Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

LA BARRE

HISTORIA CHRISTIANA

VETERUM PATRUM

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA

CHRISTIANA VETERVM PATRVM,

IN QVA OMNIVM FERÈ EORVM, QVI À TEMPORE APOSTOLORVM VIGVERVNT, ET PRO CHRISTI ECCLESIA militauerunt, Acta, Tempora, ac rerum Ecclesiasticarum status, tanquam in Speculo verè Christiano, ad veritatis antiquitatem demonstrantur.

ILLORVM NOMINA, CHRONOLOGIAM ET CATALOGVM, proxima ante primam libri faciem pagina declarabit.

R. LAVRENTII DE LA BARRE LABORE ET INDVSTRIA castigata, atque per ordinem digesta.

His adiecimus in Principio, Capitum; in calce verò rerum & verborum.

APVD [illegible] ...COBÆA,
SVB SCVTO BASILIENSI.

M. D. LXXXIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

GENEROSO ADOLESCENTI

FEILLEI, VADI, ET BELLINSVLÆ DEI, ETC.

DOMINO Io. RIVSO ANTIQ. ET ILLVSTR. DVCVM
Armoricorum ſtirpis, regi à cubiculo, R. L.
de la Barre S.

SI quantum Chriſtiani nominis ratio poſtulat, Illuſtr. Aſſarace, tantum huius temporis homines ponerent ſtudij & operæ in lectione diuinarum literarum: ad mores profectò commodius & ad ſalutem ſapiẽtius nobiſcum ageretur: nec eſſet quod ab hiſtoricis aliiſque à religione noſtra abhorrẽtibus ſcriptoribus, fidei, pietatis, prudentiæ, charitatis, iuſtitiæ, fortitudinis, aut temperantiæ exempla peteremus. Suppeterent innumera è commentariis & archiuis Eccleſiæ, quibus verbi Dei præcones vterentur in cõcionibus, & cæteri Catholicorum in ſuis ſermonibus. Quotieſcunque fortitudinis incurreret mentio (in hac enim rerum præſidium conſtituebãt Ethnici) Georgios, Iulianos, Victorios, Sebaſtianos, Huſtachios, Hubertos & Ferreolos theatra perſonarent: Fabios verò non amplius, Paulos, Scipiones, aut Maximos. Si de continentia, virginitate aut pud[illegible]ria [illegible]oquendum (quæ quòd r[illegible] uetioſa ſint antiquitùs) ſatis multa ſupr[illegible] au[illegible] Potamiena, Ephigenia, [illegible]na, Barbara, Tecla & cæteris eiuſmodi [illegible]umplurimis quod admirari & amare poſſimus inuenietur. Si vitæ mutatæ aut potius emend[illegible]æ mores poſtulamus, venient Magdalena & Pelagia imitandæ: ſi patientiæ & in morbis aut a[illegible]mnis tolerantiæ petimus exempla, Iob vnius & Petronillæ proponetur paradigma. Si deni[illegible]e mundo relicto, amore aut deſiderio ducimur vitæ ſolitariæ, faceſſent philoſophi, aderit An[illegible]achoretarum & Cœnobitarum tantus exercitus, vt vix inter ipſos ſeligas vnum aliquem, quem certò ſequaris. Demum ad omnes vitæ actus, rerum momenta, actionũ modos, extabunt ex ſacris illuſtriora multò cùm facta tum documenta quàm ab Ethnicis, & tãto illuſtriora quanto potentior eſt Dæmone Deus; atque plus eſt Deo ſeruire quàm dæmonibus. An clariorem Horatius ille Romanus de Curiaciis triumphũ egit, quàm Dauid de Goliath: qui non armis, non gladio, non robore corporis, ſed funda inuſitatæ magnitudinis gigantem vicit, gladióque eum ſuo interemit? Iactent licet illi Cæliam ſuam: ſed quid ad Iudith, quæ facto ſuo audaciæ pleno, ſuos metu liberauit? An Scæuolam ſuum cum fœmina audebunt comparare? At ille Porſenam non interfecit, hæc Holofernis caput præcidit. Lucretiam ſuam fortaſſe noſtris anteponent, quæ cum vi conſtuprata eſſet, mortem ſibi ipſa conſciuit. At quanto fortior & caſtior Suzanna fuit, quæ eodem propoſito dedecore mori maluit, quàm ſcelere admiſſo hominum vitare ſermonem? An Scipionem in eodem genere virtutis opponent? non audebunt, opinor, cum viderint Ioſephum qui pauper erat inter Ægyptios, formoſus & iuuenis & à Domina locuplete ad ſuprum ſæpè impulſus, flecti non potuiſſe: ſed maluiſſe in carcerem coniici, quàm Dei voluntatem offendere. Quid verò dicam de Pauli prædicantis zelo, déq; Moſis in populum ſuum charitate, qui anathema fieri, delerique de libro vitæ maluit, quàm illum à Deo interfici: cùm interim ſe ad multò maiores honores poſt eius interitum efferendum eſſe ſciret? aut de Dauide, qui cùm populum ſuum ab angelo conficiendum cerneret, ſe peccaſſe dixit, non populum? Si eis Codrum aut Decios anteponant, quis ferat? Non traducent etiam ſuos Imperatores, qui vel auxerunt Imperium quod initiò paruum acceperiſſent, vel quod maximum receperant, conſeruauerint: animaduertent duodecim Apoſtolos pugilum hominum terrarum penè totum orbem ſubegiſſe: eorúmque ſingulos infinitam hominum atque adeo populorum multitudinem ad Chriſti fidem religionémque deduxiſſe cognoſcent: Quanta verò eoſdem affici admiratione neceſſe erit, cùm illos hoc totum ſine vi, ſine armis, fraude, inſidiis, armis, ſanguine ac morte cuiuſquam, quibus illi imperia ſibi pepererunt, ſed adhortationibus, precibus, modeſtia, continentia, parſimonia, patientia, aliiſque virtutibus, id eſt, vt paucis omnia complectar, ſermone & opere perfeciſſe intellexerint? Si enim eorum Imperij initium recordando repetere velimus, tria millia hominum à Petro prima concione: altera, quam non

ita multò pòst habuit, quinque, ab ingrata Deo vita ad gratiam sanctam deducta reperiemus. Gregorius ille θαυμάτουργος seu ab efficacia miraculorum edendorum mirificus, vt Neocæsaream populosam vrbem intrauit, septemdecim, sicuti quibusdam placet, tantum fideles reperit, vt abscessit totidem infideles solùm reliquit. Quòd si longius etiam progrediamur, in iis præsertim quæ quod diuinis libris continentur, maiorem habent auctoritatem, quot millia hominum tota Græcia & Asia Paulum sola oratione & voce adiunctis nouis quibusdam inusitatisque operibus sub Christi imperium subiecisse dicemus? Quod de cæteris quoque eodem modo iudicandum est. Conferantur nunc si placet, ea omnia quæ ab Imperatoribus gesta, quò faciliùs quanta sit in excitanda admiratione, pariendáque voluptate dissimilitudo, intelligatur. Alius apud Romanos Galliam Romano Imperio adiunxisse, alius Germaniam dicitur, alij alias prouincias. An hæc illi sine agrorum depopulatione, sine vrbium euersione, sine cæde innumerabilium hominum, templorum direptione, iurisque diuini ac violatione aut perfecerunt, aut perficere potuerunt? Ex quibus intelligi potest, quanta ex sacris eiusmodi monumentis percipiatur voluptas: videmus Sanctorum expeditiones hominum spectare salutem: Respub. cœtúsque hominum à miserabili Deorum, id est dæmonum seruitute vindicare. Si proculdubio omnes ea & legere libenter, & attentis animis audire solent, quæ ad se pertinere intelligunt, legendis autem audiendisque rebus gestis Apostolorum ea cognoscuntur, & discuntur omnia quæ ad summam omnium hominum vtilitatem, dignitatem, salutémque conducunt, an non indecorum videtur, hæc tam vtilia aut necessaria potiùs posteris non tradere, vitas autem Imperatorum memoriæ prodere, quæ nec vtilitate cum his, nec necessitate, nec verò dignitate comparari vllo modo possunt? Nam vt de hoc dicam quoque aliquid, fuerint sanè in illis virtutes, quæ eis ab authoribus tribuuntur, fuerint in eis benè viuendi exempla, fuerint iidem continentes, iusti, sapientes, fortes: at veræ illæ virtutes non sunt habendæ, præsertim cum à fide, sine qua Deo nihil gratum esse potest, seiunctæ fuerint atque secretæ. Hoc etiam verè dici potest, cùm ea ferè illis tributa sunt, scriptores vel ignorauerint, vel gratiæ causa & ad eorum vel aliorum voluptatem scripserint, illos magna ex parte libros suos mendaciis & vanitatibus refersisse. At in his viris quos diuos maiorum nostrorum instituto vocamus, nihil fucatum, nihil fictum, nihil denique simulatum reperiri potest, sed omnium verarum virtutum in illis quasi splendor quidam expressus est, earúmque summa consistit, eiúsque rei non hominem testem habent, sed Christum, id est, Deum qui eos & lucem mundi appellat, sal terræ, & Doctores eiusdem instituit, vt lucem ad sanctissimam eorum vitam, & doctrinam ad ea quæ eos aliis tradere iussit, retulisse videatur. Quod si eorum vitam atque doctrinam Deo gratam acceptámque esse videmus, quid de vtilitate existimare debemus? Euoluentibus quidem veterum historiis nobis sæpè verbum prudenter, fortiter, moderatè, iustéque dictum placet, sed tamen an vita eorum quorum illud est, ei consona fuerit, ignoramus, semper aut plerumque dubitamus, propterea quòd ferè vsuvenire videamus, vt oratio pulcherrima sit hominum, vita turpissima & ab oratione dissentiens, ex quo dicta ferè contemni solent. Quæ autem ab Apostolis in eo genere dicta feruntur, ea nobis similiter venire in dubium non possunt, propterea quod illi & eam vitam traduxerunt, vt ipsius comes illorum esset oratio, & eo sermone vsi sunt, illum vt non refelleret vita, sed comprobaret. Horum duodecim virorum sanctissimorum & cæterorum quorum literæ diuinæ mentionem faciunt, vita primum locum tenere debeat: proximum cæterorum quos Ecclesia veneratur: tertium eorum qui à nostro viuendi instituto non abhorruerunt, nec ab Ecclesia coluntur: postremum, eorum qui ab eodem abhorruerunt. Hæc itaque & pleraque alia eiusdem generis ferè innumerabilia cum ipse considerarem, illos in magno errore versari existimaui, qui clarissimorum sanctissimorumque hominum dicta factáve nihili pendunt aut vix legendo attingunt: malúntque in profanorum libris consenescere, digni qui vapulent ab Angelo, vt quondam Hieronymus Stridonensis quòd esset Ciceronianus, quàm piè & Catholicè scriptis Sanctorum patrum incumbere. In eorum gratiam qui omnia dedignantur: aut aliorum qui quoduis dummodò pium amplectuntur hoc opus suscepérim, non dico: suscepisse nihilominus affirmare ausim, spe & animo proficiendi & nauandi fideliter operam Ecclesiæ: in qua vt sum renatus, informatus & educatus, ita huic quicquid in me est lubens acceptum refero. Oethes quondam in fabulis non illaudabiliter fecisse iudicatus est qui Absirti membra sparsim disiecta ad sepulturam collegit: sic nec ego perperam laborasse, qui tot authorum historias seorsim expositas in vnum fasciculum & quasi sub vnicum intuitum subiecerim: memor eorum quæ in simili causa præstitisset quondam Philippus Chrysostomi Diaconus sub titulo Christianæ historiæ. Plurimas enim ac maximas rebus mortalium vtilitates adfert historiæ cognitio, præsertim sacræ, aut quæ huic proximè cognata est. Siquidem hoc habet penè singulare, vt cum vna inter cæteras, antiquitatis parens conseruatrixque sit, omnium tamen temporum authores ferat: immò non ferat quidem solùm, sed etiam desideret. Quicunque igitur res à se vel inuentas primum vel deinde excultas ac illustratas literis consignarunt, benè de posteritate sunt meriti (gentilis Assarace) tum haud scio an vlli melius, quàm qui res gestas historiæ mandarũt, memoriæque propagauerunt. Magni faciunt, vt certè fieri debent, quæ grauissimi viri, Socrates,

Plato,

Plato, Aristoteles, aliique Philosophi de appetenda virtute, aspernandóque vitio literis prodiderunt: quæ tamen Herodotus, Thucydides, Theopompus, & cæteri historici monumentis annalium tradiderunt, maiorem vim ad res præclaras sectandas, contrariásque declinandas habere, nemo inficias opinor ibit. Illi enim quid agere homines debeant, hi quid præclarè egerint, docent. Illi de colenda iustitia, fortitudine, temperantia multa præcepta dederunt. Hi, quis iustè, fortiter, moderatè, temperanter vixerit, demonstrant. Neque verò qui ad iustitiam hortabitur, plus Socratica ratione quàm Aristidis, Fabricij, & aliorum documentis efficiet. Recte igitur Antonius apud Ciceronem historiam suis laudibus exornans, his commendauit verbis: historia est testis temporum, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ, nuntia vetustatis: sed μάλα λογικῶς. plenius enim Simon Grynæus præfatione sua in Iustinum: Item Paulus Manutius epistola ad Rhamnusium: Historia, inquit, facilè quiuis homo, quid multis hominibus euenerit cum intelligit, eruditur, atque ipse sibi normam componit actionum suarum, vitæque totius inter omnes errores, omniáque pericula ad veritatem, ac salutem dirigenda. Nec aliud est nostra prudentia, quàm euentorum obseruatio, rerúmque præsentium, ac futurorum ex præteritis, tanquam ex fonte scientia deriuata. Quod ex vniuerso literarum genere vel sola, vel certè maxima præstat historia, præsertim si quis eam ita tractet, vt cuenta dum notat, animum referat ad causas, in easque attentè inspiciat & rationem quærat, cur hoc factum, illud omissum: cur ex illo calamitates, ex hoc optata contigerint: exponit res gestas inter summos reges, causas bellorum, humanos etiam casus, magnarum insuper variarúmque rerum aspectus animis nostris infundit: nulla pulchrior species, nulla gratior oblectatio: vides vt in tabula picta, aduersa ducum excellentium, stratagemata, artes, insidias, spem potiundi, metum amittendi, cæsos exercitus, vrbes captas, imperia deleta: age, fortuna commutata cadere insultantem, victum exurgere, eodem penè momento lætitiam pelli mœrore succedente, mœrorémque lætitia. Talia dum legimus, haurit animus voluptatem incredibilem, alitque pabulo suauissimo, nec satiatur donec ad exitum peruenerit. Quamobrem magna gratia rerum gestarum scriptoribus habenda est, qui suo studio effecerunt, vt rebus præteritis cognoscendis, quid in vita hominum laudetur aut vituperetur, quid probetur aut offendat, tanquam in speculo intueremur. Quamquam non eodem loco omnes qui historias scripserunt habendos, neque eandem vtilitatem ex omnium illorum scriptis expectandam, nemo rerum adeo ignarus, aut à literis ita alienus est, qui nesciat. Sed eorum alij rerum priscarum narratione aures tantum quasi voluptate quadam perfundere, verborúmque illecebris captare voluerunt: alij res sapienter, iustè, piè, fortiter, moderatéque tradiderunt. Plerique verò, vt ait Seuerus Sulpitius studio & gloriæ seculari inaniter dediti, exinde perennem (vt putabant) memoriam nominis sui quæsiuerunt, si vitas clarorum virorum stilo illustrassent. Quæ res vtique non perennem quidem sed aliquantulum tamen conceptæ spei fructum afferebat: quia & sui memoriam, licet incassum, propagabant: & propositis magnorum virorum exemplis, non parua æmulatio legentibus excitabatur, sed tamen nihil ad beatam illam æternámque vitam hæc eorum cura pertinuit. Quid enim aut ipsis oceasura cum seculo scriptorum suorum gloria profuit? aut quid posteritas emolumenti tulit legendo Hectorem pugnantem, aut Socratem philosophantem? cum eos non solùm imitari stultitia sit, sed non à crimine etiam impugnare, dementia: quippe qui humanam vitam præsentibus actibus æstimantes, spes suas fabulis, animas suas sepulchris dederint. Ad solam hominum memoriam se perpetuandos crediderunt: cum hominis officium sit perennem potius vitam, perennem memoriam quærere, non scribendo aut pugnando, vel philosophando, sed piè, sanctè, religioséque viuendo. Qui quidem error humanus, literis traditus, vsquequo valuit, vt multos tamen æmulos vel inanis philosophiæ, vel stultæ illius virtutis inuenerit. Vnde facturus mihi operæpretium videor, si sacras historias, exemplo aliis mox futurus simul præscripsero, quibus vtique ad veram sapientiam, & cœlestem militiam, diuinámque virtutem legentes incitabuntur: in quo nostri quoque rationem commodi, vtilitatis ad quæstum ducimus, vt non inanem ab hominibus prædicationem, sed æternum à Deo præmium expectemus. quia etsi ipsi ita non viuimus vt aliis exemplo esse possumus: dedimus tamen operam ne eorum facta dictáve laterent, qui essent imitandi. Nam cum vitæ ex virtute degendæ institutio ac ratio in duobus posita sit, in præceptis quibus parendum, & exemplis eorum quos proponimus imitandos: non possunt aliundè salubrius consilia aut præcepta sumi quàm ex schola Dei: nec exempla mutuari rectius quàm ab iis qui Deo pleni & afflati Spiritu sancto egerunt quod Dei honorem promoueret, quod congrueret rectæ rationi, proximum non læderet.

Verbis enim, inquit Augustinus, epistola 132. moneri dicimur, exemplis verò moueri, & in Ecclesiastico officio legimus solemnitates martyrum exhortationes esse martyrio-rum. Quinimo Iacobus Apostolus capite 5. exemplum accipiendum docet laboris & patientiæ. Sed à quibus? à probis opinor, religiosis & integerrimus. Verùm consilium illud semper aspernati sunt impij, qui vel deprauarunt vel saltem sacras historias expostulerunt perperàm, quæ proculdubiò obstetrices sunt sapientiæ ac vitæ magistræ. Contra verò pij vicissim de eis cum ipsis acriter litigauerunt, tum quòd vel ipsius filij Dei acta, sermones, miracula testentur: tum quòd sanctorum fidem nuntient, profiteantur martyrum constantiam, qui suo sanguine doctrinam Christi consignarunt, posteriſque vt certam, salutarem & necessariam transmiserunt. Dixit itaque Ambrosius sermone 92. de Nazario & Celso loquens: Magni esse periculi post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post martyrum vulnera fidem quasi nouellam discutere, & post tam manifestos duces in errore permanere, atque post morientium tot sudores otiosa disputatione contendere. Et paulò inferius: Veneremur, inquit, in tanto Christi milite Nazario fidem nostram. Mater namque martyrij fides Catholica est: in qua iste illustris Atleta sanguine suo, mortem pro ipsa calcauit. Mater inquam martyrij fides Catholica est: veneremur ergo in sanctorum martyrum gloria fidem nostram. Immensa Dei nostri & multiplex ad bonitatem & artifex ad salutem pietas, proponens arduam virtutum palmam, tantorum martyrum merita nostra vult esse suffragia: simúlque dum nobis fidem veram duro martyrij agone commendat, afflictionem præcedentem instructionem efficit posterorum. Quanta est circa nos Dei nostri solicitudo? illos examinat, vt nos erudiat: illos conterit, vt nos acquirat: eorúmque cruciatus nostros contulit esse profectus. Meritò eos ergo colimus, qui periculis suis pugnant & nostris vtilitatibus militant: qui per huius lucis vitæque contemptum, edocent nos quantum Deo nostro debeamus affectum. Hactenus Ambrosius, aut si mauis Maximus: huius enim nomine citatur à Radulpho de Riuo propositi. c. & à Romano antiquo breuiario in communi plurimorum martyrum. Idem sermone 77. hortatur Christianos ad natales martyrum celebrandos, & eorum præcipuè dies recolendos quorum reliquias possidemus, quique in nostris domiciliis proprium sanguinem profuderunt. Nam licet vniuersi sancti vbique sint & omnibus prosint: specialiter illi tamen pro nobis interueniunt, qui & supplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cùm patitur, non sibi tantùm patitur, sed & ciuibus: sibi enim patitur ad requiem, ciuibus ad salutem. Exemplo enim eorum didicimus Christo credere: didicimus contumeliis vitam æternam quærere, mortem didicimus non timere. Videte ergo quid martyribus debeamus, qui nec sibi vixerunt, nec sibi mortui sunt. Exemplum enim nobis reliquerunt, benè viuendo, conuersationis: tolerando fortiter, passionis. Idcireo Dominus per totum mundum diuersis in locis martyres pati voluit, vt tanquam idonei testes, nos præsente quodam fidei exemplo suæ confessionis vrgerent, vt humana fragilitas quæ prædicationis dominicæ aditu longiore vix credit, vel præsente oculorum testimonio, martyrio crederet beatorum. Equidem quamuis fides Deo veluti fundamento innixa hæreat, & Euangelistis tanquam quadriga salutis vniuersum orbem percurrerit, à martyribus tamen quodammodo pendet testibus veritatis, apud eos videlicet qui cum Deo loquenti credere nollent, Dei martyribus credebant; quorum sanguis & martyrium Tertulliano teste seminarium erat Christianorum. Dominus profectò dedit martyrum cineribus non modò eam virtutem quæ dicitur inesse busto Phœnicis, verumetiam vberiorem multò: quandoquidem cineres vnius Phœnicis producunt non nisi Phœnicem vnicum: verùm cineres seu sacræ fauillæ fidelis ministri cuiusquam Dei nostri Iesuchristi, procreant ex se fidelium aliorum infinitam multitudinem. Fieri non posse sibi persuadebant itaque gentes, vt quis tanta pro mendacio, quanta martyres pro veritate: vt vsquam homines ad tormenta lætabundi procederent nisi Deo acti & pro iustitia talia subeunda essent. Etsi præterea in cordibus nostris fides iuxta omnipotentis præcognitionem fixa scriptáque esse debeat, nihilominus si quod res est perspiciamus, videbimus aliundè nullo modo & peræquè fidem asseri, aut confirmari plenius, quàm ex multiplici cognitione historiarum. Quò tendit illud Irenæi & postea Tertulliani aliud in hæreticos, Ædant origines suas? Et certè Euangelium historia est. Quare cum vita hominum sit breuis memoriáque labilis & infirma, rationi consentaneum quis non iudicet, ea quæ ob pietatem rectè fiunt, scriptis mandari, quatenus posteritas habeat vnde factorum cognitionem accipere possit. Narrat Diuus Hieronymus Epistola ad Chromatium: cum Constantinus Augustus fuisset ingressus Cæsaream, & diceret Eusebio antistiti, vt peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura: responsum fuisse, opibus suis Ecclesiam ditatam nulla petendi bene-

beneficia necessitate compelli : sibi tamen desiderium immobile extitisse, vt quicquid in Republic. Romana gestum sit erga sanctos Dei : indices iudicibus succedentes in vniuerso orbe Romano solicita perscrutatione monumenta publica discutiendo perquirerent, & qui martyrum, à quo iudice, in qua prouincia vel ciuitate, qua die, quave perseuerantia passionis suæ obtinuerunt palmam, de ipsius archiuis sublata ipsi Eusebio regio iussu dirigerent. Ex quo factum est, vt idoneus relator existens & Ecclesiasticam historiam retexeret : & omnium pene martyrum prouinciarum omnium Romanarum trophæa diligens historiographus declaret : quatenus omni die sacrificium Deo offerentes eorum nomina meminissent, studentes qui die ipso quo sacrificium offertur, victores diaboli extitissent, & martyrij sui triumpho pollentes atque ouantes ad regem suum peruenissent Christum. Expediret sanè ad informationem fidelium extare per Archiepiscopatus dispositos sacræ historiæ notarios, qui exemplo Bedæ, Vsuardi, martyrologia propria conficerent : aut ad Adonis & nuper Ioan. Molani in Indiculo Sanctorum Belgij imitationem ex ipsis Sanctorum nostratium gestis, aut ex propriæ Ecclesiæ Ecclesiastico officio seligerent quidquid ad honorem sanctorum nostrorum dignum iudicaretur annotatione. Si quæ etiam fierent miracula, ab iisdem citra fucum colligi velim. Certa enim miracula celanda non sunt, iuxta illud Raphaëlis ad vtrumque Tobiam : Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viuentibus confitemini ei qui fecit vobiscum misericordiam suam : Etenim opera Dei reuelare & confiteri, honorificum est. Itaque Augustinus stomachatur vehementer cùm Carthagini audisset in religiosa fœmina Innocentia de primariis ipsius ciuitatis ingens miraculum restitutæ à cancro mamillæ, sic latere, vt nec sciretur à matronis, nec prædicaretur ab vniuersis. Hinc eam (ait) & admonendam & obiurgandam putaui. Quanta autem diligentia veteres illi patres fastos martyrum annotauerint, eorúmque virtutes, curationes & miracula celebrauerint, constat ex eorum scriptis Homeliis, concionibus, Historiis & Chronicis, quæ certæ & probatæ authoritatis, nec vti nunc apud plures interemistas esse debent neglectui. Quamobrem igitur primitiua Ecclesia notarios habuit atque archidiaconos, qui oculi sunt Episcoporum, per quos Sanctorum res & acta diligenter scriptis mandarentur, quæ postea archiuis Ecclesiæ seruanda reponebant : Vnde Tertullianum, Cyprianum, & cæteros Archiua citare aliàs animaduertimus : ita etiam hoc tempore, quando charitas multum refrixit, & maximè opus est ad pietatem calcaribus atque exemplis, valdè vtiliter vt dixi per diaceses aut saltem archiepiscopatus assumeretur sacræ historiæ primicerius ἐπογραμματεὺς, qui in colligendis atque diiudicandis historiis, tanquam oculus cooperaretur suæ Ecclesiæ archiepiscopo : sicque planè obseruaretur illud sessionis sanctæ Synodi Tridentinæ : incerta item, vel quæ specie falsi laborant, euulgari ac tractari non permittant. Ex quibus nos iam vnius Ludouici Viuis longè doctissimi viri grauissimam querelam adscribemus : cuius verba in libro de corruptis artibus hæc sunt. Mentionem rerum à magnis viris actarum reuocare sibi in mentem eum dolorem, quem sæpenumero cœperat animo maximum, dum ipse secum reputat, quàm diligenter, quanta, cura Alexandri, Annibalis, Scipionis, Pompeij, Cæsaris & aliorum ducum, Socratis, Platonis, Aristotelis, & aliorum philosophorum facta perscripta sunt & sempiternæ memoriæ infixa, vt periculum non sit, ne vnquam excidant. Acta verò Apostolorum, martyrum, denique diuorum nostræ religionis & ipsius siue crescentis Ecclesiæ, siue iam adultæ, operta maximis tenebris ferè ignorari, tanto siue ad cognoscendum siue ad imitandum quàm ducum & philosophorum fructuosiora. Nam quæ de iis sunt scripta, præter pauca quædam multis sunt commentis fœdata, dum qui scribit affectui suo indulget : & non quæ egit diuus, sed quæ ille eum egisse vellet, exponit : vt vitam dictet animus scribentis, non veritas. Fuere qui magnæ pietatis loco ducerent, mendaciola pro religione confingere, quod & periculosum est, ne veris adimatur fides propter falsa, & minimè necessarium : quoniam pro pietate nostra tam multa sunt vera, vt falsa tanquam ignaui milites atque inutiles, oneri sint magis quàm auxilio. Idem alibi grauius censet atque vix ferendum. Quale est in res sacras hanc quoque licentiam mentiendi irrepsisse, seu potius apertè esse inuectam : vt quæ traduntur de lepra Constantini, de balneo sanguinis puerilis, de lepra Vespasiani, de Gamaliele, de Beronice, de actis Christi & diuæ virginis. Clamamus & latramus ad minora, conniuemus ad hæc : quæ si in manus impiorum hominum veniant, sanctissimam & grauissimam nostram pietatem ridiculam illis & exsibilandam reddiderint. Nec in rebus propinquioris memoriæ tradendis sumus religiosiores. Scribunt Galli Gallica, Itali Italica, Hispani Hispanica, Germani Germanica, Britanni Britannica, aut alij in gratiam gentis cuiuspiam : putat rerum author id se tantùm munus suscepisse, vt quantum possit gentem illam euehat : non

Lib. 22. Ciuit. cap. 8.

25. cap. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

pculum ad veritatem adiicit, sed ad decus illius nationis: hoc ratus esse historiam scribere, si quid gens illa præclarum egerit, prodere, dilatare, exornare, extollere: Si quid turpe aut ignominiose, tegere, eleuare, extenuare, defendere, excusare. Stulti non intelligunt hoc non esse historiam scribere, sed causam illius gentis agere: quod patroni est, non historici. Nec in actis sanctorum scribendis maior est veritatis custodia, in quibus omnia oportebat esse exacta & absoluta. Vnusquisque eorum acta scribebat, vt in quemque erat affectus: ita vt animus historiam dictaret, non veritas. Quàm est vix digna diuis & hominibus Christianis illa sanctorum historia, quæ legenda aurea nominatur? quam nescio cur auream appellent, inquit ille, cum scripta sit ab homine ferrei oris, plumbei cordis, qui hoc præstitit Christianis vt pudeat præstantissimos diuorum nostrorum actus non esse verius accuratius proditos. Hæc Ludouicus Viues, qui requirit in sacris historiis colores Rhetoricos, ornatum verborum, & splendorē orationis, quasi aliud sit Christianismus quàm nuda & simplex veritas, & sine Rhetorica scribi, prædicari aut promulgari non potuerit lex Euangelica. Reprehendit præterea in iisdem plurima quasi conficta & dum alios ex affectu scripsisse sanctorum historias culpat, ipsemet ex affectu de iisdem iudicat & quod vix credit, eos non putat egisse: ex fide sua sanctorum, immò potius Christi virtutem metiens, atque eleuans Dei promissiones, qui voluit semper in sanctis videri mirabilis conuenienter suis semper pollicitis, quibus auxit supra se discipulos, vt maiora his quæ fecerat sponderet facturos, quo in dies fides quæ creuit miraculis maius caperet incrementum. Censores isti, cuiusmodi plures tulit posterior ætas, cum liberius, ne dicam impudentius, de authoribus pronuntiassent, quamplurimis fidem subleuerunt: & ne quid dissimulem, multis malè sentiendi, aliis errandi, quibusdam hæresis ansam subministrarunt. Quod si liceat vlterius, quid certi habebitur in scripturis, nihil subinde probabitur ab omnibus, habebunt vocem in Pentateucho Aristotelici, in reliquis bibliorum Samaritani, in Euangelistis Marcionistæ, & in his omnibus, quod verendum, Atheistæ. Placita tot temporum non sunt mouenda. Tales odio semper habui Aristarchos qui ex gustu & saliua profitentur se authorum habere scientiam, necnon ex vngue nosse leonem: quasi verò ætate non arescat stilus, iunioris non sit timidior & floridior, senioris siccior & grauior. Quintilianus adolescentiores dixit laborare verborum profluuio, senes abundare sententiarum. Et quidem in homine sunt ætates scientiarum & gradus disciplinarum: nec magis quouis septennio mutatur secundum medicos corporum humanorum status, quàm ingeniorum: quæ pro varia affectione corporis, aliàs citius percipiunt, aliàs lentius, aliàs melius, aliàs peius se habent. Arescunt cum ossibus ingenia veterum, sermone iampridem inoleuit: Sed hæc alterius loci, ad te nunc venio (generose Assarace) cuius pro splendore generis tanta est apud Britannos celebritas, & pro flore ætatis commendatio, próque indole apud bonos omnes expectatio: vt te partum aureum, Iunonium puerum, honestate fatum matre, obstetricibus Musis, lactentibus fotum virtutibus fateantur & mecum glorientur. Et quidem frequentes audiuimus quod de te testimonium ferat Troiani Bruti generosa Britonum soboles, quibus te tuúmque genus laudibus efferant. Dicunt, sed auditum, quod tamen pluribus verbis vir huiusce ætatis doctissimus Boistuanus non leuibus coniecturis affirmare solebat, ad gentem tuam referendum illud Iouis Veneri datum vaticinium primo Æneidos,

--- veniet lustris labentibus ætas,
Cum domus Assaraci Phthiam, clarasque Mycenas
Seruitio premet, ac victis dominabitur Argis.

Huic ea in re fides nisi adhibeatur, fidio mihi non creditur. Erat quippè historiarum diligens, antiquitatisque totius scrutator oculatissimus, atque adeò qui ceras domus noscet tanquam educatus inter domesticos lares, & illustrissimi genitoris tui (cuius maneat anima in pace, memoria in benedictione) præceptor quondam meritissimus. Faciunt meherculè annales patrij familiam tuam totius Britanniæ vt antiquissimam ita & augustissimam circa annum Dominicæ incarnationis 372. à Meriadec primo Britonum rege, qui vix tandem Christo nomen dedit, generationis tuæ incunabula annotant. Meriadec iste pater fuit Grandalleonis secundi regis Britonum, qui filium post se Salomonem reliquit tertium regem. Solomon genuit Audredum IIII. regem: ex quo nati duo filij, Budúic, qui patri in regno successit, & Herec siue Reix, ex quo Rixei siue Rieusi propago. Comitatum Vunetensem Herec possedit, ortique sunt ex eo Cadual & Herec liberi: Ad Cadualem Venetorum comitatus tanquam ad seniorem domus deuoluitur; Herec autem terras Rieuseas hæreditatis loco habuit, duxítque filiam Alani Rohensis Vicecomitis & Alienoræ Britannicæ filiæ Hoëlis magni. Deinceps per origines multas prodierunt Alani, Radulphi, Roberti, Euuyrij & complures alij viri spectatæ fortitudinis: quorum alij in bello Saxonico,

alij

alij Danico, Normanico, & infiniti in inuestitura ducatus Britannici, quam in Ludouico pio filio suo conabatur Carolus Magnus, fortiter pugnando mortui sunt. Alij etiam virtutis suæ testimonium non contenti domestico splendore, ad extraneos transtulerunt: inter quos Amauryus ille quo tempore Allanus Ferganus filius Hoëlis comitis Richemontis regnabat in Britannia, circiter an. 1050. cum fratre Dolensis comitis est Geofridum Castellionium sequutus: vt & anno post 1296. Radulphus Diuum Ludouicum in profectione Thunetica, vnde ambo laudis plurimum ob res præclare gestas, reportarunt. Anno itidem 1286. Guillelmus (is qui cum vxore Anna de Machecoiel fundauit Franciscanos Nannetenses) delectus est ducis nomine in Hispaniam, vt sponsalia iniret cum filia Castiliæ regis, quam in Britanniam secum paulo post rebus sapienter actis traduxit. Innumera sunt eius gentis in rempublic. beneficia. Tempore Caroli VII. Petrus Rieusus Marescallus Franciæ, strenuam regi nauauit operam in fugandis & regno Anglis expellendis: atque in recuperanda Bastilde Parisiensi, Rothomago, & maritimis multis vrbibus. Is tandem à N. Flauiensi proditorie occisus, erecta ad pontem Compendij in modum trophæi celsissima cruce, monumentum reliquit memoriæ sempiternum. Siccine commendant familiam historiæ: ex qua tot Comites, Marescalli, Marchiones armis inclyti, virtutibus conspicui prodierunt: ex qua tot duces & Imperatores, quorum trophæa & nomen canescet seculis innumerabilibus: ex qua etiam tot spectatæ pulchritudinis & pudicitiæ virgines, quarum principes, tetrarchæ vel etiam reges ambierunt tædas & connubia. Atque vt ex multis aliquas recenseam in gratiam eorum, qui gentilibus tuis benè student: Hugo Burgundiensis Magni illius Hugonis ducis tertius filius, Margaretam duxit filiam Michaelis Rieusi priorem: Toreuillanus alteram cognomento Blancham. Subindè anno 1200. Alanus Rieusius ex Beatrice Leonensi filias duas suscepit, quarum superior nupsit Petro Britanno alteri filio Ioannis ducis Britanniæ, huius nominis primi: secunda Domino Fugeriacensi iungitur. Ioannis illius Marescalli Britanniæ (qui anno 1341. obstitit ne Britanniæ ducatus agnosceret ex fide dominium Anglorum, quod alioqui pacis causa Rex Francorum consenserat) sorores duæ ad thalamos Domini Razij & Domini Dinatensis transierunt: filiarum verò, quas ex sorore ducis Alenconij genuerat, posterior datur nuptui comiti Harcurio: prior autem Ioanna Ferrio Comiti Valdemontano, cui postea obtigit ducatus Lotharingiæ, Comitatus Aumallæ, & Delbotiæ. Mater earum soror fuit (vt diximus) ducis Alenconij: auia verò Brabantij ducis filia, abauia autem filia Borbonij ducis & soror Ioannæ reginæ, coniugis Caroli Quinti. Præterea Anno 1450. Maria Ioannis Siri de Rieux gnata, datur vxor vicecomiti Thoarcensi: ex quo matrimonio exiuit pulcherrima corpore virgo, illa quæ nupsit Petro duci Britanniæ. Verum illa quam proximè post orbata viro, monasticam ingressa fundauit Abbatiam Conectorum apud Nannetas, & aliam Sanctæ Claræ ex ipsius fundamentis Domus Rieusorum: altera per iustas tædas ad hymenæos petita Domini Trimouillei, ad hunc vsque diem multa prole fœcundauit. Ioannes iste filium Franciscum habuit, qui sponsauit filiam Richardi Britannici Stamparum comitis & patris ducis Francisci. Illa mortua in sponsalibus, superinduxit Mariam filiam natu maximam Ioannis vicecomitis Rohani, & Mariæ posterioris natæ ducis Francisci ex Ysabella Scotiæ. Filia hæc Rohani sorores binas habuit, quarum vna maritali iure venit in amplexus Caroli ducis Angolismensis, qui pater fuit magni illius Francisci Francorum regis: Altera connubio sociata est domino Albretio, à quo genus suum ducunt etiamnum reges Nauarrei. Ex eo rursus Francisco nascuntur filiæ tres cum filio Ioanne Rieuso Marescallo Britanniæ, qui primis votis despondit sibi Ioannam hæredem domus Malestricti. Mater illa fuit nuper defuncti Domini Castellibriensis Britanniæ dum viueret proconsulis. Iteratis thalamis copulauit sibi Ysabellam Britannam, sororem ducis Stamparum: trium verò filiarum vna iungitur Domino de Luce protobaroni Cenomanensi: natalésque suos huic debet nunc domina Auagurtensis. Secunda Domino Guymeneo iuncta est, & tertia domino à Vetinis. Ioannes ille tantum gratia & authoritate valuit apud ducem Franciscum posteriorem, vt cum principe Orengiæ tutor sit filiabus ducis testamento datus & derelictus. Rursus ex Ioannis Rieusi Marescalli & Ysabellulæ Britanniæ nuptiis, nati tres illustres prodierunt, Claudius Rieusus, Franciscus Assaracus, & Ioannes Castellionouanus: Claudius primo sibi fœderauit matrimonio Catherinam primogenitam Guidonis XV. comitis Lauallei & Ioannæ Arragoniæ: vnde Renata Rieusa Marquisia Nellæ, Comitissa Lauallis & Domina Rieusi, quæ decessit sine liberis. Huic alia soror Claudia successit, quæ facta est Dandelotij paucis ab hinc annis vxor: nati sunt ex ea Guydo Lauallæus cum fratre, qui Rieusi castrum tenet, gentis ex qua sibi venit non retento nomine. Vt autem conuolauit ad secundas nuptias Claudius, prior Rieusius, sponsauit sibi Suzannam Borboniam Sereniſſimi principis Mompensierij, cuius venerandæ

Universidad de Deusto Biblioteca

ſenectuti parcat Deus optimus, germanam vnicam, quæ filium & filiam peperit. Filius Claudius impubes moritur & innuptus: ſoror non item. Verùm cum nobilitatis Rieuſorum ſtemmata planè ad fœminas degenerare non poſſint, reſederunt in Franciſcum Aſſaracum, eum videlicet ex quo & Renata Feillea auia, clariſſimus parens tuus cubicularius regis & auratus priſtini ſplendoris eques originem trahit. In quo tanquam in viro melioris auſpicij, literato nimirum, eloquenti & ſtrenuiſſimo, conquieſcet oratio mea, ſi prius hoc addidero, Principem & ducem Delboetium, qui nunc grata omnibus comitate fit amabilis, & maieſtate ducis venerandus: ſi dixero inquam, eum matre Rieuſa gloriari. Nam de inclyta Connana matre tua, Connani iſtius cuius pulpita Iuriſconſultorum ſententias reſonant & decreta: cuius muſæ ob ſcripta cedro digna nomen immortalitati iampridem conſecrarunt, filia, nihil impræſentiarum dicam: ne fœminam lectiſſimam, conſultiſſimam & tot virtutum præconiis commendatam, pro dignitate non ſatis laudauiſſe videar. Te verò Aſſarace, quoniam tibi datus ſum à præceptis, monere, immò hortari non deſinam, vt quo pede cœpiſti maiorum veſtigiis inſiſtas, aut ſi fieri poteſt meliore pergas. Vale, Pariſiis: ex Muſæolo noſtro apud Geruaſianos, Idib. Iul. 1582.

SVMMA

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMA CAPITVM
TOTIVS OPERIS.

DE sortitione Apostolorum & naufragio Beati Ioannis. Cap. 1. Folio. 1.

D. Ioannes & Prochorus præstant operam Balneatrici: Hic infusoris, ille incensoris. Cap. II. folio. 1.

D. Ioannes Dioscoridem & Theonem oppressos à dæmone suscitat: Fugat dæmonem. Cap. III. folio. 2.

D. Ioannes Dianæ idolum comminuit. Cap. IIII. folio. 3.

Diuus Ioannes hortatur Ephesios ad fidem ad quam eos lapidum iactatione, terræmotu, & octingentorum suscitatione conuertit. Cap. V. folio. 3.

D. Ioannes claudum restituit. Cap. VI. fol. 3.

Dæmon Ephesiani templi sub specie militis mentitus per accusationem sanctorum Dei expellitur, euerso templo. Cap. VII. folio. 3.

Diuus Ioannes ex rescripto Domitiani carceri mancipatur. Cap. VIII. folio. 4.

Proconsul Ephesiorum de captura S. Ioannis scribit ad Domitianum. Cap. IX. 4.

D. Ioannes vinctus Romam mittitur, tonditur, & in dolium feruentis olei coniicitur. Cap. X. 4.

D. Ioannes de dolio feruentis olei exiit illæsus, vnctus, non vstus. Cap. XI. 5.

D. Ioannes redit Ephesum. Cap. XII. 5.

Ephesiorum ad Domitianum Epistola super Ioanne. Cap. XIII. 5.

Rescripto Domitiani Ioannes relegatur in Pathmon. Cap. XIIII. 5.

D. Ioannes dum in insulam deportatur, lapsum in mare puerum suscitauit. Cap. XV. 5.

Seruat B. Ioannes secum nauigantes à tempestate. Cap. XVI. 5.

Periclitantur à Marmone Iudæo & Epidauritis Sancti Dei, Ioannes & Prochorus. Ca. XVII. 5.

B. Ioannes dysenteria, profluuióque sanguinis moribundum sanitati restituit. Cap. XVIII. 6.

Milites præ magnitudine miraculorum soluere Beatum Ioannem nolunt, quod ipse recusat. Cap. XIX. 6.

B. Ioannes Mironis familiam conuertit ejecto Pythonio Spiritu Apollonidis. Cap. XX. 6.

Baptizat D. Ioannes familiam Myronis & Chrysippæ vxorem Proconsulis Insulæ Pathmos. Cap. XXI. 7.

Basilius Tribunus cum vxore credit, quæ fœcunda fit ex sterili. Cap. XXII. 7.

Rhodon depósito pro consulatu baptizatur. Cap. XXIII. 8.

Crœsi Iudicis filius liberatur à dæmonio, & baptizatur. Cap. XXIIII. 8.

B. Ioannis verbo disiecit Apollinis templum, proinde cæditur à sacrificulis & comprehenditur. Cap. XXV. 8.

Apostolus Rhodonem proconsularem virum baptizat, dæmoniacum sanat, & paralyticum. Cap. XXVI. 8.

Charus Iudæus blasphemans mutus, dein resipiscens tingitur. Cap. XXVII. 9.

Cynops Magus ostentis & præstigiis multa in Beatum Ioannem committit. Cap. XXVIII. 9.

Cynopis præstigiæ produntur, ísque submergitur. Cap. XXXIX. 10.

D. Ioannes vt suscitauit qui inedia defecerant, oblatos diuinos honores abominatur. Cap. XXX. 10.

D. Joan. dísputat de lege cum Iudæo, & curat infirmum. Cap. XXXI. 10.

Iudæus vt vidit vxorẽ à lepra baptísmo mundatam, credit, & tingitur. Cap. XXXII. 10.

Blasphemiæ pœnas luit sacrificulus Apollinis; Cap. XXXIII. 10.

Scripta epistola curatur hydropicus & baptizatur. Cap. XXXIIII. 11.

Præsidis domus benedicitur, vxor partu liberatur & tingitur. Cap. XXXV. 11.

D. Ioan. Dæmonem qui se Deum lupum nominabat expellit, mactandósque illi homines li-

Universidad de Deusto
Biblioteca

berat. Cap. XXXVI. 11.
Filium sacerdotis oppressum in balneis à Dæmone, suscitat & tingit Apostolus. Cap. XXXVII. 12.
In Phlago liberatur Dæmoniacus, qui cum matre & domesticis baptisatur. Cap. XXXVIII. 12.
Templum Liberi patris duodecim Sacerdotes ruina oppressit. Cap. XXXIX. 12.
Nucianus magus in excitandis à morte duodecim Sacerdotibus se Apostolo præferens, excæcatur. Cap. XL. 12.
Nuciani & Iudæi familiæ baptisantur. Cap. XLI. 12.
Apostolus prædicit Sosipatro quid sibi contingat ex amore matris nimium impudico. Cap. XLII. 12.
Mater quæ innocentem filium incestus accusauerat, Judex quoque qui damnauerat Apostolo iudice puniuntur. Cap. XLIII. 13.
Proconsul, & Prodiana sanitati redditi baptisantur. Cap. XLIIII. 13.
Ioannes Apostolus reuocatus ab exilio pergit in Ephesum. Cap. XLV. 13.
Dictat B. Ioannes Euangelium amanuensi Prochori. Cap. XLVI. 13.
D. Ioannes Euangelium ab Ecclesia probari voluit. Cap. XLVII. 13.
B. Ioannis sacerdotis Ionis filium cæcum curauit, & eruditum in fide baptizauit. Cap. XLVIII. 13.

Vita Isidori presbyteri & Dorothei. Sect. I. 57.
Acta & temperantia Potamiunæ. Sectio. II. 58.
Vita Didymi cæci. Sect. III. 58.
Sanctorum Patrum Alexandræ vita. Sect. IIII. 58.
De quadam virgine quæ laborabat amore diuitiarum. Sect. V. 58.
Vita abbatis Arsacij & eorum qui cum eo erant. Sect. VI. 59.
De sancto Amon & eius coniuge. Sect. VII. 59.
Vita abbatis Or. Sect. VIII. 59.
Vita abbatis Pambo. Sect. IX. 60.
Vita abbatis Pior. Sect. X. 60.
Vita abbatis Ammonij, & fratrum simul cum sororibus. Sect. XI. 60.
Vita abbatis Beniamin. Sect. XII. 60.
Vita Apollonij qui cognominabatur ὁ ἀπὸ πραγματευτῶν, id est negotiatoribus. Sect. XIII. 60.
Vita Paesij & Esaiæ. Sect. XIIII. 61.
Vita Macarij iunioris. Sect. XV. 61.
Vita abbatis Nathanael. Sect. XVI. 61.
Vita abbatis Macarij Ægyptij, & Macarij Alexandrini. Sect. XVII. 61.
Vita abbatis Marci. Sect. XVIII. 64.
Vita abbatis Mosis qui fuit ex latronibus. Sect. XIX. 64.
Vita abbatis Pauli. Sect. XX. 64.
De virgine quæ faciebat septingentas orationes. Sect. XXI. 64.
De Cronio presbytero. Sect. XXII. 65.
De Eulogio Alexandrino & eo qui erat membris mancus. Sect. XXIII. 65.
De contemplatione quam vidit Abbas Antonius. Sect. XXIIII. 65.
Vita abbatis Pauli simplicis. Sectio. XXV. 65.
Vita abbatis Pachon. Sect. XXVI. 66.
Vita abbatis Stephani. Sectio. XXVII. 67.
De Valente qui excidit. Sectio. XXVIII. 67.
De Erone. Sect. XXIX. 67.
De Ptolomæo qui excidit. Sectio. XXX. 67.
De virgine lapsa. Sect. XXXI. 68.
Vita abbatis Eliæ. Sect. XXXII. 68.
Vita abbatis Dorothei. Sectio. XXXIII. 68.
De Anima Piamun. Sectio. XXXIIII. 68.
Vita abbatis Rachomij, & eorum qui cum ipso erant. Sect. XXXV. 68.
Vita abbatis Aphthonij. Sectio. XXXVI. 69.
De Virgine de qua fuerat dictum falsum testimonium. Sect. XXXVII. 69.
De sancto Pitirum. Sect. XXXVIII. 69.
De abbate Ioanne vrbis Lyco. Sectio. XXXIX. 69.
Narratio abbatis Joannis de eo qui lapsus est. Sectio. XL. 71.

De

Universidad de Deusto Biblioteca

De fratre qui ductus fuit pœnitentia, eiusdem abbatis Joannis narratio. Sectio. XLI. 71.
Alia narratio abbatis Joannis de eo qui lapsus, ductus est pœnitentia. Sect. XLII. 71.
De Pœmanio. Sect. XLIII. 72.
Vita abbatis Ammona, & eorum qui cum ipsa erant. Sect. XLIIII. 72.
De abbate be. Sect. XLV. 72.
De abbate Therno. Sect. XLVI. 72.
De abbate Elia. Sect. XLVII. 72.
Vita abbatis Apollo. Sect. XLVIII. 73.
Vita abbatis Copre presbyteri. Sect. XLIX. 75.
Vita abbatis Suri. Sect. L. 75.
Vita abbatis Esaiæ. Sect. LI. 75.
Vita abbatis Pauli. Sect. LII. 75.
Vita abbatis Amph. Sect. LIII. 75.
Vita abbatis Hellenis. Sect. LIIII. 75.
Vita abbatis Apelle. Sect. LV. 76.
Vita alterius Ioannis. Sect. LVI. 76.
De abbate Paphnutio. Sect. LVII. 76.
De Tibicine. Sect. LVIII. 76.
De protocomite. Sect. LIX. 77.
De mercatore. Sect. LX. 77.
Vita abbatis Apollonij. Sect. LXI. 77.
De Philemone martyre, & iis qui cum ipso fuere martyribus. Sect. LXII. 77.
Vita abbatis Dioscuri presbyteri. Sect. LXIII. 77.
De abbate Ammonio & iis qui erant cum ipso. Sect. LXIIII. 78.
Vita abbatis Isidori & eorum qui erant cum ipso. Sect. LXV. 78.
Vita abbatis Ammona presbyteri. Sect. LXVI. 78.
De abbate Ioanne. Sect. LXVII. 78.
Vita abbatis Pityrionis & eorum qui cum ipso erant. Sect. LXVIII. 78.
Vita Eulogij presbyteri. Sect. LXIX. 78.
Vita Serapionis presbyteri. Sect. LXX. 78.
Vita abbatis Posidonij. Sect. LXXI. 78.
De Hieronymo. Sect. LXXII. 78.
Vita Serapionis Sindonitæ. Sect. LXXIII. 79.
De Euagrio celebri Diacono. Sect. LXXIIII. 79.
Vita abbatis Pior. Sect. LXXV. 80.
Vita abbatis Moysis Libyci. Sect. LXXVI. 80.
Vita abbatis Chronij. Sect. LXXVII. 80.
Vita abbatis Paphnutij Cephala. Se. LXXVIII. 80.
De Cheremone. Sect. LXXIX. 80.
De Stephano Lapso. Sect. LXXX. 81.
Vita abbatis Solomonis. Sectio. LXXXI. 81.
Vita abbatis Dorothei. Sectio. LXXXII. 81.
Vita abbatis Dioclis. Sect. LXXXIII. 81.
Vita abbatis Capitonis. Sectio. LXXXIIII. 81.
Vita Anachoretæ qui illudebatur. Sect. LXXXV. 81.
Vita Sancti Ephraim Diaconi. Sect. LXXXVI. 81.
Vita abbatis Iuliani. Sectio. LXXXVII. 82.
Vita abbatis Innocentij. Sectio. LXXXVIII. 82.
Vita abbatis Adolij. Sect. LXXXIX. 82.
De Abramio. Sect. XC. 82.
Vita abbatis Elpidij. Sect. XCI. 82.
Vita abbatis Ænesij. Sect. XCII. 82.
Vita abbatis Eustachij. Sect. XCIII. 82.
Vita abbatis Sisinij. Sect. XCIIII. 82.
Vita abbatis Gaddana. Sect. XCV. 83.
Vita abbatis Eliæ. Sect. XCVI. 83.
De Sabbatio. Sect. XCVII. 83.
De Philoromo presbytero. Sect. XCVIII. 83.
Vita beati Seueriani & eius vxoris. Sect. XCIX. 83.
Vita Eleemonis monachi. Sect. C. 83.
Vita abbatis Bisarionis. Sect. CI. 84.
Vita beatæ Melaneæ Romanæ. Sect. CII. 84.
Vita Ruffini presbyteri. Sect. CIII. 84.
Vita paruæ Melaniæ. Sect. CIIII. 85.

Jacobus. Sect. I. 89.
Julianus Sabas. Sect. II. 91.
Marcianus. Sect. III. 93.
Eusebius. Sect. IIII. 95.
Publius. Sect. V. 96.
Symeones Priscus. Sect. VI. 97.
Palladius. Sect. VII. 98.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Aphrates. Sect. VIII. 98.
Petrus. Sect. IX. 99.
Theodosius. Sect. X. 101.
Romanus. Sect. XI. 101.
Zeno. Sect. XII. 102.
Macedonius. Sect. XIII. 102.
Mæsymas. Sect. XIIII. 103.
Acepsemas. Sect. XV. 104.
Maro. Sect. XVI. 104.
Abraames. Sect. XVII. 104.
Eusebius. Sect. XVIII. 105.
Salamanus. Sect. XIX. 105.
Maris. Sect. XX. 106.
Jacobus. Sect. XXI. 106.
Thalassius aut Limnæus. Sect. XXII. 108.
De Joanne. Sect. XXIII. 109.
Zebinas aut Polycronius. Sect. XXIIII. 109.
Asclepius. Sect. XXV. 110.
Symeones. Sect. XXVI. 110.
Baradatus. Sect. XXVII. 113.
Thalelæus. Sect. XXVIII. 113.
Marana Cyra. Sect. XXIX. 113.
Domnina. Sect. XXX. 114.
Eiusdem oratio de Charitate. Sect. XXXI. 114.
114.

AVTHORVM HVIVS VOLVMINIS ORDO, NVMERVS, ET CHRONOLOGIA.

I.

Anno Domini 40. Rochori Christi discipuli, & Apostoli Ioannis amanuensis, peregrinationum quoque & laborum eiusdem comitis, Historia de miraculis, vita, & assumptione B. Ioannis Apostoli. Pag. 1.

II.

30. Abdiæ Babyloniæ primi Episcopi, qui Christum in carne vidit, luculenta certaminis Apostolici historia. pag. 16.

III.

34. Vita sancti Matthiæ Apostoli, ex Hebræo incerti authoris. pag. 44.

IIII.

40. Historia Diui Marci Euangelistæ ex vetustissimo codice descripta. pag. 46.

V.

60. Synopsis vitæ sancti Clementis Romani Episcopi incerto authore. pag. 47.

VI.

160. Historia beati Cypriani martyris & Episcopi Carthag. vetustissimo de codice transcripta. pag. 48.

VII.

60. Vita, res & acta sancti Apollinaris martyris. pag. 49.

VIII.

Claruit anno Domini 70. Lini Romanorum pontificis de passione Petri & Pauli ad Ecclesias Orientales liber. pag. 51.

IX.

389. Palladij Diui Euagrij discipuli & æqualis B. Hieronymi, Lausiaca quæ dicitur historia. pag. 56.

X.

450. B. Theodoreti φιλοθεος, id est, sanctorum patrum religiosa historia. pag. 89.

XI.

390. Theodori Studitæ de vita, operibus, & dormitione beati Platonis oratio. pag. 118.

XII.

Vixit anno Domini 160. Egesippi scriptoris antiquissimi de bello Iudaico, seu excidio Hierosolymitano, libri quinque. pag. 123.

XIII.

Claruit anno Domini 420. Pauli Orosij presbyteri Hispani Hormesta mundi, seu aduersus pa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ganos libri ſeptem. fol. 183.

XIIII.

Floruit anno Domini. 600. Gregorij Turonenſis hiſtoriæ Francorum libri decem: in quibus paſſim martyrum cum infidelibus bella, & Eccleſiaſticæ cum hæreticis concertationes exponuntur. fol. 232.

Eiuſdem libri duo de gloria martyrum & confeſſorum. pag. 316.

XV.

693. Bedæ gentis Anglorum Eccleſiaſtica hiſtoria. fol. 351.

XVI.

Auctuarium Anglicanæ hiſtoriæ cuiuſdam alterius. pag. 399.

XVII.

Scribebat anno Domini. 1110. Sigiberti Gemblacenſis cœnobitæ Chronographia, ſeu rerum deſcriptio memorabilium ab anno Domini 381. ad annum 1111. fol. 402.

XVIII.

Vixit anno Domini. 1580. Robertus de Monte ex inſertionibus Galfridi Chronicam eiuſdem Sigeberti perduxit in annum domini 1210. fol. 454.

XIX.

Claruit anno 1353. Adonis Viennenſis Archiepiſcopi Chronicorum breuiarium, ſiue de ſex mundi ætatibus Commentarius. fol. 478.

XX.

770. Vſvvardi martyrologium, quo Romana Eccleſia ac aliæ quamplures vtuntur, iuſſu Caroli magni conſcriptum. pag. 509.

HISTO-

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA PROCHORI, CHRISTI DISCIPVLI, DE VITA, MIRACVLIS, ET ASSVMPTIONE B. IOANNIS APOSTOLI.

B *Prochorus, vnus è septem Diaconis, quos Lucas in Actibus refert ab Apostolis electos, laborū D. Ioannis factus socius; mir aculorum q; multorum minister, & testis omnium, historiam scripsit de vita & miraculis B. Ioannis Apostoli magistri, cui eidem fuit vice notarij & amanuensis vt ipse testatur cap. 46. Sed inscribendo duntaxat Euangelio: nam Apocalypsim sicuti ex eodem capite patet B. Ioannes propria manu exaravit. Confirmat vtramque sententiam Sixtus Senensis, atque Simon Metaphrastes in vita Ioannis his verbis: Ioannes vnum quendam è septem diaconis se sequi iubet. Prochorus hic erat. & mentis verticem capescit, & mora omnis relictis exigitur; & sicut Moses manibus elevatis effiguratur, & mentem à sensibus abstrahit. tunc horrenda tonitrua, terrores, & fulgura ac his similia quæ antea Mosi legem recipienti cōtigerant, facta sunt. Ad extremum tonitrua in vocem exprimuntur, & dilucide resonant, In Principio erat verbum, &c. quæ Prochorus, qui prius quidem, veluti exanimis præ timore ceciderat, repressō paululum metu, subtremula manu ex ore & voce Ioannis Theologi, quæ ipsum erat tonitru, verba cœpit scribere, sic prosequens donec totum compleret Euangelium. Caterum Athanasius in Synopsi, nescio quibus coniecturis Ioannis Euangelium Ephesi à Gaio scriptum existimauit. Hunc vero Prochorum à D. Petro relictum Antiochenorum & Nicomediensium Episcopum testatur Sophronius patriarcha Hierosolymitanus lib. de Laboribus, & Peregrinationib. Petri & Pauli Apostolorum.*

De Sortitione Apostolorum & naufragio B. Ioannis.

Cap. I.

C ACTVM est autem post assumptionem Domini nostri Iesu Christi Filij Dei viui in cœlum, vt congregarentur discipuli in Gethsemani, quibus dixit Petrus, Notum vobis est Fratres quomodo Dominus noster mādatum nobis relinquens præcepit ire in vniuersum mundum prædicare Euangelium omni creaturæ, & baptisare in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: & cum nos nihil aliud desideremus quam quod nobis à Domino præceptum est, adimplere promptè: ergo Fratres charissimi per gratiam Trinitatis impendamus nosmetipsos in opus nobis à Domino mandatum, qui dixit eis, ego mitto vos sicut oues inter lupos: estote prudentes sicut serpentes & simplices sicut columbæ. Notum vobis est Fratres, quod serpens si quis voluerit eum occidere, totum corpus suum tradit, caput tamen suum abscondit: ita & nos Fratres similiter mortem accipiamus, & Christum Dominum qui est caput nostrum, non negemus. Similiter autem & columbæ cum filiis priuantur, non dolent, & Dominum suum nesciunt abnegare. *Scitis quia dixit nobis Dominus & magister, quoniam si me persecuti sunt, & vos persequentur. Quare Fratres, multæ tribulationes nos manent, sed sunt reposita bona his qui tribulationem patientur propter nomen sanctum eius. Respondens autem Iacobus frater Domini dixit: benè Petre, super his pollicitus est: nam & tempus est, vt hæc impleantur: scitis tamen fratres mei, mihi à Domino dictum esse vt Hierosolymis remaneam.* Et respondens Petrus dixit, scimus omnes, hæc loca tuæ dispensationi esse commissa: & non licere ab Hierosolyma discedere: Miserunt ergo Apostoli sortes, & venit Asia in sortem Ioannis, qui grauiter ferens ingemuit, & cum lachrymis se ad pedes fratrum pronus misit in terram. Et Petrus dextra manu eum apprehendens, de terra erexit, & dixit: nos omnes te veneramur tanquam primum, habemus patientiam tuam exemplar & adhortationem omnium nostrum: quid igitur fecisti Frater, & turbasti corda nostra? Respondens Ioannes Petro dixit: Ignosce mihi Pater, quia turbatus sum vehementer hora hac, quia cùm cecidisset Asia in sorte mea, grauiter id animo tuli, vt E mors etiam mihi muneris loco censeatur si quando contingat me in mari periclitari: neque memor fui verbi Domini mei qui dilexit me, qui dixit, quia capillus capitis vestri non peribit. Sed nunc Fratres, ignoscite, & orate pro me, vt Deus & Dominus meus indulgeat mihi hoc. Nam amodo paratus sum ire quocunque eius bona voluntas & beneplacitum fuerit. Et surgētes steterunt vniuersi ad Orientem, rogātes Iacobum fratrem Domini, vt orationem faceret, cum quo pariter orauerūt vniuersi. Deinde missi sunt Apostoli quisque in sortem propriā. Et missus est aliquis de septuaginta duobus discipulis Domini in ministerio cum quolibet Apostolorum. Ego autē Prochorus sortitus sum ministerium cū Ioanne Apostolo. Descendentibus ergo nobis ab Hierosolymis in Iopen, ibi & mansimus tribus diebus in domo viduę regionis Tabitæ: Cum autem venisset nauis ab Ægypto, quæ ibi exonerata volebat transire in partes occiduas, ascendimus vt nauigaremus in Asiam. Cum autem fuissemus in imo nauis, cæpit Ioannes mœstus esse, & dixit ad me: Fili mi Prochore, multæ tribula-

Matt. 28. *Trinitas.* *Matth. 10* *Ioan. 15.* *Sortiuntur Apostoli prouincias* *Niceph. lib. 3. cap. 1.* *Matth. 10* *Luc. 12.* *Discipuli dati sunt comites Apostolorum.*

tiones, & multa maris pericula super nos ventura sunt, & de morte aut vita mea nihil mihi à Domino reuelatum est, vos tamen de maris periculo liberabimini, neque peribit vnus ex vobis. Cum ergo fili mi, saluus de maris periculo euaseris, vade in Asiam: ingrediens Ephesum, expecta illic per tres menses aduentum meum, & si infra id tempus me Deus aduenire voluerit, erit incumbendum ministerio nobis commisso, vt illud impleamus: si autem præterierit tempus & non venero, reuertens fili mi, Hierosolymam ad Iacobum Fratrem Domini, fac quicquid iniunxerit tibi. Hæc cum ad me dixisset Ioānes magister meus circa horam fere vndecimam, eleuata tempestas nauem illisit, & confracta naue mansimus in ipso naufragij periculo ab vndecima diei hora vsque ad tertiā noctis custodiam, qua quisque amplectens de naui quod poterat, aut remum aut fragmentum, vt natans euaderet, per Dei misericordiam impetu maris circa horam diei sextam in partes Seleuciæ, excepto Ioan. eiecti fuimus omnes pariter ad stadia quinq;. Eramus ergo omnes animæ quadraginta duę. Cū ergo eiecti fuissemus à mari, per longum tempus iacuimus vt exanimes præ nimio frigore & metu, & fatigatione: deinde reuertentes intrauimus Seleuciam, & omnibus rebus naufragio perditis non habentes quid manducaremus, quæsiuimus panem, & accipientes manducauimus: & illi qui mecum eiecti fuerunt ad littus, insurrexerunt in me, mihi conuitiantes & dicentes, quis vir hic est qui tecum erat? magus enim est, maleficiis suis vt substantiam nostram tolleret & abiret, nauem perire fecit: & tu socius eius similis illi Magus. aut ergo restitue nobis maleficum illum, aut non sinemus te ab hac ciuitate abire liberum: nam vir dignus morte es tu prode nobis vbi sit maleficus ille, ecce enim qui in naui eramus, hîc sumus omnes, ille verò solus non comparet, & commouerunt contra me Ciuitatem, idipsum illis persuadentes. Comprehendentes igitur me miserunt in carcerem: & die sequenti exhibuerunt me Præsidi ciuitatis, qui asperè me alloquens dixit: vnde es tu, & cuius religionis, quo ministerio viuis, & quod tibi nomen? Dic nobis hæc omnia priusquam te tormentis conficiamus. Cui respondi, de terra sum Hebræorum, religione Christianus, nomine autem Prochorus, naufragio huc eiectus sum, & accusatores mei. Præses ait: quomodo igitur salui & reduces omnes estis, & solus socius tuus non comparet? certum est, vt isti testantur, vos esse magos, & vos in mari hoc maleficium fecisse: & vt nemo suspicetur, & vobis maleficium non imputetur, tu solus cum nautis inuentus es: ac tuus socius substantiam rerum suarum tulit, & abiit: aut fortè quia malefici estis, multorum sanguinis rei, diuino actum est iudicio vt socius tuus perierit, tu verò è duobus solus saluus, euaseris, vt malè in hac ciuitate perires: dic igitur, ne cuncteris, an socius tuus perierit an periculum euaserit. Ego verò cum fletu respondi: de eo quod interrogas tibi respondebo id quod sciam. Et imprimis, vt de me loquar, non magus sum, sed Christianus, & Christi discipulus: præcepit autem Christus Dominus discipulis suis antequam in cœlum ascenderet dicens: Ite in mundum vniuersum, & prædicate Euangelium omni creaturæ, & baptisate omnes gentes quæ voluerint credere &c. Post verò ascensionem eius in cœlum, Apostoli eius congregati in vno loco, sortes miserunt inter se quam regionē sortiretur vnusquisque eorum ad prædicandum, vt illuc proficisceretur, & prædicaret. Et cum sors Asiæ cessisset Ioanni magistro meo qui nobiscum erat in naui, grauiter tulit in animo, & quia tunc recusauit quod Spiritui sancto placuisset, reuelatum illi est, quia peccauerat, quod maris tempestatē pateretur: & cum ingressi fuissemus nauem, quæcunque passuri eramus mihi in veritate prædixit, præcepitque, vt cum Ephesi essem, illum ad tertium mensem expectarem, quoniam si diutius esset superstes in terra, ad illum terminum compareret, vt ipse ministerium à Domino sibi commissum adimpleret: quod si infra id tempus non compareret, præcepit, vt in propriā terrā reuerterer. Nō igitur magister meus magus est, sed ipse electus est repletus a Domino, fidelissimus veritatis annunciator, in fide Iesu Christi firmissimus. Et cum me audiuisset Selemnis quidam qui venerat ab Antiochia, hæc verba in simplicitate loquentem, rogauit vt me abire sinerent, & permiserunt. Et exiens à Seleucia, post quadraginta dies veni in Asiam, in pagum quendam qui erat in littore maris: & fortè fossam reperiens, in ipsam ingressus ad post multas tribulationes quiescendum, & occultus primo cum apparuissem, vidi grandem procellam quæ eiecit virum in littore maris. & ego festinando surgens multum compatiebar ei, vt qui maris pericula prius expertus eram, & cucurri vt illum adiuuarem, nondum enim sciebam esse Ioannem: & appropinquans apprehendi manum eius & erexi, & agnouit me, & ego tandem illum & cum multis lachrymis nos inuicem amplexi sumus, gratias Deo agentes, qui omnibus est misericors & de omnibus periculis solus liberator potentissimus, & aliquantulum præ concepta lætitia tanquam muti mansimus, & Ioannes ad se reuersus, cœpit quæ circa eum acciderunt, narrare, & quo pacto ipsum semper Deo saluante, quadraginta diebus & quadraginta noctibus inter littus marisque fluctus agitatus ferebatur, & ego illi quæcunque passus fueram.

B. Ioannis naufragium.

Prochorus

Marc. 16.

Stambarius.

D. Ioannes & Prochorus præstant operam Balneatrici: hic infusoris: ille incensoris.

CAP. II.

POstea verò de loco illo surreximus, & intrauimus pagum, vbi panem & aquam petentes manducauimus & bibimus, & suscepimus versus Ephesum agere iter. Et cum ingressi fuissemus ciuitatem, stetimus in foro Dianæ, vbi balneum erat principis loci illius: & suscepimus viam versus quendam, cuius nome n erat Dioscorides. Et instruebat me Ioannes dicens, Fili Prochore, nemo

A mo huius ciuitatis per te sciat, cur huc venerimus, neque qui sumus, donec Deus suam nobis voluntatem reuelauerit, & quid acturi simus: tantummodo habeamus in Christo Domino nostro fiduciam. Cum itaque ad me loqueretur, ecce mulier quædam Romana, Romeca nomine, robusta corpore, cui traditum fuerat balneum, & ipsa sterilis, quæ viribus corporis con- *Balneatrix imperiosa.*
flicta vehementer verberibus & plagis affligere solebat eos quos ad opus balneatum seruos conduxerat, vt nemo mercenariorum molestias eius perferre valeret. Hæc ergo de balneo egressa, vt vidit nos solitariè sedentes, & facie demissos, arbitrata est nos homines despectos & necessariorũ vitæ egenos, sibique fore vtiles & gratis seruituros, & dixit ad Ioãnem, vnde es tu homo qui dixit, alienigena sum: quę dixit, de qua terra: qui respondit. De Iudæa: Tũc illa, quam religionem sequeris? Dixit, Christianus sum: illa vero dixit, quomodo huc aduenisti? Respondit, Naufragium passus, sicut Deo placitum est, tãdem ex naufragio huc aduenio. vis, inquit, ergo mihi seruire, & mihi ad balneum fornacem accendere, & ego tibi tradam quæ tuo corpori erunt necessaria? qui dixit, se
B velle, & illa me assumens dixit, noster Frater es. at Romeca: & iste, inquit mihi necessarius est ad *D. Ioannes & Prochorus præstant operam Balneatori.*
fundendam aquam. & introduxit nos in balnea, & instituit Ioannem fornacis incensorem, & me aquæ infusorem: & dabat nobis per dies singulos, panis vncias tres: & per annum, quod corpori necessarium esset, promittebat. Quarto autem die postquam ingressi sumus, stabat Ioãnes magister meus in fornace, non satis rectè opus camini implens: & intrans Romeca cæpit eum vehementer vrgere & pulsare cum asperis conuiciis, post modum minas intentans, vt melius perageret opus, egressa est. Et ego Prochorus ex loco in quo aquam ministrabam, audiui vniuersa quæ locuta est Romeca, & quo pacto pulsasset, & inhumanè tractasset Magistrum meum, & in animo sum vehementer commotus: tacui tamen, neque vllum locutus sum verbum. sed magister meus vt per spiritum agnouit me esse tristem propter ipsum, dixit mihi: fili mi Prochore, quia cum Asia mihi forte cessit, animus hæsit, & grauiter tuli: maris naufragium sum perpessus, & non ego solus, sed tu & illi mea causa, qui vna mecum eratis: & fui per quadraginta dies, sæua maris violentia circundatus, donec Deus & Dominus & magister meus in quem peccaui, me voluit in terram vocare: & tu turbatus in
C paucis conuiciis vnius mulieris, vanis tentationibus agitaris; Ambula in iniuncto tibi munere, & illud exequere diligenter. Nam Dominus noster Iesus Christus, creator omnium, alapis cæsus est, *Christus patientiæ factus exemplum.*
& flagellatus est à creatura sua, & nobis pius magister factus est Patientiæ exemplum, vt nos simus in similibus Passionibus prompti & tolerantes insuper, hæc omnia nobis, cum dixit, In patentia vestra possidebitis animas vestras. Et cum hæc dixisset Ioannes, perrexi ad opus, ad quod me ordinauerat Romeca. Et illa iterum ingressa quærebat quid necessarium esset nobis corporibus nostris. Et Ioannes, quod necessarium est corporibus nostris satis habemus, & in opere nobis commisso diligenter intendimus: quomodo ergo, inquit illa, vos incusant omnes vt inutiles seruitores? Cui Ioãnes, quia nusquam hoc opus tractauimus, & ideo nobis difficile est, omnia, vt decet, à principio perficere: sed si nos perseuerauerimus, artifices euademus. Habent enim artes omnes è principio, non omnia rectè & sine errore perficere. Et his dictis, egressa est mulier. Diabolus autem ab initio bonis inuidens, se transformauit in similitudinem mulieris: & introiens, verberibus & plagis & asperio-
D tibus conuitiis cæpit Ioannem lacessere, dicens: ministrum te huius operis constitueram & omnia perdidisti, non valeo te vlterius sustinere: accende magis magisque caminum, vt ego te medium dedam: & arripiẽs malignus ille, pallium quo tegebatur, Ioanni minas intendens dicebat, vitam tibi nunc adimam flagitiose, exi foras, non fero vt mihi amplius seruias. Ioannes vero per spi- *Dæmõ minatur B. Ioanni incendium.*
ritum agnoscens, quod dæmon esset qui in illis habitabat terminis, inuocato nomine Iesu statim illud expulit. Porrò vno mane intrauit Romana, & dixit Ioãni iterum: de te multa dicunt, quod non benè susceptum opus peragis, sed id eos agnosco dicere, vt te liberum abire sinam, & expectiam: verùm non sic vltra potes à me exire. Nam si abire voles, vnum de his membris quæ tibi magis necessaria sunt, vi auferam. Illis vero omnibus nihil contradixit Ioannes. Tunc verò mulier considerans patientiam viri, & ipsum adeò mansuetum & mitem, cœpit durius vrgere, & indignari, & dixit: non vt seruus meus, sed vt liber agis: quid ais? Nunquid confiteris tuam seruitutem? responde nunc mihi Ioannes verò dixit: etiam serui tui sumus, ego incensor, & Prochorus infusor. Illo autem tempore, Romana amicitias habebat cuidam Causidico, ad quem profecta, dixit: quódam à parentibus meis
E mihi serui relicti fuerunt, qui profugi multis annis reperti sunt, verùm eorum emptionis chartas iam perdidi: ad me autem venerunt, possum ne emptionis chartas innouare? Cui dixit: si confiteri non abnuant, à parentibus tuis seruos se tibi relictos, potes illis præsentibus & dicẽtibus, serui tui sumus, chartas innouare. Hæc autem Ioannes per spiritum cognoscens dixit ad me: fili Prochore, id agnosces: mulier cui seruimus, per confessiones requirere vult à nobis, si serui sui sumus: quod si confiteamur nos seruos eius esse, paratos testes habet fide dignos, quos iam exquisiuit. Et nos per chirographum, suæ seruituti adiiciet, facietque suos seruos. Noli ergo fili, super hac re contristari, sed gaude magis, quia digni sumus pro nomine Christi contumeliam pati. Et hæc loquente ad me Ioanne: ecce Romana venit, apprehenditque Ioannem per manum, & cœpit eum cædere, & dicere: serue fugitiue, cur cùm venit domina, non occurris, & digna eã veneratione prosequeris? liber esse, fugitiue existimas, sed in seruitutẽ Dominæ tuæ restitutus es: & colaphis eum cædebat, vt timorem incute-

Universidad de Deusto Biblioteca

ret, & eius aquiescceret voluntati, & dicebat: Nónne respondebis mihi his, nónne es tu seruus meus? F
cui Ioannes, ecce iam dictum est tibi, quod serui tui sumus, ego incensor & Prochorus atque infu-
sor: dixit iterum Romana, cuius seruus es tu serue fugitiue? Cui Ioannes, cuius vis vt dicamus, quod
serui sumus? quæ dixit: dicatis serui tui sumus. Et Ioannes dixit: dictum est tibi iam à nobis, & ad-
huc per scriptum confitemur, quod serui tui sumus. Volo, inquit illa, coram tribus testibus per con-
fessiones vestras id mihi ratum fieri. Et Ioannes: Noli inquit, moram facere, hodiè si iubes, quod
dictum est faciemus. Illa ergo nos assumens abiit è regione templi Dianæ, & coram testibus petiit
sibi scripta fieri secúdum confessiones nostras, & singulos nostrum in opus suum introduxit. At nũc
de balneis ipsis dicamus.

D. Ioan. Dioscoridem & Theonem oppressos à dæmone suscitat: fugatque dæmonem.

CAP. III.

CVm primùm ponerentur, talis dæmonum illusio circa eos facta narratur. nam cum funda- G
menta locarentur, dæmonis suggestu quidam venefici iuuenculam ventre prono adhuc vi-
uentem suppoſuerunt, quæ & ibi mortua est, cœperuntque superedificare thermas illis per-
suasi eas fausti oréſque ob iuuenculam futuras: Sed longè aliter euenerat. Nam Diabolus in eo loco
Cacodæmon Balneis infestus. diuersabatur, & illa occasione ludificabat homines, & ter in anno aut iuuenem aut iuuenculam in il-
lis balneis suffocabat. Deinceps verò quidam ephesinæ ciuitatis nomine Dioscorides, obseruatum
tempus penes se habebat, quo tempore & quo die, id contingere soleret. Qui filium forma deco-
rum vnde-uicesimum natum annum habebat, cui insidiabatur dæmon vt suffocaret, nõ obseruato
solito tẽpore. Ego pariter ingressus cum ministris suis vas ministerij mei portabam. Verùm immun-
dus dæmon repentinum impetum faciens eum illicò suffocauit, dimisitque mortuum, & famuli eius
territi lugentes & plangentes exierunt dicentes, heu nos miseros, quid nos faciemus quia Dominus
noster mortuus est? Cum verò Romana hæc audisset, vittas capitis sui soluit, capillósque vellebat, &
cum eiulatu maximo clamabat, Væ mihi miseræ, quid Domino meo Dioscoridi dictura sum? quid
Diana præses Ephesiorum. cũ audierit quia mortuus est filius eius qui illi erat vnicus? O magna Ephesiorum Diana adiuua nos: H
ostende super iuuenẽ mortuum virtutem tuam, nos omnes mulieres simulque viri Ephesiorum con-
fitemur, quia per te gubernãtur omnia, & per te virtutes magnæ efficiũtur, nũc ausculta ancillę tuę,
& restitue Domini mei serui tui filium, vt omnes qui sperant in te, cognoscant quia nouæ sunt virtu-
tes super te, & redde nobis adolescentem istum, & statue patri suo viuum, & redime omnes gentes,
quia tu es vera dea, & non est alius deorum te potentior. Cumque digitis capillos rumperet, & in
eo luctu ab hora tertia ad nonam perduraret, de mortuo nulla cõsolatio apparebat, & plurima tur-
ba conueniebat, quæ partim iuuenem plangebat, partim Romanæ condolebat. Et cum hæc
agerentur, venit à ministerio suo ad me Ioannes. Prochore fili inquit, quid de hac re dicitur? Sed cũ
Romana nos vidisset adinuicem loquentes, priusquam respondissem ad hæc, venit & apprehendit
Ioannem, & ait, fugitiue deprehense deprehensa sunt maleficia quibus vsus es ab ea die qua ad nos
ingressus es, & ideò magna Diana deseruit me, vel igitur filium Domini mei Dioscoridis mihi resti-
tuas, vel vitã hac hora tibi adimam. Cui Ioannes, & quid est, inquit, domina, quòd accidit tibi? il-
B. Ioan. accusatur Dianã expulisse. lud mihi aperi. Illa verò furore succensa cœpit eum colaphis cædere, & dicere: serue nequam ad es- I
cam promptus, & piger ad opus, nunquid vniuersi Ephesiorum sciunt quod factum est, & tu ad me
venisti, vt me irrideres, & gauderes, & simulares te nescire quod factum est, & quia filius Dioscoridis
Domini mei in balneis mortuus est. His factis Ioannes ab ea discessit, nihil molestè ferẽs quod illi fa-
ctum est: & cum modicum stetisset, ingressus in balneis eiecit spiritum immundum & virtute Do-
Suscitatur filius Balneatricis. mini nostri Iesu Christi animam in corpus iuuenis reuocauit, exiuitq; de thermis, per manum Iuue-
nem tenens, & perrexit ad Romanam & dixit ei, accipe nunc filium Domini tui. quæ cum vidisset,
pauore mentis attonita, in terram collapsa est veluti exanimis, & mortua. Ioannes verò, illam per
manum tenens dulciter erexit, quæ viso tantæ rei miraculo tanto stupore tenebatur, vt immobilis
tanquam lapis perseueraret, & exacto ferme duarum horarum spatio ad se bene reuersa, non aude-
bat aspicere in faciem Apostoli, sed cõfusione magna repleta id intra se cogitabat, quomodò in vul-
tum hominis huius respiciam, qui cum seruus meus non esset, feci meum seruum, contrà antè men-
tita sum in conspectu eius: plagis non dignus fuit, & ego incessanter ipsum cædebã? O misera quid
faciam! O mors veni inuocata, & absolue miseram! Et iterum spiritu defecta collapsa est in terram. K
quam cum vidisset Ioannes sic immutatam, apprehendit eam per manum, & erexit: & sanctæ Cru-
signaculum S. Crucis. cis signaculo muniuit. Quæ ad se reuersa, cecidit ante pedes Apostoli, flens ac ita dicens: Oro te sup-
pliciter, annuncia mihi quis es tu, certa enim sum quod vel Deus es vel Dei filius, qui tales virtutes
operaris. Ioannes autem dixit illi, neque Deus sum, neque Dei Filius, sed ego discipulus Domini Ie-
su Christi Filij Dei viui, & recubui supra pectus eius, & audiui ab eo mysteria quæ annũcio tibi, si in
eum credideris eris ancilla eius, sicut ego sum eius seruus. Tunc verò Romeca cum rubore, verecun-
dia, ac timore magno dixit Apostolo Ioanni: ergo vir Dei te precor, vt mihi quæcunque aduersum
te gessi, dimittas, quod te plagis, verberibus, & conuiciis, malè effecerim, & insuper quod cõtra te
& hominem tuum falsis vsa testimoniis infœlix mentita sum: dixi enim quoniam serui mei essetis.

Cui

A Cui Ioannes, Crede in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum & crimina dimittentur tibi. Cui Romana reſpondit, credo homo Dei, quæcunque ab ore tuo audiero. Cum autem hæc agerẽtur, multa turba circumſtabat: Et interea vnus de Dioſcoridis familia, cucurrit vt nũciaret quæ homo Dei Ioannes feciſſet, quomodo filius ſuus in balneis mortuus fuiſſet, Et quomodo reſuſcitaſſet eum Ioãnes, quodque multa turba viuentem circundaret. At Dioſcorides cum audiuiſſet de morte filij ſui, ſubito pauore conſternatus & conſtrictus, continuò expirauit. Ille verò qui attulerat nuncium, in balneas reuerſus vbi Ioannes docebat, & vbi pariter erat Dioſcoridis filius, exclamat, heu mihi, Dominus meus Dioſcorides mortuus eſt. Quo infœlici nuntio de ſuo patre audito, Theon Dioſcoridis Filius, continuò ſurrexit, & dimiſſo Ioanne ad Patrem cucurrit, & cum in domum veniſſet inuenit Patrem iam mortuum, & humi iacentem. ſuſcepto igitur magno luctu, rediit ad Ioannem, & procidens ad pedes eius dixit, ô homo Dei, qui me mortuum ad vitam reuocaſti, obſecro adiua me. nam Pater meus vt de morte mea audiuit continuò eſt mortuus: ne me cogas iterum quem de morte excitaſti, præ dolore mortem guſtare. Ioannes autem vt erat mitiſſimus, inquit illi, Noli ô
B Theon perturbari, nam mors Patris tui, tibi & illi vita erit. Et aſſumens Theonem per manum, dixit illi, eamus nunc ad Patrem tuum Dioſcoridem. Sequebatur autem eum Romana, & multa plorantium & flentium turba. Et introduxit Theon Ioannem ad Patrem ſuum, & apprehendit Ioannes dextram manum eius, & dixit: Dioſcorides, tibi dico, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti Filij Dei viui, ſurge: & continuò Dioſcorides ſurrexit à morte, plurima vero circunſtantium turba viſo tanto miraculo, collaudabant magnalia Dei. ſed inter illos quidam illum eſſe magnum dicebant: alij verò quorum mens ſanior, contrà aſſerebant, magos, mortuos ſuſcitare non poſſe. Cum verò Dioſcorides, qui à mortuis ſuſcitatus fuerat, ad ſe conuerſus fuiſſet, dixit ad Ioannem, tu ne es ô homo Dei, qui Filium meum à morte reuocaſti? Cui inquit Ioannes, non ego eum ſuſcitaui, ſed Chriſtus Filius Dei, qui per me prædicat, illum ſuſcitauit. Et continuò Dioſcorides ad pedes eius prouolutus dixit, quid me oportet facere vt ſaluus efficiar & ſeruus ſim Chriſti Filij Dei? Tunc Ioannes, Crede inquit, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & Baptiſmum ſuſcipias. Dixit autem Dioſcorides ad Ioannem, ecce ego & Filius meus, quæcunque habemus omnia in manus tuas commendamus. At
C Ioannes ad Dioſcoridem: non iſta, inquit, mihi opus ſunt, neque Deo meo. Et ex illa hora ſecuti ſunt Ioannẽ. Ille verò eos docebat dicens, Deus qui ſolus eſt, ſuper omnes miſericors, miſit Filium ſuum in terram, qui ex Maria virgine natus, Paſſus, Mortuus, & Sepultus fuit, ad inferos deſcendit, fideles ſuos illinc eruens, & triumphans mortem, tertia die Reſurrexit, poſt verò Reſurrectionem eius per quadraginta dies nobis duodecim Apoſtolis ſuis apparuit, & ſimul nobiſcum manducauit & bibit, præcepitque nobis vt per vniuerſum mundum euntes Euangelizaremus, & ſuper omnia poteſtatem dedit, ſanare vniuerſos languores, mortuos ſuſcitare, dæmones effugare, & in remiſſionem peccatorum homines Baptizare. Et non ſolum nobis hanc poteſtatem tribuit ſed & his qui per prædicationem noſtram in eum ſunt credituri, maximè qui in ordine noſtro & miniſteriorum feruore & deuotione, quemadmodum & nos, apti erunt miniſtrare: qui verò non crediderint, condẽnabuntur. Facta vero Ioannis, acceſſerunt ad eum Dioſcorides & Filius eius, rogantes vt Baptizarentur. Quibus Ioannes dixit, Deus te & Filium tuum ſuſcipiat. Et eo adhuc loquente, ecce Romana litteras, quas de ſeruitute noſtra conſinxerat, attulit, reddiditque magiſtro meo Ioanni, & eodem in loco di-
D lacerauit. Poſtea Dioſcoridem in ſua domo, & Theonem Filium eius, & hoſpitam noſtram Romanam Baptizauit. Et mox vt exiuimus de Dioſcoridis domo, venimus in locum balnearum, in quo fueramus ſeruitio addicti, commutante nos Dioſcoride Domino loci: & ingreſſus Ioannes, à toto territorio tetrum dæmonem, qui Theonem ſuffocauerat, expulit: quo facto reduxit nos Dioſcorides in domum ſuam, & poſitis menſis gratias Deo agentes, comedimus, & bibimus, & vſque ad veſperam cum eo permanſimus.

Dioſcorides à D. Ioanne ſuſcitatus.

Δαιμὸν βλαβερώτατος expellitur.

D. *Ioannes* Dianæ *idolum comminuit.* Cap. IIII.

MAne autem facto, dies feſtus Dianæ agebatur ab vniuerſa Epheſiorum ciuitate, poſitùmque erat in ſublime, Dianæ idolum prophanum templum. illuc verò perrexit Ioannes, & aſcendit, & ſe in dextra idoli parte collocauit, & cum ciuitatis homines candidis veſtibus pro ſacrificandi ritu induti fuiſſent, Ioannes ſordidis amiciebatur, quibus in balneis miniſtrauerat. quem videntes Epheſij indignantes & furore ſuccenſi, tulerunt lapides vt iacerent in eum: & cum iacta-
E re vellent in Ioannem, diuina virtute vertebantur in ſimulacrum Dianę, ita vt fermè totum comminueretur ſimulacrum, & videntes quod ne vnus lapidum Ioannem attigiſſet, dentibus frendebant: quidam autem videntes quod factum fuerat, ridebant.

D. *Ioannes hortatur Epheſios ad fidem ad quam eos lapidum iactatione, terræmotu, & octingentorum ſuſcitatione conuertit.* Cap. V.

IOannes poſt idoli ex lapidum iactu cõminutionẽ, dixit ad eos, Viri Epheſij cur hanc inſaniam cõmittitis in ſolennitate dæmoniorũ, & Deum verũ relinquitis totius mundi auctorem & creatorem veſtrum? Deus autem tunc protegebat Apoſtolũ ſuum Ioannẽ à furore

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Ioan. cõcio Ephesij.

corum, & non valebant Ephesij manus iniicere in eum, & Ioannes dicebat ad eos. ecce dea ve- F
stra verè cõsumpta,& à vobis per lapides quos in me intorquere voluistis,cõminuta.adunate nunc eam & rursus vt prius instaurate, vel si quid potestatis habet, orate, vt in me qui causa comminutionis fui,vlciscatur offensam,vel virtutem aliquam ostendat,per quam credam ipsam esse Deum,alioqui pateat deam vestram habere potestatem nullam.Hęc audientes Ephesij,nimio furore bacchantes iterum voluerunt mittere lapides in eum, sed lapides in eos conuertebantur, seque mutuò lapi-

Ephesij lapidaturi D.ioã. lapidãt seipsos.

dibus obruebant:Videns autem Ioannes, sic eos à dæmone furia accensos, & se mutuò interficientes,dixit ad eos,O viri Ephesij,cur in vosmetipsos desæuitis? cessate iam, & videte terribilẽ veri Dei potentiam,quem cõtra vos per furorem vestrũm prouocastis: quia sermonem eius quem pro salute vestra vobis attulit,deliramentum putastis.Cessate igitur,& attenti videte. Tũc contra orientem extendit manus in cœlum in gemitu, & dixit, Domine Iesu Christe, qui corripis in misericordia & miserationibus, ostende hominibus his, quia tu es verus Deus, & non est præter te alius Deus. Et

Terræmotus.

his dictis, factus est terræmotus magnus & terribilis, in quo mortui sunt viri octingenti. Videntes G
autem cæteri quod factum est miraculum,prociderunt ad pedes Ioannis dicentes, Domine precamur te, tantum facias homines hîc mortuos ad vitam redire, & credimus in Deum tuum quem nobis prædicas. quibus Ioannes: viri Ephesij duro & graui corde ad credendum, Deum vnũ & verum scio quamuis hi surrxerint à morte,adhuc cor vestrum obdurandum,sicut cor Pharaonis cum videret signa & portenta fuit obduratum. Nihilominus illi perseuerabant obsecrãtes, proni iacentes in terra pro his qui interierunt.Ioannes verò tandẽ illis acquiescens,suspiciens in cœlum diu in silentio & gemitu & lachrymis mox dixit,Domine Iesu Christe,qui semper es cum patre verus Deus,qui ad terras descendisti vt saluum faceres genus humanum, exaudi preces famuli tui ad te clamãtis, & dimitte peccata populi tui, & fac eos qui in hoc loco mortui sunt, à morte resurgere, vt sciant te esse

Suscitantur octingenti.

Deum verum,& credant in te, qui me misisti, & mihi tribue seruo tuo verbum tuum fiducialiter illis

† Hypostasis persona,substantia ante concilium Nicenum.

prædicare. Hæc cum dixisset Dei seruus Ioannes, terræmotus magnus factus est, & octingenti viri qui mortui iacebant,surrexerunt,& procidentes adorauerunt Ioannem: sed Ioannes cœpit eos docere, de vna sola diuinitate Patris & Filij & Spiritus sancti, quam deberent adorare, & quòd tres H
† hypostases sint, vna substantia: & multa alia, quæ in hoc libro omittimus scribere.

D. *Ioannes claudum restituit.* CAP. VI.

Claudus & cõtractus erigitur.

IIs dictis,Dioscorides nos suscipiens duxit in domum suam,& cum aliquãtulum apud eum in domo sua mansissemus,exiuimus in locum qui dicitur murus ciuitatis,vbi inuenimus hominem claudum à duodecim annis contractum,& ab infirmitate factum immobilem:qui cum vidisset Ioannem, incœpit clamare magna voce, miserere mei Ioannes Apostole Dei viui: Ioannes verò apprehendens, & agnoscens quia fidem haberet, dixit ei, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, surge, & continuò surrexit factus sanus & incolumis.

Dæmon Ephesiani templi sub specie militis mentitus per accusationem sanctorum Dei expellitur, euerso templo.

CAP. VII.

Dæmon militis speciem mutuatur.

VIdens autem dæmon qui habitabat in templo Dianæ, quæ fecisset Ioannes, quódque cõmi- I
nutum esset eius idolum,& quod tandem de vrbe expelleretur, transformauit se in similitudinem militis cartas secum portantis, seditque in loco alto & eminenti, & clamabat voce magna, & flebat: transibant autem duo milites, videntes eum eiulantem & flentem in habitu militari,propius accesserunt dicentes,amice quidnam habes, & quæ causa doloris. Ille verò nihil respondebat eis, sed solum flens & eiulans phantásticas cartas tenebat. Qui iterum dixerunt ei, dic nobis vnde turbaris,& nos si valebimus,auxilium feremus.At ille gementi similis & plorantis amarè,dixit eis,ego præ multa pressus angustia meipsum in mortem dedere volo. Veruntamen si mihi suppetias ferre velletis, omnia vobis narrarem: sin verò minus, cur secretum mortis aperiam? cui dixerunt milites, forma tua & habitus tuus te liberalem & officiosum ostendunt. Etiam, dixit dæmon. Cui milites,scire potes ó amice,an tibi auxilio esse possimus,an nõ.quibus dęmon: potestis inquit,si vultis.Respõderunt milites,in quonam poterimus te adiuuare?Dixit dæmon,per magnam mihi iurate Dianam, vos mihi vestrum auxilium non denegare, & ego vobis omnia pandam, & ostendite erga me qui extraneus sum vestrum fauorem & amorem, & bonam à me mercedem recipietis, & vitam K
meam liberabitis. Milites ergo iurarunt quod illi in necessitate sua essent affuturi, & in omnibus fidi adiutores.Tunc dęmon ostentans bracteas auri,dixit eis,ó fideles amici,ecce adsunt quæ post hanc fatigationem vestram parata sunt vobis. Deinceps verò milites diligentius scrutabantur causam doloris eius,& dicebant,Enarra nobis amice,tribulationis tuæ seriem.Tunc dęmon flens & eiulans,

Dæmonis cõmentum aduersus Apostolos.

de Cæsarea inquit,ego miser aduenj,& infelix:duo viri in Hierosolyma mihi in custodiam à principe traditi sunt,qui & ipsi erant magi,vnius nomen Ioannes,& alterius erat Prochorus.Ego autẽ eos suscipiẽs triduum in carcere recluſi,quarta verò die coram iudice præsentati fuerunt,& in ipsis plurima flagitia inuenta sunt per facinora quæ perpetrarunt.Videns autẽ iudex tantam eorum esse maliciam, noluit per seipsum quod de tam flagitiosis faciendum esset, deliberare, & eos iubet in carcerem retrudi. Diligenter ergo eos suscepi,deduxíque,in carcerem,verum per multam eorum maliciam

Universidad de Deusto
Biblioteca

A liciam aufugerũt quod iudex vt audiuit, misertus hac lege mei est, vt eos prosequar: nam vbi eos restituero, parcit, si verò nõ restituero, aut moriendũ mihi est aut nũquã redeundũ. Cognosco autẽ iudicis indignationẽ quam aduersus eos gerit, neque sine ipsis ad iudicem redire vnquam auderem. Et iterum dæmon bracteas auri illas ostendit dicens: hoc mecum pro mea salute cum de terra mea exirem tuli. ostendit & phãtasticas cartas, quas eorum confessionem continere dicebat: addebat insuper audiuisse se à multis eos in hac ciuitate esse: ideo inquit, in hanc ciuitatem veni dimissis vxore, liberis, & domo quasi peregrinus, errans, & exul. Quare obsecro vos tanquam bonos amicos, ferte opẽ misero, & nõ mihi vestram misericordiam negate. Cui milites nihil tibi mali, inquiunt, facias, neque te maceres dolore. Nam magi illi hic sunt & vt eos reducas, tibi erimus auxilio. Quibus Dæmon, non audeo inquit, hoc facere: nam timeo ne per magica sua maleficia, iterum à me fugiant: sed vos potius ò amici, cogite eos in aliquem secretum locum, & nemine conscio eos enecate. Sed illi dixerunt, præstat magis vt eos prius in manus tuas restituamus, nam si eos occideremus, quomodo in terram tibi esset reditus? Dixit dæmon, enecate ò amici, nullus supereſt mihi amplius redeũdi ap-
B petitus; tantũmque peregit, vt pollicerentur ei milites se debere nos interficere, dummodo preciũ, auri bracteas quas secum portabant, reciperent. hoc autem totum per Spiritum sanctum Ioannes agnouit, & quicquid aduersus nos immundus dæmon fuerat machinatus, & dixit mihi, Fili mi, Prochore, certum habe dæmonem qui habitat in templo Dianæ, aduersum nos, duos milites suscitasse, quibus de nobis multa mentiens confinxit. Deus autẽ nota fecit mihi quæcunque contra nos locutus est dæmon. Nunc igitur virilis esto, & præpara animam tuam ad tentationem, quia dæmon aduersum nos multis machinamentis se eriget, multisque fatigabit tribulationibus. Et vt hæc locutus est, aduenerunt milites, & comprehẽderunt nos, tunc autem aberat Dioscorides. Quibus Ioannes dixit, quam accusationem habetis & proponitis aduersum nos, & quare nos tenere vultis? Illi autem dixerunt propter magna maleficia vestra: quibus Ioannes, quis ergo noster est accusator? Dixerunt, ducemini in carceres, post modum videbitis quis vester sit accusator. Tunc Ioannes, non potestis, inquit neque debetis vim nobis vllam facere, illi verò cœperunt nos cædere, & pertrahentes nos in domum cuiusdam ciuis, induxerunt vt secundum pollicitationem quam dæmoni fecerant,
C nos interficerent. Romana autem agnoscens quòd nos vi tenerent, cucurrit ad Dioscoridem, nuncians ei quæ fiebant. Et ilicò venit Dioscorides, & nos de eorum manibus liberauit dicens illis, non licet vobis mittere homines in carcerem, vbi nullus adest accusator, hi homines in domo mea mecum sunt, si quis eos accusat, veniat & tollat, vt secundum leges iudicentur. Tunc milites adinuicem dixerunt, eamus ergo & adducamus eorum accusatorẽ, qui iustã causam ante iudicẽ proferat. Nam nos minus essemus audiendi, cùm se contra nos Dioscorides opposuerit, & difficile contra eũ obtineremus. Reuertuntur igitur milites in eum locum vbi dæmonem conuenerant sedentẽ, quem cum non inuenissent, cœperunt valdè turbari & tristes & anxij esse dicentes, quid modò faciemus cum illum non inueniamus? Nam si cõpererit nos Dioscorides in hoc facto non esse veraces, & quæ locuti sumus non posse nos probare, cum homo multæ sit autoritatis & reuerentię, forsitan nos malè afficiet, cogetque perire. Hæc inter se loquentibus, dæmon superuenit in habitu (vt prius) militari, increpans eos & dicens, desides in mea causa fuistis. At illi omnia retulerunt ei quæ fecissent, & quomodo Dioscorides liberasset nos de manibus eorum. Verum, inquiunt, si modò veneris nobis-
D cum, statim reperiemus eos. quibus dæmon. eamus inquit, & ibat post eos eiulans & flens amarè, circũstetit autem eos plurima turba, & dæmon narrabat vniuersa quæ & militibus ante narrauerat, & milites illi testimonium reddebant, & omnes repleti sunt ira & complures eorum Iudæi erant. Properantes igitur ad Dioscoridis domum fores vehementer pulsabãt vniuersi clamantes, aut trade nobis magos, aut domum tuam igni succedemus, & te & tuum Filium vnà perdemus. Et vrbs commota vniuersa clamabat, da nobis maleficos illos tu: cum vrbis præses fueris, non debes sustinere homines hos. Videns autem Ioannes multitudinis seditionem, dixit ad Dioscoridem. Nos possessionem huius mundi despicimus, nec corpora nostra amamus: nobis enim vita est Christus, & mori lucrum, nos à magistro nostro docti sumus quotidiè tollere crucem nostram, & sequi eum: dimitte ergo nos ad populum. Audiens autem hæc Dioscorides dixit Ioanni, Ecce potius domus mea incendatur igni, & ego & Filius meus pergemus vobiscum cum familia, vt solum Christũ lucremur. Cui
E Ioãnes: Neq; tu inquit, neque, Filius tuus vllum in hac hora patiemini detrimẽtum, neque capillus capitis vestri deperibit vnus, trade nos hominibus istis. Cui Dioscorides, si vos tradidero, etiam tradam Filium meum. Cui Ioannes: caterua hæc populi ad bonum congregata est, & hæc congregatio ad bonũ perducet plurimos: sine nos securè foras abire, tu autem & Filius tuus vos domi contineatis cũ silentio, & videbitis gloriã Dei. Et statim permisit nos abire, & continuò nos apprehenderunt. & duxerunt in templum Dianæ. Cum autem inter eos in templo essemus, Ioannes ad eos qui illum tenebant, dixit, Viri Ephesij, cuius est templum hoc: dicũt ei, sacrum est magnę Dianę templũ. Tunc dixit ad eos, subsistamus ergo hic paululum: gaudeo enim plurimum me in hunc locum deductum, & quidam circumsistentium dicebant, verè bonũ est & nos hic esse, sicut & ipse Ioannes dixit. Substiterunt ergo, & interim Ioannes orauit dicens, Domine Iesu Christe, decidat templũ hoc, & funditus corruat: neque vnus in eo moriatur aut pereat, neque de cætero orantes decipiantur in eo. Et

D. Ioãnes nouit absentia.

Ecclesia. 2.

Sine accusatore nemo incarcerandus.

Matth. 16.

Universidad de Deusto Biblioteca

Diana templum corruit nec læsit quẽquam.

statim ad Apostoli verbum corruit templum illud prophanum, neque quemquam in loco læsit. Tũc F
Ioannes ad dæmonem, qui in loco illo habitabat, se conuertit, & dixit, per quanta spatia temporis
immũde spiritus, latitasti in templo hoc? Dæmon dixit, ducentorum quadraginta annorum spatio
meum est domicilium. Cui Ioannes iterum, tu ne es qui milites aduersum nos concitasti, & popu-
lum commouisti? Dixit dæmon, Etiam. Tunc Ioannes, præcipio tibi, inquit, in nomine Iesu Christi,
Nazareni, vt in loco hoc non habites de cætero: Et continuò dæmon exiuit de Ephesiorum ciuita-
te. Pro hac re igitur mirabantur vniuersi, & ad se inuicem loquentes dicebant, quid est quod fecit
homo iste, & qua arte? Nescimus: pertrahamus tamen eum ad iudicem ciuitatis: & secundum legem
puniatur. Tunc ex eis vnus nomine Marnon, genere Iudæus, dixit, ego hunc & qui cum eo est, ma-
gos esse scio, & malorum operum actores: quia decet eos vt maleficos perire. Et ad circumstantes
Marnon dicebat, non per iudicem isti examinentur, sed hîc pœnam dantes occidantur. Volebat e-

Iudæus accusat D. Ioannẽ.

nim Marnon, vt antequam in manus iudicis traderemur, populum inducere vt in nos insurgeret ac
interficeret. Verùm turba illi non consensit: & statim tradiderunt nos iudici, qui dixit illis, qua oc-
casione aut culpa traditi sunt vobis homines isti? Responderunt, pro magicis ac maleficiis: quibus G
iudex quænam magica arte maleficia perpetrarunt. Tunc Marnon dixit, quomodo Dianæ tẽplum
magica arte destruxisset, & quomodo miles quidam ab Hierosolyma venerat eos accusans, & male-
ficos cognoscens, & eorum maleficia ex Deorum confessionibus approbans. Tunc Iudex ad Mar-
nonem, veniat ergo, inquit, miles ille, & nobis faciat apparere veritatem. Tũc grauiter vinculis con-
strictos coniecit nos in carcerem. Illi verò circumeuntes ciuitatem, quęsierunt illum militem: quem
cum non inuenissent, post triduum reuersi sunt ad iudicem, dicentes, non possumus hominem illum

Quatenus suscipienda accusatio.

reperire, qui verè maleficia eorũ agnoscit. Quibus iudex dixit, homines peregrinos, aduersus quos
neque accusatores neque cartæ apparent, nobis punire non licet, neque in carcere retinere. Tunc
iussit nos de carcere educi, comminans & præcipiens, ne diceremus, sed de vrbe discederemus. Ex-
untes autem persecuti sunt nos, & expulerunt de finibus eorum, & peruenimus vsque ad littus ma-
ris, vbi Ioã. ex mari proiectus fuerat, & mãsimus illic triduũ sed * nobis permissum ephesum regredi.

D. Ioannes ex rescripto Domitiani carceri mancipatur. CAP. VIII.

H
SEcũdam vero postea persecutionem Domitianus excitarat, cuius temporibus Ioannes E-
phesi morabatur. Imperator autem Domitianus epistolam misit Ephesum ad proconsulem
ciuitatis ita continentem. Accepimus apud vos quẽdam Ioannem filium Zebedæi esse, qui
à multis asseritur Christianus, & discipulus illius Nazareni esse, qui pro suis sceleribus à Iudæis fer-
tur crucifixus: cesset iam ab errore suo & viuat, aut examinetur & pereat. Tunc proconsul missis ex-
actoribus comprehendit Ioannem, & eum secundum edictum Cæsaris ammonuit, & vt Christum

Psal. 2. Act. 5.

negaret, & à prædicatione Euangelij cessaret. Ioannes verò respondens illi dixit, Absit vt vnquam
dulcissimum Domini mei nomen negem, nomen, cui flectitur omne genu, & omnis lingua confite-
tur: obedire enim magis deo oportet quam hominibus propter magnam gloriam maiestatis suæ, &
gloriam quam promisit diligentibus se. Non ergo negabo Christum Deum meum, qui dilexit me,
& magistrum: neque à prædicatione Euangelij nominis eius cessabo, donec ministerij eius quod su-
scepi cursum cõsummauero. Vt verò præsul hæc ab Apostolo verba audiuit, ira motus vultũ immu-

D. Ioannes Domitiani iussu comprehenditur.

tauit, & dixit ad Ioannem, cur ad tantam insaniam deuenisti, vt contra te iram imperatoris cõcites? I
continuò iussit tradi in carcere dicens, rebelles principibus & legum contemptores non decet suæ
voluntatis habere potestatem.

Proconsul Ephesiorum de captura S. Ioannis scribit ad Domitianum. CAP. IX.

PRoconsul vero rescripsit Romam de Ioanne ad Domitianum ita continentem. *Piissimo Cæsari semper Augusto, Domitiano, Proconsul Ephesiorum.* S. Sacræ maiestati tuę notum sit de Ioanne Ze-
bedæi filio, de quo olim tuas dignatus es litteras, in Asiam venisse, & prædicasse Christum crucifi-
xum, quem affirmat Deum verum & Dei filium esse, & culturam inuictissimorum Deorum nostro-
rum euacuat, & templa veneranda quæ à maioribus nostris mirifice extructa fuerunt euertit. Quæ
magus cum cõtrarius existeret imperiali edicto, & cum suis maleficis artibus & prædicationibus re-
pentè omnem Ephesinum populum ad culturam hominis crucifixi & mortui seduxisset, nos erga
deorum immortalium culturam zelum habentes, Iussimus eum pro tribunalibus præsentari, & iux-
ta benignissimum clementiæ tuæ rescriptũ blanditiis, & terroribus studuimus ammonere, vt Chri- K
stũ suum negaret, & à prædicatione desisteret, atque diis omnipotentibus grata libamina offeret.
Quæ cum illi nulla ratione suadere potuimus, hos apices imperiali tuæ maiestati direximus, vt quic
quid supremæ celsitudini tuæ de prædicto rebelli visum fuerit cognitum diligenter exequamur.

D. Ioannes vinctus Romam mittitur, tondetur, & in dolium feruentis olei coniicitur. CAP. X.

IN illo verò tempore Romæ Domitianus cum Lino & Marcello de Christi aduentu alter-
cantur, & cũ videret se non posse eos vincere, indignabatur plurimũ, & eo tẽpore sibi præ-
sentãtur acta Proconsulis de Ioanne Apostolo: Ille verò incœpit ea legere, qui vbi ea legit,

magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

A magis magisque succensus mandauit proconsuli, vt Ioannem ex Epheso tolleret, & vinctum cathenis ad vrbem Romam mitteret. Tunc proconsul suscipiens Imperatoris edictum, Ioannem Apostolum cathenis ligari præcepit, & assumptis militibus secum Romam vsque perduxit. audiens autem Domitianus de aduentu eius, noluit impius Cæsar videre faciem Apostoli: & iussit vt proconsul duceret ante portam Latinam, & in feruentis Olei dolium illum viuum dimitti, prius tamen illum flagris cęderet, & crinẽ capitis detondêret, vt ignominiosus & inhonorabilis populo videretur. Cúmque eum duxisset præses, iussit expoliari & flagris crudeliter cædi, crinémque capitis ad ignominiæ notam deponere. Lictores autem eum suscipientes fecerunt sicut illis mandauerat præses.

D. Ioan. coniicitur in doliũ & tondetur ad ignominiam.

D. Ioan. de dolio feruentis olei exiit illæsus, vnctus, non vstus.

CAP. XI.

POst hæc sedit Senatus Romanus vnà cum proconsule & populo Romano ante portam Lati
B nam, & iusserũt dolium apponi feruenti oleo plenum, in quod nudum, flagellatum, & ignominiosè pertractũ pridiè nonas Maij Beatum Apostolum Ioãnem miserunt. qui diuina Domini nostri Iesu Christi protegente gratia, à bullientis & feruentis olei dolio velut athleta fortissimus non combustus, sed tanquam vnctus, illesus, ac intactus exiuit, & Domini qui eum dilexit saluante gratia & refrigerante, ita illæsus & libera pœna apparuit, quàm à corruptione carnis mansit integer ac immunis. Fideles autem qui aderant exultantes & flentes præ gaudio, voces ad cœlum extollebant, commendantes Ioannis Apostoli & Euangelistæ dignam memoriam, & Apostolicam constantiam. Et Christi fideles qui illic aderant ante portam Latinam, Ecclesiam posuerunt in eius nomine dedicantes. Deus enim per crudelem tyrannum consilium suum disponebat, vt sicut virtutibus & signis Ioannes & Petrus socij fuerunt, ita in vrbe Roma memoriam haberẽt sui triumphi. sicut enim triũphalis & insignis habita est cruce Petri, sic & porta Latina Ioannis dolio insignis & memorabilis habetur. Videns igitur proconsul Ioannem Athletam Christi fortissimum, de dolio exeuntem velut vnctum non vstum, stupefactus, voluisset ei libertatem dare, si non timuisset regis iussionem. Tunc
C Domitianus iussit ne amplius proconsul Ioannem torqueret, sed reduceret eum vt dein amplius dissponeret quid de eo esset agendum.

Tertul. in prã script.

Ecclesia in honorem D. Ioãnis. Petri & Ioannis martyria Romæ.

D. Ioan. redit Ephesum. CAP. XII.

POstquam autem hæc gesta sunt, apparuit Dominus Ioãni, & dixit ei, te iterum oportet ingredi ciuitatem Ephesum, & post tres menses mitteris exul in Pathmon: vrbs enim illa adhuc tui multum eget: Et tandem postquam multum semen seminaueris, eam ad me conuertes. Nos itaque iterum intrauimus Ephesum, & comminuta sunt reliqua numina, & erat templum in Epheso, à quo non fuerat eliminata spurcicia. Hæc autem signa fecit in Epheso Ioannes Christi Apostolus, antèquam mitteretur in exilium, multa passus à Iudæis Græcis & Romanis, Diabolo eos aduersum nos suscitante. Pontifices verò & magistratus Ephesiorum iterum Epistolam aduersum nos scripserunt ad Domitianum talia continentem.

D *Ephesiorum ad Domitianum Epistola, super Ioanne.* CAP. XIII.

TOti vrbi dominanti Domitiano habitantes Ephesi. Oramus te nobis esse auxilio. Nam quidam qui de Iudæa prodierunt, quorum nomina Ioãnes & Prochorus, ciuitatem nostram occupauerunt, nouam doctrinam seminantes, & arte malefica omnia templa magnorum deorũ destruxerunt. Hæc omnia tibi nota facimus, vt secundum tuum imperium de ipsis volũtatẽ tuã impleamus. Visis ergo Epistolis præcepit imperator, vt penitus exularẽt, rescripsit hæc:

Rescripto Domitiani, Ioannes relegatur in Pathmon.

CAP. XIIII.

DOmitianus Cæsar, magistratibus & Ephesiorum ciuitati. Volumus sceleſtos illos, impios, & maleficos viros Ioannem & Prochorum exulare: quos multùm diúque pro clementia nostra sustinuimus: nunc autem indies contra Deos immortales peccãtes non est æquum amplius in me-
E dio eorum versari qui continuò Deos sapienter honorant. Quare iubemus impios in Pathmon insulam relegari, primò quia deorum cultui aduersantur, secũdò quia legum nostrarum sunt contemptores, & nos nostráque iussa spernunt & inhonorant: vt per multas tribulationes discant magnificentiam deorum reuereri, nostráque iussa non contemnere. Hoc ergo Cęsaris mandatum perlatum est in Ephesum, & miserunt qui nos & Ioãnem magistrum meum in vincula coniecerunt, & plagis affecerunt & iniuriis dicentes, hic est seductor, qui arte malefica tot facinora peregit. Et fuerunt ad nos tenendum missi numero centum. Postquàm ergo Ioannes Apostolus & Euangelista, & Dei amicus comprehensus est, tenuerunt meipsum non tamen ligauerunt, sed plagas intulerunt, & conuiria: demùm nos ad nauem perduxerunt.

Exulat D. Ioannes.

Diuus Ioannes dum in insulam deportatur lapsum in mari puerum suscitauit.

CAP. XV.

VM ergo ingressi essemus nauē, iusserunt milites nos in medio nauis consistere, & sex vncias F
panis, breolum aquæ,& pauxillum aceti pro victu nobis ordinarunt. Ioānes verò in die duas
panis sumebat vncias,& octauam portionem aquę & reliquas mihi relinquebat. Vbi verò tertia diei
aduenit hora, milites sederunt vt prandierent,lautas habentes epulas, & laata pocula. Finito autem
prandio cœperunt ludere.--Saltantibus igitur & tripudiantibus,accurrens vnus eorum iuuenis su-
per extrema---nauis,subitò delapsus est in mare. Pater iuuenis erat in naui luctum mirabilē faciens,
& qui libenter (nisi alij vetuissent) præcipitem se dedisset in mare. Venientes autem quidam mili-
tum,& procurator, vbi Ioannes erat ligatus, vbi viderūt eum non flentem, dixerunt, nos omnes
pro malo quod accidit nobis, flemus: & tu sine fletu & dolore manes? quibus Apostolus dixit, quid
vultis faciam vobis? Dicunt: si potes adiuua nos: audierant enim multa signa quæ fecerat in Ephe-
so. Ioannes dixit ad vnum eorum. Quem Deum colis?ille dixit: Apollinem,Iouem,Herculem cum
altero patre: & ad alterum, & tu quem? qui dixit: Esculapium,& magnam Ephesiorum Dianā. Et
similiter cæteros interrogauit, & quisque eorum suum errorem manifestauit, quibus Ioannes tot
Dij non potuerunt adiuuare & assistere vestro iuueni, ne sine impedimento vestro & tristicia illum G
vobis custodirent. Dicunt ei, quoniam immundi sumus ante eos, & ideò permiserunt nos incidere
in hanc tribulationem. permisit Ioannes eos in luctu vsque ad horam sequentis diei tertiam: transa-
cta verò tertia, Ioannes tristis & dolens pro eo qui perierat, & communi omnium dolore qui ade-
rant, flexus inquit mihi, surge fili Prochore, & porrige mihi manum tuam: erat enim multo ponde-
re ferri grauatus. surrexi igitur, & porrexi illi manum: ille verò creatus perrexit in eminentem lo-
cū nauis,& vincula sua sustinēs fleuit abundè, & dixit ad mare. Hæc dicit Filius Dei qui supra plani-
D. Ioannes suscitat naufragum. ciem tuam siccis pedibus ambulauit, pro cuius nomine hæc vincula porto vt eius seruus,redde no-
bis iuuenem viuum & sanum, quem absorpsisti: & finitis his verbis continuò procella facta est, &
aquę magnus sonus, ita vt periculū emineret & timerēt vniuersi qui in naue illa versarētur: nā fluctus
magnus ab imo ad summū eleuatus est, qui iuuenem viuum & sanum ad pedes Ioānis reiecit. vidē-
tes autem vniuersi vnà cum eo qui suscitatus est, prociderunt in facies suas ante Ioannem, adoran-
tes & dicentes, verè Deus tuus, ipse est Deus cœli & terræ, & creator omnium creaturarum. tunc H
accesserunt & dissoluerunt vincula quæ erant super beatissimum Apostolum, & fuimus cum eis in
magna fiducia.

Seruat B. Ioannes secum nauigantes à tempestate.

CAP. XVI.

POstea transiuimus ad quoddam castellū, vbi nostra nauis appulit, & illic stetimus vsque solis
occasum. Vbi verò qui descenderant in nauem, redierunt, soluimus illinc, & circa quintam
noctis horam, in mari suborta est tempestas valida, ita vt penè nauis periclitaretur,& dissolueretur:
ita vt vniuersis mors ante oculos versaretur, & accesserunt ad Ioannem decem, dicentes, Apostole
Dei viui, qui militem socium nostrum de periculo maris viuum nobis reddidisti: & suo miseran-
do patri, ora Deum tuum, vt tempestatem hanc sedet, ne & nos pereamus, quibus dixit Apostolus,
tacete,& vnusquisque vestrum locum suum teneat quietus. tacuerunt igitur omnes, sed fluctus am-
plius intumescere cœperunt, & iterum clamauerunt, miserere nostri Apostole Iesu Christi. quibus I
respondit, iacete. Nam neque amissio erit in hac, nam vnus capillus non peribit capitis vestri. Tunc
surrexit & dixit, mare, hæc tibi dicit Apostolus Iesu Christi, in nomine Iesu Christi quiesce & com-
pescere: & statim facta est magna maris tranquillitas, & mirati sunt vniuersi.

Periclitantur à Marnone Iudæo & Epidauritis Sancti dei, B. Ioannes & Prochorus.

CAP. XVII.

NAuigantibus nobis tribus diebus totidémque noctibus, peruenimus Epidaurum, vbi habita-
bat Marnon Iudæus, qui plurimas Ephesi aduersum nos suscitauerat seditiones. videns autem
nos in naui sedentes, dixit illis qui nobiscum erant, qui sunt hi quos vobiscum in naue habetis? Re-
sponderunt, Christiani sunt homines fideles: magna enim salus nobis per eos in mari facta est. Quæ
eorum inquit, nomina? Responderunt nomen maioris, Ioannes, & discipuli, Prochorus. audiens au-
tem hoc Marnon, ascendit in nauem, & magna voce cœpit clamare, quid hic facitis ô magi, Deo
mundoque odibiles? Vnus autem de nūciis regiis, qui nobiscum vnà cum militibus custodibus no- K
Marnon Iudæus inuehitur in Apost. stris aderat, arguit Marnonem dicens, cur in viros sanctos talia verba profers: nos eos custodimus,
& iuxta regis edictum ducimus in insulam Pathmon. Quæ cum dixisset, Marnon descendit de
puppi, & vestimenta sua discindens clamabat, viri fratres, qui mecum Epidauri moramini, omnes
adiuuate me: erat enim Marnon diues, & multas tenens possessiones homo. fluxerūt itaque ad eum
multi, quærentes quid ita clamaret. Quia, inquit, viri qui magi sunt & polluti, huc appulerunt, qui
plurimas pœnas & rogationes habitatoribus Ephesi inflixerunt. Ad nos ergo, vt similia infligant
mala, ab illis huc venerūt. Venite ergo mecum omnes qui epidauri habitatis, & immittamus ignes
in nauem, & pereant magi illi. Crediderunt ergo verbis Marnonis, & voluerunt propter nos succe-
dere nauem. Verum missi à Cæsare, videntes eorum malam voluntatem, dixerunt, viri Epidauritæ,
videte,

A videte ne quid mali his hominibus inferatis, quia principis Domitiani edicto eos in insulã Pathmõ ducimus, vbi eos exilio damnari iussit. Audientes autem viri Epidauritæ doluerunt, ab incœpto desistentes, & ostenderunt illis cõmissi literas edicti regio sigillo munitas. Quibus Epidauritæ, Si ergo, inquiunt, principis edictum est, cur eos non cõstringitis ferro, ne forsan sua malitia vos eludant, effugiántque è manibus vestris, & in vos, principis iracundiam prouocetis? Nam maleficis artibus edocti, pestiferi sunt homines, & suis molestiis, suáque simulatione multas perdiderunt animas, multósque peremerunt, quorum alter nomine Ioannes, homo mẽdax est, & omni supplicio dignus. Audientes autem hæc qui legati fuerant, mirabantur super verbis illis: nam verbis dolosis eos deceperat Marnon. Et rogauit eos Marnon, vt comederent cum eo. Epulis sumptis, & Marnone osculato, redierunt in nauem effrenes, & beneficiorum, quæ à Ioanne magistro meo acceperunt obliti, denuò eum in districtis ferreis vinculis posuerunt, & victum quem prius, nobis instituerunt

B. Ioannes dysenteria, profluuióque sanguinis moribundum sanitati restituit.

B

CAP. XVIII.

† *Deest quidpiam.*

DEinde illinc nauigantes, peruenimus myrrh, †vbi septem dies ob infirmitatem vnius militis perstitimus: dysenteria enim profluuióque sanguinis vehementer laborabat. octaua autem die inter eos orta est contentio. Dicebant enim, non est bonum nos hic diutiùs immorari, quia præceptum habemus, vt proficiscamur, & iter absoluamus incœptum. Nam iussiones regis & mandata nobis diligentiùs sunt prosequenda: alioquin qui negligentius illa curabit, timendum illi est ne pœnam pro salute recipiat. Alij contrà dicebant, nequaquam honestum est vt collega noster in tanta necessitate destituatur. Nam protinus mors derelictum occupabit: neque est qui maris ferre possit molestias: satius igitur videtur, vt adhuc paucos dies illũ præstolemur, donec quid de eo faciendũ fuerit tum honestè videamus. sicque magna inter eos contentio suborta est. Videns autem Ioannes, quia contentio hæc inter eos sine vtilitate esset, dixit mihi, fili mi Prochore, vade die infirmo illi, vt in nomine Domini mei Iesu Christi veniat ad me. Accessi igitur ad eum, & verba C quæ mihi præceperat Ioannes magistrer meus, dixi, & continuò surrexit, & mecum venit ad Ioannem. Cui Ioannes, dic, inquit, sociis tuis, vt soluamus hinc, & de loco isto nauigemus. Nec mora: ille qui septem iam dies laborans, ferè nihil ob infirmitatem susceperat alimenti, hortatus est socios, vt inde soluẽtes nauigarent festinãter, & quod à dolore morbi euaserat liber & incolumis.

Dysenteriæ medetur D. Ioannes.

Milites præ magnitudine miraculorum soluere B. Ioannem nolunt, quod ipse recusat.

CAP. XIX.

ILlinc igitur soluentes, venimus in quendam locum, qui Liphon vocabatur & certà procella sex dies illic immorari coacti sumus. Locus autem ille dulci aqua carebat, & penè omnes siti periclitabantur. Dixit autem ad me Ioannes, fili Prochore, mitte vas in mare in nomine Domini nostri Iesu Christi, & imple illud: Feci itaque vt mihi iniunxerat. Et iterum dixit mihi, funde per singula vasa, & imple illa aqua maris. Feci autem sic, & omnia vasa impleui, & statim aqua quæ in ea D missa est, inuenta est dulcissima; & communi moratis cunctis qui in naui erant, dixit, in nomine Iesu Christi crucifixi accipite & bibite: & accipientes cuncti biberunt, & mirati sunt vniuersi, & dixerunt adinuicem, quid faciemus homini isti, quia signa multa & prodigia per ipsum facta videmus? vadamus igitur, & soluamus eum à vinculis ferreis, & petamus ab eo indulgentiam & remissionem de malis quæ illi intulimus, ne forte descendat ignis de cœlo & nos omnes deuoret, ac cõsumat. Accesserunt igitur ad Apostolum Dei, dicentes, homo Dei ne irascaris seruis tuis, quia præceptum regis facimus, & non valemus aliud facere, Veruntamen absoluimus te à vinculis, & quicquid præceperis nobis, faciemus. Et statim soluerunt Ioannem magistrum meum à vinculis. Quibus dixit Ioannes, ego nihil æstimo laborem & anxietatem huius mundi, sed anima mea multo exultat gaudio adimplere voluntatem & præcepta Dei mei Iesu Christi, qui crucifixus fuit propter nostram salutem. Hæc audientes milites prociderunt omnes in faciam suam, & dixerunt Apostolo Ioãni, Domine ecce omnia in tua sunt potestate: vade in pace vbicunque vis, liber: nos autem in regiones nostras nauigabimus. quibus Ioannes, habetis talem in principe vestro fiduciam, quòd si E nos abire finitis, iram eius non incurratis? dicunt ei: non Domine, dixit Ioannes, complete ergo ministerium vestrum secundum regis edictum, & reponite nos in locum ab eo instituendum, & tunc in regiones vestras reuertemini cum pace. Suscipiens autem postea Ioannes, de diuina scriptura docebat eos aliqua quæ erant de Filio Dei, & accepto verbo rogauerunt vt Baptizarentur ab eo. & Baptizauit in illa die decem, qui aliis præerant, aliorum administratores, & soluentes nauem, Lipho derelicta, venimus in insulam Pathmon, & intrantes vrbem tradidetunt nos milites secũdum principis edictum illis qui nos recipere debebant. Rogauerunt ergo Ioannem administratores qui baptizati fuerant, vt sineret eos nobiscum in illa insula remanere. Sed non permisit, dicens, filioli mei gratiam quam accepistis solummodò conseruetis, & locus nihil vobis nocebit. fuerunt ergo nobiscum dies decem, & accepta benedictione: gauisi reuersi sunt omnes vnusquisque in sua loca.

Dulcoratur aqua maris.

D. Ioannes soluitur vinculis.

Benedithit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

B. Ioan. Mironis familiam conuertit eiecto Pythonico Spiritu Apollonidis.

CAP. XX.

ERat autem in loco illo vir quidam prædiues, nomine Miron, & illi vxor nomine Flora: quibus tres erant filij docti in arte rethorica: & is qui inter eos maximus ætate erat, habebat spiritũ Pythonem. Cum ergo Myron suscepisset nos in domum suam, cognoscens Filius eius, qui spiritum malignum habebat, potestatem Ioannis, fugit in aliam regionem, ne eiiceret ab eo Ioannes spiritum malignum. Agnoscens autem Myron quia Filius eius fugisset, dixit vxori suæ, si homines hi boni fuissent, nũquam id accidisset nobis vt Filius noster fugisset, sed potius, sicut narrant multi magi sunt & malefici, & domum hanc maleficio suo incantauerunt, & Filium nostrum abiecerunt Me miserum Chariſſime fili, quomodò factus sum insipiens, vt magos duos intromitterem vt te perderem? Dixit autẽ illi vxor eius, si ita res se habet vt dicis, cur non eos de domo eiicis, ne fortè similibus maleficiis reliquos filios nostros dementent, & cogant à nobis discedere & perire? cui Myron, non eiiciam eos, sed multa tribulatione eos afficiam, donec faciant filium nostrum redire, & nobis eum in hanc domum saluum restituant: postea verò punientur acerbè: erat enim Myron socer præsidis insulam Pathmon procurantis. Cognouit autem Ioannes per Spiritum sanctum quæcunque locutus est Myron ad vxorem suam. Et dixit mihi, Fili mi Prochore, id agnoscas Myronem hospitem nostrum multa mala aduersum nos moliri, quæ & intendit explere. Nam filius eius senior spiritum Pythonicum habet, & dum introissemus in domum hanc, innuit spiritus immundus ne eum eiiceremus, & fugit, & transtulit illum in aliam regionem, & propter hanc causam Myron contra nos animo est infenso. sed ne concidat animus tuus super malis venientibus, quæ inducet Miron super nos. dum autem fermé hæc ad me loqueretur Ioannes, superuenit Epistola à filio Myronis directa in hunc modum, * Patri & matri, Apollonides salutem. Magus quidam nomine Ioannes, quem in domum vestram induxistis, dum rem nefariam præstigiis suis patraret, & inuideret bono quod in me erat, spiritus quidam ab comissus est, & me persecutus est vsque in hanc ciuitatem, & vbi multa pertuli pericula, inueni Cynopem cãdidum & benignissimum conductorem, qui mihi multa narrauit quæ in me facta sunt, & quomodò acciderant. Et dixit mihi, fili mi Apollonides, nisi interfectus fuerit magus ille Ioannes, non poteris amplius in regione tua habitare, non poteris amplius domum tuam videre. Quare Pater, nunc Filius tuus te precatur, compatere Filio tuo, & interfice magum illum Ioannem, vt citò tuis, Patris mei & maternis & duorum Fratrum meorum desideratis fruar amplexibus, & valete. Audita igitur hac Epistola, quæ missa est à Filio suo Apollonide, statim nos concluſit Myron, & cum æstimatione profectus ad præsidem ostendit illi litteras, quas ad se miserat Filius suus Apollonides. Accipiens ergo præses litteras, legit & aduersum nos exacerbatus eò magis est, quò in parte Epistola nomine Cynopis fuerat conscripta. Nam omnes qui Pathmon habitabant, ipsum Cynopem tanquam Deum quendam habebant propter magna eius ludificamenta. Suasus igitur præses verbis Myronis & Apollonidis filij eius, iussit Ioannem exhiberi feris, & continuò capti sumus ex Domo Myronis, & ducti in carcerem publicum, post triduum verò deduxerunt nos in prætorium. Dixit autem præses ad Ioannem, Pius imperator noster Domitianus te * condemnationes iudicauit, remisit tamen & non interfecit: volens autem te emendatum reddere & sobrium, in hanc insulam te misit, & ecce maiora hic incipis perpetrare flagitia quàm Ephesi. Nam reiecisti Filium soceri mei, meumque affinẽ: responde ergo mihi properè, priusquam pœnas luas: & fac vt redeat affinis meus: & dic quem ritum sequeris, quem perpessus es, & ex qua regione ad nos veneris. Respondens autẽ Ioannes dixit, ego hebræus sum, seruus Iesu Christi Filij Dei viui, qui crucifixus est & sepultus propter hominum peccata, qui & Resurrexit tertia Die à mortuis, ipse verò me misit euangelizare omnibus gentibus, vt credant in eum, & habeant vitam æternam. Cui præses, piissimus imperator iussit te hac occasione exulare, & iterum, cõtra te alia verba profers. Disce ô stultissime Deos honorare, & colere immortales, & legibus imperatoriis obsequere, & neque Deum prædica hominem qui ob multas seditiones morti adiudicatus est. Beatus verò Ioannes dixit, ego eundem semper veneror immortalem, & illum annuncio his qui cupiunt sobriam agere vitam. Præses dixit, non opus habemus his multis quę profers fabulamentis. Nam præceptum tibi est, vt ab hac prædicatione desistas: tamen Apollonidem sanum in hanc ciuitatem restitue, & redde domui suæ. Dixit Ioannes, à prædicatione quam facio non possum desistere, per quam expecto mercedem salutis æternæ, quæ mihi reposita est in fine laboris mei, quam reddet mihi ille quem dilexi, in quem credidi magister meus Christus, qui est benedictus in sęcula. De amico autem tuo Appollonide, si quicquam aduersum me petis, nihil mihi conscius sum in eum aliquid commisisse. Verum si finis, ego pro eo discipulum meum mittam, & ipse illum adducet ad te, & quid habet aduersum nos ille nos accusabit corã te. Iussit ergo præses ita fieri, & interim Ioannem arctissimè cathenis duabus teneri vinctum. Dixit Ioannes ad præsidem, permitte me prius Epistolam ad Apollonidem scribere, & post, me mitte in cathenas. Permisit autem præses, & Ioannes scripsit Epistolam hæc continentem. Ioannes Apostolus Iesu Christi filij Dei viui, spiritui pythoni qui habitat in Apollonide, Præcipio tibi in nomine Patris & Filij & Spiritus-sancti, vt exeas à creatura

B. Ioannis aduentu fugatur pythonicus.

Cynops magus insignis.

**Deest quidpiam.*

Epistola B. Ioannis pythonem eiicit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tura Dei, neque vlterius introeas in eum, neque habites in insula ista: sed secede in locum inaquosum, quem nulli habitant hominum: Et hæc ego Ioannes tibi præcipio in nomine sanctæ Trinitatis. Hanc Epistolam ego Prochorus suscepi, & abij in vrbem vbi diuersabatur Apollonides: erat autem spatium milliarium sexaginta. & ingressus ciuitatem, ipsum requisiui, post biduum ipsum reperiens: statim vt accessi, Spiritus immundus discessit ab eo. Et exeunte spiritu immundo Apollonides continuò factus est sui compos, & humana consuetudine intelligens, & sciens, & dixit mihi: quare huc veniſti bone discipule benigniſſimi magistri? Ego autem respondi: vt prudentiam tuam acciperem, & te ad præsidem sororium tuum ducerem, & in domum tuam, & ad tuum dilectissimum Patrem. Statim ergo iussit parari equos, & iussit me ascendere, & ex ciuitate exeuntes, nos ad iter accinximus. & dum peruenissemus in vrbem, interrogauit me Apollonides, vbinam esset mansio magistri mei: ego verò inquio illi, præsidem illum catenis duabus vinctum in carcerem coniecisse. Audiens autem Apollonides neque domum est ingressus, neque ad præsidem est profectus, neque quenquam de notis suis est allocutus: sed duxit me ad carcerem, & pulsanti illi custos carceris aperuit, illi
B ad pedes cum eum cognouisset esse Apollonidem, se inclinans. Ingressus ergo Apollonides, vbi vidit Ioannem, pronus adorauit in terram. Ioannes verò illum erexit, & dixit fili, Deus te benedicat: & statim Apollonides soluit Ioannē à vinculis, & dixit, custodi carceris, Si Præses quicquā tibi dixerit, & quare soluisti eum? Dic illi, quonim Apollonides venit, & soluit eū. Et duxit nos in domū suā. Erāt autē Pater, Mater, & Fratres eius luctū faciētes pro absentia Apollonidis. Cæterū vt eū viderūt, surrexerunt omnes præ gaudio, & ipsum cū lachrimis amplexati osculati sunt eū. Et dixit Pater, quid tibi factū est fili, quia de domo mea effugeris, & mihi, & Matri tuæ & fratribus tātū luctū reliqueris? Respōdit Apollonides: domus nostra plena peccatis & sceleribus fuit, in quam dum introisset dilectus Deo Apostolus Christi Ioannes, ignorauimus quis esset, & quis eum miserat, & etiam ille qui missus est an à Deo esset, an ab aduersario & maligno. Veruntamen Pater factum est vt dimisso eo cognouerim ab aliis quis esset, & quis eum misisset, priusquam reuerterer? Hæc audiens Myron credidit Filio suo & dixit: Fili mi, si res ita se habet, vadamus ad præsidem, & annunciemus ei hæc, quoniam me conscio misit Ioannem in carcerem. Dixit autem Apollonides: noli de hac re, optime Pater, esse
C solicitus, Ioannem iam solui, præses gener tuus est, & vult quęcunque voluerimus. Et Apollonides introduxit Ioannem. Ad quem conuersus dixit, annuncia nobis optime magister, aliquod verbum nobis vtile, per quod accipiamus à te lumen æternum. Ioannes verò dixit, volo prius nobis narres, cur hanc domum deseruisti, & in aliam te vrbem contulisti. Tunc susceptit Apollonides causam fugæ suæ hinc narrare: Non (inquit) Patrem, neque matrem fugit, exactum iam pluribus annis dum in lectulo meo dormiens requiescerem, venit quidam, & tetigit me, & ego protinus excitatus vigilaui, & vidi illum qui me excitauerat, erántque oculi eius grandes vt & faces ardentes, & facies eius sicut fulgur, & dixit mihi, aperi os tuum, & statim vt aperui os, introiuit per os meum in ventrem meum, & impleuit ventrem meum: & ex illa die cognoui omnia mala, & bona quę domui nostrę accidebant: & non solum ista, sed quæ mihi necessaria erant, dicebat. Et veniebāt ad me omnes & negotiorum suorum quæstiones proponebāt, sed cum in hanc domum ingressus es, dixit mihi Apollonides, hic homo magus est, & ille verò nusquam me permisit, dicēs mihi, si Ioannes non interficiatur, nequaquam poteris vnquam in domum tuam regredi. Interrogaui etiam Cynopem, & hæc eadem mihi asseruit. Verum vt discipulus locum ingressus est vbi morabar, illico vidi illum qui per os
D in me ingressus fuerat, in eadem forma qua intrauerat, egredi: & continuò sensi me à multo labore liberatum, & magna consolatione ac lætitia repletus sum, & gratificatus sum discipulo. Dixit autem Ioannes Apollonidi: fili, hæc est vna de virtutibus & beneficentiis Iesu Christi Filij Dei, qui Crucifixus pro nobis, & qui resurrexit. Ille verò qui corpus tuum subintrauit, spiritus erat Pythronicus, qui cum ingrederemur in domū tuam: eiecit te de ea, ne eum à te expelleremus, & cogeremus eum per virtutem Iesu Christi. nunc autem Fili mi non solum per increpationem & veri Dei virtutem restitimus maligno immundóque spiritui, sed etiam per Epistolam nostram illum eiecimus. Et accepit à me Ioannes Epistolam, quam aduersus spiritum Pythronem miserat, & illam Apollonidi exhibuit. Quam cum legisset, assumpto Ioanne, & me, & fratribus: profectus est ad præsidem ciuitatis, & illi omnia enarrauit, & quæcunque à spiritu nequam fuerat perpessus, & quo pacto, beneficio Ioannis Apostoli Iesu Christi, & Prochori discipuli eius, fuerat liberatus. Hæc cum audisset præses, capite
E inclinato nobis gratias egit, & ex illo tempore multum dilexit Ioannem magistrum meum, & eo tandem dimisso, in domum Myronis reuersi sumus.

Apollonides soluit Catenas D. Ioannis.

Somnium Apollonidis

Baptizat D. Ioannes familiam Myronis & Chrysippam vxorem Proconsulis Insulæ Pathmos.

CAP. XXII.

IOannes autem repletus Spiritu-sancto cœpit eis narrare magnalia Dei, & instruxit eos diuinis scripturis, & rogauerunt eum vniuersi vt baptizarētur in nomine patris & Filij & Spiritus sancti, & baptizauit Ioannes in die illa omnes qui erant in domo Myronis. Et vxor præsidis, Myronis filia, cui nomen erat Chrysippa, videns Patrem, Matrem, & Fratres suos in Flium Dei credentes, dixit viro suo: En tota domus Patris mei credit in Deum crucifixum quem Ioannes prædicat,

Baptizatur familia Myronis.

empio ergo vt credamus, & glorificetur domus nostra, sicut domus Patris mei: & dum in potestate F
constitutus es, & amplius habes, adiuua nos aduersus illos qui Ioannem institutorem nostrum per-
sequuntur. Cui respondit vir eius, mihi id non licet quod suades, dum prouinciæ magistratum gero.
Nam secta Christianorum omnibus hominibus non solùm regibus contemptui & execrationi ha-
betur, & cæteri homines vbi viderent Ioannem & alios Christianos, domum meam & domum Pa-
tris tui frequentantes, tanquam suspicantes nos esse Christianos, nos habebunt despectui, & orien-
tur dissensiones, & domos nostras succēdent, me magistratus administratione priuantes. At verò si
senserint me ritum eorum seruare, etiam propter me cæteris vobis exhibebūt honorem, Nam dum
magistratum gererem in Græcia, in aperto ritus eorum sum secutus, in occulto tamen illis qui cre-
debant in Christum benefaciebam. Dum ergo expleuero præfecturæ tempus, accomodatius erit
vt efficiar Christianus. Tu verò tecum assume Filium nostrum, & ingredere domum Patris tui, &
ausculta diligenter doctrinā Ioannis, & tu & Filius tuus Baptizamini, conseruantes præcepta Chri-
sti. Vide ne despicias vnum de verbis illis quæ loquitur Ioannes, neque mihi renunties quæ annun-
ciabit tibi priusquam efficiar Christianus. Nam si leges Græcorum damnant eos qui deorū suorum G
mysteria pandunt, quanto magis Christiana, quam prędicat Ioannes Christi Apostolus? Apostolus,
illos damnat qui reuelant arcana Dei sui. Custodi ergo Charissima, teipsam & Filium nostrum vni-
cum, Et hæc cum dixisset, Chrysippa continuò discessit à viro suo: & assumpto Filio suo venit in do-
mum Myronis Patris sui, & ingressa, prona salutauit Ioannem, & Patrem & Matrem, & Fratres suos.
quo facto dixit ad eam Ioannes, qua ex causa ad nos venisti Filia? quæ respondit, huius rei causa op-
time magister, vt per te glorificetur domus mea, sicut & domus Patris mei. Et ait illi Ioannes, rectū
faciat Deus cor tuum in seipso, & cor viri tui, & filij tui, & conseruet vniuersa quæ in domo tua sunt.
Et procidens Chrysippa ad pedes Apostoli adorabat & dicebat, optime magister, da mihi signacu-
lum Christi, & Filio meo, & efficiamur participes domus Patris mei. Respondit Ioannes, prius ea-
mus, & alloquamur virum tuum, vt cum eius consensu purificeris. Tunc Chrysippa cœpit illi narra-
re vniuersa quæ audierat à viro suo. Et gauisus est valdè Ioannes cum audiuit consensum præsidis,
Chrysippa à D. Ioan. baptizatur. & cathechizauit eam, & Filium eius, & dicens præcepit omnia præcepta fidei Christianæ seruare, & H
baptizauit eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Videns autem Myron, quod Filia cum Fi-
lio credidisset in Christum, gauisus est, & attulit multam pecuniam coram Filia sua dicens: adsunt
bona, Filia, quæ poterunt nobis sufficere: ne (precor te) domum meam & mensam amplius deseras,
neque tu amplius cum Filio tuo cures in domum tuam redire, ne inter te & virum de Christo oria-
tur contētio. Cui Chrysippa dixit: si vis Pater, vt tecum maneamus, sit hæc pecunia semper tua: ego
verò cum Filio in domum trāsiens vbi auri argentique multum congestum habemus, & hinc quan-
tum nobis necessarium fuerit sumens, ad te in domum tuam reuertemur, & vnus & idem erimus.
Fides non dirimit matrimonium. Hæc autem audiens Ioannes dixit Myroni, nequaquā licet quæ tu & Filia tua condicitis: Nam Chri-
stus neque iussit neque misit me separare vxorem à viro suo, neque virum ab vxore, reuertatur ergo
Filia tua cum pace in domum suam, præsertim cum ipsa in Christum crediderit consentiente mari-
to. Confido in Domino qui me misit magnalia sua Euangelizare, quòd vir suus Christo annumera-
Prouerb. 28. Matth. 19. Matth. 4. bitur: pecuniam autem de qua inter vos sermonem fecistis, pro Christo erogetis pauperibus, sicut
dicit scriptura, qui pauperi tribuit, Deo tribuit, & secundum datum eius retribuetur ei. Dixit enim
Dominus Iesus, miseremini & miserebitur vestri: eadem enim mensura qua metieritis, remetietur I
& vobis. Et his dictis remisit Ioannes Chrysippam & Filium eius ad præsidem virum suum, & nos
remansimus in domo Myronis. In crastino autem protulit Myron thezaurum suum ad pedes Apo-
stoli Ioannis, & dixit, suscipe Domine mi, pecuniā hāc, & diuide pauperibus. Dixit autē illi Ioannes,
grato animo excipio propositum tuum, quod ex Dei amore prouenire cognosco. Et nunc quæ tua
sunt, in tua prouidentia relinquo, distribue ea manibus tuis, illis qui opus habebunt. Myron autem
secūdum Apostoli præceptum pauperibus & egenis sua distribuebat, & multiplicabat ei Deus om-
Myron sua multiplicat dum pauperibus erogat. nia quæ in domo sua erant, & cum gratiarum actione gaudebant in Domino vniuersi, quia distri-
buebatur vnicuique vt opus erat.

Basilius Tribunus cum vxore credit, quæ fœcunda fit ex sterili.

CAP. XXII.

ERat autem in ciuitate illa quidam diues homo, cui nomē erat Basilius, nomen vxoris eius Cha- K
res, quæ & erat sterilis. Is autem venit ad Rhodonem nepotem Myronis, cui dixit: quidnam
factum est vt Myron auunculus tuus ita peregrino isti consentiat, vt neque nobiscū sedeat, neque re-
cipiat, neque sermones communicet? Dixit illi Rhodon: doctrinam eius sanam agnoscimus, & nos
cum multis cum libenter audimus. Dixit Basilius, cum tanta de eo audiam, dicat vt vxor mea Filiū
pariat: Cui Rhodon, dico tibi Basili, quia potens est hoc in nomine Dei sui facere. Hæc audiens Ba-
silius properauit festinanter ire in domum Myronis, vt Ioannem videret. Interrogauit igitur si Apo-
Basilius Tribunus credit in Christum. stolus Christi illic hospitaretur. Intelligens autem ita esse, dixit puero se velle alloqui Ioannem, qui
nūciauit Myroni, & Myron Ioanni dicēs: Basilius tribunus quidā pro foribus stans te cupit alloqui.
Hæc audiens Ioannes cōtinuò surrexit, & processit illi obuiā. Basilius verò se illi pronus humiliauit.
Cui Ioannes dixit, impleat Deus omnes petitiones cordis tui in bonum: & beatus homo qui non

ten-

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tentauit Deum in corde suo. Israelitę enim tentauerunt Dominum ad aquas cõtradictionis, & eduxit Dominus de petra aquas vt fluuium, ita vt de ea biberent increduli: panem etiam Angelorum dedit eis ad vescendum, & ipsi tanquam ingrati & talem cibum fastidientes petierunt carnes ad edendum, & audiuit Dominus voces eorum, & dedit illis ingratis & duro corde carnes in abundantia, ita vt verteretur eis in abominationem, tu vero Basili, noli tentare Dominum, sed firmiter crede in eum, & ipse vxorem sterilem visitabit, & omnes petitiones tuas implebit. Videns autem Basilius quia cuncta quæ erant in corde suo aperuit, obstupuit & admiratus est vehementer. Cui iterem dixit Ioannes: fili Basili, Crede in Iesum Christum Filium Dei, & omnem voluntatem tuam propter fiduciam tuam dabit tibi. Respondit Basilius, Credo vt dixisti, sed & nunc te obsecro roga Deum tuum, vt vxor mea habeat Filium. Cui Ioannes, dixi tibi crede, & agnosces gloriam Dei. Et dum benè instruxisset eum, exiuit Basilius è domo Myronis: & abiit gaudens in domum suam: nuntiauitque cuncta quæ audierat à Ioanne vxori suæ: quæ nõ multò post cum viro suo accessit ad Ioannem, proni venerantes eum, Et dixit Ioannes ad vxorem Basilij: Charis, gratia Dei illuminet cor tuum, &
B cor viri tui, & tribuat tibi fontem vteri tui bonum. Et cum multa diuinarum scripturarum prædicatione confirmasset corda eorum, requieuit gratia Dei super illos: & rogauerunt vt baptizarentur, & baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et rogauit Basilius Ioãnem, vt intraremus domum suam, & maneremus apud eum: sed non permisit Myron vt abiremus, nisi vt tantum Ioannes domum Basilij benedixisset, orans nos quàmprimum in domum suam reuerti. fecimus ita, & orationibus Ioannis vxor Basilij peperit ei Filium, & vocauerunt nomine magistri mei Ioannem, & facta est lætitia magna in tota eius familia. Et priusquam natus esset puer, ipse & Charis vxor eius obtulerunt Ioanni magnam pecuniam, vt distribueret indigentibus. Ioannes autem dixit Basilio, vade fili mi in domum tuam, & ea quæ tua sunt, & habebis thesaurum in cœlo.

Num. 20. Deut. 32. Num. 21.

Benedicitur Domus.

Nomen Apostoli imponitur infantulo.

Rhodon deposito proconsulatu baptizatur.

CAP. XXIII.

C QVmque vir Chrysippæ filiæ Myronis duos annos in præfectura complesset, depositus est, & alteri commissa est administratio. Veniens igitur in domum soceri sui dixit ad Ioannem: perturbatio rerum huius mundi afflixit animam meam, & priuauit me auro multo, & argento, & bonis quàm plurimis: verumtamẽ rogo sanctam animam, vt baptises mę, & purifices à delictis meis. Ioannes autem consolatoriis verbis confortauit eum, & confirmauit verbis diuinis, & sancta doctrina instruxit, monúitque vt toto corde crederet in Iesum Christum Crucifixum, saluatorem omnium, & Baptizauit eum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & baptizatus reuersus est in Domũ suam,

Cresi Iudicis filius liberatur à dæmonio, & baptizatur.

CAP. XXIIII.

ERat in eadem ciuitate homo quidã nomine Cresus, & vxoris nomen Selene, quibus erat vnus filius, qui vexabatur à spiritu immundo, & Cresus iudex erat in ciuitate illa. Vt ergo audiuit Ioannem magnas virtutes in nomine Iesu operari, assumẽs filium suum venit in domum Myronis.
D Quem vt vidit Ioãnes dixit. Crese, peccata tua filium tuum perdunt: Si in Deum verum credideris, magna ab eo percipies beneficia, laudémque mereberis. Noli in iudicio contra animam tuam faciẽ personarum acceptare, & sic adimplebis Dei mandatum: & his dictis Cresus dixit, Domine quid me oportet facere, vt filius meus saluus fiat, & liberetur à spiritu immundo? Dixit Ioannes, Crede in Iesum Christum Crucifixum, & curabitur filius tuus: & dicit Cresus, Credo Domine, tantummodò sanetur filius meus. Tunc apprehendens Ioannes per dexteram filium eius, ter eum signo Crucis signauit, & eiecit ab eo dæmonium. Videns autem Cresus quod fecit Ioannes signum, procidens ad pedes eius adorauit eum. Et incipiens Ioannes de dictis sanctarum scripturarum, chatechizauit eum & ille glorificans Deum & confitens Iesum Christum verum Deum esse, & se credere in eum, abiit in domũ suã, & rediens assumpta vxore sua, & filio, & pecunia multa reuersus est ad domũ Myronis ad Ioannem Apostolum, dicens: accipe Domine, pecuniam istam, & da mihi, & vxori, & filio signum Christi. Dixit ei Ioannes, signaculum Christi pecunia non eget, sed fide legitima. Vide ne talia cogites, sed redi in domum tuam, & da pauperibus. Cumque ita factũ fuisset, Baptizauit eos in nomine
E Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & dimisit eos abire in domum suam in pace.

Cresi filium Dæmoniacũ sanat D. Ioannes.

B. Ioannes verbo disiecit Apollinis templum, proinde cæditur à sacrificulis & comprehenditur.

CAP. XXV.

POstquam apud Myronẽ tribus annis mansimus, in quem locũ conueniebãt qui crediderant, vbi & eos docebat & baptizabat, exiuimus à domo Myronis, & venimus in publicum locum, vbi constructum erat Templum Apollonidis, vbi erant congregatæ turbæ multæ, & alloquitur eos Ioannes. Quidam credebant iis quæ audiebant, & quidam dissentiebant. Erant autem in eodem loco Sacerdotes Apollinis, qui dixerũt iis qui audiebãt Ioannẽ: viri fratres & amici, cur attẽditis verbis & ludificamẽtis hominis istius, & obsequimini fallaciis eius? nónne propter maleficia sua exulat

in hac insula? Quomodo excęcata sunt corda vestra nescientes veritatem? næ auscultãdo virum gra- F
uem, magnis diis facitis iniuriam, qui immortales Deos afficit cõtumelia, & præcepta imperatorum
contemnit: Ioannes hæc audiens dixit Sacerdotibus Apollinis: vt intelligant omnes quoniam dij
vestri non sunt dij, ecce ex nunc relinquetur vobis domus hæc deserta: & statim hoc dicto verbo se-
Templi Apollinis ruina. cuta est Templi ruina, neque lapis in eo remansit, nullus tamen circumstantiũ periit, neque eorum
quisquam læsus fuit. Videntes autem id Sacerdotes, irruerũt in Ioannem, & multis illatis plagis sau-
ciauerunt, & recluserunt eum in tenebrosum & obscurum locum, addentes insidias ad eum custo-
diendũ, & abeuntes annunciauerunt præsidi dicentes: Ioannes seductor ille & magus maleficiis suis
templũ magni Dei Apollinis subuertit: ne sinas tantam in Deos immortales contumeliam inultam.
Hæc audiens præses, contristatus est valdè, & iussit vt mitteremur in carcerem. Cum autem hoc per-
ueniisset ad Myronis & Apollonidis cognitionem, abierunt ad Acdam, qui tunc erat præses, & in lo-
cum viri Chrisippæ suffectus, & erat de Synope quæ est in Ponto colens Apollinẽ. Vbi verò ingressi
sunt, dixerunt præsidi, oramus benignitatem tuam vt reddas nobis Ioannem peregrinum, & si quid
aduersus eum habes, in nobis sit si dignus mortis inueniatur: si autem nihil dignũ mortis cõperiatur, G
quid in eum tam seuerè animaduertis? Dixit præses: audio verum magum esse, & cunctis hominibus
pernicioſum atque maleficũ: quid ergo si susceperitis eum, & magica sua effugerit à vobis? Respondit
Apollonides, si effugerit à nobis, vita nostra pro vita sua sit, & bona nostra sint tua. Et illicò præses
annuit eis eorũ voluntatẽ fieri, quia Myron & Apollonides viri prudentes & percelebres erant inter
vniuersos qui in vrbe illa morarẽtur. Ingredientes igitur carcerẽ soluerunt vincula Ioanni, & indu-
xerunt nos in domũ eorũ. Et Myron gaudens dixit Ioanni, sedeas nũc nobiscum in domo serui tui,
& ne secedas in vrbẽ, quia homines maligni sunt & violẽti, ne fortè te cum Prochoro discipulo tuo
interficere attentent. Respondit autẽ Ioannes, non misit ô Myron Dominus Iesus Christus, vt quiesc-
cã in domibus, sed misit me ad iniquos & violentos dicens: ecce ego mitto vos in medio luporum:
Matth. 11. Nolite ergo eos timere qui occidunt corpus, animam autẽ non possunt occidere: & iterum dixit no-
Act. 14. bis, quia oportet nos per multas tribulationes intrare regnum Dei, & nos etiã habuimus possessio-
nes & domos, sed dixit nobis Dominus: relinquite omnia & sequimini me, & nos omnibus relictis
secuti sumus eum. Et paratus sum non solum alligari, flagellari, & haberi derisui propter nomen suũ: H
sed millies occidi, & in omnibus patientiam habere, nec ab hac doctrina discedã, donec cursum vitę
huius impleuero, sæpè enim dixi vobis, moriamur pro eo, vt per eum liberemur à morte perpetua
quæ comprehensura est eos qui non credunt in eum. Et cum hæc dixisset Ioannes, non diu stetimus
apud Myronem, sed exiuimus ab eo.

Apostolus Rhodonem proconsularem virum baptizat, dæmoniacum sanat, & paralyticum.

CAP. XXVI.

VEnimus autem ad quendam locum in quo decumbebat Paralyticus, qui transeũtibus de bo-
nis suis distribuere solebat. Dixit autem ad Ioannem, bone Christianorum magister ne per-
transeas seruum tuum. Dixit illi Ioannes: quid vis vt faciam? Paraliticus, Panem habeo, & condimẽti
paululum, ne confundaris mecum sedere & sumere cibum, sed annue precibus serui tui. Nam pe-
regrinus ego sum, in quo collecta sunt omnia parentum delicta, me, vt hic maneam constringentia: I
vt pro me & ipsis diram hic agam pœnitẽtiam: & cum video peregrinum, illi compatior, & in eo re-
quiescit anima mea. & hæc audiens Ioannes miserans sortes eius, condoluit & dixit Paralytico, &
nos modò tecum exultabimus & lętabimur, & tu pariter nobiscũ, & cum eo bibimus & comedimus.
Dæmoniacus mandatur. & abeuntes ab eo, occurrit nobis mulier vidua, quæ dixit Ioanni, Domine vbi est Templum Apolli-
nis? qui dixit: quid tibi cum Templo Apollinis? quæ dixit: vnicum mihi filium spiritus malus corripit,
& sæuissimè vexat: idcirco huc veni, vt rogarem Apollinem vt mihi succurrat, & inueniam aliquam
consolationẽ. Ioannes dixit, de qua ciuitate es? quæ dixit, de nulla, sed pagana mulier ego sum, nun-
quàm ciuitatem nisi nunc ingressa. Dixit Ioannes, quot dies iam spiritus malignus eũ vexat. Respon-
dit mulier, iam tres & triginta, & multum sęuus est, & violentus. Cui Ioannes, reuertere mulier in do-
mum tuam: Nam in nomine Domini mei Iesu Christi sanabitur puer tuus, & reuersa mulier in
domum suam, inuenit filium à spiritu immundo liberatum. Postea reuersi sumus in eundem locum
vbi iacebat paraliticus, & dixit Ioannes: ecce nunc tecum venimus ad prandium, quis ergo mini-
Paralytitus sanatus. strabit nobis? Et dixit paralyticus, dum ad vos fatigandos primum inuitaui, & vt mihi ministraretis K
& vos nunc ministrabitis, quia neque mihi neque vobis valeo ministrare. Dixit autem Ioannes, ne-
quaquam ita erit, sed tu ministrabis nobis, & tenẽs manum eius erexit eum dicens, in nomine Do-
mini nostri Iesu Christi surge, & continuò surrexit, sanus factus, & incolumis, & magnificans Deum
ministrauit nobis. Quo facto reuertimur in domũ Myronis, in qua inuenimus Rhodonem nepotẽ
eius: & rogauit Ioannem vt daret ei signaculum Christi, & ille instruens eũ baptizauit In nomine san-
ctæ Trinitatis. Postea autẽ venit peregrinus ille qui fuerat paralyticus, & ingressus procidit ad pedes
Ioannis. Videntes verò qui aderant, factũ sanum, valdè admirati sunt, & interrogauerunt eum quo-
nammodo factus esset sanus: qui statim omnem modũ suæ sanitatis aperuit, ideo veni, inquit rogare
Ioannem, vt mihi det illuminationem Christi, in cuius nomine saluum me fecit. at Ioannes docens
eum, & de fide Catholica confirmans, baptizauit illum in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti.

Charus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Charus Iudæus blasphemans redditur mutus, dein resipiscens tingitur

CAP. XXVII.

A Sequenti die exiuimus domo Myronis, & venimus in locum quendam maritimum, vbi erat officina fullonum. Vnus autem eorum Iudæus, nomine Charus, ex scripturis Mosi alloquebatur Ioannẽ. Ioannes verò illi scripturam secundum spiritum aperiebat, & narrabat ei quę de filio Dei scripta erãt, de incarnatione, de passione, sepultura, & resurrectione ex mortuis, de ascensione ad cœlos, & de sessione ad dexteram patris: & de glorioso aduentu eius ad iudicii: Charus autem hæc omnia conuertebat in blasphemias. Tunc Ioannes dixit illi: desiste blasphemare, & obmutesce: & continuò Charus factus est mutus, nec potuit vllo modo loqui. Viri autem qui aderant, mirati sunt quomodo solo verbo tam citò secuta est sententia. Effluxis fermè tribus diebus, venit turba amicorum Chari ad Ioannem, indignata & succensens Ioanni, dicentes: quid effecisti Charo qui amicus noster est, vt efficeretur mutus, & loqui nullo modo potẽs? Quibus respõdit Ioannes: viri fratres quid mihi
B succensetis, & imputatis quod ipse per verba eius maligna Dei omnipotentis incurrerit indignationem, & induxerit super se vindictam quam modo sustinet? qui enim nõ consentit de Deo loquenti, non protinus debet more canis insurgere, sed cum patiẽtia audire, & postmodum quæ rationabilia videbuntur ad id propositum adducere. Tunc quidam inter eos qui sapiens videbatur, dixit: Magister, aliquando contingit vt vinum non habeat suauitatem, nec lac dulcedinem: sic & de hominibus euenit, vt malus homo bona verba emittat, & bonus aliquãdo mala. Et cũ hoc dixisset, innuit Charo, vt veniam peteret à Ioanne: qui statim concidens ad pedes eius: alter qui inter eos sapiẽs videbatur, dixit: Magister, vt benignus es, nunc dissolue, quæ ligasti. Dixit autem Ioannes ad Charũ, quia in Deum peccasti, sicut in nomine Iesu Christi os tuum clausum est, ita & in nomine eius aperiatur: &
C continuò locutus est Charus Iudæus, & prostratus ad pedes eius dicebat: veridice Magister, scimus per scripturas, Patres nostros olim Deum ad iracundiã prouocasse. Ille verò pro sua clementia & benignitate remisit eis delictum. etiam si peccaui in Deum qui te misit in hanc insulam, ora pro me vt remittat mihi hoc peccatum, & da mihi seruo tuo baptismum gratiæ. Tunc Apostolus eum cathechizauit, & instructum baptizauit in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti.

Iudæus blasphemans obmutescit.

Cynops Magus ostentis & præstigiis multa in B Ioannem committit.

CAP. XXVIII.

D Vm hæc ab Apostolo Christi in Pathmo agerentur, morabatur in eadẽ insula magus quidam, nomine Cynops, & locus eius ab vrbe distabat stadiis quadraginta in loco deserto, habitabátque in spelũca quæ erat immũdorum spirituum habitaculum, & quadraginta in loco habitare fama erat. Prædictum tamen magum propter præstigias & ludificamenta dæmonum quæ ostentabat, omnes in insula commorantes vt Deum habebant. Ad hunc igitur magum confugerunt Apollinis Sacerdotes postquam viderunt Ioannem liberè docere & prædicare, & dimissum à præside, neque coercitum post templi Apollinis euersionem, quod dirutũ fuerat à Ioanne. Et dixerunt illi, per multos annos te in hac insula consuluimus ô clarissimè Cynops, nunc autem magis tuo adiutorio quam vnquam anteà egemus, ob hoc te precamur, esto tutor & defensor in hac tribulatione quæ accidit
D nobis. nam Ioannes peregrinus quidã, & à patria sua exul, & ob maleficia sua in hãc Insulã exilio damnatus, omnes principes & præfectos nostros ita maleficio cepit, vt omnes ad ipsum declinẽt: qua fiducia fretus multas in ciuitate excitat seditiones, & templum Apollinis subuertit, quæ cum præsidi nunciassemus iussit eum in carcerẽ claudi: sed Myronidis & Apollonidis precibus, liber consentiente præside factus euasit. Nunc ergo succurre nobis, & occurre illi, quia passim omnes quasi errantes oues ad illum excurrunt, & illi obediunt: ergo nobiscũ venias precamur, tolle maleficia. Audiens autem à Sacerdotibus hæc Cynops, dixit eis; Scitis quia locum hunc nunquam egredior, cur ergo tentatis me hinc abducere? quia sic expedire videt, & vt nos adiuues te omnes obsecramus. Quibus Cynops, nonne vultis vt gloriam meam cõtaminem, & nomẽ meum inhonorabile reddã, maculatam ciuitatem propter homuncionem vnum intrando, & personam cõtemptibilẽ quam hactenus nunquam intraui? Nequaquam ita erit, sed cras mittam Angelum meum malum in domum quam inhabitat, qui ab eo animã tollat & auferat, & ego eum in iudicium sempiternum. quo audito Sacerdo-
E tes prociderant ad pedes eius, gratias illi agentes, quod pollicitus esset auxilium suum: & redierunt in ciuitatem. Et mane facto conuocauit Cynops multitudinem dæmonum & dixit principi eorum, vade in ciuitatem in domum Myronis, & subitò tolle animam Ioannis, & continuò perduc illam ad me, vt eam secundum quod mihi placitum visum fuerit, iudicẽ. Exiuit ergo dæmon, & ingressus ciuitatem introiuit in domum Myronis. quem vt cognouit Ioãnes in quodam secessu locóque semoto residens, dixit illi, præcipio tibi maligne dæmõ in nomine Domini nostri Iesu Christi, ne hinc egrediaris, donec causam, ob quam huc venisti, manifestes. Et illicò fecit malignus dæmon tanquã legatus. Et dixit, omnem tibi Apostole Dei veritatẽ aperiam, tantũ precor ne insuccenseas. Nam venerunt Sacerdotes Apollinis ad Cynopẽ, rogantes eum vt ingrederetur ciuitatẽ, & te interficeret: ille autem noluit dicens, non ingredi ciuitatem, neque velle gloriam suã diminuere, & nomen suum inhonorare: non igitur id faciam, sed cras mittam Angelum meum qui tollat animam à Ioanne, & ad-

Cynops magus.

Cynops immittit in D. Ioãnem dæmones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducet ad me,& ego iudicabo eam & mittam in ſupplicium ſempiternum,& iccircò huc miſſus ſum. F
Tunc dixit Ioannes ſpiritui maligno,fuiſti aliàs aliquãdo ab eo miſſus ad tollendã alicuius animam,
& tuliſti ad eum?cui dæmon, iam alia vice ab eo miſſus, ſed animas illi non obtuli.Et iterũ Ioannes
cuius rei gratia ei obeditis?dæmon dixit,quia omnis virtus ſathanæ in eo habitat,& fœdus ac pactũ
habet cum vniuerſis principibus noſtris, & nos cũ eo pariter pactũ habemus,nã & nobis obſequitur
S. Ioannes eiicit dæmones Pathmo. Cynops,& nos illi. Dixit autẽ Ioãnes ſpiritui maligno,præcipit tibi Apoſtolus Ieſu Chriſti,vt nun-
quã amodo egrediaris in pernicie & detrimentũ hominũ,ſed nec reuertaris vlterius ad locum vnde
huc veniſti:ſed abi feſtinãter extra inſulã hanc,& continuò ſpiritus malignus inſulam egreſſus abiit.
Videns autem Cynops quia ſpiritus malignus moras faceret redire, vocauit aliũ, præcepit illi vt &
priori:qui vt venit ad Ioannẽ,præcepit illi Ioannes, In nomine Domini Ieſu Chriſti inſulã protinus
egredi:& ſtatim egreſſus eſt.Videns Cynops quod neque ſecundus reuerteretur,vocauit duos alios
ſpiritus malignos,quibus dixit,ite ad Ioannẽ,ſed vnus ſolus ingrediatur,& alter ſtet pro foribus,ag-
noſcens quæ dicet & faciet, & quidnã aliis factum eſt quo minus reuertantur. Acceſſerunt ergo illi
duo ſpiritus nequã,& alter intrat ad Ioannẽ,alter autem,vt iuſſerat Cynops,prò foribus aſtat.Perci- G
piens autẽ Ioannes dæmonẽ aſtare, ad quid veniſti,inquit,in hanc domũ ſpiritus nequã?Cui dæmõ,
Cynops prius ad te interficiendum duos principes dæmoniorum miſit, & neuter reuerſus eſt:nunc
autem miſit duos alios me ſcilicet & alterum qui nõ eſt ingreſſus ad ipſum peragendũ. Cui Ioannes,
præcipio tibi in nomine eius qui crucifixus eſt pro ſalute hominũ, ne vltra reuertaris ad Cynopem,
ſed protinus hanc inſulam deſere,& illico diſceſſit, parens verbo apoſtoli Dei. Cognoſcens autẽ ille
qui foris aſtabat,quod factum eſt,& complicem ſuum in exilium coactũ,fugit,& abiit ad Cynopem,
& ei denarrauit omnia.Cynops autẽ non propoſuit vltra mittere dæmones ad Ioannẽ,ſed aduocata
dæmonum legione dixit eis,complices veſtri à Ioãne electi ſunt & futurũ eſt vos vniuerſos hinc ex-
pelli,& malè per eũ perpeti,niſi illi reſtiterimus,& parua vobis trepidatio ne fortè veniat,& ingredia-
tur locũ hunc,& vos hoc in loco ſilentes & mihi miniſtrantes hinc expellat:ſed præſidiis veſtris ful-
tus ingreſſus ciuitatem artes eius euertã,& illũ cogam malè interire.Hoc dicto Cynops ſumpta dæ-
monũ caterua ciuitatẽ ingreſſus eſt,& tribus ſolùm ſumptis,reliquos extra vrbem voluit remanere.
Cúmque introiſſet Cynops ciuitatẽ,commota eſt vniuerſa ciuitas, & occurrerũt ei quãplurimi,quia H
nunquã ingreſſus erat eam ante,qui ad eum congregati mirabantur, & de variis eũ rebus perconta-
bantur:qui vnicuíque iuxta eorum interrogationem reſpondit.Et dixit ad me Ioannes,fili Procho-
re,magnanimus eſto & non puſillanimus:nam Cynops nos in multas anxietates & tribulationes eſt
miſſurus. Tũc aggregati ſunt vniuerſi fratres qui baptiſma ſuſceperant à Ioanne, vt erudirentur &
confirmarẽtur ab eo.Ex præcepto Ioannis decẽ diebus manſimus in domo Myronis,nuſquã egreſſi
ob ſeditionẽ quę in ciuitate à Cynope cõmota erat,& ne per inſidias ab inimicis circumueniremur,
conſolabatur inſuper nos dicens,confortamini & eſtote viriles, nam videbitis virtutẽ Dei & gloriã
eius.Et paruo tempore vniuerſa ciuitas collecta eſt, vt audiret Cynopẽ: & admirabantur vniuerſi de
ſermone & verbis eius.Poſt decẽ verò dies dixit mihi Ioãnes, Surge fili Prochore,eamus in locũ vr-
bis,cui nomen * & dum illic ſederemus, conuenerunt multi vt audirent Ioannẽ. Audiens autẽ Cy-
*Deeſt quidpiam. nops quòd Ioannes doceret populũ & videns populum,libenter audientẽ Ioannem,dixit turbæ cir-
cumſtanti, O viri cæci & à via veritatis aberrãtes,ſi iuſtus eſt Ioãnes, & bona & vera ſũt opera,& ſer-
mones eius, ego credam:ſin autẽ reperiatur iniuſtus,& eius opera mala,ſiue ego iuſtus & mea opera I
bona & vera, nolite illi ſed mihi credere. Et apprehẽſo Cynops quodam adoleſcẽte interrogat eum
ſi ſuus pater viueret:qui reſpõdit, non : ſed nobis nauigantibus inter duas naues,illiſus, periit. Tunc
Cynops dixit ad Ioannẽ,oſtende nũc ſi vera ſunt quæ doces,& reuoca de mari Patrem huius adole-
ſcẽtis,& redde Patrem filio.Hoc toto vidente populo dixit Ioãnes, nõ miſit me Dominus ad reſuſ-
citandos populos,ſed docere & eripere homines qui à diabolo ſunt decepti.Et dixit Cynops ad cir-
cumſtantem populum, nõ omnia ſatis creditis ô viri qui hanc vrbem incolitis,magum eſſe Ioanẽ,&
per magicam ſeductũ?Iccircò volo vt eum teneatis,donec adducã patrem huius adoleſcentis, & illi
viuũ reſtituã cernentibus vobis.Tunc Cynops duxit populũ ad littus maris,& ſtatim expanſis vtriſ-
que manibus fecit plauſum magnum, & ab oculis omniũ diſparere viſus eſt:& ingens pauor omnes
inuaſit.Quę cùm vidiſſent turbæ factũ,clamauerunt dicentes,magnus eſt Cynops, & non eſt Deus
alius maior eo.Et ſtatim Cynops aſcendit de mari,habens ſecum dæmonem formam ſimilem patris
adoleſcentis habentẽ,dixitque Cynops ad iuuenem,iſte eſt pater tuus?qui reſpondit,eſt domine, & K
expauerunt & adorauerunt omnes proni Cynopẽ, voluerũntque interficere Ioannẽ:ſed nolite in-
Dæmones mẽtiuntur quaſnis ſimilitudines. quit Cynops,nam maiora his videbitis, & tunc punietis eũ ſeuerè. Aduocauit antè Cynops aliũ ho-
minem,quem interrogauit dicens,habes ne filium?qui reſpõdit,habui domine,ſed per inuidiã alius
ſuſtulit eũ.Tunc Cynops voce magna exclamans vocauit eos nominibus propriis, & continuò aſti-
terunt dæmones duo,vnus in forma illius qui occidit,& alius in forma eius qui occiſus eſt.Tunc di-
xit Cynops viro,cuius filius occiſus fuerat:hic eſt filius tuus?qui dixit,etiã Domine.Et dixit Cynops
Ioanni,non miraris ſuper ſignis his quæ vidiſti?Dixit Ioannes, nõ.Et dixit Cynops,ſi te hæc ſigna nõ
mouent,maiora his videbis,& niſi te ſignis & portentis vicero,non ſinã te interim. Et reſpondit illi
Ioannes,hæc ſigna & portenta tua ſtatim tecum tollentur. Audientes autẽ turbæ dixerant Ioanni,
ô profuga,exul,& ignote,cur in optimum Cynopem blaſphemas? & irruentes in eum more ſæuien-

tium

Universidad de Deusto
Biblioteca

A tium ferarum deiecerunt eum in terram diſcerpentes & lacerantes. Et Cynops credens ipſum mortuũ eſſe, dixit ad turbam, ſinite inſepultum, vt volucres cœli & beſtiæ terrę comedãt illum, & videbitis ſi Chriſtus quẽ prædicat ſuſcitabit eum. Putãtes ergo Ioannẽ eſſe mortuum abierunt gaudẽtes vnuſquiſque in domũ ſuã. Manſit ergo Ioãnes in illo loco abſcõſus vſque ad ſecũdã noctis horam, & ego veni in eum locũ dolens, vt viderẽ magiſtrum meũ, & appropinquans ad eum dixi, quidnã modo tibi eſt domine? qui dixit mihi, feſtina in domũ Myronis quia illic ſunt omnes fratres congregati luctũ magnũ deducentes, annuncia eis quia ego per gratiã Ieſu Chriſti viuus ſum, & continuò ad me reuertaris. Et perrexi ego citiſſimè ad domũ Myronis, & inueni fratres cõgregatos planctũ magnum ſuper Ioannẽ, vt mihi dixerat, facientes, & pulſante me fores, non audebant aperire timẽtes inſidias eorum qui erant ex parte Cynopis magi. Sed me clamante & perſeueratẽ, vnus miniſtrorũ Myronis agnoſcens nunciauit eis quia Prochorus pulſaret ad ianuam: & illi ſtatim aperientes, vt viderunt me obſtupuerunt, nã putabãt me vnà cũ Ioanne eſſe mortuũ. Et dixit ad eos, nolite turbari fratres, nam magiſter meus viuit, & ſalutans vos miſit me ad vos. Audientes autem quod Ioannes viuus eſſet, præ
B gaudio noluerunt à me aliud ſciſcitari: ſed properantes cucurrerant ad locũ vbi erat Ioannes & inuenimus eum genuflexũ, & deprecantem dominum Ieſum Chriſtum, & oratione cõpleta oſculati & amplexati ſunt eum. Ioãnes verò cœpit eos docere, & monere ne in verbis aut factis Cynopis magi ſeducerentur. Nam quæ facit, omnia præſtigiæ ſunt, & ludificamenta dæmonis: ſed ſuſtinete, inquit ſtatim per gratiã Ieſu Chriſti videbitis eum ſua arte pereuntẽ. Ite ergo in domũ Myronis, & illic ſedentes orate conſtanter longanimes, donec Deus ſuã manifeſtauerit voluntatẽ: & his dictis eum oſculantes abierunt. Cũ ergo matutina lux exoriretur, quidã nunciauerunt Cynopi, quod Ioannes vi- *Dæmõ exultatio inferni.*
ueret. Audiens hoc Cynops vocauit quendam dæmonẽ, per quem ſæpè fecerat vt inferi exultarent; & dixit ei, eſto nunc mecum paratus. Et cõtinuò aſſumpto dæmone multa concomitante turba, venit ad locum in quo eramus. Et appropinquãs, inquit Ioanni, volui ſuper te hanc vexationẽ & hanc maximã confuſionẽ indicare, quare volui te viuere, ſed nunc volo vt ad id littus reuertamur, vt omnes videant meã gloriam, & ex tua confuſione & interitu gaudeant, quo dicto iuſſit vt eum tenerẽt, quouſque viderent magnas virtutes eius, & eum in iudicium æternum traderet, & tenuerunt eum.

C

Cynopis præſtigiæ produntur, iſque ſubmergitur. CAP. XXIX.

PEruenerũt autem cũ turba ad locũ vbi primas ludificationes oſtẽderat Cynops. In quo loco inuenimus viros multos pariter & mulieres incẽſum ponentes: & vbi viderunt Cynopẽ, procciderunt in terram eum adorantes, duos verò dæmones quos Cynops moliebatur, homines à ſe ſuſcitatos perſonæ ſequebãtur eum. Tunc Cynops plauſum vt prius manibus fecit, & ſe magno fragore facto miſit in mare: & exclamauerunt turbę dicentes, magnus Cynops. Et illi duo dęmones dixerunt ad turbam, expectate, quia Cynops mortuus eſt, & ipſe reſurget à mortuis. Et Ioannes dixit dęmonibus illis, præcipio vobis ſpiritus immundi ſtate hic immobiles donec orauerim, & ſtatim Apoſtolus extenſis in cœlũ manibus & cancellatis in formã crucis flens, magna voce clamans, orauit, dicens: Domine qui ad preces Moſi dediſti Iſraeli ſubuertere Amalech, vt de cætero ſolẽ non videat, *Orans Apoſtolus manus decuſſauit.*
Domine Ieſu fili Dei viui eiice Cynopem in inferiora abyſſi, vt de cætero ſolẽ non videat, neque vi-
D uens amplius populo ſeducat, finita autẽ prece Ioannis, magnus maris ſonus auditus, & facta eſt magna maris ebullitio in eo loco vbi ſe Cynops in mare miſerat præceps, & illa hora ſubmerſus eſt, nũquam ab aliquo poſtea viſus. quo facto præcepit duobus dæmonibus, qui in forma duorũ ſuſcitatorum apparebant, in nomine Ieſu Chriſti qui pro peccatis hominũ voluit crucifigi, eos ſua morte ſaluare volẽs, vt ſtatim egrederentur de regione illa: nec mora, immundi illi ſpiritus ab oculis omnium *Cynops ſubmergitur.*
euaneſcentes diſparuerunt. Vidẽs autẽ turba quod in verbo Ioannis nõ cõparuiſſent illi quos ſuſcitatos credebant eſſe homines, indignati ſunt vehemẽter aduerſus eum, maximè adoleſcens qui patrem ſuum vnum eorum eſſe credebat, & alter qui alterũ putabat ſuum eſſe filiũ: & tenẽtes Ioannem cõminantes illi, vnus dicebat, reſtitue mihi patrem: & alter filiũ, quos exiſtimabãt Cynopẽ ſuſcitaſſe, & qui circumſtabant pariter dicebant, ſi beneficus homo fuiſſes, non debueras reſtituta perdere ſed perdita reuocare: ſed quia magus, quæ Cynops beneficia cõtulit, in perditionẽ illa conuertiſti: aut ergo illos duos tu nobis redde, aut nobis propoſitum eſt te interficere. Quidam eorum dicebant: Sinamus, nullum illi malũ inferamus, donec iuſtiſſimus Cynops redierit, & tũc tradet eum in iudicium
E ſempiternum. Et cõſenſerunt, quia ita Cynops præceperat, & vt de loco illo non diſcederent, tribus ergo diebus & noctibus ieiuni magnis acclamationibus vociferantes, Maximè Cynops adiuua nos. In illo loco permanſerunt, & multi eorũ in magnas infirmitates propter cibi inędiam & continuum clamorem inciderunt, ita vt aliqui deficerent & in loco morerentur.

Diuus Ioan. vt ſuſcitauit qui inædia defecerant oblatos diuinos honores abominatur. CAP. XXX.

VIdẽs, autẽ Ioãnes eos ſine ratione perire, miſertus ingemuit, & cœpit orare dicẽs, Domine Ieſu Chriſte, qui me in hanc inſulam pro ſalute eorũ qui in ea habitãt miſiſti, immitte eis diſcretionis ſenſũ, & cordis intelligentiã, vt ne vnus de populo hoc pereat, & facta oratione conſolabatur
F eos dicẽs, Viri fratres audite me patienter, iã quartus aduenit quòd non comediſtis, & adhuc in ieiunio permanetis, expectãtes eum qui amplius non veniet. Nam ſcite Cynopẽ iuſta Dei ordinationẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

abiisse in æternã perditionẽ: quapropter oro vos, abite hinc vnusquisque in domũ suã, & pro salute F
vestra cibũ sumite. Et cũ hæc dixisset, venit ad eos qui ex ieiunio defecerãt, super eos ita orãs, Domine Iesu Christe, qui in nouissimo die & in nouissima tuba genus hominũ, qui à sæculo dormierũt excitabis à morte, extende gratiã tuam super homines hos qui mortui iacent, vt reuiuiscant & exciten-
Suscitantur à morte plurimi. tur à mortuis & continuò surrexerunt à morte. Quod signum cum vidissent turbę factum à Ioanne, ciderunt in terrã, & proni adorauerũt eum dicentes: Magister, nunc cognoscimus quia à Deo venisti. Et cum hęc dixisset, dixit eis qui ieiunio defecti erãt, ite filij in domos vestras, & sumite cibum & reficite animas vestras: Nam & ego etiam vadam in domũ Myronis qui conseruus est Iesu Christi, & postea egrediar ad vos, & ea quæ necessaria sunt, & abierunt vnusquisque in domum suam. Et nos abiuimus in domũ Myronis, & ex aduentu nostro magnũ gaudiũ factum est in domo Myronis. Et apposuit Myron mensam, & sumpsimus cibũ cũ eo. Diluculo autẽ, conuenit ferè tota ciuitas in illum locum dicentes, Myron, dignus es plurimorum bonorum propter virum Dei, & præceptorem bonum qui per te nobis manifestatus est. Perduc ergo cum foras ad nos, vt nos ab eo percipiamus verbum fidei. Putauit ergo Myron hæc illos dolosè petere, vt tenerent Ioannem, vt foras fortè eductũ interficerent. Quod cum vidisset Ioannes dixit Myroni, ne paueas frater, neque quicquam formides: Nam confido in Domino meo qui crucifixus est pro nobis, quia nulla mala cogitatio est in hominibus iis, & exiuit ad eos foras, quem vt viderunt turbæ, cœperunt dicere, tu es præcursor noster, & opifex animarum nostrarum, tu es magnus Dominus & Deus, qui illuminas hominem mirabiliter ad illuminationem immortalem. Hæc audiens Ioannes scidit vestimenta sua, & puluere caput respersit, & expauerunt omnes, & Ioannes silentium manu dixit, & tacuerunt. Et ascẽdit in eminentem iuxta domum Myronis locum, & cœpit eis dicere, Nolite errare fratres & blasphemare, non ego Deus sum: & aperiens scripturas incipiẽs à Mose per prophetas interpretabatur eis de filio Dei, & quomodo Deus pater filium suum vnigenitum misit in terras, natum de muliere, factum sub lege, vt eos qui sine lege erant, saluaret: cuius (inquit) filij Dei viui ego seruus indignus sum, qui me in hanc
Gal. 4. insulam misit vt à vobis ammoueam errorem, in cuius nomine & virtute, omnia hæc signa & mira quæ videtis, facio. Et cum eis multa de scripturis enarrasset, descendit de loco illo, & iterum ingressus est domum Myronis, ad quem tunc conuenerunt quidam de turbis, rogantes eum, vt baptizarentur, & eos adhuc instruens baptizauit: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. H

Diuinos honores Apostolus recusat.

D. Ioan. disputat de legè cum Iudæo, & curat infirmum.

CAP. XXXI.

DIe verò sequente egressi sumus cum Ioanne ego Myron, & triginta qui proximè baptisma susceperant, & venimus in hyppodromum, hoc est, in locum in quo solent esse cursus equorum. Morabatur autem illic Iudæus nomine Philon, sciẽs legem ad litteram. Quem cum videret Ioãnes, cœpit interrogare de libris Mosi & Prophetarum: ille verò respondebat illi ad litteram: & Ioannes interpretabatur secundum spiritũ, & cum illi non cõuenirent, dixit Philon, non est opus de scriptura pluribus contendere verbis, sed corde mundo & immaculato, & fides recta & bona placet Deo. & cum hoc dixisset, desiit Ioannes alloqui eum, & ecce haud lõgè iacebat quidam, qui vehemẽtibus vrgebatur febribus, iuxta quem assidebat iuuenis, qui cum vidisset Ioannem prætereuntem, & turbã sequentem, clamauit voce magna dicens, Apostole Christi *miserere huius infirmi*, qui malè febre ve- I
xatur. Est statim Ioannes appropinquans, sancto crucis signo dixit infirmo, In nomine *Domini* nostri Iesu Christi, cuius ego licet indignus seruus sum & Apostolus, surge, & vade in domum tuam sanus, & continuò eger surrexit sanus, & genua flectens ad pedes Apostoli, illi gratias agebat.

Signo crucis curatur infirmus.

Iudæus vt vidit vxorem à læpra baptismo mundatam, credit & tingitur.

CAP. XXXII.

VIdens autem Philon, signum quod fecit Ioannes, apprehendens eius manum dixit, Magister quid est charitas: Respondit Ioannes Deus charitas est, & qui habet charitatem, Deũ habet. dixit Philon, si ergo quis charitatem habens Deum habet vt ais, ostende te nunc habere charitatẽ & ingredere domum meam, vt simul panem edamus & bibamus aquam, & Deus erit nobiscum. Et statim Ioannes illi acquiescẽs secutus est eum. Ingresso autem & cibo sumpto, vt prædicationẽ eius audiuit, vxor philonis rogauit eum vt baptizaretur. Erat autem mulier illa tacta lępra, & cutis alba vt K
nix: quæ cum suscepisset baptismum, omninò curata est à lępra sua, & tota munda. videns autem philon vxorem suam à lępra sanatam esse, qui prius erat inflexibilis & contentiosus, factus est humilis & modestus, & procidens ad pedes Apostoli dixit, Magister bone, per Deum illum quem prædicas, propitius esto mihi, & noli seruo tuo irasci quòd multa locutus sum in contemptum tuæ prædicationis: quæ me nunc pœnitet dixisse, sed præcor potius vt des mihi signaculum vitæ huius. Catechizato autem eo, & in fide Christi confirmato, baptizauit eũ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Philonis vxorem tactam lępra curat baptismus.

Blasphemiæ pœnas luit sacrificulus Apollinis. CAP. XXXIII.

SEquenti verò die valdè manè egressi sumus de domo Philonis, & conuenerunt ad nos multæ turbæ vt docerentur à Ioanne. venerunt autem & Sacerdotes Apollinis, qui prius congregauerant vt perderent Ioannem, quòd Templum Apollinis diruisset. Et steterũt coram eo vt viderent

aliqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

A aliqua eius facta quæ reprehendere possent: & vnus eorum tentauit Ioannem dicens, Magister filiũ habeo vtroque crure claudum, redde eum sanum & credam in eum qui crucifixus est, vt prædicas. Respondit illi Ioannes, si credideris, sanabitur filius tuus. Qui respondit, sana eum prius & postea ego credam. cui Ioannes noli imprudenter loqui, scio quia tentator es, & blasphemias inferre tentas, & ideo in nomine eius qui crucifixus est eris vtroque crure claudus, & continuò ex vtraque parte effectus est claudus, vt ambulare non posset, & dixit Ioannes vni, vt me vocaret, & ego statim veni corã Ioanne, & dixit mihi, fili Prochore, vade ad filium Sacerdotis Apollinis, & dic ei, dixit Ioannes Magister meus in nomine filij Dei qui cruxifixus est, sub Pontio Pilato præside, veni ad me, & accedens ad eum locutus sum ei verba quæ Ioannes præcepit mihi, & ilicò surrexit sanus & incolumis, & secutus est me. Et cum venissemus ad Ioannem, ille qui sanus effectus est prouolutus ad pedes eius, gratias illi agebat. Videns autẽ pater quod filius sanus esset, exclamauit voce magna, Miserere mei Apostole benedicti Dei. Et Ioannes continuò misertus illius signauit eum signo crucis, præcipiens vt surgeret, & confestim surrexit, qui prouoluens se ad pedes Apostoli rogauit eũ vt baptizaretur, & bapti-
B zatus est ab eo, & ille nos duxit in domum suam & mansimus apud illum die illo.

Blasphemia pœna.

Signũ crucis blasphemum sanat.

Scripta Epistola curatur hydropicus & baptizatur. CAP. XXXIIII.

ALtera verò die contulimus nos in porticum, quæ Domitiani vocabatur, & illic conuenerunt multæ turbæ ad Ioãnem. Erat autem illic homo quidam hydropicus, qui decem & septẽ annos infirmitatem habens decidebat, vt neque se mouere, neque verba proferre posset, is iudicio atramentum & cartam petens scripsit ad Ioannem, Apostole Christi Ioannes, ego infœliciſſimus obsecro te vt mei miserearis in hac mea infirmitatis necessitate. Accipiens autem Ioannes Epistolam, & legens gauisus est in viri fide, & scripsit ad eum. *Homini hydropico Ioannes Christi seruus & Apostolus salutem.* Postulas à me tuæ infirmitatis opem, & in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti, ab infirmitate tua dimittaris, & esto sanus: & cum accepisset qui aquam patiebatur, epistolam, & legisset, surrexit sanus, nullã in se sentiens infirmitatis læsionem. Et turbę id signum videntes, quod Ioannes hydropico fecerat, mirabantur, & tanto magis ardebant eius audire prædicationem. Et qui sanus effectus fue-
C rat procidit ad pedes Ioannis rogans vt daret ei signaculum Christi, & baptizauit eum Ioannes In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

Epistola curatur hydropicus.

Præsidis domus benedicitur, vxor partu liberatur & tingitur. CAP. XXXV.

VM autem ab illo loco discederemus, ecce quidam missus à præside nobis obuius factus est, & dixit ad Ioannem, Apostole Christi Filij Dei, festina venire in domũ præsidis: vxor enim præsidis prægnans dum venisset ad tempus pariendi, laborabat in partu, & parere non poterat. Profectus est ergo Ioannes, & dum ingrederetur domum præsidis, vxor eius partu leuata est. Et dixit Ioannes præsidi, qua ex causa me accersiri iussisti? dixit præses, vt beneditceretur à te domus mea. Cui Ioãnes, si credis in Iesum Christũ filiũ Dei, eris tu & domus tua benedicta. Gaudẽs autẽ præses salute facta ex aduentu Ioãnis, dixit illi, credidi, & credo in Deũ qui te misit pro salute nostra, & postquã Ioannes docuit eum quomodo credere debeat in Patrem, & Filium, & Spiritũ sanctum, baptizauit eum, & pariter rogauit eum vxor eius vt baptizaretur: sed nos & Ioannes, donec cõ-
D pleuissẽt quadraginta dies purgationis, * & contulit præses Ioanni multã pecuniam, orans vt eam reciperet, & domus sua esset benedicta, cui Ioannes dixit, non poterit pro hac pecunia domus tua benedici, sed vadens offer eam pauperibus pro nomine Christi, & erit domus tua benedicta. & mansimus continuo triduo in domo præsidis, & inde egressi venimus in domum Myronis, vbi conuenerunt turbæ multæ petentes vt audirent Ioannem.

Domus benedictio.

Mulier à partu 40. dies domo claudi debet antequam purificetur.

D. Ioan. dæmonem qui se Deum lupum nominabat expellit, mactandósque illi homines liberat. CAP. XXXVI.

DEinde mansimus in foro ciuitatis annis tribus, & postea egressi sumus in aliam ciuitatem distantem stadiis quinquaginta. Et hęc ciuitas populosa erat, idolorum multitudine repleta, & in phano ludificamenta erãt: quæ apud eos mendacia Deorũ dicebantur. Et ciuitatẽ in circuitu alluebat flumen. Dũ ergo ingressi sumus ciuitatẽ, nemo nos agnouit, & apud eos erat. * introeuntibus autem nobis, virũ quendam publicũ inuenimus, maiores ciuitatis viros duodecim vinctos habentẽ.
E Et Ioannes quosdam qui astabant interrogauit, qua de causa illi vincti essent, qui respõderunt, quia in noua luna singulorũ mensiũ duodecim detinentur, qui offeruntur iugulati in sacrificiũ Deo lupo. Dixit Ioannes, vellẽ scire quis ille Deus sit lupus. at ille respondit, Circa horam diei quartam veniẽt Sacerdotes multa comitãte turba sacrificia offerẽtes: si ergo eos sequi volueris, videbis lupũ, & quod illi offerẽt sacrificiũ. Dixit Ioãnes, video te virũ beneuolũ, ego verò aduenticius sum, ideo te rogo vt ostẽdas mihi ipsum, id enim desidero: si autẽ ostẽderis mihi ipsum, habeo preciosam margaritã, quæ non potest vllo cõparari precio, quã tibi dabo. Hæc audiens homo, duxit nos ilicò in eũ locũ in quo habitabat lupus, & dixit, ecce venimus in locum, da mihi margaritã, & ego ostendã tibi lupum, dixit mihi, tantũmodò crede mihi, cũ ostẽderis mihi illũ, recipies margaritã à me tibi promissã, nec multò pòst ascẽdit de flumine lupus, dixítque illi Ioãnes, adiuro te spiritus immũde, dic quot annos in hoc habitasti loco? dæmon respondit, septuaginta: ait Ioannes, præcipio in nomine Patris, & filij, & spiri-

Deo lupo immolantur homines.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus sancti,vt exeas ab hac insula,& statim spiritus immundus incussibilis disparuit, & cum hoc vidis- F
set homo ille,continuò cecidit pronus ad pedes Apostoli, & dixit, miserere mei homo sancte, die
mihi quæso quis es,& vnde,qui talia admiranda facis?qui diis volūtatem tuam præcipis, & cum tre-
more obediunt tibi.Respondit Ioannes,ego sum Apostolus & seruus Iesu Christi filij Dei,hunc au-
tem lupum quem tu Deum esse credebas,dico tibi pro verò,spiritum esse malignum,qui multas ho-
minum perdidit animas,& ideo me misit dominus meus Iesus Christus,in hanc insulā, vt ab ea om-
nes immundos spiritus expellam, & persequar, & Euangelizem hominibus huius ciuitatis veritatē.
Hæc audiens vir iterum procidit in faciem suā dicens,Apostole Christi fac mecū misericordiā,vt &
ego merear esse filij Dei seruus.Et incipiens Ioannes diuinam scripturam aperire, docuit eum quo-
modo deberet credere in patrem,filium, & spiritum sanctum,& sequēti die baptizauit eum, & dixit
ei:ecce accepisti preciosissimam margaritam.Et cum hæc dixisset,venerunt in locum Sacerdotes cū
Margarita preciosa. pueris duodecim ferro reuinctis,gladios in manibus tenentes, vt eos interficerent,Deo suo lupo sa-
crificandos,& cum gaudio aduentum dæmonis expectabant,quem Deum esse credebant. Postquā
diu expectauerunt,appropinquans Ioannes dixit,ó viri ignari,viam veritatis nescientes, quem vos G
hic expectatis lupum,& quem pro Deo colitis,dæmon est,& malignus spiritus: ego eum in nomine
Domini Iesu Christi filij Dei ab hac regione expuli, in vanum enim hic eum expectatis, neque am-
plius veniet,soluite ergo pueros hos,& credite in dominum Iesum Christum verum Deum, & verū
hominem, qui crucifixus est pro totius mundi salute, & relinquite spiritum nequam qui seducebat
vos contra animarum vestrarum & puerorum vestrorum salutem. Hæc autem audientes,& videntes
eum cum fiducia loqui, turbati sunt valdè, & nullus eorum audebat ei respondere, neque loqui ad
adinuicem illa hora:sed timebant ne fortè lupus veniret, & inuolueret fluctus fluminis super eos si
crederent peregrino. Et Ioannes iterum ad eos dixit, soluite pueros, sicut dixi vobis, & finite abire
Lupo mactandos liberos soluit D.Ioānes. liberos, & nolite dæmonem timere, neque expectare vlterius, nam præcepto Domini Iesu Christi
per me hinc deiectus est,& cum nullus Sacerdotum responderet, accessit Ioannes, & soluit pueros,
dixitque eis,ite in ciuitatem ad patres vestros,& matres,& fratres,& amicos:nā nullus propinquorū
eorū secutus fuerat eos.Et accessit ad Sacerdotes,& accepit gladios de manibus eorum,& illi omnes H
expauerunt,neq; vllus ausus fuit ei loqui malū verbū:protexerat enim eum dominus,& inducbat ne
ne tangerent eum,aut iniuriam aliquam ei inferrent.Introierunt ergo tandem omnes in ciuitatem,
& Ioannes venit in locum vbi erat parua porticus, & conuenerunt turbæ multæ ad eum vt audirent
verbum eius.Ille autem cœpit eos docere à sacris litteris quæ prænunciata erant de filio Dei:& qui-
dam eorum verbum eius crediderunt,quidam verò non:plurimi tamen eum libenter audiebant, &
gratias ei agebant,quia pueros à morte liberasset:& soli Sacerdotes eum odio habebant, nec volue-
runt ab eo baptizari,nec obedire verbo eius.

Filium Sacerdotis oppressum in balneis à dæmone, suscitat & tingit Apostolus.

CAP. XXXVII.

FIat autem in illa ciuitate balneum, in quo vnus ex filiis Sacerdotum à dæmone fuerat suffo-
catus: erat enim dæmon ille qui ex Epheso à Ioanne deiectus fuerat,& qui filium Dioscori-
dis suffocauerat,audiens autem Sacerdos eius filium suffocatum esse, cucurrit ad balneum, & vt vi- I
dit suum filium mortuum humi iacentem,dolens & tristis recessit,& accessit ad Ioannem,& dixit ei:
Nūc tempus credendi est in eum qui te misit, & quem tu ipse prædicas, nā filius mihi in balneo suf-
focatus interiit,scio si volueris potes mihi eū restituere viuum. Cui Ioannes, etiam tibi restituetur,
& apprehendit Ioannes manum Sacerdotis, & duxit eum Sacerdos vsque ad locum,& nos sumus
eos secuti.cū ergo ingressi fuissemus allatus est puer mortuus & positus ad pedes Ioānis, & dixit Sa-
cerdos Ioanni, per Deum quem veneraris,& prædicas,suscita illum,statimque Ioannes apprehensa
In nomine Iesu suscitatur mortuus. manu adolescentis dixit,in nomine Domini Iesu Christi filij Dei surge,& ilicò viuus surrexit.& dixit
Ioānes ad puerum,quid tibi contigit fili:Respondit puer,dū me in balneo lauarē,emersit ab aqua vir
quidam æthiops,& me protinus suffocauit.Cognouit autem Ioannes quod dæmon esset, & intrauit
balneū. Dæmon autem clamare cœpit horrēti voce:Ioannes Apostole Christi & ab eo dilecte,oro-
te per dominū & Magistrū tuū,ne me hinc velis expellere.Ioannes autē dixit,quot annos hîc habita-
sti?respondit dæmon,sex dūtaxat:nam ego ille sum qui in Epheso habitabā in dioscoridis balneo,&
Adiuratio Dæmonis. à te illinc eiectus hic habito. dixit Ioannes, præcipio tibi immunde spiritus in nomine Iesu Christi, K
vt de loco isto & insula exeas,neq; de cętero vlli hominū noceas,sed abi in deserta loca:& statim abs
cessit spiritus immūdus.Vidēs autē Sacerdos cūcta quæ fecerat Ioānes, flexis genibus orat eū dicēs,
Domine ecce ego & filius meus & vniuersa domus mea in tua volūtate sum⁹,& omnia tuo subdūtur
arbitrio,quicquid præceperis,faciemus,& tibi parebimus in omnibus.Dixit Ioānes,crede in cū qui
crucifixus est Iesum Christū filium Dei,& eris saluus tu & domus tua.Respōdit Sacerdos, credo per
te qui es Apostolus & Discipulus Iesu Christi filij Dei. & duxit nos in domum suā. & flexis genibus
orabat dicens,da mihi & filio meo baptismum, & vniuersæ domui meæ.docuit autem eos Ioannes,
& in vera fide instruxit quomodo credere deberent in Patrē, & filium, & Spiritū sanctū,& baptiza-
uit eos cum omnibus qui erant in domo. & mansimus cum eo tribus diebus gaudentes & exultan-
tes in omnibus quæ fecit Dominus per Apostolum suum Ioannem.

In Phlago

In Phlago liberatur Dæmoniacus, qui cùm matre & domesticis Baptisatur.

CAP. XXXVIII.

A FACTA autem die è domo Sacerdotis exeuntes venimus in quendam locum qui Phlago dicebatur, vbi ferè tota conuenit ciuitas ad audiendum ab ore Ioānis verbum Dei. & ecce quædā mulier aduoluta pedibus Ioannis dixit, adiuro te per Deum quem annuncias, miserere mei. Dixit autem illi Ioannes, quid vis vt faciā tibi mulier? dixit, filiū mihi reliquit vir meus cū infans adhuc esset trium annorum, ego eum cum multo labore educaui donec esset adultus, spiritus autē malignus inuasit eum, & ego omnes diuitias meas cum hominibus Magis consumpsi, & non potuerunt liberare eum: quare precor te Apostole Christi, vt curetur filius meus. Ioannes respondit, adduc eū ad me, & Christus eum curabit: & confestim mulier abiit, & sex cum ea vt adducerent eum: & cum illi apprehendissent puerum, dixerunt ei, veni ad Ioannem Apostolum Christi vt expellat à te spiritum immundum, & statim ab eo diffugit spiritus immundus priusquam duceretur ad Ioannem. Accipiens itaque mulier filium suum sanum duxit eum ad Ioannem, & procumbens ante pedes eius rogabat dicens, da mihi Domine & filio meo baptismum Christi: & cōfirmauit eam & vniuersam eius familiam, & baptizauit, & mansimus apud eam tribus diebus.

Audito Ioānis nomine fugit Diabolus.

Templum Liberi patris duodecim Sacerdotes ruina oppressit.

CAP. XXXIX.

DEinde exiuimus de domo eius & sequebatur nos plurima turba, quam docebat Apostolus. Et venimus in locum quendam vbi erat templum quod à gentibus vocabatur templum Liberi patris, quem Deum esse asserebant & in hoc pollutum templum introiuit multitudo populorum offerens vinum multum, & abundantiam cibariorum. Et mos erat in solenni quadam die constituta, viros & mulieres sine pueris introire, & bibere, & manducare, & post crapulam impetum ad alterutrum facere more insanientium equorum, & per insanum desiderium viros cum mulieribus
C succumbere. Accidit autem vt illa die Apostolus Ioannes prædicaret, qua quidem infandam exercebant solennitatem: & congregati vniuersi ad complendam eorum maliciam, dicebant Ioāni, sufficiat tibi hactenus corruptela malorum seminum, quæ inter insipientes seminasti: abi nunc de loco hoc, quia dies est solēnis magni Liberi patris, quem nos obseruamus, discede ergo ocyùs, ne te malè puniat. Ioannes nec propter eorum solēnitatem, nec propter intentas minas discedebat, semper docens eos qui libenter verbū veritatis audiunt. Et erāt in illo polluto templo duodecim sceleratissimi Sacerdotes, qui vbi viderunt Ioannem à predicatione non cessare, neque à loco discedere, violentas manus in eum iniecerunt, & multis eum plagis impiè ac crudeliter affecerunt: extruderunt eum de loco, & ligatum iacentem in terram dimiserunt, abieruntque in templum. Sciens autem Ioannes illos & populum ad eorum nefandam consuetudinem implendam introisse, fleuit amare, & exclamauit ad Dominum dicens, Domine Iesu Christe fili Dei viui, ruat phanum Liberi patris: & statim phanum ruit: & interfecti sunt duodecim Sacerdotes illi. Cumque populus vidisset ruisse templum, & Sacerdotes interiisse, timuerunt valdè: & dixerunt adinuicem, vadamus ad Ioannem, rogantes eum
D vt oret pro nobis, & ne irascatur contra nos, descendatque ignis de cœlo precibus suis, & consumat nos. Et statim venerunt ad Ioannem, & liberauerunt à vinculis, & rogabant eum: & continuò Ioannes surrexit, & cœpit prædicare populo.

Bacchantium intēperantia.

Ad orationē B. Ioannis ruit templum Liberi patris.

Nucianus Magus in excitandis à morte duodecim Sacerdotibus se Apostolo præferens, excæcatur.

CAP. XL.

ERat autem in illa ciuitate homo quidā nomine Nucianus: & nomen vxoris eius Flora. Et duos habebat filios: cuius maioris natu nomen erat Policarpus, Nucianus verò instructus erat multis malis artibus, & maleficiis multis imbutus: & multi necromantici libri erant apud eum in domo sua repositi. Venit ergo ad Ioannem, vbi vidit templum collapsum, & illisos duodecim Sacerdotes: & dixit ad Ioannem, magister, tunc omnes te diligent, facias duodecim Sacerdotes qui mortui sunt, resurgere. Respondit Ioannes, si digni essent vt à Deo sanctificarētur, nunquam in templo
E mortui essent. Nucianus dixit, & ego gloriam tuam imminuam. Nam & ego eos suscitabo, & erit tibi supplicium, quia homines vita eorum spoliasti: alioquin si suscitaueris eos credam in crucifixū quem tu prædicas. Et his dictis discessit Nucianus: & ruinas Templi circuiens, arte dæmonica fecit astare ante se duodecim dæmones in similitudinem duodecim Sacerdotū: & dixit ad eos, venite post me, & faciam vos Ioannem interficere. Responderūt dæmones, non possumus in loco vllo habitare vbi steterit pes eius: sed ecce stabimus hic, tu verò adduc populum in hūc locum vt ipsi nos videāt suscitatos, & ita credant, & vadant, & lapident Ioannem. Consentiens his verbis Nucianus, venit ad Ioā-
nē: & circūstante turba exclamare cœpit voce magna, ô viri, vt quid seducti estis per homines hos, & eorum ludificamenta: vobis loquuntur inepta verba, & nihil facere possunt? Nam & ego conueniens Ioannem, Dixi illi, suscita mortuos, & ego credam in eum quem tu prædicas crucifixum: alioquin si illos suscitauero, tu malè peribis, qui indignos perire fecisti. Respondit autem mihi, quia non sunt resurrectione digni & vita: & ecce ego suscitaui eos, & vobis videntibus incolume insuper resti-

Nucianus Magus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuam Templum. Nunc autem vos omnes me sequimini, vt viuos videatis, & postea Ioannes magus F
malè pereat: & nolo vt ipse, neque discipulus eius illuc veniant: sed maneant in loco isto. Cum turba
à Nuciano hæc verba audisset, quòd Sacerdotes suscitati essent, relicto Ioãne secuta est Nucianum.
Et cogitabant turbæ quomodò nos malè perderent: sed Ioannes & ego sine turba venimus ad rui-
nam Templi: sed vbi dæmones Ioannem viderunt, priusquam appropinquaremus, subitò euanuerũt
& disparuerunt ab oculis nostris. Nos autem abscondimus nos in quadam scrobe iuxta ruinam Tẽ-
pli. Et cum venisset Nucianus vniuersa comitante turba, iuxta demolitum Templum, cœpit magicis
execrationibus vocare dæmones illos quos dicebat esse Sacerdotes: & non respondebant ei, neque
se manifestabant, vt fecerant prius: & cum tota dies illa à mane ad decimam horam cõsumeretur, &
nihil suis inuocationibus proficeret Nucianus, iratus populus voluit Nucianũ occidere dicens, ma-
ligne cur fecisti nos nostrum magistrum & bonum instructorem relinquere, vt crederemus tuis ver-
bis fallentibus? Et quidam voluerunt impetum in eum facere: sed alij inhibuerunt dicentes, non in-
Nucianus ad D. Ioannem adducitur. terficiamus eum: sed ducamus eum ad Ioannem, & quicquid præceperit faciendum, illud sine mora
sit exequendum. Tunc Ioannes dixit mihi, fili Prochore: reuertamur in locũ vnde turba dimota est. G
Surreximus ergo & venimus in illum locum. Et venit turba, & adduxerunt Nucianum coram Ioan-
ne dicentes, Magister hunc probauimus mendacem, & viam veritatis volentem subuertere: & vo-
luimus eũ interficere, sicut & te interficere moliebatur: & nunc eum ad te adducimus, vt secundum
sententiam tuam illum perdamus. Respondit autem Ioannes, finite tenebras abire in tenebras: vos
autem permanete in veritatis luce, ne vos tenebræ apprehendant, & verè salui eritis: & non permisit
eos interficere Nucianum. Tũc plurimi de turba rogabant Apostolum vt baptizaret eos: quibus di-
xit, sequimini me vsque ad flumen, & illic vos baptizabo. Docuit, autem eos quomodo credere de-
berent in Patrem, & filium, & Spiritum sanctũ, & eos perduxit ad flumen. Fecerat autem Nucianus
malefica arte, vt tota arte sanguinolenta videretur, & expauerunt omnes: & beatus Apostolus ad do-
minum dicens, Domine Iesu Christe fili Dei viui, qui splendidas naturas & omne genus animantiũ
tuũ posuisti in vsum homini, restitue aquam fluminis huius in naturam & conditionem quæ à te ab
initio data est ei, & cæcitate percute Nucianum vt qui alios errare satagit, ne in domũ quidem suam
norit regredi. Et ilicò in verbo Ioãnis purgata est aqua, & in priorem naturam reuersa: & Nucianus H
in eodem loco cæcus remansit: & postea Ioannes Apostolus baptizauit omnes qui baptizari requi-
Nucianus excæcatur. rebant, & baptizati sunt in die illa ducenti viri. Nucianus autem solatio visus priuatus clamauit ma-
gna voce dicens, Apostole benedicti filij Dei miserere mei: & da mihi signaculũ Christi, & sana me,
& restitue mihi visum oculorum & corporis mei. Ioannes verò pietate motus apprehendit dextram
eius & duxit eum ad flumen, docens eum vt confideret in Domino Iesu Christo: & baptizauit eum
Nucianus baptizatur. in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti: & continuò aperti sunt oculi eius, & vidit sicut prius, & du-
xit nos gaudens in domum suam.

Nuciani & Iudæi familiæ baptisantur.

CAP. XLI.

ERant autem in domo Nuciani Idola: & dum Ioannes ingrederetur domum, corruerunt, &
omnino perfracta comminutaque sunt tanquam puluis. quod videns Nucianus multo magis
credidit in Dominum nostrum Iesum Christum: & confirmata est validiùs fides eius. Similiter autẽ I
& vxor eius, & filij eius, & vniuersa eius familia hæc videntes, crediderunt in Deum, & baptizati sunt
ab Apostolo collaudantes magnalia Dei. Et mansimus apud Nucianum diebus decem: & ipsis cõ-
summatis egressi sumus de ciuitate, & venimus in aliam, quæ tredecim distat miliaribus: & obuiauit
nobis Faustus vir Iudęus, sobrius admodum & benignus, & duxit nos in domum suam: & prædican-
Iudæus credit te Ioanne credidit in dominum Iesum Christum ipse & omnes qui erant in domo eius, & baptizati
sunt vniuersi.

Apostolus prædicit Sosipatro quid sibi contingat ex amore matris nimium impudico.

CAP. XLII.

ERat autem in ciuitate illa mulier quædam diues, nomine Prodiana, formosa valdè, & vidua,
quę filium habebat vnicum, Sosipatrum, annum ętatis suæ vicesimum quartum agentem, spe-
tiosum valdè inter homines, sed castitatis amatorem, & imitatorem cõtinentiæ Ioseph. Nam mater K
eius Prodiana, instigante diabolo fœda in eius desiderium ardebat concupiscentia: & dicebat ad fi-
lium, fili mi Sosipater, magnam & penè innumeram possidemus substantiam: manducemus & biba-
mus & hilariter viuamus: non enim habeo alium virũ quàm teipsum: nec volo vt aliam habeas quàm
me vxorem, ego adhuc iuuencula sum & decora. ero tibi pro vxore, & tu mihi pro viro: neque sinas
alium virum introire, nec ego ad te aliam sinam introire mulierem. Intellexit autem Sosipatrus falla-
ciam suæ matris, & venit ad locum in quo Ioannes concionabatur ad populum vt audiret verbum
Mater in filiũ intemperans. Dei: & cum vidisset quosdam de turba detrahentes Ioanni, & quòd vir fallax esset, secessit ab eis: &
appropinquauit loco in quo prædicabat Ioannes. Et finita prædicatione, venit ad eum Ioannes: co-
gnouit enim per spiritum maliciam diaboli, quam aduersus iuuenem machinabatur, & quomodò
vrgebat matrem eius ad subuersionem castitatis eius: & dolebat vehementer. Intuens eum dixit ei

per si-

A per similitudinē, Sosipatre Sosipatre? Quid, inquit, bone Magister, & ait illi Ioannes, quædā mulier erat in quadā ciuitate, & erat ei filius vnicus, formosus adolescens: erat autem mulieris nomen seductrix, & filij nomen seducendus: & erāt ambo diuites multùm: & immisit malignus in cor matris vt seduceret filiū: seductrix igitur nitebatur seducere seducendum: Seducendus autem resistebat, & non seducebatur. aliquo igitur exacto tempore mater Seductrix egrè ferebat filium inseductum, adeò vt morti vellet eum tradere, & accusauit eum apud iudicem tanquam seductum, cum ipsa sola esset seducta. Iussit ergo iudex eum auferri, & interficere ad vlciscendum seductionis crimen sibi à matre impositum: sed Deus qui est iudex summus, videns eum mundum esse, & innocentem, & ab iniquo iudice & à seductrice matre liberauit, & noxios condigna pœna mulctauit. Quem igitur ô Sosipatre dignum est laudare, matrem ne an filium? Tunc Sosipater, non aliter quam terra sitiens pluuia susscipit, reddens vberem fructum, verbum Ioannis intimè susscipiens dixit, Magister bone, dignum est laudari filium, & matrem culpari. Cui Ioannes, Rectè inquit respondisti: vade igitur fili mi saluus in domum tuam, & intende in matrem tuam sicut in matrem, & non sicut seductricem; & vltio superni iudicis liberabit te. Sosipater autem conscius cui Ioannes hunc sermonem di-

B xerit, prouolutus ad pedes eius adorauit eum & dixit, Domine si dignus sum, sequere seruum tuum in domum suam: ego seruus tuus apponam tibi panem & aquam, & māducabis & bibes: & erit domus serui tui per aduentum tuum benedicta. Ioannes autem secutus est Sosipatrum, & ingressus est domum eius, quod cum vidisset Prodiana, repleta est ira multa: & dixit ad Sosipatrum nunquid dixi tibi fili mi, ne dimittas alium virum introire ad me, neque ego ad te sinam aliam introire mulierem? quare induxisti duos viros ad ludificandum Domui nostræ? Dixit autem Sosipater ad eam: noli mater de hominibus his talia suspicari: non enim ad hoc introierunt domum hanc: sed vt apponam eis panem & aquam: & cum parum comederint & biberint, statim abibunt. Nequaquā inquit Prodiana, edent & bibent: sed cū iniuria eos de domo mea expellam: ne fortè cor tuum & mentem immutent, & faciant vt me odio habeas matrem tuam, & sic propter amorem tuum mori me cogant. Dixit Sosipater, Nequaquam ita futurum est mater: Nam in mundo non est qui possit me in odium tui conuertere. Audiens hæc Prodiana, consensit Sosipatro vt faceret peregrinis quod libe-

C ret, sperans per hoc amplius in desiderium suum cum allicere. Apposuit ergo Sosipatrus mensam, & solus nobis ministrabat & comedit nobiscum. Prodiana verò sedebat non procul * attentè auscultans, vt audiret verba Ioannis ad filium suum loquentis, vt possit eum in aliquo reprehendere si quicquam dixisset quod eius displicuisset voluntati. Ioannes autem cognoscens nequitiam mulieris, tacuit, nec vnum verbum ad Sosipatrum locutus est. Postquam autem manducauimus, dixit Ioannes Sosipatro, egredere fili è domo tua, & veni nobiscum. Et continuò Sosipatrus surgens sequebatur nos. Dum autē venissemus ad extremam ianuam, voluit Sosipatrus sequi Apostolum ad audiendum verbum Dei: præsertim cum nihil dum manducaremus audisset ab eo. Percipiens autem id Prodiana, venit, & apprehēdit filium suum Sosipatrum dicens illi, veni fili mi in domū tuam. Dixit illi Sosipatrus, sine me mater modicū sequi homines hos, & continuò ad te reuertar. Dixit illi mater, nunquid reuerteris & adimplebis desiderium meum? & permisit abire. Reuersus est ergo Sosipater, & mater eius voluit deducere in secretum domus suæ locum, vt expleret eius desiderium: & frequenter eum conturbauit, & Deus liberauit eum à mortifero veneno malæ voluntatis matris

Insania ex amore filij impudico.

D sue. Videns autē Sosipatrus matris sue insaniam, & paratā illi malā voluntatē: studuit verbis dulcibus matris animū auertere: & dixit illi, mater ingredere domū tuā, vt ego citò te sequar. Illa autē apprehensum noluit dimittere eum. Sosipater autē ipse ab ea discerpsit, & noluit in domum suam redire propter eam. Quarta autem die furibunda Prodiana è domo ad requirendū filiū suum egressa, venit in locum vbi Ioannes prædicabat: & circūspiciens in turba non vidit eum, nam illic non erat. Quē cum non vidisset, discessit, & ea abeunte non longè à loco, ecce Sosipatrus factus est illi obuius. ipsa autem appropinquans apprehendit vestimentum eius, & tenuit eum vehementer: at ille dixit ei, sine me modo mater, & quæcunque tibi sunt animo, faciam: illa verò non sinebat eum abire.

Mater quæ innocentem filium incestus accusauerat, Iudex quoque qui damnauerat Apostolo iudice puniuntur.

CAP. XLIII.

E EO tempore, insulæ illius factus est Proconsul quidam, Græcus nomine, crudelis & immisericors: qui Christum & christianos odio persequebatur. Et ingressus est locum, vt eiiceret nos de ciuitate: & cum transiret per ciuitatē, accidit eum transire per locum, vbi Prodiana per vestimēta detinebat filium suum. Videns autē Prodiana proconsulem, exclamauit voce magna, ô proconsul adiuua me: & illa capitis sui velamen detrahens, capillos præ amaritudine, quam aduersus filiū suum gerebat, vellebat, & multas profundebat lachrimas, dixit autem illi præses, quid tibi est? quid vis? & quæ tanti causa doloris? Tunc Prodiana dixit: mulier sum vide, & iste filius meus est, quē post mortē mariti à quatuor annis ad hanc vsque ætatē nutriui, & hodiè decima dies est quo non cessat mihi molestus esse, & vult mecū vi concūbere: Proconsul hoc audiens iussit apprehendi Sosipatrū, & iussit * bouis sui, & mortiferas bestias, serpētes, viperas, & aspides, pellibus includi: & proiici intus Sosipatrū, vt eū miserabiliter occiderēt. Paratis igitur pellibus, & bestiis ad perditionē Sosipatri, accurrit athleta fortissimus Ioānes, clamās voce magna, Pro cōsul, iniustè iudicas aduersus pudicū & in

* deest quidpiam. *Preceps iudicium.*

C

Universidad de Deusto Biblioteca

fontem iuuenẽ:quibus teſtibus innocentem condemnaſti? Tũc Prodiana apprehẽdit Ioãnem clamans magna voce, Proconſul adiuua me:per fontem enim hominem hunc, iniuriam mihi infert filius meus. Nam me contradicente adduxit eum in domum meam ad bibendum & comedendum, & comeſtione ſumpta reduxit filium meum aduerſum, & docuit eum vt hanc mihi inferret moleſtiam. Hæc autem audiens Proconſul, iuſſit Ioannem teneri, & preparari plura & ampliora coria: & iuſſit plures mortiferas beſtias immitti, & Ioannem pariter cum Soſipatre iuſſit interimi, vt eadem morte eos afficeret. Apoſtolus autẽ ſuſpiciens in cœlũ ſuſpirans dixit, Domine Ieſu Chriſte, cuius natura eſt immobilis, & cuius virtus inuicta, precor tuam immenſam miſericordiã vt locus totus ſit inſtabilis & inquietus, propter inconſtans & iniuſtum proconſulis iudicium, donec tua ſumma potentia id reuocare dignetur. Et ſtatim prece Ioannis finita, factus eſt grandis terræmotus, & omnes præ timore ceciderunt in terram. Et quia proconſul iniuſtè manum extenderat in Ioannem ad condemnandũ Ioannem, remanſit manus eius arida, & Prodianæ vtrũque brachiũ, quo apprehendit Apoſtolum & filium, retortum, vnum ſurſum & alterum deorſum, & oculi eius in capite verſi: & omnes à ſerpentibus & mortiferis læſi ſunt, excepto Ioanne, Soſipatro, & me, qui remanſimus penitus illæſi. Proconſul vero intelligens hanc vindictam à Deo eſſe inflictam, compunctus corde dixit ad Ioãnem, Apoſtole Chriſti, ſerue Dei benedicti, redde mihi brachium & manum in ſua loca ſana, & ego firmiter credã in eum quem prædicaſti. Ioannes verò vt erat mitiſſimus, miſericordia motus, ſuſpiciens in cœlum cum gemitu orauit ad Dominum dicens, Domine Ieſu Chriſte fili Dei viui, qui in loco iſto oſtendiſti virtutem tuam ad eruditionem aſtantium, deleat horum hominum delicta miſerationum tuarum multitudo:ita vt omnes ſalui fiant & incolumes, ſicut prius ſine concuſſione reſideat terra. Et finito verbo Apoſtoli, quieuit terræmotus, & proconſuli ſanitas reddita eſt, & Prodiana facta ſana: & omnes quicunque morſi à ſerpentibus fuerunt, aut ex caſu læſi incolumes facti.

Temerarij iudicij diuina vltio.

Proconſul, & Prodiana ſanitati reddit baptizantur.

CAP. XLIIII.

PRoconſul verò duxit nos in domum ſuam, & appoſitis menſis manducauimus apud eum: & in craſtinum rogauit Ioannem vt daret ei ſignaculum Chriſti: Et Ioannes inſtruxit eum quomodo credere deberet, & baptizauit eum. Videns autem præſidis vxor virum ſuum baptizatum, accipiens filium ſuum procidit ad pedes Apoſtoli dicens, Apoſtole Chriſti fac me & filium meum huius gloriæ participes: & lætatus Proconſul cum omni domo ſua, quos baptizauit Ioãnes. Et cum egreſſi fuiſſemus de domo proconſulis, dixit Ioannes ad Soſipatrum, fili eamus ad Prodianam in domum tuam. Dixit Soſipater, præceptor ſequar te quocunque ieris: ſed in domum meam non reuertor: nam omnia dimiſi vt verbis & doctrina tua melliflua fruar. Et Ioannes dixit fili Soſipater, noli memor eſſe priorum malorum quæ ſuggeſtione mala aduerſum te curauit mater tua: neque illius memineris verborum: Nam mater tua benigna Dei gratia præueniente omnes ſuggeſtiones diaboli reliquit, & quæ ſunt Chriſti, de cætero cogitabit, & quomodo poſſit deo placere: neque amplius ſimilia prioribus ab ea audies: ſed aget pœnitentiam ab omnibus quæ dixit & malè egit. mox vt mandauit Ioannes introiuimus omnes cum Soſipatre in domum eius. Cum verò Prodiana nos audiuiſſet approperauit, & proſtrauit ſe ad pedes Ioannis flens: & illa lachrimans veniã de malis operibus quæ geſſiſſet, & dixiſſet poſtulans, dicens, benigne Apoſtole Chriſti peccaui coram te & corã Deo quẽ tu colis. Et primò obſecro te ne iraſcaris ancillæ tuæ propter mala quæ in te commiſit, & omnia mala quæ in te & filium meum commiſi, confiteor tibi tanquam bono medico qui potes ſanare animas, & vulnera mortalium inſanabilia. Nam per multos dies per ſuggeſtionẽ diaboli malè incalui ad ſubuerſionem Soſipatri filij mei, & ſæpe eum allicere tentaui ad meum malignum deſiderium: ſed noluit acquieſcere meæ malæ voluntati: ideò malus error concitauit me aduerſus eum, vt eum apud proconſulem falſi criminis accuſarem: vt eum malè perderet, & per te dominus omnipotens de nece liberauit innocentem, & in me furorem illũ malè ſanum extinxit, & liberauit me à magna iniquitate & irrequieto malo. Nũc ergo oro te vt Deum ores pro me, ne vindicet mala iniquæ voluntatis meæ, quæ aduerſum vos cogitaui: & reddat mihi iuſta ſupplicia ſecundũ quod merui. Tunc Ioannes mitibus verbis ſtuduit eam placare, & inſtruxit eã ex ſcripturis credere in Patrem & filium & ſpiritum ſanctum, & pœnitentiam de commiſſis malis agere, & amodo caſtè coram Deo viuere. & baptizauit eam, & filium eius Soſipatrum, & vniuerſam eius familiã. Et attulit Prodiana multam pecuniam Ioanni, vt diſtribueret indigentibus & iis quibus eſſet opus. Et interrogauit Ioannes, anne alia eſſet ei pecunia? Reſpondit, etiam Domine. Nam plurimis abundo diuitiis. Dixit Ioannes, hanc ergo quia in vſus illorum qui opus habebunt accipe, & manibus tuis diſtribue eam pauperibus: & thezauriſabis tibi thezaurum in cœlis. Prodiana verò deuotè impleuit præceptum Apoſtoli, & quotidiè pauperibus diſtribuebat prout vnicuique erat opus: & manſimus in domo eius & Soſipatri multis diebus. Vidimus in ipſis bonum fructum pœnitentiæ in ieiuniis, & orationibus, & eleemoſinis mala præterita emendantibus atque redimentibus.

Prodiana pœnitens.

Prodianæ Eleemoſinæ.

Ioannes

Ioannes Apostolus reuocatus ab exilio pergit in Ephesum.

CAP. XLV.

A DOmino nostro Iesu Christo, gratiam largiente Apostolo suo Ioanni fermè omnes in Pathmon insulam habitantes, crediderunt in Deum per prædicationē Ioānis. Mortuo autem Domitiano qui nos trāsmiserat in exilium, successor eius nō prohibebat christianos. Et cum audisset de bonitate & sanctimonia Ioannis, quódque fuisset iniustè à prædicessore suo exilio relegatus, per litteras reuocauit nos ab exilio. Et cum vidisset Ioannes quod tota insula Pathmos recepisset verbum Dei, & crederet in Dominum Iesum Christum: disposuit vt rediret Ephesum. Quod cum cognouissent vniuersi fratres, doluerunt vehementer, & congregati venerunt ad Ioannem, rogantes eum ne discederet, sed vsque ad finem vitæ remaneret apud eos. Ioannes verò dilectus Domini consolabatur eos dicens, quid facitis filioli mei plorantes & egrè ferentes discessum meum? quomodo infligitis mihi dolorem? nunquid possum resistere voluntati Dei? Etiam sciatis quia Dominus noster Iesus
B Christus, qui me in hanc insulam misit, apparuit mihi in reuelatione, & præcepit quòd redirem in Ephesum, propter errores qui inciderunt inter fratres qui illic sunt. Et videntes vniuersi quòd Ioannes non morem gereret eorum voluntatibus, prociderunt in terram ad pedes eius, cum lachrymis dicentes, ergo bone Magister, cum nos relinquere statuis desolatos, scientia imperfectos, & imbecilles in fide: noli nos tamen penitus deserere, sed relinque nobis de scriptis signa quæ vidisti apud filiū Dei, & verba quæ ex eius ore audisti: vt in verbo Domini firmi & stabiles maneamus, & non recidamus in odibiles laqueos diaboli, quos per te euasimus. Ioannes autem respondit eis dicens, Audiuistis filij charissimi omnes ab ore meo omnia signa quæ fecit filius Dei, me etiam illa vidente & verba quæ locutus est mihi, docui vos. Seruite ergo Deo: & vobis ea sufficiant, quæ annunciaui vobis de ipso, & iugiter illis intendite, & habebitis vitam æternam. Reuelationem quàm mihi Dominus Iesus, qui est principium & finis, reuelare dignatus est, vobis reuelaui: & signa vidistis, quæ Dominus, qui me verba vitæ huius docuit, per me operatus est. Illi autem perstabant in precibus dicentes, Magister & Præceptor verissime, & magne consolator, nunc preces nostras audi, & nostrum imple desi-
C derium. Expone nobis scripto de Christo Iesu filio Dei & quæ vidisti, & que ab ore eius audisti. Tūc Ioannes misertus eorum dixit, filioli mei nunc abite quisque in domum suam, & orate Dominum vt implere dignetur desiderium vestrum, nam si voluntas fuerit Domini, ipse precipiet & per me aut per alium postulationem vestram implebit, & vestrum desiderium vobis dabit. Abierunt ergo vnusquisque in domum suam.

Coccius Nerua, Niceph. lib. 3. cap. 11.

Solam traditionem sufficere ait D. Ioan.

Dictat B. Ioannes Euangelium Notario amanuensi Prochori.

CAP. XLVI.

POstquam autem hæc facta sunt, duxit me Ioannes in quendam locum solitarium & desertū, qui ab vrbe distabat miliari vno, in quo mons erat præruptus. fuimus ergo illic tribus diebus vbi toto illo tempore Ioannes in oratione mansit ieiunus, orās deum vt tribueret fratribus petitionem quam poposcerant. Tertia vero die vocauit me, & dixit, fili mi Prochore, abi in ciuitatē, & affer mihi huc atramentum & chartas: sed nihil quem locum sim ingressus, fratribus indices. Ingressus
D ego sum ciuitatem, & impleui mandatum eius, deferens chartas & atramentum. qui dixit mihi, relinque hic chartas & atramentum, & recipias te in ciuitatem: & tertia die ad me reuertere. feci ita, & tertia die ad eum sum reuersus: & inueni eum orantem: & finita oratione dixit mihi, tene chartas & atramentum, & sede à dextra mea. Feci ita. Et statim factum est fulgur ingens & tonitruum magnum, & totus mons commouebatur, & nimio timore perterritus corrui pronus in faciem, & factus exanimis multo tempore mansi quasi mortuus. At Ioannes erexit me manibus propriis, & dixit, fili Prochore, quæ audieris de ore meo, scribe diligenter in chartis. Tunc Ioannes stans oculis in cœlum intentis, aperuit os suum, & incipiens sanctum euangelium pronunciauit. In principio erat verbum, continuò sic stans, & in cœlum intendens hucusque & tenebræ eum non comprehenderunt. Deinde parua interueniente mora prosequutus, stans, cætera verba. Ego autem scribebā sedens. & fecimus illic duorum dierum & sex horarum moram, ipse dicens & ego scribens. Et cum compleuissem diuinos sermones, recessimus à loco illo, & venimus in domum Sosipatri & Prodianæ matris
E eius: & mansimus nocte illa apud eos. Et dixit Ioānes Sosipatro, fili Sosipater, quære nobis optimas membranas ad reponendum sanctum quod nobis Deus ostendere dignatus est, euangelium, quod fecit Sosipater: & iussit Ioannes, vt in domo illa sederem, & diligenter sanctum scriberem euangelium: quod gratia Domini nostri Iesu Christi aduenient diligenter perfeci.

D. Ioannes dictauit euāgelium excipiente prochoro. quod refert in vita Ioan. Metaphrastes.

D. Ioannes suum Euangelium ab Ecclesia probari voluit.

CAP. XLVII.

IN quo autem tempore quò euangelium scriberem: Ioannes euangelizabat populo per vniuersam insulam, Episcopos, presbiteros, & ceteros Ecclesiæ ministros Ecclesiis quas instruxerat. Et cū complessem scripturā: præcepit Ioannes, vt vniuersi fratres in Ecclesiam Dei conuenirent, & cōgregatis vniuersis, præcepit mihi Ioannes vt sanctum Dei Euangeliū legerē & recitarem audiente

Legitur D. Ioannes in Ecclesia Euãgelium.

tota congregatione eorum. Legi itaque audiẽtibus cunctis: & lætati sunt valdè, glorificãtes Deum F
& laudantes magnalia eius. & dixit Ioannes vniuersis fratribus, vt sanctum acciperẽt Euangelium:
& reſcriberent, & ponerent in vniuersis Eccleſiis: quod fecerunt. Et dixit iterum illis, quod exſcriptum eſt in pellibus, operatum in inſula hac, cuſtodite: quod verò exſcriptum eſt in chartis, oportet
illud nobiſcum in Epheſiorum ciuitatem deferri. Et priuſquam hæc facta fuerunt, Ioannes per sep-
tem menſes circuiens ciuitates, vicos & caſtella euangelizando verbum, inſulam reliquit, in qua
prius & Apocalipſim ſcripſerat ſua manu, ſicut Deus illi reuelauerat.

Apocalypſim propria manu ſcripſit B. Ioan.

B. Ioannis ſacerdotis Iouis filium cæcum curauit, & eruditum in fide baptizauit.

CAP. XLVIII.

EPiſcopi Aſiani, & populus vnà cum Gaio & Ariſtarca Apoſtoli Ioannis diſcipulis, dederant
epiſtolas ad Romanũ ſenatum, deſiderantes Ioannis abſolutionẽ ab exilio, qui vbi finierunt
conſilium, ſtatuiſſe vt quidquid Domitianus ſtatuiſſet, caſſaretur: & Ioannem ab exilio liberum. ve-
nerunt obuiam Ioanni, & eum cum honore duxerunt Epheſum. Ipſo autem vnam ciuitatum inſulæ
intrante & prædicante affuit filius Eucaris Sacerdotis Iouis qui erat cæcus, & libenter audiebat A- G
poſtolum prædicantem. & exclamauit voce magna dicens, magiſter: at Ioannes reſpondit quid
vis fili. Et adoleſcens qui cæcus erat dixit, per illum Deum quem prædicas ego te libenter audio:
ſed vnum mihi deeſt quòd te videre nequeo, neque tuam deſiderabilem faciem contueri valeo: ora
Deum tuum vt mihi viſum donet, quo te videre ſicut & te delectabiliter audire poſſim: & in me gau
dium completum erit & perfectum. Audiens Ioannes quia naturæ mitis erat, præ miſeria & calami-
tate adoleſcentis contriſtatus ingemuit, & vehementer cõpatiens, & accedens ad eum dixit, in no
mine Domini noſtri Ieſu Chriſti, fili, reſpice. Et continuò aperti ſunt oculi eius, & vidit, & laudabat
& magnificabat Deum. Quod factum cum vidiſſet Eucaris pater eius procidit ad pedes Ioannis;
rogans vt daret illi & filio eius ſignaculum Chriſti Et Ioannes introiuit in domum eius: & baptiza-
uit eos. Deinde vt Ioannes proceſſit in publicũ: conuenerunt ad eum vniuerſi fratres Iudæi & Græ-
ci & mulieres multæ: & loquebatur ad eos de ſanctis ſcripturis verbum Dei. & in fine adiecit filioli
mei eſtote memores verborum meorum: & ſeruate traditiones quas accepiſtis ex ore meo, & præ- H
cepta Chriſti quæ per ſanctum eius Euangelium vobis tradita ſunt, vt ſitis obedientes filij, & reg-
nabit Criſtus in vobis. ſtatim enim inquit, redire me Epheſum ad eos qui illic ſunt fratres viſitan-
dos oportet: vos autem in ſancta cuſtodia ac protectione Domini noſtri Ieſu Chriſti qui vos con-
ſeruet in etærnum, commendo & dedit illi benedictionem ſuam: & receſſimus ab eis. Illi verò plan-
ctum magnum ducebant: cupientes eum precibus & lachrimis in inſulam retinere, ſed noluit con-
ſentire & venimus ad littus maris: & inuenta naui quæ ſoluebat in Aſiam aſcendimus in eam, & de-
cimo die peruenimus Epheſum vbi cum magno gaudio occurrerunt nobis Aſiani clamantes, & di-
centes, benedictus qui venit in nomine Domini.

Cæcus illuminatur.

Traditiones ſeruandæ.

Hiſtoriæ Prochori de vita & miraculis B. Ioannis finis.

EX PRÆFATIONE WOLFANGI LAZII IN ABDIAM EIVSQVE INTERPRETEM IVNILIVM AFRICANVM. I

QVO tempore in Carinthia Oſſiacenſe cœnobium, longè omnium eius vicinia antiquiſſimũ, & à Carolo Magno confirmatum, inuiſerẽ, quia nulla iſthic Bibliotheca erat, ob frequentes & ignis & barbarorum deuaſtationes, ſpecus ſubterraneos, illo, quem diximus nobis inſitum eſſe antiquitatis amore, ſeu libidine potius, inueſtigaui. Vbi inter chartas ignobiles, & malè olentem ſitum, incidimus fortè fortuna in codicẽ membraneum, antiquiſſimis literis & ferè detritis ſcriptum. Quem tum quidem, quòd itineris abſoluendi gratia maturarem, viſum duntaxat obiter, quia titulus ſub finem ſcriptus erat, & deerant quædã ab initio, cum medium folium legiſſem, placerétque, cõiectum in ſarcinulas meas, vel ob ſolam membranæ & characterum vetuſtatem, Viennam deuexi. Atque ibi poſtea, cum ſupereſſet ocium, & alueare librorum aduectorum recognoſcerem, deprehendi argumentum eſſe hiſtoriæ Apoſtolicæ: placuitque non ſolum dicendi genus quod terſum eſſe animaduerteram, & hæbraiſmum redolens: verùm etiam ipſius hiſtoriæ veritas, à vulgaribus Legendis (quas vocant) in multis diſſentiens. Iccirco cum & titulum ſub calcem libri tum reperiſſem,

SCRIPSIT AVTEM GESTA SANCTORVM APOSTOLORVM ABDIAS BABYLONIÆ EPISCOPVS, QVI AB IPSIS APOSTOLIS ORDINATVS EST, SERMONE HEBRÆO, QVÆ VNIVERSA AB EVTROPIO IN GRÆCVM, ET AB AFRICANO LATINO SVNT TRANSLATA SERMONE, ET IN DECEM LIBROS DESCRIPTA. K

Hic verò dici non poteſt, quanto gaudio ſuffuſus, tanquam vnionem quendam precioſum reperiſſem, non ſolum de euoluendo veteri & Eccleſiæ perquam neceſſario authore, verùm etiam de eodem publicando cogitarem. Quo in propoſito hoc me ſolum remorabatur, quòd nec Abdiæ, nec Africani interpretis nomina mihi ſatis nota eſſent. Contigit verò tum res perneceſſaria, vt quo tempore Cæſares noſtri comitia cum Germaniæ principibus apud Auguſtam Rhætiæ tranſigerent, ego rurſus authoritate & indultu Regis noſtri clementiſſimi, poſthabita re familiari mea ad tertiam me accingerem profectionem: ne nihil deeſſet, quo ſitim illam inquirendæ vetuſtatis extinguerem.

Ibi

A *Ibi in eo itinere, quo Bibliothecas per Sueuias, Brisgaudiã, Alsatiam, Sũgdouiam, & Heremũ, Heluetiorũ excussimus quãtumuis tempore anni incõmodissimo, cœlique statu improspero, vasto in nemore Harcianæ siue Hercinię sylvæ, diuerteramus ex sancto Blasio in cœnobium Sãcti Trudberti, facilè totius Germaniæ vetustissimũ, quod videlicet Phoca imperante positum est ab Otberto Comite Habsburgensi, eius nominis primo, vnde nimirum illa splendidissima Austriadum gens ac prosapia defluxit. Ibi igitur constitutus, comite itineris ascito longè doctissimo viro Sebastiano Munstero professore & Mathematico Basilienſi, dum curiosius Bibliothecam euoluerem, incidi fortè fortuna in aliud Abdiæ siue Africanianæ translationis exemplar, quod erat & membrana & characteribus mihi visum vetustioribus, quam quod in Charinthia inueneram, scriptum. (quia ad manum habebam primum exemplar.) Et quo vetustatẽ mægis arzueremus, contulimus illud cum diplomate confirmationis cœnobij, quod sub primo erat Ludouico exaratum, ante annos plures quàm septingentos, & longo interuallo relinquebatur à codice Abdiano illo, adeò literæ erant detritæ, & magna ex parte deletæ, vel obscuratæ, vt inumbrationes potius literarum, quàm characteres esse viderentur. Lætatus tũ quidem sum, non minimum, vt credi facilè potest: quanquam & alios non ignobiles authores reperissem, qui in Theologicis historiis ac poëtis lucubrarunt: tamẽ vt ex collatione duorum exemplariorum iustam lectionem adsequi possem,*

B *rem mihi post hominum memoriam longè varissimam accidisse arbitrabar. Itaque sarcinis librorum collectis, cum post longam peregrinationem Viennam redissem, emensus miliaria plura quàm ducenta, nihil antiquius habui, quàm authorem hunc collatione vtriusque exemplaris recognoscere. Itaque in ipso labyrintho negociorum & molestiarum mearum, aliquot horas describendæ Africanianæ translationi dedi. Quo rursus in labore, cum legerem in historia Symonis & Iudæ, Abdiam Christum Saluatorem nostrum in carne vidisse: cúmque esset vnus ex Septuaginta duobus discipulis, Symonem & Iudam Persida abeuntes, vt verbum Domini eius incolis adnunciarent, secutum, Babyloniæ postremò ab eisdem Apostolis Episcopum esse relictum: iam maior incesserat euulgandi huius authoris cupido. Non enim vitio acceſsisse hoc authori, ex serie historiæ animaduertebam: propterea quod subinde prima persona pluralis introducatur, vt cum Apostolis hunc profectum esse, & interfuisse rebus eorum gestis, & potissimum qui in Asia Euangelium ad-* Lib. 3.
nunciabant, liquidò appareat. Vt sub finem libri tertij, cum Beati Andreæ passionem describsisset: Et hæc dicens, diutissimè Dominum clarificans & gaudens, nobis flentibus reddidit spiritum. Et in libro quinto, cum Drusianam doceret à sancto Ioanne Euangelista à mortuis suscitatam: Cum igitur (inquit) appropinquasset sepulchro, subitò præcepto Ioannis apertæ sunt fores, & iuxta sepulchrum Drusianæ, vidimus speciosum adolescentem arridentem. Et iterum eodem li-

C *bro, cum S. Ioãnis sepulturam describeret: Vbi autem, sicut voluit, facta est fouea, nihil quoquam nostrum sciente, exuit vestem, & strauit eam in illa fouea. Idem libro nono, in historia Diui Thomæ: Neque enim serui Dei dormire tum poterant, quos sic CHRISTVS excitabat, neque patiebatur nos somno dimergi. Transeo orationes, quas Apostoli vel ad Christum in martyrij coronis fundebant, vel vbi mortuos suscitabant, aut populos ad fidem vel suscipiendam vel retinendam adhortabantur, miro artificio, ac planè rethoricè scriptas, energiæ ac grauitatis plenissimas. Hæc inquam, & his similia cum inter exscribendum legissem, nihil quicquam dubitans, hunc ipsum dignum luce autorem iudicare: & eo quidem magis, quòd Ioachimus Perionius Gallus, homo alioquin doctissimus, ex fragmentis, cùm illius (vt arbitror) Africanianæ tralationis, tum ex his quas legẽdas Ecclesia appellat, aliisque in fide nostra autoribus, librum superiori anno de Apostolorum historia euulgasset, latinissima quidem phrasi scriptum, sed vbi multa desiderantur (pace optimi viri dictum sit) adeò vt affirmare ausim, vix tertiam partem, aut etiam minus, huius nostræ historiæ attingere. id quod candido lectori perspicuum euadet, si Diuorum Andreæ, Ioannis, & Thomæ historias vtrobique contulerit. Fateor quidem, in Diui Pauli historia fusissimum esse Perionium, & longo interuallo Africanum superare, vel Abdiam: vt qui breuior in eius vita propterea (vt arbitror) fuit, quòd procul in Asia remotissimè à Diuo Paulo scripserat: vel quòd epi-*

D *stolæ huius Apostoli instar historiæ Christianis essent, ex quibus etiam suam de hoc Apostolo magna ex parte Perionius historiam sumpsit. Hic fortè scrupulum lectori vel Abdias, vel Africanus eius interpres fecerint, quòd in prioribus duobus libris, multa quæ in Actis extant, recensentur: sed tamen breuius, & cursim, vt ita dicam: vt vel Abdiam hæc ex Luca sumpsisse, vel Lucam ex Abdia, credendum sit, cum vterque eodem tempore vixerit, & Apostolorum discipulus extiterit.*

Atque vt de interprete huius nostræ historiæ posterius dicam, vel in transcursu historiæ, & præcipuè diuorum Symonis & Iudæ vita, apparet præter hunc Abdiam Babylonis Episcopum, & Apostolorum discipulum, quique Saluatorem nostrum viderat in carne, Apostolorum beatorum res gestas & Cratonem quendam scripsisse: sed vtriusque non solum opera, verum etiam vel nomina ipsa in Ecclesia hactenus ignorabantur. Interpretis tamen Iulij Africani histo- Iul. Africa-
riographi, diuus Hieronymus subinde in Epistolis, tum præcipuè capite octauo in Danielem, meminit, & supputatiõe nus.
hebdomadarum ex eius & Eusebij authoritate adducit. Citat huius autoritatem & Nicephorus Calistus Xantopulus, Lib. 1. cap. 11.
Græcus & ingens autor, quem inclytus Romanorum Cæsar Diuus Ferdinandus, ex reliquiis bibliothecæ Matthiæ Regis 4. & 6. &
E *Hungariæ, inter prædam Turcarum repertum, vestro calculo atque consilio, viri longè omnium clarissimi, Latinè redditum à Ioanne Lango eruditissimo viro, iam prelo Oporiniano destinauit. Is inquam autor, Louanienſium Theologorũ* lib. 18.
censura quoque approbatus, capite vndecimo Tomi primi, de Africano sic scribit, vt Langus reddidit: Quandoquidem diui Euangelistæ Matthæus & Lucas genealogiam variè prodiderunt, & non pauci, qui talibus rebus persequẽdis, magni clarique sunt habiti, de ea dissonantia integros libros composuerunt: ego tamen prætermissis aliis, Africano historico vtar autore qui aliorum opiniones, vt pote quæ ad veritatem non pertingant, reprehendẽs atque refellens, quam ipse à vetustioribus acceptam, in Epistolis de Euangeliorum dissonantia ad Aristidem exposuit, inde translatã verbis ipsius, in opus hoc inseram sententiam. Hæc Nicephorus. Meminit porrò Africani Sulp. Seuerus. Ado vienensis, Beda vener. & Martinus chronographus, quem ipsi vnà cum aliis à situ vendicauimus, quique sub Othonibus scripsit. Nam cum Gordiani primi tempora describeret: Floruit (inquit) his temporibus Iulius Africanus, nominatissimus in Ecclesia scriptor, qui vnà cum aliis notariis gesta martyrum scripsit, & multa in linguam Latinam traduxit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

De ipso quidem Abdia nullam inuenio mentionẽ in libris sanctorum Patrum: præterquam quod F
Eusebius eius tamen suppresso nomine videtur illius sæpe meminisse: lib. 2. cap. 1. Eccl. hist. latenter
eum reprehendit, in ratione qua B. Iacobum asseruit nominatum fratrem Domini similiter de eo
vult intellectum: quod ait nõnullos scripsisse & sensisse Eunuchum baptizatum à D. Philippo statim
vt reuersus fuit in Ethiopiã, prædicasse ibi Euangelium: & alibi Clementem alexandrinum didicisse
ab antiquis historiã S. Iacobi fratris D. Ioannis. Eodem lib. cap. 13. videtur etiam aut ipse aut Irenæus
quem citat ad verbum reddidisse, quod Abdias scripsit de Simone Mago. Volent tamen aliqui ar-
guere veritatem historiæ & magnum quippiam se inuenisse gloriabũtur, si nugis quibusdam possint
minuere authoritatem & fidem tantæ antiquitatis: dicent lib. 3. loqui Abdiam de Euangelio, quasi
antea Euangelium nullum scriptũ esset: sed intelligi locus debet de Euangelio Ioannis: nam Ioan-
nes scribere noluit priusquam trium aliorũ Marci, Mattheæ, Lucæ, Euangelia legisset, herebunt etiã
in vocabulo Missæ: cuius de antiquitate, & vnde deducatur dicere supersedeo: cum eodẽ vocabu-
lo vtatur Gregorius Magnus, Isidorus, Cassiodorus & his vetustiores & penè coetanei Africano,
Tertullianus & Cyprianus, qui omnes authores fidem quoque facient quantæ esset dignitatis signũ G
crucis in veteri Ecclesia: nec esse nouum ostẽdent consecrationem panis & corporis in Eucharistia
appellare sacrificium corporis & sanguinis Domini.

IVLII AFRICANI HISTO- H
RICI ET EPISCOPI, IN HISTORIAM
APOSTOLICAM PRÆFATIO.

Abdias Christum in carne vidit.

QVANQVAM plurima de Apostolicis signis sacra Euangeliorum, vel illa quæ ab ipsis actibus nomẽ accepit, narret historia: tamẽ visum est nobis, vt retractis exẽplaribus ac voluminibus istis, & maximè quæ ab Abdia, qui Saluatorem in carne viderat, & secutus Symonem & Iudam Apostolos in Persida, primus Babylonis episcopus fuit, de vniuscuiusque virtutibus sermone Hebraico scripta sunt, quãtum inuenire potuimus, libros singulos conscribamus: vt etiam si alicui delectatio fuerit inquirẽdi, quod illẽ aut ille propriũ gesserit, singulatim reperiatur in singulis. Nam de multis, quæ hac de re à veteribus scripta sunt, nihil ad nos, præter ipsorum passionũ monumenta venerunt. Quod nos pro magno complectimur, scientes scriptum: Honorandi sunt amici tui Deus. Verùm vtrum magna ostendissent prodigia in populis, an minora, non hæc fragilitati humanæ sunt ascribenda, sed à nobis fideliter confitendum, quia operatur ea vnus atqui idem Dominus Iesus Christus, qui in eis per bonam voluntatem & sensus puritatem habitat. sicut dudum protulit Propheta: Quia inhabitabo in eis, & inambulabo in illis, & ero illorum Deus. Ergo in huius IESV Christi filij Dei omnipotentis nomine, quæ scripsit sanctorum Apostolorum gesta Abdias episcopus Babyloniæ, qui ab ipsis episcopus ordinatus erat, sermone Hebræo, & quæ discipulus eiusdẽ Abdiæ Eutropius in Græcam linguam transtulerat, hæc nos vniuersa Latino reddidimus sermoni, & in decem libros descripsimus, gloriam semper referẽtes Deo patri, per vnigenitum eius filium, Dominum & redemptorem nostrum, Iesum Christum, in spiritu sancto, inluminatore animarum nostrarum, & nunc, & semper, & per sæcula sæculorum. Amen.

Mauult Africanũ græcè scripsisse Sixtus Senensis pag. 50. Biblioth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ABDIÆ BABYLONIÆ PRIMI EPISCOPI HISTORIA CERTAMINIS APOSTOLICI, QVAM EX HEBRÆO IN GRÆCVM TRANSTVLIT EVTROPIVS & è Græco in latinum Iunilius Africanus,

B

LIBER PRIMVS.

De rebus à Beato Petro, principe Apostolorum, præclarè gestis.

C POST corporeum Dominicæ natiuitatis aduentum, cum ipse Dominus Iesus Christus, vera lux mundi, mundanis inluxisset tenebris, ambulans iuxta mare Galileæ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare: erāt enim piscatores. & ait illis: Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus, secuti sunt eum. Et cum venisset in partes Cæsareæ Philippi, interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicūt homines esse filium hominis? At illi dixerunt: Alij Ioannem Baptistam, alij autem Heliam, alij verò Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Tum Simon Petrus constanter & intrepidè respondit: Tu es Christus, filius Dei viui. Respondens autem Iesus, dixit: Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus qui est in cœlis. Ego verò dico tibi: Quia tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portæ inferni non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcūque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Contigerat fortè eodem tempore vt Christus oraturus, ex more in montem quendam abiret, adsumptis ex discipulis tridatus, in bus charioribus, Petro, Ioanne, & Iacobo. Cumque adsumptus paulo altius, soliscque lumine circunmedio Moysis & Helię, clarificatus à discipulis videretur, Domine (inquit Petrus) bonus esti ste D locus ad habitandum: itaque si placet, tria hic tabernacula faciemus: tibi vnum, & reliquum Heliæ ac Moysi. Sed nihil tum Iesus respōdit: verùm vt surgerent, ac timorē exuerent, admonuit, reliquumque de passione sua sermonem protrahebat. Quę cum postea ante Paschatis solennia instaret, sciens Iesus quia omnia dedisset ei Pater in manus, & quia à Deo exiuerat, & ad Deū vaderet, surgit à cœna, & ponit vestimēta sua: & cū accepisset linteū, præcinxit se. deinde misit aquā in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum suorum, & tergere illos linteo. Cumque venisset ad Simonem Petrum, dicit illi Petrus: Domine, tu mihi ne lauabis pedes? Respondit illi Iesus: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Tum Petrus: Non lauabis mihi pedes in ęternum. Respondit Iesus: Si non lauero te, non habebis partem mecum. Ad quæ Petrus: Non tantum pedes, sed etiam caput meum, & manus meas. Quem sermonem excipiens Iesus, ait: Qui lotus est, non indiget vt iterum lauetur, sed est mūdus totus. Hæc ante resurrectionem à Beato Petro gesta sunt. Post resurrectionem autem dicebat Dominus Iesus Petro: Simon Ioannis diligis me? Etiam Domine, inquit Petrus, tu scis quia E amo te. Tum Christus: Pasce agnos meos. & subdit: Simon Ioannis, diligis me? Dicit ei Petrus: Tu scis quia diligo te. Pasce ergo oues meas, ait Iesus. Et dicit Petro tertiò, Simon Ioānis, amas me? Quæ cum audisset Petrus, contristatus est, quòd ei tertiò dixisset, amas me, & respondens ait: Domine tu scis, quia amo te. Et Iesus: Pasce ergo oues meas. Amen amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te & ambulabas quò volebas: cum autem senueris, extēdes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Hæc autem facta sunt eo tempore, quo ad mare Tiberiadis Saluator post resurrectionem, piscantibus discipulis, in littore apparuerat, quærens nunquid pisces aliquot cepissent? Sed illi, qui Dominum tum non cognouerāt, eminus pernegabant. Quo audito, Iesus rete ad dextram partem nauis mitti præcepit. Quod vbi hi fecissent, & Petrus se in mare demisisset, rete plenum piscibus retraxerunt. atque ex eo miraculo attoniti, Dominum cognoscere cœperunt: & appellentes ad littus, propè eum piscem subiectis car-

Nicep. lib. 2. cap. 14.

Vocatio Petri & Andreæ Mat. 4. Mar. 1. Ioā. 1. 8. & 9. Minist. lib. 5. Mat. 14. Marc. 8. Luc. 9. Mat. 16.

Transfigurationis Christi testes. Matth. 17.

Ioan. 13.

Ioan. 21. Niceph. hist. li. 1. cap. 35.

Ioan. 21.

Ioan. 21.

Universidad de Deusto Biblioteca

bonibus,& panem inuenerunt. Cumque centum & quinquaginta pisces numerassent, quos ex reti F
colligebant, inuitabat Christus discipulos vt sederent, piscemque & panem secum ederent. Et hæc
quidem dum adhuc in terris degebat, post resurrectionem, à Petro facta sunt, quæ digna sunt me-
moria. Postquam autem Dominus Iesus adsumptus est in cœlum, Petrus & Ioannes ascendebant in
templum, ad horam orationis nonam. & ecce quidam vir, qui erat claudus ex vtero matris suæ, ba-
iulabatur: quem ponebant quotidiè ad portam templi quæ dicitur speciosa, vt peteret eleemosynã
Hæc historia recensetur. Act. 3. ab introcuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum & Ioannem ingredientes, supplicabat, vt elee-
mosynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Ioanne, dixit: Respice in nos. At ille inten-
debat in eos, sperãs se aliquid accepturum ab eis. Tum Petrus: Argentũ & aurum non est mihi: quod
autem habeo, hoc do tibi. In nomine Iesu Christi Nazareni, surge & ambula. Et apprehẽsa eius dex-
tra alleuauit eum. Et protinus consolidatæ sunt bases eius, & plantæ & exiliens stetit, & ambulabat:
Act. 5. & ingressus cum illis in templum, coram omni populo testificabatur & magnificabat Dominũ. Erat
autem annorum amplius quadraginta. Augebatur verò interea numerus credentium in Christum,
multitudo virorũ ac mulierum: ita vt in plateas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis suis ac gra- G
D. Petri curationes admirabiles. Act. 8. batis, secus vias publicas, quibus Apostolos audiuerãt vẽturos. Conueniebtã autẽ ex proximis ciui-
tatibus multi Hierosolymam, ægros adferentes, & qui à spiritibus immundis vexabantur, quos om-
nes curabat Petrus. Interea cum fama venisset Hierosolymam, quia Samaria verbum Domini reci-
peret, miserunt eò Apostoli Petrum & Ioannem: qui cum venissent, orauerunt pro ipsis vt acciperẽt
spiritum S. Nondũ enim in quenquam illorũ venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Iesu. At
Euseb. lib. 1. cap. 3. Niceph. lib. 2. cap. 6. Simõ Magus. Act. 8. Apostoli imponebant manus super illos, & acceperunt spiritum sanctum & Samaritani. Quam rem
cum vidisset Simon qui dicitur Magus, quia per impositionem manus Apostolorum daretur spiri-
tus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens: Date & mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero
manus, accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionẽ,
quia donum Dei existimasti pecunia possideri. Nõ sit tibi pars, neque sors in sermone isto. cor enim
tuum non est rectum coram Deo. Quare age pœnitentiam, & recede ab hac nequitia tua, & roga
Deum si fortè remittatur tibi. Hæc cogitatio cordis tui praua est: in felle enim amaritudinis, & obli-
gatione iniquitatis video te esse. Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me Dominũ, H
vt nihil eueniat super me horum quæ dixistis. Et isti quidem testificati, & locuti verbum Domini re-
dibant Hierosolymam, & multis regionibus Samaritanorum euangelizabant Dominum. Factum
est autem, vt Petrus, dum pertransiret multas vrbes ac vicos, deueniret ad sanctos qui habitabant
Act. 9. Lyddæ. Ibi hominem quendam inuenit nomine Æneam, ab annis octo iacentem in lecto, qui erat
paralyticus, & ait illi Petrus: Ænea surge, sanat te Dominus noster Iesus Christus. Et continuò surre-
xit, & strauit sibi: & videbant illum omnes qui habitabant Lyddæ, & Saronæ, qui conuersi omnes ad
Dominum fuerunt. Dum hæc agerentur, Christi discipula quædam nomine Thabitas occurrit, quę
interpretata dicitur Dorcas, Hæc erat plena operibus bonis, & eleemosynis, quas quotidie eroga-
Ibid. Niceph. lib. 2. cap. 6. bat. Accidit autem vt fortè infirmata moreretur. Quam cum lauissent agnati: deposuerunt eam in
cœnaculo. Quia autem non procul distabat Ioppe à Lydda, miserunt duos viros ad Petrum, rogan-
tes vt non differret venire ad eos. Quæ cum accepisset Petrus, exurgens peruenit cum illis in Ioppẽ.
Et cum venisset, duxerunt eum in cœnaculũ, & circumsteterunt illum omnes viduæ flẽtes, & ostẽ-
dentes tunicas ac vestes, quas fecerat illis Dorcas. Quarum fletibus condolens Petrus, eiectis om- I
nibus qui aderant, foras, extensis in cœlum cum oculis manibus, & ponens genua orauit. Conuer-
susque ad corpus, dixit: Thabita surge. At illa aperuit oculos suos, & viso Petro resedit. Dans autem
illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos & viduas ad se, significauit eam viuam. Notum autẽ
factum est per vniuersam Ioppen, & crediderunt multi in Dominum.

Hæc omnia capite duodecimo Actorũ habẽtur, quare vel Abdiã ex Luca sumpsisse, vel Lucam ex Abdia, cum fuerit vterque Apostolorum discipulus, credendũ est. Niceph. lib. 2. cap. 12. Act. 10. Egesip. lib. 3. cap. 2. Epiph. hæres. 21.

Eodem tempore misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de ecclesia. Videns autem quia
placeret Iudæis, apposuit apprehendere & Petrum: erant enim dies azimorum. Quem cum appre-
hendisset, misit in carcerem, tradensque quatuor quaternionibus militum custodire eum volebat
post pascha producere eum populo. Et Petrus quidẽ seruabatur in carcere: fiebat autẽ oratio sine in-
termissione ab Ecclesia ad Dominum pro eo. Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa
nocte erat Petrus dormiens, inter duos milites, vinctus catenis duabus. Et custodes ante ostium cu-
stodiebant carcerem. Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo carceris: per-
cussóque latere Petri, suscitauit eum Dominus: Surge velociter: & ceciderunt catenæ de manibus K
eius. Dixit autem Angelus ad eum: Præcinge te, & calcia te caligas tuas, & fecit sic. Et dixit illi: Cir-
cunda tibi vestimentum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verũ esset
quod faciebat per Angelum: æstimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam & secũ-
dam custodiam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta est eis. Et
exeuntes processerunt vicum vnum, & continuò discessit Angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus
dixit: Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de
omni expectatione plebis Iudæorum. His ita gestis, surrexit quidam Simon Samarius genere, qui
dudum visis miraculis Petri, pecunia comparare voluit donum spiritale, qui se magnum & perpe-
tualiter stantem esse dicebat: promittens eos qui in se crederent, prorsus dissolui non posse. Hic etiã
Petri cupiens euertere vias, & ea quæ docebat ad irritum reuocare: diem constituit, in quo conue-

nientibus

Universidad de Deusto Biblioteca

nientibus turbis ad disputãdum cum Petro, presens adesset. Erat autem tũc Petrus apud Cęsaream
A Stratonis. Igitur inlucescẽte statuta die, Zachæus, qui erat prior ciuitatis, astitit Petro dicens: tempus est vt procedas ad disputandum Petre. Turba autem in medio atrij congregata opprimitur, te oppe- *B. Clemens sub finem 1. Recog.*
riens, quorum in medio multis fultus ad se * constitit Simon. Tum Petrus vt hæc audiuit, orationis gratia secedere aliquos iubens, qui nondũ erant diluti à peccatis, quæ ignorantia commiserant ait ad reliquos: Oremus fratres, vt Dominus per Christum filium suum, pro ineffabili misericordia sua adiuuet me, exeuntem pro salute hominum qui ab ipso creati sunt. Et hæc cum dixisset, oratione facta, processit ad atrium domus, in quo erat multitudo plurima populi cõgregata. Quò vbi omnes summo cum silentio esse attentos videret, & Magum Simonem in medio eorum velut signiferum, statim hoc modo cœpit: Pax vobis omnibus, qui parati estis dare dextras veritati. Quicunque enim *B. Petri concio.*
obediunt ei, videntur quidem sibi aliquid gratiæ conferre Domino. Porrò autem ipsi ab eo donum summi muneris consequuntur, iustitiæ eius semitas incedentes. Propter quod & primum est omnium, iustitiam domini, regnúmque inquirere eius. Iustitiam quidem, vt rectè agere doceamur: regnũ verò, vt quæ sit merces posita laborum & patientiæ, nouerimus. In quo est bonis quidẽ æter-
B norum bonorum remuneratio: his autem qui contra voluntatem eius egerint, pro vniuscuiusque gestis, pœnarum digna restitutio. Hic ergo, hoc est in presenti vita positos, oportet vos agnoscere voluntatem domini, vbi & agendi locus est. Nam si quis velit antequam actus suos emendet, de his requirere quæ nõ potest inuenire, stulta & inefficax erit huiuscemodi inquisitio. Tempus enim breue est, & iudicium digestorum causa agitur, non quæstionum. Ideoque ante omnia hoc quęramus, quid nos aut qualiter agere oporteat, vt æternam vitam consequi mereamur. Mea ergo ista sententia est, sicut & vero prophetæ visum est: vt primùm de iustitia requiratur, ab his maximè qui dominum se nosse confitentur. Si ergo habet aliquis quod esse rectius putet, dicat. Et cum dixerit, audiat: sed cum patientia & quiete. Propter hoc enim ab initio saluationis speciem pacis cunctis imprecatus sum. Ad hæc Simon respondit: Nos pace tua opus non habemus. Si enim pax *Pax simoni mago exosa Clemens 2. Recog.*
& concordia sit ad inueniendam veritatem, nihil proficere poterimus: habent enim pacem inter se
& latrones, & scortatores, & omnis nequitia cum semetipsa concordat. Et nos ergo si ob hoc con-
C uenimus, vt pacis causa omnibus quæ dicuntur præbeamus assensum, nihil auditoribus conferemus: sed è contrario inclusis eis, nos amici discedimus. Propter quod noli inuocare pacem, sed magis pugnam: & si potes expugnare errores, ne requiras amicitiã, iniustis assentationibus partã. Hoc enim te ante omnia scire volo, quia duobus inter se dimicantibus, tunc erit cũ alter ceciderit superatus. Et Petrus ait: quid times crebrò audire pacẽ? an ignoras, quia perfectio legis est pax? Ex peccatis enim bella nascuntur, & certamina. Vbi autem peccatum non fit, pax in disputationibus, veritas in operibus inuenitur. Et Simon: Nihil momenti continent hæc verba quæ loqueris. Sed nunc ostendam virtutis ac diuinitatis meæ potentiam vt repentè procidas, & adores me. Ego sum prima virtus, qui semper & sine initio sum: Ingressus autem in vterum Rachel, natus sum ex ea vt homo, *clemens initio recog. lib. 2*
quo ab hominibus videri possim. Ego per aerem volaui, igne commixtus, vnum corpus effectus sum: statuas moueri feci, animaui examina, lapides panes feci, de monte volatu transmeaui, manibus angelorum sustentatus sum, ad terram descendi. Hæc non solum feci, sed & nũc facere possum: *de monte scilicet capitolino Hegesip. lib. 3. cap. 2.*
vt rebus ipsis probem omnibus quia ego sum filius Domini, stans in æternum, & credentes mihi si-
D militer in perpetuò stare faciam. Tua autem verba vana sunt omnia, nec vllum potes opus ostendere veritatis: sicut & ille qui misit te Magus, qui nec seipsum potuit liberare de crucis pœna. Possum enim facere, vt volentibus me comprehendere, non apparcam; & rursum volens videri, palam sim: si fugere velim montes perforem, & saxa quasi lutum pertranseam. Si me de monte excelso præcipitem dedero, tanquam subuectus intrans illæsus deferar. Vinctus memetipsum soluam: eos verò qui vincula iniecerint, vinctos reddam. In carcere conligatus, claustra sponte patefieri faciam. Statuas inanimatas reddam ita, vt putentur ab his qui vident homines esse: nouas arbores subitò oriri faciã, & repentina virgulta producam. Igni me ipsum iniiciam, vt non ardeam, Vultum meum commuto, *Miracula magi.*
vt nõ cognoscar. Sed & duas facies habere me possum hominibus ostendere, vt ouis aut capra efficiar, puer paruus barbam producam: in aëre volando inuehar, aurum plurimum ostendam: Reges faciam, adorabor vt Dominus: publicè diuinis danabor honoribus, ita vt simulacrum mihi statuentes, tanquàm Dominum colant, & adorent. Et quid opus est multa dicere: quicquid voluero, facere
E potero. Multæ enim iam mihi experimento causæ consummatæ sunt. Denique aliquando, inquit, cum mater mea Rachel iuberet me exire ad agrum, vt meterem: ego falcem videns positã, præcepi ei, vt iret & meteret: messuit decuplo amplius cæteris. Multa iam noua virgulta produxi de terra, & comare ea ego feci, & sub momento temporis apparere: & montem proximum ego secundò perforaui. His dictis à Simone, Petrus respondit: Ne aliis aliena. Tu enim quòd sis Magus ex ipsis quæ gessisti confessus es, & manifestatus. Noster autem magister, qui est filius Domini & hominis, manifestè bonus est. Quod autem verè sit Domini filius, quibus oportuit dictum est, & dicitur. Tu autẽ si non vis confiteri quòd magus es, cum omni hac turba pergamus ad domum tuam, & tunc apparebit quis sit magus. Hæc autem Petro dicẽte, Simon blasphemiis & maledictis agere cœpit & seditione facta, perturbatis omnibus, argui non potuit. Et Petrus, ne quasi blasphemiæ causa secedere videretur, perstitit immobilis, & arguere eum vehementius cœpit. Tum populus indignatus, Simo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Malos Deus patitur

nem de atrio eiectum, extra ianuas domus repulit: eoque depulso, vnus secutus est solus. Facto autē F
silentio, Petrus alloqui populum hoc modo cœpit: Patienter fratres, malos ferre debetis, scientes
quia Dominus cū possit eos excidere, patitur tamen durare vsque ad præstitutam diem: in qua de
omnibus iudicium fiet. Quomodo ergo nos non patiemur, quos patitur Dominus, cui subsunt &
obediunt cœli & terræ? Vos ergo qui ad Dominum conuertimini per pœnitentiam, curuate ei ge-
nua. Hæc cum dixisset, omnis multitudo genua flexit Domino. Et Petrus respiciēs ad cœlum, cum
lachrymis orabat super eos, vt Dominus pro sua bonitate susciperet eos dignaretur, confugientes
ad se. Et postquam orauit, & præcepit vt die posteriora maturius cōuenirent, sacrificium fecit: tum
deinde secundum consuetudinem quieuit. Manè autem facto, veniens quidam ex discipulis Simo-

Is est fortassis quem Clemēs 6. const. cap. 8 cleobium vocat.

nis, clamabat dicens: Obsecro te Petre, suscipe me miserū, & à mago Simone deceptum, cui ego ve-
lut cœlesti Domino intendebam, pro his quæ ab eo fieri mirabilibus videbam: auditis tamen ser-
monibus tuis, cœpit iam homo mihi videri, & quidem malus. Veruntamen cum hinc exisset, ego
eum subsecutus sum solus: nondum enim ad liquidum impietates eius agnoueram. Cum autem vi-
disset me subsequentē, beatum me dicens, perduxit me in domum suam. Circa medium verò noctis G
ait ad me: Omnibus te hominibus faciam meliorem, si volueris vsque ad finem perseuerare mecum.
Qui cum promisissem, exegit à me sacramentum perseuerantiæ: eoque accepto, imposuit super hu-

Magorum Sacramenta

meros meos polluta quædā & execrabilia vt secreta sua, portarē, & secutus est me. Vbi verò vētum
est ad mare, nauigium quod fortè aderat ingressus, sumit à ceruicibus meis, quod portare me iusse-
rat, & paulò pòst egressus, nihil extulit: certum quòd in mare quid deiecerat. Rogabat ergo me, cū
ipso vt proficiscerer, dicens se Romā petere. Ibi enim se in tātum placiturū, vt Dominus putetur, &

Ara Deo sancti erecta Iust. 1. Apol. Euseb. 2. hist. cap. 12. Clem. 2 recog.

diuinis publicè donetur honoribus. Tūc, inquit, te omnibus diuinis repletū, si huc redire placuerit,
pluribus fultū ministeriis remittā. Hæc ego audiens, nihil in eo secundū hanc professionē vidēs, sed
Magū & deceptorē, eū intelligens, respondi: Quæso te, ignosce mihi, quia pedes doleo, & propterea
exire Cæsaream non valeo. Præterea est mihi vxor, sunt paruuli liberi, quos relinquere omninò non
possum. At ille hæc audiens, & ignauiæ me incusans, profectus est Romā dicens: Cū audieris quanta
mihi gloria in vrbe Roma erit, pænitebit te. Et post hæc ipse quidē, vt aiebat, Romā petiit. Ego autē
confestim redij huc orans vt me suscipias ad pœnitentiam, quia ab eo deceptus sum. Cum hæc di- H
xisset is qui à Simone regressus est, iussit eum Petrus in atrio residere. Procedens autem ipse, & tur-
bas videns multò plures quàm superioribus diebus, stetit in loco solito, & ostendens eum qui à Si-
mone venerat, ait: Iste, fratres, quem videtis, paulò ante venit ad me, de Simonis mihi malis artibus
nuncians, quomodò ipsam sceleris sui officinam proiecerit in profundum, non quasi pœnitētia du-

Edictum Tyberij intelligit, de quo Sueto. in Tib. & Tacitus lib. 1 Annal.

ctus, sed metuens ne deprehensus publicis legibus subiaceret. Hæc dicente Petro populus videns
hominem qui venerat à Simone, stupebat. Igitur Petrus à Cæsarea digressus, Tripolim venit: & in-
gressus domum Maronis vidit locum aptum ad disputandum. Vt autem vidit turbam, velut ingen-
tis fluuij inundasse leuem meatum, ascendens supra basim quandam quæ forte iuxta horti parietem
stabat, primùm religionis more populum salutauit. Quidam autem ex his qui aderant, & longo tem
pore à dęmonibus fuerant fatigati, in terram proruunt, obsecrantibus spiritibus immundis, vt vel
vno die indulgeretur eis in obesis corporibus permanere. Quos Petrus increpans statim iussit ab-

Curationes D. Petri.

scedere: & sine mora discesserunt. Post hos alij longis afflicti languoribus, rogabant Petrum vt re- I
ciperent sanitatem. Pro quibus se supplicaturum Domino, populo pollicetur, cum prius sermo do-
ctrinæ fuisset expletus: sed statim, vt promisit, languoribus resoluti sunt. Et iussit eos seorsum resi-
dere cum his qui à dæmonibus fuerant curati, quasi post laboris fatigationem. Petrus autem egres-
sus à Tripoli pergebat Antiochiam: & venit ad insulam Ancharadum nomine, vbi erat in æde qua-

Nicep. 13. cap. lib. 2

dam, columnæ vitreæ miræ magnitudinis, ad quas contuendas cum multi abiissent cum Petro, &
Petrus miratus eas egressus esset pro foribus, vidit mulierculam quandam stipem ab introeuntibus
deposcentem quam attentius considerans, ait: Dic mulier, quod tibi mēbrum corporis deest, quòd
huic iniuriæ te subiecisti, vt stipem petas, & non potius manibus tuis quas à domino accepisti, ope-
rum cibum quæras? At illa suspirans ait: Vtinam mihi quidē manus essent quæ moueri possent, nūc
autem species tantum seruata est manuum. nam ipsæ sunt mortuæ, & meis morsibus debiles, & sine
sensu redditæ. Tunc adprehensis Petrus manibus eius, sanauit eas. Erat enim hæc mulier mater Cle-

Clem. 9 Recognit. Non Niciam sed Nicetam vocat Niceph.

mentis, à quo & in eodem loco cognita est. Nam per virtutes Petri, & alios filios recepit Faustinum
& Faustum, qui mutatis nominibus Aquila ac Nicia appellabantur: & virum suum Faustinum, qui K
multò à se tempore fuerant separati. Et cum vellent nauigare ex illa insula, mater ait ad Clemētem:
Fili dulcissime, rectum est vt vale-dicam mulierculæ quæ me suscepit. Est enim egens & paralitica,
iacens in lecto. Quibus auditis, Petrus & omnes qui audierant, admirati sunt bonitatem & pruden-
tiam fœminæ. Et continuò iussit Petrus adire quosdam, & deferre mulierem in lectulo, vt iacebat.
cum fuisset allata, & in medio turbæ astantis collocata, in conspectu omniū Petrus ait: Si veritatis e-
go sum præco, ad confirmandam fidem horum omnium qui assistunt, vt sciant & credant quia vnus
est Dominus qui fecit cœlum & terram, in nomine Iesu Christi filij eius surgat hæc mulier. & sta-
tim vt hæc Petrus dixit surrexit mulier sana, & procidit ad pedes Petri, atque amicam suam ac fa-
miliarem osculis petens, gratias Domino referebat. His expletis, volente Petro vt iret ad hospitiū,
dominus domus ait ad eum: Turpe est & impium tali sancto viro, manere in stabulo, cum ego penè

omnem

Universidad de Deusto

A omnem domum vacantem habeam lectósque stratos quàmplurimos, & quæ necessaria sunt, parata. Sed Petro contradicente, vxor patrisfamilias vnà cum liberis suis postrauit se ante eum, & exorabat dicens: Obsecro te mane apud nos, sed ne sic quidem acquiescebat Petrus, donec filia eorum qui rogabant, ab immundo spiritu temporibus multis vexata, & catenis vincta, quæ fuerat intra cõclaue clausa, effugato à se dæmone, & ostiis patefactis, cum catenis suis veniens, procidit ad pedes Petri, dicens: Rectum est mi domine vt agas hodiè hic salutaria mea, & non contristes me neque parentes meos. Petro autem requirente catenarum sermonumque eius causam: parentes præter spem leti effecti, de filiæ sanitate, & velut stupore quadam attoniti, ipsi quidem dicere nequeunt. Adstantes autem familiæ aiunt: Hæc à septimo ætatis anno dæmone tentata, omnes qui accedere tentassent ad eam, scindere, dilaniare, morsibus etiam disrumpere conabatur. Et hoc à viginti annis vsque ad presens facere nunquam destitit, nec ab aliquo potuit curari: sed nec accedere quidē quisquam valebat ad eam. Multos enim inutiles reddidit, alios interemit. Omnibus enim viris validior erat, sine dubio viribus dæmonis vsa. Nunc autem, vt vides, ex præsentia tua dæmon quidem fugit:
B ostia verò quę summo cum munimento clausa fuerant, aperta sunt, & ipsa sana stat ante te, rogans vt diē salutarium suorum lætum & ipsi & parentibus eius facias, & maneas apud eos. Hæc cum ita vnus ex familiis enarrasset, ac ipsæ etiam catenæ de manibus eius ac pedibus fuissent sponte resolutæ, Petrus certus quòd per ipsum sanitas hæc reddita sit puellæ, adquieuit ut maneret in domo patris eius. *Post hæc autem Petrus Romam veniens, in ipsis diebus sibi finem vitæ imminere præsensit. In conuentu ergo fratrum positus, adprehensa Clementis manu repentè consurgens, in auribus totius ecclesiæ hæc protulit verba: Audite me fratres, & coserui mei: quoniã sicut edoctus sum ab eo qui me misit Domino & magistro Iesu Christo, dies mortis meæ instat*, Clementem hunc episcopum vobis ordinabo, cui soli meæ prædicationis & doctrinę cathedram credo, qui mihi ab initio vsque ad finē comes in omnibus fuit, & per hoc veritatē totius meæ prædicationis agnouit. Qui in omnibus tentationibus meis socius extitit, fideliter perseuerans: quē præ cæteris expertus sum, Dominum colentem, homines diligentem, castum, discendi studiis deditum, sobrium, benignum, iustum, patientem, scientem ferre nonnullorum etiam ex his qui in verbo Domini instruuntur, iniurias. Propter quod ipsi trado à Domino mihi datam po-
C testatem ligandi & soluendi, vt de omnibus quibuscunque decreuerit in terris, hoc decretum sit & in cœlis. Ligabit enim quod oportet ligari, & soluet quod oportet solui. Et hæc cum dixisset, manus ei imposuit, eumque in cathedra sua sedere compulit: multum eum instruēs, qualiter aut ecclesiam sibi commissam regeret, aut oues susceptas aleret. Tunc & Paulus apostolus Romam veniens, Christum Dominum prædicabat. Tempore igitur Neronis Cæsaris, erant Romæ salutiferi doctores Christianorum Petrus & Paulus Apostoli, per quos dum fides domini Iesu Christi in omnium crescceret mentes, & religionis propagarentur augmenta, quia essent sublimes operibus, clari magisterio ob virtutem diuinę gratiæ. Nero per Magū Simonem vehementer aduersari cœpit Apostolis quia diuersis illusionibus dæmonum ita magus Cæsaris animum obtinuerat, vt eum salutis suæ prę-
sulem, vitæque custodem, remota ambiguitate confideret. Nã & bellorum victorias, & subiectiones gentium, & prosperitatē rerum se per eum in omnibus habiturū esse credebat. Sed Petrus apostolus vanitates eius & flagitia vniuersa detexit. Quia veritatis lux, & verbi diuini claritas, quæ ob salutem hominum nuper obfulserat totius mendacij caligine de humanis mentibus discussa per apo-
D stolos, ignorantię tenebras effugabat. Tunc Simõ Magus veri luminis fulgore perculsus, cæcitatem continuò malè sanæ mentis incurrit: quippe qui iam in Iudæa per apostolum Petrum de his quæ egerat sceleribus confutatus, transmarinam ingressus est fugam. Et qui in aliis terrarum partibus Petri expertus erat potentiam, tamen præueniens Romã, ausus est se iactare, quòd posset mortuos suscitare. Illo ipso tempore erat quidam defunctus adolescens nobilis propinquus Cæsaris. Vbi cum multa turba propinquorum conuenisset, sciscitabantur inuicem, si esset aliquis qui posset mortuum excitare. Celeberrimus scilicet & tunc Petrus in his operibus habebatur, sed apud gentiles nulla huius firmabatur fides. Dolor tamē exegit inquiri remedium: perrectū est ad Petrum. Fuerunt equidē qui etiam Simonem accersendum putarent, vt vterque adesset. Tum Petrus ad cognatos defuncti ait, vt Simon, qui de sua se iactabat potentia, prior si posset, mortuū suscitaret. Sin ille nequiuisset, sibi non ambiguum, quin Christus opem ferret defuncto. Ibi Simon, qui putabatur apud gentiles magnæ esse potentiæ, conditionē interposuit vt si ille mortuum suscitaret, Petrus occideretur, qui
E tantæ potestati verbis audacibus lacessendo inrogasset iniuriam. Si verò illo nihil agente, Petrus mortuū suscitasset, Magus sententiæ quæ in Apostolum data fuerat, subiaceret. Talis cum esset interiecta conditio, quieuit Petrus. exorsus est autem Simõ, & accedens ad lectulum defuncti incantare atque inmurmurare dira clàm carmina cœpit. Visumque est circumstantibus, caput agitari defuncti. Itaque clamor gentiliū ingēs attolitur, quòd iã viueret, ac cũ Simone loqueretur. Miraque indignatio in Petrū esse omnium cœpit, eo quòd esset ausus se tantæ potestati conferre. Tũ Petrus fieri silentiũ postulat, & ait: Si viuit defunctus, loquatur: si suscitatus est, surgat, & ambulet, atque fabuletur. Ego verò phantasma hoc non veritatem esse, quòd cernitis motum caput defuncti, docebo. Denique (inquit) separetur Magus à lectulo, & ad plenũ figmenta diaboli denudabantur. Abducitur itaque Simon a lectulo, & sine vlla spe vitæ manet defunctus immobilis. Astitit Petrus à lõgè & intra se orationi paulisper intentus, cum magna voce ait: Adolescens tibi dico, surge: sanat te

B. Clem. sub finem. 9. Recog.

puella ad præsentiam D. petri. dæmonio liberatur.

Successit. B. petro Clemes lib. 7. const. cap. 45. Epist 1. ad Iacobū Tertul. lib. præscrip.

Nicep. lib. 2 cap. 35. c.

Euseb. lib. 2. cap. 13.

Egesip. 2. cap. lib. 3.

Ibid. Hegesippus

Universidad de Deusto Biblioteca

Suscitatur à B. Petro defunctus.

Dominus noster Iesus Christus. Et statim surrexit adolescens, & locutus est, & ambulauit, & dedit F
eum Petrus matri suæ viuentem. Quæ cum remunerare beatum apostolum vellet: Secura (inquit)
esto mater de filio, & non verearis: habet enim custodem suum. Et cum vellet populus Magum Si-
monem lapidare, ait Petrus: Satis est ad pœnam eius, quòd agnoscit se in suis actibus superatum. Vi-
uat, & regnum Christi crescere videat, vel inuitus. Torquebatur interea Magus, & apostolica per
cussus gloria ad Neronem Cæsarem currit, nouamque Petro iniuriam molitus, obtinuit vt Petrum
vocaret. Itaque cum vterque coram imperatore staret, prior Simon: Miror (inquit) Cæsar hunc te
alicuius momenti hominem existimare, imperitum piscatorem, mendacissimum, & nec in verbo
nec in re aliqua præditum potestate. Sed ne diutius hunc patiar inimicum, præcipiã modò angelis
meis, vt veniant, & vindicent me de isto. Ad quæ Petrus: Non equidem timeo angelos tuos qui me
cogunt timere, & in virtute & in confidẽtia huius Christi Domini mei, quẽ te esse mentiris. Nam si
diuinitas in te est, quę cordis arcana rimatur dic mihi nũc Simõ, quid cogitẽ, vel quid facturus sim.
Quam cogitationẽ meam, antequã tibi mẽtiatur Magus, Cęsar optime, auribus tuis insinuabo vt nõ
possit mẽtiri quid cogitẽ, Tũ Nero: Accede huc, & dic mihi quid cogites. Petrus dixit: Iube mihi ad- G
ferri hordeaceũ panẽ, & occultè dari. Cũque hoc iussum fuisset, Petrus ait: Dicat nunc ergo Simõ,
quid cogitatũ, quid dictũ, quid ve sit factum à me. Tũ Nero, Quid dicis Simõ? Respondet Simõ: Imò
Petrus dicat quid ego cogitauerim, vel quid fecerim. Tum Petrus: Quid cogitet Simon, me scire
docebo, si tamen ipse prius dixerit, quid ego cogitauerim. Quæ cum audiuisset Simõ: Hoc (inquit)
scias bone Imperator, quia cogitationes hominum nemo nouit, nisi solus Deus: cæterùm Petrus
mentitur. Ad quæ iterum Petrus: Tu verò, qui filium Dei te esse dicis dic quid cogitem, & quid fe-
cerim modò in occulto, si potes, exprime. Petrus autem benedixerat panem hordaceum, quem ac-
ceperat, & fregerat, & in dextra atque sinistra manica sua collocauerat. Tuc Simõ indignatus, quòd
dicere non posset secretum Apostoli, exclamauit: dicens: Procedant canes magni, & deuorent eum
in conspectu Cæsaris. Et cum hæc dixisset, apparuerunt canes miræ magnitudinis, & impetum fe-
cerunt in Petrum: Petrus verò extendens manus in orationem, ostendit canibus quem benedixe-
rat panem. Quem vt viderunt canes, subitò nusquam comparuerunt. Tum conuersus Petrus ad Cę H
sarem: Ecce ostendi tibi Imperator, quid cogitarit Simon, non verbis, sed factis. Nam qui angelos
promiserat contra me esse venturos, canes exhibuit: vt se ostenderet non diuinos Angelos, sed ca-
ninos habere. Quare indignatus Magus, sese ad omnem excitare cœpit carminum suorum potẽtiã.
Congregãtque populum, ac offensum se dicit à Galilæis: relicturum se vrbem, quam tueri soleret.
Denique diem statuit, quo se per volatum supernis sedibus satis iactanter promittebat inuehendũ,
veluti quando vellet cœlum petituruś in sua potestate consisteret. Statuto igitur die montem Capi-
tolinum ascendit, ac se de rupe deiiciens, volare cœpit. Mirari populus, ac venerari. Plerique etiam
dicebant. Dei hanc esse potentiam, non hominis, qui ita corpore volaret ad cœlum: nihilque tale
Christum fecisse, multi asseuerabant. Tunc Petrus stans in medio, inquit: Domine Iesu, ostende
virtutem tuam, & ne permittas his vanis artibus decipi populum, qui tibi est crediturus. Sic decidat
domine (inquit) vt viuens, se contra tuã potentiam nihil potuisse cognoscat. Cũque hæc lachrymis
orasset apostolus, ait: Adiuro vos in nomine Iesu Christi, qui eum fertis, vt nunc demittatis. Et sta-
tim ad vocem Petri dimissus à dęmonibus, implicitis remigiis alarũ quas sumpserat, corruit: nec sta- I
tim exanimatus est, sed totus fractus corpore, debilitatisque cruribus post paruum horarum spatiũ
inibi expirauit. Quòd vbi Neroni cõpertum est, & deceptum se ac destitutum dolens, sublatum-
que sibi virum vtilem ac necessarium reipublicæ indignatus, quærere cœpit causas, quibus Petrum
occideret. Itaque datur à Nerone præceptum, vt Petrus comprehenderetur. Et cum ab omnibus
antè fuisset rogatus, vt se alio conferret, ille semper resistebat, dicens: Nequaquam hoc se esse factu-
rum, vt tanquam metu mortis territus fugeret: Quippe cum sciret, & sibi & omnibus pro passione
Christi, immortalitatis gloriam prouenire. Cumque hæc & talia Petrus obtexisset, plebs lachrymãs,
ne se relinqueret, ne imminẽte procella Christianorum, despiceret tot bonorum lachrymas, victus
tandem populorum fletibus ac quieuit, promisitque se vrbem egressurum. Proxima igitur nocte sa-
lutatis fratribus, celebratáque oratione, proficisci solus cœpit. Vbi ventum erat ad portam, vidit
Christum sibi occurrere. quem adorans ait: Domine quò vadis? Cui Dominus, Venio Romã iterũ
crucifigi. Quod cum audisset intellexit Apostolus, de sua hoc passione dictum, in quo scilicet passu-
rus videretur Christus, quem pati constabat in singulis non dolore corporis, sed misericordiæ con- K
templatione, & pietatis affectu. Itaque Petrus ad vrbem rediit, captusque à custodibus, mox cruci
adiudicatus est. Quo audito, ingens subitò populi concursus est factus: ita vt plateæ non reciperent
homines vtriusque ætatis & sexus. Qui summa voce clamabant dicẽtes, Cur occiditur Petrus? quid
admisit criminis? quid læsit vrbem? Innocentem damnare nefas est. Et metuendum est, ne in tanti
viri nece vlciscatur Christus, & nos omnes pereamus. At verò Petrus mulcebat plebis animos, ne
aduersus principem desæuirent, dicens eis: Viri Romani, qui in Christo creditis, & in illo solo spe-
ratis, in mente habitote eius patientiam, & cosolationem in his signis quæ vidistis facta per me. Susti-
nete itaque eum aduenientem, & retribuentem vnicuique secundum opera sua. Hoc autem quod
nunc in me videtis fieri iam antea mihi à Domino est proditum, non esse discipulum supra magistrũ
nec seruum supra Dominum. Quare scitote, ad hoc ipsum me festinare, vt carne exutus, Domino
adsistam.

Concertatio B. Petri & Simonis Magi, coram Nerone.

Benedictus panis diabolicos canes fugauit.

Nicep. lib. 2 cap. 27.

Simonis magi interitus. Aritia tamẽ ex eo casu mortuũ scribit Hegesip. lib. 3. cap. 2 cui nonnihil fauet Clem. 6 const. cap. 9.

Eadem Hegesip. lib. 3. cap. 2.

Nicep. lib. 2. cap. 36.

Mat. 10. Ioan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A adsistam. sed qui moror(inquit) & non accedo ad crucem? Teneant persecutores corpus, ego domino meo spiritu adherebo. Et accedens ad crucem, rogauit vt cruci inuersis vestigiis figeretur: ea reuerentia, ne ita seruus crucifigi videretur, vt Dominus. Quod vbi factum est, cæpit de cruce ad populum loqui: ô ineffabile ac profundum mysterium crucis, ô inseparabile vinculum charitatis! Istud est lignum vitæ, in quo Dominus Iesus exaltatus, omnia traxit ad se. Istud est lignum vitæ, in quo crucifixum est corpus domini Saluatoris. At in eo confixa est mors, & mundus totus æternæ mortis est vinculis absolutus. O gratia incomparabilis, & amor crucis incredibilis! Gratias itaque tibi domine Iesu, fili dei viui, non solũ voce & corde ago, sed etiam spiritu, quo te diligo, quo te loquor, quo te interpello, quo te teneo, quo te intelligo, quo te video. Tu mihi omnia, & in omnibus, tu mihi totũ, & nihil mihi aliud præter te solũ. Qui es bonus & verus dei filius, & deus, cui cum æterno patre & spiritu sancto honor & gloria est, in cuncta semper sæcula sæculorum. Et cum magna voce omnis populus respondisset Amen, emisit, spiritũ. Cuius corpus Marcellus, vnus ex discipulis eius, nullius expectans sententiam propriis manibus de cruce deposuit, & pretiosissimis aroma-
B tibus conditum, in suo ipsius sarcophago collocauit, in loco qui dicitur Vaticanus, iuxta viam triũphalem, vbi totius vrbis veneratione celebratur in pace.

Petrus inuersis vestigiis crucifigitur Niceph. l.b. 2 cap. 36.

Et ostensis à Nicep. B. petri sepultura de qua Greg. mag. in registro.

LIBER SECVNDVS HISTORIÆ APOSTOLICÆ, DE REBVS A BEATO PAVLO APOSTOLO HINC INDE GESTIS.

C EVit vir quidam in Hierusalẽ, de tribu Beniamin, nomine Saulus, eruditissimus in libris Moysi, & cunctis legis cæremoniis, quæ tunc secũdum litteram gerebãtur, nihil in his mysticum sentiens, aut aduertens. Hic deuastabat ecclesiã dei, ingrediẽs domos, & trahens viros ac mulieres in carcerem, & multos quotidiè congregabat. Igitur cũ adhuc spiraret minas & cædes in apostolos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petiit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres vinctos perduceret in Hierusalem. In eo proposito cum iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco, & ecce subitò circumfulsit eum lux de cœlo, & cadens in terram audiuit vocem dicẽtem sibi: Saule Saule, quid me persequeris? Durum est tibi cõtra stimulum calcitrare. Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. Sed surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur, stabant cum eo stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit quoque Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. Et erat ibi tribus diebus, non videns, & neque manducabat, neque bibebat. Erat verò discipulus Christi quidam Damasci, nomine Ananias, & dixit ad illum in visu Dominus: Anania. Et ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad illum:
D Surge, vade in vicum qui vocatur rectus, & quære in domo Iudæ Saulum nomine Tarsensem. Ecce enim orat ipse, & expectat te, vt introiens imponas sibi manus, vt visum recipiat. Respondens autẽ Ananias inquit: Domine, audiui à multis de viro hoc, quãta mala sanctis tuis fecerit in Hierusalẽ. Et hic habet potestatem à principibus sacerdotum, alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Tum dominus: Vade (ait) quoniam vas electionis mihi est iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & Regibus & filiis Israel. Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum, & imponens ei manus dixit: Saule frater, misit Dominus me Iesus, qui apparuit tibi in via, qua veniebas, vt videas, & implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. Et surgens baptizatus est: & cum accepisset, cibũ, confortatus est. Mansit autem cum discipulis qui erant Damasci, per aliquot dies: & continuò in Synagogis passim prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. Quod cum viderent, stupebãt omnes, & dicebant: Nonne hic est, qui expugnabat in Hierusalem eos qui inuocabant nomen istud?
E & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad Principes sacerdotum? Interea Saulus conualescebat quotidiè, & confundebat Iudæos, qu habitabant Damasci, affirmans, quoniam hic est Christus Iesus filius Dei. Cum implerentur autem dies multi, consilium inierunt Iudæi, vt eum interficerẽt. Sed hæ insidiæ Saulo statim notæ factæ sunt. Custodiebant enim portas die ac nocte, vt eum comprehenderent. Sed accipientes eum discipuli eius nocte, demiserunt per murũ submittentes in sporta. Itaque cum venisset postea in Hierusalem, tentabat se iũgere discipulis Christi. At illi timebant eum, non credentes quia esset discipulus. Barnabas autem adprehensum illum duxit ad Apostolos, & narrauit illis, quomodo in via vidisset Dominũ, & quomodo locutus fuerit sibi, & quæ Damasci egerit cũ fiducia in nomine Iesu. Ex hoc autẽ tẽpore Saulus, qui & Paulus, cũ euangelizaret Christũ in multis ciuitatibus, venit Lystram. Et erat ibi quidam infirmus pedibus, sedens claudus ex vtero matris suæ, qui nunquam ambulauerat. Hic vbi audiuit Paulũ loquentẽ, intuebatur eũ fortiter. At Saulus, vidẽs quia haberet fidẽ, vt saluus fieret, dixit magna voce: Surge, & sta super pedes tuos rectẽ

Paulus persequitur Ecclesiam Nicep. lib. 2. cap. 5. Act. 7. 8. 9. & gal. 1. 1. cor. 15. & 2. 12.

conuersio Pauli.

Horũ omniũ fit mentio in Apost. actu cap. 9. Quare vel Abdias illa ex Luca, vel Lucas ex Abdia sumpsit.

Nicep. lib. 2. cap. 5.

Act. 11.

B. paulus curat infirmũ Lystris: Act. 14.

Universidad de Deusto Biblioteca

Et exiliuit ſtatim homo ille, & ambulabat. Turbę autem cum vidiſſent quod fecerat Paulus, le- F
uauerũt vocem ſuam dicentes: Verè hic miniſter Dei eſt, qui tanta facit in Iſrael. Factum eſt autem,
Hec hiſtoria explicatur. 16 Act. facta eſſe Philippis. euntibus nobis ad orationem, puellam quãdam habentem ſpiritum Pythonis obuiare, quæ quæſtũ
magnum præſtabat dominis ſuis diuinando, Hæc ſubſecuta nos paululum, clamabat dicens: Iſti ho-
mines ſerui dei excelſi ſunt, qui adnunciant vobis viam ſalutis. Hoc autem faciebat multis diebus.
Dolẽs igitur Paulus, dixit ſpiritui: Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti, exi ab ea. Et exit ab ea eadẽ
hora. Poſtea verò cum veniſſent quidam ex diſcipulis cum eo in Aſiam, diſputabat in ſchola Tyran-
Act. 19. ni per biennium: ita vt omnes qui erant in Aſia audirent verbum Dei, Iudæi atque gentiles, virtu-
teſque non modicas Deus faciebat per manus Pauli, ita vt etiam ſupra languidos deferrentur à cor-
Hoc alij & Romæ contigiſſe ſcribũt, & nomen adoleſcenti patroclum indidere, quẽ Neronis fuiſſe ſcribant pocil latorem. pore eius ſudaria & ſemicincta, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.
In vna autem ſabbatorum cum veniſſemus ad frangendum panem, Paulus diſputabat eis, profe-
cturus in craſtinum: protraxitque ſermonem vſque in mediam noctem. Erant autem lampades co-
pioſæ in cœnaculo, vbi eramus congregati. Sedens autem quidam adoleſcens nomine Euthycus
ſuper feneſtram, cum mergeretur ſomno graui, diſputante diu Paulo, depreſſus ſomno, ce- G
cidit de tertio cœnaculo deorſum, & ſublatus eſt mortuus. Ad quem cum deſcendiſſet Paulus
incubuit ſuper eum, & complexus dixit: Nolite turbari. Anima enim ipſius in eo eſt. aſcen-
dénſque rurſus, fregit panem: & cum guſtaſſet, ſermonem protraxit vſque in lucem. Interea
adducunt puerum viuentem, qui ex caſu obierat, & conſolati ſunt omnes non minimum. Poſt
Act. 20. hæc Paulus, aſcenſa naui, venit in inſulam quæ dicitur Miletus. Barbari verò præſtabant non
Hac profectio Pauli nõ voluntaria recitatur Act. 27. Euſeb. lib. 2. cap. 21. Nicep. lib. 2. cap. 33. modicam humanitatem nobis, & accenſa pyra reficiebant nos omnes propter imbrem qui im-
minebat, & frigus. Cumque congregaſſet Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & im-
poſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore prorupit, inuaſitque manum eius. Vt verò viderunt barbari
pendentem beſtiam de manu eius, ad inuicem dicebant: Vtique homicida eſt homo hic, qui cum
euaſerit de mari, vltio non permittit eum viuere. Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil
mali paſſus eſt. At illi exiſtimabant eum in tumorem conuertendum, & ſubitò caſurum, ac moritu-
rum. Cum autem illis ſperantibus & videntibus, Paulo nihil mali fieret: conuertentes ſe dicebant,
**Hic multæ res geſtæ à Paulo omittuntur, quas in Macedonia, Attica Corintho, Aſia, Phrigia Galatia, & Epheſo pro verbo Chriſti geſſit, quorũ meminit Lucas, Act. 13. 14. vſque ad 27. porrò miſſus erat Romam à Feſto preſide Iudea, & Agrippa rege, qua ad Cæſarem appellauerat. Act. 28. Eſa. 6. Mat. 13. Mar. 4. Luc. 8. Rom. 11. Act. 10. & 14. Quæ ſequuntur, in hiſtoria Actorũ non habentur.* eum eſſe Deum. In locis autem illis erant prædia Principis nomine Publij, qui nos ſuſpiciẽs triduo, H
benignè exhibuit. Contigit autem patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum, iacere, ad quem
Paulus ingreſſus, cũ oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit eum. Quo facto omnes qui in inſula ha-
bebant infirmitates, accedebant, & curabantur ab eo. Qui etiam multis honoribus Paulũ ſunt pro-
ſecuti.* Exinde nauigans venit romã, ibique ſolutus à vinculis, manſit biẽnio toto in conductu ſuo,
& ſuſcipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans ſubinde regnum Dei, & docens quæ
ſunt de domino Ieſu Chriſto. Poſt crucem verò Petri, & eliſionem Simonis magi, in urbe adhuc
libera manebat cuſtodia: qui à corona etiam martirij eadem die diſpenſatione diuina ſubtractus
fuerat, vt per eum omnes gentes Euangelij prædicatione implerentur. Itaque cum Romam à Iulio
centurione Paulus fuiſſet perductus, ſub vnius militis duntaxat cuſtodia conſtitutus, poſt tertium
diem conuocauit primores Iudæorum: cumque conueniſſent in hoſpitium eius, loquebatur illis:
Ego viri fratres (inquit) nihil aduerſus plebem faciens, au conſuetudinem maiorum, vinctus ab Hie-
roſolymis traditus ſum in manus Romanorum, qui cum inquiſitionem de me habuiſſent, conſti-
tuerant me primò dimittere, eo quòd nulla eſſet cauſa mortis in me. Contradicentibus autem Iu- I
dæis, coactus ſum appellare Cæſarem, Quam ob cauſam cum eſſem in itinere, rogaui vos videre &
alloqui: Propter ſpem enim Iſraelis hac ſum catena circundatus. At illi dixerunt ad eum: Nos neque
litteras accepimus de te à Iudęa, neque aduenies aliquis fratrum adnunciauit nomen & conditio-
nem tuam. Cupimus autem nunc ex te audire, quæ ſentis. Nam de ſecta hac notum eſt nobis, quia
vbique ei contradicitur. Igitur conſtituto die venerunt ad eum plurimi in hoſpitium, ex Iudæis.
Quibus exponebat ille in ſcripturas, teſtificans regnum dei ſuadensque eis ex lege Moyſi & pro-
phetis, à mane vſque ad veſperam docebat. Sed cum non omnes crederent in Ieſum, dixit Paulus
ad eos: Spiritus ſanctus rectè per Eſaiam locutus eſt: Vade ad populum iſtum, & dicas: Aure audietis,
& nõ intelligetis: & videntes videbitis, & non poteritis perſpicere. Incraſſatum eſt enim cor populi
huius, & oculos compreſſerunt, ne fortè videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, &
conuertantur, & ſanem eos. Notum ergo cupio eſſe vobis, & gentibus miſſum eſſe hoc ſalutare dei,
& ipſos ad ſalutem venturos. Et cum hæc dixiſſet, exierunt ab eo Iudæi, magnas inter ſe concerta- K
tiones agitantes. Ipſe autem Paulus manſit Romæ toto illo biennio, in conductu ſuo, & ſuſpiciebat
omnes qui ingrediebantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ ſunt de Domino Ieſu
Chriſto, cũ omni fiducia, ſine impedimento. Hæc dum Romæ Apoſtolus faceret, interea apud Ne-
ronem Cæſarem defertur, quòd nõ ſolum nouam ſuperſtitionem inueheret, verum etiam aduerſus
imperium ſeditiones excitaret. Accerſitus igitur, & interrogatus à Nerone, vt rationẽ doctrinæ ſuæ
redderet, ita coram Cæſare locutus eſt: De doctrina quidem magiſtri mei, de qua interrogaſti me,
De illirico Orientali hæc intelligenda Euſeb. lib. 6 cap. 14. non eam capiunt, niſi qui fidẽ mundo pectore adhibuerint. Quæ enim pacis ſunt & charitatis, do-
cui, & per circuitum ab Hieruſalem vſque in Illyricum repleui verbum pacis. Docui, vt homines ſe
inuicem diligant. Docui, vt inuicem ſe honore præueniant: Docui ſublimes & diuites, ſe non extol-
lere, & ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deum ponere ſpem ſuam. Docui mediocres, in victu

& veſtimento

Universidad de Deusto
Biblioteca

A & vestimento contentos esse. Docui pauperes, in sua egestate gaudere. Docui patres filios suos docere disciplinam timoris Dei. Docui filios, obtemperare parentibus, & monitis salutaribus. Docui possidentes, reddere tributum solicitudine. Docui negotiatores, reddere vectigalia ministris Reipublicæ. Docui vxores, diligere viros suos, & timere eos quasi dominos. Docui viros, fidem seruare coniugibus, sicut illi seruari sibi pudorem omnibus modis volunt. Quod enim punit maritus in vxore adultera, hoc punit in marito adultero ipse pater & conditor rerum Deus. Docui præterea dominos, vt mitius cum seruis suis agant. Docui seruos, vt fideliter, & quasi Deo, ita seruiant dominis suis. Docui ecclesiam credentium, vnum & omnipotentem, inuisibilem & incomprehensibilem colere Deum. Hæc autem mihi doctrina non ab hominibus, neque per hominem aliquem data est, sed per Iesum Christum, & patrem gloriæ, qui mihi de cœlo locutus est. Et dum me mitteret ad prædicationem dominus meus Iesus Christus, dixit mihi: Vade, & ego ero tecum, spiritus vitæ omnibus credentibus in me: & omnia quæcunque dixeris, aut feceris, ego iustificabo. Hæc cum dixisset Paulus, Nero Imperator obstupuit: indignatusque postea sententiam mortis in eum pronunciauit, vt capite afficeretur. Et cum ei de morte illius tardius nũciaretur, misit duos ex armigeris suis
B Nero, Feregam & Parthemium: qui euntes inuenerunt Paulum, cum omni fiducia & libertate vniuersum populum de Christi mirabilibus instruentem. Hos cum vidisset Paulus se accedentes, hortabatur eos dicens: Venite filij, & vos credite in Deum, vt saluentur animæ vestræ, qui me & omnes credentes sibi per aduentum vnigeniti filij sui suscitauit, & in regno suo quod æternum est, collocauit. Qui responderunt dicentes: Nos quidem Paule, prius ibimus ad Neronem nunciantes ei finẽ mortis tuæ. Tu autem ora pro nobis, vt credamus illi quem tu prædicas Deum. Rogabant enim Paulum pro salute sua, vt baptizarentur. Tum rursus Apostolus: Post paululùm (inquit) filij venite huc ad sepulchrum meum & inuenietis duos viros orantes, Titum, & Lucam: ipsi post me dabunt signum salutis. Et cum hæc dixisset, superuenerunt milites, qui correptum eum foras, extra ciuitatem duxerunt. Paulus verò cum venisset ad locum supplicij, conuertit se contra Orientem: & eleuatis manibus ac oculis suis ad cœlum, diutissimè orauit. Et completa oratione, dedit pacem fratribus qui eum secuti fuerant: & valedicens eis, flexis genibus, crucisque se signo muniens, ceruicem præ-
C buit percussori. E cuius gladio, defecto capite pro sanguine lac cucurrit, ita vt percussoris dextram lactea vnda perfunderet. Quod cum circumstantibus visum fuisset obstupefacti omnes magnificauerunt Deum, qui tantam gloriam donauerat Apostolo suo. Cuius corpus Lucina Christi famula, secundo ab vrbe miliario via Hostiensi, in proprio prædio, differtum aromatibus sepeliuit. Passus est autem III. Kal. Iulias, duobus iam à passione Petri elapsis annis, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est apud æternum Patrem & spiritum sanctum, honor & gloria, in sæcula sæculorum: Amen.

Act. 7.

Sententia mortis in Paulum.

B. Pauli martyrium Greg. Turonen. lib. de glor. marty. cap. 2. Nicephor. lib. 2. cap. 36. Egesip. lib. 3 cap. 2. Euseb. 2. lib. cap. 24. 2. lib. 3 cap. 2.

LIBER TERTIVS CERTA-
D MINIS APOSTOLICI, DE GESTIS BEATI ANDREÆ APOSTOLI.

ANDREAS Apostolus, Simonis Petri, qui Barionas cognominatus erat, frater germanus fuit, & Ionæ filius: ex primis erat, qui Christo à Ioanne in Iordane baptizato adhæserunt. Audiens quippe à Ioanne in deserto, hunc Dei agnum esse, miraculo ductus simul authoritate Ioannis, ad fratrem festinabundus contendit. Cui cum de Christo significasset, Petro persuasit, vt sese ad illum contemplandum sequeretur. Quam rem mox casus insecutus est, vt quo tempore is cum Simone fratre retia in mare mitteret, Christus fortè transiret: à quo ambo vocati fratres, sine mora discipuli magistrum secuti sunt. Quo in munere cum diu Christũ sequeretur, probatus magistro, ad Apostolatus demum apicem ante passionem vocatus fuit. Et hæc quidem ante Dominicã
E passionem, ab hoc Dei viro gesta sunt. At verò post illum Dominicæ ascensionis nobilem gloriosumque triumphum, cùm beati Apostoli prædicare verbum Domini per diuersas regiones incepissent, tum & Andreas Apostolus apud Achaiam prouinciam, adnunciare Dominum Iesum Christũ exorsus est. Eodem tẽpore Matthæus Apostolus, qui & euangelista, Myrmidoni vrbi verbum salutis adnunciauerat: sed incolæ ciuitatis illius grauiter & indignè ferentes, quæ de redẽptoris nostri virtutibus audiuerant, ac sua nolentes destruere templa, beatum Apostolum erutis oculis, cateniſque oneratum carceri incluserant: eo animo, vt paucis interpositis diebus interficerent. Quod antequã fieret, Angelus à domino missus ad Andream apostolum, vt in Myrmidonẽ ciuitatem maturaret, & fratrẽ Matthæũ de squalore carceris erueret, monuit. Cui ille ait: Domine, ecce viam nescio, & quò ibo? Et ille: Vade (inquit) ad littus maris, & inuenies nauem, quam statim cõscẽde. ego enim ero dux

Nicep. lib. 2. cap. 39. Math. 4. Mar. 1.

B. Andreæ prima ex Iudæa in Achaiam profectio.

itineris tui. Paruit Andreas inuentamque nauem ascendens flantibus ventis congruis prosperè F
nauigauit ad vrbem. Quam vt ingressus est, ad publicum se illicò carcerem contulit, inueniénsque
cum reliquis vinctis, Matthæum, amarissimè flevit, & facta oratione hæc verba locutus est:
Domine Iesu Christe, quem fideliter prædicamus, & ob cuius nomen tanta perferimus, qui
cæcis visum, surdis auditum, paralyticis gressum, leprosis mundiciam, mortuis vitam: immensa
clementia lagiri dignatus es, aperi oculos serui tui, vt eat ad annunciandum verbum tuum. Et sta-
tim locus ille contremuit, & lumen refulsit in carcere, & oculi beati Apostoli restaurati, & cun-
ctorum cathenæ confractæ sunt, & trabes, in qua pedes eorũ coarctati erant, scissa est. Quibus factis,
B. Andreas, recuperat visum. omnes magnificabãt dominum, dicentes: Quia magnus est Deus, quẽ prædicant serui eius. Ita edu-
cti per beatũ Andream de squalore carceris, omnes qui capti fuerant, abiit vnusquisque ad propria:
cum quibus & Matthæus recesserat. Ipse verò Andreas manens apud Myrmidonẽ, prædicabat in-
colis verbũ Domini. quod cum minus audirent, adprehensum Andream, ligatis pedibus per plateas
ciuitatis trahebant. Quibus in tormentis cum iam sanguis efflueret, & capilli vellerentur, Apostolus
ad dominum in hæc verba orationem habuit: Aperi domine Iesu Christe, oculos cordium illorum, G
vt cognoscant te Deum verum, & desistant ab hac iniquitate: neque velis hoc illis peccatum sta-
tuere, quia nesciunt quod faciunt. Hæc cum dixisset, timor subitus inuasit incolas ciuitatis illius, vt
dimisso Apostolo, peccatum agnoscerent, dicentes: Peccauimus in iustum. cumque se ad pedes
Apostoli demitterent, remissionem delicti, & sibi ostendi viam salutis petebant. Quibus ille erec-
tis, prædicabat dominum Iesum Christum, & miracula quæ fecerat in hoc mundo ostendit, &
quemadmodum ipsum mundum iam pereuntem proprio cruore redemerit, Ita vendicatis domi-
no incolis eius ciuitatis, cunctos in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti, concessa peccatorum re-
missione baptizauit.

Quibus gestis, recedens ab eo loco, venit in regionem suam: vbi cum ambularet cum discipulis suis, accessit ad eum cæcus quidam, & ait: Andrea Apostole Christi, scio quia posses mihi
reddere visum, sed nolo eum recipere. Hoc tantum deprecor, vt iubeas his qui tecum sunt, tan-
tum conferre pecuniæ, vnde vestitum & victum comparem. Cui Andreas: Verè (inquit) co-
gnosco, hanc non hominis, sed diaboli vocem esse, qui non sinit hominem istum recipere vi- H
Cæco visum restituit. B. Andreas. sum, & conuersus tetigit oculos cæci, & confestim recepit lumen, & glorificabat Deum. Cúm-
que vestimentum vile haberet, & hispidum, ait Apostolus ad discipulos suos: Auferte ab eo
vestimenta sordida, & date ei indumentum nouum. Et cum omnibus, qui cęcus erat, expolia-
tus esset, inquit Apostolus: Quod sufficit illi, hoc accipiat. Et sic accepto vestimento, gra-
tias agens rediit in domum suam. Interea Demetrij cuiusdam, primi ciuitatis Amasæorum,
puer erat Ægyptius, quem amore vnico diligebat. Is correptus febri, fortè eo tempore spi-
ritum exhalauerat. Itaque auditis Demetrius signis quæ faciebat beatus Apostolus, venit ad
B. Andreæ profectio ad Amaseos. eum, & procidens cum lachrymis ante pedes eius, inquit: Nihil tibi difficilè est, ô minister
Dei. Ecce puer meus quem vnicè diligebam, mortuus est. Confido autem, & rogo, vt do-
mum meam ingressus, eum, vt potes, reddas mihi. Hæc audiens beatus Apostolus, condo-
lens lachrymis eius, venit ad domum in qua puer decumbebat, & prædicans diutissimè ea
quæ ad salutem populi pertinebant, conuersus ad feretrum, ait: Tibi dico puer, in nomine
B. Andreas mortuum suscitauit. Iesu Christi surge, & sta sanus. Et confestim surrexit puer Aegyptius, & reddidit illum Apo- I
stolus domino suo. Tunc omnes qui erant increduli, crediderunt in Deum, & baptizati sunt
à beato Andrea. Dum hæc fierent, puer quidam Sostratus nomine, venit secretiùs ad bea-
tum Andream, conquerens: Mater mea (inquit) concupiuit formam speciei meæ, & iugi-
ter me infectatur, vt commiscear ei: quod ego infandum execratus, fugi. At illa felle com-
Vel hoc authori fidem confirmat quod Achaia Proconsulẽ perpetuo habebat, id quod in Opere Reipub. Rom. prolixè ostendit Lazius. De hac pœna l. penult. ff. de leg. Pomp. de parr. & Cælius lib. 6. cap. 43. & l. vn. tit. 17. lib 9. cod. mota, adiit Proconsulem prouinciæ, vt crimen suum retorqueat in me. Et scio, cum accusatus
fuero, quia nihil habebo quod ad hæc respondeam. Satius etiam duco vitam amittere, quàm
matris detegere crimen. Nunc autem hæc tibi confiteor, vt digneris pro me dominum exorare,
ne innocens præsenti vita priuer. Hæc eo dicente, venerunt ministri Proconsulis, accersentes
eum. Beatus verò Apostolus facta oratione surrexit, & abiit cum puero. Mater autem instanter
accusabat eum dicens: Hic, domine Proconsul, oblitus maternæ pietatis, stuprum mihi inferre
voluit, adeò vt vix ab eo me eripere potuerim, ne violarer. Ad quæ Proconsul: Dic (inquit)
puer si vera sunt ista, quæ mater tua prosequitur? At ille tacebat. Iterum atque iterum inter- K
rogabat Proconsul, & nihil ei quicquàm puer respondit. Durante autem eo in silentio, Pro-
consul habebat cum suis consilium, quid esset ea de re agendum. Mater autem pueri cœpit fle-
re. Ad quam conuersus beatus Andreas Apostolus, inquit: O infælix, quæ fletus emittis a-
maritudinis, propter incestum quem in filium es meditata, quam adeò concupiscentia præci-
pitauit, vt vnicum amittere filium, libidine inflammante, non verearis. Hæc eo dicente, mu-
lier ait: Audi Proconsul, postquam filius meus hæc in me molitus est, homini huic ab eo tem-
pore adhæsit semper. Proconsul autem super his ira commotus, puerum iussit in culleum par-
ricidii recludi, & in flumen proiici: Andream autem in carcerem retrudi, donec excogitatis
suppliciis ipsum perderet. Tum verò orante beato Apostolo, mox terremotus magnus cum

tonitru

Universidad de Deusto Biblioteca

A tonitru graui factus est, & Proconsul de sede cecidit, & omnes terræ decubuerunt. Tum & mater pueri percussa aruit, & mortua est. Quæ videns Proconsul, prostratus pedibus sancti Apostoli: Miserere (inquit) pereuntibus famule Dei, ne terra nos deglutiat. Orante igitur beato Apostolo, confestim terræmotus cessauit, ac fulgura & tonitrua quieuere. Ipse autem circumiens eos qui turbati iacebant, cunctos sanitati restituit. Ex eo tempore & Proconsul, & multi alij in Achaia prouincia suscipientes verbum domini, crediderunt in Iesum Christum, & baptizati sunt ab Apostolo domini. Contigit autem, vt eo tempore Cratini quoque Synopensis filius, dum in balneo mulierum lauaretur, à dæmone, perdito sensu grauiter cruciaretur.

B. Andreæ in Synopen Achaiæ ciuitatem commigratio.

Ipse igitur & febre grauiter ægrotaret, & vxor similiter hydrope intumuisset, epistolam ad Proconsulem misit, in qua rogabat vt Andream exoraret, ad se vt veniret. Deprecante igitur Proconsule, Andreas ascenso vehiculo venit ad ciuitatem. cumque introiisset in domum Cratini, conturbauit spiritus malignus puerum, & venit & procidit ante pedes beati Apostoli. Quem ille increpans discede (inquit) humani generis inimice, à famulo Dei. Et statim multum clamitans, ab eo discessit.

B Et veniens Apostolus ad stratum Cratini: Rectè ægrotas (ait) qui relicto proprio throno, scorto miseris. Surge in nomine Domini Iesu Christi, & sta sanus, & noli vltrà peccare, ne maiorem ægrotationem incurras. Et sanatus est ex illa hora Cratines. Mulieri quoque dixit: decepit te, ô infœlix mulier, concupiscentia oculorum, vt relicto cõiuge, commiscearis. Et ait: Domine Iesu Christe, deprecor piam misericordiam tuam, vt exaudias seruum tuum, & præstes, vt si hæc mulier, ad cœnum libidinis, quo prius erat fœdata, fuerit reuoluta, non sanetur omninò. Quare, si domine nouisti, cuius potentia etiam futura prænoscuntur, quod deinceps hæc mulier ab hoc possit se flagitio abstinere, iam, te iubente, sanetur. Hæc eo dicente, disrupto per inferiorem partem humore, sanata est cum viro suo. Beatus autem Apostolus, cum gratias egisset, fregit panem, & dedit ei. Quo accepto, credidit domino cum omni domo sua: nec deinceps illa scelus, aut vir eius, quod prius admiserant, perpetrauerunt. Quibus factis, Cratinus cum magna munera Apostolo, prostratus in terra cum vxore, tribuere vellet: Non est meum (inquit vir dei) hæc accipere, dilectissimi: sed potius vestrum est, ea indigentibus erogare. Et ita nihil accipiens ex his quæ offerebantur, Nicæam

C proficiscitur, deinde in Asiã, vbi erãt septẽ dæmones inter monumẽta cõ morantes secus viam: qui prætereuntes homines quotidiè lapidabant, & mortè afficiebant. Veniente autem beato Apostolo, exiit ei obuiam vniuersa ciuitas cum ramis òliuarum, proclamantes laudes, atque dicentes: Salus nostra in manu tua est, homo Dei. Et cum exposuissent omnem rei ordinem, respondit Apostolus: Si creditis in dominum Iesum Christum, filium Dei omnipotentis, cum spiritu sancto vnum Deum, liberamini eius auxilio, ab hac dæmonum infestatione. At illi clamabant, dicentes: Quæcunque predicaueris, credimus, & obaudimus iussioni tuæ, vt modò ab ista tentatione liberemur. At ille gratias agens deo, pro eorum fide, iussit ipsos dæmones in conspectu omnis populi eius adsistere: qui venerunt in similitudine canum. Tunc conuersus Apostolus ad populum, inquit: Ecce dæmones, qui aduersati sunt vobis. Si itaque creditis, quòd in nomine Iesu Christi possim eis imperare, vt desistant à vobis, confitemini coram me. At illi clamauerunt dicentes: Credimus Iesum Christum filium Dei esse, quem prædicas. Tunc beatus Andreas imperauit dæmonibus, dicens: Ite in loca arida & infructuosa,

Dæmones lapidabant transeuntes.

D nulli penitus homini nocentes, neque accessum habentes, vbicunque nomen domini fuerit inuocatum, donec accipiatis debitum vobis supplicium ignis æterni. Hæc eo dicente, dæmones dato rugitu, euanuerunt ex oculis adsistentium, & liberata est ciuitas ea ex illa hora. Baptizauit quoque incolas illius beatus Apostolus: & instituit eis episcopum Calistum, virum sapientem, & inreprehẽsibiliter custodiẽtem, quæ à doctore susceperat. Postea egressus Nicæam Andreas, cum ad portam Nicomediæ appropinquaret, efferebatur mortuus in grabato, cuius pater senex, seruorum sustentatus manibus, vix obsequium funeri valebat impendere. Mater quoque hac ætate grauata, sparsis crinibus sequebatur, dicens: Væ mihi, cuius vsque ad hoc tempus ætas producta est, vt funeris mei apparatum in filij funus expendam. Cumque hæc & similia deplorantes cadauer vociferando prosequerentur, affuit Apostolus domini, cõdolensque lachrymis eorum, ait: Dicite mihi obsecro, quid huic puero contigit, vt ab hac luce migraret? At illi præ timore diu nihil respõdere poterant tandem collecta mente, subiecerunt: Dum esset (inquiunt) iuuenis iste in cubiculo solus,

Calixtus primus episcopus Niceæ à B. Andrea ordinatus.

E aduenerunt subitò septem canes, & irruerunt in eum. Ab his igitur miserrimè discerptus, cecidit, & mortuus est. Tunc Beatus Andreas suspirans, & in cœlum oculos erigens, cum lachrymis ait: Scio Domine, quia dæmonum illorum fuerunt insidiæ, quos à Nicæa vrbe populi: & nunc rogo Iesu benigne, vt resuscites eum, ne gaudeat aduersarius humani generis de eius interitu. Et hæc dicens, ait ad patrem mortui: Quid dabis mihi, si restituero tibi filium tuum saluum? Et ille: Nihil habeo pretiosius: ipsum enim dabo, si ad vitam surrexerit, te iubente. Qubus dictis, iterum beatus Apostolus ad cœlum expansis manibus orauit, dicens: Redeat quæso Domine anima pueri, vt isto resuscitato, relictis cuncti idolis, ad te conuertantur, fiátque eius viuificatio salus omnium pereuntium, vt iam non amplius subdantur morti, sed tui effecti vitam mereantur æternam. Respondentibus autem fidelibus, Amen, conuersus ad feretrum, inquit: In nomine Iesu Christi surge, & sta super pedes tuos. Et statim admirante populo surrexit, ita vt omnes qui ade-

Dæmones in specie canum Infantem opprimunt.

rant, voce magna clamarent: Magnus est Deus Christus, quem predicat seruus eius Andreas. Parentes quoque pueri multa munera dederunt filio suscitato à mortuis, quæ beato Apostolo offerret. sed ille nihil ex his accepit, puerum tantum secum ad Macedoniam abire præcipiens, salutaribus verbis instruxit. Egressus itaque Nicomedia Apostolus nauem conscendit, ingressúsque Hellespontum fretum nauigabat, vt veniret Byzantiũ. Et ecce commotum est mare, & incubuit super eos vẽtus validus, ita vt nauis mergeretur. Itaque cum omnes mortis periculũ præstolarentur, orauit beatus Andreas ad dominum, præcipiénsque vento, siluit. Quieuerunt autem mox & fluctus maris, & tranquillitas secuta est: ereptique omnes à presenti discrimine, Byzantium peruenerunt. Inde progressi, vt transirent Thracias occurrit eis multitudo hominum à longè cum euaginatis gladiis, lanceas manu gestantium, qui volebant in illos irruere. Quod cum vidisset Andreas Apostolus, faciẽs crucis signum contra eos, ait: Oro domine, vt decidat pater eorum, qui hæc eos agere instigauit. Conturbentur virtute diuina, ne lædant sperantes in te. Hæc eo dicente, angelus domini cum magno splendore præteriens, tetigit gladios eorum & mox corruerunt proni omnes in terram. Et ita beatus Apostolus cum suis sine detrimento præteriuit. Et qui hostes antea fuerant proiectis gladiis adorabant illum, angelúsque domini cum ingenti lumine recessit. Interea Andreas emenso itinere, ad Perynthum ciuitatem Thraciæ maritimam peruenerat, vt naue in Macedoniam traiiceret. Cumque angeli monitu, qui ei iterum apparuit, nauem conscendisset antequam soluerent à terra, verbũ Domini cunctis in naui secum existentibus prædicabat. Cuius verbis salutaribus persuasi cuncti, cũ ipso nauis præfecto in Iesum Christum credentes, glorificabant Deum. Quare lætatus sanctus apostolus, quòd nec in mari defuerit qui verbũ domini audiret, & ad filium Dei omnipotentis conuerteretur, glorificabat & laudabat Deum conditorem cœli & terræ. Dum hæc fierent, & antequam adhuc Apostolus in Macedoniam peruenisset, accidit quòd duo viri in Philippis fratres germani essent, nobiles, & quibus erat magna domi facultas: erántque alteri filij duo, alteri totidem filiæ. Hi, cum in ciuibus nulli forent qui dignè generationi illorum iungi possent, inito fœdere obligauerunt se mutuò, vt vnam domum facerent, & vnius filij alterius filias in matrimonium acciperent. Cúmque iam dies nuptiarum esset constitutus, factum est verbũ Domini ad eos, dicens: Nolite coiungere liberos vestros, donec huc veniat famulus meus Andreas: ipse enim vobis, quæ agere debeatis, ostendet. Iam autem thalamus præparatus erat, & conuiuæ vocati erant, omnisque apparatus nuptialis in promptu tenebatur. Interea triduo elapso, aduenit beatus Apostolus, & videntes eum gauisi sunt magno gaudio: & occurrentes ei cum coronis, processerunt ante pedes eius, & dixerunt: Te admoniti præstolamur, famule Dei vt venias, & adnuncies nobis, quid faciamus. Sumus enim oraculo diuino iussi te operiri: & ne antea coniungerentur liberi nostri, quàm tu venires, indicatum est nobis. Erat autem tunc vultus beati Apostoli tanquã sol relucens, ita vt omnes admirarentur, & honorarent eum. Qui cũ audiuisset quæ gesta essent, Nolite (ait) filioli, nolite seduci, nolite decipere hos iuuenes, quibus potest fructus apparere iustitiæ. Sed magis pœnitentiam agite quia deliquistis in Dominum, vt proximo sanguine velletis polluere coniugia filiorum vestrorum. Neque verò nos nuptias euertimus, aut vitamus, cum ab initio Deus masculum iungi præcepisset, & fœminam: verûm incesta potius damnamus. Hæc eo loquente cõmoti parentes eorum, dixerunt: Oramus Domine, vt deprecẽris pro nobis Deum tuum, quia nescientes fecimus hoc delictum. Adolescentes autem videntes vultum Apostoli splendere tanquam angeli Dei, dicebant: Magna & immaculata est doctrina tua, vir beate, quod nesciebamus. Nunc enim verè cognouimus, quia Deus loquitur in te. Ad quos conuersus sanctus Andreas: Custodite (inquit) sine pollutione, quæ audistis à me, vt sit Deus vobiscum, & accipiatis mercedem operis vestri: id est, sempiternam vitam, quæ nullo claditur fine. Hæc dicens Apostolus, benedixit eis: & relictis Philippis, perrexit in Thessalonicam. Vbi iuuenis quidam nobilis erat diues opibus, Exoos nomine, cuius parentes magno in ea ciuitate loco erãt. Hic cum de virtutibus beati Andreæ cognouisset, venit ad Apostolum insciis parẽtibus: & procidens ad pedes eius, rogabat eum, dicens: Ostende mihi domine viam veritatis, vt immortalitatem consequi possim. Cognoui enim, quod verus minister sis eius qui te misit. Sanctus verò Apostolus prædicabat ei dominum Iesum Christum, & credidit adolescens ex illa hora adhærens viro Dei, nulla facta vel parentum vel facultatum suarum mentione. Interea parentes requirentes filium, cũ audiuissent quòd cum Apostolo moraretur, accedentes muneribus filium ab Andrea separare nitebantur. Sed noluit adolescens obtemperare, dicens: Vtinam nec vos has opes haberetis: & mundi simul cognoscentes authorem, qui est verus Deus, animas vestras ab ira futura erueretis. Quæ dũ iuuenis faceret, sanctus quoque apostolus descendit de tristega, & prædicabat eis verbũ domini: sed non audientibus, rediit ad puerum, & clausit ostia domus. At illi vocata cohorte, venerunt vt incenderẽt domum. cumque scirpos & faculas subiecissent, & iam flamma ferretur in altum, arrepta adolescens ampulla aquæ: Domine (inquit) Iesu Christe, in cuius manu omnium elementorum, natura consistit, qui arentia inficis, & infecta facis arescere: qui ignira refrigeras, & extincta succendis extingue iam hos ignes, vt tui non tepescant, sed magis ad fidẽ accendantur. Et hæc dicens, effudit desuper aquam ex ampulla: & statim omne incendium ita sublatum est, ac si nunquam accensum fuisset. Quod videntes parentes pueri, dicebant: Ecce filius iam noster magus effectus est. Et adhibentes scalas, volebant ascendere in tristegam, vt eos interficerent. Dominus autem excæcauit eos, ne vide-

Byzantium postea dicta est Constantinopolis ibique prædicauit & Andreas dum pergeret in macedoniã Nicep. lib. 8. cap. 6.

E perytho in Macedoniam transfretatio.

B. Andreæ In Philippos Macedoniæ urbem commigratio.

Mos antiquus, cum coronis obuiam procedere, cuius sæpe T. Liuius meminit, & Lucas Act. 14.

Gen. 2.

Thristega, habitatio trium contignationum in ædibus altissima, Græca vox est.

A ne viderent ascensum scalarum. Quumque in peruersitate durarent, quidam Lysimachus è ciuibus ait: Vt quid ô viri cassò vos labore consumitis? Deus enim pugnat pro viris istis, & vos nō cognoscitis. desistite ab hac stultitia, ne vos cœlestis ira consumat. Hæc eo dicente, compunctionis corde dicebant: Verus est Deus, quem isti colunt, quem & nos sequi constituimus Aduenerant autem iam tenebræ noctis, & subitò lumen affulsit, & omnium oculi inluminati sunt: ascendentesque vbi erat Apostolus cum puero, inuenerunt eum orantem. Prostrati igitur in pauimento, clamabant dicentes: Te rogamus domine vt ores pro seruis tuis, qui errore seducti sunt. Tanta autem omnes compunctio cordis tetigerat, vt diceret Lysimachus, qui vicinus erat: Verè Christus est filius Dei, quem prædicat seruus eius Andreas. Itaque cum omnes corrobati ab Apostolo in fide crederent, parentes tamen infideles manserunt. Et execrantes adolescentem, domum regressi sunt, subdentes omnia quæ habebant publicis ditionibus. Qui haud multò pòst, quinquaginta diebus elapsis, vnius horæ momento expirauerunt. Est posthæc, propterea quòd diligerent omnes viri ciuitatis adolescentem, ob mansuetudinem eius, patrimonium ei à publico est restitutū.

B Et cum possideret cuncta quæ parentes eius habebant, non tamen discedebat ab Apostolo, sed fructus prædiorum in pauperum necessitatibus, & curis indigentium expendebat. Igitur cum multo tempore apud Thessalonicam sanctus Apostolus domini vna cum adolescente moraretur congregati subinde in theatrum multis hominum millibus, prædicabat non solum Andreas verbum Dei, sed ipse etiam iuuenis, adeò vt mirarentur cuncti prudentiam eius. Itaque euenit postmodum, vt Carpiani cuiusdam ciuis filius valdè ægrotaret, pro quo cum multi & apud adolescentem, & apud Apostolum ipsum precibus intercederent: Nihil est (inquit sanctus Andreas) impossibile apud Dominum, sed tamen vt credatis adducite eum in conspectum nostrum, & sanabit illum Dominus Iesus Christus. Quæ audiens pater ægroti, cucurrit mox ad filium suum domum. Hodiè Adimathe, inquit (hoc enim erat ægrotāntis pueri nomen) sanus eris. Ad quem filius: Iam video insomnij mei exitum. nam per quietem hunc vidi virum, qui me sanabit. Et hæc dicens, induit vestimenta sua, surrexítque à grabato, & pergebat ad theatrum cursu veloci, ita ut non possent parentes vestigia eius adsequi. Et procidens ad pedes beati Apostoli, gratias egit pro sanitate recepta. Populus autem qui a-

C derat, obstupescebat, videns eum post viginti tres annos ambulantem, ex quo lecto fixus fuisset: glorificabántque cuncti Dominum, dicentes: Quia non est similis Deo Andreæ. Accessit & alius à ciuibus tum ad beatum virum, cuius filius spiritum immundum habebat: Sana quæso (ait) vir Dei filium meum, quia malè vexatur è demonio. Dæmon verò sciens futurum se eiici, seduxit puerum in secretum cubiculum, & suffocauit eum laqueo, exorquens animam eius. Denique pater cum inuenisset filium mortuum, plurimum fleuit & ait amicis: Ferte cadauer ad theatrum, confido enim quòd poterit resuscitari ab hospite, qui prædicat Deum verum. Quod vbi factum fuisset, ac posito coram Apostolo cadauere, totam rei causam cognouisset, conuersus ad populum Andreas: Quid (inquit) vobis proderit, viri Thessalonicenses, cum hæc fieri videtis & non creditis? At illi dixerunt: Ne dubites, quin isto resuscitato, omnes in Deum tuum credituri simus. Hæc illis dicentibus, ait Apostolus: In nomine Iesu Christi surge puer. Et statim surrexit, & stupefactus omnis populus, clamabat dicens: Nunc cuncti credimus Deo illi: quem prædicas. Sufficiunt hæc nobis. Et deducentes eum ad domum suam cum facibus & lucernis, eo quòd iam nox aduenisset, manserunt apud eum

D per triduum: quo tempore de illis quæ Dei erant abundè omnes instruxit.

Dum hæc apud Thessalonicam fiunt interea vir quidam ex Philippis, Medias nomine, cuius filius graui ægritudine torquebatur, Thessalonicam ad Apostolum venit, deprecans filij sanitatem, tanto animi affectu, vt lachrymas emitteret. Beatus verò Apostolus abstergens genas eius, & caput manu demulcens, dicebat: Confortare fili: tantum crede, & implentur volūtates tuæ. adprehensáque manu illius, cum eo ibat in Philippos. Cumque ingrederentur portam ciuitatis, occurrit eis senex, rogans pro filiis, quos carceri cōclusos Medias habebat, vlceribus penè, & temporis diuturnitate putrefactos. Vbi cōuersus ad Mediam sanctus Andreas: Audi homo, tu quidem deprecaris, vt sanetur filius tuus: cum apud te vincti retineantur, quorum iam sunt carnes exesæ. Quare si preces tuas vis ad dominum proficisci, solue prius miserorum cathenas, vt filius tuus à debilitate laxetur. Nam sentio impedimentum fieri precibus meis, maliciam quam exerces. Quæ audiens Medias, procidit ad pedes Apostoli, & deosculans inquit: Absoluantur & hi duo, & alij septem, de quibus nihil audiuisti,

E tantum vt sanetur filius meus, & iussit eos in conspectum beati apostoli exhiberi. At ille imponens eis manus, & per triduum abluens vulnera eorum, sanitati restituit, libertatique donauit. Postera verò die ait ad puerum: Surge in nomine Iesu Christi, qui me misit vt medear infirmitati tuæ: & adprehensa manu eius, leuauit eum. Qui statim surrexit, & ambulabat, magnificans dominum. vocabatur autem puer ille Philomedes, qui tribus decubuerat annis. Clamante autem plebe, & dicente Et nostris medere infirmis, famule Dei. conuersus ait Andreas ad puerum: Vade per domos ęgrotantium, & in nomine Iesu Christi, in quo sanatus es tu, iube eos exurgere. At ille, admirantibus cunctis, abiit per domos infirmorum, inuicatóque Christi nomine, restituebat sanitati quotidiè quàmplurimos. Credidit igitur ex eo tempore omnis populus Philipporum, offerénsque ei munera, rogant multi vt audirent verbum Dei. Beatus verò apostolus prædicans Deum verum, nihil de muneribus accipiebat. Denique Nicolaus quidam ex ciuium numero, exhibens carrucam deauratā

Thessalonica metropolis macedoniæ.

In somnio .B. Andreas sanauit adolescentulum.

Suscitatur puer mortuus

Reditus in philippos.

Sanatus à D. Andrea sanat alios.

cum quatuor mulis candidis totidémque equis, obtulit beato Apostolo, dicēs: Hæc accipe famu- F
le Dei, quibus nihil inueni in rebus meis præstantius, tantum vt sanetur filia mea, quæ diutino mor-
bo cruciatur. Cui subridens beatus Apostolus: Accipio quidem (inquit) munera tua Nicolae charis-
sime, sed non hæc visibilia. Nam si pro filia quæ præciosa in domo tua habes, offerre cupis, quanto
magis pro anima debes tale quoddam munus preciosum offerre? Ego verò hoc solum à te accipere
cupio, vt homo ille interior cognoscat verum Deum factorem suum, rerumque omnium creatorē,
terrena respuat, & æterna desideret: qui caduca negligat, sempiterna diligat: qui illa quæ videntur
contemplatione spiritualis intētionis aduertat, vt cum in his exercitato sensu vigueris, vitam æter-
nam consequi merearis: filiam hic sanitati redditam etiam in illo æternitatis gaudio perfruaris. Hæc
eo dicente, persuasit omnibus, vt relictis idolis, Deum verum crederent. filiam quoque ipsius eius-
dem Nicolai sanauit ab infirmitate in illa hora, & omnes magnificabant eum, percurrente per to-
tam Macedoniam fama de virtutibus, quas faciebat super infirmos apostolus Domini. Euenit por-
rò sequenti die, cum doceret beatus Andreas populos, vt adolescens quidam exclamaret voce ma-
gna dicens: Quid tibi & nobis Andrea famule Dei? venisti ne vt nos é propriis sedibus exturbares? G
Tunc beatus apostolus vocato ad se iuuene, ait: Enarra author criminis, quod sit opus tuum? Et ille:
Dæmonium obstrepit Apostolo. Ego (inquit) in hoc puero, ab adolescentia eius habitaui, suspicans quòd nunquam ab eo recederem
Nudiustertius autem audiui patrem illius dicentem amico suo: Vadam ad hominē famulum dei
Andream, & sanabit filium meum. Timens igitur cruciatus quos nobis infers, ecce egrediar ex
eo coram te. Et hæc dicens, prostratus solo ante pedes apostoli, exiit à puero, & sanatus est
ex illa hora, surgensque voce magna glorificabat Deum. Tantam verò gratiam Deus præsti-
B. Andreas reuincit philosophos. terat sancto apostolo, vt sua sponte quotidiè multi venirent ad audiendum verbum salutis. Sed
& Philosophi veniebant & differebant cum eo, & nemo poterat resistere doctrinæ eius. Igitur
cum hæc agerentur à viro Dei apud Thessalonicam, surrexit quidam inimicus prædicationis
apostolicæ. is accessit ad Proconsulem prouinciæ Quirinum, & ei de Andrea significauit, quem-
admodum multos quotidiè à religione maiorum & deorum cultura auerteret, in Thessalonica: qui
templa deorum prædicaret destrui, cæremonias respui, & omnia pristinæ legis decreta conuelli,
vnum Deum tantum coli præcipiens, cuius etiam se famulum profiteretur. Quibus commotus Pro- H
consul, milites qui comprehenderent ipsum, misit. Qui venientes ad portam, in qua domo commo-
raretur apostolus, didicerunt. ingredientesque illam, cum vidissent vultum eius fulgore nimio res-
plendentem, timore perterriti, ceciderunt ante pedes eius. Beatus verò apostolus narrabat audien-
tibus, quæ de eo Proconsuli nunciata fuissent. Et venientes populi cum gladiis & fustibus, volebant
milites interficere: sed prohibuit sanctus apostolus. Impeditus igitur Proconsul iis quæ constituerat,
fremuit valdè: & misit alios viginti, & ipsi ascendentes in domum, cum vidissent beatum Apostolū,
turbati nihil dixēre. Quæ Proconsul vt accepit, iratus misit aliam militum cateruam, qui eum cum
vi adducerent. Quibus visis, Apostolus ait: Nunquid propter me venistis? Et illi: Propter te (in-
quiunt (si tamen tu es Magus qui prædicas) deos non coli. Quibus ille respondit: Ego Magus nō sum,
sed Apostolus dei mei Iesu Christi, quem prædico. Dum hæc agerentur, vnus militum arreptus à
dæmone, euaginato gladio clamans dixit: Quid mihi & tibi, Quirine Proconsul, vt mitteres me ad
hominem, qui non modò extrudere ab hoc vase, verum etiam suis me virtutibus incendere potest?
Dæmoniacus ad conspectū B. Andreæ expirauit. vtinam venires ad occursum ei, & nihil mali ageres contra illum. Quum autem hæc dixisset, egres- I
sus est à milite, ceciditque miles, & mortuus est. Interea adfuit Procōsul cum magno furore, & stans
secus sanctum apostolum, eum tamen videre nequiuit. Cui ille dixit: Ego sum quem quæris Procō-
sul: & statim aperti sunt oculi eius, & vidit illum, & indignans ait: Quæ est hæc insania, vt contemnas
iussionem nostram, & ministros nostros subiicias ditioni tuæ? Iam verè te magum atque maleficū
esse, manifestum est.

Quapropter feris te obiiciam, & quod nos & quod deos contemnas: & tunc videbo, si te possit e-
ripere crucifixus quem prædicas. Cui beatus Apostolus: Oportet (inquit) & te credere Proconsul,
Deum verum, & quem misit filium eius Iesum Christum, præsertim cum videas vnum de militibus
tuis interiisse. Et prostratus ad orationem sanctus Apostolus, cum diutissimè preces fudisset ad Do-
minum, tetigit militem, dicens: Surge, suscitat te Dominus meus Iesus Christus, quem prædico. Et
statim surrexit miles, & stetit sanus. Cumque populus acclamaret, Gloria deo nostro: Proconsul ait,
Nolite credere ô simplices, Magus est. At illi clamabant, dicentes: Non est hæc magica, sed doctri- K
na vera & sana. Ad quæ Proconsul: Hominem istum bestiis tradam, & de vobis scribam Cæsari, vt
velociter pereatis, quia comtemnitis leges eius. Illi autem volentes eum lapidibus obruere, dicebāt
Scribæ Cæsari, quia Macedones recepēre verbum Dei, & contemptis idolis Deum verum adorant.
Ad quæ iratus Proconsul, abiit in Prætorium: & facto mane intromisit feras in stadium, & iussit eò
trahi ac proiici beatum Andream.

B. Andreas à Bestiis dānatur. Quo adprehenso, cum capillis tractus ac fustibus impulsus in harena fuisset relictus, admiserunt
aprum ferocem & horribilem, qui ter cum circuisset sanctum dei, nihil nocuit. Videntes autem hæc
populi, dederunt gloriam deo. Proconsul verò iussit adduci taurum, qui à triginta militibus tractus,
& à duobus venatoribus impulsus, Andream non attigit, sed venatores in frusta discerpsit: & po-
stremò dans mugitum, cecidit, & mortuus est. Et statim acclamabat populus dicens: Verus Deus
Christus

Universidad de Deusto

A Christus. Dum hæc agerentur angelus domini visus est descendisse de de cœlo & cõfortabat S. Apostolum in stadio. Denique Proconsul feruens ira, iussit leopardum ferocissimum dimitti. qui dimissus, reliquit populum: & ascendentes ad sedem Proconsulis, arripuit filium eius, & suffocauit eũ. Tãtaque insania Procõsulem obtinuerat, vt neque de his aliquid aut doleret, aut diceret: Inter hęc beatus apostolus conuersus ad populum dixit: Ex his cognoscitis viri Thessalonicenses, quia verum Deum colitis, cuius virtute bestiæ superatæ sunt quem nunc Quirinus consul ignorat. Sed ego, vt credatis facilius etiam filium illius in nomine Christi, quem prædico, suscitabo, vt confundatur stultissimus pater eius. & prostratus terræ, diutissimè orauit: adprehensaque manu suffocati, suscitauit eum. Hæc videntes populi, magnificauerunt Deum, & querebant Quirinum interficere: sed non sunt permissi ab apostolo. Procõsul autem confusus, discessit in Prætorium suum. His ita gestis, adolescens quidam, qui diu iam cum apostolo manserat, indicauit matri suæ quæ acta erant: & accersiuit eam, vt veniret ad occursum sancti. Quæ accedens, procidit ad pedes apostoli, & querebat audire verbum Domini. Cui cum satisfactum esset, deprecatione multa rogauit, vt accederet ad agrum

Bestiæ malorum vltrices.

B eius in quo serpens miræ magnitudinis erat, qui totam totam regionem illam deuastabat. Adpropinquante autem apostolo, sibila magna emittens, erecto capite obuiam venit. Erat enim longitudo eius quinquaginta cubitorum, vt omnes qui aderant metu terrerentur, & terrę decubarent. Tũc sanctus dei ait ad eum: Abde caput funeste, quod erexisti in principia ad perniciem generis humani, & subde te famulis dei, ac morere. Et statim serpens emittens grauem rugitum, circũdedit quercum magnam, quæ propinqua erat, & obligans se circa eam, euomẽsque riuum veneni expirauit. Sanctus verò apostolus posthæc ad prædium peruenit, in quo paruulus, quem serpens perculerat, mortuus decubabat, & videns flere parentes illius, inquit, Dominus noster, qui vult vos saluos fieri, misit me huc, vt credatis in eum. Nunc autem abeuntes, videte interfectorem filij vestri. At illi dixerunt: Nihil de morte dolemus filij, si vltionem de inimico videmus. Illis verò abeuntibus, dixit apostolus ad vxorem Proconsulis: Vade, & suscita puerum. At illa nihil addubitans, accessit ad corpus, & inquit: In nomine dei mei Iesu Christi, surge puer incolumis. Et statim surrexit. Parentésque redeuntes, cum vidissent & serpentem mortuum, & inuenissent filium viuentem, prostrati coram

S. Andreas serpentem miræ magnit. attriuit.

Mater Christiana filium suscitat.

C Apostolo, gratias deo agebant. Sequenti verò nocte vidit per quietem beatus Andreas, visionem, quam & fratribus enarrauit, dicens: Audite somnium meum, dilectissimi. Videbam, & ecce mons magnus erat in sublime elatus, qui nihil super se de terrenis rebus habebat, nisi quòd luce resplendescebat in tantum, vt mundũ putaretur inluminare. Et ecce astiterunt mihi dilectissimi fratres, Petrus, & Ioannes. Et Ioannes quidem extensa manu Petro apostolo, leuabat eum in verticem mõtis, & conuersus ad me, rogabat ascendere post Petrũ, dicens: Andrea, poculũ Petri bibiturus es. Et extẽsis manibus, subdit: Appropinqua mihi, & extẽde manus tuas vt coniungãtur manibus meis, & caput tuum capiti meo societur. Quæ cum fecissem, inuentus sum breuior esse Ioanne. Et post hæc ait mihi: Vis cognoscere imaginem huius rei quam cernis, vel quis sit qui tibi loquatur? Et ego: Desidero, inquam. Et ait mihi: Ego sum verbum crucis, in qua pendebis in proximo, propter nomen eius quem prædicas. Et multa alia dixit, quæ nunc silere oportet: prodebuntur autem tunc, cum ad hãc æmulationem accessero. Quare rogo, conueniant omnes qui susceperẽ verbum dei, vt commendẽ illos domino Iesu Christo, quo eos in doctrina sua immaculatos custodire dignetur. Ego verò iam

Somnium S. Andreæ de futura passione.

præparatio D. Andreæ ad passionẽ.

D resoluor à corpore, & vado ad promissionem illam, quam mihi polliceri dignatus est Regnator cœli & terræ, qui est filius omnipotentis Dei cum sancto spiritu verus Deus, permanens in sæcula sempiterna. Hæc audientes fratres, flebãt valdè, & cedebãt palmis facies suas, cũ gemitu magno. Denique conueniẽtibus cũctis, ait iterum: Scitote dilectissimi, me discessurum à vobis. Sed credo in Iesum, cuius verbum prædico, quia custodiet vos à malo, vt non diuellatur ab inimico hæc messis, quam in vobis seui: id est cognitio & doctrina Iesu Christi domini mei: Vos autem orate iugiter, & state fortes in fide, vt euulsa Dominus omni zizania scandali, tanquam triticum mundum, in horreo vos cœlesti congregare dignetur. Et sic per dies quinque docebat eos, & confirmabat in præceptis Dei. Posthæc autem expansis manibus orauit ad Dominum, dicẽs: Custodi quæso domine gregem hũc, qui iam tuam cognouit salutem, vt non prævaleat ille malignus: Sed quæ te iubente, & me dispensante suscepit, inuiolata custodire mereatur, in sæcula sæculorum. Et his dictis, omnes qui aderant, respõderunt, Amen. Apostolus verò accipiens panẽ, & gratias agẽs, fregit, & dedit omnibus dicẽs:

E Accipite gratiam, quàm vobis tradidit per me famulum suum Christus dominus deus noster. Et exosculans singulos, atque commendans domino ex Philippis Thessalonicam profectus est, ibíque biduo docens, discessit ab eis. Multi autem ex Macedonia fideles profecti sunt cum eo, quorum fuerunt duæ naues. Quærebant autem omnes, vt illam nauem, in qua apostolus vehebatur, conscẽderent, desiderantes eum audire loquentem, scilicet vt nec in mari deesset eis verbum domini. Ad quos conuersus Apostolus: Noui (inquit) desiderium vestrum dilectissimi, sed nauis hæc paruula est. Quare rogo vt pueri cum impedimentis in maiorem nauem transeant: Vos verò in ista quæ minor est, nobiscum properabitis. Et dato eis Antymo qui consolaretur eos, iussit aliam cõscendere nauẽ quàm propè sibi semper esse iusserat, vt & ipsi viderent eũm, & verbũ Domini audirẽt. Hæc dum fierent, accidit vt quidam solutus in somnum, vento impulsus caderet in mare. quod videns Antymus conuersus ad Apostolum: Succurre doctor (inquit) bone, periit enim vnus de famulis tuis. Tũc

Oratio S. Apostoli. B. Andr. nauigat Thessalonicã.

Antymus S. Andreæ discipulus.

Universidad de Deusto Biblioteca

B. Andreæ in patras Achaiæ urbe profectio.

beatus Andreas increpauit ventum & ſtatim ſiluit & tranquillum redditum eſt mare. Homo verò F
qui ceciderat, vnda famulante ad nauem deuectus eſt. Cuius manu Antymus adprehenſa, leuauit
cum in nauem: & omnes admirati ſunt virtutem apoſtoli, quòd etiam mare obediret ei. Duodeci-
ma igitur die Patras Achaiæ ciuitatem adpulſi ſunt, egreſſique de naui in quodam diuerſorio mora-
bantur. Denique cum multi precibus inſiſterent, vt in domos eorum ingrederetur, dixit: Viuit do-
minus, quia non vadam niſi quò præceperit ille. Et nocte dormiens, nihil reuelationis accepit. Alte-
ra verò nocte, cum eſſet ex hoc triſtis, audiuit vocem dicentem ſibi: Andrea, ego ſum tecum, & non
derelinquam te. Quæ audiens ille glorificabat dominum pro hac viſione. Dum hæc fierent interea
Liſbius Proconſul admonetur diuinitus, vt ſuſciperet hominem Dei. Qui miſit in occurſum apoſto-
lo homines, qui eum hoſpitio exciperent, & ſibi adducerẽt. Quod cum ille audiuiſſet, venit ad Pro-
cõſulem, & ingreſſus cubiculum eius vidit eum iacentem clauſis oculis quaſi mortuum. pũgenſque
latus eius, inquit: Surge, & enarra nobis quæ tibi contigerunt. Et ille: Ego (inquit) ſum qui execrabar
viam quam doces: & miſeram milites cum nauibus ad Proconſulem Macedoniæ, vt vinctũ te trãſ-
mitterent mihi, teque ipſum morte damnarem. ſed ecce naufragia perferentes nunquam potuerũt G
accedere quò iuſſi ſunt. Dumque in hac mẽte eſſem, vt deſtruerẽ viam tuam, apparuerunt mihi duo
viri Aethiopes, qui me flagris cedebant, dicente: Non poſſumus hic iam vllam poteſtatem habere,
quia venit homo ille quem perſequi cogitabas, quare iſthac adhuc nocte, qua poteſtatem habemus,
vlciſcemur nos in te. Et ſic grauiter cæſo, receſſerunt à me. Nunc igitur vir Dei deprecari velis do-
minum, vt dimittat hoc mihi delictum, & ipſe ſaner ab infirmitate qua teneor. Hæc eo coram omni
populo narrante, beatus Apoſtolus prædicabat aſſiduè verbum domini, & credebant omnes. Pro-
conſul verò ſanatus, credidit & ipſe, & corroboratus eſt in fide affatim. Qua ex re accidit vt Trophi-
ma, Quæ Proconſulis quondam concubina fuerat, & alio poſthæc viro ſociata viuebat, relinqueret
& ipſa virum ſuum, & apoſtolicæ doctrinæ adhæreret. Veniebat enim ipſa plærunque in domu Pro-
conſulis in qua iugiter ſcilicet docebat Apoſtolus. Iſtud in iram maritum eius concitauit, vt accede-
ret Proconſulis coniugem, dicens: Si neſcis domina, Trophima viri tui ſcortume ſt, quam ipſe ſub
prætextu mihi collocauit, vt ea nihilominus pro libito, vt facit, potiretur. Quæ illa audiens, ſuccẽ-
ſa felle, inquit: Idcirco ergo me reliquit vir meus iam enim ſex menſes tranſierunt, ex quo non con- H
iungitur mihi. Iam autem intelligo, quòd diligit ancillam ſuam. Et hæc dicens, vocauit Procurato-
rem ſuum, iuſſitque Trophimam vt ſcortum damnare, atque in lupanar retrudi. Nec mora, deduci-
tur ad lupanar, ac lenoni donatur. Sed nihil horum Liſbius ſciebat: requirens tamen eam, ab vxore
deludebatur. Trophima verò, ex quo die lupanar erat ingreſſa, proiecta humi aſſiduè orabat. Cum-
que veniſſent qui eam contingerent, ponebat euangelium quod ſecum habebat, ad pectus ſuum, &
ſtatim omnes vires perdebant. Quare cum accederet ad eam impudiciſſimæ vitę iuuenis quidã, ac il
ludẽs vim iam pararet, adeò vt ſciſſis veſtimẽtis euangelium è pectore caderet, Trophima conſter-
nata, aclachrymas, extenſis ad cælum manibus, inquit: Ne patiaris domine me pollui, ob cuius no-
men diligo caſtitatem, & ſtatim apparuit ei angelus domini, & iuuenis cecidit ante pedes eius, &
mortuus eſt. Itaque confortata pia mulier, benedicebat & glorificabat dominum, qui non permiſe
rat eam deludi. ipſa quoque tantam ex illo tempore in fide conſtantiam acceperat, vt non ita mul-
to poſt in nomine Ieſu Chriſti puerum à mortuis reſuſcitarit: ad quod quidem ſpectaculum vniuerſa
ciuitas conuenerat. Interea temporis vxor Proconſulis abiit ad balneum, cum Procuratore ſuo: cũ- I
que lauarentur ſimul, apparuit eis dæmon teterrimus, à quo percuſſi ambo ceciderunt, & mortui
ſunt. Quæ dum ita fierent, planctus factus eſt magnus: & nunciatum eſt apoſtolo & procõſuli, quòd
uxor eius cum lenone mortua eſſet. Motus igitur his turbis beatus Andreas, plebem in hæc verba
alloquitur: Videte dilectiſſimi, quantum præualeat inimicus. nam Trophima propter pudicitiam lu-
panari incluſa eſt. Sed non defuit iudicium diuinum. mox enim & materfamilias, quæ hoc præcepe-
rat, cum lenone ſuo percuſſa in balneo cecidit, & extincta eſt. Hæc eo dicẽte, ecce aduenit nutrix
mortuæ, quæ prè ſenectute manibus portabatur. Et ipſa ſciſſis veſtibus, cum clamore magno: Sci-
mus (inquit) quia dilectus deo es, & quæcunque petieris deum tuũ, præſtabit tibi. Quare miſerere, &
reſuſcita illam. Cuius lachrymis motus beatus Apoſtolus condolebat. cõuerſuſque ad Proconſulẽ,
ait, Vis vt reſuſcitetur? Cui ille: Abſit (inquit) vt viuat, quæ tantum flagitium commiſit in domo mea.
Et Apoſtolus: Noli (ait) ſic agere. miſereri enim nos oportet petentibus, vt miſericordiam & ipſi cõ-
ſequamur á Domino. Hæc eo dicente, perrexit Proconſul ad Prætorium. Sanctus verò Apoſtolus, K
iuſsit corpus exhiberi in medium, & accedens ait: Rogo benigne Domine Ieſu Chriſte, vt reſuſcite-
tur hæc mulier, vt cognoſcant omnes quia tu es Deus ſolus, qui non pateris innocentes perire, &
conuerſus tetigit corpus mulieris, dicens: Surge in nomine Ieſu Chriſti domini mei. Et ſtatim ſur-
rexit mulier. Quæ demiſſo vultu flens & gemens, reſpiciebat in terram. Cui apoſtolus: Ingredere
(ait) in cubiculum tuum, & eſto ſecretius orans, donec conforteris à domino. Cui illa reſpondit: Fa-
cito me prius cum Throphima pacificam, in quam tantum mali miſera admiſi. Ad quæ apoſtolus:
Noli (inquit) timere, non enim Trophima eorum amplius meminit, neque vltionem vllam deſide-
rat: ſed gratias agit domino, in omnibus quæ acciderant ei. Vocata tamen ab apoſtolo Trophima,
cum Caliſta vxore Proconſulis, quæ reſuſcitata à mortuis fuerat, reconciliata eſt. Lisbius verò ipſe,
videlicet Proconſul in tantum profecit in fide, vt quadam die apoſtolum accedens, omnia ei pecca-
ta vltrò

Somnio Lisbius proconſul cæditur.

Mulier conuicta ſtupri in lupanar retruditur.

Euangelij geſtatio quãte virtutis ſit docet Barnabas qui Euangelij tactu ægros curabat. & Cæcilia quæ ſæpe in ſinu ferebat Euãgelicum: D. Thomas ſecunda 2. q. 30. art. 4 Miſericordia miſericordiã prouocat.

Suſcitatur vxor proconſulis.

Lisbius peccata confitetur.

Universidad de Deusto

A ta vltrò confiteretur. Cui ſanctus apoſtolus: Gratias (inquit) ago Domino ô fili, quòd times futurũ iudicium: ſed viriliter age, & confortare in Domino quem credis. Et tenens manũ eius, ambulabat in littore. Poſt deambulationem vero cum ſediſſet, ſedebant & ſinguli qui cum eo erant, ſuper arenam, audientes verbum dominj. Et ecce cadauer necatum in mari, proiectum eſt ad littus maris, & poximè ad pedes Sancti Andreæ. Quòd videns beatus apoſtolus, exultans in Domino, ait. Oportet hunc reſuſcitari, vt cognoſcamus, quæ in eum aduerſarius operatus eſt. Et fuſa oratione, tenens manum mortui, erexit illum: & ſtatim reuixit, & loquebatur. Cumque nudus eſſet, dedit ei tunicam, dicens: Dic nobis ordine, expone omnia quæ contigerunt tibi. At ille reſpondit: Nihil te celabo, quicunque ſis homo. Ego ſum Soſtrati filius, ciuis Macedonis, qui nuper ab Italia nauigaui. Sed cum reuertiſſem ad propria, audiui doctrinam ſurrexiſſe nouam, quam nullus hominum prius audiuiſſet. Sed & ſigna, prodigiaque, ac medelas magnas fieri a quodam doctore, fama erat, qui ſe veri Dei affirmat eſſe diſcipulum. Ego autem cum hæc audiuiſſem, properaui vt talem videre hominẽ poſſem. non enim aliud tum arbitrabar, niſi diuina eſſe quæ is gereret: Itaque nauigare cœpi cum amicis & pueris meis. & cum eſſem in alto, ſubitò orta tempeſtas, nos fluctibus oppreſſit & vtinam ſimul proiecti fuiſſemus, vt & illi reſuſcitati à te fuiſſent, ſicut ego ſum. Et hæc dicens, voluebat multa in corde ſuo, & arbitrabatur ipſum iam eſſe, quem cum tanto periculo quæſiſſet. & procidens ad pedes eius ait, Scio quia tu es famulus Dei veri. Rogo pro his qui mecum fuerunt in naui, vt & ipſi, te impertiente, vitam mereantur, vt cognoſcant Deum verum, quem prædicas. Tunc ſanctus apoſtolus, repletus ſpiritu ſancto, prædicabat ei conſtanter verbũ domini, ita, vt admiraretur adoleſcens ſuper doctrina eius. Et demum expanſis manibus ait: Oſtende nobis quæſo domine & reliqua cadauera mortuorum, vt ipſi cognoſcant, te duce, deum ſolum & verum. Hæc eo dicente, ſtatim apparuerunt triginta nouẽ corpora, ad littus vnda famulante deuecta. Itaque flente iuuene, ſimul omnes flere ceperunt: proſtratique ante pedes apoſtoli rogabant, vt & iſte reſuſcitarentur. Sed & Philopator (hoc enim erat nomen adoleſcentis) dicebat: Genitor meus per bonam voluntatem impoſitis neceſſariis, & largitus vim pecuniæ, miſit me huc. Quare ſi audierit quæ mihi contigerunt, blaſphemabit Deum tuum, & doctrinam eius refutabit. Sed abſit vt hoc fiat. Rurſus flentibus omnibus, ro-
C gauit apoſtolus vt congregarentur corpora ſimul: ſparſim enim preiecta fuerant. Tunc cogregatis omnibus in vnum, ait apoſtolus: Quẽ vis prius reſuſcitari? At ille dixit, Vuarum, conlactaneum meũ. Hæc audiens apoſtolus flexis in terram genibus, palmiſque extenſis ad cœlum, diutiſſimè orauit cũ lachrymis dicens: Ieſu bone, reſuſcita hunc mortuum, qui cum Philopatore nutritus eſt, vt cõgnoſcat gloriam tuam, & magnificetur nomen tuum in populis. Et ſtatim ſurrexit iuuenis, & mirabantur omnes qui aderant. Apoſtolus autem iterum ſuper ſingulos orationem fundens ait: Quæſo domine Ieſu, vt & iſti reſurgant, qui de profundo æquoris ſunt delati. Quæ cum dixiſſet, iuſſit fratribus, vt vnuſquiſque tenens mortuum diceret: Reſuſcitat te Ieſus Chriſtus filius Dei viui. Quod cum factum fuiſſet, reſuſcitati ſunt triginta octo, & glorificauerunt Deum qui aderant cuncti, dicentes: Quia non eſt ſimilis Deo Andreæ.

Suſcitatur naufragus.

Nota mirandam & tremendam hiſtoriam.

Lisbius verò Proconſul', cum multis muneribus fuiſſet Philopatorem proſecutus: Non contriſtet te frater, inquit, facultatum amiſſio: conſulo, vt non recedas à famulo Dei. Et erat ſempet cum Apoſtolo Philopator ex illa hora, intendens omnibus diligenter, quæ dicebantur ab eo, Dum hæc
D fierent apud Patras Achaiæ ciuitatem contigit vt mulier Caliopa nomine, quæ homicidæ coniũcta, conceptum ſuſceperat inlicitum, magnis in partu doloribus arctaretur, nec partum proferre poſſet, Hæc ad ſororem ſuam inquit: Vade quæſo, & inuoca Dianam, dæam noſtram, vt miſereatur mei. ipſa enim habet patrocinium obſtetricandi. Faciente igitur ſorore quæ ſibi imperata fuerant, venit ad eam nocte diabolus, dicẽs: Quid me caſſo inuocas, cum tibi nihil prodeſſe poſſim? Sed magè Apoſtolum Dei Andream accede, qui in Achaia moratur, & ipſe miſerebitur ſorori tuæ. Surrexit igitur mulier, & venit ad Apoſtolum, & narrauit ei omnia quæ contigerunt. At ille nihil moratus, venit in Corinthum ad domum mulieris ægrotantis. erat autem Lisbius Proconſul cum eo. Videſque Apoſtolus mulierem grauidam dolorum cruciatu torqueri, ait: Meritò hæc patieris, quæ malè nupſiſti, & ex dolo concipiens, nunc intolerabiles labores ſuſtines. Inſuper conſuluiſti dæmonia, quæ neque vlli, neque ſibi prodeſſe poſſunt. Crede nunc Ieſum Chriſtum filiũ Dei & proiice puerperiũ: veruntamẽ mortuus egredietur, quòd indignè concepiſti. Hæc vt mulier credidit, mox egre-
E dientibus cunctis de cubiculo, proiecit partum mortuum, & ab omnibus doloribus liberata eſt. Itaque cum multa prodigia faceret in Corintho Apoſtolus, Soſtratus, pater Philopatoris, admonitus per viſum vt Andream accederet, maturauit iter in Achaiam: & cum cognouiſſet vbi eſſet, peruenit in Corinthum. habénſque occurrentem Apoſtolum, ſtatim cognouit eum Soſtratus, ſicut iam antea ei per quietem erat oſtẽſus. complexuſque pedes illius, inquit: Miſerere mei quæſo famule Dei, ſicut & filio meo miſertus es. Philopator autem ait Apoſtolo: Hic eſt pater meus, quem cernis. Is te interrogat iam quid eum oporteat agere. Ad quæ beatus Apoſtolus: Scio (inquit) quia pro cognoſcenda veritate ad nos venerit. Gratias agimus Domino Ieſu Chriſto, qui ſe credentibus reuelare dignetur. Dum hæc diceret Andreas, interea Leontius Soſtrati ſeruus, ait domino ſuo: Vides Domine, qua luce refulgeat vultus hominis huius? Cui ille: Video (inquit) dilectiſſime, & ideo nõ diſcedam ab eo, ſed ſimul ambo cum illo viuamus, & audiamus verba vitæ æternæ. & ſequenti die obtu-

B. Andreæ Ex Patris Corinthum profectio.

B. Andreæ vultus luce refulget.

lit Apostolo munera multa. Sanctus verò Dei dixit ad eum: Non est meum, accipere aliud à vobis, F
nisi vt vos ipsos lucrifaciam, cum credideritis in Iesum qui me misit Euangelizare in hunc locum.
Si pecuniam desiderassem, Lisbium equidem ditiorem reperissem, qui me multò magis ditare po-
tuisset. Hoc autem cupio, vt conferatis mihi, quod vobis poterit prodesse ad salutem æternam. His
gestis in Corintho, post paucos dies beatus Apostolus iussit sibi balneum præparari. Et cum venis-
set lauandi gratia, vidit senem, dæmonium habentem, & trementem valdè. Quem dum admirare-
tur, alius puer adolescens egressus de piscina, procidit ad pedes Apostoli, dicens: Quid tibi & nobis
Andrea? venisti ne huc, vt destruas nos sedibus nostris? Erectus autem, adstante populo, dixit
Apostolus: Nolite timere, sed credite in IESVM saluatorem nostrum. Clamantibus igitur omni-
bus, Credimus quæ prædicas: increpauit vtrumque demonē Andreas, & egressi sunt cōfestim à cor-
poribus possessis, dimissique & senex & adolescens redierūt ad propria. Interea Apostolus lauās, ni-
hil quidquā de doctrina intermittebat: sciens inimicum generis humani ubique insidiari, siue in la-
uacris, siue in fluminibus. & idcirco nomen domini assiduè inuocandum suasit, vt is qui vult insidia-
ri, non habeat potestatem. Quod videntes viri ciuitatis, veniebant & adferebant ægrotos, ponen- G
tes coram coram eo, & curabantur: & multi etiam de aliis ciuitatibus, qui verbum domini accepe-
rant, quotidie accedebant beatum Apostolum vt ab eo erudirentur. Dum hæc agerentur in Corin-
tho, ecce quidam senex Nicolaus nomine sciffis vestibus venit ad Apostolum dicens: Famule Dei,
ecce septuaginta quatuor anni sunt vitæ meæ, quibus nō discessi ab immūditiis ac scortatione, in lu-
panaribus, subindè exercens inlicita. Et nūc tertia dies est, ex quo audiui miracula quæ agis: & præ-
dicationes tuas, quæ sunt plenæ verbis vitalibus. Cogitabam enim mecum, vt relicto hoc opere,
venirem ad te, & ostenderes mihi meliora. Sed dum hæc cogitarem, venit mihi rursus aliud in men-
tem vt priorem sensum relinquerem, & non facerem bonum quod cogitabam. luctantē igitur cō-
scientia mea, accepi Euangelium, & orauī dominum, vt hæc aliquando me faceret obliuisci. Itaque
post paucos dies oblitus Euāgelij, quod super me erat, inflammante cogitatione peruersa, abij iterū
in lupanar. Et ecce mulier meretrix videns me, ait: Egredere senex, egredere. Angelus enim Domi-
ni es tu, non contingas me, neque appropinques huic loco: video enim in te mysteriū magnum. H
Cumque ego obstupefactus cogitarem, quid hoc esset, recolui, quod Euangelium mecum haberē.
Abij, & conuersus venio nunc ad te, famulum Dei, vt miserearis erroribus meis. Spes enim mihi est
maxima, quòd non pereo, si oraueris pro humilitate mea. Hæc audiens beatus Andreas, cum multa
contra fornicationem disseruisset, prostratus genibus, expansisque manibus tacitus orabat, emit-
tensque gemitus cum lachrymis, ab hora dici sexta vsque ad horam nonam, surgebat abluta facie,
nihil cibi accipere volens, dixitque: Non gustabo, donec cognoscam, si miserebitur Deus huic ho-
mini, & si sit reputandus inter saluatos. Et cum ieiunasset etiam altera die nihil tamen ei reue-
latum fuit de homine isto, vsque ad quintum diem, in quo flens vehementer, dicebat: Domine,
pro mortuis obtinemus pietatem tuam, & non iste quia tua cognoscere desiderat magnalia, cur nō
reuertatur, vt sanes illum? Hæc eo dicente, vox de cœlis delata est dicens: obtines Andrea, pro sene:
sed sicut tu ieiuniis fatigatus es, ita & ipse studeat, per ieiunium vt saluetur: Et vocans eum, prædica-
uit ei Apostolus abstinentiam. Die verò sexto vocauit omnes Christianos, & rogabat vt orarent v-
niuersi pro eo. qui prostrati solo, orabant dicentes: Domine pie, misericors, remitte homini delictū
suum. Quo facto, & ipse gustauit, & cæteros manducare permisit. Nicolaus quoque rediit ad domū I
suam, & omnia quæ habebat distribuit indigentibus. Ipse quoquè multum se excruciauit, ita vt per
sex menses nihil aliud quā aquā acciperet, & pane arido vesceretur. Igitur exacta digna pœnitentia,
haud ita multò post senex iste excessit è seculo. Aberat tum beatus Andreas sed circa ipsam mortē
senis, vox ad Apostolum facta est alio loco: Andrea, meus effectus est Nicolaus: at ille gratias agens
narrauit fratribus Nicolaum excessisse de corpore, orans vt in pace quiesceret.

Corinthi dæmoniacos B. Andreas liberat.

Euangelium malis temperat.

Dæmoniaci curantur.

Dum hæc apud Corinthum ab eo fierent, & fama de virtutibus eius quotidiè crescceret, venit ad
Apostolum Antiphanes ciuis Megarensis, & ait: Si qua in te est bonitas iuxta præceptum saluatoris,
quem prædicas, hanc ostende iam nobis, vir Dei, & libera domum de insidiis quibus tentatur. Ad
quem Apostolus: Enarra nobis homo, quæ contigerunt tibi. Et ille: Dum de itinere (inquit) domū
reuersus fuissem, & ingrederer ianuam atrij mei, ecce audiui vocem ianitoris, miserrimè declaman-
tis. Quumque interrogassem quæ essent hæ voces, narrauerunt mihi qui aderant, ipsum cum vxore
& filio malè à dæmonio torqueri. Tum verò ascendens ad superiora domus, vidi & alios pueros K
stridentes dentibus, & in me impetum facientes, risusque insanos atridentes. Quos cum præterirē,
ascendi iterum ad alia superiora, in quibus coniunx iacebat, ab his verberata grauissimè: quæ ita erat
amentiæ fatigatione turbata, vt cæsaries supra oculos dimissa, neque aspicere me, neque cognoscere
posset. Hanc ergo, rogo vir Dei vt restituas mihi, de cæteris verò curam nullam habeo. His dictis,
sanctus Apostolus misericordia motus, respondit: Non est acceptio personarum apud Deum qui
propterea venit, vt cunctos saluos faceret, ne perirent. & ait, Eamus ad domum eius. Cumque pro-
grediens Andreas & Lache, venisset in Megaram, iam iámque ianuam domus ingrederetur, dæ-
mones vnius vocis impetu clamauerunt, dicentes: Vt quid nos hic Andrea persequeris? vt quid do-
mum non tibi concessam adis? Quæ tua sunt, posside: quæ nobis concessa sunt, ne velis penetrare.
Quæ sanctus Apostolus, vt erant insolita, admiratus ascendit in cubiculum, vbi mulier decumbe-
bat. &

Sap. 1. Rom. 2. Act. 10. E Corintho Megaram pergit. B. Andreas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

A bat.& cum flexis genibus orasset,adprehensa manu mulieris inquit: Sanat te dominus Iesus Christus,& statim surrexit mulier à lectulo,& benedicebat Deū:Similiter & singulis quibusque qui à dæmonio vexabantur,imponens manū,sanitati cunctos in domo restituit: habuitque deinceps Antiphanem & vxorem eius firmissimos auditores in Megara, ad prædicandū verbum domini. His gestis, non ita multò post,beatus Apostolus Patras ciuitatem reuertitur, in qua Proconsul Aegeates erat,qui nuper adeò Lisbio successerat.Hic,mulier quædā Ephidama nomine,quæ ex doctrina Sosiæ cuiusdā Apostolici discipuli, Christo mancipata fuerat, Andreā accedit, amplectensque pedes beati Apostoli,inquit:Rogat te,vir sancte,domina mea Maximilla,quæ magnis febribus retinetur, vt eam accedere digneris.cupit enim audire doctrinam tuā.Hæc autē procōsulis cōiunx erat, cuius morbū vir tā grauiter ferebat,vt educto mucrone sibi vellet mortē cōscisceere. Sic igitur præcedēte Ephidama, Apostolus venit in cubiculū,in quo mulier iacebat ægrota, & vidēs stantē præsidem cū euaginato gladio,ait illi:Nihil tibi nūc mali feceris ô Procōsul,sed recōde gladiū tuū in locū suum. Erit enim tēpus quādo ad nos is exercendus erit.Sed nihil intelligens Præses,dedit accedendi locū.

B. Andreæ In Patras reditus. Niceph. lib. 2. cap. 39. S. Andreas febricitātem sanauit.

B Tūc Apostolus veniēs ante lectū infirmæ,facta oratione apprehēdit manū eius,& statim sudore perfusa est mulier,& discessit ab ea febris,iussitque ei Apostolus dare cibū.Quæ vt vidit Procōsul,centū argēteos iussit numerari sancto Dei:quos ille nec aspicere voluit. Egressusque domū illius, in itinere vidit hominē iacentē in cœno debilē,cui multi ē ciuibus stipē porrigebant,vnde alimentū haberet.Misertus itaque miseri,ait ad eū Andreas:In nomine Iesu Christi surge sanus. Qui protinus surgēs,glorificabat Deū.Et cū progressus fuisset paululū, in alio loco vidit hominē cęcum cū vxore & filio,& ait Apostolus:Verè diaboli est hoc opus, qui hos homines mēte & corpore excæcauit. Ecce ego vobis in nomine Dei mei corporaliū oculorū restituo lumē:ipse quoque mentiū vestrarū tenebras reserare dignetur,vt cognita luce,quæ inluminat omnē hominē venientē in hūc mundū, salui esse possitis.Et imponens eis manus,aperuit oculos illorū.At illi procidētes,osculabātur pedes eius, & dicebāt:Quia nō est alius Deus,nisi quē prædicat famulus eius Andreas. Hæc dū apud Patras faceret beatus Apostolus signa,abduxit quidam ad littus Andreā,vbi nauta quispiā, quinquaginta annis debilitate nimia proiectus in cœno iacebat,vlceribus scatens, & vermibus, cui nullius medici

B. Andreas debiles & cecos restituit.

C potuit cura mederi. Hic cum aspexisset Apostolū forsitā tu es(inquit)discipulus Dei illius qui solus saluare potest.Cui sanctus Apostolus ait:Ego sum,qui in nomine Dei mei te sanitati restituo. Et adiecit:In nomine Iesu Christi surge,& sequere me. At ille relictis pannis purulentis, in quibus tabes defluxerat,sequebatur eum,profluente pure cū vermibus à corpore eius. Cūque venissent ad mare, ingressus est vterque aquā: abluēnsque eū Apostolus in nomine trinitatis,ita sanū reddidit,vt nullū penitus infirmitatis huius corporeæ resedisset indiciū,tantūque fide post acceptā sanitatē accensus est,vt nudus per ciuitatem cucurrerit,adnunciās:Quia ille est verus Deus,quem Andreas prædicat. Et mirabātur omnes cōgratulantes sospitati eius. Cūque talia,& alia plura digna admiratione,apud Patras per beatū Apostolum agerentur,interea aduenit ex Italia Stratocles,frater Procōsulis.huic erat puer Alcmana nomine,quē in precio singulariter habebat.Euenit autē,vt ab impulsu dæmonis percussus tūc iaceret,spumāsque in atrio, tumultum magnū excitaret. Quæ vidēs Stratocles,nimis molliter casum dilectissimi pueri ferebat.Et ecce Maximilla & Ephidama consolātes virum, dicūt:

Vlcerosus Sanatur verba Apostoli.

D Noli cōtristari frater,mox enim puer recuperabitur. Est enim hic vir quispiam,qui viā salutis ostendēs,multos reuocat ab infirmitate ad integrā sanitatem.Mittamus ad illū,& statim reddet tibi puerum sanū.Haud mora:accersitur Apostolus:qui rogatus à matronis,adprehēsa manu eius,ait:Surge puer in nomine Iesu Christi, Dei mei,quem prædico. Et statim surrexit in columis. Stratocles verò credidit exindè in dominum,& ita cōfortatus est in fide, vt ex illa hora nō discederet ab Apostolo, sed quotidiè adhærēs lateri eius audiebat verbū salutis.Interea dū hæc fierēt apud Patras,cōtigit vt abeūte Procōsule in Macedoniā, Maximilla vxor,verbis salutaribus instructa,in tātum beato Apostolo adhæreret,vt reuersus Præses,parum abfuerit quin & vxorē,& magnā insuper hominū multitudinem,in Prætorio cū Apostolo audientes verbū salutis inuenisset.Quod præsentiens beatus Andreas, flexis genubus:Ne patiaris(inquit) Domine ingredi Procōsulem in hūc locū, donec omnes egrediantur exindè.Quòd cū feciſſet,antequā Proconsul Prætoriū fuisset ingressus,accidit illi voluntas purgandi ventris: cumque secessum petiisset,& moras innecteret,sanctus Apostolus singulis

Dæmoniacus curatur.

B. Andreas cruce signat fideles.

manus imponēs,& consignans cruce,eos abire permisit: nouissimè autem se signās,& ipse,discessit.

E Maximilla autē iam & antea,& post illa tēpora sæpè,domū vbi Apostolus morabatur cū aliis Christianis ingrediebatur, & verbum Domini assiduè audiebat.Qua ex re factū est,vt rarius viro suo cōmisceretur,quòd ille ægreferens, & causam in Apostolum coniiciens, Andream accersit: cui cum religionem saniorem exprobrasset, & vt ad idola adoranda mentem conuertere vellet persuadere conaretur, respondit intrepidus beatus Apostolus: Ego sum inquit, Proconsul, qui prædico verbū veritatis, & dominum Iesum,vt recedentes homines ab idolis manufactis,verum Deum agnoscere incipiant, per quem facta sunt omnia. Adhuc enim cum esset dominus maiestatis, descendit de cœlo, hominis formam suscipiens, qui primus perierat: & cum esset Deus,sponte pati dignatus est, vt eum quem ipse fecerat, de morte liberaret.Hæc audiens Proconsul, iussit eum recludi in carcerem.Vbi,quamdiu clausus tenebatur, plurima quotidiè turba ad eum confluebat,quam his verbis sanctus Andreas alloquebatur: Ego quidem sum missus Apostolus à domino meo,

Nicep. lib. 2. cap 39.

Mat 18. Luc. 19. Rom. 5. Exhortatio S. Andreæ in carcere.

ad vos,chariſſimi fratres vt homines poſitos in tenebris & vmbra mortis,per verbum Dei ad viam F
veritatis & luminis reuocarē.Quo in inſtituto,haud vnquā ceſſaui,hortans vos ſubindè, vt recedē-
tes à dæmonum culturis,verum Deum quærentes,& in mandatis eius perſeuerantes, promiſſionis
eius hæredes inueniamini. Hortor autem vos dilectiſſimi,& moneo,vt fidem veſtram, quam ſupra
fundamenta Domini mei Ieſu Chriſti poſuiſtis, creſcere ſinatis in ſpē & laudē domini.Cæterùm in
his quę mihi contingunt,nolo vos quidquā contriſtari.iſta enim promiſſa ſunt à Domino meo Ieſu
Chriſto,ſicut ſcriptum eſt:Pro nomine illius mulctandos nos eſſe,paſſuros, & flagellandos : atque
adeò ante iudices ſtaturos,in teſtimoniū eius.Qui perſeuerauerit vſque in finē,hic ſaluus erit. orate
Mat.13. Luc.16. ergo ſine ceſſatione,vt diabolus,qui circuit vt leo rugiēs,querens aliquem deuorare, cluſus & pro-
Mat.10.& 1.Pet.5. ſtratus iaceat,à ſeruis domini ſuperatus.Cum hæc & alia plurima exhortans turbam per totā noctē
doceret,& cum prolongaſſet ſermonem ſequenti die primo diluculo procedens Aegeas Procōſul,
tribunal conſcendit,accerſitóque ſancto Andrea,illum in hæc verba conuenit : Scis quare te cuſto-
dire māciparim?vt dum vana & ſuperſtitioſa neſcio quæ in vulgū diſſeminas,ita aliquid certius co-
gnoſcerē de te.Interim audio neſcio quę ridicula,te tota nocte locutū.Cui Andreas reſpōdit:Ego nō G
ceſſo,quæ mihi à domino ſunt iniūcta exercere,vt populus de via erroris liberatus ad verā poſſit co-
gnitionē perduci.Tū Proconſul: Recede(ait)ab hac ſtultitia,& noli benè viuentes ſubuertere,An-
2.Tim.4. dreas dixit:Mihi Deus meus Ieſus Chriſtus præcepit,vt opportunè & importunè verbū eius prędi-
dicare nō ceſſem,atque errantibus pœnitentiā oſtenderē. Tū rurſus Aegeas:Aut promitte te receſ-
ſurū(ait)ab hac ſuperflua & ſuperſtitioſa doctrina,aut ſtatim iubebo te interfici.Andreas reſpōdit:E
go nō ſolùm interfici,ſed diuerſis etiā pœnis excruciari paratus ſum,priuſquā à prædicatione diuina
receſſero.Sic Proconſul ſeptē eū ternionibus flagellorum cæſum,crucifigi præcepit,mādans nomi-
natim quæſtionariis,vt ligatis manibus & pedibus & nō clauis affixus ſuſpēderetur,quò diutino cru
ciatu deficeret.Hæc vidēs plebs indigna in virū Dei cōmitti,in turba dicebat:Iuſtus homo , & ami-
cus dei,& doctor bonus,ducitur immeritò ad mortē. Andreas verò cū plurimis verbis eos alloque-
S Andreæ ad crucē exclamatio. retur,peruenit tandē ad locū,vidēſque proconſul crucē,exclamauit,dicēs:Salue crux,quæ diu fati-
gata requieſcis,tāto tēpore expectans mè.Certiſſimè autē ſcito te gaudere ſuſcipientē diſcipulū eius H
qui pepēdit in te.Quapropter letus pergo ad te:quia ſecretū tuū cognoſco,& myſteriū noui,qua de
cauſa fixa ſis.Suſcipe nūc quē deſideras,quia tandē ſpeciē tuā deſiderans,inueni in te. Video enim
in te,quæ à domino mihi ſunt promiſſa.Suſcipe itaque electa crux humilē propter Deū, & transfer
ſeruū eius ad dominū ſuū.Et hæc dicēs beatiſſimus Andreas,expoliās ſe,tradidit miniſtris. Qui ligā-
tes manus & pedes eius,ſecundū quod eis fuerat præceptū,ſuſpēderunt eū in cruce. Aſtāte verò tur
ba ingēti viginti fermè milliū hominū,inter quos etiā ſtabat frater Aegeatis Stratocles,aperuit bea-
tus Apoſtolus os ſuū,& ita loquutus eſt:Ego quidē gratias habeo domino meo Ieſu Chriſto,qui me
tandē perfunctū iuſſione ſua,abire corpore vult,vt per bonā confeſſionē,perpetuā cōſequar miſeri-
cordiā,dilectúſque & notus eius efficiar,qui me ad vos miſit.Vos autē manete in verbo vobis tradi-
to docētes & admonētes alterutrū,vt & ipſi ſitis cū Deo meo imperpetuū,& cum eo habitetis, pro-
miſſionéſque eiuſdē recipiatis. Et cū reſpō diſſent qui aderāt Chriſtiani,Amē:toto eo die, & nocte
quæ inſecuta eſt iugiter loquebatur,neque in aliquo fatigabatur aut deficiebat. Sequēti igitur die vi
dentes eius tolerantiam & animi conſtantiā,denique ſpiritus prudentiam,& mētis robur,venerunt I
turbæ ad Aegeatē,ac accedēte eo pro tribunali,vociferātes dixerunt:Quæ iſta tua eſt tā crudelis ſen
tentia Proconſul vt hominem probum, qui nihil mali commiſit,crucis ſupplicio velis condēnare?
Perturbata eſt tota ciuitas,& ſimul cum eo omnes perimus. Quæſumus te ne Cæſaris tam celebrem
perdas ciuitatem. Concede nobis hominem iuſtum , redde nobis hominem ſanctum ne interficias
B. Andreæ Crucifixus vi uit & loquitur. hominem Deo charum , ne perdas hominem manſuetum & pium. Biduo enim ſuſpēſus viuit quæ
res miraculo nō caret:& quod plus eſt,loquitur adhuc, & nos ſuis ſermonibus reficit. Quare red-
das nobis hūc virum,vt viuamus:ſolue pudicum,& omnes patriæ erunt in pace.His commotus Pro
conſul , cum & minas ac tumultum populi metueret , ſurgens de tribunali , Andreā ſoluere cogita-
bat : profectuſque ad locum crucis , læto populo quò famulus Dei liberaretur , & frequenti comi-
tante,turba triſtis & facti pœnitens,Andreæ ſuſpenſo appropinquabat. Ad quem ille : Quid ad nos
(inquit) Aegeas veniſti ? nunquid ſoluere me cupis , & pœnitentia ductus credere deſideras? non
mihi,crede perſuadebis,vt ex iſta cruce recedā.Et cū populus,vt ſolueret hominē,iuberet : ſanctus
Oratio beati Andreæ ante mortem. Andreas exclamauit voce magna,& dixit. Ne permittas famulū tuū domine Ieſu Chriſte, qui pro- K
pter nomē tuū pendet in ligno,ſolui:neque permittas quæſo deus miſericors, ſecretis tuis inhæren-
tem,humanis amplius cōuerſationibus tradi,Sed ſuſcipe tu magiſter me,quem dilexi,quē cognoui,
quē retineo,quē videre deſidero,in quo ſum quod ſum.Suſcipe exitū meū Ieſu bone & miſericors.
Ex hoc appa ret, Abdiam huius hiſtoriæ authorem paſſioni inter fuiſſe. & hæc dicēs,diutiſſimè dominū clarificans & gaudēs nobis flentibus reddidit ſpiritū.Cuius corpus
Maximilla Procōſulis vxor accipiēs,conditū aromatibus,celebri in loco ſepeliuit, & ex illo tēpore
pudicitiā & caſtitatē ſeruans,in fide quoque accepta cōſtans permanſit. Aegeas verò maritus illius,
arreptus ea nocte à dæmonio,de loco alto ſe præcipitauit, & mortuus eſt. Stratocles porrò frater ei-
us,cum hæc audiuiſſet,de bonis Procōſulis nihil contingere voluit dicens:Quæ tua ſunt,tecum pe-
reant.Mihi ſufficit dominus Ieſus,quem cognoui per famulum eius Andream.Eſt autem paſſus ve-
Niceph.lib.2. cap39.lib.10 cap.11. nerabilis & ſanctus Dei Andreas Apoſtolus apud Achaiā,in ciuitate Patris,ſub Aegeate Procōſule,
pridie Calend.Decēbris,regnante Domino Ieſu Chriſto,cui ſit gloria in ſæcula ſæculorum , Amen.

LIBER

Universidad de Deusto Biblioteca

A

LIBER QVARTVS ABDIÆ D. IACOBI APOSTOLI ACTA, PEREGRINATIONES, ET MIRACVLA CONTINENS.

IACOBVS Zebedæi filius,& Ioannis qui euangelium reliquit frater germanus fuit:quẽ Christus saluator noster,in naui cũ patre & fratre visum, sequi se iusserat. quod diuino compũctus amore fecit,adhæsitque Domino nostro ex eo tempore non solum vt discipulus,quos multos habuit,verùm etiã in monte ad apostolatus apicẽ ab eodẽ vocatus,post passionẽ domini. Iudææ & Samariã in diuisione apostolica sortitus est.Quas prouincias cũ peragraret,ingrediens per synagogas secũdũ scripturas,ostẽdebat omnia quæ à Prophetis prædicta erant de Domino Iesu Christo, ea in ipso impleta esse.Quod dũ fieret,opponebãt se sancto apostolo Hermogenes & Philetus quispiã,asserẽtes,quòd nõ verus Dei filius esset Iesus Christus Nazarenus,cuius se ille apostolũ memoraret. Iacobus autẽ in spiritu sancto confidenter agens,omnes assertiones illorũ euacuauit,ostendens de scripturis sanctis hũc esse verũ filium Dei,generi humano promissum. Qua re motus Philetus cũ Iacobi prudentiã admiraretur,reuersus ad Hermogenẽ, dixit ei:Iacobũ, qui se seruũ Christi Iesu Nazareni adserit,& apostolũ eius scias superari non posse.nã in nomine eius vidi eũ dæmones ex possessis corporibus eiicientẽ:vidi eũ & cæcos inluminantẽ,leprosos mundãtem. Asserunt etiã amicissimi mei, quòd viderint insuper eũ mortuos suscitantẽ.Sed quid multis moramur? Omnes scripturas sanctas memoriter retinet,ex quibus ostẽdit,nõ esse alterũ filiũ dei,nisi illũ quẽ Iudæi crucifixerunt. Quare si consilio meo obtemperas,eamus ad eũ,& indulgentiã impetremus.Quod si non feceris,ego saltẽ relictõ te,ad ipsum me conferã,vt discipulus eius esse merear.Quę vt audiuit Hermogenes, ira succẽsus,Philetum vinculis magicis cõstrinxit,& ait:Videbimus si Iacobus tuus soluat te. Philetus autẽ misit festinanter puerũ suũ ad Iacobũ,vt ei nunciaret quæ gesta essent. & statim misit beatus apostolus sudarium suum Phileto, dicẽs: dominus Iesus Christus erigit allisos,& ipse soluit cõpeditos. Statim autẽ vt de sudario eius tetigit eũ is qui missus erat,resolutus à vinculo magi,currens venit ad Iacobum,& cœpit insultare maleficiis magistri.Hermogenes verò magus dolẽs quòd ei insultaret, arte sua excitauit dæmones,& misit eos ad Iacobũ dicẽs:Ite,& ipsum Iacobũ mihi,& simul Philetũ discipulũ meũ adducite,vt vindicer in his,ne mihi & cæteri discipuli mei ita illudant.Venientes igitur dęmones,vbi Iacobus orabat,vlulatum in aëre habere cœperunt,dicẽtes: Iacobe apostole dei, miserere nostri:quia antequam veniat tẽpus incendij nos etiã exurimur.Quibus Iacobus: Vt quid venistis ad me?Dicũt ei dæmones:Misit nos Hermogenes,vt te & Philetũ ad ipsum perduceremus. Mox autẽ vt ingressi sumus,angelus dei sanctus catenis igneis religauit nos,& miserè cruciabamur. Dicit eis Iacobus:In nomine patris & filij & spiritus sancti, exoluat vos iterum angelus dei, ita vt reuertentes ad Hermogenẽ,non eum ledatis,sed vinctum huc illum ad me adducatis. Qui cũ abiissent,ligauerunt Hermogeni ad tergum manus de restibus,& ita vinctũ adduxerũt eũ ad Apostolũ, dicẽtes: Ad quẽ nos miseras,cũ incẽsi flagraremus,ecce hũc adducimus tibi. Ad quẽ apostolus Dei: Stultissime hominũ(inquit)cũ inimicus generis humani rationẽ tecũ haberet, quare non cõsiderasti quos ad læsionẽ meã mitteres?Sed tamen illos adhuc non permitto,vt furorẽ suũ tibi ostendant. Clamabãt quoque tũ ipsi dęmones:Da nobis eum in potestatẽ,vt possimus & tuas iniurias vindicare & nostra incendia.Ad quos Apostolus: Ecce(inquit)Philetus ante vos stat,cur eum non tenetis? Dicũt ei dæmones:Nos nõ possumus vel formicã cõtingere,quæ in cubiculo tuo est.Tũc beatus Iacobus ad Philetũ ait:Vt cognoscas scholã domini nostri Iesu Christi hãc esse, vt discãt homines bona pro malis reddere,ille te ligauit,tu eũ solue:Ille te vinctum à dęmonibus ad se conatus est adducere tu eum captũ à dæmonibus liberũ ire permitte, Itaque vt soluit eũ Philetus deiectus & cõfusus, Hermogenes stetit. Ad quẽ cõuersus apostolus domini:Vade,liber quocũque volueris.Nõ est enim disciplinæ nostræ,vt inuitus aliquis cõuertatur.Dicit ei Hermogenes ecce noui iras dæmonum,nisi mihi dederis aliquid quod mecũ gerã:tenebunt me,& diuersis cruciatibus interficiẽt me.Cui beatus Iacobus accipe(inquit)baculum itineris mei,& cũ eo perge securus quocũque volueris. Qui accipiens baculum apostoli,abiit ad domũ suã.Et haud mora,collectis libris magicis: zabyras plenas ad apostolũ attulit, ceruicibus suis & discipulorũ impositas, & cœpit eos ignibus corã eo comburere. Sed Iacobus prohibuit:Ne fortè odor incẽdij(inquit)vexet incautos:appẽde zabyris lapides & plũbum,& mitte in mare.Quod cũ fecisset Hermogenes,reuersus cœpit tenere plantas apostoli,rogãs eũ & dicẽs:Animarũ liberator,accipe pœnitentẽ,quẽ inuidentẽ & detrahentẽ hactenus sustinuisti. Respõdens dixit Iocobus:Si veram Deo pœnitentiã obtuleris,veram eius indulgentiã consequêris.

Dicit ei Hermogenes:In tantum veram deo pœnitentiã offero, vt omnes codices meos, in quibus erat inlicita presumptio,abiecerim,& omnibus simul artibus renunciauerim inimici.

Tunc sanctus apostolus:Vade(inquit)per domos eorum quos euertisti,vt reuoces domino: quæ tulisti doce hoc esse verum,quod antea docebas esse falsum:& hoc esse falsum, quod modò docebas verum.Idolum quoque quod adorabas, & diuinationes tibi putabas,ab eo responderi,cõfrin-

Mat.4.& 10.

Nicep.lib.2. cap.40.

Hermogenis hæreticis dogma. Eorũmeminit D.Paul.2. Tim.1. & 2.

Hermogenes magicis vtitur.

Magus à suis virtutibus ligatur.

Libri magici comburũtur.

Σάβειρον Græcis armentorũ repositoriũ est.

pœnitentia hæretici, quã eandem inuictã Marcioni scribit Tertull. lib. 1 in marc.

B.Iacobi sudaria soluũt à dæmoniaca potestate.

Universidad de Deusto Biblioteca

ge. Præterea pecunias quas malo opere acquisisti, bona ratione expende: vt sicut fuisti filius diabo- F
li, imitando diabolum, efficiaris ita filius dei sequendo Deum qui quotidie etiam ingratis præstat
beneficia, & se blasphemantibus exhibet alimenta. Si enim cum malus esses circa deum, bonus cir-
ca te extitit dominus quanto magis erit circa te benignior, si magus esse cessaueris, & bonis ei ope-
ribus cœperis complacere? Hæc & his similia dicente Iacobo, in omnibus obtemperauit Her-
mogenes, & ita cœpit in dei esse timore perfectus, vt etiam virtutes per eum plurimæ fierent à Do-
mino. Videntes igitur Iudæi, quia hunc magum, quem inuictum putabant, ita conuertisset apostо-
lus, & omnes simul discipulos & amicos eius, qui solebant ad synagogã conuenire, Iesu Christo per
Iacobum credidisse, obtulerunt pecunias centurionibus duobus, qui præerant Hierosolymis, Lysię
& Theocrito, vt comprehenderent Iacobum. Exorta autem à populo seditione, cum duceretur in
custodiam, dicebant ei Pharisæi: Vt quid prædicas Iesum, hominem, quem inter latrones crucifi-
xum omnes scimus? Ad quæ Iacobus repletus spiritu sancto: Audite me (inquit) viri fratres, & om-
nes qui Abrahæ filij esse cupitis. Promisit deus patri nostro Abrahæ, quòd in semine eius hęreditarẽ-
Gen. 12. tur omnes gentes. Semen autem eius non est super Ismahel, sed supra Israel. Ille enim cum matre sua G
Gen. 21. Agar eiectus, à portione seminis Abrahæ exclusus fuit. Abrahæ à deo dictum est, quia in Isaac voca-
bitur tibi semen. Amicus autem dei Abraham, pater noster appellatus est, antequam circunciſionẽ
acciperet, & antequam Sabbatha coleret, & antequam legem aliquam diuinæ constitutionis sciret.
Amicus autem factus est, non quidem circumcidendo se, sed credendo in deum, hoc, quod in se-
mine eius hæreditarentur omnes gentes. Si ergo Abraham amicus factus est credendo, constat ini-
micum deo esse, qui non credit in deum. Hæc cum disseruisset apostolus, dixerunt iudæi: Et quis est
Gen. 12. & 22. qui non credit in deum? Iacobus respondit: Qui non credit, quòd in semine Abrahæ hæreditentur
omnes gentes: Qui non credit Moysen dicentem, Suscitabit vobis dominus Prophetam magnum,
Vaticinia Prophetarum De Christo. ipsum audietis tanquam me, per omnia quæ præceperit vobis. Hoc autem promissum Esaias præ-
dixit, quo ordine fieret. ait enim: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen
Deut. 18. eius Emmanuel: quod est interpretatum, nobiscum deus. Addit Hieremias: Ecce veniet redemptor
Esa. 7 & 9. tuus Hierusalem, & hoc eius signum erit: Cæcorum oculos aperiet, surdis reddet auditũ, & voce sua
Hier. 31. excitabit mortuos. Ezechiel hunc etiam designat, dicens: Veniet rex tuus Syon, veniet humilis, & H
Ezech. 36. restauret te. Daniel quoque dicit: Sicut filius hominis, ita aduenier, & ipse obtinebit principatus &
Dan. 7 potestates. Prædixit hũc & Dauid: dominus dixit ad me, filius meus es tu. Et patris vox de filio dicit:
Psal. 2 Ipse inuocauit me, Pater meus es tu, & ego primogenitum ponam illũ, excelsum apud reges terræ.
Psal. 88. Et iterũ: de fructu ventris tui ponã supra sedem meam. Quin & passionẽ eius prædixerũt prophætæ.
Psal. 131. Esaias enim dicit: Sicut ouis ad occisionẽ ductus est. Et Dauid in persona eius dicit: Foderũt manus
Esa. 53. meas & pedes meos, dinumerauerũt omnia ossa mea: Ipsi verò considerauerũt & inspexerũt me, diui
Psal. 21. serunt sibi vestimenta mea, & super vestẽ meã miserunt sortẽ. Et alio loco Dauid ait: dederũt in escã
Psal. 68. meã fel, & in siti mea potauerũt me aceto. Et iterũ de morte eius vaticinatus: Caro mea requiescet
Psal. 15. in spe, quoniã non derelinques in inferno animã meã, nec dabis sanctũ tuum videre corruptionem.
Psal. 138. Vox autẽ filij ad patrẽ dicit: Exsurgã adhuc, & tecum sum. Et iterũ: Propter miseriã inopũ, & gemitũ
Psal. 11. pauperũ, nũc exurgã, dicit dominus. De ascensione præterea illius dictum est à Propheta: Ascendit
Psal. 67. in altũ, captiuã captiuitatẽ duxit. Et iterũ: ascẽdit deus in iubilatione. Et rursus: ascendit super Che-
Psal. 46. rubim, & volauit. Item Anna mater sancti Samuelis dicit: dominus ascendit in cœlos, & tonat. Et I
Psal. 11. multa alia inueniũtur in lege de ascensione eius testimonia. Nam quòd sedeat ad dextrã patris, item
1. Reg. 1. Dauid inquit: dicit dominus domino meo sede à dextris meis. Et quòd ventutus sit iudicare sæcu-
Psal. 109. lũ per ignem, dicit Propheta. Et iterũ: dominus manifestè veniet deus noster, & non silebit. Ignis in
Psal. 49. conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tẽpestas valida. Hæc omnia in domino nostro Iesu Chri-
sto, & impleta sunt partim quæ fuerũt prædicta, & quæ nondũ facta sunt implebuntur propediẽ, ita
Esa. 26. sicut Prophetæ prędixerunt vobis: Ait enim Esaias Surgent mortui, & resurgent qui in monumẽtis
sunt. Si interroges, Quid erit, si resurrexerint? Respondit Dauid, audiuisse se dominũ loquentẽ. Si-
mul loquutus est deus, duo hęc audiui: Quia potestas dei est, & tibi domine misericordia, qui reddes
vnicuique secundum opera sua. Vnde, viri fratres, vnuquisque vestrũ pœnitentiã agat, vt non reci-
piat secundum opera sua, qui se scit participem esse eorum qui cruci affixerunt eum, qui mundum
totum à cruciatibus liberauit. Siquidem è sputamento suo oculos cæci nati inluminauit: & vt pro-
Ioan. 9. baretur ipse esse qui Adam de limo terræ formauerat, lutum fecit de saliua sua, & imposuit oculis, K
ac sanauit eos. Et cum nos discipuli eius interrogassemus illum, qui peccassent, hic an parentes eius,
vt cæcus nasceretur? Respondit nobis Magister, dicens: Neque hic peccauit, neque parentes eius,
sed vt manifestarentur opera domini in eo: id est, vt manifestus fieret artifex qui eum fecerat cum
Psal. 34. ipse faceret quod minus fuerat factum. Nam & hoc quod pro bonis mala recepturus esset, prædi-
ctum est in persona eius, per Dauid regem, cum diceret: Retribuebant mihi mala pro bonis, & odiũ
pro dilectione mea. Denique post tanta beneficia in iudæos collata cum tot paraliticos curasset, le-
prosos mundasset, tot dæmones fugasset, & mortuos suscitasset, omnes vna voce clamauerunt:
Mat. 26. Reus est mortis. Præterea quod à suo discipulo tradendus fuerat, hoc ordine item prædictum fuit
Psal. 40. à Dauid: Qui edebat panem meum, ampliauit aduersus me supplãtationem. Hæc omnia viri fratres,
filij Abrahæ prædixerunt, loquente per os eorum spiritu sancto. Nunquid si hæc non credimus, po-

terimus

Universidad de Deusto
Biblioteca

A terimus euadere perpetui ignis supplicium, aut nõ meritò puniendi erimus? cum etiam gentes credant vocibus Prophetarum: nos verò populus quondam electus, nullam Patriarchis & Prophetis nostris fidem adhibebimus? Equidem censeo erubescenda & punienda tot factis & sceleribus crimina lachrymosis vocibus lugenda esse nobis, vt pœnitentiam nostram pius indultor accipiat: ne illa nobis tandem eueniant, siue gentilibus maioribusque nostris acciderunt. Aperta est terra, & deglutiuit Datham, operuit super synagogam Abyron, Exarsit ignis in synagoga eorum, & flamma cõsumpsit peccatores. Hæc cum disseruisset, non sine admiratione & singulari gratia Dei coram turbis clamauerunt omnes vna voce, dicentes: Peccauimus, iniustè egimus: da nobis remedium, quid faciamus. Quibus Iacobus ait: Viri fratres, nolite desperare, credite tãtum & baptixamini, vt deleãtur omnia peccata vestra. Cum itaque post hunc sermonem beati apostoli, multi ex Iudæis baptizati essent, Abiathar pontifex anni illius, videns magnum quotidie populum in Iesum credere, per pecunias excitauit seditionem grauissimam, ita vt vnus ex scribis Pharisæorum mitteret funẽ in collũ apostoli, & perduceret eum ad Prætorium Herodis regis. Herodes, is filius Archelai erat: qui vt cau-
B sam accepit, iussit beatum Iacobum decollari. Cumque duceretur ad locum supplicij, vidit paralyticum iacentem, & clamantẽ sibi: Vir sancte libera me à doloribus, quibus omnia membra mea cruciantur. Ad quem conuersus apostolus: In nomine (inquit) crucifixi domini mei Iesu Christi, pro cuius fide ducor ad mortem, exurge sanus, & benedic saluatorem tuum. Et protinus exsurrexit, & cœpit gaudens currere, & benedicere nomen domini Iesu. Tunc ille Pharisæorum scriba, quem diximus funem collo eius circundedisse, Iosias nomine, procidens ante pedes apostoli: Obsecro te (ait) vt des mihi indulgentiam, & facias me nominis sancti participem. Ad quem conuersus Iacobus, dicit: Tu credis, quia dominus Iesus Christus, quem crucifixerunt Iudæi, ipse sit verus filius Dei viui? Et ait Iosias: Ego credo, & hæc est fides mea, ex hac hora, quia ipse est filius Dei viui. Quæ videns Abiathar Pontifex, scribam iussit comprehendi, & dixit ei: Si nõ discesseris à Iacobo & maledixeris nomen Iesu, cũ ipso decollabere. Cui Iosias: Maledictus (inquit) tu, & maledicti omnes dies tui. Nomen autem domini Iesu Christi, quem Iacobus prædicat, est benedictum in sęcula. Tunc Abiathar
C felle succẽsus, pugnis cædere scribam præcepit: & missa relatione de eo ad Herodem, impetrauit vt simul cum Iacobo decollaretur. Iacobus igitur cũ Iosia ductus ad locum supplicij, antequam decollaretur, rogauit spiculatorem, vt aquæ illi facultas fieret. & allata est ei lagena plena aquæ. Quam accipiens apostolus: Credis (inquit) in nomine Iesu Christi, filij Dei? At ille dixit: credo. Et perfudit eum Iacobus, & dixit: Da mihi pacis osculum. Cumque osculatus esset eũ posuit manũ super caput eius, & benedixit eum, & fecit signaculum crucis Christi in fronte eius. & haud mora, ceruicẽ spiculatori porrexit. Pòst & Iosias, perfectus iam in fide, martyrij palmam exultãs accepit, pro eo quem in mundum nobis salutis deus æternus miserat: Cui sit honor & gloria, in sæcula sæculorum.

Num.16. psal.105.

B. Iacobus comprehenditur.

Paraliticus curatur, scriba credit.

B. Iacobus & Iosias decollantur.

Spiculator qui Iacobum duxit ad supplicium Christianus factus & cum eodem decollatus est. Euseb. lib.2. cap. 8. Niceph. cap.12. lib.2.

LIBER QVINTVS HISTORIÆ APOSTOLICÆ, DE REBVS A SANCTO IOANNE EVANGELISTA GESTIS.

D IOANNES Iacobi superioris frater germanus, sed minor natu, Zebedæo patre, cum piscaretur, vocatus à Christo fuit: quem postea non solũ ad apostolatus culmen euexit, sed præcipuo quodã amore complectebatur. Vnde & in monte cũ se Christus manifestasset, & in horto cum caperetur, ex tribus vnus fuit. Quin & in cœna postrema cum nouum illud testamentũ salutis nostræ mundi Saluator cõderet, proximè Christo assidens, in sinu eius reclinans obdormiuit. De quo & illud euangelista scribit, quòd mater Christum rogauerit, vt filiorum alter illi à dextris, alter à sinistris in regno cælorum sederet. Iacobum nimirum, & istum ipsum Ioannem intelligens. Is, vt Christus in ligno crucis præcepit, virginis matris domini curam à passione magistri semper habuit: & communibus cum fratre Iacobo auspiciis, Iudæis Samaritanisque Iesum saluatorem prædicabat. Petro quoque subindè adhærebat. vnde post resurrectionem, cum dominus piscantibus
E occurrisset, Ioannes agnitum prius Petro significauit. Accepto quoque spiritu sancto, cum Petro hora nona templum Hierosolymitanum ingressus, Aenea paralytico & claudo ex vtero matris ad speciosam portam stipem petenti, sanitatem contribuit. Secutus posthæc iussa magistri, vt euangelium gentibus annunciaret, ex Palæstina in Asiam, atque inde in Ephesum traiecit, vbi ad Domitiani Cæsaris ætatẽ vsque apostolico munere suo fungebatur, nonagenarius ferè, quod de illo in vita Christus prædixisse videtur. Nam cum Christus Petrum, vt se sequeretur, iuberet, & Ioannes citius sequeretur, quia molestè Petrum ferre videret, qui ab ipso etiam quæsiuerat, quid Ioannem facere vellet: Christus ei respondit: Si eum manere in vita vellet, quoad ipse veniret, quid eius interesset? Quod discipuli non intelligentes verbum, vana opinione, antequam spiritum adhuc sanctum accepissent, Ioannem nunquam moriturum existimarunt. Est igitur & hoc ipsum amoris Saluatoris in beatum Ioannem indicium non vulgare, quòd vita reliquos om-

Hieron. in cat. illust. Testamentũ Salutis. Mat.20. Ioan.19. Ioan.11. Act.9. Act. 3. Euseb. lib. 3. c.1. Meminit Paulus quoque in epistola ad Galatas, se cum Tito & Barnaba profectum Hierosolymam, atque ibi Iacobo, Petro, & Ioanni dextram porrexisse.

Universidad de Deusto Biblioteca

Eusebius lib. 3. Hist. eccl. Ioannem in Asia euangeli. Tasse scribit. Act. 5. Tertul. in præscr. Hec, Legende breuiarij Tirull. Rupertus & Romæ contigisse scribūt. Relegatio Ioannis in Pathmum. Euseb. lib. 3. c. 15. Nicep. lib. 2. c. 42. Reditus in Ephesum. Dion. in vita Neruæ & Egnat. in Domitian.

nes superauit, & vt dictum est, ad Domitiani temporis ætatem vsque in Asia verbum salutis popu- F
lis adnunciarit, & paulo pòst defuncto Timotheo ecclesiam gubernare cœperit apud vrbem Ephe-
sum. Cui Procōsul loci cum edictum Imperatoris, vt Christum negaret, & à prædicatione cessaret,
legisset, beatus apostolus intrepidè respondit: Obedire oportere deo magis quàm hominibus.
Proindè nec Christum Deum meum (inquit) negabo, nec à prædicatione nominis eius quiescam,
donec consumpsero cursum ministerij mei, quod à domino suscepi. Ad cuius responsionem motus
Proconsul, iussit eum velut rebellem in dolio feruentis olei mergi. Qui statim vt coniectus in æneo
est, veluti fortis athleta, vnctus, non adustus, de vase exiit. Ad quod miraculum Proconsul stupefa-
ctus, voluit eum libertati suæ reddere: & fecisset, nisi timuisset edictum Cæsaris: mitiorem igitur
pœnam excogitans, in exilium eum relegauit, in insulam quæ dicitur Pathmos. In qua & Apoca-
lypsim, quæ ex nomine eius legitur, & vidit, & scripsit.

Post mortem autem Domitiani, quia omnia illius decreta Senatus infringi iusserat, inter cæteros
qui ab illo relegati fuerant, & ad propria remeabant, etiam sanctus Ioannes Ephesum rediit, vbi &
hospitiolum, & multos amicos habebat. Plenitudine enim gratiæ diuinæ, & conuersatione syncera G
commendatus, omnibus amabilis erat. In qua ciuitate senescens, etiam prædicationem verbi diuini
signis & virtutibus confirmabat, ita vt tactu vestimenti eius languentes sanarentur, infirmi curaren-
rentur, cæci illuminarentur, leprosi mundarentur: denique dæmones passim ab hominibus expel-
lerentur. Cum ergo rediisset Ephesum apostolus rogabatur etiam vicinas lustrare prouincias, quo
vel ecclesias fundaret, in quibus non erāt locis: vel in quibus erant, sacerdotes ac ministros instrue-
ret, secundum quod ei de vnoquoque spiritus sanctus indicasset. Cum igitur venisset ad quandam
vrbem haud longè positam omnibus ecclesiasticis solenniter impletis, vidit iuuenem quendam va-
lidum corpore, & uultu elegantem, sed animo acrem nimis. respicienſque ad episcopum, qui nuper
fuerat ordinatus: Hunc (inquit) summo studio tibi commendo, sub testimonio Christi, &
totius ecclesiæ. Tum ille suspiciens, omnem se adhibiturum, sicut præcipiebat diligentiam pol-
licetur. Sed iterum atque iterum eadem sæpius repetens, iuuenem commendabat attentius, &
posthæc Ephesum rediit. Tum verò presbyter in domum suam adolescentem susceptum commen-
datum, & cum omni diligentia enutrit, amplectitur, fouet, ad vltimum etiam baptismi gra- H
tiam tradit. Posthæc iam velut confidens gratiæ, qua fuerat communitus, paulò indulgentius
habere iuuenem cœpit. Sed ille vbi immatura libertate potitus est continuò per æquæuos, quibus
luxus & desidia cordi est, amare vitia, & corruptæ viæ incedere tramitē perdocetur. Et primò qui-
dē conuiuiorum illecebris decipitur, inde nocturnis eum furtis socium mali sibi, participemque cō-
scisciunt: post hæc iam ad maiora flagitia pertrahunt. Cum interea sensim iuuenis formabatur &
instituebatur ad scelera, & qui esset acer ingenio, sicut equus effrenis & validus, duris morsibus ob firma-
tis, recti itineris lineam derelinquens, rectore contempto rapido cursu totus fertur in præceps.
Ita succedentibus tibi malis, vt desperationem quoque à domino præstitæ salutis acceperit, dedig-
natur iam de paruis sceleribus cogitare, grandia quæque molitur: & ex integro perditioni se tradēs,
nulli inferior esse in flagitiis cupit. Denique illos ipsos qui prius magistri criminum fuerant, disci-
pulos facit: & latronum ex his turmam, quibus ipse dux & princeps violentus præesset, instituit, &
cum his omni crudelitate grassatur. Verùm tempore elapso, cum rei ita popoſciſſet vtilitas, inuita-
tur iterum ad illam vrbem Ioannes. Et cum cætera, quorum gratia venerat, ordinasset: Age (inquit) I
ô episcope, depositum repræsenta, quod tibi ego planè & Christus commendauimus, ecclesia teste,
quam regis. At ille obstupuit, primò pecuniam putās à se reposci, quam non acceperat. Sed rursum
considerabat nec posse fallere Ioannem, nec quod non dedit, quærere: hærebat igitur stupens.
Quem Ioannes hærentem videns: Iuuenem illum (inquit) repeto à te, & animam fratris. Tunc
grauiter suspirans senior, & in lachrymas resolutus: Ille ait, mortuus est. Quomodo (inquit)
vel quali morte? Domine (ait) mortuus est, quia pessimus & flagitiosus euasit ad vltimum etiam
latrocinium adgressus est: Et nunc adeò montem quendam cum multa latronum manu occu-
pat. Quibus auditis, Apostolus vestem continuò, qua erat indutus, scindit, & cum ingenti gemitu
feriens caput suum: Bonum te (inquit) custodem fratris animæ dereliqui. Sed iam nunc mihi
equus paretur, & dux itineris. Et ita confestim ab ipsa ecclesia ascendens, eò concitus properabat.
Cumque peruenisset ad locum, attinetur ab his latronibus, qui custodias obseruabant. Sed ille ne-
que effugere, neque prorsus declinare vsquam nitens, ingenti tantū voce clamabat: Quia ad hoc K
ipsum veni, adducite mihi principē vestrum. Qui cum veniret armatus, eminus agnito Ioāne Apo-
stolo, pudore tactus, in fugā vertitur. Ille equo post eum admisso, confestim insequitur fugientem,
etiam ætatis oblitus, simul & clamans: Quid fugis ô fili patrem tuum? quid fugis inermem senem
miser? noli timere, habes adhuc spē vitæ. Ego Christo rationē reddā pro te. Equidē pro temortē ex-
cipio libenter, sicut & dominus excepit pro nobis, & pro tua anima dabo animam meā. Sta tantū, &
crede mihi quia Christus me misit. At ille audiens, restitit, ac vultum demisit in terram: post hoc ar-
ma proiecit, tremefactúsque flebat amarissimè. Et accedentis ad se senis genubus prouolutus, gemi-
tibus ac vlulatibus quibus poterat satisfecit. denique vberrimis lachymarum suarum fontibus ite-
rum baptizatur, occultans solam dexteram suam. Apostolus verò iurisiurandi sacramento se ei à
saluatore impetraturum veniam pollicens, simulque genibus eius prouolutus, atque ipsam dextrā,

Iuuenis indulgentia malorumque consuetudine peruertitur Euseb. lib. 3. cap. 17. Nicephb. lib. 2. cap. 42.

Conspectum iusti non sustinet sceleratus.

Universidad de Deusto Biblioteca

A ex cuius cœdis conſcientia torquebatur, tanquam iam per pœnitentiam purgatam, deoſculans, ad eccleſiam reuocat, & indefinenter pro eo orationes profundens: & cum ipſo pariter ducens crebra ieiunia: indulgentiam à Domino, quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Sed & variis ſermonũ cõſolationibus, veluti quibuſdam præcantationibus, efferum & exterritum eius animũ mitigabat. Nec prius abſtitit, quàm eum in omnibus emendatum, etiam Eccleſiæ præficeret loci illius: præbens per hoc magna exempla veræ pœnitentiæ, & documentum ingens nouæ regenerationis, atque inſignia quædam & trophæa viſibilis in eo reſurrectionis, oſtendens.

Ita igitur cum plurimas vrbes adiiſſet ſanctus Ioannes, prædicans verbum Dei reuertitur Epheſum, quod ſibi finem vitæ adeſſe intelligeret. Apud Epheſum verò in tanta gratia hominum exinde Apoſtolus ſemper extitit, vt alius manus eius gauderet contingere, alius applicare eas oculis ſuis, & pectori admouere, ſi ita vſus expoſceret. Plerique etiam tactu veſtis exhilarati, quia tetigerãt amictũ eius, ſanabantur. Sed hæc ſancta gaudia & piam celebritatem aduerſarius ingemiſcens, immunem fraudis eſſe non paſſus, interturbare conatus eſt, vas ſibi ad nocendum eligens gentilis hominis, B qui Deum neſciret: cauſam verò arripiens, de pulchritudine fœminæ nobilis & Chriſtianæ, Druſianę nomine. adſciſcebat quoque idem inimicus noſter ad facilitatem prolapſionis, adoleſcẽtis ætatem. Adoleſcenti nomen Callimacho erat. Is Druſianam cum vidiſſet, perditè adamare cæpit. Et quamuis Andronici noſſet vxorem, etiam in adulterij crimen exæſtuabat. Frequens erat ſermo, & certa opinio, quòd ea fœmina Apoſtolicis intenta ſermonibus, propter Dei cultum viro non commiſceretur, clauſãque in ſepulchro, ne ita quidem victa in arbitrium conceſſiſſet mariti. Quin etiam mori elegerat, quàm conſuetudinem repetere coniugij, cùm preſertim maritus inſiſteret dicens: Aut reddes te mihi vxorem qualem ante præbebas, aut morte perſequar repugnantem. Sed nec mortis timore reuocata eſt, nec à contemplatione cœleſti vel donis vel vllis illecebris reuocari potuit. Verùm hæc, amore inſaniens adoleſcens, quem diximus, tametſi ſciret atque audiret, cum reuocaretur à plurimis, eò quod nihil eſſet effecturus, contempſit & confirmatam Dei verbo, ſuo furore tentandam putauit, quæ maritum proprium etiam ad obſeruantiam prouocauerat caſtitatis, coniugij copulam mentis tantummodo charitate ſeruans. Itaque cum compellaſſet fœminam, nũ-
C cio ſpẽque potiundi deiectus, mœſtiorem indies cœpit ducere vitam. Druſiana quoque procaci interpellatione offenſa, poſt biduum in febrẽ incidit dolens quòd ad patriam reuertiſſet, & tantum ex eius forma nefas exortum eſſet: Vtinam (inquit) vel in patriam nũquam rediiſſem, vel ille verbo Dei inſtructus, in hunc ſe errorem non coniecciſſet. Ego igitur quia cauſa tanti vulneris infirmæ animæ ſum, ſolui me ab hac vita cupio, Domine Ieſu, vt euocata ancilla tua, quietius vitam miſer proroget. Hæc præſente Ioanne Apoſtolo Druſiana dicebat: ſed quò tenderet ſermo, nec Apoſtolus nec alij intelligebant. Triſtis igitur ac mœſta, propter vulnus adoleſcẽtis illius, obiit diem. Mœſtiorem quoque maritum fecit, quia conturbatum vxor eius habuiſſet exitum, & mærore affecta, animam optaſſet abſolui. Flebat igitur Andronicus, ita vt reprehenderetur ab Apoſtolo dicente: Ita ne fleueris, quaſi ignores, quo illa conceſſerit. neſcis illam conuerſationem eſſe meliorem, quæ in cœlo eſt, ad quam ſancta & fidelis Druſiana tranſiuit, expectans ſpem reſurrectionis à mortuis? Cui reſpondit Andronicus, ſe non diffidere quòd reſurrectura ſit Druſiana, nec mutare fidem: ſed putare, qui purè huius vitæ confecerit curſum, ille ſaluetur. Sibi autem hoc dolori eſſe, quòd cognouerit latentem
D quendam mœrorem ſubiiſſe ſorori ſuæ (ita Druſianam appellabat) cuius cauſam cognoſcere ex illa nunquam potuerat, nec humano iam corpore ſciret. Et cum interrogaſſet Apoſtolus Andronicum ſecretò, quæ cauſa fuiſſet: reſidens pauliſper præſentibus fratribus omnibus qui conuenerant, alloquio dulci Apoſtoli frui cupientes, in hæc verba locutus eſt. Gubernator nautis & omnibus qui nauigant, & ipſi etiam naui, cum eam in portu conſtituerit, ac fideli commiſerit ſtationi, tũc valedicit. Sic agricola cum dederit terræ ſemen, & multo labore nouale exercuerit, diligentiam exhibuerit, detulerit cuſtodiam, tunc requiem laboris accipit, cum in apothecis multiplicatã meſſem locauerit. Præterea qui currit in ſtadio, tunc exultat, cum brauium acceperit. Qui athletarum more decertare parat, tunc gaudeat, cum coronam acceperit. Omnes poſtremò, qui diuerſis artibus ſtudent, & operibus incumbunt, in fine muneris vel operis Deum meritò laudant omnes, quòd deſtituti non ſint, ſed iuſtificati iuxta promiſſum Domini quòd ſanctis ſuis dignatus eſt polliceri: Quod non conuenire arbitror, vt vnuſquiſque tunc fidem ſuam, quam exercet probatam ſciat, cum explens vitalis
E muneris curſum purum reddat quod ſibi creditum eſt. Multa ſunt enim quæ fidem facilè ſingulorũ frangant, & quaſi turbationem quandam inferunt humanæ cogitationis ſolicitudini: filij, parentes, gloria, paupertas, adulatio iuuentus, pulchritudo, iactantia, cupiditas diuitiarum, prælatio, negligẽtia, inuidia, diſſimulatio, iniuria, amor, triſtitia, poſſeſſio ſerui, patrimonium, occaſio, & alia huiuſcemodi impedimenta, quæ obſiſtere ſolent: ſicut gubernatori currenti curſum proprium, ventus frequenter exortus occurrit, & properantem retardat, & tempeſtatem excitat & procellas. Agricolæ quoque adultam ſpem triſtior ludit euentus: ita etiam, priuſquam vitæ huius aliquis exitum ſubeat, effectum proſpicere debet, & qualem ſit habiturus, addiſcere: videlicet, vigilantémne ac ſobrium, & cui nihil impedimenti poſſit adferri, an vero conturbatum & obligatum voluptatibus ſæcularibus. Sicut enim laudat corporis decorem nemo, niſi cum omnia depoſuerit indumenta: nemo ducem, niſi cum qui glorioſe vniuerſum bellum confecerit: nemo medicum, niſi eum qui curauerit ægritu-

S. Ioannis in Epheſim reditus.

Hanc de Druſiana hiſtoriam Perſinus vix attigit.

Caſtiſſimæ mulieris exẽplum.

Elegans & plena grauiſſimi argumenti diſputatio, de vita humana, & eius fine.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dines varias: ita nemo potest laudare vitam, nisi is qui plenum fidei animum, & templo Dei dignam F
carnem suam præstiterit: quæ nō ipso cursu vana specie dissoluta corruerit, non obstupefacta & he-
betata rebus hamanis sit, neque inclinata ad temporalia, neque perpetuis caduca prætulerit, & nō
manentibus manentia commutarit, neque honorauerit quæ honorificanda non sunt, neque de-
nique amauerit plena opera contumeliis: & qui pignus satanæ non acceperit, aut intra pectus suum
serpentem clauserit: qui non riserit non ridenda, vel opprobrium nō erubuerit pro Christo. Est etiā
qui verbo aliquid dicit, & opere negat. Non igitur lubricam carnem præstare vnusquisque suam de
Temperantia bet, ne vas faciat immunditiæ: sed talē quæ non sordida exuratur libidine, nō immunditia vincatur,
non auaritia superetur, nō cupiditati pecuniæ subiugetur, non ferocia corporis dometur, non ira &
indignatione prodatur, non absorbeatur tristitia, non ludicris quibusdā in hac vita actibus eneruetur: sed ea quæ fidem in Iesum Christū dominū nostrū adaugēt & prouehūt, suscipiat vt vitā recipiat
æternam purcherrimum præmium pro illis quæ in hoc sæculo despexerit. Hæc cum adhortationis gratia sanctus Apostolus differuisset grauiter, vt fratrum animos prouocaret ad concupiscenda
æterna, & contemnenda tēporalia: is tamen de quo diximus adolescens, qui Drusianam adamabat, G
cæcum pectore vulnus alens, suo indies magis magisque consumebatur incendio, quod nec mulieris potuit morte restingui. Nec mirum si nullam accipiebat Ioannis sermone medicinam, qui negligens audiēdi, non remedium vulneri adhibere querebat, sed scelus quotidiè immane desiderabat
augere. Itaque accidit postea mortua Drusiana, atque sepulchro illata cum mortuam adhuc Callimachus deperiret, Procuratorem Andronici precio corrupit vt sibi tumulum in quo Drusiana con-
dita erat, reseraret, corporisque adamatæ copiam faceret. Quod vbi procliuè tandem impetrauit,
Nota horrendum scelus. tentabat inlicitum nefas corpori inferre defuncto. In quod non repentino quodam motu, sed furio
sa quadam meditationis amentia latus: Etsi viua (inquit) coitus noluisti mecum subire consortium,
mortuæ eam tibi tamen inrogabo iniuriam. Ita adhibito flagitij procuratore, adolescens furens
cum sepulcrum fuisset ingressus, corpus primò inuolutum pannis exuere cæpit. Subiecit procurator
sceleris immanis: Quid profeciſti infelix Drusiana, negando viua quod mortua substinebis? Ita ser-
mone pariter atque opere geminabatur scelus. Et cum iam sublatis propè omnibus exuuiis sepul-
turæ, solum genitalis partis supereſſet velamen, commixtionem inclitam molitur immani iuuenis H
libidine furens. Et ecce subito, incertum vnde, ingens serpens occurrit, cuius vno saucius morsu,
sed magis diro furentis terrore perculsus, corruit iuuenis, ita vt veneni frigore, subitò omnis eius vis
euanuerit. supra quem statim serpens lapsum ascendens quiescebat. Sequenti verò die, qui erat ter-
tius à die mortis Drusianæ, cum sanctus Ioannes, & vir mulieris Andronicus, matutinis horis ad
Oratio pro defunctis. tumulum conueniſſent, vt sacra celebrarent, ecce claues non inueniebantur. Quocirca Ioannes:
Rectè, inquit, claues sepulchri perierunt, quoniam Drusiana in sepulchro inter mortuos non est.
verùm ingrediamur, spontè fores aperientur. Non enim dubitare possum de Domini misericordia,
quin & hoc cōferat nobis, qui multa cōcessit. Cum igitur appropinquaſſent sepulchro, subitò præ-
cepto Ioannis apertæ sunt fores: & iuxta sepulchrum Drusianæ vidimus speciosum adolescentem,
Ex his apparet, Abdiam hanc historiā scripsisse ex relatione alicuius qui rebus à sancto Ioanne gestis interfuerat. adridentē. Quem videns Ioannes, cum clamore ait: Et hic nos preuenis Domine Iesu Christe? Qua
causa igitur veniſti Domine? Et audiuimus sono vocis exprimi: Propter Drusianam, quā habes nūc
resuscitare: & propter illum qui propior sepulchro eius exanimatus iacet: qui & honorificabūt pro- I
pter me deum. Et hæc cum dixisset bonus ad Ioannem, in cœlū vidētibus Ioāne & cęteris, reuerte-
batur. Cōuersus autē Ioannes, cum vidisset duo iacentia propè sepulchrum corpora, quorū vnū Cal
limachi erat, qui princeps ephesiorū erat, supra cuius corpus serpens cubabat immensus: alterum
verò corpus erat Fortunati, qui procurator fuerat Andronici: Intuens igitur vtriusque corpus, co-
gitabat secum ipse, & dicebat: Quid sibi vult hæc species & quare mihi dominus non demonstra-
uit quæ hic gerebantur, qui nunquam dedignari solet? Verùm Andronicus cum seminudum cor-
pus Drusianæ vidisset, cum vno tantum velamine iacere in sepulchro, illos autem duos mortuos, ait
ad Ioānem: Intelligo quid factum sit, ô Ioannes. Nam iste Callimachus iuuenis adamauerat Drusia-
nam, dum viueret. & cum esset eius petitum refutata, nihilominus tamen mulierem non desinebat
incessere. Verùm frequentis repulsæ dolore commotus, Procuratoris mei amicitiam ambiuit, vt
eius opera ad vsus nefandos vteretur. Quin aiunt eum crebrò viuente Drusiana dixisse, si non pos-
set concubitu eius potiri viuentis, iniuriam tamen defunctæ esse facturum. Et fortasse, Ioannes, pro-
pterea bonus iste velauit eius reliquias, ne scilicet corpus pateretur iniuriam. Et ideo arbitror istos K
morte mulctatos esse, quia immanes ausus flagitij tentauerunt. Puto etiam ideò hanc ad te factam
esse vocem, resuscitandę Drusianæ, quòd cum mœrore & tristitia vitæ istius exitum immaturè clau-
sisset, dolens quòd iuuenem formæ suæ culpa affeciſſet. Quæ igitur causa, vt cum tria videamus cor-
pora, de duobus tantum resuscitādis facta vox sit, de tertiò autem siluerit: nisi quòd reformari Dru-
sianam dominus voluerit, ex eo quòd cum mœrore decesserat, vt diem suum cum tranquillitate
componeret. Hic quoque iuuenis, quam causam veniæ habet, nisi quod videatur ipse, tanquā vnus
de errantibus, esse deceptus. tertius autem, puto quòd indignus beneficio domini nostri Iesu Chri-
sti existimetur. Accingere igitur Ioannes obsecro, & primo omnium Callimachum resuscitato, vt
ipse nobis quæ gesta sunt, prodat. Accedens autem Ioannes, iuxta corpus defuncti iuuenis, dixit ser-
penti: Discede ab eo, quia seruiturus est domino nostro Iesu Christo, & statim recessit serpens. Quo-
facto, pro

A facto procumbēs humi,precatus est dominum in hæc verba:Deus, cuius gloria honoratur à nobis, qui omnem operationem inferiorem domas : Deus, cuius voluntas virtute tua consummatur, propter gloriam tuam, exaudi nos:& nunc consummetur in isto iuuene gratia tua. Et si quæ facta sunt per illum iuuenem, hæc nobis surgente eodem, demonstrato. Et statim iuuenis surgens, integram horam requieuit. Sed vbi ad vigorem sensus sui reuersus est, interrogatur à Ioanne, vt causam sui aperiret. Ita ingressus rem omnem explanauit, quemadmodum suprà Andronicus intimauerat. Amorem sibi Drusianæ causam fuisse, vt nec à desiderio mortuæ temperauit, Qui interrogatus rursum à Ioanne, vtrum nunc temeritatis suæ circa reliquias plenas venerationis & gratiæ, aliquem habere potuisset effectum? Respondit: Quomodo aliquid poteram vel audere, vel facere, cum talis bestia repentè in me irruisset, quæ Fortunatum vulnere etiam perculit, qui incentiuum addiderat huius insaniæ, quæ videbatur iam posse quiescere. Mihi autem illud causa mortis fuit,quòd cum animi quadam dementia, & planè infelici languore correptus,detraxissem defuncto corpori exuuias,ac discedens paulisper,me iã ad impium facinus præ- *Suscitatur Callimachus*

B parabam,quo volebam cum defunctæ corporis reliquiis conuenire:ecce vidi,quemadmodum speciosus iuuenis corpus Drusianæ sua veste velabat,à cuius facie scintillæ ignis reliliebant in totum sepulchum.Ex quibus vna in me veniens;vocem dedit,Callimache morere,vt viuas. Quis fuerit homo iste,nescio.Sed quia te video hic Dei seruum,& nunc apparuisti mihi,cognosco & illum angelũ Dei fuisse,& noui quia verè à te Deus adnunciatur. Vnde rogo & deprecor, ne me in hac erumna relinquas.Scio enim atque reminiscor quæ gesserim, & quàm indigna tentauerim. Et ipse animo mœreo.vtinam viscera mea referare posses,& videre interiorem mei sensum doloris.Denique mœreo, quod nequaquam à tantis flagitiis tentauerim*. Sed huius mœroris à te expecto medicinam: qui vt es Dei omnipotentis prædicator,cuius est filius verus dominus noster Iesus Christus, ita à te verbum eius cupio scire. Nec dubito, si manum porrigas,vt & vocis eius compleatur veritas,quæ dicebat,Oportere me mori vt viuerem.Mortuus sum autem ille insolens,sed resuscitatus sum mitis atque mansuetus. mortuus sum gentilis,sed resuscitatus sum Christianus.cognosco iam quidem ve- *Callimachus moritur gentilis, resuscitatur Christianus.*

C ritatem,sed peto vt plenius mihi tuis magisteriis reueletur,Quibus verbis lętatus Apostolus:Et quid agam(inquit) Domine Iesu Christe,nescio. Obstupui in excessu meo,tanquam tuam esse misericordiam:simul insolitam quandam patientiam tuam recognosco.Hæc cum dixisset,benedicens dominum,apprehendit Callimachum,& osculatus est eum, dicens : Benedictus dominus Deus & filius eius Iesus Christus,qui tui misertus est,& à furore atque demẽtia mortis specie liberauit,qui illa tua refrigerauit incendia,qui occasionem culpæ ademit,qui vesanę libidinis tẽtamina succidit,qui iam mortuum peccato rursum reddidit vitæ,vt in domini nostri Iesu Christi fide gratiaque requiescas. vides quanta multitudo ad ministerium nostrum, & ad salutem tuam venerit. Andronicus autem vbi vidit Callimachum resuscitatum,viscera maritali resolutus affectu,rogare cœpit Apostolum,vt Drusianam quoque resoluta morte reuocaret,dicens:Oportere eam resurgere, vt tristitiam exuat, cui iam mortua videbatur, mœrorẽ quo possit absoluere:eo quòd doluit occasione formæ suæ iuuenem esse deceptum.Rogat ergo vt & ipsam resuscitaret,& quando vellet dominus, iterum auocaret eam.Motus itaque Ioannes & petitione viri,& modestia Drusianæ, accedens ad sepulchrum, & manum eius tenens,cum dominũ esset deprecatus: Drusiana(inquit)surge in nomine Iesu Christi *Drusiana Suscitatur.*

D Domini nostri,surge in gloria eius. Quæ surgens ascendit de tumulo, & cum vidisset se nudam, in illo tenui tantum velamine,causam quæsiuit. Quam vbi ab Apostolo cognouit, honorificauit Dominum,ac se induit.

Deinde respiciens Fortunati corpus iacere,ait ad Ioannem: Pater,& hic resurgat quæso,quamuis funeris mei se præbuerit proditorem. Quod vbi audiuit Callimachus,rogare cœpit, ne hominem improbum resuscitare vellet,cuius incentiuo præcipitatus sit in furorem,quòd hunc etiam quã audierat gratia non contigerit,eo quòd de se tantum & Drusiana resultauerit venerabilis illius vocis oraculum: Dignum(inquit)morte iudicauit,quem dignum resurrectione non prodidit.Cui respondit Ioannes:Non dicimus filii,malum pro malo reddere.Nam & nos peccatores sumus, qui grauia commisimus, & per dominum nostrum Iesum Christum consecuti sumus misericordiam, qui non putauit mala pro malis esse reddenda, sed pœnitentia & conuersione sepelienda delicta. Sed si *Mat.5.*

mihi non permittis vt Fortunatus resurgat, Drusianæ hoc munus atque opus erit. Quæ repleta spi-

E ritu sancto,accedens ad corpus Fortunati,ait: Domine omnipotens, qui concessisti vt hæc tam miranda opera tua cernerem qui me consortem nominis huius esse voluisti:qui denique contulisti mihi vt non solum te ipsa cognoscerem,sed etiam maritum consortio quodam germanitatis agnoscerem:qui mortem elegisti meam,vt separata paulisper à corpore,magis essem tua:qui iuuenem istum abire iussisti,vt in eo culpa moreretur,vita repararetur: Et nunc igitur Domine,ne despicias preces famulæ tuæ;iube Fortunatum resurgere,etsi proditor meus esse tentauerit. Et adprehendens manũ *Drusiana suscitat Fortunatum.*

eius,inquit:Surge Fortunate in nomine Iesu Christi,Domini & Dei nostri, Qui cum surrexisset, & vidisset Drusianam resuscitatam,Callimachũ domino credidisse,ingratus salutis suæ, ait : Mori sibi melius fuisse quàm resuscitari, ne videret quod etiã ad illos virtutis gratia peruenisset. Quẽ aspiciẽs Ioannes ait : Hoc est quod dominus in Euangelio locutus est, quia arbor mala malos fructus facit. *Mat.7.&* Malæ enim radicis succus inoleuit,& ideo non potest bonus fructus succo degenerante cõcrescere. *12.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Nihil hic communis natura deliquit, sed radicis totum est vitium. Eadem omnes arbores fœcunditate, & quasi quodam gremio parentis ac sinu fouet terra mater, ac prouehit: eiusdem quoque aëris F
temperie ager omnis vtitur. Dominus quoque omnipotēs pari vsu omnia imbre perfundit, & eodē sole tepefacit secreta terrarum & ligna syluarum: sed diuersus est fructus, variúsque prouentus arborum singularum: alia sterilis est, alia fœcunda. Atqui in illa sterili, radix vitij causa est, quæ terrenæ vbertatis & cœlestium beneficiorum gratiam sentire non potuit. Similiter autem omnes homines Deus noster ad imaginem suam fecit, hoc est, ad illam diuinam gratiam prouocauit, vt misericordiam, virtutē, pietatē, atque iusticiā, & cætera quæ in Deo laudamus, & nos imitari debemus: suum oriri iussit solē, & omnibus dominus noster Iesus Christus aduenit, omnibus crucifixus est, omnibus surrexit. Sed hoc tantū munus ac donū Dei patris, qui pro nobis tradidit filiū suū, itémque domini nostri Iesu Christi, qui se pro nostra redemptione obtulit, pauci vsque ad finem vendicāt. Alij fastidiunt, & oblatam salutem recusant, dum nolunt credere auctorem salutis. Plerique etiam, dum inuident gratiæ diuinæ, quæ operatur in nobis, se hoc cœlesti fructu abdicant: vt iste miser inuidia deceptus, nec redditæ sibi vitæ munere gratulatur. habet igitur carbones suos, habet & fructum malæ G
arboris, quē accendat ignis, & suis se consumit incendiis. Separetur radix huiusmodi à fidelium cōuersatione, & ab omni opere timētium Deū, ab omni deuotorum munere, à congregatione sanctorum, & à communione sacramentorum. Non habeat communionem cum viuente Drusiana, cuius & mortem iniuria dignam putauit, & vitam inuidia ferre non potuit. Nos autem communionem quam deferebamus mortuæ viuenti impertiamus. Ita gratiarum domino nostro Iesu Christo actione celebrata, domum Andronici Apostolus repetiuit: vbi suggerente sibi spiritu, fratribus ostendit, Fortunatum vulneratum denuò à serpente esse. iussitque citò aliquem dirigi, qui nunciaret fidem

Obstinati hominis exitus.

veri. Vnum igitur ex iuuenibus destinarunt, qui regressus vidit eum iam frigidū, & per corpus eius venena serpentia. Sed vbi nunciatum esset Ioanni, quòd intra tres moriturus esset horas, ait: Habes filium tuum diabole. & illam diem cum fratribus letū exegit. Altera verò die Craton philosopus in foro proposuerat, de contemptu diuitiarum exempla se editurum. Erat autem spectaculum huiusmodi. Duos iuuenes persuaserat, ditissimos ciuitatis fratres, vt distracto patrimonio, gēmas emerēt singulas, quas in conspectu plebis publicè fregerunt. Quod dum facerent illi, contingit vt transiret H
fortè apostolus. Qui vocans ad se Cratonem philosophum, ait: Stultus est iste mundi contemptus,

Mundi contemptus fictilis. Mat. 19. Luc. 18.

qui hominum ore laudatur, diuino iam pridem iudicio condemnatus. Sicut enim vana medicina est, ex qua non abscinditur morbus: ita vana doctrina est, ex qua non vitia curantur animarū & morum. Atqui magister meus iuuenem cupientem ad vitam æternam peruenire, his verbis instruxit, quibus diceret: Vt si vellet perfectus esse venderet omnia sua, & daret pauperibus: quo facto, thesaurum in cœlis acquireret, & vitam quæ finem non habet inueniret. Ad quem Craton: Humanæ, inquit, cupiditatis fructus in medio hominum positus, confractus est. Sed si verè Deus est magister tuus, & vult hoc fieri, vt pauperibus erogetur cēsus precij harum gemmarum, fac reintegrari species, vt quod ego feci ad famam hominū, tu facias ad gloriā eius, quē tuum magistrum esse cōmemoras. Tunc beatus Ioannes colligens fragmenta gemmarum, illaque manu retinens, eleuauit oculos ad cœlum, & dixit: Domine Iesu Christe, cui nihil impossibile est, qui fractum mundum per lignum concupiscentiæ, rursus per lignum crucis tuæ, in tuis fidelibus restauraſti: qui nato cæco oculos,

Ioan. 9. & 11

quos natura negauerat, reddidisti: qui mortuum Lazarum & sepultum, post quartum diem ad supe- I
ros reuocasti, & omnes morbos omnesque ægritudines uirtutis tuæ verbo subiecisti: adesto nūc super istos lapides precioſos, quos ignorantes fructus eleemosynæ ad plausus hominum confregerūt; tu Domine, per manus angelorum tuorum modò recupera vt precio eorum misericordiæ vsus expletus, faciat credentes tibi ingenito patri per vnigenitum filium tuum, Dominum nostrum Iesum Christum, cum sancto spiritu illuminatore & sanctificatore totius ecclesiæ, in sæcula sæculorum. Cumque respondissent fideles, qui cum apostolo erant, & dixissent, Amen. ita mox sunt solidata

Gemmæ recōpinguntur in vsus pauperum.

fragmenta gemmarum, vt nec signum aliquod in iis quòd fractæ fuissent, remaneret. Quæ Craton philosophus cum suis discipulis cernens pedibus apostoli aduolutus, credidit exindē, & baptizatus est cum omnibus, cœpitque & ipse fidem Domini nostri Iesu Christi publicè prędicare, Itaque duo fratres illi, quos diximus, venundātes gemmas, quas vendito patrimonio suo emerant, pauperibus tradiderunt: & cœpit de reliquo infinita turba credentium adhærere Apostolo. Quæ cum fierent accidit vt eodem exemplo duo honorati ciuitatis Ephesiorum omnia sua venderent, & egentibus K
distribuerent, sequentes Apostolum per ciuitatem euntem, & verbum Domini prædicantem. Hi cum Pergamum vrbem ingrederentur, viderunt seruos, suos sericis indutos vestibus, in publicum procedentes, & in gloria seculari fulgentes. Vnde factum est, vt sagitta diaboli percussi, tristes efficerentur: quòd se in vno pallio viderent egentes, suos verò seruos potentes atque fulgētes. Sed hos dolos diaboli intelligens Apostolus Christi ait: Video vos & animos mutasse, & vultus propter hoc

virgas in aurum & saxa in gemmas conuertit Apost.

quod doctrinam Domini mei Iesu Christi secuti, omnia quæ habere potuistis, pauperibus contulistis. Vnde si vultis recuperare omnia, quæ in auro, argento, & lapidibus precioſis quondā habebatis, deferte mihi virgas rectas in singulis facibus. Quod cum feciſſent, inuocato nomine domini Iesu Christi, conuersæ sunt in aurum. Et dixit ad eos Apostolus: Adferte mihi lapides minutos à littore maris. Quod cum & ipsum feciſſent, inuocata maiestate domini, conuersi sunt in gēmas lapilli omnes. Et

A nes. Et cõuertus ad viros istos beatus Ioannes: Circuite(inquit)aurifices & gemmarios per dies septem,& cum probaueritis aurum verum & veras gemmas esse,nunciate mihi. Euntes autem, ambo post septem dies reuersi sunt ad apostolum dicẽtes: Domine,omnium aurificum officinas circuiuimus,qui omnes dixerunt,tam purum aurum se nunquam vidisse. Sed & gemmarij eadem dixerunt, tam optimos lapides & præcioſos se nunquam vidisse.

Tũc dixit eis sanctus Ioannes: Ite,& redimite vobis terras quas vendidistis, quia cœlorũ prædia perdidistis. Emite vobis sericas vestes,vt pro tempore fulgeatis sicut rosa,quæ odorem & ruborem ostẽdens,repentè marcessit.suspiraſtis enim in vestrorũ aspectu,& vos effectos pauperes gemuistis: estote ergo floridi,vt marcescatis:estote diuites temporaliter,vt in perpetuo mendicetis. Nunquid non valet manus domini,vt faciat diuitias affluentes,& imcõparabiliter splendẽtes ? sed certamen statuit animorũ,vt credãt se æternas habituros diuitias,qui pro eius nomine tẽporales opes habere noluerunt, Denique narrauit nobismagister noster de quodã diuite,qui epulabatur quotidiè,& fulgebat in auro & purpura.ad cuius fores iacebat mendicans Lazarus,qui cupiebat vel micas quæ de
B mẽsaeius cadebãt,accipere: & nemo illi dabat. Cõtigit autem,vt vna die ambo deficerẽt,& ille mẽdicus duceretur in requiẽ quæ est in sinu Abrahæ,diues autẽ mitteretur in flãmam incẽdij. Vnde eleuans oculos,vidit Lazarũ,& rogat vt intingat digitũ in aquã,& refrigeraret os suum,quo cruciaretur in flãmis.Cui respõdens Abrahã dixit: Memẽto fili,quia recepisti bona in vita tua: Lazarus autẽ hic similiter mala.Quare meritò iste nũc consolatur,cũ tu torqueris.Et in omnibus chaos magnũ inter vos & nos firmatum est,vt neque inde huc,neque hinc illuc transire possint. At ille respondit: *Sunt mihi quinque fratres,obsecro vt surgat aliquis,qui moneat eos,ne veniant in hanc flammam.* Cui Abraham ait:Habent Moysen & Prophetas,audiant eos.Ad hæc ille respondit: Domine, nisi resurrexerit aliquis,non credunt. Cui dixit Abrahã:si moysi & Prophetis non credunt,neque si aliquis resurrexerit, fidem habebunt.Hos autem sermones suos Dominus & Magister noster virtutũ firmabat exemplis.Nam cum dicerent ei,Quis inde huc venit vt credamus ei? Respondit ille: Deferte huc mortuos quos habetis.Cumque adportassent coram illo adolescentem mortuum,veluti
C dormiens excitatus est ab eo,& dabat fidem cunctis sermonibus suis, Sed vt quid ego de Domino meo referam,cum in presenti sint, quos in eius nomine & vobis presentibus atque aspicientibus à mortuis excitaui?In cuius nomine & paraliticos curatos vidistis,leprosos mundatos, & cæcos illuminatos,& multos denique à dæmonibus liberatos.Sed has virtutum opes habere non possunt,qui voluerint diuitias habere terrenas.Denique vos ipsi quando ad infirmos intrastis, inuocato nomine Iesu Christi,saluati sunt illi. Fugastis dæmonia, & cæcis lumina reddidistis. Ecce ablata est hæc gratia à vobis,& facti estis miseri qui eratis fortes & magni.Et cum tantus esset timor in dęmoniis, vt iussu vestro obsessos homines derelinquerent: modò vos timebitis dæmonia.Amator enim pecuniæ seruus est Mammonæ. Mammona autem dæmonis nomen est,qui lucris carnalibus præest,
& dominator eorum qui diligunt mundum.Ipsi autem amatores mundi non possident diuitias sed ipsi à diuitiis possidentur.Absurdum enim est,cum sit vnus venter, cui tot cibi reponãtur, qui mille ventribus satisfacerent:& vni corpori tot vestes, quæ mille hominum corporibus præbere indumenta valeant,Sic frustrà,quod in vsum non venit,custoditur:& cui custodiatur,omninò nescitur,
D dicente sancto Spiritu per Prophetam:Vanè conturbatur omnis homo,qui thesaurizat, & ignorat cui cõgreget ea. Nudos nos fuderũt in lucẽ partus mulierũ,egentes & cibi & poculi:nudos nos recipiet terra,quos edidit.In cõmuni possidemus cæli diuitias, splẽdor solis diuiti & pauperi æqualis est,similiter lunæ lumen & syderum. Aeris quoque temperies,& pluuiarum guttæ:& ecclesiæ ianua, & fons sanctificationis,& remissio peccatorum,& participatio altaris,& esca corporis & potus sanguinis Christi, & chrismatis vnctio,& gratia largitoris,& visitatio Domini, & indulgentia peccati: hæc omnia absque personæ acceptione,æqualis est dispensatio cõditoris. Neque aliter diues,aliter pauper his donis vtitur. *Sed miser & infelix homo,qui vult plus aliquid habere quam sufficit.* Nascũtur enim hinc calores,febrium rigores,frigorum dolores varij in cunctis corporum membris.Et neque esca cibari potest,neque poculo satiari, vt cognoscat auiditas non sibi pecunias profuturas: quæ repositæ,custodibus suis solicitudinem diurnam nocturnamque incutiunt, & nec vnius horæ spatio quietos aut securos esse patiuntur.Nam dum custodiuntur, fures insidiantur: dum possessio colitur,dũ aratris intendũt,dum soluũt * Viscalia,dũ ædificẽt promptuaria,dum lucris studẽt,dum
E potentiorum impetus mitigare nituntur,dum minus potentes nudare contendunt, dum iras suas quibus possunt inferunt,& inlatas in se tolerare vix possunt,dum blandimenta carnis assentiunt,dũ ludere tabulis & spectaculis non perhorrescunt,dum polluere & pollui non metuunt,subitò exeũt, de isto sæculo,nudi,sola secum peccata portantes,pro quibus sunt pœnas passuri perpetuas. Hæc dicente sancto Ioanne apostolo,ecce efferebatur iuuenis à matre vidua, qui triginta diebus elapsis vxorem primum duxerat.Venientes autem turbæ quæ exequiis officia faciebant simul cum matre vidua, coniecerunt se ad pedes apostoli, eundem omnes pariter mugitum fletusque ac gemitum emittentes.Rogabant enim,vt in nomine dei sui, sicut Drusianam, ita & hunc iuuenem mortuum resuscitaret. Tantus autem omnium tum extitit fletus vt etiam ipse Apostolus vix à fletu & lachrymis temperaret. Itaque prosternens se in orationem diutissimè fleuit. Et exurgens ab oratione, expandit manus suas ad cœlum,intra se diutissimè orationi intentus. Hoc cum feciſſet & tertiò, iubet

Elegans & plena grauitatis S.Ioannis disputatio contra diuitias.

Luc.16.

Luc.7.

Mammona dæmonis nomen est.

Euseb.lib. 5.cap.11.

Salutis & necessitatis communia omnia.

al.fiscalia.

Universidad de Deusto Biblioteca

solui inuolutum corpus,& ait:O iuuenis Syrice,qui amore carnis tuæ ductus citò animam amisisti: F
ô iuuenis,qui nescisti creatorem tuum,qui Saluatorem hominum non cognouisti,amicum verò,
& idcircò in insidias hostis pessimi incurristi: ecce pro ignorãtia tua lachrymas Domino meo simul
& preces effudi, vt exurgens à mortuis, lethi vinculo resoluto, istis duobus Attico & Eugenio an-
nuncies, quantam gloriam amiserint,& quantã incurrerint pœnam. Tũc exurgens Stacteus ado-
rauit Apostolum & cœpit increpare discipulos eius dicens: Vidi angelos vestros flentes, & satanæ
angelos in vestra deiectione gratulantes. Iam enim regnum paratum vobis, & ex coruscantibus
gemmis zetas instructas, plenas gaudii, plenas epulis, plenas deliciis, plenas denique vita per-
tua, & lumine æterno, paruo tempore amisistis: & acquisiuistis vobis loca tenebrarum, plena
draconibus, plena stridentibus flammis, plena cruciatibus, & incomparabilibus pœnis, plena
doloribus, plena angustiis, plena timore & tremore horrifico. Amisistis loca floribus immar-
cessibilibus plena, fulgentia, plena vocibus organorum: & acquisiuistis è cõtra vobis loca, in quibus
diu noctuque non cessat mugitus, & vlulatus, & luctus. Nam nihil aliud vobis supereſt, nisi rogetis
apostolum Domini, vt sicut me resuscitauit ad vitam, ita vos quoque resuscitet ab interitu ad salutẽ, G
& animas vestras quæ iam de libro vitæ deletæ sunt, iterum reducat. Quibus dictis, & ipse qui re-
cens suscitatus fuerat,& omnis populus vna cum Attico & Eugenio, prosternebat se pedibus Apo-
stoli, & exorabant vt intercederet pro his ad dominum. Quibus sanctus apostolus hoc dedit in res-
ponsis: vt per triginta dies Deo pœnitentiam offerrent, in quo spatio maximè precarentur, vt virgæ
aureæ ad suam naturam redirent, similiter & lapides ad vtilitatem, qua nati fuerant, remearent. Fa-
ctum est autem, vt triginta dierum transacto spatio, cum virgæ mutarentur, & petræ, venientes At-
ticus & Eugenius, dixerunt apostolo: Semper misericordiam docuisti, semper indulgentiam prædi-
casti, & præcepisti vt homo homini indulgeret. Et si hominem homini indulgere vult Deus, quan-
tò magis ipsi, cum deus homini & indulget & parcit, in quem peccatum nostrum contulimus, &
quod oculis concupiscentibus in mundo deliquimus, oculis flentibus pœnitemus. Oramus nunc
igitur te domine, oramus apostole Dei vt indulgentiam quam semper promisisti verbis, factis tan-
dem ostendas. Tunc sanctus Ioannes flentibus & pœnitentibus, vniuersis etiam pro his interueni-
entibus, dixit: Dominus deus noster his sermonibus vsus est, dum de peccatoribus ageretur, vt di- H
ceret, Nolo mortem peccatoris, sed volo potius vt conuertatur, & viuat, Nam dum nos doceret de
pœnitentibus dominus Iesus Christus, ait: Amen dico vobis, quia magnum gaudium est in cœlo
super vnum peccatorem pœnitentem, & conuertentem se à peccatis suis: & amplior lætitia super
illo est, quàm super nonaginta nouem, qui non peccauerunt. Vnde vos uolo scire, quia dominus ac-
cipit pœnitentiam horum. Conuersusque ad Atticum & Eugenium, dixit: Euntes reportate virgas
ad syluam, vnde eas assumpsistis, quoniam ad suam iam sunt naturam reuersæ: & lapides, quoniam
petræ effectæ sunt, vt antè fuerant. Quod cum fuisset impletum, receperunt gratiam, quam amise-
rant: ita vt iam iterum fugarent dæmones sicut prius, & infirmos curarent, & cœcos illuminarent,
multasque indies per eos virtutes dominus faceret. Dum hæc fierent apud Ephesum, & omnes in-
dies magis magisque Asiæ Prouinciæ Ioannem & excolerent & prædicarent, accidit vt cultores
idolorũ excitarent seditionem. Vnde factum est, vt Ioannem traherent ad templum Dianæ, & vrge-
rent eum, vt ei fœditatem sacrificiorum offerret. Inter hæc beatus Ioannes inquit: Ducamus omnes I
eos ad ecclesiam domini nostri Iesu Christi, & cum inuocaueritis nomen eius, faciam cadere tem-
plum hoc, & comminui idolum hoc vestrum, Quod vbi factum fuerit, iustum nobis videri debet, vt
relicta superstitione eius rei quæ à Deo meo victa est, & confracta, ad id ipsum conuertamini. Ad
hanc vocem conticuit populus: & licet essent pauci qui contradicerent huic definitioni, pars tamẽ
maxima consensum attribuit. Tunc Beatus Ioannes blandis alloquiis exhortabatur populum, vt à
templo longè se facerent. Cumque vniuersi exteriore parte foras exissent, voce clara clamauit: Vt
sciat hæc omnis turba quia idolum hoc Dianæ vestræ dæmonium est, & non deus, corruat cum om-
nibus manufactis idolis quæ coluntur in eo: ita tamen, vt nullam in hominibus læsionẽ faciat. Con-
tinuò ad hanc vocem apostoli, omnia simul cum templo suo idola ita corruerunt, vt efficerentur si-
cut puluis, quem proiecit ventus à facie terræ. Itaque conuersa sunt eadem die xij. milia gentilium,
exceptis paruulis & mulieribus, & baptizati sunt à beato Ioanno, & virtute consecrati, Quæ cum
animaduerteret Aristodemus, qui erat põtifex omnium illorum idolorum, repletus spiritu nequis-
simo, excitauit seditionem in populo, vt populus contra populum pararetur ad bellum. Ad quem K
conuersus Ioannes: Dic mihi Aristodeme (inquit) quid faciam vt tollam indignationem de animo
tuo? Cui Aristodemus: Si vis vt credam Deo tuo, dabo tibi venenum bibere. quod cum biberis, &
non fueris mortuus, apparet verum esse deum tuum. Respondit apostolus: Venenum si dederis
mihi bibere, inuocato nomine domini mei, nocere non poterit. Cui rursus Aristodemus:
Volo vt prius videas bibentes. & statim morientes, vt vel sic possit cor tuum ab hoc poculo ab-
horrere. Ad quem beatus Ioannes: Iam antea dixi tibi, quia paratus sum bibere, vt credas in Do-
minum Iesum Cristum, cum me videris post veneni poculum sanum. Perrexit itaque Aristodemus
ad Proconsulem, & petiit ab eo duos viros de quibus debebat vltimum supplicium sumi. Quos cũ
statuisset in medio foro coram omni populo, aspiciente apostolo, fecit eos bibere venenum: qui
mox vt biberunt, spiritum exhalauerunt. Tunc conuersus ad Ioannẽ Aristodemus: Audi me (inquit)
& recede

Iam nomina duorum recenset, qui diuitiarum cupidi, facti sunt apostatæ.

Descriptio inferni.

Penitentiæ vis, & eiusdem ratio in primitiua ecclesia.

Luc. 15. Mat. 18.

Ad vocem Apost. ruit dianæ idolũ & templum de cuius excell. vlin, strabo. & mela. Nicep. lib. 2. c. 42. Aristodemi cum B. Ioãne sponsio.

Universidad de Deusto

A & recede ab hac doctrina tua, qua à deorum cultura reuocas populum: aut accipe & bibe vt ostendas omnipotentem esse Deum tuum, si posteaquam biberis, poteris incolumis permanere. Tunc beatus Ioannes, iacentibus mortuis his qui venenum biberant, vt intrepidus & constans accepit calicem, & signaculum crucis faciens, ita locutus est: Deus meus, & pater domini nostri Iesu Christi, cuius verbo cœli firmati sunt, cui omnia subiecta sunt, cui omnis creatura deseruit, & omnis potestas subiecta est, quem & metuit & expauescit. Itaque nos te ad auxilium inuocamus, cuius audito nomine serpens conquiescit, draco fugit, silet vipera, & rubeta illa quæ dicitur rana inquieta torpescit, scorpius extinguitur, regulus vincitur, & phalangius nihil noxium operatur: denique omnia venenata, & adhuc ferociora repentia & noxia animalia terebrantur. Tu inquam ille, extingue hoc venenosum virus, extingue operationes eius mortiferas, & vires quas in se habet euacua: & da in cõspectu tuo omnibus his quos tu creasti, oculos vt videant, aures vt audiant, & cor vt magnitudinem tuam intelligant. Et cum hæc dixisset, os suum, & totum semetipsum armauit signo crucis, & bibit totum quod erat in calice. Et posteaquam bibit, dixit: Peto, vt propter quos bibi, conuertantur ad te

Causa picturæ, qua S. Ioannes cum calice exprimitur.

B Domine, & salutem quæ apud te est, te inluminante mereantur. Attende autem populo, Ioannem per tres horas vultum habere hilarẽ, & nulla penitus in eo esse signa palloris aut trepidationis, clamare voce magna cœpit: Vnus Deus verus est, quem colit Ioannes. Aristodemus tamen ne sic quidem credebat, populo obiurgante hunc. Ille autem conuersus ad Ioannem, dixit: deest mihi adhuc vnum, quod si istos qui hoc mortui veneno sunt, in nomine dei tui excitaueris, emũdabitur ab omni dubio mens mea. Quæ cum dixisset, plebs insurgebat in Aristodemum, dicens: Incendemus te & domum tuam, si pergas vlterius apostolum sermonibus tuis fatigare. Videns itaque Ioannes acerrimè seditionem fieri petiit silentium. & omnibus audientibus ait: Prima est, quã de virtutibus diuinis imitari debemus patientia, per quam ferre possumus incredulorum insipientiam, Vnde si adhuc Aristodemus ab infidelitate tenetur, soluamus nodos infidelitatis eius. Cogetur, quantumuis serò, agnoscere creatorem suum. non enim cessabo ab hoc opere, donec medela eius possit vulneribus opitulari, Et sicut medici, habentes inter manus ægrum medela indigentem: ita etiam nos, si adhuc curatus non est Aristodemus his quæ facta modò sunt, curabitur illis quæ iam faciam. Et cõ

Crux extinguit vim veneni.

C uocans ad se Aristodemum, dedit ei tunicam suam, ipse verò pallio amictus cœpit stare. Cui ait Aristodemus: Vt quid tunicam mihi tuam dedisti? Ad quem Ioannes: Vt vel sic confusus, à tua infidelitate recedas. Et Aristodemus: Et quomodo (ait) me tunica tua faciet ab infidelitate recedere? Cui respondit apostolus: Vade, & mitte eam super corpora defunctorum, & dices ita: Apostolus domini nostri Iesu Christi misit me, vt in eius nomine exurgatis, vt cognoscant omnes, quia vita & mors famulantur domino meo Iesu Christo. Quod cum feciſſet Aristodemus, & vidisset eos exurgere, adorans Ioãnem, festinus perrexit ad Proconsulem, & cæpit clamosa voce dicere: Audi me, audi me Proconsul, meminisse te puto, quòd contra Ioannem frequenter iram tuã excitauerim, & multa quotidiè cõtra eum sim molitus: vnde vereor, ne iram eius experiar. Deus enim sub specie hominis latens, venenum bibens, non solum incolumis perseuerat, sed etiam eos qui veneno mortui fuerãt, per manus meas, tunicæ eius attactu, ipse illos reuocauit vt viuãt, nulla secum signa mortis habẽtes. Quæ audiens Proconsul: Et quid vis vt faciam inquit? respondit Aristodemus: Eamus, & aduoluti

Tunica B. Ioannis excitat mortuos.

D eius genubus, veniam postulemus, & quidquid nobis ille iusserit, faciamus. Tunc venientes simul prostrauerunt se, indulgentiam flagitantes. Quos ille suscipiens, orationem cum gratiarum actione obtulit deo, præcepitque eis vnius hebdomadæ ieiuniũ: quo expleto, baptizauit eos in nomine domini nostri Iesu Christi, patrisque eius omnipotẽtis, & inluminatoris Spiritus sancti, Qui cũ baptizati fuissent cum vniuersis domibus & familiis suis, affinitatibusque, fregerunt omnia simulachra, & fabricauerunt basilicam in nomine sancti Ioannis: in qua ipse Ioannes apostolus adsumpus est hoc ordine. Cum esset annorum nonaginta septẽ, apparuit ei dominus Iesus Christus, cũ discipulis suis & dixit ei: Veni ad me, quia tẽpus est, vt epuleris in conuiuio meo cum fratribus tuis. Itaque cũ surrexisset apostolus, addidit idem dominus: Dominica resurrectionis meæ die, quæ post quinque dies futura est, ita venies ad me. & cum hæc dixisset, cœlo receptus est. Interea inlucescente dominica, cõuenit vniuersa multitudo ad ecclesiam, quæ in eius nomine erat exstructa. Ibi à plurimo pullorũ cantu, cũ egissent mysteria Dei, horã circiter diei tertiã, omnem populũ in hæc verba allocutus est. Conserui & cohæredes & comparticipes regni Dei vidistis quæ dominus Iesus per manus nostras

Causa & origo, quòd templa sanctis Dei dedicantur.

E opera facere dignatus sit. Nos quidem ministri fuimus volũtatis illius: ille verò auctor operũ, quæ à nobis fieri videbãtur, extitit, illoque iubẽte omnia fiebãt. Quare illa signa, dona, requiẽ, ministeriũ, gloriam, fidẽ, cõmunionem, munera, gratiã, quãdiu donauit ille, accepimus, quãdiu cõcessit, diuisimus. In illo cõuersati sumus, in illo viximus. Sed nũc ad aliud is me opus vocat, quod cõsummari debet in domino. Dissolui iã delectat, & esse cum Christo: vt hoc quod olim desiderauimus, tribuere is tandem dignetur. Quid igitur iam vobis pro exangysi relinquã? Sed habetis eius pignora, habetis depositum mansuetudinis eius atque pietatis, In vobis conuersetur illud, in vobis caste viuentibus delectetur. In vobis præterea epuletur patrium cibum, vt faciatis voluntatem patris qui in cœlo est. Denique in vobis coronetur ea laurea quam ipse composuit his floribus, quos ipse proprio cruore vestiuit. Tu autem Domine Iesu, ecclesiam tuam quam edificasti tibi, misericordia tua benignè protege. Tu enim domine solus misericors es, solus pius, solus saluator & iustus: qui

Nota plenam energia oratione S. Ioannis.

Græca vox est ἐξαγγυησις, est, vadimonium pignus.

F

radix es immortalitatis,& fons incorruptionis, consortium nobis huius communionis sanctifica. F
Et adiecit: Deus,qui solus es saluator, qui hanc plebem per gloriosam filij tui passionem acquirere
dignatus es in libertatem,& commanentem in tuis præceptis,& abundãtem in tuis bonis operibus,
Hæc est vera collecta. semper,quæso domine,custodire digneris. Exaudi supplices serui tui preces,& dirige hanc plebem
tuam,tibi dicatam,legibusque tuis seruientẽ,& quem adoptiuum tibi populum elegisti, insuper &
filios vocare dignatus es. Dirige inquam,in præceptis tuis diebus ac noctibus gradientẽ, per bene-
Benedictio Eucharistica. dictum vnigenitum filium tuum,qui nos elegit esse discipulos,& ouium tuarum pastores esse cõsti-
tuit: qui tecum pater viuit,dominatur, & regnat,cum sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Et cum
cõpleuisset orationem,petiit sibi dari panem: & respiciens ad cœlum,benedixit eum, & fractũ ero-
gauit omnibus dicens: Pars mea sit vobiscum, & vestra mecum. Continuóque ad Byrrum ait (hoc
nomen viro erat)vt adsumptis duobus fratribus,cum duobus cophinis & ferramẽtis,sequeretur se.
Egressus igitur summa cum animi tranquillitate,præcepit vt plerique discederent. Et cum venisset
ad sepulchrum quoddam, vnus de fratribus ait ad iuuenes quos Byrrus deduxerat: Fodite filioli.
& illi fodiebant. Vrgebat verò eos Apostolus, vt altius foderent. Et cum illi præcepto obedirent, G
hortabatur cæteros fratres,vt sequerentur dominum,& singulorum affectus ædificabat Dei verbo:
Ex his appareret, historiam descriptam ab aliquo, qui morti sancti Ioannis interfuerat. ne videretur ipse,dum iuuenes foderent,feriari. Vbi autẽ, sicut voluit, facta est fouea,nihil quoquã
nostrum sciente,exuit vestem,& strauit eam in illa fouea,& stans sola linea veste tectus, extendens-
que manus Deum inuocabat,dicens: Deus pater omnipotens,& tu domine Iesu, qui seruum tuum
speciali amore fouisti qui adnunciatus es à Patriarchis,nominatus es per legem, redarguere & mo-
nere dignatus es per Prophetas: qui per Euangeliũ miseratus es,& peccata cõdonasti: qui per Apo-
stolos prouocasti, vt ad congregandum tuos populos conuenirent, quos sitientes verbi tui fonte
potasti,mitigasti asperos,& animi defectum replesti Spiritus tui gratia: suscipe tandem Ioannis tui
animam,quem citò elegisti,sed serò adsumpsisti. Tu domine qui seruulũ tuum mundũ à coniunctio-
In hac oratione sancti Ioannis, totius vitæ eius cursus retegitur. Psal.117. Ioan. virgo obiit. ne fœminea præstitisti,te domine rogo,qui festinanti mihi ad nuptias in iuuentute demonstrasti te,
atque dixisti: Mihi necessarius es Ioannes,operã tuã quæro. Sed cũ iuuentutis ardore visus essem nõ
seruare præceptum,& diffisus quòd integritatem seruare vix possem, animũ ad nuptias appulissem:
tu quasi bonus Dominus ægritudinem mihi corporis inferens,castigans castigasti me Domine, & H
morti non tradidisti me. Tertiò quoque studentẽ nuptiis,impedimento leuiore reuocasti. Tu mihi
Domine,in mari dignatus es dicere: Ioannes, nisi meus esses,permitterẽ tibi vxorẽ vt duceres. Tuũ
igitur hoc munus est,qui motum carnis edomare ac temperare es,fidẽ infundere,vt nihil mihi pre-
ciosius sit nisi tibi adhærere. Tu me de morte ad vitam,à seculo ad regnũ Dei, ab ægritudine animi
ad sanitatẽ vocasti. Tu mihi viuendi lex,spirandi gratia es,& certandi corona. Venio ergo ad te Do-
mine venio ad conuiuium tuum: venio inquam gratias agens, quia me dignatus es Domine Iesu
Christe,ad tuas epulas inuitare,sciens quòd ex toto corde meo desiderabam te. Vidi faciem tuam,
& quasi de sepultura suscitatus sum. Odor tuus concupiscentias in me excitauit æternas: vox tua
Hieron. in catal. script. Eccl. plena suauitate melliflua,& allocutio tua incomparabilis eloquiis angelorũ. Quoties te rogaui vt ad
te venirem, dixisti tu: Expecta, vt populum meum liberes, crediturum mihi. & custodisti corpus
Hic alludit ad Euangelium, quod sanctus Ioannes scripsit. meum ab omni pollutione,& animam meam semper inluminasti: & non dereliquisti me cum irem
in exilium,& cum redirem: & posuisti in ore meo verbum veritatis tuæ, vt commemorarem testi-
monia virtutum tuarum: & scripsi ea opera quæ oculis meis vidi, & ea verba quæ audiui ex ore tuo I
his auribus meis. Et nũc ego domine commendo tibi filios tuos, quos tibi ecclesia tua virgo, vera
Nota emphasim orationis diuinæ. mater, per aquam & spiritum Sanctum regenerauit. Suscipe me, vt cum fratribus meis sim, cum
quibus veniens inuitasti me. Aperi mihi pulsanti ianuam vitæ. Principes tenebrarum non occurrãt
mihi,nec veniat mihi pes superbiæ,& manus extranea à te non attingat me: sed susci pe me secundũ
verbum tuum, & perduc me ad conuiuium epularum tuarum, vbi epulantur tecum omnes amici
Origo & causa, quare capita sanctorum, radiata pinguntur. tui. Tu es enim Christus filius Dei viui,qui præcepto patris mundum saluasti, qui & spiritum sanctũ
tuum nobis destinare dignatus es, vt nos de præceptis tuis communes faceret ille : per eundem
spiritum tibi gratias referimus, per infinita sæcula sæculorum. Et cum omnis populus respondisset
Amen,lux tanta apparuit super Apostolum, per vnam ferè horam, vt nullus eam sufferret aspectus.
Abdias interfuit morti sancti Ioannis. signans se totum astitit,& ait: Tu mecum Domine Iesu solus. Et proiecit se supra tumulum in quo
Tertull. cap. 28. lib. de anima. strauerat vestimenta sua,dicens nobis: Pax vobiscum fratres. ac omnes benedicens ac valefaciens,
Nicep. lib. 2. c. 42. Ioã. 21 deposuit se viuentem in sepulchro suo,& iussit se operire,glorificans Dominum. & statim reddidit K
Hieron. in catal. Euseb. lib. 3. cap. 28 lib. 5. cap. 15. & 4. lib. cap. 11. spiritum. qui interfuimus,alij gaudebamus,alij plorabamus. Gaudebamus, quòd tantam cernebamus,gratiam: dolebamus, quòd tanti viri aspectu & presentiæ specie defraudebamur. Et protinus
Manna exiens de sepulchro,apparuit cunctis,quam vsque hodiè gignit locus iste: & fiunt virtutes
per orationes eius frequentes, hic ab omnibus infirmitatibus ægroti liberantur, & periculis exi-
muntur. & precum suarum quisque consequitur effectum. Hic est beatus Ioannes,de quo dominus
prius dixerat ad Petrum: Si eum volo manere,quoad vsque veniam,quid ad te? Tu vero sequere me:
significans,quòd beatus Petrus per crucem honoraturus esset dominum. Hic ergo subito corporis
sommo requiescit in pace, per dominum nostrum Iesum Christum : qui coronis laureis clarificat
sanctos suos, & est æterna laus & expectatio omnibus electis eius. Ipsi gloria & eternitas, virtus &
potestas debetur,in sæcula sæculorum,Amen.

LIBER

Universidad de Deusto Biblioteca

A

LIBER SEXTVS ABDIÆ BABYLONIS EPISCOPI, DE HISTORIA BEATORVM, IACOBI, SIMONIS ET IVDÆ, FRATRVM.

SIMON Chananæus cognomine, ac Iudas, qui & Thaddæus, & Iacobus quem fratrem Domini quidam appellant, fratres germani fuerunt, ex Cana Galileæ oriundi, parentibus Alphæo & Maria Cleophæ filia. Quorum postremus ex eadem matre, sed patre diuerso natus fuit, Ioseph scilicet Iusto, eo cui desponsata beatissima Dei genitrix Maria fuit. vnde & frater Domini, subintellige quoad carnem, Iacobus appellatus est: quia Ioseph Iacobi pater, desponsatam, verùm minimè nu-

B ptam Mariam virginem habebat, quæ spiritu sancto postea impregnata, Saluatorem mundi Christum Iesum dominum nostrum virgo peperit. Itaque ob huius vinculi occasionem à Christo inter discipulos, tres hi Mariæ Cleophæ filij recepti sunt, & posterius ad Apostolatus fastigium subleuati quorum minor natu Iacobus, Christo saluatori in primis semper dilectus, tanto rursus desiderio in magistrum flagrabat, vt crucifixo eo cibũ capere noluerit priusquam à mortuis resurgentẽ videret, quod meminerat sibi & fratribus à Christo agente in viuis fuisse prædictũ. Quare ei primũ omniũ, vt & Mariæ Magdalenæ, & Petro, apparere voluit, vt discipulũ in fide confirmaret: & ne diutinum ieiuniũ tolleraret, fauo mellis oblato, ad comedendũ insuper Iacobũ inuitauit. Is mãsit post subleuationẽ Christi in cœlũ, cum Petro & Ioãne Hierosolymis, & Iudæis verbũ Domini prædicabat, quod eò facilius etiã facere poterat, quia in tẽplo Salomonis publico fungebatur ministerio. Igitur nondũ elapso quartodecimo anno à passione Domini, quando Paulus hunc cũ Tito & Barnaba itineris sociis conuenerat, dextrasque Iacobo & Petro atque Ioanni porrexisset, conuenientibus

C duodecim apostolis in Hyerusalem ad diem festum Paschæ, præsidente Iacobo, & populo audiente, breuiter exposuerunt singuli, quæ in locis singulis fuerant per eos gesta. In quibus diebus Caiphas Pontifex, missis ad eos sacerdotibus rogauit eos, ire ad se, vt aut rationem docerent, quia Iesus ipse sit æternus Deus ac Christus: aut ipse contra doceret, quia non sit. Constituto igitur die ascenderunt in templum Apostoli, & coram omni populo protestari cœperunt de Iesu, simul & arguere Iu-

D dæos de multis, quæ ab his absurdè gerebantur. Et cum starent in gradibus templi, facto populi silentio, docuerunt sacerdotes de vno solo Deo Christo Iesu, Saducæos de resurrectione mortuorum, Samaritas de consecratione Hierusalem, Scribas denique & Pharisæos de regno cœlorum: vniuersum verò populum, quia Iesus est Christus æternus, informarunt. Ad vltimum autem monuerũt vt priusquam progrederentur ad gentes prædicare agnitionem Dei patris, ipsi reconciliarẽtur Deo, sucipientes filium eius. alias enim, eos nullo modo ostenderunt posse saluari, nisi per sancti Spiritus gratiam trinæ inuocationis dilui Baptismate properarent, & Eucharistiam Christi domini sumerent, cui soli de his quæ docuit credere deberent vt sic æternam salutem consequi mererentur. Ita igitur cum per septem dies persuasissent populo & Pontifici, vt confestim ad percipiendum Baptisma festinarent, cumque iam res in eo esset vt venirent & baptizarentur, ecce homo quidam inimicus, tunc cum paucis admodum ingrediens templum, clamare cœpit, & dicere: Quid facitis ô viri Israelitæ? cur nobis tam facile subripitur? cur præcipites ducimini ab hominibus infælicissimis, & à mago deceptis? Cumque hæc diceret, & hæc audiretur ac superaretur ab episcopo Iacobo, cõturbare populũ & seditiones suscitare cœpit, ita vt ea quæ ab apostolo dicebantur, plebs minimè posset audire. Igitur exagitare cuncta clamoribus, & quæ fuerant multo labore ordinata cõuellere, simulque incusare Sacerdotes, & opprobriis atque increpationibus cæpit cunctos accẽdere. & veluti furibundus, singulos quosque ad cædem concitabat Apostolorum, dicens: Quid agitis? quid cessatis, ô segnes & desides? cur non manibus nostris inuadimus, & discerpimus hos omnes? Et cum hæc dixisset, primus rapto ex ara vsto, cædis fecit exordium. Tum deinde & cæteri vidẽtes eum, simili ferebantur insania. fit omnium clamor, cædentium pariter & cæsorum, & sanguis vbique plurimus funditur, & fuga permixta habetur: cum interim ille inimicus homo, Iacobũ adgres-

E sus de summis gradibus precipitem dedit. Quem cũ mortuũ credidisset, vltra mulctare neglexit. In qua collisione, vno pede debilitatus, pessimè claudicabat. Hominem verò inimicum saluum fuisse manifestum est, quem postea dominus ad Apostolatus ministerium destinauit. Igitur Iudæi postquã Paulus ad Cæsarem, quem appellauerat, à Festo præside missus est, & frustratas insidias quas ei intẽderant vident, in Iacobum fratrem domini, immanitatem nequitiæ suæ vertunt. Quem hoc modo adorti sunt. Productum in medium, abnegare eum fidem Christi coram omni populo expetunt. At ille contra omnium opinionem, voce satis libera, & multò maiore quam vellent, coram vniuerso populo, cum omni fiducia profitetur, filium Dei esse Saluatorem & dominum nostrum Iesum Christum. Tum illi non ferentes tam graue & tam liberum testimonium viri, pro eo maximè, quod iustissimus apud omnes habebatur, ob religiosæ & continentissimæ vitæ merita, in necem eius vertuntur, & fauentes sibi occasione temporis, & ex morte Rectoris, alios quàmplu-

Mat. 10. Mar. 3. Luc. 5. & 6.

Niceph. lib. 2 cap. 3. eadem ex Hippolito portuensi: Euseb. sequitur opinionem Egesip.

hierõ fratrem pro fratuele dici putat.

Huius voti meminit D. Hieron. in catal.

Euseb. lib. 1. cap. 14. Similia D. Paulus Epist. ad Galates.

Apostolorũ protestatio.

Vide hieronym. in 2. cap. Mat.

Precipitio. D. Iacobus claudicat.

Ad D. Paulum allusio. Act. 26. in de hist. Euseb. transtulit cap. 22 lib. 2.

Hinc Iusti cognomentum sancto Iacobo additum est.

Universidad de Deusto Biblioteca

rimos aſciſcunt. Contigerat tum fortè Feſtum apud Iudæam obire cunctos, ac ſine rectore ac prin- F
cipe eſſe prouinciam. Nam mortis Iacobi modus licet à Clemente & aliis fuerit intimatus, explora-
tus tamen de eo Egeſippus, qui poſtea primas Apoſtolorum ſucceſſionis fuit, quinto Commenta-
riorum ſuorum libro his verbis refert: Suſcepit (inquit) eccleſiam cum apoſtolis frater Domini Ia-
cobus, qui ab omnibus cognominatus eſt iuſtus, ab ipſis Domini temporibus perdurans vſque
ad nos. Et multi quidem Iacobi vocati ſunt, ſed hic ex vtero matris ſuæ ſanctus fuit. Vinum & cice-
ra m non bibit, ſed neque animal manducauit, ferrum in caput eius non aſcendit. Oleo non eſt petũ-
ctus, ſed neque balneis eſt vſus. Huic ſoli licebat introire in ſancta ſanctorum. Neque enim laneo
vtebatur indumento, ſed tãtum ſindone. Solus ingrediebatur templum, & iacebat ſupra genua ſua,
orans pro populi indulgentia, ita vt orando callos faceret in genubus ad modum cameli ſem-
per genua flectendo, nec vnquam ab oratione ceſſando. Itaque pro incredibili hac continentia,
& ſumma iuſtitia, appellatus eſt Iuſtus: & Oblias, quod eſt interpretatum, munimentũ populi & iu-
ſticia, ſicut & Prophetæ indicauerunt de eo. Quidam ergo de ſeptẽ hæreſibus quæ erant in populo,
de quibus ſuperius diximus, interrogabant eum, quid eſſet oſtium domini? At ille dicebat: Hũc eſſe G
Saluatorem. Ex quibus aliquãti crediderunt, quia Ieſus eſt Chriſtus. Illæ autem hæreſes, quas ſuprà
ſcripſimus, non crediderunt, neque ſurrexiſſe eum, neque vẽturum vt retribuat vnicuique ſecundũ
opera ſua: Qui verò crediderunt, per Iacobum crediderũt. Ex quibus cum multi etiam ex principi-
bus credidiſſent, perturbatio erat Iudæorũ, dicentium: Nihil iam ſupereſt, quin omnis populus cre-
dat in Ieſum, quòd ipſe ſit Chriſtus: Conuenientes igitur ad Iacobum, dicebant ei: Oramus te, vt re-
uoces populũ: quia ecce errat in Ieſu, putans quòd ipſe ſit Chriſtus. Deprecamur ergo te, vt ſuadeas
omnibus conuenientibus in die Paſchæ, de Ieſu. Tibi enim omnes obtemperamus, & de te, tam nos
quàm populus, teſtimonium ferimus, quia iuſtus es, & perſonam vllius non accipis. Tu ergo ſuade
populo de Ieſu, ne erret, tunc omnes tibi obediemus. Aſcende itaque in excelſum locum pinnæ tẽ-
pli, vt in edito poſitus appareas omnibus, & verba tua audiantur à cũctis: quia in diebus Paſchæ cõ-
ueniet non ſolum Iudeorum, ſed & gentiliũ multitudo. Statuerunt igitur ſupradicti Scribæ & Pha-
riſæi, Iacobũ ſupra pinnam templi, & voce magna clamãtes, dixerunt: Virorum iuſtiſſime, cui omnes H
nos obtemperare debemus. quoniam populus errat poſt Ieſum qui crucifixus eſt, enũcia nobis, quid
ſit oſtium Domini. Tum Iacobus ad eos ingenti voce reſpondit: Quid me interrogatis de filio ho-
minis? Ecce ipſe ſedet in cœlo à dextris ſummæ virtutis, & ipſe venturus eſt in nubibus cœli. Cũ hac
reſponſione & teſtimonio Iacobi multis ſatisfactum eſſet, & libenter audiuiſſent, quòd Iacobus ſic
de Chriſto foret proteſtatus, cœperunt glorificare Deum, & dicere: Oſanna filio Dauid. Tum rur-
ſum ipſi Scribæ & Phariſæi cœperunt ad inuicem dicere: Male fecimus, vt tale is teſtimonium præ-
ſtaret de Ieſu. Sed aſcendamus, & præcipitemus illum deorſum, vt cæteri terreantur, & non credant
ei. ſimul & voce magna clamauerunt, dicentes: O o, & Iuſtus errauit. & compleuerunt in hoc ſcrip-
turam, quæ in Eſaia ſcripta eſt, dicentem: Auferamus Iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, propterea
fructum operum ſuorum manducabunt. Aſcenderunt ergo, & præcipitauerunt eum, & dicebant ad
inuicem: Lapidetur homo iſte. Et his dictis, cœperunt beatum Iacobum lapidibus vrgere. Qui deie-
ctus non ſolum mori non potuit, quin conuerſus & ſuper genua ſua procumbẽs, dicebat: Rogo Do-
mine Deus pater, dimitte eis peccatum, non enim ſciunt quod faciunt. Cumque eum talia orantẽ
deſuper lapidibus perurgerent, vnus de ſacerdotibus, de filiis Rhachabitarum (de quibus proteſta- I
tur Hieremias propheta) exclamauit dicens: Parcite quæſo, quid facitis? Pro vobis orat Iuſtus iſte,
quem lapidatis. Et vnus ex ipſis fullo, arreptum fuſtem, in quo res exprimere ſolent, cerebro eius
inliſit. Ita beatus Iacobus, cui Iuſti cognomentum fuit tali tandem martyrio conſummatus eſt, ac
ſepultus in eodem loco propè templum. Atque hic ille eſt, qui extitit veritatis teſtis Iudæis & genti
bus, quia Ieſus eſt Chriſtus, filius Dei viui, qui cum patre & Spiritu ſancto dominatur & regnat in
cuncta ſæcula ſæculorum. Atque hæc de Iacobo. Cuius fratres maiores natu, Simon cognominatus
Chananæus, & Iudas, qui & Thaddæus & Zelotes, & ipſi Apoſtoli Domini noſtri Ieſu Chriſti, cũ per
reuelationem Spiritus ſancti Perſidem fuiſſent regionem ingreſſi inuenerunt ſtatim inter initia ſuæ
prædicationis duos ibi magos, Zaroẽ & Arfexat, qui à facie ſancti Matthei Apoſtoli de AEthiopia
fugerunt. Erat autem doctrina eorum praua, ita vt Deum Abraham, & Deum Iſaac, & Deum Iacob
blaſphemantes, Deum dicerenr tenebrarum, & Moyſen dicerent maleficum fuiſſe, denique omnes
Prophetas Dei à Deo tenebrarum miſſos adſererent. Præterea animam hominis partẽ Dei habere K
dicerent, corporis verò figmentũ à Deo malefactũ eſſe: & ideo ex contrariis ſubſtantiis conſtare, in
quibus lætatur caro, anima contriſtatur: & in quibus exultat anima, & corpus affligitur. Solẽ & Lu-
nam deorũ numero applicantes, aquã ſimul deitatem habere docebãt. Dei autem filiũ dominũ no-
ſtrum Ieſum Chriſtum, phãtaſiam fuiſſe, nec verum hominem, nec ex vera virgine natum, nec verè
tentatũ: nec verè paſſum, nec verè ſepultũ, nec verè tertia die reſurrexiſſe à mortuis, adfirmabãt. Hac
prædicatione polluta Perſida poſt Zaroem & Arfexat, magnũ meruit inuenire doctorẽ, perbeatos
Apoſtolos Simonẽ & Iudã: id eſt, dominũ Ieſũ Chriſtũ, qui ſe diceret Spiritũ ſanctũ decœlo miſſurũ
iuxta promiſſum dicẽtis: Vado ad patrem & mitto vobis Spiritũ paracletum. Hac igitur cauſa ſuſce
pto itinere, vt Perſida à ſeductione nequã Doctorũ liberarent, vt primũ ei appropinquarũt, quos di-
ximus, Apoſtoli Simõ atque Iudas, occurrẽtẽ habebãt exercitũ Varardach ducis regis Babyloniorũ

cui, nomen

Hinc liquet Africanum Paraphraſtẽ egiſſe non Interpretem.

Iacobus ex utero matris ſanctus Euſeb. 9. & 22. cap. lib. 2. Nicep. 38. cap. lib. 2.

S. Iacobus Apoſtolus fuit Iudeæ & Paleſtinarum.

Sap. 2. Eſa. 5.

Iacobi iuſti Martyrium Ier. 46. 35.

Niceph. lib. 2 cap. 3.

Hic incipit hiſtoria de Simone & Iuda.

Zaroes & Arfexat magi.

Luc. 24. Ioan. 14. Act. 1.

A nomen erat Xerses. Hic autem contra Indos, qui fines Persidiis inuaserant, susceperat bellum: erantque in comitatu eius sacrificatores, & arioli, & magi, & incantatores, qui per singulas mansiones sacrificantes dæmoniis, dabant responsa fallaciæ suæ. Contigit autem, vt die qua Apostoli in exercitu erant, concidentes se, & sanguinem suum effundentes, nullum penitus dare potuerunt duci bellorum responsum. Quapropter perrexerunt ad fanum vicinæ ciuitatis, & consulentes illic dæmonia, dæmonem cum ingenti mugitu ita audiuerunt loquentem: Dij qui vobiscum comitabantur, euntibus ad prælium propterea dare non possunt responsa, quia duo homines isthic sunt, Simon & Iudas, qui tantam consecuti à Deo sunt virtutem, vt nullus nostrorum audeat illis presentibus loqui. Quę cum accepisset Varardach dux regis Xerfis, fecit eos in exercitu inquiri. Quos cum inuenisset, cœpit ab eis quærere, vnde essent, aut quid essent, aut quare venissent in illas terras? Cui sanctus Simon Apostolus ait: Si genus quæris, Hebræi sumus: si conditionem, serui sumus Iesu Christi: si causam quæris, salutis vestræ causa venimus, vt relicto errore simulachrorũ, Deum qui in cœlis est possitis agnoscere. Cui respondens Varardach dux: Nunc (inquit) ad prælium maturo, vt Indos ab inuasione Persi-

B dis arceam, antequam Medorum aduersus nos auxilia colligant, Quare non est oportunum mihi, vt de rebus vestris nunc discutiam. Cum verò fœlix fuerit reuertendi successus, audiam vos. Ad quæ Iudas Apostolus: Mede, magis congruum est (inquit) te cognoscere illum, cuius ope & auxilio possis victor existere, vel eos saltem qui tibi rebelles sunt, pacatissimos inuenire. Tum Varardach dux: *Quia audio deos vestros, vobis coram positis, vobis dare responsa, volo vt vos nobis futura prædicetis, vt quos belli exitus habituri simus, scire queam.* Tum Simon: Vt agnoscas (ait) errorem horum quos tibi putas prædicere, damus illis potestatem respondendi tibi, vt dum dixerint quæ ignorant, probemus eos per omnia fuisse mentitos. Cumque orationem fudissent ad Dominum, dixerunt: In nomine Domini nostri Iesu Christi, præcipimus, vt more solito detis responsa his qui interrogare consueuerunt. Ad hanc vocem cœperunt phanatici eorum arripi & dicere: Grande bellum futurum esse, & vtrinque multos præliantes interfici posse. Tunc Apostoli Dei, abundantia lætitiæ in risum soluuntur. Quibus Varardach: Me (inquit) timor inuasit, & vos ridetis? Dicunt ei Apostoli: Cesset timor tuus, quoniam in ingressu nostro pax vobiscum intrauit in istam prouinciam. Quare

C mitte profectionem tuam, nam crastina die, eadem hac ora, id est tertia, venient ad te quos præmisisti cum legatis Indorum, qui vobis terras inuisas, restitutas imperio vestro nunciabunt: & solutis tributis, aditum referent: & paci vestræ, ad quascunque conditiones volueritis, grataner consentientes, pactum firmissimum stabilient. At Pontifices ducis hæc irridentes: Domine dux, inquiunt, noli istis hominibus fidem dare, vanis & mendacibus, aduenis scilicet & ignotis, qui ideo grata loquuntur, ne exploratorum loco habeantur. Isti autem dij nostri, qui nunquam fallunt, dederunt tibi responsum, vt sis cautus, & ad res omnes solicitus: non quemadmodum illi qui te studiosè reddere securum conantur, vt dum minus cautus fueris, possis ex improuiso & acrius & facilius adoriri. Respondens autem sanctus Simon Apostolus, dixit: Audi me dux. Nos aduenæ & ignoti, & mendacissimi, non vnum mensem te expectare iubemus: sed diximus, expecta vnum diem, & cras manè circa horam tertiam venturi sunt quos misisti. Venient autem cum eis Indorum honorati, qui conditiones à te accipient, vt sint deinceps tributarij Persarum. Hæc cum animaduerterent sacerdotes Per-

D sarum, qui in exercitu erant, propalam clamabant: Aureas & gemmatas inter purpureos & auro tectas vestes, inter pateras & byssum, sericúmque, & omnem gloriam Babylonici regni, dij nostri splendidi, suæ diuinitatis responsa dantes, aliquando fallere possunt: & isti pannosi, & personam nullam habentes, tantum sibi tribuere audent? quos vel videre, vel audire, iniuria est. Et hos tu domine dux ad iniuriam deorum nostrorum non punis? Tum dux: Hoc magnum est (inquit) quia aduenæ & pauperes atque ignoti, cum tanta hoc constantia adseuerant, quod deorum nostrorum testimonio videtur esse contrarium. Dicunt ei Pontifices: Iube eos custodiri, ne fugiant, Respondit dux: Ego non solum iubeo eos custodiri, sed ipsi etiam vos in custodia eritis vsque in crastinum, vt rerum exitus doceat, si possit eorum testimonium comprobari. Posthæc iudicabitur, quis meritò debeat condemnari. Factum est autem in crastino, iuxta verbum apostolorum, venerunt nuncij qui missi fuerant cursu velocissimo in dromedis, & nunciauerunt omnia ista esse, sicut Apostoli paulò antè intimarunt. Quare indignatus dux, iussit pyram accendi, vt ibi sacerdotes suos igne consumeret, & hos omnes qui apostolos obfuscare nitebantur. Apostoli autem prostrauerunt se duci, dicentes: Obsecramus domine, ne efficiamur nos causa interitus eorum: qui pro salute hominum huc missi sumus, vt viuificaremus mortuos, non vt viuentes occidamus. Itaque cum diu aspersi puluere, prouoluti pedibus ducis iacerent, respondit ille: Miror vos ita pro illis interuenire, qui nihil aliud egerunt per omnes comites meos & Tribunos ac Satrapas, & ad hoc premia ingentia contulerunt, quàm vt vos incenderent viuos. Ad quæ ex templò apostoli: Disciplina (inquiunt) magistri nostri has leges tenet, vt non solum malum pro malo non reddat, sed etiam bona pro malis restituat. Estque hoc solum discrimẽ inter nos & cæteras disciplinas, quia omnes reliqui malum reddunt prõ malo, omnésque odentes se odio habent. Nos autẽ è contrà diligimus inimicos nostros, & benefacimus his qui nos odiunt, & oramus dominũ pro calũniantibus & persequentibus nos. Quæ cũ audiuisset dux: Vel hoc permittite (inquit) facere, vt omnia bona eorũ vobis tradantur. Et cũ hæc diceret, iussit inquiri quãta esset facultas Pontificũ. Et respondẽtes tabularij fisci, dixerũt: Vnus Pon.

Demon non diffitetur authoritatem Apostolic.

Apostoli pãnosi.

Pro malo bene facere, inimicos diligere, Christiana perfectio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Vel hoc auctoris fidem confirmat, nam tabularios in prouinciis cōstitutos & Augustum Suetonius, & Capitolinus M. Cæsarem tradit, apud quos & census singuli ostenderent, & nomina acciperent.

tifex vnam libram auri in vno menſe de fiſco conſequitur. Et computati ſunt centum & viginti ta- F
lentorum: Excepto eo qui ſacerdotij arcem tenebat, qui quadruplum conſequebatur in auro. Con-
gregatæ ſunt itaque familiæ & veſtes, & miniſterium, & argentum & aurum, & iumenta, & omnia
quæ habere poterant, nec poterat dinumerari facultas eorum. Ita congregatis opibus, dux ad regē
reuerſus, apoſtolos Domini commendauit, inquiens: Hi ſunt ſub effigie hominum latentes, quos
dij noſtri timent, qui neque ſine illorum conceſſione dare reſponſa hominibus poſſunt. Et ip-
ſa reſponſa illorum falſa fuiſſe, & oracula illorum, & euentus ipſi comprobauerunt. Iſti autem
ſacerdotes noſtri, dum dicerent eos aduenas fallentes, quibus non deberet credi, & inſiſte-
rent apud nos vt puniremus eos: dumque vtroſque in cuſtodia haberemus, vt pars quæ ve-
ra diceret, remuneraretur, & quæ fefelliſſet, puniretur: denique vbi omnia eo ordine quo
iſti prædixerant, ſunt adimpleta, & vellem eos hoc pati, quod illi iſtos pati elaborauerant: ecce iſti
precibus apud me egerunt boni viri, vt nihil penitus paterentur mali. Et cum facultates eorum iuſ-
ſiſſemus conferri, has tamen illi nihilominus contemnunt, dicentes: Nobis non licet aliquid poſſi-
dere ſupra terram, ex eo quòd noſtra poſſeſſio eſt in cœlo, quæ eſt æterna, & vbi immortalitas reg- G
nat. Quin & illud inſuper addunt: Nulla ratione poſſumus accipere vel aurū, vel argētum, vel veſtes,
vel domos, aut prædia, aut ſeruos. Iſta enim omnia terrena ſunt, & morientem hominem non ſequū-
tur. Quibus cum dicerem, vel aliquantum vt acciperent inde, quòd pauperes & peregini eſſent, per-
ſuadere nequiuimus. Non ſumus (dixerunt illi) pauperes, qui diuitias cœleſtes habemus. Sed ſi vis vt
ad ſalutem animæ tuæ proficiat cenſus ille, eroga pauperibus, eroga viduis & orphanis, eroga infir-
mis & afflictis, libera debitores qui à creditoribus exagitantur, eroga publicè manum porrigenti-

Apoſtoli ſpe æternorum terrena deſpiciunt.

bus, & omnibus qui his opibus indigēt. Nam nos terrenum nihil deſideramus. Hæc & alia cum dux
apud regem Xerſen diſſeruiſſet, excitati in zelum qui cum rege fuerant Zaroes & Arſexat Magi, ſi-
mul indignabundi, rumores ſparſerunt: Malignos eos homines eſſe, qui contra deos gentis, contra-
que regnum tam aſtutè molirentur. Nam ſi vis ſcire Rex (inquiunt) quod ea vera ſunt quæ dicimus,
non prius permittemus hos loqui, quàm deos tuos adorauerint. Tum dux: Audetis ne cum illis ha-
bere conflictum, vt ſi viceritis eos, tum demum abiiciantur? Dixerunt magi: Aequum eſt, vt ſicut nos
adoramus deos noſtros, ita adorent & illi. Reſpondit dux: Hoc ſcilicet conflictus veſter oſtendet. H
Ad hæc iterum magi: Vis videre (inquiunt) potentiam noſtram, vt probes quia non poterunt loqui
nobis præſentibus: iube adſtare hic, qui ſint eloquentes in linguis, acutiſſimi in argumentis, & cla-
moſi in vocibus. Et ſi tunc auſi fuerint nobis præſentibus loqui, probabis nos eſſe imperitiſſimos.
Tunc iuſſu regis & ducis, omnes aduocati præſtò facti, ita ſunt à duce admoniti, vt quanta poſſent

Simonis & Iudæ cum magis contentio.

conſtantia, haberent cum his magis contentiones, & eos à defenſionum propoſito, argumentorum
ſuorum propoſito excluderent. Et cum in præſentia regis & ducis, cunctorumque ſublimium magi
locuti eſſent, omnis illa aduocatio ita muta facta eſt, vt nec nutibus, quod loqui non poterat, indica-
ret. Et cum vnius ferè horæ tranſiſſet ſpatium, dixere magi ad regem: Vt ſcias nos ex deorū eſſe nu-
mero, permittimus eos quidem loqui, ſed ambulare non poſſe. Quod cum feciſſent, adiecerunt di-
centes: Ecce reddimus eis greſſum, ſed faciemus eos apertis oculis nihil videre. Cumque & hoc fe-
ciſſent, expauit cor regis & ducis, dicentibus amicis eorum, non debere contemni hos magos, ne
& regi & duci inferant debilitatem in membris. Igitur hoc ſpectaculum à primo mane vſque ad ho- I
ram ſextam dum ſpectatur, aduocati mœrore confecti, ad ſuas reuerſi ſunt quiſque domos, nimio
animi impulſu fatigati. Dux verò cum haberet amicos apoſtolos, eis narrauit omnia quæ dicta quę-
que facta extiterant. Dixerunt duci apoſtoli: Vt ſcias, nobis præſentibus figmenta illorum valere
non poſſe: & ideo timere eos noſtram præſentiam, iube aduocatos ipſos ad nos venire, priuſquam
ad ipſos vadant. Et poſteaquam ad nos venerint, ita ingrediantur ad regem, ſimilem habituri
conflictum: & ſi præualuerint eis, tum ſcias nos ab his aliquatenus vinci poſſe. Conuocauit
igitur dux omnem illam aduocationem in domo ſua, & quaſi compatiens illis, dixit: Doleo
equidem verecūdiæ veſtræ, quam eſtis intra regalem aulam perpeſſi. Vnde ſciatis, me inueniſſe ho-
mines, qui vos moneant & doceant, vt non ſolum vobis non preualeant, ſed etiam à vobis ſuperati
diſcedant. Tunc omnis illa multitudo aduocatorum proſtrata, duci gratias agens, & eorum ſinguli
cœperunt precibus agere, vt dictum facto compleret. At ille protulit eis apoſtolos domini, Simonē

Prætioſa ſeruantur vaſis fictilibus.

& Iudam. videntes autem aduocati homines viliſſima veſte indutos, quaſi in deſpectu eorum cœ-
perunt habere perſonas. Quos facto ſilentio ſic allocutus eſt Simon: Sæpiſſimè euenire, vt intra ſcri- K
nia aurea & gemmata, vilia quædam habeantur incluſa: & intra viliſſimas & ligneas capſas, ſint gē-
marum monilia precioſa repoſita. Solere etiam vaſa pulcherrima aceto repleta, execrationi & con-
temptui ſubiacere: contrà verò, vaſa fædiſſima in aſpectu, vino tamen intus optimo repleta, ambi-
tionem ſui ſaporis excitare guſtantibus, ita vt neglecta viſione, contemptui vilia quæ aſpectus offen-
dit, de ſola cogitent homines ſuauitate, quæ intrinſecus latet. Imò quicunque (inquiunt) alicuius rei
cupit eſſe poſſeſſor, non magnopere geſtatoriū, ſed ipſum quod geſtatur ſpectat. Non ergo offen-
dat aſpectum veſtrum, vilis hic noſter habitus. intus enim latent ea, quæ æternam vos faciant & glo-
riam inuenire, & vitam. Nos quippe omnes homines, de vno patre & de vna matre nati ſumus. Qui
cum facti eſſent & poſiti in regione viuorum, ſuadente angelo inuidiæ, præuaricati ſunt in lege, quā
ſuo conditore ſuſceperant, ſuntque ſerui facti eius, cui ſuadenti obtemperauerunt. Deinde cum ipſo

angelo

Universidad de Deusto Biblioteca

A angelo,ab illa vitæ æternæ regione,in huius terrę exilium proiecti sunt.Misericordiam tamen nihilominus deus & in hac parte suam constituit,vt sic homo creatorem suum solum Deum excoleret, & elementa non adoraret,nec diceret ligno quod ipse dolauerat,Tu es Deus meus. Recessit autem à Deo suo homo,à custode suo:& quod maius est,à Saluatore suo,vt suo pareret inimico. Hūc autē errorem in hominibus hic angelus princeps inuidiæ ideò nutriuit,& nutrit,vt ipse eis dominetur,& faciat de eis quod ipse voluerit:conaturque auocare deum verum,quem iste angelus timet, à genere humano.Hac de causa per magos suos,quando voluit,fecit vos tacere:rursus fecit vos inuidere, denique fecit vos immobiles permanere.Vnde vt probetis ita esse,venite ad nos,& promittite vos ab idolorum cultura recedere, & solum Deum inuisibilem adorare ac colere.Et cum hæc feceritis, imponemus manus nostras super capita vestra, & signum Christi faciemus in frontibus vestris,& si tum non confutaueritis eos, credite nos fallere omnia quecunque asserimus. Tum vniuersi illi aduocati,considerantes rationem veram,prostrauerunt se Apostolis dicentes:Facite ergo quæsumus ne in nobis possint linguæ impedire officium,nec aliqua in membris nostris impedimenta inferre:

Loquebatur hæc Simon ad sapientes ac eloquentes Persarum ad uocatos.

B & sit supra nos ira dei, si vltrà idolis crediderimus.Quæ cū ab aduocaits dicta essent,procumbētes humi sancti apostoli Simon & Iudas, orauerūt ad Deū in hæc verba:Deus Israel, qui exinanisti magica figmenta Iannes & Mambres, & dedisti eos in confusionem & vlcera, & perire eos iussisti: sic faciat & hic manus tua super hos magos Zaroem & Arfexat.Hos autem famulos tuos, promittentes quòd ab omni cultura idolorum abscedent,fac fortes & stabiles, & constanter aduersus eos insurgere,vt cognoscant omnes,quia tu es vnus omnipotens,qui regnas in sæcula sæculorum. Cumque respondissent,Amen:signatis frontibus abierunt.Ingressi sunt autem cū duce ad regem. Haud multò pòst adsunt & magi,tentantes ea quæ antea fecerant,& nulla poterant ratione prævalere. Tū ex aduocatis vnus Zebeus nomine,dixit: Audi domine rex, ista stercora abiicienda sunt, & ex tuo regno emundāda, ne fortè omnibus putredinem generent. Habent enim secum angelum humani generis inimicum,& ludificant in hoc homines, vt quàm plurimos angelus iste malus habeat subiectos.Habet autem hos subiectos,qui non sunt Deo omnipotenti subiecti. Iam verò idcirco insistebant magi,vt apostoli sancti hos deos adorarent:quo facto,Deum verum offenderet,& deinceps

Exod.7. 2.Tim.3.

Magi regno eiiciendi.

C ipsi in illis facilius per angelum illum malignum sua præstigia exercerent. Denique signum Dei sui in frontibus nostris,digitis suis facientes,miserunt huc, ista verba adiicientes:Si post istud signaculum dei,prævaluerint artes illorum,sciatis nos quæ docemus vniuersa mentitos. Ecce nunc igitur, in Dei omnipotentis nomine adsumus,insultamus,& opponimus nos Magis:si possunt, agant, quæ hesterno die gesserunt.Quæ cum viderent magi, indignati,multitudinem serpentū venire fecerunt. Quarē terrefacti qui aderant, vt Apostolos rex vocaret, clamarunt. Missis igitur nunciis, mox venerunt Apostoli, qui implentes pallia sua de serpentibus,miserunt in eosdem magos dicentes: In nomine domini nostri Iesu Christi non moriemini, sed morsibus eorum attrectati,dolorum vestrorum mugitum dabitis. Statimque serpentes cœperunt carnes eorum deuorare.Illi autem vlulabant veluti lupi. Quæ videns rex, & omnes qui aderant,dicebant Apostolis:Permittite, vt magi moriantur ab eis. At illi responderunt: Nos missi sumus, à morte ad vitam cunctos reducere, non à vita præcipitare in mortem. Facta igitur oratione, dixerunt apostoli serpentibus: Redite in nomine Iesu Christi ad loca vestra,atque omne venenum quod in hos magos infudistis,auferte vobiscum.No

præstigiorum magi pœnas rependunt.

D uos itaque cruciatus magi patiuntur, cum serpentes venena sua morsibus renouatis tolleret, fugentes sanguinem eorum.Itaque ablegatis serpentibus,adlocuti sunt apostoli Magos in hæc verba,Audite impij scripturam sanctam dicentem: *Qui proximo suo parat foueam, ipse prior cadit in illam. Vos quidem nobis paratis mortem: Nos autem rogauimus dominum nostrum Iesum Christum,* vt nos à morte præsente eriperet. *Denique qui per multos annos morsibus his repentinis affligi poteratis,ecce tertia die transacta,precibus nostris recuperata vobis sanitas redonabitur.* Forsitan vel sic ab impietate vestra cessabitis,dum veritatē dei circa uos exuperare,probare possitis. In istis autē tribus diebus,ideò permittimus vobis dominari dolores,vt pœniteamini pro erroribus vestris.Hęc cum dixissent Apostoli, deportati sunt ad hospitalia magi, qui per triduum nec cibum capere, nec bibere vllo modo poterant,sed in his sola vociferatio doloribus extorta ineffabilis extitit. Postea, cum iam res in eo esset,vt pariter expirarent magi Zaroes & Arfexat,accesserunt eos Apostoli, dicentes:Non dignatur Deus habere coacta seruitia: ideo surgite sani, habentes liberam facultatem

Eccles. 10 & 27. Prou 26.

E conuertendi à malo ad bonum,& exeundi à tenebris ad lumen. At illi permanentes in perfidia sua, sicut à facie Mathæi apostoli fugerunt,sic & ab his duobus Apostolis fugientes, ad simulachrorum cultores, per totam Persidis regionem, vt Apostolis inimicitias excitarent, vbique dicebant: Ecce veniunt ad vos inimici deorum nostrorum.Si vultis deos vestros habere propitios,compellite eos sacrificare illis.Si autem nolueritis, saltem interficite eos.Hæc cum ita inter Apostolos & magos in Perside gesta fuissent,rogati à rege & duce,beati Simon & Iudas,ab eo tempore morabantur in babylone,facientes quotidie mirabilia magna, illuminantes cæcos, surdis reddentes auditum, claudicantibus gressum,mundantes leprosos,fugantes denique ab obsessis corporibus omnis generis dæmonia.Habebant autem secum discipulos multos,ex quibus ordinabant per ciuitates presbyteros,& diaconos,& clericos,& ecclesias multas constituebant.Factum est autem,vt vnus ex diaco-

Magi perfidiæ tenaces.

S.Simonis & Iudæ habitatio in Babylone.

F nibus, pateretur crimen incesti.Erat enim vicinus filiæ Satrapæ cuiusdam ditissimi hominis, quæ

perdita virginitate partum edens periclitabatur. Interrogata autem à parentibus, virum Dei sanctum & castum Euphrosinum diaconum impetebat. Qui tentus à parentibus puellæ, vrgebatur sufbire vindictam. Quod vbi Apostoli audiuerunt, venerunt ad parentes puellæ. At illi cum aspexissent Apostolos, cœperũt clamare, & diaconum reum huius criminis accusare. Tum Apostoli: Quando (inquiunt) natus est puer? Respondérunt: Hodiè erat diei prima. Dicunt eis Apostoli: Perducite hunc infantem, & diaconum quem accusatis huc pariter adducite. Cúmque in presentia essent, allo-

Infans recẽ natus loquitur.

quuntur Apostoli infantem dicentes: In nomine Domini nostri Iesu Christi loquere, & dic, si iste diaconus præsumpserit hanc iniquitatem. Tum infans absolutissimo sermone ait: Hic diaconus vir sanctus & castus est, & nunquàm inquinauit carnem suam. Rursus autem insistebant parentes Apostoli, vt de persona infans interrogaretur incæsti. Qui dixerunt: Nos innocentes soluere decet, & nocentes prodere non decet. Dũ hæc Babyloniæ fierent ab apostolis domini, interea euenit, vt duæ

Aureum dictum.

tygrides ferocissimæ, quę erant in singulis caueis clausæ, fortè fortuna liberatæ fugerent, & quid-

Bestiæ audito Christi nomine mansuescunt.

quid in occursu inuenirent, deuorarent. Quare consternatus omnis populus, ad apostolos dei confugit. Apostoli autem inuocantes nomen domini Iesu Christi, iusserunt vt sequerẽtur eos in domum, in qua manebant. Et per triduum ibi manserunt. Et conuocantes ibi omnem multitudinem, dixerunt: Audite omnes filij hominum, qui ad imaginem Dei facti estis, quibus dedit deus ingenium, memoriam, & intelligentiam: considerate feras, quæ nunquam mansuescere consueuerant, audito nomine domini Iesu Christi, in agnos conuersæ sunt: & homines in tanta adhuc perdurant obstinatione, vt non intelligant, deos non esse figmenta hæc aurea & argentea, quæ flata

Elegans comparatio.

sunt, & ad arbitrium hominis fabrefacta, vel de lapide aut ligno sculpta: Dominum autem qui vos creauit, ignoratis, qui dat vobis pluuiam de cœlo, & producit vobis panem de terra, & vinum ac oleum de surculis ligni. Vt autem sciatis, quia ipse est verus deus, erunt vobis in testimonium tygrides istæ, vt ipse vos admoneant quodammodo, vt non alterum colatis Deum, nisi Dominum nostrum Iesum Christum, in cuius nomine istæ mansuetæ factæ, quasi oues in medio vestri conuersabuntur, vespere autem facto in suam cellulam reuertentes manebunt. Interea nos suscepto itinere, reliquas ciuitates peragrabimus, & prouincias, vt Euãgelij domini nostri Iesu Christi prædicatio cunctis innotescat. Quę cum audirent ex Apostolis, flebant populi, rogantes vt non discederent,

Baptizatur rex persidis.

Ad quorum petitionem vnum adhuc annum & menses tres in Persida beati Simon & Iudas remorati sunt. In quo spatio amplius quam sexaginta millia virorum baptizati sunt, exceptis paruulis & mulieribus: baptizato primùm Rege, cum vniuersis dignitatibus suis. Præterea vidẽtes omnes infirmitates verbo curari, inluminari cæcos, mortuos etiã suscitari in nomine domini Iesu Christi, vniuersi populi crediderunt, destruentes templa, & ecclesias extruentes. Ordinauere autem apostoli in ciuitate Babylonis episcopum nomine Abdiam, qui cum ipsis venerat à Iudæa, qui & ipse viderat

Ex his rursus apparet authorem huius historiæ gestis rebus S. Simonis & Iudæ interfuisse. Chrathon, alter author, qui historiã Apostolorum scripsit.

oculis suis dominum: & repleta est ciuitas ecclesiis. Quibus ritè omnibus ordinatis, egressi sunt Apostoli præsidem. Sequebantur autem eos turbæ discipulorum, & eo amplius viri * Circumierunt autem duodecim prouincias Persidis, & ciuitates earum, in quibus quæ egerint, & quæ passi sint per annos tredecim, longa narratione scripsit Crathon, Apostolorum ipsorum discipulus, in decem librorum voluminibus vniuersa comprehendens, quæ † Africanus historigraphus in Latinam transtulit linguam: Ex quibus, qui scire voluerit, qui fuerint progessus prædicationis, vel quo fine mundum Simon & Iudas apostoli reliquerint, ex multis pauca selegimus. Quippe Zaroes & Arfexat magi facientes scelera multa per ciuitates Persidis, & dicentes se esse ex genere deorum, semper à facie Apostolorum fugientes, tandiu erant in quacunque ciuitate, quandiu cognoscerẽt Apostolos aduenire. Apostoli autem vbicunque fuissent ingressi, detegebant scelera eorum, & ostendebãt doctrinam eorum ab inimico humani generis adinuentam. Erant autem in Suanyr ciuitate lxx. templorum Pontifices, qui solebant singulas libras auri à rege consequi, quando *Solis* epulas celebrabant: id quod quater in anno fieri consueuerat, in tempore nouorum, in introitu veris, initio æstatis autumni & hyemis. Hos igitur pontifices hac allocutione magi in apostolos Dei incitauerunt, dicẽtes: Venturi sunt duo Hebræi, deorum omnium inimici. Quare vbi inceperunt dicere, Deum alterũ adorari debere: vos excluſi eritis à facultatibus vestris, & contemptui populo eritis. Alloquimini ergo populum, vt primum hi vrbem intrarint, teneantur ad sacrificandum. Si consenserint, pacem habebũt cum diis vestris. Si verò sacrificare noluerint, sciatis illos ad subuersionem vestram ingressuros, & deprædationem & mortem. Factum est autem, vt postquam peragrassent vniuersas prouincias, venirent ad Suanyr ciuitatem magnam. In quam cum fuissent ingressi, & mansissent apud discipulum suum, eiusdem ciuitatis virum, nomine Semnem, ecce circa horam primam omnes simul sacerdotes cum populo innumerabili venerunt ad ædes, clamantes ad Semnem: Produc ad nos inimicos deorum nostrorum. Cum quibus si non sacrificaueris diis nostris, incendemus te & domũ tuam, cum ipsis. Interea tenentur Apostoli Dei, & ducuntur (haud mora) ad templum Solis, quod cum ingrederentur, cœperunt clamare dęmones, Ergon mystumenos: Quid vobis & nobis Apostoli Dei viui? In ingressu vestro flãmis exurimur. Stabat autẽ in vna æde tẽpli ab oriẽte quadriga solis, fusilis ex argento, in alia autem æde stabat luna fusilis ex argento, habens quadrigam similiter bo-

Græca verba sunt. τὸ ἐργον μυστόμενος de quibus Budæus in comment.

um fusilem ex argento. Cœperunt ergo Pontifices apostolis vim facere cum populo, vt adorarent eos inibi. Quod animaduertens Iudas, ad Simonem: Frater (inquit) Simon, video Dominũ meum

Iesum

Universidad de Deusto
Biblioteca

A Iesum Christum, vocantem nos. Similiter & Simon respondit: Diu est, quod intueor aspectum domini in medio angelorum. Nam & dixit mihi angelus Domini, cum orarem: Faciam vos egredi de templo, & faciam ipsum templum ruere super eos. & dixi, nequaquam Domine, non fiat hoc, fortassis erunt aliqui ex his qui conuertantur ad Dominum. Igitur cum hæc secum Hebræo sermone loquerentur, apparuit eis angelus Domini, dicens: Confortamini, & vnum è duobus eligite: aut repentinum istorum omnium interitum, aut palmam martyrij vestri, cum fiducia boni certaminis expectate. Cui respondentes apostoli, dixerunt: Imploranda est misericordia Domini nostri Iesu Christi, vt & illis propitietur, & nos adiuuet, vt possimus pertingere cum constantia ad coronam. Hoc autem apostoli soli cum viderent & audirent, compellebantur à Pontificibus adorare simulachrum Solis & Lunæ. Quibus apostoli dixerunt: Facite fieri silentium, vt demus responsum omni populo audiente, Facto autem silentio dixerunt: Audite omnes, & videte. Solem noscimus seruum Dei esse, & Lunã similiter præcepto sui Creatoris esse subiectam. In cœli tamen firmamento consistentes, non sine iniuria sui in templis includuntur, qui in cœlo omni sæculo patere noscuntur. Et
B vt intelligatis, quia simulachra eorum non Sole, sed dæmoniis sunt plena, ego præcipiam dæmonio qui in Solis simulachro latet, & frater meus iubebit alteri dæmonio quod in simulachro Lunæ vos ludificat, vt egrediantur ex eis, & ipsi ea comminuant. Et stupentibus cunctis, dixit Simon ad Solis simulachrum: Præcipio tibi ludificator huius populi dæmon pessime, vt exeas de simulachro Solis, & comminuas ipsum, & quadrigam eius. Similiter cum hæc Iudas ad simulachrum Lunæ dixisset, visi sunt ab omni populo duo Æthiopes nigri, nudi, horribili vultu, & vlulãtes, diráque voces emittentes abscedere. Quo facto, irruentes Pontifices & populus in Apostolos Christi, interfecerunt eos per tumultum. Erant verò ipsi gaudentes & alacres Apostoli Dei, gratias Deo agentes, quia digni habiti essent, vt pro nomine Domini paterentur. Passi sunt autem die Kalen. Iuliarum. Simul quoque tum passus est cum Apostolis, Sennes hospes eorum, quoniam & ipse idolis sacrificare contempserat. Ipsa autem hora passionis, cum nimia esset cœli serenitas, fulgura exorta sunt, ita vt trifariam templum ipsum scinderetur, à summo tecti fastigio vsque ad vltimum fundamentum. Quo
C tempore, & duo, de quibus diximus, magi, Zaroes & Arfexat, ictu chorusc ationis adusti, ad carbonem conuersi sunt. Post menses autem tres misit rex Xerxes nuncios in ciuitatem Senayr, qui confiscarent Pontifices, & corpora sanctorum Apostolorum ad suam transferrent ciuitatem. In qua extruere cœpit basilicam, octogenos cyclos octo angulorum, & octies octogenos pedes per gyrum comprehendentem, cum alta esset pedum centum & viginti: fuerúntque omnia ex quadratis marmoribus signaticis extructa, & camera ipsa laminis aureis suffixa. In medio autem octogeni sarcophagum, corpora beatorum Apostolorum portantem, ex argento puro instituit: factáque est huius fabricæ ædificatio per annos tres continuos, & consummata die natalis Apostolorum, & die coronationis Kalend. Iulij dedicata. In quo loco beneficia consequuntur, qui credentes in dominum Iesum Christum, illuc meruerint peruenire.

Apparet christus Simoni & Iudæ.

Pietas admirabilis.

Idolatriæ gẽs dedita.

Dæmones Æthiopum specie.

Hospitis Apostol. passio.

Diuina vltio.

Xerxis humilitas.

Magnific. Templum honori Apost. dicatum.

D

LIBER SEPTIMVS HISTORIÆ APOSTOLICÆ, AB ABDIA BABYLONIS EPISCOPO HEBRAICE SCRIPTÆ: ET IN LINGVAM Latinam ab Africano versæ, De gestis à beato Matthæo Apostolo & Euangelista rebus.

E MATTHÆVS cognomento Leui, & Alphei filius, ex publicanorum ordine fuit: atque eo in munere vocatus à domino nostro Iesu Christo, in discipulorum eius numerum venit: postremò ad Apostolatus culmen ascendit, ante subleuationem Domini in cœlum: præter cæteros muneris Apostolici socios, peculiare nihil gessit. Sed postquam Spiritum sanctum inluminatorem vnà cum cæteris accepisset, & in orbem terrarum ad prædicandum Euangelium esset directus, Aethiopiam is in diuisione prouinciam suscepit. In quam profectus ipse, cum in ciuitate magna quæ dicitur Naddauer moraretur, in qua rex Aeglippus sedebat, contigit vt duo magi Zaroes & Arphaxat simul essent, qui regem miris modis ludificabant, vt se deos esse, remota ambiguitate, crederet. Et credebat eis rex omnia, & omnis populus, non solum memoratæ vrbis, sed ex longinquis etiam regionibus Æthiopiæ veniebant quotidiè, vt adorarent eos. Faciebant enim subitò hominum gressus figi, & tamdiu immobiles stare, quamdiu ipsi voluissent. Similiter & visus hominum, & auditus à suo officio refrenabant. Imperabant serpentibus vt percuterent, quòd & marsi facere solent: & ipsi incantando multos curabant. Et vt dici vulgò solet, malignis maior reuerentia exhibetur ex timore, quàm benignis ex amore: sic & illi venerabiles apud Æthiopes, in magno diu precio fuerunt. Verùm (vt sæpè

Genus beati Matth.

Mat. 9. Vocatio ad Apostolatũ.

Aethiopia Matthæo contigit. Euseb. lib. 10. cap. 8. & lib. 3. cap. 1.

Duo Pseudoprophetæ. Gell. cap. 11. li. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Benignitas Dei succurrit hominibus.

Opera operibus contraria.

Eunuchus Candacis Euseb. lib. 2 cap. 1.

Variæ Curationes in nomine Iesu.

Eloquentia B. Mathæi

Gen. 11.

Causa & origo tot per orbem terræ linguarum.

Scalæ virtutum in Cœlum. Act. 2.

Apostoli omnes linguas sciuerunt.

Magici dracones.

Non est ars aduersus dominum.

Suscitantur Dracones.

dictum est) curam Deus hominum gerens, Matthęum contra hos Apostolum misit. Qui ingressus F
ciuitatem, cœpit detegere præstigia illorum. Omnes enim quos illi figebant, hic in nomine Iesu
Christi soluebat: quos illi excæcabant, hic inluminabat: quibus illi auditum tulerant, iste reddebat.
Serpentes etiam, quos ad percutiendos homines excitabant, hic conuertebat in somnum, & per-
cussiones eorum facto signo Domini percurabat. Hunc cum vidisset Æthiops eunuchus Candacis
nomine, qui fuerat à Philippo Apostolo diacono baptizatus, procidit ad pedes eius, & adorans di-
xit: Quia respexit Deus ciuitatem istam, vt liberaret eam de manu duorũ magorum, quos putant
stulti homines deos esse. Is suscipiebat Apostolum in domũ suam, & veniebant ad eum omnes qui
erant amici Candacis eunuchi: & audientes verbum vitæ credebant Christo Iesu domino. Et bap-
tizabantur quotidié plurimi, videntes quòd omnia quæ magi faciebant mala hominibus, hæc Dei
discipulus euacuaret. Illi enim ideò vulnerabant quos potetant, vt vulnerati, ipsos euocarent ad
curam. Quique ideò curare putabantur, quoniam à læsione cessabant. Matthæus autem Apostolus
Christi, non solum hos curabat quos illi lædebant, sed etiam omnes qui ad eum ferebantur, & fue-
rant infirmitatibus diuersis obsessi. Prædicabat autem populo veritatem Dei vt omnes mirarentur G
eloquentiam eius. Tum Candacis eunuchus, qui eum susceperat omni affectione, interrogauit eum
dicens: Obsecro te, vt digneris indicare mihi, quomodo cum sis Hebræus, nosti Græcam, Aegy-
ptiacam, & Aethiopicam sermocinationem, ita vt hi qui in his regionibus nati sunt, nõ possint tam
benè sermocinari. Respondit Apostolus: Totus mundus vnam sermocinationem habuisse omnium
hominum dignoscitur. Sed nata est præsumptio omnium talis, quæ eos turrim tãtæ ma-
guitudinis facere hortaretur, ita vt cacumen eius peruenisset ad cœlum. Hanc præsumptionẽ Deus
omnipotens hoc ordine repressit, vt alter alterum tum non potuerit loquentem aduertere. Facta
sunt autem plurima linguarum genera, & diuisa est illa conspiratio, quæ per vnam linguæ intelli-
gentiam consistebat. Bona quidem fuit ea voluntas, vt fieret turris, cuius cacumen peruenire ad
cœlum: sed mala fuit præsumptio, quæ non sanctis meritis ire volebat ad sancta. Veniens autem fi-
lius Dei omnipotentis, ostendere voluit quo ordine ædificando peruenire mus ad cœlum: & nobis
duodecim discipulis suis misit Spiritum sanctum de cœlo, cum sederemus in vno loco, venitque H
supra vnumquenque nostrum, & inflammati sumus sicuti ferrum inflammatur ab igne. Post hæc
cum à nobis pauor simul & splendor discessisset, cæpimus variis linguis loqui gentibus, & magna-
lia natiuitatis Christi adnunciare, quo ordine sit natus vnigenitus filius Dei: cuius originem ante
sæcula nemo nouit. Qualiter verò sit natus ex vtero Mariæ virginis, adnuncians atque intimans
nobis, & ab intacta virgine lactatus & ablactatus, & enutritus atque eruditus & baptizatus, & ten-
tatus & passus, & mortuus & sepultus, & die tertio resurrexit: Et in cœlos ascendit vt ad dextram
Dei omnipotentis sederet, vnde sit venturus iudicare omne sæculũ per ignem. Non ergo, vt tu pu-
tas, istas tantum quatuor, sed omnium gentiũ etiam linguas scimus, qui eius discipuli sumus, Iesu
crucifixi, non mediocriter, sed perfectè. Et ad quamcunque genttem peruenire potuerimus, iam
loquelam eius perfectè cognoscimus. Nunc verò ædificatur turris non de lapidibus, sed de vir-
tutibus Christi, omnibus qui baptizantur in nomine patris & filij & spiritus Sancti: aperitúrque eis
turris, quam Christus extruxit: & per ipsam tandiu ædificantes ascendunt, vsque quo ad cœlorum
regna pertingant. Hæc & his similia multo mystico sermone apostolus cum differeret, venit qui I
diceret, magos illos cum singulis draconibus aduenire. Dracones autem erant galeati, & flatus
eorum flammiferum ardorem emittebat, sulphureasque spargebant auras è naribus, quorum odor
homines interficiebat. Quæ cum audiuisset Matthæus, consignans se, securus cæpit in occursum
illis prodire. prohibebat autem illum Candacis, clausis ostiis, dicens: Per fenestram quæso, si vi-
detur, loquere magis istis. Dicit illi Apostolus: Tu mihi aperi, tu mihi aperi, & per fenestram tu
considerabis magorum istorum audaciam. Itaque aperto ostio, Apostolus mox vt egressus est, ecce
obuiam illi duo magi, singulos dracones ante se habentes, veniebant. Tum verò vt appropinqua-
runt, ambo dracones ante pedes Apostoli obdormiuerunt. Et dicit Apostolus magis: Vbi est ars
vestra? Si potestis excitate eos, Ego autem si non rogassem dominum meum Iesum Christum, omnẽ
furorem, quem in me exacuistis, in me retorsissent. Sed quousque omnis populus conueniat, hi ob-
dormiunt. Et quia nullus accedere huc ausus est, ego excitabo eos, & iubebo illos redire ad locũ
suum, cum omni mãsuetudine. Conabantur autẽ interea arte sua magica excitare eos Zaroes & Ar-
phaxat, & non poterant neque oculos aperire neque penitus commouere quidquam. Rogabant K
autem populi, dicentes Apostolo: Rogamus te domine, vt liberes populum & ciuitatem ab his be-
stiis. Ad quos apostolus: Nolite timere (inquit) ego faciam eos hinc cum omni mãsuetudine absce-
dere. Et conuersus ad dracones, dixit: in nomine Domini mei Iesu Christi, qui cõceptus est ex Spi-
ritu sancto, & natus de Matia virgine, quem tradidit Iudas Pharisæis, & illi eum crucifixerunt: qui-
que post crucem sepultus, tertia die resurrexit à mortuis, conuersatus nobis per quadraginta dies,
docuit nos ea quæ ante passionem docuerat, commemorans vniuersa quæ dixerat: & qui denique
post xl. dies, videntibus nobis ascendit ad cœlos, & sedet nunc in dextra Dei patris, vnde venturus
est iudicare viuos & mortuos: in ipsius inquam nomine & virtute, suscitemini. Et te adiuro spiritus,
vt cum omni mansuetudine facias eos redire ad locum suum, ita vt nullum contingant, nullum læ-
dant, neque hominem neque quadrupedem, neque volucrem. Ad hanc vocem eleuantes capita

serpentes

A serpentes cœperunt ire, atque apertis portis egressi publicè & omnibus videntibus, nunquam amplius comparuerunt. Quo facto, Apostolus populũ ita allocutus est: Audite fratres & filij, & omnes qui vultis liberare animas vestras à vero dracone diabolo. Propter vestram salutem misit me ad vos Deus vt relicta vanitate idolorum, ad ipsum conuertamini, qui vos creauit. Deus autem quando fecit hominem primùm, posuit eum in paradiso deliciarum, cum vxore sua, quam de costa eius fecerat. Porrò paradisus deliciarũ eminet omnibus montibus, & vicinus est cœlo: neque habet aliquid in se, quod possit esse saluti hominum inimicum. Non aues terrentur ad sonitum hominis & aspectum, non spinæ nascuntur & tribuli, non ibi rosæ marcescunt non lilia, non aliqui ibi prætereunt flores, non anni senectutem generant ætatibus, non labor fatigationibus subiacet, non infirmitas aliqua sanitati succedit: tristitia, & fletus, & mors, ibi penitus locũ non habent, auræ enim quæ ibi sunt, blandiuntur potius quàm perflant, & æternitatem natibus inferũt. Nam sicut thymiamatis fumus excludit putores, ibi nares, ibi vitam expirant æternam, quæ non permittit hominem neque fatigationem incurrere, nec dolorem, sed semper æqualem, semper iuuenem, semper lætum, & sem-
B per immobilem permanere. Sonant ibi organa angelorum, & voces mellifluæ auribus inseruntur. Serpens ibi locum non habet, non scorpio, non phalangius, non musca aliqua saluti hominis inimica est, famulãtur ibi hominibus leones, & tigrides, & pardi: & quidquid iussierit homo auibus aut feris, quasi charissimo & dilecto Dei, mox obtẽperant cũ reuerentia iussioni eius. Quatuor quoque flumina inde fluũt: vnus fluuius dicitur Geõ, secũdus Physon, tertius Tygris, & quartus Euphrates. Hi omni genere piscium abundant. Nullus ibi est latratus canũ, nullus leonum rugitus: omnia blanda sunt, omnia mãsueta omnia quieta. Nunquam ibi facies cœli nubium tegminibus obumbratur, nũquã ibi fulgura choruscãt, nũquã tonitrua cõcrepant, sed est ibi exultatio sine fine, & festiuitas quæ terminũ non habet. Quamobrem verò paulo antè memorauerim, quod ibi serpẽs penitus nõ esset, causa est, quòd per ipsum angelus inuidiã suã exercuerit, & propterea à Deo maledictus, in loco benedicto maledictus habitare nõ potest. Liuor autẽ angelo hinc natus est, quòd vidit imaginẽ Dei in homine extitisse: & quoniã homini possibile esset, vt in hac regione beata cũ cũctis animantibus loqueretur. Hinc angelus qui ex se concœpit inuidiam, per potentiam angelicam serpentem ingres-
C sus, suasit vxori Adæ, vt de pomo arboris manducaret, quod Deus fieri sub interminatione mortis prohibuerat. Posthæc etiam vxor cum deliquisset, seduxit virum. Cumque ambo prævaricatores existerent, huc in istam terram, aridam & desertam, exilio ablegati sunt, proiecti de regione vitæ in regionem mortis: ipse verò author sceleris simul in serpente inuentus, maledictionem æternam accepit. Huius rei conditionisque hominum misertus ipse Dei filius, qui in præcepto patris sui hominem fecerat, pro nostra fragilitate, dignatus est hominis assumere formam, non amittens suam deitatem. Atque hic est homo Iesus Christus qui recuperauit iterum illum hominem, & diabolum patiendo crucem vicit: præterea irrisiones atque insultationes tolerans, vicit etiam mortem moriendo, vt paradisum resurgendo aperiret. Iam vt nemini fieret dubium, illuc omnes in Christum credentes intrare, primò latronem ipsum Christus induxit: cui in ligno crucis, positus lignum præuaricationis excussit, cæterisque omnibus paradisum animabus sanctis de hoc corpore exeuntibus, aparuit. Denique in die nouissima resurgentibus, etiam regna cœlestia vt intrare valeant patefecit. Iã igitur, qui modò vult ad vitã venire, is currat, & ad paradisum redeat, licet: vnde pater noster
D carnalis Adam foras missus, in isto nos omnes generauit exilio. Contra aperuit nobis dominus Iesus paradisi ianuas, vt ad patriam illam reuertamur, in qua mors locum non habet, & in qua iuge gaudium perseuerat. Cũ hæc & similia loqueretur Apostolus, ecce tumultus luctuosus subito ortus est, in quo regis filius mortuus plangebatur. Ad cuius funus stabant magi, qui cum non possent suscitare eum, conabantur regi persuadere, hunc à diis raptum esse in collegium suum, vt sit vnus ex diis, cui oporteat & simulachrum fabricari, & templum. Quæ cum audiuisset Candacis eunuchus, ingressus ad reginam, dixit illi: Istos quidem magos iubeto custodiri: tum verò rogo te, vt veniat ad nos apostolus Dei Matthæus. Et si ipse eum nobis resuscitauerit, istos viuos incendi curabis, quia omnia mala peripsos in ciuitate nostra eueniunt. Tunc missi sunt per Candacem virum honoratũ à latere regis aliqui, qui rogantes Apostolum cum honore introduxerunt ad regem. Ingrediente autem Matthæo, prostrauit se Euphenissa regina Æthiopũ ad genua eius, & dixit: Agnosco te Apo-
E stolum à Deo missum pro salute hominum, & eius esse discipulum qui mortuos suscitabat, & omnes ægritudines ab hominibus suo imperio appellebat. Nũc ergo veni, & inuoca nomen eius super defunctũ filium meũ: & credo si hoc feceris, quod reniuiscet. Dicit ei Apostolus: Atqui prædicationem domini mei Iesu Christi, adhuc ex ore meo non audiuisti: & quomodo dicis, credo? Ideoque scias, filium tibi tuum reddi. Ingressusque expandit manus suas ad cœlum, & dixit: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, qui ad restaurationem nostram, vnigenitum filium tuum de cœlo ad terras misisti, qui nos ab errore conuerteret, & te nobis verum Deum demonstraret, memor esto dictorum domini nostri Iesu Christi filij tui: Amen dico vobis, quia omnia quæ in nomine meo petieritis à patre meo, dabit vobis. Vt cognoscant ergo gentes, quia præter te non est alius omnipotens, & vt vera sit hæc assertio oris mei, excitetur puer iste. Et apprehendens manum defuncti, ait: In nomine Domini mei Iesu Christi crucifixi, ex surge Euphranon. Et confestim exurrexit puer. Ad hoc factum expauit cor regis, & statim iussit deferri ei coronas, & purpuram. Et præcones misit per ciuitatem, &

Expositio legationis Apostol.

Gen. 2. 1. cor. 15.

Topographia paradisi.

Beatitudinis fœlicitas.

Nomina fluuiorum paradisi.

Gen. 2.

Gen. 3. 1. cor. 11.

Adæ prævaricationis expositio.

Osee 13. 1. cor. 15. hæb. 2.

Ad quid incarnatus filius Dei.

Luc. 13.

Superstitio incantatorũ.

Oratio Reginæ ad Matthæum.

Responsio Apost.

Ioan. 14. 15. 16.

Resurgit mortuus.

Alludit ad ornamenta coronarum, quæ fortibus viris deferebantur: de quibus consule lib. 10.

diuersas prouincias Æthiopiæ, dicentes: Venite ad ciuitatem, & videte Deum in effigie hominis la- E
tentem. Cumque veniſſet omnis multitudo cum cereis & lampadibus, & cum thymiamate, ac di-
uerſo ſacrificiorum ritu, Matthæus Apoſtolus Domini hac voce omnes alloquitur: Ego Deus
non ſum, ſed ſeruus Domini mei Ieſu Chriſti, filij dei omnipotentis, qui me miſit ad vos, vt relicto
error e ſimulachrorum veſtrorum, ad verum deum cõuertamini. Quòd ſi me hominem ſimilem vo-
bis putatis Deum, quanto magis hunc Deum debetis credere, cuius me ſeruum eſſe confiteor? in
cuiuſque nomine ego mortuum hunc regis filium excitaui? Et nunc omnes qui capaces cui-
dentiſſimæ rationis eſtis, aurum & coronas aureas, & argentum ab oculis meis tollite, & iis
diuenditis templum Domino extruite, atque ibi congregemini ad audiendum verbum domi-
ni. Quo audito, intra triginta dies vndecim milia hominum congregata, fabricantes eccleſiam ſanc-
tam conſummauerunt. Et vocauit nomen templi Matthæus, reſurrectio, quoniam per reſurrec-
tionem occaſio ædificationis extiterat. Sedit autem in eccleſia illa Matthæus annis xxiij. & con-
ſtituit preſbiteros ac diaconos, & per ciuitates & caſtella ordinauit epiſcopos, & multas conſtruxit
per loca diuerſa eccleſias. Et baptizatus eſt rex Æglippus, & regina Eupheniſſa, & filius eius qui ſuſ- G
citatus erat Euphranon: & filia eius Ephigenia baptizata, & virgo Chriſti permanſit. Interea magi
timentes, fugerunt ad Perſas. Cæterum longum eſt narrare, quanti cæci inluminati, quanti paraly-
tici curati, quot denique à demoniis liberati, & quot mortui ſuſcitati ab Apoſtolo fuerint. Adeò
Chriſtianiſſimus rex iſte fuit, & glorioſiſſima eius coniunx, deuotus quoque omnis exercitus & po-
pulus Æthiopiæ. Eſſet autem longum recenſere, quomodo omnia ſimulachra, omniaque templa
deſtructa ſunt: quæ omnia propter copiam rerum præteriens, quo ordine paſſionem ſanctam cele-
brauerit, retexam. Non multò pòſt enim Rex Aeglippus ſenectute expleta, perrexit ad dominum, &
cepit Hyrtacus exadelphus imperium eius. Hic cum vellet accipere Ephigeniam filiam defuncti re-
gis vxorem, iam Chriſto dicatam, & quæ ſacrum velamen acceperat de manu apoſtoli, præpoſita
iam virginum amplius quàm ducentarum, ſperabat tum rex Hyrtacus, quod per apoſtolum
poſſet eius animum commouere. Quare cæpit cum ſancto Matthæo agere, dicens: Dimidium regni
mei accipe, tantum vt Ephigeniam queam matrimonio meo copulare. Cui beatus apoſtolus ait:
Iuxta bonum propoſitum prædeceſſoris tui regis, qui omni die ſabbato conueniebat, vbi verbum H
Domini prædicabam, iube illic & tu conuenire vniuerſas virgines, quæ cum Ephigenia ſunt: & au-
dies coram populo, quantas laudes & quanta bona de bono coniugio loquar, & quemadmodum
ſatis Deo accepta ſint ſancta coniugia. Quo audito Hyrtacus gratulatus eſt, & iuſſit congregationi
illic intereſſe etiam Ephigeniam, quaſi audituram ex ore apoſtoli, vt coniunx fieri Hyrtaci conſen-
tiret. Facto autem in congregatione magno ſilentio, aperiens os ſuum apoſtolus dixit: Audite ſer-
monem meum omnes filij eccleſiæ, audite & intelligite omnia quæ audiſtis, vt maneant ſcripta in
cordibus veſtris. Deus noſter nuptias benedixit, & ipſe permiſit amorẽ corporibus dominari in ſen-
ſibus carnis, ad hoc vt vir diligat vxorem ſuam, & mulier diligat virum ſuum. Ecce autem vidimus
frequenter eueniſſe, vt vxor virum ſuum execretur vſque ad interitum, & venenum, & gladium, &
repudium. Similiter & vir ſuæ coniugi molitur, cum ſit carnis tanta charitas, vt ſtimulet mentis
incenſum. Porro, quid ſi non eſſet iſte ſtimulus amoris in carne conceſſus? Ergo hic ſtimulus ſi cum
amore Dei vſum ſuum exhibeat, & amore filiorum vir mulierem accipiat, & mulier virum, bonus I
eſt, & non eſt contra præceptum Dei: ita tamen vt mulier alterum virum penitus neſciat, ſimiliter &
vir omnino alteram fœminam perhorreſcat. Dei enim regula ſi cuſtoditur à coniugibus, à ſorde
commixtionis eos mundat. Sordes autem ſunt corporum, quæ à Deo lauantur per eleemoſynas &
opera miſericordiæ: non crimina, quæ non lauantur niſi per lachrymas pœnitendo. Coniugium
ergo commixtionis pollutionem habet, crimen non habet. Denique diebus certis ſiue quadrageſi-
mæ, ſiue legitimorum ieiuniorum temporibus, tam ab edacitate carnium quàm commixtione cor-
porum, qui non abſtinuerit, non pollutionem ſolum, ſed etiam ſimul crimen incurrit. Neque verò
manducare crimen eſt, ſed incongruè manducare, peccatum eſt, & crimen. Denique ſi aliquis prius
cibum carnalem accipiat, & poſtea ipſo die, quo iam cibo naturali refectus eſt, cibum ſpiritualem
præſumat, ex vtroque cibo reus criminis, & inhoneſtatis, & preſumptionis efficitur: non ideo quia
manducauit, ſed quia contra ordinem, & contra iuſtitiam, & contra regulam Dei, cibo carnali prius
refectus eſt. Non ergo reum facit aliqua operatio hominum, ſed irrationabilitas eius operis, ſuum
damnat auctorem. Denique & homicidas ſepè vidimus ſtatuas & imagines adorare, homicidam K
vtique, qui hominem pacis inimicum, aut barbarum, aut latronem occiderit, non ibi iam quia hoc
homicidium bonum eſt, erit bonum homicidium hominis innocẽtis. Frequenter etiam & menda-
cium, cum per naturam ſuam malum ſit, bonum fieri videtur ex cauſa. Nam ſi te ab inimico tuo vo-
lenti te percutere poſſis aliqua ratione abſcondere, & ille omnino quonam deueneris quærat, tum
tu nõ ſolum negare, ſed etiam periurare conſucuiſti. Ibi duo quidem mala ſunt, mendacium & per-
iurium: & vtraque tamen mala, bonum prorumpere probanturin fructum. Deus autem non arctè
noſtri operis circumſcripſit limites, quaſi dicas, In iudicio eius timui mẽtiri, ideò hominem tradidi:
aut ſi dicas, Timui perdere nummum, ideo damnum immenſi ponderis auri incurri. Non ergo ſunt
aliqua opera ſic mala ſemper, vt per naturam mala ſint, ſed per intemperantiam noſtram. Nã ſi præ-
ſumat ſacramentorum myſteria ſumere is, qui nondum eſt cœleſti aqua perfuſus, rem bonam con-

Templis nomina primũ indita.

Episcopi per caſtella ordinati.

Rex Æthiopiæ baptizatur cum familia.

Idola in Æthiopia deſtruuntur.

Hyrtacus ambit moniales nuptias.

Sermo. S. Matthæi de coniugio, & cœlibatu.

visus res Dei diſponit, abuſus peruertit.

Cibus ſpiritualis ante corporalem ſumitur.

Vſus ſacramentorum.

uertit in

A gentium crimen,& inde reatum æternæ pœnæ incurrit,vnde à reatu æternæ pœnæ potuerat liberari. Ita & nuptiarum bona,cum à Deo benedicantur coniugia,à Deo sanctificentur,ac per sacerdotũ benedictiones à Deo specialiter consecrentur,videntur aliquibus aliquam habere diuinæ indignationis offensam. Hæc dicente sancto Matthæo,rex Hyrtacus clamosis laudibus cum suis comitibus perstrepebat: existimans eum hæc ideo dicere, vt animum Ephigeniæ ad eius coniugium inclinaret. Sed postquam diutissimè clamatum est in eius laudem,sermonem apostolus repetiit, facto silẽtio,& dixit: Videte filioli & fratres,in quantum noster sermo proruperit, vt etiam homicidium bonum posse fieri probaremus. Cum hic occiditur, qui si non esset ipse solus occisus nocens, multos potuisset occidere innocentes: sicut est occisus Golias, & sicut est occisus Sisara, sicut occisus est Aman, sicut est truncatus Holofernes,& sicut denique sunt occisi cum laude,qui vestris sedibus inimicabãtur & regnis:sic ergo & matrimonia dum copulantur,boni operis honestate ornantur, si sanctè,& iustè,& integrè, & inreprehensibiliter copulentur. Nam si hodiè desponsatam regis vsurpare audeat,non solum offensam,sed etiam crimen tam grande incurrisse dignoscitur,vt meritò vi-
B uens tradatur flammarum incendiis:non ideo quidem,quia duxerit vxorem, sed quia sponsam regis sui accepisset. Ita etiam tu ô fili charissime rex Hyrtace,sciens Ephigeniam filiam regis decessoris tui,sponsam regis cœlestis esse effectam & sacro velamine consecratam, quomodo quæso poteris sponsam potentioris te tollere,& tuo eam matrimonio copulare? Ad hũc sermonem Hyrtacus rex, qui per singulas dictiones Apostoli laudator extiterat, ira accensus abscessit. Apostolus verò intrepidus & constans, eo magis etiam alacrior,reliquum sermonem prosecutus est,dicens: Audite me qui timetis Deum. Rex terrenus pauci temporis dominationem habere cognoscitur, Rex autem cœlestis æternum imperium tenet. Et sicut inenarrabilia gaudia habere facit eos, qui fidem suam ipsi custodiunt:ita inenarrabilibus tormẽtis illigat eos,qui à fide eius & sanctitate discedũt. Quod si timenda est ira regis offensi,multò quidem magis cœlestis regis offensa metuẽda erit. Nam ira hominis,siue suppliciis,siue ignibus,siue ferro coerceat, in tempora temporum desinit: ira autem Dei æternas gehennæ,peccantibus flammas accendit. Vnde Dominus & magister Iesus Christus, præscius futurorum dixit: Apud reges stabitis,qui cum flagellauerint aut occiderint vos,posthæc non
C habẽt quid facere. Et ideò dico vobis,non timueritis eos: illum autem timete, qui postquam occiderit,potestatem habet perdere,& in gehennam mittere. Dico vobis, hũc timete. Tunc Ephigenia prostrauit se corã omni populo ad pedes Apostoli,& dixit: Obsecro te per ipsum,cuius apostolus es, vt imponas super me & super has virgines,manus,vt per verbum tuum sint Domino consecratæ,vt possimus euadere minas illius,qui adhuc viuẽte patre meo & matre,multa minabatur,& multis minis terrebat nos,multisque muneribus inuitabat. Si hoc viuentibus illis audebat,quid modò facturum putas,vbi regnum iam in manibus habet? Tum Apostolus,confidentiam habens in Dominum suum,& nihil penitus Hyrtacum metuebat:& imponens velamen super caput eius, & supra capita omnium virginum quæ cum ea erant, hanc benedictionem dixit: Deus plasmator corporum, aflator animarum, qui nunquam spernis ætatem, non sexum reprobas,non vllam conditionem gratia tua ducis indignam,sed omnium æqualis creator es & redemptor: tu has famulas tuas,quas ex omni numero gregis bonus pastor eligere,atque ad conseruandam coronam perpetuæ virginitatis,
D castimoniam conseruare animæ dignatus es, tuæ protectionis scuto circũtege: vt quas ad omne opus virtutis & gloriæ,magistrante sapientia præparasti,& vincentes carnis illicebras, & licita cõnubia recusantes,insolubilem filij tui Domini nostri Iesu Christi copulam mercãtur. His petimus Domine,arma suggeras,non carnalia,sed spiritus virtute potentia,vt te muniente earum sensus & mẽbra,in earum corpore non possit dominari peccatum:atque sub tua gratia viuere cupientibus,nihil sibi defensor malorum,& inimicus bonorum, de his vasis iam tuo nomini consecratis prævaleat vindicare. Omnem etiam genuinum calorem imber gratiæ tuę cœlestis extinguat,lumen verò perpetuæ castitatis accendat. Facies scandalis pudica non pateat,nec incautis occasionem præbeat negligentia delinquẽdi: sitque in eis cauta virginitas,& ornata pariter,& armata, fide integra, spe certa,& charitate sincera: vt præparatis animis ad continẽtiam virtus tanta præstetur, quæ superet diaboli vniuersa figmenta: atque contemnendo præsentia, futura sectentur, ieiunia epulis carnalibus præferant,& lectiones sacras conuiuiis & potationibus anteponant. Vt orationibus pastæ, & eruditionibus expletæ,illuminatæ vigiliis,opus gratiæ virginalis exerceant. His virtutum armis has tuas
E famulas interius exteriúsque communiens,præsta in offensum cursum virginitatis, vt hũc implere, per ipsum Dominum nostrum Iesum Christũ,redemptorem animarũ nostrarum, valeant: cum quo est Deo patri honor & gloria,in Spiritu sancto,& nũc & semper,& per immortalia sæcula sæculorũ. Cúmq; respondissent, Amen,& mysteria domini celebrata, & Missam suscepisset omnis ecclesia,retinuit se,vt iuxta altare,vbi corpus ab eo fuerat Christi confectum,illic martyrium apostolicũ exultaret. Itaque non multò pòst,expãsis manibus orantem,spiculator missus ab Hyrtaco,à tergo punctim vnius gladij ictu feriens apostolũ,martyrem Christi effecit. Quo audito,omnis populus ad palatiũ cum igne pergebat. Cui furenti populo occurrerũt omnes presbyteri,& omnes diaconi ac clerici,simul cũ discipulis sancti apostoli: Nolite fratres(dicebãt)contra præceptũ domini agere. Nam & Petrus apostolus,arrepto gladio,amputauerat Malchi auriculã,qui dominũ tenebat cũ turbis. Et ne videretur Iesus vicẽ repẽdere læsionis,iussit ipsam scilicet auriculam amputatam loco suo repo-

nuptiæ benedicuntur.

Elegans comparatio de homicidio. 1. Reg. 17. Eccl. 47. Iud. 5. & 7. Iud. 13.

Dissuadet cõiugium.

Hyrta. furor in b. Matth.

Verbi Christi virtus. Luc. 12.

Ephigenia virgo consecratur & velatur

Arma Christianorum.

Benedictio pro conseruanda virginitate.

Missæ nomen quam antiquum docet Greg. 2. dial. c. 23. & 3. cap. 3. vide Pieg.

B. Matthiæ martyrium. Matth. 26.

G

Universidad de Deusto Biblioteca

ni. Quæ appoſita ab apoſtolo, ſolidata mox eſt. Et dixit Petro tum Dominus: Nunquid, ſi vellẽ, non F
mihi exhiberet pater meus pluſquam XII. mille legiones angelorũ? Celebremus ergo omnes cum
Ephigenia ſuis clero largitur. gaudio martyrium Apoſtoli, & quod Deus ordinare voluerit, expectemus. Interea Ephigenia, ſacra-
tiſſima virgo Chriſti, quidquid in auro & argento ac gemmis habere potuerat, hoc totum ſacerdo-
tibus contulit, & omni clero, dicens: Poſtquam dignam Apoſtolo Chriſti fabricaueritis eccleſiam,
quidquid ſuperfuerit, pauperibus erogabitis: me autem oportet certamen habere cum Hyrtaco. Fa-
ctum eſt autem poſthæc ſecundum verbum Ephigeniæ, vt omniũ nobilium vxores miſerit rex Hyr-
tacus ad eam, ſperans, quòd aliqua ratione poſſet ad eius conſenſum peruenire. Quod cum penitus
non poſſet, conuocauit magos, vt dæmonũ illam miniſterio raperẽt. Qui cum & ipſi nulla hoc poſ-
ſent conſequi ratione, fecit circundari ignem prętorio, in quo cum virginibus Chriſti commanens,
Angelus cõfortat Ephigeniam. Domino ſuo die noctúque famulabatur. Sed cum per circuitũ ignis arderet, apparuit Angelus Do-
mini, cum Matthæo Apoſtolo, & dixit: Ephigenia firma eſto, & noli expaueſcere hoſignes: ad illum,
enim à quo tibi ſunt ſuppoſiti, reuertentur. Igitur cum per gyrum prætorij ſanctæ Ephigeniæ flam-
Vltio diuina. mæ perſtreperent, excitauit Deus ventum validiſſimum, & mutauit omne illud incendium à domo G
virginis ſuæ, & ita conſumpſit palatiũ Hyrtaci, vt non inde potuerit aliquid ex facultatibus liberari.
Ipſe autem Hyrtacus cum ſuo filio vnico vix euaſit: ſed melius fuerat, incendio interiiſſe. Cæte-
rum filium eius vehementiſſimus mox demon impleuit, qui illum curſu rapidiſſimo ad Apoſto-
li Matthæi ſepulchrum adducens, à tergo manibus ab ipſo diabolo colligatis, confiteri eum
Prodigioſa mors Regis. paterna crimina compellebat. Ipſum autem Hyrtacum elephantię vulnera, à capite vſque ad vl-
tima pedum veſtigia ligauerunt. Quod cum medici curare non poſſent, ipſe in ſe gladium ponens,
illi incubuit, digno ſupplicio: vt qui à tergo Apoſtolum Domini percuſſerat, ipſe à recto ſeipſum ſto-
macho perforaret. Quo facto, omnis populus inſultans morti eius, apprehẽderunt cũ omni exerci-
Beor Ephigeniæ germanus ſuccedit in Regnum. tu fratrem Ephigeniæ, nomine Beor, qui per Ephigeniam germanam ſuam, de manu Matthæi fue-
rat gratiã Domini conſecutus. Is itaque anno ætatis ſuæ xxv. regnare in Æthiopia cœpit, & regna-
uit per annos lxiij. Facti ſunt autem omnes dies annorũ vitæ eius, octoginta octo. Et ſe viuente, con-
ſtituit vnum ex filiis ſuis ducem omnis exercitus, alterũ verò regem: & vidit filios filiorum ſuorum, H
vſque in quartam generationem: & habuit pacem firmiſſimã cum Romanis & Perſis. Omnes quoq;
prouinciæ Æthiopum eccleſiis repletæ ſunt Catholicis, vſque in hodiernũ diem, per Ephigeniam.
Et ſiunt ibi mirabilia magna, ad confeſſionem beati Apoſtoli: qui primus Hebręo ſermone conſcri-
Hoc teſtatur Hier. præfat. in Euang. & in Catal. & præmio comm. in Matth. pſit Euangelium Domini noſtri Ieſu Chriſti, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat, &c.

LIBER OCTAVVS APOSTOLICI CERTAMINIS, DE REBVS BEATI BARTHOLOMÆI APOSTOLI PER INDIAM GESTIS.

Triplex India. INdię tres eſſe ab hiſtoriographis partes aſſerũtur. Prima eſt India, quæ ad Æthio- I
piam vergit: ſecũda quæ ad Medos: tertia, quæ finem facit. Nam ex vno latere te-
Euſeb. 1. cap. lib. 3. nebrarum regionem gerit, ex alio latere mare Oceanum. In Indiam ergo veniens
Bartholomæus Apoſtolus, ingreſſus eſt tẽplum Indiæ, in quo erat idolum Aſta-
roth, & quaſi peregrinus, ibidẽ manere cœpit. In hoc idolo dæmon talis erat, qui
Gens Idololatriæ dedita. diceret ſe curare languentes, & cæcos quos ipſe lædebat, illuminare. Erant enim
ſine Deo vero homines illi, & neceſſe erat vt à Deo falſo ludificarentur. Deus au-
tem falſus hac arte illudit eos, qui verum Deum non habent. Facit eis dolores, infirmitates, damna,
pericula: & dat reſponſa, vt ſacrificent ſibi: & cum immiſſa remouet, tãquam ab eo ſanentur, omnes
exiſtimant. Hoc quippè videtur ſtultis, quòd ſanet. Ille autem non ſanando ſubuenit, hoc eſt à læ-
Tedit dæmon cum ſanaſſe putatur: Tertull. Apol. cap. 22. ſione ceſſando. Ita cum deſinit lædere, curaſſe putatur. Vnde factũ eſt, vt ſancto Bartholomęo iſthic
manente, nulla poſſet reſponſa Aſtaroth dare, neque vllis ex his quos læſerat ſubuenire. Cúmq; iam
plenum eſſet languentibus templum, & quotidiè ſacrificantibus nullum daret Aſtaroth reſponſum,
hi qui ex longinquis regionibus adducti iacebant, cum neque ſacrificando, neque ſeipſos more ſuo K
laniando proficerent, perrexerũt in aliam ciuitatem, vbi aliud dæmoniũ colebatur, cui nomen erat
Beireth. Et illic ſacrificãtes, cœperũt inquirere, quare deus eorũ Aſtaroth amplius nõ daret reſpõ ſa.
Interrogatio ſacerdotum Quibus reſpõdens Beireth, dixit: Quia deus veſter ſic captiuus & religatus tenetur, vt neque ſuſpi-
rare, neque loqui audeat, ex illa hora qua illic Bartholomæus ingreſſus eſt. Et dicunt illi: Et quis eſt
iſte Bartholomæus? Reſpondit dæmon: Amicus Dei eſt omnipotentis, & ideo huc venit in iſtã pro-
uinciam, vt numina quæ colunt Indi euacuet. Tum illi: Dic nobis ſigna eius, vt poſſimus inuenire
eum: quia inter multa milia hominũ difficile eſt nobis cognoſcere illũ. Reſpondens autem dæmon,
Simmetria corporis B. Bartholomæi. dixit: capillo nigro capitis eſt, & criſpo. Caro illius candida, oculi grandes, nares æquales & directæ,
aures coopertæ crine capitis: barba prolixa, habens paucos canos: ſtatura æqualis, quæ nec breuis,
nec lõga poſſit aduerti. Veſtitus colore albo, clauato purpura. Induitur pallio albo, habẽte per ſingu-

los

A los angulos singulas gemmas purpureas. Viginti sex anni sunt, ex quo nunquam sordidantur vestimẽta eius. Similiter & sandalia eius amentis latis per XXV. annos nunquam veterescunt. Centies flexis genibus per diẽ cẽties per noctẽ orat Deũ. Vox eius quasi tuba vehemẽs est. Ambulant cũ eo angeli Dei, quinõ permittunt eũ fatigari, nõ esurire. Sẽper eodẽ vultu, eodẽ animo perseverat: omni hora hilaris & lætus permanet: omnia præuidet, omnia nouit omnẽ linguã omniũ gentiũ & loquitur & intelligit, Ecce & hoc quod vos interrogatis, & quod ego do respõsum de eo, iã nouit. Angeli Dei famulãtur illi, & ipsi nunciãt õnia. Et cũ cœperitis cũquerere, si vult ostẽdet se vobis: si nõ vult nõ poteritis eum videre. Rogo autem vos, ut dum eum inueneritis, rogetis eum, vt vel huc non veniat: vel hoc faciant mihi angelj qui cum eo sunt, quod fecerũt collega meo Astaroth. Igitur reuertentes illi, cœperunt circumire omnium peregrinorum hospitales, atque aspicere vultus & habitũ singulorum, & per duos dies non inuenerunt. Factum est autem, vt quidam plenus dæmonio clamaret, & diceret: Apostole Bartholomeæ, incẽdunt me orationes tuæ. Tum Apostolus: Obmutesce (inquit) & exi ab eo. Et statim liberatus est homo ille, qui per multos annos fuerat fatigatus dæmo-
B nio. Polymius autem rex prouinciæ illius, cum haberet filiam lunaticam, nunciatum est ei de casũ dæmoniosi, & liberatione. & misit qui rogarent eum, dicentes: Filia mea male vexatur, peto vt sicut liberasti Pseustium qui per multos annos passus est, ita & filiam meã sanes. Et surgens apostolus, perrexit ad regem. Ingressusque ad filiam, vt vidit eam catenis strictam propterea quòd omnes morsu attrectabat, & quos poterat tenere scindebat & cædebat, adeò vt nullus auderet ad eã accedere, primùm iussit eam solui. Et cum ministri manum immittere non auderent, dicit Apostolus: Iam ego teneo vinctum inimicum, qui in ipsa erat, & vos adhuc timetis eam? Ite & soluite eam, eleuate & reficite, & crastino mane adducite ad me. Euntes autem, fecerũt sicut iussit apostolus, nec dæmõ deinceps vexauit eam quidquam. Quod vbi intellexit Rex, onerauit camelos auro & argẽto, gemmis ac vestibus, & cœpit quærere apostolũ: sed non inuenit eum amplius. Et reportata sunt omnia iterum ad palatium regis. Factum est autem, cum transisset nox, & aurora futuri diei inciperet, apparuit regi Apostolus, ostio clauso, in cubiculo ipsius, dicens: Vt quid me quesisti tota die, cum auro & argẽto, gemmis ac vestibus? Ista enim munera eis sunt necessaria, qui terrena quærunt. Ego verò nihil ter-
C renum, nihil carnale desidero. Vnde scire te volo, quia filius Dei dignatus est per vterum virginis nasci cum homine, ita vt homo in virginis vulua conceptus, secum inter ipsa secreta virginis haberet deum, qui fecit cœlum & terrã, mare & omnia quę in eis sunt. Hic simul cũ homine natus, partu virginis cœpit habere initium nascendi cum homine, cuius initiũ ante sæcula à Deo patre est. Sine initio nunquam nũ fuit, & omnibus initium dedit siue visibilibus, siue inuisibilibus creaturis. Hæc autem virgo cum execraretur omnẽ virum & ipsa seruandæ virginitatis votũ prima deo omnipotẽti vouit. Primã autẽ ideo dixi, quia ex quo homo factus est ab initio sęculi, nulla hoc votũ deo obtulit. Hæc ergo prima inter fœminas hoc instituit corde suo, vt diceret: Domine offero tibi virginitatẽ meam: cum hoc à nullo homine nec verbo didicisset, nec exemplo, ad imitationem videlicet inuitata, cõstituisset, vt virgo pro amore dei specialiter permaneret. Huic subito in suo cubiculo clausę, splendens sicut sol, Gabriel angelus apparuit. Quę cum terrore perculsa, hoc visu expauisset, ait ad illam angelus: Noli timere Maria, quia concipies. At illa timore deposito cõstanter ait, Quomodo fiet hoc, quia virum non cognosco, Cui angelus respondit: Propter hoc Spiritus sanctus super-
D ueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Idęoque quod ex te nascetur sanctum, filius dei vocabitur. Hic ergo cum natus esset, passus est se tentari à diabolo, illo, qui primum hominem vicerat suadendo, vt de arbore vetita à deo manducare pręsumeret. Ipsum ergo permisit ad se accedere: vt sicut dixerat Adæ, id est primo homini, per mulierem, Manduca & manducauit: qua de causa de paradiso proiectus fuit, & in hunc mundum exulatus, vbi & genuit omne genus humanum. Ita & isti dixit: Dic lapidibus vt panes fiant, & manduca vt non esurias. Cui respondit: Non in pane tantum viuit homo, sed in omni verbo Dei. Hic ergo diabolus, quia per manducantem hominem vicerat, victoriam suam per ieiunantem & se continentem amisit. Par enim fuit, vt qui filium virginis vicerat, à filio virginis vinceretur. Tum rex ei Palymius: Et quomodo (inquit) dixisti primam hanc esse virginem, ex qua natus est homo cũ Deo? Apostolus respõdit: Ago Deo gratias, quia solicitè audis. Primus inquam homo Adã dictus est, qui de terra factus est. Terra autẽ illa de qua factus est, virgo fuit: quia nec sanguine humano polluta fuerat, nec ad sepulturam alicuius mortui à quoquam erat
E aperta. Par ergo erat, vt dixi, vt qui filium virginis vicerat, à filio virginis vinceretur. Et ideò, sicut qui victor extiterit tyranni mittit comites suos, vt in omnibus locis, vbi tyrannus possidet, titulos regis sui victoris triũphatorios imponant: ita hic homo Christus Iesus, qui vicit, misit nos in omnes prouincias, vt expellamus ministros diaboli, qui per templa instantius habitant: & homines qui eos colunt, de potestate eius qui victus est, auferamus. Ideóque argentum & aurum non accipimus, sed contemnimus, sicut ipse contempsit. Ibi enim cupimus esse diuites, vbi solum eius regnat imperium: vbi nec languor, nec morbus, nec tristitia, nec mors, locum aliquem habent. Sed vbi fœlicitas perpetua & beatitudo perennis est, & gaudium sine fine, & vbi denique delicię sempiternæ manent. Inde est, quòd templum vestrum ingressus, dæmonem qui de idolo dabat responsa, ab angelis eius qui me misit religatũ obtineo. Quocirca si baptizatus fueris & permiseris te inluminari, faciam te videre & cognoscere, quanto malo careas. Nam omnes illi qui iacent in templo ægrotan-

Vestimentorũ duratio.
Orationis perseuerantia.
Quod vnusquisque vnit deo B. Bartholom.
Homo liberatur à dæmonio.
Polimii Regis filia curatur.
Respuit munera Apostolus.
B. Maria prima virginitatem vouit.
Esa. 7.
Luc. 1.
Mat. 4.
Gen. 3.
Gen. 1. 2. & 3.
Mat. 4.
Luc. 4.
Mar. 1.
Deut. 8.
Christus est Adã vterque ex virgine.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ars seductoris diaboli.

tes audi qua arte curet eos dæmon, fallaciis inludens: sicut diabolus, qui primum hominem vicit, vt F
sæpè iam dixi, quia per ipsam victoriam pessimam potestatem habere videtur. Et in aliis quidē ma-
iorem, in his scilicet qui minus peccant. Ipse quippe diabolus facit arte sua homines ægrotare, &
suadet eos credere idolis. Et vt in animabus eorū potestatem obineat, cessat eos tūc lædere, cū di-
xerint lapidi, aut metallo: Tu es Deus meus. Sed quia dæmon, qui in statua latebat, iam à me vinctus
tenetur sacrificantibus nullum potest dare responsum. Sed si vis probare ita esse, iubebo illi vt ingre-
diatur statuam suam, & faciam eum confiteri hoc ipsum, quòd sit religatus, & responsa amplius da-
re non possit. Dicit ei rex: Cras prima hora parati erunt Pontifices sacrificare illi, & ego illis ibi mox
superueniam, vt videam hoc factum mirabile. Factum est autem altera die, prima hora diei, sacrifi-
cantibus cœpit clamare dæmon: Cessate miseri sacrificare mihi, ne peiora patiamini, quam ego, qui
catenis igneis religatus sum ab angelis Iesu Christi, quem Iudæi crucifixerūt, putātes eum in morte
posse detineri: Ille autem ipsam mortem, quę regina nostra est, captiuauit, & ipsum principē nostrū,
maritum mortis, vinculis ignitis vinxit: & tertia die victor mortis & diaboli, resurrexit, & dedit sig-
num crucis suæ apostolis suis, quos misit in vniuersas orbis partes, ex quibus & hic vnus est qui me G
vinctum tenet. Peto autem vos, vt rogetis eum pro me, vt dimittat me ire ad alteram prouinciam.
Quæ vbi audiuisset Bartholomæus: Confitere (inquit) immundissime, istos omnes qui hic ægro-
tationes varias patiūtur, quis est qui eos læsit? Respondit dæmon: Princeps noster diabolus sic quo-

Ægrotantiū author diabolus.

modo ligatus est, ipse nos mittit ad homines vt lædamus, primò quidem carnem eorum: quoniam
animas hominum non possumus habere in potestate, nisi sacrificauerint. At vbi pro salute corporis
sui non sacrificauerint, cessamus affligere illos ex eo, quia iam in animas eorum potestatem habere
incipimus. Iam ergo per hoc quod ab eorum læsione cessamus, videmur curare eos, & tanquam dij
colimur: cum pro certo simus dæmones, ministri eius quem in cruce positus Iesus virginis filius re-
liguauit. Ab illa autem die qua apostolus eius huc venit Bartholomæus, ardentibus catenis strictus
consumor, & ideo loquor, quia hæc ille iussit, alioquin non ausus fuissem loqui eo præsente, atque
adeò ne ipse princeps quidem noster. Tū Apostolus cōuersus ad dæmonē: Quare nō saluas, inquit,
hos omnes qui ad te conuenerūt? Respondit dæmō: Nos quādo corpora lædimus, nisi animā læsē-

Dæmon varie afficit animam.

rimus, corpora sine læsione perdurant. Tunc conuersus Apostolus ad plebem: Ecce quem deū co- H
lebatis, ecce quem vos curare putabatis. Audite nūc ex me verū deum, creatorē vestrum, qui in cœ-
lis habitat. Nō lapidibus vanis credatis. Sed si vultis vt orem pro vobis, & omnes hi sanitatem reci-
piant, deponite idolū hoc, & confringite. Et cū hoc feceritis, tēplum hoc Christi nomini dedicabo,
& vos omnes in isto templo Christi baptismate consecrabo. Tūc iussu regis omnes populi miserunt

Fugatur diabolus verbo.

funes & trochleas, & simulachrū nō poterāt euertere. Apostolus autē dixit eis: Soluite vincula illius.
cumque exsoluissent omnia vincula, dixit ad dæmonem qui in eo erat: Si vis vt nō te faciā in abys-
sum mitti, exi de isto simulachro, & cōfringe illud, & vade in deserta vbi nec auis volat, nec arator a-
rat, nec vnquā vox hominis resonauit. At ille statim ergediēs, cōminuit omnia genera idolorū. Nec
solum maius idolum, sed vbicunque pro ornatu templi sigilla erant posita, minutauit, ita vt picturā

Sigilla sunt breues imagunculæ: Turneb.

omnem deleuisset. Tūc omnes vna voce clamare cœperunt: Vnus Deus omnipotens, quē prædicat
apostolus eius Bartholomæus. Quibus factis, expādens manus suas apostolus ad cælum, dixit: Deus
Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, qui ad redemptionem nostram vnigenitum tuum filium,
Deum nostrum & dominum direxisti, vt nos omnes qui eramus serui peccati, suo sanguine redi- I
meret, & tibi filios faceret. Qui verus deus ex hoc cognosceris, quia semper idem es, & immutabilis

Via cognoscendi Deum vnum.

perseueras: vnus Deus pater ingenitus, & vnus filius eius vnigenitus Dominus noster Iesus Chri-
stus, & vnus spiritus sanctus, inluminator & ductor nostrarum animarum, qui dedit nobis potesta-
tem, vt infirmos saluaremus, cæcos inluminaremus, leprosos mundaremus, paralyticos absolue-
remus, dæmones fugaremus, & suscitaremus mortuos. Et dixit nobis: Amen dico vobis, quæcun-
que in nomine meo petieritis à patre meo, dabit vobis. Peto ergo in eius nomine, vt omnis hæc
multitudo saluetur: vt cognoscāt omnes, quia tu es Deus vnus in cœlo, & in terra & mari salutē re-
cuperas per ipsum Dominū nostrū Iesum Christū: per quē est tibi Domino patri honor & gloria, cū
Spiritu sancto, per immortalia sæcula sæculorum. Cūque omnes respōdissent, Amen: apparuit ange-

Templi dedicatio mirabilis.

lus Domini splendidus sicuti sol, habens alas, & per quatuor angulos templi circumuolās, digito suo
in quadratis saxis sculpsit signum crucis, & dixit: Hæc dicit Dominus, qui misit me: Sicut omnes
vos ab infirmitate vestra mundamini, ita mundaui templum hoc ab omni sorde, & habitatore K
eius, quem iussit apostolus dei ire in locum desertum ab hominibus. Præterea me iussit dominus,
quem videntes nolite expauescere, vt prius ostendam vobis, vt quale signum ego sculpsi in his saxis
tale vos digito vestro facite in frontibus vestris, & omnia mala fugient à vobis. His factis, ostendit
eis angelus Domini ingentem Ægyptium, nigriorem fuligine, faciem acutam habentem cum bar-
ba prolixa, & crines vsque ad pedes, oculos igneos sicuti ferrum ignitum, scintillas emicantes

Eiicitur dæmon ab angelis Dei.

ex ore eius, & ex naribus egrediebatur flamma sulpherea. Habebat & alas spineas sicuti histrix,
etatque vinctus à tergo manibus, igneis cathenis strictus. Et dixit ei angelus Domini: Quo-
niam audiui vocem Apostoli, & omnia pollutionum genera de isto templo mundasti, secun-
dum promissum Apostoli soluam te vt vadas vbi nulla conuersatio hominum est, vel esse
potest, & ibi sis vsque ad diem iudicij Et cum exsoluisset eum, vlulatum teterrimum diræ vo-
cis emittens,

A cis emittens, euolauit, & nusquàm comparuit. Euolauit & angelus Domini videntibus cunctis, ad cælum. Tunc rex vna cum vxore sua, & duobus filiis, & cum omni exercitu suo, & cum omni populo qui saluatus erat, & vicinarum vrbium quæ ad eius regnum pertinebant incolis credens baptizatus est, & depositio diademate capitis, & purpura, cepit Apostolum non deserere. Interea colligentes se vniuersorum templorum Pontifices, abierunt ad Astyagem regem, fratrem eius maiorem, & dixerunt: Frater tuus discipulus factus est magi hominis, qui templa nostra sibi vendicat, & deos nostros confringit. Cumque hæc flẽtes referrent, rex Astyages indignatus, misit mille viros armatos cũ Pontificibus, vt vbi inuentus esset Apostolus vinctum illum perducerent ad eum. Quod cũ fecissent, dixit ad eum Astyages: Tũne es qui euertisti fratrem meũ? Cui Apostolus, Ego non euerti eum (inquit) sed conuerti. Dixit iterum rex: Tu es qui deos nostros fecisti comminui? Respondit Apostolus: Ego dedi potestatem dæmonibus, qui in eis erant vt ipsi cõquassarent idola vana, in quibus degebant, vt omnes homines relicto errore crederent omnipotenti Deo, qui in cœlis habitat. Dicit ei rex: Sicut tu fecisti fratrẽ meum vt relinqueret Deum suum, & Deum tuum crederet: ita faciã te re-
B linquere Deum tuum, & Deo meo credere, & ipsi sacrificare. Dicit, ei Apostolus: Ego Deum quem colebat frater tuus, religatum & vinctum ostendi, & ipsum feci vt frangeret simulachrum suum. Si potueris hoc facere Deo meo, tunc me ad sacrificandum impelles. Si autem tu nihil Deo meo facere potes, ego omnes Deos tuos comminuam, & tu credes Deo meo. Hæc cum diceret, nunciatum est regi, quod Deus eius Vualdath cedidisset, & minutim dissiluisset. Qua re indignatus rex, scidit purpuream vestem, qua indutus erat, & fecit exindè fustibus cedi beatum Bartholomæum. Cæsum autem iussit decollari. Interea qui hæc audierant, venerunt duodecim ciuitatum populi, qui per illũ crediderant vna cum rege Polymio, & abstulerunt cum hymnis, & cum omni gloria corpus eius. Factum est autem tricesimo die depositionis eius, arreptus dæmonio rex Astyages, venit ad templum eius, & omnes Pontifices pleni dæmonibus passi sunt, & confitentes Apostolatum eius, ibidẽ mortui sunt, & factus est timor & tremor super omnes incredulos. Et crediderunt vniuersi, atque baptizati sunt à presbyteris, quos ordinauerat Apostolus Bartholomæus. Factum est denique per reuelationem, vniuerso populo acclamante, vt ab Apostolo ordinaretur Episcopus ipse rex Polymius,
C qui cœpit ab eo tempore in nomine Apostoli signa multa facere, fuitque in Episcopatu annis viginti: & demum perfectis omnibus, ac benè compositis ac stabilitis, migrauit ad Dominum, cui honor & gloria sit in sæcula sæculorum, Amen.

Baptizatur populus

Astiages frater Regis.

Durè Astyages contra Apostolum loquitur.

Martyrium Barth. Apostoli.

Polymius rex, Episcopus ordinatur.

LIBER NONVS APOSTOLICI CERTAMINIS, DE REBVS BEATI THOMÆ APOSTOLI PER INDIAM GESTIS.

D BEATVM Thomam cum reliquis discipulis, ad officium Apostolatus electum, ipsumque à domino Dydimum, quod interpretatur gemitus, vocatum, fides Euangelica narrat. Qui licet resurgente Domino, diffidere sit visus, eo quod cum condiscipulis suis, qui Christum se vidisse affirmabant, eis se habiturum antè fidẽ negarit, quàm manus suas in vulnera & plagarum vestigia imposuisset: tamen reprehensus mox à magistro, qui apparuerat illi & confirmatus in fide, acceptoque Spiritus sancti dono, Thaddæum, vnum ex septuaginta discipulis, ad Abgarum regem Edessenæ ciuitatis transmisit, vt eum ab infirmitate curaret iuxta verbũ quod ei à Domino scriptum erat. Quod Thaddæus ambienter impleuit, ita vt veniens, imposito regi crucis signaculo ab omni eũ lãguore curaret. Dũ hæc fierẽt, Thomas interea morabatur in Hierusalẽ: vbi diuinacõmonitione iussus est Indiã ingredi, vt scilicet populo qui iacebat in tenebris, lumẽ ostenderet veritatis. Porrò legisse me memini quendã librũ, in quo iter eius in Indiã, & res ibi gestæ explanantur: qui quod ab aliquibus ob verbositatẽ nõ recipitur, superuacaneis omissis, ea memorabo quæ fide certa
E cõstant, ac legẽtibus grata sint, & ecclesiã roborare possunt. Igitur cũ sæpè à Domino cõmoneretur, vt diximus, beatus Thomas vt partes citerioris Indiæ ingrederetur: & ille quasi Ionas à facie Domini fugiẽs ire differret, nec impleret quę sibi diuinitus præcipiebãtur, apparuit ei dominꝰ in visu noctis dicens: Ne timeas Thoma descendere in Indiam: Ego enim vado tecum, & nõ derelinquam te, sed glorificabo te isthic, implebisque certamen bonũ, cõfessus me corã hominibus terræ illius: & exindè assumam te cum gloria, & statuam te cũ fratribus tuis in regno meo. Nã scito, quia oportet te ibi multa pati proter me, vt cognoscant omnes te docẽte, quia ego sum dominus. Hæc cũ audisset beatus Apostolus, dixit: Quæso Domine, ne dirigas illuc seruũ tuum. Regio enim illa lõginqua & grauis est, & incolæ sunt loci illius iniqui, & ignorantes veritatẽ. Accidit autẽ, vt is diebus, Hierosolymis esset negotiator quidã indus, Abbã nomine, vt per Syriã peritũ quẽdam in architectura cõpararet, à Gũdafero rege missus. Huic per diẽ Dominus in specie humana apparens, ait: quid hic tu ô homo, de

Mar. 3. Luc. 5. & 6. Cur dictus est Dydimus Ioã. 11. et 20. Nicep. lib. 1. cap. 34.

Thaddæi ad Abgarũ regem legatio Vide Euseb. libro. 1. hist. cap. 14. & 15 Sabel. anno mundi. 4162 Niceph. 7. c. lib. 2 Damas. lib. de fid. Nicep. c. 40. lib. 2. pl. Ionæ. 3. christus addit animum timido. Alban Indus. Apparitio Domini.

Universidad de Deusto Biblioteca

tanto terræ ſpatio aduenisti? Et ille: A domino (inquit) meo, rege Indiæ, miſſus ſum, requirens artificem ſtructorem, qui ei palatia poſſit edificare. Cui dominus ait: Eſt mihi ſeruus talis, quē ſi voueris, comparabis. Et ſtatim adduxit negociatorem ad hoſpitium Thomæ, & oſtendens eum inquit: Hic eſt ſeruus meus artifex, de quo locutus ſum. Nunc autem de præcio cum eo conuenite. Quod cum acceperit, duc eum quò volueris. Quod cum negotiator feciſſet, apprehenſum ſanctum Thomam deduxit ad nauem ſuam. Et aſcendentes, menſe tertio in Indiam citeriorem euecti ſunt: obſtupuitque negotiator cauſam velocitatis, eo quòd iter illud, quod alias trium annorum ſpatio vix expediebatur, nunc in tribus menſibus eſſet impletum. Exeuntes autem de naui, ingreſſi ſunt primā Indiæ ciuitatem, & audiebant ſonos muſicos, & vrbem totam letitia magna plaudere. interrogantéſque vnum de populo, quid hoc eſſet: dictum eſt illis: Rex (inquit) noſter vnicam filiam hodiè copulat matrimonio, ideo gaudiū eſt huic ciuitati: & te, vt credo, dij exhibuere, vt his epulis intereſſes. Hæc illis colloquentibus ſubitò totam ciuitatem vox præconia replet, dicens: Audite habitatores omnes, diuites, mediocréſque, peregrini & pauperes: accedite ad palatium regis, & epulemini, gaudete & eſtote iucūdi. Si quis verò ab hac ſe communi letitia ſubtraxerit, reum ſe nouerit Maieſtatis. Hæc cum audiuiſſet negociator, ait Thomæ Apoſtolo: Eamus & nos, ne culpabiles inueniamur coram rege. Tunc ingreſſi palatium, iuſſi ſunt diſcumbere thoro. Thomas autem Apoſtolus diſcubuit in medio, intendentibus omnibus in eum, & ſcientibus quod peregrinus eſſet. Aderat verò his nuptiis & puella ex Hebræis, concinens calamos: quæ cum audiſſet beatum Thomam, orantem & benedicentem Deum, intellexit de ſua eſſe regione, & intendebat in eum iugiter, nec deſiſtebat ab admiratione vultus eius. Sed & ille intelligens Hebræam eſſe libentiſſimè aſpiciebat eam. Hæc videns pincerna conuiuij, zelo ductus, dedit alapam Apoſtolo, dicens: Vt quid tu ſic intendis in mulierem? At ille eleuatis in cœlum manibus, ait: Indulgeat tibi dominus in futuro iudicio, fili. In hoc verò ſæculo, protinus repreſentet dexteræ illi, quæ me verberauit iniuſtè. Erat autem iam imminens nox, epulātibuſque illis ſubitò defecit aqua miniſteriis nuptialibus. Quare euntibus multis ad hauriendum, & tardantibus, ipſe quoque pincerna cucurrit. Et accedente eo ad fontem, adfuit leo magnus qui adprehenſum puerum confregit, & in fruſta diſcerpſit. Cuius dexteram adprehenſam, canis qui aderat, detulit ad domum, & portabat per conuiuia epulantium. Requirēribus autem illis, quis deeſſet ex famulis: cognoſcunt pincernam interemptum eſſe ad fontem, atque eius dextram, cum leo reliquum corpus deuoraſſet, à cane fuiſſe correptam, conuiuioque delatam. Hæc audiens puella Hebræa, confractis calamis procidit ad pedes Apoſtoli clamans voce magna, & dicēs: Verè hic eſt ſeruus Dei viui, quia omnia quæ locutus eſt, velociter ſunt impleta. Cum verò & hæc audiſſet Rex, proſtratus eſt & ipſe ante pedes eius, dicens, Rogo vir Dei, vt deprecēris Deum tuum pro vnica filia mea, quam hodiè viro tradidi, ac peto vt eas illuc, atque benedicas puerum ſcilicet & puellam. Illo verò recuſante, rex vi compulit Apoſtolum, ad thalamum vſque procedere. Tunc beatus Apoſtolus, expanſis manibus orauit ſuper eos, dicens, Deprecor domine, vt effundas benedictionem tuam ſuper hos adoleſcentes, & inſpirare digneris cordi eorum, quæ eos agere oporteat. Atque ita conſummata oratione egreſſus eſt oſtium, omnibuſque foras egredientibus, puer reuertebatur ad thalamum. Et ecce apparuit ei dominus in ſimilitudine Thomæ Apoſtoli, ſedēs ſuper lectum eius. Puer verò timens, ait ad eum: Nonne tu modo egreſſus es? Et quomodo huc iterum es ingreſſus? Cui ille: Non ſum (inquit) ego Thomas, ſed frater eius: Ipſe enim vos mihi commendauit, vt cuſtodiam vos ab omni malo. Et ideo audite conſilium meum. Relinquite omnem ſolicitudinē ſæculi, & credite in deum viuum, quem prædicat frater meus Thomas. Eſtote caſtè viuentes, & proiicite à vobis omnem curam huius vitæ mortalis, vt effecti per ſanctitatē mentis & corporis templum Dei, illam vitam perpetuam, quæ nullo fine clauditur, adquiratis. Et hæc dicens, ac benedicēs eis, receſſit à cubiculo. Mane autem facto, veniens rex viſitare eos, inuenit puerum ſedentem, & puellam iuxta eum, nihil habentem verecundiæ, vt ordo exigit nuptialis. & ait ad eos rex: Quæ vos cauſa ita ſedere facit? Cui puer: Gratias agimus domino noſtro Ieſu Chriſto, qui nos ad ſuam noticiam vocare dignatus eſt, vt relictis tenebris, ſequamur lumen veritatis eius. Sed & puellæ ait rex: Cur tu nihil verecundiæ ferens ob honorē nuptiarum, impudēter oculos erigis? Et illa: Hæ (inquit) nuptiæ tranſitoriæ ſunt: at ego deſponſata ſum à rege cælorum, cuius thalamus immēſis monilibus ſplendet, cuius nuptiæ caſtæ ſunt, ad cuius menſam epulæ non deficiunt, in cuius domo lætitia perennis, iucunditas ſempiterna, & gaudia perpetua perſeuerāt: cuius vultus eſt omnibus in eum credentibus deſiderabilis, de cuius veſtimentis diuerſorum aromatum ſuauitates efflagrant, in cuius hortis lilia perenniter nitent, roſę rubent, violæ & croci perpetua florum viriditate rubeſcunt. Hæc illa dicente, rex ſcidit veſtimenta ſua, dicens: Perquirite magum illum, quem ego ſponte introduxi in domum meam, vt amitterem filios meos, Ecce enim maleficati ab eo, Chriſtianos ſe nunc dicūt. Igitur indignatus miſit miniſtros qui requirerent Apoſtolum. Sed non inuenerunt eum. iam enim cum negotiatore ad vlteriores Indiæ partes proceſſerat. Adoleſcentes autem predicabant ab eo tempore verbum domini iugiter, ita vt omnis populus per eos conuerteretur ad dominum. Sed & ipſe rex, qui erat pater puellæ, cōpunctus corde, credidit in dominum Ieſum Chriſtū. Et audiens beatum Apoſtolum in vlteriori India commorari, abiit cum omnibus qui crediderant, & peruenit ad eum, procidénſque ad pedes eius, rogauit vt eos omnes baptiſmatis gratia conſecraret. Hæc

audiens

Ducitur. S. Thomas ad Indos architectus mittitur.

Filia Regis nuptui traditur.

Amor patriæ animorum vinculum. Cæditur Apoſtolus.

Vltio Diuina.

Reuelatione Hebræa cognoſcitur Apoſtolus. Regis ſubita mutatio & oratio ad Apoſtol.

A coniugio ad Caſtitatis perpetuæ ſtatum vocatur.

Indiæ Regis populique ad Chriſtum cōuerſio.

A audiens Apostolus,gauisus est,& gratias egit Domino:transactoque septē dierū ieiunio, baptizauit eos in nomine Trinitatis.Ipse quoque rex rogauit sibi caput tōdi,& diaconus ordinatus est,& adhę rebat incessanter Apostolicæ doctrinæ.Interea dum hæc fiunt,negotiator accessit ad regē,& nunciauit ei,inuenisse se virum,qualem ei preceperat.Quem rex,repletus gaudio, iussit adduci in conspectum suum,& ait:Quod est opus tuum,vel quod artificium nosti?Seruus sum(ait Apostolus)artificis architecti.In lignis autem & cæmento valdè cognitus sum,& in omnibus quæ iustè præcipiūtur. Tum rex:Talem dudum requirebam, qui hæc artificia nosset.Et egressus è ciuitate, ostendit ei locum, & ait: Si verus es artifex, in huius loci planicie palatium mihi construes. Quod vbi feceris probabo quòd in cæteris operibus sis perfectus. Cui ait Apostolus: Opportunus est locus, in quo palatium ædificetur, quod in perpetuum rex debeat inhabitare: quia planitie extensus, tum aqua iucundus,& aëre salubris habetur, tum data mensura ædificij, relictoque multo pondere auri,profectus est rex in aliam ciuitatem, deprecans Apostolum, vt velociter edificaret domum illam. Beatus verò Thomas accepta pecunia, peragrabat in circuitu ciuitates obambulās,& euangelizans
B verbum Dei, aurum regium indigentibus distribuebat, sanabatque omnes infirmitates populi per regionem illam.Paulò pòst cum aliquot dies transissent,misit pueros ad Apostolum,qui opus ædificij contemplarentur, & si quo adhuc indigeret. Qui cum ad Apostolum venissent, & quæ iussi fuerant à rege expediuissent,respōdit Apostolus: Palatium quod fieri rex præcepit,iam ædificatum est,ad cuius tectum aliqua adhuc necessaria sunt, quæ rex transmittat. Hæc vt ab Apostolo audiuerant,nunciauerunt pueri regi,& misit rex iterato pecuniam Thomæ, deprecans, vt velociter ædificium cooperiretur. Denique post multum temporis,existimans rex opus completum esse,venit ad ciuitatem illam: & interrogans amicos suos cupiebat videre palatium, quod Thomas ædificauerat. At illi dixerunt, nihil ædificij noui in hac vrbe operatus est; sed vadit per populos, erogans aurum tuum, nouumque Deum patriæ, qui nunquam auditus est, prædicat, & post hanc vitam nescio quam æternam promittit, asserens homines in perpetuo viuere, qui crediderint in nomine dei sui: dæmonia eiicit, sanat infirmos, mortuos suscitat, & nihil mercedis accipit. Vnde manifestum est,
C magum illum esse,& seductiones vanissimas exercere.Quæ cum audisset rex,indignatus iussit eum adduci, & ait:Ostende ædificium quod operatus es,alioquin morieris. At illo: Ædificium(inquit) quod præcepisti fieri rex, iam expletum est. Sed nunc non videbis illud: videbis autem in seculo futuro,& habitabis in eo fœliciter.Tum rex furore succensus: Ad inludendum(inquit)nobis,vt audio,huc venisti,& statim iussit eum mitti in carcerem,cum Abbam negotiatore. Audiens autē hæc frater regis, quòd scilicet vastata fuisset pecunia publica,& nihil appareret ex ea, indignatus,& dā-
D no condolens fraterno febre accensus, conuertit caput in lectulū, & vocans regem, ait: Ecce dies obitus mei aduenerunt,& nunc commendans domum meam tibi, nouerisme spiritum exhalare. Sed rogo,vt magum illum,cuius nequitia hæc patior,protinus iubeas decollari,& hæc dicens, obmutuit.Et iacebat clausis oculis,neque cibum capiens,neque vllum proferēs verbum. Tertia vero die apertis oculis, vocauit iterum fratrem suum, dicens:Spei meæ certa est confidentia vt si quid à te petiero,prestare non abnuas. Nunc autem rogo vt transferas in ditionem meam palatium,quod tibi homo peregrinus ædificauit. Illo autem admirante, eo quod palatium Thomas nullum ædificasset,cœpit ei exponere,& dicebat ductum se fuisse à duobus viris, & ostensum palatium. Et adiiciebat,quæ amplitudo ei esset, quæ fenestræ,qui splendor,quod tectū, dicentibus sibi viris à quibus ducebatur: Hæc est domus quam edificauit fratri tuo Thomas Apostolus Christi. His auditis, rex
E ait fratri suo : Si tibi hoc ædificium placet,da ei pecuniam, & simile construat tibi. Ego autem non relinquam domum meam,quam multo labore quæsiui. Et cursu velocissimo abiens ad carcerem, dimisit Apostolum deprecans ex eo, vt indulgeret ei iniuriam quam fuerat passus : & flagitabat signaculum beatæ crucis accipere, & credere Deo illius.Beatus vero Apostolus indicens eis ieiunium per septem dies, prædicauit verbum domini. Et die septima baptizauit regem & fratrem eius, in nomine patris & filij & spiritus sancti.Sed & populum multum post hos,& cum his baptizabat. Tūc quoque ipse Rex cum fratre suo ascendens de lauacro, vidit iuuenem in veste alba,tenentem lampadem magnam,& dicentem:Pax vobis & statim recessit ab oculis eorum. Posterius exeunte Apostolo de ciuitate,ecce occurrit ei mulier spiritum immundum habens. Et cum vidisset apostolum, conlisit eam spiritus in terram, & ait : Quid nobis & tibi apostole Dei summi? venisti ante tempus,
E extrudere nos à sedibus nostris. Ad quem conuersus mox beatus Thomas, ait : In nomine Christi Domini mei impero tibi, vt exeas ab ea,& nihil noceas corpori illius. Et statim dæmonium cum egrederetur, dicebat: Ecce eiicis me hodie ab hac muliere,nobiliorem autem inuenturus sum in quam ingrediar. Et confestim eiecto dæmone, mulier sana facta procidit ad pedes apostoli,signū salutis efflagitans. Ille autem abiit ad fontem qui erat proximus,& sanctificauit illum, & baptizauit mulierem cum multis aliis. Deinde benedicto pane,communicabat eum omnibus,dicens : Gratia Domini vobiscum. Accipientibus autem multis de hac gratia, venit quidam adolescens : Cumque extendisset manum,vt acciperet,& ipse benedictionem, attracta est dextera eius, nec poterat eam amplius ad os adducere. Quod cum vidisset apostolus, ait: Ecce omnes qui accipiunt ab hoc pane,sanitati redduntur.Dic tu ô iuuenis,quid sceleris commisisti,vt hæc tibi eueniant? At ille tremens,ait : Nudiustertius cum prædicares,audiui te dicentem, quod omnes adulteri non haberent

Tonsura Diaconi.

Legationis Apostol. expositio.

In pauperes pecuniæ Regiæ distributæ ab Apostolo.

Palatium spirituale.

Fratris Regis ex damno publico ægritudo.

Eripitur Apostolus à custodia Carceris.

Rex baptizatur cum fratre & populo.

Dæmon à muliere deiicitur.

Benedicti panis virtus.

Universidad de Deusto Biblioteca

partem in regno Dei tui. Cumque domum rediissem, vidi vxorem meam mœchari cũ viro altero, F
& statim apprehensam sugillaui eam, quæ iacet iam domi mortua. Quæ vt audiuit Apostolus, iussit exhiberi sibi aquam in hydria, & abluens manus adolescentis sanauit eum, dicens: Ostende mihi vbi recumbit mortua vxor tua. Et videns eam Apostolus, prostratus in oratione, ait: Domine Iesu Christe, qui ore benigno polliceri dignatus es, vt omnia quæcunque peterem à te, benigna pietate largireris. Susci ta ergo nunc hanc mortuam, vt ista viuente, multi credentes susciteutur ad vitam perpetuam. Et adprehensa manu mulieris, susci tauit eam. At ille vidẽs Apostolum, procidit ad pedes eius, gratias Deo agẽs. Quod vidẽtes multi credere cœperũt, & baptizabãtur ab Apostolo, offerentes ei munera quæ statim indigentibus erogabantur. Hac fama procedente per ciuitates, conueniebat populus indies maior, exhibens infirmos, & ponẽs per plateas, vnde sanctus erat trãsiturus Apostolus. Quos cum ille videbat cunctos in nomine Domini nostri IESV Christi, imponẽs signum beatæ crucis, persanabat. Audiens autem hæc quidam princeps Mesdei regis, venit ad eum, dicens: In veritate comperi, te verum medicum esse: Qui cum languores omnium cures, nihil mercedis tamen accipis. Et nunc sunt mihi vxor & filia quæ cum de nuptiis venirent, à demonio correptæ, grauiter cruciantur. Rogo igitur vt accedas, & benedicas eis. Confido enim quod possis saluare illas, in nomine Dei tui. Tum beatus Apostolus condolens homini, ait: si credideris, sanabitur filia & coniunx tua. Cui ille: Si (inquit) non credidissem, non vtique venissem ad te. His auditis, vocauit Apostolus diaconum suum, illum qui rex fuerat ciuitatis primæ Indiæ, vbi Apostolus ad nuptias erat inuitatus, & ait ad eum: Vade, & conuoca omnes credentes ad me. Qui cum venissent, ait ille: Ecce ego à vobis abscedo, Vos autem state fortes in fide, & custodite quæ à me accepistis. Diligite dominũ Iesum Christum, per quem renati estis in baptismo. Diaconum verò istum relinquo vobis, neque vlterius videbitis faciem meam. Et extendens manus suas benedixit eos dicẽs: Custodi quæso Domine gregem tuum, quem per me congregare dignatus es, vt nullus retrorsum ruat, nullus post diabolum reuertatur: sed omnes tua virtute protecti, vitam æternam consequi mereantur, & tecum regnent in perpetuo, qui es cũ æterno patre & Spiritu sancto in honore & gloria in sæcula sæculorum. Et cum respondissent omnes, Amen: beatus Apostolus exosculans singulos, & valefaciens, ascendit in currum cum principe Mesdei regis, & profectus est cum eo. Populus autem H
flebat valdè post eum, & tristabatur de absentia eius. Igitur appropinquante Apostolo ad domum illius cum quo gradiebatur, spiritus malus conturbauit mulieres, & vexabantur vehementer. Cumque veniisset Apostolus, dicebat spiritus immundus: Quid nos persequeris Thoma apostole dei viui? Iam enim nos de alia India eieceras, nec est locus in quem fugiamus à facie tua. Tunc intellexit Apostolus, hoc esse dæmonium quod eiecerat prius à muliere in India secunda. & ait illi: In nomine Iesu Christi, filij dei viui, quem prædico, egredimini, & abite in terram desertam, & nolite vltra vexare homines. Et statim exierunt dæmonia de mulieribus. Quæ cadentes, factæ sunt sicut mortuæ. Adprehensis autem manibus earum, leuauit eas, & benedicto pane, dedit eis cibum. Et prædicabat beatus Thomas per totam Indiam, euangelizans dominum Iesum Christum: nec solum sermonibus, sed operibus etiam, fidem barbaricis pectoribus inserebat. Itaque ille ante pauliſper incredulus, qui dixerat, Nisi videro fixuras clauorum, non credam: credentes deo populos innumeros congregabat. Et puto per prouidentiam domini ideo eum diligentius de resurrectione quæsisse, I
quia duris ac feris gentibus seminaturus erat verbum domini, vti instructior redderetur, quod hæsitantes fide vel ratione firmaret. Inuenit igitur in India viros pariter ac fœminas, qui verbum susciperent dei, quorum quotidiè multos sanabat infirmos. Audiens autem hæc signa quæ faciebat sanctus Apostolus, mulier quædam Mygdonia nomine, vxor Charisij, propinqui regis Mesdei, veniebat ad eum: cumque præ turba accedere non posset, & pueri eius cædebant populum, & repellebant multos: videns apostolus, prohibuit fieri. Et dato spatio, accessit mulier, & procidit ad pedes eius, & ait: Miserere nobis Apostole Dei viui, quia sumus sicut bestiæ quæ sensum non habent. Hæc audiẽs Thomas, respondit: Audi filia, noli confidere in diuitiis quas possides, sed potius distribue omnia pauperibus vt fugiens hanc vitam transitoriam, perpetuam adipiscaris. Relinque idola muta & surda, & cognosce viuentem deum. Et cum ei de fide vsque ad vesperum intimasset, accepto signaculo crucis, reuersa est mulier in domum suam. Et ingressa cubiculum, flebat valdè, deprecãs dominum, vt inueniret veniam pro delictis suis. eratque continuò tristis, donec veniẽs vir eius, causam tristitiæ
rogaret. Cui famuli dixerũt: In cubiculo commoratur domina nostra. Ingressus igitur vir ad illam: K
Cur (inquit) tristis es, & cur conturbatur cor tuum? Scio autem quia accessisti hominem magum, & audiuisti ab eo verba inania, quæ nihil proficiunt. Relinque ergo cogitationes vanas, & surge vt epulemur simul. Cui illa ait: Indulge quæso mihi hac nocte, quia neque cibum neque potum acceptura sum, sed nec in strato tuo quiescam. At ille recedens ab ea, epulatus est cum amicis suis. Mane autem facto rediit ad eam, & inquit: Mygdonia audi somnium meum. Putabam me cum rege Mesdeo discumbere, & veniẽs aquila rapuit ex disco duas aues optimas, ac abiit, & rursus rapuit alias duas, portabatque eas ad nidum suum. Quæ cum rex videret, emisso iaculo transfixit illam, sed nihil ei nocuit. Hæc audiens mulier, dixit: Optimum est hoc verbum, & illud quod vidisti. Interea abeunte viro ad palatium, mulier iterum accessit beatum Thomam, & inuenit eum docentem turbas, procidensque ad pedes eius, ait: Prædicationem tuam audiui, & omnia verba quæ aure susci pi, corde retineo impolluto,

Mortua mulier surgit.

Regis mesdei ad Apostol. verba.

Discessurus Diaconum à se institutum relinquit. Osculum pacis.

Sequitur Apostolus Mesdeum Regem.

Dæmoniorũ sanatio.

Ioan. 20.

Numerus credentium.

Accessus ad B. Thomam prohibetur.

Mygdoniæ pœnitentia.

Somnium cõiugis Mygdoniæ.

Apolluto, & stans audiebant verbum vsque ad vesperam. Aduenientе autem nocte, regressa est in domum suam, & nihil sibi accepit, neque dormiuit cum viro suo. Quare Charisius vir eius manè facto, dolens quòd ab eo separaretur vxor, indutus vestimenta vilia, accessit ad regē. Quem cum deturpatum vidisset rex, ait illi: Quæ extat causa, vt hæc te vilitas circundet? At ille: Quia perdidi (inquit) vxorem meam per hominem magum, quem Sapor introduxit in regionem istam, vt perdat eam. Et statim rex iussit Saporem vocari. Euntes autem pueri, inuenerunt eum sedentem iuxta Apostolum, & audientem verbum Dei, & Mygdoniam ad pedes eorum. Cui pueri: Ecce (aiunt) rex in caput tuum iratus est, & tu verbis inanibus vacas: Veni, quia vocat te. At ille surgens, rogauit apostolum vt orationem funderet pro eo. Ad quem conuersus apostolus, ait: Noli timere, sed spera in Dominum, quia ipse erit adiutor noster, & non timebimus nocere ab vllo mortali. Et ingressus est Sapor ad regem. Ad quem rex: Quis est (inquit) magus ille, quem accersisti in domum tuam, qui conturbat regionem & populum nostrum? Sapor respōdit: Nosti enim optime rex, afflictionem meam, quam de vxore & vnica filia habueram, quæ à dæmonio vexabantur, & ab eo sanatæ sunt. Sed & B multi infirmi nunc per manus eius sanātur: & omnia quæcunque petierit à Deo suo, præstat ei. Quibus auditis, Mesdeus rex iussit adduci ad se apostolum: Sed quia pueri non poterant præ turba ad eum accedere, Charisius cum furore rupit per turbam, & ait: Surge malefice, & veni in præsentiam regis: nihil enim valet magica tua. Et misso fune in collum eius, trahebat eum ad regem, dicens: Veniat Christus, & eruat te de manibus meis. Ita igitur tractus, cum venisset in cōspectum regis, ait illi rex: Quod est genus tuum, vel quæ patria, vel in cuius nomine hæc signa facis? Tum beatus Apostolus respondit: Deus meus, Deus tuus est, creator cœli & terræ, & omnium quæ in eis sunt. Qui solus coli debet, non idola surda & muta. His auditis rex iratus valdè, iussit cū extēsum torqueri, & cæsum recludi carcere. Cúmque recluderetur, gratias agebat Deo, quòd dignus esset talia pro nomine eius pati. Charisius autem reuersus ad domū suam, dicebat: Nunc copulabitur mihi vxor mea, eo quòd abstulerim magum de medio populi huius. Et veniēs, inuenit eam detonso capite decumbere solo, & ait: Dulcissima coniunx, quæ mentē insania cœpit, vt hæc feceris? Nunquid potentior erit me hic magus? Nónne vides quòd me omnis India veneratur, & quod volo, hoc facio cum rege? Sed & pe-
C cunia magna est mihi. Cui illa? Omnia (inquit) hæc terrena sunt, & in terrā reuertētur. Is autē beatus erit, qui se vitæ perpetuæ copulauerit. Hæc audiēs Charisius, quieuit in lecto suo. Mygdonia autem accipiens aurū, dedit custodibus: & ingressa in carcerē, osculabatur pedes Apostoli, audiēs verbum Domini. Et reuersa ad domum suā, dum vir eius apud Regem esset, prostrata humo in cubiculo, deprecabatur Deum cum lachrymis, dicēs: Propitiare Domine insipientiæ meæ, vt reuertar ad salutē perpetuam. Quod vidēs nutrix illius, ait ad eam: Quæ est peruersitas in corde tuo, vt relicto viro, per quem magnificè honoraris, ieiuniis ac vigiliis te affligas, seducta verbis magi vnius? Cui illa ait. Non est hoc peruersitas, sed integra ratio, vt cognoscat homo auctorem suum, & mereatur adipisci vitam perpetuam. Vtinam & tu crederes Christum, & particeps fieres agonibus nostris. At illa: Si (inquit) rationem cognouero, sequar te. Tum Mygdonia: Dij, quos vsque nunc colui, nihil sunt, sed est verus Deus Iesus Christus, per quem facta sunt sæcula: qui vt hominē, quem prius plasmauerat, redimeret, homo factus, mortuus & sepultus est descēdit ad inferna, & eripuit eos qui tenebātur à morte pessima. Exinde rediens, docuit nos resurgere: & sic ascēdit ad cœlos, sedet ad dextram Dei patris omni-
D potentis, tribuens nunc credentibus in se dona cœlestia. Cuius tempora finem non accipiunt, cuius lætitia nunquam perit, cuius denique lux nunquam occidit. Ipse verò cum Patre, & Spiritu sancto regnat, & nunc, & in cuncta sæcula sæculorum. Hęc audiens Nardua nutrix eius, confestim credidit in Dominum. Et ambulantes simul ad carcerem, data pecunia introierunt, & audiebant verbū Dei ab Apostolo: qui gauisus erat valdè, super fide Mygdoniæ, quòd iam per illam & alij conuerterentur ad Dominum. Cúmque baptismum flagitarēt, dixit Apostolus Mygdoniæ: Vade ad domum tuam, & præpara quæ sunt necessaria, & ego vadam ad baptizandū vos. Abeuntibus ergo mulieribus, beatus apostolus subsecutus est ad domum Mygdoniæ, & baptizauit eam cum nutrice sua, & aliis multis. Et reuersus est in carcerem, & clausa est ianua. Charisio autem grauiter dolente de conuersione vxoris, misit rex coniugem suam cum filio Zuzani, quæ consolaretur cognatam Mygdoniam, & reuocaret illam ab hac via, & vt viro suo copularetur. Quæ cum esset ingressa domum Mygdoniæ, ait ad illam: Vt quid soror charissima erras post hominem magum, qui nouum Deū patriæ nostræ prædicat? Recede ab hac praua cogitatione, & esto iucunda in domo tua, cum viro cui te parentes tra-
E didere: Et noli relinquere deos patrios, ne irascantur tibi. Ad hæc illa respondit: Erraui vsque nunc sequens idola vana, quæ sunt sine gressu, sine eloquio, & sine vllo effectu, ignorans verbum Dei qui fecit cœlum & terrā, & omnia quæ sunt in eis. Sed & metalla, ligna, & lapides, ex quibus isti vel funduntur, vel sculpuntur, eius verbo creata sunt, cuius & nos creatura sumus. Non est ergo æquum, soror dilectissima, vt relinquentes talem artificem, creaturam potius adorem, quæ nobis ad seruiendū data est. Hæc cum Mydonia dixisset, tum & Luzanis filius regis ait: Ecquis hæc omnia creauit, nisi dij nostri? Nam Iupiter cœlum tenet, Iuno aëra regit, Neptunus mare gubernat, Pluto inferna iudicat, Phœbus diem, Berecynthia noctē illuminat. Cui Mygdonia subridēs, ait: Omnes isti quos commemoras, fili dilectissime, inferno damnati sunt, quia non cognouerunt Deū viuum. Nam si recurras ad veteres fabulas, inuenies hos & luxuriis deditos, & talia mala perpetrasse, qualia hodiè iudices

Charisius Rē gem aduersus Apostō. solicitat.

Saporis sancta responsio.

Tractus miserabilis.

Cruciatur Apostolus.

De fide decidit Charisius.

Mulieris sanctæ exhortatio.

Nardua nutrix credit in Dominum.

Baptizantur multi.

Confessio errorum.

Dij gentium damnati sunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

in iniquis hominibus persequuntur & puniunt. Mortui autem sunt, & non viuunt. Deus autem F
noster manet in sæcula sempiterna. Et qui crediderit in eum, transfertur ab hac tẽporalia morte in
vitam æternam. Cumque hæc & his similia eis Mygdonia diceret, compuncta corde vxor regis, ait
filio suo: Recte soror nostra reliquit virum suum, & diuitias terrenas, vt vitam capiat sempiternam.
Vtinam & nos videremus hominem istum, qui faceret nos cognoscere veritatem. At illa gaudens,
abiit ad Apostolum, & narrauit ei omnia quæ acta fuerant. Ille verò gaudebat, & ipse prædi-
cans sine fine verbum domini & imposita manu benedixit eos, & præcepit eos abscedere. Sed non
Vxoris Regis filiique excellens conuersio. abiit vltrà vxor regis ad virum suum, nec filius eius renunciauit patri de his quæ præceperat. Cũque
hæc omnia renunciata fuissent Mesdeo regi, quod scilicet vxor eius & filius conuersi essent ad Apo-
stolum, iratus valde præcepit adduci vxorem suam & filium. Quibus cum persuadere non posset, vt
recederent ab hac via, iussit vxorem in obscuro loco recludi: filium verò cum beato Apostolo in
carcere conligari. Sed & Charisius vxorem suam cum nutrice Narchia similiter reclusit in cellula te
nebrosa. Et statim rex iussit Thomam adduci, manibus à tergo ligatis, & dixit ei: Quis est iste Deus
B. Thomæ in vinculis responsio. tuus, qui coniuges nostras per te à nobis separat? Dicit ei Thomas: Tu cum sis rex nunquid vis ha- G
bere inquinata seruitia? Si ergo tu cũ sis homo, mũdos seruos habere studes, atque mundas ancillas:
quantò magis credere debes amare Deum castissima & mundissima seruitia? Si ergo hoc Deum in
seruis suis & ancillis suis amare prædico, quod tu in seruis tuis & ancillis tuis diligis, vt quid culpor?
Tum rex: Ego (inquit) permisi vxorem meam, vt cognatam suam Mygdoniam de præcipitio li-
beraret, & ipsam tu præcipitio immisisti. Respondit Apostolus: Præcipitium non est, nisi recedere
Vbi precipitium. à castitate, & ire in libidinem. Nam qui à libidine se tollit, & ad castitatem accedit, hicà præcipitio
remeat ad salutem & egreditur de tenebris ad lucem. Dicit ei Mesdeus rex: Quomodo separasti
animos earum à consortio coniungij nostri? his quoque artibus age, & eodem consilio, vt redeant,
et sint coniuges nostræ, vt antè fuerunt. Respondit Apostolus: Errat iussio regis. Et rex: in quo errat
iussio mea? Dicit Apostolus, Fabricaui turrem excelsam. Et dicis mihi, vt ego qui sum fabricator,
ipse destruam summitatem: Fodi terram profundam, & eduxi fontem de abysso, & dicis mihi, vt
Parẽdum deo potius quã hominibus. Matth. 10. 1b. ego illam obruam: Ego potius dicam illis verba Domini mei: Quia qui diligit patrem aut matrem, H
aut filios aut vxorem, plus quàm Deum, Deo dignus non est. Tu enim rex temporalis es, & si vo-
luntas tua non fiat, temporaliter punis. Deus autem Rex æternus est, & si voluntas eius contempta
fuerit, æternaliter punit. Equidem tu rex posteaquam occideris corpus, animam occidere non po-
tes. Deus autem verus, potest animam & corpus mittere in æternum ignem. Hæc audiens Chari-
Miraculum cur factum. sius, qui coram rege stabat: Hunc magum si tardius occideris, nos ipsos in præcipitium mittet. Tũc
ira repletus rex, iussit lances ferreas igniri, & præcepit excalciari Apostolum, vt nudis pedibus su-
perstans, hoc dolore deficeret. Verùm antequã hoc suppliciũ apostolo admoueretur, prorupit aqua,
& extincti sunt lances. Et ait Apostolus ad regẽ: Hoc non propter me fecit dominus, sed propter te,
vt vel sic credas. Mihi autem dominus hanc patientiam dare potest vt vel sine aqua ignẽ tuum non
timeam. Tum conuersus ad regem Charisius: Iube etiam eum in fornacem thermarum mitti. Quod
cum fieri rex iussisset thermæ vltrà calefieri non potuerunt, sed nec paruũ quidẽ teporem habebãt:
ipseque Apostolus altero die est egressus incolumis, Et Charisius iterum ad regem: Fac (inquit) illũ
sacrificare Deo Soli, & irã incurret dei sui, qui illum liberat ab his quæ inferũtur ei, Cũque argueret I
vt ingressus templũ simulachro Solis sacrificium inferret, ridens in faciem regis dixit Thomas: Dic
Creaturæ sunt picturæ creatoris. mihi rex, quis est melior inter te & imaginem tuam? Non dubito, quin præstantior tu sis quàm pi-
ctura tua. Et quomodo vos dimittitis Deum vestrum, & excolitis picturam eius? Erat autem statua
Solis facta ex auro, habens quadrigam equorum auream habenis effusis, quasi rapido cursu ageretur ad cœlos. Et dum compelleret vt adoraret statuam, dixit Apostolus ad regem: Erras, si putas
Modus veterum in sacrificando. ô rex, quòd sicut dixit Charisius, Deus meus irascatur mihi, cum ego Deum tuum adorauero. Hoc
magis volo te nosse, quod is deo tuo irascetur, & euertet eum mox vt adorauero eum. Tum rex: In-
uictissimum Solem, Deus tuus, quem Iudæi occiderunt, euerteréne potest? Respondit Apostolus:
Vis ergo probari, si hoc potest fieri? Et Charisius: Excusationes (ait) sibi inuenit, vt non adoret Solẽ,
neque sacrificet ei. Dicit ei iterũ apostolus: Primò ego adoro eum, & si eũ non euertet Deus meus,
tum sacrificabo ei. Et cũ cõsensissẽt rex & Charisius, introduxerunt eũ in tẽplum, ducentes choreas
eo ritu quo solebant. Erant autem virgines cum lyris cantãtes, alij cum tibiis, alij cum tympanis,
alij cum vatillis & thuribulis. Et cum introiissent, ait apostolus ad simulachrum: Tibi loquor K
Adiuratus dæmon fiat ante apostolum. dæmon, qui in isto simulachro habitas, & qui das responsa stultis & deceptis hominibus, qui
simulachrum vident: Adiuro te in nomine domini mei Iesu Christi, quem iudæi crucifixerunt,
vt exeas, & stes ante me, vt videam te: & quod imperauero tibi hoc facias. Egressus autem dæmon,
stetit ante eum, ita vt solus apostolus videret eum. Et dixit ei: Ego corde colo dominum meum Ie-
sum Christum mox autem vt posuero genua mea in terra, & dixero tibi, vt confringas idolum, ro-
gabo Dominum meum, vt mittat angelum suum, qui te releget, & damnet in abyssum. Et respondit
ei damon: Rogabo te apostole dei, ne me in abyssum releges. Sed permitte me, vt omnes istos in-
Hebraicè cum dæmonio loquitur Apostolus. terficiam. Tum Apostolus: Impero tibi in nomine Iesu Christi domini mei, ne lædatur vllus homi
num, nisi hoc solum simulachrum. Mox vt genua flexero cominue illud. Loquebatur autem apo-
stolus cũ dæmonio sermone Hebraico, & nullus sciebat quid vel cui loqueretur, cõuersusque ad

regem

A regem dixit: Cogita tecum rex, tu istum inuictissimum dicis, & meum Deum dicis hominem à Iudæis occisum: ac per hoc, si fortior sit deus tuus, & cum euocatione nominis dei mei confringere non possim, ego non solum adorabo dæmonem qui in eo latitat, sed etiam sacrificabo illi. Si verò minutatim fuerit attenuatus ille vinctus deus tuus, par erit è conuerso, vt relinquas errorem, & teneas veritatem. Et rex: Adhuc ausus es (inquit) ex pari confabulari mihi: Si pergas, faciam tundi arterias tuas, si non adoraueris, & sacrificaueris Soli. Respondit Apostolus: Ecce adoro, sed non simulachrum. Ecce adoro, sed non metallum. Ecce adoro, sed non idolum. Adoro autem meum dominum Iesum Christum: in cuius nomine impero tibi dæmon, qui hic in ipso lates, vt nullũ hominem lædens, metallum & simulachrum comminuas: statimque quasi cera iuxta ignem posita, liquefactum idolum resolutum est. Quo facto, omnes sacerdotes consternati vlularunt, & rex fugit cum Charisio. Pontifex autem cedebat Apostolum, & facta est seditio magna in populo: sed maior pars populi cum apostolo erat. Qua re motus Mesdeus rex Indiæ, apostolum Thomam, & filium suum Zuzanem, & plures alios trusit in carcerem. Non desinebat tamen etiam in carcere Apostolus con-

B firmare credentes, dicens: Credite in Deum, quem prædico: credite in Iesum, quem Euangelisо, qui adiutor est seruulorum suorum, refector est laborantium: in quo exultat anima mea, quia tempus impleui, & gestio ipsum quem desideraui videre. Cuius pulchritudo prouocat me, vt dicam quis sit: sed magnitudo eius sensus superat, & intellectum supergreditur, vt id quod cupio de eo dicere, comprehendere & explicare nequeam. Sed tu domine, qui animam inopem replere consueuisti, imple ea quæ mihi desunt, & esto mecum, donec ipse ad te veniam, & te videam. Hęc vbi audiuit Zuzanes, aduertens quòd Thomas diceret tempus impletum suum, vt de hoc recessurus sæculo videretur, cupiens ab eo prius qua[illegible] migraret à corpore, Manasaræ vxori suæ impetrare medicinam (erat enim debilis mulier, solu[illegible] membris) petiuit vt permitteret ei ire: & persuaso custode, fidéque facta quòd essent reuersuri, cum Apostolo ex carcere abire constituit in Domum suam, vbi & diaconatus ministerium vt sibi crederetur, rogauit, & vt benedictionem Leuiticam acciperet. Quoniam se quoque deo seruire velle memorauit, & hoc iam dudum animo deuouisse, sed à patre coactum vxorem duxisse, quam accepisset vicesimum annum agens: triennióque ea potitum, filios

C ex ea nullos suscepisse, nec aliam mulierem præter vxorem nouisse: iamdudum præterea à concubitu vxoris abstinuisse, eo quod & illa studebat castitati, & optare audiret sermonem Thomæ, sed propter debilitatem adesse non posset. Quam si vellet apostolus sanare, se impetraturum, vt exeundi facultatem haberent. Cui respondit Thomas: Si credis, videbis mirabilia dei, & quemadmodum seruulos proprios curet. Dum hæc loquuntur, Treptia nomine, quæ erat vxor regis, & Mygdonia Charisij matrona, qui & ipse amicus erat regis, & Narchia nutrix, trecentis sexaginta argenteis datis, à custode introductæ sunt ad apostolum. Atque illic repererunt Siforatum, militiæ regis ducem, & Zuzanem, & Siforem vxorem, & filiam eius, & alios verbis Euangelicis intentos. Ipse igitur tres fœminæ cum adstitissent ante conspectum Thomæ, interrogauit eas Apostolus, quo permittente ingressæ forent, vel quis eis aperuisset carcerem: & qualiter egressæ fuissent de loco in quo clausæ fuerant. Cui respondit Treptia: Nonne tu es qui aperuisti nobis ianuam, & dixisti: Exite, & ite in carcerem, vt suscipiamus eos fratres qui illic sunt, & Dominus in nobis demonstrauit gloriam suam? Cum autem appropinquaremus ad ianuam, subitò non apparuisti nobis, sed huc ingres-

D sum te sonitu ianuæ cognouimus. Nos verò posteà mercede custodem infleximus, vt ad te ingrederemur, si fortè impetrare possimus, quod impendiò petimus, vt paulisper aliquò concedas, quò regis possit iracundia mitigari. Tunc interrogauit Thomas Treptiam, quemadmodum à viro suo esset inclusa, vel quid causæ obortũ esset, aut quo motus, nec propriæ pepercisset vxori? Cui respõdit Treptia; *Tu à me requiris quemadmodum clausa sim, cum me nunquam deserueris, sed vna tantum abfueris hora? Vnde miror, te nescire quomodo clausa sim. Sed si vis audire, accipe. Misit ad me Mesdeus rex, & iussit me introduci ad se, & ait mihi:* Nondum plenam circa te magus ille adeptus est potestatem. Nam quod *in oleo, pane, & aqua magica consumet*, audiui. Ergo cum magicis operibus venire non potuerit, *nihil horum circa te fecit. Quare obtempera præceptis meis: alioqui & ipsa clauderis. Itaque non adquiescente, sed dicente me, vt quod vellet faceret: potestatem enim habere cum corporis mei, animam verò meam cum eo perire non paterer: in obscuro loco me iussit includi. Charisio quoque accusante vxorem suam Mygdoniam, cum eius nutrice Nar-*

E chia, iussit includi. Sed tu iam nos produxisti, vt ad te veniremus: & ideo præstò sumus, vt à te benedictionis gratiam consequamur. Quæ cum dixisset Treptia, agnouit protinus apostolus beneficia eius, qui se plerumque humana specie figuraret, vt consolaretur mœrẽtes, afflictorum erumnas releuaret. Et ideo ipse gratias agere cœpit Domino Iesu, eo quòd confirmauerit infirmos, nutantésque stabilierit, & sperare faceret cunctos diffidentes. Dum hæc captiui in carcere colloquuntur, superuenerunt custodes, dicentes, vt lucernas extinguerent, ne quis eos simul esse, ac pariter colloqui, proderet regi. Extinctis igitur lucernis, collocauerunt se custodes. Sed Thomas apostolus, postquam omnes circumfusos tenebris aspexit, lumen pẽtere cœpit à Domino: Inlumina nos Domine (inquit) quia tenebratum filij in tenebrosis nos sedere fecerunt locis. Sed tu Domine, inluminare sancto lumine tuo dignare seruos tuos, eo lumine quod nullus eripiat, & nullus extinguat. Et statim refulsit dies, & omnis illæ custodiæ locus. Tum & cæte

Adoratio vera.

Seditio exorta cõtra Apostolum.

Sollicita Zuzana pro vxore deprecatio.

Annuit de supplicatione Apost.

Andro carcere mulieres recludunt.

Admiratio nis causa.

Cura Dei pro suis.

ri quos alias ob causas receperant claustra carceris, vigilabant. Neque enim serui Dei dormire tum poterant, quos sic Christus excitabat, neque patiebatur nos somno dimergi, qui dicit: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & inluscescit tibi Christus. Cum igitur inter se nonnulla sermone vario contulissent, ait Thomas ad Zuzanem: Vade, præpara nobis omnia, quæ in ministerio sunt paranda, Interrogante autem Zuzane, quomodo exire posset fores carceris, aut quis aperiret, cum essent clausa omnia, & custodes somno dissoluti? Respondit Thomas: Crede Christo, & vade, inuenies apertas ianuas. Secuti sunt igitur eum cæteri. Et cum iam medium spacium itineris confeciſſent, occurrit ei vxor eius Manazara, cum iret ad carcerem, & recognoscens virum, ait: Zuzane vir? Qui cum cognouisset eam, cœpit quærere quonam iret, noctis præsertim tempore: aut quomodo potuisset exsurgere, quæ minimè antè surgebat. Quæ respondit: Puer iste domini, ponens manum, sanam me fecit. Somnio verò monita sum, vt ad peregrinum istum venirem, qui tenetur in carcere. Eò igitur festino, vt iuxta somnij visionem, plenam possim accipere sanitatem. Interrogauit Zuzanis, quis ille puer esset, qui fuisset cum ea? Respondit Manazara. ipse non vides eum, dextra manu tenentem me, & sustinentem? Dum hæc fierent, interuenit loquentibus Thomas, sed etiam Seforus dux militiæ, & vxor eius ac filia, denique & Treptia atque Mydonia, & Narchia, qui ad Zuzanis domum pariter commeabant. Cum vidisset autem Apostolum Manazara, adorauit eum dicens: Venisti medicus, qui me sanes ab ægritudine. Vidi te hac quoque nocte, ac quidem tradentem mihi puerum istum, vt me ad te perduceret in carcerem. Et cum expectare venientem debueris, præstanti tamen bonitate ipse me diutius laborare non es passus, sed veniebas ad me: & simul hæc dicens, conuersa puerum quærebat: qui se oculis repentè subtraxit, nec erat videri facilis, qui ante videbatur. Anxia igitur sustentatore amisso, cœpit dicere: Non possum sola ambulare, non apparet amplius puer, quem mihi tradidisti. Cui Apostolus: Ecce iam tecum Christus ambulauit. Ipse tibi erit viator & præuius. Itaque currens mulier præibat cæteros, repentè domum festinans. quò postquam ab Apostolo & cæteris ventum est, subitò domus multo splenduit lumine. Et Thomas cœpit orare, & dicere: Tu Domine, qui es adiutor infirmorum, spes & confidentia inopum, refugium & requies laborantium, lugentium consolatio, fluctuantium portus, resurrectio mortuorum, redemptio peccatorum, & qui denique propter nos subiisti corporis passionem: tu domicilia mortis, & ipsa inferna penetrasti, vt nos à mortis vestigiis liberemur. Te principes mortis venisse mirati sunt, neque potuerunt tenere remeantem: imò etiam exutos se vetustate possessionis, & te cum trophæo reuertentem gemuerunt. Honorificamus igitur meritò te Domine Iesu, de paterna illa & perfecta venisse substantia, vt viscera tuæ misericordiæ videremus in nobis. Quique seruorum tuorum es minister, possessionis tuæ locupletator, pauper, sed non indigens: diues, sed non fastidiens pauperem: qui ieiunasti quadraginta diebus, vt perpetua benedictionis repleres alimonia animas esurientium: tu esto, rogo, cum seruis tuis Zuzane, & Manazara, ac Treptia, vt in tuum gregem eos digneris inducere, & adnumerare sanctis tuis, & in hac errorum regione iuuare, ne errare possint. Tu esto medicus in hac possessione languentibus, esto requies in laboribus, firmamentum in lubricis. Esto denique adiutor corporum, vita animarum, vt sint templa misericordiæ tuæ, & Spiritus sanctus inhabitet in eis. Hac cõpleta benedictione, sumpsit sacramentũ, & gratias egit domino, dicens: Sit nobis hoc sacramentũ tuum domine Iesu ad vitã, sit ad remissionẽ peccatorũ. Siquidẽ pro nobis passio tua celebrata est. Tu pro nobis fel illud bibisti, vt omnis in nobis aduersarij amaritudo moreretur. Pro nobis tu quoque bibisti acetũ, vt nostra lassitudo cõfortaretur. Pro nobis cõsputatus es, vt immortali nos rore perfunderes: percussus es à calamo fragili, vt fragilitatẽ nostrã vitæ perpetuæ æternitatique firmares. Coronatus es spinis, vt virenti semper in te credentes charitatis tuæ laurea coronares. Inuolutus præterea fuisti sindone, vt nos quodã virtutis tuæ inuolucro vestires. In sepulchro poni voluisti nouo, vt nobis nouã gratiam, noua secula reformares. Hæc vbi finiuit, Eucharistiam diuisit his quos suprà memorauimus, & ait: Fiat nobis hæc Eucharistia ad vitã, & viscera misericordiæ, & gratiã salutis, sanitatémq; animarũ nostrarũ. Respondentibus autem illis, Amen: audita est vox, dicens etiam, Amen. Quam vbi audierunt vocem, statim super facies suas ceciderunt. Et iterum vox sonuit, dicens: Nolite timere, sed tantummodò credite. Ex eo tempore redire cœperunt, Thomas ad custodiæ suæ clauſtrum: sed & Treptia, & Mygdonia, & Narchia, reuersæ sunt ad carcerem suum. Quibus antequam egrederentur, locutus est Apostolus, dicens: Accipite sermonem meum vltimum, non enim ero diutius in hac carne. accersor ad Dominum Iesum, ad illum qui me redemit, ad illum qui se ad vltimum humiliauit, vt ab vltimo omnes eleuaret: in quem sperare didici. Si enim ad sacri munus officij me indignum vocauit, quanto magis si in veritate seruiui, possum sperare mercedem? Bonus enim & iustus est, & nouit dominus mercedem soluere pro meritis singulorum. Diues munerum, largus gratiarum, haud quaquam parcus beneficiorum. Qui in me quoque infirmum supra meritum meum, multa conferre dignatus est. Cuius miracula eò prouocare vos debent, vt laudetis auctorem. Neque enim ego mea virtute hæc faciebam, sed in nomine Domini mei Iesu impetrabam, non imperabam. Non enim Christus, sed seruulus Christi sum: nec ego sum arbiter, sed minister eius qui me misit. Et ideò peracto cursu, admoneo vos, ne cum videritis datam in me esse homini potestatem, suppliciisque me deditum cum videbitis, ideo fides vestra minuatur. Ego enim voluntatem Domini mei impleo, & æquum est me velle quod Dominus iubet. Nam si pro nobis ille mortem suscepit, quanto

Ex his apparet interfuisse hunc rebus à beato Thoma gestis, ex quo Abdias historiam desumpsit.

B. Thomas miraculosè apparet.

Christus via & vita.

Benedictio Apostolica

Apost. pro suis quam pro se magis solicitus.

Christo illata supplicia enumerat, vt nos ad patientiã inuitet.

Sub vna specie communicarũt Laici ministrante Apostolo.

Grauis Apostoli & plena consolationis oratio.

Humilitas B. Thomæ.

A quanto magis nos, erga Domini voluntatem, corporis huius mortem timere non debemus? Cum præsertim mors ista non sit interitus, sed solutio corporis. Ideóque non rogo, vt mortem differam. Creditis enim, quod possem differre, si velim: sed rogo magis, vt citius absoluar, & proficiscens videam illum decorum & misericordem, qui pro operibus & laboribus, quibus defudaui, nimis liberalis Dominus, præmium representabit. Hæc cum dixisset, receperunt se omnes ad tenebrosam domum. Et dixit Thomas in carcere constitutus: Domine Iesu, qui pro nobis plurimum pertulisti, claudantur ianuæ istæ, sicut clausæ fuerunt, & signacula iisdem foribus reformentur. Relictis igitur aliis, perrexit Apostolus vt se includeret. Fœminæ autem non poterant à lachrymis temperare, quæ sciebant, quòd Mesdeus non abstineret ab eius nece. Interea cum venisset Apostolus, inuenit custodes concertantes inter se, & dicentes: Heu quomodo incidimus in istum magum? Ecce aperuit ianuas carceris artibus magicis, & omnes voluit secum educere. Vnde ne magicis carminibus elabatur, & cæteri cum eo, renunciemus regi, simul de vxore eius ac filio. Audiebat hæc Thomas, & quiescebat. Illi autem abierunt prima luce ad regem, petentes vt tolleretur magus ille, &
B alibi ne clauderetur, eo quòd clausum omne magica potestate reseraret. Secundò nunciabãt, apertas fuisse ianuas carceris, idque surgentibus manifestatum sibi. Introiisse etiam regis vxorem cum aliis, quæ non recederent ab eo. Quibus auditis, rex signacula mox, quæ imposuerat ianuæ, requisiuit, & eodem reperit modo quo fuerant antè. Vnde commotus, ad custodes ait, falli eos qui introisse in carcerem Treptiam & Mygdoniam dicerent, cum signacula remota non essent. At illi se vera intimasse significabant. Mesdeus autem sedẽs in secretario, sisti sibi iussum Apostolum rogauit, seruúsne an liber esset. Cui Thomas, Seruus sum, ait, vnius & solius, supra quem nõ habes potestatem. Quæsiuit iterum Mesdeus, cur eo venisset? Respondit denuò Apostolus, vt plures saluaret: & hoc sibi debitum esse, vt per manus Mesdei hinc emigraret. Tum rex, qui esset Dominus eius, rogauit, quod illi nomen, & cuius regionis? Ad quæ Thomas: Meus Dominus (inquit) Deus est tuus, Dominus cœli & terræ. Huius tu nomen audire non potes: sed id quod datum est ei in hoc sæculo, est Iesus Christus. Minanti autem regi, quòd ei non parêret, cum maleficium eius aboleretur, vt tota India mundaretur, respondit Thomas: Hæc maleficia mecum abibunt: sed hoc scito, quia nec
C hic deerũt. Ex eo igitur cogitabat rex, qualiter Thomam occideret. Verebatur enim populum, quia plurimi etiam eminentiorum eius opera admirabantur, & credebant in Iesum. Astutè ergo sibi rex agendum ratus, cum Thoma ciuitatem armatis septus est egressus, populo existimante quòd ideo egrederetur vt Thomas ei aliqua suorum operum demonstraret. Intendebant igitur in eum qui putabãt quòd aliquid ab eo rex vellet discere, & ille regem docere. Sed egressus rex mediam fere partem miliarij, tradidit eum quatuor militibus, adiuncto vno præstantiore viro, iubens vt ducentes eum in montem proximum, ibi gladio percuterent. Rex verò mox rediit in ciuitatem, vbi hoc militibus imperasset. Quod intelligens plebs, sequebatur, Thomam eripere volens. At milites apprehenderant Apostolum, duo ad dextram, & duo ad sinistram tenentes. Ille quoque eminentior manum eius tenens, pariter incedebat. Dicebat autem Apostolus, magna, & diuina mysteria in ipso exitu reuelari: Siquidem propterea se duci à quatuor militibus, dicebat, qui ex quatuor coiuissent elementis, ea se quatuor habere principia generationis. Dominum autem Iesum ab vno esse percussum, quia vnum patrem sciret generatorem suum. Qui vbi venit ad locum
D passionis, cohortatus cæteros, fidem seruare Domino Iesu, pietatémque colere: rogauit etiam Zuzanem, vt pretio custodibus dato, orandi tempus sibi impetraret. Cuius data copia, cœpit gratias agere, quòd & in hoc sæculo gubernatus esset à Christo, & ab eodem vocaretur. Illum esse in periculis præsulem, illum in mœrore consolatorem, illum in laboribus adiutorem, illum præuium sibi huius fuisse itineris, quod in hoc sæculo cucurrisset. Tu (inquit) Domine, adnunciasti mihi, me tuum esse: propter quòd nec vxorem accepi, vt tibi totus vacarem, ne templi tui gratiam vel coniugalis copulæ vsus minueret, vel cõsuetudo decerperet. Diuitiarum quoque sæcularium cupidum animũ, cœlesti prouisione ac munitione reuocasti, docens in pecuniis dispendia esse, nõ commoda, & ideò compulisti, vt hic paupertate contentus, indeficientem spiritaliũ diuitiarum quærerem veritatem, & thesauros in Christo absconditos inuestigarem: tuisq; contentus copiis, alias non desiderarẽ. Factus sum igitur pauper, indigẽs, peregrinus ac seruus, in vinculis, in ieiuniis, fame ac siti, in laboribus, in periculis, vt cõfidentia non periret, spes non confunderetur. Respice igitur in me Domine, quia
E pecuniam tuam non abscondi, sed supra mensam posui, & in nũmulariis diuisi. Ad mẽsam tuã vocatus veni, nec ab hac reuisendi necessitate excusaui, nec iuga boum, aut ducẽdæ vxoris necessitatẽ cõuiuio tuo prętuli. Ad nuptias sum vocatus, & albã vestẽ indui: & expectans Dominũ à nuptiis reuertẽtem, olei non sum oblitus: tota nocte domũ meã custodiui, à latronibus exspoliatus non sum: calceamenta pedibus circumdedi, ne diffinirẽtur vestigia obseruaui, primã & secundam & tertiã custodiam, vt vultum tuum viderem, & splendorem tuum discussa nocte perspicerem. Mortuum meum non viuificaui, nec deficientem repleui, sed magis quem dedisti mihi vinctum castigaui: Et captiuum meum occidi, vt quẽ acceperam liberũ non alligarẽ. Opprobriũ suscepi in terra, vt in cœlo remunerationẽ sperarẽ. Si igitur detuli fidele seruitiũ, adesto Domine Iesu, ne præsentiant me latrones, ne aduersus me retia sua mittãt. Circũdet famulũ tuum gloria tua, vt tãta amictũ gratia, aduersariæ potestates impedire non audeant. Nunquid illis obediui, cum mihi intercludere vellent transitum? Suis enim occurrunt, & eos prodire vltra non sinunt. Adesto igitur Domine, vt cum pace &

Martyrium spirat B. Thomæ.

Artibus magicis tribuitur, quod diuinitus fiebat.

Exerta, Apostoli confessio.

Ducitur ad martyrium B. Thomæ.

Exhortatio ad tolerandà supplicia pro Christo.

Grauissima S. Thomæ ante passionẽ oratio.

Ad Euangelium allusio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Implorat auxilium Dei cap. 5.

gratia transeam. In veritate dirigas seruum tuum, ad sedem tuam. Dirigas iter meum, & diabolus in me non intendat. Exacerbentur oculi eius lumine tuo. Conticescat os eius qui nihil in me dignū suis operibus inuenit, quod loquatur. Hæc precatus, ait militibus: Venite, consummate præceptum eius qui vos misit. Aduenerunt igitur quatuor milites, & lanceis transuerberauere eum: atque cecidit beatus Apostolus, & mortuus est. Quem cum lachrymis sepelierunt fratres in sepulchro regio, in quo reges priores sepulti sunt, preciosis & plurimis amictum odoribus atque indumentis. Apparuit autem confestim Sifori, & Zuzani, qui recusabant in vrbem ire, & tota die ad sepulchrum sedebant, atque illis dixit: Quid sedetis custodiētes me? Non hic sum, ascendi enim, & recepi omnia quæ speraui. Surgentes itaque discedite hinc, breui enim tempore, & vos mecum colligam. Cum hæc fierēt circa Apostolum, interea Treptia regina, & Mygdonia deductæ à Mesdeo & Charisio affligebātur, sed tamen voluntati eorum non acquiescebant. Quibus se Apostolus demonstrauit, dicens: Nolite errare, quia Dominus Iesus citò vobis adiumētum dabit. Itaque Mesdeus & Charisius cum animos vxorum suarum expugnare non possent, dimiserunt eas propriæ voluntati. Fiebat autem cōgregatio fratrum in multa exultatione atque lætitia. Erátque presbyter Siforus, & Zuzanes Diaconus, G
suntque ordinati iam tum à sancto Apostolo, cum in montem moriturus ascendisset. Atque hi potiebantur frequentibus adiumentis Domini, & fidei incrementa quotidie procedebant. Quibus addidit Dominus hanc gratiam, vt cum Mesdei filius correptus esset à dæmonio, nec quisquam qui eum sanaret, posset inueniri, successit huiusmodi Mesdeo sententia, vt diceret: Vado, & aperio sepulchrum, & tollens ossa de corpore Apostoli, suspendam filio meo, & curabitur. Ascendebat igitur secundum cogitationes Mesdeus ad montem, & reuelauit se ei Thomas, dicens: In viuentes non credidisti, & in mortuos credis? Sed ne timeas, miserebitur & tui Dominus Iesus, & exhibebit tibi viscera misericordiæ suæ, propter bonitatem suā. Verùm vbi ascendit Mesdeus, reseratо sepulchro, ossa inuenire non potuit: quia iampridem reliquias sanctas, quidam de fratribus rapuerant, & in vrbe Edessa sepelierāt. Ea tamen quæcunque rex in sepulchro reperit, humi, vel stercoris, supra quæ iacuerant reliquiæ Apostoli, auferens Mesdeus, & alligans filio suo, ait: Credo tibi Christe nūc, quia recessit à me ille qui hominum turbat affectus, ne ad te visendum summa properatione contendam. Itaque vbi suspendit illa puero, statim sanatus est ex illa hora: & factum est gaudium magnum in- H
ter fratres, super cōuersione regis, ad Regem cœlestem Christum Iesum, cui honor & gloria, in perpetua sæcula, Amen.

Nicep. lib. 2. cap. 40.

Sepultura S. Thomæ Apostoli.

Apparet consolandis bonis Apostolus

Reliquiarum sanctorum virtus.

Rufin. lib. 11. hist. cap. 4.

LIBER DECIMVS CERTAMINIS APOSTOLICI, DE REBVS A BEATO PHILIPPO APOSTOLO FOELICITER GESTIS.

B. Philippi origo.

PHILIPPVS Petri & Andreæ conterraneus, ex vico Galileæ Bethsaïda originem duxit: vocatúsq; mox post Petrum, demum ad Apostolatus honorem peruenit. Qui vt socium haberet conuersionis, Nathanaëlem quendam familiarem ad Christum duxit, quem Christus mox se agnouisse testatus est, sub ficu, antequam à Philippo illi esset adductus. Quod admiratus Nathanaël, qui nunquā antea viderat Christum, haud illibenter deinde illi adhæsit, in parte societatis semper cum Philippo manēs. Quorum hic pridiè quàm pateretur, cum in cœna audiret, neminem ad patrem nisi per eum venturum: Magistrum rogare cœpit, vt sibi ac condiscipulis patrem ostenderet: quod quidem amore ille sempiternæ vitæ tum dixerat. At Christus obiurgans Philippum, quòd tanto tempore cum ipso esset, & tamen eum rectè adhuc non cognosceret. Et hęc omnia ante Christi passionem à Philippo gesta esse, Euangelica nobis fides ostendit. Post ascensionem verò Saluatoris, Beatus Philippus per annos viginti, instanter prædicauit gentibus per Scythiā Euangelīū. Vbi cum detentus esset à gētibus, & ductus ad statuam Martis, & compelleretur ad sacri- K
ficandum, exiit de subtus basi, in qua statua Martis stabat, draco ingens, & percussit filium sacerdotis qui ministrabat ignem sacrificij. Percussit etiam duos tribunos, qui præerant Prouinciæ, cuius officiales tenebant in vinculo Apostolum. Porrò de flatu draconis omnes morbidi redditi, vehemēter ægrotare cœperunt. Quod videns Apostolus, dixit illis: Audite consilium meum, & recuperabitis sanitatem: sed & hi qui exindè erant mortui, resuscitabuntur omnes: draco quoque qui noxius vobis erat, in Dei nomine fugabitur. Dicunt ei ægroti: Quid faciamus? Quibus respondit Apostolus: Deiicite hunc Martem, & confringite, & in loco in quo fixus videtur stare, crucem Domini mei Iesu Christi affigite, & hanc adorate. Tunc illi qui cruciabantur, cœperunt clamare: Recuperetur in nobis virtus, & deiiciemus Martem. Facto itaque silentio, Apostolus dixit: Præcipio tibi draco in nomine Domini Iesu Christi, exi de loco isto, & vade, & morare in loco de- I
serto,

Ioan. 1. Charitas Apostoli.

Ioan. 14.

Scythia obtigit sorte B. Philippo.

Draco infestus. Consilium Apostoli.

Adiuratur Dæmon.

A ſerto, vbi non eſt acceſſus hominum, & nulla vtilitas humanis commodis miniſtratur, ita vt vadens nemini noceas. Tum draco ille ſæuiſſimus exiens cœpit abire feſtinanter, & vltra nuſquam comparuit. Philippus autem Pontificis filium, qui ignem miniſtrabat, & duos tribunos qui mortui fuerant, ſuſcitauit, omnémque turbam quæ morbis erat affecta de draconis flatu, ſanitati reſtituit. Vnde factum eſt, vt vniuerſi Philippum Apoſtolum qui perſequebantur, pœnitentiam agerent, Deúmque hunc æſtimantes adorarent: ipſe autem per vnum annum iugiter doceret eos, quomodo mundo periclitanti aduentus Domini ſubueniſſet, quomodo natus ex virgine, quomodo paſſus, quomodo ſepultus die tertia reſurrexit: quomodo poſt reſurrectionem, eadem quæ ante paſſionem ſuam, docuerat: quomodo videntibus Apoſtolis aſcendiſſet in cœlos: quomodo denique miſiſſet Spiritum ſanctum, quem promiſerat: qui veniens quaſi ignis ſediſſet ſuper Apoſtolos duodecim, & omnium linguas ac ſermocinationes mentibus Apoſtolorum ſuorum inſeruiſſet. Ex quorum ipſe numero huc miſſus, ſcire vos facio, idola vana eſſe, & cultoribus ſuis inimica. Hęc & his ſimilia dicente Apoſtolo, crediderũt vniuerſi populi. Et eliſo Martis ſimulachro, multa milia hominum baptizata ſunt.

Mortui reſurgunt.

Sanantur infirmi voce Apoſtoli.

Prædicatio B. Philipp.

B Ipſe verò Apoſtolus ordinatis Preſbyteris & Diaconibus, ordinato etiã Epiſcopo, & Eccleſiis multis conſtructis, per reuelationem in Aſiam reuerſus eſt, & in ciuitate Hierapoli exinde commorabatur. Vbi hæreſim malignam Hebeonitarum extinxit, qui dicebant, non verum hominem natum ex virgine Dei filium aſſumpſiſſe. Erant autem iſthic duæ filiæ Apoſtoli virgines ſacratiſſimæ, per quas Deus multitudinem virginum lucratus eſt. Ipſe autem Philippus ante ſeptem dies migrationis ſuæ vocauit ad ſe omnes Preſbyteros & Diaconos, ſed & vicinarum vrbium Epiſcopos, & dixit eis: Hos vij dies mihi Dominus in iſta vita conceſſit: quare memores eſtote doctrinæ Domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſtate aduerſus minas inimici viriliter. Dominus autem compleat promiſſa ſua, & corroboret Eccleſiam ſuam. Hæc & his ſimilia prædicans Apoſtolus Domini Philippus, annorum octuaginta ſeptem perrexit ad Dominum, & in ea ciuitate Hierapoli poſitum eſt ſanctum corpus eius. In cuius tumulo poſt aliquantos annos, duæ ſacræ virgines, filiæ eius, dextra lęuáque ſepultæ ſunt. Vbi præſtantur beneficia Dei, orante Apoſtolo, omnibus qui credunt vnum Deum patrem inuiſibilem, incomprehenſibilem, & immenſum, quem vidit hominum nullus, neque videre poteſt: & in vnum

Preſbyteri & Diaconi ordinantur. Euſeb. lib. 3. cap. 24. Niceph. 3. cap. li. 3. & 12. lib. 5. 37. 4. & 44. lib. 2.

B. Philippi filiæ adminiſtræ euãgelij.

Mors & ſepultura Philippi.

C eius vnigenitum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui crucifixus eſt pro ſæculi delictis: & in vnum poſtremò Spiritum ſanctum paracletum, illuminatorem animarum noſtrarum, & nunc, & ſemper, per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Euſeb. 28. ca. lib. 3. & 15. 1. Ioan. 4. & 1. Timoth. 6.

Finis decimi & poſtremi libri certaminis Apoſtolici, Authore Abdia Babyloniæ Epiſcopo, ipſorum Apoſtolorum diſcipulo, & Iulio Africano interprete.

VITA SANCTI MATTHIÆ APOSTOLI, EX HEBRÆO, INCERTI AVTHORIS.

D

PROLOGVS.

CVM multo ſtudio ac ſolicitudine flagrarem, quomodo geſta Beati Matthiæ Apoſtoli, quæ apud nullum habentur Eccleſiaſticorum interpretum inuenirem, quidam presbyter nomine Theodoricus fluctuãtem ac triſtem me videns, cauſáſque à me triſtitiæ requiſiuit, & accepit. Vnde ſumma exultatione perfuſus, quia hoc in me ſtudium inuenerat, dixit, quod ſi eorundem geſtorum interpres eſſe cuperem, cum quodam Iudæo familiari ſuo ſe acturum, vt mihi librum, quem ipſi Damnatorum intitulant, quòd in eo contra legem agentium damnatio cõtineatur, Matthiæ ſcilicet, & Iacobi vtriuſque, & Stephani, idem Iudæus præſentaret. Didiceram autem eo ipſo tempore à quodam Iudæo literas Hebraicas. Venit ergo Iudæus, libellum deferens: cuius cum ego titulum legerem, Schiraſirin, hoc eſt Cantica canticorum ſcriptum inueni: tanta indignatione commotus ſum, vt vix ab eo manus continuerim. Nam illo innato ſibi in Chriſtianos odio decipere me geſtiebat. Et tu, inquam, leno ſpurciſſime, clericúmne fallere tentas, qui He-

Liber Damnatorum.

E *braïcarum, Græcarum, & Latinarum literarum hiſtoriarúmque plenam habet ſcientiam? Nihil eſt certè in omni veſtra bibliotheca, ſiue Græca, ſiue Hebraïca, quod neſciam. Quod quidem falſo, ſed ex induſtria dixi. Timore igitur correptus, maximè ne ei apud Principem, cum quo benè poteram, ea poteſtate nocerem: iureiurando promiſit, ſe mihi ſatisfacturum: quod & fecit. Lecto namque titulo libri, quem poſtmodum detulit, Haymataÿ, hoc eſt, Vita Matthiæ, ſcriptũ deprehendi. Venitque opinatus omnia me intelligere, quæ infra ſcripta erant, licet inuitus, omnem tamen ex ordine geſtorum mihi veritatem aperuit, accepto à nobis precio ſolidorum viginti trium. Poſthæc dominus meus Archiepiſcopus, anno ſequente, ab alio Iudæo in periculo rerum ſuarum conſtituto, ita ſe habere deprehendit, excepto quòd eum ad nomen ſuum dixit alluſiſſe verſiculo Pſalmi. Poſtremò cuidam incluſæ, prọ hoc ipſo triduanum agenti ieiunium, à Domino idem reuelatum eſt. Legatur igitur abſque omni ſcrupulo hæſitationis, quod tam certis argumẽtis verum eſſe probatum eſt: quia omne dubium Spiritus ſanctus aboleuit. Quomodo autem de Iudæa Treuerim venerit ſicut in hiſtoria Treueria, & in monumentis Syluęſtri Papæ Romani legi, miracula quoque eius ſubſequenter ediſſeram.*

Hiſtoriæ veritatem didicit precio.

REVERENDISSIMO domino suo, Ecclesiæ sancti Eucharij, Treueris, Abbati verè dignissimo, humilis Leuita, omnium fratrum illi commissorum vltimus, debitæ subiectionis deuotum obsequium.

Cum verbo simul & opere præpolleas, pater beatissime, plurimos à leuitate sæculari retractos theoricæ claustro societati, ex quibus in specialius illud tuæ solicitudinis studium impendisti. Attestantur iis tua instantia, quotidiana admonitio, correptio. Quam licet ex iuuenili leuitate non satis libenter excipiam, ex qua tamen pietate prodeat, cum mentem à vanitate recolligo, non ignoro. Illud quoque præterire non debeo, quòd me lectioni instare iugiter præcipis & hortaris, ne scilicet otium inimicum inueniat, ne murmurando mentem occupet, ne detractio in lingua deseruiat, ne manus operi quod ad rem non attinet, insistat. Præcipit igitur beatitudo tua, vt vitam beati Matthiæ apostoli, ad cuius ossa dignè præsides, ab Hebraico volumine, qui Damnatorum intitulatur, quod in eo contra legem agentium iudicia contineantur, excerptam, latius exponerem, secundum indagatam auida, vel potius extortam omnem rei veritatem. Quod ego, licet audaciæ merito denoter, feci tamen vt potui. Proindè licebit aliis latius rem eloquentius explanare, stilumque rusticum lima vrbana decentius expolire. Dominus te incolumen nobis custodiat, pater charissime; Amen.

Quare impulsus scripserit.

Quale studiũ debeat esse præsulum.

G

GESTA SANCTI MATTHIÆ APOSTOLI.

Patria B. Mat. Parẽtes Apostoli Deo hominibusque grati. Matth. ethimologia. Præceptor D. Matthiæ.

IGITVR gloriosissimus Apostolus Domini nostri Iesu Christi, Matthias, de tribu Iuda, ciuitate Bethlehem, illustri prosapia oriundus fuit. Parentes autẽ illius cùm multis diuitiis & nobilitate generis insignes, tum venerandi apud Deum & homines morum venustate pollebant. Vnde verè illis diuinitus cõcessum fuisse creditur, vt religiosi parentes, religiosiorem ex se filium procrearent. Natum itaque puerũ Matthiam, quòd in nostra lingua, Dei paruus, siue donatus, sonat, nuncupauerunt: quem tum ab annis puerilibus diuinę legis institutionibus statim manciparunt. Ad pedes namque Simonis, summi & incomparabilis viri, atque tunc tẽporis in lege Mosaica doctissimi, prima legis elementa perceperat. Diuina siquidem cooperante gratia, omnem in breui legis & prophetarum scientiam comprehendit. Studebat iam in ætate tenera, maiorum imitari exempla, diuinæ legi iugiter incumbere, lasciuiæ sensum non impẽdere, sed annos pueriles morum vincere maturitate. Proindè adolescens factus, crebris disputationibus examinatus, non solum condiscipulis, sed ipsi magistro suo mirabilis, habebatur. Quippè qui licet eruditissimus esset, nullatenus tamen extollebatur, sed iuxta sui nominis etymologiam, verè se paruum & humilem exhibere nitebatur: illud semper memorans, Quanto maior es, tanto magis humilia te in omnibus, & illud viri sapientis: Superbum sequitur ignominia, humilem autem gloria. Erat igitur beatus Matthias corpore mundissimus, animo purus, in soluendis sacræ scripturæ quæstionibus acutissimus, in consilio prouidus, in sermocinatione nudus penitus & expeditus. Informabatur sensim animo ad virtutem, vt esset ad intelligentiam habilis, ad misericordiam facilis, in prosperis non elatus, in aduersis constãs & intrepidus. Satagebat vt quod sensu perceperat, opere compleret, & oris doctrinã manus assertione comprobaret. O beatum virum, qui sub vbera positus, opera lucis exercebat: qui legi subditus, virum gratiæ præferebat. O beatum virum cuius laus non solum in Ecclesia sanctorum: sed quod mirificum magis est, in synagoga resonabat impiorum. Nam qualis quantúsque æstimandus est fuisse, quem boni totius æmuli, iidémque damnatores eius, non desinunt laudibus extollere? Vt igitur lucerna de medio legis ad candelabrum trãsfertur ecclesiæ, vocatione Christi dignus habitus, Christum pauperem pauper ipse secutus, in sortem & numerum septuaginta duorum discipulorum ab ipso domino designatus est. Completo deinde dispensationis Dominicæ ministerio, incarnatione videlicet, passione, resurrectione & ascensione in cœlos, surgẽs Petrus in medio fratrum, dixit: (erat autem turba hominum ferè cẽtum viginti viri) Fratres, oportet impleri scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid, de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum: qui numeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita vt appellaretur ager ille Acheldemach lingua corũ, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eius deserta, cuius non sit qui inhabitet in ea, & episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscũ sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiẽs à baptismate Ioannis vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos: Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus, & Matthiam. Et orantes dixerunt: Domine, qui corda omniũ nosti, ostende quem elegeris ex his duobus, vnum accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederũt sortes, & cecidit sors super Matthiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis. Dum ergo complerentur dies Pẽthecostes, accepta in linguis ignei gratia Spiritus sancti, dispersi erant Apostoli toto orbe terrarum. Tunc beatus Matthias ex decreto eiusdem Spiritus sancti, Iudæam in sortem predicationis accepit. In qua, quemadmodum diuina gratia quosdã mancipans,

B. Matthias studiis deditus à pueritia

Modestia viri. prou. 18.

Laus apost.

B. Matthias in numerum discipulorum à Christo delectus.

Act. 1.

Iudas proditor.

Duo proponũtur ad electionem. Act. 2.

B. Matth. de ligitur ad Apost.

H

I

K

A cipans, æmulorum in se liuorem accenderit, sermo sequens declarabit. Anno igitur post passionem Domini tricesimo tertio, plus minus, Anano iuniore, qui & Akauua, pontificatum adepto credēs se opportunum tempus inuenisse idem pontifex, aduersus discipulos Domini, Festo præside mortuo, Albino adhuc in itinere constituto, consilium iudicum fecit: & quosdam deducens ad se inter quos & fratrem Iesu Iacobum tradidit puniendos. Qua tempestate beatissimus apostolus Domini Matthias, verbum vitæ æternæ per circuitum Iudæis nunciabat, multosque filiorum Israel ad Deū signis ac prodigiis conuertebat. Cæcos nāque illuminabat, leprosos mundabat, dæmones obsessis corporibus in Christi nomine effugabat, claudis gressum, surdis auditum, mortuis quoque vitam restituebat. Instruebat quod erat vitæ, quod morum, quod religionis: Moysen quidem sanctum prę dicans, legem nihilominus omni cultu dignissimam, sed quæ sub palea literæ maxima in se Christi & ecclesiæ sacramenta continebat. Christum denique ab ipso Moyse signis & enigmatibus præfiguratum, verbis propheticis annunciatum, in redemptionem generis humani missum à Deo patre, per virginem mundo innotuisse, diuinæ legis comprobabat testimonio. Plurimaque edisserens &
B & interpretans illis, omnia signis potentissimis adprobabat. Dum ergo in hunc modum circuiret vicos & castella, benefaciens, & annuncians regnum Dei, deuenit in ciuitatem Galileæ nomine Galim, quæ Latinè Gischala dicitur. Et introiens in sinagogam, cœpit ex scriptura legis euangelizare Christum Iesum. Illi autem nitebantur contra ire sermonibus eius, blasphemiis & detestationibus maledicentes nomini sancto. Cumque instantius ipse de Iesu sermonem faceret, illi zelo repleti, duxerunt eum vincientes, & nunciauerunt principi sacerdotum senioribus, dicentes: Condēnati illius Iesu, qui se filium Dei dicebat, discipulum comprehendimus, quem subuertentem plebem per sinagogas & compita deprehendimus, Quid facto opus sit, consulite. Nos enim multis quæstionibus legis examinauimus, & inuenimus hominem contra legem agentem quidem sed in ipsa lege peritissimum, qui & gloriatur Simonem se habuisse magistrum. Nobilis est, genere illustris, & acceptus in plebe: quamobrē decreuimus in illum nihil absque auctoritatis vestræ imperio præsumere. Quidam autem ex synagoga principis dixerunt: Lex nostra, fratres, vt nostis, hominem nō
C nisi ex sua confessione, seu testium veracium assertione condemnat: sicut scriptum est, In ore duorū vel trium testium stabit omne verbum, & absque testibus nemo punietur. At illi dixerunt: Inuenimus per synagogas eum auertentem populum, per totam Galilæam, conuenticula facientem, circumferentem doctrinam Iesu Nazareni, iudicio principum crucifixi. Denique non est vicus aut ciuitas, in qua nouam sectam non inuexerit homo perditissimus, qui in Moysem locumque sanctum & legem blasphemare non timuerit. Huius rei testes sumus. Pontifex Ananus dixit: Nomen illius edicite. Respondernnt: Matthias, natus de Bethlehem Iuda. Pontifex dixit: Quoniam quidem non expedit nobis, & generi nostro, sermonē de Iesu propagari, adducatur, vt si aliqua temerariē per ignorantiam protulit, per pœnitentiam diluat: sin alias, pœnam præuaricationis incurrat. Abeuntes igitur cū ministris, pōtificibus & aliis principibus magistratuum, adduxerūt beatum virū in concilīū. Quem intuitus pontifex, ait: Scit omne concilium hoc, & orbis vniuersus inquantū respublica nostra peruenerit opprobrium, non quidem culpis nostris exigentibus paucorum qui ex nobis exierunt peruersitate, præsidumque romanorum auaritia, vel vt correctius dicam, seueritate. Fuerunt
D enim nominandi quidem rerum nouarum cupidi, sectas adducentes, per quos quot milia Iudæorū peruersa sint, quot à Romanis principibus interempta, vos melius nostis. Nec enim talia vos aut ex ipsa vicinitate, seu potius visione terruerunt. Veruntamen eorum cum suis auctoribus vanitas, non sine magno nostri generis opprobrio penitus interiit. Nec inuentus est qui populum ex ipsorum superstitione, vel hæresi post illos irretierit. Fuerūt enim, Iudas Galilæus, Theodas magnus, quos post ipsorum interitum nemo recolit, nemo venerari vel imitari contendit. Maximus horū hæresiarches Iesus Nazarenus surrexit, qui se Deum & Dei filium prædicans legis obseruationes nihilipēdit, multorumque oculos & animos signis suis & prestigiis illiciens conuertit. Suscepit tamen & in se decreta legis, quæ contempsit, realiter hæc approbans, quæ verbaliter interdixit. Sed quorsum ista? Scimus, à Domino Moysi sancto legem datam, à patriarchis verbis & effectibus approbatā, à prophetis nihilominus obseruatam, quibus & Deus miracula dedit facere, qualia Iesus patrare non potuit. Quis enim nesciat, Moysem cum Domino quasi hominem cum homine, collocutum? Quis
E nesciat, Heliam igneo curru ad sidera transuectum? Quis ignoret, cadauer Helisei mortuum sepulchro iniectum suscitasse? Quis ambigat, cæteros Dei sanctos miracula prima & prodigia perpetrasse quorum tamen nullus hanc dignitatem diuini nominis vsurpauerit, nullus legem viuendi nouam adinuenerit. Denique sancti prophetæ, abiecto habitu, voce humili, quantum datur intelligi, non sponte, sed torrente spiritu locuti sunt, Hic autem ad ostentationem agens omnia, passim verba vana iactauit. In tantum enim eius processit insania, vt & principes sacerdotum eius lacerare contumeliis, scribas & pharisæos hypocritas appellaret. Quis horum prophetarum id præsumpsit? Sed iste præsumptionis suæ dignum finem inuenit. Atque vtinam memoriam eius cum ipso periisset, nec superesset qui errorem doctrinæ ipsius, semel emortuum, resuscitaret. Sed præter votum accidit. Ecce vt templum sanctum, ciuitas sancta, leges patriæ Romano præsidi & Romanis legibus exposita sint. Non est qui condoleat, non est qui misereatur, nemo est qui iudicet, nemo qui reputet. Trahimur ad iudicium, & sustinemus: seducimur, & assentimur: in diremptionem

Incipit afflictio discipulorum Iesu.

Miracula B. Matthiæ.

Pseudo prophetæ resistunt Apostolis.

Compositā simulatio. Deut. 19.

Accusatio summa.

Rhetoricis colorib. instructa oratio.

Iudas & Theodas pseudochristiani. Act. 5.

Blasphemia Pharisæorum in Christum.

Authoritatē christi diminuit Ananus ex circūstantiis.

odii magnitudo declaratur.

Universidad de Deusto Biblioteca

sumus,& tacemus. Isti præcipue galilæi in manus Romanorum nos tradunt, dum sanguinem Iesu, F
quasi innocentis hominis, in nos & in genus nostrum refundere non erubescunt. Expedit itaque
nobis, vt pauci pereant, ne Romani totum locum deleant, & gentem. E duobus enim malis si neu-
trum vitari poterit, minus & tolerabilius eligendum est. Prospicere tamen & errantibus, & salutis
offerre remedium, magis est sententiæ, quam de voluntario ipsorum interitu vel perditione gratu-
lari. Neque enim nos in periculis positi, cuiusquam desideramus periculum: sed quod nostro potius
competit officio, lapsos reformare, errantes corrigere, periclitantibus adesse, summopere studemus.
Perpendat igitur & hic animi nostri mansuetudinem: tempus habet inducias, quo interstitio possit
animum religioni reuocare. Habet potestatem pro se quæ expediūt allegare, verbisque excusatoriis
obiecta refellere. Tunc repletus Matthias Spiritu sancto, extensis in cælum manibus, dixit: De obie-
ctis, viri fratres, quæ vos crimina dicitis, non oportet me multa dicere: quoniam quidem Christia-
num esse non est criminis sed gloriæ. Nam ipse dicit per Prophetam, dicens: Vocabo seruos meos
in nouissimis diebus nomine alio. Pontifex Ananus dixit: Quomodo? non est criminis, legem san-
ctam pro nihilo ducere? Deum inhonorare, fabulisque superstitiosis & inanibus vacare? Matthias G
respondit: Si verbis meis patienter auditum præbeatis, docebo qualiter hoc quod predicamus, fa-
bulosum non sit, sed ab initio, legis testimoniis approbatum. Deus patrum nostrorum, Abraham
patrem nostrum eduxit de vi Chaldæorum repromittens ei terram Chanaam se daturum, cum ne-
que filios neque filias haberet, & Sara vxor eius sterilis esset: de qua tamen scriptum est, Credidit
Abraham deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Et locutus est dominus ad Abraham, dicens: Iuxta
condictum reuertar ad te, & habebit Sara filium. Per repromissionem ergo natus est Abraham patri
nostro filius, quem appellauit Isaac. Ex illo autem Iacob, qui primogenita quidem fratris surri-
piens, electus à Domino, in quo repromissio fructificaret, sicut scriptura dicit: Iacob dilexi, Esau
autem odio habui. Cumque zelaretur Esau Iacob, vt eum occideret, abiit Iacob in Mesopotamiam
ad Laban, & seruiuit ei sub mercede, vsquequo loqueretur ei dominus, dicens: Reuertere in ter-
ram natiuitatis tuæ, eroque tecum, & eruam te, & liberabo, dicit dominus. Cum ergo abiisset cum
multa familia & peculio, & veniisset in Phanuel, descendit vir & luctabatur cum eo vsque mane. Di-
xitque ad eum: Dimitte me, aurora est. Qui respondit ei: Non dimittam te, ni benedixeris mihi. Et H
benedixit ei, dixitque: Non vocaberis vltrà Iacob, sed Israel erit nomen tuum. Scisciante autem
illo nomen viri, ait: Cur quæris nomen meum? quod est mirabile. Et abiit Iacob, & cum illo quos
genuerat in terra aliena duodecim patriarchæ: quibus præmisit dominus in Aegyptum, firmamen-
tum & saluatorem, qui adesset eis, & semini eorum, in tēpore afflictionis suæ. Facta deinceps fame
in terra Chanaan, descendit Israel in Aegyptū, in animabus septuaginta, & habitauerūt patres nostri
in oppidis Gessen, & multiplicati sunt nimis. Cum ergo affligerētur ab Aegyptiis, surrexit Moyses,
vir potens & eruditus, qui fugiens Pharaonem persequentem, deuenit in Madiam. Vbi dum pasce-
ret oues socēri sui, sacerdotis Madiam, in deserto, apparuit ei Dominus in igne flammæ rubi. Ad-
propinquāte autem illo, vt videret visionem mirabilem, dixit ad eum dominus: Solue calceamen-
tū de pedibus tuis. Quid autem, fratres (scientibus enim legem loquor) signum repudij fuit? Quod
intelligens idem vir sanctus, ait: Obsecro domine, mitte quem missurus es: significans videlicet,
quod iisdem postea scribit, filiis Israel, dicens: Prophetam vobis suscitabit dominus de fratribus
vestris, tanquàm me ipsum, hunc audietis iuxta omnia quæ locutus fuerit vobis. Et iratus Dominus I
in Moysen, ait: Ecce Aaron frater tuus venit in occursum tuum, ostendens nondum consumma-
tam plenitudinem temporis in quo vetus ille nuncius adesset, qui populum suum nō de manu sig-
nificatiui Pharaonis, sed de potestate intellectualis & significati, qui est diabolus, liberaret. Signifi-
catiua enim cætera omnia quæ gesta sunt fuisse Phase vestrum indicio est, quod à patribus ad lite-
ram celebratum, maxima in se mysteria continere, manifestis & euidentibus de causis patet. Quid
enim esus agni carnium proderat ad conscientiam? Quare renes accingitis? Quare baculos in ma-
nibus, calceamenta in pedibus habetis? Hæc omnia, fratres, licet scientiam legis habere videa-
mini sicut scriptum est, si non credideritis, non intelligetis. Quomodo enim sanguis agninus
in vtroque poste, & in superliminari aspersus, ab exterminatore vos eriperet, nisi crucem Iesu, qui
dicitur Christus, figuraret? De ipso namque Esaias dicit: Sicut ouis ad occisionem duceretur, & in-
ter cetera, Et inter iniquos reputatus est: vt ergo nomen Iesu pontifex audiuit, furore repletus ait:
Hæc itaque ad destructionem legis prosequeris? An ignoras scriptum, Si quis propheta vel somnia- K
tor in Israel surrexit, vt auertat vos à lege Domini vestri, morte moriatur homo ille. Matthias res-
pondit: Propheta ille de quo nobis sermo, non solum propheta, sed & dominus est prophetarum, &
deus, dei filius, cuius diuinitas manifestis indiciis declaratur. Hac igitur ratione ductus, in ipsum
credidi, sperans quòd in confessione nominis eius perseuerabo. Pontifex dixit: Quid si dantur in-
duciæ, vis ne pœnitere? Matthias respondit: Absit à me, vt à veritate quam semel inueni, non
per pœnitentiam, sed per apostasiam digrediar. Iesum nazarenum, quem vos quidem negastis, ve-
rum dei filium, per omnia patri consubstantialem, & coæternum, atque coæqualem, corde confi-
teor, ore prædico: Christi seruus sum, aliud esse non potero. Tunc pontifex obdurans aures suas, &
stridens dentibus, in eum clamauit, & ait: Blasphemauit. Et subiunxit: Audiat legem. Et lecta est, iux-
ta quod attinebat: Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemauerit nomen

*In odium tra-
hūtur discipuli Christi.*

*Christianorū
nomen glorio-
sum.*

*Prædicatio
Apostoli per
successionem
gloriam Dei
querit.
Gen. 16.
Gen. 18.
Gen. 25.
Rom. 9.
Gen. 29.*

*Mutatio no-
minis Iacob.*

*Transmigra-
tionis causa.
Exod. 3.*

*Apparitio in
Rubo.
Deut. 18.
Exod. 4.*

*Legatio ad
Pharaonem
pro liberatio-
ne Israelita-
rum.
Exod. 12.
Esa. 7.
Exod. 12.
Esa. 53.*

*Gen. 37.
Deut. 13.
Christus non
modo prophe-
ta sed domi-
nus prophe-
tarum.*

A rit nomen domini, morte moriatur, Lapidibus obruet eum omnis multitudo. Non parcet illi oculus vester, & auferetis malum ex vobis. Cum igitur vir sanctus nec blandimentis euerti, nec minis aut terroribus concuti posset protulit in eum sententiam. Os enim, inquit, tuum contra te locutum est, sanguis tuus contra caput tuum. Proindè ductus est ad pœnam. Cum ergo venisset ad locum Bethlaskila, id est, domum lapidatorum, silentium indixit, & ait: scriptum namque est, cum videro faciē domini Dei Sabaoth, nunquid non viuet anima mea? (vel vt alij peritiori Iudæo, secundum Hæbraicam veritatem magis placuit) Quando veniam apparebo ante faciem domini? Ait enim, quia prima & vltima litera nominis, quæ sunt Mem & Iod, simul iunctæ, resonent: quin & ipse per has literas alluserit ad nomem suum, versiculo Psalmi. Et subiunxit vir sanctus: Hypocritæ, benè prophetauit de vobis Dauid, dicens: Captabant in animam iusti, & sanguinem innocentem comdemnabunt, & Ezechiel ait: Mortificabant animas quæ non moriuntur. Testes igitur duo numero, secundum legis mandatum, posuerunt manus super eum, & in tumulo lapidum deiecerunt eum, ac primi lapides miserunt. Matthias autem petiit illos duos lapides consepeliri
B sibi, in testimonium illis. Et lapidatus ab illis, securi quoque Romano more percutitur, vt quasi præsidi Romanæ maiestatis in hoc aliquid deferretur. Tunc extensis ad cœlum manibus, reddidit spiritum, die vj. Kalendarum Martiarum. Et accedentes viri ex discipulis eius, sepelierunt eum: quorum nomina sunt hæc: Lachis, Kaph, Himna, Heimhda, Samuel, Simon, Naamen, Ioseph, Ismahel, Simeon, Ioannes. Quique Ioannes gratia Dei destitutus, apostatauit, cæteris permanentibus in fide Domini nostri Iesu Christi, cui est honor & gloria cum æterno patre & sancto Spiritu, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Leuit. 24.

Suspiria Apostol. ad dominum. Psal. 93. Exech. 13

Lapidandi mos veterum.

Martyrium & Sepultura B. Matthiæ

Apostatatio discipuli.

HISTORIA DIVI MARCI

EVANGELISTÆ, EX VETVSTISSIMO CODICE DESCRIPTA, INCERTO AVTORE.

C

Dispersio Apostolorum.

D. Marcus decernitur Euangelista.

TER idem tempus, quo dispersi erant Apostoli toto orbe terrarum, contigit beatissimum Marcum ad Ægypti regionem diuina voluntate pertingere, vnde eum Euangelistam sancti canones Cătholici & Apostolici decreuerunt. Propter quod primus in tota Ægypti regione, in Lybia, Marmarica, & Ammonica & Pentapoli prædicauerat Euangelium, & aduentum domini nostri Iesu Christi. Erant enim cuncti qui in his terris habitabāt, incircunciſi, & idolis seruientes, & delubra & simulachra domestica fabricabant: exercitationes quinetiam nefandissimas habebant ac malefica, omnisque contraria virtus apud eos vigebat, quàm Dominus noster Iesus Christus aduentu suo disperdidit atque destruxit. Cum ergo venerabilis euangelista
D Marcus, Cyrenem, quæ est apud Pentapolim, peruenisset, erant enim illic secundum genus eiusdem religionis indigenæ. his Apostolus faciens exordiū diuini sermonis, infirmos sanabat, leprosos mundabat, spiritus mutos nequissimos per gratiam Christi solo sermone curabat: plurimi per eum in dominum nostrum Iesum Cristum crediderunt, & destruentes idola sua, lucosque succidentes, baptizati sunt in nomine patris & filij & spiritus sancti. Dein etiam reuelatur ei per Spiritum sanctum, vt ad fanum Alexandriæ pergeret, & sereret ibi bonum semen diuini sermonis. Igitur beatissimus euangelista Marcus, velut athleta fortis, simul ad certamen prompta mente gradiebatur. Itaque fratribus ait: Dominus meus locutus est mihi, vt Alexandriam proficiscar. Qui prosequuti sunt eum vsque ad nauim: & manducantes panem cum eo, dimiserunt eum, dicētes: dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum. Venerabilis ergo Marcus Alexandriam die secūdo peruenit. Egressusque de nauicula, venit ad locum quendam. Et mox vt ingressus est ciuitatem, calceamentum eius disruptum est. Et beatus Apostolus intelligens illud, ait: Verè iter meum expeditum est. Quen
E dam autem conspiciēs qui fuere vetera solitus est, ipsi calceamentum tradidit corrigiandum. Qui cum faceret, sinistram manum suam fortiter vulnerauit, & exclamauit, Vnus Dominus. Beatus autem Marcus audiens, quod dixerat, Vnus Dominus: ait intra semetipsum gaudens, Prosperum fecit dominus iter meum. Et expuens in terram, vnxit manum viri, dicens: In nomine Iesu Christi filij Dei. Et confestim sanata est manus eius. Sutor autem veterum, considerans tantam viri potentiam, & efficatiā verbi eius vitæque continentiam, dixit ei: Obsecro te homo Dei, vt venias & declines in domū serui tui, & commedas panem: quia feciſti hodiè misericordiā mecum, Beatus autem Marcus lætus effectus, ait: Dominus det tibi panem vitæ de cœlo. Homo itaque coēgit Apostolum, & introduxit eum in domum suam, gaudens. Ingressusque sanctus Marcus, ait: Benedictio Domini hic omnibus sit: oremus fratres, & orauerunt simul. Cumque gratularentur, ait homo: Interrogo te, vnde es, vel vnde sermo iste forti s in te? Respondit ei Beatus Marcus: Ego seruus sum Domini

Christus aduētu suo Idola & Tēpla destruxit.

Pantapoli predicationē incipit Marcus.

B. Marcus Alexandriā petit.

B. Marcus medetur vulneri.

Universidad de Deusto Biblioteca

Iesu Christi, filij Dei viui. Dixit autem homo ille: Vellem videre eum. Respondit Beatus Marcus: F
Ego tibi eum demonstro. Et cœpit initium facere Euangelij Iesu Christi, & ostendere ei quæ à pro-
phetis de eo fuerant prædicta: Dixit autem homo ille: Ego scripturas, quas tu dicis nunquam pror-
sus audiui: sed Iliada & Odyssea, quibus Ægyptiorum filij pro sapientiæ studiis imbuuntur. Tunc
cœpit beatus Marcus Euangelizare ei Dominum Iesum Christum, declarans quod sapientia mun-
di huius stultitia sit apud Dominum. Credidit autem homo ille in Dominum, docente beato Mar-
co, & signa atque prodigia faciente. Et baptizatus est ipse, totaque domus eius, & magna multitudo
loci illius. Vocabatur autem ille Anizanus. Cumque plurimi facti essent credentes in Domino, au-
dientes viri ciuitatis, quòd Galilæus quidam ibi venerit, qui eorum sacrificia destrueret, & prohi-
beret cærimonias eorum, quærebant interficere eum, ponentes ei multas insidias. Beatus autem
Marcus agnoscens eorum consilia, Anizanum ibidem ordinauit episcopũ, & tres presbiteros: id est,
Melium, Sabinum, & Cerdonem, & septem diaconos, & alios vndecim ad ecclesiasticum minister-
rium pertinentes. Et Pentapolim pergit, commoraturque ibi dein duobus annis, cõfortans fratres
qui illic ante crediderant. Et ordinãs episcopos per regiones illas, & clericos, iterum Alexandriam G
venit, & reperit fratres multiplicatos in gratia & fide Domini, ecclesiamque constructam ab eis in
loco qui vocatur Buculus, id est Bubulci, iuxta mare, sub rupibus. Et letatus est iustus valdè, positis-
que genibus domino laudem dedit. Cum autem iam impleretur tempus eius, & Christiani multi-
plicarentur, irridentes simulachra, subsannãtesque gentiles: cognouerunt ibidem profani aduenisse
sanctum, & repleti sunt liuore propter miracula quæ eum facere compererant. Infirmos enim sana-
bat, prædicabat surdis, cæcis visum condonabat. Et quærebant eum apprehendere, nec poterant in-
uenire: fremebantque dentibus suis in spectaculis idolorum suorum, & in festis commessationibus
suis clamabant, Magna vis huius magi. Factum est autem vt beatissima festiuitas nostra Paschalis,
id est, Dominicus dies sanctus occurreret vicesimo die mensis Parmuthi, quod est octauo Kalenda-
rum Maiarum quo tempore eorum Serapiaca agebatur celebritas. Hac igitur opportunitate adu-
nati, insidiatores protinus dirigunt: qui repererunt eum orationis oblationem diuinæ Maiestati sa-
cratissimam celebrantem. Tollentes verò eum, miserunt funem in collo eius, & trahentes dicebant
Trahamus bubalum ad loca buculi. Sanctus autem Marcus cum traheretur, gratias referebat salua- H
tori Christo, dicens: gratias tibi ago Domine mi Iesu Christe, quia dignus habitus sum hæc pro no-
mine tuo pati, erantque carnes eius defluentes in terra, & saxa inficiebantur sanguine eius. Cumque
vespera facta esset, miserunt eum in carcerem vsque dum pertractarent, quali cum morte disper-
derent. Circa mediam verò noctem clausis ostiis, & custodibus ante fores dormientibus, ecce terræ-
motus factus est magnus. Angelus autem Domini descendit de cœlo qui tetigit eum dicens: Fa-
mule Dei Marce, & princeps propagatorum sanctissimorum per Aegyptum decretorum, ecce no-
men tuum in libro vitæ cęlestis adscriptũ est, & memoriale tuum non derelinquetur in sæculum: so-
cius enim factus es supernę virtutis, nam in cœlis spiritum tuum colligent: in te requies non peribit.
Hunc enim finem beatissimus Marcus inspiciens, manus ad cœlum extendens, dixit: Gratias tibi
ago Domine Iesu Christe, quia non me dereliquisti, sed connumerasti cum sanctis tuis. Obsecro
Domine Iesu Christe, suscipe in pace animam meam, & ne me patiaris à gratia tua separari. Hæc cũ
dixisset, venit ad eum dominus Iesus Christus in habitu quo fuerat cum discipulis suis, & qua forma
antequam pateretur, & ait ei: Pax tibi Marce Euangelista. Et ille respondit: Domine mi Iesu Christe I
& abiit. Mane autem facto, conuenit multitudo ciuitatis, & eiicientes eum de custodia, miserunt
iterum funem in collo eius, & trahebant eum, dicentes: Trahite bubalum ad loca buculi. Sanctus
autem Marcus cum traheretur, gratias agebat domino Iesu Christo dicens: In manus tuas commẽ-
do spiritum meum. Et hoc dicens beatissimus Marcus tradidit spiritum. Immanis autem multitudo
gentilium ignem feccendentes, in loco qui vocatur ad angelos, voluerunt reliquias sanctas com-
burere. Tunc prouidentia Dei & saluatoris Domini Iesu Christi, valida tempestas exorta est, &
procella venti facta est vehemens: sol quoque subtraxit suos radios, & tonitrua fuerũt grauia: imber-
que plurimus à mane vsque ad vesperum, ita vt habitacula multorum corruerent, & plurimi more-
rentur. Metuentes itaque custodes, dimiserunt sanctum corpus, & fugerunt. Alij verò deridentes,
dixerunt: Beatissimus Serapis noster in sua hodie festiuitate, hunc virum voluit inuisere. Tunc reli-
giosi viri venientes, iusti corpus collegerũt, & detulerũt, vbi orationes sollicitè fuderãt, domino si-
ne cessatione celebrantes. Fuit autem forma B. Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, K
pulcher oculis, recaluaster, prolixa barba, velox, habitudinis optimæ, ætatis mediæ, cano aspersus,
affectione continuus, gratia Dei plenus. Factis igitur orationibus sepelierunt eum, sicut ciuitatis cõ-
suetudo poscebat: & posuerũt eum in loco lapidis exciſi, cum gloria, venerantes memoriam eius cũ
sobrietate, & precibus, gratulantes quod primus viuum & preciosissimum meruit Alexãdriæ thro-
num. Repositus est autem in parte orientali, dormiuitque beatissimus Euangelista, primus Domini
nostri Iesu Christi martyr apud Alexandriam Aegypti, die quæ est apud Romanos septima Kalenda-
rum Maiarum, iuxta Hebræos autem octauo decimo, imperante Caio: regnante domino nostro
Iesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Anizanus vocatur ad fidem prædicatione Apostoli.

Ordinantur Episcopus presbyteri Diaconi.

Lætitia ex profectu fidei.

Dies dominicus deputatur insidiis.

Eunt iniecto Marcus trahitur ad templum.

Vehemens terræmotus.

Oratio Apostoli in mediis cruciatibus.

Insultatio carnificum.

Miracula B. Marci mortem subsecuta

B. Marci figura & symmetria.

Loci consuetudo obseruatur in sepultura.

HISTORIA

Universidad de Deusto
Biblioteca

HISTORIA ET VITA SANCTI CLEMENTIS, ROMANI EPISCOPI, INCERTO AVTHORE.

TERTIVS Romanæ Ecclesiæ præfuit Episcopus Clemens: qui disciplinam Apostoli Petri secutus, ita morum ornamento pollebat, vt Iudæis & gentibus, & omnibus Christianis populis complaceret. Diligebant enim eum gentiles, quoniam non execrando, sed rationem reddendo, ex eorum libris & cæremoniis ostendebat, vbi nati, & vnde nati essent hi, quos deos putarent & colerent: & quid egissent, vel qualiter defecissent, euidentissimis documentis astruebat. Ipsos verò gentiles posse indulgentiam à deo consequi, si ab eorum cultura recederent, edocebat. Iudæorum verò hoc ordine gratia vtebatur, quòd patres eorum amicos Dei assereret, legémque eorum sanctam & sacratissimam memoraret. Primúmque locum istos apud Deum habituros, instruebat, si legis suæ sacramenta seruarent, in eo quòd promissum Abrahæ non negarent in Christo fuisse completum: id est, quòd in semine Abrahæ Deus hæreditandas promiserat omnes gentes: & quòd dixerat ad Dauid, De fructu ventris tui ponam super sedem meam: & quod per Esaiam confirmauerat, quòd virgo in vtero conciperet filium, & vocaretur nomen eius Emmanuel. à Christianis verò ideò quàm maximè diligebatur, quoniam singulorum regionum inopes nominatim habebat scriptos: & hos quos baptismatis sanctificatione illuminauerat, non sinebat publicæ fieri mendacitatis subiectos. Quotidiana itaque prædicatione mediocres ac diuites ammonebat, ne paterentur baptizatos pauperes à Iudæis, aut à gentilibus stipem publicam accipere, & vitam baptismatis consecratione mundatam donis gentilium inquinari. His & plurimis huiusce modi prædicationum floribus pollens, tam Deo quàm omnibus hominibus rationabilibus complacebat. Irrationabilibus verò placere nemo potest, qui deo placere probatur. Et ideò non timuerũt sancti iniurias hominũ irrationabilium, quorũ ratio hæc erat, vt displicerent infidelibus, & nõ timerent. Sic factum est, vt nec Aurelianum, nec Sisinnium, amicos Neruæ imperatoris, expauesceret Clemens, cum & Domicillam virginem, neptem Domiciani principis, sponsam Aureliani, credentem Christo, sacro velamine ad integritatis perseuerantiam consecraret: & Theodoram Sisinnij coniugem conuersam à simulachris, Deo castitatis propositum profiteri persuasisset. Quam vir suus in zelo ducens, Ecclesiam intrantem occultè prosecutus est, studens videre & audire quid esset, pro qua re vxor eius ad ecclesiam festinaret. At vbi à Clemente episcopo oratio fuisset & collecta dicta, & à populo dictum esset, Amen: statim Sisinnius cæcus & surdus effectus, nihil videre poterat, nec audire. Tunc dixit Sisinnius ad seruos suos: Tollite me citò inter manus vestras, & eiicite me foras, quoniam oculi mei cæci facti sunt, & aures meæ ita effectæ sunt surdæ, vt penitus nihil videre vel audire prævaleam. pueri autem eius gyrabant cum eo intus per totam ecclesiam, inter populos virorum ac mulierum orantium, & ianuas vnde ingressi fuerant inuenire non poterant. Sic factum est, vt dum gyrando in errorem conuerterẽtur, ad dominam suam Theodoram, vbi orabat dominum, cum domino suo peruenirent. Quæ cum videret seruos suos ducentes dominum suum excæcatum, & gyrum vanum laborantes, primùm quidem declinauit aspectum eorum, putans eum apertis oculis se aspicere: & misit vnum ex pueris, qui cum ipsa erant, vt sciret quid sibi vellent cum suo domino ita circumeuntes. Qui respondentes dixerunt ei: Dominus noster dum vult videre quod non licet, & audire secretum, excæcatus est, & surdus effectus est. Nobis quoque hoc imperauit, vt eum exportaremus foras. Sed non conceditur nobis, vt illum hinc aliquatenus proferamus. Cumque nunciatum fuisset hoc Theodoræ à puero, prostrauit se in orationem, & cum lachrymis cœpit postulare à Domino, vt inde vir suus cum pueris qui eum ducebant exire posset. Et conuersa ad pueros qui eum ducebant, dixit eis: Ite modo, & dantes manum domino vestro, perducite eum ad domum. ego enim orationem meam, quam cœpi, non desinam, donec explicem: sed offerens hostiã meam Domino, expletis mysteriis prosequar vos. Cúmque abiissent pueri, dantes ei manum, & egressi essent, perduxerunt dominum suum ad domum: & reuersi sunt ad dominam suam, cæcum nuntiantes virum eius effectum, & surdum. Theodora autem amplius Deo preces lachrymásque effundebat, vt illi diuina misericordia subueniret. Post mysteria autem facta, prostrauit se ad pedes Beati Clementis Theodora, dicens: Virum suum curas agentem secretorum Domini nostri Iesu Christi, cæcitatem incurrisse oculorum amborum, & vtrarumque aurium auditum perdidisse. Tunc beatus Clemens victus fletu & oratione, eos qui aderant simul, secum Deo preces fundere exhortatur, quatenus viro eius Dominus & auditum reddere dignaretur, & visum. Confidens itaque Clemens post orationem perrexit cum muliere Theodora ad virum eius, & inuenit eum apertis oculis nihil videntem, & neque sermonem aut sonitum audientem. Cúmque vlulatu vniuersi perstreperent, & hoc Sisinnius non audiret, dixit ad Deum Clemens: Domine Iesu Christe, qui claues regni cœlorũ dedisti Apostolo tuo Petro, magistro meo, & dixisti ei: Quæ aperueris aperta sunt, & quæ clauseris clausa sunt: tu præcipe, vt aperiantur huius hominis aures & oculi.

Clemens à B. Petro pontifex tertius.

Doctrina B. Clementis. Geneſ. 26. Pſal. 131. Eſa. 7.

Baptizati prohibentur petere ſtipẽ à gentilibus & Iudæis.

B. Clementis conſecrandis domicellis ardens ſtudiũ.

Sisinnius ſubita cæcitate afficitur.

Cæcitatis cauſa redditur.

Theodoræ ad deum deprecatio pro viro ſuo.

Eiuſdem ad Clemen. oratio.

quoniam tu dixisti: Quæcunque petieritis credentes, consequi mini: & tua hæc promissio fidelis F
permaneat in sæcula sæculorum. At vbi respondentes dixerunt, Amen: aperti sunt oculi Sisinnij,
Malum pro bono redditur. simul & aures eius. Et videns Clementē iuxta coniugem suam stantem, amens effectus, cogitare cœ-
pit, Quidnam hoc esset? & estimans se magicis illusum artibus, cœpit dicere seruis suis, vt tenerent
Pro B. Clemente columnas trahunt malefici. Clementem episcopum. Dicebat enim: Iste, vt ingrederetur ad vxorem meam, artibus mihi ma-
gicis cæcitatem induxit. His autem quibus iusserat vt ligarent Clementem, videbatur quòd ipsum
constringerent & traherent: illi autem columnas trahentes ligabant & trahebant, nunc quidem
deintus foras, nunc verò deforas intus. Hoc quoque ipsi Sisinnia videbatur, quòd sanctum Clemen-
tem vinctum traherent. cui sanctus Clemens ait: Duritia cordis tui in saxum conuersa est: quia sa-
xa deos esse æstimas, saxa trahere meruisti. At ille quasi vincto insultans, dicebat: Ego te faciam ad
omnium maleficiorum tuorum experimentum interfici. Tunc Beatus Clemens dans orationem, & G
benedicens vxorem eius, abscessit: hoc illi in mandatis tradens, ne ab oratione omninò cessaret,
donec visitationem dominus viro eius dignaretur ostendere. Oranti autem Theodoræ, & flenti,
ecce subitò ad vesperum apparuit quidam vir canicie venerandus, dicens: Per te sanus erit Sisin-
1. cor. 7. Vir fidelis pro fideli muliere sanctificatur. nius, vt impleatur hoc quod dixit frater meus Paulus Apostolus, Sanctificatur vir infidelis per
mulierem fidelem. & cum hæc dixisset, ab aspectu eius abscessit. Vnde non dubium extitit, ibi bea-
tum Petrum Apostolum apparuisse. Denique statim vocauit ad se Sisinnius Theodoram, & dixit ei:
Obsecro te vt roges Deum tuum, ne irascatur mihi. zelo enim tui ductus, abij post te ad Ecclesiam:
& dū volui videre quæ agebantur, & audire quæ dicebantur, amisi auditum pariter & visum. Nunc
ergo quia Clementis fecit præsentia, vt & auditum recuperarem, & visum, roga eum vt veniat ad
me, & faciat me veritatem agnoscere. Nam & mihi & pueris meis pro certo hoc videbatur, quòd
Clementem ligarent cum clericis suis, & ipsum traherent. Ipsi autem saxa & columnas liga-
tes traxisse noscuntur. Tunc Theodora perrexit ad Episcopum Clementem, & narrauit ei omnia
Conuersio Sisinnij. quæ viderat, & quæ fuerant ei à suo viro narrata. Veniens autem Clemens ad Sisinnium, cum ho-
nore susceptus est. A quo audiens vniuersa quæ ad ædificationem eius conuenerant, docuit eum
omnia quæ ad fidem catholicam pertinere probantur: & credidit ei Sisinnius, & in fide corrobora-
tus est, & cœpit genubus Clementis aduolui, dicens: Gratias ago vero Deo omnipotenti, qui me H
idcircò cæcauit, vt videam: ideò auditum abstulit, vt veritatem hanc audiam, quam ignoranter
Aperta pœnitentis cōfessio. irridebam: & hoc putabam falsum esse, quod verum est: hoc existimabam verum esse, quod falsum
est: tenebras putabam lucem, & lucem tenebras æstimabam. Sed purgatus est sensus meus à sordi-
bus idolorum. Verè nunc cognoui, dæmones decipere homines: qui non credunt Christum Deum,
ipsis dominantur saxa surda & muta, sicut & mihi hactenus dominata sunt. Hæc & his similia multa
dicente Sisinnio, gaudium magnum factum est. Credidit enim Sisinnius cum omni domo sua, &
dato nomine proximo Paschate futuro baptizatus est. Computati sunt autem de domo eius simul
viri cum mulieribus, & infantibus promiscui sexus, numero quadringenti viginti & tres. Per hunc
autem Sisinnium multi nobiles, multi illustres, & amici regis Neruæ, conuersi sunt ad Christum.
Comitis sacrarum Iurisconsul. & liber præfecturarum meminit. Tunc Comes sacrarum Publius Tarquinius, videns enumerabilem multitudinem Christo crede-
re, inuidia Christi ductus, vocauit ad se patronos regionum, & data eius pecunia, monuit vt sedi-
tionem excitarent nomini Christiano. Illo igitur tempore administrante Mamertino præfecturam
vrbanam, facta est seditio populi Romani de nomine Clementis Episcopi, & inter se inuicem con- I
fundebantur dicentes: Quid enim mali fecit? quid boni nobis non exercuit? Quicunque ab eo æ-
ger visitari potuit, nónne saluus factus est? Quicunque ad eum tristis aduenit, gaudens abscessit.
Virtus B. hominis declaratur. Nulli vnquam nocuit, cum omnibus profuerit. Alij verò spiritu diaboli inflati, dicebant: Magicis
artibus ista faciens, Deorum nostrorum culturam euacuauit. Iouem dicit Deum non esse: Hercu-
lem conseruatorem nostrum, dicit esse immundum spiritum: Venerem Deam sanctam, meretricē
fuisse commemorat: deam Mineruam blasphemat: & Dianam ac Mercurium, simul & Saturnum
& Martem accusat: numina etiam vniuersa blasphemat. Tunc Mamertinus vrbis Romæ perfectus,
populi seditionem non ferens, iussit ad se adduci Clementem Episcopum vrbis Romæ. qui cum eū
Coniuratio Mamertini præfecti. secretò vidisset, cœpit ei dicere: Nobili te stirpe progenitum omnis Romana multitudo testatur:
sed errorem te passum in eo referunt, quòd nescio quem Christum colere te dicant, & contra om-
nia templa diuina te suscipere arguant. Vnde deponēda est à te hæc superstitio superflua, & dij sunt
à te colendi, eximius vt euadas.
Opportuna B. Clement. responsio. Clemens dixit: Optarem per prudentiam culminis tui, ad rationem accedere: & te mihi non de K
tumultu imperitorum, sed de ratione præscribere. Nam si canes in nos multi latrauerint, & morsi-
bus attrectauerint, nunquid nobis hoc possunt auferre, quòd nos homines sumus rationales, & illi
sint irrationabiles canes? Seditio autem semper ab imperitis exorta, ostendit se nihil certum ha-
bere, nec verum. Vnde silentij est flagitanda occasio, in qua pro salute homo irrationabilis disputa-
re secum incipiat, atque tractare, vt Deum verum inueniat, cui fidem suam iusta ratione committat.
Hæc & alia multa rationabiliter dicente Clemente Episcopo, furere contra ipsum cœpit vrbis præ-
fectus, qui ipsam seditionem excitauerat. Et missa relatione ad Neruam pariter & Traianum, dixit:
Clementem hunc ad seditiosam vociferationem populi Romani impeti, cum nihil in eo iure pos-
sit eorum accusatio inuenire. Ad quæ imperator Traianus rescripsit, debere Clementem Episco-

pum

A pium aut sacrificare,aut trans Pontum mare,in heremo quod adiacet ciuitati Cersonæ,subire exiliũ. Quod cum fuisset allegatum, cœpit cum Clemente Episcopo agere Mamertinus vrbis præfectus, ne vellet spontaneum subire exilium,sed vt securus viueret diis libamina exhibere. Sed Beatus Clemens Episcopus nitebatur etiam ipsius Iudicis animum ad fidem Christi perducere, cum se ostenderet appetere potius exilium,quàm timere. Tantam denique Dominus gratiam Beato Clementi Episcopo attribuit, vt fleret præfectus, ac diceret: Deus tuus,quem tu purè colis,ipse te adiuuet in hac relegatione exilij. Et delegauit præfectus Beato Clementi nauem omnibus necessariis onustã, & sic dimisit eum. Repleta est autem nauis tam de clero, quàm de populo. Secutique sunt Episcopum religiosi multi viri. Cùm autem peruenissent ad locum exilij inuenerunt ibi ad secanda saxa amplius quàm duo milia Christianorum, diuturna relegatione damnatos. Qui videntes sanctum Clementem Romanum Episcopum,omnes vna voce in fletum & gemitum proruperunt. Quos cũ cognouisset Clemens,pro Dei nomine relegatos,dixit: Non meo merito ad vos me Dominus misit,sed ad hoc,ad vestram coronam adduxit, vt particeps factus passionis vestræ,etiam consolationis particeps efficiar. Et cum multa eis consolationis & patientiæ verba intimasset, dedicit ab eis, quòd de sexto miliario aquam sibi humeris apportarent. Tunc sanctus Clemens dixit: Oremus Dominum Iesum Christum, vt confessoribus suis,fontis in isto loco venas aperiat: & qui percussit Petram in deserto Sinai, & fluxerunt aquæ in satietatem, ipse nobis laticem affluentem impertiat, vt de eius beneficio gratulemur. Cúmque oratione completa hinc inde circumspiceret,vidit agnũ stantem,qui pede dextro erecto quasi locum sancto Clementi ostenderet. Quod sanctus Clemens intelligens, Dominum Iesum Christum esse, quem solus ipse respiceret, & præter ipsum alius non videret,perrexit ad locum,& dixit: In nomine patris & filij & Spiritus sancti, in isto loco percutite. Sed cum omnes per gyrum rostris effoderent, & non ipsum locum in quo agnus stabat contingerent,accepto breui furculo Sanctus Clemens,leui ictu locum sub pede agni percutiens, fontem affluentibus venis ornatum aperuit,qui suo impetu euomens,fluuium fecit. Tunc vniuersis gaudentibus,Beatus Clemens glorificans Deum, dixit: Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. Ad istã autem famam confluxit omnis prouincia, & venientes vniuersi ad doctrinan sancti Clementis, cõ-
C uertebantur ad Dominum Iesum Christum: ita vt in die illa quingentæ animæ,& eo amplius,baptizati in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti perfecti in fide Christi abscederẽt. Per totam autem prouinciã intra vnum annũ à credentibus septuagĩta & quinque Ecclesiæ fundatæ,& omnia tẽpla destructa,omniáq; idola fracta sunt. Post annos autẽ tres paganis insistẽtibus,tam ambitiosa relatio cucurrit ad imperatorem Traianum,vt dicerent, ibi per Clementem Episcopum innumerabilem Christianorũ populum accreuisse. Et missus est dux Aufidianus,qui multos Christianorum diuersis pœnis occideret. Et dum videret Aufidianus, omnes gaudentes ad passionẽ accedere, cessit multitudini, & solum Clementem Episcopum cogebat ad sacrificandũ. & cum videret illum sic fixum in Domino,vt penitus mutari nõ posset,dixit ad suos: Producatur ad mare,& ligetur ei ad collum anchora, & præcipitetur in medio mari, vt non possint isti populi Christiani hunc pro Deo colere. Quod cum factum esset, omnis multitudo Christianorũ cœpit ad littus stare. Tunc dixerunt Cornelius & Febus,discipuli eius: Omnes vnanimiter oremus,vt ostendat nobis Dominus martyris sui excubias. Orantibus autem populis,secessit mare in sinum suum,per tria ferè miliaria,Et ingressi po-
D puli per siccum,inuenerunt in modum templi marmorei habitaculum à Deo paratum: & ibi in arca saxea Corpus sancti Clemẽtis positum,ita vt anchora,cum qua missus fuerat,iuxta eum esset posita. Reuelatum est autem discipulis eius,vt non inde tollerent corpus eius. Quibus etiam hoc intimatũ est,quòd omni anno die passionis eius recedat mare per septem dies, & sic aduenientibus iter præbeat, quod ad laudem nominis sui facit Dominus fieri, vsque in hodiernum diem. Hoc autem vbi factũ est, omnes gentes per gyrum crediderunt Christo. Ibi fiunt multa diuina beneficia,orationibus eius. Nam & cæci illuminantur ibi, omni anno natalis eius dæmones effugantur, & omnes saluantur infirmi, qui illuc potuerint peruenire: & est ibi pax Dei, & laus Domini cum gaudio, & benedicitur Christus filius Dei viui: qui cum patre viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti Deus, in sæcula sæculorum, Amen.

Præceps Traiani iudicium.

Relegatio B. Clementis.

Frequẽs Christianorũ pœna exilij.

Ingens aquarum penuria.

Exod. 14. Num. 20.

Agnus dextro pede fontẽ ostendit.

Psalm. 45.

Ecclesiæ 45. ædificantur.

Aufidianus à Traiano mittitur ad B. Clementem.

B. clemens in mare præcipitatur.

B. Clementis corpus reperitur in mari sub archa saxea.

Miraculũ annuum.

E

HISTORIA SANCTI CYPRIANI MARTYRIS ET EPISCOPI, EX VETVSTISSIMO CODICE DESCRIPTA.

IMperatore Valeriano quartum,& Galieno tertium Cõsulibus,tertio Kalendarum Septembrium, Carthagine in secretario Paternus proconsul Cypriano Episcopo dixit: Sacratissimi Imperatores Valerianus & Galienus,literas ad me dare dignati sunt,quibus præceperunt, eos qui Romanam religionem colunt, debere Romanas cæremonias recognoscere. Exquisiui ergo de nomine tuo: quid mihi respondes? Cyprianus Episcopus dixit.

Confessio B. Cypriani.

Christianus sum, & Episcopus. Nullos alios deos noui, nisi vnum & verum Deum, qui fecit cœlum F
& terram, mare, & quæ in eis sunt omnia, Huic Deo nos Christiani deseruimus, hunc deprecamur
diebus atque noctibus, pro nobis & pro omnibus hominibus, & pro incolumitate ipsorum Impe-
ratorum. Paternus proconsul dixit: In hac ergo voluntate perseueras? Cyprianus Episcopus respō-
dit: Bona voluntas, quæ Deum nouit, mutari non potest. Paternus proconsul dixit: Poteris ergo
secundum præceptum Valeriani & Galieni, exul ad vrbem Curubitanam proficisci. Cyprianus
Episcopus dixit: Proficiscor. Paternus proconsul dixit: Non solum de Episcopis, verumetiam de
presbyteris mihi scribere dignati sunt. Volo ergo scire à te, qui sint presbyteri, qui in hac ciuitate
consistunt. Cyprianus Episcopus respondit: Legibus vestris benè atque vtiliter censuistis, delato-
res nos non esse. Itaque deferri à me non possunt, in ciuitatibus autem suis inuenientur. Et cum di-
sciplina prohibeat, vt quis se vltrò non offerat, & tuæ quoque censuræ hoc displiceat: nec offerre se
ipsi possunt, sed à te exquisiti inuenientur. Paternus proconsul dixit: A me inuenientur. Et adiecit:
Præceperunt etiam, ne in aliquibus locis conciliabula fiant, nec cœmiteria ingrediantur. Si quis
itaque hoc tam salubre præceptum non obseruauerit, capite plectetur. Cyprianus Episcopus dixit: G
Præcepisti, Cúmque Cyprianus sanctus martyr, electus Deo, de ciuitate Curubitana, in qua exilio
præcepto Aspasij Paterni proconsulis relegatus fuerat, regrederetur, in hortis suis manebat. Inde
quotidie sperabat venire ad se, sicut illi ostensum fuerat. Et cum illic demoraretur, repentè Idibus
Septembris Tusco & Basso consulibus, venerunt ad eum principes duo: vnus ex officio Galerij Ma-
ximi proconsulis, qui & in curriculum eum leuauerunt: & ambo se in medio posuerunt, & in
Sexti perduxerunt. Galerius quidem Maximus proconsul, bonæ valetudinis recuperandæ gratia se-
cesserat. Et ita idem Galerius Maximus proconsul in aliam diem Cyprianum sibi reseruari præce-
pit. Ex eo tempore beatus Cyprianus apud principem, & apud stratorem eiusdem officij Galerij Ma-
ximi proconsulis fuit. Et cum esset in vico qui dicitur Saturni, inter Venerea & salutaria, mansit
ille vniuersus populus fratrum. Et cum hoc sanctus Cyprianus comperisset, custodire præcepit, quo-
niam omnes in vico ante ianuam hospitij principis manserant. Et ita altero die, octauo decimo Ka-
lendarum Octobrium manè, multa turba conuenit ad Sexti, secundum præceptum Galerij Maxi-
mi proconsulis. Et ita idem Galerius Maximus proconsul eadem die Cyprianum sibi offerri præce- H
pit, in atrio Sautio sedenti. Cúmque oblatus fuisset, Galerius Maximus proconsul Cypriano episco-
po dixit: Tu es Tascius Cyprianus? Cyprianus episcopus respondit: Ego sum. Galerius Maximus
proconsul dixit: Iusserunt te sacratissimi Imperatores cæremoniari. Cyprianus episcopus dixit: Non
facio. Galerius Maximus ait: Consule tibi. Cyprianus episcopus respōdit: Fac quod tibi præceptum
est, in re tam iniusta nulla est consolatio. Galerius Maximus locutus cum consilio, dixit: Diu sacrile-
ga mente vixisti, & nefariæ tibi conspirationis homines adgregasti, & inimicum te diis Romanis
& sacris legibus constituisti, nec te pij & sacratissimi principes Valerianus & Galienus, & Valerianus
nobilissimus Cæsar, ad sectam cæremoniarum suarum reuocare potuerunt Et ideò cum sis nequis-
simorum criminum auctor, & signifer deprehensus, eris ipse documento, cum his quos scelere tuo
recum aggregasti, vt tecū sanguine tuo saucientur * disciplina. Et decretum ex tabella recitatum est.
In Cyprianum enim gladio aduerti placuit. Cyprianus Episcopus dixit: Deo gratias ago. Post hāc
verò sententiam turba fratrum dicebat. Et nos cum ipso decollemur. Propterea tumultus fratrum
exortus est, & multa turba eum prosecuta est. Et ita idem Cyprianus in agro Sexti perdu- I
ctus est, & ibi se lacerna birra expoliauit, & genu in terram flexit, & in orationem se Domi-
no prostrauit. Et cum se dalmatica expoliasset, & diaconibus tradidisset, ad lineam stetit, &
cœpit spiculatorem sustinere. Cum venisset autem spiculator, iussit suis, vt eidem spiculatori au-
reos x x v. darent: linteamina verò & manualia fratribus ante eum mittebantur. Postea verò
beatus Cyprianus manu sua oculos sibi texit. Qui cum lacinias manueles ligare sibi non po-
tuisset, Iulianus presbyter, & Iulianus subdiaconus ei ligauerunt. Et ita beatus Cyprianus episcopus
passus est. Eiúsque corpus propter gentilium curiositatem in proximo positum est. Per noctem
autem corpus eius inde sublatum est ad cæreos & scholam Cæsaream, vbi Macrobij candidatique,
sunt in via Mappalensi, iuxta piscinas, cum voto & triumpho magno. Post paucos autem dies
Galerius Maximus proconsul discessit. Passus est autem beatissimus Cyprianus martyr die xviij. Ka-
lend. Octobris. sub Valeriano & Galieno Imperatoribus; regnante verò Domino nostro in sæcu-
la sæculorum, Amen.

Exilium decernitur ad Curubitanā vrbem.

Cyprianicharitas in christianos.

Vrget Tirannorum vis.

Spirant christiani martyrium.

Mors B. Cypriani cum alacritate.

Tempus passionis B. Cypriani.

K

HISTO-

HISTORIA SANCTI APOLLINARIS MARTYRIS, EX PERVETVSTO CODICE DESCRIPTA.

IN DIEBVS Claudij Cæsaris, veniente Petro apostolo Iesu Christi Nazareni, ab Antiochia in vrbem Romam, multi cum eo Christiani, administrantes ei, Romam venerunt. Qui statim ad synagogam Hebræorum descendens, dedit eis notitiam, dicens, quòd Hebræus esset, & à Iudæa propter fratrum charitatem aduenisset. Cum verò per multos dies sermocinaretur Iudæis, introducebat eis de nomine Iesu, quòd verus Dei esset filius, qui saluũ fecisset omne genus hominũ, indicans quantas operationes & virtutes in Israël fecisset, secundum propheticas voces. Multi verò ex Iudæis agentes pœnitentiã pro ignorantia sua credebãt in Iesum, prædicante Petro. Non solum autẽ Iudæi, sed etiã Romani, suscipientes verbũ, gauisi sunt, quòd visitatione visitasset Deus genus hominũ, mittens filium suum renouare mundum. Et credẽ-
B tes in Iesum, baptizabãtur. Post mulum verò tẽpus ait beatus Petrus apostolus Apollinari discipulo suo: Quid sedes nobiscum? Ecce eruditus es de omnibus quæ fecit Iesus. Surge, accipe Spiritum sanctũ, simulq; pontificatũ, & perge ad vrbẽ quæ vocatur Rauennatiũ: multitudo enim populi illic moratur. Prædica eis de nomine Iesu, & ne formidaueris. Constat enim apud te, quòd verè Dei sit filius qui mortuis vitã reddidit, & ægris intulit verbo medicinã. Et post multa dãs orationem beatus Petrus, ponens manum super caput eius, ait ei: Mittat Dominus noster Iesus Christus angelum suum, qui præparet iter tuum, vt quæ postulaueris annuat tibi. Et osculans eum, emisit à se. Cum autẽ perueniisset beatus Apollinaris non longè ab vrbe Rauenna, mansit apud quendam militem Asiaticũ, nomine Herenæum. Cui indicans, vnde aduenisset, aut quid ageret: ait ad eum ille miles: Hospes, filius meus excæcatus est. Sed si qua virtus est prædicationis tuæ, adhibe medicinã, vt videam & sequar Deum tuum, credens in eum. Quem puerum alacriter Apollinaris ad se perduci iussit. Videntibus autẽ cunctis qui aderant, nihil aliud Apollinaris quàm signũ crucis super oculos cæci faciens,
C dixit: Deus qui non localiter, sed vbiq; es, intromitte cognitionẽ filij tui Domini nostri Iesu Christi in istã ciuitatẽ, vt non solum istius oculos corporales inlumines, sed etiã interiores oculos genialiũ cõmorantium in loco isto aperias, vt celeriter cognoscẽtes Christum Iesum filium tuum, suum esse Deum, locũ mihi prædicationis tribuant, cum magno affectu. Expletis his sermonibus, vidit cæcus: & prouolutus ad pedes beati Apollinaris, vna cum parentibus, credens in Christo, baptizatus est in fluuio nõ longè ab vrbe Rauẽna. Matrona verò cuiusdã Tribuni militũ, nomine Thecla per annos plurimos grauissima tenebatur infirmitate, quam nullus medicorũ poterat erigere. Factũ est igitur vt miles Christianus adstaret ante tribunal, & orta fabula à Tribuno de coniuge infirma, ait miles: Est apud me quidã peregrinus, prouecta ætate, qui etiã filium meum absq; vllo medicamine illuminauit. Hunc si venire permittis, mox vt illũ viderit, cõualescet. Ait ei Tribunus: Et hic vnde aduenit? Qui respõdit: Ab vrbe Roma. Tribunus dixit: Ergo Romanus genere est? Respõdit: Nescio, plus tamẽ Græcus esse videtur, Dicit ei Tribunus: Secretè perduc eum in domum meam, vt cognoscã verà esse quæ dicis. Cúmq; ingressus fuisset vrbẽ Rauennã Apollinaris, circũ signans se honestissimè, dixit:
D Deus qui operaris cum Petro magistro meo, operare mecum, vt clarificetur nomẽ tuum, & fiat voluntas tua. Et ingressus domũ Tribuni, officiosissimè susceptus est. Ait autẽ ad eum Tribunus: Benè aduenisti medice, & quid dulcius quàm æstuanti frigida aqua? Cui beatus Apollinaris respõdit: Requiescat in vobis pax domini Dei nostri Iesu Christi. *Tribunus dixit:* Quis est de quo dicis? Respondit: Filius dei viui, qui sæculum perditũ renouauit. *Tribunus ait:* Vt video, tu Galilæus es. Respõdit: Etiã. *Tribunus ait:* Nosti curationes? *Respondit Apollinaris:* Nihil sine nomine Iesu. *Ait Tribunus:* Et quæ virtus est in Iesu? *Apollinaris respondit:* Conuoca huc milites tuos, & cunctis videntibus dignosces virtutẽ Iesu. Cúmque adstarent, ait Tribunus: Ecce mulier mea lecto tenetur infirma annis plurimis, cui omnis medicina contraria extitit. si qua ergo virtus est in te, operare. Cui respondit Apollinaris: Aperiat deus oculos cordis vestri, vt videntes mirabilia eius, credatis Iesum Deum esse. Tũc apprehẽdens manũ mulieris, ait: Surge in nomine domini nostri Iesu Christi, & crede in illum, & ne amplius dixeris, quod alius similis sit illi. Statímque surgens mulier, descendit sana de lectulo,
E clamans & dicens, quòd non sit alius deus præter Iesum, quem prædicat Apollinaris. Videns verò Tribunus, & milites, obstupuerunt dicentes: Quia verè hic est Deus, qui talia fecit. Potest etiam iste, si diligatur, inter bella præstare auxilia. Interea ipse Tribunus cum vxore, & filiis, & familia sua credentes in Iesum, baptizati sunt. Sed & multi alij ex Paganis, qui interfuerant, cœperunt fidem Iesu Christi profiteri. Habitauit interea in domo Tribuni intra vrbem Rauennam beatus Apollinaris, & quotidiè ad eum veniebant ex populo, & docebat eos secretè, dicens: Credite in Iesum, quoniam ipse est deus cœli & terræ: & credentes baptizabantur. Multi verò nobiles dabant filios suos beato Apollinari, vt ab eodem sacris litteris erudirentur: illi videlicet qui iam in Christo credebant. Mysterium enim & baptismata in domo Tribuni Beatus Apollinaris agebat cum discipulis suis assiduè. Itaque intra duodecim annos, duos presbyteros, Adheretũ, & Calocerũ ordinauit: Marcianũ nobilissimum virum, & Leuthadiũ philosophum, diaconos fecit. Sex etiã clericos statuit cũ quibus die noctúque psalmos Deo canebat. Cúmq; creseceret Apollinaris in depre-

Aduentus S. Petri in vrbẽ Rom.

Prædicatio B. Petri.

credũt multi omnis generis

Mittitur Apollinaris Rauennam.

Osculũ pacis.

Herenæus hospes Apollinaris.

Signum crucis cæci illuminat.

Thecla morbo incurabilis.

Tribuni domũ ingreditur Apollinaris.

Saluatio veri discipuli christi.

Iesus medicina languentium.

Thecla sanatur.

baptizatur domus, tribuni.

studio Apollinaris inuẽtus erudítur.

Diaconos instituit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Confessio orie Christiani ad salutem.

catione Iesu Christi, & multitudo populi creuisset in fide Christi, iam non poterat latere Nuntia- F
tum est ergo de eo duci Saturno, qui producens eum, statuit ante Pontifices Capitolij Rauenna-
tis. Interrogauitque eum dux, quis velit esse? Qui respondit libera voce, Christianus sum. Dux
ait: Quis est Christus? Apollinaris respondit: Filius Dei viui, per quem omnis creatura viuit:
quæ in cœlo, & quæ in terra, & quæ in mari est. Cui dux ait: Et te ipse misit ad nos, vt euacues cul-
turas deorum nostrorum? an ignoras sacrum nomen Iouis, quia magnus est qui est habitator hu-
ius Capitolij, ciuitatis, cui te oportet humiliari? Apollinaris respondit: Quis sit habitator igno-
ro, & quale templum possideat, non vidi. Aiunt Pontifices: Veni & vide magnum templum, &
mirè exornatum, ibique cernes simulachrum inuictissimi Iouis. Cúmque introisset in Capitolium
beatus Apollinaris subridens, ait Pontificibus: Ista tanta ornamenta aurea & argentea, melius
poterant pauperibus erogari. Tunc irruentes Pontifices paganorum, cum populo super eum, ni-
mia cum cæde mactauerunt. Et eiicientes eum ad mare, semiuiuum reliquerunt. Quem colligen-
tes discipuli eius, absconderunt in domo cuiusdam mulieris viduæ Christianæ, adhibentes ei cu-
ram. Post menses autem sex, nobilissimus vir nomine Bonifacius, ciuis Classis, subitò obmu- G
tuit. Cui dum plurimi medicorum nihil prodessent, indicatum est, quòd famulus Dei Apollina-
ris viueret, & apud viduam lateret. Mittens igitur ad eum coniunx eius, obsecrare cœpit, vt ad
virum eius visitationem suam impenderet. Cúmque peruenisset ad domum, puella de domo ha-
bens spiritum immundum, exclamauit dicens: Recede hinc serue Dei viui, ne faciam te pedi-
bus ligatis de hac trahi ciuitate. Cui ait sanctus Apollinaris: Obmutesce diabole, & exi ab ea, &
ne amplius in hominibus loquaris. Qui statim recessit ab ea. Ascendens verò vir beatissimus in
domum Bonifacij, vidit eum iacentem mutum, & ait: Domine Iesu Christe, qui clausisti os
istius hominis, ne amplius inuocaret idola in auxilium suum, aperi continuò os eius, vt tuum no-
men, quod est benedictum inuocet, & credat quia tu es Deus viuens in sæcula sæculorum. Cúmque
à Christianis dictum fuisset, Amen: eadem hora soluta est lingua eius, & laudabat dominum, di-
cens: Non est alius Deus, quàm hic quem beatissimus prædicat Apollinaris. Eodem die amplius
quàm quingenti homines crediderunt in Iesum, agentes gratias Deo, & Apollinari famulo eius,
per quem illuminati sunt omnes. Non post multos autem dies inflati quidam paganorum à spiritu H
immundo, suam facientes voluntatem, tenuerunt eum: & diutius cæsum fustibus, prohibebant
ne de nomine Iesu mentionem aliquam faceret. Qui iacens in terra, clamabat, quòd verè ipse est
Deus, qui sponte, pro omnium hominum salute corporaliter pati voluit. Non ferentes Pagani hoc
testimonium, beatum Apollinarem nudis pedibus super prunas stare fecerunt. Qui amplius Chri-
sto testificabatur. Pagani verò ab vrbe Classe, eum proiecerunt, dicentes ei: Quamuis curatio-
nes facias, vrbem tamen noli ingredi, & viues. Erat itaque beatissimus vir iacens extra muros, &
prædicans de nomine Iesu incessanter. Veniebant ad eum multi de ciuitate, timentes dominum,
& ministrabant ei. Non enim parua erat plebs Christianorum, maximè nobilium. Habebant enim
Christiani tugurium non longè à muro, vbi mysterium faciebant. Baptizabantur autem in mari,
in nomine patris & filij & spiritus sancti, quotidie innumeri. Post plurimos deinde annos beatissi-
mus Apollinaris ad Æmiliam perrexit, docendo secretè populum, quoscunque poterat trahere
verbo. Interea Caloterus presbyter gubernabat Ecclesiam, quæ erat Rauennæ, latenter faciens
multas virtutes in nomine Iesu Christi. Non post multum tempus regressus ab Æmilia beatus I
Apollinaris, à Christianis cum omni gaudio susceptus est. Eodem tempore Rufus Patricius, ex
consule ducatum agebat Rauennæ, cuius vnica filia infirmabatur. Indicatum est ei de nomine
Apollinaris sacerdotis: quem mox iussit ad domum suam venire, vt visitaret filiam eius. At vbi in-
gressus est domum cum clericis suis, statim defuncta est puella. Cúmque lamentationes audiuisset
Apollinaris, cognouit quia transisset. descendénsque increpabat eum Rufus Patricius, cum lachry-
mis dicens: Atque vtinam domum meam non introisses. Dij enim magni indignati, noluerunt
filiam meam saluare. Tu verò in quo poteris, cura eam. Et omnes qui aderant, flebant cum eo.
Cui beatissimus Apollinaris dixit: Fiducialiter age Patrici, & iura mihi per salutem Cæsaris, quia
permittes puellam sequi Saluatorem suum, & modò cognosces virtutem Domini nostri Iesu Chri-
sti. Rufus Patricius respondit: Scio quoniam mortua est puella, & non viuit: tamen si videro eam
stantem & loquentem, laudabo virtutem Dei tui, & non prohibebo sequi Saluatorem suum. Tunc
cum vniuersa multitudine flente, ipse fiduciam habens in Iesum, accessit, & tetigit puellam dicens: K
Domine Iesu Christe, Deus meus, qui magistro meo Petro apostolo tuo dedisti locum impetran-
di apud te quæ desiderat, tu suscita hanc puellam, quia tua est creatura, & non est alius Deus præ-
ter te. Et respiciens ad puellam, ait: Quid iaces? Surge, confitere creatorem tuum. Quæ statim sur-
rexit, & loquebatur, vociferans & dicens: Magnus deus quem prædicat Apollinaris, famulus eius,
& nullus est alius præter eum. Factum est igitur in illa hora gaudium magnum coram omnibus, &
coram Christianis, quia magnificatum est nomen Domini nostri Iesu Christi. Baptizata est puel-
la cum matre & familia promiscui sexus, trecenti viginti quatuor. sed & multi alij ex Paganis cre-
diderunt Christo. Rufus verò Patricius timens Cæsarem occultè diligebat beatum Apollinarem, &
ministrabat ei. Filia verò eius consecrata est Christo, & permansit virgo. Nunciatum est hoc Cæ-
sari à Paganis, quòd quidam vir veniens ab Antiochia, magicis artibus & incantationibus nomen

Templum Iouis mirè artificiosum.

Cæditur S. Apollinaris.

Bonifacius mutus efficitur.

Pythonica.

Soluitur lingua muti.

Ingès numerus credentiũ.

Paganorum vis in S. Apollinarem.

In tugurio misteria faciebant Christiani.

Caloteri presbyteri virtus insignis.

Inuocatione Christi in no. B. Petri, suscitatur puella.

Puella consecratur Christo.

Iesu

A Iesu Hebræi introduxissẽt in vrbem Rauennam, & magna multitudo obediret illi, ac etiam domus Rufi Patricij. Cui Cæsar mittens successorem, scripsit ad vicarium præfecturæ, vt præsumptorem huiuscemodi aut diis inclinaret, aut longè in exilium mitteret. Accersiuit itaque Messalinus vicarius Apollinarem in prætorium suum, & ait ad eum coram sacerdotibus Capitolij: Quis diceris? Respondit, Apollinaris. Messalinus dixit: Vnde huc aduenisti? Respondit: ab Antiochia. Messalinus dixit: Quam artem agis? Apollinaris respondit: Christianus sum, & discipulus Apostolorum. Vicarius dixit: Et quis est Christus? Apollinaris respondit Filius Dei viui, qui fecit cœlum & terram, mare & omnem animam viuentem. Messalinus dixit: Tu de illo Christo dicis, qui ante paucos annos, dum se filium Dei diceret, à Iudæis interfectus est? Vtique si hic Deus erat, nec mori poterat, nec contumeliis affligi: sed superbè agens iniuriatus est, & morti traditus: hunc tu, qua ratione in numero deorum cõputas ignoramus. Apollinaris respondit: Audi iudex quę dico viriliter: Deus erat manens in corpore, mũdo faciebat mirabilia insignia. Quod autem à Iudæis tentus est, siue crucifixus, caro quæ ex virgine sumpta est, patiebatur: Deus enim impassibilis permãsit, & immortalis:

Imperio Cæsaris vocatur S. Apollinaris.

Vox Messalini indocta.

B Qui tamen etiam ipsam carnem tertio die excitauit à mortuis, apparens multis: ascenditin cœlum vnde descenderat Deus. Tantam verò tribuit potestatem in se credentibus, vt in nomine eius, dæmonia eiiciantur, infirmi conualescant, mortui resurgant. Vicarius dixit: Tu mihi persuadere non potes, vt ego deos sequar ignotos, qui à senatu præcepti non sunt. Sed istis postpositis, accede ad Capitolium, & manibus tuis ponetur thus magno Deo Ioui, & immola diis vt possis viuere. Nam per salutem Cæsaris verberatum te diuersis pœnis, in exilium dirigam. Apollinaris respondit: Iam me perductum in Capitolium existimato, securus esto, qui manibus meis thura non ponam dæmonio, sed Domino meo Iesu Christo incensum offeram laudis, & suauitatis. Tum exclamantes Pontifices, dixerunt: Ignoras iudex, quia hic sibi nomen posuit Pontifex, vt sub nonomine nostro seducat turbas? Sed examina eum de præsumptionibus suis. Vicarius dixit ad officium: Exuite eum, & cedentes dicite: Resipisce, & immola diis. Cúmque cæderetur, clamabat dicens: Christianus sum, fac quod tibi videtur. Dum hæc circa famulum Dei geruntur, vnus de Pontificibus, dæmonium habens, dixit ad vicarium: E culeo appendatur, vt tortus diutius, det honorem diis immortalibus. Beatus Apollinaris dum torqueretur, dicebat: Dominum Iesum Christum deum viuum esse confiteor, & aliud non dico. Tum vicarius: Dic mihi pestifer, quæ remuneratio tibi erit pro his pœnis? Apollinaris respondit: Si quis perseuerauerit vsque in finem in Christo, hic saluus erit, & si mortuus fuerit, viuet. Hæc est remuneratio Christianorum. Tunc vniuersi qui aderant, & audierunt hæc, glorificabant Deum cœli: quia fortior erat Apollinaris, dum pateretur ab his qui ministrabant ei tormenta. Iudex dixit; Denuò verberetur, & super plagas, bulliens aqua mittatur: hinc sub præcone ad nauem perducatur, & cum graui pondere feratur in exilium, & ad partes Illyricæ relegetur. Quidam verò, qui sæuior erat in famulum Dei, arreptus à dæmonio, subito expirauit. Cúmque eleuatus fuisset à terra beatissimus Apollinaris, ait vicario: Impiissime, quare non credis in filium Dei, vt euadas tormenta æterna? Tunc indignatus iudex, iussit saxo os eius contundi. Videntes autem Christiani tantam impietatem, commoti sunt, & irruerunt super Paganos: tantáque illisio fuit, vt subitò amplius quàm ducentos homines impios interficerent: sed & vicarium perimere cogitabant. Perturbatus itaque iudex, recluſit se: Apolli-

Mos referendi in numerum deorum. Tertull. Apol. cap. 5.

Virgis caeditur Apoll.

Matth. 16. Remuneratio Christianorũ.

Os S. Apollinaris saxo cõtunditur.

D narem verò cum grauissimo pondere ferri iussit & in carcerem horrificum claudi, & in ligno extendi, & nihil illi ministrari, vt deficeret. Angelus autem Domini nocte veniens ad eum, videntibus cunctis custodibus pauit, & confortans abijt. Quarto igitur die cognouit iudex, quòd adhuc viueret. Quare secretè cathenatum in nauem imposuit, & in exilium direxit. Secuti verò sunt eum tres viri de clero, qui ei ministrabant. Interea Ecclesia quæ erat Rauennæ, gubernabatur à presbyteris & diaconibus, crescente numero Christianorum. Cúmque littora currentis maris nauigarent, subitò nata est tempestas, & fracta naue in sicco comminuta est, & eiectus est in littore Beatus Apollinaris cum clericis suis, & duobus militibus, cæteri verò mortui sunt in mari. Aiunt itaque ad eum milites: Domine pater, quò ibimus? quid faciemus? Quibus ait: Baptizamini in nomine Iesu, & viuetis. Qui statim renunciantes idolis, baptizari sunt in nomine patris & filij & spiritus Sancti. Tunc cœperunt pergere de loco in locum, & pertransierunt Misiam, prædicantes verbum Dei, & nemo eos recipiebat. Interea cuiusdam primi & magni viri frater le-

Apollinaris cõfortatur ab Angelo.

Apollinaris cum suis liberatur à tempestate.

E prosus effectus, visus est à beato Apollinare, cui dixit ille: Tu vis fieri sanus? Qui ait: Volo. Apollinaris respondit: Crede in Iesum Christum. Respondit: Si me sanum fecerit ipse, est Deus. Inuocans Apollinaris nomen Iesu, tetigit eum: & statim sanus factus est. Qui & ipse renuncians simulachris, credidit in Iesum, baptizatus est, & mansit apud eum diebus plurimis. Et inde transiuit ad ripam fluminis Danubij, & multos sociauit ad Dominum. Cúmque innotuisset quòd inimicus esset idolorum, volebant eum occidere. Qui fugiens, descendit in partem Thraciæ, & mansit ibi diebus plurimis. Erat enim in ciuitate templum Serapis, qui in ipsis diebus nullum responsum suis dabat, spiritúsque dæmonum locutus est dicens: Nescitis quia discipulus Petri Apostoli Iesu Christi, à Roma huc venit, & ligauit me, prædicans Iesum? Hic si expulsus non fuerit ab his locis, nos vobis responsa dare non possumus. Facta itaque inquisitione, inuentus est Apollinaris. Quem discutientes, quid faceret in finibus eorum? narrabat eis, quia

Lepra fugit mũdatur in nomine Iesu.

Apollinaris ad Danubiũ versatus.

Templum Serapis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Christianus sum, & pro Christi nomine ab vrbe Rauenna huc in exilio missus sum. Qui exuentes F
eam, diutius sustibus cæsum, vsque ad mare perduci fecerunt. Rogantes quoque Rectorem pro-
uinciæ, vt per vsum nauis currentis ad Italiam, Appollinaris cum suis hominibus aueheretur, dicē-
tes: Melius est vt ibi, vnde venit, habitet, & subuertat populum, quàm hic euacuet culturas Deorum
nostrorum. Itaque post tertium annum Rauennam ingreditur. Quem suscipientes Christiani, ga-
uisi sunt gaudio magno, glorificātes Deum qui eis suum patrem & doctorem reuocasset. Multa e-
nim mirabilia per eum Dominus in littore Dalmatiæ, dum regrederetur, operatus est. Contigit
post multum temporis, dum Christiani mysterium facerent in suburbano Pyrinci senatoris, quòd
subito seditio orta est in ciuitate à Paganis de nomine Apollinaris: & irruentes populi super eum,
ligatum ad forum perduxerunt, cædentes & vulnerantes. Non enim dignus est iste, dicebant,
præsentari magno deo Ioui, quia frequenter eum illusit: sed ducatur ad templum Appollinis,
ibique cognoscat virtutem Deorum immortalium. Cúmque perductus fuisset, multi nobiles vi-
ri tam Pagani quàm Christiani, vnacum populo secuti sunt eum. Dicebant verò Pagani: Videa-
mus si iam homo iste resipuit. Et dum venisset ad templum, & vidisset simulachrum Appollinis, G
ait Apollinaris adstantibus: Nunquid iste est Deus, in quo auguria captatis? Respondérunt Pa-
gani: Etiam, primus inter deos, & custos ipse est ciuitatis. Respondit Apollinaris: Nunquam sit
huic benè: sed hoc destructo, erit custos Christianorum commorantium in loco isto, Dominus
Iesus Christus, qui verè est Deus. Et facta oratione, simulachrum solutum, & templum diaboli
destructum est. Pagani verò vidētes quæ facta sunt, clamabant dicētes: Senex impius interficiatur,
per quē omnia facta sunt. Christiani verò gratias Deo referebāt, dicentes: Quod verè ille est Deus,
qui talia per hunc patrem nostrum operatur. Commota itaque pars Paganorum, tradiderunt eum
iudici, cui nomen erat Taurus, vt eum interficeret. Qui congregans omnem nobilitatem vrbis in
prætoriū suum, his verbis cœpit eum alloqui: Rogamus te, prode nobis, in qua virtute tāta exerces:
aut vbi facis congregationem & signum, vt tanta turba te sequatur? Respondit Apollinaris: Virtus
alia non est, quàm Domini nostri Iesu Christi. Donum enim in cordibus nostris habemus: tamen
si fabricam quæris, non longè est ab vrbe: illic Christianis eloquia tradimus diuina. Taurus iudex H
dixit: Sunt tibi aliqui adiutores? Respondit: Etiam, plurimi. Taurus iudex dixit: Et vbi sunt modo?
Apollinaris respondit: In hac Rauennatium vrbe consistunt. Taurus iudex dixit: Est in te aliqua
virtus diuinitatis? Beatus Apollinaris respondit: Iam dixi tibi, est virtus superna Domini nostri Iesu
Christi. Taurus iudex dixit: Ecce apud me est filius naturalis cæcus natus? inuocato igitur no-
mine ipsius quem crucifixum à suis asseritis, aperi oculos eius, & credemus, quia verè ipse sit
Deus: sin autem aliud, igni te trademus ad comburendum pro sceleribus tuis. Apollinaris re-
spondit: Veniat ad me ille cæcus. Cúmque venisset, ait ad eum Apollinaris: In nomine Iesu
Christi crucifixi aperi oculos tuos, & vide. Qui statim aperiens oculos, recepit lumen. Stupefa-
cti igitur omnes qui erant præsentes, dicebant: Quod verè hic est Deus qui talia operatur. Mul-
tique ex eis crediderunt in Iesum. Tunc Taurus præses secretè eruit eum de populo, & misit illum
nocte in præsidio suo quasi custodiendum. Et mansit ibi annos quatuor. Erat enim ab vrbe mi-
liario sexto, ibique currebant ad eum omnes Christiani, & docebantur ab eo. Quicunque verò
ad eum æger perductus fuisset, sanus reuertebatur, quacunque infirmitate detentus fuisset. Po- I
stea in diebus Vespasiani Cæsaris, inuidiosa relatio Pontificum Capitolij Rauennatis, qui erant
super aras trecentas, peruenit Romam, aduersus beatum Apollinarem, & dicebant: Si hunc se-
ductorem Apollinarem non interfeceris, qui contraria regno vestro & saluti præfecturæ prædi-
cat, Romanas ceremonias exterminio tradetis. Non enim parua multitudo ab eodem seducta,
quotidie in iniuriis Deorum immortalium debacchatur: ipse quoque magicis artibus templa
omnia destruit. Solius igitur Apollinaris incuruata ætas vita priuetur, vt nomen Romanum
permaneat. Direxit itaque Imperator Talemium Sionem, vt si diis sacratissimis quis temerario
ore iniuriam insereret, pro ipso conceptu deorum aut satisfaciat, aut vrbe priuetur. Non enim
iustum est, ait, vt nos deos vindicemus, ne si ipsi de inimicis suis vlcisci non poterint, irascantur.
Interea hæc data iussio percurrit ad Demosthenem, illustrem virum atque patricium, sed omninò
Paganissimum: qui missa executione, Apollinarem sibi exhiberi iubet. Qui cum iam incuruatus
nimia ætate & diuersis passionibus, adstaret in conspectu iudicis, clamatum est à Paganis: Nihil ab
eo inquiras, omnes scimus quia Christianus est, & destructor templorum. Aut puni eum, aut lon- K
gius proiice ab hac vrbe, ne pereamus. Demosthenes Patricius dixit: Die mihi antique seductor,
cuius religionis es? Beatus Apollinaris respondit: Non nego gloriæ vestræ, sed verum dico, quia
Christianus sum, & eruditus à beato Petro Apostolo, & ab ipso in hanc fœliciſſimam directus sum
vrbem, & per nomen Iesu Christi salutem consequi mereantur, credentes huius vrbis habitatores.
Tum Demosthenes Patricius, dixit: Quid multa? tempus est, vt à vanitate tua recedens, satisfacias
diis. Beatus Apollinaris respondit: Sacrificium meipsum offero, pro salute filiorum meorum, quos
adquisiui. Si quis non recesserit ab hac incredulitate, & non adorauerit Deum cœli, qui cum Domi-
no nostro Iesu Christo & spiritu Sancto regnat in sæcula sæculorum, erit consumendus igni per-
petuo: qui autem crediderint, & baptizati fuerint, habebunt requiem æternam, & diuitias immuta-
biles. Tunc iudex accensus furore, tradidit eum in custodiam cuidam Centurioni, qui & ipse iam
Christia-

Desficitur sanctus abinfidelibus.

Templum cū Idolo dissoluitur.

Inqua virtute Sancti miracula faciant.

Recipit visum Cæcus.

Missio B. Apollinaris.

Cur saluandi sint nonnulli & damnandi alii.

A Christianus erat occultus: cogitãs quibus modis à cruciatibus eũ liberaret. Accipiẽs itaque Cẽturio duxit eũ ad classem, in domũ suã. Post aliquot dies dicit Centurio Appollinari: Domine pater nolite tã cito morti tradere, quia vita tua nobis necessaria est: sed egredere noctu, & vade in vicũ quo infirmi habitant, donec furor populi conquiescat. Et medio noctis laxauit eum vt fugeret. Cumque cognitum fuisset à paganis, secuti sunt eum: qui apprehensus non longè à porta, tandiu cæsus est, donec existimatus mortuus relinqueretur. Exindè ante lucem collectus à discipulis suis, perductus est in vicum vbi leprosi morabantur: & ibi inter Christianos iacens, septem dies superuixit, admonens Ecclesiam ne à fide Christi discederet: & annuncians eis, quòd multæ futuræ essent persecutiones pro nomine Christi: sed post has plurimas tempestates, etiam principes ad fidẽ Christi essent accessuri, Annunciãs etiam omnia numina dæmonum euacuanda, & libere in toto orbe terrarum hostias à Christianis Deo viuo offerendas esse. Si quis ergo inquiens, permãserit in fide Iesu Christi, vita viuet, & non morietur. His & aliis multis expletis eloquiis, defunctus est beatissimus Appollinaris Martyr & Episcopus, & sepultus est extra muros Classis, in arca saxea, sub terram propter me-
B tum Paganorum missa, Gubernauit autem ecclesiam suam annos viginti nouem, mense vno, dies quatuor: passusque Martyrium est sub Vespasiano Cæsare, die decimo Kalendarum Augustarũ, regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in sæcula seculorum Amen,

Insectantur pagani S. Apollinarem & flagellant.

Martyrium B. Apollinarij.

B. LINI ROMANORVM PONTIFICIS DE PASSIONE D PETRI ET PAVLI AD ECCLESIAS ORIENTALES, LIBER PRIMVS.

Linus, de septuaginta duobus Christi discipulis vnus, cuius nomine Paulus Timotheum in posteriore ad ipsum Epistola salutat primus post Petrum Romanæ Ecclesiæ Pontifex, natione hetruscus, scripsit Græco sermone de Petri
C *& Pauli agone libros duos, itemque epistolas aliquot. Moritur Romæ sub Galba Imperatore, anno Christi septuagesimo post expletos pontificatus sui annos vndecim, menses tres, dies duodecim. Hæc Sixtus lib. 2. billioth. nonnihil dissentiens ab his quæ scripsit Nicephorus xanthopulus lib. 3. cap. 12.*

POST multimoda & multifaria viæ vitæque salutaris documẽta, & eximia atque celeberrima miracula ostensa, & diuersa cum Simone Mago aliisue quãplurimis Antichristi præconibus pro nomine veri Christi certamina, post passionem quoque multiplicem, & flagellorum acerbitatem, & carcerum squalorem horrificum, cum esset exultans in Domino beatus Petrus, & gratias agens nocte ac die cũ fratribus, in turba venientium ad fidem Dei & Domini nostri Iesu Christi, intentus orationibus ac doctrinæ, cæterisque pietatis officiis, præcipuè charitatis & castita-
D tis, gratiam audientium pectoribus inserebat, adhortans credentes in Christum vt pudicè & continenter se gererent. Nimis enim abundanter & supereminenter vrbs orbi prælata mente se in fastũ elationis extulerat, & idcirco (vt solet in opulentia & inerti securitate) indecenti luxu dominabatur. Persæpe namque vbi est elatio mentis, sequitur contumelia carnis: vnde factum est vt beati Petri sermonibus, magnus pudicitiæ apud multas diuersæ ætatis & potestatis seu nobilitatis fœminas, amor exarserit, ita vt pleræque etiam Romanorũ matronæ à cõmixtione virilis thori seruare mũda corda, simul & corpora, quantum ex ipsis erat, deligerent. Sed cũ iam tempus appropinquaret, quo fides beati Petri Apostoli & labores remunerari deberent, præueniens, perditionis caput scilicet, & antichristus Nero, consummata iniquitas, arctari eum & in custodia squalidissima compedibus vinciri iussit, vbi cœperunt frequentare illum quatuor concubinæ præfecti Agrippæ, quarũ erant nomina: Agrippina, Eucharia, Euphemia, & Dione. Quę audientes ab eo castitatis sermonẽ, & omnia Domini nostri Iesu Christi mandata, tabescebant & molestabantur sub thoro Agrippę. Vnde castitati se deuouentes, pactum consilij adinuicem inierunt: & cõfortatę à Domino nostro Iesu Christo, nullo modo ei obsequio concubitus acquiescere vlterius decreuerũt subtrahentibus autem se iisdẽ
E non solum à complexu, verum etiam ab omnimoda coniunctione Agrippæ, cœpit idem super hoc valdè tædere, & mœstus esse. Mittensque solicitos ac solertes exploratores didicit eas studiosissimè ad beatũ Petrũ se proripere. Quibus ad se reductis, dixit vehementissima amoris captus insania, scio vnde venitis. Ille Christianus vos docuit mecum non conuenire, & à debito thoro subtrahere. Sed certus sum, quia suis magicis artibus amorem erga me vestrum non poterit infirmare. Quæ multis blanditiis delinitæ, nec verbo amatorio compellarunt, nec, nec intento oculo, libidinis fomitem respexerunt, quia Apostolico sermone fundatæ erant. Videns autem Agrippa præfectus, quòd Petri doctrinam sequentes, libidinem eius vnanimiter spernerent, & eius blanditiis minimè acquiescerent, cœpit eis minas intentare horrificas, iurans quòd & viuas incendio cremaret, & Petrum grauissimè afflictum suppliciis, ab hominum de sub cœlo memoria perderet. Sed nunquam potuit eas ad inquinamentum flectere dicentes amabilius si-

Certamina B. Petri.

Elationem mentis sequitur contumelia carnis.

Ita Neronem resurrecturũ futurumque Antichristũ quidam opinati sunt: Theophilus inprimis. D. Martinus & cæteri lib 11. cap. 12. Rufinius lib. 5. dec. 1.

Universidad de Deusto Biblioteca

bi esse omnibus tormentis pro castitate succumbere, quam Christum (cui deuouerant castimoniã) F
recusare. Indignabatur itaque Agrippa præfectus, maximè in Apostolum & fremebat super eum
dentibus, querẽs occasionem vt eum quasi rationabiliter potuisset occidere. Interea vxor Albini,
Cæsaris amicissimi, nomine Xandipe, cum aliis pluribus nobilissimis matronis, venit, ad Petrum. A
quo percipiens verbum castæ vitæ, repudiauit non modò virile connubium, quinetiam & omne hu-
ius delectamentum. Qua de re Albinus nimio mœrore confectus, comminabatur multa se Petro
illaturum tormenta. Xandipem verò vxorem suam, verbis iniuria plenis, indèque delinimentis, ac
toto conamine refragari tentabat. Mittensque ad Agripam præfectum, sibi amicitia copulatum,
mandauit ei, omnia quæ agente Petro, de sua vxore patiebatur, deprecans vt si ei secundum suam
fiduciam amicus esset, vlciscceretur eum de Petro, alioqui ipse se vindicaturus esset. Agrippa quoque
reddidit ei responsum, se eadem, adhuc etiã & duriora his, per eum pati. Vnde factũ est, vt cùm Al-
binus cubitum iret, & Xandipen adduci sibi fecisset, suæque delectationis commixtionem apud eã,
nec blanditiis nec terroribus obtinere potuisset, consiliaretur quatenus vnà cum Agrippæ manu,
velut auem laqueo Petrum caperet, & vt maleficum pessundaret. Xandipe autem albini vxor hæc G
audiens, misit nuncium fidelissimum ad Petrum, vt Roma exiret, & insidias penè incuitabiles decli-
naret. Marcello nihilominus Marci præfecti filio, qui postquàm Simonis magi pestiferam doctrinã
aufugerat, Apostolo fideliter & viriliter in cunctis adhæsit, atque etiam fratribus, conspirationem
viri sui & præfecti Agrippæ, ipsa innotescere fecit. In crastino quoque surrexerunt quidam ex sena-
toribus in confessu, & dixerunt, Suggerimus amplitudini vestræ nobiles viri, quôd ad peruersionẽ
Accusatur B. Petrus vxores à viris diuertere. vrbis æternæ, Petrus connubia diuortiis emancipat, vxores nostras à nobis diuiungit, & (nescimus
quam) nobis nouam & inauditam legem inducit. Et hæc dicentes, cõcitabant etiam alios ad tumul-
tum & appellationem, Tunc Agrippa gratulatus est, quia quod de Petro optauit, sub occasione in
senatum uenit. Sed & hoc, Petrum & fratres non latuit. Innotescere siquidem hoc eis sceleri nũcio
fecerant ij, qui fuerant ex senatoribus per Petrum illuminati à Domino. Quapropter Marcellus &
fratres deprecabantur Petrum, vt secederet. Petrus verò ait: Non oportet fratres & filij fugere pro-
pter Christum Dominum passiones, cũ ipse vltro se pro nostra salute morte obtulerit. Marcellus au-
tẽ & fratres, nimio confletu aiunt: Miserere pater misericors iuuenũ, & eorum qui sunt in fide rudes, H
nec nos, nec illos inter infideliũ turbines destitutos relinquas. Tunc Petrus rogãtibus se, ait: Fugien
dum suadetis, & iuuenum atque infirmorum cordibus, exemplo nostro metum passionis incutere,
cum verbum Dei constanter debeamus asserere, & sanctæ castimoniæ fundamẽta quæ iecimus, cõ-
seruare. Fugiẽdum putatis, vt mortem declinemus, quam multis suspiriis & gemitibus diuturnis, vt
ingressum vitæ expetimus, quia etiã secũdum illius reuelationẽ, Dominũ clarificare debeamus. Fra-
tres verò hæc audiẽtes leuauerunt vocem dicentes: O pater veracissime, vbi sunt verba quibus dice-
bas, quoniam pro vita nostra morti paratus esses succumbere, & nunc impetrare non possumus, vt
pro salute nostra, donec corroboremur, patiaris te aliquantulum viuere. Adolescẽtes quoque, quos
ipse solicitè custodiens, in fide & castitate sedulò educabat manus protẽdentes in cœlũ, & porrecti
in faciem illius, velut subito mortui procidentes in terram vociferabantur nimio ciulatu clamãtes.
O bone Petre, pater, & pastor, post tuum Dominum clementia singularis, cur quos affectu materno
recenter per sacrũ fontem Domino peperisti, tam immaturo solatio & animo crudeli qui te anteà
nũquam attigerat, nos immanissimorum morsibus luporum exponis? Clamabant autẽ & matronæ, I
puluere conspersis capitibus. Hæccine est misericordia quã de saluatore tuo prædicare solebas: qui
tuis lachrymis quem ad tempus negaueras in æternũ pietate motus indulserat, & nũc tantis lachry-
marũ fluminibus, te vel paruo tẽpore, nobis non cõcedis, præsertim & cũ Domino possis ministrare
Horum meminerunt Gregorius & Hildebertus in Epist. in carne & tibi reseruatam coronam adipisci perpetuam. Sed & custodes carceris processus & Mar-
tinianus, cum reliquis magistratibus & ex officio iunctis, postulabant eum dicentes. Domine quo
vis abscede, quia imperatorem oblitum tui iam credimus. sed iste iniquissimus Agrippa pellicũ amo-
re & intemperantia suæ libidinis inflãmatus, perdere te festinat. Si enim te regis iussione impeteret,
Plautini viri clarissimi, cui te commendatũ nos custodiendum suscepimus, de tua nece sententiã ha-
beremus: nã postquàm nos credentes in hac vicina custodia, fonte precibus & admirabili signo cru-
cis de rupe producto, in sanctæ Trinitatis nomine baptizasti, libere quo libuerat perrexisti, & nemo
fuit tibi molestus: nec modo esset, nisi incendiũ dæmoniale quod vrbẽ stimulat, Agrippã acrius per-
uasisset. Quapropter oramus te salutis nostræ ministe r, hanc nobis digneris recompensare vicissitu- K
dinẽ, vt qui nos à peccatorum & demonũ uinculis absoluisti, à carcerali ac cõpedum nexibus quo-
rum nobis est cõmissa immanitas, nostra non tã permissione, quàm etiam deprecatione liber in sa-
luationẽ tantæ plebis abscedas. Viduæ quoque & orphani, ac senio valdè cõfecti, capillos sibi trahẽ-
tes, genasque vellentes & pectora denudantes, dicebant: Alios quorum ministerio fouebãtur, à di-
uersis languoribus sanasti, & de ipsa etiam morte resuscitasti, & te nobis pater piissime subtrahis. Vel
ante te omnes nos præmitte, ne tuæ institutionis doctrina destitutæ animæ pereant, & corpora, mi-
nistrationis tuæ solatio desolata intereãt: & sic quo desideras, accelerare festina, ne vitã nostrã post
dominum mori uidentes, & remanentes in vita miseri moriamur Tunc Petrus hęc vndique audiẽs,
qui vltra modũ misericors lachrymas afflictorum sine lachrymis, nũquam preterire poterat, deui-
ctus tantis fletibus ait: Nemo vestrum veniat mecum, ego solus mutato schemate pergam. Proxima

namque

A nāque nocte celebrata oratione valedicēs fratribus,& cū benedictione illos deo cōmendans,pro-
fectus est solus. Et dū pergeret,ceciderunt ei fasciamenta ex cruce demolita à cōpede. Vt autē por-
tā ciuitatis voluit egredi, vidit sibi Christū occurrere,& adorās eum ait. Domine quo vadis? Respō-
dit ei Christus. Romam venio iterum crucifigi. Et ait ad eum Petrus: Domine, iterum crucifi-
geris? Et dixit ad eum Dominus. Etiam,iterum crucifigar. Petrus autē dixit. Domine reuertar, & se-
quar te. Et his dictis Dominus ascendit in cœlū. Petrus autem prosecutus est eū multo intuitu,atque
dulcissimis lachrymis. Et posthæc rediēs in seipsum,intellexit de sua dictum passione, quod in eum
Dominus esset passurus,qui patitur in electis misericordiæ cōpassione & glorificationis celebritate.
conuersusque in vrbem rediit cū gaudio, glorificans Deum, & narrans fratribus quòd ei obuius
fuisset Dominus, & declarasset ei quod iterū in ipso esset crucifigendus. Quibus cùm manifestasset
passionem suam,fletum omnes & vlulatum emiserunt,dolebāt vniuersi,& lachrymas profundebāt,
dicentes: Cōsidera oues tuas pastor bone,considera eos quorū fides infirmior,tuo expedit roborari
sermone. Cōsidera corda titubantia,quę per te stabilienda noscūtur. Quibus Petrus ait. Facilè est Do
B mino,vt seruorum suorum corda etiam tuæ meæ humilitatis sermone corroboret. Quos enim plā-
tauit,ad hoc faciet adolescere vt illos possint plātare. Ego autē tanquā seruus necesse est vt Domini
exequar voluntatem. Quapropter si me ad hūc morari in carne disponit propter vos, nō cōtradico.
Et si me pati pro nomine suo decreuerit,& per passionē dignatur suscipere,exulto & lætor in gratia
ipsius. Cum his igitur & aliis multis verbis,fratrum animos cōsolaretur,& illi lachrymas tenere non
possent,superuenit Hieros cū quatuor apparitoribus,& aliis decem viris,qui eū cōprehendentes ra-
puerunt de fratrum medio,& statuerunt vinctū Agrippę profecti vrbis obtutibus. Cui ait Agrippa.
Multa est tibi audacia,ó scelerate in plebib⁹ quas circūuenis,atque in fœminis quæ tua persuasione
à maritali thoro discedūt. Ausus es etiam in Iudæorum iniuriam,nescio quem Christū inducere,&
contra sanctum ritū Romanum & contra vrbis æternæ deuotionem, nescio quæ inepta & vana do-
cere. Tunc facta est facies Apostoli sicut sol splendida: & aperiēs Petrus os suum dixit ad eū: Video
quo tēdis, dux libidinū,amator pollutionis,atrocitatis inuentor,innocentium persecutor,decipien-
tium fautor,fallaciæ conditor,habitaculum satanę. Ignoras namque gloriam in qua glorior,& ideo
C dicis, quod in viris & mulieribus sit mihi fiducia. Et ait ad eū Agrippa, Quia scis me ignorare in
quo gloriaris,facito me nosse. Et ait ad eum Petrus,Nulla sit mihi gloria,nisi crux Domini mei Ie-
su Christi, cuius ego sum seruus. Et ait ad eū Agrippa. Vis ergo vt crucifigaris sicut Dominus Deus
tuus est crucifixus? Petrus quoque respondit. Non sum dignus recta cruce mundū testē facere pas-
sionis meæ sed per quælibet supplicia opto & desidero sequi vestigia passionis eius. Tūc præfectus,
morbo incontinentiæ suæ prætendēs superstitionis accusationem,crucifigi fecit Apostolū. Et ecce
concursus ingens subitò factus est diuersæ ætatis & sexus,diuitū,pauperum,viduarum,pupillorum,
imbecillium atque potentum,qui summa voce clamabant. Vt quid occiditur Petrus? Quid admisit
criminis? In quo lesit vrbem? Nec innocentē damnare fas est. Nonne timendum est,ne tanti ac talis
viri necem Deus vindicet,& nos omnes perire præcipiat? Et cœperunt in Agrippam sæuire populi,
molientes,illæsum rapere & conseruare Petrum,& tumultuantibus vocibus plebis ad inuicē, con-
fundebatur Roma. Tunc Petrus restitit modicum,& ascendens æditiorem locum, nutuque ad silē-
tium prouocans populū,ait. O viri & fideles Dei,qui Christo militatis. O omnes qui in Christo spe-
D ratis,si charitas vestra in me vera est & viscera integra in me pietatis ostenditis,nolite reuocare eun-
tem ad Dominum,nolite impedire properantem ad Christum. State ergo quieti,gaudentes & læti,
vt hostiam meam cum hilaritate Domino offeram. Hilarē enim datorem diligit Deus. Et his dictis
vix est sedata seditio,& præfecti discerptio. Poterant enim & inhianter optabāt multi populi præfe-
cti euertere sed timebāt Apostolū cōtristari,qui magistri sui sequebatur exemplū,dicēris: Possum
rogare patrem, & exhibebit mihi modò (si volo) plusquam duodecim legiones angelorum. Perue-
nit denique vnà cum Apostolo & apparitoribus, populus infinitus ad locum qui appellatur Nauma-
chia,iuxta Obeliscum Neronis in monte. Illic enim crux posita erat,& respiciens flētem populum,
& iterum seditionem excitare volentem,ait clara voce. Nolite obsecro vos, fratres, oblationē meā
impedire. Nolite versus Agrippam sæuire, & amaro animo in eum esse. Ille enim minister est alienę
operationis. Nam damnationis meę secūdum corporis qualitatem, Diabolus author est, dominica
abutens permissione. Quia dolet vasa cōtumelię per me sibi sublata esse,& facta esse diuersoria con-
E tinentiæ, templa Christi, domicilia honoris & gratiæ. Itaque fratres mei & filij, obedientes estote,
quia per reuelationem à Domino Iesu Christo proditum est mihi, quod ita esset euenturum. Non
ergo est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum. Festinato itaque vt carne
exutus assignēr Domino. Nunc enim tempus est,in quo meam offeram hostiam. Memento signo-
rum & prodigiorum atque sanitatum,quæ Christo operante, & me ministrante,vidistis & sensistis.
Ideo enim plurimorum infirmitates curatæ sunt,vt omnium animæ saluarentur. Ideo mortua cor-
pora suscitata sunt,vt animæ mortuæ reuiuiscerent. Sed quid iam moras patior & nō appropinquo
cruci? Valete fratres,& patientes estote & seruate quæ audistis,commendo vos Domino Iesu Chri-
sto. Accedens autem & astans cruci, dixit. O nomen crucis occultum mysterium. O gratia ineffabi-
lis,in nomine enim crucis,pax. O crux,quæ Deo hominē coniunxisti à & dominio Diaboli captiuā
tis magnificè segregasti. O crux, quæ humano generi passionem saluatoris mūdi, & redemptionem

*Occurrit Christus re-
tro fugienti Euseb. lib.
3 cap. 2.*

*B. Petri erga
gregem dilec-
tio.*

*Ob damna-
tionem.*

*B. Petri tu-
multuatur
populus.*

*Crucis laudes
de quibus
plura apud
Abdiam.*

captiuitatis humanæ vera comitante fide semper representas incolumẽ. O crux quæ quotidie car- F
nes immaculati agni fidelibus diuidis populis,& dira serpentis venena à populo salutariter depellis
atque Rhomphæam paradisi ignitam,credenti sine intermissione restinguis.O crux,quæ pacẽ quo-
tidie terrenis cum cœlestibus operaris,& mediatoris mortem qui à mortuis resurrexit, & iã nõ mo-
ritur,æterno patri(Ecclesia pro filiis agẽte)sedulò reparas,& legatione fœlicissima renouas,& refor-
mas:vim patior tui causa,& iam nunc infinitima absolutione existẽs,nõ quiescã manifestare de cru-
ce occultum Dei mysterium,quod olim clamauit anima mea.O qui in Christũ creditis,non istud sit
vobis crux quod apparet,Aliud est enim quiddã mysticũ in hoc quod apparet vobis.Et nũc maximè
qui potestis audire in hora nouissima vitæ huius existente me, omnes sensus segregate, & animas
vestras ab omni quod apparet, ad illud quod inuisibile est, auocate, & scietis quod in Christo, per
crucẽ,factũ est salutis mysterium.Debitum est tibi Petre,reddere terrę corpus acceptũ,per eos qui-
bus est corpus occidere proprium. Ait autem ad magistros carnificum, quid est quod tempus atte-
ritis? Quid Apparitores innecti mihi, moras patimini? Implete quod vobis est iussum, exuite me
mortali tunica,vt spirituali adhærecã Domino.Petiit sanè,& ita alloquens ministros carnificũ, exo- C
rauit.Precor vos bonę salutis meæ ministros,vt crucifigentes me caput deorsum ponatis,pedes ve-
rò sursum.Non enim decet me seruũ vltimũ ita crucifigi,vt Dominus vniuersatis, pro salute totius
mundi est crucifixus,quẽ passione mea constat glorificari.Et etiam vt mysteriũ crucis intento vultu
semper possim cõspicere, quò facilius quid inde dixero circũstantibus,possit audiri.Quod cũ factũ
fuisset,adorsus est Petrus flentem populũ,de cruce cõsolari,& alloqui mysterialiter,dicens:Grande
& prõfundum mysteriũ crucis,& ineffabile atque inseparabile vinculũ charitatis.Per crucẽ enim,
ad se omnia traxit Deus. Hoc est lignum vitæ quo destructum est mortis imperium. Hoc mihi tu
aperuisti Domine, aperi & omnium istorum oculos,vt videant consolationem vitæ æternæ. Et his
dictis aperuit Deus oculos eorum qui lugebant,& lachrymas fundebãt in passione Petri,& viderũt
Angelos stãtes cum coronis de floribus rosarum & liliorum,& in vertice crucis erectę stantẽ Petrũ,
& librum à Christo accipientem,& ea verba quæ loquebatur,inde legentem.Quod vidẽtes,ita cœ-
perũt lætari & gaudere in Domino, vt illi ipsi increduli & carnifices videntes eos exultare & lætari
quos prius tristes viderant,& plangentes, subitò contabescerẽt animo & veluti fumus vanescerent. H
Videns autẽ Petrus,quòd demonstrata esset multis antea flẽtibus gloria eius, gratias egit Domino
Iesu Christo, dicens. Dignè tu solus Domine in altum porrecto vertice crucifixus es, qui to-
tũ mundũ à peccato redemisti:te imitari,etiã in passione optaui,sed rectus crucifigi, non vsurpaui.
Quia ex Adã,puri homines,& peccatores nati sumus,tu verò ex Deo Deus,& lux vera ex verò lumi
ne ante omnia sæcula,in fine seculorum pro omnibus sine cõtagione hominis,homo fieri dignatus,
redẽptor hominis glorioſus existens.Tu,semper rectus,tu semper excelsus:tu semper altus. Nos se-
cundũ carnẽ,primi hominis filij sumus,qui principale demersit in terrã.Cuius lapsus, significat spe-
ciẽ generationis humanę.Sic enim nascimur vt proni in terrã videamur effundi,& quod ad dexterã
est,hoc ad sinistram sit,& quod ad sinistrã,hoc,ad dexterã fiat,eo quod in autoribus huius vitæ,mu-
tata conditio est.Hoc enim putat mũdus iste dextrũ,quod est sinistrũ:in quo tu Domine quos sicut
Niniuitas inuenisti perituros, tua sancta prædicatione liberasti. Vos verò fratres quibus est audire
prõptum,aures cordis apponite,& nũc quæ annuncianda vobis sunt agnoscite,scilicet omnis natu- I
ræ mysterium,& omnis factæ constitutionis initium:nam primus homo, cuius genus in specie ego
habeo,misso deorsum capite,ostẽdit olim perditam generationẽ,mortua enim erat generatio eius,
& nec uitalem habebat motum, Sed tractum misericordia sua principium, venit in mundum per
corporalem substantiam, ad eum quem iusta sententia in terram proiecerat, & suspensum in cruce
per speciem huius honorandæ vocationis, videlicet crucis, restituit, & constituit nobisea quæ an-
teà hominũ iniquo errore immutata fuerunt præsentia videlicet vt æterna,& æterna ducebantur vt
præsentia,& dextera sinistra.Siquidẽ ille,dexterã glorificãs,omnia signa mutauit ad propriã naturã,
sicut bona intelligẽs quæ nõ putabãtur bona,& reuera benigna,quæ maligna æstimabantur. Vnde
Dominus in mysterio dixerat.Si nõ feceritis dexterã sicut sinistram,& sinistrã sicut dexterã,& quæ
sursum sicut quæ deorsum,& quæ ante sicut quæ retro, non cognoscetis regnum Dei. Istam ergo
scientiam, in me produxi fratres, & hæc est figura,qua me pendentem oculi carnales conspiciunt.
Schema est enim primi hominis. Vos verò dilecti mei hæc audientes, & quę auditis perfectionem
conuertendo & conuersando ducẽtes,sicut de vestro primo errore ad certissimam fidei stationem K
redistis,ita perseuerate currentes, & ad quietem supernę vocationis tendite, benè conuersantes,
via enim qua illuc iter agere debetis,Christus est,Oportet igitur cum Iesu Christo Deo vero super-
ascendere crucem qui est constitutus nobis sermo solidus & viuus. Vnde & Spiritus dicit,
Christus est verbum & vox Dei. Cęterum verbum significat istud rectum lignum, in quo cru-
cifigor. Et quia vox propriè corporis est quod lineamenta recipit, quæ diuinitati non imputan-
tur, naturalia crucis, humanam prætendere noscuntur naturam quæ immutationis errorem, in
primo homine passa est,sed per Deum & hominem, veram intelligentiam recuperauit. Ipsa nam-
que disciplinæ clauis in medio astricta est,conuersione videlicet,& conuersatione, atque cum fide
pœnitentia hominis. Et hæc dicens alacri vultu & facie serena, sic exclamauit, in orationem
erumpens. Ista mihi tu Domine Iesu Christe verba vitæ nota feciſti, & reuelanti tibi, quæ
dixeram

Niceph. lib. 2 cap. 36.

Christus suorum passione glorificatur.

crucis efficacia.

B. Petri gloria.

Quid significet deorsum versum

D. Petri crucifixio.

B. Petri patientis oratio.

A dixeram de ligno à me prædicato, gratias ago: Non corde cui sæpè indecens quiddam subripit, non labiis istis carni affixis, nec lingua per quam verum vel falsum procedit, neque verbo articulata & materiali natura producto: sed illa voce gratias tibi ago, rex bone, quæ per silẽtium intelligitur, quæ non in manifesto auditur, quæ non per organa corruptibilis oris percipitur, quæ neque est è terra, nec in terra dimittitur, quę in libris materialibus non scribitur, nec quenquam materialiter mouet, neque materialis existit. Illo inquam spiritu Domine Iesu Christe, nomine & magister meus gratias ago tibi, quo te credo, quo te intelligo, quo te diligo, quo te teneo, & voce qua te alloquor, qua te interpello, qua tu tono & modesto tantum spiritu intelligibilis es. Tu mihi Domine, Pater, & amicabilis actor, & perfector salutis. Tu desiderium, tu refrigerium, tu satietas. Tu mihi omnia es, & omnia mihi in te sunt: mihi totum es, & totum quod est, tu mihi es. Tu es mihi omnia. In te viuimus, mouemur & sumus. Et ideo, te vt omnia habere debemus, vt tu des nobis illa quæ promisisti, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparasti his qui diligunt te. Hæc custodi seruis tuis, hæc tribue atque largire, quia tu es pastor æternus & summè bo-
B nus, verus filius Dei. Tibi commendo oues, quas tradidisti mihi. Tu eas in ouile tuum aggrega, & conserua, quia tu ostium, ouile, & ostiarius. Tu pascua & æterna refectio. Tibi gloria cum Patre & Spiritu sancto, nunc, & in omnia sæcula sæculorum. Et mox vt omnis plebs magna voce, Amen reddidit, Petrus Spiritum tradidit. Statimque Marcellus nullius expectauit sentẽtiam, sed videns quia beatus expirauit Apostolus, propriis manibus deposuit sanctum corpus de cruce, & lauit illud lacte & vino optimo. Terẽnsque mastiches, & aloes minas mille quingentas, & myrrhę ac folij atque sta-
corpus D. Petri mortuũ, lacte & vino lauatur.
ctes, cum cæteris variis aromatibus alias minas mille quingentas, cõdiuit eum diligentissimè. Melle quoque Attico nouum repleuit sarcophagum, & in eo corpus aromatibus perlitum collocauit. In ipsa autem nocte, cum Marcellus ad sepulchrum ipsius vigilaret, & ardenti eius desiderio fleret (statuerat enim in vita sua non separari à doctoris sui amantissimi sepulchro) venit ad eum beatus Petrus. Quem videns Marcellus & contremiscens, illi velociter assurrexit, stetitque ante eum. Cui ait beatus Apostolus: Frater marcelle, non audiuisti vocem Domini dicentis, Relinque mortuos
C sepelire mortuos suos. Et Marcellus ait: Chare magister, audiui. Tunc Petrus ad eum: Noli ergo quasi mortuus mortuum videaris sepeliſſe, flere: sed tanquam viuus viuenti & gaudenti melius conlætare. Relinque mortuos sepelire mortuos suos. Tu autem, vt per me didicisti, vade annũcia regnum Dei. Quod cum gratia multa, cunctis fatribus Marcellus indicauit, & suffragiis sancti Petri ex omni parte fides credentium à Deo patre confirmata est, in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in sanctificatione Sancti Spiritus. Nero autem comperiens beatum Petrum obiisse, quem arctare, non interficere iusserat, misit vt eõprehenderetur Agrippa Præfectus, quoniã non cum sua sententia Petrum interfecerat, quem disponebat per varia punire supplicia. Querebatur enim se ipsius præstigiis desolatum à Simone suæ salutis Præsule, & dolebat pro tanti casu amici, qui sibi & reipublicæ (vt fatebatur) commoda pręstabat innumera. Agrippa verò interuenientibus amicis, obtinuit vt Præfectura carens, priuatus & cõtemptus in domo propria degeret: sicque furorem Cæsaris declinauit. Sed vltionem diuini iudicij non euasit: quam mox terribiliter expertus, interiit. Denique conuertit crudelissimus Nero animum ad persecutionem eorum, quos didicit beato Petro familiarius adhæsisse, vt vel eorũ pœnis de Petro satiaretur. Beatus verò Apostolus fratribus hoc per reue-
Demortui pẽtri suffragia credentium fidem confirmant.
Agrippa misẽrè moritur.
D lationẽ innotuit, & qualiter feram bestiam declinarent, insinuauit. Nero siquidem per visum, vidit sibi sanctum astare Petrum, & dirissimè à quodam, iussu ipsius flagellatus audiuit: Contine manus impiissime à seruis Domini nostri Iesu Christi, quos nunc tenere non poteris. Vnde parum pauefactus quieuit. Erant quoque fratres simul lætãtes, & exultantes in Domino, confortati sæpè visione beati Petri Apostoli, glorificantes Deum Patrem omnipotentem, & Dominum Iesum Christum cũ Sancto Spiritu. Cui est gloria, virtus, & adoratio in sæcula sæculorum, Amen.

DE PASSIONE B. PAVLI, AD ECCLESIAS ORIENTALES, LINI LIBER SECVNDVS.

E

CVm venissel Romam Lucas à Galatia, & Titus à Dalmatia, expectauerunt Paulum in vrbe. Quos cùm aduenies Paulus vidisset, lætatus est valdè, & conduxit sibi extra vrbem horreum publicum, vbi cum his & aliis fratribus de verbo vitæ tractaret. Cœpit interea colligere multitudinem maximam, adiicebãtúrque per eum fidei multæ animæ operante Dei gratia, ita vt per totam vrbem sonus prædicationis & sanctitatis ipsius fieret, & exiret fama per vniuersam regionem de illo. Iam enim admodum innotuerat orbi Romano signis & prodigiis, & doctrina multa, atque mirabili sanctitate. Concursus quoque multus de domo Cæsaris fiebat ad eum,

credentium in Dominum Iesum Christum, & augmentabatur quotidie † fidelibus gaudium ma- A
gnum & exultatio. Sed & institutor * imperatoris adeo est illi amicitia copulatus, videns in eo diui-
nam sciẽtiam, vt se à colloquio illius temperare vix posset, quo minus si ore ad os illum alloqui non
valeret, frequentibus datis & acceptis epistolis, ipsius dulcedine & amicabili colloquio atque con-
silio frueretur, & sic eius doctrina augẽte Spiritu S. multiplicabatur, & diligebatur, vt licitè iam do-
ceret, & à multis libẽtissimè audiretur. Disputabat siquidẽ cũ Ethnicorũ philosophis, & reuincebat
eos: vnde & plurimi eius magisterio manus dabant. Nam & scripta illius quidam magister Cæsaris
coram illo relegit, & in cunctis admirabilem reddidit: Senatus etiam de illo alta non mediocriter
sentiebat. Quadam denique die, cùm Paulus doctrinæ inseruiens circa vesperam in cœnaculo edi-
tiori turbas alloqueretur, quidam Patroclus delicioſus & Pincerna regis, ipsius se subducens aspe-
ctibus, abiit ad horreum vbi Paulus hospitabatur, vt audiret documenta vitæ perpetuæ. Inuitatus
enim ad hoc & animo inductus iam fuerat à consodalibus suis, & Cæsaris amicissimis, qui ex eius
familiari obsequio Pauli monita sectabantur. Sed cùm præ multitudine populi ad eum introire non
posset, ascendit ad fenestram excelsiorem, & secus eam sedit, vt verbum Dei commodius posset au- G
dire. Desiderabat enim feruenti animo Pauli sermonibus refici. Sed cùm Paulus in longum protra-
xisset sermonẽ, & iuuenis somno grauaretur. Diaboli inuidia dolentis super dilectione Dei & ipsius
Apostoli, quam studiosus adolescens habebat, fecit iuuenem paulisper dormitare, cadénsque de te-
nestra valde excelsa cœnaculi, spiritum exhalauit. Quod cum mox Neroni reuertẽti à balneo, fuis-
set nunciatum, cum multa frequentia dilectum sibi iuuenem requirebat, contristatúque est vsque
ad animã super morte Patrocli, stutuitque alium pro eo ad vini officium, vt ei porrigeret poculum.
Paulus verò non multò post cognoscens per spiritum quod gestum erat, dixit ad plebem: Viri fra-
tres, inuenit malignus locum vt nos tentaret, sed Dominus Iesus Christus more solito eius nequi-
tiam conuertet ad suam gloriam. Ite igitur foras, & inuenietis iuuenem Cæsaris delicatum, ex alto
cecidisse, & iam iacere exanimem: quem leuantes ad me huc deferte satagite. Illi ergo concito gra-
du pergentes, confestim iuuenem mortuum detulerunt. Mirabantur autem turbæ, quomodo Pau-
lus rem gestam ex ordine cognouisset, sibi nemine nunciante. Dixit itaque Paulus ad turbas: Nunc
fides vera apparebit erga Dominum nostrum Iesum Christũ. Tempus est enim, vt semen vitæ æter- H
næ in bonam terram deueniens, centuplica fatione fructificet. Accedite ergo plena fide ad Domi-
num Deũ nostrũ, & deprecemur illum vt restituatur anima eius in istud iuuenile cadauer, viuátque
melius quàm vixisset. Et cum ingemuissent vniuersi, procumbentes orationi, ait Paulus: Adolescens
Patrocle, surge, & narra quanta fecerit tibi Deus. Ad quam vocem mox Patroclus tãquam de som-
no surrexit, & cœpit glorificare Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Dimisitque illum
Paulus cum cæteris qui erant ex domo Cæsaris, & ibant lætantes & gaudentes omnes in Domino,
qui facit voluntatem timentium se, & deprecationes eorum exaudit. Cúmque lamentaretur Nero
Patroclum, & immensitate absorberetur tristitiæ, dixerunt circumstãtes ad Cæsarem: Non Domi-
ne magnanimitas tua grauetur molestia super morte adolescentis: nam viuit & adest pro foribus.
Cæsar verò cùm audisset Patroclum viuere, quem paulò antè didicerat mortuum, expiauit corde,
& recusabat eum introire, & astare eũ suo conspectui. Sed cùm persuasum ei fuisset ab amicis quàm
plurimis, iussit eum introire. Et videns eum sanum, nullâque signa mortis habentem, obstupuit, & I
ait ad eum: Patrocle viuis? At ille respondit: Cæsar, viuo. Nero dixit: Quis te fecit viuere? Cui Pa-
troclus exhilaratus corde & accẽssus calore fidei, dixit: Dominus meus Iesus Christus, rex omnium
sæculorum. Et Nero conturbatus de Nomine virtutis Dei, dixit ad iuuenem: Ille ergo debet regna-
re in sæcula, & resoluere omnia regna mundi: Et Patroclus ait: Etiam Cæsar, destruet omnia regna
quæ sub cœlo sunt, & vniuersa quæ sub cœlo sunt seruient ei: quia ipse est solus Rex regum, & Do-
minus dominantium. Nero autem dedit ei alapam, dicens: Ergo militas illi regi? Et Patroclus exul-
tans, ait: Etiam. Nam excitauit me à mortuis. Tunc Barnabas, & Iustus, & quidam Paulus, & Arion
Cappadox, & Festus Galata, qui erant ministri Cæsaris, & ei iugiter assistebant, dixerũt Neroni: Cur
Cæsar recta sapientem, & prudentissimè respondentem percutis iuuenem? Nam & nos illi milita-
mus regi inuicto Iesu Christo Domino nostro. Nero autem cum audisset vno sensu, eodémque ser-
mone dicere illos inuictum regem Iesum, recluſit eos in carcere, vt nimium illos torqueret, quos an-
teà nimium amauerat. Et iussit inquiri regis illius famulos, posuitque edictum, vt sicubi fuissent in-
uenti, sine interrogatione omnes Christi milites, per tormenta varia punirentur. Vnde multa scru- K
tatione à ministris reipublicæ, & apothecæ malignitatis fautoribus serui Dei quæsiti & inuenti quã
plurimi, perducti sunt ad præsentiam Cæsaris. Inter quos & Paulus, consuetudinarias sibi pro Chri-
sti nomine gestans cathenas, ductus est vinctus. In quem omnes simul vincti à Deo intẽdebant, vt
sine alicuius indicio facilè potuerit Nero cognoscere ipsum Paulum magni regis militibus præsi-
dere. Intelligénsque ipsum ducem seruorum Christi magistrum, ait ad eum: O homo, nescio cuius
Regis seruus, mihi autem vinctus, quid visum est introire latenter regnum Romanorũ, & mihi sub-
trahere, illi autem colligere de meæ militiæ principatu? Paulus verò repletus Spiritu sancto, constã-
ter in aures omnium qui poterant adesse, dixit ad Cæsarem: Nero, non solùm de tuo angulo colligi-
mus milites, sed etiam de toto orbe terrarum. Hoc enim præceptum mihi est, vt neminem ex omni
gente militare volentem æterno regi meo, repellam: potens est enim Dominus cunctis larga manu

secundum

† Quòd fidelis non haberet, in impressione Venetica.

* Seneca. Falsò itaque Seneca ad Paulum inscriptas Epistolas calumniatur Erasmus, cum eundem inter Ecclesiasticos numeret Hieronym. & occultè Christianum significat Tertull. in Apol.

Paulus suscitat Patroclũ, suscitat & Eutichen simili lapsu mortuum. Act. 20.

Edictum Neronis de Christianis. Eusseb. lib. 2. cap. 24. Niceph. lib. 2. cap. 27. Hegesipp. lib. 3. c. 2.

A & cunctum cuiúsque meritum, dona diuiſſima diſpẽſare. Si enim & tibi viſum fuerit in illum credere, & ei fideliter obtemperare, nõ te pœnitebit. Cæterum noli putare, quòd diuitiæ huius ſeculi, ſplendor, aut gloria, ſaluare te debeant, ſed ſi ſubiectus illi fueris, in perpetuum ſaluus eris. Cùm autem venerit iudicare viuos & mortuos, diſſoluet mundi huius figuram per ignem, & ante mundi conſtitutionem parata, & à ſeculis abſcondita, militibus ſuis dona quæ nunquam deficient, & quæ omnem excludent indigentiam, largietur. Hæc audiens Nero, & ira ſuccenſus, quia mundi figuram per ignem Apoſtolus dixerat reſoluendam, iuſſit omnes Chriſti milites igne cõcremari. Paulum autem ſenatuſconſulto tanquam maieſtatis reum, capite ſecundum Romanas leges truncari. Tradiditque eum Longino, & Megiſto Præfectis, atque Aceſto Centurioni, vt illum extra vrbem ducentes, & populo ſpectaculum de eius occaſione præbentes, decollari præciperent. Quibus Paulus ſine interміſſione verbum prædicabat ſalutis. Miniſtros etiam & apparitores per omnem ciuitatem, & circa regionem cum velocitate Nero Diaboli exagitatus operatione, direxerat: qui ſumma diligentia perſcrutarentur latitantes, & manifeſtatos ſimul interficerent Chriſtianos. Vnde tam multiplex occiſa eſt turba Chriſtianorum, vt populus Romanus palatium vi irrumperet, & ſeditionem contra Cæſarem excitare moliens, proclamaret. Pone modum Cæſar iniuſtiſſimæ iuſſioni, tempera irrationabilem furorem, ſufficiat ſæuitiæ, quod crudelitatis metas tranſcendis. Noſtrates homines ſunt quos perdis, Romanum tuentur imperium. Aufers Cæſar Romanam virtutem, quæ militum tantorum frequentia, terribilis cunctis gentibus exiſtebat. Tunc Nero clamore populi expaueſcens, aliud edictum propoſuit, vt nemo auderet contingere Chriſtianos, nec quicquam eis moleſtiæ inferre, donec relatio pleniſſimæ cognitionis ex delatione cuiuſque referretur ad Cæſarem. Quapropter Paulus iterum eius aſpectibus oblatus eſt. Nero autem vt eum vidit, vehementiſſimè exclamauit, dicens: Tollite maleficum, decollate impoſtorem, nolite ſinere viuere criminatorem, perdite ſenſuum alienatorem, auferte de ſuperficie terræ mentium immutatorem. Ad quem Paulus ait: Nero, tãpore modico patiar, ſed viuam in perpetuum cum Deo meo, & Rege ęterno Ieſu Chriſto, qui vẽturus eſt iudicare orbem terræ in flagratione ignis. Nero itaque dixit Megiſto, Longino, Aceſto: Auferte ab illo celerius caput, & ſic ſibi de vita æterna blandiatur, ſentiátque me regem inuictum, C qui eum vinxi, & occidendo deuici. Paulus verò ait: Vt ſcias, Nero, poſt decollationem meo regi inuicto æternaliter viuere, te autem victum, qui putas te vincere, cum mihi abſciſſum fuerit caput, viuus tibi apparebo, & cognoſcere poteris quia mors & vita famulantur Domino meo Ieſu Chriſto, cuius eſt omne regnum, & cui voluerit dabit illi, & omnis victoria eſt illius, & quem vult vincere, facit magnificè triumphare, & ipſe ſolus inuictus eſt Rex in æternũ. Et his dictis, ductus eſt Paulus ad ſupplicium. Cum autem duceretur, Longinus & Megiſtus atque Aceſtus dixerunt ad eum: Dic nobis Paule, vbi eſt rex ille, & vbi apparuerit vobis, & qualiter cognouiſtis, & quid vobis contulit, aut quid vobis cõferet boni, quòd ſic ardentiſſimè eum diligitis vos Chriſtiani? vt nullo pacto religioni noſtræ velitis commodare aſſenſum, ac viuatis, ac bonis huius vitæ fruamini, ſed potius omni delectamento iucundius, pro illo mori variis tormentis ducatis? Magnus enim iſte videtur error, iucundam odiſſe hanc vitam, & toto deſiderio pœnas amplecti & mortem. Paulus verò ait: O viri cordati atque ſenſu bono vigentes, relinquite tenebras ignorantiæ & erroris, quarum caligine obnubilatur intelligentiæ veſtræ nobilitas, ne verum quod in vobis latet videre poſſitis, conuertite D mentis oculos ad æternam & veram lucem, vt valeatis prius voſipſos cognoſcere, & ſic ad cognitionem regis illius cum lætitia peruenire, atque ab igne, vniuerſo orbi ſuperuenturo, ſalui & illæſi permanere. Non enim (ſicut vos putatis) alicui terreno regi militamus, ſed Deo viuo, regi cœlorum, & omnium ſæculorum: qui propter iniquitates quæ fiunt in hoc mundo, veniet iudex, & iudicabit illum per ignem. Felix autem erit homo, qui crediderit in eum. Habebit enim vitam æternam, & viuet in omnia ſæcula ſæculorum: & infœliciſſimus ille, quo non infelicior vllus, qui contemnens diuitias bonitatis & longanimitatis eius non conuertetur ad eum, nam peribit in æternum. Propter hoc namque de cœlo in terram deſcendit qui cœlum & terram fecit: & ad hoc factus ipſe eſt homo qui fecit hominem, vt homo conuerſus ab iniquitate ſua, relinquens vana, & ſimulachra muta quæ nefandiſſimè pro Deo colit, ſeruiat ei qui fecit illum, & adoret eum quẽ tremunt Angeli & omnes cœlorum poteſtates adorant. Quod cùm factum fuerit, faciat illum verũ adoratorem atque cultorem ſuum, cõſortem & ſocium ſuorum Angelorum ſpirituum videlicet ſanctorum ac beatorũ. Nec E immeritò, quia ſpiritus eſt Deus, & eum qui illum in ſpiritu & veritate colit & adorat, ſancti Spiritus ſocium faciet: illum verò qui in eum credere recuſauerit, ſocium & compliceм reddet iniquorum dæmoniorum, in tormento æterni incendij, ad concremationem, atque ignem perpetuum tranſmittet illum refugam: hic eſt ignis vẽturus, per quem Deus eſt iudicaturus orbem. Quapropter viri ſapientes, apud ſe prudentia veſtra diiudicet, quis fecit mundum, quoniam ſine factore non prodiit, perpendite qui fecit hominem, quia vt diuina teſtantur oracula, non ipſe ſe fecit: attendite, quia ſimulachra vana non ſunt dij, ſed hominum factura, & dæmonia in eiſdem facturis latentia: quæ licet in hoc concordari videantur, quia vnanimiter perditionem humani generis cupiunt, ſibi tamen inuicem variis modis indubitatiſſimè diffidẽt: non eſt enim impiis pax, dicit Dominus. In cauſa namque eſt cur homines feſtinant perdere, & ſibi ſocios in pœnis habere, quia ſciunt in cœleſtem habitationem homines aſcẽſuros per Dei gratiam, vnde ipſi ſpiritus ceciderunt per ſuperbiam ſuam.

Nero cremari Chriſtianos quod mũdum dicerent igne diſſoluẽdum.

Nicepher. id ſcribit contigiſſe poſt Chriſtum paſſum anno 37. li. 2. cap. 36.

Quorſum Chriſtus de cœlo deſcenderit.

Gẽtiles comites dæmoniorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

A Trinitate pendent omnia.

Viri vrbani sensu, cognoscite, quia diuinitatis nomen per plures nequaquam diuiditur, quoniã vnus F
Deus, à quo sunt omnia, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem sunt omnia, & vnus Spiritus sanctus, in quo consistunt vniuersa: cui fideliter obtemperant omnia, & non est schisma in diuinitate, quia caret pluralitate. Attendite ciues Romani, vnde discordia nata fuerit, & qua ratione accrescens, sic longè latéque miserabiliter adoleuerit, & cur tam multiplicia non numina sed miserabilia emerserunt deorum portenta. Videlicet quia multi cœperunt velle fieri principes ac tyranni, & dominatores non vitiorum, sed hominum suæ naturæ consortium. Vnde in ignorantiæ tempestate demersi, & in barathrum elationis suæ deiecti, vnusquisque potestatis suæ Deum aut mutauit, aut fecit, nam ad tantam miseri homines peruenerunt dementiam, vt sic miserrimos homines sibi deos constituerent, quibus similes fieri vellent, vt mortem pessimam deuitarent. Sed & quidam eorum quoniã non probauerunt habere Deum in notitia, traditi sunt in voluptates suas, vt exercerẽt illa opera, quæ leges Romanæ puniunt cum execratione, & impletum est in illis quod dictum est verbis sanctissimis. Similes illis, inquit, fiant qui faciunt ea: fecerunt enim sibi deos miseros, & facti sunt ipsi miseri, atque ad tantam sunt insaniam deuoluti, vt trunco ligneo dicant: Deus noster tu G
es, & lapidi, adiuua nos, stipitémque fabrefactũ adorãt qui eius sunt astutiis calefacti, Adhæc, multæ audientium turbæ eleuantes vocem cum planctu, dixerunt. Errauimus, peccauimus, iniquè egimus, doctor salutis & æternæ vitæ ac veritatis ostensor, propitiare nobis, vt eruamur à laqueis peccatorum, & possimus euadere ignem quo exuretur mundus, & quisque cruciabitur infœlix ac pessimus. Tunc Paulus ait: O viri fratres, quorum dominus cor suo spiritu tetigit, state fideliter in fide: nam ministri æternæ salutis aderunt, à quibus baptizabimini, & bene perseuerãtes in charitate Domini nostri Iesu Christi, salui eritis in æternum. Longinus quoque, & Megistus, & Acestus, secretius alloquentes Apostolum dixerunt. Rogamus te Domine, fac nos ascribi in militia regis æterni, vt possimus vẽturum ignem euadere, & regni perpetui participes fieri, & dimittemus te: vt possis quocunque decreueris pergere, & erimus tui itineris comites, & vsque ad mortem tibi parentes. Quibus Paulus ait. Fratres mei, non sum profugus, sed miles legitimus regis mei: si enim scirem quod morerer, & non potius ad vitam & gloriam per hanc mortem peruenirem, non solùm facerem quæ rogatis, sed ego hoc à vobis deposcerem, nunc autem non in vacuum per multas tribulationes cu- H
curri, nec sine causa pati cupio. Nam restat mihi corona victoriæ, quam reddet mihi cui credidi, & de qua certus existo: quoniam ad ipsum vado, & cum ipso veniam, cum veniet in claritate sua, & patris & sanctorum Angelorum iudicare orbem terrarum. Propterea mortem istam contemno, & vestram petitionem (vt abscedam) non audiam, neque faciam. Illi verò flentes, dixerunt ei: Quid ergo acturi sumus? Quomodo te punito viuemus? & ad illum, in quem nos credere persuades, peruenire iam vltra valebimus? Et cùm hæc inter se loquerentur, & populus multus voces in altum tolleret, misit Nero Parthenium quendam, & Pheretam milites, vt viderent si iam Paulus esset occisus. Qui aduenientes repererunt eum adhuc viuentem, & diutissimè populum alloquentem. Quos Paulus ad se auocans, ait illis: Viri Fratres, credite in Deum viuum, qui me & omnes qui in eum credunt à mortuis suscitabit. At illi respondentes dixerunt: Ad Cæsarem prius ibimus, omnia renunciantes: & cùm peractum fuerit pro quo missi sumus, & cùm mortuus fueris, & resurrexeris vt dicis, tũc credemus tuo Regi. Tu autẽ explica moras quibus fusionem differs, & vade ad destinatũ locum, vbi I
sententiam meritò dictatam suscipias. Paulus quoque dixit eis: Commoratione mea in carne plus vos indigetis, si credere vultis, quàm ego, qui ad vitam per mortem vado: sed & iam pergamus exultantes in nomine Domini Iesu Christi. Cúmque ad locum pergerent passionis, comitantibus populorum turbis innumeris, venit ad portam vrbis Romę, vbi habuit obuiam nobilissimam matronam nomine Plautillam, Apostolorum feruentissimam dilectricem, & religionis diuinæ cultricem: quæ flens, eius se cœpit orationibus commendare. Ad quam Paulus ait: Vade Plautilla æternæ salutis filia, commoda mihi pannum quo caput tegis, & secede paululùm in partem propter plebis impedimenta: me hìc expectans donec reuertar ad te, & tibi restituam beneficium: ligabo enim mihi oculos vice sudarij, & tuæ dilectioni, amoris mei pro Christi nomine pignus, ad illum pergens relinquã. Quæ festinatò pannum porrexit, & ei, vt ipse Apostolus iusserat, obediuit. Insultabant autem Parthenius & Pheretas dicentes. Quid credis impostori & mago? cur perdis pannum optimum, non tantum per eum in sæculo lucratura? Paulus verò dixit ad eam, etiam filia præstolare aduentum meum, & signa mortis meæ in panniculo tibi afferam cum Christo victurus. Interea Lõginus, Me- K
gistus, & Acestus dum instarent obnoxiùs pro salute sua, inquirentes modum qualiter ad veram vitam possent pertingere, audierunt à beato Apostolo: Fratres & Filij mei, mox vt ego fuero decollatus, vos & cæteri ministri interfectionis meę à loco in quo me Dominus vocare dignabitur recessèritis, viri fideles rapient & sepelient corpus meum: vos autem notate locum sepulchri mei, & eras valdè diluculo illuc venietis, ibique inuenietis duos viros orantes, Titum & Lucam. Quibus dicetis qua de causa vos misi, & illi vobis dabunt signa salutis in Domino. Nolite igitur dubitare exequi quod vobis est imperatum: quoniam statim vt credentes sacro fonte fueritis intincti, & diuinorum mysteriorum viuificatione sacrati, ab omnibus peccatorum contagiis, & ab hoc etiam quod reformidatis, in me scelere perpetrato incunctanter purgati eritis, ac super niuẽ dealbati, ac in serie Christi militũ ascripti, & cælestis regni efficiemini cohæredes. Et his dictis peruenit ad passionis locum

vbi ad

De cultu idolorũ & eius origine vide quæ annotauimus ad calcẽ lib. de idololatr. Tertul. Conuersio ducentium Paulum ad supplicium.

Spes Sanctorum.

1. Commodat Plautilla D. Paulo sudarium.

2. Scribit Gregorius in registro quod & notauit Petrus de Boragine in legenda Sanctorum corpora D. Petri & Pauli fuisse in puteum proiecta: vnde cum ossa fidelium deuotione requirerẽtur nec discerni posset quænam essent alterutrum, vox audita est è cœlestibus: maiora sunt piscatorũ, minora prædicatorũ. Obiit autẽ vterq; secũdũ Niceph. lib. 2. cap. 36. anno post salutiferam Christi passionem 57. & 30. Neronis secũdum Sophron.

A vbi ad orientem versus,tẽsis in cælum manibus,diutissimè cum lachrymis Hebraicè orauit,& gratias egit Deo.Cumque patrio sermone consummasset orationem, valedicés fratribus benedixit eos.Et ligãs sibi de Plautillæ maphorte oculos, in terra vtrumque genu fixit,& collum tetendit.Spiculator verò in altũ brachia eleuans,eum tota vi percussit,& caput eius abscidit.Quod postquam à corpore præscisum fuit,nomen Domini nostri Iesu Christi Hebraicè clara voce personuit.statimque de corpore eius vnda lactis in vestimenta militis exiliuit,& posteà sanguis defluxit.vitta verò qua sibi ligauerat oculos,cùm eam quidam rapere vellẽt, non comparuit.tanta etiam odoris suauitas fragrauit, & lucis immensitas in momento illius decollationis cælitus ibi emicuit, vt mortalium oculi splendorem illum sufferre, & humana lingua narrare nequiuerit odorem. Videntes autem omnes qui aderant, gratiam Dei in beato Apostolo, admirati sunt valdè,laudantes & confitentes per multam moram Dominum Iesum Christum æternum & inuictum regem, quem prædicauerat magnificus doctor & magister gentium Paulus. Reuertentes verò qui iussi fuerant accelerare interfectionem eius, peruenerunt ad portam ciuitatis, vbi inuenerunt Plautillam, laudantem & glorificantem Dominum in omnibus quæ audiuit & vidit per sanctum eius Apostolum. Et interrogauerunt eam cum
B itrisione cur caput suum non operiret de maphorte qua præstiterat Paulo.Quę accensa calore fidei, cum magnanimitate respondit.O vani & miseri,qui credere nescitis quæ oculis videtis, & manibus attrectatis.Verè enim habeo eundem quem illi porrexeram pãnum, de infusione sanguinis sui pretiosum.Nam de cœlo veniens innumerabilium candidatorum caterua comitatus,illum mihi veracissimus retulit.Et repẽdens gratiam pro benignitate in eum habita:dixit:Tu mihi Plautilla in terris obsequium prestitisti,ego tibi quam primum ad regna pergenti,officiosissimè obsequar.In proximo namque pro te reuertar, & tibi regis inuicti gloriam demonstrabo.Et extrahens Plautilla pãnum à sinu,roseo perfusum sanguine,illis ostendit.Qui nimio pauore correpti, gressu concito perrexerunt ad Cæsarem,quæ viderant & audierant nunciantes.At ille cum audisset,miratus est valdè,& ingenti stupore attonitus,cæpit de his quæ nunciata sunt ei, cum philosophis & amicis, atque ministris reipublicæ, seu & cum his quos habere poterat ex senatu conquirere,atque cõfabulationis sermonem cum timore & tremore atque confusione sensus habere. Dum hæc inuicem mirarentur, & secum
C quærerent,venit Paulus circa horam nonam ianuis clausis,stetitque ante Cæsarem,& ait. O Cæsar Nero,ecce ego Paulus regis æterni & inuicti miles,vel nunc crede miser,quia non sum mortuus,sed viuo Deo meo.Tibi autem,non post multum temporis mala inenarrabilia imminent,& supplicium maximum, téque æternus manet interitus, eò quòd inter cætera flagitia tua pessima, multum sanguinis iustorum, effudisti iniustè. Et hæc dicens, repentè disparuit. Nero autem his auditis, vltra quàm dici possit timore perculsus, & veluti amens effectus, ignorabat quid agendum illi esset.Suadentibus ergo amicis, iussit Patroclum & Barnabam, & eos qui vincti erant cum illis, solui, atque quò vellent liberos abire. Longinus denique,Megistus, atque Acestus, sicut eis constituerat Apostolus,primò mane venientes ad sepulchrum eius, viderunt duos viros orantes, & in medio eorum stantem Paulum. Qui pèrtimescentes in visu admirabili, horruerunt, & reformidauerunt accedere propius. Titus autem & Lucas ab extasi orationis in se reuersi, videntes præfectos atque Centurionem, qui ministri necis Pauli fuerant ad se properantes, humano terrore correpti in fugam conuersi sunt, & Paulus euanuit ex oculis eorum.Illi verò post eos clamauerunt dicentes: Non vt
D suspicamini beati Dei homines ideo venimus,vt vos persequamur ad mortem,sed vt credentes,nos per aquam baptismatis ad vitam transferatis æternam, sicut nobis verus doctor promisit Paulus, quem paulò ante, in medio vestri stantem & orantem conspeximus. Hæc autem audientes ab eis Titus & Lucas,steterunt cum multa lætitia & spirituali gaudio imponentes eis mox manus,& dantes signaculum sanctificationis perpetuæ:sicque ieiunio vsque ad vesperam præcurrente baptizati sunt in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cui cum patre in vnitate Spiritus sancti,est honor, & gloria, virtus,& imperium in omnia secula seculorum. Amen,

Paulus orat hebraicè.

masorethice pro sudario & strophiolo sumitur,non autem pro amictu humilitatis contegente colla atq; humeros vti exponit Cassian. lib de habitu monachi cap.7.

Idem de B Ignatio tradunt Ecclesiasticæ hist. scriptores. Idipsum testatur Greg. Turonẽsis cap. 29. lib. 1. de miracul.sanct Paulus post mortẽ pro fidelibus se oraturum pollicetur.

Paulus tertio à morte sua die Neroni apparuit. Nicet. lib.2.cap.36. & Tertull.in Apolog.sed tamè obscurè.

Apparitiones B.Pauli.

Titus. Lucas.

E

Universidad de Deusto Biblioteca

PALLADII, DIVI EVAGRII DISCIPVLI, LAVSIACA QVÆ DICITVR HISTORIA.

Ex Præfatione Gentiani Herueti.

DE monachorum vita, moribus, & institutis, cùm multi multa sparsim scripserint, Lausus præpositus vtilem Historiam: Cassianus collationes, Sophronius Hierosolymitanus Pratum & nouum paradisum titulo ediderit: Hieronymus aliquorum vitas, Basilius in rescetico regulas, Damianus & Odo res gestas: duo tamen celeberrimi & magni nominis authores, Palladius, & Theodoretus, ea literarum monimentis mandauerunt, quæ cùm ij de quibus scribũt, scetiotis scilicet, & Tabennescotis vel illorum temporibus, vel paulò ante eorum tempora vixerint, aut à viris fide dignis qui ea viderant accepêre, aut ipsi suis oculis præsentes aspexêre. Quorum alter quidem, nempè Palladius, anteà Latinè versus, sub Heraclidis nomine in lucem exiit, sed non integer, cum in eo plus quàm triginta vitæ desiderentur. Theodoreti autem θεοφιλὴς, id est religiosa historia, cuius ipse sæpius meminit atque etiam Nicephorus in historia ecclesiastica, cum christianæ reip. vtilem censerem me nauare operam, si mea opera in lucem prodiret, eam verti Latinè: & cùm, vt dixi, mancus ac mutilus fuisset antea editus Palladius, non satis habui id quod ei deerat supplere, nisi eum denuô à capite verterem. Hanc autem Theodoreti historiam, quæ Θεοφιλὴς, id est religiosa dicitur, sua auctoritate, eam citando, comprobat & confirmat synodus septima quæ fuit secunda Nicæna: & Ioannes Damascenus in libro qui inscribitur aduersus vituperatores imaginum, Sozomenus, Euagrius, Nicephorus, passim qui scripta sua petitis hinc & inde narrationibus illustrarunt. Hoc autem esse opus Palladij nemo dubitauerit, qui libri vndecimi quadragesimum quartum caput legerit historiæ ecclesiasticæ Nicephori, Palladius inquit, Euagrij discipulus vitas sanctorum optimè exposuit: non dubitauit etiam qui legerit, cap. primũ libri octaui, Hist. Trip. Cass. & vigesimum tertium Socratis scholastici: qui loquens de sanctis de quibus paulò antè scripserat, hæc dicit. Si quis autem velit scire ea quæ ipsi egerint & fecerint, & quæ ad eorum qui audierunt locuti sint vtilitatem, & quemadmodum eis obedirent bestiæ, à Palladio Monacho scriptus est liber vnus, qui Euagrij quidem erat discipulus, de iis autem omnia accuratè pertractauit. In quo etiam meminit mulierum quæ par vitæ institutum cum viris prius dictis susceperunt. Quòd autem hic liber scriptus sit ad Lausum, probatur testimonio Ioannis Damasceni in libro qui inscribitur, De iis qui in fide dormierunt. Quòd si quis dixerit id quod Macario ab eo ascribitur, non inueniri in hoc nostro opere, duorum alterum necesse est, vel id fuisse in hoc opere tempore Damasceni, & fuisse postea ab hæretico aliquo malitiosè sublatum: vel eum librum qui inscribitur, De doctrina patrum, fuisse etiam à Palladio conscriptum, quem constat fuisse è Græco conuersum: cùm de capite mortui miraculum quod Macario ascribit Damascenus, iisdem verbis in eo opere referatur, libro quarto, capite de exemplis & doctrinis vitæ spiritualis.

Non est autem quòd à Palladio nostro Ciceroniana expectetur eloquentia. Nam cùm ipse nullo adhibito orationis ornamento, humilique ac planè plebeio stilo scripserit, visus sum mihi fidelis interpretis non functurus officio, si aliter vertissem quàm scripsisset. Leges ergo, non vt ex eius lectione sis eloquentior, sed vt melior, & in iis quæ ad pietatem & pulcherrimæ historiæ cognitionem pertinent, eruditior, imitatus videlicet vitam angelicam eorum virorum, qui in carne minus carnalem vitam sed angelicam degerunt. Iuxta exemplum quod & tibi proposuit Theodosius princeps optimus, qui quarto cuiusuis hebdomadis die ieiunabat, hymnos Deo cum sororibus alternis canebat, & ne ab asceterio Monachorum aula sua differret, spiritus verba semper in ore habuit, cum episcopis & sacerdotibus congressus, obscuros locos, τρίφα, & nodos scripturarum, haud aliter quam si sacris ipse initiatus esset, explicuit, noctu libris legendis αὐτόματον lucernam excogitauit, ἀοργήτιαν id est iniuriarũ remissionem inuexit. Sacerdotes adeo dilexit vt Episcopi Chebronensis defuncti sagulum sub imperiali chlamyde gestauerit: tanti fecit Monachos vt à quodam excommunicatus cui quidpiam denegauerat, non prius cibum sumpserit quam ab eodem diu multúmque quæsito, vinculis solutus esset. Theodoretus autem est huiusmodi, vt præter res præclaras & admirabiles quas narrat, stilus ipse facilè arguat eloquentissimi magistri, Ioannis, inquam, Chrysostomi, egregium fuisse discipulum. Vixit autem Palladius imperante Theodosio maiore, quo tempore vixit etiam Diuus Hieronymus, nisi dicas eum posteriorem & cuius vitam descripsit Theodoretus sect. 7. in dei amantium historia. Theodoretus verò imperante Martiano, quo tempore Romæ pontificatum gerebat Leo primus, ad quem etiam elegantissimam epistolam scripsit idem Theodoretus, quàm Romæ vertimus, & eiusdem in epistolas Pauli commentario à nobis verso & in lucem edito adiunximus. Vale.

Præfatio

A

PRÆFATIO. AVTHORIS.

IN hoc libro scripta est qua in virtute vtebantur exercitatio, & admirabilis vitæ agendæ ratio, beatorum & sanctorum Patrum, qui degebant in solitudine. vt eos æmulentur ac imitentur, qui cœlestem volunt uitam agere, & quæ ad regnum cœlorum deducit, vitam ingredi: Quæritur Cassian. sub finem col. 19. sanctarum fæminarum vitas ab historiographis iunioribus pretermissas. anuúmque mulierum memoria, & inclitarum matrum à Deo inspiratarum, quæ magno & forti animo uirtutis exercitationis peregere certamina, vt exemplar proponatur, & amor excitetur iis quæ continentiæ ac castitatis volunt coronam redimere. ex sententia & voluntate viri, qui B est varia ac multiplici doctrina præditus, moribus pacificus, & corde pius, mentéque religiosus, & in iis quæ sunt opus egentibus communicandis liberalis, & propter morum bonitatem multis viris eximiis est in summis honoribus præpositus, & omnino custoditur virtute diuini spiritus. Qui quidem nobis iussit, vel si verum potius dicere oporteat, ad eorum quæ sunt meliora contemplationem, hebes nostrum & obtusum excitauit ingenium, vt ad proponendam ad imitandum virtutum exercitationis decertationem sanctorum, & immortalium, & spiritalium patrum nostrorum, qui vt Deo placerent, in dura & aspera tractatione corporis vitam egerunt, præclarorum athletarum vitam à nobis descriptam ad eum mitteremus, uniuscuiusque ex magnis euidentes prædicando virtutes. Diuini autem huius & spiritalis desiderij amator est Lausus, cui post diuinum auxilium, mandata est custodia diuinitus afflati & religiosi imperij. Ego igitur qui & lingua sum ineruditus, & spiritalem cognitionem summis quodammodo labris attigi, & indignus sum qui recenseam spiritalem vitam sanctorũ patrum, & si reformidem præcepti magnitudinem, quod meas vires superat, & iusC sum ægré feram, qui & magnam externam sapientiam, & spiritalem requirit intelligentiam, reueritus tamen primum, & eius qui ad hoc exequendum nos excitauit, virtutem, & reputans eorum qui hæc legent vtilitatem, & extimescens periculum quod essem aditurus, etsi iure parere recusarem, cùm egregium primùm iussum diuiuæ adscripsissem prouidentiæ, magnâque vsus essem diligentia, sanctorum patrum interceßione erectus, ad ea sum aggressus, veluti quodam compẽdio præclarorum athletarum, & magnorum virorum summa solùm certamina & signa describens. Nec solummodò clarorum virorum, qui optimam ac præstantissimam ex virtute vitam egere: sed etiam beatarum mulierum, quæ in excellentissimæ vitæ genere se honestè exercuere. Et aliquorũ quidem ex iis sacros vultus vt ipse coram viderem sum dignatus, qui iam antè sunt consummati in certamine pietatis. aliquorum autem cœlestem vitæ institutionem didici à diuinis athletis. Multas autem vrbes & multos vicos, & omnem speluncam, & omnia tabernacula deserti monachorum pedestri itinere obiens, diligentissimè considerauit eorum pietatem ac religionem. Atque cùm quæ partim quidem ipse vidi scripsissem, partim autem quæ à sanctis Patribus audiui, magnorum virorum certaD tamina, & mulierum, quæ propter spem in Christum erant fortiores quàm earum ferebat natura, huius libri scriptis mandassem, misi ad tuas aures amicas diuinorum elequiorum, optimorum virorum, & religiosorum decus, fidelissimíque & religiosi imperij splendor, germane & Christi amice serue Dei Lause, pro ea quæ mihi inest exiguitate, vniuscuiusque ex Christi athletis tam masculis quam fœminis insigne nomen exprimens, & ex multis & magnis vniuscuiusque certaminibus pauca breuiter exponens. Plurimorum quoque genus etiam adiiciens, & vrbem, & locum mansionis. Meminimus autem virorum & mulierum, qui ex virtute quidem vitam perfectè instituerunt, propter arrogantiæ autem matrem inanem quæ vocatur gloriam, in infimum inferorum barathrum, & fundum præcipitati fuerant, & quæ longo tempore & plurimo labore sibi pepererant, amplectenda, & acerrimo studio comparanda exercitationis benefacta, vno temporis momento arrogantia & vana de se persuasione amiserant. gratia autem nostri Seruatoris, & sanctorum Patrum prouidentia, & viscerum miseratione, erepti sunt à spiritalibus diaboli laqueis, & sanctorum precibus recuE perauerunt priorem vitam quam agebant ex virtute.

Huius libri argumẽtum.

Quis Lausus Niceph. lib 8. cap. 41.

Humilitas authoris.

Vnde didicerit Palladius quæ scripturus est.

EXEMPLAR EPISTOLÆ SCRIPTÆ AD LAVSVM præpositum, ab Heraclide Episcopo Cappadociæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEatum censeo tuum esse institutum. Par est enim vt incipiat epistola à beatitudine, quòd cum omnes vanis rebus F
imbient, & lapides edificent, ex quibus nullam capient vtilitatem, ipse velis doceri rationes ædificy. Solus enim
est vniuersorum Deus qui nequit doceri. quandoquidem & ipse per se est, & ante se non habet alium. Alia autem
omnia doceri possunt, quoniam sunt & facta & creata. Atque primi quidem ordines magistram habent summam
trinitatem. Secundi autem discunt à primis. Tertij autem à secundis. Et sic deinceps, & per ordinem, vsque ad extre-
mos. Qui enim sunt præstantiores honore & virtute, docent eos qui sunt inferiores cognitione. Qui ergo existimant
se egere magistris, aut non parere iis qui docent in charitate, laborant morbo ignorationis, quæ est mater arrogantiæ. In-
ter quos primas partes tenent ad interitum, qui eodem vitio exciderunt à cœlesti habitatione in aëre volantes dæmones,
vt qui aufugerint ab iis qui erant in cœlo magistris. Non enim dictiones aut syllabæ sunt doctrinæ, quas nonnunquam
habent etiam qui sunt pessimi: sed mores rectè compositi, & molestiæ, & terroris, metus, & iræ vacuitas, & in rebus
omnibus fiducia ac dicendi libertas, & quæ rationes non secus gignit quàm ignis flammam, mansuetudo. Nam si ita
non esset, non diceret magnus magister suis discipulis. Discite à me, quoniam mitis sum & humilis corde. non verbo-
rum ornatu instituens & dirigens apostolos, sed morum bonitate neminem molestia afficiens, præter eos qui verbum
habent odio, & oderunt magistros. Oportet enim animam, quæ Deo conuenienter exercetur, vel fideliter discere ea quæ G
non nouit, vel apertè docere ea quæ scit. Si enim alterutrum horum nolit, laborat insania: Defectionis enim principium
est doctrinæ satietas, & verbi fastidium, quod semper esurit anima eius qui Deum diligit. Vale ergo, & sis sanus, &
fortis, & tibi Deus concedet vt persequaris Christi cognitionem.

LAVSO PRÆPOSITO, PALLADIVS EPISCOPVS CAPADOCIÆ. S.

CVM multi multa & varia diuersis temporibus scripta vitæ reliquerint, quorum alia quidem, ex Dei supernæ
gratiæ, inspiratione sunt ad ædificationem & securitatem eorum qui fideli proposito sequuntur dogmata seruatoris: alia autem, ex corrupto, & quod hominibus placere cupit proposito, luxuriant ad eorum consolationem qui inanis
gloriæ morbo laborant: alia autem ex importuna quadam insania, & dæmonis, qui quæ sunt honesta habet odio, im-
pulsione, ad leuium hominum perniciem, & intemeratæ catholicæ Ecclesiæ labem, ira & arrogantia irruperunt in
mentes stultorum, vt vitam honestam & purâ obscurarent: visum & mihi quoque humiliter propter spem in Chri-
stum, magnificentiæ tuæ iussum reuerenti, vir studiosissime. primum omnium narrare ea quæ ad me pertinent, & ætatem, & mentis meæ ad virtutem, in Deum profectum, incipiendo à iuuenili ætate. Cùm tricesimum quidem & tertiũ H
annum agerem in conuersatione cum fratribus & vita solitaria, vicesimum autem episcopatus, totius autem vitæ meæ
quinquagesimum tertium: necessarium existimaui, spiritalis vtilitatis gratia, tibi cupienti in scriptis narrare, quæ à
sanctis patribus rectè & ex virtute gesta sunt, tam masculis quàm fœminis, quos & ipse vidi, & de quibus audiui ab
animis fidelissimis, cum quibus versatus sum in Aegipti solitudine, & in Libya, & Thebaide, & Syene, sub qua sunt
etiã qui dicuntur Tabẽnesiotæ. deinde in Mesopotamia, Palæstina, & Syria & in partibus Occidentis, & Romæ, & in
Campania, & in iis quæ sunt circa eas partibus: vt tibi ab initio accuratissimè in hoc libro exponam instar narrationis.
Vt cùm habeas honestum & animæ vtile monumentum, perpetuum & non intermittẽdum pietatis & religionis me-
dicamentum, omnem quidem obliuionis dormitationem, quæ ex cupiditate rationis experte in anima ingeneratur, om-
nem autem in fide dubitationem, omnésque in rerum vsu sordes & parcitatem, omnémque dubitationem pusillique &
abiecti animi vitium, & nimiam ad iram propensionem, perturbationémque, & ægritudinem rationis expertem, &
intempestiuum timorẽ per id expellas. & ne à corrupti mundi vana spe pendeas, effugias: perpetuo autẽ desiderio in spe I
ad Deum proficias, & in proposito pietatis, sis & in via dux tuus, & eorum qui tecum sunt, & eorum qui tibi subue-
niuntur, & maximè piorum Imperatorum. Per quæ quidem bene facta omnes qui Christum diligunt, Deo vniri prope-
rant, expectantes scilicet quotidiè resolutionem animæ à corpore, prout scriptum est. Coarctor cupiens dissolui & esse
cum Christo. est enim multo melius. Et illud, Para in exitum opera tua, & præpara te in agrum. Qui enim semper mor-
tis meminit quæ necessariò oĩo veniet, & nõ tardabit, in magnis nõ offendet, sicut scriptũ est: In omnibus operibus tuis,
memento nouissima, & in æternum non peccabis. Neque verò præter alia omnio hæc te fallat breuis admonitio nar-
rationum: neque respuas rudem & inornatam dictionem. Non est enim diuinæ doctrinæ, ornata, & ad ostendendam sapientiam composita vti oratione, sed verbis persuadere veritati, vt scriptum est. Aperi os tuum verbo Dei, &
iudica omnia sanè. Et Rursus. Ne declines à narratione senũ, Ipsi enim didicerunt à patribus eorũ. Ego itaque, vir cogni
tionis Dei studiosissime, aliqua ex parte sequens hoc dictum, multos conueni sanctos. Neque verò ea cogitatio mihi
aliud agenti in mentem venit, sed cum triginta atque adeo bis totidem dierum viam confecissem, & Dei gratia pedestri
itinere, omnem Romanorum regionem peruasissem, viæ molestiam nihili feci si conuenire possem virum pium ac Dei
amicum, vt lucrifacerem quod non habebam. Si enim qui me est longè præstantior, atque adeò fortè etiam vniuerso K
mundo, multósque superauit & vitæ agendæ ratione, & cognitione, & spiritali intelligentia, & fide in Christum,
beatus apostolus Paulus, Tarso in Iudæam profectus est, vt conueniret Petrum, & Ioannem, & Iacobum: & ideo ve-
luti glorians id narrat, referens suos labores, ad eos incitandos qui in socordia & ocio vitam transigunt, dicendo, Ascẽ-
di Hierusalem vt viderem Cepham, non contentus sola fama illius virtutis, sed desiderans eius quoque intueri faciem:
quãto magis ego qui sum innumerabilium talentorum debitor, debui hoc facere, non illos sanctos beneficio afficiens, sed
mihi peccatori vtilitatem afferens Nam ij quoque qui patrum vitas conscripserunt, Abrahæ, & Isaac, & Iacob, &
Mosis, & Heliæ, & Ioannis, & eorum qui deinceps consequuntur, non narrarunt vt eorum illustraretur gloria, sed
vt prodessent iis qui eas legerent. Hæc ergo cùm scias fidelissimè & in primis venerande Christi serue Lause, teipsum
sepè admonens, feras patienter nostras ineptias, vt piam tuam mentem custodias, cui natura est insitum vt diuersis vi-
tiis, quæ sub aspectum cadunt & quæ non cadunt, tanquàm vndis agitetur, potest autem sedari sola perpetua oratione

& propria

Universidad de Deusto Biblioteca

& propria tui ipsius cura. Multi enim etiam ex fratribus paulò religiosioribus, qui & de exercitationis & eleemosynæ laboribus sibi placebant, & de cœlibatu perfectáque & absoluta virginitate se iactabant, & in diuinorũ eloquiorum meditatione animum vehementer intendebant, & verum bonarum disciplina freti erant, aberrarunt ab impatibilitate temeratiæ suæ sententiæ, seruientes. vt qui alicuius scilicet pietatis prætextu negotij gerendi cupiditate laborarẽt. ex qua oriuntur & gerendi negocij nimiæ solicitudines, & ad mala negotia animi applicationes. quas consequuntur curæ alienorum negociorum, quæ honestorum negotiorum curam euellunt radicitùs, quæ est mater propriæ suiipsius curæ. Esto ergo, rogo te, fortis in omni intelligentia, non pingues & nitidas efficiens diuitias. quod quidem certè fecisti, eas satis minuens, impertiendo iis qui indigent. eaque ad exercendam virtutem tibi fuere ministerio, cùm nec impetu aliquo, nec vlla quæ ratione careret anticipatione, neque vllo prætextu quo placeres hominibus, iureiurando obligasses tuam liberam eligendi voluntatem. sicut multis euenit hominibus, qui cùm non comedendi vel bibendi contentiosæ vanæ gloriæ seruire fecissent liberum arbitrium, necessitate iurisiurandi, ei rursus miserabiliter succubuerunt, vel vitæ amore & ignauia, vel imbecillitate corporis, vel cupiditate alicuius voluptatis perurum patientes. Si ergo & ratione participes, & ratione abstineas, nunquam peccabis. Diuina est enim in nobis ratio, quæ ab iis quæ sunt in nobis motionibus exterminat quidem ea quæ sunt noxia, assumit autem ea quæ sunt vtilia. Iusto enim, inquit, lex non est posita. Melius est ergo vinum bibere cum ratione, quam aquam cum fastu & superbia. Atque mihi quidem aspice, eos qui cum ratione pietatis ac religionis vinum bibunt, esse viros sanctos: eos autem qui inconsideratè, & citra rationem, cum arrogantia aquam biberunt, esse homines prophanos & corruptos. & nec amplius vituperes aut laudes materiam cibi aut potus: sed beatam vel miseram iudices mentem eorum qui rectè vel malè vtuntur materia. Bibit aliquando Ioseph vinum apud Aegyptios: sed non fuit mente læsus erat enim animo munitus. Aquam autem biberunt Pythagoras, & Diogenes, & Plato, inter quos etiam Manichæi, & reliquus cœtus Theologorum Philosophorum, & eò vanæ eos perduxit opinionis intemperantia, vt ipsum Deum vniuersorum effectorem ignorarent, & inanima simulachra adorarent. Vsum vini tetigerunt ij quoque, qui cum beato Petro Apostolo erant discipuli, adeò vt ipsi domino, & eorum magistro, omnium autem Seruatori, id probro daretur, ob participationem increpantibus Iudæis & dicẽtibus, Quare discipuli tui non ieiunant, sicut Ioannis discipuli? Et rursus insultabant discipulis, & exprobrantes dicebant infideles. Magister vester cum publicanis & peccatoribus comedit & bibit. De pane autem & aqua non reprehendissent, nisi de obsonio & vino scilicet, ij qui vini quidem potionem vituperant, aquæ verò laudant & admirantur. Respondet autem Seruator pulchrè dicens. Venit Ioannes in via iustitiæ, neque comedens, nec bibens (carnem scilicet & vinum, nam absque aliis non potuisset viuere) & dicunt, dæmonium habet. Venit filius hominis comedẽs & bibens: & dicunt: Ecce homo vorax & vini potor, amicus publicanorum & peccatorum, propterea quòd comedat & bibat. Quid nos ergo faciemus? Nec eos qui vituperant sequamur: nec eos qui laudant. Sed vel cùm Ioanne ratione ieiunemus, etiamsi nobis dicant Iudæi, Dæmonium habetis. vel cum sapientia Iesu vinum bibamus, si corpus indyeat, etiam si nobis dixerint, Ecce homines voraces & vini potores. Neque enim re vera esca est aliquid, nec potus, sed fides quæ per charitatem extenditur operibus. Cùm enim omnem actionem fides fuerit consecuta, condemnari non potest qui comedit & bibit, propter fidem. Quidquid enim non est ex fide, peccatum est. Sed quãdo aliquis ex voluptariis, vel ex iis qui quodlibet aliud peccant, dixit, Fide participo, vel aliquid aliud ago, à ratione aliena cupiditate, vel corrupta conscientia imitens fidei, labitur. Seruator enim distinxit, dicens. A fructibus ipsorum cognoscetis eos. Quòd autem fructus eorum, qui diuina ratione vitam instituunt & spiritalis intelligentia, sit ex diuini, Apostoli sententia, charitas, & gaudium, & pax, & longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas, est extra controuersiam. Ipse enim dixit beatus Paulus: Fructus autem spiritus est hoc & hoc. Quòd autem qui studet tales habere fructus citra rationem, aut inconsideratè, aut intempestiuè non comedet carnes, nec bibet vinum, neque cum vlla mala cohabitabit conscientia, rursus dixit idem beatus Paulus. Omnis qui certat, ob omnibus abstinet. cùm sana quidem est caro, abstinens ab iis quæ pingue faciunt. Quòd si sit ægra vel mœrore confecta, vel aliquo casu afflicta, tunc vtetur quidem vel cibo vel potione taquam medicamento, ad ea curanda quæ molestiam afferunt. abstinebit autem ab iis quæ sunt animo noxia, ira & inuidia, vana gloria, tristitia, & detractione, superbia & elatione, Deo agens gratias. Cùm de his itaque satis disseruerim, tuæ rursus pietati aliam affero adhortationem. Fuge pro viribus eorum virorum congressiones qui nullam habent vtilitatem, & pellem exornant aliter quàm conueniat: etiam si sint orthodoxi, non solùm hæretici: & lædunt hypocrisi, etiam si cano capite & corrugata fronte præ se ferant longitudinem temporis. Nam vt propter mores generosos ab eis nihil lædaris: id certè quod videtur esse minimum, te sanciabit. Insolens enim redditus, animo affereris, eos irridens. Quod quidem tibi detrimentum afferet, vt qui in superbiam incideris. Super lucidam autem fenestram persequere & virorum & mulierum sanctas congressiones. vt per eorum veluti subtiliter scriptum librum, possis tuum cor apertè videre, & per collationem probare socordiam tuam vel diligentiam. Multa enim sunt quæ probitati ferunt testimonium: color vultus, qui in ea vita quæ degitur efflorescit: & vestium ornatus, & mores compositi, & modestia orationis, & verba non exquisita & affectata, elegans sententia, cogitata sensáque sapientia. Dominus autem vires dabit tuæ mansuetudini, & omnibus qui sequuntur scopum pietatis, etiam si vel desidia, vel casus aliquis acciderit. Amictus enim, & gressus pedis, & risus dentium annunciabit de ipso, vt ait Prouerbium. Incipiens itaque tibi narrare vitam sanctorum patrum, neque eos, qui sunt in vrbibus, vel vicis, vel speluncis, vel solitudinibus tibi ignoti, prætermittam orationem: adiiciens eos etiam qui sunt in cœnobiis. Neque enim locus quæritur in quo se rectè, & ex virtute gesserunt, sed modus rectè eorum institutionis, per quam Christi auxilio vitam egerunt angelicam.

Perditio eorũ qui se statui perfectiori ad dixerunt.

Votum.

Ratio cõtra peccatum. 1. Tim. 11

Nihil fastu pernicio sius

Quomodo à cibo & potu abstinẽdum, Cassia lib. 5. Iust.

Matth. 11. Matth. 6. Marc. 2. Luc. 5. Matth. 11.

Ieiunandum cum ratione.

Rom. 16.

Matth. 7.

Galat. 5.

Ratio, tẽpus, discretio. 1. Cor. 9.

Aegrotis & cibus & potus licitus est, vt iis vtantur quasi medamentis.

Quæ probitati ferant testimonium. Eccl. 10.

Vita angelica monachorum monasteria enim sunt castra Dei, in quibus contra spiritales nequitiæ regis christi exubãmilites & exercẽtur tyrones.

Universidad de Deusto
Biblioteca

VITA ISIDORI PRESBYTERI ET DOROTHEI.

SECT. I.

I. & II.

Isidorus Soter. lib. 4. cap. 18. Sozom. lib. 6. cap. 29. Nice. lib. 11. ca. 34. & post sect. 101.

VM ergo primùm veniſſem in Alexandrinam ciuitatem, ſecundo conſulatu magni Theodoſij, magni imperatoris, qui propter ſuam rectam in Chriſtum fidem nunc eſt cum angelis: in ipſa ciuitate incidi in quendam virum admirandum, & omni ex parte ornatum, ſermone, moribus, & cogitatione, nempè Iſidorum, qui erat & preſbyter & Xenodochus Alexandrinæ eccleſiæ. Is dicebatur prima quidem iuuentute verſans in ſolitudine, peregiſſe certamina exercitationis. Cuius etiam cellam vidi ego in monte Nitriæ. Offendi autem eum ſenem ſeptuaginta annos natum. qui cum vixiſſet alios quindecim annos, in pace obiit. Hic ſanctus vſque ad horam obitus nihil lineum geſtauit extra vitam, non balneo eſt vſus, non tetigit carnes, nunquam à menſa receſſit repletus ad ſatietatem, Erat autem corpore à Dei gratia tam bene contemperato, vt omnes qui ignorabant eius victus rationem, perſuaſum haberent eum lautè viuere & opiparè. Huius virtutes animæ ſi velim ſigillatim narrare, narrantem me tempus deficiet, qui erat adeo mitis, benignus & pacificus, vt etiam infideles eius inimici, propter rectam in Chriſtum fidem, vel eius vmbram reuererentur, ob inſignem viri bonitatem. Tantam autem habuit ſpiritalem gratiam & cognitionem ſanctarum ſcripturarum, & comprehenſionem diuinorum dogmatum, & etiam in ipſo conuiuio hora ſolita refectionis fratrum, ſancti huius fieret mentis exceſſus, mutúſque cuaderet ipſe & obſtupeſceret, & cum rogaretur vt quæ in exceſſu euenerant narraret, diceret. Mente ſum peregrinatus ab aliqua raptus contẽplatione. Scio ego eum ſæpè in menſa fuiſſe lachrymatũ: & cum rogaretur cauſam cur eſſet lachrymatus, audiui eum dicentem. Pudet me veſci cibo à ratione alieno, cùm ſim ratione præditus: & ſim futurus in paradiſo deliciarum, & replendus ambroſiæ nutrimento, propter eam quæ nobis à Domino data eſt poteſtatem. Is erat Romæ notus cuncto ſenatui & procerum vxoribus, quo tempore cum beato Athanaſio epiſcopo prius receſſerat; deinde cum ſancto Demetrio epiſcopo. Is cum abundaret opibus, & iis quæ ſunt ad vſum neceſſaria, non ſcripſit teſtamentum decedens, non pecuniam reliquit, nõ rem vllam ſuis ſororibus quæ erant virgines: ſed eas Chriſto commendauit, dicens. Deus qui nos creauit, vobis quoque victum prouidebit ſicut & mihi. Erat autem conuentus virginum quæ erant cum ſororibus eius, ſeptuaginta, Is, cum ad eum veniſſem adoleſcens, & rogarem vt ad vitam cooptaret monaſticam, mea adhuc ætate laſciuiente, & non opus habente ſermonibus, ſed laboribus qui carnem ſubigerent, duraque & aſpera viuẽdi ratione quæ corpus cõpeſceret: is, inquam, tanquàm bonus domitor pullorũ, duxit me extra ciuitatem ad eas quæ dicuntur cellæ eremiticæ circiter quinto ab vrbe lapide. & me tradidit cuidam Dorotheo exercitatori Thebano ſexageſimum annum agenti in ſpelunca, & iubet me implere apud ipſum tres annos ad domandas animi perturbationes. Sciebat enim ſenem agere vitam admodum duram & aſperam. & poſtquàm annorum numerum impleſſem, rurſus ad eum reuerterer, mandauit ob reliquam doctrinam ſpiritalem. Cùm autem non potuiſſem apud eum implere numerum trium annorum, eo quòd in morbum incidiſſem vehementem, ab eo receſſi ante tempus præſtitutum. Erat enim eius vitæ ratio longè aſperrima, ſquallida, & planè arida. Toto enim die, atque adeò in ipſo æſtu meridiei, in ſolitudine quæ eſt propter mare, colligebat lapides, & ex eis ſemper ædificans, & cellas faciens, eas cedebat iis qui non poterant ædificare, ſingulis annis cellam faciens. Cùm autem ego aliquando huic ſancto dixiſſem, Quid agis pater, in tanta ſenectute corpuſculum tuũ occidens caloribus intolerabilibus. Reſpondit mihi, dicens. Illud me occidit, ego quoque ipſum occidam. Comedebat autem ſingulis diebus ſex vncas panis, & minutorum olerum decem. A quæ autem bibebat quantum ſufficiebat. Deum autem teſtor me nunquam eum cognouiſſe pedes extendiſſe, non dedita opera dormiiſſe, aut ſuper lectum. ſed per totam noctem ſedens contexebat cathenã ex ramis palmarum, vt ex eo ſibi victum pararet. Cùm autem ſuſpicaret eum, cum adeſſem ſolummodò, tam extrema vſum eſſe exercitatione, ſciſcitatus ſum vt ſcirem à compluribus eius diſcipulis, an perpetuò vteretur tam accurata exactáque exercitatione. qui quidem manebant ipſi quoque deinceps ſeorſum, ſe rectè & ex virtute gerentes. Hi mihi dixerunt quòd à iuuentute vitam ſuam ita inſtituit, nunquàm dedita opera dormiens, niſi quod inter operandum vel comedendum aliquandò conniuebat oculis dejectis. adeò vt ſæpè fruſtum quoque

A quibus abſtinuerit Iſidorus.

In ieiunio lauticiet.

Extaſi & raptus mētis.

Cibus beatitudinis.

Athanaſius.

Conuentus virginum.

Monacho iuueni non tam ſermonibus quam laboribus opus eſt.

Vita abbatis Dorothei. 11. Niceph. li. 11. cap. 35. Dorothei exercitiũ coſtitud. lib. 8. cap. 1.

Affligendum corpus, ne illud nos occidat.

Victum parat ſuis manibus Dorotheus.

A ex eius ore excideret eius tempore propter nimiam dormitationem. Cùm autem ego aliquandò cogerem hunc sanctum paululum iacere super stoream ægrè ferens mihi dixit. Si quando persuaseris angelis vt dormiant, tum virtutis studioso quoque persuaseris. Quodã autem die, ad puteum suum me misit circa horam nonam, vt implerem cadum, quò eo in refectione vteretur cùm instaret hora cibi capiẽdi. Accidit autem vt cum accessissem infrà in puteo viderem aspidem, & præ metu aquam minimè hauirem, sed currendo reuersus ei nunciarem, dicens. Perimus Aba; vidi enim aspidem inferius in puteo. Ille autem honestè subridens, quoniam mei magnam habebat rationem, & caput quatiens, dixit. Si visum fuerit diabolo in omnem puteum iniicere serpentes, & aspides, vel testudines, aut alia venenata animalia, in omnes fontes aquarum: tu manebis nunquam bibens. Ipse autem è cella egressus, cùm per se hausisset, bibit ieiunus cùm prius signaculo crucis muniisset, & dixisset: Quò venit Seruator, illic viribus caret diaboli improbitas.

Ne sopor obrepat ad virtutis studiosum.

Miraculum.

Aspis puteo.

Crux contra venenum.

ACTA ET TEMPERANTIA POTAMIANÆ. SECT. II.

III. Potamiana. Euse. lib. 6. c. 4. Niceph. li. 5. cap. 7. Constantia Potamianæ.

B BEatus ergo Isidorus Xenodochus, qui beatum Antonium conuenerat, narrauit mihi se ab eo audiuisse rem dignam quæ mandetur litteris. Potamiana quædam puella formosissima, tempore Maximini persecutoris, fuit ancilla cuiusdam intemperantis & libidinosi. Quam cum multum rogasset, & ei varia promisisset eius Dominus, eam non potuit decipere. Quo factum est vt is tandem furore percitus: eam traderet præsidi Alexandrino, qui erat eo tempore, tanquam Christiana, & quæ tempora & imperatores insectaretur maledictis propter persecutiones. pollicitus se ei magnam pecuniæ vim daturum ob eius calamitatem, dicens. Si ei persuaseris vt meo desiderio assentiatur, eam custodi nullo affectam supplicio. Quod si mansisset in ea quam ab initio ostenderet austeritate, rogauit vt ea supplicio affecta moreretur: ne, dicens, vim meam irrideat intemperantiam. Producta autem ante tribunal virgo fortis, diuersis ad pœnas sumendas comparatis instrumentis, corpore fuit excruciato, & aduersus multas ac varias rationes mente tanquam turris firma ac stabilis resistebat. Inter instrumenta autem suppliciorum, crudelius quoddam cæ-
C teris tormentum ab eo qui tunc erat iudex inuentum est. Iubet enim magnum lebetem pice repletum vehementissimo igne accendi. Cum bulliret ergo pix & valdè arderet, conuersus ad illam beatam sæuus præses, dixit. Abi pare voluntati Domini tui. alioqui, vt intelligas, iubeo te deuolui in lebetem. Illa verò respondit, dicens. Absit vt sit iudex adeò iniquus, qui me iubeat parere libidini & intemperantiæ. Ille itaque furore percitus, iubet eam exui, & in lebetem iniici. Illa verò vocem emittit, dicens. Per caput imperatoris quem tu times, si statuisti sic me supplicio afficere, ne iusseris me exui. sed iube me paulatim in picem feruentem demitti, vt videas quantam mihi largitus est patientiam Christus quem tu ignoras. Quæ sic paulatim demissa, spacio trium horarum, emisit spiritum, cùm pix peruenisset ad eius collum.

Potamiana in lebete bullientis picis cum matre Marcella proponitur. Niceph. lib. 5. cap. 7.

VITA DIDYMI COECI. SECT. III.

IIII.

D PLurimus ergo cœtus sanctorum virorum & mulierum, tunc fuit consummatus in ecclesia Alexandrina, qui sunt inuenti digni terra mitium. Inter quos consummatur etiam beatus scriptor Didymus qui fuit orbus. Cum quo fuit mihi quater congressio, cùm decem annorum interiecto interuallo ad eum proficiscerer. Is autem consummatur natus annos octoginta quinque. Fuit autem is orbus, vt qui cum esset quatuor annos natus, oculos amiserit, vt ipse mihi narrauit, & neque literas didicit, neque ventitauit ad præceptores. Habebat enim secundum naturam magistram, firmam ac validam propriam conscientiam. Tanta autem spiritalis cognitionis fuit exornatus gratia, vt re vera impleretur in eo quod scriptum est: Dominus illuminat cæcos. Vetus enim & nouum testamentum interpretabatur ad verbum. Dogmata autem subtiliter & tam strenuè exponebat vt omnes veteres superarit cognitione. Is cum aliquando me cogeret in cella facere orationem, ego autem nollem, mihi dixit narrans. Ter in hanc cellam ingressus est beatus Antonius vt me viseret. qui à me rogatus faceret orationem, statim genu flexit in hac cella, neque commisit vt quod dixeram iterum repeterem, re ipsa quidem docens in obedientia. Quare si tu quoque
E eius vitæ vestigia sequeris, vt qui sis monachus & hospes ob virtutem, omnem depone contentionem. Hic ipse hoc quoque mihi narrauit. Cùm quodam die, aiebat, de vita miseri Iuliani imperatoris, vtpote persecutoris essem solicitus, & animo angerer: accidit vt propter hanc solicitudinem ad vesperam vsque seram nihil comederem, & cùm in sedili sederem, me somnus opprimeret, & viderem in extasi equos albos cum insessoribuus percurrentes, & annunciantes. Dicite Didymo. Hodiè hora septima mortuus est Iulianus. Surge ergo & comede: & quod tu scis domum mitte ad episcopum Athanasium, vt ille quoque hoc sciat. Notaui autem, inquit, & horam & diem & hebdomadem & mensem: & sic inueni.

Hieron. in catal. niceph. lib. 9. cap. 17. Cassiod. li. 8. cap. 8. Didimus cæcus an. dñi. 376. psal. 145. Græce est Qui φωτίζει cæcos. Vel legere φωτί- ζει. Antoninus. Mors Apostatæ Iuliani reuelatur Didymo. Niceph. cap. 35. lib. 10. Sozom. lib. 6. cap. 2. idem Alexandrinum decus,

eraculum sui temporis theologorum Didimus à pueritia cæcus cum elementa prima ei discenda essent tantum auditione profecit celeritate ingenij, vt poeticã oratoriam philosophica, & quod penè incredibile Mathematicarum artium obscura, & Theorematũ speculationúque arcana exactissimè addidicerit. Et cum cæcus esset litterarum notitiam manuum contractatione assecutus esse dicitur. Nam earum formas in tabella altius exsculptas, sepius tangendo agnouit. Niceph. li. 9. cap. 17.

ALEXANDRÆ VITA. SECT. IIII F

V.

Alexãdra monimẽto per 12. annos se includit.

NArrauit autem mihi quoque hic beatus de quadam ancilla nomine Alexandra, quæ relicta ciuitate in monimento se includit, per foramen accipiens quæ erant necessaria, neque in viorum neque in mulierum conspectum veniens spatio duodecim annorum. Duodecimo autem anno aiunt beatam cum dormiisset, seipsam composuisse, adeò vt quæ solita erat ad eam venire, cũ illi non respondisset, nobis renunciauerit. Cùm nos ergo accessissemus, & monimenti ostium amouissemus: ingressi sumus & inuenimus eam obdormisse. De ea autem dicebat etiam beatissima Melania Romana, cuius vitam narrabo tempore & loco conuenienti. Huius, inquit, beatæ faciem non potui intueri. stans autem ego circa foramen, eam rogaui vt mihi diceret causam propter quam secessit quidem à ciuitate, seipsam autem inclusit monimento. Illa autem, inquit, per foramen mc

S. Melania.

Cur se incluserit Alexãdra.

est allocuta, dicens. Quidam, inquit, insano mei amore tenebatur. & ne eum videre, molestia afficere, vel in inuidiam vocare, malui me viuam in hoc monimentum inferre, quàm offendere animam

Quibus vacaret Alexãdra.

quę facta est ad Dei imaginem. Cùm autẽ ego ei dixissem, Quomodo ferre potes serua Christi Dei, cum nullo omnino colloqui, sed sola pugnare cum desidia & cogitationibus? mihi respõdit, dicens. G

Piæ meditationes.

A mane vsque ad horam nonam oro, per horam nens linum. Reliquis autem horis mente reuoluo vitam sanctorum patrum & patriarcharum & certamina beatorum apostolorũ, & prophetarum, & martyrum. Postquam autem aduẽtarit vespera, cùm Dominum meum glorificauero, cibum capio, plurimas horas noctis perseuerans in oratione, & finem expectans quando hinc dissoluar cum spe bona, & apparebo ante faciem Christi Dei. Non prætermittam autem narratione eos quoque qui ita vixerunt, vt speciem quidem præ se ferrent pietatis ac religionis, sed eam contemnerent, ad laudem quidem eorum qui rectè & ex virtute se gerunt, & vt cauti sint & attenti ij qui legunt.

DE QVADAM VIRGINE QVÆ LABORABAT amore diuitiarum. SECT. V.

VI.

ERat quædam Alexandriæ virgo solùm nomine, habitu quidem humilis, animi autem instituto H parca, glorioſa, & insolens & laborans auaritia, auri potius quàm Dei amans: ex rebus suis nulli vnquam exhibẽs, non hospiti, non pauperi aut afflicto, non monacho, non virgini, non ecclesiæ vel

Virgo insolẽs & auara.

obolum vnum. Ea multis sanctorum patrum admonitionibus incitata, non repellebat graue põdus diuitiarum. Erat autem ei quoque genus, ex quo sororis suæ filiam in filiã adoptauerat. cui noctu & diu sua pollicebatur, cùm ipsa excidisset ab opibus cœlestibus. Nã hæc quoque est vna species fraudis diaboli, qui prætextu amoris in cognatos, efficit vt nascatur auaritia. Nam quòd ei nulla sit cura

Deut. 12.

generis, hinc patet. Ipse enim docuit, & fratrem, & matrẽ, & patrem occidere. Idque est ex scripturis extra cõtrouersiam. Sed etsi videatur nõnullis curam cognatorum inferre, non hoc facit quòd illis benè velit, sed vt eorum qui ei parent animam apertè exerceat ad iniustitiã, cùm ipse sciat latã sentẽ-

1. Cor. 6.

tiam, quæ dicit: Iniusti regnum Dei non possidebunt. Potest autẽ aliquis & spiritali motus intel-

Quomodo possit quis cognatis succurrere citra animæ naufragium. Cassia. col. 24 cap. 11.

ligentia, & diuino desiderio, neque suam negligere animam, & cognatis opem ferre, si quid eis defuerit. Quando autẽ quis ita totam suam instituit animã, vt ea despiciatur & obruatur præ cura cognatorum, is incidit in legem, vt qui suam pro vano æstimet animam. Canit autem Dauid quoque I

Psal. 23.

psalmographus de iis qui animæ curã gerunt, dicens in timore Dei, Quis ascendet in mõtem Domini? Pro eo quod est, Rarò. Aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde. qui non accepit in vano animam suam. Illi enim animam suam in vano accipiunt, qui existimant

Qui in vano suam animã accipiunt.

eam dissolui vnà cum hac caruncula: qui virtutes spiritales negligũt. Huic virgini, quæ solo nomine

S. Macarius quo astu virginẽ reduxerit.

sibi parauerat appellationem, moribus autem erat aliena ab exercitatione, cum venam, vt dicitur, vellet incidere ad leuandam auaritiã, sanctissimus Macarius presbyter & prefectus Ptochotrophij eorum qui sunt corpore mutilati, talem actum excogitat. Erat enim à iuuentute lapidarius. Ad eam autem accedens dicit. In me inciderunt pulchræ gẽmæ, smaragdi, & hiacinthi. nec scio an sint furtiui, an alicuius mercatoris. Non constituitur enim eis pretium, cùm estimationem superẽt. Qui habet autẽ, vendit eas quingentis nummis. Si ergo tibi visum fuerit eas accipere, da quingẽtos nummos. potes ex vna gemma accipere quingentos, reliquis autem vti ad variãdum mundum filiæ

Ptochotroph. Domus hospitalis mutilatorum.

tuæ sororis. Cũ autẽ quę dicebatur virgo, tota pẽderet à puella: inescatur ei⁹ ornandæ cupiditate: & K procidit ad eius pedes, & dixit. Rogo te ne quis alius eas accipiat. Eã ergo adhortatur sãctus dicẽs. Veni vsq; ad domũ meã, & eas aspice. Illa autẽ noluit, sed ei præbet quingẽtos denarios, dicẽs. Rogo te, ipse eas vt vis cape. Nolo enim videre hominẽ qui eas vendit. Cũ autẽ quingẽtos denarios ab ea accepisset S. Macari⁹ dat eas ad vsũ Ptochotrophij. Cũ autẽ multũ tẽpus prẽteriisset, quoniã existimabatur Alexãdriæ senex vir esse summè pius ac misericors, vixit autẽ ad centũ vsq; annos, cuius tẽpore nos quoque fuimus, verebatur eum admonere. Tandem cum eum inuenisset in ecclesia, dicit ei. Rogo te quid iubes de lapidibus pro quibus dedimus nummos quingentos? Ille ei respondit, dicẽs, A quo die mihi dedisti aurum, eos impendi in precium gẽmarum, & si velis eas videre, veni in hospitium. Illic enim sitæ sunt gemmæ, & vide. Quòd si tibi non placeant, tolle aurum tuum. Venit autem illa lubẽtissime. Habebat autem Ptochotrophium, in superiori quidem parte mulieres, in inferiori autem viros. Cùm ea autem accessisset, introducit eam in vestibulum, & dicit ei sanctus Maca-

Pauperes & ægroti gemmæ sunt maximi precij.

rius

A Macarius, Quid vis primũ videre, hyacinthos, an ſmaragdos? Ea vero illi dicit, Quod tibi videtur. Ille verò eam ducit in partem ſuperiorẽ, & oſtendit ei mulieres mancas, ac mutilatas, & orbatas oculis, & dicit ei, Ecce hyacinthi. Deinde deducit eam in partem inferiorem, & oſtendit ei viros, dicẽs. Ecce ſmaragdi, & exiſtimo non inueniri his precioſiores. Quòd ſi tibi non placeant, accipe aurum tuum. His ergo ſic geſtis, pudore affecta uirgo exiit, & domum reuerſa magnum accepit dolorem, quod hanc rem ex Deo non feciſſet, ſed adducta neceſſitate. Poſtea autem gratias egit preſbytero, cùm puella cuius curam gerebat, poſt nuptias mortua eſſet ſine liberis, ipſaque deinceps vitam ſuam rectè inſtituit.

VITA ABBATIS ARSACII, ET EORVM QVI cum eo erant. SECT. VI. VII.

B CVm ego cum multis ſanctis eſſem congreſſus, & verſatus tres annos in monaſteriis quæ ſunt Alexandriæ, & manſiſſem cum magnis, ſtudioſiſſimiſque & optimis viris circiter bis mille, omni virtute ornatis: illinc recedens veni in montem Netriæ. Inter hunc montem autem & Alexandriam poſitus eſt lacus, qui dicitur Maria. Is autem continet ad millia ſeptuaginta, Quem cum tranſmiſiſſem, per diem vnum & dimidium, veni in montem ad partem meridionalem. In quo mõte ſita eſt ingens ſolitudo, quæ pertinet vſque ad Aethiopiam & Mazicos & Mauritaniam. In eo autem habitant ad quinque millia virorum, qui vtuntur vario vitæ genere, vnuſquiſque vt poteſt & vult, adeò vt liceat & ſolum manere, & cum duobus, & tribus, & cum quo velit numero. In hoc monte ſunt ſeptem piſtrinæ, quæ & illis ſeruiunt, & Anachoretis qui ſunt in vaſta ſolitudine, viris perfectis, numero ſexcentis. Cùm ergo toto anno in monte habitaſſem apud beatos & ſanctos patres, magnum Arſaſium, & Putuphaſtum, & Hagionem & Chronium, & Serapionem: & multis antiquiorum patrum ſpiritualibus narrationibus, ab ipſis eſſem ſtimulatus: veni in intimã ſolitudinem. In hoc mõte Netrię vna eſt maxima eccleſia, & in ipſa eccleſia, ſunt tres palmæ, ex quibus vnaquęque habet [1] flagellum ſuſpenſum. Et eſt vnum quidem ad caſtigandos monachos qui delinquunt.
C Alterum verò ad puniendos latrones, ſi quando inciderint. Tertium verò ad corrigendos eos qui fortè veniunt, & in aliqua delicta incidunt. Adeo vt quicunque delinquunt, & conuincuntur meruiſſe vt dent pœnas palmam amplectantur, & tergo plagas præfinitas accipiant, & ſic dimittantur. [2] Prope eccleſiam autem poſitum eſt Xenodochium, in quo venientem hoſpitem toto tempore accipiunt, etiam ſi biennium aut triennium voluerit manere donec velit ſua ſponte recedere: permittentes ei vna hebdomada manere in ocio. Aliis autem diebus ipſum deinceps attrahunt ad opera aut in horto, aut in piſtrino, aut in coquina. [3] Quod ſi fuerit quiſpiam cuius ſit habenda ratio, dãt ei librum legendum, non permittentes ei vt cum vllo colloquatur vſque ad horam ſextam. In hoc mõte degunt etiam medici & placentarij. Vtuntur etiam vino, & vinũ illic venditur. Hi autem omnes ſuis manibus faciũt veſtem lineam, adeò vt ſint omnes minime egẽtes. [4] Circa horã autẽ nonã licet ſtare, & audire in vnoquoque monaſterio hymnos & pſalmos Chriſto canentes, & preces ad hymnos emittentes, adeo vt exiſtimet quiſpiam ſe ſublimẽ elatum trãſmigraſſe in paradiſum deliciarum. veniunt autem ad eccleſiam ſabbato ſolum & dominico. [5] Sunt autem octo presbyteri qui præſunt
D huic eccleſiæ, in qua quandiu viuit primus presbiter huius eccleſiæ, nullus alius offert, nec iudicat, nec habet ſermonem: ſed tacitè ſolum cum eo ſedẽt. [6] Hic magnus Arſiſius, & alij multi cum eo ſenes, quos nos vidimus, fuerint æquales tempore magno Antonio. Atque mihi quidẽ narrauit hic magnus Arſiſius, ſe Amon quoque vidiſſe Netriotem, cuius animam vidit aſſumi Antonius, & deduci ab angelis. Is dicebat ſe etiam Pachomium vidiſſe Tabenneſiotem, virum prophetam, ter mille virorum Archimandritam: cuius narrabo poſtea virtutes.

Arſexius Nicep. lib. 11. cap. 37. Sozom. lib. 6. cap. 29. De monte netria Nicep. lib. 11. cap. 38. Maria lacus. Quinque millia Anachoretarum in mõte. Sic hodie ſunt in monte Atho. 22. Monaſteria ordinis D. Baſilij quæ tributi nomine turcæ pendunt 6000. obolorũ. Eccleſia.

1 *Flagellum monachorum Ioſeph tamen reprehendit eos qui maxillã colaphis offerent propter illud Mat. 5. Si quis dextrã & caſitã col. 16. c. 20. ob id q; flagel*

lanter habiti ſunt hæretici de quibus Alph. Prateol. & volater. 2 *Xenodochiũ.* 3 *Doctiores.* 4 *Hymni.* 5 *Octo presbiteri.* 6 *Arſiſius, an. do. 374.*

DE SANCTO AMON ET EIVS CONIVGE. SECT. VII. VIII.

E DIcebatur autẽ Amon hoc modo vixiſſe. Cùm eſſet, inquit, parentibus orbatus adoleſcens circiter viginti duos annos natus, vi à ſuo patruo mulieri iunctus eſt matrimonio: & cum non poſſet reſiſtere neceſſitati quã ei afferebat patruus, viſum eſt ei & corona redimiri, & ſedere in thalamo, & omnia ſuſtinere quæ fiunt in matrimonio. Poſtquam autem omnes eſſent egreſſi, qui in thalamo & lecto dormituros collocauerat, ſurgit beatus Amon, & claudit fores: & ſedens vocat beatam & germanam ſuam coniugem, & ei dicit: adeſdum domina ſoror: Deinde rem tibi narrabo. Hoc quo coniuncti ſumus matrimonium, nihil habet eximium. Rectè ergo faciemus ſi abhinc vnuſquiſque noſtrum ſeorſum dormierit, vt Deo placeamus, intactam noſtram reddẽtes virginitatem. Et cùm è ſinu ſuo paruum libellũ protuliſſet, tanquam ex perſona Apoſtoli & Seruatoris, legebat puellæ quæ erat ignara literarum, plurimam lectionis partem adiiciens ex ſua diuinitus inſpirata doctrina, & in vita, in virginitate & caſtitate degenda eam inſtituens. Quo factum eſt vt illa Chriſti gratia repleta, diceret. Ego quoque Domine mi perſuaſum habeo fore vt caſtã vitam libẽter agam, & ſi quid iubes

Amon. an. do. 374. de quo & Nicep. pl. cap. 41. lib. 8. caſſiod. lib. 1. cap. 11.

Amon cohortatur coniugem ad virginitatem.

Amonis exercitium.

hoc deinceps faciam. Ille verò, Ego inquit iubeo, & rogo vt vnusquisque nostrum seorsum maneat. Ea verò hoc nō tulit dicēs, Maneamus in eadē domo, sed in diuersis lectis. Viuens ergo cum ea F
decē & octo annos in iisdem ędibus, toto die vacabat horto & balsameto. Operabatur enim balsamū

Vis precum

quæ balsamus instar vitis plantatur, vt in qua collenda & amputāda multū laboris ponatur. Vespere ergo domū ingrediens, & faciens orationes, cum ea comedebat. Et rursus nocturnas preces fundēs & synaxim peragēs, summo mane ibat in hortum. Cùm hæc sic fierent, & peruenissent vterque ad im-

Amō vxoris cōsilio seorsū habitant.

patibilitatem, vim & efficaciā habuere preces Amonis. Postremo autē ei dicit illa beata: Est aliquid quod tibi dicam Domine mi. vt si me audieris, mihi planè constabit, quòd verè ex Deo me diligas. Is verò ei dicit, Dic quod velis. Ea verò dicit illi. Æquū est vt tu qui es vir pius & religiosus, & exerces iustitiam, & similiter ego qui eandem viam instituti sum secuta, seorsum maneamus, & multi ex eo capiant vtilitatem. Non par est enim vt propter me tanta & talis occultetur tua virtus philosophiæ,

Amon ad montē Netriæ cōtēdit 3000 discipulorum habēs, Niceph lib. 11. c. 34.

qui mecum propter Christum cohabitas in castitate. Is verò cùm ei gratias egisset, & gloriam Deo dedisset, ei dicit. Rectè tibi visum est domina soror & si hoc tibi placet, tu habeto hanc domum. ego verò abibo, & aliam mihi domū faciam. Qui cùm ab ea esset egressus, ingressus est in interiora mōtis Netriæ. Nondum enim tunc illic erant frequentia monasteria, & sibi fecit duos cellarum tholos. Et G
cùm vixisset alios viginti duos annos, & rectè summam exercitationis virtutem exercuisset, in vita obiit monastica, vel potius trāslatus est sanctus Amon, natus sexaginta duos annos, bis in anno vidēs

Puer à rabioſi canis morſu curatur.

beatam vitæ suæ consortem. Cùm is ergo solus esset in Netriis, ferunt ad eum puerum rabie exagitatum, vinctum cathenis. Canis enim rabiosus mordendo illi rabiem dederat. Seipsum ergo totum laniabat, vt qui intolerabilem morbum ferre non posset. Postquam ergo vidit eius parentes ad sup-

Restitutio alieni.

plicandum procedentes, Quid mihi, inquit, labores exhibetis ô homines, ea petentes quæ mea merita superant, cùm in vestris manibus præsto sit auxilium. Reddite enim viduæ bouem quem clan-

Qui parcit bonis ne opera misericordiæ impleat bonorum incurrit naufragium.

culum occidistis: & sanus reddetur vobis puer. Illi verò cum conuicti essent, læti fecerunt quæ iussa fuerant: & eo orante puer sanus euasit. Accesserunt autem alij eius visendi gratia. Ad quos dixit vir sanctus, tentandi eorum animi gratia. Afferte ad me dolium vnum, vt habeam satis aquæ ad eos qui veniunt excipiendos. Ij autem promiserūt seipsos allaturos. Cùm autem alterum pœnituisset, vbi in vicum venisset, dicit alteri. Nolo occidere camelum, neque ei dolium imponere, ne moriatur. His H
auditis, alius, suis iunctis asinis, magno labore dolium sursum portauit. Præueniens autem Amon ei

Athanasius scripsit vitam S. Antonij.

dixit, Quid quod socij tui camelus est mortuus, interim dum huc venisti? Is autem reuersus inuenit eum à lupis deuoratum, Multa quoque alia hic vir fecit. Hoc autē miraculum narrauit beatus Athanasius Alexandriæ episcopus, scribēs in vita Antonij, quòd cùm aliquando monachi ad ipsum missi essent ab Antonio, erat enim in interiori solitudine Antonius, cū ad ipsum veniissent, surrexit senex,

Ecstasis.

& ambulabat cum eis. & cùm esset transiturus Lycum fluuium, cum eius discipulo Theodoro, verebatur exui, ne seipsum videret aliquando nudum: & interea dum de ea re dissereret, inuentus est trās fluuium. vt qui absque cymba in ecstasi traiecisset, translatus ab angelo: Fratres autem natatu transmiserunt. Postquam autem accessit ad Antonium, primus ei dixit Antonius: Cùm Deus mihi multa de te reuelasset, & tuam translationem mihi significasset, te ad me accersiui necessariò, vt cùm nobis inuicem frui licuisset, pro nobis inuicem intercederemus. Cùm autem eum collocasset in quodam

Vidit Antonius animā Amonis, Niceph. lib. 8. cap. 41.

loco longè separato, hortatus est ne recederet ante translationem. Cùm autem ipse seorsum fuisset consumatus, vidit Antonius eius animā in cœlū assumptā ab angelis. Hic est ergo Amō qui sic vixit I
& sic obiit. Hunc Lycū fluuium ego cū metu pontone aliquādo trāsmisi, est enim fossa magni Nili.

VITA ABBATIS OR. Sect. VIII.

IX. OR quis. Nic. lib. 11. cap. 34.

IN hoc mōte Netriæ fuit vir admirabilis Abbas Or nomine, habēs monasteria mille fratrū, habitu Angelico præditus. vt qui cùm esset nonaginta annos natus, nihil amisisset de corpore, erat enim vultu nitido & alacri. adeò vt cùm vel solùm videretur vir esset reuerendus. Is cùm lōgè antè se in vlteriore exercuisset solitudine, postea in propiori solitudine congregauit monasteria, palude propriis

Monasteria mille fratrū.

plātata manibus, cùm ligna nō essent in eo loco, adeò vt esset densa sylua in solitudine. Dixerūt enim nobis qui cum eo erant patres, quod ne germen quidem illic erat, quādo vir ille venit ex solitudine. Ipsam autē plantauit, ne propter res necessarias, qui ad ipsum cōueniebāt fratres, cogerētur circuire.

Victus OR abbatis.

sed eorū omnē gerebat curā Deum orās, & pro eorum salute decertās, vt nihil eis deesset necessariū: nec esset eis vllus socordiæ prætextus. Is primū quidē degēs in solitudine, vescebatur herbis & dul-

Angelica apparitio. Alludit ad ea quæ Abrahæ sunt dicta.

cibus radicibus: aquā quoque bibebat quādo inueniebat. in precibus & hymnis toto tēpore perseK
uerās. Postquā autē peruenit ad perfectā ætatē senectutis, angelus ei apparuit in somnis, dicēs in solitudine. Eris in gentē magnam, & magnus tuæ fidei credetur populus. Qui per te autē salui fient, erūt decies mille: quos si hic lucrifeceris, totidē tibi parebūt in futuro seculo. Neq; quidquā dubitaueris, ait ei angelus. Nihil enim tibi deficiet eorū quæ sunt ad vsum necessaria vsque ad mortē tuā, quoties

OR θεοδίδακτος.

Deū inuocaueris. Hæc cū audiisset, venit ad propinquā solitudinē, seorsum primū degēs, sibi quodā paruo cōstructo tuguriolo, solum cōpositis cōtentus oleribus. sæpè etiā semel solùm vescens in hebdomada. Atque erat quidem primū illiteratus. Postquā autē venit ex solitudine in terrā habitatā, ei gratia fuit data diuinitus, & scripturas expromebat memoriter. Ei enim libro dato à fratribus, ita de-

Tria millia monachorum

inceps legebat tāquā peritus literarū. Aliam quoque acceperat gratiā, nempe dęmonū expellēdorū, adeò vt multi ex iis qui laborabāt, etiam eo nolente, clamantes eius vitam ostenderent. Alias quoq; curationes non cessabat peragere. Quo factū est vt ad eū cōuenirent tria millia monachorum. Cùm

A Cũ eos autẽ vir ille vidiſſet, lætitia affectus eos ſalutauit & cõplexus eſt. Cùm pedes eorũ propriis lauaſſet manibus, cõuerſus eſt ad doctrinam. erat enim valdè peritus literarũ, vt qui hãc gratiã accepiſſet diuinitus. Cùm autẽ ſcripturarũ multa ſoluiſſet capita, & fidẽ tradidiſſet orthodoxã, adhortatus eſt ad preces. Viris enim magnis mos eſt, nihil carnis admittere, priuſquã ſpiritale alimentũ animæ tradiderint. Hæc autẽ eſt Chriſti communio. Cùm eius ergo fuiſſent participes, & egiſſent gratias, hortatus eſt ad mẽſam. ipſe ſemper inter ſedendũ eos admonẽs eorũ quæ ſunt bona & honeſta & dicẽs eis ea quæ pertinẽt ad ſalutẽ. Fuit ergo hic vir clarus in multos patres, adeò vt cùm multi ad eũ venirẽt monachi, omnes prẽſentes fratres conuocãs, in vno die eis cellas faceret. vno quidẽ ſubminiſtrãte lutũ, altero verò laterẽ, alio autẽ hauriẽte aquã. Perfectis autem cellis, ipſe præbebat veniẽtibus quę erant neceſſaria. Is falſum fratrẽ qui ad eũ aliquãdo venerat, & veſtes ſuas occultauerat cũ corã omnibus arguiſſet, in mediũ produxit. Quo factum eſt vt nemo auderet deinceps apud eũ mentiri cùm tantam haberet gratiã, quam per honeſtam ſuam vitã ſibi collegerat. licebat autem videre multitudinem eorũ qui cum ipſo erãt monachorũ in eccleſia, tanquã angelorũ choros Deum
B laudantiũ. Magnam huic ſancto, ſuo teſtimonio tribuit virtutẽ vniuerſa fraternitas. prẽcipuè autem homo Dei Melaniã, quę hũc montẽ ante me eſt ingreſſa. Ego enim cũ nõ offendi viuũ. Hæc autem præclara de hoc viro narrabat, quòd nec vnquam ſit mẽtitus: neque iurauerit: neq; vlli malè ſit precatus: neque locutus ſit niſi opus eſſet.

Euchariſtia cibum præcedat.

OR. fratri cel la edificat.

Melania.

VITA ABBATIS PAMBO. SECT. IX.

HVius montis accola fuit etiã Abbas Pambo, qui fuit magiſter Dioſcuri epiſcopi, Ammonis & Ioãnis filij fratris Dracontij viri admirabilis. Hic Pãbo multa quidẽ habebat & varia priuilegia. Inter cætera autẽ ſiue rectè & ex virtute ab eo gerebãtur, hoc habebat quo erat reliquis ſuperior quòd ſcilicet aurũ & argentũ deſpiciebat quantũ poſtulat ratio dominica. Vnde mihi narrauit beata Melania, quòd cùm ab initio Roma veniſſet Alexãdriã, & de eius virtute audiſſet à beato Iſidoro presbytero & Xenodocho, qui de eo mihi narrauit, & ad ipſum deduxit in ſolitudinẽ. Ad eũ aiebat,
C attuli vaſa argentea trecentarũ librarũ argẽti, rogãs eũ vt rerum mearum eſſet particeps. Ille autem, inquit, operãs, & ramos texens mihi benè dixit, voce magna dicens. Deus det tibi mercedẽ. & dixit ſuo œconomo Theodoro: Accipe & ea diſpenſa vniuerſæ fraternitati quæ eſt in Lybia & in inſulis. hęc enim monaſteria magis indigent. ei præcipiens vt ex eo nihil daret iis qui erãt in Ægypto, propterea quòd ſit regio ditior & abũdãtior. Ego autẽ, inquit ſtãs expectabã, vt vel benedictionibus, ab eo honorarer, vel verbo ſaltẽ laudarer ob tantum donũ. Cùm verò nihil omnino ab eo audiiſſem, ei dixi: Domine, vt ſcias quantum ſit: Sunt trecentæ libræ argẽti. Is autẽ rurſus cùm ad hoc ne omninò quidẽ annuiſſet, & nec ad vaſis quidem thecã attendiſſet, reſpõdit. Ea à te attuliſti ô fili. Non opus eſt vt à te diſcã quantitatẽ ponderis. Qui enim mõtes appẽdit & ſyluas ſtatera, multò magis ſcit quãtitatẽ tui argenti. Si enim hæc mihi dares, rectè mihi pondus dixiſſes. Sed ſi Deo ea obtuliſti, qui ne duos quidẽ obolos deſpexit, ſed eos plus quã omnia æſtimauit, tace. Sic ergo, inquit, diſpẽſauit gratia Domini, dũ ingreſſa ſum in hunc mõtem. Breui autẽ pòſt tẽpore dormiit homo Dei, nec ægrotãs, nec in nulla parte corporis dolorẽ ſentiẽs, ſed ſportã contexens me accerſiit, & cum adeſſet iam
D extremus ſtimulus, dicit mihi. Cape hanc ſportã à meis manibus, vt mei memineris. Nihil enim habeo aliud quod tibi relinquã. Et cũ hoc dixiſſet, excedit ſine febre cũ eſſet annorũ ſeptuaginta, Domino cõmendans ſpiritũ. Quẽ cũ ego ſepeliiſſem, & linteis ſancti corpus inuoluiſſẽ & depoſuiſſem, receſſi à ſolitudine, vſq; ad diẽ mortis mecũ habens illã ſportã. Hic Pambo cum eſſet moriturus, in ipſa hora exceſſus, eũ circũſtãtibus beato presbytero & Ammonio, viris inclytis, & reliquis fratribus, dicitur hoc dixiſſe. Ex quo veni in hũc locũ ſolitudinis, & meã ædificaui cellã, & hic habitaui, nullus fuit dies quo nõ aliquid operis fecerim meis manibus: nec memini me ab aliquo panem gratis datum comediſſe: nec me in hanc horã pœnitet alicuius ſermonis quẽ dixerim: & ſic ad Deum recedo, vt qui nec pius quidẽ ac religioſus eſſe cœperim. Hoc quoq; de eo ferebãt teſtimoniũ Chriſti ſerui, Origenes & Ammonius, quod nunquam de re aliqua interrogatus, quæ vel ad ſcripturam, vel ad actionem negociúmue aliquod pertineret, ſtatim reſponderit, ſed dixerit. Nondum inueni quod reſpondeam. ſæpè autem hoc quoque adiecit. Præteribant enim tres menſes, & non dabat
E reſponſum, dicens. Nondum compræhendi. Tam conſideratè quidem ex Deo dabat reſponſa, vt à Deo cum omni metu omnes acciperent. Dicebatur enim hanc virtutem etiam ſuprà magnum Antonium, & ſuper omnes ſanctos exercuiſſe, nempè vt eſſet in loquendo accuratus & perfectus.

X.

Pambo an. do. 374. de quo plura Socrat. lib. 4. cap. 23. Niceph. cap. 14. lib. 9.

Aurum deſpicere.

Melania donum.

Pambo vaſa argentea dono accepta diſpenſat egenis.

Ne quis eleemoſynæ precium faciat.

Verba Pambonis moriẽtis

Origenes. Ammonius.

VITA ABBATIS PIOR. SECT. X.

FErtur autem præter alia hæc quoque actio ſancti Pambon, quòd Pior qui ſe in vita exercebat monaſtica, ad eius cellam aliquando accedẽs, proprium panem detulit. Cum eum autem Pambon repræhendiſſet, dicens: Cur hoc feciſti? Reſpondit Pior, Ne te grauarem. Itaque tacitus eũ dimiſit. Poſt aliquantum autem temporis accedens magnus Pambon ad cellam Pior, panẽ ſuum ſecum madefactum attulit. Ab eo autem rogatus quánam de cauſa panem attuliſſet madefactum, reſpondit Pambon. Ideo madefeci ne ego quoque te grauarem.

Pior poſtea Sect. 75.

VITA ABBATIS AMMONII, ET FRATRVM SIMVL cum sororibus.. SECT. XI.

XII. *Ammonius an. do. 374. Cassiod. li. 8. ca. 1. Niceph. lib. 11. ca. 37. Renuit episcopatū Ammonius. quā quam præstat præditare quā cōtemplationi vacare dixit Protogenesca. 35. lib. 11. Niceph. ob id ab Euagr. reprehensus est.* * *Inde παρόντης est dictus. Ammonius. Nilam non etiam ne Episcopus fieret morte precibus exoptauit Niceph. li. 13. ca. 17. Et certè indignus est sacerdotio quisquis non fuerit ordinatus Inuitus l. si quemquā c. de Episc. & cler.*

AMmonius, qui fuit magni Pambo discipulus, simul cū tribus fratribus & duabus sororibus, cum peruenissent ad summum pietatis ac religionis, venerūt in solitudinem, & seorsum fecerūt vtrumque monasterium, virorum, scilicet & mulierū, ita vt satis magnum intercederet spacium. Quoniā autē insigniter doctus erat virorū optimus Ammonius, quædā ciuitas desiderauit eum habere episcopum. Qui cùm accessissent ad beatum Timotheum episcopum, rogarunt eum vt eis episcopum ordinaret Ammoniū. Ille autem dicit, Adducite eū ad me, & ego eum vobis ordinabo. Cùm ergo cum magno auxilio iuissent ad eum cōprehendendum, is conuersus est in fugā. Cùm vidisset autē se iam esse cōprehensum, stans eos rogabat. Cùm ij autē nō parerent, iurauit senex se rem non suscipere, neque posse egredi è solitudine. Vbi autem non cedebant, ipsis videntibus, arrepto forfice sinistram * aurē sibi abscidit ad imum vsque, eis dicēs: Nunc intelligite fieri non posse vt ego fiam quod me cogitis, cum lex prohibeat ne ad sacerdotiū prouehatur is cui sunt aures amputatæ. Cùm sic ergo eum dimisissent, recesserunt, & ad episcopum venientes hæc ei renūciarunt. Is autem eis dicit: Hæc lex in vsu sit apud Iudæos: Mihi autem si vel trūcatum naribus adduxeritis qui sit bonis moribus, ego eum ordinabo. Euntes ergo eum rursus rogabant. Cùm ipse autē non pareret, aggressi sunt cū vel vi adducere. Is autē eis iurauit, dicens. Si me coëgeritis, etiam linguam meā exscindam. Eo itaque post hæc dimisso, recesserunt. Huius Ammonij fertur hoc miraculum. Nunquā, inquiunt, turpis voluptatis carunculæ suæ insurrectio eius corpus inuasit: sed ferrū candens suis membris admouebat adeò vt esset totus vlceratus. Eius autē mensa talis fuit à iuuētute vsque ad mortem quòd crudis scilicet vescereturr Nihil enim vnquā comedebat quod igni fuisset admotū præter panem. Vetus autē & nouum testamentū discebat memoriter: & in doctorum virorū Athanasij & Basilij scriptis ita erat versatus, vt decies mille & sexcentos versus proferret: vt de eo ferūt testimonium magni quoque patres in solitudine. Huius autē feruntur etiā prophetiæ. Tantū autē valebat in consolandis fratribus qui erāt in solitudine, quantū vllus alius. Hoc ei suo suffragio tribuebat Euagrius, qui erat vir discernendi vi præditus, se nullum hominem vidisse qui esset magis impatibilis, & alienus ab omnibus animi perturbationibus.

XIII. VITA ABBATIS BENIAMIN. SECT. XII.

Ammonius carnis nō sensit rebellionē Memoria Ammonij. Beniamin an. do. 374. Cass. lib. 8. cap. 10. Niceph. lib. 11 cap. 35. Oleo sacro curati morbi. Iob patientia. Internus homo.

IN hoc mōte Netriæ fuit vir admirabilis, qui vocabatur Beniamin, qui rectè & ex virtute vitā egit annis octoginta. Qui cū summè virtutē exercuisset, dignatus fuit gratia curationū. adeò vt cuicūque manus imposuisset, aut quod benedixerat oleū dedisset, qui laborabat, liberaretur ab omni ægritudine: Hic qui tanta gratia dignus fuerat habitus, octo mēsibus ante obitū fuit hydropicus. & eius corpus vsque adeò intumuit, vt propter dolores inueniretur alius Iob nostris tēporis. Cùm nos autē assumpsisset Dioscorus episcopus, qui tūc erat presbiter mōtis Netriæ, me, inquā, & beatū Euagrium, dicit nobis Adeste, videte nouū Iob qui in tāto corporis morbo & tāto tumore, immensam habet patientiam cū gratiarū actione. Accedentes ergo vidimus tantā molē eius corporis, vt paruū eius digitū non possemus cōplecti digitis duarum manuum. Cùm autē morbi grauitatē non possemus fixis oculis intueri, nostros oculos auertebamus. Tunc dicit nobis beatus ille Beniamin: Orate filij ne meus internus homo sit hydropicus. Hoc enim corpus neq; cū benè se haberet, mihi quidquā profuit, neque cū malè, me læsit. Illis ergo octo mēsibus factus est illi currus latissimus, in quo sedebat assiduè. vt qui non posset in lecto accūbere, propter ea quæ sunt corpori necessaria. Cùm autē laboraret hoc morbo immedicabili, medebatur aliis qui tenebantur quibusuis ægritudinibus. Necessarium itaque duxi morbum huius sancti exponere, ne nobis alienū videatur si viris iustis aliquis casus accidat. Egregio ergo illo viro mortuo, sublatum est limen ostij & postes, vt posset corpus efferri ex cella. Tanta erat moles corporis beati & inclyti patris Beniamin.

Aeger aliis medetur.

VITA APOLLONII QVI COGNOMINABATVR ἀπὸ πραγματευτῶν id est: à negotiatoribus. SECT. XIII.

XIIII. *Apollonius An. do. 374. pl. Cassiod. lib. 8. cap. 1. Niceph. lib. 9. cap. 14. lib. 11 cap. 35. Apollonius medicū se & pharmacopolā præstat fratribus.*

QVidam Apollonius nomine ἀπὸ πραγματευτῶν, id est, à negociatoribus, cū mūdo renunciasset, & mōtē Netriæ habitasset, & nec artē discere posset nec literas, quòd ætate esset prouectus: viginti annis quibus vixit in monte hāc habuit exercitationē. Suis pecuniis & suis laboribus emēs Alexādriæ vasa medica omne genus, vniuersæ fraternitati ea suppeditabat ad morbos. & licebat eum videre vsque ad horā nonā discurrentē obeundo monasteria, & ostiū ingredientē, & visentē num quis decūberet. Portabat autē vuam passam, mala punica, oua, panē siligineū, & ea quibus opus habent ægroti. Hanc sibi conferentē inuenit vitæ rationē vsque ad senium Christi seruus. Qui cū esset queriturus, alteri sibi simili sua reliquit friuola, rogans eum vt idē obiret ministeriū. Nā cùm quinque milia monachorū illū montē habitent, tali quoque opus est curatione, quòd sit locus desertus.

VITA

VITA PÆESII ET ESAIÆ.

SECT. XIIII.

XV. & XVI.

A Lij Pæsius & Esaias nomine, fuerunt fratres patre mercatore, qui quidem cum pater eorum esset mortuus, diuiserunt facultates quas habebãt in mobilibus: in nummis quidem quinque milia, in vestibus autem & seruis quæ inuenta fuerant. Ij inter se deliberarunt, & sibi consulentes, dicebant. Quodnam vitæ iter ingrediemur, ô frater. Si exerceamus mercaturã quã pater noster exercuit, nos relinquemus a liis nostros labores: & fortè incidemus in pericula vel latronũ vel maris. Agè ergo frater, vitam aggrediamur monasticã, vt & patris nostri lucremur facultates, & nostras animas non perdamus. Placuit ergo vtrisque scopus vitæ solitariæ. Sed inuenti sunt alius in alio discrepantes. Cùm itaque pecunias diuisissent, & reliqua omnia hunc quidem sibi scopũ proposuerunt vt deo placerent, sed diuerso vitæ instituto. Vnus enim omnia dispergens, dedit monasteriis, & ecclesiis, & custodiis, & cum artem didicisset ex qua sibi panem pararet, exercitationi operam dabat & orationi. Alter autem eius nihil disperiit, sed facto sibi monasterio, & paucis assumptis fratribus, quemlibet
B excipiebat hospitem, quemlibet curabat ægrotum, quemuis senem retinebat, cuiuis pauperi dabat. Sabbato & dominica, tres aut quatuor mensas statuens, eos qui erant egeni excipiebat. Hoc modo vitam suam consumpsit. Ambobus autem mortuis, diuersæ beatitudines vtrisque dabantur à fratribus, vt potè quòd essent inuenti ambo virtute perfecti. & aliis quidẽ placebat vita eius qui renunciauerat. aliis verò, ea quæ cõmunicabat omnibus egentibus. Cum ergo inter fratres incidisset contentio, propter horum beatorum diuersum vitæ institutum, & maximè propter laudes diuersas, vadunt ad beatum Pambo, & ad eum referunt vt de hac re respondeat, volentes scire vtrãnã sit melior
Vitæ ratio. Is autem eis dicit vtrique sunt perfecti apud Deum. Alter quidem functus est munere Abrahæ, qui omnes excipiebat. Alter verò susceptit firmissimum & constantissimum zelum Eliæ prophetæ, vt Deo placeret. Et cum alij quidem ei dicerent, Quo modo fieri potest vt ex tuis pedibus hi sint æquales? vt qui exercitatorẽ præferrent, & dicerent: Præceptũ impleuit euangelicũ, vt qui omnia vendiderit & dederit pauperibus, noctu & diu perseuerans in orationibus, crucem ferens & sequens Seruatorem: contrà autem alij de altero contenderẽt, dicentes. Hic ex tuis pedibus, tot & ta-
C lia viscera ostendit in omnes egentes, vt exiret & sederet in viis regiis, & qui erant afflicti colligeret & opem ferret, neque solum suam recreauit animam, sed etiam aliorum, ægrotos curans & eis dans auxilium: eis dicit beatus Pambo. Rursus vobis dicam. Ambo sunt apud Dominum. vnicuique autẽ vestrum de iis satisfaciam. Hic si non vsque adeò se exercuisset, non fuisset dignus illud bonum consequi. Ille rursus qui recreabat ac reficiebat hospites, & egenis ministrabat, ostensus est Domino pro viribus æqualis. Ipse enim dixit, Ego non veni ministrari, sed ministrare. Hic ergo minister etsi videbatur habere onus ex labore, attamen ex ipso quoque habuit recreationẽ. Expectate autem vt à deo quoque de his habeã reuelationem, & postea scietis cum veneritis. Intermissis ergo aliquot diebus redierunt, de his magnum illum rogantes. Senex autem respondit illis dicens. Apud Deum vidi vtrosque simul stantes in paradiso.

Pæsius & Esaias Niceph. li. 9. c. 14. vtrũque nõ habet Sozom. li. 3. cap. 14.

Fratres ambo solitudinem spirant.

Vitæ diuersũ institutum.

Contẽtio fratrũ quis beatior.

Matth. 20.

VITA MACARII IVNIORIS.

SECT. XV.

XVII.

D Quidam ætate iunior, nomine Macarius, decem & octo annos natus, cùm luderet, cũ suis æqualibus ad lacum qui dicitur Mariam, pascens pecora cædẽ fecit inuolũtariã. Is cùm nemini hoc dixisset, venit in solitudinem, & eò processit metu & Dei & hominum, vt non senserit se tribus annis mansisse sine tecto in solitudine. Est autẽ illa terra arida, idque sciũt omnes, tam qui auditione acceperunt, quàm qui ex ipsa norunt experientia. Hic ipse Macarius sibi postea ædificauit cellulã: & cum in ea vixisset alios viginti & quinque annos, tanta gratia dignus est habitus, vt despueret dæmones solitudini insultantes. Ego cum eo versatus longo tempore, ab eo didici quomodo affecta esset eius ratio ob peccatum cædis. Dicebat autem tantum abesse vt doleret, vt etiã gratiàs ageret de crimine cædis. Fuit enim cædes inuoluntaria mihi causa salutis. Dicebat autem, ex scripturis afferẽs testimonium cædis quæ à magno Dei seruo Mose facta fuit in Ægypto, quòd nisi propter cædem & metum Pharaonis non dignus habitus fuisset Moses visione Domini, & tãto dono, & conscriptione sanctorum eloquiorum spiritus. Nam cùm effugisset ex Ægypto, peruenit in montem Sina. Hæc autẽ dico
E non muniens viam ad cædem aliquam: sed potius ostendens esse etiam virtutes quæ oriuntur ex casu, quando non vult quis sua spõte ad bonum accedere. Ex virtutibus enim aliæ quidem sunt quę ex voluntate, & ex nostro animi instituto proficiscuntur: aliæ verò quæ ex casu nascuntur.

Macarius ob eadem solitarium Cassiod. ex Soz. li. 8. c. 1. Niceph. lib. 11. c. 35.

Salutare infortuniũ Soz. lib. 6. c. 29.

Virtutes sunt à casu & electione.

VITA ABBATIS NATHANAEL.

SECT. XVI.

XVIII.

EX veteribus sanctis fuit quidã alius, optimus Christi athleta, nomine Nathanaël: Eũ ego nõ offendi in carne. Dormierat enim quindecim annis ante meũ aduentũ in montẽ. Cùm autẽ in eos incidissem qui cũ hoc sancto se exercuerãt, & fuerant ei tẽpore æquales: de viri virtute lubenter sum eos sciscitatus. Mihi autẽ eius quoque cellã ostenderunt: in qua nullus adhuc habitat, quòd sit terræ habitatæ propinquior. Ille enim beatus tunc eã cõdidit quãdo rari fuerant anachoretę. Narrarũt autem mihi egregiã eius exercitationem: nẽpè quòd tantã habuerit in cella tolerantiã, vt nunquã di-

Nathanaël.

Universidad de Deusto Biblioteca

motus sit à proposito. cũ ab initio fuisset illusus à dæmone qui omnes illudit, qui eũ labi fecerat in so F
cordiã & animi mœrorẽ, & eũ è cella exegerat, visus est enim esse tristis & animo angi in prima cella.
Illinc itaque recedens, ædificauit aliam propius vicũ. Postquam ergo perfecit cellam, & in ea habi-
Dæmon Taurina pelle insultat. tauit tres vel quatuor menses, accedit noctu dæmon taurina pelle indutus sicut lictores, præ se ferẽs
speciem militis pannos induentis, taurina pelle edens strepitus. Cui succensus, dixit beatus Natha-
naël. Quis tu es qui hæc facis in meo hospitio? Dæmon autẽ respondit. Ego sum qui te ex tua prima
cella exegi, & nunc veni vt te ex hac quoq; fugem. Cùm ergo cognouisset beatus Nathanaël se fuis-
se illusum, reuersus est ad primam cellam: & spacio triginta septem annorum non est egressus extra
fores, contendens cum dæmone, qui tot & tanta ei fecerat vt eũ cogeret è cella egredi, vt ne ea nar-
Septẽ episcopi inuisunt Nathanaelem. rare quidem liceat. Atq; inter cætera quidem hoc machinatus est bonorum inimicus, nempè vt eũ
probro ac dedecore afficeret ad eius abrumpendũ institutum. Cùm septem sancti episcopi sanctum
inuisissent, aut ex Dei prouidentia, aut ex suggestione illius tentationis, eum propemodum deturba-
uit à proposito. Cùm enim episcopi postquã eum inuisissent, orassent, & post orationem exirent, ne
gressum quidem vnum pedis eos comitatus est vir egregius, ne daret locũ inimico bonorũ. Ei ergo G
dicunt diaconi episcoporum. Superbè te geris, ó Abbas qui nõ deducis episcopos. Is verò dicit eis:
Ego & Dominos meos episcopos colo, & omnem clerum honoro. Súmque ego peccator omnium
hominum peripsema. his autem omnibus & toti vitæ, quod in me est proposito sum mortuus. Ego
Dæmõ in pueri figura. enim habeo scopum occultum, quem scit Dominus, qui nouit occulta mei cordis, cur eos non sum
comitatus. Cùm ergo hic quoq; actus nõ succesisset dæmoni, rursus talem susscipit figurã. Nouẽ mẽ-
sibus ante dormitionẽ athletæ, trãsformatus est in puerũ duodecim annos natũ, tanquã agentẽ asi-
nũ panẽ in sporta ferentem. Qui puer cũ serò vespere esset propè cellam, simulabat cecidisse asinum
& se clamare. Abba Nathanaël, miserere mei, & porrige mihi manum. Ille autem audiuit vtique vo-
cem pueri: & aperto ostio cellæ, stans intus ei dicebat. Quis es, & quid vis tibi faciam? Respondet
Dæmon. Ego sum huius monachi minister: & fero panes. Quoniã est agape tui noti fratris: & eras
Agape Oblatio. illucescẽte sabbato opus est oblationibus. Rogo ergo te ne me despicias, ne deuorer ab hiẽnis. Sunt
enim hiænæ in his locis. Stans ergo mutus beatus Nathanaël, præ ingenti eius misericordia caliga-
bat cõturbatus visceribus, & reputabat apud se quid faceret, dicens. Aut futurum est vt transgrediar H
mandatum, aut à meo proposito excidam. Postea pia apud se reputans cogitatione, dixit. Melius est
ne labefactem tot annorum propositum ad ignominia afficiendum & vincendum diabolum. Cùm
Firmũ Nathanaëlis propositum. itaque Dominum rogasset dicit puero qui cum eo loquebatur. Audi puer, aut quicunque sis. Credo
in Deum quem colo, qui dominatur cuiuis spiritui, quòd si auxilio re vera egeas, De⁹ tibi mittet au-
xilium, & neque hyænæ, neque aliquid aliud tibi malè faciet. Sin autẽ es tentatio, hoc quoque Deus
mihi exhinc iam reuelabit, & clauso cellæ ostio est ingressus. Pudore autem affectus dæmõ quòd sic
Confidentia. quoque esset victus, resolutus est in turbinem, onagrisque exultantibus ac fugientibus & strepitum
edentibus assimilatus, sic euanuit. Hoc fuit certamen beati Nathanaël, & hæ sunt virtutes eius ex-
ercitationis, & pugna inuicta aduersus aduersarium.

VITA ABBATIS MACARII ÆGYPTII, ET MACARII ALEXANDRINI. SECT. XVII.

XIX. & XX.

Macarij florebant an. do. 379. de quibus Niceph. lib. 9. cap. 14. lib. 11. ca. 42. & 43. Cassiod. lib. 8. ca. 7. Sozom. lib. 6. cap. 29.

SAnctorũ & immortaliũ patrũ, Macarij Ægyptij & Macarij Alexãdrini, egregiorũ & inuictorum I
athletarũ, honestæ vitæ certamina, quæ sunt multa & magna, & incredulis propè incredibilia, &
narrare vereor, & scriptis mandare, ne fortè mei tanquã mẽdacis fiat mẽtio. Quòd aũt Deus perdat
omnes qui loquũtur mẽdacium, licet apertè videre sanctũ spiritũ pronunciantẽ. Cùm ego ergo per
Dei gratiã nõ mẽtiar, hominũ fidelissime Lause, ne sis quoq; ipse incredulus de patrũ certaminibus:
sed gloriare potius in æmulatione exercitationis eorum qui verè sunt Macarij, hoc est beati. Atque
primus quidẽ Christi athleta, nomine Macarius, erat genere Ægyptius. Secundus autẽ ætate, sed in
iis quæ sunt monachorum præcipua primas partes obtinẽs, qui ipse quoq; vocabatur Macarius, erat
Alexandrinus qui vẽdebat bellaria. Et primũ quidẽ narrabo virtutes Macarij Ægyptij, qui vixit no-
naginta annos integros: Ex his in solitudine annos sexaginta. Cũ triginta annos natus ascendisset es-
sétque ætate iunior, tã tolerãter tulit labores exercitationis totum decẽnium, vt magna quadã & in-
signi dign⁹ haberetur distinctione, adeò vt vocaretur παιδαριογέρων, id est, in puerili ætate senex, quo-
Niceph. li. 9. cap. 14. niã citius quã pro ætate profecerat virtutibus. Cũ esset quadraginta annos natus, & potestatẽ acce- K
pit cõtra spiritus, & gratiã curationũ, & spiritũ futurorũ prædictionis. Dignus quoq; est habitus hono-
rãdo sacerdotio. Cũ eo habitarũt duo discipuli in intima solitudine, quæ vocatur Scete. Ex quib⁹
Sacerdotium inter monachos honorãdum. vnus quidẽ erat ei minister, qui sẽper propè ipsum inueniebatur, propter eos qui veniebãt vt curarẽ-
tur. Alter autẽ seorsum sedebat in cella. Procedẽte autẽ tẽpore, cùm sanctus perspicaci oculo præui-
disset, dicit suo ministro Ioãni nomine, qui postea factus est presbyter in loco sancti Macarij (Presby-
teratu enim dignus fuerat habitus magnus Macarius) Audi me frater Ioãnes, & fer æquo animo meã
admonitionẽ, eaq; tibi proderit. Tẽtaris enim, inquit, & te tentat spiritus auaritiæ, Sic enim vidi: &
Spiritus auaritiæ. Simonia. 4. Reg. 5. scio quòd si meã æquo animo tuleris adhortationẽ, in Dei timore cõsummaberis & in eius opere, &
laudaberis, & in tuum tabernaculũ nõ appropinquabit flagellũ. Quòd si nõ audieris, in te veniet finis
Giezi, cuius vitio laboras. Cõtigit aũt vt sancto quidẽ nõ obedierit post eius mortẽ: sed obedierit ei
qui Iudæ

qui Iudæ alligauit laqueum propter auaritiam. & post alios quindecim aut viginti annos, cùm bona
A pauperũ sibi vsurpasset, ita laborauit elephantia, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis posset figere digitum. Hæc est prophetia sancti Macarij. Ac de cibo quidem & potione superuacaneũ est dicere, cũ nec apud iis socordiores monachos qui sũt extrà, inueniri possit ingluuies, aut vlla citra delectum & discrimen viuendi ratio alia ab iis qui sunt in illis locis, cùm propter inopiã rerum necessarium, tum etiam propter zelum virorum qui est ex Deo, vnoquoque cõtendente vincere proximũ diuersis vitæ institutis. De alia autem exercitatione cœlestis huius viri, Macarij inquã: dicebatur hic sanctus esse assiduè in ecstasi, & maiori tẽpore, vel cum Deo, vel in rebus versari cœlestibus. cuius etiã feruntur res diuersæ. Ægyptius quidam libidinosus, captus amore cuiusdã mulieris ingenuæ, quæ viro nupserat, cùm non posset eam inescare propter pudicitiam & castitatem erga suũ maritũ Parthenicũ: conuenit improbus præstigiatorẽ, dicẽs. Aut eam incita vt me amet: aut arte tua effice vt eius maritus eã dimittat. Cùm ergo præstigiator satis ab eo accepisset, vsus est suis præstigiis & incãtationibus: & cũ nõ posset eius animũ mouere vt ei assẽtiretur, efficit vt videretur equa iis qui eã intuebãtur. Cùm ergo foris venisset eius maritus, aspexit vxorã suam in forma equæ: cũque in suo
B lecto cubuisset, alienũ ei videbatur quòd in suo cubili equa iaceret. Flet ergo eius maritus, & lamentatur quod rẽ non inueniat: & quòd existimãs se alloqui bestiã, respõsum non assequatur: præterquã quòd solũmodo eam videbat irasci. vnde magis angebatur animo, cũ intelligeret eã esse suam vxorẽ, curiosis autẽ hominum artibus esse mutatã in equam. His de causis accersit vici presbyteros, & domum adducit, & eis eam ostendit. Sed nec ij cognouerunt calamitatẽ quæ eis acciderat. Tribus ergo diebus neque fœnũ comedit vt equa: neque panẽ, vt homo, vtroque alimẽto priuata. Tãdẽ vt Deus glorificaretur, & videretur virtus sancti Macarij, ascendit in cor mariti eius ducere eam in solitudinẽ ad sanctũ virum: & cùm eã capistro ligasset vt equã duxit in solitudinẽ. Dum autẽ appropinquasẽt, steterũt fratres propè cellã sancti Macarij cũ eius marito cõtendentes, & dicẽtes. Cur huc adduxisti hãc equã. Is autem dicit, Vt misericordiã cõsequatur sancti oratione. Illi verò dicũt ad eũ. Quid mali habet? Ille eis dicit. Quã videtis equam, ea misera est vxor mea. neque scio quemadmodũ mutata sit in equã: & iam sunt tres dies ex quo nihil comedit. Ij autẽ cùm hæc audiissent, referunt ad seruũ Dei
C Macariũ, eo iam intus pro illa orãte. Ei enim Deus reuelauerat, ipsis ad eũ veniẽtibus, & ideo orabat vt sibi declararetur causa propter quã hoc euenerat. Respondit autẽ sanctus Macarius fratribus qui ei renũciauerant. Adduxítne aliquis huc equã? dicunt, ita, Is verò eis dicit. Equi vos estis, qui habetis equorũ oculos. Illa enim est fœmina ita vt est creata, nõ trãs formata, sed sic solũ apparẽs oculis eorũ qui sunt decepti. Quæ cũ esset adducta, aquámq; benedixisset, & in eius nudũ caput infudisset, super eius caput est precatus: statimque effecit vt omnibus videntibus videretur fœmina. Cùm autẽ iussisset ei cibum afferri fecit eam comedere. & eam sic curatam dimisit cum suo marito, Deo agẽtes gratias. Eam autem admonuit vir Dei, sic dicẽs: Nũquam ecclesiam deseras: nunquã abstineas à cõmunione Christi sacramẽtorum. Hæc enim tibi acciderũt, quòd iã quinque hebdomadis nõ accessisti ad intemerata nostri Seruatoris sacramẽta. Alia est actio magnę eius exercitationis. Magno vitæ suæ tẽpore à cella sua in dimidiũ vsque stadiũ fodiens cuniculũ, summã effecit speluncam. etsi quãdo complures ei essent molesti, occultè è sua cella egrediens, ibat in speluncã, neque quisquã eũ inueniebat. Narrauit autem nobis quidã ex studiosis eius discipulis, quòd recedẽs vsque ad speluncã per cuniculũ, di-
D cebat viginti quatuor orationes: & rediens, totidẽ. De eo exiit fama quòd mortuũ suscitauit: vt persuaderet hæretico qui nõ cõfitebatur esse resurrectionẽ corporũ. Et fuit cõstãs hæc fama in solitudine, Ad hũc sanctũ adductus est aliquãdo à matre propria lamentãte adolescens qui vexabatur à dæmone, à duobus adolescẽtibus ex vtraq; parte cõstrictus. Hũc autẽ ita vexabat dæmon. Triũ modiorũ panes postquã comedisset, & calicem aquæ bibisset, vtraque eructãs, cibos resoluebat in vaporẽ. Ab eo enim, nõ secus ac igne cõsumebãtur quæ comederat & biberat. Est enim ordo quoq; dæmonũ qui dicitur igneus. Sunt enim dæmonũ quoque sicut hominũ differẽtiæ, nõ mutata essentia, verũ mẽte diuersa. Hic ergo adolescẽs cùm ei mater nõ suppeditaret, sæpè sua comedebat excremẽta, & lotiũ bibebat. Flẽte ergo eius matre, & alienã sui filij merente calamitatem, & sanctũ valdè obtestãte & rogante, illum accipiens inuictus Christi athleta Macarius, supplex pro eo Deum orauit. Post vnũ autẽ aut alterum diem, remisit dæmon vexationẽ. Tũc ergo dicit matri adolescẽtis Dominus Macarius. Quantum vis vt filius tuus comedat? Illa autem respõdit, dicẽs. Rogo te iube eũ solum comede-
re decem libras. Eam autem increpãs vt quæ nimium dixerat, dixit. O mulier, cur hoc dixisti? Cúm-
E que septem dies orasset cum ieiunio, expulso ab eo pernicioso dæmone ingluuiei, cõstituit ei vescẽdi rationẽ ad tres vsque libras panis, quas deberet ipse comederet si operaretur. Cùm hoc modo Dei gratia puerũ emundasset, eum matri reddidit. Has res admirabiles & præter opinionem fecit Deus per sanctum Macarium. Eum ego non cõueni. dormierat enim anno antè quã ego ingrederer in solitudinẽ. Conueni autẽ eum qui erat eius socius in fidei operibus, & idẽ venerabile nomẽ quod ipse habebat: Dico autem sanctum Macarium Alexandrinũ, qui erat presbiter earũ quæ dicũtur cellarũ. In quibus cellis ego nouem annos habitans, ex quibus tres annos mecũ vixit ille Macarius, inquietè sedẽs, eius quidẽ optimæ viuẽdi rationis alia quidem vidi opera & signa: alia verò didici ab iis qui cũ eo vixerũt. Is cùm apud magnum virum & patrem Antoniũ electos palmæ ramos vidisset, quos ipse laborauerat, petiit ab eo vnum manipulum ramorũ palmæ. Dixit autẽ ei Antonius. Scriptũ est: Non

Macarius in extasi frequenter vt Ioannis col. 19. cap. 4 Cassian.

præstigiator amatoris precibus mulierẽ equam facit.

Reuelatur Macario cur id contigerit.

Aquæ benedictæ virtus.

Sacramenta accipere frequenter bonũ est.

Orationũ repetitio resurrectio Nicep. lib. 9. c. 14. Cassiã. coll. 15. cap. 3

Demon comedens cibos resoluit non digerit.

Dæmonum differentiæ. Demoniacus voracissimus.

A quo ista didiceret Palladius.

Deut. 7. Non concupiscendum.

concupiſces res proximi tui. Et cùm id ſolum dixiſſet, rami omnes ſtatim tãquam ab igne torrefacti F
ſunt. Quod quidem cũ vidiſſet Antonius, dixit Macario, Ecce ſpiritus S. requiebit ſuper te: eríſque
mihi deinceps hęres mearũ virtutum. Hinc rurſus eum inuenit diabolus in ſolitudine, corpore valdè
defatigato, & dicit ad eum: Ecce accepiſti gratiam Antonii: cur non vteris auctoritate, & à Deo petis
cibũ, & vires ad iter ingrediẽdum? Is autem dicit ad eum, Virtus mea, & laus mea Dominus. Tu autẽ

Diabolus apparet Macario.

ne tẽtaueris ſeruũ Dei. Facit ergo diabolus vt ei phantaſma appareat, camelus onera baiulans & errãs
per ſolitudinem, habens omnia ad vſum neceſſaria. Qui cùm vidiſſet Macarium, propè eum aſſedit.
Is autẽ ſuſpicatus eſſe phãtaſma, ſicut erat, cõſtitit ad orandũ. Is verò protinus à terra fuit abſorptus.
Aliquandò rurſus venit hic Macarius Alexandrinus ad magnum Macarium qui erat in Scete. & cũ
ambo eſſent Nilũ tranſmiſſuri, accidit vt ipſi maximũ Põtonem ingrederentur: in quẽ ingreſſi ſunt
duo tribuni cum magno faſtu & apparatu, vt qui intus haberẽt rhedam totã æneam, & equos frenis
aureis, & quoſdã eos ſtipãtes milites ſatellites, & pueros torquibus & aureis zonis ornatos. Poſt quã
ergo Tribuni viderũt ipſos veteribus pannis indutos, & ſedentes in angulo: humilem illã & tenuem G

Beata viuẽdi ratio in vilibus pannis. Mundus illuditur.

viuẽdi rationem beatã iudicabant. vnus autẽ ex ipſis Tribunis, dixit ad ipſos, Beati eſtis vos qui mũ-
dum illuditis. Reſpõdens autem Macarius qui erat vrbanus, dixit eis: Nos quidem mundũ illuſimus:
vos autẽ illuſit mũdus. Scias autẽ te non tua ſpõte hoc dixiſſe, ſed propheticè: Ambo enim vocamur
Macarij, hoc eſt, beati. Is autem eius ſermone compũctus cùm domũ veniſſet, veſtes exuens, delegit
vitã agere ſolitariã, multas faciens eleemoſynas. Rurſus cùm aliquando cupiiſſet veſci vuis recẽtibus
perbelliſque ad ſe miſſis, oſtendens continentiã, eas miſit ad alium fratrem laborantẽ, qui ipſe quo-

Domita cibi cõcupiſcentia.

que vuas deſiderabat. Qui cùm eas accepiſſet, & magna affectus eſſet lætitia, ſuam celare volẽs con-
tinentiã, eas miſit ad alium fratrẽ laborãtem, qui ipſe quoque eum cibũ appeteret. Cùm ille quoque
accepiſſet, rurſus hoc ipſum fecit, etſi ipſe valdè veſci cuperet. Poſtquã autẽ ad multos fratres deindè
venerũt vuæ, cùm nullus eis veſci voluiſſet, poſtremus qui eas acceperat, eas rurſus miſit ad Macariũ,
tanquam magnũ ei donum largiens. Qui cùm rem curioſè inquiſiiſſet, admiratus, & Deo actis gratiis
ob tantam eorum continentiam, ne ipſe quidem ex iis tãdem comedit. Atque hæc quidẽ eſt magni
Macarij exercitatio, quam ego & multi accuratè apud ipſum didicimus. Si quod opus exercitationis

Quadrageſimæ ſciunium.

aliquẽ vnquam feciſſe audiit, omninò id ardenter effecit. Cùm ab aliquibus audiiſſet Tabenneſiotas H
per totam quadrageſimam nulla re veſci quę igni eſſet admota, ſtatuit hic ſanctus ſeptem annis nihil
comedere quod per ignem tranſiſſet: & toto illo ſeptennio nihil guſtauit præter cruda olera vel le-
gumina humectata. Cùm hoc ergo rectè geſſiſſet, aſpernatus eſt hanc viuendi rationem. Audiit autẽ
ab aliquo alio hic monachorum optimus, quòd quidã monachus comedebat libram panis. Quem
æmulatus, fregit quod habebat buccellatum, & immiſit in lagenam, ſtatuens ſolummodo tantum
comedere, quantum manus eius ſurſum ferret. Magna eſt autem hæc in tractãdo corpore aſperitas.
Feſtiuè enim nobis narrabat. Plura quidem fruſta apprehẽdebam: ſed nõ ſinebar efferre ob anguſtiã
foraminis. Publicanus enim mihi nõ permittebat omninò veſci. Totos ergo tres annos hãc exercuit
cõtinentiam, quatuor vel quinque vncias comedẽs, & aquam quæ eis reſpõderet. Olei autẽ ſextariũ

Somnum ſuperare.

toto anno cõſumebat in alimẽtũ. Alia athletę exercitatio. Statuit indomitus hic vir ſomnũ ſuperare.
Etenim vtilitatis gratia hoc ipſe narrauit. Totis viginti diebus & noctibus nõ ſum tectũ ingreſſus, vt
ſomnũ vincerem. cùm interdiu quidem æſtu arderẽ, noctu verò algore rigerẽ. Quòd niſi, inquiebat, I
tectũ citius eſsẽ ingreſsus, & ſomno vſus eſsem, ita mihi erat arefactum cerebrũ, vt deinceps agerer
in eceſtaſim: & quod ad me quidẽ attinet, vici ſomnũ, quod autem ad naturã opus habentem, ei ceſſi.
Ei aliquando moleſtiã exhibuit ſpiritus fornicationis: & tũc condemnauit ſeipſum ſedere nudũ ſex

Spiritus fornicationis. Culices maximi.

mẽſes, in palude Scetes, quæ eſt in vaſta ſolitudine, in qua poſſunt culices vel ſauciare pelles aprorũ,
vt qui ſint æquè magni vt veſpæ, adeò vt in toto eius corpore infixerint aculeos: vt nonnulli exiſti-
mauerint eũ eſſe leproſum. Reuerſus ergo in ſuã cellulam poſt ſex menſes, ex voce cognitũ eſt eũ eſse

σφυδόλους.

Dominũ Macariũ. Is cupiit aliquãdò, vt ipſe nobis narrauit, quod in hortis erat, ingredi monimentũ

Monumentũ Iãnis & Mãbris κηποτάφιον in horto ſepulchrum

quod dicitur κηποτάφιον, Ianne & Mãbre, magorũ qui erãt tẽpore Pharaonis, vt id videret, vel etiã vt
cõueniret eos qui illic ſunt dęmones. Dicebatur enim plurimos, eóſque ferociſsimos, in eo loco ab
illis collocatos eſse dæmones per infamis artis eorũ excellentiam. Hoc autem monumentũ factum
eſt à Ianne & Mambre fratribus, qui propter Magicæ artis excellentiam primas partes habebant illo

Qui cheneres Ægyptius rex fuit fulg. lib. 8. cap. 11.

tempore apud Pharaonem. Vt qui ergo illo vitę ſuæ tẽpore maximã in Ægypto haberent poteſtatẽ,
conſtruxerũt illud opus ex lapidibus quatuor pedũ magnitudine: & ſuum illic fecerũt monumentũ: K
& cùm multum illic auri depoſuiſſent, & omne genus arbores plantaſsent, maximũ quoque puteum
aquæ foderunt. eſt enim locus qui cedit facilè. Hæc autem omnia fecerũt, ſperãtes poſt ſuũ hinc diſ-
ceſsũ, frui deliciis in illo paradiſo. Tãdem ergo quoniam neſciebat viam quæ ad eum ducit hortum,
Dei ſeruus Macarius, cõiectura quadã ſequebatur aſtra: & ſicut Nautæ qui tranſmittũt maria, totam
peruaſit ſanctus ſolitudinem: & cùm aliquot etiã accepiſſet arũdines, vnã ſtatuit in vnoquoque mi-
liari, vt per eam rediret. Cùm ergo intra nouẽ dies totã illam peruaſiſſet ſolitudinẽ, & eſſet propè illũ
hortum, ſuccedẽte nocte parũ dormiit. Immanis verò dæmõ qui ſemper aduerſatur Chriſti athletis,
cum collegiſſet omnes illas arũdines dormiente Macario, & circiter ad vnum lapidem à monimẽto
ad eius caput poſuiſſet, receſſit. Poſtquã ergo ſurrexit, inuenit colligatas arũdines quas ipſe fixerat ſi-
gni cauſa. Fortaſſe autẽ hoc quoque fuit Dei permiſſo ad maiorem eiuş exercitationem, vt nõ ſpe-

rarẽ

rāret in aſtudinibus,ſed in Dei gratia,quę per colūnam nubis deduxit Iſraël quadraginta annis in ter-
A ribili illa ſolitudine. Dicebat autē Macarius. Cùm propius acceſſi ad illud monimentū,ex eo egreſſi mihi occurrerūt ad ſeptuaginta dęmones variis formis pręditi,alii quidē clamātes:alii verò exiliētes: alii verò cū magno fremitu in me ſtridētes dentibus. Alii verò tanquā corui volātes,audebant meo vultui inſultare,dicentes. Quid vis Macari,tētatio monachorum? Quid ad nos acceſſiſti? An nō nos quoque aliquem ex monachis vexauimus? Quæ noſtra ſunt,tu cum tuis ſimilibus illic habes,nempè ſolitudinē:& illinc noſtros cognatos fugauiſtis. Nihil eſt nobis tecum commune. Quid loca noſtra inuadis? Tanquam Anachoreta,contentus eſto ſolitudine:Qui hunc locum ædificarunt,eum nobis aſſignarunt,non potes hic manere. Quid quæris ingredi in hanc poſſeſſionem,in quā nullus ex viuis hominibus eſt ingreſſus,ex quo fratribus qui hoc cōdiderūt ſunt à nobis hic factæ exequiæ. Et cùm multa adhuc facerēt & inſultarent dæmones,dixit eis ſanctus Macarius,Ingrediar tātum,& videbo, & hinc recedā. Dixerunt autem dæmones, Hoc nobis promitte in tua cōſcientia. Dicit autē Chriſti ſeruus,Hoc faciam. Dæmones autem euanuerunt. Ingrediente autem eo in paradiſum,ei occurrit diabolus cum ſtricta rōphea,ei minitans. Ad quem hanc vocem reſpōdit ſanctus Macarius: Tu venis
B ad me in ſtricta rōphæa:& ego cōtra te ingrediar in nomine Domini Sabaoth,in acie Dei Iſraël. Ingreſſus autem cōtemplatus ſum omnia: In quibus inueni etiam cadū æneum,catena ferrea pendentem ex puteo, iam tempore conſumptum, & fructum malorum punicorum quæ nihil intus habebant: fuerāt enim arefacta à ſole,& plurima aurea donaria. Cùm ſanctus ergo illinc receſſiſſet abſque tumultu & citra vllam perturbationem,reuerſus eſt per viginti dies in ſuam cellam. Cum autem defeciſſent panes & aqua quā portabat, in magna erat afflictione. Viginti enim diebus ingrediens per ſolitudinē,vt exiſtimo nihil omnino guſtauit, vt etiā res oſtendit. Fortaſsè autem tentabatur quoq; intolerātia. Et cùm iam parùm abeſſet quin collaberetur, viſa eſt ei quædam puellæ ſpeciem præ ſe ferens,vt ipſe narrabat, munda linea veſte induta,& tenens vrnā aqua ſtillātem: quam dicebat Macarius abfuiſſe ab eo circiter vnum ſtadium. Qui tres dies ingreſſus eſt eā videns cum vrna tāquam ſtātem,& eum prouocantem,non valentem eam aſſequi: ſpe autem bibendi,trium dierum laborem fortiter ſuſtinuit. Poſtquam apparuit multitudo bufalarum, ex quibus vna ſtetit ex aduerſo eius
C habens vitulū. ſunt enim multæ in illis locis,& vt dicebat nobis Macarius, vber eius lacte fluebat:& deſuper ſonuit vox ei dicens. Macari accede ad bufalā,& lactare. Cùm ergo,inquit,ad eā acceſſiſſem & lactatus eſſem,mihi ſuffecit. Vt autem maiorem gratiam oſtenderet Dominus,docens meam paruitatem,iubet bufalā me ſequi vſque ad cellam. Illa verò parens iuſſui ſecuta eſt,me quidem lactans, ſuum autem nolens vitulum. Aliquando rurſus cum puteum foderet hic virtute prædituſ,ad recreandos Monachos: is autem erat propé folia & ſarmenta illic poſita: morſus eſt ab aſpide: eſt autē venenatum & exitioſum animal: aſpidem apprehēdens ſanctus ambabus manibus,eā diſcerpſit,dicēs. Cùm te nō miſiſſet Deus meus, quomodo ad me auſus es accedere? Cùm ipſe rurſus magnus audiiſſet Macarius,quòd haberēt plæclarum vitæ inſtitutū Tabenneſiotæ,veſte mutata,& aſſumpto mūdano habitu operarij,ſpacio quindecim dierū peruenit Thebaidē,ingreſſus per ſolitudinē. Et cùm veniſſet in monaſteriū Tabenneſiotarum,quæſiit eorum Archimandritam,nomine Pachomiū,virū probatiſſimum, & qui gratiam habebat propheticā. Cui quidē ſancto tūc reuelatus fuerat magnus Macarius. Cùm ergo eum cōueniſſet,dicit ei Macarius. Oro te,ſuſcipe me quæſo in tuū monaſteriū,
D vt fiā monachus. Dicit ei magnus Pachomius. Nō potes deinceps fieri monachus qui ſcis tā prouectus ætate: nō potes te exercere. Sunc fratres qui ſe exercēt à iuuentute,& laborem tolerāt. Tu autē in hac ętate nō potes ferre tētationes: offenderis,& exibis,& nobis maledices. Neque eum accepit, nec primo die,nec ſecundo vſq; ad ſeptem dies. Ille verò fuit cōſtans,manens ieiunus. Poſtea autem dicit ei ſenex Macarius. Suſcipe me Abbas,& niſi ieiunauero,& fecero ea quę ipſi opera,iube me eiici ex monaſterio. Perſuadet fratribus magnus Pachomius vt eum admittāt. Eſt autem vnius monaſterij cōuentus,mille quadringenti viri vſque in hodiernum diem. Ingreſſus eſt ergo. Cùm autem præteriiſſet aliquantum tēporis,aduenit quadrageſima, & vidit ſenex Macarius vnumquęque ſuſcepiſſe diuerſas viuēdi rationes: alium quidē comedere veſpere, aliū verò poſt duos dies: aliū poſt quinque: aliū ſtare per totā noctē,interdiu verò ſedere ad opus. Ipſe autē cū aliquot palmæ ramos ſibi madefeciſſet,ſtetit in vno angulo,& donec quadraginta dies impleti eſſent,& adueniſſet paſcha,nō ſūpſit panē,non aquam,nō genu flexit,nō ſedit,nō accubuit,nihil aliud guſtauit præter pauca cruda crābes
E fōlia, quæ ſumebat die dominico,vt videretur comedere,& nō incideret in arrogantē de ſe perſuaſionē:& ſi quādo egrediebatur ad aliquid neceſſariū,citò rurſus ingrediēs,ſtabat ad opus,os nō aperiens,ſed ſtās ſilētio,nihil aliud faciēs preterquā ſilētiū in corde exercēs,& faciēs orationē,& ramos palmæ operās quos habebat in manibus. Cùm autē hæc vidiſſent omnes exercitatores illius Monaſterij,ſeditionem excitarūt aduerſus ſuum præfectum. Vndénam nobis adduxiſti hunc hominē ſine carne ad noſtri cōdemnationē? Aut eū hinc eiice,aut, vt ſcias,nos omnes hinc recedimus. Cùm hæc autē à fratribus audiiſſet magnus Pachomius, de eo eſt ſciſcitatus. Et cū didiciſſet eius vitæ agendæ rationē,Deū rogauit vt ei reuelaretur quiſnā ſit. Reuelatū eſt autē ei eū eſſe Macariū monachū. Tūc eius manū prehēdit magnus Pachomius,& eū foras educit:& cū eū deduxiſſet in domū oratorij vbi eſt ara,& eſſet amplexus, ei dicit, Adeſdum venerāde ſenex: Tu es Macarius,& me id celaſti. Multis abhinc annis cupij te videre cū de te audirē: Ago tibi gratias,quòd filios meos ſubegeris,ne ſe iactēt

Variæ demonū apparitiones.

Iurat Macarius dæmonibus.

Deſcriptio ſepulchri magorum.

Tentatur eſuries.

Lactatur Macarius à bufala.

Aſpidis morſus non obfuit Macario.

Pachomius poſtea ſect. 35.

Monachi aſſuefcant à iuuētute.

Quadrageſima.

Ieiunia pertoſa.

æmulatio monachorum cū murmure.

Pachomius agnoſcit Macarium reuelatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& magnificè circumspiciant propter suã exercitationem. Rogo ergo te, recede in locũ tuum, Nos F
enim satis ædificasti, & ora pro nobis. Tunc ab ipso rogatus, & eũ omnibus fratribus otãtibus, sic re-
cessit. Aliquandò rursus narrauit nobis hic vir impatibilis: Quando rectè gessissem omnẽ vitæ mo-
nasticæ agendæ rationẽ, tunc veni ad aliud spiritale desideriũ. Statui enim quinque dies solã men-
tẽ meam ita componere vt à Deo auelli non posset, & nihil aliud omninò cogitaret: & cum id apud
Quibus modis mẽtem in tranquillitate erigere vel Macarius. me statuissem, clausi meã cellam & aulam extrinsecus, vt nulli darem responsum. Et steti incipiens à
secunda, & menti præcipiens, & ei dicens. Vide ne descẽdas de cœlis, Habes Angelos, Archangelos
omnes supernas potestates, Cherubim & Seraphim, Deum horũ omnium effectorẽ: Illic versare: ne
Dæmon comburit omnia Macarij. sub cœlos descẽderis: ne incideris in mũdanas cogitationes. Cùm duos autẽ, inquit, dies & duas no-
ctes perseuerassem, ita irritaui dæmonẽ, vt ipse fieret flamma ignis, & combureret omnia quæ habe-
bam in cella, adeò vt etiam storea supra quã stabã igne arderet, & sic me quoque existimarẽ totum
cõflagrare, Tandẽ timore affectus tertio die destiti ab hoc proposito: cùm nõ possem amplius men-
tem meã tenere indiuulsam: sed descẽdi ad huius mũdi cõtemplationem. Deo fortassẽ permitten-
Presbyter cãcro curatur. te, ne hoc mihi reputaretur in superbiam. Ego ad eum accessi aliquando: & inueni extra eius cellam G
iacentẽ quendam vici presbiterũ, cuius caput ita erat exesum à morbo qui dicitur cãcer, vt etiã ip-
sum os totũ appareret in vertice. Is accessit ad ipsum vt curaretur: nec eũ admittebat ad colloquiũ.
Rogaui autẽ eũ, dicens. Miserere huius miseri: & saltem da ei responsum. Is verò mihi respondit, di-
cens, Est indignus qui curetur: amandata est enim eius disciplina. Quod si velis eũ curari persuade ei
Sacerdos indignè celebrãs punitur. Sacrificare. vt deinceps abstineat à ministerio sanctorum sacramentorum. Ego autem ei dico, Quamobrẽ quæ-
sõ: is verò dicit: Fornicans sacrũ peregit ministeriũ, & ideo castigatur. Nunc ergo si metu desistat ab
co quod ausus est facere per contẽptum, Deus ipsum curabit. Postquã ergo dixi ei qui affligebatur,
iureiurãdo est pollicitus se non amplius sacrificaturũ. Tunc eũ accepit, & dixit ei. Credísne esse Deũ
quẽ nihil latet? Respõdet ille. Maximè. rogo te. Deinde ei dicit Macarius, Nõ potuisti Deũ illudere.
Dicit ille, Non potui domine mi. Dicit ei Macarius, Si agnoscis tuũ peccatũ, & Dei disciplinam pro-
Confessio peccati & sponsio. pter quã hæc subiisti, corrigitor in posterũ. Qui confessus est peccatũ, & spopondit se non amplius
peccaturũ, neque altari ministraturũ, sed sortem laicam amplexurum. Deindè sic sanctus ei manus H
Quadragesima. Curatio infirmorum. imposuit: & paucis diebus fuit curatus: capillíque ei creuerunt: & sanus domũ rediit Deũ glorificãs: egit autẽ magno quoq; Macario gratias. Hic sanctus habebat diuersas cellas: Vnã quidẽ in Scete quæ est interior in solitudine: & vnã in Liba: & vnã in celliis: & vnã in mõte. Et aliæ quidẽ carebãt ostio, in quibus dicebatur sedere in quadragesima in tenebris: alia autẽ erat angustior, in qua nõ
poterat pedẽ extendere: alia autẽ latior, in qua cõueniebat eos qui ad ipsum ventitabãt. Hic curauit
tantã multitudinẽ eorum qui vexabantur à dæmonibus, vt ea non cadat in numerũ. Cùm nos autẽ
illic essemus, virgo nobilis deducta est ad eum è Thessalonica, quæ multis annis laborabat paralysi.
Hãc viginti diebus vngẽs oleo sancto suis manibus, & orãs, sanã remisit in suã ciuitatẽ. Quæ cũ re-
Dæmoniacus sanatur. Sacri olei & aquæ virtus. cessisset, ad eũ copiosam misit oblationẽ. Me autẽ præsente, adductus est ad eũ puer qui vexabatur à
spiritu. Ei autem manum imponens in capite, & alterã suprà cor, tandiu orauit donec fecisset ipsum
pẽdere ab aëre. Tanquã vter ergo puer inflatus, adeò intumuit, vt esset maximi põderis: & cum re-
pẽtè exclamasset, per omnes sensus aquã emisit. & cùm rursus desiisset, rediit ad eã in qua prius erat
mensurã, & tradidit eum patri, cùm vnxisset oleo sancto: & cùm aquã infudisset, præcepit ne quadra I
ginta diebus carnes tãgeret, nec vinũ: & sic eũ curauit. Eũ aliquãdo subierũt cogitationes vanæ glo-
riæ, quæ eũ è cella eiiciebãt, & suggerebant vt honesto cõsilio & iusta de causa Romam veniret pro
beneficio eorũ qui ęgrotabant, valde enim in eũ operabatur gratia aduersus spiritus. Postquã autem
longo tẽpore non obediit, valdè agitabatur. Cadẽs verò in limine cellæ, foras pedes emisit, & dicit
Trahite & vellite ô dæmones. Ego enim nõ abeo meis pedibus, iurãs fore vt iaceat vsque ad vesperã
& nisi eũ excutiãt, nõ esse auditurũ. Cùm autẽ diu procubuisset, surrexit. Cùm nox autem aduentas-
Miro onere se affligit Macarius. set, ei rursus exhibuere negociũ: & cùm duorũ modiorũ sportã implesset arena, & imposuisset hume
ris, persuadebat totã solitudinẽ. Huic occurrit Theosebius Cosmetor genere Antiochenus, & ei di-
Paphnutius. cit, Quid portas Abba? Cede mihi onus, & ne vexeris. Ille autẽ dixit, Vexo eũ qui me vexat: nã cum
sit remissus & ignauus, suggerit mihi peregrinationes. Cùm autẽ diu permouisset, ingressus est cellã
cõtrito corpore. Narrauit autẽ nobis Dei quoque seruus Paphnutius, præclari huius sãcti discipulus
Hyæna præmium adfert Macario. quòd cùm quodã die sederet in aula sanctus Macarius, & Deũ alloqueretur, hyæna acceptum suum
catulũ qui erat cæcus, attulit ad sanctũ Macariũ: & cùm capite pulsasset ostiũ aulæ, ingressa est, eo ad- K
huc sedẽte, & proiecit catulũ ad eius pedes. Cùm autẽ accepisset catulũ sanctus Macarius, & spuis-
set in eius oculos, orauit, & statim vidit, & cùm mater eũ lactasset & accepisset, ita exiit. Die autẽ se-
Macarius sputo illuminat hyænæ catulum. quenti pellem magnæ ouis attulit ad sanctũ Macariũ: & cùm sanctus vidisset pellem, hæc dixit hyæ-
næ. Vndénã hanc habuisses, nisi ouẽ alicuius deuorasses? Quod ergo proficiscitur ab iniuria, ego à te
non accipio. Hyæna autẽ humi inclinato capite, genu flectebat ad pedes sancti, & ponebat pellem:
Ipse autẽ ei dicebat. Dixi me nõ accepturum, nisi iuraueris te nõ amplius offensuram pauperes co-
Adiuratur hyæna. medẽdo eorũ oues. Illa verò ad hoc quoque capite suo annuit, vt quæ sancto assentiretur Macario.
Tunc accepit pellẽ ab hyæna. Beata autẽ Christi ancilla Melana dixit mihi se illã pellem accepisse à
Macario illo, quod appellabatur munus hyęnæ. Quid verò mirum est apud viros mundo crucifixos,
si hyæna beneficio affecta, ad Dei gloriã & honorẽ seruorum eius, id sentiens ad eum munera attu-

lerit?

ſerit? Nã qui in Daniele Propheta mãſuefecit leones, huic quoque hyænæ largitus eſt intelligentiã.
A De eo autẽ dictum eſt, quòd ex quo fuit baptizatus, humi non ſpuerit, cum eſſent ſexaginta anni ex quo fuerat baptizatus. Forma autẽ eius erat huiuſmodi. Oportet enim me quoq; tibi hoc ſignificare, Chriſti ſerue, vt qui hoc ſciã optime, cùm mea paruitas ei fuerit tẽpore æqualis. Erat autem eius forma ſatis minuta ac mutila & rara, pilos ſolũ habens in labro, Quinetiã in ſuprema parte genæ habebat paucos: Nã propter ingẽtes laboris exercitationes, ne pili quidẽ ei enati ſunt in genis. Adhũc ſanctum Macarium cũm quodam die veniſſem, & eſſem animo valdẽ anxius, dico illi: Abba Macari Quid faciam, quoniam me affligunt cogitationes, mihi dicentes. Nihil facis. recede hinc. Reſpõdet mihi dicens ſanctus pater Macarius. Dic tu tuis cogitationibus: Propter Chriſtũ cuſtodio parietes. Hæc ô ſtudioſe & amãtiſſime Chriſti ſerue, ex multis & magnis ſignis & certaminibus incliti & virtute præditi Macarij ſignificaui. Hic Macarius nobis narrauit, erat enim presbyter, ſe obſeruaſſe tẽpore cõmunionis Chriſti ſacramentorũ, ſe Marco exercitatori nunquã dediſſe oblationẽ, ſed ei Angelum dediſſe ex ara: ſolum autem ſe vidiſſe digitum manus eius qui dabat.

Humi non ſpuit Macarius.

Palladius cõſulit Macarium.

Marcus Heremita Euchariſtiam ab Angelo accipit, Niceph. lib. 11. cap. 35.

B

VITA ABBATIS MARCI. SECT. XVIII. XXI.

CVm eſſet autem hic Marcus iunior, diſcebat memoriter vetus & nouum teſtamentum, etátque inſigniter mitis, & ſummè tẽperãs. Quodã ergo die cùm ſatis ocij haberẽ in cella mea, in extrema iã eius ſenectute ad eũ venio, & oſtio eius cellæ affideo. Quẽ ego, vt potè qui eſſem adhuc rudis, exiſtimabã eſſe ſupra hominẽ, ſicut erat: & auſcultabã quidnã diceret vel faceret. Is autem intus ſolus, cùm iam centum annos tranſegiſſet, & dentes amiſiſſet, ſecum pugnabat, & cum diabolo, & dicebat. Quid vis deinceps γαχόγηρι, id eſt, male ſenex. Ecce iã & vinum bibiſti, & oleum tetigiſti. Quid vis deinceps πολιόφαγε, id eſt, vorax in canicie, & κοιλόδουλε, id eſt ventri ſeruiens, probro & cõtumelia te ipſum afficiens? Et diabolo dicens, Recede à me diabole, cõſenuiſti mecũ in diſſenſionibus. Feciſti me bibere vinũ, & ſumere oleũ, me reddẽs voluptariũ. Adhuc ne tibi aliquid debeo? Apud me nihil inuenis quod velis diripere. Recede à me deinceps inimice hominum. Ac veluti ſe prouocans
C & irritans, ſecum loquebatur, dicendo. Adeſdum ô nugator, in canicie vorator, & helluo in ſenectute, Quandiu ero tecum!

Marcus an. do. 374. de quo Niceph. lib. 11. ca. 55. Caſſiod. li. 8 c. 1. 567. li. 6. cap. 29.

Marcus iam ſenex ſecum & cum diabolo diſputat.

VITA ABBATIS MOSIS, QVI FVIT EX LATRONIBUS. SECT. XIX. XXII.

FVit quidam Moſes nomine, Æthiops genere, niger, ſeruus cuiuſdam qui regebat rempublicã. quem propter morum improbitatem & latrocinij crimen proiecit eius Dominus. Dicebatur enim etiam vſq; ad cædes progredi: cogor enim dicere facta eius improbitatis, vt poſtea oſtendã virtutẽ eius pœnitẽtiæ. Narrarũt ergo aliqui eũ fuiſſe præfectũ magnę cateruę latronũ. Cuius inter cętera latrocinãdi opera, hoc quoque fertur, quòd infeſto & vindictæ cupido animo erat in paſtorem, qui ne rẽ aliquã effectã redderet, ei fuerat impedimẽto, dũ cum canibus gregis noctu abiret. Quem cum vellet occidere, obibat locũ in quo eius oues habebãt ſtationem. Ei autem ſignificatum eſt ip-
D ſum eſſe trans Nilũ: & cùm fluuius illo tẽpore inũdaret, & plus quàm mille paſſus pateret latitudine enſem tenẽs mordicus, & tunicã qua erat indutus imponẽs ſuo capiti, natãdo ſic tranſmiſit fluuium Dum autẽ tranataret, potuit paſtor ſe abſcondere alicubi infodiẽs. Cùm ergo Moſi cœptum nõ ſucceſſiſſet, occiſis quatuor egregiis arietibus, & catena alligatis, Nilum rurſus tranauit: & cũ in paruam quãdã villã veniſſet, excoriauit arietes: & cùm quę erãt carnis optima comediſſet, & pelles pro vino vendidiſſet: cùm ſaitia octodecim ebibiſſet, illinc ad quinquaginta lapides eſt profectus, vbi habebat collegiũ. Hic princeps latronum ſerò tãdem caſu aliquo qui ei acciderat cõpunctus, tradidit ſeipſum monaſterio: & ad tantam proceſſit pœnitentiam quantã res ipſæ indicarunt. Inter cætera autem dicitur, quòd cùm quatuor latrones in eum in cella ſedentem irruiſſent, ignorantes eum eſſe Moſem, beatus Moſes eos tanquã ſaccum paleæ ligatos, & humeris impoſuit, & ad fratrum portauit eccleſiam, dicens, Quoniam non licet mihi alicui facere iniuriã inueni autem eos me agreſſos, quid de iis iubetis fieri? Hoc modo autem comprehenſi à ſancto Moſe, Deo cõfeſſi ſunt: Et cùm cogno-
E uiſſent eum eſſe Moſem qui fuit aliquando inſignis princeps latronũ, Chriſtũ eo nomine glorificantes, illi quoque mundo renunciarunt propter eius pœnitentiam, & euaſerunt monachi probatiſſimi: ſic cogitantes, ſi hic qui tantum valebat viribus, latrocinia parui faciens, ſic Deum timet: quid nos adhuc noſtram ſalutem differimus? Beatum autem Moſem (ſic enim oportet eum vocare) deinceps adotti ſunt dæmones, ad fornicatoriæ intemperantiæ impellentes eum conſuetudinem. qui vſque adeò ab ipſis fuit tentatus, ſicut ipſe narrauit, vt parum abfuerit quin eum ab inſtituto dimouerent. Cùm autem acceſſiſſet ad magnum Iſidorum, qui ſedebat in Scete, tertio ad eum retulit de bello fornicationis. Cui reſpondit ſanctus: Ne conturberis ô frater: ſunt principia: & ideo te vehementius inuaſerunt, priorem requirentes conſuetudinem. Sicut enim canis cùm aſſueuerit in macello oſſa rodere, non recedit à conſuetudine: ſed ſi fuerit clauſum macellum, & nemo ei dederit, fame enectus non amplius accedit. Sic tu quoque, ſi permanſeris in tuæ continentiæ exercitatione, mor-

Moſes ann. 374. de quo ex Soz. Caſſi. lib. 8. cap. 1. Caſſia. col. 1. & 2. Niceph. lib. 11. c. 36. c. 46. Arabiũ deſignatus Epiſcopus non vult ab Arria nis cõſecrari. Theod. lib. 4. hiſt. Eccl. cap. 21.

Mira hominis conuerſio latro ſit monachus. Soz. lib. 6 cap. 29.

σχάνδαλον ab Epiphanio vocatur Saites quẽ dicit continere ſexaries viginti duos.

Tẽtatur Moſes ad fornicationem.

Conſulit Iſidorum.

Quid faciendum contra fornicationis ſpiritum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Col. 3. tificans membra tua, quæ sunt supra terram, & excludens ab ingressu ingluuiem quæ parit intempe-
rantiam, ægre ferens dæmon, vt qui cibos non habeat qui accendant, à te recedet. Cùm ergo secessisset Christi seruus Moses, & ab illa hora seipsum inclusisset in cella, maxima in omnibus exercebatur tolerantia, maximè autem in abstinentia à cibis: vt qui nihil aliud sumeret præter panis sicci vncias x11, plurimum operans, & quinquaginta orationes quotidiè peragens. Porro autem quamuis suum liquefecisset corpusculum, permansit tamen inflammatus, & præcipuè in somnis. Cum autem surrexisset, conuenit quendam alium monachum sanctum probatissimum, & ei dicit, Quid fateciam Abba? Rationi meæ tenebras offundunt somnia animi, vt qui eis ei veteri consuetudine deleecter. Dicit ei ille sanctus: Non cohibuisti mentem tuam à visis quæ in eis versantur: ea de causa hæc sustines. Fac ergo quod dico. Dede te paulatim vigiliæ, & ora sobrius: & ab his citò liberaberis. Cùm hoc autem monitum audiisset vir præclarus, tanquam ab eo qui erat artifex experientia: in cellam reuersus, dixit ei, quod quidem sua sciat conscientia, tota nocte non dormiisse: non orationis prætextu genu flexisse, vt somni fugeret tyrannidem. Cùm annis ergo sex mansisset in cellas, totas noctes stans in medio cellæ, & Deum orans assiduè, & non claudens oculos, non potuit intemperantem vincere cupiditatem. Re vera enim non potest verè castigari cupiditas. Cùm enim seipsum liquefecisset laboribus, turpem illam affectionem non potuit subigere. Posthæc aliam sibi suggessit rationem asperæ vitæ agendæ. Egrediens hic pugil Satanæ (variè enim cum eo decertauit) noctibus abibat ad cellas monachorum, qui se exercendo consenuerant in laboribus, & per se aquam non poterant amplius importare: & accipiens hydrias eis nescientibus, illas aqua implebat. Habent enim in illis locis aquam certa distantem longitudine. Alij quidem ad duos lapides: Alij verò ad quinque: Alij verò ad dimidium. Vna ergo nocte qua hoc faciebat, dæmon qui eum obseruauerat, nō amplius ferens athletæ fortitudinem, cùm ipse se inclinasset in puteum, vt vnius monachi impleret hydriam, clauam quandam ei impegit in lumbos: & eum in eo loco reliquit iacentem mortuum, nihil omnino sentientem, neque quid, neque à quo id passus sit. Cùm ergo alio die venisset quidam monachus ad aquam hauriendam, eum illic inuenit iacentem, linqui animo. Is autem id renunciauit magno Isidoro presbytero Scetæ: Qui abiens cum aliquot aliis, eum accepit, & tulit in ecclesiam. Ille verò anno toto ægrotauit, vt vix corpus eius & anima conualuerit. Tunc dicit illi magnus Christi Sacerdos Isidorus: Cessa deinceps frater Moses, contendere cum Dæmonibus: & ne sic eis insultaueris, Est enim modus quoque fortitudinis in exercitationes. Is autem illi dicit. Non cessabo cum eis pugnare, donec mihi cessauerit phantasia somniorum. Tunc ei dicit sanctus Isidorus Presbyter, In nomine Domini nostri Iesu Christi, ab hoc temporis articulo cessarunt turpia tua somnia. Bono deinceps & fidenti animo communica sacramentis. Ne enim gloriaberis, vt qui tua exercitatione vicisses affectionem, ideo vehementer in te suā exercuit potestatem, ad tuam vtilitatem, ne incideres in animi elationē. His auditis reuersus est in cellam, quietè deinceps attendens moderato instituto exercitationis. Post duos autem vel tres menses rogatus à beato Isidoro presbytero exercitator Moses, Nunquid amplius ei molestiam exhibuisset spiritus, respondit, Ab illa hora qua mihi precatus est Christi seruus, nihil mihi accidit eiusmodi. Dignatus est autem hic sanctus gratia aduersus dæmones: adeò vt sicut nos muscas hyeme contēnimus: ita, atque adeò amplius, hic magnus Moses contemneret dæmones, Hæc est vita quam egit Moses Æthiops, qui ipse quoque numerabatur inter magnos. Obiit ante septuaginta quinque annos natus in Scete, cum factus esset presbyter, relictis septuaginta quinque discipulis.

Abstinentia à cibis.

Quinquaginta orationes.

Quid contra vitiosa somnia.

Moses nocte hydrias monachorū replet aqua.

Dæmon in Mosen irruit, eiq; ori stercus ingerit. Cassi. col. 7. cap. 27.

Moses ægrotat.

Mosen videt propter somnia turpia nō cōmunicasse, ita cauēt Iust. martyr, in quæst. & patres in decretis Cassia. col. 7. cap. 20. col. 22. ca. 4. & infra sect. 63.

Moses factus presbyter.

VITA ABBATIS PAVLI. SECT. XX.

XXIII. Paulus abbas Niceph. li. 11. c. 36. Cass. li. 8. cap. 1. hist. trip.

MOns est in Ægypto, abducens: in vastam Scetes solitudinem qui appellatur Pherme. In hoc mōte sedent circiter quingenti homines qui exercentur. Inter quos fuit et iam quidam nomine Paulus, monachus optimus, qui toto suo tempore hanc egit vitam: Nunquam opus attigit, nec vllum suscepit negocium: nil vnquam accepit ab aliquo, præterquam quod posset in ipso die comedere. Fuit autem eius opus & exercitatio orare perpetuò. Hic habebat trecentas preces expressas & præstitutas, totidem habens in sinu calculos, & in vnaquaque oratione iaciens vnum calculum. Is cùm accessisset ad sanctū Macarium qui dicitur politicus, eius conueniēdi gratia & propter spiritalem vtilitatem ei dicit. Abba Macari, valdè affligor: coēgit eum Christi seruus dicere causam propter quam molestia afficiebatur. Is verò ei dicit.

Paulus ad calculū fundit 300, orationes.

Huius Pauli puritatem & castitatē qui ne mulierem videre potuerit & miracula refert Cassian. coll. 7. cap. 26.

DE VIRGINE QVÆ FACIEBAT SEPTINGENTAS orationes. SECT. XXI.

XXIIII. Virginis abstinentia. 700. orationes. 100. orationes constitutæ publicis rebus implicato, nō

IN quodam vico habitat quædam virgo, quæ triceſimum annū iam exercetur. De qua multi mihi narrarunt, quòd præter ſabbatum & dominicam nullo alio die veſcitur, ſed toto tempore trahens hebdomadas, & poſt quinque dies comedēs, facit ſeptingētas orationes. Hoc cùm didiciſſem meipſum reprobaui, quòd vir creatus his viribus corporis, non potuerim facere plus quam trecentas orationes. Ei reſpondet ſanctus Macarius dicens. Sexageſimus annus agitur ex quo centum cōſtitutas facio orationes, & laborans manibus ea quæ ſunt ad alimentum neceſſaria, & fratribus vtilitatem

A autem reddens cõgressionis: nec mea me iudicat ratio quòd fuerim negligens. Si tu autem cùm trecentas facis orationes, iudicaris à conscientia: apertè ostendis te non purè orare, vel posse plures orationes facere quàm facias.

minoris pretij quã 300. nihil aliud agentis.

DE CRONIO PRESBYTERO. SECT. XXII.

XXV.

CRonius quidam mihi narrauit presbyter Netriæ. Cùm essem, inquit, iunior ab initio, & propter animi angorem & tristitiam fugerem ex monasterio mei Archimandritæ, errans perueni ad montem sancti Antonij. Sedebat autem beatus Antonius inter Babylonem & Herculeas in vasta solitudine quæ fert ad mare rubrum, circiter triginta milliaribus à fluuio. Cúm ergo veniissem ad eius monasterium quod est propter fluuium, in quo sedebãt eius discipuli Macarius & Amatas, qui eum etiam cùm dormiissent sepelierunt: expectaui quinque dies, vt cõuenirem sanctum Antonium, Dicebatur autem accedere ad hoc monasterium, aliquando quidem post decem dies, aliquando verò post viginti, aliquando verò post quinque, prout expediebat pro beneficio eorum qui veniebant ad monasterium, Conueneramus ergo diuersi fratres, diuersis de causis. Inter quos fuit etiam
B Eulogius Alexandrinus monachus, & cum eo alius membris mancus: quiquidem propter talem causam accesserunt.

Cronius centum & decẽ annorum monach. Niceph. lib. 11. cap. 37.

Eulogius Alexandrinus.

DE EVLOGIO ALEXANDRINO & eo qui erat membris mancus, SECT. XXIII.

XXVI.

HIc Eulogius fuit disciplinarum liberalium scholasticus, qui diuino amore sauciatus, propter desiderium immortalitatis, renunciauit tumultibus: & cùm omnes suas dispersisset facultates, sibi reliquit paucos nũmos, cùm nõ posset operari. Cùm ergo per se angeretur animo, & esset tristis & neque vellet cum aliis congredi, neque vt solus esset satis sibi persuaderet: inuenit quendam mancum ac mutilatum in foro proiectum, qui nec manus habebat nec pedes. Ei solum lingua remanserat integra ad alloquendum eos qui incidebant. Eulogius autem stans, cum fixis intuetur oculis, & deum rogat: & cum Deo hoc modo paciscitur, dicens: Domine propter nomen tuum accipio hunc
C mutilatum, & eum me recreaturum ac refecturum spondeo vsque ad horam mortis eius: vt ego quoque per eum saluus fiam. Largire ergo mihi Christe patientiam vt ei inseruiam. Et ad eum accedens, dicit ei. Vis ego te domo accipiam, & te recreem ac reficiam? Ille ei dicit: Vtinam dignareris, sed ego sum indignus. Vado ergo, inquit, & adducam asinum, & te hinc auferam. Cum magno autem gaudio est ascẽsus is qui erat mutilatus. Eũ ergo sustulit & portauit in suũ hospitiolum: eiúsque curam gessit in omnibus quibus opus habuit. Perpetuis ergo quindecim annis, is qui erat mutilatus, beneuolè ab eo curabatur tanquam pater, vt qui lauaretur, vngeretur, foueretur, & portaretur manibus Eulogij, & supra suam dignitatem quidem custodiretur, morbo autem conuenienter reficeretur. Post quindecim autem annos inuasit dæmon eum qui erat mutilatus, volens priuare Eulogium mandato & proposito, & mutilatum à refectione, & Dei gratiarum actione, seditionémque excitat in Eulogium, multísque eum probris cœpit insequi, adeò vt eum etiam appeteret maledictis dicens deinceps: Abi hinc scelerate fugitiue. Suffuratus es alienas pecunias: & dominum spoliasti: & meo prætextu vis latere, vt qui pretextu benè faciendi me acceperis in tuum hospitiolum, &
D pter me vis esse saluus. Eulogius autem cor eius lenibat, dicens: Ne Domine, ne hæc dixeris, sed dicas quánam in re tibi fuerim molestus, & eam corrigam. Mancus autem dicebat arroganter: Non fero has assentationes: aufer me hinc, & proiice in foro: recuso tuam curationem. Dicebat autem Eulogius: Rogo te, patere tui curam geri, & dic si quid sit tibi graue Domine mi. Mutilatus autem magis incensus, ei dicebat: Non possum amplius ferre tuam subdolam & ironicam adulationem: Non placet mihi hæc vita parca & sordida, ego volo vesci carnibus. Patiens autem Eulogius carnes ad eũ attulit. Cùm eas autem vidisset qui vexabatur, Non satis est mihi tecum esse solum, turbas volo. Ei autẽ dicit Eulogius: Ego ad te iam adducam monachorum multitudinem. Ille autem rursus ægrè ferens, dixit, Væ mihi misero: Tuũ aspectũ ferre non possum: & tu ad me adducis tui similes, qui cùm sint ocioſi, comedunt. Et insolenti voce seipsum lanians, vociferabatur, dicens, Nolo, nolo, in forum deduci volo. O violentia: abiice me vbi inuenisti. Dico quod si habuisset manus, in animũ induxisset vel se suffocare, vel sibi ense manus inferre. Cùm dæmon sic eum efferasset, postea se con-
E fert Eulogius ad propinquos monachos: & dicit eis. Quid faciam? Ad desperationẽ me deduxit mutilatus. Dicunt ei, Quamobrem? Ille autem, Me, inquit, grauiter afficit, nec scio quid faciam. Abiiciam ipsum. sed Deo dedi dexteram: & timeo. Non abiiciam. me dies noctésque malè habet. Nescio quid faciam. Ei dicũt illi absolutè. Adhuc viuit magnus ille (sic enim vocabant sanctum Antonium) Ascende ad ipsum, mutilatum imponẽs in nauigium: & defer eum in monasterium: & expecta donec magnus venerit è spelunca, & ad eum refer iudicium: quòd tibi dixerit, sta illius sententiæ. Deus enim tibi dicit per ipsum, Verbis eorum morem gessit Eulogius, & mutilato blandiens, cùm eum immisisset in cymbam pastoralẽ, noctu egressus est ex vrbe, & tulit eum in monasterium discipulorum magni Antonij. Accidit autem vt alio die veniret magnus serò vespere, vt narrauit Cronius, amict° chlamyde pellicea. Ingressus est ergo in suũ monasteriũ. Erat autẽ hęc eius cõsuetudo vt alloqueretur Macarium, & eum interrogaret, Frater Macari, venerunt ne huc aliqui? Respon-

Eulogius Niceph. lib. 11. cap. 23.

Mira in mutilatum Eulogij humanitas.

Mutilatus agitur spiritu dæmonico: & in Eulogium murmurat.

Mutilatus vult vesci carnibus.

Quid agat de mutilato Eulogius consulit S. Antonium.

Chlamys pellicea sancti Antonij.

debat Macarius, Venerunt. Dicebat autem magnus, Sunt ne Ægyptij, an Hierosolymitani? Dederat autem magnus ei signum, dicens, Cùm videris venisse aliquos quibus est minus negocij, dic, Adsunt Ægyptij. Quando autem videris venisse aliquos religiosiores & paulò considératiores, dic, Sunt Hierosolymitani. Rogabat ergo magnus pro more, dicens fratri Macario, Sunt Ægyptij fratres, an Hierosolymitani? respondet Macarius, dicens, Est mixtura. Quando ergo dicebat Macarius, Sunt Ægyptij, dicebat ei magnus. Para eis lentem, & da eis quod comedant, & faciebat eis vnam orationem, & dimittebat eos. Quando autem dicebat, Sunt Hierosolymitani, sedebat per totam noctem, & eis dicebat ea quæ pertinent ad salutem. Sedens ergo illo vespere, dicit: Vos omnes accersit magnus: cùmque nullus ei dixisset quod nomen haberet scholasticus, cùm serum esset vesper, vocat eum dicens, Eulogi, Eulogi: & cùm ter proclamasset, & scholasticus Eulogius non respondisset, putans aliquem alium vocari hoc nomine, dicit ei magnus. Tibi dico Eulogi, qui venisti ab Alexandria. Tunc ei dicit Eulogius, Quid iubes quæso? Dicit ei magnus, Quid huc venisti? Respondit ei Eulogius, dicens. Quis tibi reuelauit nomen meum, rem quoque propter quam veni reuelauit. Dicit ei sanctus Antonius, Didici quare venisti. Sed die coram fratribus, vt ipsi quoque audiant. Iussus autem à magno Eulogius, dixit coram omnibus. Hunc mutilatum inueni ego in foro proiectum & neglectui habitum: Eius autem misertus, Deum suum precatus vt daret mihi gratiam in ipsum tolerantiæ: Dexteram quoque dedi Deo, quòd in morbo eius curam geram, vt & ego per ipsum saluus fiam, & ipse à me recreetur: Sunt autem quindecim anni ex quo simul versamur, sicut etiam tuæ sanctitati reuelata sunt omnia. Sed nescio quidnam mali à me passus, post tot annos me summè vexat, & in animo habui ipsum eiicere, ipso me ad hoc cogēte. Ea de causa veni ad tuam sanctitatem, vt mihi consulas quidnam debeā facere, & ores pro me: me enim vexat grauiter. Dicit ei magnus Antonius graui & austera voce, Abiicias tu eum Eulogi: At qui eum creauit, nō abiicit: Si tu eum abiicis, Deus ei excitabit te meliorem qui eum colligat. Conticuit Eulogius, & extimuit cum hæc audiisset. Relicto autem Eulogio magnus Antonius incipit lingua flagellare mutilatum, & ad eū exclamare: Mutilate, maculate, cœlo & terra indigne, Non cessas cum Deo pugnare, & tuum fratrem irritare: Nescis esse Christum qui tibi ministrat? Quomodo audes hæc loqui aduersus Christum? Non propter Christum se tuo mancipauit seruitio? Cum ergo eum quoque verbis coercuisset increpantibus, eos dimittit: & cum disseruisset cum fratribus de iis quæ erant vnicuique necessaria, rursus accedit ad Eulogium & mutilatum, & dicit eis. Ne vsquā immoremini ô fratres, sed abite in pace, & ne inuicem separemini, depositā omni molestia quam vobis iniecit dæmon: & cum bona dilectione reuertimini in cellam in qua longo tempore versati estis. Iam enim Deus mittet ad vos. Hæc enim tentatio in vos excitata est a Satana, quoniam scit vos iam ad finem peruenisse, & futurum esse vt coronas à Christo accipiatis, ipsum per te, & te per eum, Nihil ergo aliud cogitaueritis. Quòd si veniens Angelus non inuenerit vos in eodem loco, futurum est vt coronis priuemini. Citò ergo festinantes ingressi sunt, & venerūt in suam cellam in fine agapes: & intra viginti quatuor dies, obiit beatus Eulogius resolutus ad Dominum, & intra tres alios obiit is qui erat corpore mutilatus, sed anima firmus ac robustus, qui ipse quoque in manus Dei suum commendauit spiritum. Cùm ergo aliquanto tempore versatus esset Cronius circa loca Thebaidis, descendit in monasterium Alexandriæ, & accidit vt beati quidem Eulogij obitus à fraternitate celebraretur tricesimus dies, māci autem tertius. Cùm hoc ergo didicisset Cronius, obstupuit: & acceptum Euangelium, vt fidem haberent audientes, posuit in medio fratrum: & eis iurauit, narrans magni Antonij de his præscientiam, & de omnibus quæ acciderunt, & dicens: Horum ergo verborum fui interpres cùm beatus Antonius Græcè nesciret. ego verò sciebam vtramque linguam, & eis sum interpretatus: iis quidem qui Græcè, quæ à magno dicta sunt: ipsi autem sancto Ægyptiacè, quæ dicta sunt ab Eulogio.

Hospitum discretio.

Exhortatio sancti Antonij.

B. Antonio reuelatur nomen Eulogij.

Non abiiciendi egeni & ægroti quāuis difficiles.

Mutilatus caditur & obiurgatur.

Dimittuntur in pace Eulogius & mutilatus.

Agape, conuiuium ad quod cōueniebant pauperes christiani.

Obitus Eulogij & mutilati.

Confirmatur superior historia.

DE CONTEMPLATIONE QVAM VIDIT ABBAS Antonius. SECT. XXIIII.

XXVII. Visio B. Antonij.

HOc quoque narrauit Cronius illa nocte magnum eis narrasse Antonium: Ego, aiebat, anno integro orabam vt reuelaretur mihi locus iustorum & peccatorum: Vidi autem Gigantem nigrum altissimum, qui ad nubes vsque pertingebat, habebat autem manus ad cœlum vsque extēsas, infra autem erat lacus qui mare æquabat magnitudine. Vidi quoque animas tanquam aues sursum volantes. Et quæcunque quidem eius manus & caput superuolabant, seruabantur ab Angelis. Quæ autem à manibus eius verberabantur, incidebant in lacum. Ad me itaq; vox peruenit quæ dicebat. Quas vides animas superuolasse caput gigātis & eius manus, eæ sunt animæ iustorum, quæ quidem ab Angelis seruantur in paradiso. Quæ autem à manibus eius percutiuntur, eæ in inferno demerguntur: quæquidem attractæ fuerunt à voluntate carnis, & odium secutæ sunt, & referendæ iniuriæ cupiditatem.

Paradisus & Infernus.

VITA ABBATIS PAVLI SIMPLICIS. SECT. XXV.

XXVIII. Paulus Simp. cuius vitam scripsit D. Hieron. Nicep. li. 8. cap. 40. Cassiod. lib. 1. cap. 11. deprehensa in adulterio coniuge intrat monasterium.

NArrauit autē sanctus Dei Hierax, & Cronius, & plures alij ex fratribus de quibus sum dicturus, quòd quidā Paulus agrestis agricola, insigniter innocēs, & vita simplex, vxorē duxerat mulierē formosissimam,

formosissimam, sed moribus improbam: quæ lõgissimo tempore peccãs eum latuit. Aliquando autẽ
A de improuiso ingressus domum suã, inuenit eos turpia perpetrantes, deducente Paulum prouidẽtia
ad id quod erat sibi cõducibile: cámq; cùm vidisset cum eo, cũ quo habebat stupri consuetudinẽ, hone-
stè ac decorè risit, & eis exclamauit, dicẽs: Benè est, benè est: reuera nõ est mihi curę, Per Iesum, ego
eã nõ accipiam amplius, abi, eã tibi habe & eius filios: ego enim recedo, & efficior monachus. Cum
nulli autem dixisset aliquid, pertransit octo monasteria, & abit ad sanctum Antoniũ, & pulsat ostiũ.
Egressus aũt sanctus Antonius, cũ interrogat: Quid vis? Ei dicit Paulus: Volo fieri monachus. Respõ-
det ei Antonius: Senex sexagenarius nõ potest hic fieri monachus, sed potius abi in vicũ, & opera-
re, & vitã dege operariam, Deo agens gratias: Nõ potes enim sustinere afflictiones solitudinis. Respõ
det senex, & dicit: Si quid me docueris, illud faciam. Dicit ei Antonius: Dixi tibi te esse senem, & nõ
posse esse monachum, abi: Si enim vis esse monachus, ingredere cœnobium vbi sunt complures fra-
tres qui possunt tuã ferre imbecillitatem, Ego enim solus hic sedeo, quinq; derum spacio interiecto
comedens, idque esuriẽs. His ergo verbis Paulum abigit. Postquã autẽ eum nõ admisit, clauso ostio
B Antonius tribus diebus foras nõ est egressus, propter se, nec propter ea quæ essent sibi vsui. Senex aũt
permansit nõ recedens. Quarto vero die cùm cum premeret necessitas, aperto ostio egressus est, &
cùm rursus vidisset Paulum, ei dicit: Abi hinc senex, Quid mihi es molestus? non potes hic manere.
Dicit ei Paulus: Fieri nõ potest vt ego alibi quã hic moriar. Cũ aspexisset aũt Antonius, & vidisset eũ
nõ ferre ea quæ sunt ad victum necessaria, nõ panẽ, nõ aquã, nõ aliquid aliud, & iã quartum diẽ per-
seuerasse ieiunum, cogitauit apud se, Ne fortè moriatur, vt qui nõ sit assuetus ieiunare, & meã macu-
let animã. Eum ergo admittit: Tunc ei dicit Antonius: Potes esse saluus si habeas obedientiã, & quod
à me audieris hoc feceris. Paulus autem respõdens dixit: Faciã quæcunque iusseris. Talémque vitæ
asperæ agendæ rationẽ in illis diebus suscepit Antonius, qualẽ, quando erat in principio iuuentutis.
Eius ergo mentẽ probans Antonius, ei dixit. Sta, & ora in hoc loco, donec ingrediar, & afferam tibi
quod opereris. Ingressus autem speluncã, per fenestrã animaduertit eum in eo loco totã hebdoma-
dam manere immobilem, cùm ab æstu torreretur. Egressus autem post hebdomadã, cùm ex palmis
ramos madefecisset, ei dicit: Accipe, & contexe catenã, vt me vides. Texit senex ad horã vsque nonã
C quindecim vlnas magno labore. Cùm autẽ vidisset Antonius id quod cõtexuerat, id minimè ei pla-
cuit, & ipsi dicit: Malè cõtexuisti, retexe & denuò contexe, cùm iã septimo die ieiunus ageret, idque
cùm esset grãdis ętate. Tantum autẽ eum hac de causa afflixit, vt ægrè ferẽs senex fugeret Antonium,
& vitã monachorum. Is autẽ eosdem ramos & retexuit & iterum cõtexuit cum magno labore, quòd
ex cõtextura prima fuissent corrugati. Cùm ergo vidisset magnus Antonius eum nec murmurasse,
neq; animum abiecisse, neq; vultum suum omnino auertisse, & neque vel tãtillum succensuisse, pro-
pter eum est cõpunctus. & sole occidente ei dicit, Patercule, vis comedamus fragmentum panis? Di-
cit ei Paulus. Vt tibi videtur, Abba. Hoc quoque rursus inflexit Antonium, quòd nõ ad cibi nuncium
protinus accurrerit, sed ei potestatem permiserit. Para ergo, inquit, mensam: & obediit. Fert panes
Antonius, & imponit mensæ quatuor paxamidia, sex vnciarum: & sibi quidem vnum madefecit, erãt
enim sicci. Illi autem tres. Psalmum psallit Antonius quem nouerat: & cùm eum duodecies cecinis-
set, duodecies orauit vt in hoc quoq; Paulũ probaret. Senex aũt simul precatus est ipso magno Anto-
nio prõptius & alacrius. Mallebat enim, vt arbitror, pascere scorpios, quã vna viuere cũ adultera. Post
D duodecim autem orationes, Paulo dicit magnus Antonius: Sede, inquit, & ne comedas vsque ad ve-
sperã, sed solum attende esculentis. Cùm autem fuisset vespera, & Paulus nõ comedisset, dixit ei An-
tonius: Surge, ora, & dormi. Ille autem mensa relicta sic fecit. Media autem nocte excitauit eum ad
orationem, & vsque ad horam nonam produxit orationes. Mensa autem rursus opposita, cùm & rur-
sus cecinisset & orasset, serò vespere sederunt ad comedendum. Cùm ergo comedisset magnus An-
tonius vnum paxamidium, aliud nõ tetigit. Senex autem comedens tardius, adhuc tenebat paxami-
dium quod ceperat. Expectabat ergo Antonius donec perfecisset, & dicit ei: Comede Patercule, etiã
vnum alium paxamidium. Dicit ei Paulus: Si tu comedas ego quoque comedã, te autem non come-
dente, nec ego comedam. Dicit ei Antonius. Mihi sufficit: Sum enim monachus, & mihi sufficit. Nã
ego quoque volo fieri monachus. Surgit rursus, & facit duodecim orationes: & psallit duodecim
psalmos. Et post orationes primi somni parum dormiunt, & rursus expergiscuntur ad psallendum à
media nocte ad diem vsq;. Deinde misit eum ad obeundam solitudinẽ, dicens ei: Veni huc post tres
E dies. Cùm hoc autem factum esset, & quidam fratres ad eum venissent, obseruabat Paulus Antoniũ
quidnam vellet cum facere. Is autem dixit ei: Tacens ministra fratribus, neq; aliquid gustaueris do-
nec fratres fuerint iter ingressi. Postquam autem tertia iam impleta esset hebdomada ex quo nõ co-
mederat Paulus, fratres cum rogabant, Qua de causa taces? Dicit ei Antonius, Quid taces? colloque-
re cum fratribus: Ille verò est collocutus. Cùm aliquando ei fuisset allata vrna mellis, dixit ei Anto-
nius: Frange vas, & mel effundatur. Sic autem fecit. Et ei rursus dicit, Collige rursus mel concha, ne
fordes aliquas inferas. Et rursus iussit eum aquam haurire toto die. Et rursus cùm vestem eius disso-
luisset, iussit consuere. Tantam denique hic vir possedit obedientiam, vt ei etiam data sit gratia diui-
nitus, nempè vt ciiceret dæmones. Postquam ergo vidit senem magnus Antonius, promptè eum es-
se ad omnia secutum in vitæ exercẽdæ ratione, ei dicit: Vide frater, si sic indiespotes, mane mecum.
Dicit ei Paulus: An quid mihi possis amplius ostendere, nẽscio. Nam ea quæ vidi ego quoque facio

Paulus pergit ad B. Antonium an. do. 327. est enim ascensus ab ordine ad ordinẽ dũ modo fiat maioris cõtinẽtiæ desiderio, Cassiã. col. 17. cap. 14. id facilitasse Sauinienses scribit Neubrig. cap. 15. hist. & Ioannem Abbatẽ Cassianus col. 19. Obedientia monacho necessaria, Cassian. lib. 4. inst. & coll. 18 & 19

Mira hominis morando perseuerantia.

Ne murmurater fiat monachus.

Duodecies orare cantereque Psalmum.

Magna probatio.

Expergisci media nocte ad orandum.

Mira obedientia.

Obedientia & simplicitas Pauli.

facilè & citra laborem. Deo mihi opem ferente. Tunc ei dicit Antonius alio die: In nomine Iesu, ec- F
ce factus es monachus. Cùm autem satis superq; compertum haberet in omnibus magnus & beatus
Antonius, esse admodum perfectã animam Christi seruum, vt qui esset admodum simplex, post cer-
tos menses, Dei gratia opem ferente beato Antonio, facit ei deinceps cellam ad tres vel quatuor la-
pides à sua cella. Et dicit ei. Ecce Christi virtute opem ferente tu factus es monachus: mane dein-
ceps seorsum, vt etiam facias periculum dæmonũ. Cùm ergo anno vno per se habitasset Paulus sim-
plicissimus, & gratia dignatus est aduersus dæmones & aduersus omne genus morbos, se perfectè ge-
rens in virtute exercitationis. Quodam ergo die adolescentulus qui supra modum grauiter vexaba-

Adolescens dæmoniacus per Paulum curatur.

tur à dæmone, allatus est ad beatum Antonium, habens principalẽ sæuissimum dęmonẽ, qui etiã ipsũ
cœlum maledictis & probris insequebatur. Cùm igitur adolescẽtem obseruasset magnus Antonius,
dicit iis qui eum ducebant. Nõ est hoc meum opus, nã contra hunc ordinem dæmonum, nẽpè prin-
cipalẽ, nondum sum donatus gratia: sed hæc est Pauli gratia simplicis Abiẽs ergo magnus Antonius
ad probatissimum Paulũ, ipsos quoque deduxit, & dicit ei. Abbas Paule, Eiice hunc dæmonẽ ab hoc
homine, vt sanus ad sua redeat, & Dominum glorificet. Dicit ei Paulus: Tu verò quid? Dicit ei Anto- G
nius. Nõ est mihi ociũ. est aliud quod agã: & relicto illic puero, reuersus est magnus Antonius in suã
cellã. Cùm ergo surrexisset innocens senex, & efficacem fudisset orationem, dicit prouocans dæmo-

Pelle ouina indutus vaulat, id est, melota.

niacum. Dixit abba Antonius, Egredere ab homine. Dæmon autẽ cum probris ac maledictis excla-
mabat dicens. Non egrediar improbe nugator senex. Accepta itaque pelle sua ouilla, verberabat eũ
in tergo, dicẽs: Egredere. dixit Abbas Antonius. Dæmon autem maledictis insequebatur Paulum &
Antonium, Helluones isti in senectute, Veternosi, insatiabiles, qui propriis nunquam sunt contenti:
Quid est vobis cõmune nobiscum? Quid in nos exercetis tyrannidem? Tandẽ dicit ei Paulus: Aut
exibis, aut abeo vt id dicã Christo, isque faciet vt sit tibi væ. At Iesum quoque probris & maledictis
insectabatur immitis ille dæmon, clamans, Non exibo. Ea de causa indignatus Paulus aduersus
dæmonem, egressus est è suo hospitio in ipso puncto meridiei. Æstui autem Ægyptiorum in-
tercedit cognatio cum fornace Babylonio. Stans ergo sanctus senex tanquam columna super
petram, sic orat Christum dicens. Tu vides Iesu Christe qui fuisti crucifixus sub Pontio Pi- H
lato, me non descensurum ex hac petra, neque esurum nec bibiturum donec moriar, nisi me
nunc audieris, & hunc dæmonem ab homine eieceris, & à spiritu immundo ipsum liberaueris.

Humilitas pellit dæmones.

Adhuc cum Iesu loquente simplici & humili Paulo, priusquam ipse preces perficisset, exclama-
uit dæmon dicens. Recedo, recedo, vi egredior, & per tyrannidem expellor, discedo ab homine,
non amplius ad eum accedo: Pauli simplicitas & humilitas me expellit: neque scio quò abeam. Pro-
tinusq; exiit dæmon, & mutatus est in maximum draconem circiter septuaginta cubitorum, recedit-

Prouer. 12.

quæ reptãs in mare rubrum, vt impleretur quod dictũ est per sanctũ spiritum. Fidẽ quæ demõstratur
iustus anunciabit. Et rursus alibi. Super quem respiciam, inquit Dominus, nisi super mansuetum &

Esai. 66.

humilem & trementem verba mea? Solent enim humiliores dæmones eiici ab hominibus fide prin-
cipalibus: principales rursus dæmones fugari ab humilibus. Hæc sunt miracula sancti Pauli simpli-
cis & humilis, aliaque plura & his maiora. Hic vocatus est simplex à tota fraternitate.

VITA ABBATIS PACHON.

XXIX.

Sect. XXVI. I

Pachõ an. do. 380. Niceph. lib. 11. ca. 36.

QVidam Pachon nomine cùm peruenisset ad annum septuagesimum, sedebat in Scete. Accidit
autem vt ego vexatus ab affectione fœmineæ cupiditatis, cogitationibúsque & visis nocturnis,
ferrem difficiliter. Cúmque parùm abesset quin propter hanc tentationem exirem è solitudine,

Tentatio luxuriæ.

quòd me hæc animi perturbatio ageret vehementissimè, vicinis quidem meis rem non exposuit, sed
neque meo magistro Eulogio: sed latenter veniens in solitudinem, quindecim diebus versatus sum
cum patribus senescentibus in solitudine, qui erant in Scete. Inter quos incidi etiam in sanctum vi-
rum Pachonem. Cùm ergo inuenissem eum sinceriorem & magis versatur in exercitatione, ausus
sum ei meum animum aperire. Dixit autem mihi ille sanctus. Ne tibi videatur res aliena. Hoc enim
non tibi accidit ob delicias ociúmque & negligentiam. Nam & mores tibi ferunt testimonium, &
penuria eorum quæ sunt necessaria, & quòd nulla sit hic tibi cõsuetudo cum fœminis. sed potius hoc
tibi accidit ab aduersario ob studium virtutis. Est enim triplex hostis qui impellit ad fornicationem.
Aliquando enim nos caro inuadit luxurians, & quæ nimis lautè & delicate est curata. Aliquando au- K

Tres causæ libidinosarum cogitationũ.

tẽ in nos in surgunt motus animi propter cogitationes. Aliquando autem ipse quoque dęmon in nos
exercet tyrannidem propter inuidiam. Nam ego quoque multa obseruans, hoc inueni. Ecce me, vt
vides, hominem senem: Cùm iam quadragesimum annum degam in hac cella, curam gerens meæ
salutis, & ad hanc ætatem peruenerim, tentor vsque in hodiernum diem, & iuraui dicens. Iam duo-
decim annis postquam transegi annum quinquagesimum, nullam diem nec noctem intermisit qua
me nõ inuaserit. Cùm itaque suspicatus essem Deum à me recessisse, quandoquidem tanta in me dæ-

Desperat aliter à dæmone tentatus.

mon vteretur potestate, potius delegi mori absque ratione, quàm vitio affectionéque corporis me
turpiter gerere. Egressúsque à cella mea, & obiens solitudinẽ, inueni speluncam hyænæ. In quã spe-
luncã me nudum immisi toto die, vt feræ egressæ me deuorarẽt. Postquã autem fuit vespera, prout

Psal. 103.

scriptum est. Sol cognouit occasum suum. Posuisti tenebras, & facta est nox. In ipsa transibũt omnes
bestiæ syluæ. Catuli leonum rugiẽtes vt rapiãt & quærãt à Deo escã sibi. Egressæ ergo feræ in illa ho-

ra, &

A ra, & masculus & fœmina, me à pedibus ad caput vsque odorati sunt, circumlingentes. Cúmque expectarem fore vt deuorarer, à me recesserunt. Cùm ergo illic tota nocte iacuissem, non fui deuoratus. Existimans ergo Deum omninò mihi parsisse, surrexi. Rursus verò in cellam redij. Cùm autem se paucis diebus continuisset dæmon, me est adortus vehementius quàm antea, vt parum abfuerit quin blasphemarem. Transformatus enim cùm esset in puellam Æthiopissam, quam in mea iuuentute videram æstate spicas legentem, ea mihi visa est meis insidere genibus, méque vsque adeò commouit vt putarem me cum ea coiuisse. Furore ergo percitus impegi ei colaphum, eáque sic euanuit. Hoc autē mihi crede dicenti. Biennio non poteram ferre manus meæ fœtorem. Cùm ergo hac de causa pusilli & abiecti animi euasissem, & de me omnem spem abiecissem, egressus sum pererrans vastam solitudinem, & inueni paruam aspidem. Quam cùm accepissem, eam admoueo meis genitalibus, vt vel sic morsus morerer: & cùm eius caput virilibus applicassem, vt quæ mihi fuissent causa tentationis, ne sic quidem morsus sum gratiæ prouidentia. Post hæc autem audiui vocem dicentem mihi in mea cogitatione. Abi Pachon, decerta. Ideo enim permisi in te tātam exerceri potestatem, B ne tibi esset elatior & arrogantior spiritus, perinde ac ipse posses hanc superare affectionem: sed tuā agnosceres imbecillitatem, & in tuæ vitæ instituto nunquam haberes fiduciam, sed recurreres ad Dei auxilium. Sic autem admonitus & confirmatus, ad cellam sum reuersus, & deinceps sedēs cum fiducia, & nullam belli curam gerens, reliquos dies egi in pace. Dæmon autem cùm cognouisset meam eius despicientiam, pudore deinceps affectus, ad me non accessit amplius. His verbis cum ad luctam aduersus Satanam me confirmasset, & ad bellum instruxisset, & aduersum dæmonem fornicationis me parasset ac docuisset, dimisit, iubens vt forti animo me gererem in omnibus.

Pachom. fera obsequuntur.

Dæmon specie puellæ ientat.

Humilitas ex tentatione.

VITA ABBATIS STEPHANI. SECT. XXVII.

STephanus quidam Libs genere, sedit sexaginta annos ex transuerso Marmaricæ & Mareotæ. Is cùm fuisset summè versatus in exercitatione, & esset discernendi potestate præditus, hāc gratiam est consecutus, vt quicunque eum conueniret, à quacunque cruciaretur molestia, is molestia vacuus ab eo recederet. Fuit autem is quoque notus beato Antonio. Peruenit autem etiam ad nóstra C vsque tempora. Atque ego quidem cum eo nō sum versatus propter viæ longitudinem. Sanctus autem Ammonius & Euagrius qui eum conuenerunt, narrauerunt se cū inuenisse in talem prolapsum ægritudinem in ipsis locis testiculorum, & penis summum vlcerasse cancrum, qui φαγέδαινα dicitur. Eum, aiebāt, inuenimus dum à quodam medico curaretur, & manibus quidem operabatur, & palmæ ramos cōtexebat, & nobiscum etiam loquebatur: reliquo autē corpori manum adhibebat chirurgus. Erat autem Dei gratia, ea præditus patientia, vt perindè affectus videretur, ac si corpus alterius secaretur: & cum eius membra rescinderentur, non secus atque essent pili insensiles, ita mansit immutabilis: tam insigniter, & admirabiliter erat à Deo instructus. Cùm nos autem, inquit, partim angeremur, partim verò terreremur, quòd tanti viri talis vita in tantum morbum incidisset, & tales medicorum exectiones, nostras autem cogitationes sensisset beatus Stephanus: dicebat nobis. Ne ex hac re offendamini ô filij. Nihil enim quod Deus facit, ad malum vnquam facit, sed ad bonum finem. Fortasse enim membra merentur supplicii: & melius est ea hic dare pœnas, quam post excessum ex hoc stadio. Cùm nos ergo sic est hortatus, & verbis cōfirmauit ad tolerantiā, ædificauit D ad fortiter ferendas afflictiones. Hæc autem narrauit, ne videatur nobis alienū, quando viderimus aliquos sanctos incidisse in tales calamitates.

XXX. Stephanus cū rat omnes afflictos. Soz. li. 6. Nicep. lib. 11. cap. 36.

Stephani ægritudo.

patientia. Cassiod. lib. 8 cap. 1. Niceph. lib. 11. cap. 36

DE VALENTE QVI EXCIDIT. SECT. XXVIII.

FVit quidam Valens, genere quidem Palæstinus, mente autem Corinthius. Corinthiis enim vitium inflationis tribuit S. Paulus. Qui cùm venisset in solitudinem, ipse quoq; plures annos habitauit nobiscum. Eò autem processit superbiæ vt deceptus sit a dæmonibus. Ex eo enim quod ipse paulatim deciperetur, fecit vt ipse de se magnificè ac præclarè sentiret, tanquam cū eo versarentur angeli. Quodam certè die, vt narrabant, cum operaretur in tenebris, acum dimisit qua consuebat sportam. Quam cùm ipse non inuenisset, dæmon ei fecit lampadem, & inuenit acum. Hoc nomine rursus inflatus magnificam de se induit opinionem, & vsque adeò elatus est, vt etiam contemneret ipsam sacramentorum communionem. Cùm autem Christus Dominus eius esset misertus, sic prouidit vt eius detrimentum citò fieret manifestum vniuersæ fraternitati. Accidit vt quidam venien- E tes hospites afferrent ad fraternitatem bellaria in Ecclesiam. Porrò autē cùm eas accepisset sanctus Macarius presbyter noster, misit ad vnumquemque in cellam circa manipulum: inter quos etiam ad Valentem. Cùm autem accepisset Valens, eum qui attulerat contumelia affecit, & verberauit, & ei dicit. Abi & dic Macario: Non sum te deterior, vt tu ad me mittas benedictiones. Cùm cognouisset ergo sanctus Macarius eum esse seductum, accessit vno die postea ad eum exhortandum, & ei dicit: Valens, illusus es, desine. Postquam autem non audiuit eius admonitiones, recessit. Cùm ergo certò sibi persuasisset dæmon, eum eius deceptioni maximè fidem habuisse, abit, & figuram Seruatoris induit, & noctu accedit in phantasmate, mille angelis lampadas tenentibus, & rotam igneam, in qua visus est figuram exprimere Seruatoris, vnúsq; eum præcedit. & dicit. Christus dilexit tuum institutum tuámque viuendi libertatē & confidentiam, & venit vt te videat. Egredere ergo è cella, & nihil aliud feceris, nisi cum procul eum videris, procumbens eum adora, & ingredere in tuā cellam;

XXXI. Valens. 1. Cor. 4. Elationis vitium.

Bellaria Ecclesiæ donata.

Supr. sect. 17.

Dæmon fallaces seruatoris specie illudit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Egressus ergo cùm vidisset apparatum lampadum, circiter à stadio procul Antichristum adorauit. P
Alio itaque die adeò fuit emotæ mentis, vt ingrederetur ecclesiam, & fraternitate congregata di-
Quotidiè cõmunicabant. ceret. Ego non habeo opus communione, Christum enim vidi hodiè. Tunc patres cum anno vno
vinxerunt, & in ferreos compedes coniecerunt, & curarunt, precibus, eiúsque contemptione, vitá-
que austeriore detrahentes eius persuasionem. nam, vt dicitur, sunt contrariorum contraria medi-
Remedia. camenta. Necesse est autem eorum quoque qui sunt tales vitam in hoc libro inserere, ad securita-
tem eorum qui insidunt. sicut etiam sanctis plantis accessit lignum paradisi, nempè cognitio boni,
& mali: vt si quando contigerit eos in aliqua re se rectè gerere, non se efferant & se iactent de virtu-
te. Nam sæpè quoque virtus efficitur occasio prolapsionis, quando non recto scopo facta fuerit.
Eccl. 7. Scriptum est enim, Vidi iustum pereuntem in sua iustificatione: id quoque est vanitas.

DE ERONE. SECT. XXIX.

XXXII. Eron. FVit quidam Ero nomine, mihi vicinus, Alexandrinus genere, vrbanus adolescẽs, bono ingenio, C
vita mundus. Qui ipse quoque post magnos labores & præclaros sudores, ab arrogantia arre-
Nemonachus seniorem afficiat contumelia. ptus & elatione, præcipitauit: & aduersus patres superbus euasit & insolens: & Macarium quoque
presbyterum affecit contumelia, dicens. Qui tuæ doctrinæ parent, decipiuntur. Non oportet enim
alios magistros attendere præter Christum. Abusus est autem testimonio quoque ad peruersum
Vox similiũ nostrorũ hæreticorum. scopum suæ stultitiæ, dicens: Ne vocaueritis magistrum super terram. Qui ipse quoque mentẽ adeò
habuit obtenebratam vana persuasione suæ opinionis, vt fuerit etiam ferro vinctus cùm nollet cõ-
Matth. 23. uenire ad sacramẽta. Amica autem veritas. Fuit is vitæ instituto admodum subtili & accurato, adeò
Ieiunium portentosum. vt multi dicant, quibus cum eo intercessit consuetudo, quòd sæpè non nisi post tres menses come-
Albinus. debat, contentus communione sacramentorum, & sicubi ei apparuisset olus agreste. Accepi autem
ego quoque eius experientiam cum beato Albino, cum irem in Scetem. Aberat autem Scete à no-
bis quadraginta miliaria. In his quadraginta miliaribus nos bis comedimus, & ter aquam bibimus.
Ille verò cùm nihil gustasset, pedes ingrediens, pronunciauit memoriter 15. Psal. Deinde magnũ Psal. H
Eronis mira memoria. Deindè epistolam ad Hebræos: Deinde Esaiã, & partẽ Ierem. Deinde Luc. Euangelist. Deinde Pro-
uerbia. Eum autem ambulantem non poteramus consequi. Is postremò arreptus à mali dæmonis
operatione, vt qui ageretur ab igne vehementissimo, in sua quidem cella sedere non poterat: profe-
Vera Augustini sententia, nullos esse peiores quam qui à monasterijs defecerunt. ctus autem Alexandriam diuino quodam consilio, clauum clauo extrusit. Sua sponte enim incidit
in promiscuum & indifferentem rerum vsum, inuenta postea salute inuoluntaria. Accessit enim ad
theatra & equestria certamina, & versabatur in cauponis. Is autem cùm gulæ esset deditus & ebrie-
Hic diabolo illusus se noctu in puteũ abiecit Cassian. coll. 2. cap. 5. tati, incidit in cœnum fœminæ cupiditatis: & cùm peccare constituisset, cum quadam Mima con-
gressus, vlcus suum aperuit. Cùm hæc sic fierent, diuino quodam consilio enatus est ei anthrax in
glande: & tempore semestri vsque adeò ægrotauit, vt eius virilia membra computruerint, & sua spõ-
te ceciderint. Cùm postea autem conualuisset, reuersus est ad hoc vt ea sentiret quæ Dei sunt, & ve-
nit in solitudinem, hæc omnia confitens patribus, & cùm non peruenisset ad operationem, paucis
post diebus obdormiit.

DE PTOLEMÆO QVI EXCIDIT SECT. XXX. I

XXXIII. Climax locus in sceti. ALius quidam rursus nomine Ptolemæus, cum narratu difficilem, vel potius quæ narrari non
potest vitam trãsegisset, habitauit enim vltra Scetem in ea quæ dicitur κλίμαξ, id est scalæ. Est
autem locus, pui sic dicitur, in quo nemo potest habitare, propterea quod puteus fratrum distet de-
cem & octo miliaribus. Cùm is ergo multa vasa fictilia portasset, & Decembri & Ianuario mense ro-
rem collegisset, est enim permultum roris in illis partibus, & spongia ex lapidibus expressisset, per-
Ptolemæi Hæresis, quod casu fiant omnia. stitit illic habitans annos quindecim. Qui abalienatus à doctrina & congressione virorum sancto-
rum, & vtilitate, & continua sacramentorum communione, à recta via vsque adeò recessit, vt quod
nonnulli dicunt impij casu omnia fieri, is quoque infelix id fateretur, dæmone erroris deinceps in
eum obtinente imperium. Hic enim inimicus vano huic homini suggessit, vt diceret res nullam ha-
bere essentiam: sed omninò esse omnia ex eo quod mundus ferretur sua sponte. In huius ergo ani-
mam hæc immisit omnium vitæ hostis, dicendo. Cum res ita se habeant, quid frustrà teipsum foris K
Negatur prouidentia dæmone suggerente. domas? Quídnam te adiuuabit Ptolemæe, si non sit renumeratio? Quænam autem tibi sufficeret
merces tot & tantorum laborum, etiamsi esset qui redderet? Quódnam autem est iudicium quod
minantur scripturæ, si nulla sit prouidentia? His Satanicis circumseptus cogitationibus miserrimus
Ptolemæus, dicitur esse emotæ mentis, & hucusque errare in Ægypto, & seipsum dedidisse gulæ,
Qui stat, videat ne cadat & ebrietati, cum nemine conuersans, sed mutus forũ obiẽs, miserabile & lachrymabile spectaculum
Christianorũ oculis, ludibriũ autem iis qui vitã nostrã nesciunt. Hæc autẽ calamitas immedicabilis
miserum inuasit Ptolemæum, ex rationis experte sui persuasione, quòd à seductore dæmone illu-
sus, existimaret se habere cognitionem super omnes Sanctos Patres. Per quam inflatus, suiipsius
hostis, preceps datus est in profundum interitus. cùm nullum vnquam conueniisset ex Sanctis Pa-
tribus qui sapienter gubernauerant, nec eorum fuerit fundatus spiritali doctrina, sed inuẽtus absq;

gubernato-

A gubernatore, in extremum mortis profundum cecidit, & sicut arbor viridibus foliis comata, & fructibus ornata, quæ vno temporis momento omnibus simul est nudata, reddita est arida. Nam vt scriptum est, Quibus non est gubernatio, ij cadunt vt folia. *prouer. 11.*

DE VIRGINE LAPSA. SECT. XXXI.

NOui rursus quandam virginem Hierosolymis quæ saccũ gestauit sexennio, & fuit inclusa: nec aliquid accepit ex iis quæ tendunt ad voluptatem, sed summã continẽtiam exercuit inter fœminas. Postea autem à diuino deserta auxilio propter summã superbiam lapsa est, & aperta fenestra admisit eum qui ei inseruiebat, & cũ eo fuit cõmixta: eo quòd nõ diuino proposito, & ex charitate se exercuerat, sed vt humanæ scenæ seruiret, quod quidẽ est vanæ gloriæ & praui instituti. Nam cùm eius cogitationes occupatæ essent in damnãdis aliis, incitaretur autem furore à dæmone superbiæ, eóque valdè delectaretur: ab ea recessit sanctus angelus custos temperãtiæ. Ideò autem scripsimus, *XXXIIII. Austeritas sine charitate periculosa.*

B ô virorum fidelissime, & vitam eorum qui se rectè & ex virtute gesserunt, & eorum qui post multos labores per ocium & socordiam à summo & perfectissimo vitæ instituto exciderũt, capti à diabolo omne genus laqueis: vt vnusquisque ex suæ vitæ instituto intelligens occulta retia hostis bonorum fugiat eius laqueos. Cùm sint ergo multi, iique magni viri & mulieres, qui ab initio se rectè gesserũt in honesto institũto exercitationis, tandem autem fuerunt euersi radicitus ab omnium hominum aduersario: ex multis facta mentione paucorum, plurimos præteribo silentio: vt qui neque ipsos erigam, neque mihi prosim, dum in iis multum immoror, & eximios Christi athletas negligo, nõ narrans virtutes diuinæ eorum exercitationis. *Dæmonum laqui.*

VITA ABBATIS ELIÆ. SECT. XXXII.

ELias quidem optimus exercitator, fuit virginum amantissimus, curã gerẽs partis imbecillioris. Sunt enim tales animæ, quibus fert finis testimoniũ, quòd id faciant ex virtute. Is cum misertus *XXXV. Elias abbas.*

C esset ordinis fœminarum quæ se exercent, haberet autem facultates in Athlebe ciuitate, ædificauit magnum monasterium: & illic congregauit omnes quæ errabant virgines, consequenter eorum in omnibus curam gerẽs: suppeditans eis omnia quæ ad vsum pertinẽt necessarium, hortos, & earum oracula, & vt semel dicam, omnia quæ postulat vita exercitationis. Eæ autem ex diuersis vitæ institutis & priuata deductæ consuetudine, inter se depugnabant assiduè. Cùm ergo oporteret hunc sanctum & eas audire, & efficere vt pacem inter se seruarent: collegerat enim ad trecentas: & necesse ei fuerat esse earum intercessor biennio, licet ætate iuueni. erat enim circiter triginta aut quadraginta annos natus: is tentatus fuit à voluptate. A monasterio autem recedens ieiunus, errauerat per solitudinem duos dies, hoc rogans, & dicens. Aut occide me, ne ipsas videam afflictus, aut meam auferat affectionem, vt earum curam geram vt postulat ratio. Cùm fuisset ergo vespera, eum somnus oppressit in solitudine. Venientes autem ad eum tres angeli vt ipse mihi narrauit, eum retinentes, ei dicunt: Cur exiisti ex monasterio fœminarum? Rem itaque eis narrauit, dicens. Timui ne & illas læderem & meipsam. Dicunt ei angeli: Si te ergo liberauerimus ab hac affectione, redibis, & earum *Monasterium Virginum.* *Elias rector 300. virginũ tentatur voluptate.*

D curam geres? His assensus est. Ab eo autem iusiurãdum exigunt. narrabat autem iusiurandũ. Iura nobis tale iusiurandum. Per eum qui mei curam gerit, earum curam geram. Hoc eis iurauit. Tunc angeli eum tenuerunt: vnus manus: & alter pedes: tertius autem accepta nouacula, excidit eius testiculos tanquam in ecstasi, non verè sed quadam visione. Visus est ergo in illa ecstasi veluti exciſus fuisse, & curatus. Post hoc interrogant ipsum angeli dicẽtes: Sẽsisti vtilitatem aliquam? Eis dicit ille: Valdè magnam accepi vtilitatem, valdè enim leuatus sum, & persuasum habeo me esse liberatum à labore, & affectione. Tunc angeli ei dicunt. Abi ergo ad tuum monasterium. Reuersus est autem post quinque dies, eum lugente toto monasterio, quandoquidẽ cùm esset propè, eas corrigebat assiduè quãtum in illo erat. Cùm autem postea vixisset alios quadraginta annos, affirmabat patribus, quòd ab eo tempore non ascenderat in cor eius affectio cupiditatis fœminæ. Hæc est gratia sancti viri Eliæ, & hæc exercitatio, & quemadmodum curam gessit monasterij virginum. *Tres angeli.* *Angeli castrant Elyã vt vetus & Paulus Methodium Cõstãtinop. quod se carnis contumeliã sentire quereretur. Cussinian.*

VITA ABBATIS DOROTHEI. SECT. XXXIII.

E

CVi successit Dorotheus vir probatissimus, qui in bona vita, & quę in agẽdo versatur, consenuit. *XXXVI.*

Qui cùm non posset quidem sic curam gerere monasterij vt hic beatus, neque mansisset in illa cella: in ipso monasterio in superiori cœnaculo seipsum inclusit: & fecit fenestram quæ spectabat ad monasterium fœminarum, quam claudebat & aperiebat. Perpetuò ergo assidebat fenestræ, procurans vt inter eas pugnæ cessarent. Sicque in superiori cœnaculo consenuit, neque sursum ascendentibus fœminis, neque illo potente descendere: Non enim stabant scalæ. *Dorotheus inclusus, rector tamen virginum.*

DE AMMA PIAMVN. SECT. XXXIIII.

FVit quædam virgo Piamun, quæ annos vitæ suæ vixit cum matre propria, sola cum sola vespere *XXXVII. Piamun donatur gratia prophetiæ.*

comedens,& linum nens. Hæc digna est gratia prædictionis futurorum inter homines. Accidit ali F
quandò in Ægypto cùm Nilus ascenderet, vt vicus vicum inuaderet. Pugnant enim pro aquarum
diuisione, adeò vt sequantur cædes & sauciationes. Potētior ergo vicus eius vicum inuasit, & venit
virorum multitudo cum lanceis & clauis, vt eius vicum excinderet. Adstitit autem ei angelus reue-
lans eorum inuasionem: & accersitis vici presbyteris, eis dicit: Exite, & ex hoc vico occurrite eis qui
veniunt contra vos, ne vos quoque vnà cum vico pereatis, & rogate eos vt desistant à pugna. Terri-
ti autem presbyteri ei ad pedes procumbunt, eam rogantes & dicentes: Nos non audemus eis ire
obuiam, Scimus enim eorum temulentiam & petulantiam. Sed si facis misericordiam & in totum
vicum & in domum tuam, ipsa eis egredere obuiam. Illa autem cùm non assensa esset, veniens in suā
domunculam, stetit tota nocte orans & genuflectens, Deúmque rogans, dicendo. Domine qui iu-
dicas terram, cui nihil placet quod est iniustum. Cùm hæc ad te venerit oratio, virtus tua eos sistat
Oratio irruentes sistit vt lapis immobiles. immobiles tanquam columnam, vbicunque eos deprehēderit. Ij autem circa horam primam, à tri-
bus miliaribus, in loco fixi tanquam columna, labefactari non poterant. Illis quoque reuelatum est
quòd illius interceſſionibus factum est eis impedimentum. Iique ad vicum mittentes pacem petie- G
runt, dicentes. Agite Deo gratias, & precibus Piamum quæ nos impedierunt.

VITA ABBATIS PACHOMII, ET EORVM QVI cum ipso erant. SECT. XXXV.

XXXVIII. Pachomius abbas ab Angelo constituitur de quo plura Niceph. lib. 9. cap. 14. Sozom. lib. 3. cap. 13. Cassian. lib. 5. inst. & col. 2

TAbennesis est locus qui sic vocatur in Thebaïde, in quo fuit Pachomius Monachus, vir ex iis qui vixerunt in summo & perfecto vitæ instituto: adeò vt is fuerit dignatus & futurorum prædictionibus & angelicis visionibus. Is fuit valdè amans pauperum, & magna charitate in homines. Eo ergo sedente in hac spelunca, visus est ei angelus Domini, qui ei dicit, Pachomi, ea quidem quæ ad te pertinent rectè & ex virtute gessisti: Superuacaneè ergo sedes in hoc loco. Agè ergo, egredere, & congrega omnes iuniores monachos, & habita cum eis, & sequens formā quam dabo tibi, eis leges constitue. Eique dedit tabulam æneam, in qua hæc scripta fuerant. Concede vnicuique vt comedat, & bibat pro viribus comedentium, eis quoque manda opera quæ proportione conueniant H
ac respondeant, & neque ieiunare prohibe nec comedere. Sic quidem fortibus fortia manda opera, imbecilla autem & leuia iis qui se magis exercent, & sunt imbecilliores. Fac autem diuersas cellas in eadem aula, & tres in cella maneant. Ab omnibus autem cibus in vna domo capiatur. Dormiant autem, non recumbentes, sed extructis sibi sedibus paulo supinioribus, & illic suis impositis stragulis dormiant sedentes. Noctu autē gestent lebitones lineos, succincti. Habeat vnusquisq; ex his pellem ouillam albam laboratam. Absque ea neque comedāt, neque dormiant. Ingredientes autem ad Christi communionem, sabbato & dominica zonas soluant: & pellem ouillam deponāt, & cum sola cuculla ingrediantur. Fecit autem eis cucullas molles tanquam pueris: in quibus etiam iussit imponi figuram crucis purpureæ. Iussit autem esse viginti quatuor ordines fratrū, ex numero viginti quatuor literarum. præcepitque vnicuique ordini imponere nomen elementum Græcum, ab A. B. & quæ deinceps sequuntur, vsque ad Ω. vt dum interrogat Archimandrita de aliquo in tanta multitudine, sciscitetur eum qui est ab eo secundus, quomodo se habet ordo A, aut quomodo se habet I
ordo B. Rursus saluta R. sequendo quoddam proprium nomen literarum: & simplicioribus quidem & sinceriorib⁹ impones nomen. I. difficilioribus autem Ω. & sic conuenienter institutis eorum & vitæ & moribus, vnicuique ordini elementum literæ accommodabis, Solis spiritalibus intelligentibus ea quæ significātur. Scriptum autem erat in tabula: Si venerit hospes alterius monasterij quod habet aliam formam, cum eis nec comedat nec bibat, & nec ingrediatur in monasterium, nisi fuerit inuentus in via. Porrò cum qui semel ingreditur, nec potest cum eis ad triennium sustinere certamen, non admittes. Sed cùm opera fecerit difficiliora, sic prodeat in stadium post triennium. Comedentes autem velent capita cucullis: ne frater fratem videat mandentem. Comedenti non licet loqui, nec extra quadram & mensam vsquam aliò oculos conuertere. Constituit autem vt per totum diem facerent duodecim orationes, & in nocturnis vigiliis duodecim, & in matutino duodecim, & hora nona tres. Quando autem videretur comedendum esse multitudini, constituit vt vnusquisque ordo in vnaquaque oratione psalmum prius caneret. Cùm autem magnus Pachomius contra angelum diceret, esse paucas orationes, ei dicit angelus. Has constitui, vt K
parui quoque possint procedere ad perficiēdam regulam, nec eis sit molestum. Qui autem sunt perfecti, non opus habent vt leges eis ferantur. Nam cùm per se sunt in cellis, totam suam vitam attribuunt contemplationi. His autem legem tuli, qui mentem minimè habent intelligentem, vt sicut serui contumaces, metu Domini totum vitæ institutum implentes, securè, & liberè degant. Cùm hæc ordinasset angelus, & impleſſet ministerium, recessit à magno Pachomio. Sunt autem hæc monasteria quæ formam hanc obtinuerūt, habentia virorum circiter septem milia. Est autem primum & magnum monasterium, in quo ipse habitat beatus Pachomius, quod alia peperit monasteria, cōtinens numerum circiter mille quadringentorum virorum.

Conuersatio Eucharistiæ.

Quid significet monachorum habitus. Cassianus lib. 1. de hab. monachi. Niceph. lib. 9. cap. 14.

Huius loci explicationem petes ex. 14. c. 9. hist. Nice.

Hospites monasteriorum.

Orationes.

Regulæ imbecilliorib⁹ quoque esse accōmodatæ.

7000. monachorū Niceph. lib. 9. cap. 14.

Vita

A VITA ABBATIS APHTONII. SECT. XXXVI.

INter quos est etiam seruus Dei qui vocatur Aphtonius, qui est mihi germanus ac sincerus amicus, qui nunc obtinet secundum locum in illo monasterio. Quem vt qui sit potens in Christo firmúsque ac stabilis, nec facilè offendi possit, mittunt ad suos vsus Alexandriã, vt vendat quidem eorum opera, emat autẽ quę sunt eis necessaria. Sunt autem alia quoq; monasteria quæ constant ex ducentis & trecentis animabus. Atq; in Spaniam quidem ingressus sum ciuitatem, in qua monasterium constat ex viris trecentis. Exercent autem omnem artem, & ex iis quæ supersunt, ædificãt etiam mulierum monasteria, & custodias. Manè ergo surgentes ij quibus sua vice hoc munus obtingit, alij quidem sunt occupati in culina: alij verò versantur in mensis parandis, mensæ imponẽtes panes & olera agrestia, oliuas, caseos, & comminuta olera. Atque ingrediuntur quidem qui minus sunt robusti, hora sexta, & comedunt, vt qui sint imbecilliores: Alij nona: Alij serò vespere: Alij post biduum: Alij post triduum: Alij post quatriduum: Alij post quinque dies, adeò vt vnumquodque elementum horam propriam significet. Sic autem erant eorum quoque opera: Alius quidem laborat in agro colendo, Alius in horto, Alius in pistrino, Alius in æris officina, Alius in fabricãdo, Alius in cõsuendis calceis, Alius in pulchrè scribendo, Alius contexebat magnas sportas, Alius canistros & sportulas. Memoriter autem omnes expromunt scripturas. Horum est mulierũ quoque monasterium circiter quadringentarum, quod habet eandem viuendi formam & idem institutum, præter pellem ouilẽ: Et sunt quidem mulieres trans fluuium Nilum, Viri autem ex aduerso earum. Si virgo autem obierit, reliquæ virgines cum eam ad sepulturam concinnauerint, efferunt, & eam ponunt ad ripam fluuij. Traiicientes autem fratres cum palmis & ramis oliuæ & psalmodia, eam transmittunt, & in suis mõnimentis sepeliunt. Præter presbyterum autem, & diaconum nullus transit ad monasterium fœminarum: idque die dominico.

XXXIX. Aphtonius.

Monachorum Pachomij labores: operantem enim monachum dæmone vno pulsari, otiosum verò innumeris dicit Cassian. lib. de sp. acced. cap. 23.

Monachi memoriter tenebãt scripturas.

Sepultura virginum monialium.

DE VIRGINE DE QVA FVERAT DICTVM falsum testimonium. SECT. XXXVII.

C

IN hoc monasterio fœminarum hæc res accidit. Sutor secularis cùm traiecisset per ignorantiam, quærebat opus. Egressa autem vna iunior quàm eius postularet ratio, est enim locus desertus, inuita eum conuenit, deditque ei responsum. Nos habemus nostros sutores. Alia autem quæ eius viderat colloquium, cùm processu temporis inter eas exorta esset contentio, ex diaboli suggestione, præ summa malitia & animi excandescentia, eam calumniata est apud fraternitatem propter id colloquium. Cum quæ concurrerunt paucæ quæ non adeò magna ferebantur malitia. Illa autem dolore confecta, vt quæ talem subiisset calumniam, quæ ne in eius quidem mẽtem venerat, nec rem potuisset tolerare, se clam iecit in fluuium, & sic obiit. Cùm autem id sensisset ea quæ ipsam fuerat calumniata, & vidisset se malitiosè eam fuisse calumniatam, & fraternitati tantum attulisset dolorem, ipsa quoque se clam suffocauit, cùm factum ægrè ferret. Cùm autem venisset presbyter, reliquæ virgines ei rem renunciauerunt. Iussit itaque pro nulla harum fieri oblationem. Eas autem quæ non pacem agebant, vt quæ conscię erant illius quæ fuerat calumniata, & quæ dicta sunt crediderant, D septennium segregauit, eas excommunicans. In hoc monasterio fuit alia virgo quæ propter Christum simulabat stultitiam, & se emotæ esse mẽtis præ se ferẽs, præter hæc virtutem optimè exercuit, se in ea præclarè gerens, seque reddens abiectam, & humilem. Hanc vsque adeo reliquæ sunt aspernatæ, vt nec cum ea quidem vescerentur, id illa excipiente cum lætitia. Discurrẽs itaque in culinam, exhibebat aliis omne genus ministerij, adeò vt nec horam quidem vnam intermitteret, sed tanquam ancilla seruiret. erátque hæc beata, vt dicitur, spongia monasterij, re vera implẽs id quod scriptum est in Euangelio. Qui vult inter vos esse magnus, sit omnium seruus, & omnium minister. Et rursus alibi. Si quis videtur esse inter vos sapiens in hoc sæculo, sit stultus vt fiat sapiens. Atque aliarum quidem virginum erat eiusmodi habitus, vt essent tonsæ, & haberẽt cucullos in capite. Ipsa verò panno caput obuoluta, obibat earum omnium ministerium. Eam nulla ex trecẽtis vidit mandẽtem omnibus annis vitæ suæ. In mensa nunquam sedit, neque vnquam fragmẽtum panis comedit: sed micarum mensas spongia colligens, & ollas lauans, his erat contenta. Neque verò ea vnquã induit calceos, neque aliquem affecit contumelia, non murmurauit, non paruum vel magnum quid E est locuta, etsi cõtumelia afficeretur & pugnis tunderetur, & maledictis appeteretur, & plurimi eam abominarentur.

XL. calumnia clausträlis.

Missa non celebratur pro desperatu Cassian. col. 2. c. 5.

Matth. 23. Marc. 10. 1. Cor. 3.

Virgines tonsæ & cucullatæ.

Tolerantia virginis.

DE SANCTO PITIRVM. SECT. XXXVIII.

DE hac sancta, sancto Pitirum Anachoretæ, qui sedebat in Porphyrite, viro probatissimo in virtute exercitationis, adstitit reuelans angelus, qui ei dixit. Cur tibi places & te magnificè circũspicis ob ea quæ à te rectè & ex virtute gerũtur, vt qui sis pius & religiosus, & sedeas in hoc loco? Vis videre mulierẽ te magis piam ac religiosam? Abi in monasteriũ fœminarũ Tabennesiotarum, & inuenies illic vnã quæ habet diadema in capite: ea est te melior, quæ cũ tanta turba decertãs, & omnibus indiscriminatim seruiens, cor nunquam abduxit à Deo, etsi ab omnibus superbè contemnatur.

XLII.

Universidad de Deusto Biblioteca

Tu autem etiamsi hic sedeas, per vrbes tamen vagaris cogitatione, qui orbem habitabilem nunquã E calcasti pedibus. Surgens autem magnus Pitirum, venit vsque ad monasterium Tabennesiotarum: & rogat magistros vt liceat ei transire vsque ad monasterium fœminarum. Vt qui esset ergo inter patres magnæ existimationis, & cõsenuisset in exercitatione, bono ac fidenti animo transmisso fluuio eum intrò duxerunt. Cùm autem orassent, petiit magnus Pitirum vt virgines omnes coràm ex facie videret. Cùm omnes ergo in medium accessissent, illa non apparuit. Tandem dicit eis sanctus Pitirum: Cunctas ad me adducite. Cùm autem dicerent, Adsumus omnes, dicit ei, Deest vna quam ostendit mihi angelus: eæ verò dicunt. Vnam habemus Salem, quæ est in culina: Sic enim vocant illic eas quæ non sunt sanæ mentis. Dicit ei magnus. Illam quoque adducite, sinite vt eam videã. Iuerunt itaque ad eam vocandam. Illa verò nequaquam obediit, vt quæ rem sentiret. Nam fortè ipsi quoque fuerat reuelatum. Eam ergo vi trahunt, ipsi dicentes: Sanctus Pitirum vult te videre (erat enim is magni nominis). Ea ergo adducta, vidit magnus eius faciem, & pannum in capite & fronte eius, & cadens ad pedes eius, dicit ei: Benedic anima. Cadens autem ad pedes eius ipsa quoque dicebat: Tu mihi benedic Domine mi. Cùm hoc autem cunctæ vidissent, obstupuerunt, & ei dixerũt. C Ne tibi fiat probrum ac vituperium: est enim sale, eis dicit sanctus Pitirum: Vos estis sale. Hęc enim & me, & vobis est melior: est Amma (sic enim vocant matres spiritales) & quæso vt ea dignus inueniar in hora iudicij. Eæ autem cùm audiissent, cecíderunt ad pedes eius flentes, & confitentes omnes quòd beatam diuersis modis afficerent contumelia: alia quidem, dicens: Ego hanc semper subsannabam. alia, Ego eius humilem habitum irridebam. & alia, Ego eam tacentem afficiebam contumelia. & rursus alia, Ego quadræ eluuiem sæpe in eam effudi. alia, Ego ei plagas infixi. alia rursus, Ego ea sum quæ ei pugnos incussi. alia rursus, Ego sinapio eius nares aspersi. & vt semel dicam significabant omnes se eam variis affecisse contumeliis. Cùm harum ergo cõfessionem accepisset sanctus Pitirum, & pro eis simul cum ipsa orasset, & diu esset consolatus venerandam Christi seruã, sic exiit. Paucis autem post diebus cùm ab omnibus valdè honoraretur, & ab omnibus obseruaretur, non ferens beata gloriam & honorem quo afficiebatur ab omni fraternitate, & excusationes onus esse arbitrãs, clam exiit ex monasterio: & quónam iuerit, aut quem locum subierit, aut vbi obierit, nemo cognouit in hodiernum diem. H

S. Pitirum adit virginũ monasterium.

Amma virgo à sororibus pro insana habita omnibus erat sanctior.

Non de facie iudicandum.

XLIII. DE ABBATE IOANNE VRBIS LYCO. Sect. xxxix.

Ioannes lycus floruit an. Do. 374. fabrilia primo tractauit.

FVit quidam Ioannes in vrbe Lyco, qui à puero quidem didicit artem fabrilem, cui fuit frater tinctor. Postea autem cùm esset circiter vigintiquinque annos natus: & cùm quinque annos versatus esset in monasterio, secessit solus in montem Lyco, & in cacumine montis factis sibi tribus tholis, ingressus, seipsum inædificauit. Atque erat quidẽ vnus tholus ad vsus carnis: vnus autem vbi operabatur: alius verò vbi orabat. Is cùm cõplesset triginta annos, inclusus, & ab eo qui ei ministrabat, per fenestram accipiens quæ erant ad vsum necessaria, dignus est habitus gratia futurorum prædictionis. quem donum habere prophetiæ planum factum est ex operibus. Etenim cuncta quæ à Deo in mundum veniebant, in primis pio imperatori Theodosio prius significauit: & quæ rursus euentura erant prius annunciauit, nempè & tyrannorum in eum insurrectionem, & rursus velocem eorum interitum, & quæ in eum irruebant gentium deletionem. adeò vt cùm quidam dux exercitus, ad eum venisset scisitatum, an Æthiopes qui sunt in Syene esset superaturus, quæ quidem est principium Thebaïdis: ij autem tunc irruperant, & eorum finitimam regionem vastauerant: ei autem dixit Ioannes, Si ascenderis, eos comprehendes, vinces, & subiunges, & clarus eris apud imperatores, id etiam factum est: & quæ acciderunt, cõfirmarunt eius prædictionem. Dicebat autem Christianissimum imperatorem esse morte sua moriturum. Habuit autem hic vir admirabilem quoque, & quæ modum superabat, prophetiam, vt audiuimus ex patribus qui ad eum ventitabant, quorum uita fuit probata apud omnes qui illic erant. Quod autem de eo nihil narrarint ad gratiam, sed minus quàm mereretur, hinc faciè sciri potest. Nam cùm ad eum venisset quidã tribunus, & supplex peteret vt permitteret vxorem suam ad eum venire, quæ multa passa fuerat, & volebat eum videre, ventura Syenem, vt pro ipsa prius oraret, & eam data benedictione dimitteret. Is autẽ qui iam quadraginta annis non viderat mulierẽ in spelũca, cùm esset nonagenarius, & nec ipse vnquam esset egressus, nec sibi permitteret videre mulierem, recusabat videre eius vxorem. Sed nec vir vllus ad eum vnquã est ingressus, Solum enim benedicebat per fenestrã, & salutabat eos qui accedebant, cum vnoquoque differens de eo quod volebat. Cùm ergo instaret tribunus, rogans an iuberet suã K venire coniugẽ, degebat enim in solitudine quinto ab vrbe lapide, is autem non annuisset, dicens id non posse fieri, tristé dimisit hominẽ. Vxor autẽ nõ cessabat die & nocte marito exhibere molestiã, & iureiurando affirmare se nusquã abituram nisi videret prophetã. Postquã autẽ beato Ioanne à marito renunciatũ est iusiurandũ vxoris, eius fide intellecta, dicit ad ipsum. Hac nocte ab ea videbor in somnis: nec amplius pergat in carne videre meã faciẽ. Vxori autẽ renunciauit maritus ea quæ pater dixerat. Videbat autem mulier in somnis prophetam ad ipsam veniẽtem. Cui dicit, Quid tibi mecũ rei est mulier? Quid meã cupiisti videre faciẽ? Num sum ego propheta, aut iusti locũ obtineo? Homo sũ peccator, & similiter atq; vos patibilis: oraui tamẽ pro te & domo mariti tui, vt fiat vobis secũdũ fidẽ vestrã: Ite ergo in pace. Et cùm hæc dixisset, recessit. Cùm autẽ excitata fuisset mulier, renunciauit marito verba prophetæ: & narrauit figuram & habitum, & per maritum ei misit agendas gratias.

Ioannes donatur gratia prophetiæ. Cassiodor. li. 8. ca. 1. Niceph. lib. 11. c. 34. Cassian. id eius tribuit obedientiæ l. 4. Inst. cap. 23. Theodos. Imp. euentum belli prædicit. Postea sect. 42

Mulierem videre recusauit Ioann.

Videtur Ioãnes in somnis ab vxore tribuni.

Cùm

A Cùm eum autem vidisset beatus Ioannes, occupans ei dixit, Ecce impleui quod postulaueras: Eam enim videns, monui ne me videret amplius, Sed ite in pace. Alterius autem præpositi vxor absente marito ferebat vterum. Cùm autem peperisset, eo ipso die quo eius maritus conuenit patrem Ioannem, animi deliquio venit in periculum. Ei autem sanctus annunciauit, dicēs, Si vidisses donū Dei, & quòd tibi natus sit hodie filius, Deum glorificasses, sed mater eius propemodum venit in periculum, cùm veneris igitur, inuenies infantem septem dies natum, Ei impone nomen Ioannes: eumque eum rectè educaueris, & ad annum septimum venerit, mitte eum ad monachos qui sunt in solitudine. Et hæc quidem ostendebat miracula iis qui veniebant ab exteris. Suis autem ciuibus propter suum vsum assiduè ad ipsum venientibus, & præsciebat & prædicebat futura: & quæ ab vnoquoque occultè facta fuerant, & de Nilo, & de futura anni fertilitate eis significabat. Similiter autē Dei quoque minas ad eos venientes prius annunciabat, & eius auctores arguebat. Atque ipse quidem beatus Ioannes non peragebat apertè curationes. Dans autem oleum curauit multos ex iis qui laborabant. Senatorij enim cuiusdam viri vxor, quæ oculos amiserat, & habebat pupillas obducta albugine rogauit maritum suum vt ad ipsum deduceretur. Cùm is autem diceret eum nunquā conuenisse mulierem, ea autem rogaret vt ipsi solum significaretur, & pro ipsa id efficeret, ille sic fecit, & misit oleum. Cùm tres autem dies solum inunxisset oculos, respexit, & Deo apertè egit gratias. Et quid opus est dicere de aliis eius operibus quæ ipsis oculis accepimus? Eramus enim septem fratres in solitudine Netriæ, ego & beatus Euagrius, & Albinius, & Ammonius. Quærebamus autē scire accuratè quænam esset huius viri virtus. Dixit autem magnus Euagrius, lubenter scirem ab aliquo qui norit examinare & mentem & orationem, cuiusnam modi sit vir. Si enim ego eum non potuero videre, eius autem vitæ institutum accuratè audire potuero alio narrante, discam, vt eum conueniam. Quod si non didicero, non ibo vsque ad montem. Cùm hoc autem adiissem, & nemini quidquam dixissem, quieui vnum diem, alio autem occlusi cellam: & cùm me & ipsam Deo commendassem, profectus sum vsque ad Thebaidē. Cùm eò autem decem & octo dierum spacio peruenissem, partim quidem pedibus, partim verò nauigando in flumine. erat autem tempus ascensus, in quo multi ægrotabāt, quod mihi quoq; accidit. Cùm venissem autē, inueni clausum eius vestibulū. C Fratres enim posterius ædificarunt maximum vestibulum, quod capiebat viros circiter centum. Quod claue claudentes, aperiebāt sabbato & dominica. Cùm ergo didicissem causam propter quā erat clausum, silentium egi vsque ad sabbatum. Et cùm venissem hora secunda, in congressione eum inueni assidentem in fenestra, per quā videbatur cōsolari eos qui accedebant. Cùm me autem salutasset, dixit per interpretem, Cuiusnam es, & cur veniſti? cōiicio enim te esse ex conuentu Euagrij. Dixi autē me esse hospitem ex Galatia, & confessus sum me esse ex sodalitate Euagrij. Interim autem dum loqueremur, ingressus est Præses regionis, Alypius nomine. Ad quem accurrēs, desiit mecū colloqui. Cùm ergo parùm secessissem, dedi eis locum eminùs. Cùm essent autē collocuti diutius, tristitia sum affectus, & murmurauì aduersus venerabilem senem, quòd me quidem contempsisset, illū autē honorasset; & ob id animo conturbatus, in animo habebā eo contempto recedere. Vocato autē interprete Theodoro nomine, dicit ei, Vade, dic illi fratri vt æquo animo ferat. Iam dimitto præsidem, & eum alloquar. Visum est ergo mihi toleranter ferre, vt qui animaduertissem eum esse spiritalem. Cùm exiisset autē præses, me accersito dicit mihi. Cur cōtra me fuisti indignatus? Quid inueniſti D quod te iure offenderet, quòd illa animo reputasti quæ neq; mihi adsunt, neque te decent? An nescis scriptū esse. Non opus habent sani medico, sed malè habentes: Te, quando volo, inuenio, & tu me, & si te non fuero consolatus, alij te consolantur fratres & alij patres. Hic autem qui per mūdana negocia erat deditus diabolo, & cùm breui tēporis spacio respirasset, vt seruus qui aufugit à Domino, accessit vt aliquam caperet vtilitatem. Absurdū ergo fuisset vt eo relicto tecū versarer, cùm tu assiduè vaces saluti. Cùm eum ergo rogassem vt pro me oraret, exploratum habui eum esse virū spiritalem. Tunc vrbanè mecum iocans, cùm sinistram maxillam mihi sensim pulsasset, dicit. Multæ te manēt afflictiones: & grauia bella passus es vt exires è solitudine, timoréque affectus es, & distulisti: pios autē prætextus & rationi cōsentaneos afferens dæmō te suscitat. Tibi enim suggessit & patris tui desideriū, & fratris tui & sororis tuæ in vita monastica institutionem. Ecce ergo bonum tibi affero nunciū: Ambo salui sunt, mundo enim renūciarunt, & pater tuus est adhuc victurus septem annos. Esto ergo forti & cōstanti animo in solitudine, nec eorū causa velis abire in patriā. Scriptū est enim, " E Nemo qui manū admouit aratro & est cōuersus, est aptus regno cœlorū. Ex his ergo verbis adiutus " & satis roboratus, Deo egi gratias, cum intellexi eos qui me agebāt prætextus esse peractos. Deinde rursus mihi dicit vrbanè mecum iocans, Vis fieri episcopus? Dixi autē, Nequaquā. Sum enim. Is autē mihi dicit, Vbi? Dixi ego, In coquinis, in penu, in mēsis, in doliis: Ea diligenter inspicio, etsi vinum acuerit, id segrego, bonum autem bibo. Similiter ollā quoque diligenter inspicio, etsi sal defuerit vel condimenti aliud, eam condio, & sic eam comedo. Hic est meus episcopatus, mea, inquā, inspectio, me enim ad eum delegit gula. Is verò dixit subridēs, Mitte ridicula: Futurum est vt eligaris episcopus, & multū labores, & affligaris. Si ergo fugis afflictiones, ne exeas è solitudine. In solitudine enim nemo te potest ordinare episcopum. Ego autē eius verborum sum oblitus. Tribus enim post annis & splene & stomacho laboraui. Illinc autē à fratribus missus sum Alexandriā, timens ne fierē hydropicus. Ab Alexandria autem consuluerunt medici vt aëris gratia irem in Palæstinam. habet enim,

prædicit præpositi absentis vxoris periculum.

Designatur monachus infans nondum natus.

Oleo Ioannis curabat.

Ne in sapientem murmuret quis, quasi contemptus.

" Matth. 9. " Mar. 10. Luc. 5.

Quibuscum maximè colloquendum.

" Luc. 9.

Culinarius episcopus.

Palæstina aëris est optimi.

Universidad de Deusto Biblioteca

quod ad meam attinet temperaturam, subtilem aërem: A Palæstina autem veni in Bithyniam, & in F
ea nescio quomodo an humano studio, an potentiori voluntate, Deus scit, dignus habitus sum or-
dinatione, quæ meas vires superat, in eum casum incidens quem Ioannes prædixerat: Et vndecim
mensibus latens in cella tenebrosa, recordatus sum illius beati qui mihi prædixit ea quæ passus sum.
Porrò autē hoc quoq; mihi narrabat, tanquā profuturus ad hoc vt per narrationē me deduceret ad
patienter ferendā solitudinem, Quadraginta annos versor in hac cella. Non vidi faciē fœminæ non
vllum nūmum, non vidi aliquem mandentem, non comedentē nec bibētem me vidit aliquis. Cùm
ergo ab eo recessissem, veni in solitudinē in loco cōsueto, hæc omnia narrās beatis patribus, qui post
duos mēses venerūt & sunt cum eo collocuti, iúq; hæc nobis narrarūt. Cum ad eum venissemus, læ-
to vultu nos excepit & salutauit, se hilarem vnicuiq; ostēdens. Rogabamus autē eum vt statim pro
nobis perageret orationē. est enim hic mos patribus qui sunt in Ægypto. Is autem nos interrogauit
num inter nos esset clericus aliquis. Postquā autē omnes non esse diximus, nos omnes circūspiciēs,
agnouit eum qui erat occultus. erat autem vnus ex nobis qui dignus fuerat habitus diaconatu, cum
Diaconi manum osculatur Ioannes. esset vnus frater eius rei cōscius, cui etiā præcepit vt nemini diceret. Qui causa humilitatis & in ta- C
lium patrū cōparatione, vix se dignum censebat Christiani appellatione, tantū abest vt alicuius di-
gnitatis. Manu ergo cū ostendens, dicebat omnibus. Hic est diaconus. Cùm is autē assiduè negaret,
& latēre conaretur, è fenestra eius manū apprehēsum osculatus est, & admonens cū hortatus est di-
cens. Ne irritā facias gratiam Dei fili, ne mentiaris donum Dei inficians. Mendaciū enim alienum
Mendacium christiano fugiendum Ioan. 8. est à Christianis, & siue sit in re magna, siue in parua, non est tamen laudabile, cùm dicat Seruator,
» Mendaciū est à malo. Is verò conuictus tacuit, accipiens paternā eius reprehensionem. Cùm preces
» autem cōpleuissemus, vnus frater ex nobis, quem iam tertiana febris vehemens tenebat, rogabat vt
curaretur. Cùm autē dixisset frater, ei conferre afflictionem propter exiguā quæ ei inest fidem, tra-
Oleo curatur febricitans. dens tamen oleū iussit eum coniungi. Cùm is autē se vnxisset, quidquid intus habebat per os emisit,
& à febre omninò liberatus, propriis pedibus recessit ad hospitiū. Licebat autem videre hominē no-
nagenariū toto corpore ita afflictum, vt præ exercitatione ne barba quidem nata esset in facie. Nihil
enim aliud comedebat quam fructus, idq; post solis occasum in summa senectute, cùm se prius mul-
tum exercuisset, & neq; panem sumpsisset, neq; aliquid ex iis quæ igni admota veniūt in vsum. Cùm H
ipse autem nos iussisset sedere, Deo egimus gratias quòd eius frueremur cōgressione. Is autem cùm
tanquā germanos suos filios longo tempore accepisset, ridenti vultu hæc nobis est locutus. Vndenā
ò fili, & ex quánam regione ad hominem abiectum & humilē accessistis? Postquam autem diximus
patriā, & adiecimus. Pro vtilitate animarū nostrarū ad vos venimus ab Hierusalē, vt quod auditione
Aures minus fideles oculis. acceperamus, id cerneremus oculis. Sūt enim aures minus fideles oculis, & auditionē quidem sæpè
cōsequitur obliuio: rei autem visæ non deletur memoria: sed menti quodāmodo imprimitur histo-
ria. Ad nos ergo dixit beatus Ioānes, Et quid mirandū visuri ò filij charissimi, tantū itineris & laboris
tolerantes huc venistis, homines abiectos & humiles videre cupientes, qui nihil habent spectatu dig-
nū nec admiratu? Vbi quæ autem sunt admirandi & laude digni Dei prophetæ & apostoli, qui le-
gūtur in Ecclesiis, quos oportet imitari. Valde autem miror, inquit, vestrū studium, quemadmodū
tot contēptis periculis, ad nos venistis propter vtilitatē, cùm nos præ socordia ne ex ipsa quidē spe-
lunca velimus progredi. Sed agē nunc, inquit, etiāsi res vestra sit laude digna, ne tanquam re aliqua
præclarè gesta, vobis sufficere putetis. Sed imitemini virtutes quas patres vestri persequūtur. Quòd I
Exhortationes Ioannis. si etiā omnes possederitis, quod quidem est rarum, ne sic quidē vobis ipsis credideritis. Quidam e-
nim qui sic considerūt, & ad ipsum virtutū fastigium peruenerunt, tādem ex alto ceciderunt. Sed vi-
dete num preces vestræ se rectè habeant: num conturbata sit cordis vestri puritas: num mens vestra
inter orādum sit occupata aliis negotiis, num aliqua alia mentem subiens cogitatio, auertat ad ali-
quid aliud: num aliqua cogitatorum memoria animo exhibeat molestiam. Videte num mundo ve-
rè renunciastis: num ingressi estis tanquā nostram speculantes libertatem: num ad vanam gloriam
vestras virtutes venamini, vt ad ostentationem videamini hominibus nostra opera imitantes. Vide-
te ne vobis faceſſat negociū animi perturbatio, ne honor & gloria & laus humana: ne rerum sacrarū
curæ simulatio, aut amor proprius. Ne putetis vos esse iustos: neq; de iustitia gloriemini, ne propter
virtutes efferamini. Ne orantibus cognationis memoria animo insideat. Ne memoria cōmiseratio-
nis, aut alicuius alterius rei, neq; ipsius vniuersi mundi vobis succurrat. Sin minus: res efficitur vani-
tas, quando quis Dominū alloquens, deorsum impellitur ab iis quæ ex aduerso trahunt cogitatio- K
nibus. Hæc autem mentis prolapsio vnicuiq; accidit qui hunc mūdum non omninò abnegauit, sed
vel naturæ vt ei placeat. Permulta enim quæ aggreditur, eius mētem diuidūt curæ corporeæ & ter-
restres: & dum deinceps disputat cum animi perturbationibus, non potest Deum videre. Sed nemo
ipsam cognitionem debet accuratè & exactè contemplari. ne si forte fuerit indignus tali possessione
Deum maximè vocādum. Psalm. 45. & eius aliquā partem fuerit consecutus, existimet se totum comprehendisse, & omnino labatur in
interitum. Sed oportet semper moderatè & piè ad Deum accedere, quantū potest vnusquisq; mēte
progredi, & quantum possunt homines consequi. Oportet ergo mentem eorum qui Deum quærūt,
» ociū agere ab aliis omnibus. Vacate enim & cognoscite, inquit, quòd ego sum Deus. Qui ergo Dei
» cognitionem ex parte est consecutus, vniuersam enim nemo potest accipere, cōsequitur quoq; alio-
rū omnium cognitionem: & videt mysteria Dei illa ei ostendentis, & præuidet futura: & cōtempla-

tur

A tur reuelationes, quales sancti: & efficit virtutes: & obtinet à Deo omnem petitionem. Alia quoque multa dixit de exercitatione. & quòd oportet expectare mortem tanquã vitam bonæ translationis & non imbecillitatem intueri corporeã: & nec vel quibuslibet obuiis implere ventrem. Nam qui, inquit, fuerit satiatus, eadem capit cõsilia quæ ij qui viuunt in deliciis: sed tẽtare oportet per exercitationẽ etiam appetitionum parare impatibilitatẽ. Nec quærat aliquis ea quæ sunt parata, & animi relaxationem: sed nunc sit imbecillus afflictúsq; & oppressus, vt regni Dei latitudinis possideat hæreditatẽ. Oportet enim nos per multas afflictiones intrare in regnum Dei. Est enim, inquit, angusta porta, & arcta via quæ ducit ad vitã: & pauci sunt qui eam inueniãt. &, Lata est via quæ ducit ad perditionem: & multi sunt qui ingrediuntur per eam. Et oportet, inquit, nos hic cõtemnere, cùm paulo » post eamus ad vitam æternã: nec oportet aliquẽ efferri ob ea quæ rectè à se gesta sunt, sed semper es- » se humilem, & longiores persequi solitudines, quãdo senserit se efferri. Habitatio enim propinqua » vicis, eos etiã qui erãt perfecti sæpè offendit. Quod etiam psallit Dauid cui tale quid acciderat. Ecce » elõgaui fugiens, & habitaui in solitudine. Expectabã eum qui saluũ me facit à pusillanimitate & tẽ- »
B pestate. Hoc autem accidit multis quoque ex nostris fratribus, & propter arrogantiam exciderunt » à scopo.

Act. 14. Matth. 7. Psalm. 54.

NARRATIO ABBATIS IOANNIS DE EO QVI lapsus est: SECT. XL.

ERat enim, inquit, quidam monachus, qui in propinqua solitudine degebat in spelunca, & om- XLIIII.
nem ostenderat exercitationẽ, & propriis manibus panem sibi quærebat. Postquã autem permansit in orationibus, & profecit virtutibus, in seipso deinceps habuit fiduciã, fretus pulchro suæ vitæ instituto. Qui autem tentat, eum quoq;, sicut Iob, expetiit ad tentandum: & ei vespere præbet phantasiã formosæ mulieris errantis per solitudinem. Quæ cùm ostiũ inuenisset apertum, ingressa est speluncam, & procumbens ad viri genua, petiit vt sibi illic liceret quiescere, vtpotè quòd nox eã apprehendisset. Ille autem cùm eius esset misertus, quod quidem non debuit, eam admisit in spelũcam: & de errore illã est percontatus. Illa verò & narrauit: & blanda ac fallacia verba insperfit: & ser-
C monem diu cum eo protraxit. Eum autem sensim nescio quomodo pelliciebat ad amorem, pluráq; deinceps verba inter se cõferunt, ridéntq; ac subridẽt, eúmq; ipsa multo sermone seduxit, & deinde contrectatione manus & genæ & ceruicis: & tandem exercitatorem redegit in seruitutẽ. Cùm autẽ ille internis versaretur cogitationibus, deinde vt qui iam rem haberet in manibus, reputans opportunitatem & voluptatis explendæ securitatem, cogitationi assentitur, & tentat cum ea habere consuetudinem, vt qui iam euasisset insipiens, & equus in fœminas insaniens. Illa verò cum repentè magna voce exclamasset, euasit euanescens ex eius manibus non secus ac vmbra aliqua. Risus autẽ in aëre auditur multorum dæmonũm qui ipsum increpabant, & in fraudem induxerant, & magna voce ad ipsum clamabant. qui se exaltat, humiliabitur. Tu autem vsq; ad cœlos quidem es exaltatus, humiliatus verò es vsq; ad abyssos. Exinde surgit manè nocturnũ luctum attrahens: & cum totũ diem transegisset in lamentatione sua desperata salute, quod non debuit, in mundum reuersus est. Hoc est enim maligni studium, vt quando quempiam irriserit, eum redigat ad insipientiam, vt non possit deinceps surgere. Vnde ô filij, non est nobis conducibilis propinqua vicis habitatio: neq; mu-
D lierum collocutio, vt ex quibus oriatur memoria quæ non potest deleri, quam ex visu attrahimus & collocutione. Sed neq; debemus animum despondere, & nos ipsos detrudere ad desperationem. Iam enim ij quoque qui non spem abiecerunt, non fuerunt priuati Dei misericordis clemẽtia.

Ne quis proprijs virtutibus glorietur, contra huiusmodi cenodoxiam Pl. cassianus lib. 2. institut.

Dæmon specie mulieris illudit monacho.

Luc. 14.

Ne quis deo speret, sed emendet.

Caueat monachus mulierum collocutione: nam videre malũ, audire perue, tangere pessimum: visus allicit, auditus inflãmat, tactus polluit

DE FRATRE QVI DVCTVS FVIT POENITENTIA, eiusdem Abbatis Ioannis narratio. SECT. XLI.

ERat enim, inquit, alius adolescẽs in ciuitate, qui multa mala fecerat, & grauiter peccauerat. Qui XLV.
Dei nutu, propter multa peccata cõpunctus, veniens ad sepulchra, priorem suam vitam defleuit, pronus cadens in faciem, & non audens vocem emittere, nec Deum nominare, neq; supplicare, ipsa quoq; vita seipsum indignum existimans. Et cùm ante mortem se inclusisset in sepulchris mortuorum, & suam vitam diceret, gemabat ex profundo cordis. Cum iam autem ab eo tempore præteriissent hebdomada, noctu ei adsistunt dæmones, qui eius vitæ prius damnum attulerant, clamãtes & dicentes. Vbi est ille scelestus & profanus, qui libidinibus & lasciuiis exatiatus, nunc nobis intẽ-
E pestiuus, temperans & honestus repentè apparuit: & quando non potest amplius, tunc vult esse Christianus & probis compositisque moribus? Ecce quidnam tibi boni amplius futurum expectas, cùm sis nostris malis impletus? Non hinc citò exurges? Non venies ad ea quæ sunt nobiscum consueta? Te manent scorta & caupones. Nõ venies, & frueris cupidinibus, cùm sit cuncta alia tibi spes extincta? Velox ad te omninò veniet iudicium, qui sic teipsum perimis: & cur miser festinas ad supplicium? Cur autem contendis tibi pœnas citius infligere? Multáque alia dicentes, Noster es, in nostrum ordinem es relatus, exercuisti omnem iniquitatem, Tu es nobis omnibus obnoxius, & audes fugere? Non assentieris? non respondebis? Non simul egredieris? Postquam autem ille constans in fletibus, ne aures quidem eis præbebat, & nec verbum respondebat eum diu vrgentibus dæmonibus: postquam, inquam, nihil effecerunt, eadem sæpè illi dicentes, acceperunt eum mali & turpes dæmones, & totum eius corpus malè mulctarunt, eum grauiter flagris cædentes: & cùm eum grauiter

Dæmones insultant pœnitenti.

Universidad de Deusto Biblioteca

ter torsissent abierunt eo relicto semimortuo. Ille autem nihilo secius immobilis iacebat vbi eum F
reliquerunt, rursus, gemens postquam animum collegerat. Cùm autem eius necessarij eum inuesti-
gassent & inuenissent, & causam eius quod ipsius corpori acciderat didicissent, rogabãt eum vt do-
mum rediret. Is autem cùm uim ei sæpè attulissent restitit. Rursus autem sequenti nocte eum iisdem
de causis peius quam prius affecerunt dæmones: & ne sic quidẽ eius consanguinei ei persuadent vt
emigret, dicens satius esse mori quam viuere in talibus vitæ maculis. Tertia nox propemodum fecit
vt excederet ab hominibus, cùm crudelibus tormentis in eum inuasissent dæmones, & eum vexas-
sent vsque ad extremum spiritum. Postquam autem uiderunt eum non concessisse, recesserunt ho-
mine relicto exanimi. Recedentes itaq; exclamarunt, dicentes, Vicisti, vicisti, vicisti. Neq; ei amplius
aliquid mali occurrit: sed in purissimo sepulchro purè habitauit dum vixit, puram exercens virtutẽ.
Is Deo quoq; fuit preciosus, & virtutibus, & miraculorum effectionibus, adeò vt & multos in admi-
rationem induxerit, & ad zelum adduxerit & æmulationem honestorum institutorum. Hinc factũ
est vt multi quoq; ex ijs qui de se valde desperauerant, bonas actiones aggressi sint, & se rectè gesse-
rint, eisque factum est id quod dicit scriptura: Omnis qui seipsum humiliat, exaltabitur. Præcipuè G
ergo ô filij, exerceamus humilitatem, quæ est fundamentum primum omnium virtutum. Nobis au-
tem multum quoque confert solitudo longior & remotior.

Resistite diabolo & fugiet à vobis.

Luc. 14.

Humilitas fundamentũ virtutum miraculis præpõderat Cassiani col. 15. cap. 7.

ALIA NARRATIO ABBATIS IOANNIS, DE EO QVI lapsus, ductus est pœnitentia. SECT. XLII.

LXVI.

FVit enim alius quoque monachus qui vlteriorem occuparat solitudinẽ, & multis annis se rectè
& ex virtute gesserat. Qui cum esset deinceps senio cõfectus, tentabatur à dæmonum insidiis. Si-
lentium enim valdè amplectebatur exercitator: & in orationibus & hymnis, & multis contem-
plationibus diem transigebat: & visiones quasdam videbat, partim quidem vigilans, partim verò etiã
in somnis, & somni propemodum expers tenebatur à vita incorporea: non terram plantans: neque
victus vllam curam gerens: neque in plantis quærens quod egenti præberet corpori. Sed neq; auiũ
aucupium, neq; vllum animal persequebatur: sed fiducia plenus, ex quo ex regione habitabili illuc H
migrarat, nullam habebat rationem vt ei permaneret corpus nutritum, sed omnium oblitus, se per-
fecto sustinebat in Deum desiderio, expectans vocationem, & ex hoc mundo migrationem: & vt
plurimum quidem alebatur delectatione eorum quæ non cernũtur & sperantur, & neque diuturni-
tate ei corpus liquebatur: neque mœrebat tristisque erat anima: sed in quodam honesto ac venerã-
do statu bonum habeat habitum. Verùm enimuerò Deus eum honorans, post prolixum temporis
interuallum, dabat ei super mensam panem duorum vel trium dierum, vt & videretur, & esset, & eo
vteretur. & ingrediens in speluncam, quando sentiebat corpus indigere, inueniebat nutrimentum,
& cùm adorasset & cibum sumpsisset, hymnis rursus fruebatur, perseuerans in precibus & contem-
platione, indies germinans, & se tradẽs præsenti virtuti & futuræ spei, semper magis magisque pro-
grediens: & ferè iam de meliori sua sorte confidebat, tanquam iam eam haberet in manibus, quod
etiam fuit ei causa lapsus, cum propemodum exciderit per eam quæ ipsum postea inuasit tentatio-
nem. Quid enim non dicimus eius cum qui propè fuit casum? Postquam enim ad hãc processit co-
gitationem, paulatim imprudens eo deuenit vt existimaret se esse pluris quam alios, & iam maius I
quid possidere quam alij homines, & cùm talis esset, iam deinceps in seipso habuit fiduciam. Ei ergo
gignitur haud ita diu pòst primum parua quædam animi remissio, vt ne videretur quidem esse re-
missio. Deinde oritur maior negligentia, quæ deinde eousque progressa est vt sentiretur. Nam & ex
somno tardius surgebat ad hymnos: & erant preces paulo ociosiores, nec hymnus adeò prolixus: &
dicit ei anima se velle requiescere: & mens ei annuit: & fluctuabant & vagabantur ei cogitationes:
& iam occultè aliquid absurdi meditabatur: sed prior assuefactio adhuc exercitatorem quodam-
modo abducebat, veluti quidam motus ex priori illa incitatione: & eum interim conseruabat. Et
aliquando post solitas preces ingressus vespere, inuenit panem super mensam, qui eis suppeditaba-
tur diuinitus: & se refecit, quo tempore nec illas execrabiles abiecit cogitationes, neque reputauit
animam lædi à contemptione: neque conuersus est ad quærẽdam mali curationem: sed parum du-
xit parum abesse quominus excideret ab iis quæ decet facere. Amor itaq; cupiditatis eum raptum
cogitatione in regionem abduxit habitabilem. Cùm se tamen interim cohibuisset in diem sequen-
tem, ad consuetam conuersus exercitationem, cùm orasset & hymnos dixisset, ingressus speluncã, K
inuenit quidem panem sibi appositum, sed non tam diligenter confectum nec tam purum, sed sor-
didum & inquinatum. Qui etsi esset id admiratus, & tristitia affectus, sumpsit tamẽ, & se refecit. Suc-
cessit tertia nox, & triplex malum addidit. Etenim mens eius citò irrupit in cogitationes. Ita autem
erat ei affecta memoria, vt videretur vnà cum eo adesse fœmina & simul accũbere: & eam rem ha-
bebat in oculis, & eam veluti facere perseuerabat. Egressus tamen est tertio quoque die ad opus, &
preces, & hymnos: sed non habens amplius mundas cogitationes, sed frequenter conuersus in altũ
tollebat oculos, eos huc & illuc torquens: eius enim pulchrum opus interrumpebant memoriæ cu-
piditatum. Vespere ergo reuersus pane indigens, illum quidem inuenit in mensa, veluti corrosum à
muribus aut canibus, & foris siccas quasdam reliquias. Tunc ingemiscit quidem & lachrimatur: sed
non quantum satis esset ad coërcendam nequitiam. Nutritúsque, non quantum volebat, se parabat

Visiones.

Pœnitens donatur quotidiano pane diuinitus.

Præsumptio quam efficiat saluti Cassia. lib. 2. Instit.

ad

A ad quietem. Eum autem aceruatim inuaserunt cogitationes, eum vndique circundantes: & eius mentem oppugnant, & captiuum statim in mundum abducunt. Surgens autem iuit versus regionem quæ habitatur, ingrediens noctu per solitudinem. Cùm autem dies eum apprehendisset, & quæ habitatur regio adhuc procul abesset, & eum æstus affligeret, defessus est. Vndiquaq; autem in orbem considerans circumspicit, an alicubi appareret monasterium, in quod ingressus requiesceret. quod etiam accidit, cum excipientibus quibusdam piis & fidelibus fratribus, qui cum cum tanquã patrem germanũ aspexissent, vultum eius & pedes lauerunt: & cùm orassent, mensam apposuerunt: & rogarunt vt quæ erant apposita sumeret cum charitate. Postquam autem se refecit, postularũt fratres vt verbũ salutis ab eo acciperent, & quãnam ratione possent seruari à laqueis diaboli, & quemadmodũ superarent turpes cogitationes. Is autem ipsos tanquã pater filios admonẽs, hortabatur vt essent fortes & cõstantes in laboribus, vt qui essent paulo pòst in summa quiete collocãdi. Multa quoq; alia cum eis differẽs de exercitatione, eos valdè iuuit. Cùm autẽ cessasset ab admonitione, & se parum percollegisset, considerabat quemadmodũ alios admonens, se nõ admone-

Priuatur pene qui desiit deo famulari.

B bat nec corrigebat, & se esse victũ intelligens, cursu, rursus rediit in solitudinẽ, seipsum deflens, & dicens. Nisi quia Dominus mihi opẽ tulit, propemodum in inferno habitauit anima mea. Propemodũ in omne malũ sum redactus. Propemodũ me in terra confecerunt. Et in eo factũ est quoddictum est, Frater qui à fratre adiuuatur, est tanquã vrbs munita & excelsa, & tanquã murus qui non potest corruere. Quanquã abhinc toto vitætẽpore luxit perpetuò, multatus mẽsa quæ ei dabatur diuinitus & panẽ suũ quærens cũ labore. Nãcùm se in spelunca inclusisset, & sibi saccum & cinerẽ substrauisset nõ prius è terra surrexit, nec cessauit flere, quam vocẽ angeli audiisset ei dicentẽ in somnis. Accepit Dominus tuã pœnitẽtiam, & tui est misertus: deinceps autem vide ne decipiaris. Ad te enim veniẽt fratres quos admonuisti, & afferent ad te benedictiones, quas cum acceperis, vesceris cum ipsis, & perpetuò Deo ages gratias. Hæc ergo vobis narraui ô filij, vt humilitatẽ exerceatis, seu in paruis seu in magnis esse videamini. Hoc est enim primũ præceptũ Seruatoris qui dicit: Beati pauperes spiritu, quoniã ipsorũ est regnũ cœlorum: & ne decipiamini à dæmonibus qui vobis visa & phantasias excitãt. Sed si quis ad vos venerit, aut frater, aut amicus, aut mulier, aut pater, aut magister, aut mater, aut

Psalm. 93.
Prouerb. 18.
pœnitentia lapsi.
Matth. 6.

C soror, primũ extẽdite manus ad orationem: & si sit phantasma, fugietà vobis. Etsi vos decipiant dæmones aut homines vobis assentantes & laudãtes, ne eis pareatis, nec mente efferamini. Nam me quoq; sæpè noctu sic deceperunt dæmones, & neq; me sinebant orare nec quiescere, quasdã mihi phantasias præbẽtes tota nocte: & manè illudẽtes humi procũbebant, dicentes. Condona nobis Abba, quòd tibi labores præbeamus tota nocte. Ego autẽ dicebam, Discedite à me omnes quioperamini iniquitatẽ: ne tẽtetis seruum Domini. Quare vos quoq; ô filij, quietem persequamini, vos semper exercentes ad contẽplationem: vt puram possideatis mentẽ Deũ rogantes. Nam ille quoq; est bonus exercitator, qui assiduè in mundo exercetur, & in honestis occupatur actionibus, qui humanitatẽ ostẽdit & clementiã, hospitalitatémq; & charitatẽ, & facit eleemosynas, & benefacit aduenitẽtibus, & opẽ fert laborantibus, & permanet citra vllam offensionẽ. Est quidẽ hic quoq; valdè bon°. Versatur enim in actione, & præcepta exequitur: sed in rebus terrenis occupatur. His quidẽ certè præstãtior est & maior qui versatur in contẽplatione, qui à rebus agendis se transfert ad intelligẽtiã, eas res aliis relinquens prouidendas. Ipse autẽ & seipso abnegato, & sui oblitus, scrutatur cœle-

Psalm. 6.
Quæ vita melior: actiua an contẽplatiua.

D stia, Deo omniũ solutus & expeditus assistẽs, à nulla autem alia cura retrò auulsus. Qui est enim huiusmodi, vnà cum Deo degit: vnà cum Deo versatur, assiduis hymnis Deum semper celebrans. Noui enim ego hominem in solitudine, qui decem annos cibi terreni nihil gustauit: sed ei angelus tertio quoq; die cœlestem cibũ ad eum afferebat, & ei in os iniiciebat, isq; erat ei instar cibi & potus. Scio quoq; ad hũc hominem in phantasia veniisse dæmones, ostẽdentes angelicos exercitus, & currus ignis, & multos satellites tanquam alicuius regis venientis: & ei dicentes, In omnibus te rectè & ex virtute gessisti ô homo. De cætero me adora: & tanquam Eliam te assumam. Dicebat autẽ apud se monachus: Adoro quotidiè regem meum & seruatorem, & si hic esset ille, non hoc à me peteret. Postquam autem ei dixit quod habebat in animo, Dominum meum & regem habeo, Deum, quem semper adoro: tu autẽ non es rex meus: ille protinus euanuit. Hæc autem tanquam de alio differẽs, institutа vitæ suæ & res gestas volebat celare. Qui autem vnà cum eo erant patres, eum dicebant hæc vidisse. Hæc & alia multa nobis narrãs beatus Ioannes, & tres dies ad nonam vsq; differẽs, no-

Ieiunium decem annorũ.
Dæmones assumunt speciem Angelorum.

E stras curauit animas. Cùm autẽ dedisset nobis benedictiones, iussit ire in pace, nobis quoque dicta quadã prophetia. Hodiè, aiebat venerũt Alexandriam epinicia maximè pij Theodosij, propter de medio sublatum tyrãnum Eugeniũ: & oportet imperatorem mori morte propria: quod quidem re vera ita fieri cõtigit. Licebat autẽ cernere multitudinẽ eorum qui cum ipso erant monachorũ, in ecclesia, veluti quosdam iustorum choros, lucidis vestibus indutos, & hymnis assiduis Deum glorificantes. Postquam autem multos quoq; alios patres vidimus, venerunt fratres nobis annunciantes consummatum esse beatum Ioannem modo quodam admirabili. Nam cùm iussisset vt tres dies neminem sinerent ad se venire, genibus flexis ad orationem, consummatus est, ad Deum veniens. Cui gloria in secula.

Dies sublati tyranni solẽnis.

DE POEMANIE. SECT. XLIII. XLVII.

Is quoque cum Christi ancilla Pœmanie, quæ ad eum videndum accesserat, non est quidem col-

Universidad de Deusto Biblioteca

locutus: significauit autem ei quoque quædam arcana. Ei autem præcepit, dicens, Descendens à F
Thebaide, ne deflectas Alexandriam: quandoquidem futurum est vt cadas in tentationes. Ea autem magni Ioannis prædictionem vel nihili ducens, vel eius oblita, deflexit Alexandriam vt videret ciuitatem. In itinere autem propè vrbem Niciæ, ad eam accesserunt naues quiescendi gratia. Egressi autem famuli, ex quadam insolentia cum illius loci habitatoribus, amentibus & profligatis hominibus, manus conseruerunt. Qui quidem vnius quidem eunuchi digitum secuerunt: alium autem occiderũt: Dionysium autem sanctissimum Episcopum, in fluuium, ignorantes, proiecerunt: & illam ipsam conuitiis & maledictis impetierunt: & reliquos omnes seruos fauciarunt.

Ioannis prædictio. Quod ipsis in arido, hoc monachus in oppido: dicit illorum Antonius apud Hieronym.

VITA ABBATIS AMMONA, & eorum qui cum ipso erant. Sect. xliiii.

XLVIII. VIdimus autem alium quoq; virum Thebaide, nomine Ammonam, patrem ter mille monachorum, quos etiam nominabant Tabennesiotas, qui habebant magnum vitæ agendæ institutum: vt qui & ouillas pelles ferrent: & vultu tecto comederẽt: & se deorsum inclinantes, ne quis eos aspiceret: & tantum exercerent silentium, vt viderentur esse in solitudine, vnoquoq; occultè peragente suum vitæ institutum: solum autem specie quadam in mensa sederent, conantes se inuicem latere. Aliqui enim ex his semel vel bis manum ori admouebant, tangentes panem vel oleum, vel aliquid ex iis quæ erant apposita: & cum de vnoquoque obsonio semel gustassent, contenti erant hoc alimento. Alij autem panem sensim mandentes, alia autem accipientes citra simulationem, sic perseuerabant Alij autem suis tantum perguſtabant: à reliquis autem abstinebant. quæ cùm, vt erat consentaneum, essem admiratus, non prætermisi eam quæ ex eis capitur vtilitatem. C

Ammona 3000. monachi Cass. lib. 8. cap. 1. Tabenesiotarum leges Niceph. lib. 6. cap. 14. Cassiani l. b. 4. Inst. Monastica dicta.

DE ABBATE BE. Sect. xlv.

XLIX. VIdimus autem alium quoque senem, qui lenitate superabat omnes homines, nomine abbatẽ Be, de quo affirmabãt fratres qui apud ipsum versabantur, eum nunquam iurasse, nunquam de aliquo mentitum esse, neque aliquo verbo increpasse. neque iratum fuisse. erat enim eius vita valdè quieta, & mores mansueti, vt qui statum haberet angelicum. Erat autem valdè quoque humilis, & seipsum vilipendens. Cùm nos autem multum rogaremus, vt adhortatorium nobis sermonem diceret, vix in animum induxit vt nobis pauca dissereret de mansuetudine. Is, cum Hippopotamus aliquando vastaret vicinam regionem, stans propter fluuium, rogatus ab agricolis, visa belua ingentis magnitudinis, ei præcepit, dicens. Denuncio tibi in nomine Iesu Christi, ne amplius vastes hanc regionem. Illa autem tanquam ab angelo loco pulsa, omninò euanuit. Sic etiam aliquando abegit crocodilum. H

Be abbatis integritas. Benum vocat. Nicep. lib. 11. cap. 34. Bellua grassanti imperat Abbas Be.

DE ABBATE THEONA. Sect. xlvi.

L. VIdimus etiam alium non procul à ciuitate, in solitudine, nomine Theona, virum sanctum, in domuncula seorsum inclusum, qui tempore xxx. annorum silentium exercuerat. Is cum plurimas virtutes perageret, habebatur ab eis pro propheta. Exibat enim ad ipsum multitudo ægrotantium, quibus manus imponens per fenestram, dimittebat eos abire saluos. Licebat enim videre ipsum habentem vultum angeli lætis oculis, & totum plenum maxima gratia. Is, cùm non multo antè tempore latrones eum noctu inuasissent, existimantes se multum auri apud eum inuenturos, & vellent eum occidere, precatus est, & manserunt immobiles ad portas eius vsque ad matutinum. Cùm turbæ autem manè ad eum accessissent, & eos igni mandare in animo haberent, vnum tantũ verbum ad eos est locutus: Sinite eos abire sanos, Sin minus: à me fugiet gratia curationum. Ij verò ipsum audierunt, non audebant enim contra eum dicere: & protinus abiêre latrones ad ea quæ erant circumcirca monasteria, mutati moribus, & de iis quæ fecerant ducti pœnitentia. Erat autem vir eruditus in triplici gratia sermonum, in scriptis Romanis, Græcis, & Ægyptiacis, sicut à multis & ab illo ipso audiuimus. Cũ enim nos agnouisset esse hospites, scribẽs in tabella, Deo propter nos egit gratias. Comedebat autem semina non cocta. Noctu autem, vt aiunt, egrediebatur è cella, & congregabatur cum feris: & eas probat ex ea quam habebat aqua. Erat enim videre vestigia bubalorum, & onagrorum, & quarundam caprearum, circa eius monasterium, quibus semper delectabatur. I

Latrones reddũtur immobiles, sicut & spiridionis oratione, Niceph. lib. 2. cap. 42. Theon doctus in genere linguarum Cassiod. lib. 8. c. 1. Hic Theon propter illud Christi Matth. 10. Qui pluris fecerit patrem & matrem, &c. est me indignus, vxori noluit renũtiauit. Cass. coll. 21. c. 9.

DE ABBATE ELIA. Sect. xlvii.

LI. VIdimus autem alium quoque senem in solitudine Antinoi, quæ est metropolis Thebaidis, Eliã nomine, qui natus erat centum & decem annos. Super eum dicebant spiritum Eliæ prophetæ requieuisse. Erat enim valdè celebratus, vt qui in terribili illa solitudine egisset septuaginta annos. Non potest autem oratio pro dignitate narrare asperam illam solitudinem, quæ est in monte in quo ille sedebat nunquam descendens in eam quæ habitatur regionem. Est enim quædam semita eorum qui ad ipsum accedunt ciusmodi, vt vix possint insistere vestigiis ij qui accedunt. Erat auten sedens sub quadam petra in spelunca, adeò ipsum quoque videre esset formidabile. Tremebat autem iam totus vt quem senectus opprimeret: Multa autem signa quotidiè peragebat, nec cessabat mederi ægrotan- K

Eliaeremita. Niceph. li. 11. cap. 34.

A ægrotantibus. Dicebant autem qui apud ipsum erant patres, neminem meminisse eius ascensus in montem. Comedebat autem in senectute tres vncias panis, & tres oleas vespere. In iuuenture autem semper semel comedebat in hebdomada. *Ieiunium mirabile.*

VITA ABBATIS APPOLLO Sect. XLVIII.

III. Apollos à Nicep. nominatur cap. 34. lib. 11. Cassian. col. 24. cpa. 11. Esa. 19. Simulachra Ægypti ad ingressum Seruatoris corruunt. Sozom. lib. 5. cap. 20. Cassiod. lib. 6. cap 42 Niceph. cap. 31. lib. 10. item author Tropolon. Bertorius. Apollo diuinitus præficitur. Dæmon superbiæ. Oratio assidua.

VIdimus autem alium quoque virum sanctum in Thebaide, in finibus Hermipolis, in quam Seruator venit cum sancta Maria & Ioseph implens prophetiam Esaiæ quæ dicit. Ecce Dominus sedet super nubem leuem: & veniet in Ægyptum & quatietur manufacta Ægypti à facie eius, & cadent in terram. Vidimus illic quoque templum, in quo ingresso vrbem Seruatore, cecidêrũt omnia simulacha in faciem super terram. Vidimus autem illic in solitudine, virum Apollo nomine, qui monasteria habebat super montem. Erat enim pater monachorum circiter qningentorũ, qui erat valdè clarus & celebratus in Thebaide erantque eius magna opera: & magnas virtutes per eum faciebat
B Dominus & plurima signa & admirabilia per eum efficiebantur. Hic enim cum à pueritia multam ostendisset exercitationem, in perfecta ætate talem est consecutus gratiam. Cùm enim esset octogenarius, sibi magnum congregauit monasterium virorum perfectorũ qui poterant omnes ferè signa efficere. Is cùm quindecim annos natus à mundò secessisset, & quadraginta annos in solitudine transegisset, & in ea omnem virtutem exercuisset, visus est postea audire Dei vocẽ dicentis ei: Apollo, Perte sapientiam sapientum in Ægypto, & prudentiam gentium abolebo. Perdes autem mihi cum eis etiam sapientes Babilonis & de medio tolles omnem cultũ dæmoniacum, & nunc vade in eam quæ habitatur regionem: Generabis enim mihi populum peculiarem, æmulatorem bonorũ operum. Is autem respondens, dixit, Aufer à me Domine arrogantiam: ne fortè elatus supra fraternitatem, mulcter omni bono opere. Ei autem rursus dixit vox diuina: Mitte manum tuam super collum tuum: & deinde pones eam, & infodies arena. Is autem cùm statim manũ misisset super collũ, apprehendit paruum Æthiopem: & eum infodit in arena clamantem, & dicentem, Ego sum dæmõ superbiæ. Et rursus facta est vox ad eum, dicens, Vade quoniam quod à Deo petieris, accipies. Is
C autem cùm primum hoc audiisset, profectus est in eam quæ habitatur regionem, tempore Iuliani tyranni: & tunc venit in propinquam solitudinem. Cùm quandam autem paruam occupasset speluncam, manebat subter montem. Eius autem opus erat toto diurno spacio preces edere: noctu quidẽ centies: interdiu autem toties, flexis genibus. Eius autem alimentum tunc quoque sicut prius, admirabili & preter opinionem ratione à Deo suppeditabatur. Ei enim in solitudine per angelum affe rebatur nutrimentum. Eius autem indumentum erat lebiton, & paruum linteum in eius capite. Hæc enim ei manebant in solitudine, nec veterascebant. Erat autem in solitudine propinqua terræ quæ habitatur, faciens signa & virtutes admirabiles in virtute spiritus: quas propter miraculi insignem magnitudinem nemo potest omnes dicere, sicut audiuimus à senibus qui cum eo versabantur, qui ipsi quoque erant viri perfecti, & præerant multis fratribus. Fuit itaque protinus clarus ac celebratus, tanquã nouus aliquis propheta vel apostolus qui venisset nostro seculo, & cũ magna fama de eo sparsa esset, omnes qui circumcirca habitabant monachi, semper ad eum veniebant, & tanquam patri germano, suas offerebant animas. Is autem alios quidem hortabatur ad contemplationem:
D alios verò instituebat vt persequerentur virtutem quæ versatur in actione, primum ostendens opere ea quæ ipsos facere admonebat sermone. Sæpe enim eis ostendens exercitationem: dominica solũ cum eis versabatur. ipse quidem non amplius sumens quam olera que sua sponte nascũtur in terra, non panẽ interim vel legumen, non ex fructibus arborum aliquid comedens, nec quæcunque igni admota veniunt in vsus hominum. Cùm autẽ tempore Iuliani aliquãdo audiisset, fratrem in exercitu captum vinctum teneri in custodia, accessit ad eum cum fraternitate, rogans eum & admonens vt esset fortis & cõstans in laboribus, & despiceret pericula sibi imminentia. Dicit enim esse sibi tẽpus certaminum, vt tunc quoque mens eius probetur insultu tentationum. Postquã autem his verbis eius animũ confirmauit aduenies Tribunus qui quodam sceleris ferebatur impetu, cũ quidã ei de ipsis significasset, clausis portis custodiæ, & ipsum, & omnes qui cum eo erãt, monachos inclusit, tanquam futuros aptos ad militiam, & cùm eis quot satis essent custodes constituisset, domum rediit, nec auditione quidem ob eis rogari sustinens. Media autem nocte, lampadem ferens angelus
E apparet custodibus, lumine illustrans omnes qui erant in carcere, adeò vt præ stupore hiantes starẽt custodes. Qui cum surrexissent, eos rogarunt vt omnes abirent, eis apertis ianuis. Fatebãtur enim esse satius pro iis mori, quam quæ ad eos diuinitus venisset libertatem, qui citra rationem detinebãtur, despicere. Tribunus itaque cũ magistratibus, manè veniẽs in custodiã, contendebat vt viri egrederentur è ciuitate. Dicebat enim domũ suam cecidisse terræ motu, & è suis seruis optimos oppressos fuisse. Ij autem hæc audientes Deo gratias agentes, abierunt in solitudinem: erãtque omnes simul, vt dicit Apostolus, habentes cor vnum & vnam animam. Docebat autem quotidiè ornari virtutibus, & machinas diaboli in cogitationibus in principio protinus propulsare. Contrito enim capite serpentis, totũ corpus est mortuum. Iubet enim Deus vt obseruemus caput serpẽtis. Id autẽ est, ne in principio admittamus malas & turpes cogitationes nõ solũ vt obscœnas animi nostri phantasias deleamus. Contari autẽ nos inuicẽ superare virtutibus: & ne quis in his laudibus altera videatur

Apo. tempore Iuliani, an do. 374. Vestimẽtum non veterascens. Tribunus vult cogere monachos ad militiam. Nicep. cap. 27 lib. 11. Act. 4. Obseruare caput serpentis.

inferior. Hoc autem, inquit, sit vobis argumentum, profectus virtutum quando fuerit is vacui affe- E
ctionibus & appetitionibus. hæc enim sunt Christi donorum principium. Quando autem à
Deo habuerit aliquis ostensionem miraculorum, ne nimium intumescat, nec efferatur cogi-
tatione, tanquam sit iam magis honoratus quam alij: neque vt ostentans quòd talem gratiã accepe
rit: Sin minus, seipsum decipit mente captus, & gratia mulctabitur. Habuit ergo hanc magnã doctri
nam in sermonibus, quam nos quoque sæpè postea ab ipso audiuimus: In operibus autem, efficiebat
maiora. Omnis enim petitio ei statim dabatur à Deo. Quinetiam videbat quasdam reuelationes.
Vidit enim suum fratrem natu maximum, qui ipse quoque fuerat cõsummatus in solitudine, & ipso
pulchro vitæ instituto eum superauerat, cũ quo ipse quoque lõgo tẽpore vixit in solitudine. Videba
tur ergo eũ videre sedentem in eodẽ throno cũ apostolis, cùm ei reliquisset suarum virtutũ hæredi-
tatẽ, & sic pro ipso intercedebat, Deũ rogans, vt esset velox eius trãslatio. Visus est autẽ ei dixisse Ser
uator, oportere eum adhuc paruo tẽpore esse in terra ad multorũ perfectionẽ, donec multi fiãt eius
virtutis æmulatores. Magnus enim monachorũ populus credetur eius fidei, & pius exercitus, vt glo-
riã dignã laboribus cõsequatur à potẽtiore. Hæc vidit, quæ etiã euenerũt. Nã cũ multi vndique ex au G
ditione ad eũ cõueniissent monachi, & per eius doctrinã & cõuersationẽ plurimi omnino mũdo renũ
ciassent, facta est fratrũ cohabitatio, cùm ad quingẽti fratres simul apud ipsum cõmunem vitã habe-
rẽt & vnã mensam, tota veste candidati, & in eis impleta est scriptura quæ dicit. Lętare desertũ sitiẽs,
erũpe & clama quæ non parturis: quoniã multi sunt filij desertæ magis quã virũ habẽtis. Nã impletũ
quidem est hoc eloquiũ propheticum ex ecclesia quæ congregata est ex gẽtibus. Perfectum est autẽ
in hac etiã Ægyptiaca solitudine, quæ plures filios Deo exhibet quàm terra quæ est habitata. Vbi
enim sunt in vrbibus tot greges eorũ qui salui fiunt, quot Deo exhibent quæ sunt in Ægypto solitu-
dines? Quot sunt enim hic populi, tot sunt illic in disertis monachi. Ac mihi videtur dictum Apostoli
etiam in ipsis esse impletum Vbi enim abundauit peccatum superabundauit & gratia. Abundauit
enim in Ægypto multus & impius idolorum cultus, adeò vt in nulla gente magis, Canes enim & si-
mias quidam colebant: alij, allia & cæpe: & ex vilibus oleribus multa Deos existimabant, vt ip-
sum sanctum patrem hæc narrantem audiuimus, & reddentem causam prioris ignorationis.
Nam bouem quidem aiebat in Deos referebant gentes quæ prius apud nos habitabant: quoniam H
per ipsum exercentes agriculturam, victum sibi parabant: aquam autem Nili, quoniam irrigat
omnes agros: Terram quoque colebant vt quæ esset aliis omnibus regionibus fertilior. Reliquas
autem abominationes, canes & simias, & reliquã omnem animantium & olerũ colebant turpitudi-
nem quatenus eorũ vsus fuit eis occasio salutis, qui tempore Pharaonis homines occupatos tenuit,
quando ille israëlem persequens submersus est. Vnusquisque enim id in quo fuit occupatus, cũ Pha-
raonem non esset secutus, hoc in Deos retulit, dicens. Hoc fuit mihi Deus hodiè, per quod effectum
est vt non peritem vnà cũ Pharaone. Hæc quidem in sermonibus habuit sanctus Apollo. Ante ser-
mones autem scribendum est quæ possedit in operibus. Fuerunt enim aliquãdo gentiles propè ac-
colentes in locis omnibus: & decem pagi & qui erant ei propinquiores, magis colebãt dæmones.
Erat autem templum maximum in vno vico, & simulachrum maximè insigne: Lignea autẽ erat hæc
statua. Pompam autẽ ducebant, eam per vicos circũferentes sacerdotes, qui bacchabantur cũ mul-
titudine, veluti pro aqua fluuiatili celebrantes mysteria. Accidit autẽ vt illo tẽpore illic adesset Apol- I
lo cum paucis quibusdam fratribus. Post quam autem vidit multitudinem repente dæmoniacè furẽ
tem per regionem, flexis Seruatori genibus, fecit omnes gentiles repente immobiles. Cùm autem
non possent ex illo loco progredi alius aliũ trudẽtes, & æstu toto die torrerẽtur, ignorãtes vnde hoc
eis euenisset, sacerdotes eorũ dixerunt esse quendam Christianum habitantẽ in eorũ finibus sub so-
litudine, qui hæc faceret, dicentes de Apollo: & oportere ei supplicare. Sin minus: fore vt veniant in
periculũ. Postquam autem qui procul habitabãt, auditis clamoribus & lamentationibus, accesserũt,
& eos rogarunt, Quidnam est dicentes, quod vobis repentè accidit: quo pacto hoc factum est? Illi
autem dixerunt se nescire, nisi quòd virum habebant suspectum, dicentes oportere illũ placare, alij
verò testabantur se eum vidisse accedentem: & sic rogarunt eos vt eis citò daretur auxilium, adduc-
tis bobus conati sunt mouere simulachrum: Id autem manebat tãquam immobile cum ipsis sacer-
dotibus. Cùm nullam ergo euadendi rationem inuenissent, miserunt per accolas legationem ad
Apollo, vt illinc liberati ab errore recederent. His autẽ Apolline significatis, celerrimè descendit
homo Dei: & cum orasset, omnes soluit à vinculo. Hi autem omnes vno animo ad ipsum processe- K
runt, vniuersorum seruatori credentes & Deo qui facit admirabilia, idolo protinus igni mandato,
Quos omnes catechesi institutos adiecit ecclesiis. Multi autem ex his in hodiernum vsque diem de-
gunt in monasteriis. Huius autem rei fama peruasit in omnes partes: & multi crediderunt in Do-
minum, adeò vt nullus amplius gẽtilis nominetur in eius finibus. Non multo post autem tempore,
duo pagi inter se bellum incipiunt committere, pro agris decertantes. Postquam autem est Apollo
renunciatum, statim ad eos descendit, inter eos pacem conciliaturus. Qui erant autem ex parte ad-
uersa non parebant, sed contrà dicebant, freti vno latronum principe, vt viro ad bellum præstãtissi-
mo. Cùm eum ergo Apollo vidisset contra dicentẽ, dixit ei, Si parueris, ô amice, rogabo Dominum
meũ vt tua peccata remittantur. Is autem vbi hoc audiuit, non cũctatus, abiectis armis, eius genibus
aduolutus supplicauit: & pace facta eius intercessione, suos remisit ad propria. Cùm ij autẽ pacẽ egis-
sent, &

Reuelationes facta S. Apollini.

Esa. 54.

Rom. 5. cur Deus tot monachos Aegypto suscitarit. Cassiã col. 5. Monachorum sanctitas gentiles conuertit Nicep. lib. 11. cap. 41. Apin. lege herod. Arnob. Last. Theop. & gyral. Syntag. 1. Vnde in Aegypto tã multi dij.

Gentiles reddantur immobiles. Imbecillitas idolorum.

A egisset, & abiissent, insignis eorũ propugnator, Appollo de cetero sequebatur, promissũ aperte exiges. Quẽ cũ assupsisset beatus Appollo in propinqua solitudine admonuit & hortatus est, vt patiẽti & cõstanti esset animo, posse enim Deum ei cõdonare. Vbi autẽ nox aduenit, ambo viderũt in somnis se astare ante tribunal Christi: Vtrique autẽ cõtemplabãtur angelos, Deũ vna cũ iustis adorãtes. Cũque ipsi vnà cũ eis procubuissent patrẽ adorauerũt: & vox ad eos facta est Dei dicentis. Quæ est societas luci cũ tenebris? aut quæ pars est fidelis cũ infideli? quid verò stat cũ iusto homicida, cum sit indignus tali cõtemplatione? Tu autem abi ô homo: tibi enim est concessus huic tarde natus perfuga. Qui cũ alia multa vidissent & audissent admirabilia, quæ neque audet oratio dicere, neque auris audire, excitati annunciarũt iisqui cum eis conuersabãtur. Omnes autem maxima inuasit admiratio vtrisque vnã narrãtibus visionem. Permãsit autem cũ exercitatoribus, is qui nõ erat amplius homicida, vsque ad mortẽ vitã suã corrigens, ex lupo in simplicem & innocentem agnũ mutatus. In eo quoque impleta est Esaiæ prophetia, dicentis. Lupi & agni simul pascentur. & leo & bos simul comedent paleas, licebat enim illic quoque videre Æthiopes cũ monachis se exercentes, & multos virtutibus

Esa. 65.

B tutibus superantes, & scripturã in eis impletã, quæ dicit. Æthiopia præueniet manum eius Deo. Aliquãdo autem decertabãt gentiles aduersus Christianos rusticos pro suis finibus, erat autẽ multitudo vtrorũque armatorum, quibus adstitit Apollo pacem inter eos conciliãs. Ei autem restitit gentiliũ in pugna princeps, qui erat vir grauis & sæuus, affirmabat autem & dicebat se nõ esse daturũ pacem vsque ad mortem. Is autẽ ei dicit, Atque adeò tibi fiat quod elegisti: Nullus enim præter te occidetur. Tibi autem mortuo nõ erit terra sepulchrum, sed ventres ferarũ & vulturũ te implebũtur. Atq; adeo oratio effectũ protinus est sortita, cùm ex vtra que parte nullus sit interfectus preter principem Quem etiã cũ in arena tumulassent, manè inuenerunt membra laniata ab hyænis & vulturibus. Illi autem cùm vidissent miraculũ, & euentum eius quod dixerat, omnes seruatorem deprecantes, eum prædicabant prophetã. Erat autem antea in mõtis spelũca sanctus Apollo cũ quinque aliis fratribus, qui primi fuerũt eius discipuli cùm recenter venisset è solitudine. Cũ autem aduentasset dies festus Paschę, & dei cultũ implessent, erãt esuri ea quæ inueniebãtur (erãt autem aliquot ficci panes, & quędã olera reposita) Eis autem dixit Appollo, Si sumus fideles ô filij, & germani Christi filij: petat vnusquisque vestrũ à Deo id quod eius animo gratũ est ad vescendum. Illi verò ei vniuersum permiserũt,

Psalm. 67.

princeps negans se daturum pacem ipse solus occiditur.

C existimantes se esse indignos tali gratia. Cùm læto autem vultu orasset, & omnes dixissent Amen, protinus noctu venerunt in speluncã quidã viri penitus incogniti, qui dicebãt se venire à lõginqua regione: & omnia ferebant, ea etiã de quibus ne auditione quidem acceperãt, & quæ non nascuntur in Ægypro, horti fructus omnis generis, vuas, & mala punica, & ficus intempestiuas, quin etiã quosdã inuentos mellis fauos, & vrnã recentis lactis, & nicolaos panes maximos, & puros lupinos è regione externa. Ij autem qui ea attulerant, cùm solum nodo tradidissent, tanquam missi à viro magno & diuite, protinus properè recesserunt. Cumque erant autem esculenta percepissent, ea illis sufficerunt vsque ad Pentecosten: adeò vt ipsi quoque mirarentur & dicerent fuisse ea verè à Deo missa. Quidã autem ex monachis rogabat patrem vt statim Deum pro ipso oraret, vt gratiam aliquã cõsequeretur: cum ipse autem orasset, ei datur gratia humilitatis & mansuetudinis, adeo vt mirarentur omnes eum esse tã mansuetum. Has autem eius virtutes narrarũt nobis qui cum ipso erant fratres hæc multis quoque attestãtibus fratribus. Etenim cũ non multo antè tẽpore fuisset aliquãdo fames

Cibi diuinitus dati.

Nicolai ab Augusto appellata sunt placentæ quæ donatæ ei fuerant à nicolao qui Damasci habitabat, qui etiam scripsit ad Herodem Iudæorum Regem de gentibus mirabilibus. Ex bibliotheca Photij.

D in Thebaide qui autẽ ea loca accolebãt populi audiissent, quod qui erant apud cũ monachi, præter spẽ omnẽ & opinionẽ alerẽtur: vno animo apud ipsum accederãt cũ vxoribus et liberis simul benedictionẽ petẽtes & alimẽtũ. Is autẽ nihil veritus ne cibus eis aliquãdo deesset, dabat omnibus venienti bº vnicuique quod in diẽ sufficeret. Relictis autẽ tribus solis magnis sportis cũ panibus & fame inualescẽte iubet sportas afferri in mediũ, quas ipso die erãt esuri monachi: & audiẽtibus omnibus fratribus & populi multitudine, dixit magna voce. *Nõ potens est manus Domini hæc implere? Hæc autẽ dicit spiritus sanctus: Nõ deficiet panis ex his sportis donec nouo frumento fuerimus satiati.* Et affirmarunt omnes qui tunc aderãt, eis panes sufficisse quatuor menses. Similiter autẽ & in oleo & frumento, adeo vt veniret Satanas & ei diceret: Nũ tu es Elias, aut alius ex prophetis & apostolis quod hæc facias? Is autem dixit ipsi. Quid enim? Nõ homines sancti fuerunt apostoli & prophetæ, qui hæc nobis tradiderent? An tũc quidẽ aderat Deus nũc autẽ peregre est profectus. Potest autẽ Deus hæc semper facere, & nihil erit quod ipse nõ possit. Si ergo Deus est bonus: cur tu malus? Quid verò non

tempore famis populum pascat Apollo.

Non deficit panis sporta.

E oportet nos quoque dicere ea quæ vidimus? nempè quòd fratres ingrediebantur cũ sportis, ad mẽsas panes afferentes, & cũ comederent quingenti fratres ad satietatem, eas rursus plenas accipiebãt? Aliud quoque miraculũ, quod videntes obstupuimus, par est dicere. Cùm enim ad eos veniſſemus spacio triũ trium dierũ, cogniti sumus, procul visi à fratribus, qui ex eo audierãt de nostro ad eos aduentu, qui quidẽ propere accurrentes nobis venerũt obuiã, psallẽtes (est enim hic mos apud omnes monachos) & cũ proni in terrã adorassent, nos deosculati sunt, nos sibi inuicem ostendentes, & dicẽtes. Ecce venerũt fratres, de quibus pater noster dixit tribus antè diebus, dicẽdo, Post tres dies veniẽt ad nos fratres, venientes Hierosolymis. Et alij quidem nos deducebãt: alij verò nos retrò sequebãtur, psallẽtes, donec propè ipsum venimus. Cùm autẽ audiisset pater vocẽ psallentiũ, venit nobis obuiã vt mos ei erat erga omnes fratres, & cũ nos vidisset adorauit primus se in terra extendẽs, & cũ surrexisset, est osculatus: & postquã introduxisset, orauit, & pedes nostros manibus lauit propriis, &

Deus semper est omnipotẽs Aliud miraculum.

Percepto Eucharistiæ præcedat ciborum.

hortatus est ad refectionē. Hoc autem faciebāt omnibus fratribus qui ad ipsum veniebāt. Qui enim cū ipso erāt fratres, alimentum nō prius accipiebāt quā eucharistiæ christi cōmunicassent. Hoc autē faciebāt hora nona diei. Deinde cū sic comedissent, sedebāt audiētes eum docentem omnia precepta, vsque ad primū somnum. Illinc alij quidē ex ipsis recedebant in solitudinē, scripturas tota nocte memoriter expromentes. Alij verò illic perseuerabant, assiduis hymnis Deū laudātes ad diem vsque quos ego vidi his oculis, cum vespere hymnos cœpissent, vsque ad matutinum non cessasse à cantu. Multi certè ex iis hora nona solum descendebāt de mōte: & Eucharistiā sumētes, rursus ascendebāt. cōtenti spiritali nutrimento vsque ad aliā nonā. Hoc autem multi ex iis faciebant multos dies. Licebat autē eos videre exultantes in solitudine: adeò vt nullam eiusmodi aliā exultationē in terra videre liceat, nec letitiā corpoream, Neque enim erat inter eos aliquis mœstus aut tristis. Sed si quis videbatur prę se ferre tristitiā statim pater Apollo ex eo rogabat causam, & quę erāt in oculto vniuscuiusque cordis renunciabat. Dicebat autem, Non oportet esse tristes propter salutem, cùm futuri simus hæredes regni cælorum. Tristes autem, inquit, erunt gentiles: flebunt Iudæi, lugebunt peccatores: Iusti autem letabuntur. Et qui terrena quidam animo agitant, lætantur in rebus terrenis, nos autem qui tanta spe digni sumus habiti, quemadmodū non letamur perpetuò? cùm nobis Apostolus suadeat vt semper letemur, & oremus sine intermissione. Quis autē dixerit eius in sermone gratiam, & reliquas eius virtutes, quas propter summū miraculū siluimus, auditas vtique ex ipso & ex aliis. cum autem de exercitatione & vitæ instituto nobiscum sepè seorsum disseruisset, sepè etiam dixit de suscipiendis monachis quod oportet adorare fratres aduenientes: Non enim ipsos, aiebat, sed Deum adorasti: vidisti enim, inquit, fratrem tuum, vidisti Dominū deū tuum, & hoc, inquit, ab Abraham accepimus: & quod oporteat, inquit, nonnunquā cogere fratres ad refectionē, à Lot accepim⁹ qui coēgit angelos: & quòd oportet si fieri potest, monachos quotidiè cōmunicare sacramētis. Qui enim se ab eis procul amouet, Deus quoque procul ab eo recedit, Qui autē hoc facit assiduè, assidue suscipit seruatorē. est enim, inquit, vox salutaris, Qui comedit carnem meā, & bibit meū sanguinē, manet in me, & ego in eo. Hoc cōfert monachis salutaris passionis cōmemorationem cōtinētes faciēribus, quotidie etiā se præparare, vt omni ex parte digni sint qui suscipiāt cœlestia sacramēta: quādoquidem sic quoque consequimur remissionē pecatorū. Catholica autē & generalia ieiunia nō licet soluere sine ingēti necessitate. In quarta enim feria traditur Seruator & in parasceue crucifigitur. Qui ea ergo soluit seruatorem vnà tradit, & vna crucifigit. Sed si ad vos veniat frater qui opus habet vt reficiatur cùm sit ieiunium, ipsi soli mensam apponite: Sin autem nolit, ne cogatis. Habemus enim cōmunē traditionē. Multū autē reprehēdebat eos qui ferrū gestabāt, & comā nutriebāt. Hi enim, inquit, se ostentant & quærūt placere hominibus, cū oporteat ipsos potius corpus soluere ieiuniis, & quòd bonū est facere in occulto: Ij verò nō sic, sed se propalāt omnibus, Et quid opus pluribus omnis enim eius doctrina est eius vitæ instituto similis, quam nec qui scribere potuerit nec dicere. Plurima ergo nobiscū seorsum tota sepe hebdomada differēdo, tandē dimittens dixit: Habete pacē inter vos, ne separemini in via. Cùm autem dixisset iis qui cū ipso erāt fratribus, quisnā ex ipsis uellet nos deducere, sanctus Apollo tribus viris delectis, qui valerēt & sermone & vitę instituto, erātque periti linguæ Grecæ & Romanæ & Ægyptiacæ, cū eis nos dimittēs, iussit eis ne nos prius relinquerent, quā satisfactū esset nostro videndorū patrū desiderio, quos si quis vellet omnes videre, ad eos aspiciendos tota vita nō sufficeret. Cū nobis ergo benedixisset, amādauit, dicens. Benedicat vos Dominus ex Siō: & videatis bona Hierusalē omnibus diebus vitæ vestræ. Nobis autē ambulātibus meridie per solitudinē, vidimus tractū magni draconis qui tanquā trabes erat protractus per arenā. Quē cū vidissemus, nos magnus timor inuasit, Qui autē nos ducebāt fratres hortati sunt ne timeremus, sed essemus bono animo, & sequeremur draconis vestigiū. Videbitis enim fidem nostrā, cū ipsi simus cū manu nostra superaturi. Multos enim, inquit, & dracones & cerastas manu interfecimus, sicut scriptū est. In eis enim implebatur illud, Dedi vobis potestatē ambulādi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatem inimici. Nos autē qui ferebamur incredulitate, & maiori eram⁹ affecti formidine, rogabamus eos ne iremus per vestigia draconis, sed recta via. Vnus autē frater ex ipsis, magna animi alacritate, cū nos eo in loco dimisisset, profectus est in solitudinē, quærens beluā Quam cū inuenisset nō procul ab antro, magna voce exclamabat draconem esse in spelūca: & vocabat ipsos, vt ad se venirēt visuri quid esset euenturū: & hortantibus nos aliis fratribus ne timeremus, cū magno metu abiimus visuri beluā. Nobis autem repentè occurrens frater vnus, manu nos traxit in suum monasteriū, dicens nos nō posse ferre impetū beluæ, & maximè quòd nōdum vidissemus talem beluam & tā vasta magnitudine, vt quæ sit plus quā quindecim cubitorū. Cū nos ergo iussisset manere in loco, abiit ad fratrē dicēs ei vt recederet à cauerna: conabatur enim ille à loco nō recedere, priusquam interfecisset draconem. Cui cū persuasisset, eū ducit ad nos increpantem modicam nostram fidem. Quiescentes autem apud illū fratrem, qui circiter vnū milliare remotū habebat monasterium, satis refecti sumus. Ille autē nobis narrabat, in illo loco in quo ipse sedebat fuisse virum sanctū, cuius ipse fuit discipulus, nomine Amū, qui in illo loco plurimas fecit virtutes, ad quē sepè latrones venientes, accipiebāt eius panē & alimenta. Hæc ergo ægrè ferens, cum vno die egressus esset in solitudinē, adduxit secū duos magnos dracones, & iussit eis vt in eo loco manerent, & portā custodirēt. Homicidæ autē cùm pro more venissent, & vidissent miraculū, pre stupore hiātes ceciderūt in faciem

Euchariſtia ſolis vtebāt.

Triſtitia fugienda quia deſperationē inducit Caſſia. lib. 9 Inſt. cap. 13.

1 Theſſ. 5.

Cogendi hoſpites ad refectionem. Gen. 18. Gen. 19.

Quotidie communicare debent monachi. Ioan. 6.

Per ſacramētum altaris conſequimur remiſſionem peccatorum. Caſſiam. col. 22. & 7. cap. 30. liberatur Andronicus à dæmone.

Ieiunium 4. & 6. feriæ non ſoluendū Caſſian. lib. 5. Inſt. cap. 24.

Draco miræ magnitudinis. Luc. 10.

Vita Abbatis Amun.

Duo dracones portæ monaſterij cuſtodes.

A in faciem. Egressus autem inuenit eos mutos & ferè semimortuos, & cũ eos excitassent, probris eos afficit, dicens: Videte quantum estis bestiis agrestiores. Nam isti quidem propter Deũ nostræ parẽt voluntati, Vos autẽ neque Deũ timuistis, neque Christianorum estis reueriti religionẽ: introductis autẽ eis in cellã mensam apposuit, & monuit vt mores mutarent. Illi autem surgentes, protinus multis visi sunt meliores: nõ multo pòst autẽ ipsi quoque vili sunt eadem signa facere. Aliquãdo autẽ, inquit, cùm vnus magnus draco propinquã vastaret regionem & multa occideret animalia quicũque habitabãt iuxta solitudinẽ, omnes simul venerunt ad patrem, rogantes vt deleretur belua ex eorũ regione. Is autẽ eos ita dimisit, vt qui eis tristitia affectis nihil prodesset. Manè autem surgẽs, venit in eũ locũ quo transitura erat bellua. Postquã autẽ ter flexit genua ad orationem, in ipsum veniebat belua, magno cum stridore grauem emittens anhelitũ, & intumescens ac sibilãs, tetrũque edẽs spiritũ. Is autem nihil territus, ad draconẽ cõuersus, dixit, Vincet te Iesus Christus, filius Dei viui, qui est magnũ draconem victurus. Idque cũ dixisset, protinus disruptus est draco, per os omne virus euomẽs, cũ sanguine. Cùm autem venissent rustici postridiè, & illud magnũ vidissent miraculum, & nõ ferrent spiritũ, in animal multã arenam congesserũt, patre illic eis adstãte: ad draconem enim licet mortuũ, nõ audebant accedere. Puer autẽ inquit, pascens cum repentè vidisset adhuc viuũ draconem, statim emota mente fuit exanimatus. Iacuit itaque puer nihil spirãs in loco tota die in solitudine. Cũ eũ autem sui in vespere inuenissent parũ spirãtem, totũ inflatum ex ecstasi, deducũt ad patrem, ignorantes causam eius quod acciderat. Cùm is autem orasset & eũ vnxisset oleo surrexit puer narrãs id quod fuerat deprehensum. Quare vir maximè motus, ad interimendum draconem est conuersus.

Draco disruptus precibus abbatis Amun.

Amun oleo puerum curauit.

VITA ABBATIS COPRE PRESBYTERI.

Sect. XLIX.

IIII. Copris virtutes Sozom. lib. 6. cap. 28 Cassiod. lib. 8 cap. 1. Niceph. lib. 11 cap. 34.

ERat autem illic quidã presbyter, qui monasteriũ propè habebat in solitudine, Copres nomine, vir sanctus, propè octogenarius, qui ipse quoque plures faciebat virtutes, morbis medens, & multas faciens curationes, & dæmones expellens, & res multas efficiens, atque adeo quasdã in nostris oculis. Is ergo postquã nos vidit, salutauit, & pro nobis orauit, & postquã pedes nostros lauisset C sisçitatus est à nobis quænã in mũdo fierent, nos autẽ rogauimus vt ipse nobis potius exponeret suiviţę instituti virtutes, & quo modo eis Deus est dona largitus, & quanã ratione fuisset particeps eius gratiæ. Is autẽ nulla eo nomine elatus superbia, nobis suã vitã narrauit, & maiorũ suorũ qui ipsum superarũt, quorũ ipse vitæ institutũ est imitatus. Nõ est, inquit, ô fili quod à me fit admirabile, si conferatur cũ iis quæ in vita gesta sunt à patribus nostris. Et cũ narraret nobis Copres presbiter quæ rectè & ex virtute gesta fuerãt à patribus, vnus ex fratribus nostris dormitãs, vt qui iis quæ dicebãtur fidẽ nequaquã haberet videt in eius manibus librũ admirabilem scriptũ literis aureis, & canũ virum adstãtem & minaciter ei dicentem. Nõ audis attentè lecturã, sed dormitas? Is autem cõturbatus, nobis eum audientibus statim quod viderat Romanè exposuit. Eo autem hæc nobis adhuc dicente, venit quidã rusticus habens cyathũ arenæ, qui expectabat donec implesset narrationẽ, rogauimus autem nos presbiterũ, Quid sibi vult rusticus cũ arena? nobis respõdit pater, dicens: Filioli mei, Non oportebat me gloriari apud vos, neque ea nunciare quæ gesta sunt à patribus: ne mente elati amittamus mercedem: propter studium autem vestrum & vtilitatem, quòd tã procul ad nos venistis, non fraudabo vos vtilitate, sed quæ per nos Seruator gessit, narrabo præsentibus fratribus. Sterilis erat ager D qui est propè nos: & rustici qui ipsum possidebant, seminãtes, vix semen duplicatum metebant: Vermis enim nascens in spica, totam messem corrumpebat, Agricolæ autem catechismo à nobis instituti, & effecti Christiani, rogarunt nos ut oraremus pro messe. Dixi autem eis, Si habetis fidem in Deum vel arena deserti fructum vobis afferet. Ij autem nihil cunctati, cũ hac arena quæ à nobis calcatur sinus implessem, attulerunt, rogãtes vt benediceremus. Postquam autem sum precatus vt illis fieret secundũ ipsorum fidem, ipsi eã cum frumento seminarunt in aruis suis, & repente eorum ager ita multiplicauit fructum, vt omnem superaret Ægyptum. Hoc ergo facere soliti, nobis quotannis exhibent molestiã. Vnum autem, inquit, magnum miraculũ prębuit mihi Deus multis præsentibus. Cùm enim in ciuitatem aliquãdo descendissem inueni quendam virum magum, qui populos seduxerat. Cùm autem non possem ei publicè persuadere, dixi conuersus ad multitudinem, Magnum rogum in platea accendite, & ingrediamur in flãma, & qui ex nobis illesus à flãma mãserit, is habet bo- E nam fidem. Postquam autem hoc factum est, & turbæ rogum citò accenderunt: ipsum mecum trahebant in ignem. Is autem dicit, Vnusquisque seorsum ingrediatur: debesque primus ingredi qui iussisti. Cùm autem in nomine Christi signatus essem ingressus, flãma in hãc & illã partem diuisa, me nulla affecit molestia, cũ semihorã in ea essem moratus. Turbæ autem viso miraculo exclamarunt, & cogebãt illum pyram peruadere is autem nolebat, timore affectus. Cum eum autem accepissent populi in medium protruserunt, & totus flãma ambustus, eiectus est è ciuitate: clamãtibus populis: Planè viuentem exurite. Me autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in ecclesiam. Cùm autem ego aliquando per quoddam templum transirem, quidam ex gentibus suis idolis sacrificabant, Dixi autem eis: Cur cum sitis participes rationis, sacrificatis iis quæ carent ratione: vòsque estis de cętero iis magis expertes rationis? Illi autem vt qui rectè dixissem, me statim sunt secuti, credẽtes Seruatori. Cùm autẽ esset mihi aliquãdo hortus in agro propinquo, propter eã

Fruges fide multiplicantur.

copris cum præstigiatore sermo.

cruce signũ seruat ab incendio.

quæ ad nos veniebat fraternitatem, & quidam pauper cum operaretur, ingressus est quidam gẽtilis F
Olera furto rapta coqui non possunt. vt furaretur olera. Vbi verò ea suffuratus recessisset, eaque tribus horis non potuisset coquere, sed manssissent in lebete qualia acceperat vt potè quòd aqua minimè calefieret, vir se colligẽs, accepta olera ad nos detulit, rogans vt nobis cõdonaretur erratum, & vt fieret Christianus, quod etiã factũ est. Erant autẽ hac ipsa hora hospites, fratres qui ad nos venerant, propter quos tẽpestiuè admodum ad nos allata sunt olera. Quæ cum comedissemus, egimus Domino gratias duplici accepta lætitia, & ex salute hominis, & ex refectione fratrum.

VITA ABBATIS SVRI.
Sect. L.

Surus Oratione furis transferri impetrauit

ABbas autem Surus, inquit, & Esaias, & Paulus sibi inuicem repente occurrerunt ad fluuiũ, viri pij & egregij exercitatores, inuisuri magnũ abbatẽ Anuph. Distabat autẽ eorũ interuallum tribus mãsionibus: & dicunt ad se inuicem. Ostendat unusquisque nostrũ suum vitę institutũ, & quẽadmodũ fuit in hac vitâ à Deo honoratus. Abbas autem Surus dixit eis. Peto à Deo donũ, vt nos virtu G
te spiritus indefessi ad locum perueniamus: & cũ ipse solũ orasset, inuentum est protinus paratũ naui giũ, & ventus secundus, & momento tẽporis inuenti sunt in loco, cũ aduerso flumine nauigassent.

VITA ABBATIS ESAIÆ.
Sect LI.

LVI.

ESaias autem dicit eis. Et quid mirum ô amici, si vir nobis occurrerit, qui vitam narret vniuscuiusque?

VITA ABBATIS PAVLI.
Sect. LII.

LVII. Paulus huius mentio est. 19. col. Cassiani Paulis prædictio.

PAulus autem dicit eis. Si Deus nobis reuelauerit, quòd post tres dies assumit hominem? Cùm autem paulo vlterius processissent, vir eis obuiam factus eos salutat. Paulus autem ei dicit, Dic H
nobis quæ rectè gessisti: Nam post crastinum diem abibis ad Deum.

VITA ABBATIS ANVPH.
Sect. LIII.

LVIII. Niceph. lib. 2. cap. 14. Magna vitæ perfectio.

DIxit autẽ eis Anuph, Benedictus Deus qui mihi hæc quoque signauit, & vestrum vitæ institutũ & aduentũ. Cùm autẽ dixisset quæ vnusquisque eorũ rectè gesserat, exposuit deinceps quæ ipse fecerat, dicens: Ex quo Seruatoris nomen professus sum in terra, ex ore meo non est egressum mendacium, humani cibi nihil sumpsi, me cœlesti alimento alente quotidiè angelo: nullius alterius rei cupiditas in cor meum ascendit, præterquam Dei: Nihil ex rebus terrenis occultauit mihi Deus. quod non significarit & ostenderit meis oculis: Non interdiu somnum cepi, non noctu requieui, Deum quærens, Vnà mihi semper adfuit angelus mundi, ostendens potestates, lumen cogitationis meæ nunquam fuit extinctum, omnem petitionem accepi à Deo protinus. Vidi sæpenumero Deo assistentes myriades, Vidi choros iustorum, Vidi martyrum congeriem, Vidi monachorum vitæ I.
Visiones Anuph. institutionem, opus autem omnium Deum laudabat. Vidi Satanam igni traditum, Vidi angelos eius punitos, Vidi iustos lætantes in æternum. Hæc & multa alia narrans, tertio die tradit animam: eamque statim susciptentes angeli & chori martyrum in cœlos sustulerunt, ipsis videntibus & hymnos audientibus.

LIX.

VITA ABBATIS HELLENIS.
Sect. LIIII.

Hellen sinu ignem gestat Soz. lib. 6. cap. 28. Niceph. lib. 11. Cassiod. lib. 8 cap. 1. cap. 34. Gallat. 5. Abstinendũ à cibo ne lædatur anima. Matth. 4. Luc. 4. Hellen oratione cibũ à Deo impetrat. Hellenis fera aret.

QVidam autem alius pater, qui vocabatur Abbas Hellen, cum ab ineunte ætate se fortiter exercuisset, sæpenumero ignẽ gestabat in sinu, incitans eos qui propè erãt fratres ad ostẽdẽda signa, dicens eis: Si vos verè exercetis, virtutis signa de cætero ostendite. Aliquando autem cùm per se esset in solitudine, incessit eum mellis desiderium: cum vero illico fauos inuenisset sub petra dixit, Recede à me intemperans cupiditas: Scriptum est enim, Spiritu ambulate; & desiderium carnis nõ K
perficietis: eisque relictis abiit. Cùm autẽ iam tres hebdomadas ieiunasset in solitudine, inuentis qui delecti erant fructibus, dixit, Nõ comedam neque attingã aliquid ex iis, ne fratrẽ meum scandalizẽ nempè meam animam, Scriptum est enim, Non in alimento solum viuet homo. Cum autem adhuc aliam ieiunasset hebdomadam, postea dormitauit, & veniens angelus in somnis, ei dixit: Surge & tolle ea quæ inueniuntur, & comede. Is autem surrexit, & circumquaque aspiciẽs, vidit fontem in orbem herbas delicatas germinasse. Cùm autem & potum sumpsisset, & comedisset olera, affirmabat nihil sibi vnquã fuisse iucundius. Cùm paruam autem speluncam in loco inuenisset, mansit illic paucos dies ieiunus. Vbi autem egebat alimento, orabat flexis genibus: ei autem protinus apponebantur esculenta omnia, & panis calidus, & oliuæ, & varij fructus. Aliquando autem inuisit fratres suos: & cum eos multum monuisset, contendebat in desertum, afferens

quædam

A quædã ad vsum necessaria. Cùm autẽ vidisset quosdã onagros pascentes, ait ipsis: in nomine Iesu Christi, veniat vnus ex vobis, & suscipiat onus meũ. Is aũt statim ad ipsũ accessit. Cùm aũt supellectilem ei imposuisset, & ei insedisset, vno die peruenit ad speluncam. In sole verò ab eo positis panibus & fructibus, cùm ad ea venissent feræ vt solent ad fontem, & panes solum tetigissent, mortuæ sunt. Accessit enim aliquando ad quosdam monachos cùm esset dies dominicus, & dixit eis, Cur hodiè non egistis synaxim? Cùm ij autem apertè dicerent, Eo quòd non venerit presbyter. Dixit autem ei, Ego ibo & eum vocabo. Ij autem dixerunt non posse aliquem transmittere alueum propter altitudinem: Quinetiam dicebãt eo in loco esse beluam maximam, nempè crocodilum, qui multos homines consumpserat. Is autem non cunctatus, statim surgens profectus est ad vadum. Quem cùm belua statim tergo excepisset, transmisit. Cùm autem in agro inuenisset presbyterum, rogauit ne despiceret fraternitatem. Ille autem eum videns multis consutis pannis obsitum, rogauit vndenam pannum habuisset, dicens, Habes vestem animæ pulcherrimam ô frater: eiúsque humilitatem & frugalitatem admiratus, eum secutus est abeuntem ad fluuium. Cùm autem qua transucherentur cymbam non inuenissent, vocem emisit abbas Hellen, aduocans crocodilum. Is autem ei statim obediẽs aderat, tergum substernens. Rogauit autem presbyterum vt cum eo ascenderet. Is vero timore affectus cùm vidisset beluã, retrocessit. Cùm autem eum teneret admiratio & eos qui trans fluuium habitabant fratres, videntes eum cum belua transmittentem alueum, ille ascendens in terram, vna secum attraxit beluam, dicens melius esse ei vt moreretur, quàm interemptarum animarum acquireret supplicium. Ea autem cadens protinus est mortua. Tres autem dies permanens apud fratres, sedebat docens eos præcepta, & quæ erant occulta vniuscuiusque consilia apertè enuncians: hunc quidem dicens vexari à fornicatione, illum verò à vana gloria: alium à deliciis: alium ab ira, & alium quidem pronunciabat esse mitem, alium verò pacificum, illorum quidem vitia, horum verò virtutes arguens. Hæc autem audientes, mirabantur dicendo re vera ita esse. Eis autem dixit, Parate nobis olera. Hodiè enim ad nos venient plures fratres. Cùm illi autem adhuc pararent, superueniẽtes fratres se inuicem salutarunt. Rogauit autem eum quidam ex fratribus, volẽs vnà cum eo degere in deserto. Eo autem dicente non posse illum sustinere tentationes dæmonum, is contentiosius se omnia C toleraturũ asseuerauit. Cũ eũ autẽ excepissent, iussit habitare in alia spelunca. Ad eum autẽ noctu aduentãtes dæmones, eũ suffocare aggrediebãtur, eũ eũ primũ turpibus perturbassent cogitationibus. Illi vero eũ victus admonuerũt. Ille aũt excurrens renũciauit abbati Helleni quæ euenerãt. Ipse autẽ cùm ei figurã impressisset, iussit eum deinde manere securè. Cùm autem aliquando panes ei defecissent in spelunca, aduentans angelus in figura fratris, eius attulit nutrimentum. Rursus autem ipsum aliquando quærentes fratres decem numero, errabant per solitudinem, septimo iam die ieiuni permanẽtes. Cùm verò eũ inuenissẽt, iussit eos in spelũca refici. Ille qui nihil habebat quod eis apponeret, dixit eis. Potens est Deus mensam parare in deserto. Statim autem quidam adolescens pontone ipsis orantibus pulsauit fores. Cùm autem apparuisset, viderunt adolescentem habentem magnam sportam panis & oliuarum. Iis autem susceptis, comederunt, Deo agentes gratias, cùm adolescens statim euanuisset. Hæc & alia multa miracula cum nobis narrasset pater Copres, nósque benignè & humaniter tractasset, induxit in suum hortum, ostẽdens nobis palmas, & alias arbores fru- D giferas quas ipse plantauit in solitudine, admonitus à fide rusticorum quibus dixit: Potest desertũ fructus producere iis qui fidem habent in Deum. Postquam enim vidit, vt aiebat, eos qui arenam seminauerant, & eorum agrum fructum tulisse, ipse quoque idem aggressus, idem est consecutus.

Synaxis die dominica peragenda.

Crocodilo vectus est Helles.

Exhortationes Hellenis.

Angelus panem esurienti ministrat.

Parat deus mensam in deserto.

VITA ABBATIS APPELLE.
SECT. LV.

LV.

VIdimus autem alium quoque presbyterum in partibus superioris regionis, Appellem nomine, virum iustum, qui fabricæ ærariæ artem primùm tractauit, & exinde conuersus est ad exercitationẽ. Is cùm ad eum veniisset diabolus in figura muliebri, quo tempore ad vsum monachorum quædam tractabat fabrilia, ferrea lamina ex igne rapta, idque manu propter festinationem, totum eius vultum corpus combussit, cámque audierunt fratres vlulantem in cella. Ab eo tempore vir ille semper manu tenebat ferrum ignitum, nec lædebatur. Is cúm nos benignè & humaniter accepisset, nar- E rauit nobis de viris præclaris & Deo dignis qui cum eo fuerant & erant adhuc superstites.

Appelles anno 374 cassiod. lib. 8. cap. 1. Niceph lib. 11. cap. 34.

Ferrũ ignitũ illesus gestabat Appelles.

VITA ALTERIVS IOANNIS.
SECT. LVI.

LVI.

EST, inquit, in hac solitudine frater noster nomine Ioannes, alterius quidem iam ætatis, omnes autem monachos superans virtutibus, quem nemo potest citò inuenire, quòd semper in solitudinibus locum loco commutet. Is primùm stans tres annos sub quadam rupe, orauit perpetuò, non sedens omnino, non dormiens, nisi quantum somni stans suffurabatur: & dominica solum sumens eucharistiam, afferente ei presbytero, nihil aliud comedebat. Atque adeò cùm quodam die se Satanas transfiguraſſet in presbyterum, ad eum abibat celerius, præ se ferens se ei velle dare Eucha-

Ioannes Eucharistia nutrit.

Diabolus specie presbyteri Eucharistiã ministrat.

Universidad de Deusto Biblioteca

ristiam. Cum eum autem agnouisset beatus Ioannes dixit ei. O omnis fraudis & malitiæ pater, inimice omnis iustitiæ, non cessabis decipere animas Christianorum: sed audes sanctis insultare sacramentis? Is autem ipsi respondit: Parum abfuit quin te deiectum lucrifecerim, Nam sic quoque seduxi quendam ex tuis fratribus: & mente motum deduxi ad insaniam. Pro quo cùm multi iusti multum rogassent, vix potuerunt efficere vt esset sanæ mentis. Hæcque cùm dixisset dæmon, ab eo recessit. Cùm autem essent disrupti eius pedes ex eo quòd tanto tempore stetisset immobilis, & exiret sanies, aduenies angelus tetigit eius corpus, dicens. Christus erit tibi verus cibus, & sanctus spirirus verus potus. Interim autem tibi sufficit spiritale nutrimentum, ne repletus euomas: & cùm eum curasset, dimouit à loco. Deinceps autem vitam egit in solitudine, circumiens, & herbis vescés. Dominica autem inueniebatur in eodem loco sumens communionem. Cum paucos autem palmæ ramos petisset à presbytero, efficiebat cingula animalibus. Cum vero vellet quidam claudus ad eũ venire vt curaretur, & asinum solummodò insceudisset: vbi primum eius pedes tetigere cingulum, quod fuerat à sancto viro factum, fuit illicò curatus. Alias autem egrotis mandabat benedictiones, & à morbis liberantur protinus. Porrò autẽ reuelabatur de eius monasteriis. quòd quidam ex iis qui sunt in ipsis, vitam non recte instituunt, & per presbyterum ad cunctos scribit epistolas: quod illi quidem sunt ocio dediti, hi vero contendunt ad virtutem & inuenta est sic se habere veritas. Scribit autem ad eorum quoque patres quod quidam ex his sunt de fratrũ salute minus sollicitiː alij vero eos quantum satis est, exhortantur: annunciauitque vtrorũque honores & supplicia. Et rursus alios quoque prouocans ad statum perfectiorem, admonebat vt à sensilibus se transferrent ad ea quæ percipiuntur intelligentia. Tempus est enim, inquit, deinceps tale vitæ ostendere institutum. Non debemus enim, inquit, omni tempore permanere pueri & infantes, sed iam nos perfectioribus applicare cogitationibus, & magni & excelsi animi virtutem attingere, & cæteras maximas virtutes aggredi. Hæc & complura alia nobis pater de patre narrabat, quæ quidem, propterea quod excedant miraculi modum, omnia non scripsimus: non quod non sint vera, sed propter incredulitatem aliquorum. Nos autem satis de his certiores facti sumus, cùm multi & magni viri ea nobis narrauerint qui suis viderunt oculis.

Angelus Ioannem curauit.

Dominica die communicãdum.

Curatur claudus attactu cinguli. Nicep. lib. 11. cap. 35.

DE ABBATE PAPHNVTIO. SECT. LVII.

LXII. Paphnutius huius meminit Nicep. lib. 9. cap. 14.

VIdimus autem locum quoque Paphnutij Anachoretæ, viti magni & virtute præditi, qui haud ita multo abhinc tempore consummatus est in regione, quæ est circa Heracleotas Thebaidis: de quo multi multa narrarunt.

præsertim cassianus coll. 3. & cap. 15. col. 18 eius patientiam mirabilem refert.

DE TIBICIN. SECT. LVIII.

LXIII. cui similis Paphnutius. conuersio mira tibicinis ad monasticen. Eripitur virgo à latronibus per latronem. Eleemosyna latronis.

Nulli infructuosa est pœnitentia.

IS enim post multam exercitationem Deum rogauit, vt ei significaretur cuinam ex iis sanctis qui se rectè gesserunt esset similis, Angelus autem visus ei dixit, Es similis Tibicini qui degit in hac ciuitate. Is autẽ studiosè ad cum profectus, eius vitę institutum ab eo est scisciatus, & omnia eius vitæ facta est perscrutatus. Is autem ei dixit id quod etiam erat verum se esse peccatorem, & ebriosum, & scortatorem, haud ita longo autem ab hinc tempore se ex arte latrocinandi eo contulisse. Cùm autem acuratè examinaretur quidnam vnquam rectè ab eo gestum esset, dixit se nullius rei honestæ sibi esse conscium, nisi quod cum aliquando latronis vitam ageret, Christi virginem cui erat à latronibus vitium afferendum, liberauit & noctu ad vicum vsque reduxerit. Rursus autem, inquit, inueni aliquando formosam mulierem errantem in solitudine fugatam ab apparitoribus & curialibus præsidis, propter publicum mariti debitum, & errorem suum deflentem. Sciscitatus sum autem ex ea causam fletus. Illa autem dixit, Ne me roges Domine nec miseram examines: sed tanquam ancillam tuam abducas quo velis nã cùm maritus tempore biennij ob debitũ publicũ trecentorũ aureorum sepe fuerat flagellatus, & in carcere inclusus, & tres mihi chariſſimi filij abrepti fuerint, ego recedo fugitiua locum loco commutans, nunc autem etiam errans per solitudinem, sæpe inuenta, & assidue flagellata iam tres dies permansi ieiuna in solitudine. Ego autem eius sum misserta, inquit latro: & cùm eam deduxissem in speluncam, dedi ei trecentos aureos, & deduxi eam vsque ad ciuitatem, & eius maritum liberaui cum liberis citra vllum probrum & contumeliam. Cui respondit Paphnutius. Ego quidem nullius rei talis mihi sum conscius, in exercitatione autem omninò audisti me esse celebrem. Non enim vitam traduxi in ocio. Mihi ergo Deus de te reuelauit, te rebus gestis nihilo me esse inferiorem. Si ergo ô frater, non parua à dignitate tui habetur ratio, ne tuam animã temerè neglexeris. Is autem statim proiectis quos habuit in manibus tibiis, & lyræ musicæ harmonia spiritalem traducta melodiam, virum secutus est in desertum. Cùm autem tribus annis se pro viribus exercuisset, & in hymnis & orationibus vitæ suæ tempus peregisset, in cœlum iter direxit, & cum choris angelorum & iustorum ordinibus connumeratus, requieuit.

DE PRO

DE PROTOCOMITE. Sect. LIX.

A VBi ergo illum qui se exercuerat virtutibus, prius ad Deum misit, maiori & accuratiori vitæ instituto quam prius esset sibi impositio, rogauit Deū vt sibi significaretur cuinam ex sanctis esset similis, & rursus vox diuina ad eum facta est, dicens: Es similis vicini pagi Protocomiti. Is autem ad eum abiit celerrimè, & cum ipse pulsasset ostium, prōcessit ille, vt ei mos erat, ad accipiendum hospitem, & cùm pedes eius lauisset & mensam apposuisset hortatus est vt vesceretur. Cum autē facta eius scitaretur, & ei diceret, Narra mihi, ô homo institutum vitæ tuæ: multis enim monachis, vt mihi Deus ostendit, euasisti superior, ille dixit se esse peccatorem & indignum nomine monachorum. Cùm autem instaret percunctari, homo respondit dicens. Non habeo quidem necesse narrare ea quæ à me facta sunt: sed quoniam dicis te à Deo venisse quæ mihi adsunt referam. Iam agitur triceſimus annus ex quo me à mea vxore separaui, cùm ter cum ea solum habuissem consuetudinem, & tres ex ea filios suscepissem, qui etiā mihi ad meos vsus inseruiunt. Hospitalitatem autem
B nunquam intermisi vsque in hodiernum diem. Nō gloriatur aliquis ex comitibus se hospitem ante me excepisse: Non egressus est pauper, nec hospes ex mea aula vacuis manibus, qui non prius rationi conueniente esset viatico sustentatus: Non vidi pauperem infortunio affectum, cui non suppeditarim quod satis fuit solatij: Non accepi personam filij mei in iudicio non ingressi sunt in domum meam fructus alieni: Non fuit lis aliqua quam non composuerim, & pacificauerim: Non increpauit aliquis meos filios quòd se inhonestè gererent: Non tetigerunt fructus alienos mei greges: Non seminaui primus agros meos, sed cùm eos omnibus proposuissem communes, colligebam ea quæ erant reliqua: Non cōcessi vt pauper opprimeretur à potentia diuitis: non affeci aliquem molestia in vita mea: nunquam malum iudicium protuli in aliquem. Hæc à me esse facta Deo volēte mihi sum conscius Cum autem viri virtutes audisset Paphnutius, eius caput osculatus est dicens. Benedicat te Dominus ex Sion: & videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ, In iis enim te rectè gessisti. vnum autem tibi restat quod est caput virtutum, nempè Dei omni ex parte sapiens cognitio, quā non poteris sine labore consequi, nisi cùm te ipsum à mundo abnegaris, crucem accipias, & sa-
C quaris Seruatorem. Is autem vbi hæc audiit, statim nec suis quidem valere iussis, virum secutus est in montem. Et cum venissent ad fluuium, scapha non inuenta iussit Paphnutius eum flumen traiicere pedibus, quod propter altitudinem nemo illo tempore pedibus traiecerat. Cùm autem transissent, & eis peruenisset aqua vsque ad cingulum constituit eum in quodam loco. Cùm se autem separasset, Deū rogauit vt eiusmodi hominibus videretur præstantior. Non multo autem interiecto tempore, vidit viri animam assumi ab angelis, Deum laudantibus & dicentibus. Beatus quem elegisti & assumpsisti, habitabit in atriis tuis, & rursus iustis respondentibus & dicentibus, Pax multa diligentibus legem tuam, & non est eis scandalum: & tunc cognouit virum esse consummatum.

Hospitalitatis exemplum.

Psal. 127.

Perfectio vitæ mundi abnegatio.

Psal. 64. Psal. 118.

DE MERCATORE. Sect. LX.

LXV.

CVm autem perseueraret Abbas Paphnutius Deum venerari precibus & multiplicare ieiunia, rursus orauit vt sibi ostenderetur cuinam esset similis. Dicit ei rursus vox diuina, Similis es mer-
D catori querenti bonas margaritas: Sed surge deinceps, & ne cunctare, Tibi enim occurret vir cui es assimilatus: cum ille autem descendisset, vidit virum quendam mercatorem alexandrinum, pium & Christi amantem, vicies mille aureis negociantem, cum centum nauibus, descendentem ex superiore Thebaide, qui omnes suas facultates & merces distribuerat pauperibus. Is cum suis filiis decem saccos leguminum ad eum afferebat, Et quid hæc, ô amice, ei dixit Paphnutius. Is autem dixit ipsi, Sunt fructus meæ mercaturæ, qui Deo offeruntur ad iustam refectionem. Quid autem hæc, inquit, ipsi Paphnutius, & tuo nostro nomine non frueris? Is autē confessus est ad se idstudiosè cōtendere. Ei respondit Paphnutius: Quousque ergo tu terrenam exerces negotiationem, nec cœlestia attingis mercimonia? Sed hæc quidem est aliis dimissurus, tu verò iis te adiungens quæ sunt maximè opportuna sequere Seruatorem, ad eum venturus paulò pòst. Is verò nihil differens, iussit filios suos reliqua diuidere pauperibus. Ipse autem cùm in montem ascendisset, & seipsum in eo loco
E clusisset, vbi duo priores consummati fuerant perseuerabat in orationibus. Paruo autem elapso tempore relicto corpore factus est ciuis cœlestis. Postquam autem eum quoque præmisit in cælos, ipse etiam despondit animum vt qui se non posset amplius exercere. Assistens autē angelus ei dixit: Huc deinceps accede Sta tu quoque ô beate, in æterna Dei tabernacula: venerūt enim prophetæ te in suos choros accepturi. Hoc autem non tibi prius declaraui, ne si fuisses elatus, de tuis detraheretur meritis. Cum ergo vno solo die superuixisset, & per reuelationem veniissent quidam presbiteri, omnibus illis narratis, tradidit animam. Apertè autem videntes presbyteri eum assumi in choris iustorum & angelorum, Deum laudabant.

Mercator opes pauperibus distribuit

Mercator fit monachus in est fortassis quem Sozom. solonem vocat lib. 6. cap. 31 & Niceph. lib. 11. cap. 38.

VITA ABBATIS APPOLLONII. Sect LXI.

LXVI.

FVit in Thebaide quidam monachus nomine Apollonius. Is plurimas ostendit virtutes & facta egregia: Dignus quoque fuit habitus dono doctrinæ supra multos qui tunc fuere insignes vir-

Appollonius an. 374. de quo Soz. lib. 6. cap. 29. Cassiod. lib. 8. cap. 1 Niceph. hist. 9. cap. 14.

tutibus. Is in tempore persecutionis addens animum Christi confessoribus, multos effecit martyres. Porrò autem ipse quoque comprehensus custodiebatur in carcere, ad quem veniebant qui ex gentibus erant nequiores, & cum eo disputabant, incessebantque maledictis, & irridebant. F

DE PHILEMONE MARTYRE, ET IIS QVI CVM IPSO fuere martyribus. SECT. LXII.

LXVII.

ERat autem quidam ex ipsis Choraules, vir nequitiis famosus, qui accedens eum appetebat cõtumeliis, dicens eum impium & impostorem, & planum & qui ab omnibus habebatur odio, & qui debebat mori citius. Cui dicit Apollonius, Miserebitur tui Dominus ô homo: & eorum quæ dicta sunt, nihil tibi reputabitur ad peccatum. Hæc autem cùm audiisset ille choraules, Philemon nomine, mordebatur animo, à verbis eius compunctus. Statim autem ad tribunal profectus, coram iudice se sistit, & ei dicit populo præsente: Iniustè facis ô iudex, qui viros pios & nulli culpę affines punis: Nihil enim mali faciunt nec dicunt Christiani. Ille autem cùm ipse hæc diceret, in principio C quidem estimabat eum loqui ironicè & ludificari. Postquam autem eum vidit persistere, Insanis inquit ô homo: mens tibi repente est emota: ille autem, Nõ insanio, inquit, ô iudex iniustissime: Sum enim Christianus. Is autem multis blãditiis vnà cum turba ei conabatur persuadere, postquã autem vidit immobilem ei omne genus tormenta adhibuit. Cùm autem rapuisset Apolloniũ, & multis eũ affecisset contumeliis, ipsum torquebat tanquam planum. Apollonius autem ei dixit, Optarem ô Iudex, vt tu & omnes presentes hunc meum errorem sequeremini. Is autem eo hæc dicente, iussit ambos igni tradere toto inspiciente populo. Cùm autem in flamma essent præsente iudice, vocem ad Deum emittit beatus Apollonius, toto populo audiente & iudice. Ne tradas domine bestiis animam cõfitentem tibi: sed teipsum nobis apertè ostende: nubes autem roscida & luscida aduenies, viros texit igne extincto. Admiratæ autem turbę & ipse iudex, dicebant, Vnus est Deus Christianorum. Maleficus verò quispiam hæc renunciat præsidi Alexandriæ. Qui cum crudeles quosdam & immanes elegisset protectores & apparitores, eos misit vt vinctos adducerent iudicem & Philemonem. Ducebatur ergo vna cum eis Apollonius, & quidam alij confessores. Cùm omnes autem iter H ingrederentur, cum inuasit gratia, & cœpit docere milites. Vbi autem ipsi quoque compuncti crediderunt Seruatori, erant omnes vno animo vincti. Quos omnes cùm vidisset præses à se non posse dimoueri, iussit proiici in profundum maris. Hoc autem fuit eis signum baptismatis. Cùm eos autem sui inuenissent disiectos in littore fecerunt omnibus ædem vnam, vbi nunc multæ virtutes peraguntur. Tanta autem fuit viri gratia, vt de iis quæ esset precatus statim exaudiretur, eum sic honorante Seruatore. Quem etiam nos in martyrio precati, vidimus, cum iis qui cum ipso fuerunt testificati, & Deum adorantes, eorum tabernacula salutauimus in Thebaide.

Subita mutatio impij.

vsal. 73.

Christiani naufragantes baptizantur.

Miracula ad reliquias.

VITA ABBATIS DIOSCVRI PRESBITERI. SECT. LXIII.

LXVIII.

VIdimus autem alium quoque presbyterum in Thebaide, nomine Dioscurum, patrem centum monachorum: qui cùm ad Dei gratiam esset accessurus dicebat eis, Videte ne quis qui noctu I phantasiã habuit mulieris, audeat accedere ad sancta sacramẽta. Ne quis ex vobis visis & phãtasiis pulsus somniet. Nam qui absque phantasiis fiunt fluxus seminis, casu fiunt: nec ex vniuscuiusque libero animi arbitrio insunt, sed absque voluntate. Procedunt enim ex natura, & ex redundanti materia excernuntur. Quocirca nec sunt peccato obnoxij. Visa autem ac phantasiæ procedunt ex libera eligendi voluntate, & sunt argumentum mali animi. Oportet autem, inquit, monachum transilire etiam legem naturæ: corpus autem liquare, nec inueniri in vllo inquinamento carnis, sed canem liquefacere, & nõ concedere vt in ipsa redundet materia, frequentibus & prolixis ieiuniis. Sin minus autem, nos ad appetitiones & desideria incitant. Non oportet autem monachum attingere appetitiones animi. In quo enim differt à mundanis, quos sæpè videmus abstinere à voluptatibus propter sanitatem corporis, aut propter aliquas alias causas à ratione minimè alienas? Quanto autem magis inquit, curanda est animæ sanitas & spiritus?

Dioscori sub nomine memi nerunt. 503. cassiodi. & Nicep. lib. 11. c. 34. arcent à sacramentis turpia somnia superius sect 19.

Exhortationes Dioscori.

Deuenimus quoque ad Netrẽses, vbi multos & magnos vidimus Anachoretas: partim quidẽ indi K genas, partim verò etiã hospites, qui se inuicẽ superabãt virtutibus, & magno studio se exercebãt, & in vita se inuicẽ cõtendebant superare: & alij quidẽ ex ipsis versabantur in contẽplatione, alij vero in actione. Cũ vidissent autẽ aliqui ex ipsis nos procul veniẽtes aliqui quidẽ nobis cũ aqua occurrerũt & alij quidem pedes nostros lauabant: alij vero vestes mundabant: alij verò ad cibum inuitabant: alij autem ad contemplationem & Dei cognitionem, & quod vnusquisque ex iis poterat, in eo studebat nos iuuare. Et quid dixerit quispiam omnes eorum virtutes, cùm nihil possit dicere pro dignitate: Habitant itaque locum desertum: & habent cellas magno inter se interuallo disiunctas, vt nullus possit procul agnosci ab altero, neque citò videri nec vox audiri: sed degunt in multa quiete, vnusquisque per se inclusus. Solum autem sabbato & dominico congregantur in ecclesiis: & seinuicem excipiunt. Multi autem ex iis sæpè etiam quatuor dies inueniuntur in cellis, absque eo quod se videant

LXIX. Netrenses anachoretæ.

Netrenses seorsim degunt.

A videant inuicem, præterquam in synaxi & alij quidem ex his veniebant ad synaxim à tertio & quarto lapide: tam longè sunt remoti à se inuicem. Tantam autem habent inter se charitatem, etiam supra relinquam fraternitatem, vt multis qui cum ipsis salui esse voluerint vnusquisque studeat suam cellam eis dare ad se reficiendum.

DE ABBATE AMMONIO ET IIS QVI ERANT cum ipso. Sect LXIIII.

LXX. *Ammonius*

VIdimus autem patrem quoque eorum qui illic erant, nomine Ammonium, habentem eximias cellas & atrium, & puteum, & reliqua necessaria. Cùm autem ad eum venisset quidam frater qui volebat saluus fieri, & ei diceret vt ipsi inueniret cellam ad habitandum, illicò egressus, præcepit ei ne egrederetur è cellis, donec ipsi inuenisset aptum habitaculum, & cùm ipsi reliquisset omnia quæ habebat cum ipsis cellis, seipsum inclusit in paruam cellam. Quòd si plures erant qui cõueniebant volentes salui fieri, congregabat vniuersam fraternitatem, & illo quidem tradente lateres, hoc verò aquam, perficiebantur cellæ in vno die: Eos autem qui erãt habituri in cellis, in ecclesiã vocabant ad conuiuia. Dúmque illi se recreant & exhilarant, vnusquisque cùm è sua cella ouillã suam pellem aut sportam pane vel cæteris implesset necessariis, deferebant ad nouas cellas, vt nulli nota esset vniuscuiusque oblatio. Noctu autem venientes habituri suas cellas, repẽte inueniebãt omnia necessaria. Multi autem ex ipsis neque panem comedebant nec fructus, sed solum intyba agrestia. Quidam autem ex ipsis tota nocte non dormiebant: sed sedentes vel stantes vsque ad manè, perseuerabant in oratione.

B *Institutum vitæ monasticæ Ammonij.*

Antea Sect. 11.

VITA ABBATIS ISIDORI ET EORVM QVI ERANT cum ipso. Sect. LXV.

LXXI. *Isidorus hic alter est à veluti a de quo Nicep. lib. 14. cap. 35. Monasterium mille monachorum. Presbiteri monachorum Ianitores & administri. Nicep. lib. 11. cap. 34.*

C VIdimus autem in Thebaide monasterium cuiusdam magni Isidori, quod intus habebat mille monachos. Habebat autem intus puteos & hortos, & quæcunque sunt ad vsum necessaria, nemine egrediente extra monasterium. Sed erat presbyter ianitor, qui nullum permittebat egredi, neque alium ingredi, præterquam si quis vellet vsque ad mortem illic permanere nusquam progrediens. Porrò autem eos qui portam ingrediebantur, in paruo habitaculo excipiebat hospitio, & cũ mane dedisset benedictiones, in pace deducebat. Duo autem ex ipsis presbyteri solum exibant, opera fratrũ ad ministrantes, & referebãt ea quæ erant ipsis ad vsum necessaria. Dixit autem mihi is qui portam custodiebat presbyter, eos qui intus sunt sanctos esse tales, vt possint omnes signa efficere: & neminem ante decessum in morbum incidere: sed quando vniuscuiusque venisset translatio, id omnibus prius significantem & se reclinantem, dormire.

VITA ABBATIS AMMONA PRESBITERI. Sect. LXVI.

LXXII. *Ammon. an. do. 370. hũc ex Soz. Cassiod. liber. 8. cap. 1. & Niceph. lib. 11 cap. 35. Piammon vocant. Huius habetur continen-*

D ESt autẽ alia quoque solitudo in Ægypto, maritima quidem, sed difficillima: in qua multi & magni habitant Anachoretæ, quæ est prope vrbem Diolcõ. Vidimus autem illic presbiterũ virum sanctum & valdè humilẽ, & assiduè videntem visiones, nomine Ammonã. Is aliquãdo offerens Deo cultum videt angelum stantem à dextris altaris, & signantem fratres accedentes ad gratiã & scribẽtem in libro eorum nomina. Cùm autem nõ adfuissent aliqui in synaxi, vidit deleri eorum nomina, qui post tres dies sunt mortui. Eum sæpè torquentes dæmones in tantam adduxerunt imbecillitatẽ, vt non posset ipse stare ad arã, nec offerre. Angelus autem veniens, eius manu adprehensa, protinus eum confirmauit, & sanum ad aram statuit. Cuius tormenta cum vidissent fratres, obstupuerunt.

tia apud. Cassian. col. 17. cap. 24 & doctrina col. 18. 1 Angelus resistunt non communicantes. 2 Ammon curatur per Angelum.

DE ABBATE IOANNE. Sect. LXVII.

LXXIII. *Ioãnes abbas Nicep. lib. 11. cap 35. Cassiã. col. 19.*

E VIdimus autem alium quoque in Diolco, Ioannem nomine, patrem monasteriorum, qui ipse quoque multam habebat gratiam & Abrahæ habitum, & barbam Aaron: efficiebat autem virtutes atque curationes: & qui multos curauit paralyticos & podagra laborantes.

VITA ABBATIS PITYRIONIS ET EORVM QVI cum ipso erant. Sect. LXVIII.

LXXIIII. *Piterius à Cassion nominatur. lib. 8. pithyrion a Nicep. lib. 9. cap. 14.*

VIdimus autem in Thebaide altum montem fluuio imminentem, valdè terribilem & præcipitẽ: & monachos illic viuentes in speluncis. Eorum autem pater erat nomine Pityriõ, qui fuit vnus ex discipulis Antonij, & tertius qui illum locum excepit: qui quidem multas virtutes efficiebat, & efficaciter spiritus expellebat. Cum enim successisset Antonio & eius discipulo Ammonæ, meritò etiam successit hæreditati donorum qui multos quidem alios quoque apud nos habuit sermones, quinetiam de discretione spirituum accuratè disseruit, dicens esse aliquos dæmones qui se-

Quis possit dæmones fugare. Petron bis in hebdomada comedit.

quũtur animi motus,& noſtras affectiones ad malum ſæpè cõuertũt. Quiſquis ergo,ô filij,dicebatis F nobis,vult exigere dæmones,prius in ſeruitutẽ rediget affectiones animi. Qualẽ enim quis ſuperarit affectionem, eius quoque expellit dæmonem. Oportet autem vospaulatim vincere affectiones, vt earum expellatis dæmones. Si quis ergo gulam ſuperauit,expellit eius dæmonem. Is autem comede bat bis in hebdomada,dominica & quinta feria,paruum farinæ iuſculum: nec poterat aliquid aliud ſumere, propterea quòd ſuum habitum ita formaſſet.

VITA EVLOGII PRESBITERI Sect. LXIX.

LXXV. Eulogius cogitationes nouerat Caſſiod lib.8.cap.1. Hiſtor.lib.11. cap.34. Sozõ lib.6.cap.39 Euchariſtiã nõ aſſumebat turpe cogitans antea Sect.19.

VIdimus autem alium quoque presbyterum, nomine Eulogium, qui in offerendis Deo donis, tantam accepit gratiam cognitionis, vt vniuſcuiuſque ex iis qui accedebãt monachis mentẽ cognoſceret. Is cùm ſæpè vidiſſet aliquos monachos ad aram acceſſuros,eos retinuit,dicens: Quomodo audetis ad ſancta accedere ſacramenta,cùm habeatis malas cogitationes? Et tu quidem hac nocte animo verſaſti turpem fornicationis cogitationem. Alius autẽ in animo ſuo reputauit,dicens C nihil referre an peccator an iuſtus accedat ad Dei gratiam. Alius autem de dono dubitauit, dicens, Nunquid me accedentem ſanctificabit? Parum ergo ſecedite à ſanctis ſacramentis, & ex animo agite pœnitentiam,vt ſit vobis remiſſio peccatorum, & ſitis digni Chriſti communione. Niſi enim primum mundaueritis cogitationes,non poteritis ad Chriſti gratiam accedere.

VITA SERAPIONIS PRESBITERI. Sect. LXX.

LXXVI. Serapion. an. 374. Caſſiod lib.8.cap.1. Decem millia monachorum ſub Sct. pone. Pauperum cura,Caſſian. lib.10.inſt. cap.22r

VIdimus verò etiam in partibus Arſenoite preſbiterũ quendã nomine Serapionem,patrẽ multorum monaſteriorũ, & qui præeſt multæ fraternitati,vt qui ſint decies mille numero, magnamque per fratres exequitur diſpenſationem, cùm omnes ſimul, tempore meſſis, omnes ſuos fructus ad ipſum afferant, quos pro meſſis mercede acceperunt,vnuſquiſque frumenti annuos duodecim artabas,qui ſunt veluti quadraginta qui à nobis dicũtur modij, & ea ad miniſterium pauperum per ſe diſpenſat,adeò vt deinceps in ea quæ eſt circumcirca regione nullus ſit pauper, ſed etiam mittat H ad eos qui ſunt Alexandriæ pauperes ſed neque prædicti patres per totam Ægyptum vnquam neglexerunt hanc adminiſtrationem: ſed ex laboribus fraternitatis, nauigia plena frumento & veſtimentis pauperibus miſerunt Alexandriam: propterea quòd rari eſſent apud ipſos qui egerent.

VITA ABBATIS POSIDONII Sect. LXXI.

LXXVII.

POſidonij Thebani multa quidem ſunt eáque narratu difficilia quemadmodum erat mitis, & in ſe exercendo acerrimus,& quanta fuerit in eo innocentia. Neſcio an vllum talem conuenerim. Vixi enim cum eo anno vno in Bethleem, quando ſedit vltra Pœmænium, & multas vidi eius virtutes. Atque inter cætera ipſe mihi quodã die narrauit. Cùm habitarim,inquit, in loco Prophyrite anno vno,toto anno nullum hominem conueni,non andiui ſermocinationem, non panem tetigi, niſi ſi quando paucis vterer dactylis, & ſicubi herbas inuenirem agreſtes. Quo quidem tempore cũ mei panes aliquando defeciſſent,egreſſus ſum è ſpelunca,vt venirem in orbem terræ habitabilem: I & cũ toto die ambulaſſem,vix aberam à ſpelunca duo miliaria. Cùm ergo circumſpexiſſem, video equitem militis habitum præ ſe ferentem,habentem in capite galeam tiariferam,& cum coniectaſſem eum eſſe militem,profectus ſum vſque ad ſpeluncam: & inueni caniſtrum vuarum & ficuum nuper decerptarum. Quem cum accepiſſem, lætus veni ad ſpeluncam, habens duobus menſibus cibos illos ad meam refectionem. Hoc autem miraculum fecit beatus Poſidonius in Bethleẽ. Quẽdam mulier grauida habebat ſpiritum immundum,& in ipſo tempore quo erat paritura, laborabat in partu,ipſam conterente ſpiritu. Cum ergo à dæmone vexaretur mulier, aduenit eius maritus, & rogauit ſanctum illum vt adeſſet,& nobis ingreſſis ad orandum, cùm ſtetiſſet & precatus eſſet, poſt ſecundam genu flexionem,eiecit ſpiritum. Surgens autem dixit nobis, orate: modo enim expellitur immundus ſpiritus. Oportet autem eſſe aliquod ſignũ vt de eo fiamus certiores. Egrediens autẽ dæmon, diruit à fundamento totum aulæ parietem. Mulier autem ſexennio non fuerat locuta. Poſtquam autem egreſſus eſt dæmon: & peperit,& locuta eſt.

Poſſidonius curat grauidam à ſpiritu immundo.

Dæmon egrediens dat ſignum.

K

DE HIERONIMO Sect. LXXII.

LXXVIII. Propter Ruſinum amicũ videtur Palladius fuiſſe iniquior. Hieronymo, cui tantũ tribuit Caſſian. ad extremum libri de incarnatione vt eum catholicorum magiſtrum nominet: cuius ſcripta per vniuerſum mundum quaſi diuinæ lampades rutilant: cui etiam tantum conceſſit D. Auguſtinus, vt dicat: Nemo ſciuit, quod hieronimus ignorauit.

HVius ſancti noui hanc quoque prophetiam. Hieronymus enim quidam presbiter habitabat in illis locis,qui in ſermone Romano magna erat virtute ornatus,& præclaro ingenio: ſed tanta fuit eius inuidia, vt ab ea obrueretur virtus doctrinæ. Cùm ergo multis diebus cũ eo verſatus eſſet ſanctus Poſidonius,dicit mihi in aurem.

LXIX.

Ingenua quidem Paula quæ eius curam gerit,præmorietur liberata ab eius inuidia. Vt autem arbitror,propter hunc virum non habitauit vir ſanctus in his locis,ſed eius peruadet inuidia vel vſque

ad pro-

A proprium fratrem: Réſque ita accidit. Etenim beatũ Oxyperentium Italum is hinc expulit: & Petrum alium quendam Ægyptium: & Symeonem, viros admirabiles, quos ego adnotaui. Narrauit mihi hic Poſidonius continentiſſimus & virtutis obſeruantiſſimus, quod quadraginta abhinc annis panem non guſtaſſet, neque acceptæ iniuriæ ſit recordatus vſque ad diei dimidium. Hæc ſunt certamina & ſigna præclari Chriſti athletæ Poſidonij, quæ fecit prouidentia eius quæ eſt omnium virtutum maxima: & in his eſt inſignis finis vitæ huius beati.

VITA SERAPIONIS SINDONITÆ. Sect. LXXIII.

LXXXIII.

FVit alius quidam Serapion ſindonites (nam præter ſindonem nihil vnquam induebat) qui exercuit magnã poſſeſſionem & facultatum vacuitatem. Cùm eſſet autem imperitus literarum, memoriter dicebat omnes ſcripturas. Et neque ob poſſeſſionum egeſtatem & ſcripturarum meditationem, potuit in cella quieſcere. Non quòd traheretur à terrena materia: ſed orbem terræ obiens, ſe
B rectè & ex virtute gerebat. Natus enim erat hac natura: Sunt enim naturarum non ſubſtantiarũ differentiæ. Narrabant itaque patres, quòd cùm quendam accepiſſet exercitatorem qui cum eo luderet, ſe in quadam vrbe gentilibus vendidit hiſtrionibus viginti nummis, & cùm ſignaſſet nummos, eos apud ſe ſeruabat. Tandiu autem permanſit & ſeruiit nimis qui cũ emerant, donec eos fecit Chriſtianos, & eos auulſit à theatro, præter panẽ & aquã nihil ſumens, neque præ meditatione ſcripturarum ore ſilens: longo aũt tẽpore primus compunctus eſt mimus, Deinde mima, Deinde vniuerſa eorum familia. Dictum eſt aũt quòd quo tempore eum ignorabant, lauabat pedes amborũ. Ambo ergo baptizati, à theatro receſſerunt: & cùm ad vitam honeſtam & piam proceſſiſſent, virũ valdè reuerebantur. Ei itaque dicunt. Adeſdum frater, nos te liberabimus, quandoquidem ipſe nos liberaſti à turpi ſeruitute. Dicit ergo eis, Quandoquidem Deus eſt operatus, & ſalua facta eſt veſtra anima, vobis dicam myſterium actus. Ego veſtræ animæ miſertus, cum eſſem liber exercitator genere Ægyptius, ea de cauſa meipſum vendidi, vt vos ſeruarem. Quoniã autem hoc fecit Deus, & per meã humi-
C litatem ſalua euaſit anima veſtra, accipite aurum veſtrum, vt etiã aliis opẽ ferã. Illi autem cùm multum rogaſſent & affirmaſſent, dicendo, Te tanquam patrem & Dominum habebimus, ſolum mane nobiſcum, non potuerunt ei perſuadere. Tunc dicunt ei, Da aurum pauperibus, nã id nobis fuit cauſa ſalutis. Sed ſaltem poſt annum nos inuiſas. & ſic ab iis abiit. Is frequẽtibus peregrinationibus peruenit in Græciã, & cum tribus diebus moratus eſſet Athenis, non fuit qui ei panem præberet. Nam neque æs ferebat, neque peram, nõ pellem ouillam, nihil horũ. Cùm aũt veniſſet quartus dies, valdè eſuriit. Res eſt enim grauis fames inuoluntaria, quæ adiutricẽ habet incredulitatẽ: & ſtans ſuper tumulum ciuitatis, in quo congregabantur qui erant viles & abiecti in ciuitate, cœpit vehementer & cum planctu lamentari, & clamare, Viri Athenienſes, ferte opem. Ad quem accurrentes omnes qui pallium geſtabant & pileum, dicunt ei. Quid habes, vndénam es, & quid pateris? Is verò dicit ipſis, Genere quidem ſum Ægyptius, ex quo autem abſum à vera mea patria, incidi in tres fœneratores. Et duo quidẽ à me receſſerũt ex ſoluto eis debito: cùm non haberent de quo me accerſerent. Vnus autem à me non diſcedit. Illi ergo ſtudiosè quærentes de fœneratoribus vt eis ſatisfacerent, ipſum
D rogabant, Vbi ſunt? Quis eſt qui tibi exhibet moleſtiam? Oſtende nobis eum, vt tibi feramus auxiliũ. Tunc eis dicit: Moleſtiam mihi exhibuit auaritia, & gula, & fornicatio. Et à duobus quidem ſum liberatus, auaritia ſcilicet & fornicatione. Neque enim aurum habeo, neq; aliquid aliud poſſideo, non fruor deliciis quæ ſunt nutrices huius morbi. Quocirca nihil mihi exhibẽt amplius moleſtiæ. A gula autem non poſſum recedere: Iam enim quatuor diebus nihil comedi, & mihi pergit venter moleſtiam exhibere, quærens conſuetum debitum, ſine quo non poſſum viuere. Tunc quidam philoſophi ſuſpicati eum eſſe mendicum, dant ei nummum. Quem acceptum poſuit in officina panaria, & accepto pane receſſit, ſtatim profectus à ciuitate, & in eam non reuerſus amplius. Tunc cognouerunt philoſophi eum verè fuiſſe virtute præditum: & cùm piſtori dediſſent precium panis, acceperunt nummum. Cùm autem veniſſet in loca Lacedæmonis, audiuit quendam ex primis ciuitatis, eſſe Manichæum ſimul cum tota domo, alioqui virum bonum. Ei rurſus ſeipſum vendidit in primo actu. Et cum intra duos annos ipſum abduxiſſet ab hæreſi & eius vxorem, adduxit ad eccleſiam. Tunc eum amantes, non amplius habebant tanquam ſeruum, ſed tanquam germa-
E num fratrem & patrem, & Deum laudabant. Poſt hæc ſeipſum coniecit in nauem tanquam Romam nauigaturum. Nautæ autem coniicientes eum vel intuliſſe ſumptus, vel in auro habere quod expenderet, nihil aliud percontati eum exceperunt, alius alium exiſtimans accepiſſe eius vtenſilia. Cùm autem ipſi enauigaſſent, & abeſſent quingentis ſtadiis ab alexandria, cœperunt vectores veſci circa occaſum ſolis, cùm Nautæ prius comediſſent. Viderunt autem eum primo die non comedere: & putauerunt cauſam eſſe nauigationem. Similiter, & ſecundo, & tertio, & quarto die. Quinto autem die vident ipſum ſedentem quietum, dum omnes comederent: & dicunt ei, Homo, cur non comedis? Is verò dicit eis, Quoniam non habeo quod edam. Cùm ergo inter ſe quæſiſſent quis eius accepiſſet vtenſilia vel impenſas, vidiſſent autem neminem accepiſſe, neque enim habebat aliquid, cœperunt cum eo contendere. Quomodo ſic ingreſſus es abſque impenſis? Quomodo dabis nobis naulum? Quónam te maleris? Is verò eis dicit, Ego nihil habeo: Auferte me &

Serapiõ. Caſſia. coll. 2. c. 11 & col. 5.

Imperitia ſũma doctrinæ.

Se vendidit Mimis vt eos lucrifaceret Chriſto.

Fames grauis

Tres pernicioſi fœneratores

Serapion vẽdidit ſe viro Manichæo vt ipſum reduceret ab errore.

Serapion ieiunat.

abiicite vbi inueniſtis. Illi verò, Ne ſi centum quidem aureos nobis dares, lubenter hoc faceremus, F
cùm ſit nobis ventus adeò ſecundus. Scopum ergo vrgeamus, peragentes quę ſunt nobis propoſita.
Sic fuit in naui, & eum aluerũt Romam vſque. Cùm aũtem Romam veniſſet, curioſè indagauit quis
eſſet in ciuitate magnus exercitator aut exercitatrix. Inter quos incidit in quendam Domnionẽ, cu-
ius lectus curauit ægrotos poſt mortem. Cùm ergo in eum incidiſſet, & ex eo vtilitatem accepiſſet,
erat enim vir & moribus ornatus & eruditione, & ab eo didiciſſet quiſnã eſſet illic alius exercitator
aut exercitatrix, cognouit eſſe quandã virginem ſilentium agentem & quieſcentem, quæ iam vigin-
tiquinque annis in cella erat incluſa, & cum nemine vnquam colloquebatur. Cùm aũt eius domum
didiciſſet, venit, & dicit vetulæ quæ ei inſeruiebat. Dic virgini me neceſſe habere eã cõuenire, Deus
enim me miſit. Cum autem duos vel tres dies intermiſiſſet eam conuenit poſtea, & ei dixit: Quid ſe-
des? Ea verò dicit ipſi, Non ſedeo, ſed ambulo. Is verò dicit, Quo ambulas? Illa verò dicit, Ad Deum.
Is aũtem dicit: Viuiſne, an es mortua? Illa verò ei dicit, Credo in Deum me eſſe mortuam: Qui enim
carne viuit, non poteſt non ambulare. Is autem dicit ei, Vt me ergo certiorem reddaste eſſe mortuã, G
fac quod facio. Ea illi dicit impera mihi quę poſſunt fieri & faciam: Is aũt dicit ei, Nihil eſt quod non
poſſit mortuus, abſque eo quòd non poteſt eſſe impius. Tunc dicit ei, Deſcende & progredere. Ea verò reſpondit: Iam agitur viceſimus quintus annus ex quo non ſum progreſſa: & cur progrediar? Ei
aũtẽ dicit, Si mortua es mundo, & tibi mundus: idẽ eſt tibi progredi & non progredi. Ergo progre-
dere: Illa verò progreſſa eſt. & poſtquã progreſſa fuit vſque ad quandam eccleſiam, ei dicit in eccle-
ſia, Si vis ergo me certiorẽ reddere quòd verè ſis mortua, & non amplius viuis placẽs hominibus: fac
quod facio, & ſciam te eſſe mortuam. Et itaque dicit: Exuens ſicut ego omnia veſtimenta, ea impo-
ne humeris, & tranſi mediam ciuitatem, me in hoc habitu præeunte. Illa verò ei dicit: Hac re mini-
mè honeſta multos offendam: & poterunt dicere me eſſe emotæ mentis & dæmoniacam. Is autem
dicit ei: Et quid tibi eſt curæ, ſi dixerint te eſſe emotæ mẽtis & dæmoniacam? tu enim es eis mortua.
Tunc illa ei dicit: Dic ſi quid aliud velis, neque enim ad hunc vſque modũ me veniſſe glorior. Tunc
ei dicit: Ecce ergo, ne amplius te iactes & tibi placeas, tanquam omnibus magis pia & mundo mor-
tua, Ego enim ſum te magis mortuus: & re ipſa oſtendo me eſſe mortuum mundo. Nam citra vllã
animi perturbationem & pudorem hoc facio. Tũc cùm eam ad humilitatem inſtituiſſet, & eius fre- H
giſſet arrogantiam, receſſit. Sunt autem multa quoque alia quæ perrinent ad impatibilitatem. Is de-
cedit cùm ageret annum ætatis ſexageſimum, in ipſa Roma ſepultus.

Vita abbatis Domnis.

Lectus curat ægrotos.

Mirũ virginis ſilentium.

Quid ſit mũdo eſſe mortuũ in decretis Monachi dicuntur mundo mortui.

DE EVAGRIO CELEBRI DIACONO.
Sect. LXXIIII.

LXXXVI.

Euagrius de quo pl. Socrat. l. 4. hiſt. cap. 18. Soz. l. 6. c. 30. Niceph. l. 11. cap. 42. Sapien. 4.

DE Euagrio claro Chriſti diacono, qui vixit inſtar apoſtolorum, non eſt ęquum tacere, Sed ea li-
teris mandare ad ædificationẽ eorum qui ſunt lecturi, & ad bonitatis Seruatoris noſtri gloriã,
æquum arbitratus, ab alto expono, & quẽadmodum venerit ad inſtitutum monaſticum, & quomo-
do cùm ſe dignè exercuiſſet, moritur quinquaginta quatuor annos natus, in ſolitudine. Qui, vt ſcri-
ptum eſt, In breui conſummatus, impleuit longa tempora. Fuit enim re vera eius anima grata Domi-
no. Is genere quidẽ fuit Põtificus, ciuitatis liberorum, filius preſbyteri, lector promotus à ſancto Ba- I
ſilio epiſcopo eccleſiæ Cæſareæ ad Argeum. Poſt deceſſum autem ſancti Baſilij epiſcopi, attendens
eius aptitudinem, ſapientiſſimus, & à perturbationibus animi alienus, & omni doctrina clarus Gre-
gorius epiſcopus Nyſſenus, frater epiſcopi cui datur honor inter apoſtolos, eum ordinat diaconum.
Illinc cũ veniſſet ſanctus Gregorius epiſcopus in magnã ſynodum Conſtantinopolitanã, relinquit
eum beato Nectario epiſcopo, cùm eſſet omnium diſſerẽdi artis peritiſſimus. Floruit ergo in magna
ciuitate, in diſputationibus iuueniliter exultans aduerſus omnem hæreſim. Accidit autem vt is qui
propter morum inſignẽ bonitatem honorabatur à tota ciuitate, cõfigeretur à ſimulachro muliebris
concupiſcentię, vt ipſe nobis narrauit poſtea cum eſſet mens eius libera. Eum autem viciſſim amauit
muliercula: Erat aũt ea vna ex primis. Euagrius autem, & Deum timens, & ſuã veritus conſcientiã, K
& habens ante oculos dedecus turpitudinis, & quã hęreſes de alienis malis concipiunt lætitiã, Deũ
ſupplex rogauit vt ab ipſo impediretur ſcopus quẽ ſibi propoſuerat mulier, quæ eum vrgebat cupi-
ditate, & eius inſano tenebatur deſiderio. Cúmq; vellet ab ea recedere, non poterat, vt qui eius ob-
ſequij blandis detineretur vinculis. Haud multò poſt autem eam quæ præceſſit orationem, ante-
quam rem eſſet expertus, adſtitit ei viſio angelica præ ſe ferens ſpeciem militum præfecti, quæ eum
rapit, & ducit tanquam in iudicium, & coniicit eum in eam quæ dicitur cuſtodiam, collari ferreo
eius collo iniecto, & catena ferrea alligatis manibus, iis videlicet qui ad ipſum venerant, ei cauſam
minimè dicentibus. Ipſe autem qui pungebatur conſcientia, exiſtimabat ſe ea ſubire eius gratia, ar-
bitrans maritum mulieris de hac re iudicem conueniſſe. Animi ita que admodũ anxius cõſtitit Eua-
grius, dum de alia cauſa ageretur, & de aliis propter tale crimẽ haberetur quæſtio. Poſt magnum er-
go illum metum & ſummum animi angorem, angelus qui ab initio prębuerat viſionẽ, ita trãsforma-
tur vt videretur adeſſe germanus & ſincerus amicus Euagrij, valdè obſtupefactus, & triſtitia affectus
ob tantam vinculorum infamiam, & dicens ei vincto inter catenas quadraginta reorum. Cur cum
tanta ignominia detineris cum reis, domine diacone? Ille ei dicit, Re vera quidem neſcio: ſuſpicor
autem

Euagrius de quo pl. Socrat. l. 4. hiſt. cap. 18. Soz. l. 6. c. 30. Niceph. l. 11. cap. 42. Sapien. 4.

Gregorius Nyſſenus F.S. Baſilij ordinat Euagriũ. Nectarius.

Euagrius agitur cõcupiſcẽtia in mulierem.

Viſione deterreturab amore libidinoſa.

Euagrius in eſtaſi.

Angelus amici ſpeciem indutus.

Universidad de Deusto Biblioteca

A autem N. qui est ex præfectis, me detulisse, motum zelotypia citra vllam rationem: & vereor ne magistratus fuerit ab eo corruptus pecunia, & me maximo afficiat supplicio. Dicit ei is qui amici figuram susceperat: Si audias amicum, tibi cõsulo, Non tibi expedit degere in hac ciuitate. Dicit ei Euagrius, Si Deus me liberauerit ab hac calamitate, & me videris Constantinopoli, scias me iure subire hoc supplicium, & esse dignum alio maiore. Dicit ei amicus, Si ita habet, fero ad te sanctum euangelium: iura mihi in eo, quòd recedes ab hac ciuitate, & tuæ animæ curam geres: & te liberabo ab hac necessitate. Euagrius autem, Rogo te, inquit, iurabo vt volueris: me solummodò libera ab hac nube tenebrosa. Interim autem ei affert sanctum euangelium, & exigit iusiurandum. Euagrius autem ei iurat per euangelium verbis sic conceptis. Non manebo hic præter vnum diem, idque vt meas vestes in nauem immittam. Cùm aũt processisset iusiurandum, ad se rediit ab ecstasi quæ ei noctu euenerat. Cúmque surrexisset, cogitauit: Etsi mihi fuit datum iusiurandum in ecstasi, iuraui tamen. Omnibus ergo quæ habebat in nauem cõiectis, venit Hierosolyma, & illic excipitur à beata Melania Romana. Rursus cum diabolus eius cor tanquam Pharaonis indurasset, vt potè adolescentẽ & ętate luxuriantem, eũ rursus incessit dubitatio, & animi fuit ancipitis, cùm tamen nemini quidquã dixisset. Quo factum est vt & vestes rursus mutaret, & in differẽdo ei veternũ afferret vana gloria. Sed Deus qui impedit omnium nostrum interitum, ei rursus attulit calamitatem, rursus in febrem coniiciens. & deinde in longum morbum, tempore semestri eius carnem macerans, quæ ei afferebat impedimẽtum ad virtutem, medicis dubitantibus, & non inueniẽtibus modum curationis. Dicit ergo ei beata Melanium. Nõ placet mihi fili, morbus tuus diuturnus: Dic ergo mihi quæ habes in animo? nõ est enim verus hic tuus morbus. Confessus est ergo ei rem quæ sibi euenerat Constantinopoli. Dicit ei beata, Promitte mihi teste Domino, te vitæ monasticæ scopum esse secuturũ, & ego licet peccatrix, orabo Deum, vt detur tibi tempus commeatus, & vitæ terminus. Is autem est assensus. Cùm ea autẽ orasset, intra paucos dies conualuit: cúmque is surrexisset, ab illa ipsa est amictu monastico indutus, & peregrè proficiscitur in montem Nitriæ qui est in Ægypto. In quo cùm habitasset biennio, tertio ingreditur solitudinem. Cùm itaque vixisset quatuordecim annis in iis quæ dicuntur celliis, comedebat quidem panis libram in die: trimestri autem tempore olei sextarium: vir qui in molli delicata & lauta vita fuerat educatus. Faciebat autem centum orationes: scribens annuatim precium solum eorum quę comedebat: eleganter enim scribebat celerem characterem. Cùm ergo intra quindecim annorum spaciũ mentem expiasset, dignus est habitus dono cognitionis & sapientiæ, & discretionis spirituum. Is composuit tres sacros libros monachorum, qui dicuntur Ἀντιῤῥητικὰ, hoc est Contradictoria, suppeditãs artes quibus sit vtendum aduersus dæmones. Ei aliquando grauem exhibuit molestiam dæmon fornicationis, vt ipse nobis narrauit: & tota nocte stetit in puteo cũ esset hyẽs, adeò vt eius carnes concresceret. Aliquando autẽ rursus ei molestiã exhibuit spiritus blasphemiæ: & quadraginta diebus nõ est tectũ ingressus, vt ipse nobis narrauit, adeò vt corpus eius, non secus ac corpus ferarum animantium, scateret muscis. Ei tres apparuerunt dæmones in habitu clericorum, de fide cum eo inquirentes. Et vnus quidem dicebat eum esse Arrianum, alter verò Eunomianum, Tertius autem Appollinaristam: & eos paucis superauit spiritu sapientiæ. Rursus cùm quodam die periisset clauis ecclesiæ, serra cruce signata, manu trudens eam aperuit, Christo inuocato. Is à dæmonibus adeò fuit flagellatus, & variorum dæmonum tantam fecit experientiam, vt ij non possint facilè enumerari. Vni ex discipulis suis, quæ post decem & octo annos erant euentura ei dixit, omnia ei prædicens in specie. Dicebat autem hic beatus, *Ex quo veni in solitudinem, non tetigi lactucam, non minutum olus, non aliquid viride, non fructum, non vuam, non lauacrum, non carnem, non panẽ, non vinum, neque omninò aliquid ex iis quæ per ignem transeunt, præter quædam olera cruda, & modicum aquæ. Postea autem sextodecimo anno instituti vitæ suę actæ absque decoctione ignis, cùm caro, propter imbecillitatem corporis & stomachi, opus haberet vt aliquid sumeret quod per ignem transiisset, panem quidem tetigit, nequaquam autem sumpsit cocta olera, sed vel ptisanam, vel legumina duos annos. In his corpus consumebat hic beatus, viuificans animam sancto spiritu, in epiphaniis in ecclesia communicans. Nobis autem narrabat hic generosus christi athleta circa tẽpus mortis. Iã sunt tres anni ex quo non sum amplius vexatus à cupiditate carnis. Si autẽ post vitã ita ex virtute actam, & immensum laborem exercitationis, eúmque vel maximè inflexibilem, & sobriam perpetuò orationem, hunc immortalem adeò inuasit bonis infestus & exitiosus dæmon: quid ab execrabili dæmone pati putamus eos qui sunt socordiores, propter suam negligentiam? Huic sancto significata est aliquando mors patris sui, & dicit ei qui renunciauit, Desine blasphemare: meus enim pater est immortalis: Deum autem dicebat. Hucusque est exactissimum & perfectissimum vitæ institutum insignis Euagrij.*

Iurat Euagrius super Euangelia se egressurum ciuitatem.

Venit Hierosolimam.

Morbo reuocatur Euagrius.

Amictus monasticus.

Austeritas eius qui delicatã vitã fuerat secutus.

Euagrij Ἀντιῤῥητικὰ, Niceph. l. 11. c. 42. Cassiod. l. 8. c. 1.

Dæmones in habitu clericorum.

crucis signũ.

Præuidet futura.

Euagrius in Epiphania cõmunicabat.

Euagrius nõ afficitur morte patris sui. Niceph. l. 11. cap. 43.

VITA ABBATIS PIOR. SECT. LXXV.

LXXXVII.

QVidam Pior nomine, Ægyptius genere, ætate iuuenis, cùm mundo renunciasset, exiit è domo paterna: & propter insignem amorem spiritalem, Deo est professus se nullum ex suis visurum amplius quinquaginta ergo pòst annis, soror eius quæ consenuerat, & ab aliquo resciuerat fratrẽ suũ viuere, veniebat in mẽtis emotæ periculũ, nisi ipsum videret. Cùm autẽ non posset venire in vastum

Niceph. l. 11. c. 37. Cassiod. l. 8. c. 1. Vetũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

desertum, rogauit illius loci episcopum vt scriberet ad sanctos patres qui erant in solitudine, vt ipsum mitterent, & cum videret. Cum ergo ei vis magna afferretur, patribus obediens, statuit vno alio adsumpto, abire: & significauit domui sororis fratrem suum Pior aduenire, & foris stare. Cùm autem sensisset strepitum ostij, & quòd eius soror ei veniret obuiam, Pior clausis oculis, clamauit ad ipsam. O soror N. Ego sum Pior frater tuus, ego sum: ecce, vide, aspice quantum velis. Illa ergo facta certior Deum glorificauit, & cùm multa fecisset, non potuit ei persuadere vt domum ingrederetur: sed oratione facta in limine, reuersus est in solitudinem, propriam patriam illic sibi virtute comparans. Hoc eius fertur miraculum, quòd cùm fodisset in loco quem ædificauit, inuenit aquam amarissimam, & donec decessit illic permansit, se aquæ concludens amaritudine, vt suam ostenderet tolerantiam. Multi autem monachi post eius mortem cùm in cella manere contendissent, non potuerunt vnum annum id efficere. Est enim locus terribilis, & alienus ab omni consolatione.

Monastica obedientia necess. Cassiod. 4. Inst.

Mulier fratrē suum Pior videre desiderans, à fratre illuditur.

F

VITA ABBATIS MOYSIS LIBYCI.

SECT. LXXVI.

G

LXXXVIII.

Moses libycus Soz. l. 6. c. 29

MOyses Libycus fuit vir mitissimus, & maxima charitate præditus, Is dignus est habitus dono curationum. (Is hoc narrauit,) In monasterio, inquit, eram valdè iuuenis, & fodiebam maximum puteum, latum viginti pedes. In eo cum tres dies fodissemus viri octoginta, & venam consuetam, & quæ aspiciebatur transiissemus circa cubitum, aquam non inuenimus. Magna ergo affecti molestia, deliberabamus de desistendo ab opere. Dúmque de eo deliberaremus, ad nos adueniens Pior ex vasta solitudine, in ipsa sexta hora æstus, cùm esset senex, indutus sua pelle ouilla, & cùm nos salutasset, dicit nobis post salutationem: Quid animum abiecistis homines modicæ fidei? Vidi enim vos iam ab hesterno die abiecisse animum Quod cùm dixisset, in putei fossam statim demisit scalas, & cum eis facit orationem: & accepto ligone, & tertio ictu incusso, dixit: Deus sanctorum patriarcharum, ne irritum & inutilem feceris laborem seruorum tuorum, sed mitte ad eos vsum aquæ: & statim aqua exiit, vt nos omnes ea aspergeremur. Et cùm rursus orasset, abiit, dicens, Hac de causa missus sum: & aperta est. Cùm autem illi vim facerent vt illic comederet, non potuit in animum inducere, dicens, Non ideo missus sum. Hæ sunt res admirabiles Pior præclaræ columnæ tolerantiæ: & hic est finis illius virtutis, qui pro amaro fonte fruitur perpetuo dulcedinis fluento cum magno spiritali gaudio.

Pellis ouilla pro Veste.

Pior obtinuit aquam precibus Niceph. l. 11. cap. 37.

H

VITA ABBATIS CHRONII.

SECT. LXXVII.

LXXXIX.

QVidam qui dicebatur Chronius, ex vico qui dicitur Phœnix, cùm à suo vico qui est prope solitudinem, mensus esset decies mille quingētos passus dextero pede numeratos, illic precatus fodit puteum. & cùm aquam inuenisset pulcherrimam, quæ in profundo aberat quinque vlnis, illic quoque sibi ædificauit paruum hospitiolum, & ex quo die seipsum collocauit in monasterio, Deum rogauit ne reuerteretur in locum qui habitatur. Cùm pauci autem anni præteriissent, dignus fuit habitus presbyteratu, circiter trecentorum virorum circa ipsum congregata fraternitate. Hæc ergo fertur eius virtus exercitationis, quòd cum sexaginta annis aræ assedisset fungens sacerdotio, non egressus est è deserto. non extra laborem manuum comedit panem. Cum eo habitauit quidam Iacob è vicinis, qui cognominatus est Claudus, vir summa cognitione præditus. Erant autem ambo noti beati Antonij.

Ata & sacerdotium.

Vita abbatis Iacobi. cx.

I

VITA ABBATIS PAPHNVTII CEPHALA.

SECT. LXXVIII.

XCI.

CVm ergo quodam die cōuenisset etiam Paphnutius qui dicebatur Cephala. qui quidem habuit donum cognitionis diuinarum scripturarum, veteris & noui testamenti, omnem eam interpretans, cùm non legisset scripturas: erat autem adeò modestus vt celaret virtutem propheticam. De quo dicitur, quòd octoginta annis non habuit simul duas tunicas. Cùm vnà hos conuenissemus, ego & beati diaconi Euagrius & Albinus, quærebamus scire causas fratrum qui decidebant vel labebantur inhonesta vita.

K

DE CHEREMONE. SECT. LXXIX.

XCII.

De eo qui fodiebat puteū.

XCIII.

XCIIII.

XCV.

ACcidit enim illis diebus vt Cheremon exercitator sedens decederet, & inueniretur mortuus sedens in cathedra, & tenens opus in manibus. Accidit etiam vt alius frater fodiens puteum, obrueretur à puteo. Accidit etiam vt alius veniens à Scete, siti aquæ moreretur.

DE

Universidad de Deusto
Biblioteca

DE STEPHANO LAPSO

SECT. LXXX.

XCV. *Vnde solitario intemperantia.*

A INter quos commemorauimus etiam Stephanum qui in turpem lapsus est intemperantiam. & Eucarpum, & Heronem Alexandrinem, & Valentem Palæstinum, & Ptolomæum Ægyptium qui erat in Scete. Simul ergo rogauimus quænam esset causa, quod qui sic viuunt in solitudine: ex iis alij quidem mente decipiuntur, alij verò erumpunt in intẽperantiam. Hoc ergo respõsum nobis dedit sanctus Paphnutius vir maxima cognitione præditus. Quæcunque fiunt, in duo diuiduntur, in Dei placitum, & Dei permissionem. Atque quæcunque quidem fiunt ex virtute ad Dei gloriam, ea fiunt Dei placito. Quæ verò damnosa, periculosa, & quæ infortunia & casus important, ea fiunt Dei permissione. Permissio autem ex egestate rationis vel infidelitate eorum qui deseruntur. Fieri enim non potest vt qui piè viuit & rectè cogitat, incidat in ignominiæ lapsus, vel impostu-

Dei placitum & permissio.

ræ dæmonum. Quicunque ergo prauo scopo ac instituto, nempe vt hominibus placeant, & arro-

Nihil inuito proposito agrediendum, etiam si boni speciem habeat.

B ganti cogitatione, virtutem videntur aggredi, ij in casus incidũt, Deo eos deserente ad eorum vtilitatem: vt cùm per derelictionem mutationem senserint, aut propositum, aut actionem corrigant. Nam aliquando quidem peccat propositum, quando fit malo scopo, vt sæpè accidit intẽperantem, prauo scopo facere eleemosinam in adolescentulas propter turpem finem: & actionem esse rationi consentaneam, vt Orphanæ, & quæ exercetur monachæ, dare auxilium. Accidit autem recto quoque scopo facere eleemosinam, in ægrotos, vel eos qui euersi sunt bonis, vel eos qui consenuerunt, sed parcè & cum murmuratione: & esse scopum quidem rectum, actionem autem scopo indignam.

Omnia in hilaritate.

Oportet enim misericordem misereri in hilaritate & largitate. Hoc quoque dicebat: In multis animis sunt dotes quædam præcipuæ: In aliis quidem, bonitas ingenij, in aliis verò aptitudo ad exercitationem: sed quando non fit propter ipsum bonum & ex diuino scopo, neque actio, neque ingenij bonitas, neque ij qui dotes habent præcipuas, non bonorum datori Deo ascribentes, sed suo libero arbitrio, ingenio, & sufficientiæ: qui tales sunt, relicti à prouidentia, incidunt in facta turpia, turpes perpessiones, probráque & dedecora. Derelicti ergo, per aduenientem humilitatem & pudorem,

Hilarem datorem diligit Deus.

Magnum arrogantiæ malum.

C sensim nescio quomodo expellunt arrogantiam, quam susceperant ex ea quæ virtus reputabatur. Qui enim est inflatus, qui de bonitate, inquam ingenij effertur, & Deo non ascribit bonitatem ingenij, neque eam quæ sibi suppeditatur cognitionem, sed vel suæ exercitationi, vel naturæ, abducit ab eo Deus angelum prouidentiæ. Quo auerso, superatus a viribus aduersarij is qui effertur ob bonitatem ingenij, incidit in intemperantiam propter insolentiam, vt ablata teste temperantia, non videantur credibilia quæ dicuntur ab ipsis, fugientibus piis doctrinam quæ ex tali ore procedit, tanquam fontem qui scatet hirũdinibus: vt impleatur quod scriptum est. Peccatori autem dixit Deus, Cur tu enarras iustificationes meas & assumis testamentum meum per os tuum? Eorum enim animę qui vitiis laborant, sunt re vera diuersis fontibus assimiles. Nam qui sunt gulæ & vino dediti, lutulentis fontibus. Qui verò tenentur auaritia & plura habendi cupiditate, fontibus ranas habentibus.

Monachi hypocritæ mors horrẽda apud Niceph. l. 14. cap. 52.

Hinc & muti labũtur in hæreses.

Psal. 49.

Inuidi autem, qui habent aptitudinem cognitionis, fontibus serpentes habentibus, in quibus sem-

" *Auari, inuidi & gulosi, quibus similes.*

per fluctuat ratio, propterea quòd nemo haurit ex ipsis, propter morum acerbitatem. Quocirca tria

D rogat Dauid, bonitatem & disciplinam & cognitionem. Nam absque bonitate cognitio est inutilis. Etsi correctus quidem fuerit is qui est huiusmodi, deposita causa derelictionis, nempe arrogantia, & assumpserit humilitatẽ & sui modũ cognouerit, neque aduersus aliquẽ se efferens, & Deo agẽs gratias, ad eum rursus reuertitur quæ testimonio fulcitur cognitio. Orationes enim spirituales, quæ non habens vitam honestam & temperantem simul equitatẽ, sunt spicæ quæ à vento intereũt: quæ habẽt quidã figuram, sed ab eis ereptũ est alimentũ. Omnis ergo lapsus, siue fiat per linguã, siue per sensum, siue per actiones, siue per totũ corpus, conuenienter proportioni arrogantię, fit per Dei derelictionẽ parcentis iis qui derelinquuntur. Si enim cum temperantia, eorum quoque bonitati ingenij Dominus tulerit testimonium suppeditando eloquentiam, dæmones ipsos facit superbia, se extollentes cum immunditia. Hæc autem vobis dico, ô viri, vt cùm videritis aliquem vita quidem, peruersum, oratione autem aptum ad persuadendum recordemini dæmonis qui in sacra scriptura cum Christo loquitur, & testimonij quod dicit. Serpens autem erat prudentissimus omnium bestiarum quæ erãt super terram: cui prudentia potius detrimentum attulit, cùm alia virtus non concurreret. Oportet

Orationes infructuosæ.

Vita peruersus & eloquẽs est dæmonis imitator, sic hæreticus.

" *Genes. 2.*

E enim eum qui est fidelis & bonus, ea quidem animo sentire quæ dat Deus: loqui autem quæ sentit, facere autem quæ loquitur. Si enim cum veritate verborum non concurrat vitæ cognatio, panis est sine sale, vt dicit Iob. Qui est autem talis, minimè comedetur. Quod si etiam comedatur: coniicit eum qui comedit in malam habitudinem. Si comedetur enim, inquit, panis sine sale: etsi est gustus in verbis inanibus, non impletis verborũ testimonio. Ex derelictionibus ergo, vna quidẽ est vt virtus occultata manifestetur, vt virtus Iob, Deo respõdẽte & dicente. Nę reiicias iudiciũ meũ, neque putes me tibi aliter respõdisse: sed vt iustus appareas, es enim mihi not⁹ qui noui occulta. Sed quoniã ignoraris ab hominibus, suspicãtur enim nõnunquã me à te coli propter diuitias, ideo feci vt in casum ncideres. Demessui diuitias, vt ostendã eis tuã gratiarum actionem & philosophiam. Alia autẽ propter auertendã superbiã, vt in Paulo. Relictus est enim Paulus casibus, & colaphorum incussionibus, & diuersis iactatus afflictionib⁹, & dixit, Datus est mihi stimulus carnis, vt me colaphizet, ne for-

Iob. 40.

Tribulationes immissæ ad correctionẽ. 2. Cor. 11.

Universidad de Deusto Biblioteca

tè extollatur, ne fortè cùm miraculis quies & rerum successus & honor ei accedens, eum in arro- F
gantiam iniiceret diabolicam. Superbia elatus relictus quoque est paralyticus propter peccatum,
Ioan.5. Cui dixit Dominus: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare. Derelictus quoque est Iudas, qui
Act.1. pluris fecerat pecuniam: Quocirca fuit etiam suffocatus. Derelictus quoque est Esau, & incidit
Gen.27. in temperantiam, vt qui stercus intestinorum præposuerit benedictioni paternæ, adeò vt cùm hæc
omnia sensisset Paulus, dixerit de aliquibus. Quoniam enim non probauerunt Deum habere in
cognitione, tradidit eos in reprobum sensum, vt faciant quæ non conueniunt. De aliis autem qui
videbantur habere Dei cognitionem cum mente corrupta & inani tumore, dicit, Quoniam enim
Rom.1. cùm Deum cognouissent, non vt Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, tradidit eos Deus in
passiones ignominiæ: adeò vt nos ex eo cognoscamus fieri non posse vt cadat aliquis in intem-
peratiam qui non fuerit derelictus à Dei prouidentia, propter negligentiam & socordiam eorum
qui derelinquuntur, & deseruntur ad hoc vt hæc eis eueniant.

XCVI. VITA ABBATIS SOLOMONIS. SECT. LXXXI. G

Solomon. IN Antinoi ciuitate regionis Thebaidis quadraginta annos versatus, eo tempore accepi etiam
cognitionem eorum quæ sunt illic monasteriorum. Nam circa ciuitatem sedent viri circiter bis
mille, manibus viuentes, & se summè exercentes. In his sunt etiam Anachoretæ qui seipsos inclu-
Anachoretæ in speluncis rupium. serunt in speluncis rupium. Inter quos est Solomon vir mansuetissimus & temperatissimus, & qui
donum habet tolerantiæ. Is quinquaginta annos degit in spelunca, sibi victum suppeditans mani-
bus: & didicit totam scripturam.

XCVII. VITA ABBATIS DOROTHEI. SECT. LXXXII.

Dorotheus. FVit etiam quidam Dorotheus, presbyter in alia spelunca habitans, qui in summa bonitate ip-
se quoque vitam vixit inculpatam, dignúsque est habitus presbyteratu, & ministrabat fratribus
qui sunt in speluncis. Huic aliquandò Melanium iunior, magnæ Melaniæ neptis, de qua dicam H
postea misit quingentos nummos, rogans eum vt ministraret fratribus. Is autem cùm tres solos ac-
cepisset, misit reliquos ad Dioclem Anachoretam, virum summa cognitione præditum, dicens.
Est me sapientior frater Diocles, & potest eos integrè & innocenter dispensare, vt qui me melius sciat
eos quibus sit meritò ferendum auxilium. Nam hi mihi sufficiunt.

XCVIII. VITA ABBATIS DIOCLIS. SECT. LXXXIII.

Diocles à Philosopho monachus. HIc Diocles in grammatica quidem primùm edoctus, cùm se postea dedisset philosophiæ, tan-
dem trahente eum gratia, ætatis annum agens vicesimum octauum, renunciauit quidem dis-
ciplinis liberalibus, se Christo verò coniunxit, & iam tricesimum annum agit in spelunca. Is dice-
bat nobis quòd mens quæ cogitatione receſſit à Dei contemplatione, fit vel dæmon, vel bestia.
Nobis autem rogantibus quónam modo, sic dixit. Mens quæ receſſit à Dei contemplatione, ne- I
Nemẽs recedat à Dei cõtemplatione Cassian.col.9 cap.6. & 9. col.23. à deo recedere mori est. cessario incidit vel in dæmonem cupiditatis, vel in spiritum iræ. Et cupiditatem quidem dicebat
beluinam, iram verò dæmoniacam. Cùm ego autem contradicerem: Quomodo fieri potest vt
mens humana sit cum Deo sine intermissione? ipse dicebat, quod in quacunque cogitatione vel re
pia & diuina fuerit anima, ea est cum Deo.

VITA ABBATIS CAPITONIS. SECT. LXXXIIII.

CXIX. Capiton. PRopè cum manebat quidam Capito à latronibus, qui cum quinquaginta annos implesset in
speluncis, quatuor millibus longè ab vrbe Antinoi, non abiit à spelunca vsque ad fluuium Ni-
lum, dicens se non posse turbas conuenire, eo quòd aduersarius ei adhuc resistat.

VITA ANACHORETÆ QVI ILLVDEBATVR.
C. SECT. LXXXV. K

CVm his vidimus etiam alterum Anachoretam, qui ipse quoque erat similiter in spelunca.
Is somnis illusus œstro vanæ gloriæ, vicissim illudebat eos qui decipiebãtur, ventos pascens,
& habebat quidem in corpore temperantiam, & propter senectutem, & propter tempus, & fortè
etiam propter vanam gloriam: vanæ autem gloriæ intemperantia corruptus erat eius animus.

CI. VITA SANCTI EPHRAIM DIACONI. SECT. LXXXVI.

Ephraim Sozom. lib.3.c.15.l.6. cap.34. AVdiisti omninò de Ephraim diacono ecclesiæ Edesseonorum. Fuit enim vnus ex iis qui digni
sunt, de quibus fiat mentio à sanctis Christi seruis. Is cùm spiritus viam dignè peregisset, & à

recta

A recta non declinasset, dignus est habitus gratia naturalis cognitionis, quam consequitur Theologia, & postremo beatitudo. Cùm ergo vitam exercuisset quietam, & multis iam annis ædificaret eos qui ventitabant, postea è cella progressus est hac de causa. Cùm magna fames inuasisset ciuitatem Edessenorum, misertus omnium qui peribant agrestium, processit ad eos qui erant diuites in ciuitate, & dicit eis. Cur non miseremini humanæ naturæ quæ interit? sed frumentum vestrum finitis putrescere ad condemnationem animarum vestrarum? Se autem excusantes, dicunt. Non habemus cui credamus, ad hoc vt panem subministret esurientibus: Omnes enim res cauponantur. Is verò dicit eis, Quid egò vobis videor? erat autem apud omnes in magna existimatione, non falsò, sed re vera. Ei itaque dicunt, Nouimus te hominem Dei. Mihi itaque de cætero credite. Ecce, me propter vos eligo hospitum exceptorem. Cúmque pecuniam accepisset, & in fixis vallis septum construxisset, & lectos ad trecentos statuisset, curabat eos qui famescebant: eos quidem qui deficiebant sepeliens, eorum verò qui spem vitæ habebant curam gerens, & vt semel dicam, hospitium & ministerium propter famem quotidiè exhibens ex iis quæ suppeditabantur. Impleto ergo anno cùm successisset fertilitas, & omnia rectè succederent, cùm nihil haberet amplius quod ageret, ingressus est in suam cellam, & post mensem est mortuus, cùm Deus ei hanc occasionem præbuisset instar coronæ in extremis diebus. Reliquit autem scripta quoque studio digna, quæ magnam viri virtutem testantur.

Nicep. l. 9. ca. 16 Theod. l. 4 cap. 27.

Auari frumẽtũ sinunt putrescere.

Ephraĩ succurrit famescẽtibus.

Reliquit trecẽtas versuum myriades Nicepho. eod. & alia scripta de quibus Senẽs. in bibl.

VITA ABBATIS IVLIANI. SECT. LXXXVII.

CII.

AVdiui à quodam in illis partibus fuisse Iulianum virum maximæ exercitationis, qui cùm carnem suam supra modum liquefeciſſet, ossa solum & pellem circumferebat. Is in extremis finis sui diebus dignus est habitus gratia curationum.

Huius sit mẽtio 3. lib. Soz. cap. 13.

VITA ABBATIS INNOCENTII. SECT. LXXXVIII.

C

CIII.

DE beato Innocentio presbytero Oliueti, à multis quidem audiisti: nihilo secius autem à nobis quoque audies, qui tres annos cum eo viximus. Is fuit longè simpliciſſimus. Cùm autem is fuisset illustris in palatio inter magistratus Constantini imperatoris, mundo renunciauit, profectus à matrimonio. In quo etiam habuit filium, Paulum nomine domesticum, qui militabat. Is cùm peccasset in filiam presbyteri, imprecatus est proprio filio Innocentius, Deum rogans, & dicens Domine, da ei spiritum: ne amplius inueniat eius caro tempus peccandi: melius arbitratus eum pugnare cum dæmone quàm cum intemperantia. Quod etiam factum est. Nam nunc quoque adhuc est in monte Oliuarum, ferrum gestans, & castigatus à spiritu. Hic Innocentius adeò fuit misericors, (fortasse autem videbor etiam nugari dum vera narro) vt sæpè suffuraretur à fratribus, & daret egentibus. Fuit autem summè simplex & innocens: Is dignus est habitus dono aduersus dæmones. & ad eum aliquando adductus est nobis videntibus adolescens quem inuaserat spiritus & paralysis, et ego cùm vidissem, voluerim apertè matrem expellere eius qui fuerat adductus desperans eum posse curari. Accidit autem vt interim veniens senex hanc videret adstantem, deflentémque, & eiulantem, propter inenarrabilem calamitatem filij. Lachrymatus ergo præclarus senex & commotus viscéribus, accepto adolescẽte ingressus est in suum martyrium, quod ipse ædificarat, in quo sitæ sunt reliquiæ Ioannis Baptistæ: & cùm pro eo orasset vsque ad horam nonam ab hora tertia, sanum reddidit adolescentem & eodem die & paralysim expulit & dæmonem. Erat autem talis eius paralysis, vt spuens puer tergum suum conspueret, ita erat inuersus. Aliud rursus fuit eius signum: Quædam anus quæ ouem amiserat, accessit ad eum flens: Quam secutus dicit ei, Ostende mihi locum vbi amiseris. Ea verò ducit eum ad loca quæ sunt circa Laxarium. Stans ergo orauit. Qui suffurati autem erant adolescentes, ipsam prius occiderant. Dum ergo ipse oraret, nemine confitente, carne occultata in vinea, alicundè veniens coruus stetit supra furtum, & rursus euolauit. Cùm beatus autem animaduertisset, vidit mactatam victimam. Et sic iuuenes ad pedes eius accedentes confessi sunt se occidisse, & iustum precium fuit ab eis exactum.

Innocentius.

Innocentius è matrimonio monachus.

Gratia contra dæmones.

Martyriũ locus orationis Reliquiæ S. Ioannis Baptistæ.

D

E

VITA ABBATIS ADOLII. SECT. LXXXIX.

CIIII.

RVrsus noui Hierosolymis quendam nomine Adolium genere Tarsensem, qui cùm venisset Hierosolyma, ingressus est viam valdè immutabilem: non quam multi ingressi sunt, sed selecto sibi quodam nouo vitæ instituto. Se enim super hominem exercuit, vt etiam ipsi dæmones horrentes eius austeritatem, ne ad eum quidem auderent accedere. Propter summam autem exercitationem & vigiliam, existimatus est esse spectrum. In quadragesima enim comedebat post quinque dies: toto autem alio tempore, vno die interiecto. Hæc autem fuit eius res magna. A vespera vsque ad illud tempus quo congregabatur fraternitas in oratoriis, in olieto, in colle assum-

Adolius. Ad. ly quadragesimale ieiunium.

Universidad de Deusto Biblioteca

Oratoria in medio cellularum.

ptionis vnde ascendit Iesus, perpetuò stabat psallens & orans, & ieiunabat: & siue pluebat, siue G grandinabat, manebat immobilis. Impleto autem tempore consueto, excitatorio malleo pulsabat cellas omnium, eos congregans ad oratoria, & in vnoquoque oratorio vnà cum eis psallens vnam aut duas antiphonas, & vnà cum eis orans, & sic die appropinquante ibat in cellulam, & re vera fratribus eum exuentibus, & vestes exprimentibus tanquam eas lauaturi, eum aliis induebant. Et cùm quieuisset vsque ad horam tertiam, psalmodia excitatus erat ei intentus vsque ad vesperam. Hæc est ergo virtus Adolij Tarsensis, qui fuit consummatus Hyerosolymis, & ibi dormiit.

DE ABRAMIO. SECT. LXXXX.

CV. Abrahamius, claudũ sanauit vberes maximas Ægyptiæ dedit Cassian. col. 15 cap. 4. & 5.

FVit quidam Abramius genere Ægyptius, qui vitam asperrimam & maximè agrestem egit in solitudine. Is animo sauciatus ab intempestiua persuasione, veniens in ecclesiam, contendit cum presbyteris, dicens, Noctu à Christo ordinatus sum presbyter. Suscipite me vt sacerdotem. Patres cùm abduxissent eum à solitudine, & ad vitam deduxissent crassiorem, & magis in- F differentem, curarunt eum à superbia, deducentes eum ad cognitionem suæ imbecillitatis, illusum à dæmonibus.

VITA ABBATIS ELPIDII. SECT. LXXXXI.

Elpidius. CVI.

IN Amorrhæorum speluncis quæ sunt in Hiericho, quas olim construxerant fugientes Iesum Naue, qui tunc populabatur alienigenas, in monte Luca fuit quidam Elpidius Cappadox genere, postea autem dignatus presbyteratu monasterij, factus à Timotheo Corepiscopo Cappadociæ, viro sufficientissimo. Is habitauit in quadam spelunca, & tanquam in exercitatione ostendit continentiam, vt omnes obscuraret. Viuit enim viginti quinque annos, vescens solum sabbatis & dominicis, Stans autem totas noctes cantabat. Is tanquam regi apum futuro, in medio fraternitatis cohabitans, illum montem ædificauit: licebátque illic videre apud vnumquenque diuersos modos exercitationis vitæ. Hunc aliquando Elpidium, & verè Elpidium, qui re vera spe gaudebat, & propter Christum substinebat afflictionem, noctu psallantem nobis vnà cum eo psallentibus, ipsum pupugit scorpius. Quem cum calcasset stans, non mutauit habitum corporis: tanta tolerantia nullam duxit rationem doloris quem inussit scorpius. Porrò autem cùm quodam die quidam frater teneret frustum scalarum, id accepit sanctus dum sederet in margine montis, & infodit tanquam plantans, etsi non esset tempus. Vsque adeò autem creuit, & tam ampla vitis euasit, vt tegeret totam ecclesiam.

Elpidius comedit vnum sabbatis & dominicis. H

Ditis euata miraculum.

VITA ABBATIS ÆNESII. SECT. LXXXXII.

CVII.

CVm hoc sancto Dei athleta vnà etiam fuit consummatus inclitus Dei seruus Æneſius, vir magnæ existimationis, & qui fuit insignis in exercitatione. I

VITA ABBATIS EVSTATHII. SECT. LXXXXIII.

CVIII. Eustathius Sozom. lib. 3. cap. 13. Elpidij patientia. Scilicet Christiani orabant ad orientem.

ET eius frater Eustathius ei honore æqualis, promptóque & alacri animo, exercens vitæ certamina. Eò autem processit beatus Elpidius impatibilitate corpus macerans, vt sol eius ossium fabricam perspicuè ostenderet. Fertur autem hoc quoque in eius virtutis narrationibus à studiosis eius discipulis, quòd totis viginti quinque annis non fuit conuersus ad occidentem etsi speluncæ ostium esset positum in montis cacumine. Neque post horam sextam solem qui imminebat capiti, vidit vnquam inclinantem ad occidentem. Neque stellas quæ in occasu oriuntur vidit viginti annis. Hic magnus athleta patientiæ, ex quo ingressus est speluncam, non descendit de monte donec fuit sepultus. Hæc sunt cœlestia facinora coronati & inuicti athletæ Elpidij, qui nunc degit in paradiso. K

VITA ABBATIS SISINII. SECT. 94.

CIX.

HVius discipulus Sisinnus nomine, qui prodiit quidem ex seruili fortuna, fide autem liber, genere Cappadox. Oportet enim genera quoque significare ad gloriam Christi qui nos reddit claros genere, nósque deducit ad beatam & veram nobilitatem, nempè regnum cœlorum. Hic cùm fuisset longo tempore apud beatum Elpidium, acris athleta virtutum exercitationis, vt qui sex vel septem annis didicisset viri virtutes, & fortitudinem laborum in exercitatione, is postea seipsum inclusit monimento. In eo autem constitutus tres annos, perseuerauerit in orationibus. non noctu, non interdiu sedens, non accumbens, non foras egrediens. Is assecutus est gratiam aduersus dæmones

Sisinnius monumento se includit ad orationem.

Universidad de Deusto

A mones. Nunc autem reuersus in patriam, dignus est habitus presbyteratu, ab eo collecta fraternitate virorum & mulierum dato testimonio impatibilitatis per honestam vitæ institutionem, & mascula expulsa sua cupiditate, & fœminarum mollicie constricta continentia adeò vt impleatur quod scriptum est. In Christo Iesu non est masculus & fœmina: non est seruus, nec liber. Est autem etiam insigniter hospitalis, etsi careat possessionibus, in vituperium diuitum qui minimè impertiuntur. *Galat. 3.*

VITA ABBATIS GADDANA.

Sect. LXXXXV.

c X. Gaddanas, Sozom. lib. 6. cap. 34.

NOui ego senem quendam Palæstinum genere, Gaddanam nomine: qui toto vitæ suæ tempore vixit absque tecto, vixit autem circa Iordanem. Hunc beatum eremitam, cùm Iudæi moti æmulatione, in locis quæ sunt circa mare mortuum adorti, stricto gladio inuasissent, accidit vt tale fieret miraculum. Dum ensem extolleret, & vellet Gaddanæ afferre interitum, exsiccata est manus eius qui ensem tenebat, isque illi ita cecidit vt non sentiret. Hoc auxilium à Deo latum est beato Gaddana.

B *Exsiccatur manus Iudæi volētis percutere Gaddanum.*

VITA ABBATIS ELIÆ.

Sect. LXXXXVI.

c XI. Monachi in spelunces.

RVrsus quidam Elias monachus probatissimus, in iisdem locis habitabat in spelunca, & cùm esset vitæ honestissimæ & in primis religiosæ, vacabat continentiæ & orationi, omnes aduenientes benignè excipiens. Quodam ergo die cum complures fratres ad eum accessissent, erat enim illâc eis transeundum, ei panes defecerunt, iuránsque nobis affirmabat dicens, Propemodum sum exanimatus ob cibi penuriam. Ingressus ergo cellam mœrore animi cõfectus, quod nescirem quemadmodum in eos qui aduentarant, implerem pro viribus mensuram charitatis, inueni tres recentes panes illic positos, quos lætus accepi & apposui. Cùm autẽ viginti viri comedissent ad satietatem, superfuit vnus panis. Eum autem cum sustulissem, vsus sum eo viginti quinque diebus. Hæc domini gratia facta est cùm hospitali Elia, cuius laborum remunerationes paratæ sunt apud benignum Dominum.

C *Panes dati & multiplicati diminuti.*

DE SABBATIO. Sect. LXXXXVII.

CXII. Sabbatius.

QVidam Sabbatius nomine, Hierichuntinus genere, cùm haberet vxorem, propter Dei timorem adeò amauit monachos, vt ipse obiret cellas & omnem solitudinem noctibus, & in vno quoque monasterio foris poneret vnum modium dactylorum, & olerum quod satis esset, propterea quòd pane non vescantur qui in Iordane sunt exercitatores. Huic continentium monachorum dextero mense stratori, cum is quodam die tulisset sanctis quæ exercitationi erant necessaria, maligni æmulatione ei leo occurrit, inimico monachorum excitante immanem feram aduersus ministrum monachorum, studente & illos priuare refectione, & hunc suo proposito. Et cùm fera eum comprehendisset à lapide vnus ex monachis, suis vnguibus eum protrusit & euertit. Sed qui docuit in Daniele leones ieiunare, prohibuit ne eum qui seruabat præcepta deuoraret leo, etsi valdè esuriret. Quo factum est vt accepto senis asino recederet. Qui enim ei vitam donauerat, feræ quoque famem exatiauit.

D *Leo insilit in Sabbatium.*

DE PHILOROMO PRESBYTERO.

Sect. LXXXXVIII.

CXIII. Philoromus.

RElegiosissimum presbyterum Deíque amantissimum Philoromum in Galatia conuenimus, & cum eo longo tempore versati sumus, qui fuit vir exercitatissimus. Is ortus quidem est ex matre serua, patre verò libero. Tantam autem virtutum nobilitatem ostendit in vitæ Christianæ institutione, vt etiam ipsi qui sunt in genere insuperabiles, eius vitam angelis æqualem reuerentur, & efficacem virtutem exercitationis. Is mundo renunciauit in diebus Iuliani execrandi imperatoris, & liberè cum hoc impio est locutus generosus Christi athleta Philoromus, quem iussit radi, & à pueris ei astanti alapis impingi. Is verò rem fortiter & toleranter tulit, & ei egit gratias, vt ipse nobis narrauit. Hunc præclarum virum in principio adortum est bellum fornicationis & gulæ, vt dicebat, quod tyrannidem exercens exagitat multitudinem. At is veluti immensum incendium multa aqua extinxit, summa cura continentiæ, ferrum gestando, & se concludendo, & abstinendo à cibis, & vt semel dicam, ab omnibus coctis, & in his se fortiter gerendo ac tolerando propter ingluuiem. Qui cùm id vicerit, potuit hymnum victoriæ canere, sic dicens. Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti me, non lætificasti inimicos meos supra me. Hic à spiritu fornicationis variè oppugnatus, perseuerauit quadraginta annos in mona-

E *Iulianus apostata illudit Philoromo. Tentatio fornicationis & gulæ quomodo retundatur.*

vsal. 29

Universidad de Deusto Biblioteca

sterio. Is autem narrabat, dicens. Triginta & duos annos nullum fructum tetigi. Cùm autem, inquit, timiditas me summè oppugnasset, adeò vt vel interdiu pertimescerem, me ineluſi ſex annos in monimento: & ea ratione quaſi ſuperior, ex impatibilitate bellum gerens cum ſpiritu, qui mihi hanc imponebat ſeruitutem. Huius viri inſignis magnam curam gerebat beatus Baſilius Epiſcopus qui delectabatur eius auſteritate, conſtantia, & in opere diligentia, qui adhuc in hodiernum diem à calamo & charta nõ receſſit, cùm ſit natus annum octogeſimum. Dixit huic beatus. Ex quo ſum initiatus & regeneratus ex ſpiritu & aqua, vſque in hodiernum diem, alienum panem gratis non comedi, ſed cum qui ex propriis laboribus ad nos venit diuinitus. Ducentos quinquaginta nummos ex opere manuum mearum dedi iis qui erant manci ac mutili, neque vlli vnquam feci iniuriam. Is pedeſtri itinere venit Romam vſque ad orãdum in martyrio ſanctorum Petri & Pauli. Peruenit autem etiam vſque ad Alexandriam, cùm vouiſſet, in martyrium venerandi athletæ Marci. Dignus autem, inquit, ſum habitus, qui voti gratia, bis propriis pedibus venirem Hieroſolyma ad honoranda loca ſancta: & ipſe mihi ſuppeditaui impenſas. Dicebat autem, nobis, vt vtilitatem ex eo caperemus. Non memini me vnquam animo à Deo meo receſſiſſe. Huius beati Philoromi talia ſunt certamina, & in his eſt inuicta victoria, & beatorum laborũ ei redditur finis, corona gloriæ immarceſcibilis. G

S. Baſilius Philoromo familiaris.

Peregrinatio Romæ.

Vita peregrinationis.

VITA BEATI SEVERIANI
& eius vxoris. SECT. LXXXXIX.

CXIIII. Seuerianus & Doſphora.

IN Ancyra Galatiæ, in ipſo loco contigit mihi alloqui quendam Seuerianum vnà cum eius coniuge Doſphoria, nec eorum magnam habui experientiam. Ij quidem multa ſpe bona repleti ſunt & ſuos fruſtrantur filios, re vera in futura intuentes. Suorum enim prædiorum reditus conſumunt in egenos, habentes quatuor filios & duas filias: quibus ne vitis quidem ſarmentum dederunt præterquam iis quæ nupſerant. Dicebant autem reliquis ſuis filiis, Poſt noſtrum deceſſum omnia ſunt veſtra: Quandiu autem ſumus ſuperſtites, nos poſſeſſionum noſtrarum fructus colligemus, eos diſtribuentes eccleſiis, & monaſteriis, & xenodochiis, & omnibus egentibus. In quibus hoc quoque eſt eorum virtutis egregiæ. Cùm eſſet magna fames, & quæ omnium hominum peruadebat H viſcera, illi tunc erant hæreſes traduxerunt ad rectam opinionem. Nam cùm in multis prædiis horrea ſua aperuiſſent, ea præbebant in alimentum pauperum: adeò vt ex hac inexplicabili eorum benignitate in vnam rectè fidei conſonantiam conuenerint, qui erant hæreticæ opinionis. Deo gratias agentes ob ſimplicem eorum fidem, & immenſam beneficentiam. Alia autem exercitatio eorum erat admirabilis, Veſtis eorum habitus erat maximè venerandus, erátque in eis magna & quæ dici nequit victus tenuitas, erant valdè modici ſumptus, alimentorum frugalitate contenti quantam vita requirebat, pietatem in Deum mirandum in modum exercentes: in agris degentes plurimo tẽpore: ſæpe fugientes ciuitates, & vitia quæ ex eis oriuntur: ne ex iucunda cum turba cõuerſatione tumultus ciuiles attraherẽt, & excideret à Dei propoſito. Propter hæc omnia horũ beatorũ rectæ vitæ facinora, hinc iã intelligẽtibus oculis aſpiciũt æterna bona quæ parata ſunt à Dei gloria.

Seuerianus dum vixit, bona pauperibus diſtribuit.

Vita ſolitaria deſcriptio.

VITA ELEEMONIS MONACHI.
SECT. C. I

CXV. Eleemon.

VIdimus in hac ciuitate monachum patrem monaſteriorum, qui non inducebat in animum cum vllo homine vel pauco tempore colloqui. Is viceſimum annum agens in exercitatione, hoc habuit vitæ inſtitutum, vt permaneret apud ciuitatis epiſcopum virum ſanctiſſimum. Eſt autem adeò benignus & miſericors, vt etiam noctu circumeat, & miſereatur eorum qui indigent: Is non negligit cuſtodiam non noſocomium, non Ptochium, non diuitem, non pauperem, ſed fert opem omnibus, apud diuites quidem, vt immites & immiſericordes, verba faciens de miſericordia: vnicuique autem ex indigentibus prouidens quæ ſunt neceſſaria, eos qui pugnant pacificãs, nudis ſuppeditans indumenta, ægrotis medicamenta afferens ad curationem. Quod autem ſolet fieri in omnibus magnis ciuitatibus, in ea quoque fiunt. In porticu enim eccleſiæ iacet multitudo mancorum ac mutilatorũ quotidianum victum emendicantium, qui partim quidem vxores non duxerunt, partim verò etiam duxerunt. Quodam ergo die accidit vt vnius horum vxor pareret in porticu, & in K ipſa hyeme. Ea ergo clamante cum ab illo intolerabili dolore pungeretur, audiuit hic beatus vlulatum, orans in eccleſia, & relictis ſibi conſuetis precibus, egreſſus reſpexit: & cùm neminem inueniſſet qui illi adeſſet in hac neceſſitate, ipſe functus eſt vice obſtetricis: non abhorrens faſtidium quod conſequitur mulieres parientes, mulierũ inſenſibilitatẽ ei largiẽte hac profundiſſima eleemoſina. Atque veſtium quidem quibus eſt indutus precium non eſt vnius oboli. Cibus autem contendit cum veſtibus: libello autem non ſuſtinet incumbere, à lectionibus eum abducente clementia. Si quis ex fratribus ei librum donauerit, eum ſtatim vendit & diſtribuit pauperibus. Iis autem qui ſciſcitabantur, Cur hæc vendis? dicebat. Qui poſſum meo perſuadere magiſtro me eius artem accuratè didiciſſe, niſi illo ipſo vſus fuero ad artem rectè exercendam? Hic immortalis cum in hac actione hucuſque permanſiſſet, perpetuò germinans memoriæ nomen reliquit illi, quæ eſt circumcirca regio-

Eleemonis mira pietas.

Verè hic Eleemoſinarius.

ci.

A regioni. Ipse fruens æterno gaudio in regno cœlorum, recipiens digna præmia beatis laboribus, & qui esurientes hic nutriit, & nudis dedit vestimenta, nunc apud bonorum operum remuneratorem fruitur omne genus deliciis.

VITA ABBATIS BISARIONIS. Sect. CI.

FVit quidam senex, possessionibus carens, & misericors, nomine Bisario. Is cùm veniſſet in quendam vicum, vidit mendicum nudum in foro mortuum. vnam quidem ferens tunicam conuenienter euãgelicæ traditioni, & paruum superhumerale. Nihil enim possidebat præter hoc necessarium tegumentum. Habebat autem semper quoque paruum euangelium sub axilla, aut ad sui faciendum periculum num perpetuò voci Domini obediret: aut potius gestans sermonem quem erat opere executus. Tam admirabili enim vita vsus est hic vir & citra vllum dedecus, vt perinde ac terrestris angelus cœleste iter legitimè peregerit. Hic ergo cùm vidisset reliquias, se protinus exuẽs superhumerali, eo induit mortuum. Et rursus cum parum processisset, nudo egenti occurrit: & stetit apud se disceptans, & sic ratiocinans: Quomodo ego quidem qui mundo renunciaui veste in- *CXVI. Bisarion. Simplex tunica.*

B duor, frater autem meus algore concrescit? Si ergo ego eum siuero exanimari, ero omninò causa mortis proximo, Quid ergo, exuens ne scindam, & partem distribuam, an totum dabo ei qui est factus ad Dei imaginem? Sed quid mihi & illi erit vtilis pars quæ scinditur? Et cùm apud se disceptasset, dixit. Damnine aliquid patiemur, si plus quàm sit præceptum faciamus? Generosus itaque hic athleta, prompto & alacri animo vocat pauperem in vestibulum: & cùm eum dimisisset indutum, stetit nudus, se operiens manibus, genua flectens & subsidens, solum habẽs sub axilla verbum quod facit diuites. Eius autem consilio & prouidentia transiens quidam Irenarcha, agnouit senem, & dixit proximo suo socio. Respice illuc. Non est hic senex abbas Bisarion. Cùm is autem dixisset, maximè, de quo descendens rogauit sanctum, dicens, Quis te exuit? Ille verò dextera protendens euangelium, Hoc, inquit, me exuit. Statim autem se sua veste exuens Irenarcha, perfectum militem inquit, & protinus gestans veluti quandam paruam vestem monachorum, à mundo latens recessit: declinans laudem eius qui suum vidisset vitæ institutum, eum qui est ab occulto honorem celando expectans. Hic ipse postquam omne præceptum euangelicum rectè esset executus, cùm nihil huius C mundi amplius haberet in animo, ad diuinorum dictorum perfectiorem executionem, cùm in transitu vidisset pauperem, cursu in forum contendit, vbi cùm paulisper constitisset, vendidit euangelium. Paucis igitur pòst diebus, qui cum eo erat abbatis discipulus Dulas nomine, rogauit senem, dicens. Quid paruo libello factum est ô abba? Cui senex placidè. verbum pulchrum admodum & valdè scitum est locutus, sic dicens. Ne tristitia afficiaris, ô frater. Nam vt illic habeamus fiduciam, propter obedientiam, vendidi ipsum sermonem, qui mihi semper dicebat.[1] Vẽde quæ habes, & da pauperibus. Sunt autem aliæ quoque res plurimæ ex virtute gestæ huius magni patris. Cum quo nos quoque dĩgni habeamur habere partem, gratia Christi, Amen. *Bisarion pauperem vestit suo habitu, ipse interim nudus, vt & D. Martinus quondã apud Ambianenses Seuer. Sulp. lib. 1. ἀφηνάρχης tranquillitatis publicæ & securitatis studiosus latiũculator l. Munerum. ff. de muneri. & hon. tales in principum aulis curiosi cod. de Curiosis & stationariis. vendidit sermonem ipsum vt viduæ succurreret.*

1 *Ex Euagr. Niceph. lib. 11. cap. 43. hoc factum suppresso nomine refert, quamuis Fulgos. l. b. 4. cap. 8. Serapion tribuat qui & semetipsum vt viduæ succurreret.*

VITA BEATÆ MELANIÆ ROMANÆ. Sect. CII.

D NEcessarium autem existimaui virilium quoque & honestarum mulierum meminisse in hoc libro quibus Deus æqualia donauit præmia viris qui ex virtute vitam egere: & ipsis reddidit coronam eorum qui ipsi placuerunt, ne molles teneræque reddantur quæ sunt socordiores, & prętextum quærant & excusationem, tanquam quæ sint imbecilliores ad certamina virtutis, & ad honestam vitam agendam. Atque multas quidem vidi pias ac religiosas, & plurimas virtutis ergò conueni & virgines & viduas. Inter quas erat etiam beatissima Melania Romana, quæ fuit quidem filia Marcelli consularis, vxor cuiusdam viri qui erat in magna auctoritate, cuius nominis nõ rectè memini. Hæc cùm esset vidua agens annum vicesimum, diuino amore digna fuit habita, & nemini quidquam dicens, prohibebatur enim iis temporibus Valente tenente imperium, cùm curasset vt filij sui nominaretur tutor, ipsa acceptis suis mobilibus & in nauem iniectis cum aliquot famulis & mulieribus, cursũ nauigauit Alexandriam: & cùm illic res suas vendidisset, & in aurum minutum conuertisset, ingressa est in montem Nertiæ, sanctos patres conueniens, Pambo, & Orsisium, & Se- E rapionem magnum, & Paphnutium Scetiotem, & Isidorum confessorem Episcopum Hermipolis, & Dioscurum, & versata est apud eos circiter annum dimidium, obiens solitudinem, & videns omnes sanctos. Post hæc autem cùm Augustalis Alexandriæ relegasset Isidorum, & Pitimium, & Adelum, & Paphnutiũ, & Pambo, & inter eos etiam Ammonium Parotium, & duodecim episcopos, & presbyteros in Palæstinam circa Diocæsaream, ipsa eos est secuta, eis ex suis propriis pecuniis subministrans. Cùm autem prohiberentur ministri, vt narrabant: conuenerunt enim sanctum Pitimiũ, Isidorum, & Paphnutium, & Ammonium: hæc fortis mulier induta seruuli caracalla, vespere eis ferebat quæ erant ad vsum necessaria. Cum autem id cognouisset consularis Palæstinæ, & vellet sinum suum implere, sperauit fore vt ei fumo oculos præstringeret, & ab ea aliquid exprimeret: eamque retentam coniecit in carcerem, ignorans eius libertatem. Hæc autem significat ei, dicens, Ego illius quidẽ fui filia, huius verò vxor qui in terra fuit genere clarus: nũc autẽ sum Christi ancilla. *CXVII. Melania quã admirãdam vocat Niceph. lib. 14. ca. 52. Melania Romana sub Valente. Melania monachis subministrat necessaria.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Neque meum vilem habitum despexeris possum enim me si velim extollere, nec potes mihi hac in re fumo oculos præstingere, neque ex rebus meis aliquid accipere. Ne ergo fortè ignorans in aliquod crimen incidas, quænam sim tibi declaraui. Oportet enim aduersus stolidos, tanquam cane & accipitre vti animi elatione, & in tempore eorum superbiæ in ipsos immittere. Tunc certè iudex cum hæc accepisset, se excusauit, & eam adorauit: & iussit eam absque vllo impedimento cum sanctis viris versari. F

VITA RVFFINI PRESBYTERI.
Sect. CIII.

CXVIII. *Ruffinus cuius meminit Augu. passim & Socrates cap. 1. lib. 2. Nicep. li. 10. cap. 28. & Cassian. lib. de Incar. 7. vbi eum appellat Christianæ philosophiæ virum haud cõtemnendum, de quo qui plura desiderabit, legat præfationem nostrã in eius opera quæ nuper edidimus.*

HÆc, postquam hi fuerunt reuocati, monasterio ædificato Hierosolymis, viginti septem annos versata est in Hierusalem, habens conuentum virginum circiter sexaginta. Cũ qua vixit etiam nobilissimus & moribus simillimus & fortissimus Ruffinus ex Aquilea ciuitate Italiæ: qui postea dignus est habitus presbyteratu: quo non est inuentus inter homines nec doctior nec mitior. viginti autem & septem annis excipiebant eos qui veniebant Hierosolyma voti causa, & episcopos & monachos & virgines, & omnes qui aduentabant, suis fouebant expensis. Iuuerunt quoque habitum qui est secundum Paulinum, circiter quadringentorum virorum vitam monasticam agentium. & omnem hæreticum ex Pneumatomachis, hoc est ex iis qui bellum gerunt aduersus sanctum spiritum, persuasum introduxerunt in ecclesiam: & clerum qui erat in eo loco, & donis & alimentis honorantes, sic vitam transegerunt, meminem offendentes, sed omnem propemodum orbem terræ iuuantes. Atque de admirabili quidem & sancta muliere Melania superius quidem narraui attingendo leuiter: nihilò secius autem reliqua, vel potius ea quæ teneo memoria de eius virtutibus, adtexam oratione, nempe inenarrabilem religiosissimæ mulieris beneficentiam, per quem cùm beatum incorruptionis indumentum suis texuisset laboribus, & quæ non potest marcescere gloriæ coronam, suis pecuniis, proprio suo capiti fabricata esset & induisset cum multa fiducia hinc excessit ad Dominum. Me ergo incipientem narrare præclara huius beatæ facinora, si volo dicere quæ scio, tempus deficiet. Quantam quidem opum materiam ea consumpsit in egentes, cœlesti correpta desiderio, non arbitror flammam ignis si in copiosam inciderit materiam, tantam posse exurere. Hoc autem non est meum solum narrare, sed etiam eorum qui Persidem & Britanniam, & omnes habitant insulas. Beneficiorum enim & largitionum huius immortalis fœminæ non Occidens, non Oriens, non Septentrio fuit expers, nec Meridies. Triginta enim & septem annos hospites excipiens, illis ea quæ erant vsui suis præbuit sumptibus, ecclesiisque & monasteriis & hospitiis & carceribus, & vt semel dicam, nullus ex iis qui eam conuenit, non est aliquam partem eius opum consecutus, suppeditantibus ei consanguineis, & ipso filio, & curatoribus quotannis pecunias. Ea autem cũ in hospitalitate adeò perseuerauerit, ne palmum quidem terræ possedit. Non abstracta est à cupiditate filij, non eam diuisit à charitate in Christi vnigenitj filij desiderium. Sed eius precibus adolescens & ad summam peruenit doctrinam, moribúsque fuit ornatissimus, claróque & illustri fuit matrimonio coniunctus, & mundanos est honores consecutus: qui duos quoque habuit filios, qui testarentur iustum matrimonium. Multis itaque post annis cùm de neptis statu audisset, & eam nupsisse, & vello seculo renunciare: verita ne fortè in aliquam malam abriperentur doctrinam, vel hæresim, vel malam vitam anus sexaginta annos nata nauem ascendit, & Cæsarea naulgans viginti dierum spacio Romam venit. Atque illic quidem cùm esset, beatissimum virum maximæ existimationis clarissimum Aprianum, qui erat gentilis, catechesi instituit, & Christianum fecit, persuasitque vt contineret etiam cum sua vxore, eius autem sorore, Auita nomine. Cùm autem suam quoque neptem confirmasset Melanium vnà cum eius marito Apriano, & catechesi instituisset Albinam nurum suam vxorem autem sui filij: & persuasisset his omnibus vendere quæ habebant, Roma eos eduxit: & ad honestum ac tranquillum vitæ portum deduxit. Et sic depugnauit aduersus omnes bestias, nempè eos qui erant ordinis senatorij, & eorum vxores prohibentes eam renunciare reliquis suis ædibus. Christi autem ancilla eis dicebat, Filij, plusquam quadringentis abhinc annis scriptum est, Vltima hora est. Quid ergo lubentes ac volentes immoramini in vanitate vitæ? ne fortè veniant dies Antichristi, & non possitis frui vestris opibus, & rebus maiorum vestrorum? Cúmque omnes his verbis liberasset, duxit in Siciliam: cúmque reliqua omnia suavendidisset, & precium accepisset, duxit Hierosolyma, & cùm facultates diuisisset, intra quadraginta dies dormiit in bona senectute & summa mansuetudine, & veneranda memoria: relicto etiam monasterio Hierosolymis & sumptibus monasterij. Postquam autem hi omnes Roma abscessissent qui catechesi instituti fuerant à beata Melania, barbarica quædam procella, quæ etiam in prophetis iam olim posita fuerat, in Romam irruit, & nec æneas quidem statuas reliquit in foro, sed omnia barbarica diripiens insolentia corrupit: adeo vt Roma quæ mille & ducentis annis pulcherrima fuerat & frequentissima diueretur, fierétq; deserta, & vt ait Sibylla, ῥώμη hoc est vicus, non Roma. Tũc qui catechesi fuerãt instituti, & ei minimè aduersati, Deum laudauerunt qui rerum mutatione persuasisset incredulis, quòd aliis omnibus redactis in seruitutem, eæ soluæ saluæ fuerint familiæ quæ Domino fuerunt haulocausta studio beatæ Melaniæ.

Votum Hierosolymitanum.

Sabellianos notat Macedonianos & Marathonios. qui πνευμα τομάχοι dicti sunt. Socr. lib. 2. ca. 45.

Melaniæ beneficentia.

Aprianus.

Continentia coniugium.

1. *Ioan. 2.*

Roma iuxta Sibyllam diruta fit vicus.

G H I K

VITA

VITA PARVÆ MELANIÆ.

Sect. cliii.

A NOn est autem iustum vt iunioris quoque in carne Melaniæ vitam despiciamus, & neptis magnæ Melaniæ tantam virtutem tacitam prætereamus, quæ longè forte præstat prudentibus & studiosis vetulis. Hanc ergo ætate iuuenem, pietatis autem sententia vetulam, parentes inuitam nuptum dedere, eam iungentes matrimonio viro vrbis Romæ primario. Hæc semper stimulata auiæ suæ narrationibus, tantum fuit sauciata, vt matrimonio non posset inseruire. Cùm autem ei nati essent duo filij masculi: iisque decessissent, tantum eam cepit odium matrimonij, vt dixerit marito suo Pipiano filio Seueri qui erat ex Præfectis: si volueris quidem mecum cohabitare vt ratio dictat temperantiæ, & te Dominum agnosco, & profiteor meam vitam esse in tua potestate. Sin autem hoc tibi graue videtur vtpotè iuueni: res omnes meas tibi habe, & solum sine me esse liberam, vt satisfaciam meo quod est ex Deo desiderio, facta hæres eius quæ est ex Deo virtutis meæ auiæ, cuius etiam B nomen gero. Si enim vellet nos Deus degere in hoc mundo, & frui rebus mundanis, non filios mihi natos accepisset immaturos. Cùm autem longo tempore inter se contenderent, Deus postea misertus adolescentis, ei quoque zelum immisit religionis, vt ipse quoque mundi vniuersæ renunciaret terrenæ materiæ, adeo vt impletum fuerit quod scriptum est ab Apostolo. Quid enim scis mulier an virum seruabis? Vicesimo ergo suæ ætatis anno mundo renunciat. Et primum quidem omnia sua serica super humeralia tegumẽta dedit altaribus, reliqua autem serica indumenta cùm conscidisset, res diuersas fecit ecclesiasticas. Argentũ autem & aurum cùm credidisset cuidam Paulo presbytero monacho, id per mare misit ad Orientem. Atque Ægypto quidem & Thebaidi decies mille nũmos: Antiochiæ autem & eius partibus nummos decies mille: Palæstinæ nummos decies mille distribuit. Ecclesiis autem quæ sunt in Occidente, & monasteriis, & xenodochiis, & omnibus egẽtibus per seipsam suppeditauit, & suppeditat his quadruplo plura. Liberauit autem seruorum qui voluerũt octo millia: Reliqui enim noluerunt, sed maluerunt manere cum fratre eius. Omnes autem possessiones C quas habuit in Hispania, & in Gallia, & in aliis ciuitatibus, cùm vendidisset, eas ad tres vsque nũmos distribuit. Quæ autem habebat in Sicilia, Campania, & Aphrica, sibi reliquit, vt suppeditare posset monasteriis & egenis. Hæc est sapientia in primis religiosę, & quę mentem senilem susceperat de pecunię materia, Melaniæ iunioris. Hæc autem erat eius exercitatio: Post diem vnum comedebat, In principio autem post quinque, variè ancillis suis seruiens: quas etiam secum vnà reddidit exercitatrices. Iam verò ipsa quoque multos ex suis cognatis ducens ad zelum diuinum, fecit vt similiter atque ipsa religiosè Deum colerent. Hæc est vita iuuenis Melaniæ per Dominum nostrum Iesum Christum.

CXIX. Melanion.

Narrationibus auiæ stimulatur iunior Melania.

1. Cor. 7. Renunciare mundo.

Ornamenta altaris.

Melanium quomodo sua distribuerit.

DE ALBINA.

CXX. Albina De hac & multis sequentibus vide tom. 1. & 2. Epi. D. Hieron.

HAbebat autem secum quoque mattrem Albinam, quæ similiter exercetur, & similiter rursus seorsum dispergit suas pecunias. Habitant itaque in agris, aliquando quidem Siciliæ, aliquando verò Campaniæ cum eunuchis quindecim, & virginibus & ancillis.

D

DE OPIANO.

CXXI.

SImiliter autem Opianus quoque eius quõdam maritus, nunc autem in opere virtutis adiutor vnanimis, qui exercetur cum triginta monachis, & legit diuinas scripturas, hortóque colendo est intentus, & congressionibus. Non paruo autem nos honore affecerunt cùm Romam venissemus propter beatum Ioannem episcopum, nos reficientes, & abundantissimis viaticis excipientes, accersentes æternam vitam Domini nostri Iesu Christi, & optimæ vitæ institutionis. Ad eum accessit vir pro- *de Pãmachio.* consularis, nomine Pammachius, qui cùm mundo renunciasset, vitam egit optimam, & suas opes partim viuus dispersit, partim autem moriens reliquit pauperibus. Similiter etiam quidam nomine *De Macario.* Macarius ex Vicaria. Constantius quoque assessor Prætectorum Italiæ, insignes viri & eruditissimi, *De Constãtio* qui peruenerunt ad summum pietatis & religionis, quos existimo adhuc nunc quoque esse in carne, optimam instituendæ vitæ rationem exercentes, beatámque vitam & nulli exitio obnoxiam expectantes. Inter quos fuit etiam Paula Romana mater Toxotij, vxor N. ad spiritalem vitæ institutio- *De Paula Romana.* E nem accommodatissima. Cui impedimento fuit Hieronymus quidam Dalmata. Nam cum posset superare multas, ne dicam cunctas, vt quæ ad vitam ex virtute gerendam esset optimo ingenio prædita, eam sua inuidia impediit, ipsam trahens ad scopum proprium. Cuius filia nunc quoque exercetur in Bethleem, nomine Eustachium: quam ego non conueni. Dicitur autem esse temperatissima, habens conuentum quinquaginta virginum. Inueni autem Venereã Ballomeci comitis filiam, quæ onus cameli rectè dispersit, & liberata est à vulneribus quæ oriuntur ex materia. a Et beatam Theodoram Tribuni filiam, quæ ad tantam processit egestatem possessionum, vt ipsa eleemosinam accipiens sit mortua. In monasterio Hesicha propter mare, noui mulieré nomine b Vsiã, lõgè in omnibus honestissimã. Et eius sororé c Adoliã, quæ ipsa quoq; vixit in virtute, & nõ pro eius quidé di-

CXXII.

De Macario. CXXIII.

De Constãtio CXXIIII.

De Paula Romana. CXXV.

De Eustachio CXXVI.

De Venerea. CXXVII.

a *De Theodora cap. 5. li. 17. Nuceh. cũ virili habitu monasticam vitam egisse, illatámque de infante calumniam patienter scribit tulisse.* CXXVIII. b *De Vsia.* CXXIX.

c *De Adolia.* CXXX.

gnitate, sed pro suarũ viriũ facultate vixit in zelo Dei. Noui autẽ etiã Basianillã Cãdiani ducis exercitus filiã, quę ipsa pio & alacri animo virtutẽ exercuit, & in hodiernũ vsq; diẽ certamina acriter exequitur. Et Photinã virginẽ summè honestã: filiã Theoctisti presbyteri in Laodicea. Vidi autẽ Romæ quoq; Asellã honestã Dei virginẽ, quæ honestè consenuit in monasterio, mulier longè mitissima, & quę retinebat cõuentus, in quibus vidi & viros & mulieres in cathechesi recẽter institutos. Vidi etiã beatam Auitam Deo dignam cum eius marito Priniano, & eorum filia Eunomia, in omnibus Deo benè placentes, vt apertè facilè traducti fuerint à dissoluta & voluptaria vita ad honestam & continentem vitæ institutionem, in his quoque digni habiti vt in Christo dormirent, ab omni quidem peccato liberi, perfectè in honesto certamine decertantes, in bona memoria vitam suam relinquentes. In ciuitate Ancyra, sunt multæ quidem aliæ virgines, nempè ad decem millia, duo autem vel pura, quæ exercentur, & in omni virtutis institutione militant, omnésque temperantiæ legibus claræ & insignes fœminæ, & diuinum certamen studio exequentes. Inter quas principatum obtinet in pietate Magna honestissima fœmina & probissima. Quam nescio quid sim nominaturus, virginẽm ne an viduam. A matre enim vi viro coniũcta, eum tamen variis ineseans dilationibus, & corporis morbos pretexens, à corruptionis vicio & integra & intacta permansit, vt dicunt eius necessarij. Cùmque paulò pòst decessisset eius maritus, omnium simul facta est hæres vnica, & temporalibus deinceps commutans æterna, totam seipsam Deo obtulit, summè curam gerens vitæ quæ semper manet, suis famulis honestè imperans, agens vitam laboriosissimam & plenam temperantia, in congressu tam seuera vt ipsum eius aspectum reuererentur etiam excellentissimi episcopi propter insignem pietatem & religionem. Atque ipsa quidem superuacaneam & nimiam opum materiam, possessionum vacuitatis igne consumpsit, quæ autem supererant ea constituit ad subministrationem, monasteriis, prochotrophiis, xenodochiis ecclesiis, pauperibus, trascuntibus, episcopis, orphanis, viduis, & omnibus egentibus suppeditans auxilium, non cessabat hilariter operari pietatem latenter & per se & per seruos fidelissimos, ab ecclesia non recedens noctu maximè: in omnibus in virtute se exercens propter spem eius quæ verè est vita.

De Photina. De Asella. CXXXIII.

De Anima. CXXXIIII.

De Magna. CXXXV.

Opum optima largitio.

DE VIRGINE QVÆ EXCEPIT Athanasium episcopum.

NOui ego Alexandriæ virginem, quam offendi natam circiter septuaginta annos. Ei clerus vniuersus dabat testimonium, quòd cùm esset iuuenis nata annos circiter viginti, & longè formosissima, fugiebatur ab iis qui erant studiosi virtutis propter pulchritudinem, ne inureret eis aliquam labem ex suspicione. Quando ergo accidit vt Arriani struerent insidias beato Athanasio Alexandrino episcopo per Eusebium, qui erat eo tempore præpositus sub Constantio Imperatore, nefariorum criminum eum accusantes & calumniantes: vitans iudicari à corrupto iudicio, apud neminem ausus est delitescere, non apud cognatum, non amicum, non clericum, non apud aliquem alium, sed repente episcopatum ingressis præfecti ministris & eum quærentibus, accepto suo Stichario & cereo media nocte confugit ad hanc virginem. Illa autem fuit rei nouitate obstupefacta. Dicit ei episcopus, Quandoquidem quæror ab Arrianis nefariorum criminum ab eis accusatus: Ne ergo & ego veniam in malam existimationem, & in peccatum coniiciam eos qui me volunt afficere supplicio, ea de causa fugere constitui: Mihi ergo Deus reuelauit hac nocte me apud nullum alium posse esse saluum, nisi apud te. Illa ergo præ magno gaudio omni ejecta dubitatione, cùm tota esset Domini, prõpto & alacri animo occultauit sanctissimum episcopum sex annos, quãdiu vixit imperator Constantius, ipsa & eius pedes lauans, & excrementa expurgans, & in aliis quæ erant ei vsui inseruiens, libròsque ei commodans & prebens. neque vllus sex annos nouit Alexandriæ, vbinam ageret beatus Athanasius episcopus. Postquam ergo fuit annunciata mors imperatoris Constantij, & peruenit ad eius aures, honesto & venerabili habitu indutus rursus noctu fuit inuentus in ecclesia. Quem vidẽtes omnes magna sunt affecti admiratione, vt qui ipsum viuũ accepissent ex mortuis, simul etiam postulantes eius amici de latebris quæ ab eorum ignoratione inueniri non potuerant. Respondit itaque beatus Athanasius germanis suis amicis, Ea de causa ad vos non confugi, vt verè iurare possetis, & alioqui etiam propter inuestigationem, ad illam confugi de qua nemo suspicarj poterat, vtpotè formosam & iuniorem, duo bona procurans, & illius salutem: illi enim profui, & meæ existimationi & securitati.

CXXXVI. Virgo Alex. D. Athanasium celauit, Sozom. lib. 5. cap. 6. Niceph lib. 10. cap. 6.

Stichárium est interior alba vestis sacerdotalis.

Mirum virginis obsequium in Athanasium.

Athanasium redit ad suos.

VITA AMMÆ TALIDA.

IN ciuitate Antinoi sunt fœminarum monasteria duodecim. In quibus conuenit etiam Ammam Talida, quæ octoginta annos fuerat in exercitatione, vt narrabat ipsa & eius vicinæ. Vnà cum ea, habitabant sexaginta adolescentulæ. Eam autem adeò diligebant, vt ne esset quidem clauis aulæ monasterij, vt in aliis: sed ipsæ ab eius amore detinerentur. Eò autem impatibilitatis processit anus, vt cùm ego essem ingressus & confedissem, ipsa quoque ingressa sit, & vnà mecum sederit, & magna libertate meis humeris manum imposuerit.

CXXXVII. Amma Talida.

VITÆ

Universidad de Deusto Biblioteca

A

VITA AMMÆ TAOR.

CXXXVIII. *Amma Taor.*

IN hoc monasterio erat virgo huius discipula, nomine Taor, quæ triginta annos versata erat in monasterio. Ea vestem nouam aut μαφόριον, aut calceum noluit accipere, dicēs, Nō est mihi opus, ne etiam cogar progredi, Aliæ enim omnes die dominico progrediuntur in ecclesiam gratia communionis: Illa autem in monasterio manebat pannis obsita, operi assiduè assidens. Ea autem fuit tam eleganti aspectu, vt parum abesset quinetiam valdè constantes deciperentur eius pulchritudine, nisi insigne præsidium habuisset temperantiam, quæ ad metum & verecūdiam deducebat honestate impudicos oculos. *μαφόριον.*

DE VIRGINE QVÆ renunciauerat.

CXXXIX. *Martyr hic dicitur qui breui subiturus erat martyrium, vti alias ex Tertull. & Cyp. annotauimus*

B ERat quædam mihi vicina, cuius vultum quidem non vidi. Nunquam enim, vt aiunt, est progressa ex quo renunciauit. Cùm autem implesset sexaginta annos in exercitatione cum matre sua propria, erat postea vita excessura. Ad eam autem accedens martyr qui erat in eo loco, nomine Colluthus, ei dicit. Hodie es itura ad Dominum, & visura sanctos omnes, Veni ergo & prande nobiscum in martyrio. Cùm ergo manè surrexisset & se induisset, & in sporta panem accepisset & oliuas, & minuta olera, post tot annos est egressa: & cùm venisset in martyrium, orauit, & cùm toto die obseruasset tempus in quo nullus erat intus, & sedisset, rogauit martyrem dicens, Benedic cibos meos, Colluthe sancte, & me in via comitare tuis precibus Cùm ergo comedisset & rursus orasset, domum venit circa occasum solis. Et cum dedisset matri suæ opus Clementis Stromatei in prophetam Amos, Dixit ei: Da id episcopo relegato, Et dixit ei, Ora pro me, Vado enim ad Dominum meum, decessit ipsa nocte. Cùmque nec febri laborasset, nec ei caput doluisset, sed seipsam ad sepulturam composuisset, in manus Dei emisit spiritum. *Martyrium autem est oratorium dedicatum in honorem martyris.*

DE VIRGINE QVÆ LAPSA est, & egit pœnitentiam.

C

CXL. *Cantor decipit virginem.*

QVædam virgo exercitatrix manens cum duabus aliis virginibus, se exercuit nouem vel decem annis. A quodam autem cantore inescata cum eo habuit stupri consuetudinem, & cùm vtero concepisset peperit. Cùm autem in summum odium venisset apud eum qui ipsam deceperat, in profundo compunctus est animo, & ad eam peruenit mensuram pœnitentiæ, vt in ea perseuerans se fame vellet occidere, hoc cum lachrymis orans, Deúmque rogans, & dicens. Deus magne, qui omnium nostrum peccata portas, & immensum totius mundi vitium, qui non vis mortem peccatorum & eorū qui labuntur interitum, sed misereris vniuersæ creaturæ. est enim voluntas tua vt omnes seruentur. Si ergo me quoque quæ pereo vis esse saluam, in hoc mihi tuam ostende bonitatem, & nunc tua ad me perueniant mirabilia, & iube hinc abduci fructum meæ iniquitatis. Nam nisi hoc fiat, ego hac de causa vel me laqueo suffocabo, vel meipsam disperdam. Cùm sic oraret, fuit exaudita. Nam qui natus fuerat infans non multò post decessit. Ab illo ergo die non amplius conuenit cum qui ipsam redegerat in seruitutem, sed se totam insigniter dedens continentiæ ægrotis mancisque ac mutilatis seruiens triginta annos, ita Deum placauit, propiciúmque reddidit: vt quidam sancto presbytero reuelaretur illam Deo magis placuisse in pœnitentia quàm in virginitate. Hæc autem scribo, ne eos qui multa peccant, & ex animo ac sincerè agunt pœnitentiam contemnamus, *sicut hæc beata quæ cor suum contriuit, & in humilitate vitam suam liquefecit, non despecta fuit à Domino eorum qui ducuntur pœnitentia.* *Oratio pœnitentis.*

D *Pœnitens Deo gratior iusto.*

DE FILIA PRESBYTERI & Eustathio diacono.

CXLI. *Lector iniustè accusatus de re pro.*

CVIusdam presbyteri filia virgo in Cæsarea Palestinæ lapsa, ab eo qui ei vitium attulerat docta fuerat, vt quendam ciuitatis lectorem calumniaretur, & quod corrupta esset in eum culpam conferret. Cùmque ferret ventrem, à patre suo examinata, nominauit lectorem. Hoc cùm audiisset presbyter, conturbatus retulit ad episcopum. Hoc cùm audiisset episcopus, conuocauit concilium sacerdotum, fecitque vocari lectorem déque eo habuit quæstionem, rem examinans. Rogatus au-

E tem ab episcopo rem non fatebatur lector: Nam quod factum non fuerat, quomodo dici poterat? Ægrè ergo ferens episcopus, grauissima voce ei dicebat. Nō fateberis lapsum tuum, vt agēs pœnitētiam ô infelix, & plene immundicia? Respondit lector, Rogo te: Dixi id quod res est, hāc rem ad me nihil pertinere, Planè enim culpa careo, vt qui de ea ne cogitauerim quidē: Sin autē vultis audire id quod nō est, dicā, Feci. Hoc cū ipse dixisset, deposuit eū episcopus ab officio lectoris. Post hoc cadēs ad pedes episcopi, rogauit dicens. Si hoc tibi visum est Domine episcope, vt quoniā dixi, Næ, lapsus sum, sim separatus à communione, & non sim dignus esse clericus tuæ sanctitatis, iube vt mihi ab hoc tempore ea detur in vxorem: Neque enim ego sum deinceps clericus, neque illa virgo. Cùm hæc audiisset episcopus & presbyter eam tradidit pater eius lectori: sperans fore vt iuuenis benè esset in eam affectus, & alioqui credens non posse eum excindi è consuetudine. Cùm eam autem adolescens accepisset in manus ab episcopo, & eius patre, eámque esset consolatus, ab

Universidad de Deusto Biblioteca

duxit & depoſuit in monaſterio mulierum, rogans eam quæ illic erat prima miniſtra fraternitatis, vt F
eam illic tolerarent vſque ad partum eius. Illa verò relicta in monaſterio, lector abiens ſeipſum in-
Oratio iniuſtè delati. cluſit in cella ſordida, vitæ ſummam ſuſcipiens aſperitatem. ad Chriſtum accedens in corde contri-
to cum multis lachrymis & gemitibus, dicens. Tu domine meas actiones noſti, qui ſcis omnia, quem
nihil latet, neque eſt vllus locus occultus in quo quis ſe abſcondat à tua quæ omnia aſpicit poteſtate
qui vides omnia priuſquam fiant. Tu ſolus vides profunda cogitationum, & omnis mentis conce-
ptio à te cernitur, perindè ac ſi aſpiciatur oculis. Tu cum cogitatorum ſis acer examinator perfectè
iudicas. Tu es qui eos arguis, qui appetuntur calumniis, cui nihil placet iniuſtum. Omne autē mo-
mentum ſtateræ iuſtitiæ eſt à te ſemper, qui es lux ad quam non patet aditus: & omne opus homi-
nis eſt coram te. Eſt ergo tui iuſti & immutabilis iudicij, ius quoque meum pronunciare. Efficaciter
autem orante adoleſcente, & in ieiunio diligenter perſeuerante, intra breue tempus adfuerunt do-
lores eius partus. Cúmque aduenisſet hora, adfuit etiam iuſtum Dei iudicium, afferens vehemen-
tem & intolerabilem dolorem ei quæ fuerat calumniata, gemituum immenſa multitudo, labores
Puerpera cogi-tur purgare ſtupri quem falſo accuſaue rat cuiuſmodi ſimile quidpiam Caſtod. 2. hiſt. cap. 24. & Nice. lib. 17. cap. 22 de Simeone. partus inenarrabiles, inferni ſuppliciorū viſiones terribiles, hanc miſerā fortiter obſidētes, & infans G
propter magnitudinem non prodibat ex vtero. Præteriit dies primus & ſecundus, & dolores erant
intolerabiliores. Aduentauit tertius & quartus, & ſecutus eſt dolor multis partubus grauior: Quintus
& ſextus & ſeptimus tenebroſus, & infelix mulier ex multo dolore verſabatur in inferis. In omni-
bus his diebus manſit neque omninò cibum ſumens, nec tantillum ſomnum videns, ſed luctibus
& grauiſſimis dolorum tormentis ſuccedentibus, poſt hæc omnia, viciatæ & falſæ accuſa-
tricis cor inflexibile, victam à Dei poteſtate quæ non cadit ſub aſpectum, intolerabilibus dolo-
ribus addidit etiam confeſſionem, lugubri voce exclamans. Hei mihi miſera, venio in periculum ne
peream, vt quæ in duo mala inciderē, nempe in calumniam & fornicationem, & amiſſa virginitate
ſum tradita detractioni: & cùm mihi ſit ab alio allatum vitium, accuſaui lectorem. Cùm hæc autem
audiiſſent virgines monaſterij, patri eius omnia renunciarunt. Pater autem veritus ne condemnare-
tur vt calumniator, ſilet duos dies: rurſus autem miſera, ſe inuicem excipientibus acerbis afflictaba-
tur doloribus, cùm non poſſet deinceps vel viuere vel mori. Cumque id effugit, oritur dies octauus, H
& rurſus nonus, grauiſſimis perpetuarum vertiginum tenebris eam offuſcantes. Cùm ergo eius ma-
gnos eiulatus nō ferret conuentus, hæ curſum feſtinantes renunciant epiſcopo, iam eſſe nonum
diem ex quo illa confitetur ſe accuſaſſe lectorem, nec poſſe parere, quòd ipſum ſit calumniata. Epiſ-
copus autem cùm hæc audiiſſet à virginibus, ad lectorem mittit duos diaconos, ei omnia ſignificās,
& vt pro ipſa oraret, vt miſera mulier liberaretur ab iis neceſſitatibus. Egregius autem adoleſcens,
neque eis dedit reſponſum, nec aperuit oſtium, ſed à quo die ingreſſus eſt in cellam, non exiit, im-
plens conſuetam regulam ieiunij, & Deo preces fundens. Flexus autem pater, & filiæ ſuæ miſertus,
Epiſcopus ipſe etiam pergit ad cellam lectoris Euſtathij. veniens ad epiſcopum, eum valdè rogauit, vt pro ea orationes fierent in eccleſia. Et cùm pro ea pre-
ces fuſæ eſſent ab omnibus ad Dominum, ne ſic quidem miſera liberata eſt à neceſſitate. Eius enim
qui per calumniam fuerat accuſatus, orationes Dominum mouentes, arcebant, ne eorum preces
admitterentur. His ſic geſtis ſurgens epiſcopus iuit ad cellam in qua erat lector, & cùm pulſaſſet o-
ſtium, nolebat is aperire. Cùm diu autem foris fuiſſet epiſcopus, ille autem intus, iubet epi-
ſcopus tolli oſtium, & ingreſſi inuenerunt adoleſcentem in oratione perſeuerantem, & humi I
procumbentem. Quem multum rogans epiſcopus, ei dicit, Frater Euſtathi lector, in aper-
tum prolata calumnia Dei prouidentia, & exauditis tuis orationibus, miſerere eius quæ in te
peccauit, quæ tormentorum flagellis fuit excruciata, Miſerere deinceps miſeræ, & ſurgens ſol-
ue quod ligaſti, precibus enim hæc patitur, & dic Domino vt eam liberet à partu ventris. Cùm
autem inclitus lector intenſè oraret ſimul cum epiſcopo, ſtatim miſera liberata eſt à neceſſitate, eni-
Precibus lectoris eripitur miſera à partus doloribus. xa infantem, rogans omnes vt ei remitteretur iniquitas ipſius iuſti interceſſione: & illum egregium
virum habuerunt omnes deinceps loco martyris. Nam cùm ſe deinceps liberaſſet ab omni ſolitudi-
ne peruenit ad ſummum vitæ quæ ex virtute agitur: adeò vt is ſit dignus habitus ſpiritali gratia.
Hæc autem ſcripſimus, ne quis calumniatus allaqueetur his inimici retibus, & incidat in dolores
carnis intolerabiles, ſicut hæc prius ſcripta eſt falſa accuſatrix, poſtquam autem à corpore fuerit libe
ratus, tradatur æternis intolerabilibus tormentis, & quæ nunquam diſinent. Deum enim ad iram
prouocat is qui calumniatur. Qui autem per calumniam accuſatur, idque fert pio & æquo animo, &
Qui aliūniam patitur expectet Dei iudicium. eius in apertum prolationem permittit precibus, expectans iuſtum Dei iudicium, ſicut hic à Chriſto K
coronatus, is & quoad eius fieri poteſt, laudatur & in honore habetur, & æternam coronam conſe-
quitur. Diſcamus ergo quam ſint inſuperabiles vires orationis, quæ & fideles confirmat, & peccato-
rum miſeretur, & flectit ac mouet omnium creatorem, & eos coronat qui ſe ex virtute rectè gerunt,
& eis qui in ea perſeuerant, largitur regnum cælorum.

VITA SANCTÆ SILVANIÆ.

CXLII. Siluania. CXLIII. ILlo tēpore contigit vt nos ſimul nauigaremus ab Aelia in Ægyptū, deducētes beatā Siluaniā vir-
ginem, vxorem autē fratris Rufini, qui fuit ex Præfectis. Inter quos erat etiam nobiſcum Iubinus
tūc quidē diaconus, nūc autē epiſcopus eccleſiæ Aſcalonis, vir pius & eruditus. Cùm autē vehemen-
tiſſimus nos æſtus inuaſiſſet, & peruenisſemus Peluſiū, accidit vt Iubinus accepta pelui, pedes & ma-

nus

A nus pallis lauaret aqua frigidissima, & postquam lauisset, super pelliculam humi stratam requiesceret. Cum autem illa id aduertisset, vt mater sapiens germani filij eius increpauit molliciem, dicens. Qui in animum inducis, illam agens ætatem viuente adhuc tuo sanguine vsque adeò tuam fouere caruncul am, non sentiens damna quæ ex eo oriuntur? Confide, confide, ecce ago annum ætatis sexagesimum. Præter extrema manuum mearum, non pes meus aquam tetigit, non vultus, neque vllum ex membris meis, etiamsi me variæ inuaserint ægritudines, & cùm à medicis cogerer vti balneo, non induxi in animum carni reddere debitum, non in lecto quiescens, non lectica vsquam gestata ingrediens. Hæc cum esset doctissima, doctrinam amore complexa, noctes mutabat in diem, omnia antiquorum qui commentarios ediderunt scripta percurrēs, Gregorij, & Stephani, & Pierij, & Basilij, & quorundam aliorum præstantis virtutis virorum vigintiquinque myriadum, non leuiter, nec temerè hęc percurrens, sed elaboratè septies vel octies vnumquemque librum perlegens, vt horum verborum gratia in altum erigeretur, spe bona seipsam auem efficiens spiritalem, & ad Christum euolans, immortales ab ipso acceptura remunerationes.

Siluaniæ austeritas.

Siluaniæ studium.

DE OLIMPIA.

CXLIIII. Olympias commissa. Soz. lib. 8. ca. 24. Niceph. li. 13. cap. 24.

B EIVS vestigia est secuta, & omnem virtutem diuinæ vitæ spiritalis, in primis veneranda & honesta Olympias, & quæ vitæ quæ ferret in cœlum summo zelo tenebatur, diuinarum scripturarum sententiam secuta in omnibus. Fuit autem secundum carnem filia Seleuci ex comitibus, vera autem Dei filia secundum spiritum: neptis autem Ablauij qui erat ex Præfectis, aliquot autem dies sponsa Nebridij qui fuit ex Præfectis Constantinopolis. Ipsa autem reuera fuit vxor nullius. dicitur autem dormiisse virgo incorrupta, effecta diuini verbi conuictrix, coniux autem totius veræ humilitatis, communicans & ministrans omnibus egentibus. Ipsa cùm omnes illas infinitas & immensas disperssisset diuitias, absolutè & indiscriminatim opem ferebat omnibus. Non enim vrbs, non rus, non solitudo, mansit expers largitionum huius inclitæ virginis, Sed & ecclesiis suppeditauit ad donaria deputata sacrificia: & monasteriis, & cœnobiis, & xenotrophiis, & custodiis, & relegatis: & vt semel dicam, in omnem orbem terræ dispersit eleemosinas. Hæc beata processit vsque ad extremum terminum humilitatis: vltra quem nihil possit inueniri amplius, vita sine vlla inani gloria: species ne-

Niceph. lib 13 ca 24. viginti menses cum marito vixisse scribit: quod functo omnem substantiam egenis distribuerit. Laudes Olimpiadis.

C quaquam ficta, benigni mores, facies non fucata, corpus florens, mens non gloriosa, animus ab arrogantia alienus, cor minimè turbulentum, somni expers vigilia, spiritus non curiosus, charitas immensa, quæ comprehendi non potest communicatio, vilis & contempta vestis, infinita continentia, recta cogitatio, in Deum spes æterna, cum eleemosina quæ non potest narrari, ornamentum omnium humilium, cui multæ sunt accensæ tentationes ex operatione eius, qui est sua sponte malus & omnis boni expers, nempè Dæmonis: quæ pro veritate non parua adiit certamina. quæ & diu affatim vixit in immensis lachrymis: Omni humanæ naturæ subiecta propter Dominum: cum omni pietate sanctis subdita episcopis, venerans presbyteratum, honorans clerum, reuerens exercitationem, suscipiens virginitatem, opem ferens viduitati, curam gerens orbitatis, protegens senectutem, ægrotos inuisens, peccatorum miserens, errantes in viam deducens, in omnes vtens misericordia, profusè autem in pauperes, multisque infidelium in catechesi institutis vxoribus, etiam ad victum eis ferens auxilium, semper memorabile nomen benignitatis reliquit per totam vitam. A

Cibus & somnus insidiatores pudicitiæ.

Seruos redemit Olympias.

seruitute in libertatem innumerabilium seruorum restituens examina, reddidit eos honore æquales

D suæ nobilitati. vel potius, si vera dicere oporteat, facti sunt hoc sancto habitu nobiliores. Neque enim eius indumentis inueniri potuit quidquam vilius. Nam iis etiam qui sunt pānis valde obsiti, indigna erant huius sanctæ tegumenta. Tanta autem erat eius mansuetudo, vt etiam longe superaret simplicitatem ipsorum puerorum. Nulla vituperatione à vicino quidem vnquam inuenta est apud hanc quę Christum gestabat, sed omnis eius vita non vitalis, erat in compunctione & frequenti profluuio lachrymarum. & potius videre licebat fonti æstate sua deficere fluenta, quàm huius non sublimibus & Christum semper videntibus oculis lachrymas deficere. Et quid in his immoror? Quo enim magis meus versabitur animus in duræ instar saxi animæ narrandis certaminibus & virtutibus, eo magis inuenientur verba à factis remotiora. Nec me existimet aliquis hæc splendidè & magnificè colligere de hac vel maximè impatibili, & perquirere reliquias totius Olympiadis, quæ fuit pretiosum vas sancti spiritus: sed qui his oculis viderim huius beatæ vitam & angelicam institutionem, vt qui fuerim spiritalis huius germanus amicus, & eius cognatis familiarissimus: adeò vt mul-

E tæ eius pecuniæ sint à me ex eius sententia distributæ. Hæc ergo non amplius de cætero quæ sunt carnis sapiens, subiecta principatibus, obediens potestatibus, venerans presbyteratum, honorans vniuersum clerum, confessione quoque digna est habita pro veritate, importunorum maledictorum multis acceptis procellis. Cuius vitam inter confessores referunt, quicunque pij habitant Constantinopolim: vt quæ proximè matrem periclitata sit in iis quæ sunt ex Deo certaminibus: & in his mortua beatam accepit gloriam, & in infinito seculo coronata pompam agit, nulli interitui obnoxiam, cum sanctis & sibi similibus, in sempiternum mansiones habitans, & bonorum operum à Christo Domino cum fiducia accipiens remunerationes.

Huic vni D. Ioannes Chrysostomus abiturus in exilium vale dixit, eiusque se commendauit precibus. Niceph. cap. 20. lib. 13. & cap. 24. beatæ Olympiadis sepultura miraculo eligitur, cuius reliquiæ variæ sanationes operantur, dæmones expellunt, quorum vnus mulieris talo incumbebat.

Universidad de Deusto Biblioteca

DE CANDIDA.

F

CXLV. Candida. Ornarat Ecclesias.

POst hanc æquali quoque modo in Domino viuens, beata Candida, Traiani vxor ducis exercitus cum & ad summam peruenisset honestatem, & rationi conuenienter ornasset ecclesias, & venerata esset episcopos pro dignitate Christi sacramentorum, & omnem Christi clerum apertè honorasset, & suã filiam instituisset in sorte virginatis, eam præmisit ad Christum donum suorum ilium: postea autem ipsa quoque, temperantia & castitate & pecunię dispersionibus filiam suam est consecuta. Hanc ego vidi egregiam mulierem tota nocte laborantẽ & molentem, & propriis manibus facientẽ panem oblationis, ad vires corporis deprimendas: & dicentẽ. Cum non sufficiat ieiuniũ, hãc ei do sociam laboriosam vigiliã, vt Esau dissoluam, eneruemq; lasciuiam. Ea ab iis quę sunt sanguine prędita & animata omninò abstinuit, nisi quòd sumebat pisces & oleũ & olera: idque solũ in die festo. Omni autem alio tempore contenta erat oxycrato & pane arido. In hac vitę asperitate, cùm beata requie obdormiisset hæc mulier inclita, nunc fruitur bonis æternis, quæ sunt parata iis qui dilexerunt vitam quæ ex virtute agitur.

Abstinentia à carnibus.

G

DE GELASIA.

CXLVI. Gelasia. ad hãc extat D. Hieronymi epistola. Irarum obliuio.

COnsequenter zelo huius bonæ fœminæ, veritatis viam ingressa est, pie trahens iugum virginitatis, in primis veneranda Gelasia, cuiusdã Tribuni filia. Huius optimæ hæc fertur virtus, quòd sol nunquam occidit super eius dolorem, non aduersus seruum, non aduersus ancillam, non aduersus aliquem alium. Hæc beata cùm effugisset viam eorum qui sunt acceptæ iniuriæ memores, quæ fert ad mortem æternam, euasit hunc malum diaboli stimulum, nempè odij & maleuolentiæ, & cùm desideraret æternam peccatorum remissionem, remisit parua delicta, vt ipsa quoque inueniret maiorum remissionem.

DE IVLIANA.

H

CXLVII. Iuliana huius obliti sunt Euseb. lib. 6. & Nice. cap. 14. & 18. lib. 5. Liber Origen. carmine scriptus.

QVædam nomine Iuliana, virgo in Cæsarea Cappadociæ, dicta est esse & doctissima & fidelissima, quæ Origenem scriptorem fugientem gentilium insurrectionem excepit, eum duos annos occultans, suis sumptibus, & suo ministerio virum alens. Inueni autem hæc in antiquissimo libro scripto versibus, qui quidem scriptus erat manu Origenis. Hunc librum inueni ego apud Iulianam virginem in Cæsarea, qui apud ipsam erat occultus. Dicebat autem se accepisse à Symmacho interprete Iudæorum. Non fuit autem alienum ab instituto opere, posuisse virtutes harum fœminarum, sed vt sciamus, quòd ex diuersis occasionibus licet lucrari, si velimus.

DE FOEMINA NOBILLISSIMA quæ fuit semper virgo.

CXLVIII. Liber Hippolyti. Huius Corinthianæ virginis & aliorũ qui mira arte pudicitiã seruarunt historias recenset Niceph. lib. 7. cap. 13. & Suidas de Hypatia. Tentatur Virgo. Baal consilio prostituebant gentiles quos tormẽtis corrumpere non poterant. clamãtes non ad lenonem sed ad lenonem. Tertul. apol. cap. 9.

IN alio libro antiquissimo, scripto ab Hippolyto, qui fuit familiaris apostolorum, inueni talem narrationem. Fuit quædam nobilissima virgo & formosissima, quæ in vita ex virtute agenda exercebatur Corinthi. Hanc illo tempore detulerunt ad iudicem, qui erat gentilis in tempore persecutorum, vt quæ maledictis incesseret, & tempora, & imperatores, & simulachra. Proponebant autem eius pulchritudinem harum rerum cauponatores, impio iudici fœminas insano amore dereunti. Is verò, equinis auribus, & fœminas insanè amantibus cogitationibus, accepit calumniam. Ea autem producta ad hominem sceleratum, multò magis insana captus est intemperantia. Postquam autem omnibus aduersus eam adhibitis machinis huic Dei homini persuadere non potuit: variis tormentis subiecit fortem fœminam. Postquã autẽ ne in his quidẽ id quod volebat est assecutus, vt qui non posset eam abducere à Christi confessione: in eam insaniens crudelis, non tradit eam tormentorum cruciatibus. sed castam & temperantem fœminam ponens in prostibulo, iussit ei qui eas possidebat, dicens: Hanc mihi cape: & tres nummos ex ea ad me defer quotidiè. Is autem auarum exigens ex turpi actione, eam tradidit volentibus in officina abominandi flagitij. Cùm hæc ergo nouissent qui tenebantur insano amore mulierum, assidebant sceleratæ exitij officinę, mercedem dantes inhonestæ operationis. Illa autem virgo honestissima & in primis veneranda, & verba declinans quæ possent ad fraudem pellicere, suppliciter eis dicebat, rogans. Habeo vlcus in loco occulto quod mirandum in modum malè olet, & timeo ne vos mei odium capiat propter vlcus auersandum, Concedite ergo mihi paucos dies, & tunc licebit vobis vel me habere gratis. His verbis persuasos intemperãtes amandabat beata. Assiduis autem precibus Deum placans, & compunctis supplicationibus, eum inflexit, ad misericordiam. Attendens ergo Deus qui nouit cogitationes, quomodo casta pudicitiæ curã gerebat ex animo, in illis diebus pro salute omniũ tale quid struxit. Quidã adolescẽs magistrianus, specie formosus, mẽte pius, cui Deus zelũ immisit spiritalẽ adeò ardẽtẽ, vt etiã mortẽ cõtẽneret: Is cũ prętextu intẽperãtię eo accessisset, profũdo vespere ingrediturad eũ qui illas alebat, & dat ei quinque nũmos, & dicit ei. Cõcede mihi manere hac nocte cũ hac puella. In locum

I

K

CXLIX. Magistrianus adolescẽs formosus seruat virginem.

A cum ergo occultum cum ea ingressus, dicit ei, Surge, serua te ipsam. & cùm eam suis vestibus induisset, tunica, camisia, & chlamyde, & omnibus virilibus, dicit ei, Egredere, te summa chlamydis parte contegens. Quæ cum sic fecisset, & se totam signo crucis muniisset, egressa ex illo loco omnino incorrupta & impolluta, seruata est Christi gratia, & causa adolescentis qui eã suo sanguine liberauit à turpi vicio. Sequenti autem die res fuit cognita: & productus est Magistrianus ad sæuissimum iudicem. Cùm autem strenuũ Christi athletã examinasset impius, & omnia didicisset, iussit eum obiici bestiis, vt etiam malis infestus dæmon in eo afficeretur ignominia. Nam cùm existimasset virum fortem in nefarium iniicere supplicium, cum effecit duplicem Christi martyrem, vt qui & pro sua anima præclare decertauerit, & pro illa beata in laboribus strenuè perseuerauerit. Quocirca duplici honore & duabus coronis dignus est habitus à Christi benignitate.

Crucis signũ tempore apostolorum.

Martyrium magistriani.

DE VXORE VIRI SENATORII

B MEmini autem alterius quoque historiæ, & bonum est eam non præterire. Dicitur de Magnẽtino insurrectore, quòd habuerat stupri consuetudinem cum multis gentilibus: & animum adiecerat vt rem etiam haberet eum Christianis. Eæ autem malebant mori, quam prodere pudicitiam. Cùm ergo venisset in vnam vrbem amauit quandam vxorẽ viri senatorij ex Præfectis. Timore autem affectus eius maritus dixit ei, Mitte, tolle eam. Cùm autem venissent ad eam milites, dixit eis mulier, Expectate parumper donec mundum meum componam, cui sum assueta. Ingressa autem suum cubile, accepto ense, eũ suis infixit viscеribus. Audiant virgines & erubescant, quæ profitentur se Christum habere sponsum, & parua eum produnt libidine. Nobis autem det vnicuique Deus seruare virginitatem, & exultantibus clamare cum psalmographo. Confige in timore tuo carnes meas: A iudiciis enim tuis timui. &, Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Concedatur autẽ vt vos quoque dicatis sobriæ. Ego patrueli meo, & patruelis meus est mihi, aliquando quidem spõsus, aliquando verò frater: vt nihil cogitetur carnale. Si enim audieris sponsum & sponsam, significat

CI.

Mulier se ense transfigit ne stuprum patiatur, talium exẽpla refert. Aug. lib. 1. ciuit. Euseb. lib. 8. & Nic. lib. 7. cap. 12. Psal. 118. Galat. 2.

C spiritalem vnionem cum patre. Vidimus autem alios quoque patres & monachos per totam Ægyptum, multas virtutes & signa facientes. quorum non meminimus propter multitudinem, sed pauca pro multis narrauimus. Quid enim dixerit aliquis de superiori Thebaide quæ est per Syenem: in qua sunt viri valdè admirabiles, & multitudo monachorum infinita, quorum nõ crediderit aliquis vitæ institutа, vt quæ vitam humanam superant: qui etiam mortuos in hodiernum vsque diem suscitant, & super aquas ambulant, sicut Petrus: & quidquid Seruator per sanctos effecit Apostolos, ea nunc quoque efficit. Sed quia magnum imminebat periculum, si vltra lyco trãsiremus, propter latronum irruptionẽ, non ausi sumus videre illos sanctos. Neque enim prædictos patres vidimus sine periculo: neque sine labore aspeximus sacras has fæminas: sed multa prius passi, & propemodũ periclitati, vix assecuti sumus vt ea videremus. Septies enim in mortem incidimus. In octauo autem malum nos nõ attigit, cum Deus nos omnino seruasset. Semel enim quinque dies & noctes ambulantes per solitudinem, fame & siti propè fuimus exanimati. Aliquando autẽ in acutas & asperas paludes incidentes, & pedes nostros perforantes, vt dolores essent intolerabiles, propemodum frigore enecti sumus.

Eremitarum Thebaidis miracula.

Quantis periculis peregrinatus est Valladius.

D Tertio autem, cœno ad lumbum vsque inhæsimus, & nõ erat qui eriperet: & has beati Dauid voces exclamauimus, Saluum me fac Domine Deus, quoniam, ingressæ sunt aquæ vsque ad animam meã. Infixus sum in lutum profundi, & non est substãtia: &, Serua me à luto, vt ne infigar. Quartum autem fuit aquæ multitudo quæ affluxit ex Nili incremento, cum quatuor dies per aquas ambularemus: & in ostiis propemodum abrutis. Tunc clamauimus, dicentes, Ne nos demergat tempestas aquæ: nec me deuoret profundum. Quinto autem incidimus in latrones in littore maris, venientes in Diolcõ: qui nos etiam cousque sunt persecuti volentes comprehendere, donec nobis paruus relinqueretur spiritus, vt qui nos decies mille passus essent persecuti. Sexto autem, Nilum nauigantes, propemodũ euersi ac submersi sumus. Septimum fuit, quando in palude Mareotide, vbi charta nascitur, abiecti sumus in quandam paruam insulam desertam: & tres noctes & dies sub dio mansimus, magno frigore & imbribus nobis imminentibus: erat enim tempus Epiphaniorum. Octauum autem superuacaneum quidem est narrare: sed tamen est vtile: Nam cùm nos per quendam locum veniissemus Nitreas, erat in ea regione quoddam magnum concauum, in quo multi remanserant crocodili, cum

Psal. 68.

Mareotidis lacus.

Epiphania

E aqua recessisset ex agris, Tribus ergo crocodilis in margine fossæ extensis, accessimus visuri beluas putantes eas esse mortuas. Illæ autem statim in nos irruerunt. Nobis autẽ magna voce Dominum nominantibus, Christe adiuua nos, statim beluæ tanquam ab angelo auersæ, seipsas in aquam sunt iaculatæ. Nos autem Nitreas magno cursu contendimus, illam vocem Iob meditantes, vbi dicit: Septies ex necessitatibus liberabit te, In octauo autem te non attinget malum. Deo ergo agimus gratias qui nos ex tot liberauit periculis, & nobis magna ostendit spectacula.

Iob. 5.

VITA FRATRIS QVI CVM EO VERSABATVR.

CVm ergo pauca dixero de fratre qui mecum versatur à iuuentute vsque in hodiernum diem, hic deinceps finẽ imponã orationi. Eum ego cognoui longo tempore cum comederet, omni

CLI. Sodalis Valladij.

Universidad de Deusto Biblioteca

gulæ affectione caruisse, & itidem cum ieiunaret, affectum non fuisse, vt qui, vt arbitror, vicisset affectionem: longè remotum ab auaritia contentum præsentibus: non se ornantem vestibus: contemptum gratias agẽtem: pro germanis amicis pericula adeuntem: Dæmones expertum plus quàm millies: adeò vt quodam die cum eo dæmon pactus sit & dixerit, Paciscere mecum te vel semel pecaturum: & quam mihi in hac vita dixeris, eam ad te adducam. Et rursus cum aliquando quatuordecim noctes cũ eo depugnasset, vt mihi narrauit, & noctu traxisset, ipsum est allocutus, dicens. Noli adorare Christum, & ad te non accedam, is respondens dixit. Propterea eum adoro, & innumerabilibus amplius partibus glorifico, & adorabo, quoniã hoc te malè habet. In centum & sex venit ciuitates, & in plurimis est etiam aliquo tempore versatus. Mulieris nullam habuit experientiam ne in somnis quidem, nisi si se somniaret belligerari. Ter eum noui esculẽta accepisse ab angelo: Quodam die cum in extrema solitudine ne micam quidem haberet, inuenit in pelle ouina tres panes calidos paxamidios: aliquando rursus vinum & panem: Aliquãdo rursus venit ad eum vox, dicens, Noui tibi deesse cibos: vade & accipe ab N. frumentũ & oleũ. Cùm ergo venisset ad illũ ad quẽ missus fuerat, is ipsi dixit, Iussit quidam te accipere triginta modios frumenti, & duodecim sextarios olei. De eo potero gloriari ac prædicare qualis esset: quem noui sæpè esse lachrymatum propter eos qui ex necessitate laborabant inopia. Præbebat ergo si quid habebat, carne excepta. Noui etiam eum esse lachrymatum propter eum qui ceciderat in peccata, & eum qui ceciderat adduxisse lachrymis ad pœnitentiam. Is mihi aliquando hoc narrauit. Deum rogaui, vt neminem compungeret maximè ex diuitibus & improbis, vt mihi aliquid darẽt quod esset ad vsum necessarium. Mihi autem hoc sufficit, quòd dignus sim habitus, qui horum omniũ meminissem quæ scriptis mandaui. Non enim sine Dei numine hoc factum est, vt mẽs tua moueretur vt iuberes me hunc librum scribere, scriptis, inquam, tradere vitam horum virorum. Tu autem fidelissime Christi serue ac vanerande Lause, & caput mihi amicissimum & maximè germanum, hunc librum lubenter legens, magnam tuæ immortali animæ præbebis vtilitatem in iustorum resurrectione, inclitorum rectæ vitæ athletarum instituta, labores, & tantam tolerantiam, vitæque duriter actæ patientiam assumẽs. Quamobrem ea prompto & alacri animo sequere, bona & incorrupta spe nutritus, semper retrò videns dies qui antè sunt breuiores: & ora pro me: teipsum conseruans alienum à reprehensione & custodiens integrum: qualem te noui & habui, à consulatu Tatiani vsque in hodiernum diem: & qualem te rursus noui meliorem moribus, & electum præpositum in conseruando maximè pio cubili. Nam cum sis in tanta dignitate in tot & tãtis pecuniis, & tanta potestate, non fecisti peius quam Dei postularet metus. Is est Christo dedicatus qui audiit à diabolo: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Sed eum Dominus pudore affecit, dicens, Vade post me. Quem quidem tu quoque imitans, fluentibus expulsis diuitiis, & adumbrata gloria vitæ præsentis cœlestem desiderasti & incorruptam vitam, regnúmque æternum, & manentem gloriam, & bona arcana quæ neque oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽderunt. Quorũ nos Dominus efficiat hæredes cum sanctis eius patriarchis & prophetis, & apostolis & martyribus, & iis quorum mentionem fecimus in hoc libro, gratia ipsius Seruatoris nostri Iesu Christi, Cum quo patri gloria cum sancto spiritu, In secula seculorum. Amen.

Dæmonis pactio semper prououe.

Pellicea Vestis Hos Paximidios panes appellat paximacia Cassiã. col. 2. cap. 19. erant vix vnius libræ & bis cocti παξημάδιον siue παξημὰς bis coctum significat.

Coclusio libri.

Mat. 4.

BEATI THEODORETI

ΘΕΟΦΙΛΗ῾Σ, ID EST RELIGIOSA HITTORIA.

BOnis temporibus Ecclesiam Cyri gubernauit sapientia & doctrina magnus Theodoretus Ecclesiasticus scriptor ac poëta eximius, vir in græcis iuxta & Christianis disciplinis præclarus, qui libros nonnullos Ecclesiæ vtiles reliquit: inter quos historiam dei amantium quæ est de diuinis doctrina atque virtute præstantibus viris. Niceph. lib. 14. cap. 30. & 53.

OPTIMORVM virorum, & qui in virtute præclare se exercuere, pulchrum quidem est videre certamina, & oculis haurire vtilitatem. Quæ enim laudantur, dũ cernuntur, & digna videntur quæ possideantur, & amplectenda moréque prosequenda existunt, & ad ea comparanda spectatores inducunt: afferunt autem nihilo secius non mediocrem quoque vtilitatem, eiusmodi rerum rectè & ex virtute gestarum narrationes, quæ ab iis quæ sciunt, eorum qui nesciunt auribus offeruntur. Visum enim esse fideliorem auditu dicunt aliqui. auditui tamen fit quoque fides, dum ex eorum qui dicunt veritate ea quæ dicuntur iudicat. Quomodo enim linguę & palato, de dulcedine, & amarore, & aliis huiusmodi qualitatibus, creditum est iudicium, déque iis ferũt illam sententiam: ita orationum discernendarum ratio commissa est auditui, qui scit secernere à noxiis eas quæ aliquam afferũt vtilitatem. Atque si vtilium quidem narrationum integra & incorrupta maneret memoria, & nõ obliuionis, veluti caligo quædam, aspersa labes, efficeret vt ea euanescerent, de iis

Vtilitas libri.

Testimonium eorũ quæ narraturus est.

A de iis vtique ſcribere eſſet ſuperuacaneum, cùm quæ hinc percipitur vtilitas, ad poſteros admodum facilè perueniret. Quoniam autem corporibus quidem tẽpus affert interitum, inducẽs ſenectutem & mortem: rebus autem rectè & ex virtute geſtis, obliuionem, vt mihi quidem videtur, inferens, & obſcurans memoriam nemo nos iure reprehenderit, quòd piorum virorum, Deique amantium vitę inſtituta aggrediamur ſcribere. Quemadmodũ enim ij quorum fidei eſt credita corporum curatio, medicamenta comparant, cum morbo bellum gerentes, & iis qui laborãt ferentes auxilium: ita quæ in his conſcribendis ponitur induſtria, efficitur veluti quoddam ſalutare medicamẽtum, quod obliuioni quidem inſidiatur, opem autem fert memoriæ. Quomodo enim non eſt abſurdum, vt poëtæ quidem & ſcriptores ea conſcribãt quæ in bello fortiter & præclarè geſta ſunt: Tragici autẽ, eas quæ rectè celabantur calamitates, tragœdiis in publicum proferant, & earum ſcriptis mandatam relinquant memoriam: aliqui autem alij in comœdiis & rebus ridiculis cõſumant orationes: nos autem ſinamus eos viros tradi obliuioni, qui in corpore mortali & patibili oſtenderunt impatibilitatem, & incorpoream æmulati ſunt naturam? Quáſnam autem pœnas non meritò dederimus, ſi horum quæ

Vtilitas hiſtoriæ.

Tragici. Argumentum à minori ad maius.

B admiratione digna ſunt certaminum nihili faciamus negligi memoriã? Si enim ipſi eorum qui olim fuere ſanctorum ſummam æmulati philoſophiam, non ære & literis illorum inſculpſere memoriam: ſed omnem eorum virtutem exprimentes, quaſdam eorum animatas imagines & ſtatuas, ſeipſos effecere: quænã nobis meritò daretur venia, ſi nec literis quidem eorum inſignẽ vitam honoraremus? ídque cùm athletæ & pancratiaſtæ qui decertant in Olympicis, honorentur ſtatuis, atque etiam in equorum curriculis, qui victores eſſe videntur aurigæ, idem præmium accipiant. Nec hoc ſolum, ſed etiam muliebres viros & effœminatos, & de quibus dubites ſintne viri an mulieres, ij qui horum delectantur ſpectaculis, inſcribunt tabulis, eorum memoriam longiſſimo tempore conſeruare contendentes, licet memoria animis detrimentũ afferat, non cõmodum: ſed tamen hi quidem hos amãtes, his, illi verò illos, illis, idque cùm damnum afferant, picturis honorant. & quoniam mortalem naturã mors deprædatur, colores temperantes, & illorum effigies tabulis imponentes, excogitãt rationem qua eorum memoria ſit vita longè diuturnior. Nos autẽ ſcribimus quidem vitam philoſophiæ magiſtram, & quæ imitata eſt vitæ inſtitutionem quæ agitur in cœlis.

C Deſcribimus autem non figuras characteréſve corporum, neque ea expreſſa iis qui neſciunt oſtendimus. ſed formas animarum, quæ ſub aſpectum non cadunt adumbramus, & bella quæ cerni non poſſunt, conflictúſque qui non apparent oſtendimus. Tali enim armatura eorum phalãgis imperator & in pugna princeps eos Paulus induit. Accipite enim, inquit, armaturam Dei, vt poſſitis reſiſtere in die malo, & omnibus confectis ſtare. Et rurſus. State ergo ſuccincti lumbos veſtros in veritate, & induti loricam iuſtitiæ, & calceati pedes in præparatione euangelij pacis: in omnibus aſſumẽtes clypeum fidei, in quo poteritis omnia tela maligni ignita extinguere. Et galeã ſalutaris accipite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Hac cùm hos induiſſet armatura, produxit ad certamina. Talis enim eſt hoſtium quoque natura, incorporea, minimè aſpectabilis, obſcurè inuadens, clanculum inſidians, repentéque & præter expectationem irruens. Hoc ipſum idem quoque docẽs imperator, dicebat. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principes & poteſtates, aduerſus mundi rectores, tenebrarum huius ſeculi, aduerſus ſpiritalia nequitiæ in cœleſtibus. Sed tamen cum tales hoſtes haberet

Argumentum libri.

Eph. 6.

D horum ſanctorum claſſis, imo verò vnuſquiſque eorũ à tot & tantis circunſideretur hoſtibus: neque enim omnes ſimul inuaſerunt, ſed modò quidem hos, modò verò illos adoriebantur: tam præclarã retulere victoriam, vt fugerint quidẽ aduerſarij, hi verò iis fugatis ac profligatis trophæũ erexerint, cùm nihil eis afferret impedimentum. Eis autem præbuit victoriam, nõ natura, ea enim eſt mortalis, & innumerabilibus plena affectionibus, ſed mẽs quæ diuinam attrahebat gratiam. Nam cùm diuinæ pulchritudinis eſſent ardentes amatores, & pro eo quam amabant omnia lubenter & agere & pati ſtatuiſſent, forti quidẽ & generoſo animo tulerunt affectionũ perturbationúmque impetus: Diaboli autem telo procellas ſtrenuè repulerunt, & vt dicam apoſtolicè, cùm corpus caſtigaſſent & in ſeruitutem redegiſſent, iræ quidem ardorem ſedauerunt, cupiditatum autẽ rabiem quieſcere coëgerunt: ieiunãdo autem & domi cubãdo ſopitis animi motibus, repreſsíſque eorũ exultationibus, coëgerũt corpus fœdus inire cum anima: & ſoluerunt bellum quod eſt eis à natura inſitũ. Pace autem ſic inter ea inita, omnem aduerſariorum cateruam expulere. Nam cùm eis deeſſent cogitationes quę interna proderent, & membrorum humanorũ auxilio priuati eſſent, bellare non poterant. Telis enim in nos

Eph. 6.

E diabolus noſtris membris vtitur. Nam ſi neque ineſcantur oculi, neque aures demulcentur, neque tactus ſuaui quodã ſenſu titillatur, neque mens improba admittit conſilia, fruſtra laborant qui parãt inſidias. Quomodo enim vrbem in alto ædificatã, & validis propugnaculis munitam, & profundis foſſis vndique circũdatã, nullus hoſtis cœperit, ſi ex iis qui ſunt intus nemo prodat, & portas aliquas aperiat: ita fieri non poteſt vt dæmones qui bellum gerũt extrinſecus, ſuperent animam circũdatam à diuina gratia, niſi cogitationis alicuius ſocordia, noſtrorũ ſenſuum aliquã feneſtram aperuerint, & per eam inimicum intrinſecus admiſerint. Hæc cùm à diuina ſcriptura apertè didiciſſent ij quorum laudes à nobis celebrantur, & Deum audiiſſent dicentem per prophetã, Aſcendit mors per feneſtras, cùm diuinis legibus tanquam quibuſdam repagulis & vectibus ſenſus clauſiſſent, menti claues eorũ tradiderũt, & neque labra linguam aperiebant, niſi mens imperaſſet, nec pupillę permittebatur vt ſe extra cilia porrigeret, auditus autem noxiis ſonis aditum obſtruens, ſtultas & inutiles repellebat ora-

Vrbs in alto ædificata.

In quos minus agant dæmones.

Hier. 9.

Universidad de Deusto Biblioteca

tiones: illáſque ſolas admittebat quibus mens delectabatur. Sic odoratũ docuere ea non deſiderare F
quæ ſuauem emittunt odorẽ, vt quibus natura ſit inſitum vt molliant & relaxẽt. Sic ventris expulere
ſatietatem, eúmque ea ſumere docuere, quæ nõ voluptatẽ afferrent, ſed vſum implerẽt, nec amplius
quàm quod ſatis eſſet ad prohibendum ne fame morerẽtur. Sic ſomni dulcem diſſoluere tyrannidẽ:
& cùm cilia ab eius ſeruitute liberaſſent, ea pro ſeruitute dominatum docuerũt, vt eius vſum admit-
terẽt non cùm ipſe inuaderet, ſed cùm ipſi accerſerent, ad breue naturę auxilium. Cùm ergo muro-
rum & portarum cuſtodiæ eam curam geſſiſſent, & internis cogitationibus concordiã conciliaſſent,
aduerſarios extrinſecus inuadẽtes irridebant, qui vi quidẽ intrare, propter diuinę gratiæ præſidiũ, nõ
poterant: nullũ autem inueniebant proditorem qui vellet inimicos admittere. & cũ hoſtes ea eſſent
natura quæ nõ cadit ſub aſpectum, corpus quod videtur & ſubiicitur naturæ neceſſitatibus, vincere
minimè potuere. Eius enim auriga & muſicus & gubernator, optimè quidem tenens habenas, equis
perſuaſit vt rectè & ordine procederẽt: numeroſe autem pulſans cordas ſenſim effecit vt ſonũ omni
ex parte concinnum & conſonum redderent. Scienter autem mouens clauum, & fluctuum inſultus,
& ventorum fregit impetus. Hos ergo qui per innumerabiles quidem labores vitæ iter ingreſſi ſunt: G
ſudoribus autem & afflictionibus corpus edomuerunt: & riſus quidem affectionem ignorauerunt, in
luctu autem & lachrymis omnem vitam conſumpſerunt: & delicias quidem Sybariticas ieiunium
Delitiæ Sybariticæ, de quibus pl. Athenæus & Eraſm. in chil. eſtimarũt: ſomnum autem ſuauiſſimũ, laborioſas vigilias: molle ſtragulum, durum ſolum: immenſam
autem & inexplebilem voluptatem, in orationibus & cantandis pſalmis conuerſationem: Hos,
inquam, qui omne genus virtutis complexi ſunt, quis non iure fuerit admiratus: vel potius quis pro
dignitate eorũ laudes celebrauerit? Atque ego quidem ſatis intelligo nullam poſſe orationem eorũ
virtutem aſſequi, eſt tamẽ aggrediendum. Non enim rectè habuerit, ſi quoniã veram philoſophiam
perfectè adamarunt, ideo ne minores quidem laudes cõſequantur. Scribam autem laudem non vnã
communiter omnibus. Diuerſa enim dona eis data ſunt diuinitus. Hoc autem docẽs dicebat beatus
1. Cor. 12. Paulus Alij enim per ſpiritũ datur ſermo ſapientiæ: Alij autem ſermo cognitionis, ſecundũ eundem
ſpiritum: Alij autem fides, in eodem ſpiritu. Alij autem dona curationum, in eodem ſpiritu: Alij autẽ
" operationes virtutum: Alij autẽ prophetia: Alij genera linguarum: Alij autẽ interpretatio linguarũ: H
" Horum verò omnium oſtendens fontem, ſubiunxit, Omnia autem hæc operatur vnus & idem ſpiri-
" tus, diuidens ſeparatim vnicuique ſicut vult. Quoniam ergo diuerſa ſunt dona cõſecuti, meritò vni-
" uſcuiuſque narrationem faciemus ſeparatam, non quæcunque ab eis geſta ſunt perſequentes, ad ea
" enim ſcribenda ne tota quidem vita ſuffecerit: ſed cum pauca de vniuſcuiuſque eorũ viuẽdi ratione,
" & de iis quæ fecit, narrauimus, & paucis totius vitæ characterem & formam oſtenderimus, ad alium
" tranſibimus. Neque verò omniũ ſanctorum, qui vbique inſignes extitere, vitæ hiſtoriam literis mã-
Donorum varietas. Quorum maximè meminerit Theodoretus. dare conabimur, neque enim eos qui vbique clari fuere cognoſcimus, neque fieri poteſt vt vnus cõ-
ſcribat de omnibus. Eorum ergo ſolum vitam deſcribam, qui tanquam lumina fulſere in oriente, &
fines orbis terrarum ſuis complexi ſunt radiis. Narrando autem procedet oratio, non vtens legibus
encomiorum, ſed pauca quædam verè referens. Rogo autem qui in hanc religioſam inciderint hi-
ſtoriã, ſeu formã monaſticę exercitationis, vocet enim quis hoc corpus vt voluerit, ne iis quę dicũtur
Forma monaſticæ exercitationis. minus credant, ſi quid audiant quod eorum vires ſuperet: nec ex ſe illorum virtutem metiantur: ſed
apertè ſciant, quòd piorum animis deus deſuper meritur dona ſanctiſſimi ſpiritus, & maiora largitur I
Qua virtute fiant miracula. perfectioribus. Hæc autem à me dicta ſunt ad eos, qui in rerum diuinarũ myſteriis, nõ ſunt admodũ
accuratè initiati. Miſtæ enim adytorum ſpiritus, ſciunt gloriam ſpiritus, & quænam per homines in
hominibus faciat miracula, attrahens incredulos ad Dei cognitionẽ: Qui autem non eſt crediturus
iis quæ à me dicenda ſunt, clarum eſt eum ne iis quidem credere tanquam veris quæ per Moſem, &
Ieſum, & Eliam, & Eliſæum facta ſunt, habere autem etiã pro fabulis miracula quæ facta ſunt à ſanctis
Apoſtolis. Sin autem illa eſſe vera teſtatur, hæc quoque credat eſſe à falſo aliena. Quæ enim in illis
operata eſt gratia, ea per illos quoque fecit ea quæ fecit. Perennis enim gratia, & eos qui digni ſunt
eligens, veluti per quoſdam ſalientes, per hos effudit fluenta ſuæ operationis. Ex iis autem quæ ſunt
dicenda, ipſe quidem vidi nonnulla: quæ autem non vidi, audiui ab illis qui viderunt, viris virtutis
amantibus, & qui digni ſunt habiti vt & eos viderẽt, & eorum doctrina fruerentur. Euangelicæ autẽ
doctrinæ ſcriptores fide digni, non ſolum ſunt Matthæus & Ioannes, magni & primi in Euangeliſtis,
qui Domini videre miracula: ſed etiam Lucas & Marcus, quos qui ab initio viderunt, & fuerũt verbi
miniſtri, non ſolum quæ paſſus eſt & quæ fecit Dominus, ſed ea etiam quæ perpetuò docuit, acuratè K
edocuerunt. Etenim cùm non vidiſſet ipſe beatus Lucas, in principio operis dicit ſe ea narrare, de
quibus certior factus eſt. Nos autem etſi audiamus eum nõ vidiſſe ea quæ narrat, ſed hanc doctrinã
Confirmatur id quod aſſerit authoritate. accepiſſe ab aliis, non minus ei & Marco credimus quã Matthæo & Ioanni. Vterque enim eſt in nar-
rando fide dignus, vt qui didicerit ab eis qui viderunt. Nos itaque alia quidem narrabimus vt quæ à
nobis viſa ſint: alia autem vt qui crediderimus eis qui viderant narrantibus viris, qui illorum vitam
Huius Iacobi Niſibitæ meminit Gẽnad in catal. & ipſe Theod. lib. 2. cap. 30. ſunt æmulati. Prolixiori autem de iis vſus ſum oratione, dum volo perſuadere me vera narraturum.
Hinc autem deinceps narrare incipiam.

IACOBVS. SECT. I.

MOſes ille diuinus legiſlator, qui imum maris fundum aperuit, & inundatione aquarum aridam
obruit ſolitudinem, & alia omnia fecit miracula, ſcripſit res geſtas eorum ſanctorum qui fuere
antiquitus:

antiquitus. non ea vsus sapientia quã acceperat ab Ægyptiis, sed splendore gratiæ accepto à superis.
A Vndenam enim alioqui Abelis didicisset virtutem, & Enoch virtutis studium, & Noë iustitiam, & Melchisedech pium sacerdotium, Abrahæ vocationem, fidem, fortitudinem, & quæ ei magnæ erat curæ hospitalitatem: vulgò iactatum filij sacrificium, & aliorum quæ ab eo præclarè gesta sunt catalogum? & vt in summa dicam, diuinorum virorum certamina, victorias, præconia, nisi intelligentis diuinique spiritus radios accepisset? Hoc mihi quoque in præsentia opus est auxilio, qui conor eorũ vitam scribere sanctorum, qui parum ante nos & nostris temporibus claruere, & veluti quasdã leges iis qui imitari volent velim proponere. Horum ergo sunt preces inuocandæ, & incipiendum est narrare. Visibis est ciuitas in confinio regni Romanorum & Persarum, quę olim quidem erat Romanis victigalis, & eorum parebat imperio. Ex ea ortus magnus ille Iacobus, solitariam vitam & quietem est amplexus. & altissimorum mõtium occupatis verticibus, in eis vitam egit, vere quidem & æstate & autumno vtens syluis, & pro tecto habens cœlum: tempore autem hyemis, antrum ipsum excipiebat, quod ei paruum præbebat tegumentum. Habebat autem alimentum, non quod cum labore nascitur & seritur: sed quod sua sponte producitur. Nam ex sylueſtribus colligens arboribus fructus
B qui sponte nascãtur, & ex herbis eas quæ sunt esculentæ, & habent instar olerũ, ex iis dabat corpori ea quæ satis erant ad viuendũ, ignis vsum recusans. Vsus quoque lanæ erat ei superuacaneus. Aspernimi enim caprarum villi eius vsum implebant, Ex eis ipsi fiebat & tunica & simplex amiculum. Ita corpus affligens, spiritale alimentum assiduè exhibebat corpori, & cogitationis facultatẽ expurgans contemplantem, & diuini spiritus perspicuum efficiens speculum, reuelata facie, ex diuini apostoli sententia, gloriã Domini speculans, in eandem transformabatur imaginem à gloria in gloriã, tanquã à spiritu Domini. Hinc quæ ei erat in Deum fiducia angebatur indies, & à Deo petẽs quę oportebat petere, ea statim accipiebat. Porrò autem hinc quoque futura præuidebat prophetice, & virtutẽ ad facienda miracula à sanctissimi spiritus accipiebat gratia. Ex his pauca narrabo, & apostolici eius splendoris radium iis qui nesciunt aperiam. Vigebat illo tempore in simulachra hominum insania, & inanimæ quidem statuæ diuinum cultum sibi vendicabant: Dei autem cultus negligebatur à plurimis, contemptui autem habebantur qui eorum ebrietatis nolebãt esse participes, quique perfecta
C virtute præditi, ea quæ sunt discernebãt, & simulachrorum quidem ridebant imbecillitatẽ, vniuersorum autem adorabãt opificem. Illo tempore venerat in Persidem, visurus plantas veræ religionis, & ei quam par erat curã adhibiturus. Cùm is autem fontẽ trãsmitteret, puellæ quædam quæ pannos lauabant, & vestes pedibus emundabant, ne nouum quidem, & qui decentem præ se ferebat grauitatem, sunt reueritæ habitum: sed exuto pudore, & perfricta facie, & impudẽtibus oculis diuinum hominem aspiciebant, neque capita operientes, neque vestes quas succinxerant demittentes. Hoc cùm ægrè tulisset homo Dei, & vellet Dei virtutem in tempore ostendere, vt facto miraculo liberaret ab impietate, fontem quidem est execratus, & fluentum cõfestim euanuit. Puellas quoque est execratus, & impudentem earum iuuentutem castigauit canis ante tempus iuductis, & sermonem factum est consecutum, mutatúsque est nigror pilorũ & similes euaserũt nuper plantatis arboribus, quæ vere circumtectę sunt foliis autumnalibus. Eæ autem cùm sic sensissent suppliciũ (nam & fontis fluenta effugerant, & sua inuicem capita intuentes, videbant repẽtinam illam mutationem) cursu ad vrbem contenderunt, renunciaturæ illud quod acciderat. *Illi* autem cùm accurrissent, & magnum
D Iacobum offendissent, rogauerunt vt iram compesceret, & supplicium remitteret. *Ille* autem nõ diu cunctatus, Domino quidem preces obtulit: fluenta autem rursus scatere iussit. Illa verò mox rursus è suis emanarunt penetralibus, iusti derivata nutibus. *Illi* autem cùm hoc impetrassent, petebant vt filiarum quoque suarum crinibus color suus redderetur. Aiunt autem eum hoc quoque concessisse, requisisse autem puellas quæ illam acceperant disciplinam: & quoniam non venerũt, reliquisse supplicium, documentum temperantiæ, & argumẽtum moderationis, & diuinæ virtutis perpetuum & euidens monimentum. Tale est noui huius Mosis miraculum, quod quidem non factum est virgæ percussione, sed operationem accepit signo crucis. Ego autem præter miraculũ valdè quoque miror mansuetudinem. Neque enim, vt magnus Elisæus, impudẽtes illas puellas vrsis tradidit immanibus: sed quadam innoxia disciplina, & quæ dedecoris parum habebat, vsus, pietatẽ simul docuit & moderationem. Hæc autẽ dixi, non vt prophetam scitiæ accusem, absit vt adeò insaniã: sed vt ostendã quòd cùm eandem haberet virtutem, ea effecit quæ congruebant Christi mansuetudini & nouo testamento. Is cùm aliquando vidisset iudicem Persam iniquam tulisse sententiam, quendam maximũ
E lapidem, qui propè situs erat, execratus, iussit eum conteri & dispergi, & illius iniquam arguere sententiam. Lapide autem statim cõminuto in particulas innumerabiles, conterriti fuere qui aderant: horrore autem plenus iudex, reuocauit quidem priorem, in alterã autem iustam tulit sententiam. Et hic quoque suum Dominum est imitatus: qui cùm vellet ostendere se sua spõte ac lubentem subire passionem, & facilè si voluisset puniisset sceleratos, non eis intulit supplicium, sed ficum inanimam verbo arefaciens, suam ostendit virtutem. Hanc ipse quoque imitans clemẽtiam, non puniit iniustũ iudicem: sed ictu lapidis illum docuit iustitiam. Cùm his rebus esset insignis, & omnibus amabilis, & in ore omnium versaretur, trahitur ad munus Pontificatus, & suæ patriæ præficitur. Cùm illam autẽ montanam viuendi mutasset orationem, & ciuilem vitę consuetudinẽ non ex sui animi cepisset sententia, neque cibũ mutauit nec vestitum. sed loca quidem erant mutata, vitæ autẽ instituto nullam

hist. Eccl. qui & primò lib. tradit eum suscitasse mortuos vnuersalis verò Nicenæ synodo interfuisse. Niceph. lib. 8. cap. 14.

Inuocatio sanctorum.

Villus ratio, Ioan.

1. Corin. 3.

Pœna puellis insulta innocentibus senẽ. Niceph. lib. 15. cap. 22.

Crucis signo miracula facta.

In Pontificem iuxta electio.

Universidad de Deusto Biblioteca

accipiebat mutationem. Crescebant verò labores, & erant longè maiores prioribus. Ieiunio enim, F
& cubili humi strato, & sacco quo induebatur, accesserant etiam omnino curæ eorum qui indige-
bant, vt de viduis, inquam, esset sollicitus, & prouideret orphanis, & eos qui iniuriam faciebant ar-
gueret, & iis quibus fiebat iniuria iustum afferret auxilium: & quid opus est omnia recensere, apud
eos qui norunt quænam illis competant qui hanc susceperè curationem? Insigniter autem ille tales
amplectabatur labores, vt qui ouium dominum insigniter & cuperet & timeret. Quò autem virtu-
tis opes colligebat maiores, eo maiore sanctissimi spiritus fruebatur gratia, & cùm aliquando ei in
vicu quendam aut oppidum iter esset, neque enim locum satis teneo, ad eum accedunt quidam
pauperes, vnum quempiam ex eis qui cum eis versabantur, tanquam mortuum proponentes, & quæ
ad illum sepeliendum erant necessaria supplices ab eo postulantes. Ille autem concessit quidem ro-
gantibus: Deo autem preces obtulit tanquam pro mortuo, rogãs vt ei remitteret quæ in vita pecca-
uerat, & eum in chorum iustorum dignaretur admittere. Hæc autem cùm dicerentur, eius qui tunc
mortem simulabat euolauit anima, suppeditata sunt autem corpori tegumẽta. Postquam autem parũ
processisset homo admirabilis, iubebant eum qui iacebat surgere, ij qui actum composuerant. Post- G
quam autem viderunt eum non exaudire, & quòd simulabatur id verum euasisse, & in veram faciem
mutatam esse personam, ad magnum quidem adeunt Iacobum, suppliciter autem obsecrantes, & ad
pedes eius prouoluti, & actus quem temerè agendum susceperant, dicentes causam fuisse paupertã-
tem, rogabant vt eis suum mitteret delictum, & ei qui iacebat ablatam restitueret animam. Domini
itaque imitans clementiam, & preces exaudiit, & ostendit miraculum: vt qui vitam precibus ablatã,
per preces iacenti restituerit. Hoc aũt mihi quidem videtur esse simile magni Petri miraculo, qui Ã-
nanĩã & Saphiram suffuratos mẽtitósque morti tradidit. Etenim hic quoque similiter, eius qui veri-
tatem erat furatus, & mendacio erat vsus, abstulit animam. Sed ille quidem cùm furtum cognouis-
set, reuelauerat enim gratia spiritus, intulit supplicium. Hic autem actus argumentũ nescius, obtulit
quidem preces, stitit autem vitæ cursum ei qui simulauerat. Et diuinus quidem apostolus mortuos à
calamitate minimè eripuit. Salutaris enim prædicationis initia metu opus habebant. Hic autẽ cùm
esset refertus gratia apostolica, & puniit ad tempus, & pœnam mox remisit. Hoc enim opus habebat H
eo qui esset lucrifacturus eos qui offenderãt. Sed enim & est eundũ ad alia, & sunt illa breuiter expo-
nẽda. Postquã enim Arius, in vnigenitũ & sanctissimũ spiritũ maledicti blasphemiæq; pater & opifex,
in eum quippsum fecerat linguã mouẽs, impleuit Ægyptũ tumultu & perturbatione. Costãtinus aũt
imperator maximus gregis nostri Zorobabel: illius enim instar vniuersam piorũ captiuitatẽ reduxit
ab exilio, & diuina templa humi disiecta in altum erexit & excitauit. Postquam ergo is omnes eccle-
siarum præsides illo tempore congregauit Niceæ, venit cum aliis magnus quoque Iacobus, pro
veris decertaturus decretis, vt vir fortis & princeps totius phalãgis. Romanorum enim imperio tũc
parebat Nisibis. Postquã autem fuit dimissus facer ille conuentus, & vnusquisque in suam est reuer-
sus, rediit huc quoq; tanquã vir fortis victoria potitus, exultans propter trophæa pietatis. Cùm autẽ
aliquantum processisset temporis, imperator quidem ille magnus & admirabilis, excessit è vita cum
coronis pietatis. Illius autem filij fuere hæredes imperij orbis terræ. Tunc rex persarum, cui nomen
erat Sapores, contemptis filiis vt quorum potẽtia nõ esset patri æqualis, bellum mouit aduersus Ni-
sibim magnis & equitum, & peditum copiis. Duxit autem elephantos quoque quãm plurimos, & ad I
vrbem obsidendam diuiso exercitu, eã circunsedit, & machinas extruxit, & turres ædificauit, vallósq;
que figens, & quod inter eos intercedit, ramis tãquam cratibus contextis, obstruens, iussit militibus
vt aggerẽ extruerẽt & turres cõtra turres excitarent. Deinde illic sagittarios collocans & in eos qui
erant super muros tela iubens mittere, alios iussit inferius fodere murósque subruere. Postquã autẽ
omnia illi erant irrita & inania, vt quæ viri diuini dissoluerentur precibus: postremò cùm fluuij prę-
terfluentis, multitudine hominũ fretus, fluxum prohibuisset, extructisque muris, & ad retinendũ cõ-
paratis impedimẽtis, fluuij plurimũ collegisset, id totũ simul immisit in mœnia, eo vsus tãquã aliqua
vehementissima machina. Ea verò aquæ insultum nõ tulerunt, sed impetu cõcussa in illa parte fun-
ditus corruerunt. Illi verò magnum clamorẽ sustulerunt, vt potè quòd vrbs iam esset captu facilis:
habitantium enim ciuium magnũ murum ignorabant. Distulere tamen irrumpere, cùm viderẽt nõ
posse vrbem adiri propter aquas. Cùm ergo procul recessissent, vt potè quòd labor eis esset cessatu-
rus, quiescebant ipsi & equos curabant. Qui aũt vrbẽ habitabant, ex animo cõuersi erant ad sup-
plicationes, magnum Iacobum habentes intercessorem. Qui aũt ætate adhuc vigebãt, omnes quã ma- K
xima poterant cõtentione rursus ædificabãt, nec pulchritudinis nec cõcinnæ cõpagis vllam curam
gerentes, sed omnia temere componentes, & lapides, & lateres, & quidquid portabat quilibet, vná-
que nocte opus tãtum processit, & in tantã creuit altitudinẽ, vt & satis esset ad arcendũ cursũ equo-
rũ, & hominũ ascẽsum absq; scalis. Tunc oũs ab homine Dei petunt supplices, vt & in muris se ostẽ-
dat, & tela execrationũ iaculetur in hostes. Is verò exoratus ascendit, & eorũ plurima millia contẽ-
platus à Deo supplex petiit, vt in eos immitteret nubẽ cyniphũ & culicũ. Et is quidẽ dixit, Deus verè
immisit, ab eo tanquã à Mose exoratus: & viri quidẽ diuinis telis vulnerabãtur, equi autẽ ac elephãti
ruptis vinculis fugiebant, huc & illuc dispersi, vt qui nõ possent illos ferre aculeos. Cũ itaque vidis-
set rex impius & machinas nulli sibi fuisse vsui, & aquæ irruptionẽ fuisse inutilẽ: murus enim qui cor-
ruerat, rursus fuerat ædificatus: & omnẽ exercitum & affligi laboribus, & malè se habere sub dio, &

vexari

Cura.

Opus cũ gratia.

Idẽ ferè de Epiphanio, Sozom. lib. 7. c. 26. Niceph. l. 12. c. 46. Cassiod. l. 9. c. 48

Vnde colligimus non nouum defunctis requiem precari.

Arij tempora.

Constantini laus, sumpta ab Eusebio l. 4. de vita & oratione de laudib. cõst. Nicep. l. 8. c. 55. scribit ad monumentũ eiusdem varia edita miracula: Euagrius author gentilis quæritur ab eodẽ Const. deorũ delubra versa fuisse in monasteria.

Iacobi precibus mœnia reparantur Niceph. l. 9. cap. 28. Theod. l. 2. cap. 30.

Nubes cyniphum in hostes. 16. Nicep.

A vexatus à plaga immissa diuinitus: vidisset autem diuinum quoq; hominem super muros ambulantem, & cõiecisset ipsum imperatorem ei præesse operi: sibi enim visus erat & purpura indutus, & redimitus diademate, indignatus quidẽ est in eos qui eum decepissent, & vt bellum moueret persuasissent, & dixissent non adesse imperatorem, & cùm eos damnasset capitis, dimisit exercitum, & in suam regiam rediit quàm citissimè. Hæc in hoc quoq; Ezechia Deus fecit miracula, nõ illis minora, sed etiam maiora, vt mihi quidem videtur. Quod enim cùm corruissel murus, vrbs non capta fuerit, quodnam potest esse eo maius miraculum? Ego autẽ præter hoc illud quoq; valdè admiror, quòd cùm vteretur execrationibus, non petiit vt fulgura & fulmina è cœlo mitterentur, vt fecit magnus Elias quando ad ipsum vterque quinquagenarius venisset cum suis quinquaginta. Audiuerat enim Dominũ apertè dixisse Iacobo & Ioanni qui hoc ipsum conabãtur facere, Nescitis cuius spiritus sitis: & ideo non petiit vt terra eis dehiscceret, nec rogauit vt phalanx igne consumeretur, sed vt animalculis illis sauciaretur, & cùm Dei cognouisset virtutem, tandem mutata ediscceret pietatem & verum Dei cultum. Tantam habuit hic homo diuinus apud Deum fiduciam, tantam à superis gratiã

Luc. 9.

B est consecutus. Cùm in his perpetuò versaretur & in rebus diuinis quotidiè crescceret, cum maxima gloria hanc vitam deposuit, vt ex his locis migrauit. Cùm autem præteriisset aliquantum temporis, & hoc oppidum, ab eo qui tunc imperabat, regno Persarum esset traditum, exierunt quidẽ omnes qui in eo habitabant, sui autem defensoris ac principis corpus ferebãt, egrè quidem ferentes & dolentes quòd transmigrarent, canẽtes autem celebrantésque virtutem fortissimi victoris. Si ille enim vixisset, ij minimè veniissent in potestatem barbarorum. Hæc cùm de viro diuino recensuerim, ad aliam transibo narrationem, rogans vt consequar eius benedictionem.

corpus S. Iacobi elatũ: cui arcam sepulchralem faciendã curauit Theodoritus apud Niceph. lib. 15. cap. 22.

IVLIANVS SABAS. SECT. II. Iulianus.

IVlianus, quem cognomine Sabam honorantes nominabant incolæ γεροβότην autem, id est senẽ græca voce hoc nomen significat, in regione quæ olim quidem Parthorum, nũc autem nominatur Osroneorum, fixit ad exercitationem monasticam tugurium. Ea autem patet ad occidentem quidẽ vsq; ad ripam fluuij: est autem ei nomen Euphrates. Ad orientem autem solem, habet limitẽ

Theodor. lib. 3. Eccl. hist. c. 19. lib. 4. c. 25 Niceph. lib. 11 cap. 25.

C Romani imperij. Assyria enim excipit Persas, cùm Persici regni sit finis occidentalis, quam qui postea sunt secuti, nominarunt Abdiabenem. In hac gente, multæ quidem sunt vrbes magnæ & populosæ. Regionis autem plurimum quidem habitatur, plurimum autem est & inhabitabile & desertũ. Ad extrema huius solitudinis cùm hic vir diuinus peruenisset, & antrum non manu factum, neq; benè ac pulchrè effossum, inuenisset, sed quod posset exiguum aliquod tegumẽtum præbere iis qui ad ipsum confugiebant, locum lubenter habitauit auro & argento fulgentibus, regiis id existimans esse magnificentius. In eo autem degebat, in hebdomada semel cibum capiens. Cibus autem erat panis hordeaceus, issq; furfuraceus: Obsonium autem, sales: Potus autẽ suauissimus, per se natiuum aquæ fluentum, idq; non satietate dimensum, sed vsu demissi prius cibi definitum. Erant autem ei deliciæ, opiparúmq; & lautissimum epulum, Dauidicorum hymnorum decantatio, & assidua cum Deo cõuersatio, & cùm eis frueretur insatiabiliter, eorum nunquam voluit capere satietatem: sed semper quidem implebatur: semper autem clamabat, Quàm dulcia gutturi meo eloquia tua? super mel & fauum ori meo. Rursus enim audiuit beatum Dauid dicentem. Iudicia domini vera iustificata in id-

Tugurij præfertur palatio Iuliani vitæ.

Hymnorum Dauidicorũ fructus.

D ipsum. Desiderabilia super aurum & lapidem precio sum multum: & dulciora super mel & fauum. Rursus audiuit eum dicentem, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et rursus: Lætetur cor querentium Dominum. &, Lætifica cor meum, vt timeat nomẽ tuum. &, Gustate & videte quàm benignus est Dominus. &, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum. &, Adhæsit anima mea post te. & eius qui hæc dixit, amorem in se transtulit. Hac enim de causa, magnus quoque Dauid hæc canens docuit vt multos socios & in Deo amando riuales constitueret. Neque verò spe falsus est, sed & hunc virum diuinum, ex alios innumerabiles diuino amore sauciauit. Hic enim tanto amoris igne fuit incensus, vt inebriaretur desiderio, & nihil videret ex terrenis: solum autem dilectum & noctu somniaret, & interdiu visione apprehenderet. Hanc summam eis philosophiam cũ multi didicissent, alij quidem qui propius habitabant, alij verò qui remotius. allata enim fama percurrebat in omnes partes, accurrebant supplicãtes vt essent palæstræ participes, & ei tanquam exercitationis magistro & pædotribæ parentes, viuerent in posterum. Non solum enim aues venantur,

„ Psal. 118. „ „ Psal. 18. Psal. 36. psal. 104. psal. 33. psal. 41.

Congregãtur ad Iulianum multi qui eãdem cum eo sequantur exercitationẽ.

E canentes, & ad se eas euocantes quæ sunt eiusdem generis, & subiectis laqueis implicantes: sed etiam homines venantur eos qui sunt eiusdem naturæ, alij quidem ad exitium, alij verò ad salutem. Sic cõgregati quidẽ citò fuere decem. Deinde duplo & triplo plures. Eos autem cùm tot essent, accipiebat illud antrum. A sene enim didicerãt negligere curã corporis. Vescebãtur autem ipsi quoq; similiter atq; Pædotriba, hordeaceo pane sale condito. Aliquo autem pòst tempore, & olera sponte nascentia colligẽtes, deinde dolia implẽtes, & muriæ quantum satis erat miscẽtes, id habebãt obsoniũ qui opus habebãt curatione. His autẽ oleribus humida habitacula sunt maximè infesta. Solent enim sua natura eis ingenerare situm & putrefactionem. Cùm huic ergo obsonio id accidisset, erat enim antrum vndiquaq; valdè humidum, supplicarunt seni sodales, vt sibi parũam aliquam domũculam liceret extruere, quæ sufficeret obsonij vasis accipiendis. Ille autem primò quidem postulatum minimè admittebat. tandem autem persuasus, à magno enim Paulo didicerat non quæ-

Universidad de Deusto Biblioteca

rere quæ sua sunt, sed aliquid concedere & se accommodare humilibus, dedit quidem domunculæ F
breuem quandam & exiguam mensuram, abijt autem procul ab antro, solitas oblaturus Deo sup-
plicationes. Solitus enim erat sæpè quidem quinquaginta stadia, nonnunquam autem etiam bis to-
tidem in desertum proficiscens, & se ab omni humana consuetudine separãs, & ad seipsum rediens,
per se cum Deo congredi ac cõuersari, & diuinam illam & ineffabilem speculari pulchritudinem.
Hoc ocium cùm sumpsissent, qui vt ab illo cura eorum gereretur digni erant habiti, vsui quidem iu-
sta symmetria respõdentem, sed maiorem quàm iussi fuerant, extruxere domũculam. Decimo autẽ
die, veluti quidam Moses reuersus à monte, & ab ea quæ verbis explicari nequit contemplatione, cũ
vidisset maius factum quàm volebat ædificium. Vereor, inquit, ô viri, ne dum terrena dilatamus ha-
bitacula, minuamus cœlestia. Atqui hæc quidem sunt ad tempus, & quæ nobis parumper conue-
nient: cœlestia autem sunt æterna, & quæ nullum possunt finem capere. & hæc quidem dixit, chorũ
docẽs ea quæ sunt perfectiora. tolerauit tamẽ cũ vocẽ audiisset apostolicam. Non quæro quod mihi
est vtile, sed quod multis, vt seruentur. Illos quoq; docuit, intus quidem communem Deo offerre
hymnodiam: post auroram autem duos simul exire in solitudinem: & vnũ quidẽ flexis genibus of- G
ferre eã quæ Domino debetur adorationẽ: alterum verò stantem Dauidicos psalmos canere, quin-
decim. Deinde operis facta cõmutatione, alterum quidẽ surgentem canere, alterũ verò humi pro-
cumbentẽ adorare: & id à mane vsq; ad crepusculũ assiduè faciebant. Ante occasum autẽ solis, in an-
tro paululũ quiescẽtes, hi quidem hinc, illi verò illinc, omnes verò vndiquaq; in antrũ conueniebãt,
& hymnos vespertinos simul Domino offerebant. Solebat autẽ ipse quoq; senex vnũ aliquem ex in-
signioribus assumere sociũ officij. Sequebatur autem eum frequentius vir quidã genere quidẽ Persa
forma autem corporis magnus & admirabilis: forma verò corporis magis admirabilẽ possidebat a-
nimam. Erat autem ei nomẽ Iacobus, qui etiam post illius mortem in omni quidẽ virtute resplen-
duit: fuit autem insignis & illustris, non iis solis quæ illic erant, sed etiã iis quæ erant in Syria philo-
sophiæ gymnasiis seu monasteriis, in quibus etiã vitam finiit, cùm vixisset, vt fertur, centum & qua-
tuor annos. Is cùm esset magno seni ad solitudinem viæ comes, sequebatur eminus. Non finebat e-
nim Magister eum propius accedere, ne occasio differendi ex eo sumeretur: sermo autem abstrahe-
ret mentẽ à Dei contemplatione. Sequens autẽ, in via vidit draconem maximũ. Deinde eum contẽ- H
platus, non est quidem ausus progredi: cùm sæpè autem eũ præ metu voluisset declinare, rursus cõ-
firmauit animũ. Deinde cum declinatus accepisset lapidẽ & eum proiecisset, vidit draconẽ in eodẽ
statu manentem non posse se omninò mouere. Cùm autem eũ intellexisset esse mortuũ, existimauit
esse opus senis mortẽ beluæ. Cõfecto autem itinere, & hymnorũ cõpleto officio postquã venit tem-
pus quietis, & sedens senex, ei quoq; iussit vt corpus quieti parũper traderet, primùm quidẽ sedebat
tacitus. Cùm autẽ senex sermonem quendã leniter subridens aggressus est, rogauit Iacobus vt ei a-
periret id quod ignorabat. Cũ is autẽ permisisset rogare, Vidi, inquit, in via maximum draconem ia-
centẽ, & primũ quidem timui, illũ viuere existimans. Postquã autem eum aspexi mortuum, securus
iter sum ingressus. Dic mihi, inquit, ô pater, quis eũ interfecit? Tu enim præcedebas: nullus autem
alius hac præteriit. Senex autem, Cessa, inquit, de iis curiosè percontari quę ijs qui sciscitantur non
possunt vllam afferre vtilitatem. Verùm nihilo secius instabat Iacobus admirabilis, verum scire,
desideramus. Senex autem diu quidem tentans celari, non ferens autem amicum diutius ange-
re, Ego, inquit, tibi dicam, si id scire desideras. Præcipio autem vt me viuo nullus alius hoc à te I
resciscat quod dicendum est. Hæc enim sunt celanda, quæ ad arrogantiam & fastum sæpè exci-
tant. Sed si ego hinc excessero, & ab eiusmodi animi perturbationibus fuero liberatus, non veto
quo minus dicas & narras vim diuinæ gratiæ. Scias ergo, inquit magnus Iulianus, quòd me iter in-
gredientem illa inuasit bellua, ósq; aperuit me cupiens deuorare. Ego autẽ Iesum appellãs, & digito
trophæũ crucis ostẽdens, omnem quidẽ excussi timorem. Extemplo autẽ vidi humi cecidisse bel-
luã & cõmuni laudato Seruatore perrexi vlterius. Sic finita narratione, ad antrũ est profectus. Ali-
quando autem adolescens, nobili quidem loco natus, sed molliter educatus, maiorem autem osten-
dens prõptitudinem & animi alacritatem quàm vires ferre possent, supplex petiit à sene vt esset illi
viæ comes eunti in solitudinem, non eius quidẽ quã omnes obibãt quotidiè, sed longissimè, & qua
sæpè erat octo & decem diebus peregrinandũ. Is autem erat celeberrimus ille Asterius. Cùm autem
diuinus senex prohiberet iuuenẽ, & aridam, aquáq; carentẽ diceret esse solitudinẽ, instabat adoles-
cens obsecrãs vt hoc ei donũ concederet. Victus autẽ precibus cessit senex: ille verò sequebatur pri- K
mo quidem alacriter. Cùm autẽ primus & secũdus & tertius dies præteriisset, & à radiis solis exure-
retur, erat enim æstas, vigente autem æstate est vtique flamma solis ardentior, siti perpetuò labo-
rabat. Et primum quidem eum morbum aperire pudebat, memoria reputans ea quæ sibi prædicta
fuerant à Magistro. Tandem autem victus & planè omninò deficiens, orauit senem vt sui misere-
retur. Is autem cùm quæ ei prędixerat reuocasset in memoriam, iussit eum reuerti. Cùm autem di-
ceret adolescens nec se scire viam quę ducit ad antrum, nec si sciret, ire posse, cum sint vires siti con-
sumptæ: misertus homo diuinus casus adolescentis, & ignoscens imbecillitati corporis, genibus fle-
xis orauit Dominum, & calidis lachrymis solũ irrigauit, & viam salutis petiit adolescenti. Qui autẽ
facit voluntatem eorum qui ipsum timent, & eorum exaudit orationem, stillas lachrymarum quæ
puluerẽ attigerent effecit fontem aquarum. & sic fluẽto repletũ adolescentem, iussit abire protinus.

Supplicationes longe ab humana consuetudine.

Quis ritus precationum.

Iacobus Persa tandem monachus.

Draco maximus occiditur

Celanda quæ fastum excitant.

Signo crucis draco interfectus.

Asterius adolescens senem Iulianum cõuenit pro vitæ instituto. Probatur Asterius.

Fons lachrymis orantis erumpens.

Fons

A Fons autem manſit vſque in hodiernum diem, Moſaicæ diuini ſenis orationi ferens teſtimonium. Quomodo enim ille olim cùm ſterilem illam petram virga percuſſiſſet, effecit vt produceret exudantes aquas fluuiatiles, vt ſatiaret multa illa hominum milia ſiti confecta: ita hic cum arenam illã aridiſſimam irrigaſſet lachrymis, fecit vt fontana emanarent fluenta: non vt multarum myriadum, ſed vt vnius adoleſcẽtis afferret ſiti remedium. A diuina enim gratia anima illuminatus, apertè præuidit futuram adoleſcentis perfectionem. Is enim multis pòſt temporibus à diuina prouocatus gratia, vt alios quoque multos ad eandem exerceret gratiam, in locis quæ ſunt circa Gendarum (eſt autem is vicus maximus ſub Antiochia) palæſtram fixit monaſticã & multos quidem etiam alios ad ſe traxit athletas philoſophiæ, traxit autem magnum quoque Acacium, inſignem inquã illum & fama clarum, qui fuit quidem egregius in vita monaſtica, emiſit autem ſplendidos virtutis radios, vt qui ſit dignus habitus qui fieret pontifex, & Berrhœam paſcendam eſt ſortitus. Cùm quinquaginta autem & octo annis ei fuiſſet cura gregis credita, non reliquit quidem formam vitæ monaſticæ, monaſticam autem & ciuilem ſimul temperauit virtutem, & illius quidem ſumens exactam perfectionem, huius autem œconomiam ac diſpenſationem, in vnũ coẽgit ea quæ erãt inter ſe diſiuncta. Sed huius virtutis & venator & exercitator fuit ille Aſterius, qui magni illius ſenis tanto ſemper tenebatur amore, vt ſæpè quidem bis in anno, ſæpè etiam ter ad eum proficiſceretur. Veniens autem ſolebat caricas afferre ſodalibus, onerans tria vel quatuor iumenta. Duos autem medimnos colligẽs, vt qui ſeni toto anno ſufficerent, id onus ſuis imponebat humeris, ſe Magiſtri iumentum & vocans & præſtans. Portabat autem id onus, non decem vel viginti ſtadiis, ſed ſeptem dierum iter conficiens. Cùm eum autem aliquando vidiſſet ſenex ferentem humeris ſarcinam caricarum, ægrè ferens dixit hæc non ſibi eſſe exhibenda alimenta. non eſſe enim iuſtũ, vt ille quidem tantum ſubiret laborem, ipſe verò delicatè eius frueretur ſudoribus. Cùm is autem iuraſſet ſe nõ eſſe onus à ſuis humeris depoſiturum, niſi aſſenſus eſſet ſenex ſe allati cibi futurum participem, Faciam, inquit ſenex, quod iubetur, modò tu quamprimum deponas caniſtrum. Nam in hoc quoque imitabatur primum Apoſtolorum, qui cùm voluiſſet Dominus lauare eius pedes, prius quidem negauit, apertè affirmans id non eſſe futurum. Poſtquam autem audiuit fore vt abrumperetur à Domini communione niſi hoc concederet, orauit vt præter pedes, manus quoque & caput lauaret. Ita etiam egregius Ioannes iuſſus tingere Seruatorem, prius quidem & ſuam cõfeſſus eſt ſeruitutem, & oſtendit Dominũ. Poſtea autem iuſſum eſt executus, non ſe aſperè gerens, ſed parens Domino. Ita etiam hic quoque vir diuinus grauabatur quidem alio laborante ipſe frui alimento: ſed poſtquam vidit ardentiſſimam clientis animi alacritatem, præpoſuit ſuæ voluntati illius miniſterium. Fortè autem aliquis ex iis qui ex aliorum reprehenſione magnam capiunt voluptatem, & ea quæ ſunt honeſta ſolùm didicerunt irridere, dixerit hanc narrationem non eſſe dignam quæ commemoretur. Ego autem aliis huius viri miraculis hoc quoque adieci, non ſolum magnorum virorum volens in eum impietatem oſtendere, ſed etiam morum eius ſuauitatem & moderationem declarare, exiſtimans conducibile. Nã cùm tanta eſſet tali virtute, ne leuiſſimo quidem honore ſeipſum dignum eſſe cenſebat, ſed eum repellebat vt qui ad ſe nequaquam pertineret: rurſus autem eum ſuſtinebat, vt qui eos qui faciebant afficeret beneficio. Aufugiens autem, nam vt qui omnibus euaſiſſet manifeſtus, ad ſe trahebat per famã eorum, quæ ſunt bona & honeſta, amatores, venit in montem Sinæum cum paucis ex paulò familiaribus: non oppidum ingrediens, non vicum: ſed iter per inuiam iniens ſolitudinem. Ferebat autem humeris alimentum quoque neceſſarium, panem, inquam, & ſalem, lagenam & cyathum ligneum, & ſpongiam funè alligatam: vt ſi quando aquam inueniſſent profundiorem, exhaurirent quidem ſpongia, expreſſam autem in cyathum ebiberent. Cùm itaq; iter multorum dierum confeciſſent, ad montem optatum perueniunt: & cùm ſuum Dominum adoraſſent, illic longum tempus perpetuò tranſegerunt, loci ſolitudinem & animæ quietem maximã exiſtimantes voluptatem. Cùm autem in illa petra ſub qua latens Moſes prophetarum princeps, dignus eſt habitus qui Deum videret ſicut videri poterat eccleſiam extruxiſſet, & diuinam aram conſecraſſet, quæ etiam manſit vſque in hodiernum diem, in ſuam reuerſus eſt palæſtram. Cùm autem eius cui erat quidem idem quod ipſi nomen, ſed impij imperatoris minas intellexiſſet, pios enim ſe funditus perditurũ minatus, profectus erat in Perſas, & qui eadem quæ ipſe ſentiebant, abominandum illum reditum inhiantes expectabãt, tunc Deo orationẽ magno ſtudio & vehementi deſiderio offerens, & eadem ad decimum vſq; diẽ extendens audiuit vocẽ dicentẽ, execrandũ illum & fœtidum porcum, de medio eſſe ſublatum. Sed neq; accepto fine orationis, confeſtim finiit orationẽ, ſed mutauit petitionẽ in hymni decantationẽ, gratias agens ſeruatori ſuorũ clementiq; & potenti hoſti alienorũ. Lõgiſſimo enim tempore fuit clemens & lenis in impium: ſed cùm eius lenitas & patiẽtia ſceleratũ ad maiorẽ exercuiſſet rabiẽ, opportunè intulit ſuppliciũ. Cùm autẽ impleſſet orationẽ, & ad ſuos eſſet cõuerſus planũ fuit eũ eſſe læto & trãquillo animo. Animi enim alacritas vultum oſtẽdebat hilarẽ. Cùm autẽ qui cum eo verſabantur nouũ admirati eſſent ſpectaculũ, nam cum ſemper triſti aſpectu videretur, tunc viſus eſt ſubridere. & cùm cauſam rogaſſent lætitiæ, Præſens tẽpus, inquit, ô fratres, eſt gaudij. Ceſſauit enim impius, vt eſt vox Eſaiæ, & audaciũ inceptorũ meritas dedit pœnas, & qui tyrannidem exercuit in Deum qui fecit & ſeruauit, ab eius qui illius parebat imperio, dextera iure eſt cæſus. Ideo lætor cùm videam eccleſias quæ ab eo ſunt oppugnatæ exultantes, & cernam ſceleratum ab iis quos colebat,

Acacius. *Idem Theod. lib. 4. Eccleſ. hiſt. cap. 25. ſtrenuũ virtutis athletã nominauit. Sozom. lib. 7. cap. 25. Niceph. lib. 11 cap. 25. lib. 12. cap. 47.*

Duo medimni ſunt 14. modij.

Ioan. 13.

Cur iſta narret quæ tamẽ videantur leuia.

Rupes latibulum Moſis cõſecratur in Eccleſiam.

Mors Iuliani apoſtatæ ſignificatur diuinitus. Didymo, Athanaſio & Iul. Sabæ Niceph. lib. 10. c. 35.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ecclesia sub Valente. Theod. lib. 4. hist. Ec. cap. 12.

Dæmonibus, nihil auxilij consecutum. Huius ergo impiæ cædis talem habuit præscientiã. Cùm autẽ Valẽs qui post illum accepit habenas Romani imperij relicta veritate euangelicorũ dogmatum, erroris Arrij accepisset impostura, tũc exorta est maior procella aduersus ecclesiã: cùm gubernatores quidẽ vndiq; expellerentur, prædones autem quidã & hostes in eorũ locum sufficerentur. Ne autem totam illã in præsentia recẽseam tragœdiã, alia nunc prætermittã, vnius autem solummodò faciam mentionẽ, quòd apertè ostendit diuini spiritus gratiã in hoc sene florentẽ. Ab Antiochena quidem ecclesia electus erat magnus Meletius, quæ à Deo vniuersorũ pascenda ei credita fuerat. A diuinis autem tẽplis electi fuerant cum populo qui erat eiusdẽ cum eis sententiæ, quicunq; in clerũ cooptati, trinitatis diuinã vnam colebant essentiam: & nunc quidẽ in aliquem specum montis venientes, sacros illic cætus celebrabant: nunc autem ripã fluminis faciebant oratorium: aliquando autẽ bellicum gymnasium, quod sitũ est ante portam Septentrionalẽ. Non permittebãt enim qui bellum gerebant, in vno loco pios cõsistere. Iactarant autẽ alumni mendacij, & rumorem in illa ciuitate sparserant, quòd magnus, hic inquam senex, eorum quæ ipsi tenebant religionis dogmatum amplecteretur cõmunionem. Hoc pios maximè angebat, ne fama rudiores & simpliciores decipiens eos hæreticorum implicaret laqueis. Sed diuini & beati viri, Flauianus & Diodorus, qui digni erant habiti vt essent sacrifici, & præessent piorũ populo, & Aphraates, cuius per se vitã vobis, si Deus concesserit adiiciã, persuadent magno illi Acacio, cuius fecimus mentionem, vt viæ acciperet comitem suum quidem Magistrum, sancti autem senis discipulum, insignẽ illum Asterium, curreret autem ad communem pietatis splẽdorẽ, & euangelicæ doctrinæ sustentaculũ, & persuaderet vt relinqueret quidẽ illã in solitudine versandi rationẽ, veniret autem vt ferret auxiliũ tot millibus quæ fraude interibãt, & rumore sui aduẽtus flammã extingueret Arrianam. Cucurrit diuinus Acacius, & sumpto, vt iussus erat, magno Acacio accessit ad maximum lumen ecclesiæ, & cùm eum salutasset, Dic mihi, inquit, ô pater, quánam de causa totum hunc laborem tamlubẽter toleras? Cùm is autem respondisset, Et corpore, & anima vitáq;, & omnibus quæ ad vitam pertinent, est mihi Dei cultus pretiosior. Conor autem, quoad eius à me fieri potest, illi à sorde nudũ offerre ministerium, & ei perpetuò placere. Ostendam tibi, inquit Acacius, rationem, per quam ei plus quàm nunc seruies. Idq; dicam, non sola vtẽs ratiocinatione, sed vt qui id ab eius doctrina didicerim. Cùm enim Petrum aliquãdo rogasset, an eũ plus quàm alij amaret, & didicisset id quod sciebat vel ante Petri vocẽ, Tu enim, inquit nosti Domine quòd amo te. Ostendit ei quidnam agens eum magis coleret. Si enim, inquit, amas me, pasce oues meas, & pasce agnos meos. Hoc quoq; tibi, ô pater est faciendum. Periculum enim est ne oues à lupis intereant: eas autem valdè amat, qui à te valdè amatur. Est autem proprium amantium illa facere, quæ cum fiunt, eis qui amãtur grata sunt. Et alioqui non paruũ est periculum, multorúmque & magnorum illorum sudorum detrimentum, si pati potueris negligere, tacitus præterire, veritatem quidem grauiter oppugnari, eos autem qui ei adhærent, captari, ad eos autem venandos esse escã tui nominis appellationem. Te enim habere sotium suæ impietatis, gloriantur & iactant Præsides Arrianæ abominationis. Hoc cùm primùm audiisset senex, quietẽ quidẽiubẽs valere ad tẽpus neq; ciuitatis strepitus, quòd eis non esset assuetus, refugiens, accurrit Antiochiam. Cùm autem duorum vel trium dierum iter confeciisset in solitudine, noctu venit in quoddam prædium. Quædã autem diues muliercula, cùm sacrum illum chorum audiisset venire, cucurrit vt perciperet eorũ benedictionem: & ad eorum pedes prouoluta, rogabat vt sua domus esset eorum diuersorium. Concessit senex, idq; cùm plusquam quadraginta annis à tali fuisset spectaculo separatus. Cùm autẽ admirabilis illa mulier, esset in sacris illis viris ministrando occupata, puer septem annos natus, cuius solius erat mater, quæ hospitalitatem Saræ est æmulata, esset autem vesperũ & tenebræ, cecidit in puteum. Cùm autem ex eo, vt est consentaneum, exortus esset tumultus, mater autem sensisset, iubet quidem omnes quiescere: puteo autem operculo imposito, instabat ministerio. Mensa autẽ viris diuinis apposita, diuinus senex iussit vocari puerum mulieris, & accipere benedictionẽ. Cùm autem admirabilis mulier diceret eum malè habere, perstitit iubere vt is duceretur. Postquam autem ei quod accidisset significauit mulier, mẽsam quidem relinquit senex, accurrens autẽ ad puteũ cùm auferri quidem operculũ, afferri autem lucem iussisset, videt puerũ sedentem super aquæ superficiẽ, & aquã manu pueriliter pulsantem, & qui reputatus fuerat interitus, eum ludum putantem: & cùm quosdã funes alligassent & eos demisissent, puerũ extraxerũt: & statim accurrit puer ad pedes senis, dicens se eum vidisse in aquis ipsum ferentem, & ne mergeretur prohibentem. Hanc hospitalitatis mercedem recepit mulier à beato sene. Et vt alia prætermittam quæ facta sunt in itinere, venerunt quidem Antiochiã: omnes autem vndiq; concurrebant, Dei hominẽ videre cupiẽtes, & morbi sui medicinã vnusquisq; accipere desiderans. Habitabat autem in speluncis quæ erant in latere montis vbi diuinũ quoq; apostolum Paulum & habitasse dicunt & latuisse. Sed statim vt scirent omnes eũ esse hominẽ, cum inuadit febris vehemẽtissima. Cum autem videret magnus Acacius multitudinẽ eorum qui simul erant congregati, & eam quæ acciderat ægrè ferret ægritudinẽ: existimabat enim fore vt ij qui cõuenerant perturbarẽtur, si viri morbũ rescisserent, à cuius manu se inuẽturos sperabãt medicinã: Noli angi animo, inquit senex. Si est enim necessaria sanitas, eam statim dabit Dominus. Statim ergo post hæc verba ad preces cõuersus, & vt solebat, & genua & frontẽ solo admouẽs rogauit vt assequeretur sanitatem, si ex ea reditura sit aliqua vtilitas ad eos qui cõuenerant. Nondũ

finierat

Hæreticorum mores bonos & doctos infamare.

Vel Asterio. Cur tanta tolerarunt Heremitæ.

Cura animarum.

puer qui ciderat in puteum nihil malè passus est.

B. Pauli latibula.

Morbi sunt in manu Domini.

A fuerat preces, & repẽte multus sudor profluens extinxit flammam febris. Cùm illic autem liberasset multos à morbis omnis generis, profectus est ad conuentum piorum. Transeunte autem eo per portas regiæ, mendicus quidam qui clunibus vtebatur pro pedibus, & per terram trahebatur, cùm manum extendisset, & eius pallium tetigisset, fide quidem morbum exegit, exiliens autem ostendit se æquè currere atque ante morbum: idem faciens quod claudus quem Petrus & Ioannes suscitarunt. Hoc cùm factum esset, confluxit totus populus ciuitatis: eratque bellicum gymnasium plenum iis qui concurrebant. Pudore autem afficiebantur calumniatores & mendacij artifices: læto autem & tranquillo animo erant alumni veritatis. Exhinc in domos suas trahebant lumen veritatis, ij qui opus habebant vt curarentur. Vir autem quidam cui fuerat maximus mandatus magistratus, eiúsq; fidei commissus erat clauus orientis, ad eum misit rogans vt ad se veniret, & à morbo vrgente liberaret. Ille verò accessit nihil cunctatus, & communi Domino fusis precibus, verbo soluit ægritudinem, & iussit vt Deo ageret gratias. Cùm hæc & talia fecisset, statuit deinceps reuerti ad suæ exercitationis monasticæ tugurium. Cùm per Cyrum autem iter faceret, distat autem hæc ciuitas duorũ

Claudus sanatur.

B dierum itinere ab Antiochia, diuertit quidem in ædem præclari martyris Dionisij. Qui illic autem vero Dei cultui & rectæ religioni præerant, conuenientes supplicarunt vt sibi opem ferret exitium præuisum expectantibus. Dicebant enim, Asterium qui in sophistica & falsa disserendi arte fuerat educatus, & se in hæreticorum Ecclesiam iniecerat, & Episcopale munus erat assecutus, falsum acriter defendere, & improbo vti artificio aduersus veritatem: & veremur, inquiebãt, ne facundia veluti quadam esca falsum contegens, & nexus syllogismorum tanquam quædam retia extendens, capiat multos ex simplicioribus: ea enim de causa fuit ab aduersariis accersitus. Senex autem, Estote, inquit, bono animo, & Deo nobiscum supplicate, orationem & corporis afflictionem precibus adiũgentes. His Deum sic rogãtibus, vno die ante diem festum ac celebrem, quo verba erat facturus falsi defensor & hostis veritatis, is diuinitus immissam accepit plagam, & cum vno tantum die egrotasset, excessit è viuis, illam, vt est probabile, vocem audiens, Stulte, hac nocte repetent à te animam tuam: quæ autem parasti retia & laqueos, iis tu implicaberis, & non alij. Hæc Balaam quoque acciderunt, qui ipse quoq; aduersus Dei populum accersitus, cùm impia quædam Balaac aduersus ipsum

Asterius dialectica & eloquẽtia abutitur ad hæresim, eiusmodi describitur à Nicephor. Ætius & Eccebolius.

Asterius diuina plaga meritur.

C cõsuluisset, eius dedit pœnas, vt qui ab Israëlitica dextera fuerit cæsus. Igitur hic quoq;, cùm in Dei populum quasdam callidas excogitasset sententias, per Deum populi vita fuit priuatus. Hanc autẽ salutem Cyrus est consecuta per huius orationem. Hæc autem quæ narraui, mihi diuinum caput, ille magnus tradidit Acacius qui pulchré faciebat omnia quæ ab ipso facta fuerant. Cùm ergo illinc esset profectus, & ad suos sodales reuersus, & vnà cum eis non paruo tempore esset versatus, ad vitã senij & molestiæ expertem valdè promptè & alacriter transiit, vt qui in mortali natura meditatus esset impatibilitatem, expectaret autem corporis immortalitatem. Ego autem hic de eo sistens orationem transibo ad alium: rogans sanctos qui in hanc ingrediuntur narrationem, per suam intercessionem mihi supernam conciliare beneuolentiam.

Inuocatio sanctorum.

MARCIANVS. SECT. III.

Marcianus.

D ILlum autem tantopere celebratum Marcianum, quomodo pro rei dignitate admirabimur? Num videlicet eum simul coniungentes cum Elia & Ioãne & similibus, qui circumibant in ouinis & caprinis pellibus, egentes, afflicti, vexati, quibus dignus non erat mundus, errantes in solitudinibus & montibus & speluncis & foraminibus terræ? Is enim olim patriam quidem habuit Cyrum, cuius prius quoque meminimus: post hæc autem solitudinem: hac autem & illa relicta nunc habet cœlũ. Et illa quidem eum genuit: hæc verò aluit, & victorem effecit: cœlum autem accepit vt coronatũ: contempta enim claritate generis. Ducebat enim genus à patriciis, & à splendore regio. In illis enim florebat, corporis specie & magnitudine accepta ab opifice naturæ, & animo ingenij solertia ornato. In Deum autem, & ea quæ ad eum pertinent, totum amorem transtulit: & omnibus valere iussis, solitudinis occupat vmbilicũ, & parua extructa domũcula, quę ne eius quidẽ corpori iusta respõdebat proportione, cùm eam quodã alio paruo septo circũdedisset, incluſus erat assiduè, separatus quidẽ ab omni humana cõsuetudine, differens autẽ cum Domino vniuersorũ, & dulcem illam vocẽ exaudiens. Diuina enim versans eloquia, se diuina voce frui putabat. Orans autẽ & supplicationes offerens, ipse loquebatur cum Domino: & cùm semper tãtis frueretur delitiis, eum nunquã

Nuius alibi meminit Theodor. lib. 4. hist. Ecc. c. 26. Socrat. lib. sub finẽ hist. c. 45 Nicep. lib. 11. cap. 41. lib 15. cap. 22. Heb. 11.

E capiebat satietas. Audiuit enim diuinum spiritum per magnum Dauid psallentẽ. Qui meditatur in lege Domini die ac nocte, erit tanquã lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, quod » fructum suum dabit in tẽpore suo. Et folium eius nõ defluet. Hos fructus desiderans, iucundissimum » hunc laborẽ amplectebatur: & orationẽ quidem psalmodia: psalmodiam autem excipiebat oratio: & vtraq; rursus diuinorum eloquiorum lectio. Cibus autem ei erat solus panis, isq; certa præbebatur mensura. Ea autem erat mensura, vt nec puero quidẽ nuper ablactato satis esset. Aiunt enim panis libram in quatuor partes diuisam quatuor diebus fuisse distributã: & vnicuiq; diei attributã fuisse partem vnã. Statuerat enim vespere comedere quotidè, nunquam autem satiari: sed semper quidẽ esurire, semper verò sitire: corpori autem ea exhibere quæ ad viuendum sufficiunt. Dicebat enim, quòd qui pòst multorum dierum inediam capit cibum, in diebus quidem inediæ officia dominica exequitur imbecillius. Quo autem die rursus capit cibum, plura, vt est cõsentaneum, exhibens, ven-

Psalm. 1.

Post orationẽ & psalmodiã lectio scripturarum.

Victus Marciani.

Universidad de Navarra Biblioteca

trem onerat: is autem grauatus tardiorem reddit animam ad vigilandum. Dicebat igitur esse me- F
Iejunia moderata sunt meliora. lius vesci quidem quotidiè, nunquam autem expectare satietatem. Verum enim ieiunium est per-
petua indigentia. Hanc legem perpetuò ferebat vir ille diuinus, & cùm corpus haberet maximum,
& omnium sui temporis hominum esset & maximus & pulcherrimus, hoc paruo cibo alebat. Cùm
Duo monasteria Φροντιστικα. autem præteriisset aliquantum temporis, duos admisit contubernales, Eusebium qui sacri illius tu-
gurij fuit hæres: & Agapetum, qui has leges angelicas transtulit Apameam. Est enim quidam vicus
maximus & populosissimus: est autem ei nomen Nicerte. In eo ergo constituxit duo maxima philo-
sophiæ gymnasia, quorũ vnum quidẽ est ab eius nomine denominatum: alterum verò ab admirabili
Symeone, qui quinquaginta annorũ spacio refulsit in hac philosophia. In his in hodierũ vsq; diẽ de-
gunt plus quàm quadringẽti viri, virtutis athletæ & amatores religionis veriq; Dei cultus, & qui suis
cœlum coëmũt laboribus. Huius autẽ reipublicæ legislatores fuere Agapetus & Symeones, qui le-
ges accepere à magno Marciano. Ab his autẽ plurima quæ plantata sunt exercitatorũ virtutis habi-
tacula, quæ quidem iisdẽ legibus reguntur & institutis, difficile est enumerare. Cæterũ horũ plãtator
fuit ille diuinus. Qui enim pulcherrimũ semen præbuit, is iure vocari possit auctor bonorũ quæ nas- G
cuntur. Primum ergo, vt dixi, solus voluntarium illum tenebat carcerem. Deinde cùm hos duos
admisisset, non habitabant illi in eadem domo. Neque enim ei soli sufficiebat domuncula, vt quæ
esset valdè parua, & quæ ipsi & stanti & recumbenti multum afferret laboris. Neque enim stans, re-
ctus stare poterat, cùm tectum caput & collum tangeret: neque recubans poterat pedes extendere,
cùm domus non haberet longitudinem æqualem longitudini corporis. Cùm ergo eis permisisset
aliam extruere, iussit in ea degere: per se autem hymnos dicere & orare, & diuina legere eloquia.
Cùm autem oporteret esse plures huius vtilitatis participes, alio habitaculo eius iussu procul extru-
Eusebius. cto, iussit eos qui vellent in illo degere. Eorum autem dux erat Eusebius, qui magni Marciani trans-
Agapetus ob merita Apameorum pontifex. Theod. lib. 5. hist. cap. 27. Φωταγωγὸς. mittebat doctrinam. Diuinus autem ille Agapetus, vt oportuit institutus & exercitatus, & in hac
arte athletica optimè eruditus, reuersus est, vt dixi & seminauit semina quæ à diuinâ illa anima acce-
perat. Euasit autem adeò clarus & illustris, vt pontificali sede dignus sit habitus, & ei mãdata sit pa-
storalis curatio, & eius fidei credita fuerit cura patriæ. Eusebius autem ille admirabilis, congregati
gregis præfectus, & curam Magistri susceperat, & solus dignus habebatur qui ad eum in tempore H
ventitaret, & eum rogaret nunquid vellet. Cùm autem vellet noctu videre quid ageret, ausus est ad
fenestram, erat autem ea brevis admodum, accedere, & cùm se inclinans respexisset, videt lumen,
Lumine diuinitus adumbratur caput Marciani. non ex lucerna, neque quod esset manu factum, sed à Deo datum, & quod superna gratia præceptoris sui caput circumfulgebat, & diuinorum eloquiorum scripturæ ostendebat intelligentiam: tene-
bat enim librum, & diuinæ voluntatis sacrosanctum inquirebat thesaurum. Hoc cùm esset contem-
platus admirabilis Eusebius, ingenti timore horroréque est affectus, & Dei ministri diffusam edo-
ctus est gratiam, & Dei in suos seruos didicit beneuolentium. Aliquando autem cùm in vestibulo
magnus oraret Marcianus, draco quidam qui reptauerat supra parietem versum ad orientem, desu-
per e muro despexit, simul & hians, & horribiliter intuens, & se inuasurum significans. Procul autem
stans Eusebius, & illud horrendum spectaculum pertimescens, & id Magistrum ignorare suspicans,
illi ostendit clamans & vt fugeret rogans. Ille autem cùm eum apprehendisset, & timorem expelle-
re iussisset, nam eum quoque esse exitiale vitium, digito quidem crucis prius expressit figuram, ore
autem insufflauit, & veteres ostendit inimicitias. Ille autem spiritu oris, tanquam igne aliquo, exic- I
crucis signo necatus draco. catus, & veluti exectus, instar exustæ stipulæ in multas partes est dissolutus. Vide ergo num imita-
tus est Dominum vt seruus beneuolus? Dominus enim cùm aliquando fureret mare in cimbam di-
scipulorum, eos autem vidisset anxios & perturbatos, non prius maris sedauit tempestatem, quàm
increpando discipulos, compescuit eorum incredulitatem. Hinc doctus hic vir admirabilis, pri-
mum expulit timorem discipuli, deinde sic belluam effecit supplicio. Talis magni Marciani fuit &
Non gloriandum in virtutibus. sapientia, & miraculorum effectio, & in Deum fiducia. Sed tamen cùm tanta gratia dignus esset
habitus, & magna posset facere miracula, studebat tamen celare virtutem, prædonis virtutis suspe-
ctas habens machinas. Arrogantiæ enim vitium subter seminans labore collectos fructus conatur
eripere. Et cùm sibi datam vellet celare gratiam, inuitus ad facienda veniebat miracula, cum ei-
us rectè factorum iubar resplendesceret, & quæ occultabatur virtutem aperiret. Quinetiam a-
liquando contigit vt tale quid fieret. Vir quidam honesto loco natus, & cui militares magistratus
sæpè fuerant mandati, ex Berhœa Syriæ vrbe proficiscẽs, cùm eius filia diu debaccharetur, & à malo K
dæmone vexata insaniret, venit in solitudinem, cùm esset quidem magni Marciani familiaris, spe-
raret autem propter priorem consuetudinem eum conuenire & rogare. Spe autem falsus, cum non
liceret ei Dei videre seruum, rogat quendam senem, cui illo tempore diuini illius viri commissum
fuerat ministerium, vt paruum lecythum oleo plenum acciperet, & ad ostium domunculæ pone-
ret. Senex autẽ sæpè quidem se id facturum inficiatus, sæpè autem rursus rogatus, victus est à preci-
bus. Cum autẽ strepitum magnus sensisset Marcianus, rogauit & quisnam esset, & quonã opus ha-
bens veniret. Is autem uerã quidem eclabat causam, simulabat autem se venisse vt sciret num iube-
ret aliquid: & hoc dicens dimissus est. Cum autem sub auroram rursus pater puellæ rogasset vt sibi
redderetur lecythus, ille timens quidẽ, iuit tamẽ cum quàm maximo potuit silẽtio, & porrecta ma-
nu, & accepto lecytho, cupiebat latere. Is autẽ rursus rogauit quidnã volens veniret. Postquã autem

eandem

A eandē dixit causam quā etiā vespere præ se tulerat, ægrè ferēs homo Dei, vtpotè quod præter cōsuetudinem fuisset eius aduentus, iussit vera dicere. Ille autem timens & contremiscēs, cùm non posset eum latere qui plenus erat Dei gratia, dixit & quis esset qui supplicabat, & eum morbi docuit tragœdiam, & ostendit lecythum. Is autem succensuit quidem, vt est consentaneum, quòd nollet virtutem ostendere. Minatus tamen quòd si hæc rursus auderet, & ab illa priuabitur consuetudine, & ei auferetur ministerium, erat autem maxima iactura iis qui quæstum sciebant, remisit, iubens reddere ei qui dederat. Et Marcianus quidem hæc iubebat: Dæmon autem qui aberat iter quatuor dierum, eius qui exigebat vociferabatur virtutem: & Marcianus Berhoæ functus est officio iudicis, quibusdam lictoribus vsus aduersus dæmonem, & illū scelerati expellens, & puellā mundā reddens ab illa vexatione. Hoc autem exactè sciuit pater puellæ. Ei enim reuertenti, cùm pauca stadia abesset ab vrbe, occurrit quidam seruus à domina in agrum missus. Is cùm vidisset Dominum, miraculi facti attulit nuncium, quatuor antè diebus dicens factum esse miraculum. Diebus ergo supputatis, & tempore rectè examinato, didicit illud fuisse in quo senex attulit lecythum. Mihi autem venit in

Marcianus etiam absens sanat precibus dæmoniacam. ἐυεργεσίας.

B mentem cogitare, quid non fecisset ille vir magnus si voluisset facere miracula. Si enim etiam cùm studeret celare quam acceperat virtutem tantum ostendit splendorem: quod non miraculum fecisset si voluisset: Sic autem spiritalem quoque suam sapientiam non ostendebat omnibus. Itaque cùm postremò post diem festum salutaris passionis & dominicæ resurrectionis, permisisset iis qui volebant ad se ingredi: illo certè tempore omnes studebant eum videre. Atque ad eum aliquandò congregati primi veniebant pontifices. Flauianus ille magnus, cuius fidei erat credita pascēda Antiochia: & diuinus Acacius, cuius prius quoque meminimus: & Eusebius Calcidensis episcopus: & Isidorus cui tunc erat commissa Cyrus gubernanda, qui erant virtute insignes. Vnà autem cum illis erat etiam Theodotus qui tenebat habenas Hierapolitanorum ecclesiæ, clarus monastica exercitatione & mansuetudine. Erant autem nonnulli quoque ex magistratibus, incensi ardore fidei. Omnibus ergo cum silentio sedentibus, & sacram illam vocem expectantibus, ipse quoque diu tacens sedebat, lingua quidem otiosus, auribus autem promptus. Tunc aliquis ex iis qui sedebant, qui erat ei familiaris propter curam animæ, & alioqui auctoritate & dignitate clarus. Omnes, inquit, ô pater,

Dies festus passionis & dominicæ resurrectionis. Pontifices cōgregantur ad Marcianum.

C diuini hi patres, sitientes expectant suauissima tuæ doctrinæ fluenta. Omnes ergo præsentes impertias vtilitate, nec claudas riuos tuæ beneficentiæ. Ille autem cùm valdè ingemuisset, Deus, inquit, vniuersorum quotidiè loquitur per creaturas, & per diuinas scripturas differit, & monet ea quæ oportet, & inducit ea quæ sunt vtilia: terrétque minis & adhortatur promissis: & ex his nullam capimus vtilitatem. Quemadmodum ergo loquens profuerit Marcianus, qui tantam vtilitatem amittit cum aliis, & commodum non vult ex eis capere. Hinc factum est vt multi quidem sermones mouerentur à patribus, quos inferere narrationi duxi superuacaneum. Cùm autem surrexissent, & orassent, & ad conferendum sacerdotij ordinem vellent ei manus imponere, rursus ei manus admouere sunt veriti: & hic quidem illi, ille verò huic iubebat. Cùm omnes autem id simul recusassent, redierunt. Sed enim volo his quoque aliam addere narrationē, qua cognosci poterit diuina eius prudentia. Auitus quidam, primus in solitudine, gratia monasticæ exercitationis, fixerat tugurium.

Quàm multis modis nobis loquatur Deus.

Auitus mōnachus.

Id autem magis quàm hoc vergit ad septentrionem, & aliquantum situm ad orientem, spectat ventum Aparctiam qui est proximus subsolano. Is magno Marciano erat & tempore & labore antiquior, vir autem philophus, & in vita dura & aspera educatus. Is cùm de viri virtute quæ vbique celebratur audiisset, ratus tale spectaculum esse silentio & quiete vtilius, accurrit studens videre eum quem desiderabat. Cùm autem eius aduentum magnus sciuisset Marcianus, ostio aperto eum ad se admisit. Admirabili autem præcepit Eusebio vt & legumen coqueret & olus, si haberet. Postquam verò mutuum inter se colloquendi explessent desiderium, & alter alterius virtutem didicissent, nonæ simul peregerunt officium. Venit autem Eusebius mensam ferens, & panem afferens. Magnus autem Marcianus diuino dixit Auito. Adesdum omnium mihi amicissime, vt huius mensæ simus simul participes. Ille verò, Nescio, inquit, me vnquam cibum sumpsisse ante vesperam: sæpè autem duos & tres dies simul maneo ieiunus. Magnus autem Marcianus, Mea ergo, inquit, causa hodiè mutetur cōsuetudo. Nam cùm sim corpore imbecillo, non possum expectare vesperam. Postquam autem hæc dicens non persuasit admirabili Auito, ingemuisse dicitur & dixisse. At ego, inquit, animo angor & valdè crucior, quòd tantum laborem ceperis vt virum aliquem laboriosum videres & philosophum, spe autem falsus, cauponem videris aliquem profusè & delicatè viuentem. Cum ex his autem molestia esset affectus Auitus, & dixisset se malle vesci carnibus quàm hæc audire, dixit magnus Marcianus, Nos quoque, ô amice, eandem quam tu vitam persequimur, & amplectimur eandem viuēdi rationem & quieti labores præferimus: ieiunium magis expetimus quàm cibum, eúmque nocte aduentante capimus: sed scimus charitatem esse ieiunio præstantiorem. Charitatis enim opus à lege diuina præcipitur. Ieiunium autem est potestatis nostræ & arbitrij. Oportet autem existimare diuinas leges esse nostris longè præstantiores. Hæc cùm inter se inuicem disseruissent, & parum cibi sumpsissent, & Deū laudauissent, & tres dies simul versati essent, rursus sunt separati, videntes se inuicem spiritu. Quis ergo non admiretur huius viri sapientiam, à qua gubernatus, sciebat quidem tempus ieiunij, sciebat autem etiam fraternæ charitatis: sciebat virtutis quoque partiū differentiam, & quamnam cuinam cedere oportet, & cuinam in tempore danda sit victoria. Posse

Officium nonæ.

Auiti triduanum ieiunium. Ieiunia quotidiana aduēnti hospitum soluēda Cassian. li. 5. Inst. cap. 24. col. 2. ca. 26. legitur apud Niceph. de eo qui cum aliud non haberet aduenienti hospiti lardum quadragesimali etiā tempore obtulit. Cassian. col. 21.

Universidad de Deusto Biblioteca

autem aliud quoque narrare quo eius cognoscatur in diuinis perfectio. Ad eum enim ex patria ve- F
nit soror cum filio, qui & vir erat & vrbis Cyri facilè princeps, ea quæ ei vsui erant abundè afferens.
Quid monachis naturalis cognatio. Is autem sororem quidem videre non est passus, sororis autem admisit filium: erat enim id tempus definitum quo eum licebat cõuenire. Cùm autem eum rogarent accipere quæ allata fuerant, per quot, inquit, monasteria transiistis, & quænam ex his, eis ipsis impertiistis? Cùm is autem dixisset se nulli dedisse. Abite, inquit, cum iis quæ attuliistis. Nos, inquit, nullo horum egemus, nec si egeremus acciperemus. Naturalis enim cognationis, non autem diuinæ pietatis & seruitij curã gerentes, hanc exercetis in nos beneficẽtiam. Si enim non honoraretis solam generis necessitudinem, non ea quæ attuliistis nobis solis impertiissetis. Hęc dicens, filium sororis dimisit cum sorore, iubens vt nihil acciperetur ex iis quæ attulerant. Ita erat extra naturam, & in cœlestem migrarat viuendi rationem. Quódnam enim aliud afferri potest exemplum apertius, quòd Deo esset dignius cõuenienter ipsius Dei voci? *Matth. 10.* Qui non relinquit enim, inquit, patrem & matrem, & fratres & sorores, & » vxorem, & filios, non est me dignus. Si autem qui non relinquit est indignus: qui relinquit, & tam » accurata exactáque vtitur perfectione, clarum est eum fuisse digniſſimum. Ego præter hæc admiror G
Hæreses eius temporis de quibus Epiph. in panario. quoq; eius in diuinis decretis summam perfectionem. Abhorrebat enim Arrij insaniam, quæ à po-
Arrius. testate imperatoris accendebatur illo tempore. Abominabatur etiam amentiam Apollinaris. For-
Apollinaris. titer autem & strenuè decertabat aduersus eos qui cum Sabellio sentiebant, trésque hypostases seu
Sabellius. personas in vnam cogebant. Valdè quoque auersabatur eos qui nominantur Euchitæ, qui in habi-
Euchitæ. tu monastico laborant morbo Manichæorum. Erat autem adeò feruens eius zelus pro decretis
Manichæi. ecclesiasticis, vt etiam aduersus virum admirandũ & diuinum, iustam pugnã susceperit. Erat Abraa-
Abraames Eremita. mes quidam senex in illa solitudine, vir canis quidem pilis, sed magis cana prudentia, omni virtute clarus, & vberes semper profundens lachrymas compunctionis. Is in principio à quadam inductus simplicitate, primum pascha peragere sustinuerat: ignorans quidem vt est verisimile, quæ de eo Ni-
De Quatuordecimanis & Nicena synodo pl. Niceph. lib. 12. cap. 33. & 34. & Six. Senens. bibl. annot. ex. Psal. 18. ceæ à patribus constituta fuerant, antiquæ autem seruire malens consuetudini. Multi autem alij laborabant eo tẽpore eadem quoque ignoratione. Sed magnus Marcianus, multis quidem sæpè verbis vsus, conatus est senem Abraamen (ita enim eum appellabant qui in ea habitabant regione) vt H
cum ecclesia consentiret, traducere. Cùm eum autem vidisset non parere, apertè destitit cum ipso communicare. Sed procedente tempore, ille quoque vir diuinus abiecta macula, in festo celebrando amplexus consensum ecclesiæ, verè psallens cecinit. Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Hoc autem effectum est à magni Marciani doctrina. Ei multi quidem vbique ædificabãt oratoria. In Cyro quidem, eius sororis filius Alypius. Zenobia autem quædam in Chalcide, quæ
« & genere erat clara, & insignis virtute, & magnas habebat diuitias. Alij quoque non pauci hoc fa-
« ciebant, victoria parta illustrem illum athletam rapere contendentes. Hoc cùm nosset homo Dei,
Oratoria Marciano erecta. rogat admirabilem illum Eusebium, omni terrore plenum illi offerens iusiurãdum, vt corpus in illo loco deponeret, & nemo sepulchrum dignosceret præter duos qui simul habitabant familiariores,
Marcianus nititur ignotum habere sepulchrum. donec præteriisset magnus annorum numerus. Hoc autem iusiurandum impleuit homo ille admirabilis. Postquam enim insignis illius victoris venit finis, & chorus angelorum sacram illam & diuinam animam ad cœlestes transtulit mansiones, non prius eius significauit obitum, donec cum duobus ex familiarioribus facta fossa, & corpore deposito, complanauit terræ superficiem: & quinqua-
ginta annis vel pluribus elapsis, cùm innumerabiles cõcurrissent, & corpus scrutati essent, ignotum I
manſit sepulchrum. Postquam autem vnumquodque ex prædictis oratoriis, vnum quidem apostolum, alterum verò martyrum accepit reliquias securè deinceps illius tabernaculi & doctrinæ hæ-
Reliquiæ. redes, cùm duobus antè annis arcam cõstruxissent lapideã, in ea posuerũt precioſi corporis reliquias, cùm vnus ostendisset sepulchrum. Is enim solus supererat ex illis tribus. Cùm illius autem fuisset virtutis æmulator Eusebius admirabilis, longo tempore corpus perpetuò affligebat. Nam cùm cẽtum
Eusebij austeritas. & viginti ferri libras corpori haberet impositas, sibi quoq; imposuit alias diuini Agapeti quinquaginta: Adiecit autem magni quoque Martiani alias octoginta. Habebat autem oratorium lacum quendam in quo nulla aqua remanserat. Tribus autem annis perpetuis hoc modo vitam transegit. Ad hæc autem dicenda sum digressus, cùm vellẽ ostendere quot & quantarũ rerum rectè & ex virtute gestarũ auctor & procurator fuerit Marcianus. Huius autẽ philosophiæ fructum quoq; percepit admirãdus ille Basilius, qui multis post ea tẽporibus, apud Seleucobolũ, est autẽ vrbs Sirię, mona-
Basilius monasteriũ extruit. sticũ extruxit habitaculũ, & clarus quidẽ fuit in multis generibus virtutũ, insigniter autẽ fuit clarus K
in ea quę deo lõgè est gratissima possessione charitatis, & in diuino opere hospitalitatis. Quã multos autem hic quoq; Deo exhibuerit operarios, citra pudorem, vt apostolicè dicam, verbum tractantes veritatis, quis facilè enumerauerit? Nam vt alios in præsentia prætermittam, qui sunt quidem laude digni, nimis autem prolixam redderent narrationem, huius vnius & solius meminero. Fuit quidam
Sabini austeritas. qui ad eum ventitabat, eum autem appellabant Sabinum, qui corpus consumpsit laboribus innumerabilibus. Neque enim panis neq; obsonij fuit alicuius particeps: cibus autem erat ei farina aqua madefacta. Consueuerat autem is totum vnius mensis miscere nutrimentum, vt situm contraheret, & tetrum odorem emitteret. Volebat autem hoc genere alimenti hebetare sui corporis appetitiones, & efficere vt fœtore nutrimenti flaccescceret voluptas. Cùm autem per se sic degeret, si quis ex familiaribus ad eum accederet, simpliciter & citra discrimen vescebatur iis quæ apponebantur.

Tantam

A Tatam autem diuinitus gratiam acceperat, vt mulier quædam Antiochena, cuique & genus & opes ingentes faciebant spiritus, ad eum accurrerit, & ei supplicarit vt opem ferret filiæ quæ vexabatur à dæmone. In somnis enim, inquiebat, vidi quendam iubentem vt huc accurrerem, & precibus præsidis monasterij salutem filiæ procurarem. Dicebat ergo is qui responsa dabat non solere præsidem loqui cum mulieribus. Cùm autem instaret mulier, lachrymans, & eiulãs, & grauiter vociferans, egressus quidem est præfectus monasterij. Dicebat autem mulier non esse ipsum: fuisse autem alium sibi ostensum suburbicundum, qui pustulas quasdam habebat in genis. Vbi autem cognouerũt eum qui querebatur, erat autem is tertius monasterij, non primus, cum persuasum adduxerunt ad mulierem. Protinus autem illa quidem agnouit faciem: malus autem dæmon vociferans reliquit puellam. Hæc præclara fecerunt facinora magni Marciani discipulorum discipuli. Tales vbique plãtas plantauit plantator optimus. Ego autem huic narrationi rursus finẽ imponens, rogo & quæso vt per horum omnium intercessionem diuinum consequar auxilium.

Somniũ Antiochenæ.

Sabinimeritò sanatur dæmoniaca.

Intercessio sanctorum.

B

EVSEBIVS. SECT. IIII.

QVales quales quidem Deo obtulerit fructus desertum sterile, nempè pulchros, & maturos, & ei qui plantauit gratos, & iis qui sapiunt hominibus charos & maximè expetendos, ostendimus in iis quæ iam scriptę sunt narrationibus. Ne quis autem existimet virtutem esse loco circumscriptã, & solam solitudinem esse aptam ad tales ferendos redditus, agè transeamus deinceps oratione ad terram quæ habitatur: & ostendamus ad parandam philosophiam eam minimè esse impedimẽto. Est mons altus, qui Antiochiæ quidem situs est ad orientem: Berhœæ autem ad occidentem, omnes autem montes propè sitos superat: in summo autem cacumine imitatur figuram conoidem, ab altitudine autem accepit denominationem. Κορυφὴ enim, id est verticem, eum solent appellare accolæ. Olim in eius summo vertice erat templum dæmonum, quod apud vicinos in magno erat honore. Subtus autem ad meridiem patet campus, sinus præ se ferens figuram, qui vtrinque coërcetur vlnis non admodum altis. Pertinent autem eæ vsque ad viam qua equitatur, quæ vtrinque à meridie ad septentrionem sectæ sunt, semitas excipientes. In eo autem sunt constructæ villæ & magnæ, & paruæ, conuenientes iis qui sunt vtrinque montibus. Propter ipsas autem excelsi montis oras, est quidam vicus maximus & populo frequentissimus: vocabulo autem regionis eum vocant Teledã: in superiori autem parte lateris montis, est quidam saltus non admodum accliuis, sed qui modicè inclinatur, spectans ad illum campum & ventum austrum. In eo, philosophiæ gymnasium exstruxit quidam Ammianus, vir qui cum multis quidem aliis virtutibus esset clarus, tum summa modestia superabat alios. Hoc autem satis est argumẽti, Etenim cùm ad doctrinam, non solum suis sodalibus, sed vel bis totidem aliis posset sufficere, sæpè ad magnum accurrebat Eusebium, rogans & supplicans vt is esse vellet adiutor, pædotriba, & magister eius palæstræ quam fundauerat. Aberat autem vigintiquinque stadiis, in quodam valdè paruo habitaculo, & quod nec fenestras quidem habebat, inclusus. Eum autem ad hanc virtutem deduxerat Martianus, eius quidem patruus, fidelis autẽ Dei seruus. Sufficit enim hoc dicere, cùm etiam magnum Mosem hoc cognomine honorarit Dominus. Hic Martianus cum diuinum gustasset amorem, noluit solus frui bonis: sed multos etiam fecit alios in amore socios. Venatus est autem & magnum Eusebium, & eius fratrem qui in vita veré quoque erat frater. Non existimauit enim rationi esse consentaneum, vt eos quidem qui ad eum nihil attinebant venaretur ad virtutem, fratres autem non itidem. Hos ergo ambos cùm in parua inclusisset domuncula, eos euangelicam vitæ docebat rationem. Sed fratrem quidem morbus inuadens, illum cursum interrupit: morbum mors autem est consecuta. Nam cùm paucis diebus vixisset postquam illinc est egressus, vitæ finem accepit. Permansit autem magnus Eusebius toto tempore vitę patrui, neque cum vllo loquens, neque lucem intuens, sed perpetuò inclusus: & post illius mortem hanc vitam est amplexus, donec admirabilis ille Ammianus, ei multis delinito precibus persuasit. Die enim mihi, ad illum dicebat, ô optime, Cuinam placere existimans, laboriosam hanc sordidámque, & squallidam vitam es persecutus? Cùm autem, vt par est, is vtique dixisset, Deo qui est virtutis legislator & magister. Quoniam ergo cum amas, inquit Ammianus, ego tibi modum ostendam, per quem & amorem magis accendes, & ei quem amas seruies. Nam quòd omnis tua cura & industria in teipsam conuertatur, non effugiet, vt sentio, crimen nimij in te ipsum amoris. Lex enim diuina iubet proximum amare vt teipsum. Multos autem opum sumere participes hoc est proprium veri muneris charitatis. Hanc autem diuinus Paulus appellauit legis plenitudinem. Rursus quoque clamat. Tota lex, & prophetæ in hoc sermone in summam rediguntur, nempé, Diliges proximũ tuum sicut teipsum. Porrò autem Dominus quoque in sacris euangeliis, Petro qui confessus est eum amare plus aliis, præcepit pascere oues suas. Eos autem qui hoc non fecerunt reprehendens, clamat per prophetam: ô pastores, Non seipsos pastores pascunt, non oues; Et ideo magnum quoque Eliam qui hanc vitam persequebatur, iussit versari in medio impiorum: & secũdum Eliam, tantoperè celebratũ Ioannem, qui amplectebatur solitudinem, transmisit ad ripas Iordanis, illic baptizare iubens, & prædicare. Quoniam ergo tu quoque es Dei qui te fecit ardẽs amator, multos quoque tecum alios effice amatores. Hoc enim est valdè gratum communi Domino. Propterea Ezechielem quoque

C

D

E

EVSEBIVS. *De eo nõnulla idem Theod. lib. 4. hist. eccl. cap. 26. Sozom. lib. 6. cap. 3. Niceph. lib. 11. cap. 37.*

Templum dæmonum.

Teledanicum.

Φροντιστήριον philosophiæ monasticæ gymnasium.

Martianus Eusebij patruus.

Ammianus.

An nosmet amare debeamus. Rom. 13. Galat. 5. Ioan. 21. Ezech. 34.

Elias & Ioãnes Baptista principes vitæ monasticæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

appellauit speculatorem, & peccatoribus iussit testificari: & Ionam iussit currere Niniuem: & nolentem transmisit in vinculis. Cùm hæc diceret & similia, diuinum virum mansuefecit, & voluntario illo effosso carcere, eduxit & abduxit, & suorum sodalium ei curam tradidit. Ego autem nescio vtrũ plus admirer, huiúsne moderationem, an illius obedientiam, & quòd ab eo sit persuasus. Is enim fugiebat principatum, & magis volebat esse ex iis qui parebant, vt qui præfecturæ formidaret periculum: & magnus Eusebius auersabatur quidem cum pluribus conuersationem, cessit tamen, & captus retibus charitatis, suscepit curam gregis, & duxit chorum: non multis verbis opus habens ad docendum. Sufficiebat enim vel solus aspectus, vt vel longè tardissimum celerem efficeret ad cursum virtutis. Dicunt autem qui viderunt, eum semper habuisse grauem vultum, & qui poterat timorem afferre spectãtibus. Cibum autem ipse quidem capiebat tertio & quarto quoque die. Iis autem qui secum habitabant iubebat vesci alternis diebus. Præcipiebat autem cum Deo assiduè colloqui, & nullum tempus relinquere vacuum ab hac operatione: sed communiter quidem præfinita exequi officia: partes autem diei quæ intercedunt, vnumquenque per se, vel sub aliqua vmbra arboris, vel propter petram aliquam vel vbicunque quiesceret aliquis, vel stantem, vel humi iacentem, rogare Dominum, & petere salutem. Ita autem vnamquanque ex partibus corporis edocuit virtutem, vt illa faceret quæ sola permittit ratio. Vt autem hoc reddam manifestum omnibus, mentionem faciam vnius eius narrationis. Sedebat super quandam petram ipse & Ammianus ille admirabilis: & diuinorum euangeliorum historiam alter quidem legebat: alter verò eorũ quæ erant obscuriora explicabat sententiam. Cùm autem quidam Agricolæ in subiecto campo terram colerent, ad hanc contemplationem magnus tractus est Eusebius. Cùm autem diuinus Ammianus legisset locũ euangelicum, sciscitaretur autem interpretationem, iussit magnus Eusebius vt repeteret lectionem. Cùm is autem dixisset, Iis qui arant fortè delectatus, minimè exaudiisti, vt est verisimile: suis deinceps oculis legem tulit, vt neque campum illum vnquam contemplarentur, neque cœlesti pulchritudine, & chori astrorum aspectu fruerentur: sed angustissima vtens semita, cuius mensurã aiunt fuisse vnius palmi, ferente ad oratorium, extra eam deinceps egredi non est passus. Dicunt autem eum plusquam quadraginta annis vixisse post hanc legem. Vt autem cum animi sui sententia, ad hæc quoque eum traheret aliqua necessitas, cum lumbos zona ferrea alligasset, & grauissimum collare collo imposuisset, aliquo alio ferro coniunxit zonam collari qui erat collo impositus: vt hoc modo inclinatus, conaretur assiduè in terram despicere. Has ipse de se exegit pœnas: quòd illos esset contemplatus Agricolas. Hoc autem & multi quidem alij me docuerunt ex iis qui illum nouerunt, & res eius optimè sciuerunt, narrauit autem senex quoque magnus Acacius, cuius prius quoque meminimus in aliis narrationibus. Dixit autem se eum quoque aliquando interrogasse cùm eum sic vidisset incuruatum, Quámnam capiens vtilitatem, neque cœlum patiatur aspicere, neque campum illum subiectum contemplari: neque ex angusta illa via egredi: eum autem dixisse se hæc moliri aduersus maligni dæmonis machinationes. Nam ne, inquit, de magnis bellum gerat, conans auferre temperantiam & iustitiam, & iram armans, & cupiditatem accendens, & vt fastu efferar & superbia intumescam efficiens, & quæcunque aduersus eam machinatur animam, conor hostem ad hæc parua traducere: in quibus etiam si vicerit, non magnum affert detrimentum: etsi victus fuerit, euadit magis ridiculus, vt qui ne in paruis quidem possit euadere superior. Quoniam ergo noui hoc bellum minus periculosum, non valdè enim feritur qui in his damni aliquid accipit: Quod enim damnum est vel videre campum, vel in cœlum oculos attollere, ad hoc me genus pugnæ transtuli. In hac enim me nec ferire potest nec perimere. Nõ sunt enim hæc iacula læthifera, vt quæ illis ferreis careant aculeis. Hæc se audiuisse dixit magnus Acacius, eiúsque se admiratum esse sapientiam, virtutémque bellicam & experientiam. Quamobrem hoc quoque narrabat eis qui talia discere cupiebant, vt admirabile & dignum quod mandetur memoriæ. Hæc eius gloria cùm in partes omnes vndique peruaderet: ad se attraxit omnes virtutis amatores. Venerunt autem diuinissimi quoq; Iuliani, senis, cuius prius persecuti sumus narrationem, qui optimi gregis erant perfecti. Postquã enim vir ille diuinus, fine vitæ accepto, migrauit ad vitam supernam, ad magnum accurrerunt Eusebium, melius esse rati rectè regi quàm regere & præesse. Iacobi autem, cuius prius quoque iam memini, cùm summatim eius ostendi virtutem, nunc quoque euidens argumentum ostendam summæ eius philosophiæ. Postquam ille diuinus hinc excedens Eusebius, iussit eum præesse gregi, & recusans curationem, non persuasit cupientibus eum hanc curam suscipere, abiit ad alium gregem, malens pasci quàm pascere: Et cùm plurimo tempore superuixisset, hanc vitã sic finiit. Suscepit itaque illam præfecturam Agrippa, vir qui & multis aliis ornatus erat bonis, præcipuè autem puritate animæ: per quam & diuinæ pulchritudinis visionem assiduè apprehendens, & illius amoris igne accensus, irrigabat genas perpetuis lachrymis. Cùm is autem longo tempore electum illum & diuinum gregem rectè pauisset, deinde è vita excessisset, Dauides ille diuinus cuius aspectu mihi quoque frui cõtigit, suscepit præfecturam: vir qui re vera, ex diuini apostoli sententia, mortificauerat membra quæ sunt super terram. Tãtum enim fructum cœperat ex doctrina magni Eusebij, vt quadraginta quinque annos egerit in illo monasterio, absque ira autem & excandescentia toto hoc tempore vixerit. Neque enim post susceptam præfecturam vidit eum aliquis superatum ab hac animi perturbatione, idque cùm, vt est verisimile, essent innumerabilia quæ cogerent. Centum enim & quinquaginta viri

Eusebij grauitas & ieiunium.

Hoc est orare: nam dũ oramus, Deum alloquimur cũ sacras scripturas legimus, nobiscũ Deus loquitur Chrisost. lib. de orãdo Deũ

Oculorũ concupiscẽtiæ domantur.

Zona ferrea.

Acacius.

pugna spiritualis.

De Iuliano.

Iacobus recusat prælaturã.

Agrippa monachus.

Dauides.

Centum & quinquaginta viri sub Dauide.

F

C

H

I

K

viri

A vicipiscebantur ab illius dextera: aliqui quidem summa & excellenti virtute, & eam quæ est in cœlo viuendi rationem imitantes: alij verò qui pennas tunc primùm producebant, & terram transilire, & superuolare docebantur. Et tamen cùm tot essent qui diuina docebantur, & aliquid, vt est verisimile, delinquerent, neque enim facilè fieri potest, vt qui modo ventitat, rectè se gerat in omnibus; manst immobilis vir ille diuinus tāquam incorporeus, nulla eum occasione ad iram excitante. Hoc enim non solum accepi ex auditione, sed etiam ex experientia. Nam cùm aliquando desiderassem videre illum gregem, accessi habens etiam alios socios peregrinationis, qui eandem quam ego vitam amplectebantur. Toto ergo tempore hebdomadæ apud illum virum diuinum degentes, vidimus eius vultum nullam accipere mutationem, neque nunc quidem hilaritate diffundi, nunc verò tristitia contrahi. Oculos quoque similiter, non aliquando quidem truces ac toruos, nunc verò lætos: sed in eodem semper honesti decorique tenore permanere. Hi autem sufficiunt ad arguēdum animi tranquillitatem. Sed verisimile est existimaturum quempiā eum talem esse visum, quòd nulla eum moueret causa. Quamobrem necesse habeo eiusmodi quid narrare quod accidit, cùm nos illic essemus. Sederat apud nos vir ille diuinus de philosophia agitans rationes, & quærēs id quod est summum euāgelicæ vitæ institutionis. Cùm autem interessissent eiusmodi sermones, Publius quidam, genere quidem Romanus, moribus autem ipse quoque admirādus, & sacerdotij honore præditus, & illius præfecturæ secundas partes obtinens, ad nos venit aduersus diuinum Dauidem vociferans, & commune damnum illam nominans lenitatem: & omnibus perniciem afferre dicens eius mansuetudinē, & amentiam, non modestiam, summam illam vocans philosophiam. Ille autem habens animam veluti adamantinā, accipiebat quidem rationes, non pungebatur autem ab iis quæ sua natura solent pungere: vultum itaque non mutauit, neque sermonem institutum dimisit, sed cū leni voce & verbis serenitatem animæ significantibus, illum senem dimisit: rogans eum vt eorum quæ vellet curam gereret. Ego autem cum his qui ad nos venerunt loquor, vt vides, existimans necessarium esse hoc officium. Quomodo ostenderit quis melius animi lenitatem? Eum ènim cui illa credita erat præfectura, talem accepisse contumeliam ab eo qui tenebat secundas partes, præsentibus maximè hospitibus, & maledictum audientibus, & nullam iræ subiisse tempestatem & perturbationem, quam non magni & excelsi animi virtutem superat & fortitudinem? Ac diuinus quidem Apostolus considerans humanæ naturæ imbecillitatem, eam quam fert legem, natura metiens. Irascimini, inquit, & nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nam cùm iræ quidem motus nosset esse naturæ, non nostri abitrij, noluit lege ea decernere, quæ essent laboriosa, & fortè etiam eiusmodi vt fieri non possent: sed motui naturæ & iræ tempestati mensuram præfinit, diem: iubens rationi vt eam compescat, & tanquam freno reprimat, & non concedat progredi vltra terminos. Vir autem hic diuinus vltra leges quæ latæ sunt decertauit, & septa transiliit: non vsque ad vesperam iræ vt moueretur concedens, sed nec vt moueatur quidem omninò permittens. Talem fructum accepit is ex magni Eusebij consuetudine. Vidi multos quoque alios in illo tugurio qui huius philosophiæ amatores fuere & æmulatores: alios quidem in flore corporis: alios verò etiam in profunda senectute. Nam cùm plus quam nonaginta annis vixissent homines, laboriosam vitā noluerunt relinquere, sed insignes fuere obeuntes labores iuuētutis, noctu quidem, & interdiu Deum laudantes, & sacra illa officia peragentes: post duos autem dies vilibus illis cibis vescentes. Vt alios autem prætermittam, qui non sunt quidem digni qui fileātur, sed vel maximè laudentur & celebrētur: sed ne sit prolixior quàm par sit narratio, in diuino illo loco fuit quidam, eum autem Abbatem nominant, qui ex Ismaëlitide quidem radice germinauit, non fuit autem eiectus à domo Abrahæ, vt is à quo genus duxerat, sed paternæ hæreditatis fuit cum Isaac particeps, vel potius ipsum rapuit regnum cœlorum. Is Monasticæ huius exercitationis protinus attigit institutionem apud quēdam qui tunc habitabat solitudinem, qui eos optimè exercebat: erat autem ei nomen Marosas. Post hæc autem ille quoque aliis præesse desistens, ad hunc cum Abbate venit gregem: nec paruo vixit tempore, sed cùm præclarè decertasset, & insignis euasisset, excessit ex hac vita. Hic autem illic quidem fuit continuos triginta & octo annos: ita autem desiderabat laborare, vt qui modò laborare cœpisset. Nam in hodiernum vsque diem pedes nunquam texit calceis. Cùm est autem frigus, in vmbra sedens, in æstu solem suscipit, & tanquam auram Zephyri, quæ ex eo procedit flammam excipit. Toto autem hoc tempore, aquam potare non passus est: non illa comedens quæ iis exhibentur, qui ad non bibendum se exercent: solent enim ij vti cibis humidioribus: sed iis vtens cibis quibus alij. Verùm pauca comedens, & quæ modicas ei vires afferunt, existimat vsum aquæ superuacaneum. Gratui autem ferro lumbos succinctus, rarò quidem sedet, noctu autem, & maiori parte diei, vel stās, vel flectens genua, offert Domino officium precationis: vsu autem accubitus se omninò priuauit. Nemo enim in hodiernum vsque diem eum vidit cubantem. Quinetiam cùm est chori denunciatus Coryphæus, & ei contingit vt præsit, totum hunc laborem fert prompto & alacri animo, se iis qui eius parent imperio præbens exemplar philosophiæ. Tales victoria insignes decertatores, diuinus Eusebius, horum certaminum prædotriba & exercitator, exhibuit Domino: & cum alios quoque plurimos tales feciſſet, eos transmisit doctores ad alias palæstras, qui totum illum sacrum montem diuinis his pratis & suauem emittentibus odorem impleuere. Nam cùm ad orientē ab initio fuisset illius exercitationis monasticæ tugurium, licet videre eius philosophiæ fœtus ad occidentē, & me-

B

C

D

E

Dauidis vultus minimè mutatur.

Publius Rom. sacerdos.

Dauid ne quidem accepta contumelia mutatus.

Psal. 4.

Dies iræ præfixa.

Orationes tricturnæ.

Marosas Abbas.

Victus.

Ferrum circa lumbos.

Situs tugurij.

ridiem, veluti quasdam stellas circa lunam choros ducentes: & alios quidem græca, alios verò eius F
in qua habitant regionis voce, laudantes creatorem. Sed enim id aggredior quod fieri non potest,
cupiens omnia persequi quæ à diuina illa anima rectè gesta fuere. Huic ergo narrationi finis est im-
ponendus, & ad aliam conuertenda est oratio, & rursus est addenda quæ illinc capitur vtilitas, cùm
horum magnorum virorum benedictionis rogauerimus vt simus participes.

PVBLIVS. SECT. V.

PVBLIVS. *Hūc Zeugma tensem vocat Niceph. li. 11. cap. 41. & Theodor. lib. 4. cap. 26.*

EOdem tempore fuit quidam Publius, & propter formam spectatu dignus, & anima præditus quæ formæ conueniebat, vel potius eam ostendens corpore magis admirabilem. Is ex

Publius ex ordine senatorio.

senatorio quidem ordine ducens originem, natus autem ex ciuitate apud quam Xerxes ille, cuius vbique est fama tam celebris, in Græciam bellum gerens, & volens exercitu fluuium Euphratem

Zeugma op.

transmittere, nauium congregata multitudine, eiisdem inter se coniunctis, & hoc modo super fluuium ponte constructo locum zeugma, id est coniuncturam appellauit, & ciuitatem ex re denomi- G
nauit. Ex ea ortus & ex tali genere procreatus, altum locum occupat, qui distabat ab vrbe non plus
quam triginta stadiis. In eo cùm quandam paruam extruxisset domunculam, omnia quidem vendi-
dit quæ à patre acceperat, domum inquam, & possessiones, & greges, & vestes, vasaque argentea &
ænea, & si quid erat cū his aliud. Et cùm ex lege diuina ea diuisisset iis quibus oportebat, & se ab om-
ni cura terrena liberasset, illam vnam curam suscepit pro omnibus, nempè vt ei seruiret qui eum
vocauerat: eámque animo perpetuò versabat: noctu diúque considerans & perscrutans quemad-
modum eam augeret. Ea de causa ei labor crescebat quotidiè, ampliórque & intensior euadebat in-
dies, erátque dulcis & voluptate plenus, & procul expellens satietatem. Nemo enim eum vnquam
vidit quiescentem vel minima parte dici, sed psalmodiam quidem oratio: orationem verò psalmo-
dia: vtrumque autem excipiebat diuinorum eloquiorum lectio. Deinde cura hospitum venientium.

Orationem sequitur lectio.

Deinde fiebat aliquid ex operibus necessariis. In his vitæ iter ingrediens, & iis qui imitari volebant
exemplar virtutis propositus, veluti quædam auis canora, multos sui generis in hæc retia coëgit sa-
lutaria. Cæterum ab initio quidem nullum habere passus est qui secum habitaret: sed paruas domū- H
culas foribus vicinas ædificans, vnumquenque ex iis qui conueniebant, iubebat per se degere: do-

Panis ad trutinam.

munculas sæpè inuisens, & perscrutans, nunquid præter vsum habeant repositum. Aiūt autem eum
quoque accedentem ad trutinam, panis mensuram diligenter perpendisse: & si quando inuenisset
plus quàm esset definitum ægrè tulisse, & eos qui hoc faciebāt, helluones appellasse. Iubebat enim
neque comedentes, neque bibentes expectare satietatem: sed tantum capere quātum satis esset ad
tuendam vitam corporis: siquando autem vidisset etiam farinam opertam furfure, eos qui hoc fe-
cissent impetebat maledictis, vt qui Sybariticis fruerentur delitiis. Porrò autem noctu quoque ex

Obseruat monaches noctu an orent.

improuiso veniens ad ostium vniuscuiusque, si aliquem quidem inuenisset vigilantem, & Deum
laudantem, recedebat tacitus. Si quem autem sensisset dormientem manu quidem pulsabat ostium,
lingua autem in eum qui iacebat inuehebatur, vt qui corpus plusquam oporteret curaret. Hūc eius
laborem cùm considerassent aliqui qui erant eiusdem animi & sententiæ, ad eum retulerunt vt om-
nibus vnum edificaret habitaculum. Eos enim qui nunc sunt dispersi exactius & accuratius dixerūt
esse victuros, cúmque fore liberum à magna parte solicitudinis. Probauit consilium vir sapientissi- I
mus, & cùm omnes simul coëgisset, & paruas illas diruisset domunculas, iis autem qui erant con-
gregati vnam ædificasset, rogauit vt simul viuerent & se inuicem incitarēt: & hic quidem illius imi-

communicatio bonorum spiritualium.

taretur mansuetudinem, ille verò mansuetudinem huius zelo temperaret. & alius communicans vi-
gilias, acciperet ieiunij disciplinam. Sic enim, inquit, à nobis inuicem id quod deest sumentes, per-
fectissimam efficiemus virtutem. Quomodo enim in foris ciuitatum, alius quidem vendit panes,
alius verò olera: alius habet vestes venales, alius est opifex calceorum: à se autem inuicem id

In Monastica non omnes omnia.

quo opus habent comparantes, vitam agunt iucundiorem. Qui dat enim vestem, pro ea ac-
cipit calceos. Qui autem emit olus, vendit panem. Ita nos oportet inuicem permutare virtu-
tis partes pretiosissimas. Cùm qui erant eiusdem linguæ sic exercerentur, & decertarent, & Græca
voce Deum laudarent, huius vitæ instituti eos quoque cepit amor qui lingua vtebantur illius re-
gionis: & concurrentes aliqui supplicarunt vt ipsi quoque in eorū gregem admitterentur, & essent
eius sacræ doctrinæ participes. Concessit autem quod postulabant, legis memor Dominicæ K

Templū constructum.

quam sanctis tulit Apostolis, dicens, Euntes docete omnes gentes: & cùm iuxta illud habitaculum

Hymni matutini & vespertini.

ædificasset alterum, eos iussit illic degere, diuino quodam tēplo constructo, in quod iussit, & hos, &
illos conuenire, incipiente die & desinente: vt vespertinos & matutinos hymnos Deo simul offer-
rent: in duas quidem diuisi partes, & singuli sua voce vtentes, ex successione autem canticum emit-
tentes. Permansit autem in hodiernum vsque diem forma eius instituti: & neque tempus, quod hæc
talia mutare vehementer contendit: nec ij qui illius succedere curationi, vt ex limitibus ab eo posi-
tis aliquid euerterent, in animum induxere: idque cùm non duo vel tres, sed plures hanc susceperint
præfecturam. Cùm primum enim ille certamen implesset, & ex hac vita excessisset, & in illam

Theotecnus Aphtonius.

omni molestia vacuam commigrasset, Theotecnus quidem Græcæ linguæ: Aphtonius verò Syriæ
præfecturam accepere, qui vtrique illius virtutis fuerūt quædā animatæ statuæ & imagines. Neque

enim iis

A enim iis qui simul conueniebant, neque iis qui extrinsecus aduenientes concesserunt mortis illius vllum habere sensum, vt qui illius vitæ instituti seipsos expressa ostenderent simulachra. Sed diuinus quidem Theotecnus cùm non diu vixisset, tradidit Theodoto præfecturam. Aphtonius autem *Theodotus.* gregis curam gerens, & iam latis legibus regens, permansit diutissimè. Hic autem Theodotus ex Armenia oriundus, cùm exercitationis Monasticæ illum vidisset ordinem, primum quidem erat in numero eorum qui magno parebãt gubernanti Theotecno. Postquam autem, vt dixi, ille quidem excessit, ipse verò accepit præfecturam, eam tot bonis exornauit, vt fama sua priores propemodũ obscurarit. Sic enim eum diuinum affecit desiderium, cúmque tot & talibus consauciauit iaculis, vt noctu & interdiu effunderet lachrymas compunctionis. Erat autem spiritali tanta plenus gratia, vt eo quidem precante, silerent quidem omnes qui aderant, solum autem illa sacra verba audirent, illam auditionem planè ducentes bonam precationem. Quis enim fuisset adeò adamantinus, vt illis verbis tam sincerè & germanè prolatis, non demulceretur anima, illiúsque duritiem emolliret & inobedientiam, & ad Deo seruiendum traduceret? Cùm sic opes augeret quotidiè, & sacros ostende-
B ret thesauros talibus bonis plenos, postquam viginti quinque annis gregem pauisset, adiectus est ad patres suos, vt diuina dicit scriptura, in bona eductus senectute, traditis habenis Theotecno, qui erat quidem genere fratris filius, frater autem moribus. Iam verò diuinus quoque Aphtonius, cùm plus *Theotecni æquanimitas.* quàm quadraginta annis choro præfuisset, sedem accepit pontificalem: nec cilicium mutans monasticum, nec tunicam contextam ex pellibus caprarum. Iisdem quoque cibis vescebatur quibus antequam fieret Antistes. Quinetiam quamuis hanc accepisset curationem, nihilo secius curam gerebat illius gregis, illic multos dies versans: & nunc quidem componens eorum lites qui inter se depugnabant: nunc verò eis consulens qui erant aliqua affecti iniuria: aliquando autem sodalibus diuinam porrigens admonitionem. Faciebat autem vnumquodque horum, vel contubernalium interim pannos consuens, vel lentem expurgans, vel frumentum abluens, vel aliquid tractans ex iis *Vitandum otiũ, aliquin etiam prælatemachanicis vtendum.* quæ sunt eiusmodi. Cùm sic autem & pontificatum ornasset, & virtutem auxisset, ad diuinum portum peruenit cum suis oneribus. Et quid opus est dicere de Theotecno, & qui illũ secutus est Gre-
gorio, quorum ille quidem à iuuentute omne genus virtutis collegit, & cùm maiorum suorum ex-
C cessit gloria: hic verò adhuc in hodiernum diem laborat in profunda senectute, perinde ac si esset in florenti ætate. Perstitit enim vitis fructum perpetuò recusans, & nec aceto quidem vel vuis passis vescens: non lactè, neque recenti, nec concreto. Sic enim viuere magnus cõstituit Publius. Olei autem vsum agnoscentes in tempore Pentecostes, rursus recusant eius esse participes. Hæc didici de magno Publio, quæ partim quidem audita accepi, partim verò ab ipsis eius quos vidi discipulis, in quibus agnoui præceptorem, & per Athletas didici Pædotribam. Iniquum igitur esse arbitratus, & hominis mundi, tantam vtilitatem mandare silentio, iis qui ignorabant proposui narrationẽ, vt & ipsi vtilitatẽ hinc accipiant procurans, & memoriæ hinc mihi quæstũ parans. Audiui enim Dominum, dicentem: Quicunque me confitebitur coram hominibus, ego quoque eum confitebor coram Patre meo qui est in cœlis: & planè scio quòd si eorum memoriam fecero in hominibus, futurum sit vt ij quoque mei meminerint apud Deum vniuersorum.

SYMEONES PRISCVS. SECT. VI.

D SYmeonem autem senem si quis de industria prætermiserit, & illius philosophiæ memoriam mãdarit obliuioni, iniuriæ, & inuidiæ meritò accusari poterit, vt qui neque velit laudare ea quæ sunt laude digna, nec iis qui volunt iuuari ea proponat quæ sunt maximè expetenda. Ego autem non, ne accuser metuens, sed laudibus eum prosequi cupiens, narrabo eius vitæ institutũ. Is enim longissimo tempore perpetuò vitam amplexus est solitariam: & in parua quandam spelunca vitam agens, nulla humana fruebatur anima, solus enim viuere statuerat: sed cum Deo vniuersorũ loquebatur assiduè. Herbas autem esculentas sibi parabat cibum. Ea in re eius labor cõsumebatur. A superis autem tam copiosa donatus erat gratia, vt vel fortissimis & audacissimis imperaret bestiis. Idq; non solis piis sed etiam incredulis Iudæis euasit manifestum. Nam cùm propter aliquod eorum negotium, peregrè proficisceretur ad aliquod castellũ quod situm erat extra eam quæ à nostri imperij hominibus habitatur regionem, ortus autem esset imber vehemens & ingruisset tempestas, à via quidẽ aberrarunt, vt qui anteriora videre non possent: errabant autem per solitudinem, nec vicum, nec antrum,
E nec viatorem aliquem inuenientes. Cùm autem in medio continente non secus vndis iactarentur, quàm ij qui nauigant in mediis fluctibus, diuini Symeonis antrum, veluti quẽdam portum, animaduertere: sordidúmque & squallidum hominem aspexere, & quandam exiguum ex pelle caprina cõtextum pannum habentem super humeros. Ille autem simul ac vidit, eos salutauit, erat enim affabilis, & eos rogauit causam aduentus. Postquam autem narrarunt quod euenerat, & rogarunt vt eos doceret viam quæ ducit ad castellum. Manete, inquit, statim vobis dabo duces qui ostendẽt viam quam desideratis. Atque ij quidem tunc parebant & quiescebant. Ipsis autem sedentibus, venere duo leones, non toruè, & ferociter intuentes, sed veluti cuidam Domini blandientes. & seruitutem significantes. His annuens, iussit vt hospites ducerent, & ad viam à qua aberrarent, reducerent. Nemo autem existimet fabulosam esse narrationem, cùm communes veritatis hostes habeat ferentes veritati testimonium. Ipsi enim consecuti beneficium, hoc perpetuò cecine-

Symeones. Huius meminit Theod. hist Eccl. lib. 4. cap. 26. Euagr lib. 4. cap. 33. Niceph. li. 17. cap. 22.

Spelunca, domus Symeonis

Imperare ferir.

Sordidus vir tamen sanctissimus.

Leones viæ duces dati.

runt: hòcque mihi hic magnus narrauit Iacobus, dicens se affuisse, cùm hoc beato Maroni narraret F
Iudæis inuectus Symeonis sanctitas. miraculum. Qui ergo non credit Iudæis de Christianorum miraculis ferentibus testimonium, quo-
modo non meritò vocabitur Iudæis infidelior? siquidem illi, etiamsi in nos sint infesto animo,
vincuntur tamen, & cedunt radiis veritatis: hi autem cùm existimentur beneuoli, & fidei socij, ne
inimicis quidem credunt virtutem gratiæ testantibus. Cùm autem vir ille diuinus talibus mira-
culis euasisset insignis, & multos attraxisset ex vicinis barbaris, illam autem habitant solitudinem
qui de Ismaële generis auctore gloriantur, quietis amans: necesse habuit speluncam relinquere,
Mons Amanus. Et cùm multum viæ confeciſſet, peruenit ad montem qui Amanus dicitur: idque quod olim erat
refertum insania multorum deorum cultus, multis iisque omnis generis excoluit miraculis, pieta-
témque ac veram religionem quæ nunc in eo exercetur plantauit. Sed omnia quidem narrare val-
dè esset laboriosum, & forsitan è id à me præstari minimè posset. Cum itaque vnius mentio-
nem fecero, & veluti quandam formam characterémque Apostolici & Prophetici miraculi adie-
cero, relinquam deinceps cogitandum lectoribus cuiusnam gratiæ virtutem acceperit. Æstas erat,
Fulmen in eius aream qui alterius manipulos furatus fuerat. & messis, & ferebantur manipuli in areas. Vir autem quidam qui non erat suis iustis contentus labo- G
ribus, sed aliena concupiscebat, proximi quidem aliquot sustulerat manipulos, per hæc autem co-
nabatur suum augere cumulum: sed statim in eius furtum diuina lata est sententia: cecidit fulmen,
& exusta est area. Miser autem ille ad Dei hominem accessit, qui non procul à vico fixerat taberna-
culum: & quæ sibi quidem acciderat, narrabat calamitatem, furtum autem celare conabatur. Post-
quam autem vera dicere iussus, est furtum confessus: coëget enim casus vel seipsum accusare, iussit
vir ille diuinus, vt corrigendo iniuriam, faceret vt liberaretur à pœna. Nam si tu, inquit, illos solue-
ris manipulos, extinguetur ille ignis immissus diuinitus: licebat ergo videre illum quidè currètem,
& spicas furto surreptas ei cui facta fuerat iniuria offerentem, pyram autem absque igne extinctam,
Restituenti mitescit ignis diuini senis oratione & intercessione. Hoc non incolas solùm impleuit terrore, sed etiam totam ci-
uitatem, Antiochiam inquam: erat enim in eius ditione hoc prædium, coëgit illuc currere: & vnum
quidem petere vt liberaretur à rabie Dæmoniaca, alium verò, vt quiesceret febris: alium autem vt
alicuius ex iis quæ eum cruciabant consequeretur remedium. Ille verò, iis qui inhabitabant, gratiæ
fluenta abundè suppeditabat. Sed rursus amans quietis, ad montem Sinæum voluit peruenire. Cùm H
Mons Sinæus. autem id sciuissent multi viri optimi, & qui eandem persequebantur philosophiam, simul accurre-
runt cupientes esse socij eius peregrinationis. Cùm autem iter multorum dierum cõfeciſſent, post-
quam in Sodomiticam venerunt solitudinem, vident eminus viri manus quæ ex profundo in altum
expandebantur. Et primum quidem existimabant esse fraudem Dæmonis. Cùm autem maiore
animo studio precati essent, & eadem vidissent, profecti sunt ad illum locum: & vident quidem par-
uam fossam, qualem solent vulpes facere, cùm quæ subeant lustra machinantur: nullum autem illi
Videntur eminus tantũ monachi cuiusdam manus. videbãt illic apparere. Nam cùm sensisset pedum strepitus qui manus habebat extensas, se intra ca-
uernam occultauerat. Diu autem moratus senex, valdè rogauit vt se illi ostenderet si humanam ha-
beat naturam, & non sit impostor aliquis Dæmon, qui se in has formas verteret. Etenim nos quoq;,
inquit, persequentes vitam monasticæ exercitationis, & quietem amantes: erramus per hanc soli-
tudinem, in monte Sina cupientes adorare Deum vniuersorum, in quo cùm Mosi seruo suo appa-
ruisset, dedit legum tabulas: nõ quòd existimemus Deum esse loco circumscriptum: audimus enim I
Hierem. 23. eum dicentem, Cœlum & terram ego impleo, inquit Dominus: & quòd contineat terræ ambitum,
„ & eos qui in ea habitant tanquam locustas: sed quoniam ij qui ardenter amant, non solum eos qui
„ amantur desiderant, sed etiam illis loca grata sunt & iucunda in quibus ij fuere præsentes, & in qui-
bus versati sunt. Hæc & similia cum diceret senex, ex cauerna se ostendit homo qui in ea delitesce-
Describitur senex monachus. bat. Erat autem aspectu quidem agrestis, coma squallida, facie corrugata, ex siccatis & planè exan-
guibus omnibus membris corporis. Erat autem sordidis quibusdam pannis indutus, ex cõsutis pal-
marum germinibus. Cùm autem salutasset, & pacis verbum dedisset, rogauit quinam essent, & vnde
venirent, & quò abirent. Ille autem & ad rogatum respondit, & vicissim rogauit vndènam ve-
nisset, & cur hanc vitam delegisset. Idem, inquit, me quoque cœperat desiderium eò eundi quò vos
nunc itis. Huius autem vitæ socium assumpseram quendam meum familiarem, & qui erat eiusdem
animi & sententiæ, & cui erat idem qui mihi scopus & institutum. Adegeramus autem nos inuicem
iureiurando, ne nisi morte quidè nostrã seiungere cõsuetudinẽ. Accidit ergo vt is quidem in pere-
grinatione vitæ finem hic acciperet. Ego autem iureiurando astrictus, & fossam feci vt potui, & cor- K
Leo adfert dactilos. pus tradidi sepulturæ: pròpter hoc verò monimentum effosso mihi altero sepulchro, vitæ finem hîc
expecto, & Domino cõsuetum offero officium. Vescor autem dactylis, quos ad me afferre ab eo qui
curam gerit iussus est quidam frater. Hæc cùm sic dicerentur, leo procul apparuit. Cùm autẽ ij qui
erant cùm sene, animi angore & metu cecidissent, sentiens is qui iacebat in cauerna, surrexit, & leo-
ni annuit, vt transiret ad aliam partem. Is autem statim paruit & venit, botrum afferens dactylo-
rum. Deinde rursus abiit cùm sibi fuisset permissum, & procul à viris decumbens obdormiit.
Cùm ergo dactilos diuisisset omnibus, & eorum precibus, & psalmodiæ communicasset, &
post finem matutini officij salutasset, eos dimisit nouitate spectaculi stupefactos. Si quis autem
non habet fidem iis quæ dicta sunt, recordetur vitæ insignis Eliæ, & coruorum ministerij,
qui manè quidem panem, vesperè autem ei carnem perpetuò afferebant: vniuersorum enim

effectori

A effectori est facilè, vt suis prouideatur, omnē viam inuenire. Sic Ionam in ventre ceti trium dierum & noctium spatio conseruauit: & effecit vt leones in lacu Danielem obstupuerint, & vt ignis inanimus operaretur tanquam ratione præditus, & eos quidem qui erāt intus illuminaret, eos autem qui erant foris vreret. Sed enim rem facio superuacaneam, qui ad probandam Dei potentiam argumēta affero. Postquàm ergo peruenit in mōtem quē desiderabat, aiunt senē illū admirabilē, in illo loco in quo Moses dignus est habitus qui Deum videret, (vidit autem vt videri potuit ab humana natura) genua flexisse, & non prius surrexisse quàm vocem diuinam audiuerit, quæ illi significabat Domini beneuolentiam. Quoniam autē tota vertente hebdomada ita perpetuo fuerat inclinatus, & ne minimū quidem cibi sumpserat, iussit vox quæ ad eum facta est, vt ea sumeret quæ erant appositā, & prompto & alacri animo comederet. Cùm autem manum extendisset, & tria mala inuenisset, & ea comedisset, vt iusserat qui dederat: tū ei plenæ restitutę sunt vires, & alacri, vt par erat animo eos qui cum eo versabātur salutauit. Lætus ergo & hilaris reuersus est, vt qui & vocem diuinam exaudierat, & rursus comederat cibum à Deo datum. Reuersus autem, duo philosophiæ extruxit gymnasia: vnū

Dei potentia in iis nutriēdis qui carent necessariis.

Duo monasteria.

B quidem in vertice montis, de quo prius diximus: alterum autem infra, propter ipsas oras lateris mōtis. Cùm in vtroque autem athletas virtutis congregasset, horum & illorum excitator fuit & pædotriba. Et aduersarij docens insultus, & agonothetæ promittens beneuolentiam, & bono animo, nō autem degeneri & pusillo esse iubens, & in suos quidem moderatione, in hostem autem animi magnitudine vti præcipiens, hæc docens, sic viuens, hæc miracula faciens, & splendorem omnis generis emittens, laborioſæ huius vitæ finem cepit, & migrauit in eam quæ est senij & molestiæ expers, relicta gloria quæ extingui non potest, & memoria quæ manet in perpetuum. Huius benedictionē, cū is adhuc esset superstes, beata, atque adeò ter beata, mater mea est consecuta, & sæpè mihi multa de eo narrauit. Ego autem nunc oro, vt quam dare potest, eius consequar intercessionem: & scio me consecuturum. Omninò enim dabit petitionem, imitans Domini benignitatem.

Inuocatio sanctorum.

PALLADIVS. SECT. VII.

C QVi autem multorum sermone celebratus est Palladius, & tempore ei fuit æqualis, & moribus similis, notúsque & familiaris. Ad se enim, vt aiunt, inuicem ventitantes ex se inuicem capiebant vtilitatem. se mutuò prouocantes, & ad zelum Dei incitantes. Inclusus autem erat in quadam domuncula, quæ erat propinqua vico maximo & populo longè frequētissimo: est autem ei nomen Iemme. Ac de maxima quidem viri à cibo abstinentia seu ieiunio & inedia, vigiliáque, & oratione perpetua, dicere existimo esse superuacaneum. In his enim idem traxit iugum quod beatus Symeō. Miraculum autem quod in hodiernum vsque diem decātatur, ab illius autem voce & manufactum est, existimaui si narrarem facturum me operæpretium. In prædicto vico fit celeberrimus conuentus, qui vndique attrahit mercatores, & maiorem multitudinem quàm quæ possit numerari. In eo quidam mercator, iis quæ attulerat vēditis, & auro coacto, noctu volebat recedere. Quidam autem homicidia, qui aurum illic collectum aspexerat, œstro quodam & furore percitus, somnū quidem à ciliis depulit: obseruabat autem quando vir ille esset profecturus. Post galli autem cantū, ille quidē

Palladius. Theod. lib. 4. hist. eccl. c. 26 Niceph. lib. 11. cap. 41.

Latro mercatorem occidit, & auro vipultitur.

D abibat securus: hic autem præueniens, cùm quendam locū aptum insidiis occupasset, repentè adortus, eum & percussit & cædem fecit. Execrando autem facinori impium quoque aliud factum adiicit. Nam cùm aurum cepisset, mortuum illud corpus proiecit ad ostium Palladij. Cùm autem dies venisset, & fama peruasisset, & totus hominum conuentus de eo quod factum erat passim loqueretur, concurrerunt omnes, & effracto ostio, cædis factæ pœnam exigere volebant à diuino Palladio: vnus autem ex iis qui hoc faciebant, erat is qui sua manu cædem fecerat. Cùm ergo vir diuinus circumsideretur à tanta multitudine, cœlum intuens, & mente cœlum superans, supplicauit Domino vt calumniæ mendacium refelleret, & veritatem quæ latebat ostenderet. Cùm sic orasset, & iacentis manum prehendisset, Dic, inquit, ô adolescens, quis hanc tibi plagam intulit? Ostende quis hoc execrandum facinus admiserit: & libera innocentem ab hac improba calumnia. Sermonem autem sermo quidem est cōsecutus. Dextera autem homo etiam sedens, circumspiciebat quidem eos qui accedebant, digito autem ostendebat homicidam. Clamor sublatus est ab omnibus, & miraculum stupentibus, & calumniam quæ fuerat intentata deflentibus. Cùm autem illum sceleratum exuis-

Homicida diuinitus ostensus, vt & fures miracula comprehensi Niceph. lib. 8. cap. 42.

E sent, & gladium inuenerunt adhuc cruentum sanguine, & aurum illud quod cædis causam dederat. Diuinus autem Palladius cùm prius fuisset admirabilis, hinc meritò euasit longè admirabilior. Sufficiebat enim miraculum ad viri ostendendam apud Deum fiduciam. Ex eodem autem ordine fuit etiam Abrames admirabilis, qui ædificauit quidem id quod vocatur Paratomon, virtutis autem splendores in omnem partem emisit. Quàm clara autem fuerit eius vita, testantur quæ post eius mortem fiunt miracula. Ex eius sepulchro in hodiernum vsque diem scaturiunt omnis generis morborum curationes. Huius autem sunt locupletes testes, qui eas abundè illinc per fidem hauriūt. Mihi autem quoque detur consequi auxilium, qui eorum memoria linguam sanctificaui.

Abrames.

Reliquiarum miracula. Intercessio sanctorum.

APHRATES. SECT. VIII. F

Aphrates. *Habet de eodē 4. hist. eccles. Theod. Integrum cap. 24 Bibliothecæ. 25*

QVòd vna sit omnium hominum natura,& philosophari sit facilè volentibus,siue sint Græci,siue barbari,ex multis quoque aliis scire est in promptu:ad hoc autem apertè ostendendum sufficit vel solus Aphrates. Is enim in Persis qui sunt iniustissimi,& natus& educatus,& ortus ex talibus parentibus,& in eorum legibus institutus,ad tantam peruenit virtutem,vt eos qui ex piis nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primum enim contempto genere, erat autem id clarum & illustre,accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos. Deinde sui generis hominum impietatem abominatus,suæ prætulit alienam regionem.Et cùm venisset Edessam,est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quæ pietate insigniter exornatur,cùm extra eius ambitus inuenisset domunculam,& se in ea inclusisset,suæ curam gerebat animæ,veluti quidam optimus agricola, vitiorum spinas excindens radicitus, & diuinam expurgans segetem,& maturos Euangelij fructus offerens domino.Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæretica procella grauiter circumsidebatur, vbi cùm ante ciuitatem, in quoddam philosophiæ gymnasium G diuertisset,& Græcæ linguæ pauca verba didicisset,ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos:vtens autem lingua barbarie commixta,fœtus proferebat ingenij & intelligentiæ,ex gratia diuini spiritus accipiens hæc fluenta.Quis enim ex iis qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elatè loquuntur & magnificè,& propter syllogismorum laqueos iuueniliter exultant,in erudita illa barbara voce fuit vnquam superior? Ratiocinationibus enim ratiocinationes,& diuinis eloquiis philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans. Et si imperitus sermone,non tamen scientia.Hoc autem modò perpetuò ex Apostoli sententia,deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduersus Dei cognitionem,& captiuabat omnem intelligētiam ad Christi obedientiam.Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magistratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros,eósque qui manu sibi victum comparabāt, & vt semel dicam,& priuatos & milites,& doctos,& literarum rudes,& pauperes,& diuites:& alios quidem silentio accipientes ea quæ offerebantur: alios verò rogantes & sciscitantes,& orationi præbentes occasionem.Cùm autem tantum laborem caperet,non passus est vnquam vllum accipere qui secum habitaret.Quinetiam malebat suam ipsius operam quàm officium & ministerium quod sibi offerebatur ab aliis.Cúmque eius congressiones, & collocutiones fierent ad portam atrij, ipse eam aperiebat ingredientibus,& abeuntes deducebat ac dimittebat.Nihil autem vnquam omninò accepit ab aliquo:non panem,non obsonium,non vestem,sed vnus solus ei notus panem suppeditabat.Cùm autem vsque ad profundum processisset senium, post occasum Solis vescebatur oleribus. Aiunt autem Anthemium,qui postea fuit & Præfectus & Consul,cùm electus legatus profectus est ad Persas,ad eum attulisse tunicam apud Persas contextam,& dixisse,Cùm scirem vnicuique suam dulcem esse patriam,& qui illic nascuntur fructus esse iucundissimos hanc ex patria ad te attuli tunicam,rogóque vt tu eam accipias:ego verò sim tuę benedictionis particeps.Is autem eam quidem primum iussit poni in subsellio.Deinde cùm multi fuissent interiecti sermones,dixit se angi animo, vtpotè quòd sit in duas partes diuisa cogitatio.Illo autem rogante causam, Semper, inquit, constitui habere vnum solum qui mecum habitaret: mihique ipsi hanc legem imposui,vt mihi omninò I denegetur duorum simul habitatio.Cùm ergo vnus mecum iam sedecim annis habitasset & esset mihi cordi,accessit quidam meus contribulis,volens mecum habitare,& rogans vt hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit.Duos enim simul habere non patiar. Contribulem enim amplector vt contribulem:priorem autem,vt qui mihi cordi fuerit expellere, & graue, & iniquum existimo. Ille verò,Meritò,inquit,ô pater.Neque enim fas est vt eum qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes,tanquam non aptum:eum autem cuius morum nondum fecisti periculum,propter solam admittas patriam.Ad hæc diuinus Aphrates,Non accipiam ergo,inquit,ô vir admiranda, hanc tunicam:duas enim habere non patiar.Est enim mea quidem sententia iucundior, tua verò melior, ea quæ mihi tanto tempore inseruiit.Cùm callido ergo commento sic elusisset Anthemium, & ingenij solertiæ exhibuisset miraculum,persuasit vt nemo deinceps cum eo ageret de illa tunica.Ego autem hæc retuli,volens duo simul ostendere:& quòd ab vno solo acceperit quod curando corpori satis erat,& quòd tāta eius fuerit sapiētia,vt effecerit,vt qui rogabat vt acciperet,sententiā tulerit eū non debere accipere.Sed his & quæ sunt huiusmodi relictis,narrabo maiora.Cùm Iulianus Deo in- K festus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis,res quidem fuere parumper trā quilliores alumnis pietatis,cùm Iouinianus accepisset clauum Romani imperij. Postquā autē hic quoq; cùm paruo tempore regnasset,accepit finem vitæ,Valens autem accepit principatum, procellæ & tēpestates rursus mare nostrū agitabāt,grauisq; fluctus excitabatur,& vndæ maximæ scaphā vn díq; impetebant.Efficiebat autē grauiorē tēpestatē solitudo gubernatorū.Eos enim imperator, qui in solā veram religionē suam exercebat audaciam,coēgit habitare in exilio.Et cùm tanta esset vsus iniquitate,impietatis eum non capiebat satietas,sed dispergebat ac dissipabat cœtum piorū omniū, instar feræ immanis gregem contendens discerpere.Ea de causa eos non solùm expulit ab omni ecclesia, sed etiā ex latere montis,& ex ripa fluuij,& ex bellico gymnasio.Hæc enim loca perpetuò mutabāt vt in quos obiter sæuiret armata manus.Et Scythæ quidē,& alij barbari,totā Thraciam à Danubio

vsque

Aphrates ex Persarū Magorum genere.

Monachus barbarie quidem vtitur, sed in cōmunem Ecclesiæ vtilitatem.

Barbaries melior eloquētia, si modo cum barbarie zelus & veritas.

Aphrates ab vno tantum panē accipit.

Aphrates ne quidem Persicam tunicā accipit ab Anthemio.

Valens imperator auter afflictionis Ecclesiæ.

A vsque ad Propontidem securè populabantur. Ille autem eorum auditionem, ne arrectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: sed in eos qui erant eiusdem generis, & eius ditionis, pietatéque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum defiebat importunitatem, Dauidicum illud canēs canticum. Super flumina Babilonis illic sedimus, & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion. Reliqua autem cantici eis non cōueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiserunt vt suspenderentur in salicibus instrumenta doctrinæ: nec passi sunt dicere, Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Sed & in montibus, & in campis, & in vrbe, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assiduè canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitabāt in eo. Rursus autem audierant eundem prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius, in omni loco dominationis eius. Audiuerunt autem diuinum quoque Paulum præcipientem orare viros in omni loco, tollentes manus sanctas absque ira & disceptationibus. Porrò autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritano, hoc prædixit apertius. Amen enim, inquit, dico tibi

Scythæ ad vsque propontidem grassantur.

Ioan. 5.

B mulier. Venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Hierosolymis, sed in omni loco adorabunt patrem. Hæc cùm didicissent: & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publicè & per domos perpetuò testificabantur: & veluti quidam præstantissimi imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant. Atque magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secunda cathedra digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidē est & laude dignū: sed tamen hæc faciebant cùm essent electi exercitus imperatores, & subiecti legibus imperatoriis. Sapientissimus autem Aphraates, sua sponte ad hæc prosiluit certamina. In quiete enim educatus, & cùm eius institutum esset per se viuere, & extra teli iactū sederet, vt dicitur, cùm vidisset belli vehementiam, non illi placuit quòd esset securus: sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugna princeps, feriens quidem & vita, & sermone, & miraculis, ipse autem nunquam percussus. Quinetiam cùm imperator omni ex parte stultus cùm aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum: contigerat enim vt tunc illic congregarentur qui erant ritè venerandæ trinitatis socij: ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulan-

Flauianus & Theodorus.

C tem spectanti imperatori, rogauit eum quonam tenderet. Cùm is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit imperator, Et quanam de causa vitam profitens monasticam, securè per forum ingrederis, silentio & quiete relicta? Ille autem, solebat enim Dominū imitans, parabolicè ratiocinari, Dic mihi, inquit, imperator, Si essem virgo absconsa in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem iniicientem, quid mihi consuluisses facere, videnti flammam ardentem, & domum quæ comburitur, intúsne sedere, & domum quæ crematur despicere? Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autem dicis oportere properare, aquā ferre, & sursque deque currere, flammámque extinguere: ne me reprehēdas ô Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam. Quòd si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinam inieceris, & non me qui conor extinguere. Quòd enim oporteat opem ferre domui paternæ quæ vritur, ipse quoque confiteberis. Quòd autem Deus sit magis verus & germanus pater quàm ij qui sunt in terra, est cuiuis apertum etiam qui rebus diuinis non

Monachis licet claustra egredi virgēte Ecclesiæ commodo. Vide in Antonio apud Pallad. Sect. xi. & apud Nicephor. lib. ii. cap. 25. de Iuliano & Aphraate qui propter gregē Christi monasticam reliquere.

D est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus ô Imperator, neque cœpto nostro, & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacitè assentiebatur, considerans iustam defensionem: vnus autē ex iis qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse vnquā patres fieri eis est ademptum, & hac de causa censentur benè velle Imperatori; & ei loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minitatus: sed non ita diu pòst pœnas luit suæ audaciæ. Naim cùm vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tanquam solium visurus an benè esset temperatū, mēte autē captus, insiluit in solium, quod aquam calidam minimè temperatā continebat: & cùm nullus adesset intus, solus enim ingressus fuerat visurus an esset paratum, remansit coctus & resolutus. Cùm autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui eum vocaret. Cùm is autem neminem in nulla domo inuenisset, id renūtiauit Imperatori. Cùm deinde autē plures accurrissent omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem, & vita priua-

Eunuchi descriptio.

Eunuchus Balneo suffocatur.

E tum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhauserunt: alij verò corpus miserrimū extulerūt. Hinc factū est vt metus inuaderet Imperatorem, & omnes qui armabātur aduersus pietatem. Sparsa est autē fama per totā ciuitatē, quales infœlix ille luerit pœnas cōtumeliæ qua affecit Aphraatē: omnésq; Deū Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarēt aduersarij, obstitit quo minus homo Dei mitteretur in exiliū. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant, aduersabatur, virū autem reuerebatur. Porrò autem aliundè quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus, & portare apprimè doctus erat imperatori charissimus, Morbus quidam qui ei acciderat, malè habebat Imperatorem: retinebatur autem humidorum excrementorum excretio. Ad eum curandum accersebantur, qui in hac arte fuerant exercitati. Cùm ea autem esset etiam morbo inferior, Imperator quidem molestia afficiebatur: lamentabatur autem ei cui equorum cura fuerat credita. Cùm esset autem pius, & fidē

Equum Imperatoris curat Aphraates signo crucis.

firmus,in meridie venit vnà cum equo ad magni Aphraatis habitaculum:& cùm morbum dixisset, E & fidem suam significasset,orauit vt solueret morbum suis precibus. Ille autem nihil cunctatus,sed statim Deum precatus,iussit aquam hauriri ex puteo:& cùm ei salutaris crucis signum impossuisset, iussit eam ad equum afferre. Is autem bibit plus quàm consueuerat. Deinde cùm oleum diuina inuocatione implesset benedictione,equi vêtrem inungit:& manus cõtrectatione statim morbus est sublatus.Lætus ergo homo equo accepto,cucurrit ad stabulum. Vespere autem, solebat enim eo tempore venire ad stabulum Imperator,venit & interrogauit quomodo equus se haberet.Is autem cùm & sanum esse significasset,& equum valentem,& exultantem,hinnientémque,& collum super-be erigentem eduxisset,rogauit eum causam sanitatis. Vbi autem diu cunctatus,(verebatur enim ostendere medicum,sciens eum qui rogabat esse infensum(tandem verum coactus est dicere,& docuit modum curationis.Obstupuit quidem Imperator,& cõfessus est eum esse virum admirabilem: nec tamen à priore destitit insania:sed perrexit furere aduersus vnigenitum,donec à barbarico fuit igne consumptus,ne sepultura quidem,qua famuli vel mendici, dignatus. Diuinus autem Aphraates & in illa tempestate suam ostendit virtutem,& reddita tranquillitate fecit quoque consimiliter. G Porrò autem alia quoque miracula fecit innumerabilia,quorum vnius vel duorum meminero.Mulier quædam genere nobilis,simul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij venit ad beatum illum hominem,deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum consuetudine,magicis quibusdam præstigiis fuisse incantatum, & odio habere ipsam legitimo matrimonio coniunctam.Hæc autem dicebat mulier stans pro foribus atrij. Sic enim solebat colloqui cum fœmina:nullam enim vnquam admisit intra fores.Tunc ergo mulieris misertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem: & cùm olei guttum ab ipsa allatum inuocatione diuina sanctificasset, iussit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum implesset mulier, coniugis amorem in se trãstulit:& persuasit vt pro illegitimo,legitimum cubile eligeret.Iam verò dicunt etiam quòd cùm locustæ aliquando regionẽ repentè inuasissent,& instar ignis omnia consumerent,segetes,arbores, prata & nemora:venit ad eum quidam vir pius,rogans vt opem ferret vnum quidẽ agrum habenti, ex eo autem & se & vxorẽ & filios & familiam alenti,& à quo etiam imperatoria exigeretur collatio.Is ergo rursus dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri congium aquæ. Postquam H autem aquæ congium attulit is qui orabat,ei quidem manum impossuit: Deum autem est precatus vt fluentum impleret diuina virtute.Deinde finita oratione,iussit vt in prædij limitibus aqua aspergeretur.Qui eam attulerat,fecit vt iussus fuerat:idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto & inexpugnabili.Nam vsque ad illos fines,reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus,rursus retrocesserunt,benedictionem impositam extimescentes,& veluti quodam freno suffocatæ,& vltra progredi prohibitæ.Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt à beata illa anima? Hæc enim satis sunt ad ostendẽdum splendorẽ gratiæ quæ in eo habitabat.Eum ego vidi,& sanctæ illius dexteræ percepi benedictionem,cùm essem quidem adhuc adolescens,matri autem me adiunxissem comitem ad illum profectionis.Et cùm pro more quidem ianuam aperuisset,illam & suo sermone dignatus est & benedictione:me autem intromissum impertiit opibus deprecationis. Ea nunc quoq; fruar,vt qui credam eum viuere & vnà cum angelis choros ducere,& maiori quàm olim apud Deũ vti fiducia. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale,ne occasio arrogantiæ euaderet,si fuisset I maior quàm par esset fiducia.Nunc autem depositio onere animi perturbationum, vt athleta victoria potitus,fiducia & libera loquendi facultate vtitur apud agonothetam. Qua de causa oro quoq; vt eius consequar intercessionem.

Valens sepultura priuatus.

Oleum sanctificatum.

Locustæ cessãt Aquæ benedictæ aspersione.

Intercessio sanctorum.

PETRVS. SECT. IX.

Petrus Galata.

Huius meminit Theod. 4. hist. eccl. cap. 26. Niceph. lib.11.cap.41.

DE Gallis quidem audimus qui sunt in Europa ad occidentem.Scimus autem eos quoque qui sunt in Asia,ab illis oriundi,qui sedes fixerũt propter potum Euxinum. Ex iis germinauit beatus Petrus,atque adeò térque quatérque beatus.Septem autem annis,vt aiunt, postquàm natus est à parentibus educatus,consumpsit totam reliquam vitã in philosophiæ certaminibus. Dicitur autem obiisse,cum vixisset nonaginta & nouem annos.Eum ergo qui nonaginta & duos annos decertauit,& noctu diúq; semper victor euasit,quis pro dignitate laudauerit? Quænam autem lingua sufficerit ad eius narrandas res præclarè & ex virtute gestas,in pueritia & adolescentia,in virili & in K ingraescente ætate, & in extrema senectute? Quis illum sudorem mensus fuerit? Quis luctas quæ in tanto tempore factæ sunt enumerauerit?Quænam autem oratio cõsequi potuerit, vel semina ab eo deiecta, vel collectos manipulos? Quis est adeò magna & excelsa mente præditus, vt possit perfectè intueri facultates & copias collectas ex præclara mercatura? Scio rerum illius gestarum vastum pelagus:& ideo vereor accedere ad narrandam historiam, ne obruatur oratio. Quamobrem ambulabo propter littus, & quæ in continente gesta sunt ante mare admirabor & enarrabo, profundum autem relinquam ei qui, vt diuina dicit scriptura, scrutatur profunda, & occulta cognoscit. Hic ergo primo tempore certauit in Galatia. Illinc videndi gratia venit in Palestinam: vt cùm vidisset loca quæ susceperunt salutares passiones, in his Deum qui seruauit adoraret: non vt qui loco circunscribantur:sciebat enim eius naturam non posse circumscribi:sed vt pascaret oculos

Locorum sanctorum visitatio.

spectacula

A spectaculo eorum quæ desiderantur: nec sola animæ vis qua contemplatur, absque visu, spiritali alimento per fidem frueretur. Ijs enim qui amore aliquem prosequuntur est à natura insitum, vt non ex solo eius aspectu capiant voluptatem, sed & domum & vestes & calceos contemplẽtur cum magna lætitia. Tali in sponsum amore prædita, sponsa quæ desiderabat in cantico canticorum clamabat dicens, Sicut malum in lignis syluæ, ita patruelis meus in medio filiorum. In vmbra eius desideraui & sedi: & fructus eius dulcis in gutture meo. Nihil ergo absurdum & alienum fecit hic homo diuinus, qui in sponsum quidem eundem accepit amorem, iisdem autem verbis vsus est quibus sponsa, Vulneratus sum ego, clamabat, ab amore. Cùm autem desiderasset contemplari sponsi quandam veluti vmbram, abiit visurus loca ex quibus scaturierunt fontes omnis hominibus salutares. Cùm ergo quæ desiderabat eis frui licuisset, profectus quidem est Antiochiam: cùm autem vidisset ciuitatis pietatem ac religionem, externam regionem patriæ suæ prætulit, ciues existimans, non contribules & cognatos, sed eos qui erant eiusdem cum ipso sententiæ, & in fide socij, & trahebant idem iugum pietatis ac religionis. Cùm illic autẽm morari placuisset, non extendit tabernaculum: non fixit tugurium: non excitauit domunculam: sed totum tempus transegit in alieno sepulchro. In eo autem erat proiectum quoddam superius tabulatum, cui coniunctæ scalæ eos excipiebant qui volebant ascendere. In eo permansit inclusus longissimo tempore, aqua quidem vtens calida: solo autem pane vescens: idque nõ quotidiè, sed vno quidem manens ieiunus: postridiè autem ea sumens. Cùm autem quidam insaniens, & furore percitus, & maligni dæmonis plenus operatione, ad eum venisset, eum quidem mundauit, deprecatus, & ab illo diabolico furore liberauit. Cùm verò nollet abire, sed obsecrasset vt pro illa curatione ei suum impertiret ministerium, eum admisit vt secum habitaret. Eum ego & noui: & memini miraculi: & vidi mercedem curationis: & audiui sermonem quem de me habuerunt. Dicebat enim Danielus, erat enim hoc illi nomen, me quoque præclari ministerij huius futurum socium. Vir autem ille diuinus nõ est assensus vt hoc fieret, parentum meorum in me amorem considerans. Sæpè autem me genibus impositum vua aluit & pane. Nam cùm mater fecisset periculum spiritalis eius gratiæ, iussit me semel in hebdomada decerpere illius benedictionem. Eius autem habuit notitiam hac de causa. Morbus qui ei in alterum ex oculis incubuerat, visus est medicinæ superare scientiam. Nihil enim erat aut scriptum à veteribus, aut inuentum ab iis qui fuere posterius, quod non morbo fuerit adhibitum. Postquam autem omnia probauit, & ostẽdit nullam afferre vtilitatem, venit quædam ei familiaris quæ diuinum virũ ostendebat, & ab eo factum docebat miraculum. Dicebat enim vxorem eius qui eo tempore tenebat clauum orientis administrationis, erat autem is Pergamenus, cùm ea in hunc morbum incidisset, eum ipsam curasse cum deprecatione esset vsus & crucis signaculo. Audiuit mater, & ad diuinum statim accurrit hominem. Habebat autem in aures, catenas, & torques, & alia aurea quæ sibi induerat, & vestem variam ex sericis filis contextam. Nondum enim virtutem gustarat perfectiorẽ: florebat autem tempore, & mundum muliebrem gestabat vt adolescentula. Cùm diuinum ergo caput hæc aspexisset, nimij ornatus amoris primum morbum curauit, vsus verbis talibus. Die mihi, inquit, filia, vtar enim eius voce, & non mutabo verbum sanctæillius linguæ. Si quis pictor in arte benè exercitatus, aliquam pinxisset imaginem, vt præcipit lex artis, & eam proposuisset videre volentibus, veniret autem aliquis alius, artem non sciens perfectè & accuratè, temeréq; & inconsultè, vt sibi videtur, vellet contrà pingere deinde illã artificiosam reprehendens picturam, supercilijs quidẽ & ciliis lineas adderet longiores, faciem autem efficeret albiorem, & genis rubrum adderet colorẽ: non tibi videtur prior ille pictor iure succensurus, quòd & ars eius probro esset & contumelia affecta, & eorum quibus opus non erat additamẽtum à manu indocta accepisset. Ergo vniuersorũ quoque, inquit, opificem, & nostræ naturæ effictorem & pictorem, iure irasci credite, quòd illã quæ verbis explicari non potest, naturam & sapiẽtiam accusetis insciti æ. Non enim rubrum & album & nigrum colorem vobis infunderetis, si non existimaretis esse vobis opus hac additione. His autẽ corpus egere arbitrantes, imbecillitatis damnatis creatorem. Sciendum est autem eum habere potestatem suæ voluntati iusta symmetria respondentem. Omnia enim, vt ait, Dauid, quæ voluit Dominus fecit. Eius autem quod est omnibus vtile futurum curam gerens, non dat ea quæ damnum afferũt. Nolite ergo Dei corrumpere imaginem: neq; tentetis ea addere quæ sapienter non dedit: neque hanc adulterinam excogitate pulchritudinem, quæ vel pudicis affert exitium, videntibus insidians. Hæc audiuit præstãtissima & omni ex parte optima fœmina, & statim Petri reti fuit implicata. Piscabatur enim hic quoque similiter atque is qui idem quod ipse nomen habebat: pedésque tangens, & vociferans, obsecrauit vt curaret oculum. Is autem dicebat se quidem esse hominem, & eandem habere quam ipsa naturam: se autem peccatorum magnam gestare sarcinam, & ideo priuatum esse ea quæ ad Deum habetur fiducia. Cum autem mater fleret & oraret, & diceret se non esse eum relicturam, nisi sanitatem esse queretur, dixit Deum esse horum curatorem, petitiones autem semper dare iis qui credunt. Dabit ergo, inquit, nunc quoque non mihi donans gratiam, sed tuam fidem contẽplans. Si eam ergo habes synceram & veram, puramque & ab omni liberam dubitatione, iubens & medicos valere & medicamenta, a Deo datum sume hoc medicamentum. Hæc cùm dixisset, manũ imposuit oculo & salutaris crucis signo facto, morbum expulit. Illinc domum reuersa, cùm & medicamentum abluisset, & omnem extrinsecus inductum abiecisset ornatum, ex legibus à Medico latis

Reliquiarum veneratio demõstratur similitudine.

Antiochia pietati dedita.

Domus Petri eremitæ sepulchrum.

Dæmoniacus liberatur.

Mater Theodoreti curata ab oculorum dolore.

Crucis signaculum.

Petrus nimiũ mulieris arguit ornatum apta similitudine.

Pulchritudo pudicis exitium.

Humilitas Petri.

Signũ crucis.

Universidad de Deusto Biblioteca

vitam instituebat: neque varia veste induta: neque aureis monilibus exornata: idq; cùm esset ætate F
adhuc admodum iuuenis: nata enim erat vicesimũ tertium, nec dum mater facta fuerat. Cùm enim
septem alios annos vixisset, me peperit, qui fui eius primus & solus fœtus. Tantum fructum cepit ex
magni Petri doctrina, & duplicem accepit curationem: & cùm corpori quæreret medicinam, bonã
quoque animæ sibi parauit habitudinem. Talia dicendo ille operabatur, & tam potens erat precan-
do. Cùm ea autem aliquando adduxisset obsonatorem famulum, qui à malo dæmone vexabatur,
rogauit vt ei suum non negaret auxilium. Cùm precatus autem esset vir diuinus, iussit dæmoni vt
diceret causam cur haberet potestatem in Dei creaturam. Ille autem, tanquam homicida aliquis vel
murorum perfossor ac latro stans ante iudicem, & iussus dicere quæ fecit, sic omnia est persecutus, vt
qui præter consuetudinem cogeretur vera dicere: & dixit Heliopoli ægrotasse quidem Serui domi-
num: Dominam autem coniugi, vtpotè ægrotanti, assedisse: ancillis autem Dominæ domus in qua
manebant, narrasse vitam monachorum qui philosophabantur Antiochiæ, & quantas vires habebãt
aduersus dæmones: & has quidem, vtpotè puellas, ludo delectatas, dæmoniacas & insanas egisse, il-
lum ipsum autem famulum, monastica veste ex caprina pelle confecta indutum, illas monastice ad- G
iurasse. Cùm hæc, inquit, fierent, ego stans pro foribus superbáque illa & glorioſa quæ de monachis
dicebantur non ferens, volui facere periculum de illa quam illos iuuenilitèr iactabant potestate. Ea
de causa relictis ancillis, in hũc me intrusi volens scire quemadmodum expelleret à monachis. Nũc
autem, inquit, didici: nec vlla alia egeo experientia: mox autem te iubente exeo. Hæc dicens, au-
fugit: fuitque liberatus famulus. Iam verò alium quoque rusticum cùm matris quidem meę mater,
mea verò matertera, adduxisset, rogabat aduersarium vitij vt ei opem ferret. Is autem rursus rogauit
& vndenam esset, & à quonam accepisset potestatẽ in Dei creaturam. Vt autem silens ille non de-
dit respõsum, orauit Petrus flexis genibus, Deúmque est precatus, vt execrando illi dæmoni suorum
famulorum ostenderet potentiam. Deinde rursus surrexit: ille autẽ rursus, resistens, tacebat: & hæc
facta sunt vsque ad horam nonam. Postquam autem maiore studio & magis vehementem Domino
obtulit orationem, surgẽs dixit scelerato dæmoni, Non tibi imperat Petrus, sed Petri Deus. Respõ-
de ergo, vt qui ab illis cogaris potentia. Reueritus est, etsi sit impudens, pernicioſus dæmon, sancti
lænitatẽ ac moderationem: & magna vsus voce, clamauit, quòd in monte quidem Amano versare- H
tur. Cùm eum autem vidissem, inquit, in via, ex aliquo fonte aquam haurientem & bibentem, con-
tendi hoc mihi sumere habitaculum. Sed egredere, inquit homo Dei, eo qui pro orbe terrarum est
crucifixus, hoc tibi imperante. Audiuit ille, & fugit: & à furore liber materteræ redditus est Agrico-
la. Cùm alia autẽ cuiusmodi innumerabilia possim de beata illa narrare anima, plurima prætermittã,
pertimescens vulgi imbecillitatem. Ad scipsos enim respicientes, fidem non habent diuinorum vi-
rorum miraculis. Cùm vnum autem vel duo narrauero, transibo ad alium athletam. Erat quidem
vir libidinosus, qui superioribus temporibus fuerat dux militiæ. Puella autem quædam innupta, sed
nubilis, quæ eius suberat domino, relicta matre & suis, fugit in quoddam gynæceũ in quo erat cœ-
tus athletarum. Decertant enim fœminæ quoque similiter atque viri & descendunt in stadium vir-
tutis. Cùm huius fugam didicisset dux militiæ, matrem flagris cecidit, & vinxit, nec eam prius emi-
sit è vinculis quàm religioſarum mulierum ostendit habitaculum. Sua itaque vsus rabie, illinc rapuit
puellam, & domum suam reduxit: & sperauit infelix se suam expleturum libidinem. Sed qui magnis
& malis tentationibus de Sara vxore Abrahæ tentauit Pharaonem, & pudicam mulierem conser- I
uauit intactam: & qui Sodomitas percussit cæcitate, qui eos qui erant incorporei, aggressi fuerant,
tanquam hospites, insectari contumeliis. Is cùm huius videndi virtutem percussisset cæcitate, effe-
cit vt præda euaderet è manibus. Et ipse quidem ingressus fuerat in thalamum: illa autem quæ in-
tus custodiebatur mox exiit & euanuit ex oculis, & ad maximè expetẽdum peruenit habitaculum.
Sic cùm didicisset stolidus, se non esse eam superaturum, quæ Deum sponsum elegisset, coactus est
quiescere, eam quæ capta fuerat, & diuina potestate euaserat, non amplius requirens. Hæc tempore
procedente in grauem morbum inciderat: morbus autem erat cancer: cum mãmilla autem inflata
dolor quoque crescebat. Sed magnum vocabat Petrum cùm dolor esset vehementissimus: & dice-
bat sacra illa voce in aures suas immissa, totum illum sopiri dolorem & nullum exhinc sensum sen-
tire molestiæ. Ea de causa eum accersens frequẽtius accipiebat consolationem. Dicebat enim toto
illo tempore illius præsentiæ, dolores omninò recedere. Sed illam quidem, cùm sic decertasset, lau-
dibus victoriam significantibus ex hac vita excedentem est prosecutus. Rursus autem matrẽ meam, K
cùm postquã me peperisset, esset in ipsis mortis foribus, à matertera rogatus, veniens eripuit à mor-
tis manibus. Iacebat enim, vt aiunt, medicis quidem desperantibus, familiaribus autem deplorantibus, & finem expectantibus, clausis oculis, febre vehementi laborans, nullum ex notis agnoscens.
Postquam autem venit qui apostolico & sermone dignatus fuerat & gratia, & Pax tibi, dixit, filia,
hæc enim erat eius salutatio, dicitur protinus & cilia erexisse, & cum fixis oculis aspexisse, & bene-
dictionis fructum renunciasse. Postquam vlulauit autem chorus fœminarum, animi enim angor & lę-
titia simul erant commixta & causa erant illius vociferationis, præcipit homo diuinus vt eæ omnes
sint sociæ eius orationis. Sic enim dicebat etiam Tabitham fuisse salutem consecutam, viduis qui-
dem deflentibus, magno autem Petro offerente Deo illorum lachrymas. Precatæ sunt vt iussit, &
acceperunt vt prædixit. Nam cùm finem accepisset oratio, morbus quoque finem cepit: & sudor

repentè

Dæmoniacus curatus.

periculosum monasticam deludere.

Ἐξορκίζειν. *Exorcismi.*

Mons Amanus.

Intelligit domum virginũ deo dedicatarum.

curationes per Petrum factæ.

Petrus excitat moribundam Theodoreti matrem.

Act. 9.

A repente fluxit ex toto corpore: & ignis ille est extinctus: & sanitatis signa apparuerunt. Talia nostris quoque temporibus per suos seruos beneuolos Deus fecit miracula. Huius quoque vestium superficies operata est similiter atque diuinissimi Pauli. Hoc autem posui, non vtens aliqua hyperbole, sed consentientem habens dicto veritatem. Nam cùm propriam zonam diuisisset in duas partes, erat autem lata & longa, ex crasso lino contexta, huius quidem dimidio suos lumbos, altero verò meos cinxit. Hanc cùm sæpè quidem mihi ægrotanti mater imposuisset, sæpè autem patri quoque, morbum exegit. Quinetiam ipsa quoque hoc medicamento sæpè vsa est ad sanitatem. Multi autem ex notis quoque cùm hoc didicissent, assiduè ad ferendum ægrotis auxilium hanc zonam accipiebãt: & vbique illius gratiæ ostendebat operationem. Cùm quidam sic eam accepisset, priuauit eos qui donauerant, in eos qui ipsum beneficio affecerant se ingratum ostendens. Hoc modo fuimus illo dono nudati. Cùm sic resplendisset, & radiis Antiochiam illustrasset, abductus fuit à certaminibus, expectans coronam quæ est reposita victoribus. Ego autem cuius, dum adhuc esset superstes, percepi benedictionem, ea vt nunc quoque fruar precatus, finem imponam huic narrationi.

Zona miraculosa.

Intercessio sanctorum.

B

THEODOSIVS. SECT. X.

Theodosius

ROsus est oppidum Ciliciæ, à dextera ei qui nauigat in pontum Cilicium. Huius ad orientem & meridiem est mons altus, spatiosus, & vmbrosus. Alit autem feras in nemoribus. In eo cùm quendam ad mare vergentem lucum inuenisset magnus & vulgò celebratus Theodosius, quadam modica extructa domuncula, euangelicum viuendi institutum solus amplectebatur, vir oriundus quidem *Antiochia, insignis* autem claritate generis: sed tamen & domo, & cognatione, & omnibus aliis relictis, pretiosissimam, vt euãgelicè dicam emit margaritam. Ac de eius quidem à cibo abstinẽtia, & quomodo humi cubaret, & cilicio indueretur, superuacaneum est dicere iis qui eius vident discipulos & sodales, & in eis eãdem cernunt viuendi formam. Hæc tamen ille insigniter persequebatur, vt qui seipsum certantibus exemplar proponeret. His autem adiiciebat ferreum onus collo & lumbis & ambabus manibus. Porrò autem gestabat quoque comam sordidam, & quæ ad ipsos

A nicephlib. 17. cap. 24. appellatur præclarus creti præses lib. 16. c. 33. cæsariũ princeps.

Theodosius magna domo relicta vitam monasticam

C vsque pedes pertingebat, & vlterius etiam progrediebatur, & ideo erat lumbis eius alligata. Deprecatione autem & hymnodia vtens assiduè, cupiditatem, & iram, & arrogantiam, & alias animi beluas sopiebat. Labores autem semper augens laboribus, persequebatur eam quoque quæ manibus fit operationem: nunc quidem sportellas quæ vocantur, & vimineas crates contexens: nunc autem parua prædia in saltu efficiens, & semina deiiciens, & illinc quantum victui satis esset colligens. Postquam autem procedente tempore eius fama peruasit in omnem partem, multi multis ex locis concurrebant, eius & habitationis, & laboris, & instituti esse socij cupientes. Quos quidem excipiens, ad eandem vitam deducebat. Et videre licebat alios quidem vela, alios verò saga ex pellibus texentes: alios verò crates vimineas vel sportellas connectentes: alios verò terram colentes. Et quoniam locus erat maritimus, ad transmittendum quoque quadam constructa nauicula, quæ Ponto appellatur, ea vtebantur ad ea quæ erant inferenda, & exportans opera eorum qui simul habitabant, & importans ea quæ erant necessaria. Memor enim vocis apostolicæ quæ dicit: Noctu „
diúque operantes, ne essemus oneri alicui vestrum. &, Manus hæ mihi & iis qui erant mecum sup- „
D peditarunt: & ipse laborabat, & hortabatur suos contubernales, vt cum animæ laboribus, corporis quoque labores coniungerent. Est enim absurdum, vt ij quidem qui aluntur in vita seculari, se affligentes & laborantes alant filios & vxores, & præterea & tributa conferant & ab eis exigantur vectigalia, & Deo offerant, primitias, & mendicorum pro viribus medeantur inopiæ: nos autem non quæramus ex laboribus ea quæ sunt necessaria, idque cùm vili quidem & modico cibo, vili autem veste vtamur: sed sedeamus quidem compressis manibus, alienis autem fruamur laboribus. Hæc & talia dicens, hortabatur ad operandum, in tempore quidem quæ sunt vbique præscripta diuina pergens officia, id autem quod intercedebat temporis, impẽdens operi. Non leuem autem curam gerebat hospitum, viris lenitate & morum mansuetudine ornatis, & in proximum charitate præditis, vt eis prouiderent committens. Ipse autem visebat & inspiciebat omnia perscrutans an ex latis le-
gibus vnusquisque suo fungeretur officio. Hinc factum est vt tam insignis & celebris esset eius fama vt qui nauigabant, plus quam mille stadiis aberant, Deum Theodosij inuocarent in periculis, &
E Theodosij appellatione sedarent tempestatem. Eum audaces quoque & immanes hostes sunt reueriti, qui maximam orientis partem sunt depopulati. Quis enim ex iis qui in nostro habitabili orbe terrarum habitant, non auditione accepit ea quę illo tempore facta sunt ab iis qui olim quidem Solymi, nunc autem nominantur Isauri? Illi tamen qui nec op pido nec vico pepercerunt, & quæcunque capere potuerunt, diripuerunt & igni mandauerunt, sunt illam reueriti philosophiam: & cùm solummodo panem petiissent, & vt pro se orarent significassent, illud illæsum reliquêre monasterium. idque non semel, sed etiam bis fecere. Veriti tamen præsides ecclesiarum, ne pecuniæ cupiditate illis barbaris à diabolo immissa, captiuum abduceretur magnum illud lumen: erat enim verisimile fore vt magna vis pecuniæ ad eum redimendum transmitteretur ab omnibus qui habent in honore res diuinas, ei persuadent vt se conferret Antiochiam. Iam enim captiuos ceperant duos præsides ecclesiarum: eos quidem omni officij genere sunt prosecuti: cùm autem quatuordecim milia aureorum pro vtrisque accepissent, permiserunt vt redirent quò vellent. Postquam autem per-

Labor priscorum monachorum.

Primitiæ.

Officia diuina præscripta.

Isauri etsi ne pago quidem parcunt tamẽ Theodosii monasterio.

uenit Antiochiam, habitauit quidem in habitaculo quod inuenit situm prope fluuium, omnes au- F
tem traxit ad seipsum qui sciũt talia colligere. Dum autem me trahit impetus orationis, prætermisi
narrare miraculum quod à diuino illo viro factum est, quod multis quidem fortasse videbitur esse
incredibile, & tamen remanet in hodiernum vsque diem, oratione testificans, & ostendens qualem
apud Deum gratiam & fiduciam est consecutus hic vir admirabilis. Præceps quædam petra immi-
net monasterio, quod ipse ædificauit. Erat autem primò sicca & omni humore vacua. In ea fecit
aquæ ductum, qui à vertice fertur in monasterium, tanquam qui motum aquarum haberet in pote-
state. Plenus autem fiducia in Deum & firmiter credens, vt est verisimile, se Dominum habere be-
neuolum, & fidem habens in quam nulla cadebat dubitatio, ascendit in supremam partem eius qui
nunc est aquæductus, priusquàm surrexissent sodales ad preces consuetas: & Deum precatus, fre-
Petra percussa aquas copiosas fundit. tus eo qui facit voluntatem timentium eum, virga cui innixus erat petram percussit. Ea verò rupta,
aqua instar fluminis scaturiit: & monasterium ingrediens per aquæ ductum, & quantum ad omnem
vsum sufficit abundè suppeditans in mare propinquum influit: & in hodiernum vsque diem osten-
ditur operans Mosaica magni Theodosij gratia. Sufficit vel hoc solùm ad ostendendam viri huius G
erga Deum fiduciam. Cùm autem Antiochiæ vixisset paruo tempore, migrauit ad choros Angelo-
rum. Per mediam autem vrbem ferebatur sacrum corpus, tanquam aureis quibusdam coronis, fer-
ro illo decoratum, cùm omnes duces concurrissent, & qui magnos suæ fidei creditos gerebant ma-
Reliquiæ. gistratus. De cubili autem erat magna lis & decertatio, cùm id omnes auferre contenderent, & ex
Etiam cubile honoratum. eo benedictionem & vtilitatem percipere cuperent. Sic elatus, ponitur in æde sanctorum Martyrũ,
cùm Iuliani victoria insignis in pietate athletæ fuisset & contubernalis, & eodem tecto vsus. Idem
Helladius. autem loculus cum excepit, qui illum quoque diuinum & beatum Aphratem. Gregis autem præ-
fecturam accepit Helladius ille admirabilis, qui in illis quidem locis perpetuis fuit sexaginta annis,
deinde Cilicum diuinitus electus est Antistes cùm neque priorem reliquisset philosophiam, & illis
Romulus monachus. laboribus Pontificatus sudores quotidiè adderet. Huius cùm beatus quoque Romulus fuisset au-
ditor, dux maximi gregis fuit creatus. Permansit autem illius chorus in hodiernum vsque diem,
Inuocatio sanctorum. idem seruans vitæ institutum. Est autem prope monasterium vicus qui Syriacè appellatur Mara- H
tus. Ego autem fine imposito huic narrationi: rogo vt eius quoque consequar benedictionem.

ROMANVS. SECT. XI.

Romanus.

Hunc in catal. illustriũ ponit. Theod. lib. 4. hist. Eccl. cap. 26. Item Niceph. cap. 41. lib. 11. Romani victus. Mansuetudinis laus.

MAgnus ergo Theodosius ab Antiochia profectus, cùm in montibus Rosicis decertasset, &
Antiochiam reuersus esset, sic vitæ finem accepit. Diuinus autem Romanus Rosi & natus, &
primum educatus, Antiochiæ ostendit prima virtutis certamina, extra ambitum quidem ciuitatis
ad latus montis fixo tabernaculo, in aliena autem domuncula eáque parua viuens toto tempore.
Nunquam autem vsque ad senectutem neque igne vsus est, neque lumine lucernæ. Cibus autem ei
erat panis & sal. Potus autem fontanum fluentum. Erat autem coma magno Theodosio similis: ve-
stis autem ferrum quoque similiter. Abundauit autem hic & morum simplicitate ac mansuetudine
& moderatione, & ideo emisit splendorem diuinæ gratiæ. Super quem, inquit, respiciam, nisi su-
per mitem & quietum, & trementem sermones meos? Iam verò rursus quoque dixit suis discipulis. I
Discite à me: quoniam mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Et rur-
Esa. 66. „ sus, Beati mites, quoniam ipsi hæreditabunt terram. Quinetiam Mosis legislatoris erat hoc vel ma-
Matth. 11. „ ximè insigne. Erat enim, inquit, Moses mitissimus præter omnes homines qui erant super terram.
Matth. 5. „ Hoc de propheta Dauide testatus quoque est sanctissimus spiritus: Memento, enim inquit, Domi-
Num. 12. „ ne Dauid & omnis mansuetudinis eius. Didicimus etiam de patriarcha Iacob, quod non fictus erat
Psal. 131. „ domum habitans. Has virtutes cùm instar apis collegisset ex diuinis illis pratis, mel confecit veræ
philosophiæ, Profundebantur autem eius quoque in externos fluenta iucundissima: & iis qui ad ip-
sum veniebant, leni ac dulci voce vtens, de amore in fratres, de concordia & pace, multas offere-
bat admonitiones. Multos autem vel solo aspectu effecit rerum diuinarum amatores. Quis enim
non esset mirandum in modum admiratus, cùm videret eum corpore afflictum, & qui prolixam
gestabat comam, & maximum ferri pondus sua sponte ferebat, & veste ex pilis contexta vtebatur,
Castigatio carnis. & tantum capiebat alimenti quantum satis erat ad prohibendum ne fame moreretur? Magnitudini
autem & multitudini laborum accedebat quæ in eo florebat gratia, qua quidem omnes persuade- K
bantur, vt eum admirarentur & honore afficerent. Multorum enim sæpè morbos exegit difficiles:
multis autem sterilibus mulieribus filios impetrauit. Et cum tantam à diuino spiritu accepisset po-
testatem, seipsum appellabat egenum & mendicum. Quotquot itaque ad eum ventitabant, eos &
aspectu & sermone, toto vitæ suæ tempore, impleuit vtilitate. Porrò autem cùm hinc quoque exces-
sisset, & in angelicum chorum esset translatus, reliquit memoriam quæ non fuit sepulta simul cum
corpore, sed quæ viget, floret, & germinat, & quæ extingui non potest, sed semper permanet, & quæ
sufficit ad eos qui volunt adiuuandos. Cùm hinc itaque benedictionem mihi conciliauero, aliorum
Inuocatio sanctorum. quoque athletarum res gestas narrabo vt potero.

ZENO

ZENO. Sect. xii.

A ZEnonem admirabilem non multi quidem cognoscunt: qui cognoscunt autem, non possunt admirari pro dignitate. Is enim cum maximas opes reliquisset in patria, ea autem erat Pontus, magni quidem vt dicebat, Basilij hausit fluenta, qui erat vicinus, & Cappadocum irrigabat regionē: irrigatione autem dignos fructus reddidit. Cùm primùm enim imperator Valens fuisset de medio sublatus, militare deposuit cingulum: erat autem adscriptus in numerum eorum qui literas imperatoris ferebant celeriter. Cùm autem à regia venisset in quoddam sepulchrum, multa autem sunt in monte quod est situm prope Antiochiam, solus illic degebat expurgans animam: & eius contemplandi facultatem semper emundans: diuinam contemplationem semper visione apprehendens: & Dei ascensus in corde disponens: & pennas tanquam columbæ accipere desiderans: & in diuinā requiem euolare cupiens. Ea de causa non habuit lectum, non lucernam, non focum, nō ollam, non guttum, non arculam, non librum, non aliquid aliud: sed erat quidem pannis iudutus veteribus: erāt quoq; calcei eiusmodi vt indigerent vinculis: erat enim diuulsum ac discerptum solearum corium.

Zeno.

Hunc nominat Theodor. lib. 4 hist. Ec. cap. 26. Niceph. lib. 12 cap. 47.

Zeno dedicit à Basilio.

Zenonis nulla supellex.

B Ab vno autem ex familiaribus necessarium accipiebat alimentum. Id autem erat vnus panis, quo duobus suppeditabatur diebus: aquam autem procul hauriens, ferebat ipse. Cùm quis autem eum aliquando vidisset onus portantem, rogabat vt eum leuaret labore. Ille autem primùm quidem resistebat, docēs fenō posse in animum inducere vt biberet aquam quæ esset portata ab alio. Postquā autem non persuasit, dedit vrnas: ferebat enim duas ambabus manibus. Postquam autem fuit intra portam atrij, cùm aquam effudisset & dispersisset, rursus cucurrit ad fontem, reipsa confirmans quæ dixerat. Porrò autem ego quoque quandò eum primùm desiderans videre, ascendi in montē, aspexi eum tenentem vrnas manibus. Deinde rogaui eum vbinam esset admirabilis Zenonis habitaculum. Is autem dixit se nullum nosse monachum qui sic appellaretur. Ego autem cùm eum ipsum esse coniecissem, secutus sum, id coniiciens ex eius sermonis modestia. Postquam autē ingressus sum ostium, vidi thorum ex fœno constructum, & quādam aliam storeā ita super lapides stratam, vt qui super illam sedebant, ab ea mininè læderentur. Postquam autem de philosophia multa verba fecimus: ego enim interrogabam: ipse verò nobis explicabat ea quæ quærebantur: & oportebat deinceps domum reuerti: ego eum precabar vt daret viaticum benedictionis: ille autē repugnabat, dicēs æquum esse vt nos preces impleremus: & seipsum quidem priuatū, nos autem milites appellans: tunc enim sacros libros legebam Dei populo. Cùm nos autem iuuentutem & ætatis immaturitatem adduceremus, tunc enim primum paucam quandam producebamus lanuginem, & iuraremus nos non esse rursus venturos, si cogeremur hoc facere, vix tandem quidem multis flexus precibus, Deo obtulit quidem intercessionem: sed quòd id fecisset multis verbis se excusauit, dicens se id fecisse & amoris causa & obedientiæ: appropinquantes enim audiuimus precantem. Quòd autem in tam profunda philosophia, tanta esset modestia ac moderatione vir senex, quadraginta enim annis perpetuis versatus erat in monastica exercitatione, quis satis pro dignitate poterit admirari, quasnam autem laudes rei magnitudini pares potuerit afferre? Cùm autem virtutis tales possidet opes, tanquam qui esset in extrema inopia, ad Dei ecclesiam die dominico veniebat cum populo, diuinos audiens sermones, & aures accommodans doctoribus: & postquam mensam participasset mysticam, reuertebatur in nouum illud habitaculum, non habens clauem, non claustrum, nō relinquens custodē: erat enim maleficis planè inuium & sacrosanctum, vt quòd solam illam haberet stoream. Vnum autem librū accipiens à familiaribus, eum totū legebat: & eo prius reddito, alium accipiebat. Sed licet nec claustra haberet, nec vectibus vteretur, custodiebatur à superna gratia. Idque per ipsam experientiam apertè didicimus. Quando enim Isauri per insidias noctu arcem cepere: deinde manè vsque ad latus montis faciebant incursiones, multos quidem viros, & multas mulieres quæ vitam exercebant monasticam, crudeliter confodere. Tunc ergo vir diuinus, aliorum cædem intuens, effecit oratione vt eorum caligarent oculi: & per ostium ingredientes, non videbant aditum vt autem dicebat, testem appellans veritatem, apertè quoque tres vidit adolescētes, qui totam illam cateruā expellebant, Deo manifestè suam ostendente gratiam. Qualem ergo vitam egerit hic vir diuinus, & qualem sit diuinitus gratiam assecutus, ad docendum hæc sufficiunt. Sed enim necesse est hoc quoque his adiicere. Valdè eum angebat & malè habebat quòd eius mansissent facultates, & non ex lege euangelica & venundatæ essent & distributæ. Huius autem causa fuit, fratrum ætas E immatura. Quoniam enim erant cōmunes & pecuniæ & possessiones, ipse quidem nolebat diuisionis causa redire in patriam: alijs autem verebatur vendere partem suarum facultatum, ne emptores moti auaritia fratres circumscribentes, illi inurerent ignominiam. Hæc apud se animo versans, diu distulit venditionem. Postea autem cùm cuidam ex notis suis vendidisset omnia, plurima quidem distribuit: interim autem mala quæ accidit valetudo, coëgit eum consultare de reliquis. Accersito itaque antistite ciuitatis, is autem erat magnus Alexander, splendor veræ religionis, & exemplar virtutis, exacta & accurata imago philosophiæ, Adesdum, inquit, ô diuinum caput harū tu pecuniarum sis mihi optimus Oeconomus, eas ex diuino instituto distribuens, tanquā iudici illi rationem redditurus. Alias enim ego manu mea dispensaui, & distribui vt mihi visus sum optimè. Vellem autē reliqua quoque dispensare similiter. Sed quoniam iubeor migrare ex hac vita, te ego earum cōstituo dispensatorem, qui es & pontifex, & pontificatum legibus rectè geris. Pecunias itaq; tanquam Dei

Theodoretus vidit Zenonē vidit & Sozom. lib. 7. cap. 27.

Viaticum benedictionis.

Modestia Zenonis.

Oblatio.

Participatio mensæ mysticæ.

Angelorum auxilium.

Alexander episcopus.

Zenonem annes centū vixisse testis oculatus est Sozo.

quæstori tradit. Ipse autē cum non plus quàm annum vixisset postea, tanquam quidā Olympicus victor recessit à septis, non ab hominibus solum gloriam assecutus, sed etiam ab angelis. Ego autem cùm eum vt pro me ad Dominum intercedat, orauero, me ad aliam conuertam narrationem. F

Inuocatio.

MACEDONIVS. SECT. XIII.

Macedoni.

MAcedonium autem cognomine χριτοφάγον, id est, vescentē hordeo, is enim cibus hoc ei cognomen imposuit, sciunt quidē omnes Phœnices & Syri & Cilices. Sciunt autem horū quoque vicini & finitimi, qui partim quidem ipsi viri videre miracula, partim autem ea famam celebrātem audiuere. Neq; verò sciunt omnes omnia: sed cùm alij quidem hoc, alij verò illud didicerint, quod sciunt meritò solum admirantur. Ego autem cùm de hoc diuino capite alijs sciam perfectius: multa enim me mouerunt vt ad eum irem & frequens apud eū essem, narrabo singula vt potuero. Hunc autem ei ordinem seruaui, & post multos, eius posui narrationem, non quòd is aliis fuerit virtute secundus: erat enim vel summis & primis æqualis: sed quòd cùm vixerit longissimo tempore post illos quorum memini, vitæ finem accepit. Hic ergo habebat palæstram & stadium, cacumina montiū: non in vno loco positus, sed nunc quidem in hoc agens, nunc verò in illum transiens. Hoc G autem faciebat, nō loca ægrè ferens, sed eorū qui ad ipsum cōueniebant, & vndiq; concurrebant, effugiens multitudinē. Quadraginta autem & quinq; annis perpetuis vixit hoc modo: non vtens tabernaculo: non tugurio: sed stans in fossa profunda. Vnde etiā quidam eum vocabant Gubbam. Id autem nomen, si ex lingua Syriaca in Græcum transferatur, significat λάκκον, id est lacum. Post id autem temporis cùm euasisset senex, cessit rogantibus, & fixit tugurium. Postea autem orantibus familiaribus, domūculis quoq; non propriis, sed alienis est vsus. Vigintiquinq; autem annis perpetuò vitam egit in tugurio & domūculis, vt deinde colligatur certaminum tempus septuaginta anni. Cibo autem vsus est, nō pane, nec leguminibus, sed purgato hordeo, & aqua sola madefacto. Hunc autem cibum mater mea quæ ei fuit familiaris, lōgissimo tempore suppeditauit. Cùm aliquando autē ad eam venisset ægrotantem, & didicisset eam nolle persuaderi vt sumeret cibum morbo conueniētem: nam ipsa quoq; iam exercitationem amplectebatur monasticam, cōsuluit vt cederet medicis: & illud nutrimentum existimaret esse medicamentum: non enim deliciarum, sed necessitatis gratia H adhibetur. Nam ego quoq;, inquit qui quadraginta annis, vt scis, hordeo solo sum vsus, cùm quædā mihi pridie huius diei venisset infirmitas, iussi eum qui mecum habitabat parum mihi panis petere & afferre. Venit enim mihi in mentem quòd si morerer, mortis redderem rationem apud iustum iudicē, vt qui fugissem certamina & detrectassem labores seruitutis. Nā cùm pauco cibo posset mors prohiberi, & in hac vita possem sic manere, laborans & me affligēs, & opes quæ ex his percipiuntur colligens, mori fame quā viuere in philosophia duxi magis expetendū. Timore ergo hinc repletus, cùm vellem cogitationis obtūdere aculeos, & panē petere iussi, & allatum comedi: & tibi præcipio ne mihi amplius hordeū, sed panē præbeas. Ex illa ergo lingua ab omni mēdacio aliena audiuimus, quod quadraginta annis comederit hordeū. Atq; hæc quidem sufficiunt ad coniiciendum quàm esset vir in exercitatione monastica strenuus & quàm laboriosus. Integritatem autē & simplicitatem morum per alia declarabimus. Postquam enim magnus fuit ordinatus Flauianus, vt magnum Dei gregem pasceret, viri autem virtutē didicit: prædicabatur enim & erat in ore omniū: eum quidem abducit a vertice montis: tanquā in eum ad se delata fuisset accusatio. Cùm autem mysticum esset I propositū sacrificium, adducit ad altare, & eum cooptat in numerum sacerdotum. Postquam autem fuit sacrum finitum officium, & hoc ei significauit aliquis, quod enim factū fuerat ignorabat omninò: primum quidem incessebat omnes maledictis & conuitiis: postea autem accepto baculo, solebat enim eo innitens ingredi propter senīū, & ipsum persequebatur pontificem, & alios quotquot aderant. Existimabat enim ordinatione eum esse priuaturū & cacumine montis, & ea quam desiderabat viuendi ratione. Sed tunc quidem vix eum irascentē sedauerūt quidam ex familiaribus. Postquam autē fuit finitus hebdomadæ circulus, & rursus venit dies festi dominici, rursus eum magnus accersit Flauianus, rogans vt cum eis esset particeps huius celebritatis: ille verò ad eos qui venerāt, Non sufficiūt, inquit, vobis ea quæ facta sunt: sed me rursus vultis efficere presbyterum. Cùm ij autē dicerent fieri non posse vt bis eadem fieret ordinatio, non cessit, neq; venit, donec tempus & eius familiares eum id docuerūt. Scio quidē fore vt hæc narratio videatur multis non adeò admiranda: eā autem posui, vt qui eam dignā quæ cōmemoretur existimem, vt ex qua satis possit coniici & eius animi simplicitas & animæ puritas. Iis autē qui sunt huiusmodi, Dominus regnum cœlorū est pol- K
" licitus. Amen enim, inquit, dico vobis, nisi conuersi fueritis vt pueli isti, non intrabitis in regnū cœlorum. Quoniā ergo summatim ostēdimus eius animæ formā ac characterem, age eius quoq; ostendamus ex virtute fiduciam. Quidam dux militum qui delectabatur venatione, ascendit in montem venaturus. Eum autē sequebātur & canes & milites, & quæcunq; sunt apta ad venationē. Postquam autē procul vidit hominē, & ab iis qui cum eo erant audiit quisnā esset, statim ex equo desiliens, accessit, & allocutus est, & rogauit quid faciēs hic degeret: is autē contra vicissim interrogauit, Tu autem quid hic venisti facturus? Cùm dux autē dixisset, Venaturus, Et ego, inquit, meum venor Deū: & eum capere cupio: & cōtemplari desidero: nec ab hac pulchra cessabo venatione. Hæc cum dux audiisset, & vt par erat miratus esset, recessit. Cùm autem aliquando ciuitas à malo aliquo dæmone incitata baccharetur, & in imperatoris fureret statuas, venerant quidā ex ducibus præstātissimi, qui

Extant de eo nōnulla apud Damasc. lib. aduersus vitup. Imag. & apud Niceph. & Theod. li. 5 cap. 19.

Confirmatio à suo ipsius testimonio.

Fossa profunda Macedonij domus.

Cibus.

Theodoreti mater monastica, exercitationis amatrix.

Ægrotis quibusdam licet vti cibis, alioquin prohibitis: ad medicamentum potius quam nutrimentū.

Sacrificium missæ.

Matth. 18.

Venatio spiritualis.

aduersus

A aduersus ciuitatem internecionis ferebant sententiam. Cùm iis autem è monte descendisset, ambos accedentes duces in foro retinuit. Illi vero cùm quisnam is esset didicissent, & ex equis desiluerunt, manusque & genua prehenderunt, & ei salutem significarunt. Ille autem iussit vt dicerent imperatori, quod homo esset, & eandem haberet naturam quàm ij qui eum affecerant contumelia: & cùm natura iram metiri oporteat, ira sit vsus immoderata: & pro suis imaginibus Dei imagines occidat: & pro ære statuarum, corpora morti tradat. Ac nobis quidem æneas effingere & rursus formare, est in promptu & facile tu autem, etsi sis imperator, non potes occisa corpora ad vitã reducere. Et quid dico corpora? Neque enim pilum vnum potes effingere. Hæc dixit voce vsus Syriaca. Illi autem, interprete in linguam Græcam transferente, audientes, & exhorruerunt, & ad imperatorem transmissuros significarunt. Ego autem existimo omnes cõfessuros hæc verba esse ex gratia diuini spiritus. Quomodo enim aliter hæc esset locutus, vir quidem expers omnis eruditionis, in agris autem educatus, vitam autem agens in cacuminibus montium, omnem autem animo circumferens simplicitatem, & qui nec diuinis quidem vacauerat eloquiis? Cum itaque eius & spiritalem declarauerim sa-

Viua imago præstat mutæ statuæ.

B pientiam, & quæ iustis conuenit fiduciam, iustus enim confidit vt leo, transibo ad miracula. Vxor quædam cuiusdam locupletis notabilis inciderat in morbum ingluuiei: & alij quidẽ eum morbum appellabãt operationem seu vexationẽ dæmonis: alij autẽ eum existimabãt imbecillitatẽ corporis. Siue autem hoc, siue illud esset, erat huiusmodi. Dicebant eam comedente in die triginta gallinas, non posse appetitionem extinguere satietate, sed adhuc alias appetere. Cùm sic ergo in ea consumerentur facultates eius miserti qui ad eam attinebant, diuinũ illum hominẽ obsecrant. Ille autem venit quidem & precatus est: & cùm aquæ dexteram imposuisset, & salutare efformasset signaculum, & iussisset bibere, curauit morbum: & adeo retudit immoderatam illam appetitionem, vt deinceps parua aliqua gallinæ particula quotidiè eius alẽdæ vsum impleret. Hic quidẽ morbus hoc modo est curatus. cum autem quædam puella thalamo adhuc cõtineretur, & repẽtè cepisset vexari à malo dæmone, accurrit pater ad diuinum hominẽ, orans, & vociferans, & postulans vt curaretur filia. Is autẽ precatus, iussit vt dæmon statim abiret à puella. Is autẽ dicebat se eam non sua sponte esse ingressam sed magicis coactum præstigiis. Dicebat autem eius quoque nomen qui coëgerat, & amorem esse

Dæmoniaca voracitas.

Aqua benedicta dæmoniacũ sanat.

Dæmõ magicis præstigiis inducitur in corpus puellæ.

C causam incãtationis. Sed cùm hæc audiisset, non tulit pater iræ impetũ: nec expectauit vt curaretur puella: sed omnium magistratuum summum adit præsidem scilicet qui pluribus præerat gentibus: accusat hominem, & rem narrat. Is autem reus in iudicium adductus, rem negabat, & accusationem nominabat calumniam. Hic autem non alium citabat testem quam ipsum dæmonem qui minister fuerat incantationis: & orabat iudicem vt curreret ad illum virum diuinum, & acciperet eius testimonium, Cum is autem diceret non esse fas nec iustum vt in loco monasticæ exercitationis haberetur quæstio: dixit pater puellæ se in iudicium ducturum Macedonium: & currens persuasit, & duxit. Sedens autem extra iudicium iudex, non fuit iudex, sed spectator. Magnus enim Macedonius fungebatur officio iudicis, vtens ea quæ intus habitabat potestate. Et cum iuberet dæmoni vt consuetum mitteret mendacium, cum tota autem veritate rei narraret tragœdiam. Ille à maxima adactus necessitate, & virum ostendit qui ei magicis carminibus vim attulerat, & ancillam per quam illa potio puellæ data fuerat. Cùm autem alia quoque pararet dicere quæ fecerat coactus ab aliis, vnius quidem ædes exurens, alterius verò iumenta interimens: aliũ verò aliquo alio dãno afficiens, iussit

Non est habẽda quæstio iudiciaria in monasterio.

Potio magica.

D homo Dei eum silere, & statim procul recedere à puella & ab vrbe, ille autem tanquam Domini legi parens, fecit quod iussus erat, & protinus effugit. Sic cùm hanc vir diuinus liberasset à furore, illũ quoque miserum eripuit ab accusatione, & abstitit quo minus iudex in eum ferret sententiam capitis: non esse fas dicẽs vt propter ea quæ per ipsum sunt conuicta, suppliciũ capitis decerneretur, sed potius per pœnitentiam ei daretur salus. Atquæ hæc quidem satis sunt ad ostendendam diuinæ potentiæ copiam quæ ei data fuerat: egò tamen alia quoque narrabo. Mulier quædã nobili loco nata, & longè ditissima, ea autem vocabatur Assyria, erat quidem emotæ mẽtis, ex domesticis autẽ agnoscebat neminem: vt cibum autem & potum sumeret ferre non poterat. Plurimo autem tempore assiduè delirabat: & hoc alij quidem dicebant esse vexationem & operationem dæmonis: Medici autẽ dicebant esse morbum cerebri. Cùm omnis ergo ars esset consumpta, & ex ea nullum daretur auxilium, eius maritus, erat autem is Abrodianus, vir qui erat ex magistratibus & magna dignitate præditus ad diuinum illud caput accurrens, narrauit morbum coniugis, & orauit vt ea assequeretur cu-

Mulier emotã mentis sanatur.

E rationem. Cessit vir diuinus: & domum quidem venit, & magno ac vehementi studio Deo obtulit orationem. Perfecta autem oratione cum iussisset aquam afferri, & fecisset figurã salutaris signaculi, iussit illã bibere. Cùm autẽ prohiberent medici, vt pote quod potu aquæ frigidæ morbus crescerent, expulsa tota illorum caterua, obtulit mulieri potionem. Illa autẽ simulac bibit, ad se rediit, & à morbo omnino liberata, diuinũ virum agnouit, & vt dextrã acciperet rogauit, oculisque eam imposuit, & ori admouit, & deinceps semper fuit mẽtis cõpos. Cũ autẽ illud vitæ genus amplecteretur in mõtibus, pastor quidã quærens oues errantes, venit ad illũ loc ũvbi erat homo Dei: Erat autẽ nox profunda & multa nix descenderat: & vidit, vt ipse dixit, piram circa ipsum accensam: & quosdam duos candida veste indutos igni præbentes materiam. Animi enim alacritatem afferens, diuino fruebatur auxilio. Quinetiam doni erat prophetici particeps. Et cùm ad eum aliquando venisset quidam dux, pietate & vera religione clarus, quis autem ignorat virtutem Lupiciani: dixit se esse de

Aqua benedicta gustu insanam curauit.

Donum propheticum.

Universidad de Deusto Biblioteca

quibusdam solicitum, qui ab vrbe regia per mare ad ipsum ferebant necessaria. Dicebat enim præ- F
teriisse quinquaginta dies, ex quo ex portu soluerant, de eis autem nihil audiuerant. Ille autem ni-
hil cunctatus, Vna, inquit, nauis, amice, periit: altera autem postridiè portum occupabit Seleuciæ. Et
hoc quidem audiuit diuinam illam vocem locutam: didicit autem experientia eorũ quæ dixerat ve-
ritatem. Vt autem alia prætermittam, ea narrabo quæ ad nos ipsos pertinent. Cùm mater mea vnà
cùm patre meo habitasset tredecim annis, ea non fuerat facta mater filiorum: erat enim sterilis, vt
quæ fructum ferre à natura prohiberetur. Et ipsa quidem id non valde ægre ferabat. Quæ enim erat
in rebus diuinis erudita, credebat hoc esse vtile: magnam autem molestiam accipiebat pater quòd
careret filiis: & circunquaque cursitans rogabat Dei seruos vt à Deo ei peterent filios. Alij ergo pol-
licebantur se & Deum deprecaturos, & iubebant vt esset Dei voluntate contentus. Hic autem ho-
mo diuinus est aperte professus, se vnum petiturum ab vniuersi opifice, & se petitionem accepturũ
est pollicitus. Cùm tres itaque anni præteriissent, & promissio finem non accepisset, rursus accessit
pater promissum exigens. Ille autem iussit vt ad se mitteretur coniux, cũ autẽ venisset mater, dixit
ille vir diuinus, se & petiturum, & eam filiũ acceptura, & quod oportet ei eum qui dederat dedicari. G
Cùm autem mater solum rogaret vt animæ salutem acciperet, & vt liberaretur à gehenna: Præter
hoc, inquit, liberalis & munificus Deus tibi dabit filiũ. Iis enim qui purè & sincerè petunt, duplices
largitur petitiones. Illinc reuersa est mater afferens promissi benedictionem. Et quarto anno à pro-
missione concipit, & gerit vterum: & accedit ad diuinum hominem, benedictionis ostendens mani-
pulos. Quinto autem mense à conceptione, fuit periculum abortionis. Illa autem rursus misit ad
nouum suum Elisæum: vetabat enim morbus ne ad ipsum veniret: & ei reuocauit in memoriã quod
nolebat fieri mater filiorum: & eius promissa adduxit in medium. Ille autem cùm procul vidisset ve-
nientem, & agnouit, & causam significauit, Noctu enim & morbum & salutem ei ostenderat Domi-
nus. Accepto ergo baculo, venit, ei innitens: & cùm fuisset intra ædes, & pacis salutationem dedis-
set vt consueuerat, Bono, inquit, sis animo: nec timueris. Neque enim donum auferet is qui dedit,
nisi tu pacta conuenta transilieris. Pollicita es autem te ei redditurum eum qui datus fuerit, & ei cõ-
secraturum ad diuinum ministerium. Sic autem, inquit mater, ego & opto & volo. Existimo enim
vel imperfectissimum fœtum esse magis expetendum quàm à Deo alienam filij educationem. Cùm H
itaque aquam accepisset & benedixisset, Bibe ergo, inquit, vir diuinus, hanc aquam: & senties diui-
num auxilium. Bibit itaque vt iusserat, & abortionis effugit periculum. Hæc sunt nostri Elisæi mira-
cula. Ego eius benedictionem & doctrinã sæpè percepi. Me enim adhortãs, sepè dicebat: Natus es,
ô fili, cùm multis laboribus, Multas noctes Deũ hoc solum perpetuò rogaui, vt tui parẽtes hoc fie-
rent quod te nato sunt nominati. Vide ergo vt vitam agas dignam laboribus, vt qui antequam nas-
cereris, promissis fueris dedicatus. Quæ sunt autem Deo dedicata, sunt omnibus veneranda, & quæ
à vulgo minimè sunt cõtrectanda. Conuenit ergo vt tu quoque malos animi motus nõ admittas: illa
autem sola & facias & cogites quæ Deum placant virtutis legislatorẽ. Hæc mihi perpetuò suadebat
vir diuinus. Ego autem & eorum quæ mihi dixit memini: & donum diuinum sum edoctus. Cùm au-
tem non ostendã factis ea quæ mihi suasit, rogo vt per illius preces diuinum consequar auxilium, &
quod est vitæ reliquum, agam ex illius præceptis. Qualis ergo ille fuerit, & quibus vsus laboribus di-
uinam attraxerit gratiam, hæc quoque ad docendum sufficiunt. Accepit autem etiam in hoc mũdo I
eius obitus dignum honorem laboribus. Omnes enim & ciues & externi, & quibus credita fuerat
magnorum magistratuum dispensatio, ferentes illum sacrum lectum super humeros, deportarunt in
ædem martyrum victorię insignium: & cũ diuinis viris Aphraate & Theodosio, sanctũ illud & Deo
gratũ corpus deposuerũt: mãsit autem gloria eiusmodi vt extingui non possit. Nos autem impositio
fine narrationi, eum qui percipi potest ex narratione bonum odorem percepimus.

Mater Theodoreti primũ sterilis.

Theodoretus deo dicatur antequã nascatur.

Macedonius nouus Elisęus

Aqua benedicta pellit abortiens periculum.

Exhortatio Macedonij ad Theodoretum.

Inuocatio sanctorum.

Cœmyterium in Ecclesia.

MAESYMAS. Sect. XIIII.

Næsymas.

SCimus quidem alia quoque plurima in vrbe Antiochena resplenduisse pietatis & veræ religio-
nis lumina, magnum Seuerum, & Petrum Ægyptium, Eutychẽ, & Cyrillum, & Mosem, & Mal-
chum, & alios quoque plurimos eadem via esse ingressos, Sed si res ab omnibus in vita gestas cona-
remur scribere, totum tempus nobis nõ suffecerit: maximè cùm etiam multis permultorum lectio
afferat satietatem. Ex iis ergo qui scripti sunt de eorum quoque qui sunt prætermissi vita coniectu-
ram facientes, prosequantur laudibus & imitentur, & vtilitatem percipiant. Ego autem transi- K
bo ad prata Cyri, & eorum qui in eis fuerunt fragrantium speciosorumque florum, quam maxi-
me potero, ostendam pulchritudinem. Fuit quidam Maesymas, in iis quæ nos præcesserunt tem-
poribus: voce quidem Syrus, & ruri educatus, & qui virtutis omne genus ostendit. Cùm autem
claruisset in ea quæ est per se vita, ei cuiusdam vici cura fuit credita. Sacrificans autem, & Dei oues
pascens, illa dicebat & faciebat quæ lex iussit diuina. Aiunt autem eum neque tunicam, neque cili-
cium sæpè mutasse, sed iis quæ in eis fiebant rupturis aliquot pannos consuendo, senectuti hoc mo-
do remedium attulisse. Hospitum autem & pauperum tam alacri animo curam gerebat, vt patefa-
ceret portas omnibus qui aderant. Dicitur enim habuisse duo dolia: vnum quidem, frumen-
ti: alterum verò, olei. Ex his semper quidem suppeditabat omnibus egentibus: habebat au-
tem ea semper plena benedictione quæ data est viduæ Sareptanæ, & immissa fuerat in hæc
dolia

Prata Cyri

Sacrificare & Dei oues pascere.

Hospitalitas.

A dosia. Ipse enim Dominus omnes opes effundit in omnes eos qui ipsum inuocant: & sicut illius hydriam & guttam iussit scaturire, præbens manipulos seminum hospitalitatis: ita etiam huic viro admirabili exhibuit suppeditationem, quæ ex æquo respõdebat eius animi alacritati. Iã verò ad faciẽda quoque miracula à Deo vniuersorum magnam accepit gratiam. Faciã autẽ mẽtionem vnius aut duorũ miraculorum: reliqua autem præteruittam, vt qui properem venire ad alios. Mulier quędam & genere & fide ornata filium qui ceciderat in malam valetudinem erat autem admodum tenera ætate, multis obtulit medicis. Arte autem superata, cùm & medici desperassent, & puerum esse moriturum apertè dixissent non abiecit mulier spem meliorẽ: sed illã imitata Sunamitidem, multis imponit cameram. Cùm in ea autem se & puerum imposuisset, peruenit ad virum illum diuinum. Lamentans autem, & naturæ ostendens affectionem, rogauit vt ferret auxilium. Is autẽ cùm puerum manibus accepisset, & aræ basi admouisset, iacebat pronus, animarũ & corporum rogãs medicum: & accepta petitione reddidit valentẽ matri filiũ. Ego autem id audiui ab ea quæ hoc vidit miraculum, vt pueri accepit salutem. Aiunt autem illius quoque vici dominũ cum venisset (is autẽ erat

Gratia miraculorum.

Puer curatur à graui morbo, basi ara admota.

B Latoius, qui antiocheni quidem senatus primas partes tenebat, impietatis autem tenebatur caligine) & fructus acrius quam oportebat exigere ab agricolis, diuinum illum hominẽ clementiã illi consuluisse, & de misericordia apud eum verba feciss̃e: mansisse autem illum inexorabilẽ, experiẽtia autem cognouisse secutum damnũ ex eo quòd nõ paruerit. Cùm enim eum abire oporteret, & currus esset paratus, & sedens aurigæ iussisset vt mulas incitaret, illæ quidẽ trahebãt totis viribus, vrgẽtes, & temonẽ asportare molientes: visæ sunt autem rotæ ferro & plũbo alligatæ. Cùm autem agrestium quoque multitudo, rotas mouens vectibus nihil proficeret, quidam ex amicis qui Latoio assidebat, ei causam significat, dicens sacerdotem senem eum esse execratũ, & quòd oportet eum placare & reddere benevolum. De curru itaque exiliẽs, ei fuit supplex quem prius respuerat: & ad eius pedes prouolutus, & sordidos pannos amplectens rogabat vt iram compesceret. Is autem cũ preces accepisset & eas Domino obtulisset, soluit vincula rotarum quæ sub visum non cadebant, & effecit vt sicut solebat veheretur vehiculũ. Porrò autẽ multa quoque alia huiusmodi narrant de diuino illo capite. Potest autẽ ex his quoque intelligi, quod iis qui volunt philosophari, nihil detrimenti afferat

Dominus vici acrior in exigendo mulctatur à mysma.

C mora quæ trahitur in oppidis & vicis. Ostẽdit enim hic, & qui huic similes, Dei culturæ curã gerunt, quòd etiam qui versantur in media hominum multitudine, peruenire possint ad ipsum virtutum fastigium. Cuius ego vtinam ad aliquam saltem partem exiguam sustollar, eorum adiutus precibus.

Sanctorum preces.

ACEPSEMAS. Sect. XV.

ACepsemas fuit eodem tẽpore cuius fama latè sparsa est per oriẽtem. Is cùm in domũcula seipsum inclusisset sexaginta annos transegit, neque videns, neque loquens: sed in seipsum cõuersus, & Deum visione apprehendens, illinc omnem accipiebat consolationem, cõuenienter prophetiæ quæ dicit. Delectare in Domino, & ora eum, & ipse dabit tibi petitiones cordis tui. Per exiguam autem quandam fossam manum porrigens, accipiebat id quod afferebatur nutrimẽtum. Fossa autẽ non ita effossa fuerat vt omnino tenderet in directum, ne esset ex aduerso eorum qui vellent ipsum videre, sed erat obliqua, & ita constructa vt esset instar incuruæ lineæ. Ei autẽ ferebatur cibus, lens

XV. Acepsemas. Inuenitur inter cæteros eremitas apud Theod. lib. 4. Eccl. hist. cap. 26. Psal. 36.

D aquæ madefacta, Semel autẽ in hebdomada noctu egrediens, hauriebat ex fonte propinquo quantum satis erat aquæ: & cum aliquando quidã pastor procul oues pascẽs, in tenebris vidisset eum moueri, & eum coniecisset esse lupũ: ibat enim incuruus, vt qui multo esset ferro grauatus: mouit fundam tanquam iaculaturus lapidem. Cùm autem eius manus longo tempore maneret immobilis, & lapidem non posset emittere donec vir ille diuinus hausta aqua reuersus est, sensit ignorantiam: & post auroram venit ad virtutis gymnasium: & narrat quod acciderat, & petit veniam, & accipit delicti remissionem: non audita voce loquente, sed per manus motiones intellecta placatione. Quidam autem alius, vsus quodam maligno inuestigandi studio, & scire desiderans quid toto tẽpore ageret perpetuò, ausus est conscendere platanum, quæ sita erat iuxta fossam: sed percepit illico fructus suæ audaciæ. Media enim parte corporis vsque ad pedes exsiccatus, supplex erat, suum peccatũ accusans Ille verò, secta platano prius significauit futuram sanitatem. Ne enim alius quoque cùm similia fecisset, pœnas lueret similes, arborem iussit excindi. Arboris autem sectionem secuta est etiam ablatio supplicij. Tanta quidem fortitudine & tolerantia vsus est hic vir diuinus: ab Agonotheta autem

Acepsemas ille decãtatissimus tuguriolo inclusus sexaginta annos sancte peregit, vt neque conspiceret neque alloqueretur quenquam Niceph. lib. 11. cap. 41.

E tantã accepit gratiam. Cùm autem se abhinc migrandum pararet, prædixit quòd post quinquaginta dies vitæ finem esset accepturus: excepit autẽ omnes qui vellent eum videre. Cũ autem ecclesiæ quoque venisset Antistes, eum quidem vrgebat vt iugũ acciperet presbyteri; Noui, dicẽs, ô pater, & tuæ philosophiæ altitudinẽ, & quanta sit mea paupertas. Sed cum mihi sit credita põtificatus administratio, ex hac nõ ex illa ordino manus imponens. Accipe ergo, inquit, donũ, sacerdotij mea quidẽ dextera ministrante, sanctissimi autem spiritus gratia suppeditante. Ad hęc fertur dixisse paucis post diebus hinc migraturus, De his, inquit, minimè decertabo. Si enim essem diutius victurus, omnino fugissem hoc graue & terribile onus sacerdotij, pertimescens reddendã depositi rationem. Quoniã autẽ non ita diu abhinc recedam iis quæ hic sunt relictis, iussis non inuitus pareo. Statim ergo nullo ducente, hic quidem flectens genua, expectabat gratia: ille verò manum imponens, erat administer spiritus, Cum autem accepto sacerdotio vixisset paucos dies, vita vitam mutauit: seniique &

Manus arctatur pastoris.

Curiositatis pœna.

Prædicit Acepsemas diem mortis suæ.

Omni sacerdotij grauissimum.

Corpus defuncti quisque sibi vendicare mittitur.

curæ expertem, pro hac quę multis curis est obnexia, accepit cum vellent autem omnes corpus ra- F
pere, & in animo haberent vnusquisque in vicum suum transferre, quidam cum sancti iusiurandum
significasset, sustulit contentionem. Dixit enim sanctum eum iureiurando adegisse, vt eum in hoc
loco traderet sepulturæ. Ita etiam post mortem, frugalitatis & simplicitatis curam gerebant ciues

Sancti reiecerunt honorem, quem tamen Deo donante, assecuti sunt.

cœlorum: & neque cùm viuebant, in animum vnquam induxerunt vt eis res vlla magnos spiritus
faceret & mortui non sunt amplexi honorem hominum: sed totum amorem transtulerunt in spon-
sum: non secus ac pudicæ mulieres, quæ à solis coniugibus student & amari & laudari, laudes aliorũ

Luc.12.

contemnentes. Ea de causa sponsus eos etiamsi noluit, reddit claros & insignes, & hominum gloria
ex redundanti quadam copia impertit. Cùm enim quis diuina persequens, petit cœlestia, vna cum
illis multa quoque alia adiicit, multiplicatas largiẽs petitiones. Hoc etiam dixit in ferendis legibus.
« Petite regnum Dei & iustitiam, & cætera omnia adiicientur vobis. Et rursus, Qui reliquerit patrem
« & matrem & fratres & filios propter meum euangelium, etiam in hoc seculo centuplum accipiet, &

Matth.19.

« in futuro erit hæres vitæ æternæ. Hæc & dixit & fecit. Nobis quoque adsit & sermone & opere eru-

Inuocatio sanctorum.

ditis, vt eius precibus innixi, tanquam scopum, attingere præmium supernæ vocationis, quæ est G
in Christo Iesu Domino nostro valiamus.

MARO. Sect. XVI.

XVI. Maro.

Is marosus à Sozom. & Niceph. nominatur.

MAronis post hunc meminero. Nam is quoque diuinum sanctorum chorum exornauit. Eam
enim quæ sub dio sit vitam amplexus, occupauit quoddam cacumen quod in honore habe-
batur ab iis qui erant olim impij: & cùm quod in eo erat templum dæmonum Deo consecrasset, in
eo est versatus, paruo quodam in eo fixo tabernaculo, quo tamen rarò est vsus. Nõ solum autẽ con-
suetis vsus est laboribus, sed etiam alios excogitauit, accumulans opes philosophiæ. Agonotheta
autem mensus est gratiam eius laboribus. Liberalis enim & munificus Deus ei tam copiosè dedit
donum curationum, vt in omnes quidem partes eius gloria peruaserit, omnes autem vndique attra
xerit, & experientia docuerit eam famam esse veram, Videre enim erat & febres extingui rore be-

Miraculorum operatio.

nedictionis: & horrorem cessare: & dæmones fugere: & varios omnisque generis morbos vno cu H
rari medicamento. Medici enim vnicuique morbo exhibẽt coueniens medicamentũ. Sanctorũ au-

Orationes sanctorum commune morbis omnibus remedium.

tem deprecatio est commune omnium morborum remedium. Nõ solum autem medebatur ægri-
tudinibus corporis, sed etiam animis conuenientem exhibebat curationem: huius quidem auari-
tiam, illius vero curans iracundiam: & vni quidem exhibens doctrinam moderationis: alteri verò
disciplinam iustitiæ: & illius quidem castigans intemperantiam, illius vero excitans hebetudinem.
Hac vtens agricultura, effecit multas plantas philosophiæ: & hortum qui nunc germinat in regione
Cyri, ipse Deo plantauit. Huius plantationis opus est magnus Iacobus, ad quem quispiam vocem
illam traxerit propheticam, Tanquam cedrus quæ est in libano multiplicabitur & etiam alij omnes

Psal.91.

cuius seorsum, si Deus velit, faciam mentionem. Sic autem agriculturæ diuinæ culturam gerens, &
« animas simul curans & corpora, paruam passus ægritudinem, vt & naturæ imbecillitatem & animi
« discamus fortitudinem, ipse quidem excessit è vita: Acre autem bellum inter vicinos exortum est

Pro defuncti corpore contenditur.

de corpore. Ex finitimis autem quidam vicus populo frequentissimus, cùm toto simul coacto popu I
lo aduenisset, alios quidem fudit ac fugauit: maximè autem expetendum illum rapuit thesaurum: &

Memoria sanctorũ & miracula.

maxima æde extructa, ea quæ ex eo percipitur vtilitate fruuntur in hodiernum diem: publico ac ce-
lebri festo illum insignem victorẽ honorantem. Nos autem etiam absentes fruimur benedictione.
Nobis enim pro monimento sufficit memoria.

ABRAAMES. Sect. XVII.

XVII. Abraames.

Habetur in catal. illust. eremitarum lib. 4. hist. Eccl. Theod. cap. 26. Niceph. lib. 11. cap. 41.

NEc admirabilis Abraamis memoriam fas est prætermittere, hoc prætextu, quod post vitam
monasticam Pontificiæ sedi fuerit ornamento. Nam hoc quidem certè nomine iure fuerit
dignior qui commemoretur, quod institutum vitę mutare coactus, vitam non mutauerit: sed cum
monasticę exercitationis trãsierit afflictiones: & simul monasticis laboribus & curis Pontificialibus
circunsessus, vitæ cursum peregerit. Porrò autem est hic quoque fructus Cyri regionis. Hic enim &

Abraames simul monachus & pontifex.

natus & educatus, collegit opes virtutis monasticæ. Qui enim simul cum eo versati sunt, dicunt eũ K
& vigilando & stando & ieiunando ita corpus edomuisse, vt longissimo tempore permanserit im-
mobilis, minimè valẽs ingredi. Diuina autẽ prouidentia liberatus ab illa imbecillitate, voluit grauia
pati pericula pro diuina gratia. Venit autem in Libanum, cùm didicisset vicum quendam teneri
magna impietatis caligine: & persona mercatoris vultu celato monastico, cum iis qui simul versa-

Personam mercatoris induit monachus, vt alios lucrifaciat.

bantur ferens canistros tanquam nuces empturus: hunc enim fructum præcipuè ferebat vicus,
cùm domum conduxisset, & aliquantum pecuniæ prærogasset possessoribus, quicuit quidem tres &
quatuor dies. Deinde paulatim diuinum aggressus est officium, vtẽs voce moderata. Postquam autẽ
seserunt psalmodia, Præco quidem clamauit, & omnes conuocauit. Erant autem simul congre-
gati & viri & pueri & mulieres: & confractis extrinsecus foribus, desuper ex tecto multum
puluerem congerentes deiiciebant. Postquam autem eos viderunt suffocari & obrui, & nec

aliquid

A aliquid aliud velle facere nec dicere, sed solum Deo preces offerre, seniorum monitu destiterunt ab insania. Deinde apertis foribus cùm eos euulcissent ab aggere, iusserunt eos statim abire. Sed eodem tempore venerunt exactores qui eos vectigalia cogebant exoluere. Et alios quidem ex iis vinciebāt alios verò per contumeliam afficiebant verberibus. Sed vir ille diuinus, nullius ex iis quæ in ipsos facta erant recordatus, dominum imitans, qui cruci affixus, eorum qui hoc fecerant curam gerebat orauit illos exactores vt moderatè ac clemēter exigerēt. Cùm autē fideiussores requisiissent, sua spōte suscepit fideiussionem: & paucis pòst diebus centum aureos se daturum est pollicitus. Qui autem grauia illa eis fecerant, valdè admirati viri benignitatem, de iis quidem quæ ausi fuerant petunt veniam: rogant autem vt ipse fiat eorum præses neque enim habebat vicus Dominum: erant autem ipsi & agricolæ & Domini centum autem aureos cùm veniisset in ciuitatem, est autem ei nomen Emesa, & notos aliquos inueniisset, accepit mutuò. Deinde in vicum reuersus, die præstituto implet quod promiserat. Cùm hoc eius vidissent studium, vehementius id ab eo contendunt. Cùm is autē se id facturum esset pollicitus, si se pollicerentur ædificaturos ecclesiam, rogarunt vt statim aggrede-

Ecclesiæ ædificatio.

B rentur: & deduxerunt beatum virum, aptiora loca illi dicantes: & vnus quidem hunc, alius verò locum illum laudabat. Cum autem meliorem elegisset, & fundamenta iecisset, tactum breui tempore imposuit. Cúmque finem accepisset ædificium, iussit vt admitterent sacerdotem. Cùm autem dicerent se nullum alium electuros, & rogarent vt eum haberent & patrem & pastorem, accipit gratiam

Sacerdos in Ecclesia.

sacerdotij. Postquam autem cum eis versatus est tres annos & eos pulchrè deduxit ad res diuinas, cùm effecisset vt vnus ex eis qui simul erant, vice sui præficeretur, ad monasticum rediit habitaculū. Et ne *si omnia illius narrem*, prolixiori vtar narratione, cum in his resplenduisset, fit Carrarum pontifex. Erat autem ea quidem ciuitas circumcessa ab ebrietatis impietate, & seipsam dederat debacchationi dæmonum. Sed cum esset dignata huius agricultura, & accepisset ignem huius doctrinæ, permansit quidem libera à prioribus sentibus: nunc autem vberem profert segetē spiritus, maturarum frugum Deo offerens manipulos. Sed non sine labore vir diuinus hāc exercuit agriculturā: sed laboribus vtens innumerabilibus, & eorum qui corporibus medētur artem imitans, partim quidē dulcem adhibens adhortationē, partim vero acribus vtens medicamentis: nonūquam verò & vres

Modus in exhortando.

C & secans effecit hanc sanitatem. Doctrinæ autem & alij eius diligentiæ vitæ quoque lumina suffragabantur. Illis enim illuminati, & audiebāt ea quæ dicebātur, & ea quæ fiebant lubenter accipiebāt. Toto enim tempore quo fuit Antistes, ei quidem fuit panis superuacaneus: aqua quoque superflua inutilis autem lectus, & superuacaneus vsus ignis. Noctu enim quadraginta hymnos, quos inter se

40. hymni nocturni.

inuicem loquendo & respondendo dicunt, implebat, earum quæ intercedunt precum duplicās numerum: reliquum autem noctis in sede sedebat, concedens palpebris vt aliquantulum quiescerent Atque quòd non in solo quidem pane viuit homo, dixit quidem contemplator Dei Moses: meminit autem huius quoque vocis Dominus prouocationē diaboli recusans. Quòd autē etiā sine aqua viui possit, à nullo loco diuinæ scripturæ didicimus. Etenim tantus ille Elias primū quidē ex torrēte aquam hausit. Deinde etiam cū ad viduā accessisset Sareptanam, sibi primū iussit aquā afferri, deinde

Matth. 4.

panem. Sed hic vir admirabilis toto tempore pōtificatus, neque panē, neque legumina, neque olera

Quis victus Abramis.

quæ igni appropinquassent comedit: neque aquam bibit, quæ ab iis qui in his rebus sibi docti sunt visi, propter vsum existimata est prima ex elemētis: sed lactucas, intyba, & apia, & similia, cibum du-

D cebat & potū, pistorum & coquorum artes ostendens superuacaneas. Tempore autem autumni, fructus ei illum vsum implebant. Hæc autem sumebat post officium vespertinum. Cum corpus autem talibus cōsumeret laboribus, in aliorū cura gerēda erat *insatiabilis*. Aduenientibus enim hospitibus

Officium vespertinum.

erat & totus paratus: egregius autē & selectus panis eis offerebatur, et vinū odoriferū: pisces que et olera, & quæcūque sunt eis cōiuncta. Quinetiā ipse quoque meridie assidebat conuiuantibus, eorum, quæ apponebātur partes vnicuiq; afferēs & dās vnicuique calices & iubēs libere, & eū qui erat eius

Hospitalitas egregia eius qui semper ieiunabat.

dē secū nominis imitans, patriarchā inquā qui ministrabat quidē hospitibus, sed nō simul conuiuabatur. Interdiu autem versans in iudiciis eorum qui inter se litigabant & decertabant, aliis quidem persuadebat vt inter se inuicem reconciliarentur: alios autem cogebat, qui leni & mansuetæ doctri-

Iudicium rectum & iustitia Abramis.

næ non parebant. Nullus autem iniustus recessit sua audacia aduersus iustum victoria potitus. Ei enim qui iniuria afficiebatur iusti partem semper addens, reddebat eum inexpugnabilem, & eo qui volebat iniuriam facere superiorem. Similisque erat optimo medico, qui semper prohibet eos hu-

E mores qui redūdant, & procurat vt sit inter materias æqualitas. Hūc quoque desiderauit videre Imperator. Est enim allata fama, quæ facilè omnia quæ bona sunt & quæ mala significat: & ad se accersiuit, & veniens salutauit & excepit: & agreste illud cilicium sua purpura existimauit præstantius. Iam verò reginarum quoque chorus eius & manus prehendit & genua: virumque roga bant qui nec exaudire quidem poterat linguam Græcā. A deo & regibus & omnibus hominibus res honore & reuerentia digna videtur philosophia. Quinetiā vbi obierint ij qui eius sunt amatores & sectatores, maiorem assequuntur gloriam. Et potest quidē hoc sciri etiam ex multis aliis, sed vel maximè quidem ex iis quæ diuino huic viro acciderunt. Postquā enim obiit, & hoc resciuit Imperator, voluit quidē eum deponere in aliqua æde sacra: cū autē intellexisset piū esse & honestū vt gregibus redderetur corpus pastoris ipse quidem & id deduxit præcedens, & reginarum consequens, omnēsque & magistratus, & qui ab iis regebatur, populus, militésque & priuati. Tanto studio eum accepit

Cilicium purpura Imperiali præstantius.

Maior laus sanctorum post mortem.

Imperator & regina adsunt exequiis & funeri Abramii.

& ciuitas Antiochi, & quæ eam sunt consecutæ, donec peruenit ad magnum illum fluuium. Ad ripã autem Euphratis concurrebant quidem ciues: & concurrebant etiam hospites, cõcurrebant etiam rustici, Quinetiam finitimi festinabant ad fruendum benedictione. Lectum autem multi sequebantur lictores, eos percutiendo terrentes qui corpus veste nudare conabantur, & cupiebant illinc pannos sumere. Et licebat audire alios quidem psallentes: alios verò lamentantes. Alia enim defens chrymans nominabat patrem: alius verò adiutorem & curatorem: & cum tot laudibus & lamentationibus sanctum illud & sacrum corpus sepulchro mandauere. Ego autem admiratus quòd cùm vitæ mutasset institutum, vitam non vnà commutauerit, neque dum esset Antistes, remissum ac solutum vitæ genus sit amplexus, sed exercitationis monasticæ labores adauxerit, eum recensui in historia monachorum: nec recessi ab eo qui ei placuit ordine, benedictionem quoque ab eo desiderans.

Ioannis Abraamius vita sanctitomnibus proposita.

EVSEBIVS Sect. XVIII.

XVIII. Eusebius, huius est mẽtio lib. 6. Sozom. cap. 33.

PRius dictis sanctis magnum quoque addam Eusebium, qui non longo quidem abhinc tempore est mortuus. Cùm multis autem annis vixisset, tempori quidem æqualem sustinuit laborem labori autem æqualem simul delegit virtutem. Multiplex autem lucrum ex eo retulit: magnitudine enim remunerationum Agonotheta superat certamina. Hic ergò cum primò aliorum fidei sui curam credidisset, quo illi ducebant, ducebãtur: erant enim ipsi quoque *viri diuini* virtutisque athletæ & exercitatores: & cùm aliquo tempore cùm eis esset versatus, & benè rectéque philosophiæ accepisset scientiam, vitam monasticam est amplexus: & cùm quoddam dorsum montis occupasset, imminet autem ei vicus maximus, quem nominant Asicham, fossa solummodò facta, & lapidibus ne luto quidem coniunctis, sub dio reliquam transegit vitam seipsum affligens, veste quidem operta pellicea, cicere autem & fabis aqua madefactis se nutriens. Quinetiam aliquando quoque vescebatur caricis, sic vt cũque conans sustentare imbecillitatem corporis. Cumque ad summam peruenisset senectutem, vt etiam dentes plurimos amisisset, neque mutauit cibum, neque habitationẽ. Sed & cùm hyeme congelaretur, & æstate vreretur, fortiter ferebat contrarias qualitates aëris, faciem quidem habens corrugatam, arefacta autem omnia membra corporis. Tam multis autem corpus consumpsit laboribus, vt ne zona quidem maneret super lũbos, sed caderet inferius: nihil enim erat quod vetaret: nam & clunes, & coxendices consumpti erant, & zonæ facilem descensum præbebant ad inferiora. Zonam itaque adsuit tunicæ, hac ratione vt staret excogitans. Egrè ferebat autem conuersari cum multis. Nam cùm diuinam contemplationem visione assiduè apprehenderet, mentem ab ea nolebat abstrahere. Sed tamen etsi esset amore tam vehementi præditus, permittebat aliquibus ex notis, vt id quod portam obstruebat auferrent, & intrarent: & cùm eis exhibuisset doctrinam ex diuinis eloquiis, iubebat rursus abeũtes portæ lutum imponere. Verum cùm omnino satius existimasset etiam cum paucis vitare congressionem, aditum omninò obstruxit, illi portæ maximo admoto lapide. Per quãdam autem fossam colloquebatur quidem cum paucis ex familiaribus, sed non videbatur. Sic enim prouiderat. Illinc autem illud quoque exiguum accipiebat nutrimentum. Rursus autem cum omnibus colloqui denegasset, me solum dulci illa & Deo grata voce dignabatur: & abire volentem me sæpè detinebat, de rebus differens cœlestibus. Cùm multi autem ad eum venirent & postularent donum benedictionis & eum ægrè ferret tumultum, nec senectutem considerans nec vrgentem reputans imbecillitatem, transilit fossam quæ nec à robustis quidem & valentibus facilè transiri poterat: & cùm ad quandam propinquam venisset monachorũ classem, parua rursus fossa acta ad muri angulum, cùm consuetis decertabat laboribus. Huius autem gregis præfectus, vir omni virtute plenus, dixit eum cum comedisset quindecim caricas, transegisse septem hebdomadas sancti ieiunij. Hoc autem subiit certamen, cùm vixisset plus quàm nonaginta annos, imbecillitate autem quæ narrari non potest effet affectus. Sed imbecillitatem superabat animi alacritas: & Dei amor omnia facilia reddebat & expedita. Cùm hic talibus circumflueret sudoribus, peruenit ad metam cursus, & Agonothetam videns, & coronam desiderans. Ego autem rogo vt illam consequar intercessionem quam huc vsque percepi dum esset adhuc superstes. Credo enim eum viuere, & habere puriorem ad Deum fidũciam.

Asicha vicus.

Vestis pellicea.

Mira viri mortificatio.

Theodoretus audiit Eusebium.

Quadragesima.

SALAMANVS. Sect. XIX

XIX. Salamanus. Salamanes vocatur à Sozom. lib. 6. cap. 32. & à Nicep. lib. 11 cap. 39. Salamines. Caperſana vicus.

ME virtuti iniuriam facere arbitratus, si admirabilis Salamani vitam posteris non significauero sed obliuione obrutam neglexero summatim afferam narrationem. Est quidam vicus ad occidentem fluuij Euphratis, ipsi ripæ imminens, vocatur autem Caperſana. Hic ex eo ortus, cùm vitã amplecteretur quietam & in vico qui est ex aduerso paruam inuenisset domunculam, seipsum in ea inclusit, nec ostio relicto, nec fenestra. Semel autem in anno terram fodiens, accipiebat totius anni nutrimentum: cum nullo vnquam homine loquens. Idque facere perseuerauit, non paruo tempore sed longissimo. Porrò autem pontifex ciuitatis cuius erat is vicus, cùm viri didicisset virtutem,

accessit,

A receſſit, volens ei dare donũ ſacerdotij: & domunculæ perfoſſa aliqua parte eſt ingreſſus: & manum impoſuit, & peregit precationem: & ſæpè quidem ei dixit, & quæ ad eum aduenerat gratiam ſignificauit. Cùm nullam autem vocem audiiſſet, abiit iubens vt foſſa rurſus ædificaretur. Aliquandò autem rurſus qui erant illius vici ex quo erat profectus, cùm noctu fluuium traiecíſſent, & domum perfodiſſent, cum accipientes nec reſiſtentem nec iubentem, in ſuum vicum exportarũt: & cùm talem ad orientem conſtruxiſſent domunculam, eum protinus incluſerunt. Ille autem ſimiliter quietem agebat cum nullo loquens. Paucis autem poſt diebus, qui erant illius vici qui eſt ex aduerſo, cùm noctu rurſus aggreſſi eſſent, & domum perfodiſſent, ad ſe abduxerunt, neque contradicentem, nec vt maneret vrgentem: neque rurſus prompto & alacri animo recedentem. Ita ſeipſum omninò mundo mortuum conſtituit, & Apoſtolicam illam vocem verè loquens, dicebat, Cum Chriſto ſum crucifixus: Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Chriſtus. Quod autem nũc viuo in Chriſto, in fide viuo filij Dei qui me dilexit, & pro me ſeipſum dedit. Talis hic quoque fuit. Sufficiunt enim hæc ad oſtendendum totum eius vitæ inſtitutum. Ego autem cùm benedictionem ab eo

B quoque percepero, ad alium tranſibo.

Donum ſacerdotij.

Galat. 2.

MARIS. Sect. XX.

XX. Maris

Netis Vicus.

EST Homeri quidam vicus qui à nobis vocatur Netis. Cùm apud eum paruam quandam domũculam ædificaſſet diuinus Maris, in ea permanſit incluſus triginta & ſeptem annis. Ex monte autem propè ſito ea ſuſcipiebat multum humoris. Tempore autem hyemis quædam quoque guttæ aquæ in ea emanabant. Quantum autem hinc damni oriatur corporibus, ſciunt & ciues & ruſtici. Nam iis quoque qui in agris habitant manifeſti ſunt morbi qui ex eo naſcuntur. Sed tamen ne hæc quidem ſacro illi capiti perſuaſerunt, vt mutaret domunculam: ſed fortiter & conſtanter permanſit donec curſum confecerit. Quinetiam priorem quoque vitam trãſegit cum virtutis laboribus: vnde & corpori & animæ conſeruauit caſtitatem: idque ipſe mihi apertè ſignificauit, docens ſibi manſiſſe corpus integrum & incorruptum, & quale egreſſum fuerat ex materno vtero, idque cum multos

C quidem dies feſtos martyrum celebraſſet cùm eſſet adoleſcens, vocis autem bonitate demulſiſſet populum. Nam & plurimo tempore perſeuerauit pſallere, & fuit inſigni pulchritudine corporis. Sed tamen nec ſpecies corporis, nec vocis claritas, nec quæ ei cum multis intercedebat congreſſio, animæ pulchritudini aliquid detrimenti attulit: ſed viuens ſimiliter atque ij qui ſunt incluſi, ſuæ curam gerebat animæ. Virtutem autem auxit quoque laboribus quos ſuſtinebat incluſus. Ego huius ſæpè vſus ſum conſuetudine. Iuſſit enim mihi aperire oſtium. Quinetiam complectebatur me venientem: & de philoſophia fuſa prolixáque vtebatur oratione. Porrò autem hic quoque fuit ſimplicitate inſignis, & varios mores omninò abhorrebat. Inopiam autem magis dilexit quam ſumm. s copias. Nonaginta autem annos natus, vtebatur veſtibus contextis ex villis caprinis. Panis autem & parum ſalis nutrimenti eius vſum implebant. Cùm autem longo tempore deſideraſſet videre offerri ſpiritale & miſticum ſacrificium, rogauit vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego verò lubenter parui: & iuſſi ſacra vaſa afferri, pagus enim haud longè aberat: & pro altari vſus diaconorum manibus, myſticum, diuinum, & ſalutare obtuli ſacrificium. Ille autem omni ſpiritali implebatur voluptate, &

D exiſtimabat ſeipſum cœlum videre: dicebátque ſe nunquam tantam cepiſſe lætitiam. Ego autem cùm ab eo valdè fuerim dilectus, putaui me & ei iniuriam eſſe facturum ſi non etiam mortuum laudauerim, & aliis, ſi non hanc optimam philoſophiam eis propoſuerim imitandam. Cùm itaque nũc orauero vt eius conſequar auxilium, imponam finem narrationi.

Maris non mutat domunculam etiam male ſanam.

Dies feſti martyrum.

Veſtis ex villis caprinis.

Euchariſtiã Theodoretus confecit in manibus diaconorum.

IACOBVS. Sect. XXI.

XXI.

QVoniam eorum qui iam ſunt victores declarati, virtuti athletarum, certamina recenſuimus, ſummatim narrantes & quos in meditando ſuſcepere labores, & quos in certaminibus perpeſſi ſunt ſudores, & longe clariſſimas & maximè inſignes victorias: age eorum quoque qui adhuc ſunt ſuperſtites, & magnificè decertant, & contendũt priores vincere ſudoribus, vitæ inſtituta cõſcribamus, & poſteris vtilem relinquamus memoriam. Quomodo enim eorum qui olim reſplenduere,

E ſanctorum, vitæ inſtitutum, poſteris maximam attulit vtilitatem: ita iis qui nos conſequentur erunt exemplaria eorum narrationes. Initium autem ducam à magno Iacobo. Is enim & tẽpore & labore eſt prior aliis: & qui eum ſunt æmulati, faciunt admirabilia & quæ ſunt præter opinionem. Vſuenit autem neſcio quomodo, vt & eorum qui exceſſerunt, & eorum qui adhuc ſunt ſuperſtites, hoc ſit primum nomen. Etenim quando narraui eorum vitæ inſtitutũ, initiũ ſumpſi à diuino illo Iacobo, qui perſicum illum exercitum fudit ſuis præcibus: & cùm corruiſſent vrbis murorum ambitus, neque permiſit vrbem capi, & coegit fugere aduerſarios, cum in eos miſiſſet exercitũ & nuſtrũ culicũ. Qui ergo illi ſimile nomen eſt ſortitus, & eſt ei ſimilis moribus, ſit primus in ordine athletarũ qui adhuc ſunt ſuperſtites, non quoniam eiuſdem eſt nominis particeps, ſed quoniam eſt illius virtutem æmulatus: & fuit ipſe aliis exemplar philoſophiæ. Nam cum ſimul cum in clyto & illo Marone eſſet verſatus, & eius diuinæ fuiſſet doctrinæ particeps, obſcurauit præceptorem maioribus laboribus.

Quid proſit hiſtoria ſanctorum. Sect. 1. Theod. lib. 2. cap. 30.

Maro inclytus abbas.

Ille enim & murorum tegumentum habuit templum veteris erroris, & ex pellibus contextum fi- F
xit tabernaculum: & eo vtens, imbris & niuis effugiebat impetus. Hic autem his omnibus valere
Cœl. impressa. iussis, & tabernaculo, & tugurio, & murorum tegumẽto, pro tecto habet cœlum, contrarios omnes
aeris impetus sustinens: nunc quidem pluuia vehementi obrutus, nunc autem glacie & niue con-
gelatus: aliquando autem radiis solis tostus & exustus: & aduersus omnia se fortiter & constanter
gerens, & tanquam in alieno certans corpore: & contendens vincere naturam corporis alacritate
animi. Mortali enim hoc & patibili corpore indutus, vitam agit tanquam impatibilis: & vitam in
Imperabilitas 2 Cor. 10. corpoream in corpore meditans, clamat cum beato Paulo. In carne ambulantes, non secundũ car-
„ nẽ militamus. Arma enim nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem munimen-
„ torum, destruentes cogitationes & omnem altitudinem quæ se extollit aduersus Dei cognitionem
„ & captiuantes omnem intellectum ad Dei obediẽtiam. Sed hæc quidem certamina quæ sunt super
„ naturam, in minoribus se exercendo laboribus est meditatus. Nam cùm in parua quadam domun-
„ cula se prius inclusisset, & ab externis tumultibus animam liberasset, & recordationi Dei mentem
afflixisset, sic perfectam & absolutam meditabatur virtutem. Cum autem se optimè exercuisset, & G
bonis laboribus animam assuefeciisset, maiora ausus est aggredi certamina: & cum ad hunc montem
peruenisset, qui triginta stadiis distat ab hac vrbe, cum reddidit illustrẽ & venerãdum, qui erat olim
obscurus & penitus infertilis: nunc autem creditur tantam accepisse benedictionem, vt terra quæ
est imposita consumatur, omnibus qui vndique aduenium, ad vtilitatem eam exportantibus. In eo
vitam agens cernitur ab omnibus accedentibus, non habens vt dixi, speluncam, nõ tabernaculum,
non tugurium, non fossam, non sepem quæ eum circundet ac muniat: sed videtur orans & quies-
cens, & stans & sedens, & sanus & cum aliqua tenetur ægritudine: adeò vt assiduè præsentibus decer-
tet spectatoribus, & naturæ expellat necessitates. Neque enim aliis hominibus qui sunt ingenuè vt
eunque educati, externis præsentibus est facile excrementa egerere, nedum viro in summa philo-
sophia exercitato. Et hæc dico, non vt qui ab aliis didicerim, sed qui ipse viderim. Nam cum qua-
Iacobus morbo afficitur. tuordecim ab hinc annis in grauem morbum incidisset, affecit quidem, vt par est, cum qui est mor-
tali corpore præditus. Erat autem æstus vehemens, & flamma radiorum ardebat vehementius, H
cùm sopiti quidem essent venti, aer autem maneret immobilis. Erat autem morbus inundatio flauæ
bilis quę deorsum ferebatur, & mordebat ac comprimebat intestinum, & cogebat extra egredi.
Tunc magnam vidi tolerantiam. Nam cum ex multis vicis cõgregati essent homines, vt glorioſum
hoc corpus salutarent, sedebat in duas partes distractus. Nam natura quidem vim afferebat vt iret
ad excernendum: pudor autem eius quæ aderat multitudinis, cogebat eum manere in eodem statu
& habitu. Ego autem hoc sciens, cum eis qui conuenerant, partim multis egi adhortationibus, par-
Vincula sacerdotij comminationes excommunicationis. tim etiam minis, abire iubens: postremò autem eos implicaui vinculis sacerdotij & non sine maxi-
mo labore vespere tandem amandaui. Ille autem vir diuinus ne cum ij quidem abscessissent, victus
est à natura: sed perstitit tolerans, donec accedens nox profunda coëgit omnes domum recedere.
Rursus autem die sequenti cùm ad eum venissem, vt vidi æstum euasisse vehementiorem, & qua la-
borabat, febrem igne extrinsecus allato nutriri & augeri, prætexens dolorem capitis, dixi me ægrè
ferre vim solis radiorum: & rogaui vt mihi aliquam modicam apud se vmbram expanderet. Qui
Theodoretus mittitur optimo patri persuadere vt aliqua consolatione morbi violentiã expungat. postquam iussi tribus fixis arũdinibus, & iis duobus impositis ciliciis, vmbram adinuenimus. Cùm I
autem iuberet me ingredi, Turpe est, inquam, ô pater, vt ego qui sum & iuuenis & valẽs viribus, hãc
assequar consolationem: tu autem qui & vehementi febre teneris, & opus habes tali consolatione,
foris sedeas excipiens impetum radij solaris. Si vis ergo, inquam, me vmbra frui, sis mihi socius mo-
dici huius tabernaculi: nam tecum quidem volo manere, sed prohibet radius. Cessit itaque his ver-
bis auditis, & meum accepit remedium. Et quoniam vmbra fruebamur communiter, cepi rursus
alium sermonem afferre, & dixi, Opus est vt accumbam, cùm coxendix non citra molestiam patia-
tur sessionem. Sed rursus rogabat quidem vt accumberem, ei autẽ contrà respondi, non esse toleran
dum vt ego decumberem videns eum sedentem. Si vis ergo, inquam, me quoque frui hac quiete,
communiter accumbamus ô pater: erubescam enim solus decumbens. Cùm talibus verbis de-
cepissem eius tolerantiam, ei accubitus exhibui solatium. In solo autem iacenti suaues adhibui ser-
B. Iacobus catenas mortificationis decussat. mones, traducens ad animi iucunditatem. Manu autem immissa intra vestem, tentabam eius dor-
sum moderatè abstergere: tunc vidi magnum ferri põdus, quod & lumbos alligabat & collum. Iam
vero aliæ quoque catenæ à circulo qui erãt circa collum, duæ quidem ante, duæ verò ponè, ad infe- K
riorem circulum obliquè pertinentes, & literæ X figuram efficientes, antè & pone duos circulos
colligabant. Iam vero manus quoque interius circa cubitos talia quoque alia habebant vincula.
Cum ergo aspexissem onus ponderis multorum talentorum, obsecraui vt opem ferret corpori la-
boranti, quod non poterat simul ferre & onera voluntaria, & inuoluntariam ægritudinem. Nunc
quidem, inquam, ô pater, febris fungitur officio ferri. Cùm ea autem cessauerit, tunc rursus corpori
imponemus laborem qui ex ferro capitur. Hoc quoque concessit multis delinitus eiusmodi carmi-
nibus. Sed tunc quidem cùm paucis ægrotasset diebus, facile conualuit. Postea autem cùm in mor-
Concurritur vt quisque rapiat corpus sancti Iacobi. bum incidisset grauiorem, multi autem vt corpus raperent multis ex locis conuenissent, audientes
id ciues, concurrerũt omnes & milites & priuati: illi quidẽ sumptis armis militaribus: hi verò, armis
vtentes quibuslibet. Densa autem & instructa acie pugnare cœperunt, tela emittentes, & fundis la-

pi des

A pedes torquentes: non vt percuterent, sed solum vt terrerent: & sic expulsis accolis victoriis insigni Athleta lecto impositò, qui nihil sentiebant eorum quæ fiebant, nam nec cùm coma eius à rusticis velleretur, sensérat, venerunt in vrbem. Cùm in ædem autem venissent Propheticam, in monasterio ei propinquo lectum deposuerunt. Venit autem quidam Berhœam, illinc enim tunc eram, ea quæ facta fuerāt significans, & nuncium mortis afferens. Cùm itaque statim cucurrissem, & totam noctē in itinere consumpsissem, post auroram offendi hominem, neque loquentem, neque vllum ex iis qui aderant potentem agnoscere. Postquam autem eum allocutus, & nomine magni Acacij ei dixi salutem statim & aperuit oculos, & rogauit quomodo se haberet & quando venissem est percontatus. Cum autem adhuc respondissem, rursus clausit oculos. Dùm verò tres dies præteriissent, vespere rogauit vbinam esset. Cum autem resciuisset, ægrè tulit, & rogauit vt statim rursus referretur in montem. Cùm autem vellem eum perpetuo obseruare & ei inseruire, iussi mox ferri lectum, & deferri in locum quem cupiebat. Tunc vidi quantoperè & ambitione & gloriæ cupiditate esset alienū caput mihi venerandum. Postridiè enim ei obtuli ius ptisanæ cum id refrigerassem: nihil enim omnino calidi sumere patiebatur, cum vsum ignis sibi interdixisset. Cùm autem nollet sumere, Nobis omnibus, inquam, ô pater, hoc concede, Communem enim salutem tuam ducimus sanitatem. Non solum enim es vtilitatis exemplar propositum, sed etiam orans fers auxilium, & Dei concilias nobis beneuolentiam. Quòd si te hoc malè habet quòd non sis assuetus, hoc quoque, inquam ô pater, cōstanter tolera: est enim hoc quoque genus philosophiæ. Quomodo enim cùm esses sanus cibum appetens, tolerantia vicisti appetitionem: ita etiam nunc minimè appetens in vescendo ostēde tolerantiam. *Hæc cùm dicerem, aderat homo Dei Polychronius, qui id quod dicebam defendens, dixit se id primum velle sumere, idque cùm esset manè, cùm sæpe post interiectum septem dierum spacium corpus aleret.* Victus ergo ratione, vnum iuris poculum clausis demisit oculis, quod quidē solemus facere cum amaras bibimus potiones. Quoniam autem pedes quoque qui propter imbecillitatem ingressum amiserant, ei lauare persuasimus: operæ pretium existimo hanc quoque eius animæ aperire philosophiam: prope enim aderat scyphus, voluit autem quidam ex iis qui ministrabant eum canistro tegere, vt nō videretur ab iis qui ad ipsum veniebant. Ille autem, Cur, inquit, scyphum tegis? Cùm is autem dixisset, Ne videatur ab iis qui veniunt ad contemplādum. Absit, inquit, ô fili, ne celes homines ea quæ sunt aperta Deo vniuersorum. Illi enim soli volens viuere, nullā humanæ gloriæ curam gero. Quid enim me iuuerit, si quidem me magis laborasse & maiori exercitatione vsos esse sciuerint, Deus verò minori? Non sunt enim hi datores mercedis pro laboribus: Deus est suppeditator. Quis ergo non valde admiretur & sermones, & mentem quæ sermones genuit, quæ omni humana gloria adeò fuit superior? Tale quid etiam alias memini accidisse. Erat vesper, & altum vesper, & tempus comedendi. Accepta ergo testa appositā, madefactæ lentis cibum sumpsit. Id enim erat ei alimentum. Venit autem quidam à ciuitate, cui erat commissa quædam militaris exactio. Is autem cùm eum procul vidisset lentem non deposuit, sed cibum demisit vt consueuerat: & cùm visione apprehendisset eum esse dæmonem, eum verbis insectabatur vt hostē: & ostēdens se non vereri, interim ori lētem admouit, Obsecrabat autem is qui incessebatur maledictis dicebat se esse hominem: & quòd prius quodam adactus iureiurando se ante vesperam ab vrbe esse profecturum, venisset hoc tempore: Ille, Bono, inquit, animo esto, & ne extimescito: sed cum precatus fueris recedito. Sis autem mihi conuiua, & mei cibi particeps. Simul autem hæc dicēs impleuit dexteram, & lente eum impertiit. Sic vanę gloriæ morbum cum aliis expulit ex animo. De tolerantia autem superuacaneum est dicere cùm visus ipse restetur. *Tres enim sæpe dies & totidem noctes niue delapsa ita fuit obrutus, pronus iacens, & Deum orans, vt ne parum quidem videretur ex pānis quibus fuerat indutus: sæpe autem marris & ligonibus vicini niuem impositam detrahētes, eum iacentem euellunt & excitant. Ex his laboribus collegit dona diuinæ gratiæ, quorum volunt omnes esse participes, Illius enim benedictione multæ quidem extinctæ sunt & extinguuntur febres & multæ ægritudines cessarunt & omninò abierunt, multi autem dæmones coacti sunt fugere: & aqua quæ ab illius dextera benedicitur, fit salutare pharmacum. Quis nescit puerum mortuum per eius orationem fuisse excitatum? In suburbanis enim ciuitatis erant eius parentes, qui multos quidem filios genuerunt: omnes autem immaturos ad sepulchrum transmiserunt. Quando ergo hic vltimus natus fuit filius, cucurrit pater ad hominem Dei, rogans vt is lōgam haberet vitam, & polliceus se eum esse Deo dicaturum si viueret. Cùm itaque vixisset quatuor annis, vitæ finem accepit:* pater autem aberat, adueniens autem videt eum repente efferri: cum eum itaque è lecto rapuisset, Oportet, inquit, me implere promissum, & Dei homini reddere, vel mortuum. Detulitque vt prius dixit & ante pedes sanctos illum posuit, dicens illa quę suis quoque dixerat domesticis. Homo autē diuinus cùm ante se posuisset puerum, flexis genibus orabat pronus vitę & mortis rogans Dominum. Vespere autem puer edidit vocem, & patrem vocauit. Cùm sic sensisset vir ille diuinus, quòd suas preces suscepisset dominus, & vitam puero suppeditasset, surrexit, & eo adorato qui facit volūtatem timentium eum, & audit eorum preces, finiit orationem: & filium reddidit patri. Hoc & ego vidi, & patrem audiui narrantem: & multis aliis narrauit miraculum Apostolicum, cum sciret multis audituris futurum id conducibile. Porro autem eius quoque sum consecutus auxilium: vnius autem aut duorum faciam mentionem: existimans ingrati esse animi ea silentio prętērire, & non do-

Magnus Acacius

S. Polychronius. Sect. 24

Longe ab hypocrisi.

Monachi hypocritæ mors horrenda, refertur à Nicep. lib. 14. cap. 52.

Dæmon in hominis specie exactionē militaris curam habens.

Iacobi mira tolerantia.

Benedictionis & aquæ lustralis efficacia.

Pater pollicetur Deo filiū.

Puer resuscitatur.

cere genera beneficij. Execrãdus Marcio multas spinas impietatis seminauit in regione vrbis Cyri. F
Eas cum conarer euellere radicitus, omnem laborem subibam, & omnibus machinis assiduè vte-
bar. Qui autem ea fruebantur cultura, cùm me eo nomine deberent diligere, pro eo, vt prophetè
dicam, detrahebant mihi: ego autem orabam & reddebant mala pro bonis, & odium pro dilectione
meæ: & magicis vtentes præstigiis, & malignorum freti ope dæmonum, conabantur bellum gerere
quod sub visum non caderet: & noctu venit quidam dæmon exitialis, clamans, & lingua vtens Sy-
riaca. Cur tu bellum geris cum Marcione? Cur hanc pugnam aduersus eum suscipis? Quanam is te
vnquam affecit molestia? Define belligerari: desiste à malevolentia: aut disce experientia quantum
bonum sit quies. Scias quòd te iampridem confodissem, nisi chorum martyrum te custodientem
vidissem cum Iacobo. Hæc ego audiui, & dixi cuidam ex familiaribus qui prope me dormiebat
Audis, inquam, quæ dicuntur: Ille verò, Omnia, inquit, audiui: & cum vellem surgere, & respicere, &
scire quis loqueretur, tua causa quieui, cùm te putarem quiescere. Ambo itaque surgentes respexi-
mus, neque vllum qui moueretur vidimus, nec qui loqueretur, audiuimus. Illa verba alij quoque qui
nobiscum habitabant, audiuerũt intellexit igitur quod martirum quidem, chorum dicebat Lecy- G
thum olei martyrum, qui cum à multis martyribus collectam haberet benedictionem, pendebat à
meo lecto: sub meo autem capite erat magni Iacobi vetus amictus, qui quouis claustro adamantino
fuit mihi validior. Quinetiam cum eorum maximum vicum essem ingressurus, deinde multa essent
intermedia quæ mihi prohibebant exitum, misi ad meum Esaiam, rogans vt diuinum consequeret
auxilium. Ille verò, Esto, inquit, bono animo. Soluta sunt omnia illa impedimenta instar telæ ara-
nearum: idque noctu me docuit Dominus non in somnis adumbrans sed re vera ostendens. Vidi
enim, aiebat, cùm incepissem hymnodiam, in illa parte in qua illa loca sita sunt serpentem quẽdam,
ignis speciem præ se ferentem, qui ab occidente reptabat in orientem, & ferebatur per medium
aërem. Cùm orationes antem tres peregissem, rursus vidi inflexum, & orbiculatam ostendentem
figuram, & eius caudam capiti coniunctam. Cùm rursus autem octo orationes absoluissem, aspexi
eum in duas partes dissectum & in fumum resolutum. Hæc ipse quidem sic præuidit: nos autem vi-
dimus exitum qui consensit eius prædictioni. Manè enim mali auctoris dæmonis imperio parentes
qui olim quidem erant sectæ Marcionis, nunc autem sunt classis apostolicæ ab occidente profecti, H
nudos nobis enses ostendebant. Hora autem diei tertia simul coacti, curam gerebant suæ solum cu-
stodiæ, sicut serpens qui cauda caput suum contexit. Octaua autem dispersi, dederunt nobis locum
ingrediendi in vicum. Statim autem inuenimus serpentem factum ex æris materia, qui ab eis adora-
batur. Cùm enim aduersus opificem & vniuersorum creatorem bellum apertè susceperissent, execrã-
dum serpentem, tanquam illius hostem, colere contendebant. Talia ego beneficia mihi à venerãdo
capite sum consecutus. Quoniam autem diuinarum reuelationum narrationem ingressa est oratio
age narrabo quæ audiui ab illa lingua ab omni mendacio aliena. Narrauit autem non vlla gloriæ in-
ductus cupiditate: fuit enim diuina anima ab eo vitio remotissima: sed cum illum quidam vsus ea
coëgisset dicere quæ volebat celare. Supplex ab eo contendebam vt oraret Deum vniuersorum, vt
redderet mihi segetem mũdam à zizaniis, & à seminibus hæreticis eam omninò liberaret, Me enim
valdè angebat abominãdi Marcionis error qui plurimum inualuerat. Dixit itaque à me oratus. Nec
me, nec vllo alio tibi opus est ad Deum interceſſore. Habes enim Ioannem illum insignem, Verbi I
vocem, Domini percursorem, has pro te preces assiduè offerentem. Cùm autem ego dicerem me
& eius credere orationibus, & aliorum sanctorum apostolorum & prophetarum, quorum ad nos
nuper delatæ sunt reliquiæ. Esto, inquit, bono animo. Habes Ioannem Baptistam. Sed nec sic eum
passus sum silere: sed multò magis vrgebam interrogans, & scire desiderans cur eius potius memi-
nisset, Ille autem, Vellem, inquit, amplecti & deosculari eius amabiles reliquias. Cùm autem dixis-
sem, Non afferam eas, nisi pollicitus fueris te ea dicturũ quæ videris. Atque ipse quidẽ est pollicitus:
egò vero postridie attuli ea quæ desiderabat: & cum omnes iussisset abscedere, hæc mihi soli narra-
uit. Quando hos, inquit, ciuitatis patronos, qui à Phœnicea venerant & Palæstina, cum Dauidica
excepisti chorea, venit mihi in mentem cogitare, num hæ essent illius insignis Ioannis reliquiæ, &
non alterius martyris qui esset eiusdem nominis. Post vnum ergo diem, ego stabam ad hymnos de-
cantandos: video autem quendam candida veste indutum, & dicentem Frater Iacobe, Cur nobis
aduenientibus non venisti obuiam? Cùm ego autem rogarem quinam essent, respondit dicens. Qui
à Phœnicia & Palæstina nuper venimus & cum prompto & alacri animo nos omnes excepissent, K
& pastor & populus, & ciues & rustici tu solus eorum honoris non fuisti particeps: innuebat autem
eam quæ fuerat dubitationem. Ad hæc ergo dicit se dixisse. Absentibus & vobis & aliis & vos ho-
noro, & adoro Deum vniuersorum. Rursus autem die sequenti eodem tempore cùm ille ipse appa-
ruisset. Vides, inquit, frater Iacobe eum illic stantem: cuius quidem vestis est colore niui similis: est
autem prope illum positus ignis clibanus. Cùm autem ego illuc oculos conuertissem, & illum esse
Ioannem Baptistam coniecissem: nam & vestitu erat indutus & manum habebat vt baptizãs. Is est,
inquit, quem tu coniecisti. Quinetiam, inquit, cùm tu aliquando noctu ad primum vicum ad sedi-
tiosos, eos docturus, abires, & vt ego maiori ac vehementiori studio Deo offerrẽ orationem, man-
dasses, tota nocte vigilaui rogans Dominum. Deinde audiui vocem dicentem. Ne timeas ô Iacobe.
Magnus enim Ioannes baptista tota nocte orat Deum vniuersorũ. Facta enim fuisset magna cædes,
nisi

Cyri regio Marcionis errore imbuta.

Psalm. 118. Psalm. 108.

Præstigiæ, & dæmones vociferantes in Theodoretũ.

Auxilium martyrũ & S. Iacobi contra dæmones.

Lecythus olei martyrum.

Amictus S. Iacobi salutaris.

Serpens adorabatur à Marcionitis.

Quæ Theodoretus audiuerit à S. Iacobo.

Intercessio sanctorum.

Sancti aduocati peculiares.

Reliquias osculari.

Visio facta S. Iacobo pro confirmatione reliquiarum B. Ioannis baptistæ.

Honor sanctis vt, adoratio Dei.

S. Ioannes Baptista orat Deum pro reductione errantium.

A nisi illius intercessionibus fuisset extincta diaboli audacia. Hæc cùm mihi narrasset, præcepit vt ego solus scirem, & ne alios assumerem conscios. Ego autem vtilitatis gratia non solum multis narraui, sed etiam mando scriptis. Iam vero à se quoque dicebat esse visum Ioseph patriarcham, capite & barba canum, & in senio formæ emittentem splendorem, & in virtutis fastigio seipsum sanctorum extremum nominantem. Nam cùm ego, inquit, cum primum dicerem ex iis qui sunt eiusdem cum ipso feretri particeps, ipse seipsum nominabat vltimum. Mihi autem narrauit etiam varios & multiplices dæmonum insultus qui in ipsum facti sunt. Cùm primũ enim, aiebat, hoc vitæ genus sum ingressus, visus est mihi quidã nudus forma Æthiops ignem ex oculis emittens. Ego autemcũ eũ viderem, & timore sum affectus, & ad preces conuersus, nec in animum inducere potui vt cibum sumerem: illo enim tempore mihi apparebat. Cùm autem septem & octo & decem dies transiissent, & ieiunus permanerem: tandem improbum illum insultum contemnens, sedi & cibum sumpsi. Ille autem cum hanc meam non tulisset animi magnitudinem, minatus est se virga percussurum. Ego autem, inquit, dixi. Si tibi quidem est permissum à Deo vniuersorum, percute: & plagam lubenter B accipiam, vt qui ab illo feriar. Sed si non sit tibi permissum, non percuties licet milies insanias. His auditis tunc effugit. Sed me rursus clanculum perpetua afficiebat molestia. Nam aquam quæ mihi bis in hebdomada infernè efferebatur, ei qui afferebat occurrens, & meam formam imitans accipiebat: & illum iubens recedere, fluentum effundebat. Idque cùm non solum bis sed etiam ter fecisset me sitis perpessione validè oppugnauit. Cum ergo valdè angerer, rogaui eum qui solebat ad me afferre, cur iam quindecim diebus ad me aquam non attulisset: is dixit se iam ter & quater attulisse, & me accepisse. Et vbi, inquam ego, à te eam afferente accepi? Ille locum ostendit. Et si millies, inquam ego, me illuc accedentem videris, ne vas dederis donec ad hunc locum veneris. Sic cum hæ quoque eius apertæ & irritæ fuissent insidiæ, alias rursus est aggressus. Dixit enim noctu vociferans, te tam tetro implebo odore, & te tanta iniuria infamabo, vt nemo te vlla ex parte aspiciat. Ego autem, inquit, ad hæc respondi. Agam tibi gratias. Inuitus enim tuum inimicum beneficio afficies, vt qui efficias vt magis versér in Dei recordatione. Nam quò mihi plus est ocij, eò magis occupor perpetuo in contemplanda diuina pulchritudine. Cum itaque pauci dies præteriissent, meridie con C suetum peragens officium, Video, inquit, duas mulieres de monte descendentes. Ego autem cum id præter consuetudinem ægrè tulissem, & eas lapidibus petere essem aggressus, memini minarum scelerati dæmonis: & conieci hanc esse eam quam dicebat infamiam. Dixi ergo magna voce, quòd etiam si meis insiderent humeris, non eas impetam lapidibus, nec persequar: sed sola vtar deprecatione. Ego quidem hæc dixi: illæ verò euanuerunt: & sermone finem accepit visio spectaculi. Post hæc rursus, inquit, noctu ego quidem orabam: ferebatur autem vehiculi strepitus, & clamor aurigæ & equorum hinnientium. Me autem conturbauit rei nouitas. Cogitabam enim quod nec princeps tunc esset in ciuitate: nec ea esset via vehiculorum: nec tempus aptum vehiculis. Hæc autem, cum apud me reputarem, audiebatur quidam strepitus appropinquantis multitudinis, & clamabant quidam præcedentes lictores, sibilantes, & de medio turbam exigentes, & ei qui præerat viam parãtes. Postquam autem mihi visi sunt valde appropinquare, Dixi, aiebat, quisnam es, & vnde venis: & quo opus habens venisti hoc tempore. Quousque ludificaris ô infelix, & diuinam contemnis patien tiam? Hoc ego quidem dicebam, conuersus ad orientem, & Deo preces offerens. Ille autem trusit D quidem, sed non potuit deiicere: resistebat enim diuina gratia: & extemplò omnia illa euanuerunt. Dicebat autem se etiam tempore pernicioſorum illorum latronum, quando ex Isauria profecti, maximam partem orientis vrentes prædas egerunt, valdè extimuisse nonne occideretur: neque enim tenebatur tanto amore corporis: sed ne raperetur in seruitutem & captiuus fieret, impietatisque & iniquitatis videret spectaculum. Hunc metum cum sensisset diabolus, sepe enim audiuerat cum hoc notis suis aperiret: imitatur noctu vlulatum mulierum. Ego autem, inquit, videbar audire quòd venirent hostes, & quod vicis ignem iniicerent. Statim ergo cum capillos in duas partes discriminassem, & partim quidem à dextris, partim vero à sinistris ad pectus trãstulissem, parabam collem vt id ensis amputaret facilius, & breui plaga accepta ab illo abominando liberarer spectaculo. Cũ sic totã illam noctem transegissem, & assiduè incursionem illorum expectarem, cum fuisset dies & quidam veniissent, rogaui quidnam audiissent de Isauris. Illi autem dixerunt se nihil nosse illis diebus: & sic agnoui, inquit, diabolicam quoque illam fuisse visionem. Aliquando autem assimilatus viuido & ve- E geto adolescenti, specie decoro, & flaua coma ornato, ad me accedebat subridens simul & ludens. Ego autem, inquit, ira armatus, eiiciebam infectans maledictis. Ille autem permanebat, aspectu meretricio, risuque & sermone ad voluptatem alliciens. Tunc ergo maiore ira percitus, Quomodo, inquam, potes totam terram obire, & omnibus tales parare insidias? Is autem dicebat se non esse solum, sed dæmonum multitudinem per totum terrarum orbem esse dispersam, qui hoc modo simul & ludunt, & serio agunt: ludo enim qui videtur, student simul totam perdere humanam naturam. At tu, dicebam ego, abi: Christo tibi id iubente, qui totam legionem per porcos transmisit in profundum. Audiuit simul & fugit: nec Domini appellationis vim ferens, nec eius famuli philosophiæ ferre volens splendorem. Porro autem cum multa alia sciam quæ possim narrare, ea nolo scribere, ne imbecillioribus eorum multitudo causa sit incredulitatis. Nam iis quidem qui diuinum cernunt hominem, nihil eiusmodi quod dicitur videtur incredibile, cum ea quæ videtur virtus

Demon in forma Æthiopis maleſtus Iacobo.

Orationes & officium meridei.

Dæmones in ſpecie fœminarum.

Oratio ſit ad orientem.

Diuerſæ ſpecies quibus apparet dæmon.

Coniuratio dæmonis.

confirmet ea quę dicuntur. Sed quoniam transmittentur ad posteros scripta harum narrationum, F
sunt autem multis aures magis incredulæ quàm oculi, imbecillitate auditorum metiemur narrationem. Ei ergo ædificarunt alii quoque maximam ædem in vico propinquo, quæ nō distat multis stadiis. Construxi ego quoque loculum in æde victoria insignium apostolorum. Sed cū hoc rescisset vir diuinus, sæpè me rogauit vt in illo monte corpus mandaretur sepulturæ. Ego autem sæpè dixi, quòd non oportet eum qui vitam præsentem non curauit, sepulchri curam gerere. Vbi autem vidi hoc ei esse cordi, annui & sum assensus: & feci vt scinderetur arca & sursum ferretur. Cùm autem viderem lapidem corrumpi à pruina, rogaui vt sineret arcæ paruam fieri domunculam: vbi autem iusfit, & perfecto ædificio tectum imposuimus, Non patiar, inquit, hoc vocari sepulchrum Iacobi: sed volo hanc fieri ædem martyrum victoria insignium: me autem tanquam aliquem inquilinum poni in altero sepulchro, vt qui dignus sim habitus vt apud eos habitarem. Neque verò hoc solum dixit, sed etiam fecit: & cum multos quidem prophetas, multos autem apostolos, maximè autē plurimos martyres vndique collegisset, eos posuit in vna arca, volens simul habitare cum populo sanctorum, & desiderans cum eis resurgere, & dignari Dei contemplatione. Hoc autem sufficit ad faciendam G
coniecturam quanta eius esset modestia. Qui enim tantas opes collegerat, perindè acsi esset in extrema paupertate, desiderauit habitare tanquam peregrinus apud diuites mercatores. Quales ergo venerandi mihi capitis sint labores, & quanta certamina, & quantam gratiam acceperit diuinitus, & quàm multis sit victoriis potitus, & quàm multis coronis ornatus, hæc ad ostendendum sufficiunt. Quoniam autem asperos & difficiles eius mores reprehendunt aliqui, & ægrè ferunt quòd solitudine tantoperè delectetur & quiete, cum de eo pauca dixero, imponam finem narrationi. Proponitur, vt iam dixi, aspectandus ab omnibus: neque fossa circundatus: neque tugurio aliquo aut tabernaculo tectus. Vnusquisque autem ex iis qui veniunt, à nullo claustro prohibitus, statim accedens, ea quæ vult loquitur. Aliis autem amatoribus huius philosophiæ, sunt & fossæ & fores: & eis licet frui quiete: & qui est inclusus, aperit cum voluerit, & quantum vult differt: & quātum vult impletur diuina contemplatione. Hic autem horum nihil est. Quocirca eos fert ægerrimè qui in tempore orationis ei exhibent molestiam: & si cùm iussit quidem, statim recesserint: rursus prosequitur orationem. Quòd si perrexerint exhibere molestiam, & cum semel aut bis iusserit non pareuerint H
tunc ægreferens & increpans amandat. Ego autem de eo quoque aliquando sum cum illo locutus: & dixi aliquos molestè ferre quòd expulsi fuerint & non fuerint participes eius benedictionis: & quod oporteret eos qui hac de causa veniunt, & iter multorum dierum conficiunt, recedere non indignantes, sed animi lætitia repletos, & qui philosophiæ narrationum conuiuio excipere possint eos qui ignorant. Ille autem, Non alicuius, inquit, alterius, sed mea causa veni in montem: & cum scateam admodùm multis peccatorum vlceribus, plurima opus habeo medicina: & ea de causa oro clementem dominum, vt mihi præbeat medicamēta quæ mea curent vitia. Quomodo ergo non fuerit valde reprehendendum & valdè stultum, interrumpere quidē seriem orationis, interim autem loqui cum hominibus? Si enim hominis qui est eiusdem cuius ego naturæ essem famulus, eo autem tempore quo est ministrandum domino, dimittēs in tēpore afferre cibum vel potum, confabularer cū aliquo ex conseruis, quot plagas iure acciperem? Si autem cū etiam accessissem ad Præsidem, & qua ab aliquo afficior narrās iniuriam, sermonem quidem in medio interrumperem: apud aliquem autem ex præsentibus aliqua alia verba facerem, non tibi videtur Iudex id ægrè esse laturus, & auxilium quidem esse denegaturus. flagris autem præterea esse cæsurus, & à tribunali eiecturus? Quomodo ergo est honestum, vt seruus quidem in dominum qui autē supplicat in iudicem, ita vt oportet se gerat: ego autem ad Deum & æternum dominum & Iudicem iustissimum & omnium Regem accedens, ne similiter quidem atque ij accedam: sed inter orādum, me conuertam ad conseruos, & prolixo cùm eis vtar sermone? Hæc & audiui, & ad eos qui ægrè ferunt transmisi: & mihi videtur rectè pulchréque dixisse. Nam prēterea quę dicta sunt est etiam amātium propriū, omnes quidem alios despicere, illi autem soli quem amant & diligunt adhærere, cúmque & noctu somniare, & interdiu visione apprehendere. Ideo mihi videtur ægrè ferre, vt qui in ea quidem quam desiderat versetur contemplatione, prohibeatur autem impleri expetenda & dignissima quæ ametur pulchritudine. Hęc vt narrātes, non vt encomij ritu laudantes conscripsimus: breuitatis magnam curam gerentes, ne prolixitatis molestia lectores afficeremus. Quòd si etiam fuerit huic superstes narrationi, innumerabilia alia prēclara facinora adiiciet prioribus: & illa quoque cō- K
scribent alij, nos enim hinc excedere valdè cupimus. Pietatis autem certaminum agonotheta, & ei det finem dignum suis certaminibus: prestétque vt reliquus priori consentiat, vt victor perueniat ad metam: & nostram imbecillitatem sustentet ac suffulciat suis orationibus, vt confirmati, multas quas alij in nos consecuti sunt victorias eis eripiamus, & victores e vita excedamus.

Ecclesia martyrum.

Reliquiæ sanctorum.

Non interrumpendæ sunt orationes.

THALASSIVS AVT LIMNÆVS.

Thalassius.

SECT. XXII.

Helimna vicus.

HElimna est apud nos quidam vicus, qui olim quidē excepit semina impietatis Marcionis, nunc autem Euangelica fruitur agricultura. Eius ad meridiem est quidam collis, neque valde asper, neque

A neque admodùm accliuis. In eo monasticum ædificauit habitaculum Thalassius vir admirabilis, qui est multis quidem aliis quoque bonis exornatus, sed morum simplicitate mansuetudinéque & moderatione omnes homines sui temporis superauit. Hoc autem dico, non vt qui soli credam auditui, sed qui eius etiam fecerim periculum. Ad virum enim sæpè accessi, & eius sum sæpè vsus suaui consuetudine. Ab eo in hoc loco fuit initiatus, qui nunc ab omnibus decantatur Limnæus: & cùm admodùm iuuenis ad illam peruenisset palæstram, pulchrè in hac summa instituebatur philosophia. Et primùm quidem cùm linguam sciret esse lubricam, adhuc adolescens hoc sibi constituit silentiũ: mansitque longissimo tempore cum nemine quidquam loquens. Postquam autem diuini illius senis doctrinæ satis fuit particeps, & se ostendit expressam illius virtutis imaginem, accessit ad magnũ illum Maronem cuius prius quoq; meminimus. Accessit autem eodem tempore quo diuinus quoque Iacobus. Cùm autem ex eo quoque magnam percepisset vtilitatem, & quæ sub dio agitur vitam esset æmulatus, occupauit aliud mõtis cacumen quod imminet cuidam vico, quem nominant Targallam. In eo degit vsque in hodiernum diem, non habens domunculam, non tabernaculum, non

B tugurium: sed solo continetur septo quod est ædificatum ex lapidibus. Habet autem quoddam paruum ostium luto assiduè obstructum: quod aduenientibus quidem aliis nunquam aperit: mihi autem soli accedenti hoc permittit facere. Ea de causa vndiquaque congregantur plurimi cùm meum aduentum senserint, desiderantes esse mei ingressus participes. Cum iis autem qui aliquando ad ipsum veniunt, loquens per paruam quandam fenestram, eos impertit benedictione, per eam plurimis sanitatem largiens. Seruatoris enim nostri vtens nomine, & morbos cessare facit: & dæmones expellit: & apostolica imitatur miracula. Non solùm autem iis qui ad ipsum veniunt suppeditat curationem: sed eam quoque sæpenumerò præbuit suo corpori. Eum enim iampridem inuaserat morbus colicus. Quàm sint autem acres qui ex eo oriuntur dolores & cruciatus, optimè quidem sciunt qui illum sunt experti: sciunt autem ij quoque qui eius fuêre spectatores. Prouoluuntur enim similiter atque ij qui rabie agitantur, huc & illuc se vertentes: & crebrò pedes extendentes & contrahentes: nonnunquam autem & sedent & surgunt & ambulant, aliquam quietis viam quærẽtes: & ideò assident balneis, sæpè ex eo aliquam accipientes consationem. Et quid opus est longiori vti ratione in iis enumerandis quæ sunt aperta & manifesta omnibus? Cum hoc morbo colluctãs, & tot tantisque cruciatus doloribus, non medicinæ accepit auxilium, non lectum ingredi sustinuit, non à medicamentis aut cibis est recreatus: sed in tabula humi iacente sedens oratione & crucis signaculo est curatus: & carmine diuinæ appellationis sopit cruciatus. Porrò autem cùm is quoque noctu aliquando ambularet calcauit dormientem viperam. Ea verò apprehendens plantam pedis, in eam dentes infixit. Cùm autem pedi conaretur opem ferre, se quidem inclinauit, & ei manum admouit: os autem bestiæ in eam conuertit. Cùm autem rursus sinistra esset vsus vt ei succurreret, in eam quoque traxit iram bestiæ. Postquam autem fuit eius furor exatiatus: illi enim plus quàm decem morsus intulit: tunc quidem recessit, & suam cauernam repetiit. Ille autem vndique maximis cruciabatur doloribus. Sed neque tunc passus est vti arte medicina: sed vulneribus adhibuit sola fidei medicamenta, crucísque signaculum, & orationem, & Dei inuocationem. Ideo autem, vt existimo, Deus vniuersorum permisit illam bestiam in illud sacrum corpus furere, vt diuinæ illius animæ omnibus apertam ostẽderet tollerantiam. Nam eius quoque quod generosi & fortis animi Iob

D idem videmus fuisse cõsilium. Sciuit enim eum maximis ilsque omnis generis agitari fluctibus, cùm sapientiam gubernatoris vellet omnibus ostendere. Vndénam enim aliàs cognouissemus vel illius fortitudinem, vel huius tolerantiam, nisi in eos quæuis tela coniiciendi, datus esset locus inimico pietatis? Atque ad viri quidem tolerantiam docendam hæc sufficiunt: clementiam autem & benignitatem aliunde ostendemus. Nam cùm multos visu priuatos, & qui mendicare cogebantur, congregasset, & vtrinque ad orientem & occidentem eis habitacula ædificasset, iussit in eis degere, & Deum laudare: alimentum eis necessarium præcipiens suppeditari ab illis qui ad ipsum veniebant. Ipse autem medius inter eos inclusus, & hos & illos incitat ad hymnodiã: & licet eos audire Deum assiduè laudantes. Tanta est eius perpetua benignitas in eos qui sunt eiusdem generis. Eorum autem quæ sub dio suscipiuntur certaminum, ipsi & magno Iacobo est idem tempus. Iam enim compleuerunt triceſimum octauum annum.

Silẽtium ità secũdus philosoph⁹. Sulp. Seuerus qui verbo decepte à Pelagianis ad mortẽ vsque tenuit silentium: vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacẽdo quidem diluet. Abbas Spamb.

Benedictiones Miraculorum gratia.

Signum crucis coliacis medetur.

Signum crucis venenum restinguit.

Benignitas Thalassij.

E

DE IOANNE. SECT. XXIII.

Ioannes.

HOc vitæ institutum æmulatus quoque est Ioannes, vir præter cætera clarus lenitate & mãsuetudine. Is cum rupem quandam valdè asperam, tempestatibúsque obnoxiam, & ad septentrionem vergentem occupasset, in illa iam transegit vigintiquinque annos aëris contrarios excipiens impetus. Alia autem omnia, ne singula persequar, cibus & vestis & ferri pondera, sunt iis qui prius dicti sunt similia. Est autem humanis omnibus adeò superior, vt nullo ex eis fruatur solatio. Afferam autem huius rei indicium euidens. Nam cùm propter thorum eius herbaceum vir quidam bonus plãtasset amygdalũ, & ea deinde procedente tẽpore arbor euasisset, adeò vt & ei vmbrã præberet, & oculos pasceret, iussit eam excindi: vt ex ea nullam acciperet recreationem. Hoc vitæ institutũ amplexus quoque est Moses in alto quodam montis vertice, qui impendet vico Romæ: decertans: Et

Huius meminit Theodoretus lib. 5. hist. Eccl. cap. 24.

Moses. Antiochus.

Antiochus vir senex, qui in monte maximè deserto paruum septum extruxit: & Antonius, qui in F
corpore senio confecto æquè decertat atque iuuenes. Est autem eis eadem vestis, & cibus, & status,
& oratio, nocturnique & diurni labores: & nec longitudo temporis, nec senectus, nec naturæ im-
becillitas, eorum superat tolerantiam: sed in eis floret ac viget laborādi studium. Alios quoque plu-
rimos athletas habet in montibus & agris Deus virtutis Agonotheta, quos non est enumerare faci-
lè, nedum vitam vniuscuiusque scibere. Cùm ergo sufficientem ex eis vtilitatem iis qui lucrari vo-
luerint adiecerim, me conuertam ad aliud genus narrationis, rogans vt sim eorum quoque benedi-
ctionis particeps.

Zebinas & Polycht.

ZEBINAS AVT POLYCHRONIVS Sect: xxiiii.

ZEbinam prædicant vsque in hodiernum diem, qui vt illum viderent digni sunt habiti. Aiunt
autem eum cùm ad extremam peruenisset senectutem, iisdem esse laboribus vsum vsque ad fi-
nem: nec licet grauissimo premeretur senio, ex certaminibus iuuentutis aliquid immutasse. Supe- G
rabat autem, vt dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate orationis. In ea enim diu noctú-
que versans, non solùm nō satiabatur, sed etiam desiderium efficiebat vehemētius. Quinetiam cum
iis qui ad ipsum veniebant paucis differens, nō poterat in animum inducere vt cogitationem à cœ-
lis deduceret: sed statim ab illis liberatus, vt nec tantillum quidem ab iis quæ sunt Dei vniuersorum
separatus, offerebat rursus deprecationem. Post quam autem non permittebat senectus vt citra mo-
lestiam stare posset assiduè, sustētaculum ei præbebat baculum: cui innixus, Dominum & laudabat
& orabat. Cùm autem præter alia bona esset ornatus amore in hospites, iubebat multos ex iis qui ad
ipsum veniebant, expectare vesperam. Illi autem timentes ne tota nocte illic starent, aliqua sua ne-
gocia sua prætexentes, se ab illis subducebant laboribus. Hunc ille quoque magnus admiratus est
Marum: & omnes ad se venientes ad illum ire iubebat, & accipere eius benedictionem: eum patrē
& magistrum nominans, & totius virtutis exemplar vocans. Rogauit autem vt in eodem quoque
sepulchro poneretur: sed non sciuerūt qui corpus illud sacrum dirupuerunt, & in eum locum quem
diximus detulerunt. Diuinus autem Zebinas cùm ante eum obiisset in vico ei propinquo, is autem H
appellatur Cittica, iusta sibi facta accepit. In eius autem sepulchro maximam ædem ædificarunt. Iis
enim qui cum fide accedunt, variam ac multiplicem effundit curationem. Habet autem nunc quo-
que sub eodem tecto martyres, qui apud Persas quidem decertarunt, annuis autem & celebribus fe-
stis à nobis honorantur, Huius doctrinam magnus accepit Polychronius. Quinetiam diuinissimus
Iacobus dicebat eum sibi primum dedisse tunicam ex pilis contextam. Ego autem qui illum nun-
quam vidi, ante meum enim aduentum vitæ finem acceperat in hoc egregio Polychronio diuini
Zebinæ video philosophiam. Non sic enim cera exprimit figuras annulorum, vt hic illius effingit
formam & characterem. Hoc autem apertè scio, ea quæ de illo narrantur, cum iis quæ ab hoc fiunt,
conferens. Est enim similiter diuino incensus desiderio: & est terrenis omnibus superior: & corpori
alligatus mentem habet elatam, & quæ fertur sublime, aërémque traiicit & ætherem, & cœlis fit su-
blimior, & perpetuò diuinam visione apprehendit contemplationem: nec potest illinc vnquā men-
tem detrahere. Quinetiam cum iis qui aduenium colloquens, superna mente peragrat. Eius autem
per totam noctem vigiliam & stationem hinc didici. Cùm eum viderem simul & cum senio confli- I
ctantem & cum imbecillitate, nullam omninò habentem curam corporis, sæpius præcatus ei per-
suasi vt duos assumeret qui simul habitarent, & aliquam consolationem ab eis acciperet. Quoniam
autem petiit viros virtute claros qui per se in alio degebant monasterio, illis quoque viris admiran-
dis persuasi, vt diuini hominis curam omnibus præponerent. Ij cùm paruo tempore cum eo habitas-
sent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cùm autem virum diuinum ob-
secrarem vt imbecillitate corporis metiretur laborem. Non solum, inquit, eos non cogo stare me-
cum assiduè, sed etiam sæpè præcipio vt decumbant. Illi autem, Et quomodo possemus, aiebant, eo
qui in laboribus consenuit, stante, & imbecillitatem corporis despiciente, decumbere, cùm simus
sani & in media ætate? Sed venerandi quidem mihi capitis noctutnos labores sic didici. Hi autem
viri procedente tempore sibi tātam parauere virtutem, vt cum hoc magno viro eandem perseque-
rentur philosophiam: & Moses quidem, hoc est enim ei nomen, permansit vsque in hodiernum diē,
tanquam patri & Domino omne ei seruitium exhibens: & quæ ex sacra illa anima coruscat virtutē
accuratè perfectéque exprimens. Damianus autem, hoc enim erat nomē alteri, cùm peruenisset ad K
quendam vicum non procul situm, ei autem est nomen Niara, & præter alias paruam quandam in-
uenisset domūculam, in illa degit: idem vitæ institutum persequens: adeò vt qui hunc & illum rectè
norunt, eum aspicientes, existiment se videre beati Polychronij animā in alio corpore. Eadem enim
& simplicitas & mansuetudo & moderatio: eadem lenitas sermonis: eadem in congressu suauitas:
eadē animæ vigilantia, & Dei intelligentia: idem status & labor & vigilia & cibus: & quæ est ex lege
diuina paupertas & nihil possidere. Nam præter vnam sportulā quę lentē habet madefactā, nihil est
in habitaculo. Tantā accepit vtilitatem ex consuetudine magni Polychronij. Ego autem relicto di-
scipulo rediho ad magistrū. A fonte enim riui fluēta procedūt. Hic ergo cum aliis vitiis ciecta quoq;
ex anima glorię cupiditate, & inanis gloriæ cōculcata tyrānide, studebat semper labores occultare.
Et fertū quidē vt gestaret nō inducebat in animū, timēs ne ex eo aliquid dāni hauiret, si arrogantiæ
inflam-

De Polychr. Sozom. lib. 9. cap. 2. Theod. Mopsuest. a fratre fact. lib. 1 Eccl. hist. cap. vltim. Nicep. lib. 14 ca. 30. Polychranium bene decessisse melius vixisse scripsit.

Perseuerantia in orationibus.

Cittica vicus.

Festa martyrum.

Tunica ex pilis.

Polychronij mores.

Nocturni labores Polychronij.

Moses.

Damianus. Niara vicus.

inflammationem anima ex ea accepisset. Cùm autem quercus grauissimã radicem ad se deferri iussisset, vt qui ad aliũ scilicet vsum ea opus haberet, eam & noctu imponebat humeris, & ea imposita orabat: & interdiu, cùm esset ei ocium. Cùm autẽ veniret aliquis, & pulsaret ostium, eam in loco aliquo abscondebat. Hanc cùm vidisset quidam mihi indicauit: & cùm vellem scire quantum esset eius pondus, vix eam potui tollere ambabus manibus. Is autem cùm me aspexisset, iussit eam dimittere. Ego autem eum rogabam vt mihi eam permitteret accipere, vt ei eripetẽ occasionem laboris. Postquam autem eum vidi ægrè ferre, ei cessi desiderio victoriæ. Ex his laboribus efflorescit ei quoque data gratia diuinitus: & multa fiunt miracula illius orationibus. Etenim cùm grauis illa siccitas quę homines affligebat, ad preces incitaret, venit ad eum multitudo sacerdotum. Erat autem vnà cum eis quidam quoque cui Antiochenæ regionis multi vici pascendi erant crediti. Is ex iis qui aderant rogabat seniores, vt ei persuaderent vt manum d extetam imponeret lecytho. Cùm ij autem dixissent eum non esse id facturum, dum preces post hæc fierent, & venerandum mihi caput oraret, ille pone stans porrexit duabus manibus lecythum. Is autem ita cœpit scatere, vt duo aut tres ex iis qui B aderant manus extenderent, & eas plenas oleo acciperent. Sed licet & diuinæ gratiæ fundat radios & rectis officiis præclarisque & ex virtute rebus gestis sit plenus, & quotidiè colligat opes philosophiæ, est tamen tanta modestia & moderatione præditus, vt vniuscuiusque ex iis qui ad ipsum veniunt ambos pedes amplectatur, & frontem terræ imponat: siue fuerit miles: siue opifex: siue rusticus. Narrabo autem aliquid quod possit docere eius simplicitatem & moderationẽ. Quidam vir bonus cui huius gentis obtigit præfectura, cùm Cyrum venisset, cupiebat mecum frui aspectu horũ magnorum athletarum. Cùm alios ergo obiissemus, ad hunc quoq; accessimus cuius virtutem nunc narramus. Cùm ego itaque dixissem esse præfectum qui mecum accessisset, & æqui iustique amatorem, statim homo diuinus vtrasque manus tendens & ambos pedes prehẽdens, Volo, inquit, vt mihi aliquam promittas petitionem. Cùm is autem ægrè ferret, & vt surgeret oraret, & se quod iusserit facturum polliceretur: coniiciebat enim eum velle rogare pro aliquo ex iis qui eius parebant ditioni. Quoniam ergo, inquit homo diuinus es pollicitus, & iureiurando promissum confirmasti, acri & vehementi studio Deo pro me offer preces. Is autem frontem pulsans, obsecrabat vt eum abC solueret à iureiurando, vt qui non esset dignus pro ipso preces offerre Domino. Eius ergo qui in tam alta philosophia tanta sit modestia ac moderatione, quænam oratio possit eius laudes pro dignitate consequi? Huius in laboribus suscipiendis studium, ne varij quidem ac multiplices morbi qui in eũ incubuere, retardarunt. Sed cùm à variis morbis obsideatur, eosdem labores sustinet. Cùm multis autem sæpè verbis apud eum egerimus, vix hanc ædificauimus domunculam, corpori planè frigefacto aliquantulum caloris procurãtes. Ei multi quidem adhuc superstites aurum sæpè obtulerunt, & qui etiam excessere reliquerunt, sed nihil ab vllo vnquam accepit: sed eorum quæ offerebantur eos iussit esse dispensatores. Porrò autem magnus quoque Iacobus cilicium ab aliquo ad se delatum ad ipsum misit: sed id quoque remisit, cùm id esse videret densius & elegantius. Perpetuò enim vsus est vilibus & minimi pretij vestibus. Adeò autem existimauit paupertatem esse quouis regno magis expetendam, vt nec necessarium quidem semper haberet nutrimentum. Scio enim me sæpè venisse, & benedictionem petiisse, neque aliquid aliud inuenisse quam solas duas caricas. Huius mel, & iis qui vident est valdè expetendum, & iis qui audiunt suaue & maximè iucundum. Nullum enim vidi D hominem, ne ex iis quidem qui sunt faceti & dicaces, qui vlla vnquam reprehensionis labe eum asperserit: sed omnes eum & prædicant & celebrant: & ad ipsum venientes, minime volunt recedere.

Miraculorum virtus.

Lecythus oleũ scatet benedictione Polychronij.

Aurũ oblatũ reiicit Polychronius.

Paupertas quouis regno melior.

ASCLEPIVS. SECT. XXV.

Asclepius.

HVius ordinis est admirabilis quoque Asclepius, qui abest quidem decem stadiis, idem autem vitæ institutum est æmulatus. Est enim ei idem & cibus, & vestis, & morum moderatio, in hospitẽsque & in fratres charitas, lenitásque & mansuetudo; & cum Deo conuersatio, & summa paupertas, & maximæ virtutis copiæ, & opes philosophiæ, & alia omnia quæ de illo sacro capite recensuimus. Dicunt autem eum quoque, cùm esset in numero fratrum qui in vico habitant, monasticam & temperatam vitam fuisse amplexum, nec ex multorum congressu vllam contraxisse maculã. Cùm ergo in vtraque vita, nempè & ciuili & solitaria, se egregiè gesserit, duplicibus quoque coronis E meritò dignabitur. Porrò autem multi quoque alij sunt horum æmulati virtutem: & plena est non nostra solùm, sed etiam vicinæ ciuitates, & pagi, tali philosophia. Est autem vnus ex his diuinus quoque Iacobus, in quadam domuncula inclusus iuxta vicum qui dicitur Duzan. Qui cùm sit etiam in ipso vitæ termino, est enim plusquam nonaginta annos natus, inclusus est solus: & per quãdam modicam fossam, instar incuruæ lineæ factam, responsa quidem reddit, sed non videtur: & neque igne vtitur neque lumine lucernæ. Me quidem bis perfosso ostio iussit admitti, hoc me honore afficiens, & quàm mihi benè velit ostendens. Atque ij quidem qui adhuc sunt superstites, scriptis meis non indigent. Possunt enim si velint, ipsi eorum contemplari philosophiam. Posteris autem & qui hoc non videre spectaculum, hæc quoque ad vsum sufficiunt, vt quæ philosophiæ ostendant characterem. Hic ergo & de his absoluta oratione, & benedictionis postulata remuneratione, ad aliam transibo narrationem.

Asclepius in vtraque vita ciuili & solitaria egregiè.

Iacobus ceremista igne nõ vtitur nec lumine.

SYMEONES Sect. xxvi.

Symeones.

SYmeonem illum insignem, magnum illud orbis terrarum miraculum, sciunt quidem omnes qui parent imperio Romanorum: norunt autem Persæ quoque & Indi & Æthiopes. Quinetiam ad Scythas vsque Nomadas fama peruadens, eius in laboribus subeundis diligentiam docuit & philosophiam. Ego autem etiam cùm omnes, vt semel dicam, homines testes habeam, vereor narrare certamina, quæ omnem superant orationem: ne posteris videatur fabula nuda ab omni veritate. Quæ enim fiunt, humana sunt natura superiora. Solent autem homines natura metiri ea quæ dicuntur. Si quid autem dicatur quod eius excedat limites, falsa videtur oratio iis qui non sunt diuinis initiati mysteriis. Quoniam autem piis & vera religione præditis terra & mare plena sunt: & qui in rebus diuinis sunt eruditi, & sanctissimi spiritus gratiam accepere, tantum abest vt non credant iis quæ dicenda sunt vt iis etiam magnam fidem sint habituri: prompto & alacri animo accedam ad narrationem. Illinc autem incipiam vnde etiam superna dignatus est vocatione. Et quidam vicus situs in confinio nostræ regionis & Cilicum: eum autem Sesam nominant. Ex hoc ortus, primò G à parentibus docebatur oues pascere: vt in hoc conferri possit cum magnis viris, Iacob patriarcha, Ioseph temperãte & Mose legislatore, Dauid Rege & Propheta, & Michæa Propheta, & viris diuinis qui illis fuêre similes. Cùm aliquando autem plurimum nauigasset, & coactæ essent oues intus manere, facta ei potestate quiescendi, ad templum diuinum venit cum parentibus. Hæc autem narrantem audiui sanctam linguam. Dicebat ergo se vocem audiuisse Euangelicam, quæ eos quidem qui flent & lugent beatos pronunciat: miseros autem vocat eos qui rident, & eos nominat felices qui sunt mundo corde præditi, & alia quæ sunt his connexa. Deinde ex iis qui aderant interrogasse quempiam, quidnam fecerit aliquis vt horum vnumquodque consequatur? Eum autem illi vitam retulisse solitariam, & summam illam ostendisse philosophiam. Cùm ergo verbi diuini hæc suscepisset semina, & profundis animæ sulcis ea pulchrè occuluisset, dicebat se iuisse in proximam ædem sanctorum Martyrum. In ea autem & genua & frontem in solo defixisse, & eum rogasse qui vult omnes homines saluos facere, vt eum deducat ad viam perfectam pietatis & veræ religionis. Cùm autem hoc modo diu esset moratus, dulcem quidem somnum quendam sibi obrepsisse, tale autem vidisse somnium. Mihi, inquit, videbat fodere fundamenta: deinde audire aliquem stantem, quòd me oporteat fossam facere profundiorem. Cùm itaque adiecissem vt iussit altitudinem, rursus tentabam quiescere: sed me quoque rursus iubebat fodere, & non cessare à labore. Cùm autem hoc mihi ter & quater præcepisset facere, tandem dixit eam sufficere altitudinem: & iussit ædificare deinceps nullo labore: vtpotè quòd cùm cessasset labor, futura quoque esset ædificatio citra laborem. Huic prædictioni res ferret testimonium. Ea enim quæ fiunt, humanam naturam excedunt. Cùm illinc surrexisset, ad propinquorum quorundam monachorum venit habitaculum. Duobus autem annis cum illis versatus, & perfectioris virtutis amore captus, venit ad vicum illum Teledam cuius prius quoque meminimus: apud quem magni & diuini viri Ammianus & Eusebius palæstram fecêre monasticam. Sed non venit in hanc diuinus Symeones, sed in aliam quæ ex hac germinauit. Eusebonas enim & Abiron cùm magni Eusebij doctrinam satis percepissent, hoc philosophiæ ædificauere gymnasium. Cùm itaque toto vitæ tempore fuissent & animis cõcordes & moribus, & veluti vnam animam ostendissent in duobus corporibus, multos habuerunt qui eiusdem vitæ tenebãtur amore. Cùm ij autem ex hac vita gloriosè excessissent, Heliodorus admirandus suorum sodaliũ accepit præfecturam: qui cùm vixisset sexaginta & quinque annos, sexaginta & duos annos intus inclusus transegit. Cùm enim tres annos apud suos parentes fuisset educatus, hunc gregem est ingressus, cùm nihil vnquam aspexisset eorum quæ fiunt in mundo. Dicebat autem se ne ipsam quidem nosse formam porcorum vel gallorum vel aliorum huiusmodi. Eum ego sæpè vidi, & simplicitatem morum sum admiratus, & eius animi puritatem sum mirum in modum amplexus. Cùm ad hunc venisset hic præstantissimus pietatis Athleta, decem quidem annos perpetuos decertauit. Cùm autẽ haberet octoginta eiusdem certaminis socios, omnes longo interuallo superauit. Et cùm alij post duorum dierum spatium vescerentur, ipse totam hebdomadam permanebat ieiunus, ægrè ferentibus præsidibus, & cum eo contendentibus, & ordinis perturbationem eam rem vocantibus, iis tamen quæ dicebantur non persuadentibus, nec animi alacritatem refrenare valentibus. Audiui autem illum ipsum narrantem qui nunc est huius gregis præfectus, quòd cùm aliquando funem contextum ex palmis, est autem is asperrimus, sumpsisset, & manibus astrinxisset, eo lumbos succinxit, non apponẽs extrinsecus, sed ipsi pelli applicans: & tam arctè compressit, vt tota illa pars cui fuerat impositus, circumcirca exulceraretur. Postquam autem plus quàm decem dies hoc modo transegisset, & vlcus quod increbescebat guttas sanguinis emitteret, rogauit quidam qui hoc viderat quænã esset causa sanguinis. Cùm is autem diceret nihil esse quod ei afferret molestiam, eius socius pervim & manum immisit, & causam didicit, & eam præfecto renunciauit. Mox ergo increpans, & rogãs, & rei crudelitatem reprehendens, vix illi soluit vinculum: sed nec sic persuasit vt illi vlceri vllam adhiberet medicinam. Porrò autem cum eum viderẽt facere alia eiusmodi, iusserunt vt ab illa palæstra recederet: ne iis qui erant corpore imbecilliori, ea quæ essent supra vires æmulari conantibus, dãni causa fieret. Egressus ergo cùm veniisset ad montis loca magis solitaria, & quendam sine aqua lacum

non

De quo multi multa tradiderũt Euagr. Bibliot. cap. 13. lib. 6. c. 22 Metaphrastes in vita Theodosij Cœnob. Damascenus lib. aduersus iconomachos Nicephor. lib. 14. hist. Eccl. cap. 51. lib. 15. c. 13. & 19.

Sesa vicus.

Vox euangelij multos reuocat.

Ecclesia sanctorum martyrum.

Conuersio Symeonis. Visio.

Teleda vicus. Ammonius & Eusebius. Eusebonas & Abiron. Theod. lib. 4. hist. Ecclesia. cap. 26. Heliodorus Sozom. lib. 6. ca. 33. & 34.

Ieiunia.

Funis ex palmis.

A non valdè profundum inuenisset, in eum seipsum demisit, & in eo Deo offerebat hymnodiam. Pœnitentia autem ducti illius palestræ præfecti, duos quosdam emiserunt permittentes vt eum quærerent & ducerent. Cùm itaque ij montem circuissent, rogarunt quosdam qui illic pascebant pecora, an vidisset aliquem tali colore præditum & sic vestitum. Vbi autem lacum pastores ostenderunt, valdè quidem statim exclamauerunt, func autem allato, eum cùm magno labore extraxerunt. Non est enim æquè facilis ascensus atque discensus. Cùm itaq; paruo tempore apud illos esset moratus, venit in vicum Telanessum, subiectum cacumini montis in quo nunc degit. In eo cùm paruam inuenisset domunculam, tres annos transegit inclusus. Cùm autem contenderet virtutis augere diuitias, desiderauit similiter ac diuini homines Moses & Elias, ieiunus permanere quadraginta diebus: & admirabili Basso conatur persuadere, qui tunc multos abiit vicos, vt qui præesset iis qui erant in pagis sacerdotibus, vt nihil quidem intus relinquat, luto autem ostium obstruat. Cùm is autem rei referret difficultatem, & moneret ne violentam mortem existimaret esse virtutem: est enim id crimen & maximum & primum. At tu, inquit, ô pater, repone mihi decem panes, & hydriam aquæ:

Symeones in lacu sicceuanit hymnodiam.

Telanessus vicus.

Mosis & Eliæ ieiuniũ. Sacerdotes.

B & si videro corpus egere alimento, ero eorum particeps. Factum est vt iussit: & illa quidem fuerunt reposita, ostium autem luto est obductum. Finitis autem diebus, venit quidem ille admirandus & homo Dei Bassus; amoto autem luto, ostium ingressus, inuenit quidem panes quosdam: inuenit autem vrnam quoque aqua plenam: ipsum autem iacentem, nec spirantem, & nec loqui nec mouere potentem. Spongia ergo petita, cùm os ea humectasset & eluisset, ei obtulit diuinorum sacramẽtorum symbola: & sic per hæc confirmatus, surrexit, & modicum cibi sumpsit, lactucas & intybum & *his similia paulatim* mandẽs, & ad ventriculum transmittens. Obstupe factus itaque magnus ille *Bassus, venit* ad *suum* gregem, magnum hoc narrans miraculum. Habebat enim plusquam ducentos sodales, cùm nec eis iumentum habere, nec molam permisisset, neque aurum ab aliquo oblatum accipere, neque aliquem extra fores egredi aut aliquid ex necessariis empturum, aut aliquem ex suis notis visurum: sed intus agere, & quod à diuina gratia mittebatur alimentum accipere. Hanc legem in hodiernum vsque diem seruant sodales: & quamuis creuerit eorum numerus, mandata quæ eis data sunt non transilierunt. Ego autem ad magnum transibo Symeonem. Ab illo ergo tempore vs-

Ieiunium per integrã quadragesimam absque cibo.

Eucharistia.

C que in hodiernum diem, iam autem præterierunt viginti & octo anni, manet ieiunus quadraginta dies. Tempus autem & assuefactio multum detraxit de labore. Solebat enim primis diebus stare & Deum laudare. Deindè cùm propter inediam non posset amplius corpus pati stationem, deinceps sedere & diuinum peragere officium: postremis autem diebus etiam accumbere. Nam cùm paulatim consumerentur & extinguerentur vires, cogebatur iacere semimortuus. Postquam autem stetit in columna, non inducebat quidem in animum vt descenderet, sed alia ratione excogitauit vt staret. Nam cùm trabem quandam columnæ alligasset, & seipsum rursus funibus trabi adaptasset, sic quadraginta dies perpetuos transegit. Post hæc autem cùm maiorem deinceps à superis gratiam accepisset, ne hoc quidẽ opus habuit auxilio: sed stetit quadraginta dies, cibum quidem non sumens, sed alacritate animi & diuina gratia confirmatus. Cùm hos ergo tres perpetuos, vt dixi, annos in illa transegisset domuncula, ad hoc tantopere sermonibus iactatum & celebratum venit cacumen: &

Inde dictus est Symeones, columella, quia primus in columna monasticam instituit: cuius est postea imitatus institutum Daniel Stylites Niceph. lib. 15. cap. 22.

cùm septum circũcirca fieri mandasset, ferream autem catenam viginti cubitorum comparasset, &

D eius vnum quidẽ initium cuidã petræ maximæ appendisset, alterum autẽ dextero pedi adaptasset, vt nec si vellet quidẽ, abiret extra eos limites, in eo degit cœlum assiduè visione apprehendens, & vt ea quæ sunt supra cœlos contẽplaretur sibi vim afferens. *Mentis* enim volatum non impediebat ferri vinculum. Postquam autem Meletius *ille admirabilis cui tunc mandata erat cura episcopatus* regionis Antiochenæ ciuitatis, vir cordatus, & prudentia clarus, & ingenij solertia ornatus, *superuacaneum dixit esse ferrum, cùm sufficiat mẽs ad corpori imponenda rationis vincula*, cessit quidem, & eius paruit suasioni. Cùm autem *æris fabrum accersiri iussisset, præcepit* solui vinculum. Cùm autem tibiæ quoq; adaptata esset pellis, *ne corpus læderetur à ferro*, & opotteret eã (fuerat enim consuta) dissũpi, dixerunt *se vidisse plus quàm viginti maximos cimices*, in ea tanquã in cauerna delitescentes: & hoc se dicebat vidisse admirãdus Meletius. Ego autem huius memini, hinc quoq; ostendens magnam viri tolerantiam. Nam cùm posset pellem manu comprimere, & omnes facilè interimere, molestos morsus toleranter passus est in paruis se lubenter ad maiora exercens. Cùm ergo peruolaret fama in omnes regiones, concurrebant omnes, non solum vicini, sed qui etiam multorum die-

Magna viri tolerantia supra ferocorum ἀπαθειαν.

E rũ itinere aberant: alij quidem paralyticos afferentes: alij verò ægris sanitatẽ petentes: alij autem vt patres fierent rogantes: & quòd à natura non acceperant, ab illo volebant accipere: cúmq; acciperent & quæ postulabant impetrarent, læti quidẽ redibant: quæ autẽ erant consecuti beneficia prædicantes, longè plures eadẽ petituros emittebant. Sic autem omnibus vndiq; aduenientibus, & per totam viam instar fluminis affluentibus, videre est pelagus hominum in illo loco constitutum, quod fluuios vndiquaq; excipit. Non solùm enim confluunt qui nostram habitãt regionem, sed & Ismaëlitæ, & Persæ, & Armenij qui sunt eis subiecti & Iberes, & Homeritæ, & qui illi sunt interiores. Venerunt autẽ multi quoq; qui habitant extrema occidẽtis, Hispani, inquã, & Britanni, & Gallici, qui quod est intermediũ occupant. De Italia enim superuacaneum est dicere. Aiunt enim Romæ, quæ est lõgè maxima, eum fuisse adeò omniũ sermore celebratũ, vt in officinarum omnibus vestibulis & porticibus ei paruas posuerint imagines, hinc sibi præsidiũ & tutelam parantes. Cum ergo venirent

Curatio infirmorum.

Cõcursus populorum ad Symeonem.

Imagines sãctorum. Hic locus citatur in septima ſynodo.

Act. 4.

innumerabiles, conabantur autem omnes contrectare, & ex pelliceis illis veſtibus aliquam perci- F
pere benedictionem, primùm quidem abſurdum & alienum exiſtimans tam inſignem ſibi haberi
honorem, deindè etiam rem ægrè ferens, vt nimis laborioſam, machinatus eſt illam in columna ſta-
tionem: primùm quidem iubens ædificari ſex cubitorum: deinde duodecim: poſtea autem viginti
duorum: nunc autem ſex & triginta. Cupit enim in cœlum euolare, & ab hac terrena liberari con-
uerſatione. Ego autē nec abſque diuino conſilio exiſtimo hanc factam fuiſſe ſtationem. Quāobrem
eos hortor qui reprehendendi ſtudio delectantur, vt linguā ſuam refrenent, & non temerè eam ferri
permittāt: ſed potius cōſiderent quòd ſæpè talia machinatus eſt Dominus vt eis prodeſſet qui ſunt
ſocordiores. Etenim iuſſit Eſaiam ambulare nudū & nudis pedibus: Hieremiā lumbis cingulum cir-
cumponere, & ſic incredulis offerre prophetiam: & aliquando etiam lignea cellaria, & ferrum col-
lo imponere: quinetiam Oſeæ quoq; vxorem accipere fornicariam: & rurſus amare mulierem for-
nicariam, & adulteram: & Ezechieli ſuper dexterum latus cubare quadraginta dies: & ſuper ſini-
ſtrum centum & quinquaginta: & rurſus murum perfodere, & fugientem exire, & ſibi deſcribere
captiuitatem. Quinetiam enſem aliquando acuere, & eo caput radere, & in quatuor partes capillos G
diuidere: & alios quidem huic: alios verò illi diſtribuere: ne omnia recenſam. Vnumquodque au-
tem horum iuſſit fieri rector vniuerſorum, eos qui ſermoni non parebant, nec vt prophetia audi-
rent in animum inducebant, admirabilitate ſpectaculi colligens, & vt diuina reſponſa audirent, effi-
ciens. Quis enim non obſtupuit, cùm videret diuinum hominē nudum ingredientem? Quis autem
non deſiderauit ſcire cauſam, cur hoc fieret? Quis autem non eſt percontatus, cur fornicariam pro-
pheta ſecum habitare pateretur? Quomodo ergo vniuerſorum Deus iuſſit illorum vnumquodque
fieri curam gerens eorum qui ignauè & ſocorditer viuebant: ita etiam hoc nouum & admirabile
procurauit ſpectaculum, rei nouitate & admirabilitate omnes trahens ad ſpectandum, & efficiens
vt aduenientibus credibilis exhiberetur admonitio. Nouitas enim ſpectaculi eſt pignus ſufficiens
doctrinæ: & qui venit ad ſpectaculum, cum res diuinas doctus fuerit recedit. Et quemadmodum ij
quibus obtigit vt eſſent reges hominum, poſt aliquā temporis conuerſionem mutant imagines nū-
morum: aliquando quidē leonum exprimentes imagines: aliquando autē ſtellarum: & aliquando
angelorum, nouo charactere tentantes aurum reddere pretioſius: ita etiam ſummus rex vniuer- H
ſorum, veluti quaſdam figuras ac characteres, hæc noua & multiplicia viuendi inſtituta, pietati ve-
ræque religioni adiiciens, non ſolùm fidei alumnorum, ſed eorum etiam qui laborant morbo incre-
dulitatis, ad laudandum linguas excitat. Et quòd ita ſe habeat, non ſolùm verba teſtantur, ſed etiam
res ipſæ clamant. Iſmaëlitarum enim milia innumerabilia, quæ impietatis ſeruiebant caligini, illa in
columna illuminauit ſtatio. Nam veluti ſuper candelabrum aliquod poſita hęc lucerna lucidiſſima,
ſolis inſtar emiſit circunquaq; radios: & eſt, vt dixi, videre Ibernas venientes, & Perſas, & Armenios,
& diuinum baptiſmum accipientes. Iſmaëlitæ autem turmatim veniētes, ducenti ſimul & trecenti,
& nonnunquam etiam mille errorem quidem patrium negant cum clamore: quæ autem illi coluc-
rant ſimulachra, ante magnū illud lumen conterentes: & Veneris orgiis renuntiantes, ab alto enim
repetitis temporibus acceperant cultū huius dæmonis, diuina percipiunt ſacramēta: leges accipien-
tes à diuina illa lingua, & patrios ritus valere iubentes, aſinorúmque agreſtium & camelorum eſum
abnegantes. Eóſq; ego & vidi & audiui, & patriam impietatem abnegantes, & doctrinæ euangelicæ I
aſſentientes. Semel autem maximum adij periculum. Ipſe enim eis dixit vt ad me accederent, & ſa-
cerdotalem acciperent benedictionem: dicens fore vt magnum hinc fructum perciperent. Cùm
illi autem paulò magis barbaricè cōcurriſſent, alij quidem antè trahebant, alij verò ponè, alij autem
ex obliquo. Qui autem aliis aberant longius irruentes, & manus protendentes, alij quidem barbam
vellebant: alij verò veſtes apprehendebant: & à vehementiori illorum aditu fuiſſem ſuffocatus, niſi
ille clamorem edens omnes diſperſiſſet. Talem, quæ à dicacibus irridetur hominibus, columna, ef-
fudit vtilitatem, & tantum emiſit radium Dei cognitionis in mentes barbarorum. Scio etiam aliud
ab eo fuiſſe factum eiuſmodi. Obſecrabat vna tribus diuinum hominem, vt deprecationem quan-
dam & benedictionem emitteret ſuæ tribus præfecto. Alia autem quę aderat tribus contradicebat,
dicens non oportere illi emitti bēnedictionem, ſed ei qui præeſt ſuæ tribui: illum enim eſſe iniuſtiſ-
ſimum: hunc verò alienum ab iniuſtitia. Cùm autem inter eos magna fuiſſet contentio, & barbari-
ca decertatio, tandem in ſe inuicem irruerāt. Ego autem prolixa vſus oratione, ſuadebam vt quieſ-
cerent: vtpotè quòd vir diuinus ſufficeret ad dandam & huic & illi benedictionem. Sed hi quoque K
dicebant non oportere illum hanc aſſequi, & illi ea alterum priuare conabātur. Cùm eis autem de-
ſuper eſſet minatus, & eos canes vocaſſet, vix ſedauit contentionem. Hæc autem dixi, volens oſten-
dere quanta eſſet eorum animi fides. Non enim ſic inter ſe inſaniiſſent, niſi diuini viri benedictionē
credidiſſent maximam habere virtutem. Vidi autem aliud quoque miraculum quod fuit valdè ce-
lebratum. Quidam enim ingreſſus, erat autem is quoque Saracenorum vnius tribus præfectus, ſup-
plex petebat à diuino capite vt cuidam opem ferret cui in via erant paralyſi ſoluta membra corpo-
ris. Dicebat autem eum morbum ei accidiſſe in Callinico: eſt autem id caſtellum maximum. Cùm
is itaque fuiſſet allatus in mediū, effecit vt negaret impietatem maiorum. Vbi autem lubenter obe-
diit, & quod iuſſus fuerat impleuit, rogauit an crederet patri, & vnigenito filio, & ſancto ſpiritui.
Cùm is autē ſe confeſſus eſſet credere: His, inquit, credens appellationibus ſurge. Poſtquam autem

ſurrexit,

Ex veſtibus pelliceis benedictio.

Confirmatio auſteritatis monaſticæ. 1. nudi pedes. 2. lumbi cincti. 3. cellaria lignea & ferrū 4. cubare. 40. dies & 150.

Ad hunc locū vide num pertineāt quæ de Symeone ſtylo narrat Euagr. libr. 4. cap. 33. qui quod famelicæ meretrici panem detuliſſet, fornicationis eſt calumniatus. 5. cap. radere caracteres Regi.

Lucerna. Concurſus populi ad Symeonem.

Sacerdotalis benedictionis magnus fructus.

Barbari in ſe inuicem irruunt.

Curatur paralyticus.

A dare exit, iussit vt tribus præfectum suis ferret humeris vsque ad ipsum tabernaculum : habuit autem corpus maximum : & ille quidem eo accepto, statim abiit. Qui autem aderant, ad Dei laudes linguas mouerunt. Hoc autem iussit, Dominum imitans, qui iussit paralytico ferre lectum. Sed imitationem nemo vocet tyrannidem. Est enim vox eius, Qui credit in me, opera quæ ego facio ille quoque faciet : & maiora his faciet. Etenim huius promissi euentum vidimus. Nam cùm vmbra Domini nunquam fecerit miraculum, magni Petri vmbra, & mortem fregit, & morbos exegit, & fugauit dæmones. Sed dominus & hæc per suos seruos fecit miracula: & nunc quoque similiter eius vtens appellatione, diuinus Symeones innumerabilia efficit miracula. Accidit enim vt aliud quoque fieret miraculum, priore minimè inferius. Ex iis enim qui in nomen salutare Domini Christi crediderant, quidam Ismaëlita non obscuro loco natus, Deo votũ fecerat, hoc diuino viro teste. Pollicitus autem erat futurum vt se deinceps perpetuò abstineret ab esu cuiusuis animati. Hoc promissum nescio quomodo quodam tẽpore transgressus, occisam auem ausus est comedere. Cùm Deus autem per increpationem eum ad conuersionem voluisset deducere, & suum famulum honorare, qui fuerat testis promissi quod is fuerat trangressus, mutata est in lapidis naturam caro auis, adeò vt nec si vellet quidem, deinceps eo vesci posset. Quomodo enim potuisset, cum lapidasset quod ad cibum sumptum fuerat corpus? Hoc admirando & incredibili spectaculo obstupefactus barbarus, ad sanctum venit quam celerrimè, quod erat occultum peccatum in lucem proferens, & suam transgressionem omnibus enuncians, & delicti à Deo petens veniam, & sancti auxilium inuocans : vt omnipotentibus suis precibus ipsum peccati vinculum exolueret. Multi autem id videre miraculum, qui auis partem ex osse & lapide constantem viderunt in eius pectore. Non solùm autem fui spectator miraculorum, sed etiam auditor eorum quæ prædicta sunt futura. Etenim eam quæ fuit siccitatem, & magnam illius anni sterilitatem, & eam quæ consecuta est simul famem & pestem, duobus annis antè prædixit: dicens se præuidisse virgam quæ infligitur hominibus & flagella quæ per eam intentatur. Porrò autem alias quoque significauit irruptionem eius qui Bruchus seu eruca dicitur, & eam non esse magnum detrimentum allaturam, cùm diuina clementia mox sequatur supplicium. Cùm autem triginta dies præteriissent, innumerabilis quidem C suprà stetit multitudo, vt etiam radium dissecarent, & vmbram offunderent: idque omnes planè, & perfectè vidimus? solum autem dedit damnum bestiarum pascuis: cibum autem hominum nulla ex parte læsit. Iam verò mihi quoq; qui ab aliquo oppugnabar, significauit ante quindecim dies futurum belli finem: & prædictionis veritatem didici experientia. Quinetiam ei aliquando visæ sunt duæ virgæ quæ ferebantur quidem de cœlis, in terram autem orientalem cadebant, & occidentalem. Hanc autem Persicæ & Scythicæ gentis in imperium Romanorum insurrectionem, significauit vir diuinus, & iis qui aderant effatus est visionem: multísque lachrymis & precibus assiduis repressit plagas quarum intentabantur minæ in orbem terræ. Gens quidem certè Persarum iam armata, & parata ad Romanos inuadendos, eis diuina aduersante voluntate, à cepto est retardata, & intrinsecus in malis propriis occupata. Cùm autem sciam plurima alia eiusmodi, ea prætermittam, orationis vitans proxilitatem. Sufficiunt hæc quidem certè ad ostendendam spiritalem eius mentis contemplationem. Eius quoque fuit magna fama apud regem Persarum : vt enim narrarunt legati qui ad ipsum venerunt, diligenter sciscitabatur quænam esset eius vita, & quænam miracula. Dicũt autem D eius quoque coniugem, & petiisse oleum dignatum eius benedictione, & tanquam donum maximum accepisse. Quinetiam omnes regis assecłæ, & à fama commoti, & multas in eum à magis adornatis accipientes calumnias, diligenter rogabant, id cùm intellexissent, virum diuinum nominabant, Cætera verò turba, & ad muliones accedentes & ad famulos & milites, & pecuniã offerebant, & rogabant vt essent participes olei benedictionis. Ismaëlitarum autem regina cùm esset sterilis, & cuperet filios, primùm quidem misso aliquo ex iis qui valebant dignitate & auctoritate, obsecrauit vt mater fieret. Postquam autem assecuta est petitionem, & peperit vt cupiit, accepto rege qui natus fuerat, profecta est ad diuinum senem: & quoniam non licebat mulieribus ad eum accedere, ad eum misso infante, rogauit vt consequeretur eius benedictionem. Tuus enim, inquit, est hic actus. Ego enim obtuli cum lachrymis semen orationis: tu autem semen effeciſti manipulum, cùm diuinę gratiæ imbrem attraxisses per deprecationem. Sed quousque conor metiri altitudinem maris Athlantici? Nam sicut eam non possunt homines dimetiri : ita narrationem exuperant quæ ab illo E fiunt quotidiè. Ego autem eius ante hæc omnia admiror tolerãtiam. Noctu enim & interdiu ita stat vt videatur ab omnibus. Ablatis enim foribus, & non minima parte ambitus dissoluta, proponitur omnibus spectaculum nouum & admirabile: nunc quidem stans longo tempore, nunc autem frequẽter se incuruans, & Deo offerens adorationem. Iam verò multi quoque ex adstantibus enumerant has adorationes. Semel autem quidam ex iis qui mecum erant, cùm enumerasset mille & ducẽtas & quadraginta quatuor, deinde lapsus esset, destitit numerare. Semper autem se inclinãs, propè digitos pedum frontem admouet. Nam cùm venter semel in hebdomada alimentum accipiat, ídq; exiguum, quantum est diuinorum sacramentorum participatio, dorso cõcedit vt facilè inflectatur. Aiunt autem ei ex statione in altero pede enatum esse vlcus chironium, & illinc assidue plurimam excerni saniem. Sed nihil quod ei accidit, reprimit philosophiã: sed fert forti & generoso animo voluntaria & inuoluntaria, alacritate animi, & hæc, & illa superans. Hoc autem vlcus coactus quoque

Votum abstinendi à carnibus.

Auis fit lapis.

Symeõ prædixit sterilitatẽ & pestem.

Alia prædictio.

Visio.

Prædixit Mauricio plurima. Euag. lib. 5 cap. 21.

Oleũ sacrum.

Ita Eutymius oratione parti multiplicauit: terram & steriles fecundauit. Nicep. lib. 14 cap. 52.

Cibus in hebdomada.

Universidad de Deusto Biblioteca

Hoc ad obedientiam monasticam refert Niceph. lib. 14 cap. 15.

est aliquando alicui ostendere. Dicam autem causam: Venit ab Arabena quidam vir bonus, F
& honoratus Christi ministerio, is cùm ad illud peruenisset cacumen, Dic mihi, inquit, per ipsam
veritatem, quæ hominum genus ad se conuertit, ésne homo an natura incorporea? Cum autem qui
aderant ægrè ferrent interrogationem, omnes quidem iussit tacere: ad illum autem dixit, Cur hanc
mihi proposuisti interrogationem? Cùm autem dixisset, Quoniam omnes vulgo iactare audio, te
neque comedere nec dormire: vtrumque autem est hominum proprium, nemo enim qui hac sit
natura præditus, vixerit absque alimento, & somno. Ille autem iussit quidē scalas admoueri colum
næ, illum autem ascēdere: & primùm quidem manus aspicere: deinde intra pellicem illum amictū
manum mittere: & videre non solum pedes, sed etiam vlcus illud grauissimum. Cùm autem homo
vidisset, & admiratus esset vlceris magnitudinē, & ex eo didicisset quomodo sumat nutrimentum,
illinc quidem descendit, ad me autem veniens narrauit omnia. In festis autem publicis aliam quo-
que ostendit tolerantiam. Nam post occasum solis, donec is rursus venerit ad horizontem occidē-
talem, manibus in cœlum extensis stat tota nocte, nec à somno delinitus, nec à labore superatus. In
tantis autem laboribus, tantáque rerum gestarum magnitudine, & miraculorum multitudine, est tā- G

ἀκίνητος fuisse monarchos hoc est insomnes qui noctem orando & psallendo traducerent scripsit Niceph. li. 15. cap. 23.

ta morum modestia ac moderatione præditus acsisit dignitate postremus omnium hominum. Præ-
ter modestiam autem, & facilis ad eum patet aditus, & est affabilis & suauis: & respondet vnicuique
eorum qui loquuntur, siue sit opifex, siue mendicus, siue rusticus. A munifico autem & liberali domi-
no accepit atiam donum doctrinæ: & bis quotidiè faciens admonitiones, irrigat aures eorum qui
audiunt, pulchrè admodum loquēs, & diuini spiritus exhibens disciplinam: & iubēs in cœlum suspi-
cere & euolare, & à terra discedere, & regnum quod expectatur visione apprehendere, & gehennæ
minas timere, & terrena contemnere, & futura expectare. Licet autem eum quoque videre iudican-
tem & rectas ac iustas ferentem sententias. Hæc autem & quæ sunt huiusmodi, fiunt post horam no-
nam. Totam enim noctem & diem vsque ad nonam orat perpetuò. Post nonam autem, primum
quidem diuinam doctrinam exhibet præsentibus. Deinde audita vniuscuiusque petitione, cùm ali-
quas fecerit curationes, componit lites eorum inter quos est controuersia. Circa occasum autem so-

Symeonis exercitia.

lis deinceps incipit conuenire dominum. Sed quamuis in his versetur, & hæc omnia faciat, nec san- H
ctarum ecclesiarum curam abiicit & prouidentiam, aliquando quidem pugnans cum impietate gen-
tium: aliquando autem frāgens Iudæorum audaciā: aliquando autem fundens ac profligans turmas
hæreticorum: & aliquando quidem de his scribens ad Imperatorem, aliquando autem præsides ac
magistratus ad diuinum zelum excitans: aliquando autem ipsis quoque Ecclesiarum pastoribus
maiorem gregis curam gerere præcipiens. Hæc autem sum persecutus, ex gutta conatus ostendere

Ex guttapluuiā prouerb. huic simile ex vngue Leonē.

pluuiam, & iis qui hæc scripta legerint, tanquam indice gustandam præbere mellis dulcedinem.
Quæ autem decantantur ac celebrantur ab omnibus, ea sunt iis longè plura. Sed non sum omnia
scribere pollicitus, sed paucis eius vitæ instituti ostendere formam & characterem. Conscribent au-
tem, vt est consentaneum, alij quoque his longè plura. [1] Cùm posthæc autem diu vixisset, & multis
miraculis & laboribus, ardoréque solis, & hiberna glacie, & vehementibus ventorum insultibus, &
humanæ naturæ imbecillitate, solus ex omnibus qui vnquam fuerunt māsisset inexpugnabilis, post-
quam eum deinceps oportuit esse cum Christo, & immensorū certaminum coronas accipere, quod
homo quidem esset morte confirmauit iis qui non credebant: mansit autem etiam post mortem I
immobilis: & in cœlum quidem anima peruenerat: corpus autem ne sic quidem cadere sustinuit:
sed rectum stetit in loco certaminum, tanquam inuictus [2] Athleta nulla parte membrorum volens
terram tangere. Sic Christi Athletis manet etiam post mortem cum eis simul versans victoria. Va-
riorum certè morborum curationes, & miracula, & diuinarum virtus operationum, sicut quando
erat superstes, ita nunc quoque fiunt, non solùm apud loculos sanctarum reliquiarum, sed etiā apud
summæ eius virtutis & diuturnæ decertationis monimentū: magnam, inquā, [3] illam & celebratam
columnam huius iusti & laudibus celebrādi Symeonis. Cuius sanctis intercessionibus cupio vt ego
adiutus, in his sanctis perseuerem laboribus: Deúmque precor qui est cōmunis ornatus, & est splen-
dor pietatis & veræ religionis, vt & mea vita corrigatur, & ad Euangelicam vitæ formam diriga-
tur.

1 *Hæc non sunt Theodoreti, sed ab aliquo addita post mortem Symeonis qui cum scriberet Theodoretus, adhuc viuebat. Nam cum dixisset eum vixisse tres supra centū annos, genuomertis non exposuit nec eius sacrum cadauer magna pōpa Anthiochiā Imperatorem multis aliis viuētis floreis (qui locus stellā emicans quod spectant libr. 14. cap. 51.*

delatum multis in itinere miraculis exhibitis, contendentibúsque vicinis vrbibus quinam illud sortirentur. Theodosium item omisit instant er illud vitale corpus ab Antiochenis sibi dari expostulasse: in quo temporibus Nicephori & Euagrij qui caput integrū cum K sacerdotibus se vidisse scribit hoc erat miraculi, quod capitis & barba tanto intercallo non excidérant sed integra cute forma veluti ac viuida perstaret: iuxta quam torques ferreus quo corpus demauerat. Et præterea non recensét constructum templum in Mandra fuerat exercitij & solitudinis) in cuius medio columna 40. fuit cubitorum qua diuinus ille vir cœlum conscenderat: vbi ad læuam diebus quibus memoria sancti viri colitur, refulget, volitat etiam ad columnā Symeonis facies capite tiara circumtecto. Miraculūcertè quicunque voluerint, mulieres quoque, sed extra templum: Nam his ingredi nequaquam licet. Hactenus Euagr. lib. 1. cap. 14. Niceph.

2 *Reliquiarum miracula.* 3 *Inuocatio sanctorum.*

BARADATVS. SECT. XXVII.

Baradatus

A ET communis hominum hostis inuenit multas vias vitij vniuersam humanam naturam studens penitus perdere: & pietatis veræque religionis alumni, multas & diuersas excogitauere scalas quibus in cœlum ascenderetur. Alij quidem per classes decertãtes, sunt autem hi cœtus innumerabiles, incorruptis fruuntur coronis, & desideratum ascensum consequuntur. Alij autem vitam amplectentes monasticam & cum Deo solum loqui meditantes, & nullam consolationem humanam participantes sic victores publice renuntiantur. Alij autem in tabernaculis, & alij in tuguriis degentes. Deum laudibus celebrant. Alij vero amplectuntur vitam in antris & speluncis. Multi autem, ex quibus aliquorum meminimus, non antrum, non tabernaculum, non speluncam, non tugurium habere decreuerunt: sed nudo aëri sua corpora mandantes, contrarias qualitates tolerant: aliquando quidem summo gelu concreti: aliquãdo autem igne radiorum exusti. Iam verò eorum quoque rursus est vita diuersa. Nam alij quidem stant assiduè. Alij verò in sessionem & stationem & diem diuidunt: & alij quidem septis quibusdam inclusi, fugiunt multorum congressionem. Alij verò nullo huiusmodi vtentes tegumento, propositi sunt omnibus qui eos volunt contemplari. Vnumquodque autem horum in præsentia necesse habui persequi cum admirabilis Baradati vellem vitam conscribere. Is enim excogitauit nouas rationes exercendæ tolerantiæ. Nam cum primum quidem longo tempore se inclusisset in domuncula, sola diuina fruebatur contemplatione. Illinc cũ rupem occupasset imminentem, & paruam quandam arcam, nec iusta quidem symmetria corpori congruẽtem ex lignis constructam, in ea vitam degebat, deorsum assiduè incuruari coactus: non habebat enim altitudinem eius longitudini iusta proportione conuenientem. Non erat autem ea compacta asseribus: sed erat aperta similiter atque cancelli: & erat similis fenestris quæ latiores habent ingressus luminis. Quocirca nec à pluuiæ erat impetu libera, nec erat tecta à flamma solis: sed vtraque non minus admittebat alia quæ sunt sub diuo, in hoc autem solo ea superabat, quòd accederet labor inclusionis. Cùm autem longum tempus hoc modo transegisset, postea egressus est, cedens precibus diuini Theodoti, cui obtigerat pontificalis sedes Anthiochena. Stat autem assiduè manus in cœlum C extendens, & vniuersorum Deum laudans: totum corpus tunica pellicea contegens: circa nasum autem solum & os, reliquit modicum ingressum spiritui, vt respiret, communem aërem excipiens, quoniam humana natura non posset aliter viuere. Omnem autem eum laborem sustinet, cùm nõ sit corpore valdè robusto, sed valetudinario & multis morbis obnoxio. Feruens autem animi alacritas, & diuino amore incensa, cogit vt laboret qui non potest laborare. Iam vero sapientia quoque & intelligentia ornatus optimè, & interrogat & respondet, & ratiocinatur nonnũquam melius & potentius iis qui aristotelicos legere labyrinthos. Cùm sit autẽ in ipso summo virtutis fastigio, non sinit vt arrogantia simul efferatur spiritus, sed iubet eum deorsum repere circa ipsum latus montis. Sic enim quantum sibi damnum mens conciliat quæ tumet & ardet insolentia. Hæc est in summa eius philosophia. Cui concedatur vt crescendo possit metam cursus attingere. Est enim communis piorum letitia, horum qui victoria potiti sunt gloria. Mihi autem detur, vt eorũ suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte: sed paulatim conscendam, & me eorum contemplationis voluptate expleam.

Nicephor. meminit sub nomine Baradati lib. 15. cap. 22.

Monastica Formulæ.

D

THALELÆVS. SECT. XXVIII.

Thalelæus.

NEque Thalelæi silebo narrationem, est enim plenum miraculo spectaculum. Non solum autem alios audiui narrantes, sed etiam ipse vidi admirabile & præter opinionem spectaculum. Nam cùm viginti stadiis procul à Gabalis, ea est autem vrbs parua & elegãs, tumulum quendam occupasset, in quo erat templum dedicatum dæmonibus, & quod ab iis, qui iam erant antiquitus impij multis honorabatur sacrificiis, paruum quoddam fixit tugurium. Sceleratos autem illos & execrandos perpetuo colebant, vt dicebant, magnam eorum crudelitatem cultu placare adnitentes. Multis enim perniciem afferebant & iis qui accedebant, & iis qui erant vicini: nec solum hominibus, sed & asinis, & mulis, & bobus, & ouibus: non cum bestiis bellum gerentes, sed per eas quoque, hominibus tendentes insidias. Tunc ergo cùm eum vidissent aduenisse, perterrere quidem conabantur, sed non poterant, cum & eum muniret fides, & pro eo pugnaret gratia. Rabie itaque & furore repleti in eas quæ tunc illic plantatæ erant arbores fecerunt impetum. In illo autẽ tumulo multæ erant ficus & oleæ quæ florebant. Ex iis dicunt plus quàm quingentas repentè fuisse euulsas: audiuique plures vicinos agrestes id narrantes, qui olim quidem detinebantur caligine impietatis: per eius autem doctrinam & miracula, acceperunt lucem Dei cognitionis. Quoniam autem cùm hoc feciissent pernicioſi & scelerati dæmones, non exterruerunt athletam philosophiæ, rursus in eum alias parauere machinas. Noctu enim vlulantes, & lampades ostentantes, conabãtur perterrefacere, & eius rationem perturbare. Vbi autem risit omnes eorum insultus, eo postea relicto effugere. Is autem cum duas rotas construxisset, quę duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus, non inter se compactis, sed disiunctis ac separatis, ambas rotas coniunxit. Deinde cum intus sedisset, & cuneis & clauis disiunctas illas confixisset tabulas sub dio rotam appendit, tribus aliis altis lignis in

Templum dæmonum.

E

terram defixis,& superioribus eorum initiis aliis lignis commissis,& in eorum medio duplici illa rota alligata,& sublime elata. Huius autem spatium quidem quod est interius, habet quidem cubitorum duorum altitudinem: cubiti verò latitudinem. In eo sedens vel potius suspensus, annis iam fuit decem perpetuis. Cùm autem corpus habeat maximum, neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incuruatus, genibus habens affixam faciem. Ad eum cùm veniissem, inueni quidem eum ex euangeliis colligentem vtilitatem: eum autem interrogaui, cupiens scire causam illius noui vitæ instituti. Ille autem Græca lingua vsus, erat enim Cilix genere, Ego inquit, multis peccatis obnoxius,& credens suppliciis quorum minæ sunt intentatæ, hoc vitæ genus excogitaui, hoc agens vt castigetur corpus pœnis mediocribus: vt eripiar à magnitudine earum quæ exspectantur. Sunt enim illæ grauiores, non solum quantitate, sed etiam ipsa qualitate. Sunt enim inuoluntariæ. Quod autem ab inuito fit, id est valdè molestum. Quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem: sponte enim suscipitur. Sed non labor violentus: si his ergo, inquit, paruis molestiis minuero ea quæ expectantur, hinc magnum lucrum referam. His auditis, eius ingenij solertiam valdè sum admiratus, quòd non solùm iam facta septa transiliebat, sed etiam ex se alia excogitabat certamina: & quòd non solùm decertabat, sed eorum etiam causas sciebat, & alios docebat. Iam verò multa quoque miracula per eius preces fieri dixerunt accolæ: non solum hominibus, sed etiam camelis,& asinis,& mulis, curationem per eum adipiscētibus. Hinc vniuersa illa gens quæ impietate detinebatur, paternum quidem abnegauit errorem, diuinæ autem lucis accepit splendorem. His vtens administris, & templum dæmonum diruit, & maximam ædem excitauit victoria insignibus martyribus: iis qui Dij falsò nominabantur, diuos opponens mortuos. Horum concedatur intercessionibus, vt hic cum eadem victoria: certaminum terminum occupet: & nos ab his & illo adiuti, simus vehementes amatores certaminum philosophiæ.

Demissio vultus.

Mortificatio carnis fuga est pœna infernalis.

Intercessio sanctorum.

MARANA CYRA. SECT. XXIX.

Marana.

POstquam optimorum & præstantissimorum virorum vitæ conscripsi institutum, operæpretium existimo mulierum quoque meminisse, quæ non minus si non etiam amplius certauerunt. Eæ enim sunt digniores quę laudentur, vt quibus quidem obtigerit natura imbecillior, eandem autem quam viri ostendant animi alacritatem,& à primo parente accepto dedecore genus liberauere. Maranæ autem & Cyre me minero in præsentia, quæ tolerantiæ certaminibus omnes alias vicere. His patria quidem est Berhœa: patriæ autem genus insigne: educatio autem generi conueniens. Sed his omnibus contemptis, cùm exiguum quendam locum ante vrbem comprehendissent,& intra eum fuissent, luto & lapidibus ostium obstruxere. Famulas autem quæ eiusdem vitæ volebāt esse participes, extructo extra ambitum habitaculo, iusserunt in illo habitare. Ipsæ autem per quādam paruam fenestram respiciunt ea quæ ab illis fiunt,& eas frequenter excitant ad orationem, & accendunt ad diuinum amorem. Ipsæ verò cùm neque domum habeant, nec tugurium, sub dio sua sponte vitam agunt. Pro ianua autem eis quædam parua extructa est fenestra, per quam necessarium alimentum accipiunt: & cum iis quæ ad ipsas veniunt colloquuntur mulieribus. Ad eam autem congressionem definitum est tempus Pentecostes: alio autem tempore vitam amplectuntur quietam: sola autem Marana loquitur cum aduenientibus: alteram autem nemo audiuit vnquam loquentem. Ferrum autem gestant,& tantum onus ferunt, vt Cyra, cui corpus obtigit imbecillius, ad terram vsque incuruetur,& corpus minimè possit erigere. Habent autem vela maxima, vt retrò quidem trahantur, & pedes omninò contegant, anterius autem vsque ad ipsam zonam demittantur, vultum simul & collum & pectus & manus occultantia penitus. Eas ego sæpè vidi, intra ianuam intromissus: iusserunt enim mihi aperiri, sacerdotij dignitatem honorantes. Vidi ergo illud ferri pondus quod necà viro quidem forti & robusto ferri posset: & cùm vehementer rogassem, tunc quidem auferre potui: postquā autē recessimus, id rursus suis mēbris imposuere: collo quidē, collare: lumbis autē, zonam manibus & pedibus ea quæ eis sunt attributa. Hoc modo autē viuunt, nō quinq; solum vel decēsolis transactis annis, sed quadraginta duobus. Et cùm tanto tempore decertauerint, tanquam quæ nuper certamina attigerint, delectantur sudoribus. Visione enim apprehendentes sponsi pulchritudinem, facilè ferunt cursus laborem,& properant peruenire ad finem certaminis: videntes in illo stare delictum, & ostendentem coronam victoriæ. Ea de causa, & imbris, & niuis & solis excipientes impetum, non cruciatum nec dolorem sentiunt: sed ex iis quæ videntur molesta, animi gaudium percipiunt. Et diuini Mosis æmulatæ ieiunium, ter tanto tempore inediam sustinuere. Quadraginta enim diebus exigui cibi fuere participes. Ter quoque diuini Danielis à cibo abstinentiam sunt æmulatæ, tres dierum hebdomadas conficientes,& cibum corpori suppeditantes. Cùm autem aliquando desiderassent salutarium Christi passionum sancta loca contemplari, venerunt ad Æliam, cùm in via nihil cibi sumpsissent: sed postquā in illam vrbem venerunt, & adorationem impleuerunt cibum sumpserunt,& reuersæ sunt, rursus à ieiuniis confecto itinere: est autem iter non pauciorum quàm viginti dierum. Quinetiam cùm victoria insignis Theclæ cupiissent videre ædem quæ est in Isauria, vt dilectionis in Deum flammam vndiquaque accenderent, sic profectæ sunt & reuersæ sunt ieiuniæ. Tantum eas diuinum amatorium fecit diuino quodam

Cyræ monialis taciturnitas.

Monialium velamen.

Monialium ieiunium.

In terrā sanctam peregrinatio.

A dam furore debacchari. Tantum diuinus amor, earum in sponsum concitauit insaniam. Atque eæ quidem quæ tali vitæ instituto fœmininum genus exornauere, vt quæ aliis fuerint exemplaria, coronabuntur à domino coronis victricibus. Ego autem proposita quæ hinc percipitur vtilitate, cùm decerpsero benedictionem, ad aliam transibo narrationem.

DOMNINA. Sect. xxx.

Diuini Maronis cuius prius meminimus, vitam æmulata Domnina admirabilis, in horto ma- *Domnina.*
ternæ domus paruum quoddã fixit tugurium. Ei autem tugurium efficit pannici stipula. Continuis autem lachrymis non solùm rigat genas, sed etiam vestimenta ex pilis: talibus enim indumẽtis tegit corpus. Circa gallorum autem cantum, ad diuinum templum quod non est procul, vadens cum aliis, & fœminis, & viris, vniuersorum domino offert laudes. Hoc autem facit, non solùm die incipiente, sed etiam desinente: quouis alio loco, locum Deo consecratum magis esse venerandum
B censens, & docens alios. Ea de causa & eius magnam curam gessit, matri persuadens, & fratribus vt facultates suas in id consumerent. Habet autem nutrimentum lentem aqua madefactam. Omnem autem hunc laborem sustinet, cùm sit planè exciccato corpore & semimortuo. Pellis enim subtilissima, & quæ est instar membranæ, est ossibus tenuibus circumiecta, adipe & carne consumpta à laboribus. Proponitur autem omnibus eam videre volentibus, & viris & mulieribus, neque vultum aspiciens, neque alij vultum spectandum exhibens, sed amictu quidem penitus contecta, ad genua autem vsque incuruata, valdè gracili autem voce, & non satis expressa loquens, & eam quoq; semper cum lachrymis proferens. Sæpè enim cùm meam dexteram sumpsisset, & oculis imposuisset, eam dimisit adeò madefactam, vt ex ipsa manu distillarent lachrymæ. Eam ergo cuius sunt tantæ opes philosophiæ, flentem lamentantem & ingemiscentem similiter atque eæ quæ sunt in extrema paupertate, quænam pro dignitate laudauerit oratio? Vehemens enim amor in Deum illas parit lachrymas, ad diuinam inflammans contemplationem, & pungens aculeis, & vrgens ad eum qui est hinc futurus excessum. Porrò autem quamuis in his diu noctúque versetur, ne aliorum quidem ge-
C nerum virtutis curam abiicit. Sed pro viribus quidem curat optimos Athletas, quorũ meminimus *Domnina monachis suppeditat necessaria.*
& quos prætermisimus: curat autem eos quoque qui ad ipsum veniunt: iubens quidem habitare apud vici pastorem, ipsa verò mittens omnia quæ sunt necessaria. Matris enim & fratrum facultates ei sunt propositæ ad sumptũ faciendum quæ per ipsum accipiunt benedictionẽ. Quinetiam mihi quoque venienti ad illam partem, est autem nostræ regioni ad austrum, mittit & panem, & fructus, & lentem madefactam. Sed quousque prolixa vtor oratione, studẽs omnem eius narrare virtutem, cùm oporteat aliorum quoque proferre vitam, quæ imitatæ sunt & hanc & illas quarum prius meminimus? Multæ enim aliæ partim quidem vitam amplexæ sunt solitariam: partim autẽ viuere amarunt cum pluribus: adeò vt ducentæ & quinquaginta & plures, & pauciores simul viuant, vno cibo vescentes, super solas storeas ex instituto dormientes & manus quidem lanæ attribuentes, hymnis verò linguã consecrantes. Sunt autem eiusmodi innumerabilia sapientiæ gymnasia, non solùm in nostra regione, sed etiam per totum orientem. Iis autem plena est & Palæstina & Ægyptus, & Asia,
D & Pontus, & tota Europa. Ex quo enim Christus Dominus honorauit virginitatem, vt qui natus sit ex virgine, prata virginitatis natura germinauit, & hos suaue olentes, & qui non marcescunt flores offert Creatori: non virtutem in masculo & fœmina discernens: nec in duas differentias diuidẽs philosophiam: est enim differentia corporum, sed non animorum. In Christo enim Iesu, vt ait diuinus Apostolus, non est masculus & fœmina. Vna autem mulieribus & viris est fides suppeditata, *Galat. 3. Ephes. 4.*
Vnus enim Dominus, vna fides, vnum baptisma: vnus Deus & pater omnium, Qui est super omnia, & per omnia, & in omnibus nobis. Quinetiam vnum regnum cœlorum Agonotheta proposuit victoribus, hoc commune præmium definiens certaminibus. Sunt ergo, vt dixi multæ & virorum & mulierum pietatis palæstræ, non apud nos solum, sed etiam in vniuersa Syria & Palæstina & Cilicia, & in ea quæ est media inter duos fluuios. In Ægypto autem dicunt etiam plus quàm quinque mil- *Quinquemillia monachorum.*
lia virorum habere monasteria, qui operantur, & interim Dominum laudant hymnisque celebrãt: nec solùm ex operibus necessarium alimentum comparant: sed etiam aduenientibus hospitibus &
E egentibus opem ferunt. Sed omnia narrare non solùm ego sed nec omnes scriptores potuerint: & vt maximè fieri posset, superuacaneum id esse existimo, & honoris cupiditatem quæ nihil habeat commodi. Iis enim qui volunt aliquam percipere vtilitatem, sufficiunt ea quæ dicta sunt ad præbẽdum id quod desideratur. Ideo enim & vitæ diuersorum fecimus mentionem, & mulierum narra- *Idem annotauimus antea ex Cassiano.*
tiones narrationibus virorum adiecimus, vt & senes & iuuenes, & mulieres philosophiæ habeant exemplaria: & vnusquisque eam quæ sibi cordi est vitam exprimens, habeat suæ vitæ quandam regulam & gnomonem, qui est situs in narratione: & quomodo pictores ad exemplar respicientes, & oculos imitantur, & nasum, & os, & genas, & aures, & frontem, & ipsos capitis, & barbæ pilos, & ad hæc & sessionem & stationem: quinetiam ipsos oculorum intuitus, siue sint læti & alacres, siue seueri & truces: ita etiam oportet vnumquemque ex iis qui hæc scripta legunt, volẽtem vitam aliquam imitari, suam ad illam quam eligit componere: & quomodo fabri asseres rubrica dirigentes, eo- *Imitatio.*
usque id quod est superfluum auferunt, donec apposita regula, viderint asserem esse æqualem: ita

Universidad de Deusto Biblioteca

etiam eum qui velit vitam aliquam imitari, oportet eum seipsum ponere pro regula, & vitij resecare F
superflua, & virtutis replere ea quæ desunt. Ea enim de causa scriptionis laborem suscepimus, vtilitatis occasionem proponentes volentibus. Rogo autem eos qui sunt lecturi, vt cùm ex aliorum laboribus absque labore voluptatem capiunt, labores suis compensent precibus. Eos quoque obsecro quorum vitam conscripsi, ne me despiciant procul degẽtem ab illorum spiritali chorea: sed trahant infrà iacentem & ad virtutis tollant altitudinem, & suo choro coniungant: vt non solùm laudem alienas diuitias, sed ipse etiam habeam aliquam laudis occasionem, & facto & verbo, & cogitatione glorificãs seruatorem vniuersorum. Cum quo patri gloria, cum sancto spiritu, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

EIVSDEM ORATIO DE CHARITATE.

Sect. xxxi.

QVanti quidem sint virtutis athletæ, quam multisque & qualibus coronis decorentur, apertè G
docent quæ à nobis de eis scriptæ sunt narrationes. Nam etsi non continent omnia eorũ certamina: sufficiunt tamen vel pauca ad ostendendam totius vitæ formam. Etenim non totum aurum quod affertur consumens lapis, sed eius paululo affricatus, ostẽdit esse vel probum vel improbum: similiter quoque sagittarium, ex paucis quæ emittuntur telis, rectè dixerit quispiam, an rectè sagittet & ad scopum dirigat, an ab eo aberret, in arte minimè exercitatus. Ita etiam alij artifices, ne dicam de singulis, possunt dignosci, & athletæ, & cursores, & tragœdiæ histriones & gubernatores, & nauium ædificatores, & medici, & agricolæ, & alij, vt semel dicam, qui artem tractant aliquam. Sufficit enim pauca experientia, & ad ostendendam artem eorum qui sunt præditi scientia, & ad conuincendam eorum inscitiam qui solo vtuntur nomine. Sufficiunt ergo, vt dixi, vel pauca quæ scripta sunt ex iis quæ rectè, & ex virtute ab vnoquoque gesta sunt, ad vitæ vniuersum docendum institutum. Conuenit autem nos in præsentia scrutari, & inquirere & perfectè discere, vndénam incitati hoc vitæ institutũ amplexi sunt, & quibusnam moti rationibus, ad hoc philosophiæ H
fastigium peruenere. Quòd enim non freti viribus corporis, ea quæ humanam naturam superant amauerint, & ei positos transgressi terminos, & pietatis Athletis fixa septa transilierint, apertè docet experientia. Nemo enim ex iis qui sunt expertes huius philosophiæ, ostẽdit vnquam eorum tolerantiam. Nam etiamsi niuem patiantur pastores: at non semper: nam & vtuntur antris, & domos redeunt, & calceis pedes tegunt, & vestibus calidioribus alias partes corporis amiciunt: & bis, & ter in die & fortassè etiam quater cibum capiunt: quinetiam carnium esus & vini potus quouis foco melius corpora calefaciunt. Quando enim tale nutrimẽtum fuerit alteratum, & veluti quodam colo discretum, & ad iecur perueniens fuerit mutatum in sanguinem, ad cor quidem procedit per venam concauam: illinc autem excalefactum peruadit in omnes partes corporis. Quocunque autem venerit, non solùm irrigat, sed etiam ignis instar calefacit, & melius quàm molles vestes fouet corpus. Non enim, vt quidam arbitrantur, tunicæ indumenta & vestes calorem præbent corpori: lapides enim & ligna calefacerent, quibus ea admota essent. Sed nemo vnquam vidit lignum vel lapidem vestibus euasisse calidiorem. Ergo nec corpori præbent ea calorem, sed seruant calorem corporis: & frigidi quidem aëris arcent incursionem: susceptientes autem vapores qui exeũt ex corpore, & iis calefiunt, & calorem exhibent corpori. Huius autem rei testis est experientia. Sæpè enim frigidum lectum ingredientes, corporis applicatione stragulum quod prius erat frigidum calidum efficimus. Cibus ergo corpus magis calefacit quàm vestis. Qui eum autem sumunt ad satietatem, habent sufficiens propugnaculum aduersus impetus frigoris. Eo enim armant corpus, & parant ac instruunt vt possit resistere tali anni tempestati. Qui autem nec cibum nec potum quotidiè sumũt, & quando sumunt, non expectant satietatem, sed adhuc acrem ac vehementem refrenant appetitionem, & ea sumunt non quæ possunt corpus calefacere, sed vel vescuntur herbis non secus ac bruta animantia, vel solis madefactis vtuntur leguminibus: ex tali nutrimento quemnam calorem hauserint? Quanta hinc autem fuerit fluxio sanguinis? In nullo ergo sunt alij eorum studiis similes. Neq; enim est eadem vestis & horũ & illorum. Hæc est enim asperrima, & quæ minimè potest calefacere, neque similis cibus, sed qui repugnat ex diametro. Pastoribus enim & huiusmodi aliis comedendi tẽpus est omne tẽpus: metiuntur enim tẽpus appetitione, & si manè eos fames inuaserit, statim cibũ K
adhibẽt: & adhibẽt quidquid contigerit: non est enim eis definitũ, vt hoc quidẽ vescantur, illo verò minimè: sed securè comedunt quæcunque voluerint. Hic autem & dies, & tempora, & cibi genera, & mensuræ: & est eius excluſa satietas. Nullus ergo ex iis qui delectantur aliorũ reprehensione, agricolas & pastores & nautas adducens in medium, conetur horum maximorum Athletarum minuere certamina. Nam & Agricola laborans interdiu, domi noctu curatur, eam omni officio prosequẽte coniuge. Quinetiam pastor est similiter particeps omnium quæ prius diximus. Nauta autem corpore quidem solis radium excipit: sed aquis adhibitis curat corpus. Natat enim quantum lubet, & flammæ radij adhibet remedium, aquæ frigiditatem. Hos autem nemo est qui curet. Non enim simul habitant mulieres, quæ viros variis modis recreant & consolantur. Neque cùm radius inuadit vehementius, aquarum adhibent solatium: nec hiberno tempore cibum opponunt frigori, neque

Cibus veste plus calefacit.

noctis

A noctis quietem, tanquam aliquod medicamentum, diurnis exhibent laboribus. Huius enim sunt plures & maiores sudores quàm ij qui fiunt interdiu. In hac enim & luctantur contra somnum: nec patiuntur vinci ab illius dulcedine, sed dulcissimam superant tyrannidem, & tota nocte dominum hymnis perpetuò celebrant. Nullus ergo ex iis qui sunt extra horum philosophiam, horum ostendit tolerantiam. Si autem nullus ex aliis hominibus, potest talibus resistere laboribus, clarum est quòd amor in Deum, effecit vt naturæ terminos transilirēt: & superna flāma accēsi, lubēter ferunt impetū frigoris, & qui à superis descendit rore, flāmā radiorū mitigāt. Is eos & alit, & rigat, & amicit: & dat pēnas, & edocet volare: & efficit vt cœlū trāscendāt: & eū qui amatur quo ad eius fieri potest ostēdit: & visione contēplationis incendit desideriū, & excitat amatoriū, & flāmam accendit ardentiorem. Quomodo enim ij qui amāt corpora, & aspectu eorū qui amantur præbent amori materiā, & illud œstrū reddunt vehemētius: ita ij qui accipiunt stimulos diuinæ dilectionis, diuinā illā, & quæ nunquam interit, visione apprehendentes pulchritudinē, efficiunt acutiores aculeos dilectionis: & quò magis frui desiderant, eo magis expellūt satietatē. Voluptatē enim corporum consequitur repletio. *Amor Dei supra naturam erigit.*

B Diuinus autem amor non accipit leges satietatis. Talis erat Moses magnus ille legislator, qui sæpè, quantum homini licuit, diuina contemplatione dignatus, cùm beatam sæpe vocem excepisset, & fuisset intra caliginem quadraginta diebus, & accepisset leges diuinas, non solùm eum vlla cepit satietas, sed etiam vehementius & ardentius fuit eius desiderium. Quadam enim veluti crapula accepta ab illius amoris temulentia, & amatorio furore supramodum percitus, propriam quidem ignorauit naturam, quæ autem non licet videre, ea videre concupiit. Nam veluti dominij oblitus, & solum amorem considerans, dixit Deo vniuersorum, Ecce tu dicis mihi, inuenisti gratiam apud me: & noui te præter omnes. Si ergo inueni gratiam coram te, ostende mihi teipsum: vt ita te videam cognoscam. Tantam ex diuina dilectione accepit ebrietatem: nec ebrietas sedauit sitim, sed eam effecit vehementiorem: & additamentum cognitionis, effectū est incrementū desiderij: & in fruēdo aucta est appetitio: & quomodo ignis quò plus accipit nutrimenti, eò maiorem accepit operationem: ea enim accessione materiæ augetur, non obtūditur: ita in Deum dilectio accēditur diuinarū rerum contemplatione, & operationē hinc suscipit maiorē & vehementiorē: & quò magis in rebus diuinis C versatus quis fuerit, eò magis accēdit flāmā dilectionis. Nec nos hoc docuit solùm magnus Moses, sed etiā sancta sponsa, de qua dicit beatus Paulus, Despondi vos vni viro virginem castam exhibere Christo. Ea enim in cantico canticorū cantat ad spōsum. Ostende mihi vultū tuū: & fac vt audiā vocem tuā: vox enim tua est suauis: & vultus tuus formosus. Nam cùm ex iis quæ de eo dicūtur amore capta fuerit, non est cōtenta orationibus, sed vult etiam ipsam vocem audire: & cùm alas accepisset, & in sublime elata esset, iis quæ de eius specie feruntur narrationibus, desiderat ipsam quoq; contēplationē: iis quæ dictæ sunt laudibus suū amorē significans. Ostende, inquit, mihi vultū tuū: & fac vt ego audiā vocē tuā. Quoniā vox tua est suauis, & vultus tuus est formosus. Eius quoq; pulchritudinis amore captus pronubus & sponsæ deductor, Paulus, inquā, ille diuinus, amatoriā illam emisit vocē. Quis nos separabit à charitate Christi? afflictio an angustia: an fames, an persecutio, an nuditas, an periculū, an gladius? sicut scriptū est: Propter te mortificamur tota die. Reputati sumus tanquā oues occisionis. Deinde ostēdit etiā causam tolerantiæ. In his enim, inquit, omnibus superamus propter D Deū qui dilexit nos. Considerātes enim quinam cùm simus, quænā bona accepimus: & quòd non nos primi dileximus, sed amati vicissim amauimus: & cùm haberemus odio, amati sumus: & cùm inimici essemus, fuimus recōciliati: cū nō ipsi supplices petiissemus vt fieret recōciliatio, sed ad nos legatus venisset vnigenitus: & qui iniuriā fecerāmus, inuitati sumus ab eo qui fuerat affectus iniuria: & præter hæc reputātes susceptā pro nobis crucē: salutares passiones: mortis cessationē: datā nobis spē resurrectionis. Hæc & quæ sunt huiusmodi considerātes, superamus eas quæ in nos incurrunt difficultates: & beneficiorū memoriā conferētes cū ea quæ est ad breue tēpus afflictione corporis, lubēter ferimus rerū molestarū impetus. Omnes enim vitæ molestias, cum amore in Dominū, tanquā in trutina conferentes, eas valdè leues inuenimus. Etsi omnia quæ vidētur iucunda & delectabilia, simul collegerimus, si contra diuinū expēdatur desideriū, ea vmbra magis euanida, & quæ vernis floribus facilius intereāt, ostendit. Id autē & per ea quæ dicta sunt, & quæ dicēda, apertè significat. Persuasum enim, inquit, habeo quòd neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; principatus, neque potestates, neq; virtutes, neq; præsentia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profunditas, neq; aliqua alia creatu- E ra, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Quoniā enim cùm superius ea sola quæ sunt molesta posuisset, ad examen adduxit afflictionē, & angustias, & famem, & persecutionē, & nuditatē, & periculū, & gladiū, hoc est, cædē violentam: meritò hic quoq; tristibus adiicit ea quæ sunt iucunda: morti, vitā: sensilibus ea quæ percipiūtur intelligentia: iis quæ vidētur, eas quæ sub aspectū minimè cadunt virtutes: præsentibus & prætereuntibus, ea quæ futura sunt & manent: & præterea gehennæ profunditati, regni altitudinem. Hęc autem omnia cùm examinasset & cōparasset, & amori omnia cedere inuenisset, tam quæ sunt molesta quā quæ iucūda, & charitatis priuationē, eo quòd est in gehēna supplicio acerbiorem: & ostēdisset quòd si fieri posset, mallet cum diuina dilectione suppliciū cuius minæ intentantur, quā absq; ea, regnū quod est promissum: ebrius desiderio, ea quærit quæ non constāt: & ea contēdit cōferre cū diuino amore. Neq; altitudo enim, inquit, neq; profunditas, neque aliqua alia creatura, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in

Voluptas consequitur repletionē vētris (inquit Hieron.) despumat in libidinē.

Exod. 33.

3 Cor. 11.

Cant. 2.

Rom. 8.

Universidad de Deusto Biblioteca

Christo Iesu Domino nostro. Non solũ enim, inquit, omnibus quæ simul videntur, & quæ sub aspectum non cadunt, præfero amorem in Seruatorem & Creatorem, sed etiam si aliqua alia creatura, F
hac maior & pulchrior apparuerit, non persuadebit vt mutem charitatem. Sed etsi quis ea quæ sunt
iucunda præbuerit, absq; ea non accipiam: etsi propter eam ea quæ sunt molesta intulerit, mihi amabilia videbuntur & valdè expetenda: & quæ propter eam sustinetur, fames, est mihi quibus suis deliciis gratior: & pace persecutio iucundior: & nuditas, purpura & ex auro laboratis vestibus delectabilior: & periculum quauis securitate iucundius: & violenta cædes quauis vita magis expetenda. Cau-
sa enim eorum quæ mihi cueniunt, efficitur mihi consolatio. Nam propter amatorem simul & eum
1. Cor. 5. qui amatur, has excipio procellas. Eum enim qui non nouit peccatum, propter nos fecit peccatum,
vt nos efficiamur Dei iustitia in ipso. Qui cùm esset diues, propter nos pauper factus est, vt nos pau-
pertate illius ditescamus: & nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum: & humilia-
uit seipsum factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: & cum nos adhuc essemus
peccatores, Christus pro nobis est mortuus. Hæc & quæ sunt eiusmodi reputãs, non acceperim re-
gnum cœlorum, absque in ipsum charitate: non fugerim supplicium in gehenna, si consentaneum G
esset vt qui eã habet pateretur supplicium. Hoc autem alibi quoque docet apertè, dicens. Dei enim
2. Cor. 5. charitas non continet, cùm hoc iudicauerimus quòd vnus mortuus est pro omnibus: vt qui viuunt,
non amplius sibi viuãt, sed ei qui pro ipsis est mortuus & resurrexit. Qui ergo non amplius sibi viuũt,
sed ei qui pro ipsis est mortuus, & resurrexit, omnia pro ipso, & agere, & pati, lubẽter sustinent. Porrò autem ea quoque quæ sunt natura magna & perpessu difficilia, cum amore comparans, parua di-
cit, & ad ferendũ facilia. Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ
2. Cor. 4. supra modum, supra modum æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. Deinde etiam docet quo-
modo conferre oporteat. Non consi derantibus nobis ea quæ videntur, sed ea quæ non videntur.
Quæ enim videntur, mo mentanea. Quæ autem non videntur, æterna. Oportet enim, inquit, con-
Visibilia omnia caduca. Vide Ficinum in Theolog. & Lulium. ferre futura cum præsen tibus: æterna autem cum momentaneis, cum afflictione autẽ, gloriam. Illa
enim habet id quod est moment aneum: hæc verò id quod est æternum, Ea de causa ipsa quidem est
leuis, & ad ferendum facilis. Illa autem est magnifica & prçclara & maximi pretij. Et ideo illud quo-
que. Supra modum, adiecit vtrisque: nempè & lenitati afflictionis, & ponderi gloriæ. Nam & hæc, H
inquit, sunt insigniter parua & leuia, & momentanea, & illa similiter insigniter & supra modum glorioſa, præclara, & magnifi ca, & maximi pretij, & æterna. Quinetiam alibi quoque clamat similiter,
Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus in persecutionibus, in anxietatibus pro Christo. Quando enim infirmor, tunc potens sum. Hoc magnus quoque Petrus fauciatus
desiderio, nec cùm prius quidem futuram didicisset negationẽ, latere voluit: sed satius duxit sequ̇s
negare, quàm fugiens confiteri. Quòd enim ab amore, & non à temeritate proficisceretur hæc con-
sectatio, res ipsa testatur. Neque enim post negationem in animum induxit vt magistrum relinque-
ret: sed fleuit quidem amarè, vt do cet historia, & quòd victus esset suam defleuit imbecillitatẽ: assedit autem vinculis amoris irretitus. Quinetiam cùm accepisset nuncium resurrectionis, primus ve-
2. Cor. 12. nit ad sepulchrum. Iam verò cùm in Galilæa quoque piscans, intellexisset ipsum esse dominum qui
stabat & loquebatur in littore, non sustinuit quidem, cùm cimba tardius prosci nderet terga maris:
Petri fletus quid. desiderauit autem sumptis pennis, per aërem occupare littus quàm celerrimè. Quoniam autẽ pen-
nis priuata est natura, aquis quidem vtitur pro aëre: pro pennis autem manibus. Natans autem per- I
uenit ad eum quẽ amabat: & accipit cursum præmij, quòd in honore præponatur in aliis. Vbi enim
eum sedere iussit, & cibos inuentos distribuit, protinus eum cœpit alloqui: percunctans quidem, &
Ioan. 21. interrogans quanta esset eius dilectio, aliis autem aperiẽs magni Petri amorem. Simon enim Petre,
inquit, amas me plus his. Is autem ipsum citauit ad suum in eum amorem testificandum. Domine,
inquit, tu scis quia amo te. In animis enim homi num insides, & apertè scis motus cogitationis: nec
te aliquid latet ex rebus humanis. Nosti enim omnia & antiqua & extrema. His subiunxit dominus
Pasce oues meas. Ego enim, inquit, nullius rei egeo. Maximum autem duco beneficium mearum
curam: & quæ in illas confertur diligentiam ac solicitudinem, ego in me recipio. Oportet ergo te
eam qua frueris prouidentiam impertiri conseruis, & eos pascere vt pasceris, & quas mihi debes
gratias, per illos exoluere. Hæc rursus iterum interrogauit dominus: & bis respondit magnus Pe-
trus: & bis accepit factam pastoris electionem. Postquam autem tertia quoque fuit proposita inter-
rogatio, non amplius æquè audacter & securè respõdit Petrus: sed & timore impletur, & animo an- K
gitur & conturbatur: & timuit, suspicans ne alteram præuidens negationem dominus verba amotis
irrideret. Prior enim reuocabat in memoriam, & ei veniebat in mentem, quòd iam prius sæpè qui-
dem vsque ad mortem non se esse relicturũ magistrum affirmasset, audiisset autem quòd prius quàm
gallus cantaret ter esset negaturus: & inuenisset suam promissionẽ non accepisse finẽ: sed fuisse con-
firmatã domini prædictionẽ. Horũ hæc ipsum terrebat memoria: & non sinebat eã quã cõueniebat
afferre responsionem: sed acutos quidem & molestos accepit aculeos, in cognitione tamen con-
cessit Domino: non resistens quidem, vt prius: nec dicens. Etiamsi me oporteat tecum mori,
non te r linquam: sed dicens se quidem habere Dominum conscium suæ dilectionis: perfectam
autem vniuersorum cognitionem esse apud ipsum solum vniuersorum creatorem confitẽs. Domi-
Amor B. Petri. ne enim, inquit, tu nosti omnia: tu scis quòd amo te. Quòd enim amo te, & nosti, & restaris.
An autem sim in amore perseueraturus, ipse nosti apertius: ego enim nihil dico de futuris: neque de

A iis decertabo quæ neſcio. Didici experientia non contradicere domino. Tu es fons veritatis. Tu es abyſſus cognitionis: didici ego ſtare tuis decretis. Hunc eius timorem cùm vidiſſet dominus, & recte ſciret eius amorem, prædictione mortis eius ſoluit timorẽ: & dat teſtimoniũ dilectioni: & Petri confirmat confeſſionem: & vlceri negationis confeſſionis adhibet medicamẽtum. Propterea enim vt exiſtimo, hanc quoque exegit triplicem: vt tot numero vlceribus totidem exhiberet medicamẽta: & præſentibus diſcipulis flammam aperiret charitatis. Mortis itaque prædictio, & Petrum eſt conſolata: & alios docuit diuini conſilij & diſpenſationis fuiſſe negationem, non autem eius animi. Hoc quoque ipſe innuit Seruator & Dominus noſter, quando dixit ad eum. Simon Simon, expetiuit te Satanas, vt te cribraret ſicut triticum. Et ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: ſed *Luc. 22.*
& tu quoque aliquando conuerſus, cõfirma fratres tuos. Sicut enim, inquit, ego te non deſpexi cùm fluctuares & labares: ita ſis tu quoque ſuſtentaculum fratribus qui circumaguntur: & id quod es aſſecutus, imperti auxilium: & ne eos pellas qui labuntur: ſed erige eos qui periclitantur. Ea enim de cauſa concedo vt tu quoque labaris, ſed te non ſino cadere, procurans vt qui labant, per te ſtent, &
B erigantur. Ita orbem terrarum qui lababat & agitabatur, magna hæc columna fulciit, & vt omninò caderet non permiſit, ſed erexit ſtabilémque reddidit, Dei oues paſcere iuſſus: & cùm pro eo probris affligeretur, ſuſtinebat: & cùm per ignominiam cæderetur, gaudebat: & eximprobo exiens cõcilio, lætabatur cum ſocio, quòd dignus eſſet habitus pro nomine domini pati cõtumeliam. Quin- *Vide B. Linũ lib. 1. de agone Petri.*
etiam cùm coniiciebatur in carcerem, geſtiebat & exultabat, & cùm à Nerone propter crucem eſt ad mortem crucis damnatus rogauit carnifices, ne ſimiliter atque dominus trabi affigeretur, ſed cõtrariò modo: veritus, vt eſt veriſimile, ne eadem paſſio, eundem ſibi ab inſipientibus honorem conciliaret. Et ideo rogauit vt manus ſuperius, inferius autem pedes affigerentur. Extremum enim eligere, non in honore ſolùm, ſed etiam in ignominia didicimus. Quòd ſi etiam fieri potuiſſet vt hanc mortem decies vel etiam quinquageſies ſubiret, eam cum voluptate maxima ſuſtinuiſſet, vt qui eſſet diuino incenſus deſiderio. Hoc ipſum clamat quoque diuinus Paulus, nunc quidẽ dicens, Quotidiè morior, per noſtram gloriationem quam habeo in Chriſto Ieſu: nunc autem, Cùm Chriſto ſum *1. Cor. 15. Galat. 15.*
crucifixus. Viuo autem non amplius ego: viuit autẽ in me Chriſtus. Qui ergo diuinũ accepit amorẽ,
C terrena quidẽ ſimul omnia cõtemnit: conculcat autẽ omnes voluptates corporis: deſpicit opes, & gloriam, & hominum honorem: à telis aranearum nihil differre exiſtimat purpuram Imperatoriam: pretioſas gemmas aſſimilat calculis qui ſunt in littoribus: non rem beatam ducit exiſtimandam ſanitatem corporis: neque morbum appellat calamitatem: neque infelicitatem vocat paupertatem, nec res ſuas malè gerere dicit pauperem: nec diuitiis & delitiis metitur fœlicitatem: ſed aquis fluuiorum, quæ in ripis plantatas arbores præterfluunt, & apud nullam ex iis conſiſtunt, vnumquodq; eorũ ſemper eſſe ſimile rectè exiſtimat. Similiter enim & paupertas, & diuitiæ, & ſanitas, & morbus, honor, & infamia, & quæcunq; alia: naturã hominũ prætercurrunt nõ cernũtur ſemper apud coſdẽ manentia, ſed eos qui poſſident mutantia, & ab aliis ad alios aſſiduè tranſeuntia: multi enim à magnis opibus cadunt in extremam inopiam: multi autem ex pauperibus conſcendunt in diuitum catalogum. Iam verò morbus quoque & ſanitas, ingreditur per omnia, vt vno verbo dicam, corpora, & eſurientia, & lautitiis ac deliciis fruentia. Virtus autem & philoſophia eſt bonum conſtans ac *Qui Deum amat mundi ſpernit omnia*
ſtabile. Vincit enim & manus latronis, & linguas Sycophantarum, & hoſtilium telorum, haſtarúm- *Rerum mutationes.*
D que procellas. A febre non conſumitur: non perit obiter in fluctibus: nec patitur iacturam in naufragio. Eius vires non aufert tempus, ſed auget. Eius autem materia eſt in Deum dilectio. Fieri enim non poteſt vt ſe rectè quis gerat in philoſophia, qui non fuerit Dei amator vehemens: imo verò hoc ipſum vocatur philoſophia. Sapientia enim Deus, & eſt, & vocatur. De Deo enim vniuerſorum dicit beatus Paulus. Immortali, inuiſibili, ſoli ſapienti Deo. De vnigenito autem dicit. Chriſti Dei virtus, & Dei ſapientia. Et rurſus, Data eſt nobis ſapientia à Deo, iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio. Qui eſt ergo re vera philoſophus, iure etiam vocari poterit pius, & Dei amans. Qui Deum autem amat, alia omnia deſpiciens, & eum ſolum qui amatur reſpiciens, illius curam & ſuam in eum ſeruitutem cæteris præfert omnibus: illa ſolùm & dicens, & faciens, & cogitans, quæ ei quem amat placent & grata ſunt: & abhorret omnia quæcunque ille prohibet. Hanc charitatem cùm Adam contempſiſſet, & ingratus fuiſſet in benefactorem, ingrati ſui animi mercedem, accepit ſpinas, labores, & ærumnas. Eam cùm ei qui bona ſuppeditat Abel firmã conſeruaſſet & ſtabilem, & vêtris quidem
E voluptates cõtempſiſſet, Deum autem colere, & ei ex animo ſeruire inſtituiſſet, perpetuis, & in quas non cadit interius, coronis eſt ornatus: & per omnem procedit generationem, laudis fructum colligens per memoriam. Eam cùm veram & germanam Enoch acquiſiiſſet, & benè plantauit, & meſſuit melius: & Dei cultus retulit mercedem, tranſlationem, & vitam tunc immortalem, glorioſamq; & illuſtrem per omnem vitam memoriam. Quid dixerit quiſpiã de Noë pietate, & in Deum amore, *Noe.*
quam nec retardauit quidem iniquorum & ſceleratorum impetus: ſed cùm omnes declinaſſent, & via contraria ingredi conſtituiſſent, ſolus via recta eſt ingreſſus, omnibus ſimul præponẽs creatorẽ. Quocirca ſolus quoque cum filiis ſalutem eſt conſecutus, & ſemen relictum eſt naturæ, & ſcintilla conſeruata eſt generi. Sic Michiſedech magnus ille pontifex, cùm eorum qui ſimulachra colere inſtituiſſent, abhorreret amentiã, vniuerſorũ creatori ſuum dedicauit ſacerdotiũ. Quamobrẽ magnã *Melchiſedech*
illã accepit mercedẽ, vt qui fuerit figura & vmbra eius, qui re vera eſt ſine patre, & matre & abſq; ge-

Universidad de Deusto Biblioteca

nealogia,& neque habet principium dierum,nec vitæ finem. Sed enim recta via procedens oratio, F
venit ad eum qui Dei dictus fuit amicus,qui amicitiæ leges diligẽter & accuratè seruauit & docuit.
Abraham. Quis enim nescit ex iis qui in rebus diuinis sunt vtcumque eruditi quomodo magnus patriarcha
Deo qui eum vocauit obedierit?quemadmodum domum paternam reliquerit,& patriæ regionem
externam prætulerit? quoniam eum omninò amabat qui ipsum vocauerat, & visum est illi omnia
posthabere illius amicitiæ?Qui cùm in multas incidisset difficultates,non reliquit eum quem ama-
bat,etsi promissis finem non imponeret.Sed licet & siti premeretur,& bibere aquam ex iis quos cu-
piebat puteis prohiberetur,neque ei qui vocauit succensuit, neque eos qui iniuriam faciebant est
vltus.Famis quoque impetum sustinuit,& charitatis flammã minimè extinxit. Ei quoque fuit abla-
ta coniux,quæ & insigni erat pulchritudine,& ornata pudicitia,& ei per omnia vitam præbebat de-
lectabilem:& non vnà cum muliere simul etiam fuit priuatus charitate in Deũ.Sed & Deo ei opem
ferente,& diuturna tolerantia exercente,& permittente eum accipere insultus iniustitiæ, perseue-
rauit similiter in amore.Senex euaserat,& pater non erat factus:& in eum qui ipsum patrem factu-
rum promiserat,nondum autem fecerat,erat similiter effectus.Postquàm autem tandem & promis- G
sum est assecutus,& Sarræ vicit naturam,& fines transiliuit senectutis,& effectus est pater Isaac, exi-
Isaac. guo quidem tempore percepit fructum illius consolationis : puerum autem cùm ad adolescentiæ
ætatem peruenisset,iussus est Deo qui dederat offerre in sacrificium:& reddere ei donum qui id fue-
rat largitus:& effici sacrificus fructus promissionis:& offerre in sacrificium magnum fontem gen-
tium:& manus cruentare sanguine vnigeniti filij.Sed tamen cùm hæc omnia & his adhuc lõgè plu-
ra haberet sacrificium,non contradixit patriarcha,neque produxit iura naturæ:neque promissa ad-
duxit in medium:neque quòd is in senectute ipsum erat alturus & deinde sepulturus, reuocauit in
memoriam : sed omni humana abiecta ratiocinatione,cùm desiderium desiderio oppositum esset,& le-
gi legem obiecisset,legi naturæ,diuinam,profectus est ad sacrificium,plagam illaturus citra hæsita-
tionem,nisi citò munificus ac liberalis Deus,accepta eius animi alacritate,cędem prohibuisset.Sed
nescio an vlla suffecerit oratio ad narrãdam eius amoris magnitudinem. Qui enim ne filio quidem
pepercit vnigenito, quoniã hoc iussit is quem amabat, quẽ nõ propter eum despexisset?Quinetiam
ipse quoque magnus Isaac candẽ charitatẽ habuit in Dominũ:& eius quoq; filius Iacob patriarcha. H
Vtriusq; autẽ in Deũ amorẽ diuinæ scripturæ celebrãt.Porrò autẽ ipse quoq; Deus vniuersorũ,nul-
Ioseph. quam ramos separat à radice:sed seipsum Deũ nominat Abrahæ , Isaac & Iacob.Horũ pius fructus
quoq;est Ioseph:qui & inter iuuenes erat senex:&inter senes fortis & generosus:cuius amorẽ in Deũ
neque consumpsit inuidia:neque extinxit seruitus , neque dominæ dissoluerunt blanditiæ, neque
minæ ac terrores vt marcescceret effe cere:non calumnia & carcer & temporis longitudo prostra-
uit,non potestas,copiæ,opes & delitiæ ex animo expulere:sed similiter perseuerauit & eũ qui ama-
Moses. batur aspicere , & eius leges implere. Hanc charitatem cum possedisset Moses, in regi viuere con-
temnens,maluit affligi cum populo Dei, quàm ad tempus frui peccato. Et quid opus est vltra mo-
dum extendere orationem?Diuina enim charitate vniuersus ordo prophetarum vtens & exorna-
tus,& perfectissimè se gessit ex virtute, & reliquit gloriam semper memorabilem. Iam verò chorus
quoque apostolorum, & populi martyrum, hoc igne accepto, contempserunt quidem omnia quæ
videbantur:cuiuis autem vitæ iucundissimæ mortis innumerabilia genera prætulerunt.Capti enim
amore Dei pulchritudinis, cùm Dei amorem in nos considerassent, & innumerabilia cum animis I
cogitassent beneficia,turpe duxerunt, neque illam quæ verbis explicari non potest desiderare pul-
chritudinem,& ingrati esse in benefactorem.Ea de causa ad mortem vsque ea quæ fuerant cum eo
pacta conuenta obseruauere.Huius quoque pulchritudinis amore capti noui Athleræ, quorum vi-
tam breuiter conscripsimus,ad magna illa,& quæ humanam vincunt naturam , prosiliere certamina.
Psal.103. Hoc autem eos apertè diuinæ docuere scripturæ. Canunt enim cum magno Dauid. Domine
Deus meus magnificatus es vehementer.Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut
vestimento.Extendẽs cœlum sicut pellem:& alia quæcunque docent vim eius sapientiæ. Et rursus,
Dominus regnauit,decorem est indutus:indutus est dominus virtutem,& præcinxit se. Etenim di-
rexit orbem terræ qui non commouebitur.Et hic quoque similiter fuit prædicata, & sapientia, &
pulchritudo & potentia:& alibi.Speciosus forma præ filiis hominum.Hic autem humanam quoq;
Dei verbi laudibus celebrauit pulchritudinem. Laudat autem etiam sapientiam. Diffusa est enim,
inquit,gratia in labiis tuis. Ostendit etiam potentiam, cùm dicit, Accingere gladio super fœmur K
tuum,ô potẽs.Specie,& pulchritudine tua,intẽde,prosperè, procede, & regna. Propter veritatem,
mansuetudinem,& iustitiam. Hæc enim sunt eius opes, & pulchritudo, & potentia. Porrò autem
Esa.3. Esaias quoque clamat.Quis est hic qui venit ex Edom ? Rubor vestimentorum eius ex Bosor.Hic
est speciosus in veste sua,nempè vi cum fortitudine. Neque enim humana vestis diuinam operuit
pulchritudinem.Sed ea quoque indutus,splendores emittit ex specie,adeò vt vim afferat videnti-
bus,& illiciat ad amorem.Hoc etiam ad eum dicit sancta sponsa, loquens in cantico canticorum.
Vnguentum effusum nomen tuum.Ideo te dilexerunt adolescentulæ, traxerunt te retrò. Ad odo-
Cant 1. rem vnguentorum tuorum cucurrerunt.Iuueniles enim animæ bonum tuum odorem participãtes,
currunt te desiderantes cõprehendere : & odore, tanquam quadã catena irretitæ,non inducunt in
Melchisedech. animum vt perfringant vinculum:est enim dulce,quod voluntariè est eis illigatum.& vt ait Paulus,

Christi

A Christi bonus odor sumus, in iis qui salui fiunt, & in iis qui pereunt: aliis quidem odor mortis ad mortem: aliis verò odor vitæ ad vitam. Cùm ergo & eum esse pulchrum doceantur à diuina scriptura, & habere diuitias quæ verbis explicare nequeunt, & esse fontem sapientiæ, & posse omnia quæ vult, esseque clementia & benignitate infinita, & ex eo scatere fontes mansuetudinis, & in omnibus velle homines solùm beneficio afficere, & innumerabilia genera beneficiorũ à viris diuinis doceantur, suauibus telis charitatis fuere vulnerati: & cùm sint membra sponsæ, cum illa clamant. Vulnerati nos à charitate. Clamat enim magnus Ioannes. Ecce Agnus Dei, qui tollis peccatum mundi. *Ioan. 1.* Propheta autem Esaias, tanquam facta quæ erant futura prædixit, dicens. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, & infirmatus est propter peccata nostra. Disciplina pacis nostræ super ipsum. Vibice eius sanati sumus, & alia quæ de salutaribus persequitur passionibus. Porrò autẽ Paulus quoque prædicat clamãs. Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit ipsum quomodo non vnà quoque cùm ipso nobis omnia largietur? Et rursus, Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo rogante per nos. Rogamus pro Christo, reconciliamini Deo. Eum enim qui *Esaiæ 52.* *μεμαλάκισται.* *Rom. 8.*

B non cognouit peccatum, Pro nobis peccatum fecit: vt nos efficiamur iustitia Dei in ipso. Hæc & quæ sunt huiusmodi inuenientes apud eos qui fuerunt diuini verbi ministri, diuinæ charitatis stimulos vndique accipiunt, & omnia despicientes, eum cuius amore tenentur visione apprehendũt: & ante eam quæ speratur incorruptionem, corpus spiritale reddiderunt. Hunc nos quoque amorẽ accipiamus, & à sponsi illecti pulchritudine, & bona quæ sunt promissa desiderantes, & beneficiorũ multitudinem cogitantes, & ingrati animi crimen reformidantes, amantes autem, eius leges custodiamus. *Hæc est enim definitio amicitiæ eadem amare & eadem odisse.* Propterea dicebat etiam Abrahæ, Benedicam benedicentibus te, & te execrantes execrabor. Et Dauid ait ad ipsum, Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus. Et rursus, Nunquid eos qui oderunt te Domine, odio habui, & propter inimicos tuos liquescebam? Perfecto odio habui, & propter inimicos tuos liquescebam? Perfecto odio oderam illos, in inimicos mihi facti sunt. Et alibi, Iniquos odio habui, legem autem tuam dilexi. Et alibi, Quàm dilexi legem tuam Domine: tota die meditatio mea est. Est ergo *2. Cor. 5.* *Genes. 12.* *Psal. 138.* *Ibidem.* *Psal. 113.* *Psal. 97.*

C signum euidens in Deum charitatis, diuinarum eius legum obseruatio, Qui enim me diligit, mandata mea seruabit, dixit Dominus Christus, cum quo Patri gloria, cum sancto Spiritu, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen. *Dilectionis signum. Ioan. 14.*

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

SANCTI PATRIS NOSTRI ET CONFESSORIS THEODORI STVditæ Oratio Funebris in sanctum Platonem patrem spiritualem.

ORatorum quidem, & Sophistarum omne studium est, non vt ad scribendum se conferentes, quòd verum est assequantur, sed vt dictioni splendorem adhibeant, & poëtarum versus concidentes, verbis illinc sumptis narrationem suam ornent, ac sublimem reddant, & eorum aures, à quibus audiuntur, orationis suauitate oblectent. Verborum enim concinnitate auditores demulcent, & probabilitate G
Rhetores non curant vera sed apta dicere.
decipiunt, parum curantes, vt vera dicant, quippè qui opiniones captant, & studio placendi hominibus omninò seruiunt. Quos verò amor veritatis tenet, illi vnum hoc curant, vt quæ sunt, ea dicant, & veritatem ipsam honorent, quamuis oratio concinnitatem, & elegantiam non sit habitura. Cùm enim veritatis pulchritudinem expetant, comptis dictionibus, quæ stragulis quibusdam pictis similes sunt, multam salutem dicunt, id enim veræ sapientiæ proprium est.

Ita certè, & ego, qui mente sum exigua, oratione, & spiritu valdè tenui patrem meum laudabo, non vt illi hac laudatione gratum faciam. Quæ enim gratia illi hæc esset, qui nulla re ex his, quæ hic sunt delectatur, cum cœlestem conditionem sortitus sit, cuius qui compos fuerit præsentia hæc irridet, cùm nihil in eis stabile sit neque beatum, sed tanquam vmbræ prætereant, & vt verni flores corrumpantur? Ad hæc si cùm in terris esset, indignum se arbitrabatur, qui vel in monachorum numero cēseretur (quæ res summam eius modestiam atque humilitatem, sanctæque illius animæ præstantiam indicabat) quomodo nunc cùm hinc ad ea migrauerit, quæ incorrupta sunt, quo loco fal- H
sæ gloriæ nulla est appetitio, hanc nostram laudationem ille appeteret? Sed hoc mihi faciendum proposui, quòd iustissimè, vt quiuis alius, hoc illi debeo, tum pro aliis ipsius in me officiis, tum maximè pro oratione ipsa, quæ qualiscunque sit, illius labore, ac diligentia in me exorta est, vt tanquam mercedem quandam orationis parenti hanc referam.

Quamuis autem intelligam paternam laudem ad filij gloriam redundare (vt est à Sapiente illo dictum: Gloria hominis ex honore patris ipsius) non ob id tamen, vt aliquis opinari posset, illum laudabo, cùm sciam, vnumquenque, si è domo, & ex se ipso gloriam habeat, glorioſiorem quidem esse à
Officium.
Patre etiam ipso splendorem accipientem, sin minus, paternos honores nihil prodesse illi, qui est inglorius, & honoris expers, qualis ego haberi possim: Sed quod fas non sit eius vitam cum virtute actam, velut lucernam quandam semper lucentem, silentio, & tanquam sub modio aliquo occultari, immò in rationali candelabro effulgentem, non vni, aut alteri, sed omnibus (hoc enim audeo dicere) qui sunt in Dei ecclesia, proponi debeat. Quoniam igitur ostensum est orationem ipsam conducibilem esse ac nobis necessariam, quæ non veritatem solùm, sed vtilitatem etiam magnam in se I
contineat, agè illinc vnde conuenientissimum est, laudationem aggrediamur.

B. Platonis parentes.
Beati Platonis parentes fuerunt Sergius & Euphemia, Auorum nobilitas insignis, & mores non ignobiles extiterunt, ita enim se gesserunt, & diligenti domus suæ gubernatione rem familiarē præter cæteros ita auxerunt, vt etiam consanguineis æmulationem sui concitarint. Quibus ad alias laudes ea quoque accessit, quod bonorum filiorum parentes esse datum illis fuerit. Post duas enim filias, velut germen quoddam rectissimum & illum genuerūt, quem nunc laudamus, qua muis neque filiæ ipsæ sine gloria vixerint, illarū enim res gestæ multæ, & præclaræ narrari possunt è quibus vna in communi vita, qua vsa est, ita se gessit, vt excelluerit, altera, ex qua & nos geniti sumus, monastico ordine illustrem se præstitit.

Theodori studitæ mater fuit soror B. Platonis.

Quoniam verò illis temporibus cœlestis ira inflicta est (res enim me admonet, vt & de hac dicam, quippè, quæ publicam intulerit calamitatem, nō in paucis aliquibus regionibus, ac ciuitatibus versans, sed velut Ægyptiacum quoddam flagellum ex alia in aliam ciuitatem transiens) ac vel maximè K
Per iram intelligit iconomachiam & tyrannidem copronymi.
in Regia vrbe Bizantio malum illud fuit, hi viri, quos diximus, semper memorabiles è vita excesserunt. Non alienum autem fortasse fuerit vtilitatis causa mortis etiam ipsius genus conscribere. Narratio enim hæc talis est, quæ illorum animos terrere possit, qui prudenter eam intellexerint. Repentè in singulorum vestibus salutaris Crucis signum cœruleo colore velut à manu aliqua pulcherrimè pingente, vel Dei potius digito, & superna manu expressum cernebatur. Quicunque verò talis deprehensus fuerat, diuulgabatur, ac statim mors illi afferebatur. Eodémque die aliquis mortuū
Crucis signū in vestibus.
efferebat, & ipse mortuus efferebatur. Duo simul in feretro, quatuor in iumento portabantur, onera corporum miserabilium semper recens cumulata. Lamentationes vbique, & voces miserabiles vndique resonantes. Qui mortuorū cadauera efferebant, tam multis oneribus sufficere non poterāt itaq; deerant, qui tot mortuos sepelirent. Claudebantur domus, vrbis regiones inanes fiebāt, sepul-

Crudelitas in amicos crucis Christi.

chra

A chra ipsa implebantur, cùm intra duos mẽses vrbs celeberrima, & multis millibus hominũ habitata, ita deserta, & talis ferè sit facta, vt si à nullis habitaretur. Hæc illius impij Cõstantini tẽporibus acciderunt a quo imago Christi contumeliosè spreta, & à nefario illo homine, ac populi corruptore simulachrum erroris nominata, immò verò Christus ipse noster Deus ab eo despectus fuit. Siquidem honor imaginis ad eum refertur, cuius est ipsa imago, vt diuinus Basilius quodam loco ait. Hæc Dei virga, vt aliquis diceret, pœna fuit iustissima, qua peccantes homines instruerentur, nósque à summa nostra malitia reuocati emendaremur, ira, inquam illa, quæ ad salutis viam his viris dux est, qui eius correctionem prudenter, & æquo animo accipiunt. Sed ad Platonem ipsum nostra redeat oratio. Cùm esset ille orbus parentibus, & sororibus in ætate valdè puerili relictus, ab vno quodam cõsanguineo suo acceptus est, & ad ætatem vsque pubescentem educatus. Ac statim quidem, vigẽte illius iuuentute, tanquam rectum quoddam germen optima rerum intelligendarum perspicentia efflouit, quàm difficilè præstare possunt, qui sunt in orbitate educati, cùm neminem habeant, qui tãtùm diligentiæ illis educandis, quantum parentes, adhibeat. Suo igitur studio, & honesta æmulatione

B notitiam eius artis, quæ notariorum dicitur, ita fuit assecutus, vt nondum aliquis eorum, quibus de paterna diligentia prouisum fuit, illam assequi potuit. Cùm enim ponderibus præfectus esset apud auunculum qui regias pecunias custodiebat, & in ea re tam probatus extitisset, vt auunculus nomen tantùm muneris illius haberet, ipse verò munus illud re ipsa exerceret, ob idque in conseruandis pecuniis regiis valdè insignis esset, tam optimatibus, quàm Cæsari erat vir ille notus, atque optabilis. Cùm igitur talis esset, atque arbitrij libertate vteretur, non incontinentibus iuuentutis affectibus mentem tradidit, vt aliquis licentiosior, & fractæ mentis homo faceret, sed velut optimus quidam equorum domitor ipse sibi existens, ab insipientium virorum consuetudine se abstinebat, cum illis autem qui eruditi erant, vnà versabatur, cum honoratioribus, non abiectioribus viris se coniungẽs, hisque adhærens, qui ætate præstabant, non qui natu minores erant. Qua diligẽtia, & virtutis exercitatione, animi nobilitatem ab externis honoribus, ad honestam virtutis viam dirigebat. Nõ enim conuiuarum, & sodalium communibus compotationibus se ipsum tradens, vt aliquis eorum, qui adolescentes sunt, in epulis versari consueuit, neque in talorum ludo, & ebrietatibus, pecuniam con-

C sumebat, vt luxuriosi homines faciunt, sed laboriosis vacationibus ponderandæ pecuniæ dans operam ex ea re diuitias sibi cumulauit, eásque sic auxit, vt, præter paternam hereditatem satis amplam, sibi alias etiam facultates comparauerit, quæ nunquam accedere potuissent, nisi vir ille continentia, & frugalitate in omni re vsus fuisset. Quare honesti appetens iuuenis ille temperantiæ ornamentum assequebatur, & prudentia insignis erat, in quo morum comitas inerat. Iuueniles appetitus à se longius remouebat, quibus capti qui fuerint, tantùm abest, vt bona, quæ non habent, adipiscantur, vt etiam illa, quæ habent, exinanire soliti sint. Sed quidnam deindè consecutum est? Prudentia tam insignis vir ille, & in his bonis, quæ ad vitæ commoditates pertinent, talis euasit (quæ res ab eis appetitur, qui terrenis rebus delectantur, & ab his studiosè quæritur qui filias viris collocant) vt alius aliunde vel ex eorum numero, qui nobiles, & locupletes erant, ad vitæ communionem illum ad se inuitaret. Sed diuinarum rerum appetitio, quam meliori consilio vsus in animo accensam habebat, non permisit, vt in multo vitæ huius cœno infigeretur. Etenim pro ludo diuinas lectiones, quibus attentus erat, pro theatris, & spectaculis Ecclesias frequentabat, pro inhonestis diuersoriis honesta

D collegia, quódque laudabilius est, [2] occultas mentis cogitationes, & acta cuidam eorum, qui præerant, sæpius confitebatur. Quæ res magnum religionis illius erat indicium, idque cùm perfectè facere solitus esset, ei, qui confessionem ipsius audiebat, admirationem, ac stuporem afferebat. Itaque factum est, vt cùm ille mentis oculos ad sempiternarum rerum cõtemplationem erexisset, & earum desiderio allectus, atque alacrior factus, eorum, quæ in terris sunt, cupiditatem extinxisset, fecit vir ille admirabilis, quod diuinus Antonius ante fecerat. Cùm enim omnia, & paternam etiam domum vendidisset, pauperibúsque pecuniam distribuisset, ac seruos ipsos libertate donasset, & duabus sororibus pauca quædam reliquisset, exiit è loco, in quo erat, eo proposito, quo Abraham olim exierat, non vt in villis, quæ propè erat, diuinam exercitationẽ obiret, sed longiùs aufugiens ad Olympi partes, ad eum peruenit locum, ac virum, qui diuinitus monstratus ei fuerat, ad quendam, inquam, Archimandritam ex eorum numero, qui erant in regione illa. Locus, quem dicimus, Symbolus appellabatur, vir autem Thectistus, cuius mores boni, genus perspicuum, & finis sanctus fuit. Sed qua-

E lem eius secessum fuisse putamus? Ille quidem, & mihi maximè memorabilis est, & auditoribus cõpunctionis occasionem afferre potest. Cùm enim è patria migrasset, famulo quodam sibi gratissimo vsus comite, & ad eum locum venisset, qui regum nomine appellatur, in densam quandã syluæ partem ingressus, eius manu, qui eum sequebatur, comam sibi totondit, & puella veste, tãquam purpurea quadam, se induit. Quod verò secutum est, quale spectaculum fuisse putamus, cùm comes ille iussus fuisset ab eo discedere, domúmque vnà cum vestibus, quibus seipsum exuerat, redire, ob idq; luctibus, quia domino priuatus erat, repleretur, ipse verò solus cum Deo tantùm relictus esset, cuius causa, & propter quem id ille agebat? Talis est amor diuinus, qui sui amatorem ab omnibus aliis rebus seiungit, ciúsque animum sui desiderio inflammatum ad se vnum contrahit. Postea verò quàm ad magistrum veniens ab eo interrogatus est, quisnam esset, & vnde veniret, & qua de causa peregrinationem illam suscepisset, singulis interrogationibus apta quædam, & iusta responsa reddebat. Illẽ

In beriche extat de hac re Athanasij libellus sub titulo de passione imaginis Christi cuius festum quotannis quinto Idus Nouẽb. constituit anno 765. adeo datus loci episcopus. Sigib. in chron.

Plato orbus parentibus.

Plato notarius.

Quid Plato in imperatoria aula.

2 Confessionis sacramentalis vtilitas, & antiquitas.

Vt Plato omnia abdicarit hoc vere est λαβὲ βίον σου.

Theoctistus. Niceph. li. 14 cap. 52. lib. 16 cap. 33.

Comam tondere.

Universidad de Deusto Biblioteca

Propositum monasticum.

autem cùm patriam, genus, & educationem audiuisset, Nondum, inquit, in hac loci regione, quæ non mediocrem vitæ duritiem in se habet, monachi laborem sustinere poteris. Cui respondit Christi pugil: Omnia tibi, pater, trado, mentem, voluntatem, & corpus, vtere famulo tuo vt vis, in omnibus tibi obtemperante. O admirabilem propositi, & eius voluntatis demonstrationem, sed longè admirabiliorem monasticæ professionis materiam, quarum vna in eo apparuit, quòd in ipso ætatis flore, cùm res prosperè illi, & ex animo succedebant, ac meliores spes subiiciebantur, diuitiis propositis, gloria effulgente, corporis habitudine vigente, atque ad hæc omnia accedente propria voluntatis potestate, omnibus tamen his potiorem habuit Dei amorem, altera apparuit in eo quòd optimè de his rebus deliberauit, neque vt multi ex his, qui nunc in superficie, vel (vt verius dicam) aliter quàm professio requirit, profiteri soliti sunt, sed vt vera professionis ratio postulabat, ipse professus est. Isti enim nescio quomodo obliti, quod Dominus dicit: Qui non renunciauerit omibus his quæ possidet, non potest meus esse discipulus: item alio loco: Vende omnia quæ possides, & habebis thesaurum in cœlis, & veni, & sequere me: horum, inquam, omnium obliti erigunt sibi ipsis templa, & monasteria. Deinde professioni, quam susceperunt, multam salutem dicentes, propriis bonis potiuntur, ac dominantur, seruos, & diuersas materias ad se attrahētes, heri, & nudiustertius professionis expertes, & hodiè tanquam in ea veteres aliorum duces, heri tales, qui nescirent prudenter aliis ducēdos se præbere, & hodiè aliorum duces esse imperitè sibi proponentes, quibus non virtus, sed eorum, quæ habent, possessio principatum dedit, quique cùm multos annos debuissent discere, quomodo primum rectè imperio parere, deinde sic ad imperandum aliis ascendere deberent, antequam illud, quod prius est, experti fuerint, quod posterius est periculosè sibi assumunt, tales eos, quos sub manu habent, efficientes, quales nimirum & ipsi sunt. Non autem sic ille fecit, sed posteaquàm verè terrenis rebus renunciauit, tunc & obedientiam non adulterinam, & legitimam præstitit. Illud enim antecedit, hoc sequitur, vt fulgur tonitruo, & vt sole oriente lucifer priùs apparet. Nam qui optimè facultatibus, quas possidet, renunciauerit, optimè videlicet & obedientiam præstabit, at qui non rectè in alterutro se gesserit, in altero videlicet is claudicet necesse est. Multa quidem sunt virtutis exercendæ studia, extenuatio corporis, quæ continentiæ propria est: sobrietas in vigilando, macies, quæ à lachrymis proficiscitur, in precibus alacrem esse, humi cubādo se affligere, tenui veste indui, propriis manibus operari, crebrò genua flectere, mortem meditari, Psalmos constanter canere, stationis tolerantiam ferre, sed nihil tale viro illi, qui obedientiam profitetur, quale est cōfessionis studium, & obedientiæ munus perfectum præstare, quibus rebus anima illuminatur, & proprię voluntatis affectus extinguitur, perfectáq; eius qui per spiritum nascitur, in eum, à quo gignitur, adoptio efficitur. Nam qui non hæc aliis rebus prætulerit, is ad obedientiam præstandam imbecillis existet, & quibus rebus videtur salutem suam procurare, his deceptus perniciem, & exitium patietur. Continentia enim, vigiliæ, & vnaquæq; earum rerum, quas supradiximus, ipsa quidē per se laudabilia esse cōcedet aliquis, sed nihil tamen expedire, immò verò, & ruinæ causam illi esse affirmamus, qui suo arbitrio in his faciendis vtitur, nisi eius, qui præest, ductu, & regula dirigatur. Quamobrem qui confessionem cum obedientia coniunctam exercuerit, aliis, quæ supra diximus, secundas partes tribuet duobus his, quæ paulò ante dicta sunt, omnia concludens. Hæc cùm beatus ille ita præstitisset, vt nescio si quis alius vnquam præstitit, bonum fundamentum sibi iecit, atque in eo firmum ædificium construxit, omnem cogitationem suam subiiciens, & in omnibus obedientem se præbens, ob idque (vt illud dicam, quod in literis diuinis scriptum est) dilectus erat in conspectu patris sui. Tanta enim fuit in viro illo tolerantia, vt adamanti ferè similis videretur. Idem in ministeriis obeundis erat admodùm dexter, & inter multos certaminū, & laborum socios valdè insignis, atq; illustris, à quibus non lōgè aberat, quòd ad cœnobij vitam pertineret, seorsum verò cum vno quodam iisdem moribus prædito quietè versabatur, cum Theoctisto, inquam, illo semper memorabili, modò exercitationi domi vacans, modò cōmuniter versans, tum in Psalmis canendis, tum in cibo sumendo, & opere perficiendo, atq; (vt ita dicam) promiscuè, communitérq;, & in omnibus modestissimè se gerens. Non enim, quia genere insignis erat, quòd ad corpoream nobilitatem multotū antea ministerio vtebatur, propterea ignobiliora officia tractare alienum à se putabat, aut ægre ferebat. Quamobrem & fumum humeris portabat, prædiúmq; stercorare, atque irrigare iussus, id facere non grauabatur. Idem farinam patienter subigebat, eáq; omnia faciens multum studij ac diligentiæ libris scribendis adhibebat. Vultis dicam & alia illius obedientiæ egregia facinora? Increpabatur quidem à patre ipse præsentibus hospitibus, ille, inquam, qui ea, quæ supra diximus, optimè faciebat, sed increpationem ipsam velut laudē quandam accipiens laudatissimus ille vir nihil mouebatur. Ad hæc cùm fratribus audientibus legeret, idq; rectè faceret, increpatus, tanquam perperam legisset, vir prudentissimus verecundè, ac timide se gerebat, cúmque à seruili genere se ortum esse audiret, vrbano quodam more annuens patri assentiebatur, generosus ille tam animo, quàm corpore, qui cùm in manuum suarum opere faciendo esset tolerātissimus, & multum lucrifaceret, erat tamen ita modestus, & humilis, vt si nulla in re vtilis fuisset, vir & disciplinæ acquirēdæ cupidissimus, & diuinæ pietatis amator ardentissimus. Cùm igitur aliquando ad patris pedes flexis genibus se deiecisset, ab illo ipso corrigebatur, quasi ad idem erratum relapsus fuisset, ille tamen non repugnabat veniam petere. Itaq; defessus erat, qui consuetò eum virum increpabat, & conuicia in eum coniiciebat,

Abusus in monasteriis.

Bonorum virorum exercitia.

Vis obedientiæ, Cassian. lib. 4. Inst.

A bat, quibus laturabatur, qui per voluntariam illam ignominiam gloriam sibi comparabat sempiternam. Dicam aliquid ex his, quæ professionis propria esse non videntur, consentanea tamen ei rei sunt, si rectè fiant. Idem ille tanto humilitatis desiderio tenebatur, vt precibus ab aliis peteret, vt pugnis, & alapis cæderetur. Cúmq; id impetrasset, & à quodam viro, cui pater id præceperat, verberaretur, muneris loco accipiens verbera, lætabatur. Quæ res erat valde admirabilis, cùm alter inuitus id faceret, quod indecorum videbatur, alter læto animo id pateretur propter vtilitatem, quam ex ea re percipiebat. Erat etiam id vidētibus, & audientibus admodum vtile, vnum aliquem inueniri, qui voluntariè illa patiens, Christum imitaretur. Num igitur talis, ac tantus vir poterat non diligi, & amari? Quæso, quomodo rationi consentaneum fuisset, cum qui totum obedientiæ legibus, tanquā filium, se tradiderat, non patri optabilem esse, & ex animo ab eo diligi? Propterea, vt dictum est, valde amabatur. Itaq; propter virtutis splendorē, eius fama peruagata vbiq; celebratur, quippè qui patri suo talem se præbebat, vt esset instar omniū rerum. Nam vt oculus dexter omnia videns, vt manus rectè operans, vt pes benè incedens, in omnibus deniq; bonus erat illi consiliarius, & socius admodum egregius, & in colloquendo suauis, eorum, quæ intus erant custos fidelissimus, quæ autem foris erant, ea diligentissimè obseruabat, partim discipuli, partim fratris faciens officium. Illud quoque addiderim, eum virū etiam patris munere functum fuisse. Deniq; tantus in vtraque re ille fuit, vt si quādo aliqua de causa necesse fuisset laudatissimum illum Platonē aliquò proficisci, vir semper memorabilis Theoctistus ob eam rem tristis esset, neq; recreationem haberet, vt Apostoli sentētia vtar, propter eius hominis absentiam, qui tam optabilis illi erat. Quis enim illo ad res futuras prospiciendas, & cōiectura colligendas prudentior? Quis ad tristitiam leniendam, curandàmq; accommodatior? Quis ad res necessarias cōparandas expeditior? Quis ad honorem multifariā impartiendum peritior? Talem ad perfectam verámq; in patrem beneuolentiam ostendendā se præstabat, vt cùm paterna quidem omnia officia in potestate haberet animū ipsum à terrenarum rerum amore sic alienum seruaret, vt ne oboli quidem vnius esset dominus. His autem ipsis quisnam finis, quodue præmium fuit? paterna scilicet benedictio in spiritualem Iacob profecta, ex quo Patriarchæ sacrarū rerum, & gregis duces extiterunt, ex quibus multi Deo grati filij & nunc sunt, & plures erunt (certè scio) ex semine illo tanta benedictione prædito. Talis fuit vir ille, qui sanctitatem verè amauit, talémque finem habuit egregia illius obedientia, quàm, velut adumbratione quadam ad perfecti coloris characterem, & formam direxit. Postea verò quàm ad cœlestem Dominū Theoctistus eius dux trāsmissus est, ad illius locum, ac mores se transtulit, & quietem ipsam legitime amplexus fuit, non quēadmodum multi ex his, qui nunc sunt, periculosè illam aggredientibus quippè qui priusquam carnem spiritui subiecerint, audent cum nequitiæ spiritibus singulari certamine cōgredi, sed cùm tempus vincendi est, palæstrā meditantur. Nam qui non prius obedientiam dicit, quomodo ille hostiles affectus subiiciet? Quíq; obediendi regulam integram non seruauerit, quomodo ille ad quietis mōtem ascendet? An non manifestum est eum, qui extra tempus eam rem attigerit, lapidibus feriendū, aut telo in se iacto percussum animæ interitu periturum, vt aiunt quodam loco diuinæ literæ? Sed non ita fecit is, de quo nunc sermo habetur. Cùm enim obedientiam Deo placētem verbis ac moribus præstitisset, iure, atq; aptè ad quietem se contulit, & prope Deum accedens, mentem purgauit eiúsq; contemplationibus delectabatur, mente ipsa in rebus sublimibus versans, quādoquidem nihil suauius est, quàm Deum contemplari, qui cùm sit suauitas ipsa, omni ex parte appetēdus est his, qui eius gustum, & singularem charitatem aliquo modo senserunt, cuius satietas nulla est, ita vt qui hæc ipsa gustauerunt, vel ipsius cibi appetitum ferè obliuiscantur. Hæc igitur in se ipsum attraxit, de virtute in virtutem transiens, & ascensiones in corde suo disponens. Quoniā verò non satis illi erat res suas considerare, cùm charitas ipsa & aliorum vtilitatē requirat, patris loco, vel potius tanquam lumen quoddam fratrum, quos supra diximus, societati præfectus est, quæ virū hunc beati Theoctisti successorē, ac ducē habuit, quam societatem vterq; & spiritu, & corpore ad eam conditionem, & statum prouexerunt, vt mansio illa sanctissima & esset, & nominaretur. Duorum autem discipulorū dux separatim fuit, à quibus ministeriū ei præstabatur, quósq; contubernales quidem, sed non sodales habebat. Eorū verò vnus adhuc supereſt, Antonius nomine, qui nobiscū vnà vsq; ad senectutem obediētiæ subiectis vixit. Ipse nobis suggerat quæ hoc loco in his, quæ non dicemus, desiderabuntur. Panis erat nostro illi patri esca, vt aiunt, & fabæ cū oleribus, & summis herbis. Talis, inquā, erat illi quotidianus cibus olei expers, ac nona diei hora sumptus, nisi Dominico, & festo aliquo die, his enim diebus solitus erat vnà cum fratrum societate cōmuni mensa vti. Potus erat is quem fontes emittunt, & quo mens ipsa colligitur, non vinolentiæ copia dispergitur. Neq; hic ipse quotidianus semper erat, sed interdū vltra diem vnum, interdum in tota hebdomada bis, vel decimo quoq; die sumptus, potus sumendi tarditate, vel, vt ita dicam, bibendi ieiunitate cum temperanti appetitu cōiuncta, vel ex naturali tēperatione ad habitum redacta, atque constituta. Vestis erat tenuis, ac vilis, calefaciendi corporis causa tantùm adhibita, non tenuibus filis contexta, neq; coloribus variis, ac florentibus elaborata, quam, qui nimia elegantia se ornant, non monasticæ vitæ cultores sectari student. Orationem, & lectionē laboriosius exercebat quas certis horis obire consueuerat, & pro deliciis, ac suauibus condimentis, eo cibo delectabatur. Flectēdorum genuū crebritas à patribus tradita, & callum, quod eius manus cōtraxerant, ac terra, in qua genua sua ponebat, huc vsque virtutem

Plato adiigit virgas correctionis.

B. Platonis paupertas.

Dei contemplatione nil suauius.

Parcitas victus & potus Platonis.

Vestitus vilitas.

Geniculationis traditio.

Universidad de Deusto Biblioteca

illius manifestè prædicant. Stratum, non molle, aut diffluens lectus, sed qui corpus affligere,& ad F
Ecce apus maximum in monachis. spiritalia ministeria firmum seruare posset. Ad hæc manibus propriis aliquid operari studebat, hoc enim ex illius rectè factis, præter cæteros, ne dicam omnes homines, insigne admodum habebatur, vel, vt magis propriè loquar, cum sacro Apostolo illum id cõmune habuisse dixerim: Necessitatibus meis, & his, qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ: quoniam non gratis panẽ comedit. Quis enim concinnius, aut rectius, quàm eius dextera, literarum figuras scribebat? Aut quis laboriosius, quàm ille alacrius, ac studiosius id, quod dixi vel quod vis aliud opus accidisset, tractabat? Quomodo posset aliquis eos enumerare, qui eius labores, hoc est libros ex diuersis Sanctorum patrum scriptis, tanquam flores quosdam collectos seruant? Quos qui possident, tantum vtilitatis percipiunt, quantum eis satis esse possit. Nostris autẽ monasteriis vnde nam tanta librorum abundantia suppeditata est? An nõ ex illius sanctis manibus, & laboribus? quẽ adeũtes, & animo illustramur, & eius manũ admiramur cùm eam talem fuisse perspicimus. Sed orationis nostræ progressus quædã tacita
Redit ad Copronymum, de cuius impietatib. plu. Suidas. præteriit. Redeat igitur ad ea quæ prætermissa sunt, enarrãda. Erat tẽporibus illis summa quædã impietatis tẽpestas. Constantinus ille impijs cogitationibus ferués, malitię domicilium, multorum ca- G
pitũ draco, eius hæresis propugnator, quę sanctis imaginibus bellũ indixit, monastici ordinis acerbissimus persecutor tunc regnabat, à quo quisnã nostrorũ Nazareorũ nõ fuit exterminatus? aut quis latens nõ in medium prolatus est? Quisve eorum, qui ei resistebãt, non ad impieratis barathrũ detractus? ita vt sicubi aliquis eorũ, qui insignes erant relictus fuisset, tanquã scintilla quædã in occulto, & obscuro loco iacens, non latuerit, vt pro mortuo haberetur apud eos, qui adhuc supererãt. Talis fuit noster Elias à Domino ipso seruatus iis in locis, in quibus exercitationi monasticæ operã nauabat, nõ eius manibus captus, qui nouus Achab dici poterat, neq; eius impietatis particeps factus, vt post caliginis tanquã nocturnæ cuiusdam pugnæ tẽpora, velut lucifer quidã denuò nobis exoriretur: id quod factũ vidimus. Dehinc enim necessariis quibusdã de rebus Byzãtium ingressus est. Quo tẽpore videre licuit monachos ipsos, qui superfuerant, tanquã lumina quædam, ab iis, qui in vrbe Byzantio erant, conspectos fuisse. Tunc & beatus ille, qui mortuus antea putabatur, rediuiuus agnitus est, neque enim à cognitis supereſſe credebatur, ex eóq; nõ solùm consanguineis hominibus, sed toti Byzantio celeberrimus factus est, aliis aliunde illum attrahentibus, ac iucundissimè amplexantibus, & H
benignè eius dexterã apprehendentibus, deniq; nobili ipsius doctrina libentissimè fruentibus. Erat enim vir ille oratione quidẽ suaui ac moribus longè suauioribus, formáque tali, qualẽ vitæ monasti-
Lenitas patris ylatonis. cæ exercitatio cõmendat. Habebat & multiplicẽ docendi viam omnibus omnia factus, vt, quod est ab Apostolo dictũ, de illo etiam ipse dicam. Erat idẽ & coniugatorum hominũ moderator, & earum quæ virginitatem exercebant, propugnator. Quorũ manibus imperia tenebantur, eos adhortationibus suis reprimebat. Infirmorũ animos, tanquam bonus medicus, sustẽtabat. Patribus filios cõcordes reddebat, patrésque filiis recõciliabat. Precabatur seruos, vt dominis suis essent beneuoli: dominos verò, vt seruis se beneficos præberent. Alia denique omnia faciebat, quæ qui facit, ac dicit, diuinus esse cognoscitur. Vnum illud addam ad ea comprobanda quæ dicta sunt, vt orationi fides habeatur. Quãdiu cum iis qui in vrbe Byzantio erant, versatus fuit, domos totas in aliam vitæ formam mutauit, & ad virtutis statum cõuertit. Quídnam hoc est, quod dico? Suę, inquam, linguæ admoni-
Iurandi mos impius sublatus. tionibus iurãdi consuetudinem ab eius loci hominibus abstulit. Nimios ornãdi corporis cultus mo- I
desta sua doctrina repressit. Sępius de morum probitate differens, vt charitatẽ in pauperes exercerent, hominibus persuasit. Quare factum est, vt pecunię abundè conferrẽtur, & in ea loca, in quibus pietas exercebatur, publicè distribuerentur. Eosdẽ ad lectionem compositè exercendam instituit, & ad quoduis aliud bonũ opus reduxit. Quæ omnia noctes, & dies, magno studio, labore, tolerãtia, ac vigiliis perficiebat: pedibúsque iter faciens, amicorum, & consanguineorum illecebris labores, quos ipse patiebatur, libenter præferebat, re, ac factis illud apostoli dictum obseruãs: Castigo corpus meũ & in seruitutẽ redigo, ne cũ aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Itaque in vrbe alia regio, tanquã vexillũ quoddã erexit orationẽ spectatæ vitæ testimonio cõprobatã. Adde quòd tenui, ac modesto habitu indutus, aspectu ipso eos, qui eum videbãt, ad virtutẽ honorabatur. Quòd si cum politico aliquo viro negotium illi fuisset, orationẽ suauem adhibebat, ad eorũ mores, qui eum audiebant, se cõponens. Neque quisquam hac in re ipsius institutũ accuset, sed vtilitatẽ inde proficiscentẽ cõsideret. Et quænã, inquiunt, hæc est, Peccantium hominũ pœnitẽtia, & vitæ renuntiantiũ multitudo? Primus enim, & solus ferè (vt ita dicã) is apparuit, qui nostri generis homines, & alienigenas ad virtu K
tis exercitationẽ suscipiendam alacres reddidit, primus, inquã, nobis, vt sanctè viueremus, hortator diligens extitit. Quamobrem & monasterio cuidam, quod in Vrbe erat, præesse cogebatur quidẽ, sed noluit tamen. Quinetiam Nicomediensiũ Ecclesiæ præsidere eum hortabatur, qui tunc præsidebat, sed assentiri noluit, clerũ fugiẽs qui is clero erat dignus, & sacerdotij fastigiũ metuẽs, qui virtute sublimis, & præstans erat. Itaque ad iucundã sibi quietẽ reuersus est, vbi quædã memoratu digna constituit, pauperum se patronũ præbens, & eorum, quibus iniuria fieret, propugnatorem. Ad
Vlato pauperum patronus & afflictorum. hæc consolabatur eos, qui erũnis præmebantur, & quibusuis angustiis afflictos subleuabat, partim lingua, partim scriptis, vbi non habebat, quo alio remedio posset se adeuntes iuuare (literæ enim ipsæ muneris loco erant, cùm eius viri tanta esset reuerentia, vt ad misericordiam eos flecteret, qui possent misereri) partim verò quarum rerum facultas ei suppetebat, eas aliis impertiebatur, cùm in

eius

A cius potestatem multa conferrent ij, qui bona sua benè exhauriebant, vt inexhausta, & sempiterna bona participarent. Quòd si eiusmodi rebus alios iuuare non poterat, consolatione saltem mœrorem adimebat & longiore disquisitione ferociores animos eius, qui tristitia laborabat, mitiores efficiebat. Quid igitur mirum, si & ipse cum celeberrimo illo Iob hæc dicere poterat? Seruaui pauperē de manu potentis, & orphano, cui nō erat adiutor opem tuli. Os verò viduæ mihi benedixit: & causam, quam non noueram, inuestigaui. Quibus de causis patris loco ab eis habebatur & vt eorum patronus magnifiebat. Denique vt hominum curator beatus prædicabatur, à multis visebatur, eidem venienti homines occurrebant, eundem hospitio tam monachi, quam coniugati accipiebant, cùm eius viri fama vltra eam, in qua versabatur, regionem peruagata esset, ac Platonem illum, velut magnum quempiam, & admirabilem virum, omnes in ore haberent, quem certò scio neque in posterū silentio, aut obliuioni traditum iri, si quidem virtus ipsa immortalis res est. Postea verò quàm cœpit regnare Christi cultrix Irene, quæ pacem ipsam vt cognomento, ita & re attulit, in cuius regno cum aliis bonis, & monasticæ vitæ adeūdæ facultas, & ianua patefacta est, quæ olim ab impio Imperatore clausa fuerat, quemadmodum ab iis Imperatoribus, qui Græcorum superstitionem sequebātur, Christianæ fidei aditus præcludebatur: ex eo, inquam, tempore, quo Irene ipsa regnare cœpit, nostra tota eorum, qui rebus terrenis renunciauerant, familia monasticæ vitæ obedientiam profitebatur, cui vno omnium ore laudatus pater ille post solitudinis quietem præfuit, nō quòd vellet, aut cuperet dominari. (Quomodo enim rerum minimarum desiderio capi potuisset, maximos fugerat principatus?) sed partim à cognatis hominibus victus (dicam enim quod verum est, etsi oratio ipsa inconcinnior videtur) partim sperans etiam in principatu ipso eandem seruaturum se quietē. Quod nequaquam fieri potuit: neque enim quòd quæsiuit, ac sperauit, illud assecutus est. Ex quo multæ in eum tentationes allatæ sunt, à quibus verò, & per quos homines id factum fuerit, dicere omittam, vt eorum, qui hoc fecerunt honori consulam. Illud tamen dicam, quòd tristem, & inæqualem, suæque institutioni minimè consentaneam vitam ducebat. Sed quidnam fecit generosus ille, & recti consilij vir? Cùm se captum ad præfecturam illam exercendam vidisset, neque sine periculo eam se fugere posse animaduerteret, quamuis sæpè id cogitasset, tunc tamen vt prudens aliquis gubernator clauum tenens in media fluctuatione nimium æstuante, segnitie omni ab animo remota, & mētis lumine in altum erecto, atq; intento, beatorum virorum res gestas, ac vitas inuestigare cœpit, non ad recentia exempla, quæ praua, & corrupta erant, sed ad exemplar, & Apostolicæ vitæ imaginem oculos erectos habens, id quod facere oportet omnes, qui virtutis sunt imitatores, si vitam patriis moribus conuenientem, ac salutarem ducere velint. Primùm igitur dedit operam, vt studiosè magni, & diuini Basilij constitutiones legeret, ex quibus sui temporis consuetudinem à monastica constitutione alienam esse didicit. Cùm enim fœminarum cœnobia gubernarentur à seruis maribus, atque ex ea re multa absurda gignerentur, & magnæ animarum iacturæ fierent, audite, quæso quid ille vir egit. Cùm benè peritorum hominum sententias antea quæsiuisset, vt, quod bonum erat, exploratū haberet (erat enim ab arrogantiæ studio satis abhorrens, neque quicquam sine aliorum consiliis faciebat) illegitimas traditiones abscidit, vt pestilentes hæreses, suumque monasterium constituit remotis seruis, ac mulieribus, omniq; alio mercaturæ censu, quę cauponantium lucra idem diuinus Basilius appellās, fugienda esse præcepit. Id autem perfectum est non sine labore, cùm difficile fuerit his, qui eiusmodi exercitationi assueti non erant, aliis etiam extrinsecus non paucis rebus proposito illi aduersantibus. Neque id mirum est, cùm consuetudo ipsa facilè, & sine labore auferri non possit, neque quicquam ex iis, quæ cum laude fiunt, inuidia careat. An non excelsæ, atque erectæ mentis est, à pernicioſa consuetudine sese auellere, & rectum exemplar se illis proponere, qui nō solùm nomine, sed etiam re monasticam regulam sequuntur, & opus vitæ suæ consentaneum habere cupiunt? Quomodo enim fieri potest, vt ille sit verus monachus, qui seruos habeat, à quibus, tanquā dominus, timeatur? Quomodo non visu allectus, & captus fuerit is, qui exercitationi monasticæ addictus mulierem aliquam sibi ministrantem cōtemplatur, cùm illud euenire solitum sit, vt quamuis à muliere aliquis longè absit, intestino tamen bello vexetur, & aliquādo capiatur? Quamobrem factum illud his, qui propè erant, desiderium attulit, vt idem & ipsi facerent, & diuinos homines pietatis studiosos ad eam rem imitandam prouocauit. Vnde sempiternam gloriam pater ipse assecutus est. Quòd si alium quempiam adiutorem, & in ea re sociū habuit, eum inquam, qui hæc dicit, & scribit, totum id patri nostro acceptum referendum est, decet enim filium in omni re patrem imitari, seque totum parenti tradere. Iam verò à societate illorum, qui in vrbe versabantur, & cognatorum congressu, necnon Principum consuetudine se disiunxit, intra spiritualē aulam se continens, & gregi rationali præsidens, doctrinæ cibo illum nutriens, & eruditionis potum abundè illi suppeditans. Ex quo factum est vt Lia ipsa floreret, & grex cresceret, ac celebrior fieret, Deúsque gloriosius laudaretur, à quo in omnes omne opus perfectum proficiscitur. Sed quale illud est, quòd interea hoc dicens imprudens ferè præterij? Cùm iam regnaret pia illa fœmina Irene, multáque disceptatio de venerandarum imaginum argumento facta esset, idem pater aute multos alios, & cum paucis quibusdam libera oratione imagines prædicabat, cúmque iis qui contra eiusmodi venerationem bellū gerebant, quantum poterat, ipse pugnabat, quandoquidē ad disputandum de dogmatibus idoneus non erat. Nam simplicem quidem orationem habebat, at amplam tamen, & nomini suo congruen-

Irenes imperium, vide Zonaram, Cuspin. & Blondum.

Basilij constitutiones monasticæ.

1. B. plato mulierū ministeria à suo monasterio amouit.

Filius patrē imitetur.

E. Platonis asserta pro imaginibus de quarū cultu plura Ionas

Universidad de Sevilla Biblioteca

Aurelianenſis eperapeculiari cõtra claudium Lauricenſem: & nuper Alamannos in Ital. & Liceph. lib.6. cap.16 lib 10.ca.30. & 31.lib.17 cap.15.& 16. lib.14.ca.46

tem, & auditoribus probabilem. Cuius rei argumentum illud fuit, quòd in cathedra vrbis metropolitanæ. Epiphanorum in ſynodo illa, quæ in Apoſtolorum templo habita fuit, à Præſide, qui tempore illo erat, prouocatus eſt is, qui neq; antea hæreticorum militaris ordinis impetum timuit. Quo tempore ad magnum illud templum feſtinauit, aduerſus Præſidem clamans, & fallacem illum cœtum contra venerandas imagines coactum vituperans. Et paulò poſt cùm cõcilium illud falſum diſſolutum fuiſſet, tam cœtus ille veritatis propugnator, quàm Regina ipſa è mediis Leonibus erepta fuit. Tunc ſine ſanguine (vt ita dicam) Martyr apparuit noſter præceptor, Pontificem ipſum ſequens, neque quicquam ob ea, quæ auſus fuerat, veritus. Parum enim eſt, quòd in ea ſynodo, quæ iterum in vrbe Nicæa habita eſt, inuentus fuerit. cò quòd tunc immitis, & durus ille populus de medio ſublatus fuerat. F

Imago Chriſtilis imperium

lib. 18. cap. 4. Imago virginis nefarij Anatolij preces reiicit cap. 27. Choſroes magno miraculo imaginem virginis veneratur cap. 42. delictorum pœnas in hac vita luere Mauricio Imperatore promiſit Fulg. lib. 1. cap. 2. de Philippo Imp. Conſtantinop. quem ait cum oculis amiſiſſe propter iconomachiam.

Poſtea verò quàm hæc ita ſe habuerunt, & rectæ fidei trophæum erectum eſt, pater ipſe in ſuum monaſterium reuerſus eſt, præſidendi munus exercens. Quo tempore morbo detentus, qui vitæ deſperationem ſignificabat, idque pro lucro ducens, atque appetens, præſidendi officium in nos tranſtulit, qui neque digni eramus, quibus ille præſideret. Inuenit igitur humilitatẽ illam, quam optabat, & moleſtiarum velut inducias quaſdam accepit, & à vexationibus, quæ illum detinebant, liberatus eſt, talis exiſtens, qualis olim fuerat à pecuniæ, & poſſidendi cupiditate alienus, neq; curioſitatis amator. Non amplius autẽ aliquorum odia locum habebant ad eius virtutis ſplendorẽ contegendũ. Nam & viri iuſti affliguntur, vt cùm rebus aduerſis, velut igne quodã, probati fuerint, eorũ animi illuſtriores fiant, rectéq; incedentes minimè delabantur, diſcántq; benè agendi facultatem omnem à Deo ſe habere. Tempus igitur, quo præſidendi munus pater exercuerat, iam abſoluimus. Orationẽ deinceps ad id, quod celebrius eſt, conuertemus. Sed in mentem mihi venit ingemiſcere, quæ vera ſunt dicere aggrediẽti quidem, ſed harum tamen rerum narrationem recuſanti, eorum cauſa, qui ea fecerunt. Verùm cùm fieri non poſſit, vt aliter manifeſta fiant, quæ occultari non debent, quamuis vbiq; ea vulgata ſint, veniam tamen ad eorum narrationẽ, non quod velim his qui hæc egerunt, obtrectare, ſed vt viri beatiſſimi virtutem monumentis literarum cõſignem. Væ tibi ciuitas (inquit Salomon) cuius Rex iunior eſt. Id quidem à literis diuinis olim audiueram, nunc etiam expertus ſum. Conſtantinus Irenes filius, cuius fides quidem recta fuit ex materna pietate formata, vita verò perueꝛſa ex imperij poteſtate, intẽperantia, velut ſtimulo quodam excitabatur. Cùm enim pubeſcente ætate nuper imperium habere cœpiſſet, partim maternæ reuerentiæ, & cuſtodiæ freno abiecto, partim diuinis legibus pro nihilo habitis, vxorem legitimè ſibi copulatam eiecit, & Herodis exemplo mœchus factus eſt. Sed quorſum-nam hæc ſpectat hiſtoria? Vt noſtrum hunc magiſtrum præcurſoris illius Ioannis imitatorem quodãmodo fuiſſe intelligatis. Cùm enim omnes ferè iniquo illi facto aſſentirentur, ſolus hic (vt ita dicam) cum ſuis pueris, hoc eſt diſcipulis, ſtabilis permanſit. Ob idque quot & qualia per totum annum certamina eum ſubiiſſe putamus? Nuncia nunciis, minæ minis addebantur flagella, exilia, membrorũ mutilationes proponebãtur. Cùm verò nihil eorũ, quæ Cæſar ipſe ſtudebat perfici poſſet, ali, nam verbo quidẽ alij eum perſequebantur, re autem vera Imperatoris manus illi erat infeſta. Noſtis monachos illos, & literas ad eum miſſas. Poſtremò cùm ea ipſa inania, atq; infirma deprehẽſa eſſent, viro illo ſancto, quod decebat, faciente, & cõtrarias literas mittente, tunc Imperatoris perſona detecta fuit, cùm non amplius ficta ſpecies locum habere potuiſſet. Rem enim apertè oſtenderunt quæ à duobus illis exercitus ducibus ab eo, velut hoſtibus quibuſdã, ad inermem Chriſti monachũ ſola diuina lege armatum miſſis facta ſunt. Paſtor igitur è medio ſublatus eſt, & oues gregis diſperſæ ſunt, aliis verberatis, aliis in exiliũ miſſis, aliis perſecutores fugientibus. Quodq; miſerabilius eſt, regiũ edictum prohibebat, ne quis eorũ, qui Dei cauſa perſecutionẽ patiebãtur, alicubi reciperetur. Eiuſmodi edicto monaſteriorũ præfecti obtemperauerunt, ac quotuſquiſq; inuẽtus eſt, qui virum illũ accipere auſus fuerit. Interea Chriſtus dormiebat ob eam, quam ipſe nouit rationẽ, probans, & explorans aliorũ animũ, num firmior eſſet, aliorum verò inhumanitatẽ patientia ſua flectens ad miſericordiam, & ad pœnitentiam prouocans. Ille igitur Chriſti athleta ſponte à propriis mẽbris abſcinditur, atq; omnino ſolus relinquitur, animã pro ouibus ſuis exponẽs, verè bonus paſtor, vt in Euãgelio dicitur. Idẽ ad Cæſarem Briarei manu ductus, corã ipſo ſtetit (audeo dicere) velut præcurſor Domini Ioannes, niſi quòd ille vltrò, hic ab alio ductus id fecit. O fortem illius viri mentẽ, & animum, qui non imperium formidauit, nõ minis ceſſit, non illecebris fractus eſt, cùm præſertim cognata illi eſſet fœmina, quæ Herodiadis mentẽ habebat, quinimò intrepida oratione vſus, ac nihil veritus, id quod verũ erat, confeſſus fuit. Nõ licet tibi, inquit Præcurſor habere vxorẽ Philippi fratris tui. His ſimilia, & Prærurſoris imitator ei dixit, qui Herodis erat ſimilis. Nõ ille quidẽ fuit ſecuri percuſſus, quoniã noluit Cæſar ipſe martyrẽ eum virum eſſe, qui animo & propoſito iã fuerat, & iis, quæ dixerat antea, ſe certaſſe ſatis oſtenderat, ſed imprudens tamen Chriſti confeſſorẽ eum eſſe probauit, cùm in cellula quadã, vt maleficum hominem, illum veritatis theſaurum concluſiſſet, clauibus aliis alias addens, ac cibũ per foramẽ quoddam ei dari iubens, vt à nullo prorſus videri poſſet, qui à Deo ipſo videbatur. Hæc vnà cum Cæſare agebant monachorum præfecti

Conſtantini iunioris intẽperantia.

Plato arguit Imperatorem, vt olim Ioannes Herodem.

Chriſtus dormiens.

Plato carceri traditur.

A Propheta clamẽ) quoniam periit vir Deum timens à terra, & qui recte faciat in hominibus nõ est. Quid dicam de illo, qui sanctum virum custodiendum ei tradidit, qui adulteros ipsos coniugauit? Quid de illo, qui mandato Imperatoris virum nullis rationibus reddendis obnoxium, tanquã reum conquisiuit? Quid eos in medium afferam, quos Cæsar ipse sacrorum ministros insignes in carcerẽ misit ad persuadendũ iusto illi viro, vt verbo tantum assentiretur iis quæ fiebant si à carcere dimitti vellet & omnibus suis dominari? Quid denique illos proferam, qui ei valdè illudebant, atque obtrectabant, tam consanguinei, quàm alieni, tam qui eodem, quam qui diuerso habitu induebantur? O rem absurdissimam, immò verò ô factum contra veritatẽ iniuriosum. Insimulabant generosum hominem adulteriorum comprobatores, quòd mentè delira esset. Falsæ gloriæ studiosum esse iactabant eum, qui pro Christi gloria certamen subierat. Illi nimirum homines hæc dicebant, qui cùm ad Cæsaris voluntatem omnia loquerentur, & facerent, à Deo ipso Domino exciderant. Eius temporis calamitosam inhumanitatem, Christi cultor ferebat, veritatem ipsam solùm propositam habens, & quæ veritatem defendendi retribuenda sunt secũ cogitans. Itaque ærumnas illas ita transe- *B. Platonis accusationes.*

B git, vt si cum trãquilitate in aliquibus locis occultis requiesceret. Cuius enim viri studium Deus est, eius religionem, & in Deum Charitatem nihil superare potest. Breue tempus interceſſit, & adulterinum illud Imperium, quod noluit intelligere vt benè ageret, de medio sublatum fuit, vt & Imperatores ipsi discerent diuinas leges non violare neque iniquas persecutiones, & carceres struere, quãuis purpura nimirum efferantur. Tunc fidelissimus ille diuinarum legum custos confessionis brauio recepto à carcere ipso tanquam victor, exiit, multisque laudationibus, & carminibus celebratus fœlix dicebatur, eorum testimoniis comprobatus qui antea ipsi obtrectabant, atque illudebant. Solent enim (vt est à Gregorio Theologo dictum hominis alicuius virtutem vel hostes ipsi admirari, cùm, furore extincto, res ipsa per se probata fuerit. Licet hoc loco diuerso modo res se habeat, ac dici possit. Cùm enim regina illa, quæ pacis nomen habens Irene dicta est, rursus imperare cæpisset, & reuerentia virum hunc, tanquam Martyrem prosequeretur, tunc, instar fluuij retrofluentis, si quis inimicus antea fuerat, amicum, & laudatorem conuersus est, ita vt custos carceris in terra prostratus sibi veniã dari supplex petierit. Sed vir ille factis, aut dictis tam motus fuerat, quã lapis sensus expers. *Sublatum diuinitus constantini Imperium.*

C Postea vero quàm ab exilio reuersi sumus, aliique ex aliis locis, tanquam volucres quidam, aduolassent, factum illud piis hominibus admirationi erat, & cum capite ipso membra copulabantur. Diceret fortasse & hoc loco (quamuis verbum hoc audax sit) clarissimus ille vates Esaias: Leua in circuitu oculos tuos, & vide congregatos filios tuos, veniunt omnes filij tui de longè: videbis, & gaudebis, & metues atque obstupesces corde. Ille quidem Propheta hæc diceret, ego verò addiderim, illum etiam qui sacris præsidebat, & in ea re principem locum tenebat, ita fuisse affectum, vt eum, de quo dicimus reuerentia prosequeretur, qui cùm se illi purgasset, ad concordiam etiam ipsum inuitauit, Quod factum fuit, eiecto illo, qui adulteros coniugatos coronauerat, vt dissidium remoueretur, quod beatus ille vir maxime fugiebat. Quo facto, victoriæ premium apud vniuersos, qui conuenerant, assecutus est. Quid enim aliud Deo ipsi concordia, & coniunctione charius, modo coniunctio ipsa hominem à diuinis præceptis non seiungat? Sed quidnam postea factum fuit? E priore monasterio gentis illius causa Bizantium migrauimus. Quo loco pater ipse virtutis appetens, ne monasterij gubernationem sustineret, intra cellulam se claudens, eam vi- *Non secus ac Eudoxia quæ petit à Longis monachis benedict. & orari pro se & filiis apud Niceph. lib. 13. c. ap. 11.* *concordia*

D tam amplexus est. Sed vide etiam hic admirabilis rei studium. Tam multa eius erat humilitas, vt cũ fratrum societas sub duobus principibus esse non posset, se ipsum vir ille Dei studiosus, atque imitator, obedientiæ legibus subiecerit. Idque fecit, illis ipsis præsentibus & eius rei testibus, qui eodem conuenerant. An non peregrinum, & alienum hoc est filium dici, eum, qui antea pater dicebatur, eius, inquam filium, quem ipse in spiritu genuerat. Quid quòd ei subiectus erat, cui olim imperauerat, cùm præsertim tot essent illius egregia facta, vt satis illi ad laudem esse possit, si tantarum rerum gloria non elatus, modeste se gesserit? Sed admirabilis ille vir facilè & nullo negotio hoc perfecit, nõ fictè quodammodo, & adulterinè, vt verbo tantum imperanti subiectus esset, sed syncere, atque eo modo quo Deus postulat, idipsum faciebat. Vbi enim confessio est, illic & fiducia, vbi fiducia, illic propriæ voluntatis remotio: vbi voluntatis remotio, illic & obedientiæ profectio esse solet, Rectè factorum testes illi sunt, quorum causa petitiones aliquot extiterunt. Supplicabat pro aliquo propinquo, & cùm petitionẽ assecutus esset, eius causa, qui petitionem obtinuerat, ipse gaudebat. Quòd *Obedientia virtus apud priscos monachos.*

E si petitionis compos non fuisset, sed re infecta discessisset, nequaquam id molestè ferebat, vnum illud propositum habens, vt re aliqua egenti vtilitatem afferret, non vt voluntatem suam expleret. Hei mihi, pater (vt prophetæ voce vtar) quemnã me genuisti? Patrem te vocare non erubesco, qui dignus non sum qui filius tuus nominari possim. Quorsum me ad hanc dignitatem extulisti, qui neque imperio parere aptus sum? Nouit Deus, quemadmodum & tua sancta anima, huius rei rationem, quòd scilicet amicitia ipsa vel obedientia potius etiam illa, quæ supra vires sunt ferre potest, vt breui oratione defensionem meam comprehendam, & hoc loco finem faciam, redeundum enim nobis est ad id, quod proposuimus. Clausus erat Pater ipse in loco quidẽ augustissimo qui æstate ita calefieri solitus erat, vt alter Chaldaicus caminus esse videretur plũbei tecti inflãmatione æstuãs. At ille nõ solũ eam rem nõ molestè ferebat, sed etiã talẽ in posterum sibi requiem reseruari votis expe-

Universidad de Deusto Biblioteca

tebat, desiderio ipso laborem leuante, & spe difficultatem faciliorem reddente, ex quibus fit, vt ma- F
gnæ aliquæ virtutes, atque institutiones vires habeant. Neque his rebus vir ille laboris studiosus,
contentus erat, sed constanter, ac diligenter manibus laborabat, multam vim adhibens, diuinæ
verò meditationi multo diligentiorem dans operam, vt vbique aduersus hostem diabolum pu-
gnans, & fratrum necessitati paratum se præbens, alios tristes consolans, alios animo deficientes
recreans ac sustentans, multos lapsos erigens, quique acerbitate aliqua affecti erant illorum mœ-
rorem leniens. Denique multiplex ille animarum medicus ad eorum qui aliquid patiebantur, habi-
tus se accommodabat, vt laborantes ipsos optimè curare posset. Non silentio pretereundum mihi
videtur, quod est admodum memorabile. Cùm ferrea quadam cathena valde graui pedes circum-
dedisset, eiusmodi laborem fortiter sustinebat. Quàm verò laboriosum fuerit cathena illa indu-
tum dormire, vigilare, & opus facere, licet eam rem considerantem intelligere. Neque id faciebat
vt se clausum ostentaret, neque tanquam virtutis officinam, instar Chironis illius in Thessalico
antro habitantis factum illud iactitabat, ab eo enim affectu athleta ille multum aberat, sed virtutem
suam extenuabat, quasi eam non coleret, vt par erat: cathenam verò illam submissione quadam G
artificiosè ita occultabat, vt omnibus ferè ignotum esset, quod diximus, quoad à cella progressus
rem ipsam vel inuitus patefecit. Sed de his rebus satis diximus, cùm & auditor mediocritatẽ amet,
& scriptor copiosus res ipsas enarrandi facultate non abunder. Cum verò è vita excessisset diuinus
ille vir, qui tunc Episcopatui præsidebat, quisnã Patriarcha futurus esset, suffragiis quærebatur: quæ
quidem de multis ferebantur, cùm plærique alius alium cooptaret, prout beneuolentia, aut veri-
tate ducebatur. Quæsitum est & patris nostri suffragium non solum ab his, qui sacerdotio insignes
erant, sed ab ipso etiam imperatore. Quid igitur (vos quæso) faciendum illi erat? An non decebat
eum, qui bonarum rerum causa certauerat, & accuratæ vitæ legẽ omnibus se proposuerat, liberè ac
verè sententiam suam proferre, id quod ad communem vtilitatem spectaret, considerantem? Mini-
mè inquiunt eius irrisores, & obtrectatores, sed vel ignorationem simulare, vel ambientibus suffra-
gium illud concedere oportebat, quorum alterum mendacium habet, alterum simulationem, vtrun-
que certè respuendum. Ille igitur suffragium suum misit. Cui autem illud detulerit, omitto dicere. H
Misit tamen, Deo ipso teste. Quod & illi libenter acceperunt, nescio quomodo, quòd scriptum fue-
rat, confirmantes. Qui cum suffragium ipsum accepit, reuoluit calculos ipsos, ac peruertit. Et Plato
quidem ipse quoniam necesse erat, vt pro capite proponendo singula membra suo fungerentur offi-
cio, ad quendam eorum, qui eodem habitu induti erant, Cæsaris ipsius propinquum, communis
vtilitatis causa egredi ex eo loco, in quo erat nequaquam veritus, nocte adiit, cui cum ea dixisset,
quæ decebant, in cellam celeriter rediit. Ille vero cum hæc audiuisset, in furorem versus est, ac pau-
lulum moratus quantum ad id, quod consultauerat, perficiẽdum satis esset, sanctum illum virum, &
nos vna cum illo comprehendit, & quatuor ac viginti dies munito quodam in carcere detentos
domum postea redire permisit. Quid opus est dicere quot iniuriis virum illum, vel potius verita-
tem ipsam affecerit, fratrum societatem furiose oppugnans, atque conturbans, & alios quidem in
carcere seruans, alios ad iudicia, tanquam reos trahens quamuis in omnibus aliis rebus imbellis, &
ridiculus existeret? Quæ omnia erant apparatus quidam malitiæ, quã ille meditabatur, & velut ini-
quitatis cuiusdam exordium, necnon eius hominis nugarum, & apertæ petulantiæ significatio. I
Propediem vexatio ipsa illata est, eiusque causa fuit Ioseph ille, qui adulteros, quos diximus, coniu-
gauerat, clandestinum inquam, malum illud, & Ecclesiæ ipsius perturbatio. Cuius quoniam, tan-
quam serpentis cuiusdam venenum, canonicè communionem effugimus, à Cæsare ipso minæ no-
bis proponebantur: quinque instabant, parati erant. Sed qui possum paucis verbis comprehendere,
quàm multos terrores, quot certamina, & tentationes nobis attulerit, quàm sæpè nos abducendo
vexarit? Scit hæc tam qui ea passus fuit, quàm qui prope illum, qui hæc patiebatur, tunc erat. Pro-
fectò militaris phalanx locum, in quo manebamus ita cinxit, vt neque aliquem hiscere, aut omnino
caput efferre permitteret. Intus timores, foris terror, ac mimæ proponebantur. A quibus autem
hæc proposita fuerint, non dicam, eorum, qui hæc fecerunt, personam reueritus. Heu quanta fuit
temporis illius calamitas. Nemo ferè impetum illum ferre potuit, nemo fuit qui recta consuleret, &
diuinas partes sustineret. Quin imo optabile erat, ne quis iracũdiam Principũ magis excitaret. Hæc,
& his miserabiliora faciebant, qui eiusdem ordinis erãt participes. Postremo (vt summatim rem per-
stringam) fratrum sotietas noctu abrepta est, & in carcere concluſa. Quo facto synodi cõstitutus fuit K
dies, in quo vir ille sanctissimus à militari manu vnà cũ tribus aliis, velut maleficus quispiã ad ipsam
synodũ ductus fuit. Miserabile certè spectaculũ erat senẽ videre propter imbecillitatem ingredi nõ
valentẽ, sublatũ portari cathena vinctũ, qua ipsius pedes circundabantur, & abaliis humeris in alios
velut piaculum quoddã indecora traiectione transmitti. Hei mihi, hæc ne fuit ordinationis synodo
congruentis ratio? Hæc ne Imperij Christiani existimatio? Quæso, qua inre sunt hæc illis inferiora,
quæ latrocinãtium insidiis, & tirãnicè imperantiũ violentia olim patrata sunt? Sed, vt quæ in medio
sunt, ea velut ludicra quædam prætermittam (illa enim historiæ modum implere possunt) exilium
iam decretum fuit, & pater ipse circumscriptus est in vna quadam insula ex his, quæ ante vrbẽ sunt,
quem admodum & frater noster in alia quadam valde aspera, munitio quodam carcere ad exiliũ ac-
cedente. O rerum mutationẽ? Monachis ipsis humaniores extiterunt hi, qui cõmuni vita vtũtur, &
priuati

Ferrea catena detinetur Plato.

Scismatici communionẽ vitare.

B. Plato exulat.

priuati homines veriti non sunt iustum ferre iudicium quod iudices debuissent, manifestum enim
A erat iniquum illud facinus. Missum facio balneum illud, in quo Imperator ipse militari acie omniũ
fratrum societatem inuadens, cùm ex monasterio illo singulos suæ volũtati subiicere conatus esset,
spe deceptus est, suo enim imperio valentiores illos esse cognouit, qui diuina lege nitebãtur. Missos
facio carceres in monasteriis constitutos, & monasteriorũ Præfectos carceris duces factos, hisque
quos clausos tenebant, plura quàm iussi fuerant, tormenta inferentes. Prætereo quæ postea cõsecu-
ta sunt, quo tempore multi abducti, & in aliũ locum translati persecutiones, inquisitiones, disiunctio
nes, atque exterminationes pertulerunt quo tempore multæ, atque ingentes minæ, iræ, interroga-
tiones & respõsa multaque per omnes vrbes inuestigatio facta est necubi aliquis fratrũ lateret, adeò
vt nonnulli timore persequentium in terræ foraminibus sese abdiderint, quò seruari possent. Hæc
autem omnia eius & ei causa facta sunt (rursus enim præ admiratione eadẽ tractare cogor) vt qui adul-
teros illos contra euangelium, & præcursorem Ioannem coronauerat, quasi salutarem aliquam dis-
pensationem Ecclesiæ attulisset, impunè rebus sacris præesse posset, quique illũ Euangelicis præce-
B ptis obtẽperantes non admitterent, exleges, & à Deo alieni haberentur. O diuinas leges cõtemptas!
O persecutorem acerbissimum, Christiani hominis appellationẽ habentẽ, & christi leges cõculcare
gestientẽ! Quid ita insanus factus es, stolidus, atque immitis vnà cũ leone tibi cõparate? An nõ vides
contra inuictas Dei leges te armari, quas nemo ex his Imperatoribus, qui vnquam fuerunt, superare
potuit? Quinimo quicunque, se, vt tu nunc, his ipsis legibus aduersarium ostẽdit, iure optimo periit.
Sed quonam modo Dei seruus abductus est? Ad illũ enim ipsum redeo. Rursus translatus, rursus di-
stractus, & à duobus hominibus huc, atque illuc protrusus, eò quod nõ amplius progredi posset, tra-
hebatur, & ita distractus vexebatur, vt iniquum illud facinus vel ipsis lapidibus sensus expertibus la-
chrymas mouere posset. Huius rei testis est celebris illius martyris Mamantis regio, testis est abrupta
illa insula, quæ post primam fratris iam dicti custodiam pietatis hũc custodem detinuit. O immites,
& doloris sensu carentes illorũ animos. Sed nescio certè, quo nomine ipsis congruente illos appellẽ,
qui eadem opera monachi, & milites, & carceris erant custodes, qui iustum illum virum omninò de
sertum, tanquam in lacu profundissimo, in cella quadam concluserunt, hominemque iam senio cõ-
C fectum, & morbo vexatum, sub vnius cuiusdam serui potestate, illi rerum terrenarum, & Cæsaris
serui reliquerunt, vt sanctus vir semel in die, vel bis in ministro viseretur. Quo tempore senex eum
rogabat, vt ad necessarium vsum corporis duceretur, & iniquus ille seruus id ei exprobrabat. Pete-
bat aliquid imbecillitati suæ consentaneum, & peruersus ille fores claudebat. Cúmque hæc pateret
tur, nihilominus tamen stabilis permansit, quodque coram Deo, & hominibus confessus fuerat,
nũquam denegauit. Postea verò quàm eius carceris causa eum in lethalem morbum incidisse Cæ-
sar audiuit, animi duritiam leniorem faciens, in vrbem Byzantium ipsum transtulit: cúmque illum
eò transtulisset, parabat se ad id, quod malefactum fuerat, corrigendum. Sed quoniã non recto pro-
posito, ac sententia mouebatur, quod proposuerat, ad finem non perduxit. Illum enim diutius arro-
gantia, ac temeritate suspensum cum foris Dei manus ad Scythas exterminasset, illic cũ toto exer-
citu perdidit, vt posteris narratio quædã terribilis, & dictu horrenda, Deique iudiciorum, quæ com-
prehendi non possunt, eiusdemque sapientissimæ prouidentiæ exemplum relinqueretur. Eum verò,
D qui antea nobiscũ vna clausus tenebatur, cùm eorũ qui tunc Imperio potiebantur, & piè se gerebãt,
gratia proprio gregi restituisset, Cõfessorem ille se ipsum esse probauit, idque quomodo factum sit,
dicemus, neque enim hoc præterire consentaneum est. Eorum cura, qui res nostras benevolo po-
tius, quam inimico animo disponebant, de medio sublatum fuit scandalum, quo remoto, & dissidiũ,
quod illi cum Episcopo intercesserat, sublatum fuit, cùm principes ipsi hoc ei persuasissent. Itaque
sanctissimus Patriarcha se purgauit, quòd quæcunque acciderãt, Imperatoris violẽtia facta fuissent.
Tunc igitur vnà conuenerunt, & vicissim sibi satisfecerunt (quandoquidem Deo ipsi nihil ita charũ
est, vt pax, & concordia, modò concordia ipsa non sit fidei dissentio, neque diuini præcepti violatio, *Habes in de-*
non denique Canonis alicuius reprobatio, quemadmodum præsens coniunctio se habuit) quantum *cretis & a-*
ad nos non pertinebãt ea, quæ interea facta fuerant, prætermittentes, vt illis similia, quæ diuinorum *pud Bernar-*
patrum memoria facta, & similiter dispensatione quadam neglecta fuerant immò verò perfecta *dum de vul-*
earum rerum examinatione in futuro illi seculo illo iusto, atque incorrupto iudici reseruata. Sed *pibus Sãpsẽ-*
quidnam consecutum postea fuit? Non amplius pater ipse clausum se detinebat, quoniam propter *nus concilia*
E infirmitatẽ non amplius corporis necessariũ vsum per se ipsum explere poterat, sed modo in lectulo *hominis mala*
recũbens superioris exercitationis, & certaminis, atque laboris relaxatione, modo in humili aliqua *Sed eiusmodi*
sede requiescens, Dauidis Psalmos pronunciabat, & mente Deum ipsum precabatur, quæque *malorum cõ-*
ad fratrum societatem adiuuandum pertinebant, omnia conferebat, salutaria consilia admonitio *sentionis con-*
nes, & correctiones, adhortationes pro veterepatetna benevolentia, qua vti in eos consueuerat. *spirationes*
Non tamen valebat opus facere, neque genu flectere, neque lectionibus vacare, nisi quantùm mini- *sunt non con-*
stri alicuius prope se legentis opera vtebatur, nihilominus his rebus dolebat, & tristis erat, quasi ani- *cordia, pax nõ*
mam perdidisset, eo quod diuina, & sacra ministeria non obiret, sed à corporis laboribus vacaret. *erit impiis di*
Ac si quidem cibum sumebat morbo congruentem, vel lauachro, vt iussis pareret vtebatur, Deo *xit propheta.*
quidem ipsi gratias agebat, sed ægreferebat tamen, quod remissius viueret. Itaque vere stadium ip-

Universidad de Deusto Biblioteca

sum celeberrimus ille vir, & diuinũ cursum exigit, quod dicitur, cum obedientia exoriẽs, & in obedientia desinens, duodecimo enim, ac diuino horarum ambitui cùm parem annorum circulum in singulis certaminibus perfeciſſet, vitam illam sempiternam, & perenne lumen habiturus hinc migrauit. Numera certamina ipsa, & inuenies annos octo, & quadraginta, adde duodecim illos antequam terrenis rebus renunciaſſet, ad illa quatuor certamina, quæ in persecutionibus, decem item & nouem annos, quos in firmitate corporis transegit, & celebrem virum vnde octogesimo anno hinc migrasse inuenies. Sed quomodo sine lachrymis eius viri finem enarrabo? Iacebat senex ille senio admodùm honorato, ad migrationem ipsam animum habens paratissimum. Illic & fratrum societas circunfusa sanctarum eius orationum donum postulabat, Cùm igitur in singulis benedixisset, eosdem amplexatus ad sepulchrum abiit admodum lætus, quod iam pridem videre concupiuerat, quamuis voti compos antea factus non fuisset, cùm non pridem assecutus esset, quod volebat. Cùm igitur valdè hilaris sepulchrum suum vidisset, Deo gratias agens, Hæc, inquit, requies mea in seculũ seculi, eamque vocem adiunxit: voluntatem timentium ipsum faciet Dominus. Mouit & eorũ, qui foris erant non paucos, qui nullam temporis rationem habentes (erat enim sacrorum ieiuniorum periodus) concursu ad eum venerunt tam monachi, quàm in communi vita versantes. Quibus cum ille benedixisset, reuersi sunt sanctam illius commendationem, velut bonũ quoddam viaticum, accipientes. Quinetiam sanctissimus ille Patriarcha cùm ad eum venisset eius orationum se participẽ fieri postulauit, quarum compos factus amplexus illum fuit. Itaque omnis discordiæ suspitio remota est cùm olim tristia illa, quæ inter eos acciderant, impedimento fuissent, quominus id credi posset. Omnes igitur admonuit, pro omnibus Deum orauit, vniuersis veniã dedit, qui minimè se in illũ gesserant, qui eum persecuti fuerant, & molestiis affecerant. Hæc fecit diuinus ille vir, qui Christum ipsum etiam moriens imitatus est. Quoniam verò & testamentum disponi oportebat dicam quodnam hoc fuerit: Orthodoxa, inquam fides, & legitima vitæ institutio, hæc enim & viuens, & moriens seruauit. Hoc autem vel illud distribuere ad eum minime pertinebat, quoniam neque de amictu ipso quicquam disponere in potestate habebat. Tunc & à me miserabili homine rogatus, an aliquid haberet quod diceret, manu vestem meam apprehendit, eamque concussit, symbolũ quoddam, hoc est obedientiæ omninò liberæ, ac promptæ iudicium relinquens: vocemque valde submissam emittens, dixit, se nihil habere. Quo dicto ad humilitatem meam omnia referebat. Minimè autem illud prætermittam, quod prędicationis apertam habet significationem. Ipse funebre canticum sibi ante mortem modulatus est. Cùm enim thoracis morbo teneretur & assiduo anhelitu laboraret, labia ipsa ex consueta diuinorum eloquiorum meditatione commouebat, summissaque voce illã prędpuè cantici partem canebat: Resurgent mortui, & exurgent qui sunt in monumentis, & lætabuntur qui sunt in terra. Quem versum hortabatur, vt secum vna canerent, qui presto erant quoad loqui potuit, & vocem tenuissimam emittere. Canticum autem illud eius obitus consecutus est, qui iusti Lazari, eiusque diei festi memoriam aduentantem anteceſſit ad quem Lazarum canticum illud referebatur, quo cum partem habiturus erat pater hic, cuius vitam scribimus. Postremò cũ insusurrasset, & Deum precatus esset, vt saluus fieret, decoro habitu iacens, caputque ad dexterã inclinas ita leni, & tacito corporis motu tanquam in proprium locum migrandum sibi proponeret cùm oculos ea hora clausisset, qua sol occidit, sanctam animã Angelis tradidit, qui eam ad iustitiæ solem perducerent. Et nunc ille quidem in cœlis est nõ solum eo ordine, ac statu (audeo hoc dicere) dignus habitus, qui viris exercitatione prędstantibus assignatus est, sed in eorũ choro numeratus, qui Cofessores extiterunt. Quorum enim certamina perpessus est, eorundem sortis manifestum est participem factum fuisse. Vel, si placet, cum iis, qui terrenis rebus renunciarunt, numeretur, qui ea re probatissimus fuit & multæ obedientiæ causa coronatus, cum his, qui vitam quietam egerunt, ille qui legitimã quietem exercuit, cum doctoribus doctor modestus, atque compositus, cũ iis, qui latentem vitam exercuerunt, ille, qui non solum clausus mansit, sed tunc etiam obediẽtiæ subiectus fuit, quodque admodum honorandum est cum Confessoribus certus confessor, re ipsa orationem comprobante. Ego vero miser bono illo patre orbatus, & animo fluctuans, vbinam consistã? Quem admonitorem inueniam extra rationem megerens? Quomodo praui dæmonis impetum fugiã, cùm eius admonitoris, ac doctoris copia mihi non adsit? Sed ô diuinum, & sacrum caput, tu me ex alto propitius respicias, & cadentem erigas, gradientem dirigas, incolumem conserues, & vna mecum gregem hunc agas, & pascas, quem multis laboribus, & solicitudinibus cõstituisti, vt vestigia tua sequatur, vt diuinorum mandatorum semitas teneat. Protegas, foueas, & tam magnos, quàm paruos greges tuos defendens, eorum esto propugnator, sicut tuæ migrationis tempore pollicitus es (Tui enim greges sunt omnes, quorum duces sunt filij tui, & filiorum progenies) vt te propugnatorem, ac defensorem vniuersi coram Deo, ad Deum habentes, incolumes permanere possimus, nullis hostibus corporeis, aut incorporeis nobis nocentibus, vt neque timoris causa nos à rècta fide vel paulum subtrahamus, neque à diuinis mandatis deuiemus, neque ignauiæ, aut pernicioſis affectibus aditum faciamus, non denique exercitationem ipsam, cui studemus, vllo vnquam tempore negligamus, in Christo Iesu Domino nostro: Cui sit gloria, honor, & imperium cum omnipotente patre, & vitæ auctore, ac sanctissimo Spiritu, nunc & semper, in secula seculorum. Amen.

B. vlato benedixit.

Postrema B. Platonis verba resurrectionem sonant.

Beatorũ animæ deferuntur ad cœlum ab angelis.

Sanctorum Inuocatio, potestas, & cura suorum.

FINIS.

A

EGESIPPI SCRIPTORIS

ANTIQVISSIMI, NECNON GRAVISSIMI, DE BELLO IVDAICO, ET VRBIS HIEROSOLYMITANÆ EXCIDIO, LIBRI QUINQUE.

B

AD LECTOREM

CVm verissimè scriptum sit à Plinio, historiam quomodocumque scriptam delectare, præsens hoc historicum opus multis nominibus studioso lectori placiturum sum arbitratus. Complexus est hoc opere auctor breuiter & argutè, quæ copiosè à Iosepho septem libris de bello Iudaico, & in Antiquitatibus sparsim referuntur. Explicat etiam non minus religiosè, quàm verè, à Iosepho de seruatore nostro Iesu Christo prætermissa, vel obiter, quod esset fortassis à fide nostra alienus, indicata. Adhæc belli causas paucis recensèt, fontes maximarum calamitatum eruditè commonstrat, cùr populus ille à Deo singulariter quondam electus, multumque dilectus, tam grauiter attritus fuit, Hierosolyma euersa, non solum (vt Plinius ait) vrbium totius Orientis, verumetiam si insignia Dei spectes beneficia, totius orbis longè clarissima: templum deletum, sacra ablata. Gentis politia, quæ per tot annos steterat penitus sublata.

C Quarum rerum non otiosa consideratio præstantissimum, qui ex cognitione historiæ peti solet, fructum, pio prudentique lectori affatim suppeditabit. Quod opus elegantissimũ, summaque fide ac diligẽtia conscriptũ, atque adeo pro captu ætatis illius eloquentissimũ, titulũ hactenus prætulit Egesippi: eius tamẽ esse Egesippi Apostolorum tẽporibus vicini, cuius Eusebius Sozomenus, Theodoritus, Hieronymus meminerunt, probabile non est multis de causis, quarum aliquas paulo post subiiciemus. An vero alius quispiam fuerit posterioris ætatis Egesippus huius operis auctor, an vero scriptor ipse, aut alius quispiam, vt opus esset commendabilius, Egesippi nomen indiderit, compertum non est: neque illud constat, an græcè primum scripserit, & posteà ab Ambrosio, vel alio quopiam viro erudito sub eam ætatem in linguam Latinam sit conuersus. Quod autem non sit illius prisci Egesippi, hinc apparet: Primùm, quòd Eusebius & Hieronymus quinque tantum commentarios siue libros Egesippi commemorant, qui actuum Ecclesiasticorum historiam complectantur: ex quibus Niceph. pleraque desumpsit de Iacobo fratre domini in cap. 38. lib. 2. cap. 10 lib. 3. Domitianum Dauidis posteros agnatosque saluatoris perquisiuisse ad cædem, quod ex iis aliquem Imperaturũ audiuisset: Itẽ cap. 26. eiusdem libri dicitur Egesippum permultas apostolicas traditiones reliquisse, mandasséque scriptis quinam primo idola & simulachra statuerunt: ac deinceps quibus xenodochia & templa construxerint. Tum cap. 7. lib. 4. quod caput

D totum est de Egesippo & scriptis ipsius. hic verò auctor, preter hosce quinque libros, alia quoque se scripsisse testatur, qui ipsi quinque libri non Ecclesiasticorum actuum à passione Domini, sed Iudaicam historiam inde vsque à Machabæis vsque ad excidium Hierosolymitanum exponunt. Adde quod Hieronymus Egesippum simplici stylo scripsisse dicat, hic verò auctor grandi, operoso & penè affectato dicendi genere vtatur. Accedit his omnium euidentissimum argumentum, quòd hic scriptor se ætate posteriorem esse prodat: meminit enim Constantinopolis, cui par Romanæ ciuitati dignitas sit attributa, quòd primum in concilio Constantinopolitano, Gratiano & Theodosio Impp. factum legimus. Ex quo hunc scriptorem horum imperatorum tempora secutum manifestè conficitur, cum Egesippus duobus circiter seculis antecesserit, quare ad hunc auctorem hæc narratio referri non potest. Quod si forte quis dicat, Egesippum illum aliquid huius argumẽti scripsisse, quod Eusebium & Hieronimum latuerit, illudque postmodum Latinus quispiam non tam conuerterit, quam exercitij causa dilatauerit, & amplificauerit, & in hanc formam, quam modo videmus, redactum, Egesippi nomine in lucem ediderit, parum certè probabilitatis habet hæc oratio, quòd nec Eusebium & Hyeronimum illud opus latuisse verisimile est vitos in perquirendis veterum scriptis diligentissimos: neque hunc

E scriptorẽ tam incopitantẽ & negligentẽ fuisse, vt omnis decori oblitus, ea Egesippi nomine scripsisset, quæ ille nomine omnium ob longissimum temporis interuallũ conueniunt. Quisquis vero tandem is fuerit, non adeo referre puto, aut de hoc solicitè inquirendum, & anxiè disputandum, cùm de scripti veritate, operis dignitate, fructuque satis constet.

EX TRITTHEMIO DE SRIPT. ECCLES.

Egesippus nàrione Iudæus, ad fidem Christi conuersus, doctrina & sanctitate in Ecclesia Dei admirabilis effulsit, cuius festum cum ceteris sanctis in martirologio locum obtinuit. Scripsit nonnulla excellentis ingenij opuscula, de quibus ego tantum (ait idem Tritthemius) reperi, à tempore dominicæ passionis vsque ad suam ætatem, opus insigne Historiam Ecclesiasticorum actuum, lib. v. cuius initium Bello Parthico &c. Aliud operũ eius nullũ vidi. claruit, vicinus Apostolicorũ tẽporum sub. Antonino pio, Anno domini 160.

Universidad de Deusto Biblioteca

QVATVOR *libros Regnorum, quos Scriptura complexa est sacra, & iam ipse stylo breui prosecutus vsque ad captiuitatem Iudæorum, murique excidium, & Babylonis triumphos, historiæ in morem composui. Macchabæorum quoque res gestas propheticus sermo paucis absoluit: reliquorum, vsque ad incendium templi, & manubias Titi Cæsaris, relator egregius historico stilo Iosephus, vtinam tam religioni & veritati attētus, quam rerum indagini & sermonum sobrietati. Consortem se enim perfidiæ Iudæorum in ipso etiam sermone exhibuit, quem de eorum supplicio manifestauit, & quorum arma deseruit, eorum tamen sacrilegia non dereliquit. Deplorauit flebiliter ærumnam sed ipsius causam ærumnæ non agnouit. Vnde nobis curæ fuit, non ingenij ope fretis, sed fidei intentione in historiam iudæorum vltra Scripturæ seriem sacræ paulisper introrsum pergere, vt tanquam in spinis rosam quærentes, inter sæua impiorum facinora, quæ digno impietatis pretio soluta sunt, eruamus aliqua, vel de reuerētia sacræ legis, vel de sanctæ religionis constitutioniſque miraculo, quæ magis, licet hæredibus, vel in aduersis ostentui fuerint, vel honori in prosperis. Simul (quod est indicium domesticæ improbitatis) liqueat vniuersis, quòd ipsi sibi propriæ cladis autores fuere. Primum, quòd alia curantes, Romanos in se conuerterint, & ad cognitionem regni sui inuitauerint, quibus ignorari satius fuit. Rogauerunt amicitiam, fidem non seruaturi. Pacem violauerunt virtute impares. Postremò bellum intulerunt, quibus spes omnis in mœnibus, non in viribus erat, cùm sit maximè omnium miserabile claudi obsidione. Quæ etiam si bene procedit sepius augere quàm minuere pericula solet. At ne quis vacuum fide & superfluum putet nos suscepisse negotium: ideo per princeps ductum Hæbreorum genus omne consideremus, vt liquidò clareat vtrùm à * senioribus Iudæ, nusquam generationis eius successio claudicauerit: an verò offenderit in principum serie, sed manserit in eo, cui reposita manebant omnia, & ipse erat spes gentium. Hinc ergò sumam exordium.*

Iosephus plus indagini rerū & sermonum sobrietati, quam religioni & veritati attentus fuit: Niceph. lib. 2. cap. 18.

Iudæi sibi ipsis clādis authores fuere.

Miserrimum omnium obsidione claudi.

*Semoribus iuxta illud Gen. 49. Non auferetur &c.

CAPVT I.

Sacrilegij dolor belli parthici principium.

*Parthi.

Qui magnus dictus est.

Anthiochus.

Hebræorum ritus negligit Matathias sacerdos à sacrilegio temperat. Mach. 1. lib. cap. 2.

Matathias belli sabbato adoriendi autor fuit.

Iudas Macchabæus Matathiæ patri successit.

Post Iudam Ionathas.

al prætētata

significat tryphonem tyrānum præexisse dolo beneuolentiam.

Simon dolo traditur.

post Simonem Ionathas, qui & Ioannes.

Ptolemæus Ionathæ matrem germanosque muris præcipitabat.

BEllo Parthico, quod inter Machabæos duces, gentemque Medorum diuturnum ac frequens variaque victoria fuit, incentiuum principium dedit sacrilegij dolor, quia rex Antiochus, cui nomen illustris, Anthiochi regis * filius, vbi Aegyptum quoque suo imperio adiunxit, in superbiam elatus, quod ei incerta bellorum prosperauissent, ritus Hebræorum negligi, ministeria quoque eorum profanari iusserat: idque postulantibus plerisque iudeorum, statuere ausus. Quod factum Matathias sacerdos perpeti nequiuit: nec solùm ipse temperauit à sacrilegio, regalique edicto non obtemperauit, verum etiam immolātem simulachris hostias de popularibus suis nactus gladio transuerberauit. Et congregata manu, atque Asidæis in societatem ascitis, ipse cum filiis suis temerantes vsum patrium, & iustitias legis alios necauit, plerosque expulit, bellique sabbato adoriendi autor fuit ne simili arte ipsi quoque deciperentur sicut iam plerique eorum dum sabbato bellum suscipere detrectant, irruentibus in sese hostibus multi occubuere. Potentiam prosperi actus dederunt, & persceuerandi in viro vsque ad extremum vitæ studiū defensionis & pietatis vigor. Sed cùm sibi supremū diem adesse intelligeret, vocatis ciuibus atque assistentibus liberis, hortatus est, vt tuerentur patriam, templique religionem, ducemque his Iudam Machabæum curæ atque solicitudinis suæ successorem reliquit: Qui bello strenuus, cōsilio bonus, ac præ cæteris fide promptus, quam frequenter innumeras hostium copias parua manu fuderit, prosequi, non est præsentis negotij. Quod tamen breui colligere datur. Sæpè prosperis vsus successibus, excitauit in se magnam hostium multitudinem: qua circumfusus vndique dum cedere pudori existimabat, refugientibus sociis in prælium ruit. Cæsisque quòs aduersus erat, à latere circumuētus, sed tamen vltus propriam mortem, occiditur. Huic successit Ionathas, non minus virtutis similitudine par, quàm naturæ germanitate: Qui post multa in bellicis rebus opera, in rebus sacris officia, quæ circa templi purificationem spectata ac probata sunt, *pretēta per dolum amicitiæ fide intra vrbem hostium clausus, nec longo pòst interuallo necatus est. Ioannes etiam senior natu frater, & Eleazar iunior cæteris pro religione mortem non recusarunt. Post hos rei summam Simon recepit, ad quam non rudis, sed iam probatus fraternæ societatis triumphis appropinquauit. Vtinā & ipse tam perspicax ad fraudes cauendas, quàm manu validus, bellandique artibus satis spectatus. Etenim cùm virtutis ope Romanorū Ducibus Regibusque gentiū amicitiam fœderauisset, Ptolomæi dolo generi sui rogatus ad conuiuium, inter mensas & pocula cum duobus filiis, qui aderant, circumuentus, atque exutus armis impiè neci traditur. Sanè præuenit insidias Ioannes ortus ex Simone, cui nomē Hyrcanus, & properauit ad vicinæ vrbis mœnia, vbi a populo propter egregia patris merita, odio quoque hostilis sceleris, expectabatur. Vix denique vrbē ingressus est, & iam Ptolomæus aderat. Sed cum per aliam portam ingredi vellet, repulsus, multitudini cedendum existimauit. Assumpsit illico Ionathas paterni sacerdotij munus, & ad cultum rerum diuinarū profectus statim pietatis obsequia curamque seruandæ necessitudinis exequebatur, matrem cupiens, fratresque periculo auferre. Congressuque superior factus, iustæ passionis affectu superabatur, quo minus castro potiretur, in quo clausi detinebantur. Nam Ptolomeus vbi se vrgeri videbat, matrē eius atque germanos in muris locabat præcipitandos illico, nisi Ionathas bello quod inferebat, desisteret. Vincebatur

A cebatur iuuenis pietatis metu, qui vincebat fortitudinis assumptionem, & iracundiam excitatam in hostem, reuocabat suorum misericordia. Mater tamen parata ad tormenta tendebat manus, obsecrans non salutis auxilium, sed vltionis solatium. Verebatur enim, ne filius plus matri metueret, quã paternæ vindictæ impenderet. Sibi mortem illam loco immortalitatis futuram, qua maritus vindicaretur, & gener impius pro scelere immani pœnam exolueret. Sed iuuenis plus intra scipsum, quã in hostem præliabatur. Nam quoties patrem cogitabat, accendebatur. Rursum cùm matrem verberari atque ad necem aptari videret, moliebatur: reuocabat impetum, referebat gradum, quia retrahebat passio inter obsidionis moras, feriatus ex lege, superuenit annus, qui erat septimus. Cessit pietas religioni, soluta obsidio est: sed eo magis Ptolemæi excitata immanitas, vt quorum obiectu pœnam euaserat, eos iugulari iuberet, qui continuo se vltioni exemit, ad Zenonem, cui nomen Cotilæ Philadelphiæ regem confugiens, vt eius ope sese tueretur. *Nec Antiochus quieuit, qui Simoni patri Ionathæ ludibrio suos fuisse exercitus indignabatur: Cupiensque adhuc assurgentes Ionathæ primitias extinguere, cum magna veniens manu Hierosolyman, Hyrcanum obsedit. Repulit

B Hyrcanus auro, quem ferro nequibat, reseratoque (vt Iosephus autor est) Dauid sepulchro, *tria millia auri talenta eruit: Ex quibus trecenta annumerauit Antiocho, vt obsidionem relinqueret, vt pretio emptus abiret. Atque vt facti inuidiam leuaret, fertur ea pecunia Hyrcanus instituisse primus xenodochia, quibus aduentum susciperet pauperum peregrinorum. Aucupatus etiam Antiochi necessitatem, qua Medis bellum inferebat, vultus dispẽdium est: plurimasque vrbes Syriæ sibi adiunxit: Samariam quoque, vbi postea Sebastia condita est, circundedit munitionibus, cuius expugnationem Aristobulo & Antigono filiis suis mandauit. Quorum obsidio lenta vsque ad diram famem, & tetra alimenta humanorum cadauerum clausos coëgit. Qua impulsi necessitate, opem ab Antiocho (cui nomẽ Aspondius petendam arbitrati, ferentem adiumẽta ærũnæ societati implicauere. Victus enim à fratribus prælio, fuga sese eripuit nece. Samaritani autem repetita obsidione, captaque & euersa vrbe, seruitio dati. Quo rerum secundarum processu excitati Aristobulus atque Antigonus, impetum non refrigerabant, sed adiungere sibi finitimos bello coactos haud quaquam dissimulandum arbitrabantur, donec inuidia oborta, bellum immane exarsit, con-

C spirantibus locorum incolis, & coacta valida manu. Quæ tamen victa profundam in reliquum trã quillitatem Iohanni exhibuit, & sibi otium. Hyrcanus trigesimo & primo anno longæ quietis gratia functus, diem clausit extremum, quinque liberis superstitibus, quod à plerisque beatitudini datur: moderator egregius, & pulchrè sobrius, qui nihil vnquam* vel fortuitis euentibus dereliquerit, in quo actus eius obfuscaretur: vxori summæ rei commisit negotia, ipsam consultiùs ratus rebuspublicis moderaturam, filios præscientia quadam animi tenens non diuturnos fore, nec eum fefellit opinio.

* *Cognomine soteres. Anthiochus Hircanium obsidet. Iohannes qui & Hyrcanus sepulchrũ Dauid disrupit. 3000 talẽta & coronatorum decies octies centena millia. Hyrcanus primus xenodochia instituit* *al cognominatur Cyzicenus frater autem fuit Antiochi gryphi, querũ pater Demetrius Nicanor* *Id est fortunæ nihil vnquam permisit iuxta illud Cic. in parad. Sapiens sua faber est fortunæ.*

Cap. I.

Siqvidem Aristobulus, cui inter fratres ætas * prouectior, mens promptior, principatum sacerdotij ad regni potentiam vertit, & diadema primus imponere sibi vsurpauit: post quadringentos septuagintaquinque annos, triumque curricula mensium, ex quo de Babylone remeans Israël seruitio exutus, in suam terram sese recepit. Superbe itaque nec partem ponere cæteris contentus fratribus solum Antigonum honoris specie quem videbatur diligere, mulcebat: Matrem (quia potestatis exortem, & iudicio viri fraudatam se expostulauerat) alligauit vinculis, & vsque eò processit immanitatis parricidali spiritu ferox, vt & ipsam, & fratres suos simili modo vinctos arcta custodia detineret, quò prope vsque ad mortem suprema fame compellerentur, ni maturiùs Aristobulus scelesti parricidij merita soluisset: ac primum in ipsum Antigonum ferus animus exasperatur, & de amore in odia conuertitur, vt eum ante omnes necaret, quem solum sibi consortem imperij pollicebatur, adeò apud improbos affectus vilis, vt citò prauis suggestionibus extorqueatur.

Aristobul. primus diadema vsurpauit. Ioseph li. 1 cap. 3. De bel. Iud. 481. annos & tres mẽses numerat.

Cap. II.

Dignvm igitur vt crudelitatis eius seriem non prætereamus, quò iudicium Iohannis etiã post mortem probetur, qui summam publicæ rei seniori committendam filio haud quaquàm existimauit, quem tanto declinaturum furore à pietatis lege & norma iustitiæ preuidebat. Haud scio, morum ne eius contuitu, an insita gratia sacerdotum principibus, vt his aliqua, quæ futura erant, etiam minus dignis infunderentur. Facinus miserabile fuisse, qui fratribus inuiderent amorem naturæ, inde mali prima oborta est labes, inuidiæ commenta consecuta huiusmodi sunt.

Ioannes summam Reip. seniori filio cõmitti noluit. Scelus est odisse fratrem.

Cap. III.

Composverant Primo alia, quibus fidem Aristobulus non detulit, & obtrectationẽ mol-

E liuit charitatis gratia, inuidiæ tribuens delationis amaritudinem. Ideo falsa veris admiscuere, vt ex his, quæ ad speciem veri assumpserant, renitentem circumuenirent.

Cap. IIII.

Scenophegia Iudeorum interim in terris ex lege celebrabantur, dies videlicet festus & plenus reuerentiæ, quo sacrificium solenne deferebatur. Eo die clarus militiæ gestis Antigonus domum reuertitur, & accidit, vt fratrem aduenientem inæqualem offenderet, ilicò ad templum, ecquid enim præferret religioni? vt erat succinctus ornatu bellico, & circunfusus comitatu pari tendit: multus ibi pro fratris salute Domini precator, & inde ad fratrem sedulus properat. Hinc calumnia componitur ex acerbo felle, & acerbiore paratur exitu.

Scenophegiæ quæ sint. Antigonus apud Aristobulũ fratrem falsò defertur

Cap. V.

Continvo enim Regem adeũt improbissimi homines, & inuidiam excitant, quòd pompam armatorum celebrationem, quàm priuatis mos est, direxerit, ostentui vulgò futuram, ne quis conatibus eius obuiare auderet. Tanto apparatu non aliud nisi necem Regis, & vsurpandi imperij po-

Hypogeum, cellam subterraneam interpretatur Gelenius transitus in bello Iud. obscurũ erantium.

tentiam affectatam. Haud difficile æger animus inualido fessus corpore impulsus est, vt credibile F
duceret, quod pro verò asserebatur: maximè cum dies sacratus religioni, mendacij suspicionem ex-
cluderet, pompa excitaret inuidiam, infirmitas metum adderet armatorumque cohors fidem pa-
trandi sceleris impleret. Itaque prius quàm sibi probaretur tentamentum aliquod flagitij parricida-
dalis, stipatores suos cum armis iubet in hypogeo locari obscuro, qui aduenientẽ Antigonum * do-
lo necarent, nec expectarent imperium Regis, sed ipsi extinguerent. Sanc mandato per nuncios prę-
misso, vt inermis veniret, eis indicij qualitatem nupta Aristobulo in aduersum mutauit, vt per illos
coniuratos sibi insinuari faceret, Antigono fratrem eius delectatum esse armorum decore, quibus

Alteri carẽ rectius legitur quo verbo vtitur Cicero atque adeo author ipse cap. 25. eiusdẽ libri & cod. lib. 4.

proxime accinctus affuerat, sed præ ægritudine intentius non considerasse: nunc petere omnem illũ
ornatum bellicum, quem sibi cõposuit, ad fratrem * deferat, gratum hoc regi futurũ, si armatus ades-
set. Antigonus dolum nõ præuidit, dicto paruit eo studiosius, quo magis placere Regi pariter & fra-
tri desiderabat: decumbebat Aristobulus in castro, cui nomen primo Baris posteà Antonia fuit, vi-
delicet ab Antonio triumuiro donatione & appellatione cũ vrbis dignitate. Eò postquàm Antigo-
nus appropinquauit, atque accessit ad illum obscurum transitum cospicientes armatum venisse, re- G
gij stipatores adorsi repentè iuuenem, præcepto satisfaciunt, atque imprudentem opprimunt. Is lo-
cus Stratonis turris appellabatur, quo deceptum vocabulo Iudam, qui erat Essenus genere opinio
est frequens: quem siue probitate vitæ suæ, siue mystica obseruatione, sæpè, quæ futura erant, annũ-
ciasse historia vetus prodidit.

Conferat De essais plura Iosephus Plinius, & Euseb.

CAP. VI.

Is vt accepimus, cũ vidisset Antigonum prætereuntem, vt fratrem reuiseret, dicit ad eos, qui
numero discipulorum eius annectebantur: Papæ, nunc mihi bonum est mori quando mihi mortua
veritas est, viuit Antigonus, quem necesse est hodie interfici, locus autem eius neci decretus Strato-
nis turris, qui sexcẽtis hinc stadiis abest: * hora iam diei quarta est. Tẽpore itaque excluditur prædẽ-
stinatæ mortis fides. Hæc vbi dixit, intentius ipse secum conferre cœpit, quomodo eum fefelliſſet
opinio. Nec multo post indiciũ defertur interfectum esse Antigonum in Hypogeo ad Stratonis tur
rim, qui locus simili vocabulo æquè vt ille, qui erat in maritimis Cæsareæ, nuncupari solebat. Quo
facinore patrato, Aristobulus secũ ipse reputans, quid sceleris admiserit, in morbũ ipse incidit. Erat
in oculis parricidium, perturbatio in animo, nec alibi vllum interuallum dissimulationi dabat. Defi- H
gebatur in imis visceribus dolor inuidia in miserationem versa est, quòd innocentẽ peremisset cõtra
ius germanitatis, tanti sceleris immanitas mentẽ exulcerabat: non somnus oculis, non quies animo
dabatur. Serpebat cæco vulnus dolore, coquebantur ægra præcordia, ac dure solicitudines sauciа-
bant inualidos artus, & crebro gemitu pulsabant alta nimis suspiria.

Ioseph. lib. 1. bel. Iud. cap. 3. & hoc ex supputatione Essenorum.

CAP. VII.

Itaqve immoderata mœstitudine eo prorupit morbi vis, vt * euulsis visceribus, sanguinẽ vo-
mitu oris reiiceret: Quẽ puer aulicus, regiis vsibus * prebẽs ministeriũ, foras extulit, atque imprudẽs
facti, quod casu potius quam industria gerebatur, ad eum locũ peruenit, in quo Antigonus fuerat
extinctus, illic supra rorantes adhuc fraterni sanguinis maculas, percussoris sanguinem effudit. Cla-
mor subitò factus & gemitus intuentium, eò quòd profunda quadam dispositione domini libatus
perẽpto sceleſtissimi parricidæ sanguis videretur. Sono excitus causam quæsiuit, cũ sileretur, elicuit
studio quærendi & metu indignationis. Cuius accepto indicio, suffusos oculos lachrymis, & quan-
tũ erat in eo virtutis, ingemiscens, haud, inquit, rependitur meritis meis congrua vicissitudo. Neque I
enim Dei oculũ tam impij machinator sceleris præterire poterã. Matura flagitij vltio subest, & iam
digno cõuenior parricidij mei pretio. Vale corpus, quousque animã fratri matrique cõdemnatã de-
tines? Quid per partes eis libo meũ sanguinẽ? in me omnis (si qua est pietas) cõtorqueat manus spi-
culũ, ac me omnes filij germanique * vltores pietatis gladio trãsfigant. Mactetur hostia parricidalis,
atque immoletur violatę necessitudini, totũ simul caro noxia sanguinẽ euomat. Non viscerũ meorũ
cruciatibus & lenta tabe dæmoniũ exaturetur, quod me in tã nefarios ausus sæui facinoris impegit.
His dictis finem imperij ac vitę dedit. Vix anno functus potestate regia, propter quam parricidium
non effugerat.

Antigoni cadauer ad Aristob. fratris sanguinẽ clamorem emittit. Ioseph. lib. 1. bell. Iud. 39. cap. 3.

CAP. VIII.

Solvit illico mulier, atque exuit vinculis fratres defuncti, Regẽ cõstituit Alexãdrũ, cui & pro-
cera ætas, & moderatio suffragari estimabatur. Qui vt regnũ adeptus est, fratrẽ, quẽ aduerterat re-
gni * cõpetitorem, statim interemit. Reliquũ, qui supererat ex fratribus, vitæ ac saluti potius quã re-
gno intẽtum, reseruauit, vacuũ negotiorũ: cõtinuoque (vt se habet inquietudo morũ) bello pac em
mutauit. Cõgressuque habito aduersus Lathyrũ Ptolemæũ, plurimos quidẽ hostiũ interfecit, sed ad K
Lathyrũ victoria defluxit. Cui tamẽ victoriæ fructũ ademit Cleopatra mater coacta in Aegyptum
cõcedere, vt mortẽ sibi imminentẽ euaderet. Eius absentiã aucupatus Alexãder, dũ regni eius par-
tes inuadere cupit, etiã Theodorũ in se cõuertit, quoniã potissima quæque de eius possessionibus si-
bi associauerat. Improuiso itaque impetu Theodorus Regias opes occupauit, X. millia quoque Iu-
dæorũ prælio fudit, sed super plagã nõ fractus Alexãder plura adhuc de hostiũ partibus suo impe-
rio adiũxit, captarũque vrbiũ populos seruitio subegit. Hos bellandi successus domestica seditio in-
terpolauit, & orta de cõuiuiis vsque ad bellũ cõtentio processit. Familiari peste huiusmodi Iudæorũ
viris, vt de epulari ludo sese in arma excitent, ac nisi peregrina auxilia Regi prẽstò fuissent, seditio
prævaluerat. Sed aduẽtitia manu ægrè licet, cõpressa est tamẽ, octo millibus fermè Hebræorũ inte-
rẽptis, inde in Arabiã iter direxit, ac nõnullæ eius vrbes subactæ: tributa quoque Moabitis & Galaa-

cupidierem. Ioseph. 1. bel. Iud. cap. 3. Antiq. 13. Cap. 19. Alexãder rex constituitur.

Hebræorum. 8000. interempta.

ditis

A ditis iure victoriæ adscripta. Vnde regressus in Amathunta, Theodoro tantis eius successibus stupefacto, vacuum defensoribus castellum inueniens, sine mora expugnauit. Non vsquequaque tamen otiosus Obedias Rex Arabū fuit, nec inulta diu regni sui passus dispendia. Nam insidiis oportunè locatis omnē exercitū eius deleuit, conclusum vallis profundo, & multo camelorū agmine attritū. Euasit tamen Alexander, & fugiens de prælio, Hierosolymitanæ vrbis receptacula petit, inuisus suis quoniā recruduerāt odia ærūnæ eius occasione, quia tātæ potentiæ metu præmebātur. Nec silentio *al. ante
recebatur animorum discordia, * aut verbis tātummodò exercebatur, prelio non vno, sed plurimis *haud.
decertatum. Quibus extincta ferè L. Iudæorum millia, quos Alexander interemit, suis, quā hostibus pernitiosior, & maiore victor detrimento, quoniam regni sui vires vincēdo attriuerat. Vnde nec ipse quidē iam suis victoriis delectabatur, auersusque à prælio, arte tractabat sibi subditos, vt iā nō armis premeret, sed verbis vrgeret, ac solis sermonibus offensionum genera dissolueret. Nihil tamē proficiebat ad colligendam sibi gratiam, quoniam fictis facinora præponderabant, atque ipsa repentina conuersio ad pœnitentiam morumque inæqualitas sæua * passis suspecta habebatur. *Repentina cō uersio suspecta habetur. *Passim

B DENIQVE cùm simulata eius placiditate se circūueniri arbitrarentur, Demetrium regem sibi auxilio futurum aduersus Alexandrū in bellū excitauerūt. Pugna in manibus, nec comperē dinata, quāuis vni aduersum duos exercitus numero inferiore certandū foret. Mille enim comitatus equitibus, & sex millibus peditū, quos mercede sibi associauerat. X. milia quoque Iudæorū sibi conspirātiū in bellū accersens iuxta vrbē Sichimā occurrit hostibus, quibus tria millia equitū erāt, & peditū XL. millia. Tentatoque vtrinque agmine, vbi neque Demetrius pecunia cōductos desciscere à fide vidit, neque Alexāder de Iudæis aliquos, quibus se Demetrius adiūxerat, deposuisse erga se odia cognouit, armis decernendū existimauerūt. Superior bello Demetrius factus plurimo tamē suorū sanguine. Nāque ab his, qui è diuerso mercede cōducti venerāt, egregie bellatū, vt ita vsq; ad mortē virtute ac fide decertauerint. Destitutū itaque sese Alexāder vidēs, cæsis suorū cateruis, in mōtes concessit. Sed præter vtriusque spē ad alterū eorū species victoriæ peruenit, fructus alteri partus, quia & Demetrius nudatus est discessu Hebræorū, qui eundē ad societatē rogauerāt, & Alexandro ex ipsis VI. milia sese adiūxerāt, more quodā humani ingenij adstipulātibus ad misericordiā rebus aduersis. CAP. X. *Iudæi Demetrium Regem sibi asciscūt.*

C Cessit itaque Demetrius ei, quē bello vicerat. videns illū affluētibus paulatim Hebræis iā pugnæ idoneū, sesque, cū paucis relictū. Cuius victoria libertate assuetis * dānationis metum mouebat. Redit Alexādro sæuitia cū securitate, regnūque in suos, & vsus belli reformatur. Quærēti ab his quidnam faciens, animos sibi plebis cōciliaret, responsum est, si moreretur. Vix enim * fore cū mortuo, tā graui perpessi vt in gratiā reuerterentur, vt odia aduersus defunctū deponerēt. Quibus excitatus, rebellandique assuetudine, multis necatis reliquos coegit in vrbē, cui nomē Besemelel. Cuius expugnatio acerbiorem solito pestem inuexit, tam sæuo crudelitatis processu, vt ex eo numero octingentos in media ciuitate crucifigeret. Quorum in conspectu coniuges eorum filiosque iugulari præcepit. *demenatio-nis. *forti melim *Missekim Iosep. bel. iud. li. 1. cap. 3.

Hæc spectabat accūbens in medio concubinarū, lætus inter escas & pocula sed magis sanguine quàm vino inebriatus, hoc solo facto amplius populū quā bello deterruit: ita vt proxima nocte Iudæorū VIII. millia vltra Iudeā discederēt, quibus fugę finis mors Alexādri foret: tātique horror mali quietē regno attulit. Sed vbi à domesticis feriatū prælijs exorta est ei causa inquietudinis, Anthiochi aduersum Arabes expeditio, quā sibi terribilē & periculo futuri arbitrabātur. Hic est antiochus, CAP. XI.

D qui etiā Dyonysius appellatur, Demetrij frater à Seleuco vltimus, cui transitū negare cupiens Alexāder, inter vrbē Antripatridē & Ioppes littrora foueis ingētibus ductis, muroque altissimo, turribus quoque è ligno impositis, eluit operā magno suorū labore, nullo hostis impedimento. Siquidē negotio facili repletę foueę, turresque exustæ, ipse quoque Alexāder fuga sibi consuluit, eò tutior, quia nequaquā tāti * existimatus, vt eū victor * Principis loco persequi deberet, Nam secundis partibus reseruatū, vt itineris obstructi iniuriam acceptā vlcisceretur. Rectū autē in Arabas iter direxit, quorum Rex in loca prelio opportuna sese contulerat. Deindè subito conuerso equitatu, maxima vi ac multitudine effusas, ac sine ordine ruentes hostium turmas inuasere. Certatum acriter, quo ad Antiochus restitit (renitebatur enim) quanuis exercitus eius quasi more pecorum obtruncaretur. Vbi verò & ipse cecidit (nam præ cæteris sese offerre solebat periculis) auersi omnes, quorum maxima pars incerto fugæ dispersa extinguitur reliquis in vicum, cui Annana nomen, coactis, atque alimentorum inopia consumptis: vix pauciſſimi ex his tantæ cladi superfuere. *Alexander fuga sibi consulit. *al. estimatus *al. principe 42. *Antiochus occiditur.*

E HOC successu Aretas etiā à Damascenis ad regnandū expetitus, vt Cœles, Syriçque imperitaret, quo Ptolemæū excluderēt, quē maximè infestis odiis persequebātur, nec Iudeā immunē reliquit in cursionis, de qua victor, licet superato Alexādro, secundū vtriusque tamē partis conuictum discessit, ac reuertitur in sua, Alexander autem Pellā euertit, & Gerassem petiit iterū de Theodori possessionibus aliquas sibi adiūgere parās eāque sibi bello vendicauit. Inde in Syriā progressus, Gaulanē & Seleuciā & * Gamalā euertit vltus superioris belli contumeliā, ipsas quoque Antiochi munitiones diruit. Quibus ex locis iterim Iudeā cōuertit, ac præter spē cū gaudio totius gētis suscipitur pro mirabili successu rerū gestarū: vbi parta bellādi quies exordiū tribuit ægritudinis, atque aliquantulū quartanis febriū vicibus affectus, leuato paulisper incōmodo, dū negotia repetit militaria, nec modū seruat, animo validior quàm corpore, cōminuit omnē suæ vigorē salutis viresque absumpsit, atque ita mortuus est. viginti itaque & sex annis vario rerū euētu aduersū innumeros bellorū tumultus regnū tenuit, & duobus liberis superstitibus, decessit, quos impares regni existimans gubernaculo, summā CAP. XII. *Aretas. Ioseph. lib. 1. bel. Iud. cap. 4. *Gamellam In rationi tē-porum variat Ioseph. lib. 1. cap. 4. bel Iud.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Alexandra Regnum sapienter administrat. Hæc Oratione Gregorij mirabiliter interris reuocatur Nicep. lib. 7. cap. 15.

rem vxoris propriæ delegauit solicitudini, quoniam eam acceptiorem populo cognouit, atque F
ob hoc apud vniuersos inuenisse gratiam, quòd etiam ipsa ab immanitate viri semper alienam se
faciendam existimauerit, vt non solum refugeret flagitiorũ consortia, sed etiã resistẽdo eius iniquita
tibus, totius in se plebis beneuolentiam cõuerteret. Nec improuida viri sentẽtia fuit, nã regnãdi ius
mulier inoffensè exercuit, sine vllo fœminei sexus impedimento, & acquisiuit moderandi gratiã sa-
cræ legis obseruatione. Nã dũ attentior circa tẽplum cura exerceretur, & dimissa ministeria fraudis
succreuit imperij vigor, nec tamẽ affectu infracta materno regni cupido. Siquidẽ ex duobus liberis
electus vnus ad* spẽ regnãdi nõ potestatẽ, Hyrcanus vocabulo natu senior, ingenio remissior, Ari-
stobulũ verò acriorẽ animo expertẽ potestatis, emolliebat priuati humilitate. Assuerunt se Pharisæi
mulieri, genus hominũ secundũ legis doctrinã exercitatũ secũdũ qualitatẽ affectus callidũ, auidũ ne
gotiorũ, pecuniæ appetẽs qui captãtes elatã mulierculã, secundũ scientiã iuris diuini extollendo suã
fecere, vt pleraque etiã regni negotia ipsis cõmitteret, adhiberẽt, quos vellẽt: quos vellẽt excluderẽt
atque aulico exuerẽt ministerio. Quid plura? ita sese insinuauere, vt cõmodorum omniũ fructus ad
eos peruenirent: sumptus & molestiæ mulierẽ solam afficiebant. Nec mediocris mulieri spiritus, vt G
maxima quæque auderet, atque supra fœminei sexus conditionẽ prælia disponeret. Siquidẽ & præ-
stantissimã de suis manũ parauit, & peregrini exercitus copias coegit ingentes, vt nõ solũ domi tuta
ad omnẽ regnãdi securitatẽ foret, verũ etiã exteris potentibus esset formidabilis. Ea tamen reliquis
præstabat omnibus, sed Pharisæis quasi inferior obtẽperabat. Erat diogenes in regno eius, qui de po-
tentissimis Alexandri amicis familiaritati eius inhæserat. eũ adorsi obtruncauere, memorãtes ipsius

Nicep. lib. 1 cap. 6.

Vacat hæc dictio in M.S.

cõsilio octingẽtos illos in medio vrbis ab Alexandro cruci suffixos, in cæteros quoque facinoris au-
tores * quosque, vt pergeret, vltio mandatũ. Necabãtur itaque, quos Pharisæi præcipiebãt, nõ quos
societas sceleris inuoluerat. Quo metu perterriti plerique, quibus huiusmodi pericula intendeban-
tur, & maximè præstantiores opibus aut dignitatibus, ab Aristobulo intercessionem imploraue re, vt
matrem ab executione præcepti seuerioris, ad meliora inflecteret: Ille sibi gratiam parare cupiens,
non detrectauit. Mulier ægrè licet, oranti tamen filio concessit, vt contuitu honorũ, quos gesserant,
qui in huiusmodi inuidiam arcessebantur, supremæ necis sententia mitigaretur, atque eos tantum,
quos obnoxios suspectaret, & * patrandi flagitij incentores fuisse vrbe egredi iuberet. Qui accepta H

**patrati*

vitæ securitate, per agros dilapsi sunt.

CAP. XIII. EODEM tẽpore causa accidit, vt Damascũ iuuentus dirigeretur, quoniã Ptolemæus frequẽtibus
incursionibus incolas memoratæ vrbis terrebat, cuius negotij necessitas occupauit de exercitu Ale
xãdriç validã manũ. Cleopatrã quoque Tigranes, qui Armeniis imperitabat in vrbe, cui nomẽ Pto
lemais, obsidione clauserat, quẽ muneribus Alexãdra mulcebat, vt à se auerteretur. Quem Lucullus
facta irruptione in terras armeniorũ infectis rebus redire coegit, cõsultius ducentẽ sua tutari, quam
aliena adiungere. Tãtis itaque negotiis intẽta Alexandra, in morbũ incidit. Quam occasionẽ rapuit
Aristobulus ad suas artes, & cõgregata manu cõspirantibus secũ, quos feruor naturæ prærupta quæ-
que audendũ cupiẽti adiũxerat, thesauros occupat, eorũque copiis inuitauit ad militiã voluntarios,
ac pretio cõponit, vt in omnia quæ vellet fidẽ præstarent, atque insulas Regis induit. Turbatus ani-
mo Hyrcanus, matrẽ lachrymis cõueniebat. At illa spirãs ferocia, filios & vxorẽ Aristobuli in castrũ
reclusit, cui nomẽ primo Baris, posteà Antonia appellatũ, de quo suprà memorauimus. Cœpta Ale- I
xãdræ celeri eius obitu destituũtur. In hæreditatẽ omnẽ Hyrcanus successit, qui viuẽte adhuc matre
dignitatẽ induerat sacerdotij. Aristobulus virtute & sapientia præstabat, res vsque ad cõtentionem
atque congressionẽ deducta: vbi consertũ, plerique relicto Hyrcano, illũ alterũ bello meliorem se-
cuti. Hyrcanus comitãtibus secũ, qui bello reliqui fuerant, confugit in Antoniã, repertisque filiis &
vxore Aristobuli, per obsides salutem inuenit, quia ne quid asperum in suos fieret, Aristobulus pa-

**pet. cod. conuentus*

cto consuluit: * Conuentũ fratrum huiusmodi fuit vt regno Hyrcanus cederet, atque ad Aristobuli
ius omne imperij trãsiret, nec tamẽ Hyrcanum inhonorum relinqueret, sed regni exortem honore
alio fungi sineret, quem ipse impartiuisset. Transactio huiusmodi etiã religione templi sacratã assen
sionem vtriusque tenuit voluntariam, inde cum gratia discessum est, ac se inuicem salutantes, Ari-
stobulus in aulam Regiam sese recepit, Hyrcanus æquanimiter in domum Aristobuli concessit.

CAP. XIIII. SED fuere, quos metus ac rerũ mutatio incesserat, qui se studuisse aduersus Aristobulũ recorda-
rẽtur, & præ cæteris Antipater, is erat Idumæus genere, * moribus apud suos clarus, nõ tenuis pecu

**Maioribus Antipater*

niæ, & ideò prævalidæ potẽtiæ, arte mira factus, ad contẽnendã pecuniã propter cõciliandã gratiã. K
Qui Hyrcanũ cõsiliis suis perterritũ, quod nullã salutis suæ spẽ tutã haberet, qui imperio decessisset
nisi trãsfugio sibi cõsuleret vbi ad suas artes inclinauit, insinuat Aretæ Regi, fouendũ auxilio virum,
qui circũuẽtus foret, vt regno cederet, decorũ hoc fore Regi, si arbiter fieret imperij restituẽdi, mul-
toque pulchrius, si circũscripto, cui primitiua regni cõpeterent, dolo sublata reformari iuberet, illũ
versutũ & callidũ, & ideò suspectũ vicinis: hũc mitẽ & quietũ, qui pro summo beneficio acciperet,
quid sibi ab externo tribueretur, cui frater etiã regnãdi ius ademisset. Præparatã itaque ARE-
TÆ Regis gratiã Hyrcano annuntiãs, fugiẽdi spẽ detulit, & viã demõstrauit, vt secũ peteret Petrã,
in finibus Arabiæ sitã, quo in loco Regẽ adirẽt, qui precibus Antipatri donisque inflexus, plurimam
bellatorũ manũ Hyrcano adiũxit, vt regno restitueretur. Erãt ferè peditum equitũque quinquaginta
millia, à quibus prima pulsus cõgressione, Aristobulus Hyerosolymã cõfugit, ibique intutus aduer-
sus tantã hostiũ multitudinẽ, quæ clausum expugnauisset, nisi Scaurus ductor Romani exercitus al-

Scaurus missus à Pompeio obsidionem soluit.

A terius belli occasione, quod aduersus Tigranem gerebatur, soluisset obsidionẽ, missus ã Põpeio, cui recepti Mithridatis vltio grauis, bellique in socerum transferendi propositũ exarsit qua causa Syriã infestari per Scaurũ præceperat, quũ ipse tigramẽ atque Armeniã vrgeret. Scauro itaque aduenięti Damascũ, quã Metellus & Lollius funditus euerterant, occurrere fratrũ legati, sibi quique Romanę opis auxiliũ implorãtes, & quãuis inferioribus esset viribus Aristobulus, præponderauit tamẽ pecuniæ oblatione. Vẽditur summa prælialis certaminis talentis trecẽtis, & iustitia postulati pretio pensatur. Qua pecunia sibi annumerata, denũciat Scaurus Hyrcano, Regique Arabiæ discedere ab obsidione, aut si permanerent, scirent sibi aduersum Pompeium & Romanos bello certãdum. Eo terrore obsidio soluta, Aretas Philadelphia petit, Scaurus Damascum reuertitur. Aristobulus autẽ vix dum idoneus propulsando periculum manum colligit, hostem insequitur, & ad Paparionem (id vocabulum loco) sex millia hostium, simul & fratrem Antipatri* fallionem prælio fudit, Hyrcani atque Antipatri spes lapsa est, quibus fiducia omnis in arabiæ viribus erat.

*hoc est monetæ nostræ 180. ss. coron papyrinẽ vt & Ioseph. cap. 5. lib. 1. de bel.

Sed vbi Magnus Põpeius adire Syriã cœpit, & Damascũ aduenit, à Romanis, quorum auxiliis in fracti, de manibus victoriã amisere, opem postulant: Põpeiumque adeũt, tanquã iusti arbitrũ, & minimè auarũ pecuniæ, allegationibus itaque nõ muneribus (vt antè) niti cœpere: quoniã integer animus aduersus corruptelã pecuniæ, laqueis auaritiæ nõ capiebatur, & gratuito odisse poterat fraterno insidiatũ honori: & ideo his eũ adorsi querelis, quibus & aristobulo fieret inuidia, quòd indignus aliena inuaserit, & Hyrcano cõciliaretur gratia, cui vel merito vitæ, vel ætatis suffragio regnandi ius competeret, astipulante præsertim matris autoritate, quæ & iudicium eligendi habuit, & ius conferẽdi. Nec Aristobulus diù abfuit, quãuis nihil in magno pectore, quod suis artibus cõduceret, intueretur: Præsumebat tamẽ de Scauri redẽptione, sesequeeius iactabat societate. Venit itaque Regio ornatu præditus, & prope maiore, quã solebat stipatus ambitu, vt qui de iustitia diffideret, ad quiescendi præiudiciũ excluderet spẽ obediẽdi negaret: sed diutius tolerare Rõ. Cõsulis sublimitatẽ nequiuit, cui moris erat * regni exorti Regibus imperitare. Itaque vbi ad vrbẽ ventũ est, cui nomẽ Dio polis, aliò concessit, Rõ. dignitatis supercilio dedignatus regni tumore. Qua secessione Aristobuli, est nõ mediocris datus offensioni locus, vsque adeo cõmoto Cõsule, vt statim arma Rõ. in Iudæam conuerterẽtur. Coniũctis Syrię etiã plerisque auxiliaribus, quẽ vbi cõperit Aristobulus ad vrbẽ Scythopolim atque inde Coreas appropinquare, vnde erat Iudeę exordiũ possessionis, confugit in Alexãdriũ castrũ munitũ admodũ, & in mõte altissimo sitũ. Quo cognito, iubet eũ Põpeius discẽdere: at ille tanquã hæriłi præcepto obedire indecorũ existimãs. periculũ potius subeundũ, quã obtẽperã dũ imperio animi immodicus arbitrabatur. Sed referta populis Romana castra desuper spectans simul à suis monitus, nõ lacessẽdos, quorũ in nomẽ ac potestatẽ totus propè orbis terrarũ cõcesserat descẽdit, pluribusque vsus, quibus regnũ sibi iure delatũ astruere contenderat, vel generis debitũ necessitudine, vel exercitus iudicio, qui secutus sit validiorẽ deseruerit ignauũ: vel euẽtu prælij, vel pacti conuẽtione ad munitionẽ reuertitur: rursus cũ Hyrcanus consulẽ adiisset, vocatus ad iudiciũ Aristobulus, sese representauit: Sed cũ adhuc cõperẽdinari cognitionẽ videret, in castellũ regressus est. Medius enim inter spẽ & timorẽ putabat, quòd imperiis eius obediẽdo ad sui gratiã Pompeiũ inflecteret. Sed ne vi adigeretur iterũ imperio cedere, in Alexãdrium sese recipiebat. Nec præteriit Magnũ Regis versutia, iubet eũ discedere munitionibus: idque facturũ, datis ad singulos custodes munitionũ literis, sese astringeret: iussis quidẽ paruit, quæ nõ audebat refellere. Protinus tamẽ Hierosolymitanis mœnibus sese abdidit, & bellũ aduersum Romanos parare cœpit. Põpeius quoque fugientẽ insequi, vrgere clausum, neque parãdis belli vsibus tẽpus vllum dare, direxit Magni intentionem de Mithridate nũtius, quod morte bellũ finiisset, vrbs Hiericó in finitimis suis põpeium tenebat, cum rei memoratæ indicia venirent: locus prope vrbẽ, in quo balsamum gignitur, virgultisque innascitur, quæ lapidibus incidunt pueri agricolarum, perque eas incisiones distillat humor lachrimis pulchrè rorantibus. Inde vir militiæ vetus compositis ordinibus, ad vesperum castra mouit, & primo diluculo Hierosolymitanis mœnibus astitit atque improuisus armatas acies infundit.

*Græcè ἀκμὴν idem de Rom. repetit. cap. 19. vel dios polis Ioseph. lib. 1. bel. Iud. c. 5.

Cap. XV.

Cap. XVI.

Obstvpefactvs Aristobulus dispositionis specie, virorũ robore, militũ alacritate, spõtè occurrit, veniã precatur. pecuniã, vrbẽ, seque offerens. Verbisque in mollibus suppliciter inflexis mitigauerat indignationẽ Cõsulis: sed irrita precatione, quia effectus deerat promissionis, nõ solũ negatis pecuniis, sed etiã vrbe excluso Gabinio, qui oblatã petitũ venerat, bellum incubuit. Namque Magnus adhibitis custodibus Aristobulo, vrbis mœnia specũlari cœpit, atque explorare diligẽtius, quibus in locis tẽtaret irruptionẽ, Sed quũ & valida murorũ circũspectaret, quod expugnari nequirẽt, & tẽplum in vrbe haud inferioribus circundatũ munitionibus, & vt geminũ esset ingressus periculũ & à defensoribus tẽpli, & ab his, qui murorũ propugnacula tuerẽtur, hæsit animo dubius, sentẽtiæque incertus per aliquantulũ tẽporis, cũ subito intra vrbẽ orta seditio volẽtibus Hyrcani sociis vrbe recipere Põpeium, renitẽtibus Aristobuli propugnatoribus, illi portas aperire Magno, isti obserare, * bellũque inferre, ne Regẽ eriperent. Sed pluribus, quos terror potẽtiæ Romanæ auxerat: cessere inferiores, atque in tẽplũ sese recepere soluto ponte, qui transitu peruio vrbem ac tẽplum medius cõiunxerat. Receptus itaque in vrbem est exercitus Romanus, & suis manibus Iudæi aperuere portas, nõ multo post vrbis ac tẽpli expugnatoribus futuris. Completũque est illud Dauidicũ: Deus venerũt gẽtes in hæreditatẽ tuã, polluerũt tẽplum sanctum tuũ. Spõte itaque tradidere regalia sua, cessere aulicis: Pisoni claro inter suos viro, & militiæ stipẽdiis exercitato, id negotij cõmissum est, vt

*Aristobul. obstupefactus nihil nõ offert sed pauca præstat.

*hunc locum illustrat Ioseph. lib. 14. Antiq. cap. 8.

*Pisini aula Regia catera. quo vrbis cõmissa sunt.

manu valida aulã Regiã, ceteraq; vrbis tuẽda existimaret. Quod ab eo solicitè curatũ, quasi ad ea defendẽda potius, quã occupãda Romanũ exercitũ ductauerit. Ad tẽpli autẽ irruptionẽ, quoniã pertinaciter resistebatur, Iudęos Magnus parauit socios videlicet Hyrcani, vt si fieri posset, aliena Romani misteria nõ profanarẽt: simul vt suis manibus Iudæi fossas replerẽt, impio ministerio & turpi obsequio seruierũt manus eorũ in cophino, mentes in sacrilegio: sed nihil proficiebat cõgestio, cũ reniterẽtur è muris Aristobuli fautores, & desuper afferrent impedimentũ, irritaque Põpeio fuissent exordia, nisi * incurrẽtibus sacris religionis diebus, quibus ab omni vacare opere Iudæos vetus obseruatio foret, imminere suos aggerẽdis terrarũ tumulis imperauisset: sola enim cõserendæ manus vsurpatione in cõsuetudinẽ versa, etiã sabbato, si tamẽ inferatur pręliũ, & salute extremũ peratur periculũ, decernẽdũ sibi ferro Iudęi existimãt: reliqua certamina religioni ducũt. Iã vallũ excreuerat, iã machinæ admotæ, repugnabãt Regij murorũ altitudine ferociores, nec intermixti præliis propiore Magni accessu inclinabãtur. Stupebat põpeius acres virorũ animos, muri decorẽ ac magnitudinẽ, & nusquã remissa officia sacerdotũ in medio belli furore: tãquam profunda pax esset nihil decrat sacrificiorũ solẽnitati, imbellatorũ inter iacula morteſque cæsorũ fundebatur sanguis hostiarũ. Victima altaribus imponebatur, ante arã positi feriebãtur. Tertius iã mensis anceps adhuc certamẽ * tenebat Prim⁹ Silla ort⁹ Cornelio, Faust⁹, & duo Cẽturiones, quorũ vni nomẽ Furio, alteri erat, Fabi⁹, deiecta * terra murorũ, tẽplũ irrupere, singulis sequẽtibus sese cateruis, & circũdantes vndique tẽpli interiora, quoscũque repererãt, gladiis * trãsfuerberabant, cædebãtur fugientes, repugnãtes alij obtruncabãtur. Nullus parcẽdi modus nec tamẽ ea sæuitia bellãtiũ, obsequia vatũ impedita. Nudatis gladiis imminebat hostis, illi tamẽ sine vlla perturbatione soliti vicẽ muneris exequebãtur. Nullũ intermissum est officij genus. Quicquid ad purificationis solẽnitatẽ, quicquid ad cultus sacri obseruãtiã spectare poterat, impletũ est. (Tãta erat cura ministerij) atq; vtinã pro veritate deuotionis & fidei fuisset: maiora quoq; à suis orta pericula, * quã sibi ab Hębreis inuicẽ inferebãtur atque intus pugna vehemẽtior, & à seditiosis propius & anceps periculũ: à frõte externus hostis, à tergo lateribusq; domesticus.

Itaqve cõclusi vndique, alij se præcipitabãt, alij patriæ incẽdiis exurebãtur. Sacerdotes tamen vsq; ad vltimũ in suo munere perseuerabãt, hortãtes se inuicẽ, ne in posterioribus ponerẽt officiũ religionis quã salutis pręsidiũ: rectè secũ agi, si pietati impẽderẽt, quod deberetur necessitati, pulcherrimũque, si in patrię sinu sepeliri liceret. Quid autẽ iuuaret euadere, & superstitẽ viuere religioni: prę clarũ potiùs opus muneri cõmori pio. Quod si quis periculi metu deserat, sacrilegium est: si quis impleat, sacrificiũ & piæ passionis victoria. Infulati itaque sacerdotes inter suas hostias immolabantur, & amicti sacerdotalibus stolis inter cadauera cæsorũ humi iacebãt. Fusa illic Iudæorum XII. millia, Romanorũ pauci extincti, plures vulnerati sunt. Nihil tamẽ grauius in illa miseria ingemuerũt Iudęi quã quod illa abscõdita antè sanctificationũ mysteria retecta gẽtibus, ac manifestata sunt: Denique Põpeius curarũ istiusmodi declinans superflua dũ triũpho potius ambusta ambiret, sequentibus sese suorũ plurimis vidit tabernaculũ, secũdũ quod soli principi Sacerdotũ solẽni accessu patebat, atque intus inspexit lucernã, & mẽsam, & * thimiamata, & tabulas testamenti, superque eas Cherubim, & multitudinẽ aromatũ dispersam, & sacræ pecunię talẽta duo millia, in quibus quũ plurimũ auri esset, integer tamẽ ab omni cupiditate vel ipsa, vel si qua sacrorũ vasorũ inuẽta sunt, intacta seruari præcepit: & sequenti post excidiũ die * Theocorus iussit mũdari tẽpli interiora, ac celebrari assueta sacrificia. Hyrcano quoque principatũ sacerdotij dedit prõpta eius opera vsus in obsidionis necessitate: nã etsi infidus suis, Romanis tamẽ fidelis, vt sua patria expugnaretur. Sed puto neminẽ dici fidelẽ posse, qui suis fuerit inuidus. Nõ perfunctoriè itaque in ipso pręlio iuuit hostes suorũ, vel quòd extra murani populi multitudinẽ annitẽtẽ Aristobulo retraxit ab eius societate: ad omnia tamẽ quibus vel præueniẽdi Aristobuli, ducẽdique eius autoritate, vel cõficiendo celeriter bello Põpeius egregius imperator fuit. Præclarũ hoc addidit, vt in victoria modũ teneret: denique benignitate sibi magis, quàm terrore, quos vicerat, associauit, autores tantũmodò belli securi percussit. Tributũ quoque victis imposuit, statuit Ducẽ, Iudeæ fines determinauit. Suis ergò finibus circũscripta Iudæa est: reformauit etiam Gadaram, quam Iudæi euerterant, rogatus à Demetrio, qui patriæ suæ huiusmodi gratiã à patrono poposcerat: & in hac causa & in plurimis apud Magnũ supra libertorũ modũ vsque ad inuidiã excellens: Aristobulũ autẽ cũ filiis & socero eius captiuos statuit secum Romam deducere: sed vnus ex sobole Regia in itinere elapsus custodibus, domum reuertitur, ei nomen Alexandro, ætas fratre prouectior & sorores duæ. Antigonus autem æuo iunior cum fœminei sexus germanitate ad vrbem deducitur, Pompeiusque Ciliciam, deinde Romam petiit.

At in Syria Scaurus, qui Ducis officio præerat receptis vrbibus, quas Iudæi inuaserãt in Mediterraneis Scythopoli, Ippone, Pella, Samaria, Iãnia, Mirisa, Azoto, Arethusa: maritimis quoque, Gaza, Ioppe, Dora, & ea quæ Stratonis turris olim vocabatur, postea autẽ Cæsarea nũcupata sub imperio Herodis, qui & ornatũ addidit & nomẽ mutauit, aduersum Arabas bellũ moliebatur, Iudæam inter Euphratẽ & Aegyptũ: Syriam quoque suis reformatam finibus, iudicio coërcens, prædãdique cupidine, quod potius reor, quã proferendi imperij gratia summã regni Arabiæ Petram inuadere volẽs, difficultate quidem locorum impeditus, irrumpere nequiuit, plura tamen vel propinqua vrbi vel longè posita deuastauit, quibus in locis exercitum eius morantem fames incesserat, ac penè incidisset facinus miserabile nisi per Antipatrum laborantibus Romanis Hyrcanus alymoniam ministrasset. Idemque de consilio Scauri Aretam monuisset soluere bellum pecunia, denique trecẽtis talentis

Arabs

* interea rentibus.

* habebat

* turre
* transfigebant.

al. quæ sibi

CAP. XVII. *Infulati Sacerdotes inter hostias trucidantur Iosephus lib. 1. c. 5. bel. Iud. Pompeius inspexit tabernaculũ Iudæorum. Tacit. l. 21.*

* quam ex auro fuisse refert Ioseph. Antiq. 14. c. 8

* al. Thymiamatera, provasis scilicet odoriferis & thuribulo. Ioseph. lib. 1. bel. cap. 5. & Antiq. lib. 14 cap. 8. quæ valent nostris duodecies centena coronatorũ millia

* Necoris al. Grecè cum significat qui templum verrit.

CAP. XVIII *Turris Stratonis postea Cesarea.*

A Arabs hoſte ſe exuit, Scaurum redemit, hoc regreſſionis eius pretium fuit, quæ res Hyrcano fidem cum Romanis firmauit ſocietatem, & profunda pace ſecuritatem fouebat, quòd in locis hoſtilibus exercitui Romano, opera eius ex indigentia graui, frumenti ſatietas facta, auxiliúmque præſto fuit.

CAP. XIX. *Alexander bellum aſſumpſit.*

SED vbi Alexander è vinculis Magni elapſus, primùm occultè, & per aliquantum tempus manum ſibi idoneam congregans, deindè palàm percurſare cœpit Iudæam, exagitari Hyrcanus, & rebus ſuis diffidere: Romanos cura vrgere, ne bellum gliſceret: quinetiam murum præparare Hieroſolymis conſtituerat, quem Magnus deſtruxerat, ac propè aggreſſus fuerat opus, niſi Gabinius, qui Scauro ſucceſſit, curatis ſtrenuè cæteris, quibus terrorem ſui nominis ſparſerat, ocurrendum Alexandri tentamentis æſtimauiſſet. Nec Alexander refugiendum arbitratus, ſed decernere prælio auſus cum decem millibus peditum, mille & quingentis equitibus etiam caſtella reparauit: Alexandrium, Hyrcanium, Macheruntam receptaculo ſibi (ſi res popoſciſſet) futura, vel hoſtibus impedimento, quoniam & Arabia non ſatis fida Romanis proxima erat. Gabinius, quo citiùs occurreret, M. Antonium cum parte exercitus præmiſit, vt iter hoſtium impediretur, donec ipſe cum toto agmine aduentaret. Antipater cum electis aduenies, & Malichus & Pitholaus diuerſis Iudæorũ ſubnixit cæteruis, cum Antonio vires iunxêre, quos vbi confertos Alexander vidit (nam iam & Gabinius aderat) flexit conſilium, vt retrorſum cederet. Sed cùm iam non longè eſſet ab Hieroſolymis, coactus manum conſerere, victus aufugit, necatis fermè tribus milibus ſuorũ, cæteris captis aut dilapſis: vix Alexandro pauci ſuperfuêre, potius ad fugæ ſocietatẽ, quàm ad rebellandi audaciam. Denique pacem à Gabinio petens, etiam caſtella, ne quid ſuſpectum haberent, Romanis tradidit. Eo bellò egregiè Antonij virtus emicuit, quàmuis præclarum vbique documentũ ſuæ dederit fortitudinis. Gabinius in quinque cõuentus Iudæũ diuiſit, vt poteſtatẽ minueret, ex qua oriebatur potior rerum inſolentia. Hyrcano pro manſuetudine ingenij eius ſacerdotij honor manſit: totius autem regionis eius conuentus non vni, ſed in commune Hieroſolymitanis à Gabinio cura impartita: itemque cæteri conuentus ſimili modo attributi, per Gadaram & Amathuntem & Hiericó, Sefforitanoſque, vrbes ſcilicet potiores diuiſi, quo & ſingulorum potentiæ nihil relinqueretur, & functio regionum non vacillaret, quæ publicam expectaret ſolicitudinem. Quod & à Romanis ad reuelandũ rebellionis metum, & Iudæis ad deponendam inuidiã cum gratia ſuſceptum: quoniã non ſub Rege: ſed ſub Optimatibus degeret Hebræorũ genus, ad Reip. Romanæ ſimilitudinem, in qua non vnus imperitaret, ſed per vices optimi quique, quibus ſortito magiſtratus ceſſerat, adminiſtrabant. Regni quidem exortes, ſed Regum arbitri, conſultum prouide aduerſum inquietudinem gentis æſtimabatur.

B *Gabinius Alexandri tentamentis occurrit.*

C *Antonij virtus egregiè emicuit.*

CAP. XX. *Ariſtobul. Alexandriũ reparare cœpit Ruffi. l. 1. bel. Iu. c. 6. Siſenna legit vter Gelen. in Antiq. l. 14. c. 12.*

SED Ariſtobuli fuga reditúſque in Iudæã pleriſq; plurimùm turbarũ excitauerat, refluentibus ad eũ, quos veteris amicitiæ gratia ſolicitauerat aut res vltimæ, quib° remediũ ex diſcordia publica quærebatur: ima ſummis miſcere cupientibus, atque aliæ ſpes lapſæ forent. REGRESSVS igitur Ariſtobulus munitione ædificare, Alexandrium reparare cœperat: quo comperto, Gabinius Siſinnio & ANTONIO, Seruilióq; cum parte exercitus directis, cœptum opus impediuit: deſertis enim munitionibus Ariſtobulus ſe bello parauit, & quia maiore numero quam vſu agmen trahebat, deonerauit inermis populi multitudinem, & ſola octo millia armatorum coëgit, adiuncto quoque Pitholao, qui voluntarius ex Hieroſolymis cum viris mille aduenerat: deinde orto prælio (imminebant enim ROMANI eius ceruicibus) aliquandiù quidem ſtrenuè pugnatum, tamen præualuit virtus ROMANA, cæſa Iudæorum quinque millia. Ariſtobulus cum mille viris irrupit aciem, & in caſtelli Macheruntis munimẽta ſeſe recepit, duo millia aliò dilapſa, adorſi tamen caſtellani ROMANI, per biduum fermè dilati: quoniam de vltimo periculo Ariſtobulus totis viribus decernebat. Sed nequaquàm diutiùs ſuſtinere potuit, captus cum filio Antigono, quem pariter fugiens de vinculis ſecum abduxerat, ad Gabinium miſſi, & ab eo ROMAM directi ſunt. Senatus Ariſtobulo in cuſtodiam detruſo, filios eius ad Bythiniam dimiſit, quod Gabinium ferunt epiſtolis inſiuuâſſe, id Ariſtobuli coniugi promiſſum, remunerandæ ſedulitatis eius gratia, ob traditas ſibi munitiones.

D

CAP. XXI. *Ioſeph li. 1. ca. 6. bel. Iud. li. 14. c. 12. Antiq.*

HIS ita in Iudæa geſtis, Gabinius audendũ aliquid ratus, in Parthos expeditionem parauit: ſed ſuſpecta partium Ptolemæi Regis reuocauerunt profectum. Nam ab Euphrate in Ægyptum Gabinius iter conuertit, vſus neceſſariis ad omnia miniſteriis Antipatri & Hyrcani: (Sed Hyrcani per ANTIPATRVM) qui pecunia, frumento, armis auxiliis quoque exercitum iuuaret, ac maximè congreſſiones circa Peluſium, niſi gnaris locorum & totius belli generis Iudæis omnia procurantibus, Gabinium facilè deterruiſſent. Sed rurſus morante exercitu, Alexander Ariſtobuli filius in Syriam ſeſe alteram, velut in vacuam Prouinciam immergere moliebatur, niſi rumoribus excitus Gabinius, reditum maturauiſſet, præmiſſoque ANTIPATRO, reuocâſſet plurimos Iudæorum ab Alexandri ſocietate, quorum multitudine fretus, parabat omnes, quos in regione offenderat, ROMANOS exilio dare: denique dilapſis licet Iudæorum pleriſque per ANTIPATRI conuentionem, audaciam tamen non depoſuerat, prælioque adorſus in triginta millibus virorum, verùm circa Itabirium montem fuſis decem millibus, aufugit, reliquorum diſperſione bellum confectum. Gabinius compoſitis ad arbitrium ANTIPATRI, Reip. Hieroſolymitanæ negotiis, inde profectus, Nabathæos prælio ſubegit: Mithridatemque & Tigranem fugientes de Perſide occultè dimiſit: palàm tamen militibus intimauit, fuga lapſos. Succeſſit Ga-

E

Universidad de Sevilla Biblioteca

Sacrilegium Crassi & eiusdē pœna. Plut. & Tacit. lib. 12. Niceph. lib. 2. cap. 6.

binio CRASSVS, & profecturus ad Parthicum bellum, omne quod erat Hierosolymis aurum in templo, abstulit: & præterea duo millia talenta detrahi iussit, quæ Pompeius intacta reliquerat: nec longum lætatus, vbi transmisit Euphratem, exercitum amisit, & ipse extinctus est. Eo successu Parthi lætiores, transeundum in Syriam crediderunt, quos strenuè insidiis excepit Cassius, & commisse sibi prouinciæ finibus repulit, non sine graui detrimento hostium: cum effusè venientes, quòd neminem sibi obsistere ausurum arbitrarentur, locis præuentos augustioribus occupauisset. Denique fusis suorum pluribus, bellum deseruêre. Cassius repulso hoste securus Prouinciæ, in Iudæam irruit. & Tarichæis deletis, triginta millia Iudæorum in seruitutem vendidit. Pitholaum quoq; suspectum doli, quo partes Aristobuli fulciret, iugulari iussit. Neque expers consilij eius Antipater fuit, vt æmulum potentiæ quàm maximè excluderet.

Cassius in Iudæā irruit. Ioseph. 1. de bel. multòminorē numerum ponit & in Antiq. l. 14. c. 12 maiorē sed hic habetur numerus captiuorum illic diuenditorū.

Is Antipater cognouit vxorem, cui nomen Cypris, splendidissimo inter Arabiæ fœminas loco ortam, atque ex ea suscepit liberos quatuor sexus virilis & vnam fœminam. Viris huiusmodi vocabula: Primus Phaselus, sequens Herodes vocat⁹, tertius Iosippus, quartus Pheroras, & Salome filia: Eaque causa vir egregiè factus ad emerendā muneribus atque amicitia societatem potentiū, gratiā præ cæteris sibi Regis Arabum conciliauerat, quia de locis Arabiæ vxoris acceptæ prętendebat necessitudinem. Denique aduersus Aristobulū decernere prælio parans filios suos, prædicto Arabum Regi, quasi mutuæ charitatis pignora direxit. Quos ille quasi depositum inuiolabile susceptos, eo cultu, quo liberos domi habuit, & posteà repetitos patri reddidit. Sed cùm Aristobulus bello superatus, in vinculis haberetur, Alexander filius eius cùm secundum conuentiones pacis, quibus eum Cassius ad Euphratem rediturus deuinxerat, prelio vacaret quum confinia Persidis haud vllo suspecta Parthorum transitu infestarentur, & blandæ trāquillitatis species in Orientis partibus humanas leuaret solicitudines, Cæsar transalpinis regionibus Galliarum, Italiæ sese infundens, Pompeium Senatumque vltra Ionium mare expulit. Italia exclusus, Æmathiam Magnus petit, eoque diuersis ex locis Romana iussit agmina sequi, quòd ibi bellum pararet. Quibus intentus gerendis Aristobulum, quem Romæ vinctum reliquerat, eum Cęsar, qui inter vrbem Romam atque Pompeium medius erat, quoniam de Flaminia in Appiam compendiaris tramitibus Magnum sequebatur, vt vel ipsum exciperet, vel interciperet eius exercitum, vinculis leuatum, tributis etiam militaribus numeris in Syriam direxit, vt Iudæam sibi adiungeret, Pompeiúmque à tergo vrgeret, Sed in exordio tentamentorum, vbi ad locum peruenit, veneno interemptus, imperfectum negotium reliquit. Opinio mortis eius Pompeij fautoribus ascribebatur: ita lusæ sunt dispositiones Cæsaris, & destitutæ Aristobuli cupiditates, noua quadam mutationum varietate, vt tutior fuerit exul inter hostes, & in vinculis captiuus, quàm inter suos ciuis, Dominus in cubiculo, Rex in conuiuio. Quo comperto, Pompeius, quòd Aristobulus in Iudæa recidiua sibi bella reparare tentauerat, etiam filiū eius Alexandrum iugulari iussit, suspectum nimis ob partes Cæsarianas. Scipio Cnei mandatis obediens pro tribunali statuit reum, vt species iudicij pretenderetur, accusatoribus quoque adhibitis, atque in eum, qui Romanam rempublicam armis inquietasset, sententia prolata, vti pro iuris potiùs autoritate quàm pro executione præcepti, more quo Duces hostium conuicti rebellionis, securi percussus existimaretur.

CAP. XXII. *Antipatri generatio.*

Cæsar Pompeium vltra mare Ionium expulit.

Aristobulus veneno interemptus.

COGNITA vtriusque nece, Ptolomæus qui susceperat Aristobuli germanos, & vxorem Alexandri, Philippionem filium suū in vrbem Ascalonem direxit, memoratos fratres accersiturum, ille aduenientes suscepit Antigonum atque eius sorores, vt ad patrem deduceret, vsu & consuetudine amoris igniculus obrepsit adolescenti ignoscendo profecto si scirent tyranni ignoscere, atque alteram de sororibus accepit sibi in cōiugij societatem. Non tulit hoc Ptolomæus pater, sed occiso filio nurū propriam sibi iunxit: morum egregius cēsor, qui in exoratam in filio dīnaret coniunctionem vt ipse se parricidio & incœsto contaminaret. Põpeio interfecto, qui dum arma Cæsaris fugit, Spadoni Ægyptio caput suum amputandum præbuit, conuersa res: præbuit tamen ea patientia caput qua tantorum populorum aliquoties victorem decebat, vt in illa victi sorte, exulisque conditione conspiciens rerum humanarm ludibrium & varietatem, gladio ceruicem offert, ab eo, cui regnum dederat, pro gratia mortem recepturus. Post cuius necem mutatio facta, plerisque ex familiaribus Magni amicitiam Cæsaris expetentibus, præcipueque Antipatro incredibilem in modum prædito, ad omnes, quorum affectaret amicitiam. Omnibus enim necessariæ opes, & maximè in prœliorum apparatibus, vbi ex inimicis atque aduersariis sepenumerò chariores efficiuntur. Etenim quia Ptolemæus Ægypti Rex fidem læserat, ab ipso Cæsare bellis grauissimis premebatur.

CAP. XXIII. *Ptolomeus Monneus Dynasta chalcidis filiū suū Ascalonā in vrbē dirigit. Tyrāni ignoscere nesciūt. Ptolemæus filiū occidit.*

PERGAMENVS Mithridates cum omni manu, quam secum deduxerat Palusiacis repulsus obstaculis, in vrbe Ascalone resederat. Desperatóque transitu, & conatu irrito, nec iam se committere bello audebat, locis iniquioribus & impar viribus. Cui Antipater Arabas primùm in auxilium asciuit, deinde tria millia Iudæorum valida manu & munita armis secum perduxit. Commouit etiam Syriæ potentes in adiumentum ipsius, Ptolemæum, qui habitabat in libano, & Iamblichum, & Ptolemæum alterum. Quorum freti societate, etiam alii populi ad bellum accensi sunt. Quibus adiunctis viribus fretus Mithridates, Pelusium accessit, & cùm transitu prohiberetur, obsidionem adortus est. Quò loci Antipater præclarum militiæ documentum dedit. Siquidem resistentibus oppidanis, cum summa vi belli vtrinque decerneretur, primus cum suis,

CAP. XXIIII. *Pergamenus Mithridates.*

dirupta

A dirupta murorum parte, in qua ipse præliabatur. vrbem irrupit, eamque cepit. Nec tamen hic finis laboris ædiumentique, sed etiam, cùm introrsum exercitus pergeret, & circa eam, quæ appellatur Oniæ regio, Iudæi Ægyptij vellent resistere, quo intercluderent iter, rursus Antipater, non solum remouit prælium, sed etiam ad exercitum iuuandum, quæ necessaria forent vsui humanitatis, ab ipsis, qui arma contrà parauerant, ministari effecit. Vnde Memphitæ quoque animos à prælio revocauerunt, & se Mithridatis societati volentes dedidêre. Qui prætergressus suspectiora, cum reliquis Ægyptiis conserendũ ratus, liberioribus quidẽ locis, sed validioribus viris, regionis ipsius, cuius incolatus Iudæorũ exercitus appellabatur, strenuè decertauit, adeò vt prærupto se periculo daret, ac penè extinctus foret, nisi Antipater videns totum, in quo Mithridates erat, dextrum cornu à cohorte vrgeri, ex alia quoque parte includi flumine, nec vllum effugium viris, irruisset à cornu sinistro super eos, qui Mithridatem cedentem persequebantur, quos eousque insectatus est, donec omnis hostium populus extingueretur. Eo prælio octoginta solos Antipater viros de suis amisit, super octingentos Mithridates, ita vt ipse præter spem euaserit, atque hæc vno momento clades secuta. Antipater multis vulneribus corpore exceptis, egregium virtutis suæ testimoniũ apud Cæsarẽ inuenit: Mitridrate præsertim non solùm suæ absolutionis interprete, sed etiam fortitudinis prædicatore: quibus rebus egregiè Cæsar delectatus, in honorẽ Antipatrum, vt oportebat, inter amicos recepit. Deinde, vbi ea quæ in Ægypto forent cõstituenda disposuit, atque in Syriam processit, Romanæ eum Reipub. honoribus affecit. Talentum quoque contulit, cæteraque vt probato sibi viro gratiæ suæ pignora impertiuit. Hyrcano etiam summum sacerdotium de sententia Antipatri volens firmauit.

Memphitæ sese societati Mith. adiunxere.

Iudæorũ castra, legit Ioseph. lib. 14. cap. 15.

Mithridrates præter spem euasit.

Antipater multis exceptis vulneribus egregium virtutis suæ exhibuit testimonium.

B

C

D

E

ANTIGONVS quoque in Syria Cæsari occurrit, & quem vel patris deflere ærumnam conuenerat, veneno per amicos Pompei interfecti, vel supplicium germani: quem Scipio summa crudelitate, tanquàm reum securi percussérat, inuidiæ magis quàm doloris partes exequebatur, vt Hyrcanum & Antipatrum incubare alienis, quæ sibi & fratribus suis per scelus erepta forent, quæstu grauissimo coacerbaret extorrem se factum habitationis paternæ: terram, in qua sit natus, negari sibi, tamen suas iniurias tolerabiliores videri, multo acerbiores illas, quibus tota gens populi Iudæorum ab Hyrcano & Antipatro afficeretur. Eosque de benè gestis in Ægypto rebus vendicare gratiam, cùm illud Mithridatis iuuandi munus, non ex insita in Cæsarem beneuolentia, sedulitas vlla detulerit, sed ex Pompeianæ conscientia societatis formido extorserit, vt esset offensionis obtentus. Aduersus ea Antipater, non verborum referens vicem, sed rerum assertionem, scidit vestem, & nudus vestimentorum, plenus vulnerum, diloricato amictu, offerens oculis circumstantium spectatæ indicia virtutis: Ên, inquit maleuolentiæ meæ in Cæsarem testimonia, defendant reum, quæ tanquàm animi lumina micant. Has ego cicatrices tibi Cæsar voluntatis internæ obsides tribuo. Hæc ego fidei meæ depono pignora, & inscriptos cordi apices gero. Si ciuibus non creditur, hostes interrogentur, pro quo vulnera illa susceperim. Quid in me aliud, nisi fidem, quam tibi deferrem, persequebantur? At obiectat mihi Pompei gratiam, fateor Cæsar, me non hominum, sed nomini Romano amicum fuisse, idque studuisse egregiè, vt vestræ Reip. mea officia impẽderentur. Militaui itaque nõ vni, sed omnibus, fuerit mihi charus Põpeius, sed antè mihi ille cœpit amicus esse, quàm Cæsari esset inimicus. Tuus ille gener erat, & tu socer illius. Cùm esset in partibus Iudeæ, iuui, vt Imperatorem Romanum non tamen ea pro illo, quæ pro te excepi vulnera. Tibi impendi vades mortis, & ictus telorum excepi hostilium. Quid mirum autem, si captiuus vulnerum decus nescit? & fugitiuus quid sit fides ignorat? Quid autem perpetuus hostis obiiciat mihi, nisi vestram amicitiam? Mirum sanè videtur, quòd accusatum quemquam Romanos adeat Antigonus, quos bello soleat incessere, atque apud eos exutum se imperio queratur, cuius vsum ac negotium, non ad sui potentiam, nec ad insigne domesticum, sed ad lacessenda arma Romana, & vlciscenda patris germanique exitia desiderauerit. Ingratus salutis tribunal Romanum non timeat, sed etiam audeat vltrò incessere, cùm sciat istic rebellionis suæ consortem pœnas luisse. Vbi Antipater finem dicendi fecit, Cæsar pronunciat dignum magis sacerdotio Hyrcanum videri: Antipatro autem detulit potestatis electionem. Tum ille eundem arbitrum honoris & moderatorẽ expetẽs, atque in eo, qui honorẽ daret, ponẽs mensurã honoris, astutè satis & verecũdè decus tulit, & incrementũ potentiæ. Totius enim Iudeæ procurator factus est Antipater, sanè poposcit, vt muros Iudeæ, qui bello diruti fuerant ædificaret. Tantumque negotiũ datæ fidei securus, & postulauit & impetrauit. Eáque, vt moris erat Romanis imperatoribus, arbitrio Cæsaris in Capitolio scripta sunt, quæ insignia honoris Antipatro conferẽda Cæsar æstimauisset, vt & suæ iustitiæ, & meritorũ viri, posteritatis quoque cognitioni indicia extarent. Prosequutus autem Cæsarem Antipater ex Syria, in Iudæam flexit iter. Et primò, quem Põpeius destruxerat, murum in veterem statum reformauit. Deinde tumultus repressit, conueniens singulos affectu parentis, nunc mollioribus monitis, nunc minis, vt quæ pacis essent potius, quàm belli, sequenda arbitrarentur, néue exasperarent, animum regis. Qui si inoffensus maneret, ciuem præstaret, si cõmoueretur, tyrannum exhiberet, & si mitis esset natura Hyrcanus, cauerent tamẽ, ne eũ cõtumelia exacerbarẽt, sibi quoque studiũ esse, vt in mediũ cõsuleret, pro solicitudine pia nõ pro potestate. Sed si nauare aliqua tentarẽt vindicãdi animũ sibi nõ de futurũ, Romanorũq; amicitiã

CAP. XXV.

Antigonus Cæsari occurrit, atque Antipatrum accusat. vide supra ca. 22. Aristobuli.

Antipater vestem scidit.

Intelligitur de morte Aristobuli patris ac fratris Alexandri quem Romani securi percusserãt.

Dynastiam Ioseph. lib. 14. Antiq. c. 16. 17.

Antipater poposcit muros Iudæorũ ædificari.

potiùs, quàm dominationem experirentur. Cui enim dubium foret ex amicis in arma erupturos, F
cum cui regnum ipsi firmauerant, cognouissent regno exutum? Simul quia lenitudine inge-
nij tardiorem Hyrcanum nouerat, ad exequendas publicorum munerum necessitates, filiis suis
diuidendam tuendæ regionis curam putauit, quòd ille impar tantæ moli imperióque esset.
Phaselum itaque seniorem ex liberis præsulem Hierosolymis & Ducem militiæ constituit. He-
rodem quoque minorem natu atque admodum adolescentem pari honore Galilææ præfecit.
Qui vbi potestatem adeptus est, natura acrior ad obeunda negotia, statim ingenio suo ma-
teriam inuenit.

Phaselus militiæ, Herodem Galilææ præfecit. Antipater.

CAP. XXVI. *Ezechiæ latro grassatur.*

LABORABAT enim Syria Ezechiæ latronis incursionibus. Quibus ille prædatoriæ ma-
nus princeps totam infestabat prouinciam, atque omnibus locis infensus erat. Quem corre-
ptum iugulari iussit, multósque prædonum interemit, quod ei maximam virtutis gloriam pepe-
rit, vt haberet apud Syros gratiam. Vnde in vrbibus ac vicis canétium vocibus celebrabatur, quasi
pacem & quietem publicam multa post tempora reformauisset. Excitabat hic sermo secundo
plebis rumore æmulationem piam laudis fraternæ, vt Phaselus iuniorem natu quem adæqua- G
ret mentis benignitate, allectis in primorum locum beneuolentia præstantioribus, qui seue-
ra temperarent gratia. Vnde & maximus honor Antipatro, quasi parenti publico, deferebatur:

Difficile est in prosperis inuidia carere.

Ipse tamen nihil de beneuolentia ac fide mutauit, qua obseruare Hyrcanum solitus erat. Sed dif-
ficile est in prosperis inuidia carere. Denique primum tacitus Hyrcanus ad iuuenum laudes vel-
licabatur, vehementiùs tamen eum, quæ præclarè gesta in Herodis operibus ferebantur, ex-
asperebant, quem vltra leges Iudæorum & priuati modum progressum videbat, vt omnem sibi cum
fratre ac patre vendicaret potentiam, Regémque exuerent omni honore, cui nihil præter nomen
resedisset, quod vacuum potestatis inanem speciem præferret. Denique inconsulto eo plurimos
neci datos, ac sine mãdatis Regalibus interfectos, quos lex patrum perire non sineret, vnde oporte-
re Herodem in causam vocari plerique aiebant, vt rationem daret, qua gratia violauerit legem, quæ
inauditos vetaret exitio dari: debere assurgere Hyrcanum, vel hinc experirj, vtrum Regem an
priuatum sese Herodes gerat. Qui vocatus in iudicium, nisi adesset, manifestum fore, quò tanta
eius insolentia aspirauisset. His atque huiusmodi Regiorum satellitum sermonibus Hyrcanus H
per inuidiam paulatim accendebatur, qui propriorem ignauiæ pudorem increpitabant, quod Re-
galium negotiorum iure decesserit, transfusa in Antipatrum & filios eius potestate, quos Dominos
constituerit licentia sibi regnandi imminuta. Quibus excitus, statuit Herodem iudicio suo non de-
fore purgaturũ, quæ aduersum leges vsurpata obiectarentur, Herodes tametsi in iudiciũ se vocatũ
indignaretur, tamen vel patris monitis, vel consilio placidiore aduentabat, præoccupatis Gali-
lææ munitionibus: sed tamen neque inuidioso agmine, vt bellum minari videretur, nec iterum

Sextus Cæsar scripsit pro Alexandro.

in tuto præsidio, vt salutem proderet, fultus quoque Sexti Cæsaris erat aspirante sibi gratia, qui
metuens, ne quid iuueni insidiarum irrogaretur, præscripserat Hyrcano mandatis seuerioribus,
vt à iudicij grauioris periculo temperandum putaret. Vnde magis absolutionem iudicij Sexto
detulit quam voluntati, quamuis Hyrcanus, etsi insimulantibus cesserat, vt eum in causam voca-
ret, volens tum absoluerit, quoniam seruare hero quàm persequi malebat. Sed ille iuuenili calo-
re iniuriam dolens, absolutionis ingratus, perrexit ad Sextum proposito studio, vt si iterum voca- I
retur, non obediret deditque obtrectantibus insimulandi locum: quamuis Hyrcanus non assur-

Herodes Hierosolymam petit, vindicaturus Hyrcani rebellionem. Ioseph l. 1. bel. Iud. cap. 8.

gere ad vltionem, cùm videret superiorem: Recordatione tamen iniuriæ (quæ tractando ali-
tur) excitus Herodes, congregato exercitu pergebat Hierosolymam, vt solueret omnem Hyrcani
potestatem, ac penè effecerat, nisi à fratre infractus & patre, impetus eius consenuisset, rogan-
tibus, vt insurrexisse satis putaret, & minitatione vindictæ modum poneret, abstineret tamen
ab Imperatoris exitio, sub quo non mediocrem assecutus foret gratiam, vt tantam potestatem
adipisceretur: Læsum quidem videri, quòd in iudicium vocatus sit, sed rursus affectum gratia,
quòd absolutus. Durum nimis, si iniuriam prosequatur, & pro salute ingratus sit. Dubium
deinde ancipitemque esse bellorum euentum grauem quoque inuidiæ sarcinam, cùm Imperato-
ri suo arma inferat, & ei qui paterno affectu eum fouerit, sæpius iuuerit, nunquam læserit,
nisi cum malis consiliariis vsus, vmbram ei excitauerit iniquitatis, qua se lusum arbitra-
retur.

CAP. XXVII. *al. Internetio.*

HIS & talibus fregere iuuenilem impetum, bellúmque intestinum à Iudæa remotum, sed K
Romanorum interuentione transfusum, atque in eos versum. Si quidem à Cæcilio Basso Se-
xtus Gæsar dolo interemptus est, & postea Iulius Cæsar triennio & septem mensibus potesta-
te functus perpetua, quia priuati habitum supergressus fuerat, in Senatu graues pœnas dedit,
Cassio Brutóque autoribus. Vnde congregatis vrbibus, cùm vltum iri filius Iulius adoptiuus patris
exitium, adiuncto sibi Antonio destinauisset, quia maximam belli partem, missis auxiliis Herodes
iuuisse æstimaretur, totius Syriæ eidem regendæ commissa est solicitudo. Quæ res Antipatro causa
lethalis exitij fuit.

CAP. XXVIII. *Cædes Iulij Cæsaris.*

TIMENS enim Malachus Antipatri potentiam, quæ virtute Herodis cumulabatur, corru-
pto vno de Regalibus ministris, Antipatro venenum parauit. Quo potato, post conuiuium sta-
tim moritur Antipater, impigro in cæteris ingenio, & maximè quærendo stabiliendóque Hyr-
cani

Mecani impotens vir strenuus. Tulit grauiter Herodes obitum patris, commotoque exercitu, vltorem pollicebatur, sed fraterno consilio reuocatus, ne bello intestino Iudæa inter Herodem & Malachum vexaretur, parato ad repugnandũ, & maximè dissimulante Malacho, quòd necis Antipatri conscius foret, in aliud genus vltionis facilè traductus est, vt satisfactione accepta, quòd nulla fraude Malachi Antipater obiisset, Hyrcanum ac Malachum Herodes ad cœnam vocaret, & ad sententia Cassij, qui etiam suis id negotij mandauerat ad obeundam vltionem directis: parati Centuriones præpositique Romani exercitus, venientibus Hyrcano simul ac Malacho occurrere in littore, atque euaginatis gladiis vtrumque eorum circumstetere. Solum tamen Melachum multis vulneribus confossum ac laniatum supremo exitio trucidauerunt. Consternatus eo terrore Hyrcanus, sensum amisit, atque omni solutus vigore mentis & corporis corruit. Paulisper tamen vbi sese recepit, interrogato Herode, quis præcepisset Malachum occidi, vbi cognouit ex Præpositis, Cassij Romani Imperatoris iussu necatum, illicò respondit: Cassius ergo & mihi, & patriæ meæ saluti fuit, qui vtriusque insidiatorem peremit. Sed hoc siue præ metu dixerit, siue ita senserit Hyrcan. haud liquidò patet, neque nostro definiri potest iudicio. Insurrexerat Elichus, qui fraterna necessitudine Malachi mortem cuperet vlcisci, sed quia Herodem lacessere non audebat, fratrem ipsius Phaselum lacessendum arbitrabatur. Quo cognito, Herodes mouere se cupiens, retētus est corporis infirmitate. Elichus interea munitiones quasdam & præcipuè Massadam impositis præsidiis occupauerat. Sed vbi Herodi refusus salutis vigor est, recepta omnia, ipsumque Elicheũ munitione Massadæ, Herodes obsecrantem dimisit. Interpellauerat eius potentiam Antigonus Aristobuli, adminiculante sibi Ptolomæo socero, quos Herodes prælio fudit, & eiecto Antigono, Hierosolymam victor reuertitur. Magna gratia etiã recentis triumphi, & præcipuè nouæ coniunctionis. Nam primò Dosis ei coniunx adhæserat, ex qua Antipatrum susceperat filium, posteà Mariamnem Alexandro Aristobuli filio genitam, secundis sibi nuptiis copulauerat, Hyrcano proximam, atque ob ea regali præditam nobilitate. Nec tamen inuidiam euasit, quòd regnum præreptũ ire Hyrcano affectauerat. Nam vbi bello Macedonico Cæsar atque Antonius Cassium Brutumque oppressere, victoresque alter in Italiam regredi maturauit, alter in Syriam properandum credidit, legationibus plurimis affluentibus conuenêre ad Antonium Iudæorum quique potiores, atque in Bithiniam processere, accusantes Herodem fratremque eius Phaselum, eò quòd ipsi violenter inuasere rerum omnium potestatem, nomen solum Hyrcano ad speciem honoris dereliquissent. Sed præsentiã Herodis præualuit & gratia, qui non mediocri pecunia, sed & muneribus opimis Antonij animum sibi deuinxerat. Vnde ne sermone quidem vllo perstrictus ab Antonio, euacuauit inuidiam aduersum se directæ legationis. Iterum centum ferè viri Iudæorum Antiochiam aduscque, non minore spiritu accusatum profecti, apud Daphnem offendere Antonium, iam totum Cleopatræ amoribus deditum, atque eius libidini deseruientem, ibique arguere cœperunt intolerabilẽ fratrũ potestatẽ. Messala contrà refellebat assistentem Hyrcano & insolentiã gentis redarguebat, quæ factione paucorũ excitata suos detrectaret, alienos quæreret, Hyrcanique, iniuriam pretexeret, cum Hyrcanus, quòd ciuibus esset accõmodum, præoptauisset. Cognitis itaque allegationibus partium, interrogauit Hyrcanum Antonius, quos aptiores esse arbitraretur, Cuius affectu secundum Herodem ac fratrem eius conueniente, quum voluntati suæ responsa congruerent, delectatus admodum, quòd erat fratribus paternæ hospitalitatis copulatus necessitudine, quando eum cum Gabinio aduenientem in Iudæam gratissimè satis Antipater hospitio recepit, multisque percoluit officiis, Herodem & Phaselum Tetrarchas ordinauit, totiusque Iudææ procurationem agere præcæpit. Hinc quoque multiplicatus est numerus conquerentiũ: nam etsi alios legatorũ custodia receperat alios affecerat cõtumelia: illi tamen posteà Legati ad Antonium in vrbe Tyro degentẽ, facta Hierosolymis seditione pergere præcepti, voluntati ciuium non defuerunt. Et quãuis grauiter esset in reclamãtes vindicatum, rursus tamen perstrepere ausi sunt: missus ab Antonio Tyriorum præfes, qui corriperet insolentiæ reos, cùm tam ipse quàm etiam Herodes atque Hyrcanus quærerent, ne sibi grauissima supplicia, patriæque perturbationes, & causas bellorum gignerent. Vbi nihil profectum, sed irrationabili contentione miscerí omnia cœpere, direxit Antonius armatos: à quibus alij cæsi: alij grauiter saucij, ab Hyrcano tamen vt sepulturæ mortui, aut medicinæ: qui potuerant euadere, gratiam adepti, geminæ humanitatis occasionem dedere, qua eius in ciues beneuolentia manifestaretur. Cæteri quoque qui effugerant, ita vrbem exagitando exasperauerant Antonium, vt etiam in eos, quos vinctos tenebat, suprema supplicia mandarit.

Malachus multis cõfossus vulneribus trucidatur.

Elichus qui alio nomine Felix apud Ios. lib. bel. iud. 1. ca. 10. & Ant. l. 14 cap. 20.

Qui Mineæ filius fuit.

Dosis Herodis coniux. alias, Doris à Ruffino & Geleniõ Iosep. interp. vocatur.

Antonius totus Cleopatræ amoribus deditus.

Herodes & Phaselus tetrarchæ iud.

Præses Tyriorum.

CAP. XXIX.

CESSERAT acerbitati insolentia sed * decursu ferè biennij effuderat se Syrię Parthorum exercitus Pacoro Regis filio & Barzafarmane Persarum Satrapa, Barbarum agmen ductantibus. Quibus stimulator accessit Lysanias Ptolomæi filius defuncto patre, cui cognomentum Menneo fuit, exutus iam potestate per memoratum Satrapam, solicitauit Pacorum promissis mille argenti talentis, & quingentis mulieribus, vt Antigono regnum daret, Hyrcani solueret sacerdotium. Pacorus ministro Regio partem equitatus dedit, (quoniam ipse rebellionibus intra Syriam detinebatur) vt in Iudæam transiret, atque Antigono rem gereret, & rudium eius iuuaret: sed hoc quoque parũ processerat, nisi confligentibus aduersum se Iudæis, Herode ac Phaselo, & cõtra Antigono ducibus de sententia Antigoni propositum foret, vt Pacorum conciliatorem pacis

* *decursu ferè biennio.*

Ruff. apud Iosepho turmã Geleni alam equitum.

Universidad de Deusto Biblioteca

reciperent. Quod Phaselus ingenij facilitate, obnitente Herode, probatũ in tempore, mox sibi pernicio-
sum expertus, cognouit natura Barbaros esse infideles: nã missus ad Barzafarmanẽ, quasi pacis
executorem & cum Hyrcano profectus occurrit Satrapæ, astutè satis velanti insidias specie beni-
gnitatis. Denique profecturis munera dabat, & quemadmodum circumuenirentur disposition-
bus suis constituebat. Prosequebantur eos custodiæ magis causa, quàm socij periculorum. De-
ferebantur nuncij, quod mille talentis Parthus redemptus foret ad exitium memoratorum. Ofel-
lius quoque fugam suadebat, quod à Saramalla Syrorum ditissimo factionem eis paratam cogno-
uerat. Sed nec sic quidem adductus est Phaselus, relicto Hyrcano sibi consulere, Verùm adorsus est
Satrapam gravioribus contumeliis quòd pretio fidem proderet, plurisque pecuniam, quàm æqui-
tatem duceret, amplius pro salute sese dare, quàm Antigonus pro regno annumeraret. Sed
Persa fidem quã prodiderat, periurio conciliare sibi nixus & suspitionẽ omnẽ depellere, haud multò
post dolum patrauit. Nameo præfecto ad Pacorum, quibus id negotij dederant, Phaselum & Hyr-
canũ corripiũt execrationibus, quãdo aliud iã facere nequibãt, vltũ iri cupientes Barbarorũ periu-
ria, & perfidiã proditionis. Nec minùs* Nini ministet missus in ludxã dolis prætenderat, vt cape-
ret Herodem, sed illum iamdudum suspectantem insidias Barbarorum, grauis ad cauendum cu-
ra exercebat, seque intra munitiones tenebat. Nec simulatis à Pacoro mandatis, quibus de Pha-
selo eiusque insolentia fratrem conueniret muros egredi, & alloquiis hostium sese committen-
dum putauit. Cognitoque fratrem & Hyrcanum teneri, nocte in Idumæam suos præmisit, atque
ipse cum seruulis insequentes Barbaros fudit. Multisque cæsis, in Massadam sese properato gradu
contulit, graviores tamen Parthis expertus Iudæos, qui fugienti incubuerant, & suos quidem
intra munitiones composuit, vltus sese de insequentibus. Ipse autem relictis præsidiis, quæ ma-
tri & fratribus iunioribus præsidio forent, in Arabicam Petram contendit. Infudère se Persæ Hie-
rosolymis, irruentes in fugientium domos, versa omnia in rapinas, bellum tumultus: eoque iniuria
processit, vt regnum Antigono traderetur. Phaselus quoque & Hyrcanus in potestatem eius
ad subeunda, quæ libitum foret, consignarentur. Ille autem tenere sese diutiùs nequiuit, sed con-
tinuò in Hyrcanum facto impetu, aures eius dentibus suis abscidit, ne quando vlla rerum conuer-
sione recursus ei pateret ad sacerdotium: Summum enim Sacerdotem immutilatum esse oportet,
nec licere per legem liquet, vt mutilato corpore quisquam summo fungatur munere sacerdotij.
Phaselus ascitæ sibi mortis celeritate contumeliam præuertit, illiso capite saxis, quæ fortè occurre-
rant, dedignatus seruari ad ludibria, vel iussu alieno mori, qui posset vinctis licet manibus & ferro
negato exitum vitæ inuenire. Fuit tamen etiam alius de eo sermo huiusmodi, quòd saucio Antigo-
nus Medicum adhibuerit, quo venena vulneri tanquam medicamentum infunderentur. Quilibet
exitus horum principium habuit spiritus ferocioris. Addidisse allegatur in vltimis suis, cùm iam
exhalaret spiritum, cognito quòd Herodes viueret, & fuga paratas insidias euaserit, cum gratia sese
obire: quia superstitem relinqueret qui sibi vltionem inferret. Herodes autem properauit in Ara-
biam, sperans se accepturum pecuniam, qua sola Barbaricam inclinari posse crederet auaritiam, vt
fratris redimeret captiuitatem, ac si vel Arabem paternæ immemorem dilectionis, vel referendis
muneribus tenaciorem offenderet, æs mutuum poscceret pretium redemptionis, pro quo oppigne-
raret redimendum filium, quem ad hos vsus septennem puerum secum deduxerat. Sed præuentum
est piæ studium germanitatis morte Phaseli, & in vacuum Herodes tam sedulò fraterni studia mu-
neris exequebatur. Priùs tamen, quàm de morte fratris cognosceret, Bocchum Arabiæ Regem
alienum reperit, quem amicum credebat: nam is fidem cum tempore mutauit, & iam appropin-
quantem Arabiæ finibus Herodem vetuit intrare. Composito quòd sibi Partho rum nuntiis insi-
nuatum foret, ne profugum suum in regnum Arabiæ recipiendum putaret, bellique grauissimi
causam sibi gigneret. Quibus offensus Herodes, continuò retulit, quæ iustæ commotionis dolor
prompserat, atque inde in Ægyptum conuertit. Mox tamen Bocchum pœnituit violatæ gratiæ,
missisque per quos reuocaretur. Herodes præuertit, Cui ingresso regiones, quas Rhinocorij in ha-
bitabant, & de fratris interitu, & de Hyrcani captiuitate, qui sub vinculis in Parthienem deductus
est, veris insidiis manifestatum, tantumque mœroris assumptum, quantum depositum solicitudi-
num, vt pro bello fugam pararet. Denique Alexandriam summo studio contendit, atque ibi cum
honore à Cleopatra susceptus, quod tanti nominis virum Ducem militiæ suis expetendum parti-
bus arbitraretur. Vnde posthabitis Reginæ petitionibus, Romam nauigauit, minores procellas
hyemis ratus perturbationesque Italiæ compertas, quàm quos in Cleopatræ mobilitate graviores
omnibus naufragiis fluctus perhorrescebat: denique inexpectatis ventorum flatibus profectus, cir-
ca Phamphiliam periculum incidit, sed euasit tamen, & mutato nauigio, Brundusium priùs, atque
inde Romam peruenit: Ibi paternæ amicitiæ prærogatiua adiit Antonium deploratisque suis &
domesticarum ærumnis necessitudinum, quibus in obsidione positis Romam precatum venerat,
Antonium flexit, assumpta ex tanta rerum conuersione misericordia, quia Rex dudum potentissi-
mus: & qui Romanæ reipublicæ sæpius tulerat opem, repentè vt naufragus, & rerum omnium
egens, auxiliique inõpes suis in periculo positis suppliciter imploraret auxilium, sedem mutauerit:
in quo etsi Antonius hospitalitatis gratia, quæ sibi cum patre eius Antipatro fuerat, propensè
inclinaretur, maximéque quòd* Idumæa Tetrachon faciens regno prædestinatum reliquerat.

Hoc est mutire nostra 6000. coronat.

** vini. al. nã Nini nomẽ apud Iosephũ non legitur.*

Hyrcani aures dentibus abscinditur.

Summũ sacerdotem immutilato corpore esse oportet.

Phaselus saxis capite illiso, moritur.

Herodes in Arabiã properat pro captiui fratris redemptione.

Phaseli Sup. ex Iosepho non Herodis.

Ioseph lib. 1. bel. c. 26. eum dicit propter itineris celeritatẽ non assecutes.

Parthiã regionẽ hic indicari certum est.

Herodes Romam venit Antonium adiit.

** Idumæam, al. in Idum.*

A CAESAR tamen benevolentia naturali diffusior, & toleratam in Ægypto Antipatri militiam omnibus patris sui Cæsaris præliis, & hospitalem coniunctionem tanquam renouatis gratiæ pignoribus chariora habebat: suspectabat tamen versutum ingenium Regis, non æquo & bono, sed negotiorum suorum vtilitatibus prauè intentum. Senatus adeundi data copia, apud quem Messala & Atratino astructibus paterna benè gesta, ipsius quoque Herodis officia erga Romanam Rempublicam patrum authoritate decretum est, vtile Romano imperio regnum Herodis videri, quod adstipulante Antonio, bello aduersus Parthos gerendo adiungi Romanis memorati Regis societatem conduceret, dimisso Senatu, Cæsar atque Antonius & Herodes pariter egressi curia, prosequentibus magistratuum officiis deducuntur. Primóque die, quo regnum Herodi senatusconsulto delatum foret, Antonius adornat conuiuium, Regémque inuitat. Eodem ferè tempore Iosippus frater Herodis aquæ inopia fugam in nocte composuerat, sed tanta subitò vis pluuiarum terram infudit, vt omnes repleret ductus aquarum. Itaque reuocato transfugio, quod ad gentem Arabum parabat, obsidétis Antigoni copias partim insidiis, partim cõgressione, atq; aperto prælio fudit, sed & ipse plerũque aduerso exitu sese in castrum recepit. Et iam Herodes ex Italia in vrbem Syriæ Ptolemaidem B improuisus aderat, properêque egressus nauigio, cum ingenti manu ciuium & peregrinorum Antigonum petebat, occurrentibus sibi Ventidio & Silone Ducibus Romanæ militiæ, quos Antonius deducendo Herodi adesse præceperat. Eos Gellius in hos vsus directos ab Antonio licet abhorrens studio, quòd vtrunque eorũ Antigonus pretio auerterat, specie tamen de proximo conuenire suaserat, siquidẽ in proximis vrbibus, ob reprimendi belli Parthici tumultus, Ventidius immorabatur. Silon autem intra Iudæam positus apertã cum Antigono societatem pecunia conficiebat: nec tamẽ Herodes auxilio egebat, cui præter paucos Galilæorum vniuersi adhæserant: & quia propositũ erat, vt de Massada, suos quamprimùm eriperet obsidioni, Ioppen in medio positã pugnando cepit, aduersariorum manu refertam, ne ad vlteriora progressus, hostem à tergo relinqueret: & quamuis iter eius Antigonus impedire cuperet, tamen facili negotio Massadam recepit, suosque exemit periculo. Deinde profectus Hierosolymam cùm omnia fecisset, ne pugnandi haberet necessitatem, asserẽs se pro ciuibus aduersus rebellionẽ, non aduersum suos prœliũ recepisse: lacessitus ab Antigoni fautoribus C sagittis, & leuioribus spiculis de muro sibi obstrepentes fugere coegit. Nec vlla fuisset victoriæ mora, ni dux Romani agminis Silõ subornâsset milites, qui de inopia querelam expromerent, vastatáque omnia circa muros, difficultatémq; vtensilium, & angustias alimentorũ prætenderent: & iam tempus adesset, quo ad hyberna eos concedere oporteret, rupturos imperiũ minarentur, ni sibi acquietum foret. Iámque seditio conualuerat, nisi Herodes centurionibus pariter ac militibus Romanis medium se offerens orauisset, ne desererent eum, quem Cæsar & Antonius, Senatus quoque tuendum sibi commiserant, quum præsertim nihil defuturum vsibus pollicerétur. Et completa oratione in regionẽ egressus, subitò rerũ omnium abundantiã exercitui suppeditari fecit, vt nulla Siloni superesset causatio: & inde erectis vniuersorum animis, cum duobus millibus peditum & quingentis equitibus Idumæam recepit: quieto iam Romanorũ agmine, atque in hybernis locato, dux facti Iosippus leuiori electus negotio, ne quid aduersus Antigonum maiore periculo vsurpandum arbitraretur: Ipse autem suos ex Massada translatos, cùm in Samaria prouisis, quæ munimento & vsui fore crederet, constituisset: glaciali hyeme & repletis niue locis omnibus, præueniens aduentus sui nun- D tio Sephorim priscovocitatam nomine, quam Diocesareã posteà nuncupauerunt, sine vllo ingressus prælio reficiendis, quos hyemales pruinæ atque asperiora gelu itinera fatigauerant opportunam exi stimauit: erat enim illic & alimentorum multa copia. Vbi refectis cibo & statiua interpositione militibus, aduersum latrones prælium adoriundum putauit, qui totam percurrentes regionem, nõ minore quàm bellica incursione locorum incolas attriuêre. Itaque primò partem quandam equitum & peditum in vicum Arbelam præmisit, & ipse cum reliqua manu post quadraginta dies affuit. Nec tamen exercitus specie territi latrones, sed cum armis occurrendum rati, præferebant disciplinam bellicam & latronum audaciam: conflictu habito, cessit cornu Herodis sinistrum, sed citò reparauit Herodes, & adhibitis adiumentis, suos statuit, insequentes perculit, atque infregit impetus eorum. Qui cominus pugnantem Herodem pati nequiuêre, declinantésque vsque ad Iordanem secutus neci tradidit. Reliqui omnes supra fluuium dispersi, vt omni incursionum metu Galilæa absolueretur: residentibus tantummodò, qui se latebris recondentes, ac velut infodientes speluncis, victoriã morabantur. Erant autem in prærupto montium, concauis saxorum lateribus, inhorrentes specus, inter scrupeas rupes, inuio vndique & impossibili, nisi locorum incolis, accessu. Qui transuersariis semitis E & angustis callibus, quibus solis aditi solerent, periculi vsu, vt aduersus periculum deprehẽdendi tutiores forent. Cæci intus antrorum recessus, quorum in fronte petra, vsque ad profundas congregationes aquarũ, velut quodam continenti iugo prominens, spem adeundi excluderet, lubrico vndiq; situ, de supercilio montium cadentibus aquis, & amnium cursu fragroso, vt præcipitium fluẽtorum ruina, & saxum imminens charraris plus terroris daret. Denique aliquandiù Rex in incerto hæsit non reperiens quemadmodum naturam vinceret. Posteà verò huiusmodi commento vsus, vt in modum arcarum machinato munimine, validissimos quosque includeret: in ipsa spelæorum ora armatos, retinaculis quibusdam deposuit, qui facilè inermes cedere, & cum omnibus necessitudinibus, & generatione interficere cœperunt: at si qui resistere auderent, eos iniecto igni exurere. Nullus

CAP. XXX.

Herodi regnũ senatusconsulto defertur.

Nicep. l. 1. c. 6

Ventidius & Silõ Romanæ militiæ duces

Ioseph. li. 1. bel. c. 12. li. Ant. 14. c. 24. 27.

Iosippus dux factus.

Latronũ incursiones.

Descriptio horrendi montium.

Universidad de Deusto Biblioteca

pietati locus: Quinetiam volens Herodes pleroſque eripere neci, atque ad ſe confugiendi fiduciam dare, auertit magis: ita vt nullus voluntarius Herodi adiungeretur, & ſi qui adigebantur, mortē præferrent captiuitati. Denique vnus de ſenioribus, cui ſeptem filij vxórque adeſſent, quorum ſaluti cōſulere poſſet, omnes eos tali occidit modo. Singulos quoſque progredi iubēs, ipſe in ingreſſu ſtetit, & procedentem de filiis interficiebat. Deſpiciens Herodes tam triſte facinus ac miſerabile, paterna perſtrictus neceſſitudine, arcebat manu, & verbis rogabat, vt parceret liberis, impunitatem pollicēs: at ille haudquaquam vilis inflexus vocibus, atque inſuper regi conuitiatus, ſupra filios etiam vxorē peremit præcipitatis ex alto cadaueribus filiorum, ad vltimum ſemetipſum in profundum præcipitem dedit. Perterritus his Antigonus, quòd tam facilè Herodes latronum multitudinem, locorúmque ſuperauiſſet difficultatem, ipſius quidem præſentiam declinauit: ſed cōuertit ſe ad Ptolemæum, quem Herodes parti exercitus præfecerat, & vir ad furta belli peridoneus, per eos, quibus mos erat turbare Galilæam, improuiſo impetu Ptolemæum iugulari coegit: Ioſippum quoque fratrem Herodis, germano in aliis occupato partibus, impigrè repugnantem cum militibus Romanis, qui in adiumentum eius temerè collecti aduenerant, deleuit. Nec tanto contētus triumpho, addidit etiam victoriæ grauem in defunctū contumeliā, vt abſciſſo capite relinqueretur: pro quo Pherora frater peremptī quinquaginta talenta obtulit, nec impetrauit. Qua victoria rurſus in Antigonum plurimorū intra Galilæam ſtudia conuerſa, renouatáque belli negotia. Antiochiam Herodes contenderat, illic amœno ſatis loco, quem Daphnen vocitant, requieſcebat. Vbi accepto germani necis nuntio, pauliſper ingemiſcens paſſioni mœrorem diſtulit, vindictam parauit. Non tulit Antigonus furentē dolore, ſed intra munitiones ſeſe recondit. Irrupit Herodes, vt perſequeretur tanti facinoris authores, & facilè occurrentia auertit agmina. Erat multorum nex plurima, obſtructæ viæ iacentium cadaueribus, vt itinera ipſa peremptorum funeribus replerentur. Peractum eſſet prælium, omnibus fuga verſis, ſi Herodes Hieroſolymam protinus dirigendum iter æſtimauiſſet. Abiecerat Antigonus haſtas, vltimum ſupplicium pertimeſcens. Confuſi omnes metu, adeò vt cùm aſperitate hyemis reuocatus à perſequendo eſſet Herodes, & armis depoſitis, balneum eſſet ingreſſus, vno comitatus ſeruulo, occurrerunt ei tres viri diſtrictis mucronibus: deinde plures, qui fugiſſent de prælio, latibula quærentes, hi viſo Rege, turbati metu pertranſiere, atque ad exitum balnei feſtinauerunt, vt poſſent euadere, qui potuerant necem Regis patrare, bellúmque abſoluere. Denique nemo fuit, qui fugientes corriperet, vnde coiiciens Herodes, quanta hoſtibus formido ineſſet, incubuit prælio, & Pappum ipſum Ducem aduerſi agminis interfecit, atque eius abſcindi caput iuſſit, quod ab eo frater Ioſippus regius interemptus foret.

Antigonus Ptolemæū iugulari coegit, & Ioſippum.

Maxima ſtrages ab Herode facta.

Herodi balneū ingredīti tres viri diſtrictis occurrunt mucronibus.

CAP. XXXI

ANTIGONVS interea, fugam quam parauerat, diſtulit: quem morantem Herodes circumfuſo exercitu obſedit: Incubuitque ea parte, quæ erat ante templū, qua parte etiam Pompeius murum irruperat. Tanta autem iam victoriæ Regi præſumptio, vt etiam obſidione cœpta ad accipiendam vxorem Alexandri filiam deflecteret, hymenæis claſſicum mutans, & nuptias bello intermiſceens, atque ex occaſione prælij coniunctionis oportunitatem adeptus, à feſtis ad bellum reuertitur. Occurrit & Soſius miſſus ab Antonio in adiumentū Regium, ita coniunctis viribus, cùm vſu belli & diſciplina militari Romani præſtarent: & Regi ſtudio placendi inniterentur, vix quinto menſe facta irruptio, Herodianis murum aſcendere auſis. Irruentibus autem Romanorum Cēturionibus oppidū, innumeræ factæ cædes, vaſtata circa templum omnia. Alij fugientes ad templum, alij congregati intra domos obtruncabātur, nulla miſeratio ſenectutis, nulla infantiæ, aut muliebris infirmitatis. Obtulit ſe Antigonus, & immemor loci, deiecit ſe ad pedes Soſij. At ille, quem tanta rerum conuerſio admonere debuit miſericordiæ, conuitiatus iacentem Antigonum vocauit, nec tamen quaſi mulieri pepercit, ſed vinctum in carcerem detruſit. Fluctuare Herodes, quomodo Romanorum manibus eriperet patriam, quomodo templum à gentilibus incoinquinatum reſeruaret. Feſtinabāt enim Romani ſpectare myſteria interiora, profanare ſancta ſanctorum. Rex verò nunc prece, nunc minis remouere ſingulos, fuga deteriorem arbitratus victoriam, ſi quid ſacramentorum diuulgaretur. Inſtare ad prædam Romani, Herodes reſiſtere, ne vacuam ſibi vrbem relinquerent, regnúmque ſibi ſu pereſſe deſerti. Soſius contrà captæ vrbis prædam militibus deberi aſſerebat. Sed rex de proprio ſpopondit militi ſe pecuniam daturum, atque ita reliquum patriæ, quod remanſerat, pecunia redemit, vt promiſſum impleret humaniſſimè milites ſuſcepit, rationabiliter Duces, ipſum quoque Regia liberalitate Soſium remuneratus eſt, nemo ingratus receſſit. Soſius coronam Deo obtulit, & profectus ſecum abduxit Antigonum ad Antonium, quem ille, quaſi degeneris animi virum, ſecuri percuſſit.

Antigonus deiecit ſe ad pedes Soſij.

Præda militaris.

Antonius Antigonū ſecuri percuſſit.

CAP. XXXII.

HERODES autem plurima etiam ſuis largitus, plurima Antonio amicíſque eius dona dedit, nec tamen redimere ab Antonio potuit ſecuritatem ſui. Iam enim Antonius Cleopatræ amori deſœneratus inſeruiebat, atque addictus eius libidini famulabatur, ſed vincere nō poterat fœminæas auiditates, & maximè exercitatæ mulieris in cædibus propinquorum, quibus extinctis, poſſeſſionem eorum, quaſi ſpolium ſuis iunxerat: eadem auaritia ſimul & crudelitate, ſi quos de Syria locupletiores fama acceperat, interficiebat: atque addicto iam ad ſuas libidines Antonio, regnum quoque Iudeæ & Arabię, extinctis vtrique genti imperitantibus, auaritiæ ſuæ adiungi poſſe arbitrabatur. Sed quāuis libidine ebrius, ſomno grauis, in hac tamen parte reſipuit Antonius, vt tales viros, & potentiſſimos

Antonij libidines lege Plutarch.

A mos Reges, pro imperio petulantissimæ mulieris extinguere detrectaret. Tamen ne immunes dimitteret, amicos eorum perculit, possessionis maximam partem ademit, eámque præcipuè, quæ balsamum gigneret: Vrbésque omnes, intra Eleutherũ amnẽ sitas, Tyro tamen & Sidone exceptis, Cleopatræ cupiditati adiudicauit. Quæ tali mercede à viro delinita, vsque ad Euphraten prosecuta proficiscentem in Parthos Antonium, per Iudæam reuertit, vbi donis muneribúsque maximis conciliare sibi Reginæ animum Herodes non prætermisit. Cui secundæ res superbiam augebant, vt muliebris impotentia supra modum sese extolleret. Siquidem non multò pòst ei Parthorum Rex Attabazes, Tigranis potentissimi Regis filius dono est datus. Quem Antonius captiuum tenens, cum omni præda & spoliis Persicis triumpho debitum, quasi vile mancipium mulieri addixit: vt quò illustrior fuerat victoria, eo turpior esset largitio, quæ Regem tanto ludibrio dehonestaret. Nec tamen diutiùs potitus secundis, qui vti illis nesciebat, insolentia muliebri Augustũ in se excitauit. Itaque bellum Actiacum magnis vtrinque parabatur motibus. Promptissime Rex cum Antonio gestiebat bellum subire, quia & Iudæa ab hostili tumultu vacabat, & Hyrcaniam à sorore Antigoni diu

Actiacum vide Appianũ.

B retentam receperat. Sed in hoc quoque Herodes beatissimus, cui inuisum est periculis alienis sese miscere. Volens itaque Cleopatra alienare animum eius à Regibus, atque auertere, suadet uiro, vt bellum aduersus Arabas gereret Herodes: quo si superior esset, Arabia Reginæ cederet: si inferior, dominatus Cleopatræ in Iudæam extenderetur. Vter vicisset, alterum solueret. Quod consilium non ex dispositione, sed ex vsu in Herodem inclinauit, qui simul, vt prælium adortus est, validior equitatu auertit hostem, in exitu multitudine hostium superatur, & numero circumuenitur Congregatis in Canatha viribus aduersariorum, aduersum quos densare aciem volens, elatis suorum animis successu priorum, eáque causa in hostem irrumpentibus destituitur, & maximè fraude Athenionis, quem Cleopatra Ducem adiunxerat, non vt adiuuaret Herodem, sed vt in ipsa desereret necessitate. Denique destitutum exercitum eius in locis saxosis atq; inuiis adorsi Arabes, graui cæde sternunt fundúntque & fugatos vsque ad refugia secuti exitio dedere: affuit Herodes seriùs quidẽ quàm necessitas expostulabat: sed tamẽ vltus ęrũnã, posterioribus præliis ita Arabas afflixit, vt vnam illam victoriam suam sæpiùs deplorarent. Accidit etiam motu terræ grauis animorum defectio, quo peco-

Consiliũ Cleopat. Antiq. l. 15. c. 14.

C rum plurimum, hominũ quoque triginta ferè millia consumpta sunt. Militaris tamen omnis manus, eo quòd sub dio habitabat, incolumis perseuerauit. Hinc quoque erecti animi hostium, vt arbitrarẽtur, quòd desertam Iudæam faciliùs inuaderent, & perculsos talibus prodigiis affligerent. Vnde eos Herodes ad defensionem sui erigendos putauit, & maximè quia legatos, quos in Arabiam miserat, necatos dolo compertum habebat. Hoc ergò trepidantes sermone adorsus est. Cùm tot secundis nostrorum præliis, fractæ res hostium vsque ad ipsorum fuerint confessionem, qui vesano dolore perciti, quasi victi Legatos nostros peremerunt, mirum mihi videtur, quòd metus vos irrationabilis in tantum perculerit, vt fortuita elementorum notis iam virtutum successibus præferatis: Nulla congressio fuit, qua nõ statim Arabes cesserint, atque in fugam conuersi, cedendũ existimauerint: &, vt se habent furta belli, fraude atque insidiis remedia captauerint, non vt ipsi vincerent: sed vt nostram differrent victoriam. Pro quibus cùm cõfidere oporteret, exagitatio successit quasi formidabilis belli, quia terra tremuit, cum soli innocui fuerint, qui prælia gererent. Aut si considerare

Oratio Herodis ad suos.

D velimus, quibus offecerit, Arabes potiùs æstimabimus, quos in bellum reduxit, ne se fugiendo subtraherent fortioribus. Video enim illos non armis, aut viribus fretos, sed pecoris nostri dispẽdio in aciem remeasse. Fragilis autem spes, quæ non ex propriæ virtutis fidutia, sed ex aliena pendet miseria: cùm in terris nihil tam mutabile, quàm vel secundæ res, vel aduersæ. Exiguis enim momentis status rerum humanarum nouantur. Nec prosperitas diuturna, nec ærumna est pertinax. Itaque nec miserum esse, nec contrà perpetuum est, sed alternæ frequenter, & in iisdem variæ vices rerum. Deniq; ex nobis exemplũ capessere licet. Cõflictu superiore potiores fuimus, sed in processu prælij sors mutata, vt vinceremur ab his, quos viceramus. Ergo & nobis sperare suppetit, quòd vincantur à nobis, qui nos vicerãt. Incauta enim semper nimia præsumptio, & sui negligens. Timor autem prospicere futuris admonet, & diligentiam docet. In prosperis audacia obrepit, & inconsulta temeritas nescit consiliũ ducis expectare. Denique contra sententiã meam progredientibus vobis Athenionis nequitia nocendi locum reperit. Nunc mihi trepidatio vestra vadatur prærogatiuam victoriã. Erigite igitur animos, & veterem Iudæorum magnanimitatem attollite. Nec vos insensibilium commo-

Fragilis spes, quæ non est propriæ virtutis fiducia, sed ex aliena pẽdet miseria.

E tiones perterreant, nec terrarum motus alterius ærũnæ indices arbitremini. Habent suam noxã passiones elementorum: nec aliud timeatis, quàm quòd in ipsis offensibus est. Non enim signa periculorum sunt in terræ motu, atque animantium luc, sed ipsa pericula. Nihil est quod timeamus, quasi grauia perpessuri qui pertulimus grauissima. Propitius iam potest esse, qui vindicauit: & mitior, quã si nõ vindicasset. Quid seruatur post terræmotum ac pestilẽtiam, nisi misericordia? Quia soluimus duplicia peccata. Et tamen nos, quod bello vtile sit, integrum habemus. Pestilentia enim extra bellũ positos abstulit: nostra autem victoria id hostibus ademit, quod bello idoneum legerant. Deinde nobis pecus mortuum, illis consilium, qui legatos, quos misimus, contra ius fásque iugulandos putauerũt. Præuaricati sunt legem omnium hominum, ipsorum etiam Barbarorum: quoniam apud ipsos quo-

Post punitionẽ manet misericordia.

Legatis summa immunitas vide ibi.

que, qui nesciunt humanitatem, inuiolabiles legati habentur: dum vindicta cœlestis reformidatur, & tanti sceleris vltor Deus timetur. Hoc ergo admiserunt aduersarij nostri, quod nec hu-

manæ nec diuinæ leges inultum relinquunt. Egrediamur ergo, non pro finibus aut spoliis, sed pro F
diuina iniuria præliaturi. Incitet nos ad bellum, non coniugij aut prolis charitas, sed præsumpta pro-
tectio Dei. Non arbitria nostra, sed diuini iuris præcepta exequimur sacra, vt pro his vindictam re-
poscamus, quos inuiolabiles esse oportere religio iubet. Inter arma hostilia legatio sola pacis seque-
stra est: exuit hostem, qui legatione fungitur, quorum nunc sanguis clamat ad Deum, & vindictam
reposcit. Festinemus igitur ad prælium, dum vltorem habemus Deum cæsorum vindicem. Illi pro
nobis meliùs præliantur, & circumfusi Angelorum legionibus, in acie prætendunt. Talibus horta-
tus milites, in hostem ruit, omnem occasionem belli requirens. Erant Arabes præstantiores nume-
ro, sed animis infirmiores: vnde congressione habita, ceciderunt ferè eorum quinque millia. Reli-
qui sese in munitionem recipientes, aquæ inopia fatigabantur, vt legatione missa pacẽ pretio depo-
scerent. Sed cùm se protrahi viderent, & sitis ampliùs aquis deficientibus accenderetur, egredientes
Ferro quã siti præoptant perire. plerique sese offerebant hostibus voluntariò, ferro quàm siti præoptãtes perire. Quos vinctos seruа-
bat Herodes, ne quid esset insidiarũ. Itaq; quinq; diebus quatuor fermè millia recepta sunt, aliis ad G
Ioseph. 1. de bel. c. 14. Ant. li. 15. c. 8. bellum prodeuntibus, iterum ad septem millia virorum cæsa. Qua plaga humiliati Arabes à Rege,
quantò virtute inferiores, tantò consilio præstantiores: Quem aduersarium habebant, quasi defen-
sorem, & auxiliatorem sibi ipsum expetiuerunt.

CAP. XXXIII. SED maior victorem solicitudo perculit, vt qui sibi alios subiecerat, non iam de finibus, sed de
toto regno periculum imminens perhorresceret, victo Antonio, quem fida sibi amicitia copularat.
Denique Augustus Cæsar actiaci triumphator certaminis, necdum superatum Antonium arbitra-
batur, cùm Herodes supersesset victoriæ. Anxius itaque Rex, cùm Rhodum accessisse Cæsarem ve-
rò indicio comperisset, nauigauit ad eum, ne fama terrenum iter eius præuerteret. Aduenièns q; de-
posito diademate, sese obtulit priuato habitu, sed mente Regia. Denique nihil veritati subtrahens,
constantiam tenuit, autoritatem reseruauit. Ego, inquit, Auguste fateor, me fidelem fuisse Antonio
socium, vtpotê qui ab eo regnum acceperim, cui me debitorem adhuc non abnuo, idque armis pro-
bâssem, si Cleopatra non inuidisset, & Arabes non impedissent. Ea necessitate arma aduersum te nõ
tuli: non quasi amici desertor, aut prælij pauidus, sed quasi domi rebus gerendis occupatus. Ingra-
tum me tamen sibi non sensit Antonius, quòd & adiumenta excitus, & frumenti innumerabiles co- H
pias absens, miserim. Sed & tu Cæsar me non ingratum beneficiis eius iudicauisses, si Actiaco bello
interfuissem. Vide quàm nihil subtraham. Plus metuo apud te ingratus in hostem tuum, quàm in te
hostis videri. Iudicium mihi tuum grauius quàm bellum est, apud quem non virtutum merita, sed vi-
tia periclitantur. Vnde & ego malo apud te de fide, quàm de perfidia causas dicere. Vide Cæsar, quĩ
integrum Antonium non deseruerim, victum non refugi. Vicisti Cæsar Antonium legionibus tuis
maximis, vicisti consiliis tuis, vicisti imperij Romani viribus, quod dereliquit & quod negauit: &
verè victus est virtutibus tuis sed magis moribus suis. Vicit eum Cleopatra vxor, vicit eum Ægyp-
tius amor, vicit eum Conopæa luxuries. Victus est, quia maluit cum Cleopatra vinci, quàm sine ea
Cleopatræ victoria de Antonio. vincere: vicit eum mulier infestior suis, quàm aduersariis. Suaseram mortem mulieris, si vellet sibi
consulere: promiseram auxilia, quibus repararem afflictum: promiseram vires, quibus fugacem
tuerer, meipsum belli consortem obtuleram: sed mentem eius obstrinxerant Cleopatræ cupidita-
tes: victus est, quia audire me noluit: victus sum & ego cum Antonio, minore tamen flagitio: quia I
illum Cleopatra vicit, me Antonius. Ille Barbaram, ego amicum non dereliqui. Cum illo posui dia
dema, sed ad te venire timens amici fidelis gratia, sequestraui regni insignia, sed non abieci virtutis
coscientiam: vt voles, iudica. Ego tamen quauis forte iudicij tui referam mecum, quod cuiusmodi
fuerim amicus, æstimabitur.

CAP. XXXIIII. RESPONDIT ad ea Cæsar: Salue, inquit, & nunc magis regno tuo vtere, quia non inuidemus
virtutibus, sed delectamur. Dignus enim es pluribus imperare, qui sic tueris amicitiam: & vt in ad-
uersis positum non abneges, & amicum tibi confiteri non erubescas. Sed adorere fœlicioribus ad-
Responsio Cæsaris ad Heredem. hærere, & conseruare fidem in prosperis, iam in aduersis satis probasti. Vicerit te Antonius, sed non
ego victum putabam, quem amicitia parem fecit victoribus. Propterea expeteris à nobis, quia nul-
lus te belli euentus mutauit: quandoquidem non tu Antoniũ deseruisti, sed te Antonius, qui Cleo-
patræ magis quàm tibi credidit. Insipientia illius te nobis acquisiuit, quia pernitiosissimam sibi ele-
git, fidelem repudiauit. Nec mirum, si Cleopatræ Antonius victus adhæreat, à qua victor captus est.
Quid miraris, si à te desistere fecit Cleopatra Antonium, cùm à me dissociauerit, atque ex consorte K
imperij hostem fecerit? Ergo & quia tu nobiscum repudiatus es, & ideo nobiscum regna. Nec hoc
quidem beneficio vacat, quòd dum nos bellis occupamur ciuilibus, tu indomitam Arabum gen-
tem subiectam fecisti, quia Iudæorum hostes pro nostris ducimus. Nobis enim arma inferunt, qui
vos lacessunt. Nobis ergo militasti, cùm tibi vinceres: & ideo te remunerabimus, vt regnum tuum
confirmetur nostro munere. Interim nihil imminuisse non parua gratia est: adoriemur in reliquũ,
Herodes pro Alexandro frustrà intercedit. vt non requiras Antonium. Neque enim dignum est, vt quem bello vicimus, non vincamus bene-
uolentia. Cùm hæc dixisset Cæsar, imposuit diadema capiti eius, sedulitatem adiungens mune-
ri. Qua dignatione Cæsaris inuitatus Alexander, ex amicis Antonij virum, cui Cæsar maximè indi-
gnaretur, volens abducere offensioni, multa deplorabat prece: sed indignatio nimia nullum ve-
niæ locum reliquit. Proficiscentibus inde in Ægyptum, prosecutus Cæsaris iter suppeditatis omni-

bus,

A bus, quæ vel ipsi, vel exercitui vsui forent, maxima sui gratia Imperatoris sibi studia conciliauit Herodes: præcipuè quia in locis aridioribus vsque Pelusium, Regali prouisione aquarum affluentia submini strata: quibus officiis tantum sui amorem infudit omnibus, vt plus videretur meruisse quàm accepisse. Minor quoque regni potestas, quàm humanitatis largitas æstimaretur. Vnde Cæsar ex sentẽtia rebus intra Ægyptum gestis, Antonio & Cleopatra defunctis, nõ solùm quę adẽpta erãt, Herodi reddidit, verumetiam præter illa, quæ Cleopatra auerterat, Gadaram, Ioppem, Samariam quoq; ei concessit. Maritimas quoque vrbes, Gazam, Arithedanam, Ioppen, turrim Stratonis simul donauit: quadringentos quoque stipatores ex Gallia, quibus septa incedebat Cleopatra, ad custodiam corporis Regi concessit. multáque alia. Sed his omnibus Rex pluris habebat: quia à Cæsare super omnes, infra Agrippam tamen, diligebatur, ab Agrippa infra Cæsarem.

Cæsar Herodi multa donauit. Vet. cod. vt et apud Ioseph.

QVINTODECIMO itaque sui regni anno, vt beatitudini suæ responderet, & gratię tanto rerum fecundarum successu leuatus, ad pietatem intendit, & vt se gratum cœlestibus in se supra modum fluentibus beneficiis demonstraret, templum ornauit: omnémque illũ circa templum loci ambitum circumuallauit muro, geminatisque spatiis inclusit immenso ædificandi sumptu, & exquisito de core. Indicio erant magnæ circa sacrarium porticus, quas extruxit ex fundamentis: nec minor tuendi quã ornandi intentio. Siquidẽ castrum Aquiloni subiacens cõmuniuit, quod appellauit Antonij gratiam, nullo inferius superiorum palatiorum. Addidit etiam in ipsa arce Regię domus gemina habitacula, maximi ambitus & mirabilis pulchritudinis, quorum gratiæ nihil conferendum arbitreris. Vnum eorum Cæsarium, alterum Agrippium nuncupabatur, vt in suis ædibus tantorum amicorum diuturna memoria celebraretur. Vrbem quoque Sebasten non solùm Rex ædificauit, sed etiam repleuit inhabitantibus. Ac ne singula persequar, haud vllum facilè præteriit locum vetustarum vrbium, quem non renouaret labentem, aut additis, quæ deesse videbantur, ædificiis ornaret. Liberalitates quoque suas vsque ad quinquẽnalia diffundens certamina: vnde illud hominũ genus effusis diuitiis locupletauit. Templũ etiam Cæsari de marmore albo condidit ad fontes Iordanis, ad eò im memor factus religionis, vt homini tẽplum sacraret, vsúmque gentiũ in Iudæam induceret, loco no men Panium est: Vbi mons altitudinis excelsæ vertice summo in sublime porrigitur, cuius in latere vmbrosum aperitur antrũ, per quod graue olẽtis præcipitij profundũ fæuã exhalat mephitim. Intus aquarum congregatio, & sine vllo motu multa vis inerat, vt æstimatio profundę altitudinis nõ comprehenderetur. Foris autem circa ipsius antri radices fontes scaturiunt: Vnde ortum illic Iordanis plerique æstimauere: nobis tamen, quid veritas habeat, in posterioribus aperiendum videtur. Erat in maritimis ciuitas, quæ Stratonis turris appellabatur, iam fessa bellis frequentibus, & vetustate ipsa inclinata in ruinam: oportunitate tamen & gratia loci præminens, quam renouauit lapide albo, & variis ornauit ædificiis, atque in ea magnanimitatis suæ virtutem & elegantiam operis expressit. Inter duas enim maritimas vrbes, Doram atque Ioppen sita in medio: vtraque ex parte perstringitur importuoso littore, vt omnes, quicunque ex Ægypto Phœnicen prætermeare desiderant, in salo fluctuent, quia frequenter illic mare ventis excitatur, & maximè Libycis spiramine, cuius etiam moderatione flatu fluctus attollitur: denique illisus præcurrentibus saxis, & fracto repercussus impetu, efferum mare cadendo exasperat. Itaq; Rex nullũ impensis statuens modum, magnanimitate vicit naturam, portúmque maiorem Pyræo constituit, atque in eo penetrata rupium vastitate, statio nes tutas composuit. Mensus quoque spacium, quod magnitudini portus conueniret, saxa ingentia in mare iecit, quibus inesset plerisque altitudo pedum quinquaginta, aliis etiam excelsior. Distinxit ipsum maximis turribus portum, quarum vnam Drusion vocauit, vt Drusi nomen, qui de Cæsaris maioribus fuit, insignibus sui operis intexeret. Gradus etiam breuiores locis interposuit frequentioribus, per quos sine graui labore nauigia subducerentur. Tribus etiam colossis ingentibus totam portus illius gratiam venustauit. Iterum templum Cæsaris editiori fundauit loco, & templi medio colossum constituit Augusti nomine, velut simulachrum ipsius, quod non minoris magnitudinis foret simulachro Olympij Iouis aut Iunonis Argiuæ. Nescias pulchritudinem in tantis difficultatibus, an validitatem operis. ac munimentum in tãto decore præstare amplius putes, quandoquidem insolubile maneat opus, & mari, & vetustati. Accessit itaque in eo opere multiplex gratia. Nam & vrbs maxima accreuit Prouinciæ, & portus nauigantibus, & honor Cæsari, cuius ex nomine Cæsarea in hoc tempore vocatur.

CAP. XXXV

Antonium Castrum.

Sebastes condidit.

Non parcitula vacat in ms. S. & apud Ioseph.

Al. idémque illisus subauditur fluxus.

Cæsarea vrbs

HANC Regis potentiam prosperis affluentem successibus vnius mulieris expetita societas inclinauit, mœstisque infregit doloribus, ex quo aduersum ius fasque coniugium dignitate potiùs generis, quàm charitate, vsu quodam Regio metiendum existimauit. Habebat autem in consortium, Dosidem nomine, Hierosolymitanam fœminam priuato sibi antè sociatam, quæ gratior eo esse debuerat, quo fuerat felix marito, cum qua regale fuerat adeptus fastigium. Verùm immemor gratiæ proiicit Dosidem, sociat Mariamnem Aristobuli neptem, Alexandri filiam. Itaque dum sequitur nobilitatem, in perturbationem incidit, qua sibi domus propria non conueniret, cui diuersarũ Prouinciarum multiplex obtemperaret populus: ac ne oculi nouę nuptę odio nouercali domi posito eo, quem Dosis generauerat, offenderentur, eiectus non solùm paternis ędibus, sed tota quoque vrbe Antipater (id enim iuueni nomen) infaustis nuptiis locum fecit, quas pater vnici filij exilio concelebrauit, vixque festorum dierum solennitatibus arcessebatur: videns mulier morigerari sibi

CAP. XXXVI.

maritum, etiam pietatis conuitio in superbiam conuersa, addita est etiam causa, qua iure eius animus F
inflammaretur: quia Hyrcanum auum suum, viri sui insidiis nouerat extinctum, falsò suspectum propter regni cupiditatem: Ipse est, de quo suprà memorauimus, quem Barzafarmanes, qui Persis imperitabat, cùm occupasset Syriam captiuum abduxerat, atque in Parthia primò retentum, posteà Iudæis postulantibus, qui supra Euphraten inhabitabant, miseratus sortem inclinatam permiserat: atque vtinam vt concessus fuerat deprecantibus, ita etiam credidisset monentibus, ne mora ingenij humani propinquorum eum potentia solicitaret, vt ad Herodem trāsitum faceret, eam illi periculo futuram, quòd nullos magis regni cupido seruandi, quàm proximos exagitaret, atque à propinquis caueret. Verùm ille tædio peregrinationis, & suorū desiderio transiuit Euphraten, in Iudæam reuertitur. Quod altiùs in pectus Herodis, quàm quisquā ratus erat, descendit, non quò ille regnum affectauerit, sed quia viro regij generis, & diu exercitati priuilegio potestatis, incertum, an ab eo abstinere se posset, æstimabatur. Laqueus igitur mortis Hyrcano, coniugium neptis fuit, cuius gratia properauit ad Herodem: nescius, tutiúsne apud hostē captiuos degere, quàm apud Regem propinquos. Nulla itaque, vel leui regnandi suspicione, hoc solo interemptus est, quòd ei competere regnum videbatur. Diligebat interea Mariānem impenso amore, nec offensam volebat: Cumulauerat mulieri gratiam numerosior partus. Nam quinque ei genera uerat filios, sed ex tribus maribus iunior Romæ obierat, dum literis imbuitur liberalibus. Reliqui duo vltra priuatorum modum Regio cultū celebrabantur. Suffragio erat iuuenibus matris nobilitas, & suus ortus in regno, quòd imperāte iam parte geniti forent, sed amor maximè Mariamnes, quo Rex magis magisque quotidiè accendebatur: vt cùm ipsi nulla vicissitudo amoris à coniuge rependeretur, caueret tamen, ne in aliquo mulieris animum mœstificaret. Æqua lance odium mulieris, & amor viri aduersum se certabant. Iustiùs tamen Mariamne amantem se virum oderat, quàm Herodes Mariamnem amabat non amantem. Suppetebat mulieri odium de flagitio, fiducia de amore: quia altero dolore nepotis aduersabatur, altero per obsequium amantis extollebatur. Et ideò ne à conuitio quidem obiiciendorum criminum temperauit, quòd auū sibi Hyrcanū, & fratrē Ionathā per scelus eripuisset, cū alter proso cer, alter affinis: ille propter senectutis infirmitatē seruari debuerit, hic saltem propter ætatē adolescentulam: facinus indignum, cui septem & decem annorum adolescenti summum commiserat sacerdotium, huic continuò honorem contulit, & mortem intulit: nulla alia causa, vt accepimus, nisi quòd sacerdotali amictu indutus, vbi accessit primùm ad altaria, sacrificio & celebri die, subitò populus illachrymauit: quod suspectum adeò Herodi fuit, vt præ gaudio crederet populum illachrymasse, atque adeò erga ephebum prodidisset affectum suum, lachrymas illas voti indices, studium populi sui periculosum, qui intimis visceribus significauerit, quòd studium erga cultum adolescentis haberet, & nobilem illum Regium nepotem impotentis mulieris filium fratrem Reginæ proteruioris, quæ Regem virum dedignaretur prorupturum ad imperandum, nisi maturiùs sublatus è medio foret, cui forma, cui decoris gratia suppeteret, vt iure præferendus omnibus æstimaretur. Proposuit itaque adolescentem occidere, exagitabat eum mater adolescentis, quæ & ad inuestigandum acrior, & ad vleiscendum vehementior, nihil occultum, nihilque inultum patiebatur, eóque reuocare sese ac reprimere deliberabat. Rursus exagitabat eum cumulatior indies erga adolescentem amor vniuersorum & regni periculum. Vnde prærupto furore excitatus, statuit quouis modo sibi consulere. I

Cupido regni seruandi quos exagitet.

Sic aliàs Aristobulus apud Iosephū vocatur.

CAP. XXXVII. *Dolo mergitur adolescēs.*

MITTITVR adolescens nocturnis temporibus ad vrbem Hiericho atque ibi solitus delectari studio natandi: à plurimis quasi in ludum cocuntibus, dum sine modo mergitur, in piscina necatur. Id tacitum soror non tulit, sed affectu germanitatis per conuitium prodidit, atque obiectauit marito, iussu eius sibi fratrem ereptum. Destitutam se omnibus, funestam sibi domum coniugis, qui primò sibi auum ademerit, posteà germanum interemerit, miseram se exitio suis fuisse: imprecari dira viro, socrui & regis sorori, commune omnium flagitium vltorē Deū, poscere ne tantum facinus impunitum relinqueretur. Ferebat ista Herodes quasi amore captus, & nutibus deditus: sed furebat ita muliebris, & ferre non poterat maledicta execrantis, & indignantis arrogantiam maximè, quia victus vernaculo eius Herodes insurgere aduersus dilectam nequibat, & ideò quò magis excitari quasi amans posset, scena adulterij contexitur, atque in mulierem istiusmodi crimen componitur, quòd imaginem suam Antonio in Ægyptum destinauisset. Quantæ istud intemperantiæ fuisse, vt absenti & prompto in libidines viro, tum præterea potenti, qui potestate pro iure vteretur, formam venalem offerret vt pulchritudine illiceretur, nouæ auctionis commercio se mulierem potuisse, vine amoris an odio mariti, cuius periculum pro mercede adulterij postulauisset? Hoc itaque commento mulierum, apud Herodem Mariamne quo magis amabatur, eò grauiùs appetebatur, nec tamen insimulatio ipsa, quamuis indignantium fœminarum, aliena veri penitus fuit, matrem enim Alexandram furentem, quòd alius filio suo Aristobulo in sacerdotio præferebatur (hoc enim nomine Ionatham filium suum quòd auum sibi Regem fuisse in memoriam reduceret, appellari malebat) ab Antonio per Musurgam quendam literarum sequestrum petiisse filio suo sacerdotium, fides verò propior erat. Deinde aduenientе in Iudæam Gellio Antonij amico, cognitum adolescentem miraculo fuisse propter excellentissimi decoris gratiam. Non minus etiam Mariamnem, cuius quò dignitas clarior, eò fama illustrior, & fortè compertam more quodam ingenij humani, quo viri quoque eo se

Matris Herodis & Salomes sororū scelestes.

Mariāne pictura prolicit ad libidinem.

interioribus

A interioribus amicis chariores cupiant declarare, si præsentibus quoque necessitudinibus suis in se hospitalitatis societatem indulgeant: ibi quoque Alexandræ datam cum Sosio colloquendi copiam licet liberiori viduæ, alia quoque cognoscendi hospitis deesse copia non potuerit, cùm præsertim huiusmodi & causas & personas requireret. Deinde collato vtrinque consilio id se dedisse sententiæ, vt vtriusque imagines Antonio dirigerentur. Perstrictum illum splendore imaginum, & Sosij præcipuè testimonio (qui nihil tale se vnquàm vidisse in terris assueueraret, & gratiam illis non hominum, sed diuinam inesse lenocinantem: vt excitaret viri minimè sobrias cupiditates) scripsisse Herodi, vt Aristobulum ad se sine mora mitteret, de Mariamne quòd * sibi coniuncta foret, præ- *Herodi scili-
termisisse. Non quò cooperire libidines suas, vel in his, quæ nuptiæ essent apud maritos soleret, cui cet.
sine periculo vsus foret, flagitium sine pudore, sed quò Cleopatræ caueret indignationem, quæ vtriusque quidem sexus riuali offenderetur, sed ampliùs si sociatam viro mulierem deprehendisset, quia se decore super omnes excellere mulieres arbitrabatur. Perlectis itaque literis, Herodem excusauisse, quòd sine seditione populi, & perturbatione totius gentis auellere à suis nobilem non
B posset adolescentem, atque vt satisfaceret Alexandræ, spopondisse Aristobulo sacerdotium: sed cùm * moras fieri promissis vidisset, & arte se ludi putaret, Alexandram parauisse nauigium, ac in * morans
ipso apparatu fugæ cognito per Sabionem, consilio reuocatam esse cum filio. His motum Herodem dissimulasse ad tempus iniuriam, & acceleraſſe Aristobulo sacerdotij collationem, vt honoris specie patratæ necis inuidiam velaret: Qua peracta, vt diximus, quasi fulmine ictus, exagitatus est, simul & affectati adulterij affícto à suis crimine, quòd sciret Antonium promptum ad libidines, & inuelatas, ex eo quòd plurimum poterat inflammantem in omne genus amatorium cupiditates. Cleopatræ quoque inexpiabilem riualitatis præcipuè dolorem atque immanitatem, quæ plurimos virorum, quos seniores circa vxorum reprimendam intemperantiam compererat, interemisset, imminere sibi periculum non solum amittendæ coniugis, sed etiam subeundæ mortis perhorrescebat. Proposuit itaque ipse contendere in Ægyptum, vt Antonium vel Cleopatram, quam maximè metuebat, * deflecteret. Euocatum alij ferunt M. Antonij literis eò terendisse, vt * flecteret
necati adolescentis causas præstaret. Profecturus tamen affini suo Iosippo, cui Salome germana
C Regis in coniugium conuenerat, secretò aperit, suspectam sibi necem, propter coniugalis formæ appetentiam, quam missa sui decoris specie prodidisse mulier argueretur, idque quasi affini negotij committere, vt si ipse ab Antonio extinctus foret, Mariamnem necaret, ne merces flagitij superesset. Iosippus haudquaquam, vt arbitror, studio proditionis, sed quò mulieris erga virum sopiret querelas, quibus se afflictam diceret ardere odiis viri, mandatum exprimit, atque ad affectum amantis interpretatur quod ne mortuus quidem pateretur Herodes seiungi se ab vxoris societate. Sed mulier longè aliter, quàm Iosippus æstimauerat, ad argumentum traxit implicatæ adhuc in se crudelitatis, cuius exercendæ post mortem quoque suam executionem affini proprio mandauisset, infestum illum sibi iniuria, qui suspiciones suas non argumento aliquo veritatis examinaret, sed præruptæ mortis exitio vrgeret, nullum odiis finem fore, quæ vltra ipsum vitæ ac salutis defectum extenderentur. Sed Iosippus domestici mali immemor, dum alienam coniugem viro reconciliare expetit, suæ coniugis aduersum se inflammauit suspiciones: quæ & colloquia viri proprij cum Mariamne, morasque in aula Regia haud perfunctoriè ferendas arbitra-
D batur. Denique vbi frater reuertit, insimulationes non distulit, iniuriam addens suam Regalibus contumeliis, quòd sibi quoque Mariamne ademisset maritum: sed Herodes præstrictus licet, tamen haudquaquam grauiùs primò commotus est, nec infensum se vxori præbuit, cùm etiam vi amoris infractus, quodam die mulieri iurare cœpit, quòd tanto eam diligeret affectu, vt nunquàm alterius mulieris flagrauerit cupiditate. Ita omnes ex animo abiecerit, vt vxori fidem seruaret. At illa: Satis, inquit, amorem erga me tuum mandatis, quæ Iosippo dederas, declarasti, præcipiens vt me occideret. Quomodo potest amare, qui occidere potest? Amens illicò Rex vbi audiuit secretum suum proditum, cogitare cœpit nunquàm proditurum fuisse Iosippum, nisi captus amore mulieris mercedem proditionis stupro quæsisset, manifestatũ quod diu latebat, in aperto crimen indubia corruptione: non frustrà excitatam sororem, quæ domesticam iniuriam præ cæteris deprehendisset. Itaque indignatione nimia furens animique impos exiliuit delectulo, fugiens corruptelæ turpis contagia, nec furentem capiebat aula: audiuit soror vociferantem, continuoque rapiés
E tempus ad argumentum insimulandi & occasionem nocendi, confirmauit indignantis suspiciones: impulsus itaque dolore iniuriæ insimulatione germanæ, iubet occidi vtrũque, nec multò pòst secuta est factorum pœnitentia: & vbi ira cecidit, amor successit, & passio resuscitata est, tantusque incãduit feruor cupiditatis, vt defunctam non crederet, atque in excessu mentis positus, quasi viuentem alloqueretur. Et sicut ad eam, quæ viueret, pueros dirigebat, rogans, vt depositis simultatibus, ad sese veniret, & redderet se coniugali gratiæ. Vix denique multo edoctus interuallo temporis obiisse credidit, quam pro amore tanquàm immortalis fœminam decoris mori nõ potuisse arbitrabatur. Tantus erat affectus erga defunctam. Denique efferus, posteà atque in multorum necem præsentium odio fertur exasperatus, nec solùm morbo animi laborasse, sed etiam graui corporis ægritudine, quam ex pestilentia quoque aëris contractam aiebant. Nam tractus cæli corruptior plurimis pestem creauit. Vnde consultis medicinæ peritis, syluarum secretis sese abdit, & refuso

Tractus tali corruptior pestilentiam creat.

Universidad de Deusto Biblioteca

* *Salubritatem M.S.*

paulatim vigore, venatibus salubritatem corporis, pariter ac mentis * salubritatem recepit. F

CAP. XXXVIII.

Hoc quoque addebat miraculis suis, quibus defunctæ suspiciebat gratiam, luisse se iniusti pœnas flagitij, & elementorum ægritudine expiatum interitum tanti decoris, excidio mundi, populorum lue vnius mortem, sorte tamen impari vindicatam, cùm fructus terra abnueret, fames auger et pestilentiam. Hunc Mariamne exitũ tulit, sobriè viro pudica, sed insolens formæ conscientia. Cui magnanimitas superfluebat, sedulitas deerat, vt blanditias dedignaretur mariti, secura quòd nihil ab eo, qui supra modum diligeret, exitij perpeti posset: nec solùm ad præsens vltionem reperit, sed etiam in reliquum hæreditaria odia transmisit. Cui succedere filij, materni doloris executores, pio erga matrem quidem affectu, sed erga patrem impio: cùm vtrique parentum pari munere ius naturæ soluendum foret. Nec inexercitatos dolor reperit: Nam diu Romæ eruditi Latinis iuxtà & Græcis literis, astutiam non mediocrem assumpserant, & absentes † compererent necem matris, plærisque in odium patris impulsoribus asperabantur. Regressis quoque ne conspectus quidem paterni reuerentia sedulitatem infunderat, crescebat cum ætate malitia. Accessit etiam ex coniugij societate præsumptio, quòd alteri Salomes filia neptis Herodis, alteri Archelao G genita, qui Cappadociæ regnum tenebat, in ius copulæ nuptialis conuenerant, & nobilitas coniunctionis odiorum dederat autoritatem. Offendebatur igitur Herodes, vel tacito filiorum ingenio excitatiore, quàm paterna pietas pati posset, quæ etiam vultu frequenter læditur. Addebantur & stimuli ab his, qui ab insidiis filiorum cauendum, quasi soliciti crebrò denunciabant, asserentes, quòd vltrices materni exitij armarent manus. Quibus perterritus Herodes, Antipatrum Dosidis filium præferre fratribus, atque ad sui gratiam huberiore † effectu cœpit lacessere. Ardere maioribus odiis aula Regia, & certamine fratrum concuti: dum illi indignantur, quòd priuatæ mulieris filius sibi in regno ortis præferebatur: ille versutus adulandi, quò se inferiorem materno latere cernebat, eò studiosiùs commendare sese patri, appetere germanos compositis insimulationibus non quiescebat, donec ipse per se, ac per alios, quos sibi adiunxerat, excluderet ipsos ab affectu paterno. Denique regnandi his spem omnem ademit, ita vt publicè condito testamento, solus imperij successor designaretur, missúsque ad Cæsarem Romam, præter insigne diadematis omni ornatu cultuque Regio fulciebatur. Inde in Iudæam regressus, aucta erga se Cæsaris plu- H rimorumque illustrium virorum gratia, exigui propè temporis interuallo tantùm præualuit, vt etiam matrem coniugio patris † adderet: geminisque armis, adulandi arte, & simulandi versutia, ita germanos vrgere apud patrem cœpit, vt pater filiis necem pararet. Denique furens animi Romam petit attracto secum Alexandro, quem reum magici aduersum se criminis ante Cæsarem statuit. Ille data sibi copia deplorandæ calamitatis, ærumnarúmque omnium, cùm videret sibi suppetere tanti iudicis autoritatem, qui nec ab Herode traduci per gratiam posset, nec ab Antipatro circumueniri, nihil prætereundum ratus, flagitia patris quadam perstrinxit modestia, vt nec vrgere tanquam accusator videretur, nec occulta esse sineret, cùm plurimùm causam iuuaret, si se ob necis maternæ dolorem paternis peti odiis demonstrauisset. In talibus enim iudiciis nihil magis liberos grauat, quàm naturæ pietas, & pietatis autoritas. Quæ si aliquantò traducuntur flagitio, præiudicium minuitur, prærogatiua excluditur. Vbi verò ad obiecta patris ventum, validis refellens assertionibus, alienum sceleris primo fratrem demonstrauit, qui suorum esset consors periculorum, quem innoxium in crimen vocari ingemiscebat. Astipulabatur puræ conscientiæ agendi ius & dicendi peritia, nihil sibi ac fratri relictum honoris, sublata omnia per scelus germani, patrisque facilitatem. Amarissimè deplorabat necem sibi irrogari, quam pater eousque expetit, vt crimen adiiciat, flagitium adiungat. Quibus dictis coegit in lachrymas vniuersos, atque eò sortem deduxit iudicij, vt Cæsari accusatio non probaretur, pater reconciliationem amplecteretur. Id gratum admodum & præcellentissimum Romano Principi, non solùm Regi inclyto regnum donasse, sed etiam liberos reddidisse. Itaque iusto definitum examine, vt sic paterni iuris reuerentia inuiolata maneret, & tuta filiorum innocentia, patri, vt decebat, obtemperarent liberi. Ipse inoffensum naturæ affectum cohiberet filiis, cui vellet tamen, regnum relinqueret. Redit ex vrbe Roma cum patre Alexander, iudicio magis quàm suspicione absolutus. Vacare enim mentem Herodis ab odio filiorum Antipater non patiebatur: Ipse enim erat odiorum materia: premebat tamen studium suum contuitu reconciliationis, ne appetitæ germanitatis scenam proderet, insidias manifestaret. Vbi ventum est in Ciliciam, & nauigantes in K † Eleusiam applicauerunt, suscepit eos Archelaus opimo conuiuio, gratias agens Alexandri generi sui causa, quòd exemptum periculo reconciliatione etiam dignum æstimasset. Ipse etiam literis per suos directis, amicos rogauerat, vt genero defensionis adiumento forent, & discedenti obtulit XXX. talenta hospitalitatis munere, ac Zephyrium adusque Regem perduxit. Regressus domum Rex, continuò populum aduocat, apud quem hoc modo disseruit.

M.S. † *cõperta nec matris plerosque in odium patris se impulsuros arbitrabãtur, regressis quoque ne conspectus quidẽ paterni reuerẽtiam sedulitatemque infuderant.*

† *affectu*

† *redderet*

Antipater regio fulcitur cultu.

† *Ruffin Ioseph. interp. Eleusam.*

CA. XXXIX.

Modo causa mihi Hebræi ciues & vtilis & fructuosa fuit Romam petendi, profectò vt de filiis meis Cæsar iudicaret: ne solus ego, qui irascebar, cognoscerem, perrexi ad Cæsarem: vt qui regnum reddiderat, de successore meo pronuntiaret. Adiecit beneficiis suis, vt quod difficile erat, propè amissos filios patri repræsentaret, fratribus, quod supra regnum est, concordiam redderet. Redeo igitur ditior quàm profectus sum, didici esse melior pater, quia didicerũt filij mei esse meliores liberi

Cæsaris

A Cæsaris beneficio. Statuit enim, vt ex meo arbitrio penderet filiorum succeſſio, ne prærogatiua ſucceſſionis ſuperbiam gigneret. Ipſe mihi ſucceſſorem darem, quem elegiſſem: cum ſcilicet, qui meruiſſet: cum, qui patrem ampliùs honorauiſſet. Imitabor Cæſarem, ille enim abſoluendo iuniores filios meos, ſeniori filio pares fecit. Itaque ſimul tres liberos hodiè Reges conſtituo: illi ætas, iſtis nobilitas adſtipulatur: nec numerus moueat, magnitudo regni & pluribus abundat. Arbitrer primò ſententiæ meæ Deus: deinde etiam vos accedite, quos Cæſar coniunxit, conſtituit pater, vos honore congruo proſequimini, vt neque immoderatus neque infimus honor ſit: Aliud inflat, aliud exaſperat. Quod cuique portionis ſuæ meritis ſuppetit, impartiatur. Non enim tantùm quis delectat eum, quem ſupra menſuram honorat, quantùm lædit eum, cui debitum negat. Et plerunque vterque eorum offenditur, vbi prælationis adulatio eſt. Sum certè omnibus pater. Honor filiorum haud dubiè patris * gloria eſt: Si tamen ſupra modum quis liberos meos excolat, reus eſt mihi etiam pro liberis meis, quibus author prolapſionis eſt: Nimius enim cultus audaciæ ſumptus eſt. Nunquid inuideo liberis meis? Abſit: ſed malo eos minus cum gratia poſſe, quàm
B plurimum cum ſeditione. Quod enim ſuperbiæ vel rapinæ eſt, citò labitur: quod gratiæ, diu tenetur. Vnde curæ erit mihi, vt ſponſores concordiæ adiungam liberis meis parentes amicoſque, quorum hortatu mutuæ dilectionis affectum induant. Nam cùm omnis ſermo malus facilè mentem audientis inficiat, tum maximè aſſidua colloquia, & diuturnus vſus peſtem animis infundere ſolent, quò contagio quodammodo in mores cohabitantium citò tranſeat: etſi tranquillitas morum ſit, tamen vt ſtagnum mite licèt, ventis exagitantibus aſſurgere in æſtus valet: ita bona natura improbis monitoribus fluctuat. Arbitror itaque, quòd in me vnuſquiſque ſpem ſui potiſſimam debet recondere, non enim quod accedit liberis meis, mihi deperit. Plus vnuſque tribunorum vel militum reuereri debet patrem Imperatorum. Ego, ego ſum, qui mercedem vniuerſis rependam, pro his etiam, quæ filiis meis detuleritis. Si recta aduertero ſtudia, factis remunerabor, maleuolentia pretium referet ſuum, vt apud eum quoque, quem putauerit adulandum, fructu excidat. Vos autem boni filij, conſiderate primùm naturæ religionem, cuius gratia & beſtias
C ligat, quæ etiam feras cogit in amorem neceſſitudinis: manet inter indomitas pecudes mutuus amor, & periculis propriis redimunt ſuos beluæ. Reueremini etiam Cæſarem, qui vos ex inimicis amicos fecerit. Tertiò meipſum, qui rogare malo, cùm poſſim iubere: manete fratres, nolite exurere quòd generati eſtis. Do vobis veſtem, & cultum imperialem, ſed pretioſius eſt, quod ſuadeo, veſtri amoris intemeratum ſignaculum. Si pietas maneat, regnum delectat: Si deſit gratia, vile imperium eſt & plerunque noxium. Ergo dum vos experiar, habebitis interim non regnum, ſed regni honorem. Si patrem dilexeritis, ius ſequetur, mei tamen amorem in vobis probate: omnibus, quibus delectare regnum ſolet, vt principes potiemini. Onera imperij, & moles negotiorum me ſolum, etſi nolim, manebunt. Et ideò vobis prodeſt mea velle: quia ego, quæ veſtra ſunt, & volo, & mea arbitror. His dictis oſculatus eſt filios, vt eos vno oſculo charitatis inuicem ſibi necteret. Quo facto, conuentum dimiſit.

Honor filiorũ, patris gloria eſt.

** vet. cod. gratia hoc eſt patris permiſſione, vt filij tantum honorentur quãtũ pater permittat Gualt.*

CAP. XL.

Discessere plerique læti, quibus placebat concordia germanitatis: ſed cum fratribus reuertit diſſentio, eoque grauior, quò dignitas potior, cui ampliùs inuideretur, & nocendi ſuppeteret maior poteſtas. Dolebant filij Mariamnes æquatum ſibi priuatæ filium mulieris, qui regni
D neſciret proſapiam. Contrà Antipater diſtinctam ſibi * à fratribus regni ſpem dedignabatur, & inuidebat germanis, quibus poſteriora pro primis vix reſeruarentur. Sed hic ſeſe tegebat & velabat, odio prætendens gratiam, illis conſilium omne in ſermone obuium, etiam non quærentibus. Promptior lingua, & ſecretorum prodiga, quicquid locuti forent apud Alexandrum, continuò apud Antipatrum erat, multa etiam quæ non dixerant, ſimulabantur. Pleraque internuntius cum incremento adiiciebat. Architectus omnium, quibus appeterentur fratres, Antipater erat, cuius vita nihil aliud erat, niſi quoddam verſutiarum conciliabulum, ſcena improbitatis, argumentum ſcelerum, flagitiorum * miniſterium. Subiiciebat iudices, ſubornabat teſtes, ſimulabat defenſionem, quaſi in theatro perſonam fratris circumferens, vt leuiora excuteret obiecta, grauioribus cederet, quò magis patrem falleret, & vehementiùs in fratres moueret, maximeque acerbabat arte inuidiam paternæ necis paratæ, vt regnum eriperetur, quia Regibus metus periculi ſuſpectior: ſed ne ſine repulſore minùs veriſimilia Regi viderentur, ipſe primò tentabat refel-
E lere, deinde conſtringi ſe manifeſtis rerum indiciis volebat videri, vt perorata vtrinque cauſa, quaſi nihil iudicio defuiſſet amplius, pater tanquàm in conuictos filios excitaretur: nulla enim res maiorem fidem aſſertis dabat, quàm quòd Antipater fratrum defenſor æſtimabatur. Hac fraude plurimorum captabat gratiam, ipſius quoque patris in ſe mentem inclinabat. Quicquid quotidiè fratribus minuebatur, de affectu paterno in ipſum trãsfundebatur. Abducebat amicos Regios, parenteſque & præcipuè fratrem Regis germanum Pheroram, & Salomen eius ſororem alienos à nepotibus fecerat, vt non modò eos non defenderent, ſed etiam appeterent, atque odiſſent. Accedebat odiorum materia vxor Alexandri Glaphira, quæ muliebriter ſatis præſentium inſolens extollere ſeſe * acceperat faſtu ſuperbo: eò quòd omnibus premineret proſapiæ claritudine. Itaque quaſi dominam ſe omnibus, qui in aula erant Regia, præferebat, patrem, auumque * Regem ſibi, &

** ac*

Antipater vafer & calidus.

** myſterium*

** cæperat*

** Cod. vet. reges. apud Ioſeph. Dariũ Hydaſpis legitur quod eius filius eſſet.*

præcipuè Darium Hydaſpen materni generis apicem ſolita iactare, contumeliiſque ignobilitatis p
afficere Salomen Regis ſororem, vel Doſidem coniugem: quòd illis dolori, ſibi odio foret. Cæteras
quoque fœminas ſimiliter exaſperare, quæ Regi propter decorem magis, quam propter nobili-
tatem generis copulabantur. Plurimis enim Herodes præter Regium morem, etiam Iudæorum
vſu quaſi quadam erroris licentia delectabatur, qui figuras maiorum vitiis ſuis obtentui du-
cunt. Grauabatur ergo Alexander vxoris inſolentia: Ariſtobulus quoque iiſdem quibus Gla-
phira ſermonibus vxorem inceſſabat: deiecti illam ſtatus, nec conferendam Regiæ proli,
imparem Glaphiræ ſibique eſſe opprobrio, quòd frater regalis generis coniugio potiretur, ipſe pri-
uatæ vxoris contubernio degeneraſſet, demens, qui conturbaret conuitio proprias * neceſſitates.
Quibus perſtricta contumeliis vxor Ariſtobuli, ad matrem cum lachrymis omnia perferebat.
Salome autem comperta per filiam Regi Herodi annuntiabat: At ille monere filios quàm perdere
commodius ratus, vocatos partim imperatorie terruit, partim affectu paterno hortatus eſt, vt fra-
trem amarent, neúe vt hoſtes diſſiderent, veniam tribuens ſuperioribus, denuntians correctionem
futuris. At illi compoſitis ſeſe in ſimulationibus peti pluribus deplorantes, orare ſimul & polliceri G
operibus ipſis, in reliquum propriæ fidem defenſioni daturos: tãtummodò factum pater expectaret,
ne temerè auditis crederet: non enim defuturos delatores improbos, quandiu auditor credulus
ſuppeditaret. His & talibus emollito patre, quanuis eo tempore imminentem depulerint metum,
mœſtitiam tamen coaceruarunt, quòd vrgeri ſeſe à Pherora & Salome videbant: quorum alter
patruus, altera ſoror patris, quibus defenſioni eſſe debuerant, inſidiabãtur: accedebat enim formido
* ſub. Herodẽ, & intelligitur de Pherora & Salome, non de Ariſtobulo & Alexãdro filiis. grauis, quòd plurimum poterant apud * patrem. Nam accepto diademate, propè vniuerſam regni
potentiam cum fratre ſuo Herodes participauerat, nec mediocres vtrique contulerat opes, &
maximè Pheroræ. Denique his annua * talenta centum recondebat, præter eam regionem, quæ
vltra Euphratem ſita, reddituum copias multiplicabat. Tetrarches quoque petitu Herodis à Cæſare
fuerat conſtitutus, donatus etiam. Regalis coniugis neceſſitudine, quia ſororem Regiæ coniugis in
connubij ſui ſortem aſciuerat. Poſt cuius obitum deſponſata ſibi ſeniore Regis filia, in gratiam ſuc-
ceſſerat generi, niſi amore captus ancillulæ, Regalis puellæ copulam declinauiſſet. Qua exaſperatus
* hoc eſt 60. coronat. millia. Herodes cõtumelia, ei * filium tradidit, qui poſteà Parthico bello occidit: Inſimulatum tamen apud H
ſe Pheroram, quòd venenis appetiuiſſet fratris ſalutem. Qua ſuſpicione ne viuente quidem caruerat
vxore: plurimorum primò, & ad poſtremum amicorum eius quæſtione exercita, vacuum eius, cuius
* filiã, Ioſeph. lib. 1. bel. cap. 17. Antiq. lib. 16. c. 11. arguebatur facinoris inuentum volens abſoluit: dans etiam fugæ veniam, quòd rapta, quam dili-
gebat ancilla, * depoſitionis initæ, vt ad Parthos confugeret, ſimiliarium ſuorum confeſſionibus
modum detegebat. Reſpirauerat aliquantulùm Alexander, dum Pheroras accuſatus inceſſitur, &
* diſpoſitionis * reſtituos ex Ioſeph. quòd ſpopondiſſet nuptias ſuas Syleo, qui erat Obodæ regis Arabiæ procurator. ipſe inceſſit Salomen, * quòd ſpopondiſſet nuptias ſuas Obodæ Sylæo, qui erat Regis Arabiæ pro-
curator, Herodi inimiciſſimus. Sed remiſſo vtrinque crimine, tempeſtas domus in Alexandrum
incubuit, atque ipſum graui periculo inuoluit: furebat enim ſæua peſtis, & procella totius aulæ Anti-
pater. Omnibuſque modis & * conuentu etiam propinquorum ingrauans fratrem, ita vt turbato
mentis ſobriæ ſtatu, inſtare ſibi Alexandrũ cum gladio pater magnis vocibus proteſtaretur. Venerat
in medium ſcena huiuſmodi, quòd eunuchos tres, quorum vnus pocula Regi miniſtrare ſolitus
foret, alius fercula cœnæ inferre, tertius thorum obſeruare Regium, nec vnquàm diſcedere, cùm ſe I
Herodes lectulo compoſuiſſet, donis vberioribus illexiſſet Alexander ad ſui gratiam, & turpis
M.S. * cõcẽtu flagitij ſocietatem. Quo prodito, ſuppliciis adacti ſpadones, obſcœnæ ludibria libidinis manifeſta-
runt, promiſſa etiam amatoria tegere nequeuntes, quibus ſermonibus ſolicitati huiuſmodi forent,
& qua ſtupri mercede retexuerunt, vt inuolutum dedecore parricidium crederetur, ineſſe ſibi iu-
uentæ gratiam, formæ decorem, robur ætatis: contra inualidum Herodem, & iam ſenecta grauem,
qui capillum inficeret, ne ætatem proderet, à quo cùm vellet, regnandi ius in ſe transfunderet,
præmiaque polliceri ingentia: & ideò eos in iuuene ſpem ſuam conſtituere oportere, non in decre-
pito ſene, cui ipſa natura finem acceleraret. Quæ grauiter quidem Herodem mouebant: ſed illud
præ cæteris, quòd conſpirare ei militarem manum, duceſque exercitus, & centuriones ſpadonum
indicio compertum haberet: denique ita exagitatus eſt, vt nullum ſeuitiæ genus pretermittendum
putaret, nulli crederet, omnes ſuſpectos haberet. Velociores erant pœnæ quem interrogationes
flagitiorum, & iudicium preueniebat eorum exitus. Rapiebantur paſſim ad ſupplicium, quos aliqua
inceſſebat ſuſpicio. Ferebant calumniæ: multi volentes Regi placere, deferebant reos: ſed ilicò K
etiam ipſi, qui alios detulerant, deferebantur, & cum reis ſuis ducebantur ad locum pœnæ. Ita
* Vt ſi efferauerat Herodes in vniuerſos, * vbi ſi aliquis eorum ſupereſſet, ſuſpectus foret. Aliter Rex non
putans ſe eſſe ſecurum, niſi deficeret genus humanum. Inſimulatis irreconciliabilis, amicis incre-
dulus, familiaribus ſuperbus, immitis reis, pauidus ad omnia, vt crebrò ſedes mutaret, noctes
ſine ſomno duceret. Qui omnibus exaſperatus repentè Alexandrũ alligatũ vinculis ſepſit cuſtodiis,
Herodes Alexandrũ vinculis alligatũ cuſtodiis ſepſit. & amicos eius in quæſtiones vocauit: Qui negabant, inter ſupplicia moriebantur. Rurſus tacentes,
quia nihil, quod eſſet ſuſpicionibus conſentaneum, confitebantur, vſque ad mortem ſupremam ex-
ulcerati. Tamen aliqui vi tormentorum, & pœnarum victi acerbitate, propoſitũ adoleſcẽtibus aſſe-
rebãt, vt venationi intentũ occiderẽt patrem, & ad vrbem Romã ſine mora pergerẽt, vt effugij pœna
cluderetur. Quod etſi nullo argumẽto fulciebatur, tamẽ ad ſolatiũ ſtudij ferocis deriuabat pater, vo-

lens

A lens vinciorum filij causas iustas habere. Considerans itaque Alexander obseratas aures patris ad omnem sui defensionem, nec vllo modo rem posse deduci, vt de innocétia sua præsumeret, qui tãtis calumniarum molibus appeteretur, similia arte nequissimis delatoribus occurrendũ putauit, vt fraudulentos & calumniæ machinatores dolis circumueniret, atque in calumniã reos vocaret, quorum se calumnijs vrgeri credidit. Scripsit igitur quatuor libellos, quibus commentum sceleris, quo paternam salutem appetierit, cõfiteretur, atque insidiarum huiusmodi cõscios plerosque eorum, à quibus ipse appeteretur, exposuit: atque iisdẽ inscripsit libris, præcipuè Pherorã & Salomẽ: quod ea quoque intempesta nocte* rupto adolescentis, in quo habitaret, cubiculo, illexerit inuitum, & reluctanti extorserit, vt incœstum patraret. Transmisit ad Regem libellos, velut indices flagitiorum suorũ, quibus potentissimos quosque inuoluerat Regis comites atque amicos. In tempore illo Archelaus in Iudæã properato aduenit: vt si quid posset, genero ac filiæ opis auxiliũq; ferret. Sed preuidens apud infestissimum patrem obstructos sibi aditus, legitimæ defensionis arte commotionem eius repressit. Nam simul vt aulam ingressus Regiam est, magna voce cùm iam audiretur & videretur ab Herode, velut

B furens animi vociferari cœpit: Viuitne adhuc ille veneficus gener meus, & carpit hanc lucem, vbi quæso est? Vbi parricidale illud reperiam caput, vt manibus * excerpã meis? Parricidio perire debet, qui parricidium voluit implere. Quid facturus est socero, qui non pepercit patri? Quis demonstrabit eum: Euiscerabo primò scelestum, adiiciam filiam bono sponso: etsi sceleris non fuit conscia, non est tamen aliena cõtagij, quæ parricidæ coniugio potiebatur. Non agnosco filiam meam, quæ artes nõ deprehendit mariti, quæ se nõ talem exhibuit socero nurum, vt subiectum filium patri redderet: Ego illam non ad sceleris ministerium iunxi, sed ad consortium matrimonij, vt cohæredẽ gratiæ præstarẽ non criminis adiutricem. Te miror Herodes, si adhuc viuit Alexãder ille insidiator patris. Putabam iustas illum iam pœnas dedisse, quem deferri non oportebat. Quid enim diutiùs seruaretur confessor, aut parricida talis? Sed fortassè hoc quoque diuinæ fuerit prouidentiæ, vt amborum parentum iudicio condemnaretur, qui in te læsit vtriusque pietatem. Non me negabo vltorem, qui me vltionis exactæ prædicatorem parabam, sed ne filiam excipio, quam infaustis nuptiis ipse despondi, te sponsorem secutus: nõ enim ego illam mariti moribus, sed fidei tuæ tradidi. Reddat causas, quod vadem

C suum dissimulauit, maritum suum dilexit. De vtroque nunc vobis iudicium est, si firmus executor tanti doloris es, accingere pater, sequestra pietatem, non optandum quidem officium patribus, sed non dissimulandum. Si te pietas mollit, inflectit natura, mutemus vices, vt ego in tuo filio, tu in meo pignore ministerij mutui simus executores. Huiusmodi orationem circumfremẽs traduxit Herodẽ, atque à furore animi paulatim intentionem eius emolliuit, vt quasi compatienti, atque vnanimo sese crederet & daret ei libellos legendos, quos Alexander cõposuerat. At ille singula quæque aduertẽs, vbi intellexit magis dolore congesta, quàm fide suffulta, profundo cõsilio minuere paulatim inuidiã tentamenti parricidialis, atque obiectorum causas in eos, qui descripti fuerant, & maximè in Pheroram cœpit transfundere. Itaque vbi aduertit Regem à sua sentẽtia non abhorrere: Considerandũ, inquit, ne fortè adolescens magis tantorum improborum insidiis appetitus apud te sit, quam tu ab adolescente. Quid enim causæ erat, vt tuam appeteret vitam, cui regni honorẽ concesseras, regnandi ius reseruabas, & spem successionis? Quid enim appeteret, quod habebat? aut quemadmodum tantis

D muneribus ingratus foret? Quid ve aliud ageret in tua nece, nisi vt suum affectaret periculum? quod te viuo metuere nõ posset, defuncto timeret, ab his vtique à quibus etiam sub patre positus, propriæ salutis excidium perhorresceret. Patet ista ætas fallaciæ, facilè decipitur, & fraudulentorum insidiis circumuenitur, vix resistit dolis ætas senilis: plerunque tamen & senum prudentia circumscribentiũ versutis insidiis, irretitur. Ergo si maturior vsus sæpè labefactatus est, quid mirum, si ætas immaturior adesse non potuit sibi, cùm insidiantium cæteruis perurgeretur? Illos igitur perturbatores Regiæ domus esse, illos incitatores adolescentium, seminatores discordiarum, qui in desperationem salutis deduxerint adolescentem, vt stomacho magis indulserit, & vltioni potiùs quàm absolutioni intenderit, aliquid etiam impartierit commotioni. Quibus paulatim inflecti Herodes cœperat, & mollire indignationem circa Alexandrum. At verò in Pheroram commoueri vehementiùs, quòd illis quatuor libellis ipse omnium flagitiorum minister, & totius scenæ architector exponebatur. Qui videns Regem Archelao mentem inclinauisse suam, atque in eum præ cæteris præponderare gratiam interioris amicitiæ, ad ipsum se contulit, obsecrans, vt animum sibi Regis conciliatum redderet.

E Verùm ille innexum plurimis scelerum vinculis, quibus euidenter Regi parasse insidias conuinceretur, atque appetisse adolescentem, nullum habere veniæ locum aiebat, nisi deposita inficiandi versutia, quæ obiecta sibi fuerant, confiteri germano sui amanti, atque ab eodem poscere sibi indulgentiam non dubitauisset: Huiusmodi sese actioni, quibus posset studiis, nõ defuturum. Mutata itaque veste, suffusis lachrymis, specie miserabili fratris inhærens vestigiis, orare veniam, improbitatem fateri, omnia de quibus argueretur, non abnuere, sed recognoscere dementiam sibi causam fuisse tantæ prolapsionis, quòd nimius in eo furor amore sibi dilectæ mulieris exæstuasset. Statuto itaque Pherora suorum flagitiorum accersitore pariter ac teste, tanquàm pro mercede compositi, quòd in vsus suos caderet argumenti: Herodem Archelaus deprecabatur, vt naturæ contemplatione molliret iram, fratriq; ignosceret, supra vindictam constituens ius naturæ. Nec mirum, si in maximis regnis, tãquàm in magnis corporibus * sæpè aliqua mẽbra ferueant, quæ non incidẽda, sed

* irrupto incestus extortus.

*discerpam

Expurgat Alexandrum Archelaus.

*in vet. cod. sæpè aliqua pars ferueat.

Universidad de Deusto Biblioteca

mollioribus sint curanda medicamentis. Sibi quoque multò grauiores compositas à germano insi- F
dias, sed remisisse se necessitudini, quod debebatur dolori, vt quò magis pœnam leuaret ingrati, eò
amplius causam grauaret. Cùm hæc atque huiusmodi alia subtexeret, mitigauit quidem Herodem,
vt germano remitteret, sed ipse tanquàm inexorabilis genero manebat. Denique minitabatur, quòd
diuelleret ab eo filiam, tãtisque fremebat indignationis suæ motibus, vt ipse Herodes satis expiatum
filij aduersum se facinus arbitraretur, vltoremque suarum iniuriarum rogaret, atque ipse pro reo suo,
apud socerum interueniret, quò de integro renouaret nuptias. Perseuerabat Archelaus, cui vellet
Herodes alij nurum suam iungeret, præter Alexandrum: cuius etiam causa vxor traduceretur, atque
ea arte multò amplius impellebat Herodem, vt ille sibi filium redditum putaret, si coniugium eius
nõ solueretur: Quod ille vxorem impense diligeret, ex qua etiam filios suscepisset, dulces auo, gratos
parentibus, hoc munus restituti sibi filij fore, quia non mediocri ex parte bona vxor viri sui repri-
meret errores, aut compensaret officiis inuidiam flagitiorum. Quæ si ab eo diuelleretur, nullum re-
medium viro futurum, quin præceps in omne rueret nefas. Molliores enim fieri solere scelerum
præsumptiones, quæ domesticis affectibus reuocarentur. Vix tandem Archelaus inflexus, reconci- G
liatur ipsi genero, atque eidem reconciliat patrem. Hoc consilio eripuit generum neci, vt pro mer-
cede acciperet eius absolutionem, dum condemnare se potius simulat, quàm interuenire. Pro quo si
intercedendum putasset, haud dubiè nihil impetrasset. Addidit oportere eum Ramam pergere, pur-
gatum ab his, quæ pater in eo suspectauerat, quoniam omnia ipse scripsisset Cæsari. Quod æquè
compositum reor, vt hoc genere Alexander cùm se purgasset, Cæsari commendaretur, atque Anti-
patri paratæ fratribus insidiæ patescerent.

CAP. XLI. Hoc consilio soluta factio & conuersio facta in lætitiam, instauratur conuiuium in indicium
cuius autori Archelao. Cod. vet. initæ reconciliationis, cuius *autores Archelaus septuaginta* talenta, & sedile aureum gemmis insi-
hæc summa hodiè 42. millia coronatorum. gnitum: electi quoque Eunuchi Regali conferuntur magnificentia, & concubina (cui *Panichis no-
Cod. vet. panuchis. Iosep. pãnichis & pery. Scribi debet cum veniat à dictione Græca quæ pernoctationem significat. men erat) dono datur, atque accipitur. Similiter & propinqui monitu Regis, clarissimis donis Arche-
laum munerabantur, nec quisquam familiarium eius exors muneris fuit: quibus omnibus Herodes
pro vniuscuiusque meritis plurima impartiebat. Prosecutus est etiam cum potentibus suis vsque ad H
vrbem Syriæ splendidissimam, Antiochiam nomine, in regnum suum regredientem. Fuaserat Ale-
xander, nisi se immersisset in Iudæam vir Archelai artibus lõgè exercitatior, Lacon genere, Euricles
nomine, nimiè cupidus opum, earumque pro negotio contemptor, vbi maiora potiundi spes reful-
gebat. Denique non contentus Laconicis facultatibus, in effusiones Regias animum intenderat,
venãdique artifex Herodẽ *antiquis, opimis adorsus muneribus, remunerationi amplissimæ locum
parauit, longeque vberiora, quàm obtulerat, adeptus, tamẽ non satiabatur, nisi cruentis atque impiis
factionibus gratiam sibi Regis emercaretur. Itaque more quodam vsuque Græcis familiari Regem
adulando, prædicandisque omnibus eius, non solùm quæ laudis aliena, sed etiam inuoluta vitiis
forent, in intimam eius amicitiam breui peruenit, vt inter primos secretorum arbitros eligeretur:
dictio Antiquis vacat in M.S. In quibusdã passim legitur Archelaus pro Antipater. astipulante etiam patriæ prærogatiua, quod Spartiatas Iudæi cognato sibi genere copulatos, pro
fratribus habent. Is vbi regiæ domus vitia cognouit, suspectum animum patris, fratrumque inter se
odia, nouis artibus charum se omnibus simulans, quasi fidus singulis habebatur: sed pro ingenio
Regis, aut munerum merito sua studia formabat, vt adiunctior esset Antipatro, Alexandrum dolis I
atque insidiis circumueniret, familiari specie vtrumque exasperans: illum prærogatiua ætatis regno
debitum, istum materni generis præditum nobilitate iure superiorem: neque cum vilissimæ cor-
ruptelæ pignore æquale illi consortium. Quibus captus Alexander, vtpotè adolescentior, qui dele-
ctaretur his, quæ dicerentur sibi, non perpenderet illa, quæ rursus de se apud Antipatrum compone-
rentur, effudit sese Mercenario Antipatri & proditori suo, aperuitque mentem lubrico ingenio, affe-
ctuque incauto, patrem sibi autorem malorum cõquerens, qui matrem sibi eripuerit, regnum deco-
lorauerit, quod sibi ab auo, veterisque prosapiæ insulis debitum cupiat auertere, fraudari legitimos
iure successionis, præferri spurium stupri mercede: sed non diu quietura iudicia Dei, vt qui vxorem
innocentem necauerat, non etiam ipse propere parato per coniugem imperio defraudaretur. Quæ
sine mora Lacon ad Antipatrum deferebat, circumuento etiam Aristobulo, vt eiusdem querimoniæ
laqueis innecteretur, & pretio coaceruata Regi insinuabat, dicens: silentio se premere nequiuisse
tam immane facinus, & pro hospitij munere gratiam se lucis repræsentare, quam ereptum ire filij
pergerent, quos nisi ipse simulatione consilij fidelioris reuocauisset, iamdudum Alexandri gladio K
interfectum patrem, regnumque indignis hæredibus vacuefactum. Neque Alexandro religioni esse
parricidalem atrocitatem, qui maximi sceleris loco duceret, quòd adhuc aui matrisque necẽ inultam
haberet. Conueniri se ac perurgeri peremptorum querelis, vt tam atrox flagitium vlciscetur.
Deberi sibi inferias interfectorum exigi, successionemque eorum non oportere contaminari, vt ab
eo, qui maiores eorum occiderat, regnum adipisceretur, renouaturum se iudicia Cæsaris non simili
vt antè, reuerentia, sed vt Cæsar ipse cognosceret omnia secreta Regis, quæsitas sanguine opes, pro-
repetiturum uinciam labefactatam,* reperturum se ab inferis auum, matrisque acerbissimam necem demonstra-
turum, vt successor alienus in regnum Regium subrogaretur. Excitauerat Regẽ Euricles, Antipater
tamen parui æstimans vnius suggestionem, alios quoque accusatores fratribus subornabat, qui di-
cerent, cum Ducibus quondam equestris exercitus Iocundo & Tyranno sermonem initum, com-

positas

A positas regi insidias dolore * decessionis, in ceruicibus periculum, nisi maturè cauēret. Denique nō distulit Herodes, ilicoque raptos seuerè interrogat, sed nihil illi, de quibus arguebantur, confessi reperiuntur. Et quia impunè tam grauia simulabantur apud eum, qui criminum se vindicem profiteretur, & negligentem calumniarum, non deerant, qui huiusmodi insidias machinarentur, quas acceptiores fore patri crederent. Nam & epistola prolata est, quasi ad castelli Præpositū ab Alexandro & Aristobulo data, vt occiso Rege, confugiendi sibi potestatem faceret, donec se armis aduersum se infectantes munirent, cæterisque subsidiis defensionem pararent. Excruciatur castelli Præpositus, & nihil fatetur. Nihilominus tamen haud vllis affectati sceleris indiciis extātibus, quasi rei Alexāder & Aristobulus dantur custodiæ. Euricles * quinquaginta donatus talentis author salutis ac vitæ habetur. Dignum est, nec cum silere, qui Euriclis tempore in Iudæam transmissus erat fidissimus amicorum Alexandri, quem Rex quasi conscium tentamentorum illius interrogandum putauit: vtrum ne congruerent, quæ Spartiates de adolescentibus * nunciauisset. Verùm ille nihil se de illis quicquā eiusmodi cognouisse, sacramento interposito fidem fecit: sed adolescentibus nihil profuit. A se quæ-

B stionem depulit, ne minueret delationis inuidiam, & euacuaret Euriclis fraudulentiam, si seuerius interrogatus negaret. Quasi indignus igitur cui crederetur, ab Herode excluditur. Bonus enim pater accusari filios libenter audiebat, non sinebat defendi: Delectabatur, cùm appeterentur: offendebatur, si purgarentur. Denique * Spartes ditatus regalibus præmiis, vbi tamen Achaiam attigit, calumniarū pretium luit. Salome cum purgare sese nequiret, quòd Sylæo Arabi pepegisset nuptias, vbi generi secretum prodidit, monentis vt consuleret sibi, quo fratris commotionem euaderet, eo quod spe futuræ coniunctionis cōsilia regis Arabis annunciare suspecta accerseretur, delicti gratiam meruit, & omnem seuitiæ Regalis in adolescentes procellam intorsit, quo vltimo atque ineuitabili naufragio demersi pœnas dederunt. Vinciuntur itaque, & quod ipsis erat durius vinculis, à se fratres separantur: missique Volumnio militiæ magistro, atque Olympio ex amicis regiis viro arguuntur apud Cæsarem: at ille offensus licet, quia filiorum supplicia pater posceret, negandum tamen patri non arbitratus potestatem, in liberos suos dedit licentiam, sed consilium adiunxit: asserens melius consulturum, si proximorum regis eorumque qui præessent prouinciis, concilium congregaretur,

C & iudicio communi procederet interrogatio: vtrum ne aliquæ patri insidiæ paratæ à filiis forent: Et si conuincerentur intentati parricidij, ferirentur: Sin verò fugæ aut leuioris culpæ arguerentur, esset vindicta moderatior. Hac permissa sibi Herodes parricidij potestate, sed iudicij conditione: etiam moderationis admonitus, ad vrbem ilicò Berithon properat, quam iudicio celebrando Cæsar præscripserat. Conueniunt Præsules Prouinciarum secundum scripta ad se data à Principe Romano Cæsare. Saturninus Legatique * confidunt, inter quos & Procurator Volumnius. Deinde cognati amiciique Regis: Salome etiam & Pheroras, & Syriæ primores. Archelaus solus excipitur * ex Cappadocia suspectæ in generum arcessitus gratiæ, cum accusatores adolescentium, insidiatoresque iudicium repræsentarent. Sed quæ iudicij species, vbi rei adesse sibi non permittebantur, & ablentes accusabantur? Aduertebat enim Herodes, quoniam si tantummodo viderentur, prona hominum conditione ad misericordiam ilicò absoluerentur: maximè vbi naturalis esset gratiæ prærogatiua. Deinde si vlla copia defensionis Alexandro permitteretur, quòd obiecta facilè dissolueret. Itaque

D relegatis illis in vicum Sidoniorum, quasi in præsentes accusatio dirigebatur. Obiiciebantur à patre insidiæ sibi paratæ, nulla probatio deferebatur, nulla indicia tentamentorum: hærebat accusator, quem nullus redarguebat. * Destitutos vndique congregabat inuidiam contumeliarum, iniuriarum genera, qu grauiora morte ab his qui considerāt, estimarentur. Sed nemo discuti ebat, nemo examinare audebat, quòd à patre arguebatur, à Rege imperabatur. Præiudicab it pietatis species, terrebat ius potestatis, interrogabat sententias securus victoriæ, nescius quod in eiusmodi iudicio ærumnosior esset, qui vinceret, quàm illi qui tam acerbè addicerentur. Saturninus condemnat adolescētes, quia aliud non licebat. Sed moderatur sententiam, cauendum asserens, ne peremptis duobus ex tribus fratribus, tertio fratri adscriberetur mors duorum. Timidè quidem, sed causam locutus est, quòd ille esset fratribus author periculi. Secuti sunt eum pauci ex pluribus. Volumnius autē funesta immurmurat, & post eum omnes * volente Rege, tali authore pensantes mortis sententiam, diuerso quidem affectu, sed pari sorte expromunt, quibus hoc aut adulatio extorserat, aut odium infuderat,

E vt aut regis affectaretur gratia, aut parricidæ crudelitas grauiore pœna afficeretur, qui in victoria sua, tam amarum de se triumphum reportauisset. Nemo tamen quasi factum horruit, & quasi commotus pronunciauit. Scenæ enim species erat, non iudicij disciplina condemnare absentes, condemnare sine teste, sine indice, solo naturæ priuilegio, quòd ad salutem magis quam ad periculum deriuari soleret. Stupebat omnis Syria, atque omnis Iudæa, & attonitis mentibus tantæ tragœdiæ finis expectabatur. Quamuis etiam nota esset Herodis crudelitas, nemo tamē credere poterat, quòd vsque ad parricidium perseueraret. At in illo effera vis animi nec mari, nec terra cohibebatur. Itaque tanquàm vsu triumphantium, vt per diuersa filios traheret, Tyrum vrbem inclytam petit, inde in Cæsariam transmittit, nauigio spectaculum miserum parricidij circumferens, donec color vllus acerbissimæ necis filiis inueniretur. Mouebatur omnis exercitus, sed metu indignationem * premebat. Erat in exercitu Regio veteris militiæ vir Tyro nomine, filium habens cōiunctum Alexandro, indulgentissimus pater, atque ob ea pignori charus, quoniam popularis quædam pietatis est grātia, & maximè

* Cod. vet. ascriptum habuit successionis. Herodes raptos filios seuere interrogat.

* nostri reduxerunt ad 30. milliaceronat * nunciasset

* Spartiates.

Ioseph. 16. Antiq. cap. 16 al. 13.

* confident * ex cappadocia.

* al. destituit aut si mauis in destitutos minus offensionis haberet oratio.

M. S. volentiā regis.

* premebat

Universidad de Deusto Biblioteca

in suos illex dilectionis. Circa adolescentes quoque filios regis studio propensior, quòd ab his suus F
filius diligeretur. Qui supra modum cõcepta indignatione, turbatus animi vociferari cæpit: opprimi
iustitiam, veritatem excludi, aboleri religionem, confundi iura necessitudinum, naturæ gratiam,
superfluere iniquitates. Ad postremum in os ipsius Regis progrediens, ingerebat miserum esse illum,
qui aduersum filios suos credendum improbissimis arbitraretur: Pherorã & Salomẽ consilij arbitros
Regis. Quam fidem ab his referri posse, qui se condemnatos capitis à Rege frequentissimè reco-
gnoscebant, aut quid eos aliud agere, nisi consulere vindictæ, vt destitutus idoneis successoribus ad
inclinaretur vnum inclinaret cæteris infirmiorem? Qui facilè subduceretur, quòd ipse Regius exercitus odio
persecuturus esset eum, cui mors soluta esset fratrum duorum. Neminem esse, quem non innoxiæ
ætatis tangeret misericordia. Plerosque autem Ducum indignationem suam non iam premere, sed
diuulgare. Quorum vocabula locutus, finem dicendi fecit. Quibus illicò cum Tyrone correptis,
Tryphon ex ministris aulæ regiæ, cui tondendi ars atque vsus suppeditaret, subitò quadam animi va-
Mors regi struitur. nitate indicium sui facit, compositum à Tyrone asserẽs, sibique persuasum, vtcùm ex more barbam
Herodi raderet, nouaculam gutturi eius imprimeret, quò perageret necem: idque ei maximo emo- G
lumẽto fore, quòd de muneribus Alexãdri polliceretur. Statuitur Tyro cum filio, exercetur deinde
simul quæstio. Negantibus illis, isto nihil ampliùs deferẽte, cùm deesset manifesta rerum fides, nullũ
suppeteret argumẽtum, nullum indicium documẽtorum, Tyro iubetur vehementioribus tormẽtis
excruciari. Tunc miseratus filius supplicia patris, spondet aperturũ se omnia, si patris salus sibi cõdo-
naretur, atque à Rege promissa venia suggerit, quòd impulsus ab Alexãdro, pater necem Regi para-
set. Idq; plerique ad tempus cõpositum rati, vt tali pignoris indicio Tyroni cõsuleretur: alij pro vero
edictum loquebãtur. Sed Herodes dubia pro certis adiudicauit, tanquàm metuens, ne parricidij sibi
Luit Tyrocum filio atque tonsore. facultas periret. Conuocato itaque populo, & congregatis ducibus, de insidiis deprehensis motu
grauissimo promit querelam, atque in mortem eorum plebem excitat: ibique Tyro cum filio pariter
atque tonsore, saxis ac fustibus interficiuntur.

CAP. XLII. ALEXANDER quoque & Aristobulus missi ad vrbem Sebasten, quæ non longè aberat ab vrbe
Alexãder & Aristobulus Herodis filij strãgulantur. Cæsarea, strangulantur imperio patris. Hunc finem habuêre filij Mariamnes, quorum interitu non H
longùm lætatus, successionem sibi remotis illis Antipater haud dubiè blãdiebatur: sed in eum totius
gentis mox non leue odium exarsit, quia apud omnes patebat eius factione fratres occubuisse. Suc-
cessit etiam non mediocris timor consideranti, quàm multiplex indies adolesceret interfectorum
prosapia, cùm Alexander ex Glaphira genitos sibi Tigranem & Alexandrum filios dereliquisset,
Aristobulo ex Beronice Salomes filia, Herodes & Agrippa atque Aristobulus superstites manerent:
Herodias quoque & Mariamne filiæ, quas sexus non impediret, & regni cupido exagitaret, Queis re-
bus perterritus Antipater, in fraude ac versutia spem constituere, & donis & muneribus singulos sibi
allicere magis magisque oppignerare, etiam amicos & domesticos Cæsaris illicere ad sui gratiam pretio tẽ-
tabat. Sed contrà illi etiam, quæ domi erant, in aduersum sedebant. Nam Rex paulatim processu tẽ-
poris erga nepotes suos Alexandro & Aristobulo genitos molliebatur, & facti pœnitentiam prẽten-
debat, cùm eorum, quorũ parẽtes occiderat, misereretur. Denique congregatis amicis & proximis
suis, quadã die lachrymis suffusus ora, dixit ad eos: Video mihi ætatem procedere, & sine lachrymis
aspicere non possum paruulos hos infœlicium germina patrum, quibus ego sum author doloris, ne I
peiore eos derelinquam conditione, quàm parentes abstuli: Sed illos mihi quædam eripuit ęrumna,
hos mihi magis magisque commendat natura & misericordia: Altera, quia nepotes, altera, quia de-
stituti parẽtibus sunt. Errauerunt in patrem filij, quid fecerunt auo nepotes? Satis infœlix pater fui,
auus esse debeo solicitior. Tentabo post me consulere nepotibus, vtinã & in filiis mihi consuluissem,
verùm in illos communis hostis atque inimici obrepserit fraudulentia. Cauẽdum est quoque, ne hos
perculerim illorum inuoluant pericula, atque vno vulnere simul filios amiserim, & nepotes perdiderim. Proui-
deamus his defensores, quibus ademimus: despõsabo itaque seniori ex filiis Alexãdri tuã mi Pherora
filiam, & te ei cõstituam patrem. Tuo autẽ Antipater filio Aristobuli filiam, vt hoc modo fias pupillæ
pater. Germanam quoque eius accipiet Herodes meus, ex Mariamne Hyrcani susceptus, filiã: hæc,
inquit, est mea sententia, vt inuicem sibi coëunte copula iungantur posteritatis meæ successiones,
quò nemo suspectus alteri sit, & ipse tranquillioribus oculis videam nepotes meos, quàm vidi eorum
parentes. Quibus dictis, iunxit memoratorum dexteras, & osculatus singulos, illachrymauit. Quod
Antipater, lætantibus aliis, ita grauiter accepit, vt statim dolorem suum etiam vultu proderet, haud K
mediocri constrictus solicitudine, quòd Alexãdri filiis Archelai Regis & Pheroræ, qui Tetrarchiam
tenebat, suffragia suppetere cerneret cæteris validiora. Aduertebat odia sui crescere, nepotibus autẽ
astipulari misericordiam. Nec poterat Aristobuli filiã recipere domo, ne sceleris indicium diuturnis
eius aspectibus offenderetur. Adire non audebat patrem, ne ad omnes mobilem suspiciones exagi-
taret, si cõplacitarum fœdera nuptiarum soluenda existimaret. Subtiliter tamen præsumpsit orare,
vt consuleret ei pater, ne aduersus duorum potentium opes Regis, & Tetrarchæ nudo regni nomine
conferẽdum inualidus exponeretur. Foueret certè honorem, quem confœderandum filio iudicaret, ne species
virtus Iosep. 1. de bell. regni ad eum, * potestas ad illos peruenirent. Neque verò solos Alexandri atque Aristobuli filios sus-
pectos habebat, sed omnes obstare sibi arbitrabatur: quicunque ex diuersis Herodis coniugibus
competere, vel taciti videbantur regni successionem, quorum frequens numerus erat. Nouem
etenim

A etenim mulieres Regali coniugio potiebantur, ex his duæ tantum sine liberis erant, cæteris soboles suppetebant. Antipater Dosidem attollebat parentem, Herodes Mariamnem, Antipas & Archelaus Matthatis erant filij Samaritanæ, & filia Olympias, quæ Iosippo iure connubij sociebatur. Cleopatra quoque Hierosolimitana Herodem & Philippum genuerat Herodi: Pallas Phaselum. Erant quoque etiam aliæ regi filiæ, Roxane & Salome, quarum vni Phædra erat mater, Helphis alteri. Supererant etiam Alexandri & Aristobuli germanæ sorores, quas Mariamne ex Herode susceperat, sicut suprà memorauimus. Multiplicem itaque generationem Herodis metuens Antipater, ægrè licet atque in primis tentamentis multum Rege commoto, quòd destitutis paterno auxilio nepotibus inuideret dispositas copularum societates: ad postremum * tantum effecit, vt sibi Aristobuli filia, atque ex ipso genitus Pheroræ parentis sui filiæ coniungeretur, tantum adulatione præualuit, vt pactas nuptias solueret. Contrà autem Salome, cum vellet Sylæo nubere, ne suffragio quidem * Lybiæ, quæ vxor erat Cæsaris, potuit de fratre impetrare: sed inuita * Alexandro cuidam ex amicis Regis in nuptias conuenit. Subuersis itaque dispositionibus Regis, Antipater quasi is, qui vt voB luerat sibi consuluisset, exultabat animo, & superabat omnes versutia. Odium tamen nullo modo comprimere poterat, sed accendebat, quoniam affectabat terrore sibi munimentum parare. Coniunxerat autem sibi cooperarium factionum suarum Pheroram patris germanum, quem Herodes non multò pòst recusantem, ab vxore propria diuellit, cui ob iniurias, quas ea mulier Dosidi coniugi eius intulerat, infestior habebatur, domoque expulit. Pheroras autem amplexatus iniuriam, in partes suas concessit, quibus vt Tetrarcha præsidebat: ea sanè mentis intentione, vt ad Herodem viuentem nunquàm reuerteretur. Denique nec tunc quidem, cùm eum ægritudine graui affectum comperisset, & frequenter orantem, vt ad sese veniret, quòd ei quædam, quasi moriturus, committenda arbitraretur, visitandum existimauerit. Qua perculsus licet iniuria, Rex vbi præter spem incommodum depulit, tamen fraterno affectu venit ad eum, vbi ægrum comperit, & sedulò compatiebatur, & defunctum Hierosolymam transtulit, & magno fletu celebrique pompa funus curauit. Nec tamen his indiciis sedulæ charitatis conceptam exclusit opinionem, quòd eum frater veneno appetisset. Ita erat etiam in suos crudelis, nec difficilis fides rerum, quòd potuerit fratrem C occidere, qui filios interemisset.

Iosephus antiq. lib. xvij. ca. ij. & bel. Iud. li. i. ca. viij circiter medium lõgè aliter hæc nomina vxorum Herod. explicat.

** tamen*

Lyuia Ioseph. lib. i. bel. Iud. cap. 18. Alexan. vocat.

HVNC itaque vnus de interfectoribus Alexandri & Aristobuli improbitatis suæ finem inuenit, à quo exordium sumens, in Antipatrum pœna transiuit sceleris authorem. Namque libertorum querelis, qui patronum suum veneno interfectum * assererent, stimulatus Herodes, dum solicitiùs quærit cognito, quia ab vxore de succis Arabiæ accepisset Pheroras poculum, quod amatorium putaretur, idque venenum fuisse, quòd Sylæi studio traditum, & ilicò in pestem conuersum, in plurimorum quæstionem tetendit. Vnde quædam inter tormẽta de ancillulis exclamauit, vt Deus omnipotens in matrem Antipatri omnia supplicia transferret, vniuersorum arbitrã flagitiorũ, per ipsam occultos conuentus Antipatri ac Pheroræ diu noctuque exercitas potationes, vsque ad temulentiã, vt à conuiuio Regis recipientibus sese, totis noctibus biberetur. Quod non otiosum nec cõiurationis vacuum tentamentorum, remotis præsertim seruulis & ministris iure suspectabatur, magnũque vinculum connexionis & conspirationis indicium tam diuturnæ moræ, quæ Regibus suspectior in solitudinis secreto, & noctis silentio: Ibi compositum, vt Antipater Romam peteret, Pheroras in * Perrã D pergeret: Quod frequenter inter se cõferre soliti prodebãtur, eò quòd post Alexandrũ & Aristobulũ, in ipsorum necẽ sese Herodes cõuersurus foret, miseros se, qui putassent, quòd Herodes in illis parricidales cogitationes odisset, qui regni hæredes persequebatur. Sublatos esse noti potestatũ æmulos, sed consortes miseriarum, in se periculum * omnium & odia trãfisse, ne mulierum quidem parciturũ sexui, qui dilectæ sibi Mariamnæ, atque ex ea * genitæ non pepercisset. Nullum sibi aliud remedium, nisi vt longiùs aliquò sederent, quò tantæ bestiæ furori vel fuga eximerentur. Adiiciebantur crebræ apud matrem Antipatri conquestiones deplorãtis, ardere se inuidia Regalis successionis, cùm sæuitia regni super ipsum præcipuè incubuerit: vt iam sustinere non queat, vltimis * deditus obsequiis, & postremis vrgeri periculis. Nec solùm regnãdi ius sibi periisse, sed viuendi quoque curricula * cõuoluta temporum. Ætatem sibi maturiorem, incanuisse iam verticem, cõtrà autẽ iuuenescere patrẽ, frustrà sperari eius hæreditatem, qui fortasse etiam superstes hæredi tã diu reseruaretur. Quod autem emolumentum successionis sibi futurum lõgæuo hæredi, cui tam multiplex Alexandri atque Aristobuli E soboles, velut quædam hydra renatis, quæ amputata fuerãt, capitibus regerminaret. Ex testamento patris etiam iam ius cõmune ereptũ, vt data spe regnandi, cuius ad tempus vicarius foret, nõ aliquem ex suis filiis in suum imperium † sustinere: sed Herodi Mariamnes filio necesse haberet regnũ refundere. Itaque nõ ad fructum sibi regni spem datam, sed ad periculum, vt esset decessori suspectus, successori grauis. Postremò ipsum Regem longa senectute viuidum & intentũ cædibus suorum, sui esse testamenti executorem, vt nemo supereresset, qui posset succedere, ferri odio graui in filios, nec in fratrem minore, qui sibi † dederat centũ talenta, ne cum patruo suo sermonem haberet. Et respõdente Pherora: In quo enim eum læsimus? Num etiam ipse successor sum? retulisse Antipatrum, nonnullas habere eum causas offensionis. Vtinam amissis omnibus, liceret offensioni seipsum componere: Ferã esse bestiam, quæ ne mortibus quidem satiaretur, nec posset perpeti vllam inter propinquos charitatem manere. Atque vtinam amissis omnibus liceret, vt nudi eum tantũmodò viuentes euaderemus,

CAP. XLIII.

† assererent

† vet. Iud. in Perrã recessus. Nam Ioseph. trans flumen perrã describit. lib. 3. bel. c. 2. & Egesi. lib. 5. cq. c. 9.

† omne

† genitis

Ioseph. lib. i. bel. cap. 19.

† debitum

† euoluta

† substituret.

† dederit

hodie faciunt 60. mil. corõ.

Universidad de Deusto Biblioteca

sed impossibile. Ideoq; sibi occulta ad tempus colloquia. Necessarium autem fore tempus, quo vte- F
rentur virili mentis vigore, & consilij viuacitate, dexteræ quoque vindicis ministerio. Hæc à man-
cipiis in supplicio positis respondebantur, & mancipio credebat Herodes, maximè quia de centum
talentis soli Antipatro dixerat, nec vllus sermonis eius affuerat interpres. Succensus itaque indigna-
tione, rapit ad supplicium plerosque & innoxios, ne quis de obnoxiis relinqueretur. Accersitur ad sup-
plicia Antipater Samaritanus, eò quòd esset Antipatri procurator, & diuersis excruciatur modis.
Prodit quæstio, missum ex Ægypto venenum per Antiphili quendam contubernalem, idque ab illo
datum Theudioni amico Antipatri, per ipsum Pheroræ redditum, cui Regis filius Antipater execu-
tionem cõmiserat, vt dum ipse in vrbe Roma degeret, pater eius Herodes extingueretur. Quo tem-
pore nulla de absente * paratæ necis suspicio foret: sed Pheroras cùm in tẽpore venenum acceptum
vxori propriæ commendauisset, recurrit altera in vxorem Pheroræ veneni inuidia: iubet illicò Rex
Pheroræ vxorem venire, venenum deferre. Egreditur mulier quasi perlatura quod petebatur, & sese
de fastigio præcipitat ædificiorum, quò gemini pondus criminis euitaret, atque obitu præueniret
indicium rei, & quæstionis acerbitatem. Sed quia maturabatur Antipatro feralis vltio parricidij, nõ G
supra verticẽ capitis ruit, quo casu facilè extingueretur, sed in aliam partẽ corporis decidit, vt mors
protelaretur: cõsopita erat tamen atque attonita mulier, quia ex alto deciderat loco. Iubet eam pau-
lisper recreari Herodes, donec ad se rediret, spondet veniam, si simpliciter aperiret gestorum ordinẽ.
Non de nihilo esse, quòd sese præcipitauerit, sed magni criminis conscium, compendium supplicij
quæsisse. Impunita sibi omnia flagitia confitenti fore: at inficianti aceruãda supplicia, ipsam quoque
sepulturam negandam. At illa vbi se resumpsit paululum: Et cui, inquit, adhuc ego secretorum ser-
uabo * silentia Pherora mortuo? Illi enim debui fidem tacendi, pro quo supplicia non recusarem, si
necessaria forent: Sed ille nunc liber à cruciatibus, & si † veniabilis erroris correctio est, liber à culpa.
Quid igitur inuoluere veritatem mẽdaciis † cogitem, vt Antipatro morem geram? Parcam ergo illi,
non parcam mihi? Egregiam ergo mercedẽ debemus viro, qui nos omnes sceleribus suis in hæc sup-
plicia deduxit. Audi Rex, Deo Prę sule, qui solus mihi veritatis arbiter est: proposui enim nihil fallere,
audi inquam, sed priùs repete, quemadmodum assederis lachrymãs germano periclitanti, vt imple- H
ueris omnia circa Pherorã munia † pia germanitatis: quibus ille inflexus, vbi discessisti, continuò me
ad sese vocauit, & ait: Non exiguum ego mulier à fratris affectu & studio deerraui, qui sic oderam
amantem mei, & volebam occidere tam impatientem doloris in periculis meis, ferre ille non potest
fortuitum, quod ego vrgebam indebitũ: circunuentus sum fateor Antipatri dolis, sed † cogitationis
eius ego pretium† fero: tu quod habes ab eo venenum relictũ, mihi citò perfer, & sub meis oculis ef-
funde, vt vel ad inferos non feram animum parricidalem: pœnituisse correctionis sit, quod cri-
minosum est præparauisse: Citò, inquam, mulier vt vel mortem præueniã, quoniam culpam nequiui.
Tum ego detuli venenum, & in conspectu eius exinaniui, parùm tamen ex eo reseruaui mihi, † qui te
metuerem, vt esset remediũ, si proderetur paratum ad hos vsus venenum. His dictis, pyxidẽ cum eo
quod resederat veneni, protulit: subiicitur quæstioni mater Antiphili & † fratres ipsius. Confitentur
ex Ægypto Antiphilũ detulisse pyxidem plenã veneno, quod ille accepisset à fratre, qui Alexandriæ
cõmoraretur sub medicinæ professione. Deprehẽditur etiam Mariamnes filia Pontificis insidiarum
conscia, quæ pararentur marito, idque fratribus eius inter supplicia cõfitentibus manifestatur. Vnde I
Herodes iunior maternę audaciæ pretiũ luit, quẽ in regni successionem Antipatro substitutũ, idem†
quem subrogauerat pater, de testamento delendum putauit. Et hic quidem nõ mediocris error He-
rodis senioris, vt alterius flagitio deprehenso, alter mulctaretur: sed etiam Herodis iunioris nõ iniusta
mulctatio. Nã diuinitùs præcautum videtur, vt licet nõdum facti sui merito, tamen ob pretiũ futuræ
improbitatis regno abdicaretur. Nam quis eum Regem perpeti potuisset, qui Tetrarcha tam insolẽs
fuit, vt tolerari nequiret? Adiicitur etiam aliud veneficij genus, quod Bathillus Antipatri libertus
Pheroræ & eius vxori detulit, compositum ex succis serpentum, & veneno aspidum, vt si primùm
non conualuisset ad mortem Herodis, secundò vterentur.

CA. XLIIII. REPERIVNTVR etiam literæ aduersus Archelaum & Philippum fratres compositæ: hi Regis
erant filij, qui Romæ instituebãtur, quos Antipater ea vel maximè causa appetebat, quòd videbat nõ
mediocri præditos sapiẽtia, super quos Rex patrium animum reclinabat. Denique euocauerat eos
literis, vt maturiùs domum regrederentur. Obstare itaq; eos suis vtilitatibus Antipater arbitrabatur,
atque incũbere suis artibus, vt spe adolescẽtium simulata, omnia factionis suæ studia obumbrarẽtur. K
Componit itaque epistolas nomine virorum potentium, quos Romæ † positos in suam amicitiã ille-
xerat, aliis quoque pretio extortum, vt scriberent, quòd adolescẽtes infestis patrem odiis vrgerẽt,
& nimio questu mortem Alexãdri & Aristobuli deplorarẽt. Et cùm huiusmodi epistolas clãdestinis
artibus per aulicos sceleris sui ministros, patri ingereret, eadẽ versutia, qua suprà simulabat fratrum
interc essorem, vt prætento pietatis patrocinio, impietatis subtexeret parricidium, Quibus omnibus
in medium deductis cum questionibus, patris vita, epistolis, mors fratrum appetita euidẽtissimè pã-
deretur: † cõsilium diffinitur, de autore supplicium sumẽdum, qui † posteriora prodidisset calumnia,
quòd germanos suos non quasi parricidas, sed quasi legitimè successionis æmulos persequeretur: nõ
quò patrem defenderet, sed ne cõsortem regni haberet. Interea cùm septem mẽsium curricula inter
documenta flagitiorum, & reditum Antipatri concluderentur, nulla innotuêre Antipatro indicia

rerum

* patratæ

* silentium. † pro venia dignum vt venialis apud Macrob.

† cogit? An vt Antipatro morẽ geram? † piæ

† vet. Cod. contagionis. Ioseph. inter. impietatis. † feram

† quæ † frater rectius ex vet. cod. & Ioseph. 1. de bel. c. 19. * † qui

venenum.

* positus

* consilio * posteriore

A rerum gestarum, tāta circa eum vniuersorum odia feruebāt. Incertus igitur omnium, scribit ex vrbe Roma continuò se adfore, summoque se honore dimissum à Cæsare: quibus literis lectis, referibit Herodes maturatò eum contendere oportere, securum affectus paterni, cui non solùm nihil imminutum per absentiam foret, verum etiam tanta accederet gratia, vt eius contuitu matris offensa minueretur. Nam iterum domo eam deprehensam, in artes filij consentire, consortio exutam Regiæ liberalitatis compēdiis eliminauerat, cui se remissurum indignationem scriptorū specie manifestaret, metuens, ne comperta matris expulsione, suspiciones suas Antipater ad cauendum exuscitaret. Adueniens itaque, Tarēti primùm de Pheroræ obitu cognouit, ibique luctum magnum exercuit, quod à quibusdam pietatis affectui datū, eò quod patrui mortem impatienter doleret. Ille autem ministrū ausi parricidalis sibi sublatū ingemiscebat, nec solùm nō processisse sceleris apparatum, verumetiam venenum se dedisse terrori erat, ne * quo modo ad cognitionem Regis peruenirent, & ille scenam criminis publicaret. * Transit itaque in portum Cæsareæ haudquaquàm vacuus grauioris curæ ac solicitudinis, cùm * ei etiā mater non mediocre præiudicium condemnatæ sobolis daret. Sed vrgetibus B amicis, qui patriæ cupiditate postponēda omnia, quæ Antipatro cōducerent arbitrarētur: * denique expectato eius ingenio, quo vel auersum patrē à sui gratia facilè consiliis suis flectere solitus erat, hortātibus vt sese patri, & prædestinato sibi regno ocyùs representaret, quòd nemo auderet eo præsente contraniti: sed occasio absentiæ eius sola * arserit, vt auerti posse ab eo Regis animus æstimaretur. Et ideò præueniendum maturè, ne demorando magis aut desiderantem offenderet, aut suspectum exacerbaret, cùm diffidentiā sui proderet. Credidit itaque magis * volenda quàm necessaria suadētibus. Verùm vbi portum ingressus est, neque quēquam sibi obuium circumspectauit, & quasi pestē aliquā sensit suam præsentiam declinari, in summa locorum frequentia maximam solitudinem, cùm occurrere nemo auderet: metuentibus aliis, aliis auersantibus, etenim id temporis & odia quò minùs se tegerent, autoritatem acceperant, reputare secum scelera sua cœpit, & conscientiæ stimulis exagitari, nullum fugæ locū, neque euadendi subsidium sibi relictum. Circumuentū se velut quibusdā retibus, & captum teneri, fidutiam omnem assumpsit ex impudentia, vt dissimulatis omnibus improuisum se patri offerret, in amplexum rueret, pietatis officia prætenderet. Verùm ille extensis manibus ingeC rentem sese repellens & reclinans caput, ne parricidæ osculo contingeretur, exclamauit & hoc esse amentiæ parricidalis, vt amplexum petas, cui inuisum te recognoscis, vt horrore tui afficias patrem, & contactu noxij corporis viuendi suauitatem extorqueas. Ne igitur contigeris, ne attaminaueris, quem scelere petisti. Purga certè priùs si potes, deprehensa dilue: iudicium nō refugiā, nec audientiā tibi negari patiar, nec mihi ipse assumam cognitionem, nec argumentādi tibi occasionem relinquā, Opportunè adest Varus, apud quem defensionē tui præpara. Nec differēdi locus, crastina die, quauis dolis & fraudibus præditus, habes purgandi tui copiam. At ille obstupefactus tantæ cōmotionis pauore, nil est ausus referre, nec potuit: sed egressus foras fluctuabat animo, quod nihil omninò ex his, quæ gesta erant & prodita, apud * patrem cōpererat. Aduenientes autē ad eum postea mater & vxor aperuerunt omnia. Quibus cognitis, sese colligere ac præparare animo cœpit, quibus modis criminationi occurreret, confessionem extenuaret. Sequenti die cōgregantur omnes Regis propinqui & amici Antipatri, interfunt examini vniuersi, qui diuersa de Antipatro prodiderant induci præcipiuntur. Leguntur etiam epistolæ matris Antipatri, in quibus illa ad filium scripserat, vt cognosceret D proditā patri suorum scenam flagitiorum, nequaquā eum debere adesse, nisi à Cæsare aliqua manus accerseretur, cuius se præsidio circumuallaret, neque se iudicio committeret, qui tantorum confessionibus appetebatur, sed armis muniret. His ad superiora additis, ingressus Antipater, & sese ad vestigia deiiciens patris obsecrat, ne se prædānatum haberet: confidere se, si deferatur audientia, vacuū criminis fore si pater vellet: iubet pater silere, atque eum istiusmodi sermone præuenit: Quòd nulli iusto veniabilis nequitia Antipatri possit videri * satis certū est, sed eò magis grauari me apud te Vare arbitror. Vereor enim, ne etiā me oderis, qui parricidas generauerim filios, quibus nō posset etiā parcere pater: licèt hoc quoq; miserandus magis sim ita, quòd & tales amaui. Sed de illis taceo, quos ipse exasperaui, & iustas aduersus hūc allegationes eorū respui. Nullas enim hi aduersum me habuerūt causas doloris, nisi quòd his Antipater præferebatur, & consortij Regalis prærogatiuā acceperat, qui natus * regno nō erat: putabam tamen quòd maiorem natu minoribus ad tutelam adsciscerem. Sed hostē induxi, qui inuideret nobilioribus, excitaret puerulos, infirmos circumueniret, incautos proderet. E Lapsos non nego, sed eos excusari potiùs, quàm vrgeri oportuit. Antipater hic mihi & illos abstulit, hic mihi & illos fieri insidiatores compulit. Dolui fateor, quòd ij, quibus regni spem dederā, quibus successionē reseruaueram, aduersum me improba machinarentur: sed nunc non patrē, sed Antipatrū oderāt. Perierunt itaque ad dolorē patri: Antipatro ad fructum. Queris Vare, quis eos occiderit? Cognosce cui mors eorum profecerit. * Vacua est domus nouercæ filio, patuit aula vni ad succedendū, quæ multos successores habebat. Nec expletus est morte fratrum cruentus animus & mens impia. Postquàm non habuit fratres quos odisset, patrem persequebatur. Reputo mecum, qui huic munimentum hæreditatis paraui: visus sum & * ipse diu viuere * decessionem fastidienti. Docui quid vellet, cui successionis competitores ademeram, morantem non passus est: nec expectauit regnum, nisi vt parricidio adipisceretur. Reddidit mihi vicem, qnia proiectum collegeram, & prætuleram nobilioribus. Cui enim tantum ex illis, quantum huic contuli? cui ipse viuens potestate cesseram,

* ne quoque modo
* transmittit
* electa
* Deinde experto
* arriserit
* violentia
* Regem
Ioseph. lib. 1. bel. c. 20.
* satis certus sum.
* in regno
* vacuata
* ipsi
* decessorem

† pernicio-sum testamento aperto hæredem designaueram, quod solet esse † periculosum Regibus, vt aliquis se successurum nouerit. Quinquaginta in fructibus talenta concessi, trecenta Romam proficiscenti dedi. Commendaui Cæsari quasi solum filium, nihil mihi reseruaui, quòd deberem parricidam timere: sed hoc eum magis ad parricidium armauit, quòd se meis beneficiis superiorem videret. Quid tantum sceleris commiserũt fratres eius, quos ad mortem coëgit? Aut quæ istiusmodi aduersum illos indicia detecta, qualia istius deprehẽduntur? Sed interrũpere atque obstrepere audet parricida, & dolis tẽtat veritatem inuoluere? Caueas Vare, admoneo, caueas simulatas eius lachrymas, & gemitus arte compositos, nec vllo expressos dolore. Hic est qui mihi pietatis affectũ abstulit, cũ à ficto metu cauẽdum admoneret Alexandrum, cum illo mentes plurimorum conuenire, asserens non temerè cõmittendã vniuersis præsentiam meam. Simulabat se circũspectare omnia, vsque ad lectum deducere, discutere atque examinare singulos. Hic erat somni dispensator & minister securitatis, in quo ego solatium cõstituebam, atque eius officiis leuabam de interfectis dolorẽ: arbitrabar quòd & illos mihi redderet, mœrorem auferret, pietatem obtenderet. Hic erat protector meus, cui credebã corporis senilis custodiam. Quomodo viuam nescio, quomodo tantum insidiatorem euaserim, quibus me circunuenerat delinimentis, quibus fraudibus vinctum tenebat, vt soli huic me crederem, quem solum caueri oportuit. Incredibile mihi est quòd euasi, nec viuere mihi videor, sed somniũ puto. Quis enim crederet, aut illũ tam ingratum futurũ, cui in me potestatem omnẽ cõmiserã, aut me posse euadere, si Antipater nollet? Tutiorẽ tamen gratia me factũ putabam. Sed quæ (malum) infœlicitas, me, aut aduersum me eos faciat insurgere, quos plus dilexerim? Deploro æ rumnã domus meę Vare, desleo solitudinẽ, ingemisco vim tanti doloris. Sed tamẽ tãta est acerbitas sceleris parricidalis, vt neminẽ mihi patiar euadere, quicunque sitierit sanguinẽ meum, etiam si in omnes filios meos affectati parricidij indicia promãtur. Cùm hæc diceret, indignatione pariter ac dolore intercepta vox est loquẽtis. Cõtinuò Antipater eleuãs caput, velut ictus enim & saucius graui vulnere iacebat ante pedes patris, nec assurgere audebat, exclamans, ait: Tu quidẽ pater vt iratus accusas, sed mihi nulla est maior defensio, quàm testimoniũ accusationis tuæ, quia semper fui custos tuæ salutis. Defensionẽ igitur pro me voto accusantis adhibuisti. Quomodo enim parricida ego, quẽ ipse tuũ protectorẽ fateris? Aut quomodo circumspectus atque astutus, quem cõmentatorem arguis parricidij? cùm extremæ insipientiæ sit cogitasse, quod & apud homines execrabile sit, & apud Deum inultum esse nõ possit. Vel fratrũ exẽplo doceri potui, nullum tãti sceleris effugium fore, quod scelus istiusmodi nec latebrã inueniat, nec pœnã euadat, quãdoquidem & illi pro tãta in te maleuolentia pœnas dederũt: at illos inuidia quædã (vt dicis) impulerit ad parricidiũ, quòd me sibi prę ferri videbãt, quib⁹ materni generis nobilitas animos dabat, vt regnum quasi ex materna successione sibi debitũ vendicarẽt, & quasi à te ereptũ reposcerẽt. Quid tale ego, qui nesciui regnũ nisi de te sperare, tuũ iudicium quærere, tibi soli placere? Quid autẽ erat, quod me aduersum tuam salutẽ audere aliquid impelleret? An regni cupido? sed regnabã: an odij suspicio? sed diligebar: an iniuriæ dolor? sed præferebar. Si illos sola formido prælationis meæ armauerit ad parricidium, ego absoluar: quia nesciunt Prælati parricidium cogitare, † sed odisse. Nisi fortè aliquis ex te me metus compulit. Verùm ego, vt mihi vox tua testis est, nihil sciebã nisi pro te timere. Quid enim mihi timerẽ, qui minister eram tuæ securitatis, & dispensator quietis? An verò inopia pecuniæ & egestas coëgit, quæ solet indigentibus suadere latrocinium? Sed dederas, quod nõ solùm in præsens, sed etiam in omne tẽpus abũdaret, & diuitem Romã miseras, vt Regũ Reges pronũtiarent imperij apud se principatum esse, non diuitiarũ. Denique Fabatum illũ Romanæ rei moderatorẽ, & intimum Cæsaris tibi cœpi, & à Sylæo ingẽti † impulsus pecunia, vt te impugnaret, ita cõmutaui, vt fieret tuus defẽsor, & solicitatoris sui proditor. Per quẽ pater aliũ insidiatores tuę salutis detecti sunt? Quomodo ergo parricida ego, qui custodẽ tui corporis Corinthum latentem deprehẽdi? insidiantẽ remoui? ad confessiones negantem deduxi? Potui parricidium non cogitare, & parricidij fructum habere, si tacuissem. Sed mihi si bestiarum immanitas, si atrocium ferarum inesset furor, tamen tãtis beneficiis tuis mansuescere potui, vt nullã opem nisi in tuæ salutis subsidio cõstituerem, vt pro omnibus tibi vel solam charitatem referrem, te meo corpore protegerem, te intimis si fieri posset, viscera includerem: prætuleras nobilioribus filiis materna stirpe minùs nobilem, matrẽ quoque regni exulem in regnum vocaueras, nec iam successorem me imperij, sed quasi consortẽ habebas. O miser ego, cui tantũ liberalitas tua bonorũ effuderat, vt inuidia succederet. O stultissimus ego, qui te pater reliqui. Si datus est inuidiæ locus, & potestas insidiantibus. Nanque dum ego pro tua salute diu demoror, meam prodidi: & tamen nihil habeo, quod mihi asseribam. Tu me pater abire iussisti, tibi ego peregrinabar pater, ne tuam senectutẽ Silæus circumueniret, ne te viuẽtem regno exueret, nec apud Cæsarem tuam salutem appeteret. Testis est mihi Roma pietatis, Cæsar quoque Prę sul orbis terrarũ, & censor vniuersorum atque arbiter mei pectoris, qui me amantẽ patris appellare solitus erat. Testificare Cæsar, quid ego de patre apud te loquebar, apud quem solum nocere potuissem. Testificare, inquam, mihi, qui de aliis pronunciaueras. Nec dissimulandum parricidium, sed inquirendũ putasti. O si mihi aspiraret præsentia tua: sed absens es, & longè positus, & ego sine te à patre diiudicor. Ades tamẽ, & in literis tuis præsens es, tua scripta offero, quæ solẽt parricidæ timere. Tuam epistolã porto, quam solent promere, qui cupiunt parricidiũ nõ latere. Suscipe pater literas Cæsaris, ipse te instruat, qui dudũ vindicauit. Suscipe Cæsaris scripta, argumẽtis omnibus validiora. Quibus vsus es dudũ ad vltionem,

Responsio Antipatri aduersus accusationem patris.

Parricidæ pœnas non effugiunt.

† *nec odisse*

† *ambitum*

A vtionem, vtere nunc ad salutem. Hos ergo apices defero innocentiæ meæ testes, illa dextera nunquam te fefellit, illa dextera Cæsaris diadema tibi imposuit, nō ademit. Illa manus Cæsaris regnum tibi, quod abieceras, repræsentauit. Potuit me ptiùs Cæsar odisse, si † fratrem similem deprehendisset: sed cognouit & pronuntiauit pietatis interpretē, qui nisi Romæ fuissem, Sylæus vicerat. Illi ego hodiè adiudicor, illi pœnas miser pendo. Memento pater, quia non voluntarius nauigaui. Videbā mihi iam parari foueas insidiatorū: malui tamen me potiùs pater, quā te periclitari, Nec tamē exhorrui salutis periculum, sed apud te pater doleo, me quasi tuū hostem periclitari. Periclitor tamen, si apud te & Cæsaris testimonia periclitantur. His ergo vtor indiciis meæ defensionis, Cæsarem non appello quasi audiēdus, sed imploro, quasi absoluendus. Quod si iudiciū exercēdum existimas, ecce mi pater, ad te veni post Cæsarem, ad te festinaui à Cæsare. Vtinā quidē nusquàm à te abiissem. Sed tu me paternesciens periculis obiecisti iubens pergere. Præsto sum pater, nec perfunctoriè de leuioribus testibus requirendā pro salute tua veritatē æstimo. Non præiudicēt, qui possunt timere tormēta, nec qui possunt contēnere. Omnis homo mendax, dixit scriptura. Ego defero incorruptibilia e-
B lementorū testimonia. Venio ad te per maria & per terras nusquàm aliquid passus. Parricida debui non euadere, si reus essem. Absoluat me, pater apud te cœlum, quod non fulminauit, mare quod nō demersit, terra quæ nō absorbuit, per hæc ad te tutus venio pater: quę non solent euadere, etiam qui non sunt patrum genitaliū parricidæ. Datham & Abirom hiatus vorauit terra, nec tamen genitalem appetierant patrem. Absalon fugientem arboris suæ ramis terra suspendit, ne ad patrē peruenirer, ad quē si peruenisset, euaserat. Ego ad te veni, & adhuc periclitor. Dauid parricidā suum quia seruare non potuit, vindicauit: ego de inimicis & colūniatoribus vindicari nō expeto, vt eos ad tormēta vocē, lucrentur illi pœnā calumniæ. Vnum rogo pater, ne alienis credas tormētis, de memetipso aduersum me require supplicia. Suspende reum tuum, in viscera mea pergat interrogatio veritatis, in corpus meum, atq; in interiora penetralia descendāt fidiculæ quæstionum, profluat sanguis, qui solet parricidium clamare, ferātur ignes in artus noxios. Quid dubitas pater? si parcis, † innocentem † innocentiā.
pronuntias: si à cruciatu temperas, absoluis crimine. Nō est parricida, qui simplici morte dignus putatur. Aut si vt filio parcis, & ex te genitis membris cōpateris, non sunt mēbra tua, quæ sunt minis-
C teria crudelitatis. Hæc vbi locutus est, magno fletu & gemitu lamentabili finem dicēdi fecit vlulatúq; maximo Varū & omnes ad miserationē inflexit: solus Herodes nullis mouebatur lachrymis, atque ipse à fletu temperauit intractabilis ad veniam, quæstioni imminens, vindictam expetens.

SVCCESSIT orationi Antipatri Nicolaus Regis mandato, qui astutè eius respōderet versutiis, & CAP. XLV.
inflexos à miseratione abduceret, referēdo in Antipatrū fraternæ inuidiam necis, allegando, quòd si quos moueret misericordia, illorū misereri deceret, qui eius perēpti fraudibus, vltionē requirerent. Si vnū absoluerent, omnis domus Regia in periculū deduceretur, germani, affines, parētes, ipse Rex, cuius saluti nō pepercisset. Itaq; cōuersus ad Oratorū versutias, velut † (narratione miserationis) epi- † parentheſi
logo quodā excitabat ab inferis peremptorū animas, qui miserabili quæstu replerēt subsellia, insontes se oppetisse, subornatis † grauibus testibus, cōpositis epistolis, fraudulētis sermonibus circūuentum patrē, credidisse filio, quē nō putaret de fratribus posse mētiri. † Offert nūc supplicia sua qui fra- † grauatos.
trū tormentis nō credidisset, quos onustos vinculis † obligauerit, ne cognitioni interessent, in absentes latā sententiam, cùm longè positi essent necatos, ne corū pater misereretur. Nullū itaq; reliquum
D futurum si iste euaderet, doctus venena parricidalia suorū visceribus infundere, mutare mentes hominum, qui etiā Pherorā semper amantissimum fratris, Herodis in necē eius parricidio funesto exuscitauerit. Ad hæc, cùm plurima alia excitādæ cōmotionis gratia Nicolaus addidisset, vbi sermonē absoluit, interrogatus à Varo est Antipater, si respōdere vellet. Nihil aliud retulit, nisi (Deus mihi testis est) quia nihil læsi. Tum Varus venenū proferri, atq; id dari iussit vni de his, qui iam rei mortis adiudicati essent. Quo eporato, statim mortuus est. De quo relatū ad Cæsarem est, & in vincula Anti-
pater imperio patris † inducitur: nec tamē ab insidiis vacuus erat. Nam tum maximè Salomes periculum dolis tentabat directis epistolis, quas Salomes nomine Antipater cōposuerat, plenis in Regē contumeliarū atq; ad Acmē ancillā Iuliæ, q̄ vxor Cæsaris erat, per Antiphilli seruulū perferri iusserat, quas Acmes sibi redditas Regi transmitteret: ac penè in mulieris perniciē fraus cōualuerat, ni reperta esset epistola Acmes ad Antipatrū, quæ dolū prodidit, scripta in hunc modū: Sicut voluisti, patri tuo scripsi, & epistolas illas direxi: nec dubito Regē in periculum sororis insurrecturum. Tu vicē re-
E stitue optato effectu potitus. His literis deprehensis, Rex in suspicionem deductus, quòd etiā Alexāder pari arte compositis à fratre esset appetitus epistolis, & nimia commotione exasperatus, ægritudinem grauē contraxit. Quo se vidēs vrgeri periculo, Antipā vnum ex filiis hęredē imperij scripsit, prælatū Archelao & Philippo senioribus libetis, quoniā ipsos quoq; Antipater dolis atq; fallaciis suspectos patri fecerat. Cæsari legauit mille talenta, donis muneribúsque additis. In vxorē & filios, libertos atq; amicos quinquaginta contulit: nec Salomen sororem munerum suorum expertem reliquit. Procedebat in deterius ægritudo, atque accessu temporis † exasperabatur, quam imbecilla se-
nectus suis incommoditatibus acerbabat quotidiè. Si quidem non minùs septuagenario grauatum annis corpus, crebrò quoq; mœrore animi afflictū gerebat, tot parricidiis † vulnerat°, quæ aut deprehendisse in filiis extremæ miseriæ erat, aut intulisse. Immedicabilis tamen ægritudinis feruor, quòd superstes Antipater metuebatur. Contēptus quoq; indies vilior, quòd imagines Cæsaris atq; animalium similitudines contra legem templo appositæ detrahebātur, autoribus maximè Iuda atq; Mat-

fratrum.

Veneni probatio.

† *ducitur.*

Ioseph. 1. lib. bel. cap. 20. in Vet. Cod. legitur testamento scripsit 1. sexies centena coranat. millia.

Ioseph. Antiq. lib. 17. cap. 8.

† *asperabatur*

† *conulceratus*

Universitat de Deusto Biblioteca

* sacrilegi. thia iuuentutis doctoribus, qui* cognitis & conspirantibus sibi venisse tempus aiebant, quo violatæ F
legis iniuria vindicaretur: Dare pœnas sacrilegũ, qui putaret fas esse, quicquid potestati liceret: nec
religione inclinatum, sed elatum superbia in penetralibus templi faciendi quod vellet, libidinẽ pro
* templi iure exercuisset. Et quamuis diuina vltio mortem ei acceleraret: tamen pulchrũ videri, si etiam* tẽ-
pli sacrati libertatẽ suam, in defendẽdis paterni ritus obseruationibus approbarent: nec periculi me-
tu quenquam reuocari oportere, cùm etiã mori pro lege patria insigne immortalitatis sit: primíque
adorsi auream aquilam supra fastigium portæ affixam detrahere, comprehẽsi, atq; ad Regem perdu-
cti: cùm interrogarentur, cui obedire cupientes, tantum facinus adorsi forent, responderunt, legi
paternæ. Iterùm quærenti, quo freti lætiores adessent, cùm ad mortis vocarentur periculum, respõ-
derunt: Pietatis & deuotionis præmiis, quorum remuneratio pro ritu patrio mortem expetentibus
persolueretur. Nec diutiùs ferre potuit respõsionis cõstantiam, sed indignatione super ægritudinem
facta, vt infirmitatẽ vinceret, in conuentum populi processit, ibiq; tanquã sacrilegij reos ad plebem
deferens, accusare cœpit, quòd maiora de factis talibus suspectarentur. Quæ etiã si non probarẽtur, G
tamen cuncti sibi quisq; metuentes, authorum, qui cõprehensi forẽt, luẽda supplicia deprecabãtur.
Nec pergendũ in cæteros, ne quæstio plures atq; alienos & innoxios perturbaret: rogatus itaque in
præsentes sententiã tulit, vt viui exurerentur: vnde incõmoditas aucta, & grauioris ægritudinis vis,
diuersis totũ corpus eius passionibus depascebatur. Febris erat vehemens, prurigo intolerabilis, cõ-
tinui ac sine vlla intermissione interiorũ dolores viscerum, colo medius vexabatur, hydrope grauа-
* spasmi. Ioseph. lib. 1. Antiq. cap. 8. bantur vestigia, abscondita corporis scatebant vermibus,* sparsim totius corporis, anhelitus grauis,
& suspiria pernicioſa: res indicio erat, quòd iniusti parricidij, & sacrilegæ dãnationis pœna reposcere-
tur. Non cedebat tamẽ animo, & viuẽdi cupiditate passionibus reluctabatur. Petit trans Iordanem
Asphaltites lacus medicabilis. calores aquæ calidæ, sed nihil profuerunt. Asphaltites lacus, pleríſq; medicabilis, sine vllo profectu
ægrũ tenebat. Vbi dum oleo plurimo foueretur, laxato resolutus corpore, morientiũ specie oculos
inuertit, & vox defecerat, nec sensus manebat: sed exercitatus strepitu cõclamantium resumpsit, &
ad sua regredi cupiens, vbi ad regionem loci, qui appellabatur Hiericho, aduenit, atro felle exagita-
tus, & ipsi quodãmodo morti minitans immane facinus excogitauit: quò velut inferiæ sibi populi
mitterentur. Namq; ex omni Iudæa congregari iamdudũ præcipiens quosq; nobiliores, vt ex singu- H
† Alexandra lis vicis in vnũ conuenirent: vbi imperio obtẽperatum est, claudi eos intra hippodromum iussit, &
accersita Solome atq; eius † Alexa viro, legatum sanguinis mandauit, asserens lætitiæ populis gentis
Herodis astuta crudelitas. Iudææ suam mortẽ futuram, & ideo cõmentum se, quò præclarissimè suum epitaphiũ celebraretur,
† domestici. deposcere à suis, vt cùm vltimum exhalasset spiritum, eos statim omnes, qui clausi tenebãtur, necari
iuberẽt: ita neminẽ futurum in vniuersa Iudæa atq; in omni domo, cui mors eius esset illachrymabi-
lis, cùm vniuersis † domesticis luctus hæreditatẽ dereliquisset, qui dum suorũ deplorant necem, iusta
regi viderẽtur persoluere, atq; ita publicorum lætitia votũ domesticis doloribus impediretur. Ac ne
hoc est quinque coronatos Ioseph. bel. lib. 1. cap. 21. Ant. lib. 17. cap. 8. fortè scelesta imperia mandata executio destitueret, quinquagenas drachmas iussit militibus dari,
vt tali sceleris imposita mercede, ferale ministeriũ milites nõ recusarent: compensaturi executionis
horrorẽ remunerationis emolumento. Cedebat propè iam tantæ incõmoditatis gratia suppliciis,
sed expectabat funesta respõsa legationis, quæ retulit de Acme supplicij sumptum ad Herodis que-
relam: Antipatrum quoque cõuictum parricidij morti adiudicatum, tamen repulso patria & regno,
pater fugæ potestatẽ tribuere, si vellet, Cæsar iuberet, sententiã sceleri ferens, consiliũ pietati relin- I
al. propriæ. * peruenire. quens. Soluerat natura parricidij necessitatẽ: Nã recreatus paulisper, permissa sibi puniendi, vt vellet
potestate, dum de genere necis tractat, distẽtus doloribus properè diẽ mortis * peruenire desidera-
uerat. Popoſcit itaque malum, paritérque gladiũ, vt eo pomum solitus incidere refectionis aliquid
assumeret, & paulisper sese attollens, cubitóque adnixus, leuauit dexterã, cupiens sese ferire, sed oc-
curit Achiabus, & impediuit ictum, luctúque tota cõcrepuit domus, vt obiisse Herodes foris æsti-
maretur. Exultauit Antipater ad somnum planctus, & à custodibus adhibitis postulauit, vt vinculis
resolueretur: sed præpositus ei muneri nõ solùm abnuit, quod rogabatur, sed etiã Regi annũciauit.
† insultari. Exclamans ille † insultare adhuc sibi viuẽti, percussores direxit, qui Antipatrũ interficerent, cæsúm-
Antipatri Herodis filij cædes. Ioseph. 1. bell. c. vlt. Antiq. lib. 17. cap. 9. que sepelire iussit in Hyrcania, atque iterùm mutauit testamentũ, Regémque Archelaũ instituit se-
niorem ex fratribus: Antipæ tetrarchiã reliquit. Quinque itaque diebus Antipatro superstes defecit:
triginta & septẽ annis, ex quo à Romanis imperitare iussus est, regno potitus: ex quo autẽ Antigonũ
sustulit regni æmulum, annos triginta quatuor imperio exegit: vtinã tam domestico vsu, quàm pu- K
blicis lætus successibus. Namq; ita foris secundæ ei res aspirauerũt, vt priuatus in regnum asciscere-
tur, eóque per multa vsus annorum curricula, quòd difficilè saluo potestatis vsu decederet, relinquẽs
liberis imperij successionem, quam ipse à suis non acceperat. Sed intra domũ infœlicissimus, quam
acerbo suorum sanguine & luctu repleuit, nec tamen executionẽ inuenit vltimæ crudelitatis, hoc
vno Salome obliterante criminum suorum ludibria superiora, quòd eos quos percuti rex iusserat,
omnes dimisit, dicens Regem præcepti feralis posteà pœnituisse: reuocatíſque mandatis superiori-
bus, præcepisse, vt ad sua omnes dimitterentur.

CAP. XLVI. DEIN postea facta in Amphitheatro militum & reliqui populi congregatione, de obitu
Regis indicium factum, processit Ptolomæus, qui regis amicitiæ inter fideliſſimos quoſque vſque
in extremum adhæserat, & annulum deferens, quem defuncti digito detraxit, collaudat Regem, &
populum admonet tranquillitatis, aperítque ei epistolam, qua precatus, fideliſſimos sibi milites hor-
tabatur.

A tabatus vt ſucceſſori ſuo beneuolentiam exhiberent,& gratiam. Et apertis etiam tabulis teſtamentum recitatur, Philippus Thraconitidis regionis, & finitimorum locorum hæres nuncupatus, Tetrarches, Antipas, Rex Archelaus, ita tamen vt ad Cæſarem deferri annulum ſuum, atq; ei arbitriũ & firmamentum omnium diſpoſitionum ſuarum reſeruarent. Ac tum demùm ratum eſſet teſtamẽtum ſuum, ſi Cæſar probaſſet: reliqua ſecundum priora ſua teſtamenta cuſtodiri præcepit. Continuò acclamatio facta militum Archelao plaudentium, circumuallabatur illicò ſtipatorum ambitu, promittunt beneuolentiam, ſpondent fidem. Poſt hæc competenter atque magnificè funus curatum, omni ambitu Regalium diuitiarum præmiſſo, ad pompæ funebris celebritatem: lectus erat auro totus & gemmis inſignitus, ſtratum refulgens murice, corpus adopertum purpurea diploide, quam internectebat fibula lapidibus pretioſis coruſcans diadema adhærebat vertici, ſupráque corona aurea, ſceptum in dextra, vt viuentem putares. Præibat agmen Thrachicum, Germanique & Galli ſtipatores Regij militarem ſeruabant ordinem, pari modo ſuccincti armis, ac ſi in bellum prodirent † ſed ora mœſtitia plena, & dolentibus ſimiles proſequebantur. Reliqua manus proſequebatur ornatu ſolito, & cultu aſſueto, comitantibus pariter Ducibus & centurionibus. Quingenti etiam ſeruorum & libertorum Regiæ domus aſpergebant aromata, vt ſuaui odore tota tragraret via, lectum filij Regis, & propinquorum vis maxima circumfundebat. Sepultus eſt in Herodio (vt ipſe mandauit) quod aberat ducentis ſtadiis ab eo loco, in quo finem vitæ inuenit: magno obſequio, per tantum ſpatij deductus vniuerſorum, ſed non omnium pari affectu: Metus enim officium, non votum extorſerat, dolor intra ſe ſaltem liberam habebat ſententiam. Hunc finem habuit Herodes.

Ioſeph. lib. 1. bel. c. vlt.

pompa funebris Herodis.

ſed ora mœſti ac dolentibus ſimiles.

Aliàs quinquaginta.

Herodes ſepultus in Herodio.

Ioſeph. in 18. Antiq.

FINIS LIBRI PRIMI.

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANÆ VRBIS, HISTORIÆ LIBER II.

CAPVT I.

SEPVLTO Herode libera, vt in defunctos ſolent, iudicia populi depromebãtur: grauem fuiſſe illum & intolerabilem, iniuſta imperia in ciues exercuiſſe, Tyrannũ non Regem ſuorum, parricidam domeſticum, expilatorem publicum, nemini quicquam dereliquiſſe, tributis exhauſta omnia locupletatos alienigenas, Iudæos exinanitos, quia templo hoſtem induxerit, †ſacrata omnia ſacrilegio cõtaminarit: beatos illos qui defeciſſent, cùm tormenta viuentibus non deeſſent: plura malorũ Iudæam poſt depulſam captiuitatem in paucis annis ſub Herodis imperio pertuliſſe, quàm in ipſa captiuitate ſub hoſte barbaro ſuſtinuerit, cùm ſibi Babyloniorũ Reges imperitarent, ſub illis tolerabiliora exilia, quàm ſub Herode domeſticum domiciliũ: ab illis ad ſua remiſſos, ab hoc fugatos: immitiorem Dario, Artaxerxe ſuperbiorem, Medis rapaciorem. Speraſſe finem malorum, vt ſibi exire liceret exilio, ſi diem clauderet: ſed acceſſiſſe ad ſeruitutis miſeriam Archelaum ſpontaneum ſucceſſorem, qui & Herodem referret, & noua adderet: miſerum hoc in regnis eſſe, quòd Dominus eligeretur: miſeriùs, quòd inuitis imponeretur. Solatium ſeruitutis videri, ſi ipſi ſibi Dominum eligant, eò quòd fiat benignior, ſi deferatur imperium: ſuperbior, ſi vſurpetur. Lõgè itaque Archelaum Herode intolerabiliorem futurum, cùm iſte aſſumpſerit regnum, ille acceperit. Ea nõ ſolùm crebrò in Iudæa conferebantur, verumetiam Romæ † aſſiſtente Archelao, per orantibus accuſatoribus, in os obiecta apud Cæſarem, Senatúmq; vbi de regno Archelai confirmãdo, abrogandóq, diu † decertatum. Denique cùm in templo Apollinis, quod Cæſar condiderat multiſq; ornatibus venuſtarat, locus eſſet cognitioni datus, Salomes filios Antipater, illa quæ ſuprà diximus, & multa alia dicendi validus proſequebatur, mirari ſe, quòd Archelaus quaſi petendũ à Cæſare regnum prætẽderet, cùm vſurpatione temeraria iãdudum intra Iudæam inconſulto Cæſare Regem exercuiſſet. Quid enim ſella aurea, allatúmq; diadema, niſi regni forent inſignia? Quo ſpiritu præſumpſerit ſedere ſuper thronum regium? de ſublimi ſolio ſalutare plebẽ circumfuſam, ſtipãtibus † armis militaribus, more quodã & vſu Imperatorum † promi diadema, quod Cæſaris iudicio reſeruari oportuerat: non ſolum pro poteſtate Romani imperij, ſed etiã pro iure teſtamenti? Herodem enim nec prærripere potuiſſe Cæſari vel Senatui, quod ipſe vel à Senatu accepiſſet, & ſuperiore teſtamento expreſſiſſe ſatis propriæ indiciũ volũntatis, quò Antipam ſuccedere ſibi in regnum ſenſu integro ac perpẽſo conſilio declarauerit, & poſtremò omnia Cæſaris iudicio reſeruaſſe: quãuis ſoluto iam corpore, anxius ſupremo periculo, nec vllius iam ſenſus aut conſilij capax, dictauerit, non quod arbitrabatur, ſed quod ingerebatur. Præceptorẽ igitur imperij de ſeipſo pronũciaſſe, quòd nõ mereretur tuo Cęſar iudicio in regnũ ſubſtitui. Nam ſi meritorũ ſuorum conſcius foret, petere potiùs quàm † vſurpare maturauiſſet. Non petendo autem, ſed vſurpando, quæ in petitione conſiſterent etiam in pecuniariis negotiis (nedum diuitiarum. Denique Fabatum illum Romanæ rei moderatorem & intimum Cæſaris tibi cepi, & à Sylæo ingenti ambitus pecunia, vt impugnarent) præiudicare ſolere, vt præpoſteri litigatores cadant cauſa: hîc verò non pecuniarum quæſtum in crimen vocari, ſed imperij Ro-

Herodis & Archelai cõparatio.

† aſſiſtente Archelao.

† certatũ eſt.

† numerit.

† pœna.

Alij codices Antipatrum.

† eripere.

Hæc quæ parẽtheſi interclusa videntur in M.S. non habentur.

Vel God proposteri literarum cadat causa.
† inselenit,

mani violatum ius, reuerentiam despectam, spretam potestatem, indignum æstimantem Romanæ F
curiæ Senatum, qui soleret regnum dare atque eripere, & cum Cæsare vetustam conferendi imperij
seruare prærogatiuam. Quid facturum esse, cum legitimè regnare cœpisset, qui ante regnum † inso-
lentissimus necasset plurimos, quia opem fessis rebus & tributorum alleuamentum poposcerant, re-
medium postulantibus bellum irrogatum, interfecta IX. milia Iudæorum in ipsa venerabili apud
suos Paschæ celebritate, pro pecudibus homines immolatos, sacratorum, qui ad templi festa conue-
nerant, sanguinem fusum, spectaculum miserabile: si quis cæsorum stragem recenseat, Babylonicos
reuertisse arbitraretur: quantò crudeliùs à ciue commissa, quæ in hoste barbaro plena immanis sæ-
uitiæ atque impietatis æstimarentur? Hanc sportulam ciuibus datam, hoc sacrificio Archelaum re-
gni sui primordia commendauisse. Deberi misereri Cæsarem, Senatúmque reliquiarum Iudeæ quæ

† iniusto.
quondam liberis fulta populis seruitutem optaret, si modò tolerabilem liceret perpeti sub Rege † iu-
sto, longè illum abesse à iure imperitandi. Si quidem apud Iudæos nulli regnum competere, nisi ei,
qui esset ex generatione Iudæ, sicut lex diceret. At verò istum Idumæum genere, quem nulla prosa-
piæ regalis origo contingeret, irrepsisse in honorē indebitū. Si quidem cum Antipater sibi atq; Ar- G
chelao fuerit auus, præstans diuitiis, cæterisque artibus potens, & maximè Romanorum amicitia,
Cæsariq; seniori bello probatus, cùm posset sibi regnum ascisceere, nunquàm tamē affecta uerit, quin-
etiam defendere aliis maluerit quàm sibi parare, meritóq; illum habitū vt parentē optimum, qui Iu-
dæam in libertatem vindicauerit vulneribus suis, nec in seruitutē deduxerit. Herodem Antonij te-
stimonio, qui paternus sibi hospes fuisset in regnū aspirauisse: ex illo Iudæorum res imminutas, egis-
se vt hostē, non vt rectorem. Cùm igitur ipse etiam adulter regni fuerit, quo modo potuisse ab eo le-
gitimum Regem creari? non deprecari tamen, quò minus sub regno sint, sed poscere sub Romano

Regnū Iudæorum generationi Iudæ debebatur.
Intelligit Iul. Cæsarem.
al. tamen.

agere, cuius sibi gratiā iam inde à Machabæis partam tantum per vsurpationē regni posteà degene-
rauerunt, vt multò inferiores sint his, aduersum quos Romanam petierūt societatem. Denique ora-
re sese, vt eadem conditione Iudæa qua Syria præsidiale iudicium à vobis adipiscatur, quo deuotio-
nis nostræ detur experimentum, vtrum qui seditiosi ac rebelles vocamur, possimus moderatis iu-
dicibus obtemperare. Aduersus ea Nicolaus pro Archelao respondens, inquietissimam nationem
insolentiæ suæ asseruit pœnas dedisse, ne hinc potissimum Archelaus inuidia inexcusabilis criminis H
accersteretur, si per seditionem pacem turbarent, atque à Romanorum societate animis atque armis
discederent: de testamenti autem prælatione quis dubitaret, cùm & posterius præferri soleat supe-
rioribus, & hoc multò validius cæteris videri debeat, in quo Cæsari cōfirmandi Regalis iudicij ser-
uata sit prærogatiua, quo cumulata potius quàm imminuta Romani nominis reuerētia sit, si & à vo-
bis Cæsar non præripiatur Regibus, quòd priuatis licet, vt eorum valeant testamenta, & quem po-
tissimùm sibi cupiant succedere, vltimo scribant stylo atque ab illis iterum ea vobis honorificentia

† seruetur.
† seruauit.

† reseruetur, vt confirmatio iudicij à vobis petatur, & is succedat, quem pater elegerit, vos probaue-
rititis. Quando igitur magis sapuit Herodes, cùm tibi Cæsar † seruauerit prærogatiuam, an quando
præteriit? Vbi Antipas substituitur, Cæsar præteritur. Vbi Archelaus subrogatur, Cæsar ascisceitur:
sine firmamento nulla res stabilis. Diuino itaque iudicio vbi iustitia decrat, vel simulationi vel volū-
tati firmamentum defuit. Vbi autem æquitas examini suppetebat, robur quæsitum, vt iudicium cō-
firmaretur. Considera igitur, vtrùm fecerit iniuriam, qui te elegit, aut si rescindi debeat, quod te ar- I

† cuius.
† potestati alias improbādum.

bitro sanciendum reliquit rerum omnium Domino: † cui iure etiam Reges cedunt † potestate. Qui
enim sciuit, quem eligeret ad confirmandum, sciuit vtique quem eligeret ad imperādum, nec in suc-
cessore falli potuit, qui non est falsus in confirmatore. Nam qui arbitrum constituit te, cognouit ita-
que talem successorem sibi constituendum, qui tibi quem constitueres, non displiceret. Auditis par-
tibus Cæsar sententiam distulit: deinde collato cum Senatu consilio, Archelaum genti præposuit,

† Spondet.

vt fungeretur rectoris munere, non regni honore. † Spopondit tamen & regnum daturum, si se ita
gereret, vt probaretur. Iam enim tentamenta dissensionis Israëlitici populi nuntiabantur. Tetrar-
chas duos constituit Herodis filios, Philippum & Antippam, qui cum Archelao de regno certauerat,

† legatum.

Herodis sorori, cui nomen Salome, † delegatum seruauit, etiam alia ipse adiunxit. Duabus quoque
filiabus Herodis mille talenta, quæ sibi relicta erāt, dispertienda arbitratus: addidit etiam alia sexcē-
ta milia, & ea Pheroræ liberis sociari censuit.

CAP. II. INTEREA quidam ex iuuenibus simulans se Alexandrum, & propter misericordiam ab his,
quibus necandi munus ab Herode patre mandatū foret, subrogatis aliis in locū suum, cum fratre K
suo Aristobulo dimissum, Miletum petiit, & inde Romā, quò difficiliùs apud incognitos cognosce-
retur. Vbi facilè Iudæos ad rerum nouitatem promptissimos excitauerat: nisi cōperto eo, Cæsar ad

** Celadus.*

se eum perduci ocyùs per Celadum quendam, qui Alexandrum plenè nouerat, præcipisset. * Ge-
ladus vbi iuuenem vidit, similitudine deceptus hæsitauit. Sed reliqua perspiciens indicia non cōue-
nire quæsiuit vbi esset Aristobulus: at ille in Cypro insula degere asseruit, cauentem insidias, eò
quòd coniuncti inter se fratres faciliùs extinguerentur. Deinde ad Cæsarem deductus, aperuit
illicò impunitate promissa, fretum se specie similitudinis, quod esset Alexander simulasse, vt innu-
merabilia munera ibi quasi Regis filius à Iudæis consequeretur. Cæsar dolum risit, sed & ipsum

† filio.

immunem dimitti iubet, & eos, qui vltra priuatum modum quasi Regis † filios detulerant,
satis multatos esse pronunciauit, quòd superfluis sumptibus infinita dispendia tolerauissent.

Archelaus

A Archelaus autem profectus in Iudæam propter obscœnitatem morum & insolentiã accusatus apud Cæsarem, cognita inter partes causa, Viennã relegatur, opésq; eius thesauris Cæsaris associetatẽ: hoc meritò pretiũ fuit, qui nec à fratris sui germani coniuge suas cõpresserat cupiditates. Nam vbi Alexander obiit, patris imperio neci traditus, Glaphira vxor eius Archelao Rege Coppadocum genita, quemadmodum supra memorauimus, Libies Regi Tibæ secundis est copulata nuptiis. Quo defuncto, reuertitur ad patrem: illic eum contẽplatus Archelaus, quòd fratrem mariti filiorum patruum haud quaquàm piè refugiendum arbitraretur, ita deperire cœpit, vt vxorem deiiceret Mariamnẽ, & Glaphiram in locum illius substitueret. Nõ multò post vbi mulier in Iudæã rediit, vidit in somnis Alexandũ, & complecti deliderauit. At ille indignãti similis, à cõplexũ refugus, visus est dicere. Hæc est Glaphira promissi fides? Ita amores erga te seruasti meos, quorum memorẽ te esse oportuit? Sed esto, adolescentula secũdas nuptias non refugeras, etiam ne tertias, etiã ne fratrem mariti appetere debueras? Ita te mea delectauit iniuria, ut in meam domum tertio nupta coniugi remeare non erubesceres. Sed mihi curæ, ne diutiùs maneat contumelia mea, cõtagióq; tua: nec longum lætabitur
B fraterni incæstus matronij. Exurrexit mulier, & familiaribus narrauit somniũ, atq; ipsa biduò post defuncta, fidem fecit, quòd huiusmodi coniugia nec viuorum legibus * punita sunt, nec mortuorũ voluntatibus. Ipse quoque Archelaus vidit in somnis spicas nouem, plenas & magnas à bobus vorari. Cui quærenti, respondit interpres: Nouem spicis nouem annos signari, quibus potestati vsus fit maxima & ampliſſima. Nono itaq; anno imperij sui mutationẽ eidem fore, eò quòd boues, qui arua aratro soleant interuertere, mutationẽ signent laboriosam, quæ deuoret atq; absorbeat me rita superiora. His itaq; cognitis, quinto die venit à Cæsare, qui eum ad iudicium Romã deduceret. In quo condẽnatus & actus in exilium, etiã morte impleuit somnium suum. Principatus gentis, qui ad Archelaum pertinebat, conuersus est in nomen Prouinciæ, quo nomine Romani, cum in ius suũ vincendo redigerent procul posita regiones, Prouincias appellauerunt. Manserunt tamen Tetrarchæ, vt erãt Philippus & Herodes mutato vocabulo, quia Antipas priùs nũcupabatur. Nam Salome moriens, loca quæ tenuerat, & potestatẽ suæ gentis Lybiæ vxori Cæsaris dereliquerat. Is status erat Iudeæ, quando Cæsar defunctus est: relinquens Tiberium priuignum suum Lybiæ vxoris filium ex
C superiore genitum coniuge successorem Romani imperij: cuius in honorem Tiberiadem Herodes condidit. Philippus quoq; Lybiam vrbem matris eius vocabulo nuncupandã putauit. Et quia propositum nobis est aperire causas, quibus populus Iudæorum à Romano imperio defeiuerit, sibique exitiũ accelerauerit, Pilatum prouinciæ præsidem initium ruinæ dedisse res indicat: quãdoquidem Cæsaris imagines Hierosolymitanis ædibus inferri primus omnium non dubitauerit. Quo motus populus cùm resisteret, atque ille recipiendas imagines censeret, plurimos in mortem coẽgit. Dum hæc in Iudæa geruntur. Agrippa Aristobuli filius Romam aduenit, cupiens aduersus Herodem Tetrarcham apud Tiberium iudicio contendere, sed despectus à Tyberio, cùm Romæ degeret, plurimos sibi asciuit ad amicitiam: & maximè Germanici filiũ Caium, quem siue paterni nominis gratia amabilẽ populo, seu Regij generis propinquitate proximũ imperio ratus, an quodã præsagio studiosiùs excolebat, quàm vel ætatis vel honoris eius ratio patiebatur, ita vt quodam die manus eleuans deprecaretur, vt maturiùs Tiberio mortuo, Caiũ videret Imperatorẽ. Quo prodito per Eutychum libertũ suum, Agrippa iussu Tyberij in vincula ducitur, & grauibus modis excruciatur, nõ an-
D tè dimissus, quàm Tyberius diẽ clauderet. Cuius tẽpora fœda ludibriis, caprarúmq; fœcessus, ignauia intolerabilis: nullum tamẽ efficacis virũ operis in necem eius excitauerunt, recẽtis, vt arbitror, Romani imperij reuerẽtia, siue terrore sæuissimæ crudelitatis, quia plerũque asperitas quò grauior, eò tutior est. Eo imperitante, famosum ludibrium Paulinæ spectatissimi generis fœminæ Romæ percelebrãtũ est. Quæ cùm egregiã castitatis famã apud omnes haberet, essetq; etiã præstantissimi decoris & eminentis gratiæ, tẽtata Mũdi equestris militiæ Ducis interpellationibus, nec inflexa, vitio nimiæ superstitionis, patuit errori: Mundus nãque subornatis Isidis sacerdotibus, qui velut Anubis ad eam mãdata perferrent, quòd eam ad tẽplum inuitaret, delectatum se eius sedulitate & pudicitia: noctẽ poscceret, habere se, quod eidem secretò vellet committere. Quod illa accipiens læta ad maritum detulit, Deum suis adesse votis, ab eo suam posci præsentiam, negare se non posse obedientiam. Itaque & ex sua, & ex mariti sententia pergit ad templum Isidis, noctẽ exigit, remotisque procul arbitris, quasi sacri cognitionem mysterij perceptura, sese stratis composuit suis, æstimans, quòd
E ad eam Deus suus in somnis veniret, & per visionem sese ei demonstraret. Verùm vbi aliquid noctis processit, quò faciliùs mulier plena * somnij deciperetur, Mundus assumpto vultu Anubis, habitúq; aduenit, vestimenta alleuat, in oscula ruit. Expergefactæ mulieri Anubem se esse dicit, vultum Anubis prætendit: illa Deum credidit, beatam se esse asserit, quòd eam dignatus sit visitare Deus suus. Amplexum petenti non negat, refert tamen, vtrum Deus possit homini misceri. Ille promit exempla, quòd & Iouem summum Deorum Alcmena susceperit, & Leda eiusdem concubitu potita, & plurimæ aliæ, quæ ediderint Deos partu, de se quoque ex illa Deum esse gerendum persuadet, mulieri concubitu miscetur, redit ad maritum lætior dicens, quòd mixta Deo sit mulier, & eius promisso deum esset generatura. Fit ingens in stupro mulieris & mariti gaudium. Posteà occurrit Mundus, & ait mulieri: Beata Paulina concubinatu Dei, magnus deus Anubis, cuius tu accepisti mysteria. Sed disce te sicut diis, ita & hominibus non negare, quibus dij tribuunt,

Vet. Cod. Tibæ Ioseph 2. bel. c. 6. Iubæ regi Lybiæ lib. 17. Antiq. c. 18. Iubæ regi Mauritaniæ.

Visio repetit incestus pœnas.

** impunita.*

CAP. III.

Somniũ Archelai de nouẽ spicis à bobus voratis.

Prouinciæ nomen vnde deductum.

Tiberius.

Tiberiadis.

Intelligit matrem Tiberij Liuiam.

CAP. IIII.

** somnij*

Sunt à Iosepho, Antiq. 18. c. 6 drachmarum Atticarū, sed Iosephi drachmarum simplicium, duo centaria, quæ valent nostris viginti milia coronatorum.

quod tu negaueras, quia nec formas suas dare nobis, nec nomina dedignantur. Ecce ad sacra sua F
deus Anubis vocauit & mundum, vt tibi iungeret, Quid tibi profuit duritia tua, ni si vt te viginti mi-
lium quæ obtuleram, defraudares compendio? Imitare deos indulgentiores, qui nobis sine pretio
tribuunt, quod abs te magno pretio impetrari nequitum est. Quòd si te humana offendunt voca-
bula, Anubem me vocari placuit & nominis huius gratia effectū iuuit. Hoc perstricta sermone mu-
lier, illusam se intellexit, & dolens iniuriam pudicitiæ, confessa est fraudem marito. Ille nihil habēs,
quòd vxori indignaretur, cui ipse cubandi in templo potestatem permiserat, & conscius cōiugalis
castimoniæ, principi querelā detulit. Qui motus potētis viri cōtumelia, atq; atrocis flagitij cōmento,
sacerdotes è templo rapit, quæstioni subiicit, confessos necat, simulachrum Isidis Tiberi dem ergit,
Mundo fugiendi potestas concessa, eò quòd vi amoris & formæ superatus gratia, leuioribus cōmis-
sorum suorū pretiis multatus æstimaretur.

CAP. V.

Vita principis regula plebis.

Quod igitur ludibrium imperitāte Tiberio acciderit,
non putaui prætereundem, vt ex eo deformitas colligatur Imperatoris. Sicut enim boni Principis
vita, probitatis quædam præscriptio, & per vniuersos viuendi forma est: ita Imperatoris colluuio,
lex flagitiorum est. Ab eo missus Pilatus est in Iudæam vir improbus, atq; in exiguo ponens menda- G

Ioseph Gaviza nominat.

cium, circumuenit Samaritanos, vt montem, cui nomen Gadir, peterent: erat enim illis sacratus, eò
quòd vellet eorum mysteria cognoscere. Et ascendens, populum præuenit equitatu, pedestriq; exer-
citu strauit, afflictóque crimine, quòd à Romanis discedere, & conciliabulum sibi quærere præparas-
sent. Quid enim non auderet, qui etiam Christum Dominum ad salutem humani generis aduenié-
tem, multis & diuinis operibus profundētem in homines misericordiæ suæ gratiam, nihilque aliud
docentem, nisi quò primùm Deo, deinde Imperatoribus faceret populos obedientes, cruci suffixe-
rit? Deménsque, qui minister esset sacrilegi furoris, vt interficeret authorem salutis. Ex illo itaq; Iu-
dæorum res præditæ, ex illo exitium genti, templóque maturatum excidium. Nam si Herodes, qui
Ioannem neci tradidit, perfidiæ & crudelitatis suę pretium luit, deiectus regno, atque exilio datus:
quantò magis præcipitibus furiis actum intelligi datur eum, qui Christum occiderit? Quæ causa au-
tem fuerit mortis Ioannis, breuiter expediam. Philippum & Herodem, qui priùs Antipas dictus est,

De causa mortis Ioānis baptistæ.

germanos fuisse suprà ostendimus. Vxorem Philippi Herodiadem, quam Herodes illicito ac nefan-
do sibi sociauit iure matrimonij. Non tulit hoc Ioānes, & ait illi: Non tibi licet vxorem habere fra- H

Niceph. lib. 1. cap. 19. & 20 Ioseph. lib. 18. Antiq.

tris tui. Tum ille commotus, in carcerem detrusit Ioannem. Nec multò pòst necauit virum iustum,
& constantem diuinæ legis executorem. Non solùm enim quasi prædicator Euangelij, fraterni cu-
bilis incæstum reprehendebat, verumetiam quasi legis executor, prænaricatorem legis condemna-
uit, qui fratris vxorē viuentis eripuerat, præsertim habentem semen de germano ipsius. Hinc exci-
tata Iudæorum ferè omnium in Herodem odia & pœna accelerata: Cuius autor Herodias videns
Agrippam plurimùm prævaluisse apud Cæsarem, compulit eum Romam pergere, quo sibi Imperato-
ris gratiam conciliaret, obiectans desidiæ contumeliam, quòd fugitans labores, dum moratur do-
mi, indignos sibi pateretur anteferri. Nam cùm Agrippa ex priuato Rex factus sit, quantò magis ipsi
iámdudum Tetrarchæ, quò regnum conferat, Cæsarem non dubitaturum. Itaque mulieris oppro-
bria nequaquàm sustinens, Romam profectus, dum Caij amicitiam petit, ab Agrippa accusatus,
etiā Tetrarchiam amisit, quam à Iulio Augusto acceperat, & fugitans in Hispaniam vnà cùm vxore
Herodiade mœrore animi cōsumptus est. Mortuo quoque Tiberio, Caius succeſſit, qui Dominum

Tiberius dici Deus ac Dominus voluit.

se & Deum videri, atque appellari volens, causas dedit Iudæis grauissimæ cæditionis, ac nisi propera- I
to fine imperium clausisset, Iudæorum genti finem fecerat maturiorem. Non solùm enim ab illici-
tis non reuocabat suos, verumetiam missis in Iudæam, vltima supplicia minitabatur, nisi omnia ad-
uersum ius & fas religionis armis patrarent. Plurimum enim potuit imperio Agrippa: sed dum vel-
let muro ambire maximo Hierosolymam, vt Romanis fieret inexpugnabilis (præuidebat enim im-
minentem ruinam) morte præuentus, opus imperfectum reliquit. Nec minorem potentiam exer-
cuit imperitante Claudio: quia ipsius quoque primitiis interfuit, cùm Caio perempto, ipse à militi-
bus assumptus, in imperium resistente sibi Senatu, regni tædio AGRIPPAM legatum direxit: quo in-
terprete promissa moderatoris imperij fines, diffinita gratia, pax conuenit: in locum AGRIPPÆ patris

CAP. VI.

AGRIPPA filius eius à Claudio Cæsare Rex subrogatus est. Ipse quoque Claudius exactis tribus &
decem annis, cùm deficeret, Neronem Romano imperio Principem dedit: captatus vxoris AGRIP-
pinæ persuasionibus, quæ tantum fraudibus valuit, vt filium imperatoris Britannicum designatum
successorem ipso iure naturæ principatus exortem redderet. Cuius artis mox pœnituit eam: quia K

Cod. vet. ius suum negauit quod de Britannico Claudij intelligitur.

dum ex se genito consuluit principi, suū negauit, ignara, quòd elatus imperio, nec matrē agnoscere
atq; in exitiū eius beneficij mercedē inuerteret: idē tamen Octauiā Claudij filiam cōiugij loco tene-
bat: præpostero ordine gener filio prælatus: quia mala Reipublicæ præponderabant, cui debebatur
parricida sacrilegus, incestus: vt in eo crimina, nō vlla bonæ artis merita regnarent. Tali imperatore
seu morū eius intuitu atque ignauiæ contemptu, siue quia Iudæis ob grauia sacrilegia, auerso præsi-
dio Dei summi vltimum excidium præparabatur, erupit in seditiones graues, latrocinia, dissensio-

Cod. vet. dissensionis.

nes, eorum insolentia, quos per viginti annos Eleazarus Princeps latronum grauissimè depopula-
tus: aliquando tamen captus à Felice, qui Iudeæ præerat, & Romam directus, graues pœnas
dedit: Nec sic quidem graui cæsorum numero infractus est populus Iudæam inhabitantium: sed in
ipsis Hierosolymis aliud latronum pullulauit genus, qui vocabantur sicarij, non iam secretis abditi,

nec

nec tenebris nocturnis insidiantes sine aliquo præsidio commeantibus, sed luce diei atque in medio vrbis & turbæ stipamine percutiebant quoscunque propius accesserat: breues manu gladios gerentes, conferto populo permixti, vbi adhærentem hæserant, cadebat imprudens cæco vulnere, vt querelam mors præueniret: funus in prōptu, sed percussor latebat: & si quis commotus fuisset alieno vulnere, propior suo factus erat cæsorum portio. Ita vel periculi metu, vel dissimulatione facinoris, sicarius non deprehendebatur. Tanta erat insidiantium velocitas & celandi ars. Occiditur sacerdos Ionathas: addebantur multi quotidie, grauiórque metus viuentium, quàm ærumna interfectorum. Quasi ad pugnam, sic quotidiè vnusquisque progrediebatur: grauiore tamen conditione, quia hostis præuidetur, sicarius delitescebat, mors in oculis, in animis timor. Nemo se regressurum credebat, nec amicis fides deferebatur, dum sicarius metueretur. Quo plerique perterriti insontes quidem à flagitio latrocinandi, vel sicariorum contubernio, etsi manu innoxij, consilio tamen infirmiores desertum petiêre. Sed dum sibi consulunt, terrorem fecerunt discessiones: ex quo belli aduersus Romanos suspicio primò, deinde inuidia exarsit, quo metu prouinciæ Rector misso equitatu, & pedestri agmine, maximam multitudinis stragem edidit.

B

Ægyptivs quoque Pseudopropheta adueniens, & magicis imbutus artibus dum iactat se prophetico spiritu cœlestia annuntiare oracula, triginta ferè millia Iudæorum associauit sibi, eósque ad montem Oliueti congregans, frequenti irruptione penetrabat Hierosolymam, ita vt etiam Romanas incursaret custodias, quæ ne quid à populo moueretur, Hierosolymis prætendebant. Vbi etiam hæc compressa est insolentia, quasi in ægro corpore alia pars grauiùs inflammabatur. Plurimi enim palàm discedendum à Romanis, libertatem seruitio præferendam vociferabantur, progressisque in agros, quibus alimonia deerat, vi expetebatur.. Cap. VII. *Pseudopropheta Ægyptius. Niceph. lib. 2. cap. 26.*

Cap. VIII.

Postremò in vrbe Cæsarea grauis inter Iudæos & gentiles seditio incessit, vendicantibus sibi Iudæis vrbis totius quasi ab Herode Iudæo conditæ possessionem, renitentibus gentilibus, quòd conditor quidem Iudæus fuerit, sed Cæsaris eam nomine declarauerit. Denique & templum intra eam struxerit, & statuas apposuerit, eóque videri gentilibus vsibus magis eam mancipatam: harum contentionum seditio in manus vertitur: quia neque primi Iudæorum suos seditioni deditos comprimere poterant, & gentiles opprobrio ducebant, si Iudæi sibi cedendum arbitrarentur: itaque excitauerunt Felicem, vt dum vtriusque partis gestit comprimere multitudinem non acquiescentem, præsertim armis, quando aliter nequibat, consuleretur. Cui successit Festus, qui latronibus plurimis comprehensis, haud exiguos vltimo exitio dedit. Albinus quoque eadem à Romanis potestate sibi credita, nullum nequitiæ genus prætermisit, rapinarum improbus prædo, vt qui non dedisset pecuniam, in vincula raperetur, quamuis innoxius: qui dedisset, etiam reus absolueretur: auaritia ignebat superbiam, vt pauperioribus se tyrannum præberet, mācipium ditioribus: idem tamen etsi prætergressus nequitiam superiorum: Ita à successore Floro, quasi deses ac lentus in flagitiis, longo sed proximo interuallo præteritus ac derelictus: vt comparatione deterioris integer æstimaretur. Et qui primò questi fuerunt vt afflicti, posteà Festum quasi bonum Iudicem desiderabant. Hic enim singulos exuerat, Florus vrbes diripiebat, inquinatissimus in obscœnitatibus, in sæuitia crudelissimus, armis omnia conturbans, & prælia de prælis serens, qui nec obsecratus ignosceret, nec exaturatus parceret, in conspectu Beronices, quæ soror Agrippæ Regis ad templum religionis causa venerat, acerbissima cæde in populum desæuiebat: nec obsecranti deferendam arbitratus, cùm inseruientem religioni nudis pedibus astantem cerneret, & orātem fastidio haberet, vnde ad Agrippam Regem & ipsa scripsit, & populus Iudæorum direxit precatum auxilia libertati. Cui egredienti ex Ægypto occurrerūt plerique vltra sexaginta stadia. Hierosolymitanæ vrbis obuiam progredientes & circumducto per vrbem, cùm fidem querelarum probaret, insistere cœperunt, vt legatos ad Neronem mitterent. Verùm ille dolorem vt ciuium, & ipse miseratus, tentamenta tamen belli aduersum Romanos alta prudentia cernens moueri, ne & sibi inuidia, populóque vltimum gigneretur periculum, coacto in vnum populo, in loco, qui templo proximus & ponte diuisus, Sixtus appellabatur, huiusmodi orationem habuit.

C

D

Cæsareæ conditor.

Felix.

Festus. Albini rapacitas.

Ita tamen vt supergressus.

Etsi in plerisq; improuidus consulendi moderandiq; impatiens, dolor grauibus aliquos faciat inæstuare queremoniis: tamen vbi consiliū sumitur, sequestratur affectus doloris. Nam si prōptos ad vleiscendas iniurias & ad inferendū Romano bellū imperio, vniuersos ex hoc populo comperissem, ac non melioris partis & tranquillioris sententiæ, quod pacis est præoptare, & quod quietis præferre, nec ad vos venire ausus forem, nec cōsilium dare. Supersluum est enim suadere quid fieri oporteat, cùm audientium assensus in deteriora sit. Sed quia aliis inexpertus bellicorum vsus malorum, aliis perfunctoria spes libertatis prædulcis ad expetendum, sed plerunque grauis ad adipiscēdum: multis enim dum libertas petitur, seruitus accumulatur, & frequenter totum eripitur, quibus vel nomen libertatis remanserat, alios quibus præsentia vtilitate sui displicent, rerum nouitas inuitat, ac si turbentur negotia, luerum putatur. Ideo vobiscum consilium conferendum putaui, ne aut prudentiorum sobrietas præripiatur insolentiorum audacia: aut qui rectè sapere nesciunt, nostro saltem admoniti sermone cognoscant, acquiescendum esse consultioribus. Silentium igitur deferendum censeo, vt & nos quæ conducere vobis arbitramur aperiamus, & vestrùm nemo perturbetur, si aliqua præter suam voluntatem audiat. Nemo enim poterit æstimare, quale sit quod dicitur, nisi audierit

Cap. IX.

E

priùs,cuius ipse futurus arbiter sit: Probétne an respuat,frustrà conturbatur ne audiat:licet enim & post cõsolationem vnicuique sentire,quod sentit: Et si discessio,placet etiam post sobrios monitus, seruare inconsultæ voluntatis sententiam. Sed dicet aliquis: Cur frustrà audiri velint,si non acquiescant,qui audiunt: Quia si nolint acquiescere cùm audierint,portio mihi concionis,non omnis populus periclitabitur. Si autem audire nolint,etiã cùm pars audiri cõturbat vniuerso populo * eripiatur audiendi profectus. Itaque apud eos mihi orietur sermo,qui audire * voluerint,si vel ex parte aliqua mihi silentium deferatur: intercipietur enim sermo omnis,& quasi totus desidet,si concionalis fragoris & inquieti strepitus examinetur impedimento. Duo sunt itaque,quibus primò respondendum arbitror: quæ in maximo sunt querelarũ pondere: Quòd pleriq; vociferantur de iniuriis prædam sidum: & quòd plerique periisse sibi libertatem gemunt. Quarum propositionum separanda mihi cõplexio videtur. Si enim præsides improbi,quid opus est libertatẽ attollere? ne videamini nõ eorũ merito sed seruitutis fastidio accusare Præsides, quasi dominationis ministros. Aut si intollerabilis seruitus,superflua ergo de præsidibus querimonia. Nam etsi in illis moderatior sit, nihilominus tamen turpis seruitus est. Consideremus ergo,ne in vtroque eorum non perfunctoria bellorũ materia sit: quid enim ineptius,quàm de iniuriis queri,& bellum subtexere,ac periculis mutare cõtumelias? Dum iudicem refugias,hostem inducas: cùm iudex iniquus plerunque iuris interpres sit,hostis autẽ etiam iustus semper sit appetitor salutis. Temperari ergo non exasperari iudicem decet, hostem caueri,ne alterũ acerbes,alterum arcessas: cum & ille delinimento mitior fiat,& iste declinari debeat, ne possit nocere. Cauendum igitur de iudicibus,ne maior querela quàm iniuria sit. Grauior quoque obiectionũ inuidia, quàm commissorũ pretia. Sæpè etenim qui primò verecundiùs deliquerint,accusari insolentiores sunt, & qui occultè antè furati sunt, postea palàm latrocinantur. Nihil itaque tam exasperat feruorem vulneris,quàm ferendi impatientia. Denique impensiùs in ipsis agrestibus feris arctissima vincula,si se excitent,imprimuntur: si quiescant,relaxãtur: grauis quoq; febrium vis tolerãdo minuitur, inquietudine augetur. Quòd si norint sibi cõsulere agrestia,vt naturæ obliuiscãtur,quò dolorem alleuent: quantò magis in hominibus frequẽs id docuit vsus,quòd eorum,qui læsi sunt * tolerãda,lædentibus fuerit * verecũdia,vt sine accusatore correxerint,quod accusati nõ emendassent. Sed esto,fuerit intolerabilis Romanorum Iudicum insolentia, quid igitur tolerabilius, vniuersos,an vnum perpeti? Quæ autem iustitia, cùm vnus læserit, bellum inferre omnibus? Nunquid omnes Romani iniuriæ autores? Nunquid ipse Cæsar? aut studiosè electus est improbus, qui ad vos mitteretur? Sed neque speculari possunt * transmarina, oculósque ad Orientem & Occidentem intẽdere,vt illic videant,quæ hìc geruntur: neque audire facilè,quod etsi sollicitudo exigat,longinquitas negat probationum difficultatẽ. Vnius igitur culpa dissidiũ pariet orbis Romani, cùm etiam sine querelis vestris propera correctio sit, nulla accusationis inuidia, itineris nullo labore. Annuis enim vicibus Romani Magistratus mutantur. Quo fit, vt nec insolens diu maneat, & moderatior citò succedat. Nihil igitur oberit quieuisse,cùm remedium deferatur etiam quiescentibus. Causas belli autem intexere pernicioſum, quia dura belli aduersum omnes conditio, aduersum Romanos vltima. Quos si fugere velis,cùm superare nequeas, orbis terrarum tibi derelinquendus est. Sed libertatis cupiditatem prætenditis? Sera ista deliberatio: priùs certandum fuit,ne amitteretis libertatem,quàm vt amissam reposceretis. Durus seruitutis vsus,& ideo à principio non fuit subeunda,aut susceptra æquanimiter ferenda. Tunc decuit restitisse,cùm ad seruitium vocaremini. Illa iustior pugna: qui autem semel se dederit in seruitutem, etsi posteà subtrahere se velit, nõ ille tãquàm amator libertatis asseritur,sed tanquàm seruus contumax adiudicatur. Vbi erat ista libertatis defensio,cùm Põpeius vestris ingrueret regionibus: vbẽ Dominus intraret,vbi erant arma pro libertate? Cur depositæ sunt à patribus nostris? Et certè illi fortiores nobis fuêre,vigebant animis,abundabant subsidiis,cupiebant repugnare: sed exiguam Romani exercitus non sustinuêre portionem: victi sunt,sed reseruati agnouerunt iugum seruitutis,ne tolerarent pœnam captiuitatis. Quid recusatis hæredes, quod debetis iure successionis? Astringunt vos negotia patrum, quomodo obedientiam refugitis, tantò inferiores obedientibus: aut quid vobis reliqui erit, qui in vos Cæsarem & omnem virtutem Romanam mouetis? Quomodo potestis sustinere eos,qui de omnibus triumphârunt,atque ab omnibus sibi militantibus nunc adiuuantur? Et Athenienses quidem pro libertate totius Græciæ incendio patriam tradiderunt,exilio mutãtes domos,ne sibi Xerxes dominaretur, quem in terris nauigantem,in fluctibus gradientem,cùm eum nec maria caperent,nec terra sustineret,quòd Europæ totius spatia,transitus eius itineris includeret,angustioribus terrarum finibus,quàm exercitus commeatu: ita persecuti sunt fugientem,vt vix vna naue fugitans,auxiliique indigens,se subtraheret captiuitati: verùm ipsi illi viri,qui totam fregerunt Asiam,propter exiguam Salaminam & imperitantẽ fluctibus Xerxem,subigentem maria,in eo ipso,quod sibi subiectum putabat, elemento, glorioſissimè debellatum fugârunt: nunc Romanis seruiunt, & Principes totius Græciæ Italorum imperiis obtemperant: atque illæ Athenæ,quæ leges aliis dabant,nunc alienis legibus famulantur. Lacedæmonij quoque post Thermopylas & Leonidæ defuncti triumphos,post Agesilaũ seruatorem Asiæ, nunc amant dominos suos. Macedonia quoque atque Africa,quæ per * suos validissimos Duces totius orbis imperium in sua iura & possessiones transfuderant, translatam à se potentiam non indignantur,tantaque rerum mutatione contentæ,optant propitios * Dominos,quos ad seruitutem petebant

* eripitur.
* voluerint.
* tollerantia,
* verecũdia.
* transmaria.
Magistratus annui.
* duos.
* Dominos in vet. cod. deest.

A tebant. Nec Philippi diuitiis Macedones, nec Alexandri excitantur triumphis, quos Duces omniũ
prudentissimos non immeritò inuictos arbitrabantur, quia alter se † contra Græciam tenuit, alter † intra.
fugiens arma Romana vsque ad regna Caspia, & extrema subactæ Persidis, atque Indorum secreta
victor peruenit: Magni nomen obtinuit, quia maximos omnium non lacessiuit. Quem licet imma-
tura mors triumpho Romanorum subtraxerit, seruit tamen & ipse in posteris suis, quibus Orientis
spolia, non ad fulcrum dominationis quæsita, sed ad pretium seruitutis, vt nobilitas famulãtium ad
victoris opes perueniret. Magna virtus Alexandro. Quid tamen mirum? Ille vsque ad Oceanum vi-
ctoriam extendit, Romani vltra Oceanum. Testis est Britannia extra orbem posita, sed Romanorũ
virtute in orbem redacta. Quos ætas superior ignorauit, didicit Romanorum victoria. Seruiunt, &
ipsi, qui, quid esset seruitus, ignorabant: soli sibi nati, & semper sibi liberi † quia à superiorum poten- † qui.
tia, interfuso Oceano secreti metuere non poterant, quos nesciebant. Plus itaq; fuit transisse ad Bri-
tannos, quàm triumphasse de Britannis. Quid enim facerent, elementis iam Romanorum imperio
subiectis? Docuit illos Oceanus seruitutis patientiam, postquàm trãsfretantibus & † ipsi Romanorũ † ipse.
B nauigiis, insuetã sibi seruitutem † agnouerant. Nam de Annibale quid retexã qui tot regionũ victor, † agnouerat.
Romanis & ipse militauit triũphis, quibus Alpes aperuit, viã strauit, vrbes subegit, quæ victoribus Annibal.
acquirerentur. Et qui frequenter superior, spem tamen victoriæ victis nunquam intercluſit, semel
victus reparare se nequiuit. Cessit spontè victoribus, quos * victor non sustinebat, abiectisque armis * victos.
victricibus, ad Prusiam sese contulit Regem: ex Duce mercenarius, ex triumphatore futigiuus. Ve-
niamus ad Galliarum incolas populos natura feroces, & naturalibus muris ferociores, quos non
cæmenta parietum, sed iuga Alpium ab ortu Solis tuentur, ab occasu Oceanus includit, à me-
ridie prærupta Pyrenæi, à septentrione Rheni, fluenta, immanésque Germani insuperabiles, &
& inaccessibiles reddidisse se clausirorum beneficiis æstimabantur: Romanis tamen supra nubes
viantibus, & vltra columnas Herculis imperium propagantibus, nihil inuium fuit: tanta * fœlicitate * facilitate.
hostis, & qui latebat repertus, & qui resistebat victus est: quorũ improuiso aduentu consedisse mon-
tes Germania credidit, Rhenum exaruisse, qui magnitudine corporum & cõtemptu mortis cæteris
validiores, qui retinaculum antè suum Rhenum putabant, nunc salutis defensionem. Itaque iam nõ
C † copiis Germanorum replentur, sed Romanorum liburnis, quæ pererrantes tot vsque ad mare bi- † Cor. Gualt.
cornis amnis fluenta quondam liberas gentes seruitio premunt, vt quæ sibi antè totius orbis impe- legendũ putat
rium præsumpserant, nunc seruitutis propriæ mercedem exoluant. Quid Illyriis erutum venis ter- caupulas, quod
rarum suarum aurum profuit, quibus non abũdauit ad libertatis præmium? Quantò pretiosius Ro- genus nauigij
manorum ferrum, cui seruit aurum Pannoniorum: Dat itaque Pannonius auri tributũ, & opes suas extenuatum
ad Romanum ærarium volens trãfert, vt sit tutior in seruitute. Nec incolam suum auro turbida Pa- fuisse Germa-
ctoli vnda extulit in superbiam, seruit libenter, quibus seruire imperia videt: nec miratur Indus gem- niæ in vsu scri
mam suam, aut Seres lanam suam. Ad vsum Dominorum exercentur illa, non pretio mercium, sed bunt Tacitus,
functionum munia. Persarum superba * audimus imperia, sed eorũ quoque obsides vidimus, & cùm & Marcellinus.
ipsi imperent pluribus nationibus, tamen offerunt liberos suos & nobilitatem suam. Seruire Roma- * audiuimus
nis gaudent pro fide pacis, simul vt seruiendo discant suis imperare: offerunt vestes, monilia, elephã-
tos quoque Romanis, vnum tributum Reges imponere. Attexamus Ægyptum abũdantem opibus
suis, nec indigentem pluuiæ cœlestis, quæ sibi ipsa imbres generat, & pluuiarum vbertates creat.
D Denique cùm sit feruentior omnibus regionibus, sola non queritur de siccitate, & quod nulli alij lo-
co suppetit, alit irriguo suas messes: Nauigatur in arenis, nauigatur per sata, vbi pluuia nescitur. Cu-
ius tamen noua gratia & naturalis fœcunditas Romanis militat, vt quatuor mẽsibus Dominos alat.
Quid ipsam vrbem loquar cognomine Regis fortissimi, quæ septa fluminis muro, nescit obsidionẽ?
quòd vniuersorum amnium maximus, diffuso per spatia terrarum alueo, & obsidionis submoueat
impedimenta, & in vehendis quæ necessaria sunt ad vsum * rerum ministret? Quæ magis poterat ad
rebellandum quàm Ægyptus excitari, quæ decies septingenta & quinquaginta millia hominum, * remedia.
præter Alexandriæ incolas populos Romanis fascibus numerat ascriptos? Et cùm habeat tantam
multitudinem, mauult tamen Romani imperij tributis se exercere, quàm suis militare stipendiis.
Non transiliam Cyrenenses Lacedæmoniorum genus, qui quondam cum Carthaginensibus de fi-
nibus atque imperio certarunt, finem certaminis mortem offerentes. Qua oblatione victi, sed vlti Cyrenenses.
tamen iniuriam fratribus * Philineis victoriam concessere: nec Syrtes præteribo terribiles, etiã solo * Philenijs.
E auditu, quòd omnia ad se trahant, & appropinquantia vadoso mari hæreant, tertiam partem orbis
totius ab Atlantico mari & columnis Herculis vsque ad mare rubrum, atque Æthiopas definiri re-
rum periti asseruere. Quis tot gẽtium populos numero recenseat, quibus fulta Carthago Scipionis
dextram non tulit, maluitque Romam duabus anni partibus aduersum se pascere, quàm aliorũ opi-
bus nixa aduersum Romanos rebellare? Creta quoque centum vrbibus nobilis, vberrima præfe-
rens regna, circumfusa vndique mari & fluctibus tanquàm mœnibus solita hostem repellere, vnum Creta centum
consularem veretur, & plurimi populi sex fascium virgulis metu inclinantur. Asia, Pontus, Enio- vrbibus no-
chi, Scythæ Nomades, Taurici Scythæ, Mæotiáque regna, Bosphoranique omnes Romano impe- bilis.
rio subiiciuntur, & illud ante innauigabile pelagus, XL. naues ad pacem exercent. Nam de Armenia Asia.
quid dicã, quæ non solùm limitis sui seruat quietem, verumetiam portarum intenta custodiæ di- Armenia.
ligenter explorat, ne pacem turbaturus aliquis irrepat. Omnes ergo Romanis seruire gestiũt, vos so-

Universidad de Deusto Biblioteca

li dedignamini his esse subiecti, quibus subiiciuntur vniuersi? Quibus freti armis? quo superbi mili- F
te? vbi est stolus nauium vestrarũ, qui obsideat freta, percurrat maria Romanorũ? In ipsorũ enim no-
Orbis Romanus appellatur terrarum continens ab Athenæo Romæ dicitur ꝓ. ꝓtente mũdi.
men elementa etiã trãsierũt in quos etiã transiuit orbis terrarũ, qui Rom. imperio clauditur & defi-
nitur: deniq; à plerisque orbis Romanus appellatur. Nam si verum quæramus, vt suprà diximus, ter-
ra ipsa infra Romanum imperium est, supra quam progressa Romana virtus vltra Oceanũ, alterum
sibi orbem quæsiuit, & in Britannia sibi remota à confinio terrarum nouam inuenit possessionem.
Denique quibus ius non solùm ciuitatis Romanæ, sed etiam ipsius propè humanæ conuersationis
negatur, illò diriguntur, vt illic habitent, quasi mundi exules. Cessit Oceanus finibus suis, nouit Ro-
manus interiora eius petere secreta, cum ipsis vobis erit bellum, aduersum quos nec natura suũ ius
possidet. Euphrates ille inaccessibilis antè, nisi suis incolis, ex vtraque iam ripa Romanus est, & sub
Ister. imperio Romano totum significat esse Orientem. Ister in Septentrionalibus partibus inter sæuas,
& innumeras profluens gentes, obsides suscipit, hostes coërcet. Meridiana plaga quousque habita-
bilis esse potest, arat Romanis, atque ipsis messem suam colligit in occasu quodam vltima terrarum
Gaditana ora, nouos suscipit hospites, qui Romano imperio tributa sua deferant. Habet & ipsa, quò G
** putabat.* dirigat merces suas, vbi antè solùm naufragium * putabant, ibi nunc mutuatur commercium. Cùm
igitur Romanorum omnia sint, vnde vobis aduersum Romanos præsidia quæretis? Ex qua vobis in-
habitabili parte socios postulabitis? Quicunq; enim in orbe terrarum sunt, Romani omnes sunt. An
vltra Euphratem ad Adiabenos dirigetis legationẽ? sed nec ipsis vacat sua relinquere, nec Parthus
† istud. sinit petitam sibi pacem interpellari, ne ipse in finitimis reus sit rebellionis, ne † illud bellum simile
putetis, ac si aduersum Arabas & Ægyptios vobis gerenda prælia sint: Alia Romana arma, aliæ opes
ex toto quæsitæ orbe, nec Hierosolymitana vobis blandiantur præsidia murorum, validiorem Ro-
Christi discipuli orbem repleuerunt vide Isingr. & Niceph. lib. 3. cap. 1. mani murum Oceani ruperunt: sed de religionis auxilio præsumitis, cùm orbem iam Romanũ Iesu
discipuli repleuerint? Aut sine nutu Dei putamus illam crescere religionem, vrbémque Romam su-
pra omnes regiones proferre imperium suum. † Hæc nostra nos iam dudum religio deseruit, quia
nos deseruimus fidem, & frequenter interdicta mandatis cœlestibus repetiuimus. Vnde in nos ve-
nit Ægyptius? quemadmodum captiui facti sumus Assyriorum? Nónne scriptura dixit hæc euentu-
ra? Nónne scriptum est profananda omnia templi sacramenta? quæ iam sæpiùs profanata vim suam H
† Nã. atque omnem diuinorum mysteriorum gratiam non repræsentant. Cõtaminatum est templum hu-
mano sanguine, repleta sunt puluinaria cadaueribus, perfusæ aræ Romano cruore, pugnatũ est sab-
bato: præuaricatio facta est, dum templum non sua obseruatione & feriarum solemnitate, sed cru-
to defenditur prælio. Et hoc vtique iterùm fiet. Ergo quomodo possumus tanquàm aduersum ho-
stes, & religioni aduersarios diuinum auxilium mereri, cùm ipsi præuaricationem inferamus nostræ
religioni? Quod igitur remedium, cùm & humanæ opes non suffragẽtur, nec diuina opituletur gra-
tia? Alterum horum aliquos inuitare solet ad bellum, vobis vtrunque deest. Quid ergo supereſt, nisi
manifestum excidium? quod si non declinatis dum cauere licet, nihil aliud nisi vos ipsi vestram pa-
triam concremabitis, templúmq; exuretis, coniuges quoque & liberos dabitis neci, quibus autores
eritis suprema amissionis. Cum malorum omniũ incrementũ inconsolabile sit, nostræ culpæ ascri-
bi quæ sustinemus: Accedit huc, quòd aliarum vrbium bella, suorum incolarũ excidiis determinan-
† al. regionis. tur vestra rebellio totius erit excidium † religionis, quæ toto diffusa orbe, populos vbique dissemi-
nabit, & in omnibus vrbibus nostri portio est. Vestro igitur prælio Iudæi omnes implicabũtur, nec I
erit vlla regio nostri expers cruoris. Aut si tales sunt Romani, vt Iudæos non persequãtur, nec bello
lacessiti, quàm iniustum est bellum his inferri, quorum humanitatẽ speratis. Bonum est chariſſimi,
bonum est, dum adhuc in portu nauis est, præuidere tempestatem futurã, nec imminentibus quen-
quam sese obiectare periculis, ne cùm in altum processeris, iam naufragiũ non possis cauere. Et plæ-
runque quidem repentina exurgit procella, & bellum excipitur, etiamsi non inferatur: sed interest
lacessere hostem an excipere, magis parcit non lacessitus, & necessitas excusat insolentiam: vbi verò
in præruptum quisquam sese immergit periculum, oneratur etiam opprobrio. Non is hostis est,
quem fuga possitis vitare. Quocunque ibitis, sequitur periculum: imò vbique hostem reperietis.
Omnes enim amici Romanorum sunt, & quicunque præter Romanorum amicitiam est, hostis v-
niuersorum est. Subeat vos patriæ amor: si non pignorum vestrorum, non coniugum vos con-
templatio reuocat, reuocet templi contuitus sacratissimi: parcite saltem religioni: parcite sacra-
tissimis sacerdotibus, quibus iam non parcunt Romani, neque ipsi templo, quos pepercisse pœ- K
nitet: quoniam iam dudum volunt omnes gentes nostram extinguere religionem, cui Pompeius
tamen cùm extinguere posset, pepercit. Ego nihil prætermisi, omnia monui, quæ ad vestram spe-
ctant salutem: hoc vobis suadeo, quod mihi eligo: vos considerate, quid vobis & mihi vtile sit,
opto vobis & mihi pacem esse cũ populo Romano: si recusatis, ipsi meam vobis eripitis societatem:
aut communis erit gratia, aut sine me periculum. Hæc dicẽs, illachrymauit, Beronice quoque soror
Xistus locus fuit templo proximus. eius: Nam & ipsa erat in Xisti superioribus & multum eos Agrippa suis lachrymis inflexerat, ita vt
dicerent Iudæi, non Romanis † bellamus, sed Floro: qui bello digna commisit, bellum inferendum
arbitramur. Respondit Agrippa, sed hoc est Rom. bellum † inferre: facta vestra Romanorum iniuriã
† rebellamus. petunt. Non Floro, sed Romanis: non Floro, sed Cæsari tributum negatur: non Flori, sed Romanorũ
† mouere. miles in castro est, quod appellatur Antonia, à quo dirutis diuisisq; porticibus templum separatis,

vt

A custodia sequestraretur. Restituite statutum † superiorum, tributū quod Cæsari debetur, Cæsari † superiorem
soluatur, ne Florus hoc referat, non se à vobis, sed Cæsaris imperium repudiatum. Acquieuerat populus his dictis, ita vt cum Agrippa in templum ascenderent, porticus vt fuerant inciperent ædificare, tributum cogerent. Denique breui missis in huiusmodi † muniis industriis executoribus, cōgregata sunt talenta XL. quæ deerant tributariæ solutioni. Compressus fuerat omnis belli tumultus: sed adiungere his Agrippa volens, vt Floro obtemperarent, donec ei à Cæsare successor veniret, in plebem exasperauit, vt ne ab eius quidem contumelia temperaretur, sed extrusum vrbe nonnullis iactis lapidibus, incertum an percusserint. Qua motus iniuria Rex, autores eorum comprehēsos ad Florum direxit. Ipse autem in regnum suum concessit. † summam

Eo discedente concitatores belli compositis insidiis, Massada castellum occupauerunt, necatisq; CAP. X.
Romanorum custodibus suos constituēre. Eleazarus quoque Principis sacerdotum filius, præruptæ
vir audaciæ suasit, ne cuius alienigenæ donum vel sacrificium reciperetur: quæ tuba belli aduersum
Romanos fuit, vniuersósque in tumultum excitauit. Videntes itaque potissimi quique, quòd ea res
B * præsumptæ causa foret dissensionis, agebant cum populo, non solùm Cæsari bellum irrogari, sed * præruptæ
violari etiam instituta religionis, templique imminui reuerentiam: argui & condemnari Patrū traditiones, qui ex muneribus alienigenarum templum ornauerint, cui multo ampliùs accesserit diuitiarum ex collatione gētium, donisque diuersarum & innumerabilium nationum: obliterari sancta maiorum, sacros ritus † nouari. Quid futurum de his quæ antè collata sunt, si simili modo conferri † Cod. vet.
in posterum dona gentium prohibeātur? Aut si solis Romanis sit interdictum quod omnibus liceat, negari.
quod incentiuum belli futurum? * Postremum impium, si apud Iudæos tantùm nec sacrificare, * postremò
nec inferre munera alienis permitteretur. Considerare eos oportere, quia Cæsaris pax solueretur, quem huiusmodi motum offensione, haud dubiè facturum, vt eriperet Iudæis omnem vsum sacrificiorum: vt nec pro se sacrificium Cæsaris refutauissent, præueniendum maturè. Nam talia consulta si ad Florum, atque inde haud dubiè ad Cæsarem peruenirent, Iudæorum genti pestem
* factura: simul hæc astruere sacerdotum testimoniis desiderantes, interrogabant, si vnquàm à ma- * futuram
ioribus esset sacrificiis gentilium renuntiatum: id quò minùs liqueret, obstrepebant ad seditionem
C parati, nec ministri quidem altaris audebant sese tantæ discordantium inferere contentioni: vnum remedium superesse visum est, vt Florus atque Agrippa Rex cum militari manu adessent, vt saltem metu desisterent, qui consilio nequaquàm reuocarentur: sed Florus, qui augerivellet seditionem, ne vllus Iudæis esset veniæ locus († qui nisi inuoluti bello forent, vrgendi rapinas eius, & grauiora com- † in vet. cod.
missa facultas omnis extingueretur) passus est crescere belli furorem, nihilque Legatis responsi red- al. quibus si
didi. Agrippa verò quàm maximè ambiebat Scyli & Antipæ Custobariq; propinquorū suorum le- inuoluti bello
gationem, in commune bonum, vt & Iudæos Romanis seruaret, & Iudæis religionem, patriæ tem- forent, arguēdi rapinas
plum, vrbem ciuibus, sibíque imperij decus, regni tranquillitatem, misit tria millia equitum Dario &c.
& Philippo turmarum ducibus, vt auxilio freti, bonarum cōsultores partium prōptiùs adniterētur. Hinc fiducia bonis orta, improbis indignatio, bellum adoleuit. Cùm hos causa iustior, quæ nihil tamen armorum cōflictus iuuaret: illos furor & multitudinis numerus accenderet, diuisæ acies præliatorum: * Principes Sacerdotum, & vulgi portio, quæ pacem optabāt, cum Regiis equitibus par- * Principes
tem ciuitatis superiorem occupauēre: illi alij in inferioribus siti, templum & propinqua loca sacris
D sibi vendicabant. Primò lapidibus & saxis & iactu telorum vtrinque bellum lacessunt, decernunt sagittis. Posteà vt sese fortè obtulit præliandi necessitas, consertæ manus, peritia vtúque Regij præstabant, volentes arcere accessu belli excitatores, ne templum intaminarent. Contra Eleazaro cum suis etiam superiorem vrbem, quæ vocabatur Sion, inuadere studium erat: septem diebus sine intermissione aliqua bellatum est. Octauus solemnitatis dies, quo ligna omnes altaribus solebant im- Ignis inextin-
ponere, ne quando ignis deficeret, quem oportebat inextinguibilem perseuerare, furorem addidit, guibilis.
vt omnes à templo ministri excluderentur. Audaciùs solito ficariis sese proripiētibus cessere Regij, nec in superioribus partibus consistere ausi: incēsæ ædes Agrippæ & Beronices, direptum omne instrumentum regium: ignis circumferebatur, vt chirographa debitorum, quæ recondita in tabulariis erant † publicis, exurerentur: quò fœneratoribus suis inopes insolentiùs insurgerent, omni nexu † publicè
sese absolutos arbitrari: incendebant vrbem manibus suis, exurebantur nerui ciuitatis: expugnatum est castrum cui nomen Antonia, cæsi omnes custodes reperti, incensum posteà. Massadam quoque
E proripiens sese Manaimus, Iudæ Galilæi filius, acer & peritus Sophista, & turbandis rebus exercitatus, armorum inuasit officinas, & induit armis inermes. Regressúsque in Hierosolymam, stipatoribus tanquā regio more comitantibus, immane quantum insoleuerat, vt supergrediens vsum priuatum, nec ab illicitis quidem, quæ liberi populi ferre non possent, temperandum arbitraretur, insurgentibus in eum pluribus, qui fultum regali indumento, Tyrannum & Dominum incubuisse libertati ciuium increpitarent, graues pœnas dedit, vt afflictus prius cruciatibus immoreretur, nec tamen * dissidium remotum: Nam multò grauior motus insurrexit. Denique Metilius cum Romanis militibus orauit, vt discedere liceret: datáque fide & interpositis sacramentis, vbi iuxta pactum arma deposuēre, cùm sine metu abirent, ab Eleazaro & sociis factionis multi obtruncātur. Non resistendum aduersus vim, nec precandum rati, sed tantummodò violatam fidem & periurium perfidiorum viciferantes. Omnes itaque interfecti: Metilius ipse præfectus militum rogando & obsecrā- * bellum

do, simul pollicens vsque ad circumcisionem quoque se Iudæum futurum, solus reseruatur. F

CAP. XI. ARDEBAT omnis Iudæa: Syria quoque prouincia omnis in bellum * excitata. Denique Cæsarienses quoscunque habebant Iudæos interfecerunt: quo dolore excitati, plurimas Syriæ vrbes Iudæi adorsi debellauerunt: nusquàm ius, nusquàm religio, nobilior erat, qui plura diripuerat, quasi præmia congerens fortitudinis. Erat spectaculũ miserabile, cùm inhumata corpora passim iacerent in vrbibus: pueris * commixti senes, mulieres quoque nec propter verecundiam spectantium munimentis, quibus pudenda tegerẽtur, relictis: omnia fœda & plena specie miserabili, quæ cùm tetrum horrorem excederent, grauis ac nefariæ crudelitatis, grauiora tamen adhuc sibi inuicem minitabãtur. Erat immane latrocinium inter Iudæos ac Syros, cùm spes nulla salutis esset, nisi vt inuicem sternerent. Erat immane latrocinium inter Iudæos ac Syros, cùm spes nulla salutis esset, nisi vt inuicem præuenirent. Quæ enim ciuitas, quæ non Iudæos simul & Syros permixtos haberet? Dies in sanguine, noctes in formidine transigebantur: nec odiis, nec auaritiæ modus vllus. Nam præter sectarum & cultus diuersitatem, quæ in malum publicum eruperat, vt è diuerso se perditos vellent, auaritia habendi, & rapiendi cupido ita animum inuaserat, vt nulli, quem prædæ studio deputassent neci, parcendum æstimarent. Quid de minore numero cæsorum loquar? Nam præter Antiochenos & G Sydonios & Apamenos, difficilè quisquam populus, inhabitãtes secum Iudæos non persecutus est. * Cerasiem autem & volentes egredi, vsque ad fines proprios prosecuti sunt, vt sine vlla fraude abirent. Alexandriæ verò orta inter gentiles & Iudæos contentione, * dum Hebræi vindictam reposcerent, ac raptis facibus congregatum in amphitheatro populum gentilium minitarentur exurere, alia curantem Alexandrum Tiberium Præfectum loci in se conuertere, ac primò quidem concordiam publicam reformare pacificis tentabat sermonibus. Vbi verò irrideri ab his, quæ sedulò moneret, aduertit, nec vllo alio modo tolli posse tantam seditionem, inuadendi eos militibus potestatem dedit, qui circumfusos adorsi, maximam per totam vrbem stragem fecêre: cùm alios resistẽtes, fugientes alios, alios in domibus suis latitantes necarent, neque vlla subiaceret, vel paruulorum misericordia, vel reuerentia senum, vel mulierum verecundia. Cæsa itaq; Iudæorum quinquaginta ferè millia, natabant plateæ sanguine, repleta erant omnia cadaueribus, crepitabant flammæ sæuo * iniectæ per vrbem incendio, quæ Iudæorum domibus * inuectæ, vicina simul depascebant. Inflexus tamen H Alexander, tandem milites abstinere, & receptui canere iubet: vulgi tamen ira semel progressa in potestatem necandi, nequaquàm mitigabatur.

CAP. XII. LVEBANT enim scelerum suorum supplicia, qui postquàm Dominum Iesum crucifixerant diuinorum arbitrum, postea etiam Discipulos eius persequebantur. Plerique tamen Iudæorum, & gentilium plurimi crediderunt in eum, cùm præceptis moralibus operibúsque vltra humanam * potestatem profluentibus inuitarẽtur: Quibus ne mors quidem eius vel fidei, vel gratiæ finem imposuit, immò etiam cumulauit deuotionem. Intulerunt itaque parricidales manus, atque autorem vitæ interficiendum ad Pilatum deduxêre: reluctantem cœperunt perurgere iudicem, in quo tamen non excusabatur Pilatus, sed Iudæorum amentia coaceruabatur, quia nec ille adiudicare debuit, quem reum minimè deprehenderat: nec isti sacrilegium parricidio germinare, vt ab his, qui ad redimendos & sanandos eos sese obtulerat, obtruncaretur: de quo ipsi Iudæi quoque testantur, dicente Iosepho historiarum scriptore, quòd fuerit illo in tempore vir sapiens, si tamen oportet, inquit, virum dici: mirabilium † patratorem operum: qui apparuerit discipulis suis post triduum mortis suæ viuẽs iterùm, secundum Prophetarũ scripta: qui & hæc & alia innumerabilia † de eo plena miraculis prophetauerunt: ex quo cœpit cõgregatio Christianorum: & in omne hominum penetrauit genus nec vlla natio Romani orbis remansit, quæ cultus eius expers relinqueretur. Si nobis non credunt Iudæi, vel suis credant: hoc dixit Iosephus, quem ipsi maximum putant: & tamen ita in eo ipso quòd verum locutus est, ita mente deuius fuit, vt nec sermonibus suis crederet, sed locutus est propter historiæ suæ fidem, quia fallere nefas putabat: non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati † præiudicabat, quòd non credidit, sed plus addidit testimonio, quod nec incredulus & inuitus negauit: In quo Christi Iesu claruit potentia æterna, quòd eum etiam Principes Synagogæ, quem ad mortem comprehenderant, Deum fatebantur. Et verò quasi Deus sine exceptione personarum, aut vlla mortis formidine locutus, excidium quoque templi futurum annuntiauit: sed non eos templi iniuria commouit, sed quia in flagitiis ab eo & sacrilegiis corripiebantur, hinc ira exarsit, vt interficerẽt eum, quem nulla habuissent tempora. Nam cùm alij precando meruerint facere, quæ fecerunt, hic in potestate habebat, vt omnia quæ fieri vellet, K imperaret. Occisus erat ante mortem Iesu, Baptista Ioannes vir sanctus, qui nunquàm in †seculis salutis veritatem posuerat. Denique ad omnia quæ plena iustitiæ docebat, quibus ad cultum Dei inuitabat Iudæos, etiam Baptismum propter purificationẽ animæ & corporis instituerat. Cuius causa necis libertas, quòd perpeti nequiuit ab Herode fraterni violata cõnubij iura, † germanóque abducta coniugem. Nam cùm idem Herodes Romam pergeret, hospitij causa fratris ingressus domũ, cui erat vxor Herodias, Aristobuli filia Regis Agrippæ soror, ausus est eam naturæ immemor solicitare, vt relicto fratre, sibi nuberet: cùm de vrbe Roma reuertisset, ex consensu mulieris inita incesti pactio est. Cuius indicium rei, peruenit ad Aretæ Regis filiam, in coniugio adhuc Herodis manentem. Ea riualem indignata redeunti marito insinuauit, vt ad Macherũta oppidum dirigeretur, quod erat in confinio Petræi Regis & Herodis: ille qui nihil suspicaretur, simul quia omnem iam

circa

* excita

* permixti

* Cerassem

* cùm

* possibilitatẽ

Iesus ducitur ad Pilatum.

Antiq. lib. 18. cap. 6.

† creatorem

† cod. vet. Deo pleni miraculaprophetauerunt.

† præiudicat

Ioãnis Baptistæ necis causa libertas erat

† secundis

† germanique

Herodias.

A circa eundem imminuerat affectum, quò faciliùs Herodiadi pactionis fidem præstaret, si ablegaret coniugem, & acquieuit eius suggestioni. At illa, vbi patrio regno appropinquauit, cognita patri Aretæ prodidit, qui per insidias omnem exercitum Herodis bello lacessitum deleuit, proditione facta per eos, qui ex Philippi Tetrarchę populo, Herodi sese associauerant. Vnde Herodes Cæsari querelam detulit: sed vindictam imperatam à Cæsare indignatio Dei sustulit. Nam in ipso apparatu belli, Cæsaris mors nuntiata, idque à Iudęis æstimatum comperimus & creditum (authore Iosepho aduer sus Iudæos) quòd non fraude hominum, sed Dei commotione Herodes exercitum amiserit, & iustè quidem propter vindictã Iohannis Baptistæ viri iusti, qui dixerat ei: Non licet tibi fratris vxorem habere. Sed ita hęc conteximus, quasi vel in suis Iudæi legitima custodierint, apud quos interierat summi ius sacerdotij, aut auaritia interceptum, aut potiorum insolentia, qui licere quod vellẽt, ius putabant. Nanque à principio Aaron summus sacerdos fuit, qui ad filios suos ex voluntate Dei vnctione legitima trãsmisit sacerdotij prerogatiuã, à quib⁹ per ordinẽ successionis constituti sũt, principatũ sacerdotij gerẽtes. Vnde patrio more cõualuit neminẽ fieri principẽ sacerdotũ, nisi qui esset B ex sanguine Aarõ: cui primò ius istiusmodi delatũ est sacerdotij. Alterius aũt generis viro, nec Regi quidẽ, liceret succedere. Denique Ozias, quia vsurpauit sacerdotij mun⁹, perfus⁹ lepra, à tẽplóq; eiect⁹, reliquã ætatẽ sine imperio exegit: & certè Rex optim⁹ fuit, sed vsurpare ei nõ licuit officiũ religionis.

Aarõ summus sacerdotum.

Ozias lepra percutitur.

FVERVNT itaque ex quo egressi sunt ex Ægypto patres, vsque ad ædificationem templi, quod Salomon condidit, principes sacerdotum XIII. qui fiunt anni † ducenti XII. quoniam primò qui erat princeps sacerdotum vsque ad mortem perseuerabat, nec quisquam in locum viuentium substituebatur. Posteà etiã à viuentibus subrogabantur. Ergo isti tredecim per successionem adepti sunt sacerdotium, quibus temporibus & aristocratia fuit, & monarchia, Iudicum & Regum potestas. Rursus à Salomone vsque ad tempora captiuitatis, quando in Syriam populus demigrauit, vrbe capta templóque exusto, fuerunt sacerdotum Principes XVIII. per annos quadringentos L X. & menses VI. & dies X. LXX. autem annis † pòst in captiuitate fuit populus. Posteà Cyrus cùm dimitteret populum patrum de regione Assyriorum, & templi ædificandi potestatem daret, etiam sacerdo- C tum principem Iosedech, qui simul abductus erat, redire permisit, vt ritus veteris solennitatis per assueti sacerdotis scientiam reformaretur. Ipse igitur & posteri † eius quindecim numero viri, à reditu populi vsque ad Antiochum Eupatorem officio functi sunt per ordinem successionis, & principatum sacerdotij repræsentarunt annis CCCCXIIII. Primus Antiochus, quem suprà memorauimus, & Dux eius Lysias, occiso Onia sacerdotum principe, in locum eius substituerunt Alchimũ in sacerdotium. Qui licèt fuerit de Aaron genere, non tamen fuit de ipsa domo. Vnde Ananias frater Oniæ pergens in Ægyptum, petiit à Ptolemæo Philometore & Cleopatra coniuge Philometoris, qui ritus obseruationis ad Hierosolymitanæ solennitatis similitudinem, in Alexandrinæ vrbis cultibus inseruerat, vt illic Princeps sacerdotum subrogaretur, eò quòd Alchimus legitimam non haberet sacerdotij successionem, atque idem tamen exacto triennio defunctus, nec successorem habere meruit, qui abrogauerat legitimæ successionis solennitatem: fuit itaque septem annis ciuitas sine principe sacerdotij. Vsque ad hoc tempus † regressio patrum de terris Assyriorum Democratiam tenuit, eò quòd per Regum iniquitates in captiuitatem sese esse deductum Iudæorum D populus recognosceret. Asamonæi posteà nacti potestatem populo præsidendi, Ionatham sacerdotum Principem constituêre, qui per septem annos functus susceptо munere, per insidias Triphonis finem vitæ inuenit, in cuius locum Simon frater germanus tanquàm iure hæreditario, per electionem tamen successit, quem generi insidiis inter epulas extinctum accepimus, à quo ad filium eius Hyrcanum, quem fuga periculo exemerat, prærogatiua sacerdotij domigrauit. Hyrcano autem Aristobulus, qui etiam regnum memorato adiunxit muneri, vt vtriusque esset particeps, & Aristobulo Alexander substitutus est: Penes Alexandrum & regnum & sacerdotium, vsque ad diem vitæ eius mansit supremum, per septem scilicet & XX. annos, sed plerunque dubio statu: Nam & anceps inter ipsum & Demetrium victoria fuit, & odium immane à ciuibus. Idem moriens Alexander, qui periculosam filiis suis cerneret odiorum suorum hæreditatem, Alexandram coniugem suam exercitam vsu imperij, & communium assuetudine consiliorum, gratiorem tamen populo, quòd & aduersum viri sæuitiam periclitantibus frequenter præsidio fuerit, & coniugi temperamento, Regali præcesse voluit gubernaculo: arbitram simul statuens, cuinam potissimùm filio- E rum summum sacerdotium committeretur. Illa Hyrcanum patri substituit in sacerdotium, vel propter maioris ætatis prærogatiuam, vel quòd leniore quàm frater ingenio, nullas super regni negotiis matri videretur molestias excitaturus. Aristobulo nihil publicorum commisit officiorum: Sed ille etiam viuente matre, ægritudinis tamen eius occasione in remotis & munitioribus locis Regem agebat: quo offensa mater, & Hyrcani querelis anxia, vim morbi aluit, nec vltra † nouem annos imperij progressa, omnium hęredem Hyrcanum reliquit: nõ quòd seruaturum præsumeret, sed ne indignum iuuaret, aut vsurpatoris insolentiam iudicio prosperiore accenderet: verùm Alexandræ mors etiam Hyrcano sacerdotium regnúmque ademit. Nam bello victus, ad munitiora sese contulit, retentisq; coniuge & filiis Aristobuli, quos in castro inuenerat, amplexatus est mutare conditionem, vt ad Aristobulum potestas omnis transiret, & sacerdotium: ipse priuatus in domum Aristobuli concederet. Nec tamen diu contentus fuit aulam Regiam priuatis mu-

CAP. XIII.

† *M.S. sexcẽtis.12. vt & Euseb. in chron.*

Sacerdotiũ Iudaicæ successio. Niceph. li. 2. cap. 4.

† *post non est in M.S.*

† *sui*

Alchimi illegitima successio.

† *regressionis*

Antea c.12. lib. 1.

† *quatuordecim.*

† testaturus

† præsidere.

Aristobulus captur.

tasse ædibus. Nam excitatus ab Antipatro, primò in Arabiam contendit, velut† contestatus pacti F
iniquitatem. Deinde vbi infirmum sibi aduersum Romanos, quos in sui societatem per Scaurum
Aristobulus illexerat, Arabi Regis auxilium aduertit, Pompeio venienti querimoniam detulit, qui
eludentem Aristobulum, anno iam tertio imperitantem bello pertulit, autoritate cepit, atque ante
victoriam custodiæ dedit, superatóque eius populo, & capta vrbe, captiuum ipsum cum filiis Romã
dirigi præcipiens, Hyrcano sacerdotij dignitatem refudit, atque eum† Præsidem ciuibus, absque
diademate tamen, regnique insulis statuit. Largus quidem honoris, sed consultor quietis, ne frater-
næ insolentiæ spiritu pax turbaretur. Ita Aristobulus captus licèt, Hyrcanum tamen regno exuit,
qui quatuor & viginti annos posteà maiore vsu quàm nomine in potestate exegit: nec tamen is finis
vitæ Hyrcano, qui potestatis fuit. Nam reliquum tempus dedecori cessit, vt suprà memorauimus: Si-
quidem superatus prælio, Parthis Euphratem transgredientibus, captus, & Antigono Aristobuli fi-
lio in potestatem datus, truncatisque auribus: nec sic quidem ærumnæ miserabilis impleuit acerbita
tem. Nam post illam in Parthiam quoque abductus exul, debilis, senex, ludibriũ de se Barbaris præ-
buit, & cognito posteà, quòd Herodes imperitaret, cuius coniugio Mariamne neptis sua potieba- G
tur, in Iudæam reuertit: Vbi primò summa honoris specie susceptus, quò insidiarum velamen ob-
tenderetur, haud multò pòst affícto crimine, quòd potestatem vellet repetere, interemptus est.

Herodes regnum accepit proditionis pramium.

Nactus igitur Herodes regnum, quod à Romanis pro oppugnatæ, vel proditæ patriæ mercede ac-
ceperat, in locum Antigoni, qui triennio & tribus mensibus tenuerat imperium, substituit succes-
sores in sacerdotium, non Asamonæi generis, quos clariores fuisse prosapiæ accepimus, sed igno-
biles quosque, quos aut libido, aut casus dedisset: tamen fatigatis Alexandræ precibus socrus, vel
insimulationibus territus, Ionatham coniugis suæ fratrem septem decémque annos agentem sa-
cerdotem creauit, quem mox ipse exitio dedit, suspectum imperij, quòd circa eum ingentem popu-
li totius gratiam indies videret adolescere. Posthabito itaque Ananelo, quem iam ex ignobilibus
ante Ionatham in sacerdotium surrogauerat, reliquos per ordinem huiusmodi elegit, de quibus ni-
hil suspectum haberet. Nam quod in affine perpeti non potuerat, quemadmodum non caueret in
alienis similia? In huiusmodi ordinationibus Archelaus secutus paternæ speciem consuetudinis, an
gustioris animi tenuit sententiam: more quodam insito mortalibus, vt apud eos minùs suspecta sit H

Apud mortales minus suspecta est ignauia hebetiorũ quàm gratia bonorum.

ignauia hebetiorum, quàm gratia bonorum, cùm infirmus animus insolentior sit in rebus secundis,
prudentior autem nouerit vicem referre beneficiis. Igitur à regno Herodis, vsque ad† Romanum
imperium, quod Archelao deiecto, Iudæam reliquis prouinciis associauerat, atque inde vsque ad
templi excidium & triumphum Titi fuerunt sacerdotum Principes viginti & octo, per annos cen-
tum & septuaginta. Sanè apud plerósque eorum dignitatis sola functio, penes paucos etiam ius po-

† Romanorũ.

testatis fuit. Liquet igitur in sacerdotum Principibus nõ perseueraſſe legitimi generis successionem:
quia non omnes ex AARON neque filiis eius, qui in eius subrogati locum, formam præscriptæ
successionis cæteris dereliquere. Itaque cùm auaritia aut perfidia suorum corrupta essent maiorum
instituta, violata iura religionis, conuulsa æquitatis præsidia, non immeritò eos diuina deseruit opi-
tulatio, eòque tanquàm in vacuum populum omni iniuriarum genere processum, vt seditionibus
domesticis in seipsos manus verterent: latrociniis grauibus afflictarentur, & teterrimos sorti-
rentur iudices, vt improbis nequiores succederent: denique Albinus deterrimus habebatur su-
periorum, sed Floro successore, is inter bonos relatus, qui facem belli extulit, prælióque inter I

Florus.

Iudæos & Romanos accendit, quæ causa supremo templi & vrbis excidio fuit.

CAP. XIIII

Cestius in Syria rexit.

NANQVE Cestius, vbi ardere Iudæos comperit belli furore, qui summam militiæ re-
gendam in partibus Syriæ à Romanis susceperat, duodecimo anno imperij Neronis mouit ar-
ma, vt militum Romanorum, quibus erat custodia commissa, coërcendæ insolentiæ, & pa-
cis tuendæ, necem vlciscereturCongregatisque etiam sociorum auxiliis, Iudæam ingressus,

Zabulon.

vrbem, cui nomen Zabulon, dilapsis metu incolis, plenam diuitiarum, quas ad superiora
montium confugientes domini secum auferre nequiuerant, diripi ab exercitu passus. Admira-
tus quoque publicorum operum pulchritudinem, incendi iussit: & quasi hoc parum ad vindi-
ctam foret, Ioppen præmisso exercitu, ne quis fuga sese exitio subduceret, terra marique ir-
rumpentibus qui destinati fuerant, occupauit: necatisque octo millibus virorum, & quadrin-
gentis fermè ampliùs, vbi præda rapinæ cessit, exusta ciuitas est: vicina quoque Cæsareæ depo-
pulatus, diripuit inuenta, vicos incendit. Cuius fregit impetũ Sephoris, egredientibus cunctis ob- K
uiam Cestio, ciuium fauore & gratia delinitus, immunem cladis vrbem reliquit. Feruebat in
his locis congregatio latronum, sed aduenientе exercitu, in montes concesserant. Qui con-
ferentem signa Gallum Præpositum duodecimi ordinis adorsi fortiter exagitauerunt, vt ducen-
tos fermè Romanorum occiderent. Verùm vbi superiora locorum occupauere, neque peditem
cominùs potuerunt latrones pati, & fugientes ab equitibus facilè circumuenti necantur. Cæsi ita-
que supra duo millia, pauci fugati, qui in arduis montiũ potuerunt latere. Et omni à latrocinio regio-
ne purgata, Gallus in Cęsaream reuertitur: Cestius cum omni manu Antipatridem perrexit, quibus
non mediocrem Iudæi coaceruarunt multitudinem. Sed priusquàm consererent manũ, per diuersa

Lidda.

dilapsi, regionem & vicos direptioni & igni dereliquerunt. Lidda quoq; vacua incolarum reperta,

Gabaon.

& incensa Gabaon, quæ ab Hierosolymis quinquaginta stadiis aberat, vbi Romanum exercitum

A tum acceptis in conſpectu poſita, armauit Iudæos: Qui poſthabita ſabbati celebritate (quod veteri cultu & ſolenni obſeruatione initiabant) tanto impetu in Romanos proſiluere, vt omnem exercitum auerterent, niſi equites ſubueniſſent peditibus laborantibus. Cæſi Romanorum quingenti, & quindecim viri, ſed omnes grauiter periclitati: de Iudæis autem duo & viginti bello amiſſi. Quo loco emicuit virtus Monobazi & Cedei, qui cognito, quòd à Iudæis in Romanas acies inſurgeretur, à fronte aggreſſi, repulere pleróſque & coëgerunt in vrbem redire.

SIMON quoque aſcendentes Romanos propinqua vrbis impedimentis exuit. Vnde & Ceſtius in regione ſeſe triduo tenuit. Qua mora circumfuſi hoſtes, & in ſuperioribus ſiti, ingreſſus ſpeculabatur vniuerſos, ne quis impune irrumperet. Quod conſiderans, † non ſine multa clade vtriuſq; partis tentari nequire, miſit ſuos Rex Agrippa Lorcyum & Phœbam, qui dicerent populo, veniabile, quicquid ab eis eſſet aduerſum Romanos flagitij commiſſum, ſi modò in reliquum poſitis armis, ſibi conſulerent: æſtimans, quòd vel vniuerſis ſuadendum crederet, vt prælio renuntiarent, vel partē cæteris auellendam. At contrà ſeditioſi, metu ne eorum alterum procederet, legatos adorſi Phœbā

B interfecere, Lorcyus autem excepto vulnere, vix euadere potuit. Videns Ceſtius huiuſmodi in vrbe contentiones, quibus alij in legatos inſurgerent, alij Romanos vrbe ſuſcipiendos ſuaderent, irrumpere conatus, vſque Hieroſolymam reſiſtentes repulit: & ipſe ad tertiū ſtadium memoratæ vrbis cum exercitu appropinquauit, atque illic exegit triduum. Quarto die impetu facto, ingreſſus Bethesdam ilicò incendit, & Cenopolim. Qui † conſcendens ad ſuperiora vrbis refugientibus in interiora ſeditioſis, ſi irrumpendum in vrbem putaſſet, haud dubiè omne bellum eſſet ſolutum. Deniq; pleróſque Ananus Ionathæ filius collocauerat, vt inuitarent Romanos vocibus ſuis, quaſi portas reſeraturi. Sed dum Ceſtius vel reuocatur à Priſco, vel pleriſque centurionibus, qui corrupti à Floro, bellum adoleſcere cupiebant, vel parum credit, Ananus cum ſuis muro deiicitur. Quibus ad ſua refugientibus, locum eorum ſeditioſi occupauere, Romanique quinque diebus tentantes diuerſos aditus, cùm impoſſibilem ſibi cernerent irruptionem, electis validioribus quibuſque, & ſagittariis, à ſeptentrionali latere templum petebant: Iudæi quoque non feriabantur præliantes fortiter, & re-

C pulſis crebrò hoſtibus elatiores. Ad poſtremum † tamen multitudine ſagittarum vulnerati alij, alij percuſſi & territi, ceſſere: Romanis murum ſuffodere, & portam incendere templi adorſus. Magna ſeditioſos formido inceſſerat, & quædam mentium conſternatio: denique plurimi quaſi continuò perituræ vrbis excidio ſe ſubtrahebant fuga, nec conſiſtere auſi, dederant populo confidentiam, vt diſcedentibus eis, quorum circumuallatus fuerat multitudine, tāquàm iam liber, & quadam exutus improborum obſidione, circa portas ſeſe infunderet, quibus apertis Ceſtium reciperet, quaſi non oppugnatum vrbem, ſed defenſum veniſſet: ſed ipſum quoque Ceſtium ſubitò quidem inuaſit ſtupor, vt nec deſperationem improborum, nec ſtudium plebis intueretur. Qui ſi paulìſper cœptis inhæſiſſet, bellum depulerat, vrbem ceperat. Sed aduerſa (quātum intelligi datur) Iudęis volūtas Dei, imminentem belli exitum comperendinauit, donec complures, ac penè vniuerſos Iudaicæ gentis ruina inuolueret. Expectabatur (vt reor) vt omne nefas ſcelerum enormitáſque creſceret, & impietatis incremento ſupremorum adæquaret menſuram flagitiorum. Quid fuit illud, quòd cùm perurgere debuerat Ceſtius, ſubitò exercitum reuocauit, ſoluítque obſidionem? Quia repentina, con-

D tra expectatum commutatione rerum, fracti animi bonorum, & erecti latronum ſumpſere fiduciam, atque à fuga ad inſequendum regreſſi, inuadunt poſteriora agminis, multóſque illic confuſè ruentes equitum & peditum obtruncauere: Et iam inclinauerat dies: vnde metuens Ceſtius noctis propinquitatem, & tenebrarum caliginem, quibus ampliùs fiderent gnari locorum, quò incertos regionis vndique vrgerent, vallum ante vrbem conſtituit ſequentique die, cùm hoſtem relinqueret, in ſeſe armauit, vt diſceſſionis eius cauſam metum arbitrarentur. Circumfuſi itaque latro-

nes à lateribus, à tergo, poſtremos cedere, incedentem iaculis exercitum infeſtare, in confertos miſſa telorum vis haud facilè fruſtrari. Si quis referire audebat, patere vulneri: ſi quis conuertere ſeſe ad infeſtantem à ſuis relinqui, ab hoſte claudi. Munitior enim ſemper eſt, qui ſequitur, quam qui præcedit: quia hic pectus tegit, ille hoſti terga ſua detegit. Vehementer igitur Romani vrgebantur, tanquàm obſeſſi qui obſeſſum venerant: nec iam ſuſtinere aut perpeti poterant, armorum pondere ipſi graues. hoſtibus velocioribus. quos neq; cōſequi facilè erat, & metus ſummus, ne acies interrūpe-

E retur: iniqua ergo certaminis conditione nocere hoſti nequibant, cùm ipſi grauiter afficerentur. Hęrebat Ceſtius conſilij incertus, cùm per totum iter ſuos conteri videret: Etiam pleriſque afflictis militiæ primoribus, ſubſtitit biduò, quaſi feſſos reparaturus. Sed cùm magis, ac magis augeri numerum hoſtium cerneret, & omnia in circuitu referta aduerſariis, ſibique officere, quòd moraretur, eò quòd plures congregarentur, tertio die compendium quærens tranſitus facilioris, impedimenta agminis † admoueri præcepit, cæſa iumenta, pleraque vehicula comminuta, aliáq; huiuſmodi, quæ oneri magis quàm vſui in periculis erant, conſumpta, aut præcipitata, vt obſidionum inſtrumenta, aut genera teloru n, quibus rebus ampliùs conterrebantur, ne aduerſum ſe hoſtem ſuis ſubſidiis armarēt. Quod vbi animaduertere Iudæi, fugā potiùs à Romanis quam bellum parari, occupauere itineris anguſtiora, diffuſioribus locis minùs inſtare, prohibere a fronte, à lateribus coarctare, vrgere à tergo, cogere in præcipitium, in quod vndique concluſi, aut lapſi deiiciebantur: plerique obtexere cœlum iaculis, operire agmen ſagittis, nunquàm remiſſo officio, ſed ſola aduerſariorum pernicie: Iam nec ipſi

CAP. XV.

† non, in ms. ſcripſimus habetur.

Lorcyus vulneratur.

† tentendent

† tamen, non eſt in m. ſcrip.

Latrones, non eſt in M. S.

Munitior qui ſequitur quā qui præcedit.

† amoueri.

pedites subsistere poterant. Equitibus verò maius periculum, qui per prærupta saxorum ac lubrica p
† parte in M. S. deest. † specie. labentibus equis deuoluebantur, nec ordinem seruare poterant angusto impediti tramite: Ex altera parte rupes, ex altera † parte præcipitia & fugæ locum, & defensionis negabant. Iudæi contrà spe victoriæ ampliùs accendebantur, imminebant fessis, instabant hærentibus, insultabat desperatibus, & propè omnes Romani exercitus delessent copias, nisi nox subuenisset: cuius tenebris bellum impeditum, quam Romani in proximo loco (cui Bethoron nomen) egerunt, ita vt Iudæi circumfusi vndique specularentur locorum exitus, ne Romani dilaberentur. Cestius aperto itinere diffidens, dolo fugam tentauit. Quadraginta itaque elegit viros, quibus euadendi desperatio contemptum mortis infuderat: eos constituit in munitionibus præcepto: vt tota nocte cum strepitu maximo officia prætendentium vallo circunsonarent, ne Iudæis proficiscentis exercitus apparatus, aliquibus solitis indiciis manifestaretur: quibus sese ipsi quicunque turbantur, prodere solent: silentio autem egrederentur vniuersi, nihil suspectantibus Iudæis: qui solennes custodiarum strepitus audirent, ex quibus omnes in loco manere Romanos arbitrarentur: hac fraude eduxit exercitum Cestius: & iam confecerat stadia triginta, vsus paucorum in rebus dubiis fide, qui perituri gratias præstare sociis pericula G
sua, quàm perdere malebant. Et quidem nox dolum texerat, sed dies prodidit. Nam vbi luce diffusa res apertæ sunt, & omnis locus, in quo habitauerant Romani, vacuus apparuit, impetu facto Iudæi in eos primum, quorum simulatis officiis decepti fuerant, irruunt, leuique negotio deletis quadraginta viris, exercitum sequuntur, qui & nocte plurimũ spatij confecerant, & per diem properantiùs iter vrgebant, ne noctis iam periculis inuoluerentur. Plena erat via impedimentorum, quę fugientes Romani derelinquebant, ne in iusto quisquam sub fasce remoraretur: passim iacebant vasa vtensilia, vel etiam bello necessaria, arcubalistæ, arietes, cæteráque instrumenta in excisionem vrbis adducta, quæ sequentes Iudæi præteribant, ne essent moræ: reuertentes colligebant, vt his aduersum eos vte-
† qui ea diuisissent. rentur, † quorum socij dimisissent. Secuti enim vsque ad vrbem Antipatridem, posteaquàm prætergressum omnem offendere exercitum Romanum, & comprehendendi spes lapsa, retorquent vestigium, captantésque spolia cæsorum, cum triumpho, & hymnis Hyerosolymam regrediuntur. Quibus tantum lætitiæ cesserat, vt paucis suorum amissis, quinque millia peditum de exercitu Roma-
H
no, & trecenti equites extinguerentur. Quod gestum est duodecimo anno imperij Neronis, vt suprà memorauimus.

CAP. XVI. SED non omnium Iudæorum illa exultatio erat. Nam fuêre, qui se post illam non pugnã Cestised ærumnam quasi de supremo periculo nauigij mergentis eripere gestirent, atque enatare de ciuitatis naufragio, ac præ cæteris Custobarus & Saulus frater cum Philippo Principe militiæ Regis Agrippę: hi fugientes ad Cestium sese contulere, petentes, vt ad Neronem in Achaiam dirigerentur. Quod Cestius volens accepit, nec postulata abnuit, vt per ipsos Cæsar edoceretur, causam belli Florum fuisse, sibi vim maximè necessitatis bello incubuisse, vt inopinata conspirantium multitudine exercitus circumueniretur: quem magis consilio Ducis ereptum periculo, quàm implicatum linque ret. Tentasse Cestium excitata in Florum odia sedare, sed nequiuisse. Itaque incidisse bellum, non intulisse. Hæc enim mandata erant, vt commotione omni Cęsaris in Florum excitata, minui circa se speraret Cæsaris offensionem, quam malæ gestæ rei conscientia pertimescebat. Ita autem plerique perterriti sunt Romani clade exercitus, vt Damasceni metuentes suspectæ societatis contagia, pro-
I
pter habitationis consortium interficerent Iudæos in gymnasio congregatos, qui secum vrbem incolebant, quod illi vel suspicione, vel dolo iamdudum procurauerant, vt à gentilibus cœtibus segregarentur, ne quid per noctem nouarent, vel vt exilio soli paterent. Summo sanè mysterio silentij, vt ne ad vxores quidem suas conatus istiusmodi tractus mearet. Quoniam ipsæ quoque ex parte maxima Iudæorum cultibus admiscebantur.

CAP. XVII. ANGVSTO itaque in loco omnes adorsi, peremerũt Iudæorum decem millia. Quod facilè fuit, vt præuenti ab armatis inermes perirent. Et quidem eius immanitatis exemplum recens, Scythopoli etiam in maius processerat, quo incitatos Damascenos reor. Nam cùm Iudæi finitima quęque popularentur, venerunt Scytopolim, atque illic inhabitantes Iudæos tentare adorsi, aduersarios experti sunt, quos sibi fidos arbitrabantur, quoniam more ingenij humani † præponderatur apud eos salutis cura, necessitudini: secundis igitur constituentes tribule collegium, prę ferunt inhabitantium
† præponderabat. societatem, tribulibus cladem minantur. Quod suspectum gentilibus, quia promptioribus studiis odiorum in suos executio prætendebatur: ne simulationis specie dolus adornaretur, atque vrbem K
† incolis. † gentilibus. incautioribus † accolis noctu adorirentur, prostratísque omnibus † gentibus, apud Iudęos sibi gratiã reconciliarent: ac per hoc si vellent fidem suam etiam circa gentiles probare, cum omni generatione sua vrbe excederent, vicinúmque peterent nemus. Quo facto, per biduum quieuerunt Scythopo-
† inducere. litæ, vt portio Iudæorum suspicionem deponeret, † indueret securitatem. Tertia nocte cùm iã prę-
Alij fides gratiæ, remouisset custodiæ. &c. sumpta fides gentilibus remouisset solicitudinem, incautis & dormientibus vis illata, decémque & tribus millibus hominum necatis: quæcunque etiam habuerunt, direpta sunt.

CAP. XVIII Passio Simonis acerba. EXPOSITIONEM exegit Simonis acerba passio, visu & auditu miseranda: sed nouitate rei memorabilis. Is erat in populo Iudæorum, Saule haud ignobili genitus patre, animi audacia prędi-
tus, & corporis fortitudine. Quarum vtrámque in exitium tribulium suorum exercuit, qui plurimos ex populo aduentitio Iudæorum crebro incursu peremit, ac si fortè conspirati adessent, solus sustenta-

A sustentaret aciem,& conglobatus solitus auertere,totius erat nodus ac mora belli:& plerunque desperatis rebus cõuersio. Exhiberant iam ciuibus aduersum suos Scythopolitani incolatus militiam: sed non diutiùs cognato debita sanguini defuit vindicta. Nanque vbi fracta fides, & Scythopolitæ circumuentis, qui ex composito se ad nemus contulerant, instare bello, atque ingruere cœperunt. Et iam filios ac parentes Simonis deleta multitudine cæterorum, eminùs licet missilibus ac telis petebant. Videns simon innumerabilem multitudinem facili negotio superiorem, vt diutiùs tolerari nequiret, gladium extraxit, atque in hostem conuersus clamabat dicens: Digna Scythopolitæ factis recipio meis, qui cognatorum * necem, quam vobis impenderem * beneuolentia testificatus sum, & * fratrum sanguinem vobis obsidem dedi gratiæ, quibus iustiùs perfidia tribueretur. Nunc dum alienigenis fidem defero, in domesticos amisi: prodidi etiam liberos, parentésque, quos à vobis tamen necari oportebat, si mercedem celeris æstimaretis. Moriar igitur, si iratus omnibus, nulli amicus, qui circumuenerim meos, & propriis manibus vltionem de me priùs expetam, peremi socios religionis & fidei consortes, recognosco sceleris mei debita. Soluam tanto dignum sacrilegio parricidium, vt ea sit & pro flagitio pœna, & ad virtutem gloria: ne quis se iactet alius * meo vulnere, in me ipsum posteà conuertetur dextra mea: vt videatur furoris esse quòd morior, non imbecillitatis: ne quis insultet cadenti, sit vindex parricidij clementia, parricidiũ sacrile gij. Hæc locutus, cõuertit obtutum in liberos parentésque & indignantibus oculis, cùm iam misericordia mixta iræ succederet, abreptum è medio patrẽ gladio trãsuerberat, post eum mater attrahitur, ne esset, qui pro nepotibus interueniret. Offert se per ordinem volens vxor, ne tanto deiecta coniuge superuiueret. Occurrunt filij, ne degeneres tanto patre in ipsa morte iudicarentur. Festinabat ipse ictu celeri hostẽ præuenire. Omni itaque perempta familia, stetit in medio funerum suorum. Et tanquàm † triumphãs domesticis passionibus, quòd neminem suorum alieno gladio vidit perire, eleuauit dexteram, vt omnes viderent, ac formidabilem cunctis subiiciens sibi mortem, proprio victor se transfixit mucrone. Memorabilis iuuenis ob egregiam fortitudinem corporis, & animi magnitudinem: sed quia fidem alienigenis potiùs, quàm suis detulit, tali dignus exitu fuit.

Exhibebat.

** nece*
** beneuolentiã.*
** fratrum.*

** necari non oportebat.*

** meorum.*

Quidã habebant, sit index paricidij dementia.

** triumphatis*

C

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANÆ VRBIS, HISTORIÆ LIBER III.

CAPVT. I.

D EA postquàm Neroni nuntiata sunt in Achaiæ partibus sito, qui tragicorum carminum meditatione contenderat, vt de pluribus scenicam coronam referret: nescias, quo magis turpis, vtrùm quòd in scenam Imperator prodiret, an quòd scenã suis flagitiis impleret, qui turparet Orestem canendo, & parricidio repræsentaret, grauis eum inuasit metus: Non illa ludorum similia, sed bellorum suprema pertimescentem, vt aliquando à theatralium voluptatum obscœnitate & parricidalis amentiæ furore resipisceret, atque ad curas Reipublicæ conuersus, intra se fremeret & desæuiret, quod incuria Ducis potiùs, quàm virtute aduersariorum tantam cladem Respublica Romana acceperit. Tentabat quidem simulare audaciam, sed redarguebat timor, & quasi speciem magnanimitatis prætexere, vt supra ærumnam negotiorum mentem haberet. Sed distringebatur animi solicitudine, quem demendæ ignominiæ bellóque conficiendo legeret Ducem. Vrgebant Iudæam vltimæ labis futura excidia, vt Nero Regalem personam indueret, & prouidi consultoris voce, salubrem exprimeret sententiam. Vespasianum solũ esse cui summa militiæ Orientis in partibus iure committeretur, virum ab adolescentia militiæ triumphalis inuetteratum stipendiis, qui impacatas Gallias Germanorum tumultu, & ferocia genuinæ temeritatis in bellum relapsas, pace diuturna cõposuerat. Britanniã quoq; inter vndas adhuc latentẽ Romano imperio armis acquisiuerat: cuius E triũphatæ opibus Roma ditior, Claudius cõsultior, Nero fortior æstimabatur. Itaque quarũ gentiũ bella nõ viderãt subiugatarũ trophæa celebrauerant. Sub hoc duce (iterũ dico) Nero terribilis erat, Nero metuẽdus, potẽs foris, tutus domi: æquatis inter se Vespasiani fide ac fortitudine. Quãtus iste vir, cuius armis vitia Neronis apud exteras gentes abscondebantur, vt ludibrium rerum humanarum, & eiuratæ impuritatis opprobrium, triumphis quoque illustraretur. Cùm præliandum itaque in vltimis Romani orbis esset confiniis, Vespasianus ex omnibus eligebatur. Cùm bellum depositum foret, Vespasianus præ cæteris sociebatur, ne vel publicus superesset hostis, vel domesticus obreperet insidiator. Dignus qui stipendiis militis regnum preueniret. Docebat fidem, preferebat virtutem. Inuitus misit hunc Nero, qui sibi auferebat præsidium: sed artabatur futuris scelerũ suorum pœnis, vt se tanto dissociatum comitatu Ducis, inermem relinqueret. Nunquàm profecto Galba aspirandi ad imperium studia vsurpasset, nisi Vespasianum absentem comperisset. Sed procu-

Neronis flagitia.

Vespasiani indoles.

adhuc nõ habet M. S.

Absentia Vespasiani Galbæ audatior.

rauit hoc Deus, vt in Syriam dirigeretur vir, qui & Iudæorum insolentiam supremo gentis excidio, captiuitatisque dedecore labefactaret, & Neronem auxilio destitueret: licèt nullius virtus F
statutis afferre possit cœlestibus impedimentum. Demens tamen Nero cùm Iudęorum bello, afflictam Romani exercitus validam manum cognouisset, aduersus Christianos insurrexit, vt ei debitus finis appropinquaret.

CAP. II. *Cæs. aduersus Christianos insurgit. Simõ Magus. Niceph. l. 2. c. 14.*

ERANT tunc temporis Romæ Petrus & Paulus, doctores Christianorum, sublimes operibus, clari magisterio, qui virtute suorum operũ Neronem aduersum fecerãt: captum Magi Simonis delimentis, qui sibi animum eius conciliauerat. Cui adiumentum victoriæ, subiectiones gentium, vitæ longęuitatem, salutis custodiam feralibus artibus pollicebatur, atque ille credebat, qui vim rerũ nescirẽt examinare. Denique summum apud eum tenebat amicitiæ locum: quandoquidem etiã prę salutis suæ salutis, vitæque custodem arbitrabatur. Sed vbi Petrus eius vanitates & flagitia detexit, & *B. Petrus magi flagitia detexit.* species illum rerum mentiri, non solidum aliquid aut verum efficere demõstrauit, ludibrio habitus, & digno est consumptus mœrore. Et quamuis in aliis terrarum partibus Petri esset expertus potentiam: tamen præueniens Romam, ausus est iactare, quòd mortuos resuscitaret. Defunctus erat id tẽporis Romæ adolescens nobilis, propinquus Cæsaris, cum vniuersorum dolore. Admonuére plerique experiendum, vtrùm posset resuscitari. Celeberrimus in his operibus habebatur Petrus: sed apud gentiles nulla facti huiusmodi deferebatur fides. Dolor exegit remedium, perfectum est ad Petrum. Fuêre, qui etiam Simonem accersendum putarent: vterque affuerunt, Ait Petrus Simoni, qui se de sua iactaret potentia, priores sese partes dare: vt si posset, mortuum resuscitaret. Si ille non resuscitaret, se nõ defuturũ, vt Christus opẽ ferret defuncto, quo posset resurgere. Simon, qui putaret apud vrbẽ gentiliũ plurimùm suas valituras artes, conditionẽ proposuit: vt si ipse resuscitasset mortuum, Petrus occideretur, qui magnam potentiam (sic enim appellabatur) lacessendo iniurias irrogauisset: sin verò præualuisset Petrus in Simonem, pari genere vindicaretur. Acquieuit Petrus, adorsus est Simon, accessit ad lectulum defuncti, incantare atque immurmurare dira carmina vt cœpit, visus est caput agitare, qui mortuus erat. Clamor ingens gentilium, quòd iam viueret, quòd loqueretur cũ Simone. Ira & indignatio in Petrũ, quòd ausus esset conferre sese tantæ potestati. Sanctus Apostolus poposcit silentiũ, & dixit: Si viuit defunctus loquatur si resuscitatus est, surgat, ambulet, H
fabuletur, Phãtasma illud esse, nõ veritatẽ, quòd videatur caput mouisse. Deniq; separetur, inquit, Simon à lectulo, & tunc ne id quidem ostentui futurum. Abducitur Simon à lectulo, manet fine specie motus alicuius, qui mortuus erat. Astitit Petrus longiùs, & intra se paulisper orationi intentus, cũ magna voce ait: Adolescens, surge, sanet te Dominus Iesus. Et statim surrexit adolescens & locutus est, & ambulauit, & cibum sumpsit, & dedit eum Petrus matri suæ. Qui cùm rogaretur, vt ab eo non discederet, ait: Non derelinquetur ab eo, qui eum fecit resurgere, cuius nos serui sumus. Secura esto mater de filio, non verearis, habet custodem suum. Et cùm populus in Simonem insurgeret, vt lapidaretur, ait Petrus: Satis est ad pœnam eius, quòd cognoscit suas artes nihil valere: viuat, & Christi regnum crescere videat vel inuitus. Torquebatur Magus Apostoli gloria. Collegit sese, atque omnem excitans carminum suorum potentiam, congregat populum, offensumque se dicit à Galilæis, relicturum se vrbem, quam tueri soleret. Diem statuit, pollicetur volatum, quo supernis sedibus inueheretur: cui, quando vellet, cœlum pateret. Conscendit statuto die montem Capitolinum, ac se I
de rupe deiiciens, volare cœpit. Mirari populus & venerari: plerique dicentes Dei esse potentiam, non hominis, qui cum corpore volitaret, nihil tale feciſſe Christum. Tunc Petrus in medio stans, ait: Iesu Domine, ostende ei vanas artes suas esse, ne hac specie populus iste, qui crediturus est, decipiatur. Decidat Domine, sic tamen, vt nihil se potuisse viuens recognoscat. Et statim in voce Petri, implicatis remigiis alarũ, quas sumpserat, corruit, nec exanimatus est, sed fracto debilitatóq; crure, Aritiam concessit, atque ibi mortuus est. Quo comperto, deceptum se Nero & destitutum, dolens tanti casum amici, sublatúmque sibi virum vtilem & necessarium Reipublicæ, indignatus, quærere cœpit causas, quibus Petrum occideret. Et iam tempus aderat, quo sancti vocarentur Apostoli Petrus & Paulus. Denique dato, vt comprehenderentur præcepto, rogabatur Petrus, vt sese aliò conferret. Resistebat ille dicens, nequaquàm se facturum, vt tanquàm metu mortis territus cederet, bonum esse pro Christo pati, qui pro omnibus se morti obtulisset: non mortem illam, sed immortalitatem futuram, tanquàm indignum, vt ipse fugeret passionem sui corporis, qui multos doctrina sua compulerit se hostias pro Christo offerre, deberi sibi secundum Domini vocem, vt & ip- K
se in passione sua Christo gloriam atque honorem daret. Hæc & alia Petrus obtexere, sed plebs lachrymis quærens, ne se relinqueret, & fluctuantem inter procellas gentilium destitueret: victus fletibus Petrus, cessit: promisit se vrbem egressurum. Proxima nocte salutatis fratribus, & celebrata oratione, proficisci solus cœpit. Vbi ventum est ad portam, videt sibi Christum occurrere, & adorãs eum, dixit: Domine, quò vadis? Dicit ei Christus: Iterum venio crucifigi. Intellexit Petrus de sua dictum passione, quòd in ea Christus passurus videretur, qui patitur in singulis: non vtique corporis dolore, sed quadam misericordiæ compassione, aut gloriæ celebritate. Et conuersus in vrbem redit, captúsque à persecutoribus, cruci adiudicatus, poposcit, vt inuersis vestigiis cruci affigeretur, quòd indignus esset, qui simili modo crucifigeretur, vt passus est Dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebatur, vt Christus prædixerat, vel quia persecutor non inuitus indulget pœnarum incre-

Simõ volitat

Petrus mortuũ exuscitat

Magna Petri constantia.

menta,

A menta, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necati sunt.

SED vt ad propositum redeamus, turbatus graui nuntio Nero, rebus in Iudæa minùs prosperè gestis, Vespasianum expertum belli virum, omni militiæ, quæ in Syria erat, præfecit. Ille properè, neque differendi tempus dabatur, missō Alexandriam filio Tito, vt inde militum, qui prætendebāt partem aliquam duceret, ipse transmisso Hellespontiaco freto, pedes in Syriam contendit. Interea Iudæi rebus elati secundis, Principes militiæ bello legunt. Distribuunt loca, quibus quisque præesset, quæ munia singuli, quos ordines, quid munetis exequerentur, Iosephum Curione genitum, & Ananum Principem Sacerdotum, Hierosolymitanæ vrbis negotiis, & præcipuè instaurandis muris præficiunt. Ardebat Eleazarus Simonis aliquid sibi publicorum committi munerum. Et licet omnem prædam, quam de Romano exercitu ceperant, sub potestatem suam redegisset, ditem præsertim atque opimam auaritia Cestij atque immodicis rapinis coaceruatam: tamen parandæ magis sibi potentiæ intentum, quàm communi vsui pronum arbitrati, declinandum æstimauēre. Sed paulatim ambiendo singulos, dando & largiendo efficit, vt rerum omnium summa eius arbitrio com-

B mitteretur: Idumæam quoque Iesus vnus de Sacerdotibus, & Eleazarus Sacerdotis filius militiæ præpositi, tuendam receperunt. Principi tamen totius Idumææ Nigro de summis rebus prærogatiuam omnem reseruantes, Iosepho Simonis Hiericho obuenit. Manasse Petræa regio commissa, trans Euphratē sita. Cui ab eo Indi nomen, quòd Euphrates, ad eam partem pergentibus transmittetur. Iohannes Essæus, alius quoque Iohannes Ananiæ filius, cæterique aduersis attributi partibus, quas sua tuerentur solicitudine. Itaque singuli commissa sibi munia non deserere, instruere muros, manum legere bellatoriam: ex quibus Iosephus in Galilæam descēdens, munire castella, instaurare propugnacula, validissimos quosque, & bello promptissimos ascisceре sibi impigrè curabat: prohibere latrocinia, prætendere quotidiè in castris, militem Romanæ militiæ more exercitare, diuidere ordines, distribuere Centuriones, plurimos præficere, quò faciliùs disciplina ab omnibus exigeretur: ne quisquam lateret, quicunque propria munia dereliquisset. Instituebat etiam, vt agnoscerent institutiones tubarum, & repressiones, sequerentur ordinem, aciem dirigerent, clypeos intexerent, vt murali vice, si fortè magna hostium vis ingrueret, sese aduersum incursantes defensarēt, sub-

C uenire laborantibus, fessis compati, pericula aliorum in se transfundere: nec solum belli artes ad instar Romanæ docere militiæ, sed etiam ante bellum, qui ampliùs bellantes iuuarent denunciare, vt miles cibum sibi & arma portaret, vallo & fossa sese muniret, castrisque ponēdis præueniret hostem obtemperaret præceptis, furto ac rapinis abstinere assuesceret, lucrum proprium putaret, si nihil dispendij ruralibus cultoribus irrogaretur. Quid enim distet ab hostibus, si ipse hostili modo auferat? nisi quod grauius est, sua quàm aliena incessere, & socios, quàm aduersarios spoliare. Plurimùm valere in bello bonam conscientiam, eò quòd amplius de diuino auxilio præsumeret, qui se nulli affinem crimini recognosceret. Sed his rebus citius sibi apud improbos expertus est nocuisse inuidiam quàm apud bonos profuisse gratiam. Nam cùm ad L X. millia peditum, pauciſſimos equitum congregauisset: eos verò, qui bella mercede tractarent ad quatuor millia viros, sexcentos quoque electos custodes sui corporis, tāta à Iudæis pertulit, vt plus ante bellum à suis, quàm in ipso bello à Romanis pericula perhorresceret. Omitto quid seditionis excitatum: quia latrocinio erepta reddere his, qui amiserant, supectabatur: ac maximè Agrippæ & Beronicæ, quibus redibenda iustè forent, ne

D REGEM facerent infestiorem. Et tamen ille, quò populi molliret impetum, ad constructionē potius murorum, quàm ad Dominorum indemnitatem seruatam pecuniam. Omniaque, ille aiebat, quæ erepta Ptolemæo forent, qui REGIUM aurum, vestes, cæteraque munera portauisset, æstimare debere Taricheatas: apud eos enim res gerebatur, vtrum id instaurationi suorum murorum reseruandum putarent, an diripiendum latronibus depromeretur. Indignum certè videri, vt eo pœnam exciperet, quia melius consuluisset. Itaque conuersus illis in sui gratiā inuidiam simul & periculū euasit. Iterùm cum gratiā REGIS Agrippæ Tiberias societatēque deposceret, proripiēs se Iosephus de memorata vrbe, Tharicheatarum clausit portas, ne quis nuntius ad vrbem Tiberiadem pergeret, & deesse Iosepho auxilia militaria significaret. Ipse autem congregauit de lacu nauigia piscatori, quæ in tempore potuit inuestigare, & Tiberiadem remigiis petiit. Sed vbi ad eum locum venit, in quo conspicua quidem in vrbe positis foret species nauigiorū, deprehēdi tamen nequiret vtrū essent vacua præliatorū: iussit ea dispergi per totū spaciū lacus, vt maior numerus æstimaretur: ne quisquā va-

E cua potius, quàm referta bellatoribus æstimaret. Quo territi, quòd aduersus tantam multitudinem infirmos sese arbitrarentur, proiecerunt arma, portisque reseratis, effuderunt se supplices Iosepho, qui veluti dux agminis militaris propius accesserat. Quæsitum, qua tandem vesania discessionem animis induissent, quibus autoribus impulsi sese aduersariis tradituri forēt & simul occurrētes sibi iubebat gubernatorib⁹, vt Taricheas deducerēt, atq; illic trecētos fermè curiales, pleroſq; in vincula de plebe rapit. Clitum quoque eius facinoris accersitū Principem, manibus amputatis pœnas luere iubet, atque illo rogante, vt vna saltem sibi manus relinqueretur, precepit Iosephus, vt ipse sibi quam vellet, demeret. Tum ille arripiens dextra gladium, læuam abscidit. Ita recepta Tiberias est. Sed etiam Sephoris tentata discessione, Iosephi tamen viuacitate inter Iudæorum vrbes socias attinebatur. Tranquillioribus enim consiliis sua defendere, quàm aliena incursare malebat.

CAP. III.

Vet. Cod. Curione Iosepho, Gorionis filio.

Cod. vet. Petræa.

Nota ordinē, quē Iosephus posuit.

Grauius est sua quā aliena incessere.

Bona conscientia in bello valet plurimū.

Cod. vet. sexcentos Iosephus bel. li. 2. c. 27.

Clytus sibi ipsi læuam abscidit.

CAP. IIII.

AT vero Petates Niger, & Babylonius Syllas, & Iohannes Essæus † omne quod erat in

† *Omnes ac*

Quod erat in Iudæa publicum. Ioseph. vel. cap. 1. lib. 3. †. Cod. vet. edictis.

Iudæa pubis validæ congregantes, Ascalonem petunt, amplam quidem & muris subnixam validis E vrbem, sed opis subsidiique indigam, quæ septingentis viginti stadiis ab Hierosolymitana vrbe discernebatur, & odiis ingentibus. Propterea Iudei inimicam sibi vrbem diruere cupientes, collecta manu inuolare. Præerat vrbi Antonius minore numero Romani exercitus, quàm quo resisti posse Iudæis æstimaretur. Sed vir acrioris ingenij, & ex æquo prudens bellator, diffusos & numero magis quàm virtute fidentes, eductis equitibus, transire ad vrbem sinit: deinde incursat progressos, fatigat sequentes, confertos dissipat, turbatos fugat, totoque campo insectatur palantes: alij versa vice vrgentur ad muros, intercluſa fugæ copia, alij diuersa petunt, sed circumuenti ab equitibus obtruncantur. Multi supra se ruunt, & se inuicem impetu suo sternunt, itaque vsque ad vespe- rum cæsi, amisere ex suis decem millia virorum, Iohāne & Sylla ducibus pariter extinctis. Pauci autem Romanorum eo vulnerati prælio: nec tamen repressa est Iudeorum temeritas, sed incanduit: nam dolor audaciam accendit, & labes vlciscendi cupidinem, Armantur itaque maiore longè furore, necdum sauciorum sanatis vulneribus, & congregatis pluribus quàm vice priore irruunt, sed eos dispositis insidiis, exceptos, priusquam in manus venirent, clausit circumfuso equitatu Anto- G

Niger mortem elabitur.

nius, & circumuentos præcepit sterni: cæsi iterum nouem millia, reliqui fugati. Niger ipse elapsus in munimentum se contulit. Turris erat septa vndique valido saxo, quam Romani, quia excidere non poterant, appositis ignibus circundedêre. Ea incensa in spelæum quoddam de turre transgressus, hostem latuit, ignem euasit: Romanisque securis, quòd ipse simul incendio consumptus foret, post tertium diem quærentibus suis corpus eius, ad sepulturam viuens, & vigens redditur. Atque ita cum magno gaudio Iudæis seruatus, ab hoste repræsentatur.

CAP. V. *Antiochia Metropolis Syriæ.*

VESPASIANVS interea superato Hellesponto, Bythiniam Ciliciamque transmittens, vbi Syriam attigit, legiones cæteraſque militares copias, quas in ea reperit, Antiochiam deduxit. Vrbs ea Syriæ sine retractatione prima, ideòque metropolis, habetur: condita ab his, qui Alexandro Magno bellanti adhæsere, conditoris sui nuncupata vocabulo. Situs vrbis porrectus in immensam longitudinem: in alto angustior, quia prærupto montis à læua arctatur, vt extendi vlteriùs metandæ vrbis spatia nequiuerint. Necessitas locum signauit, quia per occulta & deuia irrumpentibus Parthis, mons celsior latibulum daret, ex quo se inopinato aduentu & promptiore impetu in imparatam Syriam effunderent: nisi ciuitas monti velut clausſtrum obiaceret, exituſque obstrueret aduenientibus, vt si quis Barbarorum ascenderet, statim è medio vrbis sinu prospectaretur. Denique cùm ludi scenici in ea celebrarentur vrbe, ferunt quendam autorem mimorum eleuatis oculis in montem, Persas vidisse aduenientes, & dixisse continuò: Aut somnium video, aut magnum periculum: Eccè Persæ. Ita mons vrbi præeminet, vt nec theatri altitudo ad prospiciendum montem impedimento sit. Fluuius eam medius intersecat, qui à Solis ortu oriens, non longè ab vrbe in mare conditur: quem de originis suæ tractu Orientem veteres appellauêre, vt vulgò putetur locis nomen dedisse, cùm indè acceperit. Cuius fluentis ipso impetu frigidioribus, & Zephyris assiduò per ea locorum spirantibus, tota ciuitas momentis propè omnibus refrigeratur, vt orientis in partibus Orientem abscōdat. Intus dulces aquæ, foris finitimum nemus intextum cupressis crebris, fontes aquis vberes, Daphnem vocant, quòd nunquàm deponat viriditatem: frequens & lætior populus, vt pleraque oriētis, facetiorque propè omnibus, sed propitior lasciuiæ. Vrbs tertio loco ante ex om- I

hæc prærogatiua Constanti. delata est cap. 5. conc. Const. vnde hunc Egesip. posteriore illo cuius meminit Hieron. Euseb. & Nice. constat secundam à Roma in causis fidei vt scribit Nic. lib. 12. c. 13. lib. 15. c. 7. Antiochia videlicet, de qua initio. cap.

nibus, quæ in orbe Romano sunt ciuitatibus æstimata, nunc quartò postquam Constantinopolis excreuit ciuitas Byzantiorum, Persarum quondam caput, nunc repulsorum: prima enim Roma, secunda Alexandria, tertia Antiochia, quarta Constantinopolis. De situ vrbis satis dictum puto. Neque enim describendis eius ædificiis immorandum videtur, cuius à tergo cùm Orientem dixerim, satis liquet à læua ad Meridiem iacere, à fronte Europam occurrere, in dextra septentrionales gentes degere, Caspiaque regna haberi, quæ antè promptissima ad incursandam Syriam erant. Sed postquàm Alexander Magnus Caspiam portam Tauri montis prærupto imposuit, atque omne interioribus gentibus intercluſit iter, memoratam vrbem quietam reddidit, nisi fortè motus Persicos suspectantem. In ea vrbe Agrippa Rex cum omni virtute sua expectabat Vespasianum aduenientem nec diutiùs eò morante, comitatui adhæsit: coniuncto itinere Ptolemaidem petere cœperunt. Ad eam vrbem occurrêre inhabitantes Sephorim, pacem cum Cestentio Gallo iam dudum initam, firmari à Vespasiano petentes. Quorum laudata prudentia, quòd saluti propriæ cōsuluerint non lacessendo ROMANOS, atque accepta fide, & in amicitiam recepti eos, & additis peditum equestribus- K

Galilea duplex.

que auxiliis, fouit securitate, ne fortè destitutionis commoti dolore, insurgerent in eos belli excitatores: cùm velut clausſtrum quoddam Iudeæ, Sephoritanis sese Romano imperio offerentibus resolueretur, vt in eam peruium iter hosti pateret, quæ ad custodiā totius gentis opportuno quodam in hostem obiectu occurreret. Erat enim præter opinionem loci munitioris etiam vrbs Galilææ maxima, quæ res admonuit, vt cùm duæ sint Galilææ, vna superior, altera inferior connexæ & coniunctæ sibi, alteram ab altera distinguamus. Sed prius de vtraque dicendum.

CAP. VI.

VTRIQVE Galilææ Syria & Phœnice adhærent disterminantque eam à Solis occasu Ptolemais territorij sui finibus, & mons Carmelus, qui erat antè Galilæis, nunc vero Tyriorum finibus associatus, cui connectitur Gabaa ciuitas: quæ quondam Iudæis causa gratis exitij fuit: ab Oriente eam Hyppenæ & Gadara suis finibus resecāt. Eadem autem & Gaulanitidi regioni & regno Agrip-

Alij Iopem.

pæ

A pæ confinia, præscripta veteri æuo fuêre: à meridiano latere Scythopolis & Samaria suis vtraque excipiuntur regionibus, nec vltra fluenta Iordanis patiuntur extendi. Septentrionalia eius à dextro latere Tyrus claudit, omnisque regio Tyriorum, cuius obiectu Galileæ spatia definiuntur. Ipse autem inter sese hoc distinguuntur modo, vt quæ inferior Galilæa dicitur, ab vrbe Tyberiade vsq; ad vrbẽ, cui nomẽ Zabulõ, supra maritima Ptolemaidis extẽta lõgitudine diffundatur. Latitudo autem eius à vico Zaloth, qui est in cãpo maximo, vsq; ad Bersabẽ haud dubiè deducitur. Vnde etiã superiori Galileæ aperitur exordium, quo ad vici Bathatæ fines attingat. Ipso autem vico etiam Tyriæ terræ fines determinantur, longitudinis quoq; eius initium vicus est Thalla, finis est Rhothala Iordani finitimus. Hinc intelligi datur, quantum se porrigant spatia Galileæ superioris, cuius initiũ Iordanis est vel eius cõfinia. Hac igitur suę magnitudinis æstimatione vtraq; Galilæa distinguitur. Terra autẽ pinguis, herbosa, diuerso culturæ genere nitẽs, distincta arboribus, vt quẽuis alliciat ad sui gratiã, & fugitantẽ labores ad studia culturæ inuitet atq; excitet. Deniq; nulla illic vel exigua terrę portio vacat, frequẽtatur plerisq; inhabitãtibus: crebræ vrbes, vici frequentes, multitudo hominum in- *Cod. vet.*
B numerabilis, vt exiguus vicus in suo tractu habeat* viginti millia inhabitantiũ. Circumfusis quoq; na- ** quindecim, & Ioseph lib. 1. cap. 2.*
tionibus alienigenis vtraque Galilæa circundatur, & ideo genus hominum bellicosum, à prima ætate exercitum præliaribus tentamentis, abundans numero, audacia promptum, atque ad omnes belli artes paratum. Præstat tamen magnitudine Peræa regio, quæ vnde, vocabulum acceperit, suprà diximus. Maior hæc, sed vtilior Galilæa, quia tota exercetur, nec vlla pars eius fructibus infœ- *Cap. 3. huius lib.*
cunda est: sed vniuersa terra eius opima & ferax. Peræa autẽ diffusior, sed ex maiore parte deserta ac *Maior peræa, vtilior Galilæa.*
rigida, quæ mãsuescere arando nesciat, nec asperiores facilis succos domare. Sed rursus portio eius mollis ad cultũ, fertilis ad vsum, grata ad aspectum, mitis ad exercitium, insitiuis vtilis pomis, omnia ferens, vt campos eius distinctæ in fronte prætexant arbores, in medio venustent: & plerunque à nimio sole vel frigore defendant sata: maximeque olea vestitus ager, aut vitibus intextus, aut palmis insignitus. Inenarrabile, quãto decori sit, cùm vento impulsi palmarum ordines concrepant, & suauiores solito funduntur dactilorum odores. Nec mirum si omnis illic gratia viriditatis est, vbi amœ-
C nis fluuiorum meatibus, ex superiore decurrentium iugo montium, superfusus ager rigatur, & niueis *Cod. vet. ab ortu solis vsque Arabiã prætexitur.*
fontibus scatens possideatur cum inuidia, desideretur cum gratia. Longitudo eius à Macherunte vsque ad Pellam id est, à latere meridiano vsque in septentrionem. Latitudo autem à Philadelphia vsque ad flumen Iordanem hoc est, ab ortu Solis vrbe Arabiæ, protexitur. In occasum autem vsque ad Iordanem flumine extendi manifestatur. Samaritana quoque regio inter Iudæam atque Galilæam media iacet: incipiens à vico, cui nomen Eleas, deficiẽs in terra Acrabathenorum natura *Samaritanæ regionis descriptio.*
consimili, nec vllo differens à Iudæa. Vtraque enim montosa atque campestris est, pro locorum diuersitate, neque tota campis diffunditur, neque in locis omnibus montium rupibus scinditur, sed vtriusque qualitatis habet gratiam, ad exercitium culturæ solubilis terra, & mollior, eoque frumentis vtilis. & propè circa fertilitatem soli nulli secunda, maturitate certè fructuum prior omnibus. Nam cum adhuc alibi serantur frumenta, istic metuntur. Species quoque atque ipsa frumenti natura, haud vsquam præstantior habetur, Aqua dulcis, decora ad speciem, suauis ad potum, vt secundum elementorum gratiam æstimauerint Iudæi eam promissam patribus terram fluẽtem lac & mel,
D cum spoponderit illis resurrectionis prærogatiuam. Et vtrumque quidem diuina pietas contulerat, *Resurrectionis prærogatiua.*
si fidem seruassent: sed infidelibus animis vtrumque ereptum: Hic iugo captiuitatis: Illic vinculo peccati. Nemorosa regio, & ideo diues pecoris, & abundans lactis. Deniq; nusquam sic lacte distenta pecus vbera gerit. Poma syluestria vel insitiua super omnium regionum copias. Referta autem vtraque vel Iudæa vel Samaria hominum multitudine, vt mihi videantur hinc illud interpretati Iudæi, quod scriptum est, quia nulla erat in his locis sterilis & infecunda, cum hoc lex de meritorum fœcunditate præscripserit, & virtutum fertilitate. Principium Samariæ de Arabiæ finibus à vico *Fertilitas Samariæ.*
cui nomen Iordani, finis ad aquilonem vico Borceo, Latitudo autem Iudeæ à fluuio Iordane vsque Ioppen. Incipit enim à fontibus Iordanis, & à monte Lybano, & vsque ad Tyberiadis lacum dilatatur. A vico quoque Artha initium longitudinis eius, quæ vsque ad vicum extenditur Iuliadem, in quo Iudæorum pariter & Tyriorum communis habitatio. In medio autem Iudææ ciuitas Hierosolyma, quasi vmbilicus regionis totius, vt prudentibus placuit, nuncupatur: abundans regio mediterraneis copiis, nec fraudata maritimis, quia prætendit vsque ad Ptolemaidem, & totum illud ma- *Hierosolyma caput Iudeæ, de qua Beda lib. pecul.*
E re prætexit littoribus suis. Multæ vrbes, sed inter omnes Hierosolyma eminet: ita vt quasi caput in corpore non obumbret sua membra, sed regat, atque eis tutioni sit, & pulchritudini. De Iudæa itaq; & finitimis regionibus, opportuno licet compendio, ea quę significanda fuerant, nõ prętermisimus.

CAP. VII.

SEPHORITANI quoque & tributa & subsidia militaria, regiones finitimas incursabant, auto- *Cod. vet. Sephoritanis cõ tributa subsidia militaria regionũ finitimã incursabãt Ioseph. lib. 3. cap. 3.*
ritatem latrocinandi liberam sibi belli specie vendicantes quod Imperio Romano à Iudæis inferebatur. Vnde Iosephus acceptæ acerbitatis iniuriam vlcisci gestiens, irruere in vrbem Sephorim, sociato sibi plurimorum numero contendit, vt eos aut reuocaret in societatem Iudeæ, aut resistentes supremo (si posset) excidia labefactaret. Sed vtriusque conatus effectu excidit: quia nec dissuadere potuit Romanæ coniunctionis electionem, nec vrbem euertere, quam ipse talibus minimentis firmauerat, vt à Romanis quoque longè præstantioribus expugnari nequiret. Cecinit itaque classicum, tentata irruptione sine vllo profectu, atque in totam regionem bellum excitauit. Vastabant

Universidad de Deusto Biblioteca

omnia, die noctúque exurentes ædificia, diripientes patrimonia, perimentes, quoscunque bello ha- F
biles cõprehẽdissent, infirmos seruituti subiicientes. Repleta erat Galilea omnis incẽdio, sanguine, la-
† deformis trocinio, nullius immunis miseriæ, & † deformi rerũ omniũ specie cùm si quid igni aut neci superfuis-
† malis set, captiuitati reseruaretur. Cuius † mali illa, quæ paulò antè acerbiora æstimata sunt, præferebãtur.

CAP. VIII. Titus Vespasianusq; atrox & memorabile cœperunt bellum. leg. 3. Niceph. cap. 3. & sequ.

HAEC præludio quædam belli facta, antequam Titus veniret, qui simul ex Achaia Alexandriam transmisit, perductis militibus secundum mandatum patris, ad vrbem occurrit Ptolemaidem, ibi- que connexis ordinibus quinto & decimo, addito etiam quintodecimo, qui erant præcellentissimi, congregatoque vel Romano, vel sociorum exercitu, atrox & memorabile bellum cœptarunt. Nam vbi primis initiis placido duci prosperè gestis, secunda in aduersum cessere, profectus infensior Ves- pasianus cum filio de Ptolemaidis finibus, in Galilæam sese immersit: Cognitóque quòd pacem ab- nuerent, quibus obtulerat condemnandæ † dissensionis copiam, si sibi consulendum putarent, Ga- darã funditus euertit, vacuam bellatoribus offendens, quòd omnes validiores, diffidentes infirmio- ribus munimentis, ad munitiora sese contulerant. Repertis itaque non pepercit, sed omnes necari iussit, nulla ætatis contemplatione, nulla infirmitatis misericordia, quod non tam iure belli, quàm G Cestianæ pugnæ dolore, & effusis in Iudæos odiis exequebatur. Denique non solùm vrbẽ, sed etiam vicos & municipia exuri præcepit. Nec iniusta erat commotio: quia post tantam insolẽtiam emen- dandi erroris facultatem dederat, nec obtemperatum. Transierat ex ea vrbe Iosephus in Tyberia- dem, priusquàm Romanus exercitus appropinquaret: sed plus formidinis ex fuga, quàm fiduciæ de- derat ex præsentia: hoc ipso enim territi sunt, quòd bello aduersus Romanos gerendo imparem se Iosephus arbitrabatur. Neque verò aliundè præsumpsit, nisi fortè Iudæi studia belli deponerent. Ea erat illi † prior sententia: Si bellum eligerent, malle se subeundo periculo fidem ciuibus, quàm de- clinando † præstare proditorem. Nihil enim magis cauere, quàm ne commissum ipsum sibi hono- rem militiæ turparet. Itaque scripsit ad vrbem Hierosolymam bellum incubuisse, properéque resci- berent pacem an prælium malent, consulendum maturè. Hæc strictim significauit, nihil pro- pensè in alteram partem, ne aut bellator meticulosus, aut pertinax rebellio iudicaretur.

† potior
† videri

CAP. IX. RVRSVS de vrbe Tyberiade Iotapatam petit, siue quòd munitior cæteris esset, & propterea H in eandem plurimi se contulissent bello promptiores: siue quòd eò Vespasianus plerosque ex suis direxerat, qui munirent iter, quod per montes difficile saxosumque, asperum peditibus, equitibus autem inuium atque insuperabile foret. Denique diebus quatuor, ne angustiæ offi- cerent, reserata sunt viarum strata: compositum iter, quò facilius omnis exercitus transmit- teretur. Quinto die transiuit eò Iosephus, deiectósque Iudæorum animos erexit. Vespasiano quoque vbi factum indicium eò Iosephum commeasse, incentiuum celerandi itineris accessit, quòd conficiendi belli compendium putaret, si Dux & populus bello promptior interciperetur. Aduenit itaque cum exercitu, & primo die curandis cibo militibus, ne ex itinere fatigatos cura belli incesseret, tempus dedit. Sequenti die duplici acie vallauit vrbem, & tertio eque- stri ordine. Quod videntes Iudæi inclusos se, & obsessos vndique, nec vllum * refugij locum, ipsa desperatione audaciam sumpsere. Nulla enim res promptiorem bello militem reddit, quàm ne- cessitas præliandi, & præruptum periculum. Vrgebat Vespasianus iaculis, vrgebat sagittis, mis- silibus quoque plurimi Iudæorum vltra muros progressi, destinata feriendi arte vulnerabantur, I manebant tamen impauidi. Tentabat omnia virtus Romana, & maximè vbi infirmiora aduer- terat murorum subsidia, illic maiore incumbebat manu: Pudor hos, illos armabat spes vltima, ferro sibi aperire viam salutis desiderantes: Grauia tolerabant Iudæi, nec minora referebant ten- tamenta audaciæ. Peritia à Romanis cum virtute, furor à Iudæis cum temeritate certabat. Fessis itaque tota die illis pro salute, istis pro triumpho dimicantibus, nox prælium soluit. Sequenti quoque die, & tertio quartóque consimiliter, & quinto præliatum acriter: sed vt solet fieri in talibus præliis, plura vulnera quàm neces inferebantur, licet sæpé & excursus à Iudæis & à Romanis tentarentur eruptiones, quos in iram accendebat pudor, eò quòd victores An- nibalis & Antiochi, omniũque gentium, Iudaicis præliis immorabantur. Tanta erat Romanæ vir- tutis * constantia, vt non citò vincere pars victi æstimaretur: sed aduersus naturam magis erant illis, quàm in hostem certamina. Nam ciuitas præruptis vndique propè erat intercluſa rupibus, non val- lo & fossa, vt aliæ vrbes, sed profundis erat circumuallata præcipitiis, quæ nec visus hominum com- K prehenderet, nec vsus inuestigaret, & horror * solicitius intuentem magis magisque inuolue- ret: tantum ab aquilone in montis defectu vnus ad vrbem accessus, arduo tamen ascensu pate- bat. Quem Iosephus muro intercluſit, propugnatoribus sepsit, vt inter murum inferiorem, & vrbem superiorum periculosa * eruptio fieret obsidentibus, & intuenti esset inestimabilis cognitio superiorum. Ciuitas enim ipsa in montis supercilio sita, in circuitu finitimorum montiũ velut quon- dam naturali vallo circundabatur septo genitali abscondita vt nemò prius illic vrbem esse intelligat quàm in vrbem ipsam fuerit ingressus.

* effugij
Necessitas præliandi promptiores bello reddit milites

* conscientia

* sollicitus

* irruptio

CAP. X. VESPASIANVS cùm vincere naturam nequiret, eam sibi ipse in adiumentum accersiuit, vt ob- sidione diuturna per inopiam cibi & potus cogeret obsessos ad deditionem: sed frumenti co- pia, multò antè congesta, propulsabat periculum famis. Aquæ erat difficultas maxima, quia neque vllus in vrbe fons, & solennis siccitas raris per ea locorum imbribus bibendi subsidium atte- nuauerat.

A nuauerat. Ductus omnes aquarum obstruxerat, ne in vrbem mearent. Augebat idopia auiditatem, repugnabat natura. Commentum Iosephus detulit, vt infusæ vestes muro suspenderentur, quò paulatim roxantibus aquis, crederetur illis non deesse ad potum, quòd abundaret ad lauacrum vestimentorum. *Stratagema.*

DEIECTVS eo Vespasianus, rursus ad expugnandam vrbem accenditur, atque omnem exercitum circà congregat: machinis murum quatit, pulsat aries. Nomen hoc species dedit, eò quòd validæ ac nodosæ arboris caput ferro vestitur, & quòd vt frons arietis prætenditur, quæ obductis laminis turgescit, & prominet: è medio eius quasi cornu procedit ferri solidioris. Magnitudo arboris in modum mali naualis, quam non ventorum procella, non velorum sinus flectant. Ea suspensa funibus ad superiora atque robusta arborum nexis, multorum manu validè in murum impellebatur. Deinde retrorsum ducta, atque in stateræ modum sustentata retinaculis, maiore impetu destinabatur, vt crebris ictibus fatigatum muri latus cederet, cauatúmque vi * rupturis fenestram daret, qua Romanis hostibus via in interiora vrbis pateret. Primo igitur ictu murus concussus B est, contremuitque omnis. Clamor ilicò vniuersorum, quasi expugnata vrbe trepidantium, ne repercussus murus fatisceret. Sed Iosephus saccos paleis repletos, in eum dimitti locum præcepit, in quem aries à Romanis intorquebatur, vt laxo saccorum sinu lusa plaga omnis arietis emolliretur. Illisa enim solidis solida nocent, solutioribus euacuantur. Denique faciliùs solidiora mollioribus cedunt, quàm molliora solidioribus. Nam & aquæ alluuione scopuli soluuntur, nec ruina rupis vllum est damnum aquarum, & iactis in freta molibus: aqua suos vsus reseruat: sed petra inter vndas reseruare suos nescit. Arenam quoque marmoris ruina non frangit, & marmor arenæ ruina comminuitur. Retulerunt tamen etiam Romani, quò commenta refellerent Iudæorum contis falces ligantes, quibus demissos inciderent saccos, quòd vacuait paleis euitare arietis ictum nequirēt. Reparato itaque impulsu machinæ, cùm se Iudæi vrgeri viderēt, vnus ex his Eleazarus ingentis magnitudinis saxum eleuans, de muro super arietem elisit tanta vi, vt comminueret caput machinamenti. Exiliens quoque in medium hostium, rapuit illud, atque in murum ferebat intrepidus in conspectu aduersariorum, & patens vulneri. Denique iaculis quinque figitur, sed nequaquam conuersus ad vulnera, quomodo ipse saxi ruina hostem inuolueret, intendebat. Ascendit itaque murum, & victor doloris stetit conspicuus tantæ præsumptionis, ac super arietem se saxumque deiecit, & cum eo corruit. Victus quidem morte, sed victor machinamenti, cum * in se solus discessserit patriæ: in machinamenti autem × communitione, totam vrbem ab excidio seruauerit. Netyras quoque & Philippus in medium se iecêre agmen, vt auerterent, quos * petierant. Iosephus autem ignibus iactis, vt machinamenta omnia exureret, breui consumpsit plurima, sed consumpta reparabantur.

CAP. XI.

Aries describitur.

** irrupturis*

Solida solidis illisa nocent.

Eleazari facinus.

Fortè legendum, ipse solus decesserit.

** communitione.*

** poterant*

INSTABAT Vespasianus, vrgebat ita, vt in talo feriretur iaculo sagittæ: Turbati sunt Romani, cùm sanguinem Ducis fluere cernerēt. Exagitatus filius, cucurrit ad patrem. Sed ille supra vim vulneris virtutem gerens animi, prohibet trepidare filium, magisque in prælium accendit milites, vt iniuriam Ducis vlciscerentur. Ipse signifer reuocabat exercitum, & ad muros cogebat. Ipse in bellum cæteros adhortabatur, alij sagittis, alij telis, alij baliſtis hostem vrgebant. Tanta autem erat huius tormenti vis, quo saxa in hostem iaciebantur, vt percussus vnus ex sociis Iosephi, qui prope D astaret, comminuto capite rueret, & occipitium eius vsque † ad tertium stadium excuteretur: mulier quoque aluo grauis percussa † vterum, supra dimidium stadij de intima sede secreti genitalis, excuteret infantem. Ad postremum cùm victor iam muro Romanus miles succederet, & in ipso aditu vtrinque valida manu decertaretur: sicut erant conserti, oleo feruenti Iosephus perfundi Romanos iubet, quod facilè à vertice ad ima defluebat vestigia. Nec minor incendio flammæ candentis, olei feruor omnes artus depascebatur. Succedebant tamen alij, plerisque etiam sudor profluus olei vim refrigerabat: Et quamuis huiusmodi olei natura sit, vt citò calescat, & seriùs conceptum deponat calorem, tamen victoriæ studio abscondebant iniuriam. Ardebant animis, vt nullum corporis sentirent incendium, nec tanti æstimabant pœnæ feruentis dolorem, quanti dispendium gloriæ, si tanquam exortes triumphorum desisterent bello, qui duces fuerant periculorum. Vel sanguine itaque suo restinguere incendium olei certabant.

CAP. XII.

Vespasianus in talo vulneratur.

† vltra

† vtero

Natura olei citò calescere.

HAC mora obsidionis etiam Iaphæ vrbis, quæ vicina erat, populus insoleuerat, quòd tam E diu decernebatur. Vnde motus Vespasianus, Traianum qui præerat ordini quintodecimo, ductoris officio, direxit cum mille equitibus, & duobus millibus virorum militiæ pedestris. Qui sine retractatione profectus, vir acer & bellandi artibus præditus, conuenientem studiis suis euentum belli reperit. Nam cùm esset ciuitas, & natura loci septa, & gemino muro circumuallata, non contentus tegere se populus eius munitionibus, occurrendum Romanis putauit: Sed paulisper resistere ausi, intra murum exteriorem recipere sese volentes, hostem pariter recepere. Nam cum ipsis festinantibus etiam Romani subintrauerunt, confugientibus quoque ad murum interiorem, clausæ portæ, ne rursus Romani pariter irrumperent. Ita auerso à se DEI auxilio, Iudæi præliabantur, quo antè vincere solebant, sed offenderant scelestis flagitiis, & ideo ab his pœna debita reposcebatur, vt donarentur eorum supplicia nationibus. Denique plures propè suis inter se bellis, quàm ab hostibus, obterebantur. Exemplo est Iaphæ populus, qui Romanis portas aperuit, & sibi clausit.

CAP. XIII.

Iudæi Deo irato præliatur.

Iaphæ Romanis aperiunt portas.

Iudæis claudunt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nam vt primum murum Romani irrumperent, ipsi patefecerunt: vt secundum murum Iudæi non penetrarent, Iudæi clauserunt. Receptus itaque hostis est, socius exclusus. Receptus ille, ne percussor deesset: exclusus iste, ne *penitùs euaderet. Intra duos itaque muros cædebantur Iudæi, manu cominus, de muro eminus. Plerique enim Romanæ militiæ viri constricti angustiis, murum ascendebant, atque inde in subiectos tela iaculabantur. Itaque Galilæi suis, quàm hostibus infestiores, rodebantur, vt in interioris muri vestibulo reciperentur, sed resistebant sui. Pimicabatur in portæ limine, Iudæis inter se pugnantibus: Isti irruentem cuneum gladiis excipiebant: illi resistentes morientes, Iudæis inter se pugnantibus: Isti irruentem cuneum gladiis excipiebant: illi resistentes moriebantur. Sæua imprecantes sibi inuicem, & minora se meritis suis perpeti supremis vocibus attestabantur. Itaque extincta sunt † duo millia virorum omnium præliatorum. Ratúsque Traianus vel nullum iam sibi repugnaturum, vel facilem vrbis expugnationem, veteris vir disciplinæ summam victoriam Vespasiano reseruauit, misitque ad eum, postulans vt filium suum dirigeret Titum, qui finem prælio daret. Quo aduentante, facta irruptio, cæsique multi mortales, nec sine labore ac periculo victoria cessit Romanis. Quibus ingressis murum interiorem, † obiecerant se, quicunque erant bello idonei, & in angustiis positi, anceps bellum victoribus effecêre, pugnantibus desuper G vir li ac muliebri sexu, ac sæpè etiam in suos saxa, atque omnia, quæ fortè repererant telorum genera iaculantibus. Denique sex horis in ipso fine quasi ab exordio pugnatum. Ad postremum cælis, qui constiterãt pugnaturi, tum in cæteros sine ordine, sine modo, sine misericordia, senes cum adolescentibus iugulabantur, mulieres cum paruulis reseruatæ, non ad veniam, sed ad seruitutem: masculi omnes interfecti, nisi quos pueritia, aut infantia defendit, in prædam ducta sunt duo millia, CXXX. mancipia, Domini cum seruulis * æqua iam sorte cõditionis, quos captiuitas pares fecerat.

* *æquata*

† *duodecim mill. a. Ioseph. lib. 3. cap. 11.*

† *obiecere se*

CAP. XIIII.

* *congregati ascendissent. Iohan. 4.*

Verus modus adorandi Deum.

NEC Samaritæ immunes miseriarum fuêre. Nam cùm secundum consuetudinem suam * ascendissent montem Garizim, qui erat illis consecratus, vbi adorare solebant: vnde & in Euangelio dicit Samaritana: Patres nostri adorauerunt in hoc monte. Et respõsum est ei: Veniet hora, quando neque in hoc monte, neque Hierosolymis adorabitis patrem. Debebatur enim, vt cessaret superstitio, & vera religio succederet: euacuaretur vmbra, veniret veritas: vt iam non in monte, sicut Samaritani, nõ in Hierosolymis ter in anno, sicut Iudæi: sed in spiritu in omni loco eleuãs puras manus H homo omnis adoraret Deũ, & in nomine Iesu genu flecteret. Cũ igitur, vt suprà diximꝰ, in mõte collecti, secundũ suos ritus manerent, belli autẽ minas prætẽderet ipsa eõgregationis species, vel sensus eorum, qui nec malis finitimis resipiscebant: multò autem ampliùs prosperioribus Romanorum successibus per inuidiam commouerentur, ac prope tumultum res essent, consultius æstimatum est, eos præueniri, ne in maiorem pestem erumperent. Vocatóque Præfecto ordinis quinti cum tribus millibus vtriusque militiæ viris, cò † eum Vespasianus direxit. At ille ascendere montẽ primo exordio periculosum ratus (erat enim simul iuncta terrori multitudo populi, & præruptum naturæ) circundedit exercitu montis confinia: & toto die deferri fecit custodiam, ne quis aquatum descenderet. Cùm igitur tantam hominum † multitudinem vexaret sitis, quæ magis ac magis æstu exardescebat, & plerique seruituti se, vel etiam neci mallent offerre, ne vel fame vel siti perirent, Cerealis (hoc enim nomen Præfecto) ex descendẽtibus vniuersos esse defatigatos æstimans, cinxit montẽ, ac more militari pollicens salutem, si arma deponerent, recusantésque iussit feriri. Itaque extincta sunt illic millia XI. sexcenti viri. I

† *eum, manu scrip. non habet.*

† *constipationem. Cerealis Præfectus.*

CAP. XV.

De captione Iotapatæ, & destructione eius.

IOTAPATÆ quoque quadragesimo & octauo die facta irruptione primo diluculo, cùm adhuc multò superioris diei fessi labore requiescerent, primus omnium Titus cum Sabino ingressus, cæteris viam præbuit. Comprehensisque superioribus locis, in angustiis platearum passim, & ignari adhuc factæ irruptionis feriebantur. Alij in suis stratis, alij expergefacti, alij vigilantes, sed inedia ac somno soluti pœnas dabant. Adhuc tamen totam vrbem vis latebat malorum. Sed vbi exercitus ingressus militari infremuit vlulatu, ad solum fere subeũdæ mortis affectum insurrexerunt. Et si qui superiora petere tentauerant, repulsi cædebantur, & quibus vlciscendi vis suppetere poterat, ipsa coartatio vindictam ademerat: & si qui resistere parabant, irruentibus supra se aliis, bello abscondebantur. Alij multo fessi certamine, demissis manibus sese offerebant vulneri, vt vel morte tam feralibus malorum suorum spectaculis eriperentur. Hac deceptus securitate percuntium Centurio Antonius, rogatus à quodam, qui in spelæa confugerat, vt ei dexteram daret, obsidem veniæ & salutis sequestram: porrexit ilicò, doli negligens, & væ miser nimium securus triumphi: sed ille incautũ spiculo ferit, & statim transfigit, ne impleta esset incruenta Romanis victoria. Illo ipso die interfecti K omnes, quicunque inuenti. Sequentibus autem diebus etiam de hypogeis & cæteris defossis specubus producebantur, vel ibidem extinguebantur, exceptis paruulis ac mulieribus. Cæsa per omnes dies X L. millia, quæ numero comprehensa sunt: in captiuitatem deducti M. C C. euersa & igni exusta est ciuitas, & castella eius omnia, anno imperij Neronis X I I I. Iosephus interea inter fauillas vrbis in quodam lacu delitescebat, haud inscius, quod quasi Dux aduersi agminis studiosiùs requireretur. Egressus die secundo, vbi septa aduertit omnia, reuertit in lacũ. Tertio die mulier quædam reperta, cognitas sibi Iosephi latebras, quærentibus demonstrauit, (sed in lacum * X L. viri, qui eò confugerant, sese tegebant) Qui vbi aduertebant Iosephum, primò per Paulinum & Gallicanum à Vespasiano ad spem salutis vocari, postea per Nicanorem, qui Iosepho veteris amicitiæ gratia copulabatur, & ideo missus, vt dexteram daret, promptiùs officium mandati muneris exequebatur:

Antonius Centurio.

Anno imperij Neronis xiij. Iosephus in lacu delitescit

† XLII. *viri.*

batur: circumfusi Iosephum talibus adoriebantur sermonibus.

A NVNC maior Iudæi nominis tentatur ruina, nunc fauilla tetrior, quæ sepeliat, & abscondat splendidissimæ disciplinam prosapiæ, atque omne decus subruat, quando Iosephus ad triumphum captiuus reseruari iubetur. Quid sibi volunt tam sedula subitò inuitamenta hostium? Quid dona salutis spontanea? Rogantibus vitam aliis non pepercerunt. Iosephus accersitur, Iosephus rogatur vt viuat. Metuunt videlicet, ne pompam amittant triumphi, ne desit, quem spectet Roma captiuum, quem catenatum Vespasianus ante currum suum dirigat. Ad hæc igitur ludibria vis reseruari? Et vnde triumphabunt, si dux eorum defuerit, de quibus triumphatur? Aut qui triumphus, si amicitia datur victis? Ne credas Iosephe, vita tibi promittitur, sed parantur grauiora morte. Vicerunt te Romana arma, non capiat fraudulentia. Atrociora sunt dona eorum, quàm vulnera. Illa enim captiuitatem minantur, hæc libertatem reseruant. Inflecteris Iosephe, & animi quadam fractus mollitia, vis esse patriæ superstes? Vbi est doctrina Mosi, qui se de libro cœlesti deleri petebat, ne plebi Domini superuiueret? Vbi est Aarõ, qui inter viuos ac mortuos medius stetit, ne mors viuentẽ populũ sæuo cõtagio †depasceret? Vbi est Regis Saulis & Ionathæ deuotus patriæ animus, & mors illa pro

B ciuibus suscepta, & fortiter glorioseq; expetita? filius patrem exẽplo inuitauit, pater filium mortis proposito non dereliquit. Qui cùm posset viuere, maluit se interfici, quàm ab hoste triumphari. Hortabatur armigerũ suũ dicẽs: Percute me, ne veniãt incircũcisi isti, & percutiãt me, & *illudãt mihi: quia armiger timuit, ipse se gladio transuerberauit. Dignus quem Dauid spiritu prophetico vẽdicaret: quia se degener Amalekita de eius morte falso iactauerat, & gloriam viri, qui seipsum hosti exemerat, imminuendam putauit, vt à se interfectum mentiretur. Dignus etiam, quem tantus laudaret Propheta dicens: Saul & Ionathas specioſi & charissimi inseparabiles in vita sua, & in morte non sunt separati. Super aquilas leuiores, super leones potentiores. Ipse quoque Dauid cum populum percuti ab angelo videret, in se voluit cœlestem deriuari vindictam, ne percunte populo reseruaretur. Postremò vbi lex diuina, cuius interpres semper fuisti, quæ pro hac breui vita perpetuam iustis promisit immortalitatem? Vbi Deus Hebræorum, qui docet iustos mortis contemptum habere? Refugere etiã debere terrenum habitaculũ, †anhelare ad superna, ad regionẽ paradisi, vbi Deus ipse

C pias animas †conseruauit. Nũc demum cupis Iosephe viuere, quando non oportet, immo nec licet: immò, quod maius est, nõ decet: & †carpere desideras lumẽ illud (ausim dicere) seruitutis, quod in aliena potestate est, vt id quando voluerit Romanus eripiat: quando velit, carceris tenebris obducat, vt optes hinc fugere, nec liceat mori, & quo pudore ad eos ibis, quibus persuasisti pro patria mori? quam excusationem habebis, quòd tam diu resederis? Expectãt quid agas: †dicent profecto: Quid moratur Iosephus, qui præuenire debuit? cur tam serò sequitur? cur discipulos suos, quibus pro libertate moriendum suasit, imitari recusat? Perferemus certè nos, quòd seruire elegeris assertor legis & libertatis, quòd mancipium te Romanis addixeris, quòd captiuitatem libertati præposueris. Sed esto, velis viuere, quomodo hoc impetrabis ab his, aduersum quos toties præliatus es? Quomodo te intuebuntur? quibus oculis, quibus animis? Quomodo iratis Dominis, etsi liceat, viuere voles? Aut quis proditorem patriæ non credet fuisse, cui meritam solutã proditionis videbit? Vtrum mauis elige, horum alterum sit necesse est: Vita tua aut præmium proditionis erit, aut seruitutis supplicium. His dictis intentarunt gladios, addentes: si acquieſcis mori, quasi amici ministerium

D præbemus. Si recusas, quasi proditi vltionem exigimus.

AD hæc Iosephus refert: Et quis velit esse tantæ mortis superstes? Quis eligat fieri hæres doloris? Quis animam suam nolit ex ipso corpore mortis, si liceat, absolui? sed non licet soluere, nisi ei qui ligauerit. Naturæ vinculo *coniuncta est anima corpori. Quis autor naturæ nisi omnipotens Deus? Quis hoc animæ & corporis nostri Deo placitum contubernium interrumpere ac dissociare audeat? Si quis imposita manibus suis præcepto herili vincula, sine arbitrio domini sui detrahat, nónne is graui pulsasse iniuria suum dominum condemnabitur? Dei possessio sumus, Deo seruitium debemus, quasi serui expectemus imperia, quasi vincti reseruemus vincula, quasi fideles bonum depositum custodiamus. Non recusemus vitæ istius munus quod dedit nobis, non refugiamus donum cœleste. Si hominis data reiicias, contumelioſus es: quanto magis seruare debemus, quod à Deo nostro accepimus? Ab ipso itaque accepimus, quod sumus, ipsius quoque debet esse, vt quamdiu velit, simus. Vtrumque enim ingrati est, & citiùs discedere quàm velit, & diutiùs viuere quàm volue-

E rit ipse, qui vitam donauit. Nunquid antè festinauit exire Abraham? Nunquid antè ascendit Abarim Moses, quam diceretur ei, Ascende in montem Abarim? Sed dictum est, Ascende, & ascendit, & mortuus est, quasi bonus seruulus, expectauit Domini præceptum. Ipse Iob qui dixit: Pereat dies illa in qua natus sum, tamen in vulneribus & doloribus positus, vitæ huius vincula non disrumpebat, sed vt liberaretur rogabat, dicens: vt quid datum est in amaritudine lumen, vita autem in doloribus animæ? Laudabat itaque mortem, cùm diceret: Mors *verò requies tamen non præripiebat, sed postulabat, vt scriptum est: Concutior omnibus membris: & quia sum impius, quare non sum mortuus? Cur de ventre matris non in sepulchrum decidi? Aut *nunquid breue tempus vitæ meæ? Dimitte me requieſcere paululùm. Alius quoque sanctus dicit: Educ de custodia animam meam. Petit euadere: petit ex hoc corpore quasi de quodam liberari carcere: nullus tamen sanctorum necem sibi ipse vsurpat, nullus præripit. Si lucrum est mori, furtumest vsurpare antè expe-

CAP. XVI.

Oratio, qua Iosepho suasi sua mortem suadebant.

Dona hostiũ atrociora quã vulnera.

† *depasceretur.*

* *deludant*

Lex spondet immortalitatem.

† *reuelare*

† *sacrauit*

† *capere*

† *dicunt iam*

CAP. XVII.

Responsio Iosephi.

* *iuncta*

Moriendum nõ prius quã Deus iusserit.

Moses mortuus in mõte Abarim, vide Epist. Iudæ Apost.

* *vir*

* *nunquid non*

† Sacrilegium

Mori in bello gloriosum.

Mori à seipso lacrocinio est, ab hoste beneficium.

† destinatus

† eligit Saul se peremit.

† in omnes

† parcunt * parcam

* formidinis

Patiens præsentia non timet.

Vet. cod. ascriptū habebat: frater est sua opera dissipatis & eius, &c.

Vita nihil dulcius.

pulchra comparatio.

Cōtra Plinium qui homini optimum putauit, mori cū voluerit.

* violari

statum: Si bonum est viuere, † sacrilegium est repudiare, antequàm reposcatur. Sed glorioſum pu- E
tatis in bello mori? Nec ego abnuo bonum esse pro patria, bonum pro ciuibus in bello mori. Sed
belli lege offero iugulum, si hostis petat: si mucronem demergant Romani, quibus de nobis Deus
victoriam dedit, quibus propter peccata nostra nos adiudicauit. Nec mihi blandior, quòd parcen-
dum spondeant. Vtinam fallant: Vel hoc lucrum feram, quòd me sic timuerunt vt fallerent, vel
hanc vltionem referam, quia frangunt fidem. Malo illorum latrocinio perire quàm meo. Latroci-
nium meum est, si mihi ipse intulero manum: si hostes, beneficium. Ergo illud cùm beneficium
dare possent interimendo, seruandum putauerunt quod in potestate habebant: vt captum occi-
derent, latrocinati sunt. Sed pollicemini mihi manus vestræ ministerium, reuera percussor nobis
defuit, vt nostro scelere pereamus. Nolo meo, nolo vestro scelere perire, quod plus est quàm meo,
nolo mutuo. Hoc est enim vnumquēque nostrum sibi manus inferre, vicariæ necis mercedem sol-
uere: vt iam non solùm pro suo quisque, sed etiam pro alterius sanguine scelus debeat. Verum Re-
gis Saul exemplum promitur, eius certè, qui aduersus voluntatem diuinam Rex postulatus est, &
offensam meruit Dei. Vnde etiam cùm viueret, successorem accepit. Egregium exemplum viri, G
cui defuit Dei gratia, & tamen voluit mori, quia iam non poterat viuere. Voluit tamen & ipse vt
cum socius occideret: sed & ille scelus putauit, recusauit ministerium. Non igitur vsus consilio, sed
† destitutus ministerio fecit, vt ipse gladium in se conuerteret. Si timens fecit, ne sibi illuderetur,
quid laudas quod timoris est? Si non timuit, cur primò aliud † elegit? Ego nec illudentes Romanos
timeo, nec mentientes. Saul tantum se solus peremit, non Ionathas, non quisquam alius in nostris
scripturis. Quid mirum, si potuit se perimere, qui potuit etiam filium occidere? Aaron inter viuos ac
mortuos stetit, & hoc virtutis est, non temeritatis. Non enim mortem sibi intulit, sed mortem non
timuit. Qui eam corpore suo repulit, & serpenti † in omni obstaculo fuit. Non ego quidem Aaron,
sed tamen non degener ab eo, offero manus, feriant vt volunt. Si possum eorum manus timere, di-
gnus sum, qui manibus peream meis. Si † pereunt illi aduersario, cur ego non † peream mihi? Si
quæritis cur parcere velint, & in hoste virtutem mirantur. Tanta est enim virtutis gratia, vt frequen-
ter etiam hostem delectet. Nostis etiam ipsi, quanta intulerim exitia Romanis, quo modo victores H
omnium gentium, Iotapatæ ignobilis vrbis diuturna obsidione, ab Hierosolymitanæ vrbis exci-
dio auerterim. Breui damno totius belli aleam lusi. Didicerunt cæteri meo periculo pacem optare.
Fortassis ad hoc reseruamur, vt non deterreantur cæteri, sed prouocentur. Sed suaue asseritis mori
pro libertate. Quis negat & illud? tamen dulce viuere pro libertate. Nam qui amicitiam offert, li-
bertatem promittit. Quòd si seruitutem inferat, tunc erit certè opportunior moriendi voluntas, si
oportuerit mori: Nūc autē vitā offerunt, nolūt occidere. Timidus autē est, & qui nō vult mori quā-
do opottet, & qui vult quando non oportet. Quis enim ignorat fœmineæ timiditatis esse, & mulie-
bris * fortitudinis, ne moriare, mori velle? Deniq; pauidæ mulieres, vbi aliquod imminere sibi peri-
culū cognouerint, solēt se præcipitio dare. Angusti enim animi molē formidinis, & metum mortis
sustinere nequeūt. Vir autem patiens, qui præsentia non timet, & futura cogitat, nescit trepidare,
vbi nō est timor. Deniq; scriptū est, quia animæ effœminatorū esurient, quæ cibum vtiq; virtutis
non habentes esuriunt: ideóque ad mortem ante tempus festinant. Neque enim repletus cibo gra-
tiæ spiritalis, sibi ipsi manus irrogat: cùm scriptum sit: Quia os imprudentis mortem inuocat. Et I
iterum dicit Scriptura: Et qui non curat seipsum in operibus suis, frater est eius, qui seipsum in
operibus suis, † frater est eius, qui seipsum exterminat. Condemnatur ergo qui seipsum percusserit.
Quid enim tam contra legem naturæ? Quid etiam tam contra naturā omnium animantium? Qui-
buslibet feris licèt atque agrestibus, insitum est se amare. Naturæ enim lex valida est velle viuere,
nec sibi mortem asciscere. Denique ferro in se armari omnia genera animantium, nec si velint, pos-
sunt. Informem lethi laqueum homines inuenerunt, feræ nesciunt. Sed morsus ferarum arma
sunt, dentes eorum gladij. Quando tamen quisquam audiuit, quòd sibi aliqua fera proprio morsu
membrum ademerit? aduersum alios faucium suarum armis vtuntur, aduersum se osculis. Nobis
quoque quid tam dulce quàm vita? Quid tam inimicum quàm mors? Denique qui vitam protexe-
rit, patronus est: qui mortem appetere tentauerit, insidiator est. Quod ergo in aliis execramur, si
nos appetamus, ipsi nobis volumus inferre: & quod ab aliis pro pœna exigimus, hoc ipsi nobis ir-
rogamus pro gratia: & gubernatorem si commissam sibi nauem saxo illidat, persequimur: nos com-
missum nobis nostri corporis gubernaculum ferro extinguimus, & voluntario naufragio addici- K
mus? Sed obiicitis mihi mortem maturam, cùm in potestatem hostium fuero deductus. Quid er-
go lucrifaciam si quod ab hoste metuo, hoc ipse mihi inferam? cùm possit accidere, vt quod suade-
tis mihi facere, non faciat inimicus? Huiusmodi istud est, acsi videns gubernator tempestatem fu-
turam, tempestatis gratia declinandæ nauem fluctibus immergat. An quia grauiora supplicia exa-
cturus est aduersarius, ideo præueniendum putatis? vel quia strenuum arbitramini, vt in nos ipsi fer-
ro vtamur? Sed id imbecillatis suffugium est, non virtutis trophæum, captare lucrum suppliciorum.
In hoc igitur inhæremus, quòd nec insignia habeat fortitudinis, nec profectum vtilitatis. Quid au-
tem attexam * violati depositi religionem? Deus omnipotens thesaurum nobis optimum dedit, at-
que inclusum in hoc vase fictili, & cōsignatū cōmisit nobis custo diēdū, quoàd ipsi placeat reposcere.
Nónne in vtroque crimē est, vel reiicere depositū, nō reposcēte qui dederit: vel reposcenti negare?

Si

A Si hominis depositum violare pœna infamiæ est, quantò magis violare depositum Dei? Depositum Dei in anima est in hoc corpore, anima quæ mortis istius capax non fit. Non enim vllo mortis vinculo astringitur atque alligatur, sed videtur mortem operiri, cùm soluitur corpore, atque de commisso sibi contubernio seiungitur. Cur igitur ante repetitum depositum mortem irrogamus, & animam quasi inutilem nobis remittimus, atque è domo nostra excludimus, & corpus sine decore & gratia sui in terram resoluimus? cur exeundi hinc præceptum non expectamus? Miles tesseram expectat, seruus imperium. Si quis horum sine præcepto exierit: alter desertor, alter fugitiuus est. Qui hominem fugit, pœnæ est obnoxius, quamuis improbum fugerit dominum: nos optimum omnium fugientes, possumus non astringi impietatis flagitio? Num etiam illud præterit nostram opinionem, quòd apposuit Deus angelum in circuitu timentium eum? Est ergo qui prohibeat: nisi præceptum acceperit? Si nullum præceptum, nullum viaticum. Et quomodo perueniemus sine viatico? Quis nos recipiet in illum purum & secretum locum? Quis nos admittet ad illa sanctarum animarum consortia? Adam latebat, quia præceptum Dei præuaricatus est: exclusus est
B de paradyso, quia non seruauit mandatum. Dicitur ei: Adam vbi es? Quasi ei qui fugerit, quasi ei, cuius apud Deum non est præsentia. Nónne & mihi dicetur, vbi es? qui prætet præceptum venisti, quem ego naturalibus vinculis non relaxaui? Tollite eũ in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium, & dolor. Hæc non solùm moribus hominũ, sed etiam legibus interdicta accepimus: Namque alij insepultos proiici iubent eos, qui se in ferrũ deiecerunt. Dignum est enim, vt qui patris imperium non expectauerunt, priuentur quasi quodam matris gremio, terræ sepulchro. Alij dexteram manum abscindũt defunctis, vt separetur à membris sui corporis, * quod aduersus corpus suum vesano militauit furore. Sed hunc exitum sacrilegi ferunt, aut proditores, vel percussores parentum, qui verum patrem non agnouerunt, nec sese cognoscunt. Ideo aut penitus sepeliri prohibentur, aut non toti sepeliuntur. Animas quoque eorum non paradysus recipit, sed inferorum tenebræ, sæuáque supplicia. Hæc mihi reputanti, quanquàm omnia erepta sint, sola tamen terrori ac formidini sunt: * nec mihi ipsi inferam, quæ nec hostis poterit inferre: & illa paradysi eripiam, quæ
C Romanus adhuc non potuit eripere. Certè accelerare potuit, non poterit auferre, quæ sola impatienter desidero. Non enim vitæ huius vlla me cupiditas tenet, in qua nec apud ciues, nec apud hostes cepi, quod delectaret. Isti mihi pacem negarunt, illi patriam eripuerunt. Inter tot mala, quid potest suauitatis in hac vita superesse? Tu modo omnipotens Pater, qui naturæ autor atque arbiter es, honestum largire exitum, tu rumpe naturale hoc vinculum: redde animam meam secretis suis. Extinctus sit populus, ereptum ius, libertas infracta: non præuaricabor tamen legem tuam, vt moriar iniussus. Expecto, vt iubeas, expecto, vt volentem liberes. Multos habes tui imperij executores, à te expecto imperium, ab executore ministerium. Bonum est mori: sed moriar, vt Hebræus, non vt latro, non vt carnifex, non vt hostis. Victus sim licèt bello, manebo tamen, quod natus sum, vt Abrahæ patris hæreditatem non deseram. Non transibo in numerum hostium, vt ipse meus percussor sim. Offerre me hosti percutiendum sine pietatis possum dispendio: † manus meas † mihi in hostem conuertere sine scelere non possum. An verò metus est, ne non liceat nobis secundũ legem viuere? Reuerà nunc magna libertas est, quibus nunc licet secundũ legẽ mori.

D Hæc Iosephus allegabat, quò euacuaret voluntariæ mortis * affectionem. Sed illi, qui semel sese morti deuouerant, quia verbis resistere non poterant, gladiis quasi feriturus illicò, virum circunstetêre, nisi acquiescendum putaret. At ille circundatus, alium Ducis reuocabat authoritate, & virtutis constantia, alium seuero obtutu conueniebat. Huius reuocabat dexteram, illius inflectebat iram, mulcebat consilij salubritate. Diuersis modis vnicuique irrationabilem extorquebat furorem. Etenim quamuis vltima sors victi dignitatem extorserat, non penitus tamen aboleuerat reuerentiam. Paulatim itaque deponebantur manus, recondebantur gladij, tamen intentio perseuerabat. Cùm videret vnum à pluribus se obsessum teneri, siue casu quodam, siue consilio † commentatus est, vt minueret numerum repugnantium. Cõmittamus, inquit, sorti moriendi ordinem, vt se nemo subtrahat, cùm sors conueniat vniuersos. Istiusmodi conditio sit sortis, vt is, † qui sortem exierit, ab eo qui sequitur, interimatur. Itaque fore vt sors vnumquemque, non propria voluntas morti adiudicet. Stet igitur vnusquisque sub sorte iudice, &
E exors sceleris, & liber captiuitatis, vt non alieno arbitrio † celeret, aut declinet suo, mortem futuram. Nemo recusare poterit euentum, quem vel casus intulerit, vel voluntas Dei signauerit. Fidem fecit oblatio, & vniuersorum assensus sorti acquieuit. Quisque sorte est designatus, paratam sequenti necem præbuit. Itaque accidit, vt interemptis reliquis, Iosephus cùm altero superesset neci. Manebat necessariò, vt aut sorte condemnaretur, aut certè si exitio superesset, sanguine socij contaminandus foret. Suadet vt sorti † renunciaret. Sic domesticum euasit prælium, & per Nicanorẽ ad Vespasianũ deducitur. Fit cõcursus ad eius aduenientis spectaculũ, Romanis ferè omnibus cõfluentibus, alij videre deiectũ desiderabãt, quẽ paulò antè in amplissimo honore positũ, summæ rei præesse intuebãtur: alij certabãt capto illudere, alij vices rerũ humanarũ tã varias atq; flexibiles mirabãtur. Pleriq; cõsultiùs ingemiscebãt, qui in alienis casibus sibi posse eadẽ accidere reputabãt. Tit⁹ prę cæteris mouebatur, ingenita animi mãsuetudine: illũ dudũ bellatorẽ superbũ subitò potesta ti addictum hostium, alieni † motus sortem operiri vitæ naufragum, exulem spei, incertum salutis.

Depositũ Dei anima est in hoc corpore.

Angelus hominum custodiæ deputatus. Vide annot. nost. in li. Tertull. de Anima. Gen. 2.

** quæ Pœna eorum qui se interimunt.*

** ne mihi*

pia oratio ad Deum.

† mihi pro in me. al. vt in hostem.

CAP. XVIII.

** assertionem*

† commentus Sortitio moriendi.

† qui sorte

** acceleret*

** renunciarẽ videlicet vtrique. Iosephus per Nicanorẽ ad Vespasianum deducitur.*

† nutus sorte

Universidad de Deusto Biblioteca

Titus pro Iosepho intercedit.

CAP. XIX.

Tantum valere momenta in prælijs, vt breui casu dispares sui reddant, cùm aut potentes deiiciũtur, aut afflicti leuantur. Itaque pars melior, eorum scilicet, qui honore potiebantur, mitiora consilia dabant: maxima tamen portio salutis apud patrem Iosepho Titus fuit. Vespasianus eum asseruari præcepit, ne fortè elaberetur.

INDE paucis post diebus Ptolemaidem repetit, atque inde Cæsaream contendit, vrbem Iudææ maximã, sed magis gentilibus refertam inhabitantibus: vnde cum plausu & lætitia susceptè exercitum Romanum, non solùm Romanæ societatis exoptata sibi gratia, sed insito quoque odio plecbis Iudææ: cuius principẽ Iosephum oportere puniri maximis clamoribus vociferabantur. Quam Vespasianus, vt vulgi iram sine iudicio conceptam, silentio dissoluit. Et quia ad hyemandum, & tempus opportunum, & ciuitas erat, duos ordines in Cæsarea constituit, decimum quoque & quintum ordinem in vrbe Scythopoli, ne Cæsarea totius onere exercitus attereretur. Ideóq; vrbs metu-

Cæsarea Scytharum.

morata Dianæ Scythicæ consecrata, tanquam à Scythis condita, & appellata ciuitas Scytharum, vt

Massilia Græcorum.

Massilia Græcorum: situs loci declarat ingenitam duritiam cõditoris, patientia magis camporum, quàm conducibilia habitationis vsui delegisse. * Namque aperto & aspero hyemis, & feruenti tem- G

Al. Namque aperta & aspera hyems, & feruenti tempore æstatis.

pore æstatis plus laboris habent, quàm delectationis: quoniam & hyeme plus frigori patent, & grauior in his locis æstatis flagrantia est, in quibus solem totum recipiunt sine vlla arui virentis amœnitate. Itaque campestris & maritima regio memoratæ vrbis, etiam æstu maris ampliùs vaporabatur.

CAP. XX.

NEC tamen à negotiis bellicis Vespasianus vacuus erat: Cognito etenim diuersis ex locis ad vrbem Ioppem sese contulisse plurimos: cámque sibi opportunam ad excursus piraticos, reparatis ædificiis, quæ à Cestio destructa fuerant, instaurauisse: quoniam vastata regione, subsidium alimoniæ mari quærebatur, diligenter explorauit omnia. At illi statuentes huiusmodi nauigia, quæ vsui prædonum accommoda forent, speculati commeantium transitus, vniuersa propè Phœnicis atque Ægypti commercia populabãtur, adeò vt crebræ prædationis terroribus, omne illud mare claderent, atque indubij periculi metu nauigandi vsus interciperetur. Quo comperto, pedestris militiæ manum, & equitum plerosque pergere iubet, & nocte Ioppem ingredi. Quod facile factu fuit, cùm H

† prætenderet

custodia nulla ciuitati † prætenderetur: quoniam euersa vrbis fama, nullas excitatura Roma-

De Ioppes situ & excidio

ni curas Ducis æstimabatur. Præsentes tamen erant, sed non ausi resistere, atque ingressum negare Romanis aduenientibus, nauigiis ascensis, vltra iactum progressi sagittæ, in mari pernoctauerunt. Res postulare videtur, situm littoris eius, quo prætexitur Ioppe, breuiter exponere, vt quemadmodum sine vllo prælio prædictæ vrbi secunda clades fuerit, liquidò manifestetur. † In portu est natura ciuitas, cuius ab ora maris littus asperum directumque, sed

† Importuosa est natura.

cornibus vtrinque leuiter inflexum: in quibus profundæ rupes, saxáque ingentia, quæ mari promi-

Ioseph. lib. 3. cap. 15.

nent. Et cum de imo maris surgant, in mare excurrunt tamen: vnde etiam Andromedam illic

Andromedæ locus.

fuisse cum ceto obiectaretur, formæ locorum atque ipsæ rerum species prodere videntur, non mediocrem vetustis fabulis fidem accommodantes. Cædentibus itaque littus aduersis

Ioseph. lib. 3.

Boreæ flatibus, immane, quantum vndæ attolluntur: quæ scopulis illisæ, fragorem ingentem excitant, atque in fluctus relapsæ, inquietum illum maris sinum reddunt, vt plus periculi in portu, quàm in deserto sit. In eo igitur fluctuantibus scaphis, quas ex Ioppe vrbe productas suprà I

c. 15. Melamborciam.

diximus, ad matutinum flatus vehemens ingruit, quem Melamborium per ea locorum nauigantes vocant, statimque inter se vndis impellentibus scaphas miscuit, atque inuoluit: Alias ruptis anchoralibus egit in petram: aliis cùm in aduersum mare violenter subrigerentur, saxosi littoris periculum, vel à Romanis, qui se circumfuderant littori, nautis fugientibus, clades occurrit, vn-

† Nec fugiẽdi erat vllus locus.

dáque præcelsa more supereminens oppressos demersit. † Nec confugiendi vllus erat locus, nec manendi spes, cùm ventus de mari expelleret, Romani vrbe excluderent. Grauis erat nauigiorum sonus, cùm inter se colliderentur: intolerabilis hominum gemitus, cum frangerentur. Qui vbi vacillantibus alueis videbant mare irrumpere, alij se præcipitabant natandi peritia: alij dum in appropinquantes exiliunt scaphas, in mare lapsi, concursu alueorum proterebantur. Ple-

* detinuerat

rique cum ipsis in profundo sidebant myoparonibus, quos enatandi fiducia * destituerat, minore tamen cruciatu, quibus ars deerat, vel spes vlla tentamentorum mors transfigebat. Cæterùm natare adorsos, conuulsa nauium fragmenta crebris quatiebant ictibus, lateribusque illisa miseros artus fœdè mulctabant, aut scopulis impulsos inter ipsa amplectendi littoris vota, mors K

† aliqui cõtis

sequebatur: qualecunq; tamen habentes solatiũ in terris periisse. Miseranda itaq; facies erat, cũ excusso infœliciũ cerebro, cautes aspergerẽtur, sanguine maderent littora. Cerneres infectũ cruoribus mare, repleta omnia cadaueribus. Et si qui fortè euaserant, appropinquantes littori interficiebantur: æstimantibus Rom. quòd nõ ex locorũ asperitate, vsúq; ventorũ in illis locis desæuiret procella, sed diuina indignatione præter solitũ cõspirantibus vẽtis mare inuolueretur, ne Iudæi euaderẽt: & ideò metuẽtibus eis parcere, quibus Deꝰ nõ peperciſſet. Fuêre qui se ferro interficerẽt, tolerabiliꝰ rati ferro, quàm naufragio perire: † Alij qui cõtis protrudere volẽtes, nauigia perforauerint: nõnulli, qui lapsos in mare, si fortè orarẽt, vt à nauigãtibus eleuarẽtur, remis repellerẽt, aut telo ferirẽt. Quod ideo non prætermisi, quò clareat ab ipsis sibi Iudæorum populis, quã ab hoste periculũ maius fuisse, qui seipsos interimebãt: quasi exigua essẽt ad eorũ exitiũ, infesta simul omnia, cœlũ, hostis, mare, rupes.

Quatuor

A Quatuor itaq; millia quingẽtáque defunctorum numerata corpora, quæ † despuerat mare, sine bello capta vrbs, & excisa à fundamẽtis. Sic in breui tẽpore secũdò Ioppen Romana manus diruit. Quod iure Vespasianus præcipiendum putauit, ne iterum illic piratica conderentur habitacula. Vnde & equitatum eò loci, illinc cum peditibus paucioribus licet proficiscens, reliquit vt pedites in loco manerent, ne quid auderet prædonum manus assueta latrociniis: equites autem † percursarant finitiua regionis, vicosque & oppida, quò penitùs omnia (ne conspirarent in aliquos ausus) diruerẽtur.

† *despuerat*
Ioppe à fundamẽtis excisa.
* *percursaret.*

CAP. XXI.

DVM hæc in Ioppe geruntur, quamuis procul Hierosolymitani degerent, nec sic quidem à cõsortio cladis † feriabantur. Auditis enim, quæ gesta à Romanis fuerant in Iudæa & maximè, quia Iosephum interfectum compererant, primò, quia de locis ad eos index nullus aduenerat, non credebant: deinde Ducem tantum non temerè in manus hostium incidisse arbitrabantur. Et reuerà nullus nuncius tantæ † cladis superfuerat, † & hoc ipsum supremi excidij fama, quia nullus index supererat, astruebat periisse omnia, nihilque resedisse, vel ad indicium rerum gestarum. † Manebat opinio quouis maior relatu, quòd ipsa incertos dum † tenent silentia, credebantur omnia quæ timebantur: tantumque aberat, * quò veriùs aliquid nuntiaretur, vt etiam quæ gesta non fuerant, adiicerentur. Nam Iosephum quoque interfectum fama * assueuerabat, idque dolori maximo fuit vniuersis. Sed vbi eum apud Romanos degere compertum, tanto odio persequebantur, vt cuius primò mortem dolebant, eiusdem vitam vel ignauiæ vel proditionis indicem detestarentur. Hinc maior in Romanos commotio, vt se de Iosepho vlciscerentur. Et quo magis eorum res inclinabatur, eò ampliùs in bellum accendebantur. Vbi finis esse debuerat, inde exordium malorum capessebatur. Nam sapientibus, aduersi exitus rerum, ad cauendum magis documento sunt, ne rursus eadem accidant, quæ iam malè cesserunt. Imprudentibus autem incentiuum miseriarum. Debuerat ergo Hierosolymitanis causa sobrietatis ésse sociorum periculum: sed quia noluerunt intelligere, vt benè agerent, in exitium vertit.

† *feriebantur vt intelligas eos non perculsos, vt sub capitis huius finẽ etiã refert Egesip.*
† *clades*
† *& hoc ipsũ*
† *manabat*
† *terrent*
* *assueuerauerat*

CAP. XXII.

VESPASIANVS tamen, vt & ipsa mora in melius consuleret sibi, & à labore exercitus paulisper requiesceret, roganti cessit Agrippæ, vt in vrbe regni eius Cæsarea Philippi viginti ferè interponeret dies, simul vt ægra partium eius à commotionis & discordiæ furore resipiscerent, qui se interuentu Regis suscipi posse, si conuerterentur, agnoscere deberent, cùm tam sedula officiorum fœdera inter Regem & Romanos interuenirent. Denique Tyberias proxima Cæsareæ remedium non abnuit, sanitatem inuenit. Nam & ipsa graui morbo diffidẽtis inter se plebis exæstuabat. Vnde Vespasianus tres ordines validiores acciri, & Scythopolim petere, directo in negotium filio decernit. Ea erat decem vrbium maxima, vicina Tiberiadis. Inde appropinquare muris Valerianum cum quinquaginta equitibus iubet, qui pacifica suaderet, & ad fidem societatis elausos vocaret, vt congregati exercitus terror, auersos percelleret, nuntius pacis volentes inuitaret. Valerianus propè muros equo desiliit: eadem fecêre etiam ij, qui simul propiùs accesserant. Quos pro numero spernendos arbitrati, Iesus prædatoriæ manus Princeps, cum suis, qui pariter incessere ausi, repentina eruptione deturbant loco, cædentésque simul quos deduxerant equos inuolauêre: dementes qui non aduerterent, consultius Valerianum cessisse insolentiæ, quàm spolia de his, qui pacem offerebant, vsurpauisse. Denique seniores offensi facinoris acerbitate, vrbem relinquentes, ad Vespasianum precatum venêre, ne paucorum insolentia vniuersæ plebi asscriberetur. Vespasianus ilicò ad vrbem Traianum direxit, vt exploraret, si populus insidiatorum temeritatem auersaretur. At ille conuenientia populi studia, seniorum precibus annuncians, fidem legationi accumulauit. Ita petentibus venia data: maximè quia solicitum Regem pro totius vrbis statu Vespasianus intuebatur. Cuius fide interposita, nihil tale ausuros posteà, delicti gratiam volens cessit.

Valerianus cadit insolẽtia.

CAP. XXIII.

INDE Taricheas solicito atque instructo agmine petit, eò quòd plurimum ad ipsam vrbem propter munitionem loci confluxerat multitudinis: & quia muro eam vallauerat Iosephus, nisi quà pedestribus inuia Generasi lacus fluctibus alluebatur, ideo nauigiis congregatis, anceps bellum fremebat. Si terrenum inclinaret aduersum se prælium, ad naues confugerent: si nauali certamine cederent, vrbem reuiserent, murisque sese ambientibus defensarent. Consimilia vtrobique præsidia, vel in vrbe Tyberiade, vel Taricheis. Sed Taricheis † perniciora ingenia: † muris validior Tyberiadis. Sed & Taricheorum furor promptior, vt si necesse esset, miscerent omnia, naualia terrenis certamina, terrena classicis. Denique circumuallati aduersa acie, cùm maiora auderent viribus, nec aduersus dispositionis Romanæ moderamina, veterani quoque exercitus virtutem quicquam temeritas promoueret, priusquam aliquid exitij subirent, versi in fugam, ad naues conuolauêre. Quibus confertis, tanquàm densata acie prælia batur, ac si in terris manu res gereretur. In campo etiam multitudo innumerabilis hostem prestolabatur. Eo cognito fillum cum delectis equitibus Vespasianus direxit. Qui vbi se ingentibus circumfusum copiis vidit, ad patrem quidem retulit maiorem esse hostium multitudinem, quàm opinio comprehẽderat: sed conuocatis, quos secum deduxerat, bellandi incentiuum huiusmodi * alloquio infudit.

† *peritiora*
† *murus*
* *alloquium*

CAP. XXIIII.

VIRI, inquit, Rom. meminisse enim vestri vos nominis & generis præliaturos decet, quorũ mans nemo effugit, qui in orbe Romano est. Vnde enim hoc nomẽ vniuersis terris nisi vincẽdo dedistis? Meminisse etiã loci oportet, in quo nũc sitis, & aduersum quos Rom. bellũ geratis. In extrema enim parte orbis terrarũ cõsistimus. Tãta ergo terrarũ spatia trãseũtes, nihil alienũ vidistis. Quid enĩ vobis alienũ, quorũ in possessione orbis terrarũ est? Quicquid vbiq; est ius vestrũ est: quicquid incolat⁹

Oratio Titi ad socios hortans eos ad prælium.

Universidad de Deusto Biblioteca

* currebatis bene quis statuit.

† lassari

vniuersorum tenet, possessio vestra est. * Currebat is benè, qui statuit vestros orbe toto currentes F
triumphos, quos non Hasdrubal Pœnus, non Pyrrhus Aeacides, non Brennus Capitolinis vestibu-
lis incumbens, non Persarum cateruæ, non Ægyptiæ phalanges statuere potuerunt: Hos statuit re-
bellis Iudæa ineruditam præferens bellandi temeritatem, rixæ quàm pugnæ aptior. Neque enim
est, quod vereor, sed plenum verecundiæ arbitror, quòd vos vincendo defatigamini. Illi autem quo-
ties vincuntur, audaciam sumpsêre: & * lassati vos rebus secundis, cùm illi aduersis duriores sint.
Attollite igitur animos Romani viri, & aduersus cateruas hostium, freti patria virtute, exurgite. Ne-
que vos numerus moueat plebis Iudææ, cùm illos tot vestræ virtutis insignia non deterreant, quæ
longè numero validiora sunt. Neque enim vlla in Hebræis vel rei militaris scientia, vel præliandi

* prælia

peritia, vel moderandi gratia, nullus disciplinæ vsus, nulla tolerandi patientia: Solùm in * prælium
deferunt mortis contemptum, sed nemo vnquàm moriendo vicit hostem, sed perimendo. Illi ne-
sciunt arma nisi in bello, nos in pace armis exercemur: vt in bello casus belli dubios non sentiamus.

Militares exercitationes.

Insuetis enim euentus dubij: veteranis solennis triumphus. Quid enim aliud agimus quotidiè,
nisi vt nobis vana nunquàm prælia sint? Vnusquisque domi quasi in prælio exercetur, vt in prælio G
meditatio quædam certaminis sit. Denique non errauerit quisquam asserens, quòd meditatio-
nes nostræ, bella sine sanguine sint, bella nostra meditationes sint. Progredimur in bellum muniti
vndique, tegitur galea caput, lorica pectus, totúmque clypeo corpus: vbi feriat hostis Romanum
militem, reperire non potest, quem ferro septum circumspicit. Aliis talia arma oneri sunt, nobis in-
tegumento, quia vsu leuantur. Aduersum inermes igitur ac nudos prælium nobis est. An verò me-
tuimus, ne numero circumueniamur? Primùm liber in prælijs equitatus est, cedendo atque inse-

* prælium

quendo * bellum proludit. Et quamuis maximas acies circumcursat, & quibus libitum fuerit spa-
tijs excedit. Deinde in ipso pedestri certamine, non tam numerus plurium conficit pugnam,
quàm virtus paucorum. Multitudo enim disciplinæ insolens, ipsa sibi est impedimento: in
prosperis ad victoriam, in aduersis ad fugam. Virtus verò patiens & secundis valescit, nec vsque ad
finem labitur in aduersis. Accedit illud, quòd assuetudo victoriarum, incentiuum nobis sit præ-
liandi. Nam etsi illi pro patria, prò liberis dimicant, non ideo promptiores eos esse quàm nos

* pro nobis Ducis virtus animat militem.

oportet. Neque enim minus est, imò haud scio, an etiam ampliùs † nobis, quàm pro no- H
stris decernere. Pro nobis præliamur, & cùm præliamur pro gloria, ne minores simus eo quod
sumus. Quis ergo dubitet, plus esse pro gloria decernere, quàm pro salute? Nobis autem bellum hoc
pro existimationis est periculo, ne ius partum intercidat. Periclitamur etiam victores gentium &

* in aduersarios

principes orbis terrarum: Iudæis pares videri, quos ex æquo nobis † in aduersariũ cõstituimus, si nõ
aliter nisi pari numero congrediamur. Maiores nostri magnas hostium copias parua manu frequen-
ter fuderuut. Et quid nobis conferunt quotidiana exercitia? quid diuturnus labor, si pares ad præ-
lium venimus? Nuntiauimus quidem de numero patri, quia non licebat aliud, sed aduertat nos,
non de periculo metuisse, sed reuerentiam belli arbitrio reseruauisse. Licet prælibare bellum,
tenere hostem, rapere victoriam, dum adiumenta veniunt: ne non tam superatos aduersarios
communi robore, quàm protectos nos virtute sua iactent, qui venerint. Quo igitur ore in con-
spectum patris veniemus, si bellum incipere timuerimus? Quo pudore degener filius subibo
oculos tanti viri, qui nesciat militem suum nisi victorem videre? Quomodo eius me militem pro- I
babo & filium, cùm ille semper triumphator: ego etiam meo, quod grauius est, victus iudicio, qui
hosti Iudæo cesserim? quid vobis fiet condemnato Duce, quem vobis pater securus commiserit?
Sed malo de virtute ducis vos, quàm de ignauia causas dicere. Proruamus igitur in aduersarios,

* præueniamus

properemus, †proteramus hostem. Primus in pẽriculum excurram, vos sequimini, vt depositum
patris custodiatis, & commissum patris reseruetis. Ego autem non periculi socios exigo, sed
consortes victoriæ. Vos tamen cauete, ne oblatam vobis palmam triumphi, aliis reseruasse videami-
ni, vobis eripuisse. Certè si secus cesserit, malo me filium pater in vulneribus meis recognoscat: si
in militibus suis non recognouerit. Ponamus tamen offendi patrem prælij aggressione. Quid igi-
tur tolerabilius, præripuisse victoriam, an deseruisse? In præripiendo properatio fortitudinis est,
in deserendo culpa ignauiæ. Condemnet certè victores pater, reatum huiusmodi non refor-

Manlius Torquati filius.

mido: malo reus esse triumphante Republica, quàm læsa innoxius. Vtinam Manlij Torquati fi-
lium, vel in solo mihi liceat imitari periculo, quem securi pater iussit feriri, quòd contra imperium
patris exercitum in hostem produxerat. Stabat hostibus cæsis adolescens, amictus adoreis trium- K
phalibus, sub carnifice mortis securus, quoniam beatissimum putabat in victoria mori. Quid
enim illustrius, quàm vitam triumpho claudere, nec ad incerta rerum seruari post certam victo-
riam? O expetendum prudentibus crimen victoriæ. Vtinam & nobis hoc obiiciatur, quòd vi-
cerimus. Certè illo exemplo solus ego periclitabor, vos triumphabitis. Et tamen non prohibuit
nos pater pugnare, sed iussit, quos ad pugnam direxit. Vnde magis indignaturum arbitror: cessisse
nos Iudæis, cùm possemus vincere, quàm pugnauisse.

CAP. XXV.

HÆC dicens, primus equum in hostem egit, & clamore magno sequuti cæteri: toto campo ex-
tendebantur, quo etiam plures æstimabantur. Traianus quoque cum trecentis equitibus missus à
Vespasiano, iam progrediente Tito superuenit. Nec diutiùs resistere potuerũt Iudæi, cùm virorum
cõtis, & fremitu equorum perturbarẽtur. Conuersi itaque in diuersa alij, plerique vrbem petebant.

Emicat

A Emicat Titus, & alios à tergo fugientes opprimit, alios cædit, palantes vniuersos præuerso itinere à muris repellit, & obuius recurrentibus fugam intercludit. Rursus tamen dum alij sternuntur, elapsi alij, quibus vrbs refugio erat: sed † illis quoq; acrius prælium. Nam qui de locis finitimis affluxerant, à principio pacem præferebant, sed populus superueniens inuictis bellandi studia extorserat. Inde intra vrbem dissensio, & tumultus grauis, quo strepitu excitus, se conuertit ad milites Titus: Hoc, inquit, est tempus sanctissimi commilitones, quod † expetebam. Inter se hostes intra vrbem tumultum serunt, foris cæduntur, intùs digladiantur. Festinemus itaque, dum adhuc dissident, ne fortè periculi metu in gratiam redeant. Itaque ascendit equũ, quo desilierat, muris proximus, & cõuersus ad lacũ, per fluctus aquarum vrbem petebat, primúsque in vrbem irruit, † & posteà cæteri. Statímque omnes, qui interiùs erant, dispersi in fugam, alij prosternebantur, alij ascendentes nauigia, in lacum demergebantur, cæsi intùs multi mortales. Sanè qui de agris erant, offerebant sese Romanis alienos culpæ asserentes, quibus pio moderamine Titus parcendum putabat, solos vrgens rebellionis autores. Misit itaque ad patrem equitem, qui nunciaret euentum victoriæ. Quo delectatus Ve-
B spasianus, & maximè filij triumpho, qui maximam portionem totius belli confecerat, quod aduersus Iudæam gerebatur, eò contendit, & iussit obseruari vrbẽ diligentiùs, ne quis elaberetur, eò quòd vniuersi pœnæ deberentur. Alio tamen die, propter eos, qui in scaphas sese contulerant, rates fieri iussit: quæ sine mora factæ, quoniam & syluæ finitimæ, & operarij plerique accelerandi muneris facultatem dedere.

Titus irrũpit.

† illic

† expectabã.

† & post eũ cæteri.

NAMQVE lacus ipsius, velut quodam maris ambitu sinus amplissimus, in longitudinem centum quadraginta extenditur stadia, latitudine quadraginta diffunditur, crispantibus aquis auram de seipso sibi excitans. Vnde & Genesar dicitur Græco vocabulo, quasi generans sibi auram aquæ dulcis, & ad potandum habilis. Siquidem nec palustris vliginis crassum aliquid aut turbidum recipit, quia arenoso vndique littore circumuenitur, & temperatior est fluuiali aut fontis rigore. Frigidior tamen placidæ paludis æquore, eo ipso quòd non in stagni morem sternitur aqua, sed per diffusiora spatia lacus frequentiùs auris spirãtibus agitatur: vnde & purior haustus eius, ac mollior est ad vsum
C bibendi, & si quis naturali gratię studium adiungere velit, vt æstiuis suspensam, ad auras noctibus more incolarum potui patet, haudquaquam à niuis ritu distare arbitretur. Genera quoque piscium gustu & specie, quàm in alio lacu præstantiora. Res exigere videtur, vt Iordanis ortum, quem alibi promisimus, aperiamus: Nam superioris æui dubio, vtrùm de lacu Genesar flumen, cui nomen Iordanis, exoriretur, Philippus Tetrarches Trachonitidis regionis falsam opinionem redarguit, errorémque absoluit, mittens paleas in Phialam, quas in Pannio fluuius ebulliuit. Vnde liquet non exordium esse Iordanis in Pannio, sed fluentum. Non enim ibi fons eius est, vt ab eo, vsu cæterorum fluminum cœperit, sed de Phiala in Tracho eodem subterraneis deriuatus meatibus: ibi iterum quasi fons scaturit, atque emergens proditur. Est autem Phiala in Thrachonitide terra, centum viginti interiacentibus stadiis, vsque ad vrbem Cæsaream. Phialæ autem nomen † spes dedit, quasi rotæ qualitatem exprimens, quòd ita iugiter plena est aquarum, vt neque superfluant, nec rursus aliqua deriuari minutione intelligantur. Inferiùs itaque mensura quadam labitur aqua, & vbi Panniũ est rursus ebullit, vt paleis resurgẽtibus manifestatũ est. Ita ibi Iordanis resurrexisse proditus est,
D vbi nasci à superioris temporis viris existimabatur. Nec tamẽ à principio eadẽ Pãnij, nisi sola naturalis gratia, sed † regalis Agrippę munificentiæ ornatus loco huberior, splendidiórq; aditus, quo spelæum decore admirabili, per quod sese attollit Iordanis extructum venustatúmque accepimus. Vnde nõ latenti iam, neque abdito per cauos terræ meatus, sed visibili per terras, atque, aperto flumine incipiens, superfundere se Semechonitidem lacum, paludésque eius interfecat. Inde quoque cursus suos dirigens, centum viginti stadia sine vlla interfusione progreditur vsque ad vrbem, cui Iulias nomen: posteà lacum istum, qui Genesar dicitur, medio transit fluento, quibus ex locis plurima circumuagatus deserta, Asphaltite suscipitur lacu, atque in eum conditur. Itaque duos lacus victor egressus, in tertio hæret. Prætendit autem regio Genesar, eiusdem nominis lacum, de quo & ipsa vocabulum assumpsit, mirabili naturę gratia, & specie pulchritudinis. Nam & spontaneos fructus soli hubertas ministrat, & nemorum ferax in vniuersa genera sponte se subrigit: arborum pomiferarũ & culturæ solertia imitata naturam, in quos voluit vsus, opimæ fœcunditatis deflexit gratiam, vt nihil sit illic, quod natura negauerit, nihil quod cultura præterierit: ita aptus omnibus, nec vllis vnquã
E alienus fructibus. Cuius tanta temperies, vt omnium nascentium conueniat diuersitati. Illic & quæ frigore aluntur, sese multipliciter effundunt, & quæ æstu fouentur. Illic æstiua hybernis mixta simul aspicias, arctoas nuces, & dactylos nisi locis feruentioribus generari nescios. Quid ficus aut auleas loquar, quas cœli mollior alit tractus? Nec tamen æquantur illis superioribus: Illi enim principales Palestinæ, & quidem domestici fructus, eóque huberiores: hysuppares, & licèt longo interuallo, sed tamen † proximis, dicas naturę & temporum iucundam contentionem. Illa quasi mater fœcũda omnia creat, horum temperies quasi bona nutrix, molli fœtu vniuersa educat. Itaque non solùm affatim generantur pomorum diuersitates, sed etiam conseruantur, vt aliqua genera maxima parte anni non deficiant: reliqua omnia tota anni ętate vsque ad finem supersint. Nam & vuæ & ficus, quę sunt in insitiuis, regalis cuiusdam gratiæ, decem mensibus sine vllo defectu redundant, & reliqui fructus ramorum, quos vel violentia rura sponte propria procreauerint, vel ingenerauerint indu-

CA. XXVI.

Genesareth lacus vnde.

Lib. 1. c. 35.

Iordanis ortus hic aperitur.

Phiala flumẽ

† species

† regalis Agrippæ munificentia.

Descriptio Genesarenitidis

† proximi videtur legẽdũ.

stria humana, ministerium suum, nisi nouis succedentibus, vsu quodam administrantium deserere non norunt. Ad hanc naturæ fertilitatem & aëris temperiem, accedit & fontis gratia, qui memoratam regionem genitali quadam irrigat infusione, Capernaum nomen ei, quam Nili fluminis venã, haud superfluò quidam æstimauerunt. Non solùm quia irriguis arua opima, verumetiam quia huiusmodi creat piscem, vt † coracinum putes, qui in Alexandrino lacu ex Nili infusione reperitur. Locus quoque de nomine lacus dictus. Prætenditur in longitudine triginta stadiis, in latitudine viginti. Quoniam de natura loci diximus, ad consummationem prælij regrediamur. Præparatis itaque ratibus, secũdum præceptum suum, manum militarem imposuit Vespasianus, qui insectaretur eos, qui nauigiorum effugio pestem euaserant. Quid igitur facerent non reperiebant. Nullus in terris salutis locus, circumfusa hoste omnia, nulla in aquis fugiendi potestas: vt potè lacu clauso, & vndique Romanis circundato. Nulla etiam in exiguis myoparonibus resistendi fiducia. Quid enim pauci aduersus plurimos facerent, ratibus appropinquãtibus? Tardior quidem harum appulsus, & efficacior excursus nauigiorum, sed sine vllo sui vulnere soli clypeorum, repercussis spiculis, crepitus audiebãtur. Appropinquare non audebant Iudæi, nec impunè quisquam scapha propiùs accesserat, cùm de proximo facilè vel telorum figeretur ictibus, vel ratibus demergeretur. Et si quis enare, vel emergere tentauisset, sagittæ iaculo insertus miserabilem in fluctibus vitam deponebat. Nec diutiùs resistere potuerunt, cùm diuerso genere minuerentur. Nanque paulatim cõcurrentibus plurimis ratibus, ad littora cogebant Romani maximum numerum nauigiorum. Illi verò coarctati aut in terram † resiliebant, ibíque à Romanis interficiebantur, aut cædebantur ab iis, qui de ratibus vrgebant, aut cõcursu ratium proterebantur, aut ipsi se in lacum deiiciebant, cùm in scaphas eorum hostis insiliret. Cerneres mixtas sanguine aquas, plenum cadaueribus lacum. Nulli enim parcebatur quicunq; occurrerat. Grauis odor, teterrimus fœtor locorum. Sex millia Iudæorum (cum superioribus tamen) & septingenti eo interempti prælio. Victor Vespasianus Taricheas reuertitur: illic regionis populum ab vrbano discernere parabat, vt qui non fuerãt autores seditionis, reseruarentur. Sed plurimorum consilio, qui tantam superesse multitudinem, quæ posset recidiua prælia resuscitare, paci aduersam, & inutilem locis arbitrarentur (vbi enim consisterent patria † excussi? quibus se alimoniis sustentarent exortes omnium, nisi rapto viuerent?) sententiam flexit, & spe parata venia mortis præcepit, vt egrederentur ea porta, quæ esset è regione Tiberiadis, atque ad eam vrbem cõtenderent. Facilè crediderunt, quod exoptabant. Cœperunt egredi, sed præoccupato itinere, cõmeantia Iudæorum omnia clausere agmina, atque in vrbis stadium introduxêre. Ingressus itaque Vespasianus, spectata ætate vel robore omnium, quos sibi statui præceperat, elegit sex millia iuuenum validiorum, quos Neroni in Isthmon direxit. Senes autem & inualidos mille ducentos iussit necari, reliquorum triginta millia, quadringentos vendidit. Vniuersos autem, quicunque de partibus regni Agrippæ reperti sunt, Regi donauit, quos æquè Rex accepto pretio, in seruitutis obsequia transmisit. Præterea populus alius Trachonitidis regionis, & Gaulanitidis, & Ioppeni, & Gadaritæ, tanquàm belli excitatores, & perturbatores concordiæ, deserentes propria, incursantes aliena, qui sumptis armis pacem violassent, iustas & debitas pro flagitiorum meritis pœnas dedêre.

† coracinum.

A digressione ad prælium porrò describendũ redit.

† desiliebant

Ioseph. l. 3. ca. 19. quingẽti.

† excussi

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANÆ VRBIS, HISTORIÆ LIBER IIII.

CAPVT I.

EXTINCTIS Taricheis maxima ex parte, Romani Galilæis vrbibus & finibus potiebãtur, nisi quòd Gaulanitidis regionis vrbs Gamala contumacis populi alebat spiritus, locis nixa asperioribus: Nanque ea in monte est sita, dextra læuáque præruptis circumcisa rupibus, ad summum arctatur, à fronte abscinditur profundo hiatu, in posteriora aliquantum diffunditur. Ab ea quoque parte angustóque difficilíque accessu, vt caudæ simile iter iudices, ad vrbem meantibus: à summo vertice collum in immensum extendens, vt arcem tanquàm caput præferat, atque in sublimem erigat altitudinem: exilis à principio, & tanquàm sinuato cliuosis anfractibus solo, atque in profundum demerso. Dein quasi montem quendam ceruicis medio attollens, cætera prærupta atque inuia. Vnde plerique à superioribus Camalam vocitatam putant, quòd formam cameli præferat, sed corrupto incolarum vsu Gamalæ nomen vrbi inhęsisse. Iam si contexta ędificia spectes, suspensam vrbem arbitrere, & maximè septentrionalem eius partem pendere existimes, reflexa paulisper meridiana. Addiderat quoque huic vrbi munitiones Iosephus, quibus freti, & confluentis eò multitudinis numero, Regis Agrippæ per septem menses obsidionem luserant. Nam & ipsa & Sotanis & Seleucia regni

Descriptio ciuitatis Gamala.

A gni eius portiones erant. Seleucia iuxta amœnissimum illud & celebre per Syriã Daphnes nemus, cypariſſis arboribus intextum, ſcatẽs fontibus, quibus prætermeanti fluuio loci, quem minorem Iordanem vocant, nutrimenta quædam lacteis huberibus infundit. Ea tamen ciuitas, & Sotanis ſuperior, Gaulanitidis portio, inferior Gamalis. Vnde & ſtudiis diſſonãtibus illæ ſocietatẽ Romanam elegerant. Hæc rebellabat adeò pertinaciter, vt cùm Rex propior muris eos alloqui vellet, fundæ iaculo fauciaretur. Cuius iniuria Romani accenſi, vehementiùs incũbere obſidioni cœperunt: conflictumq; prõptiſſimè à parte vtràq; quoniã à Iudæis quoque, qui regẽ propriũ violauiſſent, vtilia ſuadentem, ſine vlla venia ſe futuros, exiſtimantibus, ſi vincerent, toris viribus decernebatur. Agrippa itaq; ſaxo dextrum percuſſus cubitum, bellõ exceſſit: Romani vrbẽ irrupere. Ceſſit enim hoſtis miſſilibus, murus arietibus. Nã & illi, qui machinas impediebant, nequaquã diutiùs reſiſtere potuerunt: Et murus trino ariete conuulſus, peruiũ obſidẽtibus in obſeſſos iter præbuit. Sed ea res feſtinationis impatientia non mediocrẽ victoribus cladem inuexit. Nanque vbi ſeſe infudere domicilliis, dũ perſcrutantur, vel præceptum ire ſpolia contendunt, cedentia domorũ anguſta ponderi nutantibus

Agrippam intelligit.

B fundamentis ruinam traxere: & proxima quæq; proximis illiſa excidio erant. Multi Romanorum illis inuoluti caſibus, in victoria peſtem incidere. Plerique præiacentes ſe lapſis ædibus occupabãtur, alij lacero corpore, vix ſemineces ſeruabantur. Pleroſque puluis necabat, cædebãtur anguſtiis arctati, deſuper quoque mulieres & inualidi ſenes, & qui de iunioribus refugerant, ſaxa in ſubditos deiiciebant, vel quæcunq; genera telorũ occurrerant. Caligo infuderat omnia, proſpectũ eripuerat, mẽtẽ cõfuderat, ignorantia quoque exitũ non reperiebat. Vix itaq; ſubtrahentes ſe periculis vrbis exceſſere. Veſpaſianus intereà, dum vrget hoſtem, in interiora vrbis conceſſerat, mediúſq; inter agmina circunfuſa hoſtiũ, bellum accendebat. Neq; enim hoſti terga dare tantũ conueniebat virũ, neq; tutũ putabat. In Syriam direxerat filiũ ſuũ Titum, excitauit notæ virtutis conſtantiã, & ſeſe in arma colligens, conſertis clypeis, cum paucis, quos præſentes habebat, imperterritus ſtetit, quaſi in quos ſeſe excuteret conſiderans: cuius impetum formidantes Iudæi, minore vi inſiſtere cœperunt, & metuentes ſibi quiſque, laxare aciem. Ita Veſpaſianus hoſti aduerſus, paulatim gradũ retulit, prælian-

Brutius cecidit hũc: Eburiũ vocat Ioſe. l. 4. c. 1. cod. vet. aduerſus Iudæos. Centurionis facinus.

C tibus ſibi magis ſimilis quã cedentibus. Illic cum decẽ primis excidit Brutius, multis antè belliis probatus, & † apud Iudæos notæ vir experientiæ, & validæ fortitudinis. Centurio quoque cũ decem aliis Syris rem egregiam fecit ac memorabilem. Nam in ipſo tumultu, cùm Romanos vrgeri cerneret, in abdita cuiuſdam domus ſeſe contulit, atque ibi inter cœnandum, cùm Iudæi colloquerentur, quæ Romanis machinati forent, nocte intempeſta omnes eos interfecit, & cum militibus Romano ſeſe exercitui repræſentauit.

CAP. II.

Conſolatoria Veſpaſiani oratio.

VESPASIANVS autem vbi mœſtum exercitum animaduertit, plurimorũ amiſſione, & maximè deſerti Ducis pudore, quòd eum ſolum intra vrbem hoſtium reliquiſſent, cum ſumma eos gratia cõſolabatur, dicens: Si mei ſors periculi verecundiæ vobis eſt, nec ego ſic ad bellum proceſſeram, vt declinarem pericula, ſed † ſuperarem: ſin verò, quia & de noſtris plerique interfecti, nequaquã mirandum: quando enim victoria vlla ſine ſanguine eſt? Habent prælia ſuos euentus. Etſi ſpectata virtus præeminere ſoleat in bello, ſolet tamen aliquid licere caſibus. Sed prũdentis eſt in aduerſis lapſum corrigere, in proſperis moderationem tenere. Contra autem rudis cuiuſdam atque ineruditi inge-

† *vſurparem*

Victoria nulla ſine ſanguine.

D nij, ſecundos ſemper ſucceſſus præſumere, quaſi non aduerſum viros certamẽ ſit: Infirmi autem, lapſu aliquo ſummæ rei diffidere, cùm exiguis momentis ſubitò inclinentur omnia, quæ in bello gerũtur. Itaq; ille præſtantiſſimus, † quę inter aduerſa ſobriis colluctatur caſibus, & ſupplantat ſuperiorem: ſéque reparare, & corrigere proprias quærit prolapſiones. At verò incurioſior ſuis ſæpè motibus cadit, & dum irruit incautus, impetu ſuo fuſus procũbit. Quòd ſi hoc ſæpè accidit, vbi nuda virtus, quantò magis in bello, vbi diuerſi generis conferta decernunt agmina, nec vnum conſilium, nec conſors ſententia eſt? Locus aduerſus, difficiles aſperitates, iniqua in anguſto decernendi conditio plurimis aduerſum paucos: cùm & ipſa multitudo ſibi oneri ſit, & pauci in pluribus minùs fruſtrẽtur. Sed hæc ad momentum ſæpè obrepunt, quæ non ex virtute veniunt, ſed caſu accidunt. Vnde nihil eſt, angere quod vos debeat commilitones: quia non per infirmitatem aliquam manus veſtrę, neque per fortitudinem Iudæorum verſæ res, ſed difficultas locorum nobis ad victoriam impedimento fuit, illis ad differendum moræ. Neque quicquam eſt, quod argui poſſit, niſi inconſultus impetus

† *qui*

atque † increditus. Etenim dũ ad ſuperiora vrbis illos ſecuti fuiſtis, atque irruiſtis in domos eorum,

Vet. cod. incõditus. Ioſeph. l. 4. c. 1.

E ipſi vos periculis implicauiſtis. Quorum ſucceſſiſtis hoſpitia, ſuſcepiſtis pericula. Tenebatis vrbem, quis vos coẽgit introrſus pergere? Deſcendere ad vos hoſtis debuit, nõ vos intemperantes ad victoriam, immemõres vitæ ac ſalutis contendere. Reparate ergo animos, & de virtutibus veſtris nõ ſolùm ad conſolationem, ſed etiam, quod eſt amplius, vindictam præſumite: me certè habebitis præuium pugnæ. Eſtote parati armis, animis, pericula vos fortiores fecerint, non timidiores, facile eſt iniuriam ſoluere, ſi virtus ſe recognoſcat.

CAP. III.

HIS dictis accendit militum fortitudinem, quibus reparantibus vallum, plerique per prærupta ſubtraxere ſe obſidioni. Nam iam & alimoniæ inopia inceſſebat, & infracta muri ceſſura machinis arbitrabantur. Vnus deinde fons intra vrbem, & ipſe muris proximus erat, quæ res eos in ſummo timore poſuit, vt frequentiſſimi dilaberentur. Qui verò permanendum putarunt, pertinaciter prælia-

† *intacta.*

bantur. Interea Romani turrem altiſſimam ſuffodientes, vi maxima ſubruerunt. Quo caſu concuſſa

ciuitas, perturbati omnes totius vrbis pauentes ruinas. Vnde & Chares æger corpore, tanti terrore p: fonitus exanimatus, mortem impleuit. Romani tamen patefacta vrbe, ingreſſu abſtinuere, donec Titus ingreſſus eſt, qui dolore paterni periculi excitus, cum paucis in vrbem irruit, & maximam Iudæis cladem inuexit. Tantùm qui in ſuperioribus erant, ſaxa voluentes, acceſſu prohibebant Romanos: Spicula torquebant, ſagittas iaculabantur. A Iudæis impulſa facilè in pronum ſaxa deuoluebantur, miſſilia perueniebant, deſcendebant ſagittæ non ſine eorum periculo, quos offenderant. Romanis aduerſum editiora montis iactus inefficax, conatus irritus, atque ipſis periculoſus: cùm ſubitò orta venti procella, Iudæorum retorquebat ſagittas, repellebat ſpicula. Quæ verò Romanus exercitus iaculabatur in hoſtē † referebat: ita elementorum ipſorum repagulis, & ventorum turbinibus oppreſſi, ſupremo excidio captæ vrbis vniuerſi, quicunque illic reperti ſunt, interiere. Quatuor tantùm millia à Romanis interfecta, quinque millia præcipitio periiſſe accepimus, nulli ætati venia data.

† *ferebantur.*

CAP. IIII. GISCALA adhuc ſola de partibus Galilææ in ſe hoſtem non conuerterat, quoniam incolarum eius quietiora ingenia, vtpotè plebs agreſtis, contenta ſuis fructibus, nihil belli conferebant, ſed G multorum coalitu, qui latrocinio vitam exercerent ſuam, etiam mitiorum ſtudia prauis moribus corrumpebantur. Erat prætereà vir leuis Iohannes nomine indigena, populi lues, dolis nulli verſutorum ſecundus, improbitate parem neſciens, cui nunquam defuerat nocendi affectus, aliquādiu tamen fuerat inopia exercendæ iniquitatis impedimentum. Quid tamen definiam, haud liquidò ſciò, vtrùm cum indigentia texerit, an repreſſerit: doli callidus, fallendi artifex, doctus mendaciis fidem quærere, & crudelitatem compoſitis aſciſcere, qui fallaciam virtutem putaret, & elegantiæ duceret, & chariſſimos circumueniret: promptus ad conſpirandum, vehemens ad audendum, acer ad efficiendū, conturbator in otio, deſertor in periculo, aſſuetus latrociniis, † bello inſolēs, † qui cùm perſequi nequiret, fereret tamen parandæ cauſas dominationis. Huic igitur animus inquietus, prōpta audacia, quam proceſſus alebant, opéſque ad conſociandam perditorum manum. Vndè cū eius factione, memoratæ vrbis populum excitari ad bellū Veſpaſianus comperiſſet, ne totum exercitum defatigaret, filium Titum cum mille equitibus direxit: quibus comitatus ad vrbem appropinquauit. Sed vbi muros populo vidit refertos, mirari ſe ait, quòd eorum exemplum ſequerētur ad rebellandū, quorū excidio reſipiſcere debuiſſent. Eſto tamen, vt primò tentamenta habuerint aliquid præſumptionis, quid vniuerſorum exitia ſpei ferrēt? Veniabilis certè fuerit in principio ſpes libertatis: inexorabilis tamen eſt in vltimis & deſperatis rebus perſeuerantia. Nam qui nō exemplo humanitatis, non ſedulo verborum monitu flectuntur: aduerſum eos non verba, ſed arma neceſſaria ſunt. Muris fiditis quaſi aduerſum Romanorum virtutem vllos protexerint. Quid aliud poſſunt clauſi præferre, † circunſepti prætendere, niſi quòd in captiuitate audaces ſint? Nemini erat loquendi poteſtas, occupauerat enim omnem murorum ambitū prædatoria manus: Cauebat Iohannes, ne quis colloquio familiari Romanos inuitaret: Itaque ipſe præripuit ſermonis relationem, dicens: libēter ſe tractatum ſuſcipere de rebus communibus, nec experiendi vſum declinare, ſi fortè ipſe vtilia ſuadeat, aut his, quæ referuntur, acquieſcendum ſit: ſed prohiberi ſe lege patria, cùm ſuperſit hebdomadæ ſacrę dies, tractarē de pacis conditionibus. Si quidem vt mouere arma interdictum, ita etiam illicitum conſulere de pace feriatis diebus. Etenim de negotio verbis ſaltem decernere, & illis ſacrilegium, qui cogerentur, nec illis inultum, qui cogerent: Veniam ſe vnius diei poſcere, dilationem tā exiguam nequaquam impedimento futuram: Neque enim circūfuſo hoſte, effugium clauſis liberū, offerri ſibi arbitriū pacis, tā æquali optione formidinē obeſſe: vrgeri ſe interim nō oportere ad pacis conſulta, quibus religioni eſſet cōtra legem patriā non pręuaricari: conuenire aūt tam liberali pacis oblationi, vt qui præter ſpem ſpontè offerat pacem, ne quis periclitetur, euaſuris etiam leges ſuas reſeruet. Hæc ſine dolo Titus allegata arbitratus, receptui cecinit: & reuocauit à muris, quos ſecum deduxerat. Ita Iohannes fugiendi adeptus copiam, nocte intempeſta cum pleriſque abſceſſit. Sequebantur etiam mulieres proficiſcentem. Sed quò vlteriùs progrediebantur viri, eò plures mulieres vel paruuli relinquebantur, deſertęque à ſuis ſpectabant pauidæ viam fœminę. Et cùm iam viros proprios è conſpectu amitterent, hoſtem adeſſe arbitrabantur, ad omnem tremētes ſonum. Si quis concurreret, miſerè conuertebantur, ſeſe peti, ſibi catenas iniici trepidantes, quaſi iam præſentes eſſent, qui timebantur. Titus itaq; iuxta conuentū iam ſole infuſo, ad vrbē cū exercitu contendit: aperiuntur portæ: egreditur populus cum exultatione, & Romanos cum lętitia ſuſcipit & alacritate: abeſſe gaudens peſtilentē virum, fugiſſe per noctem, ſibi liberam facultatem datam: Orare ſe veniam, ne fraudi ſibi eſſet eius fuga, quem tenere ſine ſuo exitio non poſſent. Ille dilatione vindictæ conſolatus, conſummati negotii celeritate, ad comprehendendum Iohannem è veſtigio plurimos miſit, ſi fortè cum conſequerentur. Ipſe vrbem ingreſſus, minis magis quàm ſupplicio effeciſſe contentus pacis perturbatores, remiſit omnibus, ne quis vel odio, vel domeſticis excitatus negotiis, innoxios in inuidiam deduceret, & grauiſſimi criminis pulſaret atrocitate: cùm multo tolerabiliùs ſit id, quod incertum eſt, formidini participis conſcientiæ derelinquere, quàm condemnare innoxiū. Sæpè enim reum corrigit metus: pœna autem innocentis ſine vllo remedio correctionis eſt. Iohannes itaq; nō eſt repertus ab his, quos direxerat Titus, ſed reperti, qui ſequebantur eum, paruuli vel mulieres ad duo millia ferè interfecti: tria millia autem infirmæ ætatis & ſexus, vbi ſatietas necandi facta, capti-

Iohānes indigena, populi lues.

† *bellorum*
† *quæ*

Veſpaſianus Titū dirigit.

Perſeuerātia in malis.
† *circunſeßi*

Iohānes nocte intēpeſta abſceßit.

A ta, captiuitati adiudicati sunt. Custodiam militarem ciuitati impartiuit. Itaque Galilæa omnis in potestatem Romanam deducta. Nam & Thabirius mons, cuius altitudo triginta stadiorum, vertex autem ipse campestris viginti & tribus stadiis iacet, penuria aquæ ab aliis desertus, ab aliis orata venia Romanis traditus: licet virtute quoque & industria Placidi, cui id negotij à Vespasiano commissum fuerat, omnis conuenarum turba, dum cedentem sequitur, & arte reuocantem gradum perurgeret, campi medio circumfusa, refugium amiserit, pestem inuenerit.

Galilæa Romanis subiicitur.

Ioseph. l. 4. bel. c. 2.

HACTENVS circumuagari licuerit, dum templi sancti à Maioribus conditi, & sacræ legis contagia refugientes, circa alias vrbes stilum occupamus: sed tempus est iam, vt quæ Hierosolymis gesta sunt, adoriamur, non ingenio freti, sed ne patriæ legi veterique cultui, nostri doloris videamur negasse ministerium: fuerit in illis licet vmbra, non veritas, sed tamen vmbra designat veritatis vestigia. Habet enim picturæ lineamenta vmbra, fulgorem non habet, nec ad summam perfecta est manum, sed diligenter intuētibus futura exprimit: & ideò minùs delectat figura, plùs illicit gratia. Vnde placuit rerum arbitro abolere vetera, noua condere: vt veritatem sequerentur, qui per angustias infide-

CAP. VI.

Adoritur ea, quæ Hierosolymis gesta sunt.

Vmbra designat veritatis vestigia.

B litatis imagines non sequebantur.

FVGIENS (vt suprà diximus) de Galilææ partibus Iohannes, ad Hierosolymitanam vrbem se cōtulit, & quasi quædam pestis infecit animos plurium, qui ex diuersis regionibus Principes flagitiorū eò quasi in sentinam confluxerunt. Hoc enim illi vrbi maiotis causa excidij fuit, quia quod sceleribus suis deferebant perditi, vt eò conuenirent plerique, vbi vel tutiores se fore crederent, vel insolentiores ad flagitia coaceruanda, fidei deferre æstimabantur. Recipiebantur itaq; passim, quasi pio tēpli amore defensum venirēt. Hæc prima labes malorū: Hinc oppressa est paucorū mansuetudo per plurimorū insolentiā: hinc itū in cædes, eū minùs parceret alienus: hinc conspiratū, vt legis solennia negligerentur, sacerdotia à bonis ad improbos deriuarentur, quòd hominibus non solū à pio cultu, sed ab ipsa legis cognitione peregrinis, quod sanctum esset, ignorabatur. Vincti sunt primò Regali genere viri, qui resistebant, quò cæteri metu cederent: deinde necati, & vt flagitium velaretur, quos sine iudicio peremerant, missis in carcerem sicariis, eósque afficto crimine proditionis interemptos, mentiebantur. Pertracti itaque vniuersi metu, quòd homines potentes atque innoxij Antipas, Lebias, & Phoras tam facilè oppressi forent, quòd nec iam audebant resistere. Hinc eò processum, vt ignobiles atque indignos substituerent Sacerdotum Principes: vt quibus nulla emerendi honoris gratia suffragabatur, ij contra meritum suum adepti sacerdotia, ad omne nefas conferentium arbitria subiicerentur, sed cùm obuiarent sacerdotales viri, & maximè Ananus cæteris senior, ne per gratiam donaretur summi nominis prærogatiua, sortitò creari Principem Sacerdotem expetunt, in quo nihil gratiæ, sed diuino iudicio cōmitti sortis euētus æstimaretur: & reuera prætēdebant veterē cōsuetudinem, qua substituendos in sacerdotij principatum mos erat ad sortem vocari: euidenter autem solutionem legis operabantur. Cùm enim lex sacerdotalis successionis viros ad sortem legeret, illi ad speciem de sacerdotalibus tribubus vnum † (Enachum nomine) præsentem statuunt, & ad sortem agi præcipiunt. Tunc Phanis quidam sorte exiit, filius Samuelis incanus vir, cui non modò per Principes Sacerdotum ducta successio nulla suppeditaret, sed ne vlla quidem scientia muneris sacerdotalis, eò quòd ruri vacaret: & ideò, quòd esset Princeps Sacerdotum, incognitum ha-

CAP. VII.

Ioannes infecit plurimos.

C

Apud Ioseph. l. 4. c. 11. hi nominātur, Antipas, Lenia, & Sophas, filius Raguelis, regalis familiæ omnes.

Sacerdotum creādi cōsuetudo.

† Eniachim.

Phanes agrestis in Sacerdotem constituitur.

D bebat. Denique attracto ex agris, & reluctanti quasi in scena † alia persona imponitur, induitur quoque sacrarum veteri more amictum vestium. Docetur in tempore, quid eum facere oporteret. Ita sortis euentu exposita est nequitia seditiosorum, vt ad imperitum & agrestem tanti sacerdotij functio deduceretur. Sed illis ludibrio erat circumscriptio veteris solennitatis, Sacerdotibus dolori: qui irrideri legem à perditis flentes ingemiscebant. Ipsi tamen freti pietatis autoritate, & bonorū indignatione congregant sese, & super perturbatores irruunt. At illi cùm & causæ & numero diffiderent, ad templum quasi in arcem confugientes, velut castrum quoddam sibi constituerunt, ad repellendam irruentis populi multitudinem: ac primò ante fores templi, atque in ipso vestibulo siti, aduersum populum prælabantur: si quis vulneratus fuerat, interiora templi petebat, illic sanguinem suum fundens interno limini, & cruenta pauimentis saucios fiora detergens hulcera, fibræque patentis vulneris, vestibus his, quas non liceret illis contingere, fouebantur. Bellum erat intra vrbem, bellum inter ciues, bellum ante templum: ne hoc quidem reueriti latrones, cùm à populo instantius perurgerentur, intra ipsum templum sese receperunt, & clausere illicò fores:

† aliena.

E Quo obiectu reuocatus est Ananus, ne videretur bellum templo inferre, & sacratas religione maiorum perrumpere fores templi, reflexit impetum plebis, & sex millia virorum in porticibus constituit, qui muniti armis prætenderent, solicitam adhibentes custodi. Paulatim tamē molliuit animū, vt paci consuleretur, eo studio maximè, ne templū sanguis ciuiū cōtaminaret: suaderet quoq; mittēdam legationem, pacis sequestrā, vt bellū intestinum deponeretur. Ascisceitur Iohannes ad exequēdam legationē, suspectæ fidei vir, & affectandæ potentiæ successus cupiditate, sacramērum petitur, non abnuit, ne damnum periurij pateretur, si negasset. Simulabat se plebi fauere, vt circūscriberet. Quid plura? Pergit, de pace pauca præmittit, plura subtexit ad belli incentiuū: dicens nomine pacis † bellum inuolutū, latere insidias, Ananum Romanis vrbē tradere, quò solennitas veterum dissolueretur, legis abrogarentur præcepta, cōponens è diuerso omnia: atq; inuidiā in Principem Sacerdotū referens eorū, quæ ipse meditaretur. Callidè etiam, quos sciebat illorum, qui cōclusi erant, esse præ-

Reuocatur Ananus.

Alias, bellū inuolutū latere, insidias paratas Ananū, Romanis vrbem, &c.

Universidad de Deusto Biblioteca

sules & factionis principes, incitabat, parere mortis formidine afferens, quòd ipsis specialiter Ana- F
nus exitium composuisset: venisse se, vt fraudem manifestaret. Maturè subsidia quærenda, priusquàm ab eis pœna reposceretur. Quid plura? pacis medius bellum accendit. Eliguntur qui Idumæos ad prælium rogent: genus mobile, inquietum, insolens, promptum ad discordias, rerum mutationibus lætum, periculi improuidum, præceps ad prælium. Itaque sine mora flexi veniunt, congregantur viginti millia virorum, vtpote nullis intenta terrarum cultibus, sed parata latrociniis. Nec latere potuit Ananum aduentus Idumęorum. Denique portam claudi iubet, ne cum tumultu ingrederentur: sed si fieri posset, veritatem cognoscerent, bello renunciarent.

CAP. VIII. ASCENDENTES itaque Principes Sacerdotum murum, Idumæos de turre alloquebantur: maximo esse miraculo sibi, quòd tam citò irretiti mendaciis, causas quas nondũ cognouerant, armis persequerentur: cùm oportuerit eos priùs disceptatores esse negotiorum, quàm bellorum præliatores: & præ cæteris merita cognoscere, quàm arma sumere: & arma aduersum viros sui generis, sui cultus, suæ solennitatis, nullis amplius irrogatum iniuriæ quàm Idumæis, qui ad societatẽ flagitiorũ tã grauium concitarentur. Quid enim aliud ab his, nisi parricidium aduersum ciues, sacrilegium ad- G
uersus templum deposceretur? Non solere diuersa inter se studia, diuersósque mores conuenire. Similitudo enim morũ facit voluntatũ societatẽ, & cognata studia sibi nectit. Nequissimos homines qui latrocinio sumptũ exercerẽt suũ, arrogasse sibi vt Idumæos sibi socios accerserẽt: tantũ abhorrẽtes ab eorum proposito, à quibus rogarentur, vt illi patriæ suæ bellum intulerint, vos verò obsecrauerint, quasi alienam vrbem defensum venire. Nihil vobis commune innoxiis cum prædonibus: nihil commune sobriis cum se inebriantibus: Vtinámque vini esset illa ebrietas, & non furoris. Qui vbi se flagitiis ingurgitarunt, dissipando proprias successiones, diripiunt aliena, & malè parta nequiùs dissipant, deteriùs effundunt. Nullus rapiendi finis, quia nullus abliguriendi modus. Vbi se vino infuderint, & implcuerint ebrietate, publicorum eructant crapulam negotiorum, vt nostro rursus sanguine inebrientur, & sanctæ illudant religioni, quæ vobis semper veneratione atque reuerentiæ affuit. Fugite igitur cœtus parricidales, & ausus sacrilegos destituite, deserite latronum conciliabula. Vocati estis ad consortium sceleris, venitis ad remedium patriæ. Videmus ornatissimũ populum, quem venire decuit publico rogatum consilio, vt vrbi Iudæorum præstãtissimæ (quæ totius H
gentis metropolis habeatur) aduersum hostes auxilio foret. Sed etsi nos defuimus petitioni, dũ pacem sperauimus, & fatigare vos † properè voluimus, qui excitatoribus belli pacem offerebamus: tamen vos quasi diuino arbitrio veneritis, consulite in medium, & exhibete partis vtriusque arbitros: Quærite vnde cœperũt exordia tumultus, qui cecinerint quietæ vrbi classicum, qui effuderint præstantissimorum ciuium sanguinem, quibus autoribus pœna exacta de indemnatis sit: qui nobis ante Romanos exitio fuerint, aduersum illos bellum parabamus, & hos iã hostes patiebamur: quorum igitur cum Romanis suspecta gratia? eorum, qui Romanos vindicant, an eorum, qui Romanos repellunt? Grauiora hæc certè nobis, quàm Romanorum prælia: ab illis enim pro libertate morimur, ab istis quasi pro scelere iugulamur. Simulantur innoxij criminum proditionis, & post mortẽ calumnia componitur: cùm cognitio pœnam prœuenire soleat, non pœna cognitionem. Quid enim prodest defuncto absolui, cùm iudicio iam nihil debeat? Suscepimus tamen etiam sortem huiusmodi, vt post necem de innocentia quęratur: & libenter apud vos quoq; causam agimus nostræ defun- I
ctorúmque integritatis, qui statis armati pro aduersariis: ita nulla argumenta calumniantibus suppetunt, vt apud vos quoque grauiorẽ causam habeant, qui tam citò credidistis: bonus enim iudex circumseptũ se esse mendaciis dolet, & eò est fallenti infestior, quàm appetitior: quòd temerè se impulsum, vt falsis crederet, vlciscendum arbitratur. Igitur nobis integrum examen seruate, & colligite veritatem, non ex contexione verborum, sed ex serie negotiorum. Primò omnium, cur Romanis proderemus patriam, quos potuimus & non lacessere, & fortè oportuit fieri, vt non excitaremus vniuersarum victores gentium: sed hoc non est iam præsentium partium deliberare. Superioris fuit temporis eligere, quid sequeremur: nunc oportet pro libertate occumbere. Præstat enim pro patria mori. Commodius fuit ante bellum pacem morti præferre: Sed quia bellum in ceruicibus, multi iam ex fratribus capti, alij necati, aliis dolor ex mortuis, gemitus ex reuinctis: eligenda magis libera mors, quàm vita captiuitatis. Suppetit tamen morituris, falsi criminis abolere infamiam proditionis. Apud vos Idumæi causam agimus, prodantur consciij, deducantur in medium nuntiorum interpretes: Si tenent, vindices prodant: si non tenent, qui accusant, & vanis insimulant suspi- K
cionibus, quas ipsi sibi composuerint, non debent arguere, quod non possunt probare. Sed quia accusare non audent, dissipare per vulgus desiderant: & ideo ad bellum prosiliunt, ne in iudicium vocentur. In bello enim contentus furor est, in pace veritatis examinatio. Adsumus en primis supplíciis, nos spontanei offerimus, si tamen aliquis accusator prodeat, aut si in populum inuidia torquetur, quærite diligentiùs quid consilij fuerit in cœtu publico. Nónne vt bello instructa pararentur agmina, aut pro libertate vnusquisq; patriam iuuaret? Aduersus ipsos certè latrones quid deliberatũ fuerat, nisi vt pax conueniret? Exasperauerat publicam indignationem dolor singulorũ, innocentũ sanguis, mulierum gemitus, paternorum statutorum præuaricatio: increpuit gemitus vniuersorum, quia vnusquisque sibi similia pertimescebat. Ad indignissimos sacerdotia deferebantur, peti cœperunt vocibus, illi lapidibus plebẽ cædere, telis necare, exarsit publicus dolor, illi in tẽplo latronũ

recepta-

Similitudo morũ studia nectit.

Rapacitas ex ingluuia.

† præpropere voluimus.

Gualt. legit quò.

Eligenda magis libera mors, quàm vita captiuitatis.

A receptacula constituerunt. Itaque pacis locus reuerendus etiam gentibus, & domicilium sanctitatis factum est prædonum conciliabulum, & quò ex omnibus terrarum partibus confluebatur ad cultum festæ celebritatis, ibi nunc stabula quædam ferarum sunt, humano cruore madentia: licet nobis hæc quærere, vel armatis sine lege belli. Tamen fuit plerunque inter arma iudicium, & iustitia deposuit belli instrumenta, compescuit turbas æquitatis sententia. Potestis hæc arma ad defensionem vrbis conuertere, quæ sumpsistis ad euersionem: Licet etiam introire sine armis, audire & percontari omnia: si quod remissum aduersus hostem reperitis, proditionem putare. Quòd si neque vindices vos, neque arbitros exhibere vultis, quid miramini, si portæ armatis non aperiuntur? Non istæ aduersum cognatos, sed aduersus arma clausæ sunt. Bellum deponite, & portæ patebunt. *Templi violatio.*

HÆC vbi sacerdotes locuti sunt, & maximè Iesus cæteris senior, post Ananum tamen, qui secundo loco fungebatur, indignantibus Idumæis, quòd non continuò vrbe recepti forent: Simon vnus de ducibus Idumæorum: Minimè (inquit) mirum, si ciues sæuiunt, & clausos tenent, qui nationi sociæ portas clausere, & non patiuntur consortes & participes suos ingredi: nobis de muro loquuntur CAP. VIII.

B & quasi aduersarios muris repellunt quos amicos habebant? Quis dubitet, quòd parent suscipere Romanos, & fortè coronare portas, quando illi ingrediētur? quæ maior iniuria? Patere nempe omnibus hominibus ista ciuitas solet causa cultus & obseruantiæ: nobis solis intercluditur, quasi hostibus, soli abdicamur, soli repellimur. Simulant se nostrum petere iudicium, quos ne limine quidem dignos vrbis putarunt. Lateant quæ aduersum illos gesserūt, nostræ iniuriæ testes & iudices sumus. Aduertimus quid clausi patiantur, quando nos arma iubemur deponere: & credibile esse potest, quod eorum expectetur sententia, quorū suspecta est fides? Festinemus itaque eripere clausos, quibus templum carcer est factum, ne seruentur vsque ad aduentum exercitus Romani, & captiui tradātur Vespasiano. Auferamus à templo obsidionem, custodes deterrimos remoueamus, qui neminem vel ad purgādam aluum egredi sinunt. Si quis introferre cibum clausis desiderat, prohibetur: si quis exire, ad mortem rapitur: crimen factum est cultus religionis. *Templum fit carcer.*

HÆC audiens cessit * Ioannes, considerans auersa Dei voluntate frustrà sese obniti: quandoquidem domi forisque hostilia streperent agmina, & gemina ex parte ciuitas oppugnaretur. Fremebāt CAP. IX. * *cod. vet. Iesum, vt cap. præced. & Ioseph. lib. 4. cap. 7.*

C Idumæi quòd excluderentur. Machinabantur in templo siti, quomodo iungerentur Idumæis: hos angebat metus, ne Idumæi ante effectum abirent: illis extorquebat pudor propositum regrediēdi. Et iam penè obrepserat diffidentia, cùm subitò nocte oritur procella intolerabilis, tempestas atra, fremunt venti, cœlum inhorrescit, vis imbrium multa * infunditur, terribiles coruscationes, tonitrua immania, terrarum mugitus, vt solui mūdus æstimaretur. Quis crederet plus nocuisse istud intra vrbem positis, quàm extra vrbem degentibus: cùm vtique hi tectis muniti forent, illi obiecti ad imbres: sed amplius terruit iniuriæ metus, quàm ipsa iniuria. Denique illi, qui nulla habebant refugia tectorum, clypeis sese tegebant manentes in officio, nec dilabentes: isti circa domos suas quisq; dispersi, locum dederūt, vt ab his, qui intra templum erant, portæ aperirentur. Anceps tamen & diuersa populi sententia: Alij Deum summū indignantem Idumæis, tempestates mouisse arbitrabantur, quòd aduersum participes suos armati venerant: Ananus & profundiora seniorum ingenia, cōiectabant Idumæos iniuria sui ampliùs excitari in sociorū perniciem. Deniq; solicitior cæteris noctibus, Ananus illa nocte nō fatigatione corporis, sed animi magis desperatione * solutus, cessit rebus * *effunditur* * *resolutus*

D aduersum se fluctuantibus, & militantibus in excidium suum mundi procellis: nec reuisendas putauit custodias, quasi daret autoritatem dilabendi, quò cuique esset sententia. Quam occasionem nacti qui in templum refugerant, surgentes secuerunt vectes portarū. Cooperatus est illis fragor cœli, vt ferarū sonus non audiretur, & tumultus egredientium. Deinde venientes ad murum, portā, quæ vicina erat Idumæorum cœtibus, reseraūerē. Vltimus ille dies vniuerso populo fuisset, si non ad tēplum priùs quàm ad vrbis * signum dirigendum putassent. Sed quia metuentes sibi, qui intra templum clausi tenebātur, ne cognito ingressu Idumæorum, in ipsos circumfusæ plebis impetus fieret, vt vindictam morituri exposcerent, rogauerunt, vt ipsi primitùs * cladi eximerentur: tunc postea liberatis ipsis, & coniunctis viribus, in populum effunderentur. Deflexēre ad eos, qui legatos miserāt oratum auxilia saluti, simul vt insperatæ mercēs irruptionis, autoribus eius hoc munere potissimū rependeretur. Quod vbi processit ex sententia, simul omnes à templo quasi quodam castro effusi, extenta acie quoscunq; repererāt dormientes alios, perterritos alios, totis cædebāt viis. Nihil proderāt preces, nil lachrymæ, nil insignia honoris, nullorum meritorum gratia, omnes passim iugulabantur. Deniq; videntes bestialem in persequentibus immanitatem, quòd nulli parceretur, ipsi sese illaqueabant miserabiliore (vt mihi videtur) exitu, quàm si ab hoste perimerentur: quia voluntaria mors immanitati ascribitur, informis laqueis nodus etiā probro datur. Sed quis consilio locus, vbi tantus erat metus suppliciorum, cùm metueret vnusquisque non mortem, sed cruciatus ante mortē, quibus mors remedio foret? Redundabat † vndique sanguis, & maximè circa templū: quia ibi congregati erant, qui clausos custodiebāt. Reperta † itaq; illo die cæsorū octo millia quingenti viri. Inde conuersi ad vrbem, sicut gregem quendam pecorum, ita homines, quoscunque obuios habuēre, interimebant. Erat miserabile spectaculum, intra vrbem omnibus antè reuerendam, bellum geri, perniciem iniustam pauperibus ac debilibus inferri. Sanè iuuenes ac validiores in carcerem retrudebantur, quos factioni idoneos arbitrabantur, sed magna virtute plerique omnia supplicia malebāt

E

sinum, al. si non ad templum prius, quam in vrbē signum, &c.

Immanitas maxima.

† *vbique denique*

subire, quàm vt perditis sociarentur. Nec modus erat vllus, nec pudor: ita furebat rabies immanitatis. Post vbi defurere visi processu temporis, causas sibi simulare cœperunt perimendorum, quò ad iudicia reos ducerent, non vt requireretur iustitia, sed vt crudelitas excitaretur. F

CAP. X. *Zacharias.* †*arcessendũ*

ERAT in ciuitate Zacharias, qui odisset improbos, nec se miscereret flagitiosis, dives opum, quarũ illi abundantiam, vel ad dissoluendam factionem suam efficacem opinabantur, vel ad prædam sibi haberem: hunc proditionis crimine †accersendum putarunt. At ille ab huiusmodi integer conscientia, adesse sibi cœpit cum libertate, vt non solùm dilueret obiecta, verumetiam reos ipsos maximorum adstrueret flagitiorum: apud septuaginta viros dicebatur negotium. Absoluunt omnes, quia nihil, quod affine esset sceleri, proferebatur. Verùm illi irruentes, & ipsum præcipitant in profundum, & perturbant iudices, non solùm cum iniuria, sed etiam cum periculo: vt eorum exemplo cæteri in reliquum cauerent, constantiam in iudicando aduersa eorum voluntate assumere. Rursus tamen ne quis absolueretur, ipsi irarum suarum exequutores, quos libitum erat, sine iudicio necabant. Cæsus Gorgon vir gratus, & amabilis, Niger Pereites, qui inter propugnatores Iudææ ad tuẽdam rei summam fuerat electus, bellator vir, vt etiam vulnerũ cicatricibus virtutis insignia præferret, rapitur ad mortem: & cùm se extra vrbẽ duci videret, non iam pro vita, sed pro sepultura cœpit rogare. Ac nec huius quidẽ tam miserabilis petitionis responsum accepit conueniens misericordiæ. Fingebantur calumniæ: Si quis se redimebat, innocens erat: qui non offerebat pecuniã, tanquàm reus feriebatur. G

Gorgon cæditur.

CAP. XI. *Vespasianus moderatus & prouidus vir.* †*æstimaret*

DVM hæc Hierosolymis aguntur, Vespasianus interea partes alias gentis Iudææ debellabat: Peruenit ad eum, quæ seditio esset Hierosolymis, quas domesticis præliis neces sibiipsi irrogauissent, quæ supplicia ciuium exacta à ciuibus, hortari plerique, vt eò pergeret, ne quid triumpho Romano & suæ gloriæ decerperetur. At ille moderatus & prouidus vir, qui non id quod ex vsu vulgi accommodum †existimaret, sed quod altiore consilio rei summæ conducere arbitraretur, referre illa suadentibus cœpit: Non semper præliis iuuari Rempublicam, sed plerumque etiam armis depositis laudem parari, & debitum patriæ solui. Quid interest, quomodo vincatur hostis, nostróne an suo ferro? nisi quòd suo sine Romana inuidia prosternitur. Non enim possunt de nobis queri, cùm se ipsi consauciauerint: simul quàm iusta nobis bella mouerint, significant, quando nec ipsi sibi parcunt. Vindictam † haud de cœlo videri, vt furore insaniant, qui Romanos lacessiuerint. Sed si quis derogari aliquid gloriæ nostræ asserit, cognoscat præponderare sæpè remedium cum silẽtio, quàm præliũm cum periculo. Denique noster Maximus cunctando magis fregit Annibalem, quàm præliando. Etsi Scipiones subegerunt Africam, tamen communis bellorum cum multis victoria: Maximo soli datum, quòd cunctando restituerit Remp. Plus itaque est seruasse Romanum imperium quàm propagasse. Æquemus tamen merita virtutum. Non minora vtique in ipso bello sapientiæ commenta sunt, quàm insignia fortitudinis. Pereãt ergo suis armis, nihil † laudis diminuitur, & plurimùm victoriæ nostræ adiungitur. Nesciunt suos seruare, quibus nos parcimus. Quid, quòd si imminere cœperimus, fortasse inter se resipiscant, atque in gratiam redeant? Quod non vereor, sed aduersus vestram sentẽtiam profero: aut si permaneat seditio, videantur ipsi sese expugnasse, nihil Romanũ egisse exercitum, manus nostras otiosas fuisse, victoriam non virtute nostra, sed hostili internecione inter se paratam. Itaque hoc prudentius consilium, vt absentibus nobis sæuiant in exitiũ sui, ne quis putet eos nostris magis, quàm suis exercitos factionibus. Tunc meliùs appropinquabimus, vbi victor superfuerit, qui nostro accedat triumpho. Certè veniãt ad nos, qui fugiunt suos, inueniant apud nos salutem sibi, quos suorum pestis exagitauerit. H I

† hanc Fabius Maximus cunctando vicit Annibalem.

† aliàs laudi deminuitur.

CAP. XII. *Sepulturæ desiderium.*

NEC fefellit opinio Vespasianum: nam qui poterant pretio se redimere, vt dimitterentur, ad Romanos confugiebant. Replera erant dilabantium strata viarũ omnia, omnes semitæ, relaxabantur diuites, pauperes interficiebantur, quibus pecunia deerat ad redemptionem. Multi etiam extra vrbem insidias & latrocinia pertimescebãt, & maximè inopes, quibus comitatus deerat. Pari itaque foris & domi proposito sibi periculo, vtrobique pernicioso. Plerisque tamen patrij spe sepulchri, mors apud suos tolerabilior æstimabatur.

CAP. XIII. *Tria genera exitialium calamitatum.* *Genus sicariorum.* * *exercebant.* * *acerbabant.*

VBI strage maxima populorum, metus in omnes sparsus, subditos factioni fecit vniuersos, non contentus communem cum principibus factionis exercere Ioannes potentiam, tyrannidem affectare cœpit, & parem indignabatur. Destruere itaque aliorum statuta, nihil nisi quod libitum foret, ratum habere, paulatimque sibi asciscere stipatores, artifex dolo, quos vellet, & fraude circumuenire, obligare pecunia, terrere potentia, quibus artibus plurimos sibi associauerat. Rursus non deerant, qui vel periculoso studio seruitium detrectarent, cùm præsertim dominatione assueti, tolerare seruitutem nequirent. Decernebant itaque in vna vrbe tria genera exitialium calamitatum: tyrannides, bellum, seditio, quarum vnaquæque non vnam, sed plurimas vrbes deleret. Ex tribus tamen leuius bellum erat, & iustus hostis tyranno, aut factione tolerabilior videbatur. Accessit his quartum genus sicariorum, qui occupatam tyrannicis motibus, aut seditionis tumultibus vrbem videntes, vicina omnia populabantur, & asportabant omnia. Mulieres, & paruulos, qui laborem itineris, vel sexus vel ætatis infirmitate perpeti non poterant, neci dabant. Septingenti itaque numero perempti, conuectatum in castella frumentũ: Irruebant agris, vrbibus, tẽplis, prædas agebant, nec candorũ occasio non prætermittebatur: agminis specie latrocinium * excitabãt, plures quàm vsus habebat latrocinandi. Latrocinij sæuitia bellum * aceruabant, sine venia dedi-

tio-

A tionis aut susceptionis indulgentia.

ROGATVS itaque Vespasianus, vt ad remedium veniat, à quo excidium metuebatur. Contendit Gadaram, vbi opulenti plurimi, qui patrimonij sui causa, magis magisque latronum insidias & incursus pertimescebant, & ideò ad Vespasianum occultè miserant, vt ad se appropinquaret, quò ciuitas à latronibus erueretur. Affuit exercitus Romanus, quem videntes Gadarenses, confugiendi votum habebant: sed qua via inexitiabile id sibi afforet, non reperiebant, ne in discedentes insurgeret factio, atque vniuersos deleret. Non † præterit tamen legatione Gadarensiũ inuitatũ Vespasianum, eiúsque legationis conscium, vtpotè vrbis primorem, nomine † Dolesum, quem capientes interemerunt, atque vlti iniuriam, egressiq; vrbem, in abdita & munitiora sese contulerunt. Gadara Romanis tradita: cum ingenti plausu susceptus est Vespasianus. Is continuò ad persequendos, qui refugerant, Placidum direxit: ipse reuertit in Cæsaream. CAP. XIIII. *Gadarenses.* † *præterijt* † *Sic Iosephus*

PLACIDVS præmissis quingentis equitibus, fugientes insecutus, coëgit eos in vicum, qui proximus erat, concedere: in quo electorum pube iuuenum reperta, audaciam sumpsere, vt insurgerent in Romanos. Quæ res illis cladi fuit. Nam circumfusis equitibus, à vico excluſi, sine vllo cædebantur impedimento. Et dum alij conferti sese reciperent, ante limina portarum trucidabantur. Cæsorum cadaueribus † aggregata moles adæquauerat murorum altitudinem. Romani alios sagittis figebant, alios sauciabant diuersis missilibus: ad postremum castellum expugnauêre, ibíque omnes, nisi quibus elabendi facultas fuit, interfecti. Alij fugientes, ingentem famam Romanæ virtutis suis sermonibus exaggerabant, maiora sibi quàm hominum visa corpora, nullam resistendi cuiquam aduersum inuictos fiduciam. Vnde perterriti omnes, fugêre illicò, nec solùm vicina & finitima, sed etiam Hiericho vrbs, quæ propter incolæ multitudinis agmina spem cæterorum fouebat, relinquebatur. Placidus rebus ex sententia fluctibus, eos quoque per equites insectatus, alios confertos, alios palantes sternit vsque ad flumen Iordanem: maximum quoque numerum ad ripam fluminis reperit impeditum transitu, quod tunc fortè prædictus amnis imbribus auctus, aut resolutis niuibus intumuerat. At illi vbi Romanos adesse viderunt, parant sese, & ad fluminis orã stipãt. Necessitas intercluso fugæ subsidio, remedium in manus vertit, & impetu facto, multi supra pauciores equites arietantur: illi arte nota & veteri militiæ more interæquitantes dissecare hostium cuneũ, dissoluere globos, fessos vrgere, cedentes sequi cœpêre: † hinc alij ferro hostium, alij suo, quòd conferti in vnum, atque in se relisi incurrerant, interficiebantur. Alij in flumen ruebant, qui ipsa sui ruina, & alius alio impliciti demergebantur. Plerique etiam æstimantes, quod possent prætergredi, sese fluuio dabãt. Quos paululũ progressos sorbebat gurgitũ vis aut fluminũ ictus abripiebat. Et siqui natandi vsu super aquas processerant, aut fluentis subterlabentibus se suspenderant, aut arborum ramis impediti, qui fluuio deducebantur, aut ipsis caudicibus oppressi, animam ponebant in flumine. Sæpè etiam nandi indoctus, vbi natantem apprehendisset, tenebat, vt ipse pariter euaderet, & astrictum brachiis defatigabat, donec vtérque mersus, alter alteri exitio foret. At si qui fortè secundo amne decurrens euasurus æstimaretur, † struebatur sagittis, ac subitò resupinus, cessantibus brachiorum remigiis, interibat. Fuêre etiam, qui natare nescij, dum expertem doloris mortem requirunt, edito riparum toro, in fluuium se excuterent voluntarij: Alij arenoso ingressi littore, merso vestigio deprimebantur: plerique etiam saxorum teretium lubrico, aut vadosis offensi locis, instabili fluctuantes gradu, fluentis sequentibus obruebãtur. Cæsa ferro tredecim millia: innumerabilis autem multitudo fluuio consumpta, præda ingens de ouium gregibus, & camelorum atque asinorum & boum parta: quæ licet strages hominum maxima fuerit, * tum verò maior æstimabatur, quia non solùm regio omnis repleta erat cadaueribus humanis, (cùm dispersi ac palantes quibuscunque in locis comprehensi fuerant, interimerentur) verùm etiam vt Iordanis ipse defunctorum corporibus obstructus, cursus proprios dirigere non posset. Asphaltites quoque lacus cruore & visceribus defunctorum mutaret naturæ suæ speciem, in quem omnia, quæcunque Iordanis atraxerat, inuehebãtur. Denique nonaginta duo millia & ducenti illa die Iudæorum periisse æstimati, à quingentis tantummodo equitibus, & tribus millibus exercitus pedestris. Progressus quoque ad vlteriora Placidus, Abilam, & Iuliadem, & Betesmon, & omnes vicos loci ipsius, vsque ad Asphaltitem lacum Romano imperio restituit. Scaphis quoque imposuit milites, à quibus vniuersi, qui in lacum memoratum confugerant, extinguerentur. CAP. XV. *Romanorum proceritas.* † *aggerata* † *Sic* † *obruebatur* *Cæsa ferro tredecim millia.* * *tamen* *Iudæorum vna die perierunt. 92200*

ITAQVE & hæc omnia vsque ad Macheruntem recepta: Vespasianus tamen tempus prælij operiebatur, quò metropolim totius Iudææ exercitu Romano adoriretur: inter quæ, occupato rebus sibi creditis, motus noui ex Gallicanis partibus insinuantur, quòd à Nerone potentes quidam Romanæ militiæ viri desciuissent. Quo comperto, cupiens intestina bella ac summæ rei, totiúsque Rom. imperij periculum, confecto in Oriente bellorum tumultu, leuare: vt rerum secundarum nuntiis, motus omnes Italiæ vel comprimeret, vel præueniret: vbi primum sæua hyems temperata veris principio, cum maiore parte exercitus de Cæsarea iter mouit. Excepit eum Antipatris nomine ciuitas appellata. Inde procedens, exurebat vicos, necabat eos, quos reperiebat alienos: ac maximè Idumæis vicina, quæcunq; offenderat, depopulabatur: quòd inquietũ genus hominũ potiùs bellis, quã otio vel quieti amicũ foret. Duos quoq; Idumææ vicos * Ligarũ & Capartorũ, eorũmq; incolas cõprehẽdẽs maxima strage labefactauit. Siquidẽ supra 10000. virorũ peremit, mille captiuos abduxit CAP. XVI. *Apud Iosephum lud. 5. ca. 4. Begabri Capharthephram legitur vet. cod. Ligarim & Capartorẽ.*

Universidad de Deusto Biblioteca

reliquum vulgus expulit, vt ibi constitueret manum suorum: quia montana locoru m regionis eius F
Amathus ab aquis calidis. latrociniis infestabantur. Ipse cum exercitu Amathunta repetit, quæ de aquis calidis vocabulum sumpsit, quòd aquarum vapor Syro sermone Amathus appellari fertur. Thermæ ergo Græcè dicitur, eò quòd calidum fontem habeat intra muros. Deinde per Samariam iuxta Neapolim in Hiericho contendit, vbi occurrit ei Traianus multam manum agens, ex his, qui vltra Iordanem siti Perææ regionis populi, in ditionem Romanam victi reuerterant. Nuntio itaque aduenientis Romani exercitus, plerique ex vrbe Hiericho, quòd eam intutam viderent in mantana Hierosolymitanæ regionis sese contulerant. Residentium turba omnis consumitur. Neque enim difficile fuit vrbem properatò capi, quæ nec naturali fulta esset munimine, & à suis esset dilabentibus deserta ac destituta. Vrbs condita in campo, cui supereminet mons diffusior, & nudus gignentium. Nanque secundum septentrionalem plagam, vsque ad Scythopolis vrbis terram extenditur, ex parte meridiana vsque ad regionem Sodomitanam, & Asphaltitis fines diffusus habetur. Ægrum autem & ieiunum solum, & ideò desertum ab incolis, quòd sine vllo vsu esset cultoribus naturali sterilitate. Aduersus huic mons supra Iordanem, cuius exordium à Iuliade, & plaga septentrionali assurgit: G
Vrbis descriptio.

Mons ferreus. ipse autem prætendit in meridianum vsque ad Sobaros, Arabiæ Petreæ conterminos, vbi etiam mons est, vsu veterum ferreus nuncupatus. Inter hos duos mõtes campus iacet, quem propter magnitudinem, quòd in multa spatia * dirigatur (veteri vsu) incolæ Magnum appellauerunt, cuius longitudo triginta & ducentorum stadiorum, latitudo centum viginti. Exordium à vico Gennabar, finis vsque ad Asphaltitem lacum. Iordanis cum * medium intersecat campum, non solùm inoffensa, sed etiam adiuncta gratia viridantibus ripis fluminis alluuione, & succedentibus Asphaltite & Tiberiade vnius fontis, & vtroq; diuersæ qualitatis lacu. Nanq; alterius aquæ sapor salsus, & sterilis vsus, Tiberiadis autem dulcis atque genitalis. Sanè in diebus æstatis immodicus per spatia campi exæstuat vapor, vnde coalescente vitio nimiæ siccitatis, atque humo arido corruptior aër, miserandas accolis conficit ægritudines. Arida sunt enim omnia præter oras fluminis. Denique in remotioribus ægrescit & fructus arborum, siquidem & copia huberior, & fructus palmarum opimior est, qui supra ripas Iordanis fluminis gignitur, alius longè exilior.

** porrigatur Mos Magnus*

** medius*

Asphaltitis & Tiberiadis discrimen.

CAP. XVII. *Iesus Naue.* EST etiam iuxta Hiericho vrbem fons abundans, atque idem huberior, ad potum, pinguior ad H
irrigandum, quem Iesus Naue natione Hebræus, manu validus, primùm genti eripuit Chananæorum. Is in principio corruptior habitus, ac sterilis ad generandum, potantibus & vsui parum salubris. Vnde rogatus ab incolis Elisæus Propheta, idémque Eliæ discipulus, & tanto successor neq uaquàm indignus magistro, vt hospitalitatis suæ mercedem relinqueret, quos visitauerat locis, & corruptelam aquarum leuaret, remedium dedit, sicut regnorum vetus scriptura edocet, præcipiens vas fictile cum sale deferri sibi, quòd accipiens, deiecit in fontem sal, & dixit: Sanaui aquas istas, & non erit in his moriens, neque sterilis ab eis: & sanatæ sunt aquæ, secundum verbum, inquit, Elisæi Prophetæ. Ex illa itaque benedicti salis infusione temperatæ aquæ, reseratáq; ora fontis, sanctificati sunt aquarum meatus, vt dulciores potus venarum scaturigo effunderet, & omnis illa dulcesceret aquarum amaritudo, huberiores fructus terra daret. Generandæ quoque sobolis opima successio, largam posteritatis copiam subministraret, nec deficeret genitalis aqua: * cùm diuina gratia pro iustorum fidelibus studiis, tanti Prophetæ benedictionibus aspirauisset. Conuertit itaque naturam aquarum ad preces Prophetæ cælestis oraculi resultatio, continuóque sterilitatem depulit, fœcunditatem infudit. Cœpêre illic crebrescere generationes hominũ, fructus terrarum, succúsq; * aquarum, antè ieiunus & amarus internecare solitus fata, tristiaq; bibentium ora torquere, fertilitatem solo, potantibus suauitatem infundere, vt si breuiter culta contingat plus prosit, quàm vbi diutiùs irrigauerit. Est enim noua gratia, vt profectus redũdantior fit, vbi vsus minor, & vbi ampliùs quisquã vsus fuerit, ibi minor fructus sit: eóque plus cæteris fontibus rigat, quia vel exiguum eius abũdat ad hubertatem. Denique campus eum circumiacet septuaginta stadiorum in longitudinem, viginti in latitudinem patens. In eo mirabilem hortorum gratiam cernas, varia palmarum genera, tantámq; dactilorum dulcedinem, vt mella defluere putes, haud cæteris inferiora. Sunt etiam illic præstantissimi apum fœtus: nec mirum, vbi tam diuersis inhalantes floribus, paradisi suaues fundunt odores. Illic opobalsamum gignitur. Quod ideo cum adiectione significauimus, quia agricolæ cortice tenus virgulas incidunt eas, in quibus balsama * gignantur, vt per illas cauernas paulatim distillans humor se colligat. Cauerna autem Græco nomine ὀπή dicitur. Illic cypreum, illic myrobalanum K
nasci ferunt, & alia istiusmodi, quæ in aliis locis haudquaquàm reperiuntur. Aqua vt cætera fontiũ, illic tamen præstantior, æstate frigida, hyeme tepens. Aër mollior, vt summa hyeme lineis incolæ exuuiis vtantur indumentorum.

** Iesus Naue.*

Eliseus propheta remedium dedit aquarum.

Sal benedictũ

** cui*

** aquarum, nõ habet m.s.*

Balsama quomodo gignantur.

** generantur*

CAP. XVIII. *Asphaltitis qualitas.* NVNC Asphaltitis lacus qualitatem spectemus. Melius est enim in locorum veterum descriptionibus, vel cæterorum elementorum miraculo, quàm in Iudæorũm seditionibus stylum occupare. Siquidem ista flagitia mentem exasperant, illa demulcent animum, dum recensentur, & ad veteris historiæ reuocant cognitionem. Nobis autem, quibus incultius ingenium est, cordi est, patrum ex Ægypto * regredientium, vsque in terram repromissionis repetere vestigia, vt si cui fortè nostra in manus veniant, non nostra legat, sed patrum relegat. Dulce est enim inter Maiorum versari habitacula, & veterum dicta factáque recensere memoria, atque eorum inhærere gratiæ.

** egredientiũ*

Sed iam

A Sed iam siue naturam, siue qualitatem aquarum exprimamus, ne noster quoque in eo lacu * proficiatur stylus, ex quo omnia, quæcunque mergenda putaueris, viuentia tamen resilire opinio est: & quamuis vehementer † allisa, statim excuti. Aqua ipsa amara & sterilis, nihil recipiens generum viuentium. Denique neque pisces, neque assuetas aquis, & lætas mergēdi vsu patitur aues. Lucernam accensam ferunt aquis supernatare, sine vlla conuersatione extincto demergi lumine: & quamuis demersum arte, quod viuat, difficilè in profundo hærere. Denique Vespasianum ferunt præcepisse nandi ignaros, reuinctis manibus in profundum deiici, eósque omnes illicò supernatasse, quasi spiritu quodam venti leuatos, & ad superiora vi magna repulsos resiliisse. Multa fabulosa de hoc lacu plerique æstimauerunt, quæ nobis inexpertis veritatem rei, promere nunquàm consilium fuit. Mutare etiam ter in die colorem aquæ, & ad radios Solis variè refulgere, non placuit pro vero locare, cùm sit ipsius † aquæ lacus obscurior cæteris aquis, & quasi adustæ præferens similitudinem. Certè si ad radium Solis & ipsa resplendeat, nihil nouum, & quasi pro miraculo promendum: cùm hoc cōmune sit aquis omnibus. Vagari super aquas bituminis glebas certum est atro liquore, quas
B scaphis appropinquātes colligunt, quibus id muneris est: hærere sibi fertur bitumen, vt ferro haud quaquàm, vel alia præacuta metalli specie recidatur. Sanguini sanè cedit mulierum, quo menstrua soluentes leuari feruntur. Cuius attactu vel vrina (vt allegant, quibus experiendi vsus fuit) interrumpi proditur: vtilis autem ad compagem nauium fertur, & corporibus hominum salubris admixta medicamentis. Longitudo lacus eius vsque ad Zoaras Arabiæ dirigitur stadiis quingentis octoginta: latitudo stadiis centum quinquaginta, vsque ad vicina Sodomorum, qui quondam huberrimam regionem inhabitabant: abundantem fructibus, distinctam quoque vrbibus splendidissimis. Nunc autem ea lo corum deserta, atque exusta sunt incendio. Nam cùm omnia illis Deus suo contulisset munere, arua frugum feracia, & vineis cæterisque fructuosis arboribus rus consitum, ingrati, nec præ oculis habentes potentiam Dei summi, quasi non omnia cerneret, omnia prospectaret flagitia, nihilque esset, quod illum latere, aut præterire posset: ita intemperantiæ suæ probris miscere vniuersa, ac polluere cœpêre, quibus diuinam traxêre offensam, & pro scelerum pretio
C de cœlo descendit ignis, qui regionem illam exureret. Quinque itaque vrbes incensæ, quarum vmbra quædam & species in fauillis videtur. Arsere terræ, ardet aquæ, in quibus cœlestis ignis reliquiæ recognoscuntur, atque adhuc manent. Spectes illic ad speciem poma viridantia, formatos vuarum racemos, vt edendi generent spectantibus cupiditatem: Si carpas, fatiscunt ac resoluuntur in cinerem, fumúmque excitant, quasi adhuc ardeant. Hæc propter supplicia impiorum de Sodomitano territorio comperta, silentio obducere non oportuit. His enim decursis, remunerationem piis fore dubitari non potest.

* exultiatur

† illisa

Miranda hic narrantur de lacu Asphaltite.

† aqua

Bituminis glebæ in aquis natantes.

Sodomorum species.

Quinque vrbes diuina vltione incensæ.

VESPASIANVS itaque proxima quæque Hierosolymitanæ vrbis castella, vel vrbium munimēta, distributo exercitus Romani vel sociorum subsidio replebat, vt aduersa sibi omnia cognoscerēt, quæ antè conspiratura secum ad bellum contra Romanos gerendum arbitrabantur. Nihilominùs Lucio Annio Geresam destinato, insidiis vrbem cepit: mille etiam iuuenes interfecit, quibus præuentis exempta est fuga. Captiui abducti plurimi, atque vniuersa eorum patrimonia à militibus inuasa. Præcepto Ducis possessiones, quæ repertæ fuerant, exurebātur, rapinæ exercebantur licentia.
D Vastabant Romani montana atque campestria, quibus Hierosolymitana ciuitas circumfusa bello vndique ardebat. Nec feriati erant Hierosolymitani à suorum sensu periculorum, quibus omnes intercluſi erant exitus, ne quis fuga periculo eximeretur. Intus malum intestinum, foris clausa omnia, neque manēdi voluntas, neque fugiendi erat copia. Et si qui à Romanis veniam transfugio speraurerant, à suis egredi prohibebantur.

CAP. XIX.

REGRESSVS erat Vespasianus in vrbem Cæsaream, vt inde collectis omnibus viribus adoriretur Hierosolymitanæ vrbis obsidionem. Nuntiúsque aduenit cæsum Neronem tertiodecimo exacto imperij sui anno, cùm iam de anno sequenti octauum diem degeret. Dignus ea pœna, qui non solùm fidem sacrilegio, pietatem parricidio, pudicitiam incœsto violauerat, sed ipsam quoque potestatem Romani imperij, cuius vel officia, vel negotia improbissimis libertorum commiserat. Cùm enim ipse nulli fidem seruaret, omnes suspectos habebat: Et ideo nequissimis se Nymphidio, & Gemellino præcipuè credendum putauit, quos vilis conditio obnoxios fecerat. Sed, & ipsi exemplum crudelitatis eius aliquando * exhorruêre. Et quia chariſſimos sibi quosque intereme-
E rat, cauendum in se rati, præuenire voluerunt quod metuebant. Itaque facta cum cæteris conspiratione, parricidam deserunt. Cui enim parciturus æstimabatur, qui matri non pepercisset? Desertus ergo ab omnibus suis, fugit ex vrbe cum quatuor libertis suis. Et cùm se vrgeri imminentibus coniuratis, atque agmine aduerso videret, in suburbanum rus clanculò concessit: discissus & dilaceratus sentibus, dum formidat à quoquam videri, ne proderetur: deinde cùm se circumseptum intelligeret, ne graues pœnæ exigerentur, maganum quoddam sibi de ligno parauit, & manibus composuit suis, quo se necaret. Et ad libertos conuersus, qualis (inquit) artifex moritur? * Itaque acerbissimus parricida dignum meritis suis vitæ exitum tulit, vt qui matrem ac suos occiderat, nec sibi parceret. Verè bonus necis suæ artifex, qui commentus est, vt sic periret, ne vel mors suo scelere vacaret.

CAP. XX.

Nero cæsus 13. imperij sui anno.

* perhorruere

Nero matri non pepercit. Lege Suet.

* Ita

FAMA itaque interfecti Neronis præuenerat more ingenij humani: cui satis est, vbi cupita

CAP. XXI.

acceperit, cætera non requirere, sed statim dissipare, atque inexploratum in vulgus mittere, quod delectauerit. Nec multò pòst tamen Galbam Rom. imperio præesse innotuit. Vnde sentẽtiam noui principis de bello Iudæorum scisciatari, Vespasiano consilium fuit, misitque Titum filium, & Regem Agrippam. Titus de Achaia reuertit, comperto, quòd etiam Galba septimo mense ac die assumptæ potestatis exutus insignibus, pœnas luisset in medio vrbis sinu, id est, Romano foro, & Otho potiretur rebus secundis, ac successu imperiali. Agrippa Romam contendit, vt apud nouum principem locaret gratiã. Tito pluris visa est paternæ pietatis reuerẽtia, quàm principalis potestatis, quòd inconsulto patre si † prætenderet, ne ipsi quidem placiturum putaret. Certè exitus docuit, opportunè eum rediisse ad patrem, rebus nouis, & incertum, quò vergerent. Denique etiam Vespasianus annixus de totius imperij Romani ac patriæ statu, bellum suspendit, atque *imperium tenuit suum, posthabitis, quæ in Iudæa gerebantur, præ totius summæ cura, & pia erga patriam solicitudine.

Galba Rom. præst imperio.

Otho rebus potitur.

† *pertenderet*

* *impetum*

CAP. XXII. Sed Iudæa non feriabatur, quæ grauius bellum inter suos, quam aduersum externos gerebat. Nam cùm Ioannis factio esset intolerabilis, insurrexit præterea Simon, inferior quidem morũ improbitate, sed forma corporis magis fretus ad omne audendum nefas, & latrociniis assuefactus, ad vsum & tentamentum flagitiorum. Ciuis erat Gerasenus, robustus † iuuenis, quem princeps Sacerdotum Ananus perculerat propter nequitiæ commenta, pulsumque eo, quem inhabitabat loco, in alias regiones concedere coëgit. At ille, cui nullus inter quietos & modestos locus, contulit sese ad cõsortia latronum, ipsis quoque in principio suspectus, ne eos factione circumueniret, facilè postea morum se infudit societate. Populabatur cum his ea, quæ essent finitima munitionibus, quòd illi vltériora petere non præsumebant, sed quasi in foueis latitantes, insidiabantur prætermeantibus, sine vllo excursu, quasi domestico latrocinio contenti. Id Simon animi immodicus tolerare diu nequiuit, breuisque sibi multorum quæsiuit manum, pollicens seruis libertatem, liberis præmia, perditis remunerationem. Ita confluentibus plurimis ad deprædandi licentiam, expugnare munitiones, occupare vrbium populos ausus, terribilis omnibus erat, receptaculum sibi in vico, cui nomen Aiacis murus, parauit. Iámque viginti millibus armatorum stipatus incedebat, cùm subitò metuentes Hierosolymitani quotidianos eius processus, & aduersum se futuros rati, si diutiùs adoleuissent, succidendos putarunt, repentinóque excursu armati Simonem adoriuntur. Nec ille incautus atque imparatus insidiis patuit, sed excepit aduenientes, & plerosque fudit, alios coëgit in vrbem sese recipere bello fugatos.

Simon autor flagitiorum.

† *iuuenta Gerasenus ciuis.*

Ioseph. lib. 5. bel. Iud. ca. 7. hãc historiam prosequitur, vbi vicum, quem hic Egesippus Aiacis, ille Aim appellat.

CAP. XXIII. Idvmæis quoque congressus æqualis recessit, & quasi victus, quia non vicerat angebatur. Rursus cùm congrediendum foret, commodius arbitratus dolo experiri, reperit spontaneum fraudis ministrum. Nam vbi intellectum est, quid iste affectaret, Iacobus, vnus ex principibus Idumæorum, vafer & callidus ad huiusmodi negotia, venit ad Simonem clanculò, & obtulit patriæ suæ proditionem, vt fidem daret, quòd vniuersos Idumæos circumueniret, postulatáque mercede futuræ societatis: quo potissimus & apud eum fidissimus foret, pollicetur vniuersorum proditionem, cõuiuio fœderata gratia, promissisq; ingentibus Simonis firmata inter vtrumq; est pactio. Vbi ad suos reuertit Iacobus, iactare primò paucioribus cœpit, exploratum processisse vires aduersariorum, vidisse validam manum, expertos belli viros, multitudinem maximam, & bello insuperabilem: *Inferre paulatim sermonem istiusmodi principibus. Postremò infundere *per numeros ipsum Simonem admodum strenuum, qui regio more exercitum instituisset, ordines seruaret, numeros distributos haberet, ductores idoneos præfecisset, consulere sibi Idumæos oportere, vt talem virum amicum potiùs quàm hostem experirentur. Certè si in congressu superiorem viderent, cederẽt sine periculo, cauerent prælium. Vbi plurimorum inclinata in sententiam suam studia cognouit, edocto Simone vt in aciem prodiret, securus futuræ dispersionis Idumæorum: ille nõ distulit, hic velut antesignanus cum suis, & quasi ad præliandum promptior: vbi ferentariis rentatum prælium vidit, priusquàm in manus veniretur, conuerso equo fugæ dedit se: idem sui fecêre. Ita conuertit, dispersitq; acies vniuersas, & victoriam Simoni sine certamine belli tradidit. Simon verò potitus tantæ gentis triumpho, insolentior in cæteros factus, Chebron vetustam vrbem, celebrem populis, opum diuitem, ante expectatum cepit, multámque in ea prædam reperit, diripuit fructus huberrimos. Fertur enim antiquissima, non solùm Palestinæ vrbium ciuitas, sed etiam omniũ, quæ sunt in Ægypto à vetustis condita: vt etiam Memphim, quæ antiquissima habetur, posteriorem plerique existiment. Fuêre etiam, qui habitasse in ea patrem Abraham dixerũt, posteaquàm de Mesopotamia Syriæ profectus, Ægyptum petiit, filiósque eius illic sepulchrum habere pulcherrimo extructum marmore, & opere elegantissimo, septimo à ciuitate stadio. Terebinthus illic magna arbor à constitutione mũdi fuisse asseueratur. Nunc tamen, vtrùm adhuc maneat, incertum nobis est. Inde progrediens, vastabat territoria, expugnabat vrbes, congregabat populos, quadraginta millibus armatorũ stipatus, exinanibat omnia, quocũq; vel quasi amicus & socius accesserat. Quis enim locus tantorũ suppeteret alimẽtis? Solo pedũ vestigio in modũ pauimẽti proterebãtur vniuersa, in quibus tãtus cõstiterat numerus præliatorũ. Nec solũ quicunq; erat fructus auferebatur, quasi quibusdã *exesa locustis, sed etiã in posterũ protrita humus fructus negabat. Terrebat Ioannẽ, quòd Simonis augebatur potẽtia, & totius factionis socij quatiebãtur. Volebãt perditũ, sed bello nõ audebãt lacessere. Iterũ insidias parãt, & obsidẽtes itinera, vxorẽ eius cũ omni comitatu muliebri, & paucis virorũ prosecutoribus

princeps Idumæorũ vafer & callidus.

* *Inferre.*

* *per vniuersos*

Chebron vrbs vetusta & celebris.

Memphis.

Terebinthus à constitutione mundi.

* *exesus.*

A cutoribus capiũt, iactabant se, quasi omnem confeciſſent victoriã, ac velut ipſum Simonẽ captũ teneret, ſupplicaturũ ſibi arbitrabantur. At ille durus, immitis, qui nullius affectu cõmoueretur, nihil ſanctum charúmue haberet, inflammatur quaſi accepta iniuria potiùs, quàm erepta gratia, multóq; ſæuior grauiórque grauibus excruciabat, quos reperiebat, tormentis. Pleriſque manus incidebat, quos ad hoſtem truncato corpore † remittebat, vt eius annunciarent crudelitatem, inſinuarent minari, quòd muros ſubuerteret, vrbem excideret, niſi ſibi ocyùs vxor propria reſtitueretur. Similiter manus & viſcera truncaturum omnibus, qui intra vrbem degerent, niſi maturè conſuluiſſent. Ita perterrefacti, vxorem eius ad eum dirigunt: quo mitigatus furor eius, aliquantùm requieſcendi copiam clauſis dedit, vt non vrgeret obſidionem ciuilem. † *dimittebat*

CAP. XXIIII.

NEC ſolùm Galba interfecto, ſed etiam Othone extincto, Vitellij ducibus congredientibus, quem Gallicanus exercitus creauerat Imperatorem. Et primo quidem certamine ſuperior Otho viſus eſt: repetito poſt diem prælio, cùm comperiſſet Ortho Valenti & Cæcinnæ Vitellij comitibus victoriam ceſſiſſe, plurimos quoque ſuorum interfectos, Brixiæ poſitus, volũtaria nece eripuit ſe ludibrio, duobus diebus & tribus tantùm menſibus rerum potitus. Victor itaque Vitellius, cum eo, qui vtrinque ſuperfuerat exercitu, Romam contendit. *Vitellius.*

CAP. XXV.

VESPASIANVS tunc temporis profectus ex vrbe Cæſaræa, vaſtabat Iudæam, montana omnia finitima & munitiones debellabat. Interficiebat reſiſtentes, precantibus impertiebat veniam ſalutis: Fugabat aduerſarios, conſtituebat ſuos. Cerealis quoque Dux Romani exercitus cum equitatu percurrebat omnia, extinguebat alios, alios ſubiiciebat: Captiuorum cogebat agmina, omnia circa Hieroſolymam exurebantur, ne vllum Iudæis eſſet perfugium. Sic intercluſi ante obſidionem vniuerſi Iudæis exitus. At illi non ſolùm non conſulebant ſibi, ſed etiam domeſtico inter ſe decernebant certamine: Ioannes interior tyrannus, Simon extramuranus hoſtis: qui recepta vxore, pauliſper excurrens, Idumæam depopulatus, validior redit, & Hieroſolymitanæ muros vrbis armis circumſonabat. Ioannes intùs poſitus, ſuos ad bellum vitiis exercebat, data criminum authoritate. Feruebant ſtudia rapinarum, probrorum cupiditates, luxuriæ effuſiones, vnguentorum odores, calamiſtris criſpabant capillos, ſtibio oculos depingebant, muliebrem amictum † induebant. Nec ſolùm ornatus fœminarum, ſed etiam muliebris mollitia affectabatur, & illicitarum libidinum paſſiones, viri muliebria exercere, effœminare vocem, & fluxu corporis ſexum diſſoluere, paſcere comam, vultum dealbare, pumicare genas, vellicare barbulam, & in hac diſſolutione ſæuitiam crudelitatis exercere intolerabilem. Denique fracto greſſu incedebant, & ſubitò momentanei bellatores reconditos ſub conchyliatis chlamydibus gladios occultantes, cùm repentè nudaſſent, quæcunque repererant, diloricabant. Qui Simonem euaſerat, à Ioanne interficiebatur, ſi ſe intra vrbem recepiſſet, qui Ioannem fugerat: captus à Simone ante muros immolabatur. Erat diſſentio grauis. Idumæi quærebant tyrannidem Ioannis extinguere: inuidebant eius potentiæ, & oderant eius crudelitatem. Congrediuntur aduerſum ſatellites tyrannidis, auertunt eos, inſectantur eos vſque ad aulam Regiam, quam condiderat genere proxima Regis Adiabeni: irruunt excluſis propugnatoribus, templúmque occupant, diripientes ſpolia tyrannidis, quoniam illic Ioannes opum ſuarum condiderat receptaculum. Grauis inceſſerat metus, ne per noctem Idumæi de templo vrbem ingreſſi, ferro plebem interimerent, incendio vrbem delerent. Quo metu territi, de conſilij ſententia, dum vnum tyrannum ferre nequeunt, alterum introduxêre. Et Ioannes fraude irrepſerat in tyrannidem. Hic Simon rogatus, quaſi remedium ſalutis daret, dominatum inuexit ciuibus, vrbi tyrannum. Miſſus eſt Matthias Princeps Sacerdotum, vt eius ingreſſum obſecraret. At ille ſuperbè ſatis dominari abnuit, & quaſi grauaretur, conceſſit ambitus, vt ſe in vrbem cum omni ſua virtute infunderet. Aperuêre portas manibus ſuis, vt pernicioſiorem introducerent, cùm infirmiorem execrarentur. Itaque Simon ex ſententia ingreſſus, æquè ſe hoſtem exhibebat vniuerſis: vt & illos, qui vocauerant, & illos, aduerſum quos eius auxilium poſtulatum fuerat, communi omnes odio perſequeretur. † Vrgebat Ioannes fraudibus ſuis, fluctuabat ciuitas. Certamen erat inter Ioannem & Simonem, quis ampliùs ſuis noceret. † *induebãtur Hieroſolymitani vitiis exercentur enormibus.* *Simonis fraus* *Matth. princeps Sacerdotum.* † *Vrgebatur*

CAP. XXVI

SVB ea tempeſtate conualuit rumor ciuilium bellorũ in exercitu Romano, de Galbæ & Othonis nece manifeſtatus, & imperio Vitellij, qui nequior ſuperioribus, quaſi fæx reſediſſet. Conferre ſecum veteris militiæ viri cœpêre, & indignè ferre, tantùm vſurpare Prætorianas Romæ legiones, vt cùm iam bellorum deſueuiſſent experiri pericula, nomina ignorarent gentium, quæ bellum mouerent. Ipſæ tamen ſtatuerunt belli Imperatorem: & in ſua manu rerum Romanarum legendum arbitrum † conſtituerunt. Deinde huiuſmodi exemplo in Gallia poſitos milites aſpirauiſſe, vt Vitellio impetium darent, inconſulto Senatu & populo Romano, ſe intereà quaſi mercenarios haberi, qui aliena arbitria ſequerentur: primos ad periculum, ad honorem vltimos, tanto tempore bellum gerere, triumphis quotidiè creſcentibus & ab inferioribus dominos accipere, & ne eos quidẽ vtiles, ſed vel ignauiſſimos quoſque, vel ventri deditos, & turpitudini, pergendum obuiam & remouendam iniuriam. Eſſe ſibi virum ſtrenuum Veſpaſianum, quem legi decuerit ab omnibus Imperatorem æui maturum, ad conſulendum validiorem iunioribus ad præliandum, properandum maturiùs, ne priùs ab aliis eligeretur: & his, cum quibus in militia conſenuerit, triumphando eſſet deſpectui. Quando opportunius tempus, quo digna merces laboribus eius rependeretur? Vitellianam *Vitellius fæx cæterorum.* † *conſtituunt* *Veſpaſiano cõmendatio.*

voraginem priuatorum dedecus (non dicam Imperatorum) non diutiùs hoc toleraturum Senatum, non populum Romanum, vt opprobrium vinolentorum diutiùs in culmine maneat imperij † cuius res Romana ad sumptum non suppetat. Quis enim ferat tyrannum regnare, cùm habeat in exercitu dignum Romani imperij gubernatorem? Quæ verò gentes luxui se subiiciant, & vitiis dedant, cùm belli incentiuum sit ignauia Imperatoris, & contrà firmitudo pacis, in hostem virtus, sobrietas in Reipublicæ moderatore? Quis non suspiciat in Vespasiano adhuc priuato regni decus, & Romani imperij authoritatem, cui tot militares numeri præstò sunt, & omnis Romani exercitus, validior manus? Quid expectamus? An vt nostris fultus virtutibus, aliis debeat, quòd Imperator est, & nos aliis cedamus, quod in iure nostræ potestatis est? Certè si honorare nolumus, non derogemus. Nec faciamus hanc iniuriam, vt nostro iudicio repudietur, quasi indignus imperio, quo dignus habetur Vitellius. Postremò cùm in Italia sint frater eius & filius Domitianus, verendum profectò est, ne qui suis ornamento esse iamdudum debuit, sit periculo: aut si illi, vt arbitramur, tyrannum vrgere cœperint, huic fraudi sit, quòd & frater & filius rebellauerint, & incipiamus reum spectare, quem videre noluimus imperatorem. His secum milites vociferantes, adoriuntur Vespasianum, rogant vt Romani imperij suscipiat gubernaculum. Ille autem abnuere ac se indignum dicere, esse iam constitutum imperatorem, refugiendum ciuile bellum: Illi instare promptiùs, ille resistere perseuerantiùs. Postremò reluctantem armati circunsistunt gladiis mortem minantes, qui aduerterent sibi crimen manere, & graue periculum si refugisset: ita cessit potiùs imprimentibus, quàm recepit voluntarius, quod ambire alij solent. Vrgebant milites, suadebant Duces: curam priùs quàm honorem induit, festinauit in Ægyptum, sciebat enim maximas vires illic esse Romanæ Reipublicæ, vnde alimonia ministraretur, subsidium sibi quærendum, si vinceret: aut refragium Vitellio, si trahendum diutiùs bellum putaret. Esse etiam illic duos ordines militarium virorum, quos sibi adiungere properauit, vt vrbs maxima, & plurimis naturæ munimentis circundata, in suo potiùs iure, quàm in alieno maneret, ad vtrunque belli euentum satis vtilis. Ideóque de locorum situ, ac potissimùm de ipsa vrbe metropolitana, vel paucis dicendum rati.

† cui Ignauia Imperatoris est incentiuum belli.

Domitianus Vespasiani fratris filius.

Vespasianus volens suscipit imperium.

CAP. XXVII.

VRBEM Alexandriam condidit Alexander, cui ob virtutum inditum magni ducis cognomentum. Ea inter Aegyptum & mare quasi claustrum interiacet, ciuitas importuosa, vt ferè pleræque Aegypti, & ab externo difficilis accessu, cùm sit in remotioribus Asiæ partibus iacens. In Europa, quia ipsa † Aegypti aridis Lybiæ conterminat, meridiana autem eius superiora, quæ disterminant ab Aethiopibus Sienem, & innauigabiles Nili fluminis cataractas. Ab oriente refunditur mare rubrum, Clitro tenus, qui locus extremis vltimus terris, peruium ad Indos aperit iter nauigaturis. Septa igitur ex vna parte feruentibus incendiis Solis, Indico inde atque hinc Aegypto mari vno tantùm muro septentrionali innititur terræ, quod ducit in Syriam. Cætera intercluſa vndique, & naturæ subsidio vallata: diuiduum tamen septentrionalis plagæ † eidem munimentum, & gemino quodam limite patens, quo vel peregrinæ ad eam per maria † Aegyptum deuehuntur copiæ, vel liberior ad terras vsus diffunditur. Terra iacet in infinitum modum. Nam inter Sienen & Pelusium longitudo † vniuersa stadiorum duûm millium, si fides assertis adest, & ab Plinthine, vsque Pelusium stadiorum item trium millium sexcentorum: inassueta imbribus regio, nec tamen pluuiarum indiga, cui Nili irrigua spontaneos imbres ministrant. Vtrinque ei Nilus est, cœli hubertas, terræ fœcunditas, arua temperat, solum opimat, nautis & agricolis iuxtà vsui: hi nauigant, illi serunt: isti circumuehuntur per sua rura nauigiis, illi exeolunt sine aratro serentes, viantes sine carpento. Distinctam cernas fluentis, & quasi quibusdam excelsam mœnibus nauigiorum, totis domicilia terris vagantur, quæ Nilo circunfluunt. Est enim nauigabilis vsque ad vrbem (vt appellant) † Elephantinorum: vlteriùs nauem procedere cataractæ, quas diximus, non sinunt: non defectu gurgitis, sed totius fluminis præcipitiis, & ob quandam aquarum ruinam. Portus vrbis, vt plerique maritimorum locorum aditus, difficilis accessu, & longè difficilior cæteris, quasi ad formam corporis humani, in capite ipso & in statione capacior, in faucibus angustior, qua meatum maris & nauium suscipit, quibus quædam spirandi subsidia portui subministrantur: vbi quis angustias atque ora portus euaserit, tanquam reliqua corporis forma: Ita diffusio maris longè latéque † distenditur. In dextera verò portus insula est breuis, & in ea turris maxima, quam Pharum in commune Græci ac Latini ex ipsius rei vsu appellauerunt, eò quòd longè videatur à nauigantibus, vt priusquàm in portum appropinquent, nocturno maximè tempore, terram finitimam sibi esse flammarum † incēdio cognoscant: ne decepti tenebris, in scopulos incidant, aut vestibuli limitem non queant comprehendere. Sunt itaque illic ministri, per quos subiectis facibus, cæterisque lignorum struibus, adoletur ignis quasi terræ prænuntius, & index faucium portuensium, demonstrans ingrediendi angustias, vndarum sinus, vestibuli anfractus, ne præstringat tenuis carina cautes, & in ipso ingressu offendat inter opertos fluctibus scopulos. Itaque directum cursum † paulatim inflecti oportet, ne cæcis illisa saxis ibi incurrat nauis periculum, vbi speratur effugium periculorum: Angustior enim aditus in portum: quia à dextera parte latere arctatur, à leua rupibus, quibus obstructum est sinistrum latus portus. Circa insulam quoque † instructæ ingentis magnitudinis moles deiiciuntur, ne assiduo assurgentis impetu maris, cadant fundamenta insulæ, atque † vi nimia soluantur. Vnde fit, vt illidentibus

De situ Alexandriæ.

† Aegyptus.

† eiusdem Aegyptium

† immensa

Aegyptus inassueta imbribus regio.

Elephantorū portus descriptio.

† extenditur

Pharum turris maxima

† iudicio

† paulisper

† structæ

† iniuria vetere.

A dentibus se se in partem insulæ fluctibus, & * currentibus in aduersum inter scrupeas rupes, molesque constructas, canalis ille medius semper sit inquietus, atque exasperato transitu periculosus fiat nauigiis ingressus: amplitudo portus stadiorum XXX. statio tuta, placiditas maxima quauis tempestate: quia memorati oris angustiis, atque obiectu insulæ repellit à se vndas maris, & fit intùs tutissimus portus, compensatione quadam ingressus periculosi: quia per easdem portuensis oris angustias, totius portus defenditur sinus, & summouetur à tempestatibus, placidatur à *frigoribus, per quos ingressus exasperantur: Nec immeritò vel tutamen, vel magnitudo portus huiusmodi est, cùm in eum, quæ ad vsum totius orbis proficiant, conuectari necessarium sit. Nam & populi innumerabiles eorundem locorum, ad vsum sui expetunt totius orbis commercia, & frugum regio ferax, cæterorúmque terræ munerum vel negotiorum abundans, totum frumento alit atque instruit necessarijs mercibus orbem terrarum. *fragoribus

CAP. XXVIII.

COMPOSITIS itaque erga se rebus in Alexandria Vespasianus, & studiis omnium, qui rem militarem gerebant, circa suum imperium conspirantibus, securus absentiæ, reditum in Syriam ma-
B turat: conuento mandatis tamen Tiberio Alexandro, qui tunc Aegypto præsidebat, vt eius exercitus, qui tum in superioribus partibus erat, gratiam sibi consociaret, ipse quoque necessitatem imperij Romani, quibus posset adiuuaret viribus. Quæ sibi imposita forent, Tiberius per epistolam prouincialibus & militibus insinuauit, idque ab omnibus cum lætitia susceptum, fides promissa, effusus fauor. Vespasianum Cæsarea suscipit: Inde Beritos, legationibus vrbium cum summo gaudio confluentibus. Illic etiam Iosephus solui præceptus vinculis iussu Imperatoris, adiuuit Titus vt frangerentur potiùs, quàm soluerentur catenæ. Quòd si frangerentur, ita esset quasi non fuisset ligatus. Placuit patri securim deferri, iussit frangi catenas, vt aduerterent Iudæi sibi quoque veniam non negandam, si conuerterentur & pacem rogarent: simul quia non alieno cum arbitrio iam reseruabat, cum ad se rerum omnium delata arbitria forent. *Tiberius Alexander præfectus Aegypti.*

CAP. XXIX.

VENTVM Antiochiam, ibi tractatu habito, vnde oporteret ad Italiam transmittere: quia tuta in Aegyto, vel Alexandria omnia considerauerat. Consultum celeritati. Dimittit itaque Mutianum cum parte multa equitum, & exercitus pedestris, vt præueniret in Italiã aduentum Imperato-
C ris. Is prolixæ nauigationis reuocatus formidine, per Cappadociam & Phrigiam iter direxit. Antonium quoque præcepit Præfectum tertio ordini militari, qui erat in Mysia, in imperatam se Italiam effundere, priusquàm Vitelliani sese mouerent. Nam Vitellius quasi crapulatus & somno demersus, conuiuij rem geri existimans, non imperij, in tantis positus negotiis dormiebat. Denique vix tandem excitatus nuntio aduenientis Antonij, dirigit Cecinnam cum exercitus parte, & periculi sui summam alieno arbitrio committit, fretus Cecinnæ viribus, quòd Othonis manum fuderat: Ille circa vrbem Cremonensium Antonio occurrit aduenienti: explorat omnia, cognoscit prævalidã manum †è diuersis affore, strenuam bellis, exercitatam triumphis: se contrà nec viribus æquis, nec numero pares posse decernere aduersum validiores: conuocatis Centurionibus suadet bello desistere, quòd essent numero inferiores, & gloria Imperatoris præponderaret, satis in bello valere famam Ducis rem summam gerentis: Vespasianum in Gallicanis partibus, & Britanniarum victoriis emicuisse. Vespasianum Orientalibus succinctum adoreis, magno vti sui nominis præiudicio. Vitellium autem nihil aliud nisi vino solutum, & inter conuiuia pridiana semper ructantem epulas, nihil
D aliud expectare, nisi vt cùm hostis † aduenisset, ebrius pereat sine sensu doloris. Ex illo augeri militum animos tanti gloria Imperatoris: exisio deiici per opprobria eius & turpitudines: consulendum, ne prioris belli famam † omitteret, licet vicerint Othonem Vitellio parem, aduersus eum nunc esse negotium, qui totum orbem triumphis suis cinxerit: præueniendam gratia necessitatem, vt ciuem potiùs Vespasianum eligant, quàm hostem experiantur. Miserum esse bello ciuili vincere, quantò miseriùs vinci, vt videaris hostis tuorum? Victori patria manet, victo perit: aut si manet, ad sceleris inuidiam manebit, vt videamur ciuibus intulisse bellum pro tyranno. Qui enim vincitur non iam ciuis, sed tyrannus est. Quid conferimus noxias manus? Semel satis sit sceleri vicisse, vt pudeat cui vicerimus. Putauimus † vel imperium sobrium fore, vel rerum molibus expergefactum, somno perpetuo renuntiare. Quid expectamus diutiùs? Pericula nostra ingrata sunt omnibus co-
E militonibus, omnibus populis iudicia nostra reprehẽsa, & condemnata propter electi flagitia. Qualis sit considerate, qui etiam victor repudiatus est. Consultandum certè prius de belli euentu, & sic præliandum. Si pericula præuenerint, fruſtrà consules, vbi consilium placuerit, rectè incipies. Quod soliciti ducis esset: explorata sibi omnia, patuisse Vespasiani exercitum esse validiorem, fidem suam pro Vitellio iamdudum probatam, quando præsumpsit de belli euentu, victoriam secutam quando diffidit: in promptu esse, quid sit futurum. Neque verò mortem suam sibi esse formidini, sed exercitus Romani periculum: & quod plus dolet viris, partæ iam dispendium laudis, vt videantur victi, qui solent vincere. Sibi certè cauendum, ne iudicetur, & illud non fortitudinis, sed euentus fuisse, quòd vicerit bello superiore, & istud ignauiæ, quòd victus posteà sit. †è diuerso †aduenerit †amitteret. *Miserum est bello ciuili vincere.* † *Vel in imperio.*

CAP. XXX.

HIS atque huiusmodi sermonibus abduxit in sententiam suam milites, vt secum ad Antonium pergerent voluntarij, atque ei se traderent: sed vt se habet vulgi maximè militaris mobilitas, compuncti sunt plerique per noctem in cubilibus suis, deserti vt Vitellii pœnitentia: ne si superior fieret, nullus sibi veniæ locus superesset, qui Imperatorem proprium dereliquissent. Et surgentes primò

cum obuiis quibúſque, deinde cum omnibus conferre cœperunt, quomodo erratum emendarent. F
Euaginatiſque gladiis, inſiluerunt ſuper Cecinnam volentes vltum ire iniuriam ſuæ prolapſionis.
* victum. Sed interuenientibus Centurionibus & Chiliarchis, à nece quidē eius temperandum rati, victum tamen Vitellio dirigere parabāt. Quo cognito, Antonius mouit eos, quos ſecum deduxerat, & armis ſuper defectores irruit. At illi viſo agmine partis aduerſæ, parauerunt ſe ad prælium: ſed pauliſper auſi reſiſtere, vbi ſe conuertêre, vt Cremonam confugerent, cum equitibus Antonius occurrit, atque omnes præuenit aditus: ne confugientes reciperentur, clauſóſque ante vrbē interfecit. Caſa illic multitudo maxima, reliquos in ipſam vrbem perſecutus peremit. Direpta omnia, plurimi negotiatores ex aliis locis aduenientes, plurimi incolæ prædæ cauſa necati, dum ſua vendicant. Extincta triginta millia, & ducenti viri, qui aderant de exercitu Vitellij. Primúſque (id enim Antonio cognomentum erat) quatuor millia quingentos de Myſiacis militibus amiſit: quoniam deſperatione ſalutis vlciſci ſe volentes Vitelliani, vbi circumuentos ſe videre, haud incruentam & ipſis Antonianis victoriam ceſſere. Solutus vinculis Cecinna, dirigitur ad Veſpaſianum ab Antonio, ibíque non ſolùm ſalutis ſecuritate, ſed etiam præmiorum ſolutione conſolatus eſt maculam proditionis. G

CAP. XXXI. CVIVS victoriæ nuntio elatus Sabinus, volens & ipſe commendationem ſibi apud Imperatorem parare, ſi præueniret aduenientem Antonium Vitellij vel exitio, vel expulſione: aut ſi reſiſteret Vitellius, ſuperueniret Antonius, qui iam iámque affuturus audiebatur, congregat ſibi militarem manū ex his ordinibus, qui Romæ poſiti curabant munia vigiliarum, occupat nocte & Capitolium:
Domitianus. plurimi ad eum nobilium per diem confluxêre, inter quos etiam Domitianus Veſpaſiani germano editus, qui metuēs, ne in ſe, quaſi in Veſpaſiani nepotem, Vitelliana vltio deriuaretur: inter duos poſitus Vitellios, propiorē adoritur, minùs ſolicitus de remotiore: (plùs enim propiora terrent pericula) Indignatúſque immittit Germanos in Capitolium, qui præferoces immanitate gentis, ſimul numero validiores, circunuenerunt rebellatricē Sabini cateruam: interfecti propè omnes. Domitianus tamen cum pleriſque nobilium, dum Germani ad ſuperiora Capitolij nituntur, & à Sabino eiúſque ſociis loci pelluntur, ſuffragio fugiendi locum reperit, aut fortè, quia & ipſe malo publico reſeruabatur tyrannus futurus: Sabinum Vitellius excruciatum necat, diripiuntur omnia munera oblata Capitolio, templúmque incenditur. H

Sabinus necatur.

CAP. XXXII. POST diem Antonius adeſt, è diuerſo occurritur, trino circa vrbis mœnia congreſſu habito, fuſi cæſíque omnes Vitelliani: interea Vitellius epulabatur, ne amitteret moriturus prandium, & redūdentioribus (vt in extremis ſolet) menſæ ſibi vltime dapibus refertiebatur. Obruebat ſe vini poculis
Vitellij ebrietates. frequentioribus, vt ſenſum amitteret futuri vel opprobrij, vel periculi: rapitur è conuiuio, trahitur per multitudinem, inſultatur morituro, inferuntur iniuriæ, quas ebrius non ſentiebat. In media perimitur vrbe, vina ſimul & ſanguinem fundens, & eructans crapulam, qui ſi diutiùs vixiſſet, luxuriæ ſumptibus, & pretio menſarum Romani imperij opes abliguriſſet. Denique octo menſibus & quinque diebus imperitauit. Et iam Roma edacitate eius defecerat: Numerata ſunt alia cæſorum ſupra † quingenta milia.

† quinquaginta milia. rectius ex Ioſepho.

CAP. XXXIII. SEQVENTI autem die Mutianus & Antonius cum exercitu pariter ingreſſi, vix finem necandi furentibus militibus impoſuêre, eò quòd præſumptores conſtituendi imperij Vitellianos perſequebantur, & explorabant priuatorum domos, tanta perciti indignatione, vt cùm de populo aliquos metu latentes inueſtigaſſent, priùs quaſi Vitellianos ferirent, quàm cognitio veritatem manifeſtaret, vt ſæpiùs vincentium furor interrogationem præueniret. Et quia abſens erat Veſpaſianus, I
† ne quis nouus. quaſi ad interregni vicem Domitianum publicis Mutianus præfecit negotiis, † ne quid eius deeſſet rebus ſecundis. Nondum tamen Domitiano ſe penitus infuderat libido flagitiorum, rudis erat adhuc vitiis, & Tyro criminibus vt poteſtatibus. Veſpaſianus hyeme retentus, atque intercluſo ventis
Id Ioſeph. lib. 5. bel. cap. 14. mari, cum filio Alexandriam rediit: illic victoriæ nuntio plebíſque Romanæ comperto in ſe fauore, profectionem maturandam conſtituit, ne quid abſente ſe nouaretur: nec tamen incuratum Iudææ bellum reliquit, quod filio, quaſi conſorti ſuorum operum ac ſucceſſori committendum putauit: vt neque Romanis ipſe deeſſet, neque Iudæis Veſpaſianus, quem filius repræſentaret. Executor igitur paterni electus triumphi, cum electa manu dirigitur Titus, pedes egreditur, Nicopolim petit: Abeſt ea ciuitas ab Alexandria viginti quatuor ſtadiis: inde militibus claſſi nauium maiorum impoſitis,
Ex Ioſeph. ſcribendum Thmuin. Nilo decurrit vſque ad vrbem Thoni. Vnde progreſſus habitauit in ciuitate, cui nomen † Thamna. Secunda manſio viantibus ciuitas Heraclea, tertia Peluſium, duobus diebus ſtatiuorum gratia Pe- K
Vet. Cod. Tanis quod conſentit cum Ioſepho. luſij tranſactis, per deſertum agens iter, peruenit vſque ad Caſij Iouis templum: ſuccedit ei Oſtracine manſio, aqua locus indigens, tamen diligentia incolæ ſibi ſubſidium parauerant, vt inſtituerent ductus aquarum. Exceperunt etiam † Rhinocoluri exercitum progredientem, non ſine grata refectione. Occurrit vrbs Raphæa quæ ciuitas Syriæ principium eſt, ex AEgypto commeantibus. Ventum eſt Gazam, ea erat quinta ciuitas aduenientibus. Inde in Aſcalonem, deinde Gamniam, ex qua
† Rinocheri. *Ioſep. Raphia* tranſitum in Ioppen, peruentum in Cæſaream: vbi neceſſe erat pauliſper morari, congregare quoque militum manum, quæ adhuc in hybernis agebat, & iam hyemis aſperitas deficiebat.

EGE-

HEGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANÆ VRBIS, HISTORIÆ

LIBER V.

CAPVT I.

ANNO primo delati imperij Vespasiano, bellis asperis Iudæa & seditionibus domesticis lacerabatur, nec per hyemem inducias malorum egerat, quando solent bellorum sæua requiescere: quinetiam tertius ei tyrannus Eleazarus accesserat, quasi emendaturus vitia superiorum, qui coniurantibus secum Iuda, & Zenonis Simone, & Ezechia non ignobili iuuene, quos plurimi alij comitabantur, & occupatis tẽpli interioribus & circuitu omni, supra fores in vestibuli ipsius fronte, arma constituere. Ioannes tamen conspirantium numero præstabat, & factionis multitudine, sed loco inferior: quamuis nequaquàm feriaretur, sed repugnaret superioribus, grauabatur tamẽ, quòd supra verticem haberet hostes. Simon verò, quem sibi tyrannum populus introduxerat, superiora vrbis tenebat: inferiora quoque populo ipsius replebantur. Trino prælio laborabat intra se ciuitas, nulla intermissio, nulla requies, nullæ induciæ, momentis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri iugulabantur, manabat sanguis, fœdabat vniuersa, ipsa replebat templi limina, passim tuebãt cadauera: sagittis alij, alij missilibus feriebantur. Inter tres medius erat Ioannes, inferior Eleazaro, superior Simone: quo superabatur ab Eleazaro, eo ipso superabat Simonem: medius enim inter vtrumque cum locum tenebat, † vt quò plùs grauaretur ab altero, & ipse plùs noceret alteri, instructior tamen cæteris, subsidiis machinarum, & genere telorum bellum æquabat: ita tamen, vt præter eos qui bellum mouerent, plerique etiam Sacerdotum interficerentur: atque inter ipsas, quas mactauerant hostias, immolarentur: quamuis enim frequens super vniuersos rueret telorum seges, & vbique feruerent prælia, tamen Sacerdotes sacrificandi ministerium solenniter obibant: nec feriabantur commisso sibi munere, & quò in interioribus erant templi, eò grauiùs perimebantur: quia tormento acta vehementiores ictus habebant. Plerique etiam, qui de vltimo orbe precatum venerant, sperantes remedia salutis, quò magis templo inhæserant, eò maioribus periculis inuoluebãtur. Cerneres externos cum ciuibus, Sacerdotes simul & profanos iacere, graues cum turpibus, luxuriosos cum abstinentibus, confusóque omnium promiscuè sanguine, & quasi profluuio decurrente, interiores ipsos stagnare fecessus templi: in circuitu omnia cruore tumescere, vt plerique, dum inuicem propugnatores partium petunt, lubrico offensi, † quassati furore, in sanguine demergerẽtur: nec sic tamen periculis territi abstinebant prælio tyrannorum satellites: & quò maius periculum, eò ampliùs desæuiebat tempestas furoris. Si ijs grauius incubuerat exitium, alij quasi ad victoriã vehementiùs inuitabantur, vt turbatos deferrent. Et Eleazaro quidem vel Simoni cedendi potestas erat, vt quasi quibusdam vel horarum se repararent induciis: Ioannes † verò semper in procinctu, momentis omnibus in certamine: si superiores quieuerant, vrgebant inferiores ex parte Simonis: si hos perturbauerant, Eleazarus infestabat: nec ipse tamen illos quietos esse patiebatur, vbi alios depulerat, in alios prosiliebat, peruigil in certamine, & ipsa impiger crudelitate: vbi parcebant telis, ignes iaculabantur, qui comprehensis tectorum fastigiis, depascebantur domos, quæ refertæ frugibus, cæterisque subsidiis alimentorum, ad belli tolerantiam prolixioris, pariter exurebantur: maioráque pabula incendio dabantur, ruebant ambusta materiarum, deuoluebantur sublimiũ ædificiorũ culmina. Ita sanguine, incendio, ruina, fame, totius vrbis nerui succidebantur. Nullus locus periculo vacabat, nullum consilio tempus reperiebatur, nulla spes conuersionis, nulla fugiendi copia erat. Mœsta omnia, plena horroris, plena immanitatis, vbique luctus, vbique pauor, vbique clamor mulierum, eiulatus sensũ, morientium gemitus, viuentium desperatio, vt miserabiles eos diceres, qui remanserant: beatos, qui obierant.

Eleazarus tertius tyrannus Cod. Vet. Zeronis. Iosep. Ezronis filio.

† in quo

Promiscua cædes.

† quasi satiati.

† tamen.

CAP. II. *Alloquitur author populum Iudaicũ.*

QVOMODO decepta es ciuitas populis tuis, quibus quondam videbaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atque in te conuersæ manus tuæ sunt, quæ solebas sine armis vincere, & sine vllo prælio hostem ferire, cum pro te angeli dimicarent, & militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores? Exurge nunc Moses, & vide gentem tuam, & hæreditatem populi tibi crediti perire manibus suis. Aspice populum illum Dei, cui peruium gradienti mare patebat, cui esurienti escas cœlum subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaone obsessum, sine terrarum sterilitate ieiunum. Exurge Aaron, qui aliquando, cùm propter offensam Dei omnipotentis mors plurimos populi depasceretur, steristi inter viuentes ac mortuos, & mors stetit, atque obiectu corporis tui hæsit lues, nec transire potuit ad contagionem viuẽtium. Suscitare & tu Iesu Naue, qui muros inexpugnabiles Hiericho Sacerdotibus tuba canentibus complanasti, & vide populum, cui exteros subiecisti, nunc eundem subiectum opprimi. Suscitare Dauid, exasperantem spiritum citharæ suauitate solitus excludere, & vide, quemadmodum dominetur furor, atq; omnem suauitatem psalmorum tuorum ex perditorũ sensibus † absoluerit, & vnusquisq; de principibus populum vniuersum ad mortẽ offerat, vt libertatem extorqueat, pro quo teipsum morti offerebas. Suscitare Eliæ, qui hostem in-

Moses.

Aaron.

Iesus Naue.

Dauid.

† absoluerit.

Eliseus.

troduxisti in Samariam, & amicum fecisti: per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor & F
Fide nihil te rantis oratio vacua. vox equitum, & vox virtutis: fugit hostis, euasit obsidionem Iudæus. Vbi nunc ista merita, vbi nunc
istæ operationes Sanctorum? Nec mirum, si amiserunt Prophetarum opera, qui negauerunt Pro-
phetarum arbitrum: ideóque in te Iudæa arma vertuntur tua & orationes tuæ nihil tibi prosunt,
quia fides tua nihil operatur: ideo aduersum te factus est populus tuus, quia in te conuersa est perfi-
dia tua. Quod remedium quæritur, vbi author remedij non reconciliatur? Quid putabas futurum,
cum tuis manibus Saluatorem tuum crucifigeres? cùm tuis manibus vitam tuam extingueres? cùm
tuis vocibus aduocatum tuum exterminares? tuis infestationibus auxiliatorem tuum interficeres?
Iudæorum impietas. Nisi vt in te quoque tuas iniiceres manus: habes quod petisti, eripuisti tibi Præsulem pacis, petisti
Barrabas. necari vitæ arbitrum, concedi tibi Barrabam, qui propter seditionem factam in ciuitate, & homici-
dium, missus fuerat in carcerem. Ideo salus abs te recessit, pax abiit, quies destitit, data est tibi sedi-
Iesus. tio, datum excidium: agnosce tibi hodiè Barrabam viuere, Iesum mortuum. Ideò in te regnat sedi-
tio, pax sepulta est, vt crudeliùs à tuis pereas, quàm si ab alienis perires. Quid tantum tibi miserabilis
ciuitas, Romanus suis armis, quantum populus tuus malorum inuexit? Vt cum Romanis impugna- G
† *induxisti* res, tui fecerunt: pacem volebant Romani, tu bellum † indixisti. Quid causæ erat, vt fortiores laceſ-
seres? Durum sanè, quòd contra legem sacram templum gentilis intrauit: sed iam non eras Dei tẽ-
plum, nõ eras Dei ciuitas, nec esse poteras, quia eras mortuorum sepulchrum, & præsertim tuorum
quos ipsa occideras, nõ quos ab hoste amiseras. Quomodo enim vitæ esse domicilium poteras, quæ
Ananus & Iesus insepulti. eras mortis habitaculum, diuersorium scelerum, latronum spelæum? Iacuerunt in te Ananus & Ie-
sus insepulti Sacerdotum principes, & illi dudum sacerdotalibus amicti stolis, qui venerationi etiam
exteris fuerant, deformi iacuerunt cadauere, esse volatilium, & deuoratio canum, membra laceri to-
† *dispersi* ta † dispersa vrbe, vt deplorare veteris sanctitatis species videretur, tantam sacri nominis contume-
liam, & speciosi quondam muneris deformitatem: sed ipsa tibi huius indignitatis exordium fecisti,
quæ in medio sinu tuo occidebas Prophetas, quæ lapidabas Sanctos Domini. Ante templum iacuit
Zacharias. Zacharias exanimis, iacuit inhumatus: hic ergo sanguis illum lauat. Quæ causa autem mortis Ana-
no, nisi quòd increpauit populum tuum, quòd non insurgeret pro templi defensione, quia expostu-
labat libertatem proditam, virtutem desertam, calcatas veterum sacrorum reliquias, commaculata H
altaria: relinquendum asserebat populum vsu simulacrorum insensibilium, & statuarum de marmo-
Defensio naturalis. re, nihil iam sentientem. † Multa enim animalia referre solẽt vel vindictæ vicissitudinem, sentire in-
† *Muta.* iuriam, incitari aculeo, declinare verbera: qui ergo nec excitatur, nec declinare nouit quod nocet,
Machabæorũ fides. similis est non sentientibus. Et reuerà vbi est libertas illa tua, cuius studio quondam non Aegyptiis,
non Palestinis, non Assyriis, posteà non Medis cedendum æstimauisti? Vbi est illa Machabæorum
fides, quæ quondam in paucis fudit Babylonios, Persas fugauit, Demetrium perculit: ad postremũ
in paruulis & mulieribus Antiochi arma, gladios, incendiáq; superauit, & pro obseruatione patriæ
mori maluit, quàm Regis imperiis obtemperare? Vbi est illa deuotio Patrum pulcherrima passio-
num omnium, qua se non pro liberis, non pro coniugibus magis, quàm pro templo Dei morti offe-
† *Aaron, nõ est in manuscript.* rebant? Antè & virga † Aaron sacerdotalis floruit, recisa de syluestri radice: nunc & fides aret, &
sepulta est pietas, & abiit omnis virtutis æmulatio. Nec mirum, si populus, qui à Deo recessit, & im-
probum contradictionis spiritum sequitur, in seipsum diuisus est. Quomodo enim pacẽ suam tene- I
Fides aret, pietas sepulta est. re poterat, qui pacem Dei repudiauit? Pax Dei Christus est, qui fecit vtraque vnum. Meritò ergo
ex vno populo plures aduersus se facti sunt, quia noluerunt sequi diuisa consociantem IESVM, sed
secuti sunt coniuncta diuidentem furoris spiritum. Soluebas igitur Hierusalem mercedem perfidiæ
tuæ, cùm ipsa tuis manibus destrueres munimina tua, cùm tuis mucronibus foderes viscera tua: ita
vt hostis misereretur, & tu occideres: vt ille parceret, & tu sæuires. Videbas enim, quòd Deus aduer-
sum te pugnaret, & Romanorum partibus fungeretur, vt ipsa tibi inferres voluntariam proditionẽ.
† *furentibus* Et ideo spectatores malebant esse Romani, quàm percussores, ne † feruentibus tuis inter se viscerib⁹,
manum admouere contagionis magis quàm fortitudinis æstimarentur. Ad hæc nefandæ cædis
supplicia accedebat impiæ immanitas crudelitatis, vt sepulturam omnibus, qui vel in templo necati
fuerant, vel circa vrbis plateas negarent, nec humare cuiquam vacabat, dum bello inter se occupa-
rentur, feriendíque magis quàm humandi cura vniuersos tenebat. Ita quodam furore occiderant
pietatis officia, crudescebant impietatis ministeria, nihilque magis in tantis calamitatibus perierat,
Misericordia solatur ærũnas. quàm misericordia, quæ sola solet alleuare miserias, solari ærumnas. Nam & hi, qui amiserant suos K
non audebant humare propter formidinem, cùm grauis terror ingrueret à diuersæ factionis prin-
cipibus: & hi, qui necauerant alienos, cauebant ne quis illos præriperet ad sepulturam. Itaque ne-
cesse erat omnes timere, ne quod alteri donare vellẽt, id sibi sumerent: vel quod peius est, quem pa-
rauerant aliis vsum sepulchri, eum ipsi non impetrarent. In templo igitur ipso pro vnguentis benè
olentibus, pro thymiamatis benè spirantibus, pro diuersorum florum odoribus, grauis erat inse-
pultorum cadauerum fœtor, quos pluuia dissoluerat, quos flãma combusserat, quos sol calefecerat,
omnes artus cæsorum ciuium diro odore fœtebant: hinc resolutorum putredo viscerum, inde exu-
storum nidor, sensus omnes atq; ora complebant viuentium, vt ipsi non multò pòst grauiore mor-
Leges naturæ solumntur. bo consumerentur, ac se superstites ingemiscerent, quò duriore pœna perirent: cóq; seruatos, vt vi-
derent cum patria simul, solui etiam leges naturæ, negari ius viuentibus, pacem ciuibus, sepulturam

defunctis

A defunctis, humana pariter atque diuina maculari ac pollui, permixta omnia, criminosam esse misericordiam, religionis loco haberi crudelitatem. Castrum in tẽplo, bellum in limine, fumus in altaribus: ea se spectare oculis, quæ Prophetis denuntiantibus non credidissent futura. Nónne de ipsis dixerat Dauid? Polluerunt templũ sanctũ tuũ, posuerunt morticina seruorũ tuorum escam volatilibus cœli: Effuderunt sanguinẽ eorũ velut aquã in circuitu Hierusalẽ, & nõ erat, qui sepeliret: Simul enim tũc & gẽtes venerũt in hæreditatẽ Dei, quæ auferrẽt omnia, & templũ pollutũ est suorũ funeribus, & insepulta iacuerunt cadauera interfectorũ ad escã auiũ bestiarumque voracitatem: Effusus sanguis, vt stagnaret in templo, deesset qui sepeliret: quia à viuentibus in mortuos, à mortuis in eos, qui adhuc viuerẽt, furor transferebatur. Volebat aliquis defunctum humare? ipse extinguebatur: & qui defunctũ occiderat, in sepultorẽ transferebat iracundiã, vt illi sepulturã negaret, hũc extinguebat: rursus qui sepultorẽ occiderat, maiorẽ crudelitatẽ circa defunctũ exercebat, vt iã nihil debentẽ odio, nõ sentientẽ supplicia, spoliaret supremo naturæ debito. Quid illis aliud accidere poterat qui diuina non recipiebãt oracula? Irridebãt Prophetarũ annunciationes, fas omne calcabant: non cre-

B debant futura, quæ vt fierẽt, ipsi accelerauerũt. Erat enim sermo vetus & frequens, tũc perituram vrbẽ Hierosolymã, & sancta eius exurenda, cũ seditio belli legẽ incesseret, & domesticæ manus templum Dei contaminarẽt: sed ne hoc quidẽ intellexerũt. Quoties enim excisa domus Dei, quoties seditio, quoties obsidio, quoties bellũ? & nũquam illa vrbs periit, nisi quãdo verũ templum Dei domesticis manibus crucifixerũt. Et quod illud tẽplum? Audiant: Soluite templũ hoc, & in triduo resuscitabo illud. Quid enim aliud, nisi sacrilegium fuit, cùm impias manus extẽderent in autorem salutis, cùm lapidarẽt, cũ verberarẽt, cũ corriperent, cũ occiderẽt? Tunc verè sancta* eorum absumpsit ignis diuinus: nã & exusta à Babyloniis, reparata posteà: destructa à Pompeio, reformata iterũ: sed penitus exusta, vbi Iesus venit, & spiritus diuini calore soluta euanuerunt. Oportuit huberiore quadã deploratione † præire nos funus quoddam paternæ solennitatis, & velut exequias quasdam prosequi, ac soluere iuxta maiorum instituta: sed veniamus ad exordium obsidionis Hierusalem.

Excidij Hierosolymitani prædictio.
Christi corpus templum vocatur.
**sanctorum*
†*exprimere*

Reverterat in Iudæam Titus, & paucis diebus interpositis, vt replerentur ordines militarium numerorum, de quibus lecta manus missa fuerat in Italiam, bellum adolebat festinãs comitari

C patrem ne in pericula solum dimitteret, aduersus Vitelliana arma conflicturum. Mouit itaque iter magno decore exercitus, † solitudo vbique, & parato agmine suspectans insidias, quia virtute se superiorem videbat. Venit per Samariæ loca, suscepit eum † Gosna, quæ ad Romanos iamdudum cõcesserat: ventum in Aulanam, vnde aberat Hierosolyma stadiis XXX. nihil ampliùs. Inde assumptis equitibus numero sexcentis perrexit equitatum ante vrbem: exploratum quoque loci situ munimentorum qualitatem, murorũ altitudinẽ, studia plebis, quæ ferebatur latronum armis premi, & factionum stipamine circumueniri: vt in vita acquiescerent obsidioni, quò minus voluntatem erga Roman. proderet, si libertas daretur. Speciosè igitur cum paucis equitabat in aggere publico, qui ad muros vrbis dirigebatur, nec quisquã est visus progredi. Verùm vbi ad obeundum murorũ circuitum flexit equum in latus, cùm cætera* turba ducem sequeretur, erupêre subitò plerique de loco, qui appellabatur contra Helenæ sepulchrum, & exilientes occupauerunt iter, vt intercluderẽt maiorem equitum partem, quæ Titum sequebatur: ipse cum paucis præterierat, consultò insidiãtium, vt destitutus à cæteris facilius opprimeretur: quia neque ad suos regredi facile erat, propter instãtem hostium multitudinem, neque progredi vlteriùs fossa aut vallum sinebant, cæteraque locorum

D impedimenta, quibus anceps periculum inferebatur.

Cap. III.
Exordia obsidionis Hierusalem.
Titus parat se obsidioni.
†*sollicito*
‡*Ioseph. Gophna.*
**turma Helenæ sepulchrum.*

Videns itaque Titus in virtute † sua positum sibi remedium salutis, nec aliter nisi ferro iter aperiendum: Iam enim alij reflexis equis discesserant, ‡ dum & ipsi Imperatoris filium secuturum sperarẽt, conuertit equum, hortatúsque clamore cæteros, vt sequerentur, supra hostem irruit: impossibile hoc videretur, quomodo potuit euadere, nisi notum esset, in bello plurimùm audaciam posse, quæ vel sola sibi murus est: Deinde quia aliis ponè sequentibus, vile vulgus sibi magis in periculo consulendum putabat, quàm hostem persequendum: * At si qui manum extenderat, vt equum teneret, feriebatur. Denique duo tantùm ex Titi sociis interfecti, cum reliquis Imperatoris filius ad

Cap. IIII.
†*Sola*
Titus periclitatur.
Audacia in bello murus est.
**At si quis*

suos reuertit: Neque sanè dubitandum videtur, quòd intecto capite, nudus cætera: vt potè qui in excursu processerat, non ad bellum paratus, nec galeam, nec loricam induerat, eò nihil exceperit vulneris, cùm maximè in ipsum tela iacerentur, quòd ad excidium vrbis illius vir tantus reseruare-

E tur. Est, est profecto cor Regis in manu DEI. Itaque ne cresceret audacia Iudæis euentu fraudis & doli profectus ad vrbem cum exercitu, post noctem redit, & de specula quadam, vnde ciuitas prospectaretur, & templi magnitudo amplissima, demonstrat suis, cum qua vrbe sibi bellum foret, impigros & cautiores esse oportere: quod innumerabilis sibi populus expugnandus foret, & fraudi paratus. Ordinat qui muris ordines appropinquarent, quos adhuc fessos nocturno itinere cognouerat, quasi succenturiatos eminùs locat. Paulatim proceditur. Vbi ventum ad montem Oliueti, vallis sub ipso media inter eum atque vrbem interiacebat, cui nomen Cedron: vbi constitutum exercitum de muris aspicientes (nam sex stadiis aberat) seditionis ad tempus studia deposuêre, & externis hostibus aduenientibus, domestico fœdere sequestrata ciuilium bellorum certamina. Plerunque enim etiam acerba odia metus comprimit. Denique cohortati sese inuicem factionum viri, vt in vnum conspirantibus studiis patriam

Cor regis in manu Dei.
Mons Oliueti.
Cedrõ vallis.
Metus plerunque acerba comprimit odia.

Universidad de Navarra Biblioteca

defensarent, ne eorum discordia incruentam Romanis victoriã daret, freti numero hostem subi- F
to adoriẽdum putarunt, & improuisa eruptione primos turbauêre. Sed vbi se Romani ipso vsu ve-
teri, & diuersorum generum præliis exercitati, cõfirmauêre animis ordine suo † nexi, cædere incur-
santes cœperunt, scutis repellere, proturbare iactu telorum, haudquaquàm tamen sine cõmuni exi-
tio. Et propè iam incubuerant Iudæi, & nutabat acies Romana nisi cognitis rebus aduenisset Titus,
& occurrens aduersariis, confirmans suos reparasset prælium, & erexisset animos militum, increpãs
Romanas acies, confusæ multitudini, non sine maximæ ignauiæ probro victoriam cedere. Repul-
sisque Iudæis, qui etiam valle diuisos insectabantur, ad suos se victor recepit, securusque suffragii,
†Descendẽte quod loci superioris aduersum inferiores, si tentarẽt congredi, subsidia dabat, ad aliã partem se Ro-
manus exercitus conuertit. † Discedente Cæsare infundunt se de muris Iudæi, & ingẽti agmine su-
per hostem irruunt: ita vt innumeræ concursu multitudinis, milites fugerent, ac sese ad montiũ cõ-
†populi, aliàs deest. ferrent superiora, nudato latere, etiam cæteri, qui prælium mallent, fugêre. Interea Cæsar in medio
† populi situs, orãtibus plerisque, ne se periculis daret, atque exercitu dispersо, summã periculi solus
subiret cùm dominus esset orbis terrarum (non enim vt antè, vice militis pugnaret, sed imperatoris, G
in cuius periculo pernicies esset vniuersorũ) non acquieuit, sed militiæ decus præponẽs saluti, apud
†specie quẽ glorioſa mors vitæ opprobrio præpõderaret, aduersum pectus hostibus refert, territisque, quos
aduersum erat, in alios sese retorquet. Sola enim † spe sui & nimis notæ atque alacris fortitudinis glo
ria perturbabat hostem. Cedebant itaque quos accesserat, sed ex aliis partibus Iudæi magis magis-
que infundebantur: ac penè concluserãt Titum, nisi quia plerique militum videntes in medio belli
versari Cæsarem, conclamauerunt cæteris significantes, Imperatoris filium periculis non relinquen
dum. Sic vniuersos reuocauit pudor, atque armauit metus, ne deserti Cæsaris ignominia inurerentur. Conuersique in Iudæos, nisu omni ac virtute inconditam multitudinem in vallem vrgebãt, nec
difficile fuit ascendentes relabi. Sic Titus fugientem numerum militarem bis reuocauit à fuga, peri-
culoque pariter exuit & opprobrio, virtute pari vsus, & ad postremum pudore. Qui dum ignauiam
declinat, virtutem inuexit: primùm ne Cæsar relinqueretur, pòst etiam, vt hostis repelleretur.

CAP. V. Post hæc vbi forense prælium pauliſper quieuit, internum succeſſit. Namque paſchalis inter- H
Forensi prælio succedit internum. uentu celebritatis, subornatis plerisque Iohannes, qui quasi obseruationis gratia templum adirent,
& tanquã sociis data ingrediẽdi copia, dolũ patrauit. Ingressi enim specie ciuili, sed interiùs armati,
reiectis exuuiis gladios attollunt loricato pectore, & præliari accincti munimine. Quo terrore per-
Dolus Iohannis. culsi, qui intra templum inermes celebritati vacabant, exilierunt, templúmque vacuũ dereliquerũt.
Eos illis secutis, & quos potuerunt comprehendere, iugulantibus, alios vltra templi circuitum per-
sequentibus, irrumpendi Iohanni sociisque eius occasio data. Cæsi illic multi mortales, ita vt etiam,
qui non restiterãt, afflictis causis aliquibus iugularentur: nec tranquillitas quietis proderat, nec silen-
tium tacitis, nec cedentibus patientia. Comprehẽsisque interioribus tẽpli, etiã Simonẽ inquietabat
Iohannes in secundarium locum, Eleazaro cæterisque Principibus factionis tertiæ sibi subrogatis.

CAP. VI. Tertio quoque Titus progreditur in hostem, atque exercitũ producit. A dueniẽnsque offen-
Titus tertiò in hostem progreditur. dit stipatam Iudæorum ante vrbem multitudinem, specie volentium se Romanis tradere, sed quasi
reformidantium. Suspicatus dolum, & maximè, quoniam proximè conspiratos inter se, & pertina-
ces viderat: non arbitratus credibile subitò mutatos, admonuit milites fraudem cauendam, nec te-
merè nisi secundum præceptum suum, conferto agmine muris appropinquãdum: ne à tergo illi, qui I
vrbem egressi fuerant, circumfunderentur. Subitò de ciuitate increpuit sonus, & quędam seditio de-
menter resultauit, aliorum egressionẽ voluntariã simulantium, aliorum etiam resistẽtium, quòd illi
aperiri sibi portas poscerent, hi clausas seruare iuberẽt: alij bellũ, alij pacẽ optarẽt. Militũ vulgus ad
subueniendũ his, qui subueniri sibi de muris postulauissent, proripit sese: egrediuntur plerique præ-
ruptim, sine ordine, sine vllo modo, tanquàm occursuri aduenientibus, atque auxilium laturi, vt pro-
piore remedio pluribus erumpendi confidentia tribueretur, vel resistentibus metus, aut inter relu-
ctantes erumpendi sibi copia. Quibus se à tergo circumfundere cœperunt qui foris stabant, vrgere
circumuentos: illi quasi ad murum confugêre, nihil suspectantes ab his, qui pacẽ prætenderẽt. Inde
†deiici quoque saxa, & tela † iniici, & subitò ficta pax in prælium versa est. Vnde conciti in hostes recurrũt,
qui etsi circumuenire tentauerant progressus militum Romanorum, tamẽ metuebant & ipsi, ne ab
omni exercitu circumuenirentur. Itaque dum vniuersos cauent, hos, plurimis licet vulneribus im-
pressis, & ipsi maiore ex parte saucij, propè de manibus amisere, quos iam captos putabãt. Secuti ta- K
men vsque ad Helenæ sepulchrum, sicut moris est insultantibus clypeis concrepabant, illudentes
Romanis quòd eos iam secundò insidiis circumuenissent.

CAP. VII. Cæsar cõmotior regrediẽtes misceri cæteris vetat, & concionẽ aduocat, dicens: Magna cũ sit
Oratio Titi ad suos. virtus Romana præstãs vniuersarum gentium populis: maximè tamẽ ea præcedit disposition is ordi
ne & præceptorũ obedientia: ea est enim disciplinæ militaris custodia: Nec mirũ si Iudæi dolos inte
xant, fraudes struãt: qui se iudicẽt impares fortitudine. Sed vt inferiorũ & niti insidiis, sic fortiorũ ca
Infirmiorum insidiæ sunt uere ne virtuti illudat dolus. Mirari itaque se, quòd illi in desperatione sibi cõgruãt: Romanis nõ cõ-
ueniat in meliorũ processu: eoq; fieri, vt illis effectus fraudis in vado sit, nobis virtutis conat⁹ in am-
biguo. Quòd si validior esset fortitudo hostiũ quã fraus, superari min⁹ flagitiosũ. A parib⁹ enim aut
fortioribus vinci opprobrio vacat. Cũ verò nihil in nobis offendat, nisi sola pugnãdi immoderatio,

&

A &c* propria quædam manuum intemperantia,quid nequius poteſt eſſe,quàm præſente Cæſare diſciplinam repudiari militiæ? Multũ arbitror ipſas ingemiſcere militiæ leges,tantæ diſſolutionis flagitio:multum Imperatorem, cùm hæc cõpererit, qui ſemper audiri ſe à milite ſuo, quàm timeri ab hoſte maluit.Obedientia enim militis effectũ properat, metus hoſtium differt victoriã. Quid iudicaturum de filio patrem putatis, cuius tam vile imperium ſit apud exercitum? Pronunciatur enim de duce,cuius præceptum diſſoluitur:nec dubium quod ſæpiùs vindicatum ſit in eos, qui cõtra imperium in hoſtem pugnauerint, quàm in eos, qui ſecundum imperium progreſſi, virtuti ceſſerint. Nam legibus egredienti ordinem præſcripta mors eſt. Quid igitur futurũ, vbi non vnus,ſed paſſim exercitus relinquit ordinem ſuum,& ſtatutum Ducis negligit?Cognoſcite vos milites eſſe Romani imperij,plebis,Senatus apud quos ſine præcepti authoritate,& viciſſe crimẽ eſt.Huiuſmodi oratione perterruit non ſolum Præpoſitos militũ, ſed etiam vniuerſum exercitũ.Nam cùm ipſos principes ordinum acriùs peteret,videbatur in omnes vindicaturus. Circũfuſi itaque omnes rogabant, vt paucorum culpa,qui primi deſtiterant, vniuerſis concederetur. Etſi non fuit properus ad delicti
B gratiam Cæſar,fuit tamen exorabilis ad indulgentiam.Conceſſit cum ſummo pondere dicens, donare ſe omnibus,ſatiſque in vniuerſos vindicatum inuectionis autoritate,eò quòd animaduerſio in ſingulos vſque ad factum procedere debeat,in multitudinem verbo tenus,illã vſque ad pœnã,iſtam vſque ad correptionẽ.Sæpè enim bonis exercitibus præliares lapſus futuræ* virtutis cauſas dediſſe.

*propera

*Multitudinis quæ ſit correptio.

*virtuti

Post hæc Titus in hoſtem iram conuertit,& conſiderans inter tot præcipitia,tot prærupta periculoſam obſidionem:cùm repentinis † irruptionibus præuenti, non haberent milites, quò referrent gradum, vnde ſe in hoſtem proriperent, vbi machinas conſtituerent,iubet repleri ante vrbem præcipitia:quæ cùm fierent,nec ſic quidem Iudæi exortes erant præſentiũ periculorum. Afflictabãtur domeſtico prælio, cùm Romani in replendis præcipitijs occuparentur. Nec exigua manus partis vtriuſque : decem millia cum Simone erant,& quinquaginta eorum Duces : Idumæi quoque ad quinque millia,Simonis partibus aſtipulabantur,quibus præerat Iacobus & Simon iunior.Ioannes autẽ interioribus templi(ea fraude, qua ſuprà diximus)occupatis, ſex millibus armatorum ſtipatus, bellum accendebat. Adiuncta ſunt ei etiam duo millia, cum aliis quadringentis viris poſteaquàm
C coire cepere,ſtudiis concinnẽtibus ad vrbis defenſionem,Eleazaro & Simone Arim,quibus & antè vtebantur,rectoribus.Quibus certantibus inter ſe,præda erat in medio populus eorum,qui vicerãt, & quaſi præmium certaminis,huc atque illuc pro euentu vario transferebatur.Pauliſper inter ſe cõuenerãt more induciarum,& ad primum Romanorum impetum expergefacti,in veterem morbum febris internæ ægris viſceribus recidebant:vbi remiſſior erat exteriorum morborum acceſſio.Foris erat plerunque bellum,intus ſeditio, eò iam grauior , quia & ipſa ſeditio bello alebatur, & bellũ alebat.Duo de potentia certabant, populus inter vtrumque,non de ſeruitute anxius erat, ſed ne ad Dominum deteriorem peruenirent.

CAP.VII.

†temp ionibus

Vrbem Hieroſolymam Chananæorum quidam potens condidit qui patrio ſermone vocaretur Rex iuſtus,quam primò Solymam nuncupauit:poſteà templum addidit,vnde Hieroſolyma dicta ciuitas eſt. Ea à principio ſuos incolas habuit de gente Chananæorum. Dauid primus vir Hebræus Chananæos expulit,conſtituit ſuos,qui in ea domum ſibi regiam fecit.Voluit & tẽplum Deo condere,ſed prohibitus oraculo.Solomonem hæredem reliquit,qui templum,quod ipſe voluerat,
D ædificaret.Solomon itaque templum fundauit, reliqui quoque Reges ad ornatum vrbis addidêre plurima.Inuidia ex magnificentia orta:inter omnia tamen opera templum præcellebat ampliſſimo opere, & fulgenti marmore:in quo erat *deambulatorium, periperaſma pretioſum, & maximum, cocco & hyacintho, byſſõque intextum & purpura.Non otioſa materia tantæ diuerſitatis,ſed cuius ſpecies * materiã rerum latentium ſignificaret,eò quod eius eſſet templum,qui cœlo & aëri,terræ & mari,quaſi creator elementorũ dominaretur,atque omnia ſolus regeret,& gubernaret.Cocco enim igneum cœlum figuratur,hyacintho aër,byſſo terra,quod in ea naſcitur:purpura mare, quæ cõchyliis maritimis inficitur,vt duo ex colore,duo ex generatione colligas. Denique princeps Sacerdotũ hæc quatuor indumento ſuo exprimere conſueuerat,quando maxima celebritas erat feſtorum dierum,quaſi totum mundũ indueret,pro populo ſupplicaturus,in eius figuram, qui vẽturus erat princeps Sacerdotum Ieſus, qui tolleret peccatum mundi.Fœmora princeps Sacerdotũ linteo interiuſ operimento tegebat, eo quod præ cæteris in Sacerdote fides mentis quæritur, & corporis caſtimo-
E nia,quæ ſuccingere debeat carnis intemperantiam.Duo erant tabernacula ſacra,vnum interius,alterum exterius: in hoc ſemper introibant Sacerdotes:in illud interius,quod ſecũdum appellabatur, ſemel introibat tantummodo princeps Sacerdotum,non ſine ſanguine,quem offerret pro ſe,& pro populi delicto.Hoc ſignificãte Spiritu ſancto, venturũ Ieſum, qui verè ſolus intraret interiora diuinorũ penetralia ſacramentorũ,& arcana ſubſtantiæ cœleſtis,qui noſſet omnia. Solus quoque patri ſanguine ſuo totũ mundũ recõciliaret,vt & cœleſtiũ & terreſtriũ miſereretur. Denique poſteaquã venit,pacificauit omnia per ſanguinẽ crucis ſuæ,quæ vel in cœlo vel in terra ſunt. Intus thymiamateriũ,intùs menſa,intus lucerna.Thymiamaterium , quod ita ad Deũ patrẽ ſicut incenſum dirigatur maximi Sacerdotis oratio:Mẽſa quod in ea paſſio Chriſti ſit,& myſteria ſacramẽtorum , vnde & Dauid dicit:Paraſti in cõſpectu meo mẽſã.Cui* velut duodecí panes , 12. Apoſtoli ſint teſtes paſſionis ei°,ac reſurrectionis ei°. Lucerna,quæ ſupra candelabrũ ponitur antè ſub modio erat,i.ſub legis

CAP.IX.

*Conditor vrbis Hieroſolymitanæ.

*Solomon templum fundauit.

*deambulatorium,non eſt in manuſcript.

*Myſteria

*Sancta Sanctorum

*Rationes quarundam ceremoniarũ.

mensura, nunc est sub gratiæ plenitudine, heptamycho frequens lumen effundens, eò quòd spiritus F
sanctus septem maximarum gratiarum virtutibus DEI templum * illuminaret. Trinitatis igitur
* illuminet cognitio in interioribus erat templi, quæ dicebātur Sancta sanctorum, vbi reposita quondam virga
Aaron floruit, quòd sacerdotalis gratia in Christo amplius esset operatura post mortem, qua mun-
dum redemit. Ante templum erant quatuordecim gradus, per quos Ezechiæ Regis tempore vmbra
ascenderat, significans ei vitæ finem futurum. Sed oraculo monitus, orauit, & meruit mortis dilatio-
nem hoc indicio, quòd iisdem gradibus sol refunderetur, qui significaret tot numero annorum
commeatum ei vitæ refusum.

CAP. X. *Antonia castrum.* CVM igitur munita esset vndique ciuitas plurimorum Regum operibus, & maximè Herodis,
qui castrum (cui nomen Antoniæ) ad summi operis magnificentiam communiuit, & amplissimo or-
nauit decore, circūibat Cæsar requirens, qua ex parte se posset faciliùs vrbi infundere, inspectóque
per totum circuitum muri ambitu, æstimauit in finitimo tumuli, quo sepultus iacebat princeps Sa-
cerdotum Iohannes, adoriendam obsidionem. Cui diligentius exploranti, adhærēs vnus ex amicis
Nicanor. Nicanor studiosius intendens muneri sagitta percussus, cadit. Propiùs quippe accesserat, dum putat G.
aliquem profectum fore pacis futuræ, si sibi conferēdi sermonis daretur copia, qui potens ac validus
ad tentandos audientium animos æstimabatur. Commotus Cæsar, quòd ei, qui salutaria * commo-
* suaderet neret, improuiso vulnere mortem irrogauissent, in prælium cogit agmina, bellúmque accenditur
iactu telorum diuerso, missilibúsque maximè, admouentur arietes, quis feriuntur valida murorum.
Quo perturbati omnes qui antè de dominationis inter se studio certabant, in concordiam coëunt,
datáque impunitate superiorum, vnum corpus sese fecere, & conspirati cogente periculo, vrbem
tuentur. Progressi quoque tumulos, ignem super machinas iaculabantur, vt destruerēt aggeres, exu-
rerent vineas, arietes incenderent, ac pene omnia machinarum genera exusserant, nisi electi pleri-
que militum & sociorum, maximè ex partibus Alexādrinæ vrbis, strenue repugnauissent. Quibus ta-
men validè resistentibus, addidit Cæsar adiumentum equitum potentiorum. Ipse quoque acriter
pugnās sternit XII. aduersi agminis propugnatores. Ita vis multitudinis reliquæ exitium declinās
Iohannes Ductor Idmæorū cecidit. in vrbem reuertit, & ab incendio Romana opera defensa. Cecidit eo prælio Iohannes Ductor Idu-
mæorum, dū ante muros, cognito sibi Romano militi sermonem conserit, ictus terga sagittæ vulne- H
re, continuò labitur. Arabem ferunt peritissimum de iaculatoribus eius obitus autorem: grauique
mœrore affectos Idumæos, quòd virum & manu promptum amiserant, & bonum consilio.

CAP. XI. *Tres turres subito corruūt* SEQVENTI nocte accidit vt tres turres, quas Titus attolli iusserat supra aggerem, quo Iudæos
vel ex æquo, vel ex superiore spiculis figeret: subitò nulla vi hostium ruerent. Quo sonitu Ro-
manorum exercitus omnis turbabatur, ea opinione quòd ab hoste destructos aggeres, succisas
turres arbitrarentur, quæ ruentes ingentem latè stragem dedissent: Ac penè admissum erat facinus
miserabile vt victores incertis per noctem hostibus fuga cederent, nisi quòd tenebræ ruináque ipsa,
excito puluere prospectum ademerant, vt quò fugerent incertum haberent: Quærebat vnusquis-
que de proximo quid accidisset, nec cognoscere veri poterat fidem, quia similiter ab omnibus eius-
modi casus ignorabatur, donec Cæsar rebus compertis, insinuare præciperet, id quod acciderat, ca-
sus repentini, non vllius hostilis fuisse irruptionis. Sic sedatus pauor, expugnandæ vrbis subsidium
omne in viribus locatum. Nam cum altissima murorum essent, & pleraque ferro aut ære operta,
atque ipsa altitudine hostes à iaculis defenderentur, Romani admouere arietū machinas quorū ictu I
* validè frequenti muri * valida laxabantur: inniti leuioribus spiculis cœpere & sagittis, vt propugnantes
auerterent, impedimēta prohibētium detorquerent. Sic paulatim quatientibus murus cedebat: vn-
de maiorem ipsum arietem, excisorem vrbium Iudæi appellauerunt. Soluta itaque murorum parte,
Romani per caua muri ingrediūtur. dereliquēre Iudæi muri ipsius propugnacula, securi, quòd duos alios muros interiores haberent, &
concessere ad murum secundum. Illis fugientibus, Romani ingredientes per caua muri, portas ape-
ruēre: sic intromissus omnis exercitus, penè diruit murum exteriorem, ne bellantibus esset impedi-
mento: aut si res aduersæ forent, claustrum refugientibus.

CAP. XII. DIVISERVNT sibi loca Iohannes & Simon coniurati circa murum secundū, Iohannes cū suis
in castro, cui nomē Antonia, præliabatur: ei propinqua erat porticus tēpli, quæ vergebat ad partem
septentrionis. Nam & ipse locus (in quo castrū posteà Antonij vocabulo conditū) inter duas iacens
Locus Brios nuncupatus portic⁹ septētrionalis, hoc est, Brios nūcupabatur, Simon verò ad Iohānis sepulchrū vicē tuendę vr-
** potior.* bis susceperat: his pro salute, Romanis pro victoria certamē erat. Quibus etsi virtus * potentior ad K
cōgrediendū, locus tamē inferior ad obsidionē: cùm eos de muro grauaret prēliū, temeritas Iudæis
insolētior, fortitudo Romanis acrior erat: imminebant partibus Duces, eoque maior oriebatur
contentio, dum quisque suis ductoribus pericula sua gestit probare. Simon suos vrgebat terrore &
formidine: Romanos Titus pudore sui quàm maximè conueniebat, quòd morte grauius arbitrā-
tur, non exhibere pericula sua Cæsari, cùm ipse toties pro exercitu periculis offerre se non dubita-
uisset. Armabat eos vincēdi cōsuetudo, & cedēdi ignorantia: præcipueque præsens vniuscuiusque
virtutis arbiter Titus, à quo nō remuneratio fortitudinis expectabatur, sed supra omnia, fructus am-
plissimi erat præmij, illo spectāte quicquā strenuè gessisse, quod ei non displiceret. Eo incētiuo Lon-
Longinus in medios irruit hostes. gin⁹ equestris militiæ vir excitus, aduersas pro muris vidēs Iudæorū cateruas, tāquā indignat⁹ quòd
Romanos bello lacessērēt, & ex equo prodire auderēt, desiluit equo, atq; in medios se iniecit hostes.

Et vnum

A Et vnum * more ipso parantẽ occurrere, telo percussit, simulque eius vocem & animan rapit: Alteri ereptũ de corpore prostrato telũ infigit, & ad suos victor se se recepit. De præminẽtibus loquimur: cæterũ multi imitatores vtraque ex parte, sed diuerso genere: Iudæis desperatio audaciã dabat, Romanis gloriæ cupiditas virtutem addebat. Par tamen, imparibus animis, mortis contemptus: Iudæis solatium putabatur, cum hoste commori. Titus festinabat cõficere bellum, sed sine suorum dispendio, qui etiã ipsos hostes seruare si posset, quàm perdere malebat. Nec aliud monebat militẽ, nisi cõsulto bellandũ: eam solã esse veram virtutẽ, cui sit comes prouidẽtia: nam sine consilio fortitudinem temeritatẽ videri, nec vsquam magis cauendũ quàm in victoria. Perire enim cũ inferiore superiorẽ, victi triũphus est. Consulendum itaque ne videatur euẽtus fuisse, quòd vicerit: ignauiæ, quòd consortium periculi non euaserit, iubet itaque arietem admoueri ad medium muri septentrionalis. *in ore

Virtuti prouidentia comes.

Erat ibi Castor callidus, & ad fraudem paratus, qui fugatis cæteris per iacula sagittariorũ, cum aliis † nouæ fraudis sociis prætendebat. Is vbi appulsu arietis turrim euerti, murum labere, ac facilè ruiturum, si tormenti ictus repeteretur, animaduertit, manus tendens rogabat Cæsarem voce miserabili, vt perituræ vrbi iã parceret, nec supremo excidio labefactandã putaret. Cæsar æstimauit quòd sedulò veniam deprecaretur, manus daturus vt deditio præcederet, iubet tormentum cessare, iaculatores temperare à prælio. Castori dat loquendi copiam. Ille descensum simulare, dein quasi suadere suis: alij velle, alij reniti, subitóque velut indignantes qui cogerentur, supra loricam se percutientes cecidêre. Miraculum ingens, cùm fraus lateret, sic tempus † duxêre: Inter quæ vnus è militibus Romanis iaculo sagittæ narem Castoris percussit. Ille deplorare & conqueri apud Cęsarem, poscere vt iuberet aliquem sibi dextram dare, ita se perfugio vsurum. Cæsar Iosepho mandat negotium: verùm ille, qui caueret Iudæorum insidias, nihil syncerũ in eo intelligere se respondit. Æneas tamẽ propius murum successit, & vt aduenientem susciperet, occurrit. Cui Castor vociferans, vt sinũ aperiret, aurum exciperet, saxum dimisit. Ille oculis vigilantibus lapidem præuidit, celerique corporis saltu lapsum euadit: alium tamen † propè astantem saxi inuoluit immanis ruina. Hoc Cæsar intuens acrius incubuit ad murorũ deiectionem, præcipiens maiore vi tormentorũ impelli. Contra ad exurẽdas machinas ignes iaciebãtur. Sed vbi murus solutus est, Castor cum suis quasi in ignẽ se deiecit, dolo prætexens animi magnitudinem in contemptu mortis, cùm dolo turpi vitæ effugia captaret. CAP. XIII.

Castor callidus.

†*nouem. Ioseph. decem.*

†*ducere*

†*propter.*

Vnvs iam murus, hoc est tertius supererat, subuersis duobus: adhuc tamẽ Cæsar reseruabat patientiã, qui aduerterat iam sibi perire, quicquid periisset. Dum pareit, & prouocat ad deditionem, nõ expectato agmine, cum paucis irruens supra murum secundum, cõgregata manu Iudæi in angustiis plurimos sauciauerũt: plerique etiam vtrinque mortui. Tũc Cæsar eminus sagittis figebat resistẽtes: inter confertos iacula nusquã eludebantur, nullus ictus sine vulnere. Sic remouere se se Iudæi cœpere: & Titus suos recepit. Et fames iam vrbẽ grauiter incesserat. Iudæi tamen pro victoribus, quia se intra secundum murũ receperãt, quasi expulsis Romanis gloriabantur: sed neque lapsa reparare, nec lapsura defensare poterãt. Restiterũt tamẽ aliquantulũ. Pugnatum triduo ad murum secundũ. Quarto die virtutẽ Romanã non sustinentes, refugêre intra tertium murũ. Cæsar ab irruptione interim temperari iubet, subuerti tamen præcepit secundum murũ. Et quia supererat maxima belli portio, statuit vt miles sibi conueheret alimẽtã, ne victores inopia vrgeret, afficeret indigẽtia. Quatuor diebus sibi miles frumenta conuexit: simulque idoneũ visum est tẽpus quòd Iudęi, si sibi consulerent, cõuerterentur. Et populus quidem malebat, sed principes seditionis reputantes quæ in plebẽ grauibus flagitiis perpetrauerãt: dũ nullum veniæ locum *sperarent, perire cum omnibus leuius arbitrabantur, quàm si soli autores perirent. Quinto itaque die, quia nihil à Iudæis pacificũ deferebatur, gemino agmine Cæsar mœnia aggreditur: & duos aggeres attolli imperat, vnum cõtra *. Antoniũ, alterũ cõtra murum, qui erat contra Iohannis sepulchrũ. Eo enim superioris vrbis excidia *petebat: Illo autem altero, si castrum expugnauisset, etiam tẽplo facilè potiretur. Quod nisi in suã potestatem deduceret, etiam vrbem tenere non poterat *sine periculo*. Diuiserat Titus exercitũ in duos ordines. E diuerso quoque distribuerant sibi Ioannes & Simon officia defensionis: Antoniã defensabat Iohãnes, Simõ cũ armatis suis & populo Idumæorũ ad sepulchrũ Iohãnis speculabatur, atque omnes *obsidentium conatus de superiori loco, quibus poterat generibus eludebat. Et iam exercitatiores erant, malis edocti occurrere machinis obsidionis, pluraque genera sibi tormentorum & ipsi asciuerant, quibus Romanorũ opera destruerent, cœpta impedirent. Quorũ Cæsar aduertens præcipitem pertinaciã, admiscere operibus sermonẽ voluit, ne fortè desperatione veniæ peruicaciùs obniterẽtur, ac spe promissorũ possent desistere, Suadere itaque cœpit, ne se captæ vrbis excidiis inuoluerẽt, permitterentque eam suæ potestati, quæ armis iam teneretur, & circũuallata obsidione premeretur ad excidium supremum, cedentibus se veniam daturum: si modò vel sibi vel patriæ cõsulerẽt, ne tota ciuitas diueretur. Mandat quoque Iosepho, vt ipse patrio sermone ciues alloqueretur, † vt fortè contribules suos, vel ipse inflecteret, vt furori proprio renuntiarent. Qui licet effusa Iudæorum in se odia nouisset, tamen quantùm à iactu sagittæ longius poterat, remotus à muris, ita verò vt posset audiri profutura ciuibus noto sibi alloquio prosequebatur. *sperant

*Antoniam

*patebant

†*si forte*

Fverat Hebræi, humani ingenij contendere pertinaciter antequã res ad supremũ veniret, dũ putatis vos loco & notæ regionis subsidiis fore superiores: licèt conuenerit Romanos, bello insuperabiles, armis non prouocari, à quibus sæpe victi sunt, qui vos vicerant: sed tamen habet hunc lap- CAP. XV. *Hebræum ingenium.*

Universidad de Deusto Biblioteca

sum improuida mens hominum in rebus secundis, simul quia plerunque belli dubius euentus: & F
ideo se vnusquisque *forti committit virtute inferior. Postremò de muris speratis non putatis etiam
vsque ad templi progrediēdum euersionem. Parcite aris, parcite altaribus, parcite domicilio quon-
dam cœlesti. Iam enim vos & Deus ipse deseruit, quia vos pietatis cultum deseruistis. In mediō tem
pli bellum pertulimus, circumfusi ignes templum oberrant: sed non quales solebant, circunsistunt
armati. Adhuc tamen puras à sacrilegio manus habentes, volunt Romani parcere, nec sacros conta-
minare postes, nec veteres abolere ritus, si vos sinatis: quid expectatur vlterius? duo muri euersi, ter-
tius supereſt, & ipse infirmior lapsis duobus. An præsidium speratur diuinum, atque auxilium de pe-
netralibus? Sed qui nos defendebat, ad hostem migrauit: quoniam quem nos colebamus, Romani
venerantur, nos offendimus. Quis autem ignorat cum illis esse deum, qui sibi omnia subiecerunt,
*quia aduersis populis Deus per vices potentiam dedit. *patent
nisi quæ nimio æstu aut gelu inuia sunt? Et ideo extra Romanum imperium,* qui eadem extra vsum
humanum diuersis populis Deum per vices dedisse potentiā: Primò Aegyptiis, post Iudæis, Assyriis
quoque & Persis auxiliatorem fuisse nullus negat: postea conuersum ad Romanos, cum his perseue-
rare. Denique cessisse illis vniuersa regna, omnem terram in possessionem datam. Quid vobis cū vi- G
ctoribus vniuersæ terræ, quibus secreta Oceani, & extrema Indiæ * parent? Quid attexam Britan-
nias, interfuso mari à toto orbe diuisas, & à Romanis in orbem terrarum redactas? Tremit hos Sco-
tia, quæ terris nihil debet: tremit Saxonia inaccessa paludibus, & inuiis septa regionibus. Quæ licet
belli curam videatur augere, & ipsa frequenter captiua Romanis accessit triumphis, validissimum
genus hominum perhibetur, præstans cæteris: piraticis tamen myoparonibus non viribus nititur,
fugę potius quàm bello parata. Sed refertis, mori præstare, quàm libertatem amittere: Quando vo-
Seruitus necessaria.
bis ista Iudæi successit sententia? aut quando apud Hebræos vtilis fuit seruitus, libertati inutili non
prælata? Iacob ipse Patriarcha in Aegyptum deduxit Hebræos ne perirent fame. Descenderunt Pa-
triarchæ, simul duodecim filij eius, præclara illa generis nostri exordia. Ibi Iudas ille nobilis Iudæo-
Iudæ nomen dedit Iudæis
rum prosapia, qui nomē populo dedit. Ibi Ioseph curru sublimis & equis, subiicere se in potestatem
maluit, vt aleret suos, quàm ad originis propriæ libertatem redire. Ibi Beniamin pia fraude germa-
ni retentus, consensit dolo: quia non erat crimen seruire potentioribus. Ibi hæreditas eorum, cùm
vocaretur à Mose, tamen hærere desiderabat. Sic Patribus vestris etiam dura seruitus non displice- H
bat, vt periculis anteferretur. Seruistis ergo Aegyptiis, atque vtinam semel. Sed non solum tūc ser-
uistis quando cœlestis escæ pluuiis alimoniam seruitutis extremæ præferebatis: sed etiam postea vi-
cti atque captiui descendistis in Aegyptum, cùm Assyrios refugeretis. Seruistis etiam Assyriis per
multa annorum curricula, & dulcis illa seruitus erat. Seruistis Macedonibus, Persis, Seleucensibus,
Palæstinis, solos Romanos vobis graues putatis, quibus & illi seruiūt, quibus vos seruiebatis? Vtrum
igitur odium his debetis an gratiam, qui vos Dominis vestris pares fecerunt? vltionem vestri hanc
non contumeliam puto, quia vos de his vindicauerunt, quibus subiecti eratis. Seruitio premitur
†illis
Assyrius, qui Asiæ toti imperitabat. Arat Aegyptius Romanis, serit se suo quod † ille metat. Mace-
donia, quæ vsque ad Indos deuicta Perside, imperiū diffuderat, agnoscit Dominos, quos ignorabat,
Romanorum dominatio
& frustra se Regibus suis Aeacidarum nomen imposuisse reminiscitur. Certè non alias cessisse, nisi
ad Romanorum triumphum, quibus & ipse Pyrrhus Achilleæ sobolis, & prosapiam & vocabulum
præferens, victus armis, ita se promerendæ pacis studio subiecit, vt veniam rogaret. Nam de Palęsti- I
nis quid loquar, quos vnius præsidis potestas coërcet? Ingrati nunquid non vestra nobilitas est cum
Persis seruire? hoc est enim seruire vobiscum Reges, regnumque maximum habere socium subie-
ctionis: sed quæro, quando fueritis liberi, qui nunc seruitutem recusatis? Quando ergo liberi fuistis?
vel cùm aliis dominaremini, qui sub Rege eratis? Habebatis Regem Deum, repudiastis regnum ip-
sius, sub quo solo eratis liberi, voluistis seruire hominibus. Cur Patrum reuellitis testamenta? hære-
ditas & in patres contumax. Elegistis Regem cui nomen Saul. Occiso illo, Palæstinus vobis populus
†Dominum
imperitauit: successit post tempora Dauid in totius populi regnum, mitior quidem †Domino, sed
Dominus tamen, priusquàm requiesceret Dauid, genti tamen & ipse Regem imposuit. A Solomo-
†duos
ne rursus scissum in † duo regnum, & diuisa per longam seriem dominationis hæreditas. Vt transiliā
captiuitates, Cyrus plerosque terris suis Iudæos & sacris suis reddidit. Sed patres vestri cum Persa-
rū præliis grauibus attererentur, quanuis nobiles Machabæorum triumphis, elegerunt sibi Roma-
nam societatem. Tenet scriptura diuina multarum pacta legationum. Facti estis Romanorum ami-
†sacerdotem
ci qui, Persarum serui fuistis. Sed rursus maluistis Regem habere, quàm † sacerdotum Principem, K
cui populus obtemperaret, cùm sęuitia vestrorum regum esset intolerabilis: defuncto Herode, pulso
Archelao, sub Cæsare esse Romano postulauistis. Tradidistis vos Cæsari cui † seruistis omnes ad
†subiecti †mollius.
mutandum in † melius seruitium. In communi enim conditione vniuersorum seruire, quædam li-
bertas est: quoniam dignitate dominantium honestantur obsequia seruorum: Quanquàm Romani
seruitutem non exigant autores libertatis, quia non solum immitem Regem necarunt, sed etiam su-
Imperij nomē augustum.
perbum non passi sunt, & ideo augustum apud eos nomen est imperij, quòd augeat suos, non quòd
alienos opprimat. Sed esto, sit vtile vobis, non obedire imperio Romano, videamus si liberum, si nō
exitiale. Vrgent vos Romanæ acies, vrgent patriæ ruinæ, vrget templi excidium: non quod vtile sit,
Lex naturæ omnibus eadem infusa.
sed quod possibile, perpendite. Non enim votorum species, sed possibilitatis ratio pensanda. Lex
nempè naturę eadem omnibus hominibus, volatilibus, feris, bestiis infusa, vt vnusquisque cedat

potentiori

A potentiori: taurus, leoni: ceruus, vrso: leopardo, caprea: aquilæ, accipiter: accipitri, columba: ipsi tauro, iuuenci inferiores: arieti, ouium greges: hirco, caper: ne diuersi generis esse videatur aliqua distãtia, vos † potentioribus. Romani tamen neminem expellunt, vos expulistis: imò illi agunt, ne quis etiam victus de terris suis exeat. Antiocho partem regni seruauerunt. Et nunc Cæsar quid aliud laborat nisi vt terra vestra non deseratur, regio vestra non euacuetur, ciuitas non euertatur, templũ non concremetur? Non omnibus victoria datur. Paucis præesse natura dedit, pluribus obtemperare. Tauri armentis eminent, arietes gregibus. Penes paucos eminentia, penes plurimos mansuetudo: Et vos induite mansuetudinem, suscipite subiectionem, quam etiam feræ induunt. Hæc cùm diceret Iosephus, cõuiciabantur de muro. Maledicebant vtilia suadenti. Plerique etiam iaculabantur sagittas, si possent eum morte affligere. At ille, qui oratione non flectebat indomitos, scripturarum quoque testimoniis conueniendos arbitrabatur: maximè quia dicebant Deum templi sui præsidio nun defuturum. † potioribus

CAP. XVI.

TEMERARII, nunccine demum vobis diuinum auxilium affuturum speratis, quando permiB scuistis omnia bello, altaria violastis? diruistis totius vrbis munimenta? Temerarij inquam, & vestrorum immemores auxiliorum, scuta & gladios parastis, & hoc aduersum Romanos. Non talibus armis vincere solebatis. Quando enim in hasta & gladio fuit Hebræorum victoria? Recordamini vnde orti, & à quibus sitis profecti, quomodo patres vestri hostes suos vicerint. Temerarij, quem vobis adiutorem eripuistis, dum aliena subsidia deposcitis? Non in multitudine populi, sed in timore Dei † pater Abraham penetrauit Aegytum, & cùm abductæ cõiugis captiuam videret pudicitiam, bello tamen abstinuit, assumpsit piæ orationis arma, defensorem adhibuit, qui dormiente eo vinceret, & expugnato hoste intaminatã sibi coniugem repręsentaret. Redit Sara sine armis, referens viro triumphalem victoriam. Dormiebat Abraham, & torquebatur Pharao. Metuebat Sara, & Pharao crimen negabat. Eiiciebat alienam, & damnato crimine honorabat castimoniam, quã spoliare desiderauerat. Additur aurum, & argentum ad Saræ pudorem, vt condẽnaret voluntatẽ facinoris expertem. Rogabat patrem Abraham, vt pro sua ad Dominũ familia deprecaretur. Erat enim infœcunda domus eius. Remeat Sara ditior saluo pudore, reuertit Abraham sanctior, qui coniugalis pudicitiæ C remunerationem sterilitatis remedio compensauisset. Quid de filio eius Isaac loquar? Is quoque patrio fretus munimine, aduersus finitimi potentis insolentiam, non armatas produxit acies: & certè habebat CCCXVIII. vernaculorum validam manum, quæ Reges quinque bello superauerat, spoliis exuerat, captiuum Loth Abrahę patruo restituerat: Non gladium vagina exuit, sed solam aduersum inuidentes patientiam induit, simplicitatem retulit: Venerunt rogantes, qui exterminandum denunciauerant: poposcerunt amicitiam, qui finitimum non ferebant. Contremisco tanta Patrum recensere mirabilia: Iacob sanctus, Esau fratre parricidium minitante patriam reliquit, parentes deseruit, solius secum orationis ferens viaticum, meritóque in peregrinis locis cum fratris metueret insidias, & hominum comitatu atque auxilio egeret, inuenit angelorum consiliũ, perductus (vt ait) ad castra Dei, colluctatus est Domino: & sicut dicit Scriptura: Præualuit Deo, qui imparem se hominibus arbitrabatur. Quid aliud Moses aduersum Regem Aegyptiorum exercitúmque & dracones eius, nisi solam virgam leuauit? O potens virga, quæ cœlum tenebris obduxerit, terram imbribus inundauerit, siccauerit mare fluctibus: cinxerant Hebræos Aegyptij, orabat Moses & non dimicaD bat. Diuisum est mare, & populus intrauit, sequebatur Pharao. Moses inter fluctus positus orabat, demersus est cum suis Pharao, cantabat Moses. Quis hæc & talia considerans non admiretur, & nõ intelligat in oratione nobis meliora esse arma quàm in virtute? Illa enim sibi diuinum auxilium adhibet, hæc corporis. Didicit hæc arma, quæ nõ carnalia sunt, sed fortia Deo. Mosi discipulus, atque idem successor Iesus Naue, qui imitator & suppar magistri Iordanis aquas cõuertit retrorsum: idemque cùm inexpugnabiles Hierico vrbis muros * viderat, sacerdotes tuba canere iussit, iubilare populum, quo facto repentè cecidêre muri atque exusta ciuitas est, & omnes necati sunt, nisi quos Rahabbonæ meretricis fides à memoratæ vrbis excidio defendit. Gedeon quoque trecentos viros ad bellum elegit, * eodemque non arma præferre, sed mysteria præcepit. In manu leua hydrias aquę plenas tenere, in dextera faces: qua specie perculsi hostes fugêre illicò, atque ad Hebræos victoria peruenit. Intermissa erat sacrę cura religionis Heli sacerdotis negligẽtia, diuina imperia * deserebãtur, irrogatum ab Allophylis prælium, victi Hebræi, capta etiam arca Dei est, & sine armis reddita E * illis: quo indicio claruit, quod & sine religione arma non vincant, & religionẽ sine armis vincere. Ezechias Rex, infuso Assyriorum populo genti Iudææ, cùm voce Rabsacis imperio Sennacherib Regis, quæ in Deum iacerentur conuitia, quæ populo, quàm suprema exitia denunciarentur, satis comperisset: insinuantibus, non verba verbis, nec arma armis referenda credidit: sed exurgens, cilicio se vt scuto induit: pro galea cinere caput texit: pro iaculis orationem intorsit. Ascendit oratio, descẽdit Angelus, cæsa per noctem Assyriorum CLXXXV. millia: cadauera numerauimus, percussorem non vidimus. Præterieram de quinque Regibus, quos inconsulto Domino bellum adorsos, per desertum meantes, aquæ inopia vehementer afflictare cœperat, ipsosque & equos eorum sitis vexare. Necessitas prætermissum officium reparari coëgit. Erat enim Rex Israël negligens circa Dei cultum, admonitus tamen ab aliis, vt Domini Prophetam requireret: cognouit Elisęũ ab iisdẽ, in quibus degerent locis, non longè abesse, misére oratum * auxilium orationis, & remedia neces-

* viderat

* eodemque

* differebantur.

* illis

* auxilia precationis.

Universidad de Deusto Biblioteca

sitati. Licet offensus erat Regi Israël, quia perfidus non credebat, promisit tamen & hubertatẽ aquarum, & victoriæ celeritatem. Manare cœpit aqua per desertum, & sponte se sine vllis imbribus infudere terris fluenta. Surgentes aduersarij, quos securos victoriæ somnus huberior laxata presserat solicitudine, subitò videre sole fuso rutilare aquas: fuerunt qui inter Regum populos bellatum putarent, quorum sanguine terra * maderet. Itaque in prædam festinantes passim sine ordine, sine modo currere, alius alium præuenire, sic præcipites in medium progressi hostium vallati, interfectique ingentem suis stragem dedêre: ita † ortatus Propheta à patribus nostris sitim pariter & metum depulit, idémque aduersus famem auxilium tulit. Nam cum obsideretur Samaria, atque † in eo clausus maneret Rex Israël, grauis eos vrgebat fames, vt ne à nefandis quidem alimentis abstineretur, conuentus Propheta tantæ miseriæ deformitate, simúlque regis nuncio qui putaret Prophetæ dissimulatione famem adoleuisse, respondit: Sequenti die, & hubertatem frumenti, & † vtilitatem videbis. Non credenti nuntio, dixit: ipsum quidem, quia non crederet non visurum, promissorum tamen fidem non defuturam: subitoque per noctem in castris Syriæ hinnitus equorum, curruum fragor, quadrigarum currentium fremitus, armorum † sonitus auditu metum incussere victoribus, quod in auxilium Hebræis multæ ac validæ gentes commeauissent, ac sese imminenti, vt arbitrabantur, periculo fuga eximere properauerunt. Nox consilium maturauit, terrorem auxit. Fugientibus itaque Assyriis, omnes quas inuaserant copiæ, in castris die sequẽti repertæ. Abundantia * vtilitatem creauit, † vtilitas fidem impleuit, mors incredulo ipsi quidem fructum eripuit, publicum tamen remedium non impediuit. Liquet igitur plurimos Patrum Duces, cum minimè præliarentur, victoriam adeptos. Alios quoque bello superiores fuisse, quibus consulentibus, bellandi ius oraculo permissum foret. Denique victus Amalech: sed cùm Moses manus eleuaret, vicit Iesus Naue, cũ solem statueret. Vicit & Gedeon, cùm in aqua dimicaturos probasset. Sampson etiam, cùm adhuc intaminatum crinem seruaret: vicit & Samuel, sed cũ adiutorem lapidem figere proposuisset. Triũphauit Dauid, cùm Bethsabeam (hoc est, filiam Sabbari) suo coniugio propheticis † ministeriis copulauisset: vicit etiam bello ciuili, quod refugiebat illatum: nõ inferebat (nil enim bello ciuili fœdius) solusqui potuit inferre: vicit & Asaph prælio, sed posteaquàm desperantibus suis, quòd numero essent inferiores dixit, nihil interesse, pauci an plures sint, cũ Deus paucos timẽtes se, pluribus faciat validiores. Bonus profectò fide, si vsque ad finem perseueraſſet: vicit & mulier armis quæ fidẽ Deo seruauit. At verò Saul victus est, quia Dei præceptum non custodiuit. Vulneratus Iosias, quia contra imperium in hostem processit: Sanctus cæterùm, & ideo raptus, ne captiuitatem nostris debitam peccatis videret. Clamauit Nechao: non sum ad te missus, ferens eius fidei testimonium, sed inuoluit eum, sicut antè Amasiam, consortium degeneris societatis. Denique & ab homine Dei monitus erat, vt illos, quos ad belli societatem centum argenti talentis conduxerat, dimitteret, si vellet vincere. Cui dubitanti, quod tantum pretij amissurus foret, respondit Propheta, quòd haberet Dominus plura, vnde etiam argentum eidem restitueret: quo fretum conductis renunciasse auxiliis, viciſſe cum paucioribus, ne ipsum quidem Deo tantæ victoriæ mercedem soluisse: sed illicò ipsis simulachris, quæ victor cœperat, detulisse sacrificia, quasi eorum beneficio vicerit, quæ in prædam captiuitatis redegerat. Sedechias ipse incumbentibus iam patriæ ruinis, per Hieremiam conuentus Prophetam, cùm hostili obsidione premeretur, vt vrbem egredi nõ metueret, victorem futurum, si cœlestibus imperiis obtemperaret: aut captiuum si defendendum putasset, infidelitate semetipsum & suos decepit. Abductus erat ab Assyriis populus Iudęorum in Babyloniam, reliqui ad Aegyptios transferre se, qui resederant, deliberabant. Mandauit dominus per Hieremiam Prophetam, & cęteros, vt vnius gentis essent imperio contenti, ne geminata captiuitas ęrumnam augeret. Verum illi posthabentes oracula Dei facti sunt duarum captiui gentium, qui vnius gentis iugo exire impatienter desiderauerant. Itaque in Aegypto exules perseueraverunt. At vero illi, qui in Assyrios ducti sunt, expleto tempore captiuitatis, quod pro peccatis populi Dominus constituerat, posteà Cyro imperante, remeandi facultatem adepti, reuerterunt cum gratia. Renouatum Dei tẽplum est, Regum opibus Cyri & Darij, cæterorúmque Persarum muneribus: ipsi itaque qui euerterant, reparandi sumptum dederunt, restituerunt etiam ius Sacerdotum, cultúmque iuuerunt religionis. At vero nostri dum sacerdotium inter se competunt, & apud Parthos ambiunt conferri sibi memoratum honorem, de religione mercaturam fecerunt. Quid de Babylonis querimur? Nostros experti sumus deteriores: Illi nobis reddiderũt † omne ius religionis, illi Sacerdotum creationem restituerunt, & nostri eam Persis refudêre. Illi sacerdotales infulas permiserunt nostræ potestati, nostri eas Babyloniis vectigales fecerunt. Quid adiiciam cruentatum sacrarium sanguine, madere sacra limina, semiruta adhuc stare templi fastigia? Minor est circa nos ira Dei, quàm nostra contentio: illa nos captiuos fecit, ista sacrilegos: illa disseminauit Iudæos, hæc sustulit. Conferte, si videtur, quid interfit inter captiuitatem nostram & seditionem nostram. Captiuitas nostra gentibus infudit nostræ religionis consortium. Seditio nostra etiam Iudęis ademit religionis gratiam. Quis autem Romanos in Iudęam introduxit, nisi Hyrcani & Aristobuli cõtentio? Quis Sosium, nisi Herodes? Quis Antonium, nisi Sosius? Quis Cęsarem implorauit sibi Regem, nisi vos? Quis alius pręter vos Antipatrum regno expulit, & libertatem in Antipatro? Et tamen non reprehendo, neque abnuo Florum in vos scelestè consuluisse. Sed querela Romanis deferenda fuit, non arma inferenda.

Moabitas intellexit de quibus 4. reg. 3.

** mundaret*

† finis

† ineas

† vilitatem

† sonitus auditu.

** vilitatem*

** vilitas*

Aliam ratione nominis tradunt Hebraeorum nominum Interpretes

† mysteriis

† Omne, alias deest.

A renda. Sæuistis Neronem, sed Vespasianus successerat: qui benignus natura, benignior tamen etiã studio esse potuit, quia in Iudæa imperium assumpserat: aut si non mouebat pietas, virtus certè eius vos debuit adigere vt vobis consuleretis. Sed quomodo vobis non parceret, qui pepercit Iosepho? Cui enim infestior, quàm mihi esse debuit? Quis maiora aduersum Romanos munimenta extruxit? Quis studiosiùs pro patria decernendũ putauit? Postquàm vobis † bellando complacita cõditio est, bellorum quidem initia non probabam, sed susceptа non deserebam: restantur hoc Iotapatæ vrbis, quæ bellantem adhuc texerunt, fauillæ, me bello non † destitisse, nisi post eius ciuitatis ruinas: delituisse, quoàd potui in illo euersæ vrbis sepulchro, pertulisse famem, ne Romanis me traderem: quæsisse veniendi ad vos effugia: sed deprehensum, non sponte egressum, maluisse perire cum meis, sed peperciſſe Cæsarẽ: optasse vobiscum potius periclitari, non quòd probarem consilium, sed quo eligerẽ periculi vobiscum consortium? Gratias tamẽ Deo, quòd tanti sceleris non incidi societatem ne seditionum incentor existimarer: aut quia his misceri nequibam, parricidium, quod manu declinare poteram, vel morte implerem. Certe ne sanctissimam matrem pro me dilacerari cernerẽ, meo-

B rúmque dispergi viscera, quæ miseranda quidẽ, sed tamen tolerabilius est ea pati quàm fecisse. Quid igitur adhuc expectatis? An signa maiorum? Non ea nobis merita, non ea circa Dei cultum officia. Non ea Romanorum quæ Assyriorum infidelitas, qui accepto pretio discessionis fidẽ fregêre: nec recedendum, sed acriùs ingruendum putarunt. Quinetiam vt ex accidentibus colligamus diuinæ motum sentẽtiæ, Deum Iudæis aduersari certum est. Denique Syloa, quæ ante bellum sicca fuerat, & omnes extra vrbem fontium venæ, quæ diu fluere cessarunt, vt aqua nostro deesset vsui, nisi pretio quæsita: nunc in vsus redeunt suos, & Tito se aduenienti refundunt. Scaturiunt huberes venæ, atque ita aquarum redundantium omnia replentur, vt nõ solum exercitui largè ad potum exhuberent, sed etiam equis, bellatoribus ac iumentis, pecoribúsque vniuersis, hortorum quóque irriguis non desit aquarum abundantia: vt tanquàm adnitentibus elemẽtis victoriæ Romanæ largiores credas fundi meatus. Recognoscimus prodigia superiora, quæ etiam tunc nostræ vrbis præuenerunt captiuitatem: cessauit aqua Iudæis, refudit se hostibus, ne siti obsidio impediretur. Nec mirum est, si recessit à Iudæis diuina gratia, quos tanta flagitia circumuallarunt. An verò bonus vir plenum hor-

C roris non refugit diuersorium? & domum suam deserit, si quid in ea commissum sceleris agnouerit? declinat indignæ habitationis consortia, execratur conuertantiu iniquitates: & dubitamus de summo & immaculato Deo, quòd abhorreat tantorum contagia flagitiorum: & funestorum scelerum auersetur atrocitatem, nec demoretur in parricidarum conciliabulis, qui Dathan & Abirom, quia Mosem & Aaron præripiendo sacerdotij munere lacessiuerant, separari ab innoxiis præcepit, ne pios aut macula contaminaret de consortio noxiorum, aut pœna inuolueret? Sed quid ego diutiùs sermonibus immoror, cùm plena horroris & gemitus omnia circumfundantur, templique excidium properetur? qui istud oculi spectare, qui sensus perpeti, quis tolerare potest animus? O saxis duriores, ferro rigidiores, qui in tantis rerum humanarum prodigiis adhuc inter vos tanquàm ad virtutis æmulationem de scelere certatis, & quod est grauius, vos ipsi patriam destruitis, atque eius augetis ruinas. Conuertimini aliquandò, aliquandò resipiscite, iudicate, & videte pulchritudinem patriæ, quam prodidistis, quæ vrbs, quod templum, quæ Sãctorum domicilia, sacrorúmque penetralia, quæ prophetarum opera vestris manibus euiscerantur? In hæc quisquam flammas ducit, &

D sparsit ignes & incendia ministrat, nec vllo affectu mouetur? rupium si sentiret rigor, resolueretur. Certè & insensibilia plerumque in maximis rerũ acerbitatibus sensus speciem † metiũtur, vt scopuli tremant, & madẽtes sanguine guttæ fluant: vos autẽ immobiles perseueratis, † vt quid melius post hęc supersit, quid dignius quod reseruetis. Postremò si ista non mouẽt, quia apud pios præstantiora sunt, vestrarum saltem miseremini necessitudinũ, ponite ante oculos filiorum vestrorũ neces, aut ferro aut fame: & his acerbiorem, vxorum & filiarum seruitutẽ quibus tuta libertas erit, pacto deditionis, aut captiua seruitutis vrbis euersione. Consulite dum licẽt, ne grauiora post mortem relinquatis, quàm ante mortem fecistis. Nec ego liber ab huiusmodi periculo sum. Noui & ipse, quia cũ vestris simul periclitatur sanctissima mihi mater, & chara vxor, haud ignobile genus, & quondam domus clara. Ac fortasse propter meos hæc me suadere arbitramini: occidite eos, & accipite insuper mercedem meũ sanguinẽ, libenter hanc soluã mercedẽ vestræ salutis, si post me sapere potestis.

E A Iosephus cum lachrymis vociferatus, plerosque de populo inflexit: vt ad Romanos confu- CAP. XVII.

E gerent, venditis quæ possidebant. Quos Titus quò quisque cupiebat, direxit: vt etiam cæteri prouocarentur Romanis se sine metu tradere. Confluebant itaque reperta egrediendi copia, securi salutis, si ad Romanos conuehirent: nec soliciti de seruitute, quibus libertas reseruaretur. Hi vero qui sequebantur Iohannem ac Simonem arbitros & incentores seditionis, magis scelerum pœnas, quã aduersa belli reformidabant: ideóque intuta sibi refugia opinabantur. Nec solùm ipsi non audebant egredi, sed etiam insidias prætendebant, ne cui liceret e populo vrbem exire. Maiórque cura erat egressionem suorum, quàm Romanorum ingressus cauere. Tenebãtur itaque inuiti, & si quis deprehensus foret, graues pœnas dabat. Suspicio tenuis, grauissimæ causa mortis. Non argumentis veritas, sed supplicijs quærebatur. Si qui pecunioſi erant, affícto crimine † seditionis rapiebantur ad necem: si qui inopes, quia non habebant, quo se redimerent, morti patebant.

E T iam grauis fames sęuire, atque amplius seditio grassari cœperat furore ac vesania: frumẽtum CAP. XVIII.

Universidad de Deusto Biblioteca

Fames maxima.

†tenuitate cute

†reliqua

†improuisos

Omnem affectum excludit fames, & maxime verecundiam. postea c. 40.

*congesserant

†à ceruice

†al. vrente

†mediis

*serpentini generis

*coaceruarentur

†abducerent

Iudaica clades

*augebant

†affligentes

Quingenti patibulis affixi sunt. Ioseph. 2. c. 11.

non reperiebatur, nullus panis in publico vsu. Sicubi esse compertum fuerat, illico domus expugnabatur. Iugulabatur ædium Dominus, vt frumenti conditor, quod occultauisset. Rursus non repertis frugibus, quasi diligentiùs absconditæ forent, tormenta exercebantur. Optabant plerique mortis compendium, cùm eos aut fames afficeret, aut crudelitas excruciaret. Denique qui seniores erant occidere dedignabantur, inuidentes beneficium mortis, quibus iam vehementior carnifex fames, miserabili macie visceribus exesis nuda ossa † tenuitate texerat. Spirabant semineces solo adhuc spiritu, atque ægra trahebant cadauera. Sicubi purgamenta holerum vel casu lapsa, vel quasi arida proiecta adspexerant, † reliqua inualidi corpore, ore lambebant iacentia humi. Aut sicubi internata parietibus visa fuerat herba, rapientes succo infœlici miseram solantur famem. Qui ditiores erant, mensuram tritici toto censu emebant. Quid enim seruarent non profuturum? Qui pauperiores, vel ordei: ita vt nemo vendentem vel ementem videret. Hoc enim omni grauius scelere puniebatur. Neque verò coquendi panis vsus expectabatur, ne mors præueniret, aut mora proditorem arcesseret. In occultis abditi, incoctum mandebant triticum, quibus vlla vel exigua frumenti copia erat. Nulla mensa, nullum sedile, nulla lux: ne quis interueniret, atque † improuisos deprehenderet. Si sonus vllus, abscondebantur cibi, suspectæ solitudines, frequentiæ parricidales, inter suos triste certamen. Omnem enim affectum excludit fames, & maxime verecundiam. Esurientibus enim pudor dispendium vitæ, & detrimentum salutis est. Si quis vir, cui mulier esset, aut filij, aut nepotes, aliquid escæ haberet, vix fatebatur: similiter & mulieres. At cui mitior animus, vbi apposuisset alimoniam, de manibus eius extorquebatur. Miserabilis erat cibus, esca lachrymabilis, rapiebant parentibus filij, parentes filiis, & de ipsis faucibus proferebatur. Plerisque aliorum vomitus esca fuit. Nec marcentia sumere vllus horror: aut verecundia, adimere suis vitæ vltimæ stillicidia. Et hæc tam infœlicis speciei calamitatis metus erat, ne deprehenderetur. Clausis itaque foribus exercebatur, ne quis superueniret, qui de ore alieno cibum quæreret, & canum more vomitus alienos lingua sua liberet. Sed ne hoc quidem impunè: nam vbicumque fores obseratæ, suspecta fraus alimenti absconditi. Prosiliebant ministri seditionum, clausa expugnabant, intolerabilia & nouæ crudelitatis exigebant supplicia. Nec ab ipsis quidem pudendis corporis abstinebatur. Per ipsa quoque pœna trãsibat, quòd in his grauior sensus pœnarum sit. Multi cùm iam percussores irrumpentes viderent, paratos rapiebant cibos, ne vel ipsi defraudarentur supremo viatico, vel certè futuram mortem vlciscerentur: & quò grauior videbatur crudelitas, non esuriebant ipsi, qui rapiebant cibos esurientibus. Rapinis enim sibi aliorum opes coaceruarant, & alienis conditis pascebantur: cùm ipsi qui * cõgressserant, esurirent, iciunióque contabescerent. Si qua materno affectu percita, miserans vagitus infantiæ, succum ciborum ore proprio vellet infundere, pij operis pœnas luebat, suspensoque * ad ceruicem, vel hærente ad mamillas pignore, simul transfigebantur. Plerique etiam beneficium putantes mori, egrediebantur vrbem, vt herbas vellerent, vel radices depascerentur, aut cortices arborum detraherent, si quid in his viriditas ad cibi solamina sumministraret, quos inuenientes Romani necabant: At qui hostem euaserat, in ipso portæ ruebat limine, fame tabidus, & ore inualidus, quem iam & ipsa mandendi officia destituissent. Regressos quoque excipiebat feralior manus, quæ de gremiis miserorũ summo quæsita periculo, per acerbissimum extorqueret nefas, nec partem reseruaret pro mercede saltem periculi. Moriebantur itaque maiore suorũ quã hostium impressione. Ea enim quæ etiam hostis indulserat, ciuis eripiebat: nec rapuisse tamẽ istiusmodi cibum proderat, quippe non multò post † virenti corpore turgescentibus † mediis, intimorum dolore viscerum quatiebantur: aut aluo soluti deficiebant exhaustis viribus, vt voti pœniteret, quod ad tempus solatio erat, pòst supplicio: dein lacertis viridibus, cæterisque * serpentum generibus coctis exuuiis, pestem addebant. Nam equorum cadauera si fortè reperissent, inter se trahentes, prelio graui decernebant: nec ab hoste quidẽ, quæ * coacerbarentur exitia feriabãtur. Nam cùm se de vrbe plurimi, cum filiis ac mulieribus egredientes in eam partem, quæ præruptorum profundo præcipitiorum sinuauetat, cõtulissent, Romani veluti captiua † ducerent mancipia, minoris præsertim ætatis velut validiorem ferirent, ne quis fortè bellantibus obrepere auderet. Speculabantur, vt si quis cibi quærendi diligentia, dum rimatur radices agrestium, ad vlteriora spatia prodiret, interciperetur. Nec tamen circumfuso licèt hoste, cohibere se poterant, quibus fames audaciam dabat: cùm paruos liberos macie cõsumi, & aperta fame ora frustrà extendi, ferre non posset affectus parentum, quos socios sibi asciuerant ad periculum, ne pro se quasi fugæ suæ obsides, à seditionis autoribus occiderentur. Cogebat fames egredi, quibus beneficium erat ferro perire iciunij comparatione. Contrà Romani, quia contemptores mortis eos arbitrabantur, † vrgebant genera suppliciorum, verberantes prius, † affligentes quoque patibulo crucis, quemcunque offenderant, quò vel exterorum temeritas cruciatuum specie à lacessendi insolentia reuocaretur. Miseranda itaque passio Tito videbatur, tantarum acerbitas calamitatum. Capiebantur innumeri, quingenti fermè ad diem cruciabantur, campósque ante vrbem miserabilis pompæ ordine prætexebant, vt de muris aspicerentur. Miserabantur Romani, non mouebantur Iudæi: compatiebantur hostes, socij non flectebantur: faciliùs apud aduersarios pietas, quàm apud socios reperiebatur. Tamen accendebantur plerique indignatione, quòd in tantis malis deteriores fiebant, diuersis modis afflictos cerneres: variasque pœnarum species, formas suppliciorum tam innumerabili multitudine, vt iam locus patibulis

deesset

A decliet, patibula corporibus. Furebat intus Simon, fremebat Iohānes, insidiabantur singulis per ministros suos: si quis fugere tentaret, tractus per humum discerpebatur. Eorum quoque qui abierant proximi † cruciabantur, aut cruci affixa plerorumque cadauera suis, qui elapsi fuerant, ostētabantur. E diuerso etiam ipsi murum quadam patibulorum segete prætexuerant, quasi de aduersariis triumphantes, si quos de suis ad Romanos velle confugere deprehendissent, vt cæteros † transgrediendi metus incesseret. Nullus locus immunis acerbitatis: foris captiuitas, intus fames, formido vtrobique: minus tamen timebantur arma, quàm tormenta, leuiusque erat confici tumultu potiùs hostico, quem parricidio. Nec intermittebat tamen Cæsar inuitare factionum principes ad spem deditionis. Namque structis aggeribus denūtiabat, nō lōgè abfuturum operis effectum: imminere vrbi excidia, consulerent sibi, vt & salutem lucrarentur, & templum incēdiis eriperetur. Id quò facilius crederent, amputatis plerique Iudæorum manibus dirigebantur, ne voluntario transfugio transisse ad Romanos æstimarentur, & quasi perfidis non deferrent fidem, vel eos ipsi necarent. At verò illi pro ammonitione sedula grauia retorquebant cōuitia: funestiorē sibi humanitatem Cæsaris, quàm

B crudelitatem videri, quòd altera libertatem eriperet, altera vitam auferret: malle se liberos mori quàm seruos viuere, deuouisse animam suam in templo. Immortalitatem futuram, si cum templo exusti, aris ac focis patriis immorerentur. Nihil egisse Titum, eripuisse parua, dedisse plura: pro templo sibi Paradysum succedere, illosque se, qui pro templo Dei pugnauerint: transferēdos tantùm ne oculis suis triumphos Romanos viderent, & captiua iugo colla subiicerent. Consecrari paruulos suos, non interfici, quorum parentes cœlestium propugnatores fuerint sacramentorum. Quo commotior Titus, vt eos saltem eriperet, qui inuiti attinebantur, admoueri iussit machinas.

Erat in exercitu Antiochi Comageni filius, qui venerat ad belli societatem, impiger sanè CAP. XIX. iuuenis, & manu promptus, sed concilio parùm prouidus, qui moderationem Romani exercitus lentiorem ratus, nec considerans muneris difficultatem, insinuauit Cæsari, mirari se, quòd cunctarē tur Romani murum succidere. Risit Titus, & ait: Commune est opus. Eo sermone iuuenis sese proripuit cum his, quos armatos Macedonicum in morem promptiores habebat ad bellandum: namque & aliis subnixus aduenerat. Cohors tamen, quæ appellabatur Macedonum, & viribus corpo-

C ris, & proceritate ipsa præstare æstimabatur. Quibus appropinquantibus bellum adoleuit. Contrà de muro promptiùs decernentibus, quos extrema vrgebant pericula, & successus præsentis certaminis animabat: cùm inferiores à superioribus frequentius transfigerentur, ad superiores non omnia peruenirent spicula, filius tamen Regis iuuēta alacris, armis munitior, comitatu succinctior, alios eludebat ictus, repellebat alios, quos etiam vt caueret suggerētibus sociis, instruebatur: & ideo integer à vulneribus perseuerauit: sed de Macedonum cohorte plerique (quoniam pudori putabant, etiam naturæ aut munimentis cedere) pertinaciùs præliantes, * vulnerantur. Itaque conatu irrito cessere superioribus: docti etiam * viris Macedonibus si vellent vincere, & alacritatem Alexandri ad præliandum esse necessariam, & vincendi euentum. Namque ille cùm obsideret vrbē morantibus cæteris, & circa solennes machinas immorante exercitu, appositis impiger scalis murū ascendit: fugatisque prę sentibus, qui de muro repugnabant, solus se in vrbem deiecit. Nec erat temporis, vt ipse sibi sine comite portas aperiret, cùm vrgerent pericula: sed immodicus animus, ac victoriæ auidus, in hostem prosiliuit. Cessere agmina, sed quantos poterat solus prosternere? Deinde

D per diuersas vrbis plateas circunfundebantur hostes, si in vnam partem Alexāder incumberet, aliis post se circumuallandi copiam daret. Retorquebat itaque victor * ingressum suum, ne à populo circumdaretur. At illi conferti inter se vrgere cœperunt, inhorrescere super eum telorum vis maxima, resultabat galea tinnitu, clypeus fragore saxorum. Ac ni metuentes Duci irrupissent Macedones, victor innumerabilium gentium intra vrbem exiguam fuerat oppressus. Fuit igitur alacritatis, quòd murum insiliuit, hostem deiecit, in vrbem solus triumphali saltu sese proripuit, impetu suo fugauit populos: fuit tamen etiā euentus, qui maximè Duci necessarius est, quòd tantis ingruentibus populis, tot sagittarū iaculis, tot ruēribus spiculis, nullus fuit lethali vulneri locus. Periculū itaque virtus attulerat, mortē quoque alacritas inuexerat, si euētus bellātem deseruisset: Ingressi sunt Macedones prorupta porta: sic temeritas victoriā inuenit, & euentus periculū in gloriā vertit. Noster quoq; Dauid cū pugnaret aduersum gigātes † inuectus in hostē, à tergo percussorē habebat, sed * liberan-

E tē ictus suos comes Regis Abisai præuenit. Verùm Alexandrū euētus seruauit, Prophetam gratia.

Cedente itaque Antiochi Regis Comageni filio, & cognoscente non quòd formidinis, sed CAP. XX. cautionis esset Romani exercitus perpensa moderatio, vt aggeribus & vineis, arietibus quoque & cæteris machinamentis murū adorirentur, extruebantur aggeres per numeros opere diuiso: præcipui quatuor insurrexerant, ex quibus vnus è regione munitionis (cui nomen Antonia) per mediam ductus erat piscinam, quam Struthiam vocabant. Hunc aggerē quintus numerus triginta cubitorū in altitudinem fecerat, iuxta Iohānis sepulcrum. Quibus è diuerso Iohannes princeps seditionū cuniculum suffodit, & Romanorum opera suspendit: ignorantibus his, † qui latenti cuniculo Iudæi machinati forent, quia fulturis tabularum materia æquè subiecta, superiora cuniculorū suspēderat, fraus omnis latebat. Itaque vbi opportunitas visa, ignē apposuēre, qui adultus sulphure & pice, quibus illita erat materies, quæ fulturā cuniculo dabat, ligna omnia facilè consumpsit incendiū, subiectorum ruina secuta est. Itaque Romanorum opera subitò lapsa, sonitum ingentem dedēre. Puluere

Antiochus hortatur Cæsarem ad vrbis muros succidendos.

* vulnerabantur.

* viri Macedonici.

* gressum.

† inuentus

* liberantem

† quia

Universidad de Deusto Biblioteca

itaque & fumo repleta omnia, plurimùm tenebrarũ obduxerãt, maiorẽque terrorẽ induxerãt latẽ
causa. Deinde vbi cõsumptis alimẽtis cæteris, quibus primò opertus erat, liber postea ignis † eripuit,
dolũ prodidit, & Romanis ad prẽsens quidẽ formido periculi diminuta, sed euacuati laboris graue
successit tædiũ: simul quòd insultabant Iudæi, non mediocris angebat pudor: & in reliquũ parandæ
expugnationis spes refrixit. At in parte alia biduò post, cũ iã murus ariete quateretur, Teptheus de
Galilæa, Magassalus, & Iabenus, & Agyras direptis facibus in machinamẽta muralia prosiluerũt. Ni-
hil his viris audacius, nihil terribilius eo bello ex vrbe in hostẽ processit. In mediũ nãque hostiũ pro-
ruẽtes nõ trepidauerũt, non retractauerunt, sed tanquã familiariũ suorũ cõsortiis immorati, non an-
tè remeandũ putarũt, cũ vndique in eos pila, sagittæ, spicula iacerentur, quã subiectis ignibus, adole-
rent obsidialiũ instrumenta machinarũ. Cõcursus ingens Romani exercitus, vt incendiũ restingue-
retur: Iudæorũ quoque clamor & studiũ quo * subtexerãt impedimẽta, Romanis ne subueniretur.
Illi arietes properabãt flãmis subducere, isti adhuc spargebant incẽdia. Vnde cõprehensis omnibus,
quæ vri poterant, Romanos flãmæ circũuallauerant, nisi maturè consuluissent. Instabant enim acri-
ter Iudæi, atque hoc ipso, quòd in ea parte conatus irritos non habuerant, successus audaciã alebat.
Denique nõ cõtenti iam munimẽtis muralibus, vltra progrediebãtur, atque ipsas Romanorũ incesse-
bant custodias, & ad castellũ, in quo prætẽdebant Romani vltrò euersum, perrexerãt. Et nisi Roma-
ni nominis gloria, & militiæ vetus disciplina, quæ munia huiusmodi deserere grauioris pœnæ arce-
ret formidine, furẽtibus repugnauisset, expugnatores vrbiũ ipsi propriis cesserãt munitionibus. Ver-
sa itaque species belli, & vsus obsidionis: catapultis, & velocioris generis iaculis sese defensabãt Ro-
mani, vt Iudæos repellerẽt, quo ipsis ante genere resistebãtur. Inter quæ Titus aduenit, clamore ex-
citus, & accersitus ad remediũ, Romanis cõtinuò vires additæ prẽsente Cæsare, & pudor aluit auda-
ciã: Clamãte Tito graue Romani nominis opprobriũ, si versa vice suos amitterẽt, quibus iam hostiũ
muri, qui diruerẽtur, defecerãt, diffidẽtes Iudæos munitionibus, sola niti temeritate: starent tãtum-
modò Romani, victoriã nõ defuturã. Itaque hortãdo pariter ac præliãdo Titus statuit suos, auertit
Iudæos, qui nõ solũ animis ad mortẽ parati, sed ipso nisu corporis ingruebãt, vt Romanos gradu mo
uerent. Nec mediocre fuit periculũ Cæsaris inter confusa omnia, cũ ab hoste socius non discerneretur, inter quæ Titus in medio versabatur: audax iuuenta, & gloriæ cupiditate ad præliandũ actior,
quò celerius victoria consummaretur, in secundis triumphi ponens curam salutis.

subtexerent

Successus alit audaciam.

Romani nominis graue opprobrium.

CAP. XXI. DEPVLSIS tamen hostibus anceps consiliũ: alij reformãdos aggeres, reparanda machinamenta muralia opinabantur: alij absistendum obsidionis periculis suggerebãt, deesse reparandi materiã, cõmune cũ * multis periculum, muro claudendam vrbem cõsultius arbitrabantur, vt conficeret fa-
mes * defectis subsidiis alimentorum. Præponderauit huiusmodi sententia, vt clauderentur, ne libe-
ros excursus haberent, quò ampliùs & desperatione fugiendi, & indigentia cibi conficerentur. Di-
uisis itaque * per numerũ portionibus, properè murus surrexit, quo per circuitum omnem inclusa
est ciuitas. Distribuit officia suis Cæsar, vt noctibus quoque custodiendi vices non omitterent. Pri-
ma vigilia ipse obeundi singulos custodiarum ordines munia curabat: secundã vigiliam Alexandro
deputauit: denique per ordinem tribunis (prout cuiusque erat solertia comperta) vices mãdatæ. Ca-
stellis erat murus per interualla intextus, in his manus militũ prætendebat, vigiles ex æquo sibi somnos, & tempora vigiliarum sortiebantur. Cicũibant momentis omnibus murum, per spatia quisque
præscripta suo muneri, de castello in castellum: per ordinem, & munerum vices nox frequentabatur. Præcisa vndique spes Iudæorum, clausisque se infuderat fames, atque in ipsas populi medullas
descenderat. Personabant omnia gemitibus deplorantiũ miserabilis mortis supplicia. Repleta erat
vniuersa feminecum cadauerum: & si paululùm expectares, intra momentum deficiebant, quos ui-
uentes repereras. Ipsi quoque, qui adhuc spirabant, macie confecti imaginem mortis gerebant. Ex-
hausti fame, & tabe luridi, nec oculos quidẽ faciles attollere: quia nullum vigorem naturalis mo-
tus, consumpta ieiunio substantia, dabat. Figura sola hominis remanserat, vsus interciderat. Simu-
lachra cerneres, officia desiderares. Arida cutis siccis hærebat ossibus. Si leuis motus viuẽtem prode-
ret, fœtor redarguebat: exiles artus & color ita niger, vt vmbram putares. Nec humandi miseris of-
ficia suppeditabant, exhaustis primò omnibus, & continuò morituris. Et si cui vires aliquas recen-
tior cibus dabat, congestio cadauerum spem ademerat, impossibilitatem incusserat. Plerique etiam
condendis suorum funeribus immoriebantur, & inexpleta supremi muneris officia, suo quoque
obitu derelinquebant. Ruebant super defunctos, quos susceperãt muniendos, vt ipse quoque omnẽ
accederet, cui leuando aduenerat, indigens eius ministerio quod alij deferebat. Nec erat vllus do-
lori locus in communi omnium calamitate, nisi quòd autores tantæ miseriæ superuiuerent, nec tẽ-
pus querelæ liberis quidem iam vocibus, si loqui possent. Quid enim sibi iam morientes timerent,
sed tamen mutis iam sensibus aspicientes templum, quasi inde vltio tam diri exitus deposceretur?
Aruerant supremorum * numerum lachrymæ, quia omnem affectum vis mali clauserat. Obriguerat
animus, omnis sensus hærebat, plusquàm lachrymãda tolerãtibus: deerat iam terra tumulis, defossis
omnibus intra vrbem locis, quæ potuerunt dare vsum sepulchri. Tentabãt aliqui inter duos muros,
nouum ostiũ, veterẽque vrbis procedere nocturno silentio: periculosa licèt, pia tamen furta persu-
serant. Itaque pro vno plures insepulti iacebant, & eo quod vni deferre gestierant pro * bonorum
munere defraudabantur: sed etiam vbi hostis deerat, fames operabatur. Sepultor plerunque præue-
nie bat

eripuit

per numeros

*victis
defectos

Repleta erãt vniuersa semita.

*munerum

bonorũ operum munere.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

A nichat ſepeliendum,& tumulo eo,quem alij parauerat, includebatur ſubitò exanimis: & lapſus cùm defodit,velut quodam ſtudio operis ſui,ius vindicabat. Et vbi terra deerat, tabulata innectebantur, vt defunctorum cadauera loculis includerentur. Plerique eos ſibiipſi parabant manibus ſuis, ne deficeret huiuſmodi miniſterium, atque in his ſeſe ſæpè ſponte condebant,ſuſpecti ne mors præueniret,& ſepultor deeſſet. Silebât omnia metu,inedia vocem ademerat,ciuitas plena mortis,& nullus ciulatus in exequiis totius vrbis:& cùm ſenſus quidem doloris interierat,iniuria nõ deſiſtebat. Non deerant etiam in tantis malis, deteriores omnibus, violatores etiam ſepultorum. Quid dicam non horruiſſe cùm illuderent mortuis, & gladiorum ſuorum aciem in defunctorum cadaueribus prætentarent? Nonnulli etiam viuentium adhuc * vrgendis corporibus experirentur, ſi tela ſibi † acuta forent,& hic tamen vſus pleriſque rogantibus denegabatur, vt miſeros ad grauiora ſupplicia fames depaſceretur. Nequaquàm tamen vltio morituris deerat: nam quòd viui non potuerant,vindicabãt ſe mortui,vltorem ſui fœtorem creantes,quo ſe de latronibus vlciſcerentur. Qui grauiter ſæuientes quærenteſque remedium, ſpeciem quandam pietatis induerant: etiam ipſi, qui latrocinabantur, vt

B eos de publico ærario ſepeliri iuberent. Sed vbi nequitum occurrere, de muro defunctorum reliquias in profunda præcipitia deiiciebant:Itaque aſpiciens Titus præruptos ſpecus plenos cadauerũ, ſaniem * de laceratis viſceribus innatantem, altè ingemuit, & manus ad cœlum eleuans teſtabatur, haudquaquàm illud ſibi aſſcribendum,qui voluiſſet veniam dare,ſi deditio procederet,expectaſſe ſe vt pacem rogarent: paratum ſe vt incolumes ſeruaret, ſi bellum depoſuiſſent: iubet itaque aggeres rurſus iacere, etiam, non propinquantibus ſyluis, quia ſuccisa erant omnia ſuburbana nemora ſyluarum. Vehebant materiam milites,ſpe victoriæ ſolantes laborem. Nec tamen frangebantur animis principes ſeditionum. Furebat Simon, nec tantorum mortibus exaturatus cedebat, & quia inimici deeſſe cœperant,in ſocios conuertebatur.

* *ſigẽdũ.alij viuos.*
† *præacuta*
* *dilaceratũ Titus teſtatur Iudæos diuinitus afflictos poſt.cap.41.*

Denique nec Matthiam quidem, quo autore in vrbem receptus eſt * excruciatum necauit, nullius apud ſe conuictum flagitij, ſed inſimulatum proditionis, & ſuſpectum conſilij, quod in vſum plebis ſedulò, & ſine vlla fraude, tanquàm familiari crediderat inſinuandum. Id altè impreſſum aliquandiù tenuit, nec iam ſe vt amico credidit, ſed aluit indignationem, indicio diſſimulato, ergo

C inſimulatum apud ſe, quòd cum Romanis ſtudio congrueret, & conueniret, rapi cum filiis iubet. * Accerſitur, nec defenſionis vlla copia datur, ante examen adiudicatur ſupplicio, nec eius ſoboles excipitur,ſed pœnæ adiungitur. Orabat non vitæ vſuram, ſed mortis celeritatem,naturæ ordinem, vt prior occideretur, ne filiorum neces ſpectaret, nec ſuperſtes eſſet funeribus liberorum ſuorum, ipſe continuò funus futurus: non impetrauit, quod ipſa pietas exigebat,etiam ſi non rogaret:* Hoc rogabat ſibi reddi pro munere, quòd ei vrbem aperuiſſet:reus quidem patriæ, ſed conciliator Simonis. Debuerit ille hanc pœnam ciuibus, debebat tamen ei Simon gratiam. Quo crudelior, qui nec amico pepercit, nec patrono receptionis ſuæ pœnam relaxauit. Ducitur ad ſupplicium pater cum tribus liberis: nam quartus fuga ſe exemerat. Statuitur in conſpectu Romani exercitus inſultationis ſpecie, vt ſupplicium eius viderent, ad quos egredi deſideraſſet. Liberent te itaque ſi poſſunt, amici tui. Deducuntur & filij, nec ſuprema liberis oſcula dare, nec vltimo complexu filios ſuſcipere permiſſus: non fraudatus tamen vocis * paternæ libertate, miſerabili filios alloquio proſequebatur. Ego filij vobis hoſtem induxi, ego carnifices adhibui, quando Simonem ingredi in

D vrbem rogaui. Ille dies nobis mortis huius, ille parricidalis cauſa ſpectaculi. Merui fateor, nec culpam excuſo: dum vnum reprimere geſtio, accerſiui deteriorem. Ad auxilium Simon petitus, & ad parricidium patriæ conuerſus: ſedula conſilia in crimen deduxit. Rei * fuimus patriæ, qui defenſorem quæſiuimus. Et rectè quidem ſoluimus pœnam imprudentiæ, non tamen perfidiæ. Abſoluit nos Simon ipſe, dum perimit: qui pronuntiat non ſibi à me donatum, ſed patriæ contuitu petitum,vt contra Iohannis ſæuitiam auxilio futurus,quàm primùm adeſſet,& Idumæos induceret. Putabamus, duobus inter ſe * conferentibus, liberam plebem futuram. Quis mihi crederet, non tibi id * meo ſtudio detuliſſe, ſed de malis, hoc tolerabilius æſtimauiſſe, niſi tu occideres? Sed quid ego ſic loquor, quaſi crimen excuſem? Nihil ſanè mea ſententia grauius facere potui, quàm quòd te in cerui cibus noſtris locaui. Sed in eo patriæ reus, non tibi fuerim. Debuerim ego ciuibus mortem, ſed tu mihi gratiam. Debuerim patriæ pœnam proditionis, quòd te induxerim. Tibi quando proditor eſſe cœpi? Si fugiendum putaſſem, conſulueram mihi, non violaueram patriæ

E neceſſitudinem. Quis enim hoſtem non defugit, & hoſtem internum? At te ciuem putauimus, ſed hoſtem inuenimus. Ad auxilium petitus, quid rependiſti? Quid antè pollicitus? & quò poſteà conuerſus? ingreſſus eras, vt hoſtem expelleres, non vt hoſtem exerceres: vt prohiberes ciuium neces,non vt ipſe adiungeres:vt latrocinium repelleres,non vt ipſe latrocinareris:ſed vt ſubuenires innocenti populo. Cur in ipſum tua arma vertiſti? Antè latrocinio * appetebantur,tu bellum intuliſti. Antè pauciores ad mortem rapiebantur, tu ſtragem populorum feciſti. Quis proditor patriæ, quis Romana arma plùs iuuit, niſi qui extinxit patriæ propugnatores? Niſi qui eripuit tantorum ciuium defenſionem? Niſi qui ab hoſte in ſocios detorſit mucronem? Hoſtis extra muros pacem offerebat, tu intra muros præliabare: ille obſidionem volebat ſoluere, tu expugnationem approperabas: ille prohibebat incendia noſtræ vrbis, tu flammas in ipſa templi iaciebas faſtigia: ille noſtrorum contuitu Sacramentorum inducias dabat, tu per ipſos

Cap. xxii. *Matthias à quo in vrbem receptus eſt Simon,accuſatur.*
* *cod.vet. inexcruciatũ*
* *Arceſſitur*
* *Et hoc*
* *patriæ*
Matthias prohibitus oſcula dare moxturis filiis verbis deoſculabatur.
* *ſumus*
* *cõferẽtibus Expoſtulatio Matth.contra Simonem.*
* *appetebamur.*

sacrorum dies altaria Dei supremo vrbis excidio, Sacerdotum quoque sanguine restinguebas: F
* Cæterùm abe exitu Ille muros, tu templum obsederas.* Coacervabo crimina mea. Ego patriæ manus intuli, ego tuum
furorem armaui, ego hæc vniuersa deliramento quodam senectutis* initia impressi. Agnosco de-
mentis ætatis imprudentiam. Confessione leuemus pudorem, quoniam negando peccatum exu-
* debitas sito parricidij. Pendo igitur, patria tibi † deditas pœnas: & hoc ipso Simoni gratias ago, quòd cine-
ribus tuis superstes non ero. Atque vtinam non liberis essem superstes. Sed ad sceleris tui Simona-
* quia tui, & te armatum elegi. O præcipitem senectutem: imaginem timuimus, tyrannum expetiuimus.
Ego fideiussor tuus, ego deprecator tuus legationem pertuli. Ego te Dominum rogaui, per-
cussorem introduxi. Spectemus ergo quæ fecimus: Iohannis nos cera terruit, Simonis latroci-
nia delectauerunt. Acceleretur itaque pompa funebris, veniat carnifex, filios ante ora patris, pa-
trémque obtruncet super filiorum cadauera. Hauriam miserabilis senex ictum carnificis, super col-
* librantis la pignorum sæuam* vibrantis securim. Quo spectaculo nihil funestius, nisi ille qui iubet: Crudelis G
sceleste, facio quod præcipis, facio, sed inuitus.* Habet tamen consolationem tantæ calamitatis,
* Habeo Patior quicquid miserrimum est dum tu iusseris. Quicquid est immanissimum subeo libēter, te arbi-
tro. Implesti mensuram scelerum sæuissimorum, liceat saltem affari liberos, extremum pignoribus
* Sit vllus vltimus locus oculis. Vale dicere. * Sit vltimus locus oculis, quæ nobis etiam cum feris communia sunt. Non pro-
hibebatur miserabilis amplexus naturæ, quem etiam defunctis potest casus donare. Quod
igitur ad pœnam præcepisti, proficiet ad pietatem mihi. Cadam super funera mea, & insepulta
adhuc velut quodam corporis mei cespite, tegam, ne discerpant volucres, aut feræ deuorent.
Lambam lingua patria sanguinem meorum pignorum, & meum diluam, ne lambant bestiæ:
& fortasse addet hoc pietas, & miseratio naturæ ipsius, vt arctissimo amplexu moriens, liberos
meos stringā: ne tu separare possis, cùm velis. Certè si separabis corpora, animas tamē non separabis.
Sed satis iam lachrymarum viaticum sumpsimus: Præite filij, & secuturo patri viam parate. Si potue-
ro consequi, comitabor simul, & erit illic impedimento senectus, quò viuentes iuuenes minùs con-
sequar. Ad mansionem præcedite, vt fessum patrem suscipiatis diuturno hospitio. Volui quidem H
† quò præcedere ipse, & rogaui, sed nō impetraui, tamen* quòd innoxij estis, eò meliora vobis hospitia de-
ferentur, quàm si ipse accersitor Simonis præuenirem. Grauat me illa legatio, licèt à ciuibus man-
† Suscepta Iubet Mat. liberos præire ad mortem exēplo matris Machabæorū. data, petente populo* suspecta. Præcedite ergo filij, mundiore supernum iter carpentes vestigio. Et
Machabæi matrem præuenerunt: sed illi ad prēmium,* vos ad supplicium. Spectauit tamen pia ma-
ter morientes filios, & supra suorum se volutans sanguinem, vidit complectentes se inuicem fra-
tres naturæ necessitudine, & suo lætabatur triumpho, quem de tyranno cōsequebatur. Diuersa qui-
dem patientium merita, sed eadem sæuitia vtriusque præcipientis. Inuenit hoc Antiochus Persica
† nos immanitate. Apud ipsos enim nouorum sunt commenta suppliciorum. Tu executus es, ille tamen
seruauit vltimam matrem ad persuasionem regiæ voluntatis, tu seruari iussisti patrem ad cruciatum
paterni doloris. Consolamini vos filij charissimi, patimur nos quod passi sunt martyres. Simon sta-
tuit, quod persecutor barbarus inuenit, tyrannus præcepit. Proficiscamur igitur volentes, & fugia-
*decesserimus mus conuentus latronum. Sanè cùm in illam perpetuam domum * discesserimus: si qui ad nos I
venerint, qui requirant, quid agit ille quondam Dei populus, quid illis respondebimus? Ma-
ximè si vobis, vt potè iunioribus, integer æui Ionathas, mihi Saul, vt potè peccatori occurrerit.
Quid (inquam) dicemus, nisi populum illum Iuda nouellum dilectum quem mare fugit, cui sol
stetit, cessit Iordanis: populum (inquam) illum, cui peruius fluctus fuit, aër fertilis, terra
† nostra. Resurrectio. cœlestis: quæ non vt * vestra hæc terra, speciem corruptionis induerit, sed resurrectionis gra-
tiam assumpserit: seruire nunc Idumæis, & subiectum esse Simoni latronum principi, nec seruitutem
ipsam habere securam, nec periculum cum libertate? Quid ad hæc respōsuros putamus, qui elegerūt
bello perire, quàm libertati patriæ superuiuere? Quid etiam Matathiam respōsurum Machabæorum
autorem, qui* voluit obseruando legem sabbato feriatus mori, quàm præliatus viuere? Si audierit
† maluit. Supra lib. 1. quomodo Simon, non solùm sabbato cædes ciuium innumeras agitauerit, sed ipsos sacerdotes Do-
mini, neomeniis & omnibus sanctis festæ celebritatis diebus iugulare coēgerit? Quātum ingemisset
Iechonias, cùm audierit Simonem, qui seditionibus primò vrbem euerterit, cæde ciuium violauerit
templi vetustam religionem, conuentum toties, vt sui deditione, vrbem exueret incendio, malle K
perire omnia excidio, vrbem, templum exuri, plebem totam interfici, ne occupatæ inclinet do-
minationis fastigium? Quantum (inquam) dolebit Iechonias, licèt tempore malorum vrgentium
minùs fœlix imperio, melior tamen filio? Pater enim sibi minùs fœlix esse, quàm patriæ, licèt misera-
Iechonias infelix Imperio. biliter, piè tamen maluit. Itaque se cum sua prosapia, egressus vrbem, Babyloniis obsidentibus in ser-
uitium dedit, ne euersam patriam, ne populum Dei captiuum videret. Filius autem ærumna pari, sed
affectu impari: dum sibi metuit, & se in exilium, & vrbem in excidium deduxit. Hic itaque infœlix
patriæ, nec sibi fœlix: qui & liberos suos & oculos amisit: ille aut prudentior, qui captiuitatem
ciuium sua redemit captiuitate. Denique id exitus docuit: iste in regno senior, ille iunior in ser-
uitio defecit, quanuis ei posteà thronum regium, Babylonius Rex iuxta se constituerit, & con-
silij detulerit prærogatiuam, miseræ calamitatis solatio. Denique tolerabilior iam mea sors

est,

A ctes, * post lacrorum necem mori, quàm viuere: vt scias, quàm crudelis sit, qui filios ante ora patris iugulet. Cuius etiam regalia munera deteriora sunt, quàm pietatis vulnera. Aut enim tam impia inferre primò non debuit, aut tam honorata postea substituere, quasi quæuis dignitas redimi possit filiorum amissione, aut compensari cædes sobolis quouis vsu honoris: nulla profectò, nulla dignitas tantum dolorem alleuat. Nullus honor curat hoc vulnus, nisi sola mors, quæ sensum adimat, recordationem auferat. Festina ergo percussor, remorare tamen, dum liberos video, dum priusquam moriantur, aspicio, ne quis ætatis forsitan immaturitate turbatus, mortem timeat, cùm sæuiorem euadat tyrannum. Beneficium est filij mori, ne patriæ videamus captiuitatem: tolerabiliora corporis quam mentis vulnera. Iam tolerabiliùs & vestras neces specto, quas refugiebam, ne spectem neces in commune omnium, ne videam patriæ bustum, & totam vrbem sepulchrum eorum. Beatior tamẽ, qui mortuus fuerit, quàm qui reseruatus. Summe Deus, ne inter innoxiorum greges sternatur Simon cum liberis suis, spectet captiuus quem intulit: imò minimè, minimè inquam, nã quem potest cogitare, potest ferre, nec tamen ea imprecor. Cõsideret quã grãde nefas sit, quod nõ potest vel voto

B retorquere, qui patitur, quã acerba vltio, quàm sæua cõmissi sceleris immanitas, quod optat patriæ captiuus superstes, quia peiora sunt vitæ ludibria, quàm mortis supplicia. Sed iam finis verborum sit. Festina carnifex, dum cruentum sanguine filiorum gladium geris, * percute patrem, vt * nullus refrigeret. Hoc solùm morituro medicamẽtum est: hoc solo non sentitur ictus mucronis, dolor vulneris. Percute sub conspectu Rom. exercitus, sicut imperatum est, vt spectẽt vindicaturi. Misereatur hostis, quia socius non miseretur: Iudicẽt Romani, quia Simon occidit sine iudicio: testes sunt ipsi, me non proditorem patriæ, sed defensorem fuisse, qui pugnantẽ viderunt, non deserẽtem. Liberis ego meis, si potuissem, hostem auertissem, non hostem * accersissem: atque vtinam nec Simonem accersissem.

Nec finis vllus adhibitus tantæ crudelitati. Iacebant adhuc cum patre insepulti liberi: adiungitur & sacrilegium spectaculo parricidali. Cæditur Ananias sacerdos, claro genere ortus, licèt nemo clarior sit splendore generis, quàm munere religionis. Illo enim affectatur nobilitas, hoc non desideratur. Habeat sibi vetus prosapia diuersorum fasces honorum, habẽt & sacerdotia suos fasces: qui eleuãtur non humeris, sed moribus: & attolluntur non virgarum proceritate, sed laborum perseuerantia, fidei

C altitudine, pietatis fastigio. Percussus est etiam scriba Aristeus claræ & ipse originis: & cum ipsis alij de plebe quindecim præeminentes cæteris, licèt iniustam necem, non nobilitas faciat, sed innocentia. Præoccupantur etiam viri vndecim, qui pariter conspirauerant, commoti scelerum eius atrocitate, & sibi quisque metuentes, quæ in alios exerceri videbant, quòd infidelis etiam amicis foret, & spes adẽptę, populante vniuersos fame, Romanis iamiamque irrupturis: turbato Simone ad opem defensionis, bacchante ad officinam crudelitatis, facilique illecebra proditionis, quòd Iudas vnus ex ipsis turrim tuendam susceperat. Is igitur cùm Romanos vocaret, traditurum se pollicens turrim, fastidientibus aliis quòd tam serò proditio procederet, aliis dubitantibus, quia frequenter promissa deditione dolum parauerant, præuenit Simon, & de vniuersis conspirationis sociis pœnam exegit: corpora quoque eorum de muro præcipitata.

Clavsvs tenebatur Iosephi pater, nec * vllus ad eum accessus patebat. Eò studiosiùs Io- CAP. XXIII.

D sephus ad deditionem inuitabat Iudæos, & inconsultiùs murum successerat, vt liberaret patriam cum patre. Quo loci saxo caput percussus concidit: ac penè iactatis desuper telis oppressus fuerat, ni præcepto Cæsaris missi foret, qui eum protectum clypeis eriperent neci. Comperto mater filij sui vulnere, & insultantium latronum consternata vocibus, mortis eius formidinem simul & fidem induit: miserabiliter quoque deplorare occœpit: ad hos fructus fœcũditatis se reseruatã, vt nec officio viuentis filij potiretur, nec sepeliret defunctũ. Voti quidem sui fuisse, vt ipse potiùs matri sepulturam daret: inter eius manus supremũ exhalaret spiritum: ille frigidos artus deficiẽtis foueret, ille vltimos ore anhelitus legeret, ille oculos morientis clauderet, ille spirantia adhuc ora componeret. Sed quia voto exciderat, solatiũ fuisse, si vel ipsa interesse potuisset filij morientis supremis, miserabili quidem sorte, sed tolerabili tamen, vt quem superstitem optauerat, eius vel funus teneret. Veruntamen vel de muro, inquit, spectare mihi mea funera liceat: & si contingere non licet, vtinam quidem nemo arceret. Sed quem metuam tãto destituta filio? Quid pertimescam, cui beneficium est mori? Vtinam in me tela sua omnes contorqueant, omnes gladio me transfigant, quod viuens non potui, mortua saltem filij mei corpus veste mea protegam. Abundat vnius vestimentum ad sepulturam duorum: &

E fortasse quisquam hostium miserebitur, vt amictu filij matris oculos tegat, & oculos oculis, manus manibus, ori ora connectat. Proripiens itaque se ad muros, cœlum ipsum miserabili questu replebat. Insultabant sui, flebant Romani: apud socios crudelitas, apud hostes misericordia. Figite (inquit) me, si qua est pietas, ego genui quem persequendum putatis. Ego infœlicia hubera dedi, me extinguite, si de illo vindictam quæritis.

Dvm illa deplorat, ecce ad vocem matris processit Iosephus, & deflere cœpit quòd euaserit, CA. XXIIII.

cui dulce fuerat ante patriam mori, & pro patria dum salutaria suadet, procumbere. Sed iam non pro parentum contendere salute, qui depositi æuo cùm in carcere vitæ finem supremum exigant: liberantur, si moriantur: sed pro ara, pro templo, pro semirutis adhuc vrbis mœnibus trepidare. Obtulisse se vulneri, ne patriam euerti videret. Qua excitati querela, plerique ad Romanos transeundum rati, qua potuerunt via, subtraxerunt sese insidiis latrocinantium,

* post liberã mortẽ mori. Crudelis est, qui filios ante ora patris iugulat.

* percutere vulnus

* adnecassem

Ananias Sacerdos occiditur.

* vlli Iosephum ad deditionem hortanti Iudæus vulneratur.

Universidad de Deusto Biblioteca

*præcedentiũ. & custodiis * protendentium. Quibus quidem Titus misericordiam promissam seruauit, sed alia F
grauior ærumna accidit. Nanque vbi data alimenti copia, cœpit oneri esse cibus, qui priùs vsui
erat, desuetisque edendi officiis, ministerium feriabatur. Nulla vis dentium, vt cibum manderent,
nulla arteriarum subsistentia, panem arrodere nullo poterant modo. Si quid sanè sorbuissent mol-
lioris alimoniæ, intercluſis iam faucium meatibus, strangulabantur. Obriguerant interiora vi-
scerum, obstructi erant ductus ciborum. Aruerant iecoris venæ, quæ cibos attrahunt. Perierat vsus,
auiditas cumulabatur, virtus defecerat, appetentia manebat. Ruebant supra cibos miseri, & in-
ualidos morsus, more infantium meditabantur. Plerique visis alimentis, ipso gaudio deficiebant,
Multi Iudæorum viso cibo deficiebant. atque inter exoptatos sibi cibos moriebantur: solati miseriam, quòd votum impleuerant. Sed erat
pompa lachrymabilis, cùm plures à cibo ad periculum surgerent, quàm ad salutem, vt & victus
noceret. Inflabantur enim insolito cibo corpora potiùs, quàm reficiebantur, & quasi quodam * hy-
hydropis dropisis morbo, distenta cute pœnas dabant. Et si quibus vlla adhuc virtus edendi, auiditas mo-
dum nescia, quod ferre non poterant, supra mensuram ingerebat, repentino cibo farti dirumpe-
bantur. Quid enim graue non erat, quibus erat grauis & solus affectus, vt obesset vidisse, quod G
desiderauerant? Incapaces enim affectuum per longam famem, oppressit etiam sensus naturæ: &
ipse gaudij motus grauauit. Nihil igitur mirum, si exhaustis periculo cibus est. Denique post bi-
duanum ieiunium, si quid auidius sumpseris, statim crudescit. Vnde plerisque moris est, vt suc-
cum lactis infirmis visceribus infundant, eoque cum melle permixto, temperent humorum exa-
speratam ieiuniis intẽperantiam, & defectionem corporis, velut infantiam quandam, molliore cibo
nutriant. Sic ergo nonnulli Iudæorum, qui ad Romanos confugerant, poterant euadere, quadam
arte pensantes moderamina cibi, donec desueta edendi caro, in suos rediret vsus. Nec hoc tamen
profuit miseris, sed causa maioris exitij fuit. Nam cùm ex his plerique accepto cibo aluum pur-
garent, egesserant aliqui bimones aureos, quos absorbuerant, cùm adornarent fugam: ne depre-
hensi, quia insidiatores omnia perscrutabantur, non solùm dispendio, sed etiam periculo forent:
Iudæi aurum absumptum infamis angustia, in excremẽtis recolligunt. Scelus enim ducebatur, aurum quenquam præter latrones habere. Hoc itaque postea Iudæi, specie
miserabili inter inquinamenta alui aurum legebant. Comperit id quidam * Assyrius, & ab vno in
omnes opinio manauit. Quod genus hominum præceps ad auaritiam, & paratum ad versutiam, H
nihil tam atrox sit, quod refugiat, nihil tam turpe, quod erubescat studio pecuniæ. A Syris in A-
rabas diffusa fama est, quibus & non minor auaritia, & feritas barbaricæ propior immanitati, eò
è Syris. Vide Ioseph. de bel. Iud. lib. 6. ca. 15. quòd farti auro Iudæi forent: diripiunt quoscunque offenderant aduenientes, contra fas, contra
leges deditionis, contra promissum Cæsaris, quòd occidi non licebat: incidunt adhuc viuentes,
Arabes incidũt viuentiũ viscera vt ex iis corradant aurum. cruentisque manibus euiscerant ventris secreta. Aluum scrutantur, & inter eius manantia purga-
menta aurum requirunt, non minùs turpiter quàm illi, quos adigebat fames: insuper etiam sæua
crudelitate. Multa acerba eo commissa prælio, nihil hoc vno acerbius. Denique vna nocte duo
millia ferè virorum discissa sunt tali flagitio, diuisisque visceribus, quæstus suos Syria numerabat:
Arabia negotiationis recensebat emolumenta, quæ sine transfretati maris periculis nouo crude-
litatis commento in vsum lucri verterant, & mercem putabant: Quod etiam nunc in huiusmodi
hominum genere reperias, & nonnullis sæpè Ægyptiorum, vt curandis funeribus negotientur, &
officia humanitatis vendant mercaturæ compendiis. Misera fames auri, nihil sequendum putat, I
nisi quod ad præsens lucrosum: nihil honestum, quod pecuniæ vacuum. Grauis iamdudum, grauis
inoleuit humanis affectibus quærendi cupido, & mercatura facta est vita hominum: væno & empto
vniuersos viuitur. Serpsit itaque vitium in * innumeros, vt iam tolerabilior commutatio mercium sit, quàm
morum animorumque. Infecit Syrorum auaritia etiam Romanum exercitum. Nihil enim facli-
ùs in alterum transit, quàm amor pecuniæ, & desiderium habendi: præsertim finitimas opes, qui-
bus vicinus abundauerat. Nec est vlla passio, quæ magis virtutem animi effœminet, quàm cupidi-
tas diuitiarum. Denique versutia laudi datur, paupertas probro habetur. Impediuit hoc vindictæ
furori scueritatem, quia innumeri reperti tanto * furore obnoxij: ideoque Titus, qui vallare circumfuso
exercitu Syros & Arabes proposuerat, contemplatione multitudinis reuocauit sententiam: vt
superioris delicti gratiam faceret, & ne posteà committeretur, pœnam denuntiaret, verbo-
rumque austeritate * grauiori suos argueret, quòd auro succincti & argento, pretiosisque telis ni-
grauiùs tentes, nec arma sua erubescerent, vt tanto se dedecore dehonestarent. At verò Syros & Arabes
horrenda increpare, quod immemores Romani nominis, dictu quoque * horrida excogitassent: venisse eos K
ad belli societatem, non ad exercitium flagitiorum. In exercitu Romano non solùm virtutem
corporis, sed etiam mentis requiri: nec tantummodò fortitudinem in hostem, sed etiam di-
sciplinæ normam spectari: ne crudelis, ne impius, ne insolens miles sit: sed ne prædæ potiùs
Inter arma leges valere & hostibus seruanda fides. quàm victoriæ intentus. Ea grauia videri militiæ flagitia, & vindicari atrociter. Inter arma quo-
que leges valere, fide meliùs bella geri, quæ seruetur etiam hostibus. Si ergo & armatis de-
betur, quantò magis precantibus? Proinde cauerent ab huiusmodi flagitiis, ne & victoriæ
exortes, & salutis fierent. Neque se diutiùs passurum, vt eorum scelesta flagitia Romanis a-
scriberentur, qui plus oneri, quàm vsui forent. Itaque repressit aliquantum, non execuit aua-
ritiam Syrorum, vt arbitrum fugerent, non vt præceptum fouerent. Denique explorato
priùs si fortè Romani militis deesset præsentia, de miserorum visceribus execrabile lucrum

pro-

A proferebatur, nec tamen in omnibus sequebatur etiam prædæ euentus, sed in paucis, quò crudelior feritas: quia non solùm propter opes, sed etiam propter spem lucri plurimi extinguebantur: cùm latrones ipsi, & sæuiores piratæ latronibus, à latrocinio temperent, vbi prædam non senserint. Solius enim barbaricæ immanitatis est gratis nocere. Nam & ipsę ferę, vt interficiant, prædam sequuntur. Foris itaque pœnæ acerbæ, intùs immanior Iohannes.

Cap. xxv.

Dem iqve cùm talia gererentur à Syris, etiam si aliqui reuocarentur, indicio comperto, transfugere tamen alij non desinebant. Inter quos Manneus Lazari, qui asserebat per vnã portam sibi creditam centum quindecim millia mortuorum elata, additis adhuc octingentis octoginta funeribus, quod ipse tuendi vicem huiusmodi recepisset muneris: idque solo eorum numero collectum, qui ex mercede publica sepulti forent, præter eos, quos sepelierant sui. Quæ autem sepultura, nisi vt de muro cadauera deiicerentur? Post ipsum plerique non ignobiles viri, confugientes ad Titum, sexcenta millia defunctorum fuisse, quæ per portas elata numerata sint, commemorabant. Eorum verò cadauerum, quæ propter infinitam pauperum multitudinem efferri nequiuerint, atque in
B maximis domibus, diuersorumque operum spatiis constipata sint, numerum fuisse inæstimabilem. Et adhuc erat processus malorum, quæ iam superiorum omnium finem vicerant. Adhuc sæua obsidio, bellum graue: maioribus iam tamen Iudæorum animis, quam viribus. Super omnia verò fames tetrior, quæ insidiaretur iumentis aluum purgantibus, & vetusta rimaretur boum stercora: vt quod visu erat horribile, hoc fieret esca esurientibus. Miserabilis congeries insepultorum corporum, & circuitu longo terra ipsa tecta cadaueribus, repleta ante muros omnia, terribilis species, horror grauis, odor pestilens: qui nec victores, nec victos deserneret. Vtrisque simul noxius, & maiore Roman. impedimento, quibus necesse erat iacentes reliquias cruentato proterere vestigio: terra ipsius inculta, succisis omnibus, quæ ad vsum militis & machinarum necessariò conueherentur. Per tredecim fermè in circuitu vrbis miliaria longè lateque vastata humus, & nudum gignentium solum. Omne illud pomerium, in quo antè nemora viridantia, horti inhalantes floribus, diuersa pomaria, suburbana prædia gratiam sui speciem dabant, si quis postea vidit hospes, ingemuit: incola non recognouit, & ad genitalem regressus locum, cùm præsens adesset, patriam
C quærebat.

Quidam viri nobiles detulerãt ad Titũ, sexcẽta millia mortuorum per vnam portam elata.

Cap. xxvi.

Reparatis itaque aggeribus & vineis, cæteriscq; machinis obsidionis, renouatus est belli furor, quasi ad extremam operis manum vtrinque studiis conspiratum: Totius enim periculo certaminis decernebatur: quia & Romanis soluenda obsidio foret, si aggeres & arietes incenderentur, quibus per inopiam syluarum reparationis subsidia non suppetebant: & Iudæis excidium patriæ incumberet, si manu cederent, cùm quassata murorum repetitis arietum ictibus resoluerentur. Processere itaque Iudæi cum facibus adeo feroces, vt tanquàm cessuro sibi Romano exercitu, incendia in machinas spargerent, obsidionem soluerent. Sed exhaustæ iam vires fame, & res fractæ, priores successus negarunt, substantia defecerat, audacia manebat. Contrà Romanis maior pudor, si ab his, qui extremum fame spiritum traherent, victoria de manibus diriperetur. Conserto itaque prælio, repulsi Principes seditionis, ad murorum subsidia bello impares recurrerunt. Sed vbi dubia murorum † cæsura repetitis ictibus, Iohannes haud incuriosus extremi subsidij circunspexit interiorem murum, quasi in C. literam duxit. Postero itaque die conuulsa parte murali, fragor labentis
D beneficij, & clamor Romani exercitus simul increpuit, quasi patrato excidio muri prolapsione. Sed vbi conclamatæ vrbis † insultauit sonus, versa vice rerum, noui muri species, improuisa Romanorum gaudia † restrinxit, Iudæorum audacia successit, quia periculum differebatur. Tunc Cęsar exercitum adhortari cœpit, vt nouum illum murum sine vlla cũctatione adoriendum putarẽt, quem constructio recens infirmum, & facilè solubilem proderet: auderent modò animis procedere, fragmenta muralia ascendendi facilitatem datura, vt præliantes Romani, Iudæis de superiori loco decernentibus, adæquarentur. Et quia cunctantes videbat rei difficultate, validissimos quosque iuxta se congregans, in bellum accendebat tali oratione.

† *cessura*

‡ *resultauit*
† *restinxit*

Cap. xxvii.

Omnivm rerum exitus plus negotij, quàm principia habere, nulli incognitum est, fortissimi commilitones, quia consummatio suscepti muneris maiorem quærit laborem: siquidem toto libera mari currit nauis, etsi non semper à puppe ventorum aspirent flamina, gubernator tamen obliquat velorum sinus, & sine refragio scinditur fretum. Sed vbi ad portum venitur, opportuna
E aurarum temperies necessaria est, & angusto ingressus nauium coërcetur limite. Maior itaque periculi cura, vbi spes propinqua: ædificantibus quoque plana exordia fundamentorum, sed ardua celsorum opera fastigiorum. Et plerumque in ipso operis claudendi fine, mercedis suæ munere defraudatur miserandus faber, aut culminis lapsu obrutus, aut instabili deceptus vestigio, vt ad inferiora decidat. De agricola quid dicã, cui procinctus laboriosior messis quàm segetis, vindemiæ quàm putationis: & adultis fructibus grauiora semper metuenda pericula? Nihil ergo nouum, si adhuc nos in ipso portu consummandi cursus periculum manet: quia per angustiora viarum scandendum est ad Antoniam: quò deiectis inde aduersariis, superiorem occupantes locum, ac supra verticem locati hostium, ipsos quodammodò anhelitus eorum intercludamus. Sed difficile hoc † nobis videtur cõmilitones, quasi verò ad ludum, non ad bellum conuenimus: in quo aut vincẽdum, aut moriendum sit viris. Tunc ergo debueratis excusare, quãdo ad prelium veniebatis, vt vindicaretis cladẽ Romani

Oratio Cæsaris, suos animantis.

† *vobis*

Universidad de Deusto Biblioteca

exercitus,& maculatæ militiæ probrum diluueretis. Si Neronis tempore vlciſcendam iniuriam Romani nominis eſtimabatis,quid vos decet velle Veſpaſiano Imperatore? Lauemus ſuperioris imperij notam, ne noſtro adhæreat, quam Nero quidem remoturus per Veſpaſianum æſtimabatur, Veſpaſianus per Titum in ſe transfuderit,niſi vicerimus: Exequenda nobis tantummodò ſupplementa victoriæ pater reliquit,quò fuſis in caſſum tantis laboribus, dedecores inultique* referemus gradum, victoriam derelinquentes: quaſi non leuius crimen ſit de militia decedere, quàm victoriam deſerere: illud enim formidinis, hoc proditionis eſt. Sed periculoſum putatis in hoſtem deſcendere,& murum armis circumſonare:quaſi verò muliebria de nobis, & non virilia opera ipſa natura expetat, quæ nobis ideò vitalem infudit ſpiritum, vt eum pro gloria libenter refundamus. Ad quæ igitur, niſi ad maxima quæque à Duce ſuo bellator adhortandus eſt? Nam vſitati operis adhortatio, non ſolùm conuentis, ſed etiam cõuenientibus affert pudorem,vt exigas,quod ſponte debetur:id enim de ſe militem præſtare oportet. Et tamẽ quid immoderatum à vobis exigo? Nónne præſtat mori per virtutem, quàm viuere ad ignominiam? In medias Romanorum acies frequenter Iudæus excurrit, ac ſeſe hoſtilibus cuneis impauidus infundit, non ad ſpem victoriæ, ſed ad indicium fortitudinis, & oſtentationem gloriæ: Vos,quibus terra & mari nemo impunè adhuc reſtitit,quibus non eſt nouum vincere,& crimen non viciſſe, cùm tanta habeatis vincendi ſuffragia, nec ſemel quidem proripuiſſe in hoſtem gradum non pudet? ſed armatos otium tenere, & in procinctu poſitos, feriatis animis expectare, vt fames pro nobis dimicet, atque inedia potiùs ſua, quàm noſtris fuſi gladiis, in opprobrium nobis erubeſcendos vertant triumphos? Non pudet (inquam) ſtrenui commilitones, vniuerſarum victores gentium,nihil de armis ſperare, nihil de viribus, ſed de ſola obſidione, & operiri quãdo hoſtis morbo cõſeneſcat, atque in ſuo moriatur lectulo? Et quæ poteſt eſſe ſine bello victoriæ omnia ſunt repleta cadaueribus,deformes exuuiæ iacent,exangues reliquiæ defunctorum,niſi quos ipſi inter ſe ſuis manibus trucidauerunt. Quid timemus eos, quos iam fames, ignis, latrocinium, ſeditio extinxit? Quid deſtituimus diuina beneficia? Cuius enim niſi Dei nutu in ſua colliſi arma ſunt? Deſtituti quoque ſubſidiis alimentorum, nec vllus domeſtici finis furoris. Vereor ne iam & religionum videamur rebelles,qui & noſtris,& ſuis religionibus infidos tam diu reſeruamus. Verùm eſto,ſit atrox bellum & formidoloſum. Quid enim vos belli demulceo facilitate? Sit victoria incerta, certum periculum. Nónne apud eos mihi ſermo eſt, qui humana prudentia nouerint, in periculis promptiorem eſſe omnium animantium fortitudinem,quàm in remiſſioribus contentionibus? Feræ ipſæ cùm ſe circumuallatas* armis viderint, maiore in eos impetu ruunt, vt vi ſibi aperiant iter. Et atrociora ſerpens latibulis excuſſus,infundit venena. Sunt etiam, quæ natura innoxia, in periculis tamen ſuis ad nocendum* fortiora ſunt. Habent cerui ſua arma, ſi quis ſe obuium ferat,& mortem cornibus repellunt. Habent & læſæ apiculæ ſuos morſus. Quid autem de viris bellatoribus apud Romanos loquar? cùm Leonides ille Lacedæmone genitus, præliaturus aduerſus innumerabilem Perſarum exercitum, dixerit: Prandeamus in terris, apud inferos cœnaturi. Tantùm valuit apud Græcos hic ſermo, vt non ſolùm de trecentis illis Lacedæmoniis viris,quibus ipſe præerat, ſe nemo ſubtraxerit, præter vnum tantùm, quem ſuperſtitem poſteà nullus recepit: ſed etiam de cæteris,qui ſimul ad bellandum proceſſerant, niſi quos Leonides tanto degeneres bello repudiauit. Quid de Romanorum integris legionibus loquar? quos Cato Romanæ aſſertor facundiæ,& veritatis ſyncerus interpres, aſſeruit cum exultatione ad bellum proceſſiſſe: de quo ſe redituros non arbitrarentur, vniuerſoſque libenter procubuiſſe, ne mutarent ſententiam. Beati, quorum nemo ſuis hoſtium victoriam fuga annuntiauit. De trecentis tamen Lacedæmoniis vir vnus ſubterfugit,& illi in anguſtiis præliabãtur,ne circunuenirẽtur. De Romanis legionibus nullus* vitæ elegit,ſed omnes mortis hæreditatem, quorum vos poſteri eſtis: ſi contemptu periculorum, quaſi glorioſa indoles, virtutis proſapiam non abnuatis. Quis enim fortium virorum eſſe ſe mortalem non nouerit,omnibuſque poſitum finem viuendi? Quantò igitur melius patriæ impendere, quod naturæ debeas,& neceſſitatem commutare gloria: nec anhelæ ſenectutis ſuſpiriis obnoxiam vitam* deiicere,nec ſeuentis ægritudinis caſus reformidare,cùm depoſitis æuo quotidiana faſtidia ſint? Illorum autem,qui languore marceſcunt, deficientibus viribus pariter ac ſenſibus, vt multorum opinio habet, animæ ſimul cum corpore ſepulchro adiudicentur. At verò bellatorum, & ſtrenuiſſimorum virorum, qui ſe pro patria, pro liberis, pro religione morti deuouerint, animas de vinculis corporis huius ferro abſolutas: nulli dubium, quin purum illud æthereum elementum ſtellarum lumine refulgens, in cœleſtibus ſuſcipiat habitaculis, hoſpitio quodam ſupernæ quietis: in terris quoque remanere, ſigne aliquod* eſt gratiæ vel iniuriæ, vt & languore commaceratos obliuio abſcondat:& aduerſum pectus in hoſtem ferentes, ſi mors conuenerit, ſequatur gloria. Ad hæc vos inuito præmia cõmilitones, vt in hoſtem pergamus, quem clauſum tenemus: & aſcendamus in murum per ruinam muri validioris,quæ nobis velut quendam aggerem præſtat, & æquatur muro inferiori. Quiſquis virtutis vexillum præferens, primus in murum aſcenderit, vel ſecundus, vel tertius, vel pluribus comes, haudquaquàm mihi non donatus opimo abibit munere, etſi nulla maior remuneratio, quàm fortitudinis gloria, quæ plerunque eſt tutior. Nam vbi primùm animis,& viribus confidentiſſimus quis aſcenderit,fugient qui reſiſtebant: aut ad inferiora ſe conferent, aut latibulis abſcondent: ita quod maximo nunc periculo ſit, ſi in inferioribus quærimus, ſine labore magno ſequetur, vt deiectis

hoſtibus

*referimus — Iudaica temeritas. — *armatis Feræ ſibi impetu iter aperiunt. — *fortia ſint — Leonidis dictũ ad milites. — *vitam — *degere — *vel

A hostibus bellum conficiatur.

CAP. XXVIII. *Sabinus offert se Cæsari.*

VIX sermonem Titus clauserat, & Sabinus se obtulit ex Syriæ viris, egregius bellator, & ante Cæsarem consistens, ait: obedire se imperiis, ascensioni paratum, si euentus sibi adesset, vt Cæsari placeret: si destrueretur secundis, nihil præter spem sibi accidere, qui iudicio proprio delegisset pro Cæsare mori. His dictis læuam extendens, clypeum suprà caput extulit, & dextera vibrans gladium, immane, quantum in arma insurrexerit: vt quiuis eum non recognosceret, quem paulò antè exilis corporis specie despicabilem putauerat, subitò cùm videret pergere in aduersum, & hostibus pariter, & muris minantem sese extendere, quasi iam celsior in subiectos præliaretur, & murum quateret manu. Sequebantur eum vndecim viri studiosi ad imitandum, sed impares ad consequendum. Repugnabant de muro Iudæi spiculis, saxis, sagittis: & quod cuiusque manus inuenerat telum, in Sabinum deiiciebatur. At ille interritus, cursu concito insiliit in fragmẽtorum aggerem, & in summo locatus, hostem auertit, dum proximus quisque formidat periculum. Sed dum se librat in murum attollens, & securus victoriæ in hostem intendit, lapsus in faciem, cum maximo

destitueretur.

Sabinus telorum ictu decutitur.

B sonitu ruit. Quo reuocati Iudæi, cœperunt iacentem missilibus vrgere. Ille genu nixus, & se protegens scuto, quàm diu potuit, à vulnere defendit, nec immunem reliquit, quem proximum reperit. Ad postremum tamen * confertus vulneribus, spiritum priùs quàm bellum deposuit, nec deiectus gradu, nec muro excussus est, nisi mortuus: tribus quoque aliis necatis, octo semineces, licèt à cæteris tamen exitio subtracti.

* *confectus*

CAP. XXIX. *Cæsar murũ conscendit.*

NEC * tantùm non terrori reliquis mors Sabini, sed incentiuo fuit. Nam Romani viri, qui prætenderant vigiliarum * munia, compensare cupientes operis effectu, quod Sabini studio præuenti forent, viginti numero ineunt consilium magnum & memorabile: vt aduocato quinti ordinis signifero, & duobus equestris militiæ viris, quos promptiores arbitrabantur, atque vno tubicine, quinta hora noctis silentio per aggeres sese fragmentorum muralium in superiora attollerent, cæsisque custodibus, Antoniæ murum occuparent. Quo peracto, terribilior solito sonitus increpuit tubæ, vt fessi labore Iudæi, & somno soluti, de improuiso perturbarentur, quia omnia repleta hostibus crederent. Antè itaque fugere cœperunt, quàm veri fides pateret. Neque enim periculi sors,

* *tamen*
* *munere*

C tenebrosæque noctis caligo patiebatur, vt quanti essent, cognosceretur. Et Cæsar audito fragore tubæ, armari exercitum iubet: ipse cum electis primus in murum ascendit, suis auxilio, hostibus impedimento. Illuxit dies, & iam Cæsar conspicuus è muro suos adhortabatur: alii manibus suorum in murum eleuabantur, alij per cuniculum, quem Iohannes ad subuertendos Romanorum aggeres defoderat, in vrbem se * deferebant. Versa in perniciem perfidis subsidia sua, excluси vndique in templum se conferunt. Eò quoque volentes Romani irruere, cohibentur angustiis, armisque repelluntur. Fit in vestibulo graue prælium, nec iam spiculis aut sagittis, sed gladiis cominùs geritur, manus ad vulnera, gladius super gladium, ictus super ictum, percussor cæsorum sanguine perfundebatur, vt ipse potiùs percussus æstimaretur. In ipso templo furor bellicus dominabatur. Natabant pauimenta sanguine, morientium gemitus, vincentium clamores sine ordine & modo personabant: Romanos * perficiendi certaminis spes accenderat, Iudæis suprema patriæ excidia ademerãt mortis formidinem. Hi sumptu gloriæ virtutem alebant, illi desperatione salutis omne effundebant virtutis viaticum, nec reseruabant.

* *inferebant.*

Romani volentes irruere in templum, prohibentur.

* *conficiendi*

CAP. XXX. *Iuliani centurionis fortitudo.*

D PVLCHERRIMVM quoque facinus adorsus est Iulianus Centurio, vir armis maximus, ex Bithynia profectus Prouincia, sed Romanis assuefactus disciplinis bellisque exercitus, & honoratæ militiæ clarus stipendiis. Qui cùm prope Cæsarem astaret, vbi * aduersos vidit Romanos, quia Iudæi numero præstabant, & adhuc Romani pauciores aderant, subitò de Antonia se proripuit, & insequentes auertit: nec sunt ausi resistere, ipsa specie præcellentissimi viri, & superba quadam vltra humanam formam virtutis autoritate, ita vt ipse Cæsar miraretur. O varia atque incerta, velut quædam bellorum alea, quæ sicut iactu quodam, ita casu quodam potiùs quàm virtute, plerunque inopinatis ludit euentibus, sufficiens nouos exitus. Nanque & hic iactus sunt, non tesserarum quidem, sed sagittarum, telorumque plurium, lapidum quoque, quibus sæpè victor sternitur alieno vulnere. Et dum aliena spolia rapit, ipse dispoliatur: velut hic Iulianus, qui tergo imminebat hostium, dum alios perimit, & claustro coërcet, ipsa alacritate incautior, confixum clauis calceamentum gerens, vsu militarium virorum: non considerauit polito lapide solum stratum, quod ca-

* *auersos*

E uendum foret, sed quasi in campo præliaretur securus, labitur, & ingentem strage sua sonitum dedit. Nec potuit assurgere lubrico solo fusus, genu tamen se sustinens, regressum hostem repellebat, vt appropinquantes cæderet, iaculantes quantum posset, caueret. Sed ipsa fatigatus atque oppressus multitudine, solus licèt, quia nullus tanto se inferere periculo auderet, non despicabilis tamen, neque inultus, impigrè occubuit. Haud equidem, vt arbitror, tali dignus exitu fuit, vt tanta virtus viri sic deciperetur. Sed plurimùm in bello prudentia valet, quæ cauta semper & perspicax incertorum prouidet casus. Solus se de Antonia proripuit, solus in hostilia agmina ruit, solus se armatis miscuit, solus in templum Iudæos redire compulit. Vereor ne istud obfuerit magis, quia de templo fuerunt exterminandi Deo infideles, ideo lapsus non inuenit remedium. Spectabat Titus vincentem cum gaudio, periclitantemcum ingenti dolore: volebat subuenire, sed longè aberat. Reuocabatur à suis, quia in milite vnius sors est, in Imperatore vniuersorum periculum: docebat

Mors Iuliani.

Universidad de Deusto Biblioteca

exemplum, quid cauendum potiùs, quàm sequendum Cæsari foret. Denique sic consternati fuerunt F
socij, sic elati aduersarij, vt & corpus Iuliani in potestatē veniret hostium, quasi adhuc & defunctum
timerent, si Romanis restitueretur. Cæteri Iuliano cæso, facili negotio cessere. Nondum enim
ascenderāt numerosi, & Iudæis occasio necis eius virtutē auxerat: promptissimis eo præsidio ad repel-
* Ioseph. Gyphen. lendos Romanos Alexa & * Gitteo Iohannis coniuratis, qui factionis eius propugnatores forent: ex
* Ioseph. Malachia. Simonis quoque parte * Malchio, & Iacobo Idumæorum Duce, egregiis bellatoribus: Arsimone
quoque & Iuda tertiæ factionis viris pariter adnitentibus, qui cōiuncta manu pulsos Romanos intra
Antoniam clausere.

CAP. XXXI. CONTRA Titus non munimento sibi, sed impedimento angustias Antoniæ ratus, iubet dirui
munitionem eius funditùs, vt congressuris iter in hostem aperiretur. Compertoque quòd solennitas
Iudæis festorum dierum appropinquasset, præcepit interpretari Iosephum Hebræo sermone, quæ
* cad. vet. vt Romanos in tēpli excidiū lacesseret. ipse alloqueretur. Quæ, malum, ratio Iohanni suaderet, * vt Romanos lacesseret. Si virtutis fi-
duciam gereret, eligeret alium pugnæ locum, eò progrederetur, dummodo vrbi parceret, templum
non contaminaret, sacrificia festorum dierum non impediret. Relinqueret quos idoneos sacrifi- G
ciorum ministeriis æstimauisset, fortitudinis suæ documentum vbi vellet, præter vrbem & tem-
plum, ederet, congressiōni milites Cæsaris non defuturos: inuitum se cogi ad totius vrbis euer-
sionem: cuius reliquias seruare vellet, si pateretur Iohannes: imminere templo faces, non quòd tem-
plum Romani festinarent exuere, sed è templo euocare belli * incitatores. Si victos se crederent,
* excitores manus darent: at si victores futuros sperarent, non intra claustra se reciperent, sed in campis de-
fenderent, quò templum labentibus iam incendiis eriperetur, vacaret purificationibus. Et inter-
pretante Iudæis Iosepho, cum silentio audita, tacitum vulgus probabat, sed metuebat sententiam
Mori pro patria. suam pandere: quibus respondet Iohannes, nullum præstabilius Deo esse sacrificium, quàm pro
aris, pro focis, pro templo ponere animam, viros Deo sacratos: & ideò si necesse sit, libenter
procumbere pro libertate, tamen sperare se, quòd excidium perpeti non possit ciuitas Dei. Titus
ad hæc: Meritò igitur puram Deo seruatis vrbem, & sanctum immaculatum, necando ciues, inter-
ficiendo innoxios, perimendo Sacerdotes? Talibus flagitiis non placantur diuina, sed offen-
duntur. Abdicastis Deum vestrum sacrificiorum cultibus. Si tibi aliquis negaret cibum Iohannes, H
quæreres eum: Deo vestro suæ hostiæ non immolantur, non redduntur sua munera, iugulantur
† testificatur homines, & adhuc putas Deum auxiliari? Reuerà sic gesta edocent, sic * testificantur cæsorum
congeries, & cumuli vestrarum calamitatum. Quis hæc videns, non ingemiscat? Nec reprehen-
derem, quòd pugnares pro patria, si nollem parcere, si nollem patriam vestram aut templum re-
seruare. Neque enim digna Carthago, aut metuendus Hebræus Annibali, qui partem mediam
† subegerat orbis Romani * subegerant, & tamen ipsa quoque reparata Carthago, quæ vsque ad excidium sui,
rebelles ciuium animos tulit. Fide mea, salua hæc omnia tibi futura spondeo, veniam tibi salutis
polliceor, non pro mercede sceleris, sed pro redemptione vrbis, vt à te redimam perituroru culminum statum. Desinas maneo latrociniis tuis conturbare propositum pietatis Romanæ. Non
† formidabit. * formidabitur Hierosolyma, vt diruatur: quando potior viribus reseruata est Antiochia. Certè
Iechonias vester & Persis credidit, & vrbem egressus, commisit se cum suis proximis barbarico fu-
rori, ne propter se ciuitas euerteretur. Celebratur à vobis eius memoria, sicut vestri asserunt: adest I
Iosephus assertor eius, celebritatisque testis, qua honoratis virum, qui pro patria se captiuitati ob-
tulit. Seruauit cum & barbarus Persa, & ego tibi spondeo impunitatem. Certè & Iosephus arma
Romanis aduersa intulit, crede promisso, cuius & exemplum præmisimus. Vadem tibi sponsionis
nostræ Iosephum damus: imò iam dedimus, quem reseruauimus. Loquatur vobis sermone patrio,
obliget se ritu quo soletis: non pudet me vadem quærere, fideiussorem dare, ne euersorem exhi-
beam, qui volo parcere. Flere ad hæc Iosephus, rogare Iohannem, deplorare patriæ statum, ob-
secrare sermone flebili, appellare vt ciuem, sed cæteris pertinaciorem: testare Dei omnipotentis
gratiam, saluum fore cum suis, tantummodò desisteret excitare militem Romanum ad vrbis euer-
sionem. Quem vbi flectere nequiuit, Non mirum, inquit, Iohannes, si perseueras vsque ad excidium
patriæ, cùm iam reliquerint eam præsidia diuina. Sed mirùm quòd perituram non credis, cùm le-
geris propheticos libros, quibus excidia patriæ nobis annuntiata sunt, & reparata culmina, rursus à
Romano diruenda exercitu. Quid enim aliud clamat Daniel? Non enim quod iam factum erat, sed
Subigendos Iudæos à Romanis prophetæ prædixerant, vt & Apostoli Pet. & Paul. Lact. quòd pòst futurum, prophetabat: quæ est abominatio desolationis, quam vociferatus est venien- K
tibus Romanis fore, nisi ista quæ nunc imminet? quod est illud oraculum, quod à nostris sæpè com-
memoratum est, à summo denuntiatum Deo: tunc scilicet perituram vrbem funditùs, cùm
ciuium manibus contribulis suus fuerit extinctus, nisi quod nunc impleri videmus? & fortasse,
quia iam defendi templum non placet, interdicto maculatum sanguine, purgari incendio placet.
lib. 4. cap. 21. Inualueratque eiusmodi rumor. Suet. in Vespas. & Tacit. lib. 21.

CA. XXXII. COMPLEVIT sermonem Iosephus, sed nullis Iohannes mouetur fletibus, nec promissis fle-
Christi mors Iudæorum excidium. Lact. Niceph. lib. 3. cap. 3. ctitur. Vrgebat Deus iamdudum perfidas mentes, ex quo impio se parricidio commacularunt,
Christum Iesum cruci suffigentes. Hic est ille, cuius mors Iudæorum excidium est: Natus ex Maria,
qui ad suos venit, & sui eum non receperunt. Quando enim suos non occiderunt Iudæi? Nónne
filium Saul sui occiderunt? Naboth Propheta à suis vtique lapidatus est. Iudæa fuit Iezabel, quæ iussit

Iudæis,

A Iudæis, senioresque præceptum executi sunt. Iudæus Achab, qui causa mortis eius factus est. Quanti alijs ciuibus ciues perempti, & tamen diu integra ciuitas mansit, etsi diruta à Babyloniis post annos innumerabiles, sed reparata postea? Hoc est supremum excidium, post quod irreparabile templum, quia auerterunt sceleribus suis præsulem templi, reparationis arbitrum. *Naboth propheta à suis lapidatur.*

TALI affatu Cæsaris, & repetita oratione inflexa est aliquorum sententia, qui se subtrahere potuerunt, vt ad Romanos conuenirent. Cæteros reuocauit periculi metus, qui à latronibus intẽdebatur: (Et fortè quædam inclinatio mentium erat, ne plures eriperentur futuræ euersioni) quos Cæsar cõfugientes ad se, quia erãt inter eos & viri sacerdotales cum filiis, & * aliis splendidioris familiæ * viris, suscepit bona gratia, pollicens securitatem salutis, ius possessionum suarum, atque ad vrbem, cui nomen Gosna, direxit: ne quid offensionis oriretur ritu dispari & cultus diuersitate. Quod ab his, qui in vrbe positi repugnabant (seu quia huiusmodi suspicio incesserat, siue vllus composuerat dolo, ne plures dilaberentur) in argumentum est deriuatum necis, vt extincti obïcerentur. Eo comperto, reuocatos Titus iussit cum Iosepho propiùs muros obire, vt à suis agnoscerentur. Illi cum lachrymis B gemituque magno, non sua deflere, sed patriæ templique excidia: rogare ciues, vt sequerentur Cæsaris fidem, eriperent templum paratò incendio, nihil sibi aduersus legem præceptum, nihil de libertate imminutum. Acquiescerent & ipsi, experirentur Rom. clementiam, quorum insuperabilem virtutem experti sunt. CAP. XXXIII. * alij * viri

CVM talia miserabiliter deplorarent, proturbantur à suis, bellumque accenditur, insiliunt Iudæi, atque in ipsa irrumpunt * temeritate penetralia. Omnes recessus, omnia secreta occupant, quæ inaccessa viris erãt sacrorum exortibus. Romani quoque se prælio parãt: temerãtur interdicta Patrũ belli necessitate, maiore tamen Romanorum, quàm suorum reuerentia. Gentiles enim cum formidine templum spectabant, Iudæi cum furore ac temeritate adibant, & madidas manus humano gerentes sanguine, ipsa adtrectabãt altaria. Titus tamen adhuc in proposito manens, alloquebatur Iohannem, & inuitum se deduci ad excidium vrbis, & tẽpli cõtestabatur, dicens ad eum: Quid sibi volunt Iohannes, impressi illi ante fores templi apices elementorum? Nónne significant neminem, nisi C sacratum debere templo appropinquare? Quid illa sepia pro templo? Nónne vt conspectus arceant vniuersorum liberos, solisque mysticis pateat secretorũ cognitio: atque his sit liber aspectus, quibus est legitimus ingressus? Prospectus excluditis peregrinorum, & accessus cogitis. Scribitis, vt nullus ingrediatur aduena, nullus peregrinus introëat, & peregrinum sanguinem intra templum funditis, aduenarumque simul & ciuium cruore vestra altaria commaculatis. Testificor ego non impressionis nostræ esse, sed vestræ præuaricationis, quòd violatis quæ vestra sunt. Ego alienus non exigo, imò obtestor, si velitis discedere, incolume tẽplum futurum: neminem Romanorũ hostiles irrogaturum manus, nihil de vestris temerandum esse sacrificiis. Seruabo templum vobis * & proselytis: cultus enim sacrorum diuersus, sed operis communis vsus: Quod cultus fuit, à vobis recessit: quod operis est, victoribus remansit. CAP. XXXIIII. * temerè *Ioseph lib. 6. bel. c. 5.* * etsi nolitis

VBI ne his quidem per Iosephum insinuatis reuocari Cæsar aduertit (factionis enim principes putabant diffidentiæ potiùs, quàm pietatis esse tam frequentem desistendi conuentionem) ad prælium necessitate inuitus reuertit, iubet adesse Romanos. Sed quia tantæ multitudini angustia impedimento erat, XXX. electis viris, singula deputat bellatorum millia. Non enim totum exer- D citum reciperent tam densa ædificiorum obstacula. Ipse quoque simul descendere volens, reuocabatur à suis, ne in angusto nocturnis etiam plerunque temporibus, quibus necesse erat insidiantium fraudi occurrere, periculi aliquid in se excitaret: cùm ampliùs proficeret, si spectator belli adesset, quo vnusquisque promptiùs sibi decernendum arbitraretur, sub oculis Cæsaris præliaturo. Omnia enim, quæ circa templum gererentur, velut in theatro quodam, ex loco Antoniæ desuper visebantur. Inflexus ad eam sententiam Cæsar, Cereali mandat negotium, vt prætendentibus circa templum Iudæis, hora noctis nona superueniret, cæterosque hortatur studiosè ingruere certamine, se quoque dimicantium meritis non defuturum, cùm desuper aut ignauiæ cuiusque testis, aut virtutis arbiter pugnam examinaret. Cerealis præscripto tempore impigrè adest, sed custodes vigilantes reperit, prælium conseritur. Si quidem & intra templum siti non dormiebant, & congredientibus qui excubias obibant, facilè se cæteri ad bellum pararant. Conferto agmine, instabat * Romanus: Iudæi, dum claustris atque angustiis nituntur, ne circumueni- E rentur, percursabant diuersa: vt frequentiùs sibi à suis esset periculum, dum in tenebris non cognoscerentur, & plerunque transfigerentur à sociis, dum hostes putantur. Quis enim nocte discerneret, socio an hosti occurreret? cùm interrogare serum esset, cauere vtile, consultum præuenire: & tolerabilior culpæ exitus, errare in alieno vulnere, quàm proprium eligere periculum, vbi hostis timetur. Ancipiti itaque per noctem periculo laborabant Iudæi, vel quod inferret hostis, vel in quo socius erraret. Nec minore per diem pernicie afflictabantur, nocte plus erat periculi à suis: per diem Romanus vehementior aderat, quem totius spectator certaminis Titus vel tacitus vrgebat. In horam quintam pugnatum est acriter: Iudæis quoque strenuè rebellantibus, vt neutra pars loco cederet. CA. XXXV. *Iosephus non potuit suos mouere adeditionem.* *Cerealis præficitur exercitui.* * Romanis

DVM hæc inter se prælia gerunt, septem dierum spatio depositis omnibus, vsque ad funda- CA. XXXVI. menta terræ, quæ castro, cui Antoniæ nomen, Herodes immuniuerat, latior facta est via, quæ ad

templum ducebat: vt non solùm percursandi militibus esset facultas, sed etiam in munimentis F
constituendis, & coaceruandis aggeribus, quantum esset necessarium locorum, pateret, quò pul-
sarentur etiam templi fastigiorum summa: per quæ Romanis intentiùs immorantibus, cùm † in-
* intolerabilis tolerabiliùs fame vrgerentur Iudæi, cœperunt insidiari Romanorum iumentis si quis bellatorum
equum pabulo laxauerat, aut mulum leuando oneri necessarium, rapto auertebant, nec solùm
cibus eis, dispendio Romanorum, sed etiam militiæ flagitio, * petebatur. Cuius * incuriæ pro-
* petebatur. brum in exordio statim, præscripto necis supplicio, Cæsar remouit, fraudem tamen peruicacium
* iniuriæ non compescuit. Excluſi enim ab huiusmodi rapinæ necessario esurientibus alimento, herbarum
subsidia captantes, destruendum murum, quem circa pomerium Titus duxerat, excogitauerunt,
vt vagandi & exquirendi radices arborum, pabulorumque liberior fieret excursus, quos ad cu-
iusdam carceris vicem circuitus muri clauserat, nec erat iam, quo famem leuarent. Obrepunt
itaque, & excursu repentino ad montem Oliueti ingruunt prætendentibus, nec illi commisso
defuêre muneri, & tubæ classico de cæteris castrorum aut turrium munimentis alios accersernnt
ad prælij * societatem. Conseritur pugna acrior in principio: dum pudor hos, illos fames vrget G
* necessitatẽ sæuo imperio ac necessario: sed confluentibus Romanis repelluntur Iudæi, atque ad vrbis suæ mu-
ros reflectuntur. Tunc vnus è turma equitum, Pedanius nomine, concito equo dextram ex-
Pedanij fortitudo & audacia. tendit, & se paululùm inclinans, vnum de Iudæis fugientem suspendit, captiuum Cæsari fe-
rens, glorioſæque victor rapinæ: velut lepusculum aquila, aut accipiter fulicam ante pedes
Cæsaris viuentem deiecit. Quo delectatus admodùm Titus, laudatum eum & honoratum
dimisit.

CAP. XXXVII. IAM circumfusæ * templi ardebant porticus, vbique luctus, vbique mors: foris bellum, intùs
* templum suprà bellum & incendium. Nec frangebantur animis Iudæi, putabant vindictæ perire, quicquid
sine fraude gererent, vel insolentia. Quando aliter iam nequibant, prouocabant Romanos ad ex-
Ionathes prouocat ad monomachiam. cidij celeritatem. Ionathes quidam exiguus corpore, despectu dignior, iuxta Iohannis sepulchrum
lacessebat Romanos, vt secum, qui vellet, manu decerneret. Aliis despicientibus pusillitatem ho-
minis, aliis fastidientibus cum eo decertare, quem continuò captiuum habituri forent, aliis con-
siderãtibus periculoso certamine rem geri cum viris, qui in extremis salutis non aliqua fortitudine, H
sed sola temeritate vindictam quærerent: nihilque laudis futurum, si vinceretur, excidio finitimus
& plurimum dedecoris, si quis lapsu aliquo communem victoriam turparet. Iactabat se insolentis-
simus, & metum obiiciebat victoribus: conuitia ferens, quòd non suis viribus, sed alienis auxiliis Ro-
mani inniterentur: nec Iudæos bello hostium, sed domesticis afflictos seditionibus. Erat in numero
Pudens incautior in certamine succubuit. militum Romanorum Pudens nomine, qui præstrictus inanibus cõrumeliis, dum incõsultè pudori
consulit, salutem neglexit, atque ipsa indignatione incautior, vulneri patuit, fususque in terrã, incussit
sociis verecundiam: insultationis quoque causam Ionathæ simul & mortis reliquit. Nanque is suc-
cessu lætus certaminis, & pompam attollens triumphi, dum tripudiat, atque exultat, concussoque
clypeo simul & gladio proludit, excitauit in sua vulnera Centurionem Priscum, qui superba & tu-
Priscus Ionathẽ interimit. mida iactantem non tulit, atque incautum victoria penetrauit ictu sagittæ. Quo stratus Ionathes,
docuit in prælio neminem irrationabiliter insultare oportere: vbi victoris & victi conditio incerta,
donec bellum claudatur.

CAP. XXXVIII. AT in vrbe interiore, cùm hostem intra muros cernerent altissimis eminentem aggeribus, vni- I
uersisque imminentem mœnibus, & tanquàm vulnus in corpore, ita periculum introrsum pergere
reformidarent, intercidunt porticum septentrionalem ex ea parte, qua adhærebat Antoniæ, ne per
ipsam hostis in templi superiora ascẽderet, vel in inferioribus sitos superior vrgeret: & proxima quæ-
que demetũt, ne populantibus incendiis templo finitima etiam templum ipsum ignis depasceretur,
atque intercisa igni exurunt: ita quod ab hoste metuebant, priores cœperunt. Solomonis quoque
* intra porticum ad fraudem pararunt, vt culminum interiora replerent pice ac bitumine, quæ * infra for-
nicem summi laterent fastigij, simulatoque quòd eam vellent defendere, & frequentes hostes in-
cesserent, solicitant Romanos, atque in sese excitant. Illi admotis scalis, summa porticus petunt,
Iudæi loco paulatim cedere, quò plures Romani ascenderent. Hi certatim irrepere, tamen pruden-
tiores suspecti dolum cauere: sed vulgus intentum victoriæ, præfestinare, vbi res fraude carere visa,
plurimis quasi inter retia locatis, admouetur ignis fornicibus interioribus, atque * additis pice & K
* adultus bitumine, atque cæteris incendij nutrimentis, in totam diffunditur porticum. Circumuallabant
flammæ victores Romanos, vt nec resistendi facultas suppeteret, nec fugiendi copia: quid facerent
non reperiebant. Spectabat Titus suos periclitantes, indignans quidem, quòd iniussi ascenderant,
sed miserans, quòd victores perirent. Plerique se præcipitio dabant, sed vbi incendium euaserant,
fractis cruribus, collisi corpore moriebantur: miserius erat, si debiles superuiuerent. Volebat subue-
nire Cæsar, nec poterat, hortabatur tamen proximos, clamabat vt auxilio suis essent. Has voces, hũc
dolorem Cæsaris, pro supremo illi habebant solatio. Hoc erat morituris viaticum, hoc se velut su-
blimi solantes sepulchro, ad mortem festinabant, quòd in viscera Cæsaris reconderentur: nec
Cæsariani: fiducia. vita eorum periret, quorum viueret gloria, qui morerentur pro Cæsare, relinquentes sui hæredi-
tatem triumphum. Itaque alij circumueniebantur ignibus, alij præueniebantur: nec longè hostis,
qui flammas fugientem feriret.

LON-

A LONGINVS tamen egregiæ virtutis vir, cùm prouocaretur à Iudæis, vt sese his committeret promissa salutis securitate, maluit se solum transfigere gladio, quàm maculare probro Romanæ indolis fortitudinem. Artorius autem satis astutè voce magna clamauit Lucium, dicens: Hæres mihi eris, si me decidentem exceperis. At ille miserandus occurrit ruenti, atque in se morituri necem transfudit. Verè bellicum testamentum, non atramento scriptum, sed sanguine: nec in charta, sed in mucrone. Quòd hæredem promisit, magnum planè ingenium, vt inueniret voluntarium mortis vicarium. Incensa est itaque porticus vsque ad turrim, quam Iohannes cùm bellum aduersus Simonem gereret, exædificauerat super portas Regiæ domus, quam Ezechias sibi Rex ad habitandum condidit, reliquam eius partem ipsi diruerant Iudæi. Sequenti quoque die à Romanis exusta est omnis porticus septemtrionalis, vsque ad porticum orientalem. Nam cùm suis ipsi manus iniicerent ædificiis, docuerunt Romanos * illis non parcere. Nuda erat iam templi facies, & sæua hominum fames: insidiabantur sibi inuicem, quis cui raperet cibum. Vbi alimenti suspicio, ibi bellum inter domesticos. Pugnabatur pro cibo, necabantur charissimi, discutiebantur defuncti, ne B quis intra amictus eorum cibus lateret. Simulare aliqui mortuos æstimabantur, ne viuentes aliquid habere alimenti suspectarentur. Sed ne viuentes quidem, aut vitæ fungi munere, aut mortem simulare poterant. Verùm aperto ore, sicut rabidi canes, aurarum captantes spiramina, huc atque illuc circumferebantur inopia duce. Sæpè etiam quasi ebrij in eadem domicilia regrediebantur, vt iterum quæ vacua reliquerant, perscrutarentur. Et cùm alia famis solatia non reperirent, detrahebant coria scutis, vt cibo essent sibi, quæ præsidio non essent. Mandebant calceamentum: nec pudor erat solutum pedibus suscipere ore, & lingua lambere. Vetustæ quoque paleæ, quæ olim proiectæ fuerant, non mediocri studio requirebantur: & si quis repererat, grandi pretio mutuabat.

CA. XXXIX. *Longini, aliàs Logi, inuictum animus.* *Artorij (qui & Argerius) militare testamentum.* * *alienis* *coria scutorũ atque ipsa calceamenta Iudæis loco tibi erant. Niceph. lib. 3. c. 6.*

QVID adoriar dicere factum Mariæ, quod cuiusuis barbari atque impij mens perhorrescat? Ea C erat de locupletibus fœminis regionis Pereæ, quæ trans Iordanem iacet, belli * horrore oborto, cum cæteris se in Hierosolymitanam vrbem contulerat, quòd esset tutior: eò quoque suas deuexerat opes, quas principes factionum certatim inuasere. Alimentorum etiam si quid pretio quæsiuerat, de manibus eruebatur. Exagitabatur à perfidis, dira imprecabatur, volebat mori, sed percussorem non inueniebat. Malebant insultare diutiùs, affligere grauiùs, quàm citò perdere. Putabant quamdiù viueret, prædam fore. Defecerant iam omnia, & deliciis assueta, asperiora palearum, vel coriorum dura non emolliebat. Sæua fames intimis se infudit medullis, exasperauit humores, mentem exagitauit. Habebat mulier infantulum quem genuerat. Vagitu eius excita, cùm se & paruulum commacerari videret, tantis victa immanitatibus, atque impar tam atroci calamitati affectum amisit: & pietatis genitalis vsu obliterato, dolorem absorbuit, furorem assumpsit. Conuersa itaque ad paruulum iam matrem oblita, & furens animi, sic ait: Quid tibi faciam paruule, quid faciam tibi? Sæua te circunstant omnia, bellum, fames, incendia, latrones, ruinæ, cui te moritura credam, aut cui te tantillum relinquam? Speraueram, quòd si adoleuisses, me pasceres matrem, aut sepelires defunctam: Certè si præuenires obitu, quòd ego te pretioso tumulo meis manibus includerem. Quid agam misera? viuendi tibi ac mihi nullum subsidium video. Omnia erepta nobis, cui te reseruabo? aut certè quo condam sepulchro, ne canibus alitibúsve, vel feris D præda sis? Omnia, inquam, erepta nobis. Potes tamen dulcis meus, & sic matrem pascere, idoneæ ad cibum manus tuæ. O mihi suauia viscera tua, artus iucundi, priusquàm vos penitùs consumat fames, reddite matri, quod accepistis: redi fili in illud naturale secretum, in quo domicilio sumpsisti spiritum, in eo tibi tumulus defuncto paratur. Ipsa complectar, quem genui, ipsa exosculabor: & quod impatientia amoris habet, habeat vis necessitatis, vt ipsa deuorem meos artus, non simulatis, sed impressis morsibus. Ergo esto cibus mihi, furor latronibus, & vitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus nostris. Quid faceres fili, si & tu filium haberes? fecimus quod pietatis fuit, faciamus quod fames suadet. Tua tamen causa melior, & quædam pietatis species, quia tolerabilius est, quòd matri dederis cibum visceribus tuis, quàm quòd te mater, aut occidere potest aut deuorare. Hæc dicēs, auerso vultu gladium demersit, & in frusta filium secans igni imposuit, partem comedit, partem operuit, ne quis superueniret: sed nidor incēsi peruenit ad principes seditionis: cōtinuóque odorem sequuti, introierunt mulieris hospitium, minantes necem, quòd ausa esset iciunan- E tibus ipsis edere, atque exortes eos facere cibi, quem reperisset. At illa, partem, inquit, vestram vobis seruaui, non fui auara nec inhumana: nolite indignari, habetis quod & vos edatis, de meis vobis visceribus cibum paraui. Considete ocyùs, mensam apponam, mirari habetis, & ministerium meum * indicare, quòd talem nullius inueneritis mulieris affectum, quæ vos nec dulcis filij fraudaret gratia. Hæc dicens, simul redoperuit ambusta membra, & epulanda obtulit cum adhortatione huiusmodi sermonis: Hoc est prandium meum, hæc vestra portio, videte diligentiùs, ne vos fraudauerim. Ecce pueri manus vna, ecce pes eius vnus, ecce dimidium reliqui corporis: & ne alienum putetis, filius est meus, ne alterius opus arbitremini: ego feci, ego diligenter diuisi mihi quod manducarē, vobis quod reseruarem. Nunquàm mihi fuisti dulcior fili, tibi debeo, quod adhuc viuo. Tua suauitas animam tenuit meam, & produxit matri miseræ diem mortis. Subuenisti in fame, tu munus supremum senectæ, percussorum repressor. Venerunt necaturi, conuiuæ facti sunt: habebunt ipsi quod * tibi de- * *mihi*

Maria ad puerulum conquestio. *Maria diues mulier filiũ famis tempore coxit & deuorauit. Niceph. lib. 3. c. 7.*

Universidad de Deusto Biblioteca

beant,cum epulas meas sumpserint.Sed quid refertis gradum, quid horrescitis animo,cur non epu- F
lamini quod mater feci?Possunt & vos delectare,quæ matrē exaturarunt.Non esurio iam,postquàm
me filius meus pauit,abundè exatiata sum, famem nescio: Gustate & videte,quia suauis filius meus.
Nolite fieri molliores matre, infirmiores muliere. Aut si vos in meo vulnere misericordes estis, &
non suscipitis hostiam meam,atque auersamini holocaustum meum, ego consummabo sacrificium
meū,manducabo quod reliquū est.Videte ne vobis opprobrio sit quòd fortior vobis mulier reperta
sit,quæ absumeret epulas virorum.Ego quidem tales paraui epulas,sed vos sic epulari matrē fecistis:
me tenebat passio,sed vicit necessitas.

CAP. XLI. REPLEVIT continuò totam vrbem tanti sceleris nefas, & vtriusque tanquàm ante oculos
positum, parricidalis conuiuij ministerium perhorrescebat. Cœperunt & ipsi incentores seditionis
Vulgato Mariæ facinore cæsaris exclamatio. examinare post hæc, quos raperent cibos, ne similes escas inuenirent, & velut imprudentes su-
merent. Cœperunt vniuersi timere, ne diu viuerent, & mori vellent. Peruenit etiam ad Ro-
manos huius facti immanitas.Nam plerique hoc horrore perterriti,ad hostem fugerunt.Quo com-
perto Cæsar, execratus infœlicis terræ contagium, manus ad cœlum elcuans, talia protestabatur: G
Ad bellum quidem venimus, sed non cum hominibus dimicamus, aduersus omnem rabiem
beluarum ac ferarum, quid * sensibilium loquor? aduersus omnem rupium immanitatem de-
** sensibilia loquar.* cernimus. Diligunt feræ fœtus suos, quos etiam in fame nutriunt, & quæ alienis corporibus pa-
scuntur, à consimilium ferarum abstinent cadaueribus. Hoc vltra omnem acerbitatem est,vt mem-
Idem cap.21. Sup. & Nicep. lib.3.c.6. bra, quæ genuit, mater voraret. Mundus ego ab hoc contagio, tibi me absoluo, quæcunque in
cœlo potestas es: Scis, scis profectò, quia intimo affectu pacem frequenter obtuli, & quod non
pudet dicere, victor rogaui: quia parcere etiam ipsis tantorum flagitiorum prodigiorumque auto-
ribus volui, parcere populo, vrbem seruare: sed quid facerem repugnantibus, sed quid facerem
aduersus suos furentibus? positis plerunque armis, quia illi à suorum cædibus non desinebant, in
bellum reuerti, vt liberarem obsessos, non perderem: ipsi nos de muris hortati sæpè sunt dimicare,
ne grauiùs à suis perirent. Quales sunt ciues,quibus hostis remedio est? Audieram equidem intole-
rabilem huius esse populi ferocitatem, qui incredibilibus se opinionibus in omnem excitat insolen- H
Iudæorum iactantia. Resurrectionis fides. tiam. De cælo se genus ducere, ibi primùm induisse corporis formam, cœli se fuisse incolas,
descendisse ad cultus terrarum, de terris ad cœlum redire, transisse per maria sicco pede, fugisse
ante se fluctus maris, conuersa Iordanis fluenta, in suum fontem recurrisse, stetisse solem, vt li
hostes suos vincerent, ne nox impediret: raptos in cœlum igneis curribus suos, præliatas prose
cœli potestates, & absentibus his vniuersas hostium fusas copias, dormientibus partam victoriam.
Hæc compereram, sed putabam quòd diuina circa se iactarent beneficia, non vsquequaque audi-
ciam extenderent, vt se nec à Romanis vinci posse arbitrarentur. Agnosco itaque cum his nobis
esse prælium, qui se insuperabiles credant, cùm se iactitent diluuij superstites, hæredes fluminum,
terrarum hospites, viatores æquoreos, ascensores æthereos, quibus vnda murus est, aër via, cœlum
habitatio, cedunt flammæ, nec vincula tenent. Sitientibus petra soluitur, ac sese fundit in potum.
Esurientibus cœlum aperitur, cibus mittitur, carne volatilium castra implentur, & panem an-
** statuitur* gelorum manducat homo. Stringuntur liquentia, amara dulcescunt, sol * statuit, tenebræ * illu-
** illuminatur* minant. Postremò quid ampliùs potest esse, quando his audacia deesse potest? Qui, vt aiunt,mor- I
tui viuunt,& sepulti resuscitantur. Aduersus diuina quoque cōspirasse hos homines opinio frequēs,
& pœna indicio est. Ardent hodiè quoque terræ propter incolarum impietatem: plerosque etiam
moramur ex istis hiatus soli absorbuit. Quamdiu igitur in his locis * morabimur? vbi & terrarum ruina est,
vidimus & mare mortuum, vidimus etiam mortua terrarum nascentia, humum aridam, virentium
fructuum vmbras inanes, foris gratiam, intùs fauillam. Quis dubitare potest, quin apud inferos
versemur, apud quos etiam elementa moriuntur? Ipsa quinetiam, quæ post mortem viuere solet,
** hos* apud * quos naturæ pietas mortua & superstes defunctis religio? Quis enim parentes non etiam
mortuos diligat? Quis enim amissos filios non amet, & loco pignorum teneat? Manet affectus, etsi
pignus obierit, perseuerat nomen naturæ, gratia non interciidit. Apud hos verò nec viuentem
mater recognoscit filium, nec appellantem audit, nec vagientis miseretur: & propter vnius hos-
† iniicit execrabilem cibum parricidales † iniecit pignori manus. Sed quid quasi nouum arguo, cùm à par-
ricidio fraterno generis sui numerent exordia? cùm ipsius Abrahæ, quem appellant patrem, & J
disciplinæ autorem, ac sui principem cultus, in eo maximè fidem prædicent, quòd nec filio
parcendum putauerit, cumque sicut hostiam aris admouerit, atque holocaustum offerre non du-
bitauerit. Non condemno deuotionem, sed quæro pietatem: Alium quoque è suis vouisse aiunt
Iephte Abrahamum intelligit. victorem, vt quicquid sibi primùm occurrisset domum reuertenti, immolaret Deo suo: & cùm
rediret,occurrisse filiam,atque illum iniecisse filię manus,multaque alia huiusmodi exempla.Qualis
** incōsultiorē* ista gens, quæ religioni tribuat hominis necem, & sacrificium putet esse parricidium? Quis Deus
** duri tamen homines.* possit hoc exigere, aut qualis Sacerdos, qui hoc possit deferre? Denique * veterem illum quasi pru-
dentiorem non feciſſe aiunt, sed voluisse, istum quasi * consultiorem perseuerasse. Habeant suos
** ministerio* ** mūdi ipsius purgatorius ignis.* ritus * duriatum homines, apud quos disciplina est filios occidere. Infœlix ciuitas, in qua talis of-
ficina, tale * mysterium est. Operiant eam ruinæ suæ, atque abscondant * inuidi ipsi contagi-
onem, ne sol videat, ne stellarum globus spectet, ne maculentur aurarum spiramina, purgatorius

quoque

A quoque ille exuret ignis. Thyesteas dapes fabulam putamus, flagitium videmus, veritatem cernimus atrociorem tragœdiis. Ibi enim firmior sexus & partus alienus, hic mulier, cui partus proprius fuerit cibus. Ibi aliena fraus, hic propria voluntas. Ille doluit, hæc insultauit: digna talibus viris esca, qui pertinaciter bellando mulieres suas ad tale perduxerunt cõuiuium. Equidem eos tantis malorum afflictos acerbitatibus iam furere arbitror, amentésque factos, qui hæc non sentiant. Quare maturius bellum conficiamus, quia emendari non queunt: ingruamus instantiùs, vt fugiamus regionum istarum morientes aquas, terras ruentes.

CAP. XLII.

Hierosol. enim munitiss. restatur Tacit. lib. 22.

HIS dictis admoueri templo arietes iubet, sed nihil validi ictus proficiebant. Pleriq; tamen territi de ipsis seditionum Principibus confugêre ad Cæsarem, quos Titus tanquàm necessitate compulsos, non quasi promissum secutos dubitauit suscipere, sed fides temperauit iracundiam. Non eò loci tamen habuit, quò perfugas superiores, intentiúsq; suos vrgere cœpit, vt vniuersi hostium discederent perculsi metu: Sed vbi parietes inoffensos ab ictu arietũ mole sua viderunt permanere, aluerunt audaciã: ingenio tamen Cæsar præueniens, ianuas argento opertas succendi iussit, quibus igne

Ianuas templi argẽto incrustatas incendi iubet Cæsar.

B admoto argentum defluere cœpit: deinde paulatim etiam lignum ardere: Sic in porticum interiorem aditus patescere. Sed miseratus Cæsar, ne finitimis interioris vestibuli porticibus comprehensis, templum exureretur, ad consilium vocauit Duces exercitus, dicens: non cum insensibilibus sibi certamen esse, nec bellum cum ædificiis, quæ victoribus proficerent, si inexusta reseruarentur: Duces tamen asserebant† valitudinem parietum & munitionem templi, Iudæis in reliquum quoq; incentiuo futuram, quibus esset grata insolentia, radices rebellionis eruendas funditùs, ne iterum temeritas recrudesceret. Distulit tamẽ Cæsar consilij tractatũ in posterum diẽ, verùm Iudæi se infundendos putarũt: sed Romani cõsertis clypeis, quamuis pauciores, primum impetũ sustinuêre. Nutabat tamẽ acies cõcursu innumerabilis multitudinis. Vnde Cæsar cum equitibus properè affuit, proterens facilè, quos reperisset, atq; hostile agmen reflexit, eo fretus, quia iam pateret vestibulorũ portio. Maiore suorum manu sequente die dispositi in hostẽ irrumpere, templum succẽdere. Quod factum eripuisset vrbẽ incendio, nisi læua mens populi flãmas in se hostium prouocasset. Iubet enim Cæsar restingui igniũ globos, ne irrupturis impedimẽto forent. Quod videntes Iudæi, dum insidiãtur volentibus incendia tẽpli restinguere, cæsis aliquibus, hostẽ accenderunt: vnus de Rom. seruitũ

† validitatẽ

C nactus materiem, quæ de fastigio deciderat, adulto igne portæ admouit, quæ aurea nũcupatur, quòd auro vestitas habebat fores. Liquefactus illicò flãmis auri rigor lignum nudauit, quòd velut intecto latere patuit incendio. Exustis itaque valuis, in interiora se templi penetralia inseruit ignis. Iámque portæ eius vestibula lucebant. Turbati omnes, qui se templi munimine defensabant, trepidare illicò & quædam iam inclinatio mentium erat, illum diem esse templo excidialem, quia in ipso die quondam Babyloniis ingruẽtibus fuerat incensum, quia erat decimus dies † Ioma mensis, quem iamdudum inter funestos annumerabant. In superiora quoq, se aurarum spiramine ignis attollens, victoribus lætitiam, victis tanta labe dolorem dignum infudit. Clamor quoque vniuersorum exortus, nec multò post nuntius hostilis excidium Cæsari manifestum reddidit: qui se proripiens quanta poterat voce, restingui ignes iubebat. Sed neque per tumultũ audiendi facultas erat, neque parcendi voluntas, cùm Romani milites vindictæ studio feruerent, notáque pietas Cæsaris, inobedientiæ metum

Decimo mensis Augusti, qui erat Iudæis fatalis, templum succensum est.

† cod. Vet. Lemn, Suidas Leun, à Macedonibus Augustum dictũ testatur.

D suis demeret, nulli fraudi suis futurum, cùm etiam hostibus ignosceretur. Nutu tamẽ & manu Titus reuocabat, quos poterat, mandabat aliquibus vt inhiberent impetus militum. Sed ira duce † adolebat incendium, hostẽ vrgebant desperatione salutis, iam sui prodigum, & totum se expendentem periculis. Vulgus maximè ignobile feriebatur, vbicunque occurrerat, quia nullis munitum armis, nec repellendo vulneri, nec retorquendo idoneum erat.

† adolebant

CAP. XLIII.

FATIGATVS itaque clamoribus Cæsar, gradum retulit, cùm flamma adhuc conclauia templi depascebatur. Quibus deustis, in ipsam ædem se furens intulit. Qua specie plerique exanimati: alij se in ipsos † misêre ignes, quorum oculi ferre non poterant, vt superstites templo reseruarentur. Rursus concurrit Titus, cupiens cuiusmodi ædes esset circunspectare. Cuius gratia motus, præcellentiorem omnium templorum fuisse operibus fatebatur. Mirabatur saxorum magnitudinem, metalli nitorem, venustatem operis, gratiam pulchritudinis. Nec immeritò tantam fuisse loci celebritatem pronuntiabat, vt eò ex locis omnibus cõueniretur, quia tantum non nisi summi Dei credere-

† mersere

Templi pulchritudinem admiratur Imperator.

E tur esse domicilium. A diũgebat honos fidem religionis, quo etiam barbarorum gentes templum illud venerabantur: & inferebant munera prædones † religionis, quæ tamen tunc diripiebãt sui & dispersedebant latrones, irruentes in omnia quæ deposita viduarum fuerant, vel pupillorum, tanquam de victoribus vindicarentur, si quid ex præda Romanis minueretur. Templum quoque ardere cõspicientes, ipsi incendebant cætera, ne quod excidio templi superstes esset ædificium: religioni deputantes, si omnia cum templo perirent. Nec adhuc tamen Iudæi perfidiam deponebant, quæ causa maioris † excidij fuit. Nam cùm animi multorum inflecterentur, vt se, † fracto agmine, Romanis traderent, Pseudopropheta quidam iactare cœpit in excessu mentis suæ, templo diuina præsidia non defutura, vocare populum ad se velut quodam oracluo, adhuc se in templo suo manere: illico repulsurum hostium cuneos, flammarum incendia. Sic miseri dum infœliciter falsis circumuentionibus credunt, dedecores atque inulti sicut pecora trucidabantur. Qui si voluissent credere, euidentia imminentis signa excidij habebant: quibus veluti claris vocibus admonebantur, finẽ sibi affore.

† exitij
† facto agmine
Pseudoprophetæ inania.

CAP. XLIII.

prodigia euersionē Hieros. portendentia. Tacit. lib. 21. Iosephus. lib. in fud. Niceph. lib. 3 cap. 4. Ioseph. in oste.

NAM per annum fermè supra templum ipsum Cometes, passim ignis & gladij quandam præferens similitudinem, denuntiabat quoque ferro & igni gentis & regni vrbisque ipsius vastitatem futuram. Quid enim similitudo gladij, nisi bellum? Quid ignis, nisi incendium denuntiaret? Visus est autem, priusquàm populus à Romanis sese dissociaret: ipsis autem Paschæ diebus † Xanticimensis octauo die, & per singulas noctes hora circiter nona, templum & ara eius ita lumine refulgebat, quasi dies esset, per dimidium fermè horæ quotidiè manens: quod vulgus interpretabatur, cumulandæ gentis indicium videri, eóque impulsi sunt, tanquàm tempus afforet libertatis recipiendæ. Prudentiores contrà opinabantur, quòd id genus stellæ bellum soleat denuntiare. Nec quisquam arbitretur aliena nos à cultu nostro, & disciplina locutos. Primùm, quia non quid nobis videatur, astruimus, sed quid acciderit, quæve opiniones tunc temporis fuerint, quid prudentes senserint, quid imprudentes. Neque cùm de secta Iudæorum aliquid dictum est, ita scriptum videatur à nobis, quasi in veritate cultus eorum, non quasi in vmbra & figura præmissos contexeremus, vt sequerentur perfectiora. Nam de signis stellarum etiam in Euangelio docemur, quia erunt signa in sole & luna & stellis. Vitulæ quoque partu asseruerunt, cùm immolanda astaret altaribus, in medio templi agnum editum, in ipsis sacrorum (quæ suprà memorauimus) celebritatibus. Orientalem quoque portam interiorem solido ære grauem, quæ soleret ad vesperam viginti virorum multo claudi labore, obseratam vectibus ferreis, per aliquot noctes sponte reseratam, & vix postea à custodibus clausam. Id quoque arbitrabātur plerique futurorum signum bonorum, quibus ingressuris porta aperiretur. Consultiores autem aiebant, custodiam templi resolutam videri, vt quæcūque intùs forent, ab hostibus diriperentur: exiret cultus, introiret vastitas, euacuaretur celebritas, sacrificium destrueretur. Quodetiam antequàm crucifixissent Christum Iesum liquidò significatum lectio docet. Post multos quoq; dies, figura quædam apparuit inæstimabilis magnitudinis, quam plurimi circunspexere, sicut libri Iudæorum manifestarunt: & ante Solis occasum subitò visi in nubibus currus, & acies armatæ, quibus totius Iudææ regionisque eius vrbes incursarentur. In ipsa autem Pentecostes solennitate, ingredientes Sacerdotes in templi interiora nocturno tempore, vt sacrificia assueta celebrarent, primò motum quendam sensisse se prodiderunt, & sonum editum, posteà etiam audisse repentina voce clamatum: Transeamus hinc. Iesus quoq; Ananiæ filius ruricola vir, ante annos quatuor quàm bellum Iudæorū populus adoriretur, in summa pace vrbis & abundantia, cùm scenopegia sacrificiis solennibus celebrarentur, templum ascendens, cœpit clamare: Vox ab Oriente, vox ab Occidente, vox à quatuor ventis, vox super Hierosolymam & super templum, vox super sponsos & sponsas, vox super omnem populum: hoc noctibus & diebus vociferabatur. Quo moti primores loci, corripuerunt eum, terribile vocis eius indicium perhorrescentes, & plurimis eum suppliciis affecēre, quo saltem afflictus dolore, desineret terribilia & plena prodigiis denuntiare. At ille nec metu vllo, nec verberibus aut grauioribus interminationibus territus, vsum aut vocem mutauit, eadem denuntiationis perseuerantia & contextione sermonum, nulla obsecrationis interpolatione in iisdem manebat, iniuriæ negligens, affectu immobilis. Quod nequaquàm perfunctorium rati, sed in excessu mentis, vt erat, exprimi, detulerunt ad loci iudicem, qui tunc temporis à Romanis per id locorum, pubica agitabat negotia. Is rimandæ veritatis gratia, sæuissimis eum pœnis exulcerauit: quò magis perseueraret, eò vehementiùs corripi flagellis hominem iubens, vt si qua secretiora futuri tumultus comperisset indicia, manifestaret. At ille neque fleuit, neque rogauit, sed ad singula verbera non sed patriæ excidium flebiliter † plorabat, dicens: Væ Hierosolymis. Neque interrogatus, quis esset, vel vnde, vel cur eadem diceret, responsum reddidit: sed tantummodò lamētationem illam patriæ, questu miserabili prosequebatur. Defessus itaq; Albinus (hoc enim nomen viro) dimisit eum, tanquā dementi furore, quid diceret, non sentientem. At ille neq; sermonem vllum cum quoquam habebat, nec aliud loqui per reliquum tempus auditus est, sed hoc tanquam lugubre atq; funereum canticum canens, diebus ac noctibus iugiter resultabat: Væ Hierosolymis. Neq; verberanti conuiciabatur, neq; cibum impartienti gratias agebat. Vna erat ad omnes, eadémq; plena funebris vlulatus responsio, & maximè sacrificiorum celebritatibus. Per septem itaq; annos & quinq; menses eadem verborum series, idem vocis sonus mansit. Itaque indefessus tanto tempore, vbi obsidio cœpit, eadem illa vociferari destitit, quasi cessare oporteret denuntiari, cùm adessent, quæ fuerant denuntiata. Sed vbi flamma cœpit pariter vrbem & templum inuoluere, circumiens murum, clamare iterum cœpit: Væ ciuitati, populo & templo. Et ad postremum addidit: Væ etiam mihi: & † fundibulo ictus, in eadem voce amisit spiritum. Vrbem quoq; ipsam cum templo, vetustis literis scriptum erat tunc perituram, cùm tetragonum templum factum fuisset. Itaq; siue obliti, siue obstupefacti ingruentium malorum necessitate, vbi occupata est Antonia, tetragonum circuitum templi fecerūt. Inter quæ illud præcellētissimum, quod in literis æquè vetustis, quas sacras vocabant, manebat impressum, quòd secundum illud tempus, futurus esset vir, qui de regione eorum imperium assumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, vt sibi non solùm libertatem, sed etiam regnum pollicerentur. Id alij ad Vespasianum referendū putarunt, prudentiores ad Dominū Iesum, qui eorum in terris secundū carnem genitus ex Maria regnum suum per vniuersa terrarū spatia diffudit. Tantis itaq; rebus † aduenientibus, non potuerunt † capere, quod diuinitùs decernebatur.

Aciesin nubibus.

Voces in templo, Transeamus hinc. Tacit. lib. 21.

Omnes fus agricolæ clamor.

† deplorabat

† cod. Vet. fundibalo: rectius forsan à fundibulario ictus: nam in Anaceph. legitur fundibari ictu.

Iudæi cæcati præsagia deletionis non intellexerunt. Vide Ioseph. Suet. in Vesp. Tacit. lib. 21. Niceph. lib. 3. cap. 4.

† qui de regione eorum. † monentibus † cauere

CAP. XLV. FVGIENTIBVS itaque authoribus seditionum, cùm templum exureretur, Romani posuerunt

A runt signa intra circuitum templi ipsius, & contra portam Orientalem sacrificauerunt, Imperatorem Titum dummis prædicantes vocibus. Interea puer quidam eò loci, vbi etiam Sacerdotes erant, quos & inopia aquæ, & æstus finitimi incēdij commacerabat siti, rogauit vnum de custodibus Romanis dexteram sibi dare, potum offerre. Porrexit illicò, ætatem pariter miseratus ac necessitatem: bibit puerulus: & quia sedulò innoxiæ creditū fuerat ætati, rapuit aquæ vas, & cursu sese proripuit, vt etiam Sacerdotibus bibendi copiam ministraret. Voluit sequi miles, sed non potuit comprehēdere. Ille periculo suo Sacerdotum sitim leuauit. Bona fraus, quę neminem læderet, subueniret necessitati. Denique miles ipse miratus est magis affectum pueri, quàm dolum detestatus, quòd in illa ætate atque excidio totius vrbis, & communi periculo, quid deberetur reuerentiæ sacerdotibus, quod potuit ministerium, non inexpressum reliquit. Nec multò pòst Sacerdotes confecti fame & siti, vitam rogarunt. Quos Titus iussit occidi, degeneris animi esse respondens, † vt templo & muneri cuperent superuiuere.

Rom fugatis seditiosis, titum Imp. declarant.

Sacerdotalis reuerentia.

† *quòd*

CAP. XLVI

Sermo titi ad seditiosos.

IOHANNI autem & Simoni, & cæteris Principibus seditionum rogantibus, vt paulisper cessare iacula telorum & strepitum iuberet, dicendique sibi potestatem daret, ab indulgentia non abB horreret: facto silentio ita respondit: Serum, nequissimi, tempus ad misericordiam, cùm iam quid reseruetur, nihil relictum sit. Offerebam vobis, & despexistis, & diffidentiam putastis, non indulgētiam. At ego innoxia ædificia vestro scelere perire ingemiscebam, vulgus ignobile cogi ad mortem dolebam: parcere volebam, vos non sinebatis: suspendebam prælia, vos irruebatis: pacem offerebam, vos non recepistis. Alloquebar frequenter, crebrò conueniebam. Non pudet dicere, insolentiores vos feci rogando. Quid putabatis? quòd Romanæ acies vobis cederent, & multitudine circumueniretis victorem omnium terrarum exercitum? Quota portio orbis pugnauit, quia vniuersum nec regio vestra sustinere poterat, nec sinebat necessitas? Maior enim cura nobis tuendi orbis, quàm propagandi. Quocunque eamus nihil est nouum, nihil est alienum, quibus omnis terra possessio est. Latrocinium hoc, quasi næuum in corpore diu dissimulandum putauimus, aliquando cōmoti auferendum credidimus, ne fulgorem imperij Romani vestra inobedientia & quædam interpolaret caligo: Sensistis Romanam virtutem non bellando, sed moriendo. Neque enim in campo
C vestra vidimus agmina, sed in muro, cùm vobis nec claustra prodessent ad tutamentum salutis. Quis enim murus resisteret, quibus Oceanus non restitit? Aut quæ ciuitas nostræ obsidioni inexpugnabilis foret septa præsidio murorum, cùm Britānias quoque Romana arma penetrauerint, muro frementis circumuallatas elementi: Substratus est nobis ille præruptus aquæ mons. Patres vestros, vt Iudaicæ fabulæ ferunt, rubri maris vnda, muri specie transeuntes, circumuallauit: Romana fortitudo murum Oceani perfregit. Non inuideo vobis aliena beneficia. Viderit vos mare & fugerit, vt clausi ab hoste fugeritis, quia perrumpere hostem non poteratis, nec sustinere. Nobis fuga Oceani damno fuisset, si fugisset. Gessimus antè bellum cum fluctibus, insanum mare antè superauimus, quàm ad hostem perueniremus. Excepit nos Britannia, iam victores elementorum. Quibus illi fide-

Germanorū fortitudo prædicatur à Tito.

bant, nos subegimus, vt ad triumphi cumulum ipse Oceanus accederet. Sed fortè de virtute corporis præsumebatis. Nunquid vos Germanis fortiores, quos septos Alpium muro, fortitudo Romana in seruitutem deduxit? Nec illa similia Tauri montis accliuis collibus, aut Canopeis agminibus Aegyptiorum, cum quibus vobis bellandi vsus est. Supra nubes ascendimus, &
D de nube descendentes populos vicimus, aërium cunctis aperuimus iter. Iter æquoreum vobis non inuidemus, dūmodo illud triumphantium fuerit, hoc fugientium. Romanæ itaque virtuti confederunt montes, amnes exaruerūt, amisso cursu, quem natura direxerat, & inflexo quò victores iubebant. Conuersus sit Iordanis vester, vt dicitis, atque in fontem reuerterit, vt vobis iter panderet: non eo Cloelia Romana virgo eguit, quæ ruptis vinculis hostem euasit, & fluuio decurrens, Romanis se intulit castris. Nec incendia vestra miramur, de quibus Hebræos pueros euasisse, maximos edere cantus soletis: Mucius noster nullo cogente manum admouit ignibus, nec remouit, donec victor incendij, miraculum hostibus suis infunderet fortitudinis, quæ flammas non senserit. Denique pacem rogarunt, qui triumphum sperabant. An verò cœlestia illa vos extulêre pabula, & esca pluuiarum aduersus virtutem Romanam? Sed considerare decuit altricem ipsam orbis terrarum Africam esse subiectam Romanæ fortitudini. Nobis seruit, quæ omnes alit: in nostra potestate est fames omnium, & victus vniuersorum. Quod natura omnibus dedit, virtus Romana ius suum fecit. Ipsum Annibalem perculit, in exiliúmque coëgit, quem non capiebat orbis terrarum. Angustior ciuibus Africa fuit. Nō idoE neę ad demorandum visæ Hispaniæ, arcta vianti Gallia, indigna Italia amicitiæ fœdere, & societatis cōsortio. Iactetis liceat, quòd † flumina militauerint vobis, & cœlestes potestates pugnauerint: Nos Annibalem inequitantem † fluminibus vicimus atque intonantem vndis. Ipsius tempestatibus quatiebatur mundus. Et ille muros nostros armis pulsabat. Neque verò necessarium fuit, vt hostes nostri, sicut Assyrij vestri dormientes extinguerētur, sed præliantes. Non enim in somnis victoria quæritur, sed in prælio: non virtutis adorea est, vbi fortuita gratia. Hostes nostri non aquarum rutilo decepti renitentium ad solis exortum, in manus nostras inconsultiùs inciderunt, dum fulsi sanguinis specie, nos extinctos putauerunt: sed scientes & ad bellum parati, campos terrarum corporibus suis texere, ac proprio sanguine repleuerunt. Quæ vos fortitudo in tanta posuit insolentia? Non videbatis eos seruire nobis, qui vobis imperitarunt? Aegyptus, quæ vos affli-

Cloelia Romana virgo.

Q. Mutij factum audax.

† *fulmina*

† *fulminibus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

gere solebat, nobis annuum pendit tributum, & viam præbet vsque ad Indicos tractus, extra orbem terrarum egredi, atque alterum orbem quærere: maris secreta, Solis Oceaniáque vltima, & alterius orbis incolas nostro imperio adiungere. Quid Antiochi regnum, qui vos grauibus suppliciis affecit? Ius quoque ipsum † ereptum religionis, nos ipsi vobis retudimus, gloriosius arbitrantes imperare Regibus, quàm regnum tollere. Ipsa sedes Dominorum vestrorum Antiochia, nónne studiosè suos repudiauit, & nos Dominos elegit? Vos ipsi nónne ad nos confugistis, vt illos Dominos fugeretis? Non ipsi vos suscepimus, & aduersum illos defendimus? † Seruiuimus vobis, vt vestris legibus viueretis: dedimus potestatem vestris inseruire cultibus. Sacra vestra scire noluimus, sed honorauimus. Posteà rebellandum putastis. Pompeius templum cepit, sed non diruit: vrbem occupauit, sed integra omnia reseruauit donaria. Pro quibus ô grati socij, hanc vicem nobis rependistis, vt tertiò rebellaretis. Fuerit Nero despiciendus, sed non in vno Romana virtus expendebatur: sed habebat militem Vespasianum, qui iam ad pacem reuocauerat Gallias: tam fortis in prælio, vt per illum & Nero vinceret, per illum Nero esset hostibus formidabilis: tam fidelis domino principi, vt solus imperium non quæreret, quod solus merebatur. Sed Cestius læserat: querelam deferri decuit, non arma irrogari. Missus pater Vespasianus, qui improuisus potuit in imparatos se effundere: Galilæam circumibat, longinqua exurebat, vt vos deponeretis insolentiam, veniam postularetis. Ostendit virtutem, & cùm vniuersos clausos teneret, Ægyptum petiit, vt inducias resipiscendi daret. Insolentiores vos nostra absentia fecit, quia nos occupatos putastis. Sed nunquàm ita occupati sumus, vt absentes simus orbi terrarum. Nam & absentes assumus, & longè positis propiùs assistimus. Namque vt anima in corpore omnia mẽbra viuificat sua, sic Romana prouidentia omnibus imperij sui partibus adest, & totum orbem Romanum, tanquam præsens gubernat. Nam si singulis animis illa vis diuina regendi corporis virtutem dedit, quantò magis Romano vigore, quo quasi vnum totius imperij nostri corpus animatur, tuendi eius vitalem quandam substantiam subministrauit? Suspensum itaque bellum vos reparastis. Profecturus itaque pater ad vrbem Romam, à tyrannis recipiendam, me à sua diuisit societate, ne vobis suæ pietatis executor deesset. Veni ad bellum specie terrentis, affectu rogantis. Quoties à mœnibus vestris vocaui exercitum? Quoties posteà à penetralibus templi retraxi? Quoties restinxi incendia? Quoties monui? Sed nunquá audistis. Nunc me demum rogatis, quasi iam quicquam superfit, quale iam cõsumptum est, & tamen à cæde, incendio, direptione exemi militem? Quid desideratis? quid adhuc statis armati? quasi daturi leges, non accepturi? Si deditionẽ petitis, deponite arma, iam non metuenda victoribus, sed superba victis, & plena insolentiæ: vt armati rogetis, quasi de fide nostra dubitandũ vobis sit, aut adhuc virtutem lacessitis, bellum minantes? Populus extinctus est, templum ardet, vrbem tenemus. Quid reliqui speratis, nisi vt vita vobis donetur? Proinde ponite arma quasi victi, viuere vobis donabo, etsi non meremini, quia noluistis quæ vestra sunt † vobis conseruare. Tunc illi petere cœperunt, vt sibi obstrictis sacramento, ne vnquam se Romanis traderent, egrediendi per murum potestatem daret, quò cum suis familiis in desertum pergerent, vrbem Romanis cedentes. Eo commotior Titus, Etiámne, inquit, cõditiones nobis imperatis? Quin potiùs defensate patriam, adestote templo, omni virtute insurgite, seruate sacramentum mortis, quando vitæ repudiastis. Et simul iubet insurgere Romanos in necem hostium. Plurimi cœpere grauiore victorum indignatione labefactari: tradiderunt se tamen Zaræ Regis filij, & fratres eius, & plurimi cum ipsis de plebe. Nec Titus, quamuis excitatus ad iracundiam, propositum suum soluit contuitu regalis fastigij, sed recepit confugientes: solius tantum pietatis (quod maximum est) lucrum fecit. Nam prædam omnem domus regiæ, seditionis authores diripuêre, vt nihil ex ea ad Romanos peruenire.

CAP. XLVII.

SIMVL autem vt facto impetu, in aulam irruêre, duos de Romanis militibus inuadentes, vnum pedestri militiæ virum trucidauerunt: eques verò poposcit se ad Simonem duci, allegans se habere, quæ memorato insinuaret principi seditionum. Sed perductus ad eum, cùm vana quædam attexeret, perimi iussus: dum percussor moratur, clausis iam fasciola oculis, sese proripuit ad Romanos. Qui cominùs præliantes suscepêre fugientem, perductúmque ad sese Titus quasi indignum * videri morte, qui ab hoste viuus potuerit capi, exutũ armis iussit dimitti: reseruans ei quod per hostis ignauiam non amiserat, & auferens militiæ sacramentum, quod captus prodidit, fugitiuus dehonestauit: Id illi maiori supplicio fuit: apud viros enim grauiora militiæ probra, quàm mortis vulnera sunt. Repulsi tamen illicò Iudæi, ad superiora vrbis se contulere, relicta templi & vrbis defensione. Strages magna in eos qui resederunt exercebatur, semineccibus aut cadaueribus repletæ viæ. Iussit Cæsar etiam ad superiora admoueri machinas: quod videntes Idumæi, elegerunt viros, quos ad Titum mitterent, qui deditionem rogarent. Eo cognito, Simon præuenit, & * electis quidem petendæ deditionis viros intercepit. Sed Idumæi non multò post, quamuis destituti adiumento principum, cùm sustinere diutiùs vim nequirent, tradiderunt se exercitui Romano. Ita primùm fames, & ad postremum desperatio resistendi, deditionem patrauit. Nec Romani multa cæde iam fessi abnuebant vitæ indulgentiam, & studio captiua mancipia vendẽdi promptiores erant ad reseruandam salutem. Plurimi venales, sed pauci emptores: quia Romani habere in seruitutem Iudæos dedignabantur: nec Iudæi supererant, qui redimerent suos, cùm se euasisse vnusquisque vel inopem gratularetur. Passim itaq; se tradebant remoto metu, quoniam latrones aberant, Romani ignoscebant.

DENI-

† eripuit

† Seruauimus

pompeius templum cepit.

* vobiscum seruare

Deditionem victi recusant Iudæi.

† viri

Grauiora militiæ probra quam mortis vulnera.

* electos.

plurimi Iudæorum venales, pauci emptores.

A DENIQVE & Iesus vnus ex sacerdotibus, Thebuti filius se dedidit, & vasa sacerdotalium ministeriorum, lucernas duas, mensas, crateras, phialas, & omnia vasa aurea: sed & peripetasmata, & indumenta principum sacerdotij, cum lapidibus accepta fide salutis, volens tradidit. Comprehensus etiam Phinees custos gazophylacij demonstrauit sacerdotum purpuram multam, & coccum, & alia complura, quæ ad vsum reseruabantur. Cum quibus cinnamomum, & casiam, & aromata plurima, & thymiamata, vasa quoque sacramentorum multa: etiam ipse tradidit & vestem sacratam, sed coactus metu, vnde & veniabile apud suos flagitium fuit: tamen, etsi voluntas defuit, deesse virtus non debuit: Licet plerunque seueriùs iudicemus, quàm præcauere possimus, si ipsi in tali versemur necessitate: refugere tamen debemus † furti ministerium, & † iudicium proditionis.

CAP. XLVIII. *Iesus offert Tito vasa ministeriorum. Phinees custos gazophylacij comprehenditur.* † *facti* † *iudicium*

IAMQVE insurrexerant aggeres, sed & ferire cœperant arietes murum superiorem septima die mensis, quem † Gorpiensem nuncupant: ventum ad supremum. Conturbati & perterriti ipsi quoque factionum principes, qui in extremis insultabant periculis, genibus singulorum aduoluebantur, opem orantes. Cernere erat, quàm miserabilis illa mutatio foret ex illo terribili ac superbo
B fastigio, in hanc humilem & plebeiam deiectionem, in lachrymas, fletus, pauorem. Necdum cesserat murus vrbis superioris, iam illi percursabant singulos, nihil superesse præsidij ingemiscentes, hostem ingressum arbitrabantur: Plerique tanquam iam de superioribus pugnantes, Romanos videre sibi videbantur: quod metuebant animo, oculis præfigurabant, & mentis pauor fiebat imago visus. Denique pro certo iam hostem ceruicibus suis incumbere credentes, quibus adhuc tres turres, Mariamne, & Phaselus, & Equestris supererant: cæteris validiores: deseruerunt superiora confugientes ad hypogea, vel retrusos specus. Iohannes tamen non multò post fame tabidus, & confectus ieiunio, tradidit se Cæsari, qui reseruatus ad triumphum, sed perpetuis vinculis innodatus, vsque ad mortem, magis trahens spiritum vitæ, quàm vllam voluptatem viuendi expertus, securim euasit. Simon autem latuit etiam intra exustæ vrbis ruinas, in hypogeis se cum paucis recondens fidelioribus. Iam Cæsar discesserat cremata vrbe æstimans etiam Simonem aut igni exustum, aut ruina oppressum, aut à quocunque † homine interemptum. Verùm ille quandiu cibus suppeditauit, in defossis specubus defodiebat introrsum. Sed vbi & cibus defecit, & nul-
C lus euadendi exitus patuit, subitò ad superiora erepsit, indutus veste candida, & purpureo desuper vestimento, vt terrorem quendam incuteret aspicientibus. Qui primò stupentibus militibus, Romanis mandat, vt ad ducem suum deducerent. Erat in eo loco Rufus Terentius, quem Titus loco præfectum militiæ dereliquerat. Quo adueniente interrogatus, quis esset: primò alia, pòst Simonem confessus est. Inde transmissus ad Cæsarem, & ipse ad triumphum reseruatus. Sed quia crudelia exercuerat in ciues, nec se Cæsari tradiderat, post triumphi pompam neci adiudicatus. Octaua die Gorpiei mensis concremata est ciuitas. Cæsa per omne tempus obsidionis innumera millia, decies centena millia (CX. myriades, vt plerique asserunt) Iudæorum tamen omnium, sed non omnium eiusdem regionis & loci, quia eò vndiquè conuenerunt tempore Paschalis festiuitatis. Captiui abducti ad nonaginta septem millia, latrones propè omnes perempti statim: qui validiores erant, per triumphum ducti, posteà bestiis obiecti, cæteriscque suppliciis dati, per singulas fermè vrbes, qua iter agebat Titus, vt per vniuersos rebellionum supplicio metum spargeret.

CAP. XLIX. † *Gorpiæum al. qui Septēber nobis dicitur, vt Suidas docet.* *Mentis pauor imago visus.* *Tres turres vrbis superfol.* † *militi*

PER idem tempus Alani gens fera & diu ignota nostris, quòd interiorum locorum difficulta-
D te & claustro portæ ferreæ, quam Magnus Alexander prærupto Tauri montis imposuit iugo, cum cæteris feris, & indomitis introrsum gentibus, cohibebantur: Incolebant Scythicum Tanaim, finitimáque eius, & Mœotidis paludes, velut quodam clausi carcere memorati ingenio Regis, vt suas terras exercerent, alienas non incursarent. Sed siue ob sterilitatem locorum, quòd auari votis agricolæ, sperata culturæ non responderet fœcunditas, siue prædandi † cupiditate Regem Hyrcanorum, qui locis præerat, sollicitarunt, pretióne an † defensione incertum, vt reserata porta, eruptionis sibi copiam daret: quo impetrato, infudère se genti Medorum, & impetratis breui velocibus equis, & aliis pariter ad dexteram nexis, in quos per vices, cùm foret libitum, desilirent, totam propè regionem percursauere: vt primò perturbarent omnia, maioríque multitudinis speciem darent, aduersus quam nullus fugæ locus vacaret: deinde circumuentis omnibus, quantam vellent, strage edita, prædam abducerent. Erat enim regio populo frequens, & pecoris abundans, quæ nullo resistente, facilè patuit direptioni. Si quidem ipse Pacorus Medorum rex, in abstrusa lo-
E ca se contulit, saluti potiùs quàm regno consulens, ita vt vxor eius, ac liberi, ac concubinæ captæ ab Alanis, centum talentis posteà redimerentur. Nec Tyridates Armeniæ rex immunis fuit periculi, sed alieno malo cautior, pestem præuidit: & viriliter quidem voluit occurrere, vt à finibus suis hostem auerteret. Dum prælíatur tamen laqueo insertus, in potestatem hostium viuus concesserat, ni præacuto gladio nodum informem † velocitér intercidisset. Nam insolentia quadam propriæ fortitudinis, & in cæteros despectu superbo, simul vt familiarem sibi eminùs decernendi consuetudinem, refugiendíque † facultatem fraude tali prætexerent, laqueos iacere, atque hostem innectere, ars Alanis, bellandíque mos est.

CAP. L. *Alanorum gens fera Scythia.* † *cupidine* † *Vet. exempl. an dissensione inter se gentiū* *Pacorus Medorum Rex.* † *fortiter* † *facilitatem*

FVGIT itaque Tyridates, cui euasisse satis fuit. Regnum autem suum depopulandum reliquit. Nam quasi accepta iniuria, quòd congredi ausus foret, vehementiùs Armeniam, quàm Mediæ regnum deuastauerunt. Opimi itaque vtriusque regni spoliis, ad propria recursum

Titus ad Antiochiam cõtendit triumphans singulas in ciuitatibus.

fecere. Quorum compertâ incursione, Titus Antiochiam contendit: sensim tamen, vt triumphatorem decebat, causámque dissimulans, per singulas vrbes pompam celebrat victoriæ. Perimebantur in arena ludæi, quacunque pergebant, ac dilacerati à bestiis, pendebant merita rebellionis. Antiochiæ quoque eos vetustis odijs gentilis populus insectabatur: eò quòd Reges Persarum quæ de Hierosolymitana vrbe donaria iure victoriæ vindicauerant, synagogis contulerant. Antiochenis de suo quoque alia largiti. Itaque congestæ opes inuidiam facilè mouêre. Nam vt illa nunc omittamus, quæ aduersùm Machabæos gesserint Sacerdotij competitores, & quantæ cladi ciuium fuerit ambitio, sicut suprà memorauimus. Antiochus postea non ignobili genere ortus, sed moribus perditus affícto crimine, quòd Iudæi vrbem Antiochiam incendio exurere conspirauissent, patrem protrium, qui esset de Iudæorum Primoribus, & plerosque alios insimulatos gentilis impetu multitudinis, ad mortem coëgit. Nec eo parricidio multorú mq; cæde exaturatus quieuit: sed postea quoque nactus facultatem, quod fortuito incendio acciderat eiusdem vrbis porticus, & tetragonam plateam, maximámque partem ædificiorum cremari, fraude prædictæ coniurationis, iterũ Iudæos vrgere cœpit, atque incessere, ac propè vniuersorum stragem fecisset, nisi aduenienti Tito reseruata cognitio foret metu, ne Cæsar vsurpato plurimorum supplicio commoueretur. Ea res Iudæis saluti fuit.

CAP. LII.

Massada expugnatur.

† *Vet. Cod. silæe. Ioseph. lib. 7. bel. ca. 38. Sylua.*

MASSADAE quoque plurimi se Iudæorum freti loci munimine congregauêre, cuius expugnandi negotium Titus indignum arbitratus, quòd Imperatorem teneret, † Syllæ mãdauit, cui summam in iisdem locis militiæ Romanæ, cauendique, ne quid iterum rebellionis oriretur, commiserat. Ipse Alexandriam contendit, & inde nauigio Romam transmisit. Sylla gnauiter insistens iuncto sibi muneri, Massadæ murum ariete dissoluit. Illi interiorem ligno composuêre, eò quòd ad huiusmodi ictus machinamentorum muralis materies facilè non cederet. Sed Romani mutato bellandi genere, ignem iecêre, qui & facilè ligno inhæsit, & sine vlla adoleuit mora. Magnus itaque adultus incendio flammæ ferebatur fragor, qui primùm Boreæ spiramine à munitionis partibus repellebatur, & Romanorum magis vineas exurebat. Deinde exorto Noti spiramine, in castellum sese retorsit, ita vt conflagraret omnis ille ligneus muralis obiectus materiæ consumptæ. Romani, quoniam nox interuenerat, securi victoriæ in castra sese receperant, vt sequenti die nudatos iam, atque omni exutos præsidio debellarent. Sed ne quis elaberetur, intextis castellum custodiis circumuallauerunt.

CAP. LIII.

Sermo principis Sicariorũ Eleazari ad populum,

Abraham.

Iosias.

DESPERATIS itaque rebus Eleazarus author turbarum, videns nil præsidij supereſſe, hunc exorsus est sermonem, quem nos quasi epilogum quendam claudendo operi deplorabilem, modo rhetorico non prætermisimus. Quid agimus Abrahamitæ viri, genus Regale, sacerdotalis gratiæ, virtute insuperabiles? non enim ex euentu victoriæ, quæ frequenter incerta est, sed ex propositi cõstantia virtus spectatur. Vnde coniicere liquet, quia hostem subiicere fortis est, non mutare mentem virtutis esse. Iure igitur insuperabiles vos dixerim, si nullus adhuc vos mortis vicerit metus. Sed non ita vos pater instituit Abraham: qui in filio vnico docuit, non mortem eius, sed immortalitatem futuram, si pro religione immolaretur. Quid Iosiam prædicem, quo nemo fuit melior interpres religionis, contemptor mortis, assertor libertatis? Namque is in illo suggestũ Regali locatus, cui liceret differre mortem, tamen quia videbat propter peccata grauia captiuitatem plebis Israël futuram, bello se alieno miscuit, vitam refugit. Clamabat Nechao: Non aduersùs te missus sum, sed aduersùs Regem Israël: Ille tamen non priùs recessit, quàm lethalem sagittæ ictum subiret. Quo fusus vulnere, indicio nobis est, vtrùm in bello meritum, an casus præponderet. Victus est Iosias † priorum instaurator sacrorum, vicit Nechao omnium sceleratissimus: sed ille victus, nunc cum Angelis est, hic victor in suppliciis. Quis enim nescit, non in hac vita repositam esse mercedem hominibus, sed post huius absolutionem certaminis? Hîc enim currimus, vt illic ad palmam perueniamus: hîc certamen, ibi præmium est. Non ergo vlla hîc longæuæ ætatis gratia est. Denique Abel citò † occiditur, Cain superuixit: ita mors innocentiæ fuit, & vita ærumnæ. Ex illo in eandem sortem successimus, vt viuere miserrimum fieret, mori beatum. Quid est enim vita, nisi carcer animæ, quod intra hoc ergastulum clauditur, & carnali adhæret consortio? Cuius infirmitatibus quatitur, labore affligitur, ira conteritur, accenditur cupiditatibus, vexatur furore, nec se facilè attollere potest humi nexa, concreta puluere, stricta vinculo, neruis irretita. Non mediocris tamen potestas, vt corpus viuificet, atque infundat insensibili materiæ sensus vigorem, & hoc inuisibiliter singulis animam suam conferat, totúmque hominem regat, atque vltra mortalem prouehat fragilitatem, vt cognitionem capiat cœlestium secretorum, vt mentem intendat futuris. Itaque ad imaginem similitudinémque sui Principis non videtur, cùm sit in corpore sita, sed nec corporalibus oculis cernitur: nec ingressus eius, aut exitus eius vllo aspectu deprehenditur: instar quoddam diuini muneris repræsentans: Cùm ingreditur, vitam infundit: cùm excedit corpore, mortem operatur. Vbi anima, ibi vita: vbi ea defuerit, ibi mors est. Quicquid inuiserit, exuscitat: quicquid reliquerit, statim soluitur, & continuò marcescit: infusione animæ, mortuus resurgit: discessione, viuus exanimatur. Quis ergo dubitet, quod ei inesse videatur immortalitatis operatio, cui † virtus sit mortem auertere? Ea tamen sibi oneri est, quamuis aliis ad vsum redundet. Et quod corpori donat, sibi detrahit. Grauatur enim & quasi in terrã inclinatur cũ isto mortali corpore. Itaq; vita corporis, mors est animæ: &

Titus ad Antiochiam cõtendit triumphans singulas in ciuitatibus.

Vita præsens carcer est animæ.

Anima quid in corpore.

† *occidit*

† *piorum*

† *vsus*

A rursus corporis mors, animæ libertas videtur: dum enim sumus in isto corpore, seruit anima nostra, ac misera quidem seruitute, qua de paradiso exulat, & à suo principe peregrinatur. Vbi autem fuerit istius carnis absoluta vinculis, in illum purum, & splendidum superiorémque † reuolat locum, atque adest Domino Deo suo, sanctorúmque habitaculis fruitur, & beatorum gaudet consortiis: quòd nullam iam habeat cum mortuo societatem, & contubernium * cadaueribus dereliquerit, aspirat ei cœlestis gratia, nec vlla eam curarum humanarum soliciret exagitatio. Indicio nobis est quies, quantam anima † per obitum corporis resumat gratiam: sopito enim corpore, & quasi mortuis eius cupiditatibus, atque vniuersis motibus, cum sanctis sæpiùs conuersamur: recipimus quos amisimus: vt nobis & absentes adsint, & mortui viuant, & omnis quiescat dolor. Appropinquemus & confabulemur Deo, cognoscamus futura. Affectis requies, seruis libertas sit. Quod igitur dormientes somniamus, hoc defuncti adipiscimur. Et quod in somno imago, hoc in morte veritatis passio est, & libertatis gratia. † Vnde nonnullis gentibus mos est, vt ortus hominum fletibus, occasus gaudiis prosequantur: quòd illos ad ærumnam generatos doleant, hos ad beatitudinem rediisse

B gratularẽtur: illorum animas ad seruitutem venisse ingemiscãt, istorum ad libertatem remissas gaudeant. Indorum quoque sapientes feruntur, cùm moriendi affectum induerint, protestari quòd discedere velint, neque vllum obstrepere. Deinde vbi apparatus mortis processit, insilire lætos ardentem pyram & astantibus valedicere: dolere mulieres, quasi subsidio destitutas, vel liberos paruulos quod derelinquantur, benedicere alios, nec inuidere, quod ad meliores habitatores, ad splendidiora loca, puriorãque festinent consortia. Quid igitur de vobis aliud opinari possum, cum etiam barbaris gentibus libertatem sequendi mors sit: Iamdudum itaque vos optimè mihi cognitos, & institutis † patris respondere paratos, quòd neque Romanis, neque cuiquam genti, nisi soli Deo seruiendum putetis, qui solus iustus, & verus omnium Dominus sit. Dies aduenit, qui probare operibus voluntatem exigat, nec dehonestare veteris indolis claritudinem, vt in libertate geniti, dominationi vos hominum subiiciatis: præsertim cum licuerit vobis antè seruire vel sine periculo, nunc autem necesse sit dura supplicia suscipere cum seruitute: si Romanorum imperio seruituros nos offeramus, quos primi omnium bello lacessiuimus, & vltimi adhuc armis tenemus, Imperatori non dedimus

C manus pacem offerenti, * Syllæ dabimus acerbitatem minanti? O miseri, ad quam spem istius vitæ nos reseruauimus? Esto, hostis ignoscat, quid proderit, cùm offensa Dei clara sit? ignes ab hoste in nos versi, mutata ventorum flamina, flammæ retortæ, vt nostra subsidia deurerentur. Quis poterit aduersante Deo viuere: nullus veniæ locus, sed manifestum imperiũ mortis voluntariæ. Quid enim nox interuenit, nisi vt nos hostis non præueniret, * aut deusto murali subsidio, continuò irrumperet: sed vt nobis exercendæ mutuæ necis tempus reseruaretur, liceréque cum liberis nostris, & necessitudinibus mori: ne videremus anhelos senes, anúsque à Romanis pertrahi, chariſſimas cõiuges ad victoris libidinem rapi? Commoriamur patriæ, ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio. Quò igitur fugiemus à facie Dei, aut quò ibimus infenso nobis cœli Domino? Si cadant super nos montes, & concauis specubus abscondant, quomodo tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis? Quo enim progrediemur, vbi non sit Deus, cùm vbique ipse sit? An mediocria exempla sunt, quibus doceamur, quòd iamdudum genti nostræ pro peccatis nostris infestus sit, qui antè præsidebat? Quis hoc dubitet, cùm videat, quòd in nos conuersæ manus nostræ sint: pluréque

D seditio domestica, quàm bellum extinxerit? Non donabo Romanis quòd vicerint, nec ipsi sibi hoc vendicant, qui sciunt quòd omnes ferè nostris potiùs armis, quàm alienis perierimus. Quæ enim Romana arma viderunt Cæsaream inhabitantes Iudæi? quorum feriato die sabbati, inter solennes nostrorum sacrorum cultus, multitudo gentilium Cæsariensium repentino quodam impetu, & misso desuper furore succensa, viginti millia deleuit, omnes fugauit, vt totam vrbẽ exinaniret. Nónne Syriam totam * quidem impleuit dementia, vt Iudæi atque gentiles in iisdem vrbibus siti, & incolatus gratia sibi priùs nexi, posteà inter se armis colliderentur, quò Romanis vadum futuræ victoriæ constitueretur? Nam quid de Scythopoli loquar, quò Iudæi primò contenderant, vt gentilem populum præuenirent, ne quid aduersus nostros, exemplo cæterarum vrbium, machinarentur? Itaque quos par fuit, coniunctis aduersum alienigenas viribus, bello decernere, (hæc è contrario aduersum se Iudæi decreuerunt, vt pars eorum aduersus cognatos, & proximos suos præliaretur. Dein-

de ipsi pro pretio laboris, & impensi sanguinis, à gentilibus perimerentur, quod prohibuerunt ipsi

E fieri gentilibus. Damasceni nulla existente causa, † octo millia Iudæorum strauerunt. Ascalonitæ duo millia quingentos. In vrbe quoque, cui Ptolemais nomen, cæsa duo millia. Alexandriæ verò vetus erat odium inter Iudæos, & gentium populos, ex quo Alexander Magnus vsus est studio Iudæorum ad Ægyptios subiiciendos: vnde condita vrbe ex æquo Iudæis, & Ægyptiis attributa priuilegia, & habitationes diuersæ, ne eorum cultus permisceretur: qui purificationes suas sine vlla volebant contagione seruare. Hinc frequentes inter eos conflictus fuere, exorta iurgia, iudicium petitum. Nihil tamen ex tanti Regis temeratum liquet fuisse beneficiis, sed posteà à gentilibus exorto tumultu, cùm Iudæorum necati aliqui, alij ad pœnam detinerentur, iniuria motum Iudæorum populum, aduersum autores iniuriæ insurrexisse, & cùm pertinaciùs se de ciuibus vltum iri vellent, inductum exercitum Romanum, qui sexaginta Iudæorum millia intra vrbem fuderit. Verùm quid in leuioribus moror, cùm excidium totius orbis, in vnius ciuitatis ruina deplorandum nobis sit? Vbi

† reuocatur

* cadaueris

† post

† Hoc ad Thraces refertur qui luctus habuerunt puerperia. De calano & Gymnosoph. scribunt authores.

† patriũ

* Sillæ

* non

* quædam

† Ioseph. octo decim millia. Damasceni octo millia Iudæorum strauerunt. Ascalonitæ bis mille quingẽtos.

Universidad de Deusto Biblioteca

Hierosolymæ celebritas.

est maxima ciuitas Hierusalem? vbi decora Sion, vbi templum mirabile, vbi secundum illud taber- I
naculum, sanctitatis sacrarium: quo semel in anno solus Princeps sacerdotum solebat intrare, non
sine sanguine, quem pro se offerret, & pro populi delicto? Profanatum est à gentibus, habitant in re-
liquis vrbis, qui eam destruxerunt. Vbi (inquam) es ciuitas referta populis, venerabilis Regibus, ac-
ceptabilis Deo, gratiæ sedes? Pauimenta tua de marmore, parietes tui fulgentes marmore, culmina
tua pretioso splendebant marmore, portæ tuæ micantes auro, aliæ argento renitentes. Omnes in-
terfecti, & qui te iugiter inhabitabant, & qui ad te ex totius orbis terrarum partibus conueniebant:
vt non dubium sit, totum in te mundum periisse. Nudata omnia, à culminibus cremata, à fundamē-
tis diruta, facta est habitatio tua deserta, nec est qui in tabernaculis tuis inhabitet, & adhuc quem-
quam viuere libet, & non vixisse pœnitet? Duri oculi qui hæc videre possunt, immites animi qui vel-
le possunt, vt quid tātis superstit doloribus: non quòd defecerint clades, sed quòd iam nulla requies.
Quò enim circumferamus oculos, aut quid cernere delectet? Vrbs tota sepulchrum mortuorū est,
solæ spectantibus occurrunt fauillæ, viæ vacuæ viuentium, repletæ cadaueribus. Miseri seniores ci- G
neruleuta canitie, & scisso amictu supra reliquias mortuorum sedent nuda tegentes ossa, quo defen-
dant à volatilibus ac bestiis. Mulieres paucæ incolumes, quas miles impius ad turpitudinem, nō ad
vitam seruauerit. Quis hæc videns, & de comperendinatione viuendi cogitans, audeat ad cœlum
leuare oculos? Quis sic immemor patriæ, hostis suorum, pietatis alienus, expers dulcedinis, cuius
tam semiuiri sit mollis spiritus? quis ita meticulosus, quem non pudeat his reseruatum? Vtinam qui-
dem olim defuncti essemus, aut si vita superesset, oculorum lumen periisset, priusquàm sanctam vr-
bem dirutam hostium manibus intueremur, templumq; hoc à maioribus nostris sacratū Deo, tam
impiè flammis cremari, aut sacerdotes in templo conspiceremus iacere interfectos. Emendemus
ergo, quòd his superuiximus malis, vt videamur non vitæ studio distulisse mortem, sed virtutis in-
tentione. Circumuallauit hostis omne munimentum, nil superest nisi aut nos, aut coniuges nostræ.
Iam sibi filios nostros in auctione constituunt, certántque inter se, quis cuius abducat vxorem: vtrū
† *sortitus* pro dignitatum meritis personarúmve ordinibus distribuendæ sint, an † sortibus subire cogendæ
miserabiles. Nobis quoque parantur prodigia pœnarum, tormenta exquisitissima, non solùm ar-
dentes flammæ aut diuersæ neces victricis ictu securis: duro quidem post vincula, post carcerem, H
post iugum supplicio, sed tolerabiliore viris, si ludibrio vacet, sed etiam auulsi artus viuentibus, &
præcipuè truncatæ manus. Nec immeritò, quia defuerunt suo muneri, cùm possent sibi subuenire.
Subeundi quoque morsus feratum ad victorum spectaculum, quod diuersis iam celebratur arenis
vrbium: vel exemplo nobis debet esse pudendum, vel visu miserabile, vt reseruemur aut bestiis, aut
fratribus præliaturi. Quid ergo moramur? iam non est liberum nobis, quod metuimus, euadere. Si
liberos interficere nolumus per misericordiam, aut nosmetipsos per virtutē, necesse erit vt per ger-
manos, aut propinquos nostros interficiamur per flagitium: hoc suadet affectus, illud victores exi-
gunt. Si nolumus exequi ministerium pietatis, cogemur subire pompæ parricidalis ludibrium. Ado-
riamur ergo, quod prosit liberis coniugibúsque nostris: Si infirmiores sumus, auferamus eos cruci-
tibus futuris: si fortiores sumus, vincamus compassiones parentum, affectus necessitudinum: & in
hoc vincamus hostem, cùm prædam tollimus: Hoc virtus exigit, hoc suadet pudor. Non timere
mortem virtus est. Etenim ad mortem omnes nascimur, & ad mortem generamus liberos, quorum I
mors naturæ assignatur, captiuitas probro datur. Ergo quos non potuimus periculo eripere, eripia-
mus ludibrio. Miseremini igitur patres liberorum, mariti coniugum, omnes paruulorum misere-
mur, quod est præcipuum nostri, dum est miserandi potestas: vt de nostro misereamur, ne ad dede-
cus videamur & nati, & reseruati. Quis enim possit perpeti patres ante ora filiorum, filios in cōspe-
ctu parentum interfici? Trahi canitie fessos senes, vel ad necem, vel quod peius est, ad seruitutem,
mulieres sparsis crinibus duci sub conspectu coniugum, & violenter ad opprobrium trahi? Audire
* *reuinctus* * *subditus* vocem paruuli vagientis vocantis patrem, vt auxilio sit petenti, cum iam frustrà audias * reuinctas
manus, & captiuæ ceruicis iugo * subditos. Ergo dum adhuc liberæ manus sunt, dum ferrū stringi-
mus, aggrediamur opus, quod victor hostis miretur. Mulieres nostræ supremum coniugalis munus
dilectionis, quasi dotale recipiant patrimonium. Has † illi claues refundimus † noui sanguinis † testi-
† *illis* † *nouo* ‡ *testamento* monio, vt sint nostræ hæredes libertatis. Hoc ipsæ hortantur, certè merentur, quæ volunt: cogen-
dæ, quæ refugiunt: nec paruuli ferrum pauebunt, quod per ætatem nesciunt, quod suscipere à patē-
tibus piis debent, vt verè fiant liberi. Nobis quoque quid erit præstantiùs? Si exuramus priùs castel- K
† *illis* lum, frumenta tamen reseruemus, ne putent nos fame potiùs coactos, quàm studio virtutis inuita-
tos, mutuæ necis arripuisse ministerium. Donemus † illas escas refertas sanguine, & si eas flammæ
exusserint, nidor ipse frugum incensarum indicio erit periisse obsidentibus, quod obsessis abunda-
uerit. Posthæc vnusquisque offerat se vulneri, & moriturus patriam tegat, supremóque amplexu ob-
cat. Fiat nobis patria libertatis sepulchrum, quæ fuit dignitatis domicilium: hic tumulus funera no-
† *vet. cod. omnes se mollitie exuerunt, & passionem excluserunt.* stra decet, vt septo virtutis tegamur. Tali accensi oratione, cæteri gladios strictos tenebant, oscula
dabant coniugibus, amplexu suscipiebant liberos, illachrymātes & simul festinātes, vt hostis præue-
niretur. Hæc vobis (inquiunt) amoris pignora damus supremæ præmia necessitatis, & compressa
viriliter affectu, † passionem excluserunt, cædem implebant: impauidæ mulieres se offerebant vul-
neri pro conseruatione pudicitiæ, mentémque suorum ipsæ induerant virorum. Cæsis itaque ne-
cessitudi-

A cessitudinibus, pignoribus quoque, delegêre strenuos, qui supplementa cædis exequerentur. Ita fusi omnes, mongenti sexaginta cum paruulis ac mulieribus: † vna mulier sola superfuit, quæ filios quinque in aquæ ductu abscondit, dum cæteri supremis intendunt necessitatibus: ea Romanis diluculo aduenientibus, ad vocem excita, index negotij fuit. Opes autem eorum, appositus ab ipsis priùs ignis consumpsit.

† *Iudæi occidũt vxores.*

† *Iosephus verò de duabus retulit. idq; contigisse aliqui scribũt 15. April. ab expug. Hier. secundo: à natiuitate verò Christi 74.*

FINIS.

EGESIPPI DE EXCIDIO HIEROSOLYMITANÆ VRBIS, ANACEPHALÆOSIS,

B

id est, omnium penè, quæ in superioribus dicta sunt libris, repetitio.

ANNO XLII. post passionem Domini, imperij verò Vespasiani primo, bellis asperis Iudæa, & seditionibus domesticis lacerabatur. Ipsa quoque eorum ciuitas Hierusalem † intestino prælio laborabat. Nulla intermissio, nulla requies, nullæ induciæ, momẽtis omnibus dimicabatur. Multi ruebant, innumeri iugulabantur. Sanguis fœdabat vniuersa, ipsáque replebat templi limina, passim ruebant cadauera: sagittis alij, alij missilibus feriebantur. Nullus locus periculo vacabat, nulla spes conuersionis, nulla fugiendi copia erat, mœsta omnia & plena horroris, & plena immanitatis, vbique luctus, pauor vbique, clamor mulierum, eiulatus senum, morientium gemitus, viuentium desperatio: vt miserabiles eos diceres, qui remanserant, beatos qui obibant. Quo-

C modo decepta es populis tuis, quibus quondam videbaris beata? Quomodo expugnata es tuis armis, atque in te conuersæ sunt manus tuæ, quæ solebas sine armis vincere, & sine vllo prælio hostem ferire, cùm pro te Angeli dimicarent, & militarent tibi fluctus maris, terræ hiatus, cœli fragores? Exurge nunc Moses, & vide gentem tuam, & hæreditatem populi tibi crediti, perire manibus suis. aspice populum illum Dei, cui gradienti peruium mare patebat, cui esurienti escas cælum subministrabat, sine mari clausum, sine Pharaone obsessum, sine terrarum sterilitate ieiunium. Exurge Aaron, qui aliquando propter offensam Dei, cùm mors plurimos depasceretur populi, stetisti inter viuentes ac mortuos, & mors stetit, atque obiectu corporis tui hæsit lues, nec trãsire potuit ad contagionem viuentium. Suscitare & tu Iesu Naue, qui muros inexpugnabiles Hiericho, tubis canentibus complanasti, & vide populum, cui exteros subiecisti, nunc eundem subiectum opprimi. Suscitare Dauid, exasperantem spiritum citharæ suauitate solitus excludere, & vide quemadmodum dominabatur furor, atque omnem suauitatem Psalmorum tuorum † ex perditorum sensibus † abluerit, & vnusquisque de principibus populum vniuersum ad mortem afferat, vt libertatem extor-

D queat, pro quo teipsum morti offerebas. Suscitare Elisee, qui hostem introduxisti in Samariam, & amicum fecisti. Per te in castris Syriæ quadrigarum increpuit fragor, & vox equitum & virtutis. Fugit hostis, euasit obsidionem Iudæus. Vbi nunc ista merita, & vbi nunc istæ operationes Sanctorum? Nec mirum, si miserunt Prophetarum opera, qui negauerunt Prophetarum arbitrum. Ideò in te Iudæa † arma conuertuntur, orationes tuæ nihil tibi prosunt, quia fides tua nihil operatur. Ideò aduersum te factus est populus tuus, quia in te cõuersa est perfidia tua. Quod remedium quæritur, vbi autor remedij non conciliatur? Quid putabas futurum, cùm tuis manibus vitam tuam extingueres, cùm tuis vocibus aduocatum tuum exterminares, nisi vt in te quoque iniiceres manus? Habes, quod petisti. Eripuisti tibi Præsulem pacis, petisti necari vitæ tuæ arbitrum, concedi tibi Barrabam: qui propter seditionem factam in ciuitate, & homicidium missus fuerat in carcerem. Ideò salus abs te recessit, pax abiit, quies destitit: data est tibi seditio, datum excidium: agnosce tibi hodiè Barrabam viuere, & Iesum mortuum. Ideò in te regnat seditio, pax sepulta est, vt crude-

E liùs à tuis pereas, & priùs, quàm ab alienis perires. Quid tãtum miserabilis ciuitas, Romanus suis armis, quantum populus tuus malorum inuexit? Vt cum Romanis pugnares, tui fecerunt: pacem volebant Romani, tu bellum indixisti. Quid causæ erat, vt fortiores lacesseres? Durum sanè, quòd cõtra legem sacram templum gentilis intrauit: sed iam non erat Dei templum. Non eras Dei ciuitas, nec esse poteras, quæ eras mortuorum sepulchrũ: præsertim tuorũ, quos ipsa occideras, non quos ab hoste amiseras: quomodo enim poteras vitæ esse domicilium, quæ eras mortis habitaculum, diuersorium scelerum, latronum spelæum? Iacuerunt in te Ananus † & Ioannes insepulti Sacerdotum principes, & illi dudũ sacerdotalibus indutistolis, qui veneratione etiam exteris fuerant, deformes iacuerunt. Cadauera eorum esca volatilium, & deuoratio canũ facta sunt, membris lacerati, & tota dispersi vrbe, vt deplorare veteris sanctitatis species videretur tantam sacri nominis contumeliam, & speciosi quondam muneris deformitatem. Sed ipsa tibi huius indignitatis exordium fecisti, quæ

† *Cod. M. S. trino intra se prælio factiones ibi siquidẽ tres erãt Ioannis, Simonis & Eleazari supra l. 5. c. 1.*

† *expeditorũ*

† *ableuerit*

† *arma tua*

† *supra legitur Ananus & Iesus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

in medio sinu tuo occidebas Prophetas, quæ lapidabas sanctos Domini: Ante templum Zacharias F
iacuit exanimis, iacuit inhumatus. Ergo sanguis tuus illum lauat. Quæ causa autem mortis fuit Ana-
* insurgeret no, nisi quòd increpuit populum tuum, quia non* resurgeret pro templi defensione, quia expostu-
labat libertatem perditam, virtutem desertam, calcatas veterum sacrorum reliquias, commaculata
altaria? Relinquendum asserebat populum vsu simulachrorum insensibilium, & statuarum more ni-
hil iam sentiehtem commaculatum. Muta enim animalia referre solent, vel vicissitudinem vindi-
Iniuria depulsa ctæ, sentire iniuriam, incitari aculeo, declinare verba. Qui ergo nec excitatur, nec declinare nouit
quod noceat, similis est non sentientibus. Et reuera vbi illa libertas tua, cuius studio quondam non
Ægyptiis, non Palestinis, non Assyriis, postea non Medis cedendũ existimauisti? vbi est illa Macha-
bæorum fides, quæ quondam in paucis fudit Babylonios? Persas fugauit? Demetrium perculit? Ad
postremum in paruulis ac mulieribus Antiochi arma, gladios, incendiáque superauit: & pro obser-
uatione patriæ mori maluit, quàm regiis imperiis obtemperare. Vbi est illa deuotio Patrum, pul-
cherrima passionum omnium, qua se non pro liberis, non pro coniugibus magis, quàm pro templo
Dei morti offerebant? Anteà & virga sacerdotalis floruit, recisa de syluestri radice: nũc & fides atet, G
& sepulta est pietas, & abiit omnis virtutis æmulatio. Nec mirum, si populus, qui à Deo recessit, &
improbum contradictionis spiritum sequitur, in seipsum diuisus est. Quomodo enim pacem suam
Christus fecit vtraque vnũ tenere poterat, qui pacem Dei repudiauit? Pax Dei Christus est, qui fecit vtraque vnum. Meritò
ergo ex vno populo plures aduersum se facti sunt, quia noluerunt sequi diuisa sociantem Iesum, sed
secuti sunt coniuncta diuidentem furoris spiritum. Soluebas igitur Hierusalem mercedem perfi-
diæ tuæ, cùm ipsa tuis manibus destrueres munimenta tua, cùm tuis mucronibus foderes viscera
tua, ita vt hostis misereretur: vt ille parceret, & tu sæuires. Videbas enim, quòd Deus aduersum te
pugnaret, & Romanorum fungeretur partibus, vt ipsa tibi inferres voluntariam perditionem: ideò
spectatores malebant esse Romani, quàm percussores, ne furentibus tuis inter se viscеribus, ma-
num admouere contagionis magis, quàm fortitudinis æstimarentur. Ad hæc nefandæ necis sup-
plicia accedebat impia immanitas crudelitatis, vt sepulturam omnibus, qui vel in templo necati
fuerant, vel circa vrbis plateas, negarent: nec humare cuiquam vacabat, dum bellis inter se oc-
cuparentur, feriendíque magis quàm humandi cura vniuersos tenebat. Ita quodam furore oc- H
ciderant pietatis officia, crudescebant impietatis ministeria, nihilque magis in tantis calamitati-
bus perierat, quàm misericordia, quæ sola solet alleuare miserias, solari ærumnas. Namque & hi,
qui amiserant suos, non audebant humare propter formidinem, cùm grauis terror ingrueret à di-
uersæ factionis principibus: & hi, qui necauerant, alienos cauebant, ne quis illos præriperet ad se-
pulturam. Itaque necesse erat omnes timere, ne quod alteri donare vellent, id sibi sumerent: vel
quod peius est, quem parauerant vsum sepulchri, cum ipsi non impetrarent. In templo igituripsi
pro vnguentis benè olentibus, pro thymiamateriis benè spirantibus, pro diuersorum florum odo-
ribus, grauis erat insepultorum cadauerum fœtor, quæ pluuia dissoluerat, quæ flamma ambusse-
rat, quæ sol calefecerat. Omnes artus cæsorum ciuium diro odore fœtebant. Hinc resolutorum pu-
tredo viscerum, inde exustorum nidor sensus omnes, atque ora complebant viuentium, vt ipsi non
multò pòst graviore morbo consumerentur, ac se superstites ingemiscerent, quòd duriore pœna
perirent, eóque seruatos, vt viderent cum patria simul solui etiam leges naturæ, negari ius viuenti- I
bus, pacem ciuibus, sepulturam defunctis, humana pariter atque diuina maculari ac pollui, per-
mixta omnia. Criminosam esse misericordiam, religionis loco haberi crudelitatem, castrum in
templo, bellum in limine, funus in altaribus: ea spectare oculis, quæ Prophetis denuntiantibus
non credidissent futura. Nam de his dixerat Dauid: Polluerunt Templum sanctum tuum, po-
suerunt * mortalia seruorum tuorum escas volatilibus cæli: Effuderunt sanguinem eorum sicut
* morticinia aquam in circuitu Hierusalem, & non erat, qui sepeliret. Simul enim tunc, & gentes venerunt in
hæreditatem Dei, quæ auferrent omnia, & templum pollutum est suorum funeribus, & insepulta
iacuerunt cadauera interfectorum ad escam auium, bestiarúmque voracitatem effusus sanguis, vt
stagnaret in Templo, deesset qui sepeliret: quia viuentium in mortuos, à mortuis in eos, qui adhuc
viuerent, furor transferebatur. Volebat aliquis defunctum humare, ipse extinguebatur. Et qui
defunctum occiderat, in sepultorem transferebat iracundiam, vt illi sepulturam negaret: hunc ex-
tinguebat rursus, qui sepultorem occiderat, maiorem crudelitatem circa defunctum exercebat, vt
iam nihil debentem odio, non sentientem supplicia, spoliaret supremo naturæ debito. Quid illis K
accidere aliud poterat, qui diuina non recipiebant oracula? Irridebant prophetarum annunciatio-
nes, fas omne calcabant, futuráque, vt fierent, ipsi accelerauerunt. Erat enim sermo vetus & fre-
quens, tunc perituram Hierusalem, & sancta eius exurenda, cùm seditio belli legem incesseret, &
domesticæ manus templum Dei contaminarent. Nec hoc quidem intellexerunt: Quoties enim
excisa domus Dei? quoties seditio? quoties bellum? & nunquàm illa vrbs periit, nisi cùm Domi-
Christi mors Iudæorũ exitium. num verè Templum Dei domesticis manibus crucifixerunt. Propter quod & illud audiant: Sol-
uite templum hoc, & in tribus diebus resuscitabo illud. Quid enim aliud nisi sacrilegium fuit? cùm
impias manus extenderent in autorem salutis, cùm lapidarent eum, cùm verberarent, cùm corripe-
rent, cùm occiderent? Tunc verè * sancta eorum absumpsit ignis diuinus. Nam exusta à Babylo-
* Sancta sanctorũ absumpsit. niis, reparata est. Postea destructa à Pompeio, reformata iterum. Sed penitùs exusta, vbi Iesus ve-

A nit, & spiritus diuini soluta euanuerunt. Oportuit huberiore quadam deploratione præire nos funus quoddam paternæ solemnitatis, & velut quasdam exequias prosequi, ac soluere iuxta Maiorum instituta. Sed veniamus ad summam euersionis Hierusalem, & ad deiectionem Iudæorum: Meritò siquidem deiiciendi & viles habendi fuerant, qui vniuersis pretiis chariorem Iesum, triginta denariorum pretio à discipulo comparauerant: non vt eum haberent tanquàm Dominum, sed vt de terra viuentium tollerent velut iniquum. Quare iure de hæreditate sua, viliores paleis, in omnem terram ventilati sunt à gentibus, quas formidauerant, ne sibi locum & gentem tollerent. Et qui triginta denariis Iesum comparauerant ad perdendum, iustè posteà triginta capita suorum viderunt vendi vno denario ad illudendum. Quia igitur penè omnes Iudæi in necem Domini nostri Iesu Christi vnanimiter consenserunt, imminente vindicta penè omnes à totis regionibus ad azymorum diem festum congregati, bello subitò circumfusi sunt: vt primò quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deindè citiùs fames. Quòd autem caperet multitudinem hominum tantam ciuitas, certum erat ex his, qui sub Cestio fuerant. Enumeratis enim tunc viris ciuita-

B tis à Floro, Neroni significare cupiente contemnenti nationem, à Pontificibus petierat, vt si quo modo possent, multitudinem numerarent. Illi autem cùm dies festus adesset, qui Pascha vocatur, quando à nona quidem hora vsque ad vndecimam hostias cædunt, per singula autem quasi contubernia, non pauciorum quàm decem hominum fiunt, solum enim epulari non licet, multi enim †vicini conueniunt: hostiarum quidem ducenta, & quinquaginta sex millia, & quingentas numerauerunt. Fiunt autem vt denos epulatores, per singulas imputemus vicies centena, aut septingenta millia, sancti omnes & puri. Nec enim leprosis aut vitiliginosis, aut semine fluentibus, quos † gynæcicos vocant: nec mulieribus menstruo cruore pollutis, neque aliis inquinatis participare sacrificia permittebantur. Sed nec alienigenis quidem, nisi qui religionis causa veniissent. Magna verò hæc multitudo ab extraneis congregabatur. Tunc tamen veluti in carcerem tota gens fato concluſa est, & farta hominibus ciuitas, bello obsidebatur. Itaque omnem superat humanam, & diuinitùs emissam pestem numerus peremptorũ, quos

C partim palàm occiderunt, partim ceperunt Romani. Rimantes enim cloacas, & sepulchra eruentes, quos offendissent, occidebant. Inuenti sunt autem ibi plus quàm duo millia, quorum alij manu sua, plures autem mutuis se vulneribus interfecerunt, cùm fames alios corripuisset. Luebant enim scelerum suorum supplicia, qui postquàm Iesum crucifixerunt diuinorum arbitrum, posteà etiam discipulos eius persequebantur: plerique tamen Iudæorum, gentilium plurimi crediderunt in eum, cùm præceptis moralibus operibúsque vltra humanam possibilitatem profluentibus inuitarentur, quibus nec mors quidem eius vel fidei, vel gratiæ finem imposuit: imò etiam cumulauit deuotionem. Intulerunt quoque parricidales manus, atque autorem vitæ interficiendum ad Pilatum deduxêre: reluctantémque cœperunt perurgere iudicem: in quo tamen non excusatur Pilatus, sed Iudæorum amentia * coacerbatur: Quia nec ille adiudicare debuit, quem reum minimè deprehenderat, nec isti sacrilegium parricidio geminare, vt ab his, qui ad redimendos & sanandos eos se obtulerat damnaretur. Quamuis enim idem Pilatus manus lauerit, dicens: Mundus ego sum à sanguine iusti huius, vos videritis: nequaquàm tamen minùs extitit reus, qui gloriam Domi-

D nicæ agnoscens resurrectionis, prædicare inuitus studuit, sed credere perfidus contempsit, sicut testatur eiusdem epistola, Cæsari in hunc modum directa: Pontius Pilatus Claudio salutem: Nuper accidit, & quod ipse probaui, Iudæos per inuidiam se suósque posteros crudeli condemnatione puniisse. Denique cùm promissum haberent Patres eorum, quòd illis Deus eorum mitteret de cœlo sanctum suum, qui eorum Rex merito diceretur, & hunc se promiserit per virginem missurum ad terras: istum itaque me præside in Iudæam Deus Hebræorum cùm misisset, & vidissent eum cæcos illuminasse, leprosos mundasse, paralyticos curasse, dæmones ab hominibus fugasse, mortuos etiam suscitasse, imperasse ventis, ambulasse siccis pedibus super vndas maris, & multa alia feciisse, cùm omnis populus Iudæorum eum filium Dei esse diceret, inuidiam contra eum passi sunt Principes Iudæorum, & tenuerunt eum, mihíque tradiderunt, & alia pro aliis mihi de eo mentientes dixerunt, asserentes istum magum esse, & contra legem eorum agere. Ego autem credidi ita esse, & flagellatum tradidi illum arbitrio eorum. Illi autem crucifixerunt eum, & sepulto custodes adhi-

E buerunt. Ille autem militibus meis custodientibus, die tertio resurrexit: in tantum autem exarsit nequitia Iudæorum, vt darent pecuniam custodibus, & dicerent: Dicite, quia discipuli eius corpus ipsius rapuerunt. Sed cùm accepissent pecuniam, quod factum fuerat, tacere non potuerunt. Nam & illum surrexisse testati sunt se vidisse, & se à Iudæis pecuniam accepisse. Hæc ideò ingessi, ne quis aliter mentiatur, & æstimet credẽdum mendaciis Iudæorum. De quo ipsi perfidi testantur, dicente Iosepho historiarum scriptore, quòd fuerit illo tempore vir sapiens (si tamen oportet, inquit, virum dici) mirabilium creatorem operum, qui apparuit discipulis suis, post triduum mortis suæ viuens secundum Prophetarum scripta: qui & hæc, & alia innumerabilia de eo plena miraculis prophetauerunt. Ex quo cœpit congregatio Christianorum, & in omne hominum penetrauit genus: Nec vlla natio Romani orbis remansit, quæ cultus eius expers relinqueretur: si nobis non credunt Iudæi, vel suis credant: hoc dixit Iosephus, quem ipsi & maximum putant. Et tamen in eo, quòd verum locutus est, propter historiæ fidem, quia fallere nefas putabat, & non credidit propter

Iudæorum triginta venint denario.

Multitudinẽ obsessorum omnis ætatis sex centena millia fuisse testatur. Tacit. lib. 21. vide Niceph. lib. 3. cap. 5.

† ex Iosepho legi debet, vicent.

† legendum putat Gualt. ex Iosepho, gynæicos.

Christiani diuinitus admoniti Pellam commigrarãt ante excidiũ Hieros. Niceph. lib. 3. cap. 3.

** coacerbatur*

Epistola Pilati ad Claudium Cæsarẽ.

Calumnia Iudæorum de Christo.

Iosephi de Christo testimonium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

duritiam cordis, & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præiudicat, quia non credidit, sed plus addidit testimonio, quia nec incredulus, & inuitus negauit: In quo Christi Iesu claruit æterna potentia, quòd eum etiam principes Synagogæ, quem ad mortem comprehendere rant, Deum fatebantur. Et verè quasi Deus sine exceptione personarum, aut vlla mortis formidine locutus, excidium quoque templi futurum annunciauit, sed non eos templi iniuria commouit. Sed quia ab eo in flagitiis, & sacrilegiis corripiebantur, hinc ira exarsit, vt interficerent eum, quem nulla habuissent tempora. Nam cùm alij * prædicando meruerint facere, quæ fecerunt: hic in potestate habebat, vt omnia, quæ fieri vellet, * impetraret. Octauo igitur die Septembris mensis consumata est ciuitas, cæsa per omne tempus numero decies centena millia. CX. myriades, vt plerique asserunt: Iudæorum tamen omnium, sed non omnium eiusdem regionis aut loci, quia eò vndique conuenerant tempore Paschalis solēnitatis: captiui abducti nonaginta septem millia. Denique tanta captiuorum præ multitudine vilitas fuit, vt triginta à Romanis vno numismate sub corona venderentur. Peracta igitur obsidione, iussit Cæsar Titus funditus euertere ciuitatem, ac templum, vt adimpleretur verbum Domini Iesu prædicantis: †Amen dico vobis, non derelinquetur lapis super lapidem, quin destruatur: talis quidem finis Hierosolymorum obsidionis fuit. Eandem verò vrbem Hierosolymam Chananæorum quidam potens cōdidit, qui patrio sermone vocaretur Rex Iustus, quam primò Solymam nuncupauit, posteà templum addidit: vnde Hierosolyma dicta ciuitas est. A principio suos incolas habuit degente Chananæorum. Dauid primus vir Hebræus Chananæos expulit, constituit suos, qui in ea sibi domum Regiam fecit. Voluit & templum Deo condere, sed prohibitus oraculo, Solomonem hæredem reliquit: qui templum, quod ipse vouerat ędificaret. Solomon itaque templum fundauit. Reliqui quoque Reges ad ornatum vrbis addidēre plurima: inuidia ex magnificentia orta est. Inter omnia tamen opera templum præcellebat amplissimo opere & fulgenti marmore, peripetasma pretiosum & maximum, cocco & hyacintho byssóque intextum, ex purpura non otiosa materia tantæ diuersitatis, sed cuius species rerum latentium mysterium signaret: eò quòd eius esset templum, qui cœlo & aëri, terræ & mari, quasi creator elementorum dominaretur, atque omnia solus regeret, & gubernaret. Cocco enim igneum cœlum figuratur, hyacintho aër, byssо terra, mare purpura, quæ cóchyliis maritimis inficitur: vt duo ex colore, duo ex generatione colligas. Denique princeps sacerdotum hæc quatuor indumento suo exprimere consueuerat, quando maxima celebritas erat festorum dierum, quasi totum mundum induceret, pro populo supplicaturus, in eius figura, qui venturus erat princeps Sacerdotū Iesus, vt tolleret peccatum mundi. Fœmora princeps Sacerdotum linteo interiùs operimento tegebat, eò quòd præteris in Sacerdote fides mentis quæritur & corporis castimonia, quæ succingere debeat carnis intemperantiam. Duo erant tabernacula sacra, vnum interius, aliud exterius: in hoc semper introibant sacerdotes: in illud interius, quod sanctum appellabatur, semel introibat princeps sacerdotum, non sine sanguine, quem offerret pro se & pro populi ignorantia atque delicto. Hoc significante Spiritu sancto venturum Iesum, qui verè solus intraret in interiora diuinorum penetralia sacramentorū, & arcana substantiæ cœlestis, qui nosset omnia solus, patrem quoque sanguine suo toti mundo reconciliaret, vt & cœlestium & terrestrium misereretur. Denique posteaquàm venit, pacificauit omnia per sanguinem crucis suæ, quæ in cœlo vel in terra sunt. Intùs thymiamaterium, intus mensa, intus lucerna. Thymiamaterium, quòd ita ad Deum Patrem, sicut incensum, dirigatur maximè sacerdotalis oratio. Mensa, quòd in ea passio Christi sit, & mysteria sacramentorum. Vnde Dauid dicit: Parasti in conspectu meo mēsam, cuius veluti duodecim panes, duodecim Apostoli testes sunt passionis eius ac resurrectionis. Lucerna, quæ sub candelabrum ponitur, antè sub modio erat, id est, legis mēsura: nunc est in gratiæ plenitudine, heptamycho frequēs lumen effundens, eò quòd Spiritus S. septem maximarum gratiarū virtutibus Dei tēplum illuminet. Trinitatis igitur cognitio in interioribus erat tēpli, quæ dicebantur sancta sanctorū, vbi reposita quondā virga Aaron floruit: quòd gratia sacerdotalis in Christo ampliùs esset operatura post mortē, qua mū dū redemit. Iudæi ergo si voluissent credere, euidētia imminētis excidij signa habebāt, quibus velut clarisvocibus admonebātur finē sibi affore. Nam per annū fermè supra templū ipsum cometes arsit gladij quadā pendētis similitudine, denūtians quoq; ferro & igni, gētis & regni vrbisq; ipsius vastitatē futurā. Quid enim similitudo gladij nisi bellū, quid ignis nisi incendiū denūtiaret? Visus autē est priusquā populus à Rom. sese dissociaret. Ipsis verò Paschæ diebus vndecimi mensis octauo die, per singulas noctes hora circiter nona templū & ara eius ita lumine refulgebat, quasi dies esset, per mediā ferè horā quotidiè manēs: quod vulgus interpretabatur cumulādæ gētis indicium videri: eoq; impulsi sunt tanquā tēpus affore libertatis recipiēdæ. Prudētiores cōtrà opinabātur, quòd hoc genus stellę bellū soleat denūtiare. Ne quisquam arbitraretur nos aliena à cultu nostro & disciplina locutos, primū non quid nobis videatur astruimus, sed quid acciderit, quæve opiniones tunc temporis fuerint, quid prudētes senserint, quid imprudentes: neq; cùm de secta Iudæorum quid dictum est, ita scriptum videatur à nobis quasi in veritate cultus eorū, nō quasi in vmbra, & figura præmissum cōtexuerimus, vt * sequeremur perfectiora. Nam de signis stellarū etiam in Euangelio docemur, quia erunt signa in Sole & Luna & in stellis. Vitulæ quoq; asse ruerunt partu, cùm immolanda astaret altaribus in medio templi agnam editam in ipsis sacrorum, quæ suprà memorauimus, celebritatibus. Orientalem quoque portam

interiorem

* precando

* imperaret

Iudæorū interneciō & panolethria. Niceph. lib. 3. cap. 7.

† Vide Niceph. lib. 3. ca. 8.

Supra cap. 9. lib. 5.

Colores sacerdotales.

Tabernacula duo.

Huius candelabri formam descripsit Ioseph. lib. 7. cap 24.

Trinitatis cognitio.

Supra cap. 44 lib. 5.

* sequerētur Ioseph. lib. 7. cap. 12.

A interiorem solido ære grauem quæ soleret ad vesperam viginti virorum claudi labore, obseratis vectibus ferreis, per aliquot noctes sponte reseratam, & vix posteà à custodibus clausam. Id quoque arbitrabantur plerique futurorum signum bonorum, quibus ingressuris porta aperiretur. Consultiores autem aiebant custodiam templi resolutam videri, vt quæcunque intùs forent, ab hostibus diriperentur, exiret cultus interior, & vastitate euacuaretur, celebritas sacrificiorum destrueretur, quod etiã & antequàm crucifigerẽt Christũ Iesum liquidò significatũ lectio docet. Post multos quoque dies figura quædam apparuit inæstimabilis magnitudinis, quam plurimi circũspexêre) sicut libri Iudæorum manifestarũt) & ante solis occasum subitò visi in nubibus currus, & acies armatæ: quibus totius Iudææ regionisque eius vrbes incursarentur: ipsa autem Pentecostes solennitate ingredientes sacerdotes in templi interiora, nocturno tẽpore vt sacrificia assueta celebrarent, & motum primo quẽdam sensisse se prodiderunt, & sonitũ editũ: posteà etiã audisse repentina voce clamatum: Transeamus hinc. Iesus quoque Ananiæ filius ruricola vir, ante quatuor annos, quã bellum Iudæorum populus adorirerur, in summa pace vrbis, & abundantia cùm scenopegia sa- *Iesus Ananiæ lamentationes.*

B crificiis solemnibus celebrarẽtur, templum ascendens cœpit clamare: Vox ab oriente, vox ab occidente, vox à quatuor ventis, vox super Hierosolymam, super tẽplum, vox super spõsos & spõsas, vox super omnẽ populum. Hoc noctibus atque diebus vociferabatur. Commoti primores loci corripuerunt eum, terribile vocis eius indicium perhorrẽtes, & plurimis eum suppliciis affecẽre, quo saltem afflictus dolore, desineret terribilia & plena prodigiis denũtiare. At ille nec metu vllo, nec verberibus, aut grauioribus interminationibus territus, vsum aut vocem mutauit, sed in eadem denuntiationis perseuerãtia, in eodẽ cõtextu sermonum, sine vlla obsecrationis interpolatione manebat, iniuriæ negligens, affectu immobilis. Quod nequaquam perfunctorium rati, sed in excessu mentis, vt erat, exprimi, detulerunt ad loci iudicem, qui tunc tẽporis à Romanis per id loci publica agitabat negotia. Is rimandæ veritatis gratia, sæuissimis eũ pœnis exhulcerauit. Quò magis perseueraret, eò vehementiùs corripi flagellis hominem iubet, vt si qua secretiora futuri tumultus indicia cõperisset, manifestaret. At ille neque fleuit, neque rogauit, sed ad singula verbera, nõ suum, sed patriæ excidium flebiliter deplorabat, dicens: Væ Hierosolymis. Neque interrogatus quis esset, vel vnde, vel

C cur eadem diceret, responsum reddidit: sed tantummodo lamentationem illam patriæ questu miserabili prosequebatur. Defessus itaque Albinus (hoc enim nomen viro) dimisit eum tanquam dementi furore, quid diceret nõ sentientẽ. At ille neque sermonẽ vllũ cũ quoquã habebat, neque aliud loqui per reliquum tẽpus auditus est, sed hoc tanquã lugubre atque funereũ canticum canens, diebus ac noctibus iugiter resultabat, Væ Hierosol. neq; verberãti cõuitiabatur neque cibum impertiẽti gratias agebat: vna erat ad oẽs eadẽque plena funebris vlulatus responsio, & maximè sacrificiorũ celebritatibus. Per septẽ itaque annos & quinque mẽses eadẽ verborũ series, idem vocis sonus. Mãsit itaq; indefessus tãto tẽpore: vbi obsidio cœpit, eadem ille vociferari destitit, quasi cessari oporteret denuntiationẽ cùm adessent, quæ fuerãt denuntiata. Sed vbi cœpit flãma vrbẽ pariter & tẽplum inuoluere, circumiens murũ clamare cœpit iterũ: væ ciuitati & populo & templo. Et ad postremum addidit, væ etiam mihi, & fundibulari ictu in eadem voce emisit spiritum. Vrbem etiam cum templo, vetustis etiam litteris scriptum erat, tunc perituram, cùm tetragonum templum factũ fuisset. Itaque siue obliti, siue obstupefacti ingruentium malorũm necessitate, vbi occupata est Anto-

D nia tetragonum in circuitu templi defecerunt. * Interque illud præcellentissimum, quod in literis æquè vetustis (quas sacras vocabant) manebat impressum, quòd secundum illud tempus futurus esset vir, qui de regione eorũ imperiũ assumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, vt sibi non solùm libertatem, sed etiam regnum pollicerentur. Id alij ad Vespasianum referendum putarunt, prudentiores ad Dominum Iesum, qui secundum carnem genitus ex Maria, regnum suum per vniuersum mundum diffudit. Tantis itaque rebus † manentibus, non potuerunt cauere, quod diuinitùs decernebatur. Manifestam enim Dei in se cognoscentes iram, ad consolationis alicuius remedium pertingere renuerunt, tanta sceleris obnubilatio mentiũ oculos obduxerat. Desperatis siquidem & eorum rebus, autor turbarum Eleazarus, inter cætera diffidentiæ verba, abiectionis suæ à Deo sic conquestus est: O miseri, ad quam spem istius vitæ nos reseruamus? Esto, hostis ignoscat, quid proderit cum Dei offensa clara sit? ignes ab hoste in nos versi, mutata ventorum † flamma, flammæ retortæ, vt nostra subsidia demerentur. Quis poterit aduer- ** Interque illud præcellentissimum, quod in literis æquè vetustis (quas sacras vocabant) manebat impressum, quòd secundum illud tempus futurus esset vir, qui de regione eorũ imperiũ assumeret in orbem terrarum. Quæ res eos in tanto furore posuit, vt sibi non solùm libertatem, sed etiam regnum pollicerentur. Id alij ad Vespasianum referendum putarunt, prudentiores ad Dominum Iesum, qui secundum carnem genitus ex Maria, regnum suum per vniuersum mundum diffudit. Tantis itaque rebus † manentibus, non potuerunt cauere, quod diuinitùs decernebatur. Manifestam enim Dei in se cognoscentes iram, ad consolationis alicuius remedium pertingere renuerunt, tanta sceleris obnubilatio mentiũ oculos obduxerat. Desperatis siquidem & eorum rebus, autor turbarum Eleazarus, inter cætera diffidentiæ verba, abiectionis suæ à Deo sic conquestus est: O miseri, ad quam spem istius vitæ nos reseruamus? Esto, hostis ignoscat, quid proderit cum Dei offensa clara sit? ignes ab hoste in nos versi, mutata ventorum † flamma, flammæ retortæ, vt nostra subsidia demerentur. Quis poterit aduer-* Hæc de re nõnihil Ioseph. Suet. in Vesp. Tacit. lib. 2. Niceph. lib. 3. cap. 4.*

† monentibus

† flamina

E sante Deo viuere? Nullus veniæ locus, sed manifestũ voluntariæ mortis imperium. Quid enim nox interuenit, nisi vt nos hostis nõ præueniret? nec deusto murali præsidio continuò irrumperet? Sed vt nobis exercendæ mutuæ necis tempus reseruaretur, licerẽtque cum liberis nostris & necessitudinibus mori, ne videremus anhelos senes, anúsque à Romanis pertrahi, chariſſimas coniuges ad victoris libidinem rapi. Cõmoriamur patriæ, ne simus superstites tanti dedecoris opprobrio. Quò igitur fugiemus à facie Dei, aut quò ibimus infenso nobis cœli Domino? Si cadant super nos mõtes, & concauis specubus absondãt, quomodo tamen poterimus declinare indignationem tantæ potestatis? quò enim progrediemur, vbi non sit Deus, cùm ipse vbique sit? An mediocria exempla sunt, quibus doceamur, quòd iam dudũ gẽti nostræ pro peccatis nostris infestus sit, qui antè præsidebat? Quis hoc dubitet, cùm videat, quod in nos manus nostræ conuersæ sint, pluresq; seditio domestica, quã bellũ extinxerit? Nõ donabo Rõ. quòd vicerint, nec ipsi sibi hoc vẽdicãt, qui sciũt, quòd omnes

Universidad de Deusto Biblioteca

fere nostris potius armis, quàm alienis perierimus: quique Rom. arma viderunt Cæsaream inhabitantes Iudæi, quorum feriato die sabbathi inter solemnes nostrorum sacrorum cultus, multitudo F
gentilium Cæsariensium, repentino quodam impetu, & misso desuper furore succensa, viginti millia deleuit, omnes fugauit, vt totam vrbem exinaniret. Nónne Syriam totam quidem impleuit dementia, vt Iudæi atque gentiles in iisdem vrbibus siti, & incolatus gratia sibi priùs nexi, postea inter se armis colliderent, quò Romanis vadum futuræ victoriæ constitueretur? Nam quid de Scythopoli loquar? quò Iudæi primò contenderant, vt gentilem populum præuenirent, ne quid aduersus nostros exemplo cæterarum vrbium machinaretur? Itaque quos par fuit coniunctos aduersum alienigenas viribus bello decernere, hæc è contrario aduersum se Iudæi decertauerunt, vt pars eorum aduersus cognatos & proximos suos præliaretur. Deinde ipsi pro pretio laboris, & impensi sanguinis à gentilibus perimerentur, quod prohibuerũt ipsi fieri in gentibus. Damasceni nulla existente causa,

* Ioseph octodecim millia. octo millia Iudæorum strauerunt. Ascalonitæ * duo millia quingentos. In vrbe quoque cui Prolemais nomen, cæsi duo millia. Alexandriæ verò vetus erat odium inter Iudæos & gentium populos, G
ex quo magnus Alexander vsus est studio Iudæorum ad Ægyptios subiiciendos: vnde condita vrbe ex æquo Iudæis & Ægyptiis attributa priuilegia, & habitationes diuersæ, ne eorũ cultus permisceretur, qui purificationes suas sine vlla volebãt cõtagione seruare. Hinc frequẽtes inter eos cõflictus fuêre, exorta iurgia, iudiciũ petitũ. Nihil tamen ex tanti Regis temeratũ liquet fuisse beneficiis, sed posteà à gẽtilibus exorto tumultu, cùm Iudæorum necati aliqui, alij ad pœnam detinentur: iniuria motum Iudęorum populum aduersum autores iniuriæ insurrexisse: & cùm pertinacius se de ciuibus

* ire * vrbis vlrum * iri vellent, inductum exercitum Rom. qui sexaginta Iudæorum millia intra vrbem fuderit. Verùm quid in leuioribus moror, cùm excidium totius * vrbis in vnius ciuitatis ruina nobis deplorandum sit? Vbi est maxima ciuitas Hierusalẽ? vbi decora Sion? vbi templum mirabile? vbi secũdũ il-

Sanctuarium lud tabernaculũ sanctitatis sacrarium, quo semel in anno solus Princeps Sacerdotum solebat intrare non sine sanguine, quem pro se offerret & populi delicto? Profanatum gentibus, habitant in reliquiis vrbis, qui eam destruxerunt. Vbi, inquam, es ciuitas referta populis, venerabilis Regibus, acceptabilis Deo, gratiæ sedes? pauimenta tua de marmore, parietes tui fulgẽtes marmore, culmina tua pretioso splendebant marmore, portæ tuę micantes auro, aliæ argento renitentes. Omnes inter- H
fecti, & qui te iugiter inhabitabant, & qui ad te ex totius orbis terrarum partibus conueniebant, vt non dubiũ sit totum in te mundũ periisse. Nudata omnia, à culminibus cremata, à fundamẽtis diru-

Clades Hierosolimitana. ta: facta est habitatio tua deserta, nec est qui in tabernaculis tuis inhabitet, & adhuc quenquã viuere libet, & non vixisse pœnitet? Duri oculi, qui hæc videre possunt: immites animi, qui velle possunt vt tantis superstint doloribus, nõ quod defecerit clades, sed quod iam nulla requies. Quò enim circumferamus oculos, aut quid decernere delectet? vrbs tota sepulchrũ mortuorũ est, * solẽ spectãtibus oc-

* sole currũt fauillæ, viæ vacuæ viuentiũ, repletæ cadaueribus. Miseri seniores cinerulenta canitie, & scisso amictu supra reliquias mortuorum sedent, nuda tegentes ossa, quo defendant à volatilibus abestiis. Mulieres paucæ incolumes, quas miles impius ad turpitudinem, non ad vitã seruauerit. Quis hæc videns & de cõperendinatione viuendi cogitans, audeat ad cœlum leuare oculos? Quis sic immemor patriæ, hostis suorum, pietatis alienus, expers dulcedinis, cuius tam semiuiri sit mollis spiritus? Quis ita meticulosus quẽ nõ pudeat his reseruatum? Vtinam quidem olim defecti essemus, aut I
si vita supereſſet, oculorum lumen periisset, priusquã sanctã vrbẽ dirutã hostiũ manibus intueremur, templumque hoc à maioribus nostris sacratum Deo, tã impiè flãmis cremari aut sacerdotes in tẽplo cõspiceremus iacere interfectos. Emendemus ergo, quod his superuiximus malis, vt videamur non vitæ studio distulisse mortem, sed virtutis intentione. Circumuallauit hostis omne munimentum. Nil supereſt, nisi aut nos, aut coniuges nostræ: iam sibi filios nostros in auctione cõstituunt, certant que inter se, quis cuius abducat vxorẽ, vtrũ pro dignitatũ meritis personarũve ordinibus distribuendæ sint, aut sortibus subire cogendi miserabiles, nobis quoque parãtur prodigia pœnarũ, torméta exquisitissima: non solũ ardentes flãmæ, aut diuersæ neces victricis ictu securis: duro quidẽ post vinacula, post carcerem, post iugum supplicio, sed tolerabiliore viris, si ludibrio vacet, sed etiam aurũ artus viuentibus, & præcipuè truncatæ manus. Nec immeritò, quia defuerunt suo muneri, cùm possent sibi subuenire. Subeundi quoque morsus ferarum ad victorũ spectaculum, quod diuersis iam celebraturarenis vrbiũ: vel exẽplo nobis debet esse pudendũ, vel visu mirabile, vt reseruemur, aut bestiis, aut fratribus præliaturi. Et id genus alia multa Eleazarus in mediũ proferebat diffidentiæ & K
desperationis plena. Ex quib⁹ omnib⁹, & ipsis rerũ euẽtib⁹ cũ Iudæi sibi manifestè iratũ Deũ cognouissẽt, nõ sicut Deũ glorificauerũt aut gratias egerũt, sed euanuerũt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorũ, & eum, qui ad oues tantum domus Israël perditas venerat, oderunt, odientes crucifixerunt, & gloriam resurrectionis euacuare moliti sunt. Nam si non cognouissent, rei adeò nequaquàm extitissent. Vnde ipse de eis Dominus: Si non venissem & locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem & viderunt, & oderunt & me & patrem meum. Co-

* ex parte forsan legendum. gnouerũt siquidem * ex patre, quomodo & dæmones dicentes: Scimus quòd sis filius Dei: videntes mirabilia, audientes mirabiliora, sed non cognouerunt rei veritatem: quia duri corde detrectauerunt credere. Si enim credentes verè cognouissent, nunquam Dominum gloriæ (vt ait

Paulus

A Paulus) crucifixissent: Hinc Propheta: Cognouit bos possessorẽ suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me nõ cognouit. Quid per bouẽ, nisi prædicator sanctus quisque, intelligitur, in semine verbi Dei illaborans? Quid per asinum, nisi brutus gentium populus designatur? qui audiens pastoris cuiuslibet prædicationem, mox ad præsepe Domini cucurrit, vt pabulo verbi Dei adhæreret. Benè autem post quadraginta & duos visitationis suæ annos Israël à terra repromissionis exterminatur, quia post quadraginta egressionis ab Ægypto annos, in eam introductus perhibetur: in quibus duas decalogi lapideas secundò suscepit tabulas, per quas præfiguratur biennium, ad euersionis numerum destinatum, in quibus etiam maximè notanda est ænei serpentis exaltatio, cuius respectu quisque moribundus vitæ restituebatur? Sicut enim illo temporis spatio & manna pasti sunt, & per mediatorẽ Mosen legem tabulis descriptam lapideis acceperũt, & qui in articulo mortis serpentem non respexerunt exaltatum, perierunt: sic intra hoc euersionis tempus, verum manna (vnde dictum fuerat: Ego sum panis viuus, qui de cœlo &c.) haurire salubriter renuentes, verũmque mediatorem Christum Iesum, de quo præcinebatur: Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus
B vester de fratribus vestris, tãquam meipsum audietis: quẽ si quis nõ audierit, exterminabitur de populo suo: eiusque legalia in seipso vera petra descripta sequi dissimulantes, exaltatum in cruce, & à mortuis surrexisse, sub articulo miserrimæ euersionis credere respuentes, à terra promissionis exterminati, perierunt: vt populus ille, qui sedebat in tenebris, & habitabat in regione vmbræ mortis, lucem ęternam videns resurrectionis, in eam cum plenitudine sua introëat, & sic reliquię Israël saluæ fiant, quatenus ex duobus parietibus, vna conferatur in resurrectione Ecclesia super illum lapidem angularem, qui faciet vtraque vnum, Dominum nostrum Christum Iesum, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

FINIS.

Tabula I. Concordantiarum Egesippi de Excidio Hierosolym.

Lib.	Cap.
1	1
1	2
1	3
1	4
1	5
1	6
1	7
1	8
1	9
1	10
1	11
1	12
1	13
1	14
1	15
1	16
1	17
1	18
1	19
1	20
1	21
1	22
1	23
1	24
1	25
1	26
1	27
1	28
1	29
1	30
1	31
1	32
1	33
1	34
1	35
1	36
1	37
1	38
1	39
1	40

41

Tabula I. Concordantiarum Iosephi de bello Iudaico.

Lib.	Cap.
1	1
1	2 2
1	3 3
1	4
1	4
1	5 5
1	6 7
1	8 8
1	9
1	10
1	11
1	11
1	11
1	12 12
1	13 13
1	14 15
1	16
1	16 17
1	16
1	17
1	17
1	17
1	17
1	18
1	19 20
1	20
1	20
1	20
1	21 21
1	22
1	23 24
1	24
1	25
1	26
1	27
1	27
1	27
1	27
1	27
1	27

27

Tabula I. Concordantiarum Iosephi in Antiq. lib. de bello Iudai.

Lib.	Cap.
12	6 7
12	8
13	1
13	13
13	14
13	15
13	17
13	18
13	19
13	20
23	21
13	22
14	1
14	2 3 4
14	4 5 6 7
14	8
14	8 9
14	10
14	11 12
14	13
14	14 15
14	16
14	16
14	17 18
14	18 19 20
14	20
14	21 22
14	23
14	24 25
14	26 27
15	4 5
15	6
15	7
15	8
15	9 10 11
15	3
15	2 3
15	1 8 9
15	9
16	13

17 19 20

Tabula II. Egesippi de Excidio Hierosolymitano.

Lib.	Cap.
2	2
2	2
2	3
2	4
2	5
2	5
2	6
2	7
2	8
2	9
2	10
2	11
2	12
2	13
2	14
2	15
2	16
2	17
2	18

Tabula II. Iosephi de Bello Iudaico.

Lib.	Cap.
2	1
2	2
2	3
0	0
2	3 4
2	4 5
2	9 10
2	11
2	11 12 14 16
2	17
2	18 19 20
2	21 24 25
0	0
0	0
2	26
2	26
2	27
2	28
2	28

Tabula tertia Cõcordantiarum Egesippi de excidio Hierosolym.

Lib.	Cap.
3	1
3	1
3	2
3	3
3	4
3	5
3	6
3	7
3	8
3	9
3	10
3	11
3	12
3	13
3	14

15

Tabula I I. Iosephi in Antiq. lib. de bello Iudaico.

Lib.	Cap.
17	16
17	17 18
18	7 8 9
18	10 14
18	15 16
19	12
20	15 19
20	18
20	18 19 20
0	0
20	22
8	0
0	0
20	22

Hucusq; Iosephi in Ant. li. A duodec. enim vsq; ad 20. prosequitur passi hist. excidij Hierosolymit.

Tabula tertia Concordantiarum Iosephi de bello Iudaico.

Lib.	Cap.
3	1
0	0
3	1
3	1
3	2
3	3
3	4
3	5 7 8 9
3	10
3	11
3	12 13
3	14 16
3	18
3	19
3	20 21

Universidad de Deusto
Biblioteca

1	41	1	27	16	17 19 20
1	42	1	27	17	1 2 3 4
1	43	1	27	17	5
1	44	1	27	17	5 6 7
1	45	1	27	17	8 9 10
1	46	1	27	17	11 12

3	15	3	21
3	16	3	21
3	17	3	22
3	18	3	23
3	19	3	24
3	20	3	25
3	20	3	26 27
3	21	3	27
3	22	3	28
3	23	3	28 29
3	24	3	30
3	25	3	30
3	26	3	31 32

Tabula IIII. Concordantiarum Egesippi de Excidio Hierosolymitano.

Lib.	*Cap.*
4	1
4	2
4	3
4	4
4	5
4	6
4	7
4	8
4	9
4	10
4	11
4	12
4	13
4	14
4	15
4	16
4	17
4	18
4	19
4	20
4	21
4	22
4	23
4	24
4	25
4	26
4	27
4	28
4	29
4	31
4	32
4	33

Tabula IIII. Concordantiarum Iosephi de bello Iudaico.

Lib.	*Cap.*
4	1 2
4	3
4	5 6
4	7 4
0	0
4	8 9
4	9
4	10
4	11
5	1
5	2
5	3
5	4 5
5	6
5	7
5	8
5	8
5	9
5	10
5	11
5	12
5	13
5	13
5	14
5	15 16
5	17
5	18
5	18
5	19
5	19
5	19
5	19
5	20

Tabula quinta Concordantiarum Egesippi de Excidio Hierosolymitano.

Lib.	*Cap.*
5	1 1
5	2
5	3
5	4
5	5
5	6
5	7
5	8
5	9
5	10
5	11
5	12
5	13
5	14
5	15
5	16
5	17
5	18
5	19
5	20
5	21 21
5	22 22
5	23
5	24
5	25
5	26
5	27
5	28
5	29
5	30
5	31
5	32
5	33
5	34
5	34
5	35
5	36
5	37
5	38
5	39
5	40
5	41
5	42
5	43
5	44
5	45
5	46
5	47
5	48
5	49
5	50
5	51
5	52

Tabula quinta Concordantiarum Iosephi de Bello Iudaico.

Lib.	*Cap.*
6	1 2
6	0
6	3
6	4
6	5
6	6 7
6	7
6	8 10
6	8 9
6	10
6	11 12
6	12 13 14
6	15
6	16
6	17
6	18
6	19
6	20
6	21
6	21
6	22 24
6	25 26
6	0
6	27
6	27
6	8.
7	1
7	2
7	2
7	3
7	4
7	5
0	0
7	5
7	6
7	7
7	8
7	9
7	10
7	11 12
7	13
0	0
7	14 15
7	16
7	17
7	18
7	19
7	20 22
7	23
7	24 25 29
7	42
7	35
7	43 44

PAVLI

OROSII PRESBYTERI HISPANI, ADVERSVS PAGANOS HISTORIARVM LIBRI SEPTEM:

OROSII VITA.

B QVID nos de Paulo Oroſio ſcire & tenere conueniat, minimè hoc loco prætermittendum videtur. Vita eius deſcripta breuiter à Tritthemio in Script. Eccleſiaſt. extat: quæ etiam in ſcriptis exẽplaribus initio hiſtoriæ inuenitur, ſicut à nobis eſt edita. Fuit is Chriſtianus, in Hiſpania natus & educatus: ſed diſcendi cupidus, ſuos patriãque reliquit, atque vt ea, quæ in religione enodatius ſcire cupiebat, plane cognoſceret, in Africam ad Aurelium Auguſtinum traiecit. Fuit hoc circa annum Chriſti CCCC. Cũ apud Auguſtinum eſſet, cõſuluit eum de Priſcillianiſtis, & de quibuſdam Origenis ſenſibus. Cui cõſultationi ille reſpondit libro, qui extat ad Oroſium contra Priſcillianiſtas & Origeniſtas. Capitur interim Roma à Gothorum rege Alarico, & magnam Romani cladem accipiunt: cauſamque hoſtes Chriſtianæ religionis in eam conferunt: ſcripſit tum Auguſtini iuſſu hos ſeptem hyſtoriarum libros (quos hormeſtã mundi vocauit Tritthemius) aduerſum querulos & infamatores Chriſtiani nominis, qui dicũt defectũ Romanæ Reipu. Chriſti doctrina inuectum, in his autem libris totius penè mundi calamitates & miſerias, bellorumque inquietudines explicans oſtendit magis Chriſtianæ obſeruantiæ eſſe, quod contra meritum ſuum Reſp. Romana adhuc duraret, & pace culturæ Dei pacatum retineret imperium. Sanè in primo libro deſcripſit poſitionem orbis, Oceani interfuſione & Tanai limitibus interciſum, ſitum locorum, nomina vrbiũ, moreſque gentium, qualitateſque regionum, initia bellorũ & tyrannidis exordia finitimorum ſanguine dedicata. de quibus Gelaſius primus cum LXX. epiſcopis ſententiam tulit, eiuſque decreti verba ſunt hæc: Oroſium virum eruditiſſimum collaudamus, quia valdè neceſſaria aduerſus paganorũ calumnias ordinauit, miráque breuitate contexuit. Auguſtini deinde conſilio, vt ipſe ad Euodium ſcribit, Oroſius Bethleemum ad D. Hieronymum profectus eſt, cum hac eius commendatione: Ecce venit ad me religioſus iuuenis, catholica pace frater, ætate filius, honore compreſbyter, noſter Oroſius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans ſtudio, vtile vas in domo domini eſſe deſiderans, ad refellendas falſas perniciоſaſque doctrinas, quæ animas Hiſpanorum multo infelicius, quàm corpora barbaricus gladius trucidarunt. &c. Non hic commemorabo, quàm ſæpè quamque libenter homines eruditi huius ſcriptoris auctoritate ac teſtimonio vtantur: quàm multarũ rerum memoria in Oroſio extet, quæ apud alios poſt tantam Liuij, Taciti, atque aliorum hiſtoricorum iacturam factam non inueniantur: hoc dico, dolendum fuiſſe, tanti viri tam fructuoſam hiſtoriam adeò mendosè hactenus in manibus verſari. Contulerat eam cum aliquot manuſcriptis exemplaribus ante annos XXXV. Gerardus Bolſuinge: laborauit deinde in eadem emendanda doctiſſ. vir Ioannes Cæſarius: ſed profectò neceſſe eſt, vt vel eorum exemplaria non fuerint diligenter ſatis deſcripta, vel ipſi parum accurate opus perſpexerint. Tot menda relicta ab illis trium exemplarium M. S. collatione reſtituit Fabr. Marcoduranus, cuius diligentiam hac in re commendamus & amplectimur.

Gennad. in cat. illuſt.

C

D

TRITTHEMIVS IN SCRIPTORIBVS ECCLESIAST.

E OROSIVS preſbyter, natione Hiſpanus, B. Auguſtini quondam auditor, vir in diuinis ſcripturis eruditus, & in ſecularibus literis peritiſſimus, vita & conuerſatione clariſſimus fuit. Hunc B. Auguſtinus pro diſcenda quæſtione de natura animæ ab Hiſpania ad ſe venientem, ad S. Hieronymum in Bethleem Iudæ miſerat, vbi aliquantulum moratus, quæſtionem pro qua venerat, luculenter didicit, & ad Hipponem remeans, reliquias protomartyris Stephani ſecum portauit. Ad hunc ſtudioſiſſimum virum plura extant B. Auguſtini opuſcula & reſolutiones variæ quæſtionum ſcripturarũ. Scripſit verò & ipſe ſubiecta volumina, Apologeticum contra Pelagianos lib. 1. qui incipit: Poſſibilitatis non eſt, &c. De hormeſta mundi chronicam libris 7. cuius initium: Præceptis tuis patui, &c. De ratione animæ lib. 1. cuius prima verba, Cum apud vos cœleſtis &c. Epiſtolas plures ad Auguſt. lib. 1. Epiſtolarum quoque ad diuerſos lib. 1. In cantica canticorum lib. 1. Claruit vita & doctrina illuſtris cum S. Auguſtino, Anno Domini 420. extremo Honorij tempore: idem ipſe teſtatur lib. 7. cap. 36.

Ex Gennadio in catal.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PAVLI OROSII HISPANI HISTORIARVM LIBER I.

AD AVRELIVM AVGVSTINVM.

PRÆCEPTIS tuis parui, beatissime pater Augustine: atque vtinam tam efficaciter quàm libenter. Quanquam ego in vtramuis partem parum de explicito mouear, recte ne, an secus egerim: tu enim iam isto iudicio laborasti, vtrùm ne hoc quod præciperes possem: ego autem solius obedientiæ, si tamen eam voluntate conatúque decoraui, testimonio contentus sum. nam & in magna magni patrisfamilias domo, cum sint multa diuersi generis animalia, adiumẽto familiaris rei commoda, non est tamen canum cura postrema: quibus solis natura insitum est, voluntariè ad id ad quod præparantur vrgeri, & per ingenitam quandam obedientiæ formulam, sola disciplinati timoris expectatione suspendi, donec ad peragendi licentiam nutu signóve mittantur. Habent enim proprios appetitus quantum brutis excellentiores, tantum rationabilibus propinquantes, hoc est, discernere, amare, seruire. Nam discernentes inter dominos atque extraneos, non eos quos infectantur, oderunt: sed his, quos amant, zelant: & amantes dominum ac domum, non quasi ex natura apti corporis vigilant, sed ex conscientia soliciti amoris inuigilant. Vnde etiam mystico sacramento in euangeliis, quod edant micas catelli sub mẽsa dominorum suorum, & Chananæa non erubuit dicere, & dominus non fastidiuit audire. Beatus etiam Tobias, ducem angelum sequens, canem comitem habere non spreuit. Igitur generali amori tuo speciali amore connexus, voluntati tuæ volens parui. Nam cum subiectio mea præcepto paternitatis tuæ factum debeat, totumque tuum sit, quod ex te ad te redit, opus meum hoc solo meo cumulatius reddidi, quod libens feci. Præceperas mihi, vti aduersus vaniloquam prauitatem eorum, qui alieni à ciuitate dei, ex locorum agrestium compitis, & † pagis pagani vocantur, siue gentiles, quia terrena sapiunt: qui cum futura non quærant, præterita autem aut obliuiscantur, aut nesciant, præsentia tantum tempora veluti malis extra solitum infestissima, ob hoc solum, quòd creditur CHRISTVS, & colitur deus, idola autem minus coluntur, infamant: præceperas ergo, vt ex omnibus, qui haberi ad præsens possunt, historiarum atque annalium fastis, quæcunque aut bellis grauia, aut corrupta morbis, aut fame tristia, aut terrarum motibus terribilia, aut inundationibus aquarum insolita, aut eruptionibus ignium metuenda, aut ictibus fulminum plagisque grandinum sæua, vel etiam parricidiis flagitiisque misera, pertransacta retrò sæcula reperissem, ordinato breuiter voluminis textu explicarem: maximè cum reuerentiam tuam perficiendo † aduersum hos ipsos paganos vndecimo libro insistẽtem (quorum iam decem orientes radij, mox vt de specula ecclesiasticæ claritatis elati sunt, toto orbe fulserunt) leui opusculo occupari non oporteret: & sanctus filius tuus Iulianus Carthaginensis seruus dei satisfieri super hac re petitioni tuæ eadem fiducia qua poposcisti, exigeret: dedi operam & meipsum in primis confusione pressi, cui plerumque reputanti supra modum exæstuauisse præsentium clades temporum videbantur. Nactus sum enim præteritos dies non solum æquè vt hos graues, verum etiam tanto atrocius miseros, quanto longius à remedio veræ religionis alienos: vt meritò hac scrutatione claruerit, regnasse mortem auidam sanguinis, dum ignoratur religio, quæ prohiberet à sanguine: ista illucescente, illam constupuisse: illam concludi, cum ista iam præualet: illam penitus nullam futuram, cum hæc sola regnabit. Exceptis videlicet semotisque illis diebus nouissimis sub fine seculi, & sub apparitione Antichristi, vel etiam sub conclusione iudicij: quibus futuras angustias, quales ante non fuerint, dominus CHRISTVS per scripturas sanctas, sua etiam contestatione prædixit, cum non secũdum ipsum quidem, qui & nunc & semper est, modum, verùm apertiore ac grauiore discrimine, per intolerabiles tribulationes temporum illorum, sanctos probatio, impios perditio consequetur.

Canum non vltima cura.

Mat. 15.

Canis Tobiæ comes, Tob. 6.

Alij denominant à dictione græca Μυῖα. quod eodẽ sonte vterentur.

Hinc cognoscitur Orosium scripsisse sub Honorio Imp. post captam Romam anno Christi 410. cum iam Augustinus decimum de ciuitate absoluisset.

Ante christum calamitosiora fuisse tempora vide Arnob. 8. lib. in gent. Ethnici enim fatales mundi casus Christianis ascribebãt Niceph. lib. 3. cap. 27.

Antichristi tempora.

CAP. I. *vnde exordiãtur hystoriographi.*

ET quoniam omnes propemodum tam apud Græcos quàm apud Latinos studiosi ad scribendum viri, qui res gestas regum populorumque ob diuturnam memoriam verbis propagauerunt, initium scribendi à Nino Beli filio, rege Assyriorum, fecêre: qui cum opinione cæca mundi originem

A creaturámque hominum sine initio credi velint, cœpisse tamen ab hoc regna belláque definiunt: quasi verò ea eatenus humanum genus ritu pecudum vixerit, & tunc primum veluti ad nouam prouidentiam concussum suscitatúmque vigilarit: ego initium miseriæ hominum ab initio peccantis hominis ducere instituí, paucis duntaxat, iisdémque breuiter delibatis. Sunt autem ab Adam primo homine vsque ad Ninum, magnum (vt dicunt) regem, quando natus est Abraham, † anni tria millia CLXXXIIII. qui ab omnibus historiographis vel omissi, vel ignorati sunt. A Nino autem vel Abraham vsque ad Cæsarem Augustum, id est, vsque ad Natiuitatem Christi, quæ fuit anno imperij Cæsaris XLII. cùm, facta pace cum Parthis, Iani portę clausę sunt, & bella toto orbe cessarunt, colliguntur anni duo millia XV. in quibus se inter auctores scriptorésque omnium otia negotiáq; triuerunt. Quapropter res ipsa exigit ex his libris quàm breuissimè vel pauca contingere eorum, qui originem mundi loquentes præteritorum fidem annuntiatione futurorum, & pòst subsequa probatione fecerunt: non quod auctoritatem eorum cuiquam videamur ingerere, sed quod operæpretiũ sit de opinione vulgata, quæ nobis cum omnibus communis est, commonere. Primũ, quia si diuina

In hac numera variãt authores. Euseb. Oros. Cassiodorus & posteriores sequuti sunt Græcos. vide Aug. 25. Ciuit. 10.

B prouidentia, quæ sicut bona, ita pia & iusta est, agitur mundus & homo: hominem autem, qui conuertibilitate naturæ & libertate licentiæ & infirmus & contumax est, sicut piè gubernari egenum opis oportet, ita iustè corripi immoderatum libertatis necesse est: iure ab initio hominis per bona maláque alternantia exerceri hunc mundum sentit, quisquis per se atque in se humanum genus videt. Deinde cum ab ipso primo homine peccatum punitionémq; peccati cœpisse doceamur: porrò autem cum etiam isti de mediis temporibus inchoãtes, quamuis superiorum nusquam meminerint, nihil nisi bella cladésque descripserint (quæ bella quid aliud dicenda sunt, nisi vergentia in alterutrũ mala? mala autem huiusmodi quæ tunc erant, sicut & nunc sunt, in quantũ sunt, sine dubio aut manifesta peccata sunt, aut occultæ punitiones peccatorũ) quid impedimenti est, nos eius rei caput pandere, cuius illi corpus expresserint: & priora illa sæcula, quę multo numerosiora monstrabimus, vel tenuissimo testari relatu similes miserias pertulisse? Dicturus igitur ab orbe condito vsque ad vrbem conditam, dehinc vsque ad Cæsaris principatum, natiuitatémque Christi, ex quo sub potestate vrbis orbis mansit imperium: vel etiam vsque ad dies nostros, in quantum ad cognitionem vocare suffecero, conflictationes generis humani, & veluti per diuersas partes ardentem malis mundum, face cupiditatis incensum, è specula ostentaturus, necessarium reor, vt primum ipsum terrarum orbẽ, quem inhabitat humanum genus, sicut est à maioribus trifariam distributus, deinde regionibus prouinciisque determinatus expediam: quo facilius cum locales bellorum morborúmque clades ostẽtabuntur, studiosi quíque non solum rerum ac temporum, sed etiam locorum † scientiam consequantur.

Christus quã de natus.

Mala sunt punitiones peccatorum.

C

† notitiam

Maiores nostri orbem totius terræ, oceani limbo circumseptum, triquadrum statuere: eiúsq; tres partes, Asiam, Europam, & Africam, vocauerunt: quamuis aliqui duas, hoc est, Asiam, ac deinde Africam in Europa accipiendam putarint. Asia tribus partibus oceano circuncincta, per totam transuersi plagam orientis extenditur. Hæc occasum versus, à dextra sui, sub axe septentrionis, incipientẽ cõtingit Europam: à sinistra aũt Africam dimittit: sub Ægypto verò & Syria mare nostrũ, quod magnum generaliter dicimus, habet. Europa incipit, vt dixi, sub plaga septentrionis à flumine Tanai, qua Riphæi montes, Sarmatico auersi oceano, Tanaim fluuium fundunt: qui præteriens aras

Cap. II.

Mũdum pro numero filiorũ Noẽ in tres partes diuisus Arnob. in Psalm. M.S. Rhobascorum.

D ac terminos Alexandri Magni, in Roxolanorum finibus sitos, Mæotidas auget paludes: quarum immensa exundatio iuxta Theodosiam vrbem Euxinum pontum latè ingreditur. Inde iuxta Constantinopolim longè emittuntur angustiæ, donec eas mare hoc quod dicimus, nostrum, accipiat. Europæ in Hispania occidẽtalis oceanus terminus est, maximè vbi apud Gades insulas Herculis colũnæ visuntur, & Tyrrheni maris faucibus oceani æstus immittitur. Africæ principium est à finibus Ægypti vrbísque Alexandriæ, vbi Parætonium ciuitas sita est, super mare hoc magnum, quod omnes plagas terrásque medias interluit. Vnde per loca quæ accolę Catabathmon vocant, haud procul à castris Alexandri Magni, † & super lacum Caleartium, deinde iuxta superiorum fines Auasitarum, missa in transuersum per Æthiopica deserta, meridianum contingit oceanum. Termini Africæ ad occidentem iidem sunt, qui & Europæ, id est, fauces Gaditani freti. Vltimus autem finis eius est mons Atlas, & insulæ quas fortunatas vocant. Et quia breuiter generales tripartiti orbis diuisiones dedi, ipsarum quoque partium regiones, sicut pollicitus sum, significare curabo. Asia ad me-

† Gerardus ex Hitorpiana editione restituit Alearzum & Chalearzũ. M.S. habent Halearzũ & Calearzum & caleartum. vulgo calligicum.

E diam frontem orientis habet in oceano Eoo ostia fluminis Gangis, à sinistra promontorium Caligardamana, cui subiacet ad eurum insula Taprobane: ex qua oceanus Indicus vocari incipit, à dextra habet Imai montes, vbi Caucasus deficit, promontorium Samaram: cui ad aquilonem subiacent ostia fluminis Ottorogorræ: ex quo oceanus Sericus appellatur. In his finibus India est, quæ habet ab occidente flumen Indum, quod rubro mari accipitur: à septentrione montem Caucasum: reliqua (vt dixi) Eoo & Indico oceano terminatur. Hæc habet gentes quadragintaquatuor, absque insula Taprobane, quæ habet decem ciuitates: & absque reliquis insulis habitabilibus plurimis. A flumine Indo, quod est ab oriente vsque ad flumen Tigrim, quod est ad occasum, regiones sunt istæ: Aracosia, Parthia, Assyria, Persis & Media, situ terrarum montoso & aspero. Hę à septentrione habent mõtem Caucasum, à meridie mare rubrum & sinum Persicum: in medio autem sui, flumina præcipua Hydaspem & Arbim. In his sunt gentes XXXII. Sed generaliter Parthia dicitur, quamuis scriptu-

Universidad de Deusto Biblioteca

ræ ſanctæ vniuerſam ſæpè Mediam vocent. A flumine Tigri vſque ad flumen Euphratem, Meſopotamia eſt, incipiens à ſeptentrione inter montem Taurum & Caucaſum: cui ad meridiem ſuccedit Babylonia, deinde Chaldæa, nouiſſimè Arabia eudæmon: quæ inter ſinum Perſicum & ſinum Arabicum anguſto terræ tractu orientem verſus extenditur. In his ſunt gentes viginti octo. A flumine Euphrate quod eſt ab oriente, vſque ad mare noſtrum quod eſt ab occaſu, deinde à ſeptentrione, id eſt, à ciuitate † Dacuſa, quæ in confinio Cappadociæ & Armeniæ ſita eſt, haud procul à loco vbi Euphrates naſcitur, vſque ad Ægyptum & extremum ſinum Arabicum, qui eſt ad meridiem, lõgo anguſtóque ſulco ſaxis inſuliſque creberrimo, à rubro mari, id eſt, ab oceano occaſum verſus extenditur. Syria generaliter nominatur, habens maximas prouincias, Commagenam, Phœniciam & Paleſtinam, abſque Saracenis & Nabateis, quorum gentes ſunt duodecim. In capite Syriæ Cappadocia eſt, quæ habet ab oriente Armeniam, ab occaſu Aſiam, ab Aquilone Themiſcirios campos & mare Cimmericum: à meridie Taurum montem, cui ſubiacet Cilicia & Iſauria vſque ad Cilicum ſinum, qui ſpectat cõtra inſulam Cyprum. Aſia regio, vel (vt propriè dicam) Aſia minor, abſque oriẽtali parte qua ad Cappadociam Cyriámque progreditur, vndique circundata eſt mari: à ſeptentrione ponto Euxino, ab occaſu Propontide atque Helleſponto, à meridie mari noſtro, vbi eſt mons Olympus. Ægyptus inferior ab oriente habet Syriam Palæſtinam, ab occaſu Libyam, à ſeptentrione mare noſtrum, à meridie montem, qui appellatur Clymax, & Ægyptum ſuperiorem, fluuiúmque Nilum, qui de littore incipientis maris rubri videtur emergere in loco qui dicitur Moſſilon emporium: deinde diu ad occaſum profluens, faciens inſulam nomine Meroen in medio ſui: nouiſſimè ad ſeptentrionem inflexus, tempeſtiuis auctus incremẽtis, plana Ægypti rigat. Hunc aliqui auctores ferunt haud procul ab Atlante habere fontem, & continuò arenis mergi: inde interiecto breui ſpacio, vaſtiſſimo lacu exundare, atque hinc oceano tenus, orientem verſus, per Æthiopica deſerta prolabi, rurſúſque inflexum ad ſiniſtram, ad Ægyptum deſcendere. Quod quidem verum eſt, eſſe huiuſmodi fluuium magnum, qui tali ortu taliſque curſu ſit, & reuera omnia Nili monſtra gignat, quẽ vtique priè fontem barbari Dara nominant, cæteri verò accolæ † Nuchul vocant. Sed hic in regione gentium quæ † Libyæ Ægyptiæ vocantur, haud procul ab illo fluuio, quem à littore maris rubri proxime diximus, immenſo lacu acceptus, abſumitur: niſi fortè occulto meatu in alueum eius, qui ab oriente deſcendit, eructat. Ægyptus ſuperior in orientem per longum extenditur, cui eſt à ſeptentrione ſinus Arabicus, à meridie oceanus. Nam ab occaſu ex inferiore Ægypto incipit, ad orientem rubro mari terminatur: vbi ſunt gentes viginti quatuor. Et quòniam meridianam partem vniuerſæ Aſiæ deſcripſimus, ſupereſt vt ab oriente ad ſeptentrionem pars, quæ reſtat, expediatur. Mons Caucaſus inter Colchos, qui ſunt ſuper Cimmericum mare, & inter Albanos, qui ſunt ad mare Caſpiũ, primum attollitur: cuius quidem vſque in vltimum orientem vnum videtur iugum, ſed multa ſunt nomina: & multi hoc ipſum iugum Tauri montis credi volunt: quia re vera † Parchoatras mons Armeniæ, inter Taurum & Caucaſum medius, continuare Taurum cum Caucaſo putatur: ſed hoc ita non eſſe, diſcernit fluuius Euphrates, qui radice Parchoatræ montis effuſus tendens in meridiem, ipſum ad ſiniſtram, Taurum excludit ad dexteram. Itaque ipſe Caucaſus inter Colchos & Albanos, vbi & portas habet, mons Caucaſus dicitur: à portis Caſpiis vſque ad Armenias pylas, vel vſque ad fontem Tigridis fluminis, inter Armeniam & Iberiam, montes Acroceraunij dicuntur: à fonte Tigridis vſq; ad Carras ciuitatẽ, inter Maſſagetas & Parthos, mons Ariobarzanes: à Carris ciuitate vſq; ad oppidum Cathippi, inter Hyrcanos & Bactrianos, mõs Memarmali, vbi amomũ naſcitur: à quo proximum iugum, mons Parthau dicitur: ab oppido Cathippi vſque ad vicum Saphrim, inter † Danas ac Araucas & Parthyenas, mons Oſcobares, vbi Ganges fluuius oritur, & laſer naſcitur: à fonte fluminis Gangis vſque ad fontes fluminis Ottorogorræ, qui ſunt à ſeptentrione, vbi ſunt montani Paropamiſadæ, mons Taurus: à fontibus Ottorogorræ vſque ad ciuitatem Ottorogorram, inter Hunnos & Scythas & Gandaridas, mons Caucaſus. Vltimus autem inter Eoas & † Paſiadras, mons Imaus, vbi flumẽ Chryſorrhoas, & promontoriũ Samara orientali excipiuntur oceano. Igitur à mõte Imao, hoc eſt, ab imo Caucaſo, & dextra orientis parte, qua oceanus Sericus tenditur, vſq; ad promontorium Borcum, & flumen Boreum, inde tenus Scythico mari, quod eſt à ſeptẽtrione vſque ad mare Caſpium, quod eſt ab occaſu, & vſque ad extentum Caucaſi iugum, quod eſt à meridie, Hyrcanorum & Scytharum gẽtes ſunt quadragintaduæ, propter terrarum infœcundam diffuſionem late oberrantes. Mare Caſpium ſub aquilonis plaga ab oceano oritur, cuius vtraque circa oceanum littora, & loca deſerta incultáque habentur: inde meridiẽ verſus per longas anguſtias tenditur, donec per magna ſpacia dilatatũ, Caucaſi mõtis radicibus terminetur. Itaq; à mari Caſpio quod eſt ad oriẽtem, per orã oceani ſeptentrionalis vſq; ad Tanaim fluuium & Mæotidas paludes, quæ ſunt ad occaſum, per litus Cimmerici maris, quod eſt ab Africo vſque ad caput & portas Caucaſi quę ſunt ad meridiem, gentes ſunt triginta quatuor. Sed generaliter regio proxima Albania vlterior, ſub mari & monte Caſpio, Amazonum nuncupatur.

Expliciti ſunt quàm breuiſſimè fines Aſiæ: nunc Europam, in quantum cognitioni hominis conceditur ſtilo peruagabor.

A montibus Ripheis ac flumine Tanai Mæotidiſque paludibus, quæ ſunt ad orientem, per litus ſeptentrionalis oceani vſque ad Galliam Belgicam & flumen Rhenum, quod eſt ab occaſu, deinde vſque

Sic ex M.S. pro quo vulgò Dafcata & Daguſa. Plin. li. 5. c. 24. l. 6. c. 19. Daſcuſa hoc oppidum vocat.

† Nuhul. † M. S. Libyæ Ægyptiæ, apud Plin. l. 5. c. 7. Libyægyptij, eoſque ſuper Getulos habitare tradit.

Hic Straboni eſt Parachoatras, Plinio Choatras.

Al. Dahas cũ ante Dahaſſa carancas & Dachaſtaurio cas legeretur. Antiqui partim Daaſſacaracas, partim Daaſſacaracas habent. Al. mõtana Parapamiſſadæ. † Peſiadras.

A vsque ad Danubium, quem & Istrum vocāt, qui est à meridie & ad orientem directus, Ponto accipitur: ab oriente Alania est, in medio Dacia, vbi & Gothia: deinde Germania est, vbi plurimam partem Sueui tenent, quorum omnium gentes sunt quinquaginta quatuor. Nunc quicquid Danubius à barbarico ad mare nostrum secludit, expediam. Mœsia ab oriente habet ostia fluminis Danubij, ab euro Thraciam, à meridie Macedoniam, ab Africo Dalmatiam, ab occasu Istriam, à circio Pannoniam, à septentrione Danubium.

Thracia habet ab oriente Propontidis sinum & ciuitatem Constantinopolim, quæ Byzantiū prius dicta est: à septentrione partem Dalmatiæ, & sinum Euxini ponti: ab occasu & Africo Macedoniā, à meridie Ægæū mare Macedonia habet ab oriēte Ægæū mare, à borea Thraciā, ab euro Euboeaē, & Macedonicū sinū, à meridie Achaiā, à fauonio mōtes Acroceraunios, in angustiis Adriatici sin⁹, qui montes sunt contra Apuliā & Brundusiū: ab occasu Dalmatiā, à circio Dardaniā, à septēntrione Mœsiā. Achaia vndique propemodū cincta est mari: Nā ab oriēte habet Myrtoū mare, ab euro mare Creticum, à meridie Ionium mare, ab africo & occasu Cephaleniam & Cassiopam insulas, à septen- B trione sinum Corinthium, ab aquilone angustum terræ dorsum, quo Macedoniæ coniungitur, vel potius Atticæ, qui locus Ishmos vocatur, vbi est Corinthus, habens in Attica ad boreā non longe Athenas ciuitatem. Dalmatia habet ab oriēte Macedoniam, ab aquilone Dardaniam, à septēntrione Mœsiam, ab occasu Istriam & sinum Liburnicum & insulas Liburnicas, à meridie Adriaticū sinum. Pannonia, Noricus, & Rhœtia habent ab oriente Mœsiam, à meridie Istriam, ab africo Alpes Pœninas, ab occasu Galliam Belgicam, à circio Danubij fontem, & limitem qui Germaniam à Gallia inter Danubium Galliamque secernit, à septentrione Danubium & Germaniā. Italiæ situs à circio in eurum tenditur, habens ab africo Tyrrhenum mare, à borea Adriaticum sinū: cuius ea pars qua continenti terræ communis & contigua est, Alpiū obicibus obstruitur: quæ à Gallico mari super Ligusticum sinum exurgentes, primùm Narbonēsium fines, deinde Galliā Rhœtiamque secludunt, donec in sinu Liburnico designatur. Gallia Belgica habet ab oriente limitem fluminis Rheni & Germaniam, ab Euro Alpes Pœninas, à meridie prouinciam Narbonensem, ab occasu prouinciam Lugdunensem, à circio oceanum Britannicum, à septentrione Britanniam insulam. Gallia Lugdunensis C ducta per longum, & per angustum inflexa, Aquitanicam prouinciam semicingit. Hæc ab oriente habet Belgicam, à meridie partem prouinciæ Narbonensis qua Arelas ciuitas sita est, & mari Gallico Rhodani flumen accipitur. Narbonensis prouincia, pars Galliarum, habet ab oriente Alpes Cortias, ab occidente Hispaniam, à circio Aquitanicam, à septentrione Lugdunēsem, ab aquilone Belgicam Galliam, à meridie mare Gallicum, quod est inter Sardiniā & insulas Baleares, habēs in fronte quà Rhodanus fluuius in mare exit, insulas Stœchadas. Aquitanica prouincia obliquo cursu Ligeris fluminis, qui ex plurima parte terminus eius est, in orbē agitur. Hæc à circio oceanum, qui Aquitanicus sinus dicitur, ab occasu Hispanias habet, à septēntrione & oriente Lugdunēsem, ab euro & meridie Narbonēsem prouinciā contingit. Hispania vniuersa terrarū situ trigona est, & circunfusione oceani Tyrrheníque pelagi pene insula efficitur. Huius angulus prior spectans ad orientem, à dextris Aquitanica prouincia, à sinistris Belearico mari coartatus, Narbonēsium finibus inseritur. Secundus angulus circium intendit: † vbi Brigantia Caleciæ ciuitas sita, altissimam pharum, & inter pauca memorandi operis ad speculā Britanniæ erigit. Tertius eius angulus est, quà Gades insulæ in- D tentæ in africū, Atlantem montē interiecto sinu oceani prospiciunt. Hispaniā citeriorē ab oriente incipientem, Pyrenæi saltus à parte septentrionis vsque ad Cātabros Asturésque deducit, atque inde per Vaccæos & Oretanos, quos ab occasu habet, posita in nostri maris littore Carthago, determinat. Hispania vlterior habet ab oriente Vaccæos, Celtiberos, & Oretanos, à septēntrione oceanū, ab occasu oceanū, à meridie Gaditanum oceani fretum: vnde mare nostrum, quod Tyrrhenū vocatur, immittitur. Et quoniam oceanus habet insulas, quas Britanniam & Hiberniam vocant, quæ in auersa Galliarum parte ad prospectū Hispaniæ sitę sunt, breuiter explicabūtur. Britannia oceani insula, per lōgum in boreā extenditur. A meridie Gallias habet, cuius proximū littus transmeantibus ciuitas aperit, quæ dicitur Rhutubi portus: vnde haud procul à Morinis in austro positos Menapios Batauósque prospectat. Hæc insula habet in lōgum millia passuū octingenta, in lato millia ducenta: à tergo autem, vnde oceano infinito patet, Orcadas insulas habet, quarum viginti desertæ sunt, tredecim incoluntur. Deinde insula Thule, quæ per infinitum à cæteris separata, circiū versus medio sita E oceani, vix paucis nota habetur. Hibernia insula inter Britanniam & Hispaniā sita longiore ab africo in boream spacio porrigitur. Huius partes priores intētæ Cantabrico oceano, Brigantiam Caleciæ ciuitatem ab africo sibi in circium occurrentem, spatioso interuallo procul spectant: ab eo præcipuè promontorio, vbi Scenæ fluminis ostium est, & Velabri Luceníque consistunt. Hæc propior Britanniæ, spacio terrarum angustior: sed cæli soliſque temperie magis vtilis, à Scotorum gentibus colitur. Huic etiam Meuania insula proxima est, & ipsa spatio non parua * solo commoda, æquè à Scotorum gentibus habitatur. Hi sunt fines totius Europæ. Africam, vt dixi, cum tertiam orbis partem maiores nostri accipiendam descripserint, non spatiorum mensuras, sed diuisionum rationes secuti sunt. Mare hoc siquidem magnum, quod ab occasu ex oceano oritur, in meridiem magis vergens, angustiorem inter se & oceanum coartatæ Africę limitem facit. Vnde etiam aliqui, quamuis eam longitudine parem, tamen multò angustiorem intelligentes: inuerecundum arbitrati

Diod. lib. 41. ἐπωνύμῳ τε χρῆσθαι πλησίον τῆς Ἑλλησποντίας.

Hispania situ trigona.

Antea Gallecia.

Diod. lib. 37. Βρεττάνικα νησία καλούμενα.

* *sile Africæ descriptio.*

Universidad de Deusto Biblioteca

sunt tertiam vocare partem, sed potius in Europa Africam deputantes, secundæ portionis portionẽ appellare maluerunt. Præterea cum multo amplius terræ in Africa ardore solis, quàm in Europa rigore frigoris incultum atque incognitum sit, (quippe cùm omnia penè animantia vel germinantia, patientius & tolerabilius ad summum frigoris quàm ad summũ caloris accedant) ea scilicet causa est, Africam per omnia situ & populis minorem videri: quia & natura sui minus habeat spatij, & cœli inclementia plus deserti: cuius descriptio per prouincias & gentes hæc est: Libya Cyrenaica & Pentapolis, post Ægyptum in parte Africæ prima est. Hæc incipit à ciuitate Perætonio & mõtibus Catabathmõn: inde secundo mari vsque ad aras Philenorum extenditur. Post se habet vsq; ad oceanum meridianum, gentes Lybiæthiopum & Garamantum. Huic est ab oriente Ægyptus, à septẽtrione mare Lybicum, ab occasu Syrtes maiores & Troglodytæ, contra quos insula Calypso est: à meridie Æthiopicus oceanus. Tripolitana prouincia quę & Subuentana, vel regio † Arzugum dicitur, vbi Leptis magna ciuitas est, quamuis Arzuges per longum Africæ limitem generaliter vocentur, habet ab oriente aras Philenorum inter Syrtes maiores & Troglodytas, à septentrione mare Siculum, vel potius Adriaticum, & Syrtes minores, ab occasu † Byzacium vsque ad lacum Salinarum, à meridie barbaros Getulos, Nothabres, & Garamantas, vsque ad oceanum Æthiopicum pertingentes. BYZACIVM, ZEVGIS, & NVMIDIA. Zeugis autem prius non vnius conuentus, sed totius prouinciæ generale fuisse nomen inuenimus. Byzacium ergo, vbi Adrumetus ciuitas, Zeugis vbi Carthago magna, Numidia vbi Hippo regius † & Rusiccada ciuitates sunt: habent ab oriẽte Syrtes minores & lacum Salinarum, à septentrione mare nostrum, quod spectat ad Siciliam & Sardiniã insulas, ab occasu Mauritaniam Sitifensem, à meridie montes Vzaræ: & post eos Æthiopum gentes, peruagantes vsque ad oceanum Aethiopicum.

† al. Azotũ quod nusquã inuenimus.

† Alij male Byzantium. in vet. indice dignitatum Rom. Bizaciũ & Bisacium legitur. de quo Plin. lib. 5. ca. 4.

† apud Plin. lib. 5. cap. 3. et Melam li. 1. cap. 7. est Rusicade.

Sitifensis & Cæsariensis Mauritania habent ab oriente Numidiam, à septentrione mare nostrum, ab occasu flumen Maluam, à meridie montem Astrixim, qui diuidit inter viuam terram & arenas incentes vsque ad oceanum: in quibus oberrant Gangines Aethiopes. Tingitana Mauritania vltima est Africæ. Hæc habet ab oriente flumen Maluam, à septentrione mare nostrum vsque ad fretum Gaditanum, quod inter † Abẽnen & Calpen duo contraria sibi promontoria coartatur: ab occidente Atlantem montem, & oceanum Atlanticum, sub Africo Hesperium montem, à meridie gentes Autololum, quas nunc Galaules vocant, vsque ad oceanum Hesperium contingentes. Hic est vniuersus terminus Africæ. Nunc insularum quæ in nostro mari sunt, loca, nomina, & spatia dimetiar. Insula Cypros ab oriente mari Syrio, quem Issicum sinum vocant, ab occidẽte mari Pamphylico, à septentrione Aulone Cilico, à meridie Syriæ & Phœnices pelago cingitur: cuius spatium in longo tenet millia passuum centum septuaginta quinque, in lato millia passuum centum viginti quinque. Insula Creta finitur ab oriente Carpathio mari, ab occasu & septentrione mari Cretico, à meridie Libyco, quod & Adriaticum vocant: habet in longo millia passuum centum septuagintaduo, & in lato quinquaginta. Insulæ Cyclades, quarum est ab oriente prima Rhodos, à septẽtrione Tenedos, à meridie Carpathos, ab occasu Cythera, ab oriente finiuntur littoribus Asiæ, ab occidente mari Icario, à septentrione mari Aegæo, à meridie mari Carpathio. Sunt autem omnes Cyclades numero quinquaginta tres. Hę tenent à septentrione in meridiem millia passuum * quinquaginta, ab oriente in occasum millia ducenta. Sicilia insula tria habet promontoria, vnum quod dicitur Pelorum, & aspicit ad aquilonem, cui Messana ciuitas proxima est. Secũdum quod dicitur Pachinum, sub quo ciuitas Syracusana respicit ad Euronoton. Tertium quod appellatur Lilybæum, vbi & ciuitas eiusdem nominis sita est, dirigitur in occasum. Hæc habet à Peloro in Pachynum millia passuum centum * quinquagintanouem, à Pachino in Lilybæum centum septuagintaseptem. Hæc ab oriẽte cingitur mari Adriatico, à meridie mari Africo quod est contra Subuentanos & Syrtes minores: ab occidente & septentione habet mare Tyrrhenum: à borea vsque subsolanum, fretum Adriaticum, quod diuidit Tauromenitanos Siciliæ & Bruttios Italię. Sardinia & Corsica insulæ paruo freto, hoc est, millium viginti, diuiduntur: ex quibus Sardinia habet à meridie contra Numidiam Caralitanos: cõtra Corsicam insulam, hoc est, septentrionem versus, habet Vlbienses, cuius in longo spatium tenet millia passuum ducenta triginta, in lato millia CCLXXX. Hęc habet ab oriente & à borea Tyrrhenicũ mare, quod spectat ad portum vrbis Romæ: ab occasu mare Sardum, ab Africo insulas Baleares lõgè positas, à meridie Numidicum sinum, à septentrione (vt dixi) Corsicam. Corsica insula multis promontorijs angulosa est. Hæc habet ab oriente Tyrrhenicum mare, & portum vrbis, à meridie Sardiniam, ab occasu insulas Baleares, à circio & septentrione Ligusticum sinum. Tenet autem in lõgo millia passuum centum sexaginta, in lato millia viginti sex. Insulæ Baleares duæ sunt, maior & minor quibus insunt bina oppida: maior Tarraconem Hispaniæ ciuitatem, minor Barcinonem in septentrionem versus contra se habet. Maiori subiacet insula Ebusus. Deinde ab oriente Sardiniam, ab aquilone mare Gallicũ, à meridie & Africo Mauritanicum pelagus, ab occasu Ibericum pelagus spectat. Hæ sunt insulæ ab Hellesponto vsque ad oceanum per totum magnum pelagus cõstitutæ: quæ & cultu & memoria magis celebres habentur. Percensui breuiter (vt potui) prouincias & insulas orbis vniuersi: nunc locales gentium * singularum miserias, sicut ab initio incessabiliter extiterunt, & qualiter quibúsque exortæ sunt, in quantum suffecero, proferam.

† Hauennen, Habennem et Abennem scriptum inuenitur. duas intelligit columnas Herculu, quarum vna Europæa à barbaris Calpe, à græcis ἀλύβη. Altera Libyca ab illis Abenne, ab his χουνγετικὴ dicitur autore Eustathio in Dionysium.

* Insularumque.

CAP. III.

Genes. 6.

CVM post fabricam ornatúmque mundi huius, homo, quem rectum atque immaculatum fecerat

A rat Deus morti se substrauisset: ac perindè humanū genus, libidinibus deprauatum peccatis absorbuisset, continuo iniustam licentiam iusta punitio consecuta est. Sententiam creatoris Dei & iudicis, peccanti homini ac terræ propter hominem destinatam, semperque dum homines terram habitauerint duraturam, omnes, inuiti licet, aut probamus negando, aut confitendo toleramus: obstinatisque mentibus testis sibi infirmitas sua inurit, quibus fidelis scriptura non suaserit. Deinde refusis in orbem terram mari, immissóque diluuio, cum toto orbe contecto vnum spatium cœli esset ac pelagi, deletum fuisse vniuersum humanum genus, paucis in arca fidei suæ merito ad substituendam originem reseruatis, euidentissimè veracissimi scriptores docent. Fuisse tamen etiam illi contestati sunt, qui præterita quidem tempora, ipsumque auctorem temporum nescientes, † tamen ex indicio & coniectura lapidum, quos in remotis montibus conchis & ostreis scabros, sæpè etiam cauatos aquis viscre solemus, coniiciendo didicerunt. Et quamuis huiusmodi adhuc & relatu digna & fide certa proferri à nobis queant, tamen hæc veluti principalia duo de pręuaricatione primi hominis, & condemnatione generationis vitæq; eius, ac deinde perditione totius generis humani di-
B cta sufficiant: tantum, vt si qua gentiles historici de nostris aliquo ordine contigerunt, hæc plenius cum cæteris ipso, quo incurrerint, ordine proferantur.

De Diluuio Noë.

Gene. 7. Eccles. 44.

† *Gen. 8. Arca Noemi requieuit super montes Ararath. i. Armeniæ. quo loco eius vestigia extabāt tempore D.*

Hieronymi vt testatur 10. comment. in Esa. Iosephus 1. Antiq. scribit Armenios locū egressionis Noe, de arca, ἀποβατήριον vocasse.

ANTE annos vrbis conditæ M.C C C.† Ninus rex Assyriorum, primus (vt ipsi volunt) propagādæ dominationis libidine arma foras extulit, cruentámque vitam quinquaginta annis per totam Asiam bellis egit: à meridie atque à rubro mari surgens sub vltimo septentrione Euxinum pontum vastando perdomuit, Scythicámque barbariem, adhuc tunc & imbellem & innocentem torpētém-
que excitauit, sæuitiam, vires suas nosse, & non lacte iam pecudum, sed sanguine hominum viuere, ad postremum vincere, dum vincit, edocuit. Nouissimè [a] Zoroastrem Bactrianorum regem, eūdém que magicæ (vt ferunt) artis repertorem, pugna oppressum interfecit. Pòst ipse dum deficientem à se oppugnat vrbem, sagittæ ictu interiit. Huic mortuo [b] Semiramis vxor successit, virum animo, habitu filium gerens: auidósque iam vsu sanguinis populos, per duos & quadraginta annos cædibus gen-
C tium exercuit. Non contenta terminis mulier, quos à viro suo tunc solo bellatore, in quinquaginta annis acquisitos susceperat, Æthiopiam bello oppressam, sanguine interlitam, imperio adiecit. † Indis quoque bellum intulit: quò præter illam & Alexandrum Magnum nullus intrauit. Quod eo tēpore ideo crudelius grauiúsque erat quàm nunc est, persequi & trucidare populos in pace viuentes, quia tunc apud illos nec foris erant vlla incendia bellorum, nec domi tanta exercitia cupiditatum. Hæc libidine ardens, sanguinem sitiens, inter incestabilia stupra & homicidia, cum omnes quos regiæ arcessitos meretriciæ habitos concubitu oblectasset, occideret, tandem filio flagitiosè concepto, impiè exposito, incestè cognito, priuatam ignominiam publico scelere obtexit. Præcepit enim vt inter parentes ac filios nulla delata reuerentia naturæ, de coniugiis appetendis, vt cuique libitū esset, liberum fieret.

CAP. IIII. *De Nini & Semiramidis Imperio.*

† *Ninus hic Beroso est tertius Assyr. rex Orosio autem Ctesiæ. Iustino, Cassiodoro & Eusebio πρῶτος τῶν ἐις ἡμᾶς ἐλθόντων μνήμην παραδεδομένον, vt scribit Diodo. initio lib. 2.*

a *In libris Diod. Siculi editionis Henrici Steph.*

Ὀξυάρτης appellatur. Berosus lib. 5. Cameſenum nominat qui à Ninya Nini filio vitlus interfectus sit. b *De Semiramide pl. Diod. li. 2. Aug. ciui. 18. cap. 2. Strab. lib. 15.*

D ANTE annos vrbis conditæ M.C L X. confinem Arabiæ regionem, quę tunc Pentapolis vocabatur, arsisse penitus igne cœlesti, inter alios etiam Cornelius Tacitus refert, qui sic ait: Haud procul inde campi quos ferunt olim vberes, magnisque vrbibus habitatos, fulminum iactu arsisse: sed manere vestigia, terrámque ipsam specie† solidam vim frugiferam perdidisse. Et cum hoc loco nihil de incensis propter peccata hominum ciuitatibus quasi ignarus expresserit, paulo pòst velut oblitus consilij, subiicit & dicit: Ego sicut † inclytas quondam vrbes igni cœlesti flagrasse concesserim: ita halitu lacus infici terram & corrumpi reor. Quo dicto, inuitus licet, de exustis vrbibus, quæ procul dubiò peccatorum noxa conflagrauerunt, & scisse se & concessisse confessus, palàm prodidit non sibi cognitionis fidem defuisse, sed exprimendæ fidei voluntatem: quod nunc à me plenius proferetur. In confinio Arabiæ & Palæstinæ, qua dimissi altrinsecus montes, subiectis campis excipiuntur, quinque ciuitates fuêre, Sodoma, Gomorrha, Adama, Seboim, & Segor, sed Segor ex his parua, illæ amplæ & magnæ: quippè quibus & soli fœcunditas suberat, & Iordanis fluuius per plana diffusus, ac
E per opportuna diuisus augmentis vbertatis impendebatur. Huic vniuersæ regioni bonis malè vtenti, abundantia rerum causa malorum fuit. Ex abundantia enim luxuria, ex luxuria fœdæ libidines adoleuêre: adeo, vt masculi in masculos operantes turpitudinem, nec consideratis quidem locis, cōditionibus, ætatibúsque, proruerunt. Itaque iratus Deus, pluit super hanc terram ignem & sulfur, totámque regionem cum populis atque vrbibus exustam, testem iudicij sui futuram, æterna perditione damnauit: vt nunc quoque appareat quidem forma regionis, sed inueniatur regio cineris, mediámque conuallem, quam Iordanis irrigauerat, nunc mare superfusum tegat. Tantúmque de rebus (vt putatur) paruis diuinæ indignationis furor accensus est, vt propter hoc quod illi malè vtentes bonis, fructus miseriarum, nutrimenta libidinum fecerant, terra quoque ipsa quæ has habuerat ciuitates, primum exusta ignibus, pòst oppressa aquis, in æternam damnationem communi periret aspectui.

CAP. V. *Pentapolim ob scelera de cælo tactam fuisse Tacit. lib. 21. Egesip. l. 4. c. 18.*

† *Tacitus Terridam.*

† *Tacit. Iudaicas.*

Genes. 19. Isaiæ 13.

ITAQVE nunc si placet, hi qui in Christum, quem nos iudicem sæculorum ostendimus, quātum

CAP. VI.

Universidad de Biblioteca

Comparatio Sodomitica et Romanæ clādis.

in ipsis est, sputa coniiciunt, inter Sodomam & Romam discernant causas, & conferant pœnas: quæ F
à me vel maximè ob hoc retractandæ non sunt, quia omnibus notæ sunt. Et tamen quàm libenter
sententias eorum acciperem, si illi fideliter ita vt sentiunt faterentur: quanquam quid de tempori-
bus Christianis rari: & hoc in angulis murmurent, non vsque adeò molestè accipiendum putē, cum
totius populi Romani consona voce, parique iudicio sensus ac sermo sit cognitus. Adeò autem par-
uo quodā & leui motu hæsitasse erga se parūper consuetudinem voluptatum, indubitatissimè cōte-
status est, vt liberè cōclamaret, si reciperet Circū, nihil esse sibi factū: hoc est, nihil egisse Romæ Got
thorum enses, si concedatur Romanis spectare Circenses. Nisi fortè (vt se habet apud plerosque hoc
præcipuè tēpore) qui ex longa requie vel paruā obortā solicitudinē, intolerabilem laborem putant,
has clemētissimas admonitiones, quibus omnes aliquādo perstringimur, aliorū punitionibus audi-
tis lectisq; proponūt: quos saltē de hoc ipso exitu Sodomorū & Gomorrhçorū moneo, vt discere atq;
intelligere queant, qualiter Deus peccatores punierit, qualiter punire possit, qualiter puniturus sit.

CAP. VII. *Telchinum et Carpathiorū certamen Strab. & Diod. lib. 5.*

ANTE annos vrbis conditæ M.LXX. Telchines & Carpathij peruicax præliū † aduersus Phoroncum G
regē Argiuorū, & Parapasios ancipiti spe sine fructu victoriæ gesserunt. Iidemq; Telchines & Carpa-
thij post paululum bello victi, patria profugi ignarique rerū, credētes quia se penitus à congressu to-
tius humanæ habitationis abstraherēt, Rhodum insulam quę † Ophiussa antea vocabatur, quasi tuta
possessione ceperunt. Ante annos vrbis conditæ M.XL. in Achaia sæuum diluuium, vastatione pluri-
ma totius penè prouinciæ fuit. Quod quia Ogygij, qui tunc Eleusinę conditor & rex erat, tempori-
bus effusum est, nomen loco ac tempori dedit.

CAP. VIII. *Iustin. li. 36.*

ANTE annos conditæ vrbis M.VIII. fuisse apud Aegyptū primū insolitam fastidiendámq; vbertatē,
deinde iugem atque intolerabilem famē, cui Ioseph viriustus & sapiēs diuina prouisione subuenerit,
Pompeius historicus, ciúsque breuiator Iustinus docet: qui inter cætera sic ait: Minimus ętate inter
fratres Ioseph fuit, cuius excellens ingeniū fratres veriti, interceptum peregrinis mercatoribus vē-
diderunt. A quibus deportatus in Ægyptū, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, breui
ipsi regi percharus fuit. Nā & prodigiorū sagacissimus erat, & somniorū primus intelligentiā cōdidit,
nihilque diuini iuris humaniq; ei incognitū videbatur: adeo vt etiā agrorū sterilitatē futuram ante H
multos annos prospiciens, fruges congregasset. Tantáq; experimēta eius fuerunt, vt nō ab homine,
sed à Deo responsa dari viderentur. Filius Ioseph Moyses fuit, quem præter paternæ sciētiæ hæredi-
tatē etiam formæ pulchritudo commendabat. Sed Ægyptij cum † scabiem & vitiliginē paterentur,
responso moniti, eū cum ægris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Hæc Iustinus.
Sed quoniam hæc idem Moyses, quem isti sapientem scientémque fuisse attestantur, plenius veriús-
que, tanquā per se suósque gesta, conscripsit, primùm fide eius atque auctoritate, quam etiā isti pro-
bant, horū ignorantia supplenda est: dehinc sacerdotum Ægyptiorum fallax malitia cōfutanda est,
qui vel astu, quod manifestius est, euidentē iram misericordiámq; veri Dei memoriæ subtrahere co-
nati sunt, particulatim expositione confusa, ne in contumeliam idolorū suorū eum colendū meritò
ostenderent, cuius cōsilio annuntiata hæc mala & auxilio euitata docuissent: vel fortè, vt indulgen-
tius accipiamus, obliti sunt. Illius enim nostri Ioseph, qui fuit veri Dei seruus, & pro creatura domini
sui piè intentéque solicitus, prouisione ipsi abundabāt frugibus quasi sacerdotes: sed quia falsi sacer-
dotes erant, cum cæteris esurientibus nō dolebant. Enimverò † cui placet, obliuiscitur: cui dolet, I
meminit. Quanquam huius temporis argumentū historiis fastisque reticentibus, ipsa sibi terra Æ-
gypti testis pronūtiat: quæ tunc redacta in potestatem regiam, restitutáque cultoribus suis, ex omni
fructu suo vsq; ad nūc quintæ partis inessabile vectigal exoluit.[a] Fuit itaque hæc fames magna sub
rege Ægyptiorū Diapolita, cui nomen erat Amasis, quo tempore Baleus Assyrios, Argiuos Apis re-
gebat. Fuerunt autem ante annos famis septem, præcedentes alij septem vbertatis anni: quorum af-
fluentiam tanto negligentius perituram, quanto vberius natā Ioseph noster solertia sua collegit, &
cōdidit, totamque Ægyptum cōseruauit†. Acquisiuit vniuersam Pharaoni pecuniā, & Deo gloriam
reddēs dispensatione iustissima, cui vectigal, vectigal, cui honorem, honorem: omniúmque pecora,
terras, censusque collegit: ipsos autem, qui semet cum terris suis accipiendæ stipis taxatione vendi-
derant, statuta quintæ partis pactione laxauit. Hunc Ioseph, quē cōstituit Deus Ægyptiis cōseruato-
salutis auctorem, quis credat ita in breui eorum excidisse memoria, vt filios eius atque vniuersam
cognationem paulò pòst seruitio addixerint, laboribus * affecerint, internecionibus profligarint? K
Quamobrē non est mirandū, si nunc quoque aliqui reperiuntur, qui cum à ceruicibus suis impēdē-
tem gladiū prætento Christiano nomine auerterint, ipsum nomen Christi, quo solo salui sunt, aut
dissimulent, aut infament: grauarique se eorum temporibus asserant, quorum meritis liberantur.

*Hiberus Gallus Cantaber Celtiberus Cimbrus Teutonus Ligus Sardus Vindelicus Noricus Pannonius Dalmatius Graius Thessalus Epirota Macedo Thrax Illyrius Italus Dardanus Troianus Lydus Phrygius Cilix Pisides Lycaones Pamphylus Isauri Lycij Cretes Arabes Cyprius Phœnix Syrus Cappadox Armenius Parthus Medus Elamites Assyrius Mesopotamius Babylonius Scythes Indus Persa Carmanius Arabius Adiabenus Hebræus Cadusius Albanus Iberus Amazon Colchus Bosphorus Sarmata Taurus Basternæ Alani Hyrcanus Bactrianus Sogdianus Parthyæus Arachosius Gandaridæ Sacæ Aethiops Troglodytæ Garamantes Nasamones Psylli Gætulus Numidæ Afri Mauri Carthaginenses Hispanus Gallus Britannus Germanus Pannonius Illyrius Dalmatius Thrax Macedo Achæus Italus Siculus Sardus Corsus Balearis Cretes Cyprius Cilix Isauri Pisides Pamphylus Lycaones Lycij Phrygius Lydus Troianus Dardanus Phœnix Syrus Arabes

A ANNO ante vrbem conditam DCCCV. infanda Ægyptiis mala, atque intolerabiles plagas incubuisse, † Pompeius Cornelióque testantur: qui quidē cum hæc ambo de Iudæis referēda proponant, aliquātulum me pro sui diuersitate mouerunt. Ait enim † Pompeius, siue Iustinus, hoc modo: Ægyptij cum scabiem & vitiliginem paterentur, responso moniti, Moysen cū ęgris, ne pestis ad plures serperet, terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exulum factus, sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ armis repetētes Ægyptij, domū redire tempestatibus compulsi sunt. At verò Cornelius de eadem re sic ait: Plurimi auctores consentiunt, orta per Ægyptum tabe, quæ corpora fœdaret, regem Bocchorum adito Ammonis oraculo, remedium petētem: purgare regnum, & id genus hominū, vt inuisum diis, alias in terras auehere iussum: sic conquisitum collectúmq; vulgus, postquā vastis locis relictum sit, cæteris per lachrymas torpentibus, † Moysen vnū exulū monuisse, ne quam deorū hominúmve opem expectarent, ab vtrisque deserti, sed sibimet vt duci cœlesti crederent, primo cuius auxilio credētes, præsentes miserias pepulissent. Itaque Cornelius dicit, quod ipsis Ægyptiis cogētibus, Iudęi in deserta propulsi sint: & postea subiūgit incautè, quod ope Moysi ducis in Ægypto mi

B serias propulissent. Quare ostenditur, quædā, quæ per Moysen strenuè acta sunt, fuisse celata. Itē Iustinus asserit, pulsū æque cū populo Moysen, sacra Ægyptiorū fuisse furatū: quæ Ægyptios armis recipere molientes, coactos tempestatibus ac repulsos domum rediisse. Et hic aliquid amplius, & si nō totum, prodidit quod ille celauit. Quapropter quia Moysi magno illi duci testimonium ambodixerunt, ab ipso sicut per eum & gesta & dicta sunt, proferētur. Cum populum Dei, hoc est, genus Ioseph Ægyptij, cuius ope salui erant, seruitio oppressum labore cruciarent, insuper etiam ad necandā sobolem suam, crudeli imperio cogerent, dimitti Deus populum suum liberum, ad seruiēdū sibi per Moysen nuncium iubet: contemptúsq; durissimis contumaces suppliciis agit: qui decē plagis onerati ac protriti, tādem quos dimittere noluerāt, etiam festinare coēgerūt. Post aquas in sanguinē versas, ardentibus siti grauiora afferētes pœnarum remedia quàm pœnas: post horridos ranarū squalores, per omnia munda immundáq; reptantes: post ignitos cyniphes, & nusquā toto aēre vibrāte cuitabiles: post muscas caninas, etiam per interiora membrorum horridis motibus cursitātes, acerbéq;

C inferentes tam grauia tormenta quàm turpia: post omnium pecorum & iumentorum repētinā ruinam, stragémque generalem: post vesicas efferuescentes, hulceráque manantia, & (vt ipsi dicere maluerunt) scabiem ac vitiliginem totis corporibus erumpentem: post grandinem cum igne permixtā passim homines, armenta atque arbores proterentem: post locustarum nubes exhaustis omnibus, ipsas quoque radices seminū persequentes post tenebras imaginibus diras, crassitudine palpabiles, diuturnitate ferales: postremò post vniformē in tota Ægypto primitiuæ sobolis necē, parémque per vniuersos orbitatū tempestatem, qui iubenti deo non cesserāt, cessere puniēti: sed mox pessima pœnitētia dimissos persequi ausi, vltima nefandę peruicaciæ expendére supplicia. Nam rex eorum vniuersum Ægypti exercitū, curribus atque equitibus instructum, in circumerrantes egit: cuius numerum hoc solo vel maximè argumento coniicere possumus, quod cum sexcenta millia virorū timuerunt atque fugerunt. Sed protector depressorum, & vltor cōtumaciū Deus diuisit subitò rubrū mare, ac dilatatus vtrinque marginibus rigentiū vndarū, in montis faciem latera erecta suspēdit, vt inof

D fensi spe limitis prouocati, pij viam desperatæ salutis, impij foueā insperatæ mortis intrarent. Itaque Hebræis tutò per sicca gradientibus, refusis à tergo aquarum astantium molibus, obruta est & interfecta cum rege suo vniuersa Ægypti multitudo: totáque prouincia plagis antè cruciata, hac postremo interfectione vacuata est. Extant etiam nunc certissima horum monimenta gestorum. Nam tractus curruum rotarúmque orbitæ non solum in littore, sed etiam in profundo, quousque visus admittitur, peruidentur. Etsi fortè ad tempus vel casu, vel curiositate turbantur, continuò diuinitus in pristinam faciem ventis fluctibúsque reparantur, vt quisquis non docetur timorem dei propalatę religionis studio, iræ eius transactæ vltionis terreatur exemplo. His etiam temporibus adeo iugis & grauis æstus incanduit, vt sol per deuia transuectus, vniuersum orbē nō calore affecisse, sed igne torruisse dicatur: impressúmque feruorē & Æthiops plus solitum, & insolitum Scytha non tulerit: ex quo etiam quidam, dum non concedunt Deo ineffabilem potentiam suam, inanes ratiunculas cōquirentes, ridiculam † Phaëthontis fabulam texuerunt.

E ITEM anno ante vrbem cōditam DCCLXXV. inter Danai atque Aegypti fratrū filios quinquaginta parricidia vna nocte commissa sunt. Ipse deinde tantorum scelerum fabricator Danaus, regno quod tot flagitiis acquisierat, pulsus, Argos concessit. Ibíque indignè persuasis in facinus Argiuis, † Sthenelā, qui eum profugum egentémque * susceperat, regno expulit, atque ipse regnauit.

Busiridis in Aegypto cruentissimi tyranni crudelis hospitalitas, & crudelior religio tunc fuit: qui innocentum hospitum sanguinē diis scelerum suorū participibus propinabat: quod execrabile sine dubio hominibus videtur, quū ipsis etiā diis exeçrabile videretur. Tunc etiā † Terei Prognæ & Philomelæ incesto parricidium adiunctū, atque execrabilius vtroque cōiuium per infādos cibos addi tū est: cū propter sororis pudicitiam ereptam præcisamque linguā filiū paruulū mater occidit, pater comedit. Iisdem temporibus Perseus à Græcia in Asiam trāsuectus, ibi barbaras gentes graui diutur nóque bello domuit: & nouissimè victor nomen subiectæ gēti dedit. nāq; à † Perseo Persæ sūt vocati.

At ego nunc cogor fateri, me prospiciendi finis commodo, de tāta malorum sæculi circunstantia, præterire plurima, cuncta breuiare. Nequaquam enim tam densam aliquando siluam præ-

Decem plagæ Aegyptiorum

† *Trogi Pompeij præterbreuiarium Iustini nihil habemus. locum autem extat apud Corn. Tacit. initio lib. 2. Iustini de Iudæis mēdacia.*

Aegyptij qui Deo non cesserant iubenti cesserepuniēti. Aegyptiorum currus etiam tum vestigia Greg. Tur. Hist. lib. 1. ca. 10.

Solis æstus.

† *His mirè conueniunt quæ Plato in Timæo de Phaethonte refert.*

CAP. XI.

Danaidum facinus virg. 10. Aeneid. Ouid. in Epi.

† *Euseb. in chron. Pau. in Corinth.*

† *Notum est Terei scelus ex 6. Metam.*

† *Herod. li. 7.*

CAP. XII.

Malorum enumeratio.

Universidad de Deusto Biblioteca

tergredi possem, nisi etiam crebris interdum saltibus subuolarem. Nam cum regnum Assyriorū per M.CLX. annos vsque ad Sardanapalum, per quinquaginta propemodū reges actum sit, & nunquam penè vel inferendis vel excipiēdis vsque in id tempus bellis quieuerit, quis finis reperietur, si ea cōmemorare numerando, vt non dicam describendo conemur: præsertim cū & Græcorū prætereūda non sint, & Romanorū vel maximè recēsenda sint. Nec mihi nūc enumerare opus est Tantali & Pelopis facta turpia, & fabulas turpiores: quorum Tantalus rex Phrygiorum Ganymedē Trois Dardaniorum regis filium cum flagitiosissimè rapuisset, maiore cōserti certaminis fœditate detinuit, sicut Phanocles poeta confirmat, qui maximum bellum excitatū ob hoc fuisse cōmemorat: siue quia hūc ipsum Tantalum, vtpotè assecla deorū: videri vult raptum puerum ad libidinem Iouis familiari lenocinio præparasse, qui ipsum quoque filium Pelopem epulis eius nō dubitarit impēdere. Tædet etiā ipsius Pelopis contra Dardanū atq; Troianos, quālibet magna referre certamina: quæ, quia in fabulis celebrari solita sunt: negligentius audiuntur. Illa quoque prætereo, quæ de Perseo, Cadmo, Thebanis, Spartanisq; per inextricabiles alternantium malorum recursus, Palæphato scribente, referūtur. Taceo flagitia Lēniadū, prætermitto Pādionis Athenienſium regis flebilem fugam, Atrei & Thyestis odia, stupra & parricidia, cœlo quoque inuisa dissimulo. Omitto Oedipum interfectorem patris, matris maritum, filiorum fratrem, vitricum suum. Sileri malo Eteoclem atque Polynicē mutuis laborasse concursibus, ne quis eorum parricida nō esset. Nolo meminisse Medeæ † amore sæuo sauciæ, & pignorū paruulorum cæde gaudentis, & quicquid illis temporibus perpetratū coniici datur: qualiter homines sustinuerint, quod etiam astra fugisse dicuntur.

Tātali scelus. Pelops. De Atreo & Thyeste lege Senecæ Trag.

† Sumpta sūt hæc verba ex Ennij Medea. extant autem versus 2. Rhet. ad Herennīū, translati præcluldubio ex Euripide.

CAP. XII. *Cretensium & Athenienſium pugna. Diod. lib. 4. Plut. in Thes. Pausanias lib. 1.*

ANNO ante vrbem conditā DLX. atrocissimum inter Cretenses atq; Athenienses certamē fuit: vbi populis vtrinque infœliciter profligatis, cruentiorē victoriā Cretenses exercuerunt: qui nobiliū Athenienſium filios Minotauro, vtrum fero homini, an inhumanæ bestiæ aptius dicā nescio, deuorādos crudeliter addicebāt, atque informe prodigiū effossis Græciæ luminibus saginabant. Iisdē diebus Lapithæ & Thessali famosis nimium certauere conflictibus. Sed Thessalos Palæphatus, in libro primo incredibiliū, prodit ipsos à Lapithis creditos dictósque fuisse centauros, eo quod discurrētes in bello equites veluti vnum corpus equorum & hominum viderentur.

CAP. XIIII *Vesores Scythas lacessens vincitur. † in quibusd. cod. Vesozes, aut Vzoges Iustinus Vexores lib. 2. existimant aliqui σέσω ϕρην dici ab Herod. lib. 2.*

ANNO ante vrbem conditam CCCC. LXXX. Vesores rex Ægypti meridiem & septentrionem diuisas penè toto cœlo ac pelago plagas, aut miscere bello, aut regno iungere studens, Scythis bellum primus indixit, missis prius legatis, qui hostibus parendi leges dicerent. Ad quæ Scythæ legatis responderunt, stolide opulentissimū regem aduersus inopes sumpsisse bellū, quod timēdū ipsi magis versa vice fuerit, propter incertos belli euētus: nulla præmia, & dāna manifesta. Porrò sibi nō expectandum, dum ad se veniatur, sed vltrò prædæ obuiam ituros. Nec mora: nā dicta factis insequūtur. Primū ipsum † Vesorē territū refugere in regnū cogūt: destitutum verò exercitū inuadunt, omnémque belli apparatū capessunt. Vniuersam quoque Ægyptū populassent, nisi paludibus impediti, repellerentur. Inde cōtinuò reuersi perdomitā infinitis cædibus Asiam, vectigalē fecere: vbi per XV. annos sine pace immorati, tandem vxorum flagitatione reuocantur, denunciantiū, ni redeant, sobolem se à finitimis quæsituras.

CAP. XV. *Origo hæc Amazonum sumpta est ex Iustino. † Ephorus li. 9. vt est in schol. Apollonij scripsit eas à viris contumelia affectas iisdem ad bellum peregrè profectis reditum præclusisse reliquosq; qui domi mānserant interfecisse.*

MEDIO autem tempore, apud Scythas duo regij iuuenes, Plynos & Scolopythus, per factionem optimatum domo pulsi, ingentem iuuentutem secū traxere, & in Cappadociæ Ponticæ ora iuxta amnem Thermodontem consedērūt, campis Themiscyriis sibi subiectis: vbi diu proxima quæque populati, conspiratione finitimorum per insidias trucidātur. Horum vxores exilio ac viduitate permotæ, arma sumunt, & vt omnibus par ex simili conditione animus fieret, † viros qui superfuerant, interficiunt: atque accensæ in hostem, sanguine suo vltionem cæsorum coniugum, finitimorū excidio consequuntur. Tunc pace armis quæsita, externos cōcubitus ineunt, editos mares mox enecāt, fœminas studiosè nutriunt, inustis infantium dexterioribus mamillis, ne sagittarū iactus impediretur: † vnde Amazones dictæ. Harum duæ fuere reginæ, Marpesia & Lamperoo, quæ agmine diuiso in duas partes, vicissim curā belli & domus custodiam sortiebātur. Igitur cum Europam maxima ex parte domuissent, Asiæ verò aliquātis ciuitatibus captis, † ipsæ Ephesum aliásque vrbes cōdidissent, præcipuam exercitus sui partem onustam opulentissima præda, domum reuocant: reliquæ ad tuēdū Asiæ imperium relictæ cum Marpesia regina concursu hostiū trucidātur. Huius locum capessit Orithyia filia, quę singularem virtutis gloriam perpetua virginitate cumulauit. Hac fama excitas gētes tanta admiratio & formido inuaserat, vt Hercules quoque cùm iussus fuisset à domino suo exhibere arma reginæ, quasi ad ineuitabile periculum destinatus, vniuersam Græciæ lectā ac nobilem iuuētutem contraxerit, nouē longas naues præparārit: nec tamen contentus examine viriū, ex improuiso aggredi, & insperatas circumuenire maluerit. Duæ tunc sorores regno præcrāt, Antiope & Orithyia. Hercules mari aduectus, incautas inermesque & pacis incuria desides, oppressit. Inter cæsas captásque cōplurimas duæ sorores Antiopę, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo retētę: Sed Theseus Hippolyten matrimonio asciuit: Hercules Manalippen sorori reddidit, & arma reginæ pretio redēptionis accepit. Bost Orithyiam penthesilea regno potita est: cuius Troiano bello clarissima inter viros documenta virtutis accepimus.

† Diod. lib. 2. † Steph. Lib. 1. ab iis cōditas & denominatas ait, Ephesum, Smyrnam, Myrrhinā & Paphē.

CAP. XVI.

PROH dolor, pudet erroris humani. Mulieres patria profugæ Europam atque Asiam, id est, plurimas fortissimasque mundi partes intrauerunt, peruagatæ sunt, deleuerūt, centū penè annis euertē-

do

A do vrbes plurimas, atque alias constituendo tenuerunt: nec tamē miseriæ hominū pressura tēporum deputata est. Modo autem Getæ illi, † qui & nunc Gothi, quos Alexāder euitandos pronuntiauit, Pyrrhus exhorruit, Cæsar etiā declinauit, relictis vacuefactisq; sedibus suis, ac totis viribus toti Romanas ingressi prouincias, simulq; ad terrorē diu ostētati societatē Romani fœderis precibus sperant, quam armis vindicare potuissent. Exiguæ habitationis sedem, non ex sua electione, sed ex nostro iudicio rogant: quibus subiecta & patente vniuersa terra, præsumere, quā esset libitum, liberum fuit. Semetipsos ad tuitionem Romani regni offerūt, quos solos inuicta regna timuerūt: & tamē cæca gentilitas, cùm hæc Romana virtute gesta non esse videat, fide Romanorū impetrata non credit, nec acquiescit, cùm intelligat, confiteri beneficio Christianę religionis (quæ cognatā per omnes populos fidem iungit) eos viros sine prælio sibi esse subiectos, quorum fœminæ maiorem terratū partem immensis cædibus deleuerunt.

† *Sic & Hieronymus, & Vines initio com. in li. Aug. de ciuit. Gothos Getas nominatos testatur. Diod. librum de rebus Gothorū γετικὸν inscripserat, vt ex Suida cognoscitur.*

A T verò ante vrbem conditam cccc xxx. anno, raptus Helenæ, coniuratio Græcorum, & concursus † mille nauium, dehinc decennis obsidio, ac postremo famosum Troiæ excidium prædicatur.

CAP. XVII.

B In quo bello per decem annos cruentissimè gesto, quas nationes, quantosque populos idē turbo inuoluerit, atque afflixerit, Homerus poeta in primis clarus, luculentissimo carmine palā facit: nec per ordinem nunc retexere nostrū est, quia & operi longum & omnibus notū videtur. Veruntamē qui diuturnitatem illius obsidionis, euersionis atrocitatē, cædem, captiuitatēmque didicerūt, videant, si rectè isto, qualiscunq; est, præsentis tēporis statu offendūtur, quos hostes, occulta misericordia Dei, cū per omnes terras instructis copiis bello persequi possint, pacis gratia prętentis obsidibus per omnia maria sequuntur: & ne fortè hæc quietis amore facere credantur, seipsos ad pericula suapro Romanorum pace aduersus alias gentes offerunt.

Raptus Helenæ Arist. in orat. Gorgiæ.

† *Scholiast. Euripidis vult naues fuisse MCLV.*

In Iliade & Odyssea. Virg. 2. Aeneid.

PAVCIS præterea annis interuenientibus, Æneæ ex Troia profugi aduentus in Italiam, quæ arma commouerit, qualia per triennium bella excitauerit, quantos populos implicuerit, odio excidióque afflixerit, ludi literarij disciplina nostræ quoque memoriæ * insitum est. Horum præterea temporum medio interiacente exilia naufragiáque Græcorum, Peloponnensium clades † Codro moriēte, fatorū ignari Thraces, noua in bella surgētes & generalis tunc per totā Asiā Græciámq; cōmotio.

CAP. XVIII

Æneæ in Italiā aduectus * *insitum.* † *casum ait prope Ilyssum Paus. lib. 1.*

C ANNO ante vrbem conditam LXIIII. nouissimus apud Assyrios regnauit Sardanapalus, vir muliere corruptior: qui inter scortorum greges fœmineo habitu purpuram colo tractās, à præfecto suo Arbato, qui tunc Medis præerat, visus atque execrationi habitus, mox etiam excitis Medorum populis ad bellum prouocatus, & victus, ardenti pyrę se iniecit. Exin regnū Assyriorū in Medos cōcessit. Deinde multis prælis vndique scatescentibus, quæ per ordinem differere nequaquā aptum videtur, per varios prouentus ad Scythas Chaldæosque, & rursus ad Medos parili via redit. In qua breuitate pensandum est, quantæ ruinæ cladésque gentium fuēre, quanta bella fluxerunt, vbi toties tot & talia regna mutata sunt. Post hæc Medis † Phraortes imperitauit, qui creberrimus Persarum Assyriorúmq; bellis viginti & duos regni sui annos consumpsit. Post hunc ‡ Diocles regnauit, vir armis experientissimus, sempérque bellis immoratus, qui auctum latè imperium moriēs Astyagi dedit. Astyages virili prole vacuus, Cyrum nepotē apud Persas genitum habuit. Sed Cyrus, mox vt adoleuit cōgregata Persarū manu, auo certamen indixit. Porrò Astyages oblitus sceleris sui, quod in Harpagū dudum admiserat, cum filiū eius vnicum & paruulum interfecit, epulādúmque patri apposuit, ac ne

CAP. XIX.

Sardanapali mollities Iustin. l. 1. Diod. 2. Velleius 1.

† *Alter Herod. & Euseb. qui Phraortem Deiocis filium faciunt & successorē.*

D quid infœlicissimæ orbitati fœlix ignorantia subtraheret, infames epulas, ostensis patri cum capite manibus, improperauit. Huius ergo facti immemor, ipsi Harpago summam belli committit, qui acceptum exercitum statim Cyro per proditionem tradit. Quo comperto, Astyages raptis secum copiis, in Persas ipse proficiscitur, acriúsque certamē instaurat, proposito suis metu, si quis è prælio cedere moliretur, ferro exciperetur. Qua necessitate instanter Medis pugnantibus, pulsa iterū Persarum acies, cum paulatim cederet, matres & vxores eorum obuiam occurrunt, orant, in prelium reuertantur: cunctantibus, sublata veste, obscœna corporis ostendunt, quærentes, num in vteros matrum vel vxorum vellent refugere. Quo facto erubescentes in prælium redeūt: & facta impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. Ibi tunc Astyages capitur, cui Cyrus nihil aliud quàm regnum abstulit, eumque maximè Hyrcanorum genti præposuit. In Medos verò ipse reuerti noluit. Is finis imperij Medorum fuit. Sed ciuitates quæ tributariæ Medorum erant, à Cyro defecerunt: quæ res Cyro multorum bellorum causa & origo extitit.

Apud Metastenem & Diodo. alia sunt horum regū nomina.

† *Δηιόκης ab Herod. nominatur. Herod. lib. 1. Iust. lib. 1.*

Astiagu fatuum.

E EA tempestate Phalaris Siculus Agrigentinos arrepta tyrannide populabatur. Qui crudelis mente, commentis crudelior, omnia nefariè in innocentes agens, inuenit aliquando quem iustè puniret iniustus. Nā Perillus quidam æris opifex affectans tyranni amicitiā, aptū munus crudelitati illius ratus, taurum æneū fecit cui adfabre ianuam è latere cōposuit, quę ad contrudendos damnatos receptui foret: vt cum inclusus ibidē subiectis ignibus torreretur, sonū vocis extortæ capacitas concaui æris augeret, pulsuq; ferali competens imagini murmur emitteret, nefarióque spectaculo mugitus pecudis, nō hominis gemitus videretur. Sed Phalaris factū amplexus, factorē execratur, & vltioni materiā præbuit, & crudelitati: nā ipsum opificē sua inuētione puniuit. Fuerat etiā paulò superiore tēpore apud Latinos rex Aremulus, qui per annos octodecim flagitiis impietatibúsque crescēs, ad postremum diuino iudicio fulmine interceptus, matura supplicia immatura ætate dissoluit. Eligāt nunc (si videtur) Latini & Siculi, vtrum in diebus Aremuli & Phalaridis esse maluissent, innocen-

CAP. XX.

Phalaris tyrannus.

† *Fuit hic XII. rex Latinorum qui à Liuio dicitur Romulus Syluius. Dyo. ἀλλαίδην nominat.*

Universidad de Deusto Biblioteca

tum vitas pœnis extorquentium, an his temporibus Christianis, cùm imperatores Romani ipsa in p primis religione compositi, post comminutas reipublicæ bono tyrannides, ne ipsorum quidem iniurias exigunt tyrannorum.

CAP. XXI. *Athen. & Pelopon. bellũ & aliorum.*

ANNO ante vrbem conditam XXX. Peloponnensium Athenienſiúmque maximum bellum totis viribus animíſque cõmiſſum eſt: in quo mutuis cædibus ad hoc coacti ſunt, vt velut victi ſe ab alterutro ſubtraherent, bellúmq; deſererent. Tunc etiam Amazonum gentis & Cimmeriorũ in Aſiam repentinus incurſus plurimam diu latè vaſtationem ſtragémque edidit. Anno viceſimo ante vrbem conditã, Lacedęmonij contra Meſſenios propter † ſpretas virgines ſuas in ſolẽni Meſſeniorũ ſacrificio, per annos viginti indefeſſo furore bellantes, ruinæ ſuæ totas Græciæ vires implicuerũt: qui cum ſe magnis execrationibus deuouiſſent, ſacramentíſque obſtrinxiſſent, domũ, niſi Meſſena expugnata, nunquam eſſe redituros, ac per decem annos lõga fatigati obſidione, nec tamen aliquem vincẽdi fructum adepti, porrò autem & querelis vxorum ſuper longa viduitate, & periculo ſterilitatis conteſtantium permoti reuocarentur, conſultatione habita, veriti ne intercepta ſpe ſobolis ſibi magis hac perſeuerantia, quàm Meſſeniis perditio nutriretur, ſelectos in exercitu eos, qui poſt iuſiurandum in ſupplementum militiæ venerant, Spartam remittunt, quibus promiſcuos omnium fœminarum cõcubitus permiſere, infami ſatis, nec tamen inutili licentia. Ipſi autẽ propoſito inſiſtentes, expugnãt fraude Meſſenios, victos ſeruitio premunt. At illi cruẽtam diu dominationẽ inter verbera, & vincula perpeſſi, iugum excutiunt, arma ſumũt, bellum inſtaurant. Lacedæmonij Tyrtæum poẽtã Athenienſem ducem prælio legunt: qui tribus conflictibus fuſi, amiſſum exercitum, vocata in libertatem ſeruorum manu ſuppleuerunt. Sed cum ſic quoque deſiſtendum certamini propter metum periculi arbitrarentur, † Tyrtæi poẽtæ & ducis compoſito carmine & pro concione recitato, rurſus accenſi, mox in certamen ruunt: tantáque vi animorum concurſum eſt, vt raro vnquam cruentius prælium exarſerit. Ad poſtremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit. Tertio Meſſenij reparauêre certamen. Nec Lacedæmoniis mora. Multas in auxilium copias vtrinque duxere. Athenienſes verò Lacedæmonios alibi intentos è diuerſo aggredi parant. Nec Lacedæmonij quicuére: nam ipſi in Meſſenios occupati, Peloponnenſes immiſerunt, qui Athenienſes prælio exciperent. Athenienſes autem miſſa in Ægyptum parua claſſe, impares viribus nauali congreſſu facilè vincuntur. Dehinc recepta claſſe, aucti etiam militum robore, victores in prælium vocant. Lacedæmonij quoque omiſſis Meſſeniis, in Athenienſes arma conuertunt. Diu graues & variæ pugnæ, & anceps victorię ſtatus: ad poſtremum pendente euentu, vtrinque diſceſſum eſt. Sciendum tamen eſt, maximè ipſam eſſe Spartam, quam & Lacedęmoniam ciuitatem dicunt, atque inde Lacedæmonios, Spartanos dici. Igitur inde reuocati Lacedæmonij ad Meſſeniorum bellum, ne medium tempus otioſum Athenienſibus relinquerent, cum Thebanis paciſcuntur, vt Bœotiorum imperium eis reſtituerent, quod temporibus belli Perſici amiſerant, ſi illi Athenienſium bella ſuſciperent. Tantus fuit Spartanorum erat, vt duobus bellis impliciti, ſuſcipere tertium non recuſarent, dummodò inimicis ſuis hoſtes acquirerent. Athenienſes tanta bellorum tempeſtate permoti, duos duces delegerunt: Periclem ſpectatæ virtutis virum, & Sophoclem ſcriptorem tragœdiarum: qui diuiſo exercitu, & Spartanorum fines latè populati ſunt, & multas Aſiæ ciuitates Athenienſium imperio adiecerunt. Hinc porrò per annos quinquaginta incerta ſemper victoria terra marique pugnatum eſt, donec Spartani & opibus imminutis & fide profligata, ſociis quoque probro fuêre. Sed hæc per tot ætatum volumina incubuiſſe Græciæ parui penditur. Nunc autem interpellari interdum voluptates, & impediri parumper libidines non ſuſtinetur. Quanquam inter illius temporis homines atque iſtius hoc intereſt, quod illi æquo animo hæc intoleranda tolerabant, quia in his nati vel enutriti erant, & meliora non nouerant: iſti autem perpetuò in vita ſua tranquillitatem & deliciarum ſereno aſſuefacti, ad omne vel modicum obductæ ſolicitudinis nubilum commouentur. Atque vtinam ipſum depulſorem huius vel modicæ inquietudinis precarentur, cuius munere hanc ignoratam aliis temporibus iugitatem pacis habuerunt. Et quoniam ſpopondiſſe me memini, cùm veluti articulis quibuſdam dicendi ordinem definirem, dicturum me eſſe ab orbe condito vſque ad vrbem conditam, huic volumini, quod ab orbe condito explicuimus, finis hic ſit: vt ab vrbe condita ſequens libellus incipiat, qui contextiora illorum temporum mala, exercitationibus quippè ad nequitiam atque eruditioribus hominibus, continebit.

Meſſenij expugnantur.

† compoſitum fuit hoc carmen alternis verſibus longiuſculis: quod vt armatis militibus Spartanũ ad regis tabernaculum recitaretur lege ſancitum fuit vt ait Lycurgus κατὰ λεωκράτους, vbi carmen illud extat.

Periclis & Sophoclis victoria.

Terminus libri.

Universidad de Deusto Biblioteca

PAVLI OROSII
LIBER II.

De regnorum Dei prouidentia facta mutatione.
CAPVT I.

A NEMINEM iã esse hominum arbitror, quem latere possit, quod hominem in hoc mundo Deus fecerit: vnde etiam peccante homine mundus arguitur, ac propter nostram intemperantiã comprimendam terra hæc, in qua viuimus, defectu cæterorum animalium, & sterilitate suorum fructuum castigatur. Itaq; si creatura Dei, merito & dispensatio Dei sumus, quis enim magis diligit, quam ille qui fecit? Quis autẽ ordinatius regit, quã is qui & fecit & diligit? Quis verò sapientius & fortius ordinare & regere facta potest, quam qui & facienda prouidit, & prouisa perfecit? Quapropter omnem potestatem à Deo esse, omnemque ordinationem, & qui non legerunt sentiunt, & qui legerunt cognoscunt. Quod si potestates à Deo sunt, quanto magis regna, à quibus reliquæ potestates progrediuntur? Si autẽ regna diuersa, quãtò æquius regnum aliquod maximũ cui reliquorũ regnorũ potestas vniuersa subiicitur? quale à principio Babyloniũ, & deinde Macedonicum fuit, post etiam Africanum, atque in fine Romanum, quod vsque ad nunc manet: eademque ineffabili ordinatione per quatuor mundi cardines, quatuor regnorum principatus, distinctis gradibus eminentes: vt Babyloniũ regnũ ab oriente, à meridie Carthaginẽse, à septentrione Macedonicũ, ab occidente Romanum: quorum inter primũ & nouissimũ, id est, inter Babylonicũ & Romanũ, quasi inter patrem senem ac filiũ paruũ, Africanũ & Macedonicũ breuia & media, quasi tutor curatórq; venerũt, potestate temporis, non iure hæreditatis, admissa. Quod vtrum ita sit, apertissimè expedire curabo.

Deiine creaturas dilectio.

CAP. II.

Epilogus superdictorum, ac collatio temporum.

† Diod. lib. 2. ἀρβάκτου vel. Pater. Pharnacem sed mendosè.

† Discedente. Arbace cõtra Sardanapalũ inuit Beloch. Babyloniæ præfectum. Itaque victo Sardanapalo Arbaces Medorũ & Persarum regnum retinuit, Belochꝰ verò Babylonẽ cũ Assyria.

** cardine.*

REX primus apud Assyrios, qui eminere cæteris potuit, Ninus fuit. Occiso Nino, Semiramis vxor eius totius Asiæ regina, Babyloniam vrbem instaurauit, caputque regni Assyrij vt esset instituit. Regnum Assyriorum diu inconcussa potentia stetit, sed cum Arbatus, quem alij † Arbacem vocant, præfectus Medorum, idémque natione Medus, Sardanapalum regem suum apud Babyloniã interfecisset, regni nomen & summam ad Medos transtulit. ita Nini & Babylonis regnum eo anno in Medos deriuatum est, quo anno apud Latinos Procas Æmulij & Numitoris pater, auus autẽ Rheæ Syluiæ, quæ mater Romuli fuit, regnare cœpit. Vt autẽ omnia hæc ineffabilibus mysteriis & profũdissimis Dei iudicijs disposita, nõ autẽ humanis viribus, aut incertis casibus accidisse perdocea, omnes historiæ Romanæ à Proca exoriuntur. Deinde à primo anno imperij Nini vsque quò Babylon à Semiramide instaurari cœpta est, interueniunt anni LXIIII. Et à primo anno Procæ, cum regnare cœpit vsque ad conditionem vrbis, factam à Romulo, interfunt anni æque LXIIII. Ita regnante Proca futuræ Romæ sementis iacta est, etsi nondum germen appareret. Eodẽ anno regni ipsius Procę, Babylonis regnũ defecit, etsi adhuc Babylon ipsa cõsistit.* Discedente autem Arbato in Medos, partẽ regni penes se retinuére Chaldæi, qui Babyloniã sibi aduersum Medos vindicauerũt. Ita Babyloniæ potestas apud Medos, proprietas apud Chaldæos fuit. Chaldæi autẽ propter antiquã regiæ vrbis dignitatẽ, nõ illã suam, sed se illius vocare maluerũt: vnde factũ est vt Nabuchodonosor, cæteriq; post eũ vsque ad Cyrũ reges, quãuis Chaldæorũ viribus potẽtes & Babyloniæ nomine clari legantur, in numero tamen &* ordine regũ non habentur illustrium. Babylõ itaq; eo anno sub Arbato præfecto dehonorata, quo Roma sub Proca rege (vt propriè dixerim) seminata est. Babylon nouissimè eo tẽpore à Cyro rege subuersa, quo primum Roma à Tarquiniorũ regũ dominatione liberata est. Siquidẽ sub vna eademq; conuenientia temporũ illa cecidit, ista surrexit: illa tunc primũ alienigenarum perpessa dominatũ, hæc tunc primũ etiã suorum aspernata fastidium: illa tunc quasi moriens, dimisit hęreditatẽ: hæc verò pubescẽs, tunc se agnouit hæredẽ: tunc oriẽtis occidit imperium, & ortum est occidẽtis. Et ne diutius verbis morer, cõmitto me dẽtibus insaniẽtiũ, sed veritatis præsidio liberãdũ.

CAP. III.

Babylon cõdit Semir.

REGNAVIT Ninus annis LII. Cui successit (vt dixi) vxor sua Semiramis: quæ cum & ipsa quadraginta & duobus annis regnauerit, medio imperij sui tempore Babyloniam caput regni condidit. Ita Babylon post annos M.C.LX. & propemodum quatuor, quàm condita erat, à Medis, & Arbato rege eorum, præfecto autem suo, spoliata opibus & regno, atque ipso rege priuata est: ipsa tamẽ post ea aliquandiu mansit incolumis. Similiter & Roma post annos totidem, hoc est, M. C. L X. & ferè quatuor, à Gothis & Alarico rege eorum, comite autem suo, irrupta & opibus spoliata, non regno, manet adhuc, & regnat incolumis: quamuis in tantum arcanis statutis inter vtranque vrbem cõuenientię totius ordo seruatus sit, vt & ibi præfectus eius Arbatus regnum inuaserit, & hic huius præfectus Attalus regnare tẽtauerit: tametsi apud hanc solam merito † Christiani imperatoris attẽtatio profana vacuata sit: Itaque hæc ob hoc præcipue cõmẽmoranda credidi, vt tanto arcano ineffabiliũ iudiciorum Dei ex parte patefacto, intelligant hi, qui insipienter vtique de temporibus Christianis murmurant, vnum Deum dispositisse tẽpora, & in principio Babyloniis, & in fine Romanis, illius clementiæ esse, quod viuimus: quòd autem miserè viuimus, intemperãtię nostræ. Ecce similis Babylo-

Honorij scilicet de quo li. 7. cap. 40. Babylonici regni & Romani collatio.

niæ ortus & Romæ, similis potentia, similis magnitudo, similia tempora, similia bona, similia mala, F
* tametsi non similis exitus, similisve defectus. Illa enim regnum amisit, hæc retinet: illa interfectione regis orbata, hæc incolumi imperatore secura est. Et hoc quare? Quoniam ibi in rege libidinum turpitudo punita, hic Christianæ religionis continentissima æquitas in rege seruata est: ibi absque religionis reuerentia, auiditatem voluptatis licentia furoris impleuit: hic & Christiani fuére qui parcerent, & Christiani quibus parcerent, & Christiani propter quorum memoriam, & in quorum memoria parceretur. Quapropter desinant religionem lacerare, & lacessere patientiam Dei: propter quam habent vti, & hoc quoque impunitum habeant, si aliquando desistant. Recolãt sanè mecum maiorum suorum tempora bellis inquietissima, sceleribus execrabilia, dissensionibus fœda, miseriis continuatissima, quæ & meritò possunt horrere, quia fuere, & necessario debent rogare ne sint: eum sanè rogare solum Deum, qui & tunc occulta iustitia permisit vt fierent, & nunc aperta misericordia præstat, vt non sint quæ modo à me plenius, ab ipso vrbis exordio reuolutis per ordinem historiis, proferentur.

CAP. IIII. *Romam conditã Eutrop. scribit XI. Cal. Maij. Olymp. 6. anno 3. CCCXIX. post Troiæ excidium: certiora tamen sunt quæ apud Halicarn. & Solin. cap. 2.*

ANNO post euersionem Troiæ CCCCXIIII. Olympiade autem VI. quæ V. demum anno, G quatuor in medio expletis, apud Elidem Græciæ ciuitatem, agone & ludis exerceri solet, vrbs Roma in Italia à Romulo & Remo geminis auctoribus condita est. Cuius regnum cõtinuo Romulus parricidio imbuit: parique successu crudelitatis sine more raptas Sabinas improbis nuptiis conferatas, maritorũ & parentũ cruore dotauit. Itaque Romulus interfecto primum auo Numitore, de hinc Remo fratre, arripuit imperium, vrbémque cõstituit: regnũ aui, muros fratris tẽplũ soceri sanguine dedicauit: sceleratorũ manũ promissa impunitate collegit. Primus illi cãpus ad bellũ, forum vrbis fuit, mixta simul externa ciuiliáque bella nunquam defutura significans. Sabinorum, quos fordere ludisque pellexerat, fœminas tã inhonestè præsumpsit, quã nefariè defendit. Ducem eorũ Tatium senem, honestis pietatis causis insistentẽ, diu armis propulsatũ, mox vt in societatẽ regni assumpsit, occidit. Cum Veientibus præliũ adhuc paruo nomine magnis viribus agitatũ est. Ceninensiũ captum ac dirutum oppidum. Assumptis semel armis, nunquam quies fuit: quippè quibos egestas turpis, atque obscœna fames domi timeretur, si vnquã paci acquieuissent. Iã hinc inceſſabi- H
lia certamina, & iuxta quantitatẽ viriũ semper grauia, quàm breuissimè strinxerim. Tullum Hostiliũ militaris rei institutorem, fiducia benè exercitæ iuuentutis Albanis intulisse bellũ: & diu altrinsecus spe incerta, certa clade, tandem pessimos exitus & dubios euẽtus cõpendiosa Tergeminorũ cõgressione finisse. Rursus pace dirupta †, Mettum Fufetium Fidenate bello, meditata etiam proditione suspectum, curribus in diuersa raptãtibus, duplicis animi noxam pœna diuisi corporis expẽdisse. Latinos Anco Marcio duce sæpè congressos, aliquando superatos. Tarquinium Priscum omnes finitimos & potentes tũc XII. † Tusciæ populos innumeris concidisse conflictibus. Veientes Ser. Tullio insistente, victos fuisse, nec domitos. Tarquinij Superbi regnum, occisi soceri scelere assumptum, habita in ciues crudelitate detentum, flagitio adulteratæ Lucretiæ amissum, &* intus domestica vitia virtutéque forinsecus emicantes, id est, oppida valida in Latio per eũ capta, Ardeam, Ocricolum†, Suessam, Pometiã, & quicquid in Gabios vel fraude propria, vel pœna filij, vel Romanis viribus perpetrauit. Sed Romani quanta mala per CCXL. & III. annos continua illa regum dominatione pertulerint, non solum vnius regis expulsio, verumetiam eiuratio regij nominis & potestatis ostendit. I
Nam si vnius tantum superbia fuisset in culpa, ipsum solum oportuisset expelli, seruata regia dignitate melioribus. Igitur regibus vrbe propulsis, Romani consulendum sibi quàm cuiquam suæ libertati dominandum rati, consules creauerunt: quibus veluti adulta reipublicæ crescentis ætas, robustioribus ausis exercebatur.

Horatianorũ & Curiatiorum certamẽ. Plut. in Rom.
† lege quæ Pierius in 8. Aeneid. & Sigon. 1. Aeneid. cap. 52. Liuius & Dionys. lib. 3.
† Flor. lib. 1. cap. 5.
** inter. Stephanus, Ὀκρίκολα πόλις Τυρρηνίων.*

CAP. V. *† Idem numerus est apud Eutrop. Messalam & Sex. Ruffum: Dionys. lib. 5. regnatum Romæ ait CCXLIII. Liu. lib. 1. 243*

ANNO post vrbem cõditam CCLXIIII. Brutus primus apud Romanos consul, primum cõditorem regemque Romæ non solum exæquare parricidio, sed & vincere studuit: quippe duos filios suos adolescentes, totidémque vxoris suæ fratres Vitellios iuuenes, reuocandorum in vrbẽ regum placito insimulatos, in concionem protraxit, virgis cæcidit, securique percussit. Ipse deinde Veientũ Tarquiniensiumque bello cum Arunte Superbi filio, congresso sibi commortuóque, procubuit. Porsena rex Etruscorum, grauissimus regij nominis suffragator, Tarquinium manu ingerens, tribus continuis annis trepidam vrbem terruit, concluſit, obsedit: & nisi hostem vel Mutius constanti vrendæ manus patientia, vel virgo Cloelia admirabili transmeati fluminis audacia permouissent, pro K
fecto Romani cõpulsi fuissent perpeti aut captiuitatẽ, hoste insistente superati: aut seruitutem, recepto rege subiecti. Post hæc Sabini corrasis vndique copiis, magno apparatu belli, Romã cõtendunt: quo metu consternati Romani † dictatorem creant, cuius auctoritas & potẽtia consulẽ præiret: quæ res illo tunc bello plurimum emolumenti tulit. Sequitur discessio plebis à patribus. Cùm M. Valerio dictatore delectũ militum agente, variis populus stimulatus iniuriis, Sacrum montẽ insedit armatus: qua pernicie quid atrocius, cum corpus à capite defectũ, perditionem eius per quod spirabat, meditaretur? actúmq; de Romano nomine intestina pernicie foret, nisi maturata reconciliatio subrepsisset prius, quàm se discessio ipsa cognosceret. Vrget se atque imminet sibi extra illas apertas bellorum clades successu misero clandestina pernicies: quippè T. Geganio & P. Minucio consulibus, duo vel maxima omniũ malorũ abominamenta, fames & pestilentia fessam vrbem corripuere. Cessatum est paulisper à prælijs, cessatũ tamen à mortibus non est. Veientes & Etrusci graues hostes, adiunctis sibi

finitimorum

Mutius Scæuola. Cloelia. Eutrop. † nono anno post exactos reges.

finitimorum copiis, in bella surgentes obuiis M. Fabio, & Cn. Manlio consulibus excipiuntur: vbi post sacramentum iurationis, quo se Romani deuouerant, non nisi post victoriam ad castra redituros, adeo atrox certamen fuit, & victis victoribúsque par forma, vt amisso plurimo exercitu, occisisque in pugna Manlio consule & Fabio consulari, M. Fabius consul oblatum sibi à senatu triũphum suscipere recusaret, quia tãtis reipublicæ detrimentis luctus potius debebatur. Glorioſissima illa numero & viribus Fabiorum familia Veientanum sortita certamen, quantam reipublicæ orbitatem occasu suo intulerit, infamibus vsque ad nunc vocabulis testes sunt † fluuius qui perdidit, & porta quæ emisit. Nam cum sex & CCC. Fabij verè clarissima Romani status lumina speciale sibi aduersus Veientes decerni bellum expetiuissent, spem temerè sumptę expeditionis primis successibus firmauerunt: dehinc inducti in insidias, circumuentique ab hostibus, omnes ibidem trucidati sunt: vno tantum ad enunciandam cladem reseruato, vt miserius audiret patria perditos, quàm perdidisset. Ad hæc non Romæ tantum talia gerebantur, sed quæque prouincia suis ignibus æstuabat: & quod poëta præcipuus in vna vrbe deſcripsit, ego de toto orbe dixerim: Crudelis vbique Luctus, vbique pauor, & plurima mortis imago.

Fabiorum interitus.

† *fluuius Cremera fuit, porta carmentalis. Liu. Dion. & Ouid. 2. fast.*

IGITVR eodem tempore Cyrus rex Persarum, quem superius explicandæ historiæ causa commemorauerat, qui tunc Asiam, Scythiam totúmque orientem armis peruagabatur, cum Tarquinius Superbus vrbem vel rex vel hostis aut seruitio premebat aut bello, Cyrus (vt dixi) cunctis, aduersum quos ierat, perdomitis, Assyrios & Babyloniam petit, gentem, vrbémque tunc cunctis opulentiorem: sed impetum eius Gyndes fluuius, secundæ post Euphratem magnitudinis, intercepit. Nam cum vnum regiorum equitum candore formáque excellentem transmeandi fiducia, persuasum quà per rapacem alueum offensi vado vortices attollebantur, abreptum præcipitatúmque mersisset, rex iratus vlcisci in amnem statuit, contestãs eũ qui nunc tã præclarum equitem vorauisset fœminis vix genua tingẽtibus, permeabilẽ relinquendũ. Nec peragẽdo segnior, totis copiis perpeti anno Gyndẽ fluuium per magnas concisum deductúmque fossas, in CCCCLX. alueos comminuit. Eo opere prædoctis fossoribus, etiã Euphratẽ longè validissimũ, & mediã Babyloniam interfluẽtem, deriuauit. Ac sic meabilibus vadis siccũ, etiã patẽtibus aluei partibus iter fecit: cepitque vrbem, quam vel humano opere extrui potuisse, vel humana virtute destrui posse, vtrũque penè incredibile apud mortales erat. Nãque Babyloniã à Nemrod gigante fundatam, à Nino vel Semiramide reparatam, multi prodidere. Hæc campi planitie vndique conspicua, natura loci lætissima, castrorũ facie mœnibus paribus per quadrum disposita, murorum eius vix credibilis relatu firmitas & magnitudo, id est latitudine cubitorũ quinquaginta, altitudine quater tanta. Cæterũ ambitus eius, CCCCLXX. stadiis circumuenitur. Murus coctili latere atque interfuso bitumine cõpactus, fossa extrinsecus latè patens, vice amnis circumfluit. A fronte murorũ, C. portæ æreæ. Ipsa autẽ latitudo in cõsummatione pinnarũ vtroque latere habitaculis defensorũ æque dispositis, media intercapedine sui citas quadrigas capit. Domus intrinsecus quatergeminæ, habitationis minaci proceritate mirabiles. Et tamẽ magna illa Babylõ, illa prima post reparationẽ humani generis cõdita, nũc pene etiã minima mora victa, capta, subuersa est. Ibi tũc Crœsus rex Lydorũ famosus opibus cũ ad auxiliandũ Babyloniis, venisset, victus solicitè in regnum refugit. Cyrus autem posteà quã Babyloniã vt hostis inuasit, vt victor euertit, vt rex disposuit, bellum transtulit in Lydiã: vbi conterritum superiore iam prælio exercitũ, nullo negotio superauit. Ipsum etiam Crœsum cæpit, captũque & vita & patrimonio donauit. Exaggerare hoc loco mutabiliũ rerum instabiles status non opus est: quicquid enim est opere & manufactum, labi & consumi vetustate, Babylon capta confirmat: cuius vt primum imperium ac potentissimum extitit, ita & primum cessit, & veluti quodam iure succedẽtis ætatis debita posteris traderetur hæreditas, ipsis quoque eandem tradendi formulã seruaturis. Ita ad proxima aduentantis Cyri tentamenta succubuit magna Babylon, & ingens Lydia, amplissima oriẽtis cum capite suo brachia, vnius prælij expeditione ceciderunt: & nostri incircũspecta anxietate causantur, si potentissimæ illæ quondam Romanæ reipublicæ moles, nunc magis imbecillitate propriæ senectutis, quàm alienis concussæ viribus contremiscunt.

CAP. VI. *Cyri res gestæ*

Hæc ex Herodoto.

curt. lib. 5. latitud. facit 32. pedum altit. 100. cubitorũ totum operis Ambitũ 368. stad. Strabo lib. 16. altitud. facit 50. plin. l. 6. c. 26. Babylõ. muros esse ducentos pedes altos, quinquagenos latos. Sed Hero. sequitur Orosium.

IGITVR idem Cyrus proximi temporis successu, Scythis bellum intulit: quem Tomyris regina quæ tunc genti præerat, cum prohibere transitu Araxis fluminis posset, transire permisit. Primũ propter fiduciã sui, dehinc propter opportunitatem ex obiectu fluminis hostis inclusi. Cyrus itaque Scythiam ingressus, procul à transmisso flumine castra metatus, insuper astu cadẽ instructa vino epulisque deseruit, quasi territus refugisset. Hoc comperto, regina tertiam partem copiarum & filium adolescentulũ ad persequendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas inuitati, primum ebrietate vincuntur: mox reuertẽte Cyro, vniuersi cum adolescẽte obtruncantur. Tomyris exercitu ac filio amisso, vel matris vel reginæ dolor sanguine hostiũ diluere * prõptus, quàm suis lachrymis parat. Simulat diffidentiam desperatione cladis illatæ, paulatimque cedendo, superbum hostem in insidias vocat. Ibi quippè compositis inter montes insidiis, CC. M. Persarũ cũ ipso rege deleuit: adiecta super omnia illius rei admiratione, quod ne nuntius quidem tantæ cladis superfuit. Regina caput Cyri amputari, atque in vtrẽ humano sanguine oppletum conijci iubet, nõ muliebriter increpitans, Satia te, inquit, sanguine quem sitisti, cuius per annos triginta insatiabilis perseueraſti.

CAP. VII. *Cyrus Scythis bellũ intulit Herod. lib. 1. Iust. lib. 1. Val. li. 9. cap. 10. Cteſias in Perſicis ex editione Hẽr. steph.*

* *potius Cyri triste fatum.*

CAP. VIII. *Dar. Scythas aggreditur.*

ANNO ab vrbe condita CCXLV. Darius Cyro apud Scythas interfecto, post aliquan-

tum interuallum ſorte regnum adeptus eſt. * Regnauit enim medius eorum Cambyſes Cyri filius, F
qui deuicta Ægypto, cunctam Ægypti religionē abominatus, ceremonias eius & templa depoſuit.
Poſt hunc etiā Magi ſub nomine quem occiderant regis, regno obrepere auſi: qui quidem mox de-
prehēſi & oppreſſi ſunt. Darius itaque vnus ex his, qui Magorum audaciā ferro coërcuerāt, cōſenſu
omnium rex creatus eſt, qui poſtquā Aſſyrios ac Babyloniam à Perſarum regno deficientē, bello re-
cuperauit, * Attyro regi Scytharum hac vel maximè cauſa bellum intulit, quòd filiæ eius petitas ſibi
nuptias nō obtinuiſſet. Magna ſcilicet neceſſitas, pro vnius libidine hominis DCC. M. virorum peri
culo mortis exponi. Incredibili quippè apparatu cum DCC. M. armatorum Scythiā ingreſſus, nō
faciētibus hoſtibus iuſtę pugnę poteſtatem, inſuper repentinis incurſibus extrema copiarum dilace-
rantibus, metuēs ne ſibi reditus interrupto ponte Iſtri fluminis negaretur, amiſſis LXXX. M. bella-
torum, trepidus refugit, quamuis hunc amiſſorum numerum inter damna non duxerit: & quem ha-
bēdum vix quiſquam ambire auſus eſſet, perditum ille non ſenſit. Inde Aſiam Macedoniámque ag-
greſſus, perdomuit. Ionas quoque nauali † congreſſione ſuperauit. † Deinde in Athenienſes, quod G
Ionas aduerſum ſe auxilio iuuiſſent, impetum fecit, atque arma direxit. Porrò Athenienſes, vbi ad-
uentare Darium cōpererunt, quamuis auxilium à Lacedæmoniis popoſciſſent, tamen cum detine-
ri * quatriduanæ religionis otio cōpertum haberent, ſpem occaſione ſumentes, inſtructis tantum
XM. armatorum ciuium, & Platæenſibus auxiliaribus M. aduerſum DC. millia hoſtium campis Ma-
rathoniis proruperūt, Miltiades ei tūc bello præfuit, qui celeritate magis quàm virtute fretus, alacri
ſatis expeditione prius hoſti comminus inhæſit, quàm poſſet expedito ſagittarum iactu propulſari.
Tanta in eo bello diuerſitas certandi fuit, vt ex alia parte viri ad occidendum parati, ex alia pecudes
ad moriendū præparatæ putarentur. CCM. Perſarum apud campos Marathonios ea tempeſtate ceci-
derunt. Senſit Darius hoc dānum: nā victus fugatúſque arreptis nauibus, refugit in Perſas. Cum au-
tē inſtauraret bellū, & vlciſci in victores moliretur, in ipſo apparatu cōcidit, olympiade ſeptuageſi-
ma quarta, hoc eſt, poſt vrbem conditam anno CCLXXV. quo tempore Romæ Popillia virgo ob cri-
men ſtupri viua defoſſa eſt.

Herod. lib. 6. Iuſt. lib. 2. Plato in Menex. Lex fuit Lycurgi nuſquā ante plenilunium adbellū proficiſci. Lucian. lib. de Aſtrol. Darij obitus.

CAP. IX. XERXES Dario patri in regnū ſuccedēs, bellum aduerſus Græciam à patre ſuſceptum, per quin- H
quenniū inſtruxit: quod Demaratus Lacedæmonius, qui tunc fortè apud Xerxem exulabat, per ta-
bellas primum ſcriptas, deinde ceratas, ſuis prodidit. Igitur Xerxes DCCM. armatorum de regno, &
CCCM. de auxiliis, † roſtratas etiam naues MCC. onerarias autem tria M. numero habuiſſe narratur:
vt merito inopinato exercitui immenſæque claſſi vix ad potum flumina, vix terras ad ingreſſum, vix
maria ad curſum ſuffeciſſe memoratū ſit. Huic tam incredibili tēporibus noſtris agmini, cuius nu-
merum nūc difficilius eſt aſtrui, quàm tūc fuit vinci, Leonidas rex Spartanorum cum IIII. M. homi-
nū in anguſtiis Thermopylarum obſtitit. Xerxes autem cōtemptu paucitatis obiectę, iniri pugnam,
conſeri manum imperat. Porrò illi, quorū cognati & cōmanipulares in campis Marathoniis occu-
buerant, & certaminis ſimul & cladis extitēre principium. Deinde ſuccedēs ſibi turba maior ac ſe- I
gnior, cū iam neque ad procurrendum libera, neque ad pugnandum expedita, neque ad fugiendum
prōpta, ſolis mortibus ſubrigeretur, triduo continuo non duorum pugna, ſed cædes vnius populi
fuit. Quarto autem die cum videret Leonidas vndique hoſtem circunfundi, hortatur auxiliares ſo-
cios vt ſubtrahentes ſe pugnæ, in cacumen montis euadant, ac ſe ad meliora tempora reſeruent: ſibi
verò cum Spartanis ſuis aliam ſortem eſſe ſubeundam: plus ſe patrię debere quàm vitæ. Dimiſſis ſo-
ciis, Spartanos admonet de gloria plurimū, de vita nihil ſperandum: neque expectandū, vel hoſtem
vel diē, ſed occaſione noctis perrumpenda caſtra, cōmiſcēda arma, conturbanda agmina fore. Nuſ-
quam victores honeſtius, quàm in caſtris hoſtium perituros. Perſuaſi igitur mori malle, in vltionē fu
turæ mortis armantur, tanquā ipſi interitum ſuum & exigerēt & vindicarēt. Mirum dictu. ſexcenti
viri caſtra ſexcētorum M. irrūpunt. Tumultus totis caſtris oritur. Perſæ quoque ipſi Spartanos adiu-
uāt mutuis cædibus ſuis. Spartani quærētes regē, nec inuenientes, cædūt ſternūtque omnia caſtra,
peruagātur vniuerſa, & inter dēſas ſtrues corporū raros homines vix ſequūtur. Victores ſine dubio,
niſi mori elegiſſēt. Prælio à principio noctis in maiorē partē diei tractū: ad poſtremū vincēdo fatiga
ti vbi quiſq; eorū, deficiētibus mēbris viſus eſt ſibi mortis ſuæ vltione ſatiatus, ibi inter impedimēta
cadauerum, campúmque craſſo & ſemigelato ſanguine palpitantem, laſſus lapſus & mortuus eſt.

*Xerxes à Spartanis vincitur. * Herod. lib. 7 copias Xerxis dicit fuiſſe decies ſepties cētena milia. † Iſoc. in Pan. 1000 cccc. 000. ccc1000. Diod. lib. 11. ſuprà octogin ta millia. Cic. 2. de fin. Herod. lib. 7. Dio. 11. Pauſ.*

CAP. X. XERXES bis victus in terra, nauale prælium parat. Sed Themiſtocles dux Athenienſium, cum K
intellexiſſet Ionas (quibus dum auxilium ſuperiori bello præbet, in ſe Perſarū impetū verterat) in
auxilium Xerxis inſtructam claſſem deducere, ſolicitare eos parti ſuæ, hoſtiq; ſubtrahere ſtatuit. Et
quia colloquēdi facultas negabatur, locis quibus Iones acceſſuri nauibus videbātur, proponi † ſym-
bolos, ſaxiſque affigi iubet, ſocios quondā & participes periculorū, nūc autē iniuſtè † agētes apta in-
crepatione corripiens, atque ad antiquorum iura fœderum religioſa adhortatione perſuadens: præ-
cipuéque admonens, vti commiſſo prælio cedentium vice inhibeant remos, ſeſēque bello auferant.
Igitur rex partem nauium ſibi detinens, ſpectator pugnæ in littore manet. Contra autem † Artemi-
dora regina Halicarnaſſi, quę in auxiliū Xerxi venerat, inter duces primos acerrimè bello immiſce-
tur, ita vt verſa vice in viro fœminea cautela, in fœmina virilis audacia ſpectaretur. Cum autē anceps
pugna eſſet, Iones iuxta præceptū Themiſtoclis, paulatim ſe certamini ſubtrahere cœperūt: quorū
defectio Perſas iam fugam circunſpiciētes, apertè fugere perſuaſit. In qua trepidatione multæ naues

*Herod. lib. 8. Diod. 11. Plut. in Themiſt. * Plau. i bacc. vſus eſt etiā maſculinè. * deſides † Herod. Iuſt. Pauſ. & Plu. in Themiſt. hāc reginam Artemiſiam vocant.*

A captæ mersæque sunt: plures tamen sequitiam regis, velut immanitatem hostis timentes, domos dilabuntur. Anxium tot malis regem Mardonius aggreditur, suadens regem in regnum redire oportere prius quã auersa fama nouas res domi moliretur. Se autem, si residuę sibi copiæ traderentur, & vltionem ab hoste exacturum, & ignominiam domesticam propulsaturum, aut si aduersa belli perseuerassent, cessurum se quidem hosti, sed tamen sine regis infamia. Probato consilio exercitus Mardonio traditur. Rex Abydum, vbi põtem veluti victor maris conseruerat, cũ paucis proficiscitur. Sed cum pontem hibernis tempestatibus dissolutum offendisset, piscatoria scapha trepidus transiit. Erat sanè quod spectare humanum genus & dolere debuerat, mutationes rerum hac vel maximè varietate permetiens, exiguo contentum latêre nauigio, sub quo ipsum pelagus antè latuisset, & iugum captiuitatis suæ iuncto portasset, vilissimo vnius seruuli egere ministerio: cuius potentiæ, dum montes exciduntur, valles replentur, amnes exhauriuntur, ipsa etiam rerum natura cessisset. Pedestres quoque copiæ, quæ ducibus commissæ fuerant, labore, fame, ac metu ita distabuerunt, & crudescente morbo, tanta pestis, tantáque fœditas morientium exorta est, vt viæ cadaueribus replerentur: diræ B etiã alites atque improbæ bestiæ, escarũ illecebris solicitatæ, moribũdum sequerentur exercitum.

Xerxes à Themistocle vincitur.

CAP. XI.

AT verò Mardonius, cui reliqua belli Xerxes commiserat, afflatus primum successu breui, mox in extrema deiectus est. † Olynthum siquidem Græciæ oppidum expugnauit. Athenienses varia solicitatione adducere in spem pacis aggressus, vbi inexpugnabilem eorum libertatem videt, incensa vrbis parte, in Bœotiam omnem belli apparatum deducit. Illuc quoque eum centum millia Græcorum insecuta sunt, & commisso sine mora prælio, Mardonium, deletis copiis ipsius, velut è naufragio nudum, cum paucis † fugere compulerunt: castra regiis opibus referta cœperunt, non paruo quidẽ antiquæ industriæ damno. Nam post istius prædæ diuisionem, aurum Persicum prima Græcię virtutis corruptio fuit. Vrget igitur inceptus miseros extrema perditio. Nã fortè eodẽ die quo in Bœotia Mardonij copiæ deletæ sunt, pars Persici exercitus in Asia sub mõte Mycale † nauali prælio dimicabat. Ibi nouus repentè rumor vtriusque classis & populi impleuit aures, Mardonij extinctas copias, Græcos extitisse victores. Mira diuini iudicij ordinatio, in Bœotia oriente sole bellum fuisse commissum, in Asia meridianis horis sub eadẽ die, tantis spatiis maris terræque interiacentibus, nũ- C ciatũ: qui rumor ei vel maximè rei astipulatus est, quòd Persas audita clade sociorũ, primum dolore, dehinc desperatione correptos, nec bello expeditos, nec fugæ habiles reddidit. Atque ita cõsternatos profligató sq;, constãtior factus hostis successu fœlicitatis, inuasit. Xerxes bello in Græcia infœliciter gesto, contẽptibilis suis factus, per Artabanũ præfectũ suum in regia circũuentus occiditur. O tẽpora desiderio & recordatione digniſſima. O dies illos inoffensæ serenitatis, qui nobis veluti è tenebris respiciẽdi proponũtur, quibus breuissimo interuallo de visceribus vnius regni decies nouies centena millia virorum, tribus proximis regibus, tria bella rapuerũt: vt taceam de infœlicissima tũc Græcia, quæ totũ hunc de quo nunc hebescimus numerũ, moriẽdo superauit. Leonidas ille clarissimus Lacedæmoniorum in bello isto aduersus Xerxem, quod supremum ipsi atque hostibus fuit, cum sexcentis suis famosissima illa incitamenta dixisset: Prãdete tanquã apud inferos cœnaturi, auxiliaribus tamen, quos excedere bello iubebat, misericorditer suasit, vt se ad meliora tempora reseruarẽt. Ecce cũ ille promisit futura meliora isti asserũt meliora præterita, quid aliud colligi datur, vtro D que in suis detestãte presentia, nisi aut sẽper bona esse, sed ingrata, aut nũquã omnino futura meliora?

† *Iust. Orosio imposuit qui Mardonio Olynthi expugnationẽ tribuit & alia quæ sunt Artabazi.*

† *Artabazum cõfugisse, Mardonium in pugna ad Plateas cecidisse Herod. Diod. Plut. aliique omnes scribũt Paus. lib. 1. ait Mardoniũ à Spartano milite interfectum.*

Interfectorem Herod. lib. 9. ἀνώνυμον Plu. in Aristide ἀξιώτατον nominat. Verum ab his dissentit Ctesias, qui Mardonium accepto vulnere fugisse tradit, ac deinde à xerxe missum ad spoliandũ Apollinis tẽplum magna vi grandinis oppressum interisse.

AT Romæ, vt ad id tempus redeam vnde digressus sum: (neque enim interuallo miseriarum ad alios transire compellor, sed sicut se quondam efferuescentia vbique mala ipsis actibus colligarunt, ita etiam permixta referuntur: nobis quippè conferre inter se tempora orbis, non cuiusquam partis eius laboribus insultare propositum est) Romæ ergo post vrbem conditam anno CCXC. suspẽso ad modicũ bello, grauis pestilentia, quę semper ibi raras inducias aut factas intercepit, aut vt fierẽt coẽgit, per vniuersam ciuitatem violenter incanduit, vt meritò præcedẽte prodigio cœlũ ardere visum sit, quando caput gentiũ tanto morborũ igne flagrauit. Nã eo anno Æbutium & Seruilium ambos consules pestilentia consumpsit, militares copias plurima ex parte confecit: multos nobiles, præcipuéque plebem fœda tabe deleuit: quamuis etiam superiore quarto anno oborta lues, eundẽ populũ depopulata sit. Proximo dehinc anno ciues exules, seruique fugitiui, duce Herdonio viro Sabino, inuaserunt, incẽderúntque Capitolium: vbi fortissimè quidem, Valerio consule & imperatore, obstitere iuniores: sed adeo atrox & graue discrimẽ prælij fuit, vt ipse quoque cõsul Valerius ibi fue- E rit occisus, & indignã de seruis victoriã insuper etiã sua morte fœdauerit. *Sequitur annus in quo cũ victo exercitu consul obsessus est. Nam Minuciũ consulẽ congressum prælio Æqui Volscique superarunt: & fugientẽ, in Algido fame ferróque cinxerũt: actũque infœliciter foret, ni Quinctius Cincinnatus, præcipuus ille dictator, artatã obsidionẽ oppresso hoste soluisset, qui repertus ruri, ab aratro accersitus ad fasces, sumpto honore, instructóque exercitu, mox victor effectus iugũ boũ equis imposuit, victoriámque quasi stiuam tenens, subiugatos hostes præ se primus egit.

CAP. XII.

Hũc locũ diacanus Eutrop. hist. inseruit.

ANNO, qui proximus trecentesimo ab V.C. fuit, dũ legati ad Athenienses propter Solonis leges deferendas missi expectantur, arma Romana fames pestilentiaque compescuit. Ipso autem trecentesimo anno, hoc est, olympiade † nonagesimaquinta, potestas cõsulum decẽ viris tradita, cõstituendarum legum Atticarum gratia magnam perniciem reip. inuexit, nam primus ex decemuiris, cedentibus cæteris, solus Appius Claudius sibi continuauit imperium: statimque aliorum coniuratio

CAP. XIII.

Cõsulare Imp. ad decẽuiros.

* 85. *in his fermè numer-*

Universidad de Deusto Biblioteca

rii auctor sequitur Euseb. & Liu. Dionysium, Cass. & cæteris dissentiens.

subsecuta est, vt more contempto, quo insigne imperij penes vnum, potestas autem communis erat, omnes omnia propriis libidinibus agitarent. Itaque inter cætera quæ insolentissimè cuncti præsumebant, repentè singuli cum duodenis fascibus cæterisque imperij insignibus processerunt: & nouo improbæ ordinationis incepto ablegata religione consulum, emicuit agmen tyrannorum: duabus tabulis legum ad decem priores additis, agentes insolentissimo fastu plurima, die quo deponere magistratus mos erat, cum iisdem insignibus processerunt. † Maxima etiam Appij Claudij libido auxit inuidiã, qui vt Virginiæ virgini stuprum inferret, prius seruitutis causam intulit: quamobrem adactus Virginius pater dolore libertatis, & pudore d edecoris, protractam ad seruitutem filiam, in conspectu populi pius parricida prostrauit: qua populus necessitatis atrocitate permotus, & periculo libertatis admonitus, montem Auentinum occupauit armatus. Nec tueri libertatem armis destitit, nisi postquam se coniuratorum conspiratio ipsis quoque honoribus abdicauit.

Tertia & quinta post centesimam olympiade, per totum ferè annum tam crebri, tamque etiam graues in Italia terræmotus fuerunt, vt de innumeris quassationibus ac ruinis villarum oppidorumque assiduis Roma nuntiis fatigaretur. Deinde ita * iugis & torrida siccitas fuit, vt præsentis tunc futurique anni spem gignendis terræ fructibus abnegarit. Iisdémque temporibus, cum Fidenates hostes maximorum auxiliorum manu stipante, terribiles Romanis arcibus imminerent, Æmilius III. dictator, magnam mali molem ipsis Fidenis vix captis depulit, & sanauit: tanta in ipsis erat malorum animorúmque contentio, vt vel domesticas clades superfusa forinsecus bella obliterarent: vel post damna bellorum inducias relaxatas diuersæ pestes cælo terráq; excandescentes, incessabili infestatione corrumperent.

cic. 2. de fin. Terræmotus Olymp. 87. Diod.

* cor. Cass. Quinctio Pœno Cos. an. 325 Liu. lib. 4.

CAP. XIII.

SICILIA ab initio patria Cyclopũ, & † post eos semper nutrix tyrannorũ fuit. Sæpè etiã captiua seruorũ, quorũ primi carnibus hominũ, medij cruciatibus, postremi mortib⁹ pascebãtur, excepto eo, quod externis bellis aut præda habebatur, aut præmiũ. Hæc vt quã breuissimè absoluã, requiè malorum, nisi nũc, nescit: imò vt euidentius diuersitates temporũ declarẽtur, sicut antea vel intestinos vel externos tumultus perpessa est inter omnes sola semper, ita nũc ex oĩbus sola nunquã. Nã etiã (vt silea de diuturnitate vel illius calamitatis, qua pressa est, vel istius è cõtrario, qua fruitur, pacis) Ætna ipsa, quæ tunc cum excidio vrbium atq; agrorum crebris eruptionibus æstuabat, nunc tantum innoxia specie ad præteritorum fidem fumat. Igitur vt prætermittam interim de tyrannis, quorũ mox qui fuit vltor, successor effectus est, medio tempore, hoc est, anno ab vrbe condita CCCXXXV. cum Rhegini apud Siciliam discordia laborarent, ciuitásque per dissensionem diuisa in duas partes esset, pars vna veteranos ab Himera vrbe Siciliæ in auxilium vocauit. Potrò illi pulsis ciuitate primum his, contra quos implorabantur, deindè mox cæsis etiam illis, quibus ad auxiliandum conuenerant, vrbem cum coniugibus & liberis sociorum occupauêre, ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippè cum Rheginis quiduis perpeti satius fuerit, quàm vt vltrò inuitarent, quibus patriam, coniuges, liberos ac penates, ipsi extorres ad prædam relinquerent. At etiam Catanenses cum Syracusanos graues infestósque paterentur, ab Athenienſibus auxilia popoſcerunt. Sed Atheniẽſes ſuo magis quàm ſociorum ſtudio inſtructam claſſem in Siciliam miſẽre: cum & ſibi propagare molirentur imperium, & Syracuſanam claſſem nuper inſtructã Lacedæmoniis proficere verentur. Et quoniã Athenienſes qui miſſi erant, cæſis hoſtibus, proſpera initia ſumpſerãt, maiores copias robuſtioremque exercitũ cũ Lachete & Charœade ducibus in Siciliam reduxerunt. Sed Catanenſes belli tædio permoti, cum Syracuſanis fœdus ineunt, auxilia Athenienſiũ ſpernũt. Poſt autẽ Syracuſanis, conditiones pacis meditatione dominationis tranſgrediẽtibus, denuò legatos Athenas mittunt: qui capillo barbáque ſqualidi, & lugubribus induti, miſericordiam atque auxilium & ſermone & habitu precarẽtur. Igitur magna claſſis inſtruitur, ducibus Nicia & Lamacho: tãtiſq; viribus Sicilia repetitur, vt ſuffragia ſua & hi timerẽt, qui impetrauiſſent. Atheniẽſes duas ilicò pedeſtres pugnas ſecũdis ſucceſſib. faciũt, cõfertóſque in vrbe hoſtes, & obiecta claſſe circũdatos, terra mariq; concludunt. At Syracuſani fractis feſsíſque rebus, auxiliũ à Lacedæmoniis petunt: à quibus mox mittitur Gylippus, ſolus quidem, ſed in quo omnium præſidiorum inſtar præferebatur: qui veniens, vt audiuit inclinatum iam belli ſtatum, auxiliis partim in Græcia, partim in Sicilia contractis, opportuna bello loca occupauit. Deinde duobus præliis victus, nec territus, tertio congreſſu Lamachũ occidit, hoſtes in fugam vertit, ſocios obſidione liberauit. Hinc Athenienſes terreſtri prælio victi, experimenta maris ineunt, & nauali certamine cõgredi parant, quo cognito, Gylippus claſſem inſtructã à Lacedæmoniis accerſit: atque Athenienſes in locum amiſſi ducis, Demoſthenem & Eurymedonta cum ſupplemento copiarum mittunt. Peloponneſii quoque cum multarũ vrbium cõſenſu & decreto ingẽtia Syracuſanis auxilia miſẽre. Ita ſub ſpecie ſocialis belli domeſticos motus exequũtur, & quaſi placito de Græcia tranſlatum certamen in Siciliam fuerit, ſic ex vtraque parte ſummis viribus dimicatur. Igitur Athenienſes prima congreſſione vincuntur: caſtra quoque cũ omni pecunia vel publica vel priuata, & cum vniuerſo inſtructu diuturnæ expeditionis amittunt. fractis opibus & in anguſtum redactis, ſuadet Demoſthenes, dum nondum omninò res perditæ ſint, quãlibet videãtur afflictæ, domum redeant, Siciliáque decedant. Nicias autem pudore malè geſtarũ rerum ab initio deſperatior redditus, manere contendit. Reparant nauale certamen, & mox per inſcitiã in anguſtias Syracuſani maris deducti, inſidiis hoſtium circumueniuntur. Eurymedon dux primus occiditur:

*poſtea Siciliæ regni memorabilia quæ plenius Iuſt. lib. 4. Thucy. initio lib. 9. Ætna.

Anno quinto belli Peloponn. Thucyd. li. 3 Diod. mẽdosè χαλεπίας pro Charœade poſuit l. 12. Tertius fuit Alcibiades Thuc. lib. 6. Diod. 13. Plu. in Alcib. & Nicia.

Thucyd. l. 7 Diod. 13.

A ditur. Vndecim naues incenduntur. Demosthenes & Nicias classem dimittũt, quasi tutius terrena expeditione fugituri. Gylippus autem primũ naues eorũ relictas † CXXX. inuadit: dehinc ipsos fugientes persequi aggressus capit, cædit quam plurimos. Demosthenes dedecus seruitutis volũtaria morte declinat, Nicias verò indignam turpémque vitam dedecore captiuitatis accumulat.

Plut. in Nicia. † Iust. triginta, Thucyd. & Diod. Incedly meminerunt, sed nauium numerum omiserunt.

IGITVR Athenienses biennio apud Siciliam non sine Lacedæmoniorũ dãno conflictati, aliis domi malis circumueniũtur. Alcibiades enim dux pridem aduersus Syracusas pronũciatus, mox ad iudicium pro quadã insimulatione detẽtus, voluntario exilio Lacedæmonẽ se cõtulit, impulítq; Spartanos, vt turbatis Atheniẽsibus, nouo rursus bello insisterẽt: neque eis respirandi spaciũ, quin opprimerẽtur, relaxarent. cui incepto ita Græcia omnis astipulata est, quasi ad cõmune incẽdium restinguendum, bono publico congestis viribus cõsuleretur. Darius etiam rex Persarum memor paterni auitíque in hanc vrbẽ odij, per Thissafernem præfectum Lydiæ cũ Lacedæmoniis fœdus pacíscitur, eísque sumptus belli & copias pollicetur. Mirum dictu, Athenienſiũ tantas ea tẽpestate opes fuisse, vt cũ aduersus eos, hoc est, aduersus vnã vrbem Græciæ, Asiæ totiúsque oriẽtis viribus incursum sit, B pugnando sæpè, nec vnquam cedẽdo, consumpti magis videantur fuisse quàm victi. Principiò enim Alcibiades omnes socios deficere ab his ad Lacedæmonios coẽgit: sed & ab his quoque per inuidiã insidiis appetitus aufugit, & ad Thissafernem in Mediã concessit: cuí statim accommodato ingenio & apti eloquij gratia familiarior factus, persuadet ne Lacedæmonios tã profusis opibus iuuet: eum potius istius certaminis arbitrũ spectatorẽq; fieri debere, integrásq; Lydiæ vires aduersus victorẽ reseruãdas. Quamobrẽ Thissafernes partẽ classis cũ aliquãta manu deduci Lacedæmonẽ iubet: ne vel abundãtes suffragiis, alieno tuti periculo dimicarẽt, vel in totũ destituti, susceptũ certamẽ omitterẽt.

Alcibiades exul hortatur Lacedæmonios in patriã. Thucyd. li. 8. Diod. 13. plut. in Alcibi. & Iust. Dar. hic VI fuit. Athenienses opulenti.

APVD Athenienses verò cum diu domestica discordia agitaretur, imminente periculo, summa imperii ad senatum populi voluntate transfertur, quippe otio discordiæ nutriuntur: at vbi necessitas incubuit, postpositis priuatis causis atque odiis, in commune consulitur. Sed hoc ipsum cũ propter insitam gẽti superbiam & tyrannicas libidines pernicioſum foret, tandem Alcibiades exul ab exercitu reuocatur, & dux classis cõstituitur. Quo cõperto, principes primo Spartanis vrbem prodere moliti sunt: deinde cum id frustra cogitassent, in exilium sponte cesserunt. Igitur Alcibiades patria C liberata, classem in hostes dirigit. Commisso prælio, victoriam Athenienses capessunt. Porrò autẽ maior pars Spartani exercitus cęsa, duces quoque penè omnes interfecti, & octoginta naues captę, absque his quę in conflictu incensæ demersæque perierunt. Rursus bellum in terram translatũ, Spartanis æque infœliciter cessit: quibus rebus fracti Lacedæmonij, petiêre pacem, nec tamẽ impetrare potuerunt. Præterea Syracusana præsidia in Siciliã, audita Carthaginiẽsis belli infestatione, reuocata sunt. Quamobrem Alcibiades classe victrici totam Asiam peruagatur, bellis, incendiis, cædibus rapit sternitque omnia. Vrbes quę dudũ à societate defecerãt, capit recipítque quãplurimas. * Sic Alcibiades magni nominis factus, Athenas cũ admiratione & gaudio omniũ victor ingreditur. Paruo post interuallo auget vires, exercitum classẽmque numero prouehit, rursúsque Asiã petit. Lacedæmonij vero Lysandrum ducem, classi bellóque præficiũt. Cyrus etiam filius Darij, in locum Thissafernis, Ioniæ Lydiæque præpositus, magnis eos opibus auxilíisque cõfirmat. Lysander itaque Alcibiadis exercitũ prædæ intentum, ac per hoc vbique disperſum ac vagum, repẽtino incursu opprimit, sine cõflictu aliquo vincit, cæditq; fugientem. Magna hæc clades Atheniẽsibus, & multò atro- D cius vulnus quàm dudũ inflixerant, susceperunt: quo comperto, Athenienses opinati sunt Alcibiadem antiquum exilij sui dolorẽ, isto scelere proditionis vindicare curasse: ideóque in locũ eius Cononẽ constituunt, cui residuam manum & summam belli committunt: qui supplere saltem numero exhaustas copias volens, senes ac pueros legit, exercitúmq; conscribit. Sed huiusmodi manus morã bello non attulit: quippè quod robore, nõ numero confici solet. Itaque statim imbellis manus vel capta vel cæsa est: tãtáque strages occisorum illo prælio facta est, vt deletum nõ solum regnum, sed etiam nomen Athenienſium videretur. At illi desperatis rebus, statuũt vrbẽ peregrinis dare, vt qui per totã Asiã paulo antè dominati sunt, nũc ex hac colluuie muros saltem libertatẽque tueantur: & quamuis vel suo iudicio ad hæc tuenda etiam obiectis muris non sufficiant, iterum tamen experiri nauale prælium parant. Expers consilij furor, dolorem virtutem putat: quantúmque meditatur ira, tantũ promittit audacia. Itaque omnibus partim captis, partim interfectis, de ipsis quoq; reliquiis nihil reliqui factũ est. Solus dux Conon superstes bello & populo, timẽs ciuiũ crudelitatem, ad Cypriũ E regem concessit Euagoram. * At dux Lacedæmoniorum, adeptis omnibus ciuitatibus, nihil Atheniẽsibus præter inanem vrbem reliquit. nec hoc diu: nã & ipsam vrbẽ postea obsidione circundedit. Angebat intrinsecus fames, desolatio, & morbus obsessos. Et cũ post omnia miseriarũ abominamẽta, quæ etiam dicere horror est, nihil spei præter mortem occurreret, pacem petiuêre.

Cap. XV.

*Cap. XVI. Atheniensiũ & Spartanorum prælia. Duplex de Spartanis victoria fuit, nauali una, altera terrestris duce Mindaro interfecto. Xenoph. li. 1. de reb. Græc. Diod. lib. 13. * Iust. l. 5.*

Hæc strages Atticæ. Alcib. præfecti temeritate cõtigit. Xenoph. l. 1. Diod. 13. Plut. in Alcib. & Lysan. Paus. l. 3.

** Hic locus emendatur ex Iust. & 2. Xenoph. & Isoc. in Euagora.*

MAGNA hinc inter Spartanos & socios deliberatio fuit, cum plurimi inquietissimam ciuitatem sternẽdam solo, populúmque infestissimum cum ipso nomine abolendum pronũciarent: Spartani negauerunt se permissuros, vt è duobus Græciæ oculis vnus erueretur: insuper etiã pacẽ promiserũt, si Piræei portus ducẽtia in vrbem munimina euerterentur, nauésque reliquas vltrò traderẽt: deinde si rectores sibi triginta lectos susciperẽt. Huic cõditioni addictis & succumbentibus, Lacedæmonij Lysandrũ ad cõponẽdas in vrbe parẽdi leges cõstituerũt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarũ, & morte Darij Persarũ regis, & exilio Dionysii Siciliæ tyrãni fuit. Igitur triginta rectores Athe-

Cap. XVII. Sic quidẽ Iustin. at secus paulò Xenoph. lib. 2.

Diod. lib. 13.

nienſibus ordinati, triginta tyrãni exoriũtur: qui primo ſe tribus millibus ſatellitũ ſtipãt, mox etiã ſeptingẽtos milites victoris exercitus lateribus ſuis circũponunt: cædẽ omniũ paſſim futurã, occiſo Alcibiade auſpicãtur: qui fugiẽs, in itinere clauſus cubiculo, viuus incẽſus eſt, quo interfecto quaſi ſublato vltore ſecuri, miſeras vrbis reliquias cædibus rapiniſque exhauriũt. † Theramenẽ quoque vnũ ex numero ſuo, cui hæc diſplicere ſenſerũt, in exemplũ timorémque reliquorũ trucidãt. Itaque omnes paſſim ex vrbe diffugiũt: ſed interdictu Lacedæmoniorũ, cũ per totã Græciã exulibus negaretur hoſpitiũ, omnes ſe Argos ac Thebas cõtulerunt: vbi ita hoſpitalitatis obſequio foti ſunt, vt nõ ſolũ dolorẽ amiſſæ patriæ lenirẽt, verũ etiã ſpẽ recuperãdæ meditarẽtur. Erat inter exules Thraſybulus vir ſtrenuus, & generis nobilitate inter ſuos clarus, qui autor audẽdi pro patria fuit. Itaque caſtellũ Phylé Atticorũ finiũ collecti exules capiũt, multarúmque ciuitatũ opibus adiuti, vires capeſſunt: quibus Lyſias quoque Syracuſanus orator, quaſi in auxilium vrbis, quæ eſſet patria communis eloquẽtiæ,* quingẽtos milites cũ ſtipendiis ſuis miſit. Atrox id prælio fuit, ſed his pro propria libertate, illis pro aliena dominatione certãtibus, animorũ atque cauſarũ ipſa quoque tulit pugna indicium: nam victi tyrãni, in vrbem refugerunt, omnéſque quos ex Atheniẽnſibus prius ſibi ſatellites legerãt, tunc ſuſpectos proditionis vrbis cuſtodia remouerũt. Thraſybulũ quoque ipſum tentare corruptione auſi ſunt. quod vbi fruſtra ſperatum eſt, accerſitis à Lacedæmone auxiliis, rurſus in bellum runt,* vbi duo ſæuiſſimi omniũ longe tyrannorũ trucidantur. Cæteros victos & in fugã verſos, Thraſybulus vbi vel maximè Athenienſes eſſe intelligit, clamore cõſequitur, oratione retinet, precibus ligat, proponens ante oculos eorum, quos fugere vel ad quos refugere vellent, ſibi aduerſus triginta dominos, non aduerſus ciues miſeros bellum eſſe ſuſceptum. Quin potius omnes qui ſe meminerint eſſe Athenienſes, ſequi oportere Athenienſium libertatis vltores. Itaque hæc adhortatio tum apud eos valuit, vt mox reuerſi in ciuitatẽ, tyrannos arce decedere atque Eleuſinã migrare cõpulerint: qui poſtquam in ſocietatem vrbis ciues ſuos, eatenus exules receperunt, tyrãnos in bellũ æmulatione ſuſcitãt, quibus libertas aliorũ quaſi ipſorũ ſeruitus videbatur. Tunc indicta pugna, cũ prius quaſi ad colloquium conuenirent, circumuenti inſidiis, veluti pacis victimæ, trucidãtur. Inde renocati in vnum, poſt inexplebiles magnorum lachrymas gaudiorũ, hæc prima fundamina recuperatæ libertatis inſtaurant, propoſita iuriſiurandi cõteſtatione, vti diſcordiæ animoſitatéſq; prætéritæ, in obliuionẽ perpetuã atque immortale ſilentiũ deducãtur. Quod pactionis genus quaſi nouã vitæ inſtitutionem, nouámque fœlicitatem ſtatus ſui informantes, Amneſtiã vocauerũt, id eſt, abolitionem malorum. Sapientiſſima Athenienſiũ, præſertim poſt tanta miſeriarum documenta, prouiſio: ſi quo pacto res humanæ manẽte cõſenſu hominũ, vt ordinãtur, valerẽt. Sed adeò hoc idẽ placitũ, inter ipſa penè placiti verba corruptum eſt, vt vix intercedente biennio, Socrates ille clariſſimus philoſophorum, adactus malis, † veneno ſibi apud eos vitam extorſerit: deinde vix quadraginta annis interuenientibus, vt alia ſileã, iidẽ Athenienſes adempta ſibi penitus libertate, ſub Philippo Macedonũ rege ſeruierint. Veruntamen ſapientiſſimi omniũ Athenienſes, etiã ſuis malis ſatis docti, cõcordia minimas res creſcere, diſcordia maximas labi, cũctáque vel bona vel etiã mala, quæ foris gerũtur, internis eſſe radicata & emiſſa principiis, domi abſterſere odia, & foris bella preſſerũt, reſquerũtque poſteris ſuis de ruina ſui exẽplum, de reparatione conſilium: ſi tamen ob infirmiſſimam humanæ mentis mutabilitatem, quod in afflictis rebus cõſulitur, in proſperis ſeruaretur.

Cadet. lib. Pharnaba-zo Plut. & Diod. l. 14. Cic. Tuſc. 1.

Plut. in Liſia auctor eſt ipſum iuuiſſe Thraſybulum duobus millibus drachmarũ, ſcutis ducẽtis & militibus à ſe cõductis trecentis.

** Critias & Hippomachus*

Thraſybulus patriam liberat.

Amneſtia Val. li. 4. c. 1 Plut. in præcep. ciu. Cic. 1. Phili. Paterc. l. 2.

† *Anno 1. Olym. 95. Laer. l. 2. Diod. 14.*

CAP. XVIII.

IISDEM ferè diebus bellum ciuile, immò etiã pluſquã ciuile, vix parricidio terminatũ, apud Perſas gerebatur. Mortuo enim rege Dario, cũ Artaxerxes & Cyrus filij eius de regno ambigerent, tandem magnis apparatibus, magnis prouinciarum ac populorum ruinis eſt vtrinq; certatũ: in quo cõflictu cũ è diuerſo cõcurrẽtes ſibi ambo fratres mutuò caſus obiectauiſſent, prior Artaxerxes vulneratus à fratre, equi velocitate morti exẽptus euaſit. Cyrus autem mox à cohorte regia oppreſſus, finẽ certamini dedit. Artaxerxes ergo & præda fraternæ expeditionis, & exercitu potitus, poteſtatẽ regni parricidio firmauit. Sic vniuerſa Aſia atq; Europa, partim in ſe ſingulæ, partim inter ſe inuicẽ funeribus & flagitiis permiſcebãtur. Ecce paruiſſima pagina, verbíſque pauciſſimis quãtos de tot prouinciis populis atq; vrbibus nõ magis explicui actus operũ, quã implicui globos miſeriarũ. Quis enim cladẽ illius temporis, quis fando funera explicet, aut æquare lachrymis poſſet dolores? Verũtamen hæc ipſa, quia multo interiectu ſæculorũ exoleuerunt, facta ſunt nobis exercitia ingeniorum, & oblectamẽta fabularum. quanquam ſi quis intẽtius adhibeat animum, ſeſéque toto mentis affectu ipſis penè cauſis belliſque permiſceat, ac rurſus velut in arce ſpectaculi conſtitutus, vtrunque in ſuis qualitatibus tempus permetiatur, facilè dixerim eum iudicaturum, neque illa, niſi irato atque auerſato deo poſſe tam infœliciter perturbari ac permiſceri, neque iſta ſic, niſi propitio & miſerante, cõponi. His deindè rẽporibus grauiſſimo motu terræ cõcuſſa Sicilia, inſuper exæſtuãtibus Ætnæ montis ignibus, fauilliſque calidis, cũ detrimẽto plurimo agrorũ villarũque vaſtata eſt. Tunc etiam Aralante ciuitas Locris adhærẽs, terræ contigua, repentino maris impetu abſciſſa, atque in inſulam deſolata eſt. Athenienſium quoque miſerabiles reliquias peſtis inuaſit, diúque populata eſt.

Xenoph. ſeptẽ libris Κύρου ἀνάβασιν Cæſus.

Virgiliana è 2. Æneid.

Terræmotus an. 3. Olymp. XXCVIII. Diod. lib. 12.

CAP. XIX.

ANNO ab vrbe condita † CCCLV. obſidio Veiorum decem continuis annis magis obſeſſores quàm obſeſſos detriuit. Nam Romani repentinis ſæpè hoſtium irruptionibus comminuti, præterea in hibernis bella ſortiti, hiemare ſub pellibus, poſtremò famẽ ac frigus in cõſpectu hoſtium perpeti coacti ſunt: vrbem nouiſſimè ſine vllo digno Romanæ virtutis teſtimonio, cuniculis & clandeſtina

obreptione

A obreptione ceperunt. Hanc vtilem magis quàm nobilem victoriam, primo dictatoris Camilli, qui eam de Veientibus patrauit, exilium, dehinc irruptio Gallorũ, & inedium vrbis insequitur: cui cladi audeat quisquã, si potest, aliquos motus temporis huius comparare: quamuis non æque pendat præteriti mali fabulam præsentis iniuria. Igitur Galli Senones, duce Brenno, exercitu copioso & robusto nimis, cum vrbem Clusini, quæ nunc Tuscia dicitur, obsiderent, legatos Romanorũ (qui tunc componendæ inter eos pacis gratia venerant) in acie aduersum se videre pugnãtes: qua indignatione permoti, Clusini oppidi obsidione dimissa, totis viribus Romam contẽdunt. Hos ita ruẽtes * Fabius cum exercitu consul excepit, nec tamen obstitit, immò potius hostilis ille impetus, quasi aridã segetem succidit, strauit & transiit. * Testatur hanc Fabij cladem fluuius Alia, sicut Cremera Fabiorum. Non enim facilè aliquis similem ruinam Romanæ militiæ recẽseret, etiamsi Roma insuper incensa non esset. Patentem Galli vrbem penetrant, trucidant rigentes simulachrorum modo in suis sedibus senatores: eósq; incendio domorũ crematos, lapsu culminũ suorũ sepeliunt. Vniuersam reliquã iuuentutẽ, quam constat vix mille hominũ tunc fuisse in arce Capitolini mõtis latitantẽ obsi-

B dione concludunt: ibiq; infœlices reliquias fame, peste, desperatione, formidine * terrent, subigunt, vendunt: nam mille libris auri discessionis pretiũ paciscũtur: non quo apud Gallos Roma parui nominis fuerit, sed quod illam sic iam antè detriuerint, vt amplius tunc valere non posset. Excuntibus Gallis remanserat in illo quondã vrbis ambitu informiũ ruinarũ obscœna congeries, & vndiq; impedita errantium, & inter sua ignotorum offensæ vocis imago respõdens trepidos suspendebat auditus. Horror quatiebat animos, silentia ipsa terrebant. Siquidem materia pauoris est raritas in spatiosis. Hinc illis mutare sedes, aliud incolere oppidum, altero etiam cẽseri nomine cogitatum, placitum atque tentatum est. En tempora, quorum comparatione præsentia ponderantur. en quibus recordatio suspirat. en quæ incutiunt de electa, vel potius de neglecta religione pœnitentiam. Re-

C uera pares sunt & conferuntur inter se hæ duæ captiuitates, illa sex mẽsibus desæuiens, & tribus diebus ista transcurrẽs. Galli extincto populo, vrbe deleta, ipsum quoq; Romæ nomen in extremis cineribus persequentes, & Gothi relicta intentione prædandi, ad confugia salutis, hoc est, sanctorum locorum agmina ignata cogentes. Ibi vix quenquam inuentum senatorem, qui vel absens euaserit: hic vix quenquam requiri, qui fortè vt latens perierit. Recte sanè comparatim, hunc fuisse ibi seruatorum numerum, qui hic fuerit perditorum. Planè quod re proditur & fatendum est, in hac clade præsenti plus deum sæuisse, homines minus, cum peragẽdo ipse, quod illi non impleuissent, cur eos miserit, demonstrauit: quippe cum supra humanas vires esset, incendere æneas trabes, & subruere magnarum moles structurarum, ictu fulminũ forum cum imaginibus vanis, quæ superstitione miserabili, vel Deum vel hominem mentiuntur, abiectum est: horumq; omnium abominamentorum, quod immissa per hostem flamma non adiit, missus è cœlo ignis euertit. Et quoniam vber dicendi materia est, quæ nequaquam hoc concludi libro potest, hic præsentis voluminis finis sit, vt in subsequentibus cætera prosequamur.

Liu. lib. 5.

** Nullus Fab. hoc tempore cõs. fuit: sed quo anno capta est Roma tres Fabij Trib. mil. consulari potestate fuerũt Liu l. 5. Diod. 14. Plut. in Camil.*

** Vtraque clades cõtigit 15. Cal. Septẽbr. Liu. lib. 6. Tacit. 18. Seru. 7. Æn.*

** terunt. Liu lib. 5. Romam sex mẽsib. in Gallorũ potestate fuisse scribit Plut. in Camil*

PAVLI OROSII
LIBER III.

D

PRÆFATIO.

Authoris propositum.

ET superiore iam libro contestatus sum, & nunc necessariè repeto, secũdum præceptum tuũ de anteactis cõflictationibus sæculi, nec omnia nec per omnia posse quæ gesta, & sicut gesta sunt explicari, quoniam magna atq; innumera copiosissimè à plurimis scripta sunt. Scriptores autem etsi non easdem causas, easdem tamen res habuere propositas: quippè cum illi bella, nos bellorũ miserias euoluamus. Præterea ex hac ipsa, de qua queror, abundantia, angustia oritur mihi, & cõcludit me solicitudo nodosior. Si enim aliqua studio breuitatis omitto, putabuntur aut mihi nunc defuisse, aut in illo tunc tempore non fuisse. Si verò significare cuncta, nec exprimere studens, compendiosa breuitate succingo, obscura faciam: & ita apud pleroſque erunt * dubia, vt nec dicta videantur: maximè cum è contrario nos vim rerum, non imaginem commendare curemus. Breuitas autem atque obscuritas, immò vt est semper obscura breuitas, etsi cognoscendi imaginem præfert, aufert tamen intelligendi vigorem. Sed ego cum vtrunque vitãdum sciam, vtrunq; faciam, vt quocunque modo alterutra temperentur, si nec multa prætermissa, nec multum constricta videantur.

E

* dicta:

CAP. I.

* ANNO ab vrbe condita CCCLXIIII. quem annum sicut grauissimum propter ignotam sibi captiuitatem Roma persensit, ita magnificum propter insolitam pacem Græcia habuit. Eo siquidẽ tempore, quo Galli Romam captam incensamq; tenuerunt ac vendiderunt, Artaxerxes rex Persarum discedere ab armis, & quiescere in pace vniuersam Græciam per legatos præcepit, denunciãs cõtradictorẽ pacis, bello impetẽdum: quem ita iubentẽ potuissent vtiq; Græci tam cõstanter cõtemnere, quàm fortiter sæpè vicerunt, nisi porrectam vndecunq; occasionẽ, quam auidè desiderauerãt, tam libenter hausissent. ostenderunt enim quàm ægrè admisere illa quæ eatenus gesserunt, quæ tam fa-

** Hic numeratio est Plin. l. 34. cap. 1. Liu. in orat. Camilli lib. 5. Romam captam significat anno ab vrb. cõd. 265.*

cilè indigna etiã cõditione depoſuerũt: nam quid tam indignũ liberis & fortibus viris, quàm longè remoti, ſæpè etiam victi adhuc hoſtis, & deindè minitantis imperio arma deponere, paciq; ſeruire, ſi non ipſo tãtum annuntiatæ pacis ſono per corda cunctorũ ægra belli tabuiſſet intentio: & poſt diu turnas laborũ vigilias oſcitantes ac ſtupefactos quies inopinata laxaſſet, priuſquã ipſam quietẽ volũtas pacta componeret? Vnde autem tãta fatigatio, omnium per totam Græciam populorum corda corporaq; oppreſſerit, quæ efferos animos ignoto acquieſcere otio tã facilè perſuaſit, quàm breuiſ- F
Iuſtin. lib. 6. Xenoph. lib. 3. Diod. 14. ſimè oſtendã. Lacedæmonij, vtpotè homines, & Græci homines, quò plura habebãt, eò ampliora cupientes, poſtquàm Athenienſiũ potiti ſunt, vniuerſam Aſiam ſpe dominationis hauſerunt. Itaque toti orienti bellũ mouentes, Dercyllidam ducẽ in hanc militiã legunt: qui cũ ſibi aduerſus duos potentiſſimos Artaxerxis Perſarũ regis præfectos, Pharnabazum & Tiſſafernẽ, pugnandũ videret, prouiſo ad tẽpus conſilio, vt pondus geminæ congreſſionis eluderet, vnum denuntiato bello appetit, alterũ pacta pace ſuſpendit. Pharnabazus Tiſſafernem apud Artaxerxẽ, cõmunem tũc regem defert vt proditorem, præſertim qui cum hoſte belli tẽpore de fœderis conditione pepigiſſet: horlaturq; regem vt in locum eius † Cononem Athenienſem virum, qui tunc fortè apud Cyprum exulabat, G
† Eundem Diod. lib. 14. ducem nauali bello conſtituat. Acceptis igitur quingentis argẽti talentis, Conon per Pharnabazũ euocatur, claſſiq; præficitur: quibus cõpertis, Lacedæmonij & ipſi auxilia naualis belli, à rege Ægyptii † Hercinione per legatos petunt: à quo centũ inſtructas triremes & ſexcẽta millia modiũ frumẽti
† Iuſt. Hercymone Diod. Νεφέα, vel vt in aliis lib. Νεφερέα quæ ſi ſic ſcribas, ſonat centum Lacedæmoniis dederit. acceperunt: à ſociis etiã vndiq; magna contraxere ſubſidia. Cui militiæ conſenſu omniũ, Ageſilaũ ducem decreuerũt, † virum pede claudum, ſed qui in difficillimo rerum ſtatu mallent ſibi regẽ claudicare quàm regnum. Raro vnquã ita pares omni induſtria duces in vnum coiẽre bellum, qui acerbiſſimis inuicẽ præliis fatigati, & multo ſanguine obliti, velut inuicti ab alterutro receſſerũt. Igitur Conon accepto iterũ per ſe ipſum à rege magno ſtipẽdio, reuerſus ad claſſẽ, inuadit hoſtiles agros, turres, caſtella, cæteráq; præſidia expugnat: & veluti effuſa tẽpeſtas, quacumq; incubuit, cuncta proſternit. Lacedæmonij verò domeſticis malis circumuenti, externis inhiare deſiſtũt, abiiciúntq; ſpẽ dominationis, imminente periculo ſeruitutis. Ageſilaũ, quẽ cum exercitu in Aſiã miſerãt, ad ſubſidium patriæ reuocant. Interea Piſander dux apud Spartam, per Ageſilaũ regẽ relictus, maximã munitámq; claſſem tunc inſtruxerat, motus æmulatione virtutis Ageſilai, vt illo pedeſtrẽ expeditionẽ H
agitãte, ipſe quoq; nauali diſcurſu oram maritimã peruagaretur. Conon verò ſuſcepto negocio, duplicem curam impendebat, debens ſociis ſolicitudinẽ, patriæ fidem: vt huic exhiberet naturam, illis præberet induſtriam: in hoc propẽſior ciuibus, quod quieti libertatíq; eorũ alieni ſanguis diſcrimẽ impenderet, & pugnaret aduerſus inſolentiſſimos hoſtes periculo regis, præmio patriæ. Conſerunt itaq; nauale certamen Perſæ Conone, Spartani Piſandro duce: milites, remiges, ipſiq; ductores vno pariter in mutuam cædem ardore rapiuntur. Magnitudine atq; atrocitate belli iſtius inclinatus, ex hoc ſemper in poſterũ Lacedæmoniorũ ſtatus proruit. Namq; ex illo fluere, ac retrò ſublapſa referri ſpes Spartanorũ viſa eſt, donec aſſurgẽdo ægrè ac miſerè recidẽdo confecta & poteſtate careret, & nomine. Atheniẽſibus verò hæc eadẽ pugna initiũ recuperãdæ potẽtiæ, ſicut Lacedæmoniis amittẽdæ, fuit. Primi igitur Thebani, auxilio Athenienſiũ fulti, ſuperiore clade ſaucios ac trepidos aggrediuntur, multa animati fiducia propter virtutem atq; induſtriã Epaminõdæ ducis ſui, cum quo ſibi facilè obtinere poſſe imperiũ totius Græciæ videbãtur. Fit itaq; terreſtre prælium Thebanis minimo negocio vincentibus. Vincitur etiã hoc conflictu Lyſander, & occiditur. Pauſanias quoq; dux alter I
Xen. l. 3. Diod. 14. Pauſ. 3. & 9. Plut. in Lyſan. Lacedæmoniorũ, inſimulatus proditionis, in exiliũ truditur. Thebani autẽ victoria potiti, collecta vniuerſi exercitus manu, Spartã contẽdunt, putãtes ſe vacuã præſidio ciuitatẽ, nullo intraturos negocio, cuius iam omnes penè copias cum ipſo rege deleſſent, atq; ab omnibus ſociis deſtitutos viderẽt. Lacedæmonij periculo ciuitatis impulſi, habito inexercitati militis qualicunq; delectu, obuiã hoſti procedunt. Sed victis ſemel, aduerſus victores obſiſtẽdi nec virtus nec animus erat. Cũ igitur cædes vnius tantũ penè partis ageretur, repẽtè rex Ageſilaus accerſitus ex Aſia improuiſus bello ſu-
† περὶ τὴν χαρώνειαν, nõ vt vult Plut. in Ageſ. χαιρώνειαν. Xen. l. 4. Diod 14. & 15. peruenit: Thebanos iam ſucceſſu duplicis victoriæ lætiores ſegnioréſq; aggreditur: nec † difficilè ſuperat, maximè cum adhuc apud ipſum penè integræ vires haberẽtur. Ipſe tamen Ageſilaus grauiter vulneratur. At verò Athenienſes, cum cõperiſſent inſperata Lacedæmonios victoria ſubleuatos, priſtinæ ſeruitutis, de qua tunc reſpirare vix cœperãt, trepidi metu, exercitũ cõtrahunt, eúmq; Bœotiis in auxiliũ adiungunt cõmiſſum Iphicrati duci: qui adoleſcẽs admodũ, vixdũ annos 20. natus, infirmitatẽ ætatis maturitate animi muniebat. Conõ quoq; vir quidẽ Atheniẽſis, dux autẽ Perſici exercitus, audito Ageſilai reditu, ad populãdos Lacedæmoniorũ agros reuertitur. Ita Spartani ſtrepitu circumſonantiũ vndiq; hoſtiũ clauſi atq; exterriti, vltima propemodũ deſperatione tabuerunt. Sed Conon poſtquã vaſta hoſtilis ſoli populatione ſatiatus eſt, Athenas pergit, in maximo gaudio ciuiũ ipſe triſtis: quippè cũ videret vrbẽ populo quondã cultúq; ornatiſſimã, nunc miſerabili ruinarum ac deſolationis ſqualore confectã. Itaq; magnũ pietatis miſerationiſq; monimentũ in reparatione eius operatus eſt. Namq; eã à Lacedæmoniis exinanitã, Lacedæmoniorũ prædis repleuit: Perſis incẽdẽ-
Cononis beneficiũ Xen. & Diod. Demoſt. erat. de immu. contra Lept. Item Iſocr. in Euagora. tibus cõcrematã, Perſis ædificãtibus reformauit. Interea Artaxerxes rex Perſarũ, ſicut principio dictũ eſt, vniuerſis Græciæ pop. per legatos, vt ab armis diſcederẽt, & paci acquieſcerẽt, imperauit: nõ quod miſericorditer feſſis cõſuleret, ſed ne illo in Ægypti bellis occupato, aliqua in regnũ ſuũ tẽtaretur irruptio. CVNCTIS igitur Græcis optatiſſima quiete reſolutis, domeſticoq; otio torpẽtib°, Lacedæmo-

CAP. II.

A nij inquieti magis quàm virtute intolerabiles, post bella depositа tentãt furta bellorum. Nam speculati absentiam Arcadum, castellum eorum repentina irruptione perfringunt. Arcades verò exciti iniuria, iuncto sibi Thebanorum auxilio, amissa furto, bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorũ vulneratus, cũ etiã cædi suos iam vt victos videret, occisorũ corpora per præconẽ ad sepulturam poscit: quod signum victoriæ traditæ inter Græcos haberi solet. Thebani autem hac cõfessione contẽti, dato parcendi signo finem dedere certamini. Paucis deinde interueniẽtibus induciarum diebus, Lacedæmoniis ad alia bella conuersis, Thebani cum Epaminonda duce, de inuadenda Lacedæmonia quasi secura & destituta, cepere fiduciã. Taciti intẽpesta nocte, Lacedæmonẽ veniunt: sed non ita incautã vel indefensam sicut rebantur, offendunt. Armati enim senes cum reliqua turba imbellis ætatis, præcognito aduentu hostiũ, in ipsis se portarũ angustiis obiecerunt, & aduersus quindecim millia militũ, vix centũ confecti æuo homines proruperunt. His itaq; tantã belli molem sustinentibus, iuuentus superueniens, cõgredi aduersus Thebanos aperto certamine incũctãter decreuit. * Cõmisso prælio, cũ Lacedæmonij vincerẽtur, repente Epaminondas dux Thebanorũ incautius dimicãs * vulneratur. Quare dũ his ex dolore metus, illis ex gaudio stupor nascitur, veluti ex cõsensu tacito vtrinq; discessum est. Epaminõdas autẽ grauiter saucius, cũ de victoria suorũ cõperisset, scutumq; exoscultus esset, remota manu quæ vulnus occluserat, egressum sanguinis ac mortis patefecit introitũ: cuius mortẽ sic Thebanorũ perditio subsecuta est, vt non perdidisse ducẽ, sed ipsi cum eo tunc perisse viderentur. Cõtexui indigestæ historiæ inextricabilẽ cratẽ, atq; incertos bellorũ orbes huc atq; illuc lymphaticè furore gestorũ verbis è vestigio secutus implicui: quoniã tãto (vt video) inordinatius scripsi, quãto magis ordinẽ custodiui. Improba dominãdi Lacedæmoniorum cupiditas, quãtis populis, qualibus vrbibus, quibus prouinciis, cuiusmodi odiorũ motus, quãtas causas certaminũ suscitarit, quis vel numero, vel ordine, vel rãtione disponat? cũ ipsi quoq; non plus afflicti bellis quàm bellorũ cõfusione referãtur: siquidẽ tracto per aliquot ætates hoc cõtinuo bello, Atheniẽses, Lacedæmonij, Arcades, Bœotij, Thebani, postremò Græcia, Asia, Persis, atq; Ægyptus cũ Lybia, insulisq; maximis, nauales simul pedestresq; cõflictus indiscretis egere discursibus. Referre cæsa hominũ millia non possem, etiam si bella numerarẽ. At nunc increpet hæc tẽpora atq; illa collaudet, quicunq; nescit hosce omnes istarũ vrbiũ prouinciarumq; populos, ita nunc in solis ludis ac theatris consenescere, sicuti tunc in castris maximè prælijsq; tabuisse. Florentissima illa, & totius tũc imperium oriẽtis affectãs Lacedæmoniorũ ciuitas, vix centũ habere potuit senes: ita incessabilibus circũuenta malis, immaturas miserè expendebat ætates: & quæruntur nunc homines, quorũ refertæ pueris & senibus ciuitates, secura iuuenũ peregrinatione ditãtur, pacificisq; exercitiis stipẽdia domesticæ voluptatis acquirunt? nisi fortè (vt assolent humanæ mutabilitati omnia sordere præsentia) nouitates rerum actu auditúque prurientibus ipsa etiam vita fastidio est.

B

C

Anno ab vrbe cõdita cccLxxvi. sæuissimo terræmotu Achaia vniuersa concussa est, & duæ tunc ciuitates, id est, * Bura & Helice, abruptis locorum hiatibus deuoratæ sunt. At ego nunc è contrario poterã similia in diebus nostris apud Constantinopolim, æquè modo principẽ gentiũ, prædicta & facta sed non perfecta narrare, cũ post terribilem denuntiationẽ conscientiamq; mali sui præsciam, subter cõmota funditus terra tremeret, & desuper fusa cælitus flãma penderet, donec orationibus Arcadij principis & populi Christiani, præsentẽ perditionem Deus exoratus auerteret: probans se solum esse & conseruatorẽ humiliũ, & punitorẽ malorũ. Sed hæc vt cõmemorata sint magis quàm explicata, verecundiæ concesserim, vt & qui scit, recolat: & qui nescit, inquirat. Interea Romani, qui per septuaginta annos ab vrbe Volscorũ, præterea Falisc orũ, Æquorũ & Sutrinorũ, subacti & attriti assiduis bellis conficiebantes, tandem in supra scriptis diebus Camillo duce easdẽ cepere ciuitates, & rediuiuo finẽ dedere certamini. Prænestinos etiam eodem tempore, qui vsque ad portam Romæ bellando & cædendo peruenerant, ad flumen Aliam T. Quinctio pugnante, vicerunt.

D

Anno ab vrbe condita cccLxxxiiii. L. Genucio, & Q. Seruilio Coss. ingens vniuersam Romam pestilentia corripuit: non (vt assolet) plus minúsve solito tẽporum turbata temperies, hoc est, aut intempestiua siccitas hyemis, aut repentinus calor veris, aut incongruus humor æstatis, vel autumni diuitis indigesta illecebra, insuper etiam expirata de Calabris saltibus aura corrumpens, repentinos acutarum infirmitatum afferret transcursus, sed grauis diuturnaq; in nullo dispar sexu, in nulla ætate dissimilis, generali cunctos per biennium iugiter tabe confecit: vt etiam quos non egit

E in mortem, turpi macie exinanitos afflictosq; dimiserit. Conquerentur hoc (vt arbitror) loco obtrectatores temporis Christiani, si fortè silentio præterierim, quibus tunc cærimoniis Romani placauerint deos, & sedauerint morbos, cum pestilẽtia in dies crudesceret. Auctores suasere pontifices, vt ludi scenici diis expetentibus ederentur: & ita pro depellenda tẽporali peste corporũ accersitus est perpetuus morbus animarũ. Vber nũc quidem mihi iste doloris atque increpationis locus est, * sed in quo iam reuerentia tua studium sapientiæ & veritatis exercuit, mihi super eo audere fas non est. Cõmonuisse me satis sit, & ex qualibet intẽtione lectorem ad illius lectionis plenitudinẽ remisisse.

Sequitur hanc miserã luem, miseriorem q; eius expiationẽ proximo anno satis triste prodigium. Repentè siquidem medio vrbis terra dissiluit, vastóque præruptè hiantia subitò inferna patuerunt. Manebat diu ad spectaculum terrorémque cunctorum patenti voragine impudens specus, nefatiámq; viui hominis sepulturam diis interpretibus expetebat. Satisfecit improbis faucibus præcipitio sui Marcus Curtius, vir eques armatus: iniecitq; crudeli terræ inopinatam satietatem, cui parũ

Arcadũ & Thebanorum prælia. An. secundo Olymp. 98. Xen. lib. vlt. Ἑλλην. Plut. in Ages.

** Ad Mãtineam.*
** Ab Anticrate Laced.*
** Aliter de vulnere Cic. epist. 12. li. 5. fam. Val. li 3. c. 2. Died. 15.*

CAP. III.
Terræmotus Achaiæ, quẽ ascribit Euseb. in Chron. Olymp. 100. Strabo lib. 8. biennio ante Leuctricam pugnam: vt vult Died. 1. an. ante Olym. 113. qui annus alius est 380.

CAP. IIII.
pestis feralis Liu. lib. 7.

** Contra ludos scenicos lib. 3. cap. 17. de emit. Dei.*

CAP. V.
Terra hiatus Romæ. Ar. an. lib. 6

esset, quod ex tanta pestilentia mortuos per sepulchra susciperet, nisi etiam viuos scissa sorberet. F

CAP. VI. *Gallorum irruptio.*

ANNO ab vrbe condita CCCLXXXVIII. iterum terribilis Gallorum inundatio iuxta Anienem fluuium † ad quartum ab vrbe lapidem consedit, facilè sine dubio, pondere multitudinis & alacritate virtutis, perturbatam occupatura ciuitatem, nisi otio & lētitudine torpuisset: vbi atrocissimam pugnam * Manlius Torquatus singulariter inchoauit, T. Quinctius Dictator cruentissima cōgressione confecit. Fugati ex hoc prælio plurimi Galli, instauratis iterum copiis in bellum ruentes, à C. Sulpicio Dictatore † superati sunt. Post paululum quoq; Tuscorum pugna sub C. Marcio consecuta est: vbi coniici datur quantum hominum cæsum sit, quando octo millia sunt capta Tuscorum.

† *Ista Eutr. Liu. ad tertiū.*

* *Cic. 2. de Fin. Iust. lib. 21. 7. Gel. lib. 9. c. 13.*

* *Front. lib. 2. Stratag.*

Tertio autem in iisdem diebus Galli se in prædam per maritima loca, subiectósq; campos * ab Albanis montibus diffuderunt: aduersum quos nouo militum delectu habito, conscriptisque legionibus decem, sexaginta millia Romanorum, negatis sibi Latinorum auxiliis, processerunt. Confecit hanc pugnam M. Valerius, auxiliante coruo alite, vnde postea Coruinus est dictus. Occiso enim prouocatore Gallo, hostes territi, sparsimq; fugientes, grauiter trucidati sunt.

* *Polyb. lib. 2. Flor. lib. 1. tit. 13.*

CAP. VII. *Fœdus Rom. & Carth. in fast. Capitol. ab V. C. CDV. Saxea grādo. Alexāder nascitur.*

Numerandum etiam inter mala censeo, primum illud ictum cum Carthaginiēsibus fœdus, quod G
iisdem temporibus fuit, præsertim ex quo tam grauia orta sunt mala, vt exin cœpisse videantur. Anno siquidem ab vrbe condita CCCCII. legati à Carthagine Romam missi sunt, fœdúsq; pepigerunt. Quem ingressum Carthaginiensium in Italiam malorum grandinem secuturam, continuarúmque miseriarū tenebras iuges, historiarum fides, locorúmq; infamia, & abominatio dierū, quibus ea gesta sunt, protestantur. Tunc etiam nox vsque ad plurimam diei partem tendi visa est: & saxea de nubibus grando descendens, veris terram lapidibus verberauit. Quibus diebus etiam Alexander Magnus, magnus verè ille gurges miseriarum, atque atrocissimus turbo totius orientis est natus. Tunc

* *Eusēb. est 11. Persarū rex. Hæc pl. Diod. lib. 16 Gem. Plecho lib. 2.*

etiam * Ochus, qui & Artaxerxes, post transactum in Ægypto maximum diuturnúmq; bellū plurimos Iudæorum in transmigrationē egit, atq; in Hyrcania ad Caspium mare habitare præcepit: quos ibi vsque in hodiernum diem amplissimis generis sui incrementis consistere, atq; exindè quandóq; erupturos, opinio est. Cuius etiam belli tempestate, transcurrens & Sidonem opulētissimam Phœnicis prouinciæ vrbem deleuit: & Ægyptum quamuis prius victam, tunc tamen subactam, comminutámque ferro, Persarum subiecit imperio. H

CAP. VIII. *Bellorū Rom. clades.*

IAM hinc statim à Romanis aduersum Samnitas, gentem opibus armisq; validam, pro Campanis & Sidicinis bella suscepta sunt. Samniticum bellum ancipiti statu gestum, Pyrrhus vel maximus Romani nominis hostis, excepit. Pyrrhi bellum mox Punicum consecutum est: & quamuis nunquā post mortem Numæ, à bellorum cladibus fuisse cessatum, semel patentes Iani portæ indicent, ex eo tamen veluti per meridiem, toto impressus cœlo malorum feruor incanduit. Porrò autem inchoato semel bello Punico, vtrum aliquando bella, cædes, ruinæ atque omnia infandarum mortium genera, * nisi Cæsare Augusto imperante cessauerint, inquirat, inueniat, prodat, quisquis infamanda Christiana tempora putat. Absq; illo tamen, inter bella Punica vnius anni, veluti auis præteruolātis excursu, Rom. propter Iani portas clausas inter febres morbosq; reip. adhuc breuissimo pacis signo, velut tenuissimo aquę gelidę hausto illecti sunt, vt in peius recalescētes, multo grauius vehemētiúsq; afflictarētur. At verò si indubitatissimè cōstat, sub August. primū Cæsare, post * partā pacē vniuersarū terrarum orbem positis armis, abolitisq; discordiis, generali pace & noua quiete compositum, Romanis paruisse legibus, Romana iura quàm propria arma maluisse, spretisq; ducibus suis, iudices elegisse Romanos: postremò omnibus gentibus, cunctisq; prouinciis, innumeris ciuitatibus, infinitis populis, totis terris vnam fuisse voluntatem, libero honestóq; studio inseruire paci, atq; in cōmune consulere: quod prius ne vna quidē ciuitas, vnúsve populus ciuium, vel quod maius est, vna domus fratrum iugiter habere potuisset: quod si etiam cum imperante Cæsare ista prouenerint, in ipso imperio Cæsaris illuxisse ortum in hoc mundo domini nostri Iesu Christi, liquidissima probatione est manifestum, inuiti licet illi, quos in blasphemiam vrget inuidia, cognoscere fateríq; coguntur, pacē istam totius mūdi & trāquillissimam serenitatem non magnitudine Cæsaris, sed potestate filij Dei, qui in diebus Cæsaris apparuit, extitisse, nec vnius vrbis imperatori, sed creatori orbis vniuersi, orbem ipsum generali cognitione pariisse: qui sicut sol oriens diem luce perfundit, ita aduenies misericorditer, extēta mundum pace vestierit. Quod plenius cum ad ipsum perficiente domino ventum fuerit, proferemus.

* *post bellum Actiacum postea c. 22. l. 6.*

* *Parthicam*

Christus veniens pacem canentibus illud Angel. Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominib.

CAP. IX. *Horū Consul. in antiq. fastis annos est 414*

Igitur anno ab vrbe condita CCCCLX. Romani bellū Latinis rebellantibus intulerunt, Manlio Torquato, & Decio Mure consulibus: in quo bello vnus consul interfectus est, alter extitit parricida. Manlius enim Torquatus filium suum, iuuenem victorem, interfectoremq; Metij Tusculani nobilis equitis, & tum præcipuè prouocantis atq; insultantis hostis occidit. * Alius verò consul, cum iterato conflictu illud cornu cui præerat, cædi atq; affligi videret, in cōfertissimos hostes spōte prolapsus, occubuit. Manlius quamuis victor, occursum tamen nobilium iuuenū Rom. qui legitimè exhiberi solet, triūphans parricida non meruit. Anno autē post hunc subsequente Minucia virgo Vestalis ob admissum incestum damnata est, viuáque obrupta in campo, qui nunc Sceleratus vocatur. K

* *pub. Decius pater qui se bello Latino deuouit. Cic. 2. de Fin. 1. de diuinat.*

CAP. X. *Matronæ veneficij damnatæ. Liu. l. 8.*

AT VERO paruo exin tempore interiecto, horresco referre quod gestum est: nam Claudio Marcello, & Valerio Flacco cōsulibus, incredibili rabie & amore scelerum Romanæ matronæ exarserūt. Erat vtique fœdus ille ac pestilens annus, inflictæq; iam vndiq; cateruatim strages egerebantur, & adhuc tamen penes omnes de corrupto aëre simplex credulitas erat, cum existente quadam ancilla

A indice & conuincente, primùm multæ matronæ vt biberent, quæ coxerant venena, cõpulsæ: deinde simul vt hausere, consumptæ sunt. Tanta autem multitudo fuit matronarum in his facinoribus conscìarum, † vt trecentæ septuaginta damnatæ ex illis simul fuisse referantur. † Liu. & Val. lib. 2. cap. 1. clxx.

ANNO ab vrbe condita cccexii. Alexander rex Epirotarum, Alexandri illius magni auunculus, traiectis in Italiam copiis cum bellũ aduersus Romanos pararet, & circa finitimas Romæ vrbes firmare vires exercitus sui, auxiliaq; vel sibi acquirere vel hostibus subtrahere studens, bellis exerceretur, à Samnitibus, qui Lucanæ genti suffragabantur, maximo bello in Lucania victus atque occisus est. Sed quoniam aliquantum Romanas clades recensendo progressus sum, vel Alexandri istius mentione commonitus, de Philippo Macedonum rege qui Olympiadem huius Alexandri Epirotæ sororem vxorem habuit, ex qua Alexandrum Magnum genuit, pauciſſimis annis retrò repetitis, magna paruis, in quantum potero colligam. CAP. XI. Alex. Epirot. rex à Samnit. vincitur. Liu. lib. 8.

ANNO ab vrbe condita CCCC. Philippus Amintæ filius, Alexãdri pater, regnum Macedonum adeptus, viginti quinque annis tenuit: quibus hos omnes acerbitatum aceruos cunctaſque malorum moles struxit. † Hic primum ab Alexandro fratre obses Thebanis datus, per triennium apud Epaminondam strenuissimum imperatorem, & summum philosophum eruditus est. Ipso autem Alexãdro scelere Eurydices matris occiso, quãuis ea iam cõmisso adulterio, primũ & altero filio interfecto, filiaque viduata, generi nuptias mariti morte pepigisset, cõpulsus à populo regnum, quod paruo occisi fratris filio tuebatur, suscepit. qui cum foris concursũ exurgentium vndique hostium, domi autem deprehensarum sæpè insidiarum metu fatigaretur, primum bellum † cum Atheniensibus gessit. Quibus victis, arma ad Illyrios transtulit, multisque millibus hostium trucidatis, Lariſſam vrbem nobiliſſimam cœpit. Inde Theſſaliam non magis amore victoriæ, quàm ambitione habendorum equitum Theſſalorum, quorum robur vt exercitui suo admisceret, inuasit. Ita Theſſalis ex improuiso præoccupatis atque in potestatem redactis, iungẽdo equitum peditumque fortiſſimas turmas & copias, inuictiſſimum fecit exercitum. Igitur victis Athenienſibus, subiectisque Theſſalis, Olympiadem † Arubæ regis Moloſſorum sororem duxit vxorem. Qui Aruba cum per hoc quod societatem Macedonum affinitate regis paciscebatur, imperium suum se dilataturũ putaret, per hoc deceptus amisit, priuatusque in exilio consenuit. Deinde Philippus cum Methonam vrbem oppugnaret, * ictu sagittæ oculum perdidit. Ipsam vero vrbem mox expugnauit & cepit. Exin Græciam totam prope, consilijs præuentam, viribus domuit. Quippè Græciæ ciuitates, dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt: & dum in mutuum exitium sine modo ruunt, omnibus perire, quod singulæ amitterent, oppressæ demum seruienteſque senserunt: quarum dum insanas conuersationes Philippus veluti è specula obseruaret, auxiliumque semper inferioribus suggerendo, contentiones, bellorum fomites, callidus doli artifex foueret, victos sibi pariter victoreſque subiecit. Huic autẽ ad obtinendam totius Græciæ dominationem, immoderata Thebanorũ dominatio facultatem dedit, qui victos Lacedæmonios ac Phocenſes, cædibus etiam rapiniſque confectos, cum insuper † in communi Græciæ cõsilio tanta pecuniæ multa onerauiſſent quantã illi soluere nullo modo possent, ad arma confugere coegerunt. † Itaque Phocenſes & Philomelo duce & auxilijs Lacedæmoniorum Athenienſiumque fulti, commiſſa pugna hostibúsque fugatis, Thebanorum castra ceperunt. Sequenti prælio inter immenſas vtriusq; populi strages Philomelus occisus est: in cuius locum Phocenſes Onomarchũ ducem creauerunt. Porrò autem Thebani & Theſſali omisso delectu ciuium, Philippum Macedoniæ regem, quem hostem prius repellere laborabant, vltrò sibi ducem expetiuerunt. Commisso prælio, & Phocenſibus penè ad internecionem cæsis, victoria ad Philippum conceſſit. Sed Athenienſes audito belli euentu, ne Philippus transiret in Græciam, anguſtias Thermopylarum pari ratione, sicut aduentantibus antea Perſis, occupauere. Igitur Philippus vbi excluſum se ab ingreſſu Græciæ, præstructis Thermopylis videt, paratum in hostes bellum, vertit in socios: nam ciuitates quarum paulò antè dux fuerat ad gratulandũ ac suscipiẽdum patentes, hostiliter inuadit, crudeliter diripit: omniq; sõcietatis conscientia penitus abolita, cõiuges liberósq; omniũ sub corona vendidit, templa quoq; vniuersa subuertit, spoliauitq;: nec tamen vnquam per 25. annos quasi iratis diis victus est. Post hæc in Cappadociam transiit, ibiq; bellum pari perfidia gessit, captos per dolum finitimos reges interfecit, totamq; Cappadociã imperio Macedoniæ subdidit. Inde post cædes, incendia deprædationésq; in sociis vrbibus gestas, parricidia in fratres conuertit, quos patri ex nouerca genitos cum cohæredes regni vereretur, interficere aggressus est. Cum autem vnum ex his occidisset, † duo Olynthum confugerunt: quam mox Philippus hostiliter aggressus vrbem antiquiſſimam & florentiſſimam, cædibus ac sanguine repletam, opibus hominibúsq; vacuauit, abstractos etiam fratres supplicio & neci dedit.

CAP. XII. Philippus ascendit ad Imp. Diod. lib. 16.

† Hic Orosius iustissimum sequitur. Gemistus Plethon Plutarchi & Diodori sententias retulit nonnihil punctiones.

† Diuersitas.

† constat ex Paus. & Plut. Arubam fuisse patruũ Olymp.

* Aster miles Philippum vulneranit. Plut. Critob. circa deformitatem eius curauit orbitatẽ luminis. Vlpian. lib. 7. c. 37.

† ἐν ἀμφικτύοσι. Diod.

† Bellũ sacrũ. Diod. lib. 16.

† Hanc Olynthiaci belli causam facit Iust. l. 8. quod bellum Halicar. asscribit anno ante Olymp. cviij. anno autem insequẽte Dionysio teste Olynthus capta fuit.

† Vide num Cherſobleptẽ & Amadocũ intelligat de quibus Demoſt. contra Ariſtocrat.

Dein cum excidio sociorũ & parricidio fratrum elatus, licere sibi omnia quæ cogitasset, putaret, auraria loca in Theſſalia, & argenti metalla in Thracia inuasit: ac ne quod ius vel fas inuiolatũ prætermitteret, præoccupato mari & classe dispersa, piraticã quoq; exercere instituit. Præterea cũ eum † fratres duo Thraciæ reges, de regni terminis ambigentes, iudicẽ ex cõsensu præoptauissent, Philippus more ingenij sui ad iudiciũ tãquã ad bellũ, cũ instructo exercitu ingressus, inscios iuuenes vita regnóque priuauit. Athenienſes verò, qui prius Philippi ingressum Thermopylarum munitione repulerant, vltrò pacem eius expetentes, fraudulentiſſimum hostem de neglecta introitus custodia

commonuerunt. Cæteræ etiam Græciæ ciuitates, vt intentius ciuilibus bellis vacarent, sub specie pacis & fœderis, sponte se externæ dominationi subiecerũt: maximè, cum Thessali Bœotiíq; poscerent Philippum, vt professum se aduersum Phocenses ducẽ exhiberet, susceptumq; bellum gereret: contra Phocenses, adhibitis secũ Atheniẽsibus & Lacedæmoniis, vel differre bellum, vel auferri, & precio & precibus laborarent. Philippus tacitè vtrisq; diuersa promisit, †Phocensibus pacẽ & veniã

Dedacre Demosth. περὶ παραπρεσβείας, & περὶ τῶν φάλων

se daturum sacramento cõfirmans, Thessalis vero affuturum se mox cum exercitu spondet: bellum tamen ab vtrisq; parari vetat. Igitur Philippus instructis copiis, angustias Thermopylarũ securus ingreditur, eásq; occupatas dispositis præsidiis emuniit. Tunc primũ se non Phocenses soli, sed & omnis Græcia captã esse persensit: siquidẽ primos Phocẽses Philippus, rupta fide calcatóq; sacramẽto, infandæ dilacerationi dedit. Inde omniũ vrbes finésq; populatus, eruenta præsentia effecit, vt etiam absens timeretur. Vbi verò in regnum rediit, more pastorum, qui pecora sua nunc per æstiuos, nunc per hybernos saltus circumducunt, populos & vrbes, vt illi replenda vel relinquenda quæq; loca videbantur, ad libidinẽ suã trãsfert. Miserãda vbiq; facies, & atrocissimũ miseriarũ genus obseruabatur perpeti excidiũ sine irruptione, sine bello captiuitatẽ, sine crimine exilium, sine victore dominatũ. G Premit miseros inter iniuriarũ stimulos superfusus pauor, ipsaq; dissimulatione dolor crescit: hoc altius demissus, quominus profiteri licet, timẽtibus ne ipsæ quoq; lachrymæ pro contumacia accipiãtur. Alios populos auulsos à sedibus suis, finibus hostium opponit: alios in extremis regni terminis statuit: quosdam æmulatione viriũ, ne possent quod posse credebantur, in supplemẽta exhaustarum vrbium diuidit. Ita glorio sissimum illud quondam florentis Græciæ corpus in multas laceratásque particulas, extincta primum libertate, concidit.

CAP. XIII. *Philippus Byzantium obsidet.*

SED hæc cũ per aliquãtas Græciæ ciuitates exercuisset, & tamẽ omnes metu premeret, cõiiciens ex præda paucorũ, opes omniũ, ad perficiendã æqualem in vniuersis vastationem, vtili emolumẽto necessariã maritimã vrbem ratus Byzantiũ, nobilem ciuitatẽ, aptissimã iudicauit, vt receptaculũ sibi terra mariq; fieret, eamq; obsistentem illicò obsidione cinxit. Hæc autem †Byzãtium quondã à Pausania rege Spartanorũ condita, pòst autem à Cõstantino Christiano principe in maius aucta & Constantinopolis dicta, glorioſissimi nunc imperij sedes & totius caput orientis est. Philippus verò posl longam & irritam obsidionem, vt pecuniam quam obsidendo exhauserat, prædando repararet, pi- H raticam aggressus est. Captas itaque CLXX. naues mercibus conferras, distraxit, & anhelãti inopiæ parua recreatione subuenit. Inde propter agendam prædam & curandam obsidionẽ diuisit exercitum. Ipse autẽ cum fortissimis profectus, multas Cherronesi vrbes cepit: profligatísq; populis opes abstulit. Ad Scythiam quoque cum Alexandro filio prædandi intentione pertransiit. Scythis tunc

Cassiod. ait conditã Tullo Hostilio reg. vnde autem nomen habeat refert Eustathius Dionys. vlin. lib. 4. cap. 11. Nicep. lib. 7. cap. 47.

† Etheas regnabat: qui cum Istrianorum bello premeretur, auxilia à Philippo per Apollonienses petiit: sed continuò Istrianorum rege mortuo, & belli metu & auxiliorum necessitate liberatus, pactionem fœderis cum Philippo habitam dissoluit. Philippus dimissa obsidione Byzantij, Scythicum bellum totis viribus aggreditur. Commissoque prælio cum Scythæ & numero & virtute

† Iust. Matthæus & in m. s. Marcodurantij Metheas.

præstarent, Philippi fraude vincuntur. In ea pugna X X. M. puerorum ac fœminarum Scythicæ gentis capta, pecorum magna copia abducta, auri atq; arg nti nihil repertum: nam & ea res primo fidem inopiæ Scythicæ dedit. XX. M. nobilium equarum sufficiendo generi in Macedoniam missa. sed reuertenti Philippo Triballi bello obuiãt, in quo ita Philippus in fœmore vulneratus est, vt per corpus eius equus interficeretur. Cum omnes occisum putarent, in fugam versi, prædam amiserũt. Aliquantula deindè mora dum conualescit à vulnere, in pace conquieuit. Statim verò vt conualuit,

Diod. lib. 16. Plut. in Demost. & Demost. in Ctesiph. † ad Chæroneam Strab. lib. 9.

Athenienſibus bellum intulit: qui in tanto discrimine positi, Thebanos quondam hostes, tunc socios adsciscunt: totiúsq; Græciæ ciuitates legationibus fatigant, vt cõmunem hostem communibus viribus petant. Itaq; aliquantæ vrbes Athenienſibus sese coniunxere, quasdã verò ad Philippũ belli metus traxit. †Prælio commisso, cum Athenienses longe maiori numero militum præstarent, assiduis tamen bellis indurata Macedonum virtute vincuntur: quam pugnam longe omnibus anterioribus bellis atrociorem fuisse, ipse rerum exitus docuit. Nam hic dies apud vniuersam Græciam, acquisitæ dominationis gloriam, & vetustissimæ libertatis statum finiuit.

CAP. XIIII *Philippi crud. in Theban.*

POSTEA Philippus cruentissimã victoriã in Thebanos & Lacedæmonios exercuit: siquidẽ principes ciuitatum alios securi percussit, alios in exilium egit, omnes bonis priuauit. Pulsos dudum à ciuibus, in patriam restituit: ex quibus CCC. exules iudices rectoréſque præfecit, qui vt antiquum dolorem noua potestate curarent, pressos infœliciter populos in spem libertatis respirare non sine- K rent. Præterea magno delectu militum in subsidiũ regiæ dispositionis, ex tota Græcia habito, CC. M. peditum, & X V. M. equitum, absq; exercitu Macedonum & infinita gentiũ barbariæ, Persicæ expeditioni in Asiam missurus instruxit. Tres duces, hoc est, Parmenionem, Amyntam, & Attalum, præmittendos in Persas, legit. Et dum suprascriptæ copiæ de Græcia congregantur, Alexandri, qui erat Olympiadis vxoris suæ frater, † & pòst à Sabinis in Lucania prostratus est, quẽ Epiri regẽ ob merce-

† Euint à Lucano exule ait sum scribit.

de n stupri in eũ perpetrati cõstituerat, nuptias in copulãdo ei filiam suam Cleo patrã, celebrare decreuit: qui cũ pridiè quàm occideretur interrogatus fuisset, quis finis homini esset magis optandus, respõdisse fertur, eũ esse optimũ, qui viro forti pòst virtutũ suarũ gloriã in pace regnãti, sine cõflictatione corporis & dedecore animi subitus & celer, inopinato ferro potuisset accidere, quod ipsi mox contigit. Nec ab iratis diis, quos semper paruipẽderat, quorúmq; aras, tẽpla & simulacra subuerterat,

quin

A quin lectissimã, vt ipsi videbatur, mortẽ adipisceretur, potuit impediri. Nã die nuptiarũ, cũ ad ludos magnificè apparatos inter duos Alexãdros, filiũ generumq;, contẽderet, à Pausania, nobili Macedonũ adolescente, in angustiis sine custodibus circunuentus, occisus est. Asserant nunc, multisq; hæc vocibus efferant, quasi virorum fortiũ laudes & facta fœlicia, quibus amarissimæ aliorum calamitates in dulces fabulas cedunt, si tamen nunquã ipsi iniurias, quibus aliquando vexantur, relatu tristiori deplorant. Si verò de propriis querimoniis tantum alios audientes affici volunt, quantum ipsi perpetiendo senserunt, prius ipsi non præsentibus præterita, sed gestis gesta cõparent: & vtraque ex auditu, velut certi alienorum arbitri iudicent, per XXV. annos incendia ciuitatum, excidia bellorũ, subiectiones prouinciarum, cædes hominũ, opum rapinas, prædas pecorum, mortuorum mortes, venditiones captiuitatésque viuorum, vnius regis fraus, ferocia & dominatus, agitauit.

CAP. XV. *Samnitum cũ Rom. prælia.*

SVFFICERENT ista ad exẽplum miseriarum insinuata memoriæ nostræ, gesta per Philippum, etiam si Alexander ei non successisset in regnum. Cuius bella, immo sub cuius bellis mundi mala ordine sequentia suspendo paulisper, vt in hoc loco pro cõuenientia tẽporum, Romana subiiciã. Anno
B ab vrbe cõdita CCCCXXVI. Caudinas furculas satis celebres & famosas, insignis Romanorũ fecit infamia. Nam cum superiore bello † viginti millia Samnitum, Fabio magistro equitum pugnam conferente, cecidissent, circumspectiore cura Samnites ac magis instructo apparatu apud Caudinas furculas consederũt, vbi cum Veturium & Posthumium cõsules, omnésq; copias Romanorum angustiis locorum armisque clausissent, Põtius dux eorum in tantum abusus est victoriæ securitate, vt Herẽnium patrẽ consulendum putaret, vtrum occideret clausos, an parceret subiugatis: vt viuos tamẽ dedecori reseruaret, elegit. Romanos enim antea sæpissimè vinci & occidi, nunquã autẽ capi, aut ad deditionem cogi potuisse cõstabat. Itaque Samnites victoria potiti, vniuersum exercitum Romanum turpiter captum, armis etiam vestimentisque nudatum, tantum singulis vilioribus operimẽtis ob verecunda corporum tegẽda cõcessis, sub iugum missum seruitióque subiectum, longum agere pompæ ordinẽ præceperunt. Sexcẽtis autem equitibus Romanis in obsidatum receptis, oneratos ignominia, cæteris rebus vacuos, consules remiserunt. Quid de exaggeranda huius fœdissimi fœderis macula verbis laborem, qui tacere maluissem? Hodie enim Romani aut omninò non essent, aut
C Samnio dominãte seruirent, si fidem fœderis, quam sibi seruari à subiectis volunt, ipsi subiecti Samnitibus seruauissent. Posteriore anno infringunt Romani firmatam cum Samnitibus pactionẽ, cósque in bellum cogunt, quod Papirio consule insistente cõmissum, magnas strages vtriusque populi dedit. Cum hinc ita recentis infamiæ, inde gloria proximæ victoriæ pugnantes instimularet, tandẽ Romani pertinaciter moriendo vicerunt: nec cædi pariter vel cædere destiterunt, nisi postquam victis Samnitibus, & capto duce eorum, iugum reposuerunt. Idem deinde Papirius Satricum, expulso inde Samnitico præsidio expugnauit, & cœpit. Hic autem Papirius adeo tunc apud Romanos bellicosissimus ac strenuissimus habebatur, vt cum Alexander Magnus disponere diceretur ab oriente descendens obtinere viribus Africam, atque inde in Italiã transuehi, Romani inter cæteros duces tunc in republica sua optimos, hunc præcipuum fore, qui Alexandri impetũ sustinere posset, meditarentur.

Hic annus est in Capitol. cons. 432.

† *Liu. lib. 8. Eutr. lib. 2. Val. lib. 2. c. 2.*

Papirius

CAP. XVI. *Alexander Philippo succedit natus an. 20. Plut. & Arrian.*

IGITVR Alexander, anno ab vrbe condita CCCCXXVI. patri Philippo successit in regnũ, qui primam experientiam animi & virtutis suæ, compressis celeriter Græcorum motibus, dedit: quibus
D auctor vt ab imperio Macedonum deficerent † Demosthenes orator auro Persarum corruptus, extiterat. Itaque Athenienses bellum deprecantibus remisit, quos insuper etiam multo metu soluit: † Thebanos cum diruta ciuitate deleuit, reliquos sub corona vẽdidit: cæteras vero vrbes Achaiæ & Thessaliæ vectigales fecit. Illyrios quoque & Thracas, trãslato mox ab hinc bello, domuit. Inde profecturus ad Persicum bellum, omnes cognatos ac proximos suos interfecit. † In exercitu eius fuêre peditum XXXII. millia, equitum IIII. M. D. naues C. LXXX. hac tam parua manu vniuersum terrarum orbem, vtrum admirabilius sit quod vicerit, an quod aggredi ausus fuerit incertum est. Primo eius cum Dario rege congressu, DC. M. Persarum in acie fuere, quæ non minus arte Alexandri superata, quam virtute Macedonum, terga verterunt. † Magna igitur cædes Persarum fuit. In exercitu autem Alexandri, CXX. equites, & nouem tantum pedites defuêre. Deinde * Gordien Phrygiæ ciuitatem, quæ nunc Sardis vocitatur, obsessam expugnatámque cepit, ac direptioni dedit. Inde nunciato sibi Darij cum magnis copiis aduentu, timens angustias quibus inerat locorum, Taurum mõ-
E tem mira celeritate transcendit, & D. stadiis sub vna die cursu transmissis, Tarsum venit: ibique cum sudans in Cydnum præfrigidum amnem descendisset, obriguit, cõtractúque neruorum proximus morti fuit. Interea Darius* cum CCC. M. peditum & C. M. equitum in aciẽ procedit. Mouebat hæc multitudo hostium etiam Alexandrũ maximè respectu paucitatis suæ, quamuis iam pridem DC. M. hostium eadem paucitate superatis, non solum non timere pugnam, sed etiam victoriam superare didicisset. Itaque cum intra iactum teli vterque cõstitisset exercitus, & intentos ad signum belli populos discurrentes principes variis incitamentis acuerent, ingentibus vtrinque animis pugna cõmittitur. In qua ambo reges & Alexãder & Darius vulnerantur: ac tam diu certamen anceps fuit, quo adusque fugeret Darius. Exindè cædes Persarũ secuta est. † Ibi tunc peditum octoginta millia, equitum decem millia cæsa, capta autem quadraginta millia fuêre. Ex Macedonibus verò cecidere pedi-

Papirius Cursor Alexandri nato coætaneus fuit.

† *Hæc Aeschines non demosthenis obiicit orat. in Ctesiph.*

† *Arrian. lib. 1. Paus. in Bœoticis.*

† *De numero copiarũ Alex. authores non conueniunt. Plut.*

† *Peditum XXM. equit. 2000. Plut.*

* *De Gordio vinculo Plut. in Alex. Arrian. lib. 2. curt. 3. Iust. 11 & Eras. in chil.*

† ὡς ἑξήκοντα μυριάδας μαχίμους ἔναι. Arrian. † *Paridem equites cæsos aiunt curt. Iustin. & Diodor. at peditum vnum & LX. mil-*

Universidad de Sevilla Biblioteca

Vide Iust. C.M. curt. diodor. amplè. C.Iul. Iust. Plu. & reliquos qui eadem scribunt.

Curt. lib. 4. Arrian. Tyrus oppugnatur Olymp. 112. Diod. 17.

† C. Pœtelio & L. Papirio Coss. anno. v & Cassiod.

CAP. XVII

Darius Alex. occurreritquâto cum exercitu variant Iust. Plut. Arrian. Curt. & Diodor.

† Solus Iustinius quem authorem sequitur Orosius dixit pugnatũ apud Tarsum. Nam Dionys. & Strabo li. 16. Plut. in Alex. Curt. & Arrian. lib. 3. præliũ cõmissum in Gaugamelis prope Arbela.

CAP. XVIII

Bella Græcorũ Curt. lib. 6. Diod. 17. Paus. 3.

Alexandri Epiri gesta scribunt Liu. 8. lib. & Str. 5. Diod. 17. Arria. 3. Curt. 6

† Idem Curt. quod commẽtitium putat Plutar. Alex. vt clytũ occidit vix à se manus abstinuit. Cic. 4. Iust. Arria. 4. Curt. 8. De Callisthene cade Arrian. lib. 4. Plut. in Alex. Cic. pro Rab.

CAP. XIX.

Alexãder domat Indiam.

† Iust. lib. 12. 8. curt.

tes centum triginta, equites CL. In castris Persarum, multum auri cæterarúmque opum repertũ est. Inter captiuos castrorum, mater & vxor eadémque soror & filiæ duæ Darij fuêre. Quarum redemptionem Darius cùm etiam oblata regni dimidia parte non impetrauisset, tertio cunctis Persarum viribus sociorúmque auxiliis contractis, bellum instaurat. Sed dum hæc Darius agit, Alexãder Parmenionem ad inuadendam Persicam classem cum copiis mittit, ipse in Syriam proficiscitur. ibi ex multis sibi regibus cùm insulis vltrò occurrẽtibus, alios allegit, alios mutauit, alios perdidit. Tyrum vrbem antiquissimam & florentissimam, fiducia Carthaginiensium cognatorum sibi obsistentem, oppressit & cœpit. Exin Ciliciam, Rhodum atque Ægyptũ pertinaci furore peruadit. Inde ad templum Iouis Ammonis pergit, vt mendacio ad tempus composito, ignominiam sibi patris incerti & infamiam adulteræ matris aboleret. Nam accersitum ad se fani ipsius antistitem ex occulto monuit quid sibi tanquam consulenti responderi velit, sicut historici eorum dicunt. Ita certus Alexander fuit, nobísque prodidit, diis ipsis mutis & surdis, vel in potestate esse antistitis quid velit fingere: vel in voluntate consulentis, quid malit audire. Reuertens ab Ammone ad tertium Persicum bellum, † Alexandriam in Ægypto condidit. F G

C. 627. Liu. lib. 8. Solin.

DARIVS verò spe pacis amissa, CCCCIIII. millia peditum, & C.M. equitum Alexãdro ab Aegypto reuertẽti, † apud Tarsum bello opponit. Nec pugnæ mora, omnes cæca rabie in ferrum ruũt. Macedones totis à se victis hostibus, animosi: Persæ, nisi vincant, mori præoptãtes. Raro in vllo prælio tantum sanguinis fusum est. Sed Darius cum vinci suos videret, mori in bello paratus, persuasu suorum fugere compulsus est. Hoc prælio Asiæ vires & regna ceciderunt, totúsque oriens in potestatem Macedonici cessit imperij: atq; ita attrita est in hoc bello Persarum omnis fiducia, vt post hoc nullus rebellare ausus sit, patiẽtérq; Persæ post imperium tot annorum iugum seruitutis acceperint. Alexander triginta quatuor cõtinuis diebus castrorum prædam percensuit: Persepolim caput Persici regni, vrbem famosissimámq; opibus totius orbis, inuasit. Darium verò cum à propinquis suis vinctum compedibus aureis teneri comperisset, persequi statuit. Itaq; iusso vt subsequeretur exercitu, ipse cum sex millibus equitum profectus inuenit in itinere solum relictum, multis confossum vulneribus, & extrema vitæ per vulnera efflantem. Hunc mortuum inani misericordia H referri in sepulchra maiorum, sepeliríq; præcepit: cuius non dicam matrem vel vxorem, sed etiam paruulas filias crudeli captiuitate retinebat. In tanta malorum multitudine, difficillima dictis fides, tribus præliis totidémq; annis quinquies decies centena M. peditum equitúmq; consumpta sunt: & hæc quidem ex eo regno illísque populis, vnde iam ante annos non multo plures decies nouies cẽtena millia profligata referuntur: quanquam extra has clades per eosdem tres annos & Asiæ ciuitates plurimæ oppressæ sint, & Syria tota vastata, Tytus excisa, Cilicia exinanita, Cappadocia subacta, Ægyptus addicta sit: Rhodus quoque insula vltrò ad seruitutem tremefacta successerit, plurimæque subiectæ Tauro prouinciæ, atq; ipse mõs Taurus, diu detrectatum iugũ domitus & victus acceperit.

† Bessũ & Nabarsane. Darius à suis occiditur.

ET ne fortè nunc quisquam opinetur vel orientem solum Alexandri viribus subactum, vel Italiã tantummodo Romana inquietudine fatigatam, tunc etiam bellum Agidis, Spartanorum regis in Græcia, Alexandri regis Epiri in Lucania, Zopyrionis præfecti in Scythia gerebatur: quorũ Agis Lacedæmonius, excitata & rebellante secũ vniuersa Græcia, cum Antipatri fortissimis copiis congressus inter magnas vtrorumq; strages & ipse procubuit. Alexander autem in Italia affectans occidentis imperium, æmulans Alexãdrum Magnum, post numerosa & grauia bella ibidem gesta, à Bruttiis Lucanisq; superatus est, corpúsque eius ad sepulturam venditum. Zopyrium verò præfectus Põti adunato XXX. M. exercitu, Scythis bellum inferre ausus est: & vsque ad internecionẽ casus, funditus cũ omnibus copiis suis abrasus est. Igitur Alexander magnus post Darij mortem † Hyrcanos & Mardos subegit: vbi etiam illum adhuc bello intentum † Thalestris siue Minothæa regina, excita suscipiendæ ab eo sobolis gratia, cum trecentis mulieribus procax Amazon inuenit. Post hæc Parthorum pugnã aggressus: quos diu obnitentes, deleuit propemodum antequam vicit. Inde Drangas, Euergetas, Parimas, Parapamenos, Adaspios, cæterósq; populos qui in radice Caucasi morabãtur, subegit, vrbe ibi Alexandria super amnẽ Tanaim cõstituta. Sed nec minor eius in suos crudelitas, quã in hostẽ rabies fuit. Docent hoc Amyntas consobrinus occisus, nouerca fratréq; eius necati, Parmenio & Philotas trucidati, Attalus, Eurylochus, Pausanias, multíque Macedoniæ principes extincti: Clytus quoq; K annis grauis, amicitia vetus, nefariè interfectus. Qui cum in conuiuio fiducia amicitiæ regiæ aduersus regem, sua opera patri Philippo præponentem, memoriã patris tueretur, ab offenso frustra rege venabulo transfossus, commune conuiuium moriens cruentauit. Sed Alexander humani sanguinis inexaturabilis, siue hostium siue etiam sociorum, recẽtem tamẽ semper sitiebat cruorem. Itaq; pertinaci impetu in bella procurrẽs, Chorasmos & Dahas indomitam gentem in deditionem accepit: Callisthenem philosophum, sibíque apud Aristotelem cõdiscipulum, cum plurimis aliis principibus quòd eum deposito salutandi more, vt deum non adoraret occidit.

POST hæc Indiam petit, vt oceano vltimóq; oriente finiret imperium. Nyssam vrbẽ adiit. Dædalos montes, regnáq; † Cleophidis reginæ expugnauit: quæ cum se dedidisset, concubitu regnum redemit. Peragrata perdomitáq; Alexander India, † cum ad saxum miræ asperitatis & altitudinis, in quod multi populi confugerãt, peruenisset, cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdem saxi terræmotu

A ratmotu prohibitum: æmulatione permotus, vt Herculis acta superaret, cum summo labore ac periculo saxo potitus, omnes loci eius gẽtes in deditionem accepit: cum Poro fortissimo Indorum rege cruentissimum bellum gessit: in quo Alexander cum ipso Poro singulariter congressus, occisóque delectus equo concursu satellitum præsentiam mortis euasit. † Porus multis vulneribus confossus, & captus est: quo ob testimonium virtutis in regnum restituto, duas ibi condidit ciuitates, Nicæam & Bucephalam, quam de nomine equi sui ita vocari præcepit. Inde Adrestas, Cathæos, Præsidas, & Gãdaridas, cæsis eorum exercitibus, Macedones expugnauêre. Cúmq; ad Chosides vẽtum esset, ibi cõtra CC. millia equitum hostium pugnam cõseruerunt. Et cum iam ætate detriti, animo ægri, viribus lassi, difficilè vicissent, castra ob memoriam plus solito magnifica condiderunt. Exin Alexander ad amnem Acesinem pergit. Per hunc in oceanum deuehitur. ibi Gessonas Sibósque, quos Hercules condidit, oppressit. Hinc ad Mallos & Oxydracas nauigat: quæ gentes cum armatis octoginta millibus peditum, & sexaginta millibus equitum, excipiunt. Commissóque prælio, diu anceps & cruẽta pugna, tandem tristem penè omnem victoriam Macedonibus dedit. Nam fusis hostium copiis, Alexander exercitum ad vrbem duxit. Et cum murum ascẽdisset primus, vacuam ciuitatem ratus, solus introrsum desiluit, quem cum vndiq; infesti hostes circundedissent, incredibile dictu est, vt eum nõ multitudo hostium, non vis magna telorum, nõ tantus lacessentium clamor terruerit, solus tot millia ceciderit ac fugarit. At vbi se obrui à circunfusa multitudine persensit, muri obice posteriora tutatus contrarios facilius eo vsq; sustinuit, donec ad periculum eius clamorémq; hostium, perfractis muris exercitus omnis irrumperet. In eo prælio sagitta sub mãma traiectus, fixo genu eatenus pugnauit, donec eum à quo vulneratus esset occideret. Inde consecẽsis nauibus cum oceani littora peragraret, ad vrbem quandam, cui Ambyra rex præerat, peruenit. Sed inexpugnatione ciuitatis magnã partem exercitus, sagittis hostium veneno illitis, amisit: ac pòst herba per somnium sibi ostensa & in potum sauciis data, cum reliquis subueniretur, vrbem expugnauit & cepit.

† *Saxũ illud dictum fuit πετρ. Δορυος. Arria. & Diod. & à Curt. Dorinis, sed malè plur. in Alex.* *Diod. 17. Arria. 5. Curt. 8. Strab. 15. Curt. lib. 8. Curt. lib. 9. Arrian. 6. Diod. 17.*

Alexander vulneratur.

Alex. somnio didicit suorũ curationem.

Cap. xx.

Post quasi circumacta meta, de oceano Indum flumẽ ingressus Babylona celeriter rediit: vbi eũ exterritarum totius orbis prouinciarum legati operiebantur, hoc est, Carthaginiensium totiúsque Africæ ciuitatum: sed & Hispanorum, Galloru, Siciliæ, Sardiniæq; plurimæ præterea partis Italiæ. C Tantus timor in sommo oriente cõstituti ducis populos vltimi occidentis inuaserat, vt inde peregrinam toto mundo cerneres legationem, quo vix crederes peruenisse rumorem. Alexãder verò apud Babyloniam, cum adhuc sanguinem sitiens, malè castigata auiditate, ministri insidiis venenum potasset, interiit. O dura mens hominum, & cor semper inhumanum. Ego ipse qui hæc pro asserenda omnium temporum † alternata calamitate percẽseo, in relatu tanti mali, quo vel ipsa morte vel formidine mortis accepta totus mundus intremuit, num quid illachrymaui oculis? num quid corde condolui: num quid reuoluens hæc propter communem viuendi statum, maiorum miserias meas feci? cum tamen si quando de meipso refero, vt ignotos primum barbaros viderim, vt infestos declinauerim, vt dominantibus eblanditus sim, vt infideles præcauerim, vt insidiantes subterfugerim, postremò vt persequẽtes in mari ac saxis, spiculisq; appetentes, manibus etiam penè iam apprehendentes, repẽtina nebula circumfusus euaserim, cunctos audientes me in lachrymas commoueri velim, & tacitus de non dolentibus doleam, reputans duritiem eorum, qui, quod non sustinuêre, non credunt. Hispanus † Maurinus ad supplicandum Alexãdro Babyloniam adiit, cruentúmq; vltrò dominum ne hostem exciperet, per Assyriam Indiámq; quæsiuit: terrarum metas lustrans, & vtriq; infœliciter notus oceano, & tamen tam violentæ necessitatis memoria, vel obliuione defecit, vel viluit vetustate. Et nos perpetuæ recordationi harũ putamus, quod plurima orbis parte secura, vnũ angulum fugax latro violauit: quasi verò Gothorum & Sueuorum pacem, vt non dicam versa vice Indus vel Assyrius, sed etiam vel ipse, qui hostẽ patitur, Hispanus orauerit. At verò si illa Alexandri tempora laudanda potius propter virtutem, qua totus orbis obtentus est, quàm detestanda propter ruinam, qua totus orbis euersus est, iudicantur: inuenientur & modo plurimi, qui hæc laudanda cẽseant, quod multa vicerunt, & miserias aliorum fœlicitatem suam reputent. Sed dicat quispiam: Isti hostes Romanis sunt. Respondebitur: *Hoc & tunc toto orienti de Alexandro videbatur*: talésque & Romani aliis visi sunt, dum bellis quietos ignotósq; petiuerunt. Sed illi acquirere regna, isti euertere studẽt. Separata sunt hostis excidia, & iudicia victoris: siquidem & illi prius eos bellis afflixerunt, quos postea suis legibus ordinarunt: & hi nunc hostiliter turbant regna, quæ † quod non permiserit deus, si edomita obtinerent, ritu suo componere molirentur, dicendi posteris magni reges, qui nũc nobis sequissimi hostes adiudicantur. Quolibet autem gesta talia nomine censeantur, hoc est, siue dicantur miseriæ, siue virtutes, vtraq; prioribus cõparata in hoc tempore minora sunt: atq; ita vtraque pro nobis faciunt incomparatione Alexandri atque Persarum: si virtus nunc vocãda est, minor est hostium: si miseria, minor est Romanorum.

Alexander veneno interiit. Iust. qui interitus non placet Plut. & Arriano.

† *alternanti*

† *al. marinus*

† *in quo mari*

Anno ab vrbe cõdita † CCCCL. Fabio Maximo V. Decio Mure IIII. consulibus, quatuor fortissimæ florentissimiq; Italiæ populi in vnũ agmen fœdúsq; coierunt. Namq; Etrusci, Vmbri, Samnites & Galli, vno agmine cõspirantes, Romanos delere conati sunt. Tremefacti hoc bello Romanorum animi, & labefactata fiducia est: nec ausi sperare totũ de viribus, dolo diuisere hostes, tutius rati pluribus se bellis implicare quàm grauibus. Itaq; cum quibusdã suis ad populandos hostiles agros, in Vmbriam Etruriámq; præmissis Vmbrorum Etruscorúmq; exercitum redire ad tuitionem suorum coẽgissent, cum Samnitibus & Gallis bellum inire properarunt. In quo bello cùm Gallorum impetu

Cap. xxi.

Hic annus est in fast. Capitol. CDLVIII. Liuio CCCCLVII. lib. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bellum hoc gestum fuit in Agro Setinate. Polyb. lib. 2

Romani premerentur, Decius consul occisus est. Fabius tamen post magnam Decianæ partis stragē tandem vicit. Eo prælio XL. millia Samnitum siue Gallorum cæsa, Romanorum verò septem millia, ex Decij tantummodo parte, qui occisus est, extincta referuntur. Fuisse autem absq; Etruscis & Vmbris, quos æstu Romani bello auocauerūt, Gallorū & Samnitum peditum CXL. millia CCCXXX. equitum verò XLVI. millia, Liuius refert: & carpētarios mille in armis contra aciem stetisse Romanam. Sed vt sæpè dictum est, super Romanorum aut domesticam quietem extraneis bellis interpellatam, aut externos prouētus morbis interioribus aggrauatos, tantū, vt omnimodis ingentes animi vndecunq; premerentur. Hanc cruentam tristémq; victoriam pestilētia ciuitatis onerauit, & triumphales pompas obuiæ mortuorum exequiæ polluerunt. Nec erat cui de triumpho gaudium suaderetur cum tota ciuitas aut ægris suspiraret, aut mortuis.

Pestilentia

CAP. XXII.

SEQVITVR annus quo Romani, instaurato à Samnitibus bello, victi sunt, atq; in castra fugerūt. Postea verò Samnites nouum habitum, animúmq; sumentes, hoc est, deargentatis armis ac vestibus paratóq; animo, ni vincant, mori bello sese offerunt. Aduersum quos Papyrius consul cum exercitu missus cum à pupillariis auguribus vana cōiectantibus congredi prohiberetur, irridens eos tam feliciter confecit bellum, quam constanter arripuit. Nam in hoc prælio duodecim millia hostium cæsa, tria millia capta referuntur. Sed hanc quoq; istius verè laudandam victoriam, quam vani auspices impedire non potuerunt, oborti subitò corrupere morbi. Nam tanta ac tam intolerabilis pestilentia tunc corripuit ciuitatem, vt propter eam quacunq; ratione sedandam, libros Sibyllinos consulēdos putarint, horrēdúmq; illum Epidaurium colubrū, cum ipso Æsculapij lapide aduexerint: quasi verò pestilentia aut antè sedata non sit, aut pòst orta non fuerit. Præterea altero abhinc anno Fabius Gurges consul malè aduersus Samnitas pugnauit. Namq; amisso exercitu, victus in vrbem refugit. Itaq; cum senatus de submouendo eo deliberaret, pater eius Fabius Maximus ignominiam filij deprecatus, legatum se filio iturum vltrò obtulit, si illi depellendæ ignominiæ, & gerendi iterum belli facultas daretur. Qua impetrata, prælióq; conserto, cum subitò pugnantē filium consulem, insistēte Pontio Samnitium duce, & infestis hostium telis conclusum videret, in medium se agmē pius senex equo vectus ingessit. Quo facto permoti Romani, tota ibi incubuere acie donec ipsum ducem Pontium deleto hostili exercitu victum oppressúmq; ceperunt. Cæsa sunt in eo prælio Samnitium viginti millia, capta autem quatuor millia cum rege suo, tandémque Samniticum bellum, quod per XLIX. annos multa Romanorum clade trahebatur, capti ducis destitutione finitū est. Anno subsequente cum Sabinis Curio consule bellum gestum est, vbi quot millia hominum interfecta, quot capta sint, ipse consul ostendit: qui cum in senatum magnitudinē acquisiti agri Sabini, & multitudinem capti populi referre vellet, numerū explicare non potuit. Anno ab vrbe condita CCCCLXII. Dolabella & Domitio consulibus Lucani, Bruttij, Samnites quoque cū Etruscis & Senonibus Gallis facta societate, cum rediuiuum contra Romanos bellum molirentur, Romani ad exorandos Gallos misēre legatos. Quos cum Galli interfecissent, Cæcilius prætor ob vleiscendā legatorum necē, & comprimendum tumultum hostium cum exercitu missus, ab Etruscis Gallísque oppressus interiit. Septem præterea tribuni militū in ea pugna occisi, multi nobiles trucidati, tredecim millia militum Romanorum illo bello prostrata sunt. Ita autem quotiescunque Galli exarserunt, totis opibus suis Roma detrita est, vt sub præsenti nunc concursatione Gothorum magis debeat meminisse Gallorum.

Samnites vincunt. Liu. lib. 10.

Val. lib. 7. c. 2.

Pestilentia Epidaurius anguis Paus. lib. 2.

Ouid. 15. Metam.

Cic. in Cat. Vlr. lib. 1. cap. 15. Plin. in illust.

Polyb. lib. 2.

Legatorū vltio

CAP. XXIII.

AT ego nunc reuocor, vt per hæc eadem tempora, quibus Romani ista perpessi sunt, quæ inter se bella gesserint Macedonum duces, reuoluam: qui mortuo Alexandro diuersas sortiti prouincias, mutuis se bellis consumpserunt: quorum ego tumultuosissimum tempus, ita mihi spectare videor, quasi aliqua immēsa castra per noctem de specula mōtis aspectans, nihil in magni campi spatio præter innumeros focos cernam. Ita per totum Macedoniæ regnum, hoc est, per vniuersam Asiam & plurimam Europæ partem, Libyæque vel maximam, horrendi subitò bellorum globi † colluxerint: qui cum ea præcipuè loca, in quibus exarsere, populati sunt, reliqua omnia terrore rumoris, quasi fumi caligine turbauerunt. Sed nequaquam tantorum regnum ac regnorum bella excidiáq; explicabo, nisi prius ipsa cum regibus regna prodidero. Igitur Alexander per duodecim annos trementem sub se orbem ferro pressit. Principes verò eius XIIII. annis dilaniauerunt, & veluti opimam prædam à magno leone prostratam auidi discerpsere catuli: sēqueipsos inuicē in rixam irritatos prædæ æmulatione fregerunt. Itaque prima Ptolemæo Aegypti & Africæ Arabiæque pars sorte prouenit. Confinem huic prouinciæ Syriā Laomedon Mitylenæus, Ciliciā Philotas, Philo Illyrios accipiunt. Mediæ maiori Atropatus, minori socer Perdiccæ præponitur. Susiana gens Scyno, Phrygia maior Antigono Philippi filio assignatur. Lyciam & Pamphyliā Nearchus, Cariam Cassander, Lydiam † Menāder sortiuntur. Leonnatus minorem Phrygiam accipit. Thracia & regiones Pontici maris Lysimacho, Cappadocia cum Paphlagonia Eumēni data: summa castrorum Seleucho Antiochi filio cessit: satrapatibus regis satellitibúsq; Cassander filius Antipatri præficitur. In Bactriana vlteriore & Indiæ regionibus præfecti priores, qui sub Alexandro esse cœperāt, permanserunt. Seras inter duos amnes Hydaspen & Indum constitutos, Taxiles habuit. In colonias in Indis conditas Pithon Agenoris filius mittitur. Parapamenos fines Caucasi montis Oxyartes accepit. Arachosij Gedrosíique Sybirtio decernuntur. Drangas & Areos Stasanor, Bactrianos Amyntas sortitur, Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philippus Hyrcanios, Phrataphernes Armenios, Tlepolemus Persas, Peucestes Babylonios

Alexandro mortuo partitur Imperium

† *confluxerūt*

Alex. 33. ætatis anno occidit. Cic. Philipp. 5. vixit autem annos 32. menses 8. Regnauit annos 12. menses 8. Arrian. li. 7 Curt. lib. 7. Iust. 13. Diod. 18.

† *Meleagro Lydiam assignatā scribit Diodor.*

A Ionios, Archon Pelasgos, Arcelaus Mesopotamiam adepti sunt. Igitur causa & origo bellorum epistola Alexandri regis fuit, qua iussit omnes exules patriæ libertatiq; restitui. Potentes enim ciuitatũ Græciæ timentes, ne exules recepta libertate vltionem meditarentur, à regno Macedonum defecerunt. Primi Athenienses, contracto XXX. M. exercitu & CC. nauibus, † bellum cum Antipatro, cui Græcia sorte obuenerat gerũt: per Demosthenem quoq; oratorem Sicyona, Argos & Corinthum, cæteráſque ciuitates ſibi ſocias adiungũt, Antipatrum obſidione cingunt. Ibi dux eorũ Leosthenes ictu è muris iacto perfossus, occiditur. Athenienses Leonnato, qui Antipatro auxilium ferebat, occurrunt, eiúsq; copiis cõminutis ipsum interficiunt. Perdicca verò bellum Ariarathi Cappadocum regi intulit, cúmq; vicit, in qua victoria nihil præter vulnera & pericula conquisiuit. nam omnes ante irruptionem vrbis suæ succensis domibus suis, se suáq; omnia concremauerunt. Post hæc bellum inter Antigonum & Perdiccam oritur grauissimè, multis prouinciis & insulis ob auxilia vel negata, vel præstita dilaceratis. Diu deliberatum, vtrum in Macedoniam bellum trãsferretur, an in Asia gereretur: nouissimè ipse Perdicca Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas par-

B tes discurrẽtibus ducibus, in sua viscera armatur. Ptolemæus AEgypti viribus & Cyrenẽsibus copiis instructus occurrere bello Perdiccæ parat. Inter hæc Neoptolemus & Eumenes cruentissimo inter se prælio digladiati sunt. Victus Neoptolemus, ad Antipatrum fugit: quem, vt Eumenẽ de insperato opprimat, perurget: quod Eumenes futurum ratus, insidiãtes insidiis capit. In eo bello Polyperchon occiditur, Neoptolemus & Eumenes mutuis vulneribus confossi: sed Neoptolemus interiit, Eumenes victor euasit. Perdicca cum Ptolemæo acerbissimo bello congressus, amissis copiis, ipse quoque interfectus est. Eumenes, Phitõ, & Illyrius, & Alceta frater Perdiccæ, à Macedonibus hostes pronuntiantur, bellúmq; aduersum eos Antigono decernitur. Itaq; Eumenes & Antigonus collatis aduersum se maximis copiis cõflixerunt: Eumenes victus in quoddam castellum munitissimum fugit: vnde auxilia Antipatri tunc potẽtissimi per legatos popoſcit: quo nuntio territus Antigonus, ab obsidione discessit. Sed nec sic Eumeni spes firma aut salus certa. Quare vltimo cõsilio Argyraspidas, ob arma deargentata sic dictos, hoc est, milites qui sub Alexandro militauerant, in auxilium rogat.

C Qui fastidiosè ducem in disponẽdo bello audientes, ab Antigono victi, castrísq; priuati, & vxores & liberos, simúlq; omnia quæ sub Alexandro acquisiuerant, perdiderunt. Qui postea turpiter per legatos reddi sibi quæ perdiderant, victorem rogant. Antigonus autem se redditurum pollicetur, si sibi vinctum Eumenem pertraherent. Ita illi spe recuperationis illecti, dedecorissima proditione ducem suum cuius signa paulo antè secuti fuerant, captiui ipsi captum catenatúmq; duxerunt, & mox cum fœdissima ignominia in exercitu Antigoni dispersi sunt. Interea Eurydice † Arridæi regis Macedonũ vxor, multa sub nomine viri nefaria egit per Cassandrum: quem flagitiosè cognitum, ad summum fastigium per omnes honorum gradus prouexerat, qui ex libidine mulieris multas Græciæ ciuitates afflixit. Tunc Olympias mater Alexandri regis, hottante Polyperchonte, cum ab Epiro in Macedoniam prosequente Aecida rege Molossorum veniret, & ab Eurydice finibus prohiberetur, adnitẽtibus Macedonibus, Arridæum regẽ & Eurydicem iussit occidi: quanquam & ipsa Olympias cõtinuò meritas crudelitatis pœnas luit. Nam cum muliebri audacia multas principũ cædes ageret, audito aduentu Cassandri, diffisa Macedonibus cum Rhoxane nuru sua & nepote Hercule, in vrbem Pydnam concedit: ibiq; continuò per Cassandrum capta, interfecta est. Filius Alexãdri Magni cum ma-

D tre in arcẽ Amphipolitanam custodiendus est missus. Perdicca, Alceta & Polyperchonte, cæteríq; ducibus, quos cõmemorare longum est, diuersæ partis occisis, finita bella inter successores Alexãdri videbantur. Tum Antigonus ardens cupiditate dominandi, † liberandũ bello Herculem regis filiũ ab obsidione simulat. His cognitis Ptolemæus & Cassander, inita cum Lysimacho & Seleuco societate, bellum terra mariq; enixè instruunt. Antigonus in eo bello † cum filio Demetrio vincitur. Cassander Ptolemæo in victoria particeps factus, cũ Apolloniã rediret, incidit in Abderitas: qui propter intolerãdæ multitudinis ranas & mures, relicto patrio solo, & antiquis habitaculis, emigrantes, nouas sedes prætenta interim pace requirebant. Sed Cassander & virtutẽ, & multitudinẽ gentis agnoscens, ne adacti necessitate Macedoniã bello quaterent, atq; inuaderent, receptos in societatẽ, in vltimis Macedoniæ finibus collocat. Inde cum iam † Hercules Alexandri filius, XIIII. esset annorum, timens ne eum † Macedones quasi legitimum regẽ præoptarent, occidẽdum tacitè cum matre curauit. Ptolemæus iterum cum Demetrio nauali prælio cõflixit, & cum omnẽ penè classem atq; exer-

E citum perdidisset, victus in AEgyptum refugit. Hac victoria elatus Antigonus, regẽ se cum Demetrio filio appellari iubet: quod exemplum omnes secuti, regium nomẽ sibi dignitatémq; sumpserunt. Igitur Ptolemæus & Cassander, cæteríq; alterius factionis duces, cum decipi se ab Antigono sigillatim viderẽt, per epistolas se inuicẽ confirmãtes, coëundi in vnum tẽpus locúmq; cõdicunt: & bellum aduersus Antigonum cõmunibus viribus instruunt. Cassander finitimorum bellis implicitus, Lysimachum clarissimum inter omnes ducem, cum ingẽti manu pro se sociis in auxilium misit. Seleucus quoq; ex Asia maiore descendens, nouus Antigono hostis accessit. Hic siquidẽ Seleucus plurima per orientẽ inter socios regni Macedonici bella gessit. Principio Babyloniã bello expugnauit & cepit. Bactrianos nouis motibus assurgentes perdomuit. Transitum deinde in Indiã fecit, quæ post mortẽ Alexandri, veluti, detracto excussóq; à seruicibus iugo præfectos eius occiderat, Sadrocotto quodã ad vindicandam libertatẽ duce: qui postea crudeliter in ciues agens, quos de externa dominatione defenderat, ipse seruitio premebat. Cum hoc ergo Sadrocotto Seleucus quãuis multa & grauia bel-

Epistola hæc recitata fuit in Mercatu Olympiaco Iust. lib. 13. extat que apud Diodor. lib. 18.

† Bellum illud Lamiacũ dictum est. Plut. in Eumene. Diod. 18.

Iust. 8. lib. 13.

Proditur Eumenes.

† is frater fuit Alexãdri regnauit annos 6. menses 4. Diod. lib. 18. & 19.

Arria. lib. 7.

Olympias occiditur.

† Iust. lib. 15.

† Diodor. 19. Paus. 1. Plut. in Demetr.

Hunc in regnũ restituere Polyperchon parabat sed à Cassandro corruptus eũ interfecit Diod. lib. 20. qui Herculem natũ facit XVII annor.

Paus. lib. 1. Arrian. 7.

Universidad de Deusto Biblioteca

la gessisset, nouissimè firmatis regni conditionibus, & pacta pace discessit. Adunatis itaque copiis P
Ptolemæi sociorúmq; eius, pugna committitur: cuius quanto potentior apparatus, tanto ruina grauior fuit. Nam in ea tunc totius penè Macedonici regni vires conciderunt. In ipso bello Antigonus occisus est: sed finis belli huius initium alterius fuit. Nam cum victoribus de præda non conueniret, iterum in duas factiones diducũtur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lysimacho iungitur. † Cassandro defuncto, filius Philippus succedit. Sic quasi ex integro noua Macedoniæ bella nascuntur. Antipater Thessalonicen matrẽ suam, Cassandri vxorẽ, quamuis miserabiliter pro vita precantem, † manu suâ transuerberauit. Alexander frater eius, dum bellum aduersus fratrem ob vltionem matris instruit, à Demetrio, cuius auxilium petierat, circumuentus occiditur. Lysimachus cum † Doricetis regis Thracum infestissimo bello vrgeretur, aduersus Demetrium pugnare non potuit. Demetrius augmento Græciæ, & totius Macedoniæ elatus, in Asiam transire disponit. Ptolemæus autem & Seleucus & Lysimachus, experti priore certamine, quantæ vires essent cõcordiæ, iterum societate† facta, adunatisque exercitibus, bellum in Europam transferunt aduersus Demetrium. His se comitem & belli socium Pyrrhus rex Epiri iungit, sperans Demetrium Macedonia posse depelli, nec spes frustra fuit: quippe exercitu eius corrupto, ipsóq; in fugam acto, regnum Macedoniæ Pyrrhus inuasit. Deinde Lysimachus generũ suum Antipatrum insidiantẽ sibi, interfecit, filiúmq; suum Agathoclẽ vltra humanum morem perosus † occidit. Quibus quidem diebus Lysimachia ciuitas formidolosissimo terræmotu euersa, oppressóq; populo suo, crudele sepulchrum fuit. Lysimachum autẽ assiduis parricidiis cruentantẽ omnes socij deseruerunt, & ad Seleucum deficientes, pronum iam regem ænulatione regni, vt bellum Lysimacho inferret, hortati sunt. Res fœdissimi spectaculi erat, duos reges, quorum Lysimachus annos natus LXXIIII. Seleucus autem LXXVII. de eripiendis alterutrum regnis cõcurrere, in acie stare, arma gerere. Vltimum hoc quidem bellum Alexandri commilitonum fuit, sed quod ad exemplum humanæ miseriæ fuerit reseruatum: quippè cùm orbem terrarũ extinctis iam XXXIIII. ducibus Alexandri, soli possiderent, & angustissimos senectutis ac vitæ suæ terminos non aspicientes, angustiores esse imperio suo totius mundi terminos arbitrabantur. In eo bello Lysimachus vel amissis vel interfectis prius ante hanc pugnam XV. liberis, postremus occisus est. Sic Lysimachus solutio pugnæ Macedonicæ fuit. Sed ne Seleucus quidem tãta victoria impunè lætatus est: nam neq; ipse post LXXVII. annos quietem naturalis mortis inuenit: sed extortam sibi infœliciter vitam velut immatura morte finiuit: quippè insistente Ptolemæo, cuius † sororem Lysimachus in matrimonio habuerat, insidiis circumuẽtus & occisus est. Hæc sunt inter parentes, filios, fratres ac socios cõsanguinitatis societatisq; cõmercia. Tanti apud illos diuina atq; humana religio pendebatur. Erubescant sanè de recordatione præteritorum, qui nunc interuentu solius fidei Christianæ, ac medio tantum iurationis sacramento viuere se cum hostibus, nec pati hostilia sciunt: quibus indubitatissimè probatur, quia non sicut illi antea, Cæsa iungebant fœdera porca, sed quia nũc inter barbaros ac Romanos creatorẽ ac dominum suum contestantes, tantam fidem adhibita in sacramentum seruant euangelia, quantam tunc nec inter parentes ac filios potuit seruare natura. Nec autem finis Macedonici belli, finis etiam libri fiat, præsertim cum iam abhinc Pyrrhi bella incipiũt, & mox Punica consequantur.

† Erumpentibus enim ver-bis extabuit. Pauſ. lib. 9. inſt. 16.

† Al. Dori. Rectius Dromichætis. ita Pauſ. lib. 1.

* pacta. Plut. in Demetr.

Plut. in vita Pyrrhi.

* Dolo Arsinoes vxoris, Pauſ. lib. 1. Strabo 13.

Seleuci interitus Strab. li. 10. Pauſ. 1. Polyb. 2. ſcribit interiſſe Oly. 124

* Lyſandram Pauſ.

PAVLI OROSII

LIBER IIII.

PRAEFATIO.

Lib. 1. Aeneid.

DIXISSE Æneam Virgilius refert, cum post pericula sua suo rúmq; naufragia rẽduos ægrè socios solaretur, Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. Hæc sententia semel aptè ficta, semper vim sui triplicẽ diuersissimis affectibus refert, cùm & præterita tanto gratiora habentur in verbis, quãto grauiora referuntur in gestis: & futura dum desiderabilia fastidio præsentium fiunt, semper meliora creduntur: ipsis autem præsentibus ob hoc nulla in parte miseriarum iusta cõparatio adhiberi potest, quia multo maiore molestia afficiunt, quantulacunq; sint ista, quæ sunt, quam illa quæ siue transacta, siue vẽtura: & si magna dicuntur, interim omninò tunc non sunt: veluti si quis nocturnis pulicibus titillatus, atq; ex eo vigiliis anxius, alias fortè, quas aliquando ex ardentissimis febribus diu sustinuit, vigilias recordetur, proculdubio impatientius ferat istarum inquietudinem, quàm illarum recordationem. Sed quãuis apud omnium sensus pro captu tẽporum ita videri queat, nunquid tamen aliquis existet, qui vel in ipsa anxietate pronuntiet grauiores pulices esse quàm febres: aut acerbius accipiat, se vigilare sanum, quàm dormire non potuisse moriturum? Quæ cum ita sint, delicatis istis & querulis nostris vtcunq; cõcedo, vt hæc, quibus nunc, quia sic expedit, interdũ admonemur sentiendo grauia putent. Non tamen cohibeo, vt etiam adserant cõparando grauiora. Quemadmodum si quis mollissimis è stratis cubiculóq; percõmodo matutinus egrediens, nocturno gelu lacunarium dorsa obriguisse herbásq; incanuisse prospiceret, & inopinato visu admonitus diceret, frigus est hodiè, hic mihi nequaquam reprehendendus videretur, quia vel communi vsu, vel proprio sensu locutus esset. At si trepidus in cubiculum recurrens, stratisq; sese adoperiens, vel magis abdens,

A ubdens, clamaret tantū omnino frigus esse quantū nec in Appennino aliquando fuerit, cū Annibal elephantos, equos, plurimāq; exercitus sui partē, niuibus clausus atq; oppressus amisit, hūc ego puerilibus licentiis nauseantem, non modo dicentem, ista non ferrem, sed etiam ab ipsis stratis, otij sui testibus, in populum publicūq; protraherē: eique foras producto, infantes in eo atque ex eo gelu ludētes, iucūdantes, sudātesq; mōstrarē, vt verbosa nugacitas delicatis vitiata nutrimētis, nō in tēpore violentiā, sed in se esse segnitiē doceretur: & in cōparatione retū diiudicāda, nō maiores parua tolerasse, sed se nec parua tolerare sufficere probaretur. Quod euidētius ipsis in memoriā reuolutis præteritorum cladibus, approbabo, Pyrrhi bello in primis, sicut ordo est, prodito: cuius causa & origo hęc fuit. Anno ab vrbe condita CCCCLXIIII. Tarētini Romanā classem fortè prætereuntē, [1] spectaculo theatri prospectam hostiliter inuaserunt, quinque tātum nauibus vix [2] per fugam elapsis: cætera retracta in portum classis, & profligata est, præfecti nauium trucidati, omnes bello vtiles cæsi, reliqui pretio venditi sunt. Cōtinuo missi Tarentum à Romanis [3] legati, vt de illatis quererentur iniuriis, pulsati ab iisdem, auctas insuper iniurias retulerunt. His causis bellum ingēs exortum est. Ro-
B manos qui quantique hostes circumstreperent permetientes, vltima adegit necessitas, [4] proletarios quoque in arma cogere, hoc est, eos qui in vrbe sufficiendæ semper prolis causa vacabant, militiæ ascribere: quippè cum frustra de prole cura sit, nisi rebus præsentibus cōsulatur. Itaque irruit in vniuersos Tarentinorum fines cum Æmilio consule Romanus exercitus, igni ferroque vastat omnia, plurima expugnat oppida, iniuriam insolenter acceptam crudeliter vindicat. Continuò Tarentinos plurimis finitimorum præsidiis fultos maximè Pyrrhus auxit, qui etiam in se ob magnitudinem virium consiliorumque, summam belli nomenque traduxit. nam [5] Tarētum, vt potè ex Lacedęmoniis cōditam cognatamque Græciæ ciuitatem, vindicaturus, totas vires Epiri, Thessaliæ & Macedoniæ, elephātos etiam vsque in id tempus inuisos [6] Romanis, numero XX. in Italiam primus inuexit, terra, mari, viris, equis, armis, beluis, ad postremum viribus suis dolisque terribilis: nisi quod Delphici illius vanissimi spiritus, & mendacissimi nebulonis quem magnum ipsi vatem ferunt, [7] respōso circumuentus ambiguo, exitum fecit eius qui non cōsuluisset. Itaque apud Heracleam Cāpaniæ vrbē, fluuiumque Sirim, prima inter Pyrrhum regem & Læuinum consulem pugna commissa est.
C Consumptus est grauissimo certamine dies, vtrinque omnibus mori intentis, fugere nescius. Introductos autem inter concurrentia agmina elephantos, forma truces, odore graues, mole terribiles, vt videre Romani, nouo pugnandi genere circunuēti & territi, equis maximè pauitantibus diffugerunt. Sed postquam Minucius quartæ legionis primus hastatus protentam in se manum beluæ gladio desecuit, & conturbatam dolore vulneris auerti bello, atque in suos sæuire compulit, eiusque immoderato discursu perturbari ac permisceri cœpere, finis pugnæ etiam beneficio noctis impositus est. Victos fuisse Romanos turpis fuga prodidit, quorum tunc cecidisse referuntur peditū XIIII. millia octingēti octoginta: capti MCCCX. Equites autē cæsi CCXLII. capti DCCCII. signa amissa XXII. [8] Nam quātus è diuerso numerus sociorum Pyrrhi fuerit extinctus, memoriæ traditum nō est: maximè quia scriptorum veterum mos est, ex ea parte quæ vicerit occisorum non commemorare numerum, ne victoriæ gloriam maculent damna victoris: nisi fortè cum adeo pauci cadunt, vt admirationem terroremque virtutis augeat paucitas perditorum, sicut in prima [9] Persici belli con-
D gressione apud Alexandrum Magnum fuit: cui inter quadringenta ferè millia hostiū interfecta, nouem tantummodo in exercitu eius pedites defuisse referuntur. Sed Pyrrhus atrocitatem cladis, quā hoc bello exceperat, diis suis hominibusque testatus est, affigens titulum in templo Tarentini Iouis, in quo hæc scripsit: Qui antehac inuicti fuere viri, pater optime Olympi, hos ego in pugna vici, victusque sum ab eisdem. Et cum à sociis increparetur, cur se victum diceret qui vicisset, respondisse fertur: Ne ego, si iterum eodem modo vicero, sine vllo milite Epirum reuertar. Interea Romanus exercitus postquam victus clam fugit è castris miserabilem belli cladem grauioribus mōstris auctā accumulatamque persensit. Nam pabulatores fortè progressos, velut hostilis quædam aborta tempestas, cum horribili fragore cœli correptos, diris fulminibus exusit: quippè XXXIIII. eorum idē turbo prostrauit, XXII. semineces relicti, iumenta exanimata & capta quamplurima: vt merito cōtigisse nō signum vastationis futuræ, sed vastatio ipsa referatur. Secūda inter Pyrrhum & Romanos consules pugna in Apuliæ finibus fuit: vbi clades belli ad vtrosque, sed maximè ad Pyrrhum, victoria ad Romanos concessit. Nam cum diu obnixè cunctis in mutuam cædem ruentibus anceps belli
E penderet euentus, Pyrrhus transfixo brachio, saucius prior cessit è prælio. Sed & Fabricius legatus tūc vulneratus est. Elephanti prima pugna vulnerati, atque in fugā cogi posse deprehēsi: deinde subiectis inter posteriora ac mollia ignibus exagitati, ardētes insuper machinas furore trepido circumferētes exitio suis fuere. Cæsa sunt in ea pugna quinque millia Romanorū: de exercitu verò Pyrrhi viginti millia prostrata sunt. Regis signa ablata LIII. Romanorū vndecim amissa sunt. Pyrrhus bello fractus, Agathocle mortuo rege Syracusano, ad Siciliæ accersitus imperium, Syracusas concessit.

Sed Romanorū miseria nullis cessat induciis. Consumitur morborum malis intercapedo bellorum, & cū foris cessatur à prælio, agitur introrsum ira de cœlo. Nā Fabio Gurgite iterum, C. Genucio Clepsina consulibus, pestilentia grauis vrbem ac fines eius inuasit: quæ cum omnes, tū præcipuè mulieres pecudēsque corripiens, necatis in vtero fœtibus, futura prole vacuabat, & immaturis partubus cum periculo matrum extorti abortus proiiciebantur: adeò vt defectura successio, & defuturum animantium genus adempto vitalis partus legitimo ordine, crederetur. Interea reuersum ex

Transitus Annibalis in Italiam infra cap. 14.

CAP I.

Pyrrhus Tarētinis opitulatur vrbis cond. anno ferè 470 Gel. lib. 17. cap. vlt.

2 Theatrum portui Tarentino ad prospectum extitisse docet Flor. lib. 1. cap. 18.

3 Eorum aliquē vrina respersum. Val. lib. 2. cap. 2 Liu. lib. 12.

4 Qui sint proletarij docet Gell. cap. 10. lib. 16.

5 Tarentinorū origo Strab. lib. 6.

6 Plin. lib. 8. cap. 6. Solin. cap. 38.

7 Aio te Æacida Romanos vincere posse. etc. 2. diuinat. Arnob. lib. vlt. de Pyrrho. Ennius Apollinis Pythij responsa confinxit, cum iam Apollo versus facere desiisset.

8 Prodiderunt tamē Dionysius & Hieronymus: ille XIII. millia: hic non planè 4. millia cæsa scripsit ex Plut.

9 Lib. superiore cap. 16.

CAP. II.

Pestilentia. Aug. lib. 3. de Ciuit. cap. 17.

Universidad de Diego Portales Biblioteca

Cæsar. vitatis & Cor. Leutulo coss. Liu. 14. Iust. 23. Eutr. 2. Front. lib. 4.

Sicilia Pyrrhum Curius consul excepit, tertiumque id bellum contra Epirotas, apud Lucaniam in Arusinis campis gestum est. Itaque primo cōcursu, cum Pyrrhi milites Romanorum impressionem trepidarent, circumspectantesque fugam bello cedere molirentur, Pyrrhus elephātos ex subsidiis iussit induci. Romani assueti iam pugnare cū beluis, cū malleolos stupa inuolutos, ac pice oblitos, vncis insuper aculeis tenaces præparauissent, eosque flammatos in terga beluarum turresque vibrarent, non difficilè furentes ardentesque beluas in eorum excidia, quorum subsidia fuerant, retorserunt. Octoginta millia peditum in illo prælio habuisse regem dicunt, equitū vero sex millia. Ex his cæsa referūtur triginta tria millia, capti autem sunt mille trecenti. Pyrrhus quinto demū anno quàm venerat ab Italia victus aufugit, qui post multa grauissimáque bella quæ gessit, in Græcia apud Argos Achaiæ florentissimam vrbem, Spartani regni auiditate seductus saxo, ictus occubuit: tunc quoque apud Romanos Sextilia virgo Vestalis, conuicta damnataque incesti, ad portam Collinam viua defossa est.

Pyrrhus ictu tegulæ interiit. Plut. & Plin. lib. de viris illust.

CAP. III. Carthaginēses Tarentinis ad sunt contra Romanos. vide Sigon. 14. Epit. Liu. Poly. l. 1. Val. lib. 2. cap. 2.

ANNO ab vrbe condita CCCCLXXV. Tarentini Pyrrhi morte comperta, iterum noua aduersum Romanos arma solicitant. Carthaginiensium auxilia per legatos poscunt, atque accipiunt. Conserto prælio, vicere Romani: vbi iam tunc Carthaginienses quamuis nondum hostes adiudicati, vinci tamen à Romanis se posse senserunt. Sequenti anno magnam viscerum suorum partem secueritas Romana concidit. Nam aduēnante dudum Pyrrho octaua legio diffidens Romanæ spei, nouum scelus ausa Rheginos omnes, quibus subsidio præerat, interfecit: prædam sibi omnem atque ipsum oppidum vindicauit. Hoc facinus in tam sceleratos defectores puniendum Genucio consuli iussum est: qui obsessa Rheginorum vrbe, captisque omnibus, ipse quidem in reliquos perfugas, & latrones exercuit digna supplicia, Romanos vero milites integræ legionis Romam misit: qui populi iussu medio in foro virgis cæsi, securique percussi sunt. Visa sibi est tunc Roma vincere, cum legationem suam integram occidit: quæ sine dubio victa fuisset, si eam hostili prælio perdidisset.

CAP. IIII. Fulmina.

ANNO ab vrbe condita CCCCLXXVII. obscœna & dira prodigia vel visa Romæ, vel nuntiata sunt. Ædes Salutis ictu fulminis dissoluta, pars muri sub eodem loco de cœlo, vt dicunt, tacta est. Lupitres ante lucem ingressi vrbem, semesum cadauer intulerunt, sparsumque membratim in foro, ipsi strepitu hominum exterriti, reliquerūt. Apud Formias multis ictibus fulminum mœnia vndique ambusta & dissoluta sunt. Apud agrum Calenum repentè flamma, scisso hiatu terræ eructata, tribus diebus tribusque noctibus terribiliter exæstuans, quinque agri iugera, exhausto penitus succo vbertatis, in cinerem extorruit, ita vt non fruges solum, sed & arbores cum imis stirpibus absumpsisse referatur. Sequenti abhinc anno Sempronius consul aduersus Picentes duxit exercitum. Et cum

Flor. lib. 1. c. 10.

Cum Appio Claudio, vterque de vicentibus triumphauit. Terremotus Front. lib. 1

directa intra iactum teli vtraque acies constitisset, repentè ita cum horrendo fragore terra tremuit, vt stupore miraculi vtrumque pauefactum agmen hebesceret. Diu attoniti vtrinque populi hæsitauere. Præiudicata incepti conscientia, tandem procursu concito iniere certamē. Triste adeo id bellum fuit, vt meritò dicatur tantum humanum sanguinem susceptura etiam cum gemitu horrisono tunc terra tremuisse. Romani pauci admodum eo prælio qui euasere, vicerunt.

CAP. V. Prodigia.

ANNO ab vrbe cōdita CCCCLXXX. inter multa prodigia, sanguis è terra, lac visum est manare de cœlo. Nam & plurimis locis scaturiens è fōtibus cruor fluxit, & de nubibus guttatim in speciem pluuiæ lacte demisso, diri, vt ipsis visum est, terram imbres irrigauerunt. Eo tempore Carthaginienses dato aduersum Romanos auxilio Tarentinis cum à senatu per legatos arguerentur, turpissimam rupti fœderis labē præsumpto accumulauere periurio. Tunc etiam Vulsinienses Etruscorum florentissimi, luxuria penè perierunt. Nam cum licentia in consuetudinem prorogata, seruos suos passim liberos facerent, conuiuiis allegarent, coniugiis honestarēt, libertini in partem potestatis recepti, plenitudinem per scelus vsurpare meditati sunt, & liberati seruitutis iugo, ambitu dominationis arserunt: & quos dominos subditi æquanimiter dilexerunt, eos iam liberi, quos dominos fuisse meminerant, execrati sunt. Itaque conspirantes in facinus libertini (quorum tanta manus fuit, vt sine controuersia ausu potirentur) correptam vrbem suo tantum generi vindicant: patrimonia, coniugiaque dominorum sibi per scelus vsurpant, extorres dominos procul abigunt, qui miseri, exules egentesque Romam deferuntur: vbi ostentata miseria, quereláque defleta, per Romanorum seueritatem & vindicati sunt & restituti. Anno ab vrbe condita CCCCLXXXI. pestilentia ingens apud Romam conflagrauit, cuius atrocitatem significare contentus sum, quia verbis implere non possum. Si enim spatiū temporis quo mansit inquiritur, vltra biennium vastando porrecta est: si depopulatio quam egerit, census indictus est, qui non quantum hominum deperisset, sed quantum superfuisset inquireret. si violentia qua adfecerit, Sibyllini libri testes sunt, qui eam cœlesti ira impositam responderunt. Sed ne quem tentata vsurpatio translationis offendat, quod cum Sibylla iratos deos dixerit, nos iram cœlestem dixisse videamur, audiat & intelligat, quòd hæc etsi plerunque per aërias potestates fiunt, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei omninò non fiunt. Eodem tempore Cappar-

Bellum seruile. Flor. lib. 1. cap. 21. Val. l. 9. cap. 1.

pestis feralis August. lib. 3. ciuit. c. 17.

Dæmones nihil nisi deo permitente possunt.

ronia virgo Vestalis incesti rea, suspendio periit: corruptor eius, conscii que serui supplicio affecti sunt. Ecce continuatim, quæ & quanta numeramus accidisse annis singulis plurima: inter quos certe raro aut pene nullo nihil triste gestū est. Et hoc cū iidē scriptores proposito sibi magis laudādi negotio, cauerēt numerositates miseriarum, ne eosdem quibus hæc & de quibus scribebātur offenderēt, auditoresque suos exēplis præteritorū terrere potius, quàm * instruere viderentur. Porrò autē

* instruere.

nos in

A nos in vltimo temporum positi, mala Romanorum scire non possumus, nisi per eos, qui laudauere Romanos. Ex quo intelligi datur, quanta illa fuerint, quæ studio propter horrorē repressa sunt, cum tanta inueniantur, quæ tenuiter inter laudes emanare potuerunt.

CAP. VI.

Carthaginiēsium origo & fortuna. sic Iust. de Carth. lib. 12.

ET quoniam ex hoc iam Punica bella succedunt, res ipsa exigit vt de Carthagine, quæ ante vrbem Romam duos & septuaginta annos ab Elisa condita inuenitur, eiusque cladibus ac domesticis malis, sicut Pompeius Trogus & Iustinus exprimunt, vel pauca referantur. Carthaginienses vernaculum atque intestinum semper inter se malum habuere discordiam: qua infœliciter exagitante, nulla vnquam tempora vel foris prospera, vel domi quieta duxerunt. Sed cum inter cætera mala etiam pestilentia laborarent, homicidiis pro remediis vsi sunt: quippè homines vt victimas immolabant, ætatemque impuberem, quæ etiam hostium misericordiam prouocaret, aris admouebant. De quo sacrorum, immò sacrilegiorum genere quid potissimum discutiendum sit, non inuenio. Si enim huiusmodi ritus aliqui dæmones præcipere ausi sunt, vt mortibus hominum, occisione hominum satisfieret, intelligendum fuit, se operarios atque adiutores pestilētiæ conduci, vt ipsi, quos illa non

B corripuisset, occiderent: sanas enim atque incorruptas offerri hostias mos est, ita autem illi non sedarent morbos, sed præuenirent. Itaque Carthaginienses auersis diis propter istiusmodi sacra, sicut Pompeius Trogus & Iustinus fatentur, sicut autem apud nos constat, propter præsumptionem impietatemque ipsorum irato deo, cum in Sicilia diu infeliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello, iterum infelicius victi sunt: propter quod ducem suum a Mazeum, & paucos qui superfuerant milites, exulare iusserunt. Exules veniam per legatos petentes repulsi, patriam bello & obsidione cinxerut. Ibi tunc Mazeus dux exulum, Carthalonem filium suum sacerdotem Herculis, quod sibi velut insultans purpuratus occurrerat, in crucem sub oculis patriæ, ita vt erat, cum purpuris infulisque suspendit. Post paucos dies vrbem ipsam cœpit, qui cum, interfectis plurimis senatorum, cruentè dominaretur, occisus est. Hæc temporibus Cyri regis Persarum gesta sunt. Post hæc verò b Ionilco rex Carthaginiensium, cum in Sicilia bellum gereret, repentè horribili peste exercitum amisit. Nec mora, morbis populo cateruatim cadente, citò quisque correptus, mox mortuus, iam nec

C sepeliebatur: cuius mali nuntius cum attonitam repentino luctu Carthaginem repleuisset, non secus ac si capta esset, turbata ciuitas fuit. Omnia vlulatibus personabant, clausæ vbique ianuæ, cūcta priuata publicáque officia damnata, vniuersi ad portum decurrunt, egredientesque de nauibus paucos qui cladi superfuerant, de suis percontabantur. Postquam de clade suorum † dicentibus illis vel gementibus miseri intelligunt, tunc toto litore plangentium voces, tunc infelicium mattum vlulatus & flebiles querelæ audiebantur. Inter hæc procedit & ipse de naui sua imperator, sordida seruilisque tunica discinctus: ad cuius conspectum plangentium iunguntur agmina. Ipse quoque manus ad cœlum tendens, nunc suam, nunc publicam infœlicitatem accusat & deflet: ad postremum vociferans per vrbem, tandem ingressus domum, cunctos qui lachrymantes prosequebantur, vltimo dimisit alloquio: ac deinde obseratis ianuis, exclusisque etiam filiis, gladio dolorem vitamque finiuit. Hæc Darij temporibus gesta sunt. Post hæc Anno vir quidam Carthaginiēsis, priuatis opibus reipub. vires superans, inuadendæ dominationis hausit cupiditatem. Cui rei consilium vtile ratus est, vt simulatis vnicæ filiæ nuptiis omnes senatores quorum dignitatem obstaturam inceptis suis

D arbitrabatur, inter pocula veneno necaret. Quæ res per ministros prodita sine vltione vita est, ne in viro potenti plus negotij faceret res cognita, quàm cogitata. Hoc consilio elusus Anno, alio machinamento facinus aggredi parat. Seruitia concitat quibus repente incautam vrbem opprimeret. Sed cum ante statutam cædibus diem proditum se præuentumque intellexisset, castellum quoddam cū viginti millibus seruorum armatus occupat. Ibi dum Afros regemque Maurorum concitat, captus est: ac primò virgis cæsus, deinde effossis oculis, & manibus cruribusque fractis, velut à singulis mēbris pœna exigeretur, in conspectu populi necatus est. Corpus verberibus lacerum, cruci suffixunt, filij cognatique omnes supplicio traditi: nequis eum eiusdem familiæ vnquā aut imitari, aut vlcisci meditaretur. Hæc temporibus Philippi gesta sunt. Post hæc Carthaginienses cum Tyrum vrbem auctorem originis suæ, ab Alexandro Magno captam euersamque didicissent, timentes transitum eius in Africam futurum, Amilcarem quendam cognomento Rhodanum, virum facundia solertiāque præcipuum ad perscrutandos Alexandri actus direxerunt: qui per Parmenionem quasi transfuga exceptus, dehinc in militiam regis admissus, omnia ciuibus suis per tabellas scriptas, & post cera

E superlitas enuntiabat. Hunc mortuo Alexandro Carthaginem reuersum, quasi vrbem regi vindicasset, non ingrato tantum animo, verum etiam crudeli inuidia necauerunt. Deindè cùm assidua nec vnquam satis prospera aduersus Siculos bella gererent, & Syracusas vrbem Siciliæ tunc florentissimam obsidione cinxissent, per Agathoclem Siciliæ regem miro circunuenti ingenio, vsque ad extrema desperationis adacti sunt. Nanque Agathocles cum apud Syracusas à Carthaginiensibus obsideretur, ac se neque bello parem instructu copiarum, neque obsidionis patientem stipendiorum sufficientia videret, benè prouiso, ac melius dissimulato consilio, in Africam cum exercitu transit: ibi suis quid moliatur, aperit, deindè quid facto opus sit, docet. Illicò vnanimiter naues primum, in quibus venere incendunt, ne qua spes refugiēdi foret. Dehinc cum omnia in quæ direxissent, prosterneret, villas castellaque incenderet, Annonem quendam cum tripinta millibus Pœnorum obuium habuit: quem cum duobus millibus suorum interfecit. Ipse autem duos tantum in

Euseb. ait eā conditam ante captam Troiam an. XL. Appianus in lib. annis 50. cuius conditores nominat Xorum & carchedonem, seu vt Virg. & Latini volunt, Didonē.

In Lini. epit. lib. 51. capta dicitur Carth. 700. anno quam erat fundata, expugnauit vetus Scipio post vrb. cod. 607 vnde 93. annis Roma vetustior inuenitur.

a *Iustin. male Machæum.*

b *A Græcis ἰωνικὸν dicitur à Iust. Amilco, regnauit Olymp. 97 Diod. lib. 14.*

† *tacentibus.*

Carthag. Tyrū condiderunt super. lib. cap. 16. cur. lib. 4. Diod. 17. Virg. 1. Aen.

Diodor initio lib. 20. à troia capta vsque ad profectionem Agathoclis in Africam numerat annos 883.

Universidad de Deusto Biblioteca

eo bello perdidit. Qua pugna & Afrorum animis incredibiliter fractis, & suorum in immensum auctis vrbes castellaque expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde ad quintum lapidem à Carthagine statuit, vt damna rerum opulentissimarum vastationemque agrorum, & incendia villarum de muris ipsius vrbis specularentur. Adiicitur præsentibus malis tristior fama. Nam & apud Siciliam deletus cũ imperatore Afrorum exercitus nuntiatur: quem reuera incautum ac penè otiosum Antander Agathoclis frater oppressérat. Hoc per totam Africam rumore dispersò, non tributariæ tantum vrbes ab his, verũ etiam socij reges deficiebãt: inter quos rex quoque Cyrenarum Ophellas, pactus est cum Agathocle communionẽ belli dum regnũ Africæ ardẽter affectat. Sed postquam in vnum exercitus & castra iunxerunt, per Agathoclem blandimentis & insidiis circunuentus, occisus est. Carthaginienses, contractis vndique copiis, in bellum exarsere. Quibus Agathocles habẽs secũ Ophellæ copias cõgreditur, eosque magno vtriusque exercitus sanguine & graui prælio superat. Hoc certaminis discrimine tanta desperatio illata Pœnis est, vt nisi in exercitu Agathoclis orta seditio fuisset, transfugiturus ad eum Bomilcar dux Pœnorum cum exercitu fuerit. Ob quã noxam in medio foro iussu Carthaginiensium patibulo suffixus, crudele spectaculum suis præbuit. Deinde cum post mortem Agathoclis Carthaginienses Siciliam instructa classe vastarent, à Pyrrho rege Epiri ab Italia accersito, terrestri naualique certamine sæpè superati nouissimè ad Romana bella conuersi sunt. Proh dolor, leguntne ista de veteribus, qui de recẽtibus cõqueruntur? Immo legunt, & ea nõ æquitate, sed æmulatione cõiiciunt. Maximo enim illo & ineffabili, quem nec ipsi decernunt, stimulo compunguntur, non propter tempora mala, sed propter tẽpora Christiana: & deriuatio est inuidi hulceris, vt quicquid sub execrabili agitur, atrocius esse videatur sicut etiam inter nos sæpè inimicorum oculis videri solet eos quos execrantur, nihil non prauum, nihil non turpe, nihil non subsiciuum, nihil non in vulnus suũ dicto factóve agere: & hoc tamen ipsum simpliciter. In tantum enim captum cor obliquat inuidia, vt rectum natura non videat, de quorum numero sunt isti: sed multò miseriores, quia inimici Dei, ac perindè inimici veritatis: de quibus flentes hæc dicimus, & quos misericorditer, si patiantur, arguimus, vt sanemus, qui vitioso oculo hæc vident, atque ideo duplicia illis videntur, quæ vident: & confusi caligine nequitiæ, in id cadunt, vt minus videndo plus videant, cum tamen id quod ita, vt est, videre non possint: qui grauiora arbitrãtur flagella patris, quàm hostis incendia: qui acerbiorem vocant blandientem, admonentem, & redimentem Deum, quàm persequentem, dominantem trucidantemque diabolum. Quanquam si de patre intelligerent, de castigatione gauderent: & si peruideretur fructus eruditionis, esset disciplina tolerabilis: ac propter spem quæ nunc gentibus data est, antea verò non fuerat, leuiora ducerent, etsi grauiora paterentur: quãquam contemptum miseriarum possunt etiam à suis discere, apud quos summa mala pro summis bonis æstimata sunt, tantum vt gloriam famę celebrem atque illustrem consequerentur: per quos colligi datur, quanta nobis, quibus æternitas beata promittitur, sint toleranda pro vita, cum illi tanta potuerint tolerare pro fama.

Diodorus hæc copiosè.

Iustin. lib. 23. pl.

Inuidia trãsuersum agit.

Gentiles redimentem Christum acerbiorem vocabant quàm persequentem diabolum.

CAP. VII.

ANNO ab vrbe condita CCCC. LXXXIII. Appio Claudio, † Quinto Fabio cõsulibus, Mamertinis, quorum Messana nobilis Siciliæ ciuitas erat, auxilio contra Hieronem Syracusarum regem, & Pœnorum copias Hieroni iunctas, App. Claudium consulem cum exercitu misere Romani: qui tam celeriter Syracusanos Pœnosque superauit, vt ipse quoque rex rerum magnitudine perterritus, antè se victum quàm congressum fuisse prodiderit: qui ex fractis viribus amissaque fiducia, cum pacem supplex rogaret, ducentis argenti talentis iussu consulum multatus, accepit. † Consules Agrigentum Siciliæ ciuitatem, ibique præsidia Pœnorum operibus valloque cinxerunt. Cumque incluſus ea obsidione senior Annibal imperator Pœnorum ad summã egestatem redactus esset, Anno imperator nouus Carthaginiensium, cum equitibus mille quingentis, & tringinta millibus peditum, triginta etiam elephantis ex improuiso interceſſit, expugnationémque ciuitatis paulisper distulit: sed continuo ciuitas capta est. Pœni maximo bello victi & profligati, vndecim elephãti in potestatem redacti, Agrigentini sub corona omnes venditi sunt. Annibal senior facta cum paucis eruptione, diffugit. † Cn. Cornelio Asina, C. Duilio consulibus, cùm Annibal senior oram Italiæ maritimam instructa septuaginta nauium classe vastaret, Romani & ipsi classem fabricari atque instrui præceperunt: quod Duilius consul celeriter impleuit. Nam intra LX. diem quàm arbores cæsæ erant, † centum XXX. nauium classis deducta in ancoris stetit. Cornelius Asina consul alter cum sedecim nauibus Liparam insulam petit, vbi ab Annibale, quasi ad colloquiũ pacis euocatus, † Punica fraude captus, atque in vinculis necatus est. Quod vbi Duilius alter consul audiuit, cum triginta nauibus aduersus Annibalem profectus est. Commisso nauali prælio, Annibal amissa naui, qua vehebatur, scapha subductus aufugit: triginta & vna naues eius captæ, tredecim mersæ, tria millia hominum occisa, septem millia capta referuntur. Postea Carthaginienses C. Aquilo Floro, & L. Cornelio Scipione consulibus, Annonem in locum Annibalis subrogatum pro Sardis & Corsis defensandis, nauali prælio præfecerunt: qui à Scipione consule victus, amisso exercitu, ipse cõfertissimis hostibus se immiscuit, ibique interfectus est. † Eodem anno tria millia seruorum, & quatuor millia naualium sociorum in vrbis Romæ excidium coniurarunt: & nisi maturata proditio consilium præuenisset, destituta præsidio ciuitas, seruili manu periisset.

Fasti capitol. Flaccum eum cons. nominãt in ann. 489. Bellum Punicum 1. Polyb. lib. 1. Liu. 16. Flor. lib. 2. cap. 2.

† Consf. anni tertij huius belli sunt L. Posth. Megellus, et Q. Mamilius Vitulus. Polyb. li. 1.

Anno 5. huius belli vr. con. 493. † Flor. 160.

Cornelius captus. Liu. l. 17.

C. Duilius Pœnos primus classe deuicit. Cic. in Cat. Val. l. 3. cap. 3. Plin. 43. c. 5.

† Bellum ser. ile.

A Anno ab hoc proximo, Calatinus consul Camerinā Siciliæ vrbem petens, temerè in angustias deduxit exercitum, quas Pœnorum copiæ iamdudum præstruxerāt. Cui cū omninò nulla vel obsistendi vel euadendi facultas esset, † Calpurnij Flammæ virtute & opera liberatus est: qui lecta trecentum virorum manu, insessum ab hostibus tumulum occupauit, & in se Pœnos omnes pugnādo conuertit, donec Romanus exercitus obsessas angustias, hoste non vrgente, transiret. Cæsi sunt in eo prælio omnes trecenti, solus Calpurnius, quamuis multis confossus vulneribus, & cadaueribus obtectus, euasit. Annibal senior Carthaginiēsium iterum classi præpositus, infœliciter cū Romanis nauali prælio cōgressus & victus, ab exercitu suo, seditione orta, † lapidibus coopertus interiit. Atilius consul Liparam Melitamque insulas Siciliæ nobiles peruagatus, euertit. Consules in Africā iussi trāsferre bellū, cum trecētis triginta nauibus Siciliā petierunt, quibus Amilcar Pœnorum imperator & Anno classi præfectus occurrit. Cōserto nauali prælio Carthaginienses in fugā versi sexaginta quatuor naues perdiderunt. Victores consules in Africā transuecti sunt, primamque omniū Clypeā vrbem in deditionem receperunt. Inde Carthaginem petentes, trecenta aut eo amplius castella po-
B pulati sunt, infecta Carthagini signa circumtulerunt. Manlius cōsul ab Africa cum victrici classe decedens, viginti septem millia captiuorum cum ingētibus spoliis Romam reuexit. † Regulus bellum Carthaginiense sortitus, iter cum exercitu faciens, haud procul à flumine Bagrada castra constituit: vbi cum plurimos militum aquandi necessitate ad flumen descendentes serpens miræ magnitudinis deuoraret, Regulus ad expugnandam bestiam cum exercitu profectus est: sed nihil in tergo eius proficientibus iaculis, atque omni telorum ictu irrito, quæ per horrendum squamarum cratem quasi per obliquam scutorum testudinem labebantur, mirumque in modum ne corpus læderent ipso corpore pellebantur, cum insuper magnam multitudinem morsu comminui, impetu proteri, halitu etiā pestifero exanimari videret, balistas deferre imperauit, per quas saxum murale spinę eius incussum, compagem totius corporis soluit. Talis siquidem est natura serpentis, vt cū pedibus carere videatur, costis tamen & squamis, quas à summo gutture vsque ad imam aluum parili modo dispositas habet, ita instruitur, vt squamis quasi vnguibus, costis quasi cruribus innitatur. Non enim
C vt vermis, cui spinæ rigor non est, & indirectum corpusculi sui partes gradatim porrigendo contractas, contrahendo porrectas motū explicat, sed alternis intenta conatibus latera sinuosa circunfert, vt per exteriorem spinæ curuaturam rigentem costarum aciem tendat, costis autem natura ad summum rectis squamarum vngulas figat: quod vicissim & celeriter agendo non solū plana perlabitur, sed etiā cōuexa conscendit, tot vestigiis instructa, quot costis. Huius itaque rei causa est, vt si in qualibet corporis parte ab aluo vsque ad caput ictu aliquo collidatur, debilis reddita, cursum habere nō possit: quia vbicunque illi ictus inciderit spinā soluit, per quā costarū pedes & motus corporis agebantur: vnde etiam hic serpens, qui tādiu tot iaculis inuulnerabilis obstitit, ad vnius saxi ictū debilis cessit, ac mox circumuctus telis facile oppressus est. Corium autem eius Romā deuectū (quod fuisse centum viginti pedū spatio ferunt.) aliquandiu cunctis miraculo fuit. Regulus aduersus † tres imperatores, id est, Asdrubales duos & accitum ex Sicilia Amilcarem, atrocissimum bellum gessit, in quo cæsa sunt Carthaginiensium † XVII. millia, capta autem quinque millia, elephanti decem & octo abducti, † oppida octoginta duo in deditionem cessere Romanis.

Cap. VIII. *in fast. capit. 495. est.*

† *Hinc Trib. additum & laberium appellari dicet Gell. lib. 3. cap. 7. Front. lib. 1*

† *Annibal lapidibus obruitur lib. 17. Epit. Liui. & apud Polyb. dicitur reb. infeliciter gestis in crucem sublatus à militibus.*

† *Regulus egit triumph. naual. de vanie vt est in tab. capitol.*

Serpens miræ magnit. de quo Liuius lib. 18. Val. lib. 1. cap. vlt. Gell. lib. 6. cap. 3.

† *Polyb. Ἀελιόβαν Εὐκαρπίδ. ἀμίλκαν nominat*

† *Eutrop. 18 mil.*

† *Eutrop. 74.*

D Carthaginienses fractis bellis, & cladibus exinaniti, pacem à Regulo popoposcerūt: sed cū intolerabiles & duras cōditiones pacis audissent, * tutius rati sese armatos mori quā miseros viuere, pretio nō solū Hispanorū vel Gallorū auxilia, quæ iā dudū plurima habebant, sed etiam Græcorum cōparanda duxerunt. Itaque Xanthippum Lacedæmoniorū † regē cum auxiliis accitū, ducem bello præfecerunt. Xanthippus inspectis Pœnorū copiis atque in cāpum deductis lōgè in melius mutato apparatu pugnā cū Romanis conseruit. Ingens ibi ruina Romanarū viriū fuit: nā viginti millia Romanorū in illa tūc congressione prostrata sunt. Regulus ille dux nobilis cum quingentis viris captus est, & in catenas coniectus, decimo demū anno Punici belli nobilē triumphum Carthaginiensibus præbuit. Xāthippus tam audacis facti conscius rerum instabilium mutationē timēs, illicò ex Africa migrauit in Græciam. Igitur Æmilius Paulus & Fuluius Nobilior cōsules, audita captiuitate Reguli & clade exercitus Romani, transire in Africā cum † classe CCC. nauium iussi, & Clupeam petunt. Eò confestim Carthaginienses cum pari classe venerunt, nec differri potuit nauale certamen. CIIII. naues Chartaginiensiū demersæ, triginta cum pugnatoribus captæ, præterea triginta quinque millia
E militū ex ipsis cæsa sunt: Romanorum autem nouem nauibus depressis mille centū periēre milites. Consules apud Clupeam castra posuerunt. Duo Annones imperatores Pœnorum cò rursus cū magno exercitu conuenerunt, prælioque commisso nouem millia militū perdiderūt. Sed & tunc apud Romanos nunquā diuturna felicitas erat, & qualescūque successus magnis cōtinuo malorum molibus obruebantur. Cum Romana classis ad Italiam prædis onusta remearet, infando naufragio euersa est: nam de trecentis nauibus CCXX. perierunt, octoginta vix abiectis oneribus liberatæ sunt. Amilcar dux Pœnorum cum exercitu in Numidiā Mauritaniamque missus, postquā hostiliter cruentèque in vniuersos egit, quòd Regulum libenter suscepisse dicerentur, mille argenti talentis, & viginti millibus boum reliquos condemnauit. Principes autem omnium populorum patibulo suffixit. Tertio anno, sicut semper indomitus furor citò periculorum obliuiscitur, Seruilius Cæpio & Sempronius Blæsus consules ducentis sexaginta nauibus in Africam transgressi, vniuersam

Cap. IX. *Polyb. lib. 1. Eutr. 2.*

* *adiurati sese Carthag. non obtenta pace aumelia posse.*

† *Reliqui duces vocant. Cic. 3. offi.*

† *Appian. in Lybico. Polyb. tyndaron vel tyndarin. ita habet.*

Eutrop aliter.

orã maritimã quæ circa Syrtes iacet, depopulati sunt, atque in superiora progressi, captis euersisque ciuitatibus plurimis, ingentem prædam ad classem deuexerunt. Inde cum ad Italiã redirent, circa Palinuri promontorium, quod à Lucanis montibus in altum excurrit, illisi scopulis centum quinquaginta naues onerarias, nobilemque prædam crudeliter acquisitam, infœliciter perdiderunt. Vicit aliquando apud Romanos improbissimam cupiditatem enormitas miseriarum: nam patres, quibus iam nauticæ rei pertæsum erat, decreuere ne amplius quam sexaginta nauium classis ad subsidiũ haberetur Italiæ, quod quidem decretum cõtinuò adacti indomita cupiditate, ruperunt. Præterea Cotta † consul in Siciliam transgressus, plurimis præliis aduersum Pœnos & Siculos terra marique pugnauit, & per totam Siciliam partim hostium, partim etiã sociorum, inhumanas strages reliquit. L. Cæcilio Metello, C. Furio Pacilo consulibus Asdrubal nouus Carthaginiensium imperator cum elephantis centum triginta, & equitum peditúmque amplius triginta millibus Lilybæum venit ex Africa, & continuò cum Metello consule apud Panormum pugnam conseruit. Sed Metellus vim magnam belluarum timens, prius eas magno vsus consilio vel in fugam, vel in mortem egit, & sic facilè quamuis magnam vim hostium superauit. Viginti millia Carthaginiensium in eo prælio cæsa sunt. Elephanti quoque vigintisex interfecti, † centum & quatuor capti, & per Italiam ducti maximum Italicis gentibus spectaculum præbuerũt. Asdrubal cum paucis Lilybæum profugit, atque absens à Pœnis capitis damnatus est.

Palinuri promontorium.

† Cum P. Seruilio Gemino anno vrb. cond. 501. Eutr. aut Metel. duxisse 130. Plin. lib. 8. cap. 6. 143. At in Epit. Liu. lib. 19 in Metelli triũpho ductos 120.

POST hæc fessi tot malis Carthaginienses, petendam esse à Romanis pacem decreuerunt. Ad quam rem Attilium Regulum antea ducem Romanum, quem iam per quinque annos captiuum detinebant, inter cæteros legatos præcipuè mittendum putauerunt: quem nõ impetrata pace ab Italia reuersum, resectis palpebris, illigatum in machina, vigilando necauerunt. Alter deindè C. Attilius Regulus, & Manlius † Vulso ambo iterum consules, cum classe ducentarum nauium & quatuor legionibus Lilybæum profecti sunt: quod oppidum in promontorio situm, Romani obsidere conati superueniente Annibale, qui Amilcaris filius fuit, victi, maiore exercitus sui parte perdita, ipsi ægrè euaserunt. Post hos Claudius consul cum classe CXX. nauium ad Drepani portum contra hostem profectus, ibique mox exceptus classe Pœnorum superatus est. Et ipse quidem cum triginta nauibus Lilybæum in cãstra confugit: reliquæ omnes, hoc est, XC. aut captæ, aut demersæ fuerunt: octo millia militum cæsa, viginti millia capta referuntur. Caius quoque Iunius collega Claudij vniuersam classem naufragio amisit. Anno etiam consequenti classis Punica in Italiã transiit, eiusque plurimas partes longè lateque vastauit. Interea Luctatius cum classe trecentarum nauium in Siciliam trãsuectus, dum apud Drepanum ciuitatem pugnam inter primores Siciliæ cieret, transfixo fœmore ægerrimè, cum iam obrueretur, ereptus est. Porrò autem Pœni cum quadringentis nauibus magnisque copiis ad Siciliam, duce Annone, concurrunt. Nec Luctatius segnior, immo consilia Pœnorũ celeritate mira præuenit. Postquam proximè sibi vtrorunque classes apud Aegates insulam, per totam noctẽ intertextis propemodum ancoris constiterunt, orta luce prior Luctatius signum belli dedit. Crudescente pugna victus Anno nauem auertit, & dux fugæ primus fuit. Aliquanta cum eo pars exercitus sui Africam petiit, alij confugêre Lilybæum, sexaginta tres Punicæ naues captæ sunt, centum vigintiquinque demersæ, triginta duo millia hominum capta, cæsa quatuordecim millia fuêre. Romanorum autẽ duodecim naues demersæ sunt. Luctatius deinde ad Erycinam ciuitatem, quam Pœni tenebant, venit: ibique † duo millia Carthaginiensium, conserta pugna, interfecit.

CAP. X.
Regulus ad pacem mittitur Liu. lib. 18 Eut. 2. Val. 1. Gell. lib. 6. c. 4 pl. Cic. 3. off.

† Hi consf. fuerunt an. 503. in vulg. exem. Iust. scriptum est Bulso, & Piso sed male, vt scitum est ex Polyb.

Silius lib. 1. Auet Aegates abolere parentum dedecus. pugnatum est VI. Id. Mart. Eutr.

† In numeris astipulatur Eutrop. dissidet Polyb.

CAP. XI.
Carth. pacem imperant. Liu. lib. 21. † Liu. et Polyb 24. sed illi excitati, hic cepti rationem habet.

TVNC Carthaginienses præcipiti festinatione Ad Luctatium consulem, ac deinde Romam mittunt, orant pacem: quam conditionibus antè propositis illico consequuntur. Conditiones autem erãt, vt Sicilia Sardiniaque decederent, próque impensis bellicis puri argenti tria millia talentorum Euboicorum, æquis pensionibus, per annos viginti penderent. Huius pacis conditio est habita post annum † tertium & vigesimum, ex quo bellum Punicum primum fuerat inchoatum. Quis rogo duarum ciuitatum vnum bellum per annos viginti tres gestum fando explicet? quot reges Carthaginiensium, quot consules Romanorum, quot agmina exercituum, quantum numerum nauium cõtraxerit, profligarit, oppresserit? & tum demum, si illa ad plenum perpensa videantur, de præsentibus iudicetur. † Anno ab vrbe condita DVII. repentina subuersio ipsius Romæ præuenit triumphum Romanorum: neque enim temerè dixerim, quandò vel non modicam lætitiam, Romæ superueniés repentè quàm grauissimus luctus oppresserit. Si quidem Q. Luctatio, A. Manlio consulibus diuersæ ignium aquarumque clades penè absumpsere vrbem. Nam Tiberis insolitis auctus imbribus, & vltra opinionem vel diuturnitate vel magnitudine redundans, omnia Romæ ædificia in plano posita deleuit. Diuersæ qualitates locorum, ad vnam conuenere perniciem: quoniam & quæ segnior redundatio tenuit, madefacta dissoluit, & quæ cursus torrentis inuenit, impulsa deiecit. Aquarum grauissimam cladem grauior ignis secuta vastatio est: qui ignis incertũ vnde surrexerit, plurimas ciuitatis partes peruagatus, cum hominum domorumque miserabilem stragem fecit, tum etiam tantum opum vno consumpsit incendio, quãtum plurimæ & peregrinæ victoriæ conferre vix possent. Dehinc cum omnia in cirtuitu fori popularetur, † ædẽ Vestæ corripuit. Et ne sibi quidem diis subuenientibus, ignem illum qui æternus putabatur, temporarius ignis oppressit: vnde etiam Metellus dũ

Inundatio Tiberis.

Incendium grauiss. † Liu. lib. 19. Val. 1. cap. 4. Plut. in Val.

Universidad de Palermo Biblioteca

A arſuros † deos eripit, † vix brachio ſemiuſtulatus aufugit. Ti. Sempronio Graccho, P. Valerio Falcone conſulibus, cum Faliſcis bellauere Romani, eóque prælio quindecim millia Faliſcorum interfecta ſunt.

† Palladium † Oculos amiſiſſe ſcribit Plin. lib. 7. cap. 43.

Bellum Faliſcorum Eutr. triennio ante Cercone & Torquato Conſ. geſtum ſcribit.

EODEM anno Galli Ciſalpini noui extitere hoſtes, aduerſum quos varia ſorte bellatū eſt: nam in primo conflictu Valerij conſulis tria millia quingenti cecidere Romani, ſecundo quatuordecim millia Gallorum cæſa, duo millia capta ſunt, ſed ob priorem cladem triumphus conſuli denegatus eſt. T. Manlio Torquato, C. Atilio Bulbo conſulibus, Sardinia inſula rebellauit, auctoribus Pœnis, vnde mox Sardi ſubacti & oppreſſi ſunt. Carthaginienſibus autem violatoribus pacis, quam ipſi popoſciſſent, inferri bellum decretum eſt. Contra Carthaginienſes pacem ſuppliciter popoſcerunt: & cum bis miſſis legatis nihil profeciſſent, poſt etiam decem principibus bis æque ſupplicātibus, nec impetrarent, nouiſſime Annonis, hominis minimi inter legatos, oratione meruerunt. Hoc anno porta Iani Gemini clauſa eſt, quia nuſquam eodem anno bellum erat, quod ſub Numa ſolum Pompilio rege prouenerat. Hinc demum nobis tacendum eſt, & tempora quibus conferri noſtra nullo modo poſſunt, ſilentio tranſmitti expedit: ne obtrectatores dierum vitæ ſuæ, ad inſultandum potius ſibi hoc ſtrepitu ſuſcitemus. Ecce portæ Iani clauſæ fuerunt, foris bellum Romanorum non fuit, omnem ſobolem ſuam in gremio ſuo conquieſcentem Roma continens non ſuſpirauit. Et hoc quando? poſt primum bellum Punicum: poſt quantum temporis? poſt annos quadringentos XL. quandiu? anno vno: & quid altero ſubſecutum eſt? vt de cæteris taceam, bellum Gallicum, & Annibal cum bello Punico ſecundo. Hei mihi cognouiſſe hæc & denudaſſe quàm etiam me pudet! Pax iſta vnius anni, vel magis vmbra pacis, lenimētū miſeriarum, an incentiuum malorum fuit? ſtillicidiū illud olei, in medium magnæ flammæ cadens extinxit fomitem tanti ignis, an aluit? Parum aquæ frigidæ ardentiſſimis hauſtum in febribus, ſanauit ægrotum, an potius incendit? per annos propè DCC. id eſt, ab Hoſtilio Tullo vſque ad Cæſarem Auguſtum, vna tantummodo æſtate, Romana ſanguinem viſcera non ſudarunt: & inter plurimas magnorum ſæculorum ætates miſera ciuitas, verè miſera mater, vix vno tempore à timore luctuum, vt non dicam ab ipſis luctibus, cōquieuit. Hoc ſi quiſquam hominum tam parum vita ſua quietis habuiſſet, nunquid vel vixiſſe diceretur? Aut ſi quiſquam per totum annum doloribus & cruciatibus angatur, medio autem anni ipſius ſpatio vnum tantum diem tranquillum, & ſine conflictationibus tranſigat, nunquid ex eo leuamentum malorum accipiet, ac non totum annum miſeriis deputabit? Sed illi, inquit, hunc annum pro glorioſo ſigno infatigabilis virtutis collocauerunt, atque vtinam pro obliuione calamitatis continuæ præteriiſſent. Nam ſicut in corpore hominis ita demum lepra dignoſcitur, ſi variatim inter ſanas cutis partes color diuerſus appareat, aut ſi ita ſe vbique diffundat, vt omnia vnius coloris quāuis adulteri facias, perit illa diſcretio: ita ſi labor continuus æquali tolerantia, ſine reſpirandi apperitu perfluxiſſet, intentio voluntatis & electio conſuetudinis diceretur. Cum autem in hoc pauxillulum otij tantopere vel maiorum gaudia, vel minorum ſtudia reclinantur, profecto diſcernitur, & quam iucunditatem habuerit hæc breuitas, & quam amaritudinem illa prolixitas: hoc eſt, & quies illa quàm grata fuiſſet, ſi diuturna manſiſſet, & hæc inceſſabilis miſeria quàm etiam vitanda fuerit, ſi vitari quācumque arte potuiſſet.

B C D

CAP. XII. *Galli tumultuantur.*

Ianus anno vno clauditur. ſup. cap. 8 lib. 3. plut. in Numa.

Rom. calamitates.

lepræ cognitio

ANNO ab vrbe condita DXVII. Amilcar dux Carthaginienſiū, ab Hiſpanis in bello, cum aliud bellū aduerſus Romanos clā pararet, occiſus eſt. Sequēti anno legati Romanorū ab Illyriis interfecti ſunt. Poſt cū ipſis Illyriis atrociſſimū bellum geſtum eſt: in quo multis oppidis, populiſque deletis, reliqui ſe Fuluio Poſthumioque cōſulibus dediderunt. Tertio deinceps anno miſeram ciuitatē ſacrilegis ſacrificiis malè potentes funeſtauere pontifices. namque decemuiri conſuetudinem priſcæ ſuperſtitionis aggreſſi, * Gallum virum & Gallam fœminam cum muliere ſimul Græca in foro boario viuos defoderunt. Sed obligamentuum hoc magicum in contrarium continuò verſum eſt. namque diras illas quas fecerant externorum mortes, fœdiſſimis ſuorum cædibus expiauerunt. ſiquidem L. Aemilio Papo, C. Atilio Regulo conſulibus magna formidine conſternatus ſenatus defectione ciſalpinæ Galliæ, cum etiam ex vlteriore Gallia ingens aduentare exercitus nuntiaretur, maximè † gæſatorum, quod nomen non gentis, ſed mercenariorum Gallorum eſt. Itaque permoti conſules totius Italiæ ad præſidium imperij contraxere vires. Quo facto, in vtriuſque conſulis exercitu octingenta millia armatorum fuiſſe referuntur, ſicut Fabius hiſtoricus, qui eidem bello interfuit, ſcripſit. Ex quibus Romanorum & Campanorum fuerūt peditum trecēta quadraginta octo millia ducenti, equitum verò viginti ſex millia ſexcenti: cætera multitudo ſociorum fuit. Cōmiſſo prælio apud Aretium, Atilius conſul occiſus eſt: DCCC. millia Romanorum, nec ſaltem tanta, quāta eos terrere debuit cæſa ſui parte, fugerūt. nam tria millia eorum tunc interfecta hiſtoriæ tradunt, quod ideo ignominioſius turpiuſque eſt, tam paucis amiſſis, tanta agmina diffugiſſe, quia ſe in aliis victoriis non viribus animorum præualuiſſe, ſed bellorum prouentibus, prodiderunt. Quis enim rogo in exercitu Romanorum crederet numerum iſtum fuiſſe ſaltem, non dico fugiſſe? Poſt hæc ſecundum cum Gallis prælium geſtum eſt, in quo plane quadraginta millia Gallorum trucidata

CAP. XIII. *Amilcar occiditur. Caſſiod. & Polyb. lib. 2.*

† *Polyb. lib. 2. nominat γαῖσι κελτικοῖς χειροκτήτοις. Plin. lib. 34. cap. 6.*

Pub. Iunium & T. Coruncanium quibus à Tenta Illyriorum regina interfectis, ſtatuæ in roſtris poſitæ fuerunt.

* *Plut. in quæſt. & vita Marcel.*

Bellum Gallicum cum Polyb. 2. Liu. 20.

Flor. lib. 2. cap. 4. Eutr. 2. † Plut. in Marcel. γαῖται καλοῦνται ſed rectius à Polyb. γαισάβοις.

Liuius Epit. lib. 20.

sunt. Sequenti anno Manlius Torquatus & Fuluius Flaccus consules, primi trans Padum Roma- F
nas duxere legiones. Pugnatum est ibi cum Insubribus Gallis, quorum interfecta sunt viginti tria
millia, quinque millia capta sunt. Eo deindè anno, qui huic proximus fuit, dira miseram vrbem ter-
ruere prodigia. Miseram vtique, quæ hinc fremitu hostium, inde nequitia dæmonum terrebatur.

Prodigia. Plut. in Marcello

namque in Piceno flumẽ sanguine effluxit, & apud Tuscos cœlum ardere visum est, & Arimini no-
cte multa lucem claram effulsisse, ac tres lunas distantibus cœli regionibus exortas apparuisse. Tũc
quoque magno terræmotu Caria & Rhodus insulæ adeo concussæ sunt, vt labentibus vulgo tectis,

Liu. 21.

ingens quoque ille Colossus rueret. Eodemque anno Flaminius Cos. contemptis auspiciis quibus
pugnare prohibebatur, aduersum Gallos conflixit, & vicit. In quo bello nouem millia Gallorũ cæsa,
decem & septem millia capta sunt. Post hoc Claudius consul gæsatorum triginta millia deleuit, vbi

Propert. lib. 4

etiam ipse Virdomarum regem in primam aciem progressus occidit: & inter multa Insubrium,
quos ad deditionem coegerat, oppida, Mediolanum quoque vrbem florentissimam cepit. Deinde,

Virdomari genus hic Rheno iactabat ab ipso.

Istri noui hostes excitati sunt, quos Cornelius Minuciusque consules multo quidem Romanorum
sanguine subegerunt. Emergit hic paululum antiquus ille Romanorum improbæ laudis etiam de G
parricidijs appetitus. Nam †Fabius Cẽsorius Fabium Buteonem filium suum furti insimulatum, in-

† Liu. lib. 23.

terfecit: dignum scilicet facinus, quod pater vel parricidio plectendũ duceret, quod ne leges qui-
dem, nisi multa pecuniæ, aut ad summum exilij, circa quemlibet hominum censuerunt.

CAP. XIIII

ANNO ab vrbe condita DXXXIIII. Annibal Pœnorum imperator Saguntum, florentissi-
mam Hispaniæ ciuitatem amicam populi Romani primũ bello petitam, deindè obsidione cinctam

Saguntum expugnatur Polyb. lib. 3. Sigon. pl. in 21 Liuij.

& fame excruciatam, omniaque fortiter contemplatione fidei, quam Romanis deuouerant, digna
indignáque tolerãtẽ, VIII. demũ mense deleuit. Legatos Romanorũ ad se missos, iniuriosissimè etiã
à conspectu suo abstinuit. Exindè odio Romani nominis, quod patri Amilcari, cum esset nouem
annos natus fidelissime, alias infidelissimus ante aras iurauerat, P. Cornelio Scipione, & Ti. Sẽpronio
Longo consulibus, Pyrenæum montem transgressus, inter ferocissimas Gallorum gentes ferro uiã
aperuit, & nono demum die à Pyrenæo ad Alpes peruenit. vbi, dum montanos Gallos repellere ab

Silius lib. 4. Appia. de Reb. Annib.

ascensu obnitentes bello superat, atque inuias rupes igni ferroque rescindit, quatriduum commo-
ratus, quinta demum die cum maximo labore ad plana peruenit. Fuisse tunc exercitum eius cẽtum H
millium peditum, & XX. millium equitum definiunt. Scipio consul Annibali primus occurrit, com
missoque prælio apud Ticinum, ipse grauiter vulneratus per Scipionem filium admodum prætex-
tatum, qui post Africanus cognominatus est, ab ipsa morte liberatus euasit. Cæsus est ibi pene om-
nis Romanus exercitus. † Pugnatum deinde eodem consule ad flumem Trebiam, iterumque Ro-

† Huic Diaconus Eutropiũ suppleuit.

mani pari clade superati sunt. Sempronius cõsul cognito collegæ casu, à Sicilia cum exercitu rediit,
qui similiter apud eundem fluuium congressus, amisso exercitu, penè solus euasit. In eo tamen bello
etiam Annibal † sauciatus est: qui postea cum in Etruriam primo vere transiret, in summo Apẽnino

† in oppugnatione Emporij propè placentiam App. & Liu. lib. 21.

tẽpestate correptus, biduo continuo immobiliter cum exercitu nauibus concluſus & onustus, obri-
guit: vbi magnus hominum numerus, iumenta complurima, elephanti autem penè omnes frigoris
acerbitate perierunt: At verò alter tunc Scipio frater consulis Scipionis, in Hispania plurima bella
gessit. † Magonem quoque Pœnorum ducem, bello vicit & cepit.

† Ex Polyb. et Liuio certũ est non Magonem, sed Annonem à Cn. cornelio Scipionis fratre captum fuisse. I

CAP. XV.

DIRIS tunc etiam Romani prodigiis territi sunt. Nam & solis orbis minui visus est, & apud
Arpos parmæ in cœlo visæ, sol quoque pugnasse cum luna, apud Carpenas interdiu duas lunas

Dira prodigia de quibus Liu. lib. 22. Plut. in Fab.

ortas, in Sardinia sanguine duo scuta sudasse, Falisci cœlum scindi velut magno hiatu visum, apud
Antium metentibus cruentas spicas in corbem decidisse. Igitur Annibal sciens Flaminium † cõsu-
lem solum in castris esse, quo celerius imparatum obrueret, primo vere progressus arripuit propio-

† an. vrb. con. 536.

rem, sed palustrem viam: & tum forte Sarnus latè redundans, pendulos & dissolutos campos reli-
querat: (de quibus dictum est, † Et quæ rigat æquora Sarnus) in quos cum exercitu progressus Anni-

† Hemist. è 7. Aeneid.

bal, nebulis maximè quæ de palude exhalabantur, prospectum auferentibus, magnam partem so-
ciorũ iumentorũque perdidit. Ipse autẽ vni elephãto qui solus superfuerat supersedens, vix difficul-

Annibal frigore & vigiliis oculum amisit.

tatẽ itineris euasit: sed † oculũ, quo iam dudũ ægrotauerat, violẽtia frigoris, vigiliarũ ac laboris ami-
sit. Vbi verò proximus castris Flaminij consulis fuit, vastatione circũiacentiũ locorũ Flaminiũ in bel-

† plut. in Fab. Sil. l. 5. Val. 1.

lũ excitauit. Hæc pugna ad † Trasimenũ lacũ facta est: vbi exercitus Romanus infœliciſſimè arte cir- K
cũuẽtus Annibalis, funditus trucidatus est: ipse quoque cõsul occisus, viginti quinque millia Roma-
norũ in eo prælio cæsa, sex millia capta referuntur. De exercitu verò Annibalis duo millia ceciderũt.
Famosum hoc ad Trasimenum lacum certamen fuit tanta clade Romana, maximè cum ita intẽtus
pugnãtium ador extiterit, vt grauissimum † terræmotum qui tunc fortè tam vehemens factus est, vt
vrbes diruisse, montes transtulisse, discidisse rupes, & flumina retrorsum coegisse referatur, pugnan-

† Terræmotus Liu. lib. 22. plut. in Fab. Cic. in off. & Cat.

tes omninò non senserint. Factã ad Trasimenum ruinam, sequitur pugna Cannensis, quamuis Fabij
Maximi dictatoris tempus medium fuerit, qui impetum Annibalis cunctando tardauit.

CAP. XVI.

ANNO ab vrbe condita DXLI. Æmilius Paulus, & C. Terentius Varro consules, contra Anni-
balem missi, impatientia Varronis consulis infœliciſſime apud Cannas Apuliæ vicum penè omnes
Romanæ speiuires perdiderunt. Nam in ea pugna quadraginta quatuor millia Romanorum inter-

Cannensis pugna.

fecta

A fecta sunt: quanquam & de exercitu Annibalis magna pars cæsa est: nullo tamen Punico bello Romani adeò ad extrema internecionis adducti sunt. Periit enim in eo consul Æmilius Paulus, consulares aut prætorij viri viginti interfecti sunt, senatores vel capti vel occisi sunt triginta, nobiles viri trecenti, pedestrium militum quadraginta millia, equitum tria millia quingenti. Varro consul cum quinquaginta equitibus Venusiam fugit. Nec dubium est, vltimum illum diem Romani status futurum fuisse, si Annibal mox post victoriam ad peruadendam vrbem contendisset. Annibal in testimonium victoriæ suę tres modios anulorum aureorum Carthaginem misit, quos ex manibus interfectorum equitum Romanorum senatorúmque detraxerat. Vsque adeò autem vltima desperatio Reipublicæ apud residuos Romanos fuit, † vt senatores de relinquenda Italia, sedibúsque quærendis consilium ineundum putarent. Quod auctore Cæcilio Metello confirmatum fuisset, nisi Cornelius Scipio tribunus tunc militum, idem post Africanus districto gladio deterruisset, ac potius pro patriæ defensione in sua verba iurare coegisset. Romani ad spem vitæ, quasi ab inferis respirare ausi, dictatorem Decimum Iunium creant: qui delectu habito ab annis decem & septē, immaturæ inor-

B dinatæque militiæ quatuor legiones vndecunque contraxit. † Tunc etiam seruos spectati roboris ac voluntatis vel oblatos, vel si ita opus fuit publico pretio emptos sub titulo libertatis, sacramēto militiæ adegit. Arma quæ deerant, templis detraxerūt, egenti ærario priuatæ opes refusæ sunt. Ita eque ster ordo, ita plebs trepida, oblita studiorum in communi consulit. Iunius quoque dictator antiquū Romanæ miseriæ factum recolēs pro supplemento exercitus edicto, velut asylo patefacto, homines quicunque sceleribus ac debitis obnoxij essent impunitate promissa, militiæ mancipauit, quorum numerus ad sex millia virorum fuit. Campania verò vel potius omnis Italia ad Annibalem, desperata penitus Romani status reparatione, defecit. Post hoc Lucius Posthumius prætor aduersum Gallos

C pugnare iussus, cum exercitu cæsus est. Deinde Sempronio Graccho, Q. Fabio Maximo consulibus, Claudius Marcellus ex prætore proconsule designatus, Annibalis exercitum prælio fudit, primusque post tantas Reipublicæ ruinas spem fecit, Annibalem posse superari. Scipiones autem in Hispania Asdrubalem Pœnorum imperatorem ad Italiam exercitum comparantē, grauissimo bello oppresserunt. Nam triginta quinque millia militum de exercitu eius vel cæde vel captione minuerunt. Celtiberos milites, quamprimum externam manum Romani in castris habere cœperunt, pretio solicitatos, ab hostium societate in castra sua duxerunt. Sempronius Gracchus proconsul, † ab

D hospite suo Lucano quodam inductus in insidias, occisus est. Centenius Penula centurio decerni sibi vltrò bellum aduersum Annibalem petiit: à quo cum octo millibus militum, quos in acie duxerat, cæsus est. Post hunc Cneus Fuluius prætor ab Annibale victus, amisso exercitu, vix euasit. Pudet recordationis. Quid enim dicam improbitatem magis, an miseriam Romanorum? immò verius vel vel improbam miseriam, vel miseram improbitatem. Quis credat eo tempore, quo ærarium populi Romani egenā stipē priuata collatione poscebat miles in castris, non nisi aut puer aut seruus, aut sceleratus, aut debitor, & ne sic quidem numerus idoneus erat, senatus in curia omnis penè nouitius videbatur: postremò cum ita imminutis fractisque omnibus desperaretur, vt consilium derelinquēda Italia subiretur, eo tempore cum vnum domesticū bellum, vt diximus, ferri nullo modo posset, tria insuper transmarina bella fuisse suscepta? vnum in Macedonia cōtra Philippum potentissimum Macedoniæ regem, alterum in Hispania contra Asdrubalem Annibalis fratrem, † tertium in Sardi-

E nia contra Sardos & alterum Asdrubalem Carthaginiensium ducem, extra hoc quantum Annibalis, quo in Italia premebantur: & tamen fortis in alterutrum desperatio, in meliora profecit. nam in his omnibus desperando pugnarunt, pugnando vicerunt. Ex quo euidenter ostenditur, non tempora tunc fuisse tranquilliora otiis, sed homines miseriis fortiores.

Liu. 40000. peditū, 2700 equitum. App. & Plut. cæsa dicunt 50000.

Timodia anulorum vlin. lib. 33. cap. 50. Liu. lib. 23. Annibal apud Lucianum tantæ fuit se tot Romanos vno die interfecisse ἀνὴρ τῶν Ῥωμαίων ἀνῃρηκὼς μεγίστων ἀναρρήσεται

† Canusio in oppido id agi tatum tradit Liu. lib. 22.

† Liuius ait dictatorem 8000. ex seruitijs publicè empta arma sse. Appianus Senatum manumisisse ac de spoliis Annibalis instruxisse.

Ad Nolam. Liu. libro 23. Plut. in Marcel. Liu. ext. lib. 24.

† Flaminium Lucæ hunc Appia. vocat & Liu. 25. De regesta cū Philippo Liu. 23. 24. Eutrop. 3.

ANNO ab vrbe condita DXLIII. Claudius Marcellus Syracusas opulentissimam vrbem Siciliæ secunda oppugnatione vix cepit: quam cum iampridem obsedisset, Archimedis Syracusani ciuis admirabili ingenio prædita machinis repulsus, expugnare non potuit. † Decimo anno postquā Annibal in Italiam venerat, Cn. Fuluio, Sulpicio consulibus, Annibal de Campania mouit exercitum: & cum ingenti clade omnium per Sidicinum † Suessanumque agrum via Latina profectus, ad Anienem fluuium † tribus millibus ab vrbe consedit, incredibili totius ciuitatis metu, cum senatu populóque diuersis curis trepido, matronæ quoque amentes pauore per propugnacula cutrerent, & conuehere in muros saxa primæque pro muris pugnare gestirent. Ipse autem cum expeditis equi-

E tibus vsque ad portam * Collinam, infestus accessit, deindè omnes copias in aciem direxit. Sed & consules, Fuluiúsque proconsul non detrectauere pugnam. At vbi expositæ vtrinque acies constiterunt, in conspectu Romæ præmium victoris futuræ, tantus subitò seimber è nubibus grandine mixtus effudit, vt turbata agmina, vix armis retentis, in sua se castra colligerent. Deinde cum serenitate reddita in campum Copiæ atque in aciem redissent, rursum violentior fusa tempestas, maiore metu mortalium audaciam coercuit, territósque exercitus in tentoria refugere coēgit. Tūc conuersus in religionem Annibal, dixisse fertur, potiundæ sibi Romæ modò voluntatem non dari, modò potestatem. Respondeant nunc mihi obtrectatores veri Dei hoc loco. Annibali à capessen-

CAP. XVII.

Marcel. Syracusas triennio obsessas expugnauit. Poly. 8. Liu. 24. Plut. in Marcel.

† Hic annus aliis est ollatus, Eutr. tamē dicimus

† Liu. lib. 26. Suessulā & Alifanumque: postremi & Sidicini memnit Silius lib. 12.

† Ita Liu. Flor. & vlin. Eutropius vero & Appia. ad quartum milliarium. * Cic. 1. Philip. Antea res agebatur, vt etiam agretes deseri oporteret? Hannibal, credo, erat ad portas. † Roma trepidatio maxima.

da subruendaque Roma vtrum Romana obstitit fortitudo, an diuina miseratio: aut forsitan conser- F
uati isti dedignãtur fateri, quod Annibal & victor extimuit, & cedens probauit? At si istam diuinam
tutelam per pluuiam de cœlo venisse manifestum est, ipsam autem pluuiam opportunis & necessa-
riis temporibus non nisi per Christum, qui est verus Deus ministrari, etiam ab huiusmodi satis certo
sciri nec negari posse existimo, maximè nunc, quando ad documentum potentiæ eius cum siccitate
turbante pluuiam poscere assiduè cõtingit, & alternis vicibus nunc gentiles, nunc Christiani rogãt:
nec vnquam etiam ipsis testibus factũ est, vt optati imbres superueniant nisi in die, quo rogari Chri-
stum & Christianis rogare permittitur: proculdubiò constat, vrbem Romam per hunc eundum ve-
rum Deum, qui est Christus Iesus ordinantem secundum placitum ineffabilis iudicij sui, & tunc
ad futuræ fidei crudelitatem seruatam fuisse, & nunc pro parte sui incredula castigatam. At verò in
Hispania ambo Scipiones à fratre Asdrubale interfecti sunt. In Cãpania † Capua capta est à Q. Ful-
uio procõsule: ‡ principes autem Campanorum veneno mortem sibi consciuerunt. Senatum omnẽ
Capuæ, etiam prohibẽte senatu Romano, Fuluius supplicio necauit. Interfectis in Hispania Scipio- G
nibus, cum omnibus incusso pauore cũctantibus, Scipio se admodum adolescens vltrò obtulisset, &
pudenda penuria esset ærarij, Claudio Marcello & Valerio Læuino auctoribus, qui tunc consules
erãt, aurum argentumque signatum ad quæstores palam omnes senatores in publicum contulerunt,
ita vt nihil præter anulos singulos, bullasque sibi ac filiis, & deinde per filias vxoresque suas singulas
tantum auri vncias, & argenti non amplius quam singulas libras relinquerent.

Scipiones interfecti. Liu. lib. 25. App. in Hisp. Sil. 13 Val. lib. 3. cap. 7. Eutr. 3. etc. pro Balbo Cn. & P. Scipiones duo fulmina Imperij vocat

† Septem & viginti fuisse ait Liu. lib. 26

CAP. XVIII

SCIPIO annos natus vigintiquatuor, imperium in Hispaniam proconsulare fortitus, vltionẽ
præcipuè patris & patrui animo intendens, Pyrenæum transgressus primo impetu Carthaginem no-
uam cepit: vbi stipendia maxima, præsidia valida, copiæ auri argentique magnæ Pœnorum habe-
bantur: ibi etiam Magonem fratrem Annibalis captum, cum cæteris Romã misit. [a] Læuinus con-
sul ex Macedonia rediens, Agrigentum vrbem Siciliæ [b] expugnauit: ibique Annonem Afrorum
ducem cepit, quadraginta ciuitates in deditionem accepit, viginti sex expugnauit. Annibal in Italia
Cn. Fuluium proconsulem, [c] vndecim prẽterea tribunos, XVII. millia militum interfecit. Mar-
cellus cõsul cum Annibale triduum continuum dimicauit. [d] Primo die pari pugna discessum est, se- H
quenti victus consul, tertio victor octo millia hostium interfecit, ipsum Annibalem cum reliquis fu-
gere in castra compulit. Fabius Maximus consul Tarentum, quæ à Romanis desciuerat, iterum ex-
pugnauit & cepit: ibique ingentes copias Annibalis cum ipso duce eius Carthalone deleuit, trigin-
ta millia hominum captiuorum vendidit, pretia in fiscum retulit. Sequenti anno in Italia Claudius
Marcellus cõsul ab Annibale cum exercitu occisus est. [e] Scipio in Hispania Pœnorum ducẽ Asdru-
balem vicit, & castris exuit. Præterea octoginta ciuitates, aut deditione, aut bello in potestatem re-
degit. Afris sub corona venditis, sine pretio dimisit Hispanos. Annibal vtrumque consulem Mar-
cellum & Crispinum insidiis circũuentos, interfecit. Claudio Nerone & M. Liuio Salinatore cõsuli-
bus, cũ Asdrubal Annibalis frater ab Hispaniis per Gallias ad Italiã veniret, iussusque à Carthagi-
nensibus, vt fratri cum copiis iungeretur, magna secum auxilia Hispanorum Gallorumque dedu-
ceret, cum maturato aduentu descendisse iam ex Alpibus consulibus proditus fuisset, ab exercitu
Romano, ignorante Annibale, præuentus, cum omni exercitu suo interfectus est. Diu quidem in-
certus belli euentus fuit, elephantis maximè Romanam infestantibus aciem, qui à militibus Roma- I
nis occisi sunt, quos à volitãdo [f] velites vocant: quod genus militiæ paulò antè repertum fuerat, vt
lecti agilitate iuuenes, cum armis suis post terga equitum sederent, & mox cum ad hostem ventum
esset, equis desilirent, & continuò pedites ipsi ex alia parte equitibus, per quos aduecti fuerant dimi-
cantibus, hostem perturbarent. Ab his ergo velitibus elephanti retroacti, cum regi iam à suis non
possent, fabrili scalpro inter aures adacto, necabantur. Id genus occidendæ, cum opus esset, beluæ,
idem dux Asdrubal primus inuenerat. Fuit hoc prælio Pœnis Metaurus flumen, vbi Asdrubal est vi-
ctus, quasi Trasymenus lacus: [g] & Sena Piceni ciuitas, vt vicus ille Cannensis. Nam LVIII. millia
de exercitu Asdrubalis ibi occisa sunt, capta sunt quinque millia quadringenti. Quatuor millia ci-
uium Romanorum inter eos reperta atque reuocata sunt, quod victoribus consulibus solatio fuit.
Nam & ab exercitu eorum octo millia ceciderunt. Annibali caput fratris sui Asdrubalis, antè castra
proiectum est. Quo viso & simul clade Pœnorum cognita, anno XIII. quàm in Italiam venerat,
refugit in Brutt os. Post hæc anno continuo inter Annibalem & Romanos quies à tumultu bello-
rum interceßisse visa est, quia inquietudo morborum in castris erat, & grauissima pestilentia vterque K
exercitus agebatur. Interea Scipio vniuersa Hispania à Pyrenæo vsque ad oceanum in prouinciam
redacta Romam venit. consul cum Licinio Crasso creatus in [h] Africam trãsiit, Annonem Amilcaris
filium, ducem Pœnorum interfecit, exercitum eius partim cæde partim captiuitate dispersidit: nã
vndecim millia Pœnorum eo prælio occidit. Sempronius consul cum Annibale cõgressus & victus,
Romam refugit. Scipio in Africa aggressus hiberna Pœnorum, atque alia Numidarum, quæ vtra-
que haud procul ab Vtica erant, nocte concubia fecit incendi. Pœni trepidi cum casu accidisse
ignem putarent, inermes ad extinguendum concurrerunt: quare facilè ab armatis oppressi sunt. [i] In
vtrisque castris quadraginta millia hominum igni ferróque consumpta sunt, capta quinque millia.
duces ipsi miserabiliter ambusti, ægrè effugerunt. Asdrubal imperator Carthaginem profugus ve-
nit.

De hac ætate cor. Scip. Liu. lib. 26. Appia. in Hist. Polyb. 10. & Sil. 15. natum faciũt 27. an.

a Hæc ex Eutr.

b Liu. proditione cepit.

c Liu. Duodecim. vide Sigon.

d Liu. lib. 27. Plut. in Marcel. Polyb. 8. An. vr. 547.

e Polyb. 11. Liu. 27. Sil. 15.

f Velites quasi volites & volantes: Festus.

g Trebiũ Senense. etc. in Bruto in quo Salinator ludos Iuuentutis vouit.

Liu. lib. 28. App. in Hisp. Polyb. 11.

h An. vrb. cond. 543. App. in Lybico Liu. 30. Polyb. 14.

i Appian. cæsa 30000. capta 2400.

A nit. Itaque Syphax & Asdrubal mox plurimum reparauere exercitum, atque iterum cum Scipione congressi sunt, victique fuerunt. Syphacem fugientem Lælius & Massanisa ceperũt, cætera multitudo Cirtam confugit, quam Massanisa oppugnatam in deditionem recepit. Syphacem ad Scipionem catenis vinctum deduxit, quem Scipio cum ingentibus spoliis, plurimisque captiuis Romam perducendum Lælio tradidit.

CAP. XIX.

ANNIBAL in Africam redire iussus, vt fessis Carthaginiẽsibus subueniret flẽs reliquit Italiã, omnibus Italici generis militibus qui sequi nollent, interfectis. cui ad Africanũ litus propinquanti, iussus quidã è nauticis asceẽdere in arboreẽ nauis, atque inde speculari quã regionẽ teneret, sepulchrũ di rutũ se prospexisse respõdit. Abominatus dictũ Annibal, deflexo cursu ad Leptim oppidũ, copias exposuit: vbi cõtinuò refecta multitudine, † Carthaginẽ venit: deindè colloquiũ Scipionis petiit. Vbi cum se diu attoniti admiratione mutua duo clarissimi duces suspexissent, infecto pacis negotio prælium cõsertum est: quod diu magnis ducum artibus dispositum, magnis copiarum molibus gestum, magnis militum viribus consummatum, Romanis victoriam contulit. Octoginta ibi elephanti vel
B capti vel occisi sunt, Carthaginiensium interfecta sunt viginti millia quingenti. Annibal omnia & ante prælium & in prælio expertus, cum paucis, hoc est, vix quatuor equitibus, inter tumultum elapsus, Adrumẽtum confugit. Postea Carthaginem post sex & triginta annos quàm inde paruus cum patre exierat, venit: consultãtique senatui, nullam esse residuam spem nisi in petenda pace, persuasit. Cn. Cornelio Lentulo, P. Ælio Pæto consulibus, Carthaginiensibus pax per Scipionem voluntate senatus populique concessa est. Naues tamen plus quàm quingentæ in altum productæ, in conspectu ciuitatis incensæ sunt. Scipio iam tũc cognomento Africanus triumphans vrbem ingressus est, quẽ * Terentius, qui postea comicus, ex nobilibus Carthaginiensium captiuis pileatus (quod indultæ sibi libertatis insigne fuit) triumphantem post currum secutus est.

Minimè, sed Zamam, quæ diebus 5. abest à Cart. Liu. l. 30. poly. 15. Hannibal Scipionem conuenit.

**Quod hic dicitur de Terentio refellit Fenestella. Liuius vero lib. 30. & 38. Q. Terentium culleonem Senat. Rom. quẽ Scipio inter captiuos receptum fuisse scribit.*

ANNO ab vrbe condita DXLVI. bellum Punicum secundum finitum est, quod gestum est annis septendecim: cui Macedonicum continuò successit, quod Quintius Flaminius Cos. sortitus, post multa & grauissima prælia quibus Macedones victi sunt, pacem Philippo dedit. Deindè cum Lacedæmoniis pugnauit, victo † Nabide duce ipsorum, nobilissimos obsides Demetrium Philippi
C filium & Armenem Nabidis filium, ante currum duxit. Romani captiui, qui sub Annibale per Græciam venditi fuerant, vniuersi recepti, capitibus rasis ob detersam seruitutem, currum triumphantis secuti sunt. Eodem tempore Insubres, Boij atque Cœnomani, contractis in vnum viribus, Amilcare Pœno duce, qui in Italia remanserat, † Cræmonam Placentiamque vastantes, difficillimo bello à L. Furio prętore superati sunt. Postea Flaminius proconsule Philippum regem, & cum eo Thracas, Macedones, Illyrios, multasque præterea gentes, quæ in auxilium ei venerant, bello subegit. Victi Macedones castra amiserunt, octo millia hostium eodem die cæsa, quinque millia capta † Polybius scribit: Valerius dicit quadraginta millia trucidata: Claudius verò triginta duo millia interfecta cõmemorat. Sed hæc varietas scriptorum vtique fallacia est. Fallaciæ autem causa, profecto adulatio est, dum victoris laudes accumulare, virtutemque patriæ extollere vel præsentibus vel posteris student: alioquin si inquisitus non fuisset numerus, nec qualiscunque fuisset expressus. Quod si gloriosum est duci & patriæ, plurimos hostium peremisse, quanto magis lætum patriæ & duci beatum potest videri, suorum vel nullos vel pauciſſimos perdidisse? Ira lucidissimè patet, quod simili impuden-
D tia mentiendi, qua occisorum hostium numero adiicitur, sociorum quoque amissorum damna minuuntur, vel etiam omnino reticentur. Igitur Sempronius Tuditanus in Hispania citeriore, bello oppressus, cum omni exercitu Romano interfectus est. Cõsul Marcellus in Etruria à Boiis oppressus, magnam partem exercitus perdidit: cui postea Furius alter consul auxilio accessit: atque ita vniuersam Boiorum gentẽ igni ferroque vastantes, propemodum vsque ad nihilum deleuerunt. L. Valerio Flacco, M. Portio Catone consulibus, Antiochus rex Syriæ bellum contra populum Romanum instruens, in Europam trãsiit ex Asia. Tunc etiam Annibal propter excitandi belli rumores qui de eo apud Romanos ferebantur, exhiberi Romam à senatu iussus, clãm ex Africa profectus, ad Antiochum migrauit: quem cum apud Ephesum inuenisset cunctantem, mox in bellum impulit. Tũc etiã lex quæ ab Oppio tribuno plebis lata fuerat, ne qua mulier plus quàm semiunciã auri haberet, néve versicolori vestimento, nec vehiculo per vrbem vteretur, post viginti annos abrogata est. P. Scipione Africano iterum, Ti. Sempronio Longo consulibus, apud Mediolanum decem millia Gallorum
E cæsa † sequenti autem † prælio vndecim millia Gallorũ: Romanorũ vero quinque millia occisa sunt. Publius Digitius prætor in Hispania citeriore penè omnem amisit exercitum. M. Fuluius prætor Celtiberos cum proximis gentibus vicit, regemque eorum cepit. Minucius à Liguribus in extremũ periculi adductus, & insidiis hostium circumuentus, vix Numidarum equitum industria liberatus est. Scipio Africanus inter cæteros legatos ad Antiochum missus, etiam cum Annibale † colloquium familiare habuit. Sed infecto pacis negotio, ab Antiocho discessit. In vtraque Hispania per Flaminium Fuluiumque prætores, bella multum horrida cruentaque vtrisque populis gesta sunt. P. Cornelio Scipione, M. Acilio Glabrione cõsulibus, Antiochus, quamuis Thermopylas occupasset quarũ munimine tutior propter dubios belli euentus fieret, tamen commisso bello, à consule Glabrione superatus, vix cum paucis fugit è prælio, Ephesumque peruenit. Is habuisse fertur armato-

Semp. vulnere paulò pòst expirauit. Liu. 33.

Iust. 31. Liu. lib. 34. Lex Oppia lata fuit an. vrb. 540.

† A L. Valerio Flacco Proc.

† à T. Sempr. Cons.

† de summo Imperatore Liu. & Appi. in Syriacis & Luc. ὁ τῶν πεντε κωμῳδιῶν hinc sumpsit dial. arg.

rum sexaginta millia, ex quibus quadraginta millia cæsa, [1] capta plus quàm quinque millia fuisse referuntur. Alter consul Scipio cum Boiorum gente conflixit, [2] in quo prælio viginti millia hostium interfecit. Sequenti anno Scipio Africanus habens in auxilio Eumenem Attali filium aduersus Annibalem, qui tunc Antiochi classi præerat, bellum nauale gessit. Antiochus, victo Annibale atque in fugam acto, simulque omni exercitu amisso, pacem rogauit: filiumque Africani, quem vtrum explorantem, an in prælio cepisset, incertum est, vltrò remisit. In Hispania vlteriore L. Aemilius proconsul à Lusitanis cum vniuerso exercitu cæsus interiit. L. Bæbius in Hispaniam proficiscens, à Liguribus circunuentus cũ vniuerso exercitu occisus est: vnde adeò ne nuntium quidem superfuisse constat, vt internecionem ipsam Romæ Massilienses nuntiare curauerint. Fuluius Cos. de Græcia in Gallogræciam, quæ nunc est [3] Galatia, transuectus, ad Olympum montem peruenit, ad quem vniuersi Gallogræci cum coniugibus & liberis confugerat, ibique acerbissimum bellum gessit: namque de superioribus locis sagittis grandibusque saxis cæterisque telis Romani grauiter contriti, tandem vsque ad congressum hostium perruperunt. quadraginta millia Gallogręcorum eo prælio interfecta referuntur. Marcius consul aduersus Ligures profectus, superatusque, quatuor millia militum amisit: & nisi victus celeriter refugisset in castra, eandem internecionis cladem, quam Bæbius dudum ab eisdem hostibus acceperat, pertulisset. M. Claudio Marcello, Q. Fabio Labeone consulibus, Philippus rex, [4] qui legatos populi Romani interfecerat, propter Demetrij filij sui, quem legatum miserat, verecundissimas preces, veniam meruit, eundemque continuò velut Romanis amicũ, suique proditorem, fratre quoque ipsius ad parricidium patris ministro, nihil de vtroque miserum malè suspicantem, veneno necauit. Eodem anno Scipio Africanus ab ingrata sibi vrbe diu exulans, apud Liternum oppidum morbo periit. [5] Iisdem etiam diebus Annibal apud Prusiam Bithyniæ regem, cũ à Romanis reposceretur [6], veneno sese necauit. Philopemẽ dux Achiuorum à Messanis captus, occisusque est in Sicilia. Tunc [7] Vulcani insula, quæ ante non fuerat, repentè in mari edita cum miraculo omnium, vsque ad nunc manet. Q. Fuluius Flaccus prætor, in citeriore Hispania maximo prælio viginti tria millia hominum fudit, quatuor millia cepit. Ti. Sempronius Gracchus in Hispaniâ vlteriore centum quinque oppida vacuata quassataque bellis, ad deditionem coëgit. eadem æstate etiam L. Posthumius in citeriore Hispania quadraginta millia hostium bello interfecit. Gracchus prætor ibidem iterum ducenta oppida expugnauit & cepit. Lepido & Mucio consulibus, Basternarum gẽs ferocissima, auctore Perseo Philippi filio, prædarum spe solicitata, & transeundi Istri fluminis facultate, sine vlla pugna vel aliquo hoste deleta est. Nam tunc forte Danubius, qui & Ister, crassa glacie superstratus, pedestrẽ facilè transitũ patiebatur. Itaque cũ improuidè toto & maximo simul agmine inæstimabilis hominum vel equorum multitudo transiret, enormitate ponderis & concussione gradientium concrepans gelu, & glacialis crusta dissiluit: vniuersumque agmen, quod diu sustinuerat mediis gurgitibus victa tandem & comminuta destituit: atque eadem rursus fragmentis impedientibus superducta, submersit. Pauci ex omni populo per vtranque ripam vix concisis visceribus euasserunt. [8] P. Licinio Crasso & G. Cassio Longino cõsulibus Macedonicum bellum gestum est, meritò inter maxima bella referendum. Nam in auxilio Romanorum tota primum Italia, deinde Ptolemæus rex Ægypti, & Ariarathes Cappadociæ, Eumenes Asiæ, & Massanisa Numidiæ fuerunt. Perseum & Macedonas secuti sunt Thraces cum rege Cotye, & vniuersi cum rege Gẽtio Illyrij. Itaque aduenienti Crasso consuli Perseus occurrit, commissóque prælio miserabiliter victi fugêre Romani. Sequenti pugna penè pari clade partis vtriusque, in hiberna discessum est. Deindè Perseus profligato multis prœliis exercitu Romano in Illyricum transgressus, [9] Sulcanum oppidũ defensum à præsidiis Romanis pugnãdo cepit: vbi magnam Romanorum præsidiorũ multitudinẽ partim occidit, partim sub corona vẽdidit: partim secum in Macedoniam duxit. Postea cum eo L. Æmilius Paulus consul dimicauit, & vicit. Nam viginti millia peditum in eo bello interfecit. Rex cum equitatu subterfugit, sed continuo captus, atque in triumpho cũ filiis ante currũ actus est: & post apud [10] Albã in custodia defecit. Filius eius iunior fabricam ærariam ob tolerandam inopiam Romæ didicit, ibique consumptus est. Plurima præterea & satis diuersis prouentibus bella multarum vbique gentium gesta sunt, quæ breuitatis causa prætermisi.

CAP. XXI.

ANNO ab vrbe condita DC. L. Licinio Lucullo, & A. Posthumio [11] Albino consulibus, cum omnes Romanos ingens Celtiberorum metus inuasisset, & ex omnibus non esset, qui ire in Hispaniam vel miles vel legatus auderet, P. [12] Scipio, qui postea Africanus est dictus, vltrò sese militarum in Hispaniam obtulit, cum tamen in Macedoniam sorte iam deputatus esset. Itaque profectus in Hispaniam magnâs strages gentium dedit, sæpius etiam militis quàm ducis vsus officio. Nam & [13] barbarum prouocantem singulariter congressus occidit. Ser. autẽ Galba prætor, à Lusitanis magno prælio victus est: vniuersóque exercitu amisso, ipse cum paucis vix elapsus euasit. Eodem tempore censores theatrum lapideum in vrbe construi censuerunt: quod ne tunc fieret, [14] Scipio Nasica grauissima oratione obstitit, dicens, inimicissimum hoc fore bellatori populo ad nutriendam desidiam, lasciuiæque commentum: adeóque mouit senatum, vt non solum vendi omnia theatro comparata iusserit, sed etiam subsellia ludis poni prohibuerit. Quamobrem intelligant nostri (quibus quicquid extra oblectamentum libidinis occurrit, offensio est) propter hoc quod se infirmiores

esse

1 Appia. ex Fast. aut captos circiter 10000.
2 Val. Antias duodetriginta cæsa, capto 3400.
signa milit. 124. equos 1100 carpenta 247. Liu. 3. An vr. 564 Liu. lib. 38. Flo. 2. cap. 11. App. in Syr.
4 Non quidẽ Legatos, sed Maronitas, quibus libertatem restituendam censuerat Senatus. Liu. 39.
5 Iust. 32.
6 Hãnibal veneno periit.
7 Insula Vulcani nascitur. Liu. lib. 40.
8 Maced. setũ dum bellum Liu. 41. & quatuor seq. plur. in Aemil. Flor. 2. cap. 12. Eutr. 4.
9 Liu. Vscanam.
10 Diod. lib. 31. Velleius scribit quadriennio post in libera custodia Albæ decessisse.
11 Diac. hunc locum transcripsit.
12 Scipio petit Hispan. Epit. Liuia. lib. 48.
13 Hoc in obsidione Intercatiæ vrbis factum scribit Appia. in Hispanicis.
14 Theatrum damnat Scipio Nasica.

A esse hostibus suis ipsi sentiunt & fatentur, theatra incusanda, non tempora: nec blasphemandum Deum verum, qui vsque ad nunc ea prohibet, sed abominandos deos vel dæmones suos, qui ista petierunt, profundo quidem satis malignitatis suæ argumento tale sacrificium flagitantes, quo non magis fuso cruore pecudum, quàm profligata virtute hominum pascerentur. Nam vtique tunc nec hostes, nec fames, nec morbi, nec prodigia deerant, immo tunc plurima erant, sed theatra non erant, in quibus (quod incredibile dictu est) ad aram luxuriæ virtutum victimæ trucidantur. Carthaginiensibus aliquandò visum est, homines immolare, sed malè præsumpta persuasio breui prætermissa est, à Romanis verò exactum est, vt semetipsos perditioni impenderent. Factum est, fit, amatur, & clamatur vt fiat: qui pro mactanda gregis sui pecude fortassè offenderentur, pro interficienda cordis sui virtute lætantur: quin potius Nasicæ erubescant, qui Christianis exprobandum putant: & non nobis de hostibus, quos semper habuerunt, sed illi de theatro, quod haberi prohibuerat, conquerantur. Igitur in Hispania Ser.[1] Galba prætor Lusitanos citra Tagum flumen habitantes, cum voluntarios in deditionem recepisset, per scelus inter-

B fecit: simulans enim de commodis eorum se acturum fore, compositis militibus, cunctos inermes incautosque prostrauit: quæ res postea vniuersæ Hispaniæ propter Romanorum perfidiam, causa maximi tumultus fuit.

supra cap. 6.

1 Galba vere-ptosin fidē cæci die Lusitanos. quod Lucullo tribuit App. Sed Cic. in Bruto, Suet. in Galba, Val. lib. 9. cap. 6. Orosio sub-scribunt.

CAP. XXII.

2 Tertiū bellū punicū App. in Lyb. Plut. in Cat. Eutr. 4. Flor. 2. c. 15.

3 Castra Cornelianā intelligit, de quib. Cæsar 2. com. & Luc. lib. 4.

4 Carthaginis situs App. in Lyb.

ANNO ab vrbe condita DCII. L. Censorino, & M. Manilio consulibus,[2] tertium Punicum bellum exortum est. Igitur cum senatus delendam Carthaginem censuisset, profecti in Africam consules, & Scipio tunc tribunus militum prope Vticam maioris Africani[3] castra tenuerunt. Ibi Carthaginiensibus euocatis, iussisque vt arma & naues traderent, nec moratis, tanta vis armorum repentè tradita est, vt facilè tota ex his Africa potuisset armari. Sed Carthaginienses postquam arma tradiderunt, & relicta vrbe recedere procul à mari decem millibus passuum iussi sunt, dolorem ad desperationem contulerunt, aut defensuri ciuitatem, aut cum ipsa per ipsam sepeliendi: ducesque sibi duos Asdrubales creauerunt, armáque primum facere aggressi, æris ferrique inopiam, auri argentique metallis suppleuerunt. Consules oppugnare Car-

C thaginem statuunt, cuius situs fuisse huiusmodi dicitur:[4] Viginti millia passuum muro amplexa, tota penè mari cingebatur, absque faucibus, quæ III. millibus passuum aperiebantur. Is locus murum triginta pedes latum habuit, saxo quadrato, in altitudinem cubitorum quadraginta. Arx, cui Byrsæ nomen erat, paulò amplius quàm duo millia passuum tenebat. Ex vna parte murus communis erat vrbis & Byrsæ imminens mari, quod mare stagnum vocabant, quoniam obiectu protentæ linguæ stagnabatur. Consules igitur quamuis aliquantam muri partem quassatam machinis diruissent, tamen à Carthaginiensibus victi ac repulsi sunt: quos fugientes Scipio repulso intra muros hoste defendit. Censorinus in vrbem rediit. Manilius omissa Carthagine ad Asdrubalem arma conuertit. Scipio, Massanisa mortuo, inter Massanisæ filios tres Numidæ regnum diuisit: quo circa Carthaginem reuerso, Manilius Tezagam vrbem expugnauit atque diripuit. Duodecim millia ibi Afrorum cæsa, sex millia capta sunt. Asdrubal Pœnorum imperator, Massanisæ nepos, subselliorum fragmentis in curia à suis propter suspicionem proditionis occisus est. Iuuentius prætor in Macedonia aduersus Pseudophilippum con-

D gressus, cum maxima clade totius Romani exercitus interfectus est.

CAP. XXIII. *Carthaginis euersio.*

ANNO ab vrbe condita DCVI, id est, anno L. post bellum Punicum secundum, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio coss. P. Scipio superioris anni cos. delere Carthaginem suprema sorte molitus, Cothonem ingreditur: vbi dum sex continuis diebus noctibusque pugnatur, vltima Carthaginienses desperatio ad deditionem traxit, petentes vt quos belli clades reliquos fecit, saltem seruire liceat. Primum agmen mulierum satis miserabile, virorum post magis deforme descendit. Nam fuisse mulierum viginti quinque millia, virorum triginta millia, memoriæ traditum est. Rex Asdrubal se vltrò dedit. Transfugæ, qui Æsculapij templum occupauerant, voluntario præcipitio dati, igne consumpti sunt. Vxor Asdrubalis se duosque filios secum virili dolore & furore fœmineo in medium iecit incendium: eundem nunc mortis exitum faciens nouissima regina Carthaginis, quem quondam prima fecisset. Ipsa autem ciuitas decem & septem diebus continuis arsit, miserumque spectaculum de varietate conditionis humanæ victoribus suis præbuit. Diruta est autem Carthago, omni murali lapide

App. ἐξῆσαν κόπτοντες μυρίαδες πέντε ἀνδρῶν ἄμαχοι γυναικῶν.

E in puluerem comminuto, DCC. post anno quàm condita erat. Multitudo omnis captiuorum, exceptis paucis principibus, venundata est. Ita IIII. quàm inceptum fuit anno, bellum Punicum tertium terminatum est. Sed mihi quamlibet studiosè quærenti, veruntamen homini tardioris ingenij, nusquam omnino causa belli Punici tertij, quam in tantum Carthago accenderit, vt iuste euerti decerneretur, eluxit. Illudque me vel maximè mouet, quod si ita, vt in superioribus bellis euidens in assurgentem causa & dolor accendebat, consultatione non opus erat. At vero cum alij Romanorum propter perpetuam Romæ securitatem delendam esse decernerent, alij verò propter perpetuam Romanæ virtutis curam, quæ sibi semper ex suspicione æmulæ vrbis impenderet, ne vigor Romanus bellis semper exercitus, in languidam segnitiem securitate atque ocio solueretur, incolumem

Huius sententiæ auctor erat Cato: Contrariæ Nasica. Liu. lib. 49. Plut. in Cat. maiore

Carthaginem ſtatui ſuo permittendam eſſe cenſerent: cauſam non ex iniuria laceſſentium Carthaginienſium, ſed ex inconſtantia torpeſcentium Romanorum ortam inuenio. Quod cum ita ſit, cur Chriſtianis temporibus imputant hebetationem ac rubiginem ſuam, qua foris craſſi, intus exeſi ſunt? qui porrò ante ſexcentos ferè annos, ſicut ſui prudentes timenteſque prædixerant, cotem illam magnam ſplendoris & acuminis ſui Carthaginem perdiderũt. Itaque finem volumini faciam, ne forſitan collidendo vehementius, diſcuſſa ad tempus rubigine, vbi neceſſarium acumen elicere non poſſum, ſuperuacuam aſperitatem inueniam, quanquam obuiantem aſperitatem nequaquam expaueſcerem, ſi interioris ſpem acuminis inuenirem.

PAVLI OROSII ADVERSVS PAGANOS HISTORIARVM LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

Romanorum minimè creuit aliorum calamitate fœlicitas.

SCIO aliquantos poſt hæc deinceps permoueri poſſe, quòd victoriæ Romanæ multarum gentium & ciuitatum ſtrage crebreſcunt: quanquam ſi diligenter attendant, plus damni inuenient accidiſſe, quam commodi: neque enim paruipendenda ſunt tot bella ſeruilia, ſocialia, ciuilia, fugitiuorum, nullorum vtique fructuum, & magnarum tamen miſeriarum. Sed conniueo, vt quemadmodum volunt, ita fuiſſe videatur, vnde arbitror eſſe dicturos: Ecquid his temporibus beatius, quibus continui triumphi, celebres victoriæ, diuites prædæ, nobiles pompæ, magni ante currum reges, & longo ordine victæ gentes agebantur? Quibus breuiter reſpondebitur, & ipſos de temporibus ſolere cauſari, & nos pro iiſdem temporibus inſtituiſſe ſermonem: quæ tempora non vni tantum vrbi attributa, ſed orbi vniuerſo conſtat eſſe communia. Ecce quàm fœliciter Roma vincit, tam infœliciter quicquid extra Romam eſt, vincitur. Quanti igitur pendenda eſt gutta hæc laborioſæ fœlicitatis, cui aſcribitur vnius vrbis beatitudo in tanta mole infœlicitatis, per quam agitur totius orbis euerſio? Aut ſi ideò felicia putantur, quia vnius ciuitatis opes auctæ ſunt, cur non potius infœliciſſima iudicentur, quibus miſerabili vaſtatione multarum ac benè inſtitutarum gentium potentiſſima regna ceciderunt? An fortè aliud tunc Carthagini videbatur, cum poſt annos CXX. quibus modo bellorum clades, modo pacis conditiones perhorreſcens, nunc rebelli intentione, nunc ſuppliciis belli pacem, nunc pace mutabat bella, nouiſſimè miſeris ciuibus paſſim ſe in ignem vltima deſperatione iacientibus, vnus rogus tota ciuitas fuit? cui etiam nunc ſitu paruæ, mœnibus deſtitutæ, pars miſeriarum eſt, audire quid fuerit. Edat Hiſpania ſententiam ſuam, cum per annos ducentos vbique agros ſuos ſanguine ſuo rigabat, importunumque hoſtem vltrò oſtiatim inquietantem, nec repellere poterat, nec ſuſtinere: cum ſe, ſuis diuerſis vrbibus ac locis fracti, cæde bellorum, obſidionum fame exinaniti, interfectis coniugibus ac liberis ſuis, ob remedia miſeriarum concurſu miſero ac mutua cæde iugulabant. Quid tunc de ſuis temporibus ſentiebat, ipſa poſtremò dicat Italia. cur per annos quadringentos Romanis vtique ſuis contradixit, obſtitit, repugnauit, ſi eorum fœlicitas, ſua infœlicitas non erat, Romanoſque fieri rerum dominos, bonis communibus non obſtabat? Non requiro de innumeris diuerſarum gentium populis, diu antea liberis, tunc bello victis, patria abductis, pretio venditis, ſeruitute diſperſis, quid tunc ſibi maluerint, quid de Romanis opinati ſint, quid de temporibus iudicarint. Omitto de regibus magnarum opum, magnarum virium, magnæ gloriæ, diu potentiſſimis, aliquando captis, ſeruiliter catenatis, ſub iugum miſſis, ante currum actis, in carcere trucidatis: quorum tam ſtultum eſt exquirere ſententiam, quàm durum non dolere miſeriam. Nos, nos inquam ipſos, vitæque noſtræ electionem, cui acquieuimus, conſulamus. Maiores noſtri bella geſſerunt, bellis fatigati, pacem petentes, tributa obtulerunt. Tributum, pretium pacis eſt. Nos tributa dependimus, ne bella patiamur: ac per hoc in portu, ad quem illi tandem pro euadendis malorum tempeſtatibus confugerunt, nos conſiſtimus & manemus. Igitur noſtra tempora viderimus, vtrum fœlicia. certè fœliciora illis ducimus, quia quod illi vltimo delegerunt, nos continuè poſſidemus. Inquietudo enim bellorũ, qua illi attriti ſunt, nobis ignota eſt. In otio autẽ, quod illi poſt imperium Cęſaris, natiuitatemque Chriſti tenuiter guſtauerunt, nos naſcimur & ſeneſcimus: quod illis erat debita penſio ſeruitutis, nobis eſt libera collatio defenſionis: tantumque intereſt inter præterita præſentiaque tempora, vt quod Roma in vſum luxuriæ ſuæ ferro extorquebat

Vrbis Ro. beatitudo, orbis euerſio.

à noſtris,

A a nostris, nunc in vsum communis reipublicæ conferat ipsa nobiscum. Aut si ab aliquo dicitur, tolerabiliores parentibus nostris Romanos hostes fuisse, quam nobis Gothos esse: audiat & intelligat, quãto aliter, quam circa seipsum agitur, sibi esse videatur. Olim cu bella toto orbe feruebãt, quæque prouincia suis regibus, suis legibus, suisque moribus vtebatur nec erat societas affectionum, vbi diffidebat diuersitas potestatũ. Postremo solutas & barbaras gentes quis tand: ad societatẽ adduceret, quas diuersis sacrorũ ritibus institutas, etiam religio separabat? Si quis igitur tuc acerbitate malorum victus, patriam cum hoste deseruit, quem tandem ignotum locum ignotus adiit? Quam gentem generaliter hostem hostis orauit? Cui se congressu primo credidit, non societate nominis inuitatus, non communione iuris adductus, non religionis vnitate securus? An parum exẽpli dederũt Busiris in Ægypto peregrinorũ infœliciter incurrenti impiissimus immolator, crudelissima circa aduenas Dianæ Tauricæ litatura, seu magis crudelia sacra, Thracia cum Polymnestore suo vsque ad propinquos hospites scelerata? Et ne antiquitatibus videar immorari, testis est Roma de Pompeio interfecto, testis Aegyptus de interfectore Ptolemæo.

1 supra cap. 11. lib. Arnob. lib. 8. Tauricæ, Pontica & Ægypto Busiridi ritus fuit hospites immolare. Idé Met. 14 lib. 2. cap 1. Ouid. 3 de ponto. Iuuenal. 15. Flaccus Argon. 2.

B MIHI autem prima qualiscunque motus perturbatione fugienti, quia de confugiendi statione securo, vbique patria, vbique lex & religio mea est: nunc me Africa tam libenter excepit, quam cõfidenter accessi: nũc me, inquam, ista Africa excepit pace simplici, sinu proprio, iure communi: de qua aliquando dictum, & verè dictum est, Hospitio prohibemur arenæ, Bella cient, primaque vetant consistere terra: nunc vltrò ad suscipiendos socios religionis & pacis suæ, benevolum late gremium pandit, atque vltro fessos, quos foueat, inuitat. Latitudo orientis, septentrionis copiositas, meridiana diffusio, magnarum insularum largissimæ tutissimæque sedes, mei iuris & nominis sunt: quia ad Christianos & Romanos, Romanus & Christianus accedo. Non timeo deos hospitis mei, non timeo religionem eius nece mea, non habeo talem quem pertimescam locum, vbi & possessori liceat perpetrare quod velit, & peregrino non liceat adhibere quod conuenit: vbi sit ius hospitis, quod meum non sit. Vnus deus, qui temporibus, quibus ipse innotescere voluit, hanc regni statuit vnitatem, ab omnibus & diligitur & timetur. Eædem leges, quæ vni deo subiectæ sunt, vbique dominantur: vbicunque ignotus accessero, repentinam vim tanquam destitutus non

C pertimesco. Inter Romanos, vt dixi, Romanus, inter Christianos Christianus, inter homines homo, legibus imploro rempub. religioni conscientiam, communioni naturam. Vtor temporarie omni terra quasi patria: quia quæ vera est, & illa quam amo patriam, in terra penitus non est. Nihil perdidi, vbi nihil amaui: totumque habeo, quando quem diligo, mecum est: maximè quia & apud omnes idem est, qui me non modo notum omnibus, verum & proximum facit: nec egentem deserit, quia ipsius est terra & plenitudo eius, ex qua omnibus omnia iussit esse communia. Hæc sunt nostrorum temporum bona, quæ in totum vel in tranquillitate præsentium, vel in spe futurorum, vel in perfugio communi non habuere maiores: ac per hoc incessabilia bella gesserunt, quia mutandarum sedium cõmunione non libera, persistendo in sedibus suis, aut infœliciter necati sunt, aut turpiter seruierunt. Quod clarius promptiusque ipsis veterum gestis per ordinem explicitis, aperietur.

Christiano omne solum patria Psal. 22.

ANNO ab vrbe condita sexcentesimosexto, hoc est, eodem anno, quo & Carthago deleta

D est, Cn. Cornelio Lentulo, L. Mummio coss. ruinam Carthaginis euersio Corinthi subsecuta est, duarumque potentissimarum vrbium paruo vnius temporis interuallo per diuersas mundi partes miserabile colluxit incendium. Nam cum Metellus prætor Achæos Bœotiosque coniunctos duobus bellis, hoc est, primo apud Thermopylas, iterum in Phocæis deuicisset: quorum priore bello occisa esse viginti millia, secundo septem millia cæsa, Claudius historicus refert. Valerius Antias in Achaia pugnatum, & viginti millia Achæorum cum duce suo Diæo, cecidisse confirmat. Polybius Achiuus, quamuis tunc in Africa cum Scipione fuerit, tamen quia domesticam cladem ignorare non potuit, semel in Achaia pugnatum Critolao duce asserit. Diæum verò adducentem ex Arcadia milites ab eodem Metello prætore oppressum cum exercitu docet. Sed de varietate discordantium historicorum aliquanta iam diximus, quorum sufficiat detecta hæc & male nota mendaciorum nota: quia parum credendum esse in cæteris euidenter ostendunt, quin in his quoque quæ ipsi videre, diuersi sunt. Igitur post extincta totius Achaiæ præsidia, de-

Bellũ Achaicũ vellei. lib. 1 Liu. 52. Flor. 2. cap. 16. Eutr 4. Paus. 7. Iust 34.

E stitutarum vrbium euersionem Metello prætore meditante, consul Mummius repentinus cum paucis venit in castra: qui dimisso statim Metello Corinthum sine mora expugnauit, vrbem toto tunc orbe longè omnium opulentissimam: quippè quæ velut officina omnium artificum atque artificiorum, & emporium commune Asiæ atque Europæ per multa retrò sæcula fuit. Permissa crudeliter etiam captiuis prædandi licentia, sic omnia cædibus ignibusque completa sunt, vt de murorum ambitu quasi è camino in vnum apicem coartatum exundaret incendium. Itaque plurima parte populi ferro flammisque consumpta, reliqua sub corona vendita est. Vrbe incensa, muri funditus diruti sunt. Muralis lapis in puluerem redactus, præda ingens erepta est. Sanè cum propter multitudinem & varietatem statuarum simulachrorumque in illo ciuitatis incendio permixta in vnum auri argentique atque æris omniaque simul metalla fluxissent, nouum genus metalli factum est: vnde vsque in hodiernum diem, siue ex ipso, siue ex imitatione eius, æs Corin-

Corinthus euertitur Olym. 148 dis 156. anno 3. vrb. cond. an. 608. plu. lib. 34 c. 2. Aes Corinthiũ plin. 34. de eius origine pl. Muret. var. lect. lib. 3. cap. 5.

thium, sicut memoriæ traditum est, & Corinthia vasa dicuntur.

CAP. IIII. *Viriathi latronis bella Diod. 32. circ. 2. Off. App. in Hisp. Liu. lib. 52. & 54. Flor. 2. cap. 17. Velleius 2. Eutr. 4. * contra Liu. captũ. Diod. & App. captũ atque interfectum.*

F

ISDEM consulibus, Viriathus in Hispania genere Lusitanus, homo pastoralis & latro, primum infestando vias, deindè vastando prouincias, postremò exercitus prætorum & consulum Romanorum vincendo, fugando, subigendo, maximo terrori Romanis omnibus fuit: siquidem Iberum & Tagum maxima & diuersissimorum locorum flumina latè transgredienti & peruaganti C. Vetulius prætor occurrit: qui continuò cæso vsque ad internecionem penè omni exercitu suo, vix ipse prætor cum paucis fuga lapsus, * euasit. Deindè C. Plautium prætorem idem Viriathus multis præliis fractum fugauit. Pòst etiam Claudius Vnimanus cũ magno instructu belli contra Viriathum missus, quasi pro abolẽda superiore macula, turpiorem ipse auxit infamiam. Nam congressus cum Viriatho, vniuersas, quas secum deduxerat, copias, maximasque vires Romani exercitus amisit. Viriathus trabeas, fasces, cæteraque insignia Romana in montibus suis trophæa præfixit. Eodem tempore trecenti Lusitani cum mille Romanis in quodam saltu contraxêre pugnam, in qua septuaginta Lusitanos, Romanos autem trecentos viginti cecidisse Claudius refert: & cum victores Lusitani sparsi ac securi abirent, vnus ex iis longè à cæteris segregatus, cum à circunfusis equitibus pedestris ipse deprehensus, vnius eorum equo lancea perfosso, ipsius equitis ad vnum gladij ictum caput desecuisset, ita omnes metu perculit, vt prospectantibus cunctis, ipse contemptim atque otiosus abscederet.

G

Ap. Claudio, Q. Cæcilio Metello consulibus, Ap. Claudius aduersus Salassos Gallos congressus, & victus, * decem milia militum perdidit. Reparata pugna, quinque millia hostium occidit. Sed cum iuxta legem, qua constitutum erat, vt quisquis quinque millia hostium peremisset, triumphandi haberet potestatem, iste quoque triumphum expetisset, propter damna verò superiora non impetrauisset, infami impudentia atque ambitione vsus, priuatis sumptibus triumphauit. L. Cæcilio Metello, Q. Fabio Maximo Seruiliano consulibus, inter cætera prodigia androgynus Romæ visus, iussu aruspicum in mare mersus est: sed nihil impiæ expiationis procuratio profecit. Nam tanta subito pestilentia exorta est, vt ministri quoque faciendorum funerum primum non sufficerent, deindè non essent. Itaque etiam magnæ domus vacuæ viuis, plenæ mortuis remanserunt. Largissimæ introrsum hæreditates, & nulli penitus hæredes. Denique iam non solum in vrbe viuendi, sed etiam appropinquandi ad vrbem negabatur facultas: tam sæui per totam vrbem tabescentium sub tectis, atque in stratis suis cadauerum putores exhalabantur. Expiatio illa crudelis, & vlam mortibus hominum morte hominis instruens, tandem Romanis inter miserias suas erubescentibus, quàm misera & vana esset, innotuit. Antè enim in suffragium præueniendæ cladis est habita, & sic pestilentia consecuta est: quæ tamen sine vllis sacrificiorum satisfactionibus, tantummodo secundum mensuram arcani iudicij expleta correptione, sedata est. Quam si artifices illi circunuentionum aruspices, sub ipsa (vt assolent) declinatione morborum forte celebrassent, proculdubiò sibi, diis & ritibus suis reductæ sanitatis gloriam vindicassent. Ita misera & adhuc crilegia malè religiosa ciuitas, mendaciis, quibus liberari non poterat, ludebatur. Igitur Fabius consul contra Lusitanos & Viriathum dimicans, Bacciam oppidum, quod Viriathus obsidebat, depulsis hostibus liberauit, & in deditionem cum plurimis aliis castellis recepit. Fecit facinus etiam vltimis barbaris Scythiæ, non dicam Romanæ fidei & moderationi, execrabile. Quingentis enim principibus eorum, quos societate inuitatos, deditionis iure susceperat, manus præcidit. Pompeius sequentis anni consul, fines Numantinorum ingressus, accepta maxima clade discessit, non solum exercitu penè omni profligato, verumetiam plurimis nobilium, qui ei militiæ aderant, interemptis. Viriathus autem cum per quatuordecim annos Romanos duces atque exercitus protriuisset, insidiis suorum interfectus est: in hoc solo Romanis circa eum fortiter agentibus, quod percussores eius indignos præmio iudicarunt. At ego non modo nunc, verumetiam sæpè intertexere orientis illâ inextricabilia bella poteram, quæ raro vnquam nisi sceleribus aut incipiunt, aut terminantur: sed Romanorum, cum quibus nobis actio est, tanta sunt, vt iure fastidiantur aliena.

H

I

** quinque*

Appio triumphus negatur, quod par esset numerus cæsorũ & amissorũ. Val. lib. 2. cap. 3.

** alioqui triumphantib. sumptus ex ærario erogabatur, vt indicat Liu. lib. 33.*

Androg. Lunæ non Romæ natum est, illicque fuit hæc pestil. Iul. Obseq.

Fab. Seruilianus sociis manum præcidit. Val. lib. 2. cap. 2. Front. lib. 4

Mithrid. Babyl. populatur. Iust. lib. 41. Appian. in Syr. an. vrb. 616. prodigia quæ tum euenere exponit Iul. Obseq.

Mithridates tunc siquidem rex Parthorum, sextus ab Arsace, victo Demetrio præfecto, Babyloniam vrbem finesque eius vniuersos victor inuasit. Omnes præterea gentes, quæ inter Hydaspem fluuium & Indum iacent, subegit. Ad Indiam quoque cruentum extendit imperium, Demetrium ipsum sibi secundo bello occurrentem, vicit & cepit: quo capto, Diodotus quidam cum Alexandro filio, regnum eius, & regium nomen vsurpauit: quia postea ipsum Alexandrum filium, quem participem periculi in peruadendo regno habuerat, ne in obtinendo consortem haberet, occidit.

K

Mancini fœdus refertur ab omnibus: maximè à Cic. 3. Off.

M. Æmilio Lepido, C. Hostilio Mancino coss. prodigia apparuêre diuersa, & quantum in ipsis fuit, ex more curata sunt: sed non semper aucupatoribus euentuum & structoribus fallaciarum aruspicibus, opportuni casus suffragantur. Nanque Mancinus consul postquam à Popillio apud Numantiam susceptit exercitum, adeò infœliciter prælia cuncta gessit, atque in id suprema desperatione perductus est, vt turpissimum fœdus cum Numantinis facere cogeretur: quamuis & Pompeius iam aliud æquè infame fœdus cum iisdem Numantinis paulò ante pepigisset. Senatus dissolui fœdus, & Mancinum dedi Numantinis præcepit: qui nudato corpore, manibus post

tergum

A tergum reiunctis ante portas Numantinorum expositus, ibique vsque in noctem manens, à suis desertus, ab hostibus autem non susceptus, lachrymabile vtrisque spectaculum præbuit.

EXCLAMARE hoc loco dolor exigit. Cur falso vobis Romani magna illa nomina iustitiæ, fidei, fortitudinis & misericordiæ vindicatis? A Numãtinis hæc verius discite. Fortitudine opus fuit? pugnando vicerunt. Fides exigebatur? credentes aliis secundum se, quos occidere potuerant pacto fœderis dimiserunt. Iustitia probanda erat? probauit eam vel tacitus senatus, cum iidem Numantini per legatos suos aut inuiolatam pacem solam, aut omnes quos pignore pacis accepto viuos dimiserant, reposcebant. Misericordia examinanda videbatur? satis documenti dederunt vel emittendo ad vitam inimicum exercitum, vel ad pœnam non recipiendo Mancinum. Mancinusne rogo dedendus fuit, qui victi exercitus impendentem trucidationem prætento vmbone pacti fœderis dispulit, qui periclitantes patriæ vires in meliora tempora reseruauit? Aut si displicuit fœdus quod pactum est, cur miles hoc pignore redemptus, aut cum reuerteretur, receptus est, aut cum repeteretur, redditus non est? Aut si placuit seruati militis qualiscunque prouisio, cur Mancinus, qui

B hoc pepigit, solus deditus fuit?

Nuper Varro vt præpropera pugna iniretur, collegam Paulum obluctantem impulit, trepidantem præcipitauit exercitum, infœlices copias apud infames illas Romanis cladibus Cannas non disposuit certamini, sed opposuit morti. plus quàm quadraginta millia ibi militum Romanorum sola impatientia sua, de qua sibi victoriam iamdudum Annibal præsumebat, amisit. Collega etiam Paulo (quo tandem viro?) perdito, nouissimè in vrbem penè solus impudentissimè redire ausus est, meruitque impudentiæ suæ præmium. Nam gratiæ ei, quòd de rep. non desperasset, quam tamen ipse fecerat desperatam, publice in senatu actæ sunt. Porro autem Mancinus, qui sorte bellica circunuentum exercitum ne perderet, laborauit, ab eodem senatu deditione

C damnatus est. Sic Romanis & illud in Varrone displicuit, sed tempori concessum est: & hoc in Mancino placuit, sed secundum tempus præsumptum est: atque ideo ab initio perfecistis, vt nec ciuis consulat conuenienter ingratis, nec hostis fideliter credat infidis. Interea Brutus in vlteriore Hispania sexaginta millia Gallæcorum, qui Lusitanis auxilio venerant, asperrimo bello & difficili, quamuis incautos circunuenisset, oppressit. Quorum in eo prælio quinquaginta millia occisa, sex millia capta referuntur, pauci fuga euaserunt. In citeriore Hispania Lepidus proconsule Vaccæos, innoxiam gentem & supplicem, etiam senatu prohibente, pertinaciter expugnare tentauit. Sed mox accepta clade grauissima improbæ pertinaciæ pœnas luit. Sex millia quippè Romanorum in hoc iniusto bello iustissimè cæsa sunt: reliqui exuti castris, armis etiam perditis, euaserunt. Nec minus turpis hæc sub Lepido clades, quam sub Mancino fuit. Ita nunc sibi hæc tempora loco fœlicitatis ascribant, vt non dixerim Hispani tot pulsati fatigatique bellis, sed vel ipsi saltem Romani tam continuis subacti cladibus, totiesque superati: vt non exprobrem quot prætores eorum, quot legati, quot consules, quot legiones, quantique exercitus consumpti sint. Illud solum reuoluo, quanta fuerit timoris amentia. Miles Romanus hebetatus, vt iam ne ad experimentum quidem belli cohibere pedem, aut obfirmare animum posset: sed mox conspecto Hispano specialiter

D hoste, diffugiens, vinci se penè prius crederet, quàm videri. Quo argumento patet, apud vtrosque misera illa tempora iudicata, cum & Hispani etsi vincere poterant, inuiti tamen desererent otia sua dulcia, & bella externa tolerarent, & Romani quanto impudentius alienæ quieti sese ingererent, tanto turpius vincerentur.

SER. Fuluio Flacco, Q. Calpurnio Pisone consulibus Romę puer ex ancilla natus est quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidem, natura virili duplex. In Sicilia mons Ætna vastos ignes eructauit, ac fudit: qui torrentum modo per prona præcipites, proxima quæque corripientibus exussere flammis, longinquiora autem fauillis calidis cum vapore graui latè volitantibus, torruerunt. quod Siciliæ semper vernaculum genus monstri, non portendere malum assolet, sed inferre. In Bononiensi agro fruges in arboribus natæ sunt. Igitur in Sicilia bellum seruile ortum est, quod adeò graue & atrox multitudine seruorum, instructu copiarum, & magnitudine

E virium fuit, vt, non dicam prætores Romanos, quos penitus profligauit, sed consules quoque terruerit. Nam septuaginta millia seruorum, tum in arma conspirantium fuisse referuntur, excepta vrbe Messana, quæ seruos liberaliter habitos in pace continuit. Cæterum Sicilia in hoc quoque miserior, quia insula & nunquam erga statum suum iuris idonei, nunc tyrannis subiecta, nunc seruis: vel illis dominatu improbo exigentibus seruitutem, vel istis præsumptione peruersa commutantibus libertatem, maximè quia clauso vndique mari, egerere foras non facilè potest intestinum malum. Viperinam quippè conceptionem perditionis suæ aluit, sua libidine auctam, sua morte victuram. In hoc autem seruilis tumultus excitatio, quanto rarior cæteris, tanto truculentior est: quia intentione commouetur libera multitudo, vt patriam augeat, seruilis vt perdat.

ANNO ab vrbe condita DCXX. cum maior penè infamia de fœdere apud Numantiam pacto, quam apud Caudinas quondam furculas pudorem Romanæ frontis oneraret, Scipio Africanus consensu omnium tribuum consul creatus, atque ad oppugnandam Numantiam cum exercitu missus est. Numantia autem citerioris Hispaniæ haud procul à Vaccæis & Cantabris in Capite

CAP. V.

Mancini expositi arguit Romanos.

Bello Punico secundo, sed de cãnęs pugna lib. superiore, cap. 16.

Varroni Scn. gratias egit. Liu. 22. Val. lib. 3. cap. 4.

An. urb. 615. Iun. Brutus deuicit Gallæcos. Appia. in Iber. Str. lib 3. Liu. 55. 56. Flor. 2. c. 17. Velleius. 2. Lepidus à Vaccæis superatur

CAP. VI.

Consulibus fuerunt an. urb. 618. at puerum istum Obsequens refert vt & Aetnæ Incẽd. P. Furio & Sex. Atilio Serrano Consl. Bellũ seruile excitauit Eunus Syrius seruus. Diod. lib. 34. Flor. 3. c. 19. Liu. 56. App. 1. Manilium, Lentulũ, Pisonem & Hypsæum. Flor.

CAP. VII.

Numantiæ deletio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Gallæciæ sita, vltima Celtibérorum fuit. Hæc per annos quatuordecim cum solis quatuor millibus F
vn.14. Flor. lib.2.cap.18. suorum, quadraginta millia Romanorum * non solum sustinuit, sed etiam vicit, pudendisque fœderibus affecit. Igitur Scipio Africanus Hispaniam ingressus, non illicò se ingessit hostibus, vt quasi incautos circũueniret, sciens nunquam id genus hominum adeo in otium corpore atque animo resolui, vt non ipsa qualitate habitudinis suæ apparatus aliorum præcelleret, sed aliquandiu militem suum in castris velut in scholis exercuit. Et cum partem æstatis totamque hyemem, ne attentata quidem pugna transegisset, sic quoque parum propemodum hac profecit industria. Namque vbi copia pugnandi facta est, exercitus Romanus oppressus impetu Numantinorum, terga conuertit: sed increpatione & minis obiectantis sese consulis, manuque retinentis, tandem indignatus in hostem rediit: & quem fugiebat, fugere compulit. Difficilis tunc in relatu fides, Numantinos & fugere, & fugientes videre Romani. Vnde quamuis Scipio, quia præter spem acciderat, lætatus & gloriatus esset, tamen vltra bellum aduersus eos audendum non esse, professus est. Itaque Scipio insistendum inopinatis prouentibus censuit, vrbem ipsam obsidione conclusit, & fossa circundedit: cuius latitudo pedibus decem, altitudo viginti fuit. Ipsum deinde vallum sudibus præstructum, G
crebris turribus communiuit: vt si qua ab erumpente hoste in eum tentaretur irruptio, iam non quasi obsessor cũ obsesso, sed versa vice obsessus cũ obsessore pugnaret. Numantia autem in tumulo
Numantiæ ambitũ scribit Appia. 24. stad. sita, haud procul à flumine Durio, tria millia passuum ambitu muri amplexabatur, quamuis aliqui asserant eam & paruo situ & sine muro fuisse. Vnde credibile est, quia hoc spatij cura alendorum custodiendorumque pecorum, vel etiam exercendi ruris commodo cum bello premerentur, inclusserint, ipsi arcem paruam natura munitam obtinentes. Alioqui tantam paucitatem hominum, tam amplum vrbis spatium non munire magis, quàm prodere videbatur. Igitur cõclusi diu Numantini, & fame trucidati, deditionem sui obtulerunt, si tolerabilia iuberentur, sæpè etiam orantes iustæ pugnæ facultatem, vt tanquam viris mori liceret. Vltimo omnes duabus subitò portis eruperunt, larga prius potione vsi, non vini, cuius ferax is locus non est, sed succo tritici per artem confecto,
celia potio. huius meminit Flor. quem succum à calefaciendo Celiam vocant. Suscitatur enim illa ignea vis germinis madefactæ frugis, ac deinde siccatur, & post in farinam redacta, molli succo admiscetur, quo fermento sapor H
austeritatis & calor ebrietatis adiicitur. Hac igitur potione post longam famem recalescentes, bello sese obtulerunt. Atrox diu certamen, & vsque ad periculum Romanorum fuit: iterumque Romani pugnare se aduersum Numantinos fugiendo probauissent, nisi sub Scipione pugnassent. Numantini interfectis suorum fortissimis, bello cedunt: compositis tamen ordinibus, non separantes se, nec sicut fugientes in vrbem reuertuntur, corpora interfectorum ad sepulturam oblata, accipere noluerunt. Nouissima spe desperationis in mortem omnes destinati, clausam vrbem ipsi introrsum succenderunt, cunctique pariter ferro, veneno, atque igne consumpti sunt. Romani nihil ex his penitus habuere victis, præter securitatem suam. Neque enim euersa Numantia vicisse se magis Nu-
**Flor. & Ap. tradunt 50. triumpho reseruatis, reliquos sub eo* mantinos, quàm euasisse dixerunt. † Vnum Numãtinum victoris catena non tenuit, vnde triumphũ dederit, Roma non vidit. Aurum vel argentũ, quod igni superesse potuisset, apud pauperes non fuit. Arma & vestem ignis abumpsit.

† *rona vendidisse, atque ita intra annum menses tres Numantiam excidisse, Velleius lib. 2.*

CAP. VIII. *Gracchorum seditiones Plut. in Grac. App. 1. bel. ciuil.* IGITVR ea tempestate cum hæc apud Numantiam gesta sunt, apud Romam Gracchorum seditiones agitabantur. Scipio autem cum deleta Numantia cæteras Hispaniæ gentes pace componeret, Tiresum quendam Celticum principem consuluit, qua ope res Numantina aut prius inuicta durasset, aut post fuisset euersa, * Tiresus respondit: Concordia inuicta, discordia exitio fuit: quod Romani tanquam sibi ac de se dictum, exempli loco acceperunt, quippè quibus iam de seditione discordantis totius vrbis nuntiabatur. Carthagine Numantiaque deleta, oritur apud Romanos
** al. Thyræus* vtilis de prouisione collatio, & oritur infamis de ambitione contentio. Gracchus tribunus plebis iratus nobilitati, quòd inter auctores Numantini fœderis notatus esset, agrum à priuatis eatenus
Plut. Mucii. App. Q. Mũmii. Attalus Rs habet hæredes vlut. in Grac. Str. 13. Liu. 58. possessum, populo diuidi statuit. Octauio tribuno plebis obsistenti ademit imperium, & successorem Minucium dedit. His causis senatum ira, populum superbia inuasit. At tunc fortè Attalus, Eumenis filius, moriens, testamento populum Romanum imperio Asiæ succedere hæredẽ iusserat. Gracchus gratiam populi pretio appetens, legem tulit, vti pecunia quæ fuisset Attali, populo distribueretur. Obsistente Nasica, etiam Pompeius spopondit, se Gracchum, cum primum magistratu abiisset, accusaturum. K

CAP. IX. *Gracchus occiditur. cic. in Bruto. *Vell. 2. plut. Satureium nominat à quo primum ictus sit* τὸν Σατύριον ** Plut. τρεῖς ἔτι σὺν τριακοσίοις* GRACCHVS cum eniteretur, vt ipse tribunus plebis subsequenti anno permaneret, cumque comitiorum die seditiones populi accenderet, auctore Nasica inflammata nobilitas, fragmentis subselliorum plebem fugauit. Gracchus per gradus, qui sunt super Calpurnium fornicem, detracto amiculo fugiens, * ictus fragmento subsellij corruit. Rursusque assurgens, alio ictu clauæ cerebro impactæ, exanimatus est. * Ducenti præterea in ea seditione interfecti, eorumque corpora in Tiberim proiecta sunt: ipsius quoque Gracchi inhumatum cadauer extabuit. Orta præterea in Sicilia belli seruilis contagio multas latè infecit prouincias. Nam & Minturnis CCCCL. serui in crucem acti, & Sinuessæ ad quatuor millia seruorum à Q. Metello & Cn. Seruilio Cæpione oppressa sunt. In Metallis quoque Athenienſium idem tumultus seruilis ab Heraclito prætore discussus est. Apud Delum etiam serui nouo motu intumescentes, oppidanis præuenientibus pressi sunt, absque illo

primo

A primo Siculiensis mali fomite, à quo iste velut scintillæ emicantes, diuersa hæc incendia seminauit. In Sicilia enim post Fuluium consulem Piso consul Mamertium oppidum expugnauit, vbi octo millia fugitiuorum interfecit: quos autem capere potuit, patibulo suffixit. cui cum Rupilius consul successisset, idem quoque Taurominium & Ennam firmissima fugitiuorum refugia bello recepit, vbi amplius quàm viginti millia tunc seruorum trucidata referuntur. Misera profecto talis belli & inextricabilis causa. Pereundum vtique dominis erat, nisi insolescentibus seruis, ferro obuiam iretur. Sed tamen in ipsis quoque infœliciss imis damnis pugnæ, & infœlicioribus lucris victoriæ, quanti periêre victi, tantum perdidêre victores.

Bellũ seruile obseq. Liu. lib. 56. Diod. lib. 34. scribit Eunũ authorẽ huius belli in carcere apud Morgantiam vi pediculorũ perisse.

ANNO ab V.C. DCXXII. P. Licinius Crassus consul & pontifex maximus, aduersus Aristonicũ Attali fratrem, qui traditam per testamentum Romanis Asiam peruaserat, cum instructissimo missus exercitu: præterea à magnis regibus, hoc est, Nicomede Cithyniæ, Mithridate Pôti & Armeniæ, Ariarathe Cappadociæ, Pylemene Paphlagoniæ, eorumque maximis copiis adiutus, cõserto tamen bello victus est: & cum, exercitu post plurimam cædem in fugam acto, ipse iam circunuentus ab hoB stibus, & penè captus esset, virgã qua erat vsus ad equum, in oculũ Thracis impegit. Barbarus autem cum ira & dolore exarsisset, latus Crassi gladio transuerberauit. Ita ille excogitato genere mortis, effugit & dedecus & seruitutem. Perperna consul, qui Crasso successerat, audita morte Crassi & clade exercitus Romani, raptim in Asiam peruolauit. Aristonicum recenti victoria feriatum, improuiso bello adortus, nudatumque omnibus copiis, in fugam vertit. Cumque Stratonicem vrbem ad quam ille confugerat, obsidione cinxisset, trucidatum fame ad deditionem coëgit. Perperna consul apud Pergamum correptus morbo, diem obiit. Aristonicus Romæ iussu senatus in carcere strãgulatus est. Eodem anno Ptolemæi Alexandrinorum regis vita misera, miseriorem vitæ exitium dedit. Is enim sororem suam stupro cognitam, ac deindè in matrimonium receptam, nouissimè turpius quam duxit, abiecit. Priuignam verò suam, hoc est, filiam sororis & coniugis, coniugem asciuit: filiumque suum, quem ex sorore susceperat, necnon & filium fratris, occidit. Quamobrem tantis incestis parricidiisque execrabilis, ab Alexandrinis regno pulsus est. Iisdem temporibus Antiochus non cõtentus Babylonia atque Ecbatana, totoque Mediæ imperio, aduersus Phraatem Parthorum C regem congressus & victus est. Qui cum in exercitu suo cẽtum millia armatorum habere videretur, ducenta millia amplius calonum atque lixarum immixta scortis & histrionibus trahebat. Itaque facilè cum vniuerso exercitu suo Parthorum viribus oppressus interiit. C. Sempronio Tuditano, & M. Aquillio Cos. P. Scipionem Africanum pridiè pro concione de periculo salutis suæ cõtestatum, quod sibi pro patria laboranti ab improbis & ingratis denuntiari cognouisset, alio die mãnè examinem in cubiculo suo repertum, non temerè inter maxima Romanorum mala recensuerim: præsertim cum tantum in ea vrbe Africani vigor & modestia valeret, vt facilè viuo eo, neque sociale neque ciuile bellum posse existere crederetur. Hunc quidam vxoris suæ Semproniæ, Gracchorum autem sororis dolo necatum ferunt, ne scelerata (vt credo) familia, atque in perniciem patriæ suæ nata, inter impias seditiones virorum, non etiam facinoribus mulierum esset immanior. M. Æmilio, L. Oreste consulibus, Ætna vasto tremore concussa exundauit igneis globis. Rursusque alio die Lipara insula, & vicinum circa eam mare in tantum efferbuit, vt adustas quoque rupes dissoluerit, tabulata nauium liquefactis ceris extorruerit, exanimatos pisces supernatantesque excoxerit: hoD mines quoque, nisi qui lõgius potuere diffugere, reciprocato anhelitu calidi aëris adustis introrsum vitalibus suffocarit.

Ptol. hic VII Physco ob impuritates dictus fuit Val. & Strab. 17. De Ptol. & Antio. omnia hæc sumpta sunt ex Liu. 59. vt indicat Epitoma. Scip. mors Cic. in Læl. & pro Mil. Liu. 59. Vell. 2. App. 1. Plut. in Gracch. Existimatus est etiam C. Carbo trib. vim attulisse. Cic. Ad Patũ Ep. 21.

M. PLAVTIO Hypsæo, & M. Fuluio Flacco consulibus, vix dum Africam à bellorum excidiis quiescentem, horribilis & inusitata perditio consecuta est. Nanque cum per totam Africam immensæ locustarum multitudines * coaluissent, & non modo iam spem cunctam frugum abrasissent, herbasque omnes cum parte radicum, & folia arborum cum teneritudine ramorum cõsumpsissent, verumetiam amaros cortices atque arida ligna perrosissent, repentino arreptę vẽto, atque in globos coactæ, portatæque diu per aërem, Africano pelago immersæ sunt. Harum cum immensos aceruos longè vndis vrgentibus fluctus per extenta latè litora propulissent, tetrum nimis atque vltra opinionem pestiferum odorem, tabida & putrefacta congeries exhalauit. vnde omnium pariter animantium tanta pestilentia consecuta est, vt auium, pecudum ac bestiarum corruptione aëris dissolutarum, putrefacta passim cadauera, vitium corruptionis augerent. At verò quanta fuerit hominum E lues, ego ipse dum refero, toto corpore perhorresco: siquidem in Numidia, in qua tunc Micipsa rex erat, octingenta millia hominum: circà oram verò maritimam, quæ maximè Carthaginiensi atque Vticensi litori adiacet, plus quàm ducenta millia periisse traditũ est. Apud ipsam verò Vticam ciuitatẽ triginta millia militum, quę ad præsidium totius Africæ, ordinata fuerant, extincta atque abrasa sunt. Quę clades repentina ac tam violenta institit, vt tunc apud Vticam sub vna die per vnam portam ex illis iunioribus plusquam MD. mortuos elatos fuisse narretur. Veruntamen pace & gratia omnipotentis Dei dixerim, de cuius misericordia & in cuius fiducia hæc loquor, quamuis & temporibus nostris exoriantur aliquando, & hoc diuersis partibus locustæ, & plerunque etiam, sed tolerabiliter, lædant, nunquam tamen temporibus Christianis tanta vis inextricabilis mali accidit, vt pernicies locustarum, quæ nullo modo ferri viua potuisset, mortua plus noceret: & qua diu viuente peritura erant omnia, ea perdita, pereuntibus magis omnibus optandum fuerit, ne periret.

CAP. X.

*Bellũ Aristonici Iust. lib. 36. Liu. 59. Flor. 2. c. vlt. Cic. Phil. 2. * Hoc scribit Val. lib. 3. cap. 2.*

CAP. XI.

*Locustarum pernicies Liu. lib. 60. vide Epit. * coualuissent Obseq. in prod. Licost. in oste.*

Pestilentia.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. XII. *Carthago restauratur decreto Sen. Ap. & Eutrop. Lupi reuellũt stipites.*

ANNO ab vrbe cõdita DCXXVII. Q. Cæcilio Metello, & T. Quinto Flaminio Coss. Carthago in Africa restitui iussa, vigesimo & secundo demum anno, quàm fuerat euersa, deductis ciuium Romanorum familiis, quæ eam incolerent, restituta & repleta est magno antè prodigio præcedente. Nam cum mensores ad limitandum Carthaginiensem agrum missi, stipites terminorum indices fixos, & nocte à lupis reuulsos mordicus, corrososque reperissent, aliquandiu hæsitatum est, vtrum Romanæ paci expediret, Carthaginem reformari. Eodem anno C. Gracchus, Gracchi illius qui iam occisus in seditione fuerat, frater, tribunus plebis per tumultum creatus, magna reipublicę pernicies fuit. Nam cum sæpè populum Romanum largitionibus promissisque nimiis in acerbissimas seditiones excitauisset, maximè legis agrarię causa, pro qua etiam frater eius Ti. Gracchus fuerat occisus, tandem à tribunatu, Minucio successore, decessit. Minucius tribunus plebis cũ maxima ex parte decessoris sui Gracchi statuta cõuulsisset, legesque abrogasset, Caius Gracchus cũ Fuluio Flacco ingẽti stipatus agmine, Capitolium vbi concio agitabatur, ascẽdit. Ibi maximo tumultu excitato, * quidam præco à Gracchanis interfectus, velut signum belli fuit. Flaccus duobus filiis armatis cinctus, comitante etiam Graccho togato, breuemque gladium sub sinistra occultante, quamuis & præconem frustra præmisisset, qui seruos ad libertatem vocaret, Ianium tanquã arcem occupauit: contra quem D. Brutus vir consularis à cliuo publico cum ingenti certamine irruit. Ibi Flaccus diu obstinatissimè dimicauit. Gracchus postquam in templum * Mineruæ successerat, gladio incumbere volens, interuentu Lætorij retentus est. Itaque cum diu anceps bellum agitaretur, tandem sagittarij ab Opimio missi, consertam multitudinem disturbauerunt. Duo Flacci pater filiúsque cum per ædem Lunæ * in domum priuatam desiluissent, forésque obiecissent, rescisso cratitio pariete, confossi sunt. Gracchus diu pro se amicis pugnantibus ac pereuntibus, ægrè ad pontem sublicium peruenit: ibique ne vinus caperetur, ceruicem * seruo suo præbuit. Caput Gracchi excisum, cõsuli allatum est, corpus ad Corneliam matrẽ Misenum oppidum deuectum est. Hæc autẽ Cornelia Africani maioris filia Misenum vt dixi, prioris filij morte secesserat. Bona Gracchi publicata sunt. Flaccus * adolescẽs in * robore necatus est. Ex factione Gracchi, * ducenti quinquaginta in Auentino cæsi referuntur. Opimius cõsul sicut in bello fuit fortis, ita in quæstione crudelis. Nam amplius quã tria millia hominum suppliciis necauit: ex quibus plurimi, ne dicta quidem causa, innocentes interfecti sunt.

Flor. lib. 3. cap. 15.

** Q. Attilius Serranus, Plut.*

** Dianæ dicendum, in quod Gracchũ confugisse authores sunt App. Plin. & Plut.*

** ἐν ἱερῷ τινι ἀνδρὸς γυναικῶν. App.*

** nedum duodecimum trãsgressus annũ. Velleius.*

** Robur is locus in carcere dicitur, quo præcipitatur maleficorum genus. Fest. Liu. lib. 38.*

** verosimilius est quam quod Plut. τειχίλλους.*

CAP. XIII. *Balearicũ bellum, Liu. lib. 60. Flor. 3. c. 8 Ann. vrb. 631. Bell. Allobr. Liu. 61. Eutr. 4. App. in cel. Str. 3. Aetna arsit.*

ISDEM temporibus Metellus Baleares insulas bello peruagatus edomuit, & piraticam infestationem, quæ ab iisdem tunc exoriebatur, plurima incolarum cæde compressit. Cneus quoque Domitius procõsul Allobroges Gallos iuxta oppidum Vindalium grauissimo bello vicit, maximè cum elephãtorum noua forma equi hostium, hostesque cõterriti, diffugissent. viginti M. ibi Allobrogum cæsa referuntur, tria millia capta sunt. Eodẽ tempore Ætna mons vltra solitum exarsit, & torrẽtibus igneis superfusis latéque circunfluentibus, Catanam vrbẽ finesque eius oppressit, ita vt tecta ædium calidis cineribus præusta & prægrauata corruerent. cuius leuandæ cladis causa, senatus decem annorum vectigalia Catanensibus remisit.

CAP. XIIII. *Bel. Aruern.*

ANNO ab vrbe condita DCXXVIII. Fabius consul Bituito regi Aruernorum Galliæ ciuitatis bellum maximo instructu comparanti, adeo cum paruo exercitu occurrit, vt Bituitus paucitatem Romanorum vix ad escam canibus, quos in agmine habebat, sufficere posse iactaret. Qui cum sibi ad transferendas copias, vnum pontem Rhodani fluminis parum esse intelligeret, alium compactis lintribus catenisque connexum, superstratis confixisque tabulis instruxit. * Conserta pugna, & diu grauiter agitata, victi Galli: conuersique in fugam, dum quisque sibi timet, coaceruatis inconsulte agminibus, & præpropero transitu pontis vincula ruperunt, ac mox cum ipsis lintribus mersi sunt. * Centum octoginta millia armatorum in exercitu Bituiti fuisse traduntur, ex quibus centum quinquaginta millia vel cæsa vel mersa sunt. Q. Marcius cõsul Gallorum gẽtem sub radice Alpium sitam, bello aggressus est: qui cum se Romanis copiis circunseptos viderent, bellóque impares fore intelligerent, occisis coniugibus ac liberis, in flammas sese proiecerunt. Qui verò præoccupantibus Romanis peragendæ tunc mortis suæ copiam non habuerãt, captique fuerant, alij ferro, alij suspendio, alij abnegato cibo sese consumpserunt: nullusque omninò vel paruulus superfuit, qui seruitutis conditionem vitæ amore toleraret.

** Pugnatũ est ad flumen Isaram ante VI Id. Aug. Plut. lib. 7. cap. 50.*

** Liu. cæsa millia CXX. App. βοΐων μυριάδας. An. 235. Liu lib. 62.*

CAP. XV. *Bellũ Iugurthinũ Sallust. Epit. Liu. 64. Adoptiuũ fraudes locum fecere promelius nascitur quã quæritur hæres. Roma venalis si emptorem inuenerit.*

ANNO ab vrbe condita DCXXXIX. P. Scipione Nasica, & L. Calpurnio Bestia consulibus, Iugurthæ Numidarum regi bellum cõsensu populi Romani senatus indixit. Sed ego de Iugurtha ordinis tantum loco, & causa cõmemorationis breuiter perstrinxerim: quia vt de natura eius varia atque intolerabili, ita & de rebus tam dolosè, quàm strenuè gestis, propter opimam scriptorum luculentiam satis sufficiens apud omnes notitia est. Igitur Iugurtha Micipsæ Numidarum regis † adoptiuus, hæresque inter naturales eius filios factus, primũ cohæredes suos, id est, Hiempsalem, occidit, Adherbalem bello victum, Africa expulit. Calpurnium deindè consulem aduersum se missum, pecunia corrupit, atque ad turpissimas conditiones pacis adduxit. Præterea cum Romam ipse veniisset, omnibus pecunia aut corruptis, aut attentatis, seditiones dissensionesque permiscuit: quã cum egrederetur, infami satis notauit elogio, dicens: O vrbem venalem & maturè perituram, si emptorem inuenerit. Insequẽti anno A. Posthumium, Posthumij cõsulis fratrem, quem is quadraginta millibus armatorũ

exercitui

A exercitũ præfecerat, apud Calamã vrbem theſauris regiis cõditis inhiantem bello oppreſſit: cuique victo ignominioſiſſimũ fœdus exegit, vniuerſam penè Africã à Romanis deficientẽ, regno ſuo iũxit. Poſtea tamen Metelli conſulis integritate & diſciplina coercitus, duobus etiam prælijs victus, vidit præſente ſe & vaſtari Numidiam ſuam, & non poſſe defendi: à quo ad deditionem coactus, CCC. obſides dedit, frumentum atque alios commeatus perſoluturum ſeſe ſpopondit, tria millia amplius perfugarum reddidit. Exin cũ incertus in pace improbos non prohiberet excurſus, C. Marij cõſulis, no minore penè quàm ipſe præditus erat aſtutia, Romaniſque viribus fractus eſt: maximè poſtquam Marius vrbem Capſam ab Hercule Phœnice (vt ferunt) conditã, regiis tunc theſauris cõfertiſſimam, dolo circunuenit & cepit. Diffidens deindè & propriis rebus & viribus Iugurtha, ſocietatem cum Bocchо Maurorum rege fecit: cuius equitatu in immenſum auctus, Marianũ exercitum creberrimis incurſionibus fatigauit. Poſtremò apud Cirtã vrbem antiquã Maſſaniſæ regiam, aduerſus Romanos expugnationem eius parantes ſexaginta millibus equitum inſtructus occurrit. Nunquam vlla Romano militi tumultuoſior pugna & terribilior fuit, adeo vt diſcurſu & fremitu circuncurſantium & B impetentium equitũ ſuſcitatus puluis, cœlũ ſubtexuerit, diem ademerit, noctemque obduxerit: tãtus autem telorum nimbus ingruerit, vt nulla pars corporis ab ictu tuta eſſet: quippè quibus & viſus ad proſpiciẽdum impedimẽto caliginis, & expeditio ad cauẽdum compreſſionem multitudinis deerat. Nec laborabat eques Maurus ac Numida, vt benè collocatũ hoſtẽ opportuno teli impetu rimaretur, ſed potius in incertum pila mittebant, certi quod vulnera incerta non eſſent. Ita coacti in vnum Romani pedites denſabantur. Intercapedinem tãti periculi nox interueniens dedit. Eadem poſtera die & belli & periculi facies. Erũpere in hoſtem, quamuis ſtricto miles gladio non valebat: eminus enim iaculis repellebatur. Fugere non poterat, vndique enim velocior ad perſequendũ eques incluſerat. Iam tertia dies, & nullũ vndecũque ſuffragiũ, dira vndique mortis facies obiiciebatur: tandẽ Marius conſul forti deſperatione ſpei viam fecit: vniuerſo ſimul agmine prorupit è vallo, cãpoque ſeſe ſimul & prælio dedit. Et cum iterum circũfuſi hoſtes non ſolum agminis extrema laniarent, verumetiam media excuſſis procul telis cæderẽt: turbatoſque Romanos inſuper etiã æſtus ſolis, intolerantia ſitis, mortis circunſtantia, vſque ad extremum deſperationis defatigarent, ſubitò notũ illud Romanorum C aduerſus Afros tempeſtatum imbriumque ſuffragium cœlo miſſum, inſperatæ ſaluti fuit: ſiquidem repentina pluuia ſitientibus Romanis & æſtuantibus refrigerium potumque præbuit. Porrò autem Numidis haſtilia telorum, quæ manu intorquere ſine amẽtis ſolent, lubrica ac per hoc inutilia reddidit. Scuta etiã, quæ elephanti corio extento atque durato habilia & tuta geſtabant (cuius ea natura eſt, vt acceptũ imbrem, tanquam ſpongia ebibat, ac per hoc intractabili repentino põdere fiat) quia circunferri non poterant, defendere nequiuẽrunt. Ita ex inſperato conturbatis deſtitutiſque Mauris & Numidis, & Bocchus & Iugurtha fugerãt. Poſt hoc XC. millia armatorũ nouiſſimo bello ab iiſdẽ regibus obiecta, hæc quoque vſque ad internecionem Romanis vincentibus cæſa referuntur. Ex eo Bocchus ſpem belli abiiciens, pacem petiuit: atque in preciũ pacis Iugurthã dolo captũ, cateniſque obrutum, * per Syllã legatum miſit ad Marium: qui in triumpho ante currum cum duobus filiis ſuis actus, mox in carcere ſtrangulatus eſt. Iiſdem diebus obſcœnum * prodigium ac triſte viſum eſt. L. Heluius eques Romanus cũ vxore & filia, Roma in Apuliam rediens, tẽpeſtate correptus, cũ filiam cõſternatam videret, vt citius propioribus tectis ſuccederẽt, relictis vehiculis, arreptiſque equis, filiã D virginem equo inſidentẽ, in medium agmen accepit. * Puella continuo ictu fulminis exanimata eſt. Sed omnibus ſine ſciſſura aliqua veſtimentis ademptis, ac pectoris pedumque vinculis diſſolutis, monilibus etiã annuliſque diſcuſſis, ipſo quoque corpore illæſo, niſi quod obſcœnũ in modũ nuda, & lingua paululũ exerta iacuit. equus quoque ipſe quo vtebatur, ſtraturis, frẽnis & cingulis diſſolutis paſſim ac diſperſis, exanimis procul iacuit. Paruo poſt hoc interceſſu tẽporis L. * Veturius eques Romanus Æmiliam virginẽ Veſtalem furtiuo ſtupro polluit. Duas præterea virgines Veſtales eadem Aemilia ad participationem inceſti ſolicitatas, cõtubernalibus ſui corruptoris expoſuit ac tradidit. Indicio per ſeruũ facto, ſupplicium de omnibus ſumptũ eſt. Iiſdẽ prẽterea Iugurthini belli tẽporibus, L. Caſſius conſul in Gallia Tigurinos vſque ad oceanũ perſecutus, rurſumque ab eiſdem inſidiis circunuentus, occiſus eſt. Lucius quoque Piſo vir conſularis, legatus Caſſij conſulis, interfectus. Q. Publius alter legatus, ne reſidua exercitus portio quæ in caſtra confugerat, deleretur, obſides & dimidiam partem rerum omnium Tigurinis turpiſſimo fœdere dedit: qui Romam reuerſus, à Cœlio E tribuno plebis die dicta, eo quòd Tigurinis obſides dederat, in exilium profugit. cæpio proconſule capta vrbe Gallorum, cui nomen eſt Toloſæ, cẽtum M. pondo auri, & argẽti CXM. è tẽplo Apollinis ſuſtulit: quod cum ad Maſſiliam amicam populo Romano vrbem cum præſidiis miſiſſet, interfectis clàm (ſicut quidam conteſtantur) quibus ea cuſtodienda & peruehenda cõmiſerat, cuncta per ſcelus furatus fuiſſe narratur: vnde etiam magna quæſtio poſt Romæ acta eſt.

Capſe cõditor Hercules Lybis. Saluſt.

Pugna terribilis.

Pluuia auxiliaris.

** Syllã quæſtorẽ Marij, reliqui appellant.*

** hoc prod. triennio ante bellũ Iugurt. M. Acilio Balbo, C. Portio Catone coſſ. tradit Obſeq.*

** Exilis nominatur à Plut. in quæſt. Ro.*

** Βιυτήτιος*

βάρβαρος ἀνὴρ. Ex Porphyrione in Saty. 6. Ser. I. T. Betutiũ Barriũ legit, quod is inceſtum cũ Aemilia veſtali fecerit

ANNO ab vrbe condita DCXLII. C. Manilius Conſul & Q. Cæpio procõſul aduerſus Cimbros & Teutonas & Tigurinos & Ambronas, Gallorum & Germanorum gentes, quæ tunc, vt imperium Romanum extinguerent conſpirauerant, miſſi, prouincias ſibi Rhodano flumine medio diuiſerunt. Vbi dum inter ſe grauiſſima inuidia & contentione diſceptant, cum magna ignominia & periculo Romani nominis victi ſunt: ſiquidem in ea pugna M. Aurelius cõſularis captus atque interfectus eſt. Duo filij conſulis cæſi, octoginta millia Romanorum ſociorumque ea tempeſtate trucidata, qua-

CAP. XVI.

Bellum cimbricũ Saluſt. in Iug. Liu. 67. Flor. 3. cap. 3. Eutr. lib. 5.

draginta millia calonum atq; lixarum interfecta Antias scribit. Ita ex omni penitus exercitu decem F
tantummodò homines, qui miserum nuntium ad augendas miserias reportarent, superfuisse re-
feruntur. Hostes binis castris atque ingenti præda potiti, noua quadam atque insolita execratione
cuncta quæ ceperant, pessumdederunt. Vestis discissa & proiecta est, aurum argentumque in flumen
1 dispertitæ. abiectum, loricæ virorum concisæ, phaleræ equorum [1] disperditæ, equi ipsi gurgitibus immersi, ho-
mines laqueis collo inditis ex arboribus suspensi sunt, ita vt nihil prædæ victor, nihil misericordiæ
victus agnosceret. Maximus tunc Romæ nõ solum luctus, verumetiã metus fuit, ne cõfestim Cimbri
Fabius filium occidit. Val. lib. 6. cap. 1. alpes trãsgrederẽtur, Italiamq; delerẽt. Iisdẽ tẽporibus Q. Fabius maximus filium suum adolescentẽ
rus relegatum, cum duobus seruis parricidij ministris interfecit, ipsosq; continuò seruos in pretium
sceleris manumisit. Die dicta, Cn. Pompeio accusante, damnatus est. Igitur Marius quartum cõsul,
Plut. in Mario cum iuxta Isaræ Rhodaniq; flumina, vbi in sese confluunt, castra posuissẽt, Teutones, Cimbri, & Ti-
gurini & Ambrones, postquam cõtinuo triduo circa Romanorum castra pugnarũt, si quo pacto eos
excuterent vallo, atque in æquos campos effunderent, tribus agminibus Italiam petere destinarũt.
Marius post digressum hostium castra mouit, & collem occupauit: qui campo & fluuio, vbi hostes G
sese diffuderãt, imminebat. Cumq; exercitui eius aqua ad potandum deesset, querelisq; omnium co-
argueretur, aquam quidem in conspectu esse respondit, sed eam ferro vindicandam. Primus itaque
calonibus cum clamore in pugnam rũentibus, subsecutus exercitus, mox iusto certamine cõpositis
ordinibus, bellum gestum, & vicêre Romani. Quarto die rursus productæ vtrinque in cãpum acies
vsque ad meridiem penè pari pugnauere discrimine. Post vbi incalescẽte sole fluxa Gallorũ corpora
2 idẽ numer. Eutr. Liu. epit. 68. capta dicuntur millia 90. Plut. cæsorũ & captorum fuisse amplius centum mil. Vell. cl. millia trucidata. in modum niuium distabuerunt, vsque in noctem cædes potius quàm pugna protecta est. [2] Du-
centa millia armatorum in eo bello interfecta sunt, octoginta millia capta, vix tria millia fugisse re-
ferũtur. Dux quoque eorum [3] Theutobodus occisus est. [4] Mulieres eorum cõstantiore animo quàm
si vicissent, consuluerunt consulem, vt si inuiolata castitate virginibus sacris ac diis seruiendum esset,
vitam sibi reseruarent. Itaque cum petita non impetrassent, paruulis suis ad saxa collisis, cunctæ sese
ferro ac suspẽdio peremerũt. Hæc de Tigurinis & Ambronibus gesta sunt. Teutones autẽ & Cimbri
integris copiis Alpium niues emensi, Italiæ plana peruaserunt: ibique cum rigidum genus diu blan-
dioribus auris, poculis, cibis ac lauacris emolliretur, Marius quintum consul & Catulus aduersum H
eos missi, die ad pugnam & campo dato, [5] Annibalis secuti ingenium, in nebula disposuere pugnam,
in sole pugnarũt. Prima siquidem perturbatio Gallorum fuit, quod Romanã aciem prius offendẽre
3 apud Flor. Teutobochus. 4 vide Val. lib. 6. cap. 1. 5. vide Front. lib. 2. disposita, quàm adesse senserunt. Cumq; illicò vulnerati equites retrò in suos cogerentur, totamq;
multitudinem indisposite adhuc aduentantem conturbarent, & sol cum vento ortus ex aduerso
emicuisset, visus eorum puluis oppleuit, & splendor hebetauit. Ita factum est, vt tãta ac tam terribilis
multitudo, minima Romanorũ clade, sua autẽ vltima internecione cæderetur. Cẽtum quadraginta
millia eorum tunc in bello cæsa, LX. millia capta dicuntur. Mulieres grauiorem penè excitauere
pugnam, quæ plaustris in modum castrorum circuminstructis, ipsæ autem desuper propugnãtes, diu
repulere Romanos. Sed cum ab his nouo cædis genere terrerẽtur (abscissis enim cũ crine verticibus,
inhonesto satis vulnere turpes relinquebãtur) ferro quod in hostes sumpserãt, in se suosq; verterunt.
Nanque aliæ concursu mutuò iugulatæ, aliæ apprehensis inuicem faucibus strãgulatæ, aliæ funibus
Muliebris clades. per equorum crura consertis, ipsisq; continuo equis extimulatis, postquã suas iisdem funibus, quibus I
equorũ crura nexuerãt, indidere ceruices, protractæ atque exanimatæ sunt, aliæ laqueo de subrectis
plaustrorum temonibus pependerunt. Inuenta est etiam quædam, quæ duos filios, traiectis per colla
eorum laqueis, ad suos pedes vinxerit: & cum seipsam suspendio moriturã dimisisset, secum traxerit
6 Lucius. 7. 7 Po. Maleolus matrẽ interfecit. Cornif. 1 Rh. Ad Heren. 8 de hac pœna parricidarum Modest. cap. 9. ff. ad l. põp. de par. meminit Cic. orat. pro Rosc. Amer. occidendos. Inter hæc multa & miserabilia mortis genera, Reguli quoque duo strictis in se gladiis
concurrisse referuntur. [6] Lucius & Boiorix reges in acie ceciderunt. Claudicus & Cesorix capti
sunt. Ita in his duobus præliis trecenta quadraginta millia Gallorum occisa, & centum quadraginta
millia capta sunt, absque innumera mulierum multitudine, quæ se suosq; paruulos fœmineo furore,
vi autem virili necauerunt. Igitur talem Marij triumphum Romanamque victoriam incredibile
facinus, & nunquam antea Romanis cognitum, Romæ subitò perpetratum, versa in horrorem ac
mœrorem tota vrbe, fuscauit. [7] Poblicius siquidem Malleolus, seruis annitentibus, matrem suam
interfecit. Damnatus parricidij, [8] insutusque in culeum, & in mare proiectus est: impleruntque
Romani facinus & pœnam, vnde Solon Athenienfis decernere non ausus fuerat, dum fieri posse
non credit: & Romani qui se ortos à Romulo scirent, etiam hoc fieri posse intelligentes supplicium K
singulare sanxerunt.

CAP. XVII.

VI. Marij cõsula. alius cadit in an. 653. Teutonicum bellum.

ANNO ab vrbe condita DCXLV. post Cimbricum & Teutonicum bellum & quintum Marij
consulatum, quo status imperii Romani iure conseruatus iudicatur, sexto consulatu eiusdem C.
Marij ita labefactatus est, vt penè vsque ad extremum intestina clade conciderit. Euoluere ac per-
currere mihi discordiarum ambages & inextricabiles seditionum causas incommodum simul ac
longum videtur: sanè breuiter strinxisse sufficiat, quod primus L. Appuleius Saturninus excitati
tumultus auctor extiterit, Q. Metello Numidico, viro sanè primario acerrimus inimicus: qui eum
censorem creatum protractum domo, atque in Capitolium confugientem armata multitudine
obsedit. vnde equitum Romanorum indignatione deiectus est, plurima ante Capitolium cæde

Metellus Saturn. trib. no tauit. Cic. pro Sextio. Val. lib. 9. c. 7. App. 1.

facta.

A dicta. A. Nomium deindè competitorem ſuum Saturninus & Glaucia, fraude C. Marij conſulis occiderunt. Subſequente anno Marius ſextum cos. & Glaucia prætor, & Saturninus tribunus plebis conſpirauerunt, Metellũ Numidicum in exilium quacũque vi agere.[2] Die dicta, à ſuppoſitis eiuſdem factionis iudicibus per ſcelus innocens Metellus damnatus, in exilium cum totius vrbis dolore diſceſſit. Idem Saturninus Memmium virum acrem & integrum, fieri conſulem timens, orta ſubito ſeditione fugientem per P. Mettium ſatellitem informi ſtipite comminutum interfecit. Fremente pro tantis reipublicæ malis ſenatu populoque Romano, Marius conſul accommodato ad tempus ingenio cõſenſui bonorum ſeſe immiſcuit, commotamque plebem leni oratione ſedauit. Saturninus infamibus auſibus concionem domi ſuæ habuit, ibique ab aliis rex, ab aliis imperator eſt appellatus. Marius manipulatim plebe deſcripta,[3] alterum cõſulem cum præſidiis in colle diſpoſuit, ipſe portas communiuit. In foro prælium commiſſum eſt. Saturninus à Marianis foro pulſus, in Capitolium cõfugit. Marius fiſtulas quibus eò aqua deducebatur, incidit. Bellum deinde in aditu Capitolij horridum ſatis actum eſt, multique circa Saufeium & Saturninum cæſi. Saturninus palàm clamitans,
B Marium auctorem eſſe omnium molitionum ſuarum conteſtatus eſt. Cum autem ipſe Saturninus & Saufeius & Labienus cogente Mario,[4] in curiam confugiſſent, per equites Romanos effractis foribus, occiſi ſunt. C. Glaucia extractus è domo Claudij, trucidatus eſt. Furius tribunus plebis bona omnium publicanda decreuit. Cn. Dolabella Saturnini frater, per forum olitorium fugiens, cum L. Geganio interfectus eſt. Itaque auctoribus tantæ ſeditionis occiſis, quies populo fuit. Tunc Cato atque Pompeius rogationem de reditu Metelli Numidici totius vrbis gaudio promulgarunt: quæ ne perferretur, Marij conſulis & Furij tribuni plebis factionibus interceſſum eſt. Rutilius quoque vir integerrimus, adeo fidei atque innocentiæ conſtantia vſus eſt, vt die ſibi ab accuſatoribus dicta, vſque ad cognitionem neque capillum barbamve promiſerit, neque ſordida veſte humilive habitu ſuffragatores conciliarit, inimicos permulſerit, iudices temperarit, orationem quoque à prætore conceſſam nihilo ſummiſſiorem quàm animum habuerit. Cum cuidenti oppugnaretur calumnia, & opinione bonorum omnium iure abſoluendus putaretur, periurio iudicum condemnatus eſt: qui Smyrnam commigrans, literarum ſtudiis intentus conſenuit.

C Anno ab V. C. ſexcenteſimo LIX. Sex. Iulio Cæſare, & L. Marcio Philippo conſulibus, inteſtinis cauſis ſociale bellum tota commouit Italia. ſiquidem Liuius Druſus tribunus plebis, Latinos omnes ſpe libertatis illectos, cum placita explere nõ poſſet, in arma excitauit. Eo acceſſit vt mœſtam vrbem prodigia dira terrerent. Nam ſub ortu ſolis globus ignis à regione ſeptẽtrionis cum maximo cœli fragore emicuit. Apud Aretinos cum panes per conuiuia frangerentur, cruor è mediis panibus, quaſi è vulneribus corporum fluxit. Præterea per ſeptem continuos dies grando lapidum, immixtis etiam teſtarum fragmentis, terram latiſſimè verberauit. In Samnitibus vaſtiſſimo hiatu terræ, flamma prorupit, & vſque in cœlum extendi viſa eſt. Complures præterea in itinere videre Romani globum coloris aurei, cœlo ad terram deuolui: maioremque factum, rurſus à terra in ſublime ad orientem ſolem ferri, ac magnitudine ſua ipſum ſolem obtexiſſe. Druſus tãtis malis auxius, domi ſuæ, incerto quidem auctore, interfectus eſt. Igitur Picentes, Veſtini, Marſi, Peligni, Marrucini, Samnites, Lucani, cum adhuc occultam defectionem meditarentur, C. Seruilium prætorem legatum ad ſe miſſum, apud Aſculum occiderunt: ſtatimque clauſa ciuitate, omnes ciues
D Romanos in dicta cæde iugulauerunt. Continuò atrociſſimam perniciem infamiſſima præceſſere prodigia. Nanque omnium generum animalia, quæ manus hominum blandè perpeti, atque inter homines viuere ſolita erant, relictis ſtabulis paſcuiſque, cum balatu, hinnitu, mugituque miſerabili, ad ſyluas monteſque fugerunt. Canes quoque, quorum natura eſt extra homines eſſe non poſſe, lachrymoſis vlulatibus vagi luporum ritu oberrarunt. Igitur Cn. Pompeius prætor cum Picentibus iuſſu ſenatus bellum geſſit, & victus eſt. Poſtquam ſibi Samnites Papium Mutilum imperatorem præfecerant, Marſi autem Agemnonem archipiratam præoptauerant,[6] Iulius Cæſar Samnitium pugna victus, cæſo fugit exercitu. Rutilius conſul Marium propinquum ſuum legatum ſibi legit: quem aſſiduè ſubmonentem, moram bello vtilem fore, & pauliſper in caſtris exerceri militem oportere tironem, dolo id eum agere ratus, contempſit: ſeſeque in inſidias Marſorum, & vniuerſum agmen exercitus ſui incautus iniecit, vbi & ipſe conſul occiſus, & multi nobiles interfecti, & octo millia Romanorum militum cæſa ſunt. Arma & corpora interfectorum in conſpectum
E Marij legati Tolenus fluuius pertulit, atque in teſtimonium cladis euexit. Marius raptis continuo copiis, victores inſperatos oppreſſit, octo millia & ipſe Marſorum interfecit. Cæpio autem à Veſtinis & Marſis deductus in inſidias cum exercitu trucidatus eſt. L. vero Iulius Cæſar poſtquam apud AEſerniam victus aufugerat, actis vndique copiis, aduerſus Samnites & Lucanos dimicans, multa hoſtium millia interfecit. Cumque ab exercitu imperator appellatus eſſet, Romamque nuntios de victoria miſiſſet, ſenatus ſagum, hoc eſt, veſtem mœroris, quam exorto ſociali bello ſumpſerat, hac ſpe arridente depoſuit, atque antiquum togæ decorem recuperauit. Marius deindè ſex millia Marſorum cæcidit, ſeptem millia armis exuit. Sylla cum viginti quatuor cohortibus AEſerniam miſſus, vbi arctiſſima obſidione Romani ciues & milites premebantur, maximo bello & plurima cæde hoſtium vrbem ſocioſque ſeruauit. Cn. Pompeius Picentes graui prælio fudit, qua victoria Senatus laticlauia & cætera dignitatis inſignia recepit, cum togas tantummodò

1 *Plut. & Appian.*

2 *Satur. Metello diẽ dixit, quod in eius legẽ Agrariã iurare nolu ſſet. Cic. pro Sextio. Liu. 69*

3 *L. Val. Flaccũ eius Remp. defendẽdam ſenatus dederat Cic. 1. Catil. Phil. 8. Orat. pro Rabir.*

4 *Hoſtiliam velleius.*

5 *propterea Cic Socrati comparauit. 1. de Orat.*

6 *Smyrnæ ciuẽ factum. Orat. pro Balbo.*

CAP. XVIII.

7 *Hican. eſt in faſt. Capitol. 662.*

8 *Sociale bellũ Liu. lib. 71. App. 1. Flor. 3. Vell. 2.*

9 *Prodigia Obſeq. Cic. 1. de diui. Liciſt. in Oſtent.*

canes vagi vlulant.

10 *Sext. Cæſar apud App.*

Plut. in vita Marij.

victoria Cęsaris primũ respirante sumpsisset. Porcius Cato prætor Etruscos, Plotius legatus Vmbros, plurimo sanguine impenso, difficillimo labore vicerunt. Cn. Pompeio, & L. Porcio Catone consulibus, Pompeius diu obsedit Asculum ciuitatem: nec tamẽ expugnauisset, nisi populum in campum prorumpentem grauissima oppressione vicisset. Decem & octo millia Marsorum in ea pugna cum Franco imperatore suo cæsa sunt, capta tria millia. Quatuor autem millia Italicorum virorum ex ea cæde profugorum, iugum montis coacto in vnum agmine forte conscenderant: vbi oppressi exanimatique niuibus, miserabili morte riguerunt. Namque ita vt attoniti timore hostium steterant, alij stirpibus vel saxis reclines, alij armis suis innitentes, patentibus cuncti oculis, dentibusque nudatis, viuentium in modum visebantur: nec vllum erat procul intuentibus mortis indicium, nisi diuturna immobilitas, quam nullo modo humanæ vitæ vegetatio diu perpeti potest. Eadem die Picẽtes congressi & victi sunt, quorum dux Iudacilius cõuocatis principibus suis, post magnificas epulas largaq; pocula cunctos ad exemplum sui prouocans, hausto veneno absumptus est, cunctis factum eius laudantibus, sed nemine subsequente. Anno ab vrbe condita sexcentesimo LXI. cum ad obsidendos Pompeios Romanus isset exercitus, & Posthumius Albinus vir consularis, tunc L. Syllæ legatus, intolerabili superbia omnium in se militum odia suscitauisset, lapidibus occisus est. Sylla cõsul ciuilem cruorem nõ nisi hostili sanguine expiari posse testatus est: cuius rei conscientia permotus exercitus, ita pugnam adortus est, vt sibi vnusquisque pereundum videret, nisi vicisset. XVIII. millia Samnitum illo prælio cæsa sunt. Iuuentium quoque Italicum ducem, & magnum ipsius populum persecutus occidit. Porcius Cato consul Marianas copias habens, cum aliquanta strenuè gessisset, gloriatus est C. Marium non maiora fecisse: & ob hoc cum ad lacum Fucinum contra Marsos bellum gereret, à filio C. Marij in tumultu belli, quasi ab incerto auctore prostratus est.[1] C. Gabinius legatus in expugnatione hostilium castrorum interfectus est. Marrucini Vestinique, Sulpitio legato Pompeii persequente, vastati sunt.[2] Pompædius & Obsidius Italici imperatores ab eodem Sulpicio apud flumen Theanum horribili prælio oppressi & occisi sunt. Pompeius Asculũ ingressus, prẽfectos centuriones, cunctosq; principes eorum virgis cæcidit, securiq; percussit, seruos prædamq; omnem sub hasta vendidit, reliquos liberos quidẽ, sed nudos & egentes abire præcepit: & cum de hac præda opitulationẽ aliquam in vsum stipendij publici senatus fore speraret, nihil tamen Pompeius ex ea egenti ærario contulit. Nanque eodem tempore cum penitus exhaustum esset ærarium, & ad stipendium frumẽti deesset expensa, loca publica quæ in circuitu Capitolij pontificibus, auguribus, decemuiris & flaminibus in possessionem tradita erãt, cogente inopia, vendita sunt, & sufficiens pecuniæ modus, qui ad tempus inopiæ subsidio esset, acceptus est. Et quidẽ tunc in sinus ipsius ciuitatis euersarũ omnium vrbium, nudatarumq; terrarum abrasæ vndique opes congerebantur, cum ipsa Roma turpi adigẽte inopia, præcipuas sui partes auctionabatur. Quamobrem consideret tunc tempora sua, cum quasi inexplebilis venter cuncta consumens & semper esuriens, cũctis vrbibus, quas miseras faciebat, ipsa miserior, nihil relinquens, nihil habebat, & stimulo domesticæ famis ad continuationem bellicæ inquietudinis trudebatur. Iisdem temporibus rex Sothimus cum magis Thrachum auxiliis Græciam ingressus, cũctos Macedoniæ fines depopulatus est: tandẽque à C.[3] Sentio prætore superatus, redire in regnum coactus est.

CAP. XIX.

Anno ab vrbe condita[5] sexcẽtesimo sexagesimo secundo, nondum finito sociali bello, Romæ primum bellum ciuile commotum est: eodemq; anno Mithridaticum bellũ, etsi minus infame, non tamẽ minus graue cœptum est.[6] Et quidem de Mithridatici belli spatio variè traditum est, vtrum ab hinc primum cœperit, an tunc præcipuè exarserit, maximè cũ alij XXX. alij XL. annis gestum ferãt. Sed quamuis iisdem temporibus gesta perplexis coaceruata malis exarserint, à me tamen speciatim, etsi breuiter, singula proferentur. Marius Sylla consule, & contra Mithridatem Asiam cum exercitu profecturo,[7] in Campania tamen propter socialis belli reliquias consistente, affectauit septimũ consulatum, & bellũ suscipere Mithridaticũ. quo Sylla cognito, impatiens reuera iuuenis intemperataq; ira percitus, cum quatuor legionibus primum ante vrbem consedit, vbi[8] Gratidium Marij legatum, quasi primam victimam belli ciuilis occidit, mox vrbem cũ exercitu irrupit, faces ad inflammãdam vrbem poposcit. Omnibus metu abditis, per sacram viam citato agmine in forũ venit. Marius cum permouere nobilitatẽ, inflammare plebem, equestrem denique ordinẽ perarmare aduersus Syllam frustrà attẽtasset, postremò seruis spe libertatis & prædæ ad arma solicitatis, nequicquam repugnare ausus, tandem in Capitolium concessit. Sed cum eo Syllanę cohortes irruissent, magna[9] suorũ cæde diffugit. Ibi tunc Sulpicius Marij collega, seruo suo prodente, prostratus est. Seruũ verò ipsum, quod hostem indicauerat, manumitti, quod verò dominũ prodiderat, saxo Tarpeio deiici consules decreuerũt. Marius fugiens, cum persequentiũ instantia circũseptus esset, in Minturnensiũ paludibus sese abdidit: è quibus infœliciter luto oblitus, ignominioseq; protractus, turpi autẽ spectaculo Minturnas deductus, contrususq; in carcerem, percussorem ad se missum solo vultu exterruit. Deindè lapsus è vinculis, in Africã transfugit, solicitatoq; ex Vtica filio, vbi is custodia obseruabatur, cõtinuo Romã regressus,[10] Cinnæ consuli societate scelerum cõiunctus est. Igitur ad profligandã vniuersam Rempublicam, exercitũ sibi in quatuor partes diuiserunt. Tres siquidẽ legiones Mario datę, parti copiarũ Cn. Carbo præpositus est, partẽ Sertorius accepit: ille scilicet Sertorius iam hic ciuilis belli incẽtor & particeps, qui etiam hoc finito, aliud pòst in Hispania bellum excitauit, quod per multos annos maximis

F

G

H

I

K

Eiusdem lib.

Asculi obisse scribit App.

Val. 9. cap. 8.

1 A. Gabinius a Liu. lib. 76.

2 App. κόιντον πομπηδιον. Sed rectius apud Dion. κόιντος πομπηδιος ειλαι.

3 Cic. Verrina 5. hũc Sentiũ ex caritate frum. Maced. ditatũ scribit

5 ita. Eutr. lib 5. aliis annus est 665. quo Sylla & Q. Popeius Rof. Coss.

Bell. Marianũ & Mithrid.

7 Nola enim exercitu Ro. obsidebatur. Vell.

8 Val. lib. 9. c. 7. Plut. in Mario.

9 seruorum

10 ab his bellũ Octauianum Cic. 2. de nat. Plut. in Sylla.

Universidad de Deusto Biblioteca

A maximis Romanorum cladibus traxit. Cætera vero exercitus portio Cinnam secuta est. Porro autem Cn. Pompeius qui à senatu cum exercitu accersitus, vt reipublicæ opitularetur, & diu sese nouarum rerum aucupatione suspenderat, contemptus à Mario vel Cinna, ad Octauium alterum consulem sese contulit, & mox cum Sertorio conflixit. Infelicem pugnam interuentus noctis diremit. Sexcenti ex vtraque parte milites trucidati sunt. Postera die cũ permixtim corpora ad sepulturam discernerentur, miles Pompeianus fratris sui, quem ipse interfecerat, corpus agnouit. In concursu enim vtrique cognitionem vultus galea, considerationem furor ademerat: quamuis parum sic culpæ circa ignorantiam, vt videatur nescisse de fratre, quem non ambigitur scisse de ciue. Itaque victor victo infelicior, vbi & fratris corpus agnouit, & parricidium suum, execratus bella ciuilia, ilico pectus suum gladio transuerberans, simúlque lachrymas & sanguinẽ fundens, super fraternum sese cadauer abiecit. Et quid hoc profuit ad confusionem crudelis incepti, quod in primo statim bellorum ciuilium exordio infamis fama percrebuit, concurrisse ignaros quidem fratres, sed conscios ciues: petiisse fratrem scelere victorem spolia fratris occisi: ac mox tantæ immanitatis reum, co- B dem gladio atque eadem manu per suam necem parricidium, quod admiserat, vindicasse? Nunquid in tantarum animositate partium tam triste mouit exemplum? Nunquid apud quenquam periculum sceleris repulit terror erroris? Nunquid hæc quæ communis est etiam cum beluis pietas & reuerentia naturæ, quod vnus perimendo ac pereundo commisit, quia in se agi posset intremuit, sesèque ab huiusmodi incœpto, conscientia victus remouit? Quin potius annis fere quadraginta consequentibus, in tantum continuata sunt bella ciuilia, vt magnitudo laudis, appetenda ex magnitudine sceleris putaretur. Omnes enim post tale documentum in tali militia parricidiorum pericula refugissent, nisi parricidia ipsa voluissent. Igitur Marius† coloniam Ostiensem vi ingressus, † App. lib. 1. omnia ibi genera libidinis, auaritiæ, crudelitatis exercuit: Pompeius fulmine afflatus, interiit: exer- Plut. in Syl. citus verò eius pestilentia correptus, penè totus absumptus est. Nam vndecim millia virorum de Liu. 79. castris Pompeij mortua, sex millia autem de parte Octauij consulis desiderata sunt. Marius Antium & Ariciam ciuitates hostiliter irrupit, cunctósque in his præter proditores interfecit, bona suis diri- C pienda permisit. Post Cinna consul cum legionibus, & Marius cum fugitiuis vrbem ingressi, nobilissimos quosque è senatu, & plurimos consulares† viros interfecerunt. Sed quota hæc portio ostentatæ miseriæ est, vno verbo definisse cædem bonorum, cuius fuit tanta numerositas, tanta diuturnitas, tanta crudelitas, tantáque diuersitas? Veruntamen æquius est me aliquid vtilitatis subtraxisse causæ, quã tantũ horroris ingessisse notitiæ, siue peritis hæc, siue imperitis obiiciãtur. De patria siquidem, de ciuibus, & de maioribus nostris hæc loquimur: qui his exagitati malis, tam abominanda gesserunt, de quibus etiam auditis posteri perhorrescant, qui profectò nolunt ista nimis exaggerari, aut sufficientis notitiæ moderatione, si sciunt: aut misericordis reuerentiæ contemplatione, si nesciunt. Igitur Marius cum interfectorum ciuium capita illata conuiuiis, oblata Capitolio,* collocata rostris, ad spectaculum ornatúmque congereret, ac septimum consulatum cum Cinna tertium consule peruasisset, in exordio consularis imperij fera tandem morte præreptus est. Cinna bonorum neces, malorum cæde suppleuit. Nam cum introducta per Marium fugitiuorum manus insatiabilis prædandi esset, nullámque partem auctoribus prædæ consulibus ministraret, in forum quasi stipendij causa solicitata, militibúsque circũdata, inermis extincta est. Cæsa sunt illa die in foro vrbis † octo D millia fugitiuorum: idémque Cinna quartum consul, ab exercitu suo* interfectus est.

Fratricida de lecti conscientia occidit seipsum.

† Tres nimirũ oratores, Q. Catulũ, M. Antoniũ, C. Iul. Cæsarem. Cic. in Brut.

** collata. An. 667.*

† Plut. tradit Sertorium ad 4000. seruorum, quos Marius in bello socios, in tyrannide satellites habuerat, interfecisse. Appian. 1.

** Seu potius obrutus lapidibus. Liu. 83. Plut. in Pompeio.*

INTEREA residui senatorum, qui potẽtiam Cinnæ, Marij crudelitatẽ, insaniã Fimbriæ, Sertoriique audaciam fuga euaserant, transuecti in Græciam, coëgere precibus Syllam, vt periclitãti, immò iam penè perditæ patriæ opem ferret. Igitur Sylla mox vt Campanũ litus attigit, Norbanũ cõsulem prælio oppressit, septem † M. tũc Romanorũ Romani interfecerunt, sex M. eorundem ab iisdem capta sunt, centum XXIIII. de Syllana parte ceciderunt. Fabius verò Adrianus, cui imperium pro prætore erat, regnum Africæ seruorum manu affectans, à dominis eorum apud Vticam, congestis sarmentis, cum omnia familia † viuus incensus est. Damasippus prætor, incentore Mario consule, Q. Scæuolam, C. Carbonem, L. Domitium, P. Antistium, in curiam quasi ad consultandum vocatos crudelissimè occidit. Corpora interfectorum per carnifices vnco tracta, atque E in Tyberim missa sunt. Eodem tempore Syllæ duces plura prælia aduersus Marianas partes infelicissima felicitate gesserunt. Nam & Quintus Metellus Carrinatis copias cæcidit, & castra peruasit, & Cn. Pompeius Carbonis equitatum grauiter trucidauit. Syllæ etiam & Marij adolescentis maximum tunc prælium apud Sacriportum fuit, in quo de exercitu † Marij cæsa sunt viginti quinque millia, sicut † Claudius scribit. Pompeius Carbonem etiam castris exuit, fugientemque insecutus, nunc cædendo, nunc ad deditionem cogendo, plurima exercitus parte priuauit. Metellus Norbani agmẽ oppressit: vbi nouẽ millia Marianæ partis occisa sunt. Lucullus cũ à Quinctio obsideretur, erupit, & repẽtina pugna obsessoris* deleuit exercitũ. Nam plus quàm decem millia ibi tunc cæsa referũtur. Sylla deinde cum Lamponio Samnitum duce, & Carrinatis reliquis copiis ante ipsam vrbem portámque Collinam ad horam diei nonam signa contulit, grauissimóque prælio tandem vicit. octoginta millia hominum ibi fusa dicuntur, XII. millia sese dediderunt: reliquam

CAP. XX. *Sylla in opem patriæ reuocatur.*

† App. scribit militũ Norbani millia sex Syllæ lxx. cecidisse.

† Cic. & pedia. 3. Verrin. Liu. lib. 86. Val. 9. ca. 10.

† Syll. vict. refertur à Liu. 87. Vell. l. 2. clo. 3. ca. 21.

ad Fidentiam Plut. in Syl.

multitudinem in fugam versam, insatiabilis victorum ciuium ira consumpsit.

CAP. XXI.

Sylla septem millia deditiũ occidit. Aug. 3. Ciuit. c. 28. Liu. octo millia. l. 88. Plut. in Sylla ἑξακισχιλίους. Val. libro 9. c. 2. quatuor legiones.

SYLLA mox vt vrbẽ victor intrauit, tria millia hominũ, qui se per legatos dediderant, cõtra fas F contráque fidem datam, inermes securósque interfecit. Plurimi tunc quoque, vt nõ dicam innocẽtes, sed etiã ipsius Syllanæ partis occisi sunt, quos fuisse plus quam nouẽ millia ferunt. Ita liberæ per vrbem cædes, percussoribus passim vagantibus, vt quenque vel ira vel prẽda sollicitabat, agitabãtur. Igitur cunctis iam quod singuli timebant apertè frementibus, [1] Q. Catulus palam Syllæ dixit, Cum quibus tandem victuri sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? [2] Tũc Sylla auctore L. [3] Fursidio primipilari, primus infamẽ illã tabulã proscriptionis induxit. Prima proscriptio octoginta hominũ fuit, in quibus quatuor consulares erant, Carbo, Marius, Norbanus, & Scipio, intérque eos Sertorius tunc maximè pertimescẽdus. Itẽ alia cũ D. hominibus proposita est: quã cũ Lollius, quippè securus, nihilque sibi cõscius legeret, vbi suũ repẽte nomen offendit, dum se trepidus adoperto capite foro subtrahit, interfectus est. Sed ne in ipsis quidem tabulis fides ac finis malorũ videbatur. Namque alios quos proscripserant, iugulabãt: alios autẽ postquã iugulauerant, proscribebãt. Nec ipsius mortis erat via simplex, aut vna conditio, vt in nece ciuium saltem ius hostiũ seruaretur, G qui nihil à victis præter vitã exigunt. [4] M. Marium siquidem de caprili casa extractũ, vinciri Sylla iussit: ductúmque trans Tiberim ad Lutatiorum sepulchrum effossis oculis, mẽbrisque minutatim desectis, vel etiam fractis, trucidari. Post hunc P. Lætorius senator, & Venulcius triumuir, occisi, M. Marij caput Prænestè est missum: quo viso, C. Marius vltima desperatione correptus, vbi à Lucretio obsidebatur, ne in manus incideret inimicorum, cũ [5] Telesino mutua morte cõcurrit. Dúmque violentius ipse in concurrentem manus adegit, circa suum vulnus manum percutiẽtis hebetauit. Ita eo interfecto, ipse leuiter vulneratus, ceruicem seruo suo præbuit. Carrinatẽ prætorem Sylla iugulauit. Inde Prænestè profectus, omnes Marianæ militiæ principes, hoc est, legatos, quæstores, præfectos, & tribunos iussit occidi. Pompeius Carbonem à Cossura insula in Ægyptum fugere conãtem, in Siciliam ad se retractum, & cõplures cũ eo socios eius occidit. Sylla dictator creatus est, vt dominationis & crudelitatis libido, honesti præcipuúque nominis reuerentia & armaretur & velaretur. Pompeius in Africam transgressus, eruptione circa Vticam facta, XVIII. millia hominum interfecit. Quo bello Domitius dux Marianus, dum inter primores repugnat, occisus est. Idemque Pom- H peius [6] Hiertam Numidiæ regem persecutus, fugientem à Bogude Bocchi Maurorum regis filio, spoliari omnibus copiis fecit: quem continuò Bullam reuersum, tradito sibi oppido, interfecit.

Marij mors crudelis. Vall. lib. 9. Luc. 2.

Aliter Vell. mortẽ Marij.

6 Hiertam habẽt M. S. vet. cod. Eutropij Hierdã, ipresis Hiarbã. Plut. Ἰαρβᾶν. Epitoma Hierã.

CAP. XXII.

7 An. vrb. cõ. 673. quib. cons. dictatura se L. Sylla vltro abdicauit. Ap. l. 1. Plut. in Sylla.

CREATIS itaque [7] P. Seruilio & Ap. Claudio consulibus, visus est tãdem Sylla priuatus. Hoc fine conclusa sunt duo bella funestissima, sociale Italicum & ciuile Syllanum. Hæc per annos decem tracta, plus quàm centum quinquaginta millia Romanorum consumpserunt: tantúmque lectissimorum virorum vernaculorúmque militum Roma hoc ciuili bello perdidit, quantum in ea superiore tẽpore, cũ se iam aduersus Alexandrum Magnũ circunspiceret, indiscretis ætatibus cẽsus inuenit. Præterea viros cõsulares viginti quatuor, prætorios sex, ædilitios sexaginta, senatores ferè ducẽtos, absq; innumeris totius Italiæ populis, qui passim sine cõsideratione deleti sunt: quos neget quisq, si valet, quin eodẽ dãno suo vicerit Roma, quo amisit Italia. Proh pudor. Nunquidnã & hic cõparatione ambigua egent tẽpora? Immò vel maximè, inquiũt. Nam quid tã aptè, quã bellis ciuilibus bella ciuilia comparãtur? An fortè dicetur, etiã in his tẽporibus bella ciuilia nõ fuisse? Quibus à nobis respondebitur, iustius quidem socialia vocari oportere: sed nobis proficere, si ciuilia nominẽtur. I Cũ enim causis vocabulísque ac studiis paria docẽtur omnia, tum sibi in his tãto plus vindicat reuerentia Christianæ religionis, quanto minus præsumpserit potestas irãta victoris. Nam cum plerũq; improbi tyrãni temerè inuadentes rempub. vsurpatóque regio statu, Romani imperij corpus abruperint, atque ex eo bella vel per se iniusta importarint, vel in se iusta cõmouerint, Britannis Galliísque populis erecti & instructi, hæc bella quantũ externis proxima, tantũ lõginqua ciuilibus, quid nisi iocialia iure vocitentur, cum ipsi Romani ne Sertorij quidem, aut Perpernæ, aut Crixi, aut Spartaci bella, ciuilia vspiam nominarint? In tali ergo defectu, vel perduellione sociorum, minore tũc vtique inuidia laboraret, si fortassis existeret vel grauis pugna, vel eruẽta victoria. Veruntamẽ cum in hisce temporibus omnia plus necessitatis afferant & minus pudoris, hoc est, causa, pugna, victoria, vel pro extinguenda insolentia tyrannorum, vel pro cohibendo sociorum defectu, vel pro inurendo vltionis exemplo, cui tandem dubium est, quãto nunc mitius, quantóque clemẽtius excitata (vt dicunt) bella ciuilia geruntur, immò reprimuntur potius quàm geruntur? Quis enim vnum ciuile bellum K per decem annos his temporibus agitatum audierit? Quis vno bello centum quinquaginta M. hominũ, vel hostiũ ab hostibus, vt non dicã ciuiũ à ciuibus, cæsa meminerit? Quis illam, quam explicare longum est, optimorum atque illustrium virorum multitudinem trucidari in pace cognouerit? Postremò quis illas infames interficiendorum tabulas timuerit, legerit, senserit? ac non potius omnibus notũ sit, vna cunctos pace compositos, atque eadem salute securos, victos victorésque pariter communi exultasse lætitia: ac etiam in tantis totius imperij Romani prouinciis, vrbibus ac populis, vix paucos aliquãdo extitisse, quos iusta vltio inuito etiam victore damnarit? Et vt verbis verba non onerem, non temere dixerim, tantam vel in bello saltem extinctam modo fuisse gregariorum militum manum, quanta tunc cæsa est in pace nobilium. Igitur Sylla mortuo, [8] Lepidus Marianæ partis assertor, aduersus Catulum Syllanum ducem surgens, rediuiuos bellorum ciuilium cineres fu-

De Crixi gladiatorũ duce infra cap. vlt.

8 Ambo cons. erant. an. vr. 675. de quorũ dissentione Cic. Catil. 3. Liu. 9. Ap. 1. Plut. in Sylla & Pomp.

scitauit.

A euasit. Bis tunc acie certatum est. Plurimi Romanorum iam ipsa paucitate miserorũ, & adhuc illo furore insanientium cæsi sunt. Albanorum ciuitas obsidione oppugnata atque excruciata fame, vltima miserabilium reliquiarũ deditione seruata est. Vbi tunc Scipio Lepidi filius, captus atque occisus est. † Brutus in cisalpinã Galliã fugiens, persequente Põpeio, apud Rhegiũ interfectus est. Ita hoc bellum ciuile, non magis clementia Catuli, quàm tædio Syllanæ crudelitatis, vt ignis in stipula, eadem celeritate qua exarsit, euanuit.

Anno ab vrbe condita sexcentesimo septuagesimo tertio, sonantibus vndique bellorum fragoribus, quorum vnum in Hispania erat, aliud in Pãphylia, in Macedonia tertium, quartum in Dalmatia, exanguis adhuc atque exhausta intestina pernicie tanquam febribus Romana respublica, propulsare armis occidẽtis septentrionisque fortissimas gentes cogebatur. Sertorius siquidem vir dolo atque audacia potens, cum partium Marianarum fuisset, Syllam fugiens, ex Africa dilapsus in Hispanias, bellicosissimas gentes in arma excitauit. Aduersus hũc, vt breuiter definiã, duo duces missi Metellus & Domitius: quorum Domitius ab Hirculeio * Sertorij duce, cũ exercitu oppressus est. B Manilius proconsul Galliæ in Hispaniam cum tribus legionibus & mille quingẽtis equitibus transgressus, iniquam cum Hirculeio pugnam conseruit: à quo castris copiisque nudatus, in oppidum Ilerdã penè solus refugit. Metellus multis prælijs fatigatus, per deuia oberrans, hostem mora fatigabat, donec Pompeij castris consociaretur. Pompeius contracto apud Pallantiã exercitu, Lauronem ciuitatem, quam tunc Sertorius oppugnabat, frustra conatus defendere, victus aufugit. Sertorius superato fugatóque Pompeio, Lauronem captam cruentissimè depopulatus est: reliquũ agmẽ Lauronensium quod cædibus superfuerat, miserabili in Lusitaniam captiuitate transduxit. Pompeium autem, hoc est, illum Romanorum ducem, à se victum fuisse gloriatus est: quem magna prædituũ fiducia, ad hoc bellum † non pro consule, sed pro consulibus Roma misisset. Fuisse tunc Pompeio triginta millia peditum & mille equites, Galba scribit: Sertorium autem sexaginta millia peditum, octo millia equitum habuisse commemorat. Postea verò Hirculeius cũ † Metello congressus, apud Italicam Beticæ vrbem, viginti millia militum perdidit: victúsque in Lusitaniam cum paucis refugit. Põ- C peius Segidi nobilem Celtiberiæ vrbem cepit. Sertorius deindè cum Pompeio congressus, decem millia militum eius interfecit. Ex alio cornu vincẽte Põpeio, tantundem penè ipse perdidit. Multa inter eos præterea prælia gesta sunt. Mẽmius quæstor Pompeij, idémque vir sororis eius, † occisus est: Hirculei fratres interfecti. Perperna, qui se Sertorio iunxerat, comminutus est. Postremo ipse Sertorius † decimo demum anno belli inchoati, iisdem quibus & Viriathus, suorũ dolis interfectus finem bello fecit, Romanisque victoriam sine gloria dedit: quamuis Perpernam postea pars exercitus eius secuta sit, qui à Pompeio victus, cum vniuerso exercitu suo interfectus est. Ciuitatibus verò cunctis vltrò ac sine mora per deditionem receptis, duæ tantum restiterunt, hoc est, Vxama & Calaguris: quarum Vxamam Pompeius euertit, Calagurim Afranius iugi obsidione confectam, atq; ad infames esas miseranda inopia coactã, vltima cæde incendióque deleuit. Percussores Sertorij præmiũ ne perendũ quidẽ à Romanis esse duxerũt, quippè qui meminissent antea Viriathi percussoribus denegatũ. Et quãuis nullo tunc præmio patrauerint Romanam securitatem, tamen fortis fide ac viribus semper Hispania, cum optimos inuictissimósque reges reipub. dederit, nullum vnquã tyrannorũ ab initio vsq; in hodiernũ diem vel de se editum misit, vel in se extrinsecus incurrentem viuum D potentémve dimisit. Interea Macedonicũ bellum Claudius sortitus, varias gentes quæ Rhodopeis mõtibus circũfusæ sunt, ac tunc Macedoniam crudelissimè populabantur: (nam inter cætera dictu auditúque horrida, quæ in captiuos agebant, raptis, cum poculo opus esset, humanorum capitum ossibus, cruẽtis capillatísque adhuc, ac per interiores cauernas malè effosso cerebro oblitis auidè ac sine horrore, tanquam veris poculis vtebantur, quarum cruentissimi atque immanissimi Scordisci erant) has itaque vt dixi, Claudius pellere Macedoniæ finibus bello attentauit, magnísque se malorũ molibus obiecit: vnde cum animo æger, & curis circunseptus, morbo insuper correptus esset, interiit. Huius successor Scribonius attentatarum superiore bello gentium vim declinans, in Dardaniam arma conuertit, eámque superauit.

Publius verò Seruilius ex consule, Ciliciam & Pamphyliam crudelissimè adortus, dum subdere studet, pene deleuit. Lyciam & vrbes eius obsessas oppressásque cepit. Præterea Olympum mõtem peruagatus, Phaselim euertit, Corycum diruit, Tauri quoque montis latera in Ciliciam vergentia E perscrutatus, Isauros bello fractos, in ditionem redegit: primus Romanorum per Taurum duxit exercitum, ac limitem itineris fecit. Triennio emenso, quo bellum gestum est, Isaurici nomẽ assumpsit Coseonius proconsule sortitus Illyricum, protrita subactáque Dalmatia, Salonas vrbem florentissimam post biennium tandem expugnauit & cepit.

Anno ab vrbe cõdita † sexcẽtesimo LXXIX. Lucullo & Cassio cõsulibus, gladiatores LXXIIII. Capuæ à ludo Cn. Lentuli diffugerunt: qui cõtinuò, ducibus Crixo & Oenomao Gallis, & Spartaco Thrace, Vesuuium montem occuparunt. vnde erumpentes, Clodii prætoris, qui eos obsidione cinxerat, castra expugnarunt: ipsóque in fugam acto, cuncta in prædam verterũt. Inde per Consentiam & Metapontum circunducti, ingentia breui agmina collegerunt. Nã Crixo X. milliũ multitudo, Spartaco autem triplex tũc numerus fuisse fertur. Oenomaus enim iam in superiore bello fuerat occisus. Itaque cum cædibus, incendiis, rapinis, stuprísque omnia miscerent, in exequiis captiuæ

CAP. XXIIII

Bella Hisp. Pãph. Maced. Dalm.

* *App. lib. 1. Plut. in Sert. Liu. l. 90.*

† *Lege Plut. in pomp.*

† *Met. victor. de Hircul. li. 91. Front. 2. Stratag.*

† *In agro Segõtino. Plut. in Sert.*

† *Eut. octauo decimo. Cuspautem emendauit, octauo demũ anno.*

Suprà ca. 4.

Liu. lib. 91. Eutr. 6.

Eut. 6. Liu. li. 92. & 95.

Saluft. li. 1. Prisc. 15.

C. Coscenius. Eutr. li. 6.

CAP. XXIIII.

† *Eutrop. hic annus est 678.*

matronæ, quæ se dolore violati pudoris necauerat, munus gladiatorũ ex quadringẽtis captiuis scilicet, qui spectandi fuerant, spectaturi, vtpote lanistæ, gladiatorum potius quàm militum principes, ediderunt. Deinde consules Gellius & Lentulus aduersus eos cũ exercitu missi, quorũ Gellius Crixum acerrimè pugnantem prælio oppressit. Lentulus à Spartaco superatus au fugit. Pòst etiã collatis frustra ambo consules copiis, accepta graui clade, fugerũt. Dehinc C. Cassium proconsulem idem Spartacus oppressum bello interfecit. Itaque exterrita ciuitate non minore propemodũ metu, quã sub Annibale circa portas fremente trepidauerat, senatus Crassum cum legionibus cõsulum nouoque supplemento militum misit. Is mox vt fugitiuorum pugnam iniit, sex millia eorũ interfecit, nõ gentos vero cepit. Inde prius quàm ipsum Spartacum ad caput Silari fluminis castrametãtem belo aggrederetur, Gallos auxiliatores eius Germanósque superauit: è quibus triginta millia hominũ cum ipsis ducibus occidit. Nouissimè ipsum Spartacum disposita acie congressum, maximásque cũ eo fugitiuorum copias perculit. Nam sexaginta millia eorũ cæsa, sex millia capta referũtur: tria millia ciuium Romanorum recepta sunt. Cæteri qui ex hoc bello lapsi oberrabant, per cõplures duces frequenti indagine attriti sunt. At ego iterum ac sæpius repeto, nunquidnam & hic comparatione aliqua egent tẽpora? Quis rogo audire nõ horreat, non dicã bella talia, sed vel nomina tãta bellorũ externa, seruilia, socialia, ciuilia, fugitiuorũ? quæ ne sic quidem saltem sese, vt cõmoti maris fluctus, quãuis molibus magnis sequuntur, sed vndique diuersis causis, vocabulis, formis, malisque excitata coaceruatáque cõcurrunt. Vt è proximo repetam, & infame illud seruile præteream, Iugurthinum bellũ nondum adhuc ab Africo detonuerat, iam Cimbricũ à circio fulminabat. De Cimbricis illis nubibus adhuc fœdi vastíque torrẽtes effusi sanguinis agebantur, iã socialis belli nebulas in magna continuò malorũ nubila coituras, misera exhalabat Italia. Adhuc verò post infinitã crebrãque Italici belli tẽpestatem discurri tutò per Italiã minimè poterat: ita omnes absque illis periculosissimis inimicarũ vrbiũ voraginibus, dissoluta ac lubrica pace titubabãt: iam sibi Marianum atque Cinnanum Roma parturiebat excidiũ, & aliud è diuerso oriens atque aquilo, hoc est, Mithridaticũ minabatur, quod quidem Mithridaticum à superioribus cœptũ porrò in vlteriora porrigitur. De Mariana face rogus Syllanæ cladis accensus est, de isto rogo funestissimo Syllani & ciuilis belli per plurimas terrarũ partes ardentes sudes sparsi sunt, multáque incendia ex vno fomite diffuderunt. Nã Lepidus & Scipio in Italia, Brutus in Gallia, Domitius Cinnæ gener in Africa, Carbo in Cossura & Sicilia, Perperna in Liguria, & post cum Sertorio in Hispania, omniumque atrocissimus Sertorius in eadẽ Hispania, hæc tũc ciuilia, vel quo alio dicẽda sunt nomine, bella excitãtes, de vno multa, de paruo magna fecerũt, absq; illis tribus vastissimis bellis, quę tũc externa vocabãtur, hoc est, Pãphylico, Macedonico, atque Dalmatico, dissimulato etiã magno illo Mithridatico longè omniũ diuturnissimo, infestissimo, ac formidolosissimo: deindè adhuc Hispaniẽsi Sertoriano nõdũ finito, immò adhuc ipso viuẽte Sertorio, hoc fugitiuorũ, & vt verius dicã gladiatoriũ bellũ inhorruit, iã non spectandũ paucis, sed vbique metuendum. Quod quia fugitiuorũ bellũ dicitur, nemini vile habeatur ex nomine. Sæpè in eo singuli, & aliquãdo simul cũ agminibus frustra iunctis ambo consules victi sunt, plurimique nobiles trucidati. Ipsi autem fugitiui plus quàm centũ millia fuere, qui cæsi sunt. Ex quo admonemus, vt ipsa cõsoletur se Italia de vexatione externorum præsentium per recordationem prætẽtorũ, ex se atque in seipsam incõparabiliter crudelius dilacerãtiũ. Quamobrẽ huic quinto volumini iã finẽ fecerim, vt bella ciuilia externis vbique permixta, vel quæ dicta sunt, vel etiã quæ sequuntur, quia sic sibi serie tẽporũ & malis sequacibus cohæserũt, libri saltem termino separentur.

Crixum circa Garganũ mõtẽ oppressum scribit Appia.

Hannibal ad portas. Cice. Philip.

Numerus interfectorum. Liu. 67.

Bella varia.

PAVLI OROSII HISPANI
ADVERSVS PAGANOS HISTORIARVM LIBER SEXTVS.

CAPVT I.

OMNES homines cuiuslibet vel sectæ, vel vitæ, vel patriæ ita semper ad prospectum prudentiæ naturali bono eriguntur, vt oblectamento corporis rationale mẽtis, & si nõ actu præferãt, iudicio tamen præferendũ sciãt. Quæ mens ratione duce illustrata in medio virtutũ, quibus genuino fauore, quãuis vitiis inclinetur, assurgit, scientiam Dei quasi arcẽ prospicit, Deum enim quilibet hominum contemnere ad tempus potest, nescire in totum non potest. Vnde quidam dum in multis Deum credunt, multos deos indiscreto timore finxerunt. Sed hinc iam vel auctoritate veritatis operante, tum ipsa etiam ratione discutiente discessum est. Quippè cum & philosophi eorum: vt de nostris sanctis fileam, dum intento mentis studio quærunt, scrutantúrque omnia, vnum Deum auctorem omnium repererunt, ad quem vnum omnia referuntur, vnde etiam nunc pagani, quos iam declarata veritas de contumacia magis quàm de

Deus ad tẽpus cotẽmi, sed ignorari non potest.

A de ignorantia cõuincit, cũ à nobis discutiuntur, nõ se plures deos sequi, sed sub vno deo magno plures ministros venerari fatentur. Restat igitur de intelligẽtia veri dei per multas intelligendi suspiciones cõfusa dissensio, quia de vno deo omnium penè vna opinio est. Hucusque humana scrutatio, etsi cum labore deliberare potuit: at vbi ratiocinatio defecit, fides subuenit. Nisi enim crediderimus, nõ intelligemus. Ab ipso audias, ipsique deo credas, quod verũ velis scire de deo. Itaque idẽ vnus & verus deus, in quem omnis, vt diximus, etsi ex diuersis opinionibus, secta concurrit, mutans regna & disponens tẽpora, peccata quoque puniẽs, quæ infirma sunt mundi elegit, vt cõfundat fortia, Romanumque imperiũ assumpto pauperrimi status pastore fundauit. Hoc per reges & cõsules diu prouectum, postquam Asiæ, Africæ atque Europæ potitum est, ad vnum imperatorem, eundémque fortissimum & clemẽtissimum, cuncta sui ordinatione congessit. Sub hoc imperatore, quem omnes ferè gentes amore & timore permixto iustè honorarẽt, deus verus, qui superstitione solicita ab ignorãtibus colebatur, magnum illum intelligentiæ suæ fontem aperuit, promptiúsque per hominẽ doctu-

B rus homines filium suum misit operãtem virtutes, quæ præcellerent hominem, coarguẽtémque dæmonas, quos aliqui deos putauissent, vt qui ipsi tanquam homini nõ credidissent, operibus tanquam * dei crederẽt, deindè, vt in magno silentio ac pace latissima inoffensè & celeriter noui nominis gloria, & annũtiatæ salutis velox fama percurreret: vel etiam, vt discipulis eius per diuersas gentes euntibus, vltróque per cunctos salutis dona offerẽtibus, obeundi ac differendi, quippè Romanis ciuibus inter ciues Romanos esset tuta libertas. Quod ideo commemorandũ putaui, quia hic sextus libellus vsque ad Cæsarem Augustum, de quo hæc dicuntur, extẽditur. Quod si aliqui hanc lucidissimã rationem irritam putant, suisque diis potius assignant, quos primum prudẽtia elegerint, deindè præcipuo cultu inuitarint, vt sibi per eos ampliss imum hoc pulcherrimúmque imperium conderetur: sic enim iactitãt, quia ipsi optimo genere sacrorum emeruerint præcipuum deorum fauorẽ, quibus ademptis vel prætermissis, discesserint omnes adytis arisque relictis dij, quibus imperium hoc steterat: vnde quamuis reuerẽtia sanctitatis tuæ multa fortissimè verissiméque disseruerit, tamen & mihi locus exigit, vt pauca subiiciam. Si Romani colẽdo deos emeruerunt fauorẽ deorum, & non colendo amiserunt, vt ipse Romulus parẽs Romę inter tot mala ab ipso ortu suo ingruẽtia saluus esset colẽdo

C quis meruit? An Amulius auus, qui exposuit ad necem? An pater, qui incertus fuit? An Rhea mater stupri rea? An Albani parentes, ipsa quoque ab initio nominis germina persequentes? An tota Italia, quæ per quadringentos annos dum audere potuit excidio eius inhiauit? Nõ, inquiunt, sed dij ipsi, quia se colẽdos sciebant, futuros custodiere cultores. Ergo præscij sunt. Si præscij sunt, cur hoc imperium inter tot annorum sęcula eo potissimum tẽpore ad summam potentiæ arcẽ perduxerũt, quo se ille nasci inter homines atque agnosci vt homo voluit, post huius nomẽ & ipsi pro nihilo cõtempti sunt, & cum vniuerso mundo etiam illi, quos ipsi prouexerant, cucurrerunt? Sed humiliter obrepsit, inquiunt, & latenter intrauit. Latentis & humilis vnde tam celebris fama? tam indubitata fides? tam manifesta potentia? Signis quibusdam & virtutibus mẽtes hominum superstitione solicitas cepit & tenuit. At hæc si potuit homo, dij magis posse debuerunt. An quia ille hanc potentiam à patre sibi traditam prædicabat, peruentum est aliquando ad intelligentiam illius noti & ignoti dei, quam apprehendere, vt dixi, nemo nisi per ipsum potest? Nec quisquã potest nisi qui toto se perspecto ac despecto, cõuersus ad sapientiam dei omnem quærendi ratiocinationem trãstulerit ad credẽ-

D di fidem. Veruntamẽn breuiter discutio: Dij isti, quos tantos ferunt, vt Romanam Rempub. & propitij prouexisse, & auersi afflixisse videantur, eò certè tempore, quod palã constat, quonasci Christus voluit, & annuntiari gentibus cœpit, deuotissimè atque intentissimè colebantur. Ita illi consulentes & sibi & cultoribus suis, non potuerũt vel reprimere vel repellere superstitionem eius, propter quam spernendos se cultoréque suos destituendos viderent: quanquam si ab inuitis danda venia, nec deferendi fuerunt, si à voluntariis seruanda præscientia, nec prius fuerant adiuuandi. Hoc factum est, in quiunt: nam excitauimus gẽtes, accendimus reges, instituimus leges, disposuimus iudices, præparauimus pœnas suppliciis & crucibus, orbẽ totum scrutati sumus, si quo modo Christianum nomẽ & cultus vniuerso mũdo posset abradi. Hoc eatenus factũ est, donec fœcũda crudelitas eousque inter tormẽta ac per tormẽta proficeret, quãdiu ipsum regiũ culmẽ, per quod solũ prohiberi potuerat, occuparet. Et quid postea cõsecutum est? Imperatores, inquiunt, Christiani cessare sacra, & claudi templa iusserunt, atque ideò excessere omnes adytis, arisque relictis dij, quibus imperiũ hoc stetE rat. O quãta & quã inoffensa lux veritatis est, si non aduersus eam vltrò sese offerentẽ imbecilli infœliciter oculi clauderentur! Si Christiana fides per multa retrò tẽpora sæuientibus vndique aduersum se gẽtibus, regibus, legibus, cædibus, crucibus ac mortibus reprimi nullo modo potuit, immò vt dixi, inter hęc & per hæc creuit, cultus autem idolorum iam quodam modo ex se deficiens ac sibi erubescẽs ad vnam elementissimã iussionem sine vllo pœnali terrore cessauit, cui dubiũ est, hoc per istius intelligentiæ demonstrationẽ de creatore suo tandem innotuisse creaturæ, quod illa eatenus per varias ratiocinationes mentis intentæ quãlibet aliis offuscata quæsierit, ac per hoc statim amori eius, quẽ etiã ignorãs dilexerat, inhæsisse? Nec igitur mirũ est, si in magna familia inueniũtur aliqui serui, qui consuetudine, lasciuiáque seductorũ assuefacti, patiẽtia domini sui ad contẽptũ ipsius abutãtur. vnde & meritò deus vel ingratos, vel incredulos, vel etiã cõtumaces variis correptionib⁹ arguit: quod semper vtique fatendum est, tũc tamen præcipuè, quãdo adhuc per vniuersum mũdum nulla

Deum fatentur vnum Pagani.

Rom. Imp. creuit è minimis

Libri huius termini.

Romani quã falso superstitioni tribuerent fœlicitatem imperij.

Dij gentium christo resistere nõ potuere.

Hemist. est ex 2. Æn.

erat ecclesia, quæ interuentu fidelium precum meritas mundi pœnas, iustũque iudicium dei, exorata, ipsius clementia temperaret. vnde etiam hæc, quæ mala hominibus videtur qualiacunq; sunt, F
grauiora sine dubio omnia fuerunt, sicut ipso, quo cœpta sunt ordine, probabuntur. Bellũ Mithridaticum, vel, vt verius dicam, belli Mithridatici clades multas secum inuoluens prouincias tracta & protenta per quadraginta annos fuit. Nã sexcentesimo sexagesimo secũdo (vt dixi) anno ab vrbe cõdita, quo etiã primum ciuile bellum cœperat, inardescens, cõsulatu Ciceronis & Antonij, vt verbis poetæ optimi loquar, Barbarico vix consummata veneno est. Sed in his temporibus, triginta gerendi belli inueniuntur anni. Qualiter autem XL. à plerisque dicti sint, non facilè discernitur.

Bellum Mithrid. 40 annorum. Superiore lib. cap. 19.

CAP. II.

IGITVR Mithridates rex Ponti atque Armeniæ, postquam Nicomede Bithyniæ regem amicum populi Romani regno priuare molitus est, atque à senatu monitus, si facere tentaret, bellum sibi à populo Romano inferendum fore, iratus Cappadociam cõtinuò peruasit, atque expulso ab ea Ariobarzane rege, cunctã prouinciam igni ferróque vastauit, Bythyniã deinde pari clade corripuit, Paphlagoniã simili exitu afflixit, pulsis ex ea Pylæmene & Nicomede regib⁹. Pòst cũ venisset Ephesum, crudeli præcepit edicto, vt per totam Asiã quicunque inuenti essent ciues Romani, sub vna G
die omnes necarentur. Et factum est. Nec explicari aut comprehendi vllo modo verbis potest, quæ tunc multitudo Romanorum ciuium cæsa sit, quis mœror plurimarũ prouinciarũ, quis gemitus occidendorum pariter atque occidentium fuerit, cũ singuli quique aut prodere innocẽtes hospites & amicos, aut ipsi periclitari pœna hospitũ cogerentur. Archelaus quoque dux Mithridatis cum centum viginti millibus peditum atque equitum in Achaiam præmissus, Athenas cunctámque Græciã partim vi, partim deditione obtinuit. Sylla cui post consulatum Mithridaticum bellum obuenerat, Archelaum apud Piræcum Atheniẽsium portum septemplici muro cõmunitum diu obsedit, ipsam Athenienſium vrbem vi cepit, ac postea iusto prælio * cum Archelao cõflixit. Centũ & decem millia de exercitu Archelai interfecta, vix decem millia superfuisse referuntur. Comperta clade Mithridates† lectissima septuaginta millia militum Archelao in subsidiũ misit ex Asia. Secũdo prælio† XV. millia ex his interfecta sunt, ibíque Diogenes Archelai filius trucidatus est. Tertio bello omnes copiæ quas Archelaus habebat, extinctæ sunt. Nã viginti millia militũ eius in paludem pulsa, cum Syllæ fidẽ implorarẽt, insatiabili victoris ira interfecta sunt, totidẽq; alia in flumẽ coacta ac necata, reli- H
qui miserorũ passim trucidati sunt. Porrò autẽ Mithridates in Asia nobilissimarũ vrbiũ principes occidere, bonáq; eorũ publicare animo intẽderat. Cũq; iã MDC. ita interfecissẽt, Ephesij exẽplũ verẽtes, excluso præsidio eius, portas obiecerũt. Similiter Smyrnæi, Sardi, Colophonij, Trallianíque fecerũt. Perturbatus Mithridates, per Archelaũ ducem suũ cũ Sylla de pace pepigit. Interea Fimbria Marianorum scelerũ satelles, homo omniũ audacissimus, Flaccũ cõsulem, cui legatus ierat, apud Nicomediã occidit: acmox arrepto exercitu Mithridatis filium ex Asia ad Miletopolim fugãs, statione regis inuadit, ipsúmq; Pergamo pellit, fugientẽq; insecutus apud Pithanã obsedit: & profectò cepisset si L. Lucullus ciuilib. discordiis curã reipub. prætulisset, eũque mari coartare obiecta classe voluisset. Inde Fimbria Ilienſibus iratus, à quibus pro Syllanæ partis studio obiectu portarum repulsus debatur, ipsam vrbem Ilium, antiquam illam Romæ parentem funditus cæde incẽdióque delẽ. Sed eam Sylla continuò reformauit. Idem Fimbria apud Thyatira cum ab exercitu Syllæ obsideretur, desperatione adactus, in templo Æsculapij manu sua interfectus est. Fannius & Magius de exercitu Fimbriæ profugi, Mithridati sese adiunxerunt: quorum hortatu Mithridates cum Sertorio per I
legatos in Hispaniam missos, fœdus pepigit. Sertorius ad eum Marcum Marium firmandi fœderis causa misit. Quem rex apud se retentum, breui ducem fecit in locum Archelai, qui se ad Syllam cum vxore liberíque contulerat. Marius & Eumachus duces à Mithridate aduersus Lucullum missi, magno exercitu breui congregato, cum P. Rutilio apud Chalcedona congressi sunt, eumque cum plurima exercitus ipsius parte cæciderunt. Lucullus Mithridatem Cyzicenos obsidentem, fossa cinxit: cúmque quod faciebat, pati compulit: atque ad ipsos Cyzicenos, vt bono animo essent, nuntium misit vnum ex militibus nandi peritum: qui duobus vtribus suspensus, mediam ipse regulam tenens, plantísque subremigans, septem millia passuum transmeauit. Mithridates inopia laborans, partem copiarum instructam armis, domum abire præcepit: quam Lucullus excipiens, vniuersam disperdidit. Nam ampliùs quàm quindecim millia hominum tunc interfecisse narratur. Tunc etiã Fannius, qui se Mithridati iunxerat, & Metrophanes regius prætor, è Mamerco victi, cum duobus millibus equitum in Mœsiã profugerunt: atque inde in Mæoniã digressi, in colles cãposque Inarimos inciderũt. vbi non solum montes vsti, vel saxa quasi quadam fuligine offuscata cernuntur, verumetiam cãpi ambusto solo squalidi, per quinquaginta millia passuum, sine vllo ignis vel fornacis indicio, & pendulo in profundum cinere putres iacent. Tribus etiam locis torridæ voragines ostenduntur, quas Græci physas vocant: in quibus diu oberrãtes, inopinatis tandẽ periculis exempti sunt, & clam in regis castra venerunt. Deiotarus rex Gallogræciæ, præfectos regis bello trucidauit. Interea Mithridates apud Cyzicum eadem mora, qua obsidebat obsessus, in magnam penuriam pestilentiámque exercitum suum coartauit. Nã plus quã trecenta millia hominum fame & morbo in eadem obsidione amisisse fertur: ipse cum paucis arrepta nauicula fugit è castris. Lucullus in cruento milite spectator cladis alienæ, nouũ genus victoriæ adeptus est: moxque Mariũ adortus, vicit fugauítque. In quo prælio plus quam vndecim millia Marianorũ militum interfecta referuntur. Lucullus

Huius edicti meminere App. Liu. lib. 78. Flor. 3. c. 5 Cic. pro lege Manil.

** ad Charoneam App. † App. & plu. octogintamil. * al. quinquaginta millia. Sed male, vt adnotauit Marcodurannus.*

Fimbria App. in Mithr. plu. in Syl. Str. 13 Li. 82. Vel. 2.

De Ilij excidio App. & lib. Str. 13.

Natator insignis.

Epitome Liuiana lib. 49

A lus postea cum eodem Mario nauali prælio congressus, triginta & duas naues regias, & complures oneratrias, aut demersit aut cepit. Multi ibi ex his quos Sylla proscripserat, interēpti sunt. Marius postera die de spelūca, vbi latebat, extractus, meritas hostilis animi pœnas luit. Eodē verò Lucullus impetu Apamiam vastauit, & sub monte Olympo † Prusam munitissimam ciuitatem captam expugnatamque diripuit. Mithridates aduersus Byzantium instructa classe nauigās, tēpestate correptus, † octoginta rostratas naues perdidit. Ipse cum quassata iam naui mergeretur, in myoparonē Seleuci pirātæ, ipso pirata iuuante, transiliuit. Inde Synopē, ac post Amisum cū magna difficultate peruenit.

† Plin. lib. 5. cap. vlt.
† Appia. νῆας ἀμφὶ τὰς ἑξήκοντα.

EODEM anno apud Romā Catilina incesti accusatus, quod cū Fabia virgine Vestali cōmisisse arguebatur, Catuli gratia fultus euasit. Lucullus Sinopē expugnaturus obsederat. Hanc Seleucus archipirata & Cleochares spado, qui præsidij causa præerant, expilatam atque incensam reliquerūt. Lucullus miserorum hostium intestina clade permotus, celeri occursu immissum restinxit incendium. Ita misera ciuitas, versa vice hostium sociorúmque, vnde defendenda, disperdita, & vnde disperdenda, seruata est. At verò M. Lucullus qui Curioni in Macedonia successerat, totam Bessorum gētem bel-
B lo appetitā, in deditionē recepit. Eodem tempore Metellus Siciliæ prætor, cū fœdissima illa C. Verris prætura Siciliam afflictam inuenisset, maximè *Pyrganione archipirata nefariis prędis & cædibus dilacerante, qui pulsa classe Romana, Syracusanum portum obtinuerat, quē mox nauali terrestriq; prælio cōminutum, Sicilia decedere compulit. Præterea Lucullus trāsgressus Euphratē & Tigrim, apud Tigrano certam vrbem cum Mithridate & Tigrane cōgressus, paruissima suorū manu magnū hostiū numerum occidit. Nā triginta † millia hominū in eo bello cæsa referuntur. Tigranes vix CL. equitibus comitatus aufugit, diademate & thiara ne agnosceretur abiectis. Tūc ad Lucullum totius penè orientis supplices venere legati. is imminēte hieme, per Armeniā in Mesopotamiā regressus,
† Nisibin vrbem illis in locis tunc inclytam expugnauit & cepit.

CAP. III.
Hanc Fabiam Asconius & Plut. in Catone faciunt sororē Terētiæ Ciceronis. Eutr. & Sex. Ruffus. Pomp. & M. Crasso. 1. Coss. an. vrb. 683.
*Pergantione aut Pergamanone.

IISDEM diebus piratæ per omnia sparsi maria, etiam non tantum intercipientes nauium cōmeatus, sed etiam insulas prouinciásque vastantes, impunitate sceleris & auiditate prædæ vulgò sese associantibus, in immensum augebātur: quos Cn. Pōpeius post multam quidem vastationē, quam terra
C marique diu egerant, mira tamen celeritate compressit. Eodē tempore Cretam insulā per biēnium Metellus euertit, diuturnóque bello domitam in potestatē redegit, legésque Minois Romanis legibus permutauit. Pōpeius postea successor † Luculli, in minori Armenia iuxta mōtē Dastracū castra regis obsidione cōclusit. Rex cū omnibus copiis, eruptione per noctē facta, insuper etiā persequentem bello repellere statuit. Pompeius fugientes persequi intendit. Itaque bellum nocte commissum est. Luna tunc orta, à tergo Romanis erat. Regij lōgitudine vmbrarum proximitatē hostiū rati, cūcta in irritum tela fuderunt. Romani veluti inermes postea aggressi, sine labore vicerunt. Nanq; de exercitu regio quadraginta millia cæsa vel capta sunt. Romani vulnerati mille, vix autē quadraginta interfecti. Rex inter tumultus belli fuga lapsus, adiutus etiā beneficio subluſtris noctis, euasit: relictúsque ab omnibus amicis, philosophis, scriptoribus rerū vel carminū, ac medicis sol* per deuia equū manu trahēs, atq; ad omnes nocturnos strepitus trepidās, in quoddā castellū diuertit, atque inde in Armeniā perrexit. Pōpeius regē insecuturus, inter duo flumina quæ ab vno mōte diuersis specubus exoriuntur, hoc est, Euphratem & Araxem, vrbem Nicopolim senibus lassis & ægris volentibus cō-
D didit. Oranti Tigrani veniam dedit. Exercitum Orodis Albanorum regis, præfectósq; eius ter prælio vicit: postea epistolas Orodis & munera cum Albinis pace instaurāda libenter accepit. Artocem regem Iberiæ bello fudit, totámq; Iberiam in deditionem accepit. Inde cum Armeniam, Colchos, Cappadociam & Syriā ordinatis rebus composuisset, promouēs de Pōto in Parthiā, ad Ecbatanam vrbem caput Parthici regni quinquagesimo die venit.

CAP. IIII.
Bellum pyraticum Dio. li. 36. Liu. 99. Flor. 3. c. 6. Cic. Orat. pro leg. Manil. Bellum creticum Xiphil. in Pomp. Liu. 98. Vel. 2.
† lege Manilia quā Cicero suasit. App. Flor. li. 3. cap. 5. Eutr. lib. 6. scribit Pompeium 40. millib. accisis 32. tantū de exercitu suo amisisse.

IN Bosphoro Mithridate cerealia sacra celebrante, terræmotus adeo grauis repentè exortus est, vt magna clades ex eo vrbium atque agrorum secuta narretur. Eodem tēpore Castor Mithridatis prę-
E fectus, † qui Phanagorio præerat, interfectis amicis regiis arcem occupauit, & † quatuor Mithridatis filios ad præsidia Romana transmisit. Mithridates accensus ira, in scelera exarsit. Nā cōplures tunc amicos suos, & Exipodram filium suum interfecit, cum antea iā alium Macharem nomine parricidio trucidasset. Pharnaces alter filius eius exemplo fratrum territus exercitum ad persequēdum sese missum, sibi cōciliauit, & mox aduersus patrem duxit. Mithridates diu ex altissimo muro filiū frustra precatus, vbi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur: Quoniā Pharnaces, inquit, mori iubet, vos si estis dij patrij, precor, vt quandoque & ipse hanc vocem à liberis suis audiat. Statimque descendens ad vxores, pellices ac filias suas, venenū omnibus dedit. Quod cū ipse nouissimus hausisset, nec tamen propter remedia, quibus vitalia sua aduersus noxios succos sæpè obstruxerat, veneno confici posset, frustráq; spatiaretur, si quo tandem modo infusa pestis per venas vegetatione corporis acta discurreret, † Gallum quendam militem iam fracto muro discurrentē inuitauit, eique iugulū præbuit. Hūc exitū vitæ Mithridates habuit, nobísque sententiæ suæ fortissimum argumētū reliquit. homo omnium, vt ferunt, superstitiosissimus, annos natus septuagintaduos, habens secum semper philosophos, omniúmque artium peritissimos. Si estis, inquit, dij patrij. Ita ille diu colēdo, ac diu quę rendo persenserat, hos non esse certos deos, qui esse putabātur. Rex multæ experiētiæ atque æuo grauis, verū deū, ad cuius notitiam non nisi auditu per fidem venitur, non intelligebat. Hos autem falsos esse rationis ipsius luce peruiderat, aliud consuetudini, aliud menti suæ tribuens. Si estis,

CAP. V.
Terræmotus Diod. lib. 37.
† Str. lib. 7.
† hi fuerunt Artaphernes, Darij, Xerxes & Oxathres Appian. Mithridates se ac suos veneno occidit.
† In Epitho ma 102. vocatur iste Bithoeus. Auctor de vir. illust. Sthocū App. Βιτοίτης nominat. vide ne vtrobique Bitellum sit scribendum.

Universidad de Deusto Biblioteca

inquit,dij,hoc est dicere,ego sentiēs esse super hominē potentiorem ipso homine potestatem, precandi necessitate motus commendo diligentiam,& excuso ignorantiam meam. Inuoco qui est,dum conuenio qui non est. Quapropter cum dolore & timore considerandum est,qua pœna, quóve iudicio digni erunt,qui contra interdictū iam propalatæ & publicæ veritatis eos sectantur & colunt Deos, de quibus etiam illi iā tunc dubitare poterant,qui adhuc præter eoidē scire nihil poterāt. Verumtamen breuiter consulo,qualia tunc toto orienti tempora videbātur, cū per quadraginta annos miseræ nationes alternis tantorum ducum vastationibus terebantur: cum quæque ciuitas tātis cōcursibus media ineuitabiliter periclitabatur, inde accensura alterum, vnde alterum temperasset: hoc mox habitura supplicij, quod remedij ad tempus habuisset: cum trepidæ diuersarum prouinciarum legationes inter succedentes Romanorum duces,& truculentiorem notitia Mithridatem, alternis ad vtrumq;, prout quenque sors belli attollebat, incertis satisfactionibus tranferebantur, augendo pericula quæ sanabant. Nunc quid continuò Pompeius,& quidem Pompeius homo Romanorum moderatissimus, per plurimas partes orientis, finito Mithridatico bello egerit, paucis proferam.

CAP. VI. *Aliis est annus 690. Pomp. domat Syriam, Phœnic. & Palest.*

ANNO ab vrbe condita DCLXXXIX. M. Tullio Cicerone,& C. Antonio consulibus, Pompeius G occisi Mithridatis nuntio accepto, Syriā cœlen & Phœnicē bello aggressus,† Ituræos primum Arabésque perdomuit, vrbemque eorum, quam † Petrā nominat, cepit. Hinc ad Iudæos, quibus Aristobulus expulso fratre Hyrcano primus ex sacerdote rex præerat, atq; ad Hierosolymā vrbē eorum cabinium cum exercitu mittit. Ipse continuò subsecutus,& à patribus vrbe susceptus, sed à plebe muro tēpli repulsus, oppugnationem eius intendit. Id non solum natura loci, verūetiam ingēti muro, fossaque maxima munitum, cum alias aliis legiones, dies noctésq; succedere sine requie cogeret,† vix tertio mense expugnauit. Tredecim millia ibi Iudæorum cæsa narrantur, cætera multitudo in fidem venit. Pompeius muros ciuitatis euerti, equariq; solo imperauit: & cum aliquātos principes Iudæorum securi percussisset, Hyrcanum sacerdotio restituit. Aristobulum captiuum Romam duxit. Hoc bellum orientis cū viginti & duobus regibus sese gessisse ipse Pompeius pro cōcione narrauit. Interea coniuratio Catilinæ aduersus patriam per eosdem dies in vrbe habita ac prodita, in Etruria vero ciuili bello extincta est. Romæ cōscij cōiurationis occisi sunt. Sed hanc historiam agente Cicerone, & describente Sallustio, satis omnibus notam, nunc à nobis breuiter fuisse perstrictam fatest. Motus etiam in Pelignis ortus à Mareellis patre & filio, per † L. Vettiū proditus, patefacta Catilinæ cōiuratione, quasi succisa radice compressus est: & de vtroque per Bibulum in Pelignis, per Ciceronē in Brutiis vindicatum est.

Petra erat regia vrbs Arabum. Ioseph. 14. Antiq. cap. 2. Dion 37. † Ioseph. 14. Ant. c. 8. Catil. coniuratio.

CAP. VII. *In Fa. Capit. is annus est 694. † de hac lege Tranq. in Iul. Eutr. & Dion. 38. † hos Latobrigos Cæsar vocat. * Strab. lib. 4. de bel. Helu. † apud Cæsarem hi sunt Sedusij, de quibus varia sententiæ. * De hac re Flor. lib. 3. cap. 10. Hæc ad finē usque capitis Cæsar lib. 2. & Dio initio lib. 39. persequuntur.*

ANNO ab vrbe condita DCXCIII. C. Cæsare & L. Bibulo consulibus † lege Vatinia Cæsari tres prouinciæ cum legionibus septem in quinquennium datæ, Gallia transalpina & cisalpina, & Illyricus: Galliam Comatam postea senatus adiecit. Hanc historiā Suetonius Tranquillus pleniſſimē explicuit, cuius nos competentes portiunculas decerpsimus. Heluetiorum animos fortissimæ Gallorū omniū gentis, ea vel maximè causa, quod perpetuo penè cum Germanis bello altercabantur, à quibus Rheno tantum flumine dirimuntur, Orgetorix quidam princeps gentis, spe totas inuadēdi Galliæ, in arma accenderat. Quo cæteri optimates correpto & ad mortem coacto, cohibere tamen mel animatas in prædā plebes nequieuerūt. Qui cōiuratione facta ac die dicta, exustis vicis ac domibus suis ne quod desiderio ex spe reuertēdi foret, profecti sunt. Quos cum apud Rhodanum flumen obuios Cæsar habuisset, magno difficilique bello bis vicit, victosque ad deditionem coegit. Horum fuit, cum primū progressa est omnis multitudo Heluetiorum, Tulingorum,† Latobrogiorū, Rauracorum & Boiorū, vtriusque sexus ad CLVII. millia hominum.† Ex his XL. & VII. millia in bello cecidērūt: cætera in terras proprias remissa sunt. Postea Cæsar contra Ariouistū regē, excitanté inuehentemque secum incredibiles Germanorū copias, quibus nuper vniuersos Galliarum populos se subegisse iactabat, apud Sequanos vicit. Cum autē diu exercitus Cæsaris Germanorū multitudine & virtute perterritus pugnam detrectasset, Ariouistus in Germaniā arrepta nauicula Rhenū transuectus effugit, vxores eius duæ, totidémque filiæ captæ sunt. Fuerunt autem in exercitu Ariouisti, Arudes, Marcomani, Triboci, Vāgiones, Nemetes,† Edures, & Sueui. Pugna maximè grauis ex phalange Germanorum fuit, quā coacto in vnū agmine, scutisque supra capita cōtextis, ad irrūpendam Romanorum aciem tuti vndique præstruxerant. Sed postquam aliqui Romanorum militum agilitate audaciáq; insignes,* supra obductam saliere testudinem, scutisque singillatim, velut squamis reuulsis desuper nudos deprehensorū detectorúmque humeros perfoderunt, territi hostes nouo mortis periculo, terribilem dissoluere compagē. Exinde in fugā versi, per quinquaginta millia passuum insatiabiliter cæsi sunt: neque coniici potuit numerus Germanorum, vel quantus pugnæ affuerit, vel quantus fuerit occisorum. Post hæc Belgarum gens, quæ tertia pars Galliarum est, aduersus Cæsarē exarsit. Quorum distributim copia hæc fuit. Bellouaci qui cæteris numero & virtute præstare viderentur, habuere lectissima sexagintamillia armatorū, Suessiones ex duodecim oppidis quinquaginta millia, Nerui, quorum adeo indomita feritas prædicabatur, vt nūquam in id temporis mercatores ad se admiserint vina cæteráque venalia deferre, quibus inducta iucunditas torporem virtutis afferret, habuerunt similiter quinquaginta millia: Atrebates etiam & Ambiani decem millia, Morini viginti quinque millia, Menapij nouē millia, Caleti decē millia, Velocasses & Veromāduique de cē millia,† Aduatici XVIII. millia: Condrusi, Eburones, * Cæresi, Cæmani, qui vno nomine Germani

*al. Atuati. Cæsar Catuacos cum XIX. millibus. * ceresi*

A manu vocantur, quadraginta millia. Et ita fuisse referuntur CCLXXII. millia armatorum lectissima. His repente silua erumpentibus, exercitus Cæsaris perturbatus, atque in fugam actus, plurimis suorum amissis, tandem hortatu ducis restitit: victoresq; aggressus, vsque ad internecionem penè deleuit.

CAP. VIII. *Hoc cap. complectitur quæ Cæsar lib. 3. cui famæ Dio lib. 39. Galbæ expeditio.*

IGITVR Cæsar magnis in Gallia rebus gestis, cum in Italiam proficisci decreuisset, Galbam cũ legione duodecima ad Veragros Sedunósque misit. Qui cũ hiemãdi causa in vico Veragrorũ, cui nomen erat Octodurus, consedisset, mediámque oppidi partem, quæ torrente distinguebatur, accolis cõcessisset, quadã die eosdẽ discessisse per noctem ac proximo insedisse colli videt. Quippè illi paucitatem vix mediæ legionis despectui habentes, vltroneam sibi prædã nullo cessuram negotio arbitrabantur, finitimósq; suos in hanc cædis ac prædæ societatem vocauerant. Igitur Galba tã præsentibus periculis circunsepto ac trepido, atque inter varias consultationes certi consilij incerto, repẽtè Galli descensu montis effusi, castra imperfecta circundant, raros per vallum propugnatores saxis telisque onerant. Cúmque iam castra irrũperentur, † Pacuuij primipilaris & Volusẽi tribuni consilio,

† *Hic à Cæsare P. Sextius Baculus nominatur.*

B cunctiRomani portis eruperunt: incautósque subito aggressi hostes, primùm perturbauerũt, deinde in fugam versos miserabili strage fuderunt. Nam amplius triginta millia barbarorum tunc cæsa referuntur. Igitur Cæsar cum iam pacatas vniuersas Galliarum gentes putaret, ad nouum & maximũ bellum retractus est. Namq; dũ P. Crassus adolescens cũ legione septima oceano tenus apud Andegauos hiemat, Veneti cæteríque confines repente in arma cõiurant, legatos Romanorum vinciunt, cósque ita demũ se reddituros, si obsides suos recipiant, Romanis indicãt. Socios sibi ad id illi Osismios, Lexouios, Nãnetes, † Ambiuaritos, Morinos, Diablintres, & Menapios ascisciũt, auxilia quoque à Britania accersunt. Cæsar per Crassum de rebellione deditarum gentium certior factus, quãuis intelligeret quãta ineundi belli difficultas esset, tamen rẽ tanti negotij non negligendã ratus est, ne cæteris exemplo eiusmodi audiendi licentia laxaretur. Itaque terrestri prælio persequi hostes frustra aggressus: quippè cũ hostes per interfusa exoceano æstuaria, atque inaccessos receſsus, tutis terrarũ finibus munirentur, naues longas ædificari in Ligeri fluuio iubet: per quem in oceanum deductæ, mox vt hostibus visæ sunt, continuò ducentæ viginti naues eorũ paratæ, atque omni genere armorũ instructissimæ, progressæ portu, ex aduerso constiterunt. Bruto circũspiciẽti imparem longè

† *Cæsarii libri, Ambiuaritos.*

C nauium esse conflictum, quia barbarorum naues solido robore intextę cauernisq; prævalidis obduratę, saxorum modo adactos rostratarum ictus retundebant, hoc primum auxilio fuit, quod falces acutissimas nõ pertinaciter contis præfixas, funibus autẽ subnexas parauerat: quibus cũ opus esset, apprehensos eminus rudentes, subductis hastilibus per funem falcem retrahendo succiderent. His celeriter expeditis, dirũpi hostilium antennarum armamenta præcepit. Ita antennis ruentibus, complures illicò naues velut captas immobiles reddidit. Alij hoc periculo territi, suspensis velis quà ventus intenderet fugere conati, cessante mox vẽto destituti, ludibrio fuere Romanis. Itaq; incẽsis omnibus nauibus, interfectísque his qui pugnauerãt Gallis, reliqui sese omnes dediderũt. Sed Cæsar maximè ob iniuriam legatorum, & vt genti ad omnia cõsilia mobili terribilis exempli notam inureret, cunctis principibus per tormenta interfectis, reliquos sub corona vẽdidit. Iisdẽ diebus Titurius Sabinus Aulercos, Eburouices, Lexouiósque, qui primates suos, cur auctores belli resuscitãdi esse nol-

Titurij Sabini & crassi expeditiones.

D lent, interfecerant, eruptione facta, incredibili cæde deleuit. Publius verò Crassus cum in Aquitaniã peruenisset bello exceptus est. Namque Sontiates magno equitatu pedestribúsq; copiis prævalidis Romanos adorti, diu grauiter turbauerũt: pòst victi, atque in oppidũ Sõtiatũ coacti obsessique, cum se expugnari viderent, armis traditis, in deditionẽ recepti sunt. Aquitani clade permoti, vndique exercitũ cõtrahũt: de citeriore quoq; Hispania auxilia accersunt: duces bello maximè eos præficiũt, qui cũ Sertorio militauerãt. Hi omnes dũ obsidionẽ Crasso parãt, in castris suis Crasso obruẽte deleti sunt. Nam ex Aquitanis & Cãtabris, quorũ quinquaginta millia tunc in auxilium venerant, triginta & octo millia cæsa referuntur. Cæsar Germanos, qui Rhenum cum immensis copiis transmiserant, simul & totas Gallias subiicere sibi parabãt, bello adortus, vsque ad internecionem cæcidit. Quorum fuisse numerum ad CCCCXL. millia ferunt.

CAP. IX. *Cæsar Sueuos & Britannos subigit. Cæsar lib. 4. & 5. Dion. lib. 39. Plu. in Cæsare.*

TVNC cæsar in Germaniam facto põte transgrediens, Sicambros & Vbios obsidione liberat: Sue-

E uos maximam & ferocissimam gentem, quorũ esse centum pagos & populos, multi prodidere, totamque Germaniam aduentu suo terret: mox in Galliam, rescisso ponte concedit. Inde ad Morinos venit, vnde in Britãniam proximus & breuissimus transitus est. Nauibus circiter onerariis atq; actuariis octoginta præparatis, in Britanniam trãsuehitur. Vbi acerba primùm pugna fatigatus, deinde aduersa tempestate correptus, plurimam classis partem, & nõ paruum numerum militũ, equitum verò penè omnem disperdidit. Regressús in Galliam legiones in hiberna dimisit, ac sexcentas naues vtriusque commodi fieri imperauit. Quibus iterum in Britãniã primo vere transuectis, dum ipse in hostem cum exercitu pergit, naues in ancoris stantes tempestate correptæ, vel collisæ inter se, vel arenis illisę ac dissolutæ sunt. Ex quibus quadraginta perierunt, cæteræ cũ magna difficultate reparatæ sunt. Cæsaris equitatus primo cõgressu à Britãnis victus, † ibique Labienus tribunus occisus est. Secũdo prælio cũ magno suorum discrimine victos Britannos in fugã vertit. Inde ad flumẽ Thamesim profectus est, quẽ vno tantum loco vadis transmeabilẽ ferũt. In huius vlteriore ripa, Cassiuellono duce, immẽsa hostium multitudo cõsederat, ripámque fluminis ac penè totum sub aqua vadum

† *Cæsar lib. 5. Q. Laberiũ habet.*

acutissimis sudibus præstruxerat. Quod vbi à Romanis deprehensum ac vitatum est, barbari legionũ impetum non ferẽtes, syluis sese abdidere, vnde crebris eruptionibus Romanos grauiter ac ſæpè lacerabant. Interea Trinobantũ firmissima ciuitas cum † Androgorio duce, datis quadraginta obsidibus, Cæsari sese dedidit. Quod exemplum secutæ vrbes aliæ cõplures, in fœdus Romanorũ venerunt: iisdemque demonstrantibus, Cæsar oppidũ Cassiuellauni inter duas paludes situm, obtẽtu insuper syluarum munitum, omnibúsq; rebus confertissimum, tandem graui pugna cepit. F

† in Gualtheri libro est Androgio. Cæsar Mandubratium vocat.

CAP. X. Cæsar aduersum rebellantes Gallos denuo pergit. † Marci fratrem, leg. Cæsaru lib. 5. Dio. lib 40. † Cæsar XI. † al. decem vel X V. in qua varietate hæret Glareanus.

EXIN Cæsar à Britannis reuersus in Galliam, postquam legiones in hiberna misit, repentinis bellorum tumultibus vndique circunuentus & cõflictatus est. Namque Ambiorix cum Eburionibus & Aduaticis conspirans, animatus Treuirorum consilio, Cottam & Sabinum legatos apud Eburones cum tota funditus legione insidiis circũuentos interfecit. Ambiorix hac victoria elatus, Aduaticos & Neruios plurimósque alios raptim in arma cõtrahit, atque ad † Ciceronẽ legatũ, qui similiter tũc legioni in hibernis præerat, contendit. Multitudo hostium ex hoc colligi potuit, quia cum in obsidione castrorum vallum circundandũ esse à captiuis Romanis docerentur, & instrumenta ruralia non haberent, gladiis concidendo terrã, & sagulis exportando, vix tribus horis vallũ pedũ † decẽ, & fossam pedum † quindecim per millia passuum quindecim in circuitu perfecerunt. Præterea cẽtum viginti turres miræ altitudinis extruxerunt Et cũ iam septem dies noctésq; succidui hostiũ cunei pugnarent, ac ventus subitò plurimus exortus esset, testas feruentes intorsere fundis, flammatáq; faces tela, ac mox cõcepto igne rutilantia, intra castra iecerunt. Quo facto per culmina raptim vẽtus insistẽs sparsum animauit incendiũ. Sed ne sic quidẽ Romani, cum vndique obruerẽtur vulneribus, laboribus, vigiliis, ieiuniis, incẽdiisve cesserunt. Tandem Cæsari nuntiatum est, vnam deletam esse legionem, alteram iam penè confectam. Aduentãte † cũ duabus legionibus Cæsare, deserunt hostes obsidionem, atque in eum cuncti raptis copiis ruunt. Cæsar paruissimis se castris consultò condidit, equitibus præmissis, vt fugam fingerent imperauit, vt ad transitum vallis quæ media erat, sibique periculosa videbatur, hostes contemptu sui inuitaret. Quibus aduentãtibus insuper obstrui portas præcepit. Quo viso Galli, quasi iam vicissent, ad obducendum extrinsecus vallum conuersi sunt. Cæsar totis repentè portis paratum effudit exercitum versósque in fugam Gallos vastissima cæde cõfecit. Nam sexaginta millia tunc fuisse referuntur, è quibus pauciper paludes inuias euaserũt. Indutiomarus Treuirorum princeps magnas armatorum copias habens, postquam de consensu Galliæ totius certior redditus est, Labieni castra, legionẽq; cui is præerat, quod facile factu arbitrabatur, delere statuit: ac deinde Eburonibus Neruiisque cõiunctus, ad opprimendũ Cæsarẽ pergere. Labienus quibus potest artibus simulat timorem, atq; ita Indutiomarũ negligentiorem cum insultantibus copiis pro vallo oberrantẽ, repentina * irruptione prostrauit. Hac victoria Labieni, reliqui Gallorũ conatus repressi sũt, & Cæsar paulo quietior reliqua parte hiemis fuit. Sed intelligens sibi maiora belli superesse negotia, maximè quia plurima parte exercitus amissa, aliisq; grauiter lauciis, ne ad sustinẽdã quidem sibi idoneus, nõ dicam ad comprimendum Gallorum impetum videretur, à Cn. Pompeio proconsule conscribi legiones, sibíque mitti in auxilium petit. Itaque ante exactam hiemem tres ad eum legiones in castra venerunt. Igitur Cæsar prius quàm in vnum hostium copiæ coirent, incumvere aggredi trepidos & opprimere sparsos in suis finibus parat. Primum itaque Neruiorum finitimi ripit: prædam verò, quæ copiosissima erat, exercitui permittit. Deindè Menapios, qui sibi propter immensas paludes atque impeditissimas siluas munitissimi videbantur, tribus agminibus inuadit, miáque cæde vulgo agitata, residuos supplices in deditionem recepit. Labienus sequẽti prælio omnes Treuirorũ copias interfecit, arte in bellum prouocatas, prius quàm Germanis aduẽtãtibus iũgerentur, & continuò ipsam ciuitatem capit. Cæsar vlcisci mortẽ Sabini & Cottæ legatorum volẽs, in Ambiorigem, & Eburones deletæ legionis auctores, postquam in Arduennã syluam refugisse comperit, quæ sylua totius Galliæ maxima est, atque à ripis Rheni finibúsque Treuirorũ ad Neruios vsq; pertingit, & in longitudine plus quàm quingenta millia passuũ patet, permetiens rem sui maximi periculi fore, si per obstructas spatiosásque syluas ignoti diuiderentur, † hostémque locis notissimum quærerent, omnem Galliam per nuntios inuitat, vt quiq; secundũ placitum suũ recõditas in Arduẽna sylua prædas quærant, diripiantque. Quo facto Gallis vtrinque morientibus, maximas Romanorum iniurias sine cuiusquã Romani discrimine vindicauit. Ita hoc tutissimo vincendi genere securus in Italiam rediit. G H I K

† Gergouiam Cæsar nominat. γεργοθυῖαν Dion.

* rectius, eruptione.

Deinceps Cæsar lib. 6. Dion. 40.

† in Roberti libro est, hostémque loci ignarissimũ.

CAP. XI. Cæsar Gallos multa clade cõprimit. Cæs. lib. 6. com. & Hirtius 8. * Auericum.

IGITVR Cæsare in Italiam reuerso, Gallia rursus in arma cõiurat, multique simul populi coëunt. Dux his Vercingetorix fuit, cuius cõsilio statim omnes Galli ciuitates suas vltro incenderunt, prima à suis incensa Biturigo. Inde ad Cæsarem, qui magnis itineribus per Narbonensem prouinciã clam ad exercitum recurrerat, impetum faciunt. Cęsar tunc oppidum nomine * Cenapum obsidione cõcluserat: quod diu oppugnatum, tãdem post multas Romanorum clades pluuio die, cum hostilium machinarum amenta neruique languerent, applicitis turribus captum atque deletum est. Quadraginta millia ibi homium fuisse referuntur: è quibus vix octoginta per fugam elapsi ad proxima Gallorum castra venerunt. Præterea Aruerni cæteríque cõfines, solicitatis etiã ad se Aeduis, multis aduersus Cæsarẽ præliis bellauerũt. Qui cum se pugnãdo fatigati in quoddã † castellũ recepissent, milites prædæ inhiantes, ad expugnationem oppidi animũ intendunt, frustra Cæsare de loci iniquitate causante. Itaque ibi Cæsar erumpentibus desuper hostibus pressus, multa exercitus sui parte perdita,

A dica, victus aufugit. Dum hæc ad Alesiam geruntur, Vercingetorix, quē omnes cōsensu parī regem præoptauerant, suadet vti ex tota Gallia omnes qui arma ferre possent, huic bello præsto sint. Hoc enim esse vnū bellum, quo aut perpetua libertas, aut æterna seruitus, aut mors omniū consequatur. Itaque absque eo numero quem infinitū antè contraxerat, equitum circiter octo millia, † peditū du centa quinquaginta millia contracta sunt. Dehinc duo colles sibi inuicem obuersos Romani Gallique ceperunt. Vnde multis sæpè eruptionibus & variis prouentibus præliantes, tandem Romani præcipua Germanorum equitum, quos sibi iamdudum amicos nunc in auxilium adsciuerant, virtute vicerunt. Vercingetorix alia die congregatis omnibus qui fuga euaserant, dixit se auctorem bona fide defendendæ libertatis, atque rumpendi fœderis fuisse, & nūc siue Romanis sese ad mortem omnes offerant, siue se solū pro omnibus dedant, paratum animo fore. Itaq; Galli voluntatē, quā pudore aliquandiu texerant, quasi ex cōsilio regis assumerent, illicò sibi veniam precantes, eum solum velut auctorē magni sceleris dediderunt. Bellouaci omnibus Gallorum gentibus ipsorum opinione fortiores habebantur. Hi * Chorreo duce bellū instaurant, sibiq; in hanc susceptī belli societatem

† Cæsar. circiter ccxi. mil.

Corbeo.

B Ambianos, Aulercos, Galetos, Velocasses, Atrebatésque coniūgunt, & locum quendā cinctum atq; impeditum vndique paludibus capiunt: commissóque prælio magnam Remorum manum, quæ auxilio Romanis erat, trucidant. Deindè cum opportunum ipsi locū insidiis prouisum occupassent, atque hoc comperto Romani ad insidiarū locum instructi ordinatique venissent, commisso prælio Romani Gallos fugientes eisdem locorum munitionibus, quibus clausi fuerāt, incluserunt, cūctósque ad internecionem cæciderunt. Ibi Choreus vel fugam vel deditionem detrectās, Romanos, ne viuus caperetur instanter occidēdo, vt occideretur, coegit. Igitur cū pacatam esse vniuersam Galliā Cæsar, neque ausuram fore ad aliquos aspirare motus arbitraretur, legiones in hiberna dimisit: ipse autem Ambiorigis fines, qui tot bella excitauerat, horrenda hominum strage vastauit. At verò C. Caninius legatus bellum apud Pictonas inuenit: vbi magna hostiū multitudo impeditam itinere legionem circundedit, atque ad extremum discrimen adduxit. Porrò autem Fabius legatus, acceptis Caninij literis, in Pictonas proficiscitur, ibique à captiuis de opportunitate locorum certior factus,

Hirt. 8. com.

inopinātes hostes opprimit, magnisque stragibus factis, plurimas prædas agit. Deinde cū Caninio si-

C gnū aduērtus sui dedisset, Caninius totis castris subitò exiliuit, seseque iniecit hosti. Ita Fabio ex alia parte, & Caninio ex altera insistente, maximo & diuturno bello innumeræ Gallorum copiæ trucidatæ sunt. Inde Fabius in Carnutes profectus est. Sciebat enim Dumnacum ducē antiquissimū, rebellionis totius incentorem, ab hoc bello elapsum, si Armoricis gentibus adiūctus esset, maximos iterū tumultus in Gallia esse moturum: sed eos adhuc ipsa nouitate trepidantes, mira virtute & celeritate perdomuit. Interea Drapes, vnàq; Lucterius, cum adesse Caninium & legiones in finibus suis vidērēt, vndique collectis copiis oppidum Vxellodunū occupant. Hoc oppidum in editissima mōtis arce pendebat, duabúsque partibus per abrupta latera non paruo flumine cingebatur: medio deinde descensu largissimo fonte securum, plurimáque introrsum copia frumenti tutum, irritos procul discursus hostiū despiciebat. Caninius quod solum Romana prouisione potuit, ambos duces cum parte copiarū plurima in cāpum euocatos, maximo prælio superauit. Nam vno è ducibus interfecto, alter cum paucissimis fugit, nullus in oppidum rediit, sed ad id oppugnandum Cæsare opus fuit. Itaq; certior per nūtios factus Cæsar accurrit: circunspectisque omnibus videt, si expugnare vi moliatur,

D ludo & spectaculo hostium delendū esse exercitū suū: vnum solum esse præsidium, si quoquo modo hostes aqua arceantur. Sed & hoc quoque, nisi Cæsar nō potuisset: siquidē fons, quo ad potū vtebātur, medio diuexi montis latere fundebatur. Cæsar ad proximum fontis admoueri vineas, turrémq; extrui iubet. Fit magnus illicò cōcursus ex oppido. Quibus sine periculo præliātibus, Romani quāuis pertinaciter obsisterent, crebriúsq; succederent, complures tamē trucidātur. Igitur extruitur agger & turris pedum sexaginta, cuius vertex adæquare fontis locum posset, vt vel ex equo tela cōiici queant, vel præcipitata desuper saxorū volumina non timeri. Oppidani aūt vbi exanimari siti nō solū pecora sua, verūm etiā infirmiores hominum ætates vidēt, cupas pice, seuo & † scādulis repletas, ac deinde immisso igne, in prona præcipitāt, easque ipsi toto oppido effusi subsequūtur. Ardētibus machinis, cū graue prælium suis Cæsar ac periculosū videret, cohortes in circuitū oppidi ire velociter per occultū imperat, atque vndique subitò vastū clamorē attollere. Quo facto cōsternati oppidani, dū recurrere ad muniēdū oppidū volūt, ab oppugnatione turris vel demolitione aggeris recesserūt.

† in m.s. est scindulis, apud Hirt. sciādulis, quas Isidor. à scindendo dictas velut: quæ sunt paruæ tabellæ, ex robore vel alio quouis ligno assulatim sectæ. Plin. lib. 16. cap. 10. scandula contectam fuisse Romam (gallicè d'escendez) vsque ad bellum Pyrrhi annis 470.

E Illi tamē qui ad incidēdas fontis venas sub obtētu aggeris tuti cuniculos perfodiebant, repertos in abstruso aquarū meatus, per multa diuidēdo tenuari in semetipsis, consumíque fecerunt. Oppidani fonte siccato, vltima desperatione correpti, deditionē sui faciunt. Cæsar autem omnibus qui arma tulerāt, manus sustulit, & vitam reliquit, quo testatior esset etiā posteris pœna improborū. Multum enim ad coarcendā audaciam valet propositum punitionis exemplū, cum ipsa miseri præsens forma viuentis, & ad recordationē admonet conscios, & ad sciscitationem cogit ignaros.

EXHAVSTIS atque edomitis Gallis, securus Cæsar cū legionibus in Italiā rediit, nullos post se Gallorum motus pertimescens, certo se sciēs minimè aliquos, qui vel moueri audeāt, vel si moueantur, timendi sint, reliquisse. Constitui nunc ante oculos vel im exanguem * defœtámque Galliā, post illas ardentissimas febres internósque æstus vitalium molliora torrentes, vt sese habeat, quāta macie, quantóque pallore sit, quàm demissa ac resoluta iaceat, quàm ipsos quoque necessarij officij motus,

CAP. XII. Gallorum à cæsare calamitates.

* defectamque.

Universidad de Deusto Biblioteca

ne eundem incursum malorum reuocent, pertimescat. Irruit enim in eam repentino impetu Romanus exercitus, veluti fortissimo corpori fortior lues: quæ tanto grauius accenditur, quanto impatiētius toleratur. Sitiebat misera, cum instante gladio, profiteri sponsionem seruitutis æternæ, auulsis insuper obsidibus, cogeretur. Sitiebat, vt dixi, notam illam omnibúsq; suauissimam velut aquæ gelidæ dulcedinem libertatis: quantoque eam magis subtrahi intelligebat, tanto auidius desiderabat. Hinc illa tam frequens contra vetita præsumptio inuadebatur, & pro defendenda libertate, importuna libertas: præreptáque insatiabiliter potiundi licentia, quod malè cōceptam perniciē restinguere videbatur, augebat. Hinc Romanus ante pugnā insidiator argutior, hinc in pugna hostis insestior, hinc post pugnam victor immitior, hinc omnia ad domandam impatientiam crudescētia, hinc iam nec remediis credebatur. Itaq; si interrogare possem hāc, de qua loquimur, nationē, quid tunc, cum hæc ipsa sustinebat, de illis tēporibus iudicarit, respōderet, vt arbitror, dicens: Sic me illa tunc febris exanguem reddidit, ac frigidam fecit, vt etiam * hæc quæ omnes penè perstrinxit, feruefacere vel commouere nequiuerit: atque ita me Romani inclinauerunt, vt nec ad Gothos surgā, sed ne ipsa quidem Roma clades quas intulit, euitauit. Exercitę diu actæque sunt per totos mundi cardines potentiæ ducum, vireſque legionum: quæ in sese concurrentes, eius damno vincerēt: cuius periculo vincerentur.

* hæc æstus qua

CAP. XIII.

Is annus in Fast. capitol. 698.

Crassus temp. Hieros. diripuit. Ioseph. lib. 14. Ant. cap. 12. Plut. & Dion.

NAM victorem Cæsarem de Gallia reuersum ciuilia bella comitata sunt, aliáque grauissima mala interfecti apud Parthos Crassi & trucidati exercitus præcesserunt. Anno ab vrbe condita sexcentesimo XCVII. Crassus in consulatu collega Pompeij prouinciam sortitus in Parthos, homo inexplebilis cupiditatis, audita in Hierosolymis templi opulentia, quā Pompeius intactam reliquerat, in Palæstinam diuertit, Hierosolymā adit, templum peruadit, opes diripit. Inde per Mesopotamiā tēdēs, in Parthiam quacunq; iter habuit, sociis ciuitatibus auxilia indixit, pretia exegit: moxque vtru phratem transiit, illico Vagesem legatum ab Orode rege Parthorum ad se missum, obuiū habuit, a quo vehemēter increpitus est, quod cōtra fœdus Luculli, Pōpeij auaritia inductus, Euphratē trāsierit. Quamobrem sine mora futurum, vt pro auro Parthico serico ferro oneraretur. Itaq; cum propè Carras ventum esset, Parthi subito ingruentes cum Surena & Sillace præfectis sagittis oppressere Romanos. Cecidere ibi plurimi senatores, aliquot etiam consulares & prætorij viri. Crassus quoque filius Crassi, lectissimus iuuenis, in acie occisus est. Præterea quatuor cohortes cū Vargūteio legato, mediis deprehensæ cāpis & interfectę sunt. Surenas rapto equitatu Crassum persequi intendit: eūq; circunuentum, ac frustra colloquium eius petentem interfecit, quamuis viuū auferre maluisset. Pauci noctis beneficio liberati, Carras confugerunt. Cognita clade Romanorū, multæ orientis prouinciæ à societate vel fide populi Romani defeciſſent, ni Cassius collectis ex fuga militib° paucis, intumescentē Syriā egregia animi virtute ac moderatione pressisset: qui & Antiochū copiásq; eius ingentes prælio vicit & interfecit: Parthos quoque ab Orode in Syriā missos, iamq; ingressos Antiochiā, bello expulit, ducemque eorum Osacen interfecit.

De rebus Parthicis Cassij, Cic. epi. 10. li. 5. ad Att. Dio. lib. 40.

CAP. XIIII

Incendium prod. L. Paulo C. Marcello Coss. an. DCCIII. Obseq. infra. lib. 7. cap. 2.

IGITVR Romani status agitur semper alterna mutatio, & velut forma oceani maris, quæ omni die dispar, nunc succiduis per septem dies attollitur incrementis, nūc insequentibus totidē diebus naturali dāno & defectu interiore subducitur. Vt enim de proximis ordiar, Cimbris Tigurinisq; victoribus cū apud Rhodanū flumen Romanus exercitus periit, arctissimas Roma sensit angustias, refusa continuò clade Cimbrorum, magnis elata prouentibus, priorum oblita defectuū est. Hāc deinde recētissimæ prosperitatis iactantiam Italicum bellum & dilaceratio Syllana castigat. Rursus post hanc domesticam intestinámque perniciē, qua vsque ad medullas penè cuiscerata & exesa est, paribº propemodum spatiis temporum non solum reparata, verūetiam extenta est, cum Lucullus Asiam, Pompeius Hispaniam, Cæsar Galliā perdomuit, Romanumque imperium vsque ad extremos propemodū terræ terminos propagatum est. Hanc nūc ampliſſimā dilatationem vastissima ruina cōsequitur. Apud Parthos enim consul Romanus occiditur, exercitúsque deletur, atrocissimū illud pompeij & Cęsaris bellum ciuile conseritur, & inter hæc Roma ipsa repentino correpta incendio cōcrematur. Anno siquidem ab vrbe condita DCC incertum vnde concretus plurimā vrbis partē ignis inuasit, neque vnquā antea tanto incendio correptam ac vastatam ciuitatem ferūt. Nam quatuorde cim vicos cum vico iugario consumptos fuisse memoriæ proditum est. Hinc iam bellum ciuile committitur, quod magnis iamdudum dissensionibus ac molitionibus parabatur.

CAP. XV.

Bellum ciuile Cæs. et Pomp.

NAM rediens Cæsar victor ex Gallia, decerni sibi absenti alterum consulatum popoſcit. Cōtradictum est à Marcello consule, annitente Pompeio, deindè decretum est à senatu, vt in vrbem Cæsar non nisi dimisso exercitu veniret, & ex Marcelli cōsulis auctoritate ad legiones, quæ apud Luceriam erant, Pompeius cum imperio missus est. Cæsar Rauēnam sese cōtulit. M. Antonius & Q. Cassius tribuni plebis pro Cæsare intercedētes: interdicente Lentulo consule, curia foróque prohibiti ad Cæsarē profecti sunt, Curione Cœlióque simul comitantibus. Cæsar Rubicone flumine trāsmeato, mox vt Ariminum venit, quinque cohortes, quas tunc solas habebat, cum quibus (vt ait Liuius) orbē terrarum adortus est, quid facto opus esset edocuit. Deplorās iniurias suas, causam belli ciuilis pro restituendis in patriam tribunis, esse testatus est. Inde per Antonium septem cohortes, quæ apud Sulmonem morabantur, à Lucretio recepit, tres legiones, quæ cum Domitio apud Corfiniū morabantur, ad partes suas traduxit. Pōpeius atque omnis senatus, crescentibus Cæsaris viribus trepidi, tāquā

Italia

A Italia pulsi, in Græciam transuecti, Dyrrachium gerendi belli sedem delegerunt. Cæsar Romam venit,[1] negatamq; sibi ex ærario pecuniam fractis foribus inuasit, protulitq; ex eo auri pondo IIII M. centum triginta quinq;, argenti pondo prope DCCCC. milia. Inde digressus Ariminum ad legiones, mox alpes transuectus, Massiliam venit: ad quam oppugnandã, cur receptus non esset, Tribonium cum tribus legionibus relinquẽs, ad Hispanias cõtendit, quas L. Afranius, & M. Petreius, & M. Varro Põpeiani duces cum legionibus obtinebãt. Ibi multis prælijs Petreium Afraniúmq; superatos, cõposita pactione, dimisit. In vlteriore verò Hispania duas legiones à M. Varrone susceptit. Similiter & duces eius, hoc est, Curio Catonem Sicilia expulit, Valerius Cottã Sardinia, Tuberonem Africa Varus eiecit. [2] Cæsar Massiliã rediens obsidione domitã, vita tantũ & libertate concessa, cæteris rebus abrasit. At verò Dolabella partiũ Cæsaris, in Illyrico per Octauium & Libonẽ victus, copijsque exutus, ad Antonium fugit. Bibulus & Sallustius diuidẽtes singulas legiones quibus præerant, similiter & Antonius, Hortensius quoq; ab infimo mari cum classe concurrens, omnes pariter aduersus Octauium & Libonẽ profecti & victi sunt. Antonius cum se Octauio cum quindecim cohortibus B dedisset, omnes ad Pompeiũ à Libone deducti sunt. Curio ex Sicilia in Africam cum exercitu transgressus est: quem Iuba rex continuo exceptum cum omnibus copijs trucidauit. Octauius Salonas oppugnare conatus, omnes penè copias quas duxit amisit. Cœlius desciuit à Cæsare, ac se Miloni exuli iunxit. Cúmq; ambo seruorum manu Capuam oppugnare molirentur, occisi sunt. Bibulus apud Corcyram [3] victus, quod custodiæ eius quam pelago & oppido prætẽdebat, hostis illuserat, inedia sese vigiliísque confecit. Ap. Clodius Censorinus, qui iussu Pompeij Græciam tuebatur, iam abolitam Pythici oraculi fidem voluit experiri: quippè ab eo adacta vates descendere in specum, respõdisse fertur de bello consulenti: Nihil ad te hoc Romane bellum pertinet, [4] Eubœæ cœla obtinebis. Cœla autem vocant Euboicum sinum. Ita Appius perplexa incertus sorte discessit. Admonet nos aliquid obtrectatoribus nostris consultor iste consulere. Querũtur vtiq; fide Christianorum sibi sacra interdicta ceremoniásq; sublatas, & ob hoc maximè, quod extis vaticinijsq; cessantibus, futuræ clades, quia sciri nequeunt, non vitantur. Cur ergo longè ante imperium Cæsaris natiuitatemq; Chri- sti, sicut ipsorum auctores attestantur, abolita fuerat Pythici oraculi fides? Abolita autem ideò, quia C contempta. Porro autem quare contempta, nisi quia vel falsa, vel vana, vel dubia? Vnde prudenter poëta præmonuit: [5] Inconsulti abeunt, sedemq; odere Sybillæ. Et ne forte parui id pẽdant, quod cõtemptu abolitum atque antiquatum fuit, hoc est, aut numen aut sedem, Apollo ille Pythius erat, quẽ ferunt magno [6] illo Pythone serpente interfecto, totius vaticinationis auctore & principe hæredem & sedis & diuinationis & numinis extitisse: ibique eum reddere elegisse responsa, vbi orta cum auctore ipsa diuinatio videbatur: præterea quem per alias quoque terrarum partes spumantibus buccis, rabidóque discursu omnis furiatorum ructat insania, ad quem plurimi terarum reges, quasi ad viuam vocem consulti numinis cucurrerunt, cui sæpissimè ipsi quoque Romani opulentissima dona miserunt. At si Apollò ista Pythius paulatim discernente experientia contemptus, relictus, atq; abolitus est, quid viuum de mortua pecude, quid verum de amente muliercula sperari potest? Quid postremo, inflauit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras, expositis opimæ pecudis intestinis, non finget esuriens? Nam sicut ipsi fatentur, vel obscura vel falsa dicẽdo, ipse Apollo seducit. Quamobrẽ æquo animo ferant, si imitari interim nolunt, nos id veritatis iudicio etiam prohibere, quod potuerũt ma- D iores eorum vel experiendo contẽnere. Interea apud Dyrrachium multi orientis reges ad Pompeium cum auxilijs conuenerunt. Quo cum Cæsar venisset, Pompeium obsidione frustra cinxit: [8] ipse terram quindecim millium passuum fossa præstruens, cum illi maria paterent. Pompeius castellum quoddam propinquum mari, quod Marcellinus tuebatur, euertit, præsidiáq; Cæsaris, quæ ibidem morabantur occidit. Cæsar Torquatum legionémq; vnam vt expugnaret, aggressus est. Hoc periculo sociorum Pompeius cognito, omnes eò copias contraxit: in quem se illicò Cæsar omissa obsidione cõuertit. Torquatus autẽ è vestigio prorũpens, auersum insecutus est. Ita Cæsaris milites anci- piti periculo territi, ipso Cæsare frustra obsistente, fugerunt. Pompeius verò Cæsaris quoq; [9] testimonio victor, persequentem reuocauit exercitum, quatuor millia militum Cæsaris, centuriones [9] viginti duo, equitésq; Romani complures in eo prælio cæsi sunt. Cæsar inde citato agmine per Epirũ in Thessaliam perrexit. Pompeius cum maximis copijs secutus, bellúmq; cõmissum est. Itaq; instituitur vtrinq; acies. Pompeius octogintaocto cohortes triplici ordine locauit. Fuerunt autem pedi- E tum quadraginta millia, equites in sinistro cornu sexcenti, in dextro quingenti, præterea reges multi, senatores, equitésq; Romani plurimi, absq; leuium armaturarũ magna copia. Cæsar similiter octoginta cohortes triplici ordine disposuit: cui fuerunt non minus quàm triginta millia peditum, equites mille. Videre ibi & gemere erat, contractas Romanorum vires in campis Pharsalicis ad occisionẽ mutuã cõstitisse: quas si concordia rexisset, nulli populi, nulli reges ferre potuissent. Prima congressione equitatus Põpeij pulsus, sinistra latera nudauit. Deindè cum diu vtrinq; dubia sorte cæderentur, atq; ex alia parte Pompeius inter hortandũ diceret, Parce ciuibus, nec tamen faceret quod vrgeret, dicens, Miles faciem feri: tandem vniuersus Pompeij fugit exercitus, castráq; direpta sunt. Cæsa sunt in eo prælio Pompeianorum quindecim millia, centuriones triginta tres. Hic exitus pugnæ ad Palæopharsalum fuit. Pompeius fugiens in ostio Penei amnis onerariam nauem nactus, in Asiam transiit: Inde per Cyprum in Ægyptum venit: ibique mox vt litus attigit,

1. *Interposuit se huic rei L. Metellus Tr. pl. App. lib. 2. B. ci. 41. Luc. 3.*

2. *Hoc totum intercidit ab imperio lib. 3. Cæs. debell. ciuili. extat tamen apud Ap. Dionem. Flor. lib. 4. c. 2. & maxime apud Luc. lib. 4*

3. *ductus*

4 *Apud Val. legitur lib. 1. c. p. 8. Eubœa cellam. Luc. 5. solúsque quietem Euboici vasta laterit conualle tenebris.*

5 *Pythonis oraculum.*

6. *Sicinne vocat Callimachus in Apol. & Dion. δρακοντα. δελφύσσω*

7. *Versus est Virg. e 2. Georg.*

8. *Munitionis spatium Cæsar nõ expressit. App. lib. secundo στάδίους ἑξακοσίους καὶ χιλίους facit. Horus scribit Cæsarẽ castra Põpeij XVI. millium vallo obduxisse.*

9. *Ad Dyrrachium victus est Cæsar, sed Pompeio non instante negauit eum scisse vincere. Suet. in Iul. & Plut.*

10. *Plut. διαγγλίας*

11. *Cæsar li. 3 xxxii.*

12. *Vide Ap. lib. 2.*

iussu Ptolemæi adolescentis, in gratiam Cæsaris victoris occisus est. Pompeij vxor filiique fugerunt. F
Cætera Pompeiana classis direpta est, omnibus qui in ea erant crudelissimè trucidatis: ibique &
Pompeius Bythynicus occisus est. Lentulus vero vir consularis apud Pelusium interfectus est. Cæ-
sar compositis apud Thessaliam rebus, Alexandriam venit, perlatóque ad se ac viso Pompeij capite
anulóque, fleuit. Cúmque se in regiam recepisset, eludebatur à tutoribus, quo minus pecuniam ac-
ciperet, templa sua astu spoliantibus, vt & regios thesauros vacuos esse ostenderent, & in inuidiam
Exod. pl. hirt. in bell. Alex. Cæsaris populum concitarent. Præterea Achillas dux regius, imbutus semel Pompeij sanguine, Cæ-
saris quoque necem meditabatur. Nam iussus exercitum dimittere cui præerat, viginti millium
armatorum, non modo spreuit imperium, verùm & aciem direxit. In ipso prælio regia classis forte
subducta, iubetur incendi. Ea flamma cum partem quoque vrbis inuasisset, † quadringenta millia li-
brorum, proximis fortè ædibus condita, exussit: singulare profectò monimentum studii, curæque
maiorum, qui tot tantáque illustrium ingeniorum opera congesserant. Vnde quamlibet hodiéque
in tẽplis extent, quæ & nos vidimus armaria librorum: quibus direptis exinanita ea à nostris tem-
poribus memorent, quod quidem verum est: tamen honestius creditur, alios libros fuisse quæsitos, G
qui pristinas studiorum curas æmularentur, quàm aliam vllam fuisse tunc bibliothecam, quæ extra
quadringenta millia librorum fuisse, ac per hoc euasisse credatur. Cæsar postea insulam vbi Pharus
est, cepit. Eo Achillas cum Gabinianis militibus venit. Ingens pugna commissa est. magna ibi Cæ-
sarianorum militum multitudo cecidit: omnes etiam interfectores Pompeij interfecti sunt. Cæsar
vi insistentium hostium pressus, scapham ascendit: qua mox pondere subsequẽtium grauata ac mer-
sa, per c c. passus ad nauem vna manu eleuata, † qua chartas tenebat, natando peruenit: mox nauali
certamine pulsatus, magna † felicitate classem regiam aut depressit aut cepit.

† Bibliotheca Alex. incendium, Plut. in Cæs. Dio. 42. Sene. de Tranq. vita quadraginta nõ quadringẽta millia librorum arsisse scribit. † Eadem tradit Sulp. qui Luca. supplevit. † facilitate

CAP. XVI. Cæsar Alexandrinis regem reddit.

ALEXANDRINIS petentibus regem reddidit, monitum vt magis amicitiam Romanam, quàm
arma experiri studeret. Qui tamen illicò vt liber fuit, bellum intulit, sed continuò cum toto exerci-
tu suo & ipse deletus est. Nam viginti millia hominum in eo bello cæsa referuntur, duodecim millia
cum septuaginta longis nauibus dedita, quingenti ex victoribus cecidisse referuntur. Rex ipse ado-
lescens scapha exceptus vt fugeret, multis insilientibus mersus necatúsque est. Corpus eius ad litus
deuolutum, indicio loricæ aureæ cognitum fuit. Qua Cæsar Alexandriam præmissa, Alexandrinos H
omnes ad deditionem desperatione compulit, regnúmque Ægypti Cleopatræ dedit. Inde Syriam
peruagatus, Pharnacem in Ponto vicit. Postea vero quàm Romam venit, † dictator & consul crea-
tus, in Africam transiit, & apud Thapsum cum Iuba & Scipione pugnauit, maximámque ibi hominũ
multitudinem interfecit. Castra vtriusque direpta sunt, sexaginta elephanti capti. Cato sese apud
Vticam occidit. Iuba † percussori iugulum, pretio dato, præbuit. Petreius eodem se gladio perfodit.
Scipio in naui qua ad Hispanias fugere contẽdens vento coactus in Africam redierat, semetipse iu-
gulauit. In eadem naui etiam T. Torquatus occisus est. Cæsar Pompeij Magni nepotes, filiámque
Pompeiam, simúlq; cum his Faustum Syllam & Afranium & Petreiũ filium iussit occidi. Inde qua-
tuor triumphis vrbem ingressus, dispositò recuperatæ Reip. statu, continuò in † Hispanias contra Põ-
peios Pompeij filios profectus, decimoseptimo quam egressus ab vrbe fuerat die, Saguntum perue-
nit: statimque aduersus Pompeios duos & Labienum atque Attiũ Varum, multa bella & varia sorte
gessit. Vltimum bellum apud † Mundam vrbem gestum est, vbi tantis est viribus dimicatum, tantáq; I
cædes acta, vt Cæsar quoque veteranis etiam suis cedere non erubescentibus, cum cædi cogique a-
ciem suam cerneret, præuenire morte futurum victi dedecus cogitarit, cum subitò versus in fugam
Pompeiorum cessit exercitus. Et quidem eo die hoc bellum actum est, quo Pompeius pater ab vrbe
bellum gesturus aufugerat: quatuórq; annis hoc ciuile bellũ indesinenter toto orbe tonuit. T. Labie-
nus & Attius Varus in acie cæsi sunt. Sex. Pompeius cũ cẽtesimo equite aufugit. Frater eius Cn. Põ-
peius contracta celeriter non parua Lusitanorũ manu, cum Cæsonio congressus & victus, fugiensq;
interfectus est. Munda ciuitas cum immensa hominum cæde, Cæsare oppugnante, vix capta est.

Pharnaces vincitur. Hirt. in bell. Alex. Dio. lib. 42. † Orosius sequutus Liuiũ hic apertè Cæsarem an. vr. 707. dictatorem & cõsulem III. creatum ostendit. sig. in fast. † Petreio Elor. sen. lib. 3. † bellũ hisp. Hirt. & Plut. Dio. 43. † prælio Mũdense.

CAP. XVII. Cæsaris cædes. † Suet. XXII. † Horum nõnullos nominat Cic. Philip. 2. & plures Ep. lib. 2.

CAESAR Romam rediit: vbi dum reipublicæ statum contra exempla maiorum clemẽter instau-
rat, auctoribus Bruto & Cassio, conscio etiam plurimo senatu, in curia viginti † & tribus vulneribus
confossus interiit. In qua coniuratione fuisse amplius † sexaginta conscios ferunt. Duo Bruti & Ca-
ius Cassius aliique socij, strictis pugionibus in Capitolium secesserunt. Diu deliberatum est vtrum
Capitolium cum auctoribus cædis oporteret incendi. Corpus eius raptum populus dolore instimu-
latus in foro fragmentis tribunalium ac subselliorum cremauit. Percensuit latitudinẽ regni sui Ro- K
ma cladibus suis, atque in suam conuersa cædem, singulas quasq; gentes ibidem, vbi domuit, vindi-
cauit. Asiæ, Europæ, atq; Africæ, non dico tribus mundi partibus, sed totis trium partiũ angulis, edi-
dit gladiatores suos: feriatísq; inimicis spectaculũ miseræ vltionis ingessit. Nec tamen sufficit ipsas
quoque cum auctoribus causas fuisse cõ sumptas: recidiua semina in eodem agro germinant, magna
continuo metentibus malorum incrementa cum magno sudore factura. victor ciuilis belli à ciuibus
Cæsar occiditur, in cædẽ vnius trahũtur agmina conscriorũ. Certum enim erat, quia Cæsar indignè
peremptus plures posset habere vltores. Plurimáq; nobilitas vna simul catena sceleris copulatur, ne
forte tanta malorum materia non belli magnitudine suppleatur, sed vindictæ breuitate tenuetur.
† Medeæ fabula extat 3 Arg. Apoll. & 7. Metam. Ouid. † Medeã illam fabulæ ferunt, dẽtes quosdã occisi seuisse serpẽtis, è quibus quasi cõpetens semini se-
ges, armati homines terra emerserint, seseq; mox inuicẽ pugnãdo prostrauerint. Et quidẽ hoc poẽ-

tarum

A tarum commenta finxerunt: noſtra autem Roma Cæſare occiſo, quanta de cineribus eius agmina armata parturiit? Quanta bella in teſtimonium miſeræ fœcunditatis non legenda pueris, ſed ſpectãda populis excitauit? & tamen horum omnium malorum initium ſuperbia eſt. Inde exarſerunt bella ciuilia, inde iterum pullularunt. Non ergo iniuſta cædes eſt eorum qui eam iniuſtè conſectantur, ſi ambitionis æmulatio per ipſos atq; in ipſis & agitur & punitur, donec qui detrectauere collegium, diſcant ferre dominatum: ſummáque imperij totius ad vnum redacta, longè aliud omnes homines viuendi genus ſubeant, vt omnes humiliter placere ſtudeant, non inſolenter offendere. Sed ad tam ſalubrem humilitatis doctrinam magiſtro opus eſt. Itaque opportunè compoſitis rebus, Auguſti Cæſaris temporibus natus eſt dominus Chriſtus: qui cum in forma dei eſſet, formam ſerui humiliter aſſumpſit: vt tunc demum aptior fieret humilitatis inſtitutio, quando iam per totum mundum pœna ſuperbiæ omnibus eſſet exemplo. *Philip. 2.*

CAP. XVIII.

ANNO ab vrbe condita DCCX. interfecto Iulio Cæſare,† Octauianus qui teſtamento Iulij Cæſaris auunculi & hæreditatem & nomen aſſumpſerat, idémq; qui poſtea rerum potitus Auguſtus eſt dictus, ſimul vt Romam adoleſcẽs admodum venit, indolem ſuam bellis ciuilib. nouit. Nam, vt breuiter coaceruationem malorum explicem, bella ciuilia quinq; geſſit, Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, Actiacum: è quibus duo, hoc eſt, primum & nouiſſimum, aduerſus Marcum Antoniũ, ſecundum aduerſus Brutum & Caſſiũ, tertium aduerſus L. Antonium, quartum aduerſus Sex. Pompeium Cnei Põpeij filium confecit. Antonius à ſenatu hoſtis pronuntiatus, D. Brutum apud Mutinã obſidione concluſerat. Conſules Hirtius & Panſa, & cum his Cæſar ad liberandum Brutum, expugnandúmq; Antonium miſſi.† Panſa primò veniens, exceptus inſidiis, inter ſuorum clades, ipſe quoque pilo grauiter vulneratus, ab eodem vulnere interpoſitis diebus eſt mortuus. Hirtius auxilium collegæ ferens, magnas Antonij copias vaſta ſtrage deleuit. Cæſar eatenus caſtra cuſtodiit. Secunda aduerſus Antonium pugna: magnæ vtrinq; ſtrages actæ ſunt. Namq; tunc ibi Hirtius conſul occiſus eſt, victus fuit Antonius, Cæſar victoria potitus eſt, cui D. Brutus de coniuratione occiſi Iulij Cæſaris confeſſus, preces pœnitentiæ fudit: Dolabella † Treboniũ vnum ex interfectoribus Cæſaris Smyrnæ interfecit: Dolabellam ſenatus hoſtem pronũtiauit. Conſulum occiſorum vterq; exercitus Cæſari paruit. Poſtea D. Brutus in Gallia à Sequanis captus & † occiſus eſt.† Baſillus autẽ æquè vnus de percuſſoribus, manu ſeruorum ſuorum necatus eſt. Lepido ſatisagente, Cæſar Antonium recepit in gratiam: atq; ob fidem reconciliatæ gratiæ, filiam eius matrimonio ſortitus eſt. Inde cum ad vrbem acceſſiſſent, ac rumor de futura proſcriptione ortus eſſet, C.† Thoranius vir prætorius nihil tale metuens, in curſu militum domi ſuæ interfectus eſt, alijq; complures trucidati ſunt. Itaque ne latius atque effrenatius incircunſcripta cædes ageretur, † cẽtum triginta & duũm ſenatorum nomina in tabula propoſita ſunt, primum Lepidi præcepto & nomine, deinde Antonij, tertiò Cæſaris. Ibi Antonius Tullium Ciceronem inimicum ſuum, ibi L. Cæſarem auunculum ſuum, & (quod exaggerando ſceleri acceſſit) viua matre proſcripſerat. Ibi Lepidus L. Paulum fratrẽ ſuum in eundem proſcriptorum gregem coniecerat. Adiecti ſunt poſtea ad numerum proſcriptorum triginta equites Romani. Multæ diu & variæ cædes actæ, domus proſcriptorum, direptis omnibus, dirutæ ſunt. At Dolabella in Syriam multa cum Caſsio bella geſsit, à quo victus ſeſe interfecit. Brutus & Caſsius magnis exercitibus comparatis apud Athenas conuenerunt, totámque Græciam depopulati ſunt. Rhodios Caſſius terra marique oppugnatos ad deditionem coẽgit, quibus præter vitã nihil reliquit. Igitur Cæſar & Antonius eoſdem in Macedoniam magnis bellorum apparatibus perſecuti, ad mortem cõpulerunt: quamuis manifeſtiſsimè illa tunc pugna non virtute partis Antonij, ſed Cæſaris felicitate cõfecta ſit. Cæſar enim tunc æger, cum ſe in caſtris capiendæ quietis cauſa tenere ſtatuiſſet, hortatu & precibus medici ſui, qui per ſomniũ admonitũ ſeſe fatebatur, vt ea die caſtris Cæſarem ſalutis ipſius cauſa educeret, in campum æger inter copias egreſſus eſt, ac mox caſtra eius ab hoſtibus capta ſunt: ſed rurſus Cæſariani milites Caſsij caſtra ceperunt. Quare ad deſperationem adacti Brutus & Caſſius, immaturam ſibi mortem ante belli terminum conſciuerunt. Nam inuitatis percuſſoribus Caſſius caput, Brutus latus præbuit. At Rom. Fuluia vxor Antonij, ſocrus Cæſaris, dominatum vt mulier agitabat: incertum in hac mutatione conſularis regiiq; faſtigij, vtrum deficientis potentiæ vltima, an incipientis prima nominanda, certè etiam in eos inſolens, per quos vt inſoleſceret, agebatur. Nam & Cæſarem reuerſum apud Brundiſium contumeliis, factionibus, inſidiiſq; petiit. A quo pulſata, ad Antonium cõceſſit in Græciam. † Sext. Pompeius poſtquam ſe in proſcriptorum numerũ relatum comperit, conuerſus in latrocinia, omnem orã Italiæ cædibus rapiniſq; vaſtauit: Sicilia præterea commeatibúſque impeditis, Romam fame affecit. Mox cum eo pacem triumuiri, vt non dicam tyranni, id eſt, Lepidus, Cæſar, Antoniúſq; fecerunt. Sed continuò cum contra pactum Pompeius fugitiuos adlegeret, vt hoſtis habitus eſt. Mena libertus Pompeij, cum ſexaginta nauium claſſe ad Cæſarem defecit, eidémque claſsi, ipſe iuſſu Cæſaris præfuit. Idémque continuò † cum Statilio Tauro aduerſus Menecratem Pompeianum ducem nauale bellum geſsit. Deindè ipſe Cæſar aduerſus eoſdẽ Põpeianos cruentiſsimum bellũ nauale confecit. ſed continuò victricẽ claſſem penè vniuerſam apud Scyllaceũ naufragio amiſit. Ventidius Perſas & Parthos in Syriam irrũpentes, tribus bellis maximis fudit, regẽq; corũ Pacorũ in acie interfecit, ea. ſc. die qua Craſſus à Parthis fuerat occiſus. Anto. vno vix caſtello expugnato, pacẽ cũ Antiocho fecit, vt ipſe tantã rẽ conſũmaſſe videretur.

Hæc Cic. in Philip. & epiſt. Plut. App. Dio. & Vatere.

† De pugna Mutinẽſi Galba ad Cic. lib. 10. Epiſt. fam.

† Hæc Dio. lib. 47. App. 3.

† à Capeno Liu. lib. 120.

† App. ext. li. 3

† App. li. 4.

Suet. in Aug.

† In Epit. Liu. lib. 120. eſt CXXX. Plut. in Ant. ccc. proſcripti à triumuiris occiſos fuiſſe.

Bellum Philippenſe Plut. in Ant. & Brut. App. 4. Dio. 47. Liu. 124. Flor. 4. cap. 6.

Fuluiæ inſolẽtia Plut. in Ant. Dio lib. 48.

† Liu. lib. 127 App. 5. Dio. 48 & 49. Flor. 4. cap. 8.

† Dion 48. nõ cum Tauro ſed Caluiſo tradit.

† Hoc Plut. in Ant. Dio. 48. 49 Flor. 4. c. 9 Val. 6. c. 10.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ioseph.lib.14. Ventidium Syriæ præfecit, iussitq; vt Antigono bellum inferret: qui Iudæos tunc forte debellauerat, captisq; Hierosolymis, templum spoliauerat, regnúmq; Herodi dederat: quem continuò victum in deditionẽ recepit. Mena libertus cum sex nauibus ad Pompeium rediit, à quo clementer receptus Cæsaris classem incendit, quamuis nuper Cæsar alteram secundo naufragio perdidisset. Idémque Mena postea ab Agrippa nauali prælio circunuentus, cum sex triremibus ad Cæsarẽ transiit. Sed hunc Cæsar tertio transfugam, indulta tantum vita, segnem reliquit. Deinde Agrippa inter Mylas & Liparas aduersus Democharem & Pompeium nauale prælium gessit, ac vicit, ibiq; tunc naues triginta aut demersit, aut cepit: reliquis laceratis Pompeius Messanam confugit. Cæsar interea Tauromínium traiecerat, quem repẽtino impetu Pompeius afflixit. Vnde multis demersis nauibus suis, ac magna multitudine suorum militum perdita, in Italiam Cæsar aufugit, nec interueniente mora, in Siciliam rediit: ibíque Lepidum ex Africa aduentantem obuium habuit, summas sibi partes terrore, minis ac superbia vendicantem. Post dies paucos Agrippa iussu Cæsaris à litore cum acie instructa prospectantis, atrocissimo nauali prælio aduersus Pompeium conflixit, & vicit. Nam CLXIII. naues aut demersit aut cepit. Pompeius cum decem & septem nauibus vix elapsus euasit. Lepidus magna viginti legionum insolentia tumens, cum Messanam militibus permissam diripuisset, ipsum Cæsarem ad se venientem semel atq; iterum spreuit, ac potius telis appeti iussit: quæ ille, collecta in læuum brachium lacerna, repellendo vitauit. Mox immisso equo ad suos reuersus, instructo exercitu aduersus Lepidum veniens, plurimas legiones Lepidi paucis interfectis, transire in suam partem compulit. Lepidus tandem intelligens, quo vanitas sua tenderet, depositio paludamento, assumptique veste pulla, supplex Cęsari factus vitam & bona impetrauit, perpetuo quidem emandatus exilio. Taurus Cæsaris præfectus totam penè† Siciliam ferro pertentatam conterritámq; in fidem recepit, quadraginta quatuor legiones sub vnius tunc imperio Cæsaris erant. Milites multitudine ferocior es, quosdam pro accipiendis agris tumultus excitauerunt. Sed Cæsar animo ingens viginti millia militum exauctorauit, triginta millia seruorum dominis restituit, sex millia quorum domini non extabant, in crucem egit. Ouans vrbem ingressus, vt in perpetuum trubunitiæ potestatis essent, à senatu decretum est. His diebus trans Tiberim è taberna meritoria fons olei terra exundauit, ac per totum diem largissimo riuo fluxit.

Dio. lib. 49. Ap. 5. Vell. 2

† Fortasse Africam. nam Tauri virtute Octauius vtrãque Africam obtinuit. Dion. & tab. Capitol. quæ eũ ex Africa triũphasse ind. cant.

CAP. XIX.

Antonij res & casus. Vel. Dion & Appian.

ANTONIVS verò postquam Araxem transmisit, omnibus vndiq; malis circunuentus, vix tandẽ Antiochiam cum paucis rediit. Nam cum multitudine equitum & sagittariorum ab omnibus præliis, quæ plura tentauit, victus semper effugeret, tum præterea incertis & ignotis regionis locis impeditus, grauissima fame ad nefandos cibos coactus est, plurimíq; militum sese hostibus dediderunt. Inde in Græciam transiit, iussitq; Pompeium, qui victus à Cæsare exercitum bellúmque reparabat, cum paucis ad se venire. Pompeius fugiens, à Tito & Furnio Antonianis ducibus sæpe terrestri nauali q; bello victus & captus, ac pòst paululum interfectus est. Cæsar Illyricum, Pannoniam, partémq; Italiæ bellis subegit & domuit. ANTONIUS ARTABANEM ARMENIÆ regem, proditione & dolo cepit: quẽ argentea catena vinctum ad confessionem thesaurorum regiorum coëgit: expugnatóq; oppido, in quo conditos esse prodiderat, magnam vim auri argentíque abstulit. Qua elatus pecunia, denũtiari bellum Cæsari, atq; Octauiæ sorori Cæsaris, vxori suæ repudium indici iussit, & Cleopatram sibi ex Alexandria occurrere imperauit. Ipse ACTIUM, vbi classem constituerat, profectus, cum propè tertiã partem remigum fame absumptam offendisset, nihil motus: remi, inquit, modo salui sint. Nam remiges non deerunt, quoad Græcia homines habuerit. Cęsar ducentis triginta rostratis nauibus à Brundisio in Epirum profectus est. AGRIPPA verò pręmissus à Cęsare, multas onerarias naues, frumento atq; armis graues, ab Ægypto, Syria, Asiáq; ad subsidium ANTONIO venientes cepit. Peragratóq; Pelopõnensium sinu, Methonã vrbem validissimo ANTONIANO pręsidio munitam, expugnauit. Inde Corcyram cepit: fugientes nauali prælio persecutus, profligauit: multísq; rebus cruciatissimè gestis, ad Cæsarem venit. ANTONIUS defectu & fame militum suorum permotus bellum maturare instituit, ac repentè instructis copiis, ad Cæsaris castra processit, & victus est. Tertio post pugnam die castra ANTONIUS ad ACTIUM trãstulit, nauali prælio decernere paratus. ducentæ triginta rostratæ fuere Cæsaris naues, & triginta sine rostris, triremes velocitate Liburnicis pares, & octo legiones classi superpositę, absque cohortibus quinque prætoriis. Classis ANTONIJ CLXX. nauium fuit, quantum numero cedens, tantum magnitudine pręcellens. Nam decem pedum altitudine à mari aberant. Famosum & magnum hoc bellum apud ACTIUM fuit. AB hora quinta vsq; in horam septimam, incerta vincendi spe, grauissimæ vtrinque cædes actæ: reliquum diei cum subsequente nocte in victoriam Cęsaris declinauit. Prior regina Cleopatra cum sexaginta velocissimis nauibus fugit. ANTONIUS quoque, detracto insigni prætoriæ nauis, fugientẽ secutus est vxorem. Illucescente iam die, victoriã Cæsar consummauit, ex victis XII. milia cecidisse referuntur, † septem milia vulnerata sunt, è quibus mille inter curandum defecerunt. ANTONIUS & Cleopatra communes liberos cum parte regiæ gazæ ad rubrũ mare præmittendos censuerunt. Ipsi præsidiis circa duo AEgypti cornua Pelusiũ Parætoniúmq; dispositis, classem & copias instauranda bello parauerunt. Cæsar sextũ imperator appellatus, & quartum ipse cum M. Licinio Crasso consul, Brundusium venit, ibiq; orbis terrarũ præsidia diuisis legionibus, cõposuit. Inde in Syriã profectus, mox Pelusiũ adiit, vbi ab Antonianis præsidiis vltrò susceptus est. Interea Corn. Gallus præmissus à Cæsare, quatuor legiones quas ANTONIUS apud

De bello Actiaco quo Anton. & Cleopatra victi sunt, Plut. in Antonio Dio. lib. 50. Flor. 4. cap. 11. Eutr. 7.

sex

Syrenas

A Syrenas præsidij loco constituerat, suscepit in fidem: atq; inde Paratonium primam Ægypti à Lybiæ parte ciuitatem victo cepit Antonio, ipsúmq; continuò apud Pharum vicit. Antonius equestre aduersus Cæsarem bellum iniit, in eo quoq; miserabiliter victus aufugit. Kalendis Sextilibus prima luce Antonius cum ad instruendam classem in portum descenderet, subitò vniuersæ naues ad Cæsarem transierunt. Cúmque vnico præsidio spoliatus esset, trepidus se cum paucis recepit in regiam. Deindè imminente Cæsare, turbatáq; ciuitate, idem Antonius sese ferro transuerberauit, ac semianimis ad Cleopatram in monumẽtum, in quod se illa mori certa condiderat, perlatus est. Cleopatra postquam se ad triumphum seruari intellexit, voluntariam mortẽ petens, serpẽtis (vt putatur) morsu in sinistro tacta brachio, exanimis inuẽta est, frustra Cæsare etiam Psyllos admouente, qui venena serpentum è vulneribus hominũ haustu reuocare atq; exugere solent. Cæsar Alexandria, vrbe omnium longè opulentissima & maxima, victor potitus est. Nam & Roma in tantum opibus eius aucta est, vt propter abundantiam pecuniarum, duplicia quàm vsq; ad id fuerant, possessionum aliarúmq; rerum venalium pretia statuerentur. Occisi sunt iussu Cæsaris, maior Antonij filius, & P. Canidius in-

B festissimus quidem semper Cæsari, sed & Antonio infidus, & Cassius Parmensis, vltima violatæ partis Cæsaris victima, & Q. Quintius ob eam maximè notam, quod obscenissimè lanificio textrinóq; reginæ senator populi Romani præesse non erubuerat. Dehinc Cæsar pedestribus copiis in Syriam venit, deindè in Asiam ad hiberna concessit, ac pòst per Græciam Brundusium petuectus est.

Antonius sibi mortem intulit.

ANNO ab vrbe condita DCCXXV. ipso imperatore Cæsare Augusto quinquies, & L. Apuleio consulibus, Cæsar victor ab oriẽte rediens, † octauo Idus Ianuarias vrbẽ triplici triumpho ingressus est: ac tum primum ipse † Iani portas, sopitis omnibus finitisq; bellis ciuilibus, clausit. Hoc die primum Augustus consalutatus est. Quod nomen cunctis antea inuiolatum, & vsq; ad nunc cæteris inausum dominis, tantum orbis licitè vsurpatum apicem declarat imperij: atq; ex eodem die summa rerũ ac potestatum penes vnum cepit esse & mansit, quod Græci monarchiam vocant. Porro autem hunc eundẽ esse diem, hoc est, octauum idus Ianuarias, quo nos Epiphaniã, hoc est, apparitionẽ siue manifestationem dominici sacramẽti obseruamus, nemo credentiũ siue etiã fidei contradicentium,

CAP. XX.

Macrob. sequimur i. Sat. Sextili mense non Ianuario triplici triũpho vrbem est ingressus.

† *Hinc virg. 1. Aen. claudentur Iani portæ.*

Epiphania

C nescit. De quo nostræ istius fidelissimæ obseruationis sacramẽto vberius nunc dicere, nec ratio, nec locus flagitat: vt & quærentibus reseruasse, & negligentibus non ingessisse videamur. Hoc autem fideliter cõmemorasse ideo par fuit, vt per omnia venturi Christi gratia præparatum Cæsaris imperiũ comprobetur. Nam cum primum, Caio Cæsare auunculo suo interfecto, ex Apollonia rediens vrbem ingrederetur, hora circiter tertia, repentè liquido ac puro serenóq; die circulus ad speciem cœlestis arcus orbem solis ambiit, quasi eum vnum ac potentissimum in hoc mundo, solúmq; clarissimum in orbe monstraret, cuius tempore vẽturus esset, qui ipsum solẽ solus, mundúmq; totum & fecisset & regeret. Deinde cũ secundo in Sicilia receptis à Põpeio & Lepido legionibus, triginta millia seruorum dominis restituisset, & quadraginta quatuor legiones solus imperio suo ad tutamẽ orbis terrarum distribuisset, ouánsque vrbem ingressus, omnia superiora populi Romani debita donãda, literarum etiam monumentis abolitis, censuisset, in diebus ipsius fons olei largissimus, sicut superius expressi, de taberna meritoria per totum diem fluxit. Quo signo quid euidentius, quàm in die-

Prodigium Augusti reuerentia.

Christo nato fons olei indefinens.

D bus Cæsaris toto orbe regnantis futura Christi natiuitas declarata est? Christus enim lingua gentis eius in qua natus est, vnctus interpretatur. Itaq; cum eo tẽpore quo Cæsari perpetua tribunicia potestas decreta est, Romæ fons olei per totum diem fluxit: sub principatu Cæsaris Romanóque imperio per totum diem, hoc est, per omne Romani tempus imperij, Christum & ex eo Christianos, id est, vnctum, atq; ex eo vnctos, de meritoria taberna, hoc est, de hospita largáq; ecclesia affluenter, atque incessabiliter processuros, restituendósq; per Cæsarem omnes seruos, qui tamen cognoscerent dominum suum, cæterósq;, qui sine domino inuenirentur, morti supplicióq; dedendos, remittẽdáque sub Cæsare debita peccatorum in ea vrbe, in qua spontaneum fluxisset oleum, euidentissima his qui prophetarum voces non audiebant, signa in cœlo, & in terra prodigia prodiderunt. Tertio autẽ eum vrbem triumphans quintum consul ingressus est, eo scilicet die, quem supra nominauimus, cũ & Ianum post ducentos annos primum ipse clausit, & clarissimum illud Augusti nomen assumpsit, quid fidelius ac verius credi aut cognosci potest, concurrẽtibus ad tantam manifestationem, pace, nomine, die, quàm hunc occulto quidem gestorum ordine, ad obsequium præparationis eius prædestinatum fuisse: qui eo die, quo ille manifestandus mundo post paululum erat, & pacis signũ præ-

Cæsarem à senatu cæterisque ciuibus sententia Munacij Planci Augustum dictum fuisse ante 16. Cal. Febr. se septimum & M. Vispanio Agrippa Coss. censorinus auctor est.

E tulit, & potestatis nomen assumpsit? Quid autem in quarto reditu cum finito Cantabrico bello pacatísq; omnibus gẽtibus, Cæsar vrbem repetiit, ad contestationem fidei, quam expromimus, actum sit, ipso ordine melius proferetur.

ANNO ab vrbe condita DCCXXVI. imperatore Augusto Cæsare sexies, & bis M. Agrippa consulibus, Cæsar parum in Hispania per ducentos annos actum intelligens, si Cantabros atq; Astures duas fortissimas gentes Hispaniæ suis vti legibus sineret, aperuit Iani portas, atque in Hispanias ipse cum exercitu profectus est. Cantabri & Astures Galleciæ prouinciæ portio sunt, qua extentum Pyrenæi iugum haud proconsul secundo oceano sub septentrione deducitur. Hi non solum propriam libertatem tueri parati, verumetiã finitimorũ præripere ausi, Vaccæos & Turmodigos & Autrigonas assiduis eruptionibus populabantur. Igitur Cæsar apud Segisamam castra posuit, tribus agminibus totam penè amplexus Cantabriã. Diu fatigato frustra atq; in periculum sæpè deducto exercitu tan-

CAP. XXI.

Bellum Cantabricum. Dion. lor. lib. 4. 5. vsi.

dem ab Aquitanico sinu per oceanum incautis hostibus admouere classem atque exponi copias iu- F
† Bastica ber. Tunc demum Cantabri sub mœnibus † Belgicæ maximo congressi bello, & victi, in Vinnium
† Racilium montem natura tutissimum confugerunt, vbi obsidionis fame ad extremum penè consumpti sunt. † Aracillum deindè oppidum magna vi ac diu repugnãs, postremò captum ac dirutum est. Præterea vlteriores Callæciæ partes, quæ montibus siluisq; sitæ oceano terminantur, Antistius & Firmius legati magnis grauibúsq; bellis perdomuerunt. Nam & Medullium montem Minio flumini imminentem, in quo se magna multitudo hominum tuebatur, per quindecim millia passuum fossa circũseptum obsidione cinxerunt. Itaq; vbi se gens hominum trux natura & ferox, neq; tolerandæ obsidioni sufficientem, neq; suscipiendo bello parem intelligit, ad voluntariam mortẽ seruitutis timore concurrit. Nã se penè omnes certatim igne, ferro, ac veneno necauerunt. Astures verò positis castris apud Asturam flumen, Romanos, nisi proditi præuentíq; essent, magnis consiliis viribúsq; oppressissent. Tres legatos cum legionibus suis in tria castra diuisos, tribus æque agminibus obruere repentè moliti, suorum proditione detecti sunt. Hos postea Carisius bello exceptos, non parua etiam Romanorum clade superauit. Pars eorum prælio elapsa Lanciam confugit. Cúmq; milites circundatã vr- G
bem incendio adoriri pararent, dux Carisius, & a suis cessationem impetrauit incendij, & à barbaris voluntatem deditionis exegit. Studiosè enim nitebatur integram atq; incolumem ciuitatẽ victoriæ suæ testem relinquere. Cantabricæ victoriæ hunc honorem Cæsar detulit, vt tũc quoq; belli portas clausstro cohiberi iuberet. Ita tunc secundo per Cæsarem, quarto post vrbem conditam clausus est
Bellum cum Rhætis gestũ est Druso & Pisone coss. an. vrb. 738. Ianus. Post hoc Claudius Drusus Priuignus Cæsaris Galliam Rhetiámq; fortitus, maximas fortissimásq; gentes Germaniæ, armis subegit. Nam tunc veluti ad constitutum pacis diem festinarent, ita omnes ad experientiam belli decisionémve fœderis vndatim gentes cõmouebantur: aut susceptu- H
ræ conditiones pacis, si vincerentur: aut vsuræ quieta libertate, si vincerent. Norici, Illyrij, Pannonij, Dalmatæ, Mœsi, Thraces, Daci, Sarmatæ, plurimiq; & maximi Germaniæ populi, per diuersos duces vel superati, vel repressi, vel etiam obiectu maximorum fluminũ Rheni Danubiíq; secluſi sunt. Drusus in Germania primo Vsipetes, deinde Tencteros & Cattos perdomuit. Marcomannos penè ad internecionem cæcidit. Postea fortissimas nationes, & quibus natura vires, consuetudo experientiã viriũ dabat, Cheruschos, Sueuos & Sicãbros pariter vno bello, sed etiam suis aspero, superauit. Quo- I
rum ex eo considerari virtus ac feritas potest, quod mulieres quoq; eorum, si quando præuentu Romanorum inter plaustra sua cõcludebantur, deficientibus telis, vel qualibet re, qua velut telo vti fu-
ror posset, paruos filios collisos humi in hostiũ ora iaciebant, in singulis filiorum necibus bis parricidæ. Tunc etiã in Africa Musolanos & Getulos latius vagantes Cossus dux Cæsaris arctatis finibus
De Cosso & gestis eius Diodor. lib. 55 coërcuit, atq; Romanis limitibus abstinere metu compulit. Interea Cæsarem apud Tarraconem citerioris Hispaniæ vrbem legati Indorum & Scytharum toto orbe transmisso, tandem ibi inuenerunt, vltra quod iam quærere non possent, refuderúntq; in Cæsarem Alexandri Magni gloriã: quem sicut Hispanorum Gallorumq; legatio in medio oriẽte apud Babylonẽ contemplatione pacis adiit ita hunc apud Hispaniam in occidentis vltimo supplex cum gentilitio munere Eous Indus, & Scythaborcius orauit. Cantabrico bello per quinq; annos acto, totáq; Hispania in æternam pacem in
quadam respiratione lassitudinis reclinata ac reposita, Cæsar Romam rediit. Quibus etiam dictis multa per se, multáq; per duces & legatos bella gessit. Nam inter cæteros & Piso aduersum Vindelicos missus est. Quibus subactis, victor ad Cæsarem Lugdunum venit. Pannonios nouo motu intu-
Tiberii gesta. mescentes Tiberius priuignus Cæsaris cruentissima cæde deleuit. Idémq; continuo Germanos bello arripuit, è quibus quadraginta millia captiuorum victor abduxit. Quod reuera bellum maximum & formidolosissimum quindecin legionibus per trienniũ gestum est, nec fere vllum maius bellum,
Varus sicut Suetonius attestatur, post Punicum fuit. Sub eodem vero tempore Quinctilius Varus cum tribus legionibus à Germanis rebellantibus, mira superbia atq; auaritia in subiectos agẽs, funditus deletus est. quam reipub. cladẽ Cæsar Augustus adeo grauiter tulit, vt sæpè per vim doloris caput parieti collidens, clamaret: Quinctili Vare, redde legiones. Bosphoranos verò Agrippa superauit, & signis Romanis, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerãt, bello recuperauit, victos ad deditionem coëgit. Parthi quasi toto terrarum orbe vel domito, vel pacato, omnium oculis signarentur, atq; in se solos omnis vigor Romani imperij vertendus esset, quippè quos pristina vlciscendæ Cassianæ cædis conscientia mordebat, vltro signa quæ Crasso interfecto abstulerant, ad Cæsarem remiserunt: re- K
giisque obsidibus traditis, firmum fœdus fideli supplicatione meruerunt.

CAP. XXII. ANNO ab V.C. DCCLII. Cæsar Augustus ab oriẽte in occidentẽ, à septẽtrione in meridiẽ, aeper totũ oceani circulum cunctis gentibus vna pace cõpositis, Iani portas tertiò ipse tunc clausit. Quas
Augustus compositis vndique rebus tertio Iani portas clausit. Sueton. ex eo per duodecim ferè annos quietissimo semper obseratas, otio ipsa etiã rubigo consignauit: nec prius vnquam nisi sub extrema senectute Augusti pulsatæ Athenienſium seditione & Dacorum commotione patuerũt. Clausis igitur Iani portis, rémp. quam bello quæsiuerat, pace enutrire, atq; amplificare studẽs, leges plurimas statuit, per quas humanũ genus libera reuerentia disciplinæ morem gereret. Domini appellationem, vt homo declinauit. Nam cum eodem spectante ludos, pronuntiatũ
Aug. Domini appellationem vitauit. Suet. esset † à quodam mimo, O dominum æquum & bonum, vniuersiq;, quasi de ipso dictum esset, exultantes approbauissent, statim quidem manu vultúque indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, dominúmque se posthac appellari ne à liberis quidem aut nepotibus

A tibus suis vel serio vel ioco passus est. Igitur eo tempore, id est, eo anno quo firmissimā verissimāmque pacem ordinatione Dei Cæsar composuit, natus est Christus: cuius aduentu pax ista famulata est, in cuius ortu audientibus hominibus exultantes Angeli cecinerunt, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Eodémque tempore hic ad quem rerum omnium summa concesserat, dominum se hominum appellari non passus est: imò non ausus, quo verus dominus totius generis humani inter homines natus est. Eodem quoque anno tūc primum idem Cæsar, quem his tantis mysteriis prædestinauerat Deus, censum agi singularum vbique prouinciarum, & cēseri omnes homines iussit, quando & Deus homo videri, & esse dignatus est. Tunc igitur natus est Christus, Romano censui statim ascriptus vt natus est. Hæc est prima illa clarissimáque professio, quæ Cæsarem omnium principem, Romanósque rerum dominos singillatim cūctorum hominum edita ascriptione signauit, in qua se & ipse, qui cunctos homines fecit inueniri hominem, ascribíque inter homines voluit. Quod nunquam penitus ab orbe condito atque ab exordio generis humani in hunc modum, ne Babylonio quidem vel Macedonico, vt non dicam minori cuiquam regno cō-
B cessum fuit. Nec dubium quin omnium cognitioni, fidei, inspectionique pateat, quòd dominus noster Iesus Christus hanc vrbem nutu suo auctam defensamque, in hunc rerum apicem prouexerit, cuius potissimè voluit esse cum venit, dicendus vtique ciuis Romanus, census professione Romani. Quamobrem quia ad id temporis peruentum est, quo & dominus Christus hūc mundum primum aduentu suo illustrauit, regnúmque Cæsari tranquillissimum dedit, hunc quoque sextum libellum hoc fine concluserim: vt germinantia tempora Christiana, magisque inter reprimētium manus crescentia, & quæ adhuc in prouectu posita, horum ipsorum, quibus hæc respondere cogimur infectatione, mordentur, septimo libello, si tamen adiuuante domino sufficerim, comprehendam: vt quoniam ab initio & peccare homines & puniri propter peccata non tacui, nunc quoque quæ persecutiones Christianorum actæ sint, & quæ vltiones secutæ sint, absque eo quod omnes ad peccandum generaliter proni sunt, atque ideo singillatim corripiuntur, expediam.

Christo nascēti pax famulatur.

Census cæsaris Ioseph. 18. hist. Itē Euseb. lib. 1. c. 9. Niceph. 1. cap. 10. & 17. & Vsperg. censu acto Romanorū fuisse miriades tredecim, bis mille & triginta septem.

Christus dici voluit ciuis Romanus.

C

PAVLI OROSII HISPANI
ADVERSVS PAGANOS HISTORIARVM LIBER SEPTIMVS.

CAPVT I.

D SVFFICIENTIA vt arbitror documenta collecta sunt, quibus absque vllo arcano, quod paucorum fidelium est, probari de medio queat, vnum illum & verum Deum, quem Christiana fides prædicat, & condidisse mūdum creaturámque eius cum voluit, & disposuisse per multa, cum per multa ignoraretur, & confirmasse ad vnum, cum per vnicum declaratus est, simúlque potentiam patientiámque eius multimodis argumentis eluxisse. In quo quidem angustas, deiectásque mentes offendi paulisper intelligo, quod tantæ potentiæ patientia tanta miscetur. Si enim potens erat, inquiunt, creare mundum, componere pacem mundi, insinuare mundo cultum ac notitiam sui, quid opus fuit tanta, vel vt ipsi sentiunt, tam pernicioſa patientia, vt in vltimo erroribus, cladibus, laboribúsq; hominum fieret, quod à principio virtute eius, quem prædicas Dei, fic potius cœpisse potuisset? Quibus quidem veraciter respondere possem, ad hoc ab initio creatum & institutum humanum genus, vt sub religione cum pace sine labore viuens, fructu obedientiæ æternitatem promereretur: sed abusum bonitate creatoris, libertatem indulgentis in contumacem vertisse licentiam, atque ex contemptu in obliuionem defluxisse, iustámque nunc esse patientiam Dei, & iustam in vtramque partem, vt nec contemptus disperdat in totum, cui misereri velit, & affici laboribus, dum velit, sinat contemptus potens. Deinde subsequens esse, iustè semper adhibere quamuis
E ignoranti gubernationem, cui aliquando piè restituturus sit pœnitenti antiquæ gratiæ facultatem. Sed hæc quoniam etsi verissimè fortissiméque dicuntur, fidelem tamen atque obediētem requirūt: mihi autem, videro an aliquando credituris, certè nunc cum incredulis actio est, promptius ea proferam, quæ ipsi etsi probare noluerint, improbare non possint. Itaque quantum ad conscientiam humanarum mentium pertinet, vtique sub reuerentia religionis & confessione, cultúque supernæ potentiæ viuimus, distante duntaxat fide: quia nostrum est fateri, ex vno & per vnum Deum constare omnia: illorum, tam multos deos putare, quàm multa sunt elementa. Si potentiæ Dei, inquiūt, quem prædicatis, fuit vt Romanū imperium tam amplum ac tam sublime fieret, cur igitur patientia eiusdem obfuit vt ante non fieret? Quibus sub eodem verbo respondebitur: Si potentiæ deorum, quos prædicatis, fuit vt Romanum imperium tam amplū ac tam sublime fieret, cur igitur patientia eorundem obfuit vt ante non fieret? an ipsi dij nondum erant? an adhuc Roma ipsa non erat? an illi

Homo sub religione creatus ad obediētiam.

non colebantur? an hæc nondum idonea imperio videbatur? Si nondum erant dij, cessat intentio. F Vt quid enim iam ibi eorum discutio moram, vbi ne ipsam quidem inuenio naturam? Si autem erãt dij, aut potentia eorum, vt ipsi iudicant, aut patientia in culpa est: vel patientia, si fuit: vel potentia, si defuit: aut si magis suadibile videtur fuisse, tunc quidẽ deos qui prouehere potuissent, sed nondũ extitisse Rom. qui prouehi iure possent. Nos auctorem rerum potentiam, non artificem scientiam quærimus. De diis quippè (vt putant) magnis, non de fabris vilissimis quæstio est, quibus nisi materia accedat, ars cessat. Si enim præsciisse illis ac voluisse præstò semper fuit, immò etiam subiacente præscientia, quia apud omnipotentiam de operibus duntaxat suis, hoc est, præscire, quod velle, quodcunque illud præsciebatur, cui voluntas astipularetur, non expectari oportuit, sed creari: maximè cum & Iouem illum suum * aceruos formicarum in populos hominum ludo verrere solitum ferant. Porrò autem de cura cærimoniarum nec recensendum arbitror: quoniam inter sacra continua incessabilibus cladibus nullus finis, ac nulla requies fuit, nisi cũ saluator mundi Christus illuxit: cuius aduentui prædestinatam fuisse imperij Romani pacem, etsi iam sufficienter ostendisse me arbitror, paucis tamen adhuc supplere conabor.

* De Myrmidonibus illud fabulantur authores. vide vlm. & Iust.

CAP. II. Babylonici & Rom. Imp. collatio.

PRINCIPIO secundi libelli cum tempora Romanæ cõditionis stili tenore perstringerem, multa conuenienter inter Babyloniam vrbem Assyriorum tunc principem gentium, & Romam æquè nunc gentibus dominantem, compacta conscripsi, fuisse illud primum, hoc vltimum imperium: illud paulatim cedens, at istud sensim conualescens: defluxisse illi sub vno tempore nouissimum regẽ, isti primum fuisse: illam deindè tunc inuadente Cyro captam velut in mortem cõcidisse, cum istam fiducialiter assurgentem, post expulsos reges, liberis vti cœpisse consiliis: præcipuè cum vindicante libertatem suam Roma, tunc quoque Iudæorum populus, qui apud Babyloniam sub regibus seruiebat, in sanctam Hierusalem recepta libertate redierit, templúmque Domini sicut à Prophetis prædictum fuerat, reformarit. Præterea interfuisse dixeram inter Babylonium regnum, quod ab oriẽte fuerat, & Romanum, quod ab occidente consurgens hæreditate orientis enutriebatur, Macedonicum Africanúmque regnum, hoc est, quasi à meridie ac septentrione breuibus vicibus partes tutoris curatorísque tenuisse. Orientis & occidentis regnum Babylonium & Romanum iure vocitari, neminem vnquam dubitasse scio. Macedonicum regnum sub septentrione esse cum ipsa cæli plaga, tum Alexandri Magni aræ positæ vsque ad nunc sub Riphæis montibus docent. Carthaginem verò vniuersæ præcelluisse Africæ, & non solum in Siciliam, Sardiniam, cæteráſq; adiacentes insulas, sed etiam in Hispaniam regni terminos tetendisse, historiarum simul monimenta vrbiúmq; declarãt. Dictum est etiam vastatæ per Medos Babyloniæ, & irruptæ per Gothos Romæ pares admodum annorum numeros cucurrisse. Nunc autem his illud adiicio, quo magis clareat vnum esse arbitrum sæculorum, regnorum, locorúmque omnium Deum. Regnum Carthaginiense à conditione vsque ad euersionem eius, paulo amplius quam septingentis annis stetit: æquè regnum Macedonicũ à Carano vsque ad Persen paulò minus quàm D C C. vtrumque tamen septenarius ille numerus, quo iudicantur, omnia terminauit. Roma ipsa etiam quamuis ad aduentum Domini nostri Iesu Christi perfecto proueheretur imperio, tamẽ paululum, & ipsa in occursu numeri huius offendit. Namseptingentesimo conditionis suæ anno, quatuordecim vicos eius, incertum vnde consurgens flamma consumpsit, nec vnquam, vt ait Liuius, maiore incendio vastata est, adeo vt post aliquot annos Cæsar Augustus ad reparationem eorum quæ tunc exusta erant, magnam vim pecuniæ ex ærario publico largitus sit. Poteram quoque ostendere, eundem duplicatum numerum mansisse Babyloniæ, quæ post mille quadringentos & quod excurrit annos, vltimè à Cyro rege capta est, nisi, præsentium cõtemplatione reuocaret. Illud sanè libenter adiicio, quia primi illius regum omnium Nini (quamuis & pater eius Belus obscurè primus regnasse referatur) illius ergo Nini anno, postquam regnare cœperat, XLIII. natus est sanctus ille Abraham, cui dictæ sunt repromissiones, ex cuius semine promissus est Christus: deindè nunc primi istius imperatorum omnium Augusti Cæsaris (quãuis & pater eius Cæsar † metator imperij potius quam imperator extiterit) istius inquam Cæsaris, posteaquam imperare cœpit, * emenso propemodum anno XLII. natus est Christus, qui Abrahæ sub Nino primo rege fuerat repromissus. Natus est autem VII. Kalend. Ianuarij, quando primum incrementa omnia anni veniẽtis incipiunt. Ita factum est, vt cum Abraham XLIII. anno natus sit, sub fine XLII. natiuitas Christi cõueniret, vt iam non ipse in parte tertij anni, sed in ipso potius tertius annus oriretur. Qui annus, quantis, quam nouis, quámque inusitatis bonis abundauerit, satis etiam me non proferente compertum haberi arbitror. toto terrarum orbe vna pax omnium, non cessatione, sed abolitione bellorum, clausæ Iani gemini portæ, extirpatis bellorum radicibus, non repressis, census ille primus & maximus fuit, cum in hoc vnum Cæsaris nomen vniuersa magnarum gentium creatura iurauit, simúlque per communionem census vnius societatis effecta est.

Monarchiæ quatuor orbis

Carth. Imp. duratio ext. lib. 4.

Supra lib. 6. cap. 14.

Abraham quando natus

* Vocabulum istud est Tert.

† Hic annus Christi nati est Euseb. & Niceph. sunt tamen Chronographi qui 41. alij qui 43. vt Tur. alij qui 44. Augusti natum scribunt.

IGITVR anno ab vrbe condita D C C L I I. natus est Christus, salutarem mundo afferens fidem, verè petra medio rerum posita: vbi comminueretur, qui offenderet: qui crederet, saluaretur: verè ignis ardens, quem qui sequitur, illuminatur: qui tentat, exuritur. Ipse est Christus, Christianorum caput, saluator bonorum, malorum punitor, iudex omnium, qui formam subsecuturis verbo & opere statuens, quo magis doceret patientes in persecutionibus, quas pro vita æterna exciperent, esse

CAP. III. Christus quo tẽpore natus. Cassiod. scribit natũ Cn. Lentulo, M.

Messala Coss. qui cadunt in annum vrb. 750. & vrb. 5505. Niceph. lib. 1. cap. 10.

opor-

A oporteret, mox vt virginis partu editus mũdo apparuit, de passionibus suis cœpit. Namque cum rex Iudææ Herodes simul vt natum comperit, necare decreuit, plurimósque tunc paruulos, dum vnum insectatur, occidit. Hinc malignis improbè incurrentibus digna punitio est. Hinc in quãtum tranquillè agitur mundus, credentium gratia, in quantum pernicioſè inquietatur, blasphemantium pœna est: securis per omnia Christianis fidelibus, quibus aut æternæ vitæ requies in tuto, aut etiam huius in lucro est, quod prõptius cum per ordinem referam, ipsis rebus ostẽdam. Postquã redẽptor mũdi Dominus Iesus Christus venit in terras, & Cæsaris cẽsu ciuis Romanus ascriptus est, dum per duodecim, vt dixi, annos, clausæ belli portæ beatissima pacis tranquillitate cohibentur, Caium nepotem suum Cæsar Augustus ad ordinandas Ægypti Syriæque prouincias misit, qui præteriens ab Ægypto fines Palæstinæ, apud Hierosolymam in templo Dei tunc sancto & celebri adorare contempsit, sicut Suetonius Tranquillus refert. Quod † Augustus, vbi per eum comperit, prauo vsus iudicio, prudenter fecisse laudauit. Itaque anno imperij Cæsaris quadrageſimooctauo, adeo dira Romanos fames consecuta est, vt Cæsar lanistarum familias, omnésque peregrinos, seruorum quo-

B que maximas copias, exceptis medicis & præceptoribus, trudi vrbe præceperit. Ita peccante principe in sanctũ Dei, & correpto per famem populo, quantitatem offensionis qualitas vltionis ostendit. Deinde, vt verbis Cornelij Taciti loquar, sene Augusto Ianus patefactus, dum apud extremos terrarum terminos nouæ gentes sæpè ex vsu, & aliquando cum damno quæruntur, vsque ad Vespasiani durauit imperium. Hucusque Cornelius. Cæterum & tunc capta euersáque vrbe Hierosolymorum, sicut Prophetæ prænuntiauerunt, exinctisque Iudæis, Titus qui ad vindicandum Domini nostri Iesu Christi sanguinem iudicio Dei fuerat ordinatus, victor triumphans cum Vespasiano patre Ianum clausit. Igitur etsi sub extremis Cæsaris temporibus apertus est Ianus, tamen per multa ex eo tempora, quamuis in procinctu esset exercitus, nulla bella sonuerunt. Vnde etiam Dominus ipse Iesus Christus in Euangeliis, cum temporibus illis in summa tranquillitate vniuersus mundus ageret, cunctáque gentes pax vna velaret, & à discipulis suis interrogatus esset, de conclusione temporum subsequentium, inter cætera sic ait: Audituri autem estis prælia & opiniones præliorum: videte ne turbemini. Oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis. Consurget enim gens in gentem,

C & regnum in regnum, & erunt pestilentiæ, & fames, & terræmotus per loca. Hæc autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Hoc autem diuina prouidentia docens, & credentes præmonendo firmauit, & incredulos prædicendo confudit.

Anno ab vrbe condita septingentesimo LXVII. post mortem Augusti Cæsaris Tiberius Cæsar imperium adeptus est, mansitq; in eo annis viginti & tribus. Hic per semetipsum nulla bella gessit, sed ne per legatos quidem aliqua grauia, nisi quod tantum aliquantis in locis præcogniti citò gentium tumores comprimebantur. Sanè quarto imperij eius anno Germanicus Drusi filius, Caligulæ pater de Germanis, ad quos ab Augusto sene missus fuerat, triumphauit: Ipse autem Tiberius plurima imperij sui parte, cum magna & graui modestia Reip. præfuit, adeò vt quibusdam præsidibus augenda prouinciis tributa suadentibus, scripserit: Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere. At postquã passus est Dominus Christus, atque à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicãdum dimisit, Pilatus Præses Palæstinæ prouinciæ ad Tiberiũ imperatorem atque ad senatũ retulit

D de passione & resurrectione Christi, consequentibúsque virtutibus, quæ vel per ipsum palam factæ fuerant, vel per discipulos ipsius in nomine eius fiebant, & de eo quod certatim crescente plurimorum fide Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum, vt Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, cur non sibi prius secundum morem delatum esset, vt de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusauit, edictóque constituit exterminandos esse vrbe Christianos: præcipuè cum & Seianus præfectus Tiberij, suscipiendæ religioni obstinatissimè contradiceret. Tiberius tamen edicto accusatoribus Christianorũ mortem comminatus est. Itaq; paulatim immutata est illa Tiberij Cæsaris laudatissima modestia, in pœnam contradictoris senatus. Nam regi, quæcunque voluntate faciebat, voluptas erat: atque ex mansuetissimo principe sæuissima bestia exarsit. Nam plurimos senatorum proscripsit, & ad mortem coëgit. Viginti sibi patricios viros consilij causa elegerat, horum vix duos incolumes reliquit, cæteros diuersis causis necauit. Seianum præfectum suum res nouas molientem interfecit. Filios suos Drusum

E & Germanicũ, quorum Drusus naturalis, Germanicus adoptiuus erat, manifestis veneni signis perdidit. Filios Germanici filij sui interfecit. Referre singillatim facta eius horret animus, pudétque. tãta libidinis & crudelitatis rabie efferbuit, vt qui spreuerant Christo rege saluari, rege Cæsare punirẽtur. Huius tamen imperij anno duodecimo noua & incredibilis clades apud Fidenatium vrbem accidit. Amphitheatri cauea populo gladiatorium munus spectante collapsa est, & plusquam viginti millia hominum occidit. Dignum sanè posteris tantæ correptionis exemplum, tunc ad spectandas hominum mortes auidos homines conuenisse, quando pro salute hominum prouidenda Deus homo esse voluisset. Deinde anno eiusdem † XVII. cum Dominus Iesus Christus voluntariè quidẽ se tradidit passioni, sed impiè à Iudæis apprehensus, & patibulo suffixus est, maximo terræmotu per orbem facto, saxa in montibus scissa sunt, maximarúmque vrbium plurimæ partes plus solita concussione ceciderunt. Eadem quoque die ad horam diei sextam sol in totum obscuratus, tetráque

Matth. 2.

Augustus cũ audisset inter pueros quos in Syria Herodes interfecerat, filium quoq; eius occisum, melius est, dixit, Herodis porcum esse quam filium. Macrob. 2. Satur.

† In Aug. cap. 93.

Lib. 21.

Infra cap. 9. & supr. in Egesip.

Matth. 24.

CAP. IIII.

Tiberij Cæs. gesta. Dion. Suet. Tacit. Nicep. Zonar.

Tributa mo deranda.

Senatus inuidia Tiberij pellit Christianos.

† Euseb. 18.

Universidad de Deusto Biblioteca

nox subitò obducta terris est, & sicut dictum est, Impiäque æternam timuerunt sæcula noctem. Vsqueadeo autem neque lunam lumini solis, neque nubes obstitisse manifestum est, vt xiiii. ea die lunam tota cœli regione interiecta, longissimè à conspectu solis abfuisse, & stellas tunc diurnis horis, vel potius in illa horrenda nocte toto cœlo fulsisse referatur. Quod non solum sanctorum euangeliorum fides,[1] sed etiam aliquanti Græcorum libri attestantur. Iam hinc post passionem Domini, quem Iudæi quantum in ipsis fuit persecuti sunt, continuæ clades Iudæorum, donec exinaniti dispersiq; deficiant, incessabiliter strepunt. Tiberius siquidem iuuentutem eorum per speciem sacramenti in prouincias grauioris cœli relegauit, reliquos gentis eiusdem vel similia sectantes vrbe submouit, sub pœna perpetuæ seruitutis, nisi obtemperassent. Sanè Asiæ ciuitates illo terræmotu dirutas, tributo dimisso, propria etiam libertate donauit. Hic ambiguis signis veneni obiit.

1 *Phlegontis videlicet & Dionys.*

CAP. V.

ANNO ab vrbe condita septingentesimo xc. tertius ab Augusto[2] Caius Caligula cepit regnare, mansitq; in imperio annis non plenis quatuor, homo ante se omnium flagitiosissimus, & qui verè dignus Romanis blasphemantibus, & Iudæis persecutoribus punitor adhibitus videretur. Hic, vt breuiter magnitudinem crudelitatis eius exprimam, exclamasse fertur: Vtinam populus Romanus vnam ceruicem haberet. Sæpe etiam de conditione temporum suorum conquestus est, quod nullis calamitatibus publicis insignirentur. O beata germina temporis Christiani, quantum præualuistis in rebus humanis, vt etiam crudelitas hominis magis potuerit clades desiderare, quàm inuenire. Ecce de tranquillitate generali feritas iciunia conqueritur. Furor impius intus Sæua sedens super arma, & centum vinctus ahenis Post tergum nodis, fremit horridus ore cruento. Serui rebelles & fugitiui gladiatores perterruere Romam, euertere Italiam, Siciliam deleuere, iam penè vniuersio humano generi toto orbe metuendi. In diebus autem salutis, hoc est, temporibus Christianis, conuellere quietem non potest vel Cæsar infestus. Hic siquidem magno & incredibili apparatu profectus quærere hostem viribus ociosis, Germaniam Galliämque percurrens, in ora oceani circa prospectu Britanniæ restitit. Cúmque ibi[3] Minocynobellinum Britannorum regis filium, quià patre pulsum cum paucis oberrabat, in deditionem recepisset, deficiente belli materia, Romam rediit. Isdem autem diebus Iudæi, qui iam tunc ob passionem Christi meritis vbique cladibus exagitabantur, apud Alexandriam seditione excitata, profligati cæde, atque vrbe propulsi, expromēdarum querelarum causa Philonem quendam virum sanè in primis eruditum, legatum ad Cæsarem miserunt. Sed Caligula cum omnibus hominibus, tūm præcipuè Iudæis infestissimus, spreta legatione Philonis, omnes Iudæorum sacras ædes, atque in primis antiquum illud in Hierosolymis sacrarium profanari sacrificiis gentilium, ac repleri statuis simulacrisque imperauit, seq; ibi vt Deū coli præcepit:[4] Pilatus autem præses, qui sententiam damnationis in Christum dixerat, postquam plurimas seditiones a Hierosolymis excepit, ac fecit, tantis irrogante Caio angoribus coartatus est, vt sua se transuerberans manu, malorum compendium mortis celeritate quæsierit. Caius Caligula libidinibus suis etiam illud sceleris adiecit, vt sorores suas primum stupro polluceret, deindè exilio damnaret: qui postmodum omnes simul exules iussit occidi. Ipse autem à suis protectoribus occisus est. Duo libelli in secretis reperti sunt, quorum alteri pugio, alteri gladius pro signo nominis ascriptum erat: ambo lectissimorum virorum vtriusque ordinis senatorij & equestris nomina & notas continebant morti destinatorum. Inuenta est & arca ingens variorum venenorum, quibus mox Claudio Cæsare iubente demersis, infecta maria traduntur non sine magno piscium exitio, quos enecatos per proxima litora passim æstus eiecit. Magnum verò indicium miserantis Dei, propter suffragium gratiæ in populum continuo ex parte crediturum, & propter iræ temperamentum, in populum, tunc infideliter obstinatum, vt quanta multitudo hominū præparatam mortem euaserit, ex multitudine interfectorum piscium disceretur: omnibúsque notesceret quid tanta veneni moles arte aucta, agere in misera ciuitate potuisset: quæ negligenter effusa, etiam maria corrupit.

2 *Caligulæ mores & scelera Tranq. Dion. Eutr. 7 Euseb 2. hist. Nicep. 2. cap. 9. Virgi. 1. Æn.*

3 *Suet. in Cal. cap. 44. Admimocinum Bellini Batauorum regis filium, legit.*

4 *Pilatum. 2 Tiberij manus sibi intulit Cassiod. & Euseb. Nicep. lib. 2. cap. 10.*

CAP. VI.

ANNO ab vrbe condita DCCXCV.[5] Tiberius Claudius ab Augusto quartus, regnum adeptus est, mansitque in eo annis[6] quatuordecim.[7] Exordio regni eius Petrus apostolus Domini nostri Iesu Christi Romam venit, & salutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentissimisque virtutibus approbauit. Atque exin Christiani Romæ esse cœperunt. Sensit hoc collatum fidei suæ Roma beneficium. Nam cum interfecto Caligula multa de abrogando imperio, ac repub. in antiquum ordinem restituenda, euertendáque penitus Cæsarum vniuersa familia senatus & consulares decreuissent, Claudius mox vt confirmauit imperium magna atque adhuc Romæ incognita viro clementia, ne in tantam nobilium multitudinem vltio si esset cœpta, sæuiret[8] biduum illud, quo de reipub. statu infœliciter consultatum actúmque fuerat, memoriæ exemit, omniúmque factorum dictorúmve in eo veniam & oblionem in perpetuum sanxit. Ita illam præclaram & famosam Atheniēsium amnestiam, quam quidem Romæ inducere Iulio Cæsare interfecto senatus,[9] Cicerone suadente, tentauerat: sed Antonio & Octauiano propter vltionem extincti Cæsaris irrumpentibus, in irritum cesserat: hanc Claudius, qua muis multo truculentiore causa in cædem conspiratorum firmularetur, vltronea clementia nullo expetente firmauit. Accidit etiam eodem tempore præsentis gratiæ Dei grande miraculum: siquidem Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus, bellum ciuile molitus, legiones multas fortissimásque ad sacramenti mutationem pellexerat. Itaque die[10] dicto, vt in vnum vndiq; ad nouum imperatorem conueniretur, neque aquilæ ornari, neque cō-

5 *Cl. cæsar.*
6 *Ioseph. l. 20 Antiq. cap. 5. Item Xiphil. annos xiij. regnasse mens. viij. scribunt*
7 *Anno 2. Saturnino & vennsto Cos. Cassiod. & Euseb. in Chr.*
8 *Suet. in Cl. cap. 11.*
9 *Philipp. 1. sup. li. 2. c. 17.*
10 *dato.*

uelli

A orelli quoquo modo signa mouerive potuerunt. Exercitus tãta & tam inusitata miraculi fide motus & conuersus in pœnitentiam,[1] Scribonianum quinto statim die destitutum interfecit, secéq; sacramento prioris militiæ continuit. Tristius ac perniciosius vrbi Romæ nihil vnquã fuisse, quàm bella ciuilia, satis notum est.[2] Itaque propter aduentum apostoli Petri, & tenera Christianorum germina, vixdum adhuc pauca ad sanctæ fidei professionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem, & consurgens istud ciuile bellum neget quisquam diuinitus esse compressum, qui præteritis temporibus de compressione bellorum ciuilium simile probarit exẽplum? Claudius quarto imperij sui anno, cupiens se vtilem reip. ostentare principem, bellum vbique & victoriam vndecunque quæsiuit. Itaque expeditionem in Britanniam mouit: quæ excitata in tumultum propter non redditos transfugas videbatur, transuectúsque in insulam est, quam neque ante Iulium Cæsarem, neque post eum quisquam adire ausus fuerat. Ibique, vt verbis[3] Suetonij Tranquilli loquar, sine vllo prælio ac sanguine intra pauciss imos dies plurimam insulæ partem in deditionem recepit. Orcadas etiam insulas vltra Britanniã in oceano positas, Romano adiecit imperio, ac sexto quàm profectus erat men-
B se Romam rediit. Conferatur nunc, si cuiquam placet, insula & insula, tempus & tempus, bellum & bellum, Cæsar & Cæsar. Nam de fine nihil profero: quoniam hoc feliciss ima victoria, illud acerbiss ima clades fuit: & sic demum Roma cognoscat, per eius latentem prouidentiam in augendis rebus antea se partem felicitatis habuisse, cuius agnitione suscepta, pleniss ima felicitate perfruitur, in quãtum non tamẽ blasphemiarum offendiculis deprauatur. Eodem anno imperij[4] eius fames grauiss ima per Syriam facta est, quam etiam prophetæ prænuntiauerãt: sed Christianorum necessitatibus apud Hierosolymam, conuectis ab Ægypto frumentis, Helena Adiabenorum regina conuersa ad fidem Christi, largiss imè ministrauit. Anno imperij eius quinto,[5] inter Theram & Therasiam insula de profundo emicuit triginta stadiorum spatio extenta.[6] Anno eius septimo, sub procuratore Iudææ Cumano, in Hierosolymis tanta seditio in diebus azymorum exorta est, vt in portarum exitu populo coartato, triginta millia Iudæorum cæde prostrata & compressione suffocata referantur. Anno eiusdem nono, expulsos per Claudiũ vrbe Iudæos, Iosephus refert. sed me magis Suetonius mouet, qui ait hoc modo: Claudius Iudæos impulsore Christo assiduè tumultuantes Roma expu-
C lit. Quod, vtrum contra Christum tumultuantes Iudæos coërceri & comprimi iusserit, an etiam Christianos simul velut cognatæ religionis homines voluerit expelli, nequaquam discernitur.[7] Verũtamen sequenti anno tanta fames Romæ fuit vt medio foro imperator correptus à populo cõuitiis & fragminibus panis turpiss imè infestatus, ægrè per Pseudotyrum in palatium refugiens furorem excitatæ plebis euaserit. Paruo autem intercedente tempore trigintaquinque senatores & trecentos simul equites Romanos minimis causis interfecit: ipse autem manifestis veneni signis est mortuus.

ANNO ab vrbe condita octingentesimo octauo[8] Nero Cæsar ab Augusto quintus, principatum adeptus est, mansitque in eo annis non plenis quatuordecim, Caij Caligulæ auunculi sui erga omnia vitia ac scelera sectator, immò transgressor, petulantiam, libidinem, luxuriam, auaritiam, crudelitatem nullo non scelere exercuit. siquidem petulantia percitus omnia penè Italiæ ac Græciæ thea
D tra perlustrans, assumpto etiam varij vestitus dedecore,[9] ceritos, citharistas, tragœdos & aurigas sæpè sibi superasse visus est. Libidinibus porrò tantis exagitatus est, vt ne à matre quidem vel sorore vllâve consanguinitatis reuerentia abstinuisse referatur, virum in vxorẽ duxerit, ipse à viro vt vxor acceptus sit. Luxuriæ verò tam effrenatæ fuit, vt[10] retibus aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebantur: frigidis & calidis lauaret vnguentis. Quid etiam nunquam minus M. carrucis confeciss e iter traditur.[11] Deniquè vrbis Romæ incendium voluptatis suæ spectaculum fecit. Per sex dies septémq; noctes ardens ciuitas, regios pauit aspectus. Horrea quadro structa lapide, magnæq; illæ veterum insulæ, quas discurrens adire flamma non poterat, magnis machinis quondam ad externa bella præparatis, labefactatæ atque inflammatæ sunt ad monimentorum bustorúmque diuersoria infelici plebe compulsa. Quod ipse ex altiss ima illa Mæcenatiana turre prospectans, lætúsque flammæ (vt aiebat) pulchritudine, tragico habitu Iliadem decantabat. Auaritiæ autem tam præruptæ extitit, vt post hoc incendium vrbis, quam se Augustus ex lateritia[12] marmoream reddidisse iactauerat, neminem ad reliquias rerum suarum adire permiserit. cuncta quæ flammæ quoquo modo superfuerant, ipse abstulit. Centies centena millia sestertiũm annua ad expẽsas à senatu sibi con-
E ferri imperauit. Plurimos senatorum, nulla extante causa, bonis priuauit. Negotiatorum omnium sub vna die, tormentis quoque adhibitis, omnem penitus censum absterserit. Crudelitatis autem rabie ita efferatus est, vt plurimam senatus partem interfecerit, equestrem ordinem penè destituerit. Sed ne parricidiis quidem abstinuit, matrem, fratrem, sororem, vxorem, cæteróque omnes cognatos, & propinquos sine hæsitatione prostrauit. Auxit hanc molem facinorum eius temeritas impietatis in Deum.[13] Nam primus Romæ Christianos suppliciis & mortibus affecit, acper omnes prouincias pari persecutione excruciari imperauit: ipsumque nomen extirpare conatus, beatiss imos Christi apostolos Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Mox acceruatim miseram ciuitatem obortæ vndique clades oppressere. Nam subsequente autumno tanta vrbi pestilentia incubuit, vt triginta millia funerum[14] in rationem Libitinæ venirent. Britãnica deinde clades è vestigio accidit, qua duo præcipua oppida, magna ciuium sociorúmque clade & cæde direpta sunt. Præterea in oriente

1 *Scribon. interficitur.*
2 *B. Petri in vrbẽ aduẽtus Niceph. lib. 2. cap. 14.*
3 *Suet. in Cl. cap. 11. Beda. 1. hist. Angl.*
4 *Fames grauiss. Act. 11. Ioseph. 20. li. Antiq. cap. 2. Euseb. hist. lib. 2. cap. 8.*
5 *Enata insula Euseb. in chron. & Casiod. Strab. lib. 10.*
6 *De hac seditione Ioseph. Ant. 20. c. 4. Euseb. 2. hist. cap. 19.*
7 *Suet. in Cl. cap. 24.*

CAP. VII.

8 *Neronis mores & flagitia Dion. Suet. Tacit. 13. 14. 15. & 16. Niceph. li. 2. cap. 37.*
9 *Scenices*
10 *Eras. in Chil. aureo piscari hamo.*
11 *Nerõ inc. Tacit. lib. 15.*
12 *Romam fecit Augusti. marmoream.*
13 *Nero christianos primus afflixit. Tacit. l. 15. Suet. c. 16 Niceph. lib. 2. cap. 37. Aug. 18. ciuit. c. 52 Egesip. lib. 3. Euseb. 2. c. 25.*
14 *Verba sunt Tertul. ex Apol.*

Universidad de Deusto Biblioteca

magnis Armeniæ prouinciis amissis Romanæ legiones sub iugum Parthicum missæ, ægréque Syria retenta est. In Asia tres vrbes, hoc est, Leodicea, Hierapolis, Colossæ terræmotu conciderũt. At verò Nero postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum ab exercitu cognouit, totus animo ac spe concidit. Cúmque incredibilia perturbandæ, immò subruendæ reipub. mala moliretur, hostis à senatu pronuntiatus, & ignominiosissimè fugiens, ad quartum ab vrbe lapidem sese ipse interfecit, atque in eo omnis Cæsarum familia consumpta est.

CAP. VIII. *Galbæ Othonis & Vitellij Imperium Tacit. lib. 15. Suet. Plut. Xiph.*

ANNO ab vrbe condita octingentesimo XXIIII. Galba apud Hispanias vsurpauit imperium: qui mox vt Neronis mortem comperit, Romam venit. Cúmque omnes auaritia, sæuitia, segnitiáque offenderet, Pisonem sibi nobilem industriúmque adolescentem in filium atque in regnum adoptauit: cum quo septimo mense imperij sui ab Othone iugulatus est. Luit Roma cædibus principum, excitatísque ciuilibus bellis, recentes Christianæ religionis iniurias: & signa legionum illa, quæ sub aduentu in vrbem Petri apostoli diuinitus coërcita conuelli nullo modo ad excitandum ciuile bellum valuerant, quod per Scribonianum parabatur, Petro in vrbe interfecto, & Christianis pœnarũ diuersitate laniatis, toto se orbe soluerũt. De Hispania siquidẽ illico Galba surrexerat: quo mox oppresso, Otho Romæ, Vitellius in Germania, Vespasianus in Syria imperia simul atque arma rapuerunt. Probent sanè etiam inuiti potentiam simul & clementiam Dei, qui Christianis temporibus offenduntur, quanta celeritate tantorum incendia bellorum & excitata sunt & repressa, cum & antea minimis causis magnæ ac diuturnæ clades agitarentur, & nunc maximi vndique concrepantes magnorum malorum fragores, minimo negotio sopirentur. Iam enim erat Romæ, quamuis persecutione vexata ecclesia, quæ iudici omnium Christo etiam pro inimicis & persecutoribus supplicaret. Igitur Otho, cùm Galba & Pisone Romæ interfectis inter tumultus cædésque inuasisset imperium, ac mox creatum imperatorem in Gallia per Germanicas legiones Vitellium comperisset, bellum ciuile molitus, tribus primum leuibus prælijs, hoc est, vno apud Alpes, alio circa Placentiam, tertio circa locum, quem Castoris vocant, contra Vitellianos duces congressus victor extitisset, quarto apud † Bebriacum prælio, cum animaduertisset suos vinci, mense tertio quàm imperare coperat, sese interfecit. Vitellius victor Romam venit: vbi cum multa crudeliter ac nequiter ageret, incredibili etiam voracitatis appetitu humanã vitam probris aggrauaret, postquam de Vespasiano comperit: primũ deponere molitus est imperium: postea à quibusdam animatus, Sabinum Vespasiani fratrem nihil mali tum suspicantem, cum cæteris Flauianis in Capitolium compulit: succensáque templo, & mixta simul flamma ruináque, omnes in vnum pariter interitum ac tumultum dedit. Pòst deficiente in Vespasiani nomen exercitu suo destitutus, appropinquantibus iam hostibus trepidus, cum se in quandam proximam palatio cellulam contrusisset, turpissimè inde protractus, cum per viam sacram nudus duceretur, passim cunctis simum in os eius coniectantibus, in forum deiectus, VIII. quàm regnum præsumpserat mense, apud Gemonias scalas minutissimorum ictuum membris compunctionibus excarnificatus, atque inde vnco tractus, & in Tiberim mersus, etiam communi caruit sepultura. Multis autem & nefariis modis per complures dies à Vespasiani militibus aduersum senatum populúmque Romanum indiscreta cæde sæuitum est.

Beda 1. hist. Eccles.

† *Bebriacum habent Tacit. 18. Eutr. 7. Suet. & Sex. Aurel. At Plut. in Otho.* Cremonã.

CAP. IX. *Titi & Vespasiani gesta.*

ANNO ab vrbe condita octingentesimo vigesimoquinto, breui illa quidem sed turbida tyrannorum tempestate discussa, tranquilla sub Vespasiano duce serenitas rediit. Nanque vt paulò † altiùs repetam, Iudæi post passionem Christi destituti in totum gratia Dei, cum omnibus vndique malis circumuenirentur, quibusdam in Carmelo monte seducti sortibus, quæ portenderent exortos à Iudæa duces rerum potituros fore, prædictúmque ad se trahentes, in rebellionem exarserunt. Extinctísque Romanis præsidiis, legatum quoque Syriæ suppetias ferentem, rapta áquila & cæsis copijs, fugauerũt. Ad hos Vespasianus à Nerone missus, Titum filium suum maiorem inter legatos habuit. Nam multas & validas legiones secum in Syriam traiecit. Itaque cum Iudæos multis eorum oppidis captis, in vrbem Hierosolymorum, præcipuè ob diem festum congregatos obsidione clausisset, cognita Neronis morte, hortatu plurimorum regum & ducum, maximè Iosephi Iudæorum ducis sententia, qui captus, cum in vincula coniiceretur, constantissimè dixerat (sicut Suetonius refert) continuò se ab eodem, sed imperatore, soluendum, imperium adeptus est: relictóque in castris ad procurationem obsidionis Hierosolymorum filio Tito, per Alexãdriam profectus est Romam. Sed cognita interfectione Vitellij, paulisper Alexandriæ substitit. Titus verò magna ac diuturna obsidione Iudæos premens, machinis cunctísque bellicis molibus non sine multo suorum sanguine tandem muros ciuitatis irrupit. Sed ad expugnandam interiorem templi munitionem, quam ecclesiã multitudo sacerdotũ ac principum tuebatur, maiore vi & mora opus fuit. Quod tamen postquàm in potestatem redactum opere atque antiquitate suspexit, diu deliberauit, vtrum tanquam incitamentum hostium incenderet, an in testimonium victoriæ reseruaret. Sed ecclesia Dei iam per totum orbem vberrimè germinante, hoc tanquam effœtum ac vacuum, nullique vsui bono commodum, arbitrio Dei auferendum fuit. Itaque Titus imperator ab exercitu pronuntiatus, templum in Hierosolymis incẽdit ac diruit: quod à die conditionis primæ vsque ad diem euersionis vltimæ, manserat annis MCII. Muros vrbis vniuersos solo adæquauit. DC. millia Iudæorũ eo bello interfecta, Cornelius & Suetonius referunt. Iosephus verò Iudæus, qui ei tunc bello præfuit, & apud Vespasianum propter prædictum imperium veniam gratiámque meruerat, scribit vndecies centena millia gladio-

Hieros. Templi euersio.

A gladio & fame periſſe, reliquias verò Iudæorũ diuerſis actas conditionibus toto orbe diſperſas: quarum numerus ad nonaginta millia hominum fuiſſe narratur. Veſpaſianus & Titus imperatores, magnificum agentes de Iudæis triumphum, vrbem ingreſſi ſunt. Pulchrum & ignotum antea cunctis mortalibus inter trecentos viginti triumphos, qui à conditione vrbis vſque in id tempus acti erãt, hoc ſpectaculum fuit, patrem & filium vno triumphali curru vectos, glorioſiſſimam ab his qui Patrẽ & Filium offenderant, victoriam reportaſſe. Qui cõtinuò omnibus bellis ac tumultibus domi foriſque compreſſis, pacem totius orbis pronunciauerunt, & Ianum geminũ obſeratis cohiberi clauſtris, ſexto demum ipſi poſt vrbem conditam cenſuerunt. Iure enim idem honos vltioni paſſionis domini impenſus eſt, qui etiam natiuitati fuerat attributus. Tunc deindè ſine vllis bellorum tumultibus in immenſum Reſpublica Romana prouehitur: ſiquidẽ Achaia, Lycia, Rhodus, Byzantiũ,* Samos, Thracia, Cilicia, Commagene, tum primum redactæ in prouincias, Romanis iudicibus legibuſque paruerũt. Nono autẽ imperij eius anno tres ciuitates Cypri terræmotu corruerũt, & Romæ magna peſtilentia fuit. Veſpaſianus autem in villa proptia circa Sabinos nono anno principatus ſui

*Samothra-cia. Eutrop. lib. 7. Suet. in Veſp. c. 8.

B profluuio vẽtris mortuus eſt. Anno ab vrbe cõdita octingenteſimo vigeſimooctauo, Titus ſegregatis à numero principũ Othone & Vitellio, ab Auguſto octauus biennio poſt Veſpaſianũ regnauit. Cuius tanta tranquillitas in imperio fuit, vt nullius omnino ſanguinem in republica adminiſtranda fudiſſe referatur. Et tamen tunc Romæ orto repentè incendio, plurimæ ædes publicæ crematæ ſunt. Abruptum tunc etiam Veſuuij montis verticem magna profudiſſe incendia ferunt, torrentibuſque flammarum vicina regionis cum vrbibus hominibuſque deleſſe. Titus cum ingenti omnium luctu in eadem villa, qua pater eius, morbo aſſumptus eſt.

CAP. X. Domitiani res & facinora. Xiph. & Suet. Niceph.

Anno ab vrbe cõdita octingẽteſimo triceſimo, Domitianus Titi frater, ab Auguſto nonus, fratri ſucceſſit in regnũ. Qui per annos quindecim ad hoc paulatim per omnes ſcelerũ gradus creuit, vt cõfirmatiſſimam toto orbe Chriſti eccleſiam, datis vbique crudeliſſimæ perſecutionis edictis, cõuellere auderet. Is in tantã ſuperbiam prolapſus fuit, vt dominũ ſeſe ac deum vocari, ſcribi, colique iuſſerit. Nobiliſſimos è ſenatu, inuidiæ ſimul ac prædæ cauſa, alios palam interfecit, alios in exilium truſit, ibique trucidari imperauit. Libidinis intemperantia quicquid cogitari poteſt, fecit. Plurimas

C vrbis ædes, deſtructis populi Romani rebus, extruxit: bellum aduerſum Germanos & Dacos per legatos geſſit pari reip. pernicie, cum & in vrbe ipſe ſenatum populumque laniaret, & foris malè circumactum exercitum aſſidua hoſtes cæde conficerent. Nam quanta fuerint † Diurpanei Dacorũ regis cum Fuſco duce prælia, quantæque Romanorum clades, longo textu euoluerem, niſi Cornelius Tacit. qui hanc hiſtoriam diligentiſſimè contexuit, de reticendo interfectorum numero, & Salluſtium Criſpum, & alios auctores quamplurimos ſanxiſſe, & ſe ipſum idem potiſſimum elegiſſe dixiſſet. Domitianus tamen prauiſsima elatus iactantia, ſub nomine ſuperatorum hoſtium de extinctis legionibus triũphauit. Idemque efferatus ſuperbia, qua ſe deum coli vellet, perſecutionem in Chriſtianos agi ſecundus à Nerone imperauit. Quo tempore etiam beatiſsimus Ioannes Apoſtolus in Pathmum inſulã relegatus fuit. Inter Iudæos quoque acerbitate tormentorũ & cruentiſsimæ quæſtionis exquiri genus Dauid, † atque interfici præceptum eſt, dum prophetis ſanctis & inuidetur, & creditur, quaſi adhuc futurus eſſet ex ſemine Dauid, qui regnum poſſet adipiſci. Continuo tamen

† In M. S. Gualtheri eſt Diurpanis. Xiphilinus Dacorum regem Decebalum vocat.

† Hoc ex Egeſ. Apoſt. ſuiſt. excerpſerunt Euſeb. & Niceph. lib. 2. cap. 10.

D Domitianus crudeliter in palatio à ſuis interfectus eſt: cuius cadauer populari ſandapila per veſpillones exportatum, atque ignominioſiſsimè ſepultum eſt.

CAP. XI. Nerua Imp. Io. Apoſt. renouatur. Niceph. lib. 2. cap. 11. & Dionyſius.

Anno ab vrbe condita octingenteſimo quadrageſimoſexto (quamuis Eutropius quinquageſimum hunc eſſe annum ſcripſerit) Nerua admodum ſenex à Petronio & Parthenio ſpadone interfectore Domitiani, imperator decimus ab Auguſto creatus, Traianum in regnum adoptauit, per quẽ reuerà afflictæ Reip. diuina prouiſione conſuluit. Hic primo edicto ſuo cunctos exules reuocauit: vnde & Ioannes Apoſtolus hac generali indulgentia liberatus, Epheſum rediit: emenſoque anno imperij ſui, Nerua confectus morbo diem obiit.

CAP. XII. Traiani Imperium.

Anno ab vrbe condita DCCCXLVII. Traianus genere Hiſpanus, XI. ab Auguſto, reipub. gubernacula Nerua tradente ſuſcepit, ac per annos † decem & nouem tenuit. Apud Agrippinam Galliæ vrbem inſignia ſumpſit imperij: mox Germaniam trans Rhenum in priſtinum ſtatum reduxit: trans Danubium multas gentes ſubegit. Regiones autem trans Euphratem & Tigrim ſitas prouincias fecit, Seleuciam & Cteſiphontem & Babylonẽ occupauit. In perſequendis ſanè Chriſtianis

† Hic Xiphi. addit menſes VI. (Caſſ. IIII habet) dies XV.

E errore deceptus, tertius à Nerone cũ paſſim repertos cogi ad ſacrificandum idolis, ac detrectantes interfici præcepiſſet, plurimique interficerentur, Plinij Secũdi, qui inter cæteros iudices perſecutor datus fuerat, relatu admonitus, eos homines præter confeſsionẽ Chriſti honeſtaque cõuenticula nihil contrariũ Romanis legib. facere, fiducia ſane innocẽtis cõfeſsionis nemini mortẽ grauẽ ac formidoloſam videri, reſcriptis illico leniorib. tẽperauit edictũ. Veruntamẽ continuò Romæ aurea domus, à Nerone totis priuatis publiciſque rebus impẽſis cõdita, repẽtino cõflagrauit incẽdio, vt intelligeretur miſſa etiã ab alio perſecutio in ipſius potiſsimè monumentis, à quo primũ exorta eſſet, atq; in ipſo auctore puniri. Terræmotu IIII. vrbes Aſię ſubmerſæ, Helea, Myrina, Pitane, Syme, & Greciæ ciuitates duæ, Opuntiorũ & Oritorũ. Tres Galatię ciuitates eodẽ terræmotu diruſtę. Pantheon Romæ fulmine concrematũ. Terræmotus Antiochiã penè totam ſubruit ciuitatẽ. Incredibili deindè motu ſub vno tempore Iudęi quaſi rabie efferati, per diuerſas terrarum partes exarſerunt. Nam

Universidad de Deusto Biblioteca

& per totam Libyam aduersus incolas atrocissima bella gesserunt: quæ adeo tunc interfectis cultoribus desolata est, vt nisi postea Hadrianus imperator collectas illuc aliundè colonias deduxisset, vacua penitus terra, abraso habitatore, mansisset. Ægyptum verò totam & Cyrenem & Thebaida cruentis seditionibus turbauerunt. In Alexandria autem commisso prælio victi & attriti sunt. In Mesopotamia quoque rebellantibus iussu imperatoris bellum illatū est. Itaque multa millia eorū vasta cæde deleta sunt. Sane Salaminā vrbem Cypri, interfectis omnibus accolis, deleuerunt. Traianus, vt quidam ferunt, apud Seleuciam Isauriæ vrbem profluuio ventris extinctus est.

Nicepho. lib. 2. cap. 22.

CAP. XIII. *Hadriani Imperium Dion. Xiph. & Spart.*

ANNO ab vrbe cōdita octingentesimo sexagesimoseptimo Hadrianus cōsobrinæ Traiani filius, XII. ab Augusto principatum adeptus, vno & viginti annis imperauit. Hic per Quadratum discipulum apostolorum[1], & Aristidem Athenienſem virum fide sapientiaque plenum, & per Serenum Granium legatum, [2] libris de Christiana religione compositis instructus atque eruditus, præcepit per [3] epistolam, ad Minucium Fundanum proconsulem Asiæ datam, vt nemini liceret Christianos sine obiectu criminis aut probatione damnare. Idem quoque continuò pater patriæ in senatu vltra morē maiorum appellatur, & vxor eius Augusta. Hadrianus rempublicam iustissimis legibus ordinauit, bellum contra Sauramatas gessit & vicit. Iudæos sanè perturbatione scelerū suorum exagitatos, & Palæstinam prouinciam, quondam suam depopulantes, vltima cæde perdomuit: vltusque est Christianos, quos illi Cotheba duce, quod sibi aduersus Romanos non assentarentur, excruciabant. Præcepitque, ne cui Iudæo introëundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tātum ciuitate permissa: quam ipse in optimum statum, murorum extructione reparauit, & Æliam vocari de prænomine suo præcepit.

2 Nicep. lib. 3. cap. 21

3 exemplar epistolæ extat apud Iustin. Marty. & Euseb. lib. 4. cap. 9. Nicep. lib. 3. cap. 27.

CAP. XIIII. *Antonini Imp. vitam Iul. Capitol. descripsit.*

ANNO ab vrbe cōdita octingentesimo octogesimo octauo, Antoninus cognomento Pius, decimustertius ab Augusto imperator creatus, cum liberis suis Aurelio & Lucio, viginti & non plenis tribus annis remp. gubernauit, adeo tranquillè & sanctè, vt merito pius & pater patriæ nominatus sit. Huius tamen temporibus Valentinus hæresiarches, & Cerdo magister Marcionis Romam venerunt. Verum Iustinus philosophus librum pro Christiana religione cōpositum Antonino tradidit, benignumque eum erga Christianos homines fecit. Antoninus ad duodecimum ab vrbe labidem morbo correptus, interiit.

CAP. XV. *Antonini veri imperiū Capitol. & Xiphil.*

ANNO ab vrbe condita DCCCCXI. Marcus Antoninus Verus, decimusquartus ab Augusto, regnum cum Aurelio Commodo fratre suscepit, mansitque in eo annis decem & nouem. Hi primi rempub. æquo iure tutati sunt, bellum deindè contra Parthos admirabili virtute & felicitate gesserunt. Lucius Antoninus Verus ad id bellum profectus est. Vologæsus enim rex Parthorum, grauiori eruptione Armeniam, Cappadociam, Syriamque vastabat. Sed Antoninus per strenuissimos duces magnis rebus gestis, Seleuciam Assyriæ vrbem super Hydaspen fluuium sitam, cum quadringentis millibus hominum cepit, & cum fratre de victoria Parthica triumphauit, ac non multò pòst, dū cum fratre in vehiculo sedet, casu morbi, quē apoplexiam Græci vocāt, suffocatus interiit. Eo defuncto, Marcus Antoninus solus reipub. præfuit, sed in diebus Parthici belli persecutiones Christianorum quarta iam post Neronem vice, in Asia & in Gallia graues præcepto eius extiterunt, multique sanctorum martyrio coronati sunt. Secuta est lues plurimis infusa prouinciis: totamque Italiam pestilentia tanta vastauit, vt passim villæ, agri atque oppida sine cultore atque habitatore deserta, in ruinas syluasque concesserint. Exercitum verò Romanorum cunctasque legiones per longinqua latè hyberna dispositas, ita cōsumptas ferunt, vt Marcomanicum bellum, quod continuo exortum est, non nisi nouo delectu militū, quē triennio iugiter apud * Carnotum Marcus Antoninus habuit, gestum fuisse referatur. Hoc quidem bellum prouidentia Dei administratum esse cum plurimis argumentis, tum præcipuè epistola grauissimi ac modestissimi imperatoris apertissimè declaratum est. Nam cū insurrexissent gētes immanitate barbaræ, multitudine innumerabiles, hoc est, Marcomani, Quadi, Vādali, Sarmatæ, Sueui, atque omnis pene Germania, & in Quadorū vsque fines progressus exercitus, circunuentusque ab hostibus, propter aquarū penuriā, præsentius sitis quā hostis periculā sustineret: ad inuocationē nominis Christi, quā subitò magna fidei constātia† quidā milites effusis precibus palā fecerūt, tanta vis pluuiæ effusa est, vt Romanos quidē largissimè ac sine iniuria refecerit, barbaros autē crebis fulminum ictibus perterritos, præsertim cū plurimi eorū occiderentur, in fugā coēgerit. Quorū terga Romani vsque ad internecionē cædentes, glorioſissimā victoriā, & omnibus pene antiquorū titulis præferendā, rudi paruoque militū numero, sed potentissimo Christi auxilio reportarūt. Extare etiam nunc apud plerosque dicūtur literæ Imperatoris Antonini, vbi inuocatione nominis Christi per milites Christianos, & sitim illam depulsam, & collatam fatetur fuisse victoriā. Idemque Antoninus Commodum filium suum assumpsit in regnum, præteriti etiam temporis per omnes prouincias tributa donauit, omniaque simul fiscalium negotiorum calumniosa monimenta congesta in foro iussit incendi, seueriores que leges nouis constitutionibus temperauit. Postremò in Pannonia constitutus, repentino morbo diem obiit.

Pestilentia Lampr. & Euseb. in chron.

** Carnuntium*

† Miletenī mil. erant. Xiphil. in Antō. Phil. memine re miraculi. Capitolin. Dionys. Suidas, Eutro. Nicep. lib. 4. cap. 12. Vlpianus quoque L. Generaliter §. fin. ff. de decur.

CAP. XVI. *Commodus*

ANNO ab vrbe condita nongentesimo tricesimo, Lucius Antoninus Commodus, decimusquintus ab Augusto patri successit in regnum: mansitque in eo annis tredecim. Aduersus Germanos bellum feliciter gessit. Cæterum per omnia luxuriæ & obscœnitatis dedecora deprauatus, † gladiatoriis quoque armis sæpissime in ludo depugnauit, & in amphitheatro feris sese obiecit

† Lampr. Xiphil. Herod. lib. 1.

frequen-

A frequenter: interfecit etiam quamplurimo ſenatores, maximè quos animadúertit nobilitate induſtriaque excellere. Flagitia regis, pœna vrbis inſequitur. Nam fulmine capitoliũ ictum, ex quo facta inflammatio bibliothecam illam maiorum cura ſtudioque compoſitam, ædeſque alias iuxtà ſitas, rapaci turbine concremauit. Deinde aliud incendium poſtea Romæ exortum, ædem Veſtæ & palatium, plurimamque vrbis partem ſolo coæquauit. Commodus cunctis incommodus, in domo Veſtiliani ſtrangulatus interiiſſe fertur, hoſtis generis humani etiam viuus iudicatus. Poſt hunc à ſenatu creatus eſt ſenex Ælius Pertinax, XVI. ab Auguſto, qui ſexto menſe quàm regnare cœperat, Iuliani Iuriſperiti ſcelere in palatio occiſus eſt. Iulianus interfecto Pertinace, inuaſit imperium: ſed mox à Seuero apud pontem Muluium bello ciuili victus, & interfectus eſt mẽſe ſeptimo poſtquam cœperat imperare. Ita inter Pertinacem & Iulianum vnus annus abſumptus eſt. *Pertinax. Capitol. Herod. lib. 2.*

ANNO ab vrbe condita nongenteſimo quadrageſimo quarto, Seuerus genere Afer Tripolitanus ab oppido Lepti: qui ſe ex nomine imperatoris, quem occiſum vltus fuerat, Pertinacem appellari voluit, decimuſſeptimus ab Auguſto deſtitutum adeptus imperium, decẽ & octo annis tenuit. B Hic natura ſæuus, multis ſemper bellis laceſſitus, fortiſſimè quidẽ rempub. ſed laborioſiſſimè rexit. Peſcenniũ Nigrũ, qui in Ægypto & Syria ad tyrãnidẽ aſpirauerat, apud Cyzicũ vicit & interfecit. Iudæos & Samaritas rebellare conãtes, ferro coercuit. Parthos & Arabas Adiabenoſque ſuperauit. Quinta poſt Neronẽ perſecutione Chriſtianos excruciauit, plurimique ſanctorũ per diuerſas prouincias martyrio coronati ſunt. Hanc profanã in Chriſtianos & eccleſiã Dei præſumptionẽ Seueri, cœleſtis vltio è veſtigio acta ſubſequitur. Nam continuo rapitur, vel potius retrahitur in Galliã Seuerus è Syria ad tertium ciuile bellum, vnum iam enim Romæ aduerſum Iulianum, aliud in Syria contra Peſcennium geſſerat, tertium Clodius Albinus Iuliani in occidendo Pertinace ſocius, qui ſe in Gallia Cæſarem fecerat, ſuſcitabat: cuius bello multũ vtrinque Romani ſanguinis fuſum eſt. Albinus tamen apud Lugdunum oppreſſus & interfectus eſt. Seuerus victor in Britãnias defectu penè omnium ſociorum trahitur vbi magnis grauibuſque prælijs ſæpè geſtis receptam partem inſulæ à cæteris indomitis gentibus vallo diſtinguendam putauit. Itaque magnam foſſam firmiſſimumque vallum crebis inſuper turribus comminutum per centum triginta & duo millia paſſuum à mari ad C mare duxit: ibique apud Eboracum oppidum morbo obiit, relinquens duos filios, Baſſianum & Getam. quorum Geta hoſtis publicus iudicatus, interiit: Baſſianus Antonini cognomine aſſumpto, regno potitus eſt. CAP. XVII. *Seuerus. Xiphilinus, Spart. Herodi. lib. 2. & 3.*

ANNO ab vrbe condita nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, Aurelius Antoninus Baſſianus, idemque Caracalla, decimuſoctauus ab Auguſto principatum adeptus eſt, mãſitque in eo annis non plenis ſeptem. Vixit patre aſperior, omnibus libidine intemperãtior, qui etiam nouercam ſuam Iuliam vxorem duxerit. Hic contra Parthos bellum moliens inter Edeſſam & Carras ab hoſtibus circunuentus occiſus eſt. Poſt hunc decimuſnonus ab Auguſto Opilius Macrinus, qui præfectus prætorio erat, cum filio Diadumeno inuaſit imperium: ſed emenſo anno continuò apud Archelaidem militari tumultu occiſus eſt. Anno ab vrbe condita nongenteſimo ſeptuageſimo, Marcus Aurelius Antoninus, XX. ab Auguſto, imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic ſacerdos Heliogabali templi nullam ſui niſi ſtuprorum & flagitiorum totiuſque obſcœnitatis infamem ſatis memoriam reliquit: tumultu autem militari exorto, Romæ cum matre interfectus eſt. Anno ab vrbe condita D nongenteſimo ſeptuageſimoquarto, Aurelius Alexander, vigeſimuſprimus ab Auguſto, ſenatus ac militum voluntate imperator creatus, tredecim annis digno æquitatis præconio fuit. Cuius † Mamæa Chriſtiana Origenem presbyterum audire curauit. Nam ſtatim expeditione in Perſas facta, Xerxem regem eorum maximo bello victor oppreſſit. Vlpiano vſus aſſeſſore ſummam ſui moderationem reip. exhibuit: ſed militari tumultu apud Moguntiacum interfectus eſt. CAP. XVIII. *Caracalla. Xiphilinus, Spart. & Herodia. 4. Macrinus. Capitol. Herod. lib. 5.* † *Mamæa Origenem ſecum Antiochiæ habuit. Nicep. lib. 5. cap. 17.*

ANNO ab vrbe condita nongenteſimo LXXXVII. Maximinus viceſimuſſecundus ab Auguſto, nulla ſenatus volũtate imperator ab exercitu, poſtquam bellum in Germania proſperè geſſerat, creatus, perſecutionem in Chriſtianos ſextus à Nerone exercuit. Sed continuò, hoc eſt, tertio quàm regnabat anno, à Pupieno Aquileiæ interfectus, & perſecutionis & vitæ finem fecit. Qui maximè propter Chriſtianam Alexandri, cui ſucceſſerat, & Mamææ matris eius familiam, perſecutionem in ſacerdotes & clericos, id eſt, doctores, vel præcipuè propter Origenem presbyterum miſerat. Anno ab vrbe condita nõgenteſimo XCI. Gordianus viceſimuſtertius ab Auguſto imperator creatus eſt, E manſitque in eo annis ſex. Nam Pupienus interfector Maximini, & frater eius Albinus, qui vſurpauerant imperium, in palatio mox interfecti ſunt. Gordianus admodum puer in orientem ad bellum Parthicum profecturus, ſicut Eutrop. ſcribit, Iani portas aperuit, quas vtrum poſt Veſpaſianum & Titum aliquis clauſerit, neminem ſcripſiſſe memini, cum tamen eas ab ipſo Veſpaſiano poſt annum apertas, Cornelius Tacitus prodat. Igitur Gordianus ingentibus prælijs aduerſum Parthos proſperè geſtis, ſuorum fraude haud longè à Circeſſo ſuper Euphratem interfectus eſt. CAP. XIX. *Maximinus. capitol. Herod. lib. 7. & 8. Nicep. lib. 5. cap. 25. Gordianus. Eutr. lib. 9.*

ANNO ab vrbe condita nongenteſimo XCVII. Philippus viceſimuſquartus ab Auguſto imperator creatus, Philippum filium ſuum conſortem regni fecit, manſitque in eo annis ſeptem. Hic primus imperatorum omnium Chriſtianus fuit, ac poſt tertium imperij eius annum milleſimus à conditione Romæ annus impletus eſt. Ita laudis magnificis auguſtiſſimus omnium præteritorũ hic natalis annus à Chriſtiano imperatore celebratus eſt. Nec dubium eſt, quin Philippus huius tantæ CAP. XX. *Philippus Imp. primus chriſtianus. Nicep. lib. 5. cap. 25.*

Universidad de Deusto Biblioteca

deuotionis gratiam & honorem ad Christum & ecclesiam reportarit, quando vel ascensum fuisse F
in Capitolium, immolataque ex more hostias nullus auctor ostendit. Ambo tamen, quamuis diuersis locis tumultu militari & Decij fraude interfecti sunt.

CAP. XXI. *1 Decius Imp. Eutr. lib. 9. & Sex. Aur. 2 Decij persequ. Nicep. lib. 5. cap. 27.*

ANNO ab vrbe condita millesimoquarto, Decius[1] ciuilis belli incentor & repressor, occisis Philippis, XXV. ab Augusto inuasit imperium, tenuitque annis tribus.[2] Idem continuo, in quo se etiã ob hoc Philippos interfeciſſe docuit, ad persequendos interficiendosque Christianos, septimus post Neronem feralia disperſit edicta, plurimósque sanctorum ad coronas Christi de suis crucibus misit. Idemque filium suum Cæsarem legit, cum quo simul continuo in medio barbarorum sinu interfectus est. Anno ab vbe cõdita millesimoseptimo, Gallus[3] Hostilianus vicesimussextus ab Augusto regnũ adeptus, vix duobus annis cum[4] Volusiano filio obtinuit. Exoritur vltio violati nominis Christiani, & vsquequo ad profligandas ecclesias edicta Decij cucurrerunt, eatenus incredibilium morborum pestis extenditur, nulla ferè prouincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quæ non illa generali pestilentia correpta atque vastata sit. Hac sola pernicie insignes Gallus & Volusianus, dum contra Æmilianum nouis rebus studentem bellum ciuile moliuntur, occisi sunt. Æmilianus G
tamen tertio mense inuasæ tyrannidis extinctus est.

3 Hostilianus 4 Volusianus

CAP. XXII. *5 Valerianus & Gallienus. vtriusque vitam scripsit Trib. pollio.*

ANNO ab vrbe cõdita millesimodecimo, duo imperatores vigesimoseptimo post Augustũ loco creati sunt:[5] Valerianus in Rhetia ab exercitu Augustus est appellatus, Romę autẽ à senatu Gallienus Cæsar creatus, mãsitque Gallienus in regno infœliciter annis quindecim, respirãte paulisper ab illa supra solitum iugi & graui pestilentia humano genere. Prouocat pœnam suam obliuiosa malitia. Impietas enim flagella quidem excruciata sentit, sed à quo flagellatur, obdurata non sentit. Vt de superioribus taceam facta à Decio Christianorum persecutione totum Romanũ imperiũ pestilẽtia magna vexauit. Mentita est iniquitas sibi, prauo in perniciem suam circumuenta iudicio, pestilentiã communis casus esse, accidentemque ex morbis mortẽ, naturæ finem esse, nõ pœnã. Rursus igitur atque in iram breui dei sceleratis actionibus prouocat, exceptura plagam, cuius aliquando meminisse cogatur. Valerianus siquidem mox vt arripuit imperiũ octauus à Nerone, adigi per tormẽta Christianos ad idololatriã, abnegantesque interfici iussit, fuso per omnem Romani regni latitudinẽ sanctorum sanguine.[6] Valerianus illico, nefarij auctor edicti, à Sapore Persarum rege captus, impe- H
rator populi Romani, ignominiosissima apud Persas seruitute cõsenuit: hoc infamis officij cõtinuo, donec vixit, damnatione sortitus, vt ipse aclinis humi, regem semper ascensurum in equũ non manu sua, sed dorso attolleret. Et[7] Gallienus quidem tam claro Dei iudicio territus, tãque misero collega permotus exemplo, pacem ecclesiis trepida satisfactione restituit. Sed non cõpensans iniuriæ vltionisque mensurã vnius impij, quamuis perpetua & supra modũ abominanda captiuitas, contra tot millia excruciata sanctorum, iustorumque sanguis ad Deum clamans in eadẽ sese terra vbi fusus est, vindicari rogat. Non enim de solo cõstitutore præcepti iusto suppliciũ iudicio flagitabatur, sed etiã executores, delatores, accusatores, spectatores, ac iudices, postremò omnes qui iniustissime crudelitati vel tacita voluntate assentiebantur, quia Deus secretorum cognitor est, & quorum maxima pars omnes prouincias pars hominum versabatur, eadem vltionis plaga corripi iustum erat. Soluunt repẽte vndique permissu Dei ad hoc circumpositæ relictæque gentes, laxatisque habenis, in omnes Romanorũ finẽs inuehũtur.[8] Germani Alpibus, Rhetia, totaque Italia penetrata, Rauẽnã vsque peueniunt. Alamãni Gallias peruagantes, etiã in Italiã trãseunt. Græcia, Macedonia, Põtus, Asia, Gothorum inundatione deletur. Nam Dacia trans Danubium in perpetuũ aufertur. Quadi & Sarmatæ Pãnonias depopulantur. Germani vlteriores abrasa potiuntur Hispania. Parthi Mesopotamiã auferũt, Syriãque corrodũt. Extant adhuc per diuersas prouincias in magnarum vrbium ruinis paruæ & pauperes* ædes, signa miseriarũ, & nominũ indicia seruãtes: ex quibus nos quoque in Hispania Tarraconem nostrã ad cõsolationem miseriæ recentis ostendimus. Et ne quid fortè Romani corporis ab hac dilaceratione cessaret,[9] conspirant intrinsecus tyranni, cõsurgunt bella ciuilia, funditur vbique plurimus sanguis Romanorum, Romanis barbarisque sæuiẽtibus. sed citò ira Dei in misericordiã vertitur, & cœptæ vltionis maior forma quàm pœna in mẽsuram plenitudinis reputatur. Igitur primus Genuus qui purpurã imperiit sumpserat, apud Mirsã occiditur. Posthumus in Gallia inuasit tyrãnidẽ, multo quidẽ reipublicæ cõmodo. Nã per decẽ annos ingẽti virtute ac moderatione vsus & dominãtes hostes expulit, & perditas prouincias in pristinam faciẽ reformauit, seditione tamen militũ interfectus est, Æmilianus apud Moguntiacum, cum res nouas moliretur oppressus est. Post K
mortem Posthumi Marius ibidem inuasit imperium, sed cõtinuò interfectus est. Deinde Victorinus à Gallis vltro creatus, & post paululum occisus est. Huic successit Tetricus, qui tũc Aquitanicæ præfi datus administrabat officium, multasque seditiones militũ pertulit. At verò in oriente per Odenatũ quendam collecta agresti manu, victi repulsique Persæ, defensa Syria, recepta Mesopotamia est, & vsque ad Ctesiphontem rusticani Syriæ cum Odenato suo vincendo venerunt. Gallienus autẽ cum rempub. deseruisset, ac Mediolani libidinibus inseruiret, occisus est.

6 Valerianus primò Christianis fauit. sed seductus à magis grauiter afflixit. Nicep. lib. 6. cap. 10. 7 Gallienus christianorũ supplicia inhibuit. Nicep. lib. 6. cap. 12. Euseb. lib. 7. cap. 13. 8 Irruptiones nationum aduer. Rom.

** sex*

9 Triginta tyranni eo tempore in Imp. Rom. extiterunt, de quibus extat liber Pollionis.

Iul. capitol. in Gallieno.

CAP. XXIII *Fl. claudius Trebell. eius vitã descripsit.*

ANNO ab vrbe condita millesimo vicesimoquinto, Claudius XXVIII. voluntate senatus sumpsit imperium, statimque Gothos iam per annos quindecim Illyricum Macedoniamque vastantes bello adortus, incredibili strage deleuit. cui à senatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio statua æquè aurea decreta est. sed continuò apud Syrmium priusquam biennium in imperio expleret, morbo cor-

A bo correptus interiit. Claudio mortuo, Quintillus frater eius ab exercitu imperator electus, vir quidem moderationis vnicæ, & solus fratri præferendus, XVII. imperij die interfectus est. Anno ab vrbe condita milleſimo viceſimoſeptimo, Aurelianus viceſimuſnonus imperium adeptus, quinque annis & ſex menſibus tenuit, vir induſtria militari excellentiſſimus. Expeditione in Danubium ſuſcepta, Gothos magnis prælijs profligauit, ditionemque Romanam antiquis terminis ſtatuit. Inde in orientem conuerſus, Zenobiam, quæ occiſo Odenato marito ſuo Syriam receptam ſibi vindicabat, prælij magis terrore quàm prælio in poteſtatem redegit. Tetricum in Gallia minimè ſufficientem, ſuſtinere ſeditiones militum ſuorum, ſcribentemque etiam,† Eripe me his inuicte malis, ac per hoc proditorem exercitus ſui, ſine labore ſuperauit. Sic orientis & aquilonis receptor magna gloria triumphauit: vrbem Romam muris firmioribus cinxit. Nouiſſimè cum perſecutionem aduerſus Chriſtianos agi, nonus à Nerone decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumſtantium ruit, ac non multo pòſt in itinere occiſus eſt.

Aureliani vitam digeſſit Vopiſc. qui & Quintilli memminit vt & Eutr. & Aur. † lege volitiuē in Tetrici tyranni vita.

CAP. XXIIII.

ANNO ab vrbe condita milleſimo triceſimoſecundo, Tacitus triceſimus adeptus imperium,
B ſexto menſe occiſus in Ponto eſt. Poſt quem Florianus parem regni ſortem ferens, tertio demum menſe apud Tarſum interfectus eſt. Anno ab vrbe condita milleſimotriceſimo tertio, Probus triceſimuſprimus regnum ſortitus, obtinuit annis ſex & menſibus quatuor. Gallias iamdudum à barbaris occupatas, per multa & grauia prælia deletis tandem hoſtibus, ad perfectum liberauit. Bella deindè ciuilia equidē plurimo ſanguine duo geſſit: vnū in oriente, quo Saturninū tyrannide ſubnixū oppreſſit & cepit: aliud, quo Proculum & Bonoſum apud Agrippinā magnis prælijs ſuperatos interfecit. Ipſe autem apud Syrmiū in turre ferrata militari tumultu interfectus eſt. Anno ab vrbe cōdita milleſimo triceſimonono, Carus Narbonenſis, triceſimuſſecūdus ſuſcepit imperium, ac biennio tenuit: qui cū filios ſuos Carinū & Numerianū conſortes regni effeciſſet bello Parthico poſtquā duas nobiliſſimas Parthorum vrbes Cochen & Cteſiphontem cepit, ſuper Tigridem in caſtris fulmine ictus interiit. Numerianus, qui cum patre fuerat, rediens, fraude Apri ſoceri ſui interfectus eſt.

Taciti, Floriani, Probi, Saturnini, Proculi, Bonoſi vitas deſcripſit Vopiſc.

ANNO ab vrbe condita milleſimo quadrageſimoprimo, Diocletianus triceſimuſtertius ab CAP. XXV.
exercitu imperator electus, annis viginti fuit. Statimque vt poteſtatis copiam habuit, Aprum interC fectorem Numeriani manu ſua interfecit. Carinum deinde, quem Carus Cæſarem in Dalmatia reliquerat, flagitioſe viuentē, difficillimo bello & maximo labore ſuperauit. Dehinc cū in Gallia Amādus & Ælianus collecta ruſticanorū manu, quos Vacaudas vocabant, pernicioſos tumultus excitauiſſent, Maximianum cognomento Herculium Cæſarem fecit, miſitque in Gallias qui facilè agreſtium hominum imperitam & confuſam manum militari virtute cōpeſcuit. Deinde Carauſius quidam, genere quidem infimus, ſed conſilio & manu promptus, cum ad obſeruanda Oceani litora, quæ tūc Franci & Saxones infeſtabāt poſitus, plus in pernicię, quàm in prouectū reipublicæ ageret, ereptam prædonibus prædam nulla ex parte reſtituendo dominis, ſed ſibi ſoli vindicando, accendens ſuſpicionem, qua ipſos quoque hoſtes ad incurſandos fines artifici negligentia permitteret, quamobrem à Maximiano iuſſus occidi, purpuram ſumpſit, ac Britannias occupauit. Igitur per omnes Romani imperij fines ſubitarum turbationum fragores concrepuerunt: Carauſio rebellante in Britāniis, Achilleo in Ægypto, cum & Africam Quinquegentiani infeſtarent, Narſeus etiā rex Perſarum orientem bello premeret. Hoc periculo Diocletianus permotus Maximianum Herculium
D ex Cæſare fecit Auguſtum, Conſtantiū vero & Maximianum Galerium, Cæſares legit. Conſtantius Herculij Maximiani priuignam Theodoram accepit vxorem: ex qua ſex filios fratres Conſtantini ſuſtulit. Carauſius Britānia ſibi per ſeptē annos fortiſſimè vindicata ac retenta, tandē fraude Allecti ſocij ſui interfectus eſt. Allectus poſtea ereptā Carauſio inſulam per triēnium tenuit, quem Aſclepiodotus præfectus prætorio oppreſſit, Britanniamque poſt decem annos recepit. Conſtantius verò Cæſar in Gallia primo prælio ab Alamannis profligato exercitu ſuo vix ipſe ſurreptus eſt: ſecundo autem ſecuta eſt ſatis ſecunda victoria. Nā paucis horis ſexaginta millia Alamannorum cæſa referuntur. At Maximianus Auguſtus Quinquegentianos in Africa domuit. Porrò autem Diocletianus Achilleum obſeſſum per octo menſes apud Alexandriā cepit & interfecit. Sed immoderata victoria vſus Alexandriam direptioni dedit, Ægyptum totā proſcriptionibus cædibuſque fœdauit. Præterea Galerius Maximianus, cum duobus iam prælijs aduerſus Narſeum cōflixiſſet, tertio inter Gallinicum & Carras congreſſus & victus, amiſſis copiis, ad Diocletianum refugit. A quo arrogantiſſiE mè exceptus eſt, ita vt per aliquot millia paſſuum purpuratus ante vehiculum eius cucurriſſe referatur. Veruntamen hac contumelia quaſi cote ad virtutem vſus eſt, per quam detrita regij faſtus rubigine, aciem mentis expediit. Itaque mox per Illyricum & Mœſiam vndique copias contraxit, raptimque in hoſtem reuerſus, Narſeum magnis conſiliis viribuſque ſuperauit. Extinctis Perſarum copiis, ipſoque Narſeo in fugam acto, caſtra eius inuaſit, vxores, ſorores, liberoſque cepit, immenſam vim gazæ Perſicæ diripuit, captiuos quamplurimos Perſarum nobilium abduxit. Reuerſus in Meſopotamiam, à Diocletiano plurimo honore ſuſceptus eſt. Poſtea per eoſdem duces ſtrenuè aduerſus Carpos, Baſternaſque pugnatum eſt. Sarmatas deindè vicerunt: quorum copioſiſſimam captiuam multitudinem per Romanorum finium diſperſere præſidia. Interea Diocletianus in oriente, Maximianus Herculius in occidente vaſtari eccleſias, affligi interficique Chriſtianos decimo poſt Neronē loco præceperūt: quæ perſecutio

Cap. xxv. Diocletiani Imp.

Eutr. lib. 9. Sex. Aur. nicep. lib. 7. cap. 17.

Diocletiani perſequutio nicep. lib. 7. cap. 3. 4. & 5.

Universidad de Deusto Biblioteca

omnibus ferè antè actis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendiis ec- F
cleſiarum, proſcriptionibus innocentum, cædibus martyrum inceſſabiliter acta eſt. Sequitur terræ
motus in Syria, ex quo apud Tyrum & Sidonem paſſim labentibus tectis, multa hominum millia
Niceph. lib. 7. cap. 20. proſtrata ſunt. Secũdo perſecutionis anno Diocletianus ab inuito exegit Maximiano, vt ſimul pur-
puram imperiumque deponerent, ac iunioribus in repub. ſubſtitutis, ipſi in priuato otio conſeneſce-
rent. Itaque ſub vna die Diocletianus apud Nicomediam, Maximianus apud Mediolanum, poteſta-
tem imperij ſimul cultumque poſuerunt. Galerius & Conſtantius Auguſti primi Romanum impe-
rium in duas partes determinauerunt: Galerius Maximianus Illyricum, Aſiam & orientem: Con-
ſtantius Italiam, Africam, Hiſpaniam, & Gallias obtinuit. Sed Cõſtantius vir tranquilliſſimus, Gal-
lia tantum Hiſpaniaque contentus, Galerio cæteris partibus ceſſit. Galerius Cæſares legit, Maxi-
minum, quem in oriente conſtituit, & Seuerum, cui permiſit Italiam, ipſe in Illyrico cõſtitutus. Con
ſtantius verò Auguſtus ſummæ manſuetudinis & ciuilitatis, in Britannia mortem obiit: qui Conſtã-
tinum filium ex concubina Helena creatum imperatorem Galliarum reliquit.

CAP XXVI. *Conſtantinus Imp. Niceph. lib. 7. cap. 19. 29. & ſeq.*

ANNO ab vrbe condita milleſimo ſexageſimoprimo, Conſtantinus trieceſimuſquartus ab Au- G
guſto gubernacula imperij à Conſtantio patre ſuſcepit, quæ vno & triginta annis fœliciſſimè te-
nuit. Occurritur mihi ſubitò, & tripudiis quibuſdam inſultatur: Eia, inquiunt, tandem in foueas no-
ſtras diu expectate veniſti, hic te decurſurum operiebamur, hic delapſum opprimimus, hic cõfuſum
tenemus. Suſtinuimus te hactenus artificios è quodammodo & callidè fortuitas temporum muta-
tiones Chriſtianorum vltionibus coaptantem. Et interdum quidem veriſimilium ſpecie permoti,
vt potè homines ignari diuinorum ſecretorum, timore palluimus: ſed nunc euacuauit Maximianus
noſter omnẽ ſcenã fabulæ tuæ, noſtræque religionis antiquitatẽ colũna inexpugnabilis fulſit. Per
annos decem euerſæ ſunt eccleſiæ veſtræ, vt etiam tu fateris: dilacerati cruciatibus, exinaniti morti-
bus toto orbe Chriſtiani. Tenemus euidens teſtimonium tuum, nullam ſuperiorem perſecutionem
adeò vel grauem vel diuturnam fuiſſe. Et tamen ecce inter tranquilliſſima temporum bona, ipſorũ
quoque imperatorum, qui iſta fecerunt, inuſitata felicitas. Nulla domi fames, nulla peſtilentia, nullí
foris bellum niſi voluntarium, quo exerceri vires, non periclitari, queant. Res præterea humano ge-
neri hucuſque incognita, multorum ſimul regum patiens conſortium, & magna concordia, pote- H
ſtaſque communis, alias nunquam, nunc in commune proficiens. Deindè etiam quod abſque vlla
hactenus mortalium notitia eſt, imperatores illi maximi quippè & perſecutorẽs, honore
depoſito & aſſumpta quiete, priuati quod beatiſſimum homines, & ſummum bonum vitæ
bonæ iudicant, & hoc tunc velut præmij loco, auctores perſecutionis adepti ſunt, quando
accenſa perſecutio, medio ſui tempore toto orbe ſæuiebat. An etiam hanc beatitudinem
illis temporibus pœnaliter accidiſſe aſſẽris, & nos hinc quoque terrere moliris? quibus hu-
militer reſponderim, me plurima cura pietatis accinctum, commonere de veris, non terrere de fal-
Perſecutiones decem, vltiones nouem. ſis. Decem perſecutiones à Nerone vſque ad Maximianum eccleſia Chriſti paſſa eſt. Nouem (vt ego
dixi) vltiones, vt ipſi non negant, calamitates è veſtigio conſecutæ ſunt. Nec in verbo premor, vbi
debitæ vltiones, an fortuitæ permutationes fuiſſe videantur, quæ tamẽ meo ſuóque teſtimonio fi-
des fuerunt. In decima hæſitatum putant miſeri & cæci, non videntes tanto eam ipſis fuiſſe grauio-
rem, quãto minus intellecta eſt. Impius enim flagellatur, & non ſentit: quod cum expoſitum fuerit, I
inuiti licet propter ipſam rerum fidem fatebuntur: quia ex illa Maximianæ perſecutionis maxima
punitione iſta ſunt vulnera, quibus etiam nunc iſti dolent, & in tantum dolent, vt etiam clament,
noſque ad reclamandum laceſſant, ſolicitos fieri qualiter conticeſcant.

CAP. XXVII *Sup. lib. 1. cap. 8. & 10. Comparatio populi Iſraelitici & chriſtiani: Ægyptiaci & Romani: quomodo illi pro deo in afflictionibus, hi à deo in plagis ſimilia fere paſſi ſunt.*

IN primo libello expoſitum à nobis eſt, Pompeium Trogum & Cornelium Tacitum comme-
moraſſe non plenè quidem, noſtrum vero Moyſen, etiam ipſorum teſtimonio fidelem, fideliter, ſuf-
ficienterque dixiſſe, Aegyptios & regem eorum, cum populũ Dei ſeruire intentum & paratum Deo
ſuo impediendæ deuotionis inſtinctu, ad lutum paleaſque reuocarent, decem acerbiſſimis plagis
fuiſſe vexatos. Deindè violentia malorum edomitos, non ſolum coëgiſſe feſtinãtem, ſed etiam pro-
priis ſuis argenteis & aureis vaſis accumulauiſſe: pòſt oblitos plagæ ſuæ, & cupidos prædæ indebitę,
inuidos etiam religionis alienæ, dum innocentes auide perſequuntur, mari rubro vltimè receptos
omnes funditus interiiſſe. Quod ego nunc refero ac renũcio, etſi forte fide non acceptatum, exitu
tamẽ probandum, quia hæc in figuram noſtri facta ſunt. Vterque populus vnius Dei eſt, vna populi
vtriuſque cauſa. Subdita fuit Iſraelitarũ ſynagoga Ægyptiis, ſubdita eſt Chriſtianorũ eccleſia Roma- K
nis. Perſecuti ſunt Ægyptij, perſecuti ſunt & Romani. Decem ibi cõtradictiones aduerſus Moyſen,
hic decem edicta aduerſus Chriſtum. Diuerſæ ibi plagæ Ægyptiorum, diuerſæ hic calamitates Ro-
manorum. Nam vt etiam ipſas inter ſe plagas, in quantũm tamen figura formæ comparari poteſt,
conferam: ibi prima habuit correptio, ſanguinem vulgo vel manaſſe de puteis, vel in fluminibus cu-
Perſequutio 1. ſub Ner. curriſſe: hic prima ſub Nerone exegit plaga, vt vbique morientium ſanguis eſſet, vel morbis in vrbe
corruptus, vel bellis in orbe profuſus. Ibi ſequens plaga prodidit, perſtrepentes perſultanteſque in
penetralibus ranas, inediæ propemodum cauſam habitatoribus atque exilij fuiſſe: hic ſequens
2. perſeq. ſub Domitiano pœna, ſimiliter oſtendit ſatellitum militumque eius improbis effrenatiſque
diſcurſibus cruentiſſimi iuſſa principis exequentium, ad inopiam pene omnes ciues Roma-
3. Perſeq. nos adactos, exilióque diſperſos. Ibi tertia vexatio habuit cyniphes, muſculas ſcilicet paruiſſimas ac

A læuissimas, quæ mediis sæpè æstibus per loca squalida coadunatim vibrando dẽsatæ, & in nullo volatu allabi solent, capillisque hominum ac pecudum setis cum vrente morsu interseri: hic itidem tertia sub Traiano plaga Iudæos excitauit: qui cum antea vbique dispersi ita iam quasi non essent, quiescerent, repentino omnes calore permoti, in ipsos inter quos erant, toto orbe sæuierunt, absque magnis multarum vrbium ruinis, quas crebri terræmotus iisdem temporibus subruerunt. Ibi in quarta plaga muscæ caninæ fuerunt, reuera alumnæ putredinis, vermiúque matres: hic itidem quarta sub Marco Antonino plaga. lues plurimis infusa prouinciis, Italiam quoque cum vrbe Roma vniuersam exercitumque Romanorum per longinquos limites & diuersa hyberna dispersum in mortem dissolutum, putredini simul ac vermibus dedit. Ibi quinta correptio pecorum ac iumentorum repentino interitu expleta est: hic similiter quinta vltio sub persecutione Seueri creberrimis ciuilibus bellis propria viscera & adiumenta reipub. hoc est, plebes prouinciarum, & legiones militum comminutæ sunt. Ibi sexta vexatio intulit vesicas efferuescentes, hulceraque manantia: hic æquè sexta punitio, quæ post Maximini persecutionem fuit, qui specialiter episcopos & clericos
B omissa turba populari, hoc est, ecclesiarum primates trucidari imperauerat, intumescens crebrò ira atque inuidia, non per vulgi cædem, sed per vulnera morteſque principum ac potentium * exaltata est. Ibi septima plaga numeratur coacta aëre grando profusa, quæ hominibus iumentisque satis exitio fuit: hic similiter septima sub Gallo & Volusiano, qui persecutori Decio mox interfecto successerãt, plaga extitit, corrupto aëre pestis infusa: quæ per omnia Romani regni ab oriente in occidentẽ spacia, cum omne propemodum genus hominum & pecudum neci dedit, tum etiam corrupit lacus, infecit pabula tabo. Ibi octauam Ægypti contritionem fecere excitatæ vndique locustæ, tenentes, terentes, regenteſque omnia: hic octauam æquè in subuersionem Romani orbis excitatæ vndique intulere gentes, quæ cædibus atque incendiis cunctas prouincias deleuerunt. Ibi nona turbatio diuturnas, crassas ac penè tractabiles tenebras habuit, plus omninò periculi comminata quàm fecit: hic itidem nona correptio fuit, cum Aureliano persecutionem decernenti, diris turbinibus terribile ac triste fulmen sub ipsius pedibus ruit, ostendens quid, cum vltio talis exigeret, tantus posset vltor, nisi & clemens esset & patiens: quanquam intra sex abhinc menses succidui tres imperatores,
C hoc est, Aurelianus, Tacitus & Florianus, diuersis causis interfecti sunt. Ibi postremòdecima plaga, quæ & nouissima omnium fuit interfectio filiorum, quos primos quique genuerãt: hic nihilominus decima, id est, nouissima pœna est omnium idolorum perditio, quæ primitus facta in primis amabant. Ibi rex potentiam Dei sensit, probauit, & timuit, ac per hoc populum Dei liberum abire permisit: hic rex potentiam Dei sensit, probauit & credidit, ac per hoc populum Dei liberum esse permisit. Ibi nunquam populus Dei postea ad seruitutem retractus: hic nunquam populus Dei ad idololatriam coactus est. Ibi Ægyptiorum vasa pretiosa Hebræis tradita sunt: hic in ecclesias Christianorum præcipua paganorum templa cesserunt. Sanè illud, vt dixi, denunciandum puto, quia sicut Ægyptiis post has decem plagas dimissos Hebræos persequi molientibus, irruit per superductum mare æterna perditio: ita & nos liberè quidem peregrinantes, superuentura quandoque persecutio gentilium manet, donec mare rubrum, hoc est, ignem iudicij, ipso domino nostro Iesu Christo duce
D & iudice, transeamus. Hi verò in quos Ægyptiorum forma transfunditur, permissa ad tempus potestate seruientes, grauissimis quidem permissu Dei Christianos cruciatibus persequuntur. Veruntamen iidem omnes inimici Christi cum rege suo Antichristo accepti stagno ignis æterni, quod magna impediente caligine, dum non videtur, intratur, perpetuam perditionem immortalibus arsuri suppliciis sortientur.

4. pers. 5. Perseq. 6. perseq. * exhalata 7. perseq. 8. perseq. 9. perseq. 10. perseq. Purgatorium ignis. Ignis Inferni

IGITVR mortuo, vt dixi, Constantio in Britanniis, Constantinus imperator est creatus, primus imperatorum Christianus, excepto Philippo, qui Christianus annis admodum pauciſſimis ad hoc tantum constitutus fuisse mihi visus est, vt milleſimus Romæ annus Christo potius, quàm idolis dicaretur. A Constantino autem semper omnes Christiani imperatores vsque in hodiernum diem creati sunt, excepto Iuliano, quem impia (vt aiunt) machinantem, exitiabilis vita deseruit. Hæc est lenta illa Paganorum pœna, sed certa. Hinc sani insaniunt, hinc non vulnerati compunguntur, hinc ridentes gemunt, hinc viuentes deficiunt, hinc secreto excruciantur, quos nemo persequitur, hinc iam pauciſſimi remanserunt, qui nunquam aliquo persequente puniti sunt. Veruntamen qualis tũc persecutores illos, de quorum impunitate non solum gloriari, sed etiam insultare conantur, finis
E mansit, expediam. Constantino in Galliis strenuiſſime rempub. procurante, prætoriani milites Romæ Maxentium filium Herculij, qui priuatus in Lucania morabatur, Augustum nuncupauerunt. Maximianus Herculius iam ex Augusto priuatus, & adhuc publicus persecutor, occasione filij solicitatus, qui imperium abiecerat, arripuit tyrannidem, Galerius Augustus Seuerum Cæsarem aduersus Maxentium Romam cum exercitu misit. Seuerus cum vrbem obsideret, militum suorum scelere desertus & proditus, atque ex eo fugiens, Rauennę interfectus est. Herculius Maximianus persecutor, & ex Augusto tyrãnus, confirmatum iam in imperio filium veste ac potestate regia spoliare conatus, conuiciis autem ac tumultibus militum palam conterritus, in Galliam profectus est, vt Constantino genero æque dolis iunctus offerret imperium: sed per filiam deprehensus & proditus, deinde in fugam versus, Massilię oppressus & interfectus est. Porrò Galerius occiso Seuero Licinium imperatorem creauit. Cumque persecutionem à Diocletiano & Maximiano missam ipse

CAP. XXVIII De Constãtini Maxentij, Licinij & Maximiani Imperiis. Tertul. ad Scap. Nicep. lib. 7. cap. 12. & 22. lib. 10. cap. 29.

Universidad de Deusto Biblioteca

atrocioribus edictis accumulauisset, ac postquam per annos decem omni genere hominum exhau- F
sit prouincias, putrefacto introrsum pectore, & vitalibus dissolutis, cum vltrà horrorem humanæ
miseriæ etiam vermes eructaret, neque medici vltra iam fœtorem ferentes, crebro iussu eius occi-
derentur, à quodam medico constantiam ex desperatione sumente increpitus, iram Dei esse pœ-
nam suam, atque ideo à medicis non posse curari, edictis latè missis, Christianos de exiliis reuoca-
uit. Ipse autem cruciatus non sustinens, vim vitæ suæ attulit. Ita nunc Resp. sub nouis quatuor
principibus fuit, Constantino & Maxentio filiis Augustorum, Licinio autem & Maximiano homi-
nibus nouis. Constantinus pacem ecclesiis post decem annos, quàm à persecutoribus vexabantur,
indulsit. Deindè inter Constantinum & Maxentium bellum ciuile exortum est. Maxentius sæpè
multis prælijs fatigatus, vltimè ad pontem Muluium victus & interfectus est. Maximianus persecu-
tionis Christianorum incentor executorque infestissimus apud Tarsum dum ciuile bellum contra
Licinium disponit, interiit. Licinius repentina rabie suscitatus, omnes Christianos è palatio suo ius-
sit expelli. Mox bellum inter Licinium ipsum & Constantinum efferbuit. Sed Constantinus Lici-
nium sororis suæ virum in Pannonia primum vicit, deinde apud Cibalas oppressit. Vniuersa Græcia G
potitus, Licinium crebris bellis terra marique assurgentem & repressum, tandem ad deditionem
coëgit: sed Herculij Maximiani soceri sui motus exemplo, ne iterum depositam purpuram in perni-
ciem reipub. sumeret, priuatum iussit occidi, quamuis omnibus iam ministris nefariæ persecutio-
nis extinctis, hunc quoque in quantum * exercere potuit persecutionem, digna punitio flagitaret.
Constantini filij, Crispus & Constantinus, & Licinius adolescens, Licinij Augusti filius, Constantini
autem ex sorore nepos, Cæsares sunt creati. His diebus Arrius Alexandrinæ vrbis presbyter à verita-
te fidei catholicæ deuians, exitiabile plurimis dogma constituit. Qui simul vt primum Alexandriæ
vel notus vel notatus inter confusos vulgo sectatores infectatoresque factus est, ab Alexandro eius-
dem tunc vrbis episcopo pulsus ecclesia est. Cumque homines, quos in errorem seduxerat, etiam
in seditionem excitaret, apud Niceam vrbem Bithyniæ conuentus CCCXVIII. episcoporum fa-
ctus est, per quos Arrianum doma exitiabile & miserum euidentissime deprehensum, palam prodi-
tũ ac reprobatum est. Sed inter hæc latent causæ, cur vindicem gladium & destinatam in impios
punitionem Constantinus imperator etiam in proprios egit affectus. Nam Crispum filium suum H
& Licinium filium, sororis filium interfecit. Præterea multas gentes diuersis prælijs subegit. Vrbem
nomine suo Romanorum regum vel primus vel solus instituit: quæ sola expers idolorum, ad hoc
breuissimo tempore condita à Christiano imperatore prouecta est, vt sola Romæ, tot sæculis mise-
riisque prouectæ, forma & potentia meritò posset æquari. Tũ deinde primus Constantinus iusto
ordine & pio vicem vertit edicto, si quidem statuit citra vllam hominum cædem paganorum
templa claudi. Mox Gothorum fortissimas & copiosissimas gentes in ipso barbarici soli sinu, hoc
est, in Sarmatarum regione deleuit. Calocerum quendam in Cypro aspirantem nouis rebus oppres-
sit. Tricennalibus suis Dalmatium Cæsarem legit. Cumque bellum in Persas moliretur, in villa pu-
blica iuxta Nicomediam, dispositam bene rembub. filis tradens, diem obiit.

Maximinus impietatis persecutor. Euseb. & Niceph. lib. 7. cap. 22.

Licinius occiditur.

**exercere*

Arrius hæreticatur, de quo ecclesiastici omnes.

Nicena Synodus.

Constantini vitam, res & mores exposuit Euseb. lib. 5. Niceph. lib. 7. & 8.

CAP. XXIX.

ANNO ab vrbe condita millesimo nonagesimosecundo, Constantinus tricesimusquintus cũ
Constantio & Constante fratribus suis adeptus imperium, vigintiquatuor annis tenuit. Fuit inter
successores Constantini & Dalmatius Cæsar fratris filius, sed continuò militari factione decerptus, I
est. Interea maligna semper aduersus Deum verum diaboli infectatio, quæ ab initio mundi vsque ad
nunc, à syncero fidei religionisque tramite, offusis errorum nebulis, lubrica hominum corda pertur-
bat, postquam Christianis imperatoribus summam regiæ potestatis in meliora vertentibus eccle-
siã Christi zelo idololatriæ, persequi destitit, aliud machinamentum, quo per eosdem Christianos
imperatores Christi ecclesiã vexaret, inuenit. Fit igitur Arrio noui erroris auctori, cæterisque disci-
pulis ipsius ad familiaritatem Constantij imperatoris promptus aditus & facilis via. Suadetur Con-
stantio vt quosdam in Deo gradus credat: & qui per ianuam ab errore idololatriæ fuerat egressus,
reuersus in sinum eiusdem, in Deo deos quærit, & tanquam per pseudothyrum inducitur. Peruerso
igitur zelo potestas armatur illusa, & sub nomine pietatis vis persecutionis agitatur. De noua nomi-
nis electione contenditur, vt Arrianorum potius ecclesiæ quàm catholicorum sint. Sequitur ter-
ræmotus horribilis, qui plurimas orientis vrbes solo strauit. Constantius dum Constantem fra-
trem bello infectatur, incauta petulantia periculis sese offerens, à ducibus eius occisus est. Constans
aduersus Persas & Saporem, qui Mesopotamiam vastauerant, nouem prælijs parum prospere de- K
certauit. Seditione nouissime atque intemperantia militum nocte adoriri pugnam coactus, patra-
tam pene victoriam insuper victus amisit. Post cum se intolerandis vitiis dedisset, ac pœna prouin-
cialium fauorem militum cõpararet, Magnentij dolis in oppido cui Helena nomen est, in proximo
Hispaniæ interfectus est. Magnentius enim apud Augustodunum arripuit imperium, quod conti-
nuò per Galliam, Africam, Italiamque porrexit. In Illyrico autem Vetranionem ætate grãdæuum,
imperatorem sibi milites creauerunt, virum natura simplicem, cunctisque iucundum, sed qui ne
prima quidem vnquam literarum elementa didicisset. Itaque cũ primas literas literarũque syllabas
imperator senex, interdum inuitus meditaretur, à Constantio, qui tunc in Magnentium, vltione fra-
tris accensus, bellum parabat, deponere iussus imperium, abiiciens cum literis purpuras, contentus-
que priuatis seriis, palatium simul scholamque dimisit. Nepotianus deindè Romæ Constantini so-

Constantius arrianizat.

Terræmotus.

Magnetij dolis Constans occisus.

Vetranio senex literas didicit.

roris

A toris filius, gladiatorum manu fretus, inuasit imperium. qui deindè cum improbus ac per hoc inuisus cunctis esset, à Magnentianis ducibus oppressus est. Sequitur bellum illud horribile inter Constantium Magnentiumque apud Mursam vrbem gestum, in quo multa Romanarum virium profligatio etiam in posterum nocuit. Magnentius tamen victus aufugit, ac non multò pòst apud Lugdunū propria se manu interfecit. Decētius quoque frater eiusdem, quem Cæsarem Gallis præfecerat, apud Senonas laqueo vitam finiuit. Constantius cōtinuò Gallum patrui filium, Cæsarē legit, quem tursus crudeliter ac tyrannicè agentem, paulò postquam creauerat, occidit. Syluanum quoque per Gallias rebus nouis inhiantē, maturè circunueniendum opprimendumque curauit. Igitur Syluano interfecto, Iulianum patruelē suum, Galli fratrem Cęsarē creatum misit ad Gallias. Itaque Iulianus Cæsar euersas oppressasque ab hostibus Gallias strenuissimè in integrum restituit. Alamānorum paruis copiis magnam multitudinem fudit. Rheno Germanos reuinxit. His elatus successibus, fastigiū vsurpauit Augusti: & mox Italiam Illyricumque peruadens, Constantiū Parthicis præliis occupatū, regni parte priuauit. Constantius Iuliani scelere cōperto, dimissa expeditione Parthorū, dū ad ciuile
B bellum reuertitur, in itinere inter Ciliciā Cappadociamque defunctus est. Ita ille qui discissa pace & vnitate fidei catholicæ, Christianos aduersus Christianos armans, ciuili (vt ita dicam) bello ecclesiæ membra dilacerauerat, totum inquietum tempus imperij sui, molestissimumque spatium vitæ suæ, bellis ciuilibus etiam per propinquos & consanguineos excitatis, exercuit, exegit, expendit.

Iulianus vsurpat Imp.

Cap. xxx. *Cl. Iuliani Imperium Eutr. Sex. Aur. Marcellin. lib. 22. Nicep. 10.*

Anno ab vrbe cōdita millesimo centesimo decimosexto, Iulianus dudum Cæsar, pòst autem tricesimussextus ab Augusto regno potitus, anno vno & mensibus octo imperij summam solus obtinuit, Christianā religionem arte potius quàm potestate infectatus, vt negaretur fides Christi, & idolorū cultus susciperetur, honoribus magis prouocare, quàm tormentis cogere studuit. Aperto tamē præcepit edicto, ne quis Christianus docendorum liberalium studiorum professor esset. Sed tamen sicut à maioribus nostris compertum habemus, omnes vbique propemodum præcepti conditiones amplexati, officium quàm fidem deserere maluerunt. Iulianus autem bellum aduersus Parthos parans cum Romanas vires contractas vndique ad destinatam secum traheret perditionem, Chri-

Iulianus à quo perierit incertum: alij sagitta cœlitus missa, alij, vt callistus, casum à dæmone. Nicep. 10. cap. 34. 35.

C stianorum sanguinem diis suis vouit, palam persecuturus ecclesias, si victoriam potuisset adipisci. Nā & Amphitheatrum Hierosolymis extrui iussit, in quo reuersus à Parthis, episcopos, monachos, omnesque eius loci sanctos, bestiis etiam arte sæuioribus obiiceret, spectaretque laniandos. Itaque postquàm à Ctesiphonte castra mouit, dolo cuiusdam trāsfugæ in deserta perductus, cum vi sitis & ardore solis, atque insuper labore arenarum confectus periret exercitus, imperator tanto rerū periculo anxius, dum per vasta deserti incautius euagatur, ab obuio quodam hostium equite conto ictus interiit. sic misericors Deus impia consilia morte dissoluit.

Cap. xxxi. *Iouinianus. Nicep. lib. 10. cap. 38. & seq.*

Anno ab vrbe condita millesimo centesimo decimoseptimo, Iouinianus tricesimusseptimus imperator in summo rerum discrimine ab exercitu creatus, cum & locorū iniquitate captus & hostibus circumseptus, nullam euadendi facultatem nanciscereturfœdus cū Sapore Persarum rege, etsi parum putant dignum, satis tamē necessarium pepigit: quippè vt tutum & incolumem Romanū exercitum non solum ab incursu hostium, verumetiam à locorum periculo liberaret, Nisibin oppidum & partem superioris Mesopotamiæ, Persis concessit. Inde dum ad Illyricum rediens, per Ga-
D latiam iter agit, cum in cubiculum quoddam nouum sese cubitum recepisset, calore prunarum & nidore parietum nuper calce illitorum, aggrauatus & suffocatus, octauo demum mense quàm imperare ceperat, vitam finiuit.

Cap. xxxii *Valentinianus Idolis nolunt immolare: quin cum templum Fortunæ ingrediens esset aqua sacrificiorum respersus, qua parte vestis intincta fuerat, rescidit. Eutr. & Niceph. lib. 11. cap. 1.*

Anno ab vrbe condita millesimo centesimo decimo octauo, Valentinianus tricesimusoctauus apud Niceam consensu militum imperator creatus est, māsitque in eo annis vndecim: qui cum Christianus integra fide sacramentum militiæ gereret, & sub Iuliano Augusto tribunus scutatorum, iussus ab imperatore sacrilego aut immolare idolis, aut militia excedere, fideliter sciens & gratiora Dei esse iudicia & meliora promissa, sponte discessit. Ita parua interiecta mora, Iuliano interfecto, ac mox Iouiniano mortuo, qui pro Christi nomine amiserat tribunatū, retribuēte Christo, in
E locum persecutoris sui accepit imperium: qui postea fratrem suum Valentem participē fecit imperij, & Procopium tyrannum pluresque postea satellites eius occidit. Terræmotus per totum orbem factus, ita turbatum quoque pelagus excussit, vt per vicinas terrarum campestrium partes refuso mari, plurimæ insularum vrbes concussæ & subrutæ, periisse referantur. Valens ab Eudoxio episcopo Arriani dogmatis assertore & baptizatus & persuasus, in sæuissimā hæresim declinauit: sed malignam infectationē diu texit, nec voluntati potestatem admiscuit, quoad viuentis fratris auctoritate compressus est. Contemplabatur enim de eo quantam vim in vlciscēda fide imperator posset exercere, qui tantam constantiam pro retinenda quondam miles habuisset. Horum anno imperij tertio, Gratianus Valentiniani filius imperator est factus. Eodem anno apud Atrebatas vera lana de nubibus pluuiæ mixta defluxit. Præterea Athanaricus rex Gothorum Christianos in gente sua crudelissimè persecutus, plurimos barbarorum ob fidem interfectos, ad coronam martyrij sublimauit, quorum tamen plurimi in Romanum solum non trepidi velut ad hostes, sed certi, quod ad fratres pro Christi confessione fugerunt. Valentinianus Saxones, gentem in oceani litoribus & paludibus inuiis sitam, virtute atque agilitate terribilem, periculosam Romanis finibus, eruptionem magna mole meditantem, in ipsis Francorum finibus oppressit. Burgundionum quoque nouorum hostium

Universidad de Deusto Biblioteca

nouum nomen, qui plusquam octoginta millia (vt ferunt) armatorũ, ripæ Rheni fluminis insederũt. F
Hos quondã subacta interiore Germania à Druso & Tiberio adoptiuis filiis Cæsaris, per castra dis-
positos, aiunt in magnam coaluisse gentem: atque ita etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia cre-
bra per limitem habitacula constituta, Burgos vulgò vocant: eorumque esse prævalidã & pernicio-
sam manum, Galliæ hodieque testes sunt, in quibus præsumpta possessione consistunt: quãuis pro-
uidentia Dei omnes Christiani modo facti catholica fide, nostrisque clericis quibus obedirẽt rece-
ptis, blandè, mansuetè, innocenterque viuant, non quasi cũ subiectis Gallis, sed verè cum fratribus
Christianis. Anno autem vndecimo imperij sui, Valẽtinianus, cum Sarmatæ sese per Pannonias dif-
fudissent, easque vastarent, bellũ in eos parans, apud Brigitionẽ oppidum subita effusione sanguinis,
quod Græce ἀποπληξις vocatur, suffocatus & mortuus est. Post quem Gratianus filius eius occiden-
tis imperium tenuit, Valente patruo in orientis partibus constituto, Valentinianum etiam fratrem
suum paruum admodum, socium creauit imperij.

C. XXXIII. *Valens monachos ad militiam cogit. Niceph. lib. 11.*

Anno ab vrbe condita millesimo centesimo vicesimo octauo, Valens tricesimus nonus impe- G
rium quatuor annis Valentiniano mortuo tenuit, cui soli cum impiè ageret, & potuisset erubescere,
illicò velut effrenata libertatis audacia legem dedit vt monachi, hoc est, Christiani qui ad vnum fi-
dei opus dimissa secularium rerum multimoda actione, se redigunt, ad militiam cogerentur. Vastas
illas tunc Ægypti solitudines, arenasque diffusas, quas propter sitim ac sterilitatem periculosissimã-
que serpentum abundantiam conuersatio humana non nosset, magna habitantium monachorum
multitudo cõpleuerat. Huc tribuni & milites missi, qui sanctos ac veros milites Dei alio nomine per
secutionis abstraherent, interfecerunt ibi agmina multa sanctorum. Quæ autem per diuersas vbi-
que prouincias, his similibusque iussit aduersus ecclesias catholicas, & rectæ fidei populos gesta sint
satis significatum ipsa reticendi electione sufficiat. Interea in Africæ partibus Firmus sese, excita-

Firmus grassatur.

tis Maurorum gentibus, regem constituens, Africam Mauritaniamque vastauit. Cæsaream vrbem
nobilissimam Mauritaniæ dolo captam, deindè cædibus incendiisque completam, barbaris in præ-
dam dedit. Igitur comes Theodosius, Theodosij qui pòst imperio præfuit, pater, à Valẽtiniano mis-
sus, effusas Maurorum gentes multis præliis fregit, ipsum Firmum afflictum & oppressum coegit

Theodosium morti damnatum baptizari voluit.

ad mortem. Pòst cum experientissima prouidentia totam cum Mauritania Africam meliorem pri- H
stinis legibus reddidisset, instimulante & obrepente inuidia iussus interfici, apud Carthaginem ba-
ptizari in remissionem peccatorum præoptauit: ac postquam sacramentum Christi, quod quæsierat
assecutus est, post glorioſam sæculi vitam, etiam de vitæ æternitate securus, percussori iugulum vltrò
præbuit. Gratianus interea imperator admodum iuuenis cum inæstimabilem multitudinem hostiũ
Romanis infusam finibus cerneret, fretus Christi potentia, longè impari militum numero sese in ho
stem dedit: & cõtinuo apud Argentariam oppidum Galliarum formidolosissimum bellum incredi-
bili felicitate confecit. Nam plus quàm triginta millia Alamannorum, minimo Romanorum detri-
mento in eo prælio interfecta narrantur. Tertiodecimo autem anno imperio Valentis, hoc est, par-
uo tempore postea quàm Valens, per totum orientem ecclesiarum lacerationes, sanctorumque cæ-
des egerat, radix illa miseriarum nostrarum copiosissimos simul frutices germinauit: siquidem gens
Hunnorum diu inaccessis secluſa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos eosque spar-
sim conturbatos, ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugientes, à Valente sine vlla I
fœderis pactione susceptι, ne arma quidẽ, quo tutius barbaris crederetur, tradidere Romanis: dein-
dè propter intolerabilem auaritiam Maximi ducis, fame & iniuriis adacti, in arma surgentes, victo
Valentis exercitu, per Thraciam sese miscentes, simul omnia cædibus, incendiis, rapinisque fœda-

Valens reuocat Catholicos.

rũt. Valẽs egressus de Antiochia, cũ vltima infelicis belli sorte traheretur, sera peccati maximi pœni
tẽtia stimulatus, episcopos cæteroſque sanctos reuocari de exiliis imperauit. Itaque decimoquinto
imperij sui anno lachrymabile illud bellum in Thracia cum Gothis iam tunc exercitatione virium
rerumque abundantia instructissimis gessit. Vbi primo statim impetu Gothorum, perturbatæ
Romanorum equitum turmæ, nuda peditum deseruere præsidia. Mox legiones peditum vndique
equitatu hostium cinctæ, ac primum nubibus sagittarum obrutæ, deindè cum amentes metu spar-
sim per deuia cogerentur, funditus cæsæ, gladiis insequentum contisque perierunt. Ipse imperator
cum sagitta saucius versusque in fugam, ægrè in cuiusdam villulæ casam deportatus lateret, ab inse-
quentibus hostibus deprehensus, subiecto igne consumptus est: & quo magis testimonium punitio-

Valens in casa latitans comburitur. Niceph. lib. 10. cap. vlt.

nis eius & diuinæ indignationis terribili posteris esset exemplo, etiam communi caruit sepultura. K
Consoletur se, sed in hoc solo, peruicacia miseriaque gentiũ, quia temporibus & regibus Christianis
tantæ simul congestæ clades pressam reipub. onerauere ceruicem: cuersæ prouinciæ, deletus exer-
citus, imperator incensus. Magnum reuerà hoc est ad nostrum dolorem, magisque miserum, quo
magis nouum. Sed quid hoc ad consolationem proficit paganorum, qui palam peruident & in his
quoque persecutorem ecclesiarum fuisse punitum? Vnus Deus vnam fidem tradidit, vnam ecclesiã
toto orbe diffudit, hanc aspicit, hanc diligit, hanc defendit. Quolibet se quisquis nomine tegat, si
huic non sociatur, alienus: si hanc impugnat, inimicus est. Consolentur se gentiles inquantum vo-
lunt, Iudæorum hæreticorumque suppliciis: tantum & vnum Deum esse, & eundem personarum
acceptorem non esse, vel ex hac potissimum Valentis extincti probatione fateantur. Gothi antea
per legatos supplices poposcerunt vt illis episcopi, à quibus Christianæ fidei regulam discerent,
mitterentur,

A mittertur, Valens imperator exitiabili prauitate doctores Arriani dogmatis misit. Gothi primæ fidei rudimentum quod accepere, tenuerunt. Itaque iusto Dei iudicio ipsi eum viuum incenderunt, qui propter cum etiam mortui, vitio erroris arsuri sunt.

ANNO ab vrbe condita millesimo centesimo XXXII. Gratianus quadragesimus ab Augusto post mortem Valentis sex annis imperium tenuit, quamuis iamdudum antea cum patruo Valēte & cum Valentiniano fratre regnaret: qui cum afflictum ac penè collapsum reip. statum videret, eadem prouisione qua quōdam legerat Nerua Hispanum virum Traianum per quē respublica reparata est, legit & ipse Theodosium æquè Hispanum virum, & restituendæ reipub. necessitate apud Syrmium purpuram induit, orientisque & Thraciæ simul præfecit imperio: in hoc perfectiore iudicio, quia cum in omnibus humanæ vitæ virtutibus iste par fuerit, in fidei sacramento religionisque cultu sine vlla comparatione præcessit: siquidem ille persecutor, hic propagator ecclesiæ. Ita illi ne vnus quidem proprius filius quo successore gauderet, indultus est: huius autem orienti simul atque occidenti per succiduas vsque ad nunc generationes glorioſa propago dominatur. Itaque vt Theodo- CA. XXXIIII. *Gratianus Imperator. Niceph. lib. 11.*

B sius afflictam Remp. ira Dei reparandam credidit misericordia illius, omnem fiduciam sui ad opem Christi conferens, maximas illas Scythicas gentes, formidatasque cunctis maioribus, Alexandro quoque illi Magno, sicut Pompeius Cornēliusque testati sunt, cuitatas, nunc autē extincto Romano exercitu, Romanis equis armisque instructissimas, hoc est, Alanos, Hunnos & Gothos, incunctanter aggressus, magnis multisque præliis vicit. Vrbem Constātinopolim victor intrauit: & ne paruam ipsam Romani exercitus manum assiduè bellando deterreret, fœdus cum Athanarico rege Gothorum percussit. Athanaricus autem continuò vt Constantinopolim venit, diem obiit. Vniuersæ Gothorum gentes, rege defuncto, aspicientes virtutem benignitatemque Theodosij, Romano sese imperio dediderunt. In iisdem etiam diebus Persæ, qui Iuliano interfecto aliisque imperatoribus sæpè victis, nunc etiam Valente in fugam acto, recentissimæ victoriæ satietatem cruda insultatione ructabant, vltrò Constātinopolim ad Theodosium misere legatos, pacemque supplices popoſcerūt: ictūque tūc fœdus est, quo vniuersus oriens vsque ad nunc tranquillissimè fruitur. Interea cū Theo- *Ritius lib. 1. de Reg. Hisp. Diacon. & Iornandes.*

dosius in oriēte subactis barbarorum gentibus, Thracias tandem ab hoste liberas reddidisset, & Ar-

C cadium filium suum consortem fecisset imperij, Maximus vir quidem strenuus & probus, atque Augusto dignus, nisi contra sacramenti fidem per tyrannidem emersisset, in Britānia inuitus propemodum ab exercitu imperator creatus, in Galliam transiit: vbi Gratianum Augustum subita incursione perterritum, atque in Italiam transire meditantem, dolis circunuentum interfecit, fratremque eius Valentinianum Augustum Italia expulit. Valentinianus in orientem refugiens, à Theodosio paterna pietate susceptus, mox etiam imperio restitutus est.

ANNO ab vrbe cōdita millesimo centesimo XXXVIII. Theodosius XLI. interfecto per Maximum Gratiano, imperium Romani orbis solus obtinuit, mansitque in eo annis vndecim, cum iam in orientis partibus sex annis Gratiano viuente regnasset. Itaque iustis necessariisque causis ad bellū ciuile permotus, cum è duobus Augustis fratribus, & vltionem vnius interfecti sanguis exigeret, & restitutionem miseria alterius exulantis oraret, posuit in Deo spem suam, seque aduersus Maximum tyrannum sola fide maior (nam longe minor erat vniuersa apparatus bellici comparatione) CA. XXXV. *Theodosij gesta. Niceph. lib. 12.*

D proripuit. Aquileiæ tūc Maximus victoriæ suæ spectator insederat. Andragathius comes eius summam belli administrabat: qui cum largissimis militum copiis, ipsaque magnarum copiarum fortitudine, præcellente consilio, omnes incredibiliter Alpium ac fluminum aditus communisset, ineffabili iudicio Dei, naual expeditione dum incautum hostem præuenire & obruere parat, sponte eadem quæ obstruxerat claustra, deseruit. Ita Theodosius nemine sentiente, vt non dicam repugnante, vacuatas trāsmisit Alpes, atque Aquileiam improuisus aduenies, hostem illum magnum Maximum trucem, & ab immanissimis quoque Germanorum gentibus tributa ac stipendia solo terrore nominis exigentē, sine dolo & controuersia clausit, cepit & occidit. Valentinianus, recepta Italia, potitus imperio est. Andragathius comes cognita Maximi nece, præcipitem sese è naui in vndas dedit, ac suffocatus est. Theodosius incruentam victoriam Deo procurante suscepit. Ecce regi- *Theodosius Maximum Aquileiæ occidit.*

bus & temporibus Christianis qualiter bella ciuilia cum vitari nequeūt, transiguntur. Ad victoriam peruentum est, irrupta est ciuitas, correptus tyrannus, & hoc parum est. Ecce à parte alia victus hostilis exercitus, atque ipso tyranno truculentior comes tyranni ad mortem coactus, tantæ dissolutæ

E elusæque insidiæ, tāti apparatus exinaniti sunt: & tamē nullus dolos instruxit, nullus aciē disposuit, postremò nullus (si dici licet) gladium de vagina extulit. Formidolosissimum bellum sine sanguine vsque ad victoriam, & in victoria duorum morte confectum est. Et ne hoc quisquam casu factum putet, quo magis potentia Dei qua & dispensantur & iudicantur vniuersa, propalato sui testimonio declarata, obstrepentium mentes vel ad confusionem, vel ad fidem cogat, dico rem & ignotam omnibus, & omnibus notam. Post hoc bellum quo Maximus interfectus est, multa vtique, sicut omnes recognoscimus, Theodosium filiumque eius Honorium vsque ad nunc & externa bella & ciuilia subsecuta sunt: & tamen omnia penè vsque in hodiernum diem, & quidem cum fructu simplicis sanctæque victoriæ, vel nullo, vel minimo sanguine quieuerunt. Igitur Valentinianus iunior regno restitutus, extincto Maximo, eiusque filio Victore, quem imperatorem Gallis Maxi-

Universidad de Deusto Biblioteca

Valentinianus suffocatur. Niceph. lib. 12. cap. 38.

mus reliquerat, ipse in Galliam transiuit: vbi cum tranquilla rep. in pace ageret, apud Viennam do- F
lo Arbogastis comitis sui, vt ferunt, strangulatus, atque vt voluntariam sibi conscisse mortem pu-
taretur, laqueo suspensus est. Mortuo Valentiniano Augusto, Arbogastes Eugenium tyrannum mox
creare ausus est, legitque hominem cui titulum imperatoris imponeret, ipse aucturus imperium: vir
barbarus animo, consilio, manu, audacia, potentiaque nimius, contraxit vndique innumeras inui-
tasque copias, vel Romanorum præsidiis, vel auxiliis barbarorum, alibi potestate, alibi cognatione
subnixus. Historiam notam etiam oculis plurimorum, quam melius qui spectauere nouerunt, dilata-
ri verbis non opus est. Potentia Dei, non fiducia hominis, victorem semper extitisse Theodosium,
Arbogastes iste præcipuum in vtroque documentum est: qui & tunc, cum Theodosio paruit, tantis
instructum præsidiis Maximum ipse minimus cepit: & tunc cum aduersus eundem Theodosium
collectis Gallorum Francorumque viribus exundauit, nixus etiam præcipuo cultu idolorum, ma-
gna tamen facilitate succubuit. Eugenius atque Arbogastes instructas acies campis expedierant,
arcta Alpium latera atque ineuitabiles transitus, præmissis callidè insidiis occupârât: vt etiam si nu-
mero ac viribus impares forent, sola tamen belli dispositione victores. At verò Theodosius in sum- G
mis Alpibus constitutus, expers cibi ac sommi, sciens quod destitutus suis, nesciēs quod clausus alie-
nis, dominum Christum solus solum qui posset omnia, corpore humi fusus, mēte cœlo fixus, orabat.
Dehinc postquam insomnem noctem precum continuatione transegit, & vestes propemodū, quas
in pretium præsidij cœlestis appenderat, lachrymarum lacunas reliquit, fiducialiter arma corripuit
solus. Sciens se esse non solum signo crucis tuendum, sed & victoriam adepturum, signo crucis se
Theod. signo se crucis armauit. muniens signum prælio dedit, ac se in bellum, etiamsi nemo sequeretur, victor futurus immisit. Pri-
ma salutis via extitit Arbitrio, hostilium partium comes: qui cum ignarum imperatorem circumpo-
sitis excepisset insidiis, conuersus ad reuerentiam præsentis Augusti, non solùm periculo liberauit,
verumetiam instruxit auxilio. At vbi ad contigua immiscendæ pugnæ spatia peruentum est, conti-
nuò magnus ille & ineffabilis turbo ventorum in ora hostium ruit. Ferebantur per aërem spicula
missa nostrorum, atque vltra mensuram humani iactus manu in aëre portata, nusquam propemodū
cadere, priusquam impingerent, sinebantur. Porrò autem turbo continuus ora pectoraque hostium
nunc illis grauiter scutis euerberabat, nunc impressis pertinaciter obstructa claudebat, nunc auulsus H
violenter destituta nudabat, nunc oppositis iugiter in terga trudebat: tela etiam quæ ipsi vehemen-
ter intorserant, excepta ventis impetu supinata, ac retrorsum coacta, ipsos infeliciter configebant.
Prospexit sibi humanę conscientiæ pauor: Nam continuò sese, parua suorū manu fusa, victori Theo-
dosio hostilis prostrauit exercitus. Eugenius captus atque interfectus est. Arbogastes sua se manu per
culit. Ita & hic duorum sanguine bellū ciuile restinctum est, absque illis decem millibus Gothorum,
quos præmissos à Theodosio Arbogastes delesse funditus fertur, quos vtique perdidisse, lucrum,
& vinci vincere fuit. Non insulto obtrectatoribus nostris. Vnum aliquod ab initio vrbis conditæ
bellum proferant, tā pia necessitate susceptum, tam diuina felicitate confectum, tam clementi be-
nignitate sopitum, vbi nec pugna grauem cædem, nec victoria cruentam exegerit vltionem: & for-
tasse concedam, vt non hæc fidei Christiani ducis concessa videantur, quamuis ego hoc testimonio
non laborem, quando vnus ex ipsis poëta quidem eximius, sed paganus peruicacissimus, huiusmodi
versibus & Deo & homini testimonium tulit, quibus ait: I

O nimium dilecte Deo, tibi militat æther,
Et coniurati veniunt ad classica venti.

Ita cœlitus iudicatum est, inter partem etiam sine præsidio hominum de solo Deo humiliter sperā-
tem, & partem arrogantissimè de viribus suis, & de idolis præsumentem. Theodosius autem com-
posita tranquillataque Rep. apud Mediolanum constitutus, diem obiit.

CAP. XXXVI. *Arcadij & Honorij imperium Niceph. lib. 13.*

ANNO ab vrbe condita millesimo cēteſimo XLIX. Arcadius Augustus, cuius nūc filius Theo-
dosius orientem regit, & Honorius Augustus frater eius, cui nunc Respub. innititur, XLII. loco cō-
mune imperium, diuisis tantùm sedibus tenere cœperunt: vixitque Arcadius post patris excessum
annis duodecim, imperiique summam Theodosio filio suo paruo admodum, moriens tradidit. In-
terea Gildo comes, qui in initio regni eorum Africæ præerat, simul vt defunctū Theodosium com-
perit, siue, vt quidam ferunt, quadam permotus inuidia, Africam orientalis imperij partibus iunge-
re molitus est: siue, vt alia tradit opinio, minimam in paruulis spem fore arbitratus, præsertim cum
absque his non facilè antea quisquam pusillus in imperio relictus, ad maturitatem virilis ætatis eua- K
serit: istique propemodum soli inueniantur, quos ob egregiam patris ac suam fidem & diuisos & de-
stitutos Christi tutela prouexerit. Africam exceptam à societate Reip. sibi vsurpare ausus est, gentili
magis licentia contentus quàm ambitu regiæ affectationis inflatus. Huic Mascezil frater fuit, qui
nouarum rerum molitiones in fratre perhorrescens, relictis apud Africanam militiam duobus
filiis adolescentibus, in Italiam rediit. Gildo & absentiam fratris & præsentiam filiorum eius
suspectam habens, adolescentes dolo circumuentos interfecit. Ad hunc iam vt hostem bello
insequendum Mascezil frater missus est, quem idoneum procurandæ reip. fore propriæ orbi-
tatis recens dolor pollicebatur. Igitur Mascezil iam inde à Theodosio sciens, quan-
tum in rebus desperatissimis oratio hominis per fidem Christi, à clementia Dei impetra-
ret, Capratiam insulam adiit, vnde secum sanctos seruos Dei aliquot permotos pre-

cibus

A cibus ſuis ſumpſit: cum his, orationibus, ieiuniis, pſalmis dies & noctes continuans, ſine bello victoriam meruit, ac ſine cæde vindictã. Ardalio fluminis nomen eſt, quod fluit inter Thebaſtem & *Metrideram ciuitates: vbi cum parua manu, hoc eſt, cũ quinq; millibus (vt aiunt) militum, cõtra ſeptuaginta miſſia hoſtiũ caſtrametatus, cum interiecta mora excedere loco, oppoſitaſq; prætacentis vallis angustias tranſgredi vellet, intercurrente nocte, beatum Ambroſium Epiſc. Mediolani paulo antè defunctum, per ſomnium ſibi videre viſus eſt, ſignificantem manu & impacto ad humum ter baculo dicentem: Hic, hic, hic. Quod ille prudenti coniectura intellexit, merito annuntiantis fidem victoriæ, verbo locum, numero diem ſignificari. Subſiſtit, ac tertio demum die, poſt noctẽ orationibus hymniſq; peruigilem ab ipſis cœleſtium ſacramẽtorum myſteriis, in hoſtem circumfuſum proceſſit: & cum ad eos qui primi occurrerant, pia pacis verba iactaret, ſigniferum quendam inſoleter obſiſtentem, & iamiamque pugnam excitantem, gladio percuſſit in brachio: cúmque manu debilẽ, ipſo vulnere coëgit pronum inclinare vexillũ. Quo viſo, reliquæ cohortes deditionẽ iam fieri priorum exiſtimãtes, certatim ſeſe ad Maſcezilem ſignis tradidere conuerſis. Barbari quorum magnam

B multitudinem Gildo ad bellum deduxerat, defectu militum deſtituti, in diuerſa fugerunt. Gildo & ipſe fugam molitus, arrepta naui, vt in altum prouectus, ac deindè reuocatus in Africam eſt, poſt aliquot dies ſtrangulatus interiit. Periclitaremur ſub tantorum miraculorum relatu, quaſi præſumpta mentiendi impudentia, niſi adhuc vocem noſtram conſcientia eorum qui interfuere, præcurreret. Nullæ agũtur inſidiæ, nulla corruptio, ſeptuaginta millia hoſtiũ vincuntur pene ſine pugna: fugit victus ad tẽpus, ne plus audeat victor iratus. Trãſportatur in diuerſum locum, vt neſciat frater occidi, quo vindicatur occiſo. Sanè idem Maſcezil elatus rerũ ſecundarum inſolentia, poſthabito ſanctorũ cõſortio, cũ quibus antea Deo militans vicerat, etiã eccleſiã temerare auſus eſt, atq; ex ea quoſdã nõ dubitauit extrahere. Secuta eſt pœna ſacrilegũ. Nam iiſdem ſuperſtitibus atq; inſultãtibus, quos ab Eccleſia ad pœnã protraxerat, poſt aliquantũ tẽpus ſolus & ipſe punitus eſt: probauitq; in ſe vno, ad vtrunq; ſemper diuinũ vigilare iudiciũ: quãdo & cũ ſperauit, adiutus, & cum cõtempſit, occiſus eſt.

Cap. xxxvii.

Interea cum à Theodoſio imperatore ſeniore, ſingulis potiſſimis infantum cura & diſciplina vtriuſque palatij commiſſa eſſet, hoc eſt, Ruffino orientalis aulæ, Stiliconi occidẽtalis imperij, quid

C vterque egerit, quidve agere conatus ſit, exitus vtriuſque docuit: cum alius ſibi, alius filio ſuo affectãs regale faſtigiũ, vt rebus repentè turbatis, neceſſitas Reip. ſcelus ambitus tegeret, gentes barbaras ille immiſit, hic fouit. Taceo de Alarico rege cum Gothis ſuis ſæpè victo, ſæpè concluſo, ſempérque dimiſſo. Taceo de infelicibus illis apud Polentiã geſtis, quum barbaro & pagano duci, hoc eſt, Sauli, ſumma belli commiſſa eſt: cuius improbitate reuerendiſſimi dies & ſanctum Paſcha violatum eſt, cedentíque hoſti propter religionem, vt pugnaret extortum eſt: cum quidem, oſtendente in breui iudicio Dei, & quid fauor eius poſſet, & quid vltio exigeret, pugnãtes vicimus, victores victi ſumus. Taceo de ipſorum inter ſe barbarorum crebris dilacerationibus, cum ſe inuicem Gothorũ cunei duo, deindè Alani atque Hunni variis cædibus populabantur. Rhadagaiſus omnium antiquorum

Rufſini & Stiliconis ſcelera. Nicephor. lib. 13. cap. 35. Alaricus Sozo. lib. 9. cap. 7. Diac. & procop. Rhadagaiſus.

præſentiúmque hoſtium longè immaniſſimus, repẽtino impetu totam inundauit Italiã. Nam fuiſſe in populo eius plus quàm ducenta millia Gothorum ferunt. Hic ſupra hanc incredibilem multitudinem indomitámque virtutem paganus & Scytha erat: qui, vt mos eſt barbaris huiuſmodi gentibus, omnem Romani generis ſanguinem diis ſuis propinare deuouerat. Hoc igitur Romanis arci-

D bus imminente, ſit omnium paganorum in vrbe concurſus. Hoſtem eſſe cum vtique virium copia, tum maximè præſidio deorum potentem: vrbem autem ideo deſtitutam & maturè perituram, quia Deos & ſacra perdiderit. Magnis querelis vbique agitur & continuò de repetendis ſacris celebrandiſque tractatur. Feruent tota vrbe blaſphemiæ, vulgò nomen Chriſti tanquam lues aliqua præſentium temporum probris ingrauatur. Itaque ineffabili iudicio Dei factum eſt, vti, quoniam in permixto populo piis gratia, impiis pœna debebatur, oportebátque permitti hoſtes, qui inſuadibilem in plurimis, & contradicentem ciuitatem ſeuerioribus ſolito flagris coarguerent, non tamen eos qui indiſcretè cunctos intemperata cæde delerent, duo tunc populi Gothorum cum duobus potentiſſimis regibus ſuis per Romanas prouincias baccharentur: quorum vnus Chriſtianus propriórque Romano, & (vt res docuit) timore Dei mitis in cæde: alius paganus, barbarus, & verè Scytha, qui non tantum gloriam aut prædam quantum inexaturabili crudelitate ipſam cædem amaret in cæde: & hic iam receptus ſinu Italiæ, Romamè proximo tremẽtem terrore

E quaſſabat. Itaque ſi huic vltioni poteſtas permitteretur, quem Romani ob hoc præcipuè timendum arbitrabantur, quia fauorem Deorum ſacrificiorum obſequiis inuitaret, & immoderatior cæde ſine fructu emendationis arſiſſet, & error nouiſſimus peior priore creuiſſet: quandoquidem in pagani & idololatræ manus incidiſſe, non ſolum paganis reſiduis de inſtaurãdo cultu idolorum eſſet indubitata perſuaſio, ſed etiam Chriſtianis periculoſa confuſio, cum & hi terrerentur præiudicio, & illi cõfirmarentur exemplo. Quamobrem iuſtus diſpenſator humani generis Deus perire paganum hoſtẽ voluit, & Chriſtianum præualere permiſit, vt pagani blaſphemantéſque Romani, & illo confunderentur perdito, & hoc punirẽtur immiſſo: maximè cum imperatoris Honorij admirãda in rege continentia, & ſanctiſſima fides non parum diuinæ miſericordiæ mereretur. Conceduntur quidem aduerſus immaniſſimũ illum hoſtẽ Rhadagaiſum, aliorum hoſtiũ cum copiis ſuis inclinati ad auxilium animi. Adſunt Vldin & Sarus Hunnorum & Gothorum duces præſidio Romanorum: ſed non ſinit Deus rem potentiæ ſuæ, virtutem hominum & maximè hoſtium videri. Cõterritum diuinitus Rha-

vincit Chriſtianus, perit Paganus.

Universidad de Deusto Biblioteca

dagaisum, in Fæsulanos montes cogit: ciúsque (secundum eos qui parcissimè referunt) ducenta mil- F
lia hominum inopum consilij & cibi, in arido & aspero montis iugo, vrgente vndique timore con-
clusit: agminaque quibus dudum angusta videbatur Italia, latèdi spe in vnum ac pàruum verticem
trudit. Quid multis morer? Non dispositа in bellum acies fuit, non furor timórque incerta pugnæ
præstitit, non cædes acta, non sanguis effusus est, non postremò (quod felicitatis loco deputari solet)
damna pugnæ euentu compensata victoriæ, edentibus, bibentibus, ludentibúsque nostris, tanti illi
támque immanes hostes, esurientes & sitientes languentésque confecti sunt. Parum hoc est, nisi ca-
ptum & catenatum ac subiugatum sciant, quem timuere Romani: illúmque idololatram suum, cu-
ius sacrificia se magis pertimescere quam arma fingebant, sine prælio victum ac vinctum sub iugo
catenísque despiciant. Igitur rex Rhadagaisus solus spem fugæ sumens, clam suos deseruit, atque in
Rhadagaisus occiditur. nostros incidit: à quibus captus, ac paulisper retentus, deindè interfectus est. Tanta verò multitudo
captiuorum Gothorum fuisse fertur, vt vilissimarum pecudum modo, singulis aureis passim greges
hominum venderentur. Sed nihil superesse Deus de eodem populo sinit. Nam illicò cunctis qui
emebãtur morientibus, quod improbi emptores eorũ non impenderunt turpiter pretiis, expẽde- G
runt misericorditer sepulturis. Igitur ingrata Roma, quæ sicut nunc sensit, non ad remittendam, sed
ad reprimendam idololatriæ præsumptionem, iudicis Dei obliquam misericordiam, ita continuò
propter viuorum mortuorúmque sanctorum piam recordationem, Dei iram passura non plenam, si
forte confusa pœniteat, & per experiẽtiam fidem discat, ab incursu Alarici regis & hostis, sed Chri-
stiani, aliquantulo ad tempus spatio, differtur.

CAP. XXXVIII. *Stilconis molimina.*

INTEREA comes Stilico Vvandalorum imbellis, auaræ, perfidæ & dolosæ gentis genere editus,
paruipendens quòd sub imperatore imperabat, Eucherium filium suum, sicut à plerisque traditur,
iam indè Christianorum persecutionem à puero priuatóque meditantem, in imperio quoquo mo-
do substituere nitebatur. Quamobrem Alaricum cũctámque Gothorum gentem pro pace optima,
& quibuscunque sedibus suppliciter ac simpliciter orantem, occulto fœdere vouẽs, publicè autem,
& belli & pacis copia negata, ad terendam terrendámque Rempub. reseruauit. Prẽterea gentes alias
copiis viribúsque intolerabiles, quibus nunc Galliarum Hispaniarúmque prouinciæ premuntur,
hoc est Alanorum, Sueuorum, Vvandalorum, ipsóque simul motu impulsorum Burgundionum, vl- H
trò in arma solicitans, detersо semel Romani nominis metu, suscitauit, eas interim ripas Rheni qua-
tere, & pulsare Gallias voluit, sperans miser sub hac necessitatis circumstantia, quia & extorquere
imperium genero posset in filium, & gentes barbaræ tam facile comprimi quàm commoueri vale-
rent. Itaque vbi imperatori Honorio exercituique Romano hæc tantorum scelerum scena patefa-
cta est, commoto iustissimè exercitu, occisus est Stilico: qui vt vnum puerum purpuram indueret,
totius generis humani sanguinem dedit. Occisus est & Eucherius, qui ad conciliandum sibi fauorẽ
Eucherius occiditur. Nicephor. lib. 13. cap. 35. paganorum, restitutione templorum & euersione ecclesiarum imbuturum se regni primordia mi-
nabatur, parique cum iisdem satellites tantarum molitionum puniti sunt. Ita minimo negotio pau-
corúmque pœna, Ecclesiæ Christi cum imperatore religioso & liberatæ sunt & vindicatæ. Itaque
post hæc tanta augmenta blasphemiarum, nullámque pœnitentiam, vltima illa diúque suspensa vr-
bem pœna consequitur.

CAP. XXXIX. *Alaricus Romam obsidet & diripit. Niceph. li. 13. ca. 35. Hieron. ad principiã, capitur vrbs quæ totum ca. put orbẽ. Imò fame perit, antequã gladio, dum mater non parcit lactanti infantiæ, & recipit vtero, quem paulo ante effuderat &c. Facta est hæc direptio an. chr. 412. iuxta precop.*

ADEST Alaricus, trepidam Romam obsidet, turbat, irrumpit. Dato tamen præcepto prius, vt si
qui in sancta loca præcipuéque in sanctorum APOSTOLORUM Petri & Pauli basilicas confugissent, hos I
in primis inuiolatos securósque esse sinerent. Tum deindè inquantum possent prædæ inhiantes, à
sanguine temperarent. Accidit quoque quo magis illa vrbis irruptio indignatione Dei acta, quàm
hostis fortitudine probaretur, vt beatus Innocentius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, tanquam iustus
Loth subtractus à Sodomis, occulta prouidentia Dei apud Rauennam tunc positus, peccatoris po-
puli non videret excidium. Discurrentibus per vrbem barbaris, fortè vnus Gothorum, idémque po-
tens & Christianus, sacram Deo virginem iam ætate prouectam, in quadam ecclesiastica domo re-
perit: cúmque ab ea aurum argentúmque honestè exposceret, illa fideli constantia esse apud se plu-
rimum, & mox proferendum spopondit, ac protulit. Dúmque expositis opibus, attonitum barba-
rum magnitudine & pondere ac pulchritudine, ignota etiam vasorum qualitate intelligeret, virgo
Christi ad barbarum ait: Hæc Petri apostoli sacra ministeria sunt. Præsume, si audes. de facto tu vi-
deris. Ego quia defendere non valeo, neque tenere audeo. Barbarus verò ad reuerentiam reli-
gionis, timore Dei & fide virginis motus, ad Alaricum hæc per nuntium retulit: qui continuò K
reportari ad Apostoli basilicam vniuersa, vt erant, vasa imperauit: virginem etiam simúlque om-
nes qui se adiungerent Christianos, eodem cum defensione deduci. Ea domus à sanctis sedibus
longo, vt ferunt, & medio interiectu vrbis aberat. Itaque magno spectaculo omnium dispositа
per singulos singula, & super capita elata palam aurea atque argentea vasa portantur, exertis vndi-
que ad defensionem gladiis, pia pompa munitur. Hymnis Deo Romanis barbarísque concinenti-
bus, publicè canitur. Personat latè in excidio vrbis salutis tuba, omnésque etiam in abditis la-
tentes, inuitat ac pulsat. Concurrunt vndique ad vasa Petri, vasa Christi: plurimi etiam pa-
gani Christianis professione, si non fide, admiscentur: & per hoc tamen ad tempus, quo ma-
gis confundantur, euadunt. Quanto copiosius aggregantur Romani confugientes, tanto aui-
dius circumfunduntur barbari defensores. O sacra & ineffabilis diuini iudicij discretio. O sanctum

istud

A illud & salutare flumen, quod parua exortum domo, dum beato alueo in sanctorum sedes tendit, oberrantes periclitatésque animas in salutis sinum pia rapacitate peruexit. O præclara illa Christianæ militiæ tuba, quæ generaliter cunctos dulcissimo ad vitam modulamine inuitans, quos ad salutē inobedientes non suscitauit, inexcusabiles reliquit ad mortem. Mysterium hoc quod in transferēdis vasis, dicēdis hymnis, ducendis populis fuit, tāquam magnum cribrum fuisse arbitror, per quod ex congregatione populi Romani tanquam ex magna massa frumenti, per omnia ex vniuerso ambitu ciuitatis latebrarum foramina effluxere grana viua, siue occasione siue veritate commota, omnia tamen de præsente salute credentia, ex horreo dominicæ præparationis accepta sunt. Reliqua verò sicut stercora, & velut paleæ, ipsa vel incredulitate vel inobedientia præiudicata, ad exterminium atque incendium remanserunt. Quis hæc perpendere plenis miraculis, quis prædicare dignis laudibus queat? Tertia die barbari, quam ingressi vrbem fuerant, sponte discedūt, facto quidem aliquantarum ædium incendio, sed ne tanto quidem, quantum septingentesimo conditionis eius anno casus effecerat. Nam si exhibitam Neronis imperatoris sui spectaculis inflammationem recen-

Vasa templi pluunt frumento.

B seam, proculdubio nulla comparatione æquiparabitur secūdum id, quod excitauerat lasciuia principis, hoc quod nunc intulit ira victoris. Neque verò Gallorum meminisse in huiusmodi collatione debeo, qui continuò penè anni spatio incensæ cuersæque vrbis attritos cineres possederunt. Et ne quisquam fortè dubitaret, ad correptionem superbæ lasciuiæ, & blasphemæ ciuitatis hostibus fuisse permissum, eodem tempore clarissima vrbis loca fulminibus diruta sunt, quæ inflammari ab hostibus nequiuerunt.

CAP. XL. *Alanorum, Sueuorum & Vuandalorū irruptiones.*

ANNO itaque ab vrbe condita M. centesimo sexagesimoquarto, irruptio vrbis per Alaricum facta est: cuius rei quanuis recens memoria sit, tamen si quis ipsius populi Romani & multitudinem videat, & vocem audiat, nihil factum, sicut etiam ipsi fatētur, arbitrabitur, nisi aliquantis adhuc existentibus ex incendio ruinis forte doceatur. In ea irruptione Placidia Theodosij principis filia, Arcadij & Honorij imperatorum soror, ab Ataulpho Alarici propinquo capta est, atque in vxorem assumpta, quasi eam diuino iudicio velut speciale pignus obsidem Roma tradiderit, ita iuncta barbari potentissimi regis coniugio, multo Reip. commodo fuit. Interea ante biennium Romanæ irru-

Dicit.cā vxorem datam Adaulpho effecisse vt ipse vltrò à Romanis pacem peteret.

C ptionis, excitatæ per Stiliconem gentes Alanorum, vt dixi, Sueuorum, Vvandalorum, multæq; cum his aliæ, Francos proterunt, Rhenum transeunt, Gallias inuadūt, directóque impetu Pyrenæū vsque perueniunt: cuius obice ad tempus repulsæ, per circumiacentes prouincias refunduntur. His per Gallias bacchantibus, apud Britannias Gratianus municeps eiusdem insulæ tyrannus creatur, & occiditur. Huius loco Constantinus, ex infima militia propter solam spem nominis, sine merito virtutis eligitur. qui continuò vt inuasit imperium, in Gallias transiit. Ibi sæpè à barbaris incertis fœderibus illusus, detrimento magis Reip. fuit. Misit verò in Hispaniā iudices, quos cum prouinciæ obediēter accepissent, duo fratres iuuenes nobiles & locupletes, Didymus & Verinianus nō assumpsere, ne aduersus tyrannū quidē tyrannidē, sed imperatori iusto aduersus tyrannū & barbaros, tueri sese patriāmque suam moliti sunt. Quod ipso gestæ rei ordine patuit. Nam tyrannidem nemo, nisi celeriter maturatam secretò inuadit, & publicè armat, cuius summa est assumpto diademate ac purpura, videri antequam sciri. Hi verò plurimo tempore seruulos tantum suos ex propriis prædiis

Constans ex monacho Cæsar.

D colligentes, ac vernaculis alentes sumptibus, nec dissimulato proposito absque cuiusquam inquietudine ad Pyrenæi claustra tendebant. Aduersus hos Constantinus Constantem filium suum, proh dolor, ex monacho Cæsarem factum cum barbaris quibusdam, qui quondam in fœdus recepti atque in militiam allecti, Honoriaci vocabantur, in Hispanias misit. Hinc apud Hispanias prima mali labes. Nam interfectis illis fratribus, qui tutari priuato præsidio Pyrenæi alpes moliebātur, his barbaris quasi in pretium victoriæ, primum prædandi in Palatinis campis licentia data: dehinc supradicti montis claustrorúmque eis cura permissa est, remota rusticanorum fideli & vtili custodia. Igitur Honoriaci imbuti præda, & illecti abundantia, quo magis scelus impunitum foret, atque ipsis sceleris plus liceret, prodita Pyrenæi custodia, claustrisque patefactis, cunctas gentes quæ per Gallias vagabantur, Hispaniarum prouinciis immittunt, iisdémque ipsi adiunguntur: vbi actis aliquamdiu magnis cruentisque discursibus, post graues rerum atque hominum vastationes, quarum ipsos quoque modo pœnitet, habita sorte, & distributa vsque ad nunc possessione consistunt.

CAP. XLI. *Diuorum repetitio.*

MVLTA nunc mihi de huiusmodi rebus facultas loquendi foret, si non secundum omnes ho-

E mines apud vniuscuiusque mentem conscientia secreta loqueretur. Irruptæ sunt Hispaniæ, cædes vastationésque passæ sunt. Nihil quidem nouum. hoc enim nunc per biennium illud, quo hostilis gladius sæuit, sustinuere à barbaris, quod per ducentos quondam annos passæ fuerunt à Romanis, quod etiam sub imperatore Gallieno per annos propemodum duodecim, cermanis euertētibus exceperunt. Veruntamen quis non se, qui sui suorúmque actuum vel etiam cogitationum conscius, iudicia Dei metuit, iustè omnia passum, vel etiam parua sustinuisse fateatur? aut qui se non intelligit, Deúmque non metuit, quomodo non iustè ista & quidem parua sustinuit? Quæ cuncta ita sint, illud tamen clementia Dei eadem pietate qua dudum prædixerat, procurauit, vt secundum euangelium suum, quo incessabiliter commonebat, Cum vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in *Matth.10.* aliam, quisque egrediens quo abire vellet, ipsis barbaris mercenariis ministris ac defensoribus vteretur. Hoc tunc vltrò ipsi offerebant. Et qui auferre omnia interfectis omnibus poterant, par-

ticulam stipendij ob mercedem seruitij sui & transuecti oneris flagitabant. Et hoc quidem à pluri- F
mis factum est. Qui autem non crediderunt euangelio Dei, quasi contumaces, vel si etiam non au-
dierunt, dupliciter contumaces, non dederunt locum iræ, iuste à superueniente ira comprehensi &
oppressi sunt. Quãquam & post hoc quoque continuò barbari execrati gladios suos, ad aratra con-
uersi sunt residuósque Romanos vt socios modo & amicos fouent, vt inueniãtur iam inter eos qui-
dam Romani, qui malint inter barbaros pauperem libertatem, quàm inter Romanos tributariam
solicitudinem sustinere. Quanquam si ob hoc solum barbari Romanis finibus immissi forent, quod
vulgò per orientem & occidẽtem Ecclesiæ Christi Hunnis, Sueuis, Vvandalis & Burgundionibus,
diuersisque & innumeris credentium populis replentur, laudanda & attollenda Dei misericordia
videretur: quandoquidem etsi cum labefactione nostri, tantæ gentes agnitionem veritatis accipe-
rent, quam inuenire vtique nisi hac occasione non possent. Quid enim damni est Christiano ad vi-
tam æternam inhianti, huic sæculo quolibet tempore & quoquo pacto abstrahi? Quid autem lucri
est pagano in medio Christianorũ aduersus fidem obdurato, si paulo diutius diem protrahat, quan-
Rom. 11. doquidem morituro desperata conuersio est? Et quia ineffabilia sunt iudicia Dei, quæ nec scire om- G
nia, nec explicare quæ scimus, possumus, breuiter expresserim correptionem iudicis Dei, quoquo
pacto accidat, iustè sustinere qui sciunt, iustè sustinere qui nesciunt.

CAP. XLII. *Constantius Honorij missu tyrannos delet.*

ANNO ab vrbe condita millesimo centesimo sexagesimoquinto, Honorius imperator videns,
tot oppositis tyrannis, nihil aduersum barbaros agi posse, ipsos prius tyrannos delere iubet. Con-
stantio comiti huius belli summa commissa est. Sensit tunc demum Resp. & quam vtilitatem in Ro-
mano tandem duce receperit, & quam catenus perniciem per longa tempora barbaris comitibus
subiecta tolerarit. Igitur Constantius comes in Galliam cum exercitu profectus, Constantinum im-
peratorem apud Arelatum ciuitatem clausit, cepit & occidit. Iam hinc, vt de catalogo tyrannorum
quàm breuissimè loquar, Constantem filium Cõstantini, Gerontius comes suus, vir nequam ac im-
probus, apud Viennam interfecit, atque in eius locum Maximũ quendam substituit. Ipse verò Ge-
rontius à suis militibus occisus est. Maximus exutus purpura, destitutúsque à militibus Gallicanis,
qui in Africam traiecti deindè in Italiam reuocati sunt, nunc inter barbaros in Hispania egens exu-
lat. Iouinus postea vir Galliarum nobilissimus, in tyrannidem mox vt assurrexit, cecidit. Sebastia- H
nus frater eiusdem, hoc solum vt tyrannus moreretur, elegit. Nam continuò vt est creatus, oc-
cisus est. Quid de infelicissimo Attalo loquar, cui occidi inter tyrannos honor, & mori lu-
crum fuit? In hoc Alaricus imperatore facto, infecto, refecto ac defecto, citius his omnibus actis
penè quàm dictis, mimum risit, & ludum spectauit imperij: nec mirũ si iure hac pompa miser lusus
est, cuius ille vmbratilis consul Tertullus ausus est in curia dicere, Loquar vobis patres conscripti,
consul & pontifex, quorum alterum teneo, alterum spero, sperans ab eo qui non habebat spem, &
maledictus vtique quia spem suam posuerat in homine. Attalus itaque tanquã inane imperij simu-
lachrum cum Gothis vsque ad Hispanias portatus est: vnde * discedens naui, incerta moliens, in ma-
ri captus, & ad Constantium comitem deductus, deindè imperatori Honorio exhibitus, truncata
manu, vitæ relictus est. Heraclianus interea Africæ comes missus, cum idem Attalus vmbram ge-
staret imperij, Africam strenuè aduersum iudices ab eo missos tutatus, cõsulatum assecutus est. quo
elatus supercilio, Sabinum domesticum suum, virum ingenio callidum, industriáque solertem & sa-
pientem nominandum, si animi vires tranquillis studiis accommodauisset, generum allegit: cum I
quo quorundam periculorum suspiciones dum patitur, fecit, atque aliquandiu Africana annona
extra ordinem retenta, ipse tandem cum immẽsa, certè temporibus nostris & satis incredibili classe
Attalus Romam venit cũ 3200 nauib. nauium, Romam cõtendit. Nam habuisse tunc IIIMCC. naues dicitur: quem numerum ne apud Xer-
xem quidem præclarum illum Persarum regem, nec Alexandrum magnum, vel quenquam alium
regum fuisse, historiæ ferunt. Is simul vt cum agmine militum ad vrbem pergens litore egressus est,
occursu comitis Marini territus & in fugam versus, arrepta naui, solus Carthaginem rediit, atq; ibi
continuò militari manu interfectus est. Sabinus gener eius Constantinopolim fugit. vnde post ali-
quantum temporis retractus, exilióque damnatus. Hunc omnem catalogum, vt dixi, vel manifesto-
rum tyrannorum, vel inobedientiũ ducum, optima Honorius imperator religione & felicitate me-
ruit, magna Constantius comes industria & celeritate confecit: meritò sanè, quia in his diebus præ-
cipiente Honorio & adiuuante Constantio, pax & vnitas per vniuersam Africam Ecclesiæ Catho-
licæ reddita est: & corpus Christi, quod nos sumus, redintegrata discissione sanatum est. Imposita K
executione sancti præcepti Marcellino tribuno viro, in primis prudenti & industrio, omniúmque
studiorum bonorum appetentissimo, quem Marinus comes apud Carthaginem (incertum zelo sti-
Marcellinum Marinus occidit. mulatus, an auro corruptus) occidit; qui continuo reuocatus ex Africa, factúsque priuatus, vel ad
pœnam, vel ad pœnitentiam conscientiæ suæ dimissus est.

CAP. XLIII. *Constantius Gothos Narbona expulit.*

ANNO ab vrbe condita millesimo centesimo sexagesimo octauo, Constantius comes apud Are-
latum Galliæ vrbem consistens, magna rerum gerendarum industria, Gothos Narbona expulit,
atque abire in Hispaniam coegit, interdicto præcipuè, atque intercluso omni cõmeatu nauium, &
peregrinorum vsu commerciorum. Gothorum tunc populis Ataulphus rex præerat: qui post irru-
ptionem vrbis ac mortem Alarici, Placidia, vt dixi, captiua sorore imperatoris in vxorem assum-
pta, Alarico in regnum successerat. Is vt sæpè auditum, atque vltimo exitu eius probatum est,

satis

A Paris studiosè sectator pacis, militare fideliter Honorio imperatori, ac pro defendenda Romana republica impendere vires Gothorum præoptauit. Nam ego quoque ipse virum quendam Narbonẽsem illustris sub Theodosio militiæ, etiam religiosum prudentémque & grauem apud Bethleem oppidum Palæstinæ, beatissimo Hieronymo presbytero referẽte, audiui se familiarissimum Ataulpho apud Narbonam fuisse: ac de eo sæpè sub testificatione didicisse, quod ille, cum esset animo, viribus, ingenióque nimius, referre solitus esset, se in primis ardenter inhiasse, vt obliterato Romano nomine, Romanum omne solum, Gothorum imperium & faceret & vocaret: essétque, vt vulgariter loquar, Gothia, quod Romania fuisset: fierétque nunc Ataulphus, quod quondam Cæsar Augustus. At vbi multa experientia probauisset, neque Gothos vllo modo parere legibus posse propter effrenatam barbariam, neque reipub. interdici leges oportere, sine quibus Resp. non est Resp. elegisse se salutem, vt gloriam sibi de restituendo in integrum, augendóque Romano nomine Gothorum viribus quæreret, haberetúrque apud posteros Romanæ restitutionis auctor, postquam esse non poterat immutator. Ob hoc abstinere à bello, ob hoc inhiare paci nitebatur, præcipuè Placidæ vxoris B suæ, fœminæ sane ingenio acerrimæ & religionis satis probatæ, ad omnia bonarum ordinationum opera persuasu & consilio temperatus. Cúmque eidem paci petendæ atque offerendæ studiosissimè insisteret, apud Barcinonem Hispaniæ vrbem dolo suorum, vt fertur, occisus est. Post hunc Segericus rex à Gothis creatus, cum itidem iudicio Dei ad pacem pronus esset, nihilominus à suis interfectus est. Deinde Vallia successit in regnum, ad hoc electus à Gothis, vt pacem infringeret: ad hoc ordinatus à Deo, vt pacem confirmaret. Hic igitur territus maximè iudicio Dei, quia cum magna superiore ab hinc anno Gothorum manus instructa armis nauigiisque, transire in Africam moliretur, in XII. M. passuum Gaditani freti tempestate correpta, miserabili exitu perierat: memor etiam illius acceptæ sub Alarico cladis, cum Gothi in Siciliam transire conati, in conspectu suorum miserabiliter arrepti & demersi sunt, pacem optimam cum Honorio imperatore, datis lectissimis obsidibus pepigit. Placidiam imperatoris sororem honorificè apud se honestéque habitam, fratri reddidit. Romanæ securitati periculum suum obtulit, vt aduersum cæteras gentes, quæ per Hispanias consedissent, sibi pugnaret, & Romanis vinceret: quamuis & cæteri Alanorũ, Vvandalorum, Sueuorumq; C reges eodem nobiscum placito depacti forent, mandantes imperatori Honorio: Tu cum omnibus pacem habe, omniúmque obsides accipe: nos nobiscum confligimus, nobis perimus, tibi vincimus: immortalis verò quæstus erit Reipub. tuæ, si vtrique pereamus. Quis hæc crederet, nisi res doceret? Itaque nunc quotidiè apud Hispanias geri bella gentium, & agi strages, ex alterutro barbarorũ crebris certísque nuntiis discimus, præcipuè Valliam Gothorum regem insistere patrandæ paci ferunt. Ex quo vtcunque concesserim, vt licenter Christiana tempora reprehendantur, si quid à conditione mundi vsque ad nũc simili factum felicitate doceatur. Manifestauimus, vt arbitror, atque ostendimus, non magis verbo penè, quàm digito innumera bella sopita, plurimos extinctos tyrannos, cõpressas, coangustatas, addictas, exinanitásque immanissimas gentes minimo sanguine, nullo certamine, ac pene sine cæde. Supereſt vt obtrectatores nostras molitionum suarum pœniteat, veritatiq; erubescant, Deúmque verum & solum, qui potest omnia, credant, timeant, diligãt, sequantur: cuius omnia, & quæ mala putant, bona esse didicerunt. Explicui, adiuuante Christo, secũdum tuum præceptum, beatissime pater Augustine, ab initio mundi vsque in præsentem diem, hoc est, per annos D quinque M. DCX. & VIII. cupiditates & punitiones hominum peccatorum, conflictationes sæculi & iudicia Dei, quàm breuissimè & quàm simplicissimè potui, Christianis tamen temporibus, propter præsentem magis Christi gratiã, ab illa incredulitatis confusione discretis. Ita iam ego certo & solo, quem concupiscere debui, obedientiæ meæ fructu fruor. De qualitate autem opusculorum tu videris, qui præcepisti: tibi adiudicanda, si edas: per te iudicata, si deleas.

B. Hieronym.

Gothis nomen Romanũ abolere fuit propositum. M. Varro Vetiũ Augurem Romæ se audiuisse scribit dicẽtem. Si CXX. annos incolumis præteriisset pop. Ro. ad M. CC. peruenturum: quod aliqui ad diuersionem hãc Vandalicam: alij ad Totilæ vastationem, retulere.

Obedientiã.

Universidad de Biblioteca

GREGORII TVRONICI
HISTORIÆ FRANCORVM
LIBRI DECEM.

In quibus omnibus non solum Francorum res gestæ, sed etiam martyrum cum infidelibus bella, & Ecclesiasticæ cum hæreticis concertationes exponuntur.

GREGORII TVRONENSIS VITÆ BREVIARIVM.

GREGORIVS Celtico Galliarum tractu fuit exortus, Aruernicæ regionis indigena, patre Florentino, matre Armentaria procreatus, quod & Fortunatus scribit his versibus: Fortè decus generis Turonicensis apex, Alpibus Aruernis veniens mõs altior ipsis. Et de Armentaria matre: Fœlix bis meritò sibi Machabæa, vel orbi, Nobilitas gentis nobilior generis: Quæ septem palmas cœlo transmisit ab aluo, Martyriique decus protulit ille vterus: Tu quoq; prole potens rectè Armentaria fœlix, Nec minor ex partu quam prior illa sinu. Illa vetus numero maior, tu maxima loco: Quod poterant plures, vnicus hicce tuus. Fœtu clara tuo geniti circundata fructu, Est tibi Gregorius palma corona nouus. Hic verè Gregorius, id est vigilãs primo literis manauit operam, vt ætas tulit, sub patruo Gallo Episcopo: quo tempore Nicetius Lugdunensis Episcopus nescio quid excelsum in ipso cõspicatus benedixit ei, atque prospera precatus est: postea factus est S. Auiti præsulis Aruernorum discipulus: & crescente eius fama ex monacho successor Euphronij viri sancti & prophetici spiritus in Episcopatu Turonensi, anno 172. post transitum B. Martini, regnante Sigiberto iam duodecimum. Compulit autem reluctantem plebs ad Episcopatum, cui se iam subducebat: nisi regis authoritas, & Brunechildis preces adduxissent. eum autem ordinauit Egidius Rhemensis Archiepiscopus, sicuti scribit Fortunatus his versibus: Quem patris Egidij domino manus alma sacrauit, Vt populũ recreet, quẽ Radegundis amet. Post adeptum verò præsulatum qualis & quantus fuerit, colligi potest ex iis paucis quæ dicemus. Integritatem fidei defendit pro Catholicis contra Arrianos, libri prioris hist. initio lib. 5. cap. 43. lib. 6. cap. 40. cõtra Chilpericum pro distinctione personarum lib. 5. cap. 44. disserit cum Iudæo lib. 6. cap. 5. disputat cum Sadducæo de Resurr. cap. 13. lib. 10. Prætextati nomine clerum defendit lib. 5. cap. 18. ciuilia bella cõponit extr. lib. 7. legatus ad Gunthranũ vadit pro Childeberto lib. 9. cap. 20 calumnias Leudasti apud Fredegundam vexatur, quod tamen nihil nocuit quominus nomen eius Faustum inuocaretur in populo: pro cuius & præsertim languentium salute multa operatus est obtentu sanctorum, quorum subindè reliquias ferebat. A latronibus aliquando deprehensus reuocauit eos, & ad mensam inuitauit, adeo mitis fuisse dicitur & humilis. tantæ præterea sanctitatis & puritatis, vt etiam in vita miraculis coruscauerit. Apost. Petri & Pauli limina visitans à beato Papa Gregorio cum maxima reuerentia & charitate, vt verè sanctus susceptus est, vt amicus singularis, & vnicus ab eo dilectus: considerabat enim in eiusmodi homine, qui erat statura breuissimus, tantam gratiam cœlitus profluxisse. vnde à nostro Gregorio dictum papæ ferunt: Dominus fecit nos, & non ipsi nos: idem in paruis, qui & in magnis. Quibus auditis maiori pontifex veneratione eum deinceps habuit, Turonicámque sedem nobilitauit. Scripsit autem simplici & aperto sermone: de laude sanctorum Martyrum librum vnum. De vita quorundam Confess. lib. 2. de miracul. S. Iuliani martyris lib. 1. de mirac. S. Martini lib. 4. hist. Franc. lib. 10. Epitome eiusdem lib. 1. Chronicorum Ecclesiasticæ hist. lib. 1. & præterea meminit lib. 5. hist. cap. 7. & 25. de gloria Conf. libr. se vnum scripsisse de virtutibus Senoch abbatis, quas fecit super infirmos. cap. 95. testatur se dedisse libr. de mirabilib. S. Medardi, cap. vlt. li. de mirac. B. Iuliani mẽtionem facit se reliquisse libr. de vita & moribus S. Nicetij. In præf. libr. de gloria scribit se priore li. inseruisse aliqua de miraculis Domini ac sanctorũ Apost. reliquorúmque martyrũ: quia valdè molestũ erat vt ea quæ hactenus latuerant traderentur obliuioni. In secundo ait tractasse de virtutib. S. Iuliani. Quatuor vero insequutos de virtutib. S. Martini. Septimũ verò de quorundã fœlicioforum vita. Octauum se tunc scribere de mirac. Conf. non quod iactantia mundialis erigeret ad scribendum, sed quia deprimit pudor vt fileat, amor Christi impellit vt referat. I. 1. cap. 45. hist. refert se libr. de vita Hillidij Aruernorũ Episc. exarasse. lib. 3. cap. 12. librũ alterum de virtutib. Quintiani. lib. 5. cap. 6. dicit se componere tentasse libellos de virtut. S. Martini. lib. 2. c. 21. fatetur se libellum de vita Abbatis Abrahæ reliquisse. Item cap. 22. se cõiunxisse præfationẽ ad librũ quem de missis à se compositis ediderat Sidonius. Rursus libri 5. cap. 9. li. vitæ Caluppæ reclausi emisisse: tum ca. 10. vnum de vita Patrocli. Demum sub finem libri decimi & vltimi cõmemorat quænam scripserit, primo decem historiarũ, septẽ miraculorum, vnum de vitis patrum. In Psalterij tractatum vnum. De cursibus etiam Ecclesiasticis librum vnum. Quos omnes libros anno 21. ordinationis suæ perscripserit, quanquam rusticiore stilo, adiurat tamen omnes quicunque legerint, exscripserint, aut versibus reddiderint, vt sunt ab ipso tradita mutare ne præsumant. Cætera quæ composuit, ad notitiam lectionis nostræ nondum venerunt. Claruit temporibus Mauritij Imperatoris anno Domini. D. C. De quo Aloysius plura tom. 3. eius festum in Martyrol. Vsuardi habetur. 17. Nouembr.

GREGORII

IN DEI NOMINE.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER I.

SCRIPTVRVS bella Regum cum gentibus aduersis, Martyrum cum paganis, Ecclesiarum cum hæreticis, prius fidem meam proferre cupio, vt qui legerit, me non
B dubitet esse catholicum. Illud etiam placuit, propter eos qui appropinquante mundi fine desperant, vt collecta per chronica vel per historias anteriorum annorum summa, explanetur apertè, quot ab exordio mundi sint anni. Sed prius veniam à legentibus precor, si aut in literis, aut in syllabis Grammaticam artem excessero, de qua adplenè non sum imbutus, illud tantum studens, vt quod in Ecclesia credi prædicatur, sine aliquo fuco aut cordis hæsitatione retineam: quia scio peccatis obnoxium, per credulitatem puram obtinere posse veniam apud nostrum pium Dominum. Credo ergo in Deum patrem omnipotentem. Credo in Iesum Christum filium eius vnicum dominum Deum nostrum, natum à patre, non factum: non post tempora, sed ante cunctum tempus semper fuisse cum patre: nec enim pater dici potuerat, nisi haberet filium: neque filius esset, si patrem vtique non haberet. Illos verò qui dicunt, Erat quando non erat, exsecrabiliter renuo: & ab Ecclesia segregari contestor. Credo Christum hunc verbum esse patris, per quem facta sunt omnia. Hunc verbum carnem factum credo: cuius passione mundus redemptus est: & humanitatem, non deitatem subiacuisse passioni credo. Credo eum die tertia resurrexis-
C se: hominem perditum liberasse: ascendisse in cœlos: sedere ad dexteram patris: venturum ac iudicaturum viuos & mortuos. Credo sanctum spiritum à patre & filio processisse, nō minorem, & quasi ante non esset, sed æqualem, & semper cum patre & filio coæternum Deum, consubstantialem natura, æqualem omnipotentia, consempiternum essentia, vt nunquam sine patre fuisse vel filio, neque minorem patre vel filio. Credo hanc trinitatem sanctam in distinctione subsistere personarum, & aliam quidem personam patris, aliam filij, aliam spiritus sancti. In qua trinitate vnam deitatem, vnam potentiam, vnam essentiam esse cōfiteor. Credo beatam Mariam, vt virginem ante partum, ita virginem & post partum. Credo animam immortalem, nec tamen partem habere deitatis. Et omnia quæ à trecentis decem & octo Episcopis Nicenæ constituta sunt, credo fideliter. De fine verò mūdi ea sentio quæ à prioribus didici. Antichristus verò primum circunciſionē inducet, se asserens Chri-
D stum: deinde in templo Hierosolymis statuam suam collocabit adorandam, sicut dominum dixisse legimus: Videbitis abominationem desolationis stantem in loco sancto. Sed diem illam omnibus hominibus ignorari, ipse dominus manifestat dicens: De die autem illa & hora nemo scit, neq; angeli cœlorum, neque filius nisi pater solus. Sed & hîc respondebimus hæreticis, qui nos impugnant, asserentes minorem esse filium patre, qui hanc diem ignoret. Cognoscant ergo hunc filiū, Christianum populum nuncupatum, de quo à Deo prædicitur: Ego ero illis in patrem, & ipsi erunt mihi in filios. si enim hæc de vnigenito filio prædixisset, nunquam ei angelos præposuisset: sic enim ait: Neque angeli cœlorum, neque filius, ostendens, non de vnigenito, sed de adoptiuo populo hæc dixisse. Noster verò finis, ipse Christus est, qui nobis vitam æternam, si ad eum conuersi fuerimus, larga benignitate præstabit.

Finem seculi proximū credidere veteres vt docuimus fuisse annos. nostris in Tertull. Apol.

Trinitatis fides.

Anima immortalitas.

Antichristus circunciſionē inducet & idolatriam.

DE suppurationē verò huius mundi euidenter Chronicæ Eusebij Cæsariensis Episcopi ac Hieronymi presbyteri proloquuntur, & rationem de omnium annorum serie pandunt. nam & Orosius diligentissimè hæc inquirens, omnem numerum annorum ab initio mundi vsque ad suum tempus in vnum collegit. hoc etiam & Victorius cum ordinem Paschalis solennitatis inquireret, fecit. Ergo
E & nos scriptorum suprà memoratorum exemplaria sequentes, cupimus à primi hominis conditione, si dominus dignabitur suum commodare auxilium, vsque ad nostrum tempus cunctam annorū congeriem computare. Quod facilius adimplebimus, si ab ipso Adam sumamus exordium.

Eusebij chronicon. Orosius. Victorius.

CAP. I.

IN principio dominus cœlum terramque, in Christo suo, qui est omnium principium, id est in filio suo formauit, qui post creata mundi elementa, glebam assumens fragillimam, hominem ad suam imaginem similitudinémque plasmauit, & insufflauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est in animam viuentem: cui dormienti ablata costa, mulier Eua creata est. Nec dubium enim est quòd hic primus homo Adam antequam peccaret, typum domini nostri redemptoris prætulisset. ipse enim in sopore passionis obdormiens, de latere suo dum aquam cruorémque produxit, virginem immaculatámque Ecclesiam sibi exhibuit, redemptam sanguine, latice emundatam, non habentem maculam aut rugam, id est lymphis ablutam propter maculam: in cruce extensam propter rugam. Hi ergo primi homines in amœna Paradiso beatè viuentes, anguis astu illecti, diuina præ-

Gen. 1.

Adam typus Christi.

cepta transiliunt. Eiectique ab angelica sede, mundi laboribus deputantur. F

CAP. II. COGNITA autem à consorte mulier concepit, peperitque duos filios. Sed dum deus vnius
Cum fratre occidit. sacrificium dignanter suscipit, alter inuidia inflammante tumescit, & in fratrem sanguinis effusio-
nem nouus fratricida consurgens, fratrem opprimit, vincit, interimit.

CAP. III. ET hinc cunctum genus in facinus execrabile ruit: præter Enoch iustum, qui ambulans in viis
Enoch translatio. Dei, ab ipso domino propter iustitiam assumptus, de medio peccantis populi liberatur. sic enim le-
gimus: Ambulauit Enoch cum Deo, & non comparuit, quia abstulit eum.

CAP. IIII. DOMINVS ergo commotus contra iniquitates populi non in suis semitis gradientis, dilu-
uium immisit, cunctámque animam viuentem de superficie terræ diluuio inundante deleuit.
Diluuium. Tantúmque Noe fidelissimum ac peculiarem sibi, suíque typi speciem præferentem, cum sua &
trium natorum coniugibus, posteritatis reparandæ gratia, in arca reseruauit. Increpant nos hic
hæretici, cur scriptura sacra dominum dixisset iratum. Cognoscant ergo, quia Dominus noster,
non vt homo irascitur: commouetur enim, vt terreat: pellit, vt reuocet: irascitur, vt emendet.
Irasci Deum quid. Sed nec hoc ambigo, quòd species illa arcæ typum matris gesserit Ecclesiæ: ipsa enim inter flu- G
ctus & scopulos huius seculi transiens, nos ab imminentibus malis materno gestamine fouens, pio
amplexu ac protectione defendit. Ab Adam ergo vsque ad Noe, generationes decem: id est Adam,
Seth, Enos, Cainam, Malaleel, Iared, Enoch, Muthusalem, Lamech, Noe. In his ergo decem ge-
nerationibus inueniuntur anni mille ducenti quadraginta duo. Adam verò in terra Enachim se-
pultum, quæ prius Ebron vocabatur, liber Iesu Naue, euidenter explanat.

CAP. V. HABEBAT ergo Noe post diluuium tres filios, Sem, Cham, & Iafeth. De Iafeth egressæ sunt
gentes, similiter & de Cham, & de Sem. Et sicut ait vetus historia ab his disseminatum est genus
Noemi soboles humanum sub vniuerso cœlo. Primogenitus verò Cham, Chus. Hic fuit totius artis Magicæ im-
buente diabolo, & primus idololatriæ adinuentor. Hic primus statuunculã adorandam diaboli in-
Cham magiæ & idololatriæ reperter. stigatione constituit: qui & stellas, & ignem de cælo cadere, falsa virtute hominibus ostendebat.
Hic ad Persas transiit. Hunc Persæ vocitauere Zoroastrem, id est viuentem stellam. Ab hoc etiam
ignem adorare consueti, ipsum diuinitus igne consumptum vt Deum colunt.

CAP. VI. CVMQVE multiplicati homines dispergerentur per vniuersas terras, egressi ab oriente, Sen- H
naar gramineum reperiunt campum. In quo ædificantes ciuitatem, turrem quæ cœlos attinge-
Turris Babel. ret nituntur struere. Quorum vanam cogitationem simul & linguam, ipsósque confutans Deus,
per mundum latè patentem in vniuersa terra dispersit: vocatúmque est nomen ciuitatis, Babel, hoc
est confusio, eo quòd ibi confudisset Deus linguas eorum. Hæc est Babylonia à Nemroth gigan-
te ædificata, filio Chus. Et sicut Orosij narrat historia, mira campi planitie in quadrum disposita
est. Murus eius ex coctili latere infuso bitumine, in latum habet cubitos quinquaginta, altitudi-
nis cubitos ducentos, in circuitu stadia quadraginta septuaginta. Vnum stadium habet aripennes
quinque. Vicenæ quinæ portæ per vnumquodque latus sitæ sunt, quæ faciunt centum. Harum por-
tarum ostia miræ magnitudinis, ex ære fusili sunt formata. Multa & alia de hac ciuitate idem histo-
riographus narrat, addens, Et cum tanta fuisset honestas ædificij, attamen victa atque subuersa est.

CAP. VII. PRIMVS autem filius Noe, Sem: de quo, generatione decima, natus est Abraham: id est, Noe,
Sem, Arphaxad, Sale, Heber, Falec, Ragau, Saruch, Thare, qui genuit Abraham. In his decem
generationibus, hoc est, à Noe vsque ad Abraham, inueniuntur anni DCCCCXLII. Eo tem- I
Ninive. pore regnabat Ninus, qui ædificauit ciuitatem quam Niniuem vocauit: cuius in tribus manso-
nibus spatium amplitudinis Ionas propheta determinat. Huius quadragesimotertio regni anno,
natus est Abraham. Hic est Abraham, initium fidei nostræ: hic accepit repromissiones: huic se
Christus dominus noster nasciturum, ac pro nobis passurum in victimæ commutatione monstra-
uit, ipso in Euangeliis sic dicente, Abraham exultauit vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est.
Abrahæ sacrificium in monte Caluariæ. Hoc verò holocaustum in monte Caluariæ, quo Dominus crucifixus est, oblatum fuisse, Seuerus
narrat in Chronica, sicut & hodiéque in ipsa Hierosolymorum vrbe celebre fertur. In hoc monte
crux sancta in qua redemptor affixus est, stetit, de qua & beatus ille cruor affluxit. Hic ergo Abra-
ham accepit signum circunciſionis, ostendens vt quod ille gessit in corpore, nos portemus in corde,
dicente propheta: Circuncidite vos deo vestro, & circuncidite præputium cordis vestri, & nolite
sequi deos alienos. Et iterum: Omnis incircuncisus corde, non intret in sancta mea. Hunc Abraham
deus post adiectam nomini syllabam, patrem multarum gentium nuncupauit. K

CAP. VIII. IS cùm centum esset annorum, genuit Isaac. Porrò Isaac sexagesimo ætatis anno, nati sunt filij
Isaac. gemini de Rebecca. Primus Esau, qui & Edom, id est terrenus: qui propter gulam vendidit pri-
Iacob & Esau. mogenita sua. Ipse est pater Idumæorum: de cuius generatione quarta, natus est Iobab, hoc est,
Esau, Raguel, Zara, Iobab, qui & Iob. Is vixit annos CCXLIX. octogesimonono anno ab in-
Iobi afflictio & prosperitas firmitate liberatus est. post infirmitatem autem, CLXX. annis restituta in duplum omni facultа-
te cum tot quot perdiderat filiis iocundatus est.

CAP. IX. SECVNDVS autem filius Isaac, Iacob, dilectus dei, sicut ait per prophetam, Iacob dilexi, Esau
autem odio habui. Hic post angelicam luctam vocatus est Israel, à quo Israelitæ. Hic genuit duode-
Iacobi genera-tio. cim patriarchas, quorum hæc sunt nomina: Ruben, Simeon, Leui, Iudas, Isachar, Zabulon, Dan,
Nephtalim, Gad, & Aser. Post hos genuit Ioseph de Rachel, cum esset nonagesimosecundo ætatis

suæ

A tæ anno. Hunc cæteris filiis plus dilexit. Habuit ex ea & Beniamin vltimum omnium. Ioseph autem XVI. ætatis annum habens, typum præferens redemptoris, vidit somnia quæ fratribus retulit: Quasi manipulos legens, quos suorum fratrum manipuli adorarent. Et iterum. Quasi sol & luna cum vndecim stellis procederent ante eum. quæ res magnum ei cum fratribus odium generauit. Vnde & inflammati inuidia, triginta eum argenteis Ismaëlitis in Ægyptum transeuntibus vendiderunt. Imminente autem fame, cùm descendissent hi in Ægyptum, cogniti sunt à Ioseph, nec tamen ipsi Ioseph cognouerunt. Ipse tamen se his post multas fatigationes, & adducto Beniamin, declarauit. de Rachel enim matre sua natus & hic fuerat. Post hæc descendunt cuncti Israëlitæ in Ægyptum, & per Ioseph Pharaonis gratia vtuntur. Iacob autem post benedictos filios suos in AEgypto moritur, & in sepulchro patris sui Isaac sepelitur in terra Chanaan. Mortuo autem Ioseph atque Pharaone, subiicitur cuncta generatio seruituti, quæ per Moysen post decem plagas AEgypti liberatur, demerso Pharaone in mari rubro. *Migratio in Ægyptum.*

ET quoniam de hoc maris transitu plures multa dixerunt, visum est, vt de situ loci illius vel CAP. X.
B ipsius transitu, aliqua huic inseram lectioni. Nilus per AEgyptum, sicut optimè nostis, decurrit, & ipse eam impetu suo intrigat: vnde & AEgyptij Nilicolæ appellantur. Cuius nunc litora, multi locorum perlustratores, referta sacris Monasteriis dicunt esse. Super ripam verò eius non Babylonia, de qua suprà meminimus, sed Babylonia ciuitas collocatur: in qua Ioseph horrea miro opere de lapidibus quadris & cemento ædificauit: ita vt ad fundum capaciora, ad summum verò constricta sint, vt per paruulum foramen ibidem triticum iaceretur. Quæ horrea vsque hodiè cernuntur. De hac ciuitate rex ad persequendum Hebræos, cum exercitibus curruum, ac multa pedestri manu directus est. Antè dictus verò fluuius ab oriente veniens, ad occidentalem plagam versus Rubrum mare vadit: ab occidente verò stagnum siue brachium de mari Rubro progreditur, & vadit contra orientem, habens in longo milia circiter quinquaginta: in lato autem decem & octo. In huius stagni capite Clysma ciuitas ædificata est, non propter fertilitatem loci, cùm nihil sit plus sterile: sed propter portum, quia naues ab Indis venientes, ibidem ob portus opportunitatem quiescunt. Vbi comparatæ merces, per totam AEgyptum deportantur. Ad hoc
C stagnum per desertum Hebræi tendentes, vsque ad ipsum mare venerunt, inuentisque dulcibus aquis castrametati sunt. In hoc ergo arcto loco, tam ab eremo quàm ab ipso mari, confederunt, sicut scriptum est, Audiens Pharao, quòd concluisset eos mare atque desertum, nec esset eis via qua possent pergere, ad persequendum eos direxit. Cúmque imminentibus his Moysi populus adclamasset, secundum iussum diuinitatis proiecta virga super mare, diuisum est, illisque per sicca gradientibus, & vt scriptura ait; Muro aquarum vndique vallatis, in litus illud quod est contra monteu Syna inlæsi prorsus, demersis AEgyptiis, Moyse duce, transgrediuntur: de quo transitu multa vt dixi narrantur, sed nos quod à sapientibus & certè illis hominibus qui in eodem loco accesserant, verum cognouimus, ea inserere studuimus paginæ. Aiunt enim sulcos quos rotæ curruum fecerant, vsque hodiè permanere: & quantum acies oculorum videre potest, in profundo cerni. Quos si modicum commotio maris obtexerit, illo quiescente rursum diuinitus renouantur vt fuerant. Dicunt alij, quod ad ipsam ripam, facto modico per mare circuitu, vnde ingressi fuerant, sint reuersi. Alij verò adserunt, vnum cunctis ingressum: nonnulli, vnicuique tri-
D bui suam patuisse viam, illud testimonium Psalterij adducentes: Qui diuisit mare rubrum in diuisiones, quas nos diuisiones spiritaliter, & non secundum literam intelligere oportet. Sunt enim & in hoc seculo, quod figuraliter mare dicitur, multæ diuisiones. non enim æqualiter possunt per vnam viam ad vitam cuncti transire. Alij autem transeunt in horam primam, id est qui renati per baptismum, immaculati ab omni inquinamento carnis perdurare vsque ad vitæ præsentis exitum possunt. Alij ad horam tertiam, videlicet qui maiori ætate conuertuntur. Alij ad sextam, qui luxuriæ feruorem coercent: & per has quasque horas, sicut Euangelista commemorat, ad operam dominicæ vineæ, secundum fidem propriam conducuntur. Hæ sunt diuisiones, quibus per hoc mare transitur. Illud verò quòd ad mare vsque venientes, litus stagni tenentes reuertuntur, illud est quod dominus ad Moysen dixit: Reuersi castrametentur è regione Phiahiroth, quæ est inter Magdalum & mare contra Beelsefon. Nec enim dubium est, quòd transitus ille maris, vel columna nubis typum gesserint nostri Baptismatis, dicente beato Paulo Apostolo: Nolo vos ignorare fratres, quia
E patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moysen baptizati sunt in nube & in mari. Columna verò ignis, typum sancti Spiritus prætulit. A natiuitate ergo Abrahæ vsque ad egressum filiorum Israel ex AEgypto, vel transitum maris Rubri, qui fuit Moysi octogesimus annus, supputantur anni numero CCCCLXII. *Vestigia curruum Ægyptiorum.* *Hæc ex Orosio lib. 1. cap. 10.* *columna typus baptismatis.* *Trāsitus maris quando.*

PER quadraginta annos Israelitæ eremo vtuntur, imbuuntur legibus, probantur, vtibúsque CAP. XI.
pascuntur angelicis. Deinceps enim post acceptam legem, transgressóque cum Iesu Naue Iordane, terram Repromissionis accipiunt.

POST cuius transitum, dum præcepta diuina postponunt, sæpè in alienigenarum seruitio sub- CAP. XII.
iugantur. Sed cùm conuersi ingemiscunt, tribuente domino, per virorum fortium brachium liberantur. Post hæc per Samuelem, regem (sicut reliquæ gentes habent) à domino postulantes, accipiunt primum Saul, deinde Dauid. Ab Abraham ergo vsque ad Dauid generationes XIIII. id est *Saul rex eligitur.*

Abraham, Isaac, Iacob, Iudas, Phares, Esrom, Aram, Aminadab, Naason, Salmon, Obeth, Iesse, Da- F
uid. Dauid autem genuit Salomonem de Bersabeæ. Is per Natham prophetam, fratrem suum, &
matrem in regno euectus est.

CAP. XIII. DEFVNCTO autem Dauid, cùm regnare cepisset Salomon, apparuit ei dominus, & quod
peteret, vt indulgeat pollicetur. At ille terrenas diuitias postponens, sapiẽtiam magis expetiit: quod
Salomon elegit sapientiã. gratum domino fuit, ita vt ab eodem audiret, Quia non quæsisti regna mundi, nec diuitias eius, sed
postulasti sapientiam, ideo accipies eam: ante te non fuit tam sapiens, sic & post te non erit. Quod
postea iudicium illud, quod inter duas mulieres de vno infante litigantes, intulit, comprobauit. Hic
Salomon ædificauit templum nomini domini miro opere, multum ibi auri argentique, æris ac ferri
ingerens, ita vt diceretur à quibusdam, nunquam simile in mundo fuisse ædificium fabricatum. Ab
egressu ergo filiorum Israel ex AEgypto vsque ad ædificationem templi, qui fuit annus septimus re-
Templi ædificatio. gni Salomonis, inueniuntur anni CCCCLXXX. sicut Regum testatur historia.

CAP. XIIII. POST mortem autem Salomonis, diuisum est per duritiam Roboæ regnum in duas partes. Re- G
stiterunt duæ tribus ad Roboam, quod Iuda appellabatur: ad Hieroboam autem, decẽ tribus, quod
Roboam. Israel vocabatur. Post hæc igitur ad idololatriam declinantes, nec prophetarũ vaticinia, nec eorum
interitus, nec cladis patriæ, nec ipsorum etiam regum eos excidio domuerunt.

CAP. XV. DONEC iratus contra eos dominus, excitauit Nabuchodonosor, qui eos in Babyloniam cùm
omnibus templi ornamentis captiuos abduxit: in qua captiuitate & Daniel propheta eximius, in-
Transmigratio in Babyloniam. ter esurientes leones inlæsus, & tres pueri in medio ignium rorulenti, abiêre captiui. In hac captiui-
tate & Ezechiel prophetauit, & Esdras propheta natus est. A Dauid autem vsq; ad desolationem tẽ-
pli, & transmigrationem in Babyloniam, generationes quatuordecim: id est, Dauid, Salomon, Ro-
boam, Abia, Asa, Iosaphat, Ioram, Ozias, Ioatham, Achaz, Ezecias, Manasses, Amon, Iosias. In his er-
go quatuordecim generationibus, anni inueniuntur numero CCCXL. De hac verò captiuitate per
Zorobabel liberantur: qui postea & templum & ciuitatem restituit. Sed hæc captiuitas typum illius
captiuitatis, vt puto, gerit, in qua anima peccatrix abducitur. Quam nisi Zorobabel, id est Christus
liberauerit, horribiliter exsulabit. Ipse enim dominus in Euangelio dicit: Si vos filius liberauerit, H
verè liberi eritis. Ipse oro sibi in nobis templum, in quo dignetur habitare, constituat, in quo fides
vt aurum, luceat: in quo eloquium prædicationis, vt argentum splendeat: in quo omnia visibilis tẽ-
pli illius ornamenta, in nostrorum sensuum honestate clarescant. Bonæ etiam voluntati nostræ ipse
Captiuitas Babylonica. salubrem effectum indulgeat. Quia nisi ipse ædificauerit domum, in vanum laborant qui ædificant
eam. Hæc verò captiuitas annis LXX. fuisse dicitur.

CAP. XVI. REVERSI autem per Zorobabel, sicut diximus, nunc contra Deum murmurantes, nunc post
idola corruentes, vel abominationes quæ gentes exercent imitantes, dum Dei prophetas contem-
Zorobabel. nunt, gentibus traduntur, subiugãtur, intercidunt: donec ipse dominus patriarcharũ prophetarúm-
que vocibus repromissus, virginis Mariæ vtero per spiritum sanctum inlapsus, ad redemptionem na-
sci, tam illius gentis, quàm omnium gentium dignaretur. A transmigratione ergo vsque ad natiuita-
tem Christi, generationes quatuordecim: id est, Iechonias, Salathiel, Zorobabel, Abiud, Eliachim,
Azor, Sadoch, Achim, Eliud, Eleazar, Mathan, Iacob, Ioseph vir Mariæ, de qua dominus noster Ie-
sus Christus nascitur: qui Ioseph, quartusdecimus computatur.

CAP. XVII. ERGO ne videamur vnius tantum Hebrææ gẽtis habere notitiam, reliqua regna, quæ, vel quali I
Israelitarum fuerint tempore, memoremus. Tempore Abrahæ Ninus regnabat super Assyrios: Si-
cyonios, Europos: apud AEgyptios autẽ sextadecima erat potestas, quam sua lingua Dynastian vo-
Reges gentiũ. cabant. Tempore Moysi apud Argiuos regnabat septimus Tropas: in Attica Cecrops primus: apud
AEgyptios, Cenchis duodecimus, qui & in mari obrutus est rubro: apud Assyrios, sextusdecimus
Agatadis: apud Sicyonios Maratis. Tempore verò Salomonis, quando regnabat super Israel, apud
Latinos Quintus regnabat Siluius: Lacedæmoniis, Fistus: Corinthiis, secundus Oxion: AEgyptio-
rum, Thebei. centesimo vicesimosexto anno super Assyrios, Eutropes: Atheniẽsibus, secundus Aga-
sastus. Tempore quo Amon regnabat super Iudæam, quando captiuitas in Babyloniam abiit: Mace-
doniis præerat Argeus: Lydorum, Gyges: AEgyptiorum, Vafres: apud Babyloniam, Nabuchodo-
nosor, qui eos captiuos abduxit: Romanorum Sextus Seruius Tullus.

CAP. XVIII. POST hos, imperatores: primus, Iulius Cæsar fuit, qui totius imperij obtinuit monarchiam: se-
cundus, Octauianus, Iulij Cæsaris nepos, quẽ Augustum vocant: à quo & mensis Augustus est vocita- K
Rom. Imp. tus. Cuius nonodecimo imperij anno, Lugdunum Galliarum vrbem conditam manifestissimè re-
perimus: quæ postea inlustrata Martyrum sanguine, nobilissima nuncupatur.

CAP. XIX. ANNO quadragesimotertio imperij Augusti, Dominus noster Iesus Christus, vt diximus, ex vir-
Christus nascitur. Nicephor. lib. 1. cap. 10. gine Maria in Bethleem Dauid oppido, secundum carnem natus est: cuius immensum sidus Magi ab
oriente cernentes, cum muneribus veniunt: & puerum supplices oblatis donis adorant. Herodes ve-
rò ob zelum regni sui, dum Deum Christum persequi nititur, paruulos infantes interimit. Ipse quo-
que postmodum iudicio diuino percussus est.

CAP. XX. DOMINO autem Deo nostro Iesu Christo pœnitentiam prædicante, baptismi gratiam tribuẽte,
Christi prædicatio, miracula, & passio. vel cœleste regnum cunctis gentibus promittente, atq; prodigia & signa per populos operante: hoc
est, dum de aquis vina profert, dum febres extinguit, dum cæcis lumen tribuit, dum sepultis vitam
restituit, dum obsessos ab immundis spiritibus liberat, dum leprosos miserabili turpentes cute refor-

mat, ac

A mat, ac dum alia signa multa faciens, manifestissimè se deum populis esse declarat: in Iudæis ira succenditur, inuidia exagitatur, ac mens de sanguine prophetarum pasta, vt iustum interimat, iniustè molitur. Ergo vt veterum vatum complerentur oracula, à discipulo traditur, à pontificibus cõdemnatur, à Iudæis inluditur, cũ iniquis crucifigitur, à militibus emisso spiritu custoditur. His igitur actis tenebræ super vniuersum mundũ factæ sunt, & multi cõuersi ingemiscẽtes Iesum filiũ dei cõfessi sunt.

CAP. XXI. †Hæc sumpta sunt ex lib. Nicodemi qui acta Pilati inscribitur, quæ commentitiũ putat Niceph. lib. 1. cap. 16. lib. 7. c. 26. inter Apocr. dãnauit & Gel.

ADPREHENSVS autem & Ioseph, qui cum aromatibus conditum in suo monumento recondidit, in cellulam includitur, & ab ipsis sacerdotum principibus custoditur, maiorem in eum habentes inuidiam † (vt gesta Pilati ad Tyberium imperatorem missa referunt) quàm in ipsum Dominum, vt cũ ille à militibus, hic ab ipsis sacerdotibus custodiretur: sed resurgente domino, custodibus visione angelica territis, cũ non inueniretur in tumulo, nocte parietes de cellula in qua Ioseph tenebatur, suspendũtur in sublimi; ipse verò de custodia, absoluente angelo, liberatur, parietibus restitutis in locũ suũ. Cúmq; põtifices custodibus exprobrarẽt, & sanctũ corpus ab eisdẽ instãter requirerẽt, dicũt eis milites: Reddite vos Ioseph, & nos reddemus Christũ: sed vt verũ agnoscimus neq; vos benefactorẽ

B dei, neq; nos filiũ dei reddere nunc valemus. Tũc illis cõfusis, milites sub hac excusatione liberãtur.

CAP. XXII.

FERTVR Iacobus Apostolus, cum dominum iam mortuum vidisses in cruce, detestatum esse atque iurasse, nunquam se comesturum panem, nisi dominum cerneret resurgentem, tertia demũ die rediens dominus, spoliato Tartaro cum triumpho, Iacobo se ostendens ait: Surge Iacobe, comede, quia iam à mortuis resurrexi. Hic est Iacobus Iustus quem fratrem domini nuncupant, pro eo quòd Ioseph fuerit filius, ex alia vxore progenitus.

CAP. XXIII. Dominica resurrectionis,

DOMINICAM verò resurrectionẽ, de prima factam credimus, non septima sicut multi putant. Hic est dies resurrectionis domini nostri Iesu Christi, quem nos propriè Dominicũ, pro sancta eius resurrectione vocamus. Hic primus lucẽ vidit in principio, & hic primus dominũ resurgentẽ contẽplari meruit de sepulchro. A captiuitate verò Hierosolymæ & desolatione templi vsque ad passionẽ domini nostri Iesu Christi, id est vsq; Tyberij septimodecimo anno supputãtur anni DCLXVIII.

CAP. XXIIII. Pilatus de christo scribit ad Tyber. Nicep. lib. 2. c. 8. ex Tertull. Oros. lib. 7. c. 4.

RESVRGENS autem dominus, per quadraginta dies cum discipulis de regno dei disputãs, vidẽtibus illis in nube susceptus, euectúsq; in cœlos, ad patris dexterã residet glorioſus. Pilatus autẽ gesta

C ad Tyberiũ Cæsarẽ mittit, & ei tã de virtutibus Christi, quàm de passione vel resurrectione eius insinuat. Quæ gesta apud nos hodie retinẽtur scripta. Tyberius autem hoc ad senatum recensuit: quod senatus cũ ira respuit, pro eo quòd nõ ad eũ primitus aduenisset. Hinc etenim cõtra Christianos prima odiorũ germina pullularunt. Pilatus autẽ non permanẽs impunitus, pro suæ malitiæ scelere, hoc est pro nece quam in dominũ nostrum Iesum Christum exercuit, propriis se manibus interficit: quẽ Manichæum fuisse multi putant, secundum illud quod in Euangelio legitur: Venerunt quidam de Galilæis nuntiantes ei, quorum sanguinem miscuit Pilatus cum sacrificiis eorum. Sic & Herodes rex, dum in apostolos domini sæuit, percussus diuinitus ob tanta scelera, intumescẽs ac scatens vermibus, accepto cultro vt malum purgaret propriæ se manus ictu liberauit.

CAP. XXV. B. Petrus Romam accessit. Niceph. lib. 2. cap. 35.

BEATVS Petrus apostolus sub imperatore Claudio quarto ab Augusto Romã adgreditur: ibiq; prædicans, in multis virtutibus manifestissimè Christũ esse dei filiũ comprobauit: ab illis enim diebus Christiani apud ciuitatẽ Romanã esse cœperũt. Cùm autẽ nomen Christi per populos magis ac magis dilataretur, oritur cõtra hæc antiqui serpentis inuidia, & totis se imperatoris præcordiis im-

D mittit sæua malignitas. Nã Nero ille luxurioſus, vanus atq; superbus, virorũ succuba, & rursus virorũ appetitor, matris, sororũ ac proximarum quarunq; mulierũ spurcissimus violator, ad cõplendam malitiæ suæ molẽ, primus cõtra Christi cultum, persecutionẽ excitat in credentes: habebat enim secum Simonẽ Magum, virũ totius malitiæ & omnis magicæ artis argumento magistrũ. Hoc elisso per apostolos domini Petrum atq; Paulum, cõmotus contra eos, quòd Christum filium prædicarẽt, & idola adorare contemnerent, Petrum cruce, Paulum gladio iubet interfici. Ipse quoq; excitatam super se seditionem fugere tentans quarto ab Vrbe lapide propria se manu interfecit.

Simon Magus

Nero sese interficit.

CAP. XXVI. Iacobus, Marcus & Stephanus pro christo moriuntur.

TVNC & Iacobus frater domini, & Marcus Euangelista, pro Christi nomine glorioso martyrio coronati sunt. Primus tamẽ omniũ hanc viã Leuita Stephanus & martyr intrauit. Magna post Iacobi apostoli necẽ, Iudæos calamitas adsecuta est. Nã aduenientẽ Vespasiano, & tẽplum incensum est, & sexcẽta milia Iudæorũ eo bello gladio & fame affecta sunt. Domitianus autẽ secũdus post Neronẽ, in Christianos sæuit: Ioannẽ apostolũ in insulã Pathmos relegat in exiliũ, & diuersas crudelitates in

E populos agitat. Post cuius mortẽ, beatus Ioan. apost. & euãgelista, de exilio rediit: qui senex & plenus dierum, perfectæq; in deũ vitæ viuens, se deposuit in sepulchro. Hic fertur non gustare mortẽ donec iteratò dominus iudicaturus aduenìat, ipso in Euãgeliis ita dicẽte, si eũ volo manere donec veniam.

Ioan. Apost. seruatur in aduẽtum D. Nic. li. 2. c. 42

CAP. XXVII Traiani persecutio.

TERTIVS post Neronem, persecutionem in Christianos Traianus mouet: sub quo beatus Clemens, tertius Romanæ Ecclesiæ Episcopus, passus est, & sanctus Simeon, Hierosolymitanus Episcopus, Cleophæ filius pro Christi nomine crucifixus adscritur: & Ignatius Antiochensis Episcopus, Romam ductus bestiis deputatur. Hæc sub Traiani temporibus acta sunt.

CAP. XXVIII. Adrian. imper. Nicephor. lib. 3. ca. 24.

POST hunc AElius Adrianus, imperator creatus est, vnde & Hierosolyma AElia ab AELIO ADRIANO vocatur, successor Domitiani, eo quòd eam reparauerit. Post has verò passiones sanctorũ, nõ fuit satis parti aduersæ gentes incredulas contra Christicolas excitasse, nisi cõmoueret & in ipsis Christianis schismata. Cõcitat hæreses, & diuisa fides catholica, alitérq; disseritur. nã sub ANTONIJ imperio

Marcionitana & Valētiniana hæresis insana surrexit: & Iustinus philosophus post scriptos catholicæ F
Ecclesiæ libros, martyrio pro Christi nomine coronatur. In Asia autē, orta persecutione, beatissimus
Polycarpus, Ioannis apostoli & Euangelistæ discipulus octogesimo ætatis suæ anno, velut holocau-
stum purissimum, per ignē domino consecratur. Sed & in Galliis multi pro Christi nomine sunt per
martyriū gēmis cœlestibus coronati: quorū passionū historiæ apud nos fideliter vsq; hodiè retinētur.

Polycarpus. Niceph. cap. 30 & 35. lib. 3.

CAP. XXIX. *Photinus.*

Ex quibus & ille primus Lugdunensis Ecclesiæ Photinus Episcopus fuit, qui plenus dierum, di-
uersis affectus suppliciis, pro Christi nomine passus est. Beatissimus verò Irenæus huius successor mar-
tyris, qui à beato Polycarpo ad hanc vrbē directus est, admirabili virtute enituit: qui in modici tem-
poris spatio, prædicatione sua maximè in integro ciuitatē reddidit Christianā. Sed veniente perse-
cutione, talia ibidē diabolus bella per tyrannum exercuit, & tanta ibi multitudo Christianorum ob
confessionē dominici nominis est iugulata, vt per plateas flumina currerēt de sanguine Christiano:
quorum nec numerū, nec nomina colligere potuimus. Dominus enim eos in libro vitæ conscripsit.
Beatum Irenęū diuersis in sua carnifex præsentia pœnis affectum, Christo domino per martyriū de-
dicauit. Post hunc & 48. martyres passi sunt, ex quibus primum fuisse legimus Vetium Epagatum. G

Irenæus. Nicephor. lib. 4. cap. 13. & 14

CAP. XXX. *Trithemius sub Domitiano.*

SVB Decio verò imperatore multa bella aduersum nomen Christianū exoriuntur, & tanta stra-
ges de credentibus fuit, vt nec numerari queant. Babyllas Episcopus Antiochenus, cum fratribus
paruulis, id est Vrbano, Prilidano, & Epolono: & Sixtus, Romanæ Ecclesiæ Episcopus: & Laurētius
archidiaconus, & Hippolytus ob dominici nominis confessionem per martyrium cōsummati sunt.
Valentinianus & Nouatianus maximi tunc hæreticorum principes, contra fidem nostram inimico
impellente grassantur. Huius tempore septem viri Episcopi ordinati ad prædicandū in Gallias missi
sunt, sicut historia passionis sancti martyris Saturnini denarrat. Ait enim, Sub Decio & Grato cōsu-
libus, sicut fideli recordatione retinetur, primum ac summum Tholosana ciuitas sanctum Saturninū
habere cœperat sacerdotem. Hi ergo missi sunt: Turonicis, Gratianus Episcopus: Arelatensibus,
Trophimus Episcopus: Narbonæ, Paulus Episcopus: Tholosæ, Saturninus Episcopus: Parisiacis,
Dionysius Episcopus: Aruernis, Stremonius Episcopus: Lemouicinis, Martialis est destinatus Epi-
scopus. De his verò, beatus † Dionysius Parisiorum Episcopus, diuersis pro Christi nomine adfectus
pœnis, præsentem vitam gladio imminente finiuit: Saturninus verò, iam securus de martyrio, dicit H
duobus presbyteris suis: Ecce ego iam immolor, & tēpus meæ resolutionis instat, rogo vt vsquedum
debitum finē impleam, à vobis penitus non relinquar. Cúmq; comprehensus ad Capitolium duce-
retur, relictus ab his solus adtrahitur. Igitur cùm se ab illis cerneret derelictum, orasse fertur: Domi-
ne Iesu Christe exaudi me de cœlo sancto tuo, vt nunquam Ecclesia de his ciuibus mereatur habere
pontificem in sempiternum. Quod vsq; nunc in ipsa ciuitate ita euenisse cognouimus: hic verò tau-
ri furentis vestigiis alligatus, ac de Capitolio præcipitatus, vitam finiuit. Gratianus verò, Trophimus,
Stremoniúsq;, & Paulus atq; Martialis, in summa sanctitate viuentes, post acquisitos Ecclesiæ popu-
los, ac fidem Christi per omnia dilatatam, felici cōfessione migrarunt. Et sic tam isti per martyrium,
quàm hi per confessionem relinquentes terras, in cœlestibus pariter sunt coniuncti.

Hunc esse Dionysiū Areop. qui ad prædicationē Pauli credidit docte demonstrant Stapulensis, Carthusianus & Trithem. vt satis ex eis Abbas Vrspergensis coargui possit falsitatis.

CAP. XXX. *Biturigēsium conuersio.*

DE horum verò discipuli quidā Biturigas ciuitatē adgressus, salutare omnium, Christum dominū
populis nunciauit. Ex his ergo pauci admodū credentes, clerici ordinati, ritum psallendi suscipiunt:
& qualiter Ecclesiā construant, vel omnipotenti deo solēnia celebrare debeant, imbuuntur. Sed il-
lis paruā adhuc ædificandi facultatem habentibus, ciuis cuiusdā domum, de qua Ecclesiam faciant, I
expetunt. Senatores verò vel reliqui meliores loci, fanaticis erant tunc cultibus obligati: qui verò
crediderant, ex pauperibus erant, iuxta illud domini, quod Iudæis exprobrat dicens, Quia meretri-
ces & publicani præcedent vos in regno dei. Hi verò non obtenta à quo petierant domo, Leocadiū
quendā primum Galliarum senatorem, qui de stirpe Vetij Epagati fuit, quem Lugduni passum pro
Christi nomine superius memorauimus, repererunt. Cui cùm petitionē suam, & fidem pariter inti-
massent, ille respōdit: Si domus mea, quam apud Bituricam vrbē habeo, huic operi digna esset, præ-
stare non abnegarem. Illi autem audientes, pedibus eius prostrati, oblatis trecentis aureis cum di-
sco argēteo, dicunt eam huic ministerio esse congruam. Qui acceptis de his tribus aureis pro bene-
dictione, clementer indulgens reliqua, cum adhuc esset in errorem idololatriæ implicitus, Christia-
nus factus, domum suam fecit Ecclesiam. Hæc est nunc Ecclesia apud Biturigas vrbem prima, mi-
ro opere composita, & primum martyris Stephani reliquiis inlustrata.

Leocadius domum cōcedit in Ecclesiam.

CAP. XXXII. *Valeriani persecutio.*

VICESIMO septimo loco, Valerianus & Gallienus Romanorum imperium sunt adepti, qui K
grauem contra Christianos persecutionem suo tempore commouerunt. Tunc Romam Cornelius,
Cyprianus Carthaginem felici sanguine inlustrarunt. Horum tempore & Chrocus ille Alamanno-
rum rex, cōmoto exercitu, Gallias peruagauit. Hic autem Chrocus multæ adrogantiæ fertur fuisse.
Qui cùm nonnulla iniquè gessisset, per consilium, vt aiunt, matris iniquæ, collectam (vt diximus)
Alamannorum gentem, vniuersas Gallias peruagatur, cunctásque ædes, quæ antiquitus fabricatæ
fuerant, à fundamentis subuertit. Veniens verò Aruernos, delubrum illud quod Gallica lingua
Vasso Galatę vocant, incendit, diruit, atque subuertit. Miro enim opere factum fuit atque firmatum:
cuius paries duplex erat. Ab intus enim de minuto lapide, à foris verò, quadris scalptis fabricatum
fuit. habuit enim paries ille crassitudinem, pedes triginta. Intrinsecus verò marmore ac musiuo va-
riatum erat. Pauimentum quoque ædis marmore stratum, desuper verò plumbo tectum.

Vasso templū euertitur.

IVXTA

A IVXTA hanc vrbem Liminius, Anatolianúsq; martyres requieſcunt. Ibi Caſſius ac Victorinus in dilectione Chriſti fraterno affectu ſociati, per effuſionẽ cruoris proprij, cœlorũ regna pariter ſũt adepti. Nã refert antiquitas, Victorinũ ſeruũ fuiſſe antè dicti tẽpli ſacerdotis. Qui dũ plerunque vicum quem Chriſtianorũ vocant, ad perſequendos Chriſtianos adit, Caſſiũ reperit Chriſtianũ: cuius prædicationibus atque miraculis motus, credidit Chriſto: relictiſq; fanaticis ſordibus, ac baptiſmo cõſecratus, magnus in virtutum operatione enituit. Nec multò poſt, per martyrium (vt diximus) in terris ſociati, ad cœleſtia pariter regna migrauerunt. CAPVT XXXIII. *Liminius. Anatolianus, Caſſius. Victorinus.*

INRVENTIBVS autem Alamannis in Gallias, ſanctus Priuatus Gaballitanæ vrbis epiſcopus, in crypta Memmatenſis montis, vbi ieiuniis orationibúſque vacabat, reperitur, populi Gredonenſis caſtri munitione concluſus. Sed dum oues ſuas bonus paſtor lupis tradere nõ conſentit, dæmoniis immolare cõpellitur. Quod ſpur cũ ille tã execrãs quàm refutans, tãdiu fuſtibus cæditur, quoadúſque putaretur exanimis. Sed ex ipſa quaſſatione, interpoſitis paucis diebus, ſpiritum exhalauit. Chrocus verò apud Arelatenſem Galliarum vrbem cõprehẽſis, diuerſis adfectus ſuppliciis, gladio verberatus B interiit, non immeritò pœnas quas ſanctis dei intulerat, luens. CAPVT XXXIIII. *Priuatus martyr. Chrocus.*

SVB Diocletiano, qui triceſimotertio loco Romanum rexit imperiũ, grauis cõtra Chriſtianos per annos IIII. perſecutio exagitata eſt: ita vt quadã vice in ipſo ſacratiſſimo die Paſchæ, magni Chriſtianorũ populi ob veri dei cultũ interficerẽtur. Eo tẽpore, Quirinus Siſtienſis eccleſiæ ſacerdos, gloriоſum pro Chriſti nomine martyriũ tulit: quẽ ligato ad collum molari ſaxo, in fluminis gurgitem ſæuitia impulit paganorũ. Igitur cũ cecidiſſet in gurgitẽ, diu ſuper aquas diuina virtute ferebatur, nec ſorbebãt aquæ quẽ pondus criminis non premebat. Quod factũ admirans multitudo populi circunſtantis, deſpecto furore gentilium, ad liberandum properãt ſacerdotem. Hæc ille cernens, nõ paſſus eſt ſe à martyrio ſubtrahi, ſed erectis ad cœlũ oculis ait, Ieſu domine, qui glorioſus reſides ad dexteram patris, ne patiaris me ab hoc ſtadio remoueri, ſed ſuſcipiens animã meã, coniungere me tuis martyribus in requie ſempiterna dignare. His dictis reddidit ſpiritum. Cuius corpus à Chriſtianis ſuſceptum, venerabiliter ſepulturæ mandatum eſt. CAP. XXXV *Quirinus martyr.*

ROMANORVM triceſimuſquartus imperium obtinuit Conſtantinus, annis triginta regnans feC liciter. Huius imperij anno vndecimo cùm poſt exceſſum Diocletiani, pax reddita fuiſſet Eccleſiis, beatiſſimus præſul Martinus, apud Sabariam Pannoniæ ciuitatem naſcitur, parentibus gẽtilibus, nõ tamen infimis. Hic Cõſtantinus anno viceſimo imperij ſui, Criſpũ filium veneno, Fauſtã coniugem calente balneo interfecit, ſcilicet, quòd proditores regni eius eſſe voluiſſent. Huius tempore venerabile Crucis dominicæ lignũ per ſtudiũ Helenæ matris eius repertũ eſt, prodẽte Iuda Hebræo, qui poſt baptiſmũ Quiriacus eſt vocitatus. Vſq; hoc tempus hiſtoriographus in Chronicis ſcribit Euſebius. A viceſimo primo enim eius imperij anno, Hieronymus presbyter addidit, indicans Iuuẽcum presbyterum, Euangelia verſibus conſcripſiſſe, rogante ſupradicto imperatore. CAPVT XXXVI. *Conſtantinus Crucis inuẽtio. Iuuentus.*

SVB Conſtantis autem imperio, Iacobus Niſibenus fuit, ad cuius preces inclinatæ aures diuinæ clementię, multa pericula à ciuitate eius repulerunt. Sed & Maximinus Treuerorum epiſcopus potens in omni ſanctitate reperitur. CAP. 37. *Ia. Niſibenus Nicep. lib. 15. cap. 22.*

NONODECIMO Conſtantini iunioris anno, Antonius monachus tranſiit, centeſimo ętatis ſuæ D anno. Beatiſſimus Hilarius Pictauienſis epiſcopus, ſuaſu hæreticorum exilio deputatur: ibique libros pro fide Catholica ſcribens, Conſtantio miſit, qui quarto exilij anno eum abſolui iubens, ad propria redire permiſit. CAPVT XXXVIII. *Sulpit. li. 1. vitaS. Martini.*

TVNC iam & lumen noſtrum exoritur, nouiſq; lampadum radiis Gallia perluſtratur, hoc eſt eo tempore beatiſſimus Martinus in Galliis prædicare exorſus eſt: qui Chriſtũ dei filiũ per multa miracula verũ deũ in populis declarans, Gentilium incredulitatem auertit. Hic enim fana deſtruxit, hæreſim oppreſſit, Eccleſias ædificauit, & cùm aliis multis virtutibus refulgeret, ad cõſummãdum laudis ſuæ titulum, tres mortuos vitæ reſtituit. Quarto Valentiniani & Valentis anno, ſanctus Hilarius apud Pictauos, plenus ſanctitate & fide, multis vndique virtutibus editis, migrauit ad cœlos. Nam & ipſe legitur mortuos ſuſcitaſſe. CAPVT XXXIX. *B. Martinus infra extr. lib. 10.*

MELANIA vero matrona nobilis, & incola vrbis Romanæ, Hieroſolyma ob deuotionem abiit, Vrbano filio Romę relicto. Quæ ita ſe in cuncta bonitate ac ſanctitate omnibus præbuit, vt Tecla vocaretur ab incolis. CAP. XL. *Melania.*

E POST mortem autem Valentiniani, Valens integri ſucceſſor imperij, Monachos ad militiã cogi iubet, nolentes, fuſtibus præcipit verberari. Poſt hæc, bellum ſæuiſſimum in Thracas Romani ingeſſere: in quo tanta ſtrages fuit, vt Romani amiſſo equorum præſidio, pedibus fugerent. Cumq; à Gothis internecione maxima cæderentur, & Valẽs fugeret, ſagitta ſauciatus, paruum tuguriũ ad greſſus imminentibus hoſtibus, ſuper ſe incenſa caſula, optata caruit ſepultura. Sicque vltio diuina ob ſanctorum effuſum ſanguinem, tandem emiſſa proceſſit. Hucuſque Hieronymus. ab hoc verò tempore, Oroſius preſbyter plus ſcripſit. CAP. XLI. *Valens monachos ad militiam cogit. Oroſius lib. 7. cap. 33.*

IGITVR cùm Gratianus imperator, deſtitutam cerneret eſſe rempublicam, Theodoſium collegam imperij facit. Hic Theodoſius omnem ſpem atque fiduciam in dei miſericordiam ponit. Qui multas gentes non tam gladio, quàm vigiliis & oratione compeſcuit, Rempublicam confirmauit, Conſtantinopolim vrbem victor ingreſſus eſt. CAP. XLII. *Gratianus. Theodoſius.*

CAP. XLIII. *Maximus. Beda Hist. Angl. lib. 1.*

MAXIMVS verò cùm per tyrannidem oppressis Britānis sumpsisset victoriam, à militibus imperator creatus est. In vrbe Treuerica sedem instituens, Gratianum imperatorem circunuĕtum dolis interfecit. Ad hunc Maximum beatus Martinus iã episcopus venit. in loco ergo Gratiani, Theodosius ille qui totam spem in deum posuerat, totum suscipit imperium. Qui deinceps diuinis affatibus fretus, Maximum spoliatum imperio interfecit.

CAP. XLIIII. *Aruernorum Episcopi.*

APVD Aruernos verò post Stremoniũ episcopũ prædicatorémq; primus episcopus Vrbicus fuit, ex senatoribus conuersus, vxorem habens: quæ iuxta consuetudinem ecclesiasticã, remota à consortio sacerdotis religiosè viuebat, vacabant enim ambo orationi, eleemosynis, atque operibus bonis. Cumq; hæc agerent, liuor inimici, qui semper est æmulus sanctitati, cõmouetur in fœminã: quam in cõcupiscentiã viri succedẽs, nouã Euã efficit. Nã successa mulier à libidine, operta peccati tenebris, pergit ad domũ Ecclesiæ per tenebras noctis. Cumq; obserata omnia reperisset, pulsare fores Ecclesiæ domus cœpit, ac voces huiusmodi dare: Quousq; sacerdos dormis? quousq; hostia clausa nõ reseras? cur cõiungẽ spernis? cur obduratis auribus, Pauli præcepta nõ audis? Scripsit enim: Reuertimini ad alterutrũ, ne tẽtet vos Satanas. Ecce ego ad te reuertor, nec ad extraneũ, sed ad propriũ vas recurro. Hæc & his similia diu declamãti, tandẽ sacerdotis tepescit religio. Iubet eam cubiculo intromitti, vsusq; cõcubitu eius discedere iubet. Dehinc tardius ad se reuersus, & de perpetrato scelere cõdolẽs acturus pœnitentiã, diœcesis suæ monasteriũ expetit: ibiq; cum gemitu ac lachrymis quæ cõmiserat diluẽs, ad vrbẽ propriã est reuersus: qui impleto vitæ cursu migrauit à seculo. nata est enim ab hoc conceptu filia, quæ in religione permãsit. Ipse quoque sacerdos cum coniuge & filia in crypta Cantobẽnensi, iuxta aggerem publicum est sepultus. In cuius loco Legonus episcopus subrogatur.

Ecclesiastici renuntiabant vxoribus.

CAP. XLV. *Hillidius dæmoniacam liberat.*

QVO defuncto, sanctus Hillidius successit, vir eximiæ sanctitatis ac præclaræ virtutis, qui in tanta sanctitate emicuit, vt fama eius etiã extraneos fines adiret: vnde factum est vt ab imperatoris Treuerici filia expetitus, vt spiritu immundo curaret: quod in libro illo quem de eius vita cõscripsimus, memorauimus. Fuit autẽ, vt fama refert, valdè senex & plenus dierũ, plenusq; bonis operibus, qui felici cõsummatione, vitæ huius perfunctus tramite migrauit ad Christũ: sepultusq; in crypta, suburbano ciuitatis illius. Habuit autẽ & archidiaconũ nomine & merito Iustũ, qui & cursum vitæ bonis cõsummans operibus, magistri tumulo sociatur. Iã verò post transitũ beati Hillidij cõfessoris, ad glorioſum eius sepulchrum tantæ virtutes apparent, vt nec scribi integrè queant, nec memoria retineri. Huic sanctus Nepotianus successit.

Iustus archidiac.

CAP. XLVI. *Nepotianus oleo sanat febricitantem.*

IGITVR apud Aruernos sanctus Nepotianus quartus habebatur episcopus. A Treueris verò legati in Hispaniã mittebantur; ex quibus Artemius quidam admirabilis sapientiæ atque pulchritudinis, & prima ætate florẽs, vi febriũ est correptus. Præcedentibus verò aliis, hic apud Aruernos ægrotus relinquitur. nã eo tẽpore apud Treueros, spõsali erat vinculo nexus. A sancto autem Nepotiano visitatus, atque oleo sancto peruunctus, tribuente domino redditur sanitati. Qui cũ ab eodem sancto verbũ prædicationis accepisset, oblitus tã sponsam terrenam, quàm facultates proprias, sanctæ copulatur Ecclesiæ, factusque clericus in tanta prælatus est sanctitate, vt beato Nepotiano successor existeret, ad regendas gregis dominici causas.

CAP. XLVII. *Iniuriosus.*

PER idẽ tẽpus Iniuriosus quidam de senatoribus Aruernis, cũ magnis opib⁹ similem sibi in coniugio puellam expetiit, datóq; arrabone, diẽ constituit nuptiarum. Erat autem vterq; vnicus patri. Adueniente verò die, celebrata nuptiarũ solennitate, in vno strato ex more locantur. Sed puella grauiter cõtristata, auersa ad parietẽ, amarissimè flebat. Cui ille, Quid, inquit, turbaris? Indica quæso mihi. Illaq; silente, adiecit, Obsecro te per Iesum Christũ filium dei, vt mihi quid doleas sapienter exponas. Tũc illa cõuersa ad eum ait, Si omnibus diebus vitæ meæ plangã, nunquid tantæ erunt lachrymę vt queant abluere tã immensum pectoris mei dolorẽ? Statuerã enim, vt corpusculũ meũ immaculatũ Christo à virili tactu seruarẽ: sed væ mihi quæ taliter ab eo relicta sum, vt quod optabã perficere nõ valerẽ: & quod ab initio ætatis meæ seruaui, in hac nouissima die quam videre non debuerã, perdidi. Ecce enim relicta ab immortali Christo, qui mihi dotem promittebat paradisum, mortalis hominis sum sortita consortium: & pro rosis immarcescibilibus, arentiũ me rosarum non ornat, sed deformat spoliũ. Et cùm debui super quadrifluo agni flumine, puritatis stolam induere: hæc mihi vestis onus exhibuit, non honorem. Sed quid amplius verba protrahimus? Infelix ego quæ debui sorte mereri polos, hodiè demergor in abyssos. O si mihi hæc futura erant, quare non dies vitæ meæ ipse fuit finis, qui fuit initiũ? O si ante introissem mortis ianuam, quàm lactis acciperẽ alimenta! O si mihi dulciũ nutricũ oscula, in funere fuissent expẽsa! Horrent enim mihi terrenæ species, quia pro mũdi vita transfixas manus suspicio redẽptoris. Nec cerno diademata gemmis insignibus coruscantia, cùm illã spineam miror mẽte coronã. Respuo longè lateq; diffusa spatia terræ tuæ, quia amœnitatẽ concupisco paradisi. Horrẽt tua solatia, cùm dominũ residentẽ suspicio super astra. Talia cum magno fletu iactanti, cõmotus pietate iuuenis ait: Vnicos nos nobilissimi Aruernorũ habuere parẽtes, & ad propagandã generationẽ coniungere voluerũt, ne recedentibus de mũdo succederet hæres extraneus. Cui illa: Nihil est mũdus, nihil sunt diuitiæ, nihil est põpa seculi huius: nihil est vita ipsa qua fruimur: sed illa magis vita quærẽda est, quæ morte terminante non clauditur, quæ labe vlla nõ soluitur, nec aliquo occasu finitur, vbi homo in beatitudine æterna permanẽs, luce non occidente viuit. Et quod maius est his omnib⁹, ipsius domini præsentia, iugi perfruẽs cõtẽplatione, in angelico trãslatus statu,

indis-

A indissolubili lætitia gaudet. Ad hæc ille: Dulcissimis, inquit, eloquiis tuis æterna mihi vita tanquam magnũ iubar inluxit: & ideo si vis à carnali abstinere cõcupiscẽtia, particeps tuę mentis efficiar. Illa respõdit, difficile est sexũ virilẽ, mulieribus ista præstare. Tamen si feceris vt immaculati permaneamus in seculo, ego tibi partẽ tribuam dotis, quã promissam habeo à sponso domino meo Iesu Christo, cui me & famulã deuoui esse & spõsam. Tũc ille armatus crucis vexillo, ait: Faciã quę hortaris: & datis inter se dextris, quieuerunt. Multos postea in vno strato recũbẽtes annos, vixerunt cũ castitate laudabili. Quod postea in eorum transitu declaratũ est. nã cũ impleto certamine, puella migraret ad Christum, peracto vir funeris officio, cùm puellã in sepulchrum deponeret, ait: Gratias tibi ago æterne domine noster, quia hũc thesaurũ sicut à te cõmendatũ accepi, ita immaculatũ pietati tuæ restituo. Ad hæc illa subridens: Quid, inquit, loqueris quod nõ interrogaris? Illãq; sepultã, ipse non post multũ insequitur. Porrò cùm vtriusq; sepulchrũ è diuersis parietibus collocatũ fuisset, miraculi nouitas quæ eorũ castitatẽ manifestaret, apparuit. nã facto mane cùm ad locũ populi accederẽt, inuenerũt sepulchra pariter, quæ longè inter se distare reliquerãt: scilicet vt quos tenet socios cœlum, se- *Sepulchrum duorum amãtium lib. de gl. conf. c. 32.*
B pultorum hic corporum non separet monumentum. Hos vsque hodiè, duos amantes vocitare loci incolæ voluerunt. Meminimusque de his in libro Miraculorum.

Coniuges abstinent commixtione.

ARCADII verò & Honorij secũdo imperij anno, sanctus Martinus Turonorũ episcopus, plen⁹ virtutibus & sanctitate, præbens infirmis multa beneficia, octogesimo & primo ætatis suæ anno, Episcopatus autem XXVI. apud Condatensem diœcesis suæ vicũ, excedẽs à seculo feliciter migrauit ad Christũ. Transiit autẽ media nocte, quæ dominica habebatur, Attico Cæsareoque consulibus. Multi enim in eius transitu psallentium voces audierunt in cœlo, quod in libro virtutũ eius primo plenius exposuimus. Nã cùm primitus sanctus dei apud Condatẽsem, vt diximus, vicũ, ægrotare cœpisset, Pictaui populi ad eius transitũ sicut Turonici conuenerunt. Quo migrãte, grandis altercatio in vtrũq; surrexit populũ. Dicebãt enim Pictaui, Noster est monachus, nobis abbas extitit: nos requirimus cõmendatũ. Sufficiat vobis, quòd dũ esset in mũdo Episcopus, vsi estis eius colloquio, participastis cõuiuio, firmati fuistis benedictionibus, insuper & virtutibus iocũdati: sufficiant ergo vobis ista omnia:
C nobis liceat auferre vel cadauer exanimũ. Ad hæc Turonici respondebant: Si virtutum nobis facta sufficere dicitis, scitote quia vobiscũ positus, amplius est quàm hic operatus. nã vt prætermittamus plurima, vobis suscitauit duos mortuos, nobis vnũ: & vt ipse sæpè dicebat, maior ei virtus ante episcopatũ fuit, quàm post episcopatũ. Ergo necesse est, vt quod nobiscũ nõ impleuit viuẽs, expleat vel defunctus. Vobis est enim ablatus, nobis à deo donatus. Verùm si mos antiquitus institutus seruatur in vrbe qua ordinatus est, habebit deo iubẽte sepulchrũ. Certè si pro monasterio priuilegiũ cupitis vindicare, scitote quia primũ ei monasteriũ cũ Mediolanensibus fuit. His ergo litigãtibus, sole ruẽte nox clauditur: corpúsq; in medio positũ, firmatis seris ab vtroq; populo custoditur, futurũ vt manè facto à Pictauis per violentiã auferretur: sed deus omnipotẽs noluit vrbẽ Turonicã proprio frustrare patrono. Deniq; nocte media omnis Pictaua somno phalanga comprimitur, nec vllus superfuit qui ex hac multitudine vigilaret. Igitur vbi Turonici eos cõspiciũt obdormisse, adprehensam sanctissimi corporis glebã, alij per fenestrã eiiciũt, alij à foris suscipiũt: positúmq; in naui cum omni populo, per Vingennã fluuiũ descendũt. Ingressiq; Ligeris alueũ, ad vrbẽ Turonicã cũ magnis laudibus psallen-
D tioq; dirigunt copioso. De quorũ vocibus Pictaui expergefacti, nihil de thesauro quem custodiebãt habentes, cũ magna cõfusione ad propria sunt reuersi. Quod si quis requiret, cur post trãsitum Gratiani episcopi, vnus tantũ, id est Litorius, vsq; ad sanctum Martinũ fuisset episcopus, nouerit quia ob sistẽtibus paganis, diu ciuitas Turonica sine benedictione sacerdotali fuit, nã qui Christiani eo tẽpore videbãtur, occultè & per latebras diuinum officium celebrabant. nam si qui à paganis reperti fuissent Christiani, aut afficiebantur verberibus, aut gladio truncabantur. A passione ergo domini, vsque transitum sancti Martini, anni CCCCXII. computantur.

Sepultura D. Martini certant Pictaui & Turonenses. Sul. lib. 2.

Litorius.

Turones diu sine benedictione.

Explicitus est liber primus, continens annos V.M.D.XLVI. qui computantur à principio mundi vsque ad transitum sancti Martini episcopi.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM

E

LIBER II.

CAP. XLVI *Martini virtutes & obitus.*

PROSEQVENTES ordinem temporum, mixtè confusèque, tam virtutes sanctorum, quàm strages gentium memoramus. Non enim irrationabiliter accipi puto, si fœlicem beatorum vitam inter miserorum memoremus excidia, cùm id non facilitas scriptoris, sed temporum series præstet. nam solicitus lector si inquirat strenuè, inueniet inter illas regum Israeliticorum historias, sub Samuël iusto, Phineem interisse sacrilegum: ac sub Dauid, quem fortem manu dicunt, Goliam allophylum corruisse. Meminerit etiam sub Heliæ eximij vatis tempore, qui pluuias cùm voluit abstulit, & cum libuit, arentibus terris infudit: qui viduæ paupertatem oratione locupletauit, quantæ populorum strages fuere, quantæ fames: vel quæ siccitas, miseram op-

pressit humum. Quæ sub Ezechiæ tempore, cui Deus ad vitam XV. annos auxit, Hierosolyma F
mala pertulerit. Sed & sub Eliseo propheta, qui mortuos vitæ restituit, & alia in populis mira-
cula multa fecit, quantæ interneciones, quæ miseriæ ipsum Israeliticum populum oppresserunt. Sic
& Eusebius, Seuerus, Hieronymusque in Chronicis atque Orosius, & bella regum, & virtutes mar-
tyrum pariter texuerunt. Ita & nos ideirco sic scripsimus, quo facilius seculorum ordo vel annorum
ratio, vsque ad nostra tempora tota reperiatur. Venientes ergo per antè dictorũ auctorum historias,
ea quæ in posterum acta sunt, domino iubente differemus.

CAP. I. IGITVR post excessum B. Martini Turonicæ ciuitatis episcopi, summi & incomparabilis viri, de
cuius virtutibus, magna apud nos volumina retinentur, Briccius ad episcopatum succedit. At verò
Briccius B. Martino insidiatur. Briccius iste cum esset primæuæ ætatis iuuenis, sancto adhuc Martino viuenti in corpore multas tẽ-
debat insidias, pro eo quòd ab eodem plerunque cur faciles res sequeretur, arguebatur. Quadam au-
tem die, dum quidam infimus medicinam à beato Martino expeteret, Briccium adhuc diaconum
in platea conuenit: cui simpliciter ait, Ecce ego præstolor beatum virum, & nescio vbi sit, vel quid
operis agat: cui Briccius, Si, inquit, delirum illum quæris, prospice eminus: ecce cœlum solitè sicut G
amens respicit. Cumque pauper ille occursu reddito quod petierat impetrasset, Briccium diaconum
vir beatus alloquitur: En ego Bricci delirus tibi videor? Cumque ille confusus hæc audiens, dixisse
se denegaret, ait vir sanctus: Nónne aures meæ ad os tuum erant, cum hæc eminus loquebaris? Amẽ
dico tibi, quia obtinui apud Deum vt post me ad pontificatus honorem accedas: sed noueris te in
episcopatu multa aduersa passurum. Briccius hęc audiens inridebat, dicens: Nónne verum dixi,
istum delira verba proferre? Sed & presbyterij honore præditus, sæpius beatum virum conuiciis la-
cessiuit. Adepto ergo consentientibus ciuibus, pontificatus officio, orationi vacabat. Quia quanquã
esset superbus & vanus, castus tamẽ habebatur corpore. Tricesimotertio verò ordinationis eius an-
no, oritur contra eum lamentabilis causa pro crimine: nam mulier ad quam cubicularij eius vesti-
menta deferre solebant ad abluendum, quæ sub specie religionis erat veste mutata, concepit & pe-
perit. Qua de re surrexit omnis populus Turonorum in iram, & totum crimen super episcopum re-
ferunt, volentes eum vnanimiter lapidare. Dicebant enim, Diu pietas sancti tuam celauit luxuriam:
Episcopi manus populus osculabatur. nec Deus nos diutius sinit manus tuas indignas oboscul ãdo, pollui. Illo quoque econtrario virili- H
ter hæc negante, Adferte, inquit, infantem ad me. Cumque oblatus fuisset infans, triginta dies ab
ortu habens, ait ad eum episcopus: Adiuro te per Iesum Christum filium Dei omnipotentis, vt si
ego te generaui, coram cunctis edicas. Et ille, Non es, inquit, tu pater meus. Populis autem rogantí-
bus, vt quis esset pater, interrogaret, ait sacerdos: Non est hoc meum, quod ad me pertinuit, sollici-
tus fui. Vobis si aliquid suppetit, per vos quærite. Tunc illis magicis hæc artibus facta asseuerantes,
Infans triginta dierum loquitur. insurgunt contra eum in vna conspiratione: & trahentes eum dicebant: Non diutius nobis falso pa-
storis nomine dominaberis. Ille autem ad satisfaciendum adhuc populo, prunas ardentes in byr-
rum suum posuit: & ad se stringens, vsque ad sepulchrum beati Martini, vnà cum populorum turbis
Igne Briccij probatur innocentia. accedit. Proiectísque ante sepulchrum prunis vestimentum eius inustum apparuit. Illo quoque sic
prosequente, Sicut istud vestimentum ab his ignibus videtis illęsum, ita & corpus meum à mulieris
coitu est impollutum. Illis verò non credentibus, sed contradicentibus, trahitur, calumniatur, eiici-
tur, vt sermo sancti adimpleretur: Noueris te in episcopatu multa aduersa passurum. Hoc enim eie- I
cto, Iustinianum in episcopatu constituunt. Denique Briccius Romanæ vrbis Papam expetiit, flens,
& eiulans, atque dicens: Meritò hæc patior, quia peccaui in sanctum Dei, & eum delirum & amẽtem
sæpè vocaui: cuius videns virtutes, non credidi. Post cuius abscessum, aiunt Turonici sacerdoti suo:
Vade post eũ, & exerce negociũ tuũ: quia si eum prosecutus non fueris, ad nostrum omniũ contem-
ptũ humiliaberis. Iustinianus verò egressus à Turonis, Vercellas Italiæ ciuitatẽ adgressus, iudicio dei
percussus obiit peregrinus. Turonici eius obitũ audiẽtes, & in sua malitia perdurantes, Armentiũ in
Armentius succeſsit Briccio. eius loco cõstituũt. At Briccius episcopus Romã veniẽs, cuncta quæ pertulerat papæ refert. Qui ad
sedẽ apostolicã residens, plerunq; missarum solẽnia celebrans, inibi quicquid in sanctũ dei deliqué-
rat, deflẽdo, diluit. Septimo igitur regressus anno à Roma, cũ auctoritate papæ illius, Turonos redire
disponit: & veniẽs ad vicũ cuius nomẽ est Laudiacũ, sexto ab vrbe miliario, mãsionẽ accepit. Armẽ-
tius verò febre corripitur, & media nocte spiritũ exhalauit. Quod protinus Briccio episcopo per vi-
sum reuelatũ est: qui ait suis, Surgite velocius, vt ad tumulandũ fratrẽ nostrũ Turonicũ põtificem oc
curramus. Cumq; illi veniẽtes portã ciuitatis ingrederentur, ecce istũ per aliã portam mortuum effe K
rebant. Quo sepulto, Briccius in cathedrã suam regressus est, septem postea feliciter viuens annos.
Cui post XLVII. episcopatus annũ defuncto, sanctus Eustochius successit, magnificæ sanctitatis vir.

CAP. II. POST hæc Vandali à loco suo digressi, cum Gũderico rege in Gallias ruũt. Quibus valdè vastatis,
De Wandalis & Christianorum persecutione Oros. lib. 7. ca. 40. Hispanias appetunt. Hos secuti Sueui, id est, Alamanni, Galliciã adprehendũt. Nec multo pòst, scã-
dalũ inter vtrunq; oritur populum, quoniam propinqui sibi erant: cumq; ab bellum armati procé-
derent, ac iamiamque in conflictu parati essent, ait Alamannorũ rex, Quousq; bellũ super cunctum
populũ commouetur? ne pereant quæso populi vtriusq; phalangæ: sed procedant duo de nostris in
campum cum armis bellicis, & ipsi inter se confligant. Tunc ille cuius puer vicerit, regionem sine
certamine obtinebit. Ad hęc cunctus cõsensit populus, ne vniuersa multitudo in ore gladij rueret.
His enim diebus Gũdericus rex obierat, in cuius loco Transimũdus obtinuerat regnũ. Cõfligẽtibus L
verò

A verò pueris, pars Vandalorū victa succubuit, interfectoq; puero, placitū egrediendi Transimundus spopondit, vt scilicet præparatis itineris necessariis, se à finibus Hispaniæ remoueret. Per idem verò tēpus persecutionem in Christianos Trāsimundus exercuit, ac totā Hispaniā, vt ad perfidiā Arrianę sectæ cōsentiret, tormentis ac diuersis mortibus impellebat. Vnde factum est, vt puella quædam religiosa, prædiues opibus, ac secundū seculi dignitatem, nobilitate senatoria florens: & quod his omnibus est nobilius, fide catholica pollens, deóque omnipotenti inreprehensibiliter seruiens, ad hanc quæstionē adduceretur. Cúmque regis fuisset oblata conspectibus, cœpit eā primū ad rebaptizādū blādis sermonibus inlicere. Quæ cùm venenosum eius iaculū fidei parma propelleret, præcepit rex facultates eius auferri, quæ iā mēte possidebat regna paradisi: deinde suppliciis adplicatam, sine spe præsētis vitæ torqueri. Quid plura? Post multas quæstiones, post ablatos terrenarū diuitiarū thesauros, cùm ad hoc frangi nō posset, vt beatā scinderet trinitatē, ad rebaptizādū inuita deducitur. Cūq; in illud cœnosum lauacrū vi cogeretur immergi, ac proclamaret: Patrē cū filio, ac spiritū sanctū vnī credo esse substātiæ essētiæq;, digno aquas vnguine cūctas infecit, id est fluxu vētris aspersit. Exhinc B ad legitimam deducta quæstionem, post eculeos, post flammas & vngulas, Christo domino capitis decisione dicatur. Post hæc prosequentibus Alamannis vsque ad Traductam, transito mari Vandali per totam Africam ac Mauritaniam sunt dispersi.

Puella ab Arrianis rebaptizari renuit.

SED quoniam eorū tēpore persecutio in Christianos inualuit, sicut superius mentio facta est, videtur vt aliqua ex his quæ circa dei Ecclesias intulerūt, vel quemadmodū de regno expulsi sint, memorare. Defuncto igitur Trāsimūdo, post scelera quæ in sanctis Dei exercuit, Honoricus mēte crudelior Africanū occupat regnū, atque ex electione Vādalorū ipsis præponitur. Cuius sub tempore quāti Christianorū populi, pro ipso Christi sacratissimo nomine cæsi sint, ab hominibus non potest cōprehēdi. Testis est tamē Africa quæ misit, & Christi dextera, quæ gēmis immarcescibilibus coronauit. Legimus tamē quorundā ex ipsis martyrū passiones, ex quibus quædā replicāda sunt, vt ad ea quæ spopōdimus veniamus. Igitur Cirola falsò vocatus episcopus, hæreticorū tūc maximus habebatur assertor. Cūq; ad persequendū Christianos rex per diuersa trāsmitteret, sanctū Eugeniū episcopū, virū inenarrabili sanctitate, qui tunc ferebatur magnæ prudētiæ esse, in suburbano ciuitatis suæ C reperit persecutor. Quē ita violēter rapuit, vt nec ad hortandū gregē Christi, vllū abire permitteret. Ille verò cū se videret abduci, Epistolam ciuibus pro custodiēda fide catholica, hoc modo trāsmisit.

Honorici persequutio, ex Procop. Niceph. lib. 17. cap. 10. et seq.

CAP. III.

Dilectissimis & in Christi amore dulcissimis filiis & filiabus Ecclesiæ mihi à deo cōmissæ: Eugenius Episcopus. Regalis emanauit auctoritas, & pro exercēda fide catholica, edicto nos à Carthagine venire præcepit. Et ideo ne abiēs à vobis Ecclesiā Dei in ambiguo, hoc est, in suspēso dimitterē, aut oues Christi non verus pastor silentio relinquerē, necessariū duxi has pro me vicarias vestræ dirigere sanctitati, in quibus nō sine lachrymis peto, hortor, moneo, & satis abundéq; obtestor per Dei maiestatē, & per tremendū iudicij diē, atque aduentus Christi terribilē claritatem, vt fixius teneatis catholicā fidē, adsertēres filiū patri esse æqualē, & spiritū sanctū eandem habere cum patre & filio deitatem. Seruate itaque vnici baptismatis gratiā, custodientes chrismatis vnctionē. Nemo post aquā reuertatur ad aquā, renatus ex aqua. Nutu enim dei sal in aqua cōficitur: sed si in aquā redactū fuerit, omnes species eius confestim euacuatur. Vnde nō immeritò dominus in euangelio ait, Si sal infatuatū fuerit, in quo salietur? Et vtique hoc est infatuari, velle secūdo cōdiri, cùm semel factū sufficiat. Nō audistis Christum D dicentem: Qui semel lotus est, non habet necessitatē iterū lauādi. Ideóq; fratres, & filij filiæq; meæ in domino, nō vos cōtristet absentia mea, quin catholicæ disciplinæ adhæreatis. Ego vos nec lōginquitate aliqua obliuiscor, nec morte à vobis diuellor. Scitote quia quocunq; me fecerint diuidi agones, mecū est palma: si ad exiliū abiero, beati Ioannis euāgelistæ exēplū: si ad mortis exitium, viuere mihi Christus est & mori lucrum. Si rediero, fratres, implebit deus desideriū vestrū. Attamen sufficit modò, quòd vobis non tacui: monui, instruxi quomodo potui: ideoq; immunis sum à sanguine omnium pereuntium, & scio quia aduersus eos legentur literæ istæ ante tribunal Christi, cùm venerit reddere vnicuiq; secundū opera sua. Si reuersus fuero, fratres, videbo vos in hac vita: si non reuersus fuero, videbo vos in futura. Dico tamē vobis, valete, orate pro nobis, & ieiunate: quia ieiuniū & elee mosyna semper dominū ad misericordiā deflexerunt. Memētote esse scriptū in Euāgelio, Nolite timere eos qui occidūt corpus, animā autē nō possunt occidere: timete autē eū qui postquā occiderit, habet potestatē & animā & corpus perdere & mittere in gehennā. Ductus itaq; sanctus Eugenius ad E regē cū illo Arrianorū episcopo, pro fide Catholica decertauit. Cumq; eū de sanctæ Trinitatis mysterio potētissimè deuicisset, & insuper multas per eū virtutes Christus ostēderet, in maiorē insaniam idem episcopus inuidia inflāmante, succenditur. Erant enim tunc tēporis cum sancto Eugenio viri prudētissimi atque sanctissimi, Vindemialis & Lōginus episcopi, pares gradu, & virtute nō impares. Nā sanctus Vindemialis eo tempore ferebatur mortuū suscitasse: Longinus autem multis infirmis salutem tribuit: Eugenius quoque non solū visibilium oculorum cæcitatem, sed etiā mentiū depellebat. Quod cernens ille nequā Arrianorū episcopus, vocatum ad se quendā hominem, ab illo quo ipse viuebat errore, deceptū, ait, Non patior, quòd hi episcopi multa in populo signa depromūt, illóq; cuncti me neglecto sequuntur. Adquiesce nūc his quæ præcipio, & acceptis quinquaginta aureis, sede in platea per quam nobis est transitus: & manum super clausos oculos ponens, me prætereunte cū reliquis exclama in magna virtute, dicēs, Te beatissime Cirola, nostræ religionis antistes, depre-

Eugenij ad plebem Epistola.

Trinitatis assertio.

Baptisma non reiterandum.

Catholicorum Episcoporum miracula.

cor, vt respiciens manifestes gloriam ac virtutem tuam, vt oculos meos aperiens, merear lucē videre ꝙ quā perdidi. Qui iussa cōplens, residensque in platea, transeunte hæretico cum sanctis Dei, iste qui Deū inridere cogitabat exclamat in magna virtute dicēs: Audi me beatissime Cirola: audi me sancte sacerdos Dei: respice cæcitatē meā: experiar ego medicamēta quæ sæpè cæci reliqui à te meruerūt, quæ leprosi experti sunt, quæ ipsi etiā mortui pręsenserūt. A diuro te per ipsam virtutē quā habes, vt mihi desideratā restituas lucē, quia graui sum cæcitate percussus. Veritatē enim nescions, verū dicebā: quia cæcauerat eū cupiditas, & virtutē Dei omnipotētis inridere per pecuniā æstimabat. Tūc hęreticorum episcopus paululū se diuertit, quasi in virtute triūphaturus, elatus vanitate atq; superbia, posuit manū suam super oculos eius dicēs, Secundū fidē nostrā, qua rectè deū credimus, aperiantur oculi tui. Et mox vt hoc nefas erupit, risus mutatur in plāctū, & dolus episcopi est patefactus in publico. nā tārus dolor oculos miseri illius inuasit, vt eos digitis vix cōprimeret, ne creparēt. Deniq; clamare cœpit miser ac dicere: Væ mihi misero, quia seductus sum ab inimico legis diuinæ. Væ mihi, quia deū per pecuniā inridere volui, & quinquaginta aureos accepi, vt hoc facinus perpetrarē. Ad episcopū autē aiebat: Ecce aurū tuū, redde lumen meū, quod dolo tuo perdidi. Vosq; rogo glorioſissimi Christiani, ne despiciatis miserū, sed velociter succurrite pereūti. Verè enim cognoui, quia deus nō inridetur. Tūc sancti Dei misericordia moti: Si, inquiūt, credis, omnia possibilia sunt credenti. At ille clamabat voce magna: Qui nō crediderit Christū filium Dei & spiritū sanctum æqualē habere substātiā atq; deitatē cū deo patre, hodiè quæ ego perfero patiatur. Et adiecit, Credo deū patrē omnipotentē, credo filiū Dei Christū Iesum æqualem patri, credo spiritū sanctū patri & filio cōsubstantialē atq; coæternū. Hæc illi audiētes, & se inuicē honore mutuo præueniētes, oritur inter eos sācta cōtentio, quis oculis eius signū beatæ crucis imponeret. Vindemialis verò ac Lōginus Eugeniū, ille autē ecōtra eos exorat vt manus imponerēt cæco. Quod cū fecissent, & manus suas super caput eius tenerent, sanctus Eugenius crucem super oculos cæci faciens, ait: In nomine patris & filij & spiritus sancti veri Dei, quem trinū in vna æqualitate atque omnipotentia cōfitemur, aperiātur oculi tui. Et statim ablato dolore, ad pristinam rediit sanitatem. Manifestissimè autē patuit per huius cæcitatem, qualiter hæreticorū episcopus, oculos cordium misero assertionis suę velabat amictu, ne verā lucem illi liceret fidei oculis contēplari. O miserū, qui non ingressus per ianuam, id est per Christū, qui est ianua vera, lupus magis gregi quàm custos effectus est: & pacē fidei quā in credētiū cordibus debuerat accendere, prauitate cordis sui conabatur extinguere. Sancti verò Dei alia signa in populis multa fecerūt, & erat vox vna populi dicentis, Verus Deus pater, verus Deus filius, verus Deus spiritus sāctus, vna fide colēdus, vno timore metuēdus, eodémq; honore venerādus. Nam quæ Cirola adserit, falsa esse cunctis est manifestū. Videns autē Honoricus rex, assertiones suas per sanctorū fidē gloriosam taliter denudari, nec erigi sectam erroris, sed potius destrui: fraudémq; pontificis sui in hoc scelere fuisse detectā, sanctos Dei post multa tormenta, post aculeos, post flāmas, post vngulas, iussit interfici. Beatū verò Eugeniū decollari iussit, sub ea specie, vt si in ea hora qua ensis super ceruicē eius incūbebat, non reuerteretur ad hæreticorū sectā, non occideretur, ne eū pro martyre excolerēt Christiani, sed exilio damnaretur: quod ita factū esse manifestū est. Nā cùm imminenti morte, interrogatus fuisset, si mori pro fide Catholica destinarat, respōdit: Hæc enim est sempiterna vita, pro iustitia mori. Tūc suspenso gladio, apud Albigēsem Galliarū vrbē, exilio deputatus est: vbi & finē vitæ præsentis fecit. Ad cuius nunc sepulchrū multæ virtutes creberrimè ostenduntur. Sanctū verò Vindemialē, gladio percuti pręcepit, quod & impletū est in hoc certamine. Octauianus verò archidiaconus & multa milia virorū ac mulierum, hanc fidē adserentium interempta atque debilitata sunt. Sed pro amore gloriæ, nihil erāt hæc suppliciacōfessoribus sanctis, qui in paucis vexati, in multis bene se nouerant disponēdos, iuxta illud Apostoli: Quia nō sunt condignæ passiones huius temporis, ad futurā gloriā quæ reuelatur in sanctis. Multi tunc errātes à fide accipiētes diuitias, inseruerūt se doloribus multis. Infelix autem quidā episcopus nomine Reuocatus, eo tēpore est reuocatus à fide Catholica. Tūc & sol teter apparuit, ita vt vix ab eo pars vel tertia eluceret. Credo namq; pro tātis sceleribus & effusione sanguinis innocētis. Honoricus verò post tātū facinus, arreptus à dæmone qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, propriis se morsibus laniabat: in quo etiam cruciatu, vitā indignā iusta morte finiuit. Huic Childericus successit, quo defuncto, Gelesimiris regnū suscipit. Ipse quoque à republica superatus, vitam principatumque finiuit, & sic regnum decidit Vandalorum.

Arianus Cirola excæcauit quem debuerat illuminare, postea lib. de gl. conf. cap. 13.

Cæcus illustratur Crucis signaculo.

Trinitatis fides monstratur miraculo.

Eugenij Episcopi martyrium.

Sol obscuratur. Honoricus Dæmoniacus moritur.

CAP. IIII. *Athanaricus persequitur Ecclesiā. Ritio lib. 1. de regib. hisp.*

MVLTÆ enim hæreses eo tempore Dei Ecclesias impugnabant, de quibus plerunque vltio diuina data est. Nam & Athanaricus Gothorum rex, magnam excitauit persecutionē, qui multos Christianorum diuersis pœnis adfectos, gladio detruncabat: sed & nonnullos exilio datos, fame variisq; cruciatibus enecabat. Vnde factum est, vt exigente iudicio Dei pro effusione sanguinis iusti, à regno depelleretur, & esset exsul à patria, qui Dei Ecclesias impugnabat, nunc verò ad superiora redeamus.

CAP. V. *Quos Chunos hic vocat author, Procop. Diacon. Nicē. Iornā. Hunos nominant.*

IGITVR rumor erat Chunos in Gallias velle prorumpere. Erat autē tūc tēporis apud Tungros oppidū Seruatius eximiæ sanctitatis episcopus, qui vigiliis ac ieiuniis vacans crebro lachrymarū imbre perfusus, domini misericordiā precabatur, ne vnquā gentē hanc incredulam, sęque semper indignā in Gallias venire permitteret. Sed sentiēs per spiritū, pro delictis populi, sibi hoc nō fuisse cōcessum, consilium cepit vt expeteret vrbem Romanā, scilicet vt adiūctis sibi apostolicæ virtutis patrociniis quæ humiliter ad dominū flagitabat, mereretur facilius obtinere. Accedēs ergo ad beati apostoli tumulum,

A malũ, deprecabatur auxiliũ bonitatis eius, in multa abstinẽtia, maxima inedia se cõsumẽs, ita vt biduo triduóque sine vllo cibo potúque maneret, nec esset interuallum aliquod in quo ab oratione cessaret. Cúmque ibidem multorum dierum spacia in tali afflictione moraretur, fertur hoc à beato Apostolo accepisse responsum: Quid me vir sanctissime inquietas? ecce enim apud domini deliberationem prorsus sancitum est, Chunos in Gallias aduenire, eásque maxima tempestate debere depopulari. Nunc igitur sume consilium, accelera velociter, ordina domum tuam, sepulturam compone, require linteamina munda, ecce enim migrabis à corpore: nec videbunt oculi tui mala quæ facturi sunt Chuni in Galliis, sicut locutus est dominus deus noster. Hoc à sancto apostolo pontifex responso susceptо, iter accelerat, Galliásque velociter repetit: venienſq; ad vrbem Tungrorum, quę erant necessaria sepulturæ secum citius leuat: valéque dicens clericis, ac reliquis ciuibus vrbis, denunciat cum fletu & lamentatione, quia non visuri essent vltra faciem illius. At illi cum eiulatu magno & lachrymis eum prosequentes, supplicabant humili prece dicentes, Ne derelinquas nos pater sancte, ne obliuiscaris nostri pastor bone. Sed cùm eum fletibus reuocare non possent, accepta

Seruatius Romam pergit oraturus ad tumulum petri.

B benedictione cum osculis redierunt. Hic verò ad Traiectensem vrbem accedens, modica pulsatus febre, recessit à corpore. Ablatáque à fidelibus, iuxta ipsum aggerem publicum est sepultus. Cuius beatum corpus qualiter post multorũ temporum spacia sit translatũ, in libro Miraculorũ scripsimus.

CAP. VI.

IGITVR Chuni à Pannoniis egressi, vt quidam ferunt, in ipsa sanctæ Paschæ vigilia, ad Metensem vrbem, reliqua depulando, perueniunt, tradentes vrbem incendio, & populum in ore gladij trucidantes, ipsósque sacerdotes domini ante sacrosancta altaria perimentes. Nec remansit in ea locus inustus, præter oratoriũ beati Stephani primi martyris ac Leuitæ. De quo oratorio quæ à quibusdam audiui, narrare non distuli. Aiunt enim, priusquam hi hostes venirent, vidisse se virum fidelem in visu quasi conferentem cum sanctis apostolis Petro ac Paulo, beatũ Leuitam Stephanum de hoc excidio, ac dicentem: Oro domini mei, vt non permittatis obtentu vestro Metensem vrbem ab inimicis exuri, quia locus in ea est in quo paruitatis meæ pignora continentur: sed potius sentiãt se populi aliquid me posse cum domino. Quòd si tantum facinus populi supercreuit, vt aliud

Oratorium Steph. precib. inter incẽdia seruatur.

C fieri non possit, nisi ciuitas tradatur incendio, saltem vel hoc oratorium non cremetur. Cui illi aiũt, Vade in pace dilectissime frater, oratorium tantum tuum carebit incendio. Pro vrbe verò non obtinebimus, quia dominicæ sanctionis super eam sententia iam processit: inualuit enim peccatum populi, & clamor malitiæ eorũ ascendit coram deo: ideo ciuitas hæc cremabitur incendio. Vnde proculdubio est, quòd horum obtentu vrbe vastata, oratorium permansit inlæsum.

CAP. VII.

ATTILA verò Chunorum rex, à Metensi vrbe egrediens, cum multas Galliarum ciuitates opprimeret, Aureliam adgreditur, eámque maximo arietum impulsu nititur expugnare. Erat autem eo tempore beatissimus Anianus, in supradicta vrbe episcopus, vir eximiæ prudentiæ, ac laudabilis sanctitatis, cuius virtutum gesta nobiscum fideliter retinentur. Cúmque inclusi populi suo pontifici quid agerent acclamarent, ille fusus in deo, monet omnes in orationem prosterni, & cum lachrymis præsens semper in necessitatibus domini auxilium implorare. Deniq; his vt præceperat deprecantibus, ait sacerdos: Aspicite de muro ciuitatis, si dei miseratio iam succurrat. Suspicabantur enim per domini misericordiam, Ætium aduenire, ad quem & Arelatem abierat, prius suspectus futuri.

Attila Aureliam expugnat.

D Aspicientes autem de muro, neminem viderunt. Et ille, Orate, inquit, fideliter, dominus enim liberabit vos hodiè. Orantibus autem illis, ait, Aspicite iterum. Et cùm aspexissent, neminem viderunt qui ferret auxilium. Ait eis tertiò, Si fideliter petitis, dominus velociter adest. At illi cum fletu & eiulatu magno, domini misericordiam implorabant. Exacta quoque oratione, tertiò iuxta senis imperium aspicientes de muro, viderunt à longè quasi nebulam de terra consurgere. Quod renunciantes, ait sacerdos, Domini auxilium est. Interea iam trementibus ab impetu arietum muris, iamque ruituris, ecce Ætius & Theudo Gothorum rex, ac Thorismodus filius eius, cum exercitibus suis ad ciuitatem adcurrunt, versúmque hostem eiiciunt, repelluntque. Itaque liberata obtentu beati Antistitis ciuitate, Attilam fugant, qui Mauriacum campum adiens, se præcingit ad bellum. Quod hi audientes, se contra eum viriliter præparant. His diebus Romam sonus adiit, Ætium in maximo discrimine inter phalangas hostium laborare. Quo audito vxor eius anxia atque mœsta, assiduè basilicam sanctorum apostolorum adibat, atque vt virum suum de hac expectatione susciperet sospitem precabatur. Quæ cùm die noctúque hæc ageret, quadam nocte homo pauperculus,

Aniani precibus obsidione Aurelia liberatur.

E crapulatus à vino, in angulo basilicæ beati Petri apostoli obdormiuit. Clausis autem ex more ostiis à custodibus, non est electus: de nocte verò consurgens, relucentibus per tota ædis spacia lichnis, pauore perterritus, aditum per quem foris euaderet, quærit. Verùm vbi primi atque alterius ostij claustra pulsat, & obserata cuncta cognoscit, solo decubuit, trepidus præstolans locum, vt cum vẽniẽtibus ad matutinos hymnos populis, hic liber abscederet. Interea vidit duas personas se inuicem venerabiliter salutantes, sollicitósque de suis esse prosperitatibus. Tunc qui erat senior, ita exorsus est: Vxoris Ætij lachrymas diutius sustinere non patior. petit enim assiduè, vt virum suum de Galliis reducam incolumem, cùm aliud exinde fuisset apud diuinum iudicium præfinitum, sed tamen obtinui immensam pietatem pro vita illius. Et ecce nunc illuc propero, viuentem eum exindè reducturus. Veruntamen obtestor, vt qui hæc audierit, sileat, arcanúmque dei vulgare non audeat, ne pereat velociter è terra. Ille autem hæc audiens, silere non potuit, sed mox inluce scẽte cœlo om-

Aetius patricius restituitur.

nia quæ audierat, matrifamiliæ pandit: expletísque sermonibus lumine caruit oculorum. Igitur Æ- F
tius cum Francis Gothísque coniunctus, aduersus Attilam confligit. At ille ad internecionem vasta-
ri suum cernens exercitum, fuga dilabitur. Theudo verò Gothorum rex huic certamini succubuit.
Nam nullus ambigat, Chunorum exercitum obtentu memorati antistitis fuisse fugatum. Verùm
Aetius patritius cum Thorismodo victoriam obtinuit, hostésque deleuit. Expletóque bello ait Ae-
tius Thorismodo, Festina velociter redire in patriam, ne insistente Germano, patris regno prioris.
Hæc ille audiens, cum velocitate discessit, quasi anticipaturus fratrem, & prior patris cathedram
adepturus. Simili & Francorum regem dolo fugauit. Illis autem recedentibus, Ætius spoliato cam-

Attila Aquileiam diripit.

po, victor in patriam cum grandi est reuersus spolio. Attila verò cum paucis reuersus est, nec multo
post Aquileia à Chunis capta, incensa atque diruta, Italia peruagata atque subuersa est. Thorismo-
dus de quo supra meminimus, Alamannos bello edomuit: ipse deinceps, post multas lites & bella,
à fratribus oppressus ac iugulatus interiit.

CAP. VIII. *Aetij res & gesta.*

IGITVR his ita digestis ac per ordinem expletis, quid de Ætio supra memorato Renati Frige- G
ridi narrat historia tacere nefas putaui. Nam cùm in duodecimo historiarum libro referat, post diui
Honorij excessum, Valentinianum puerulum, vno tantum lustro peracto, à consobrino Theodosio
imperatorem fuisse creatum, & apud vrbem Romam, tyrannum Ioanné in imperium surrexisse, le-
gatósque eius à Cæsare dicat fuisse despectos, adiecit: Dum hæc ita gererentur, legati ad tyrannum
reuersi sunt, mandata atrocia reportantes: quibus permotus Ioannes, Ætium id temporis curam
palatij gerentem, cum ingenti auri pondere ad Chunos transmittit, notos sibi obsidiatus sui tẽpore
& familiari amicitia deuinctos cum mandatis huiusmodi: Cùm primum partes aduersæ Italiam in-
gressæ forent, ipse à tergo adoriretur, se à frõte venturum. Et quia de hoc viro consequenter plura
memoranda sunt: genus morésque ordiri placet. Gaudentius pater, Scythiæ prouinciæ primoris
loci, à domesticatu exorsus militia vsque ad magisterij equitum culmen prouectus est. Mater Itala,
nobilis ac locuples fœmina. Aetius filius, à puero prætorianus, tribus annis Alarici obses: dehinc
Chunorum, post hæc Carpilionis gener, ex comite domesticorum, & Ioannis curam palatij gerere
cœpit: medij corporis, virilis habitudinis, decenter formatus, quo neque infirmitudini esset neque H
oneri: animo alacer, membris vegetus, eques promptissimus, sagittarum iactu peritus, conto im-
piger, bellis aptissimus, pacis artibus celebris, nullius auaritiæ, minimæ cupiditatis, bonis animi
præditus, nec impulsoribus quidem prauis ab instituto suo deuians, iniuriarum patientissimus, labo-
ris adpetens, impauidus periculorum, famis sitisque atque vigiliarum tolerantissimus. Cui ab ineun-

Aetij encomium. Renatus Frigeridus Historiog.

te ætate prædictum liquet, quantæ potentiæ fatis destinaretur temporibus suis locisque celebran-
dus. Hæc supradictus historiographus de Aetio narrat. Adultus autẽ Valentinianus imperator, me-
tuens ne se per tyrannidem Aetius opprimeret, eum nullis causis extantibus interemit. Ipse postmo-
dum Augustus, dum in campo Martio pro tribunali residens, concionaretur ad populum, Occylla
buccellarius Aetij ex aduerso veniens, eum gladio perfodit. Talis vtrisque extitit finis.

CAP. IX. *Francorum quis rex primus.*

DE Francorum verò regibus, quis fuerit primus à multis ignoratur. Nam cùm multa de eis Sul-
pitij Alexandri narret historia, non tamen regem primum eorum vllatenus nominat: sed duces eos
habuisse dicit: quæ tamen de eisdem referat, memorare videtur. Nam cùm dicit, Maximum intra
Aquileiam, amissa omni spe imperij quasi amentem residere, adiungit: Eo tẽpore Genobaldo, Mar- I
comere, & Sunnone ducibus, Franci in Germaniã prorupere, ac pluribus mortaliũ limite inrupto
cæsis, fertiles maximè pagos depopulati Agrippinenſi etiam Coloniæ metum incussere. Quod vbi
Treuiros perlatum est, Nannius & Quintinus militares magistri, quibus infantiam filij & defensio-
nem Galliarum Maximus commiserat, collecto exercitu apud Agrippinam conuenire. Sed onusti
præda hostes, prouinciarum opima depopulati, Rhenum transiere, pluribus suorum in Romano re-
lictis solo, ad repetendam depopulationem paratis, cum quibus congressus Romanis accommodus

Carbonaria Francorum cades.

fuit, multis Francorum apud Carbonariam ferro peremptis. Cúmque consultaretur de successu, an
in Franciam transire deberent, Nannius abnuit, quia non imparatos & in locis suis indubiè fortio-
res futuros sciebat. Quod cum Quintino & reliquis viris militaribus displicuisset, Nannio Mogũ-
tiacum reuerso, Quintinus cum exercitu circa Niuisium castellum Rhenunum transgressus, secun-
dis à fluuio castris, casas habitatoribus vacuas atque ingentes vicos destitutos offendit. Franci enim
simulato metu, se in remotiores saltus receperant, concidibus per extrema siluarum procuratis.
Itaque vniuersis domibus exustis, in quas sæuire stoliditas ignaua, victoriæ consummationem repo- K
nebat, noctem sollicitam milites sub armorum onere duxerant. Ac primo diluculo, Quintino præ-
lij duce ingressi saltus, in medium ferè diem implicantes se erroribus viarum, toto peruagati sunt,
tandem cum ingentibus septis omnia à solo clausa offendissent, in palustres cãpos qui siluis iunge-
bantur, prorupẽre: molientibus, hostium rari apparuere, qui coniunctis arborum truncis, vel con-
cidibus superstantes, velut è fastigiis turrium, sagittas tormentorum ritu effudere, inlitas herbarum
venenis, vt summæ cutis, neque letalibus inflicta locis vulnera, haud dubiæ mortes sequerentur.
Dehinc, maiori multitudine hostium circunfusus exercitus, in aperta camporum, quæ libera Fran-
ci reliquerant, auidè effusus est: ac primi equites voraginibus immersi, permixtis hominum iumen-
torúmque corporibus, ruina inuicem suorum oppressi sunt. Pedites etiam, quos nulla onera equo-
rum calcauerant, implicati limo, ægrè explicantes gressum, rursus se, qui paulò antè vix emersérãt,

siluis

A siluis trepidantes occulebant. Perturbatis ergo ordinibus cæsæ legionis, Heraclio Iouinianorum tribuno ac penè omnibus qui militibus præerant extinctis, paucis effugium tutum nox & latibula siluarũ præstitere. Hæc in tertio Historiæ libro narrauit. In quarto verò libro cùm de interfectione Victoris filij Maximi tyranni narraret, ait: Eo tempore Carietto & Syrus in locum Nanneni subrogati, in Germania cum exercitu oppositi Francis diuersabantur. Et post pauca, cùm Franci de Germania prædas tulissent, adiecit: Nihil Arbogastes differre volens, cõmonet Cæsarẽ pœnas debitas à Francis exigẽdas, nisi vniuersa quæ superiori anno cæsis legionibus diripuerãt, cõfestim restituerẽt, auctoresq; belli traderent: in quos violatæ pacis perfidia puniretur. Hæc acta cum duces essent, retulit: & deinceps ait, Post dies pauculos Marcomere & Sunnone Francorum regalibus transacto cursim conloquio impetratisque ex more obsidibus, ad hiemandum Treueros concessit. Cùm autem eos regales vocet, nescimus vtrum reges fuerint, an vices tenuerint regum. Idem tamen scriptor, cum necessitates Valentiniani Augusti commemorat, hæc adiungit: Dum diuersa in oriente per Thracas geruntur, in Gallia status publicus perturbatur. Clauso apud Viennam palatij ædibus B principe Valentiniano, & penè infrà priuati modum redacto, militaris rei cura Francis satellitibus tradita, ciuilia quoque officia transgressa in coniurationem Arbogastis: nullúsque ex omnibus sacramentis militiæ obstrictis reperiebatur qui familiari principis sermoni aut iussis obsequi auderet. Dehinc refert, quòd eodem anno Arbogastes Sunnonem & Marcomerem subregulos Francorum gentilibus odiis infectans, Agrippinam rigente maximè hieme, petiit: ratus tuto omnes Franciæ recessus penetrandos vrendosque, cùm decussis foliis nudæ atque arentes siluæ insidiãtes occulere non possent. Collecto ergo exercitu, transgressus Rhenum, Bricteros ripæ proximos, pagum Ætiam quem Chamani incolunt, depopulatus est, nullo vnquam occurrante, nisi quòd pauci ex Ampsiuariis & Chattis Marcomere duce in vlterioribus collium iugis apparuere. Iterum hic relictis tam ducibus quàm regalibus, apertè Francos regem habere designat: huiusque nomen prætermittens ait, Dehinc Eugenius tyrannus suscepto expeditionali procinctu, Rheni limitem petit, vt cum Alamannorum & Francorum regibus vetustis fœderibus ex more initis, immensum ea tempestate exercitum gentibus feris ostentaret. Hæc suprà scriptus historiographus de Francis disC seruit. Renatus Profuturus Frigeridus, cuius iam supra meminimus, cùm Romã refert à Gothis captam atque subuersam, ait: Interea Respendial rex Alamannorum Goare ad Romanos transgresso, de Rheno agmen suorum conuertit, Vandalis Francorum bello laborantibus, Godigisilo rege absumpto, acie viginti fermè milibus ferro peremptis, cunctis Vandalorum ad internecionem delendis, ni Alanorum vis in tempore subueniisset. Mouet nos hæc causa, quòd cùm aliarum gentium reges nominat, cur non nominet & Francorum. Tamen cùm ait, quod Constantinus assumpta tyrannide, Constantium filium ad se de Hispaniis venire iussisset, ita differuit: Accito Constantinus tyrannus de Hispaniis Constante filio, itémque tyranno, quo de summa rerum consultarẽt præsentes, factũ est vt Constãs instrumẽto aulæ & cõiuge sua Cæsaraugustæ dimissis, Gerõtio intra Hispanias omnibus creditis ad patrẽ cõtinuato itinere decurreret. Qui vbi in vnũ venere, interiectis diebus plurimis, nullo ex Italia metu, Cõstantinus gulæ & ventri deditus, redire ad Hispanias filiũ monet. Qui præmissis agminibus, dum cum patre resideret, ab Hispania nuncij commeant, à GeronD tio maximum vnum è clientibus suis imperio præditum, atque in se comitatu gentium Barbararum accinctum parari. quo exterriti, Edobecco ad Germanas gentes præmisso, Constans, & præfectus iam Decimius Rusticus ex officiorum magistro petunt Gallias cum Francis & Alamannis, omnique militum manu, ad Constantinum iamiámque redituri. Item cùm Constantinum obsideri scribit, ita dicit: Vixdum quartus obsidionis Constantini mensis agebatur, cùm repentè ex vlteriori Gallia nuncij veniunt, Iouinum absumpsisse ornatus regios, & cum Burgundionibus, Alamannis, Francis, Alanis, omnique exercitu imminente obsidentibus, ita acceleratis moris, reserata vrbe Constãtinus deditur. Confestímque ad Italiam directus missis à principe obuiã percussoribus, supra Minciũ flumen capite truncatus est. Et post pauca idem refert: Hisdem diebus præfectus tyrannorum Decimius Rusticus Agroetius ex primicerio notariorũ Iouini, multique nobiles apud Aruernos capti à ducibus Honorianis, & crudeliter interempti sunt. Treuerorum ciuitas à Francis direpta incensáque est secunda inruptione. Cùm autem Asterius codicillis imperialibus patritiatũ sortitus fuisset, hæc adiungit: Eodem tempore Castinus domesticorum coE mes, expeditione in Francos suscepta, ad Gallias mittitur. hæc hi de Francis dixere. [1] Orosius autem & ipse historiographus in septimo operis sui libro, ita commemorat: Stilico congregatis gentibus Francos proterit, Rhenum transit, Gallias peruagatur, & ad Pirenæos vsque perlabitur. Hanc nobis notitiam de Francis memorati historici reliquere, regibus non nominatis. Tradunt enim multi eosdem de Pannonia fuisse digressos. Et primum quidem littora Rheni amnis incoluisse: dehinc transacto Rheno, Thoringiam transmeasse: ibique iuxta pagos vel ciuitates, [2] reges crinitos super se creauisse, de prima, & vt ita dicam, nobiliori suorum familia. Quod postea probatum Chlodouei victoriæ tradidere, idque in sequenti digerimus. Nam & in consularibus legibus Theodomenem regem Francorum, filium Richimeris quõdam, & Ascilã matrem eius, gladio interfectos. Ferunt etiã tũc Chlogionẽ vtilẽ ac nobilissimũ in gente sua regem Francorũ fuisse, qui apud Dispargũ castrũ habitabat, quod est in termino Thoringorũ, in his autẽ partibus, id est ad meridionalẽ plagã,

Sulp. Alexander.

Marcomerus & Sunno regales viri & subreguli Francorum.

Renatus historiog.

Gerontius.

Treueris à Francis incenditur.

1 *cap.* 37.

2 *Francorum Criniti reges. apud Francos inquit Paul. Aemil. lib.* 1. *tantum reges regiaq; stirps crine intonso ornatoq; agebant, cùm Alani, Burgondiones, Sicambri incultiorẽ promitterent.*

habitabant Romani vsque Ligerim fluuium. Vltra Ligerim verò Gothi dominabãtur. Burgũdiones p
quoque Arrianorum sectam sequentes, habitabant trans Rhodanum, qui adiacet ciuitati Lugdu-
nensi. Chlogio autem missis exploratoribus, ad vrbem Camaracum, perlustrata omnia ipse secutus,
Romanos proterit, ciuitatẽ adprehendit: in qua paucum tẽpus residens, vsque Suminam fluuium
occupauit. De huius stirpe quidam Meroueum regem fuisse adserunt, cuius fuit filius Childericus.

CAP. X. *Franci idololatriæ dediti. Deut. 20.*

SED hæc generatio fanaticis semper cultibus visa est obsequium præbuisse, nec prorsus agnouere Deum: sibíque siluarum atque aquarum, auium, bestiarúmque, & aliorum quoque elementorum finxere formas, ipsásque vt Deum colere eísque sacrificia delibare consueti. O si eorum fibras cordium, vox illa terribilis attigisset, quæ per Moysem populo locuta est, dicens: Non sint tibi dij alij præter me: non facies tibi sculptile, neque adorabis omnem similitudinem quæ in cœlo sunt, & quæ in terra, & quæ versantur in aquis: non facies ea, & non coles ea. & illud, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies, ac per nomen eius iurabis. Quid si intelligere potuissent quæ pro

Contra idola.

vituli conflatilis veneratione Israëliticum populum vltio subsecuta compressérit, cùm post epulum & cantica, post luxurias atque saltationes, cum ore immundo pro ferrent de eodem sculptili, Hi sunt G
dij tui Israël qui te eduxerunt de terra Ægypti: cecidere ex eis vigintiquatuor millia hominum: quid de his qui initiati Beelphegor cum Moabitibus scortis commixti, à proximis cæsi & prostrati sunt? In qua plaga Phinees sacerdos interemptis adulteris, sedauit furorem dei, & reputatum est illi ad iustitiã. Quid si illa & eorum auribus inlata fuissent, quæ dominus per Dauid intonat, dicens: Quia omnes dij gentium dæmonia, dominus autem cœlos fecit. &, Simulachra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum: similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. vel illud, Confundantur omnes qui adorant sculptile, & qui gloriantur in simulachris suis. Et iterum quod Abacuc propheta testatur dicens: Quid prodest sculptile his, quia sculpsit illud fictor suus: cõflatile & imaginem falsam, &c. Ecce iste coopertus est auro & argento, & omnis spiritus non est in eis: Dominus autem in templo sancto suo: sileat à facie eius vniuersa terra. Sed & alius propheta dicit: Dij qui cœlum & terram non fecere, pereant à terra, & de his quæ sub cœlis sunt. Item illic: Hæc dicit dominus, creans cœlos, ipse deus formans terram, & quæ in ea sunt: ipse plastes eius, non in vanum fundauit eam, vt habitaretur creauit eam. Ego dominus, hoc mihi nomen H
est, gloriam meam alteri non dabo, neque virtutem meam sculptilibus, quæ ab initio transiere, & alibi: Nunquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant? Et per Isaiam iterum dicit; Ego primus & nouissimus, & absque me non est deus, & formator, quem ego non nouerim. Plastæ idoli omnes nihil sunt, & amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt, & confundantur in eis: ecce omnes participes eius confundentur, fabri enim sunt ex hominibus. Quis formauit deum, & sculptile conflauit ad nihil vtile? in prunis & malleis formauit illud, & operatus est in brachio fortitudinis suæ. Similiter & artifex lignarius, in circino tornauit illud, & fecit imaginem viri quasi speciosi hominis habitantis in domo. Succidit lignum, operatus est, fecit sculptile, & adorauit vt deum. Clauis & malleis compaginauit, vt non dissoluatur. Portata tolluntur, quia incedere non valent: reliquum verò ligni, factum est hominibus in focum, & calefacti sunt. Ex alio verò deum fecit, & sculptile sibi: curuatur ante illud, & adorauit illud, & obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. medietatem eius igni combussi, & coxi super car- I
bones eius panes, coxi carnes, & comedi, & de reliquo eius idolum faciam. Ante truncũ ligni procidam: pars eius cinis est. Cor insipiens adorauit illud, & non liberauit animam suam: neque dicit, fortè mendacium est in dextra mea. Hæc autem Francorum generatio nõ intellexit primùm, intellexerunt autem postea, sicut sequens historia narrat.

CAP. XI. *Auitus Aruernus.*

AVITVS enim vnus ex senatoribus, & vt valdè manifestum est, ciuis Aruernus, cum Romanum ambisset imperium, luxuriosè agere volens, à senatoribus eiectus, apud Placentiam vrbem episcopus ordinatur. Comperto autem, quòd adhuc indignans senatus, vita eum priuare vellet, basilicam sancti Iuliani Aruerni martyris cum multis muneribus expetiuit: sed impleto in itinere vitæ cursu obiit, delatúsque ad Briuatensem vicum, ad pedes ante dicti martyris est sepultus: cui Martianus successit. In Galliis autem Egidius ex Romanis magister militum datus est.

CAP. XII. *Childericus ob stupra regno pellitur.*

CHILDERICVS verò cùm esset nimia in luxuria dissolutus, & regnaret super Francorum gentem, cœpit filias eorum stuprosè detrahere. Illíque ob hoc indignantes, de regno eum eiiciunt. K
Comperto autem, quòd eum etiam interficere vellent, Thoringiam petiit, relinquens ibi hominem sibi charum, qui virorum furentium animos verbis lenibus mollire possit: dans etiam signum quando redire possit in patriam: id est, diuisere simul vnum aureum, & vnam quidem partem secum detulit Childericus, aliam verò amicus eius retinuit, dicens: Quando hanc partem tibi misero, partésque coniunctæ vnum effecerint solidum, tunc tu securo animo in patriam repedabis. Abiens ergo in Thoringiam, apud regem Bisinum vxorémque eius Basinã latuit: denique Franci hoc eiecto, Egidium sibi, quem superius magistrum militum à Republica missum diximus, vnanimiter regẽ adsciscunt. Qui cũ octauo anno super eos regnaret, amicus ille fidelis, pacatis occultè Francis, nuncios ad Childericum cum parte illa diuisi solidi, quam retinuerat, mittit. Ille verò certa cognoscens indicia, quòd à Francis desideraretur, ipsis etiã rogantibus, à Thoringia regressus, in regnũ suũ est restitutus. His ergo regnãtibus, simul Basina illa quã supra memorauimus,

relicto

A relicto viro suo, ad Childericum venit. Qui cum sollicitè interrogaret, qua de causa ad eum de tãta regione veniisset, respõdisse fertur: Noui, inquit, vtilitatẽ tuã, quòd sis valdè strenuus: ideóque veni vt habitẽ tecũ: nã noueris, si in trãsmarinis partibus aliquẽ cognouissem vtiliorẽ te, expetissem vtique cohabitationẽ eius. At ille gaudẽs, eã sibi in cõiugio copulauit: quæ concipiẽs, peperit filium, vocauitque nomen eius Chlodoueum. Hic fuit magnus & pugnator egregius.

Chlodoueum nascitur.

APVD Aruernum verò post transitum sancti Artemij, venerandus è senatoribus episcopus ordinatur. Qualis autem fuerit hic pontifex, testatur presbyter Paulinus, dicens: Si enim hos videas dignos domino sacerdotes, vel Exuperium Tholosæ, vel Simplicium Viennæ, vel Amandum Burdegalæ, vel Diogenianum Albigæ, vel Dynamium Engolismæ, vel Venerandum Aruernis, vel Alithium Cadurcis, vel nunc Pegasium Petrogoriis, vtcunque se habent seculi mala, videbis profectò dignissimos totius fidei religionisque custodes. Hic in ipsa dominici Natalis vigilia transisse refertur. Mane autem facto, processio solennitatis funeris eius obsequium fuit: post cuius obitum fœda apud ciues pro episcopatu contentio vertebatur. Cúmque partes inter se diuisæ, alium aliúm-

CAP. XIII. *Venerandi ac Rustici Episcopatus.*

B que erigere vellent, magna conlisio erat populi. Residentibus tamen episcopis, die dominico, mulier quædam velata atque deuota deo, audenter ad eos ingreditur: quæ ait, Audite me sacerdotes domini: scitote enim, quòd non est in his beneplacitum deo, quos hi ad sacerdotium elegere. Ecce enim dominus hodie ipse sibi prouidebit antistitem: itaque nolite conturbare neque conlidere populum, sed patientes estote parumper: dominus enim nunc dirigit, qui regat Ecclesiam hanc. His itaque mirantibus hæc verba, subito Rusticus nomine, qui erat ex ipsa vrbis Aruernæ diœcesi presbyter aduenit: ipse enim iam mulieri per visionem fuerat indicatus. Quo viso ait: En ipsum quem elegit dominus: ecce qualẽ vobis dominus põtificem destinauit: hic ordinetur episcopus. Hęc ea loquẽte, omnis populus cũcta cõtẽtione postposita, clamauit dignum ac iustũ esse. Qui in cathedra positus, septimus in eodẽ loco põtificatus honorẽ populo gaudẽte, suscepit.

Rusticus diuinitus elegitur.

APVD vrbem vero Turonicam, defuncto Eustochio episcopo, septimodecimo sacerdotij sui anno, quintus post beatum Martinum, Perpetuus ordinatur. Qui cùm virtutes assiduas ad sepulchrum eius fieri cerneret, cellulam quæ super eum fabricata fuerat, videns paruulam, indignã talibus miraculis iudicauit. Qua submota, magnã ibi basilicã quæ vsque hodie permanet, fabricauit: quæ habetur à ciuitate passus DL. habet in longũ pedes centũ sexaginta, in latũ sexaginta: habet in altũ, vsque ad cameram, pedes quadragintaquinque. Fenestras in altario triginta duas in capso, viginti columnas, quadraginta vnas in toto ædificio, fenestras lij. columnas cxx. ostia octo, tria in altario, quinque in capso. Solennitas enim ipsius basilicæ triplici virtute pollet: id est dedicatione templi, trãslatione corporis sancti: ordinatione eius episcopatus. Hanc enim quarto nonas Iulias obseruabis: depositionem verò eius tertiò Idus Nouembris esse cognosces. Quòd si fideliter celebraueris & in præsenti seculo, & in futuro, patrocinia beati antistitis promereberis. Et quoniam camera cellulæ illius prioris, elegãti opere fuerat fabricata, indignũ duxit sacerdos, vt opera eius deperirẽt: sed in honore B. apostolorũ Petri & Pauli aliã cõstruxit basilicã, in qua camerã illẽ affixit. multas & alias basilicas ædificauit, quæ vsque hodie in Christi nomine constant.

CAP. XIIII. *Eustochium ac Perpetuum Episcopi.*

S. Martini basilica.

EO tempore & basilica beati Symphoriani Augustodunensis martyris, ab Eufronio presbytero ędificata est. Et ipse Eufronius, huius deinceps vrbis episcopatũ sortitus est. Hic enim marmor quod super sanctum sepulchrum beati Martini habetur, cum grandi deuotione transmisit.

CAP. XV. *Symphoriani basilica.*

SANCTVS verò Namatius, post obitum Rustici episcopi, apud Aruernos in diebus illis octauus erat episcopus. Hic Ecclesiam quæ nunc constat, & veterrima intra muros ciuitatis habetur, suo studio fabricauit, habentem in longum pedes centum quinquaginta, in latum pedes sexaginta, in altum infra capsum vsque cameram, pedes quinquaginta: in ante absidem rotundam habens, ab vtroque latere ascellas eleganti constructas opere, totumque ædificium in modum crucis habetur expositũ. Habet fenestras xlij. colũnas lxx. ostia octo. Terror nãque ibidẽ dei, & claritas magna cõspicitur: & verè plerũque inibi odor quasi aromatũ suauissimus aduenire à religiosis sẽtitur. Parietes ad altariũ opere sarsurio, ex multo marmorũ genere exornatos habet. Exacto ergo in duodecimo anno beatus põtifex ædificio, Bononiã ciuitatẽ Italię sacerdotes dirigit, vt ei reliquias sanctorũ Vitalis & Agricolæ exhibeãt, quos pro nomine Christi dei nostri, crucifixos manifestissimè esse cognouimus.

CAP. XVI. *Namatius ecclesiam Aruer. fabricauit.*

CIVS coniunx basilicam sancti Stephani suburbano murorum ædificauit. Quam cum fucis

E colorum adornare vellet, tenebat librum in sinu suo, legens historias Actionis antiquas, pictoribus indicans quæ in parietibus fingere deberent. Factum est autem quadam die, vt sedente illa in basilica ac legente, adueniret quidam pauper ad orationem: & aspiciens eã in veste nigra, senio iã proiectam, putauit esse vnã de egentibus, protulitque quadram panis, & posuit in sinu eius, & abscessit. Illa verò non dedignãs munus pauperis, qui personã eius nõ intellexit, accepit & gratias egit reposuitque hanc suis epulis anteponens, & benedictionem ex ea singulis diebus sumẽs, donec expensa est.

Vitalis & Agricolæ reliquiæ.

IGITVR Childericus Aurelianus pugnas egit: Odouacrius: verò cum Saxonibus Andegauos venit magna tũc lues populum deuastauit. mortuus est autẽ Egidius, & reliquit filium Syagriũ nomine: Quo defũcto Odouacrius de Andegauo & aliis locis obsides accepit. Britãni de Biturica à Gothis expulsi sũt, multis apud Dolẽsem vicũ perẽptis. Paulus verò comes cũ Romanis ac Francis, Gothis bella intulit, & prædas egit. Veniẽte verò Odouacrio Andegauos, Childericus rex sequenti die

CAP. XVII. *Namatij conjux B. Stephano fecit ecclesiam.*

adoenit, interemptoque Paulo comite, ciuitatem obtinuit. Magno ea die incendio domus Ecclesiæ F
concremata est.

CAP. XIX. *præliantur Saxones cum Rom.* His ita gestis inter Saxones atque Romanos bellum gestū est: sed Saxones terga vertētes, multos de suis, Romanis insequentibus gladio reliquere: insulæ eorum cum multo populo interempto, à Francis captæ atque subuersæ sunt. Eo anno mense nono terra tremuit. Odouacrius cum Childerico fœdus iniit, Alamannósque, qui partem Italiæ peruaserant, subiugarunt.

CAP. XX. EORICVS autem Gothorum rex Victorium ducē super septem ciuitates præposuit, anno quartodecimo regni sui. Qui protinus Aruernos aduenies, ciuitatem addere voluit: vnde & cryptæ illæ vsquè hodiè perstant ad basilicam sancti Iuliani, & columnas quæ sunt in æde positæ exhiberi iussit. Basilicam sancti Laurentij & sancti Germani Licaniacensis vici iussit ædificari. Fuit autem Aruernis annis nouem. Super Euchirium verò senatorem calumnias deuoluit: quem in carcere posi-

Victorij res

Victorius luxuriosus occiditur.

tum, nocte extrahi iussit, ligatúmque iuxta parietem antiquum, ipsum parietem super eum elidi iussit. Ipse verò dum nimium esset in amore mulierum luxuriosus, & ab Aruernis vereretur interfici, Romā aufugit: ibíque similē tētans exercere luxuriā, lapidibus est obrutus. Post cuius excessum regnauit Eoricus annos quatuor, obiit autē anno xxvij. regni sui. Fuit etiā & tūc terræ motus magnus. G

CAP. XXI. *Dæmonibus repletur Ecclesia, quorū princeps specie mulieris concionatur.* DEFVNCTO autē apud Aruernos Namatio episcopo, Eparchius successit vir sanctissimus atque religiosus. Et quia eo tempore Ecclesia paruam infra muros vrbis possessionem habebat, ipsi sacerdoti in ipso quod modo Salutatorium dicitur, mansio erat, atque ad gratias deo tempore nocturno reddendas ad altarium Ecclesiæ consurgebat. Factum est autem, vt nocte quadam ingrediens, plenam Ecclesiam dæmonibus reperiret, ipsúmque principem in modum ornatæ mulieris, in throni illius cathedram residentem. Cui ait pontifex, O meretrix execranda, non sufficit tibi loca cuncta variis pollutionibus inficere, adhuc & cathedram à domino consecratam fœtida sessionis tuæ accessione coinquinas? abscede à domo dei, ne à te amplius polluatur. Cui ait, Et quia mihi meretricis nomen imponis, multas tibi parabo insidias ob desideria mulierum. Et hęc dicens, sicut fumus euanuit. Veruntamen sacerdos tentatus est per commotionem corporis ad concupiscentiam: sed signo crucis sanctæ munitus, nihil ei inimicus nocere potuit. Ferūt etiam ipsum H

Eparchius signo crucis pellit tentationes.

in arce Cētobēnici mōtis monasteriū collocasse, vbi nūc oratoriū est, & ibi se diebus quadragesimæ sanctæ recludere: die autē cœnæ dominicæ cum magno psallentio comitantibus clericis, ciuibusque, ad ecclesiā suam reuertebatur. Quo migrante, Sidonius ex præfecto substituitur, vir secūdum seculi dignitatē nobilissimus, & de primis Galliarū senatoribus: ita vt filiam sibi Auiti imperatoris in matrimonio sociaret. Huius tēpore, cùm adhuc apud vrbem Aruernam Victorius, cuius suprà meminimus, moraretur, fuit in monasterio beati Cyriaci, vrbis ipsius abbas, Abraham nomine: qui fide atque operibus Abrahæ illius prioris refulgebat, sicut in libro vitæ eius scripsimus.

CAP. XXII. *Sidonius destitutus libro memoriter celebrauit.* SANCTVS verò Sidonius tantæ facundiæ erat, vt plerumque ex improuiso luculentissimè quæ voluisset, nulla obsistente mora componeret. Contigit autem quadam die, vt ad festiuitatem basilicæ monasterij, cuius supra meminimus, inuitatus accederet: ablatóque sibi nequiter libello, per quem sacrosancta solennia agere consueuerat, ita paratus à tēpore cunctum festiuitatis opus explicuit, vt ab omnibus miraretur, nec putaretur ab adstantibus ibidem hominem locutum fuisse, sed angelum. Quod in præfatione libri quem de Missis ab eo compositis, coniunximus, plenius de- I
clarauimus. Cùm autem esset magnificæ sanctitatis, atque, vt diximus, ex senatoribus primis, plerumque nesciente coniunge, vasa argentea auferebat à domo, & pauperibus erogabat. Quod illa cùm cognosceret, scandalizabatur in eum: sed tamen dato egenis precio, species domi restituebat.

CAP. XXIII *Presbyter prava in Episcopum moliens cacauit viscera.* CVMQVE ad officium dominicum fuisset mancipatus, & sanctam ageret in seculo & vitā, surrexere contra eum duo presbyteri, & ablata ei omni potestate à rebus Ecclesiæ, arctum ei victum & tenuem relinquentes, ad summam eum contumeliam redegere. Sed non longi temporis spacio inultam eius iniuriam diuina voluit sustinere clementia: nam vnus ex his nequissimis & indignis dici presbyteris, cùm ante noctem minatus fuisset eum de Ecclesia velle extrahere, signum ad matutinas audiens fuisse commotum, feruens felle contra sanctum dei surrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die præcedente tractauerat. Ingressus autem in secessum suum, dum ventrem purgare nititur, spiritum exhalauit. Expectabat enim puer à foris cum cereo dominum egressurum. Iámque aduenerat lux, & satelles eius, id est alius presbyter, mittit nuncium, dicens: Veni ne tardaueris, vt quæ nobis die hesterna conuenerant, pariter expleamus. Sed cùm responsa dare differret exanimis, eleuato puer velo ostij, reperit dominum super cellulam secessus defunctum. Vnde in- K

Arrij mors fœtida. Niceph. l. 8. c. 51.

dubitatum est, non minoris criminis hunc reum esse, quàm Arrium illum, cui similiter in secessu fuere interna deposita per partes inferiores egesta: quia nec istud sine hæresi potest accipi, vt in Ecclesia non obediatur sacerdoti dei, cui ad pascendum oues commissæ sunt: & ille se ingerat potestati, cui neque à deo, neque ab hominibus aliquid est commissum. Dehinc beatus sacerdos, vno adhuc manente nihilominus inimico, suæ restituitur potestati. Factum est autem post hæc, vt accedēte febre ægrotare cœpisset, qui rogat suos, vt eum in Ecclesiam ferrent. Cúmque illuc inlatus fuisset, conueniebat ad eum multitudo virorum ac mulierum, simúlque etiam & infantium plangentium atque dicentium: Cur nos deseris pastor bone, vel cui nos quasi orphanos derelinquis? Nunquid erit nobis post transitū tuū vita? nunquid erit postmodū qui nos sapientiæ sale sic cōdiat?

aut

A aut ad dominici nominis timorem talis prudẽtiæ ratione redarguat? Hæc & his similia, populis cum magno fletu dicentibus, tandem sacerdos spiritu in se sancto influente respondit: Nolite timere ô populi, ecce frater meus Aprunculus viuit, & ipse erit sacerdos vester. Qui non intelligentes, putabant eum loqui aliquid in extasi. Quo migrante, presbyter ille nequam, alter ex duobus qui remãserat, protinus omnem facultatem Ecclesiæ, tanquam si iam episcopus esset, inhians cupiditate, prę-occupat, dicens: Tandem respexit in me deus, cognoscens me iustiorem esse Sidonio, largitusque est mihi hanc potestatem. Cúmque per totam vrbem superbus ferretur, adueniente die dominico qui imminebat post transitum sancti viri, præparato epulo, iussit cunctos ciues in domo Ecclesiæ inuitari: despectísque senioribus, primus recumbit in toro. Cui oblato pincerna poculo ait: Domine mi, vidi somnium, quod si permittis edicam. Videbam hac nocte dominica, & ecce erat domus magna, & in domo erat thronus positus, in quo quasi iudex residebat, cunctis potestate præstantior, cui adsistebãt multi sacerdotum in albis vestibus, sed & promiscuæ populorum turbę valdè innumerabiles. Verùm cùm hæc trepidus contemplarer, conspicio eminus inter eos beatum adstare Si-
B donium, & cum presbytero illo tibi charissimo, qui ante hos paucos annos de hoc mundo migrauit, adtentè litigantem: quo deuicto, iubet rex vt in imis carceris angustiis retrudatur: ablatóque isto, contra te iterum suggerit, dicens: Te in eo scelere propter quod ille prior damnatus fuerat, fuisse participem. Verùm vbi iudex, quem ad te transmitteret, sollicitè cœpit inquirere, ego me inter reliquos occulere cœpi, & à tergo statui, tractans apud memetipsum, ne fortè ego qui notus sum homini, mittar. Dum hæc mecum tacitus voluerem, amotis omnibus remansi solus in publico: vocatúsque à iudice, propius accedo. Cuius virtutem atque splendorem contuens, cœpi hebes effectus, titubare præ metu. Et ille, Ne timeas puer, inquit: sed vade, dic presbytero illi: Veni ad respondendam causam, quia Sidonius te accersiri deprecatus est. Tu verò ne moram facias ad eũdum, quia sub grandi testificatione mihi præcepit rex ille tibi hæc loqui, dicens, Si tacueris, morte pessima morieris. Hæc eo loquente, exterritus presbyter, elapso de manu calice, reddidit spiritum. Ac de recubitu ablatus, mortuus sepulturæ mandatus est, possessurus infernum cum satellite suo. Tale
C iudicium super contumaces clericos dominus in hunc prætulit mundum, vt vnus Arrij sortiretur mortem, alius tanquam Simon Magus, apostoli sancti oratione ab excelsa arce superbiæ præceps allideretur. Qui non ambigũntur pariter possidere tartarum, qui simul egerunt nequiter contra sanctum episcopum suum. Interea cùm iam terror Francorum resonaret in his partibus, & omnes eos amore desiderabili cuperent regnare, sanctus Aprunculus Lingonicæ ciuitatis episcopus, apud Burgundiones cœpit haberi suspectus. Cúmque odium de die in diem cresceret, iussum est vt clam gladio feriretur. Quo ad eum perlato nuncio nocte à castro Diuionensi per murum demissus, Aruernos aduenit, ibique iuxta verbum domini, quod posuit in ore sancti Sidonij, vndecimus datur episcopus.

Aprunculus Arner. fit Episcopus.

CAP. XXIIII.

Fames Burg.

SED tempore Sidonij episcopi, magna Burgundiam fames obpressit. Cumque populi per diuersas regiones dispergerentur, nec esset vllus qui pauperibus alimoniam largiretur, Ecdicius quidam ex senatoribus huius propinquus, magnam tunc rem in deo confisus fecisse perhibetur. Nam inualescente fame, misit pueros suos cum equis & plaustris per vicinas sibi ciuitates, vt eos qui hac
D inopia vexabantur, sibi adducerent. At illi euntes, cunctos pauperes quotquot inuenire potuerunt, adduxere ad domos eius: ibíque eos per omne tempus sterilitatis pascens, ab interitu famis exemit. Fuereque, vt multi aiunt, amplius quàm quatuor millia promiscui sexus. Aduenientе autem vbertate, ordinata iterum euectione, vnumquenque in locum suum restituit. Post quorum discessum, vox ad eum è cœlis lapsa peruenit, dicens: Ecdici, Ecdici, quia fecisti rem hanc, tibi & semini tuo panis non deerit in sempiternum, eo quòd obedieris verbis meis, & famem meam refectione pauperum satiaueris. Quem Ecdicium miræ velocitatis fuisse, multi commemorant. nã quadam vice multitudinem Gothorum cum decem viris fugasse perscribitur. Sed & sanctus Patiens Lugdunensis episcopus, simile huic in ipsa fame populis præstitisse perhibetur beneficium. Extat enim hodieque apud nos beati Sidonij epistola, in qua eum declamatoriè conlaudauit.

Ecdicius senator pascit pauperes.

CAP. XXV.

De Euarice persequutore.

HVIVS tempore & Euarix rex Gothorum, excedens Hispanum limitem, grauem in Galliis super Christianos intulit persecutionem. Truncabat passim peruersitati suæ non consentientes, clericos carceribus subigebat: sacerdotes verò, alios dabat exilio, alios gladio trucidabat. Nam &
E ipsos sacrorum templorum aditus, spinis iusserat obserari, scilicet vt raritas ingrediendi, obliuionem faceret fidei. Maximè tunc nouem Populanæ Geminæque Germaniæ vrbes, ab hac tempestate depopulatæ sunt. Extat hodiéque & pro hac causa ab Basilli episcopũ nobilis Sidonij ipsius epistola, quæ hæc ita loquitur. Sed persecutor non post multum tempus, vltione diuina percussus interiit.

CAP. XXVI.

Perpetuus Turon. Episcopus.

POST hæc beatus Perpetuus Turonicæ ciuitatis episcopus, impletis triginta annis, in pace quieuit: in cuius loco Volusianus, vnus ex senatoribus, subrogatus est. Sed à Gothis suspectus habitus, episcopatui sui anno septimo, in Hispanias est quasi captiuus abductus, sed protinus vitam finiuit. In cuius loco Virus succedens, septimus post beatum Martinum ordinatur episcopus.

CAP. XXVII

volus. Virus. Chlodoueus Arripit regnũ.

HIS ita gestis, mortuo Childerico, regnauit Chlodoueus filius eius pro eo. Anno autem quinto regni eius, Syagrius Romanorũ rex, Egidij filius, ad ciuitatẽ Suessionas, quã quõdã supra memoratus Egidius tenuerat, sedem habebat. Super quem Chlodoueus cum Ragnachario parente suo, quia &

ipse regnum tenebat, veniens, campum pugnæ præparari depoſcit. Sed nec iſte diſtulit, ac reſiſtere F
metuit. Itaque inter ſe vtriſque pugnantibus, Syagrius eliſum cernens exercitum, terga vertit, & ad
Alaricum regem, Tholoſam curſu veloci perlabitur. Chlodoueus verò ad Alaricum mittit, vt eum
redderet: alioquin nouerit, ſibi bellum ob eius retentionem inferri. At ille metuens ne propter
eum iram Francorũ incurreret, vt Gothorũ pauere mos eſt, vinctũ legatis tradidit. Quem Chlodo-
ueus receptum, cuſtodiæ mancipari præcepit: regnóque eius accepto, cum gladio clàm feri-
Chlod. Syagriũ occidit. ri mãdauit. Eo tẽpore multæ Eccleſiæ à Chlodouei exercitu depręd atæ ſunt, quia erat ille adhuc fa-
naticis erroribus inuolutus. Igitur de quadam Eccleſia vrceum miræ magnitudinis ac pulchritudi-
nis hoſtes abſtulerant, cum reliquis eccleſiaſtici mĩniſterij ornamentis: Epiſcopus autem Ec-
cleſiæ illius, miſſos ad regem dirigit, poſcens vt ſi aliud de ſacris vaſis recipere non mereretur,
ſaltem vel vrceum Eccleſiæ ſuæ recipiat. Hæc audiens rex, ait nuncio: Sequere nos vſque Sueſſio-
nas, quia ibi cuncta quæ acquiſita ſunt, diuidenda erũt. Cũque mihi vas illud ſors dederit, quæ papa
poſcit, adimpleam. Dehinc aduenſens Sueſſionas, cuncto onere prædæ in medium poſito, ait rex:
Rogo vos, ô fortiſſimi præliatores, vt ſaltem mihi vas iſtud (hoc enim de vrceo ſupra memorato di- G
cebat) extra partem concedere non abnuatis. Hæc rege dicente, illi quorum erat mens ſanior, aiũt:
Omnia glorioſe rex, quæ cernimus tua ſũt: ſed & noſipſi tuo ſumus domino ſubiugati. Nũc quod ti-
bi beneplacitum videtur, facito: nullus enim poteſtati tuæ reſiſtere valet. Cùm illi hæc ita dixiſſent,
vnus leuis, inuidus ac cerebroſus, cum voce magna, eleuatam bipennem vrceo impulit,
dicens, Nihil hinc accipies, niſi quæ tibi ſors vera largitur. Ad hæc obſtupefactis omnibus, rex
iniuriam ſuam patientiæ lenitate coercuit: acceptúmque vrceum nuncio eccleſiaſtico reddidit, ſer-
Chlodoueus adhuc gentilis calicem D. Rhemigio reddi iußit. Fau. Æmyl. lib. 1. Vitis dilata. uans abditum ſub pectore vulnus. Tranſacto verò anno, iuſſit omnem cum armorum apparatu ad-
uenire phalangam, oſtenſuram in campo Martio ſuorum armorum nitorem. Verùm vbi cunctos
circuire deliberat, venit ad vrcei percuſſorem, cui ait, Nullus tam inculta, vt tu, detulit arma:
nam neque tibi haſta, neque gladius, neque ſecuris eſt vtilis: & adprehenſam ſecurim eius in ter-
ram deiecit: at ille cùm paululum inclinatus fuiſſet ad colligendum eam, rex eleuatis manibus,
ſecurim ſuam capiti eius defixit. Sic, inquit, tu apud Sueſſionas in vrceo illo feciſti. Quo mor-
tuo, reliquos abſcedere iubet. Magnũ ſibi per hanc cauſam timorẽ ſtatuẽs: multa deinde bella victo- H
riáſque fecit. Nã decimo regni ſui anno, Thoringis bellũ intulit, eoſdẽq; ſuis ditionibus ſubiugauit.

CAP. XXVIII.

Chlodoueus Chrotildẽducit vxorem. Guag. & Æmil. l. 1.

FVIT autem & Gundeuchus rex Burgundionum, ex genere Athanarici regis perſecutoris, de quo
ſuprà meminimus. Huic fuerunt quatuor filij, Gundobaldus, Godegiſilus, Chilpericus, & Godoma-
rus. Igitur Gundobaldus Chilpericum fratrem ſuum interfecit gladio, vxorémque eius ligato ad
collum lapide, aquis immerſit. Huius duas filias exilio condemnauit: quarum ſenior, mutata veſte
Mucuruna, iunior Chrothildis vocabatur. Porrò Chlodoueus, dum legationem in Burgundiam ſę-
pius mittit, Chrothildis puella reperitur à legatis eius. Qui cùm eam vidiſſent elegantem atque
ſapientem, & cognouiſſent quòd de regio eſſet genere, nunciauerunt hæc Chlodoueo regi. Nec mo
ratus ille, ad Gũdobaldũ legationẽ dirigit, eã ſibi in matrimonio petens. Quod ille recuſare metuẽs,
tradidit eã viris: illíque accipiẽtes puellã, regi velocius repræſentant, qua viſa, rex valdè gauiſus, ſuo
eam coniugio ſociauit, habens iam de concubina filium nomine Theodoricum.

CAP. XXIX.

IGITVR ex Chrothilde regina habuit filium primogenitum: quem cùm mulier baptiſmo cõſe- I
crare vellet, prædicabat aſſiduè viro dicens, Nihil ſunt dij quos colitis, qui neque ſibi, neque aliis
poterunt ſubuenire: ſunt enim aut ex lapide, aut ex ligno, aut ex metallo aliquo ſculpti: nomina
verò quæ in eis indidiſtis, homines fuere, non dij: vt Saturnus qui filio ne à regno depelleretur,
per fugam elapſus adſeritur: vt ipſe Iupiter omnium ſtuprorum ſpurciſſimus perpetrator, ince-
Iunonis verba ſunt apud Virg. 1. Æne. ſtator virorum, propinquarum deriſor, qui nec ab ipſius ſororis propriæ potuit abſtinere concu-
bitu, vt ipſa ait: Iouíſque & ſoror & coniunx? Quid Mars Mercuriúſque potuere. Qui potius ſunt
magicis artibus prædĩti, quàm diuini numinis potentiam habuêre. Sed ille magis coli debet qui cœ-
lum & terram, mare & omnia quæ in eis ſunt, verbo ex non extantibus procreauit, qui ſolem lucere
fecit, & cœlum ſtellis ornauit: qui aquas reptilibus, terras animantibus, aëra volatilibus adimple-
uit: cuius nutu terræ frugibus, pomis arbores, vuis vineæ decorantur: cuius manu genus
humanum creatum eſt: cuius largitione ipſa illa creatura omnis, homini ſuo quem creauit &
obſequio & beneficio famulatur. Sed cum hæc regina diceret, nullatenus ad credendum regis ani-
mus mouebatur: ſed dicebat: Deorum noſtrorum iuſſione, cuncta creantur ac prodeunt: Deus K
verò veſter nihil poſſe manifeſtatur, & quod magis eſt, nec de deorum genere eſſe probatur. Interea
regina fidelis filiũ ad baptiſmũ exhibet: adornari Eccleſiã velis præcipit atque cortinis, quo facilius
vel hoc myſterio prouocaretur ad credendum, qui flecti prædicatione non poterat. Baptiza-
Ignomerus primogenitus baptiz^{us} in albis moritur. tus autem puer, quem Ignomerum vocitauerunt, in ipſis ſicut regeneratus fuerat albis obiit.
Qua de cauſa commotus felle rex, non ſegniter increpabat reginam, dicens: Si in nomine deo-
rum meorum puer fuiſſet dicatus, vixiſſet vtique: nunc autem quia in nomine dei veſtri baptizatus
eſt, viuere omninò non potuit. Ad hæc regina, Deo, inquit, omnipotenti creatori omnium gratias
ago, qui me non vſquequaque iudicauit indignam, vt de vtero meo genitum regno ſuo dignare-
tur adſcire. Mihi autem dolore huius cauſæ animus non adtingitur, quia ſcio in albis ab hoc
mundo vocatos, dei obtutibus nutriendos. Poſt hunc verò genuit alium filium quem baptizatum

Chlodo-

A Chlodomerem vocauit: & hic cum ægrotare cœpisset, dicebat rex: Non potest aliud fieri nisi & de hoc, sicut & de fratre eius, contingat, vt baptizatus in nomine Christi vestri, protinus moriatur: sed orante matre domino iubente conualuit.

REGINA verò non cessabat prædicare, vt Deum verum cognosceret, & idola negligeret: sed nullo modo ad hæc credenda poterat commoueri, donec tandem aliquando bellum contra Alamannos commoueretur: in quo compulsus est confiteri necessitate, quod prius voluntate negauerat. Factum est autem vt confligente vtroque exercitu, vehementer cæderentur: atque exercitus Chlodouei valdè ad internecionem ruere cœpit. Quod ille videns, eleuatis ad cælum oculis, compūctus corde, cōmotus in lachrymis ait: Iesu Christe quē Chlothildis prædicat esse filium Dei viui, qui dare auxilium laborātibus, victoriámque in te sperantibus tribuere diceris, tuæ opis gloriam deuotus efflagito: vt si mihi victoriam super hos hostes indulseris, & expertus fuero illam virtutem quam de te populus tuo nomini dicatus probasse se prædicat, credam tibi, & in nomine tuo baptizer. Inuocaui enim deos meos, sed vt experior, elōgati sunt ab auxilio meo: vnde credo eos nul-
B lius esse potestatis præditos, qui sibi obedientibus non succurrunt. Te nunc inuoco, & tibi credere desidero, tantū vt eruar ab aduersariis meis. Cúmque hæc diceret, Alamanni terga vertentes, in fugam labi cœperunt. Cúmque regem suum cernerent interemptum, Chlodouei seditionibus subdunt, dicentes: Ne amplius, quæsumus, pereat populus: iam tui sumus. At ille prohibito bello, coarctatóque populo, cum pace regressus, narrauit reginæ qualiter per inuocationem nominis Christi, victoriam meruit obtinere.

CAP. XXX. *Chlodoueus Christo nomē spōdet si vinceret. Greg. Cenal. Aemil. lib. 1.*

TVNC Regina accersiri clàm sanctum Remigium, Remensis vrbis episcopum iubet, deprecās vt regi verbum salutis insinuaret. Quem sacerdos accersitum, secretius cœpit instigare: vt Deum verum factorem cæli & terræ crederet, idola negligeret, quæ neque sibi, neque aliis prodesse possunt. At ille ait: Libenter te sanctissime pater audiam, sed restat vnum, quòd populus qui me sequitur, non patitur relinquere deos suos: sed vado & loquor eis iuxta verbum tuum. Conueniens autem cum suis priusquam ille loqueretur, præcurrente potentia Dei, omnis populus pariter adclamauit,
C Mortales deos abigimus, pie rex, & deum quem Remigius prædicat, immortalem sequi parati sumus. Nunciātur hæc antistiti, qui gaudio magno repletus, iussit lauacrū præparari. Velis depictis adumbrantur plateæ Ecclesiæ, cortinis albentibus adornantur, baptisterium componitur, balsama diffunduntur, micant flagrantes odore cerei, totúmque templum baptisterij diuino respergitur ab odore. Talémque ibi gratiam adstantibus Deus tribuit, vt æstimarent se Paradisi odoribus conlocari. Rex ergo prior poposcit se à pontifice baptizari: procedit nouus Constantinus ad lauacrum, deleturus leprę veteris morbum, sordentésque maculas gestorum antiquorum recenti latice deleturus. Cui ingresso ad baptismum, sanctus Dei sic infit ore facundo: Mitis depone colla Sicamber, adora quod incendisti, incende quod adorasti. Erat enim sanctus Remigius episcopus egregiæ scientiæ, & rhetoricis adprime imbutus studiis: sed & sanctitate ita prælatus, vt Siluestri virtutibus æquaretur. Est enim nunc liber vitæ eius, qui eum narrat mortuum suscitasse. Igitur rex omnipotentem deum in trinitate confessus, baptizatus est in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, delibutúsque
D sacro chrismate cum signaculo crucis Christi. De exercitu verò eius baptizati sunt amplius tria millia. Baptizata est & soror eius Albofledis, quæ non post multum tempus migrauit ad dominum: pro qua cùm rex cōtristaretur, sanctus Remigius cōsolatoriū misit epistolā, quæ hoc modo sumpsit exordium: Angit me & satis me angit vestræ causa tristitiæ, quòd bonæ memoriæ germana vestra transiit Albofledis. Sed de hac re consolari possumus: quia talis de hoc mūdo migrauit, vt suspici magis debeat quā lugeri. Conuersa est enim & alia soror eius Lāthildis nomine, quæ in hęresin Arrianorū dilapsa fuerat, quæ confessa æqualem filium patri & spiritum sanctum chrismata est.

CAP. XXXI. *Paul. Aemil. adiungit etiā D. Medardū.*

Chlodoueus baptizatur.

Rhemigius mortuū suscitauit.

TVNC Gūdobaldus & Godegisilus fratres, regnū circa Rhodanum aut Ararim cum Massilienſi prouincia retinebant. Erant autem tam illi quàm populi eorum, Arrianæ sectæ subiecti. Cúmque se inuicem impugnarent, audiens Godegisilus Chlodouei regis victorias, misit ad eum legationem occultè, dicens: Si mihi ad persequendum fratrem meum præbueris auxilium, vt eum bello interficere aut de regno eiicere possim, tributum tibi quale tu ipse velis iniungere, annis singulis dissoluam. Quod ille libenter accipiens, auxilium ei vbicunque necessitas poscceret, repromisit. Et statuto tempore contra Gundobaldum, exercitum commouit. Quo audito Gundobaldus
E ignorans dolum fratris, misit ad eum, dicens: Veni in adiutorium meum, quia Franci se cōmouent contra nos, & regionem nostram adeunt vt eam capiant: ideóque simus vnanimes aduersus gentem inimicam nobis, ne separati inuicem, quod aliæ gentes passæ sunt, perferamus. At ille, Vadam, inquit, cum exercitu meo, & tibi auxilium præbebo. Mouentésque simul hi tres exercitum, id est Chlodoueus contra Gundobaldum, & Godegisilus cum omni instrumento belli ad castrum cui Diuione nomen est, peruenerunt. Confligentésque super Oscaram fluuium, Godegisilus Chlodoueo cōiungitur, ac vterque exercitus Gūdobaldi populum atterit. At ille dolum fratris, quem non suspicabatur, aduertens, terga dedit, fugámque iniit, Rhodanitidésque ripas percurrens, Auenionem vrbem ingreditur. Godegisilus verò obtenta victoria, promissa Chlodoueo aliqua parte regni sui, cum pace discessit, Viennamque triumphans, tanquam si iam totum possideret regnum, ingreditur. Auctis adhuc Chlodoueus rex viribus, post Gundobaldum abiit, vt eum

CAP. XXXII. *Bellū aduersus Gundobaldum.*

Gūdobaldus vincitur.

de ciuitate extractum interimeret. Quod ille audiens pauore perterritus, metuebat ne ei mors repẽ- F
tina succederet. Habebat tamen secum virum inlustrem Aredium, strenuum atque sapientem, ad
quem ad se accersitum ait, Vallant me vndique angustiæ, & quid faciam ignoro, quia venerunt hi
Barbari super nos, vt nobis interemptis regionem totam euertant. Ad hæc Aredius ait, Oportet te
lenire feritatem hominis huius, ne pereas. nunc ergo si placet in oculis tuis, ego à te fugere, & ad
eum transire confimulo: cúmque ad eum adcessero, ego faciam vt neque te, neque hanc
euertat regionem. Tantum, vt quod tibi per meum consilium demandauerit, implere studeas, do-
nec causam tuam dominus prosperam facere sua pietate dignetur. Et ille, Faciam, inquit, quæ-
cunque mandaueris. Hæc eo dicente, vale dicens Aredius discessit: & ad Chlodoueum re-
gem abiens, ait, Ecce ego humilis seruus tuus, piissime rex, ad tuam potentiam venio, relin-
quens illum miserrimum Gundobaldum. Quia si me pietas tua recipere dignatur, integrum in
me famulum atque fidelem, & tu & posteri tui habebitis. Quem ille promptissimè colligens,
secum retinuit: erat enim iocundus in fabulis, strenuus in consiliis, iustus in iudiciis, & in com-
misso fidelis. Denique Chlodoueo cum omni exercitu circa muros vrbis residente, ait Aredius, Si G
dignanter, ô rex, gloria celsitudinis tuæ paucos humilitatis meæ sermones velit accipere, consilio
licet non egeatis, tamen fide integra ministrabo, idémque vel tibi congruum, vel ciuitatibus erit
per quas transire deliberas. Cur, inquit, retines exercitum, cùm loco firmissimo tuus resideat ini-
micus? Depopularis agros, prata depascis, vineas dissipas, olueta succidis, omnésque regionis
fructus euertis: interim & illi nocere non præuales. Mitte potius legationem, & tributum quod ti-
bi annis singulis dissoluat, impone, vt & regio salua sit, & tu tributa dissoluenti perpetuò domineris:
quòd si noluerit, tũc quod libuerit facies. Quo consilio rex accepto hostem patriæ redire iubet ad
propria. Tũc missa legatione ad Gundobaldũ, vt ei per singulos annos tributa imposita reddere de-
beat, iubet. At ille & de præsenti soluit, & deinceps soluturum esse se promittit.

Aredius desertor Gundobaldi.

Gundobaldus tributarius Chlodouei.

CAP. XXXIII.

POST hæc resumptis viribus, iam despiciens regi Chlodoueo tributa promissa dissoluere, contra
Godegisilum fratrem suum exercitum commouit, eumque apud Viennam ciuitatem inclusum ob-
sedit. Verum vbi minori populo alimenta deficere cœperunt, timens Godegisilus, ne ad se vsque fa- H
mes extenderetur, iussit expelli minores populi ab vrbe. Quo facto expulsus est inter cæteros arti-
fex ille ab vrbe, cui de aquæductu cura manebat. Ille verò indignans, quòd fuerat electus ab vrbe
cum cæteris, ad Gundobaldum furibundus vadit, indicans qualiter ciuitatem inrumpens, vltio-
nem exerceret in fratrem. Illo quoque duce exercitu per aquæductum directo, multis cum ferreis
vectibus præcedentibus (erat autem spiculum illius lapide magno concluſum) quo cum vectibus
illis per magisterium artificis repulso, ciuitatem introeunt: illisque de muro sagittantibus, hi terga
premunt. Dato autem de medio ciuitatis sono buccinæ, obsidentes portas capiunt, apertisque pa-
riter ingrediuntur. Cúmque inter duas has acies populus vrbis ab vtroque exercitu cæderetur, Go-
degisilus ad ecclesiam hæreticorum confugit, ibique cum episcopo Arriano interfectus est. Deni-
que Franci qui apud Godegisilum erant, in vnam se turrim congregant. Gundobaldus autem iussit,
ne vni quidé ex ipsis aliquid noceretur, sed adprehensos eos Tholosæ in exilium ad Alaricum regem
trãsmisit, interfectis senatoribus Burgũdionibúsque qui Godegisilo cõsenserãt. Ipse verò regionem
omnẽ quę nunc Burgundia dicitur, in suo dominio restaurauit. Burgundionibus leges mitiores in- I
stituit, ne Romanos opprimerent.

Electus artifex prodit ciuitatem.

Godegisilus occiditur.

CAP. XXXIIII.

CVM autem cognouisset assertiones hæreticorum nihil esse, à sancto Auito episcopo Viennensi,
Christũ filiũ dei & spiritum sanctum æqualem patri confessus, clã vt chrismaretur expetiit. Cui ait
sacerdos, Si verè credis quod nos ipse dominus edocuit, exequere. Ait autem, Si quis me confessus
fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui est in cœlis: qui autem nega-
uerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui est in cœlis. Sic & ipsos
sanctos ac dilectos suos beatos apostolos cùm de futuræ persecutionis tentationibus doceret,
insinuauit, dicens: Adtendite vobis ab hominibus, tradent enim vos in conciliis & in synagogis
suis, flagellabunt vos, & ante reges & præsides stabitis propter me in testimonium illis & gentibus.
Tu verò cùm sis rex: & à nullo adprehendi formides, seditionem pauescis populi ne creatorem om-
nium in publico fatearis. Relinque hanc stultitiam, & quod corde te dicis credere, ore profer in
plebe. Sic etenim & beatus apostolus ait: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad K
salutem. Sic & propheta ait: Confitebor tibi domine in ecclesia magna, in populo graui lau-
dabo te. Et iterum: Confitebor tibi in populis domine, psalmum dicam nomini tuo inter gentes.
Metuens enim populum, ô rex, ignoras quia satius est vt populus sequatur fidem tuam, quàm tu in-
firmitati faueas populari? Tu enim es caput populi, non populus caput tuum. Si enim ad bellum pro-
ficiscaris, tu præcedis cateruas hostiũ, & illæ quò abieris, subsequuntur. Vnde melius est, vt te prece-
dente cognoscant veritatem, quàm te pereunte permaneant in errore. Nã deus non inridetur: nec
enim diligit illum, qui propter terrenũ regnum, eũ non cõfitetur in seculo. Ista ille ratione cõfusus,
vsque ad exitũ vitæ suæ in hac insania perdurauit, nec publicè æqualitatem Trinitatis voluit confite-
ri. Magnæ enim facũdiæ erat tũc tẽporis beatus Auitus. nãque insurgẽte hæresi apud vrbẽ Cõstanti-
nopolitanam, tam illa quam Eutichus, quàm illa quã Sabellius docuit, id est nihil diuinitatis ha-
buisse dominũ nostrum Iesum Christum: rogante Gundobaldo rege, ipse contra eas scripsit. Extant

Gundobaldus renuntiat Arianismo.

Auitii scripta.

exindè

A exindè nunc apud nos epistolæ admirabiles, quæ sicut tunc hæresim oppresserunt, ita nunc ecclesiam dei ædificant. Scripsit enim Homiliarum librum vnum de Mundi principio, & de diuersis aliis conditionibus libros sex versu compaginatos: Epistolarum libros nouem, inter quas supradictæ continentur epistolæ: referens in quadam homilia quam de Rogationibus scripsit, has ipsas Rogationes quas ante Ascensionis dominicæ triumphum celebramus, à Mamerto ipsius Viennensis vrbis episcopo, cui & hic eo tempore præerat, institutas fuisse, dum vrbs illa multis terreretur prodigiis. Nam terræ motu frequenter quatiebatur: sed & ceruorum atque luporum feritas, portas ingressa, per totam, vt scripsit, vrbem, nihil metuens oberrabat. Cúmque hæc per anni circulum gererentur, aduenientibus Paschalis solennitatis diebus, expectabat misericordiam dei plebs tota deuotè, vt vel hic magnæ solennitatis dies huic terrori terminum daret. Sed in ipsâ gloriosæ noctis vigilia, dum Missarum celebrarentur solennia, subitò palatium regale intramurancum diuino igne succenditur, pauore omnibus perterritis, & Ecclesiam egressis, credentibus, ne aut hoc incendio vrbs tota cõsumeretur, aut certè disrupta tellure dehisceret, sanctus sacerdos prostratus ante altare

Rogationes Mamertus instituit.

B cum gemitu & lachrymis, domini misericordiam imprecatur. Quid plura? penetrauit excelsa poli oratio pontificis inclyti, restinxitque domus incendium flumen profluentiam lachrymarum. Cumque hæc agerentur, adpropinquante Ascensione, vt iam diximus, maiestatis dominicæ, indixit populis ieiunium, instituit orandi modum, edendi seriem, erogandi hilarem dispensationem. Cessantibus quoque exindè terroribus, per cũctas prouincias dispersa facti fama, cũctos sacerdotes imitari commonuit quod sacerdos fecit ex fide: quæ vsque nunc in Christi nomine, per omnes Ecclesias in compunctione cordis & contritione spiritus celebratur.

Oratio restinguit incendiũ

CAP. XXXV

IGITVR Alaricus rex Gothorum, cum videret Chlodoueum regem gentes assiduò debellare, legatos ad eum dirigit, dicens: Si frater meus velit, insederat animo vt nos deo propitio pariter videremus. Quod Chlodoueus non respuens, ad eũ venit. Coniũctique in insula Ligeris, quæ erat iuxta vicum Ambacensem territorij vrbis Turonicæ, simul locuti, comedentes pariter ac bibentes, promissa sibi amicitia pacifici discesserunt.

Alaricus & Chlodoueus cõueniunt.

CAP. XXXVI.

C MVLTI iam tunc ex Galliis habere Francos dominos, summo desiderio cupiebant. Vnde factũ est vt Quintianus Rutenorum episcopus, per hoc odium ab vrbe depelleretur, dicebant enim ei: Quia desiderium tuum est, vt Francorum dominatio possideat terram hanc. Post dies autem paucos, orto inter eum & ciues scandalo, Gothos qui in hac vrbe morabantur, suspicio attigit exprobrantibus ciuibus, quòd velit se Francorũ ditionibus subiugare, consilioque accepto, cogitauerunt eum perfodere gladio. Quod cum viro dei nunciatum fuisset, de nocte consurgens cum fidelissimis ministris suis, ab vrbe Rutena egrediens, Aruernos aduenit. Ibique à sancto Eufrasio episcopo, qui quondam Aprunculo Diuionensi successerat, benignè susceptus est, largitisque ei tam domibus quàm agris & vineis, secum retinuit dicens, Sufficit huius facultas Ecclesiæ vt vtrunque sustineat: tantum charitas quam beatus apostolus prædicat, permaneat inter sacerdotes dei. Sed & Lugdunẽsis episcopus largitus est ei aliqua possessionis Ecclesiæ suæ quam in Aruerno habebat. Reliqua verò de sancto Quintiano tam insidiæ quas pertulit, quàm illa quæ per eum dominus operari dignatus est, scripta sunt in libro vitæ eius.

Quintianus Rutenorum Episcopus.

CAP. XXVIII.

D IGITVR Chlodoueus rex ait suis: Valdè molestè fero, quòd hi Arriani partem teneant Galliarum. Eamus cum dei adiutorio, & superatis redigamus terram in ditionem nostram. Cúmque placuisset omnibus hic sermo, commoto exercitu Pictauos dirigit. ibi tunc Alaricus commorabatur. Sed quoniam pars hostium per territorium Turonicum transibat, pro reuerentia beati Martini dedit edictum, vt nullus de regione illa aliud quàm herbarum alimenta aquámque præsumeret. Quidam autem de exercitu, inuento cuiusdam pauperis fœno, ait, Nónne rex herbam tantum præsumi mandauit, & nihil aliud? & hoc, inquit, herba est. Non enim erimus transgressores præcepti eius si eam præsumimus. Cúmque vim faciens pauperi, fœnum vi abstuliisset, factum peruenit ad regem: quo dicto citius gladio peremptо ait, Et vbi erit spes victoriæ, si beatus Martinus offenditur? satísque fuit exercitui, nihil vlterius ab hac regione præsumere. Ipse verò rex direxit nuncios ab beatam basilicam, dicens, Ite, & forsitan aliquod victoriæ auspicium ab æde sancta suscipietis. Tunc datis muneribus, quæ loco sancto exhiberent, ait, Si tu domine adiutor mihi es, & gentem hanc incredulam, sempérque æmulam tibi, meis manibus tradere decreuisti, in ingressu basilicæ

Bellum cum Alarico.

Turoniũ possessione pro reuerentia beati Martini vetetur chlodoueus ingredi.

E sancti Martini dignare propitius reuelare, vt cognoscam quia propitius dignaberis esse famulo tuo. Maturantibus autem pueris, & ad locum accedentibus, iuxta imperium regis, dum sanctam ingrederentur basilicam, hanc Antiphonam ex improuiso primecerius qui erat, incepit: Præcinxisti me domine virtute ad bellum: supplantasti insurgentes in me subtus me, & inimicorum meorũ dedisti mihi dorsũ, & odientes me disperdisti. Quod satellites audientes, & domino gratias agẽtes, & vota beato cõfessori promittẽtes, læti nũtiauerũt regi. Porrò ille cũ ad fluuiũ Vigennã cum exercitu aduenisset, per quem locum transire deberet, penitus ignorabat, intumuerat enim ab inundatione pluuiarum. Cumque illa nocte dominum deprecatus fuisset, vt ei vadum quò transire possit dignaretur ostendere, mane facto cerua miræ magnitudinis ante eos nutu dei, flumen ingreditur, illaque vadante, populus quo transire possit, agnouit. Veniente autem rege apud Pictauos, dum eminus in tentoriis commoraretur, Pharus ignea de basilica sancti Hilarij

Auspiciũ victoriæ petitum ab ecclesia.

egressa, visa est ei tanquam super se aduenire, scilicet vt lumine beati confessoris adiutus Hilarij, F
liberius hæreticas acies, contra quas sæpe idem sacerdos pro fide conflixerat, debellaret. Contesta-
tus est autem omni exercitui, vt nec ibi quidem aut in via aliquid spoliarent, aut res cuiusquam diri-
perent. Erat in his diebus vir laudabilis sanctitatis Maxentius abbas reclusus in monasterio suo ob
dei timorem: intra terminum Pictauensem. Cuius monasterij nomen lectioni non indidimus, quia
locus ille vsque hodiè Cellula sancti Maxentij vocatur. Cuius monachi cum hostium cuneum
vnum ad monasterium cernerent propinquare, abbatem exorant, vt de cellula sua egrederetur ad
consulendum eis. Illóque demorante, hi timore percussi, cum aperto ostio producunt de cellula
sua. At ille in occursum hostium, quasi pacem rogaturus, pergit intrepidus. Vnus autem ex his eua-
ginato gladio, vt caput eius libraret, manus ad aurem erecta diriguit, gladiusque retrorsum ruit. At
ipse ad pedes beati viri veniam deposcens sternitur. Quod videntes reliqui, cum timore ma-
ximo ad exercitum redierunt, timentes ne & ipsi pariter interirent. Huius verò brachium, bea-
tus confessor cum oleo benedicto contrectans, impositio signo crucis restituit sanum. Eiusque ob-
tentu monasterium permansit inlæsum. Multasque & alias virtutes operatus est, quas si quis dili- G
genter inquiret, libr.um vitæ illius legens, cuncta reperiet. Interea Chlodoueus rex cum Alarico
rege Gothorum in campo Vocladense, decimo ab vrbe Pictaua miliario conuenit: & confligẽtibus
his eminus resistunt, comminus illi. Cúmque secundum cõsuetudinem Gothi terga vertissent, ipse
rex Chlodoueus victoriam, domino adiuuante, obtinuit. Habebat autem in adiutorium suum
filium Sygiberti Claudi, nomine Chlodericum. Hic Sygibertus pugnans contra Alamannos apud
Tulbiacense oppidum, percussus in geniculo claudicabat. Porrò rex cum fugatis Gothis Alaricum
regem interfecisset, duo ex aduerso subitò aduenientes, cum contis vtraque ei latera feriunt. Sed
auxilio tam loricæ quàm velocis equi, ne periret, exemptus est. Maximus ibi tunc Aruernorum po-
pulus, qui cum Apollinare venerat, & primi qui erant ex senatoribus, conruerunt. De hac pu-
gna Amalaricus filius Alarici in Hispaniam fugit, regnúmque patris sagaciter occupauit. Chlodo-
ueus verò filium suum Theodoricum per Albigensem ac Rutenam ciuitatem ad Aruernos diri-
git. Qui abiens, vrbes illas à finibus Gothorum vsque Burgundionum terminum, patris sui ditioni-
bus subiugauit. Regnauit autem Alaricus viginti duos annos. Chlodoueus verò apud Burdegalẽsem H
vrbẽ, hyemẽ agẽs, cũctos thesauros Alarici à Tholosa auferẽs, Engolismã venit. Cui dominus tãtã gra
tiã tribuit, vtin eius cõtẽplatione muri spõte cõruerẽt. Tũc exclusis Gothis vrbẽ suo dominio subiuga
uit. Patratapost hęc victoria, Turonos regressus est, multa sãctę basilicę beati Martini munera offerẽs.

Percussoris viri sancti manus diriguit. Oleum benedictum. Crux.

Clodoues venienti Engolismenses muri corruunt.

CAP. XXXVIII. *Clodou. fit senator patric. Rom.*

IGITVR ab Anastasio imperatore codicillos de consulatu accepit, & in basilica beati Martini tu-
nica blatea indutus est, & chlamyde, imponens vertici diadema. Tunc ascenso equo, aurum argen-
túmque in itinere illo quod inter portam atrij & ecclesiam ciuitatis est, præsentibus populis manu
propria spargẽs, volũtate benignissima erogauit, & ab ea die tãquã cõsul & Augustus est vocitatus. E-
gressus autẽ à Turonis Parisios venit: ibíque cathedrã regni cõstituit. Ibi & Theodoricus ad eũ venit.

CAP. XXXIX. *Licinius episcopus loca redemptionis vi fitauit.*

DENIQVE migrante Eustochio Turonorum episcopo, octauus post sanctum Martinum Lici-
nius Turonicis episcopus ordinatur. Huius tempore bellum superius scriptum gestum est. Et huius
tempore Chlodoueus rex Turonos venit. Hic fertur in oriente fuisse, ac loca visitasse sanctorum,
ipsamque adiisse Hierosolymam, & loca passionis ac resurrectionis dominicæ, quæ in euangeliis le- I
gimus, sæpe vidisse.

CAP. XL. *Sygibertus occiditur à filio: & filius à Chlodoueanis.*

CVM autem Chlodoueus rex apud Parísios moraretur, misit clam ad filium Sygiberti dicens,
Ecce pater tuus senuit, & pede debili claudicat. Si ille, inquit, moreretur, rectè tibi cum amicitia
nostra regnum illius redderetur. Qua ille cupiditate seductus, patrem molitur occidere. Cúmque il-
le egressus de Colonia ciuitate, transacto Rheno, per Burconiam siluam ambulare disponeret, me-
ridiè in tentorio suo obdormiens, immissis super eum filius percussoribus, eum ibidẽ interfecit, tan-
quam regnum illius possessurus. Sed iudicio dei in foueã quam patri hostiliter fodit, incidit. Misit
igitur nuncios ad Chlodoueum regem de patris obitu nunciantes atque dicẽtes: Pater meus mor-
tuus est, & ego thesauros cum regno eius penes me habeo. Dirige tuos ad me, & ea quæ tibi de the-
sauris illius placent, bona voluntate transmittam. Et ille, Gratias, inquit, tuæ volũtati ago, & rogo vt
veniẽtibus nostris patefacias, cuncta ipse deinceps possessurus: quibus venientibus iste patris thesau-
ros pandit. Qui dum diuersa respicerent, ait, In hanc arcellulam solitus erat pater meus numismata
auri congerere. Immitte, inquiunt illi, manum tuam vsque ad fundum, vt cuncta reperias. Quod K
cùm fecisset, & esset valdè declinus, vnus eleuata manu bipennem cerebro eius inlisit: & sic quæ
in patrem egerat indignus incurrit. Quod audiens Chlodoueus, quòd scilicet interfectus esset Sy-
gibertus, & filius eius, in eundem locum aduenies conuocat omnem populum illum, dicens:
Audite quid cõtigerit: dum ego, inquit, per Scaldem fluuium nauigarem, Chlodericus filius paren-
tis mei, patrem suum insequebatur verbo ferens, quòd ego eum interficere velim. Cúmque ille
per Burconiam siluam fugeret, immissis super eum latrunculis, morti tradidit & occidit. Ipse quo-
que dum thesauros eius aperit, à nescio quo percussus interiit. Sed in his ego nequaquã cõscius fum.
Nec enim possum sanguinẽ parentũ meorũ effundere: quod fieri nefas est. Sed quia hæc euenerunt,
consilium vobis præbeo, si videtur, acceptum: conuertimini ad me, vt sub mea sitis defensione.
At illi ista audientes, plaudentes tam palmis quàm vocibus, eum clypeo cuectum super se regem
constituunt.

A constituunt, regnumq; Sygiberti acceptum cum thesauris, ipsos quoque suæ ditioni adsciuit. Proterrebat enim quotidiè deus hostes eius sub manu ipsius, & augebat regnum eius, eo quod ambularet recto corde coram eo, & faceret quæ placita erant in oculis eius.

Post hæc ad Chararicum regem dirigit. Quando autē cum Syagrio pugnauit, hic Chararicus CAP. XLI.
euocatus ad auxiliū Chlodouei eminus stetit, neutrā adiuuans partē, sed euentū rei expectans, vt cui
eueniret victoria, cum illo & hic amicitiam conligaret. Ob hanc causam contra eum indignans
Clodoueus abiit, quem circumuentum dolis cepit cum filio, vinctosque totondit, & Chararicum
quidem presbyterum, filium verò eius diaconum ordinari iubet. Cumque Chararicus de humilita- *chararicus rex cum filio occiduntur.*
te sua cōquereretur & fleret, filius eius dixisse fertur: In viridi, inquit, ligno hæ frondes succisæ sunt,
nec omninò arescunt, sed velociter emergent vt crescere queant: vtinam tam velociter qui hæc fe-
cit, intereat. Quod verbum sonuit in aures Clodouei, quod scilicet minarentur sibi cæsariem ad
crescendum laxare: ipsumque interficere. At ille iussit eos pariter capite plecti. Quibus mortuis, re-
gnum eorum cum thesauris & populis acquisiuit.

B Erat autem tunc Ragnacarius rex apud Camaracum, tam effrenis in luxuria, vt vix vel propin- CAP. XLII.
quis quidem parentibus indulgeret. Is habebat Farronem consiliarium simili spurcitia lutulentum,
de quo fertur, cùm aliquid aut cibi aut muneris vel cuiuslibet rei Regi allatum fuisset, dicere solitū:
Hoc sibi suoque Farroni sufficere: pro qua re Franci maxima indignatione tumebant. Vnde factum
est, vt datis aureis siue armillis vel baltheis Chlodoueus (sed totum adsimilatum auro: erat enim
æreum deauratum sub dolo factum) hæc dedit proditoribus eius, vt super eum inimicarentur. Por-
rò cùm exercitum contra eum commouisset, & ille speculatores plerunque ad cognoscendum trās-
mitteret, reuersis nunciis interrogat, quam valida hæc manus foret. Qui responderunt, Tibi tuo-
que Farroni maximum est supplementum. Veniens autem Chlodoueus, bellum cōtra eum instruit.
At ille deuictum cernens exercitum suum, fuga labi parat, sed ab exercitu comprehensus, ac ligatis
post tergum manibus in conspectu Chlodouei vnà cum Richario fratre suo perducitur. Cui ille,
Cur, inquit, humiliasti genus nostrum, vt te vinciri permitteres? Melius enim tibi fuerat mori, & ele-
uatam securim capiti eius defixit. Conuersusque ad fratrem eius, ait, Si tu auxilium fratri tribuisses, *Ragnacarius cum fratribus interficitur.*
C alligatus vtique non fuisset. similiter & hunc securi percussum interfecit. Post quorum mortem, co-
gnoscunt proditores eorum, aurum quod à rege acceperant esse adulterum. Quod cum regi di-
xisset, ille respondisse fertur, Meritò, inquit, tale aurum accepit, qui dominum suum ad mortem
propria voluntate deducit. Hoc illis quod viuerent deberet sufficere, ne malè proditionem domino
rum suorum luituri, inter tormenta deficerent. Quod illi audientes, optabant gratiam adipisci, illud *Clodeu. proditoribus adulterina dat munera.*
sibi adserentes sufficere si viuere mererentur. Fuerunt autem supradicti reges propinqui huius:
quorum frater Rignomeris nomine apud Cenomanniam ciuitatem, ex iussu Chlodouei interfe-
ctus est. Quibus mortuis, omne regnum eorum & thesauros Chlodoueus accepit. Interfectisque &
aliis, multis regibus vel parentibus suis primis, de quibus zelum habebat, ne ei regnum auferrent, re-
gnum suum per totas Gallias dilatauit. Tamen congregatis suis, quadam vice dixisse fertur de pa-
rētibus quos ipse perdiderat: Væ mihi, qui tanquā peregrinus inter extraneos remansi, & nō habeo de
parentibus qui mihi, si venerit aduersitas, possit aliquid adiuuare. Sed hoc non de morte horum cō-
dolens, sed dolo dicebat, si forte potuisset adhuc aliquem reperire, vt interficeret.

D His ita transactis, apud Parisios obiit: sepultusque in basilica sanctorum apostolorum, quam cum CAP. XLIII.
Chrothilde regina ipse construxerat. Migrauit autem post Vocladense bellum anno quinto. Fuerūt- *Clodeu. obiit Lutetiæ, sepultusq; est in ede Petri & Pauli suburbana quā Visigotica vouerat bello: Genouefæ nūc appellatur: in cuius diuæ tutela vrbs est: quā regiā esse tulerat. paul. Aemil. lib. 1.*
que omnes dies regni eius, triginta anni. Ætas tota, quadraginta quinque anni. A transitu ergo sancti
Martini, vsque ad transitum Chlodouei regis, qui fuit vndecimus annus episcopatus Lycinij Turo-
nici sacerdotis, supputantur anni cxij. Chrothildis autem regina, post mortem viri sui Turonos ve-
nit: ibique ad Basilicam sancti Martini deseruiens, cum summa pudicitia atque benignitate in hoc
loco commorata est omnibus diebus vitæ suæ, rarò Parisios visitans.

GREGORII TVRONENSIS
HISTORIARVM
LIBER III.

E

Velim si placet, parumper conferre quæ Christianis beatam confitentibus Tri- *Trinitatem patriarchæ venerati sint.*
nitatem prospera successerint: & quæ hæreticis eadem scindentibus fuerint in
ruinam. Omittamus autem qualiter illam Abraham veneratur ad ilicem, Iacob
prædicat in benedictione, Moyses cognoscit in sente, populus sequitur in nube,
eandemque pauescit in monte: vel qualiter eam Aaron portat in logio, aut Dauid
vaticinatur in psalmo, orans innouari se per spiritum rectum, nec sibi auferri spi-
ritum sanctum, atque se confirmari per spiritum principalem: magnum & ego
hic cerno mysterium, quòd scilicet quem hæretici minorem adserunt, principalem vox prophe-

tica nunciauit. Sed his, vt diximus, omissis, ad nostra tempora reuertamur. Arrius enim, qui huius F
Arrij mors & damnatio Niceph. lib. 8. cap. 51.
iniquæ sectæ primus iniquusque inuentor fuit, interioribus in secessum depositis, infernalibus igni-
bus subditur. Hilarius verò beatus indiuiduæ trinitatis defensor, propter hanc in exilium deditus &
patriæ paradiso restauratur. Hanc Chlodoueus rex confessus, ipsos hæreticos adiutorio eius op-
pressit, regnúmque suum per totas Gallias dilatauit. Alaricus hanc denegans, à regno de populo, at-
que ab ipsa, quod maius est, vita multatur æterna. Dominus autem se verè credentibus, etsi insi-
diante inimico aliqua perdant, hic centuplicata restituit: hæretici verò, nec adquirunt, sed quod vi-
dentur habere, aufertur ab eis. Probauit hoc Godegisili, Gundobaldi, atque Godomari interitus,
qui & patriam simul & animas perdiderunt. Nos verò vnum atque inuisibilem, immensum, incom-
prehensibilem, inclytum, perennem atque perpetuum dominum confitemur, vnum in trinitate pro
pter personarum numerum, id est patris & filij & spiritussancti: confitemur & trinum in vnitate, pro-
pter æqualitatem substantiæ, deitatis, omnipotentiæ, vel virtutis, qui est vnus summus atque omni-
potens deus in sempiterna secula regnans.

CAP. I. *Chlodouci liberi.*

DEFVNCTO igitur Chlodouco rege, quatuor filij eius, id est Theodoricus, Chlodomeris, Chil. G
debertus, atque Chlotharius, regnum eius accipiunt, & inter se æqua lance diuidũt. habebat iam tũc
Theodoricus filium nomine Theodobertum, elegantem atque vtilem. Cumque magna virtute pol-
lerent, & eis de exercitu robur copiosum inesset, Amalaricus filius Alarici, rex Hispaniæ, sororem
eorum in matrimonium postulat: quod illi clementer indulgent, & eam ipsi in regionem Hispaniæ
cum magnorum ornamentorum mole transmittunt.

CAP. II. *Dionysius Episcopus Quintianus Apollinaris.*

LYCINIO autem vrbis Turonicæ defuncto episcopo, Dinisius cathedram pontificalem ascen-
dit. Apud Aruernos verò post obitum beati Aprunculi, sanctus Eufrasius duodecimus episcopus
habebatur. Hic quatuor annos post Chlodouei obitum, vixit, vicesimoquinto episcopatus sui anno
transiens. Cumque populus sanctum Quintianum, qui de Ruteno eiectus fuerat, elegisset, Alchi-
ma & Placidina vxor, sororq; Apollinaris, ad sanctum Quintianum venientes, dicunt: Sufficiat do-
mine sanctæ senectuti tuæ, quòd es episcopus ordinatus: permittat, inquiunt, pietas tua seruo tuo
Apollinari locum huius honoris adipisci. Ille verò cùm ad hunc apicem ascenderit, sicut tibi placi- H
tum fuerit, obsequetur: tu quoque imperabis, & ille tuæ parebit in omnibus iussioni: tantum vt hu-
mili suggestioni nostræ aurem tuæ benignitatis accommodes. Quibus ille, Quid ego, inquit, præ-
stabo, cuius potestati nihil est subditum? sufficit enim vt orationi vacans, quotidianum mihi victum
præstet Ecclesia. Illæ autem hæc audientes, Apollinarem ad regem dirigunt. Qui abiens oblatis
multis muneribus, in episcopatu successit, quo quatuor abutens mensibus, migrauit à seculo. Cùm
autem hæc Theodorico nunciata fuissent, iussit inibi sanctum Quintianum constitui, & omnem ei
potestatem tradi Ecclesiæ, dicens, Hic ob nostri amoris zelum ab vrbe sua eiectus est. Et statim di-
recti nuncij, conuocatis pontificibus & populo, eum in cathedram Aruernæ ecclesiæ locauerunt,
qui quartusdecimus illi Ecclesiæ præpositus est. Reliqua verò quæ gessit, tam virtutes quàm tempus
migrationis eius, scripta sunt in libro quem de eius vita composuimus.

CAP. III. *Dani Galliam inuadunt.*

HIS ita gestis, Dani cum rege suo nomine Chochilaicho, euectu nauali per mare Gallias appetũt.
Egressique ad terras, pagum vnum de regno Theodorici deuastant atque captiuant: oneratisque na-
uibus tam de captiuis quàm de reliquis spoliis, reuerti ad patriam cupiunt. Sed rex eorum in litus I
residebat, donec naues altum mare comprehenderent, ipse deinceps secuturus. Quod cum Theo-
dorico nuntiatum fuisset, quòd scilicet regio eius fuerit ab extraneis deuastata, Theodobertum fi-
lium suum in illas partes cum valido exercitu ac magno armorum apparatu direxit. Qui interfecto
rege, hostes nauali prælio superatos opprimit, omnemque rapinam terræ restituit.

CAP. IIII. *Thoringi reges tumultuatur.*

PORRO tunc apud Thoringos, tres fratres regnum gentis illius retinebant: id est Badericus, Her-
minefredus, atque Bertharius. Denique Herminefredus Bertharium fratrem suum vi opprimens,
interfecit. Is moriens Radegundem filiam orphanam dereliquit: reliquit autem & alios filios, de
quibus in sequentibus scribemus. Herminefredi verò vxor iniqua atque crudelis, Almaberga no-
mine, inter hos fratres bellum ciuile disseminat. Nã veniens quadam die ad conuiuium vir eius,
mensam mediam opertam reperit. Cumque vxorem quid sibi hoc velit interrogaret, respõdit: Qui
inquit, à medio regno spoliatur, decet eum mensæ medium habere nudatum. Talibus & his simili-
Almaberga fallacia.
bus ille permotus, contra fratrem insurgit, ac per occultos nuncios Theodoricum regem ad eum K
persequendum inuitat, dicens, Si hunc interficis, regionem hanc pari sorte diuidemus. Ille autem
gauisus hæc audiens, cum exercitu ad eum dirigit. Coniunctique simul fidem sibi inuicem dantes,
egressi sunt ad bellum. Confligentésque cum Baderico, exercitum eius adterunt, ipsumque obtrun-
cant gladio: & obtenta victoria, Theodoricus ad propria est reuersus. Protinus Herminefredus ob
litus fidei suę, quod regi Theodorico indulgere pollicitus est, implere despexit, ortaque est inter eos
grandis inimicitia.

CAP. V. *Sygimundus Agaunense monasterium ædificauit.*

IGITVR mortuo Gundobaldo, regnũ eius Sygimundus filius eius obtinuit, monasteriúmque
Agaunense solerti cura cum domibus basilicisq; ædificauit: qui perdita priori coniuge filia Theo-
dorici regis Italici, de qua filium habebat nomine Sygiricum, aliam duxit vxorem: quæ validè
contra filium eius, sicut nouercarum mos est, malignari ac scandalizare cœpit. Vnde factum est, vt
vna solemnitatum die, cùm puer super eam vestimenta matris agnoscceret commotus felle diceret

ad

A ad eam: Non enim eras digna, vt hæc indumenta tua terga contingerent, quæ dominæ tuæ, id est, matris meæ fuisse noscuntur. At illa furore succensa, instigat verbis dolosis virum suum, dicens: Hic iniquus regnum tuum possidere desiderat, teque interfecto, id vsque in Italiam dilatare disponit, scilicet vt regnum quod auus eius Theodoricus Italiæ tenuit, & iste possideat. Scit enim quòd te viuente hæc non potest adimplere, & nisi tu cadas, ille non surget. His & huiusce modi ille incitatus verbis, vxoris iniquæ consilio vtens, iniquus extitit parricida: nam sopitum vino dormire post meridiem filium iubet: cui dormienti, lorum sub collo positum, ac sub mento ligatum, trahentibus ad se inuicē duobus pueris, suffocatus est. Quo facto pater sero iā pœnitens, super cadauer exanime ruēs, flere cœpit amarissimè. Ad quem senex quidem sic dixisse fertur: Te, inquit, plange amodo qui per consilium nequam factus es parricida sæuissimus. nam hunc qui innocens iugulatus est, necessarium non est plangi. Nihilominus ille ad sanctos Agaunenses abiens, per multos dies in fletu & ieiuniis durans veniam precabatur, psallentium ibi assiduum instituens: Lugduno regressus est, vltione diuina do vestigio eum prosequente. Huius filiam rex Theodoricus accepit.

Sigismundus nouercæ dolis Sygiricum filium occidit.

B CHROTHILDIS verò regina Chlodomerem, & reliquos filios suos alloquitur, dicens: Non me pœniteat, charissimi, vos dulciter enutrisse: indignamini, quæso, iniuriam meam, & patris matrisque meæ mortem sagaci studio vindicate. Hæc illi audientes, Burgundias petunt, & contra Sygimundum & fratrem eius Godomarum dirigunt: deuictoque exercitu eorum, Godomarus terga vertit. Sygimundus verò dū ad saltus Agaunos fugere nititur, à Chlodomere captus cum vxore & filiis captiuus abducitur, atque intra terminum Aurelianensis vrbis in custodia positus, detinetur. Discedentibusque his regibus, Godomarus resumptis viribus, Burgundiones colligit, regnumque recipit. Contra quem Chlodomeris iterum ire disponens, Sygimundum interficere destinauit: cui à beato Auito abbate Nutiacensi magno tunc temporis sacerdote, dictum est: Si, inquit, respiciens deum, emendaueris consilium tuum, vt hos homines interfici non patiaris, erit deus tecum: & abiens victoria m obtinebis: si verò eos occideris, tu ipse in manus inimicorum traditus, simili sorte peribis: fietque tibi vxorique & filiis tuis, quod feceris Sygimundo & coniugi ac liberis eius. Sed

CAP. VI. *Chlodomeres occiditur.*

C ille auscultare despiciens consilium eius, ait, Stultum enim consilium esse puto, vt inimicis domi relictis, contra reliquos eam: eisque à tergo, hoc à fronte surgente, inter duos hostium cuneos ruam. satius enim & facilius victoria patrabitur, si vnus ab alio separetur: quo interfecto, facilè & alius morti poterit destinari. Statimque interfecto Sygimundo cum vxore & filiis, apud Columnam Aurelianensis vrbis vicum, in puteum iactari præcipiens, Burgundias petiit, vocans in suppetias Theodoricum regem. Ille autem iniuriam soceri sui vindicare volens, ire promisit. Cumque pariter apud Visoruntiam locum vrbis Viennensis coniuncti fuissent, cum Godomaro confligunt. Cumque Godomarus cum exercitu terga vertisset, & Chlodomeris insequeretur, ac de suis non modico spacio elongatus esset, adsimilantes illi signum eius, dant ad eum voces dicentes: Huc huc conuertere, tui enim sumus. At ille credens, abiit, intruitque in medium inimicorum suorum: cuius amputatum caput, & conto defixum, eleuant in sublime: quod Franci cernentes, atque cognoscentes Chlodomerem interfectum, reparatis viribus Godomarum fugant, Burgundiones opprimunt, patriamque in suam redigunt potestatem. Nec moratus Chlodarius, vxorem germani sui Guntheucam nomine,

D sibi in matrimonium sociauit: filios quoque eius Chrotildis regina, exactis diebus luctus, secum recepit ac tenuit: quorum vnus Theodoualdus, alter Guntharius, tertius Chlodoualdus vocabatur. Cumdomarus iterum regnum recepit.

POST Theodoricus non immemor periurij Herminefredi regis Thoringorum, Chlotharium fratrem suum in solatium suum euocat, & aduersum eum ire disponit, promittens regi Chlothario partem prædæ, si eis munus victoriæ diuinitus conferretur. Conuocatis igitur Francis, dicit ad eos, Indignamini quæso tam meam iniuriam, quàm interitum parentum vestrorum, ac recolite Thoringos quondam super parentes nostros violenter aduenisse, ac multa illis intulisse mala. Qui datis obsidibus, pacem cum his inire voluerunt: sed ille obsides ipsos diuersis mortibus peremerunt: & inruentes super parentes nostros, omnem substantiam abstulerunt, pueros per neruum fœmoris ad arbores appendentes, puellas amplius ducentas crudeli nece interfecerunt: ita vt ligatis brachiis super equorum ceruicibus, ipsique acerrimo moti stimulo per diuersa petentes, diuersas in partes fœminas diuiserunt. Aliis verò super orbitas viarum extensis sudibúsque in terram confixis, plau-

CAP. VII.

Theodoricus procedit aduersus Thoringos.

E stra desuper onerata transire fecerunt, confractisque ossibus, canibus auibusque eas in cibaria dederunt. Nunc autem Herminefredus, quod mihi pollicitus est fefellit, & omnino hęc adimplere dissimulat: ecce verbum directum habemus: Eamus cum dei adiutorio contra eos. Quod illi audientes, & de tanto scelere indignantes, vno animo eademque sententia, Thoringiam petiuerunt. Theodoricus autem Chlotharium fratrem suum, & Theodobertum filium in solatium adsumens cum exercitu abiit. Thoringi verò venientibus Francis dolos præparant: in campo enim in quo certamē agi debebat, fossas effodiunt: quarum ora operta denso cespite, planum adsimulant campum. In has ergo foueas cum pugnare cœpissent, multi Francorum equites conruerunt. Et fuit eis valdē impedimentū: sed post cognitū hunc dolum obseruare cœperunt. Denique cùm se Thoringi cædi vehementer viderent, fugato præ timore Herminefredo rege ipsorū, terga vertunt, & ad Onestrudē fluuiū vsque perueniunt. Ibiq; tanta cædes ex Thoringis facta est, vt alueus fluminis congerie cada-

Herminfredus fugatur.

F

ferâ repleretur: & Franci tanquam per pontẽ aliquẽ super ea in litus vlterius transirent. Patrata ergo victoria regionem illam capessunt, & in suam redigunt potestatem. Chlotharius verò rediens, Radegundẽ filiam Bertharij regis secum captiuam abduxit, sibiq; eam in matrimonium sociauit: cuius fratrẽ postea iniustè per homines iniquos occidit. Illa quoque ad deũ conuersa, mutata veste monasterium Pictaui construxit, quæ orationibus, ieiuniis atque eleemosynis prædita in eodem sibi intra Pictauensem vrbẽ construxit, quæ orationibus, ieiuniis atque eleemosynis prædita in sterium sibi intra Pictauensem vrbẽ constructum: cùm autem adhuc suprædicti reges in Thoringia tantum emicuit, vt magna in populis haberetur. Cùm autem adhuc suprædicti reges in Thoringia essent, Theodoricus Chlotharium fratrem suum occidere voluit. Et præparatis occultè cum armis viris, eum ad se vocat quasi secretius cum eo aliquid tractaturus, expansoque in parte domus illius tentorio, de vno pariete in alterum, armatos post eum stare iubet. Cumque tẽtorium illud esset bre-uius, pedes armatorum apparuere detecti. Quod cognoscens Chlotharius, cum suis armatus in-gressus est domũ. Theodoricus verò intelligens hunc hæc cognouisse, fabulam fingit, & alia ex aliis loquitur. Denique nescius qualiter dolum suũ deliniret, discũ ei magnũ argenteũ pro gratia dedit. Chlotharius verò Vale dicẽs, & pro munere gratias agẽs, ad metatum regressus est: Theodoricus ve-rò queritur ad suos, nulla extanti causa suum perdidisse catinum: & ad filium suum Theodobertum G ait, Vade ad patrem tuum, & roga vt munus quod ei dedi, tibi sua voluntate concedat. Qui abiens, quod petiit impetrauit, in talibus enim dolis Theodoricus multum callidus erat.

Radegundis monasterium Pictaui construxit.

CAP. VIII. *Hermenfredus præcipitatur.*

IDEM verò regressus ad propria, Herminefredum ad se data fide securum venire præcepit, quẽ & honorificis ditauit muneribus. Factum est autem dum quadam die per murum ciuitatis Tulbia-censis confabularentur, à nescio quo impulsus de altitudine muri ad terram cõruit, ibique spiritum exhalauit. Sed quis eum inde deiecerit, ignoramus: multi tamen adserunt Theodorici in hoc dolum manifestissimè patuisse.

CAP. IX. *Childebertus transit ad Aruernos.*

CVM autem adhuc Theodoricus in Thoringia esset, Aruernis sonuit eum interfectum fuisse. Ar-chadius quoque vnus ex senatoribus Aruernis, Childebertum inuitat, vt regionem illam deberet accipere. Ille quoque nec moratus Aruernos adiit. Tantaque in illa die condensa fuit nebula, vt ni-hil supra duas iugeri partes discerni posset. Dicere enim erat solitus rex, Velim vnquam Aruernam Lemanem, quæ tantæ iocunditatis gratia refulgere dicitur, oculis cernere. Sed non ei à deo concessum est. Cumque portæ ciuitatis obseratæ essent, & vnde ingrederetur peruium patulum non habe-ret, incisa Archadius sera vnius portæ, eum ciuitati intromisit. Dum hęc agerentur, nuntiatur Theo-doricum viuum de Thoringia fuisse regressum. H

CAP. X. *Chrothildis ob fidem multa patitur.*

QVOD certissimè Childebertus cognoscens, ab Aruerno rediit, in Hispaniam verò propter so-rorem suam Chrothildem dirigit. Hæc verò multas insidias ab AMALARICO viro suo propter fidem ca-tholicam patiebatur. Nam plerunque præcedente illa ad sanctam Ecclesiam, stercora & diuersos fœtores super eam proiici imperauit. Ad extremum autem tanta eam crudelitate dicitur cæcidisse, vt infectum de proprio sanguine sudarium, fratri transmitteret: vnde ille maximè commotus, His-panias appetiit. AMALARICUS verò hæc audiens, naues ad fugiendum parat. Porrò imminente Childe berto, cùm AMALARICUS nauem deberet ascendere, ei in mẽtem venit, multitudinem se preciosorum lapidum in suo thesauro reliquisse. Cumque ad eosdem petendos in ciuitatem regrederetur, ab exer citu à porta exclusus est. Videns autem se non posse euadere, ad Ecclesiam Christianorum confuge-re cœpit. Sed priusquam limina sancta contingeret, vnus emissa manu lancea eum mortali ictu sau-ciauit, ibique decedens reddidit spiritum. Tunc Childebertus cum magnis Thesauris sororem as-sumptam secum adducere cupiebat: quæ nescio quo casu in via mortua est, & postea Parisios adla-ta, iuxta patrem suum Chlodoueum sepulta est. Childebertus verò inter reliquos thesauros mini-steria ecclesiarum preciosissima detulit. Nam sexaginta calicẽs, quindecim patenas, viginti Euan-geliorum capsas detulit, omnia ex auro puro ac gemmis preciosis ornata: sed non est passus ea cõ-fringi. Cuncta enim Ecclesiis & basilicis sanctorum dispensauit ac tradidit. I

Amalaricus perimitur. Childebertus Ecclesiæ vasa reddidit.

CAP. XI. *Childeb. & Chlothar. petunt Burgundias, Theod. Aruernos.*

POST hæc Chlotharius & Childebertus Burgundias petere destinant. Conuocatusque Theodo-ricus in auxilium eorum ire noluit. Franci verò qui ad eum aspiciebant, dixerunt: Si cum fratribus tuis in Burgundiam ire despexeris, te relinquimus, & illos satius sequi præoptamus. At ille infideles sibi existimans, ad ARUERNOS ait, Me sequimini, & ego vos inducam in patriam, vbi aurum & argen-tum accipiatis quantum vestra potest desiderare cupiditas, de qua pecora, de qua mancipia, de qua vestimenta in abundantiam adsumatis: tantum hos ne sequamini. His promissionibus hi inlecti, suam voluntatem facere promittunt. Ille verò illuc transire disponit, promittens iterum atque ite-rum exercitui cunctam regionis prædam cum hominibus in suas regiones transferri permittere. Chlotharius verò & Childebertus in Burgundiam dirigunt, Augustodunumq; obsidentes, cũctam fugato Godomaro Burgundiam occupauerunt. K

CAP. XII. *Theodoricus Aruernos populatur.*

THEODORICVS verò cum exercitu in ARUERNOS veniens, totam regionem deuastat ac prote-rit. Interea ARCHADIUS sceleris illius auctor, cuius ignauia regio deuastata est, Bituriges vrbem petiit. Erat autem tunc temporis vrbs illa in regno Childeberti regis. Placidina verò mater eius, & Alchi-ma soror patris eius, comprehensæ apud Cadurcum vrbem rebus ablatis exilio condemnatæ sunt. Rex igitur Theodoricus ad vrbem Aruernam vsque accedens, in vici illius suburbano castra fixit. Beatus verò Quintianus his diebus erat episcopus. Interea exercitus cunctã circumit miseram re-gionem illã, cuncta delet, vniuersa debellat. De quibus nonnulli ad basilicam S. Iuliani perueniunt,

con-

A confringunt ostia, seras remouent: resque pauperum quæ ibidem fuerant adgregatæ diripiunt, & multa in hoc loco perpetrant mala. Veruntamen auctores scelerum à spiritu immundo correpti, infestis dentibus propriis se morsibus lacerant, clamantes atque dicentes: Cur nos martyr sancte sic crucias? Sicut in libro virtutum eius conscripsimus. *Dæmoniaci dentibus sui ipsos lacerant.*

LOVOLAVTRVM autem castrum hostes expugnant, Proculumque presbyterum qui quondam sancto Quintiano iniuriam intulerat, ad altarium Ecclesiæ miserabiliter interficiunt. Et credo ob illius caulam, quòd fuerit ipsum castrum in manibus traditum iniquorum: quod vsque in illa die defensatum est. Nam cum illud hostes expugnare non possent, & ad propria iam redire disponerent, audientes hæc obsessi, iam læti atque securi decipiuntur: sicut ait apostolus: Cùm dixerint, pax & securitas, tunc repentinus superueniet interitus: denique per ipsius Proculi presbyteri seruum, iam securi populi traduntur in manus hostium. Cumque vastato Castello ducerentur captiui, immanis pluuia quæ per triginta dies fuerat abnegata, descendit. Tunc obsessi Meroliacensis castri, ne captiui ab ducerentur, redemptione data liberantur: sed hæc ignauia eorum effecit: castrum enim pro- CAP. XIII. *Proculus presb. occiditur.*

B pria natura munitum erat. Nam centenorum aut eo amplius pedum ab excisо vallatur lapide, sine murorum structione: in medio autem ingens stagnum aquæ, liquore gratissimum: ab alia verò parte fontes vberrimi, ita vt per portam riuus diffluat aquæ viuæ. Sed in tam grandi spacio, munitio ista distenditur, vt manentes intra murorum septa, terram excolant, frugesque in abundantia colligant. Huius munitionis tutamine elati, qui obsessi erant, egressi foras, vt arrepta aliqua præda, iterum se intra castelli septa reconderent, ab hostibus comprehensi sunt. Erant autem quinquaginta viri. Tunc ante ora parentum, vinctis post tergum manibus oblati, imminente iam gladio, adquieuerunt obsessi, ne interficerentur, singulos trientes dare in redemptionem suam. Theodoricus autem ab Aruerno discedens, Sygiualdum parentem suum, in ea quasi pro custodia dereliquit. Erat autem ibi tunc temporis quidam Lytigius ex minoribus, qui magnas sancto Quintiano parabat insidias: & cum se sanctus episcopus pedibus eius prosterneret, nunquam vt se ei subderet mouebatur: ita vt & quadam vice vxori quæ sanctus fecerat, pro ridiculo indicaret. Quæ melioris intel- *Meroliacense castrum.*

C ligentiæ modo commota, ait: Si ita es hodiè pessundatus, nunquam erigeris. Die autem tertia, aduenientes nuncij de præsentia regis vinctum cum vxore ac liberis pariter abduxerunt. Qui abiens nũquam Aruernum regressus est. *Episcopo irreuerens.*

MVNDERICVS igitur qui se parentem regum adserebat, elatus superbia, ait: Quid mihi & Theodorico regi? Sic enim mihi solium regni debetur, vt illi: egrediar, & colligam populum meum, atque exigam sacramentum ab eis, vt sciat Theodoricus quia rex sum ego, sicut & ille. Et egressus cœpit seducere populum suum dicens: Princeps ego sum, sequimini me, & erit vobis benè. Sequebatur autem eum rustica multitudo, vt plerunque fragilitati humanæ conuenit, dantes sacramentum fi- CAP. XIIII. *Mundericus regem se haberi voluit.*

delitatis, & honorantes eum vt regem. Quod cum Theodoricus comperisset, mandatum mittit ad eum, dicens: Accede ad me, & si tibi aliqua de dominatione regni nostri portio debetur, accipe. Dolosè enim hæc Theodoricus dicebat, scilicet vt cum ad eum venisset, interficeretur. Ille verò noluit, dicens. Ite, renunciate regi vestro, quia rex sum sicut & ille. Tunc rex commoueri iussit exercitum, quo oppressus vi puniretur. Quod ille cognoscens, & se non prualens defensare, Victoriaci castri

D muros expetens, cum rebus omnibus in eo se studuit communire, his secum quos duxerat adgregatis. Igitur commoto exercitu castrum vallat, ac per septem dies obsedit. Mundericus autem repugnabat cum suis, dicens: Stemus fortes, & vsque ad mortem pariter dimicemus, & non subdamur inimicis. Cumque exercitus à circuitu incontra iacula transmitteret, nec aliquid prævaleret, nuncia uerunt hæc regi. At ille misit quendam de suis Aregisilum nomine, dixitque ei: Vides, inquit, quòd prævaleat hic perfidus in contumacia sua: vade, & redde ei sacramentum, vt securus egrediatur. Cùm autẽ egressus fuerit, interfice eum, & dele memoriã eius à regno nostro. Qui abiens, fecit iuxta quod ei præceptum fuerat, dederat tamen prius signum populo, dicens: Cùm ego hæc & hæc locutus fuero, statim inruentes interficite eum. Ingressus autem Aregisilus ait Mundérico, Quousque hic resides, tanquam vnus ex insipientibus? Nunquid poteris diu regi resistere? Ecce ablato tibi cibo, cùm te fames oppresserit, vltrò egredieris, & traderis in manus inimicorum, & morieris quasi vnus ex canibus: audi potius consilium meum, & subde te regi, vt viuere possis tu & filii tui. Tunc ille his mollitus sermonibus ait, Si egredior, comprehensus à rege interficior & ego, & filij mei,

E & omnes amici qui mecum sunt congregati. Cui Aregisilus ait, Noli timere, sed si vis egredi, accipe sacramentum de hac culpa, & sta securus coram rege, ne timeas: sed eris cum eo sicut prius fuisti. Ad hæc Mundericus respondit: Vtinam securus sim, quòd non interficiar. Tunc Aregisilus positis super altare sanctum manibus, iurauit ei vt securus egrederetur. Dato igitur sacramento, egrediebatur Mundericus de porta castelli, tenens manum Aregisili, populus autem spectabat à longè aspiciens eum. Tunc pro signo ait Aregisilus, Quid aspicitis tam intentè, ô populi? an nunquid vidistis prius Mundericum? Et statim inruit populus in eum. At ille intelligens, ait, Euidentissime cognosco, quòd feceris per hoc verbum signum populis ad me interficiendum: veruntamen dico tibi, quia periuriis me decepisti: te viuum vltra nullus aspiciet: & emissa lancea in scapulas eius, perfodit eum, *Mundericus occiditur.*

ceciditque & mortuus est. Euaginatoque deinceps Mundericus gladio cum suis, magnam stragem de populo illo fecit, & vsquequo spiritum exhalauit, interficere quemcunque adsequi po-

tuisset, non destitit. Quo interfecto, res eius fisco conlatæ sunt. F

CAP. XV. THEODORICVS verò & Childebertus fœdus inierunt, & dato sibi sacramento, vt neuter contra alterum moueretur, obsides abinuicem acceperunt, quo facilius firmarentur quæ fuerant dicta. Multi tunc filij senatorum in hac obsidione dati sunt: sed orto iterum inter reges scandalo, ad seruitium publicum sunt addicti. Et quicunque eos ad custodiendum accepit, seruos sibi ex his fecit. Multi tamen ex eis per fugam elapsi, in patriam redierunt, nõnulli in seruitio sunt retenti: inter quos

Attalus captus. Attalus nepos beati Gregorij Ligonici episcopi, ad publicum seruitium mancipatus est, custósque equorum destinatus. Erat enim intra Treuerici termini territorium, cuidam barbaro seruiens. Deni que beatus Gregorius ad inquirendum eum misit pueros, quo inuento, obtulerunt homini munera, sed respuit ea, dicẽs: Hic de tali generatione decem auri libris redimi debet. Quibus redeuntibus, Leo quidam de coquina domini sui ait: Vtinam me permitteres, & forsitan ego poteram eum reducere de captiuitate. Gauiso autem domino, directus venit ad locum: voluitque puerum clam abstrahere, sed non potuit. Tunc locato secum homine quodam, ait, Veni mecum, & vænunda me in domo barbari illius, sitque tibi lucrum precium meum: tãtum liberiorem aditum habeam faciendi G id quod decreui. Accepto verò sacramento homo ille abiit, & vendito eo duodecim aureis discessit: scisciatus autem emptor à rudi famulo quid operis sciret, respondit, In omnibus quæ mandi debẽt in mensis dominorum, valdè scitus sum operari: nec metuo quod reperiri possit similis mei in hac scientia: verum enim dico tibi, quia etiam si regi epulum cupias præparare: fercula regia componere possum: nec quisquam me melius. & ille, Ecce enim dies solis adest (sic enim barbaries vocitare

Dies solis. diem dominicum consueta est.) in hac die vicini atque parentes mei inuitabuntur in domo mea, rogo vt facias mihi prandium quod admirentur: & dicant, quia in domo regis melius non aspeximus. Et ille, Iubeat, inquit, dominus meus cõgregari pullorum gallinaceorum multitudinem, & faciam quæ præcipis. Præparatis ergo quæ dixerat puer, inluxit dominica dies, fecitque epulum magnum deliciisque refertum. Epulantibus autem omnibus & laudantibus prandium, parentes illius discesserunt. Dominus enim dedit gratiam puero huic, & accepit potestatem super omnia quę habebat dominus suus in promptu. Diligebatque eum valdè, & omnibus qui cum eo erant ipse dispensebat cibaria & pulmenta. Post anni verò curriculum, cùm iam securus esset dominus illius de H eo, abiit in pratum quod erat domui proximum, cum Attalo puero custode equorum: & decubans in terra cum eo à longè, auersis dorsis, vt non cognosceretur quòd loquerentur simul, dicit puero: Tempus est enim, vt iam cogitare de patria debeamus. Ideóque moneo te, vt hac nocte cùm equos ad claudendum adduxeris, sopore non deprimaris, sed cùm primum te vocitauero adsis, & ambulemus. Vocauerat enim Barbarus ille parentum multos suorum ad epulum, inter quos erat & gener eius qui acceperat filiam illius. Media autem nocteà conuiuio surgentibus, & quieti datis, prosecutus est Leo generum domini sui cum potu, porrigens ei bibere. In metatu eius ait ad eum homo: Dic tu, ô creditor soceri mei, si valeas, quãdo voluntatem adhibebis, vt adsumptis equis eius eas in patriam tuam? Hoc quasi ioco delectans, dixit. Similiter & ille ioculariter veritatem respondens, ait: Hac nocte delibero, si dei voluntas fuerit. Et ille. Vtinam, inquit, custodiant me famuli mei, ne aliquid de rebus meis adsumas. Et ridentes discesserunt. Dormientibus autem cũctis, vocauit Leo Attalum ex strato suo. Interrogat, si haberet gladium. Respondit: Non est mihi, nisi tantum lancea paruula: at il- I le ingressus mansionem domini sui apprehendit scutum eius ac frameam. Quo interrogante quis esset, aut quid sibi velit, respondit: Ego sum Leo seruus tuus, & suscito Attalum vt surgat velocius, & deducat equos ad pastum: detinetur enim sopore, quasi ebrius. Qui ait, fac vt libet. Et hæc dicens obdormiuit. Ille verò egressus foras, muniuit puerum armis, inuenitque ianuas atrij diuinitus reseratas, quas in initio noctis cum cuneis malleo percussis obserauerat pro custodia caballorum. Et gratias agens domino, sumptis reliquis equis secum, discesserunt: vnum etiã volucrum, cum vestimentis tollentes. Venientes autem ad Mosellam fluuium, cum transirent illum, & detinerentur à quibusdam relictis equis & vestimentis, enatantes super parma positi amnẽ, in vlteriorem egressi sunt ripam: & inter obscura noctis ingressi siluam, latuerunt. Tertia enim nox aduenerat, quòd nullum ci-

Attalus cum seruo euadit. bum gustantes iter terebant. Tunc nutu dei reperta arbore plena pomis quam vulgò prunum vocant, comedunt, & parumper sustentati ingressi sunt iter Campaniæ: quibus pergentibus, audiunt pedibulum equitum currentium, dixeruntque: Prosternamur terræ, ne appareamus hominibus ve- K nientibus. Et ecce ex improuiso stirps rubi magnus adfuit, post quem transeuntes, proiecerunt se terræ cum gladiis euaginatis, scilicet vt si aduerterentur, confestim se quasi ab improbis framea defensarent: veruntamen cùm venissent in locum illum coram stirpe spineo restiterunt: dixitquo vnus dum equi vrinam proiicerent, Væ mihi quia fugiunt hi detestabiles, nec reperiri possunt, verum dico per salutem meam, quia si inuenirentur, vnum patibulo condemnari, & alium gladiorum ictibus in frusta discerpi iuberem. Erat enim barbarus ille qui hæc aiebat, dominus eorum, de Remensi vrbe veniens, & hos inquirens, & reperisset vtique in via, si nox obstaculum non præbuisset. Tunc mqtis equis discesserunt. Hi autem nocte ipsa adtigerunt ad vrbem, ingressique inuenerunt hominem quem scisciatati sunt, Vbinam esset domus Paulelli presbyteri. Indicauitque eis. Qui dum

Visio Paulelli. per plateam præterirent, signum ad matutinas motum est. Erat enim dies dominica: pulsantesque ianuam presbyteri, ingressi sunt: exposuitque puer de domino suo. Cui ait presbyter, Vera est

enim

A enim visio mea. nam videbam duas in hac nocte columbas aduolare,& consedere in manu mea. Ex quibus vna alba,alia autem nigra erat. Dixeruntque pueri presbytero, Indulgeat dominus pro die sua sancta. Nã nos rogamus, vt aliquid victus præbeas. quarta enim inluescit dies,quòd nihil panis pulmentique gustauimus. Occultatis autem pueris, præbuit eis infusum cum vino panem, & abiit ad matutinas. Secutusque est & barbarus, iterum inquirẽs pueros:sed inlusus à presbytero regressus est. presbyter enim amicitiam cum beato Gregorio antiquam habebat. Tũc resumptis pueri epulo viribus,per duos dies in domo presbyteri commorantes,abscesserunt, & sic vsque ad sanctum Gregoriũ perlati sunt. Gauisus autem põtifex viis pueris,fleuit super collum Attali nepotis sui: Leonem autem à iugo seruitutis absoluens, cum omni generatione sua,dedit ei terram propriam,in qua cum vxore ac liberis liber vixit omnibus diebus vitæ suæ.

SYGIVALDVS autem cùm in Aruerno habitaret, multa mala in ea faciebat. Nam & res diuersorum peruadebat, & serui eius non desistebant à furtis,homicidiis,ac super numerum diuersis sceleribus: nec vllus mutire ausus erat coram eis. Vnde factum est, vt ipse villam Bulgiatensem,quam CAP. XVI.

B quondam Benedictus Tetradius episcopus basilicæ sancti Iuliani reliquerat, temerario ausu peruaderet. Sed cùm ingressus in domum illam fuisset, statim amens effectus, lecto decubuit. Tunc mulier admonita per sacerdotem, eleuatum in Basternam, vt in aliam villam transferret, sanum recepit. Et accedens, exposuit ei omnia quæ pertulerat. Quod ille audiens, vota beato martyri vouens,ea quæ vi abstulerat, duplicata restituit. Meminimus & huius virtutis in libro Miraculorum sancti Iuliani. *Sygualdus ecclesiastica diripiẽs amẽs efficitur.*

IGITVR Dionysio episcopo apud Turonos decedente, Ommatius tribus annis præfuit. Hic enim ex iussu Chlodomeris regis, cuius supra meminimus,ordinatus est. Illo quoque migrante,Leo septem mensibus ministrauit. Hic fuit vir strenuus atque vtilis in fabrica operis lignarij. Quo defuncto,Theodorus & Proculus episcopi, qui de partibus Burgundiæ aduenerant, ordinante Chrothilde regina tribus annis Turonicam rexerunt ecclesiam. Quibus defunctis,Frãcilio ex senatoribus substituitur. Anno igitur tertio episcopatus sui, cum dominici Natalis nox alma populis effulsisset, idem pontifex priusquam ad vigilias descenderet, iussit sibi poculum ministrari. Adueniens autem CAP. XVII. *Turonenses episcopi.*

C puer,sine mora porrexit. Quo hausto,mox spiritum fudit: vnde indubitatum est veneno cum fuisse necatum. Quo decedẽte, Iniuriosus vnus è ciuibus quindecimus post beatũ Martinum, cathedram pontificalem sortitus est.

DVM autem Chrothildis regina Parisiis moraretur,videns Childebertus quòd mater sua filios Chlodomeris, quos supra memorauimus,vnico affectu diligeret, inuidia ductus, ac metuens ne fauente regina admitterentur in regnum, misit clam ad fratrem suum Chlotharium regem dicens: Mater nostra filios fratris nostri secum retinet, & vult eos regno donari: debes velociter adesse Parisiis,& habito communi consilio pertractare oportet, quid de his fieri debeat: Vtrum incisa cæsarie vt reliqua plebs habeantur, an certè his interfectis regnum germani nostri inter nosmetipsos æqualitate habita diuidatur. De quibus ille verbis valdè gauisus Parisios venit: iactauerat enim Childebertus verbum in populo: ob hoc hos coniungi reges, quasi paruulos illos eleuaturos in regno. Coniuncti autem miserunt ad reginam, quæ tunc in ipsa vrbe morabatur, dicentes, Dirige parCAP. XVIII.

D uulos ad nos, vt sublimentur in regno. At illa gauisa, nesciens dolum illorum, dato pueris esu potuque, direxit eos dicens, Non me puto amisisse filium, si vos videam in eius regno substitui. Qui abeuntes, adprehensi sunt statim, ac separati à pueris & nutritoribus suis, custodiebantur vtrique seorsum pueri, & seorsum hi paruuli. Tunc Childebertus atque Chlotharius miserunt Archadium, cuius supra meminimus, ad reginam, cum forcipe atque euaginato gladio. Qui veniens ostendit reginæ vtraque dicens: Voluntatem tuam, ô glorioſissima regina, filij tui domini nostri expetunt, quid de pueris agendum censeas, vtrum *incisis crinibus* eos viuere iubeas, an vtrumque iugulari. At illa exterrita nuncio, & nimium felle commota,præcipuè cum gladium cerneret euaginatum ac forcipem,amaritudine præuenta,ignorans in ipso dolore quid diceret, ait simpliciter: Satius enim mihi est,si ad regnum non eriguntur, mortuos eos videre quàm tonsos. At ille parũ admirans dolorẽ eius, nec scrutans quid deinceps plenius pertractaret, venit celeriter nũcians ac dicens, Fauente regina opus cœptum perficite: ipsa enim vult expleri consilium vestrum. Nec mora, apprehensum Chlotharius puerum seniorem, brachio elisit in terram, defigenſque cultrum *Chlodoueꝰ filij interficiũt nepotes.*

E in axillam crudeliter interfecit. Quo vociferante, frater eius ad pedes Childeberti prosternitur: adprehensisque eius genibus, aiebat cum lachrymis, Succurre piissime pater, ne & ego peream sicut frater meus. Tunc Childebertus lachrymis respersa facie ait, Rogo dulcissime frater, vt eius mihi vitam tua largitate concedas: & quæ iusseris pro eius anima conferam, tantum ne interficiatur. At ille furore actus, ait, Aut eiice eum à te, aut certè pro eo morieris. Tu, inquit, es incœptator huius causæ,& tam velociter de fide resilis? hæc ille audiens, repulsum à se puerum proiecit ad eum: ipse verò accipiens transfixum cultro in latere, sicut fratrem prius fecerat, iugulauit: deindè pueros cum nutritiis peremerunt. Quibus interfectis, Chlotharius ascensis equis abscessit, paruipendens de interfectione nepotum: sed & Childebertus in suburbana concessit. Regina verò compositis corpusculis feretro, cum magno psallentio, immmensoque luctu vsque ad basilicam sancti Petri prosecuta, vtrumque pariter tumulauit, quorum vnus decem annorum erat, alius verò septennis.

Chlodoualdus necem euasit. pertum verò Chlodoualdum comprehendere non potuerunt, quia per auxilium virorum fortium F liberatus est. Is postposito regno terreno, ad dominum transiit, & sibi manu propria capillos incidens, clericus factus est: bonisque operibus insistens, presbyter ab hoc mundo migrauit. Hi quoque regnum Chlodomeris inter se æqua lance diuiserunt. Chrothildis verò regina, talem se tantamque exhibuit, vt ab omnibus honoraretur: assidua in eleemosynis, pernox in vigiliis, in castitate atque omni honestate puram se semper exhibuit: prædia ecclesiis, monasteriis vel quibuscunque locis sanctis necessaria prouidit, larga ac prona voluntate distribuit, vt putaretur eo tempore non regina, sed propria dei ancilla ipsi sedulò deseruire. Quam non regnum filiorum, non ambitio seculi, nec facultas extulit ad ruinam, sed humilitas euexit ad gratiam.

CAP. XIX. *Gregorius Ligonicensis.* ERAT enim tunc & beatus Gregorius apud vrbem Ligonicam, magnus dei sacerdos, signis & virtutibus clarus. Sed quia huius pontificis meminimus, gratum arbitratus sum, vt situm loci Diuionensis, in quo maximè erat assiduus, huic inseram lectioni. Est autem castrum firmissimis muris, in media planitie & satis iocunda compositum, terra valdè fertilis atque fœcunda, ita vt aruis semel scissis vomere, semina iaciantur, & magna fructuum opulentia subsequatur: à meridie G habet Oscarum fluuium, piscibus valdè prædiuitem: ab aquilone verò, alius fluuiolus venit, qui per portam ingrediens ac sub pontem decurrens, per aliam rursus portam egreditur, totum munitionis locum placida vnda circumfluens: ante portam autem molendina mira velocitate diuertit. Quatuor portæ à quatuor plagis mundi sunt positæ: totumque ædificium triginta tres turres exornant: murus verò illius, de quadris lapidibus vsque in viginti pedes, desuper à minuto lapide ædificatus habetur, habens in altum pedes triginta, in latum pedes quindecim. Quæ cur non ciuitas dicta sit, ignoro. Habet enim in circuitu preciosos fontes: à parte autem occidētis, montes sunt vberrimi, vineisque repleti, qui tam nobile incolis Falernum porrigunt, vt respuant Scalonum: nam veteres ferunt ab Aureliano hoc imperatore fuisse ædificatum.

Diuionense castrū ædificauit Aurelianus.

CAP. XX. THEODORICVS autem filio suo Theodoberto Vuisigardem cuiusdam regis filiam despon sauerat.

CAP. XXI. GOTHI verò cum post Chlodouei mortem multa de his quæ ille acquisierat, peruasissent, H Theodoricus Theodobertum, Chlotharius verò Guntharium seniorem filium suum, ad hæc requirenda transmittunt. Sed Guntharius vsque Ruthenos accedens, nescio qua faciente causa, regressus est: Theodobertus verò vsque ad Biterrensem ciuitatem abiens, Deas castrum obtinuit, atque hinc prædam diripuit. Deindè ad aliud castrum nomine Caprariam legatos mittit, dicens nisi se illi subdant, omnem locum illum incendio concremandum, eosque qui ibidem resident, captiuandos.

Theodobertus à Gothis inuasa vindicat.

CAP. XXII. ERAT autem ibidem tunc matrona Deuteria nomine, vtilis valdè atque sapiens, cuius vir apud Biternas vrbem concesserat. Quæ misit nuncios ad regem dicēs: Nullus tibi domine piissime, resistere potest. cognoscimus dominum nostrum: veni, & quod fuerit beneplacitum in oculis tuis facito. Theodobertus autem ad castrum veniens, cum pace ingressus est: subditumque sibi cernens populum, nihil inibi malè gessit. Deuteria verò ad occursum eius venit: at ille speciosam eam cernēs, amore eius capitur, suoque eam copulauit strato.

Theodobertus Deuteriæ capitur amore.

CAP. XXIII. *Sygiualdus occiditur.* IN illis diebus, Theodoricus parentem suum Sygiualdum occidit gladio, mittens occultè I ad Theodobertum, vt & ille Gyualdum filium eius neci daret, quem tunc secum habebat: sed quia cum de sacro fonte exceperat, perdere noluit. Literas verò quas ei pater transmiserat, ipsi ad legendum dedit, dicens: Fuge hinc, quia patris mei præceptum accepi vt te interficiam: si verò ille defunctus fuerit, & me regnare audieris, tunc securus ad me reuertéris. Quod audiens, gratias agens, & valè dicens abscessit. Arelatensem enim tunc vrbem Gothi peruaserant, de qua Theodobertus obsides retinebat: ad eam Gyualdus confugit. Sed parum se ibidem cernens esse munitum, Latium petiit, ibique & latuit. Dum hæc agerentur, nunciatur Theodoberto patrem suum grauiter ægrotare, & ad quem nisi velocius properaret, vt eum inueniret viuum à patruis excluderetur, & vltra illuc non rediret. At ille his auditis, cunctis postpositis illuc dirigit, Deuteria cum filia sua Aruerno relicta. Cumque abiisset, Theodoricus non post multos dies obiit, vicesimotertio regni sui anno. Consurgentes autem Childebertus & Chlotharius contra Theodobertum, regnum eius auferre voluerunt. Sed ille muneribus placatis, à Leodibus suis defensatus est, & in regno stabilitus. Mittens postea Aruernum, Deuteriam exinde accersiuit, K eamque sibi matrimonio sociauit.

Gyualdi fuga.

Theoderici obitus.

CA. XXIIII. *Childebertus Theodoberti quantis donauerit.* VIDENS autem Childebertus, quòd ei prævalere non potuisset, legationem ad eum misit, & ad se venire præcepit, dicens: Filios non habeo, te tanquam filium habere desidero. Quo veniente, tantis eum muneribus ditauit, vt ab omnibus miraretur. nam de rebus bonis tam de armis quàm de vestibus, vel reliquis ornamentis quæ regem habere decet, terna ei paria cōdonauit: similiter & de equis atque catenis. Hęc audiēs Gyualdus, quòd scilicet Theodobertus regnum patris obtinuisset, ad eum de Italia rediit. Cui ille congaudens ac deosculās, tertiam partem ei de muneribus quæ à patruo acceperat, est largitus: & omnia quæ in fisco suo pater posuerat, de rebus Sygiualdi patris eius, ipsi reddi præcepit.

Theodob. in Gyualdum liberalitas.

CAP. XXV. AT ille in regno firmatus, magnum se atque in omni bonitate præcipuum reddidit. Erat enim regnum

A regnum cum iustitia regens, sacerdotes venerans, Ecclesias munerans, pauperes eleuans, & multa multis beneficia pia ac dulcissima accommodans voluntate. Omne tributum quod in fisco suo ab ecclesiis in Aruerno sitis reddebatur, clementer indulsit.

CAP. XXVI. *Deuteria filiã occidit.*

DEVTERIA verò cernens filiam suam adultam valdè esse, timens ne eam concupiscens rex sibi adsumeret, in Basterna positam indomitis bobus coniunctis eam de ponte præcipitauit, quæ in ipso flumine spiritum reddidit. hoc apud Viridunum ciuitatem actum est.

CAP. XXVII. *Theodob. renunciat concubinæ.*

CVMQVE iam septimus annus esset, quòd Vuisigardem desponsatam haberet, & eam propter Deuteriam accipere nollet, coniuncti Franci contra eum valdè scandalizabantur, quare sponsam suam relinqueret. Tunc cõmotus, relicta Deuteria, de qua paruulum filium habebat Theodualdum nomine, Vuisigardem duxit vxorem. Quam nec multo tempore habẽs, defuncta illa, aliam accepit. Veruntamen Deuteriam vltra non habuit.

CAP. XXVIII. *Chrothildis precibus pluuia cœlestis acies fratrum diremit. Paul. Aemil. lib. 1.*

CHILDEBERTVS autem & Theodobertus commouentes exercitum, contra Chlotharium ire disponunt. Ille autem hæc audiens, æstimans se horum exercitum non sustinere, in siluam
B confugit, & concides magnas in siluis illis fecit, totamque spem suam in dei pietatem transfundens. Sed & Chrothildis regina hæc audiens, beati Martini sepulchrum adiit, ibique in oratione prosternitur, & tota nocte vigilat, orans ne inter filios suos bellum ciuile consurgeret. Cumque hi venientes cum exercitibus suis, cum obsiderent, tractantes illum die sequenti interficere, mane facto in loco quo erant congregati, orta tempestas tentoria dissecat, res diripit, & cuncta subuertit, immixtaque fulgura cum tonitruis ac lapidibus super eos descendunt. Ipsi quoque super infectam grandine humum in faciem proruunt, & à lapidibus descendentibus graiter verberantur. nullum enim eis tegumen remanserat, nisi parmæ tantum, hoc maximè metuentes ne ab ignibus cœlestibus cremarentur. Sed & equi eorum ita dispersi sunt, vt vix in
C vicesimo quoque reperirentur stadio. multi enim prorsus ex eis non sunt inuenti. Tunc illi, vt diximus, à lapidibus cæsi & humo prostrati, pœnitentiam agebant, ac precabantur veniam à deo, quòd ista contra sanguinem suum agere voluissent. Super Chlotharium verò neque vna quidem pluuiæ gutta decidit, aut aliquis sonitus tonitrui est auditus: sed nec anhelitum vllius venti in illo loco sensere. Hi quoque mittentes nuncios ad eum, pacem & concordiam petierunt. qua data, ad propria sunt regressi. Quod nullus ambigat hanc per obtentum reginæ, beati Martini fuisse virtutem.

CAP. XXIX. *Tunica Vincentij martyris, quam an. do. 525. detulã Lutetiã, eique adem extructã quæ nunc est Germani in suburbiis scribit Aemil. lib. 1.*

POST hæc Childebertus rex in Hispaniam abiit: quam ingressus cum Chlothario, Cæsaraugustanam ciuitatem cum exercitu vallant atque obsident. At illi in tanta humilitate ad deum conuersi sunt, vt induti ciliciis, abstinentes à cibis & poculis, cum tunica beati Vincentij martyris, muros ciuitatis psallendo circuirent: mulieres quoque amictæ nigris palliis, dissoluta cæsarie, superposito cinere, vt eas putares virorum funeribus deseruire, plangendo sequebantur. Et ita totam spem locus ille ad domini misericordiam retulit, vt diceretur ibidem Niniuitarum iciunium celebrari: nec æstimaretur aliud posse fieri, nisi eorum precibus, diuina misericordia inflecteretur. Hi autem qui obsidebant, nescientes quid obsessi agerent, cùm viderent sic murum circuiri, putabant eos aliquid agere maleficij. Tunc adprehensum vnum de ciuitate rusticum, ipsi interrogant, quid hoc esset quod agerent. Qui ait: Tunicam beati Vincentij deportant, & cum ipsa vt eis
D dominus misereatur, exorant. Quod illi timentes, se ab ea ciuitate remouerunt, tamen acquisita maxima Hispaniæ parte, cum magnis hi spoliis in Gallias redierunt.

CAP. XXX. *Gothi reges pro arbitrio statuunt & occidunt.*

POST Amalaricum verò, Theuda rex ordinatus est in Hispaniis: quo interfecto, Theudegysilum leuauerunt regem. Is dum ad cœnam cum amicis suis epularetur, & esset valdè lætus, cereis subitò extinctis, in recubitu ab inimicis gladio percussus interiit: post quem Agyla regnum accepit. Sumpserant enim Gothi hanc detestabilem cõsuetudinem, vt si quis eis de regibus non placuisset, gladio eum adpeterent: & qui libuisset animo, hunc sibi statuerent regem.

CAP. XXXI. *Theodorici filia seruo nupsit.*

ET quia Theodoricus Italiæ, Chlodouei regis sororem in matrimonio habuit, mortuus paruulam filiam cum vxore reliquit. Hæc autem cùm adulta facta esset, per leuitatem animi sui, relicto matris consilio, quæ ei regis filium prouidebat, seruum suum Traguilanem nomine accepit, & cum eo ad ciuitatem qua defensari possit, aufugit. Cúmque mater eius contra eam valdè frenderet, peterétque ab ea ne humiliaret diutius nobile genus, sed dimisso seruo similem
F sibi de genere regio quem mater prouiderat, deberet accipere, nullatenus voluit adquiescere. Tunc mater eius contra eam frendens, exercitum commouit. At illi venientes super eos, Traguilanem interfecerunt gladio, ipsam quoque cædentes in domum matris reduxerunt. Erant autem sub Arriana secta viuentes: & quia consuetudo eorum est, vt ad altarium venientes, de alio calice reges communicent, & de alio populus minor, venenum in calice illo posuit, de quo mater communicatura erat. Quo illa hausto, protinus mortua est, non enim dubium est, tale maleficium esse de parte diaboli. Quid contra hæc miseri hæretici respondebunt, vt in sancta eorum locum habeat inimicus? Nos verò trinitatem in vna æqualitate pariter & omnipotentia confitentes, etiam si mortiferum bibamus, in nomine patris & filij & spiritussancti, veri atque incorruptibilis dei, nihil nos nocebit. Indignantes ergo Itali contra hanc mulierem, Theodadum regem Tusciæ inuitantes, super se regem statuunt.

Filia matrem cõmunicantẽ veneno sustulit.

Hic verò cùm didicisset quæ meretrix ista commiserat, qualiter propter seruum quem acceperat in matrem exiterat parricida, succenso vehementer balneo, eam in eodem cum vna puella includi præcepit. Quæ nec mora, inter arduos vapores ingressa, in pauimento conruens, mortua atque consumpta est. Quod cognoscentes hi reges Childebertus & Chlotharius consobrini eius, necnon & Theodobertus, quòd scilicet tam turpi fuerit interfecta supplicio, ad Theodadum legationem dirigunt, exprobrãtes de morte eius, atque dicentes, Si hæc quæ egisti nobiscum non composueris, regnum tuum auferemus, & simili pœna te damnabimus. Tunc ille timens, quinquagena eis milia aureorum transmisit. Childebertus autem, vt erat semper contra Chlotharium regem inuidus atque versutus, cum Theodoberto nepote suo coniunctus, diuiso inter se hoc auro, nihil exinde dare regi Chlothario voluerunt. At ille super thesauros Chlodomeris adgressus, multum illis amplius quàm hi fraudauerant, abstulit.

CA. XXXII. *Theodobertus Italiam occupat.*

THEODOBERTVS verò in Italiam abiit, & exindè multum adquisiuit. Sed quia loca illa, vt fertur, morbida sunt, exercitus eius in diuersis febribus conruens, vexabatur. Multi enim ex his, in illis locis mortui sunt. Quod videns Theodobertus, ex ea reuersus est, multa secum spolia ipse vel sui deferentes: dicitur tamen tunc temporis vsque Ticinum accessisse ciuitatem, in qua Buccillenum rursum direxit. Qui minore illa Italia capta, atque in ditionem regis antedicti redacta, maiorem petiit: in qua contra Belliſſarium multis vicibus pugnans, victoriam obtinuit. Cumque imperator vidisset, quòd Belliſſarius crebrius vinceretur, amoto eo, Narsetem in eius locum statuit: Belliſſarium verò Comitem stabuli, quasi pro humilitate quod prius fuerat, posuit. Buccillenus verò contra Narsetem magna certamina gessit, capta omni Italia, vsque in mare terminum dilatauit: Thesauros verò magnos ad Theodobertũ de Italia direxit. Quod cùm Narses imperatori posuisset in notitiam, imperator cõductis precio gentibus, Narseti solatium mittit, cõfligensque postea victus abscessit. Deinceps vero Buccillenus Siciliã occupauit, de qua etiam tributa exigens, regi transmisit. Magna enim ei felicitas in his conditionibus fuit.

Buccilenus Siciliam capit.

CAP. XXXIIII. *Secundini & Asteriolo contentio.*

ASTERIOLVS tunc & Secundinus magni cum rege habebantur. Erat autem vterque sapiens, & rhetoricis imbutus literis. Sed Secundinus plerũque legationem imperatori à rege missus intulit. Et ob hoc iactantiam sumpserat, ac nonnulla contra rationem exercebat. Qua de causa factum est vt inter illum atque Asteriolum lis sæua consurgeret: quæ vsque ad hoc profecit, vt oblitis verborum obiectionibus, propriis se manibus verberarent. Cumque hæc per regem pacificata fuissent, & Secundinus adhuc de sua cæde timeret, nata est inter eos rursum contentio. Et rex suscipiens Secundini causam, Asteriolum in eius potestatem dedidit. Qui valdè humiliatus est, & ab honore depositus, sed per Vvisigardem reginam iterum est restitutus. Mortua autem illa, consurgens iterum Secundinus, eum interfecit. nam hic moriens filium dereliquit. Qui cùm creuisset, & esset adultus, cœpit patris sui velle iniuriam vindicare. tunc Secundinus timore perterritus, dum de villa in villam ante eum fugeret, cùm se iam videret eo imminente non posse euadere, ne in manus inimici conrueret, veneno se, vt dicitur, interfecit.

CAP. XXXIIII.

DESIDERATVS autem Viridunensis episcopus, cui Theodoricus rex multas inrogauit iniurias, cùm post multa exitia, damna atque ærumnas, ad libertatem propriam iam domino iubente rediisset, & episcopatu, vt diximus apud Vidurunensem vrbem potiretur, videns habitatores eius valdè pauperes atque destitutos, dolebat super eis: & cum ipse per Theodoricum de rebus suis remansisset extraneus: nec haberet de proprio qualiter eos consolaretur, bonitatem & clementiam circa omnes Theodoberti regis cernens, misit ed eum legationem dicens: Fama bonitatis tuæ in vniuersam terram vulgatur, cum tanta sit tua largitas, vt etiam non petentibus opem præstes, rogo si pietas tua habet aliquid de pecunia, nobis cõmodes, qua ciues nostros releuare valeamus: cumque hi negotium exercentes, sponsionem in ciuitate nostra sicut reliquæ habent, præstiterint, pecuniam tuam cum vsuris legitimis reddemus. Tũc ille pietate commotus, septem ei milia aureorum præstitit. Quæ ille accipiens, per ciues suos erogauit. At illi negocia exercentes, diuites per hoc effecti sunt, & vsque hodiè magni habẽtur. Cumque antedictus episcopus debitam pecuniã obtulisset regi, respondit rex: Non habeo necessarium hoc recipere: illud mihi sufficit, si dispensatione tua pauperes qui opprimebantur inopia, per tuam suggestionem, vel per meam largitatem sunt releuati. Et nihil exigens, antedictos ciues diuites fecit.

Theodobertus magnus muneribus ditauit Vidurnenses.

CAP. XXXV.

DEFVNCTO autem apud vrbem supradictam memorato antistite; Agyricus quidam è ciuibus, in cathedram eius subrogatur. Syagrius autem filius eius reminiscens iniurias patris, qualiter à Syriuuldo ad regem Theodoricum incusatus, non solum spoliatus, verumetiam suppliciis affectus fuisset, oppressum cum armata manu Syriuuldum taliter interfecit. Tunc mane facto, cum nebula esset condensa, & vix adhuc disrumpentibus tenebris aliquid quis posset discernere, venit ad villam eius in Diuionensi territorio, cui nomen est Floriacum: egressoque domum vno amicorum, putantes ipsum Syriuuldum esse, interfecerunt eum: & reuertentibus quasi victoriam obtinuissent de inimico, indicat eis vnus ex familia, non eos dominum interfecisse, sed subditum. At illi regressi, requirentes eum, cellulam in qua dormire solitus erat, repertam adgrediuntur. Ad cuius ostium diutissimè pugnantes, nihil ei poterant præualere. Dehinc cruto ab vno latere pariete ingredientes, gladio eum interimunt. Post

Syriuuldus occiditur.

mortem

A mortem enim Theodorici hic interfectus est.

His denique gestis, Theodobertus rex ægrotare cœpit. Ad quem medici multa studia impenderunt: sed nihil valuit, quia eum iam dominus vocari iubebat. Ergo cum diutissimè ægrotasset, ab ipsa infirmitate deficiens, reddidit spiritum. Franci verò cum Partheniũ in odio magno haberent, pro eo quòd eis tributa ante dicti regis tempore inflixisset, eum persequi cœperunt. Ille verò in periculo positum se cernens, confugium ab vrbe facit, & à duobus episcopis suppliciter exorat, vt eum ad vrbem Treuericam deducentes, populi sæuientis seditionem sua prædicatione comprimerent. Quibus euntibus, nocte dum in stratu suo decũberet, subitò per somnium vocem magnam emittit dicens: Heu heu, succurrite qui adestis & auxilium ferte pereunti. A quo clamore expergefacti qui aderant, interrogant quid hoc esset: respondit ille: Ausanius amicus meus cum Papianilla coniuge, quos olim interfeci, ad iudicium me arcessebant, dicentes, Veni ad respondendum, quia causaturus es nobiscum coram domino. Zelo enim ductus ante annos aliquot coniugem innocentẽ amicúmque peremerat. Igitur accedentibus episcopis ad antedictam vrbem cùm strepẽtis
B populi seditionem ferre non possent, eum in Ecclesia abdere voluerunt, scilicet ponentes eum in arca, & desuper sternentes vestimenta quæ erant ad vsum Ecclesiæ. Populus autem ingressus, perscrutatúsque vniuersos angulos Ecclesiæ, cum nihil reperisset, frendens egrediebatur. Tunc vnus ex suspicione locutus ait: En arca in qua nõ est inquisitus aduersarius noster. Dicẽtibus verò custodibus, nihil in ea aliud nisi ornamenta Ecclesiæ contineri, illi clauem postulant aientes, Nisi reseraueritis velocius, ipsi eam spõte cõfringimus. Denique reserata arca, amotis linteaminibus, inuẽtum extrahũt, plaudentes atque dicentes: Tradidit deus inimicum nostrum in manus nostras. Tũc cædentes eum pugnis, sputisque perungentes, vinctis post tergum manibus ad columnam lapidibus obruunt. Fuit autem in cibis valdè vorax: sed quæ sumebat, quo celerius ad manducandum cõmoueretur, sumpto aloe velociter digerebat. sed & strepitus ventris absque vlla auditorum reuerentia in publico emittebat. Hoc ergo exitu consummatus interiit.

CAP. XXXVI. *Theodobertus obiit.*

Parthenius nouarum vectigalium inuentor occiditur.

Gravis eo anno & solito asperior hyems fuit, ita vt torrentes concatenati gelu, peruium populis iter tanquam reliqua humus præberent. Aues quoque rigore affectæ vel fame, absque vllo
C hominum dolo, cum magnæ essent niues, manu capiebãtur. A transitu igitur Chlodouei vsque in transitum Theodoberti, computãtur anni triginta septem. Mortuo ergo Theodoberto, quartodecimo regni sui anno, regnauit Theodoualdus filius eius pro eo.

CAP. XXXVII. *Hyems & frigus insolitum.*

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM

LIBER IIII.

D AGITVR Chrothildis regina plena dierum bonisque operibus prædita, apud vrbem Turonicam obiit, tempore Iniurioſi episcopi: quæ Parisios cum magno psallentium præconio deportata, in sacrario basilicæ S. Petri, ad latus Chlodouei regis sepulta est, à filiis suis Childeberto atque Chlothario regibus. nam basilicam illam ipsa constructerat, in qua & Genouefa beatissima est sepulta.

CAP. I. *Chrotildis moritur.*

Denique Chlotarius rex indixerat vt omnes ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco dissoluerent. Quod, licet inuiti, cùm omnes episcopi consensissent atque subscripsissent, viriliter hoc beatus Iniuriosus respuens subscribere dedignatus est, dicens: Si volueris res dei tollere, dominus regnum tuum velociter auferet, quia iniquum est vt pauperes quos tuo debes alere horreo, ab eorum stirpe tua horrea repleantur. Et iratus contra regem, nec vale dicens, abscessit. Tunc commmotus rex, timens etiam virtutem beati Martini, misit post eum cum muneribus, veniam precans, & hoc quod fecerat damnans, simulque rogans
E vt pro se virtutem beati Martini antistitis exoraret.

CAP. II. *Paul. Aemil. lib. 1. Clotharius tricentem Ecclesiarũ ablaturo obstitit Iniuriosus Episcopus.*

Chlotharius denique ipse rex de diuersis mulieribus septẽ filios habuit, id est de Ingunde, Gunthárium, Childericum, Charibertum, Guntchramnum, Sygilbertum, & Chlotsindam filiam. De Aregunde verò sorore Ingundis, Chilpericum. De Chunsena habuit Chramnum. Quæ autem causa fuerit vt vxoris suæ sororem acciperet, dicam. Cum iam Ingundem in coniugio accepisset, & eam vnico amore diligeret, suggestionem ab ea accepit dicente: Fecit dominus meus de ancilla sua quod libuit, & suo me strato adsciuit: nunc ad complendam mercedem, quid famula tua suggerat, audiat dominus meus rex: Precor vt sorori meæ seruæ vestræ vtilem atque habentem virũ ordinare dignemini, vnde nõ humiliter, sed potius exaltata seruire fidelius possim. Quod ille audiens, cũ esset nimium luxuriosus, in amorem Aregundis incenditur, & ad villã in qua ipsa residebat dirigit, eamq; sibi in matrimonio sociauit. Qua accepta, ad Ingũdem rediens ait, Tractaui mercedem illã implere,

CAP. III. *Chlotharij vxores & liberi.*

quamore tua dulcedo expetiit. Et requirens virum diuitem atque sapientem, quem tuæ sorori deberem adiungere, nihil melius quàm meipsum inueni. Itaque noueris, quia eam coniugem accepi, quod tibi displicere non credo. At illa, Quod bonum, inquit, videtur in oculis domini mei, faciat: tantum ancilla tua cum gratia regis viuat. Guntharius verò Chramnus atque Childericus, viuente patre mortui sunt. Exitum verò Chramni in posterum scribemus. Alboinus quoque rex Longobardorum, Chlotsindam filiam regis accepit. Obiit autem Iniuriosus episcopus vrbis Turonicæ, decimo & septimo episcopatus sui anno. Cui Baudinus ex domestico Chlotharij regis successit XVI. post exitum beati Martini.

Alboinus nubit Chlotsindæ.

CAP. IIII. *De Britannorũ comitibus.*

CHANAO quoque Britannorum comes tres fratres suos interfecit. Volens autem adhuc Macliauum interficere, comprehensum atque catenis oneratum in carcere retinebat: qui per Felicem Namneticum episcopum à morte liberatus est. Post hæc iurauit fratri suo, vt ei fidelis esset: sed nescio quo casu sacramentum inrumpere voluit. Quod Chanao sentiens, iterum eum persequebatur. At ille, cum se euadere non posse videret, post alium comitem regionis illius fugit, nomine Chonomorem. Is cum sentiret persecutores eius adpropinquare, sub terra eum in loculo abscondit, componens desuper ex more tumulum, paruumque ei spiraculum reseruans, vnde halitum resumere posset. Aduenientibus autem persecutoribus eius, dixerunt: Ecce hic Macliauus mortuus atque sepultus iacet. Quod illi audientes, atque gaudentes, & super tumulũ illum bibentes, renunciauerunt fratri, eum mortuum esse. Quod ille audiens, regnum eius integrum accepit. nam semper Britanni sub Frãcorum potestate post obitum regis Chlodouei fuerunt, & comites, non reges appellati sunt. Macliauus autem de sub terra consurgens, Veneticam vrbem expetiit, ibique tõsuratus & episcopus ordinatus est. Mortuo autem Chanaone, hic apostatauit, & demissis capillis, vxorem quam post clericatum reliquerat, cũ regno fratris simul accepit. Sed ab episcopis excommunicatus est: cui qualis fuerit interitus, sequenter scribemus. Obiit autem Baudinus episcopus anno VI. episcopatus sui: in cuius locum Guntharius abbas subrogatur XVII. post transitum sancti Martini.

Britanni subditi Francorũ

Baudinus Episcopus obiit.

CAP. V. *Lues inguinaria Galli Oratione pellitur. lib. 1. de mir. cap. 51.*

DENIQVE cum beatus Quintianus, sicut supra diximus, ab hoc mundo migrasset, sanctus Gallus in eius cathedram rege opitulante, substitutus est. Huius tempore, cum lues illa quam Inguinariam vocant, per diuersas regiones desæuiret, & maximè tunc Arelatensem prouinciam depopularetur, sanctus Gallus nõ tantũ pro se, quantum pro populo suo trepidus erat. Cumque die noctuque dominũ deprecaretur, vt viuens plebẽ suam vastari nõ cerneret, per visum noctis apparuit ei angelus domini, qui tam cæsariem quàm vestem in similitudine niuis cãdidam efferebat: & ait ad eum: Benè enim facis ò sacerdos, quòd sic dominum pro populo tuo supplicas: exaudita est enim oratio tua, & ecce eris cum populo tuo ab hac infirmitate liberatus, nullusque te viuente in regione ista ab hac strage deperiet. nunc autem ne timeas: post octo verò annos time. Vnde manifestum fuit, transactis his annis, eum à seculo discessurum. Expergefactus autem, & deo gratias pro hac consolatione agẽs, quòd eum per cœlestem nuncium confortare dignatus est, Rogationes illas instituit, vt media quadragesima psallẽdo, ad basilicam beati Iuliani martyris itinere pedestri venirent. Sunt autem in hoc itinere, quasi stadia CCCLX. Tunc etiam in subita contemplatione, parietes vel domorum vel ecclesiarum signari videbantur. Vnde à rusticis hæc scriptio Thau vocabatur. Cum autem regiones alias, vt diximus lues illa consumeret, ad ciuitatem Aruernam, sancti Galli intercedente oratione, non attigit. Vnde hæc non paruam cẽseo gratiã, qui hoc meruit, vt pastor positus oues suas deuorari defendente domino non videret. Cùm autem ab hoc mundo migrasset, & ablutus in ecclesiam deportatus fuisset, Cato presbyter continuò à clericis de episcopatu laudes accepit: & omnem rem ecclesiæ tanquam si iam esset episcopus, in suam redegit potestatem: ordinatores remouet, ministros respuit, cuncta per se ordinat.

Visio Galli

CAP. VI. *Cato Episcopus designatur.*

EPISCOPI tamen qui aduenerant sanctum Gallum sepeliendum, postquam eum sepelierant, dixerunt Catoni presbytero: Videmus quia te elegit pars maxima populorum: veni, consenti nobis, & benedicentes consecremus te ad episcopatum. Rex verò paruulus est, & si qua tibi adscribitur culpa, nos suscipientes te sub defensione nostra, cum proceribus & primis regni Theodoualdi regis agemus, ne tibi vlla excitetur iniuria: nos quoque intantum fideliter crede, vt spondeamus pro te omnia, etiam si damni aliquid superuenerit, de nostris propiis facultatibus id reddituros. At ille cothurno vanæ conflatus gloriæ ait: Nostis enim fama accurrente, me ab initio ætatis meæ semper religiosè vixisse, vacasse iciuniis, eleemosynis delectatum fuisse, cõtinuatas sæpius exercuisse vigilias, psallentio verò iugi crebra perstitisse statione nocturna. Nec me dominus deus meus patitur hac ordinatione priuari, cui tantum famulatum exhibui. nam & ipsos clericatus gradus canonica sum semper institutione sortitus: lector decem annis fui, subdiaconatus officium quinque annis ministraui, diaconatui verò quindecim annis mãcipatus fui, presbyterij autem iam honore viginti annis potior. Quid enim mihi nũc restat, nisi vt episcopatum quem fidelis seruitus promeretur, accipiam? Vos igitur reuertimini ad ciuitates vestras, & si quid vtilitati vestræ competit, exercete. nam ego canonicè adsumpturus sum hunc honorem. Hæc audientes episcopi, & in eum vanam gloriam execrantes, discesserunt.

Catonis præsumptio.

CAP. VII. *Cautinus Catoni substituitur.*

IGITVR cum consensu clericorum ad episcopatum electus, cùm adhuc non ordinatus cunctis ipse præesset, Cautino archidiacono diuersas minas intẽdere cœpit, dicẽs: Ego te remouebo, ego te humilia

A humiliabo, ego tibi multas neces impēdi præcipiam. Cui ille, Gratiam, inquit, tuam domine piissime habere desidero: quam si mereor, vnū tibi beneficium præstabo: sine vllo enim labore tuo, & absque vllo dolo, ego ad regem pergā, & episcopatum tibi obtinebo, nihil petēs nisi vt promerear gratiā tuā. At ille suspicans eum sibi velle inludere, hæc valdè despexit. Hic verò cū se cerneret humiliari, atque calumniæ subiici, languore simulato, & per noctem ciuitatē egrediens, Theodoualdū regem petiit, adnuncians transitum sancti Galli. Quod ille audiens vel qui cum eo erant, conuocatis sacerdotibus apud Metensem ciuitatem, Cautinus archidiaconus, episcopus ordinatur. Cùm autem venissent nuncij Catonis presbyteri, hic iam episcopus erat. Tunc ex iussu regis traditis ei cleri cis, & omnibus quæ hi de rebus ecclesiæ exhibuerant, ordinatisque qui cum eo pergerent episcopis, & camerariis, Aruernos eum direxerunt. Qui à clericis & ciuibus libenter exceptus, episcopus Aruernis est datus. Grandes postea inter ipsum & Catonem presbyterum inimicitiæ ortæ sunt: quia nullus vnquam potuit flectere Catonem, vt episcopo suo subditus esset. Nam & diuisio clericorum facta est, & alij Cautino episcopo erant subditi, alij Catoni presbytero: quod eis fuit maximum detrimentum.

Cato recusat subesse Cautino.

B Cautinus autem episcopus videns eum nulla ratione posse flecti, vt sibi esset subditus, tam ei quàm amicis eius vel quicunque ei consentiebant, omnes res Ecclesiæ abstuit, reliquitque eos inanes ac vacuos. Quicunque tamen ex ipsis ad eum conuertebantur, iterum quod perdiderant recipiebant.

CAP. VIII.

Hisp. reges.

Regnante verò Agilane apud Hispaniam, cum populum grauissimo dominationis suæ iugo adtereret, exercitus imperatoris Hispanias est ingressus, & ciuitates aliquas peruasit. Interfecto autē Agilane, Athanageldus regnum accepit. Qui multa bella contra ipsum exercitum postea egit, & eos plerunque deuicit, ciuitatesque quas malè peruaserant, ex parte auferens de potestate eorum.

CAP. IX.

Theodoualdi fallax auaritia.

Theodovaldvs verò cùm iam adultus esset, Vuldotradam duxit vxorem. Hunc Theodoualdum mali fuisse ingenij, ita vt iratus cuidm quem suspectum de rebus suis habebat, fabulam fingeret, dicens: Serpens ampullam vino plenam reperit, per cuius os ingressus, quod intus habebatur auidus hausit. A quo inflatus vino, exire per aditum quo ingressus fuerat, non valebat. Veniēs verò vini dominus, cùm ille exire niteretur, nec posset, ait ad serpentem, Euome prius quod ingluti-sti, & tunc poteris abscedere liber. Quæ fabula magnum ei timorem atque odium præparauit. Sub

Sambucus producit vuas.

C eo enim & Bucellinus, cùm totam Italiam in Francorum regnum redegisset, à Narsete interfectus est: Italia ad partem imperatoris capta: nec fuit qui eam vltra reciperet. Sub huius tempore vuas in arbore quam sambucū vocamus, absque vitis coniunctione natas vidimus: & flores ipsarū arborum, quæ nigra, vt nostis, grana proferre solitæ sunt, racemorum grana dederunt. Tunc & in circulum lunæ quintæ, stellam ex aduerso veniens introisse visa est. Credo hæc signa mortem ipsius regis adnunciasse. Ipse verò valdè infirmatus, à cinctura deorsum se volutare non poterat. Qui paulatim de-

Theod. obiit

cidens, septimo regni sui anno mortuus est, regnúmque eius Chlotharius rex accepit, copulans Vuldotradam vxorem eius strato suo. Sed increpitus à sacerdotibus, reliquit eam, dans ei Gariualdum ducem, dirigensque Aruernos Chramnum filium suum.

CAP. X.

Saxonum rebellio.

Eo anno rebellantibus Saxonibus, Chlotharius rex, commoto contra eos exercitu, maximam eorum partem deleuit, peruagans totam Thoringiam ac deuastās, pro eo quòd Saxonibus suppetias præstitissent.

CAP. XI.

Decedente verò apud vrbem Turonicam Gunthario episcopo, per emissionem, vt ferunt,

D Cautini episcopi, Cato presbyter ad gubernandam Turonicæ vrbis ecclesiam petebatur. Vnde factum est, vt coniuncti clerici cum Leubaste martyrario & abbate, cum magno apparatu Aruernum properarent. Cúmque Catoni regis voluntatē patefeciissent, suspendit eos à responso paucis diebus. Hi verò regredi cupientes, dicunt: Pande nobis voluntatem tuam, vt sciamus quid debeamus sequi: alioquin reuertimur ad propria. Non enim nostra te voluntate expetiuimus, sed regis præceptione. At ille, vt erat vanæ gloriæ cupidus, adunata pauperum caterua, clamorem dari præcepit his verbis: Cur nos deseris bone pater filios, quos nunc vsque educasti? Quis nos cibo potuque reficiet, si tu abieris? rogamus ne nos relinquas, quos alere consuesti. Tunc ille cōuersus ad clerum Turonicum ait: Videtis nunc fratres charissimi, qualiter hæc multitudo pauperum me diligit: non possum eos relinquere & ire vobiscum. Istud hi responsum accipientes, regressi sunt Turonos. Cato autem amicitias cum Chramno nexuerat, promissionem ab eo accipiens, vt si contigerit in articulo tēporis illius regē mori Chlotharium, statim eiecto Cautino ab episcopatu iste præponeretur ecclesiæ. Sed

Cato subornat mulierem ad miraculum.

E qui cathedram beati Martini contemptui habuit, quam voluit non accepit: impletumque est in eo quod Dauid cecinit dicens: Noluit benedictionem, & prolongabitur ab eo. erat enim vanitatis cothurno elatus, nullum sibi putans in sanctitate haberi præstantiorem. nam quadam vice conducta pecunia mulierem clamare fecit in ecclesia, quasi per energiam, & se sanctum magnum, deoque charum confiteri: Cautinum autem episcopum omnibus sceleribus criminosum, indignumque qui sacerdotium debuisset adipisci.

CAP. XII.

Cautinus vinolentus.

Denique Cautinus adsumpto episcopatu, talem se reddidit, vt ab omnibus execraretur, vino vltra modū deditus. nam plerunque in tantū infundebatur potu, vt de conuiuio vix à quatuor portaretur. Vnde factum est vt epilepticus fieret in sequenti: quod sæpius populis manifestatū fuit. erat enim & auaritiæ intantum incumbens, vt cuiuscunque possessionis fines eius termino adhæsissent: interitum sibi putaret si ab eisdem aliquid non minuisset, & à maioribus quidem cum rixa & scādalo

Universidad de Deusto Biblioteca

auferebat: à minoribus autem violenter diripiebat. Quibus & à quibus, vt Sollius noster ait, nec F
dabat precia contemnens, nec accipiebat instrumenta desperans. Erat enim tunc temporis Ana-
stasius presbyter, ingenuus genere, qui per chartas glorioſæ memoriæ Chrothildis reginæ, proprie-
tatem aliquam possidebat: quem plerunque conuentum episcopus rogabat humiliter ac suppliciter,
vt ei chartas supradictæ reginæ daret, sibique possessionem hanc subderet: sed ille cùm voluntatem
sacerdotis sui implere differret, eumque episcopus nunc blanditiis prouocaret, nunc minis terreret,
ad vltimum inuitum vrbi exhiberi præcepit, ibique impudenter teneri: & nisi instrumenta daret,
iniuriis adfici, & fame necari iussit. Sed ille virili repugnans spiritu, nunquam præbuit instrumenta,
dicens: Satius sibi esse ad tempus inedia tabescere, quàm sobolem in posterum miseram derelinqui.
Tũc ex iussu episcopi traditur custodibus, vt nisi has chartulas proderet, fame necaretur. Erat enim
ad basilicam sancti Cassij martyris crypta antiquissima abditissimaque, vbi erat sepulchrũ magnum
ex marmore Pario, in quo grandequi cuiusdam hominis corpus positum videbatur. In hoc sepulchro
super sepultum viuens presbyter sepelitur, operiturque lapide quo prius sarcophagum fuit ob-
tectum, datis ante ostium custodibus. Sed custodes fisi quòd lapide premeretur, cum esset hyems, G
accenso igne, vino sopiti calido obdormiunt. At presbyter tanquam nouus Ionas velut de ventre
inferi, ita de cõclusione tumuli domini misericordiam flagitabat. Et quia spacioſum erat, vt diximus
sarcophagum, etsi se integrum vertere non poterat, manus tamẽ in parte qua voluisset liberè exten-
debat. Manabat enim ex ossibus mortuis, vt ipse referre erat solitus, fœtor lethalis, qui non solum
externa, verum etiam interna viscerum quatiebat. Cumque pallio aditus narium obseraret,
quamdiu flatum continere poterat, nihil pessimum sentiebat: vbi autem se quasi suffocari putabat,
remoto paululum ab ore pallio, non modo per os, aut per nares, verumetiam per ipsas, vt ita dicam,
aures, odorem pestiferum hauriebat. Quid plura? Quando diuinitati, vt credo, condoluit, manum
dexteram ad spõdam sarcophagi tetendit, reperitque vectem, qui decedente opertorio, inter ipsum
ac labium sepulchri remanserat. Quem paulatim commouens, sensit cooperanti dei adiutorio la-
pidem amoueri. Verum vbi ita remotus fuit, vt presbyter caput foras educeret, maiorem quo totus
egrederetur aditum liberius patefecit: interea operientibus nocturnis tenebris diem, nec adhuc
vsquequaque diffusis, aliud cryptæ ostium petit: erat enim seris fortissimis clauisque firmissimis ob- H
seratum: veruntamen non erat ita læuigatum, vt inter tabulas aspicere homo non posset. Ad hos
aditus presbyter caput reclinat, aduertitque hominem viam prætereuntem. Hunc licet voce tenui,
vocat. Exaudit ille, nec mora, securim manu tenens, sudes ligneas quibus seræ continebantur,
incidit: aditumque presbytero patefecit. At ille de nocte consurgens, ad domum pergit, satis virum
obsecrans, ne de eo cuiquam aliquid enarraret. Domum igitur suam ingressus, inquisitis chartis
quas ei memorata regina tradiderat, ad Chlotharium regẽ defert, indicans qualiter ab episcopo suo
viuens sepulturæ fuerat mancipatus. Stupescentibus autem omnibus, & dicentibus, nunquam vel
Neronem vel Herodem tale facinus perpetrasse, vt homo viuens sepulchro reconderetur, aduenit
ad Chlotharium regem Cautinus episcopus. Sed accusante presbytero, victus confususque discessit.
Presbyter autem acceptis à rege præceptionibus, res suas vt libuit defensauit, possedítque ac suis
posteris dereliquit. In Cautino autem nihil sancti, nihil pensi fuit. de omnibus enim scripturis tã ec-
clesiasticis quàm secularibus, adplenè immunis fuit: Iudæis valdè charus ac subditus erat, non pro I
salute, vt pastoris cura debet esse sollicita, sed pro comparandis speciebus, quas cùm hic blãdiretur,
& illi se adulatores manifestissime declararent, maior quàm constabant precio vænundabant.

Presbyter viuus sepelitur.

CAP. XIII.

CHRAMNVS verò his diebus apud Aruernum residebat. multæ enim causæ tunc per eum
irrationabiliter gerebantur, & ob hoc celerius ablatus est de mundo. multum enim maledicebatur
à populo: nullum autem hominem diligebat, à quo consilium bonum vtileque posset accipere, nisi
collectas viles personas ætate iuuenili fluctuantes fouebat & diligebat, eorumque consilium audiẽs,
ita vt filias senatorum dans prædonibus, eisdem vi detrahi iuberet. Firminum à comitatu vrbis
grauiter iniuriatum abegi, & Saluſtium Euodij filium subrogauit. Sed Firminus cum socru sua Ec-
clesiam petiit. Erant autem quadragesimæ dies: & Cautinus episcopus, in Briuatensem diœcesin
psallẽdo adire disposuerat, iuxta institutionem sancti Galli, sicut supra scripsimus. Egressus est igitur
episcopus ab vrbe cũ magno fletu, metuens ne aliquid in itinere aduersi perferret: intendebat enim
& ipse rex Chramnus minas. Qui dum iter ageret, misit rex Imnacharium & Scaptarium primos de
latere suo, dicens: Ite & vi abstrahite Firminum, Cæsariamque socrum eius de Ecclesia. Descen- K
dente verò episcopo cum psallentio, sicut supra memorauimus, hi qui missi fuerant à Chramno,
ingrediuntur Ecclesiam, ac Firminum Cæsariamque variis conlocutionum dolis mulcere tentant.
Verum vbi diutissimè, alia ex aliis deambulantes per Ecclesiam colloquuntur, & in hoc qui con-
fugerant, intenderent ex animo quæ dicebantur, ad regias ædis sacræ quæ tunc reseratæ fuerant,
adpropinquant. Tunc Imnacharius Firminum, Scaptarius Cæsariam adprehensos, inter brachia
ab Ecclesia eiiciunt, paratis pueris qui susciperent: quos statim in exiliũ direxerunt. Sed de altera de-
pressis somno custodibus, ipsi se liberos sentientes, ad beati Iuliani basilicam confugiunt, & sic
ab exilio liberantur: res tamen eorum fisco conlatæ sunt. Cautinus autem episcopus, cum su-
spectus esset, quòd & ipse iniuriaretur, ac memoratum iter terens equum haberet stratum, vidit
post tergum homines venientes cum caballis, qui ad occursum eius veniebant & ait: Væ mihi, quia
hi sunt

Chramnus odit benè sibi consulentes.

A hi sunt quos Chramnus direxit ad me comprehendendum. Et ascenso equo, relicto psallentio, solus vsque in porticū basilicæ sancti Iuliani, ambobus vrgēs calcaneis cornipedem, penè exanimis percurrit. Sed nos hæc narrantes, Salustij sententiam, quam in detractores historiographorum protulit, memoramus. ait enim: Arduum videtur res gestas scribere, primum quòd facta dictis exequenda sunt: dein de quia plerique delicta quæ reprehenderis, malevolentia & inuidia dicta putant. Sed cœpta sequamur. *Historicis quid necessarium.*

CAP. XIIII.

Igitvr Chlotharius post mortem Theodoualdi, cum regnum Franciæ suscepisset, atque illud circumiret, audiuit à suis iterata insania efferuescere Saxones, sibique esse rebelles, & quòd tributa quæ annis singulis consuevuerant ministrare contemnerent reddere. His incitatus verbis, ad eos dirigit. Cumque iam propè terminum illorum esset, Saxones legatos ad eum mittunt, dicentes: Non enim sumus contemptores tui, & ea quæ fratribus ac nepotibus tuis reddere consuevuimus, non negamus, & maiora adhuc si quæsieris reddemus: vnum tantum exposcimus, vt sit pax, ne tuus exercitus & noster populus conlidatur. Hęc audiens Chlotharius rex, ait suis: Benè loquuntur B hi homines, non incedamus super eos, ne fortè peccemus in deum. at illi dixerunt: Scimus enim, eos mendaces, nec omninò quod promiserint impleturos: eamus super eos. Rursum Saxones obtulerūt medietatem facultatis suæ, pacem petentes. Et Chlotharius rex ait suis: Desistite quæso ab his hominibus, ne super nos dei ira concitetur. Quod illi non adquieuerunt. Rursum Saxones obtulerunt vestimenta, pecora, vel omne corpus facultatis suæ, dicentes: Hæc omnia tollite cum medietate terræ nostræ: tantum vxores & paruulos nostros relinquite liberos, & bellum inter nos non committatur. Franci autem nec hoc adquiescere voluerunt. Quibus ait Chlotharius rex, Desistite quæso, desistite ab hac intentione. verbum enim directum nō habemus: nolite ad bellum ire in quo disperdamini. Tamen si eò ire volueritis, spontanea voluntate ego non sequar. Tunc illi ira commoti contra Chlotharium regem, super eum inruunt, & scindentes tētorium eius, ipsum quoque conuicij exasperantes, ac vi detrahentes, interficere voluerunt, si cum illis abire differret. Hæc videns Chlotharius, inuitus fuit cum eis. At illi inito certamine, maxima ab aduersariis internecione cædūtur: tantaque ab vtroque exercitu multitudo cecidit, vt nec æstimari nec numerari penitus possit. C Tunc Chlotharius valdè confusus pacem petiit, dicens, se non sua voluntate super eos venisse. Qua obtenta, ad propria rediit. *Chlotharius expeditionē parat in Saxones.* *Saxones inique & crudeliter spoliantur.*

CAP. XV.

Tvronici autem audientes regressum fuisse regem de cæde Saxonum, facto consensu in Eufronium presbyterum, ad eum pergunt, dataque suggestione, respondit rex: Præceperam enim vt Cato presbyter illic ordinaretur, & cur est spreta iussio nostra? Responderunt ei: Petiuimus enim eum, sed noluit venire. Hæc illis dicentibus, aduenit subito Cato presbyter, deprecans regem, vt electo Cautino, ipsum Aruerno iuberet institui. Quod rege inridente, petiit iterum vt Turonis ordinaretur, quod ante despexerat. Cui rex ait: Ego primum præcepi, vt Turonis te ad episcopatum consecrarent: sed quūtum audio, despectui habuisti ecclesiam illam, ideoque elongaberis à dominatione eius. & sic confusus abscessit. De sancto verò Eufronio interrogans, dixerunt, eum nepotem esse beati Gregorij, cuius supra meminimus. Respondit rex, Prima hæc est & magna generatio. Fiat volūtas dei, & beati Martini, electio cōpleatur: & data præceptione, XVIII. post beatum Martinum D sanctus Eufronius ordinatur episcopus. *Euphronij Episcopatus.*

CAP. XVI.

Chramnvs autem apud Aruernos, diuersa vt diximus, exercebat mala, semper aduersus Cautinum episcopum inuidiam tenens. Eò tempore grauiter ægrotauit, ita vt capilli eius à nimia febre deciderent. Habebat autem tunc secum virum magnificum, & in omni bonitate perspicuum, ciuem Aruernum, Anscouindum nomine, qui eum vi ab hac malitia quærebat auertere, sed non poterat. Habebat enim & Leonem Pictauensem, ad omnia mala perpetranda grauem stimulum, qui nominis sui tanquam leo erat in omni cupiditate sæuissimus. Hic fertur quadam vice dixisse, quòd Martinus & Martialis confessores domini, nihil fisci viribus vtile reliquissent. Sed statim percussus à virtute confessorum, surdus & mutus effectus, amens est mortuus. Venit enim miser ad Basilicam sancti Martini Turonos, celebrauitque vigilias, dedit munera: sed non eum respexit virtus consueta: cum ipsa enim qua venerat infirmitate, regressus est. Chramnus autem ab Aruerno relorum consilium, ad Childebertum patruum sum transire cupit, patri insidias parare disponens. E Ille verò dolosè quidem, sed suscipere illum promittit, quem monere spiritualiter debuerat, ne patri existeret inimicus. Tunc per occultos nuncios inter se coniurati, contra Chlotharium vnaniter conspirarunt. Sed nec memor fuit Childebertus, quod quotiescunque aduersus fratrem suum egit, semper confusus abscessit. Chramnus verò hoc fœdere inito, Lemouicinum rediit, & illud per quod prius ambulauerat in regno patris sui, in sua dominatione redegit. Tunc Aruernus populus intra muros tenebatur inclusus, & diuersis infirmitatibus oppressus grauiter interibat. Porro Chlotharius rex duos filios suos, id est Charibertum & Guntgramnum ad eum dirigit. Qui per Aruernum venientes, audientesque quod in Lemouicino esset, vsque ad montem quem Nigrum nomine dicunt, accedunt, eumque reperiunt. Figentesque tentoria, contra se resederunt, mittentes legationem, vt res paternas quas malè peruaserat, reddere deberet: sinautem aliud, campum præpararet ad bellum. Cumque ille patri subditum se esse confingeret, diceretque, Omne *Chramnus ægrotat.* *Leo blasphemans obsurduit.*

quod circumiui laxare non potero, sed sub mea hoc potestate cum gratia patris mei cupio re- F
tinere. Illi vt prælium hoc inter ipsos diiudicaret, postulant. Cumque moto vtrique exercitu cum
magno armorum apparatu ad bellum cõueniissent, subitò exorta tempestas cum graui coruscatione
Pugnam dissolut cœli tempestas. atque tonitruo, eos ne pugnarent, inhibuit. Redeuntes autem ad castra Chramnus dolosè per
extraneam personam, patris mortem fratribus pronunciat. Eo enim tempore bellum contra Sa-
xones, quod supra diximus, gerebatur. At illi timentes, cum summa velocitate Burgundiam re-
dierunt. Chramnus verò cum exercitu post eos dirigens, vsque ciuitatem Cauillonensem venit,
camque obsidens adquisiuit. Exindè vsque Diuionense castrum pertendit, ibique cum die do-
minico aduenisset, quid gestum fuerit dicam. Erat ibi tunc sanctus Tetricus episcopus, cuius in
superiori libello memoriam fecimus, positis clerici tribus libris super altarium, id est Prophetiæ,
Auspicium ex Euang. & proph. Apostoli, atque Euangeliorum, orauerunt ad dominum, vt Chramno quid eueniret ostenderet:
aut si ei felicitas succederet, aut certe si regnare posset, diuina potentia declararet. Simulque vnam
habentes conniuentiam, vt vnusquisque in libro quod primum aperiebat, hoc ad Missas etiam le-
geret. Aperto ergò primùm omnium prophetarum libro, reperiunt: Auferam maceriam eius, G
& erit in desolationem: pro eo quòd debuit facere vuam, fecit autem labruscam. Reseratoque
Apostoli libro inueniunt: Ipsi enim diligenter scitis fratres, quia dies domini sicut fur in nocte, ita
veniet. cum dixerint, Pax & securitas, tunc repentinus illis superueniet interitus: sicut dolores par-
turientis, & non effugient. Dominus autem per euangelium ait: Qui non audit verba mea, ad-
similabitur viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam: descendit pluuia, aduenerunt
flumina, flauerunt venti, & inruerunt in domum illam, & cecidit, & facta est ruina eius magna.
Chramnus verò ad basilicas ab antedicto sacerdote susceptus est, ibique comedens panem ad Chil-
debertum pertendit. Intra tamen muros Diuionenses non est permissus intrare. Fortiter tunc rex
Chlotharius contra Saxones decertabat. Saxones enim vt adserunt, per Childebertum commoti
atque indignantes, contra Francos superiori anno, exeunteque de regione sua in Franciam ve-
nerunt, & vsque ad Nutiam ciuitatem prædas egerunt, nimiumque grande scelus perpetrati
sunt. H

CAP. XVII. *Chramnus ad childeb. venit.* TVNC Chramnus iam accepta Vuiliacharij filia, Parisios accedens, secum Childebertum re-
gem constringit in fide atque charitate, iurans se patri esse certissimum inimicum. Childebertus
autem rex, dum Chlotharius contra Saxones decertaret, in Campaniam Remensem accedit, &
vsque Remos ciuitatem properans, cuncta prędis atque incendio deuastauit. Audierat enim fratrem
suum à Saxonibus fuisse peremptum, & regno suo cuncta subiici æstimans, quæ adire potuit, vni-
uersa peruasit.

CAP. XVIII. *Æstrapius incarceratur.* TVNC & Austrapius dux Chramnum metuens, in basilicam sancti Martini confugit: cui tali
in tribulatione posito, non defuit diuinum auxilium. nam cum Chramnus ita eum constringi ius-
sisset, vt nullus illi alimenta præbere præsumeret: & ita arctius custodiretur, vt nec aquam quidem
ei haurire liceret, quo facilius compulsus inedia, ipse sponte sua de basilica sancta periturus exiret,
accedens quidam vasculum illi cum aqua semiuiuo detulit ad potandum. Quo accepto, velociter
iudex loci aduolauit, ereptumque de manu eius, terræ diffudit. Quod velox dei vltio, & beati
antistitis virtus est subsecuta. ea namque die iudex qui ista gesserat, correptus à febre, nocte media I
expirauit: nec peruenit in crastinum, ad illam horam qua in basilica sancti poculum de manu
excusserat fugitiui. Post istud miraculum, omnes ei opulentissimè quæ erant necessaria, detulerunt.
Redeunte autem in regnum suum rege Chlothario, magnus cum eo est habitus. Tempore verò eius,
ad clericatum accedens apud Sellense castrum, quod in Pictaua habetur diœcesi, ordinatur: fu-
turum vt decedente Pientio antistite, qui tunc Pictauam regebat Ecclesiam, ipse succederet. Sed
rex Charibertus in aliud vertit sententiam. Denique cum Pientius episcopus ab hac luce migrasset,
apud Parisios ciuitatem Pascentius, qui tunc abbas erat basilicæ sancti Hilarij, ei succedit, ex iussu
Pascentius. regis Chariberti, clamante Austrapio sibi hunc redhiberi locum: sed parum ei iactati profuere
sermones. Ipse quoque regressus ad castrum suum, mota super se Theifalorum seditione, quos
sæpè grauauerat, lancea sauciatus crudeliter vitam finiuit. Diœceses verò suas ecclesia Pictaua
recepit.

CAP. XIX. *Medardi obitus.* TEMPORE quoque Chlotharij regis, sanctus Dei Medardus episcopus, consummato bo- K
ni operis cursu, & plenus dierum, sanctitate præcipuus, diem obiit. Quem Chlotharius rex cum
summo honore apud Suessionas ciuitatem sepeliuit, & basilicam super eum fabricare cœpit: quam
postea Sygibertus filius eius expleuit atque composuit. Ad cuius beatum sepulchrum, vidimus
vinctorum compedes atque catenas disruptas cõfractasque iacere, quæ vsque hodiè in testimonium
virtutis eius, ad ipsum beati sepulchrum reseruantur: sed ad superiora redeamus.

CAP. XX. *Childebertus moritur.* CHILDEBERTVS igitur rex ægrotare cœpit, & cum diutissimè apud Parisios lectulo decubas-
set, obiit: & ad basilicam beati Vincentij, quam ipse construxerat, est sepultus. Cuius regnum
& thesauros Chlotharius rex accepit: Vultrogotham verò & filias eius duas, in exilium posuit.
Chramnus autem patri repræsentatur, sed postea infidelis extitit. Cumque se cerneret euadere
non posse, Britannias petiit: ibique cum Conoobro Britannorum comite, ipse & vxor eius ac filiæ,
latuerunt. Vuiliacharius autem socer eius, ad basilicam sancti Martini confugit. Tunc sancta basilica

à peccatis

A peccatis populi ac ludibriis quæ in ea fiebant, per Vuiliacharium coniugemque eius succensa est, quod non sine graui suspirio memoramus. Sed & ciuitas Turonica ante annum iam igni consumpta fuerat, & totæ ecclesiæ in eadem constructæ, desertæ relictæ sunt. Protinus beati Martini basilica ordinante Chlothario rege, stamno cooperta est, & in illa qua prius fuerat elegantia, reparata. Tunc duæ acies locustarum apparuerunt, quæ per Aruernum atque Lemouicinum transeuntes, vt ferunt, Romaniacum campum venerunt, in quo prælio magno inter se acto maximæ sunt conlisæ. Chlotharius autem rex contra Chramnum frendens, cum exercitu aduersus eum in Britanniam dirigit. Sed nec ille contra patrem egredi timuit. Cumque in vno campo conglobatus vterque resideret exercitus, & Chramnus cum Britannis contra patrem aciem instruxisset, incumbente nocte à bello cessatum est: ea quoque nocte Conoober comes Britanorum dicit ad Chramnum: Iniustum censeo te contra patrem tuum debere egredi. Permitte me hac nocte, vt inruam super eum, ipsumque cum toto exercitu prosternam. Quod Chramnus (vt credo) virtute dei præuentus, fieri non permisit: mane autem facto vterque commoto exercitu ad bellum contra se properant. Ibatque

B Chlotharius rex tanquam nouus Dauid contra Absalonem filium pugnaturus, plangens atque dicens: Respice domine de cœlo, & iudica causam meam, quia iniustè à filio iniurias patior. respice & iudica iustè: illudque impone iudicium, quod quondam inter Absalonem & patrem eius Dauid posuisti. Confligentibus igitur pariter, Britannorum comes terga vertit, ibique & cecidit: denique Chramnus fugam iniit, naues in mari paratas habens, sed dum vxorem & filias suas liberare voluit, ab exercitu patris oppressus, captus atque ligatus est. Quod cum Chlothario Regi nunciatum fuisset, iussit eum cum vxore & filiabus igni consumi: inclusisque in tugurio cuiusdam pauperculæ, Chramnus super scamnum extensus orario suggillatus est, & sic postea super eos incensa casula, cum vxore & filiabus interiit.

Turonicum incendium.

Locustarum acies.

Chramnus cũ vxore & filiabus crematur.

Rex verò Chlotharius anno quinquagesimo primo regni sui, cum multis muneribus limina beati Martini expetiit, & aduenies Turonos ad sepulchrum ante dicti antistitis, cunctas actiones quas fortasse negligenter egerat replicans, & orans cum grandi gemitu, vt pro suis culpis beatus cõfessor domini misericordiam exoraret, & ea quæ inrationabiliter cõmiserat, suo obtentu dilueret.

C Exin regressus, quinquagesimoprimo regni sui anno, dum in Cotia silua venationem exerceret, à febre corripitur, & exindè Compendium villam rediit: in qua cum grauiter vexaretur à febre, aiebat, Vua, quid putatis? qualis est ille rex cœlestis, qui sic tam magnos reges interficit? in hoc enim tædio positus, spiritum exhalauit. Quem quatuor filij sui cum magno honore Suessionas deferẽtes, in basilica beati Medardi sepelierunt. Obiit autem post vnum decurrẽtis anni diem, quo Chramnus fuerat interfectus.

CAP. XXI. *Chlotharius delicta confitetur.*

Chilpericvs verò post patris funera, thesauros qui in villa Brannaco erant congregati, accepit, & ad Francos vtiliores petiit, ipsosque muneribus mollitos sibi subdidit. Et mox Parisios ingreditur, sedemque Childeberti regis occupat, sed non diu hoc ei licuit possidere. nam cum iuncti fratres eius, cum exindè repulere, & sic inter se hi quatuor, id est Charibertus, Gũthchramnus, Chilpericus, atque Sygibertus, diuisionem legitimam faciunt: deditque sors Chariberto regnum Childeberti, sedemque habere Parisios: Gunthchramno verò regnum Chlodomeris, ac tenere sedem Aurelianensem: Chilperico verò, regnum Chlotharij patris eius, cathe-

D dramque Suessionas habere: Sygiberto quoque, regnum Theodorici, sedemque habere Remensem.

CAP. XXII. *Chlotharij filij regnum diuidunt.*

Nam post mortem Chlotharij regis Chuni Gallias adpetunt, contra quos Sygibertus exercitum dirigit, & gesto contra eos bello, vicit atque fugauit: sed postea rex eorum amicitias cum eodem per legatos meruit. Dum autem cum eis turbatus esset Sygibertus, Chilpericus frater eius Remos peruadit, & alias ciuitates quæ ad eum pertinebant, abstulit. Ex hoc enim inter eos, quod peius est, bellum ciuile surrexit. Rediens autem Sygibertus victor à Chunis Suessionas ciuitatem occupat, ibique inuentum Theodobertum Chilperici regis filium, adprehendit, & in exilium transmittit. Accedens autem contra Chilpericum, bellum commouit: quo victo atque fugato, ciuitates suas in suam dominationem restituit. Theodobertum verò filium illius, apud Põticonem villam custodiri iussit per annum integrum, quem postea, vt erat clemens, muneribus ditatum patri reddidit sanum: dato tamen sibi sacramento, ne vnquam contra eum agere deberet, quod postea peccatis

E facientibus est inruptum.

CAP. XXIII. *Sygibertus vicit Hunos et Chilpericũ.*

Cvm autem Guntchramnus rex regni partem, sicut fratres sui obtinuisset, amoto Agroecula patritio, Celsum patritiatus honore donauit, virum procerum statu, in scapulis validum, lacerto robustum, in verbis tumidum, in responsis opportunum, iuris lectione peritum: cui tanta deinceps habendi cupiditas extitit, vt sæpius Ecclesiarum res auferens, suis ditionibus subiugarit. Nam cum audisset quadã vice Esaiæ prophetæ lectionem in Ecclesia legi, in qua ait: Væ his qui iungũt domum ad domum, & agrum ad agrum copulant vsque ad terminum loci, exclamasse fertur: Incongrue hoc Væ mihi & filiis meis. Sed reliquit filium, qui absque liberis functus, maximam partem facultatis Ecclesiis quas pater expoliauerat, dereliquit.

CA. XXIIII. *Celsi sacrilegi vox impia.*

Gvnthchramnvs autem rex bonus, primo Venerandam cuiusdam suorum ancillam, pro concubina thoro subiunxit, de qua Gundobaldum filium suscepit. Postea verò Marcatrudem filiam

CAP. XXV. *Gũtchramni vxores.*

Magnarij in matrimonium accepit. Gundobaldum verò filium suum Aurelianis transmisit. Æmula F
autē Marcatrudis post habitum filium, in huius mortem grassatur: & transmissum (vt aiunt) venenum
in potum ei dari curauit. Quo mortuo ipsa iudicio Dei filium suum quē habebat perdidit, & odium
regis incurrit, dimissaque ab eodem, non multo post tēpore mortua est. Post quam rex Austrigildem
cognomento Bobilam accepit, de qua iterum duos filios habuit, quorum senior Chlotharius, iunior
Chlodomeris dicebatur.

CAP. XXVI. *Hariberti vxores.*

PORRO Haribertus rex Ingobergam accepit vxorē, de qua filiam habuit, quæ postea Inguantia
virum accipiens est deducta. Habebat tūc temporis Ingoberga in seruitium suum duas puellas pau-
peris cuiusdā filias, quorū prima vocabatur Marcouesa religiosam vestē habēs, alia verò Merofledis,
in quarum amore rex valdè detinebatur: erant enim vt diximus artificis lanarij filiæ. Æmula ex hoc
Ingoberga, quòd à rege diligerentur, patrem earum secretius operari fecit, futurum vt dum hæc rex
cerneret, odio filias eius haberet, quo operante vocauit regem. Ille autem sperans aliquid noui
videre, aspicit hunc eminus lascias regias componentem: quod videns commotus in ira, reliquit G
Ingobergam, & Merofledem accepit. Habuit & aliam puellam Opilionis filiam nomine Theodo-
gildem, de qua & fertur filium habuisse, qui vt processit ex aluo, protinus delatus est ad sepulchrum.

Emerius Episcopatu deiicitur.

Huius regis tempore apud vrbem Sanctonicam Leontius congregatis prouinciæ suæ Episcopis,
Emerium ab episcopatu depulit, adserens nō canonicè eum fuisse hoc honore donatum. Decretum
enim regis Chlotharij habuerat, vt absque metropolitani consilio benediceretur, qui non erat præ-
sens: quo electo consensum fecere in Heraclium tunc Burdegalensis vrbis presbyterum, quod regi
Hariberto subscriptum propriis manibus per nuncupatum presbyterum transmiserunt: qui veniens
Turonos rem gestam beato Eufronio pandit, deprecans vt hoc consensum subscribere dignaretur,
quod vir Dei manifestè respuit. Igitur postquam presbyter Parisiacæ vrbis portas ingressus regis
præsentiam adiit, hæc effatus est: Salue rex gloriose: sedes enim Apostolica eminentiæ tuæ salutem
mittit vberrimam. Cui ille, Nunquid, ait, Turonicam adisti vrbem, vt papæ illius nobis salutem
deferas? Pater (inquit presbyter) tuus Leontius cum prouincialibus suis salutem tibi mittit, indicans

De eo ipso Leontio ven. Episcopo lib. 2. scripsit Fortunatus.

Æmulum (sic enim vocitare consueuerant Emerium in infantia sua) electum ab episcopatu, pro eo H
quòd prætermissa canonum sanctione vrbis Sanctonicæ Episcopatum ambiuit: ideoque consensum
ad te direxerunt, vt alius in loco eius substituatur: quo fiat vt dum trāsgressores canonum regulariter
arguuntur, regni vestri potentia æuis prolixioribus propagetur. Hæc eo dicente frendens rex eum
à suis conspectibus extrahi iussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi
præcepit, dicens: putasne quòd non est super quisquam de filiis Chlotharij regis, qui patris facta
custodiat, quòd hi episcopum, quem eius volūtas elegit, absque nostro iudicio proiecerunt? & statim
directis viris religiosis, episcopum in loco restituit, dirigens etiam quosdam de camerariis suis, qui
exactis à Leontio episc. mille aureis, reliquos iuxta possibilitatem condemnarent episcopos, & sic
patris est vltus iniuriam. Post hæc Marcouei Famerofledis scilicet sororem, coniugio copulauit. Pro
qua causa à sancto Germano episcopo excommunicatus vterque est. Sed cùm eam rex relinquere
nollet, percussa iudicio dei obiit. Nec multo pòst & ipse rex post eam decessit Charibertus: cuius

Charibertus moritur.

post obitum Theodogildis vna reginarum, eius nūcios ad Gunthchramnum regem dirigit, se vltrò
offerens matrimonio eius. Quibus rex hoc reddidit in responsis: Accedere ad me ei non pigeat cum I
thesauris suis: ego enim accipiam eam, faciamque magnam in populis, vt scilicet maiore mecum
honore quàm cum germano meo, qui nuper defunctus est, potiatur. At illa gauisa, collectis
omnibus, ad eum profecta est. Quod cernens rex ait: Rectius est enim, vt hi thesauri penes me
habeantur, quàm apud hanc quæ indignè germani mei thorum adiuit. Tunc ablatis multis, paucis
relictis, Arelatensi eam monasterio destinauit. Hæc verò ægrè adquiescens, ieiuniis ac vigiliis adfici,
per occultos nuncios Gothum quendam adiuit, promittens si se in Hispanias deductam coniugio
copularet, quòd cum thesauris suis de monasterio egrediens, libēti eum animo sequeretur. Quod ille
nihil dubitās, repromisit. Cumque hæc collectis rebus factisque volucris, à cœnobio pararet egredi,
anticipauit voluntatem eius industria abbatissæ: deprehensaque fraude, eam grauiter cæsam cu-
stodiæ mancipare præcepit, in qua vsque ad exitum vitæ præsentis, non mediocribus adtrita pas-
sionibus, perdurauit.

CAP. XXVII. *Sygibertus ducit Brunechildem.*

PORRO Sygibertus rex, cùm videret quòd fratres eius indignas sibimet vxores acciperent, & K
per vilitatem suam etiam ancillas in matrimoniū sociarent, legationem in Hispaniam mittit, & cum
multis muneribus Brunichildem Atanagildi regis filiam petiit. Erat enim puella elegans opere,
venusta aspectu, honesta moribus atque decora, prudens consilio, & blanda conloquio. Quam pater
eius non denegans, cum magnis thesauris ante dicto regi transmisit. Ille verò congregatis senio-
ribus secum, præparatis epulis cum immensa lætitia atque iocunditate eam accepit vxorem. Et quia
Arrianæ legi subiecta erat, per prędicationem sacerdotum atque ipsius regis cōmotionem conuersa,

Chrisma catholicum.

beatam in vnitate confessa Trinitatem credidit, atque chrismata est, quæ in nomine Christi catho-
lica perseuerauit.

CA. XXVIII. *Chilperici vxores.*

QVOD videns Chilpericus rex, cum iam plures haberet vxores, sororem eius Galsuintham ex-
petiit, promittens per legatos se alias relicturum: tantum condignam sibi, regisque prolem mere-
retur accipere. Pater verò eius has promissiones accipiens, filiam suam sicut anteriorem, similiter

ipsi cum

A ipſa cum magnis opibus deſtinauit. Nam Galſuintha ætate ſenior quàm Brunichildis erat. Quæ cum ad Chilpericum regem veniſſet, cum grandi honore ſuſcepta, eiúſque eſt ſociata coniugio: à quo etiam magno amore diligebatur. detulerat enim ſecum magnos theſauros: ſed per amorem Fredegundis, quam prius habuerat, ortum eſt inter eos grande ſcandalum. Iam enim in lege catholica cõuerſa fuerat, & chriſmata. Cúmque ſe regi quereretur aſſiduè iniurias perferre, diceréque nullam ſe dignitatem cum eodem habere, petiit vt relictis theſauris quos ſecum detulerat, liberam redire permitteret ad patriam. Quod ille per ingenia diſſimulans, verbis eam lenibus demulſit. Ad extremum eam ſuggillari iuſſit à puero, mortuámque reperit in ſtrato. Poſt cuius obitum, deus virtutem magnam oſtendit. Lychnus enim ille qui funè ſuſpenſus coram ſepulchro eius ardebat, nullo tangente, funè diſrupto in pauimentum conruit: & fugiente ante eum duritia pauimenti tanquam in aliquod molle elementum deſcendit, atque medius eſt ſuffuſus, nec omninò contritus: quod non ſine magno miraculo videntibus fuit. Rex autem cum eam mortuam deſieſſet, poſt paucos dies Fredegundem recepit in matrimonio. Poſt quod factum reputantes eius fratres, quod ſua emiſſione

Galſuintha ſuffocatur.

B antedicta regina fuerit interfecta, eum à regno deiiciunt. Habebat autem tunc Chilpericus tres filios de Audouera priore regina ſua: id eſt Theodobertum, cuius ſupra meminimus, Meroueum atque Chlodoueum. Sed ad cœpta redeamus.

CHVNI verò iterum in Gallias venire conabantur, aduerſus quos Sygibertus cum exercitu diri- CAP. XXIX.

Sygibertus pergit aduerſus Hunes.

git, habens ſecum magnam multitudinem virorum fortium. Cúmque confligere deberent, iſti magicis artibus inſtructi, diuerſas eis fantaſias oſtendunt, & eos valdè ſuperant. Fugiente autem exercitu Sygiberti, ipſe incluſus à Chunis retinebatur, niſi poſtea vt erat elegans & verſutus, quos nõ potuit ſuperare virtute prælij, ſuperauit arte donandi. Nam datis muneribus fœdus cum rege iniit, vt omnibus diebus vitæ ſuæ, nulla inter ſe prælia commouerent: idque ei magis ad laudem, quàm ad aliquod pertinere obprobrium iuſta ratione penſatur. Sed & rex Chunorum multa munera regi Sygiberto dedit. vocabatur autem Gaganus, omnes enim reges gentis illius hoc appellantur nomine.

Huni nituntur magicis.

Hunorum rex Gagan.

SIGIBERTVS verò rex Arelatenſem vrbem capere cupiens Aruernos commoueri præcepit. CAP. XXX.

Erat enim tunc Firminus comes vrbis illius, qui cum ipſis in capite abiit, ſed & de alia parte Adoua-

C rius cum exercitu aduenit, ingreſſique vrbem Arelatenſem, ſacramẽta pro parte Sigyberti regis exegerunt. Quod cum Guntheramnus rex comperiſſet, Celſum patritium cum exercitu illuc dirigit: qui abiens Auennicam vrbem abſtulit. Accedens autem Arelatem, & vallans eam, impugnare exercitum Sygiberti qui intra muros continebatur, cœpit: tunc Sabaudus Epiſcopus dixit ad eos: Egredimini foras, & inite certamen, quia non poteritis ſub murorum concluſione degentes, neque nos, neq; vrbis iſtius ſubiecta defendere. Quod ſi vos deo propitio illis deuincitis, nos fidem quam promiſimus cuſtodiemus: ſi verò illi contra vos inualuerint, ecce reſeratas reperietis portas. Ingredimini ne pereatis. Hoc illi dolo deluſi, egreſſi foras bellum parant, ſed ſuperati ab exercitu Celſi, fugam ineunt, venientéſque ad vrbem, portas reperiunt obſeratas. Cúmque exercitus à tergo iaculis foderetur, operiretúrque lapidibus ab vrbanis, ad amnem Rhodanum dirigunt, ibique parmis ſuperpoſitis, vlteriorem ripam expetunt. Sed multos ex his violentia amnis direptos enecauit, fecítque Rhodanus tunc Aruernis, quod feciſſe quondã Simois legitur de Troianis,

Aruerni Arelatenſes veniunt expugnaturi.

—corrupta ſub vndis
Scuta virum, galeáſque & fortia corpora voluit.

Virg. Æneid. 1

D *Apparent rari nantes in gurgite vaſto.*

Qui vix nandi, vt diximus, impulſu, parmarúmque adiuti adminiculo, litoris alterius plana contingere potuerũt. Qui nudati à rebus, ab equis deſtituti, non ſine grandi cõtumelia patriæ reſtituti ſunt. Firmino tamen & Adouario diſcedendi via indulta eſt. Multi ibi tunc viri ex ARVERNIS, non ſolũ torrentis impetu rapti, verumetiam gladiorum ictibus ſunt proſtrati. AC ſic Guntheramnus rex recepta vrbe illa, iuxta conſuetudinem bonitatis ſuæ, AVVENNICAM ditionibus patris ſui reſtituit.

IGITVR in Galliis magnum prodigium de Taureduno caſtro apparuit, ſuper Rhodanum enim CAP. XXXI

fluuium in monte collocatum erat. Qui cum per dies amplius ſexaginta neſcio quem mugitum daret, tandem ſciſſus atque ſeparatus mons ille ab alio monte ſibi propinquo, cum hominibus Eccleſiis opibúſque ac domibus in fluuium ruit, excluſóque amnis illius litore, aqua retrorſum petiit. Locus etenim ille ab vtraque parte à montibus concluſus erat, inter quorum anguſtias torrens defluit. Inundans ergo ſuperiorem partem, quæ ripæ inſidebant, operuit atque deleuit. adcumulata enim

Terra mugit, mons magnâ ſtrage diuiditur.

E aqua erumpens deorſum inopinatos reperiens homines, vt deſuper fecerat, ipſos enecauit, domos euertit, iumenta deleuit, & quæ cuncta litoribus illis inſidebant, vſque ad Ianobam ciuitatem, violentia ſatque ſubita inundatione diripuit vel ſubuertit. Traditur à multis tantam congeriem inibi aquæ fuiſſe, vt in antedictam ciuitatem ſuper muros ingrederetur. Quod dubium non eſt, quia, vt diximus, Rhodanus in locis illis inter anguſtias montium defluit, nec habuit in latere cum fuit excluſus, quò ſe diuerteret: commotúmque montem qui deſcenderat adſemel erupit, & ſic cuncta deleuit. Quod cùm factum fuiſſet, triginta monachi, vnde caſtrum ruerat, aduenerunt: & terram illam quæ monte diruente remanſerat, fodientes, æs ſiue ferrum reperiunt. Quod dum agerent, mugitum montis, vt prius fuerat, audierunt. Sed dum à ſæua cupiditate retinentur, pars illa quæ nondum ruerat, ſuper eos cecidit, quos operuit atque interfecit, nec vltra inuenti ſunt. Similiter & ante cladem Aruernam, magnam regionem illam prodigia terruerunt. nam plerumque

Monachi mõtis quaſſatione obruũtur.

tres aut quatuor splendores magni circa solem apparuerunt, quos rustici Soles vocabant, dicentes, F
Tres soles. Ecce tres vel quatuor soles in cœlo. Quadam tamen vice in calendis Octobribus, ita sol obscura-
tus apparuit, vt nec quarta quidem pars in eodem lucẽs remaneret, sed teter atque decolor apparẽs
cometes. quasi saccus videbatur. nam & stellam, quam quidam cometem vocant, radium tanquam gladium
habens super regionem illam per annum integrum apparuit, & cælum ardere visum est, & multa
alia signa apparuere. In Ecclesia verò Aruerna, dum matutinæ celebrarentur vigiliæ in quadam fe-
stiuitate, auis corydalus, quam alaudam vocamus, ingressa, omnia luminaria quæ lucebãt, alis super-
positis in tanta velocitate extinxit, vt putares ea in vnius hominis manu posita, aqua fuisse submersa:
in sacrarium autem sub velo transiens, cicindilem extinguere voluit, sed ab ostiariis prohibita atque
occisa est. Simile & in basilica beati Andreæ de lychnis lucentibus auis alia fecit. Iam verò aduenié-
te ipsa clade, tanta strages de populo illo facta est per totam regionem illam, vt nec numerari possit
quantæ ibidem ceciderint legiones. nã cum iam sarcophagi aut tabulæ defecissent, decẽ aut eo am-
plius in vna humi fossa sepeliebantur. Numerata sunt autem quadam dominica in vna beati Petri
Mortes subi- basilica, trecenta defunctorum corpora. erat enim & ipsa mors subita. Nam cum nascente in ingui- G
tanea. ne aut in ascella vulnere in modum serpentis, ita interficiebatur homo ille à veneno, vt die altera aut
tertia spiritum exhalaret. Sed & sensum vis illa veneni auferebat ab homine. Tunc & Cato presby-
ter mortuus est, nam cùm de hac lue multi fugissent, ille tamen populum sepeliens, & Missas dicens
Lues inguina- viritim, nunquam ab eo loco discessit. Hic autem presbyter multæ humanitatis, & satis dilector
ria. pauperum fuit: & credo hæc causa ei, si quid superbiæ habuit, medicamentum fuit. Cautinus autem
Episcopus cùm diuersa loca, hanc cladem timens, circumisset, ad ciuitatem regressus est, & hanc in-
currens, parasceue Passionis dominicæ obiit. Nam ipsa hora & Tetradius consobrinus eius mortuus
est. Tunc & Lugdunum, Biturix, Cauallonum atque Diuionum oppida ab hac infirmitate valdè de-
populata sunt.

CAP. XXXII. Eo autem tẽpore, mortuo apud Hispaniã Athanoldo rege, Leuuan cum Leuuielido fratre regnũ
accepit. Defũcto igitur Leuuane, Leuuieldus frater eius totum regnũ occupauit. Qui vxore mortua,
Gunsuinthã reginæ Brunichildis matrem accepit, duos filios de prima vxore habens, quorum vnus
Hisp. reges. Sygiberti, alius Chilperici filiam desponsauit. Ille quoq; inter eos regnum æqualiter diuisit, interfi- H
ciens omnes illos qui reges interimere consueuerant, non relinquens ex eis mingentẽ ad parietem.

CAP. XXXIII. Defvncto igitur apud vrbem Constantinopolitanam Iustiniano imperatore, Iustinus ambiuit
imperium, vir nimiæ auaritiæ deditus, contemptor pauperum, senatorum spoliator: cui tanta fuit cu-
piditas, vt arcas iuberet fieri ferreas, in quas numismatis aurei talenta congereret: quem etiã ferunt
Iustinus Imp. auarus. in hæresin Pelagianam dilapsum. Nam non post multum tẽpus, demens effectus, Tyberium Cęsarẽ
sibi adsciuit ad defensandas prouincias suas, hominẽ iustum, eleemosynarium, æquum, discernẽtem,
obtinentémq; victorias: quod omnibus supereminet bonis, etiã verissimum Christianum. Denique
Sigybertus à Iustin. pacem petit. Sygibertus rex legatos ad Iustinianũ imperatorem misit, pacẽ petens, id est Vuarniarium Francum,
& Firminum Aruernum, qui cũtes euectu nauali, Constantinopolitanã sunt vrbem ingressi, locutiq;
cum imperatore, quæ petierant obtinuerunt. Ad sequentẽ tamen annum in Galliam sunt regressi.
Post hæc autem Antiochia Ægypti, & Appama Syriæ, maximæ ciuitates, à Persis captæ sunt, & po-
pulus captiuus abductus. Basilica tunc sancti Iuliani Antiochensis martyris graui incendio concre-
mata est. Ad Iustinianum autẽ imperatorem cum magni auri pondere venerunt, petentes amicitias I
eius, atq; narrantes se imperatori Persarũ esse infensos. Venerat enim ad eos, dicens: Sollicitudo im-
Persæ ignem colebant. perialis scisciatur si fœdus initum cum eo custodiatis intactũ. Respondẽtibus illis, omnia ab his pol-
licita inlibata seruari, dixerunt legati, In hoc apparebit vos eius amicitias custodire, si ignẽ vt ille ve-
neratur, & vos veneremini. Respondẽte populo, nequaquã se hæc facturum, ait Episcopus, Quæ est
in igne deitas, vt venerari queat? quẽ deus ad vsus hominũ procreauit, qui fomẽtis accenditur, aqua
restinguitur: at vbi erit neglectus, tepescit: hæc & his similia Episcopo prosequente, legati furore
succensi, actum conuitiis, fustibus cædunt. Cernens autem populus sacerdotẽ suũ sanguine cruentũ
super legatos inruunt, manus iniiciunt, interimũntq;, & sicut diximus huius imperatoris amicitias
petierunt.

Hoc caput integrum ex vetusto exemplari addidimus, & superius cap. XXV.

CAP. XXXIIII. Palladivs autem Brictiam quondam comitis ac Cæsariæ filius comitatum in vrbe Gallica-
na Sygiberto rege impertiente promeruit, sed orta contentio inter ipsum & Partheniũ Episcopum, K
Palladius comitatum assequitur. valdè populum collidebat, nam plerunque conuitiis ac diuersis opprobriis ac criminibus obruebat
Episcopum, peruadens res Ecclesiæ, spoliánsque homines eius: vndè factum est, vt hac contentio-
ne crescente, cum ad præsentiam iam dicti principis properassent, & diuersa ibi inuicem ob-
iectarent, mollem Episcopum, effœminatum Palladius vocitaret: Vbi sunt mariti tui cum qui-
bus stuprosè ac turpiter viuis? sed hæc in sacerdotem verba prolata, diuina confestim vltio sub-
sequens aboleuit. Nam anno sequenti semotus à comitatu Palladius Aruernum regressus est:
Romanus verò comitatum ambiuit. Factum est autem, vt quadam die in vrbe Aruerna vter-
que coniungeretur, & altercantibus inter se pro hac actione comitatus, audiuit Palladius se à Sy-
giberto rege debere interfici, sed falsa hæc & maximè à Romano emissa deprehensa sunt.
Tunc ille timore perterritus ita in angustiam grauem redactus est, vt minaretur se propria dextra

perimere.

A primere. Cúmque à matre vel à cognato suo Firmino intentè adtenderetur, ne perficeret quòd mente amara conceperat, per interualla horarum elapsus à matris aspectu, ingressus cubiculum accepto spatio solitudinis, euaginat gladium, cornuáque ensis pedibus calcans, acumen ad pectus erexit, impressúsque desuper gladius ab vna ingressus mamilla in spatulam dorsi regressus est: erectus iterum similiter altera mamilla perfossus cecidit, & mortuus est, quod non sine diaboli opere perfectum scelus mirati sumus. Nam prima eum plaga interficere potuit, si non diabolus sustentaculum praebuisset, quod haec nefanda perageret. currit mater exanimis & supra filij corpusculum orbata collabitur, atque omnis familia voces planctus emittit. Verumtamen ad monasterium Dionēsium delatus sepulturæ mandatur, sed non iuxta Christianorum cadauera positus, sed nec missarum solennia meruit, quòd non ob aliam causam, nisi ob iniuriam Episcopi haec ei euenisse probantur.

Palladius in gladium incubuit.

Missa non celebratur pro suo interfectore.

ALBOINVS verò Longobardorum rex, qui Chlothosindam regis Chlotharij filiam habebat, relicta regione sua, Italiam cum quatuor milium Longobardorum gente petiit. Nam commoto exercitu, cum vxoribus & liberis abiere, illic manere deliberantes. Quam regionem ingressi, maB ximè per septem annos peruagantes, spoliatis Ecclesiis, sacerdotibus interfectis, in suam redigunt potestatem. Mortua autem Chlothosinda vxore Alboini, aliam duxit coniugem: cuius patrem ante paucum tempus interfecerat. Qua de causa mulier in odio rem per virum habens, locum operiebatur, in quo posset iniurias patris vlcisci: vnde factum est vt vnum ex famulis concupiscens, virum veneno necaret,: quo defuncto, cum famulo abiit: sed adprehensi, pariter interfecti sunt. Longobardi deinceps alium super se regem statuunt.

CAP. XXXV

Alboinus cũ Longobardis Italiã occupat

Mulieris vindicta.

EVNIVS quoque cognomento Mummolus, à rege Guntheramno patritiatum promeruit. De cuius militiæ origine, altius quædam repetenda putaui. Hic etenim Pœnio patre ortus, Altisiodorensis vrbis incola fuit: Pœnius verò huius municipij comitatum regebat. Cúmque ad renouandam actionem, munera regi per filium transmisit, ille datis rebus paternis, comitatum patris ambiuit, supplantauitque genitorem quem subleuare debuerat. Ex hoc verò gradatim proficiens, ad maius culmen euectus est. Igitur prorumpentibus Longobardis in Gallias, armatur Pericius qui nuper Celsi successor. Concurruntque ibi, tantámque tunc stragem Longobardi feruntur fecisse de BurC gundionibus, vt non possit colligi numerus occisorum: oneratique præda ascenderunt iterum in Italiam: quibus ascendentibus Eunius, qui & Mummolus, arcessitus à rege, patritiatus culmen meruit. Inruentibus iterum Longobardis in Gallias, & vsque Muscias Calmes accedentibus, quod adiacet ciuitati Ebredonensi, Mummolus exercitum mouet, & cum Burgundionibus illuc proficiscitur. Circundatisque Longobardis cum exercitu, actisque concidibus, per diuortia siluarum inruit super eos: multos interfecit, nonnullos cepit, & regi direxit. Quos ille per loca dispersos custodire præcepit, paucis quodammodo per fugam elapsis qui patriæ nunciarent.

CAP. XXXVI

Mũmoli bella cum isdem.

FVERVNT QVE in hoc prælio Saluinus & Sagittarius fratres atque Episcopi, qui non cruce cœlesti muniti, sed galea aut lorica seculari armati, multos manibus propriis, quod peius est, interfecisse referuntur. Hæc prima Mummoli certaminis victoria fuit. Post hæc Saxones, qui cum Longobardis in Italiam venerant, & iterum proruperant in Gallias, & infra territorium Regense, id est apud Stablonem villam, castra ponunt, discurrentes per villas vrbium vicinarum, diripientes prædas, captiuos abducentes, vel etiam cuncta vastantes. Quod cùm Mummolus compeD risset, exercitum mouet, inruénsq; super eos multa ex his milia interfecit, & vsque ad vesperam cædere non destitit, donec nox quietem faceret: ignaros enim repererat homines, & nihil de his quæ accesserunt autumantes. Mane autem facto statuunt Saxones exercitum, præparantes se ad bellum, sed intercurrentibus nunciis pacem fecerunt. Datisque muneribus Mummolo relicta vniuersa regionis præda, cum captiuis discesserunt, iurantes prius, quòd ad subiectionem regnúmq; Francorum redire deberent in Gallias. Igitur regressi Saxones in Italiam, adsumptis secum vxoribus & paruulis, vel omni supellectile facultatis, redire in Gallias destinant, scilicet vt à Sygiberto rege collecti, in loco vnde egressi fuerant, stabilirentur. Fecerúntq; ex se duos, vt aiunt, cuneos: & vnus quidem per Niceam vrbem, alius verò per Ebredunensem venit, illam reuera tenentes viam, quam anno superiore tenuerant: coniunctique sunt in Aruernico territorio. Erat enim tunc tempus messium, & locus ille maximè fructus terræ sub dio habebat, nec quicquam ex his domi incolæ recondiderant: denique accedentes in areas, segetes inter se diuidunt. Colligentésque ac triturantes, E frumenta dabant, nihil ex his eis qui laborauerant relinquentes. Verùm postquam expensis fructibus ad litus Rhodani amnis accesserunt, vt transacto torrente, regno se regis Sygiberti conferrent, occurrit eis Mummolus, dicens: Non transibitis torrentem hunc: ecce res domini mei regis depopulastis, collegistis regis pecora, deuastastis, trucidastis: non ascendetis, nisi satisfaciatis prius his quos exiguos reliquistis, alioquin non effugietis manus meas, nisi ponã gladium super vos, & vxores & paruulos vestros, & vlciscar iniuriã domini mei Guntheramni regis. Tunc illi timentes valdè, dãtes multa numismatis aurei milia pro redemptione sua, transire permissi sunt: & sic Aruernum peruenerunt. Erat tunc tempus, quo ferebant ibi tegulas æris incisas pro auro: quas quisque videns, non dubitabat aliud, nisi quòd aurum probatum atq; examinatum esset. Sic enim coloratum ingenio nescio quo fuit: vnde nonnulli hoc dolo seducti, aurũ dantes & æs accipientes, pauperes facti sunt. Hi verò ad Sygibertum regem transeuntes, in locum vnde prius egressi fuerant stabiliti sunt.

CAP. XXXVII.

Episcopi sanguinarij.

Mummolus Saxones cadit

Mummolus Saxones intercipit.

Tegulæ adulterinæ.

CAP. XXXVIII. Per regno autem Sygiberti regis, remoto ab honore Iouino rectore prouinciæ, Albinus in loco eius subrogatur. Magnam inter eos inimicitiam hæc causa gessit. Igitur aduenientibus transmarinis, Vigilij archidiaconi homines, septuaginta vasa, quæ vulgo Orcas vocant, olei liquam inisque furati sunt, nescientе domino. Negociator autem cùm cognouisset sibi rem furto ablatam fuisse, inquirere diligenter cœpit, quo furtum fuisset conditum. Hæc quærens, audiit à quodam, quòd homines Vigilii archidiaconi perpetrassent: peruenit hæc ad archidiaconum, qui inquirens & inueniens, nequaquam publicare, sed excusare suos cœpit, dicens: Nunquam de domo mea egressus est qui tale auderet admittere. Taliter, inquam, excusante archidiacono, negociator ad Albinum pergit: causam exerit, & archidiaconum in crimine fraudis huius mixtum accusat. Die autem sancto Natalitij Episcopo in Ecclesia aduenientе, archidiaconus indutus alba adest, Episcopum, vt mos est, inuitans ad altare debere procedere, ac solennitatem diei sancti opportunè debere tempore celebrare. Nec mora, Albinus de sede exiliens, adprehensum archidiaconum coarctat. Pro quo nunquam obtinere potuerunt nec Episcopus, nec ciues, nec vllus maior natu, nec ipsa vox totius populi adclamantis, vt datis fideiussoribus, diem sanctum archidiacono liceat cum reliquis celebrare, atque accusationē eius in posterum debere audiri: sed nec ob ipsa sacrosancta solennia metum habuit, vt ministrum dominici altaris tali in die non auderet adripere. Quid plura? Quatuor milibus solidorum archidiaconum condemnauit: quod in præsentia regis Sygiberti veniens, quadrupli satisfactione, insequente Iouino, composuit.

die natali Archidiac. fur cōprehenditur.

CAP. XXXIX. POST hæc tres Longobardorum duces, id est Amo, Zaban, ac Rhodanus Gallias irrupere. Et Amo quidem Ebredunensem carpens viam vsq; Machao villam Auuennici territorij, quam Mummolus munere meruerat regio, accessit, ibique fixit tentoria. Zaban verò per Deinsem descendens vrbem, vsque Valentiam venit: ibique castra posuit. Rhodanus autem Gratianopolitanam vrbem adgressus est, ibique papiliones extendit. Et Amo quoque Arelatensem debellauit prouinciam cum vrbibus quæ circunsitæ sunt. Et vsque ipsum Lapideum campum, qui adiacet vrbi Massilienſi accedens, tam de pecoribus, quàm de hominibus denudauit: Aquensibus autem obsidionem parauit, de quibus viginti duabus libris argenti acceptis abscessit. Sicque & Rhodanus ac Zaban in locis quibus accesserant fecerunt. Quæ cum Mummolo perlata fuissent, exercitum mouit, & Rhodano qui Gratianopolitanam vrbem debellabat, occurrit. Sed cum Eseram fluuium exercitus laboriosè transiret, nutu dei animal amnem ingreditur, vadum ostendit: & sic populus in vlteriorem ripam egreditur. Quod videntes Longobardi, nec morati, euaginatis gladiis hos adpetunt. Commissóque bello, intantum cæsi sunt, vt Rhodanus sauciatus lancea, ad montium excelsa confugeret. Exindè cum quingentis viris qui ei remanserant, peruia siluarum prorumpens, ad Zabanem peruenit, qui tunc vrbem Valentiam obsidebat: narrauítque ei omnia quæ acta fuerant. Tunc datis pariter cunctis in prædam, ad Ebredunēsem vrbem regressi sunt, ibique eis cum innumero exercitu Mummolus in faciem venit: commissóque prælio, Longobardorum phalangæ vsque ad internecionem cæsæ: cum paucis duces in Italiam sunt regressi. Cúmque vsque Sigusium vrbem perlati fuissent, & eos incolæ loci durè susciperent, præsertim cum Sisinnius magister militum à parte imperatoris in hac vrbe resideret, simulatus Mummoli puer in conspectu Zabanis, Sisinnio literas protulit, salutémque ex nomine Mummoli dedit dicens, En ipsum in proximo. Quod audiens Zaban, cursu veloci ab vrbe ipsa digressus, præteriit. His auditis Amo collecta omni præda, in itinere proficiscitur: sed resistentibus niuibus, relicta præda, vix cum paucis erumpere potuit. Exterriti enim erant virtute Mummoli.

Zaban Valētiam obsidet. Amo Arelatenses debellauit.

Longobardi cæduntur.

CAP. XL. MVLTA enim Mummolus bella gessit, in quibus victor extitit. Nam post mortem Chariberti, cùm Chilpericus Turonos ac Pictauos peruasisset, quæ Sygiberto regi per pactum in partē venerāt, coniūctus rex ipse cum Guntheramno fratre suo, Mummolum eligunt, qui has vrbes ad verum dominum reuocare deberet. Qui Turonos veniens, fugato exindè Chlodouco Chilperici filio, exactis à populo ad partem regis Sygiberti sacramentis, Pictauos accessit. Sed Basilius ac Sygarius Pictaui ciues, collecta multitudine, resistere voluerunt: quos de diuersis partibus circundatos oppressit, obruit, interemit, & sic Pictauos accedens, sacramenta exegit. Hæc interim de Mummolo dicta sufficiant: reliqua in posterum sunt digerenda.

Mummolus Turonum venit, victauos subegit.

CAP. XLI. DE Andarchij verò interitu locuturus, prius genus ordiri placet & patriam. Hic igitur, vt adserunt, Facilis senatoris seruus, qui ad obsequium domini deputatus, ad studia literarum cum eo positus, benè institutus emicuit. Nam de operibus Virgilij, legis Theodosianæ libris, artéque calculi adplenè eruditus est. Hac igitur scientia tumens, despicere dominos cœpit: & se patrocinio Lupi ducis, cùm ad vrbem Massilienſem ex iussu regis Sygiberti accederet, commendauit. De qua regressus, hunc secum abire præcepit, insinuauitque eum diligenter Sygiberto regi, atque ad seruiendum tradidit. Quem ille per loca diuersa dirigens, locum præbuit militandi. Ex hoc quasi honoratus habitus, Aruernum venit: ibique cum Vrso ciue vrbis eius amicitias inligat. Interim vt erat acris ingenij, filiam eius desponsare desiderans, loricam, vt ferunt, in libellari quo carthæ abdi solitæ sunt, recondit, dicens mulieri coniugíque Vrsi, quia multitudinem aureorum meorum amplius quàm sexdecim milia in hoc libellari reconditam tibi commoneo, quod tuum esse poterit, si mihi filiam tuam præstiteris desponsari.

Andarchij educatio.

Sed

Sed quid non mortalia pectora cogis, Auri sacra fames?

Promisit mulier hæc simpliciter credens, absente viro, huic desponsari puellam. At ille regressus ad regem, præceptionem ad iudicem loci exhibuit, vt puellam hanc suo matrimonio sociaret, dicens, Quia dedi arram in desponsatione eius. Negauit autem vir ille dicens: Quia neque te noui vnde sis, neque aliquid de rebus tuis habeo. Qua intentione pullulante ac vehementius increscente, Andarchius expetiit Vrsum regis præsentia arcessiri. Cúmque venisset apud villam Brennacum, requirit hominem alium Vrsum nomine, quem ad altare clam adductum, iurare fecit ac dicere, Per hunc locum sanctum & reliquias martyrum beatorum, quia si filiam meam tibi in matrimonio non tradidero, sexdecim milia solidorum tibi satisfacere non morabor. Stabant enim testes in sacrario, auscultantes occultè verba loquẽtis, sed personam quæ loqueretur penitus non videntes. Tunc Andarchius demulsit verbis lenibus Vrsum, fecitq; eum sine regis præsentia reuerti ad patriam. Factóque ex hoc iuramento, breue sacramentorum, regi illo protulit discedenti dicens: Hæc & hæc mihi Vrsus scripsit: & ideo gloriæ vestræ præceptionem deposco, vt filiam suam mihi tradat in matrimonio. Alioquin mihi liceat res eius possidere, donec sexdecim milibus solidorũ acceptis, me ab hac causa remoueam. Tunc adeptis præceptionibus, Aruernum rediit: ostendit iudici iussionem regis. Vrsus autem se in Villauum territorium contulit. Cúmq; res eius huic consignarentur, & hic in Villauum accessit. Ingressúsq; vnam Vrsi domum, cœnã sibi præcepit præparari, atq; aquas quibus abluueretur calefieri iubet. Sed cum serui domus minimè rudi domino parerent, alios fustibus, alios virgis cædit, nõ nullis capita percutiens sanguinem elicuit. Turbata ergo familia, præparatur cœna, abluitur hic aquis calidis, inebriatur vino, & se collocat super stratum. Erant autem cum eo septem pueri tantum. Cúmq; non minus somno quàm vino sepulti altius obdormissent, congregata familia, ostia domus quæ erat ex ligneis fabricata tabulis, claudit. Acceptísque clauibus, metas annonæ, quæ aderant elidit: ac circa domum & supra domum adgregatis his aceruis annonæ quæ tunc in manipulis erat, ita vt operta ex his domus cerneretur omnino, tũc immisso per partes diuersas igne, cùm iam super hos infelices materia ædificij exusta dirueret, excitantur, emittunt voces: sed non fuit qui exaudiret, donec tota domo adusta ipsos pariter ignis absorberet. Vrsus verò metuens, basilicam sancti Iuliani expetiit: datísque regi muneribus, res suas in solidum recepit.

Andarchius dolis appetit Vrsi filiæ matrimonium.

Andarchius cum suis & domo combũritur.

CHLODOVEVS verò Chilperici filius de Turonico eiectus, Burdegalam abiit. Denique cum apud Burdegalensem ciuitatem nullo prorsus inquietante resideret, Sigulfus quidã à parte Sygiberti, se super eum obiecit, quem fugientem cum tubis & buccinis quasi labentem ceruum fugans, insequebatur, qui vix ad patrem regredi liberum habuit aditum. Tamen per Andegauos regressus, ad eum rediit. Cum autem contentio inter Guntheramnum & Sygibertum reges verteretur, Guntheramnus rex apud Parisios omnes Episcopos regni sui congregat, vt inter vtrosque quid veritas haberet, edicerent. Sed vt bellum ciuile in maiore pernicitate cresceret, eos audire peccatis faciẽtibus distulerunt. Chilpericus autem rex in ira commotus, per Theodobertum filium suum seniorem, qui à Sygiberto quondam adprehensus sacramentum dederat vt ei fidelis esset, ciuitates eius peruadit, id est Turonos & Pictauos, & reliquas citra Ligerim sitas. Qui Pictauos veniens contra Gundobaldum ducem pugnauit. Terga autem vertente exercitu partis Gundobaldi, magnam ibi stragem de populo illo fecit. Sed & de Turonica regione maximam partem incendit, & nisi ad tempus manus dedissent, totam continuò debellasset. Commoto autem exercitu Lemouicinum, Cadurcinum, vel reliquas illorum prouincias peruadit, vastat, euertit, Ecclesias incendit, ministeria detrahit, clericos interficit, monasteria virorum deiicit, puellas deludit, & cuncta deuastat, fuítque illo in tempore peior in Ecclesiis gemitus, quàm tempore persecutoris Diocletiani.

CAP. XLVII.

Synodus Lugdunensis.

Theodebertus ciuitates vastat Galliæ.

ET adhuc obstupescimus & admiramur cur tantæ super eos plagæ inruerant: sed recurramus ad illud quod parentes eorum egerunt, & isti perpetrant: illi post prædicationem sacerdotum, de fanis ad Ecclesias sunt conuersi: isti quotidiè de Ecclesiis prædas detrahunt. illi sacerdotes domini ex toto corde venerati sunt, & audierunt: isti non solum non audiunt, sed etiam persequuntur. illi monasteria & Ecclesias ditauerunt: isti eas diruunt ac subuertunt. Quid de Latta monasterio referam, in quo beati Martini habentur reliquiæ? cum ad eum vnus cuneus hostium aduentaret, & fluuium qui propinquus est, transire disponeret, vt monasterium expoliaret, clamauerunt monachi dicentes: Nolite ô barbari, nolite huc transire. Beati enim Martini istud est monasterium. Hæc audientes eorum multi compuncti à dei timore regressi sunt. Viginti tamen ex ipsis, qui non metuebant deũ, neque beatum confessorem honorabant, ascendentes nauem illuc transgrediuntur, & inimico stimulante, monachos cædunt, monasterium euertunt, réspue diripiunt, de quibus facientes sarcinas, naui imponunt. Ingressíque fluuium, protinus vibrante carina huc illucque feruntur. Cúmque amisso auxilio remorum, hastilibus lãcearum in fundum aluei defixis remeare conarentur, nauis sub pedibus eorum dehiscit, & vniuscuiusque ferrum quod contra se tenebat, pectori defigitur, transuerberatíque cuncti à propriis iaculis interimuntur. Vnus tantum ex ipsis qui eos increpabat, ne ista committerent, remansit inlæsus. Quod si hoc quis fortuitu euenisse iudicat, cernat vnum insontem plurimis euasisse de noxiis. Quibus interfectis, monachi ipsos & res suas ex aluco detrahentes, illos sepelientes res domi restituunt.

CAP. XLVIII.

Latta monasterium.

Sacrilegi miserè percunt.

DVM hæc agerẽtur, Sygibertus rex gẽtes illas quæ vltra Rhenũ habentur, cõmouet, & bellũ ciuile

CAP. XLIX.

Sygibertus insurgit in fratrem.

ordiens, contra fratrem suum Chilpericum ire destinat. Quod audiens Chilpericus, ad fratrem F
suum Guntheramnum legatos mittit. Qui coniuncti pariter fœdus ineunt, vt nullus fratrem suum
perire sineret. Sed cum Sygibertus gentes illas adducens venisset, & Chilpericus de alia parte cum
suo exercitu resideret, nec haberet rex Sygibertus super fratrem iturus, vbi Sequanam fluuium trās-
mearet, fratri suo Guntheramno mandat dicens: Nili me permiseris per tuam sortem hunc fluuium
transire, cum omni exercitu meo super te pergam. Quod ille timens, fœdus cum eodem iniit, eúmq;
transire permisit. Deniq; sentiens Chilpericus, quod Guntheramnus, scilicet relicto eo ad Sygiber-
tum transisset, castra mouit, & vsq; Aualocium Carnotensem vicum abiit. Quem Sygibertus insecu-
tus, campum sibi præparari petiit. Ille verò timens, ne conliso vtroq; exercitu, etiam regnum eorum
conrueret, pacem petiit, ciuitatésq; eius quas Theodobertus malè peruaserat, reddidit, deprecans vt
nullo casu culparentur earum habitatores, quos ille iniustè igni ferróq; obprimens adquisierat. Vi-

Sygibertus pacisitur.

cos quoq; qui circa Parisios erant, maxima tunc flāma consumpsit, & tam domus, quàm res reliquæ
ab hoste direptæ sunt, vt etiam & captiui ducerentur. Obtestabatur enim rex ne hæc fierent: sed fu-
roré gentium quæ de vlteriore Rheni amnis parte venerāt, superare non poterat, sed omnia patien- G
ter ferebat, donec redire posset ad patriam. Tunc ex gentilibus illis contra eum quidam murmura-

Milites prædæ auidi vix cohibentur.

uerunt, cur se à certamine subtraxisset. Sed ille, vt erat intrepidus, ascenso equo ad eos dirigit, eósq;
verbis lenibus demulsit, multos ex eis postea lapidibus obrui præcipiēs. Sed nec hoc sine beati Mar-
tini fuisse virtute ambigitur, vt hi sine bello pacificarentur. Nam in ipsa die qua hi pacē fecerunt, tres
paralytici ad beati basilicam sunt directi, quod in sequentibus libris domino iuuante differemus.

CAP. L. DOLOREM enim ingerit animo, ista ciuilia bella referre. Nam post annum iterum Chilpericus
ad Guntheramnum fratrem suum legatos mittit dicens: Veniat frater meus, & videamus nos, & pa-

Bellum inter regulos Franciæ.

cificati persequamur Sygibertum inimicum nostrum. Quod cum fuisset factum, séque vidissent, ac
muneribus honorassent, cōmoto Chilpericus exercitu vsq; Rhemos accessit, cuncta incendens atq;
debellans. Quod audiens Sygibertus, iterum conuocatis gentibus illis quarum supra memoriam fe-
cimus, Parisios venit, & contra fratrem suum ire disponit, mittens nuncios Dunensibus & Turoni-
cis, vt contra Teeodobertum ire deberent. Quod illi dissimulantes, rex Godegisilum & Guntherā-
num duces in capite dirigit. Qui commouentes exercitum aduersus eum, pergunt. At ille derelictus H.

Theodobertus occiditur.

à suis cum paucis remansit: sed tamē ad bellum exire non dubitat. Ineuntes autem prælium, Theo-
dobertus cuctus, in campo prosternitur, & ab hostibus exanime corpus, quod dici dolor est, spo-
liatur. Tunc ab Arnulfo quodam collectus, ablutúsque ac dignis vestibus est indutus, & ad Engo-
lismensem ciuitatem sepultus. Chilpericus verò cognoscens, quòd iterum se Guntheramnus cum
Sygiberto pacificasset, se infra Tornacenses muros cum vxore & filiis suis communiuit.

CAP. LI. IN eo anno fulgur per cælum discurrisse visum est, sicut quōdam ante mortē Chlotharij factum

Fulgur discurrit.

vidimus. Sygibertus verò obtentis ciuitatibus illis, quæ citra Parisios sunt positæ, vsq; Rothomagē-
sem vrbem accessit, volens easdem vrbes hostibus cedere. Quod ne faceret, à suis prohibitus est. re-
gressus inde, Parisios est ingressus: ibíq; ad eum Brunichildis cum filiis venit. Tunc Franci, qui quō-
dam ad Childebertum aspexerant seniorem, ad Sygibertum legationem mittunt, vt ad eos veniēs,
derelicto Chilperico, super seipsum regem stabilirent. Ille verò hæc audiens, misit qui fratrem suum
in suprà memorata ciuitate obsiderent, ipse illuc properare deliberans. Cui sanctus Germanus Epi- I
scopus dixit, Si abieris, & fratrem tuum interficere nolueris, viuus & victor redibis, sinautē aliud co-
gitaueris, morieris: sic enim dominus per Salomonem dixit: Foueam quam fratri tuo parabis, in eā
conrues. Quod ille peccatis facientibus, audire neglexit. Veniente autem illo ad villam, cui nomen
est Victoriacum, collectus est ad eum omnis exercitus, impositóq; super clypeo sibi regem statuunt.

Scramasaxi gladij.

Tunc duo pueri cū cultris validis, quos vulgo Scramasaxos vocant, infecti veneno, maleficati à Fre-
degunde regina, cum aliā causam se gerere simularent, vtraq; ei latera feriunt. At ille vociferans, atq;
conruens, non pòst multo spatio emisit spiritum: ibíq; & Charegisilus cubicularius eius conruit: ibi

Sygibertus dolis Fredegūdæ occiditur.

& Sygila qui quondam ex Gothia venerant, multum laceratus est: & postea ab Chilperico rege cō-
prehensus, incensis cū cauteriis candētibus omnibus iuncturis, ac mēbratim separatus, crudeliter vi-
tam finiuit. Fuit autem Charegisilus ille tam leuis opere, quàm grauis cupiditate: de minimis con-
surgens, magnus per adulationes cum rege effectus est: competitor rerum alienarum, testamento-

Charegisilus testamentorū corruptor.

rúmq; effractor: cui talis fuit vitæ exitus, vt non mereretur voluntatem propriam morte imminen-
te complere, qui aliorum voluntates sæpè destruxerat. Chilpericus autem in ancipiti casu defixus, in K
dubium habebat, an euaderet, an periret, donec ad eum missi veniunt de fratris obitu nunciantes.
Tunc egressus à Tornaco cum vxore & filiis, eum vestitum apud Lambros vicum sepeliuit. Vnde
postea Suessionas in basilica sancti Medardi, quam ipse ædificauerat, translatus, secus Chlotharium
patrem suum sepultus est. Obiit autem quartodecimo regni sui anno, ætate quadragenaria. A tran-
situ ergo Theodoberti senioris vsq; ad exitum Sygiberti, supputantur anni XXIX. Inter exitum verò
eius & nepotis sui Theodoberti, fuēre dies XVIIJ. Mortuo autem Sygiberto, regnauit Childebertus
filius eius pro eo. A principio vsque ad diluuium, anni bis mille ducenti quadraginta duo. A di-
luuio autem vsque ad Abraham, anni nongenti quadraginta duo. Ab Abraham verò vsque ad e-
gressum filiorum Israel ex Ægypto, anni CCCCLXII. Ab egressu filiorum Israel ex Ægypto vsq;
ad ædificationē tēpli Salomonis, anni CCCCLXXX. Ab ædificatione ergo templi vsq; ad desolatio-

nem

A nem eius, & transmigrationem in Babyloniam, anni ccclx. A transmigratione igitur vsque ad passionem Domini, anni sexcenti lxviij. A passione Domini vsque ad transitum sancti Martini, anni ccccxij. A transitu sancti Martini vsque ad trãsitum Chlodouei regis, anni cxij. A transitu Chlodouei regis vsque ad transitum Theodoberti, anni xxxvij. A trãsitu Theodoberti vsque ad exitum Sygiberti, anni xxix. Qui sunt simul anni, quinquies mille septingenti quadragintaquatuor.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER V.

B TÆDET me bellorum ciuilium diuersitates quæ Francorum gentem & regnum valdè proterũt, memorare: in quo, quod peius est, tempus illud quod dominus de dolorum prædixit initio, iam videmus. Consurgit pater in filium, filius in patrem: frater in fratrem: proximus in propinquum. Debebant enim eos exempla anteriorum regum terrere, qui vt diuisi, statim ab inimicis sunt interempti. Quotiens & ipsa vrbs vrbium, & totius mundi caput, iniens bella ciuilia, ruit? quo cessante, rursum quasi ab humo surrexit. Vtinam & vos ô reges in his prælia in quibus parentes vestri desudauerunt, exerceremini, vt gentes vestra pace conterritæ, vestris viribus premerentur. Recordamini quid caput victoriarum vestrarum Chlodoueus fecerit, qui aduersos reges interfecit, noxias gentes clisit, patrias gentes subiugauit: quarum regnum vobis integrum inlæsúmque reliquit. Et cùm hoc faceret, neque aurum, neque argentum, sicut nunc est, in thesauris vestris habebatur. Quid agitis? quid quæritis? quid non abundatis? In domibus deliciæ supercrescunt: in promptuariis vinum, tri- C ticum, oleúmque redundat: in thesauris aurum atque argentum coaceruatur. Vnum vobis deest, quòd pacem non habentes, Dei gratia indigetis. Cur vnus tollit alteri suum, cùm alter concupiscit alienum? Cauete illud quæso apostoli: Si inuicem mordetis & comeditis, videte ne abinuicem consumamini. Scrutamini diligenter veterum scripta, & videbitis quid ciuilia bella parturiãt. Requirite quid de Carthaginensibus scribat Orosius: qui cùm post septingentos annos subuersam dicat ciuitatem & regionem eorum, addidit: Quæ res eam tandiu seruauit? concordia. Quæ res eam post tanta destruxit tempora? discordia. Cauete discordiam, cauete bella ciuilia quæ vos populúmque vestrum expugnant. Quid aliud sperandum erit, nisi cùm exercitus vester ceciderit, vos sine solatio relicti, atque à gentibus aduersis oppressi protinus contuatis? Si te ô rex, bellum ciuile delectat, illud quod Apostolus in hominem agi meminit, exerce, vt spiritus concupiscat aduersus carnem, & vitia virtutibus cedant, & tu liber capiti tuo, id est Christo seruias, qui quõdam radici malorum seruieras compeditus.

Roma caput mundi.

lib. 4. cap. 6. & 23.

Concordia regna tuetur.

D IGITVR interempto Sygiberto rege apud Victoriacum villam, Brunichildis regina cùm filiis Parisiis residebat. Quod factum cùm ad eam perlatum fuisset, & conturbata dolore ac luctu, quid ageret, ignoraret, Gundobaldus dux adprehensum Childebertum filium eius paruulum furtim abstulit: ereptúmque ab imminẽti morte, collectisque gentibus, super quas pater eius regnum tenuerat, regem instituit, vix lustro ætatis vno iam peracto, qui die dominici natalis regnare cœpit. Anno igitur primo regni eius, Chilpericus rex Parisios venit, adprehensamque Brunichildem, apud Rhothomagensem ciuitatem in exilium trusit, thesauróque eius quos Parisios detulerat, abstulit. Filias verò eius Meledis vrbe teneri præcepit. Tunc Rucculenus cùm Cœnomannicis Turonos venit, & prædas egit, & multa scelera fecit: quod in sequenti qualiter à virtute beati Martini pro tantis malis quæ gessit, percussus interiit, memoramus.

CAP. I.

Childeberti iun. regnum.

Brunechildis pellitur in exilium.

Rucculenus occiditur.

CHILPERICVS verò filium suum Meroueum cùm exercitu Pictauos dirigit. At ille relicta ordinatione patris, Turonos venit, ibique & dies sanctos paschæ tenuit: multum enim regionem illam exercitus eius vastauit. Ipse verò simulãs ad matrem suam ire velle, Rothomagum petiit, & ibi Bru- E nichildi reginæ coniungitur: eámque sibi in matrimonio sociauit. Hæc audiens Chilpericus, quòd scilicet contra fas legémque canonicam vxorem patrui accepisset, valde amarus, dicto citius ad supra memoratum oppidum dirigit. At illi cùm hæc cognouissent, quòd eosdem separare decerneret, ad Basilicam sancti Martini quæ super muros ciuitatis ligneis tabulis fabricata est, confugium faciunt. Rex verò aduenies, cùm in multis ingeniis eos exindè auferre niteretur, & illi dolosè eum putantes facere non crederent, iurauit eis dicens: Si, inquit, voluntas Dei foret, ipse hos separare non conaretur. Hæc illi sacramenta accipientes, de basilica egressi sunt, exosculatisque & dignanter acceptis epulauit cùm eis. Post dies verò paucos, adsumpto secum rex Meroueo, Suessionas rediit.

CAP. II.

Merouens patrui vxorem Brunechildẽ accipit.

CVM autem ibidem commorarentur, collecti aliqui de Campania, Suessionas vrbem adgrediuntur, fugatáque ex ea Fredegunde regina, atque Chlodoueo filio Chilperici, volebant sibi subdere ciuitatem. Quod vt Chilpericus rex comperit, cùm exercitu illuc dirigit, mittens nuncios ne

CAP. III.

Bellum cõtra Chilpericum.

sibi iniuriam facerent,& excidium de vtroque eueniret exercitu. Illi autem hæc negligentes, præ- F
parantur ad bellum: commisſóque prælio inualuit pars Chilperici,atque fugauit partem sibi aduer-
sam,multos ex ea strenuos atque vtiles viros prosternens,fugatisque reliquis Sueſſionas ingreditur.
Quæ postquam acta sunt,rex propter coniugationem Brunichildis,suspectum habere cœpit Mero-
ueum filium suum,dicens,hoc prælium eius nequitia surrexisse: spoliatúmque armis, datis custodi-
bus liberè custodiri præcepit,tractans quid de eo in posterum ordinaret. Godinus autem,qui à for-
te Sygiberti se ad Chilpericum transtulerat,& multis ab eo muneribus locupletatus est, caput belli
istius fuit: sed in campo victus, primus fuga dilabitur: villas verò quas ei rex à fisco in territorio
Sueſſionico indulserat,abstulit,& basilicæ contulit beati Medardi. Ipse quoque Godinus non post
multum tempus repentina morte præuentus,interiit.Cuius cõiugem Rauchingus accepit,vir omni
vanitate repletus,superbia tumidus,elatione proteruus: qui se ita cùm subiectis agebat, vt non co-
gnosceret in se aliquid humanitatis habere, sed vltra modũ humanæ malitiæ atque stultitiæ in suos
desæuiens,nefanda mala gerebat. Nam si ante eum,vt adsolet,conuiuio vtentem puer cereum te-
nuisset, nudari eius tibias faciebat, atque tandiu in his cereum comprimi donec lumine priuaretur: G
iterum cùm inluminatus fuisset,similiter faciebat,vsque dum totæ tibiæ famuli tenentis exurerentur.Quòd si vocem emittere,aut se de loco illo alia in parte mouere conatus fuisset,nudus ilico glaDius imminebat: fiebátque vt hoc flente,iste magna lætitia exultaret.Aiebant enim quidã,eo tempore duos de famulis eius, vt sæpè cõtingit,mutuo se amore dilexisse,virũ scilicet & puellam.Cúmque hæc dilectio per duorum annorum aut eo amplius spacia traheretur,cõiuncti pariter Ecclesiam petierũt.Quod cùm Rauchingus comperisset, accedit ad sacerdotem loci: rogat sibi protinus reddi suos famulos excusatos. Tunc sacerdos ait ad eum: Nosti enim quæ veneratio debeat impendi Ecclesiis Dei: non enim poteris eos accipere, nisi vt fidem facias de permanente eorum coniunctione: similiter & vt de omni pœna corporali liberi maneant,repromittas. At ille,cùm diu ambiguus cogitatione siluisset,tandem conuersus ad sacerdotem, posuit manus suas super altare cùm iuramento,dicens: Quia nunquam erunt à me separandi,sed potius ego faciam vt in hac cõiunctione permaneant: quia quanquam mihi molestum fuerit,quòd absque mei consilij conniuentia talia sint gesta,illud tamen libens amplector,quod nec hic ancillam alterius, neque hæc extranei seruum ac- H
ceperit. Credidit sacerdos ille simpliciter promissioni hominis callidi, reddidítque homines excusatos.Quibusille acceptis,& gratias agens,abscessit ad domum suam: & statim iussit elidi arborem, truncatámque columnam eius per capita cuneo scissam præcepit excauari: effossáque in altitudine trium aut quatuor pedum,humo deponi vas iubet in foueam. Ibíque puellam vt mortuam componens,puerum desuper iactari præcepit: positóque opertorio,fossam humo repleuit,sepeliuítque eos viuentes dicens, Quia non frustraui iuramentum meum, vt non separarentur hi in sempiternum. Quæ cùm sacerdoti nunciata fuissent,cucurrit velociter:& increpans hominem vix obtinuit vt detegerentur. Veruntamen puerum viuum extraxit,puellam verò reperit suffocatam. In talibus enim operibus valdè nequissimus erat,nullam aliam habens potius vtilitatem, nisi in cachinnis ac dolis, omnibúsque peruersis rebus. Vnde non immeritò taliter excessit à vita qui talia gessit,cùm frueretur hac vita,quod in posterum digesturi sumus. Syggo quoque referendarius qui annulum regis Sygiberti tenuerat, & ab Chilperico rege ita prouocatus erat, vt seruitium quod tempore fratris sui habuerat,obtineret,ad Childebertum regem Sygiberti filium relicto Chilperico transiuit,réſque eius quas in Sueſſionico habuerat,Ansoualdus obtinuit. Multi autem & alij de his qui se de regno Sygiberti ad Chilpericum tradiderant, recesserunt. Vxor quoque Syggonis non pòst multo temporis spacio obiit: sed ille aliam rursus accepit. I

Rauchini callidi mors.

Rauchinus seruum & ancillam viuos defodit, quòd se insciis nupsissent.

Syggo referendarius.

CAP. IIII. Hrs diebus Rucculenus ab Chilperico missus, Turonos aduenit cùm magna iactantia, & vltra Ligerim castra ponens,nũcios ad nos direxit,vt scilicet Guntheramnum, qui tunc de morte Theodoberti impetebatur,à Basilica sancta deberemus extrahere. Quod si non faceremus,& ciuitatem, & omnia suburbana eius iuberet incendio concremari. Quo audito mittimus ad eum legationem, dicentes: Hæc ab antiquo facta non fuisse quæ hic fieri deposcebat: sed nec modò permitti posse vt basilica sancta violaretur. Quod si fieret,nec sibi fore prosperum, nec regi qui hæc iussa mandasset: metuerétque magis sanctitatem antistitis, cuius virtus hesterna die paralyticam direxisset. Nihil ex his ille formidans, cùm in domo Ecclesiæ vltra Ligerim resideret, domum ipsam quæ clauis adfixa erat,dissecat. Ipsos quoque clauos Cœnomannici qui tunc cùm eodem aduenerant, imple- K
tis follibus portant,annonas euertunt,& cuncta deuastant. Sed dum hæc Rucculenus agit, à Deo percutitur,morbóque regio croceus effectus,mandata aspera remittit,dicens: Nisi hodie proieceritis Guntheramnum ducem de basilica,ita cuncta virentia quæ sunt circa vrbem adteram,vt dignus fiat aratro locus ille.Interim aduenit dies sanctus Epiphaniæ: & hic magis ac magis torqueri cœpit. Tunc accepto à suis consilio,amne transacto,ad ciuitatem accedit. Denique cùm psallentes de Ecclesia egressi ad sanctam basilicam properarent: hic post crucem præcedentibus signis,equo superpositus ferebatur.Verùm vbi basilicam sanctam introiit,mox furor minantis intepuit:regressúsque ab Ecclesia,nihil cibi ea die accipere potuit. Exindè cùm valdè anhelus esset,Pictauum abiit.Erant enim dies sanctæ quadragesimæ,in qua fœtus cuniculorum sæpè comedit. Dispositis verò actionibus, quibus in Calẽdis Martiis ciues Pictauos vel adfligeret,vel damnaret,pridie animam reddidit:

Asylum est Ecclesia.

Rucculenus regio morbo corripitur.

Rucculenus quadrag. carnes comedit.

& sic

A sic superbia tumórque quieuit.

Eo tempore Felix Namneticæ vrbis episcopus, literas mihi scripsit, plenas opprobriis, scribens etiam fratrem meum ob hoc interfectum, eo quòd ipse cupidus episcopatus, episcopum interfecisset. Sed vt hæc scriberet, villam ecclesiæ concupiuit. Quam cùm dare nollem, cuomuit in me, vt dixi, plenus furore, opprobria mille. Cui aliquando ego respondi: Memento dicti prophetici: Væ his qui iũgunt domum ad domum, & agrum ad agrum copulant. nunquid soli inhabitabunt terram? Olim te habuisset Massilia sacerdotem, nunquam naues oleum, aut reliquas species detulissent, nisi tantum chartam quo maiorem opportunitatem scribendi ad bonos infamandos haberes. Sed paupertas chartæ finem imponit verbositati: immensæ enim erat cupiditatis atque iactantiæ. Sed ego ista postponens, ne illis similis appaream, illud explicabo, qualiter germanus meus ab hac luce migrauerit, & quàm velocem in percussorem eius dominus præstiterit vltionem. Consenescente beato Tetrico, ecclesiæ Lingonicæ sacerdote, cum Lampadium diaconum quem creditorem habuit, deiecisset, & frater meus dum pauperibus quos ille malè spoliauerat, opitulari cupiens consensisset

B in eius humiliationem, odium ex hoc incurrit. Interea beatus Tetricus à sanguine sauciatur: cui cũ nulla medicorum fomenta valerent, conturbati clerici, & à pastore vtpotè destituti, Mondericum expetunt: qui à rege indultus ac tonsuratus, episcopus ordinatur, sub ea specie, vt dum beatus Tetricus viueret, hic Tornodorense castrum, vt archipresbyter regeret, atque in eo commoraretur: migrante verò decessore, iste succederet. In quo castro dum habitaret, iram regis incurrit: adserebatur enim contra eum, quòd ipse Sygiberto regi aduersus fratrem suum Gunthcramnum venienti, alimenta & munera præbuisset. Igitur extractus à castro, in exilium super ripam Rhodani in turri quadam arcta atque detecta retruditur: in qua per duos ferè annos cum grandi cruciatu commoratur. Obtinente beato Nicetio episcopo, Lugdunum regreditur: habitauitque cum eo per duos menses. Sed cùm obtinere non posset à rege, vt in locum vnde deiectus fuerat, restitueretur, nocte per fugam lapsus ad Sygiberti regnum transiit, & apud Arisitensem vicum episcopus instituitur, habens sub se plus minus diœceses quindecim, quas primum Gothi quidam tenuerant, nunc verò Dal-

C matius Ruthenensis episcopus vendicabat. Quo abeunte iterum Lingonici Siluestrum propinquum, vel nostrum, vel beati Tetrici episcopum expetunt. Sed vt cum peterent, fratris mei hoc instinctu fecerunt. Interea transeunte beato Tetrico, hic tonso capite, presbyter ordinatur, accepta omni potestate de rebus ecclesiæ: qui verò vt benedictionem episcopalem Lugduni accipiat, iter parat. Quæ dũ agũtur, ipse quia iamdiu epilepticus erat, ab hoc morbo correptus, asperius extra sensum factus, & per dies duos assiduè dans mugitum, tertia die spiritũ exhalauit. Quibus peractis, Lampadius, vt superius diximus, ab honore & facultate priuatus in odio Petri diaconi, cum filio Siluestri coniungitur, machinans atque confirmans patrem suum ab ipso fuisse maleficiis interfectum. At ille ætate iuuenis, sensu leuis, cõtra eum commouetur, ipsum impetens publicè parricidam. Porrò ille hæc audiens, facto placito in præsentia sancti Niceti episcopi auunculi matris meæ, Lugdunum dirigitur: & ibi Syagrio episcopo coram adstante, & aliis sacerdotibus multis cum secularium principibus, se sacramẽto exuit: nunquam se in mortem Siluestri mixtum fuisse. Post duos verò annos instigatus iterum à Lampadio filius Siluestri, adsequutus in via Petrum diaconum, lancea sauciatum interfecit. Quod cùm factũ fuisset, de eo loco eleuatus, &

D ad Diuionense delatus castrum, secus sanctum Gregorium proauum nostrum sepelitur. Iste verò fugam iniens, ad Chilpericum regem transiit, facultatibus suis fisco regis Gunthcramni dimissis. Cúmque per diuersa vagaretur pro commisso scelere, nec ei esset locus firmus ad commorandum: tandem, vt credo, contra eum sanguine insonte ad diuinam potentiam proclamante, in quodam loco dum iter ageret, innocentem hominem euaginato gladio interemit. Cuius parentes condolentes propinqui exitum, commota seditione, extractis gladiis, eum in frusta concidunt, membratimque dispergunt. Talem iuxta iudicium Dei exitum miser accepit, vt qui propinquum innocentem interemerat, ipse nocens diutius non maneret: nam tertio hæc ei euenerunt anno. Denique Siluestri post transitũ, Lingonici iterum episcopum flagitantes, Pappolum, qui quondam archidiaconus Augustodunensis fuerat, accipiũt qui multa, vt adserunt, egit iniqua, quæ à nobis prætermittuntur, ne detractores fratrum esse videamur: tamen qualem habuerit exitum, non omittam. Anno octauo episcopatus sui, dum diœceses ac villas ecclesiæ circumiret, quadam nocte dormienti apparuit illi B. Tetricus vultu minaci. Cui ita,

E Quid tu, inquit, hic Pappole? vt quid sedem meam polluis? vt quid ecclesiam peruadis? vt quid oues mihi creditas sic dispergis? cede loco, relinque sedem, abscede longius à regione. Et hæc dicẽs, virgam quam habebat in manu, pectori eius cum ictu valido impulit. In quo ille cuigilans, dum cogitat quid hoc esset, ficta in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur. Abhorret cibum potumque, & mortem iam sibi proximam præstolatur. Quid plura? Tertia die cùm sanguinem ore proiiceret, expirauit. Exinde elatus Lingonas, est sepultus. In cuius locum Mummolus abbas quem Bonum cognomento vocant, episcopus substituitur: quem multi magnis laudibus prosequuntur, esse eum castum, sobrium, moderatum, ac in omni bonitate promptissimum, amantem iustitiam, charitatem, omni intentione diligentem. Qui accepto episcopatu, cognoscens quòd Lampadius multum de rebus frandasset ecclesiæ, ac de spoliis pauperum, agros vineásque, vel mancipia congregasset, eum ab omni renudatum à præsentia sua iussit abigi. Qui nunc in maxima paupertate de-

Authoris frater ambiens episcopatum occiditur.

Mondericus ordinatur.

Dalmatius.

Nicetius auũculus matris authoris.

Pappolus episcopus visum scelerum castigatur.

Mummolus abbas.

gens, manibus propriis victum quærit. Hæc de his sufficiant. F

CAP. VI. *Virtutes ad sepulchrum B. Martini.*

ANNO verò quo supra, id est quo mortuo Sygiberto Childebertus filius eius regnare cœpit, multæ virtutes ad sepulchrum beati Martini apparuerunt, quas in illis libellis scripsi quos de ipsis miraculis componere tentaui. Et licet sermone rustico, tamen celare passus non sum, quæ aut ipse vidi, aut à fidelibus relata cognoui. hic tantum quid negligentibus euenerit, qui post virtutem cœlestem terrena medicamenta quæsierunt, exsoluam, quia sicut per gratiam sanitatum, ita & per castigationem stultorum virtus eius ostenditur. Leonastes Biturigis archidiaconus decidētibus cataractis, lumine caruit oculorum. Qui cùm per multos medicos ambulans, nihil omninò visionis recipere posset, accessit ad basilicam beati Martini: vbi per duos aut tres menses consistens, & ieiunās assiduè, lumen vt reciperet flagitabat. Adueniente autem festiuitate, clarificatis oculis cernere cœpit: regressus quoque domum, vocato quodam Iudæo, ventosas quorum beneficio oculis lumen augeret, humeris superponit. Decedente quoque sanguine, rursus in recidiuam cæcitatem redigiebatur. Quod cùm factum fuisset, rursum ad templum sanctum regressus est. Ibique iterum longo spatio commoratus, lumen recipere nō meruit. Quod ei ob peccatum non præstitum reor, iuxta illud dominicum oraculum, Qui habet, dabitur ei, & abundabit: & qui non habet, ipsum quod habet auferetur ab eo. & illud, Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius eueniat. Nam perstitisset hic in sanitate, si Iudæum non induxisset super diuinam virtutem. Tales enim admonet & arguit Apostolus, dicēs, Nolite enim iugū ducere cū infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cū iniquitate? aut quæ societas lucis cum tenebris? Quæ autem communicatio Christi cum Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem consensus templo Dei cum idolis? Vos estis enim templum Dei viui: propterea exite de medio eorum, & separamini ab his, ait dominus. Ideo docea t vnumquenque Christianum hæc causa, vt quando cœlestem accipere meruerit medicinam, terrena non requirat studia. *Cæcus illuminatur.* G

CAP. VII. *Senoch reclausus.*

SED & illud commemorare libet, qui vel quales viri hoc anno à domino sunt conuocati. Vnde magnum cum & Deo acceptabilem ego censeo, qui tales de nostra terra suo paradiso collocauit. Nam Benedictus Senoch presbyter, qui apud Turonos morabatur, sic migrauit à sæculo. Fuit autem genere Theifalus, & in Turonico clericus factus, in cellulā quam ipse inter parietes antiquos composuerat, se remouit: collectisque monachis, oratorium quod multo tempore dirutum fuerat, reparauit. Idem super infirmos multas virtutes fecit, quas in libro vitæ eius scripsimus. H

CAP. VIII. *D. Germanus Parisiorum episcopus obiit.*

EO anno & beatus Germanus Parisiorum episcopus transiit: in cuius exequiis, multis virtutibus quas in corpore gesserat, hoc miraculum confirmationem fecit. Nam carcerariis adclamantibus, corpus in platea adgrauatum est. Solutisque eisdem rursum sine labore leuatur: ipsi quoque qui soluti fuerant, in obsequium funeris vsque ad basilicam in qua sepultus est, liberi peruenerunt. Ad sepulchrum autem eius multas virtutes domino tribuente, credentes experiuntur: ita vt quisque si iusta petierit, velociter exoptata reportet. Si quis tamen strenuus virtutes illius quas in corpore fecit, sollicitè vult inquirere, librum vitæ illius qui à Fortunato presbytero compositus est, legens cuncta reperiet.

CAP. IX. *Caluppa.*

EODEM quoque anno & Caluppa reclausus obiit. Hic autem ab infantia sua semper religiosus fuit, & apud monasterium Melitense termini Aruerni conuersus, in magna se humilitate fratribus præbuit, sicut in libro vitæ eius scripsimus. I

CAP. X. *Patroclus l. 1. de miracul. cap. 64.*

FVIT autem in Biturico termino reclausus nomine Patroclus, presbyterij honore præditus, miræ sanctitatis ac religionis, vir magnæ abstinentiæ: qui plerunque ab inedia, diuersis incommodis vexabatur. Vinum, siceram, vel omne quod inebriare potest, non bibebat, præter aquam parumper melle linitam: sed nec pulmento aliquo vtebatur. Cuius victus erat panis in aquam infusus atque sale respersus: huius oculi nunquam caligauerunt. Erat autem in oratione assiduus: quam si parumper prætermisisset, aut legebat aliquid, aut scribebat. Frigoriticis pustulis laborantibus, vel reliquis morbis, sæpe per orationem remedia conferebat. Sed & alia signa multa fecit, quæ per ordinem longum est enarrare. Cilicium semper puro adhibebat corpori. Qui octogenaria ætate abscedens à sæculo, migrauit ad Christum. Scripsimus & de huius vita libellum.

Frigoritici oratione medebatur Patroclus.

CAP. XI. *Iudæus illudit baptizādo.*

ET quia semper Deus noster sacerdotes suos glorificare dignatur, quid Aruerno de Iudæis hoc anno contigerit, pandam. Cum eosdem plerunque beatus Auitus episcopus commoneret, vt relicto velamine legis Mosaicæ, spiritualiter lecta intelligerent, & Christum filium viuētis Dei prophetica & legali auctoritate promissum, corde purissimo in sacris literis contemplarentur, manebat in pectoribus corū, iam non dicā velamen illud quo facies Moysi obumbrabatur, sed paries: sacerdote quoque orante vt conuersi ad dominū, velamen ab eis literæ rumperetur, quidam ex his ad sanctum pascha, vt baptizaretur expetiit, renatúsque Deo per baptismi sacramentum, cum albatis reliquis in albis & ipse procedit. Ingredientibus autem populis portam ciuitatis, vnus Iudæorum super caput conuersi Iudæi oleum fœtidum diabolo instigante diffudit. Quod cùm cunctus abhorrens populus voluisset eum vrgere lapidibus, pontifex vt fieret non permisit. Die autem beato quo Dominus ad cœlos post redemptum hominem ascendit gloriosus: cùm sacerdos de ecclesia ad basilicam psallendo procederet, inruit super synagogam Iudæorum multitudo tota sequentium, destruēnsque à fundamentis, campi planitiei locus adsimilatur. Alia autem die sacerdos eis legatos K

Die Ascensionis.

mittit,

A mittit, dicens: Vi ego vos confiteri Dei filium non impello, sed tamen prædico, & salem sciētiæ vestris pectoribus trado. Pastor sum enim dominicis ouibus superpositus, & de vobis ille verus pastor qui pro nobis passus est, dixit habere se alias oues quæ non sunt ex ouili suo, quas eum oporteat adducere, vt fiat vnus grex & vnus pastor. Ideóq; si vultis credere vt ego, estote vnus grex, custode me posito: sin verò aliud, abscedite à loco. Illi autem diu æstuantes atque dubitātes, tertia die, vt credo, obtentu pontificis coniuncti in vnum, ad eum mandata remittunt dicentes, Credimus Iesum filiū Dei viui nobis prophetarum vocibus repromissum: & ideo petimus vt abluamur baptismo, ne in hoc delicto permaneamus. Gauisus autem nuncio pontifex, nocte sancta Pentecostes vigiliis celebratis, ad baptisterium foras muraneum egressus est: ibique omnis multitudo coram eo prostrata, baptismum flagitauit. At ille præ gaudio lachrymans cunctos aqua abluēs, chrismate liniens, in sinu matris ecclesiæ congregauit. Flagrabant cerei, lampades refulgebant, albicabat tota ciuitas de grege candido, nec minus fuit vrbi gaudium, quàm quondam spiritusancto descendēte super Apostolos, Hierusalem videre promeruit. Fuerunt autem qui baptizati sunt, amplius quingenti. Hi verò
B qui baptismum percipere noluerunt, discedentes ab illa vrbe, Massiliæ redditi sunt.

Iudæi ab Aurito conuertuntur.

TRANSIIT post hæc & Brachio abbas cellulæ Manatensis. Fuit autem genere Thoringus, in seruitium Sygiualdi quondam ducis venationem exercens, sicut alibi scripsimus.

CAP. XII. *Brachio Abbas.*

ERGO vt ad propositum reuertamur, Chilpericus rex Chlodoueum filium suum Turonos transmisit, qui congregato exercitu inter terminum Turonicū, & Andegauum vsque Sanctonas transiit, eámque peruasit. Mummolus verò patritius Gūtheramni regis, cum magno exercitu vsque Lemouicinum transiit: & contra Desiderium ducem Chilperici regis bellum gessit. In quo prælio cecidere de exercitu eius quinque millia: de Desiderij verò vigintiquatuor millia. Ipse quoque Desiderius fugiens vix euasit. Mummolus verò patritius per Aruernum rediit, eámque per loca exercitus eius deuastauit, & sic in Burgundiam peraccessit.

CAP. XIII. *Mummolus Lemouicum vastat.*

POST hæc Meroueus cùm in custodia à patre retineretur, tonsuratus est, mutatáq; veste qua clericis vti mos est, presbyter ordinatur, & ad monasteriū Cœnomānicum, quod vocatur Aninsula, dirigitur, vt ibi sacerdotali eruditetur regula. Hæc audiens Guntheramnus, Boso, qui tunc in basilica
C sancti Martini, vt diximus, residebat, misit Riculfum subdiaconum, vt ei cōsilium occultè præberet expetēdi basilicam sancti Martini. Qui cùm abiisset ab alia parte, Gailenus puer eius aduenit. Cúmque paruum solatium qui eum ducebant haberent, ab ipso Gaileno in itinere excussus est, opertoq; capite, indutúsque veste seculari, beati Martini templum expetiit. Nobis autem Missas celebrantibus, in sanctam basilicam, aperta reperiens ostia, ingressus est. Post Missas autem petiit, vt ei eulogias dare deberemus. Erat autem tunc nobiscum Ragnemodus Parisiacæ sedis episcopus, qui sancto Germano successerat. Quod cum refutaremus, ipse clamare cœpit & dicere, quòd non rectè eum à communione sine fratrum conniuentia suspenderemus. Illo autem hæc dicente, cum consensu fratris qui præsens erat, cōtestata causa canonica, eulogias à nobis accepit. Veritus autem sum, ne dum vnum à communione suspēdebam, in multos existerem homicida. Minabatur enim aliquos de populo nostro interficere, si communionem nostram non meruisset. Multas tamen pro hac causa Turonica regio sustinuit clades. His diebus Nicetius vir neptis meæ, propriam habēs causam, ad Chilpericum regem abiit cum diacono nostro, qui regi fugam Merouei narraret. Quibus visis Fredegūdis regina ait: Exploratores sunt, & ad sciscitandum quid agat rex aduenerunt, vt sciant quid Meroueo renuncient. Et statim spoliatos in exilium retrudi præcepit, de quo mense septimo relaxati
D sunt. Igitur Chilpericus nuncios ad nos direxit dicens: Eiicite apostatam illum de basilica: sinautem aliud, totam regionem illam igni succendam. Cúmque nos rescripsissemus, Impossibile esse quod temporibus hæreticorum non fuerat, Christianorum nunc temporibus fieri, ipse exercitum commouet, & illuc dirigit. Anno autem secundo Childeberti regis, cùm videret Meroueus patrem suum in hac deliberatione intentum, adsumpto secum Guntheramno duce ad Brunichildem pergere cogitat, dicens: Absit vt propter meam personam basilica domini Martini violentiam perferat, aut regio eius per me captiuitati subdatur. Et ingressus basilicam, dum vigilias ageret, res quas secum habebat, ad sepulchrum beati Martini exhibuit, orans vt sibi sanctus succurreret, atque ei concederet gratiam suam, vt regnum accipere posset. Leudastes tunc comes cum multas ei in amore Fredegundis insidias tenderet, ad extremum pueros eius qui è pago egressi fuerant, circumuen-
E tos dolis gladio trucidauit, ipsúmque interimere cupiens, si reperire loco opportuno potuisset. Sed ille consilio vsus Guntheramni, & se vlcisci desiderans, redeunte Marileifo archiatro de præsentia regis, comprehendi præcipit: cæsúmque grauissimè, ablato auro argentóque eius, & reliquis rebus quas secum exhibebat, nudum reliquit. Et interfecisset vtiquè, si non inter manus cædentiū elapsus, ecclesiam expetisset: quem nos postea indutum vestimentis, obtenta vita Pictauum remisimus. Meroueus verò de patre atque nouerca, multa crimina loquebatur: quæ cum ex parte vera essent, credo acceptum non fuisse Deo, vt hæc per filium vulgarentur, sicut in sequentibus cognoui. Quadam enim die ad conuiuiū eius adcitus, dum pariter sederemus, supplicíter petiit aliqua ad instructionem animæ legi. Ego verò referato Salomonis libro, versiculum qui primus occurrit arripui, qui hæc continebat: Oculum qui aduersus adspexerit patrem, effodiant eum corui de conuallibus. Illo quoque non intelligente, considerani hunc versiculum à domino præparatum. Tunc direxit

Missam celebrauit Greg. Turon.

Eulogia datur post Missam.

Greg. Turon. à Chilperico eiicitur.

Leudastes pueros Meroueī trucidauit

Gunthcramnum puerum ad mulierem quandam sibi iam cognitam à tempore Chariberti regis, habentem spiritum Pythonis, vt ei quæ erant euentura narraret. Adserebat præterea ipsam sibi ante hoc tempus, non solum annum, sed & diem & horam, in qua rex Charibertus obiret, denunciasse. Quæ hæc ei per pueros mandata remisit: Futurum est enim vt rex Chilpericus hoc anno deficiat, & Meroueus inclusis fratribus omne capiat regnum. Tu verò ducatum totius regni eius annis quinque tenebis. Sexto verò anno in vna ciuitatum quæ super Ligeris alueum sita est, in dextra eius parte fauente populo episcopatus gratiam adipiscêris, ac senex & plenus dierum ab hoc mundo migrabis. Cúmque hæc pueri redeuntes omninò nunciassent, statim ille vanitate elatus tanquam si iam in cathedra Turonicę ecclesiæ resideret, ad me hæc detulit verba. Cuius ego inridẽs stultitiam, dixi: A deo hæc poscenda sunt. nam credi non debent quæ diabolus repromittit. ille autem ab initio mendax est, & in veritate nunquam stetit. Illo quoque cum confusione discedente, valdè intridebam hominem qui talia credi putabat. Deniquè quadam nocte vigiliis in basilica sancti antistitis celebratis, dum lectulo decubans obdormissem, vidi angelum per aëra volantem, cúmque super sanctam basilicam præteriret, voce magna ait: Heu heu, percussit Deus Chilpericum, & omnes filios eius: nec superabit de his qui processerunt ex lumbis eius, qui regat regnum illius in æternum. Erant ei eodem tempore de diuersis vxoribus filij quatuor, exceptis filiabus. Cum autem hæc in posterum impleta fuissent, tunc ad liquidum cognoui falsa esse quæ promiserant arioli. Igitur commorantibus his apud basilicam sancti Martini, misit ad Gunthcramnum Bosonem Fredegundis regina, quæ ei iam pro morte Theodoberti patrocinabatur occultè, dicens: Si Meroueum eiicere potueris de basilica vt interficiatur, magnũ de me munus accipies. At ille præstò putans esse interfectores, ait ad Meroueum: Vt quid hic quasi segnes & timidi residemus, & vt hebetes circa basilicam occulimur? Veniant enim equi nostri, & acceptis accipitribus, cum canibus exerceamur venatione, spectaculisque patulis iocundemur. hoc enim aiebat callidè, vt eum à sancta basilica separaret. Gunthcramnus verò aliàs sanè bonus (nam ad periuria nimium præparatus erat, verumtamen nulli amicorum sacramentum dedit, quod non protinus omisisset) egressi itaque, vt diximus, de basilica, ad Iocundiacensem domum ciuitati proximam progressi sunt: sed à nomine Meroueus nescitus est. Et quia impetebatur tunc Gunthcramnus de interitu, vt diximus, Theodoberti, misit Chilpericus rex epistolam scriptam ad sepulchrum sancti Martini, quæ habebat insertum, vt ei beatus Martinus rescriberet, vtrum liceret extrahi Gunthcramnum de basilica eius, an non. Sed Baudinus diaconus qui hanc epistolam exhibuit, chartam puram cum eadem quam detulerat, ad sanctum tumulum misit. Cúmque per triduum expectasset, & nihil rescripti reciperet, rediuit ad Chilpericum. Ille verò misit alios qui à Gunthcramno sacramẽta exigerent, vt sine eius scientia basilicam non relinqueret. Qui ambienter iurãs pallam altaris fideiussorem dedit, nunquam se exinde sine iussione regia egressurum. Meroueus verò non credens Pythonissæ, tres libros super sancti sepulchrum posuit, id est Psalterij, Regum, Euangeliorum: & vigilans tota nocte, petiit vt sibi beatus confessor, quid eueniret ostenderet, & vtrum possit regnum capere, an non, vt domino indicãte cognosceret. Post hæc continuato triduo in ieiuniis, vigiliis, atque orationibus, ad beatum tumulum iterum accedens, reuoluit librum qui erat Regum. Versus autem primus paginæ quam reserauit, hic erat: Pro eo quòd dereliquistis dominum Deum vestrum, & ambulastis post deos alienos, nec feciſtis rectum ante conspectum eius, ideo tradidit vos Dominus Deus vester in manibus inimicorum vestrorum. Psalterij autem versus hic est inuentus: Verumtamen propter dolositatem posuisti eis mala: deiecisti eos, dum alleuarentur. Quomodo facti sunt in desolationem? subitò defecerunt: perierunt propter iniquitates suas. In Euangeliis autem hoc est repertum: Scitis quia post biduum pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur. In his responsionibus ille confusus, flens diutissimè ad sepulchrum beati antistitis, adsumpto secum Gunthcramno duce cum quingẽtis aut eo amplius viris discessit. Egressus autem basilicam sanctam, cum iter ageret per Altisiodorense territorium, ab Erpone duce Gunthcramni regis comprehensus est. Cúmque ab eo detineretur, casu nescio quo dilapsus, basilicam sancti Germani ingressus est. Audiens hæc Gunthcramnus rex in ira commotus Erponem septingentis aureis damnat, & ab honore remouet, dicens: Retinuisti, vt ait frater meus, inimicum suum: quod si hoc facere cogitabas, ad me eum debuisti prius adducere: sinautem aliud, nec tangere debueras quem tenere dissimulabas. Exercitus autem Chilperici regis vsque Turonos accedens, regionem illam in prædas mittit, succendit, atque deuastat: nec rebus sancti Martini pepercit, sed quod manu tetigit, sine vllo Dei intuitu, aut timore, diripuit. Meroueus propè duos menses, ad ante dictam basilicam residens, fugam iniit, & ad Brunichildem reginam vsque peruenit, sed ab Austrasiis non est collectus. Pater verò eius exercitum cõtra Campanẽses commouit, putans eum ibidem occultari: sed nihil nocuit, nec eum potuit reperire.

Meroueus Ythamissam consulit.

Credi nõ debet quod diabolus repromittit.

Visio & reuelatio Gregorio exhibita de successoribus Chilperici.

Chilpericus scripsit ad sepulchrum B. Martini.

Diuinatio captata ex scripturis.

Et quia tempore illo quo Alboinus in Italiam ingressus est, Chlotharius & Sygibertus Sueuos, & alias gentes in loco illo posuerunt, hi qui tempore Sygiberti regressi sunt, id est qui cum Alboino fuerant, contra hos consurgunt, volentes eos à regione illa extrudere ac delere. At illi obtulerunt eis tertiam partem terræ, dicentes, Simul viuere sine conlisione possumus. Sed illi contra eos irati, eo quòd ipsi hoc antea tenuissent, nullatenus pacificare voluerunt. Dehinc obtulerunt eis iterum isti medietatem: post hæc duas partes, sibi tertiam relinquentes. Nolentibus autem illis

Bellum inter Saxones & Sueuos.

illis, obtulerunt cum terra omnia pecora, tantum vt à bello cessarent. Sed nec hoc illi adquiescentes, certamen expetunt. Et inter se ante certamen, qualiter vxores Suauorũ diuiderent, & qui quam post eorum exitum acciperet, tractant, putantes eos iam quasi interfectos habere. Sed domini miseratio quæ iustitiam facit, in aliam partem voluntatem eorum retorsit. Nam confligentibus illis: erant autem viginti sex millia Saxonum, ex quibus viginti milia ceciderunt: Suauorum quoque sex milia, ex quibus quadringenti & octoginta tantum prostrati sunt: reliqui verò victoriã obtinuerunt. Illi quoque qui ex Saxonibus remanserant, detestati sunt, nullum se eorum barbam, neque capillos incisurum, nisi prius se de aduersariis vlciscerentur. Quibus iterum decertantibus, in maiore excidio conruerunt: & sic à bello cessatum est. *Votum ex vindicta.*

In Britanniis hæc acta sunt. Macliauus quondam & Bodiccus Britannorum comites, sacramentum inter se dederant, vt qui ex eis superuiueret, filios partis alterius tanquam proprios defensaret. Mortuus autem Bodiccus reliquit filium Theodoricum nomine. Quo Macliauus oblitus sacramẽti, expulso à patria, regnum patris eius accepit. Hic verò multo tempore profugus vagusque fuit. Qui tandem miserante deo, collectis secum à Britannia viris, se super Macliauum obiecit, cúmque cum filio eius Iacob gladio interemit, partemque regni quam quondam pater eius tenuerat, in sua potestate restituit: partem verò aliam Vuarochus Macliaui filius vindicauit. CAP. XVI. *Macliaui perfidia & interitus.*

Gvntheramnvs verò duos Magnacharij quondam filios gladio interemit, prò eo quod in Austrigildem reginam, eiusque sobolem multa detestabilia atque exsecranda proferrent: facultatesque eorum fisco suo redegit. Ipse quoque duos filios suos subito morbo obpressos perdidit, de quorum funere valdè contristatus est, eo quod orbatus absque liberis remansisset. Eo anno dubietas paschæ fuit. In Galliis verò nos cùm multis ciuitatibus, quartodecimo Calendas Maias sanctum pascha celebrauimus: alij vero cum Hispanis, duodecimo Calendas Aprilis, solemnitatem hanc tenuerunt: tamen vt ferunt, fõtes illi qui in Hispaniis nutu dei complentur, in nostro pascha repleti sunt. Cainone verò Turonico vico, dum ipso glorioso Resurrectionis dominicæ die Missæ celebrarentur, ecclesia contremuit, populusque conterritus à pauore, vnam vocem dedit dicens, quod ecclesia caderet: cũctisque ab ea etiam effractis ostiis per fugam lapsi sunt. magna post hæc lues populum deuastauit. Post hæc Guntheramnus rex ad Childebertum nepotem suos legatos mittit, pacem petens, ac deprecans eum videre. Tunc ille cum proceribus suis ad eum venit: qui ad pontem quem Petrcum vocant, coniuncti sunt, consalutantes atque inuicem osculantes se. Guntheramnus rex ait, Euenit impulsu peccatorum meorum, vt absque liberis remanerem: & ideo peto vt hic nepos meus mihi sit filius. Et imponens eum super cathedram suam, cunctum ei regnum tradidit, dicens, Vna nos parma protegat, vnaque hasta defendat. Quod si filios habuero, te nihilominus tanquam vnum ex his reputabo, vt illa cum meis, tecumque permaneat charitas, quam tibi hodiè ego polliceor teste deo: proceres vero Childeberti similiter pro eodem polliciti sunt. Et manducantes simul atque bibentes, digniisque se muneribus honorantes, pacifici discesserunt, ad Chilpericum regem legationem mittentes, vt redderet quod de eorum regno minuerat. Quod si differret, campum præpararet ad bellum. Quod ille despiciens, apud Suessionas atque Parisios, circos ædificare præcepit, eos populis spectaculum præbens. CAP. XVII. *Magnacharij nati perimuntur.* *paschæ celebratio traditur miraculo.* *Gunthramnus Childeberti successorem designat.*

His ita gestis, audiens Chilpericus, quod Prætextatus Rothomagensis episcopus, cõtra vtilitatem suam populis munera daret, eum ad se arcessiri præcepit. Quo discusso, reperit cum eodem res Brunichildis reginæ cõmendatas: ipsisque ablatis, eum in exilio vsque ad sacerdotalem audientiam retineri præcepit. Coniuncto autem concilio, exhibitus est. erant autem episcopi qui aduenerãt apud Parisios, in basilica sancti Petri apostoli: cui rex ait, Quid tibi visum est ô episcope, vt inimicum meum Merouecum, qui filius esse debuerat, cum amica sua, id est patrui sui vxore, coniungeres? An ignarus eras, quæ pro hac causa canonum statuta sanxissent? Etiã non hic solum excessisse probaris, sed etiam cum illo egisti, datis muneribus, vt ego interficerer. Hostem autem filium patri fecisti, seduxisti pecunia plebem, vt nullus mecum fidem habitam custodiret: voluistique regnum meum in manum alterius tradere. Hæc eo dicente, infremuit multitudo Francorum, voluitque ostia basilicæ rumpere, quasi vt extractum sacerdotem lapidibus vrgeret: sed rex prohibuit fieri. Cumque Prætextatus episcopus ea quæ rex dixerat, facta negaret, aduenerunt falsi testes, qui ostendebant species aliquas, dicentes, Hæc & hæc nobis dedisti, vt Merouео fidem promittere deberemus. Ad hæc ille dicebat, Verum enim dicitis, vos à me sæpius muneratos, sed non hæc causa extitit, vt rex eiiceretur à regno. Nam & cum vos mihi & equos optimos, & res alias præberetis, nunquid poteram aliud facere, nisi & ego vos simili sorte remunerarem? Recedente verò rege ad metatum suum, nos collecti in vnum sedebamus in secretario basilicæ beati Petri. Confabulantibusque nobis, subitò aduenit Ætius archidiaconus Parisiacæ ecclesiæ: salutatisque nobis, ait, Audite me ô sacerdotes domini, qui in vnum collecti estis: aut enim hoc tempore exaltabitis nomen vestrum, & bonæ famæ gratia refulgebitis: aut certè nullus vos amodo pro Dei sacerdotibus est habitutus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Hæc eo dicente, nullus sacerdotium ei quicquam respondit: timebant enim reginæ furorem, cuius instinctu hæc agebantur. Quibus intentis & ora digito comprimentibus, ego aio, Ad- CA. XVIII. *Prætextatus Episc. Rhotõ. ob incestas nuptias periclitatur.*

Ecclesiastici succurrant Ecclesiasticis.

tentiæstote quæso sermonibus meis, ô sanctissimi sacerdotes Dei, & præsertim vos qui familiariores estis regi videmini: adhibete ei consilium sanctum atque sacerdotale, ne exardescens in minis trum Dei, pereat ab ira eius, & regnum perdat & gloriam. Hæc me dicente, silebant omnes. Illis verò silentibus, adieci, Memẽtote, domini mei sacerdotes, verbi prophetici quod ait, Si viderit speculator iniquitatem hominis, & non dixerit, reus erit animæ pereuntis. Ergo nolite silere, sed prædicare, & ponite ante oculos regis peccata eius, ne forte aliquid mali contingat, & vos rei sitis pro anima eius. An ignoratis quid nouo gestum fuerit tempore? quomodo adprehensum Sygimundum Chlodomeris retrusit in carcerem? dixitque ei Auitus Dei sacerdos, Ne iniicias manum in cum, & cum Burgundiam petieris, victoriam obtinebis. Ille verò abnuens quæ ei à sacerdote dicta fuerant abiit, ipsumque cum vxore & filiis interemit: petiitque Burgundiam: ibique obpressus ab exercitu, interemptus est. Quid Maximus imperator? nonne cum beatum Martinum compulisset communicare cuidam homicidæ episcopo: & ille quo facilius addictos morti liberaret, Regi impio consensisset, prosequente Regis æterni iudicio, ab imperio depulsus Maximus, morte pessima condemnatus est? Hæc me dicente, non respondit vllus quicquam, sed erant omnes intenti & stupentes. Duo tamen adulatores ex ipsis, quod de episcopis dici dolendum est, nunciauerunt regi, dicentes, quia nullum maiorem inimicum in suis causis, quàm me haberet. Illico vnus ex aulicis cursu rapido ad me repręsentandum dirigitur. Cumque veniissem, stabat rex iuxta tabernaculum ex ramis factũ, & ad dexterã eius Berthchrãmus episcopus, ad læuã verò Ragnemodus stabat: & erat ante eos scamnum pane desuper plenũ cum diuersis ferculis. Visoque me rex ait, O episcope, iustitiam cũctis largiri debes: & ecce ego iustitiam à te non accipio: sed vt video, consentis iniquitati, & impletur in te prouerbium illud, quod Coruus oculum corui non eruet. Ad hæc ego, Si quis de nobis, ô rex iustitiæ tramitem transcẽdere voluerit, à te corrigi potest: si vero tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris, audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiauit esse iustitiam? Ad hæc ille, vt erat ab adulatoribus cõtra me accensus, ait, Cum omnibus enim inueni iustitiam, & tecum inuenire non possum. sed scio quid faciam, vt noteris in populis, & iniustum te esse omnibus perpatescat. Cõuocabo enim populum Turonicum, & dicam eis, Vociferamini contra Gregorium quòd sit iniustus, & nulli hominum iustitiam præstet. Illis quoque hæc clamantibus, respondebo, Ego qui rex sum, iustitiam cum eodem inuenire non possum, & vos qui minores estis, inuenietis? Ad hæc ego, Quod sim iniustus, tu nescis. scit enim ille cõscientiã meam, cui occulta cordis sunt manifesta. Quod verò falso clamore populus te insultante vociferatur, nihil est, quia sciunt omnes à te hæc emissa. Ideoque non ego, sed potius tu in adclamatione notaberis. Sed quid plura? Habes legem & canones: hæc te diligenter rimari oportet: & tunc quæ præceperint, si non obseruaueris, noueris tibi Dei iudicium imminere. At ille, quasi me demulcens, quod dolose faciens putabat me non intelligere, cõuersus ad iuscellum quod coram erat positum, ait, Propter te hæc iuscella paraui: in quibus nihil aliud præter volatilia, & parumper ciceris continetur. Ad hæc ego, cognoscens adulationes eius, dixi, Noster cibus esse debet, facere voluntatem dei, & non his deliciis delectari: vt ea quæ præcipit nullo casu prætermittamus. Tu vero qui alios de iustitia culpas, pollicere prius quod legem & canones non omittas: & tunc credimus quod iustitiam prosequaris. Ille vero porrecta dextera, iurauit per omnipotentem deum, quod ea quæ lex & canones edocebant, nullo prętermitteret pacto. Post hęc accepto pane, hausto etiam vino discessi. Ea verò nocte, decantatis nocturnalibus hymnis, ostium mansionis nostræ grauibus audio cogi verberibus: missoque puero, nuncios Fredegundis reginę adstare cognosco. Quibus introductis, salutationem reginæ suscipio. Deindè precantur pueri vt in eius causis contrarius non existam, simulque ducentas argenti promittunt libras, si Prętextatus me impugnante obprimeretur. dicebant enim, Iam omnium episcoporum promissionem habemus, tantum tu aduersus non incedas. Quibus ego, Si mihi mille libras auri argentique donetis, nunquid aliud facere possum, nisi quod dominus agi præcipit? vnum tantum polliceor, quod ea quę cęteris secundum canonum statuta consenserint, sequar. At illi non intelligentes quę dicebam, gratias agentes discesserunt. Mane autem facto, aliqui de episcopis ad me venerunt, simile mandatum ferentes: quibus ego similia respondi. Conuenientibus autẽ nobis in basilica sancti Petri, mane rex adfuit, dixitque, Episcopus enim in furtis deprehensus ab episcopali officio vt auellatur, canonum auctoritas sanxit. Nobis quoque respondentibus, Quis ille sacerdos esset, cui furti crimen inrogaretur: respondit rex, Vidistis enim species quas nobis furto abstulit. Ostenderat enim nobis ante diem tertiam rex duo volucra, speciebus & diuersis ornamentis referta: quę pretiabantur amplius quàm tria milia solidorum. Sed & sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo: hæc enim dicebat rex, sibi ab episcopo fuisse furata. Qui respondit, Recolere vos credo, discedente à Rothomagensi vrbe Brunichilde regina, quòd venerim ad vos, dixique vobis, quia res eius, id est quinque sarcinas commendatas haberem: & frequentius aduenire pueros eius ad me vt ea redderem, & nolui sine consilio vestro: tu autem dixisti mihi ô rex, Eiice hæc à te, & reuertantur ad mulierem res suæ: ne inimicitia inter me & Childebertum nepotem meum pro his rebus debeat pullulare. Reuersus ergo ego ad vrbem, vnum volucrum tradidi pueris: non enim valebam amplius ferre. Reuersi iterum requirebant alia: iterum consului magnificentiam vestram: tu autem

Clodomeris interitus.

B. Martinus communicat homicidæ Episc.

Coruus corui non eruit oculum.

Chilpericus rex authoris fuit infensus.

Fredegundis vult Greg. corrumpere.

pręcepisti

A præcepisti dicens, Eiice eiice hæc à te ô sacerdos, ne faciat scandalum hæc causa. Iterum tradidi eis duo ex his: duo autem alia remanserunt mecum. Tu autem quid nunc calumniaris, & me furti arguis, cum hæc causa non ad furtum, sed ad custodiam debeat deputari? Ad hæc rex, Si hoc depositum penes te habebatur ad custodiendum, cur soluisti vnum ex his, & limbum aureis contextum filis in partes dissecasti, & dedisti per viros qui me à regno deiicerent? Prætextatus episcopus respondit, Iam dixi tibi superius, quia munera eorum acceperam, ideoque cum non haberem de præsenti quod darem, hinc præsumpsi, & eis vicissitudinem munerum tribui, proprium mihi esse videbatur quod filio meo Meroueo erat, quem de lauacro regenerationis excepi. Videns autē rex Chilpericus quod eum hic calumniis superare nequiret, adtonitus valde ac conscientia cōfusus, discessit à nobis: vocauitque quosdā de adulatoribus suis, & ait. Victum me verbis episcopi fateor, & vera esse quæ dicit scio: quid nunc faciā vt reginæ de eo voluntas adimpleatur? Et ait, Ite, & accedentes ad eum dicite, quasi consilium ex vobismetipsis dantes: Nosti quòd sit rex Chilpericus pius atque compunctus, & citò flectatur ad misericordiam: humiliare sub eo, & dicito ab eo obiecta à te
B perpetrata fuisse: tūc nos prostrati omnes corā pedibus eius, dare tibi veniam impetramus. His seductus Prætextatus episcopus, pollicitus est se ita facturum. Mane autem facto, cōuenimus ad consuetum locum: aduenientesque & rex, ait ad episcopū, Si munera pro muneribus his hominibus ces largitus, cur sacramenta postulasti, vt fidem Meroueo seruarent? Respondit episcopus, Petij, fateor, amicitias eorum haberi cum eo: & non solū hominem, sed si fas fuisset, angelum de cœlo euocassem, qui esset adiutor eius: filius enim mihi erat, vt sæpè dixi, spiritalis ex lauacro. Cumque hæc altercatio altius tolleretur, Prætextatus episcopus prostratus solo, ait, Peccaui in cœlum & coram te, ô rex misericordissime: ego sum homicida nefandus: ego te interficere volui, & filiū tuum in solio tuo erigere. Hæc eo dicente, prosternitur rex coram pedibus sacerdotum, dicens, Audite, ô piissimi sacerdotes, reum crimen exsecrabile confitentem. Cumque nos flentes regem eleuassemus à solo, iussit eum basilicam egredi. Ipse vero ad metatum discessit, transmittens librum canonum, in quo erat quaternio nouus adnexus, habens canones quasi apostolicos, continentes hæc, Episcopus in homicidio, adulterio, & periurio deprehensus, à sacerdotio diuellatur. His ita lectis, cùm Prę-
C textatus staret, stupens Bertheramnus episcopus ait, Audi, ô frater & coepiscope, quia regis gratiam non habes, ideóque nec nostra charitate vti poteris, priusquam regis indulgentiam merearis. His ista gestis petiit rex vt aut tunica eius scinderetur, aut centesimusoctauus psalmus, qui maledictiones Ischariothicas continet, super caput eius recitaretur: aut certe iudicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego restiti, iuxta promissum regis, vt nihil extra canones gereretur. Tunc Prætextatus à nostris raptus oculis, in custodiam positus est. De qua fugere tentans, nocte grauissimè cæsus, in insulam maris quod adiacet ciuitati Constantinæ, in exilium est detrusus. Post hæc sonuit quòd Meroueus iterum basilicam sancti Martini conaretur expetere: Chilpericus vero custodiri basilicam iubet, & omnes claudi aditus. Custodes autem vnum ostium per quod pauci clerici ad officium ingrederentur, relinquentes, reliqua ostia clausa tenebant. Quod non sine tædio populis fuit. Cum autem apud Parisios moraremur, signa in cœlo apparuerunt, id est viginti radij à parte aquilonis qui ab oriente surgentes, ad occidentem properabant. Ex quibus vnus prolixior & aliis supereminens, vt est in sublime
D elatus, mox defecit: & sic reliqui qui secuti fuerant, euanuerunt. Credo interitum Merouei pronunciasse. Meroueus verò dum in Remensi Campania latitaret, nec palam se Austrasiis crederet, à Tarabannensibus circumuentus est, dicentibus quòd relicto patre eius Chilperico, ei se subiugarent, si ad eos accederet. Qui velociter adsumptis secum viris fortissimis, ad eos venit. Hi præparatos detegentes dolos, in villam eum quandam concludūt, & circumseptum eum armatis, nuncios patri dirigunt. Quod ille audiens, illuc properare destinat. Sed hic cum in hospitiolo quodam retineretur, timens ne ad vindictam inimicorum multas lueret pœnas, vocato ad se Gaileno familiari suo, ait, Vna nobis vsque nunc & anima & consilium fuit: rogo ne patiaris me manibus inimicorum tradi: sed accepto gladio inruas in me: quod ille nec dubitans, cum cultro confodit. Aduenientē autē rege, mortuus est repertus. Extiterunt tūc qui adsererēt verba Merouei, quæ superius diximus, à regina fuisse conficta: Meroueum verò eius fuisse iussu clam interemptum. Gailenum verò adprehensum, abscissis manibus & pedibus, auribus, & narium summitatibus, & aliis multis
E cruciatibus adfectum, infeliciter necauerunt. Grindionem quoque intextum rotæ in sublime sustulerunt: Gucilionem, qui quondam comes palatij Sygiberti regis fuerat, abscisso capite interfecerunt. Sed & alios multos qui cum eodem venerant, crudeli nece diuersis mortibus adfecerunt. Loquebantur etiam tunc homines, in hac circumuentione Egidium episcopum & Guntheramnum Bosonem fuisse maximum caput, eo quod Guntheramnus Fredegundis reginæ occultis amicitiis potiretur pro interfectione Theodoberti: Egidius verò, quòd ei iam longo tempore esset charus.

Adulatorum prauum consilium.

prætextati damnatio.

Signa in cœlo.

Meroueus occiditur.

CVM autem Iustinus imperator amisso sensu amens effectus esset, & per solam Sophiam Augustam eius imperium regeretur, populi vt in superiore libro iam diximus, Tyberium Cæsarem elegerunt, vtilem, strenuum, atque sapientem, eleemosynarium, inopúmque optimum defensorem. Qui cùm multa de thesauris quos Iustinus adgregauit, pauperibus erogaret, & Au-

CAP. XIX. *Iustinus Imp. desipit.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

gula illa eum frequentius increparet, quòd rempublicam redegisset in paupertatem: diceretque, Quod ego multis annis congregaui, tu infra paucum tempus prodige dispergis: aiebat ille, Non deerit fisco nostro: tantum pauperes eleemosynam accipiant, aut captiui redimantur. Hic est enim magnus thesaurus, dicente domino, Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, vbi neque ærugo, neque tinea corrumpit, & vbi fures non effodiunt nec furantur. Ergo de quo deus dedit, congregemus per pauperes in cœlo, vt dominus nobis augere dignetur in seculo. Et quia, vt diximus, magnus & verus Christianus erat, dum hilari distributione pauperibus opem præstat, magis ac magis ei dominus subministrat. nam deambulans per palatium, vidit in pauimento domus tabulam marmoream, in qua crux dominica erat scalpta, & ait, Cruce tua domine frontem nostram munimus & pectora: & ecce crucem sub pedibus conculcamus. Et dicto citius, iussit eam auferri, defossaque tabula atque erecta, inueniunt subter & aliam hoc signum habentem: nunciantesque iussit & illam auferre. Qua amota, reperiunt & tertiam: iussuque eius & hæc aufertur. Qua ablata, inueniunt magnum thesaurum habentem supra mille auri centenaria. Sublatumque aurum, pauperibus adhuc abundantius vt consueuerat, subministrat: nec ei dominus aliquid deficere permittebat pro bona voluntate sua. Quid ei in posterum dominus transmiserit, non omittam. Narses ille dux Italiæ, cùm in quadam ciuitate domum magnam haberet, in Italiam cum multis thesauris egressus ad supra memoratam vrbem aduenit: ibique in domo sua occultè cisternam magnam fodit, in qua multa millia centenariorum auri argentique reposuit: ibique interfectis consciis vni tantummodo seni per iuramentum condita commendauit. Defunctoque Narsete hæc sub terra latebant: cumque supradictus senex huius eleemosynas assiduè cerneret, pergit ad eum, dicens, Si, inquit, mihi aliquid prodest, magnam rem tibi Cæsar edicam. Cui ille, Dic, ait, quod volueris. Proderit enim tibi, si quiddam nobis profuturum esse narraueris. Thesaurum, inquit, Narsetis reconditum habeo, quod in extremo vitæ positus celare non possum. Tunc Cæsar Tyberius gauisus, mittit vsque ad locum pueros suos. Præcedente verò sene, hi sequuntur adtoniti. Perueniente sque ad cisternam, deopertamque ingrediuntur, in qua tantum aurum argentumque reperiunt vt per multos dies vix euacuaretur à deportantibus. Ex hoc ille amplius hilari erogatione dispensauit egenis.

Tyberius multa largitur pauperibus. Bibliot. Nicep. lib. 18.

crucem dum calcari vetat Tyberius thesaurum reperit.

Tyberio thesaurus Narsetis ostenditur.

CAP. XX. IGITVR contra Salonium Sagittariumque episcopos, tumultus exoritur, hi enim à sancto Nicetio Lugdunensi episcopo educati, diaconatus officium sunt sortiti: huiusque tempore Salonius Ebredunensis vrbis, Sagittariusque Vapigensis ecclesiæ, sacerdotes statuuntur. Sed adsumpto episcopatu in proprium relati arbitrium, cœperunt in peruasionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diuersisque in sceleribus insano furore grassari: ita vt quodam tempore celebrante Victore Tricassinorum episcopo solẽnitatem natalitij sui emissa cohorte, cum gladiis & sagittis inruerent super eum. Venientesque, sciderunt vestimenta eius, ministros cæciderunt, vasa & omnem adparatum prandij auferentes, relinquentes episcopum in grandi contumelia. Quod cum rex Guntheramnus comperisset, congregari synodum apud vrbem Lugdunensem iussit. Coniunctique episcopi cum patriarcha Nicetio beato, discussis causis, inuenerunt eos de his sceleribus quibus accusabantur, valdè conuictos: præceperuntque vt qui talia commiserant, episcopatus honore priuarentur. At illi cum adhuc propitium sibi regẽ esse nossent, ad eum accedunt, implorantes se iniustè remotos: sibique tribui licentiam, vt ad Papã vrbis Romanæ accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis epistolis eos abire permisit. Qui accedentes coram Papa Ioanne, exponunt se nullius rationis existentibus causis dimotos. Ille vero epistolas ad regem dirigit, in quibus locis suis eosdem restitui iubet. Quod rex sine mora, castigatis prius illis verbis multis, impleuit. Sed nulla, quod peius est, fuit emendatio subsecuta: tamen Victoris episcopi pacem petierunt, traditis hominibus quos in seditionem direxerant. Sed ille recordatus præcepti dominici, non debere reddi inimicis mala pro bonis, nihil his mali faciens, liberos abire permisit. Vnde in posterum à communione suspensus est, pro eo quod publice accusans, clã inimicis peperciisset absque consilio, quibus accusauerat, fratrum. Sed per fauorem regis iterum in communionem reuocatus est. Hi verò in maioribus sceleribus quotidiè miscebantur: & in præliis illis, sicut iam supra meminimus, quæ Mummolus cum Longobardis gessit, tanquam vnus ex laicis, accincti arma, plurimos propriis manibus interfecerunt. In ciues verò suos nonnullos commoti felle, verberantes fustibus vsque ad effusionem sanguinis, sæuiebant. Vnde factum est vt clamor populi ad regem denuò procederet. Eosdemque rex arcessiri præcepit. Quibus aduenientibus noluit suis obtutibus præsentari, scilicet vt prius habita audientia, si idonei inuenirentur, sic regis præsentiam mererentur. Sed Sagittarius felle commotus, hanc rationem durè suscipiens, vt erat leuis ac vanus, & in sermonibus irrationabilibus profluus, declamare plurima de rege cœpit, ac dicere quòd filij eius regnum capere non possent, eo quòd mater eorum ex familia Magnacharij quondam adscita, Regis thorum adiisset: ignorans quòd prætermissis nunc generibus fœminarum, regis vocitantur liberi qui de regibus fuerint procreati. His auditis, rex commotus valdè, tam equos quam pueros vel quæcunque habere potuerant, abstulit, ipsosque in monasteriis à se longiori accessu dimotis, in quibus pœnitentiam agerent, includi præcepit, non amplius quàm singulos eis clericos relinquens, iudices locorum terribiliter commonens, vt ipsos cum armatis custodire debeant, ne cui ad eos visitandos vllus pateat aditus.

Salonius & Sagittarius sedibus Episc. deponuntur.

Episcopi bellatores.

Sagittarius regi detrahit.

A a ditus. Superstites enim erant his diebus filij regis, ex quibus senior ægrotare cœpit. Accedentes autem ad regem familiares eius, dixerunt, Si propitius audire dignaretur rex verba seruorum suorum, loquerentur in auribus tuis. Qui ait, Loquimini quæ libet, dixeruntque, Ne fortè innocētes hi episcopi exilio condemnati fuissent, & peccatum regis augeatur in aliquo: & ideo filius domini nostri pereat. Qui ait, Ite quantocyus & laxate eos, deprecātes vt orēt pro paruulis nostris. Quibus abeuntibus, dimissi sunt. Egressi igitur de monasteriis, coniuncti sunt pariter, se osculantes, eo quòd olim à se visi non fuerant, ad ciuitates suas regressi sunt: & intantum compuncti sunt, vt viderentur nunquā à psallentio cessare, celebrare ieiunia, eleemosynas exercere, librum Dauidici carminis explere per diem, noctesque in hymnis à lectionibus meditando deducere. Sed non diu hæc sanctitas inlibata permansit: conuersique sunt iterum retrorsum: & ita plerumque noctes epulando atque bibendo ducebant, vt clericis matutinas in ecclesia celebrantibus, hi pocula poscerent, & vina libarent. Nulla prorsus de deo erat mentio, nullus omninò cursus memorię habebātur. Renidente aurora surgentes à cœna, mollibus se indumentis operientes, somno vinoque sepulti vsque ad horam
B diei tertiā dormiebant. Sed nec mulieres deerant cum quibus polluerentur. Exurgētes igitur abluti balneis, ad conuiuium discumbebant: de quo vespere surgentes, cœnæ inhiabant vsque ad illud lucis tempus quod superius diximus. Sic faciebant singulis diebus, donec ira Dei diruit super eos, quod in posterum memoraturi sumus.

Episcopi conuersi retrorsum.

TVNC Vinnochus Britto in summa abstinentia à Britannis venit Turonos, Hierosolyma accedere cupiens, nullum aliud vestimentum nisi de pellibus ouium lana priuatis habens: quem nos quo facilius teneremus, quia nobis religiosus valdè videbatur, presbyterij gratia honorauimus. Ingetrudis autem religiosa consuetudinem habebat, aquam de sepulchro sancti Martini colligere: qua aqua deficiente, rogat vas cum vino ad beati tumulum deportari. Transacta autē nocte, id exindè hoc presbytero præsente adsumi mandauit: & ad se delato, ait presbytero, Aufer hinc vinum, & vnam tantum guttam de aqua benedicta, vnde parum supererat, funde. Quod cum feciſſet, mirum dictu, vasculum quod semiplenum erat, ad vnius guttæ descensum impletum est. Idem bis est impletum: quod non ambigitur & in hoc beati Martini fuisse virtutem.

CAP. XXI. *Vinochus in meloris.*

Gutta miraculose implet vasculum.

C HIS ita gestis, Samson filius Chilperici regis iunior, à dysenteria & febre comprehensus, è rebus humanis excessit. Hic vero cum Chilpericus rex Tornaci à fratre obsideretur, natus est: quem mater ob metum mortis, à se obiecit, & perdere voluit. Sed cum nō potuisset obiurgata à rege, eum baptizari præcepit. Qui baptizatus, & ab ipso episcopo susceptus, lustro vno nec perfecto, defunctus est: nam & mater eius Fredegundis, in his diebus grauiter ægrotauit, sed conualuit.

CAP. XXII. *Sampson Chilperici filius obiit.*

POST hæc in nocte quæ erat tertio Idus Nouembris, adparuit nobis B. Martini vigilias celebrantibus magnum prodigium. nam in medio lunæ stella fulgens visa est elucere: & super ac subter lunam aliæ stellæ propinquæ adparuerunt. Sed & circulus ille qui pluuiam plerumque significat, circa eam adparuit. Sed quæ hæc figurauerint, ignoramus. nā & lunā hoc anno sæpè in nigredinem versam vidimus, & ante natalem domini grauia fuere tonitrua. Sed & splendores illi circa solem, sicut iam ante eladem Atuernam fuisse commemorauimus, quos rustici soles vocant, adparuerunt: & mare vltra modum egressum adserunt, & multa alia signa adparuerunt.

CAP. XXIII. *Lunata stellata cū iride.*

GVNTHCHRAMNVS Boso Turonos cum paucis armatis veniens, filias suas quas in basilica
D sancta reliquerat, vi abstulit, & eas Pictauos ciuitatem, quia erat Childeberti regis, perduxit. Chilpericus quoque rex Pictauum peruasit, atque nepotis sui homines ab eius sunt hominibus effugati. Ennodium ex comitatu ad regis præsentiam perduxerunt. Quo exilio damnato, facultates eius fisco subdiderunt. Sed post annum, & patriæ & facultatibus redditus est. Gunthchramnus Boso relictis filiabus suis in basilica beati Hilarij, ad Childebertum regem transiit.

CA. XXIII. *Guntramus filias de basilica S. Hilarij abstulit. Chilp. Pictauos inuasit.*

ANNO quoque tertio Childeberti regis qui erat Chilperici & Gunthchramni septimusdecimus annus, cum Dacco Dagarici quondam filius, relicto rege Chilperico, huc illucque vagaretur, à Draccoleno duce, qui dicebatur Industrius, fraudulenter adprehensus est: quem vinctum ad Chilpericum regem, Brannacum deduxit, dato ei sacramento, quòd vitam illius cum rege obtineret. Sed oblitus sacramenti, egit cum principe, nefarias res asserens, vt moreretur. Ille quoque cum vinctus detineretur, & cerneret se penitus non euasurum, à presbytero rege nesciente pœnitentiam petiit. Qua accepta, interfectus est. Cum autem idem Draccolenus velociter reuertere-
E tur in patriam, his diebus Gunthchramnus Boso filias suas à Pictauo auferre conabatur. Quod audiens Draccolenus, se super eum obiecit. Sed illi sicut erant parati reluctantes, se defensare nitebantur. Gunthchramnus verò misit vnum de amicis suis ad eum dicens, Vade & dic ei, Scis enim quòd fœdus inter nos initum habemus: rogo vt te de meis remoueas insidiis. Quantum vis de rebus tollere non prohibeo: tantum mihi etsi nudo liceat cum filiabus meis accedere quo voluero. At ille, vt erat vanus ac leuis, Ecce, inquit funiculum in quo alij culpabiles ligati, ad regem me ducente directi sunt: in quo & hic hodie ligandus, illuc deducitur vinctus. Et hæc cùm dixisset, calcaneorum ictibus vrgens equum, ad illum veloci cursu dirigit: & crasso cum verberans ictu, hastili diuiso ensis ad terram ruit. Gunthchramnus verò cum super se mortem cerneret imminere, inuocato nomine domini, & virtute magna beati Martini, eleuatoque conto,

CAP. XXV. *Dacco occiditur.*

Dracolenus lancea trafcitur.

Dracolenum arctat in faucibus: fuſpenſumque de equo ſurſum, vnus de amicis ſuis eum lancea la- F
tere verberatum finiuit: fugatiſque ſociis, ipſoque ſpoliato, Guntheramnus cum filiabus liber ab-
ſceſſit. Poſt hæc Seuerus ſocer eius à filiis apud regem grauiter accuſatur. Hæc ille audiens, cum
magnis muneribus ad regem petit. Qui in via adprehenſus & ſpoliatus, atque in exilium deductus
morte peſſima vitam finiuit. Sed & dum filij eius Burſolenus & Dodo ob crimen maieſtatis læſæ
nudato mortis ſuſcepto, ab exercitu vi oppreſſus eſt: alius in fuga adprehenſus, truncatis manibus
& pedibus interiit: reſque omnes tam eorum quàm patris, fiſco conlatæ ſunt. Erant enim eis
magni theſauri.

CAP. XXVI. *Franci in britanniam copias ducunt.*

DEHINC Turonici, Pictaui, Baiocaſſini, Cœnomannici, Andegaui cum aliis multis in Britan-
niam ex iuſſu Chilperici regis abierunt: & contra Varochum filium quondam Macliaui ad Vicino-
niam fluuium reſident. Sed ille doloſe per noctem ſuper Saxones Baiocaſſinos ruens, maximam
exindè partē interfecit. Poſt die autem tertia cum ducibus regis Chilperici pacem faciens, & filium
ſuum in obſidatum donans, ſacramento ſe conſtrinxit, quòd fidelis regis Chilperico eſſe deberet.
Venetos quoque ciuitatem refudit ſub ea cōditione, vt ſe mereretur eam per iuſſionē regis regere, G
tributa vel omnia quæ exindè debebantur, annis ſingulis nullo admonēte diſſolueret. Quòd cum
factum fuiſſet, exercitus ab eo loco remotus eſt. Poſt hæc Chilpericus rex de pauperibus & iunio-
ribus eccleſiæ vel baſilicæ bannos iuſſit exigi, pro eo quod in exercitu non ambulaſſent: non enim
erat conſuetudo, vt hi vllam exſoluerent publicam functionem. Poſt hæc Varochus obliuiſcēs pro-
miſsionis ſuæ volens inrumpere quod fecerat, Eunium epiſcopum Veneticæ vrbis, ad Chilpericum
regem dirigit. At ille ira commotus, obiurgatum eum exilio damnari præcepit.

Chilp. ſe non ſequutos ad bellum ſcamnis priuat in Eccleſia.

CA. XXVII. *Salonius & Sagittarius depenuntur.*

ANNO quoque quarto Childeberti, qui fuit decimuſoctauus Guhtheramni & Chilperici
regum, apud Cauillonum ciuitatem ſynodus acta eſt, ex iuſſu principis Guntheramni: diſcuſsiſque
diuerſis cauſis contra Saloniũ & Sagittarium epiſcopos, iteratur illa antiqua calamitas: obiiciun-
tur eis crimina: & non ſolum de adulteriis, verumetiam de homicidiis accuſantur. Sed hæc per pœ-
nitentiam purgari cenſentes epiſcopi, illud eſt additum, quòd eſſent rei maieſtatis, & patriæ prodi-
tores. Qua de cauſa ab epiſcopatu diſcincti, in baſilicam beati Marcelli ſub cuſtodia detruduntur.
Ex qua per fugam lapſi, diſceſſerūt per diuerſa vagātes, donec in ciuitatibus eorū alij ſubrogati ſunt. H

CAP. XXVIII. *Chilpericus vexat ſuos tributis grauibus tumultu.*

CHILPERICVS verò rex, deſcriptiones nouas & graues in omni regno ſuo fieri iuſsit. Qua de
cauſa multi relinquentes ciuitates illas, vel poſſeſsiones proprias, alia regna petierunt, ſatius ducen-
tes alibi peregrinari, quam tali periculo ſubiacere. ſtatutum enim fuerat, vt poſſeſſor de propria terra
vnam amphoram vini per aripennem redderet. Sed & aliæ functiones infligebantur multæ tam de
reliquis terris, quam de mancipiis: quod impleri non poterat. Lemouicinus quoque populus cum ſe
cerneret tali faſce grauari congregatus in Calendis Martiis, Marcum referendarium, qui hæc agere
iuſſus fuerat, interficere voluit: & feciſſet vtique, niſi eum epiſcopus Ferreolus ab imminenti diſcri-
mine liberaſſet. Arreptis quoque libris deſcriptionum, incendio multitudo coniuncta cremauit:
vnde multum moleſtus rex, dirigens de latere ſuo perſonas, immenſis damnis populum adflixit,
ſuppliciiſque conterruit, morte mulctauit. Ferunt etiam tunc abbates atque presbyteros, ad ſtipites
extenſos diuerſis ſubiacuiſſe tormentis. Calumniantibus regalibus miſsis, quod in ſeditione populi
ad incendendos libros ſatellites adfuiſſent, acerbiora quoque deinceps infligentes tributa.

CAP. XXIX *Britannorum vaſtatio.*

BRITANNI quoque grauiter regionem Redonicam vaſtauerunt incendio, præda, captiuita- I
te: qui vſque Cornutium vicum debellando progreſsi ſunt. Eunius vero epiſcopus de exilio redu-
ctus, Andegauo ad paſcendum delegatur, nec ad ciuitatem ſuam Veneticam redire permittitur.
Byppolenus verò dux contra Britannos dirigitur, & loca aliqua Britanniæ ferro incendioque ob-
primit: quæ res maiorem inſaniam excitauit.

CAP. XXX. *Tiberius vocatur ad Imperium.*

DVM hæc gererentur in Galliis, Iuſtinus impleto imperij octauodecimo anno, amentiã quam
incurrerat, cum vita finiuit. Quo ſepulto Tyberius Cæſar arripuit iam olim adgreſſum imperium.
Sed cum eum ſecundum conſuetudinem loci ad ſpectaculum circi præſtolaretur populus proceſsu-
rum, parare ei cogitans pro parte Iuſtiniani inſidias, qui tunc nepos Iuſtini habebatur, ille per loca
ſancta proceſsit. Completaque oratione, vocato ad ſe vrbis Papa, cum conſulibus ac præfectis, pa-
latiũ eſt ingreſsus: dehinc indutus purpura, diademate coronatus, throno imperiali impoſitus, cum
immenſis laudibus imperium confirmauit. Factionarij quoque operientes ad circum, cum cogno-
uiſſent quæ acta fuerant, pudore confuſi ſine effectu regreſsi ſunt, nihil homini qui in Deo ſpem po- K
ſuerat aduerſari valentes. Tranſactis igitur paucis diebus, aduenięs Iuſtinianus, pedibus ſe proiecit
Imperatoris, quindecim ei centenaria auri deferens ob meritũ gratiæ. Quem ille ſecundum patien-
tiæ ſuæ ritum colligens, in palatium iuſsit adſiſtere. Sophia verò Auguſta immemor promiſsionis
quam quondam in Tyberium habuerat, inſidias ei tentauit intendere. Procedente autem eo ad vil-
lam, vt iuxta ritum imperialem, xxx. diebus ad vindemiam iocundaretur, vocato clam Iuſtiniano,
Sophia voluit eum erigere in imperium. Quo comperto, Tyberius curſu veloci ad Conſtantinopo-
litanam ciuitatem regreditur. Adprehenſamque Auguſtam ab omnibus theſauris ſpoliauit, ſolum
ei victus quotidiani alimentum relinquens. Segregatiſque pueris eius ab ea, alios poſuit de fidelibus
ſuis, mandans prorſus vt nullus de anterioribus ad eam haberet acceſſum. Iuſtinianum verò obiur-
gatum tanto in poſterum amore dilexit, vt filio eius filiam ſuam promitteret, rurſumque filio ſuo

Imperator 3 v. diebus vindemiat.

filiam

A filiam eius expeteret: sed non est res fortita effectum. Exercitus eius Persas debellauit, victorque re-
gressus, tantam molem prædæ detulit, vt crederetur cupiditati humanæ posse sufficere. Viginti
elephanti capti ad Imperatorem deducti sunt.

BRITANNI eo anno valdè infesti circa vrbem fuere Namneticam atque Redonicam, qui CAP. XXXI
immensam auferentes prædam, agros peruadunt, vineas à fructibus vacuant, & captiuos abducunt. *Britannorum incursiones.*
Ad quos cum Felix episcopus legationem mississet emendare promittentes, nihil de promissis
implere voluerunt.

APVD Parisios autem mulier quædam ruit in crimen adserentibus multis, quasi quod relicto CA. XXXII.
viro cum alio misceretur. Igitur parentes illius accesserunt ad patrem dicētes, Aut idoneam redde
filiam tuam, aut certè moriatur, ne stuprum hoc generi nostro notam infligat. Noui, inquit pater,
ego filiam meam benè idoneam, nec est verum verbum hoc quod mali homines proloquūtur. Ta-
men ne crimen consurgat vlterius, innocentem eam faciam sacramento. Et illi, Si, inquiunt, est in-
noxia, super tumulum hoc B. Dionysij martyris sacramentis adfirma. Faciam, inquit pater. Tunc
B inito placito ad basilicam martyris sancti conueniunt, eleuatisque pater manibus super altarium,
iurauit, filiam non esse culpabilem. E contrario vero periurasse eum alij à parte viri pronuntiant.
His ergo altercantibus euaginatis gladiis in se inuicem proruunt, atque ante ipsum altarium se tru-
cidant: erant autē maiores natu & primi apud Chilpericum regem. Sauciantur multi gladiis, respergitur sancta humano cruore basilica, ostia iaculis fodiuntur & ensibus, atque vsque ad ipsum sepul- *B. Dionysij ades cade polluitur.*
crū tela iniqua desæuiunt. Quod dum vix mitigatur, locus officiū perdidit, donec ista omnia ad regis
notitiam peruenirent. Hi vero properantes ad præsentiam principis, non recipiuntur in gratiam: sed
ad episcopum loci illius remitti eos iussum est: vt si de hoc facinore culpabiles non inuenirentur, so-
ciarentur communioni. Tunc ab episcopo Regnamodo qui Parisiacæ ecclesiæ præerat, componen-
tes quæ male gesserant, in communionem ecclesiasticam sunt recepti. Mulier verò non post multis
diebus cum ad iudicium vocaretur, laqueo vitam finiuit.

ANNO quinto Childeberti regis, Aruernorum regionē diluuia magna pressērunt, ita vt per dies CAP.
duodecim non cessaret à pluuia: tantaque inundatione Limane est infusum, vt multos ne semen- XXXIII.
C tem iacerent prohiberet. Flumina quoque Liger Flauarisque, quem Elacrem vocitant, vel reliqui *Inundationes*
torrentes percurrentes in eum, ita intumuerunt, vt terminos quos nunquam excesserant, præteri-
rent: quæ grande de pecoribus excidium, de culturis detrimentum, de ædificiis fecere naufra-
gium. Pari modo Rhodanus cum Arari coniunctus, ripas excedens, graue damnum populis intu-
lit, muros Lugdunensis ciuitatis aliqua ex parte subuertit. Quiescentibus verò pluuiis, arbores
denuò floruerunt: erat enim mensis September. In Turonico verò eo anno mane priusquam dies *Arbores bis in anno florent.*
inlucesceret, fulgor per cœlum cucurrisse visus est, & ad orientis plagam cecidisse. Sed & soni-
tus tanquam diruentis arboris, per totam terram illam auditus est: quod ideo non est de arbore
æstimandum, quia in quinquaginta aut amplius miliaria est auditum. Ipso anno grauiter vrbs
Burdegalensis à terræmotu concussa est, mœniaque ciuitatis in discrimine euersionis extiterunt:
atque ita omnis populus metu mortis exterritus est, vt si non fugeret, putaret se cum vrbe dehi-
scere. Vnde & multi ad ciuitates alias transierunt. Qui timor ad vicinas ciuitates porrectus est, & *Terræmotus Burdegal.*
D vsque Hispaniam attigit, sed non tam valide. Tamen Pyrenæis montibus immensi lapides sunt
commoti, qui pecora homineſque prostrauerunt. Nam & vicos Burdegalenses incendium diuini-
tus ortum exussit, ita vt subitò comprehensæ igni tam domus quàm areæ cum annonis, incendio
cremarentur: nullum penitus incitamentum habens ignis alieni, nisi forsitan iussione diuina. nam
& Aurelianensis ciuitas graui incendio conflagrauit, in tantum vt ditioribus nihil penitus re- *Incend. Aurelianum.*
maneret: & si aliquis ab igne quicquam eripuit, ab insistentibus furibus est direptum. Apud termi- *Panis fluxit*
num Carnotenum, verus de effracto pane sanguis effluxit. Grauiter tunc & Biturica ciuitas à gran- *sanguine.*
dine verberata est.

SED hæc prodigia grauissima lues est subsecuta. Nam discordantibus regibus & iterum bel- CAP.
lum ciuile parantibus, dysentericus morbus penè Gallias totas præoccupauit. Erat enim his qui XXXIIII.
patiebantur, valida cum vomitu febris, renumque nimius dolor, caput graue, vel ceruix. Ea verò
quæ ex ore proiiciebantur, colore croceo aut certe viridia erant: à multis autem adserebatur vene- *Lues.*
num occultum esse. Rusticiores verò corales hoc pusulas nominabant: quod non est incredibile,
E quia missæ in scapulis siue cruribus ventosæ, procedentibus erumpentibusque vesicis, decursa sanie
multi liberabantur. sed & herbæ quæ venenis medentur potui sumptæ, plerisque præsidia contule-
runt. Et quidem primū hæc infirmitas à mense Augusto initiata, paruulos adolescētes arripuit, letó-
que subegit. Perdidimus dulces & charos nobis infantulos, quos aut gremijs fouimus, aut vlnis ba-
iulauimus, aut propria manu ministratis cibis ipsos studio fagaciore nutriuimus: sed absterſis lachry-
mis cum beato Iob diximus, Dominus dedit, dominus abstulit: quomodo domino placuit ita factū
est: sit nomen eius benedictum in secula. Igitur in his diebus Chilpericus rex grauiter ægrotauit:
quo conualescente filius eius iunior necdum ex aqua & spiritu sancto renatus, ægrotare cœpit, quē
in extremis videntes, baptismo abluerunt. Quo parumper melius agente frater eius senior nomine *Reguli ægrotant.*
Chlodobertus, ab hoc morbo corripitur: ipsumque in discrimine mortis Fredegundis mater cer-
nens, sero penitens ait ad regem, Diu nos malè agentes pietas diuina sustentat. nam sæpè nos febri-

bus & alis malis corripuit, & emendatio non succeſſit. Ecce iam perdimus filios: ecce iam eos la- F
chrymæ pauperum, lamenta viduarum, ſuſpiria orphanorum interimunt. nec ſpes remanet cui
aliquid congregemus: theſaurizamus, neſcientes cui congregemus ea: ecce theſauri remanẽt à poſ-
ſeſſore vacui, rapinis ac maledictionibus pleni. Nunquid non exundabant promptuaria vino? nun-
quid non horrea replebantur frumento? nunquid non erant theſauri referti auro, argento, lapidi-
bus pretioſis, monilibus, vel reliquis imperialibus ornamentis? ecce quod pulchrius habebamus,
perdimus. Nunc ſi placet venite, incendamus omnes deſcriptiones iniquas: ſufficiatque fiſco no-
ſtro, quod ſuffecit patri regique Chlothario. Hæc effata regina, pugnis verberans pectus, iuſſit libros
exhiberi qui de ciuitatibus ſuis per Marcum venerant: proiectiſque in ignem, iterũ ad regem cõuer-
ſa, Quid tu, inquit, moraris? Fac quod vides à me fieri, vt & ſi dulces natos perdimus, vel pœnã per-
petuam euadamus. Tunc rex compunctus corde tradidit omnes libros deſcriptionum igni, con-
flagratiſque illis miſit qui futuras prohiberent deſcriptiones. Poſt hæc infantulus iunior dum ni-
mio labore tabeſcit, extinguitur, quem cum maximo mœrore deducentes à villa Brennaco Pari- G
ſios, ad baſilicam ſancti Dionyſij ſepelire mandauerunt. Chlodobertum verò componentes in fe-
retro, Sueſſionas ad baſilicam ſancti Medardi duxerunt, proiicienteſque eum ad ſanctũ ſepulchum,
vouerunt vota pro eo, ſed media nocte anhelus iam & tenuis ſpiritum exhalauit: quem in baſilica
ſanctorum Criſpini atque Criſpiniani martyrum ſepelierunt: magnus vſque huc planctus omni
populo fuit: nam viri lugentes mulieresque lugubribus veſtimentis indutæ, vt ſolet in coniugum
exequiis fieri, ita hoc funus ſunt proſecutæ. Multa poſtea Chilpericus rex, eccleſiis ſiue baſilicis
vel pauperibus eſt largitus.

Chilpericus tributa remittit.

CAP. XXXV. *Auſtrigildis medicos qui curabant ſi moreretur occidi iuſſit.*

HIS diebus Auſtrigildis Gunthchramni principis regina, ab hoc morbo conſumpta eſt: ſed
priuſquam nequam ſpiritum exhalaret, cernens quòd euadere non poſſet, alta trahens ſuſpiria,
voluit leti ſui habere participes, agens vt in exequiis eius aliorum funera plangerentur. Fertur enim
Herodiano more regem petiiſſe dicens, Adhuc ſpes viuendi fuerat, ſi non inter iniquorum medi-
corum manu interiiſſem: nam potiones ab illis acceptæ, mihi vi abſtulerunt vitam, & fecerunt
me hanc lucem velociter perdere: & ideo ne inulta mors mea prætereat, quæſo & cum ſacramenti
interpoſitione cõiuro, vt cũ ab hac luce diſceſſero, ſtatim ipſi gladio trucidẽtur: vt ſicut ego amplius H
viuere non queo, ita nec illi poſt meum obitum glorientur, ſed ſit vnus dolor noſtris pariter ac eo-
rum amicis. Hæc effata, infelicem animam tradidit. Rex verò peracto ex more iuſtitio, obpreſſus
iniquæ coniugis iuramento, impleuit præceptum iniquitatis: nam duos medicos qui ei ſtudium ad-
hibuerant, gladio feriri præcepit: quod non ſine peccato fuiſſe, multorum cenſet prudentia.

CAP. XXXVI. *Nantinus comes interiit.*

HAC itaque ægritudine & Nantinus Engoliſmenſis comes exinanitus interiit, ſed quæ contra
ſacerdotes vel eccleſias dei egerit, altius repetenda ſunt. Denique Maracharius auunculus eius,
diu in ipſa vrbe vſus eſt comitatu. quo officio expleto, eccleſiæ ſociatur, clericuſque factus ordina-
tur epiſcopus. Qui multum vigilanter vel eccleſias, vel eccleſiæ domos, & erigens, & componens,
ſeptimo ſacerdotij anno infecto ab inimicis in caput piſcis veneno, ſimpliciter accipiens crudeliter
enecatur. Sed non diu inultam eius mortem pertulit diuina clementia: nam Frontonius, cuius
conſilio hoc ſcelus eſt perpetratum, adſumpto confeſtim epiſcopatu, vno in eo degens anno, præ-
currente iudicio Dei interiit. Cuius poſt obitum Heraclius Burdegalenſis presbyter, qui quondam
legatus Childeberti ſenioris fuerat, epiſcopus ordinatur. Nantinus verò ob requirendam auunculi I
ſui mortem, comitatum in ipſa vrbe expetiit. Quo accepto, multas epiſcopo iniurias inrogauit:
aiebat enim, Homicidas illos qui auunculum meum interfecerunt tecum retines: ſed & presbyte-
ros huic noxæ admixtos, ad conuiuium recipis. Deindè inimicitia increſcente paulatim cœpit vil-
las eccleſiæ quas Maracharius teſtamento ſcripto reliquerat, violenter inuadere, adſerens non
debere eccleſiam eius facultatem adipiſci, à cuius clericis teſtator fuerat interfectus. Poſt iſta
verò iam aliquibus ex laicis interfectis, addidit vt adprehenſum presbyterum adligaret, ac conto
perfoderet. Cui adhuc viuenti retortis poſt tergum manibus, adpenſo ad ſtipitem elicere quære-
bant ſi in hac cauſa fuiſſet admixtus. Quod cum ille negaret, profluente cruore de vulnere, reddidit
ſpiritum. Qua de cauſa commotus epiſcopus, iuſſit eum ab eccleſiæ foribus prohiberi. Conuenien-
tibus autem apud ciuitatẽ Sanctonas ſacerdotibus, deprecabatur Nantinus vt pacẽ epiſcopi mere-
retur, promittens ſe omnes Eccleſiæ res quas ſine ratione abſtulerat, redditurum, atque humilem
exhibere ſe ſacerdoti. At ille fratrum iuſſioni obaudire procurans, cuncta quæ petebantur indulſit: K
cauſam tamen presbyteri omnipotenti Deo commendans, comitem in charitate recepit. Qui poſt
iſta regreſſus vrbẽ, domos illas quas male peruaſerat, ſpoliat elidit, ac diſiicit, dicẽs, Et ſi hoc ab Ec-
cleſia recipitur, vel deſertum inueniatur. Qua de cauſa iterum motus epiſcopus, cum à commu-
ne ſuſpendit. Quæ dum aguntur, impleto beatus pontifex vitæ curſu, migrauit ad dominum. Nanti-
nus quoque ab aliquibus epiſcopis, intercedentibus præmiis atque adulationibus communicatur.
Poſt paucos verò menſes à ſupradicto morbo corripitur: qui nimia exuſtus febre clamauit dicens,
Heu heu, ab Heraclio antiſtite exuror, ab illo crucior, ab illo ad iudicium vocor, cognoſco faci-
nus, reminiſcor me iniuſte iniurias intuliſſe pontifici: mortem deprecor, ne diutius crucier hoc tor-
mento. Hæc cum maxima in febre clamaret, deficiente robore corporis, infelicem animam fudit,
indubia relinquens veſtigia, hoc ei ad vltionem beati antiſtitis euenisſe. nam exanimum corpus
ita ni-

Maracharius veneno necatur.

Venefici luũt

Nantinus agnoſcit ſcelera.

A ita nigredinem duxit, vt putares eum prunis superpositum fuisse combustum. Ergo omnes hæc obstupefcant, admirentur, & metuant ne inferant iniurias sacerdotibus, quia vltor est dominus seruorum suorum sperantium in se.

CAP. XXXVII. *Martinus Gallicienſis.*

Hoc tempore & beatus Martinus Gallicienſis episcopus obiit, magnum populo illi faciente planctum: nam hic Pānoniæ ortus fuit, & exindè ad visitanda loca sancta in orientē properās, intātum se literis imbuit, vt nulli secundus suis temporibus haberetur. Exinde Galliciam venit, vbi cum beati Martini reliquiæ portarentur, episcopus ordinatur: in quo sacerdotio impletis plus minus triginta annis, plenus virtutibus migrauit ad dominum. Versiculos qui super ostium sunt à parte meridiana in basilica sancti Martini, ipse composuit.

CAP. XXXVIII. *Christ. persecutio Hispanica.*

Magna eo anno in Hispaniis Christianis persecutio fuit, multique exiliis dati, facultatibus priuati, fame decocti, carcere mancipati, verberibus adfecti, ac diuersis suppliciis trucidati sunt. Caput quoque huius sceleris Goisuintha fuit, quam post Athanachildi regis connubium, rex Leuuichildus acceperat: sed quæ dei seruis notam humilitatis inflixerat, prosequente vltione diuina, ipsa

B quoque est omnibus populis facta notabilis: nam vnum oculum nubes alba contegens, lumen quod mens non habebat, pepulit à palpebris. Erāt autem Leuuichildo regi ex alia vxore duo filij, quorum senior Sygiberti, iunior Chilperici regis filiam desponsauerat. Sed Ingundis Sygiberti regis filia cū magno apparatu in Hispanias directa, ab auia Goisuintha cum gaudio magno suscipitur: quam nec passa est in religione Catholica diu commorari, sed vt rebaptizaretur in Arriana hæresi blandis cœpit sermonibus inlicere: sed illa viriliter reluctans cœpit dicere, Sufficit satis me ab originali peccato baptismo salutari semel ablutam fuisse, & sanctam trinitatem in vna æqualitate esse confessam: hæc me credere ex toto corde confiteor, nec vnquam ab hac fide ibo retrorsum. Hæc illa audiens, iracundiæ furore succensa, adprehensam per comam capitis puellam in terram conlidit, & diu calcibus verberatam ac sanguine cruentatam, iussit spoliari & piscinæ immergi: sed vt adserunt multi nunquam animum suum à fide nostra reflexit. Leuuichildus autem dedit eis vnam de ciuitatibus, in qua residentes regnarent. Ad quam cum abiissent, cœpit Ingundis prædicare viro suo, vt relicta hæresis fallacia catholicæ legis veritatem agnosceret. Quod ille diu refutans, tandem com-

Arriani rebaptizant.

C motus ad eius prædicationem conuersus est ad legem Catholicam: ac dum chrismaretur, Ioānes est vocitatus. Quod cum Leuuichildus audisset, cœpit causas quærere qualiter eum perderet. Ille verò hæc intelligens, ad partem se imperatoris iungit, ligans cum præfecto eius amicitias, qui tunc Hispaniam impugnabat. Leuuichildus autem direxit ad eum nuncios, dicens, Veni ad me, quia extant causæ quas conferamus simul. Et ille. Nō ibo, quia infensus es mihi, pro eo quòd sim Catholicus. At ille datis præfecto imperatoris triginta millibus solidorum, vt se ab eius solatio reuocaret, commoto exercitu contra eum venit. Herminichildus vero vocatis Græcis, contra patrē egreditur, relicta in vrbe coniuge sua. Cumque Leuuichildus ex aduerso veniret, relictus à solatio, cum videret nihil se prævalere posse, ecclesiam quæ erat propinqua, expetiit, dicēs, Nō veniat super me pater meus: nefas est enim aut patrem à filio, aut filium à patre interfici. Hæc audiēs Leuuichildus, misit ad eum fratrem eius qui dato sacramento, ne humiliaretur, ait, Tu ipse accede & prosternere pedibus patris nostri, & omnia indulget tibi. At ille popoſcit vocari patrem suum. Quo ingrediente, prostrauit se ad pedes illius: ille verò adprehensum osculatus est eum, & blandis sermonibus de-

chrismantur hæretici conuersi.

D linitum duxit ad castra, oblitusque sacramenti, innuit suis, & adprehensum spoliauit eum indumentis suis, induitque illum veste vili: regressusque ad vrbem Toletum, ablatis pueris eius, misit eum in exilium cum vno tantum puerulo.

Leuuichildus filiū cathol. eiicit.

CAP. XXXIX.

Igitvr post mortem filiorum Chilperici, rex mēse Octobri in Coria silua plenus luctu cum coniuge residebat. Tunc Chlodoueum filium suum, Brennacum, facientē regina, transmisit, vt scilicet & ipse ab hoc interitu deperiret. Graniter ibi his diebus morbus ille qui fratres interfecerat, sæuiebat, sed nihil ibidem incommodi pertulit: ipse enim rex Calam Parisiacæ ciuitatis villam aduenit. Post paucos verò dies Chlodoueum ad se venire præcepit. Cui qualis interitus fuerit, dicere non pigebit. Igitur cū in supradicta villa apud patrem habitaret, cœpit immaturè iactare vel dicere, Ecce mortuis fratribus meis ad me restitit omne regnum: vniuersæ Galliæ subiicientur, imperiumque vniuersum mihi fata largita sunt. Ecce inimicis in manu positis, inferam quæcunque placuerit. Sed & de nouerca sua Fredegunde regina non condecibilia detrectabat. Quæ illa audiēs

E pauore nimio terrebatur. Post dies verò aliquot, adueniens quidam reginæ, vt orbata filiis sedeas, dolus id Chlodouei est operatus: nam ipse concupiscens vnius ancillarum tuarum filiam, maleficiis tuos per matrem eius filios interfecit: ideóque moneo ne speres de te melius, cū tibi spes per quam regnare debueras sit ablata. Tunc regina timore perterrita, & furore succensa, noua orbitate compuncta, adprehensa puella in quā oculos iniecerat Chlodoueus, & graniter verberata, incidi comam capitis eius iussit: ac scissa, fudi impositam defigi ante metatum præcepit Chlodouei: matre quoque puellæ religata, & tormentis diu cruciata, elicuit ab ea professionem quæ hos sermones veros esse firmaret. Regi exindè hæc & alia huiusce modi insinuās vindictam de Chlodoueo popoſcit. Tūc rex in venationem directus, eum præcepit arcessiri secretius. Quo adueniente ex iussu regis adprehēsus in manicis à Desyderio atque Bobone ducibus, nudatur armis & vestibus, ac vili indumento contectus reginæ vinctus adducitur. At illa in custodia eum retineri præcepit, elicere ab eo cupiēs, si hæc

Universidad de Deusto Biblioteca

ita vt audierat se haberent, vel cuius consilio vsus fuerit, aut cuius hæc instinctu fecisset, vel cum quibus maximè amicitias conligasset. At ille reliqua denegans, amicitias multorum detexit. Deni- F

Chlodouens Fredegunda dolis occiditur.

que post triduum, reginam vinctum iussit eum transire Matronam fluuium, & in villa cui Noce- to nomen est, custodiri. In qua custodia cultro percussus, interiit: ipsoque in loco sepultus est. In- terea aduenerũt nuncij ad regem qui dicerent quòd ipse se ictu proprio perfodisset: & adhuc ipsum cultrum de quo se perculit, in loco stare vulneris adfirmabant. Quibus verbis rex Chilpericus in- lusus, nec fleuit, quem ipse, vt ita dicam, morti tradiderat, instigante regina. Seruientes quoque illius per diuersa dispersi sunt. Mater autem eius crudeli morte necata: soror illius in monasteriũ re- clusa a pueris reginæ transmittitur: in quo nunc veste mutata consistit: opesque eorum omnes re-

Delatrix punitur.

ginæ delatæ sunt. Mulier quæ super Chlodouecum locuta fuerat, diiudicatur incendio concremari. Quæ cum duceretur reclamare cœpit misera, se mendacia protulisse: sed nihil proficientibus verbis ligata ad stipitem viuens exuritur flammis. Thesaurarius Chlodouei à Cuppane stabuli comite de Biturico retractus, vinctus reginæ, transmissus est, diuersis cruciatibus exponendus: sed cum regina & à suppliciis & vinculis iussit absolui, liberumque nobis obtinentibus abire permisit. G

CAP. XL. *De Elasio & Eonio episcopis.*

POST hæc Elasius Catalaunensis episcopus propter causas Brunichildis reginæ in Hispanias in legationem directus, correptus à febre nimia, spiritum exhalauit: & exindè delatus mortuus, ad ciuitatem suam sepultus est. Eonius quoque episcopus, quem legatum Britannorum supra me- minimus, ad ciuitatem suam regredi non permissus, vt Andegauis pasceretur de publico, à rege præceptum est. Qui Parisios aduenies, dum die Dominica sacrosancta solennia celebraret, emissa cum hinnitu voce terræ conruit. Erumpente vero ab ore eius & naribus sanguine inter manus de- portatus est: sed conualuit: nimium enim vino deditus erat, & plerumque ita deformiter inebriaba- tur, vt gressum facere non valeret.

CA. XLI. *Lupus Pictauum ingreditur.*

MIRVS rex Gallicien sis legatos ad Guntheramnum regem direxit. Cumque per Pictauum terminum præterirent, quem tunc Chilpericus rex tenebat, nunciata sunt ei. At ille sub custo- dia sibi eos exhiberi præcipit, & Parisiis custodiri. Eo tempore apud Pictauensem ciuitatem lupus ex siluis veniens per portam ingressus est: clausisque portis intra muros ipsius vrbis oppressus, occi- sus est. Adserebant enim quidam & cœlum ardens se vidisse. Liger fluuius maior ab anno superio- H re fuit, postquam ei Caris torrens se adiunxit: ventus auster nimium violenter cucurrit, ita vt siluas prosterneret, domos erueret, sæpes efferret, ipsosque homines ad internecionem vsque volu- taret. Erat enim spatium eius in latitudinem quasi iugera septem. Longitudo autem non potuit æstimari: nam & galli plausum cantus in initio noctis sæpè dederunt. Luna contenebricata est, & cometes stella apparuit. Grauis autem lues in populo subsecuta est. Legati autem Sueuorum post annum dimissi, ad propria redierunt.

CAP. XLII. *S. Martini vitam lib. vnico descripsit Fortunatus.*

MAVRILIO Cadurcensis vrbis episcopus grauiter ægrotabat ab humore podagrico, sed su- per hos dolores quos ipse humor commouit, magnos sibi cruciatus addebat: nam sæpè can- dens ferrum tibiis ac pedibus defigebat, quò facilius cruciatum sibi amplius adderet. Sed cum epi- scopatum eius multi expeterent, ipse Vrsicinum qui quondam referendarius Vltrogotho reginæ fuerat, elegit. Quem dum adhuc viueret, benedici deprecans, migrauit à seculo. Fuit autem valdè eleemosynarius, in scripturis ecclesiasticis valdè instructus, ita vt seriem diuersarum generationum, I quæ in libris veteris Testamenti describitur, quod à multis difficilè retinetur, hic plerunque memo- ria recenseret. Fuit etiam & in iudiciis iustus, ac defendẽs pauperes ecclesiæ suæ de manu malorum iudicum, iuxta illud Iob, Conseruaui egenũ de manu potẽtis, & inopi cui nõ erat adiutor, auxiliatus sum: os viduæ benedixit me, cum essem oculus cæcorum, pes claudorum, & inualidorum pater.

CA. XLIII. *Arriani altercatio.*

LEVVIELDVS vero rex Agilanem legatum ad Chilpericum mittit, virum nullius ingenij aut dispositionis ratione peritum, sed tantum voluntate in catholica lege peruersum: quem cum via Turonos detulisset, lacessire nos de fide, & impugnare ecclesiastica dogmata cœpit. Iniqua enim, inquit, fuit antiquorum episcoporum lata sententia, quæ æqualem adseruit filium patri: nam qualiter, inquit, poterit esse patri æqualis in potestate, qui ait, Pater maior me est? Non ergo æquum vt ei similis æstimetur quo se minorem dicit, cui tristitiam mortis ingemit, cui postremò moriens, spiritum quasi nulla præditus potestate commendat. Vnde patet eum & ætate & potestate pater- na minorem. Ad hæc ego interrogo si crederet Iesum Christum filium Dei esse, si eundemque esse Dei sapientiam, si lumen, si veritatem, si vitam, si iustitiam, fateretur. Qui ait, Credo hæc omnia K esse filium Dei. Et ego, Dic ergo mihi, quando pater sine sapientia, quando sine lumine, quan- do sine vita, quando sine veritate, quando sine iustitia, fuerit. sicut enim patersine istis esse non po- tuit, ita & sine filio esse nõ potuit quæ maximè ad dominici numinis mysterium coaptantur: sed nec pater esset vtique, si filium non haberet. Quod autem eum dixisse ais, Pater maior me est, scias eum hoc ex adsumptæ carnis humilitate dixisse, vt cognoscas non potestate, sed humi- litate te fuisse redemptum: nam tu qui dicis, Pater maior me est, oportet te meminisse quod ali- bi ait, Ego & pater vnum sumus. nam & mortis timor & commendatio spiritus ad infirmitatem corporis est referenda, vt sicut verus Deus, ita & verus homo credatur. Et ille, Cuius quis im- plet voluntatem, eo & minor est: semper filius minor est patre, quia ille facit voluntatem patris, nec pater illius voluntatem facere comprobatur. Ad hæc ego, Intellige quia pater in filio, & filius in pa-

Deus vt nunquam sine sapientia aut lumine, sic nec absque filio.

tre in

A tre in vna semper deitate subsistit: nam vt cognoscas patrem filij facere voluntatem, si in te fides euangelica manet, audi quid ipse Iesus deus noster cùm ad resuscitandum venit Lazarum, ait, Pater gratias ago tibi, quoniam audisti me: & ego sciebam quia semper me audis: sed propter turbam quæ circunstat, dixi, vt credant quia tu me misisti. Sed & cum ad passionem venit, ait, Pater clarifica me claritate quam habui apud temetipsum, priusquam mundus fieret. Cui pater de cœlo respondit, Et clarificaui, & iterum clarificabo. Æqualis est ergo filius in deitate, non minor: sed neque aliquid minus habens. nam si deum confiteris, necesse est integrum fatearis, & nihil egentem: si verò integrum esse negas, Deum esse non credis. Et ille, Ex adsumpto homine cœpit Dei filius vocitari. nã erat quando non erat. Et ego, Audi Dauid dicentem ex persona patris, Ex vtero ante luciferum genui te. Et Ioannes euangelista ait, In principio erat verbum, & verbum erat apud deum, & deus erat verbum: hoc ergo verbum caro factum est, & habitauit in nobis: per quem facta sunt omnia. nam vos cæcati veneno persuasionis, nihil dignum de deo sentitis. Et ille, Nunquid & spiritum sanctum deum dicitis, aut æqualem patri filioque decernitis? Cui ego, Vna in tribus est vo-
B luntas, potestas, operatio: vnus deus in trinitate, & trinus in vnitate. Tres personæ, sed vnum regnum, vna maiestas, vna potentia omnipotentiáque. Et ille, Spiritus sanctus, inquit, quem æqualem patri profertis ac filio, vtrisque minor accipitur, quia & à filio promissus, & à patre legitur missus nemo enim promittit, nisi quod suæ dominationi subsistit: & nemo mittit, nisi inferiorem se, sicut ipse ait in euangelio, Nisi ego abiero, paracletus ille non veniet: si autem abiero, mittam illum ad vos. Ad hæc ego respondi, Benè filius ante passionem ait, quia nisi ille ad patrem victor remeauerit, ac proprio sanguine redempto mundo dignum deo ex homine præparet habitaculum, non potest sanctus spiritus idem deus in pectore fanatico, & originalis criminis labe infecto descendere. Spiritus enim sanctus, ait Salomon, fugiet fictum. Tu autem si spem aliquam resurrectionis habes, noli loqui aduersus spiritum sanctum, quia iuxta sententiam domini, spiritum sanctum blasphemanti non remittetur, neque in hoc seculo, neque in futuro. Et ille, Deus est qui mittit, non est deus qui mittitur. Ad hæc ego interrogo si crederet doctrinam Petri Paulíque Apostolorum: respon-
C dente autem eo, Credo: adieci, Cùm argueret Petrus Apostolus Ananiam pro fraude fundi, vide quid dicat, Quid tibi visum est mentiri spiritui sancto? non es enim mentitus hominibus, sed deo. Et Paulus, cum gratiarũ spiritualium distingueret gradus, Hæc omnia, inquit, operatur vnus atque idem spiritus, diuidens vnicuique prout vult. Qui enim quod voluerit facit, in nullius redigitur potestatem. nam vos vt superius dixi, nihil rectè de trinitate sancta sentitis, & quàm iniqua sit huius sectæ peruersitas, ipsius auctoris veri, id est Arrij expressit interitus. Ad hæc ille respondit, Legem quam non colis, blasphemare noli. Nos verò quæ creditis, etsi non credimus, non tamen blasphemamus: quia non deputatur crimini, si & illa & illa colantur. sic enim vulgato sermone dicimus, Non esse noxium si inter gentilium aras, & Dei ecclesiam quis transiens vtraque veneretur. Cuius ego stultitiam cernens, aio, Vt video, & gentilium defensorem, & hæreticorum adsertorem te esse manifestas, cùm & ecclesiastica dogmata maculas, & paganorum spurcitias prædicas adorari Satius, inquio, faceres, si ea te armaret fides, quam Abraham ad ilicem, Isaac in aricte, Iacob in lapide, Moyses vidit in sente: quã Aaron portauit in logio, Dauid exultauit in tympano, Salomon prædicauit in intellectu: quam omnes patriarchæ, prophetæ, siue lex ipsa vel oraculis cecinit, vel sacrificiis
D figurauit: quam & nunc præsens suffragator Martinus noster, vel possedit in pectore, vel ostendit in opere: vt & tu conuersus crederes inseparabilem trinitatem, & accepta à nobis benedictione, purgatóque à malæ credulitatis veneno pectore delerentur iniquitates tuæ. At ille furore commotus, & nescio quid quasi insanus frendens, ait: Ante anima ab huius corporis vinculis emicet, quàm ab vllo religionis vestræ sacerdote benedictionem accipiam: & ego, Nec nostram dominus religionem siue fidem ita repescere faciat, vt distribuamus sanctum eius canibus, ac preciosarum margaritarum sacra porcis squalentibus exponamus. Ad hæc, ille relicta altercatione surrexit, & abiit. Sed post hæc cùm in Hispanias reuersus fuisset, infirmitate debilitatus, ad nostram religionem necessitate cogente conuersus est.

5. Sancti sunt distributiones gratiarũ.

Supra initio lib. 5.

PER idem tempus Chilpericus rex scripsit indiculum, vt sancta trinitas non in personarum distinctione, sed tantum Deus nominaretur: adserens indignum esse, vt Deus persona, sicut homo carneus nominetur. Adfirmans etiam ipsum esse patrem qui est filius, idemque ipsum esse
E spiritum sanctum, qui pater & filius: sic, inquit, prophetis ac patriarchis apparuit: sic eum ipsa lex nunciauit. Cumque hæc mihi recitari iussisset, ait, Sic, inquit, volo vt tu & reliqui doctores ecclesiarum credatis. Cui ego respondi, Hac credulitate relicta, pie rex, hoc te oportet sequi quod nobis post Apostolos alij doctores ecclesiæ reliquerunt: quod Hilarius Eusebiusque docuerunt, quod & in baptismo es confessus. Tunc iratus rex ait, Manifestum est mihi in hac causa Hilarium Eusebiumque validos inimicos haberi. Cui ego respondi, Obseruare te conuenit, neque deum, neque sanctos eius habere offensos. Nam scias quia in persona aliter pater, aliter filius, aliter spiritussanctus. Non pater adsumpsit carnem, neque spiritussanctus, sed filius: vt qui erat dei filius, ipse ad redemptionem hominis, filius haberetur & virginis. Non pater passus, neque spiritussanctus, sed filius: vt qui carnem adsumpserat in mundo, ipse offerretur pro mundo. De personis vero quod ais, non corporaliter, sed spiritaliter sentiendum est. In his ergo tribus personis, vna gloria, vna æternitas, vna po-

CA. XLIIII

Chilpericus conatus est personas & trinitatis terminos tollere.

testas. At ille commotus, ait, Sapientioribus te hæc pandam, qui mihi consentiant. & ego, Nunquam F
erit sapiens, sed stultus, qui hæc quæ proponis sequi voluerit. Ad hæc ille frendens, siluit. Non post
multos verò dies adueniente Saluio Albigensi episcopo, hæc ei præcepit recensèri, deprecans vt si-
bi consentaneus fieret. Quod ille audiens, ita respuit, vt si chartam in qua hæc scripta tenebantur,
potuisset adtingere, in frusta discerperet. Et sic rex ab hac intentione quieuit. Scripsit alios libros
Chilpericus versus composuit noua ratione. idem rex versibus, quasi Sedulium secutus: sed versiculi illi nulli penitus metricæ conueniunt ratio-
ni. Addidit autem & literas literis nostris, id est ω sicut Græci habent, ae, the, vuui: quarum chara-
cteres subscripsimus, hi sunt: O. Ψ. Z. Π. Et misit epistolas in vniuersas ciuitates regni sui, vt sicpueri
docerentur, ac libri antiquitus scripti, planati pumice rescriberentur.

CAP. XLV. AGROECVLA autem Cabillonensis episcopus, hoc obiit tempore: fuitque homo valdè ele-
gans ac prudens, genere senatorio. multa in ciuitate illa ædificia fecit, domos composuit, ecclesiam
fabricauit, quam columnis fulciuit, variauit marmore, musiuo depinxit. Magnæ autem abstinentiæ
Agroecula Episc. comedit tantum vesperi. fuit. nam nunquam prandio vsus est, nisi tantum cœna: ad quam sic temporiuè residebat, vt sole
stante consurgeret. Humanitatis exiguæ, facundiæ verò magnæ erat. Obiit autem episcopatus an- G
no quadragesimooctauo, æui autem octogesimotertio: cui Flauius referendarius Gunthcramni
regis successit.

CA. XLVI. *Dalmatius episc. obiit.* Eo tempore & Dalmatius Ruthenæ ciuitatis episcopus, migrauit à seculo, vir in omni sanctitate
præcelsus, abstinens vel à cibis, vel à concupiscentiis carnis: valdè eleemosynarius, & cunctis hu-
manus, in oratione & vigiliis satis stabilis: ecclesiam construxit. Sed dum eam ad emendationē sæ-
pius destruit, incompositam dereliquit. Post cuius obitum, multi, vt fit, episcopatum petebant.
Transobadus vero presbyter, qui quondam archidiaconus eius fuerat, maximè in hoc intende-
bat, fidus quòd filium suum cum Gogone, qui tunc regis erat nutritius, commendauerat. Condi-
derat autem episcopus testamentum in quo regi Sexenium, qui post eius obitum acciperet, indica-
bat, adiurās terribilibus sacramētis, vt in ecclesia illa ordinaretur nō extraneus, nō cupidus, nō con-
iugali vinculo nexus, sed ab his omnibus expeditus, qui in solis tantum dominicis laudibus dege-
bat, substitueretur. Transobadus autem presbyter epulum in ipsa vrbe clericis præparat. Residenti- H
bus autem illis, vnus presbyterorum cœpit antistitem memoratum impudicis blasphemare sermo-
nibus, & vsque ad hoc erupit, vt eum delirum & fatuum nominaret. Hæc eo dicente, pincerna po-
culum oblaturus aduenit. At ille acceptum dum ori proximat, tremere cœpit: laxatoque de manu
Transobadus exagitatus conuitiis in mensa expirauit. calice, super alium qui sibi erat proximus caput reclinans, reddidit spiritum. Ablatusque ab epulo,
ad sepulchrum humo contectus est. Post hæc relecto testamento antistitis, in præsentia Childeberti
regis ac procerum eius, Theodosius qui tunc archidiaconatu vrbis illius potiebatur, episcopus or-
dinatus est.

CA. XLVII. *Ansoualdus Leudasti substituitur.* AVDIENS autem Chilpericus omnia mala quæfaciebat Leudastes ecclesiis Turonicis &
omni populo, Ansoualdum illuc dirigit: qui veniensad festiuitatem sancti Martini, data nobis &
populo optione, Eunomius in comitatum erigitur. Denique Leudastes cernens se remotum, ad
Chilpericum dirigit, dicens, Vsque nunc, ô piissime rex, custodiui ciuitatem Turonicam: nunc
autem me abactione remoto, vide qualiter custodiatur. Nam noueris quia Gregorius episcopus
eam ad filium Sygiberti tradere destinat. Quod audiens rex, ait, Nequaquam, sed quia remotus es, I
ideo hæc adponis. & ille, Maiora, inquit, de te ait episcopus: dicit enim reginam tuam in adulte-
rio cum episcopo Bertheramno miscēri. Tunc iratus rex, cæsum pugnis & calcibus, oneratum
ferro, recludi præcepit in carcere.

CAP. XLVIII. *Leudastis turpis adolescentia & promotio.* SED quia liber finem postulat, narrare aliqua de eius actionibus libet: sed prius videtur, genus
ac patriam moresque ordiri. Cracina Pictauensis insula vocitatur, in qua à Fiscalis vinitoris eruo
Leocadio nomine, nascitur. Exinde ad seruitium arcessitus, culinæ regiæ deputatur. Sed quia lip-
pis erat in adolescentia oculis, quibus fumi acerbitas non congruebat, amotus à pistillo promouē-
tur ad cophinum. Sed dum inter fermentatas massas se delectari consimulat, seruitium fugam iniēs
dereliquit. Cumque bis aut tertio reductus à fugæ lapsu teneri non posset, auris vnius incisione
multatur. Dehinc cum notam inflictam corpori occulere nulla auctoritate valeret, ad Marcouei-
fam reginam quam Charibertus rex nimium diligens, in loco sororis thoro adsciuerat, fugit. Quæ
libenter eum colligens, prouocat, equorúmque meliorum deputat esse custodem. Hinc iam
obsessus vanitate, ac superbiæ deditus, comitatum ambit stabulorum: quo accepto, cunctos despi- K
cit ac postponit: inflatur vanitate, luxuria dissoluitur, cupiditate succenditur, & in causis patronæ
alumnus proprius huc illucque defertur. Cuius post obitum refertus prædis, locum ipsum cum re-
ge Charibertho oblatis muneribus tenere cœpit. Posthæc, peccatis populi ingruentibus, comes
Turonus destinatur: ibique se amplius honoris glorioſi supercilio iactat: ibique se exhibet rapacem
prædis, turgidum rixis, adulteriis lutulentum: vbi seminando discordias, & inferendo calumnias,
nō modicos thesauros adgregauit. Post obitū verò Chariberti, cū in Sygiberti sortē ciuitas illa veniſ
set, trāseunte eo ad Chilpericū, omnia quæ iniquè adgregauerat, à fidelibus nominati regis direpta
sunt. Peruadēte igitur Chilperico rege per Theodobertum filium vrbem Turonicā, cū ia ego Turo-
nos aduenissem, mihi à Theodoberto strenuè cōmendatur, vt scilicet comitatu quē prius habuerat
potiretur. Multū se nobis humilē subditūque reddebat, iurans sæpius super sepulcrū sancti antistitis,

nunquam

A nunquam se contra rationis ordinem esse venturum: seque mihi tam in causis propriis, quàm in ecclesiæ necessitatibus in omnibus esse fidelem. Timebat enim quod postea euenit, ne vrbem illam iterum rex Sygibertus in suum dominium reuocaret. Quo defuncto, succedente iterum Chilperico in regnum, iste in comitatum accedit. Adueniēte autem Turonos Meroueo, omnes res eius vsque quaque diripuit. Sed dum Sygibertus duos annos Turonos tenuit, hic in Britanniis latuit: qui adsumpto, vt diximus comitatu, in tali leuitate elatus est, vt in domo ecclesiæ cum thoracibus atque loricis, præcinctus pharetra, & contum manu gerens, capite galeato ingrederetur: de nullo securus, quia omnibus erat aduersus. Iam si in iudicio cum senioribus vel laicis, vel clericis resedisset, & vidisset hominem iustitiam prosequentem, protinus agebatur in furias, ructabat conuicia in ciues: presbyteros manicis iubebat extrahi, milites fustibus verberari: tantaque vtebatur crudelitate, vt vix referri possit. Discedente autem Meroueo qui res eius diripuerat, nobis calumniator existit, adferens fallaciter Meroueum nostro vsum consilio, vt res eius auferret. Sed post inlata damna, iterat iterum sacramenta, pallámque sepulchri beati Martini fideiussorem donat, se nobis nunquam ad-

Leudastis malitia.

B uersaturum.

Sed quoniam longum est per ordinem prosequi periuria vel reliqua mala eius, veniamus ad illud, qualiter me voluit iniquis ac nefariis calumniis supplantare, vel qualiter in eum vltio diuina descendit, vt illud adimpleretur, Omnis supplantans supplantabitur: & iterum, Qui fodit foueam, incidet in eam. Igitur post multa mala quæ in me meósque intulit, post multas direptiones rerum ecclesiasticarum, adiuncto sibi Riculfo presbytero, simili malitia peruerso, ad hoc erupit vt diceret me crimen in Fredegundem reginam dixisse, adserens si archidiaconus meus Plato, aut Gallienus amicus noster, subderentur pœnæ, conuincerent me vtique hæc locutum. Tunc rex iratus, vt supra diximus, iussit eum pugnis calcibúsque cæsum, oneratum catenis, recludi in carcerem. Nam Riculfum clericum se habere dicebat, per quem hæc loquutus fuisset. Hic verò Riculfus subdiaconus, simili leuitate perfacilis, ante hunc annum consilio cum Leudaste de hac causa habito, causas offensionis requirit, quibus scilicet me offenso, ad Leudastē transiret: nactúsq; tandē, ipsum adiuit, ac per menses quatuor dolis omnibus ac muscipulis præparatis, ad me cum ipso Leudaste reuertitur, deprecans vt eum debeam recipere excusatum. Feci, fateor, & occultum hostem publicè in domum suscepi. Discedente verò Leudaste, ipse se pedibus meis sternit, dicens, Nisi succurras velociter, perituru sum. Ecce instigante Leudaste, locutus sum quod loqui non debui: nunc verò aliis me regnis emitte: quod nisi feceris, à regalibus comprehensus, mortales pœnas sum luituru. Cui ego aio, Si quid incongruum rationi effatus es, sermo tuus in caput tuum erit: nam ego alteri te regno non mittam, ne suspectus habear coram rege. Post ista Leudastes extitit accusator eius, dicens se sermones iam dictos à Riculfo audisse subdiacono. At ille iterum vinctus, relaxato Leudaste, custodiæ deputatur, dicens, Gallienum eadem die & Platonem archidiaconos fuisse præsentes, cum hæc est episcopus eloquutus. Sed Riculfus presbyter, qui iam promissionem de episcopatu à Leudaste habebat, in tantum elatus fuerat, vt magi Simonis superbiæ æquaretur. Qui tertio aut eo amplius mihi sacramentum super sepulchrum sancti Martini dederat: in die sexta Paschæ intātum me conuiciis & sputis egit, vt vix manibus temperaret, fidus scilicet doli quem præparauerat. In crastina autem die, id est sabbati, in ipso Pascha, venit Leudastes in vrbem Turonicam, adsimulánsque

C

Cap. XLIX. Leudastis in authorē calumniæ.

D aliud negociū agere, adprehensos Platonem archidiaconum, & Gallienum in vincla connectit: catenatósque ac exutos veste iubet eos ad reginam deduci. Hæc ego audiens, dum in domo ecclesiæ residerem, mœstus turbatúsque, ingressus oratorium, Dauidici carminis sumo librum, vt scilicet apertus aliquem consolationis versiculum daret. In quo ita repertum est, Eduxit eos in spe, & non timuerunt, & inimicos eorum operuit mare. Interea ingressi in fluuium super pontem qui duabus lintribus tenebatur, nauis illa quæ Leudastem vehebat, demergitur: & nisi nandi fuisset adminiculo liberatus, cum sociis forsitan interisset. Nauis verò alia quæ huic innexa erat, quæ & vinctos vehebat, super aquas, Dei auxilio, eleuatur. Igitur deducti ad regem qui vincti fuerant, incusantur instanter, vt capitali sententia finirentur. Sed rex recogitans absolutos à vinculo, libera custodia reseruat inlæsos. Ad ciuitatem verò Turonicam Berulfus dux cum Eunomio comite fabulam fingit, quòd Gunthchramnus rex capere vellet Turonicam ciuitatem: & idcircò ne aliqua negligentia accederet, oportere ait vrbem custodia consignari. Ponunt portis dolosè custodes, qui ciuitatem

Auspicium ex sacris literis.

E tueri adsimilantes, me vtique custodirent. Mittunt etiam qui mihi consilium ministrarent, vt occultè adsumptis melioribus rebus ecclesiæ, Aruernum fuga secederem: sed non adquieui. Igitur rex arcessitis regni sui episcopis, causam diligenter iussit exquiri. Cúmque Riculfus clericus sæpius discuteretur occultè, & contra me vel meos multas fallacias promulgaret, Modestus quidam fabet lignarius ait ad eum, O infelix qui contra episcopum tuum tam contumaciter ista meditaris. Satius tibi erat silere: & petita venia episcopi gratiam impetrares. Ad hæc ille clamare cœpit voce magna ac dicere: En ipsum qui mihi silētium indicit, ne prosequar veritatē: en reginæ inimicū, qui causam criminis eius nō sinit inquiri. Nunciātur protinus hæc reginæ. Adprehēditur Modestus, torquetur, flagellatur: & in vincula compactus, custodiæ deputatur. Cúmque inter duos custodes catenis & cippo teneretur vinctus, media nocte dormiētibus custodibus, orationem fudit ad Dominū, vt dignaretur eius potētia miserum visitare: & qui innocēs conligatus fuerat, visitatione Martini præsu-

Medardus diuinitus liberatur.

lis ac Medardi absolueretur. Mox disruptis vinculis, confracto cippo, reserato ostio, sancti Medardi F
basilicam nocte nobis vigilantibus introiuit. Congregati igitur apud Brennacum villam episcopi,
in vnam domum residere iussi sunt. Dehinc aduenientе rege, data omnibus salutatione, ac benedi-
ctione accepta, resedit. Tunc Berthchramnus Burdegalensis ciuitatis Episcopus, cui hoc cum regi-
na crimen impactum fuerat, causam proponit, méq; interpellat, dicens, à me sibi ac reginæ crimen
obiectum: negaui ego in veritate me hæc locutum: & audisse quidem hæc alios: nam non excogi-
tasse. Nam extra domum rumor in populo magnus erat dicentium, Cur hæc super sacerdotem Dei
obiiciuntur? cur talia rex prosequitur? nunquid potuit Episcopus talia dicere vel de seruo? Heu, heu,
Domine Deus largire auxilium seruo tuo. Rex autem dicebat, Crimen vxoris meæ, meum habetur
opprobrium: si ergo censetis vt super Episcopū testes adhibeantur, ecce adsunt. Certè si videtur vt hæc
non fiant, & in fidem Episcopi cōmittantur, dicite: libenter audiam quæ iubetis. Mirati sunt omnes
Testes aduersum ecclesiasticos nō laici. Regis prudentiā vel patientiā simul. Tunc cunctis dicentibus, Non potest persona inferior super sa-
cerdotem credi, restitit ad hoc causa, vt dictis missis, in tribus altaribus me de his verbis exuerem sa-
cramento. Et licet canonibus essent contraria, pro causa tamen regis impleta sunt. Sed nec hoc si- G
leo, quòd Rigunthis regina condolens doloribus meis, ieiunium cum omni domo sua celebra-
uit, quousque puer nunciaret me omnia sic impleſſe, vt fuerant instituta. Igitur regressi sacerdotes
ad regem, aiunt, Impleta sunt omnia ab Episcopo quæ imperata sunt, ô Rex: quid nunc ad te,
nisi vt cum Berthchramno accusatore fratris, communione priueris? & ille, Non, inquit, ego
nisi audita narraui. Quærentibus illis, Quis hæc dixerit? respondit, se hæc à Leudaste audisse:
ille autem secundum infirmitatem vel consilij, vel propositionis suæ, iam fugam inierat. Tunc pla-
cuit omnibus sacerdotibus vt sator scandali, inficiator reginæ, accusator Episcopi, ab omnibus ar-
ceretur Ecclesiis, eo quòd se ab audientia subtraxisset. Vnde & epistolam subscriptam, aliis Episco-
pis qui non adfuerant transmiserūt. Et sic vnusquisque in locum suum regressus est. Leudastes verò
hæc audiens, basilicam sancti Petri Parisiis expetiit. Sed cum audisset edictum regis, vt in suo regno
à nullo colligeretur: & præsertim quòd filius eius quem domi reliquerat, obiisset, Turonos occultè
veniens, quæ optima habuit in Biturico, transposuit. Prosequentibus verò regalibus pueris, ipse per
Leudastes lætatur. fugam labitur. Capta quoque vxor eius, in pagum Tornacense exilio retruditur. At Riculfus cleri- H
cus ad interficiendum deputatur: pro cuius vita vix obtinui: tamen de tormentis excusare non po-
tui. Nam nulla res, nullum metallum, tanta verbera potuit sustinere, sicut hic miserrimus. Ab hora
tertia diei, reuinctis post tergum manibus, suspensus ad arborem dependebat, ad horā verò nonam
depositus, extēsus ad trocleas, cædebatur fustibus, virgis, ac loris duplicibus, & non ab vno vel duo-
bus, sed quot accedere circa miseros potuissent artus, tot cæsores erant. Cum autem iam in diseri-
mine esset, tunc aperuit veritatem, & arcana doli publicè patefecit: dicebat enim ob hoc reginæ
crimen obiectum, vt eiecta de regno interfectis fratribus & patre, Chlodoueus regnum acciperet,
Leudastes ducatum: Riculfus verò presbyter qui iam à tēpore beati Eufronij Episcopi amicus erat
Chlodouei, Episcopatum Turonicum ambiret, huic Riculfo clerico archidiaconatu promisso. Nos
verò cum Dei gratia Turonos reuersi, inuenimus ecclesiam conturbatam per Riculfum presbyterū:
nam hic sub Eufronio Episcopo de pauperibus prouocatus, archidiaconus ordinatus est. Exindè
ad presbyterium admotus, recessit ad propria, semper elatus, inflatus, præsumptuosus: nam me adhuc
commorante cum rege, hic quasi iam esset Episcopus, in domum ecclesiæ ingreditur impudenter, I
argentum describit ecclesiæ, reliquásque res sub suam redigit potestatem. Maiores clericos mune-
ribus ditat, largitur vineas, prata distribuit: minores verò fustibus plagisq; multis, etiā manu propria
adfecit, dicens, Recognoscite Dominū vestrū qui victoriam de inimicis obtinuit, cuius ingenium
Turonicam vrbem ab Aruernis populis emundauit: ignorans miser, quòd præter quinque Episco-
pos, reliqui omnes qui sacerdotium Turonicum susceperunt, parentum nostrorum prosapiæ sunt
coniuncti: illud sæpè suis familiaribus dicere erat solitus, quòd hominem prudentem non aliter nisi
in periuriis quis decipere possit. Sed cum me reuersum adhuc despiceret, nec ad salutationē meam
sicut reliqui ciues fecerant, aduenirет, sed magis me interficere minitaretur, cum consilio com-
prouincialium eum in monasterium remoueri præcipio. Cúmque ibidem arctius distringeretur, in-
tercedentibus Felicis Episcopi missis, qui memoratæ causæ fautor extiterat, circumuento periuriis
abbate, fuga elabitur, & vsque ad Felicem accedit Episcopum: cúmq; ille ambienter colligit quem
execrari debuerat. Leudastes verò in Bituricū pergens, omnes thesauros quos de spoliis pauperum K
detraxerat, secū tulit. Nec multò post inructibus Bituricis, cum iudice loci super eum, omne aurum
Leudastes spoliatur à Bituricensibus. argentumq; vel quod secum detulerat, abstulerunt, nihilq; ei nisi quod super se habuit relinquētes:
ipsamq; abstulissent vitam, nisi fuga fuisset elapsus. Resumptis dehinc viribus cū aliquibus Turoni-
cis iterum inruit super prædones suos: interfectóq; vno aliqua de rebus ipsis recepit, & in Turonicū
reuertitur. Audiens hæc Berulfus dux misit pueros suos cum armorum adparatu ad comprehen-
dendum eum. Ille verò cernens se iamiámque capi relictis rebus basilicam sancti Hilarij Pictauen-
sis expetiit. Berulfus verò dux res captas regi transmisit. Leudastes enim egrediebatur de basili-
ca, & intuens in domos diuersorum, prædas publicas exercebat. Sed & in adulteriis sæpè intra
ipsam sanctam porticum deprehensus est. Commota autem regina, quòd scilicet locus deo sa-
cratus taliter pollueretur, iussit eum à basilica sancti eiici. Qui eiectus, ad hospites suos iterum in

Bituri-

A Bituricum expetit, deprecans se occuli ab eis.

Et licet de beati Saluij episcopi conlocutione superius memorare debueram, sed quia mentem excessit, esse sacrilegum non arbitror, si in posterum scribatur. Igitur cum Vale post synodum memoratam regi iam dicto, ad propria redire vellemus, non antè discedere placuit, nisi hunc virum libatis osculis linqueremus. Quem quæsitum in atrio Brinacensis domus reperi. Cui dixi, quia iam eram ad propria rediturus: tunc remoti paululum, dum hinc indè sermocinaremur, ait mihi, Vidésne super hoc tectum quæ ego suspicio? cui ego, Video enim super tegulũ quod nuper rex poni præcepit: & ille, Aliud, inquit, non aspicis? cui ego, Nihil aliud, inquam, video: suspicabar enim quòd aliquid ioculariter loqueretur: & adieci, Si tu aliquid magis cernis, enarra: at ille alta trahens suspiria ait, Video ego euaginatum iræ diuinæ gladium super domum hanc dependentem: verumtamen non fefellit dictio sacerdotem: nam post dies viginti, duo filij regis quos superius mortuos scripsimus, obierunt. CAP. L. *Saluius quæ de Chilperico prædixit. cuius Saluij vita habetur li. 7. cap. 1.*

B Explicitus est liber quintus, finitus in anno quinto Childeberti regis.

Incipit liber sextus, inchoatus ab anno sexto eiusdem Childeberti.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER VI.

C Anno igitur sexto regni sui Childebertus rex, reiecta pace Guntheramni regis cũ Chilperico coniunctus est. Non post multum tempus Gogo moritur, in cuius locum Vuandelinus subrogatur. Mummolus à regno Guntheramni fuga dilabitur, & se intra murorum Auennicorum munitionem cõcludit. Apud Lugdunum synodus episcoporum cõiungitur, diuersarum causarum altercationes incidens, negligentioréque iudicio damnans. Synodus ad regem reuertitur, multa de fuga Mummoli ducis, nonnulla de discordiis tractans. *Synodus Episcoporum.*

Interea legati Chilperici regis qui ante triennium ad Tiberium imperatorem abierant, regressi sunt, non sine graui damno atque labore. Nam cum Massilienſem portum propter regum discordias adire ausi non essent, Agathen vrbem quæ in Gothorum regno sita est, aduenerunt. Sed priusquam litus adtingerent, nauis acta vento impulsa terris in frusta minuitur. Legati verò cum pueris se in periculo cernentes, arreptis tabulis vix ripæ relati sunt, multis puerorum amissis sed plurimi euaserunt: res autem quas vndæ litori inuexerant, incolæ rapuerunt: ex quibus quod melius fuit recipientes, ad Chilpericum regem retulerunt: multa tamen ex his Agathenses secum retinue- CAP. II. *Chilpericus legatos ad Tiber. Imp. mittit.*

D runt. Tunc ego Nouigentum villam, ad occursum regis abieram: ibique nobis rex missorium magnum, quod ex auro gemmisque fabricauerat in quinquaginta librarum pondere, ostendit, dicens, Egò hæc ad exornandam atque nobilitandam Francorum gentem feci. Sed & plurima adhuc si vita comes fuerit, faciam. Aureos etiam singularum librarum pondere, quos imperator misit, ostendit, habentes ab vna parte iconem imperatoris pictã, & scriptũ in circulo, Tyberii Constantini perpetvi Avgvsti: ab alia verò parte habẽtes quadrigam & assessorem, continentéque scriptum, Gloria Romanorvm: multa autem & alia ornamenta quæ à legatis sunt exhibita, ostendit. *Dona Imperatoris.*

Denique cùm apud eandem villam commoraretur, Egidius Rhemensis episcopus cum primis Childeberti proceribus, in legationem ad Chilpericum regem venit, ibique conlocutione facta, vt ablato Guntheramni regis regno, hi se coniungere debeant in pace, ait Chilpericus rex, Filij mihi peccatis increscentibus non remanserunt, nec mihi nunc alius superest hæres, nisi fratris mei

E Sygiberti filius, id est Childebertus rex. Ideóque in omnibus quæ laborare potuero, hic hæres existat: tantum dum aduixero liceat mihi sine scrupulo aut disceptatione cuncta tenere. At illi gratias agentes, pactionibus subscriptis ea quæ locuti fuerant, firmauerunt, & ad Childebertum cum magnis munetibus sunt regressi. Quibus discedentibus, Chilpericus rex Leudoualdum episcopum cum primis regni sui direxit. Qui dato susceptóque de pace sacramento, pactionibúsque firmatis, munerati regressi sunt. CAP. III. *Chilpericus & Childebertus contrà Guntheramnum conspirant.*

Lvpvs verò dux Campanensis, cum iam diu à diuersis fatigaretur & spoliaretur assiduè, & præsertim ab Vrsione & Bertefredo, ad extremum conuentione facta vt occideretur, commouerunt exercitũ contra eum. Quod cernens Brunichildis regina, cõdolens fidelis sui insecutiones iniustas, præcingens se viriliter, inrupit medios hostium cuneos, dicens, Nolite ô viri, nolite malum hoc facere, nolite persequi innocẽtem: nolite pro vno homine committere prælium, quo solatium regio- CAP. IIII. *Lupus dux camp. fugatur.*

nis intereat. Hæc illa loquente, respondit Vrsio, Recede à nobis ô mulier, sufficiat tibi sub viro te- F
nuisse regnum. Nunc autem filius tuus regnat, regnúmque eius non tua, sed nostra tuitione saluatur.
Tu verò recede à nobis, ne te vngulæ equorum nostrorum cum terra confodiant. Hæc & alia cum
diutissimè inter se protulissent, obtinuit reginæ industria ne pugnarent. Tamen ab illo loco discedentes, inruerunt in domos Lupi. Et direpto omni præsidio, fingentes se illud in thesauro regis recondere, suis eum domibus intulerunt, intendentes Lupo minas atque dicētes, Viuus virtutem no-
stram non euadet. At ille cernens se in discrimine, tutata intra vrbis Lugduni clauati muros coniuge sua, ad Guntheramnum regem confugit. A quo benignè susceptus cum eo latuit, expectans vt Childebertus ad legitimam perueniret ætatem.

Brunechildis intercessit pro Lupo.

CAP. V. IGITVR Chilpericus rex, cum adhuc apud supradictam villam moraretur, impedimenta moueri
præcipiens, Parisios venire disponit. Ad quem cum iam Vale dicturus accederem, Iudæus quidam
Priscus nomine, qui ei ad species coemendas familiaris erat, aduenit. Cuius cæsarie rex blande ad-
prehensa manu, ait ad me dicens, Veni sacerdos Dei, & impone manum super eum. Illo autem re-
nitente, ait rex, O mens dura, & generatio semper incredula, quæ non intelligit Dei filium sibi pro- G
phetarum vocibus repromissum: non intelligit ecclesiastica mysteria in suis sacrificiis figurata. Hæc
eo dicente, Iudæus ait, Deus non eget coniugio, neque prole ditatur, neque vllum cōsortem regni
habere patitur, qui per Moysen ait, Videte, videte quia ego sum Dominus, & absq; me nō est Deus.
Ego occidam, & viuere faciam: percutiam, & ego sanabo. Ad hæc rex ait, Deus ab spiritali vtero fi-
lium genuit sempiternum, non ætate iuniorem, non potestate minorem, de quo ipse ait, Ex vtero
ante luciferum genui te. Hunc ergo ante secula natum, in nouissimis seculis mūdo misit sanatorem,
sicut ait propheta tuus, Misit verbum suum, & sanauit eos. Quod autem ais, quia ipse non generet,
audi prophetam tuum dicentem ex voce dominica: Nunquid ego qui alios párere facio, ipse non
pariam? hæc enim de populo qui in eum per fidem renascitur, ait. Ad hæc Iudæus respondit, Nun-
quid Deus homo fieri potuit, aut de muliere nasci? verberibus subdi? morte damnari? Ad hæc rege
tacente, in medium me ingerens dixi, Vt Deus Dei filius homo fieret, non suæ, sed nostræ necessita-
tis extitit causa. Nam captiuum peccato hominem, & diaboli seruitute subiectum redimere nō po-
tuerat, nisi hominem adsumpsisset. Ego verò non de Euangeliis & Apostolo quæ non credis, sed de H
tuis libris testimonia præbens, proprio te mucrone confodiam, sicut quondam Dauid Goliam le-
gitur trucidasse. Igitur quòd Deus homo futurus esset, audi prophetā tuum: Et Deus, inquit, & ho-
mo, & quis cognouit eum? Et alibi. Hic Deus noster, & non reputabitur alius præter eum, qui inue-
nit omnem viam scientiæ, & dedit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo: post hæc in terris vi-
sus est, & cum hominibus cōuersatus est. Quòd autem de virgine nascitur, audi similiter prophetam
tuum dicentem, Ecce virgo in vtero cōcipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel,
quod est interpretatū, Nobiscum Deus. Quòd verberibus subdi, quòd clauis adfigi deberet, & aliis
iniuriis vel subiacere, vel adfici, alius propheta ait: Foderunt manus meas & pedes meos: diuiserunt
sibi vestimenta mea, &c. & iterū, Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me acето.
Et quòd per ipsum crucis patibulum labentem mundum & diaboli ditioni subiectum restitueret in
regno suo: idem Dauid ait, Dominus regnauit à ligno. Non quod antea nō regnauerit apud patrem,
sed super populum quem à diaboli seruitute liberauerat, rude regnū accepit. Iudæus ad hæc respon- I
dit: Quæ Deo fuit necessitas, vt ista pateretur? Cui ego, Iam dixi tibi, Deus hominem creauit inno-
xium, sed astu serpentis circumscriptus, præuaricator præcepti factus est: & ideo à sede Paradisi eie-
ctus, mundanis laboribus deputatus est: qui per mortem vnigeniti Dei Christi, Deo reconciliatus
est patri. Iudæus dixit, Non poterat Deus mittere prophetas aut apostolos, qui eum ad viam reuo-
carent salutis, nisi ipse humiliatus fuisset in carne? Ad hæc ego, A principio genus semper deliquit
humanum: quem nunquā terruit nec submersio diluuij, nec incendium Sodomæ, nec plagæ Ægy-
pti, nec miraculum maris Iordanisque diuisi, qui semper legi Dei restitit, prophetis non credidit: &
non solum non credidit, verumetiam ipsos prædicatores pœnitentiæ interemit. Ideo nisi ipse ad eū
descendisset, redimere, hæc explere non poterat alter: cuius nos natiuitate renati, baptismo abluti,
vulnere curati, resurrectione erecti, ascensione glorificati sumus. Quòd autem morbis nostris me-
deri venturus erat, propheta tuus ait: Liuore eius sanati sumus: & alibi, Ipse peccata nostra portabit,
& orabit pro transgressoribus: & iterum, Sicut ouis ad occisionem ductus est: & quasi agnus coram
tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humiliatione iudicium eius sublatum est. Genera- K
tionem eius quis enarrabit? Dominus exercituum nomē eius. De hoc & Iacob ille de cuius te iactas
venisse generatione, in illa filij sui Iudæ benedictione, quasi ad ipsum Christum filium Dei loquens,
ait, Adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda: de germine fili mi ascendisti, recubans dormisti
quasi leo, quasi catulus leonis: quis suscitabit eum? Pulchriores oculi eius vino, & dentes eius la-
cte candidiores. Quis, inquit, suscitabit eum? Et licet ipse dixerit, Potestatem habeo ponendi
animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, tamen Paulus Apostolus ait, Qui non
crediderit quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus esse non poterit. Hæc & alia nobis dicenti-
bus, nunquam compunctus est miser ad credendum. Tunc rex silente illo, cum videret eum his
sermonibus non compungi ad me cōuersus, postulat vt accepta benedictione discederet: ait enim,
Dicam, inquit, tibi, ô sacerdos, quod Iacob dixit ad angelum qui ei loquebatur, Non dimittam te

Altercatio cū Iudæo.

Deus androgynus à Trismeg. dicitur.

Christi probatur natiuitas.

nisi

A nus benedixeris mihi. Et hæc dicens, aquam manibus porrigi iubet: quibus ablutis, facta oratione, *benedictio.*
accepto pane, gratias Deo agentes, & ipsi accepimus, & regi porreximus, haustóque mero, Vale dicentes, discessimus. Rex verò ascenso equo Parisios est regressus, cum coniuge & filia, & omni familia sua.

Fvit autem apud vrbem Nicensem eo tempore, Hospitius reclausus magnæ abstinentiæ, qui CAP. VI.
constrictus catenis ad purum corpus ferreis, induto desuper cilicio, nihil aliud quàm purum panem cum paucis dactylis comedebat. In diebus autem quadragesimæ, de radicibus herbarum Ægyptiarum, quibus eremitæ vtuntur, exhibentibus sibi negociatoribus alebatur. Et primum quidem ius in quo coxerat hauriens ipsas sumebat in posterum. Magnas enim per eum Dominus virtutes dignatus est operari. Nam quodam tempore reuelante sibi spiritu sancto aduentum Longobardorum in *Hospitius aduentum Longobardorum prædixit.*
Gallias, hoc modo prædixit: Venient, inquit, Longobardi in Gallias, & deuastabũt ciuitates septem eo quòd increuerit malitia eorum in conspectu Domini, quia nullus est intelligens, nullus est qui faciat bonum, quò ira Dei placetur. Est enim omnis populus infidelis, periuriis deditus, furtis ob-
B noxius, in homicidiis promptus, à quibus nullus iustitiæ fructus vllatenus gliscit: non decimæ dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hospitio recipitur, aut cibo sufficienti satiatur: ideo hæc plaga superuenit. Nunc autem dico vobis, congerite omnem substantiam vestram intra murorum septa, ne à Longobardis diripiatur: & vosipsos in locis firmissimis communite. Hæc eo loquente, omnes obstupefacti, & Vale dicentes, cum magna admiratione ad propria sunt regressi. Monachis quoque dixit, Abscedite & vos à loco, auferẽtes vobiscum quæ habetis: ecce enim appropinquat gens quam prædixi. Dicentibus autẽ illis, Non relinquimus te sanctissime pater, ait, Nolite timere pro me: futurum est enim vt inferat mihi iniurias, sed non nocebunt vsque ad mortem. Discedentibus autem monachis, venit gens illa: & dum cuncta quæ reperit vastat, peruenit ad locum vbi sanctus Dei reclausus erat. At ille per fenestram turris ostẽdit se eis. Illi verò circumeuntes turrem, aditum per quem ingrederentur ad eum, inuenire non poterant. Tunc duo ascendentes detexerunt tectum, & videntes eum cinctum catenis, indutúmque cilicio dicũt, Hic malefactor est & homicidium fecit: ideo in his ligaminibus vinctus tenetur: vocatóque interprete, sciscitantur ab
C eo quid mali fecerit, vt tali supplicio arctaretur. At ille fatetur, se homicidam esse, omnisque criminis reum. Tunc vnus extracto gladio, vt in caput eius libraret, dextera in ipso ictu suspensa diriguit, nec eam ad se potuit reuocare. Tunc gladium laxans, terræ deiecit. Hæc videntes socij eius, clamorem in cœlum dederunt, flagitantes à sancto, vt quid agi oporteret, clementer insinuaret. Ipse verò *Hospitij Percussorimanus diriguit.*
impositio salutis signo, brachium sanitati restituit. Ille autem in eodem loco conuersus, tonsurato capite fidelissimus monachus nunc habetur. Duo verò duces qui eum audierunt, incolumes patriæ redditi sunt: qui verò contempserunt præceptum eius, miserabiliter in ipsa prouincia sunt defuncti. Multi autem ex ipsis à dæmoniis correpti, clamabant, Cur nos sancte & beatissime sic crucias & incendis? sed impositia eis manu, mundabat eos. Post hæc homo erat Andegauensis incola, qui per ni- *Dæmoniaci curantur.*
miam febrem eloquium patiter auditúmque perdiderat. Et cum de febre conualuisset, surdus permanebat ac mutus. Igitur diaconus ex prouincia illa Romam directus est, vt beatorum Apostolorum pignera, vel reliquorum sanctorum qui vrbem illam muniunt, exhiberet. Qui cum ad parentes
D infirmi illius peruenisset, rogant vt eum sibi comitem itineris sumere dignaretur, cõfisi quòd si beatissimorum Apostolorum adiret sepulchra, protinus posset adsequi medicinam. Euntibus autem illis, venerunt ad locum vbi beatus Hospitius habitabat. Quo salutato ac deosculato, causas itineris diaconus pãdit, ac proficisci se Romam indicat, seséque his qui sancto viro de naucleris amici essent commẽdari deposcit. Cúmque ibi adhuc moraretur, sensit vir beatus per spiritum Domini adesse virtutem. Et ait diacono, Infirmum qui comes tui nunc est itineris, rogo vt meis cõspectibus repræsentes. At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, inuenítque infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat: adprehensúmque ducit ad sanctum Dei. At ille adprehensa manu cæsarie, adtraxit caput illius in fenestram, assumptóque oleo benedictione sanctificato, tenens manu sinistra linguam eius, ori verticíque capitis infudit, dicens, In nomine Domini *Oleo benedicto sanatur infirmus.*
mei Iesu Christi aperiantur aures tuæ, referétque os tuum virtus illa quæ quondam ab homine surdo & muto noxium eiecit dæmonium. Et hæc dicens interrogat nomen. Ille verò clara voce ait, Sic dicor. Cum hæc vidisset diaconus, ait, Gratias tibi immẽsas refero Christe, qui talia per seruium
E tuum dignaris ostendere. Quærebam Petrum, quærebam Paulum, Laurentiúmque, vel reliquos qui Romam proprio cruore inlustrant: hic omnes reperi, hic cunctos inueni. Hæc eo cum maximo fletu & admiratione dicente, vir Dei omni intentione vanam vitans gloriam, ait, Sile, sile, dilectissime frater, non hæc ego facio, sed ille qui mundum ex nihilo condidit, qui pro nobis hominem suscipiens, cæcis visum, surdis auditum, mutis præstat eloquium, qui leprosis cutem pristinam, mortuis vitam, & omnibus infirmis adfluentem medicinam indulget. Tunc diaconus gaudens, & Vale dicens, abscessit cum comitibus suis. Quibus discedentibus, homo quidam Dominicus (sic enim erat viro nomen) à natiuitate cæcus, aduenit ad istius miraculi virtutem probandam. Qui dum in monasterio duobus aut tribus mensibus resideret, orationi ac ieiuniis vacans, tandem vocat eum ad se vir Dei, & ait, Vis recipere visum? Cui ille ait, Volũtas, inquit, mea erat, ignota cognoscere. Nam quæ sit lux ignoro. Vnum tantum scio, quòd ab omnibus conlaudatur: ego autem ab initio ætatis

me, & vsque nunc videre non merui. Tunc cum oleo benedicto super oculos eius crucem sanctam F
faciens, ait, In nomine Iesu Christi redemptoris nostri, aperiãtur oculi tui. Et statim aperti sunt ocu-
Cæcus illuminatur, Dæmoniaca sanatur. li eius: & erat admirans, cernénsque magnalia Dei quæ in hoc mundo videbat. Dehinc mulier quæ-
dam, quæ vt ipsa reclamabat, tria habens dæmonia, ad eum adducta est: quam cùm tactu sacro be-
nedixisset, atque ex oleo sancto crucem fronti eius imposuisset, eiectis dæmonibus purgata discessit. Sed & aliam puellam ab spiritu immundo vexatam, benedictione sanauit. Cùm autem iam dies
obitus eius adpropinquaret, vocauit ad se præpositum monasterij, dicens, Exhibe ferramentum, & perfode parietem, & mitte nuncios ad episcopum ciuitatis, vt veniat ad me sepeliẽdum. Die enim tertia ab hoc egredior mũdo, & vado in requiem destinatam, quam mihi dominus repromisit. Hæc
audiens quidam Presbyter, qui ei hæc nunciarent. Post hæc Creco dicente, misit præpositus ad episcopum ciuitatis Nicensis

A missos, crebrius occulebat, præstolabatur rex locum in quo pontificatus honorem acciperet. Migrante autem Auenionẽsis ciuitatis pontifice, istum illuc dare deliberauerat. Sed beatus Domnolus hæc audiẽs, ad basilicam sancti Martini antistitis, quo tunc Chlotharius rex ad orationem venerat, accessit, & nocte tota in vigiliis excubans, per priores qui aderant, regi suggestionem intulit, vt non quasi captiuus ab eius elongaretur aspectu: nec permitteret simplicitatem illius inter senatores sophisticos ac iudices philosophicos fatigari, adserẽs hunc locum humilitatis sibi esse potius, quàm honoris. Ad hæc rex annuẽs migrante Innocentio Cœnomannorum Episcopo, ipsum Ecclesiæ illi antistitem destinauit. Iam adsumpto episcopatu, talem se tantúmque præbuit, vt in summæ sanctitatis culmen euectus, debili vsu gressuum, cæco restitueret visum. Qui post viginti duos episcopatus annos, dum se cerneret morbo regio calculóque grauissimè fatigari, Theodulfum abbatem in locum suum præelegit: cuius adsensui rex præbuit volũtatem: sed non multum post tempus mutata sententia, in Badechisilum domus regiæ maiorem tranfertur electio. Qui tonsuratus gradus quos clerici sortiuntur, ascendens, post quadraginta dies migrante sacerdote successit.

Annolas Cœnomanorũ Episcopus.

B His diebus basilica sancti Martini à furibus effracta fuit. Qui ponentes ad fenestram absidæ cancellum, qui super tumulum cuiusdam defuncti erat, ascendentes per eum, effracta vitrea sunt ingressi: auferentéque multum auri argentique, & palliorum holosericorum, abierunt, non metuentes super sanctum sepulchrum pedem ponere, vbi vix vel os adplicare præsumimus. Sed virtus sancti voluit hanc temeritatem etiam cum iudicio manifestare terribili. nam hi perpetrato scelere ad Burdegalensem ciuitatem venientes, orto scandalo, vnus alterum interemit: sicque patefacto opere, furtum repertum est: ac de hospitali eorum argentum communitum, & pallia sunt extracta. Quod cum regi Chilperico nunciatum fuisset, iussit eos alligari vinculis, & suo conspectui præsentari. Tunc ego metuens, ne ob illius causam homines morerentur, qui viuens in corpore pro perditorum vita sæpius deprecatus est, epistolam regi precationis trãsmisi, ne nobis non accusantibus ad quos prosecutio pertinebat, hi interficerentur. Quod ille benignè susciens, vitæ restituit. Species verò quæ dissipatæ fuerant, studiosissimè componens, loco sancto reddi præcepit.

CAP. X.

Fures ornamẽtorum templi D. Martini se inuicem perimunt.

C Apvd Massilienscm verò vrbem Dynamius rector prouinciæ, grauiter insidiari Theodoro Episcopo cœpit. at ille ad regem properare disponens, comprehensus ab eo, in medio ciuitatis tenetur, & grauiter iniuriatus, tandem laxatus est. Clerici autem Massilienses dolum cum Dynamio moliebantur, vt ab episcopatu eiiceretur. Sed dum ad regem Childebertum ambularet cum Iouino ex præfecto à Gunthchrãno rege detineri iubetur. Quod audientes Massilienses clerici, gaudio magno repleti, quòd iam teneretur, iam deputaretur exilio, quòd iam in hoc res perstitisset, vt nunquam Massiliam reuerteretur, domos Ecclesiæ adprehendunt, ministeria describunt, regestoria referant, promptuaria expoliant, omnésque res Ecclesiæ tanquam si iam mortuus esset Episcopus, peruadunt diuersa crimina de pontifice proloquentes, quæ falsa, Christo auspice, deprehendit. Childebertus verò postquam cum Chilperico pacificatus est, legatos ad Guntheramnũ regem mittit, vt medietatem Massiliæ, quam ei post obitum patris sui dederat, reddere deberet. Quod si nollet, nouerit se multa perditurum pro partis istius retentione. Sed ille cùm hæc reddere nollet, vias claudi præcepit, vt nulli per regnum eius transeundi aditus panderetur. Hæc cernens Childebertus Gundultum, ex domestico duce facto de genere senatorio, Massiliam dirigit. Qui cùm non D auderet ambulare, iam per Guntheramni regnum Turonos venit. Quem benignè susceptum, recognosco matris meæ auunculum esse, retentúmque mecum quinque diebus, impositísque necessariis, abire permisi. Ille verò progressus, Massiliam ingredi obsistente Dynamio non valebat. Sed nec Episcopus qui iam tunc cum Gundulfo venerat in Ecclesia sua recipiebatur. Dynamius autem vnà cum clericis, portas obserat vrbis, insultans pariter ac vtrunque despiciens, Episcopum scilicet & Gundulfum. Tandem ad colloquium ducis adscitus, in basilicam beati Stephani quæ vrbi est proxima, venit. Ostiarij enim custodiebant ædis ingressum, vt introeunte Dynamio, valuæ protinus clauderentur. Quo facto, exclusæ armatorum turbæ post Dynamium ingredi nequiuerunt. Quo non intelligente, dum diuersa inter se super altarium conferunt, recedentes ab altario, salutatorium ingrediuntur. Introeuntes cum his Dynamium nudatúmque iam à suorum solatio terribiliter increpant. Fugatísque satellitibus, qui cum armis eo adducto circunstrepebant, seniores ciuium ad se dux vnà cum Episcopo collegit, vt ciuitatem ingrederetur. Tunc Dynamius hæc omnia E cernens, veniam petens, datis duci multis muneribus, reddito etiam sacramento, se fidelem Episcopo deinceps regíque futurum, suis induitur indumentis. Tunc reseratis tam portarum quàm sacrarum ædium valuis, ingrediuntur vtrique ciuitatem, dux scilicet & episcopus, cum signis & laudibus diuersíque honorum vexillis. Clerici autem qui sceleri huic mixti fuerant, quorum caput Anastasius abbas, & Proculus presbyter erant, intra Dynamij tecta confugiunt, petẽtes ab eo opem refugij à quo fuerant incitati. Multi tamen eorum per idoneos fideiussores dimissi, ad regem iussi sunt ambulare. Interea Gundulfus subiugata ciuitate in Childeberti regis ditionem, restitutóque in locum suum antistite, ad regem Childebertum regressus est. Sed Dynamius immemor fidei quam Childeberto regi promiserat, ad Guntheramnum regem nuncios dirigit dicens, quòd partem sibi debitam ciuitatis per Episcopum perderet: nec vnquam Massilienscm vrbem suo potiretur dominio, nisi hic euellatur ab ea. At ille ita commotus, iubet contra fas religionis, vt pontifex summi dei,

CAP. XI.

Dynamius insidiatur Theodoro.

Massiliæ partem vendicat Childebertus

Gundulfus authoris auũculus.

Universidad de Sevilla Biblioteca

arctatus vinculis sibi exhiberetur, dicens, Trudatur exilio inimicus regni nostri, ne nobis nocere F
amplius valeat. Sed cum Episcopus de his suspectus esset, nec facilè posset ab vrbe erui, aduenit fe-
stiuitas Dedicationis oratorij ruris suburbani. Cúmque ad hæc festa egressus ciuitatem, properaret,
subitò armati cum magno fremitu ab occultis insidiis scatentes sanctum vallant antistitem: deie-
ctúmque ab equo, fugant omnes comites eius, seruientes alligant, clericos cædunt, ipsúmque super
miserabilem imponentes caballum, nullum de suis sequi permittentes, ad regis deducunt præsen-
tiam. Cúmque per Aquensem præterirent vrbem, Piencus Episcopus loci, condolens fratri, da-
tis clericis ad solatium, impositisque necessariis, abire permisit. Dum hæc agerentur, clerici iterum
Cleri Massi-lienſis cõmo-tio. Massilienses domos Ecclesiæ reserant, arcana rimantur, & alia describunt, alia suis domibus inferũt.
Episcopus verò ad regem deductus, nec culpabilis inuentus, ad ciuitatem suam redire permissus,
cum grandi est à ciuitatibus laude susceptus. Ex hoc autem grauis inimicitia inter Gũthchramnum
regem, & Childebertum nepotem suum exoritur, disruptóq; fœdere sibi inuicem insidiabantur.

CAP. XII. IGITVR Chilpericus rex, cernens has discordias inter frat rem ac nepotem suum pullulare, Desi- G
derium ducem euocat, iubétque vt aliquid nequitiæ inferat fratri. At ille, commoto exercitu, Ra-
gnoualdo duce fugato, Petrogoricum peruadit. Exactóque sacramento, Aginnum pergit. hæc au-
diens vxor Ragnoualdi, quòd scilicet fugato viro suo, hæ ciuitates in potestatem regis Chilperici re-
digerentur, basilicam sancti martyris Caprasij expetiit. Sed extracta exindè & spoliata facultate ac
solatio famulorum, datis fideiussoribus Tholosam dirigitur: ibique iterum in basilica sancti Satur-
nini ingressa residebat. Desiderius verò cunctas ciuitates quæ in parte illa ad regẽ Gũthchramnum
aspiciebant, abstulit, & ditionibus regis Chilperici subegit. Berulfus verò dux, cum Biturigas mus-
Chilpericus per desiderii vastat regnũ Gunthchrãni sitare, quòd Turonicum terminum ingrederentur, audisset, exercitum commouet, & se in ipsos fines
statuit. Grauiter tunc pagi Isiodorensis ac Berrauensis vrbis Turonicæ deuastati sunt. Sed & postea
crudeliter qui in hac obsidione adesse non poterant, sunt damnati. Blandastes verò dux in Vasco-
niam abiit, maximámque partem exercitus sui amisit.

CAP. XIII LVPVS verò vrbis Turonicæ ciuis, cum vxore perdita ac liberis clericatũ expeteret, à fratre Am-
brosio prohibitus est, timens ne hæredem instituret dei Ecclesiam, si ei coniungeretur, rursúsque il- H
li vxorem prouidit, & diem in quo ad sponsalia donanda coniungerent, malè suasus frater indicit.
Dehinc ad Cainonense castrum, vbi hospitium habebant, pariter aduenerunt. Sed vxor Ambrosij
cùm esset adultera, & alium amore lupanario exoso marito diligeret, insidias viro tetendit. Cúmq;
hi germani pariter epularentur, & nocte vsque ad ebrietatem vino maduissent, in vno strato pariter
† Vedastes Anus infra nominatur, c. 3. lib. 7. quieuerunt. Tunc † mœchus vxoris Ambrosij nocte veniens, quiescentibus cunctis, & vino depres-
sis, accensis igne paleis, vt videret quid ageret, extracto gladio, Ambrosium in capite librat, ita vt de-
scendens per oculos gladius, ceruical capitis amputaret: in quo ictu expergefactus Lupus, & se in
sanguinem volutari decernens, exclamat voce magna, dicens, Heu heu succurrite, frater meus in-
terfectus est. Mœchus verò qui iam perpetrato scelere discedebat, hæc audiens, regressus ad lectum,
Adulter Lupũ & Amb. occidit. Lupum adit. Quo repugnante, multis plagis laceratum obpressit, & mortali ictu sauciatum, semiui-
uum reliquit: sed nullus de familia sensit. Mane autem facto, stupebant omnes de tanto scelere. Lu-
pus tamen adhuc viuens inuentus, sicut actum fuerat referens, spiritum exhalauit. Sed nec longum
meretrix lugendi sumpsit spatium: sed paucis diebus interpositis, coniuncta mœcho discessit.

CAP. XIIII ANNO igitur septimo Childeberti regis, qui erat Chilperici & Gunthchramni vicesimus & pri- I
mus, mẽse Ianuario, pluuiæ, coruscationes, atque tonitrua grauia fuerunt: flores in arboribus osten-
prodigia. si sunt: stella quam cometen superius nominaui, adparuit, ita vt in circuitu eius magna nigredo es-
cometes terrificus. set. Et illa tanquam in foramine aliqua posita, ita inter tenebras relucebat, scintillans spargénsque
comas. Prodibat autem ex ea radius miræ magnitudinis, qui tanquam fumus magnus incendij ad-
parebat à longe. Visa est autem ad partem occidentis in hora noctis prima. In die autem sancto pa-
schæ apud Sueſſionas ciuitatẽ cælum ardere visum est, ita vt duo apparerent incendia: & vnum erat
maius, aliud verò minus. Post duarum verò horarum spatium coniuncta sunt simul: factáque pharo
magna, euanuerunt. In Parisiaco verò termino, verus sanguis ex nube defluxit, & super vestimenta
multorum hominum cecidit, & ita tabe maculauit, vt ipsi propria indumenta horrentes abnuerẽt.
Tribus enim locis in termino ciuitatis illius hoc prodigium adparuit. In Siluanectensi verò territo-
rio hominis cuiusdam domus, cum ille mane surgeret, sanguine respersa abintus adparuit. Magna
igitur eo anno lues in populo fuit, valetudines variæ, milinæ cum pusulis & vesicis, quæ multum po- K
pulum adfecerunt morte. Multi tamen adhibentes studium, euaserunt. Audiuimus enim eo anno
in Narbonensem vrbem inguinarium morbum grauiter desæuire, ita vt nullum esset spacium, cùm
homo corruptus fuisset ab eo.

CAP. XV. FELIX verò Episcopus Namneticæ ciuitatis, in hanc valitudinem conruens, grauiter ægrotare
Fœlix Episcopus nepoti mo riens cessit Episcopatum. cœpit. Tunc vocatis ad se Episcopis qui propinqui erant, supplicat vt consensum quem in Burgun-
dionem nepotem suum fecerat, suis subscriptionibus roborarent. Quod cum factum fuisset, eum
ad me dirigunt. Erat tunc temporis Burgundio quasi annorum vigintiquinque. Qui veniens, rogat
vt accedens vsque Namnetas, Episcopum eum in locum auunculi qui adhuc superstes erat, tonsu-
ratum consecrare deberem. Quod ego abnui, quia Canonibus non conuenire cognoui: consilium
tamen præbui, dicens: Habemus scriptum in Canonibus fili, Non posse quemquam ad episcopa-
tum ac-

A tuam accedere, nisi prius Ecclesiasticos gradus regulariter sortiatur. Tu ergo dilectissime, reuertere illuc, & pete vt ipse te qui elegit debeat tonsurare. Cúmque presbyterij honorem acceperis, ad Ecclesiam assiduus esto: & cùm eum deus migrare voluerit, tunc facilè Episcopalem gradum ascēdes. At ille regressus, consilium acceptum adimplere dissimulauit, eo quòd Felix Episcopus ab incommodo leuius agere videretur. Sed postquam febris discessit, tibiæ eius ab humore pusulas emiserūt. Tunc cantharidarum cataplasmam nimiùm validam ponens, computrescentibus tibiis, anno Episcopatus sui tricesimotertio, ætate septuagenaria, vitam finiuit. Cui Nonnichius consobrinus, rege ordinante, successit.

Episcopus debet esse presbyteratus.

AVDIENS autem Pappolenus eius obitum, neptem illius de qua separatus fuerat recepit. Ante hoc autem tempus desponsatam eam habuerat: sed dissimulante de nuptiis Felice Episcopo, hic cum magna cohorte veniens, ab oratorio puellam abstraxit, & in basilicam beati Albini confugit. Tunc Felix Episcopus ira commotus, circunuentam puellam dolis, à marito separauit, mutatáque veste apud Vasatensem vrbem in monasterio posuit: sed illa occultos puero nuncios dirigit, vt scilicet eam ereptam à loco in quo posita erat, acciperet. Quod ille non abnuens, adsumptam de monasterio puellam suo coniugio copulauit, regalibúsque munitus præceptionibus, timere parentum distulit minas.

CAP. XVI.

Pappolenus vxorem suam recepit.

REX verò Chilpericus multos Iudæorū eo anno baptizari præcepit, ex quibus plures excepit è sancto lauacro. Nonnulli tamen eorum corpore tantum, non corde abluti, ad ipsam quam prius perfidiam habuerant, deo mentiti regressi sunt, ita vt & sabbatum obseruare, & diem dominicum honorare viderentur. Priscus verò ad cognoscendam veritatem nulla penitus potuit ratione deflecti. Tunc iratus rex, iussit eum custodiæ mancipari, scilicet vt quem credere voluntariè non poterat, saltem credere faceret vel inuitum. Sed ille datis quibusdam muneribus, spatium postulat, donec filius eius Massilienſem Hebræam accipiat: pollicetur dolosè se deinceps quæ rex iusserat impleturum. Interea oritur intentio inter illum & Pathirem ex Iudæo conuersum, qui iam regis filius erat ex lauacro. Cúmq; die sabbati Priscus præcinctus oratorio, nullum in manus ferens ferramentum, Mosaicas leges quasi impleturus secretiora competeret, subitò Pathir aduenies, ipsum gladio cum sociis qui aderant iugulauit. Quibus interfectis, ad basilicam sancti Iuliani cum pueris suis, qui ad propinquam plateam erant, confugit. Cúmque ibidem residerent, audiunt quòd rex domino vitæ cessio, famulos tanquam malefactores à basilica tractos iuberet interfici. Tunc vnus ex his euaginato gladio, domino iam fugato, socios suos interficit, ipse postmodum cum gladio de basilica egressus: sed inruente super se populo, crudeliter interfectus est. Pathir autem accepta licentia, ad regnū Gunthchramni vnde venerat est regressus: sed non post multos dies à parentibus Prisci interfectus est.

CAP. XVII.

Iudæos chilpericus ad fidem coegit.

priscus Iudeus occiditur.

IGITVR legati Chilperici regis, id est Ansoualdus & Domichisilus, qui ad conspiciendam dotem in Hispanias fuerant missi, regressi sunt. His diebus Leuuichildus rex in exercitu contra Hermenichildum filium suum residebat: cui & Emeritam ciuitatem abstulit. Nam hic qualiter cum ducibus imperatoris Tyberij fuerit coniunctus iam superius exposuimus. Nam & legatis hæc causa nexuit moras vt tardius regrederentur. Quibus visis, ego sollicitus eram qualiter in ipsis Christianis qui pauci in eo loco remanserant, fides Christi ferueret. Cui hæc Ansoualdus respondit, Christiani qui nunc apud Hispanias commorantur, catholicam fidem integrè seruant: sed rex nouo nunc ingenio eam nititur exturbare, dum dolosè & ad sepulchra martyrū, & in Ecclesijs religionis nostræ orare confingit. Dicit enim, Manifestè cognoui esse Christum filium dei æqualem patri, sed spiritum sanctum, deum penitus esse non credo, eo quòd in nullis legatur codicibus deus esse. Heu heu quàm iniquam sententiam, quàm venenosum sensum, quàm prauam mentem! Et vbi est illud quod dominus ait, Spiritus deus est: & illud Petri, quod ad Ananiam ait, Quid tibi visum est tentare spiritum sanctum? Non es hominibus mentitus, sed deo. Vbi est & illud quod Paulus mystica dona commemorans, ait, Hæc enim operatur vnus atque idem spiritus, diuidens vnicuique prout vult. Qui enim operatur quod vult, nulli cognoscitur esse subiectus. Accedente autem Ansoualdo ad Chilpericum regem, legatio Hispanorum est subsecuta. Quæ de Chilperico ad Childebertum accedens, in Hispanias est regressa.

CAP. XVIII.

Leuuichildus cum filio præliatur.

Sp. Sanctus deus.

APVD pontem verò Vrbiensem ciuitatis Patisiacæ, Chilpericus rex custodes posuerat, vt insidiatores de regno fratris sui ne nocerent aliquid, arcerentur. Quo Asclepius ex duce præcognito, nocte inruens, interfecit omnes, pagúmque ponti proximum grauiter depopulatus est. Cúmq; hæc regi Chilperico nunciata fuissent, mittit nuncios comitibus, ducibúsque, & reliquis agentibus vt collecto exercitu in regnum germani sui inruerēt. Sed prohibitus est consilio bonorum, ne faceret, dicentium sibi, Illi peruersè egerunt, tu verò sapienter age. Mitte fratri nuncios, & si iniuriam tuam emendare voluerit, nihil mali quæras: si verò noluerit, tractabis deinceps quid sequaris. Et sic ratione accepta, prohibito exercitu legationem fratri dirigit. Sed ille cuncta emendans, fratris quæsiuit integrè charitatem.

CAP. XIX.

Asclepius Chilperici custodes occidit.

EO anno Chrodinus obiit, vir magnificæ bonitatis & pietatis, eleemosynarius valdè, pauperúmque refector, profluus ditator Ecclesiarum, clericorúmque nutritor. nam sæpè à nouo fundans villas, ponens vineas, ædificans domos, culturas erigens, vocatis Episcopis quorum erat par-

CAP. XX.

chrodini eleemosynarij obitus.

ne facultas, dato epulo ipsas domos cum cultoribus & culturis, cum argento, peristromatibus, vten- F
silibus, ministris & famulis benignè distribuebat, dicens, Sint hæc Ecclesiæ data, vt dum de his pau-
peres reficiuntur, mihi veniam obtineant apud deum. Multa autem & alia bona de hoc viro audiui-
mus, quæ insequi longum est. Transiit autem ætate septuagenaria.

CAP. XXI. *portenta.* HAEC in hoc anno iteratò signa adparuerunt: luna eclipsin passa est, intra Turonicum territo-
rium, verus de effracto pane sanguis effluxit: muri vrbis Suessionicæ conruerunt: apud Andega-
uam vrbem tremuit: intra muros verò Burdegalensis oppidi ingressi lupi canes deuorauerunt, ne-
lupi deuorãt canes Burdeg. quaquam hominem metuentes: per cœlum ignis discurrere visus est. sed & Vasatensis ciuitas in-
cendio concremata est, ita vt Ecclesiæ domus Ecclesiasticæ vastarentur. Ministerium tamen omne
ereptum fuisse cognouimus.

CAP. XXII. REX igitur peruasis Chilpericus ciuitatibus fratris sui, nouos comites ordinat, & cuncta iubet si-
bi vrbium tributa deferri. Quod ita impletum fuisse cognouimus. His diebus adprehensi sunt duo
charterij litteræ regis diffamatoriæ. homines à Nonnichio Lemouicinæ vrbis comite, deferentes ex nomine Charterij Petrogoricæ vr-
bis Episcopi, literas quæ multa improperia loquebantur in regem: in quibus inter reliqua erat in- G
sertum, quasi quereretur sacerdos se à paradiso ad inferos descendisse: scilicet quòd à regno Gũth-
chramni in Chilperici fuerit ditiones commutatus: has literas cum his hominibus iam dictis comes
sub ardua custodia regi direxit. Rex verò patienter propter Episcopum mittit, qui eum suo conspe-
ctui præsentarent, discussurus vtique si vera essent quæ ei opponebantur, an non. Aduenientè verò
Episcopo, rex homines illos cum literis repræsentat: interrogat sacerdotem, si ab eo directæ fuerint.
Negat ille à se directas. Interrogantur verò homines, à quo eas acceperint. Frontonium diaconum
proferunt. Interrogatur de diacono, sacerdos respondit, sibi eum esse præcipuum inimicum, nec
dubitari debere ipsius esse nequitias, qui contra eum sæpius causas commouisset iniquas. Adducitur
diaconus sine mora: interrogatur à rege, confitetur super Episcopum dicens: Ego hanc Epistolam
Episcopo iubente dictaui. Proclamante verò Episcopo & dicente, quòd sæpius hic ingenia quære-
ret, qualiter eum ab episcopatu deiiceret, rex misericordia motus, commendans deo causam suam,
cessit vtrisque, deprecans clementer Episcopum pro diacono, & supplicans vt pro se sacerdos ora-
Chilpericus ignoscit clementer calũniatoribus. ret: & sic cum honore vrbi remissus est. Post duos verò menses Nonnichius comes qui hoc scan- H
dalum seminauerat, sanguine percussus interiit, réstque eius quia absque liberis erat diuersis à rege-
concessæ sunt.

CAP. XXIII DEHINC Chilperico regi post multa funera filiorum, filius nascitur: ex hoc iubet rex omnes
custodias relaxari, vinctos absolui, compositionésque negligentum fisco debitas præcepit omninò
non exigi. Sed magnum deinceps dolum hic intulit infans.

CAP. XXIIII. *Gundobaldi adolescentia.* NOVA iterum contra Theodorum Episcopum bella consurgunt. nam Gundobaldus qui se fi-
lium Chlotharij regis esse dicebat, de Cõstantinopoli veniens, Massiliam est aduectus: de cuius ori-
gine quædam strictim libuit memorare. Hic cum natus esset in Galliis, & diligenti cura nutritus, vt
regum istorum mos est, crinium flagellis per terga demissis, literis eruditus, Childeberto regi à ma-
tre repræsentatur, dicente ea, Ecce, inquit, nepotem tuum Chlotharij regis filium. Et quia inuisus
habetur patri, suscipe eum, quia caro tua est. Quem ille, eo quòd ei filij non essent, accipiens, retine-
bat secum. Nunciantur hæc regi Chlothario: misitque fratri nuncios dicens, Dimitte puerum, vt
veniat ad me. Nec moratus ille, iuuenem fratri direxit. Quo viso, Chlotharius iussit tonderi co- I
mam capitis eius, dicens, Hunc ego non generaui. Igitur post Chlotharij regis obitum, à Chariber-
to rege susceptus est: quem Sygibertus arcessitum iterum amputauit comam capitis eius, & misit
eum in Agrippinensem ciuitatem, quæ nunc Colonia dicitur. Ille quoque ab eo loco delapsus, di-
missis iterum capilis, ad Narsetem abiit, qui tunc Italiæ præerat: ibi accepta vxore, filios procreauit,
& ad Constantinopolin accessit. Inde vt ferunt, post multa tempora, à quodam inuitatus vt veniret
in Gallias, Massiliam adpulsus, à Theodoro Episcopo susceptus est. Et ab eodẽ etiam acceptis equis,
Accusatur Episcopus hostis intromisit Mummolo duci coniunctus est. Erat autem tunc Mummolus in ciuitate Auennica, sicut supra iam
diximus. Gunthchramnus verò dux adprehensum Theodorum Episcopum, in custodiam pro hac
causa detrusit, reputans cur hominem extraneum intromisisset in Gallias, voluisséque Francorum
regnum imperialibus per hæc subdere ditionibus. At ille epistolam, vt aiunt manu maiorum Chil-
deberti regis subscriptam, protulit dicens, Nihil per me feci, nisi quæ mihi à dominis nostris & se-
nioribus imperata sunt. Custodiebatur igitur sacerdos in cellula, nec permittebatur Ecclesiæ pro- K
pinquare. Quadam verò nocte, dum attentius oraret ad dominum, refulsit cellula nimio splendore,
ita vt comes qui erat custos eius, ingenti pauore terreretur: visúsque est super eum lucis immensæ
globus per duarum horarum spacium. Mane autem facto, narrabat hæc comes ille cæteris qui cum
eo erant. Post hæc autem ductus est ad Gunthchramnum regem cum Epiphanio Episcopo: qui
tunc Longobardos fugiens, Massiliæ morabatur, scilicet quòd & ipse conscius huius causæ fuisset.
Discussi igitur à rege, in nullo inuenti sunt crimine. Rex tamen iussit eos sub custodia degere, in qua
post multa supplicia, Epiphanius Episcopus obiit. Gundobaldus verò in insulam maris secessit, ex-
pectans euentum rei. Gunthchramnus verò dux cum duce Gunthchramni regis res Gundobaldi
diuisit, & secum in Aruernum detulit immensum, vt ferunt, argenti pondus & auri, & reliquarum
rerum.

ANNO

ANNO octauo Childeberti regis, pridie Calendas Februarias cum die dominico ad vrbem Turonicam ad matutinas signum commotum fuisset, & populus surgens, ad Ecclesiam conueniret, cœlo nubilo cum pluuia globus magnus ignis de cœlo dilapsus in spacio multo cucurrit in aëra. Qui tantam lucem dedit, vt tanquam media die omnia cernerentur. Quo iterum in nubem suscepto, nox successit. Aquæ verò extra solitũ inualuerunt. nam tantam inundationem Sequana Matrona per circa Parisios intulerũt, vt inter ciuitatẽ & basilicã sancti Laurẽtij naufragia sæpè cõtingerent. CAP. XXV. *Signa & prodigia.*

GVNTHCHRAMNVS quoque dux Aruernum cum supradictis thesauris reuersus, ad Childebertum regem abiit. Cúmque exindè regrederetur cum vxore & filiis, à Gunthchramno rege comprehensus retinebatur, dicente sibi rege, Tua inuitatio Gundobaldum adduxit in Gallias, & ob hoc ante hos annos abisti Constantinopolin. Cui ille, Mummolus, inquit, dux tuus ipse suscepit eum, & in Auenione secum retinuit: nunc autem permitte me, & adducam ipsum tibi, & tunc immunis ero ab his quæ reputantur mihi. Cui rex ait, Non permittam te abire, nisi dignas luas pœnas pro his quæ commisisti. At ille cernens se morti propinquum, ait, Ecce filium meum, suscipe illum, & sit obses pro his quæ promitto domino meo regi: & nisi Mummolum adducam tibi, perdam paruulum meum. Tunc rex permisit eum abire, retento secum eius infantulo. At ille adsumptis secum Aruernis atque Vellauis Auenionem abiit. Sed astu Mummoli, naues in Rhodano infirmæ paratæ sunt. Ascendentésque simpliciter, vt in medio amnis venerunt, impletis nauibus mergebantur. Tunc in periculo positi, alij nando euaserunt, nonnulli verò arreptis ipsarum nauium tabulis attigerunt litus. Plerique autem quorum minor fuit astutia, in amne demersi sunt. Gunthchramnus verò dux aduenit Auenionem. prouiderat enim Mummolus, postquam intra muros vrbis illius est ingressus, vt quia pars parua residebat, quæ non vallabatur à Rhodano, educta ex eo parte, locus ille totus hoc alluuio muniretur in quo loco fossas magnæ profunditudinis fodit, præparatósque dolos aqua decurrens operuit. Tunc adueniente Gunthchramno, ait ex muro Mummolus, Si fides est integra, veniat ille ab vna parte ripæ, ego ex alia, & quod voluerit eloquatur. Quo cum conuenissent, ait Gunthchramnus econtra, (hoc enim brachium fluminis inter vtrunque erat positum) Si licet, inquit, vadam: quia sunt aliqua quæ inter nos secretius conferantur. Cui ille, Veni, ait, ne timeas. Ingressus cum vno amicorum suorum, vt erat loricæ pondere adgrauatus: illicò amicus ille, vt foueam amnis attigit, sub aquis demersus, nusquam comparuit. Gunthchramnus verò cum demergeretur atque portaretur ab vnda veloci, vnus de astantibus porrecta manu eius hasta, eum litori reddidit. Et tunc inlatis sibi conuitiis ipse & Mummolus discesserunt: obsidente quoque Gunthchramno ipsam vrbẽ cum exercitu Gunthchramni, regi nunciata sunt hæc Childeberto. At ille ira commotus, cur hæc non iussus ageret, Gundulfum superius dictum illuc direxit. Qui amota obsidione Mummolum Aruernos adduxit: sed post paucos dies Auenionem regressus est. CAP. XXVI *De Gunthchramno & Mummolo.*

CHILPERICVS rex pridiè quàm pascha celebraretur, Parisios abiit. Et vt maledicto quod in pactione sua & fratrum suorum conscriptum erat, vt nullus eorum Parisios sine alterius voluntate ingrederetur, carere posset, reliquiis sanctorum multorum præcedentibus, vrbem ingressus est: diésque paschæ cum multa iocunditate tenuit, filiumque suum baptismo tradidit, quem Ragnemodus ipsius vrbis sacerdos, de lauacro sancto suscepit, ipsumque Theodoricum vocitari præcepit. CAP. XXVII *Chilpericus Lutetiæ filiũ tingit.*

MARCVS quoque referendarius, cuius supra meminimus, post congregatos de iniquis descriptionibus thesauros, subitò lateris dolore detentus, caput totondit, atque pœnitentiam accipiens, spiritum exhalauit, réisque eius fisco conlatæ sunt) nam magni ibidem thesauri ex auro argentóq;, & multarum specierum reperti sunt) nihil exindè secum aliud portans, nisi animæ detrimentum. CAP. XXVIII. *Marcus exactor tõsuratur*

LEGATI de Hiispaniis reuersi nihil certi renunciauerunt, eo quòd Leuuichildus contra filium suum seniorem in exercitu resideret. In monasterio autem beatæ Radegundis, puella quædam nomine Disciola, quæ beati Saluij Albigensis Episcopi neptis erat, obiit hoc modo: Cum ægrotare cœpisset, & ei assiduè sorores aliæ deseruirent, venit dies ille quo migraret à corpore: & circa horam nonam ait sororibus, Ecce iam leuiorem me sentio: ecce nihil doleo: nunc autem non est necesse sollicitudini vestræ, vt mihi curæ aliquid impendatis, sed potius discedite à me, quo facilius sopori relaxer. Hæc audientes sorores eius recesserunt parumper à cellula. Et post paululum aduenerunt: denique stantibus illis coram ea expectabant quid ab illa elocutionis audirent. Ipsa autem expansis manibus, benedictionem à nescio quo efflagitans, ait: Benedic, inquit, mihi, sancte ac famule dei excelsi. ecce enim iam tertiò fatigaris hodiè mei causa. Et cur sancte pro infirma muliercula crebras iniurias sustines? Interrogantibus verò illis, ad quem hæc verba proferret, penitus non est effata. Tunc facto modico interuallo, emisit vocem magnam cum risu: & sic tradidit spiritum. Et ecce quidam energumenus qui tunc ad beatæ crucis gloriam mundandus aduenerat, arrepta manibus cæsarie, conlicit se in terram, dicens, Heu heu heu nobis qui tale damnum perpessi sumus: vel licuisset prius causas inquirere, & sic de potestate nostra fuisset ablata hæc anima. Inquirentibus verò his qui aderant, quod esset hoc verbum quod loquebatur, respondit, Ecce animam puellæ Michael Angelus suscepit: & ipse eam ad cœlos euehit. Princeps verò noster quem vos Diabolum nominatis, nihil in ea participatur. Post hæc corpus aquis ablutũ, ita candore niueo refulgebat, vt nullum linteum reperire abbatissa potuisset in promptu, quod corpore candidius cerneretur: induta tamen linteis mundis, sepulturæ mandata est. nam & alia puella huius monasterij visum vidit, quod CAP. XXIX. *De puellis Pictauensis monasterij. Visio morièti.*

Universidad de Deusto Biblioteca

sororibus retulit. Putabat, inquit, se iter aliquod conficere, & erat ei votum vt ad fontem viuum gra- F
diens perueniret. Cúmque viam nesciret, vir quidam se obuiam obtulit, dicens: Si, inquit, vis ad fontem viuum accedere, ego ero præuius itineris tui. At illa gratias agens, sequebatur præcedentē. Quibus ambulantibus, peruenerunt ad fontem magnum, cuius aquæ tanquam aurum splendebant, herbæ verò in modum diuersarum gemmarum vernante luce radiabant. Et ait vir ad eam, Ecce fontem viuum quem multo labore quæsisti. Satiare nunc ab eius fluentis, vt fiat tibi fons aquæ viuæ salientis in vitam æternam. Cúmque illa auide ex his aquis hauriret, ecce ab alia parte veniebat abbatissa: & denudatam puellam induit veste regia, quæ tanta luce, auróque, & monilibus refulgebat, vt vix posset intendi, dicente sibi abbatissa: Sponsus enim tuus mittit tibi hæc munera. Hæc cum puella vidisset, compuncta est corde, & post dies paucos rogauit abbatissam, vt sibi in qua includeretur cellulam præpararet. At illa velociter perfecta ait, Ecce, inquit, cellulam, quid nunc desideras? Puella verò petiit vt recludi permitteretur. Quod cum ei præstitum fuisset, congregatis virginibus cum magno psallentio accensis lampadibus, tenente sibi beata Radegunde manu, ad locum vsque perducitur. Et sic Vale faciens omnibus, & osculans singulas quasque, recluſa est. Obstructóque aditu G
per quem ingressa fuerat, ibi nunc orationi ac lectioni vacat.

CAP. XXX. Hoc anno Tyberius imperator migrauit à seculo, magnum luctum relinquens populis de obitu suo. erat enim summæ bonitatis, in eleemosynis promptus, in iudiciis iustus, in iudicando cautissimus, nullum despiciens, sed omnes in bona voluntate complectens, omnes diligens, ipse quoque diligebatur ab omnibus. Hic cum ægrotare cœpisset, & se iam viuere desperaret, vocauit Sophiam Augustam dicens, Ecce iam impletum sentio tempus vitæ meæ, nunc cum consilio tuo eligam qui reipublicæ præesse debeat. At illa Mauricium quendam elegit, dicēs, Valdè strenuus & sagax est vir iste: nam & sæpius contra inimicos reipub. dimicans, victorias obtinuit. Hæc enim dicebat, vt isto transeunte, huius coniugio necteretur. Sed Tyberius postquam consensum cognouit Augustæ de huius electione, iussit exornari filiam suam ornamentis imperialibus, & vocato Mauricio ait, Ecce cum consensu Sophiæ Augustæ ad imperium eligeris: in quo vt firmior sis filiam meam tradam tibi. Et accedente puella, tradidit eam pater Mauricio, dicens, Sit tibi imperium meum cum hac puella concessum. Vtere ea felix, memor semper vt æquitate & iustitia delecteris. At ille accepta puella, H
duxit eam ad domum suam, & transacta solennitate nuptiarum, Tyberius obiit. Igitur celebrato iustitio, Mauricius indutus diademate & purpura, ad circum processit: acclamatisque sibi laudibus, largitis populo muneribus, in imperio confirmatur.

Tyberij Imperatoris obitus Niceph. lib. 18. cap. 7.

Mauricius Imperator eligitur. Niceph. lib. 18. cap. 8.

CAP. XXXI. Denique Chilpericus rex legatos nepotis sui Childeberti suscepit, inter quos primus erat Egidius Rhemensis Episcopus: quibus intromissis ad regem, data suggestione dixerunt, Pacem quam cum domino nostro nepote tuo fecisti, petit à te omnimodis conseruari: cum fratre verò tuo pacem habere non potest, quia partem Massiliæ ei post mortem abstulit patris, fugacésque suos retinet, nec eos vult ei remittere. Ideo Childebertus nepos tuus charitatem quam nunc tecum retinet, integrè vult seruare. Et ille, In multis, inquit, frater meus accessit culpabilis. nam si ordinem rationis filius meus Childebertus inquirat, cognoscet protinus, quòd huius conludio pater eius est interfectus. Hæc eo dicente, Egidius Episcopus ait, Si cum nepote tuo coniungeris, & ipse coniungitur tibi. Cómoto exercitu, vltio quæ debetur super eum velocius infertur. Quod cum iuramento firmassent, obsidésque inter se dedissent, discesserunt. Igitur fidens in promissis eorum Chilpericus, commoto I
regni sui exercitu, Parisios venit: vbi cum resedisset, magnum dispendium rerum incolis intulit. Berulfus verò dux cum Turonicis, Pictauis, Andegauisque, atque Namneticis, ad terminum Biturigum venit. Desiderius verò & Bladastes cum omni exercitu prouinciæ sibi commissæ ab alia parte Bituricum vallant, multum vastātes per quas venerunt regiones. Chilpericus verò iussit exercitum, qui ad eum accessit, per Parisios transire. Quo transeunte & ipse transiit, atque ad Mecledonense castrum abiit, cuncta incendio tradens atque deuastans. Et licet exercitus nepotis sui ad eum non veniisset, tamen duces & legati eius cum ipso erant. Tunc misit nuncios ad supradictos duces, dicens, Ingredimini Bituricum, & accedentes vsque ad ciuitatem, sacramenta fidelitatis exigite de nomine nostro. Biturici verò cum quindecim milibus ad Mecledonense castrum confluunt: ibique contra Desiderium ducem confligunt: factáque est ibi strages magna, ita vt de vtroque exercitu amplius quàm septem milia cecidissent: duces quoque cum reliqua parte populi, ad ciuitatem peruenerūt, cuncta diripientes vel deuastantes, talisque depopulatio inibi acta est, qualis nec antiquitus est au- K
dita fuisse, vt nec domus remaneret, nec vinea, nec arbores, sed cuncta succiderent, incenderent, debellarent. nam & ab Ecclesiis auferentes sacra ministeria ipsas incendio concremabant. Gunthchramnus verò rex cum exercitu contra fratrem suum aduenit, totam spem in dei iudicio collocans. Qui die vna iam vespere, misso exercitu maximam partem de germani sui exercitu interfecit. Mane autem concurrentibus legatis, pacem fecerunt, pollicentes alter alterutri, vt quicquid sacerdotes vel seniores populi iudicarent, pars parti componeret quæ terminum legis excesserat: & sic pacifici discesserunt. Chilpericus verò rex cum exercitum suum à prædis arcere non posset, Rhotongensem comitem gladio trucidauit: & sic Parisios rediit, omnem relinquens prædam, captiuósque relaxans. At isti qui Biturigas obsidebant, accepto mandato vt reuerterentur ad propria, tantas prædas secum sustulerunt, vt omnis regio illa vnde egressi sunt, valde

Chilpericus fratris regnū populatur.

Gunthchrāmnus in Deo fiduciā ponit.

putaretur

putaretur euacuata, & de hominibus, & pecoribus. Ingressus quoque exercitus Desiderij atque Bladastis per Turonicum, incendia, prædas & homicidia tanta fecerunt, sicut solet contra inimicos fieri. nam & captiuos abduxerunt, de quibus spoliatos plurimos postea dimiserunt. Subsecutus est morbus pecorum hanc cladem, ita vt vix vnicum remaneret: nouumque esset, si aliquis aut iumentum videret, aut cerneret buculam. Sed dum hæc agerentur, Childebertus rex cum exercitu suo in vno in loco residebat. Nocte autem quadam commoto exercitu, magnum murmur contra Egidium episcopum, & duces regis minor populus eleuauit, ac vociferari cœpit, & publicè proclamare, Tollantur à facie regis qui regnum eius venundant, ciuitates illius dominationis alteri subdunt, populũ ipsius principis alterius ditionibus tradunt. Dum hæc & his similia vociferando proferrent, facto mane adprehenso armorum adparatu, ad tentorium regis properant, se ilicet vt adprehensis episcopo & senioribus, vi opprimerent, verberibus adficerent, gladiis lacerarent. Quo comperto, sacerdos fugam iniit, ascensoque equo ad vrbem propriam tendit. At populus ille cum clamore sequebatur, proiiciens post eum lapides, euomensque conuicia. Fuit tunc ei hæc causa præsidium, quòd hi paratos equos non habebant. Attamen lassatis sociorum equis, solus pertendit episcopus, tanto timore perterritus, vt vnam caligam de pede elapsam colligere non curaret: & sic vsq; ciuitatem veniens, se intra murorum Rhemensium septa concluſit.

Pecorum cladet.

Plebs vociferatur post Egid. episcopum.

ANTE paucos autem menses Leudastes in Turonicum cum præcepto regis aduenit, vt vxorem reciperet, ibique commoraretur. Sed & nobis epistolam sacerdotum manu subscriptam detulit, vt in communionem reciperetur. Sed quoniam literas reginæ non vidimus, cuius causa maximè à communione remotus fuerat, ipsum recipere distuli, dicens, Cùm reginæ mandatum fuscepero, tunc eum recipere non morabor. Interea ad eam dirigo, quæ mihi scripta remisit dicens, Com pressa à multis, aliud facere non potui, nisi vt eum abire permitterem: nunc autem rogo vt pacem tuam non mereatur, neque eulogias de manu tua suscipiat, donec à nobis quid agi debeat, plenius pertractetur. At ego hæc scripta relegens, timui ne interficeretur: accersitóque socero eius hæc innotui, obsecrans vt se cautum redderet, donec reginæ animus lenirętur. Sed ille consilium meum quod pro dei intuitu simpliciter insinuaui, dolosè suscipiens, cùm adhuc nobis esset inimicus, noluit agere quæ mandaui: impletumque est autem illud prouerbium quod quendam senem narrantem audiui: Amico inimicoque bonum semper præbe consilium, quia amicus accipit, inimicus spernit. Spreto ergo hoc cõsilio, ad regem dirigit, qui tunc cum exercitu in pago Megledunensi degebat: deprecatusque est populum, vt regi preces funderet, vt eius præsentiam mereretur. Deprecante igitur omni populo, rex se videndũ ei præbuit. Prostratusque pedibus eius, veniam flagitauit: cui rex, Cautum, inquit, te redde pauliſper, donec visa regina conueniat, qualiter ad eius gratiam reuertaris, cui multum inueneris esse culpabilis. At ille, vt erat incautus ac leuis, in hoc fidens, quòd regis præsentiam meruisset, rege Parisios reuertente, die dominico in ecclesia sancta, reginæ pedibus prouoluitur, veniam deprecans. At illa frendens & execrans aspectum eius, à se repulit, fusisque lachrymis ait, Et quia non extat de filiis qui criminis mei causas inquirat, tibi eas, Iesu domine, inquirendas cõmitto. Prostrataque pedibus regis, adiecit, Væ mihi quæ video inimicum meum, & nihil ei prævalco. Tunc repulso eo à loco sancto, Missarum solennia celebrata sunt. Igitur egresso rege cum regina de ecclesia sancta, Leudastes vsq; ad platea est prosecutus, inopinans quid ei accideret: domosque negociantum circumiens, species rimatur, argentum pensat, atque diuersa ornamenta prospicit, dicens, Hæc & hæc comparabo, quia multum mihi aurum argentumque resedit. Ista illo dicente, subitò aduenientes reginæ pueri, voluerunt eum vincire catenis. Ille verò euaginato gladio, vnum verberat: reliqui exindè succensi felle, adprehensis parmis & gladiis super eum ruunt. Ex quibus vnus librans ictum, maximam partem capitis eius à capillis & cute detexit. Cumque per pontem vrbis fugeret, elapso inter duos axes, qui pontem faciunt, pede, effracta obpressus est tibia: ligatisque post tergum manibus, custodiæ mancipatur: iussitque rex vt studeretur à medicis, quoadusque ab his ictibus sanatus, diuturno supplicio cruciaretur. Sed cùm ad villam fiscalem ductus fuisset, & computrescẽtibus plagis, extremam ageret vitam: iussu reginæ in terram proiicitur resupinus, positoque ad ceruicem eius vecte immenso, ab alio ei gulam verbérant, sicque semper perfidam agens vitam, iusta morte finiuit.

CAP. XXXII

Leudastes à communione arcetur.

Eulogia.

Concilium sanum amicum capit, inimicus spernit.

Leudastes luit.

ANNO nono Childeberti regis partem Massiliæ Gunthchramnus rex ipsi nepoti suo refudit. Legati principis Chilperici de Hispaniis regressi, nunciauerunt prouinciam Carpitaniam grauiter à locustis fuisse vastatam, ita vt non arbor, non vinea, non silua, non fructus aliquis, aut quicquam viride remaneret, quod non à locustis euerteretur. Aiebant enim, inimicitias illas quæ inter Leuuichildum & filium suum pullulauerant, vehementer augeri. per loca enim eius lues vastabat. Sed maximè apud vrbem Narbonensem validius desæuiebat, etiam tertio anno, quòd ibidem adprehenderat & requieuerat, populique reuertentes à fuga, iterum morbo consumpti sunt. Nam & Albigensis ciuitas maximè ab hoc incommodo laborabat. His diebus adparuerunt à parte aquilonis nocte media radij multi, fulgore nimio relucentes, qui ad se venientes, iterum separabantur, vsquequo euanuerunt. Sed & cœlum ab ipsa septentrionali plaga ita resplenduit, vt putaretur aurora producere.

CAPVT XXXIII.

Locustæ depascunt vireta.

LEGATI iterum ab Hispania venerunt, deferentes munera, & placitum accipientes cum

CAPVT XXXIIII.

Chilperici amatur filia & filius moritur.

Chilperico rege, vt filiam suam secundum conniuentiam anteriorem, filio regis Leuuichildi tra- F
dere deberet in matrimonium: denique dato placito, & omnibus pertractatis, legatus ille reuersus est. Sed Chilperico regi egresso de Parisiis, vt in pagum Suessionicum accederet, nouus luctus adiuenit: filius enim eius quem anno superiore sacro baptismate abluerat, à dysenteria correptus, spiritum exhalauit. hoc enim fulgor ille quem superius ex nube dilapsum memorauimus, figurauit. Tunc cum immenso fletu regressi Parisios, sepelierunt puerum, mittentes post legatum, vt reuerteretur, scilicet vt placitum quod posuerat, prolongaret, dicente rege, Ecce planctum in domo sustineo, & qualiter nuptias filiæ celebrabo? Voluit enim tunc aliam filiam illuc dirigere, quam de Audouera habebat, & eam in monasterio Pictauensi posuerat: sed illa distulit, resistente præcipuè beata Radegunde, & dicente, Non est enim dignum vt puella Christo dicata, iterum ad seculi voluptates reuertatur.

Monialis ad seculi voluptates non reuertatur.

CAP. XXXV

Filius regis à sagis subducitur.

DVM autem hæc agerentur, nunciatur reginæ puerum qui mortuus fuerat, maleficiis & incan- G
tationibus fuisse subductum, ibique Mummolum præfectum, quem iam diu regina inuisum habebat, conscium esse. Vnde factum est vt epulante eo in domo sua, quidam de aulicis regis puerum dilectum sibi, qui à dysenteria correptus fuerat, lamentaretur: cui prætectus respondit, Habetur mihi herba in promptu, de qua si dysentericus hauriat quamlibet desperatus sit, mox sanatur. Nunciatis his reginæ, maiore furore succenditur. Interea adprehensas mulieres vrbis Parisiacæ tormentis applicat, ac verberibus cogit fateri quæ nouerant. At illæ confitentur se maleficas esse, & multos occumbere leto se fecisse testatæ sunt: addentes illud, quod nulla ratione credi patior: Filium, aiunt, tuum ô regina pro Mummoli præfecti vita donauimus. Tunc regina tormentis grauioribus mulieribus adfectis, alias enecat, alias incendio tradit, alias totis ossibus confractis innectit,

Sortilegæ morti traduntur.

& sic Compendium villam vnà cum rege secessit: ibique vniuersa regi quæ de præfecto audierat re-
uelauit. Rex verò missis pueris, iussit eum arcessiri, discussumq; catenis onerant, & suppliciis subdūt. Trabi post tergum reuinctis manibus adpenditur, & ibi quid maleficij nouerit, interrogatur. Sed nihil de his quę superius memorauimus, confitetur. Hoc tamen protulit, sæpius se inunctiones & potiones quæ ei regis reginęque gratiam præberent, ab his mulieribus suscepisse. Depositus igitur H
de pœna, vocat ad se lictorem dicens, Nuncia domino meo regi quia nihil mali sentio de his quæ inlata sunt. His auditis rex, Verúmne est, inquit, hunc esse maleficum, si de his nihil est læsus pœnis? Tūc extensus ad trocleas, tandiu loricis triplicibus cæsus est, quoadusque ipsi lassarentur tortores: post hæc sudes vngulis manuum pedumque defigunt. Cumque in hoc causa ageretur, vt ad decidēdam ceruicem eius, gladius immineret, à regina vitam obtinuit, sed non fuit minor morte humilitas subsequta. Nam impositus plaustro, ad Burdegalensem vrbem in qua ortus fuerat, ablata omni facultate, transmittitur: in via verò ictuatus sanguine, vix accedere quò iussus est valuit: sed non post multum tempus spiritum exhalauit. Post hæc regina adprehenso pueruli thesauro, tam vestimenta quam reliquas species, vel ex serico, aut quocunq; vellere inuenire potuit, igne consumpsit: quod ferunt quatuor plaustra leuasse: aurum verò & argentum fornace conflatum reposuit, ne aliquid integrum remaneret quod ei planctum filij in memoriam reuocaret.

Mummolus maleficus torquetur.

CAP. XXXVI

ÆTHERIVS verò Lyxoensis episcopus, cuius supra meminimus, hoc ordine à ciuitate sua vel
expulsus est, vel receptus. Clericus quidam extitit ex Cœnomannica vrbe, luxuriosus nimis, amatorque mulierum, & gulæ ac fornicationis omnique immunditiæ valdè deditus. Hic mulieris cuiusdam sæpius scorto commixtus, comam capitis totondit, mutatoque virili habitu, secum in aliam ciuitatem deduxit, vt suspicio adulterij auferretur, cum inter incognitos deueniisset. Erat enim mulier ingenua genere, & de bonis orta parentibus. Comperto autem post dies multos propinqui eius quæ acta fuerant, ad vlciscendam humilitatem generis sui velocius properant, repertumque clericum vinctum custodiæ mancipant: mulierem verò igni consumunt. Et sicut cogit auri sacra fames, clericum sub precio venundari procurant, ea videlicet ratione, vt aut esset qui redimeret, aut certè morti addiceretur obnoxius. Cumque hæc Ætherio episcopo delata fuissent, misericordia motus, datis viginti aureis, eum ab imminenti exemit interitu. Igitur postquam vitæ donatus est, profert se literarum esse doctorem, promittens sacerdoti, quòd si ei pueros delegaret, perfectos eos in literis redderet. Gauisus auditu sacerdos, pueros ciuitatis collegit, ipsique delegat ad docēdum. Denique cùm iam honoraretur à ciuibus, & pontifex ei aliquid terræ vinearumque largitus fuisset, ac per domos parentum eorum quos erudiebat, inuitaretur, reuersus ad vomitum, vnius puerili matrem, immemor anterioris iniuriæ, concupiscit. Quod cùm pudica viro mulier declarasset, coniuncti parentes eius grauissimis clericum tormentis subdentes, interimere voluerunt. Quem sacerdos iterum misericordia motus, castigatū verbis lenibus liberauit, honoriq; restituit. Sed mens læua nunquam ad bonitatem potuit inclinari, sed potius factus est eius inimicus à quo sæpius fuerat de morte redemptus. Coniunctus est enim archidiacono ciuitatis: & se episcopatu dignum proferens, episcopum molitur occidere: locatoque clerico qui eum bipenne percuteret, ipsi vbique discurrunt, mussitant, amicitias clam inligant, proferunt præmia, vt si sacerdos obiret, ipse succederet. Sed misericordia domini anticipauit eorum perfidiam, crudelitatemque iniquorum hominum veloci pietate repressit. Die verò quo sacerdos operarios in agro adgregauerat ad sulcandum, clericus ante dictus cum securi prosequitur sacerdotem, nihil de his penitus

Scortator clericus punitur.

Aetherius episcopus scortatorem redimit.

Scortatoris ingratitudo.

A nitus scientem. Tandem igitur hæc aduertens, Quid tu, inquit, me attentius cum hac bipenne prosequeris? At ille timore perterritus, ad genua viri prouoluitur, dicens, Fortis esto sacerdos dei. Nam scias me emissum ab archidiacono ac præceptore, vt te securi percuterem. Quod cum sæpius facere voluissem, & ictum dextra suspensa librarem, tegebantur tenebris oculi mei, & aures obserabantur, totumq; corpus tremore quatiebatur: sed & manus absque virtute erant, & quæ optabã implere nõ poterã. Cùm verò manus deposuissem, nihil mali sentiebam omninò: cognoui enim quoniam tecũ esset dominus, eo quòd non potui aliquid tibi nocere. Hæc eo dicẽte, fleuit sacerdos, imponens silentium clerico: reuersusq; domũ cœnæ discubuit. Qui exacta, in strato suo quieuit habens circa lectũ suũ multos lectulos clericorum. Denique diffisi hi de clerico per se nefas perficere cogitantes, noua argumenta machinantur, per quæ aut eum vi extinguerent, aut certè crimẽ quo à sacerdotio diuelleretur, imponerẽt. Interea quiescentibus cunctis media ferè nocte cubiculũ sacerdotis inrumpũt, exclamantes voce magna atque dicẽtes, Vidisse se mulierem à cubiculo egredi, ipsamq; ob hoc dimisisse, dum ad episcopũ festinassent. Et sanè pars hæc & consilium diaboli fuit, vt in tali ætate crimẽ imponerẽt sacerdoti, qui erat ferè lxx. annorum. Nec mora, coniuncto secũ iterũ antedicto clerico, adligatur sacerdos catenis ab eius manib. de cuius collo sæpius vincla discusserat, & arduæ custodiæ mancipatur ab eo quem de cœnosis carceribus plerunque liberauerat. At ille cognoscens inimicos sibi vehemẽter inualuisse, domini misericordiã cũ lachrymis in vincula cõpactus exorat. Mox opprimũtur somno custodes, solutisq; diuinitùs vinclis de custodia procedit innoxius, noxiorũ frequentissimus liberator: deindè dilapsus ad regnũ Gunthchramni regis transiit. Quo discedẽte, liberius iam coniuncti satellites ad regem Chilpericum properant pro episcopatu petendo, multa crimina de episcopo proloquentes, addentes ista, In hoc cognosce rex gloriosissime, vera esse hęc quæ dicimus, quia mortem pro sceleribus timens ad fratris tui transiit regnum. Quod ille non credẽs, hos ad ciuitatẽ redire iubet. Dum hæc agerentur, mœsti ciues de pastoris absentia, cognoscentes omnia quæ de eo acta fuerãt, per inuidiã & auaritiam perpetrata, adprehenso cum satellite archidiacono, iniuriæ subdentes, ad regem petierunt vt reciperent sacerdotem suum. At rex legatos fratri suo dirigit, adserens nihil se criminis in episcopo reperisse. Tunc Gunthchramnus rex vt erat benignus & profluus ad miserandum, multa ei munera contulit, dans etiã epistolas per omnes episcopos regni sui, vt peregrinum aliquo pro dei intuitu consolarentur. Tunc circumiens ciuitates, tãta ei à sacerdotibus dei collata sunt, tã in vestibus quàm in auro, vt vix ciuitati quæ meruerat posset inferri: impletumque est illud quod ait apostolus, Quia diligentibus deum omnia concurrunt in bonum. Nam huic peregrinatio diuitias attulit, & exilium opes multas inuexit: post hæc regrediens, à ciuibus cum tali honore susceptus est, vt præ gaudio flerent, & benedicerent deum, qui tandem ecclesiæ tantum restituit sacerdotem.

Calumnia.

Gunthramnus.

B C

Lvpentivs verò abbas basilicæ sancti Priuati martyris vrbis Gabalitanæ, à Brunichilde regina arcessitus, aduenit. Incusatus enim, vt ferunt, fuerat ab Innocentio supradictæ vrbis comite, quòd prophanum aliquid effatus de regina fuisset. Sed discussis causis, cùm nihil de crimine maiestatis conscius esset inuentus, discedere iussus est. Verum vbi viam carpere cœpit, iterum ab antedicto comite captus, & ad Ponticonem villam deductus, multis suppliciis est adfectus: dimissusque iterum vt rediret, cùm super Axonam fluuium tentorium tetendisset, iterum inruit super eũ inimicus eius. Cuius vi oppressi amputatum caput in culeum oneratum lapidibus posuit, & flumini dedit: reliquum verò corpus vinctum cum saxo immersit gurgiti. Pòst verò paucis adparuit quibusdam pastoribus, & sic extractum à flumine sepulturæ mandatum est. Sed dum necessitates funeris parantur, & ignoraretur quis esset è populo, præsertim cùm caput truncati non inueniretur, subitò adueniens aquila leuauit culeum à fundo fluminis, & ripæ deposuit: admirantesque qui aderant, adprehenso culeo dum solicitè quid contineret inquirunt, caput truncati reperiunt: & sic cum reliquis artubus est sepultum. Nam ferunt nunc & lumen ibi diuinitus adparere: & si infirmus ad hunc tumulum fideliter deprecatus fuerit, accepta sospitate recedit.

CAPVT XXXVII.

Lupentius ab Innocentio comite occiditur.

D

Theodosivs Ruthenorum episcopus, qui sancto Dalmatio successerat, diem obiit: in qua ecclesia intantum pro episcopatu intentiones & scandala orta conualuerunt, vt penè sacris ministeriorum vasis & omni facultate meliori nudaretur: veruntamen Transobadus presbyter reiicitur, & Innocentius Gabalitanorum comes eligitur ad episcopatum, opitulante Brunichilde regina, sed adsumpto episcopatu confestim Vrsicinum Cadurcinæ vrbis episcopum, lacessere cœpit, dicens, quia diœceses Ruthenæ ecclesiæ debitas retineret. Vnde factum est vt diuturna intentione glisceẽte, post aliquot annos coniunctus metropolitanis cum suis prouincialibus apud vrbem Aruernam residens iudicium emaneret, scilicet vt parochias quas nunquam Ruthena ecclesia tenuisse recolebatur, reciperet, quod ita factum est.

CAPVT XXXVIII.

De obitu Episcopi Theodosij, & successore eius.

E

Remigivs Biturigum episcopus obiit: cuius post transitum graui incendio pars maxima ciuitatis cremata est: ibique illa quæ hostilitati resederant perierunt. Post hæc Sulpitius in ipsa vrbe ad sacerdotium Gunthchramno rege fauente, præeligitur. Nam cùm multi munera offerrent, hæc rex episcopatum quærentibus respondisse fertur, Non est principatus nostri consuetudo, sacerdotium venundare sub precio: sed nec vestrum eum præmiis comparare: ne & nos turpis lucri infamia notemur, & vos mago Simoni comparemini. Sed iuxta Dei præscientiam Sulpitius

CAPVT XXXIX.

Rhemigius Bitur. episcopus obiit. Sacerdotes pretio non promouebantur.

vobis erit episcopus,& sic ad clericatum deductus, episcopatum ecclesiæ supradictæ suscepit. Est F
enim vir valdè nobilis,& de primis senatoribus Galliarum,in literis benè eruditus rhetoricis,in me
tricis verò artibus nulli secundus. Hic synodum illam,cuius supra meminimus,pro parochiis Cadur-
cinis fieri commonuit.

CAP. XL. LEGATVS verò Oppila nomine,de Hispaniis aduenit,multa munera Chilperico regi deferens.
Timebat enim rex Hispanorum,ne Childebertus exercitum ad vlciscendam sororis suæ iniuriam
commoueret,quia Leuuichildus adprehensum filium suum Herminichildum, qui sororem Chil-
deberti regis acceperat,retruserat in custodiam,ipsaque mulierem cum Græcis relicta. Igitur cùm
die sancto Paschæ hic legatus Turonos aduenisset, scisciatati sumus vtrum nostræ religionis esset.
Respondit se hoc credere quod Catholici credunt: exindè procedens nobiscum ad ecclesiam,
Missarum solennia tenuit,sed neque pacem cum nostris fecit, neque de sacrificiis communicauit.
Cognitumque est,mendaciũ esse quod dixerat se esse catholicum:nihilominus ad conuiuium inui-
tatus adfuit Cumque ego sollicitus requirerem quid crederet,respondit,Credo patrem & filium & G
spiritum sanctum vnius esse virtutis. Cui ego respondi, Si hæc,vt adseris, credis, quæ obstitit causa
Disputatio cũ Arriano. vt de sacrificiis quæ deo offerimus, communicare differres?& ille, Quia, inquit, Gloriam non
rectè respondetis, nam iuxta Paulum apostolum nos dicimus, Gloria deo patri per filium: vos
autem dicitis, Gloria patri & filio & spiritui sancto:cùm doctores ecclesiarum doceant,patrem per
filium nunciatum fuisse in mundo,sicut ipse Paulus ait,Regi autem sæculorum immortali inuisibi-
li soli deo,honor & gloria in secula seculorum,per Iesum Christum dominum nostrum. Et ego re-
spondi,patrem per filium adnunciatum nulli catholico esse incognitum reor: sed sic prædicauit pa-
trem in seculo,vt & se virtutibus ostenderet deum.deo autem patri hæc necessitas fuit filium mit-
tendi ad terras,vt ostenderet deum:vt quia mundus patriarchis, & prophetis, atque ipsi latori le-
gis non crediderat,saltem vel filio crederet. Ideoque necesse est, vt sub significatione personarum,
gloria detur deo. Dicimus ergo, Gloria deo patri qui misit filium:gloria deo filio, qui sanguine suo
redemit mundum:gloria deo spiritui sancto, qui sanctificat hominem iam redemptum. Nam tu
qui dicis, Gloria patri per filium,adimis gloriam filio,quasi ipse non sit gloriosus cum patre:propte- H
rea quòd eum adnunciauit in mundo,nunciauit,vt diximus,filius patrem in mundo, sed multi non
crediderunt,dicente Ioanne euangelista,In propria venit,& sui eum non receperũt. Quotquot au-
tem eum receperunt,dedit eis potestatem filios dei fieri,his qui credunt in nomine eius. Nam tu
qui Paulo apostolo derogas,& sensum eius non intelligis:percipe quam cautè loquitur, & iuxta vt
recipere quis potest,aduerte,qualiter prædicat intergentes incredulas,vt nullum onus graue videa-
tur imponere,sicut quibusdam dicit:Lac vobis potum dedi,non escam:nõdum enim poteratis, sed
nec adhuc quidem potestis:perfectorum est enim solidus cibus. Sed & aliis dicit: Nihil vobis præ-
dicaui,nisi Christũ,& hũc crucifixum. Nunc autem quid vis ô tu hæretice,quia Paulus Christum tã-
tũ crucifixum prædicauit,resurrexisse tu dubitas?aduerte potius cautelã eius,& vide astutiam, quid
aliis dicit quos robustiores videbat in fide? Et si,inquit,nouimus Iesum Christum crucifixum, nunc
autem iam non nouimus. Nega ergo tu accusator Pauli,si tanta mentem dementia cepit, quia nec
crucifixus est:sed quæso relinque ista,& audi consilium melius:adhibe collyria oculis lippis, & lu-
cem prædicationis apostolicæ percipe. Secundũ homines enim loquebatur Paulus humilius,vt eos I
christũ Deus glorificat,hæreticus inhonorat. ad celsiorisfidei fastigia subleuaret,sicut alibi ait,Omnibus omnia factus sum,vt omnes lucrifacerẽ.
Nunquid homo mortalis non est daturus gloriam filio,quem ipse pater non semel,sed bis & tertio
glorificauit è cœlo? Auscultaquid de cœlis loquitur,cùm idem filius descendente spiritu sancto sub
Ioannis manu baptizaretur: Hic est,ait,filius meus dilectus,in quo benè complacui: certè si opi-
latas habes aures vt ista non audias,crede apostolis quid in monte audierint, cum transfiguratus
Iesus in gloria loqueretur cùm Moyse & Helia:nempè de nube splendida pater ait, Hic est filius
meus charissimus,ipsum audite. Ad hæc hæreticus respondit,Nihil in his testimoniis pater de glo-
ria loquitur filij,nisi tantùm ipsum filium mõstrat.& ego:Si enim ista sic recipis,proferam tibi aliud
testimonium,in quo pater reddidit filium glorioſum. Veniente autem domino ad passionem, cum
ille diceret,Pater glorifica filium tuum,vt filius tuus glorificet te,quid ei pater respondit de cœlo?
Nónne ait,& glorificaui,& iterum glorificabo? Ecce enim pater glorificat eum propria voce,& tu ei
gloriam conaris adimere? Voluntatem quidem ostendis,sed potestas nulla suppetit. Nam qui Pau-
li apostoli accusator existis,audi ipsum,immò Christum in ipso loquentem: Omnis lingua confitea- K
tur,quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris. Quòd si nunc communis est cum patre
gloria, & in ipsa qua nunc pater est gloria commoratur,qualiter eum tu quasi inglorium exhono-
ras?aut cur non erit ei reddenda gloria inter homines, qui pari gloria cum patre regnat in cœlis?
Confitemur ergo Christum filium dei deum verum. Ideoque quia deitas vna,vna erit & gloria. Post
hæc dato silentio,ab altercatione cessatum est. Ille quoque ad Chilpericum regem accedens, obla-
tis muneribus quę rex Hispanorum miserat,in Hispaniam est regressus.

CAP. XLI. COMPERTO autem Chilpericus rex quòd Gunthchrãnus frater eius cum Childeberto ne-
Chilpericus cũ thesauris cameracum vadit. pote suo pacem fecerat,& ciuitates quas violenter inuaserat ei simul vellent auferre, cum omnibus
thesauris suis in Cameracensem vrbẽ discessit,& omnia quæ melius habere potuerat,secũ tulit. Mi-
sitq; ad duces & comites ciuitatum nuncios,vt muros cõponerent vrbium,resque suas cũ vxoribus

&

A & filiis intra murorum munimenta concluderent, atque ipsi, si necessitas exigeret, repugnarent viriliter, ne his pars aduersa noceret, illud addens: Et si aliquid perdideritis, cum de inimicis vlciscemur, maiora conquiretis, nescientes patrationem victoriarum in manu dei consistere. Deinde sæpius exercitū cōmouet, & iterū intra terminū requiescere iubet. His diebus ei filius natus est, quē in villa Victoriacēsi nutrire præcepit, dicēs: Ne fortè dū publicè videtur, aliquid mali incurrat & moriatur.

CHILDEBERTVS verò rex in Italiam abiit. Quod cum audissent Longobardi, timentes ne ab eius exercitu cæderentur, subdiderunt se ditioni eius, multa ei dantes munera, ac promittentes se parti eius esse fideles atque subiectos: patratisque cum his omnibus quæ voluit rex, in Gallias est regressus, atque exercitum commoueri præcipit, quem in Hispaniam dirigi iussit, sed quieuit. Ab imperatore autē Mauricio ante hos annos quinquaginta milia solidorū acceperat, vt Lōgobardos de Italia extruderet. Audito autē imperator, quòd cùm his in pace cōiūctus est, pecuniā repetebat: sed hic fidus à solatiis, ne responsum quidem pro hac re voluit reddere. CAP. XLII. *Childebertus in Italiam proficiscitur.*

IN Gallicia quoque nouæ res actæ sunt, quæ de superius memorabuntur. Igitur cum Herminichildus, sicut supra diximus, patri infensus esset, & in ciuitate quadam Hispaniæ cum coniuge resideret, solatio fretus imperatoris atque Mironis Gallicien sis regis, patrem ad se cum exercitu venire cognouit, consiliúmque iniit qualiter venientem aut repelleret, aut necaret: nesciens miser iudicium sibi imminere diuinum, qui contra genitorem quamlibet hæreticum talia cogitaret. Habito ergo tractatu de multis virorum milibus, trecentos viros elegit armatos, & intra castrum Osset, in cuius Ecclesia fontes diuinitus complentur, includit: vt scilicet primo impetu ab his pater territus ac lassatus, facilius ab inferiori manu quæ erat plurima, vinceretur. Denique his dolis Leuuichild' rex cognitis, cogitatione maxima fatigatur. Si, inquit, illuc cum omni exercitu abiero, conglobatus in vnum exercitus aduersorum iaculis crudelissimè sauciatur. Si verò cum paucis vadam, virorum fortium manum nequeo superare: tamen cum omnibus ibo. Et accedens ad locum viros protriuit, castrúmque cōbussit, sicut iam superius memoratū est. Patrata quoque victoria, cognouit Mironē regem contra se cum exercitu residere. Quo circundato, sacramenta exigit sibi in posterum fore fidelē. Et sic datis sibi inuicem muneribus, vnusquisque ad propria est regressus. Sed Miro postquā in patriam rediit, non multos post dies conuersus ad lectulum, obiit: infirmatus enim ab aquis Hispaniæ fuerat malis, aëribusque incommodis. Quo defuncto, filius eius Euricus Leuuichildi regis amicitias expetit. Datóque vt pater fecerat sacramento regnum Gallicièse suscepit. Hoc verò anno cognatus eius Auduca qui sororem illius desponsatā habebat, cum exercitu venit. Adprehensúmq; clericū facit, ac diaconatus siue presbyterij ei imponi honorem iubet: ipse verò accepta soceri sui vxore, Gallicien se regnum obtinuit. Leuuichildus verò filium suum Herminichildū cepit, & secum vsque Toletum adduxit, condemnans eum exilio: vxorem tamē eius à Græcis eripere non potuit. CAP. XLIII. *Galliciæ reges.* *Herminichildus patri mortem molitur.* *Miro rex moritur.*

LOCVSTÆ quoque de Carpitania prouincia, quam per quinque vastauerant annos, hoc anno progressæ, aggeremque publicum tenentes, ad aliam se prouinciam quæ huic vicina erat prouinciæ contulerunt. Quarum spacio in centum quinquaginta extenditur milia longitudo: latitudo verò in centum milibus terminatur. Hoc anno multa prodigia adparuerunt in Galliis, vastationēsque multæ fuerunt in populo. Nam mense Ianuario rosæ visæ sunt: circa solem quoque circulus magnus adparuit diuersis coloribus mixtus, vt soletin illo cœlestis Iris ambitu pluuia discedente monstrari. Pruina grauiter vineas exussit: tempestas etiam subsecuta vineas segetésque per plurima loca vastauit, residuum quoque grandinis siccitas immensa consumpsit. Exiguúsque fructus in aliquibus vineis visus, in aliis vero nullus, ita vt irati contra deum homines patefactis aditibus vinearum, pecora vel iumenta intromitterent, noxias sibi immiscentes miseri preces, atque dicentes, Nunquam in his vineis palmes nascatur in sempiternum. Arbores verò quæ mēse Iulio poma protulerant, mense Septembri fructus alios ediderunt. Morbus pecorum iteratus inualuit, ita vt vix quicquam remaneret. CAP. XLIIII. *Locustarum exercitus.* *Signa in cœlo.* *Pecudum morbus.*

INTERIM aduenientibus Calendis Septēbribus, Gothorū magna legatio ad regē Chilpericum accedit. Ipse verò iā regressus Parisios, familias multas de domibus fiscalibus auferri præcipit, & in plaustris cōponi. Multos quoque flentes & nolentes abire, in custodiam retrudi iussit, vt eos facilius eum filia transmittere posset. Nam ferunt multos sibi ob hanc amaritudinem vitam laqueo extorsisse, dum de parentibus propriis auferri metuebant. Separabatur autem filius à patre, mater à filia, & cum graui gemitu ac maledictionibus discedebant: tantúsque planctus in vrbe Parisiaca erat, vt planctui compararetur Ægyptio. Multi verò meliores natu, qui vi compellebantur abire, testamenta condiderunt, réssque suas ecclesiis deputantes, atque petentes vt cum in Hispanias puella introisset, statim testamenta illa tanquam si iam essent sepulti, referarentur. Interea legati regis Childeberti Parisios aduenerunt, contestantes Chilperico regi, vt nihil de ciuitatibus quas de regno patris sui tenebat, auferret, aut de thesauris eius in aliquo filiam muneraret, ac nō mancipia, non equos, nō iuga boū, neque aliquid huiusce modi de his auderet attingere. De quib. legatis vnū ferūt clā interemptum: sed nescitur à quo: suspicio tamē vertebatur ad regē. Promittens verò Chilpericus rex, nihil de his contingere, conuocatis melioribus Francis reliquísque fidelibus, nuptias celebrauit filiæ suæ. Traditáque legatis Gothorū, magnos ei thesauros dedit: sed & mater eius immensū pōdus auri argēti; siue vestimētorū protulit, ita vt vidēs hæc rex, nihil sibi remāsisse putaret. Quē CAP. XLV. *Chilpericus magna tumultu Parisinos cum filia ad Gothos transmittit.*

Munera data maxima Reginthæ filiæ regis.

cernens regina commotum, conuersa ad Francos, ita ait, Ne putetis ô viri, quicquã hic de thesau- F
ris anteriorum regum haberi: omnia enim quæ cernitis, de mea proprietate oblata sunt, quia mihi
glorioſiſſimus rex multa largitus est. Et ego nonnulla de proprio congregaui labore, & de domibus
mihi conceſſis tam de fructibus quam de tributis, plurima reparaui. Sed & vos plerunque me mune
ribus vestris ditastis, de quibus sunt ista quæ nũc coram videtis. nam hic de thesauris publicis nihil
habetur & sic animus regis delusus est. nam tanta fuit multitudo rerum, vt aurũm argentumque, &
reliqua ornamenta, quinquaginta plaustra leuarent. Franci verò multa múnera obtulerũt: alij aurũ,
alij argentũ, nonnulli equos, plerique vestimenta: & vnusquisque vt potuit, donatiuũ dedit. Iam ve-
rò Vale faciẽs puella, post lachrymas & oscula cum de porta egrederetur, vno carrucæ effracto axe,
omnes Mala hora dixerunt. Quod à quibusdam pro auspicio susceptum est. Denique hæc de Pari-
siis progressa, octauo ab vrbe milliario tentoria figi præcepit. surgentes enim quinquaginta viri de
nocte, adprehensis centum equis optimis, totidemque frenis aureis, ac duabus catenis magnis, ad
Childebertum regẽ fuga dilapsi abierunt. Sed & per totum iter cum labi quis potuisset, effugiebat,
ferens secũ quæ arripere potuisset. Adparatus quoq; magnus expẽsæ de diuersis ciuitatibus in itine- G
re cõgregatus est: in quo nihil de fisco suo rex dari præcepit, nisi omnia de pauperum coniecturis.
Sed quoniã suspicio erat regi, ne frater aut nepos aliquas insidias puellæ in via pararent, vallatã ab
exercitu pergere iussit. Erant autem cum ea viri magnifici, Bobo dux filius Mummoleni cum vxore
quasi paranymphus, Domigisilus, & Ansoualdus, maior domus Vuaddo, qui olim Sanctonicum re-
xerat comitatum: reliquum verò vulgus, super quatuor milia erat. Cæteri autem duces & camerarij,
qui cum ea properauerant, de Pictauo regressi sunt: isti verò iter conficientes, pergebant vt poterãt.
Per quam viam tanta spolia tantæque prædæ factæ sunt, vt vix valeant enarrari: nam hospitiola pau-
perum spoliabant: vineas deuastabant: ita vt incisis caudicibus cum vuis auferrent, leuantes pecora,
vel quicquid inuenire potuissent: nihilque per viam qua gradiebantur relinquentes: impletumque
est quod dictum est per Iohel prophetam, residuum locustæ comedit eruca, & residuum erucæ co-
medit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo. Ita & hoc actum est tempore, vt residuum prui
næ protereret tempestas, & residuum tempestatis exureret siccitas, & residuum siccitatis auferret H
hostilitas.

CAP. XLVI *Chilpericus Nero sui temporis occiditur.*

His itaque cum hac præda pergentibus, Chilpericus, Nero nostri temporis & Herodes, ad vil-
lam Calensem quæ distat ab vrbe Parisiaca quasi centum stadiis, accedit, ibique venationes exercet.
Quadam verò die regressus de venatione, iam subobscura nocte, dum de equo susciperetur, & vnam
manum super scapulam pueri retineret, aduenies quidam, eum cultro percutit sub ascellam, itera-
toque ictu ventrem eius perforat. Statimque profluente copia sanguinis, tam per os quàm per adi-
tum vulneris, iniquum fudit spiritum. Quam verò malitiam gesserit, superior lectio docet. nam re.
giones plurimas sæpius deuastauit atque succendit. De quibus nihil doloris, sed lætitiam magis ha-
bebat, sicut quondam Nero cum inter incendia palatij tragœdias decantaret. Persæpè homines pro
facultatibus eorum iniustè puniuit: in cuius tempore pauci quodammodo episcopatum clerici me-
ruerunt. erat enim gulę deditus, cuius deus venter fuit: nullumque se asserebat esse prudentiorem:
confecitque duos libros, quasi Sedulium meditatus, quorum versiculi debiles nullis pedibus subsi-
stere possunt: in quibus dum non intelligebat, pro longis syllabas breues posuit, & pro breuibus lon- I
gas statuebat, & alia opuscula vel hymnos siue missas, quæ nulla ratione suscipi possunt. Causas pau-
perum exosas habebat, sacerdotes domini assiduè blasphemabat: nec aliundè magis dum secretus
esset, exercebat ridicula vel iocos, quàm de ecclesiarum episcopis: illum ferebat leuem, alium super-
bum: illum abundantem, istum luxuriosum: illum asserebat elatum, hunc tumidum, nullam rem plus
odio habens quàm ecclesias, aiebat enim plerunque, Ecce pauper remansit fiscus noster, ecce diui-
tiæ nostræ ad ecclesias sunt translatæ. Nulli penitus, nisi soli episcopi regnant: periit honor noster,
& translatus est ad episcopos ciuitatum. Hæc agens assiduè, testamenta quæ in ecclesiis conscripta
erant, plerunque disrupit, ipsasque patris sui præceptiones, putans quod non remaneret qui volun-
tatem eius seruaret, sæpè calcauit. Iam de libidine atque luxuria non potest reperiri in cogitatione,
quod non perpetrasset in opere. Nouáque semper ad lædendum populũ ingenia perquirebat. nam si
quos hoc tempore culpabiles reperisset, oculos eis iubebat erui, & in præceptionibus quas ad iudi-
ces pro suis vtilitatibus dirigebat, hæc addebat: Si quis præcepta nostra contempserit, oculorum K
auulsione mulctetur. Nullum vnquam purè dilexit, à nullo dilectus est: ideoque cum spiritum exha-
lasset, omnes eum reliquerunt sui. Mallufus autem Siluanectensis episcopus, qui iam tertia die in tẽ-
torio residebat, & ipsum videre non poterat, vt eum interemptum audiuit, aduenit: ablutumque ve-
stimentis melioribus induit: noctem in hymnis deductam, in nauim leuauit, & in basilica sancti Vin
centij, quæ est Parisiis, sepeliuit, Fredegunde regina in ecclesia derelicta.

Chilperici poemata.

Chilp. scommatibus agitabat sacerdotes.

GREGORII

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER VII.

LICET sit studium, historiam prosequi, quam priorum librorum ordo reliquit, tamen prius aliqua de beati Saluij episcopi obitu exposcit loqui deuotio, qui hoc anno obiisse probatur. Hic enim, vt ipse referre erat solitus, diu in habitu seculari commoratus, cum iudicibus seculi mundiales causas est executus: nunquam tamen se in his concupiscentiis obligans, quibus adolescentum animus solitus est implicari. Iam cum diuini spiramenti odor interna viscerum adtigisset, relicta seculari militia monasterium expetiuit, intellexitque B vir iam tunc diuinitati deditus, melius esse vti paupertate cum dei timore, quam seculi pereuntis lucra sectari: in quo monasterio diu sub regula à patribus instituta versatus est. Iam verò cũ in robore maiori tã intellectus quã ætatis euectus esset, defuncto abbate qui huic monasterio præerat, alendi gregis suscipit officiũ. Et qui se magis fratribus publicũ pro correctione reddere debuerat, sit adsumpto honore remotior: ilicò sibi secretiorem cellulam quærit. Nam in priore, vt ipse adserebat, amplius quã nouẽ vicibus nimia exesus abstinẽtia, pellẽ corporis demutauit: denique accepto honore cùm in hac contẽtius parsimonia orationi & lectioni vacaret, illud plerũque reuoluebat, melius sibi fieri si esset inter monachos occultus, quã nomẽ acceperit abbatis in populos. Quid plura? Includitur, Vale dicẽs fratribus, sibique ipsis Vale dicẽtibus: in qua inclusione in omni abstinẽtia magis quã prius egerat, cõmoratur: studẽs pro charitatis obsequio, vt cũ quisq; venisset extraneus, & orationẽ tribueret, & Eulogia gratia pleniſſima miniſtraret, quæ multis infirmis plerũq; salutẽ integrã detulerũt. Quodã autẽ tẽpore, febre nimia exhaustus, anhelus iacebat in lectulo. Et ecce subitò, magno lu C mine cellula clarificata cõtremuit. At ille extẽsis ad cœlũ manibus, cũ gratiarũ actione spiritũ exhalauit. Mixto quoq; vlulatu monachi cũ ipsius genitrice corpus defuncti extrahũt, aqua diluũt, vestimẽtis induũt, & feretro superponũt, atque in psallẽtio fletuque labentẽ exigũt noctẽ. Mane autẽ facto, funeris officio præparato, corpus moueri cœpit in feretro. Et ecce malis rubescẽtibus, vir quasi de graui sõno suscitatus, excutitur, apertisque oculis & manibus eleuatis, ait, O domine misericors quid feci sti mihi, vt me in hũc tenebrosũ mũdanæ habitationis locũ redire permitteres, cũ mihi melior esset in cœlo tua misericordia, quã istius mũdi vita nequissima? Stupentibus autẽ suis, & interrogãtibus quid fuerit tale prodigium, nihil interrogantibus ille respõdit. Surgens autem de feretro, nihil mali sentiẽs de incõmodo quo laborauerat, triduo absque cibi ac poculi perstitit alimẽto. Die autẽ tertio, cõuocatis monachis & matre ait, Audite ô dilectissimi & intelligite, quia nihil est quod cernitis in hoc mũdo, sed sunt iuxta id quod Salomõ propheta cecinit, Omnia vanitas: felix est enim qui ea agere potest in seculo, vt gloriã dei cernere mereatur in cœlo. Et cũ hæc diceret, dubitare cœpit, vtrũ loqueretur amplius, an sileret. Quo tacẽte implicitus fratrũ precibus, vt quid vidisset exponeret D ait, Cũ me ante hos quatuor dies cõtremiscẽte cellula exaninẽ vidistis, adprehẽsus à duob⁹ angelis i cœlorũ excelsa sublatus sum, ita nõ solũ hoc squalidũ seculũ, verũetiã solẽ ac lunã, nubes & sidera sub pedibus habere putarẽ: deindè per portã luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculũ, in quo omne pauimentũ erat quasi aurũ argentũque renitens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis quã ita multitudo promiscui sexus obtexerat, vt lõgitudo ac latitudo cateruæ prorsus peruideri non possit. Cúmque nobis via inter cõprimẽtes ab his qui præcedebãt angelis pararetur, peruenimus ad locũ quẽ iã do lõginquo contemplabamur: in quo superpendebat nubes omni luce lucidior, in quo non sol, non luna, non astrũ cerni poterat, sed super his omnibus naturali luce splẽdidius effulgebat. Et vox procedebat de nube, tanquã vox aquarum multarũ. Ibi etiam me peccatorem humiliter salutabant viri in veste sacerdotali ac seculari, quos mihi qui præcedebãt enarrauerũt esse martyres ac confessores, quos hic summo excolimus famulatu. Stãs igitur in loco, in quo iussus sum, operuit me odor nimiæ suauitatis, ita vt ab hac suauitate refectus, nullum adhuc cibum potúmque desiderẽ. Et audiui vocẽ dicentẽ, Reuertatur hic in seculũ, quoniam necessarius est ecclesiis nostris. Vox enim E audiebatur. nam qui loqueretur, penitus cerni nõ poterat. Et ego prostratus super pauimentũ, cũ fletu dicebã, Heu, heu domine, cur mihi hæc ostẽdisti, si ab his frustrandus erã? Ecce hodiè eiicis me à facie tua, vt reuertar ad seculũ fragile, & huc vltra redire nõ valeã. Ne quæso domine auferas misericordiã tuã à me: sed deprecor vt permittas me hic habitare, ne illuc decidẽs pereã. Et ait vox quę loquebatur mihi, Vade in pace: ego enim sum custos tuus, donec reducã te in hũc locũ. Tũc relictus à comitibus meis, desecẽdẽs cũ fletu, per portã qua ingressus fuerã huc sum regressus. Hęc eo loquente stupẽtibus cũctis qui aderãt cœpit iterũ sanctus dei cũ lachrymis dicere, Væ mihi quia tale mysteriũ ausus sum reuelare. Ecce enim odor suauitatis quẽ de loco sancto hauserã, & in quo per hoc triduũ sine vllo cibo potuq; sustẽtatus sũ, recessit à me. Sed & lingua mea grauibus est operta vulneribus, & ita tume facta, vt omne os meũ videatur implere. Et scio quòd nõ fuit beneplacitũ domino deomeo, vt hęc arcana vulgarẽtur. Sed tu nosti domine, quia in simplicitate cordis hæc feci, nõ in iactãtia mẽ

Saluij epiſc. vita.

Eulogia.

Saluius moriẽti lux diuinitus effulſit.

Saluius reſurrexit.

Saluij viſio.

Viſio beatitudinis.

Universidad de Buenos Aires Biblioteca

tis. Sed quæso indulgeas, & nõ me derelinquas iuxta pollicitationẽ tuã. Et hęc dicẽs siluit, & accepit cibũ potũq;. Ego verò hęc scribẽs, vereor ne alicui legẽti sit incredibile, iuxta id quod Salustius histo- F

Credit quæ quisque facilia putat.

riã scribẽs ait, vbi de virtute atque gloria bonorũ memor est: Quæ sibi quisque facilia factu putat, æquo animo accipit: supra ea veluti ficta pro falsis ducit. Nã testor deum omnipotẽtẽ quia ab ipsius ore omnia quæ retuli, audita cognoui. Post multũ verò tẽpus ipse vir beatus cellula sua extractus, ad episcopatũ electus, inuitus est ordinatus: in quo vt opinor, decimum annum cum ageret, inualescen-

Inguinarius morbus.

te apud Albigẽsem vrbẽ inguinario morbo, & maxima iam parte de populo illo defuncta, cũ iã pauci de ciuibus remanerẽt, vir beatus tãquam bonus pastor, nũquã ab illo loco recedere voluit, sed sem- per hortabatur eos qui relicti erãt, orationi incũbere, ac vigiliis instãter insistere: & bona semper tam in operibus quã in cogitatione versare, dicẽs, Hęc agite, vt si vos deus de hoc mũdo migrare volue- rit, nõ in iudiciũ, sed in requiẽ introire possitis. Cùm autem vt credo, iam reuelãte domino, tempus suæ vocationis agnosceret, ipse sibi sarcofagũ composuit, corpus abluit, vestẽ induit: & sic intentum semper cœlo beatum spiritum exhalauit. Fuit autẽ magnę sanctitatis minimæque cupiditatis, aurum nunquam habere volens. nam si coactus accepisset, protinus pauperibus erogabat. Cuius tempore G cum Mummolus patritius multos captiuos ab vrbe duxisset, prosecutus ille omnes redemit. Tantã- que ei dominus gratiam cum populo illo tribuit, vt ipsi etiã qui captiuos duxerãt, & de precio ei con- cederent, & in reliquo munerarent: & sic patriæ suæ captiuos libertati pristinæ restaurauit. Multaque de hoc viro bona audiui: sed dum ad historiæ cœptum reuerti cupio, plurima præter- mitto.

CAP. II. *Aurelianẽses supra Dunen- ses irruunt.*

DEFVNCTO igitur Chilperico, inuentáque quam diu quæsierat morte, Aurelianẽses cum Ble- sensibus iuncti super Dunẽses inruunt, eósque inopinãtes proterũt, domos annonásq;, vel quæ mo- uere facilè non poterãt, incendio tradunt, pecora diripiũt, atque res quas leuare poterãt, sustulerũt: quibus discedentib. coniuncti Dunenses cũ reliquis Carnotenis, de vestigio subsequuntur, simili sorte eos adficientes qua ipsi adfecti fuerant, nihil in domibus, vel extra domos, vel de domibus relinquentes. Cúmque adhuc inter se iurgia commouentes desæuirent, & Aurelianenses contra hos arma concuterent, intercedentibus comitibus pax vsque in audientiam data est, scilicet vt in H die quo iudicium erat futurum, pars quæ cõtra partem iniustè exarserat, iustitia mediante compo- neret, & sic à bello cessatum est.

CAP. III. *Vedastes adul ter occiditur. supra lib. 6. cap. 13.*

VEDASTES cognomento Auo, qui ante hos annos Lupũ Ambrosiũque pro amore vxoris Am- brosij interfecerat, & ipsam sibi quæ consobrina sua esse dicebatur, in matrimonium acceperat, dum multa scelera infra Pictauum terminum perpetraret, quodam loco cum Childerico Saxone con- iunctus, dum se inuicem conuiciis lacesserent, vnus ex pueris Childerici Auonem hasta transfi- xit. Qui ad terram ruens, plerisque adhuc ictibus sauciatus, iniquam animam sanguine defluente refudit: fuitque vltrix diuina maiestas sanguinis innocentis, quem propria effuderat manu. Multa enim furta, homicidia, adulteriáque miserrimus sæpè commiserat, quæ silere melius puto. Compo-

CAP. IIII *Fredegunda fugit ad ec- clesiam, cuius thesauros Child. inuadit.*

suit tamen filiis Saxo ille mortem eius.

INTEREA Fredegundis regina iam viduata Parisios aduenit, & cũ thesauris quos intra murorum septa concluserat, ad ecclesiam confugit, atque à Ragnemodo fouetur episcopo: reliquos verò the- sauros, qui apud villam Calam remanserant, in quibus erat missorium illud aureum, quod nuper fe- I cerat, thesaurarij leuauerunt, & ad Childebertum regem, qui tunc apud Meldensem cõmorabatur vrbem velociter transierunt.

CAP. V. *Fredeg. Gun- thrani petit suppetias.*

FREDEGVNDIS igitur regina accepto cõsilio, legatos ad Gũthchramnũ regẽ mittit, dicens, Ve- niat dominus meus, & suscipiat regnum fratris sui. Est, inquit, mihi infans paruulus, quem in eius vl- nis ponere desiderans, meipsam eius humilio ditioni. Cõperto autem Gunthchrãnus rex de fratris excessu, amarissimè fleuit. Moderato quoque plãctu, commoto exercitu Parisios dirigit. Cúmque ille intra muros susceptus fuisset, Childebertus rex nepos eius, ab alia aduenit parte.

CAP. VI. *Gunthranus charibertu regnum sube- git.*

SED cùm eum Parisiaci recipere nollent, legatos ad Gunthchrãnum regem dirigit, dicẽs, Scio, piissime pater, non latere pietatem tuã, qualiter vtrũque vsque præsens tempus pars obpressérit ini- mica, vt nullus de reb us sibi debitis possit inuenire iustitiam: idcirco supplex nunc deprecor, vt pla- cita quæ inter nos post patris mei obitum sunt innexa custodiantur. Tunc Gunthchramnus rex legatis illius ait, O miseri & semper perfidi, nihil in vobis verum habentes, neque in promissis permanẽtes, ecce omnibus quę mihi polliciti estis relictis, cũ Chilperico rege nouã pactionẽ scripsi- K stis, vt me à regno depulso, ciuitates meas inter se diuiderẽt. Ecce pactiones ipsas, ecce manus vestrę subscriptiones, quibus hanc conniuentiã confirmastis: & qua nunc frõte quæritis, vt nepotẽ meum Childebertũ suscipere debeã, quem mihi vestra peruersitate voluistis facere inimicũ? Cui legati di- xerunt: Si tantum mentẽ iracundia cœpit, vt nihil nepoti tuo de his quæ pollicitus es indulgeas, vel illa quæ de regno Chariberti debentur, auferre desiste. Quibus ille ait, Ecce pactiones quæ inter nos factæ sunt, vt quisquis sine fratris voluntate Parisios vrbem ingrederetur, amit- teret partem suam, esséntque Polyoctus martyr cum Hilario atque Martino confessoribus iudex ac retributor eius. Post hæc ingressus est in eam germanus meus Sygibertus, qui iudicio dei interiens, amisit partem suam: similiter & Chilpericus gessit. Per has ergo transgressiones, amiserũt partes suas: idcóque quia illi iuxta dei iudicium & maledictiones pactionum defecerunt,

omne

A omne regnum Chariberti cum thesauris eius, meis ditionib. lege opitulante, subiiciam: nec exindè alicui quicquam nisi spontanea voluntate indulgeam. Absistite igitur vos semper mendaces ac perfidi, & hæc regi vestro referte.

QVIBVS discedentibus, legati iterum Childeberti ad antedictum regem veniunt, Fredegundem reginam requirentes, atque dicentes, Redde homicidam quæ amitam meam suggillauit, quæ patrem interfecit, & patruum: quæ ipsos quoque consobrinos meos gladio interemit. At ille, In placito, inquit, quod habemus, cuncta decernimus, tractantes quid oporteat fieri. Nam Fredegundem patrocinio suo fouebat, ipsamque sæpius ad conuiuium euocans, promittens se ei fieri maximum defensorem. Quadam verò die dum pariter ad mensam epularentur, regina consurgens, & Vale dicens, à rege detinebatur dicente sibi, Adhuc aliquid cibi sume. Cui illa, Indulge, inquit, deprecor domine mi, quia iuxta consuetudinem mulierum contigit mihi, vt pro conceptu consurgam. Hæc ille audiens obstupuit, sciens quartum esse mensem, ex quo alium ediderat filium: tamen permisit eā consurgere. Priores quoque de regno Chilperici, vt erat Ansoualdus & re- B liqui, ad filium eius qui erat, vt superius diximus, quatuor mensium, se collegerunt, quem Chlotharium vocitauerunt, exigentes sacramenta per ciuitates quæ ad Chilpericum prius aspexerant, vt scilicet fideles esse debeant Gunthchramno regi, ac nepoti suo Chlothario. Gunthchrānus verò rex omnia quæ fideles regis Chilperici, non rectè diuersis abstulerāt, iustitia intercedente restituit. Multa & ipse ecclesiis conferens, testamenta quoque defunctorum qui ecclesias hæredes instituerant, & ab Chilperico compressa fuerant, restaurauit, multisque se benignum exhibens, ac multa pauperibus tribuens.

CAP. VII. *Childebertus per legatos Fredegundam requirit.*

Donationes ecclesiæ cōfirmat Gūthramnus.

SED quia non erat fidus ab omnib. inter quos venerat, armis se muniuit, nec vnquam ad ecclesiam aut relicta loco, quam ire delectabat, sine grandi pergebat custodia. Vnde factum est vt quadam die dominica, post quam diaconus silentium populis vt Missæ auscultarentur, indixit: rex conuersus ad populum diceret, Adiuro vos, ô viri cum mulieribus qui adestis, vt mihi fidem inuiolatam seruare dignemini, nec me vt fratres meos nuper fecistis, interimatis: liceatque mihi vel tri- C bus annis nepotes meos, qui mihi adoptiui facti sunt filij enutrire, ne fortè contingat quod diuinitas æterna non patiatur, vt cā illis paruulis me defuncto, simul pereatis, cùm de genere nostro robustus non fuerit qui defenser. Hæc eo dicēte, omnis populus orationem pro rege fudit ad dominum.

CAP. VIII. *Gunthramus munit se custodia, populū adiurat ne sę interimat.*

DVM hæc agerentur Rigunthis Chilperici regis filia, cum thesauris supra scriptis, vsque Tholosam accessit: & cernens se iam ad terminum Gothorum esse propinquam, moras innectere cœpit, dicentibus sibi tum præterea suis, oportere eam ibidem commorari, cùm ipsi fatigati de itinere, vestimenta haberent inculta, calciamenta scissa, ipsosque equorum atque carrucarum adparatus adhuc sicut plaustris euecti erant, seorsum esse disiunctos. Oportere potius omnia hæc prius diligenter stabiliri & sic itinere proficisci, ac suscipi cum omni elegantia ab sponso, ne fortè si inculti inter Gothos adparerent, inriderentur ab ipsis. Dum ergo his retardarentur ex causis, mors Chilperici regis in aures Desiderij ducis inlabitur. Ipse quoque collectis secum viris fortissimis, Tholosam vrbem ingreditur, repertosque thesauros abstulit de potestate reginæ, & in domum quādam sub sigillorum munitione ac virorum fortium custodia mancipat, deputans reginæ victum arctum, D donec ad vrbem regrederetur.

CAP. IX. *Desiderius Rigundis thesauros diripit.*

IPSE verò ad Mummolum cum quo fœdus ante duos annos inierat, properauit. Morabatur tunc Mummolus intra muros Auennicæ vrbis cum Gundobaldo, cuius in libro superiore meminimus. Qui coniunctus cum supradictis ducibus Lemouicinum accedens, Briuam Curretiam vicum, in quo sanctus Martinus nostri, vt aiunt, Martini discipulus, requiescit, aduenit: ibique parmæ superpositus, rex est leuatus. Sed cùm tertiò cum eodem gyrarent, cecidisse fertur, ita vt vix manibus circunstantium sustentari potuisset. Deinde ibat per ciuitates in circuitu positas. Rigunthis verò in basilica sanctæ Mariæ Tholosæ, in quam Ragnoualdi vxor, cuius suprà meminimus, Chilpericum metuens confugerat, residebat. Ragnoualdus verò de Hispaniis rediens, vxori facultatique restituitur. Legationis enim causa Hispaniam petierat à rege Gūthchramno direptus. Magno ea tempestate incendio basilica ante dicti Martini beati apud Briuam vicum ab imminenti hoste cremata est, ita vt tam altarium quàm columnæ quæ de diuersis marmorum generibus aptatæ erant, ab igne dissoluerentur. Sed ita hæc ædes in posterum à Ferreolo episcopo reparata est, tāquam si nihil mali E pertulerit: vehementer enim admirantur venerantúrque hunc sanctum incolæ, eò quòd plerunque virtutes eius experiantur.

CAP. X. *Gundobaldus in regem eleuatur.*

Rigundis latitat.

ERAT enim cùm hæc agebantur, mensis decimus. Tunc adparuerunt in caudicibus vinearum, palmites noui cum vuis deformatis: in arboribus flores, pharus magna per cœlum discurrens, quæ priusquam lux in die fieret, latè mundum illuminauit. Adparuerunt etiam in cœlo & radij: à parte septentrionali, columna ignea quasi de cœlo pendens per duarum horarum spaciū visa est, cui stella magna superposita erat. In Andegauo autem terra tremuit: & multa alia signa adparuerunt, quæ, vt opinor, ipsius Gundobaldi interitum nunciauerunt.

CAP. XI. *Prodigia.*

IGITVR Gunthchramnus rex, comites suos ad comprehendēdas ciuitates, quas quōdam Sygibertus de regno Chariberti fratris sui acceperat, direxit, vt exigentes sacramenta, suis eas ditionibus subiugarēt. Turonici verò atque Pictaui ad Childebertum Sygiberti filium, transire voluerunt,

CAP. XII.

Sed commoti Biturici contra eos venire disponunt, atque intra terminum Turonicum incendia fa- F
cere cœperunt. Tunc Maroialensem ecclesiam termini Turonici, in qua sancti Martini reliquiæ ha-
bebantur, incendio concremarunt: sed virtus beati adfuit, vt in tam valido incendio pallulæ quæ
Turones maluerunt Gunthrano fabrici quàm comburi. super altarium fuerant positæ, non consumerentur ab igne. Et non solum ipse, sed etiam herbulæ
olim collectæ, altarióque locatæ, nequaquam exustæ sunt. Quæ incendia videntes Turonici, lega-
tionem mittunt, dicentes, Melius sibi esse ad tempus Gunthchramno regi subdi, quàm cuncta in-
cendio aut ferro vastari.

CAP. XIII. CONFESTIM autem post mortem Chilperici, Garaticus dux Lemouicas accesserat, & sacra-
menta de nomine Childeberti susceperat. Exindè Pictauos veniens, ab ipsis receptus est, & ibi mo-
rabatur. Audiens autem quæ Turonici patiebantur, mittit legationem, obtestans ne nos ad par-
tem Gunthchramni regis tradere deberemus, si nobis vellemus esse consultum: sed meminerimus
potius Sygiberti, qui quondam genitor Childeberti fuit. Nos verò hæc rursum episcopo & ciuibus
mandata remisimus, quod nisi se ad tempus Gunthchramno regi subderent, similia paterentur, ad-
serẽtes hũc esse nũc patrẽ super duos filios, Sygiberti scilicet & Chilperici, qui ei fuerãt adoptati: & G
sic tenere regni principatum, vt quondam Chlotharius rex fecerat pater eius. His quoque non ac-
quiescentibus, Garaticus de ciuitate egreditur quasi exercitum adducturus, in vrbe verò Ebero-
nem cubicularium Childeberti regis relinquens. Sicharius verò cum Vuillachario Aurelianensi
comite, qui tunc Turonos acceperat, exercitum contra Pictauos commouit, vt scilicet ab vna par-
te Turonici, ab alia Biturici commoti cuncta vastarent. Qui cùm ad terminum propinquassent ac
Pictaui Gunthrano pro vastatione se submittunt. domos cremare cœpissent, miserunt ad eos Pictaui legatos, dicentes, Petimus vt vsque in pla-
cito quod inter se Gunthchramnus & Childebertus reges habent, sustineatis. Quòd si conuenit vt
pacis bonus rex Gunthchramnus accipiat, non resistimus: sin aliud, dominum nostrum recognosci-
mus, cui seruire plenius debeamus. Ad hæc illi responderunt, Nihil ad nos de hac causa pertinet,
nisi tantum iussa principis adimplere. Nam si nolueritis, cũcta vt cœpimus deuastamus. Cúmque in
hoc res ageretur, vt vniuersa incendio, prædæ, atque captiuitati traderentur: electis de ciuitate ho-
minibus Childeberti, sacramenta Gunthchramno regi dederunt, non longo tempore ea custo- H
dientes.

CAP. XIIII. IGITVR aduenientes placito directi sunt à Childeberto rege Egidius episcopus, Gunthchram-
Childeberti legati ad Gunthramnum. nus Boso, Sygialdus, & alij multi, ad Gunthchramnum regem: ingressíque ad eum, ait episcopus:
Gratias agimus deo omnipotẽti, ô piissime rex, quòd te post multos labores regionibus tuis regno-
que restituit. Cui rex ait: Illi enim dignæ sunt gratiæ referendæ qui est rex regum, & dominus
dominorum: qui hæc sua miseratione operari dignatus est. Nam non tibi, cuius consilio
doloso ac periuriis regiones meæ anno superiore incensæ sunt, qui nunquam fidem integram
cum vllo homine habuisti: cuius dolositas vbique dispergitur: qui non sacerdotem, sed inimicum
regni nostri te esse declaras. Ad hæc verba episcopus iracundia commotus siluit. Vnus autem ex le-
gatis dixit, Supplicat nepos tuus Childebertus, vt ciuitates quas pater eius tenuit, reddi iubeas. Ad
hæc ille respondit, Iam dixi vobis prius, quia pactiones nostræ mihi hæc conferunt: ideóque eas
Child. Fredegundam petit ad supplicium. reddere nolo. Alius quoque legatorum ait, Rogat nepos tuus vt Fredegundem maleficam,
per quam multi reges interfecti sunt, reddi iubeas ad vlciscendam mortem patris, patrui & I
consobrinorum suorum. Ait ille, Tradi ei, inquit, in potestatem non poterit, quia filium re-
gem habet. Sed & ea quæ contra illam adseritis, vera esse non credo. Post hos Gunthchram-
nus Boso, quasi aliquid suggesturus, ad regem accedit. Et quia sonuerat Gundobaldum manifestè re-
gem leuatũ, anticipans rex verba eius ait, O inimice regionis regníque nostri, qui propterea ante hos
annos orientẽ adgressus es, vt Ballomerẽ quendã (sic enim vocabat rex Gundobaldũ) super regnum
nostrũ adduceres, semper perfide, & nunquã custodiens quę promittis. Cui ille, Tu, inquit, dominus
& rex regali in solio resides, & nullus tibi ad ea quæ loqueris ausus est respõdere. Insontẽ enim me de
hac causa profiteor. At si aliquis est similis mihi, qui hoc crimen impingat occultè, veniat nunc palã,
& loquatur. Tu, ô rex piissime, pones hoc in dei iudicio, vt ille discernat cũ nos in vnius campi plani-
tie viderit dimicare. Ad hæc cunctis silẽtibus, addidit rex, Omnibus autem hæc causa animos accen
dere debet, vt repellatur à finibus nostris aduena, cuius pater molendina gubernauit: & vt verè dicã,
pater eius pectinibus insedit, lanasque composuit. Et quanquã possit fieri vt vnus homo vtriusque K
artificij magisterio subderetur, ad increpationẽ tamen regis quidam ex ipsis respõdit: Ergo duos, vt
adseris, patres hic homo habuit, lanariũ simul molendinariũque. Absit à te, ô rex, vt tã inculte loqua-
ris. Nõ enim auditũ est, vnũ hominem præter spiritalẽ causam, duos habere posse pariter genitores:
dehinc cùm multi soluerentur in risũ, respondit alius legatorum dicens, Vale dicimus tibi ô rex.
nam quia reddere noluisti ciuitates nepotis tui, scimus saluam esse securim, quæ fratrum tuorũ ca-
pitibus est defixa: celerius tuum librabit defixa cerebrum. Et sic cum scandalo discesserunt. Tunc
rex his verbis succensus, iussit super capita euntium proiici equorum stercora, putrefactas hastulas,
paleas, ac fœnum putredine dissolutum, ipsúmque fœtidum vrbis lutum. Quibus de rebus macula-
ti grauiter, non sine immensa iniuria atque contumelia abierunt.

CAP. XV. RESIDENTE verò Fredegunde regina in ecclesia Parisiaca, Leonardus ex domestico qui
De malitia Fredegundis. tunc ab vrbe Tholosa aduenerat, ingressus ad eam, causas contumeliæ iniuriásque filiæ eius nar-

rare

A rare cœpit, dicens : Quia iuxta imperium tuum accessi cum regina Rigunthe, ac vidi humilitatem eius, & qualiter expoliata est à thesauris & omnibus rebus : ego verò per fugam dilapsus, veni nunciare dominæ meæ quæ gesta sunt. Hæc illa audiens, furore commota, iussit eum in ipsa ecclesia spoliari, nudatúmque vestimentis ac baltheo, quod ex munere Chilperici regis habebat, discedere à sua iubet præsentia. Cocos quoque siue pistores, vel quoscunque de hoc itinere regressos esse cognouit, cæsos, spoliatósque, ac demancatos reliquit. Nectarium autem Baudegisili episcopi fratrem nefandis accusationibus cum rege tentauit obtuere, adserens eum de thesauro regis mortui multa portasse. Sed & de promptuariis tam tergora quàm vina multa eum abstuliſſe dicebat, petens vt vinctus carceralibus tenebris truderetur. Sed patientia regis, fratrisque auxilium fieri non permisit. Multa quidem ibi vana exercens, non metuebat deum, in cuius ecclesia petebat auxilium. Habebat tunc temporis secum Audoneum iudicem, qui ei tempore regis in multis consenserat malis. Ipse enim cum Mummolo præfecto, multos de Francis qui tempore Childeberti regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit. Qui
B post mortem regis ab ipsis spoliatus ac denudatus est, vt nihil ei præter quod super se auferre potuit remaneret : domos enim eius incendio subdiderunt : abstuliſſent vtique & ipsam vitam, ni cum regina ecclesiam expetisset.

Audoneus iudex iniquitatis.

PRÆTEXTATVM verò episcopum ægrè susciPit, quem ciues Rothomagenses post excessum regis, de exilio expetentes cum grandi lætitia & laude ciuitati suæ restituerunt. Post reditum verò suum, ad vrbem Parisiacam aduenit, ac se Gunthchramno regi repræsentauit, exorans vt causam suam diligenter exquireret. Adserebat enim regina eum non debere recipi, qui fuisset per iudicium quadragintaquinque episcoporum à sacerdotali officio segregatus. Cumque rex pro hac causa synodum excitare vellet, Ragnemodus huius vrbis episcopus, pro omnibus responsum reddidit, dicens, Scitote ei pœnitentiam indictam à sacerdotibus, non tamen eũ prorsus ab episcopatu remotum. Et sicà rege susceptus, atque conuiuio eius adscitus, ad vrbem suam regressus est.

CAP. XVI. *Prætextatus Rhot. reuocatur.*

PROMOTVS verò qui in Dunensi castro, ordinante Sygiberto rege, episcopus fuerat institutus, & post mortem regis amotus fuerat, eo quòd castrum illud esset diœcesis Carnotenæ, contra
C quem ita iudicium latum fuerat, vt presbyterij tantum officio fungeretur, accessit ad regem, deprecans vt ordinationem episcopatus in antedicto castro reciperet. Sed obsistente Pappolo Carnotenę vrbis episcopo, ac dicente, quia diœcesis meæ est, ostendente præsertim iudicio episcoporum, nihil aliud potuit obtinere cum rege, nisi ea quæ sub ipsius castri termino propria habere reciperet, in qua cum genitrice adhuc superstite moraretur.

CAP. XVII. *Promotus repetit Episcopatum.*

COMMORANTE verò rege apud vrbem Parisiacam, venit quidam pauper, dicens, Audi rex verba oris mei. Noueris enim quia Faraulfus cubicularius quondam fratris tui, quærit te interficere. Audiui enim cõsilium eius, vt eunte te matutina oratione ad ecclesiam, aut cultro adpeteret, aut hasta tranfoderet. Obstupefactus autem rex, misit vocari eum. Quo negante de his rex metuens, armis se valdè muniuit. Nec penitus ad loca sancta, vel aliò, nisi vallatus armatis atque custodibus procedebat. Faraulfus autem non post multum tempus mortuus est.

CAP. XVIII *Rex à paupere monetur insidiarum.*

CVM autem clamor fieret magnus aduersus eos qui potentes cum rege fuerant Chilperico,
D scilicet quòd abstuliſſent vel villas, vel res reliquas de reb. alienis, omnia quæ iniustè ablata fuerant, rex reddi præcepit, sicut iam superius indicatum est. Fredegundem quoque reginam ad villã Rhotoialensem, quæ in Rothomagensi termino sita est, abire præcepit. Secutique sunt eam omnes meliores natu regni Chilperici regis : ibique relinquentes eam cum Melanio episcopo, qui de Rothomago submotus fuerat, ad filium eius se transtulerunt, promittentes quod ab eis studiosissimè nutriretur.

CAP. XIX. *Fredegunda venit Rhotoialensem.*

POSTQVAM autem Fredegundis regina ad supradictam villam abiit, cum esset valdè mœsta, quòd ei potestas ex parte fuisset ablata, meliorem se existimans Brunichilde, misit occultè clericum sibi familiarem, qui eam circunuentam dolis interimere posset, videlicet vt cùm se subtiliter in eius subderet famulatum, ab ea credi posset : & sic clam percelleretur. Veniens igitur clericus cum diuersis ingeniis se eidem commendauit, dicens, A facie Fredegundis reginæ fugio, deposcens auxilium tuum. Cœpit se etiam omnibus reddere humilem, charum, obedientem, ac reginæ priuatum. Sed non longo tempore interposito, intellexerunt eum dolosè transmissum : vinctúsque ac cæsus,
E cùm rem patefecisset occultam, redire permissus est ad patronam : referánsque quæ acta fuerant, effatus quòd iussu patrare non potuisset, manuum ac pedum abscissione mulctatur.

CAP. XX. *Fredegunda mittit qui Brunechildem necaret.*

HIS ita gestis cùm rex Gunthchramnus Cabillonum regressus, mortem fratris conaretur inquirere, & regina crimen super Eberulfum cubicularium imposuisset (rogatus enim fuerat ab ea, vt post mortem regis cùm ipsa resideret : sed obtinere non potuit) hac ergo inimicitia pullulante adseruit regina ab eodem principe interfectum, ipsúmque multa de thesauris abstuliſſe, & sic in Turonicum abscessisse : ideóque si rex mortem fratris desideraret vlcisci, nouerit huius causæ hunc esse significrum. Tunc rex iurauit omnibus optimatibus, quòd non modo ipsum, verumetiam progeniem eius in nonam generationem deleret, vt per horum necem consuetudo auferretur iniqua, ne reges amplius interficerentur. Quod cũ Eberulfus comperisset basilicã sancti Martini, cuius res sæpè peruaserat, expetiuit. Tunc data occasione vt custodiretur, Aurelianenses

CAP. XXI. *Gũthchrãnus Regum interfectores in nonam generationem vult punire.*

atque Blesenses vicissim ad has excubias veniebant : impletisque quindecim diebus, cum multa præda reuertebantur, adducentes iumenta, pecora, vel quodcunque diripere potuissent. Illi verò qui beati Martini iumenta abduxerant, commota altercatione, se inuicem lanceis transfixerunt: duo qui mulas diripiebant, in domum vicini cuiusdam accedentes, potum rogare cœperunt. Cúmque ille se habere negaret, eleuatis lanceis vt eum transfoderent, hic extracto gladio vtrunque perfodit : ceciderúntque ambo & mortui sunt : iumenta tamen sancti Martini reddita sunt. Tantáque ibi tunc mala per hos Aurelianenses gesta sunt, vt nequeant explicari.

D. Martinus vlciscatur.

CAP. XXII.

Eberulfi regis interfectoris scelera.

DVM autem hæc agerentur, res ipsius Eberulfi diuersis conceduntur, aurum argentúmque, vel alias meliores species quas secum retinebat, in medio exposuit. Quod verò commendatum habuit, publicatum est: greges etiam equorum, porcorum, iumentorúmque diripiuntur. Domus verò intramuranea, quam de dominatione ecclesiæ abstulerat, referta annonis, vino, atque tergoribus rebúsque aliis multis adplenè spoliata est. Nec ibi aliud quàm parietes vacui remanserunt. Ex hoc nos maximè suspectos habebat, qui in causis eius fideliter currebamus, promittens plerunque, quòd si vnquam ad regis gratiam perueniret, in nobis hæc quæ perferebat vlciscereturDeus enim nouit, cui arcana pectoris reuelantur, quia de puro corde inquantum potuimus solatium ministrauimus : & quanquam multas nobis insidias prius de rebus sancti Martini fecisset, extabat tamen causa vt easdem obliuiscerer, eo quòd filium eius de sacro lauacro suscepissem. Sed cretido infelici ea res maximum fuit impedimentum, quòd nullam reuerentiam sancto præstabat antisti. Nam sæpè cædes intra ipsum atrium quod ad pedes beati erat, exegit, exercens assiduè ebrietates ac vanitates. Presbyterum quoque vnum pro eo quòd ei vinum dare differret, cum iam crapulatus aspiceret, elisum super scamnum pugnis ac diuersis ictibus verberauit, vt penè animam redderetur: & fecisset forsitan si ei medicorum ventosæ non subuenissent. Habebat enim pro timore regis in ipso salutatorio beatæ basilicæ mansionem. Cùm autem presbyter qui claues ostij retinebat, clausis reliquis recessisset, per illud salutatorij ostium introeuntes puellæ, cum reliquis pueris eius suspiciebant picturas parietum, rimabanturque ornamenta beati sepulchri, quod valdè facinorosum religiosis erat. Quod cùm presbyter cognouisset, defixis clauis super ostium, intrinsecus seras aptauit. Hæc ille cum post cœnam vino madidus aduertisset, & nos in basilica in initio noctis orationis gratia psalleremus, furibundus ingreditur, meque conuiciis ac maledictionibus vrgere cœpit, illud inter iurgia exprobrans, quòd ego cum velim à sancti antistitis fimbriis separare. Sed ego stupens quæ virum cepisset insania, blandis eum sermonibus mulcere conatus sum. Sed cum eius furias verbis lenibus superare non possem, silere decreuit. Ille verò me tacitum intendens, ad presbyterum conuertitur, euomitque in eum multa conuicia. nam & illum verbis procacibus, & me diuersis obprobriis impugnabat. Nos verò cum vidissemus eum, vt ita dicam, agi à dæmone, egressi à basilica sancta scandalum vigiliasque finiuimus, illud maximè indignum ferentes, quòd ad hoc iurgium absque reuerentia sancti, ante ipsum sepulchrum antistitis excitauerat.

somnium authoris.

His diebus vidi somnium, quod ipsi in sancta basilica retuli dicens, Putabam me quasi in hac basilica sacrosancta Missarum solennia celebrare : cumque iam altarium cum oblationibus pallio serico opertum esset, subitò ingredientem Gunthchramnum regem conspicio, qui voce magna clamabat, Extrahite inimicum generationis nostræ, euellite homicidam à sacro dei altario. At ego cum hæc audirem, ad te conuersus dixi, Adprehende pallium altaris, infelix, quo sacra munera conteguntur, ne hinc abiicaris. Cũque adprehenderes, laxabas eum manu, & non viriliter detinebas. Ego verò expansis manibus contra pectus regis, meum pectus aptabam dicens, noli eiicere hunc hominem de basilica sancta, ne vitæ periculum patiaris, ne te sanctus antistes sua virtute confodiat. Nolite propria iaculo interimere : quia hoc si feceris, præsenti vita æternaque carebis. Sed cum rex mihi resisteret, tu laxabas pallium, & post me veniebas. Ego verò valdè tibi molestus eram. Cúmque reuerteres ad altarium, adprehendebas pallium, sed rursum relinquebas. dum hoc tu trepidè retineres, & ego viriliter regi resisterem, euigilaui pauore conterritus, ignarus quid somnium indicaret. Igitur cum ei ista narrassem, ait, Verum est somnium quod vidisti, quod valdè cogitationi meæ concordat. Cui ego, Ecquid prouidit cogitatio tua? Et ille, Deliberatum, inquit, habui, vt si me rex ab hoc loco iuberet extrahi, ab vna manu pallas altaris tenerem : ab alia verò euaginato gladio te prius interfecto, quantoscunque deinceps clericos reperissem, in mortem prosternerem. Nec mihi post hæc erat iniuria, leto succumbere, si de huius sancti clericis acciperem vltionem. Hæc ego audiens & stupens admirabar quod erat, quia per os eius diabolus loquebatur: nunquam enim in deum vllum timorem habuit. nam dum esset in libertate, equi eius ad pecora per segetes pauperũ vineásque dimittebãtur. Quod si expellebãtur ab his quorũ euertebant labores, statim à suis percellebantur. nam in hac angustia qua erat, sæpè commemorabat, quòd res beati antistitis abstulisset iniustè. Denique anno superiore commotum quendam leuem è ciuibus ecclesiæ, actores fecit interpellare. Tunc postposita iustitia, res quas olim ecclesia possidebat, sub specie emptionis abstraxit, data ipsi homini parte aurea balthei sui. sed & talia multa peruersè egit vsque ad finem vitæ suæ, quæ in posterum explanabimus.

CAP. XXIII.

PRÆSENTI quoque anno Armentarius Iudæus cum vno sectæ suæ satellite, & duobus

Christianis

A Christianis ad exigendas cautiones quas ei propter tributa publica Iniuriosus ex vicario, ex comite verò Eunomius deposuerant, Turonos aduenit: interpellatisque viris promissionem accepit de reddendo pecuniæ fœnore cum vsuris, dicentibus sibi præterea ipsis, Si ad domũ nostrã veneris, & quæ debentur exsoluimus, & aliis te muneribus, sicut dignum est, honoramus. Eo quoque eunte ab Iniurioso suscipitur, & conuiuio conlocatur: expletóque epulo, adpropinquante nocte commoti ab eodem loco ad alium transeunt. Tunc vt ferunt, Iudæi cum duobus Christianis ab Iniurioso hominibus interfecti, in puteum qui propinquus erat domui eius, proiecti sunt. Auditis his parentes eorum quę gesta fuerant, Turonos aduenerunt, datóque quibusdam hominibus indicio puteum reperiunt, viróque extrahunt, multum negante Iniurioso, quòd in hac causa non fuerat inquinatus. Post hæc in iudicium venit: sed cum fortiter, vt diximus, denegaret, & hi non haberent qualiter eum conuincere possent, iudicatum est, vt se insontem redderet sacramento. Sed nec hoc his adquiescentibus, placitum in regis Childeberti præsentia posuerunt. Veruntamen neque pecunia, neque cautiones Iudæi defuncti repertæ sunt. Loquebantur tunc multi hominum Medardum tribu-
B num in hoc scelere mixtum fuisse, eo quòd & ipse à Iudæo pecuniam mutuasset. Iniuriosus tamen ad placitum in conspectu regis Childeberti aduenit, & per triduum vsque occasum solis obseruauit. Sed quum hi non venissent, neque de causa hac ab vllo interpellatus fuisset, ad propria rediit.

Iudæi trucidantur.

ANNO igitur decimo Childeberti regis rex Guntheramnus commotis genti bus regni sui magnum iunxit exercitum. Sed pars maior cum Aurelianensibus atque Bituricis Pictauum petiit: excesserant enim de fide quam regi promiserant. Miserúntque prius legationem, vt scirent vtrum susciperentur ab his, an non. Sed episcopus loci Maroueus durè susceptit hos nuncios. At illi intra terminum ingressi, prædas, incendia, atque homicidia faciebant. Hi verò qui cum præda reuertebantur, per Turonicum transeuntes, similiter illi qui iam sacramenta dederant, faciebant. Ita vt ipsę quoque ecclesiæ incenderentur: & quæcunque inuenire potuissent, diriperentur: quod sæpius actum est, dum illi ad regem ægrè conuerterentur. Sed cum exercitus propius ad vrbem accederet, etiam pars maxima regionis deuastata cerneretur, tunc miserũt nuncios fideles se regi Gunthchramno fatentes. At illi intra muros vrbis recepti, super episcopum inruerunt, dicentes eum infidelem esse. Ille verò cùm se ab his cerneret coarctatũ, effracto vno de sacris ministeriis calice aureo, & in numismata redacto, se populúmque redemit.

CAP. XXIIII. *Pictauos desertores Guntchramnus populatur.*

MARILEIFVM verò qui primus medicorum in domo Chilperici regis habitus fuerat, ardentissimè vallãt. Et qui iam à Gararico duce valdè spoliatus fuerat, ab his iterum denudatur, ita vt nulla ei substantia remaneret. Equos quoque eius, aurum argentumque siue species quas meliores habebat, pariter auferentes, ipsum ditioni ecclesiasticæ subdiderunt. Seruitium enim patris eius tale fuerat, vt molendina ecclesiastica studeret, fratréque ac consobrini, vel reliqui parentes culinis dominicis atque pistrino subiecti erant.

CAP. XXV. *Marileifus medicus spoliatur.*

GVNDOBALDVS verò Pictauum accedere voluit, sed timuit. Audierat enim iam contra se exercitum commoueri. In ciuitatibus enim quæ Sygiberti regis fuerant ex nomine regis Childeberti sacramenta susciebat. In reliquis verò quę aut Gunthchramni aut Chilperici fuerant, nomine suo,
D quod fidem seruarent iurabant. Post hæc Engolismam accessit, susceptisque sacramentis, muneratisque prioribus, Petrogoricum adgreditur, grauiter episcopum tunc iniuriatum reliquit, pro eo quòd susceptus ab eodem non fuisset.

CAP. XXVI. *Gũdobaldus fidem ciuitatum exigit.*

EXINDE Tholosam digressus, emisit nuncios ad Magnulfum episcopum ciuitatis, vt ab eo susciperetur. Sed ille non immemor prioris iniuriæ, quam per Sigulfum quondam qui se in regnum eleuare voluit, pertulerat, dixit ciuibus suis: Scimus enim regem esse Gunthchramnum ac nepotem eius, hunc autem nescimus vnde sit. Estote ergo parati: & si voluerit Desiderius dux hanc calamitatẽ inducere super nos, simili vt Sigulfus sorte depereat: sitque omnibus exemplum, ne quis extraneorum, Francorum regnum audeat violare. His ita resistentibus & bellũ parantibus, aduenientę Gundobaldo cum magno exercitu, cum vidissent quòd sustinere non possent, susceperunt eum. Post hęc cum ad conuiuium in domo ecclesię episcopus vnà cum Gundobaldo resideret, ait, Filium te Chlotharij regis adseris: sed vtrum sit verum, an non, ignoramus. Et si possis vindicare cœpta, incredibile habetur apud animos nostros. At ille ait, Ego regis Chlotharij sum filius, & partem regni de præsenti
E sum percepturus, & vsque Parisios velociter accedam, & ibi sedem regni statuam. Cui episcopus ait, Verúmne est ergo quòd nullus de stirpe Francorum remansit, si tu quæ dicis impleueris? Inter has altercationes, cùm hæc Mummolus exaudisset, eleuata manu alapis cæcidit episcopum, dicẽs, Non pudet vt tam degener & stultus ita magno regi respondeat? Verùm vbi & Desiderius de consilio episcopi comperit quæ fuerant dicta, ira commotus, manus in eum iniecit: cæsumque communiter hastis, pugnis, & calcibus, ac fune reuinctum, exilio damnauerunt, res eius tam proprias quàm ecclesiæ integrè auferentes. Vuaddo autem qui erat maior domus reginæ Rigunthis, se eisdem copulauit. Reliqui verò qui cum eo abierant, per fugam dilapsi sunt.

CAP. XXVII. *Magnulfus recusat & lacerat Gundobaldũ: itaque in exiliũ traditur.*

POST hæc exercitus ab vrbe Pictaua remotus inantea, post Gundobaldum proficiscitur. Secutique sunt eum de Turonicis multi lucri causa: sed Pictauis super eum intuentibus, nonnulli interempti, plurimi verò spoliati redierunt. Hi autem qui de his ad exercitum prius iunxerãt, pariter

CAP. XXVIII.

Exercitus Gundobadum sequitur.

abierunt. Itaque exercitus ad Dorononiam fluuium accedens, præstolari cœpit, quid de Gundobado cognosceret. Cui iam vt supradictum est, adhærerāt dux Desiderius & Bladastes cum Vuaddone maiore domus Rigunthis reginæ. Erant enim primi cum eo Sagittarius episcopus & Mummolus. Sagittarius enim iam promissionem de episcopatu Tholosano acceperat.

CAP. XIX. DVM autem hæc agerentur misit rex Guntheramnus Claudium quendam dicens, Si abieris, inquit, & iectum de basilica Eberulfum aut gladio interemeris, aut catenis vinxeris, magnis te muneribus locupletabo. Veruntamen ne sanctæ basilicæ iniuriam inferas omnino, commoneo. Ille verò vt erat vanitati atque auaritiæ deditus, velociter Parisios aduolauit. Vxor enim ei ex Meldensi territorio erat. Voluere animo cœpit, vtrum Fredegundem reginam videret, dicens, Si eam videro, elicere ab ea aliquid muneris possum: scio enim eam esse homini ad quem directus sum, inimicam. Tunc accedens ad eam de præsenti munera magna capiens, promissiones multas elicuit, vt aut extractum à basilica Eberulfum occideret, aut circumuentum dolis, catenis vinciret, aut certè in ipso cum atrio trucidaret. Regressus autem ad Dunense castrum, comitem commonet vt in trecentos viros quasi ad custodiendas Turonicæ vrbis portas, adiungeret: scilicet vt cum venisset per eorum solatium, Eberulfum posset opprimere. Cumque comes loci viros istos commoneret, Claudius Turonos accessit. Et cum iter ageret, vt consuetudo est barbarorum, auspicia intendere cœpit, ac dicere sibi esse contraria: simulque interrogare multos, si virtus beati Martini de præsenti manifestaretur in perfidis. Aut certè si aliquis iniuriam in eum sperantibus intulisset, si protinus vltio sequeretur. Igitur postpositis, vt diximus, viris qui ad solatium eius venire debuerant, ipse ad basiliçam sanctam accessit. Statimque infelici Eberulfo coniunctus, sacramenta dare cœpit, ac iurare per omnia sacrosancta, vel virtutem præsentis antistitis, nullum in causis eius fore fideliorem, qui ita cum rege causas eius posset exserere. Hoc enim apud se consilium habuerat miserrimus, Nisi eum peierando decepero, non vincam. Verum vbi vidit Eberulfus, quòd ei talia cum sacramento in ipsa basilica ac per porticus, & singula loca atrij veneranda promitteret, credidit miser homini peieranti. Die autem altero cum nos in villa quasi millia xxx. ab vrbe commoraremur, ad conuiuium basilicæ sanctæ cum eodem & reliquis ciuibus est adscitus: ibique eum Claudius gladio ferire voluit, si pueri eius longius adstitissent. Veruntamen nunquam hæc Eberulfus, vt erat vanus, aduertit. Postquam autem conuiuium est finitum, ipse simul ac Claudius per atrium domus basilicæ deambulare cœperunt, sibi inuicē fidem ac charitatem sacramētis intercurrentibus promittentes. His ita loquentibus ait Claudius Eberulfo, Delectat animum ad metatum tuum haurire potum, si vina odoramentis essent immixta, aut certè potentioris vini libationem strenuitas tua requireret. Hæc eo dicente, gauisus Eberulfus, respondit habere se, dicens, & omnia quæ volueris ad metatum meum reperies: tantum vt dignetur dominus meus tugurium ingredi mansionis meæ. Misitque pueros, vnum post alium ad requirenda potentiora vina, Laticina videlicet atque Gatizina. Cumque illum à pueris relictum solum Claudius conspexisset, eleuata contra basilicam manu, ait, Martine beatissime fac me vxorem cum parentibus citò videre. Infelix enim in discrimine positus, & hunc interficere in atrio cogitabat, & virtutem sancti antistitis metuebat. Tunc vnus è pueris Claudij qui erat robustior, adprehensum Eberulfum à tergo, validioribus lacertis adstringit, resupinatumque pectus eius ad iugulandum parat. At Claudius extracto à baltheo gladio, ad eum dirigit. Sed & ille prolatum à cingulo ferrum se ad percutiendum dum teneretur adaptat. Cumque Claudius eleuata dextera, cultrum eius pectori iniecisset, & ille nō segniter sub ascella illius pugionem defixisset, retractoque ad se, librato ictu, pollicem Claudij intercidit. Ex hoc conuenientes pueri eius cum gladiis, Eberulfum diuersis ictibus sauciant. Quorum de manu dilapsus, dum fugere iam exanimis niteretur, extracto gladio caput eius grauissimè verberant, effusoque cerebro cecidit, & mortuus est: nec promeruit ab eo saluari, quem fideliter nunquam intellexit exposcere. Igitur Claudius timore perterritus, cellulam abbatis expetiit, ab eo tutari se cupiens, in cuius patronum reuerentiam habere non sapuit. Illo quoque residente, ait, Perpetratum est scelus immensum, & nisi tu subueneris, peribimus. Hæc eo loquente, inruerūt pueri Eberulfi cum gladiis ac lanceis. Obseratumque reperientes ostium, effractis cellulæ vitreis hastas per parietis fenestras iniiciunt, Claudiúmque iam semiuiuum ictu transfigunt. Satellites autem eius post ostia & sub lectis abduntur. Abbas adprehensus à duobus clericis, inter gladiorum acies, vix viuus eripitur: reseratisque ostiis turba gladiatorum ingreditur. Nonnulli etiam matriculariorum & reliquorum pauperum, pro scelere commisso tectum cellulæ conantur euertere. Sed & energumeni ac diuersi egeni cum petris & fustibus ad vlciscendam basilicæ violētiam proficiscuntur, indignè ferentes, cur talia quæ nunquam facta fuerant, essent ibidem perpetrata. Quid plura? Extrahuntur fugaces ex abditis, & crudeliter trucidantur. Pauimentum cellulæ tabo maculatur. Postquam verò interempti sunt, extrahuntur foras, & nudi super humum frigidam relinquuntur. Percussores verò nocte sequenti adprehensis spoliis fuga dilabuntur. Adfuit autem dei vltio de præsenti super eos qui beatum atrium humano sanguine polluerunt. Sed nec eius facinus paruum esse censetur, quem talia beatus antistes perferre permisit. Magnam ex hoc rex iracundiam habuit, sed cognita ratione quieuit. Res tamen ipsius infelicis tam mobiles quàm immobiles, quod à prioribus relictum fuerat, suis fidelibus condonauit: qui vxorem eius valde spoliatam, in sancta basilica reliquerunt. Corpus verò Claudij & reliquorum, parentes proximi

Claudius ad Eberulfum occidendum mittitur.

Claudius iureiurādo fallit Eberulfū.

Claudius transfigitur.

auferentes

A auferentes in ſuam regionem ſepelierunt.

IGITVR Gundobaldus duos ad amicos ſuos legatos direxit, clericos vtique: ex quibus vnus abbas Cadurcinæ vrbis, literas quas acceperat, cauata codicis tabula ſub cera recondidit. Sed adprehenſus ab hominibus regis Gunthchramni, repertis literis in regis præſentiam eſt deductus: qui cæſus grauiſſimè, in cuſtodiam eſt retruſus. CAP. XXX. *Gundobaldi literæ intercipiuntur.*

ERAT tunc tẽporis Gundobaldus in vrbe Burdegalẽſi à Berthcramno epiſcopo valdè dilectus: inquirens autẽ quæ ei cauſæ ſolatiũ præbere poſſent, narrauit quidã, quòd aliquis in partibus oriẽtis rex, ablato ſancti Sergij martyris pollice, in dextro brachio corporis ſui inſeruiſſet. Cũque ei neceſſitas ad depellendum inimicos obueniſſet, in hoc confiſus auxilio, vbi dextri lacerti erexiſſet vlnam, protinus multitudo hoſtium quaſi martyris obpreſſa virtute, labebatur in fugam. Hæc audiens Gũdobaldus, inquirere diligentius cœpit quiſnam eſſet in eo loco qui reliquias ſancti Sergij martyris meruiſſet accipere. Interea proditus ab epiſcopo Berthcramno Eufron negociator per inimicitiã, quia inuitum aliquando eum totunderat, inhians facultati eius. Quod ille diſpiciens, ad aliam vrbẽ B tranſiens, cæſarie creſcente regreditur. Ait ergo epiſcopus: Eſt hic quidam Syrus Eufron nomine, qui de domo ſua eccleſiam faciens, huius ſancti reliquias collocauit: & plurima ex his ſigna virtute martyris opitulante conſpexit. Nam cum tempore quodam Burdegalenſis ciuitas maximo flagraret incẽdio, hæc domus circundata flammis, nullatenus eſt aduſta. Iſta eo dicente, ſtatim Mummolus curſu rapido cum epiſcopo Berthcramno ad domum Syri accedit: vallatóque homine, pignera ſibi ſancta præcepit oſtendi. Negat ille: tamen cogitãs quòd pro malitia aliqua ei hæ pararentur inſidiæ, ait, Noli fatigare ſenem, nec ſancto inferre iniuriam: ſed acceptis à me centum aureis abſcede. Illo quoque inſiſtente vt ſanctas videret reliquias, ducentos aureos obtulit: & nec ſic obtinuit eum recedere, niſi ipſa pignera viderentur. Tunc Mummolus eleuari ad parietem ſcalam iubet. erãt enim in ſublimi parietis contra altarium in capſula reconditæ: diaconum ſuum ſcandere præcepit. Qui per gradus ſcandens ſcalæ, adprehendens capſam, ita tremore concuſſus eſt, vt nec viuens putaretur ad terram reuerti. Attamen accepta, vt diximus, capſula quæ de pariete pendebat, detulit. Qua perſcrutata Mummolus os de ſancti digito reperit, quod cultro ferire non metuit. Poſito enim deC ſuper cultro, & ſic de alio percutiebat. Cumq; poſt multos ictus vix frangi potuiſſet, diuiſum in tres partes oſſiculum diuerſas in partes dilabitur. Credo non erat acceptum martyri, vt hæc ille contingeret. Tunc flente vehementius Eufronio, proſternuntur omnes in orationem, deprecantes vt deus dignaretur oſtendere quæ ab oculis fuerant humanis ablata. Poſt orationem autem repertæ ſunt particulæ, ex quibus vna Mummolus adſumpta, abſceſſit: ſed non (vt credo) cum gratia martyris, ſicut in ſequenti declaratum eſt. Dum autem in hac vrbe morarẽtur, Fauſtianum preſbyterũ Aquenſi vrbi epiſcopum ordinari præcipiunt. Nuper enim in Aquenſi vrbe epiſcopus obierat, & Nicetius comes loci illius, germanus Ructici, vici Iulienſis epiſcopi, præceptionẽ ab Chilperico elicuerat, vt tonſuratus ciuitati illi ſacerdos daretur. Sed Gundobaldus deſtruere nitens eius decreta, conuocatis epiſcopis iuſſit eum benedici. Bertheramnus autem epiſcopus qui erat metropolis, cauens futura, Palladium Sanctonicum iniungit qui eum benediceret. Nam & oculi ei eo tempore à lippitudine grauabantur. Fuit autem ad hanc ordinationem & Oreſtes Vaſatenſis epiſcopus: ſed negauit hoc coram rege.

D POST hæc miſit iterum Gundobaldus duos legatos ad regem cum virgis conſecratis, iuxta ritum Francorum, vt ſcilicet non contingerentur ab vllo, ſed expoſita legatione cum reſponſo reuerterentur. Sed hi incauti, priuſquam regis preſentiam cernerent, multis quæ petebãt explanauerunt. Extemplò ſermo cucurrit ad regem: itaque vincti catenis in regis præſentiam deducuntur. Tunc illi quid quærerent, ad quem directi, vel à quo fuerint miſſi negare non auſi, aiunt, Gundobaldus qui nuper ab oriente veniens, dicit ſe filium eſſe patris veſtri regis Chlotharij, miſit nos vt debitam portionem regni ſui recipiat: ſin autem à vobis non redditur, noueritis eum in has partes cum exercitu eſſe venturum. omnes enim viri fortiſſimi regionis illius quæ vltra Dorononiam ſita ad Gallias pertinet, ei coniuncti ſunt: & ita infit, Iudicabit tunc deus cum in vnius campi planitie iunxerimus, vtrũ ſim Chlotharij filius, an non. Tunc rex furore ſuccenſus iuſſit eos ad trocleas extendi, & fortiſſimè cædi, vt ſi vera eſſent quæ dicerent, euidentius adprobarent: & ſi aliquid doli adhuc intra pectorum arcana retinerent, vis tormentorum extorqueret inuitis. Deindè increſcentibus ſuppliciis, aiunt, E neptem illius, id eſt regis Chilperici filiam, cum Magnulfo Tholoſanorum epiſcopo exilio deputatã, theſauros omnes ab ipſo Gundobaldo ſublatos reddidiſſe: ipſum quoque regem ab omnibus maioribus natu Childeberti regis expetitum eſſe: ſed præſertim cùm Gunthcramnus Boſo ante hos annos Conſtantinopolin abiſſet, ipſum in Gallias inuitaſſe. CAP. XXXII. *Virgæ conſecratæ.* *Legati Gundobaldi vincuntur.*

QVIBVS cæſis & in carcerem retruſis, rex arceſſiri nepotem ſuum Childebertum iubet, vt ſcilicet coniuncti pariter homines iſtos audire deberent. Denique cùm ſimul coniuncti, viros interrogarent, iterauerunt ea regibus ſimul aſtãtibus, quæ prius ſolus rex Gunthcramnus audiuit. Adſerebant etiam conſtanter hanc cauſam, ſicut iam ſupra diximus, omnibus ſenioribus in regno Childeberti regis eſſe cognitam. Et ob hoc nonnulli de prioribus regis Childeberti in hoc placitum abire timuerunt, qui in hac cauſa putabantur eſſe participes. Poſt hæc rex Gunthcramnus data in manu regis Childeberti haſta, ait, Hoc eſt indicium quòd tibi omne regnum meum tradidi. Ex hoc CA. XXXIII.

Childeberto nepoti Gunthramnus regnũ cedit.

nunc vade, & omnes ciuitates meas tanquam tuas proprias, sub tui iuris dominationẽ subiice. Nihil F enim facientibus peccatis, de stirpe mea remansit, nisi tu tantum qui mei fratris es filius. Tu enim hæres in omni regno meo succede, cæteris exhæredibus factis. Tunc relictis omnibus adsumpto seorsum puero clam locutus est, prius obtestans diligentissimè, ne secreta conlocutio vlli hominum panderetur. Tunc indicauit ei quos in concilio haberet, aut sperneret à conloquio: quibus se crederet, quos vitaret, quos honoraret muneribus, quos ab honore depelleret. Interea interdicens vt Egidium episcopum, qui ei semper inimicus extiterat, nullo modo aut crederet, aut haberet, quia & ipsi & patri suo sæpius peieraſſet. Deindè cùm ad conuiuium conuenissent, cohortabatur Gunthramnus rex omnem exercitum, dicens, Videte, ô viri, quia filius meus Childebertus iam vir magnus effectus est. Videte, & cauete ne eum pro paruulo habeatis. Relinquite nunc peruersitates, atque præsumptiones quas exercetis, quia rex est cui vos nunc deseruire debetis. Hæc & his similia locutus, per triduum epulantes atque iocundantes, multisque muneribus locupletantes, cum pace discesserũt. Tunc ei reddidit rex Gũthcramnus omnia quæ pater eius Sygibertus habuerat, obtestãs ne ad matrem accederet, ne fortè aliquis daretur aditus, qualiter ad Gundobaldum scriberet, aut ab G eo scripta susciperet.

IGITVR Gundobaldus cùm audisset sibi exercitum propinquare, relictus à Desiderio duce, Garonnam cum Sagittario episcopo, Mummolo, & Bladaste ducibus atque Vuaddone transiuit, Conuenas petentes. Est enim vrbs in cacumine montis sita, nullique monti contigua. Fons magnus ad radicem montis erumpens, circundatus turre tutissima: ad quem per cuniculum descendẽtes ex vrbe, latenter latices hauriunt. Hanc enim ingressus vrbem, in initio quadragesimæ, locutus est ciuibus dicens, Noueritis mecum omnibus qui in regno Childeberti habentur, electum esse regem, atque haberi mecum non modicũ solatium. Sed quoniam frater meus Gũthcramnus rex, immẽsum aduersus me mouet exercitum, oportet vos alimenta atque cunctam supellectilem intra murorum munitionem concludere, vt scilicet dum nobis illa pietas diuina auget solatium, non pereatis inopia. Hæc illis credentibus, quæcunque habere potuerunt conlocantes in vrbe, præparabant se ad resistendum. Eo tempore Gunthcramnus rex misit literas ad Gundobaldum ex nomine Brunichildis reginæ, in quibus erat scriptum, vt relicto exercitu & in loca sua abire iusso, ipse remotior apud H Burdegalensem vrbem hiberna deduceret. Scripserat enim hæc dolosè, vt de eo plenius quid ageret, posset agnoscere. Igitur commorante eo apud vrbem Conuenas, locutus est incolis dicens, Ecce iam exercitus adpropinquat, egredimini ad resistendum. Quibus egredientibus, hi occupantes portas atque claudentes, excluso foris populo, cum episcopo loci cuncta quæ in vrbe inuenire potuerant, suis ditionibus subdiderunt. Tantáque ibi multitudo annonæ atque vini reperta est, vt si viriliter stetissent, per multorum annorum spacia victus alimentis non egerent.

Gundobaldus Conuenas vrbem dolo inuadit.

CAP. XXXV. *Gundobaldi thesauri capiuntur.*

AVDIERANT enim eo tempore duces Gunthcramni regis, Gundobaldum vltra Garonnam in litore residere cum ingenti hostium multitudine: ipsosque thesauros quos Rigunthis tulerat secum retinere. Tunc impetu facto cum equis Garonnam nando transiere, nonnullis de exercitu in amne demersis. Reliqui in litus egressi, requirentes Gundobaldum, inuenerunt camelos cum ingenti pondere auri atque argenti, siue equos quos fessos per vias reliquerat. Audientes deinceps eos infra muros vrbis Conuenicæ commorari, relictis plaustris ac diuersis impedimentis cum I populo minore robustiores viri ipsum sicut iam Garonnam transierant, insequi destinant. Quibus properantibus, venerunt ad basilicam sancti Vincentij, quæ est iuxta terminum Agennensis vrbis, vbi ipse martyr pro Christi nomine agonem dicitur consummasse: inuenerúntque eam refertam diuersis thesauris incolarum. Erat enim spes incolis non esse à Christianis tanti martyris basilicam violandam, cuius ostia summo studio obserata erãt. Nec mora, adpropinquans exercitus cùm reserare templi valuas non valeret, ignem accendit: consumptísque ostiis, omnem substantiam, cunctamque supellectilem quam in ea inuenire potuerunt, cum sacris ministeriis abstulerunt. Sed multos ibi vltio diuina conterruit. Nam plerisque manus diuinitus vrebantur, emittentes fumum magnum sicut ex incendio surgere solet. Nonnulli arrepti à dæmone per energiam debacchantes martyrem declamabant. Plurimi verò semoti à seditione propriis se iaculis sauciabant. Reliquum verò vulgus inante non sine grandi metu progressum est. Quid plura? Conuenitur ad Conuenas: sic enim diximus nomen vrbis: omnisque phalanga in suburbana vrbis campania castrametata est: ibique extensis tentoriis, residebat. Vastabatur in circuitu tota regio: nonnulli autem ab K exercitu, quos fortior auaritiæ aculeus terebrabat, longius euagantes perimebantur ab incolis.

B. Vincentij agonis locus.

Sacrilegorum punitio.

CAP. XXXVII *Conuicia in Gundobaldũ.*

ABSCONDEBANT enim se multi per collem, & cum Gundobaldo sæpius loquebantur, inferentes ei conuicia ac dicentes, Túne es pictor ille qui tempore Chlotharij regis per oratoria parietes atque cameras caraxabas? Túne es ille quem Ballomerem nomine sæpius Galliarum incolæ vocitabant? Túne es ille qui plerunque à regibus Francorum propter has præsumptiones quas profers, tonsuratus, & exilio datus es? Vel quis te infelicissimè hominum in hæc loca adduxit, edicito. Quis tibi tantam audaciam præstitit, vt dominorum ac regum nostrorum fines auderes adtingere? Certè si à quoquam es euocatus, clara voce testare. En tibi ante oculos mortem expositam: en ipsam quam diu quæsisti exitij foueam, in quam præceps deiiciaris. Dic satellites viritim, vel à quibus inuiteris enuncia. At ille cum hæc audiret, propius super portam adstans dicebat, Quod me Chlotharius

A Chlotharius pater meus exosum habuerit, habetur incognitũ nulli: quòd autem ab eo vel deinceps à fratribus sim tonsuratus, manifestum est omnibus. Et hæc me causa Narseti præfecto Italiæ iunxit: ibique vxorem accipiens, duos filios generaui. Qua mortua, adsumptis mecum liberis, Constantinopolin abij. Ab imperatoribus verò susceptus benignissimè, vsque ad hoc tempus vixi. Ante hos enim annos cùm Guntheramnus Boso Cõstantinopolin abiisset, & ego sollicitus causa fratrum meorum diligenter rimarer, cognoui generationem nostram valde adtenuatam, nec superesse de stirpe nostra nisi Childebertum & Guntheramnum, fratrem scilicet, & fratris mei filium. Filij enim Chilperici regis cum ipso interierant, vno tantùm paruulo derelicto. Guntheramnus frater meus filios non habebat. Childebertus nepos noster, minimè fortis erat. Tunc Gũtheramnus Boso his mihi diligenter expositis, inuitauit me, dicens, Veni quia ab omnibus regni regis Childeberti principibus inuitaris, nec quisquam contra te mutire ausus est. Scimus enim omnes te filium esse Chlotharij: nec remansit in Galliis qui regnum illud regere possit, nisi tu aduenias. At ego datis ei multis muneribus per duodecim loca, sancta ab eo suscipio sacramenta, vt securus in hoc regnum B accederem. Veni enim Massiliam, ibique me episcopus summa benignitate suscepit: habebat enim scripta seniorum regni nepotis mei. Ex hoc enim Auinionẽ accessi, iuxta placita patritij Mummoli. Guntheramnus verò immemor sacramenti ac promissionis suæ, thesauros meos abstulit, & in suam ditionem subegit. Nunc autem recognoscite quia ego sum rex, sicut & frater meus Guntheramnus. Tamen si tanto odio nostro mens vestra grassatur, vel ad regem vestrum deducar, & si me cognoscit fratrem, quod voluerit faciat. Certè si nec hoc volueritis, vel liceat mihi regredi vnde prius egressus sum. abibo enim, & nulli quicquam iniuriæ inferam. Tamen vt sciatis vera esse quæ dico, Radegundem Pictauam, & Ingetrudem Turonicam interrogate: ipsæ enim vobis adfirmabunt certa esse quæ loquor. Hæc eo dicẽte, multi cum cõuiciis & improperiis hæc verba prosequebãtur.

Gundobaldi vita.

QVINTVS & decimus in hac obsidione effulserat dies, & Leudegisilus nouas ad destruendam vrbem machinas præparabat: plustra enim cum arietibus, clitellis & axibus texta, sub quibus exercitus properaret ad destruendos muros. Sed cùm adpropinquassent, ita lapidibus obruebantur, vt C omnes adpropinquantes muro contuerent. Cuppas cum pice & adipe accensas supra eos proiicientes, alias verò lapidibus plenas super eos deiiciebant. Sed cùm nox certamina prohiberet, hostes ad castra regressi sunt. Erat autem cum Gundobaldo & Curiulfus valdè diues ac præpotens, cuius apothecis ac promptuariis vrbs valde referta erat: de cuius substantia hi maximè alebantur. Bladastes autem hæc cernens quæ gerebantur, metuens ne Leudegisilus obtenta victoria eos morti traderet, impositò igne in ecclesiæ domo, concurrentibus ad incendium mitigandum inclusis, ille fuga dilapsus abscessit. Mane autem facto, exercitus iterum ad bella consurgit, ac ex virgis fasces faciunt, quasi ad complendam vallem profundam, quæ à parte orientis sita erat: sed nocere hæc machina nihil potuit: Sagittarius verò episcopus, frequentius muros cum armis circumibat, & sæpius lapides contra hostem manu propria iecit è muro.

CAP. XXXVII.

Machinæ belli.

Bladastis ingenuisa fuga.

DENIQVE ij qui vrbem impugnabant, cùm viderent quòd nihil proficere possent, nuncios occultos ad Mumolum dirigunt, dicentes, Recognosce dominum tuum, & à peruersitate ista tãdem aliquãdo desiste. Quæ enim te amẽtia vallat, vt ignoto homini subiungaris? Vxor enim tua iam cum D filiis captiuata est: filij tui vtpotè iam interfecti sunt. Quò ruis? quidve præstolaris, nisi vt cõruas? Hæc ille mandata accipiens, dixit, Iam vt video regnum nostrum finem accipit, & potentia cadit. Vnum supereſt, si securitatem vitæ me habere cognoscerem, de multo vos labore poteram remouere. Discedentibus nunciis, Sagittarius episcopus cũ Mũmolo, Cariulfo atque Vualdone, ad ecclesiã pergit: ibiq; sibi sacramenta dederũt, vt si de vitæ promissione certiores fierẽt, relicta amicitia Gundobaldi, ipsum hostibus traderent. Reuersi iterum nuncij, promiserũt eis vitæ securitatem. Mummolus verò dixit, Hoc tãtum fiat, ego hunc in manu vestra tradam: & ego recognoscens dominum meũ regem, ad eius præsentiam properabo. Tunc illi promittunt, quòd si hæc impleret, ipsum in charitate susciperent. Et si eum regi excusare non possent, in ecclesiam ponerent, ne vitæ amissione mulctaretur. Hæc cum sacramenti interpositione polliciti, discesserunt. Mũmolus verò, cum Sagittario episcopo, & Vuaddone ad Gũdobaldum pergentes, dixerunt, Sacramenta fidelitatis qualia tibi dedimus ipse qui præsens es nosti. Nũc autẽ accipe salubre cõsiliũ: discede ab hac vrbe, & repræsentare fratri tuo, sicut sæpè quæsisti. Iam enim cum his hominibus cõlocuti sumus, & ipsi dixerunt, quia non vult rex E perdere solatium tuum, eo quòd parum de generatione vestra remanserit. At ille intelligens dolum eorũ, lachrymis perfusus ait, Inuitatione vestra in has Gallias sum delatus. Thesaurorũ verò meorum, in quib. immẽsum põdus argenti cõtinetur & auri, ac diuersarum speciẽrũ, aliquid in Auẽnica vrbe retinetur, aliquid Guntheramnus Boso diripuit. Ego verò iuxta dei auxilium spe omni in vobis posita, vobis consilium meum credidi: per vos regnare semper optaui. Nunc cum deo vobis sit actio, si quid mihi mendacij dixeritis: ipse enim iudicet causam meam. Hæc eo dicente, respondit Mummolus, Nihil tibi fallaciter loquimur: sed ecce viros fortissimos stantes ad portam, tuum operientes aduentum. Nunc autem dẽpone baltheum meum aureum quo cingeris, ne videaris in iactãtia procedere: & tuum accinge gladium, meumq; restitue. & ille, Non simpliciter, inquit, hæc verba suscipio, vt ea quæ de tuis vsque nunc in charitate vsus sum, à me auferãtur. Mũmolus verò adferebat cũ iuramẽto, nihil ei molestè fieri. Egressi igitur portã, ab Ollone Biturigũ comite, & Bosone

CAP. XXXVIII.

Mummolus Gundobaldũ prodit hostibus.

susceptus est. Mummolus autem cum satellitibus in vrbem regressus, portam firmissimè obseruauit. F
Hic autem cùm se in manibus inimicorum cerneret traditũ, eleuatis ad cœlum manibus & oculis,
ait, Iudex æterne, & vltio vera innocentium, deus à quo omnis iustitia procedit, cui mẽdacium non
placet, in quo nullus dolus neque versutia malitiæ continetur, tibi commendo causam meam,
crucecõsignat se Gundob. deprecans vt sis velociter vltor super eos qui me insontem manibus tradiderunt inimicorum. Hæc
cùm dixisset, consignans se cruce dominica, abire cœpit cum hominibus supradictis. Cumque à
porta se elongassent, sicut est circa vrbem vallis tota in præcipitium, impulsus ab Ollone cecidit,
illo quoque clamante: En vobis Ballomerem vestrum, qui se regis & fratrem dicit & filium. Et im-
missa lancea, voluit eum transfigere, sed repulsa à circulis loricæ nihil nocuit. Denique cùm eleuatus
ad montem regredi niteretur, Boso emisso lapide caput eius librauit, qui cecidit, & mortuus est.
Gũdobaldus occiditur. Venitque omne vulgus, & defixis in eum lanceis, pedes eius func ligantes, per omnia exercituum ca-
stra traxerunt: euellentesque cæsariem ac barbam eius, insepultũ ipso in loco quo interfectus fuerat,
reliquerunt. Nocte verò sequẽti, ij qui primi erant, omnes thesauros quos in vrbe reperire potuerũt,
cum ministeriis ecclesiæ clam abstulerunt. Mane verò reseratis portarum valuis, immisso exercitu, G
omne vulgus inclusum in ore gladij tradiderunt, sacerdotes quoque domini cum ministris ad ipsa
ecclesiarum altaria trucidantes. Postquam autem cunctos interfecerunt, vt non remaneret mingens
ad parietem, omnem vrbem cum ecclesiis reliquisque ædificiis succenderunt, nihil ibi præter
humum vacuam relinquentes.

CAP. XXIX. *Sagittarius Episcopus cũ Mummolo cæduntur.* IGITVR Leudegisilus rediens ad castra cum Mummolo & Sagittario, Cariulfo, & Vuaddone,
nuncios occultè ad regem dirigit, quid de his fieri velit. At ille capitali eos iussit finire sententia.
Vuaddo tunc cum Cariulfo, relictis filiis obsidibus, discesserunt ab eis. Delato quoque nuncio
de horum interitu, cùm hoc Mummolus aduertisset, accinctus armis tugurium Leudegisili petit.
At ille videns eum, ait, Quid sic, inquit, quasi fugiens venis? cui ille, Nihil vt video, de fide promissa
seruatur. nam cerno me in mortis exitio positum. Cui ille, Ego egrediar foras, & omnia mitigabo.
Quo egrediente, confestim ex iussu eius vallata est domus, vt hic interficeretur. Sed & ille cum
diutissimè contra bellantes restitisset, venit ad ostium. Cumque egrederetur, duo cũ lanceis vtraque H
ei latera feriunt, sicque cecidit, & mortuus est. Quo viso episcopus, dum timore cõsternatus paueret,
ait ad eum quidam de astantibus, Inspice propriis oculis episcope, quæ geruntur: & tecto capite, ne
agnoscaris, siluam pete, vt abscondaris paululum, atque ira labente possis euadere. At ille accepto
consilio, dum obtecto capite fugere niteretur, extracto quidam gladio caput eius cum cucullo
decidit. Deinde vnusquisque ad propria rediens, magnas per viam prędas & homicidia fecit. Frede-
gundis autem his diebus Cuppanem in Tholosanum direxit, vt scilicet filiam suam exindè quo-
cunque modo posset, erueret. Ferebant enim plerique ob hoc eum transmissum, vt si Gundo-
baldum reperisset viuum, multis inlectum promissionibus ad eam transduceret. Sed cùm hoc fa-
cere nequiuisset, acceptam Rigunthem à loco illo reduxit, non sine grandi humilitate atque
contumelia.

CAP. XL. *Gunthramus Mummoli thesauros pauperibus & Eccleſiæ distribuit.* IGITVR Leudegisilus dux cum thesauris omnibus quos superius nominauimus, ad regem
venit: quos postea rex pauperibus & ecclesiis erogauit. Adprehensa vero vxore Mummoli, inquirere
rex cœpit, quid thesauri quos ij congregauerant, deuenissent. Sed illa cognoscens virum suum in- I
terfectum fuisse, & omnem iactantiam eorum prorsus in terram conruisse, omnia pandit, dixitque,
Multum adhuc apud vrbẽ Auinionẽsem auri atque argenti esse, quæ ad regis notitiam nõ venissent.
Statimque misit rex viros qui hæc deferre deberent cum vno puero, quem valdè creditum Mum-
molus habens, hæc ei commendauerat. Abeuntes autem acceperunt omnia quæ in vrbe relicta
fuerant. Ferunt autem ducenta & quinquaginta talenta argenti fuisse: auri verò amplius quàm tri-
ginta. Sed hæc, vt ferunt, de reperto antiquo thesauro abstulit. Quod rex diuisum cum Childeberto
rege nepote suo, partem suam maximè pauperibus est largitus: mulieri autem nihil amplius quàm ea
quæ de parentibus habuerat, relinquens.

CAP. XLI. *Gygas de gẽte Mummoli.* TVNC & homo ille immẽsi corporis ad regem de Mũmoli familiaribus adductus est, ita magno
corpore elatus, vt duos aut tres pedes super longissimos homines putaretur magnus, lignarius faber,
qui non multo pòst obiit.

CAP. XLII. POST hæc edictum à iudicibus datum est, vt qui in hac expeditione tardi fuerãt, damnarentur.
Biturigum quoque comes misit pueros suos, vt in domo beati Martini, quæ in hoc termino sita est, K
huiusmodi homines spoliare deberent. Sed agens domus illius resistere fortiter cœpit, dicens, Sãcti
Martini homines ij sunt: nihil eis quicquam inferatis iniuriæ, quia non habuerunt consuetudinem
Violator tẽpli B. Martini punitur. in talibus causis abire. At illi dixerunt, Nihil nobis & Martino tuo, quem semper in causis inaniter
profers: sed & tu, & ipsi pretia dissoluetis pro eo quòd regis imperium neglexistis. Et hæc dicens
ingressus est atriũ domus. Protinus dolore percussus cecidit, & grauiter agere cœpit. Conuersusque
ad agentem, voce flebili ait, Rogo vt facias super me crucem domini, & inuoces nomen B. Martini.
Nunc autem cognoui, quòd magna est virtus eius. nam ingrediente me atrium domus, vidi virum
senem exhibentem arborẽ in manu sua quæ mox extensis ramis omne atrium texit. ex ea enim vnus
me attigit ramus, de cuius ictu turbatus conrui: & innuens suis rogabat vt eiiceretur de atrio. Egres-
sus autem, inuocare nomen beati Martini attentius cœpit. Ex hoc enim cõmodius agẽs, sanatus est.

DESI-

A DESIDERIVS verò infrà castrorum munitionem se resque suas tutauit. Vuaddo maior domus Rigunthis ad Brunichildem reginam transiit. Et ab ea susceptus, cũ muneribus & gratia est dimissus. Carlulfus basilicam sancti Martini expetiit. CAP. XLIII.

FVIT tunc temporis mulier, quæ spiritum Pythonis habens, multum præstabat dominis diuinando quæstum. Eoque in gratia profecit, vt ab his libera facta, suis voluntatibus laxaretur. Si quis enim aut furtum, aut aliquid mali præferret, statim hæc quo fur abiit, cui tradidit, vel quid ex hoc fecerit, edicebat. Congregabat quotidie aurum argentumque, procedens in ornamentis, ita vt putaretur aliquid esse diuinũ in populis. Sed cùm Agerico Viridunensi episcopo hęc nunciata fuissent, misit ad comprehendendũ eam. Qua adprehensa & ad se adducta, iuxta id quod in Actibus legimus apostolicis, cognouit in ea immundũ spiritum esse Pythonis. Denique cùm exorcismum super eam diceret, ac frontem oleo sancto perungeret, exclamauit demonium, & quid esset prodidit sacerdoti. Sed cum per eum à puella non extruderetur, abire permissa est. Cernẽs verò puella quòd in loco illo habitare non posset, ad Fredegundem reginam abiit, ibique & latuit. CA. XLIIII. *Pythonissa maximùm quæstum diuinãdo facit.*

B MAGNA hoc anno fames penè Gallias totas obpressit, nam plurimi vuarum semina, flores auellanarum, nonnulli radices herbæ filicis arefactas redactasque in puluerem, admiscentes parum farinæ, panem conficiebant. multi etiam herbam segetum decidentes, similiter faciebant. Fuerunt etiam multi quibus non erat aliquid farinæ, qui diuersas colligẽtes herbas, & comedẽtes tumefacti deficiebant. Plurimi enim tũc ex inedia tabescẽtes, mortui sunt. grauiter tũc negociatores populum spoliauerunt, ita vt vix, vel modium annonæ, aut semimodiũ vini vno triente venũdarent. Subdebãt se pauperes seruitio, vt quantulumcunque de alimento porrigerent. CAP. XLV. *Fames maxima.*

HIS diebus Christophorus negociator ad Aurelianensem vrbem abiit. Audierat enim quòd eò multum vini delatum fuisset. Abiens ergo comparato vino & lintribus inuecto, accepta à socero pecunia multa, cum duobus pueris Saxonibus viam equitando terebat. Pueri verò diu dominum exosum habebant, & plerunque fugerant illum, eo quòd crebrius grauissimè verberarentur. Cum veniissent in quandam siluam, præcedente domino, puer vnus iaculata validè lancea, dominum suum transfixit. Quo ruente, alius cum framea caput eius dilacerauit, & sic ab vtroque in frusta decisus, exanimis est relictus. Hi verò accipientes pecuniã, fuga dilapsi sunt. Frater verò Christophori sepulto corpusculo, homines suos post pueros dirigit: qui iuniorẽ comprehẽsum ligant, seniore cum pecunia fugiente. Quibus redeuntibus, cum vinctum laxius reliquissent, accepta lãcea vnum ex his à quibus adducebatur, interemit. Sed deductus ab aliis vsque Turonos diuersis suppliciis adfectus detruncatusque, patibulo valde exanimis est adpensus. CAP. XLVI. C *Serui dominũ necant.*

GRAVIA tunc inter Turonicos ciues bella ciuilia surrexerunt. Nã Sicharius Ioannis quondam filius, dum natalis dominici solennia apud Montalomagensem vicum, cum Austregisilo reliquisque pagensibus celebraret, presbyter loci misit puerum ad aliquorum hominum inuitationem, vt ad domum eius bibendi gratia venire deberẽt. Veniente verò puero, vnus ex his qui inuitabãtur, extracto gladio eum ferire non metuit: qui statim cecidit, & mortuus est. Quod cum Sicharius audisset, qui inimicitias cum presbytero retinebat, quòd scilicet puer eius fuerit interfectus, arreptis armis ecclesiam petiit Austregisilum operiens. Ille autem hæc audiens, adprehenso armorum adparatu, contra eum dirigit: mixtisque omnibus cum se pars vtraque conlideret, Sicharius inter clericos ereptus, advillam suam effugit, relictis in domo presbyteri cum argento & vestimentis quatuor pueris sauciatis. Quo fugiente Austregisilus iterum inruens, interfectis pueris, aurum argentumque cum reliquis rebus abstulit. Dehinc cum in iudicio ciuium conuenissent, & præceptum esset vt Austregisilus qui homicida erat, & interfectis pueris res sine audientia diripuerat, censura legali condemnaretur inito placito paucis infrà diebus Sicharius audiens, quòd res quas Austregisilus diripuerat, cum Aunone & filio atque eius fratre Eberulfo retinerentur, postposito placito, coniunctus Audino, mota seditione cum armatis viris inruit super eos nocte. Elisoque hospitio in quo dormiebant, patrem cum fratre & filio interemit: resque eorum cum pecoribus interfectisque seruis abduxit. Quod nos audientes, vehementer ex hoc molesti, adiuncto iudice, mittimus ad eos legationem, vt in nostri præsentiam venientes accepta ratione cum pace discederent: ne iurgium in amplius pullularet. Quibus venientibus coniunctisque ciuibus ego aio, Nolite ô viri in sceleribus proficere, ne malum longius extendatur. perdidimus enim ecclesiæ filios: metuimus nunc, ne & aliis in hac intentione careamus. Estote quæso pacifici, & qui malum gessit, stante charitate componat, vt sitis filij pacifici, qui digni sitis, regnum dei ipso domino tribuente percipere. Sic enim ipse ait, Beati pacifici, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Ecce enim & si illi qui noxæ subditur, minor est facultas, argento ecclesiæ redimetur: interim anima viri non pereat. Et hæc dicens, obtuli argentum ecclesiæ, sed pars Chramnisindi quæ mortem patris fratrisque & patrui requirebat, accipere noluit. His descendentibus Sicharius, ita vt ad regem ambularet præparat, & ob hoc Pictauum ad vxorem cernendam proficiscitur. Cumque seruum, vt exerceret operam, commoneret, eleuataque virga ictibus verberaret, ille extracto balthei gladio, dominum sauciare non metuit. Quo in terram ruente, currentes amici, adprehensum seruum crudeliter cæsum truncatis manibus & pedibus, patibulo damnauerunt. Interim sonus in Turonicum exiit, Sicharium fuisse defunctum. Cum autem hæc Chramnisindus audisset, commonitis parẽtibus & amicis, ad domum CAP. XLVII. D E *Seditio Turonensis.*

eius properat. Quibus spoliatis, interemptis nonnullis seruorum, domus omnes tam Sicharij quàm F
reliquorum qui participes huius villæ erant, incendio concremauit, abducens secum pecora, &
quæcunque mouere potuit. Tunc partes à iudice ad ciuitatem deductæ, causas proprias prolo-
quuntur: inuentumque est à iudicibus, vt qui nolens accipere prius compositionem, domos incēdiis
tradidit, medietatem precij quod ei fuerat iudicatum, amitteret. Et hoc contra leges actum, vt
tantum pacifici redderentur, aliam verò medietatem compositionis Sicharius redderet. Tunc dato
ab ecclesia argento, quæ iudicauerant accepta securitate componūt, datis sibi partes inuicem sacra-
mentis, vt nullo vnquam tēpore contra alterā pars altera mussitaret: & sic altercatio terminum fecit.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM

G

LIBER VIII.

CAP. I.

AGITVR Gunthcramnus rex anno xxiiij. regni sui de Cabillono progressus, Niuernensem vrbem adgreditur. Inuitatus enim Parisios veniebat, vt Chilperici filium quem iam Chlotharium vocitabat à sacro regenerationis fonte deberet excipere. Digressus verò à Niuerno ad Aurelianensem vrbem venit, magnum se tunc ciuibus suis præbens. nam per domos eorum inuitatus abibat, & prandia data libabat. Multum ab his muneratus, muneráque ipsis profluа benignitate largitus est. Sed cum ad vrbem Aurelianensem venisset, erat ea die solennitas beati Martini, id est iiij. nonas mensis quinti. Processitque in obuiam eius immensa populi turba cū signis H
atque vexillis, canentes laudes. Et hinc lingua Syrorum, hinc Latinorum, hinc etiam ipsorum Iudæorum in diuersis laudibus variè concrepabat, dicens, Viuat rex, regnúmque eius in populis annis innumeris dilatetur. Iudęi verò qui in his laudibus videbantur esse participes, dicebāt, Omnes gentes te adorent, tibíque genu flectant, atque tibi sint subditæ. Vnde factum est vt celebratis Missis, cum rex ad conuiuium resideret, diceret, Væ genti Iudaicæ malæ & perfidæ, ac subdolo semper sensu viuenti. Ob hoc enim mihi, inquit, hodiè laudes adulatorias acclamabat, vt me cunctæ gentes quasi dominum adorarent, vt synagogam eorum quæ dudū à Christianis diruta est, iuberem ope publica subleuari: quod inhibente domino nunquam ero facturus. O regem admirabili prudentia clarum. Sic intellexit dolositatem hæreticorum, vt ei penitus non valerent subripere quæ erant postmodum suggesturi. Iam enim mediante epulo rex locutus est sacerdotibus qui aderant, dicens, Rogo vt in domo mea crastina die vestram promerear benedictionem, fiatque mihi salus in ingressu vestro, vt ex hoc saluus fiam cum super me humilem vestrarum benedictionum verba defluxerint. Hæc eo dicente omnes gratias agentes epulo expleto surreximus.

Gunthramnus fausti is acclamationibus excipitur.

CAP. II.

MANE autem facto, dum rex loca sanctorum orationis gratia visitaret, ad metatum nostrum I
aduenit. erat enim ibi basilica sancti Auiti abbatis, cuius in libro miraculorum meminimus. Surrexī gauisus, fateor, ad occursū eius, & data oratione deprecor vt in māsione mea eulogias beati Martini dignaretur accipere. Quod ille non respuens, benigno animo ingressus, hausto poculo, admonitis nobis, ad conuiuium lætus abscessit. Tunc Bertheramnus Burdegalensis episcopus cum Palladio Sanctonico valdè regi infensus erat pro susceptione Gundobaldi, cuius supra meminimus: sed & Palladius episcopus ob hoc maximè regis iram incurrerat, quòd ei sæpius fallacias intulisset. Discussi enim ante paululum fuerant ab reliquis episcopis & optimatibus regis, cur Gundobaldum susceperint, cur Faustianum Aquis episcopum ad præceptionem eius leuissimam ordinassent. Sed hāc causam ordinationis Palladius episcopus à Bertheramno metropolitano suo auferens super se deuoluit, dicens, Oculi metropolitani mei valdè doloribus artabantur, & ego spoliatus & contemptus, inuitus in eo loco adductus sum. Non potui aliud facere, nisi quæ ille qui omnem principatum Gal- K
liarum se testabatur accipere, imperabat. Cum hæc regi nunciata fuissent, valdè commotus est, ita vt vix obtineri posset vt eos ad conuiuium conuocaret quos antea non viderat. Visóque Bertheramno, interrogat rex: Quis, ait, est iste? diu enim erat quòd ab eo visus non fuerat. dixerúntque, Hic est Bertheramnus Burdegalensis vrbis episcopus. Cui ille, Gratias, inquit, agimus quòd sic custodisti fidem generationi tuæ. Scire enim te oportuerat dilectissime pater, quòd parens eras nobis ex matre nostra, & super gentem tuam non debueras inducere pestem extraneam. Cumque talia & his similia Bertheramnus audisset, cōuersus ad Palladium rex ait, Nec tibi ô Palladi episcope, nimium sunt gratiæ referendæ. Tertiò enim mihi (quod de episcopo dici iniquum est) peieraſti, mittens indiculos dolositate plenos: à me excusabaris per epistolas, & germanum meum cum scriptis aliis inuitabas. Iudicauit enim deus causam meam, cum ego prouocare vos semper tanquam ecclesiæ patres studui, & vos circa me semper egestis dolosè. Nicatiò autem & Antidio episcopis

Gunthramnus conuiuio excipit episcopos.

dixit,

A dixit, Quid vos ô sanctissimi patres pro regionis vtilitate, vel regni nostri sospitate tractastis, edicite. Illis quoque tacētibus, ablutis rex manibus, accepta à sacerdotibus benedictione, ad mēsam recedit læto vultu & hilari facie, quasi nihil de contemptu suo fuisset effatus. *Benedictio sacerdotalis.*

INTEREA iam medio prandij peracto, iubet rex vt diaconum nostrum qui ante diem ad Missas psalmum responsorium dixerat, canere iuberem. Quo canente, iubet iterum mihi vt omnes sacerdotes qui aderant, per meam commonitionem datis ex officio suo singulis clericis, coram rege iuberentur cantare. Per me enim secundum regis imperium admoniti, quisque vt potuit in regis præsentia psalmum responsorium decantauit. Cum autem fercula proferrentur, dixit rex, Argētum omne quod cernitis, Mummoli illius periuri fuit. Sed nunc gratia domini tribuente in nostram dominationem translatum est. nam quindecim ex eo catinos, vt istum maiorem cernitis, iam concidi, & non exindè amplius quàm hunc & alium de centum septuaginta libris reseruaui. Et quid amplius quàm ad opus quotidianum necesse est me retinere? Non ego, quod peius est, alium filium præter Childebertum habeo, cui satis sit de thesauris quos ei pater reliquit: & quæ iam de huius B miserrimi rebus, quæ Auinione inuentæ sunt, transmittere curaui. Reliqua verò pauperum & ecclesiarum erunt necessitatibus tribuenda. CAP. III. *Sacerdotes iubet Gunthcramnus canere.* *Mummoli argentū distribuitur.*

VNVM vos tantummodo sacerdotes domini, deprecor vt pro filio meo Childeberto domini misericordiam exoretis. Est enim vir sapiens atque vtilis, vt de multorum annorum æuo vix ita cautus homo reperiri possit ac strenuus: quia si hunc deus his Galliis concedere dignabitur, fortassis spes erit de eodem gentem nostram, quæ valdè exinanita est, posse consurgere. Quod fieri iuxta eius misericordiam non diffido, eo quòd tale fuerit pueri natiuitatis præsagium. Nam in die sancto paschæ stante fratre meo Sygiberto in ecclesia, procedente diacono cum sancto euāgeliorum libro nuncius regi aduenit, vnaque vox fuit pronunciantis lectionem euangelicam, ac nuncij dicentis, Filius natus est tibi: vnde factum est vt omnis populus in vtraque annunciatione proclamaret pariter: Gloria deo omnipotenti. Sed baptismum in die sancto Pentecostes accepit, & rex nihilominus in die sancto dominicæ natiuitatis est eleuatus. Vnde si oratio vestra prosequitur, poterit hic domino annuente regnare. Hæc rege dicente, omnes orationem fuderunt ad dominum, vt C vtrunque regem eius misericordia conseruaret. Adiecitque rex, Verum quia mater eius Brunichildis me minatur interimere: sed nihil mihi ex hoc formidinis est. dominus enim qui me eripuit de manibus inimicorum meorum, & de huius insidiis liberabit me. CAP. IIII. *Laus childeberti.*

MVLTA tunc & in Theodorum aduersa locutus est, protestans, quòd si ad synodum veniret, iterum exilio truderetur dicēs, Scio enim quòd horum causa germanum meum Chilpericū interfici fecit. Denique nec nos pro viris haberi debemus, si eius necem vlcisci non valemus hoc anno. Cui ego respondi, Et quis Chilpericum interemit, nisi malitia sua tuaque oratio? multas enim tibi contra iustitiam tetendit insidias, quæ ei mortis exitiū intulerunt. Quod vt dicam valdè hoc per visionem somnii inspexi, cum viderem eum à te tonsurato capite quasi episcopum ordinari, deindè super cathedram puram sola fuligine tectam impositum ferri, prælucentibus corā eo lychnis ac cereis. Me hæc narrāte, rex ait, Vidi & ego aliam visionem quæ huius interitum nunciauit. Adducebatur enim in conspectu meo à tribus episcopis vinctus catenis, quorum vnus Tetricus, alius Agricola, tertius verò Nicetius Lugdunensis erat: è quibus dicebāt duo, Soluite quæsumus eum, & castigatum abire D permittite. Quibus econtrario cum amaritudine Tetricus episcopus respondebat, Non fiet ita, sed igni concremabitur pro scelerib. suis. Et cùm diu multumque quasi altercantes hæc inter se verba proferrent, conspicio eminus æneum super ignem positum feruere vehementer. Tunc me fiente, adprehensum infelicem Chilpericum confractis membris proiiciunt in æneum. Nec mora, inter vndarum vapores ita dissolutus ac liquefactus est, vt nullum ex eo penitus indicium remaneret. Hęc rege dicente, admirantibus nobis epulo expleto surreximus. CAP. V. *Visiones de chilperico.*

REX igitur in crastinum in venationem progressus est: quo redeunte, Garacharius comes Burdegalensis atque Bladastes à nobis repræsentati sunt: qui, vt superius diximus, in basilica sancti Martini confugium fecerāt, pro eo quòd Gundobaldo cōiuncti fuissent. Nam cum prius pro his deprecatus, nihil obtinere potuissem, hæc insequēti locutus sum: Audiat ô rex potestas tua: ecce à domino meo in legatione ad te directus sum, sed quid renunciabo ei qui me misit, cum nihil mihi respōsi reddere velis? At ille obstupefactus ait: Et quis est dominus tuus, qui te misit? Cui ego subridens, Beatus Mar- F tinus, inquio, misit me. Tunc ille iussit sibi repræsentari viros. Sed cum in eius conspectu venissent, multas eis perfidias ac periuria exprobrauit, vocans eos sæpius Vulpes ingeniosas: sed restituit eos gratiæ suæ, reddens quæ illis ablata fuerant. CAP. VI. *Garacharius ac bladastes restituuntur.*

ADVENIENTE quoque die dominico, rex ecclesiam ad spectanda Missarum solennia petit: fratres verò consacerdotesque qui aderant, locum Palladio episcopo ad agenda festa præbuerunt. Quo incipiente prophetiam, rex interrogat quis esset. Cumque Palladium episcopum initiasse pronūciassent, statim commotus rex ait, Qui mihi semper infidelis & perfidus fuit, ille nunc sacrata verba prædicabit? egrediar prorsus ab hac ecclesia, ne inimicum meum audiam prædicantem. Et hæc dicens, egredi cœpit ecclesiam. Tunc conturbati sacerdotes de fratris humilitate, dixerunt regi, Vidimus enim eum conuiuio tuo adesse, ac de eius manu te benedictionem accipere: & cur eum nunc rex aspernatur? si enim sciissemus tibi exosum, declinassemus vtique ad alium qui CAP. VII. *Gunthramnus Rex nolunt inuisum sibi Palladium audire prædicantem.*

hæc agere debuisset. Nunc si permittis, celebret quæ cœpit: in posterum autem si aliquid oppose- F
ris, canonicæ sanctionis censura finiatur: iam enim Palladius episcopus in sacrarium cum grandi hu-
militate discesserat. Tunc rex iussit eum reuocari, & sic quæ agere cœperat, expediuit. Nam cùm ite-
rato ad conuiuium regis Palladius atque Bertheramnus adsciti fuissent, commoti inuicem multa si-
bi de adulteriis ac fornicatione exprobrarunt, nonnulla etiam de periuriis. Quibus de rebus multi
ridebant, nonnulli verò qui alacrioris erant scientiæ, lamentabantur, cur inter sacerdotes domini ta-
liter zizania diaboli pullularent. discedentes itaque à regis præsentia, cautiones & fideiussores dede-
runt, vt decimo Calendas mensis noni ad synodum conuenirent.

CAP. VIII. TVNC adparuerunt signa, id est radij à parte aquilonis, sicut sæpius adparere solent, fulgor per
prodigia. cœlum occurrisse visus est, floresque in arboribus ostensi sunt. erat enim mensis quintus.

CAP. IX. POST hæc rex Parisios venit, & coram omnibus loqui cœpit dicens, Germanus meus Chilpe-
ricus moriens dicitur filium reliquisse: cuius nutritores matre deprecante petierunt vt eum de san-
cto lauacro in dominici natalis solennitate deberem excipere: & non venerunt. Rogauerunt dein-
ceps vt ad sanctum pascha baptizaretur: sed nec tunc allatus est infans. Deprecati sunt autem tertiò, G
vt ad festiuitatem sancti Ioannis exhiberetur: sed nec tunc venit. Mouerunt itaque me per tempus
sterile de loco vbi habitabam: veni igitur, & ecce absconditur, nec ostenditur mihi puer: vnde quan-
tum intelligo nihil est quod promittitur, sed vt credo alicuius ex leudibus nostris sit filius. nam si de
stirpe nostra fuisset, ad me vtique fuisset deportatus. Ideoque noueritis quia à me non suscipitur, nisi
certa de eo cognoscam indicia. Hæc audiens Fredegundis regina, coniunctis prioribus regni sui, id
Regia proles multorum testimonio comprobatur. est tribus episcopis & trecentis viris optimis, sacramenta dederunt hunc à Chilperico rege genera-
tum fuisse: & sic suspicio ab animis regis ablata est.

CAP. X. DENIQVE cum interitum Merouei atque Chlodouei sæpius lamentaretur, nesciretque vbi eos
postquam interfecerant, proiecissent, venit ad regem homo qui diceret, Si mihi contrarium in po-
sterum non habetur, indicabo in quo loco Chlodouei cadauer sit positum: iurauit rex nihil ei mole-
stum fieri, sed potius muneribus ampliari. Tunc ille, Veritatem, inquit, me loqui ô rex ipsa ratio quæ
acta est comprobabit. Nam quando Chlodoueus interfectus est, ac sub stillicidio oratorij cuiusdam H
sepultus, metuens regina ne aliquando inuentus cum honore sepeliretur, iussit eum in alueum Ma-
tronæ fluminis proiici. Tunc intra capsum quod opere meo ad capiendorum piscium necessitatem
Chlodouei & Merouei cadauera sepultura requiruntur. præparaueram, reperi. Sed cum ignorarem quisnam esset, à cæsarie prolixa cognoui Chlodoueum
esse: adprehensumque in humeris ad litus detuli, ibique cum cespite superposito tumulaui. Ecce sal-
uatis artubus quod volueris effice. Quod cum rex comperisset, confingens se ad venationem proce-
dere, detectòque tumulo, reperit corpusculum integrum & inlæsum, vna tantum pars capillorum
quę subter fuerat iam defluxerat: alia verò cum ipsis crinium flagellis intacta durabat. Cognitúmque
est, hunc esse quem rex intento animo requirebat. Conuocato igitur episcopo ciuitatis cum clero &
populo ac cereorum innumerabiliũ ornatu, ad basilicam sancti Vincentij detulit tumulandum, non
minus plãgens nepotes mortuos, quàm cũ vidit filios proprios iam sepultos. Post hæc misit Pappo-
lum Carnotenæ vrbis episcopũ, qui Merouei cadauer requirens, iuxta Chlodouei tumulũ sepeliuit.

CAP. XI. OSTIARIVS verò quidam de alio ostiario dixit, Domine rex, hic accepto præmio consensit vt
tu interficiaris: adprehensusque ostiarius de quo dixerat, cæsus suppliciisque multis adfectus, nihil I
Ostiariorũ insidiæ. de causa qua interrogabatur aperuit. Loquebantur enim tunc multi hoc insidiis & inuidia factum,
quòd ostiarius ille cui hoc crimen impactum fuerat, plurimum à rege diligeretur. Ansoualdus autem
nescio qua suspicione tactus, nec Vale dicens, à rege discessit. Rex verò Cabillonum regressus iussit
Boantus gladio percutitur. Boantum qui sibi semper fuerat infidelis, gladio percuti. Qui vallatus in domo sua, ab hominibus re-
gis peremptus interiit, resque suæ fisci ditionibus subiugatæ sunt.

CAP. XII. DENIQVE cum rex maxima intentione Theodorum episcopum iterum persequi conaretur, &
De Theodoro episcopo & plaga Rathariĳ. Massilia iam in Childeberti regis dominationem reuocata fuisset, ad discutiendas causas Ratharius
illuc quasi dux à parte regis Childeberti dirigitur. Sed postposita actione quę ei à rege iniuncta fue-
rat, episcopum vallat, fideiussores requirit, & ad præsentiam regis Guntheramni direxit, vt scilicet
ad synodum quæ Matisconę futura erat, quasi ab episcopis damnãdus adesset. Nec defuit vltio diuina,
quæ seruos suos ab ore canum rabidorum defensare consueuit. Nam egrediente episcopo à ciui-
tate, statim res ecclesię diripit: & alia quidem sibi vindicat, alia sub sigillorum munitione concludit. K
Cumque hoc fecisset, protinus famulos eius sæuissimus inuadit morb. exhaustosque febre pere-
mit: filius eius ab hoc incommodo defecit, quem in suburbano Massiliæ ipsius cum graui gemi-
tu sepeliuit: fuitque talis domui eius plaga, vt cum ab vrbe illa est digressus, vix ad patriam suam re-
gredi putaretur. Theodorus verò episcopus à Guntherãno rege detentus est. Sed nihil ei rex nocuit:
est enim vir egregiæ sanctitatis, & in oratione assiduus, de quo mihi Magnericus Treuerensis epi-
scopus hæc retulit: Ante hos annos cum ad præsentiam Childeberti regis ita sub ardua custodia du-
ceretur, vt quãdocunque ad vrbem aliquam veniisset, neque episcopum, neque quenquã de ciuibus
videre permitteretur, aduenientę Treueros nunciatũ est episcopo, hunc iam in naui positũ clam ab-
duci: surrexitq; sacerdos tristis, ac velociter prosecutus, reperit eum ad litus, causatusq; cum custodi-
bus, cur tãta esset impietas, vt non liceret fratri fratrem aspicere: visoque tandem, osculatus eum in-
dulgens aliquid vestimenti, discessit. veniens itaque ab basilicam sancti Maximini prosternitur se-

pulchro,

A pulchro, illud apostoli Iacobi retinens, Orate pro inuicem vt saluemini: fusaque diu oratione cum lachrymis, vt fratrem dignaretur dominus adiuuare, egressus est foras. Et ecce mulier quam spiritus erroris agitabat, clamare sacerdoti cœpit, ac dicere, O sceleste & inueterate dierum, qui pro inimico nostro Theodoro orationem fundis ad dominū. Ecce nos quotidiè quærimus, qualiter ab his Gallijs extrudatur, qui nos quotidianis incendijs conflat: & tu pro eo rogare non desinis? Satius enim tibi erat rei ecclesiæ tuæ diligenter inquirere, ne pauperibus aliquid deperiret, quàm pro hoc tam iniquè deposcere. Et aiebat, Væ nobis qui eum non possumus expugnare. Et licet dæmoniis credi non debeat, tamen qualis esset sacerdos de quo hæc dæmon condolens declamabat, adparuit. Sed ad cœpta redeamus. *Oratio mutua.*

IGITVR legatos ad nepotem suum Childebertum rex dirigit, qui morabatur tunc ad castrum Confluentis, quod ob hoc nomen accepit, pro eo quòd Mosella Rhenusque amnes pariter confluẽtes in eodem loco iungantur. Et quia placitum fuerat vt Trecas Campaniæ vrbem de vtroque regno coniungerent, sacerdotibusque de regno Childeberti congruum non fuit, Felix legatus salutatione præmissa ostensis literis ait, Patruus tuus, ô rex, diligenter interrogat quis te ab hac promissione retraxit, vt sacerdotes regni vestri ad concilium quod simul decreueratis, venire differrent: an forsitan mali homines aliquam inter vos discordiæ radicem faciant pullulare. Tunc ego rege tacente respondi, Nil mirum, si zizania seratur inter populos. nam inter hos quo radicem obliget, protinus non potest reperire. Nullum enim latet, quòd Childebertus rex alium patrem nisi patruum non habet: neque ille alium filium nisi hunc habere disponit, iuxta id quod eum anno præsenti audiuimus loqui. Absit ergo vt inter eos radix discordiæ germinet, cùm se pariter & tueri debeant & amare. Tunc vocato secretius Felice legato, Childebertus rex rogauit dicens, Deprecor dominum & patrem meum: vt Theodoro episcopo nihil iniuriæ inferat: quod si fecerit, confestim inter nos scandalum germinabit, erimusque discordia impediente disiuncti, qui debemus amorem tuendo esse pacifici. Acceptoque & de aliis causis responso, legatus discessit. CAP. XIII. *Confluentum vnde dictū.* *Legatio Guntchroni ad childebertū.*

NOBIS itaque in antedicto castro cum rege commorantibus, dum ad conuiuium principis vsque obscura nocte retineremur, epulo expleto surreximus: venientesque ad fluuium, offendimus nauem in litore quæ nobis fuerat præparata: ascendentibusque nobis inruit turba hominum diuersorum, impletaque est nauis tam hominibus quàm aquis, sed virtus domini adfuit, non sine grandi miraculo, vt cùm vsque labium impleta fuisset, mergi non posset: habebamus enim nobiscum beati Martini reliquias cum aliorum sanctorum, quorum virtute nos credimus fuisse saluatos. At verò naue ad litus vnde egressi fuimus redeunte, euacuata ab hominibus & à lymphis, repulsis extraneis sine impedimento transiuimus: in crastino autem Vale regi dicentes, abscessimus. CAP. XIIII. *Nauis miraculo liberatur.*

PROFECTI igitur in itinere, ad Eposium castrum accessimus, ibique à Vulfilaico diacono nacti, & ad monasterium eius deducti, benignissimè suscepti sumus. Est enim hoc monasterium quasi milibus octo ab antedicto castro, in montis cacumine locatum: in quo monte magnam basilicam ædificauit, quam B. Martini vel reliquorum sanctorum reliquiis inlustrauit. Commorantes autem ibi, petere ab eo cœpimus vt nobis aliqua de conuersionis suæ bona narraret, vel qualiter ad clericatus officium aduenisset, quia erat genere Longobardus. Sed nequibat exponere, vanam tota intentione cupiens gloriam euitare. Quem ego terribilibus sacramentis coniurans, pollicitus primò vt nulli quæ referebat expanderem, rogare cœpi vt nihil mihi de his quæ interrogabam occuleret. Cumque diutissimè reluctatus fuisset, victus tandem tam precibus quàm obsecrationibus meis, hæc effatus est: Dum essem, inquit, puer paruulus, audito beati Martini nomine, nesciens adhuc vtrum martyr an confessor esset, vel quid boni in mundo gessisset, vel quæ regio beatos artus tumulo meruisset accipere, iam in eius honorem vigilias celebrabam, ac si aliquid inter manus numismatis aduenisset, eleemosynas faciebam: iamque in maiori ætate proficiens, literas discere studui. Ex quibus prius scribere potui, quàm ordinem scripturarum literarum scirem. Deinde Aredio abbati coniunctus, ab eoque edoctus, beati Martini basilicam adij. Reuertensque cum eo, ille parumper puluerisbeati sepulchri pro benedictione sustulit. Quem in capsula positum, ad collum meum dependit, deuectique ad monasterium eius Lemouicino in termino accepta capsula, vt eam in oratorio suo locaret, in tantum puluis adcreuit, vt non solum totam capsam repleret, verumetiam foris interiuncturas vbi aditum reperire potuit, scateret. Ex hoc mihi miraculi lumine animus magis accendit totam spem meam in eius virtute defigere: deinde territorium Treuericæ vrbis expetij, & in quo nunc estis monte, habitaculum quod cernitis, proprio labore construxi: reperi tamen hic Dianæ simulacrum, quod populus hic incredulus quasi deum adorabat. Columnam etiam statui, in qua cum grãdi cruciatu sine vllo pedum stabam tegmine. Itaque cùm hiemis tempus solitæ aduenisset, ita rigore glaciali vrebar, vt vngues pedum meorum sæpius vis rigoris excuteret, & in barbis meis aqua gelu connexa candelarum more dependeret. Magnam enim hiemem regio illa perspè dicitur sustinere. Sed cùm nos sollicitè interrogaremus, quis ei cibus aut potus esset, vel qualiter simulacra montis illius subuertisset, ait, Potus cibusque meus erat, parum panis & oleris, ac modicum aquę. Verùm vbi ad me multitudo vicinarum villarum confluere cœpit, prædicabam iugiter, nihil esse Dianam, nihil simulacra, nihilque quæ eis videbatur exerceri cultura: indigna etiam esse ipsa quæ inter pocula luxuriasque prosluas cantica proferebant: sed potius deo omnipotenti qui cœlum fecit ac terram di- CAP. XV. *Vulfilaicus Longobardus D. Martini intercessione conuertitur.*

gnum sit sacrificium laudis impendere. Orabam etiam sæpius vt simulacro dominus diruto dignaretur populum ab hoc errore discutere. Flexit domini misericordia mentem rusticam, vt inclinaret aurem suam in verba oris mei, vt scilicet relictis idolis dominum sequeretur. Tunc conuocatis quibusdam ex eis, simulacrum hoc immensum quod elidere propria virtute non poteram, cum eorum adiutorio possem eruere: iam enim reliqua sigillorum quæ faciliora fuerant, ipse confregeram. Conuenientibus autem multis ad hanc Dianæ statuam, missis funibus trahere cœperunt, sed nihil labor eorum proficere poterat. Tunc ego ad basilicam propero, prostratúsque solo, diuinam misericordiam cum lachrymis flagitabam, vt quia id humana industria euertere non valebat, virtus illud diuina destrueret. Egressúsque post orationem, ad operarios veni, adprehensúmque funem vt primo ictu trahere cœpimus, protinus simulacrum ruit in terram, confractumque cum malleis ferreis in puluerem redegi: ipsa quoque hora, cùm ad cibum capiendum venissem, ita omne corpus meum à vertice vsque ad plantam pedis pusulis malis repletum est, vt locus quem vnus digitus tegeret, vacuus inueniri non posset: ingressúsque basilicam, solus denudaui me coram sancto altario. Hebebam enim ibi ampullam cum oleo plenam quam de sancti Martini basilica detulerã: ex qua propriis manibus omnes artus perunxi, moxque sopori locatus sum: expergefactus verò circa medium noctis, cùm ad cursum reddendum surgerem, ita corpus totum incolume reperi, ac si nullum super me vlcus apparuisset. Quæ vulnera non aliter nisi per inuidiam inimici emissa cognoui: & quia semper ipse inuidus, deum quærentibus nocere conatur, aduenientibus episcopis qui me magis ad hoc cohortari debuerant, vt cœptum opus sagaciter explicare deberem, dixerunt mihi, Non est æqua hæc via quam sequeris, nec tu ignobilis Simeoni Antiocheno, qui columnæ insedit, poteris comparari. Sed nec cruciatũ hunc te sustinere patitur loci positio: descende potius, & cum fratribus quos adgregasti, tecum inhabita. Ad quorum verba, quia sacerdotes non obaudire, adscribitur crimini, descendebam, fateor, & ambulabam cum eisdem, ac cibum pariter capiebam. Quadã verò die prouocans me episcopus, longius ad villam emisit operarios cum scutis & malleis ac securibus, & eliserunt columnam in qua stare solitus eram: in crastino autem veniens, inueni omnia dissipata, fleuique vehementer: sed erigere nequiui quæ destruxerant, ne dicerer contrarius iussionibus sacerdotum: & ex hoc sicut nunc habito cum fratribus, habitare contentus sum.

Dianæ simulachrũ euertitur.

Simeon stelites, vide palladium.

CAP. XVI.

Cvi cùm de virtutibus beati Martini quas in eo loco operatus est, aliqua vt declararet exposcerem, hæc retulit: Franci cuiusdam & nobilissimi in gente sua viri filius mutus surdúsque erat: adductúsque à parentibus ad hanc basilicam, iussi eum cum diacono meo & alio ministro, intra ipsum tẽplum sanctum in lectulo requiescere, & per diem quidem orationi vacabat: nocte autem in ipsa, vt diximus, æde dormiebat, quandoque miserante deo apparuit mihi in visione beatus Martinus, dicens, Eiice agnum de basilica, quia iam sanus factus est. Mane autem facto, cogitante me quod esset hoc somnium, venit ad me puer, & emittens vocem, gratias agere deo cœpit, conuersúsque ad me ait, Gratias ago deo omnipotẽti, qui mihi & eloquium reddidit, & auditum. Ex hoc sanus redditus, ad domum rediit. Alius verò qui plerũque in furtis diuersisque sceleribus commixtus, peierare consueuerat, cùm aliquando à quibusdam pro furto argueretur, ait, Ibo ad basilicam beati Martini, & sacramentis me exuens innocens reddar. Quo ingrediente elapsa securi de manu eius ad ostium ruit, graui cordis dolore perculsus: confessúsque est miser verbis propriis quæ venerat excusare periuriis. Alius simili modo cùm de incendiis domus vicini sui argueretur, ait, Vadam ad tẽplum sancti Martini, & fide data insons rediturus ero ab hoc crimine: manifestum erat enim hunc domum illam incendio concremasse: abiens autem ad sacramenta danda, conuersus ad eum, dixi ei, Quantum vicinorum tuorum dictat adsertio, non eris innocẽs ab hoc scelere: sed tamen deus vbique est, & virtus eius ipsa est forinsecus. Tamen si ita te vana fiducia cœpit, quòd deus vel sancti eius in periuriis non vlciscantur, ecce templum sanctum, econtra iura vt libet: nam calcare limen sacrum non permitteris. At ille eleuatis manibus ait, Per omnipotentem deum & virtutem beati Martini antistitis eius, quia hoc incendium non admisi: datis itaque sacramentis, dum recederet, visum est ei quasi ab igne circundari. Et statim ruens in terram, clamare cœpit se à beato antistite vehementer exuri: aiebat enim miser, Testor deum, quia ego vidi ignem de cœlo cadere, qui me circundans validis vaporibus conflat. Et dum hæc diceret, spiritum exhalauit. Multis hæc causa documentum fuit, ne in hoc loco auderent vlterius peierare. Plurima quidem de his virtutibus hic diaconus retulit, quę sequi longum putaui.

Mutus basilica B. Martini sanatur.

Periurus exuritur.

CAP. XVII.

Dvm autem in loco illo commoraremur, vidimus per duas noctes signa in cœlo, id est radios à parte aquilonis tam clarè splendidos, vt prius sic adparuisse non fuerint visi: & ab vtraque quidem parte, id est ab euro, & zephyro, nubes sanguineæ: tertia verò nocte quasi hora secunda, adparuerũt hi radij. Et ecce dum hos miraremur adstantes, surrexerunt à quatuor plagis mundi alij horum similes, vidimúsque totum cœlum ab his operiri: & erat nubes in medio cœli splẽdida, ad quam se hi radij colligebant in modum tentorij, quod ab imo ex amplioribus incœptum fasciis angustatis in altum, in vnum cuculli caput sæpe colligitur. Erantque in medio radiorum & aliæ nubes ceu coruscũ valide fulgurantes. Quod signum magnum nobis ingessit metum. Operiebamur enim super nos aliquam plagam de cœlo transmitti.

Prodigia.

Childebertvs verò rex compellentibus missis imperialibus, qui aurum quod anno superiore

Childeb. copias in Italiã dirigit.

A superiore datum fuerat, requirebat, exercitum in Italiam dirigit. Sonus enim erat sororem suam Ingundem iam Constantinopolin fuisse translatam. Sed cùm duces inter se altercarentur, regressi sunt sine vllius lucri conquisitione. Nam Vuintrio dux à pagensibus suis depulsus, ducatu caruit: finisset que vitam, nisi fuga auxilium præbuisset, sed postea pacato populo, ducatum recepit. Itaque Nicetius per emissionem Eulalij à comitatu Aruerno submotus, ducatum à rege expetiit, datis pro eo immensis muneribus. Et sic in vrbe Aruerna, Ruthena atque Vcetica dux ordinatus est, vir valde ætate iuuenis, sed acutus in sensu: fecitque pacem in regione Aruerna, & in reliquis ordinationis suæ locis. Childericus verò Saxo in offensam regis Gunthchramni incidens, pro causa ob quam superius diximus alios confugisse, beati Martini basilicam expetit, vxorem in regno regis antedicti relinquens. Cui obtestatus fuerat rex, ne virum videre præsumeret, nisi prius ille regali gratiæ reconciliaretur: ad quem cùm pro eo sæpius legationem misissemus, tandem obtinuimus vt vxorem reciperet, & citra Ligerim fluuium commoraretur, non tamen ad regem Childebertum transire præsumeret. Sed ille accepta libertate recipiendæ vxoris, clam ad eum transit. Adeptaque ordi-
B natione ducatus in ciuitatibus vltra Garonnam quæ in potestate supradicti regis habebantur, accessit. Gunthchramnus verò rex volens regnum nepotis sui Chlotharij, filij scilicet Chilperici, regere, Theodulphum Andegauis comitem esse decreuit: introductusque in vrbem à ciuibus & præsertim à Domigisilo, cum humilitate repulsus est. Recurrensque ad regem, iterum præceptum accipiens à Sigulfo duce intromissus, comitatū vrbis illius rexit: Gundobaldus autē comitatū Meldēsem super Guerpinū ingressusque vrbem, causarū actionē agere cœpit. Exindè dū pagū vrbis in hoc officio circumiret, in quadā villa ab Guerpino interficitur. Cuius parentes cōgregati super hunc inruūt, inclusumque in pensilem domum interimunt: sicque vterque à comitatu morte imminente discessit.

Cap. XIX. *Dagulfus adulter abbas occiditur.*

Cvm autem sæpius Dagulfus abbas pro sceleribus suis argueretur, quia furta & homicidia plerunque faciebat, sed & in adulteriis nimium dissolutus erat: quodam tempore cùm vxorem vicini sui concupiscens, misceretur cum ea, requirens occasiones diuersas, qualiter virum adulteræ intra monasterij huius septa deberet obprimere, ad extremum contestatus est ei dicens, quòd si ad
C vxorem suā accederet, puniretur. Illo quoque discedente ab hospitiolo suo, hic Dagulfus nocte cum vno clerico veniens, domum meretricis ingreditur. Postquā autē diutissimè bibentes inebriati sunt, in vno strato locantur. Quibus dormientibus aduenies vir ille accenso stramine, eleuata bipenne vtrunque peremit. Ideóque documētum sit hęc causa clericis,* ne cōtra canonum statuta extraneārum mulierum consortio potiantur, cùm hæc & ipsa lex canonica & omnes scripturæ sanctæ prohibeant: præter has fœminas de quibus crimen non potest æstimari.

* *Nicena synodus interdixit clericis subintroductam habere mulierem; nisi forte matrem, aut am, in can. Nicen.*

sororem, aut eas quæ fugiāt suspitionem, de quibus præclara extat Chrysostomi Homilia. Quas hic noster author, vt & Rufinus lib. 10. hist. cap. 6. & l. eum qui C. de Episc. & cler. extraneas: Antiochem vocabant συνεισάκτους, subintroductas. Niceph. lib. 6. cap. 30. dist. 32. Nullus missam audiat presbyteri quam scit concubinam habere, aut subintroductam.

Cap. XX. *Acta synodi matesconsis.*

Interim dies placiti aduenit, & episcopi ex iussu regis Gunthchramni apud Matescensem vrbem collecti sunt. Faustinianus autem qui ex iussu Gundobaldi, Aquensis vrbis episcopus ordinatus fuerat, ea conditione remouetur, vt eum Bertheramnus Orestesque siue Palladius qui eum benedixerant, vicibus pascerent, centenósque ei aureos annis singulis ministrarent. Nicetius tamen
D ex laico qui prius ab Chilperico rege præceptum elicuerat, in ipsa vrbe episcopatum adeptus est. Vrsicinus Cadurcensis episcopus excommunicatur, pro eo quòd Gundobaldum excepisse publicè est confessus: accepto huiusmodi placito, vt pœnitentiam tribus annis agens, neque capillum, neque barbam tōderet, vino & carnibus abstineret: missas celebrare, clericos ordinare, ecclesiásq; & chrisma benedicere, eulogias dare penitus non auderet: vtilitas tàmen ecclesiæ per eius ordinationem, sicut solita erat omninò exerceretur. extitit enim in hac synodo quidā ex episcopis qui dicebat mulierem, hominē nō posse vocitari. Sed tamen ab episcopis ratione accepta quieuit: eo quòd sacer veteris testamenti liber edoceat, quòd in principio deo hominē creāte ait, Masculū & fœminā creauit eos: vocauitque nomen eorum, Adam, quod est homo terrenus: sic vtique vocans mulierem, ceu virum: vtrunque enim hominem dixit. Sed & dominus Iesus Christus ob hoc vocitatur filius hominis, quòd sit filius virginis, id est mulieris. Ad quam cùm aquas in vina transferre pararet, ait, Quid mihi & tibi est mulier? & reliqua. Multisque & aliis testimoniis hæc causa cōuicta quieuit. Prætextatus vero Rothomagensis episcopus, orationes quas in exilio positus scalpsit, coram episcopis, recitauit. Quæ quibusdam quidem placuerant, à quibusdam verò, quia artem secutus minimè fuerat, reprehendebantur. Stilus tamen per loca ecclesiasticus & rationabilis erat. Cædes autem magna tunc inter famulos Prisci episcopi & Leudegisili ducis fuit. Priscus tamen episcopus ad coemendam pacem multum pecuniæ obtulit. His etiam diebus Gunthchramnus rex grauiter ægrotauit, ita vt putaretur à quibusdam non posse prorsus euadere: quod credo prouidentia dei fuisset. Cogitabat enim multos episcoporum exilio detrudere. Theodorus itaque episcopus, ad vrbem suam regressus, fauente omni populo cum laude susceptus est.

Vrsicini pœnitentia.

Mulierem hominem vocari non posse.

E

Gunthchrāmnus ægrotat.

Cap. XXI. *Placitum belsonancum.*

Itaqve cùm hæc synodus ageretur, Childebertus rex apud Belsonancum villam, quæ in medio Ardoennensis siluæ sita est, cum suis coniungitur. Ibique Brunichildis regina pro Ingundæ filia quæ adhuc in Africa tenebatur, omnib. prioribus questa est: sed parum consolationis emeruit. Tunc contra Bosonem Gunthchramnum causa exoritur. Ante paucos autē dies mortua propinqua

Universidad de Sevilla Biblioteca

F uxoris eius sine filiis, in basilica vrbis Metensis sepulta est cum grandibus ornamentis & multo auro. Factum est autem vt post dies paucos adesset festiuitas beati Remigij, quæ in initio mensis Octobris celebratur. Descendentibus autem multis è ciuitate cum episcopo, & præsertim senioribus vrbis cum duce, venerunt pueri Bosonis Gunthchramni ad basilicam in qua mulier erat sepulta. Ingressi, conclusis super eos ostiis, detexerunt sepulchrum, tollentes & auferentes omnia ornamenta corporis defuncti quæ reperire potuerunt. Sentientes autem hæc monachi basilicæ illius, venerunt ad ostium, sed ingredi non sunt permissi. Quod videntes, nunciauerunt hæc episcopo suo ac duci. Interea pueri acceptis rebus ascensisque equis, fugere cœperunt: sed timentes ne adprehensi in via diuersis subigerentur pœnis, regressi sunt ad basilicam. Posuerúntque quidem res super altariū, sed foras egredi non sunt ausi, clamantes atque dicentes, Quia à Gunthchramno Bosone transmissi sumus. Sed cùm ad placitum in villam quā diximus, Childebertus cum proceribus suis conuenisset, & Gunthchramnus de his interpellatus, nullum responsum dedisset, clam aufugit: ablatæque sunt ei deinceps omnes res quæ in Aruerno de fisci munere promeruerat. Sed & diuersorum res quas malè peruaserat, cum confusione reliquit.

Childebertus turpi fuga elabitur.

G

CAP. XXII. *Laicis rex negat Episcopatus.*

LABAN Heloscnsis episcopus, hoc anno obiit. Cui Desiderius ex laico successit. Cum iureiurando enim rex pollicitus fuerat, se nunquam ex laicis episcopum ordinaturum. Sed quid pectora humana non cogat auri sacra fames? Berthchramnus verò regressus ex synodo, à febre corripitur. Arcessitoque Vualdone diacono, qui & ipse in baptismo Berthchramnus vocitatus est, summam ei sacerdotij deputat: omnésque conditiones tam testamenti quàm benemeritorum suorum ipsi committit. Quo discedente, hic spiritum exhalauit. Regressus diaconus cum muneribus & consensu ciuium ad regem properat, sed nihil obtinuit. Tunc rex data præceptione, iussit Gundegisilum Sanctonicum comitem cognomento Dodonem, episcopum ordinari: gestúmque est ita. Et quia multi clericorum Sanctonicorum ante synodum consentientes Berthchramno episcopo, in Palladium sacerdotem suum aliqua aduersa conscripserant, quæ ei humilitatem ingererent, post eius obitum adprehensi à sacerdote, grauiter cæsi, atque expoliati sunt. Hoc tempore & Vuandelinus nutritor Childeberti regis, obiit: sed in locum eius nullus est subrogatus, eo quòd regina mater curam velit propriam habere de filio. Quæcunque de fisco meruit, fisci iuribus sunt relata. Obiit his diebus Bodegisilus dux plenus dierum, sed nihil de facultate eius filiis minutum est. In locum Fausti Auscensis episcopi, Fabius episcopus est subrogatus. Post obitum sancti Saluij hoc anno, Desideratus Albigensibus episcopus datus est.

H

CAP. XXIII. *Pluuiæ frequentes.*

MAGNÆ hoc anno pluuiæ fuerunt, amnésque intantum conualuerunt, vt plerunque naufragia euenirent: ipsique litora excedentes, propinquas segetes ac prata operientes, grauiter elisserunt: fuerúntque vernales æstiuique menses tam inrigui, vt hyems magis putaretur esse quàm æstas.

CAP. XXIIII. *Insulæ incēdio consumptæ.*

DVÆ hoc anno insulæ in mari diuinitus incendio crematæ sunt: quæ per dies septem cum hominibus pecoribusque consumptæ subuertebantur. Nam qui in mare confugerant, & se in profundum præcipitarant, aqua consumebantur, grauioríque supplicio qui non confestim emittebant spiritum, vrebantur. Redactisque omnibus in fauillā, cuncta mare operuit. Ferebant etiam multi, signa quæ superius nos vidisse octauo mense narrauimus, quasi arderet cœlum, ex huius incēdij splendore fuisse.

CAP. XXV. *Stagnum versum in sanguinem.*

I

IN alia verò insula quæ est proxima ciuitati Veneticæ, erat stagnum validum, piscibusque refertum, quod in vnius vlnæ altitudinem conuersum est in cruorem: ita per dies multos congregata canum atque auium inæstimabilis multitudo, sanguinem hunc lambens, satiata redibat in vesperum.

CAP. XXVI. *Berulfus ligatur & expilatur.*

TVRONICIS verò atque Pictauis Ennodius dux datus est. Berulfus autem qui his ciuitatibus ante præfuerat, pro thesauris Sygiberti regis quos clam abstulerat, cum Aruegisilo socio suspectus habebatur. Qui cum hūc ducatum in supradictis vrbibus expeteret, à Rochingo duce facto instrumento cum satellite alligatur. Nec mora, missi ad domos eorum pueri expilant omnia: multa ibi de proprio, nonnulla de antedictis thesauris sunt reperta: quæ omnia ad Childebertum regem delata sunt. Cumque in hoc res ageretur, vt gladius ceruicem decideret, interuentu episcoporum obtenta vita laxati sunt, nihil tamen de his quæ eis ablata fuerant recipientes.

CAP. XXVII. *Desiderius.*

DESIDERIVS verò dux cum aliquib. episcopis, & Aredio abbate, & Antestio ad regem Gūthchramnum properauit. Sed cùm eum rex ægrè vellet accipere, victus precibus sacerdotum in gratiam suam recepit. Tunc ibi Eulalius adfuit quasi pro coniuge quę eum spreuerat, & ad Desiderium K transierat causaturus: sed in ridiculum & humilitatem redactus, siluit. Desiderius verò remuneratus à rege, cū gratia est reuersus.

CAP. XXVIII. *Ingundis obiit.*

IGITVR vt superius diximus, Ingundis à viro cum imperatoris exercitu derelicta, dum ad ipsum principem cum filio paruulo duceretur, in Africa defuncta est & sepulta. Leuuichildus verò Herminichildum filium suum quem ante dicta mulier habuit, morti tradidit. Quibus de causis commotus Guntheramnus rex, exercitum in Hispanias destinat, scilicet vt prius Septimaniam quæ adhuc intra Galliarum terminum habetur, eius dominationi subderent: & sic inantea proficiscceretur. Dum autem hic exercitus moueretur, indiculum à nescio quibusdam hominibus rusticis est repertum. Quod & Gunthchramno regi legendum miserunt hoc modo, quasi Leuuichildus ad Fredegundem scriberet, vt quocunque ingenio exercitum illuc prohiberet ire, dicens,

inimicos

A inimicos noſtros, id eſt Childebertũ & matrẽ eius, velociter interimite, & cum rege Gunthchramno pacem inite, quam præmiis multis coemite. Et ſi vobis minus eſt fortaſſis pecuniæ, nos clam mittimus: tantum, vt quod petimus impleatis. Cum autem de inimicis noſtris vlti fuerimus, tunc Amelio epiſcopo, ac Leubæ matronæ bona tribuite, per quos miſſis noſtris ad vos accedẽdi aditus reſeratur. Leuba enim eſt ſocrus Bladaſtis ducis. *Hiſp. legatio ad Fredeg.*

Et licet hæc ad Gunthchramnum regem perlata, & nepoti eius Childeberto in notitiam data fuiſſent, tamen Fredegundis duos cultros ferreos fieri præcepit: quos etiam caraxari profundius, & veneno infici iuſſerat, ſcilicet ſi mortalis adſultus vitales non diſſolueret fibras, vel ipſa veneni infectio vitam poſſet velocius extorquere. Quos cultros duobus clericis cum his mandatis tradidit, dicens, Accipite hos gladios, & quantocyus pergite ad Childebertum regem, adſimulantes vos eſſe mendicos: cúmque pedibus eius fueritis ſtrati, quaſi ſtipem poſtulantes, latera eius vtraque perfodite, vt tandem Brunichildis, quæ ab illo adrogantiam ſumit, eo cadente conruat, mihíque ſubdatur. Quòd ſi tanta eſt cuſtodia circa puerum, vt accedere nequeatis, vel ipſam interimite inimicam. Merces quoque operis veſtri hæc erit, vt ſi mortui in hoc opere fueritis, parentibus veſtris bona tribuam, ipſóſque muneribus ditans, primos in regno meo conſtituam: interim vos timorem omnem omittite, nec ſit trepidatio mortis in pectore. Noueritis enim, quòd cunctos homines hæc cauſa continet. Armate virilitate animos, & conſiderate ſæpius fortes viros in bello cõruere: vnde nunc parentes eorum nobiles effecti, opibus immenſis cunctis ſupereminent, cunctóſq; præcellunt. Cúmque hæc mulier loqueretur clerici tremere cœperunt, difficile putantes hæc iuſſa poſſe complere. At illa dubios cernens, medificatos potione direxit, quò ire præcepit: ſtatímque robur animorum adcreuit: promiſerúntque ſe omnia quæ præceperat impleturos: Nihilominus vaſculum hac potione repletum, ipſos leuare iubet, dicens, In die illa cum hæc quæ præcipio facitis, mane priuſquam opus incipiatur, hinc potum ſumite. Erit vobis magna conſtantia ad hæc peragenda. His ita inſtructis, dimiſit eos: qui pergentes, & ad vrbem Sueſſionas accedentes, à Rauchindo duce capti, diſcuſſíque omnia reſerant, & ſic in carcerem religati ſunt. Poſt dies verò paucos, Fredegundis certa iam quòd fuiſſent impleta quæ fuerant imperata, miſit puerum inquirere quid aut rumor populi ferret, aut ſi aliquem inueniret indicantem, qui diceret, Childebertum iam interemptum fuiſſe. Egreſſus igitur puer ab ea, Sueſſionas vrbem venit. Audiens denique hos in carcerem retineri, ad oſtium adpropinquat. Sed cùm loqui ſatellitibus cœpiſſet, & ipſe captus, cuſtodiæ mancipatur. Tunc omnes ſimul ad Childebertum regem directi ſunt: diſcuſſíque veritatem aperiunt, indicantes ſe à Fredegunde miſſos ad eum interimendum, dicentes: Iuſſa reginæ ſuſcepimus, vt nos egenos adſimularemus, cúmque pedibus tuis prouoluti aliquid ſtipendij quæreremus, ab his te gladiis transfodere voluimus. Quòd ſi adſultu ſegniore gladius defixus eſſet, ipſum venenum quo ferrum erat infectum animam velociter penetraret. Hæc his dicentibus, diuerſis ſuppliciis adfecti, truncatis manibus auribúſque & naribus, variis ſunt mortibus interempti.

CAP. XXIX. *Fredegundis mittit qui Childebertũ aut Brunechildem interficerent.*

Sicarij comprehendũtur.

IGITVR Gunthchramnus rex commoueri exercitum in Hiſpanias præcepit, dicens, Prius Septimaniam prouinciam ditioni noſtræ ſubdite: quæ Galliis eſt propinqua. Indignum eſt vt horrendorum Gothorum terminus vſque in Gallias ſit extenſus. Tunc commoto omni exercitu regni ſui, illuc dirigit. Gentes verò quæ vltra Ararim Rhodanúmque & Sequanam commanebant, cum Burgundionibus iunctæ, Ararica Rhodaniticáque litora, tam de fructibus, quàm de pecoribus valdè depopulati ſunt: multa homicidia, incendia, prædaſque in regione propria facientes, ſed & eccleſias denudantes, clericos ipſos cum ſacerdotibus ac reliquo populo ad ipſas ſacratas deo aras interimentes, vſque ad vrbem Nemauſum proceſſerunt. Similiter & Biturici, Sanctonici cum Petragoricis, Engoliſmenſibus, & reliquarum vrbium populo, qui tunc ad ante dicti regis imperium pertinebant, vſque ad Carcaſonam vrbem deuecti, ſimilia mala geſſerunt. Sed cum ad vrbem acceſſiſſent, reſeratis ſponte ab habitatoribus portis, nullo reſiſtente ingreſſi, neſcio quo cum Carcaſonenſibus ſcandalo commoti, vrbem egreſſi ſunt. Tunc Terentiolus comes quondam vrbis Lemouicinæ, lapide de muro proiecto percuſſus, occubuit. Cuius caput truncatum eſt ad vindictam aduerſariorum, & vrbi delatum eſt. Ex hoc omnis populus timore perterritus, ad propria regredi deſtinans, vniuerſa reliquit, quæ vel per viam cœperat, vel quæ ſecum adduxerat. Sed & Gothi per occultas inſidias multis de his ſpoliatis interemerunt, exindè in Tholoſanorum manus incidentes, quibus dum pergerent, multa intulerant mala, ſpoliati ac cæſi vix propria contingere potuerunt. Hi verò qui Nemauſum adgreſſi fuerant, deuaſtantes vniuerſa regionis, ſuccenſis domibus, incenſis ſegetibus, diſciſſis oliuetis, vinetiſque ſuccíſis, nihil incluſis nocere potentes ad alias vrbes progreſſi ſunt. Erant enim valdè munitæ & de cibis ac reliquis neceſſariis adplenè refertæ, & horum vrbana depopulantes, vrbes minus inrumpere valuerunt. Tunc & Nicetius dux cum Aruernis in hac expeditione commotus, cum reliquis vrbes adſedit. Sed cũ minus valeret, ad caſtrum quoddam peruenit: dataque fide, ſponte incluſi reſerantes portas, eos creduli tanquam pacificos ſuſceperunt. Illi verò ingreſſi, poſtpoſito ſacramento præſidia cuncta diripiunt, animas in captiuitatem ſubdentes. Tunc accepto conſilio vnuſquiſque ad propria eſt regreſſus: tantaque per viam ſcelera, homicidia, prædas, direptiones per regionem propriam geſſerunt, vt ea vſquequaque memorari perlongum ſit. Veruntamen quia ſegetes prouinciæ igni ab hiſdẽ ſuccenſas dicimus, fame

CAP. XXX. *Gunthchrãnus aduerſus Gothos regni fines propagare ſtudet.*

Terentiolus occumbit.

atque inedia pereuntes, per viam relinquebantur exanimes, nonnulli in fluminibus demersi, pleri- F
que in seditionibus interempti sunt. Ferebãt enim amplius quàm quinque milia in his stragibus fuis-
se peremptos. Sed non eos qui remanserant, coercebat aliorum interitus. Tunc & Aruernæ regio-
nis ecclesiæ quæ viæ publicæ propinquæ erant, à ministeriis denudatæ sunt. Nec fuit terminus ma-
lè faciẽdi, nisi cũ ad propria singuli peruenerũt. Quibus reuersis, magna Gunthchrãnũ regẽ amaritu-
do cordis obsedit. Duces verò supradicti exercitus ad basilicã sancti Symphoriani martyris expetie-
runt. Veniente itaque rege ad eius solennitatem, repręsentati sunt sub conditione audientiæ in post-
modum futuræ. Postea vero quatuor conuocatis episcopis, necnon & maioribus natu laicorum, du-
ces discutere cœpit, dicens, Qualiter nos hoc tempore victoriam obtinere possumus, qui ea quæ pa-
tres nostri consecuti sunt, non custodimus: illi verò ecclesias ædificantes, in deum spem omnem po-
nentes, martyres honorantes, sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt, gentésque aduer-
sas diuino opitulante adiutorio, in ense & parma sæpius subdiderunt? Nos verò non solum deum
non metuimus, verumetiam sacra eius vastamus, ministros interficimus, ipsa quoque sanctorum
Victoria non est impiorum. pignera in ridiculo discerpimus, ac vastamus. Non enim potest obtineri victoria, vbi talia perpe- G
trantur. Ideo manus nostræ sunt inualidæ, ensis tepescit, nec clypeus nos vt erat solitus defen-
dit ac protegit. Ergo si hoc meæ culpæ adscribitur, iam id deus capiti meo restituat. Certè si
vos regalia iussa contemnitis, & ea quæ præcipio implere differtis, iam debet securis capiti vestro
submergi. Erit enim documentum omni exercitui, cum vnus de prioribus fuerit interfectus:
veruntamen iam experiri debemus quid agi oporteat. Si quis iustitiam sequi destinat, iam se-
quatur. Si quis contemnit, iam vltio publica ceruici eius immineat. Satius est enim vt pauci con-
tumaces pereant, quàm ira dei super omnem regionem dependat innoxiam. Hæc rege dicente,
responderunt duces, Bonitatis tuæ magnanimitas, rex optime, enarrari facilè non potest: qui ti-
mor tibi in deum sit, qui amor in ecclesias, quæ reuerentia in sacerdotes, quæ pietas in paupe-
res, quæve dispensatio in egenos: sed quia omnia quæ gloria vestra profert, recta veráque esse
censentur, quid faciemus quòd populus omnis in vitium est dilapsus? Omnémque hominem age-
re quæ sunt iniqua delectat: nullus regem metuit, nullus ducem, nullus comitem reueretur: & si H
fortassis alicui ista displicent, & ea præ longæuitate vitæ vestræ emendare conatur, statim seditio
in populo, statim tumultus exoritur, & in tantum vnusquisque contra seniorem sæua intentione
grassatur, vt vix se credat euadere, si tandem silere nequiuerit. Ad hæc rex ait, Si quis sequitur iu-
stitiam, viuat: si quis legem mandatumque nostrum respuit, iam pereat, ne nos diutius hoc bla-
sphemium prosequatur. Hæc eo dicente, aduenit nuncius dicens, Richaredus filius Leuuieldi de
Hispaniis egressus, Caput arietis castra obtinuit. & ex pago Tholosano maximam partem depopu-
latus est, hominesque captiuos abduxit: Vgernum Arelatense castrum intrupit, resque cunctas cum
hominibus abstulit, & sic se intra muros Nemausensis vrbis inclusit. Hæc audiens rex, Leudegisi-
lum in locum Calumnioſi cognomento Ægilanis, ducem deligẽs, omnem ei prouinciam Arelaten-
sem commisit, custodesque per terminos super quatuor virorum milia conlocauit. Sed & Nicetius
Aruernorum dux similiter cum custodibus perrexit, & fines regionis ambiuit.

CAP. XXXI. DVM hæc agerentur, & Fredegundis apud Rothomagensem vrbem commoraretur, verba ama-
ritudinis cum Prætextato pontifice habuit, dicens, Venturum esse tempus qnando exilia in quibus I
detentus fuerat, reuiseret. Et ille, Ego semper & in exilio, & extra exilium episcopus fui, sum, & ero.
nam tu non semper regali potentia perfrueris. Nos ab exilio prouehimur tribuente deo in regnum:
tu verò ab hoc regno demergeris in abyssum. Rectius enim erat tibi, vt relicta stultitia atque
malitia, iam te ad meliora conuerteres, & ab hac iactantia, qua semper ferues, abstrahereris, vt
& tu vitam adipiscereris æternam, & paruulum quem genuisti, adducere ad legitimam posses æta-
tem. Hæc effatus, cum verba illius mulier grauiter acciperet, se à conspectu eius felle feruẽs abstra-
xit. Aduenientе autem dominicæ Resurrectionis die, cum sacerdos adimplenda ecclesiastica officia
ad ecclesiam maturius properasset, antiphonas iuxta consuetudinem incipere per ordinem cœpit.
Prætextatus Episcopus Rothomagen. per Fredegũdam die Paschæ occiditur. Cúmque inter psallendum formulæ decumberet, crudelis adfuit homicida, qui episcopum super
formulam quiescentem, extracto balthei cultro, sub ascella percutit. Ille verò vocem emittens, vt
clerici qui aderant adiuuarent, nullius auxilio de tantis adstantibus est adiutus. At ille plenas san-
guine manus super altarium extendens, orationem fundens, & Deo gratias agens in cubiculũ suum K
inter manus fidelium deportatus, & in suum lectulum collocatus est. Statimque Fredegundis cum
Beppoleno duce & Ansoualdo adfuit, dicens, Non oportuerat hæc nobis ac reliquæ plebi tuæ, ô
sancte sacerdos, vt ista tuo cultui euenirent. Sed vtinam indicaretur qui talia ausus est perpe-
trare, vt digna pro hoc scelere supplicia sustineret. Sciens autem eam sacerdos hæc dolosè
proferre, ait, Et quis hæc fecit, nisi is qui reges interemit, qui sæpius sanguinem innocentem
effudit, qui diuersa in hoc regno mala commisit? Respondit mulier, Sunt apud nos peritissimi
medici, qui huic vulneri mederi possunt. Permitte vt accedant ad te. Et ille, Iam inquit, me deus
præcipit de hoc mũdo vocari: nam tu quæ his sceleribus princeps inuẽta es, eris maledicta in secu-
lo, & erit deus vltor sanguinis mei de capite tuo. Cumque illa discederet, pontifex ordinata domo
sua, spiritum exhalauit. Ad quem sepeliendum Romacharius Constantinæ vrbis episcopus aduenit.
Magnus tũc omnes Rothomagẽses ciues, & præsertim seniores loci illius Francos, mœror obsedit.

Ex

A Ex quibus vnus senior ad Fredegundem veniens, ait, Multa enim mala in hoc seculo perpetrasti, sed adhuc petius non feceras, quàm vt sacerdotem Dei iuberes interfici: sit Deus vltor sanguinis innocentis velociter. nam & omnes erimus inquisitores mali huius, vt tibi diutius non liceat tam crudelia exercere. Cum autem hæc diceret, discederet à conspectu reginæ, misit illa qui eũ ad conuiuium prouocaret. Quo renuente, rogat vt si conuiuio eius vti non velit, saltem vel poculum hauriat, ne iniunsa regali domo discedat. Quo expectãte, accepto poculo, bibit absynthium cum vino & melle mixtum, vt mos barbarorum habet: sed hic potus veneno imbutus erat. Statim autem vt bibit, sensit pectori suo dolorem validum imminere: & quasi si incideretur intrinsecus, exclamat suis dicens, Fugite ô miseri, fugite malum hoc, ne mecum pariter perimamini. Illis quoque non bibentibus, sed festinantibus abire, ille protinus excæcatus, ascensóque equo in tertio ab hoc loco stadio cecidit, & mortuus est. Posthæc Leudoualdus episcopus epistolas per omnes sacerdotes direxit, & accepto consilio ecclesias Rothomagenses clausit, vt in his populus solennia diuina non spectaret, donec indignatione communi reperiretur huius auctor sceleris. Sed & aliquos adprehendit, quibus supplicio subditis, veritatem extorsit, qualiter per consilium Fredegundis hæc acta fuerant: sed ea detensante, vlcisci non potuit: ferebant etiam ad ipsum percussores venisse, pro eo quòd hæc inquirere sagaciter destinaret: sed custodia vallato suorũ, nihil ei nocere potuerunt. Itaque cum hæc ad Gũthchramnum regem perlata fuissent, & crimen super mulierẽ iaceretur, misit tres episcopos ad filium qui esse dicitur Chilperici, quem superius Chlotharium scripsimus vocitatum, id est Arthemium Senonicum, Veranum Cabillonensem, & Agrecium Tricassinum, vt scilicet cum his qui paruulum nutriebant, perquirerent huius sceleris personam, & in conspectu eius exhiberent. Quod cum sacerdores locuti fuissent, responderunt seniores, Nobis prorsus hæc facta displicent, & magis ac magis ea cupimus vlcisci. nam non potest fieri vt si quis inter nos culpabilis inuenitur, in conspectum regis vestri deducatur, cum nos possimus nostrorum facinora regali sanctione comprimere. Tunc sacerdotes dixerunt, Noueritis enim quia si persona quæ hæc perpetrauit, in medio posita non fuerit, rex noster cum exercitu huc veniens, omnem hanc regionem gladio incendioque vastabit: quia manifestum est hãc interfecisse gladio episcopum, qui maleficiis Francum iussit interfici: C & his dictis discesserũt, nullũ rationabile responsum accipiẽtes, obtestãtes omnino vt nũquam in ecclesia illa Melantius qui prius in loco Prætextati subrogatus fuerat, sacerdotis fungeretur officio.

Senior venene necatur Fredegundæ dolus.

CAP. XXXII

Vxoratos hinc fuisse presbyteros & episcopos apparet, sed vxoribus non vsos vt post Hieronym.

MVLTA enim hoc tempore mala gestæ sunt. nam Domnola relicta quondam Burgolini, quæ fuit filia Victorij Redonensis episcopi, quam Nectarius matrimonio copulauerat, intentionem de vineis cum Boboleno referendario Fredegundis habebat. Audiens eam in has vineas aduenisse, misit nuncios obtestantes, ne ingredi penitus in hanc possessionem præsumeret. Quod illa despiciens, & res patris sui fuisse proclamans, ingressa est. Tunc ille commota seditione, super eam cum armatis viris inruit. Qua interfecta, vineas vindemiauit, resque diripuit: & tam viros quàm mulieres qui cum ea erant, interfecit gladio, nec remansit ex his nisi qui fuga labi potuit.

docet Niceph. lib. 12. c. 24. li. 2 cap. 44. disputans quinam Apost. coniuges fuerint. Apud eundem cap. 19. Gregor. Nissenus vxoratus fuit, & Pelagius cap. 21. in coniugio celebi sponsam pro sorore habuit. Mantuanus de S. Hilario: Non nocuit tibi progenies, nonobstitit vxor Legitimo coniuncta thoro, &c.

D

CAP. XXXIII.

Mulier Parisiense somnio cognouit incendium.

EXTITIT autem in his diebus apud vrbem Parisiacam mulier quæ diceret incolis, Fugite ab vrbe, & scitote eam incendio concremandam. Quæ cùm à multis inrideretur, quod hæc aut sortiũ præsagio diceret, aut vana aliqua somniasset, aut certè dæmonij meridiani hæc instinctu proferret, respondit, Nequaquam est ita vt dicitis: nam in veritate loquor, quia vidi per somnium à basilica sancti Vincentij venientem virum inluminatum, tenentem manu cereum, & domos negociantum ex ordine succẽdentem. Denique post tertiã noctẽ, quòd hęc mulier est effata, inchoante crepusculo, quidam è ciuibus accenso lumine, in promptuarium est ingressus: adsumptoque eo ac cæteris quæ necessaria erãt, abscessit, lumine secus cupellam olei derelicto. Erat enim domus hæc prima secus portam quæ ad medium diem pandit egressum. Ex quo lumine adprehensa domus incendio concrematur, de qua & aliq adprehendi cœperunt. Tunc diruente igne super vinctos careeris, adparuit eis beatus Germanus, & comminuens trabem atque catenas, quibus vincti tenebantur, relerato carceris ostio, vinctos abire permisit incolumes. Illi verò egressi se ad basilicam sancti Vincentij, in qua sepulchrum habetur beati antistitis contulerunt. Igitur cũ per totam ciuitatem huc atque illuc flãte vento flamma ferretur, to tisque viribus regnaret incendium, adpropinquare ad aliam portam cœpit, in qua beati Martini oratorium habebatur: quod ob hoc aliquando factum fuerat, eò quòd iste lepram maculosi hominis osculo depulisset. Vir autem qui cũ intextis virgultis in sublime constr uxerat, confisus in domino, nec de beati Martini virtute diffisus, se resque suas intra eius parietes ambiuit, dicens, Credo enim, & fides mea est, quòd repellat ab hoc loco incendium, qui sæpius incendiis imperauit: & in hoc loco leprosi hominis cutem osculo medente purgauit. Adpropinquãte enim illuc incẽdio, ferebãtur validi globi flãmarũ qui percutiẽtes parietẽ oratorij, protinus tepescebant. Clamabat autẽ populus viro ac mulieri, Fugite ô miseri vt euadere possitis: ecce iã igniũ põdus super vos diruit, ecce fauillę incẽdij cũ carbonibus, tanquã validus imber ad vos vsque distenditur: egredimini ab oratorio, ne cũ eodem incẽdio cõcrememini. At illi orationẽ fundentes, nun-

E

quam ab his vocibus mouebantur. Sed nec mulier se vnquam à feneſtra per quam interdum flãmę F
ingrediebantur, amouit, quæ erat ſpe firmiſſima de virtute beati antiſtitis præmunita. Tantáque fuit
virtus beati pontificis, vt nõ ſolum hoc oratorium cum alumni proprij domo ſaluaret, verumetiam
nec aliis domibus quæ in circuitu erant, nocere flammis dominantibus permiſiſſet: ibíque cecidit
incendium, quod ab vna parte pontis cœperat deſæuire. Ab alia verò parte tam validè cuncta cõfla-
Gliriũ & ſerpentis cõſecratio. grauit, vt amnis finem imponeret. veruntamen eccleſiæ domibus ſuis non ſunt aduſtæ. aiebãt enim
hanc vrbem quaſi conſecratam fuiſſe antiquitus, vt non ibi incẽdium prævaleret, non ſerpens, non
glis adparuiſſet. Nuper autem cum cuniculus pontis emundaretur, & cœnum de quo repletum fue-
rat, auferretur, ſerpentem, glirémque æreum repererunt. Quibus ablatis, & glires ibi deinceps extra
numerum, & ſerpentes adparuerunt, & poſtea incendia perferre cœpit.

CAP. XXXIIII. ET quia princeps tenebrarum mille habet artes nocendi, quid de reclauſis ac deo deuotis nuper
geſtum fuerit, pandam. Vennocus Britto presbyterij honore prædítus, cuius in alio libro memini-
mus, tantæ ſe abſtinentiæ dedicauit, vt indumento de pellibus tantum vteretur, cibum de herbis
agreſtibus incoctis ſumeret: vini verò tantum vas ad os poneret, quod magis putaretur libare G
oſculo quàm haurire. Sed cum eidem deuotorum largitas frequẽter exhiberet vaſa hoc plena liquo-
re, didicit, quod peius eſt, extra modum haurire, & in tantũ diſſolui potione, vt plerũque ebrius cer-
Britto presbyter ob temulẽtiam dæmone corripitur. neretur: vnde factum eſt vt inualeſcente temulentia, tẽpore procedente à dæmonio correptus, per
energiam vexaretur, intantum vt accepto cultro, vel quodcunque genus teli, vel lapidẽ, aut fuſtẽ po-
tuiſſet adripere, poſt homines inſano furore diſcurreret: vnde neceſſitas exegit vt catenis vinctus, cu-
ſtodiretur in cellula. In hac quoque dãnatione per duorũ annorũ ſpacia debacchãs, ſpiritũ exhala-
uit. Alius quoque Anatolius Burdegalenſis, puer vt ferũt annorum duodecim, cùm eſſet famulus cu-
iuſdam negociatoris, petit ſibi ad reclusionem licentiam tribui. Sed reſiſtente diu domino, putans
eum in hoc tepeſcere, atque implere non poſſe in hac ætate quod nitebatur appetere, tandẽ victus
precib. famuli facultatem tribuit, vt id quod flagitabat impleret. Erat autem ibi crypta ab antiquis
trãſuoluto elegantiq;, opere expolita, in cuius angulo erat cellula parua de quadratis lapidibus clau-
ſa, in quam vix vnus ſtans homo recipi poſſet. In hanc cellulã puer ingreditur: in hac per octo aut eo H
amplius annos commoratus, tenui cibo potúque contentus, vigiliis orationibúſque vacabat. Poſt
hæc pauorem validum perpeſſus clamare cœpit, intrinſecus ſe torqueri. Vnde factum eſt vt adiu-
Anatolius torquetur à dæmone. uante eum, vt credo, diabolicæ partis militia, amotis quadris quibus concluſus tenebatur, elideret
parietem in terram, conlidens palmas, & clamans ſe à ſanctis dei peruri. Cúmque diutiſſimè in hac
inſania teneretur, & ſancti Martini crebrius confiteretur nomen, ac diceret ſe potius ab eo quàm à
ſanctis aliis cruciari, Turonos adducitur. Sed malus ſpiritus, credo, ob virtutem atque magnitudi-
nem ſancti compreſſus, nequaquam hominem mutilauit. Nam in loco ipſo per anni curriculũ degẽs
cùm nihil mali pateretur, regreſſus eſt: ſed rurſus quibus caruerat, incurrit.

CAP. XXXV. LEGATI de Hiſpaniis ad regem Gunthchramnum venerunt cum multis muneribus pacem
petentes, ſed nihil certi accipiunt in reſponſis. nam anno præterito cùm exercitus Septimaniam
Legati Hiſp. debellaſſet, naues quæ de Galliis in Galliciam abierant, ex iuſſu Leuuieldi regis vaſtatæ ſunt, res
ablatæ, homines cæſi atque interfecti, nonnulli captiui abducti ſunt. Ex quibus pauci quodammo-
do ſcaphis erepti, patriæ quæ acta fuerant nunciauerunt. I

CAP. XXXVI. IGITVR apud Childebertum regem Magnoualdus cauſis occultis rex iuſſu regis interficitur
hoc modo: Stante intra Metenſis vrbis Palatium rege, & ludum ſpectante qualiter animal caterua
Magnoald. interficitur. canum circundatũ fatigabatur, Magnoualdus arceſſitur. Qui veniens, & neſciens quæ agenda erant,
cũ reliquis diſſolutus riſu, proſpicere pecudẽ cœpit. At is cui iuſſum fuerat, cùm videret cum ſpecta-
culo intentum, librata ſecuri, caput eius inliſit. Qui cecidit & mortuus eſt, ac per feneſtram domus
proiectus, à ſuis ſepultus eſt: réſque eius protinus direptæ, & ærario publico quantum repertum eſt,
ſunt inlatæ. Autumabant tamen quidam, eo quòd poſt mortem fratris diuerſis plagis coniugem
adfectam interfeciſſet, & vxorem fratris adſciſſet toro, extitiſſe cauſam qua interimeretur.

CAP. XXXVII. POST hæc Childeberto regi filius natus eſt, qui à Magnerico Treuerorum epiſcopo de ſacro
fonte ſuſceptus, Theodobertus eſt vocitatus: de quo tantum gaudium Gunthchramnus rex habuit,
Childebert. filio naſcitur. vt ſtatim legatos dirigens multa ei munera tranſmitteret, dicens: Per hunc enim deus erigere
Francorum regnum propria maieſtatis ſuæ pietate dignabitur, ſi huic pater, aut ipſe vixerit patri.

CAP. XXXVIII. ANNO denique vndecimo regni Childeberti regis, legati iterum de Hiſpaniis venerunt, K
pacem petentes: ſed nihil certi obtinentes, regreſſi ſunt. Richaredus autem filius Leuuieldi vſque
Narbonam venit, & intra terminum Galliarum prædas egit, & clam regreſſus eſt.

CAP. XXXIX. EO anno multi epiſcoporum obierunt. Badegiſilus verò Cœnomannorum epiſcopus, vir valdè
ſæuus in populo, auferens ſiue diripiens iniuſtè res diuerſorum: ad cuius animum acerbum atque
immitem coniunx acceſſerat ſæuior, quæ illum in committendis ſceleribus, nequiſſimis conſilij ſti-
mulis perurgebat. Nec præteribat dies aut momentum vllum, in quo non aut in ſpoliis ciuium, aut
in diuerſis altercationibus graſſaretur. Quotidiè autem cũ iudicibus cauſas diſcutere, militias ſecu-
lares exercere, ſæuire in alios, alios cædibus agere non ceſſabat, manibus etiam propriis verberare
progrediebatur multos, ac dicere, Nũ ideo quia clericus factus ſum, vltor iniuriarum mearum non
ero? Sed quid dicam de cæteris, cùm nec ipſis quoque germanis parceret, ſed magis ipſos expo-
liaret.

A liaret. Cum quo nunquam iustitiam de rebus paternis maternisve adsequi potuerūt. Quinto autem anno episcopatus sui expleto, cùm iam sextum ingrediens, epulum ciuibus cum immēsa lætitia præparasset, à febre correptus annum quem cœperat protinus morte imminente finiuit. In cuius locum Berthchramnus Parisiacus archidiaconus subrogatus est. Qui multas altercationes cum relicta illius defuncti habuisse probatur, eo quòd res quæ tempore Badegisili episcopi ecclesiæ datæ fuerāt, tanquam proprias retinebat, dicens, Militia hæc fuit viri mei: & licet inuita, tamen cuncta restituit. erat enim ineffabili malitia. nam sæpius viris omnia pudenda cum ipsis ventris pellibus incidit: fœminis secretiora corporis loca laminis candentibus perussit: sed & multa alia iniquè gessit, quæ tacere melius putaui. Obiit & Sabaudus Arelatēsis episcopus, in cuius locū Licerius regis Gunthchrāni referendarius est adscitus. Grauis tunc prouinciam ipsam lues depopulata est. Obiit & Euantius Viennensis episcopus, in cuius sedem Virus presbyter de senatoribus rege eligente substituitur. Multique eo anno sacerdotum ex hoc mundo migrauerunt: quod præterire volui, eo quòd vnusquisque in vrbe sua, sui reliquerit monimenta.

B FVIT autem & in vrbe Turonica Pelagius quidam, in omni malitia exercitatus, nullū iudicem metuens, pro eo quòd iumentorum fiscalium custodes sub eius potestate consisterent. Ob hoc furta superuenta, peruasiones, cædes, diuersaque scelera tam in fluminibus quàm in terris agere non cessabat. nam plerunque arcessitum & minacibus lenibusque verbis, vt ab hac malitia desisteret, prohibere volui, sed magis odia quàm aliquem fructum iustitiæ ab eo recepi, iuxta illud Salomoniacæ sapientiæ prouerbium, Argue stultum, adiiciet odire te. Nam tantum in me odium miser habebat, vt sæpius spoliatis cęsisque hominibus sanctæ ecclesiæ, exanimes reliquerit, causas qualiter ecclesiæ vel basilicæ sancti Martini damna intenderet, inquirens. Vnde factum est vt quadam vice venientes homines nostros, atque echinum in vasis deferentes, cæderet, protereret, ipsaque vasa caperet. Quod factum cùm comperissem, eum à communione suspendi, non quasi vltor iniuriæ meæ, sed vt facilius eum ab hac insania redderem emendatum. At ille electis duodecim viris, vt hoc scelus peieraret, aduenit. Sed cùm ego nullum vellem sacramentum suscipere, compulsus ab eo, vel à ciui-
C bus nostris, amotis reliquis ipsius tantum iuramētum suscepi, iussiq; eum recipi in communionem. Erat autem eo tempore mensis primus. Aduenientе autem mense quinto quo prata secari solent, pratum sanctimonialum, quod termino prati sui adhærebat, peruadit. In quo statim vt falcem misit, febre correptus, die tertia spiritum exhalauit. Deposuerat enim sibi sepulchrum in basilica sancti Martini vici Condatensis, quod detectum sui & effractum in frusta reperiunt. Sic postea in porticu ipsius basilicæ est sepultus: vasa quoque echini, quæ peierauerat, post obitum illius ab eius promptuario sunt delata. Manifestata est autem virtus beatæ Mariæ, in cuius basilica miser sacramentum protulit mendax.

CAP. XL. *Pelagij episcopi Turonensis vexationes.*

Pelagius fœnū monialium furripiens expirat.

CVM autem per totam terram sonus ille percurreret, Prætextatum episcopum à Fredegunde fuisse interfectum, illa quoque quo facilius detergeretur à crimine, adprehensum puerum cædi iussit vehementer, dicens, Tu hoc blasphemium super me intulisti, vt Prætextatum vrbis Rothomagēsis episcopum gladio adpeteres: & tradidit eum nepoti ipsius sacerdotis. Qui cùm eum in supplicio posuisset, omnem rem euidenter aperuit, dixitque, A regina enim Fredegunde centum solidos
D accepi vt hoc facerem: à Melantio verò episcopo, quinquaginta: & ab archidiacono ciuitatis, alios quinquaginta: insuper & promissum habui, vt ingenuus fierem, sicut & vxor mea. In hac voce illius, euaginato homo ille gladio, prædictum reum infrusta concidit. Fredegundis verò Melātium quem prius episcopum posuerat ecclesiæ, instituit.

CAP. XLI. *De percussoribus Prætextati Episcopi.*

DVM à Fredegunde Beppolenus dux valdè fatigaretur, nec iuxta perionam suā ei honor debitus impēderetur, cernēs se despici, ad Gunthchrānum regē abiit. A quo accepta potestate ducatus super ciuitates illas quæ ad Chlothariū Chilperici regis filiū pertinebant, cū magna potentia pergit: sed à Redonicis non est receptus. Andegauos verò veniens, multa mala ibidem gessit, ita vt annonas, fœnū, vinū, & quicquid reperire potuisset in domibus ciuiū ad quas accesserat, nec expectatis clauibus, disruptis ostiis deuastaret: multosque de habitatoribus loci cædibus adfecit, protriuitque. Domigisilo quoque metum intulit, sed pacificatus est cum eo. Accedens autem ad vrbem, dum epularetur cum diuersis in tristega, subito effracto pulpito domus, vix semiuiuus euasit, multis debilitatis, in eis-
E dem tamen malis perdurās quæ prius gesserat. Multa tunc & Fredegundis in regno filij sui de rebus eius euertit. Ipse quoque ad Redonicos rediens, & eos regi Gunthchramno subdere cupiens, filium suum in hoc loco reliquit. Qui non multo intercedente tempore, inruentibus Redonicis interemptus est cum multis honoratis viris. Hoc anno multa signa adparuerunt. nam mense septimo arbores visæ sunt floruisse: sed & multæ quæ prius poma habuerant, noua dederunt. quæ vsque ad natalis dominici tempora in ipsis arboribus habitæ sunt. Fulgor per cœlum serpentis cucurrisse visus est.

CAP. XLII. *Beppolenus ad Gunthramnum defecit, Andegauos expilat*

Arbores hiis in anno fructificant.

ANNO quoque duodecimo Childeberti regis, Nicetius Aruernus rector Massilienſis prouinciæ, & reliquarum vrbium quę in illis partibus ad regnum regis ipsius pertinebant est ordinatus. Antestius verò in Andegauos à rege Gunthchramno dirigitur, multis ibidem damnis adfligens eos qui in morte Domnolæ vxoris Nectarij mixti fuerūt, resque Peppoleni eo quòd fuerit huius caput sceleris, in fiscum redigens, Namnetas accessit: ac lacessire Nonnichium episcopum cœpit, dicens, Quia filius tuus in hoc facinore est admixtus, vt dignas pro commissis suis pœnas luat meritum

CAP. XLIII. *Nicetius Massilienſis prouinciæ rector ordinatur.*

exigit: sed puer conscientia accusante territus, ad Chlotharium filium Chilperici aufugit. Antestius F
verò acceptis fideiussoribus ab episcopo: vt in præsentia regis adesset, Sanctonas venit. Sonus autem
his diebus exierat, quòd Fredegundis occultos in Hispanias nuncios dirigeret, eosdemque à Palla-
dio Sanctonicæ vrbis episcopo clam susceptos, & inantea transmissos fuisse. Erant autem eo tem-
pore dies quadragesimæ sanctæ, & episcopus in insulam maris orationis causa secesserat: secundum
consuetudinem autem dum ad dominicæ cœnæ festa ad ecclesiam suam populo expectãte rediret,
ab Antestio in via vallatur. Qui nec discussa rei veritate dicebat, Non ingredieris vrbem, sed exilio
condemnaberis, quia suscepisti nuncios inimicæ domini nostri regis. At ille, Nescio, ait, quid loqua-
ris: tamen quia dies sancti imminent, accedamus ad vrbem, decursisque solemnitatum sanctarum
festis, postea quæcunque volueris obpone, rationem à me accipies: quia quod reputas nihil est. At
ille, Nequaquam, inquit, sed non adtinges limina ecclesiæ tuæ, quia infidelis adparuisti domino no-
stro regi. Quid plura? tenetur in via Episcopus, domus ecclesiæ describitur, resque diripiuntur:
ciues cum homine obtinere non queunt vt saltem vel celebrata solemnitate paschali discutiatur.
Antestius vi invadit possessiones ecclesiæ. Hisque supplicantibus, & illo renitente, tandem patefacit vulnus quod latebat in pectore. Si, in- G
quit, domum quam intra territorij Biturici terminum habere dignoscitur, meæ ditioni facta vendi-
tione subdiderit, quæ flagitatis facio: alioquin non effugiet manus meas, nisi trudatur in exiliũ. Me-
tuit negare episcopus, scripsit, subscripsitque ac tradidit agrum: & sic datis fideiussoribus de præsen
tia sua ante regem in ciuitatem ingredi permissus est. Transactis igitur diebus sanctis, ad regem per-
git: adfuit & Antestius, sed nihil de his quæ opponebat episcopo, potuit adprobare. Episcopus autẽ
ad vrbem redire iubetur, & vsque ad synodum futuram dilatatur, si fortè aliqua de his quæ oppo-
nebantur, euidentius possint agnosci. Adfuit & Nonnichius episcopus, qui datis multis muneri-
bus abscessit.

CAPVT XLIIII. FREDEGVNDIS verò quasi ex nomine filij sui, legatos ad Gunthchramnum regem dirigit, qui
relata petitione, accepto responso, Valedicentes abscedunt: sed nescio quibus causis paululum
apud metatum suum remorati sunt. Manè autem facto, procedente rege ad matutinos, ac præeun-
te cereo, visus est homo quasi ebrius in angulo oratorij dormitare, accinctus gladio, cuius hasta H
pariete sustentabatur: hoc viso rex exclamauit, dicens, Non esse simpliciter hominem, sub hoc hor
Fredegunda mittit qui Gunthranũ occidat. rore noctis tali in loco quiescere. Obpressus autem, & loris reuinctus, interrogabatur quid sibi hæc
vellent quæ ageret. Nec mora, supplicio subditus, dicit se à legatis quiaduenerant, emissum fuisse, vt
rex deberet interfici. Denique adprehensi legati Fredegundis, nihil de his quę interrogati sunt cõ-
fitentur, dicentes, Nos nihil ad aliud missos, nisi vt legationem quam suggessimus deferremus. Tũc
hominem illum diuersis plagis adfectum, & carceri mãcipatum, legatos per diuersa loca exilio con
demnari præcipit. Manifestissimè enim patuit sub hoc dolo à Fredegunde fuisse directos, vt regem
interficere deberent (quod misericordia domini non permisit) inter quos Baddo senior habebatur.

CAP. XLV. CVM autem legati de Hispaniis crebro ad regem Gunthchramnum venirent, & nullius pacis
gratiam obtinere potuissent, sed magis inimicitia pullularet, rex Gunthchramnus Albigensem vr-
bem nepoti suo Childeberto reddidit. Quod cernens Desiderius dux, qui maximè in eiusdem vr-
Desiderius sibi timens secessit. bis territorio meliora facultatis suæ cõdiderat, timẽs ne vltio expeteretur ab eo propter antiquam
inimicitiam, quòd aliquando in eadem ciuitate exercitum glorioſæ memoriæ Sygiberti regis gra- I
uiter adfecisset, cum Tetradia vxore sua, quam Eulalio tunc Aruerno comiti abstulerat, in termino
Tholosano cum rebus omnib. transiens exercitum commouet, & contra Gothos abire disponit, diui-
sis prius, vt ferunt, rebus inter filios & coniugem, adsumptoque secum Austroualdo comite,
Carcasonam petiit. Præparauerant enim se hoc audito vrbis illius ciues, quasi resistere volentes, au-
dierant autem de his prius. Denique inito bello fugere Gothi cœperunt, & Desiderius cum Au-
stroualdo à tergo cædere hostem. Illis quoque fugientibus, hic cum paucis ad vrbem accessit: lassati
enim fuerant equi sociorum. Tunc ad portam vrbis accedens, vallatus à ciuibus qui intra muros
Desiderius occiditur. erant, interfectus est cùm his omnibus qui cum fuerant prosecuti: ita vt vix pauci exindè quodam-
modo euaderent, qui rem, vt gesta fuerat, nunciarent. Austroualdus verò audiens Desiderium mor-
tuum, de via regressus, ad regem perrexit, qui mox in eius locum dux statuitur.

CAP. XLVI. POST hæc Leuuieldus rex Hispanorum ægrotare cœpit, sed, vt quidam adserunt, pœnitentiam
Leuuieldus hæreseos pœnitens moritur. pro errore hæretico agens, & obtestans ne huic hæresi quisquam reperiretur cõsentaneus, in legem K
catholicam transiit: ac per septem dies in fletu perdurans, pro his quę contra deum iniquè molitus
est, spiritum exhalauit: regnauitque Richaredus filius eius pro eo.

GREGORII

Universidad de Deusto Biblioteca

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER IX.

IGITVR post mortem Leuuieldi Hispanorum regis, Richaredus filius eius fœdus iniit cum Goisintha relicta patris sui, eamque vt matrem suscepit. Hæc enim erat mater Brunichildis reginæ, matris Childeberti iunioris. Richaredus verò de alia vxore erat filius Leuuieldi: denique cum nouerca habito consilio, legatos ad Gunthchramnum regem, atque Childebertum dirigit dicens, Pacem habete nobiscũ, & incamus fœdus, vt adiuti præsidio vestro, cùm necessitas poposcerit, simili nos conditione intercedente charitate muniamus. Veniẽtes verò legati qui ad Gunthchramnum regem directi erant, apud Matascense oppidum iussi sunt residere: ibique trãsmissis viris rex causas cognouit, sed recipere noluit verba eorum. vnde talis postmodum inter eos inimicitia pullulauit, vt ad ciuitates Septimaniæ nullum de regno eius transire permitterent. Hi verò qui ad Childebertum regem venerunt, cum charitate recepti sunt, datisque muneribus accepta pace cum muneribus sunt regressi. *Rhicaredus Leuuieldi fit ceßit, legatosque ad Guntranũ mittit.*

Eo anno beatissima Radegundis ab hoc mundo migrauit. Quæ magnum planctum in monasterio quod constituerat dereliquit, fuique & ego præsens ad eam sepeliendam. Obiit autem mense sexto, tertiadecima die mensis, sepulta post triduum. Quæ autem ibi ipsa die virtutes adpatuerũt, & qualiter fuerit funerata, in libro * miraculorum plenius scribere studui. CAP. II. *Rhadegundis obitus.*

* *Initio libri martyrum cap. 106. lib. de gloria conf. de persona etiam Rhadegundæ lib. 1. scripsit Fortunatus.*

INTEREA aduenit festiuitas sancti Marcelli, quæ apud vrbẽ Cabillonensem mẽse septimo celebratur, & Gunthchrãnus rex adfuit: verũ vbi peractis solennibus ad sacrosanctũ altariũ cõmunicandi gratia accessisset, venit quidã quasi aliquid suggesturus. Qui dũ properat contra regẽ, culter ei de manu delabitur. Adprehẽsóq; repẽtè, aliũ cultrum euaginatũ in manu eius reperiũt. Nec mora, eductus à basilica sancta, vinctus & tormentis addictus, cõfitetur se emissum ad interficiendum regẽ, dicẽs, Sic enim tractauit qui me misit, quia cognouit rex multorũ in se odia adgregata, & suspectus ne percutiatur, omninò se à suis vallari præcipit, nec reperitur aditus qualiter ad eũ cũ gladiis possit accedere, nisi in ecclesia in qua securus & nihil metuẽs stare dignoscitur, transuerberetur. Sed & his de quibus locutus fuit adprehensis multis interemptis, hũc verberatum plagis dimisit viuum, quia nefas putauit, si is qui ab ecclesia eductus fuerat truncatur. CAP. III. *Sicarius ad Gũthranum accedit.*

Eo anno Childeberto regis alius filius natus est, quẽ Veratus Cabillonensis episcopus suscipiẽs à lauacro, Theodorici nomen posuit. Erat enim eo tempore ipse pontifex magnis virtutibus præditus, ita vt plerunq; infirmis signum crucis imponens, statim sanitati, tribuẽte domino, restauraret. CAP. IIII. *Childeberto nascitur filius.*

PRODIGIA quoque multa dehinc adparuerunt. Nam vasa per domos diuersorum, signis nescio quibus caraxata sunt, quæ res nullo vnquam modo aut eradi potuit, aut deleri. Incœptũ est autem hoc prodigium ab vrbis Carnotenæ territorio: & veniens per Aurelianensem vsque Burdegalensem terminum peracceſſit, non prętermittens vllam vrbem quæ fuit in medio. In vineis verò mense octauo transacta vindemia, palmites nouos cum vuis deformatis aspeximus. In aliis arboribus frondes nouæ, & noua visa sunt poma. Radij à parte aquilonis adparuerunt. Adserebant nonnulli vidisse se serpentes ex nube delapsos. Alij adfirmabãt villam cum casis & hominibus subitanea internecione euanuisse: & multa alia signa adparuerunt, quæ aut regis obitum adnunciare solent, aut regionis excidium. Vindemia eo anno tenuis, aquæ validæ, pluuiæ immensæ, flumina quoque granditer adaucta fuerunt. CAP. V. *Prodigia.*

FVIT eo anno in vrbe Turonica Desiderius nomine qui se magnum quendam esse dicebat, adserens se multa posse facere signa. Nam & nuncios inter se atque Petrum Paulumque apostolos discurrere iactitabat: ad quem quia præsens non eram, rusticitas populi multa confluxerat, deferentes secum cęcos & debiles, quos non sanctitate sanare, sed errore necromantici ingenij quærebat inludere. nam hos qui erant paralytici, aut alia impediti debilitate iubebat validè extendi, vt quos virtutis diuinæ largitione dirigere non poterat quasi per industriam restauraret. Denique adprehendebant pueri eius manus hominum, alij verò pedes, tractosque diuersas in partes ita vt nerui putarentur abrumpi, cùm non sanarentur, dimittebantur exanimes. Vnde factum est vt in hoc supplicio multi spiritum exhalarent: tantumque miser elatus erat, vt minorem se beatum Martinum esse diceret, se verò apostolis coæquaret. Nec mirum, si hic similem se dicat apostolis, cùm ille auctor nequitiæ à quo ista procedunt, Christum se in fine seculi fassurus sit. nam de hoc animaduersum est, vt superius diximus, errore necromanticæ artis fuisse imbutum. Quia, vt adserunt qui eum viderunt, cùm quisque de eo procul & abditè quicquam locutus fuisset mali, coram populo adstante improperabat dicens, Quia hoc & illud de me effatus est, quæ sanctitate mea erant indigna: & quo alio nisi nunciantibus dæmoniis id cognoscebat? Habebat autem cucullum ac tunicam de pilis caprarum: & in præsenti quidem abstinens erat à cibis & potu: clam autem cum in diuersorium venis- CAP. VI. *Magi præstigia.* *Dæmon se Christum mentitur.*

Magi veracitas.

set, ita infarcibat in ore, vt minister non occurreret tantum poscenti porrigere. Sed detecta dolositate eius, & à nostris deprehensa, eiectus est extra vrbis terminum. Nec cognouimus deinceps quò abisset: dicebat tamen ciuem se esse Burdegalensem. nam & ante hos septem annos fuit & alius magnus valdè seductor, qui multos decepit dolositate sua. Hic enim colobio indutus erat, amictus desuper syndone, crucem ferens, de qua dependebant ampullulæ, quas dicebat oleum sanctum habere. Aiebat enim se de Hispaniis aduentare, ac reliquias beatissimorũ martyrum Vincentij Leuitæ, Pelicisque martyris exhibere. Sed cum iam vespere ab basilicam sancti Martini Turonos aduenissent, & nos conuiuio residéremus, mandatum misit, dicens, Occurrant reliquiis sanctis. Cui nos, quia hora iam præterierat, diximus, Requiescant beatæ reliquiæ super altarium, donec mane procedamus ad occursum earum: sed hic primo diluculo consurgens, nec expectatis nobis, aduenit cum cruce sua, & in cellula nostra adfuit. Stupefactus ego & admirans leuitatem, interrogo quid hæc sibi velint: Respondit quasi superbus & inflata voce, Meliorem, inquit, occursum nobis exhibere debueras. Sed hæc ego in aures Chilperici regis ingeram: ille autem vlciscetur despectionem meam. Et ingressus in oratorium me postposito, ipse capitellum vnum atque alterum ac tertium dicit: ipse orationem profert, & ipse consummat, eleuataque iterum cruce abiit. Erat enim ei & sermo rusticus, & ipsius linguæ latitudo turpis atque obscœna: sed nec de eo sermo rationabilis procedebat: qui vsque Parisios accessit. His enim diebus Rogationes publicæ celebrabantur, quæ ante sanctum dominicæ Ascensionis diem agi solent. Factum est autem vt procedente Ragnemodo pontifice cum populo suo, & loca sancta circumeunte, vt & hic cum cruce sua adueniens, inusitatum populs exhibens indumentum, adiunctisque publicanis ac rusticis mulieribus & iste chorum suum facere, & quasi cum sua multitudine loca sancta circumire tentat. Hæc cernens episcopus, misit archidiaconum suum dicens, Si reliquias sanctorum exhibes, pone eas paululum in basilica, & nobiscum celebra dies sanctos: decursa autem solemnitate, proficiscéris in viam tuam. At ille paruipendens quæ ab archidiacono dicebantur, cœpit episcopum conuiciis ac maledictionibus prosequi. Sacerdos verò intelligens eum seductorem, iussit eum recludi in cellulam. Perscrutatisque cunctis quæ habebat, inuenit cum eo sacculum magnum plenum de radicibus diuersarum herbarum: ibique & dentes talpæ, & ossa murium, & vngues atque adipes vrsinos: vidensque hæc maleficia esse, cuncta iussit in flumen proiici. Ablataque ei cruce, iussit eum à termino Parisiacæ vrbis excludi. Sed hic iterum facta altera cruce, cœpit quæ gesserat exercere. Captusque ab archidiacono, & catenis vinctus, iussus est custodiri. His diebus Parisios aduenéram, & ad basilicam beati Iuliani martyris metatum habebam. Nocte igitur insequenti erumpens miser iste de custodia, cum ipsis quibus erat nexus catenis ad antedictam basilicam sancti Iuliani properat: atque in pauimento in loco quo ego stare erã solitus, ruit, ac sopore vinoque obpressus obdormiuit. Nos verò ignari facti, media surgentes nocte ad reddendas domino gratias, inuenimus eum dormientem: de quo tantus pædor egrediebatur, vt omnium cloacarum atque secessuum fœtores fœtor ille deuicerit: sed nec nos præ hoc fœtore in basilicam ingredi potueramus. Accedens verò vnus clericorum, clausis naribus eum excitare nititur, nec potuit: ita enim erat miser madefactus vino. Tunc quatuor accedentes clerici, leuantes eum inter manus, in vnum angulum basilicæ proiecerunt: & exhibentes aquas abluto pauimento, respersoetiam herbulis odoratis, sic ingressi sumus explere cursum: nunquam tamen nobis psallentibus potuit excitari, donec dato terris de altius solis lampas ascenderet: dehinc excusatum reddidi sacerdoti. Conuenientibus autem episcopis apud vrbem Parisiacam, dum hæc in conuiuio narraremus, ipsum pro castigationis gratia adesse præcipimus. Quo astante eleuatis Amelius Beorretanæ vrbis episcopus oculis, cognoscit eum suum esse famulum, sibique per fugã dilapsum: & sic excusatum receptum reduxit in patriam. Multi enim sunt qui has seductiones exercentes populum rusticum in errorem ponere non desistunt: de quibus, vt opinor, & dominus in euangelio ait, Consurgere in nouissimis temporibus pseudochristos, & pseudoprophetas, qui dantes signa & prodigia etiam electos in errorem inducant. De his ista sufficiant: nos potius ad propositum redeamus.

Seductor Burdegalensis.

Rogationes.

Seductoris reliquiæ.

CAP. VII. *Ennodius ducatu remouetur.*

ENNODIVS cum ducatum vrbium Turonicæ atque Pictauæ ministraret, adhuc & vici Iulienses atque Benarnæ vrbium principatum accipit. Sed euntibus comitibus Turonicę atque Pictauæ vrbis ad regẽ Childebertum, obtinuerunt, eum à se remoueri. Ille verò vbi se remotum de his sensit ad ciuitates superius memoratas properat: sed dum in illis commoraretur, mandatum accepit vt se ab eisdem remoueret: & sic accepto ocio, ad domum suam reuersus, priuati operis curam gerit. Vascones verò de montibus prorumpentes, in plana descendunt, vineas, agrosque depopulantes, domos tradentes incendio, nonnullos abducentes captiuos cum pecoribus, contra quos sæpius Austroualdus dux processit, sed paruam vltionem exercuit ab eis. Gothi verò propter superioris anni deuastationem quam in Septimania regis Gunthchramni exercitus fecit, in Arelatensem prouinciam proruperunt, egeruntque prædas & captiuos abduxerunt vsque ad decimum ab vrbe miliarium: vnum etiam castrum Vgernum nomine cum rebus atque habitatoribus desolantes nullo resistente regressi sunt.

Vascones irrumpunt.

CAP. VIII GVNTHCHRAMNVS verò Boso cùm exosus reginæ haberetur, cœpit per episcopos ac proceres discurrere, & veniam misero precari quam antè despexerat. Nam cum rex Childebertus es-

set

A fet iuntor, Brunichildem reginam sæpè conuiciis atque impropriis lacessibat: sed & iniuriis quæ ei ab aduersis inferebantur, fautor extiterat. Sed & rex ad vlciscendam iniuriam genitricis, iussit eum persequi atque interfici: ille verò cum se cerneret positum in discrimine, Viridunensem ecclesiam petit, per Agericum prorsus episcopum qui erat regis pater ex lauacro, veniã impetrare confidés. Tunc pontifex ad regem properat, deprecaturque pro eo: cui rex cum negare nequiret quæ petebat, ait, Veniat corã nobis, & datis fideiussoribus in præsentia patrui mei, quicquid illius iudicium decreuerit, exequamur. Tunc adductus ad locum vbi rex morabatur, nudatus armis, ac per manicas tentus ab episcopo repræsentatur regi. Ad cuius prouolutus pedes, ait, Peccaui tibi ac genitrici tuæ, non obediendo præceptionibus vestris: sed agendo contra voluntatẽ vestram atque vtilitatem publicam: nunc autem rogo vt indulgeatis malis meis quæ contra vos gessi. Rex autem iussit eum eleuari à terra, & posuit in manu episcopi, dicens, Sit penes te sancte sacerdos, donec in præsentiam Gunthchrami regis aduenias: & iussit eum discedere. *Boso per Agericũ veniã impetrauit.*

Post hæc Rauchingus coniunctus cum prioribus regni Chlotharij filij Chilperici, confingens CAP. IX.
B se quasi tractaturum de pace, vt inter terminum vtriusque regni nulla intentio aut direptio gereretur, consilium habuerunt, vt scilicet interfecto Childeberto rege, Rauchingus cum Theodoberto seniore eius filio regnum Campaniæ teneret: Vrsio verò ac Berthefredus iuniore filio nuper genito, qui Theodoricus cognominatur, ad se susceptо, & excluso Gunthchramno rege, reliquum regni teneret. Multa etiam contra Brunichildem reginam frementes, vt eam in contumeliam redigerẽt, sicut prius fecerant in viduitate sua. Rauchingus ergo summa elatus potentia, & vt ita dicã, ad ipsius regalis sceptri se iactans gloriam peruenire, iter præparat ad Childebertum regẽ accedendi, vt cõsilium quod inierat posset explere. Sed pietas domini hęc verba in aures Gunthchrammi regis prius imposuit: qui missis nunciis, clam ad Childebertum regẽ, omnes ei molitiones has in notitiã posuit, dicens, Accelera velociter, vt videamur à nobis: sunt enim causæ quæ agi debeant. At ille diligenter inquirens quæ ei nunciata fuerant, veráq; esse cognoscẽs, arcessiri Rauchingũ iussit. Qui cum adfuisset, priusquam eum rex suo iussisset adstare conspectui, datis literis & pueris destinatis cũ cue-
C ctione publica, qui res eius per loca singula deberent capere, iussit eum in cubiculum intromitti: locutusque cum eo alia ex aliis, egredi iterum de cubiculo iubet. Cumque egrederetur à duobus ostiariis pedib. adprehensus ruit in gradibus ostij, ita vt pars corporis eius esset intrinsecus, pars verò extrinsecus extenderetur. Tunc ij qui iussi ad hæc explenda parati erant, cum gladiis super eum ruũt, atque ita minutatim caput eius conliserũt, vt simile totum cerebro putaretur: statimq; mortuus est. Tũc denudatus & per fenestrã iectus, sepulturæ mandatus est. Erat autem leuis in moribus, vltra humanũ genus cupiditati ac facultatibus inhians alienis, & ex ipsis diuitiis valdè superbus, intantũ vt iã in ipso interitus sui tempore Chlotharij regis filium se fateretur. Multum tamen cum eo auri repertum est. Quo interfecto, protinus vnus puerorum eius cursu veloci euolans, nũciauit cõiugi eius quæ acta erant. Hæc verò per plateam Suessionicæ ciuitatis cõpta, grandibus ornamentis ac gẽmarum preciositatibus, & auri fulgore obtecta, ascenso equo, præcedẽtibus pueris aliisq; sequentibus ferebatur: atque ad basilicam sancti Crispini Crispinianiq; properabat, quasi spectatura missas: erat enim eo die passio martyrum beatorum. Sed videns nuncium per aliam plateam gressum retor-
D quens, proiectis in terram ornamentis in basilicam sancti Medardi antistitis confugit, ibi se tutari confessoris præsidio putans. Pueri verò qui missi à rege fuerant ad requirendas res eius, tanta in thesauris illius reperiunt, quanta nec in ipso ærarij publici regesto poterãt inueniri, quod totum regis conspectibus præsentarunt. nam eo die quo hic interfectus est, erant cũ rege multi Turonorum atque Pictauorum, de quibus tale fuit consiliũ, vt si malum hoc perficere potuissent, his subditis supplicio darent, quia ex vobis fuit qui regem nostrum interemit: eisq; diuersis supplicijs trucidatis, vltores se mortis regiæ esse iactarent. Sed deus omnipotens consilia eorum, quia iniqua erant, dissipauit, impleuitque illud quod scriptum est, Quia foueam quam fratri parabis, incides in eam. In locum tamen Rauchingi Magnoualdus dirigitur dux. iam enim Vrsio atque Berthefredus certi quòd Rauchingus quæ conlocuti fuerant, posset explere, collecto exercitu venicbant. Sed audientes, quòd scilicet tali fuisset adfectus interitu, adaucta adhuc secum multitudine hominum quæ ad eos pertinere videbatur, intra castrum Vabrense, quod villæ Vrsionis propinquum erat, cum rebus omnibus se muniunt conscij consilij sui, tractantes vt si rex Childebertus aliquid contra eos agere
E voluisset, virtute se ab eius exercitu defensarent: caput enim horum & causa malorum Vrsio erat. Sed Brunichildis regina mandata misit Berthefredo, dicens, Disiunge te ab homine inimico, & habebis vitam: alioquin cum eodem interibis. filiã enim eius ex lauacro regina susceperat, & ob hoc misericordiam de eo habere voluit. Qui ait, Nisi morte diuellar ab eo, nunquam à me relinquetur. *Rauchinus interimitur.* *missæ.*

Dvm hæc agerentur, iterum misit Gunthchramnus rex ad nepotem suum Childebertum, di- CAP. X.
cens, Moræ omnes abscedant, & veni vt te videam. est enim certæ necessitatis causa, tam pro vitæ nostræ commodo, quàm pro vtilitatibus publicis, vt videamur à nobis. Hæc ille audiens, adsumpta matre cum sorore & coniuge, ad occursum patrui destinat. Adfuit autem & Magnericus episcopus Treuericæ vrbis. Venit etiam Gunthchramnus Boso, quem Agericus Viridunensis episcopus sua in fide susceperat: sed pontifex ille qui pro eo fidem fecerat non adfuit, quia conuenerat vt absque vllius defensione regi præsentaretur, scilicet vt si ipse decerneret eum mori debere, non

excusaretur à sacerdote: sin autem ille vitam concederet, liber abiret. Sed coniunctis regibus F
pro diuersis falsitatibus culpabilis iudicatur: iussum est vt interficeretur. Quod cum ille com-
perisset, ad mansionem Magnerici episcopi conuolauit, & clausis ostiis, segregatis ab eo clericis ac
famulis, ait, Scio te beatissime sacerdos magnum cum regibus honorem habere, & nunc ad te con-
fugio vt euadam, ecce percussores ad ostiũ: vnde manifestè scias, quòd si à te non egror, interfecto
te, egrediar foras, & moriar. Manifestissimè enim noueris, quia aut mors vna nos occupat, aut par
vita defensat. O sancte sacerdos, scio enim te patrem communem cum rege esse filio eius, & noui
quoniam quæcunq; petieris ab eo, obtinebis: nec negare omninò poterit sanctitati tuæ quæcunque
poposcerit: ideoq; aut impetra veniã, aut moriamur simul. Hæc autẽ euaginato aiebat gladio. Tur-
batus audito episcopus, ait, Et quid faciam, si hic à te tenear: dimitte me vt eam, & deprecer mise-
ricordiam regis, & fortassis miserebitur tui. Et ille, Nequaquã, sed trãsmitte abbates & creditos tuos
vt hæc quæ loquor exponãt. Veruntamen non hæc regi vt erant, nũciata sunt: sed dixerũt quòd hic
ab episcopo defensaretur: vnde factum est vt cõmotus rex diceret, Si episcopus exindè egredi no-
luerit, pariter cum illo auctore perfidiæ pereat. Hæc audiens episcopus direxit nũcios ad regẽ. Qui G
cũ ista narrassent, ait rex Gunthchrãnus, Iniicite ignẽ in domũ, & si exire nequiuerit episcopus, pari-
ter cõcremetur. Hæc audiẽtes clerici, effracto vi ostio, sacerdotẽ eiiciũt foras. Tunc miserrimus cùm
videret se flãmis validis ab vtraq; parte vallari, accinctus gladio accedit ad ostiũ: verũ vbi primũ limẽ
domus egrediens gressum foris fixit, statim vnus è populo eiecta lãcea, frontẽ eius inlisit. At ille hoc
Gunthranus Bosso occiditur. ictu turbatus, quasi amens, gladiũ eiicere tentãs, ab adstãtibus ita lanceárum multitudine sauciatur,
vt defixis in lateribus eius spiculis & sustentantibus hastilibus ad terrã ruere non posset. Interfecti
sunt & pauci qui cum eo erant, expositique in campo simul. Pro quibus vix obtentũ fuit cũ princi-
pibus, vt terræ reconderentur. Fuit autem hic in actu leuis, auaritiæ inhians, rerum alienarum vltra
modum cupidus, omnibus iurans, & nulli promissa adimplens. Vxor autem eius cum filiis exilio
data est, réstque illius fisco conlatæ sunt. Multitudo autem auri argentique ac diuersarum speciérum
Bosso vtebatur sortibus. in eius regestis reperta est. Sed & quæ sub terra absconderat stimulante conscientia iniquitatis suę,
non latuerunt. ariolis ac sortibus sæpius vtebatur, ex quibus futura cognoscere cupiens, remansit H
inlusus.

CAP. XI. REX verò Gunthchramnus cum nepote suo ac reginis, pacem firmauit, datis sibi inuicem mu-
neribus, ac stabilitis causis publicis, epulati sunt pariter. Laudabat enim dominum Gunthchrãnus
Reges & Reginæ inuicem visitant. rex dicens, Refero tibi maximas gratias omnipotens deus, qui mihi præstitisti vt videre merear fi-
lios de filio meo Childeberto: vnde non me puto vsquequaque à tua maiestate relictum, qui mihi
hæc præstitisti, vt videam filios filii mei. Tunc Dynamium & Lupum ducem redditos rex Childe-
bertus recepit, Cadurcum Brunichildis reginæ refudit. Et sic cum pace & gaudio iterum atque ite-
rum deo gratias agentes, conscriptis pactionibus, se remunerantes & osculantes, regressus est vnus-
quisque ad ciuitatem suam.

CAP. XII. CHILDEBERTVS verò rex, collecto exercitu ad locũ dirigi iubet, in quo Vrsio ac Berthefre-
Childeberti exercitus vrsion concludit. dus inclusi morabantur. Erat enim villa in pago Vabrensi, cui imminebat mons arduus. In hu-
ius cacumine basilicam in honore sancti ac beatissimi Martini construxit. ferebant enim ibi ca-
strum antiquitus fuisse: sed nunc non cura, sed natura tantum munitum erat. In hac ergo basilica I
cum rebus atque vxoribus & familia se ante dicti concluserant. Commoto ergo exercitu, sicut di-
ximus, Childebertus rex illuc dirigi iubet. Verumtamen commoti homines antequam ad eos ac-
cederent, vbicunque aut villas aut res eorum reperire potuerunt, omnia incendio ac prædæ tradi-
derunt. Accedẽtes autẽ ad hunc locum ad montẽ se proripiunt, & basilicam cum armis vallant. Ha-
bebant autem quasi ducem tunc Godegisilum Lupi ducis generum. Cúmque eos extrahere de ba-
silica non valerent, ignẽ adplicare nituntur. Quod cernens Vrsio, accinctus gladio, foras egressus
est. Tãtaq; cæde hos qui adsidebant mactauit, vt quotcunque in eius contemplationem aduenis-
sent, nullus viuens remanere possit. Ibi & Trudulphus palatij regalis comes cecidit, & multi de hoc
Trudulphus cadit. exercitu prostrati sunt. Cúmque iam nullus de cæde Vrsionis cerneretur, percussus à quodam in
femore debilitatus ad terram ruit, & sic ruentibus aliis vitam finiuit. Quod cernens Godegisilus,
clamare cœpit ac dicere, Fiat nunc pax, ecce maximus inimicus dominorum nostrorũ ruit. hic verò
Berthefredus vitam habeat. Hæc eo dicente, cum omnis populus ad direptionem rerum quæ in K
basilica adunatæ fuerant, inhiaret, Berthefredus ascenso equo ad Viridunensem vrbem dirigit: ibi-
que in oratorio quod in domo ecclesiastica erat, se tutari putans, præsertim cum & ipse põtifex
Agericus in hac domo resideret. Sed cum Childeberto regi nunciatũ fuisset, effugisse scilicet Ber-
thefredum, percussus cordis dolore ait, Si hic mortem euaserit, non euadet Godegisilus manus
meas. Nesciebat tamen rex, eum in domum ecclesiæ ingressum fuisse, sed quasi in regionem aliam
confugisse. Tunc timens Godegisilus commoto iterũ exercitu, domum ecclesiæ armatis vallat. Sed
Berthefredus occiditur. cum eum pontifex reddere nequiret, sed defensare conaretur, ascendentes suprà tectum, eum ab
ipsis tegulis ac macerijs, quibus oratorium opertum erat, inlidentes, interfecerunt: ibique cum tri-
bus famulis mortuus est. Multum ex hoc episcopus dolens, quòd eum non solum defensare nõ po-
tuit, verumetiam locum in quo orare consueuerat, & in quo sanctorum pignera adgregata fuerant,
sanguine humano pollui vidit. Misit autẽ Childebertus rex cũ muneribꝰ, vt à mœrore reuocaretur:

sed

A sed noluit consolari. Multi autem his diebus pertimescentes regem, in alias regiones abscesserunt. Nonnulli etiam à primatu ducatus remoti sunt, in quorum ordinem alij successerunt.

GVNTHCHRAMNVS verò Baddonem quem pro crimine maiestatis superius vinctũ diximus, CAP. XIII.
in præsentiam suam venire iussit, & transmittens vsque Parisios, ait, Si eum cum idoneis hominibus
Fredegũdis ab hac actione qua impetitur, immunem fecerit, abscedat liber, & quò voluerit eat. Sed *Baddon.*
veniens Parisios, nullus de parte memoratæ mulieris adfuit, qui eum idoneum reddere posset. Tunc
vinctus & catenis oneratus sub ardua custodia, ad vrbem Cabillonensem reductus est. Sed postea
intercurrentibus nunciis, & præsertim Leudoualdo Baiocassino põtifice dimissus, ad propria rediit.
Grauiter tunc morbus dysentericus apud Metensem sæuiebat vrbem. His diebus nos dum ad oc- *Dysenteria.*
cursum regis properaremus, Vuiliulfum ciuem Pictauum, plenum febre, hoc morbo laborantem
in via offendimus, id est ad Remẽsem vrbem, de qua profectus valdè exinanitus cum ad vrbem Pa-
risiacam cum filio vxoris suæ venisset, apud villam Rigoialensem facto testamento defunctus est:
puer verò qui & ipse ab hoc languore tenebatur obiit: & sic pariter in vrbis Pictauæ delati termi-
B num, tumulati sunt. Vxor quoque ipsius Vuiliulfi tertio copulatur viro, filio scilicet Beppoleni du-
cis: qui & ipse duas iam, vt celebre fertur, vxores viuas reliquerat: erat enim leuis atq; luxuriosus, & *Maritus im-*
dum nimio ardore fornicationis arctaretur, ac relicta coniuge cum famulabus accubaret, exhorrẽs *pudicitiæ.*
legitimum connubium, aliud expetebat: sic & secundæ fecit, & huic cui tertiò copulatus est, igno-
rans quòd corruptio incorruptionem non possidebit.

POST hæc cum Egidius Remensis vrbis Episcopus, de illo crimine maiestatis quo superius me- CAP. XIIII.
morati perempti sunt, suspectus haberetur, cum magnis muneribus ad Childebertum accedens, ve-
niam deprecatur: prius tamen sacramenta suscipiens, in basilica sancti Remigij, ne aliquid mali in *Egidius Epi-*
itinere pateretur: susceptúsque à rege cum pace discessit. Pacem etiam cum Lupo duce obtinuit, *scopus Lupo*
quem instinctu eius de Campaniæ ducatu supra memorauimus fuisse depulsum. Vnde rex Gunth- *duci conciliatur.*
chramnus valdè in amaritudinem excitatus est, eo quòd ei promiserit Lupus nunquam se cum eo-
dem pacem facturum, quia fuisset regis cognitus inimicus.

C IGITVR eo tempore in Hispania Richaredus rex compunctus miseratione diuina, conuocatis CAP. XV.
Episcopis religionis suę ait, Cur inter vos & sacerdotes illos qui se catholicos dicunt, iugiter scan- *Richaredus*
dalum propagatur: & cum illi per fidem suam signa multa ostendant, vos nihil tale agere potestis? *rex Hispan.*
qua de re conuenite quæso simul, & discussis vtriusque partis credulitatibus, quæ vera sunt cogno- *conuertitur.*
scamus: & tunc aut accepta illi à vobis ratione ea credant quæ dicitis, aut certè vos ab illis veritatem
agnoscentes, quæ prædicauerint vos credatis. Quod cum factum fuisset, congregatis vtriusque par-
tis Episcopis, proposuerunt hæretici illa quæ sæpius ab ipsis dicta iam scripsimus: similiter respon-
derunt Episcopi nostræ religionis ea de quibus hæreticorum partem plerunque victam libris superio-
ribus demonstrauimus: & præsertim cum rex diceret, quòd nullum signum sanitatis super infirmos
ab hæreticorum ostenderetur Episcopis, ac in memoria replicaret qualiter tempore genitoris sui,
Episcopus qui se iactabat per fidem non rectam cæcis restituere lumen, tacto cæco & cæcitati per-
petuæ damnato discessisset confusus, quod nos in libro miraculorum plenius declarauimus: voca-
uit ad se seorsum sacerdotes dei, quibus perserutatis, cognouit vnum deum sub distinctione coli
D personarum trium, id est patris & filij & spiritus sancti: nec minorem filium patre spiritúque sancto, *Distinctio*
neque spiritum sanctum minorem patre vel filio, sed in vna æqualitate atque omnipotentia hanc *personarum.*
trinitatem verum deum fateri. Tunc intelligens veritatem Richaredus, postposita altercatione, se
catholicæ legi subdidit, & accepto signaculo beatæ crucis cum chrismatis vnctione, credidit Iesum
Christum filium dei æqualem cum spiritu sancto regnantem in secula seculorum, Amen. Deinde
nuncios mittit ad prouinciam Narbonensem, quibus narrantibus ea quæ ille gesserat, simili credu-
litate populus ille connecteretur. Erat tunc temporis Arrianæ sectæ Episcopus Athalocus, qui
ita per propositiones vanas ac interpretationes falsas scripturarum, Ecclesias dei conturbabat, vt
putaretur quòd ipse esset Arrius, quem proiecisse in secessum exta historiographus narrauit Euse-
bius. Sed cùm hæc populo sectæ suæ credere non sineret, & ad consentiendum ei paucorum faue-
ret adulatio, commotus felle, ingressus in cellulam suam inclinato super lectulum capite, nequam
spiritum exhalauit. Sicque hæreticorum populus, in ipsa consistens prouincia, inseparabilem trini-
tatem confessus, ab errore discessit.

E POST hæc Richaredus legationem ad Gunthchramnum atque ad Childebertum direxit pacis CAP. XVI.
gratia, vt scilicet sicut in fide se adserebat vnum, ita & charitate se præstaret vnitum. Sed à Gunth- *Richaredi le-*
chramno rege repulsi sunt, dicente, Qualem mihi fidem promittere possunt, aut quemadmodum *gatio ad reges*
à me credi debent, qui neptem meam Ingundem in captiuitatem tradiderunt, & per eorum insi- *Franc.*
dias & vir eius interfectus est, & ipsa in peregrinatione defuncta? Non recipio ergo legationem Ri-
charedi, donec me deus vlcisci iubeat de his inimicis. Hæc legati audientes, ad Childebertum
proficiscuntur, à quo & in pace excepti sunt, dicentes, Vult se dominus noster, frater tuus Richa-
redus de hoc crimine exuere, quod ei imponitur, quasi in mortem sororis vestræ fuisset con-
scius: de quo, sacramento, si vultis, aut qualibet alia conditione idoneus reddi potest. Deinde
datis gratiæ vestræ decem milibus solidorum, charitatem vestram habere desiderat, & vt ille ve-
stro vtatur solatio, & vos eius vbi necesse fuerit, beneficiis potiamini. Hæc illis dicentibus, promi-

ferunt Childebertus rex & mater eius pacem & charitatem cum ipso se integrè custodituros. Acce- F
ptisque ac datis muneribus, addiderunt legati, Iussit etiam dominus noster ponere verbum in auri-
bus vestris de filia siue sorore vestra Chlodosinda, vt ei tradatur in matrimonium, quo facilius pax
quæ inter vos promittitur, confirmetur. Qui dixerunt, Promissio nostra ex hoc habilis dabitur, sed
sine patrui nostri Gunthchramni regis consilio hæc facere non audemus: promissum enim habe-
mus de maioribus causis nihil sine eius consilio agere: accepto itaque responso redierunt.

CAP. XVII. *Hyems grauissima.*

EO anno verno tempore pluuiæ validæ fuerunt, & cùm iam vel arbores vel vineæ frondui ssent, nix decidua cuncta operuit. Subsequenti quoque gelu, tam palmites vinearum, quàm reliqui ostēsi fructus incensi sunt. Tantúsque rigor fuisse visus est, vt etiam hirundines & alites quæ de externis regionibus venerant, vi algoris extinguerentur. Illud etiam admirabile fuit, quòd vbi nunquam ge-lu nocuit, tunc omnia abstulit: & eò vbi consueuerat lædere, non accessit.

CAP. XVIII. *Britāni prædantur.*

BRITANNI quoque inruentes in terminum Namneticum, prædas egerunt, peruadentes villas, & captiuos abducentes. Quod cum Gunthchramno regi perlatum fuisset, iussit commoueri exer- G
citum, dirigens illuc nuncium qui eis loqueretur vt componerent cuncta quæ malè gesserant, aut
certè nouerint se gladio casuros ab exercitu eius. At illi timentes, promittunt se omnia quæ malè
gesserant, emendare. His auditis, rex dirigit illuc legationem, id est Namatium Aurelianensem, &
Berthchramnum Cœnomannensem Episcopum, cum comitibus & aliis viris magnificis. Adfuerūt
etiam & de regno Chlotharij Chilperici regis filij viri magnifici: qui euntes in terminum Namne-
ticum locuti sunt cum Vuarocho & Vidimaclo omnia quæ rex præceperat. At illi dixerunt, Scimus
& nos ciuitates istas Chlotharij regis filiis redhiberi, & nos ipsis debere esse subiectos: tamen quæ
contra rationem gessimus, cuncta componere non moramur: & datis fideiussoribus, atque subscri-
ptis cautionibus, promiserūt se singula milia solidorum Gunthchramno regi & Chlothario in com-
positionem daturos, promittentes nunquam terminum ciuitatum illarum vltra se adgressuros. His
ita compositis, regressi sunt reliqui, & narrauerāt regi quę gesserant. Namatius verò Episcopus, dum
receptis villis intra terminum Namneticæ vrbis, quas olim parentes eius perdiderant, ibidem mo-
raretur, pustulæ malæ ei tres oriuntur in capite. Ex hoc valdè confectus tædio, dum ad ciuitatem
Namatius moritur. suam reuerti cuperet, intra Andegauensis territorij terminum, spiritum exhalauit. Corpusculum H
eius ad vrbem suam delatum, in basilica sancti Aniani confessoris sepultum est: in cuius cathedram
Austrinus Pastoris quondam filius subrogatur. Vuarochus verò oblitus sacramenti & cautionis
suæ, omnia postposuit quæ promisit. Vineas Namneticorum abstulit, & vindemiam colligens, vi-
num in Veneticum transtulit. Et ex hoc iterum rex Gunthchramnus valdè furens, exercitum com-
moueri iussit, sed quieuit.

CAP. XIX. *Sicharius ad vltionem necatur.*

BELLVM verò illud quod inter ciues Turonicos superius diximus terminatum, in rediuiuam
rursum insaniam surgit. Nam Sicharius cùm post interfectionem parentum Chramisindi, magnam
cum eo amicitiam patrauisset, & intantum se charitate mutua diligerent, vt plerunque simul cibum
caperent, ac in vno pariter strato recumberent, quadam die cœnam sub nocturno tempore præpa-
rat Chramisindus, inuitans Sicharium ad epulum suum. Quo veniente, resident pariter ad conui-
uium: cùmque Sicharius crapulatus à vino, multa iactaret in Chramisindum, ad extremum dixisse
fertur, Magnas mihi debes referre grates, ô dulcissime frater, eo quòd interfecerim parentes tuos, I
de quibus accepta compositione, aurum argentúmque superabundant in domo tua: & nudus nunc
esses & egens, nisi hæc te causa paululū roborasset. Hæc ille audiens, amaro suscepit animo dicta Si-
charij, dixitque in corde suo, Nisi vlciscar interitum parentum meorum, amittere nomē viri debeo,
& mulier infirma vocari. Et statim extinctis luminaribus, caput Sicharij sica diuidit. Qui paruulam
in ipso vitæ termino vocem emittens, cecidit & mortuus est. Pueri verò qui cum eo venerant, dila-
buntur. Chramisindus exanimum corpus nudatum vestimentis, adpendit in sepis stipite, ascensis-
que equis eius ad regem pergit, ingressúsque Ecclesiam ad pedes prosternitur regis, dicens, Vitam
peto, ô glorioso rex, eo quòd occiderim homines qui parentibus meis clam interfectis res omnes
diripuerunt. Cúmque expositis per ordinem causis, & regina Brunichildis grauiter accepisset, eo
quòd in eius verbo Sicharius positus, taliter fuerat interfectus, frendere in eum cœpit. At ille cùm
vidisset eam aduersam sibi, Vosagensem territorij Biturici pagum expetiit, in quo eius parentes de-
gebant, eo quòd in regno Gunthchramni regis haberetur: Tranquilla quoque coniunx Sicharij
relictis filiis & rebus viri sui, in Turonico siue in Pictauo ad parētes suos Mauriopes vicum expetiit: K
ibique & matrimonio copulata est. Obiit autem Sicharius quasi annorum xl. Fuit autem in vita sua
leuis, ebriosus, homicida, qui nonnullis per ebrietatem iniuriam intulit. Chramisindus verò iterum
ad regem abiit, iudicatúmque est ei vt conuinceret super se eum interfeciss e, quod ita fecit. Sed quo-
niam, vt diximus, regina Brunichildis in verbo suo posuerat Sicharium, ideo res huius cōfiscari præ-
cepit: sed in posterum à Flauiano domestico redditæ sunt, sed & ad Aginnum properans, epistolam
eius elicuit, vt à nullo contingeretur. Ipsi enim res eius à regina concessæ fuerant.

CAP. XX. *Legatio authoris ad Gunthchrāmū pro child.*

EO anno quoque xiij. regis Childeberti, cùm ad occursum eius vsque Metensem vrbem prope-
rassemus, iussi sumus ad Gunthchramnum regem in legationem accedere: quem apud vrbem Ca-
billonensem reperimus, dicentes, Salutem vberrimam mittit tibi glorioss imus nepos tuus Chil-
debertus, ô inclyte rex, immensas referens gratias pietati tuæ, quòd à te iugiter commonetur vt ea

agat

A agat quæ & deo placeant, & tibi sint accepta, & populo congrua. De his verò quæ locuti simul fuistis, omnia implere promittit, nec quicquam se de pactionibus quæ inter vos conscriptæ sunt, inrumpere pollicetur. Et rex ad hæc ait, Non similiter ego gratias ago, quòd taliter inrumpitur quod mihi permissum est. Pars mea de vrbe Siluanectensi non redditur. Homines quos pro vtilitate mea, quia mihi infensi erant, migrare volui, non permiserunt: & quomodo dicitis, quòd nihil de pactionibus scriptis transcendere vult dulcissimus nepos meus? Et nos ad hæc, Nihil vult contra pactiones agere illas, sed omnia implere promittit, ita vt de præsenti si ad diuisionem Siluanectensem vis mittere, nec tardetur: statim enim recipies tuum. De hominibus verò quos dicis, nomina scripta tradentur, & omnia quæ promissa sunt implebuntur. Hæc nobis loquentibus, pactionem ipsam rélegi rex coram adstantibus iubet.

Exemplar pactionis.

CVM in Christi nomine præcellentissimi dõni Gũthchramnus & Childebertus reges, & gloriosissima domna Brunichildis regina, Andelaum charitatis studio conuenissent, vt omnia quæ vndecunq; inter ipsos scandalum poterant generare, pleniori cõsilio definirent: id inter eos mediantibus
B sacerdotibus atque proceribus, deo medio, charitatis studio sedit, complacuit, atque conuenit, vt quandiu eos deus omnipotens in præsenti seculo superesse voluerit, fidem & charitatem puram, & simplicem sibi debeant cõseruare. Similiter quia domnus Gunthchramnus iuxta pactionem quam cum bonæ memoriæ domno Sygiberto inierat, integram portionem, quę est de regno Chatiberti, illius fuerat consecutus, sibi diceret in integrum redhiberi, & pars domni Childeberti, ea quæ pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus reuocare, id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, vt in illam tertiam portionem de Parisiensi ciuitate cum terminis & populo suo, quæ ad domnum Sygibertum de regno Chariberti conscripta pactione peruenerat, cum castellis Duno, & Vindocino, & quicquid de pago Stampensi, vel Carnoteno in peruio illo antefatus rex cum terminis & populo suo perceperat, in iure & dominatione domni Gunthchramni, cum eo quod superstite domno Sygiberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetualiter permanere: pari conditione ciuitates Meldonenses, & duas portiones de Siluanectis, Turonos, Pictauos, Abrincatas, vicum Iulienſem cum Sorannis, Lapurdo & Albige, domnus Childebertus rex cum terminis à præsenti die
C suæ vindicet potestati. Ea igitur conditione seruata, vt quem deus de ipsis regibus superstitem esse præceperit, regnum illius qui absque filiis de præsentis seculi luce migrauerit, ad se in integritatem iure perpetuo debeat reuocare, & posteris suis, domino auxiliante, relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inuiolabiliter conseruari, vt quicquid domnus Gunthchramnus rex filiæ suæ Chlothieldi contulit, aut adhuc deo propitiante contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in ciuitatibus, quam agris vel redditibus, in iure & dominatione ipsius debeant permanere: & si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque præsidio pro arbitrij sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerit, in perpetuo auxiliante domino conseruetur, neque à quocunque vllo vnquam tempore cõuellatur, & sub tuitione ac defensione domni Childeberti, cum his omnibus quę ipsam transitus genitoris sui inuenerit possidentem, sub omni honore & dignitate secura debeat possidere. Pari conditione repromittit domnus Gunthchramnus rex, vt si (vt habet humana fragilitas, quod diuina pietas non permittat, nec ille videre desiderat) contigerit domnum Childebertum, eo superstite de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum regẽ, vel si adhuc alios ipsi deus
D dare voluerit, vt pius pater sub sua tuitione & defensione recipiat, ita vt regnum patris eorum sub omni soliditate possideant: & genitricem domni Childeberti domnam Brunichildem reginam, vel filiam eius Chlodosuindam, germanam domni Childeberti regis, quandiu intra regionem Francorum fuerit, vel eius reginam Faileubam, tanquam sororem bonam, & filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus earum, cum ciuitatibus, agris, redditibus, vel cunctis titulis, & omni corpore facultatis, tam quod præsenti videntur tempore possidere, quàm quod adhuc Christo præsule iustè potuerint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant: vt si quid de agris fiscalibus vel speciebus atque præsidio pro arbitrij sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint, fixa stabilitate in perpetuo conseruetur, nec à quibuscunque voluntas illarum vllo tempore conuellatur. De ciuitatibus verò, hoc est Burdegala, Lemouica, Cadurco, Benarno & Begorra, quas Gailesuindam germanã domnæ Brunichildis, tam in dote, quam in morganegiba, hoc est, matutinali dono, in Franciam venientẽ certum
E est adquisisse. Quas etiam per iudicium gloriosissimi domni Gunthchramni regis, vel Francorum superstitibus Chilperico & Sygiberto regibus, domna Brunichildis noscitur acquisisse: ita conuenit, vt Cadurcam ciuitatem cum terminis & cuncto populo suo, domna Brunichildis de præsenti in sua proprietate percipiat. Reliquas verò ciuitates ex hac cõditione superius nominatas, domnus Gunthchramnus dum aduiuit possideat, ita vt quandoque post eius transitum, in dominationem domnæ Brunichildis hæredúmque suorum cum omni soliditate deo propitio reuertantur. Nec superstite domno Gunthchramno, neque à domna Brunichilde, neque à filio suo Childeberto rege, filiisq; suis, quolibet ingenio, vel tempore repetantur. Simili modo conuenit vt Siluanectum domnus Childebertus in integritate teneat, & quantũ tertia domni Gunthchrãni exindè debita cõpetit, de tertia dõni Childeberti quæ est in Rossontẽsi dõni Gunthchrãni partibus cõpensetur. Similiter

Universidad de Deusto Biblioteca

conuenit, vt ſecundum pactiones inter domnum Gunthchramnum & bonæ memoriæ domnum F
Sygibertum initas laudes, illi qui domno Gunthchramno poſt tranſitum domni Chlotharij ſacra-
menta primitus præbuerunt: & ſi poſtea conuincuntur ſe in parte alia tradidiſſe de locis vbi com-
manere videntur, conuenit vt debeant remoueri. Similiter & qui poſt tranſitum domni Chlotha-
rij conuincuntur domno Sygiberto ſacramenta primitus præbuiſſe, & ſe in aliam partem trāſtule-
runt, modo ſimili remoueantur. Similiter quicquid antefati reges Eccleſiis aut fidelibus ſuis contu-
lerint, aut adhuc conferre cum iuſtitia, deo propitiante, voluerint, ſtabiliter conſeruetur: & quic-
quid vnicuique fidelium in vtriuſque regno per legem & iuſtitiam redhibetur, nullum ei præiudi-
cium patiatur, ſed liceat res debitas poſſidere atque recipere. Et ſi aliquid cuicunque per interregna
ſine culpa ſublatum eſt, audientia habita reſtauretur. Et de eo quod per munificentias præceden-
tium regum vnuſquiſque vſque ad tranſitum glorioſæ memoriæ domni Chlotharij regis poſſedit,
cum ſecuritate poſſideat. Et quod exinde fidelibus perſonis ablatum eſt, de præſenti recipiat. Et
quia inter præfatos reges pura & ſimplex eſt in dei nomine concordia inligata, conuenit vt in vtro-
que regno vtriuſque fidelibus tam pro cauſis publicis quàm priuatis, quicunque voluerit ambulare, G
peruium nullis temporibus denegetur. Similiter conuenit vt nullus alterius laudes nec ſoliciter,
nec venientes excipiat. Quòd ſi forſitan pro aliqua amiſſione partem alteram crediderit expeten-
dam, iuxta qualitatem culpæ excuſati reddātur. Hoc etiam huic addi placuit pactioni, vt ſi qua pars
præſentia ſtatuta ſub quacunque calliditate, tempore quocunque tranſcenderit, omnia beneficia,
tam repromiſſa quàm in præſenti conlata amittat, & illi proficiat qui inuiolabiliter omnia ſupraſcri-
pta ſeruauerit: & ſit de ſacramentorum obligatione in omnibus abſoluta. His itaque omnibus de-
finitis, iurant partes per dei omnipotentis nomen & inſeparabilem trinitatem, vel diuina omnia,
ac tremendū diem iudicij, ſe omnia quæ ſuperius ſcripta ſunt abſque vllo dolo malo, vel fraudis in-
genio inuiolabiliter ſeruaturos. Facta pactio ſub die quarto Calendis Decembris anno viceſimo-
ſexto regni domni Gunthchramni regis, domni Childeberti verò duodecimo anno. Lectis igitur
pactionibus ait rex, Iudicio dei feriar, ſi de his quicquam tranſcendero quæ hîc continentur. Et
conuerſus ad Felicem, qui tunc nobiſcum legatus aduenerat, ait, Dic, ô Felix: iam enim pleniſſimè
connexuiſti amicitias inter ſororem meam Brunichildem, & inimicam dei & hominum Fredegun- H
dem. Quo negante, ego dixi, Non dubitet rex, quia illæ amicitiæ inter eaſdem cuſtodiuntur, quæ
ante hos annos plurimos ſunt ligatæ. nam certè ſcias quia odium quod inter illas olim ſtatutum eſt,
adhuc pullulat, non areſcit. Vtinam tu, ô rex glorioſiſsime, minus cum ea charitatem haberes.
Nam vt ſæpè cognouimus, dignius eius legationem quàm noſtram excipis. Et ille, Scias, inquit,
ſacerdos dei, quia ſic eius legationem ſuſcipio, vt charitatem nepotis mei Childeberti regis non
omittam. Nam ibi amicitias ligare non poſſum de qua ſæpius proceſſerunt qui mihi vitam præſen-
tem auferrent. Hæc eo dicente, Felix ait, Peruenisſe ad gloriam veſtram credo, quòd Richaredus
legationem ad nepotem veſtrum direxit, quæ neptem veſtram Chlodoſuindam filiam fratris veſtri
ei in matrimonium poſtularet. Sed ille abſque veſtro conſilio nihil exindè promittere voluit. Rex
ait, Non eſt optimum enim vt illuc neptis mea ambulet, vbi ſoror ſua eſt interfecta: ſed nec illud
rationabiliter complacet, vt non vlciſcatur mors neptis meæ Ingundis. Felix reſpondet, Multum
ſe exindè excuſare volunt, aut ſacramentis, aut quibuſlibet aliis conditionibus iuſſeritis: tantum
vos conſenſum præbete vt ei Chlodoſuinda ſicut poſtulat, deſponſetur. Rex ait, Si enim nepos I
meus implet quæ in pactionibus conſcribi voluit, & ego de his facio voluntatem eius. Promitten-
tibus nobis eum omnia impleturum, adiecit Felix: Deprecatur etiam pietatem veſtram, vt ei ſola-
tium contra Longobardos tribuatis, qualiter expulſi de Italia pars illa quam genitor ſuus vendica-
uit viuens, ad eum reuertatur: reliqua verò pars per veſtrum ſuúmque ſolatium imperatoris ditio-
nibus reſtituatur. Reſpondit rex, Non, inquit, poſſum in Italiam exercitum meum dirigere, vt vl-
trò eos morti tradam: grauiſsima enim lues Italiam nunc deuaſtat. Et ego, Indicaſtis enim nepoti *Lues Italiæ.*
veſtro, vt omnes regni ſui Epiſcopi in vnum conuenirent, quia multa ſunt quæ debeant indagari:
ſed iuxta conſuetudinem canonum, placebat glorioſiſsimo nepoti veſtro, vt vnuſquiſque metropo-
litanus cum prouincialibus ſuis coniungeretur: & tunc quæ inrationabiliter in regione propria fie-
bant, ſanctione ſacerdotali emendarentur. Quæ enim cauſa extat, vt in vnum tanta multitudo con-
ueniat? Eccleſiæ fides periculo vllo non quatitur: hæreſis noua non ſurgit. Quæ erit iſta neceſsitas,
vt tanti debeant in vnum coniungi domini ſacerdotes? Et ille, Sunt multa, inquit, quæ debeant K
diſcerni, quæ iniuſtè geſta ſunt, tam de inceſtis, quàm de ipſis quæ inter nos aguntur cauſis. Sed præ-
cipuè illa dei cauſa extat omnibus maior, vt inquirere debeatis cur Prætextatus Epiſcopus gladio
in Eccleſia fuerit interemptus. Sed & de iis qui pro luxuria accuſantur, debet eſſe diſcuſsio, vt aut
victi ſanctione ſacerdotali debeant emendari, aut certè ſi innocentes inueniuntur, publicè error
criminis auferatur. Tunc iuſsit vt in Calendis menſis quarti hęc ſynodus prolōgaretur. Et iis dictis,
ad Eccleſiam proceſsimus: erat enim dies illa dominicæ Reſurrectionis ſolennitas. Dictis igitur
miſsis, conuiuio nos adſciuit, quod fuit non minus oneratum in ferculis, quàm lætitia opulentum.
Semper enim rex de deo, de ædificatione Eccleſiarum, de defenſione pauperum ſermonem habens:
ridebat interdum ſpiritali ioco delectans: addens etiam vnde & nos aliquid lætitiæ frueremur.
dicebat enim & hæc verba, Vtinam mihi nepos meus promiſſa cuſtodiat. omnia enim quæ habeo,

eius

A eius sunt: tamen si eum scandalizat illud, quòd legatos Chlotharij nepotis mei susci-
pio, nunquid demens sum, vt non possim temperare inter eos, ne scandalum propagetur? Noui enim id magis incidere quam in lõgius promulgare. dabo enim Chlothario, si eum nepotem meum esse cognouero, aut duas, aut tres in parte aliqua ciuitates, vt nec hic videatur exhæredari de regno meo, nec huic inquietudinem præparent quæ isti reliquero. Hæc & alia locutus, dulci nos adfectu fouens, ac muneribus onerans, discedere iubet, mandans vt ea semper Childeberto regi insinuentur, quæ vitæ eius commoda fient.

IPSE autem rex, vt sæpè diximus, in eleemosynis magnus, in vigiliis atque ieiuniis promptus erat. CAP. XXI.
nam tunc ferebatur Massilia à lue inguinaria valdè vastari: & hunc morbum vsque ad Lugdunẽsem vicum Octauum nomine fuisse celeriter propalatum. sed rex, ac si bonus sacerdos, prouidẽs remedia quibus cicatrices peccatoris vulgi mederentur, iussit omnem populum ad Ecclesiam cõuenire, & rogationes summa cum deuotione celebrari: & nihil aliud in vsu vescendi nisi panem hordeaceum cum aqua munda adsumi, vigiliisque adesse instanter omnes iubet: quod eo tempore ita ge- *Lues Massilienſis.*
B stum est. Per triduum enim ipsius eleemosynis largius solito prærurrentibus, ita de cuncto populo formidabat, vt iam tunc non rex tantum, sed etiam sacerdos domini putaretur, totam spem suam in domini miserationem transfundens, & in ipso iactans cogitationes quo ei superueniebãt, à quo eas affectui tradi tota fidei integritate putabat. Nam celebre tunc à fidelibus ferebatur, quod mulier quædam cuius filius quartano typo grauabatur, & in strato anxius decubabat, accessit inter turbas populi vsque ad tergum regis, abruptisque clam regalis indumenti fimbriis in aquam posuit, filióque bibẽdum dedit: statimq; restincta febre sanatus est. Quod non habetur à me dubium, cum ego ipse sæpius laruas energia famulante nomen eius inuocantes audierim, ac criminum propriorum gesta virtute ipsius discernente fateri.

NAM sicut superius diximus, Massiliensis vrbs contagio pessimo ægrota, quanta sustinuerit, al- CAP. XXII.
tius replicari placuit. His enim diebus Theodorus Episcopus ad regem abierat, quasi aliquid contra Nicetiũ patritium suggesturus. Sed cum à rege Childeberto minimè de hac causa fuisset auditus, ad propria redire disposuit. Interea nauis ab Hispania vnà cum negocio solito ad portũ eius adpulsa
C est, quæ huius morbi fomitem secum nequiter deferebat: de qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, vna confestim domus in qua viij. animæ erant, hoc contagio interfectis habitatoribus relicta est vacua. Nec statim hoc incendium luis per domos spargitur totas: sed interruptò certi temporis spacio, ac velut in segetem flamma accensa, vrbem totam morbi incendio conflagrauit. Episcopus tamen vrbis accessit ad locum, & se intra basilicæ sancti Victoris septa continuit cum paucis qui tũc cum ipso remanserant, ibique per totam vrbis stragem orationibus ac vigiliis vacans, domini misericordiam exorabat, vt tandem cessante interitu, populo liceret in pace quiescere. Cessante verò hac plaga mensibus duobus, cum iam populus securus rediisset ad vrbem, iterum succedente morbo qui redierant, sunt defuncti: sed & multis vicibus deinceps ab hoc interitu grauata est.

AGERICVS verò Viridunẽsis Episcopus, cum ex illo diuturnæ amaritudinis felle grauiter ægro- CAP. XXIII.
taret, pro eo quod Gunthchramnus Boso pro quo fideiussor extiterat, interfectus esset: vel etiam abdita amaritudine, quòd Berthefredus intra oratorium domus Ecclesiasticæ fuerat interfectus: & *Agericus lue contabuit.*
D præsertim cum ipsos Gunthchramni filios secum retinens quotidie fleret dicens, In meo vos odio orphani relicti estis. His accensus vt diximus causis, fellis amaritudine adgrauatus, & maxime inedia consumptus, diem obiit, adpositùsque est in sepulchro: Bucioualdus quoque abbas eius pro Episcopatu cucurrit, sed nihil obtinuit. Charimerem enim referendarium cum consensu ciuium regalis decreuit auctoritas fieri sacerdotem, Bucioualdo abbate postposito. ferebant enim hunc esse superbum, & ob hoc à nonnullis Buccus validus vocitabatur. Obiit autem & Licerius Arelatẽsis Epi- *Licerius Episcopus obiit.*
scopus, in cuius Ecclesiam Virgilius abbas Augustodunensis opitulante Syagrio Episcopo, substitutus est.

OBIIT autem & Deutherius Vincensis Episcopus, in cuius locum Fronimius subrogatus est. CAP.
Hic autem Fronimius Biturice vrbis incola fuit: sed causa nescio qua in Septimaniam abiit: ac post XXIIII.
mortem Athanaeldi regis à Leuuane successore eius magnificè est receptus, atque in vrbe Agathẽsi Episcopus ordinatus est. Sed post mortẽ Leuuanis cum Leuuieldus in illa hæreticæ prauitatis perfi- *De episcopatu Fronimij.*
dia grassaretur, & Ingundis filia Sygiberti regis cuius supra meminimus, in Hispaniam ad matrimo-
E nium duceretur, audiuit Leuuieldus quasi hic Episcopus ei consilium dedisset, vt nunquam se veneno hæreticæ credulitatis deberet admiscere: & ob hoc semper ei molestus iniuriarum laqueos intendebat, quousque eum ab Episcopatu deiiceret. Cúmque non inueniret quibus eum muscipulis posset innectere, ad extremum emisit qui eum gladio deberet adpetere. Quod ille per internuncios cognoscens, relicta vrbe Agathensi in Gallias aduenit, ibique à multis Episcopis receptus ac muneratus, ad Childebertum regem pertransiit. Sicque patefacto loco apud supradictam vrbem potestatem pontificalem nono deiectionis suæ anno rege largiente suscepit.

BRITANNI eo anno grauiter territorium Namneticum Redonicúmque prædæ subiecerũt, CAP. XXV.
vindemiantes vineas, culturas deuastantes, ac populum villarum abducentes captiuum: nihilque de promissis superioribus custodientes, & non solum non custodientes promissa, verumetiam de- *Britanni prædantur.*
trahentes regibus nostris.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. XXV. *Childeb. sororem Longob. regi repromisit.*

IGITVR Childebertus rex cum petentibus Longobardis sororem suam regi eorum esse coniugem acceptis muneribus promisisset, aduenientibus Gothorum legatis ipsam, eo quòd gentem illam ad fidem catholicam conuersam fuisse cognosceret, repromisit: ac legationem ad imperatorem direxit, vt quod prius non fecerat, nunc contra Longobardorum gentem debellans cum eius consilio eos ab Italia remoueret: nihilominus & exercitum suum ad regionem ipsam capessendam direxit. Commotis ducibus cum exercitu illuc abeuntibus, confligunt pariter: sed nostris valdè cæsis, multi prostrati, nonnulli capti, plurimi etiam per fugam lapsi, vix in patriam redierunt. Tantáque ibi fuit strages de Francorum exercitu, vt olim similis non recolatur. F

CAP. XXVI *Ingoberga regina obiit.*

ANNO quoque quartodecimo Childeberti regis Ingoberga regina Chariberti quondam relicta migrauit à seculo, mulier valdè cordata, ac vita religiosa prædita: vigiliis & orationibus atque eleemosynis non ignaua: quæ credo per prouidentiam dei commonita ad me vsque nuncios dirigens, vt in his quæ de voluntate sua, id est pro animæ remedio cógitabat, adiutor existerem. Sic tamen vt ad ipsam accedens, quæ consilio habito fieri decernebat, scriptura connecteret. Accessi, fateor, vidi hominem timentem deum, quæ cum me benignè excepisset, notarium vocat, & habito, vt dixi, mecum consilio, quædam Ecclesiæ Turonicæ, & basilicæ sancti Martini, quædam Cœnomannicæ Ecclesiæ delegauit: ac post paucos menses subitanea ægritudine fatigata, migrauit à seculo, multos per chartulas liberos derelinquens, septuagesimo vt arbitror vitæ anno, relinquens filiã vnicam, quam in Canthia regis cuiusdam filius matrimonio copulauit. G

CAP. CAP. XXVII *Puella stupratore Amalum occidit.*

AMALO quoque dux dum coniugem in aliam villam pro exercenda vtilitate dirigit, in amorem puellulæ cuiusdam ingenuæ ruit. Et facta nocte crapulatus à vino misit pueros, vt detrahentes puellam, eã thoro eius adscirent. Illa quoque repugnante, & violenter in eius mansionẽ deducta, dum eam alapis cædunt, sanguinis vnda ex narium meatibus decurrente perfunditur. Vnde factum est vt ipse quoque stratus ducis antedicti hoc riuo cruentaretur, quam & ipse pugnis, colaphis, aliisque ictibus verberatam in vlnam suscepit, & statim obpressus somno dormire cœpit. At illa extensa manu trans caput viri gladium reperit: quo euaginato, caput ducis, velut Iudith Holofernis, ictu virili librauit. Illo quoque voces emittente, concurrunt famuli. Quam cum interficere vellent, exclamauit ille, dicens, Ne faciatis quæso: ego enim peccaui qui vim castitati inferre conatus sum. Nam hæc quæ pudicitiam studuit conseruare, omnino non pereat. Hæc dicens, spiritum exhalauit. Cúmque super eum familia coniuncta lamentaretur, adiutorio dei eruta puella domum egreditur, & per noctem Cabillonensem vrbem adiit, quæ est sita ab eo loco quasi milia xxxv.: ibíque basilicam sancti Marcelli ingressa, regis prostrata pedibus cuncta quæ pertulerat pandit. Tunc rex misericordissimus non solum ei vitam donauit, verumetiam præceptionem tribui iussit vt in verbo suo posita, à nullo vnquam parentum defuncti illius in aliquo molestiam pateretur. Veruntamen hoc deo præstante cognouimus, quòd puellæ castitas non est ab ereptore sæuo vllatenus violata. H

CAP. XXVIII. *Brunichildis ad regem Hispaniarũ munera.*

BRVNICHILDIS quoque regina iussit fabricari ex auro ac gẽmis mirę magnitudinis clypeum, ipsumque cum duabus pateris ligneis, quas vulgo Bacchinon vocant, eisdémque similiter ex gẽmis fabricatis auro, in Hispaniam regi mittit: in qua Ebregisilum, qui sæpè ad ipsam regionem legationis gratia accesserat, direxit. Quo abeunte, nunciatum est regi Gunthchramno, dicente quodam, quia Brunichildis regina ad filios Gundobaldi munera dirigit. Quod rex audiens, iussit custodias arduas per vias regni sui fieri, ita vt nullus penitus præterire posset, qui non discuteretur. Inquirebãt etiam in hominum vel vestimentis, vel calciamentis, aut in reliquis rebus, si occultè literę portarentur. Ebregisilus verò Parisios accedens cum his speciebus, ab Ebrachario duce comprehensus, ad Gunthchramnum deducitur: dixítque ei rex, non sufficit, ô infeliciſſime hominum, quod impudico consilio Ballomerem illum, quem Gundobaldum vocitatis, ad coniugium arcessistis, quem manus mea subegit, qui voluit ditioni suæ regni nostri superare potentiam: & nunc filiis eius munera mittitis, vt ipsos iterum in Gallias prouocetis ad iugulandum? Ideóque non accedes quò volueris, sed morte morieris: quia contraria est legatio tua genti nostræ. Illo quoque recusante, non se his verbis esse communem, sed potius ad Richaredum qui Chlodosuindam sororem Childeberti regis sponsare debuerat, hæc munera mitti. Credidit rex loquenti, & dimisit eum, abiitque in itinere quo directus fuit cum ipsis muneribus. I

CAP. XXIX *Longobardi pacẽ à Childeberto postulant.*

IGITVR Childebertus rex inuitante Sygimundo Momociacensis oppidi sacerdote, dies paschæ ad supradictam celebrari statuit vrbem. Grauiter tunc Theodobertus filius eius senior, gulæ adfictus timore laborauit, sed conualuit. Interea Childebertus rex exercitum commouet, & Italiam ad debellandam Longobardorum gentem, cum eisdem pergere parat. Sed Longobardi his auditis, legatos cum muneribus mittunt, dicentes, Sit amicitia inter nos, & non pereamus, ac dissoluamus certum ditioni tuæ tributum. Ac vbicunque necessarium cõtra inimicos fuerit, ferre auxilium non pigebit. Hæc Childebertus rex audiens, ad Gunthchramnum regem legatos dirigit: qui ea quæ ab his offerebantur, in eius auribus intimarent. Sed ille non obuius de hac conniuentia, consilium ad confirmandam pacem præbuit. Childebertus verò rex iussit exercitum in loco residere: misitque legatos ad Longobardos, vt si hæc quæ promiserant cõfirmarẽt, exercitus reuerteretur ad propria. sed minimè est impletum. K

CAP. XXX. CHILDEBERTVS verò rex descriptores in Pictauos, inuitante Maroueo Episcopo, iussit abire,

id est,

A Id est Florentianum maiorem domus regiæ,& Romulfum palatij sui comitem, vt scilicet populus censum quem tempore patris reddiderat,facta ratione,innouata re, reddere deberet. Multi enim ex his defuncti fuerant:& ob hoc viduis orphanisque ac debilibus tributi pondus insederat: quod hi discutientes,per ordinem relaxantes pauperes ac infirmos illos, quos iustitiæ conditio tributarios dabat,censui publico subdiderunt:& sic Turonos sunt delati.Sed cum populis tributariam functionem infligere vellent,dicentes quia librum præ manibus haberent,qualiter sub anteriorum regum tempore dissoluissent,respondimus nos,dicentes,descriptam vrbem Turonicam Chlotharij regis tempore,manifestum esse,librique illi ad regis præsentiam abierunt. Sed compuncto per timorem sancti Martini antistitis rege,incensi sunt.Post mortē verò Chlotharij regis, Charibertho regi populus hic sacramentum dedit.Similiter etiam & ille cum iuramento promisit,vt leges consuetudinesque nouas populo non infligeret,sed in illo quo quondam sub patris dominatione statu vixerant,in ipso hic eos deinceps retineret, neque vllam nouam ordinationem se inflicturum super eos quod pertineret ad spolium,spopondit. Gaiso verò comes eiusdem temporis accepto capitulario,quod B anteriores scriptores fecisse commemorauimus, tributa cœpit exigere: sed ab Eufronio episcopo prohibitus,cùm exacta paruitate ad regis direxit præsentiam, ostendēs capitularium in quo tributa continebantur.Sed rex ingemiscens ac metuens virtutem sancti Martini, ipsum incendio tradidit: aureos exactos basilicæ sancti Martini remisit, obtestans vt nullus de populo Turonico vllum tributum publico redderet. Post cuius obitum Sygibertus rex hanc vrbem tenuit, nec vllius tributi pondus inuexit. Sic & nunc xiiij.anno Childebertus post patris obitum regnans, nihil exegit,nec vllo tributi onere hæc vrbs adgrauata congemuit. Nunc autem potestatis vestræ est,vtrum censeatis tributum,an non: sed videte ne aliquid noceatis,si contra eius sacramentum ambulare disponitis.Hæc me dicente responderunt: Ecce librum præ manibus habemus,in quo census huic populo est inflictus.Et ego aio,Liber hic à regis thesauro delatus non est,nec vnquam per tot conualuit annos. Non est mirum enim si pro inimicitiis horum ciuium,in cuiuscunque domo reseruatus est. iudicabit enim Deus super eos qui pro spoliis ciuium nostrorum hunc post tanti temporis trāsactum spacium protulerunt: dum autem hæc agerentur, Audini filius, qui librum ipsum protulerat, ipsa C die à febre correptus,die tertia expirauit.Post hæc nos transmisimus nūcios ad regē, vt quid de hac causa iuberet, mandata remitteret. Sed protinus epistolam cùm auctoritate miserunt, ne populus Turonicus pro reuerentia sancti Martini describeretur. Quibus relectis,statim viri qui ad hæc missi fuerant,ad patriam sunt regressi.

Childeb. censum exigit.

Turonū immunitas.

GVNTHCRAMNVS verò rex exercitum commouit in Septimaniam:Austroualdus autem dux prius Carcasonam accedens sacramenta susceperat, ipsósque populos ditioni subegerat regiæ. rex autem ad reliquas ciuitates capiendas, Bosonem cùm Antestio destinauit. Qui accedens cùm superbia,despecto Austroualdo duce atque cōdemnato, cur absque eo Carcasonam regredi præsumpsisset,ipse cùm Sanctonicis,Petragoricis,Burdegalensibúsque,Agennensibus etiam ac Tholosanis illuc direxit.Cúmque in hac iactantia ferretur,& Gothis hæc nunciata fuissent,parauerunt se in insidiis. Hic verò super fluuium paruulum propinquum vrbi castra ponit,epulis insedit, ebrietatibus incumbit,conuitiis & blasphemiis Gothos exaggerans.Illique inruentes super ipsos reperiunt epu- D lantes inopinantésque.Tunc hi dantes voces,exurgunt contra eos. At illi paululum resistentes, fugam simulant: prosequentibúsque istis consurgunt qui præparati erant de insidiis, concludentes eos in medio,vsque ad internecionem ceciderunt: qui autem euadere potuerunt,vix equo ascenso per fugam dilapsi sunt, omnem supellectilem relinquentes in campi planitie, nihilque secum de rebus propriis auferentes,hoc pro magno ducentes si vel vitæ donarentur.Insequentes autem Gothi res eorum omnes reperiunt, diripiúntque, pedestres omnes captiuos abducentes: ceciderúntque ibi quasi quinque millia virorum: captiui autem amplius quàm duo milia abierunt:multi tamen ab his laxati,redierunt in patriam.

CAP. XXXI *Gunthramnus stabilire regnū conatur.*

Gothi Gallos ex insidiis vincunt.

COMMOTVS autem rex vias claudi per regnum suum præcepit, ne vllus de Childeberti regno per eius regni territorium peruium posset habere,dicēs, Quia per nequitiam eius qui cum rege Hispaniæ fœdus iniit,exercitus contuit meus,& vt se non subdant vrbes illæ ditioni meæ,eius hoc immissio facit.Additum est etiam huic causæ aliud amaritudinis incendium,quòd Childebertus rex filium suum seniorem Theodobertum nomine, Suessionas dirigere cogitabat: quæ res suspicionem E fecerat Gruntheramno regi,dicente eo,Quia in hoc filium suum nepos meus Suessionas dirigit, vt Parisios ingredi faciat, regnúmque meum auferre cupiat: quod nunquam Childebertus vel in cogitatione,si dici fas est,habere potuit.Multa autem & in Brunichildem reginam obprobria iactabat, dicens eius consilio hæc fieri: addens etiam quòd Gundobaldi quondam filium inuitatum coniugio copulare vellet.Vnde etiam synodum episcoporum in Calendis Nouembribus cōgregari præcepit. Multique de extremis partibus Galliarum ad hunc conuentum properantes, de via regressi sunt, pro eo quòd Brunichildis regina se ab hoc crimine exuit sacramentis: & sic viis iterum reseratis,peruium patefecit volentibus ad regem Childebertum accedere.

CAP. XXXII *Gunthrani & Childeberti inimicitia.*

CAP. XXXIII.

HIS diebus,Ingeltrudis,quæ monasterium in atrio sancti Martini statuerat,ad regem quasi filiam accusatura processit: in quo monasterio Berthesedis,filia quondam Chariberti regis,residebat.Sed ista egrediente,hæc in Cœnomannicum est regressa. Erat enim gulæ & somno dedita, & nullam de

Ingeltrudis filiam accusat apud Childeb.

officio Dei curam habens. Negocium verò Ingeltrudis & filiæ eius altius repetendum puto. Igitur F
ante hos annos cum Ingeltrudis monasterium puellarum intra atrium sancti Martini, vt diximus,
collocare cœpisset, filiæ suæ mandata mittit, dicens, Relinque virum tuum, & veni vt faciam te ab-
batissam gregi huic quem congregaui. At illa audito leuitatis consilio, cum viro Turonos aduenit:
ingressaque monasterium matris, dicebat viro, Regredere hinc, & guberna res liberósque nostros:
nam ego non reuertar tecum: non enim videbit regnum Dei coniugio copulatus. Ille verò adue-
niens, nunciauit mihi omnia quæ à coniuge audierat. Tunc ego accedens ad monasterium canonũ
Nicenorum decreta relegi: in quibus cõtinetur, Quia si quæ reliquerit virum, & thorum in quo be-
nè vixit spreuerit, dicens, quia non sit ei portio in illa cœlestis regni gloria qui fuerit coniugio co-
Vxor viro adhæreat. pulatus, anathema sit. Quibus auditis Berthegundis metuens ne à sacerdotibus Dei communione
priuaretur, egressa monasterium, rediit cum viro suo: interpositis autem tribus vel quatuor annis,
iterum mandata mittit ad eam mater, deprecãs eam ad se accedere. At illa oneratis nauibus tam de
rebus propriis, quàm viri sui, adsumpto secũ vno filio viro absente, Turonos est adpulsa. Sed cum à G
matre propter improbitatem viri retineri non posset, scilicet ne calumniam quæ eius dolo fabrica-
ta fuerat exciperet, ad Berthchramnum germanum eius, filium videlicet suum Burdegalensis vrbis
episcopum eam direxit. Prosequente igitur viro eius dicebat, quia sine consilio parentum eam con-
iugio copulasti, non erit vxor tua. Erant enim iam fere xxx. anni ex quo coniuncti pariter fuerant.
Adiit enim vir eius plerunque vrbem Burdegalensem: sed noluit eam episcopus restituere. Cum au-
tem rex Gunthchramnus ad Aurelianensem vrbem, sicut in superiore libro memorauimus, adue-
nisset, ibi eum acrius hic vir impugnare verbis cœpit dicens, Abstulisti vxorem meam cum famulis
eius. Et ecce, quod sacerdotẽ non decet, tu cum ancillis meis, & illa cum famulis tuis dedecus adul-
terij perpetratis. Tunc furore commotus rex, adstrinxit episcopum vt polliceretur eam reddere
viro, dicens, quia parens mea hæc est: si quicquam mali exercuit in domo viri sui, ego vlciscar: sin
aliud, cur sub omni deformitate redacta viro coniunx eius aufertur? Tunc Berthchramnus episco-
pus pollicitus est, dicens, Venit ad me, fateor, soror mea post multorum annorum curricula: quam
pro charitatis ac desiderij studio tenui mecum vt libuit. Nunc autem recessit à me: requirat nunc eã, H
reuocétque quò voluerit: me obuium non habebit. Et hæc dicens, misit clam nuncios ad eam, man-
dans vt veste mutata ac pœnitẽtia accepta basilicam sancti Martini expeteret: quod facere illa non
distulit: venítque vir eius cum multis insequentibus viris, vt eam ex ipso loco sancto eiiceret: erat
enim in veste religiosa, adserens se accepisse pœnitentiam: sed virum sequi despexit. Interea defun-
cto apud Burdegalensem vrbem Berthchramno episcopo, hæc ad se reuersa ait, Væ mihi quæ audi-
ui consilium matris iniquæ. Ecce frater meus obiit, ecce à viro derelicta sum, à filiis separata. Et quò
ibo infelix? vel quid faciam? Tunc habito consilio Pictauum pergit: voluítque eam mater retinere
secum, sed penitus non potuit. Ex hoc inimicitia orta, dum sæpius regis præsentiam adeunt, & hæc
res patris defensare cupiens, hæc viri Berthegundis donationem Berthchramni germani sui osten-
dit, dicens, Quia hæc & hæc mihi germanus meus contulit. Sed mater eius non admittens dona-
tionem, omnia sibi vindicare cupiens, misit qui effracta domo eius, omnes res illius cum hac dona-
tione diriperet: vnde seipsam genitrix reddidit comprobatam, cum de rebus ipsis insequenti filiæ
quædam repetenti districta restituit. Sed cum sæpius ego & frater noster Maroucus episcopus, ac- I
ceptis regalibus epistolis, vt eas pacificare deberemus, Berthegundis aduenit Turonos: in iudicium
quoque accedentem coëgimus eam, inquantũ potuimus rationem sequi: mater verò eius flecti non
potuit. Tunc accẽsa felle, ad regem abiit, quasi filiam exhæredem datura de facultate paterna. Ac in
præsentia regis exponẽs causas filia absente, iudicatum est ei vt quarta parte filiæ restituta, tres cum
nepotibus suis quos de filio vno habebat, reciperet: in qua causa Theutharius presbyter qui nuper
ex referendario Sygiberti regis conuersus, presbyterij honorem accepit, accessit vt hanc diuisionẽ
iuxta regis imperium celebraret. Sed resistente filia, nec diuisio facta, nec scandalum resedatum est.

CAP. XXXIII. *Rigundis cũ filia inimicitiæ.*

RIGVNTHIS autem filia Chilperici, cum sæpius matri calumnias inferret, dicerétque se esse dominam, genitricémque suam seruitio redhiberi, & multis eam & crebrò conuiciis lacesseret, ac interdum pugnis se alapisque cæderent, ait ad eam mater, Quid mihi molesta es filia? ecce res patris tui, quæ penes me habentur, accipe & vtere vt libet: & ingressa in regestum reserauit arcam mon-
ilibus ornamentísque preciosis refertam: de qua cum diutissimè res diuersas extrahens filiæ adstanti porrigeret, ait ad eam, Iam enim lassata sum: immitte tu, inquit, manum, & eiice quod inueneris. K
Mater filiam vult opprimere. Cúmque illa immisso brachio res de arca abstraheret, adprehenso mater operto rio arcæ super ceruicem eius inlisit. Quod cum in fortitudine premeret, atque gulã eius axis inferior ita adtereret, vt etiam oculi ad crepãdum parati essent, exclamauit vna puellarum quæ erat intrinsecus, voce magna, dicens, Currite, quæso, currite: ecce domina mea à genitrice sua grauiter suggillatur. Et inrumpentes cellulam qui coram foribus eorum præstolabantur aduentum, erutam ab imminenti interitu puellam, eduxerunt foras. Post ista verò inter eosdem inimicitiæ vehementius pullulantes, & non de alia causa maximè, nisi quia Rigunthis adulteria sequebatur, semper cùm eisdem rixæ & cædes erant.

CAP. XXXV.

BERETRVTHIS verò moriens, filiam suam hæredem instituit, relinquens quæpiam vel monasteriis puellarum quæ ipsa instituerat, vel Ecclesiis siue basilicis cõfessorum sanctorum. Sed Vuaddo

cuius

A cuius in superiore libro meminimus, querebatur à genero eius equos suos fuisse direptos: cogitauitque accedere ad villam eius vnam quam reliquerat filiæ, quæ intra Pictauum terminum erat, dicens, Hic à regno alterius veniens diripuit equos meos, & ego auferam villam eius: interea mandatum mittit agenti, vt se aduenientе omnia quæ erant ad expẽsam eius necessaria, præpararet. Quod ille audiens, coniunctis secum hominibus ex domo illa ad se bellũ præparat, dicens, Nisi moriar, nõ ingredietur Vuaddo in domum domini mei. Audiens autem vxor Vuaddonis, adparatum scilicet belli instaurari contra virum suum, ait ad eum, Ne accesseris illuc chare coniunx: morieris enim si abieris, & ego cum filiis misera ero: & iniecta manu, voluit eum retinere, dicente præterea tum filio, Si abieris pariter moriemur, & relinques genitricem meam viduã, orphanósq; germanos. Sed cùm eum hæc verba penitus retinere non possent, furore accensus contra filium, & timidum eum mollémque exclamans, proiecta secure penè cerebrum eius inlisit. Sed ille in parte excussus, ictum feriẽtis euasit. Ascensis denique equis abierunt, mandans iterum actori, vt domo scopis mundata, stragulis scamna operiret. Sed ille paruipendens mandatum eius, cum turbis, sicut diximus, virorum ac

Vuaddo interficitur.

B mulierum ante fores domini sui stetit, operiens aduentum huius. Qui veniens, statim ingressus domum, ait, Cur non sunt scamna hæc operta stragulis, aut domus scopis mundata? & eleuans manum cum sica, caput hominis librauit, ceciditq;, & mortuus est. Quod cernens filius hominis mortui, emissa ex aduerso lancea, contra Vuaddonem dirigit: cuius mediam aluum ictu penetrauit à tergo egressa falarica: & ruens ad terram, aduenientе multitudine quæ collecta fuerat, lapidibus obrui cœpit. Tunc quidam de his qui venerant cum eo, inter imbres saxeos accedentes, coopertum sago ac populo mitigato, eiulante filio eius, eúmque super equum eleuans, adhuc viuentem domui reduxit. Sed protinus sub lachrymis vxoris ac filiorum, spiritum exhalauit. Explicita igitur tam infeliciter vita, filius eius ad regem abiit, réisque eius obtinuit.

CAP. XXXVI.

Childeb. filiũ Theo. Suessionibus rectorẽ dedit.

IGITVR anno quo supra, regni sui, Childebertus rex morabatur cum coniuge & matre sua intra terminum vrbis quam Strataburgum vocant. Tunc viri fortiores, qui in vrbe erant Suessionica siue Meldensi, venerunt ad eum, dicẽtes, Da nobis vnum de filiis tuis, vt seruiamus ei: scilicet vt de progenie tua pignus retinentes, nobiscum facilius resistentes inimicis, terminos vrbis tuæ defensare

C studeamus. At ille gauisus nuncio, Theodobertum filium suum seniorem illuc dirigẽdum destinat: cui comitibus, domesticis, maioribus, atque nutritiis, & omnibus qui ad exercendum seruitium regale erant necessarij, delegatis, mense sexto huius anni direxit eum iuxta voluntatem virorum qui eum à rege flagitauerant transmittendum: susceptque eum populus gaudens ac deprecãs, vt vitam eius patrisque sui æuo prolixiore pietas diuina concederet.

CAP. XXXVII.

Droctigisilus episcopus vorax.

ERAT autem apud vrbem Suessionas his diebus Droctigisilus, qui propter nimiam, vt ferunt, potationem, quarto instante anno sensum perdiderat. Adferebant enim multi ciuium, quòd hoc ei maleficiis accessisset, per emissionem archidiaconi, quem ab honore repulerat, intantum vt intra muros vrbis hanc amentiam magis haberet: si verò de ciuitate fuisset egressus: agebat commodius. Cúmque rex supradictus ad vrbem venisset, & hic melius ageret, permittebatur ingredi vrbem propter regem qui aduenerat. Et licet esset vorax cibi ac potator vini extra modũ quàm sacerdotalem cautelam decet, tamen nullum de eo adulteriũ quispiam est locutus. Verumtamen insequenti cùm apud Sauriciacum villam, episcoporum synodus adgregata fuisset, iussum est vt liceret ei ingredi vr-

D bem suam.

CAP. XXXVIII.

Ansus in Brunichildem.

CVM autem Faileuba regina Childeberti regis partu edito mox extincto ægrotaret, adtigit aures eius sermo, quòd quidam vel contra eam, vel contra Brunichildem reginam agere conarentur. Cúmque cõfortata ab incommodo, ad regis præsentiam accessisset, omnia tam ei quàm matri eius, quæ audierat referauit. Verba autem huiusmodi erant, quòd scilicet Septimina nutrix infantum eius, consilio suadere vellet regi, vt eiecta matre, coniugéque relicta, aliam sortiretur vxorem: & sic cum eodem quæcunque vellent, vel actu agerent, vel precibus obtinerent. Quod si his rex nollet adquiescere quæ suadebat, ipso maleficiis interempto, eleuatis filiis eius in regnum, repulsa nihilominus matre eorum & auia, ipsi regerent regnum. Huius enim consilij socios pronunciat esse Sunnegisilum comitem stabuli, & Gallomagnum referendarium, atque Droctulfum, qui ad solatium Septiminæ ad nutriendum regis paruulos fuerat datus. Denique corripiuntur hi duo, Septimina videlicet & Droctulfus. Nec mora, extensi inter stipites cùm vehementius cæderentur, profitetur Septimina se virum suum Iouium maleficiis interfecisse, ob amorem Droctulfi: ipsúmque secum scorto misceri. De his quæ supra diximus causis pariter confitentur, & memoratos viros in hoc consilio habitos indicant. Nec mora, inquiruntur & ipsi: sed conscientia terrente, latebram intra ecclesiarum septa petiere. Ad quos rex ipse procedens, ait, Egredimini in iudicium, vt cognoscamus de his quæ vobis obiiciuntur, si vera sint, an falsa. Nam ego, vt opinor, in hanc ecclesiam fuga dilapsi non fuissetis, nisi vos cõscientia terruisset. Verumtamen promissionem habete de vita, etiam si culpabiles inueniamini. Christiani enim sumus: nefas est enim vel criminosos ab ecclesia eductos punire. Tunc educti foras, cum rege venerunt ad iudicium: di-

E tius cæderentur, profitetur Septimina se virum suum Iouium maleficiis interfecisse, ob amorem Droctulfi: ipsúmque secum scorto misceri. De his quæ supra diximus causis pariter confitentur, & memoratos viros in hoc consilio habitos indicant. Nec mora, inquiruntur & ipsi: sed conscientia terrente, latebram intra ecclesiarum septa petiere. Ad quos rex ipse procedens, ait, Egredimini in iudicium, vt cognoscamus de his quæ vobis obiiciuntur, si vera sint, an falsa. Nam ego, vt opinor, in hanc ecclesiam fuga dilapsi non fuissetis, nisi vos cõscientia terruisset. Verumtamen promissionem habete de vita, etiam si culpabiles inueniamini. Christiani enim sumus: nefas est enim vel criminosos ab ecclesia eductos punire. Tunc educti foras, cum rege venerunt ad iudicium: discussique reclamant, dicentes, Quia Septimina cum Droctulfo hoc nobis consilium patefecit. Sed nos execrantes ac fugientes, nunquam cõsentire voluimus hoc scelus. Et rex, Si, inquit, vos nullam conniuentiam præbuissetis, nostris auribus vtique intulissetis. Verúmne ergo est, vos in hac causa

Ecclesia portus est & Asylum.

Universidad de Deusto Biblioteca

præbuisse consensum, cùm hoc nostræ scientiæ occuli voluistis? Et statim eiecti foras, iterum eccle- F
siam petierunt. Septimina verò cum Droctulfo vehementer cæsa, ac cauteriis accensis in facie vul-
nerata, ablatis omnibus quæ habebat, in Marilegium villam deducitur, vt scilicet trahens molam,
his quæ in gynæcio erant positæ, per dies singulos farinas ad victus necessarias præpararet. Dro-
ctulfum autem incisis capillis & auribus, ad vineam excolendam delegauerunt, sed post dies paucos
fuga dilabitur: inquisitúsque ab actore, iterum ad regem deducitur: ibíque multum cæsum, iterum
ad vineam quam reliquerat, destinatur. At verò Sunnegisilus & Gallomagnus priuati à rebus quas à
fisco meruerant, in exilium retruduntur. Sed venientibus legatis, inter quos episcopi erant, à rege
Gũthchramno, & petentibus pro his, ab exilio reuocantur: quibus nihil aliud est relictum, nisi quod
habere proprium videbantur.

CAP. XXXIX.

Chrodieldis sanctimoniales ad defectionem, inducit.

IN monasterio verò Pictauẽsi insidiante diabolo in cordè Chrodieldis, quæ se Chariberti quon-
dam regis filiam adserebat, orto scandalo, ipsa quoque quasi de parentibus confisa regibus, exactis
sacramentis à sanctimonialibus vt iniectis in abbatissam Leuboueram criminibus, ea monasterio
deiecta, ipsam substituerent principalem. Egressaq; est cum quadraginta aut eo amplius puellis, & G
consobrina sua Basina filia Chilperici, dicens, Quia vado ad parentes meos reges, vt eis contu-
meliam nostram innotescere valeam: quia non vt filiæ regum, sed vt malarum ancillarum genitæ in
hoc loco humiliamur. Infelix ac fatua non recordans, in qua se humilitate beata Radegundis, quæ
hoc instituit monasterium, exhibebat. Egressa ergo ab eo, Turonos aduenit, datáque nobis salu-
tatione, ait, Deprecor sancte sacerdos, vt has puellas quæ in magnam humilitatem ab abbatissa Pic-
tauensi redactæ sunt, custodire digneris, ac cibum præbere, donec ego eam ad reges parẽtes nostros,
exponámque eis quæ patimur, & reuertar. Quibus ego aio, Si abbatissa deliquit, aut canonicam re-
gulam in aliquo prætermisit, accedamus ad fratrem nostrum Maroueum episcopum, & coniuncti
arguamus eam: emendatisque negociis restituamini in monasterium vestrum, ne dispergatur luxu-
ria, quod sancta Radegundis ieiuniis & orationibus crebris, eleemosynísque frequentibus adgrega-
uit. Et illa respondit, Nequaquam, sed ad reges ibimus. Et ego, Quare respõsioni resistitis? Ob quam
rem sacerdotale monitum non auditis? Vereor ne coniuncti sacerdotes ecclesiarum, vos à commu-
nione remoueant: sic enim & ab antecessoribus in epistola quam ad beatam Radegundem in initio H
huius congregationis scripserunt, habetur insertum. Cuius exemplaria huic lectioni inserere pla-
cuit.

Exemplar Epistolæ.

DOMINÆ beatissimæ & in Christo ecclesiæ filiæ Radegundi, Eufronius, Prætextatus, Germa-
nus, Felix, Domitianus, Victorius, & Domnolus Episcopi. Sollicita sunt iugiter circa genus huma-
num immensæ diuinitatis prouisura remedia, nec ab assiduitate beneficiorum suorum quocunque
loco vel tempore videntur aliquando seiuncta, cùm pius rerum arbiter tales in hæreditate culturæ
ecclesiasticæ personas vbique disseminat, quibus agrum eius intenta operatione fidei rastro colen-
tibus ad felicem centeni numeri reditum diuina temperie Christi seges valeat peruenire. Tantum
igitur benignitatis eius se passim dispensatio profutura diffundit, vt illud nusquam deneget quod
prodesse multis agnoscit. Quarum personarum exemplo sanctissimo cum iudicaturus aduenerit, ha-
beat in plurimis quod coronet. Itaque cum ipso catholicæ religionis exortu, cœpissent Gallicanis
in finibus venerandæ fidei primordia respirare, & adhuc ad paucorum notitiam tunc ineffabilia I
peruenissent trinitatis dominicæ sacramenta, ne quid hîc minus adquireret quàm in orbis circulo
prædicãtibus apostolis obtineret, beatum Martinum peregrina de stirpe ad inluminationem patriæ
dignatus est dirigere, misericordia consulente. Qui licet Apostolorum tempore non fuerit, tamen
apostolicam gratiam non effugit. Nam quod defuit in ordine, suppletum est in mercede: quoniam
sequens gradus illi nihil subtrahit, qui meritis antecellit. Huius quoque reuerendissima filia, in vo-
bis congratulamur rediuiua surgere supernæ dilectionis exempla propitiatione diuina: nam de-
clinante tempore seculi vetustate, vestri sensus certamine fides reuiresçit in flore: & quod veterno
tepuerat algore senectæ, tandem feruentis animi rursus incalescat ardore. Sed cùm penè eadem ve-
neritis ex parte qua beatum Martinum huc didicimus accessisse, non est mirum si illum imitari vi-
dearis in opere, quem tibi ducem credimus itineris extitisse: vt cuius es secuta vestigia, felici voto

Rhadegundis r. Martini imitatrix.

compleas & exempla, & beatissimum virum in tanto tibi facias esse socium, inquantum partem re-
fugis habere de mundo. Cuius opinionis radio præmicante, ita reddis audientium pectora cœlesti
fulgore suffusa, vt passim prouocati puellarum animi diuini ignis scintilla succensi, raptim festi- K
nent auidè in charitate Christi fonte vestri pectoris inrigari: & relictis parentibus te sibi magis
eligant, quàm matrem: facit hoc gratia, non natura. Igitur huius studij vota videntes, gratias
clementiæ supernæ referimus, qui voluntates hominum suæ facit voluntati connecti: quoniam
confidimus quas apud vos iubet colligi, suo vult amplexu seruari. Et quia quasdam comperimus di-
uinitate propitia de nostris territoriis ad institutionem vestræ regulæ desiderabiliter conuolasse,
inspicientes etiam vestræ petitionis epistolam libenter à nobis exceptam, hoc Christo auctore &
remediatore firmamus: vt licet omnes æqualiter quæ ibi conueniunt, in domini charitate mansuræ

Promissa fides non debet temerari.

debeant inuiolabiliter custodire, quod videntur libentissimo animo suscepisse: quoniam contami-
nari non debet Christo fides cœlo teste promissa: vbi non leue scelus est templum Dei, quod absit
pollui, vt ab eo possit ira succendente disperdi: tamen specialiter definimus, si qua, sicut dictum est,

de

A de locis sacerdotaliter nostræ gubernationi domino prouidēte cōmissis, in Pictaua ciuitate vestro monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memoriæ domini Cæsarij Arelatensis episcopi constituta, nulli sit vlterius discedendi licentia. Quæ sicut continet regula, voluntate prodita videtur ingressa, ne vnius turpi dedecore ducatur in crimen, quod apud omnes emicat in honore. Et ideo, si, quod auertat Deus, aliqua insanæ mentis inlicitatione succensa, ad tanti obprobrij maculam præcipitare suam voluerit disciplinam, gloriam & coronam, vt inimici consilio, sicut Eua eiecta de Paradiso, per qualemcunque de clausturis ipsius monasterij, immo de cœli regno exire pertulerit, mergenda & conculcanda vili platearum in luto, separata à communione nostra, diri anathematis vulnere feriatur. Ita vt si fortassis Christo relicto homini voluerit nubere, diabolo captiuante, non solum ipsa quæ refugit, sed etiam ille qui ei coniunctus est, turpis adulter, & potius sacrilegus quàm maritus: vel quisquis vt hoc fieret, venenum magis quàm consilium ministrauit, simili vltione, sicut de illa dictum est, cœlesti iudicio, nobis optantibus, percellatur: donec separatione facta per competentem execrandi criminis pœnitentiam, à loco quo egressa fuerat, recipi meruerit & adnecti. *Monialis clausura nō excat.*

B Adiicientes etiam vt eorum qui nobis quandoque successuri sunt sacerdotes, similis condemnationis teneantur adstrictæ reatu, & si, quod non credimus, aliquid ipsi voluerint aliter quàm nostra deliberatio continet, relaxare, nouerint se nobiscum æterno iudice definiente causaturos, quia communis est salutis instructio, si quod Christo promittitur, inuiolabiliter obseruetur. Quod nostræ determinationis decretum pro firmitatis intuitu, propriæ manus subscriptione credimus roborandū, perpetualiter à nobis Christo auspice duraturum.

Lecta igitur hac epistola Chrodieldis dixit, Nunquam nos vlla retinebit mora, nisi ad reges quos parentes nostros esse nouimus, accedamus. Venerāt enim pedestri itinere à Pictauo, nec vllius equi beneficium habuerant: vnde anhelæ & satis exiguæ erant: sed nec victus alimoniam vllam eis in via quisquam præbuerat: accesserunt enim ad vrbem nostram die prima mensis primi, erant enim pluuiæ magnæ: sed & viæ dissolutæ erant à nimia immensitate aquarum.

DETRAHEBANT autem & de episcopo dicētes, quia illius dolo & hæ turbatæ, & monasterium erat derelictum: sed materiam huius scandali altius placuit memorari. Tempore Chlotharij regis, C cùm beata Radegundis hoc monasterium instituisset, semper subiecta & obediens cum omni congregatione sua anterioribus fuit episcopis. Tempore vero Sygiberti, postquam Maroueus episcopatum vrbis adeptus est, acceptis epistolis Sygiberti regis pro fide ac deuotione Radegundis beatæ, in partes orientis clericos destinat pro dominicæ crucis ligno, ac sanctorum Apostolorum cæterorúmque martyrum reliquiis: qui euntes detulerunt hæc pignera: quibus delatis, petiit regina episcopum, vt cum honore debito, grandíque psallentio in monasterio locarentur. Sed ille despiciens suggestionem eius, ascensis equis, villæ se contulit. Tunc regina iterato ad regem Sygibertum direxit, deprecans vt iniunctione sua quicunque ex episcopis hæc pignera cum illo quo decebat honore, votúmque eius exposcebat, in monasterio conlocaret. Ad hoc enim opus beatus Eufronius vrbis Turonicæ episcopus iniungitur. Qui cum clericis suis Pictauum accedens, cum grandi psallentio, & cereorum micantium ac thymiamatis adparatu, sancta pignera absente loci episcopo in monasterium detulit. Post hæc cum pontificis sui sæpius gratiam quæreret, nec posset adipisci, necessitate commota cum abbatissa sua quam instituerat, Arelatensem vrbem expetunt: de qua regula sancti Cæsarij atque Cæsariæ beatæ susceptā, regis se tuitione munierunt, scilicet quia in illum qui pastor esse debuerat, nullam curam defensionis suæ poterant reperire. Ex hoc scandalo de die in diem propagato, tempus migrationis beatæ Radegundis aduenit: qua migrante, iterum petiit abbatissa se sub sacerdotis sui potestate degere. Quod ille cùm primùm respuere voluisset, consilio suorum promisit se patrem earum, sicut dignum erat, fieri: & vbi necessitas fuisset, suam præbere defensionem: vnde factum est vt abiens ad Childebertum regem præceptionem eliceret, vt ei hoc monasterium sicut reliquas parochias regulariter liceat gubernare. Sed nescio quid, credo, adhuc in eius animis residebat, vt hæ puellæ adserunt, quod moueret scandalum. His verò intendentibus, vt ad regis, sicut diximus, præsentiam properarent, dedimus eis consilium dicentes, Intenditis contra rationem, & nullo modo vobis ea series inseri potest, quæ blasphemium arceat. Sed si vt diximus rationem prætermittitis, nec salubre consiliū vultis accipere, vel hoc coniicite in animis vestris, vt præterito hiberni huius tempore quod in hoc verno accessit, cùm auræ commodiores fuerint, quò ducit vo- D E luntas, pergere valeatis. Quod consilium aptum susciptentes, subsequente æstate, relictis Turonis cæteris accommodatis consobrinæ suæ Chrodieldi sanctimonialibus, ad regem Gunthchramnum accessit. A quo susceptā ac muneribus honorata, Turonos est regressa. Constantina filia Burgolini in monasterio Augustidunensi relicta, expectans episcopos qui à rege fuerant iussi aduenire, & causam ipsarum cum abbatissa discutere. Multæ tamen ex his à diuersis circumuentæ matrimonio copulatæ sunt, priusquam hæc à rege regrederetur. Cúmque præstolantes aduentum, nullum episcopum aduenire sensissent, Pictauum regressæ sunt, & se intra basilicam sancti Hilarij tutauerunt, congregatis secum furibus, homicidis, adulteris, omniúmque criminum reis, stabilientes se ad bellum atque dicentes, Quia reginæ sumus, nec prius in monasterium nostrum ingredimur, nisi abbatissa eiiciatur foras. Erat ibi tunc reclausa quædam, quæ ante paucos annos per murum se deiiciens, ad basilicam sancti Hilarij confugit, multa in abbatissam crimina euomens, quæ tamen falsa cognoui- CAP. XL. *Monialium Pictauiensiū scandalum.* *Moniales nubunt.*

mus. Sed postquam in monasterium per eum locum vnde se præcipitauerat, funibus est adtracta, F petiit vt se in cellulam secretam reclauderet, dicens, Quia multum peccaui in dominum, & dominam meam Radegundem, quæ illis diebus superstes erat. Volo me, ait, ab hac frequentia congregationis totius amouere, & pœnitẽtiam pro neglectis meis agere: scio enim quia misericors est dominus, & remittit confitentibus se peccata: & ingressa est in cellulam. Cùm autem hoc scandalum commotum fuisset, & Chrodieldis à Gunthchramno rege regressa esset, hæc disrupto nocturnis horis cellulæ ostio egressa est à monasterio, & ad Chrodieldem abiit, multa sicut prius fecerat, crimina de abbatissa prorumpens.

CAP. XLI. DVM autem hæc agerentur, Gundegisilus Burdegalensis, adiunctis secum Nicasio Engolismensi, & Saffario Petragorico, ac ipso Maroueo Pictauensi episcopis eo quòd huius vrbis metropolis esset, ad basilicam sancti Hilarij aduenit, arguens has puellas, & in monasterium reducere cupiens. Sed cùm illæ obstinatius reluctarentur, & hic cum reliquis iuxta epistolam superius nominatam eis excommunicationem indiceret, exurgens turba mutionum præfatorum tãta eos in ipsa sancti Hilarij basilica cæde mactauit, vt conruentibus in pauimento episcopis vix consurgere possent. Sed & G diaconi & reliqui clerici sanguine perfusi, cum effractis capitibus basilicam sunt egressi. Tam immẽsus enim eos, & vt credo, diabolo cooperante, pauor obsederat, vt egredientes à loco sancto, nec sibi Vale dicentes, vnusquisque per viam quam arripere potuit, repedaret. Adfuit huic calamitati, & Desiderius diaconus Syagrii Augustodunẽsis episcopi, qui non inquisito Cleni fluminis vado, quo primum litus adtigit, est ingressus: ac natante equo, ripæ vlterioris campo euectus est. Ex hoc Chrodieldis ordinatores eligit, villas monasterii peruadit, & quoscunque de monasterio arripere potuisset, plagis ac cædibus adfectos suo seruitio subiugabat, minans, vt si monasterium posset ingredi, abbatissam de muro proiectam, terræ deiiceret. Quod cùm Childeberto regi nunciatum fuisset, statim directa auctoritate præcepit Macconi comiti, vt hæc reprimere omni intentione deberet. Godegisilus autem cùm has à communione suspensas cum cæteris, vt diximus, reliquisset episcopis, epistolam ex suo fratrúmque præsentium nomine conscripsit ad sacerdotes illos, qui tunc cum rege Gunthchramno fuerant adgregati: à quibus hæc rescripta suscepit.

Cædes in templo ob monniales fugitiuas.

Exemplar rescripti.

DOMNIS, semper suis atque apostolica sede dignissimis, Gundegisilo, Nicasio & Saffario, Ætherius, Syagrius, Annacharius, Hesychius, Agrœcola, Vrbicus, Felix, Veranus, item Felix, & Berthchramnus episcopi. Literas vestræ beatitudinis tantum referante nuncio de vestra sospitate gauisi excepimus: tãtum de iniuria quam vos pertulisse signastis, non modico mœrore adstringimur, dum & regula transcenditur, & nulla reuerentia religioni seruatur. Sed quia indicastis monachas, quæ de monasterio bonæ memoriæ Radegundis, instigante diabolo fuerunt digressæ, quòd nullam à vobis acquieuerint correctionem audire, nec intra monasterij sui sepia de quo egressæ fuerant, voluissent reuerti: insuper basilicæ domni Hilarij per cædes vestras vestrorúmque iniuriam intulisse: quapropter ipsas à communionis gratia visi fueritis suspendere, ac per hoc nostram exindè mediocritatem elegistis consulere. Igitur quia optimè vos nouimus statuta canonum percurrisse, ac regulæ plenitudinem continere, vt qui in talibus excessibus videntur deprehendi, non solum excommunicatione, verumetiam pœnitentiæ satisfactione debeant coërceri: ea de re addentes cum venerationis cultu summæ auiditatis dilectionis instinctum, indicamus ea quæ definistis nos concordanter vestræ sententiæ consentire, quoadusque in synodali concilio Calendis Nouembr. pariter positi debeamus cõsilio pari tractare, qualiter taliũ temeritas frenum districtionis possit accipere, vt deinceps nulli liceat sub hunc lapsum faciente iactantia similia perpetrare. Attamen quia nos sua dictione domnus Paulus apostolus indesinenter videtur monere, vt opportunè inopportunéque debeamus quoscunque excedentes sedula prædicatione corrigere: & pietatem protestatur ad omnia vtilem esse: ideo suggerimus vt adhuc oratione assidua domini misericordiam deprecemini, vt ipse spiritus compunctionis ipsas inflammare dignetur, vt id quod per delictum visæ sunt contraxisse, digna satisfactione pœniteant: vt in monasterio suo vestra prædicatione animæ quæ quodammodo perierunt, propitio Christo reuertantur: vt ille qui vnam humeris inlatam errantem ouem ad ouile reduxit, & de istarum transgressione quasi adquisito gregi congaudere dignetur. Hoc specialius postulantes, vt pro nobis intercessionum vestrarum suffragia indesinenter, vt confidimus, tribuatis. Peculiaris vester Ætherius peccator salutare præsumo. Cliens vester Hesychius reuerenter audeo salutare. Amator vester Syagrius reuerenter saluto. Cultor vester Vrbicus peccator famulanter K saluto. Venerator vester Veranus episcopus, reuerenter saluto. Famulus vester Felix salutare præsumo. Humilis vester atque amator Felix audeo salutare. Humilis atque obediẽs vester Berthchramnus episcopus salutare præsumo. H I

CAP. XLII. *Exemplar Epistolæ Radegundis ad Episcopos.*

SED & abbatissa recitauit epistolam quam beata Radegundis episcopis qui suo tempore erant, dirigi voluit. Cuius nunc iterum ipsa abbatissa exemplaria ad vicinarum vrbium sacerdotes direxit: cuius hæc sunt exemplaria.

DOMNIS sanctis & apostolica sede dignissimis in Christo patribus omnibus episcopis Radegundis peccatrix. Congruæ prouisionis tunc roboraliter ad effectum tendit exordium, cum generalibus patribus, medicis ac pastoribus, ouilis sibi commissi causa auribus traditur, cuius sensibus commendatur: quorum participatio de charitate, consilium de potestate, suffragium de oratione ministrare

A strare poterit interuentum. Et quoniam olim vinclis laicalibus absoluta, diuina prouidente & inspirante clementia, ad religionis normam visa sum voluntarie duce Christo translata: hęc pronæ mentis studio cogitans etiam de aliarum profectibus, vt adnunciante domino mea desideria efficerentur, reliquis profutura, instituente atque remunerante præcellentissimo domno rege Chlothario, monasterium puellarum Pictaua vrbe constitui: conditúmque quantum mihi munificentia regalis est largita, facta donatione dotaui: insuper cōgregationi per me Christo præstāte collectæ, regulam sub qua sancta Cæsaria degit: quam solicitudo beati Cæsarij antistitis Arelatēsis ex institutione sanctorum patrum conuenienter collegit, adsciui. Cui consentientibus beatissimis & huius ciuitatis, & reliquis pontificibus, electione etiam nostræ congregationis domnam & sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filiæ colui & eduxi, abbatissam instituí, ac me post Deum eius ordinationi regulariter obedituram commisi. Cuique formam apostolicam obseruantes, tam ego quàm sorores de substantia terrena quæ possidere videbamur, factis chartis tradidimus metu Ananiæ & Sapphiræ, in monasterio positæ, nihil proprium reseruantes. Sed quoniam incerta sunt humanæ conditionis momenta vel tempora, quippe mundo in finem currente, cum aliqui magis propriæ quàm diuinæ cupiant voluntati seruire: zelo ducta Dei hanc suggestionis meæ paginam, apostolatus vestri in Christi nomine superstes porrigo vel deuota. Et quia præsens non valui, quasi vestris prouoluta vestigiis, epistolæ vicarietate prosternor, cōiurans per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, ac diem tremendi iudicij, sic repræsentatos vos non tyrānus obpugnet, sed legitimus rex coronet, vt si casu post meum obitum quæcunque persona, vel loci eiusdem pontifex, seu potestas principis, vel alius aliquis, quod nec fieri credimus, congregationem, vel suasu maliuolo, vel impulsu iudiciario perturbare tentauerit, aut regulam frangere, seu abbatissam alteram quàm sororem meam Agnetem, quam beatissimi Germani præsentibus suis fratribus benedictio consecrauit: aut ipsa congregatio, quod fieri non potest, habita murmuratione mutare contenderit, vel quasdam dominationes in monasterio: vel rebus monasterij quæcunque persona vel pontifex loci præter quas antecessores episcopi, aut alij me superstite habuerunt, nouo priuilegio quicunque adfectare voluerit, aut extra regulā exindè regredi quis tentauerit, seu de rebus quas in me præcellentissimus domnus Chlotharius, vel præcellentissimi domni regis filij sui contulerunt: & ego ex eius præceptionis permissu monasterio tradidi possidendum, & per auctoritates præcellentissimorū domnorū regum Chariberti, Gunthchramni, Chilperici, & Sygiberti, cum sacramenti interpositione, & suarum manuum subscriptionibus obtinui confirmari: aut ex his quæ alij pro animarum suarum remedio, vel sorores ibidem de rebus propriis contulerunt, aliquis princeps, aut pontifex, aut potens, aut de sororibus cuiuslibet personæ ausi minuere, aut sibimet ad proprietatem reuocare sacrilego voto contenderit, ita vestram sanctitatem successorúmque vestrorum post Deum pro mea supplicatione & Christi volūtate incurrat: vt sicut prædones & spoliatores pauperum extra gratiam vestrā habeantur: nunquam de nostra regula vel de rebus monasterij obsistentibus vobis imminuere valeat aliquid aut mutare. Hoc etiam deprecans, vt cum Deus prædictam domnam sororem nostram Agnetem de seculo migrare voluerit, illa in loco eius abbatissa de nostra cōgregatione debeat ordinare, quæ Deo & ipsi placuerit, custodiens regulam, & nihil de proposito sanctitatis imminuet: nam nunquam propria aut cuiuscunque voluntas præcipitet. Quòd si, quod absit, contra Dei mandatū & auctoritatem regum aliquis de suprascriptis conditionibus coram Domino & Sanctis eius precabiliter commendatis agere, aut de persona, aut substantia minuenda voluerit, aut memoratæ sorori meæ Agneti abbatissæ molestias aliquas inferre tentauerit, Dei & sanctæ crucis & B. Marię incurrat iudicium, & beatos confessores Hilarium & Martinum, quibus post Deum sorores meas tradidi defendendas, ipsos habeat contradictores & persecutores. Te quoque beate pontifex, successorésq; vestros, quos patronos in causa Dei diligenter adsciscо, si, quod absit, extiterit qui contra hæc aliquid moliri tentauerit, pro repellendo & confutando Dei hoste, non pigeat ad regē quem eo tempore locus iste respexerit, vel ad Pictauam ciuitatem pro re vobis ante Dominum commēdata percurrere, & cōtra aliorum iniustitiam executores & defensores iustitiæ laborare, vt tale nephas nullo modo suis admitti temporibus rex patiatur catholicus, nec conuelli permittat quod Dei & mea & regum ipsorum voluntate firmatum est. Simul etiam principes quos Deus pro gubernatione populi post decessum meum superesse præceperit, coniuro per regem cuius regni non erit finis, & ad cuius nutum regna consistunt, qui eis donauit ipsum viuere vel regnare, vt monasteriū quod ex permissu, & solatio domnorum regum, patris vel aui eorum construxisse visa sum, & ordinasse regulariter, vel dotasse sub sua tuitione & sermone vnà cum Agnete abbatissa iubeant gubernare: & à nullo neque sæpe dictam abbatissam nostram, neque aliquid ad nostrum monasterium pertinens molestari, aut inquietari, vel exindè imminui, aut aliquid mutari permittant, sed magis pro Dei intuitu vnà cum domnis Episcopis, ipsi me supplicante coram redemptore gentium sicut eis cōmendo, defensari iubeant & muniri: vt in cuius honore Dei famulas protegunt, cum defensore pauperum, & spōso virginum perpetualiter æterno socientur in regno. Illud quoq; vos sanctos pontifices, & præcellētissimos domnos reges, & vniuersum populū Christianū, coniuro per fidem catholicā in qua baptizati estis, & ecclesias quas conseruatis, vt in basilica quam in sanctæ Mariæ dominicæ genitricis honorem cœpimus ædificare, vbi etiam multæ sorores nostræ conditæ sunt in requie, siue perfecta, siue

Rhadegundis monasterium constituit.

Rhadegundis eligit sepulturam.

imperfecta, cum me Deus de hac luce migrare præceperit, corpusculum meum ibi debeat sepeliri. F
Quod si quis aliud inde voluerit, aut fieri tentauerit, obtinente cruce Christi,& beata Maria, diui-
nam vltionem incurrat: & vobis intercurrētibus,in loco ipsius basilicæ merear cum sororum con-
gregatione obtinere loculum sepulturæ.Et vt hæc supplicatio mea,quam manu propria subscripsi,
vt in vniuersalis ecclesiæ archiuo seruetur, effusis cum lachrymis deprecor, quatenus si contra im-
probos aliquos necessitas exegerit,vt vestra defensione soror mea Agnes abbatissa, vel congrega-
tio eius,quo succurri sibi popposcerint,vestræ misericordiæ pia consolatio opem pastorali solicitu-
dine submini strет: nec de me destitutas se proclament, quibus deus præsidium vestræ gratiæ præ-
parauit. Illud vobis in omnibus ante oculos reuocantes, per ipsum qui de cruce gloriosa virginem
suam genitricem beato Ioanni Apostolo commendauit, vt qualiter ab illo completum est Domini
mandatum, sic sit apud vos, indigna & humilis domnis meis Ecclesiæ patribus & viris Apostoli-
cis quod commendo:quod cum dignanter seruaueritis depositum, meritis participes cuius imple-
tis mandatum Apostolicum,dignè reparetis exemplum.

CAP.XLIII *Theutharius monialium scandalum compescit.*

POST hæc Maroueus episcopus, cum diuersa improperia ab his audiret, Porcarium abbatem G
basilicæ beati Hilarij, ad Gundegisilum Episcopum, & reliquos comprouinciales eius destinat, vt
data communione puellis, ad audientiam veniendi licentiam indulgere dignarentur: sed nequa-
quam potuit obtinere.Childebertus autem rex, cum assiduas de vtraque parte, monasterij scili-
cet, vel puellarum quæ egressæ fuerant, molestias pateretur, Theutharium Presbyterum ad di-
rimendas querimonias quæ inter easdem agebantur,destinat.Cui prouocatæ Chrodieldis cum re-
liquis puellis ad audiētiam, dixerunt, Non venimus, quia à communione suspensæ sumus:si recon-
ciliari meremur, tunc ad audientiam venire non differimus. Hæc audiens ille, ad Episcopos abiit:
cúmque eum his de hac causa locutus fuisset, nullum effectum obtinere potuit de communione
earum:& sic ad vrbem Pictauam regressus est.Puellæ verò separatæ abinuicem, aliæ ad parētes, aliæ
ad domos proprias, nonnullæ in hæc monasteria, in quibus prius fuerant,sunt regressæ: quia hye-
mem validam simul positæ propter penuriam ligni tolerare non poterāt. Paucæ tamen cum Chro-
dielde & Basina remanserunt. Erat enim tunc & inter eas magna discordia,pro eo quòd altera alte-
ri se præponere cupiebat. H

CAP. XLIIII. *Anni intemperies.*

EO anno post clausum Pascha,tam immensa cum grandine pluuia fuit,vt intra duarum aut trium
horarum spatia etiam per minores vallium meatus ingentia currere flumina viderentur: arbores in
autumno floruerunt, & poma sicut prius dederant, ediderunt. Mense nono rosæ adparuerunt. Flu-
mina verò vltra modum excreuerunt: ita vt excedentia litora loca quæ nunquam contingere con-
suета fuerant,operirent,non minimum sationibus inferentia damnum.

GREGORII TVRONENSIS HISTORIARVM LIBER X. I

Tyberis inundatio.

ANNO igitur quintodecimo Childeberti Regis, diaconus noster ab vrbe Roma
sanctorum cum pigneribus veniēs,sic retulit, quòd anno superiore, mense nono,
tanta inundatione Tyberis fluuius vrbem Romam obtexit, vt ædes antiquæ di-
ruerentur:horrea etiam ecclesiæ subuersa sint, in quibus nōnulla milia modiorum
tritici periere.Multitudo etiam serpentium cum magno dracone in modum tra-
bis validæ, per huius fluuij alueum in mare descendit. Sed suffocatæ bestiæ inter
salsos maris turbidi fluctus, litori iectæ sunt. Subsecuta est de vestigio clades quam inguinariam

Serpentum multitudo.

vocant:nam medio mense xj.aduenies, primum omnium (iuxta illud quod in Ezechiele Propheta
legitur, A sanctuario meo incipite)Pelagium Papam perculit: quo defuncto, magna strages populi
de hoc morbo facta est.Sed quia ecclesia Dei absque rectore esse non poterat, Gregoriū diaconum K

Pestis.

plebs omnis elegit:hic enim de senatoribus primis,ab adolescentia deuotus Deo, in rebus propriis
sex in Sicilia monasteria congregauit:septimum intra vrbis Romæ muros instituit: quibus tantam
delegans terrarum copiam,quāta ad victum quotidianum præbendum sufficeret, reliqua vendidit
cum omni præsidio domus,ac pauperibus erogauit:& qui ante serico contextu ac gemmis micān-

Gregorius septem monasteria fundauit.

tibus solitus erat per vrbem procedere trabeatus, nunc vili contectus vestitu, ad altaris dominici
ministerium cōsecratur:septimúsq; Leuita ad adiutoriū Papę adsciscitur.Tantaq; ei abstinētia in ci-
bis,vigilantia in orationibus,strenuitas in ieiuniis erat,vt infirmato stomacho vix consistere posset.
Literis grammaticis, dialecticisque ac rhetoricis ita erat institutus, vt nulli in vrbe ipsa putaretur
esse secundus. Hunc apicem adtentius fugere tentans, ne quod prius abiecerat, rursum ei in seculo
de adepto honore iactantia quædā subreperet: vnde factum est vt epistolam ad imperatorē Mauri-
tium

A cium dirigeret,cuius filium ex lauacro sancto susceperat,coniurans, & multa prece poscens, ne vnquam consensum præberet populis, vt hunc huius honoris gloria sublimaret. Sed præfectus vrbis Romæ germanus eius,anticipauit nuncium,& comprehenso disruptis epistolis consensu quem populus fecerat,imperatori direxit. At ille gratias Deo agens pro amicitia diaconi,quòd reperisset locum honoris eius,data præceptione ipsum iussit institui. Cumque in hoc restaret vt benediceretur, & lues populum deuastaret, verbum ad plebem pro agenda pœnitentia in hunc modum exorsus est.

Gregorij hortatoria concio ad pœnitentiam.

Oportet fratres dilectissimi,vt flagella Dei quæ metuere ventura debuimus,saltem præsentia & experta timeamus. Cõuersionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis nostri duritiam ipsa quam patimur,pœna dissoluat: vt enim propheta teste prædictum est. Peruenit gladius vsque ad animam. Ecce etenim cuncta plebs cœlestis iræ muerone percutitur, & repentina singuli cæde vastantur: nec languor mortem præuenit, sed languoris moras, vt cernitis, mors præcurrit. Percussus quisque ante rapitur,quàm ad lamenta pœnitentiæ conuertatur. Pensate ergo,qualis ad conspectum di-
B stricti iudicis peruenit, cui non vacat flere quod fecit. Habitatores quique non ex parte subtrahuntur, sed pariter conruunt : domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aspiciunt, & sui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnusquisque ergo nostrûm ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percussionem vacat. Reuocemus ante oculos mentis quicquid errando commisimus,& quod nequiter egimus, flendo puniamus. Præueniamus faciem eius in confessione,& sicut Propheta ammonet,leuemus corda nostra cum manibus ad dominum. Ad Deum quippè corda cum manibus leuare est,orationis nostræ studium merito bonæ operationis erigere. Dat profecto,dat tremori nostro fiduciam qui per prophetam clamat,Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet: veternosas namque Niniuitarum culpas triduana pœnitentia absterfit: & conuersus latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus nos iam percepisse quod petimus: citius ad precem iudex flectitur,si à prauitate sua petitor corrigatur: Imminente ergo tantæ animaduersionis gladio,nos importunis fletibus insistamus. Ea namque quæ ingrata esse hominibus importunitas solet,iudicio veritatis placet: quia pius ac misericors Deus vult à se precibus veniam exigi,qui quãtum meremur non vult irasci: hic etenim per psalmistam dicit, Inuoca me in die tribulationis tuæ,& eripiam te,& magnificabis me. Ipse ergo sibi testis est, quia inuocantibus misereri desiderat, qui ammonet vt inuocetur. Proindè fratres charissimi, contrito corde & correctis operibus,ab ipso feriæ quartę primo diluculo,septiformem letaniam iuxta distributionem inferius
C designatam,deuota ad lachrymas mente veniamus,vt districtus iudex cum culpas nostras nos punire considerat,ipse à sententia propositæ damnationis parcat. Clerus igitur egrediatur ab ecclesia sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani,cum presbyteris regionis sextæ. Omnes verò abbates cũ monachis suis,ab Ecclesia sanctorũ martyrum Geruasij & Protasij, cum Presbyteris regionis quartæ. Omnes abbatissæ cum congregationibus suis egrediantur ecclesia sanctorum martyrum Marcellini & Petri, cum presbyteris regionis primæ. Omnes infantes, ab ecclesia sanctorũ martyrum Ioannis & Pauli,cum Presbyteris regionis secundæ. Omnes verò laici, ab ecclesia sancti protomartyris Stephani,cum Presbyteris regionis septimæ. Omnes mulieres viduæ, ab ecclesia sanctæ Eufe-
D miæ cum Presbyteris regionis quintæ. Omnes autem mulieres coniugatæ egrediantur ab ecclesia sancti martyris Clementis, cum Presbyteris regionis tertiæ. Vt de singulis ecclesiis exeuntes cum precibus ac lachrymis,ad beatæ Mariæ semper virginis genitricis Domini Dei nostri Iesu Christi basilicam congregemur,vt ibi diutius cum fletu ac gemitu domino supplicantes, peccatorum nostrorum veniam promereri valeamus. Hæc eo dicente,congregatis clericorũ cateruis psallere iussit per triduum,ac deprecari Domini misericordiam: de hora quoque tertia veniebant vtrique chori psallentium ad ecclesiam clamãtes per plateas vrbis, Kyrie eleison. Adserebat autem diaconus noster qui aderat,in vnius horæ spacio dum voces plebs ad dominum supplicationis emisit,octoginta homines ad terram conruisse,& spiritum exhalasse. Sed non destitit sacerdos tantus prædicare populo,ne ab oratione cessarent. Ab hoc etiam diaconus noster reliquias sanctorum,vt diximus,sumpsit,dum adhuc in diaconatu degeret. Cúmque latibula fugæ præpararet, capitur, trahitur, & ad
E beati Apostoli Petri basilicam deducitur, ibique ad pontificalis gratiæ officium consecratus Papa vrbi datus est. Sed nec destitit diaconus noster, nisi ad episcopatum eius de porta rediret,& qualiter ordinatus fuerit,præsenti contemplatione suspiceret.

Pœnitentia prouocat misericordiam.

Letania.

Gregorio concionante 80. expirarunt.

Grippo autem ab imperatore Mauritio rediens, hæc nunciauit, quòd anno superiore cum adepto nauigio cum sociis suis Africæ portum adtigisset, Carthaginem magnam ingressi sunt. Vbi dum morarentur,iussionem operientes præfecti qui aderant, qualiter imperatoris præsentiam adire deberent, vnus puerorum, Euantij scilicet, qui cum eodem abierat, direptam speciem de manu cuiusdam negociatoris ad metatũ detulit. Quem ille prosecutus cuius res erant, reddi sibi rem propriam flagitabat: sed isto differente cùm de die in diem hoc iurgiũ in maius propagaretur, quadam die negociator puerum illum in platea reperit,adprehensoque vestimento eius,tenere cœpit dicẽs: Quia non à me laxaberis,priusquam res quas violẽter diripuisti,meæ ditioni restituas. At ille excutere se de eius manibus conatus,non dubitauit erepto gladio hominem trucidare, & statim ad me-

CAP. II.

Grippo legatus redit ab Imp. Mauricio.

tatum regressus est, nec aperuit sociis quæ gesta fuerant: erant enim ibi tunc, vt diximus, legati Bo- F
degisilus filius Mummoleni Suessionici, & Euantius filius Diantemij Arelatensis, & hic Grippo ge-
nere Francus, qui eleuantes de epulo, sopori se dederant pro quiete. Quare cum seniori vrbis nun-
ciata fuissent quæ puer horum gesserat, collectis militibus, vel omni populo armis circumdato, ad
metatum eorum dirigit. At illi inopinantes expergefacti, obstupescunt, cernentes hæc quæ gere-
bantur. Tunc ille qui prior erat, exclamabat dicens, Arma deponite, & ad nos egredimini, vt co-
gnoscamus pacificè, qualiter homicidium factum est. Hæc illi audientes, timore perterriti adhuc
ignorantes quæ gesta fuerant, fidem expetunt, vt securi sine armis egrederentur: iurauerunt homi-
nes illi, quod custodire impatientia non permisit. Sed mox egredientem Bodegisilũ gladio percu-
Legati trucidantur. tiunt, similiter & Euantium. Quibus ante hostium metatus prostratis, Grippo arreptis armis cum
pueris qui secum erant processit ad eos, dicens, Quæ gesta fuerunt nos ignoramus: & ecce socij iti-
neris mei qui ad imperatorem directi fuerant, gladio sunt prostrati: iudicabit Deus iniuriam no-
stram, & mortem illorum de interitu vestro, quia nos innocentes, & in pace venientes taliter truci-
datis, nec vltra erit pax inter reges nostros, imperatorémq; vestrum. Nos enim pro pace venimus, G
& pro adiutorio reipublicæ impertiendo. Testem hodiè inuoco Deum, quia vestra excitauit noxa,
vt non custodiatur inter principes pax promissa. Hæc & huiuscemodi Grippone verba proferente,
soluto Carthaginensis belli procinctu, regressus est vnusquisq; ad propria. Præfectus verò ad Grip-
ponem accedens, mulcere cœpit animos eius de iis quæ gesta fuerant, ordinans qualiter ad præsen-
tiam imperatoris accederet. Qui veniens narrata legatione pro qua directus fuerat, exitium socio-
rum exposuit. Qua de causa imperator valdè molestus, pollicitus est vlciscí mortem eorum iuxta id
quod Childeberti regis iudicium promulgaret. Tunc ab imperatore muneratus, cum pace regres-
sus est.

CAP. III. *Childebertus armatur in Italos.* His à Grippone Childeberto regi relatis, confestim exercitum in Italiam cõmoueri iubet, ac xx.
duces ad Longobardorum gentem debellandam dirigit. Quorum nomina non putaui lectioni ex
ordine necessario inserenda. Audoualdus verò dux cum Vinthrione commoto Campaniæ populo,
cùm ad Metensem vrbem quæ ei in itinere sita erat, accessisset, tantas prædas, tantáque homicidia H
ac cædes perpetrauit, vt hostem propriæ regioni putaretur inferre. Sed & alij quoq; duces similiter
cum phalangis suis fecere, ita vt prius regionem propriã aut populum commanentem adficerent,
quàm quiddam victorię de inimica gente patrarent. Adpropinquantes autem ad terminum Italiæ,
Audoualdus cum sex ducibus dexteram petiit, atque ad Mediolanensem vrbem aduenit: ibíq; emi-
nus in campestria castra posuerunt. Olo autem dux ad Bilitionem huius vrbis castrum, in campis si-
tum Caninis, importunè accedens, iaculo sub papilla sauciatus, cecidit & mortuus est. Hi autẽ cùm
egressi fuissent, in præda vt aliquid victus adquirerent, à Longobardis inruentibus, passim per loca
prosternebãtur. Erat autem stagnum quoddam in ipso Mediolanensis vrbis territorio, quod Core-
sium vocitãt, ex quo paruus quidam fluuius, sed profundus egreditur: super huius laci litus Longo-
bardos residere audierant. Ad quem cùm adpropinquassent, priusquã flumen quod diximus, trans-
irent à litore illo vnus Longobardorum stans lorica protectus & galea, contum manu gestans, vo-
cem dedit contra Francorum exercitum, dicens, Hodiè adparebit cui diuinitas obtinere victoriam
præstet. Vnde intelligi datur, hoc signum sibi Longobardos præparauisse. Tunc pauci transeuntes
contra Longobardũ hunc decertãtes, prostrauerũt eum: & ecce omnis exercitus Longobardorũ in I
fugam versus præteriit. Hi quoq; transeuntes flumen, nullũ de iis reperiũt, nisi tantũ recognoscẽtes
adparatum castrorum, vbi vel focos habuerant, vel tẽtoria fixerant. Cumq; nullum de iis deprehẽ-
dissent, ad castra sua regressi sunt: ibíque ad eos imperatoris legati venerunt, nunciantes adesse exer-
citum in solatium eorum, dicẽtésque, Quia post triduum cum eisdem veniemus: & hoc vobis erit si-
gnum, cùm videritis villæ huius quæ in monte sita est, domus incendio concremari, & fumum in-
cendij ad cœlos vsque sustolli, noueritis nos cùm exercitu quem pollicemur adesse. Sed expectan-
tes, iuxta placitũ, dies sex, nullum ex iis veniſſe contemplati sunt. Chedinus autem cũ tredecim du-
cibus læuam Italiæ ingressus, quinque castella cepit, à quibus etiã sacramenta exegit. Morbus etiam
Dysenteria. dysenteriæ grauiter exercitum adficiebat, eo quòd aëres incongrui insuetíque hominibus essent, ex
quo plerique interierũt. Commoto autem vento & data pluuia, cùm paulisper refrigescere aër cœ-
pit, in infirmitate salubritatem contulit. Quid plura? per tres ferè menses Italiam peruagantes, cùm
nihil proficerent, neque se de inimicis vlcisci possent, eo quòd se in locis communissent firmissimis: K
neque regem capere, de quo vltio fieret, qui se infra Ticinenses munierat muros, infirmatus, vt di-
ximus, aërum intemperantia exercitus ac fame adtritus, redire ad propria destinauit. Subdens etiã
illud, acceptis sacramentis, regis ditionibus quod pater eius prius habuerat, de quibus locis & ca-
ptiuos, & alias abduxere prædas: & sic regredientes ita fame conficiebantur, vt prius & arma & ve-
Aptacharius stimenta ad coëmendum victum demerent, quàm locum genitalem contingerent. At Aptacharius
Longobardorum rex, legationem ad Gunthchramnum regem cum huiuscemodi verbis direxit,
Nos, piissime rex, subiecti atque fideles vobis gentíque vestræ sicut patribus vestris fuimus, & esse
desideramus: nec discedimus à sacramento quod prædecessores nostri vestris prædecessoribus
iurauerunt. Nunc autem desistite à persecutione nostra, & sic pax nobis & concordia, vt vbi neces-
sarium fuerit contra inimicos auxilium præbeamus, vt vestra scilicet nostráque gente saluata,

ac nos

A ac nos pacificos cognoscentes, terreantur magis aduersarij qui in circuitu obstrepunt de amicitia, quàm de nostra discordia gratulentur. Pacifice hæc Gunthchramnus rex verba suscepit, misitque eos ad nepotem suum Childebertum regem. Dum autem his narratis in loco commorarentur, venerunt alij qui mortuum Aptacharium regem nunciantes, Paulúmque in loco eius substitutum, eiusmodi verba quæ supra diximus, deferentes. Sed Childebertus rex placitum cum eisdem ponens, vt quid ei imposterum conueniret, enunciaret, eos abscedere iussit.

CAP. IIII. *Mauritius legatorum interfectores Childeberti mittit.*

MAVRITIVS autem Carthaginenses illos, qui legatos Childeberti regis anno superiore interemerant, vinctos manibus catenisque oneratos, ad eius direxit præsentiam, duodecim scilicet numero viros, sub ea videlicet conditione, vt si eos interficere velit, haberet licentiam: si autem ad redimendum laxaret, trecentis pro vno quoque acceptis aureis quiesceret: sicque vt quod vellet eligeret: quo facilius sopito scandalo, nulla occasio inter ipsos inimicitiæ oriretur. Sed rex Childebertus differens homines vinctos accipere, ait, Incertum apud nos habetur, vtrum ij sint homicidæ illi quos adducitis, an alij, vel fortassis cuiuscunque serui habentur, cum nostri benè ingenui generatione fuerint, qui apud vos fuerunt interempti. Præsertim & Grippo adstabat, qui eo tempore legatus cum eisdem fuerat missus, qui interfecti sunt, ac dicebat, Quia præfectus vrbis illius cum collectis duobus aut tribus hominum milibus inruit super nos, interemitque socios meos: in quo excidio & ego ipse interissem, si me viriliter defendere nequiuissem. Accedens autē ad locum, homines agnoscere potero: de quibus si imperator vester, vt dicitis, nostro cum domino pacem custodire deliberat, vltionem exigere debet: & sic dato rex placito, vt post eos ad imperatorem dirigeret, ipsos abscedere iubet.

B

CAP. V. *Chuppa Turonos inuadit.*

HIS autem diebus Chuppa, qui quondam comes stabuli Chilperici regis fuerat, inrupto Turonicæ vrbis termino, pecora reliquáque res quasi prædam exercens, diripere voluit. Sed cum hoc incolæ præsensissent, collecta multitudine eum sequi cœperunt. Excussáque præda, duobus ex pueris eius interfectis, hic nudus aufugit, aliis duobus pueris captis: quos vinctos, ad Childebertum regem transmiserunt: quos ille in carcerē conijci iubens, interrogare præcepit, cuius auxilio Chuppa fuisset ereptus, vt ab iis non comprehenderetur qui sequebantur. Responderunt, hoc Animodi vicarij dolo, qui pagum illum iudiciaria regebat potestate, factum fuisse. Protinúsque directis rex literis ad comitem vrbis, iubet vt eum vinctum in præsentiam regis dirigeret: quod si resistere conaretur, vi obpressum etiam interficeret, si principis gratiam cupiebat adquirere. Sed ille non resistēs, datis fideiussoribus, quò iussus est abiit: repertúmque Flauianum domesticum causatus cum socio, ne noxialis inuentus, pacificatus cum eodem, redire ad propria iussus est, datis tamen domestico illi muneribus prius. Ipse quoque Chuppa iterum cōmotis quibusdam de suis, filiam Badegesili quondam Cœnomanensis Episcopi diripere sibi in matrimonium voluit: inruens autem nocte cum cuneo sociorum in villa Marogalensi, vt voluntatem suam expleret: præsensit eum, dolúmque eius Magatrudis materfamilias, genitrix scilicet puellæ: egressáque cum famulis contra eum vi repulit, cæsis pleriſque ex illis, vnde non sine pudore discessum est.

C

CAP. VI. *Diuinitus carcere liberati.*

APVD Aruernos verò vincti carceris nocte nutu Dei disruptis vinculis, reseratísque aditibus custodiæ, egressi ecclesiam ingressi sunt. Quibus cùm Eulalius comes onera catenarum addi iussisset, vt super eos posita, extemplo ceu vitrum fragile comminuta sunt: & sic obtinente Auito pontifice eruti, propriæ sunt redditi libertati.

D

CAP. VII. *Aruernis clericis tributa remisit Child.*

IN supradicta verò vrbe Childebertus rex omne tributum tam ecclesiis quàm monasteriis, vel reliquis clericis qui ad ecclesiam pertinere videbantur, aut quicunque ecclesiæ officium excolebāt, larga pietate concessit. Multum enim iam exactores huius tributi expoliati erant, eo quòd per longum tempus & succedentium generationes, ac diuisis in multas partes ipsis possessionibus, colligi vix poterat hoc tributum: quod hic, Deo inspirante, ita præcepit emendari, vt quod super hæc fisco deberetur, nec exactorem damna percuterent, nec Ecclesiæ cultorem tarditas de officio aliqua reuocaret.

CAP. VIII. *Synodus contra Tetradiā.*

IN confinio verò termini Aruerni, Gabalitani atque Rutheni, synodus Episcoporum facta est contra Tetradiam relictam quondam Desiderij, eo quòd repeteret ab ea Eulalius comes res quas ab eo fugiens secum tulisset. Sed hanc causam, vel qualiter Eulalium reliquerit, vel quemadmodum ad Desiderium confugerit, altius memorandum putaui. Eulalius autem, vt iuuenilis ætas habet, age-

E

bat quæpiam inrationabiliter: vnde factum est vt à matre sæpius increpitus, haberet in eam odium quam amare debuerat. Denique cùm in oratorio domus suæ hæc in oratione frequenter incumberet, & nocturnas vigilias perſæpè dormientibus famulis in oratione cum lachrymis expleret, in cilicio quo orabat suggillata reperitur. Sed nescientibus cunctis, quis hæc fecisset, crimen tamen parricidij refertur ad filium. Hæc cùm Cautinus episcopus Aruernæ vrbis comperisset, cum à communione submouit. Conuenientibus autem ciuibus cum sacerdote, ad festiuitatem beati martyris Iuliani, ad pedes episcopi Eulalius ille prosternitur, querēs se inauditum à communione remotum. Tunc episcopus permisit eum cum cæteris Missarum spectare solennia. Verùm vbi ad communicandum ventum est, & Eulalius ad altarium accessisset, ait Episcopus, Rumor populi parricidam te proclamat esse. Ego verò vtrum perpetrauerls hoc scelus, an non, ignoro: idcirco in Dei hoc & beati Martyris Iuliani statuo iudicio. Tu verò si idoneus es, vt adseris, accede propius, & sume

tibi Eucharistiæ particulam, atque impone ori tuo: erit enim Deus respector conscientiæ tuæ. At F
ille accepta Eucharistia, communicans abscessit: habebat enim vxorem Tetradiam nobilem
ex matre, patre inferiorem. Sed cùm in domo sua vir ancillarum concubitu misceretur, coniugem
negligere cœpit: & cùm ab scorto reuerteretur, grauissimis eam plagis sæpius adficiebat. Sed &
pro multis sceleribus debita nonnulla contraxerat, in quibus ornamenta & aurum vxoris sæpissimè
euertebat. Denique inter has angustias mulier conlocata, cùm honorem omnem quem in domo
viri habuerat, perdidisset, & ille abisset ad regem, hæc à Viro (sic enim erat nomen hominis) mariti
sui nepote concupiscitur, scilicet vt quia ille perdiderat coniugem, huius matrimonio iungeretur.
Virus autem timens inimicitias auunculi, mulierem Desiderio duci transmisit, videlicet vt succe-
dente tempore copularetur ei: quæ omnem substantiam viri sui, tam in auro quàm argento, & ve-
stimentis, & quæ moueri poterat, cum seniore filio secum sustulit, relicto in domo alio iuniore. Re-
diens verò Eulalius ex itinere, comperit quæ acciderant. Sed cùm mitigato dolore paululum quie-
uisset, super Virum nepotem suum inruit, eúmque inter arcta vallium Aruernarum interemit. Au-
diēs autem Desiderius, qui & ipse vxorem nuper perdiderat, quòd scilicet Virus interfectus fuisset, G
coniugio suo Tetradiam sociauit. Eulalius verò puellam de monasterio Lugdunensi diripuit, eám-
que accepit. Sed concubinæ eius instigante, vt quidam adserunt, inuidia, maleficiis sensum eius op-
pilauerunt. Post multum verò temporis, Eulalius Emerium huius puellæ consobrinum clam adpe-
tiit occidítque. Similiter Socratium fratrē soceræ suæ, quem pater ex concubina habuerat, interē-
mit. Et alia multa mala fecit, quæ enarrare perlongum est. Ioannes filius eius, qui cum sua discesse-
rat genitrice, à domo Desiderij dilapsus, Aruernum venit. Cúmque iam Innocentius Episcopatum
Ruthenæ vrbis ambisset, mādatum ei mittit Eulalius, vt res quæ ipsi in huius ciuitatis territorio de-
bebantur, per huius auxilium recipere posset. Sed Innocentius ait, Si de filiis tuis vnum accipio, quē
clericum factum in solatio meo retineam, faciam quæ precaris. At ille transmisit puerum Ioannem
nomine, recepítque res suas. Susceptóque Innocentius episcopus puero, totondit comam capitis
eius, deditque eum archidiacono ecclesiæ suæ: qui in tanta se abstinētia subdidit, vt pro tritico hor-
deum sumeret, pro vino aquam hauriret, & pro equo asino vteretur, vestimenta vilissima habens.
Igitur coniunctis, vt diximus, sacerdotibus & viris magnificis in confinio supradictarum vrbium: H
Tetradia ab Agyno repræsentatur, atque Eulalius contra eam causaturus accessit. Cúmque res quas
de eius, abiens ad Desiderium, domo abstulerat, inquireret, iudicatum est, Tetradia vt quadrupla
satisfactione ablata restitueret, filiósque quos de Desiderio conceperat, incertos haberi: illud
etiam ordinantes, vt si hæc quæ Eulalio est iussa dissolueret, accedendi in Aruernum licentia præ-
beretur, rebúsque suis quæ ei ex paterna successione obuenerant absque calumnia frueretur: quod
ita factum est.

CAP. IX. *Gunthramnus Britannos lacessit.*

CVM hæc agerentur, & Britanni circa vrbes, Namneticam vtique & Redonicam, valde sæui-
rent, Gunthchramnus rex exercitum contra eos commoueri iussit: in quorum capite Beppolenum
& Ebracharium duces delegit. Sed Ebracharius suspectus, quòd si victoria cum Beppoleno patra-
retur, ipse ducatum eius adquireret, inimicitias cum eodem cōnectit, ac per viam totam se blasphe-
miis, conuiciis atque maledictionibus lacessunt. Verum per viam qua abierunt, incendia, homici-
dia, spolia, ac multa scelera egerunt. Interea venerunt ad Vicinoniam amnem: quem transmissi, ad
Vldam fluuium peruenerunt: ibíque dissipatis vicinitatis casis, pontes desuper statuunt, sicq; exerci- I
tus omnis transiuit. Coniunctus enim fuerat eo tempore Beppoleno Presbyter quidam dicens,
Si secutus me fueris, ego te vsque Vuarocum ducam, ac Britannos tibi in vnum collectos osten-
dam. Fredegundis enim cùm audiisset, quòd in hoc procinctu Beppolenus abiret, quia ei iam
ex anteriore tempore inuisus erat, Baiocassinos Saxones, iuxta ritum Britannorum tonsos,
atque cultu vestimenti compositos, in solatium Vuaroci abire præcepit. Aduenientе autem
Beppoleno cum iis qui eum sequi voluerunt, certamen iniit, multósque per biduum de Bri-
tannis ac Saxonibus suprascriptis interemit. Recesserat enim ab eo Ebracharius cum maiori ma-
nu: nec ad eum accedere voluit, donec interemptum audiret. Die autem tertio cùm iam qui cum
eo erant interficerentur, atque ipse sauciatus lancea repugnaret, inruentibus super eum Vuaro-
co cum supradictis, interfecerunt eum: incluserat enim eos inter angustias viarum atque pa-
ludes: in quibus magis luto nexi quàm gladio trucidati sunt. Ebracharius verò vsque Venetos vr-
bem accessit: miserat enim ad eum obuiam Episcopus Regalis clericos suos cum crucibus & psal- K
lentio, qui eos vsque ad vrbem deduxerunt. Ferebant etiam quidam eo tempore, quòd Vuaronus
in insulas fugere cupiens cum nauibus oneratis auro argentóque & reliquis rebus eius, cùm alta ma-
ris cepisset, commoto vēto, demersis nauibus, res quas imposuerat, perdidisset: tamen ad Ebracha-
rium veniens, pacem petiit, obsidésque cum multis muneribus tradidit, promittens se nunquam
contra vtilitatem Gunthchramni regis esse venturum. Quo recedente, & Regalis episcopus cū cle-
ricis & pagensibus vrbis suæ, similia sacramenta dedit, dicens, Quia nihil nos dominis nostris re-
gibus culpabiles sumus, nec vnquam contra vtilitatem eorum superbi extitimus: sed in captiuitate
Britannorum positi, graui iugo subditi sumus. Pace igitur celebrata inter Vuarocum atque Ebra-
chariū, dixit Vuarocus: Discedite nunc & renunciate, quia omnia quæ iusserit rex, spōte implere cu-
rabo: quod vt plenius crędere debeatis, nepotē meū obsidē tribuā: & ita fecit: cessatumq; est ab illo.

Verun-

A Veruntamen multitudo magna ſicut de regali exercitu, ita & de Britannis cæſa eſt. Egrediente autem exercitu à Britanniis, ac tranſeuntibus amnem robuſtioribus, inferiores & pauperes qui cum his erant, ſimul tranſire non potuerunt. Cúmque in litus illud Vicinoniæ amnis reſtitiſſent, Vuarocus oblitus ſacramenti atque obſidum quos dederat, miſit Canaonem filium ſuum cum exercitu, adprehenſiſque viris quos in litore illo reperit, vinculis alligat, reſiſtentes interficit, nonnullis qui cum caballis torrentem tranſmeare voluerunt, ab ipſius torrentis impetu in mare deiectis. Dimiſſi ſunt poſtea multi à coniuge Vuaroci cum cereis & tabulis quaſi liberi, & ad propria ſunt regreſſi. Exercitus vero ipſius qui prius tranſierat, metuens per viam illam qua venerat regredi, ne forte mala quę fecerat pateretur, ad Andegauum vrbem dirigit, Meduanæ torrentis expetens pontem: ſed parua quæ prius tranſiit manus ad ipſum quem præfati ſumus pontem, ſpoliati, cæſi, & ad omne dedecus ſunt redacti. Per Turonicum verò tranſeuntes, prædas agẽtes, multos expoliauerunt: inopinantes enim repererant incolas loci. Multi tamen de hoc exercitu ad Gunthchramnum regem acceſſerunt, dicentes, quia Ebracharius dux ac Vuiliacharius comes accepta pecunia ab Vuaroco, exercitum perire feciſſent. Qua de cauſa Ebracharius præſentatus, multum cõuitiis actus à rege, à præſentia eius diſcedere iuſſus eſt, Vuiliachario comite per fugas latitante.

B

Anno igitur xv. Childeberti regis, qui eſt Gunthchramni nonus atque viceſimus, dum ipſe Gunthchramnus rex per Voſacum ſiluam venationem exerceret, veſtigia occiſi bubali deprehẽdit. Cúmque cuſtodem ſiluæ arctius diſtringeret, quis hæc in regali ſilua gerere præſumpſiſſet, Chundonem cubicularium regis prodidit: quo hæc loquente, iuſſit eum adprehẽdi, & Cabillonum compactum in vinculis duci: cúmque vterque in præſentia regis intenderent, & Chundo diceret, nunquam à ſe hæc præſumpta quæ obiiciebantur, rex campum diiudicat. Tunc cubicularius ille dato nepote pro ſe, qui hoc certamen adiret, in campo vterque ſteterunt: iactáque puer ille lancea ſuper cuſtodem ſiluæ, pedem eius transfigit: móxque reſupinus ruit. Puer verò extracto cultro qui de cingulo dependebat, dum collum ruentis incidere tentat, cultro ſauciati ventre transfoditur: cecidérúntque ambo, & mortui ſunt. Quod videns Chundo, ad baſilicam ſancti Marcelli fugam iniit. Adclamante verò rege vt comprehenderetur, priuſquam limen ſanctum adtingeret, comprehenſus eſt, vinctúſque ad ſtipitem, lapidibus eſt obrutus. Multum ſe ex hoc deinceps rex pœnitens, vt ſic eum ira præcipitem reddidiſſet, vt pro paruulæ cauſæ noxa, fidelem ſibique virum neceſſarium, tam celeriter interemiſſet.

Cap. x.

Duellum ob venationem.

C

Chlotharivs verò Chilperici quondam regis filius grauiter ægrotauit, & intantum deſperatus eſt habitus, vt regi Gunthchramno obitus eius fuiſſet nunciatus: vnde factum eſt vt egrediens de Cabillono, quaſi Pariſios accedere cupiens, vſque ad terminos Senonicæ vrbis accederet. Sed cùm audiſſet conualuiſſe puerum, de itinere eſt regreſſus. Sed cùm eum Fredegundis mater eius deſperatum vidiſſet, multum pecuniæ ad baſilicam S. Martini vouit: & ſic puer melius agere viſus eſt. Sed & ad Vuarocum nuncios dirigit, vt qui adhuc in Britanniis de exercitu Gunthchramni regis retinebantur, pro huius vita abſoluerentur: quod ita Vuarocus impleuit: vnde manifeſtatum eſt, huius mulieris conludio, & Beppolenum interfectum eſſe, & exercitum fuiſſe conliſum.

Cap. xi.

Chlotharius iunior ægrotat.

Ingeltrvdis verò religioſa, quæ vt in ſuperioribus † libris expoſuimus, in atrio ſancti Martini, puellarum monaſterium collocauit, cùm ægrotare cœpiſſet, neptem ſuam abbatiſſam inſtituit: vnde reliqua congregatio maximè murmurauit: ſed nobis increpantibus ceſſauit à iurgio. Hæc verò cum filia diſcordiam tenens, pro eo quòd res ſuas ei abſtulerat, obſecrauit vt neque in monaſterio quod inſtituit, neque ſuper ſepulchrum eius permitteretur orare. Quæ octogeſimo, vt opinor, anno vitæ obiit, ſepultáque eſt vij. Idus menſis primi. Sed veniens filia eius Berthegundis Turonos, cùm non fuiſſet excepta, ad Childebertum regem abiit, poſtulans vt ei liceret in locum matris ſuæ monaſterium regere. Rex verò oblitus iudicij quod matri eius fecerat, huic aliam præceptionem manus ſuæ roboratam ſubſcriptione largitus eſt, hæc continentem, vt res omnes quas mater vel pater eius habuerant, ſuo dominio ſubiugaret, & quicquid monaſterio Ingeltrudis reliquerat, auferretur. Cum quo præcepto veniens, ita cunctam ſupellectilem monaſterij abſtulit, vt nihil intra præter vacuos relinqueret parietes, colligens ſecum diuerſorum criminum reos, atque in ſeditionibus preparatos: qui ſi quid erat de villis reliquis quod deuotio dederat, fructum auferrent. Tantáq; ibi mala geſſit quæ vix ex ordine poſſent narrari. Hæc verò acceptis his rebus quas diximus, in Pictauum rediit, multa in abbatiſſam crimina vomens falſa, quæ parens eius proxima habebatur.

Cap. xii.

† *Cap. 33. lib. 9.*

Ingeltrudis obiit.

Berthegundis malitia.

D

E

His autem diebus extitit quidam de preſbyteris noſtris, Saducææ malignitatis infectus veneno, dicens non eſſe futuram reſurrectionem. Cúmque nos eam ſacris literis prædictam, & apoſtolicæ traditionis auctoritate monſtratam adfirmaremus, reſpondit, Manifeſtum eſt hoc celebre ferri, ſed certi non ſumus, vtrum ſit, an non, præſertim cum dominus iratus primo homini quem manu ſacra plaſmauerat, dixerit, In ſudore vultus tui veſceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua ſumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris. Quid ad hæc reſpondebitis, qui reſurrectionem futuram prædicatis? cum in puluerem redactum hominem reſurgere vlterius diuinitas non promittat? Cui ego, Quid de hac cauſa vel ipſius domini & redemptoris noſtri, vel patrum prædeceſſorum verba loquantur, nullum catholicorum neſcire reor. Nam in Geneſi cum patres obirent, aiebat dominus: Tu autem congregaberis ad populum tuum, ſepultus in ſenectute bona. Et ad Cain dicitur,

Cap. xiii.

Reſurrectionis demonſtratio.

Universidad de Deusto Biblioteca

Quia vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Vnde liquidò adparet, viuere animas post re- F
gressum corporis, atque resurrectionem futurã in tantis vultibus præstolari. Sed & de Iob scriptum
est, quia resurrecturus est in resurrectione mortuorum. Et propheta Dauid, licet ex persona domi-
ni, tamen resurrectionem præuidens ait, Nunquid qui dormit non adiiciat vt resurgat? hoc est, qui
mortis somno obprimitur, non est venturus ad resurrectionem? Et Esaias, quòd de sepulchris re-
surrecturi sunt mortui, docet. Sed & Ezechiel propheta cum ossa arida obtecta cute, neruis solida-
ta, venis infecta, flante spiritu animata, reformatum hominem enarraret, manifestissimè resurrectio-
nem futuram edocuit. Sed & illud manifestum fuit resurrectionis indicium, quòd Helisei ossa tan-
gens extinctum cadauer, virtutis effectu reuixerit: quod ipsius domini qui est primogenitus mor-
tuorum, resurrectio manifestauit: qui morti mortem intulit, & de sepulchro vitam mortuis refor-
mauit. Ad hæc presbyter, Quòd dominus in assumpto homine mortuus fuerit ac resurrexerit, non
ambigo: illud tamen, quòd reliqui resurgant mortui, non admitto. Et ego, Et quæ fuit necessitas fi-
lio dei de cœlo descendere, carnem adsumere, mortem adire, inferna penetrare, nisi vt hominem
Christi aduẽtus ob resurrectionem. quem plasmauerat, non permitteret, in morte perpetua derelinqui? Sed & iustorum animæ quæ vs- G
que passionem eius infernali ergastulo tenebantur inclusæ, eo veniente laxatæ sunt. Nam descen-
dens ad inferos, dum tenebras noua luce perfudit, animas eorum secum, ne hoc exitu amplius cru-
ciarentur, eduxit, iuxta illud, Et in sepulchro eius resurgent mortui. Et presbyter ait, Nunquid pos-
sunt ossa in fauillam redacta, iterum animari, & hominem viuentem proferre? Et ego respondi, Nos
credimus quia quamlibet in puluerem redigatur homo, & aquis, ac terræ venti violenti impetu di-
spergatur, non sit difficile deo hæc ad vitam resuscitari. Presbyter respondit: Hîc maximè vos errare
re puto, vt adserere verbis lenibus tẽtetis acerrimam seductionem, vt dicatis à bestiis raptum, aquis
immersum, piscium faucibus deuoratum, in stercus redactum, & per secretum digestionis eiectum,
aut aquis labentibus deiectum, aut terra computrescente abolitum, ad resurrectionem vẽturum. Ad
hæc ego respondi, Obliuioni apud te traditum est, vt opinor, quid Ioannes euangelista super pectus
dominicum recumbens, ac diuini mysterij arcana rimans, in Apocalypsi dicat: Tunc, inquit, reddet
mare mortuos suos. Vnde manifestum est, quia quicquid humani corporis piscis absorbuit, ales ra-
puit, bestia deglutiuit, à domino coniunctum in resurrectionem reparandum erit: quia non erit ei H
difficile perdita reparare, qui ex nihilo non nata creauit: sed ita hæc in integritatẽ solida sicut prius
fuerant reparabit, vt corpus quod fuit in mundo, aut pœnã iuxta meritũ ferat, aut gloriam. Sic enim
ipse dominus in euangelio ait, Quia filius hominis veniet in gloria patris sui cum angelis suis vt red-
dat vnicuiq; secundũ opera sua. Sed & de Martha cum de resurrectione præsenti fratris Lazari du-
bitaret, ait, Scio quia resurget in resurrectione in nouissima die. Cui dominus ait, Ego sum resur-
rectio, via, veritas, & vita. Ad hæc presbyter, Quomodo autẽ in psalmo dicitur, Quia non resurgunt
impij in iudicio? Et ego respondi, Non resurgunt vt iudicent, sed resurgunt vt iudicentur. Nec enim
sedere cum impiis iudex potest, causas suorum redditurus actuum. Et ille, Dominus, inquit, in euan-
gelio dixit, Qui non crediderit, iam iudicatus est: vtiq; quia peribit resurrectioni. Et ego respondi,
Iudicatus est enim vt ad supplicium æternum perueniat, quia non credidit vnigenitum filiũ dei: ta-
men resurrecturus in corpore, vt ipsum supplicium in quo peccauit corpore patiatur. Nec enim po-
test iudicium fieri, nisi prius resurgant mortui: quia sicut illos qui defuncti sunt sancti, cælum vt cre-
dimus retinet, de quorum sepulchris sæpius virtus illa procedit, vt de his cæci illuminentur, claudi I
gressum recipiant, leprosi mundentur, & alia sanitatum beneficia infirmis perentibus tribuantur: ita
credimus & peccatores in illo infernali carcere vsq; ad iudicium retineri. Et presbyter ait, In psalmo
autem legimus, Spiritus pertransiit ab homine, & non erit, & non cognoscet amplius locum suum.
Ego dixi, Hoc est quod ipse dominus per parabolam ad diuitem qui flammis tartareis cruciabatur,
dicebat, Recepisti tu bona in vita tua, similiter & Lazarus mala. Non autem cognouit dines ille pur-
puras suas & byssum, nec delicias cõuiuij, quas ei vel aer, vel terra, vel mare protulerat: sicut nec La-
zarus vulnera, aut putredines quas iacens ante eius ianuas perferebat: vel cum hic in sinu Abrahæ
requiesceret, ille autẽ cruciaretur in flammis. Presbyter dixit, In alio psalmo legimus, Quia exiit spi-
ritus eorum & reuertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Ad hæc
ego, Bene ais, quia cum egressus fuerit ab homine spiritus, & iacuerit corpus mortuum, non cogi-
tat de his quæ in mundo reliquit, acsi verbi causa dicas, Non cogitat ædificare, plantare, agrum ex-
colere: non cogitat congregare aurum, argentum vel reliquas diuitias mundi. Periit enim hæc co- K
gitatio à corpore mortuo, quia non est spiritus in eo. Sed quid tu de resurrectione dubitas, quã Pau-
lus Apostolus in quo ipse, vt ait, Christus loquebatur, euidenter exprimit dicens, Consepulti enim
sumus Christo per baptismum in mortem: vt sicut ille mortuus est, & resurrexit, ita & nos in nouita-
te vitæ ambulemus. Et iterum, Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Canet
enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur. Et iterum, Stella autem differt à
stella in claritate: sicut & resurrectio mortuorum. Item illic, Seminatur in corruptione, surget in in-
corruptione, & reliqua. Item illic. Omnes nos repræsentari oportet ante tribunal Christi, vt referat
vnusquisq; propria corporis sui, prout gessit siue bonum sine malum. Ad Thessalonicenses autẽ, eui-
dentissimè futuram resurrectionem designat, dicẽs, Nolo vos ignorare de dormientibus, vt non cõ-
tristemini, sicut & cæteri qui spem non habent. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est & resur-

rexit,

A rexit,ita deus eos qui dormierũt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini,quia nos qui viuimus,qui residui sumus,in aduentu domini nõ præueniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu & in voce archangeli,& in tuba dei descẽdet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt,resurgẽt primi: deinde nos qui viuimus qui relinquimur,simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam domino in aëra, & sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini inuicem in verbis istis. Plurima sunt enim de his testimonia quæ hanc causam confirmãt. Sed tu ignoro quid ambigas de resurrectione,quam sancti expectãt pro merito,quam peccatores metuunt pro reatu. Hanc enim resurrectionem & illa quę cernimus elementa demonstrant,id est dum arbores in æstate foliis tectæ,hieme veniẽte nudantur: succedẽte verò verno tẽpore quasi resurgẽtes, in illud quod prius fuerãt,foliorũ tegmine vestiuntur. Hæc ostẽdunt & illa quæ iaciuntur semina terris, quæ cõmendata sulcis,si fuerint mortua,cũ multiplici fructu resurgunt, sicut ait Paulus apostolus, Stulte tu,quod seminas nõ viuificatur,nisi prius moriatur. Quæ omnia ad fidẽ resurrectionis, mũdo manifestata sunt: si enim resurrectio futura nõ est,quid proderit iustis benè agere,quid nocebit peccatoribus malè? decidant ergo cuncti in voluptatibus suis,& faciat vnusquisq; quæ placuerit,si iudicium futurũ non erit. Vel illud improbè nõ formidas,quod ipse dominus beatis Apostolis ait: Cum venerit,inquit,filius hominis in sede maiestatis suæ, cõgregabunt ante eum omnes gentes,& separabit eos ab inuicẽ,sicut pastor segregat agnos ab hœdis: & statuet oues quidẽ ad dexterã,hœdos autẽ ad sinistrã. Et his dicet, Venite benedicti,percipite regnũ: illis autem, Discedite à me operarij iniquitatis. Atq; vt ipsa scriptura docet,ibunt hi in suppliciũ æternũ,iusti autẽ in vitã æternã. Putásne erit resurrectio mortuorũ,aut iudicium operum,quando ista faciet dominus? Respõdeat ergo tibi Paulus Apostolus,sicut aliis incredulis,dicẽs, Si Christus non resurrexit,inanis est prædicatio nostra,inanis & fides vestra. Ad hęc contristatus presbyter, à conspectu nostro discedens,pollicitus est credere in resurrectionem, iuxta seriem scripturarum sanctarum quam supra memorauimus.

Resurrectionẽ boni expectãt pro merito: malimetuunt pro iudicio.

CAP. XIIII

ERAT autem tunc temporis Theodulfus diaconus vrbis Parisiacæ,qui sibi videbatur in aliquo sciolus, qui sæpius de hac causa altercationes mouebat. Hic autẽ de Parisiis vrbe abscedens, Andegauos venit,& se Audoueo Episcopo subdidit, propter antiquam amicitiã, quam simul Parisiis cõmorantes habuerant: vnde & à Ragnemodo Parisiacæ vrbis Episcopo, sæpius excõmunicatus est, quòd ad Ecclesiam suam in qua diaconus ordinatus fuerat,redire differret. Hic in tanta familiaritate cum præfato Andegauæ vrbis Episcopo adhæserat, vt non se posset ab eius importunitate discutere,pro eo quòd bonis moribus & adfectu pio erat. Factũ est autem vt ædificaret super muros vrbis solarium, de quo cœnæ epulo perfuncto descendẽs, manum super diaconũ sustentabat, qui in tantum erat crapulatus à vino,vt vix vel figere gressum valeret,pueróq; qui præibat cum lumine nescio quid cõmotus,pugno ceruicẽ ferit. Quo impulso hic cum se continere non potuisset, cum ipso impetu de muro præcipitatur,sudarium Episcopi quod baltheo dependebat,arripiens: cum quo penè dilapsus fuerat, nisi pedes Episcopi abbas velociter amplexus esset. Qui ruens super lapidem, confractis ossibus & crate pectoris, sanguinem cum felle disrupto euomens, spiritum exhalauit. Erat enim & vino deditus,& in adulterio dissolutus.

Ebrius lapsu occidit.

CAP. XV.

CVM autem scandalum quod serente diabolo in monasterio Pictauensi ortum, in ampliorem quotidiè iniquitatẽ consurgeret,& Chrodieldis adgregatis sibi,vt supra diximus,homicidis,maleficis,adulteris,fugitiuis,& reliquorum criminum reis, in seditione parata resideret,iussit eis vt intrantes nocte in monasterium, abbatissam foras extraherent. At illa tumultum sentiens venientium ad sanctæ crucis aream se deportari popposcit: grauabatur enim dolore humoris podagrici, scilicet vt vel eius foueretur auxilio. Sed vbi ingressi viri cereo accenso cum armis,huc illúcq; vagarentur, per monasterium inquirentes eam,introeuntes in oratorium, repererunt iacentẽ super humum ante aream sanctæ crucis. Tunc vnus acerbior cæteris, qui ad hoc scelus patrandum adgressus fuerat, vt abbatissam gladio diuideret,ab alio vt credo,diuina prouidentia cooperante cultro percutitur. Profluente verò sanguine solo decubans, votũ quod leui cõceperat animo, non expleuit. Interea Iustina præposita cum aliis sororibus,palla altaris,quod erat ante crucem dominicã, extincto cereo, abbatissam operit. Sed venientes cum euaginatis gladiis ac lanceis, scissa veste, & penè sanctimonialium manibus laniatis,adprehensam præpositã pro abbatissa, quia tenebræ erant, excussis linteaminibus,à capite soluta cæsarie detrahunt, & vsq; basilicam S. Hilarij inter manus deferunt custodiæ mancipandã: adpropinquantésq; basilicæ,cœlo modicum albescente,vbi cognouerunt nõ esse abbatissam,mox ad monasterium redire puellam præcipiunt: reuertentésq; abbatissam adprehendũt, extrahunt,& in custodiam iuxta S. Hilarij basilicã in loco vbi Basina metatũ habebat,retrudunt,positis ad ostiũ custodibus, ne quis vllum captiuæ præberet auxiliũ. Exinde nocte subobscura adgressi monasterium,cùm nullo fulgore accensi luminis potirentur,extracta promptuario cuppa, quæ olim pice linita sicca remanserat,ignem iniiciunt, factáq; pharo magna, de huius incendio cunctã monasterij supellectilem rapuerunt,hoc tantum quod ferre non poterant,relinquentes. Hæc autem gesta sunt ante septẽ dies paschæ. Cúmque Episcopus hæc omnia grauiter ferret, nec valeret seditionem diabolicam mitigare, misit ad Chrodieldẽ, dicens, Relinque abbatissam vt in his diebus in hoc carcere nõ retineatur: alioqui nõ celebrabo pascha domini, neq; baptismum in hac vrbe vllus cathecumenus obtinebit, nisi abbatissa à vinculo quo tenetur, iubeatur absolui. Quòd si nec sic volueritis,

Lib. 9. cap. 39 & sequent.

Monialium aduersus abbatissam conspiratio.

Catechumeni etiam tũ authoris temporibus, an. D. 600.

collectis ciuibus auferã eam. Hæc eo dicẽte, ſtatim Chrodieldis percuſſores deputat, dicens, Si eam F
violenter quis auferre tentauerit, ſtatim eam gladio percutite. Adfuit autẽ diebus illis Flauia nus nu-
per domeſticus ordinatus, cuius ope abbatiſſa S. Hilarij ingreſſa baſilicam abſoluitur. Inter hæc ad
ſepulchrum ſanctæ Radegundis homicidia perpetrãtur, & ante ipſam beatæ crucis arcam quidam
per ſeditionem truncati ſunt. Cúmq; hic furor ſuperueniente die per Chrodieldis ſuperbia m auge-
retur, & aſſiduæ cædes, & reliquæ plagę quas ſupra memorauimus, à ſeditionariis perpetrarentur, at-
que ita hæc iactantia tumuiſſet, vt conſobrinam ſuam Baſinam altiori cothurno deſpiceret, illa pœ-
nitentiam agere cœpit, dicens, Erraui ſequendo Chrodieldis iactantiã. Et ecce deſpectui hab eor ab
eadem, & abbatiſſæ meæ contumax exiſto: & conuerſa, humiliauit ſe coram abbatiſſa, expetens pa-
cem eius: fuerúntq; pariter vno animo eadémq; voluntate: denique orto ſcandalo pueri qui cum
abbatiſſa erant, dum ſeditioni quam Chrodieldis ſchola commouit, reſiſterent, puerum Baſinæ per-
cutiunt: qui cecidit & mortuus eſt. At illi poſt abbatiſſam ad baſilicam confeſſoris confugiunt, &
ob hoc Baſina relicta abbatiſſa diſceſſit: ſed pueris iterum per fugam lapſis, in pace quam prius ha-
buerant redierunt. Poſtea verò multæ inter has ſcholas inimicitiæ ortæ ſunt. Quis vnquam tantas G
plagas tantáſq; ſtrages vel tanta mala verbis poterit explicare? vbi vix præteriit dies ſine homicidio,
hora ſine iurgio, vel momentum aliquod ſine fletu? Hæc autem Childebertus rex audiens, legatio-
nem ad Gunthchramnum regem direxit, vt ſcilicet Epiſcopi coniuncti de vtroq; regno, hæc quæ
gerebantur ſanctione canonica emendarent. Ob hanc cauſam Childebertus rex mediocritatis no-
ſtræ perſonam, cum Ebregiſilo Agrippinenſi & ipſo vrbis Pictauæ Maroueo Epiſcopo iuſſit adeſſe.
Gunthchramnus verò rex Gundegiſilum Burdegalẽſem cum prouincialibus ſuis, eo quod ipſe me-
tropolitanus huic vrbi eſſet: ſed nos reſultare cœpimus, dicentes quòd non accederemus ad hunc
locum, niſi ſæua ſeditio quæ per Chrodieldem ſurrexit, iudicis diſtrictione prematur. Pro hac cauſa
Macconi tunc temporis comiti prolata præceptio eſt, in qua iubebatur vt hanc ſeditionẽ, ſi reſiſte-
rent, vi obprimerent. Hæc audiens Chrodieldis, ſicarios iſtos cum armis ante oſtium oratorij adſta-
re iubet, vt ſcilicet repugnantes contra iudicem, ſi vim vellet inferre, pariter reſultarent: vnde neceſ-
ſarium fuit huic comiti illuc cum armis procedere, & quoſdã cæſos vectibus, nonnullos telis trãsfi-
Chrodieldis audacia. xos, & acrius reſultantes gladiorum ictibus adfectos obprimere. Quod cum Chrodieldis cerneret, H
accepta cruce dominica, cuius prius virtutẽ deſpexerat, in obuiam egreditur, dicens, Nolite ſuper
me quæſo vim inferre quæ ſum regina, filia regis, regíſq; alterius conſobrina: nolite facere, nequan-
do veniat tempus vt vlciſcar ex vobis. Sed vulgus paruipendens quæ ab ea dicebantur, inruens, vt
diximus, ſupra hos reſultantes, vinctos monaſterio extraxerunt, ac ad ſtipites extenſos, grauiſſimè
cæſos, aliis cæſarie, aliis manibus, nonnullis auribus naribúſq; deciſis, ſeditio depreſſa quieuit. Tunc
reſidentibus ſacerdotibus qui aderant ſuper tribunal Eccleſiæ, adfuit Chrodieldis multa in abbatiſ-
ſam iactans conuicia cum criminibus, adſerens eam virum habere in monaſterio, qui indutus veſti-
Vir monialis habitu. menta muliebria, pro fœmina haberetur, cum eſſet vir manifeſtiſſimè declaratus, atq; ipſi abbatiſſæ
famularetur aſſiduè: indicans eum digito, En ipſum. Qui cum in veſte, vt diximus, muliebri coram
omnibus adſtitiſſet, dixit ſe nullũ opus poſſe virile agere: ideóq; ſibi hoc indumentũ aptaſſe. Abba-
tiſſam verò non niſi tantum nomine noſſe, ſéq; eam nunquã vidiſſe, neq; cum eadem colloquiũ ha-
buiſſe profeſſus eſt, præſertim cum hic amplius quàm quadraginta ab vrbe Pictaua milibus degeret:
igitur abbatiſſam de iſto crimine non conuincens, adiecit, Quæ enim ſanctitas in hac abbatiſſa ver- I
ſatur, quæ viros eunuchos facit, & ſecum habitare imperiali ordine præcipit? Interrogata abbatiſſa
ſe de hac ratione nihil ſcire reſpondit: Interea cum hæc nomẽ pueri eunuchi protuliſſet, adfuit Reo-
Calũniæ monialis in Albatiſſam. ualis archiater, dicens, Puer iſte paruulus cum eſſet, & infirmaretur in femore, deſperatus cœpit ha-
beri: mater quoq; eius ſanctam Radegundem adiuit, vt ei aliquod ſtudium iuberet impendi. At ille,
me vocato, iuſſit vt ſi poſſim aliquid adiuuarẽ. Tunc ego, ſicut quondam apud vrbem Conſtantino-
politanam medicos agere conſpexerã, inciſis teſticulis puerum ſanũ genitrici mœſtæ reſtitui. nam
nihil de hac cauſa abbatiſſam ſcire cognoui. Sed cum nec de hac re abbatiſſa potuiſſet culpabilis re-
periri, alias cœpit Chrodieldis calumnias ſæuas inferre: quarum adſertiones reſponſionéſq; quia in
iudicio quod cõtra eaſdẽ ſcriptũ eſt, habentur inſertę, ipſius magis exemplaria lectioni libuit indere.

CAP. XVI. DOMNIS glorioſiſſimis regibus, Epiſcopi qui adfuerunt. Propria diuinitate, piis atq; catholicis
populo datis principibus, quibus cõceſſa eſt regio, rectiſſimè ſuas cauſas patefacit religio, intelligẽs
Exẽplar iudicij chrodieldis & Baſinæ ſacroſancto participãte ſpiritu, eorum qui dominantur ſe ſociari & conſtabiliri decreto. Et quia ex K
iuſſione poteſtatis veſtræ, cum ad Pictauam ciuitatẽ pro conditionibus monaſterij ſanctæ recorda-
tionis Radegũdis cõuenimus, vt altercationes inter abbatiſſam eiuſdẽ monaſterij, & monachas quæ
de ipſo grege non ſalubri deliberatione progreſſæ ſunt, ipſis diſceptantibus agnoſcere deberemus:
euocatris patribus, interrogata Chrodieldis & Baſina, quare tam audacter contra ſuam regulam fo-
ribus monaſterij confractis, diſceſſerant, & hac occaſione congregatio adunata diſceſſit: quæ re-
ſpondentes profeſſæ ſunt, famis, nuditatis, inſuper & cædis ſe iam non ferre periculum: adiicientes
etiam, eo quòd diuerſi, earum in balneo lauarentur incongruè, ad tabulam ipſa luſerit, atq; ſeculares
cum abbatiſſa reficerent, etiam ſponſalia in monaſterio facta ſint: de palla holoſerica, veſtimenta ne-
ptis ſuæ temerariè fecerit: foliola aurea quæ fuerant in gyro pallæ, inconſultè ſuſtulerit, & ad collũ
neptis ſuæ facinoroſè ſuſpenderit: vittam de auro exornatam, eidem nepti ſuæ ſuperfluè fecerit:

barbatorias

A barbatorias intus eo, quòd celebrauerit. Interrogantes abbatissam, quid ad hæc responderet: dixit, De fame quòd conqueruntur, secundum quod temporis penuria permitteret, nunquã ipsæ nimiam egestatem pertulerunt: de vestimento verò dixit, Si quis earum arcellulas scrutaretur, amplius eas habere quàm necessitas indigeret: de balneo verò, quod opponerctur, retulit hoc factum diebus quadragesimæ, & pro calcis amaritudine, ne lauantibus noceret nouitas ipsius fabricæ, iussisse domnam Radegundem, vt seruientes monasterij, publicè hoc visitarent, donec omnis odor nocendi discederet: quod per quadragesimam vsq; ad pentecostẽ in vsu famulis fuerit. Ad hæc Chrodieldis respondit, Et postea similiter multi per tempora lauerunt. Retulit abbatissa, Se nec probare quòd dicerent, & se nescire an factum sit. Sed adhuc inculpans easdem, quòd si ipsæ vidissent, cur abbatissæ non proderent? De tabula verò respondit, Et si lusisset viuente domna Radegunde, se minus culpa respiceret, tamen nec in regula per scripturam prohiberi, nec in canonibus retulit: sed ad iussionem Episcoporũ, repromisit ceruicc se inflexa per pœnitentiã quicquid iuberetur, implere. De conuiuiis etiã ait, se nullam nouam feciſſe cõsuetudinem, nisi sicut actum est sub domna Radegunde: se Chri-

B stianis fidelibus eulogias obtulisse, nec sibi comprobari cum illis vllatenus conuiuasse. De sponsalibus quoq; ait, Coram pontifice, clero, vel senioribus pro nepte sua Orphanula arras accepisse: & tamen si hæc culpa sit, veniam se coram cunctis petere professa est: tamen nec tunc conuiuium in monasterio fecerit. De palla quod reputarent, protulit monacham nobilem quæ ei mafortem holosericum, quem de parentibus detulit, muneris causa cõcesserit, & inde partem abscidisset, vnde quod vellet & faceret: de reliquo verò quantum opportunum fuit, ad ornatum altaris pallam condignè condiderit: & de illa insciſſura quæ pallæ superfuit, purpuram nepti suæ in tunica posuerit, quam ibi dedisse dixit, quo monasterio profuit, quę per omnia donatrix Didimia confirmauit. De foliolis aureis & vitta auro exornata Macconem famulum vestrum præsentem testẽ adhibuit, eo quod per manum eius ab spõso puellæ prædictæ neptis suæ viginti solidos accepit, vnde hoc publicè fecerit, nec de re monasterij quicquam ibi permixtum sit. Interrogata Chrodieldis cum Basina, si forsitan aliquid abbatissæ, quod absit, adulterij reputarent, siue quid homicidij, vel maleficij fecerit, aut crimen capitale quo percuteretur, edicerent: respondentes protulerunt, Non habere se aliquid nisi per hæc

C quæ dixerant, eam ista feciſſe contra regulam proclamarent. Ad extremum, pro peccatis quia clausira disrupta sunt, & miseris licuit sine disciplina abbatissæ suæ quod vellent committere per tot mẽsium spacia quas credebamus innocentes monachas, nobis protulerunt prægnãtes. Quibus per ordinem discussis, nec inuento crimine quod abbatissam deiicerer, de leuioribus causis paterna commonitione contestati sumus, vt hæc nullatenus deinceps pro reprehensione repeteret. Tunc nobis percunctantibus causam aduersæ partis, quæ maiora crimina cõmiserunt, id est quæ prædicationem sui sacerdotis intra monasterij, ne foras procederent, despexerunt, pontifice conculcato, & in summo contemptu in monasterio relicto, confractis seris & ianuis, inrito facto discesserunt, & ad suum peccatum aliæ tractæ transgressæ sunt: insuper & Gundegisilus pontifex cum suis prouincialibus pro ipsa causa commonitus, per præceptionem regum Pictauos accessisset, & ad audientiam eas ad monasterium conuocarent, despecta cõmonitione, ipsis occurrentibus ad beati Hilarij confessoris basilicam, vbi ipse commorabatur accedentes: vt condecet pastorum sollicitudinem, dum commonerentur, facta seditione, fustibus tam pontifices quàm ministros adfecerunt, & intra basilicam fude-

D runt sanguinem Leuitarum. Dehinc ex iussione domnorum principum, cùm vir venerabilis Theutharius presbyter in causa directus fuerit, & statutum fuisset, quando iudicium fieret, non expectato tempore, monasterium seditiosissimè accensis in corte cuppis, vectibus ac securibus confractis posticis, igne accẽso intra septa cæsis & vulneratis monachabus, in ipsis oratoriis spoliato monasterio, denudata & discissa capillis abbatissa, grauiter ad ridiculum ducta & tracta per compita, & in locum retrusa, & si non ligata, nec libera: superueniente diei paschæ festo per seculum, offerente pontifice pro condemnata precium, vt spectaret vel baptismum, nec vlla sausione hoc impetrasset vox supplicum, atq; respõdente Chrodielde, eo quòd tale facinus nec scissent, nec iusserint, adhuc Chrodielde adserente ad intersignium suum, ne à suis interficeretur, obtentum sit: vnde certum est tractari quid ex hoc datur intelligi, quod additur crudelitati, ad sepulchrum beatæ Radegũdis fugientem

* seruum monasterij sui occiderent, & scelere crescente nihil petendo sanauerint, sed per se post intrãtes monasterium ceperint, & ad domnorum iussionem, vt seditiosos illos in publico repræsentarẽt,

E nolentes adquiescere, & contra regum præcepta magis arma tenerent, & se sagittis vel lanceis cõtra comitem & plebem indignanter erigerent: hinc denuò egressæ ad audientiam publicam, extrahunt crucem sanctam sacratissimamque occultè, & ad iniuriam, indecenter, ad culpam, quæ postea restituere coactæ sunt in Ecclesia. Quibus tot capitalibus agnitis facinoribus, nec refrænatis, sed iugiter magis auctis criminibus, nobis eisdem dicentibus, vt abbatissæ pro culpa veniam peterent, aut quod malè directum fuerat emendarent: & nolentes hoc facere, sed magis de eius interfectione tractarent, quod publicè sunt professæ, reseratis à nobis & recensitis canonibus, visum est æquissimum, eas vsquequò dignam agerent pœnitentiam à communione priuari, & abbatissam suo loco permansuram restitui. Hæc nos pro vestra iussione, quod ad Ecclesiasticum pertinuit ordinem, circunscriptis canonibus, absque personarũ aliqua acceptione suggerimus peregisse. De cætero quod de rebus monasterij vel instrumentis cartharum domnorum regum parentum vestrorum de loco

mafors pallium est quod colla humeros que duntaxat contegit. Cassianus 1. Iust. cap. 7.

Supra cap. 34. lib. 9.

xoniales sanctimoniales communione submouentur.

subreptum est, quæ se habere professæ sunt, sed nobis inobediẽtes nullatenus erunt voluntariè red- F
dituræ, qualiter vestra vel anteriorum principum merces ęterna permaneat, ad loci instaurationem,
vestræ pietatis atque potestatis est, auctoritate regia cogere reformari, neque ipsas ad locum quem
tam impiè ac profanissimè destruxerunt, ne peiora proueniant, vel redire concedite: vel permitta-
tis iterum aspirare, quatenus his in integrum, præstante domino, restitutis, sub catholicis regibus to-
tum adquiratur deo, nihil perdat religio, vt status conseruatus tam patrum quàm canonum nobis
proficiat ad cultum, vobis propagetur ad fructum. Christus vos dominus alat regátque, regnum tri-
buens prolixius, vitámque conferat beatam.

CAP. XVII. *De excõmunicatione monachum.*

POST hæc cùm emisso iudicio à communione fuissent suspensæ, abbatissa etiam in monasterium restituta, hæ ad Childebertum regem petierunt, adiicientes malum supra malum, denominantes scilicet regi personas quasdam, quæ non solùm cum ipsa abbatissa adulteria exercerent, verum-etiam ad inimicam eius Fredegundem quotidiè nuncia deportarent. Quod audiens rex, misit qui eos vinctos adducerent: sed cùm discussi nihil criminis inuentum in eis fuisset, abscedere iussi sunt.

CAP. XVIII *Fredegunda speculatorem mittit qui Childeb. perimat.*

ANTE hos verò dies cùm rex in oratorium domus Mariligensis ingrederetur, viderunt pueri G
eius hominem ignotum eminus adstantem, dixerúntque ad eum, Qui es tu, & vnde venis, aut quod
est opus tuum? non enim à nobis agnosceris. Illo quoque respondente, Quia de vobis sum, dicto
citius eiectus extra oratorium, interrogatur. Nec mora, confitetur, dicens à Fredegunde regina
se transmissum ad interficiendum regem: dixítque, Duodecim viri sumus ab ea transmissi, sex huc
venimus, alij verò sex Suessionibus remanserunt ad decipiendum filium regis. Et ego cùm locum
præstolans, vt regem Childebertum in oratorio percutere destinaram, timore perterritus, non deli-
beraui implere quod volui. Hæc cùm dixisset, confestim sæuis datus suppliciis, diuersos nominat
socios: quibus per loca singula inquisitis, alios carceribus mancipant, alios manibus incisis relin-
quunt, nonnullos auribus naribúsque amputatis ad ridiculum laxauerunt. Plerique tamen ex vin-
ctis, suppliciorum genera metuentes, propriis se confodêre mucronibus: nonnulli etiam inter sup-
plicia defecerunt, vt regis vltio patraretur.

CAP. XIX. *Suunigisilus torquetur.*

SVNNIGISILVS verò iterum tormentis addicitur, ac quotidiè virgis loríque cæditur: & com- H
putrescentibus vulneribus cùm primùm decurrente pure cœpissent ipsa vulnera claudi, iterum re-
nouabantur ad pœnam. In his tormentis, non solum de morte Chilperici regis, verumetiam di-
uersa scelera se admisisse confessus est: inter quas confessiones, addidit etiam Egidium Remensem
Episcopum socium fuisse in illo Rauingi, Vrsionis, ac Berthefredi consilio ad interficiendum Chil-
debertum regem. Nec mora, rapitur Episcopus, & ad Metensem vrbem, cùm esset valdè ab ægrota-
tione longinqua defessus, adducitur: ibíque sub custodia degens, rex Episcopos arcessiri ad eius
examinationem præcepit, scilicet vt in initio mensis octaui apud Viridunensem vrbem adesse de-
berent. Tunc ab aliis sacerdotibus increpitus, cur hominem absque audientia ab vrbe rapi, & in cu-
stodiam retrudi præcepisset, permisit eum ad vrbem suam redire, dirigens epistolas, vt supra dixi-
mus, ad omnes regni sui pontifices, vt medio mense nono ad discutiendum in vrbe supradicta ad-
esse deberent. Erant autem pluuiæ validæ, aquæ immensæ, rigor intolerabilis, dissolutæ luto viæ,
amnes litora excedentes: sed præceptioni regiæ obsistere nequiuerunt. Denique conuenientes,
pertracti sunt vsque Metensem vrbem: ibíque & præfatus Egidius adfuit. Tunc rex inimicum cum I
sibi regionisque proditorem esse pronuncians, Ennodium ex duce ad negocium delegit prosequẽ-
dum: cuius propositio prima hæc fuit, Dic mihi, ô Episcope, quid tibi visum fuit, vt relicto rege, in
cuius vrbe Episcopatus honore fruebaris, Chilperici regis amicitiis subdereris, qui semper inimicus
domino nostro regi fuisse probatur? qui patrem eius interfecit, matrem exilio condemnauit, re-
gnúmque peruasit, & in iis vrbibus quas, vt diximus, iniquo peruasionis ordine, suo dominio subiu-
gauit? Tu ab eodem possessionum fiscalium prædia meruisti. Ad hæc ille respondit, Quod fuerim
amicus regis Chilperici, negare non potero: non tamen contra vtilitatem regis Childeberti hæc
amicitia pullulauit. Villas verò quas memoras, per istius regis chartas emerui. Tunc proferente eas-
dem in publico, negat rex se largitum fuisse: requisitúsque Otho, qui tunc Referendarius fuerat,
cuius ibi subscriptio meditata tenebatur, adfuit, negat se subscripsisse. Confícta enim erat manus
eius in huius præceptionis scripto. In hac igitur causa primum Episcopus fallax repertus est. Post
hæc epistolæ prolatæ sunt, in quibus multa de improperiis Brunichildis tenebantur, quæ ad
Chilpericum scriptæ fuerant: similiter & Chilperici ad Episcopum delatæ, in quibus inter re- K
liqua habebatur insertum, Quia si radix cuiuslibet rei incisa non fuerit, culmus qui terris est
editus, non arescet: vnde prorsus manifestum est, ideo hæc scripta, vt superata Brunichilde fi-
lius eius obprimeretur. Negauit se Episcopus has epistolas vel misisse suo nomine, vel suscepisse
à rescripto Chilperici. Sed puer eius familiaris adfuit, qui hæc notarum titulis per tomos char-
tharum comprehensa tenebat, vnde non dubium fuit residentibus, hæc ab eodem directa. De-
indè prolatæ sunt pactiones quasi ex nomine Childeberti ac Chilperici regis, in quibus tene-
batur insertum, vt erecto Gunthchramno rege, hi duo reges inter se eius regnum vrbésque
diuiderent: sed negauit hæc rex cum suo factum consilio, dicens, Quid tu commisisti patruos
meos, vt inter illos bellum ciuile consurgeret? Vnde factum est vt commotus exercitus Bitu-
rigas vrbem, pagúmque Stampensem, vel Miliodunense castrum adtererent atque depopula-
rentur:

Egidij Episcopi accusationes.

A renatur? in quo bello multi interempti sunt, quorum, vt puto, animæ erunt dei iudicio de tuis manibus requirēdæ. Hæc episcopus negare non potuit. scripta enim ista in regesto Chilperici regis in vno scriniorū pariter sunt reperta: ac tunc ad eū peruenerūt, quando interepto Chilperico, thesauri eius de Calensi Parisiacæ vrbis villa ablati ad eundem delati sunt. Cúmq; de huiuscemodi causis altercatio diutius traheretur, adfuit & abbas Epiphanius basilicæ sancti Remigij, dicens, quòd duo milia aureorū, speciésque multas pro conseruanda regis Chilperici amicitia accepisset. Adstiterūtq; etiā & legati qui cum eodem ad memoratum regem fuerant, dicentes, Quia nobis relictis diutius cum eodem solus cōlocutus est: de quibus verbis nihil intelleximus, nisi supradicti excidij prosecutionem imposterum cognoscentes. Hæc eo negante, abbas qui fuerat semper in iis consiliorum arcanis particeps, locum hominémq; denominat, vbi & qui aureos quos diximus detulisset, & qualiter de excidio regionis ac regis Gunthchramni conuentum fuerat, vt gestum est ex ordine denarrauit. Quæ & ille conuictus deinceps est confessus. Hæc audientes episcopi qui euocati fuerāt, & in tantis malis sacerdotem domini contuentes fuisse satellitem, suspicantes, de iis triduani temporis spa-

B cium deprecantur tractandi, scilicet vt forsitan resipiscens Egidius vllum modum reperire posset, per quē se ab iis noxis quæ ei obiiciebantur, excusare valeret: sed inlucescente die tertia, conuenientes in ecclesiam interrogant episcopū, si aliquid excusationis haberet, ediceret. At ille confusus, ait, Ad sententiā dandam super culpabilem ne moremini. nam ego noui me ob crimē maiestatis reum esse mortis, qui semper contra vtilitatem huius regis matrisque eius abij: ac per meum consilium multa fuisse gesta certamina noui, quibus nonnulla Galliarum loca depopulata sunt. Hæc episcopi audientes, ac lamentantes fratris obproprium, obtenta vita, ipsum ab ordine sacerdotali, lectis canonum sanctionibus, remouerunt: qui statim ad Argentoratensem vrbem, quam nunc Strataburgum vocant, deductus, exilio condemnatus est: in cuius locum Romulfus filius Lupi ducis, iam presbyterij honore præditus, episcopus subrogatus est, Epiphanio abbatis officio qui basilicæ sancti Remigij præerat, remoto. multa enim auri argentique in huius episcopi regesto pondera sunt reperta. Quæ autem de illa iniquitatis milia erant, regalibus thesauris sunt inlata: quæ autem de tri-

C butis aut reliqua ratione ecclesiæ inuenta sunt, inibi relicta.

Expulsio Egidij Rhemensis Episcopi.

In hac synodo Basina Chilperici regis filia quam supra cum Chrodielde à communione remotā diximus, coram episcopis solo prostrata, veniam petiit, promittens se cum charitate abbatissæ monasterium ingredi, ac de regula nihil transcendere. Chrodieldis autem obtestata est, quòd Leobouera abbatissa in hoc monasterio commorante, ibidem nunquam ingrederetur. Sed vtrisque rex veniam impertiri deprecatus est: & sic in communionem receptæ, Pictauos regredi iussæ sunt: scilicet vt Basina in monasterium, vt præfati sumus, regrederetur: Chrodieldis verò in villa, quæ quondam Vuaddonis superius memorati fuerat, sibi à rege concessa resideret.

CAP. XX. *Monasteria schismatica reconciliantur.*

Filii autem Vuaddonis ipsius per Pictauum vagantes, diuersa committebant scelera, homicidia, furtáque nonnulla. nam inruentes ante hoc tempus super negotiatores, sub noctis obscuritate eos gladio trucidant, abstulerúntque res eorum: sed & alium tribunitiæ potestatis virum circuuentum dolis, interfecerunt, diripientes res eius. Quod cum Macco comes reprimere niteretur, ij præsentiam expetunt regis. Eunte autem comite, vt debitum fisco seruitium solitè deberet inferre,

D adfuerunt & ij coram rege, offerentes baltheum magnum ex auro lapidibúsque preciosum, gladiúmque mirabilem, cuius capulum ex gemmis Hispanicis auróque dispositum erat. Cúmque rex hæc scelera quæ audierat, ab iis cognouisset manifestissimè perpetrata, vinciri eos catenis præcepit, ac tormentis subdi. Qui dum torquerentur, thesauros patris absconditos, quos de rebus Gundobaldi superius memorati pater diripuerat, reuelare cœperunt. Nec mora, directi viri ad inquirēdum immensam multitudinem auri argentique ac diuersarum specierum, & auro gemmisque exornatarum repererunt, quod thesauris regalibus intulerunt. Post hæc seniore capite plexo, iuniorem exilio damnauerunt.

CAP. XXI. *Vuaddonis filiorum prædonum damnatio.*

Chvldericvs verò Saxo post diuersa scelera, homicidia, seditiones, multáque alia improba quæ gessit, ad Auscienſem vrbem, in qua possessio vxoris erat, abiit. Cúmque rex auditis eius improbitatibus iussisset eum interfici, quadam nocte ita crapulatus est vino, vt ab eo suffocatus, mortuus in strato suo reperiretur. Adserebat enim ad illud superius scelus nominatum, quo sacerdotes domini in basilica sancti Hilarij per Chrodieldem cæsi sunt, hunc fuisse signiferum: vltúsq; est deus,

E si ita est, iniuriam seruorum suorum.

CAP. XXII. *Chuldericus vino suffocatur.*

In hoc autem anno tantus terris nocturno tempore splendor inluxit, vt mediam putares diem: sed & globi similiter ignei per noctis tempora sæpius per cælum cucurrisse, mundúmque inluminasse visi sunt. Dubietas paschæ fuit ob hoc, quòd in cyclo Victor, luna xv. pascha scripsit fieri. Sed ne Christiani vt Iudæi sub hac luna hæc solennia celebrarent, addidit, Latini autem luna xxij. Ob hoc multi in Galliis xv. luna celebrauerunt. Nos autem xxij. Inquisiuimus tamē studiosè: sed fontes Hispaniæ qui diuinitus implentur, in nostrum pascha repleti sunt. Terræmotus factus est magnus, xviij. Cal. mensis quinti, die quarto, primo mane, cùm lux redire cœpisset. Sol eclipsim pertulit mēse octauo mediante: & ita lumen eius minuit, vt vix quantum quintæ lunæ cornua retinent, ad lucendum haberet. Pluuiæ validæ, tonitrua in autumno grauia, aquæ autem nimium inualuerunt. Viuariensem Auennicámque vrbem grauiter lues inguinaria deuastauit.

CAP. XXIII. *Signa in cælo.*

Paschatis dubia celebratio.

CAP. XXIIII. *Antiochiæ euersio.*

ANNO igitur decimosexto Childeberti, Gunthchrāni autem xxx. regū, quidā episcopus de transF marinis partibus ad Turonicam vrbem aduenit, nomine Simō. Hic nobis euersionē Antiochiæ vrbis enunciauit, adserens se de Armenia in Perside captiuatum fuisse. Rex enim Persarū inrupto Armeniorū termino prædas egit, ecclesiasq; igni succēdit: & hunc sacerdotē cum populo suo, vt captiuū abduxit. Tunc etiā & basilicā sanctorū quadraginta octo martyrum, de quibus in libro Miraculorum memini, qui in illa regione passi sunt, oppleta ligni cōgerie pice, tergoribusq; suillinis immixtis, suppositis ardentibus facibus, succendere visi sunt: sed nequaquam ignis adparatum incendij complere potuit. Quod ille comprehendit, sicq; vidētes magnalia dei, recesserunt ab ea. Audita autem quidam episcopus istius morati sacerdotis abductione, direxit pretium per homines suos ad regē Persarū. Quo ille suscepto, relaxauit à seruitutis vinculo episcopū istū. Ex iis ergo discedēs regionibus, Gallias est adgressus vt ali quid cōsolationis à denotis acciperet: qui nobis, vt præfati sumus superius, hæc retulit: HOMO erat in Antiochia, valdè deuotus in eleemosynis, coniugem ac liberos habēs: nec vnquā ei in omni vita sua dies præteriit, postquam quiddā propriū habere cœpit, quòd sine paupere epulū prælibasset. hic vna die cùm circūisset vrbem vsque ad vesperū, & reperire non potuisset egenū cū quo cibū capere posG set, egressus extra portā, cùm nox inrueret, reperit virū in veste alba cum duobus aliis stantem, quem aspiciens quasi Loth ille antiqua memoratus historia, territus ait, Et forsitan peregrinus est dominus meus: dignetur accedere ad domum serui sui, & sumpto epulo, quiescite in strato: mane autem proficiscemini in viā quam volueritis. Cui ille qui erat senior, tenens sudariū in manu sua, ait, Nō poteras, ô homo dei, cum Simeone vestro hanc vrbem saluare, ne subuerteretur? Et eleuans manū excussit sudarium quod tenebat super medietatem vrbis: & statim conruerunt omnia ædificia, & quodcunq; ibi structū fuit: ibique oppressi sunt senes cum infantibus, viri cum mulieribus, atque vterque sexus interiit. Quod ille cernens, tam de persona viri, quàm de sonitu ruinæ hebes effectus, ruit in terrā, & factus est velut mortuus. Eleuansque iterum vir ille manum cum sudario, quasi super aliam medietatem vrbis adprehensus est à duobus sociis qui cum eo erant, atque obsecratus terribilibus sacramentis, vt indulgeret medietati vrbis, ne ruerer: mitigatóque furore sustinuit manum suam, atque eleuans hominem qui conruerat in terram, ait, Vade ad domū tuam ne timeas: filij enim tui cum H vxore, & omni domo tua salui sunt: nec quisquam ex eis periit. Custodiuit enim te oratio assidua, & eleemosynæ quas quotidiè exerces in pauperes. Et hæc dicens, discesserūt ab oculis eius, nec ei adparuerunt vltrà. Ille autem regressus in vrbē, reperit vrbis medietatem dirutam atque subuersā cum hominib. pecoribusq;, ex quib. nōnulli à ruinis deinceps extracti sunt mortui, pauci debilitati reperti sunt viui. Veruntamē nec illa cassata sunt quæ viro huic ab ipso, vt ita dicā, angelo domini sunt effata. Nam veniens, omnem domum suam incolumem reperit: tantum funera propinquorum, quæ in aliis domibus effecta fuerant, lamentabatur: protexitque eum in medio iniquorum dextera domini cum domo sua, saluatúsque est à periculis mortis, ac velut memoratus Loth quondam in Sodomis.

Eleemosynari in euersione Antiochiæ suorum salutem obtinuit.

CAP. XXV. *Morbus inguinarius. Matth. 24.*

AT in Galliis Massilienſem prouinciam morbus sæpè nominatus inuasit: Andegauos, Namneticos atque Cœnomannicos valida fames obpressit. Initia sunt enim hęc dolorum, iuxta illud quod dominus ait in euangelio, Erunt pestilentiæ & fames, & terræmotus per loca: & exurgent pseudochristi, & pseudoprophetæ: & dabunt signa & prodigia in cœlo, ita vt electos in errorem mitI tant, sicut præsenti gestum est tempore. Quidam enim ex Biturico, vt ipse postmodum est professus dum saltus siluarum ingressus, ligna cæderet ad explendam operis cuiusdam necessitatem, muscarum eum circunsedit examen, qua de causa per biennium amens est habitus: vnde intelligi datur diabolicæ emissionis fuisse nequitiam. Post hæc transactis vrbibus propinquis, Arelatensem prouinciam adiit: ibique indutus pellibus quasi religiosus orabat: ad quem inludendum pars aduersa, diuinandi ei tribuit facultatem. Ex hoc vt in maiori proficeret scelere, commotus à loco, prouinciam memoratam deserens, Gabalitanæ regionis terminum est ingressus, proferens se magnum ac profiteri se non metuens Christum, adsumpta secum muliere quadam pro sorore, quam Mariam vocitari fecit. Confluebat ad eum multitudo populi, exhibens infirmos, quos contingens sanitati reddebat. Conferebant enim ei aurum argentúmque, ac vestimenta, ij qui ad eum conueniebant. Quod ille quò facilius seduceret, pauperibus erogabat, prosternens se solo effundens orationem cum muliere memorata: & surgens, se iterum à circunstantibus adorari iubebat. Prædicebat enim futura, & quibusdam morbos, quibusdam damna prouenire denunciabat, paucis salutem futuram. Sed hæc omnia diabolicis artibus, & præstigiis nescio quibus agebat. Seducta est autem per eum multitudo immensa populi, & non solùm rusticiores, verumetiam sacerdotes ecclesiastici. Sequebantur autem eum amplius quàm tria milia populi. Interea cœpit quosdam spoliare ac prædari quos in itinere reperisset: spolia tamen non habentibus largiebatur. episcopis ac ciuibus minas mortis intentabat: eo quòd ab iis adorari despiceretur. Ingressus autem Vellauæ vrbis terminum, ad locum quem Anicium vocitant, accedit: & ad basilicas propinquas cum omni exercitu restitit, instruens aciem, qualiter Aurelio ibidem tunc consistenti episcopo bellum inferret, mittens etiam ante se nuncios, homines nudo corpore, saltantes atque ludentes, qui aduentum eius adnunciarent. Quod stupens episcopus, direxit ad eum viros strenuos, inquirentes quid sibi vellent ista quæ gererent. Vnus autem ex iis qui erat senior, cum se inclinasset quasi osculaturus

Muscis exagitatus despipit. Licost. 5. in ostent.

Pseudochristus.

Homines nudi legati pseudochristi.

genua

A genua eius,ac discussurus viam illius,iussit eum adprehensum spoliari:nec mora, ille euaginato gladio in frusta concidit,ceciditque Christus ille,qui magis Antichristus nominari debet,& mortuus est:dispersique sunt omnes qui cum eo erant.Maria autem illa,suppliciis dedita,omnia phantasmata eius ac præstigias publicauit.Nam homines illi quos ad se credendum diabolica circunuentione turbauerat,nunquam ad sensum integrum sunt regressi:sed hunc semper quasi Christum, Mariam autem illam partem deitatis habere profitebantur.Sed & per totas Gallias emerserunt plerique qui per has præstigias adiungentes sibi mulierculas quasdam, quæ debacchantes sanctos eos confiterentur,magnos se in populis præferebant:ex quibus nos pleroſque vidimus,quos obiurgantes reuocare ab errore nisi sumus.

RAGNEMODVS quoque Parisiacæ vrbis episcopus,obiit.Cumque germanus eius Faramodus presbyter,pro episcopatu concurreret,Eusebius quidam negotiator,genere Syrus,datis multis muneribus,in locum eius subrogatus est:isque accepto episcopatu omnem scholam decessoris sui abiiciēs,Syros de genere suo ecclesiasticæ domui ministros statuit.Obiit & Sulpitius Biturice vrbis pō- B tifex,cathedramque eius Eustasius Augustidunensis diaconus est sortitus. CAP. XXVI *Negotiator precio fit Episcopus.*

INTER Tornacenses quoque Francos non mediocris disceptatio orta est,pro eo quòd vnius filius,alterius filium qui sororem eius in matrimonium acceperat,cum ira sæpius obiurgabat, cur coniuge relicta scortum adiret:quæ iracundia,cum emendatio criminis non succederet,vsque adeo elata est,vt inruens puer super cognatum suum,eum cum suis interficeret,atque ipse ab iis cum quibus venerat ille prosterneretur,nec remaneret quispiam ex vtrisque nisi vnus tantum, cui percussor defuit.Ex hoc parentes vtriusque inter se sæuientes,à Fredegunde regina plerunque arguebantur vt relicta inimicitia concordes fierent,ne pertinacia litis in maius subueheretur scandalum. Sed cum eosdem verbis lenibus placare nequiret,vtrunque bipenne compescuit.Inuitatis enim ad epulum multis,hos tres in vno fecit sedere subsellio:cumque in eo prandium elongatum fuisset spacio, vt nox mundum obruerer,ablata mensa,sicut mox Francorū est,illi in subsellia sua sicut locati fuerant,residebant.Potatoque vino multo,intantum crapulati sunt,vt pueri eorum madefacti per an- C gulos domus vbi quisque conruerat,obdormiret.Tunc ordinati à muliere viri cum tribus securibus,à tergo horum trium adstiterunt,illisque conloquentibus,in vno vt ita dicamus, adsultu puerorum manus libratæ,hominibus perculsis,ab epulo est discessum.Nomina quoque virorum,Chariualdus,Leodoualdus,atque Vualdinus.Quod cum parentibus perlatum fuisset, custodire arctius Fredegundem cœperunt,dirigentes nuncios ad Childebertum regem,vt comprehensa interficeretur.Commotus autem pro hac causa Campanensis populus,dum moras innecteret, hæc suorū erepta auxilio,ad locum alium properauit. CAP. XXVII *Fredegundis altercantes interficit dolore insit.*

POST hæc autem legatos ad Gunthchrānum regē mittit,dicēs,Proficiscatur dominus meus rex vsque Parisios,& arcessito filio meo nepote suo,iubeat eum baptismatis gratia consecrari:ipsumque de sancto lauacro exceptum,tanquam alumnum proprium habere dignetur.Hæc audiēs rex, commotis episcopis,id est Ætherio Lugdunensi,Syagrio Augustidunensi,Flauioq; Cabillonensi,&reliquis quos voluit,Parisios accedere iubet,indicans se postmodum secuturum.Fuerunt etiam ad hoc placitū multi de regno eius,tā domestici quàm comites,ad prēparanda regalis expensæ necessaria. D Rex autem deliberatione acta, vt ad hæc deberet accedere, pedum est dolore prohibitus. Postquam autem conualuit,accessit Parisios:exindè ad Rotoialēsem villam ipsius vrbis properans,euocato puero iussit baptisteriū prēparari in vico Nemptodoro.Dum autē hæc agerentur,legati Childeberti regis accesserunt ad eum dicentes,Nō enim ista nuper nepoti tuo Childeberto pollicitus eras,vt cum inimicis eius amicitias cōligares.Sed inquantū cernimus,nihil de promissione tua custodis:sed potius quæ promiseras prætermittis:& puerū istū in vrbis Parisiacæ cathedra, regem statuis.Iudicabit enim deus, quia non reminiscēris quæ vltrò pollicitus es.Hæc iis dicentibus,rex ait, Promissionē quam in nepotē meū Childebertū regē statutā habeo,non omitto.Nā illum nō opertet scādalizari,si consobrinū eius filiū fratris mei de sancto suscipiā lauacro:quia hanc petitionē nullus Christianorū debet abnuere.Eamq; ego vt deus manifestissimè nouit, non calliditate aliqua,sed in simplicitate puri cordis agere cupio,quia offensam diuinitatis incurrere formido. Non est enim humilitas gēti nostræ,si hic à me excipiatur.Si enim domini proprios famulos de sacro fonte suscipiūt,cur & mihi nō liceat propinquum parentē excipere,ac filium facere per baptismi gratiā spiritalē:Abscedite nūc & nūciate domino vestro,Pactionē quam secum pepigi,custodire cupio inlibatā, quā si tuæ conditionis noxa non omiserit,à me prorsus omitti nequibit.Et hæc dicēs legatis discedentibus,rex accedens ad lauacrum sanctum,obtulit puerum ad baptizandū.Quē excipiēs, Chlotharium vocitari voluit,dicēs,Crescat puer,& huius sit nominis executor, ac tali potentia polleat,sicut ille quondam,cuius nomen indeptus est.Quo mysterio celebrato,inuitatum ad epulum paruulum multis muneribus onerauit.Similiter & rex ab eodem inuitatus, plerisque donis refertus abscessit,& ad Cabillonensem vrbem redire statuit. CAP. XXVIII *Susceptore Gunthrano Clotharius baptizatur.*

ARedIVS quoque hoc anno terras relinquens,vocante domino migrauit ad cœlum. Lemouicinæ vrbis incola fuit,non mediocribus regionis suæ ortus parentibus,sed valdè ingenuus. Hic Theodoberto regi traditus,aulicis palatinis adiungitur.Erat enim tunc temporis apud vrbem Treuericam vir eximiæ sanctitatis Nicetius episcopus,non solum in prædicatione admirabilis facūdiæ, CAP. XXIX

verumetiam in operibus bonis ac mirabilib. celeberrimus habebatur in plebe. Qui intuens puerum F
in regis palatio, nescio quid in vultu eius cernens diuinum, præcepit ei se sequi. At ille relicto regis
palatio, secutus est eum. Cumq; ingressi in cellulam, de iis quæ ad eũ pertinent, confabularentur,
expetiit adolescens à beato sacerdote se corrigi, ab eo edoceri, ab eo imbui, ac in diuinis volumini-
bus ab eodem exerceri. Cumq; in huius studij flagrantia cum antistite memorato degeret, tonsu-
rato iam capite, quadam die psallentibus clericis in ecclesia, descendit columba è camera, quæ lqui-
ter volitans circa eum, resedit super caput eius, illud indicans, vt opinor, cum spiritus sancti gratia iã
repletum. Quam cum ille non sine pudore conaretur abigere, hæc paululũ circunuolãs, iterũ super

Columba assidet Aredio.

caput eius, aut super scapulam residebat: quæ non modo ibi sed etiam cum in cellulam episcopi in-
grederetur, iugiter comitabatur cũ eo. Quod per dies plurimos factum, non sine admiratione epi-
scopus intendebat. Exindè vir dei spiritu, vt diximus, sancto repletus, ad patriam genitore ac ger-
mano defunctis, regreditur, consolaturus Pelagiam genitricem, quæ nullum parentem præter hãc
sobolẽ spectabat. Deindè cum ieiuniis atque orationibus vacaret, deprecatur eã vt omnis cura do-
mus, id est, siue correctio familiæ, siue exercitiũ agrorum, siue cultus vinearum ad eam aspiceret: ne G
huic viro aliquod accideret impedimentũ, quo ab oratione cessaret, vnũ sibi tantũ priuilegium vin-
dicans, vt ad ecclesias ædificandas ipse præesset. Quid plura? construxit templa dei in honore san-
ctorum, expediitq; eorum pignera, ac ex familia propria tõsuratos instituit monachos, cœnobiúm-
que fundauit, in quo non modo Cassiani, verumetiam Basilij & reliquorum abbatum, qui monaste-
rialem vitam instituerunt, celebrantur regulæ, beata muliere victum atque vestitum singulis mini-
strãte. Nec minus hæc tamẽ impedita hoc onere in dei laudibus perstrepebat, sed assiduè: & si quid-

Aredius cruce sanat infirmos.

dam operis exerceret, semper orationem domino tãquam odorẽ incensi acceptabilis offerebat. In-
terea ad sanctum Aredium cœperunt infirmi confluere, quos manus singulis cũ vexillo crucis im-
ponẽs, sanitati reddebat: quorũ si singillatim nomina scribere velim, nec numerum percurrere va-
leã, nec vocabula memorare: vnum tamen noui, quòd quicunque ad eum æger aduenit, sospes ab-
scessit. De maioribus quoque miraculis parua proponimus. Iter quodam tempore cum genitrice
dum ageret, & sancti Iuliani martyris ad basilicam properaret, venerunt vespere in quendã locum. H
Erat autem locus ille aridus, & absque fluentis currentibus infœcundus. Dixitq; ad eum mater eius,

Aqua precibus obtenta.

Fili, aquam non habemus, & qualiter hic nocte præsenti quiescere possumus? At ille prostratus in
orationem, & diutissimè preces fudit ad dominum: & erigens se defixit virgam in terra quam manu
gerebat, eamq; cũ bis aut tertio in gyrum vertisset, ad se lętus extraxit: moxq; vnda aquæ secuta est
tam valida, vt non solum ipsis de præsenti, sed etiam pecoribus adfatim deinceps pocula minístra-
ret. Nupertimo autẽ tempore iter carpens, nimbus ad eam pluuiæ aduenire cœpit: quẽ ille cernẽs,
paululũ, super equum in quo sedebat, caput inclinans, manus extendit ad dominũ. Cõsummata ve-
rò oratione, diuisa est nubes in duas partes, ac in circuitu eorũ immanis descendit pluuia: super eos
tamen nulla, si dici fas est, gutta descendit. Vuistrimundo quoque cognomento Tattonis, ciui Tu-
ronico dentes grauem inferebant dolorem, ex quo etiam maxilla intumuerat. Quod cum beato vi-
ro questus fuisset, manum super locum doloris imposuit, statimque dolor fugatus, nusquam dein-
ceps ad iniuriam hominis excitatus est. Hæc ipse qui passus est retulit. De his verò signis quæ per

Sepulchri B. Martini osculatio.

virtutem sancti Iuliani martyris Martinique confessoris beati, in eius manibus dominus operatus I
est, pleraque in libris Miraculorum, sicut ipse effatus est, scripsimus. Post has verò & multas alias vir
tutes, quas Christo cooperante compleuit, aduenit Turonos post festiuitatem sancti Martini, ibí-
que paululum commoratus, dixit nobis se aut longæuo tempore adhuc in hoc mundo retineri, aut
certè velocius dissolui: & Vale dicens, abscessit, gratias agens deo quòd priusquam obiret, sepul-
chrum beati antistitis osculari promeruisset. Cumque ad cellulam suam accessisset, testamento con-

Dæmoniaca vaticinatur.

dito, ordinatis omnibus, ac sancto Martino Hilarioque antistibus hæredibus constitutis, ægrotare
cœpit, ac dysenteriæ morbo grauari. Sexta quoque ægrotationis eius die, mulier quæ ab spiritu im-
mundo sæpius vexata, à sancto emundari non poterat, ligatis per se à tergo manibus, clamare cœpit
ac dicere, Currite ciues, exilite populi, exite obuiam martyribus cõfessoribúsque qui ad exequium
beati Aredij conueniunt. Ecce adest Iulianus à Briuate, Priuatus ex Mimate, Martinus à Turonis,
Martialisque ab vrbe propria. Adest Saturninus à Tholosa: Dionysius ab vrbe Parisiaca, nonnulli &
alii quos cœlum retinet, quos vos vt confessores & dei martyres adoratis. Hæc cum in exordio
noctis clamare cœpisset, à domino suo reuincta est. Sed nequaquam potuit contineri: quæ rumpens K
vincula, ad monasterium cum his vocibus properare cœpit: moxque beatus vir spiritũ tradidit, nõ
sine testimonio veritatis, quòd sit susceptus ab angelis. mulierem quoque in exequiis suis cum alia

Ad sepulchrum Aredij dæmoniaci liberantur.

muliere nequiori spiritu vexata, vt est sepulchro tectus, à nequitia infesti dęmonij emũdauit. Et cre-
do, ob hoc dei nutu easdem in corpore positus non potuit emundare, vt exequiæ illius hac virtute
glorificarentur. Post celebratum verò funus, mulier quædam rictu patulo, sine vocis officio, ad eius
accessit tumulum: quo osculis delibato, eloeutionis meruit recipere beneficium.

CAP. XXX. *Lues Nãnetica.*

Hoc anno mense secundo tam in Turonico quàm in Namnetico grauis populum lues adtri-
uit, ita vt modico quisquis ægrotus capitis dolore pulsatus animam funderet. Sed factis rogationi-
bus cum grandi abstinentia & ieiunio, sociatis etiam eleemosynis, aduersus diuini furoris im-
petus mitigatus est. Apud Lemouicinã verò vrbem ob dominici diei iniuriam, pro eo quod in eo

operam

operam publicam exercerent, plerique igne cœlesti consumpti sunt. Sanctus est enim hic dies, qui in principio lucem conditam primus vidit, ac dominicæ resurrectionis testis factus emicuit, ideoq; omni fide à Christianis obseruari debet, ne fiat in eo ꝓmne opus publicum. In Turonico verò nonnulli ab hoc igne, sed non die dominico sunt adusti. Siccitas immensa fuit, quæ omne pabulum herbarum auertit: vnde factum est vt grauis morbus in pecoribus ac iumentis inualescens, parum vnde sumeretur origo relinqueret: sicut Abacuc propheta vaticinatus est: Deficient ab esca oues, & non erunt in præsepibus boues. Non modò enim in domesticis, verumetiam in ipsis ferarum immitium generibus hæc lues grassata est. Nam per saltus siluarum, multitudo ceruorũ & reliquorum animãtium prostrata per inuia nacta est. Fœnum, ab infusione pluuiarũ & inundatione amnium periit: Segetes exiguę, vineę verò profusæ fuerunt: Quercuũ fructus ostensi effectum nõ obtinuerunt. *Dominica dies obseruatio.*

DE episcopis Turonicis, licet in superioribus libris quædam scripsisse visus sim, tamen propter ordinationem eorum & supputationem, quo tempore primum prædicator ad Turonicam accessit vrbem, reciprocare placuit. CAP. XXXI

Primus Gratianus episcopus, anno imperij Decij primo, à Romanæ sedis papa transmissus est: in qua vrbe multitudo paganorum idololatriis dedita commorabatur: de quibus nonnullos prædicatione sua conuerti fecit ad dominum. Sed interdum occulebat se ob impugnationem potẽtum, eò quòd sæpius eum iniuriis & contumeliis cum repererãt, adfecissent, ac per cryptas & latibula cum paucis Christianis, vt diximus, per eundem conuersis, mysterium solennitatis diei dominici clãculo celebrabat. Erat autem valdè religiosus & timens deum: & nisi fuisset talis, non vtique domos, parentes & patriam ob dominici amoris diligentiam reliquisset. In hac vrbe sub tali conditione, vt ferunt, annos 50. commoratus, obiit in pace, & sepultus est in ipsius vici cœmeterio, quod erat Christian orum: & cessauit episcopatus xxxvij. annis. *Episcoporum Turonensium catalogus.* *Gratianus 1.*

Secundus, anno imperij Constantis primo, Lidorius ordinatur episcopus: fuit autem de ciuibus Turonicis, & hic valdè religiosus. Hic ædificauit ecclesiam primam intra vrbem Turonicã cum iam multi Christiani essent: primàmq; ab eo ex domo cuiusdam senatoris, basilica facta est. Huius tempore sanctus Martinus in Galliis prædicare exorsus est. Sedit autem annos xxxiij. & obiit in pace, sepultusque est in suprascripta basilica, quæ hodièque eius nomine vocitatur. *Lidorius 2.*

Tertius, sanctus Martinus, anno viij. Valentis & Valentiniani, episcopus ordinatus. Fuit autẽ de regione Pannoniæ ciuitate Sabariæ: qui ob amorẽ dei apud vrbem Mediolanensem Italiæ, primo monasteriũ cõstituit: sed ab hęreticis, eo quòd sanctã trinitatem intrepidus prædicaret, virgis cæsus atque expulsus de Italia in Gallias accessit: multos paganorum conuerti fecit, tẽpla eorum statuasq; confregit, fecitque multa signa in populos, ita vt ante episcopatum duos suscitaret mortuos: post episcopatũ autem, vnum tantummodo suscitauit. Hic transtulit corpus beati Gratiani, sepeliuitque ipsum iuxta sepulchrum sancti Lidorij, in illa nominis sui præfata basilica. Hic prohibuit Maximum ne gladiũ in Hispaniam ad interficiendos destinaret hæreticos: quibus sufficere statuit, quòd à Catholicorum ecclesiis essent vel communione remoti. Consummato ergo præsentis vitæ cursu, obiit apud Condatensem vicũ vrbis suæ, anno lxxxj. ætatis: de quo vico nauigio sublatus, Turonis est sepultus, in loco quo nunc adoratur sepulchrum eius: *de cuius vita tres à Seuero Sulpitio libros cõscriptos legimus. Sed & præsenti tempore multis se virtutibus declarat. In monasterio verò quod nunc Maius dicitur, basilicam in honorem sanctorum apostolorum Petri & Pauli ædificauit: in vicis quoque, id est Alingauiensi, Solonacensi, Ambaciensi, Cisomagensi, Tornomagensi, Condatẽsi, destructis delubris baptizatisque gentilibus, ecclesias ædificauit. Sedit autem annos xxvj. menses quatuor, dies xxvij. & cessauit episcopatus dies xx. *Martinus 3.* * *Sulp. extãt libri tres de vita & obitu S. Martini, et quatuor Ven. Fortunati de eius mirac. et vnus de eius Encomio. fuerat enim à D. Martino oculorum dolore liberatus. Trithem.*

Quartus, Briccius ordinatur episcopus anno Arcadij & Honorij secundo, cum pariter regnarent. fuit autem ciuis Turonicus, cui xxxiij. episcopatus anno, crimen adulterij est impactum à ciuibus Turonicis: expulsoque eo Iustinianum episcopum ordinauerunt: Briccius verò se ad papam vrbis dirigit: Iustinianus autem post eum abiens apud vrbem Vercellensem obiit. Turonici iterum malignantes, Armentium statuerunt: Briccius verò septem apud papam vrbis annis degens, idoneus inuentus à crimine, ad vrbem suam redire iussus est. Hic ædificauit basilicam paruulam super corpus beati Martini, in qua & ipse sepultus est. Cumque portam ingrederetur, Armentius per aliam portam mortuus efferebatur: quo sepulto, cathedram suam recipit. Hunc ferunt instituisse ecclesias per vicos, id est, Calatonnum, Briccam, Rotomagum, Briotreidem, Cainonem. fueruntque omnes anni episcopatus eius xlvij. Obiitque, & sepultus est in basilica quam super sanctum Martinum ædificauit. *Briccius 4.*

Quintus, Eustochius ordinatur episcopus, vir sanctus & timens deum, ex genere senatorio. Hunc ferunt instituisse ecclesias per vicos, Brixeis, Iciodorũ, Luccas, Dolos. Ædificauit etiam ecclesiã intra muros ciuitatis, in qua reliquias sanctorum Geruasij & Protasij martyris condidit, quæ à sancto Martino de Italia sunt delatæ, sicut sanctus Paulinus in epistola sua meminit. Sedit autẽ annos xvij. Et sepultus est in basilica quam Briccius episcopus super sanctum Martinum struxerat. *Eustochius 5.*

Sextus ordinatur Perpetuus, de genere & ipse, vt aiunt, senatorio, & propinquus decessoris sui, diues valdè, & per multas ciuitates habens possessiones. Hic submota basilica quam prius Briccius episcopus ædificauerat super S. Martinum, ædificauit aliam ampliorem miro opere. In cuius *Perpetuus 6.*

absida beatum corpus ipsius venerabilis sancti transtulit. Hic instituit ieiunia vigiliasque qualiter per circulum anni obseruarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quorum ordo hic est, *De ieiunijs.* Post quinquagesimam, quarta & sexta feria vsque ad natale sancti Ioannis. De Calend. septemb. vsque Calendas octob. bina in septimana ieiunia. De Calendis octobris vsque depositionem domni Martini, bina in septimana ieiunia. A depositione domni Martini vsque Natale domini, terna in septimana ieiunia. De natali sancti Hilarij, vsque medium Februarium, bina in septimana ieiunia. *De Vigiliis.* Natali domni in ecclesia. Epiphania, in ecclesia. Natali sancti Ioannis, ad basilicam domni Martini. Natali S. Petri episcopatus, ad ipsius basilicam. VI. Calend. April. resurrectione domini nostri Iesu Christi, ad basilicam domini Martini. Pascha, in ecclesia. Die Ascensionis in basilica domni Martini. Die quinquagesimo, in ecclesia. Passione sancti Ioannis, ad basilicam in baptisterio. Natali sanctorum apostolorum Petri & Pauli, ad ipsorum basilicam. Natali sancti Martini, ad eius basilicam. Natali sancti Symphoriani, ad basilicam domni Martini. Natali sancti Lidorij, ad eius basilicam. Natali sancti Briccij, ad domni Martini basilicã. Natali sancti Hilarij, ad domni Martini basilicam. Hic ædificauit basilicam sancti Petri, in qua cameram basilicæ prioris posuit, quæ vsque ad nostra tempora perseuerat. Basilicam quoque sancti Laurentij monte Laudiaco ipse construxit. Huius tempore ædificatæ sunt ecclesiæ in vicis, id est Euena, Mediconno, Berrao, Balatedine, Vernado. Condiditque testamentum, & deputauit per singulas ciuitates quod possidebat, in eis ipsis scilicet ecclesiis, non modicam & Turonicæ tribuens facultatem. Sedit autem annos triginta, & sepultus est in basilica sancti Martini.

Ieiunia Perpetuus instituit & vigilias.

Volusianus 7.

Septimus verò, Volusianus ordinatur episcopus, ex genere senatorio, vir sanctus, & valdè diues, propinquus & ipse Perpetui episcopi decessoris sui. Huius tempore iam Chlodoueus regnabat in aliquib. vrbib. in Galliis. Et ob hanc causam hic pontifex suspectus habitus à Gothis, quòd se Francorum ditionibus subdere vellet, apud vrbem Tholosam exilio condemnatus, in eo obiit. Huius tempore vicus Mantolomaus ædificatus est, & basilica sancti Ioannis in Maiori monasterio. Sedit autem annos septem, menses duos.

Virus 8.

Octauus ordinatur episcopus Virus, & ipse pro memoratæ causæ zelo suspectus habitus à Gothis in exilium deductus, vitam finiuit: facultates suas ecclesiis & benæ meritis dereliquit. Sedit autem annos vndecim, dies octo.

Licinius 9.

Nonus, Licinius, ciuis Andegauus, qui ob amorem dei in orientem abiit, sanctaque loca reuisit: exindè digressus, in possessione sua monasterium collocauit intra terminum Andegauum, & postea abbatis officio in monasterio vbi sanctus Venantius abbas sepultus est, functus, ad episcopatum eligitur. Huius tempore Chlodoueus rex victor de cæde Gothorum, Turonos rediit. Sedit autem annos duodecim, menses duos, dies xxv. & sepultus est in basilica sancti Martini.

Theodorus et Proculus 10.

Decimo loco, Theodorus & Proculus, iubente beata Chrodielde regina, subrogantur, eo quòd de Burgundia iã episcopi ordinati, ipsam secuti fuissent, & ab hostilitate de vrbibus suis expulsi fuerant. Erant autem ambo senes valde: rexeruntque ecclesiam Turonicam simul annis duobus, & sepulti sunt in basilica sancti Martini.

Dinisius 11.

Vndecimus, Dinisius episcopus, & ipse ex Burgundia veniens: qui per electionem præfati regis ad episcopatum accessit: cui aliquid de fisci ditionibus est largitus, deditq; ei potestatem faciendi de his rebus quæ voluisset: qui maximè ecclesiæ suæ quod fuit melius, dereliquit: largitus est etiã quiddam & benè meritis. Sedit autem menses decem, & sepultus est in basilica sancti Martini.

Ommatius 12.

Duodecimus, Ommatius de senatoribus ciuibusque Aruernis, valdè diues in prædiis, qui condito testamento per ecclesias vrbium in quibus possidebat, facultates suas distribuit. Ipse exaltauit ecclesiam intra muros vrbis Turonicæ, sanctorum Geruasij atque Protasij reliquiis consecratam, quæ muro coniũcta est. Hic cœpit ædificare basilicã sanctæ Mariæ intra muros vrbis quam imperfectam reliquit. Sedit annos quatuor, menses quinque: obiitque, & sepultus est in basilica sancti Martini.

Leo 13.

Tertiusdecimus, Leo ex abbate Basilicæ S. Martini ordinatur episcopus. fuit autẽ faber lignarius, faciens etiam turres holochryso tectas, ex quibus quædã apud nos retinentur: in aliis etiam operibus elegans fuit. Sedit autem menses vj. & sepultus est in basilica sancti Martini.

Francilo 14.

Quartusdecimus, Francilio ex senatoribus ordinatus episcopus, ciuis Pictauus, habens coniugem Claram nomine, sed filios non habens: fueruntque ambo diuites valdè in agris, quos maximè sancti Martini basilicæ contulerunt, reliqueruntque quædam & proximis suis. Sedit autem annos duos, menses sex: obiitque & sepultus est in basilica sancti Martini.

Iniuriosus 15.

Quintusdecimus, Iniuriosus ciuis Turonicus, de inferioribus quidem pópuli, ingenuus tamen. Huius tempore Chrodieldis regina transiit. Hic perædificauit ecclesiam sanctæ Mariæ intra muros vrbis Turonicæ. Huius tempore & basilica S. Germani ędificata est. Vici etiam, Nouiliacus & Luciliacus, fundati sunt. Hic instituit tertiam & sextam in ecclesia dici, quod modò in dei nomine perseuerat. Sedit autem annos sexdecim, menses vndecim, dies viginti sex: obiitque & sepultus est in basilica sancti Martini.

Baudinus 16.

Sextusdecimus, Baudinus ex referendario Chlotharij regis ordinatur episcopus, habẽs & filium, multis eleemosynis præditus: aurum etiam quod decessor eius reliquerat, amplius quàm viginti milia solidorum, pauperibus erogauit. Huius tempore alter vicus Nouiliacus ædificatus est. Hic instituit

A ſtituit mensam canonicorum. Sedit autem annos quinque, mẽſes decem. obiitque, & ſepultus eſt in baſilica ſancti Martini.

Decimuſſeptimus, Guntharius ex abbate monaſterij ſancti Venãtij ordinatur epiſcopus, vir valdè prudens dũ abbatis fungeretur officio, & ſæpius legationes inter reges Francorũ faciens: poſtquam autẽ epiſcopus ordinatus eſt, vino deditus, penè ſtolidus apparuit: quæ res cũ intãtum amentem faciebat, vt conuiuas, quos benè nouerat, nequiret agnoſcere: ſæpius tamen eos conuiciis agebat & improperiis. Sedit autem annos duos, menſes decem, dies viginti duos. Obiit autem & ſepultus eſt in baſilica S. Martini, ceſſauitque epiſcopatus anno vno. *Guntharius* 17.

Octauuſdecimus, Eufronius preſbyter ordinatur epiſcopus, ex genere illo quod ſuperius ſenatoriũ nũcupauimus, vir egregiæ ſanctitatis, ab ineũte ætate clericus. Huius tẽpore ciuitas Turonica cũ omnibus eccleſiis magno incendio cõcremata eſt, de quibus ipſe poſtea duas reparauit, tertiã vetuſtiſſimã relinquẽs deſertã. Poſtea verò baſilica ſancti Martini & ipſa incẽdio eſt aduſta per Vuiliacharium, cùm ibi confugiũ pro Chrãni quondã circunuẽtione feciſſet. Quã poſtea idẽ potifex texit ſtãno, opitulãte rege Chlothario. Huius tempore baſilica ſancti Vincentij ædificata eſt. Tauriaco, Cærate, & Orbiniaco, vicis eccleſiæ ædificatæ ſunt. Sedit autem annos ſeptemdecim. obiitque ætate ſeptuagenaria, & ſepultus eſt in baſilica ſancti Martini. Ceſſauitque epiſcopatus dies xix. *Eufronius* 18.

Nonuſdecimus, Gregorius, ego indignus eccleſiam vrbis Turonicæ in qua beatus Martinus & cæteri ſacerdotes domini ad pontificatus officium conſecrati ſunt, ab incendio diſſolutam diruptãque nactus ſum, quã reædificatam in ampliori altioríque faſtigio ſeptimodecimo ordinationis meæ anno dedicaui: in qua, ſicut à lõgæuis preſbyteris comperi, beatorum ibidem reliquiæ Agaunẽſium ab antiquis fuerant collocatæ, ipſam etiam capſulam in theſauro baſilicæ ſancti Martini reperi: in qua valdè putredine erat pignus diſſolutum, quod pro eorum religionis eſt virtute delatum. Ac dum vigiliæ in eorum honore celebrarentur, libuit animo hæc iterum præluceſcente cereo viſitare: quæ dum à nobis adtentè rimantur, dixit ędis ædituus: Eſt hic, inquit, lapis opertorio tectus, in quo quid habeatur prorſus ignoro, ſed nec prædeceſſores miniſtros huius cuſtodię ſcire comperi. deferã eum, & ſcrutamini diligenter quid contineatur intra concluſum. Quem delatum reſeraui, fateor, & inueni in hoc capſulam argenteam, in qua non modo beatæ legionis teſtium, verumetiã multorũ ſanctorum tam martyrum quàm confeſſorum reliquiæ tenebantur. Nacti etiam ſumus & alios lapides, ita vt hic erat, concauos, in quibus ſanctorum apoſtolorum cum reliquorum martyrum, pignera continebantur. Quod munus ego diuinitus indultum admirans, & gratias agens, celebratis vigiliis, dictis etiam miſſis, hęc in eccleſia collocaui. In cellula ſancti Martini eccleſię ipſi cõtigua, ſanctorum Coſmæ & Damiani martyris reliquias poſui. Baſilicas ſancti Perpetui aduſtas incẽdio reperi, quas in illo nitore vel pingi, vel exornari, vt prius fuerant, artificum noſtrorum opere imperaui. Baptiſterium ad ipſam baſilicam ædificari præcepi, in quo ſancti Ioannis cum Sergij martyris reliquias poſui, & in illo priore baptiſterio ſancti Benigni martyris pignera collocaui. In multis verò locis intra Turonicum terminum, & eccleſias, & oratoria dedicaui, ſanctorúmque reliquiis inluſtraui, quæ memorare ex ordine prolixum cenſui. *Gregorius* 19. *Reliquiarum inuentio.*

Decem libros Hiſtoriarum, ſeptem Miraculorum, vnum de Vitis patrum ſcripſi: in Pſalterij tractatum librum vnum cõmentatus ſum: de Curſibus etiã eccleſiaſticis vnũ librũ cõdidi. Quos libros licet ſtilo ruſticiori ſcripſerim, tamen coniuro omnes ſacerdotes domini, qui poſt me humilem eccleſiã Turonicã ſunt recturi, per aduentũ domini noſtri Ieſu Chriſti, ac terribilẽ reis omnibus iudicij diẽ, ſi nunquam confuſi de ipſo iudicio diſcedẽtes cum diabolo condẽnandi eſtis, vt nũquam libros hos abolere faciatis, aut reſcribi quaſi quædã legentes, & quaſi quædam prætermittẽtes: ſed ita omnia vobiſcum integra inlibatáque permaneant, ſicut à nobis relicta ſunt. Quod ſi te ſacerdos dei, quicũque es, Martianus noſter ſeptẽ diſciplinis erudiit, id eſt, ſi te in grammaticis docuit legere, in dialecticis altercationum propoſitiones aduertere, in rhetoricis genera metrorũ agnoſcere, in geometricis terrarum linearũque menſuras colligere, in aſtrologicis curſus ſiderũ cõtemplari, in arithmeticis numerorum partes colligere, in harmoniis ſonorum modulationes ſuauium accentuum carminib. cõcrepare: ſi in his omnibus ita fueris exercitatus, vt tibi ſtilus noſter ſit ruſticus, nec ſit quoque deprecor, vt auellas quæ ſcripſi. Sed ſi tibi in his quiddã placuerit, ſaluo opere noſtro te ſcribere verſu non abnuo. Hos autem libros in anno viceſimoprimo ordinationis noſtrę perſcripſimus: ſcilicet in ſuperioribus de epiſcopis Turonicis ſcripſerimus, annotãtes annos eorum, non tamen ſequitur ac ſupputatur numerus chronicalis, quia interualla ordinationũ integrè nõ potuimus reperire. Eſt ergo omnis ſumma annorum mundialium talis. *Scripta authoris.*

A principio vſque ad diluuium anni MMCCXLII.
A diluuio vſque ad tranſitum filiorum Iſrael per mare rubrum, anni MCCCCIIII.
Ab hoc maris tranſitu vſque ad reſurrectionem dominicam, anni MDXXXVIII.
A reſurrectione dominica vſque ad tranſitum ſancti Martini, anni CCCCXII.
A tranſitu S. Martini vſque ad memoratum ſuperius annum, id eſt ordinationis noſtræ primum & viceſimum, qui fuit Gregorij papæ Romani quintus, Gunthchramni regis xxxj. Childeberti iunioris, xix. anni CCXVIII.
Quorum omnis ſumma eſt, annorum MMMMMDCCCLXIIII.

FINIS.

Universidad de Biblioteca

F

VNDECIMVS LIBER,
SIVE APPENDIX HISTORIÆ FRANCORVM, SVPPLEMENTI LOCO AB ALIO *quopiam Gregorio Turonensi adiectus.*

G

TRansactis Gregorij Turonensis libris, volumina temporum gestorúmque vndecunque potui scripta reperire, & quæ mihi postea fuerunt cognita acta regum & bella gentium, quæ gesserunt, legendo simul & audiendo, aut denique videndo, cuncta omninò, quæ certo cognoui, in huius libelli volumine scribere volui curiosissimè, quantum potui, omnia inserendo, ab eodem incipiens tempore, quo historia Gregorij finem suum sortita est.

CAP. I. *Gunthchrãni bonitas.*

Gunthchramnus rex Francorum cum iam annos xxiij. Burgundiæ regnum bonitate plenus feliciter regeret, cum sacerdotibus vtique sacerdotis instar se ostendebat, & cum leudis erat aptissimus, eleemosynam pauperibus largè tribuens, tantæ prosperitatis regnum tenuit, vt omnes etiam vicinæ gentes amplissimas de ipso laudes canerent.

Ecclesia S. Marcelli Cabillonensis.

Anno xxiiij. regni sui diuino amore Ecclesiam beati Marcelli, vbi ipse pretiosus requiescit in corpore, suburbano Cabyllonensi, sed quidem tamen Sequanum territorium mirificè & solerter ædificari iussit, ibique monachis congregatis monasterium condidit, ipsámque Ecclesiam rebus plurimis ditauit. Synodum xl. Episcoporum fieri præcepit, & ad instar institutionis monasterij sanctorum Agaunensium, quod temporibus Sigismundi regis ab Auto & cæteris Episcopis ipso principe iubente fuerat confirmatum, huius Synodi coniunctione Monasterium sancti Marcelli Gunthchramnus institutione formandum curauit. H

CAP. II. *Gundoaldus factione Mõmoli decipitur.*

Hoc anno Gundoaldus cum solatio Mummoli & Desiderij mense Nouembri partem regni Gunthchramni præsumpsit inuadere, & ciuitates euertere. Gunthchramnus Leudigildum comitem stabuli, & Ægilanem patricium cum exercitu contra ipsos direxit. Gundoaldus terga vertens, Combanem ciuitatem latebras dedit, & inde de rupe ab Osone duce præcipitatus interiit.

CAP. III. *Gunthchrãnus Chlotharium baptismo suscepit.*

CVMQVE Gunthchramno perlatum fuisset, eò quòd frater suus Chilpericus esset interfectus, festinans perrexit Parisios, ibique Fredegundem cum filio Chilperici Chlothario ad se venire præcepit, quẽ in Riolo villa baptizari iubet & eum de sancto lauacro excipiẽs in regnũ patris firmauit.

I

CAP. IIII. *Mummolus interficitur.*

ANno xxij. regni Gunthchramni Mummolus Senuuia iussu Gunthchramni interficitur, vxorem eius Sydoniam vna cum omnibus thesauris eius Domnolus domesticus & Valdamarus Camerarius Gunthchramno præsentant.

CAP. V. *Gunth. tẽtat Hispan.*

ANno xxvj. regni sui exercitus Gunthchramni Hispanias ingreditur, sed loci infirmitate grauatus, protinus ad propria reuertitur. Anno xxvij. eiusdem regni Leugisistus à Gunthchramno patrici° partibus prouincię ordinatur, quòd filius Childeberti regis Theodobert. nat° fuisset nũciatur.

CAP. VI. *Leupildo succedit Richardus.*

Eo anno nimia inundatio fluminum in Burgundia fuit, vt eorum terminos nimium transcenderent. Ipsóque anno Syagrius comes Constantinopolim iussu Gunthchramni in legatione pergit, ibique fraude patricius ordinatur. Cœpta quidem, sed ad perfectionem hæc fraus non peruenit. Eo anno signum apparuit in cœlo, globus igneus decidens in terram cum scintillis & rugitu, ipsóque anno Leupildus rex Hispaniæ moritur, & regnum obtinuit Richardus filius eius. Anno xxviij. regni Domni Gunthchramni alius filius Childeberti nomine Theodoricus natus nunciatur.

CAP. VII. *Gunth. & child. fœdus.*

Gunthchramnus cum Childeberto pacem firmat dum Andelaum coniunxit. Inibi mater & soror, & coniunx Childeberti regis paritérque fuerunt, ibíque speciali conuenientia inter domnum Gũthchramnum & Childebertum fuit conuentum, vt regnum Gunthchramni post eius discessum Childebertus assumeret. K

CAP. VIII. *Childebertus insidiantes interficit.*

IPSOQVE tempore Rauchingus, & Boso, Gunthchramnus Vrsio, & Bertifridus optimates Childeberti regis eò quòd eum tentauerunt interficere, ipso rege ordinante interfecti sunt, sed & Leudefridus Alamannorum dux in offensam antedicti regis incidit, etiam in latebras se dedit. Ordinatus est loco ipsius Vncilinus dux. Eo anno Richardus rex Gothorum diuino amplectens Christianam religionem amore prius secretius baptizatur: post hæc omnes Gothos, qui tum Arrianam

Gothi Arrianismo renunciant.

sectam tenebãt, Toletũ adunare præcepit, & omnes libros Arrianos præcepit sibi præsentari, quos in vna domo collocatos incẽdio concremare iussit, & ad Christianam legem baptizare Gothos fecit.

Eo

A Eo anno vxor Arnulphi imperatoris Persarum nomine Cæsarea virum relinquens, cũ quatuor pueris, totidemque puellis ad beatum Ioannem perrexit. Cúmque ab ipso Pontifice fuisset baptizata, Augusta Mauritij imperatoris eam de sancto suscepit lauacro. Quam cum vir suus imperator Persarum per legationes sæpius repeteret, & Mauritius imperator vxorem eius esse nesciret, tunc Augusta videns eam pulcherrimam, suspicatur ne ipsa esset quam legati quærebant, dicénsque eis: Mulier quædam de Persis huc venit, dicens, se vnam esse de populo: videte eam, forsitan ipsa est quam quæritis. quam legati videntes proni in terram adorauerunt, dicentes, ipsam esse eorum dominam, quam quærebant. Dicit ad eam Augusta, Redde illis. responsum tunc illa respondit, Ego cum istis non loquor, vita eorum instar canum est: si conuersi Christiani sicut & ego sum efficientur, tunc eis respondebo. Legati verò animo libenti baptismi gratiam accipiunt. Postea dicens ad eos Cæsara: Si vir meus voluerit Christianus fieri, & baptismi gratiam accipere, libenter ad eum reuertar. Nam penitus aliter ad ipsum non repedabo. Legati id imperatori Persarum nunciantes, statim ille legationem ad Mauritium im- CAP. IX. *Imperatrix virum reliquit fidei Gratia.*

B peratorem misit, vt sanctus Ioannes veniret Antiochiam, ipso tardante baptismum vellet accipere. Tunc Mauritius imperator infinitissimum apparatum Antiochiæ fieri iussit. ibi imperator Persarum cum sexaginta millibus Persarum baptizatus est, & per duas hebdomadas à Ioanne & reliquis episcopis Persæ ad plenitudinem supra scriptum numerum baptizantur. Imperatorem illum Gregorius Antiochiæ episcopus suscepit de lauacro. Arnulfus imperator à Mauritio imperatore petẽs vt sibi episcopos cum clero sufficiente daret, quos in Persia collocaret, vt vniuersi Persidæ baptismi gratiam adirent, quod Mauritius libenti animo præstitit, summáque celeritate omnes Persidiæ ad Christi cultum baptizantur. *Persæ baptizantur.*

ANNO xxviiij. Gunthchramni exercitus in Hispaniam eiusdem iussu dirigitur, sed negligẽtia Bosonis qui caput exercitus fuit, grauiter à Gothis exercitus ille trucidatur. CAP. X.

ANNO xxx. regni supra scripti principis, tunica domini nostri Iesu Christi, quæ eidem in passione sublata est, & à militibus, qui eum custodiebant est sortita, de qua Dauid propheta dicit: Et super vestimenta mea posuerunt sortem, Symon filius Iacob per duas hebdomadas multis cruciaC tibus affectus tãdem profitetur ipsam tunicam in ciuitate Zafad procul ab Hierosolyma in arca marmorea positam esse, quam Gregorius Antiochenus & Thomas Hierosolymorum, Ioannes Constantinopolitanus Episcopus cum aliis multis episcopis triduanum facientes ieiunium, exindè condignè cum arca marmorea quæ leuis effecta erat, quasi ex ligno fuisset, ordine pedestri Hierosolymam cum deuotione sanctissima perduxerunt, eámque in loco vbi crux domini adoratur cũ triumpho posuerunt. CAP. XI. *Tunica domini inuenta.*

BEPPELINVS dux Francorum factione Hebrearij eodémque duce à Britannis interficitur. Vnde post Hebrearius ad summam paupertatem rebus suis spoliatus peruenit. CAP. XII.

ANNO xxxj. regni Gunthchramni Theudifridus dux vltra Ioranos moritur, cui successit Vuandalmarus in honore ducatus. Ipsóque anno Ago dux in Italia super Longobardos in regno sublimatur. Anno xxxij. regni Gunthchramni, ita à mane vsque ad mediam diem sol minoratus est, vt tertia pars ex ipso vix appareret. CAP. XIII. *Agonis ducatus. Solis defectio.*

ANNO xxxiij. regni Gunthchramni v. Cal. April. ipse rex moritur, sepultus est in Ecclesia sancti D Marcelli, in monasterio quod ipse construxerat. Regnum eiusdem Childebertus assumpsit. Eodem anno Quintrio dux Campanẽsis cum exercitu in regnũ Chlotharij ingreditur. Chlotharius cũ suis obuiã pergens hostiliter Quintrionem in fugam vertit, sed vtrimque exercitus nimiũ trucidatus est. CAP. XIIII. *Gũthchrammus moritur.*

ANNO ij. cum Childebertus regnum accepisset Burgundiæ, exercitus Francorum & Britannorum inuicem præliantes, vterque nimium gladio truciantur. Anno iij. Childeberto in Burgundia regnante, multa signa in cœlo ostensa sunt, apparuit stella cometes. Eo anno exercitus Childeberti cum Vuarnis, qui rebellare conati fuerant, fortiter dimicauit, & ita Vuarni trucidati victi sunt, vt parum ex eis remansisset. CAP. XV. *Child. regnũ in Burgund.*

ANNO iiij. postquam Childebertus regnum acceperat Gunthchramni, defunctus est, regnúmque eius filij sui Theodobertus & Theodoricus accipiunt. Theodobertus sortitus est Austriæ, sedem habens Metensem: Theodoricus accepit regnum Gunthchramni, in Burgũdia, sedem habens Aurelianis. CAP. XVI. *Childeberti obitus.*

E Eo anno Fredegundis cum filio Chlothario rege Parisios & reliquas ciuitates ritu barbaro occupauit, & contra filios Childeberti regis Theodobertum & Theodoricum monit exercitum loco nominato Latofao. Castra vterque ex aduerso ponentes, Chlotharius cum suis super Theodobertum & Theodoricum irruens, eorum exercitum grauiter trucidauit. ànno ij. regni Theodorici Fredegundis moritur. CAP. XVII. *Fredegundis Lutetiam inuadit.*

ANNO iij. regni Theodoberti Quintrio dux instigante Brunichilde interficitur. ANNO iiij. regni Theodorici, Quolenus genere Francus Patricius ordinatur. Eo anno clades grandinis Massiliam & reliquas Prouinciæ ciuitates grauiter vastauit. Eo anno aqua calidissima in lacu Dunensi quem Arula flumen influit, sic validè ebulliuit, vt multitudine piscium coxisset. Eo anno Vuarnharius maior domus Theodorici transit, qui omnem facultatem suam in eleemosynis pauperum distribuit. CAP. XVIII. *Lacus deferbuit.*

Eo anno Brunichildis ab Austrasiis ejecta est, ac in Arciacensi Campania à quodam homine CAP. XIX. *Bruni. Austr. ejicitur.*

Universidad de Cantabria Biblioteca

paupere sola reperitur. Secundum eius petitionem vsque ad Theodoricum perducitur. Theodo- F
ricus autem Brunichildem libenter recipiens, glorioſè honorat. Huius viciſſitudinem merito epi-
ſcopatum Anthiſiodorenſem faciente Brunichilde adſumpſit. Anno V. regni Theodorici iterum ſi-
gna, quæ anno ſuperiore viſa fuerant, globi ignei per cœlum currentes, & ad inſtar multitudinis ha-
ſtarum ignearum ad occidentem apparuerunt.

CAP. XX. *Reges prælian-tur.*

IPSOQVE anno Theodobertus & Theodoricus reges cõtra Chlothariũ regem mouẽt exercitũ, & ſuper fluuium Aroannam, nec procul à Doromello vico prælium confligentes inierunt. Ibique exercitus Chlotharij grauiſſimè trucidatus eſt. Ipſi qui ex his remanſerunt in fugam verſi, pagos & ciuitates Ripaſigonæ qui ſe ad Chlotharium tradiderant depopulantur & vaſtantur. ciuitatibus ruptis, plurimi captiuorum ab exercitu Theodorici & Theodoberti exindè ducuntur. Chlotharius oppreſſus vellet nollet per pactionis vinculum firmauit, vt inter Sigonam & Ligerem vſquè mare Oceanum, & Britannorum limitem partem Theodoricus haberet, & per Sigonam & Iſeram ducatum integrum Dentelini vſque Oceanum mare Theodobertus reciperet, xij. tantum pagi inter Iſeram & Sigonam & mare littoris Oceani Chlothario remanſerunt. Anno vj. regni Theodorici Cau- G
tinus dux Theodoberti interficitur.

CAP. XXI. *Vuaſcones ſubiugãtur.*

ANNO vij. regni Theodorici de concubina filius naſcitur nomine Sygibertus, & Agila patritius nullis culpis extantibus inſtigante Brunichilde ligatus interficitur, niſi tantum cupiditatis inſtinctu. Facultates eius in fiſcum adſumuntur. Eo anno Theodobertus & Theodoricus exercitum contra Vuaſcones direxerunt, ipſóſque Deo auxiliante deiectos ſuæ dominationi rediguut, & tributarios faciunt. Ducem ſuper ipſos nomine Gemialem inſtituunt, qui eos feliciter dominauit.

CAP. XXII. *Victoris corpus ſomnio reuelatum.*

EO anno corpus ſancti Victoris qui Salodero cum ſancto Vrſo paſſus fuerat, à beato Æconio pontifice Maurionenſe inuenitur. Quadam nocte in ſua ciuitate ei reuelatur per inſomnium vt ſurgens protinus iret ad eccleſiam, quam Sedeleuba regina ſuburbanum Genauenſe conſtruxerat, in medio eccleſiæ deſignatum locum, vbi ſanctum corpus adeſſet. Cumque Genauam feſtinus perrexiſſet, cum beatis Ruſtico & Patrico Epiſcopis, triduanum ieiunium facientes lumen per noctem vbi illud glorioſum & ſplendidũ corpus erat apparuit, quo cũ ſilentio hi tres pontifices cum lachry- H
mis & orationibus eleuato lapide in arca argentea inuenerunt ſepultum, cuius faciem rubentẽ quaſi viuam reperiunt. Ibique princeps Theodoricus præſens aderat, multíſque rebus huius Eccleſię maximam partem facultatis Vuarnharij ibidem confirmauit. Ad ſepulchrum illud ſanctum miræ virtutes ex ipſa die, qua repertum eſt, præſtante domino, integra aſſiduitate oſtenduntur. Eo anno

CAP. XXIII. *Focas Mauritium occidit.*

Ætherius epiſcopus Lugdunenſis obiit, ordinatur loco ipſius Secundinus epiſcopus.

EO anno Focas dux & Patritius reipubl. Victor à Perſis rediens, Mauritium imperatorem interfecit, & loco ipſius imperium adſumpſit.

CAP. XXIIII. *Deſiderius Epiſcopus exulat.*

ANNO viij. regni Theodorici de concubina naſcitur ei filius, nomine Childebertus, & ſynodus Cabillono colligitur: Deſiderium Viennenſem epiſcopum deiiciunt, & inſtigante Aridio Lugdunenſi epiſcopo & Brunichilde ſubrogatus eſt loco ipſius ſacerdotali officio Domnolus, Deſiderius verò in inſulam quandam exilio retruditur. Eo anno ſol obſcuratus eſt. Eo quoque tempore Berthoaldus genere Francus maior domus palatij erat Theodorici, moribus modeſtus, ſapiens, & acutus, in prælio fortis, fidem cum omnibus ſeruans. Anno nono regni Theodorici naſcitur ei filius de I
cõcubina nomine Corbus. Cum iam Protadius genere Romanus vehementer ab omnibus in palatio veneraretur, & Brunichildis ſtupri gratia eum vellet honoribus exaltare. Defuncto Vuandalmaro duce in pago vltra Iuranum & Scotingorum Protadius patricius ordinatur inſtigatione Brunichildis, vt Bertoaldus potius interiret eum ripa Sigona vſque Oceanum mare per pagos & ciuitates fiſcum inquirendum dirigunt.

CAP. XXV. *Bertoaldum obſidet Laudericus.*

BERTHOALDVS ad Theodoricum miſſus, cum ccc. tãtum viris illis partibus properauit, cúmque ad Arelaum villam veniſſet, & venationem inibi exerceret: hæc comperiens Chlotharius, filium ſuum Meroueum & Laudericum maiorem domus cum exercitu Berthoaldũ premẽdum direxit, & maximam partem inter Sigonam & Ligeræ pagos & ciuitates de regno Theodorici præſumpſit contra pactum peruadere. Berthoaldus hæc audiẽs cum ſuſtinere non præualeret, terga vertẽs, Aurelianos ingreditur, ibíque à viro beatiſſimo Auſtrino Epiſcopo ſuſcipitur. Laudericus cum exercitu Aurelianos circundans vocabat Berthoaldum, vt exiret ad prælium, Berthoaldus de muro re- K
ſpondens, Nos duo ſingulare certamen, ſi me expectare deliberas, reliqua multitudine procul ſuſpenſa, iungamus, à domino iudicemur. Sed hæc Laudericus facere diſtulit. Addens Berthoaldus dixit, Dum facere non audes proximo tempore domini noſtri pro iis quæ facitis iungent ad prælium. Induamur vterque ego & tu veſtibus vermiclis, præcidamur cæteris, vbi congreſſus erit certaminis, ibíque & mea & tua apparebit vtilitas, promittentes ante dominum ab inuicem promiſſionis huius rei veritatem ſubſiſtere.

CAP. XXVI. *Theodoricus vicit Chlotharium.*

CVMQVE hoc in die feſti ſancti Martini antiſtitis actum fuiſſet, Theodoricúſque hæc comperiſſet, quòd à Chlothario pars regni ſui cõtra pactum fuerat peruaſa natiuitate Domini protinus cum exercitu Stampas per fluuinm Loa, peruenit, eodémque obuiam Meroueus filius Chlotharij regis, cum Landrico & magno exercitu venit. Cum eſſet autem peruius ille locus, vbi Loa fluuius tranſmeat, vix tertia pars exercitus Theodorici tranſierũt. Initum eſt prælium, ibíque Berthoaldus ſecũdum

A dum placitum aggreditur vocitans Laudericum. Sed Laudericus non est ausus, vt promiserat, tãtum huius certaminis congressionẽ adire. Ibiq; Berthoaldus cum nimis cæteris præcessisset, ab exercitu Chlotharij cum suis interficitur, nec vellens exindè euadere dum sensérat se de sui gradus honore à Protadio degradandũ. Ibíque Meroueus filius Chlotharij capitur, Laudericus in fugã versus est, nimia multitudine exercitus Chlotharij in eo prælio gladio trucidata est. Theodoricus victus Parisios ingreditur, Theodobertus pacẽ cũ Chlothario Cõpendio villa iniuit, & vterque exercitus eorũ illæsus rediit ad propria. Anno X. regni Theodorici Protadius instigante Brunichilde Theodorico iubente maior domus substituitur.

CAP. XXVII.

CVM esset nimiũ argutissimus & strenuus in cunctis, sed sęua illi fuit cõtra personas iniquitas, fisco nimium tribuens de rebus personarum, ingeniosè fiscum vellens implere, & se ipsum ditare. Quoscunque genere nobiles totus humiliare conabatur, vt nullus reperiretur qui gradum quẽ adripuerat potuisset adsumere. His & aliis nimia sagacitate vexatis maximè cũctos in regno Burgundiæ fecit sibi inimicos. Cũ Brunichildis nepotẽ suũ Theodoricũ integra assiduitate moneret, vt cõtra Theodo-

B bertũ moueret exercitũ dicens: quasi Theodobertus nõ esset filius Childeberti, nisi cuiusdã hortulani. Et Protadius ipsi quoque consilio adsistens, tandẽ iussu Theodorici mouetur exercitus. Quod cũ loco nomine Caraciato Theodoricus cũ exercitu castra metasset, hortabatur à Leudibus suis, vt cũ Theodoberto pacẽ iniret. Protadius singulos hortabatur vt præliũ cõmitteretur. Theodobert⁹ nec procul cũ exercitu exindè residebat. Tunc omnis exercitus Theodorici inuẽta occasione supra Protadiũ irruũt, dicẽtes, Melius esse vnũ hominẽ mori, quã tantũ exercitũ in periculũ mitti. Protadij in tẽtorio Theodorici regis cũ Petro Archiatro ad tabulã ludens sedebat, quẽ vndique cũ iã exercitus circũdasset, & Theodoricũ Leudes tenebãt ne illuc graderetur, misit Vncilenũ, vt suæ iussionis verbum nuntiaret exercitui, vt se de insidiis Protadiis remouerẽt. Vncilenus protinus ad exercitum nuntians dixit, Sic iubet dominus Theodoricus, vt interficiatur Protadius. Irruentes super eum in tentorium regis gladio vndique incidentes Protadium interficiunt. Theodoberto pacem iniuit, & illæsus vterque exercitus reuertitur ad proprias sedes post cædem Protadij.

Theodobertus negatur esse regia stirpe.

Protadius occiditur.

CAP. XXVIII.

ANNO xj. regni Theodorici subrogatur maior domus Docudius genere Romanus, homo

C prudens, iucundus in fabulis, strenuus in cunctis, patientiæ deditus, plenitudine consilij abundans, literarum studiis eruditus, fide plenus, amicitiam cum omnibus sectans, priora exemplа metuens, lenem se & patientẽ huius gradus ascensus ostẽdit. Sed hoc tantùm impedimentum habebat, quòd sagina esset corporis adgrauatus. Anno xij. regni Theodorici Vncilænus qui ad mortem Protadij insidioſè fuerat locutus instigante Brunichilde pede truncato de rebus expoliatus ad debilitatem perductus est.

Claudij affabilitas.

CAP. XXIX.

VVLFIVS patricius idémq; Brunichilde instigante consilio, qui in mortem Protadij consenserat, Fauriniaco villa iubente Theodorico occiditur, & in patriciatum eius Richomeris Romanus genere subrogatur. Eo anno natus est de cõcubina Theodorici filius nomine Meroueus, quẽ Chlotharius de sancto lauacro suscepit.

Vulfus necatur.

CAP. XXX.

EODEM anno Theodoricus Aridium episcopum Lugdunensem Rogonem & Aeborinum comestabulum ad Bethericum regem Hispaniæ direxit, qui exindè Ermenbergam filiam eius

D Theodorico matrimonio sociandam adducerent. Ibíque datis sacramentis, ne à Theodorico vnquam à regno degradaretur, ipsámque accipiunt, & Theodorico Cabillono præsentant, quam ille gaudens diligenter suscepit. Eadem factione auiæ suæ Brunichildæ virilem coitum non cognouit. Instigantibus verbis Brunichildæ auiæ & Theudelindæ germanæ efficitur odiosa. Post anni circulum Theodoricus Ermenbergam expoliatam à thesauris Hispaniam retransmittit. Bethericus hæc indignans legationem ad Chlotharium direxit: legatus Chlotharij cum Betherici legato ad Theodobertum perrexit. Iterum Theodoberti legati cum Chlothario & Betherico legatariis, ad Agonem regem Italiæ accesserunt, & vnanimiter hi quatuor reges cum exercitu vndique super Theodoricum irruunt, vt regnum eius auferrent, & eum morte damnarent, eo quòd tantum de ipso reuerentia ducebant. Legatus verò Gothorum naui de Italia per mare Hispaniam reuertitur. Sed hoc consilium diuino nutu non sortitur effectum, quod cum Theodorico compertum fuisset, fortissimè ab eodem despicitur.

Ermenberga Brunichildæ astu mariti priuatur amplexibus.

CAP. XXXI.

EO anno Theodoricus consilio Aridij episcopi Lugdunensis perfidi vtens, & persuasu auiæ suæ

E Brunichildæ sanctum Desiderium de exilio egressum lapidare præcepit: ad cuius sepulchrum miræ virtutes à die transitus sui dominus integra assiduitate ostendere dignatur, per quod credendum est per hoc malum gestum regnum Theodorici & filiis suis fuisse destructum.

Martyrium Desiderij.

CAP. XXXII.

EO anno mortuo Betherico Sisebutus successit in Hispaniæ regnum, vir sapiens & per totã Hispaniam laudabilis, valdè pietate plenus. Nam & aduersus manum publicam dimicauit fortiter. Prouinciam Cantabriam Gothorum regno subegit, quam aliquando Franci possederant. Dux Francio nomine qui Cantabriam tempore Francorum rexerat, tributa Francorum regibus multo tempore impleuerat. Sed cũ à parte imperij fuerat Cantabria reuocatus, à Gothis vt supra legitur præoccupatur, & plures ciuitates ab imperio Romano Sisebutus littore maris abstulit, & vsque fundamentũ destruxit. Cúmque Romani ab exercitu Sisebuti trucidarentur, Sisebutus dicebat pietate plenus: Heu me miserum, cuius tẽpore tanti sanguinis humani effusio fiat. cuicũque poterat occur-

Bethericus succeſſit Sisebut.

rere de morte liberabat. Confirmatum est regnum Gothorum in Hispania per maris littora vsque montes Pireneos.

CAP. XXXIIII. *De Agone rege & Theudilinda.*

AGO rex Longobardorum accepit vxorem Grimoaldi & Gūdoaldi Germanam, nomine Theodilindam ex genere Francorum, quam Childebertus habuerat desponsatam. Cum eam consilio Brunichildæ postposuit, Gundoaldus cum omnibus rebus secum germanam Theodilindam in Italiam transtulit, & in matrimonium Agoni tradidit. Gundoaldus de gente nobili Longobardorum accepit vxorem, de qua duos filios accepit his nominibus, Gundobertum & Charibertum. Ago rex filius Autharij regis de Theudilinda habuit filium nomine Adoaldum, & filiam nomine Gundebergam. Dum Gūdoaldus à Longobardis nimium diligeretur, factione Agonis regis & Theudilindæ, cum ipsam iam zelo tenerent, vbi ad ventrem purgandum in faldeone sedebat, sagitta saucius mocritur.

CAP. XXXV. *Belichildis cõtemnit Brunichildẽ ancillã dominam.*

ANNO xiij. regni Theodorici, cum Theodobertus Belichildem habebat vxorem, quam Brunichildis à negotiatoribus mercata fuerat. Cum esset Belichildis vtilis & à cunctis Austrasiis vehemẽter diligeretur, simplicitate Theodoberti honesti comportans nihil se minorem à Brunichilde esse cerneret, sed sæpius per legatos Brunichildem despiceret, dum ab ipsa increpabatur, quod ancilla Brunichildæ fuisset: tandem his & aliis verbis legatis discurrentibus ab inuicem vexarentur, placitum est incolecensi & soznitensi fieri, vt has duas reginas pro pace inter Theodoricum & Theodobertum coniungerent ad colloquium. Sed Belichildis consiliis Austrasiorum inibi venire distulit.

CAP. XXXVI. *Columbani mores & vita.*

ANNO xiiij. regni Theodorici beatus Columbanus creuerat iam passim fama ciuitatis suæ in vniuersas Gallias, & Germaniæ Prouincias, erátque omnium rumore laudabilis, omnium cultu venerabilis, in tantum vt Theodoricus rex ad eum sæpè Luxouium veniret, & rationum suarum suffragio omni cum humilitate poscceret. Ad quem sæpissimè cum veniret cœpit vir Dei eum increpare, cur concubinarum adulteriis misceretur, & non potius legitimi coniugij solaminibus frueretur, vt regalis proles ex honorabili regina procederet, & non potius ex lupanaribus videretur emergere. Cúmque iam ad viri Dei imperium regis sermo obtemperaret, & se ab omnibus illicitis segregare sponderet, mentem Brunichildis auiæ secũdum vetera & detestabilia antiquus anguis adiit, eámque contra virum Dei stimulatam superbiæ aculeo excitat, quia cerneret viro Dei Theodoricum obedire. Verebatur enim ne si abiectis concubinis reginam aulæ præficeret, dignitatis atque honoris sui modum amputaret. Euenit ergo vt quadam die beatus Columbanus ad Brunichildem veniret (erat enim tunc apud Brucariacum villam) cúmq; illa eum in aula venire cerneret, filios Theodorici quos de adulterinis permixtionibus habebat ad virum Dei adducit: quos cum vidisset scitabatur quid sibi vellent. Brunichildis ait, Regis sunt filij, tu eos benedictione robora. Ait ille: Nequaquam, inquit, istos regalia sceptra susceпturos scias: de lupanaribus emerserunt. Illa furens paruulos adimi iubet. Egrediens vir Dei regiam aulam, dum limitem transiliret, fragor ex terrore incussit, nec tamen miseræ fœminæ furorem compescuit: parat quidem inde insidias moliri. Vicinis monasterij per nuntios imperat vt nulli eorum extra monasterij terminos iter pandatur, neque receptacula Monachis eius, vel cuilibet subsidia tribuantur. Cernens beatus Columbanus regios animos aduersum se permotos, ad eos properat, vt suis monitis miseræ pertinaciæ intantum frangat. Erant enim tunc temporis apud Spinsiam villam publicam, quò cum iam sole occumbente venisset, regi nuntiant, virum Dei inibi esse, nec regis domibus metari velle. Tunc Theodoricus: Melius esse virum Dei opportunis subsidiis honorare, quàm dominum ex seruorum eius offensa ad iracundiam prouocare. Iubet ergo regio cultu opportunè parare, Dei famulo dirigere. Itaq; venerunt, & iuxta imperium regis oblata offerunt. Qui cum vidisset dapes & pocula cultu regio administrata, inquirit quid sibi ista vellent: dicunt illi, Tibi à Rege fuerunt directa. Abominatus ea ait: Scriptum est, Munera impiorum reprobat altissimus. Non enim dignum est vt famuli Dei muneribus eius polluantur, qui non solum suis, verumetiam aliorum habitaculis famulis Dei aditum denegat. His dictis vascula omnia in frusta disrupta sunt, vináque ac sicera solo diffusa, cæteráque seperatim dispersa. Pauefacti ministri rei gestæ casum regi nuntiant. Ille pauore perculsus cum auia diluculo ad virum Dei properat. Precantur de commisso veniam, se in posterum emendare pollicentur. His pacatus promissionibus monasterium rediit, sed polliciti vadimonij iurandum diu seruata violenter exercentur miseriarum incrementa, solitáque à rege adulteria patrantur. Quo audito beatus Columbanus literas ad eum obiurgationibus plenas direxit, comminatúrque excommunicationem, si emendari dilatãdo non vellet. Ad hæc rursum permota Brunichildis regis animum aduersus Columbanũ excitat, omníque conatu perturbare intendit, orátque proceres aulicos, optimates omnes vt regis animum contra virum Dei perturbẽt: episcopósque sollicitare adgressa, vt de eius religione detrahendo, & statum regulæ quam suis custodiendam Monachis indiderat macularent. Obtemperantes igitur aulici regis contra virũ Dei perturbant, cogẽtes vt accederet, ac religionem probaret. Abactus itaque rex ad virũ Luxouium venit, conquestúsque cũ eo cur à cõprouincialibus moribus discesserit, & intra septa secretiora omnib. Christianis aditus nõ pateret. Beatus itaque Colũbanus, vt erat audax atq; animo vigẽs talibus obiiciẽti regi respondit, Se consuetudinẽ non habere vt seculariũ hominũ & religione alienis, famulorum Dei habitationis pãdat introitum: sed opportuna aptáque loca ad hoc habitare parata, quo omnium hospitũ aduentus suscipiatur. Ad hæc rex. Si inquit,

A inquit, largitatis noſtræ munera, & ſolùm in his ſupplementum capere cupis, omnibus in locis omnium patebit introitus. Vir Dei reſpondit: Si quod nunc vſque ſub regalis diſciplinæ habenis conſtrictum fuit, violare conaris, nec tuis muneribus, nec quibuſcunque ſubſidiis me fore à te ſuſtentatum. Et ſi hanc ob cauſam tu hoc in loco veniſti, vt ſeruorum Dei cœnobia deſtruas, & regularem diſciplinam macules, ſcito tuum regnum funditus ruiturum, & cum omni propagine regia periturum, quod poſtea rei probauit euentus. Iam enim temerario conatu rex refectorium ingreſſus fuerat. His ergo territus dictis foras celer repedat. Duris poſt hæc vir Dei increpationibus à rege arguitur, contra quem Theodoricus ait: Martyrij coronam me tibi illaturum ſperas, non eſſe tantæ dementiæ vt hoc tantum patraret ſeelus, ſed potioris conſilij ſe agere vtilia patraturum, vt ab omnium ſæcularium moribus diſcedat: qua venerit, ea via repedare ſtudeat. Aulici ſimul conſona voce vota prorumpunt, ſe habere in his locis nō velle, qui omnibus nō ſocietur. Ad hæc beatus Columbanus ſe dicit de cœnobij ſeptis non egreſſurum, niſi violenter abſtrahatur. Diſceſſit ergo rex, relinquens virū quendā procerū, nomine Adulfum. Is ergo cū remāſiſſet, virū Dei à monaſterio pel-

B lit, & pœnis Veſoncione oppido ad exulandū perducit, quoaduſque ex eo regalis ſentētia quod voluiſſet, decerneret. Poſt hæc vir Dei cernēs quòd nullis cuſtodiis angerētur, à nullóque moleſtiam ferret: videbant enim omnes in eo Dei virtutem flagrare, ideóque omnes eius ab iniuriis ſegregabantur, ne ſocij culparum forent. Aſcendit ergo dominica die in verticem ardui cacuminis montis illius, ita enim ſitus vrbis habetur, cum domorum denſitas in diffuſo latere procliui montis ſita ſit, prorumpens ardua in ſublimibus cacuminibus, qui vndique ei abſciſi fluminis, Deme alueo vallante nullatenus commeantibus viam pendit, ibique vſque ad mediam diem expectat, ſi aliquis iter ad monaſterium reuertendi prohibeat. Et cum nullus contrarius exiſteret, ipſe per mediam vrbem cum ſuis ad monaſterium regreditur. Quo audito Brunichildis ac Theodoricus, quòd ſcilicet ab exilio reuertiſſet, atrocioribus iræ aculeis ſtimulantur, iubentes Bertharium comitem attentius perquirendum virum cum præſidio, ſimúlque & Baudulfum quem ſuperius dixeram deſtinarunt: quò cum veniſſent, beatum Columbanum in eccleſia poſitum, pſallentiúmque orationi

C deditum cum omni congregatione fratrum reperiunt, ſicque virum Dei alloquuntur, Precamur vt non tam regiis, quàm etiam noſtris obedias præceptis: greſſúſque eo itinere quo primùm aduentaſti in locis. At ille, Non enim (inquit) reor, placere conditori ſimul natale ſolum ob Chriſti timorem relictum denuò repedare. Cúmque nullatenus cerneret, ſibi virum Dei obedire, relictis quibuſdam Bertharius quibus ferox animus inerat, abſceſſit. Hi verò qui remanſerant, virum Dei hortantur vt illis miſereatur, quòd tale opus patrandum infeliciter fuerant relicti, eorúmque periculo conſuleret, qui ſi eum violenter non abſtraherent, mortis eos periculum incurrere. At ille ſe ait iam ſæpius teſtatum eſſe, niſi vi abſtraheretur, non diſceſſurum. Illi gemino vallati periculo, vndique vrgente formidine, pallium quo indutus erat attingunt: alij genibus prouoluti cū lachrymis precātur vt pro tāti ſceleris culpa illis ignoſceret, qui non ſuis deſideriis, ſed regiis obtemperarent præceptis. Videns itaque vir Dei, periculum fore ſi ſuæ veritati ſati faceret, cum omni eiulatu atque mœrore egreditur, deputatis cuſtodibus, qui quò vſque ditionis ſuæ regno pelleretur, non eum reliquerant. Inter quos primus Ragumundus erat, qui eum Namnetis vſque

D perduxit. Sicque regno Theodorici expulſus, rectà Hyberniam inſulam repedare diſpoſuit. Sed vt nulli penitus inter gradiendum fit pontificium niſi permiſſu altiſſimi. Ipſe verò ſanctus Italiam expetens, monaſterium in loco nomine Bobio conſtruens, ſanctæ conuerſationis plenus dierum migrauit ad Chriſtum. *Columbanus monaſterium fundauit.*

CAP. XXXVII.

ANNO duodecimo regni Theodorici cū Aleſationes vbi fuerat enutritus præcepto patris ſui Childeberti tenebat, ad Theodobertum ritu barbaro peruaditur. Vnde placitum inter hos duos reges, vt Francorum iudicio finiretur, Saloiſſa caſtro inſtituunt. Ibique Theodoricus cum Scarittis, vtrumque decem millia acceſſit. Theodobertus verò cum magno exercitu Auſtraſiorum inibi prælium volens committere aggreditur, quod cum vndique Theodoricus timore perterritus pactionis vinculum Alſacios ad partem Theodoberti firmauit, & iam ſurgerent in ſe & Turenſes & Campanēſes, quod ſæpius repetebat, idémque amiſiſſe viſus eſt, regreſſus vterque ad ſedes proprias. His diebus & Alemanni in pago Auenticēſi vltra Iuranum hoſtiliter ingreſſi ſunt, ipſúmque pagum prædantes Abbelinus & Erpinus comites cum cæteris de ipſo pago comitibus cum exercitu per-

E gunt obuiam Alemannis: vterque phalangæ ordines iungunt ad prælium. Alemanni trans Iuranos ſuperant, plures tamen eorum trucidant, & proſternunt: maximam partem territorii Auenticenſis incendio concremant, plurimorum nimium hominum exinde in captiuitatem duxerunt: reuerſique cum præda pergunt ad propria. Theodoricus ob has iniurias deinceps integra aſſiduitate conſilium iniebat, quo pacto Theodobertum poſſet opprimere. Eo anno Belichildis à Theodoberto interficitur. Theodobertus puellam nomine Theudichildem accipit vxorem. Anno xv. Theodorici legationem ad Chlotharium direxit, indicans ſe contra Theodobertum eò quòd frater ſuus eſſet, hoſtiliter velle aggredi. ſi Chlotharius in ſolatium Theodoberti non eſſet, ducatum Dentelini quem contra Theodobertum caſſauerat, ſi Theodoricus Theodobertū ſuperaret, Chlotharius ſupermemoratum Dentelini ducatum in ſuam ditionem reciperet. Hac conuentione inter Theodoricum & Chlotharium legatis intercurrentibus firmata, Theodoricus mouet exercitum. *Alemanni vaſtant.* *Belichildis necatur.*

ANNO XVII. Theodorici regis Lingonas de vniuersis regni sui prouinciis mense Maio exercitus adunatur, dirigénsque per Andelaum Nasio castro cœpto Tullum ciuitatem per exit. Ibique Theodobertus cum Austrasiorum exercitu obuiam pergens Tullensem Campaniam, confligunt. F

Theodorici pugna & Theodoberti.

Theodoricus superat Theodobertum, ciúsque exercitum prosternit. Cæsa est de exercitu eodem prælio ingens multitudo virorum fortium. Theodobertus terga vertens per territorium Metensem veniens, transito Vosago Coloniam fugaciter peruenit. Theodoricus post tergum cum exercitu inséquens, beatus & Apostolicus vir Leonysius Mogacensis vrbis episcopus, diligens vtilitatem Theodorici, odiens stultitiam Theodoberti, ad Theodoricum veniés dixit, Quod cœpisti perficito: satis te vtiliter oportet huius rei causam expetere. Rustica fabula dicitur, quòd cum Lupus ascendisset in montem, & cum filij sui iam venari cœpissent, eos ad se in monte vocat dicens, quàm longè oculi vestri in vnamquamque partem videre prævalent, non habetis amicos nisi paucos, qui de vestro genere sunt: perficite igitur quod cœpistis. Theodoricus cum exercitu Ardennam transiens Tholbiacum peruenit. Theodobertus cum Saxonibus, Thuringis, & cæteris gentibus, quod est vltra Rhenum, vel vndique potuerat adunare cõtra Theodoricum Tholbiam perrexit, ibique denuò commissum est prælium. Fertur à Francis cæterísque gentibus ab antiquo tam nunquam fuisse prælium factum. Ibi enim tanta strages ab vtroque exercitu facta est, vt phalanges in ingressu certaminis contra se præliantes, cadauera virorũ occisorũ vndique non haberẽt vbi inclinata iacerẽt, sed stabãt mortui inter cæterorum cadauera stricti quasi viuentes. Sed domino præcedẽte iterum Theodoricus Theodobertũ superat, & à Tholbiaco vsque Coloniã exercitus Theodoberti gladio trucidatur. Per loca horũ terræ cooperuit, ipsóque die Coloniam perrexit, omnésque thesauros Theodoberti inibi recepit. Dirigénsque Theodoricus vltra Rhenũ post tergũ Theodoberti Bertharium cubiculariũ, qui diligẽter Theodobertũ captũ Bertharius Coloniã conspectui Theodorici præsentat, exhibitũ veste regali. Theodobertus expoliatus, equúsque eius cũ ferratura rei totúmque Berthario à Theodorico cõceditur. Theodobertus vinctus Cabillono destinatur. filius eius nomine Meroueus paruulus iussu Theodorici apprehensus pede à quodã ad petrã percutitur, cerebrum eius capite eruptũ, amisit spiritum. Chlotharius ducatũ Dẽtelini, secundum conuentionem Theodorici, integrum suæ ditioni redigit. Ob quã rem Theodoricus cum iam toti Austriæ dominaretur, nimia indignatione commotus contra Chlotharium exercitum mouet. Anno XVIII. regni sui de Austria & Burgundia mouere præcipit, legationem prius dirigens, vt se Chlotharius de iã dicto ducatu Dẽtelini omni modo remoueret, alioquin nouerit se exercitũ Theodorici vndique in regnũ Chlotharij impulsurum, quod verbum quemadmodũ legati nuntiarant probauit euẽtus. G H

Theodobertus capitur.

IPSO quoque anno iã exercitus cõtra Chlothariũ egrediebatur, cum Theodoricus Metis profluuio ventris moritur. Exercitus protinus redit ad proprias sedes. Brunichildis cum filiis Theodorici quatuor, Sigoberto, Corbo, & Meroueo Metis residẽs, Sygobertũ in regno patris instituere nititur.

CAP. XXXIX. *Theodoricus ventris profluuio moritur.*

CHLOTHARIVS factione Arnulfi & Pippini, vel cæteris proceribus Austriam ingreditur. Cúmque Captonacum accessisset, & Brunichildis cum filiis Theodorici Varmatiæ resideret, egatos his nominibus Chadoindo & Erpione ad Chlothariũ direxit, cõtestans ei, vt se de regno Theodorici Varmaciæ resideret, legatos his nominibus Chadoindo & Erpione ad Chlotharium direxit, cõtestans ei vt se de regno Theodorici quod filiis reliquerat, remoueret. Chlotharius respondebat, & per suos legatos Brunichilde mandauit, iudicio Francorum Electorum, quicquid procedente domino à Francis inter eosdem iudicabitur, pollicitum esse implere. Brunichildis Sygobertum seniorem filium Theodorici in Thoringiam direxit, cum quo Vuarnharium maiorem domus & Albienum cum cæteris proceribus destinauit, vt gentes quæ vltra Rhenum sunt attrahierent, qualiter Chlothario possent resistere. Post tergum indiculum direxit, vt Alboinus cũ cæteris Vuarnharium interficeret, eò quòd se in regnum Chlotharij vellet transferre. quo indiculo relicto Alboinus disruptum proiecit in terram, inuentus est à puero Vuarnharij: super tabula cera linita denuo solidatur: quo indiculo relicto Vuarnharius cernens se vitæ periculum habere, deinceps cogitare cœpit, quo pacto filij Theodorici opprimerentur, & in regnum Chlotharius eligeretur, gentes quę illic attractæ fuerant consilio secreto de solatio Brunichildis & filiorum Theodorici procul fecit abesse: & inde regressi cum Brunichilde & filiis Theodorici Burgundias adpetunt, missis per vniuersam Austriam discurrentibus, exercitum mouere nitebantur.

CAP. XL. *Chlotharius Austriam ingreditur.* I

BVRGVNDIÆ Barones verò tam episcopi quàm cæteri leudes timentes Brunichildem, & odiũ in eam habentes, Vuarnharij consilium inientes tractabãt vt neque vnus ex filiis Theodorici euaderet, sed eis omnibus oppressis, & Brunichildem delerẽt, & regnũ Chlotharij expeterent, quod probauit euentus. Cúmque iussu Brunichilde & Sygoberti filij Theodorici, exercitus de Burgũdia & Austria cõtra Chlotharium egreditur, veniénsque Sygobertus in Campaniam Catalaunensem super fluuium Coxoniam, ibíque Chlotharius obuiã cum exercitu venit, multos iam de Austrasiis secum habens factione Vuarnharij maioris domus, sicut iam olim tractauerat, consentientibus Aletheo patritio, Roccone, Sigoaldo & Eudelane ducibus. Cúmque in cõgressu certaminis debuissent cum exercitu confligere, priusquam præliari cœpissent, signa dantes exercitus Sygoberti terga vertens redit ad proprias sedes. Chlotharius paulatim vt cõuenerat post tergum cum exercitu sequens

CAP. XLI. K

De consilio proditionis filij Theodorici.

vsque

A vsque Asarim Saogannam fluuium peruenit. Captis filiis Theodorici tribus, Sygoberto, Corbo & Merouco, quem ipse de fonte excepit. Childebertus fugaciter ascendens ne vnquam postea fuit reuersus. Austrasiorum exercitus redditur propriis sedibus factione Vuarnharij maioris domus, cum reliquis maximè proceribus de regno Burgundiæ. Brunichildis ab Erpone comestabulo de pago vltra Iuranos ex villa vrbana cũ Theudelane germana Theodorici producitur, & Chlothario in nouo vico super Vincenna fluuio præsentatur. Sygobertus & Corbus filij Theodorici iussu Chlotharij interfecti sunt. Meroueus secretius iussu Chlotharij in Neustriam perducitur, eundem amplectens amore, quòd ipsum de sancto exceperat lauacro, in Gobodo Graffioni commendatur, vbi plures post annos vixit. Chlotharius cum Brunichildis suo conspectui præsentaretur, & odium contra ipsam nimium haberet, reputans ei quòd x. reges Francorum per ipsam interfecti fuissent, id est, Sygobertus, Meroueus, & genitor suus Chilpericus, Theodobertus & filius suus Chlotharius: item Meroueus filius Chlotharij, Theodoricus, ciusdémque tres qui ad præsens extincti fuerant, per triduum eam diuersis tormentis afflictam iubet prius camelo per omnem exercitum sedentem

Brunichildis x. reges occidit, equi calcibus discerpitur.

B perducere, post hæc comam capitis vno pede & brachio ad ferocissimi equi caudam ligare, à quo calcibus & velocitate cursus mẽbratim disrumpitur. Vuarnharius in regno Burgundiæ substituitur maior domus, sacramẽto à Chlothario accepto, ne vnquam vitæ suæ temporibus degradaretur. In Austria rado idémque hunc gradum honoris adsumpsit. Firmatum est omne regnum Francorum, sicut à priore Chlothario dominatum fuerat, cum cunctis thesauris ditioni Chlotharij iunioris subiicitur, quod feliciter post XVI. annos tenuit, pacem habens cum omnibus gentibus vicinis. Iste Chlotharius patientiæ deditus, literis eruditus, timens Deum ecclesiarum, & sacerdotum magnus munerator, pauperibus eleemosynam tribuens, benignum se omnibus & pietate plenum ostendens: venatione ferarum nimia assiduitate vtens, & postremum mulierum & puellarum suggestionibus nimium annuens, ob hoc quidẽ blasphematur à Leudibus. Cum anno XXX. regni sui Burgundiã & Austriæ regnũ arripuisset, Herponẽ ducem genere Francum loco Eudelani in pago vltra Iuranos instituit, qui dum pacem in ipso pago vehementer arripuisset, sectari malorum nugacitatem, premens ab ipsis pagensibus instigante parte aduersa consilio Alethei patritij & Leudemundi

Chlotharij pietas.

C episcopi, & Herponis comitis per rebellionis audaciam interficitur. Chlothatius cum in Alsatia villam Aurolegiam cognomento cum Bertrude regina accesserat, pacem sectatus multos iniqua agentes gladio trucidat.

LEVDEMVNDVS quidem episcopus Sidonensis ad Bertrudem reginam veniens, consilio Alethei patritij secretius verba ignominiosa dixit, quòd Chlotharius eodem anno omnino migraret de sæculo, vt thesauros quantum poterat secretissimè ad Sidonis suam ciuitatem transferret, eò quòd esset locus tutissimus, Aletheus esset paratus, suam relinquens vxorem, Berthrudem reginam accipere, eò quòd esset regio genere de Burgũdionibus, ipse sub Chlothario possit regnum adsumere. Regina Berthrudis cũ hæc audisset, verità ne veritas subsisteret, in lachrymas prorumpens abiit in cubiculũ: Leudemundus cernens se huiuscemodi verbis habere periculum, fugaciter per noctem Sedanos perrexit: exinde latente fuga Luxouium ad domum Austasij Abbatis peruenit. Post hæc ab ipso Abbate cum domino Chlothario his culpis excusatur, ad suam reuersus est ciuitatem, Chlo-

CA. XLIIII.

Leudemũdus epis. ab prognostica periclitatur.

D tharius Massolaco villa cum proceribus residens, Aletheum ad se venire præcepit. Huius consilio iniquissimo comperto, gladio trucidare iussit. Anno XXXIIII. regni Chlotharij Vuarnharium maiorem domus cum vniuersis pontificibus Burgundiæ Faronis Bonogelo villa ad se venire præcepit, ibique cunctis illorum iustis petitionibus annuens, præceptionibus roborat.

LONGOBARDORVM gens quemadmodum tributa XII. millia solidorum ditioni Francorum annis singulis dissoluebant, referam, vel quo ordine duas ciuitates, Augustam & Siosium cum territoriis à parte Francorum cassauerant, non abscondam. Defuncto Cleopioso principe, duces Longobardorum XII. annos sine regibus transegerunt. Ipsóque tempore, sicut supra scriptum legitur, per loca in regnum Francorum proruperunt, pro ea præsumptione in compositione Augustam & Siusium ciuitates cum integro illorum territorio & populo partibus Gunthcramni tradiderũt. Post hæc legationem ad Mauritium Imperatorem dirigunt: hi duodecim duces, singulos legatarios destinant, pacem & patrocinium Imperij petentes: iidémque & alios legatarios XII. ad Gunthcramnum & Childebertum destinant, vt patrocinium & defensionem Francorum habentes XII. millia

CAP. XLV.

E solidorum annis singulis his duobus regibus in tributa implerent, vallem cognomento Ametigis partibus Gunthcramni cedentes, his legatis vbi plus congruebat patrocinium sibi firmarent. Post hæc integra deuotione patrocinium eligunt Francorum. Nec mora, post permissum Gunthcramni & Childeberti cum Chlothario, ducem super se Longobardi sublimant in regno. Alius Autharius, idémque dux cum integro suo ducatu se ditioni tradidit Imperij, ibíque permansit: & Authatius rex tributa quæ Longobardi ad partem Francorum spoponderant annis singulis reddidit. Post eius discessum filius eius Ago in regnum sublimatus, similiter impleſſe, dignoscitur. Anno XXXV. regni Chlotharij legati tres nobiles ex gente Longobardorum, Agiulfus, Pompeius & Guto ab Agone rege ad Chlotharium regem destinantur, petentes vt illa XII. millia solidorũ, quæ annis singulis Frãcorũ ærariis dissoluebant, deberent cassari, exhibentes ingeniosè secretius tria millia solidos, ex quibus Vuarnharius mille, Gundolandus mille, & Hunus mille acceperũt: Chlothario verò triginta sex

Tributa Longobardis laxantur.

millia ſolidorum inſimul exhibebant. Quare conſilio ſupraſcriptorum qui occultè muneribus do- F
nati fuerant, Chlotharius ipſa tributa à parte Longobardorum caſſauit, & amicitiam perpetuam
CA. XLVI. cum Longobardis ſacramentis & pactis firmauit.
Berethrudis obiit. ANNO XXX. regni Chlotharij Berethrudis regina moritur, quam vnico amore dilexerat Chlo-
tharius, & omnes Leudes bonitatem eius cernentes vehementer amauerant.
ANNO XXXVIII. regni Chlotharij Dagobertum filium ſuum conſortem regni facit, eúmque
CA. XLVII. Dagobertus. per Auſtraſios regem inſtituit, retinens ſibi quod Ardenna & Voſagus verſus Neuſtriam & Bur-
gundiam excludebant.
CAP. XLVIII. Samonis regni initium. ANNO XL. regni Chlotharij homo quidam nomine Samo natione Francus, de pago Senno-
nagago plures ſecum negotiantes adduxit, exercendum negotium in Sclauos cognomento Vui-
nidos perrexit. Sclaui iam contra Auaros cognomento Hunos, & regem eorum Gaganum cœperãt
rebellare. Vuinidi, Befulci, Huni fuerant iam antiquitus, vt cum Huni ab exercitu contra gentem
quamlibet aggrediebantur, Huni pro caſtris adunatum illorum exercitum ſtabant, Vuinidi verò
pugnabãt: ſi ad inuicem præualebant, ſin autem Vuinidi ſuperabantur, Hunorum auxilio fulti vires G
reſumebant. Ideò Befulci vocabantur ab Hunis, eò quòd duplici in congreſſione certamine vteban
tur. Huni hyemandum annis ſingulis in Sclauos veniebant: vxores Sclauorum & filias eorum ſtratu
ſumebant, tributa ſuper alias oppreſſiones Sclaui Hunis ſoluebant.
Filij Hunorum quos in vxores & filias generauerant, tandem non ſufferentes malitiam ferre,
& oppreſſione Hunorũ dominationem negantes, vt ſupra memini, cœperant rebellare. Cum cũ
exercitu Vuinidi cõtra Hunos fuiſſent progreſſi, Samo negotians, de quo memoraui ſuperius, cum
ipſis in exercitu perrexit: ibique tanta eius fuerat vtilitas, vt de Hunis nimia multitudo gladio Vui-
nidorum trucidaretur. Vuinidi cernentes vtilitatem Samonis cum ſuper ſe eligũt regem, vbi XXXV.
annos regnauit fœliciter: plura prælia contra Hunos ſuo regimine Vuinidi geſſerunt. Suo conſilio
& vtilitate Vuinidi ſemper ſuperarunt. Samo XII. vxores ex genere Vuinidorum habebat, de qui-
bus XXII. filios & XV. filias habuit.
CAP. XLIX IPSOQVE anno XL. Chlotharij Adaloaldus rex Longobardorum filius Agonis regis cum pa- H
tri ſuo ſucceſſiſſet in regno, legatum Mauritij imperatoris nomine Euſebium ingenioſè ad ſe venien-
Adaloaldus Euſebij ſuaſu proceres cædit. tem benignè ſuſcepit, inunctus in balneo neſcio quibus vnguentis ab ipſo Euſebio perſuadebatur:
& poſt hanc vnctionem nec quidquã aliud, niſi quod ad Euſebio hortabatur, facere poterat. Perſua
ſus ab ipſo vt primates & nobiliores cunctos in regno Longobardorum interficere ordinaret: illis
extinctis ſe cum omni gente Longobardorum imperio Mauritij traderet. Qui cum iam XIJ. ex
CAP. L. eis nullis culpis extantibus gladio trucidaſſet, reliqui cernentes eorum eſſe vitæ periculum:
CHARODALDVM ducem Taurienſem qui germanam Adaloaldi habebat vxorẽ nomine Gun-
debertam, omnes ſeniores & nobiliſſimi Longobardorum conſpirantes conſilio in regnum eligunt
Adaloaldus veneno perit. ſublimandum. Adaloaldus veneno infectus interiit. Charoaldus ſtatim regnum arripuit. Taſo vnus
ex ducibus Longobardorum cum teneret Tuſſicanam prouinciam ſuperbia elatus aduerſus Cha-
CA. LI. roaldum regem cœperat rebellare.
GVNDEBERGA regina cum eſſet pulchra aſpectu, benigna in cunctis, & pietate pleniſſima
Chriſtiana eleemoſynas larga præcellente bonitate eius, diligebatur à cunctis. Homo quidam no- I
mine Adalulfus ex genere Longobardorum, cum in aula palatij aſſiduè ad obſequium regis con-
uerſaretur, quadam vice ad reginam veniens, cum in eius ſtaret conſpectu, Gundeberga eum ſicut
& cæteros diligens, dixit, Honeſta ſtatura Adalulfum fuiſſe formatum. Ille hæc audiens ad Gunde-
bergam ſecretius ait, Formam ſtatus mei laudare dignata es, ſtratui tuo iube me ſubiungere. Illa for-
titer denegans, eúmque deſpiciens in faciem expuens. Adalulfus cernens ſe vitæ periculum habere,
ad Charoaldum regem protinus cucurrit, petens vt quod ſecretius ad ſuggerendum habebat expo-
Gundeberga regina falſò vxnens accuſatur. neret. Loco accepto dixit ad regem: Domina mea regina tua Gundeberga apud Taſonem ducem
ſecretius tribus diebus locuta eſt, vt te veneno interficeret, ipſum ſibi coniugatum ſublimaret in re-
gnum, Charoaldus rex his mendaciis auditis credens, Gundebergam in Camello caſtro in turrem
exilio trudit. Chlotharius legatos dirigens ad Charoaldum regem, inquirens qua de re Gunde-
bergam reginam parentem Francorum humiliaſſet: Charoaldus his verbis mendacibus quaſi ve-
ritas ſubeſſet reſpondit. Tunc vnus ex legatariis nomine Anſoaldus, non quaſi iniunctum habuiſſet,
ſed ex ſe ad Charoaldum dixit, Liberare poteras de blaſphemia hac cauſam: iube illum hominem K
qui huiuſcemodi verba tibi nuntiauit, armari, & procedat alius de parte reginæ Gundebergæ,
quique armatus ad ſingulare certamen iudicio Dei his duobus confligentibus cognoſcetur verum,
duellum. huius culpæ reputatione ſitne Gundeberga innoxia, an fortaſſe culpabilis. Cúmque hæc Charoal-
do regi & omnibus primatibus Palatij ſui placuiſſent, iubet Adalulfum armatum conflictum adire
certamen, & de parte Gundebergæ procurantibus conſobrinis Gundebergæ, Charibertus, ho-
mo nomine Pitto contra Adalulfum armatus egreditur. Cúmque confligerent certamine Adolal-
fus à Pittone interficitur. Gundeberga ſtatim de exilio poſt annos tres regreſſa ſublimatur in
regnum.
CAP. LII. ANNO XLI. Chlotharij regis, cum Dagobertus iam vtiliter regnaret in Auſtria, quidam
ex proce-

A ex proceribus de gente nobili Auglolfinga, nomine Rodoaldus, in offensam Dagoberti cadens, instigantibus beatissimo viro atque pontifice Arnulfo & Pippino maiore domus, seu & cæteris prioribus sublimatis in Austria, eò quòd esset ipse Rodoaldus rebus plurimis ditatus, cæterum facultatis cupiditatis peruasor, superbiæ deditus, elatione plenus, nec quicquã boni in ipso reperiebatur. Cũque Dagobertus ipsum vellet pro suis facinoribus interficere, Rodoaldus ad Chlotharii terga vertit, vt suam cum filio vitam obtinere dignaretur. Chlotharius cum Dagobertum vidisset, inter cæteras collocutiones Rodoaldo vitam precatur. Dagobertus promittens, si id quod malè gesserat emendaret, Rodoaldus vitæ periculum non haberet: sed nulla extante mora cum Rodoaldus cum Dagoberto reuersus accessisset, iussu Dagoberti interfectus est: quem Berthárius homo Scarpionensis cuaginato gladio ad ostium cubiculi capite truncauit. *Rodoaldus occiditur.*

ANNO XLII. regni Chlotharij Dagobertus cultu regio, ex iussu patris honestè cum Leudibus, de Piato procul Parisios venit, ibique germanam Sichildæ reginæ nomine Gomatrudem in coniugium accipit. Transactis nuptiis die tertia inter Chlotharium & Dagobertum filium suum grauis B orta fuit contentio. Petebat enim Dagobertus vt cuncta quæ ad regnum Austrasiorum pertinebant, suæ ditioni vellet tribuere: quod Chlotharius vehementer denegabat eidem, ex hoc nihil velle concedere, electis ab his duobus regibus XII. Francorum proceribus vt eorum disceptatione hæc finiretur contentio: inter quos & domnus Arnulfus pontifex Metensis cum reliquis episcopis eligitur, qui benignissimè, vt sua erat sanctitas, inter patrem & filium pro pacis loquebatur concordia. Tandem à pontificibus vel sapientissimis viris proceribus pater pacificatur cum filio, reddénsque ei solidatum quod aspexerat ad regnum Austrasiorum, hoc tantum exindè quod citra Ligerem vel in Prouinciæ partibus situm erat, suæ ditioni retinuit. CA. IIII. *Clotarius & Dagobertus filius disceptant.*

ANNO XL. regni Chlotharij Vuarnharius maior domus moritur: filius Godinus animo leuitatis imbutus nouercam suam Bertanem eo anno accepit vxorem: vnde Chlotharius rex aduersus eum nimio furore permotus, iubet Arnebertum ducem, qui Godini germanam vxorem habebat, eum cum exercitu interficere. Godinus cernens suæ vitæ periculum terga vertens cum vxore ad Dagobertum regem perrexit in Austriam & in ecclesia sancti Apri regio timore perterritus fe- C cit confugium. Dagobertus per legatos pro eius vita sæpius Chlotharium regem deprecabatur: tandem à Chlothario promittitur Godini vita concessa, tamen vt Bertanem quam contra Canonum instituta vxorem acceperat, relinqueret. Cumque ipse reliquisset, & reuersus esset in regnum Burgundiæ, Berta continuò ad Chlotharium perrexit, dicens: Si Godinus conspectui Chlotharij præsentatur, quòd ipsum regem vellet interficere: Godinus iussu Chlotharij præcipua loca sanctorum domini Medardi Suessionas, & domini Dionysii Parisios ea præuentione sacramenta daturus adduceretur, vt semper deberet Chlothario esse fidelis, vt congruè locus esset repertus, quo pacto à suis interficeretur. Chramnulfus vnus ex proceribus, & Vualdebertus domesticus dicentes ad Godinum, vt Aurelianis in ecclesia sancti Auiani, & Turonis ad limina sancti Martini ipsum sacramentum adhuc impleturus adiret. Quod cum in suburbano Carnotis Chramnulfo indicante & transmittente hora prandii in quandam villulam venisset, ibique Chramnulfus & Vualdibertus super ipsos cum exercitu irruunt, eúmque interficiunt: & eos qui cum ipso adhuc restiterant quos- D dam interfecerunt, alióque expoliatos in fugam vertentes relinquunt. Eo anno Palladius eius filius & Sedutius episcopus Tholosanus incusante Aighynane duce, quòd rebellionis Vuasconorum fuissent conscii, exilio retruduntur. Boso filius Audelani de pago Stampinensi iussu Chlotharij ab Arneberto duce interficitur, reputãs ei stuprum cum Sighildi regina. Eo anno Chlotharius cum proceribus & Leudibus Burgundiæ Trecasinis coniungitur, cum eos sollicitasset, si vellent mortuo iam Vuarnhario alium in eius honoris gradum sublimare. Sed omnes vnanimiter denegãtes, se nequaquam velle maiorem domus eligere, regis gratiam obnixè petentes cum rege transigere. CAP. LIIII. *Godinus nouercam duxit.* *Godinus trucidatur.*

ANNO XLIIII. regni Chlotharii, cum pontifices & vniuersi proceres regni sui tam de Austria quàm de Burgundia Clypiacum ad Chlotharium pro vtilitate regia & salute patriæ conuenissent, ibique homo nomine Ermenharius, qui gubernator Palatii Chariberti filii Chlotharii erat, à pueris Æginanis genere Saxonũ optimatibus interficeretur, penè fuerat exinde nimia multorum strages secuta, nisi præsentia Chlotharii interueniente simul & hæc curante fuisset depressum. Ægyna iubente Chlothario in monte Mercurii resedit, plurimam secum habens hominum multitudinem E pugnatorum: Produlfus auunculus Chariberti, exercitum vndique colligens, super ipsum Charibertum volebat irruere. Chlotharius Burgundiæ barones specialius iubet vt cuius pars suum volebat defugere iudicium, eorum instantia & viribus opprimeretur. ea pactione atque iussione regia pacantur. CA. LV. *Ermenharius necatur.*

ANNO XLV. regni sui Chlotharius moritur, & in suburbano Parisiis in Ecclesia sancti Vincentii sepelitur. Dagobertus cernẽs genitorem suum fuisse defunctum, vniuersos Leudes quos regebat in Austria iubet in exercitu promouere: missos in Burgundiã & Austriam direxit vt suum deberent regimen eligere. Cumque Remos veniſſet, Suessionas peraccedẽs, omnes pontifices & Leudes de regno Burgundiæ inibi se tradidisse noscuntur. Sed & Austrasii pontifices & proceres plurima pars regnum Dagoberti visi sunt expetisse. Charibertus frater suus nitebatur, si potuisset regnum adsumere, sed eius voluntas pro simplicitate parum fortitur effectũ. Produlfus volens nepotẽ stabilire in CAP. LVI. *Clotarius moritur.*

regnum aduersus Dagobertum muscipulare cœperat: sed huius rei vicissitudinẽ probauit euentus. F

CAP. LVII. *Dagobertus fratri partem statuit.*

CVM regnum Chlotharij tam Neptrico quàm Burgundiæ à Dagoberto fuisset præoccupatũ, captis thesauris & suæ ditioni redactis, tandẽ misericordia motus, consilio sapientium vsus, citra Ligerem & limitem Hispaniæ, qui ponitur partibus Vuasconiæ, seu & montes Pyrenæos pagos & ciuitates, quod fratri suo Chariberto ad transigendum ad instar priuato habitu ad viuendum potuisset sufficere, concessisse Pagum Tholosanum, Chatorcinum, Aganensem, Petrocorreũ, & Santonicum, vel quod ab his versus montes Pyrenæos excluditur, hoc tãtum Chariberto regendum cõcessit, quod & per pactionis vinculum strinxit, vt amplius Charibertus nullo tempore aduersus Dagobertum de regno patris repetere præsumeret. Charibertus sedem Tholosæ eligens regnat in parte

CA. LVIII. prouinciæ Aquitaniæ. Post annos tres, postquam regnare cœpisset, totam Vuasconiam cum exercitu superatam suæ ditioni redigit, aliquantulum largius regni sui spatium fecit.

Dagoberti æquabilitas.

DAGOBERTVS cum iam anno vij. regnaret maximam patris partem, regnum vt supra memini Burgundiæ ingreditur. Tanto timore pontifices proceres in regno Burgundiæ consistentes, seu & cæteros Leudes aduentus Dagoberti concusserat, vt à cunctis esset admirandum: pauperibus G iustitiam habentibus gaudium vehementer irrogauerat. Cumque Lingonas ciuitatem venisset, tanta in vniuersis Leudibus suis, tam sublimibus quã pauperibus iudicabat iustitia, vt crederetur omninò fuisse Deo placibile, vbi nullum intercedebat præmium, nec personarum acceptio, nisi sola dominabatur iustitia, quã diligebat altissimus. Deindè aggressus Diuiona, imóque & Latona residens aliquantis diebus, tanta intensione ad vniuersum regni sui populum iustitiam iudicandi posuerat. Huius benignitatis desiderio plenus nec somnum capiebat oculis, nec cibis satiabatur, intentissimè cogitans, vt omnes cum iustitia recepta de conspectu suo læti remearent. Eodem die quo Badona ad Cabillonum deliberare properant, priusquam lucesceret balneum ingrediens Brunulfum auun-

Brunulfus interimitur. culum fratris Chariberti interficere iussit, qui ab Amalgario, & Arneperto ducibus & Vuillibaldo patricio interfectus est, eumque Cabillono vbi iustitiæ amore quæ cœperat perficiẽdo Dagobertus dirigit intentius. Post per Augustodunum Anthisiodorum pergens per ciuitatem Senonas Parisios venit, ibique Gomatrudem reginam Romiliaco villa, vbi ipsam in matrimonium acceperat relinquens, Nanthildem, vnam ex puellis de monasterio accipiens reginam sublimauit. Vsque eodem H

Monialis in reginam assumitur. tẽpore ab initio quo regnare cœperat cõsilio primitus beatissimi Arnulfi Metensis vrbis pontificis, & Pippini maioris domus vsus, tanta prosperitate regale regimen in Austria regebat, vt à cunctis gentibus immenso ordine laudem haberet. Timore verò sic forti sua concusserat vtilitas, vt iam deuotione arriperet suæ se tradere ditioni, vt etiam gentes quæ circa limitem Auarorum & Sclauorũ consistunt, eum promptè expeterent, vt ille post tergum eorum iret fœliciter, & Auaros & Sclauos cæteraque gentium nationes vsque manum publicã suæ ditioni subiiciendos fiducialiter spondebat. Post discessum beati Arnulfi adhuc consilio Pippini maioris domus, & Chumberti pontificis vrbis Coloniæ vsus, & ab ipso fortiter admonitus, tantæ prosperitatis & iustitiæ amore complexus vniuersas sibi subditas gentes vsque Parisios, vt supra memini, peruenit, regebat, vt nullus de Frãcorum regibus præcedentibus sua laude fuisset præcellentior.

CAP. LIX. ANNO IX. regni sui cum Austriam regio cultu circuiret, quandam puellam nomine Ragintrudam strato adsciuit suo, de qua eo anno habuit filium nomine Sygobertum. Reuertens in Neptricum, sedem patris sui Chlotharij deligens assiduè residere disponens. Cum omnis iustitiæ quã prius I dilexerat esset oblitus, cupiditatis instinctu super rebus ecclesiarũ & Leudibus sagaci desiderio vellet omnibus vndique spoliis nouos implere thesauros. Luxuriæ supra modum deditus tres habebat

Dagoberti luxuria. ad instar maximè reginas, & plurimas concubinas. Reginæ verò hæ erant, Nanthildis, Vulfigũdis, & Berthildis. Nomina concubinarum eo quòd plures fuissent, piguit huic Chronicæ inseri. Quòd cum auersum plurimum fuisset cor eius, sicut supra meminimus, & à Deo cogitatio eius recessisset, tamen postea atque vtinam ille mercedis veræ studio fuisset: nam eleemosynam pauperibus supra modum largiter erogabat. Si huius rei sagacitas cupiditatis instinctu non præpedisset, regnum meruisset æternum.

CAP. LX. Cum Leudes sui eius nequitiam gemerent: hæc cernens Pippinus, cum esset cautior cunctis,

Pippinus fuit prudens. consilio valde pleniſſimus, fide ab omnibus dilectus pro iustitiæ amore qua Dagobertum consilio instruxerat, dum suo vsus fuerat consilio, sibi tamen nequicquam oblitus iusticiæ, neque recedens à via bonitatis, cum ad Dagobertum accederet, prudenter agebat in cunctis, & cautum se in omni- K bus ostendebat: zelum Austrasiorum aduersus eundem vehementer suggerebat, vt etiam ipsum cũ Dagoberto conarentur facere odiosum, vt potius interficeretur. Sed iustitiæ amor & Dei timor, quem diligenter amplexus fuerat, ipsum liberauit à malis. Ipse verò eo anno cum Sigoberto filio Dagoberti ad Charibertum regem accessit.

CAP. LXI. CHARIBERTVS Aurelianos veniens, Sygobertum de sancto lauacro excepit. Ægа verò ac cæteri Austrasij consilio Dagoberti erant ad insidias. Eo anno legati Dagoberti, quos ad Heraclium

Pax cum Heraclio. imperatorem direxerat, his nominibus Seruatius & Paternus ad eundem reuertuntur, nunciantes pacem perpetuam cum Heraclio firmasse. acta verò miraculi quæ ab Heraclio facta sunt non prætermittam.

CAP. LXII HERACLIVS cum esset patricius, vniuersas Africę prouincias, Focas qui tyrannico ordine Mauri-

A Mauritium imperatorem interfecerat, Imperiumque rapuerat, nequissimè regeret, & modo amentiæ thesauros in mare proiiceret, dicens quòd Neptuno munera daret: Senatores cernentes quòd vellet Imperium per stultitiam destruere, factione Heraclij Focatem adprehensum senatus manibus & pedibus truncatis lapide ad collum ligato in mare proiiciunt. Heraclius consensu senatus ih Imperium sublimatur, cum infestatione Persarum Imperium temporibus Mauritij, & Focatis imperatorum, multæque prouinciæ fuissent vastatæ.

Focas detruncatus mergitur.

CA. LXIII. *Heraclij expeditiones.*

MORE solito denuò contra Heraclium imperatorem Persæ cum exercitu surgentes Chalcidonam ciuitatem nec procul à Constantinopoli vastantes Persę prouincię reipubl. peruenissent, eamque erumpentes incendio concremauerunt. Post hæc Constantinopoli sedi imperij propinquantes destruere conabantur. Egrediens cum exercitu Heraclius obuiam legatis discurrentibus, Heraclius imperatorem Persarum petiit nomine Construem, vt hi duo imperatores singulari certamine coniungerentur, suspensa procul vtriusque exercitus multitudine, cui victoria præstaretur ab altissimo, is imperium victi & populum illæsum reperiret. Imperator Persarum hac conuenientia
B se egressurũ ad prælium singularis certaminis spopondit. Heraclius imperator arma sumens telam pręlij & phalangis suis post tergum pręparatam relinquens, singulari certamine, vt nouus Dauid, procedit ad bellum. Imperator Persarum Construes patricium quendam ex suis, quem fortissimum in prælio cernere potuerat, huius conuenientiæ ad instar pro se contra Heraclium ad pręliandum direxit. Cumque vterque cum equis hi duo congressione pręlij in inuicem propinquarent, Heraclius ait ad patritium, quem imperatorem Persarum Construem æstimabat, dixit: Sic conuenerat vt singulare certamen præliandum possimus confligere, quare post tergum tuum alij sequuntur? Patricius ille girans caput, vt conspiceret qui post tergum eius venirēt, Heraclius equum calcaneo vehementer vrgens, extrahens gladium caput patritij Persarum truncauit, Construes Imperator cum Persis deuictus & confusus, terga vertens à suis propriis tyrannico ordine interficitur. Persę terga vertentes ad sedes remeant proprias. Heraclius auectus nauali cum exercitu Persas ingreditur, totamque Persidam suæ ditioni redigit, captis exindè multis thesauris, & Vuæltiarnitis tribus annis circiter Persida vastata eius ditioni subiicitur. Post hæc denuò Persas Imperator
C superat.

CA. LXIIII. *Heraclius fortis & pulcher prouidit Iudæos orbẽ vastaturos.*

HERACLIVS Imperator erat speciosus cõspectu, pulchra facie, statu, forma, digna mẽsura, fortissimus cæteris, pugnator egregius. Nam & sæpè Leones in arena, & inermis plures solus interfecit. Cum esset literis nimium eruditus, Astrologus efficitur, per quod cernens à circumcisis gentibus diuino nutu Imperium esse vastandum, ad Dagobertum regem Francorum dirigens, petit vt omnes Iudæos regni sui ad fidem Catholicam baptizandos præciperet. Quod protinus Dagobertus impleuit. Heraclius per omnes prouincias Imperij tale idemque facere decreuit: ignorabat enim vnde hæc calamitas contra Imperium surrectura esset.

CAP. LXV. *Agareni & Sarraceni irruunt.*

AGARENI, qui & Sarraceni, sicut Orosij liber testatur, gens circumcisa à latere montis Caucasi, super mare Caspium terram Ercolrię cognomento iam olim concesserant, in nimia multitudine creuerant: tandem arma sumentes prouincias Heraclij Imperatoris ad vastandum inruunt: contra quos Heraclius milites ad resistendũ direxit. Cumque præliari cœpissent, Sarraceni milites superant, eosque gladio grauiter trucidant. Fertur in eo prælio CL. millia militum à Sarracenis fuisse in-
D terfecta. spolia eorũ Sarraceni per legatos Heraclio recipienda offerunt. Heraclius cupiens super Sarracenos vindictam, nihil ab his recipere voluit. Congregata vndique per vniuersas prouincias nimia multitudine militum, transmittens Heraclius legationem ad portas Caspias, quas Alexãder Magnus Macedo super mare Caspium æneas fieri & ferare iusserat, propter inundationem gentium fæuissimarum quę vltrà mõtem Caucasi culminis habitabant, easdem portas Heraclius aperire prę-

Caspiæ portæ

cepit: indeque CL. millia pugnatorum auro locatorum auxilio suo contra Sarracenos ad præliandum mittit. Sarraceni duos habentes principes, cc. ferè millia erant. Cumque castra nec procul inter se exercitus vterque posuissent, ita vt in crastinum bellum inirent confligentes, eadem nocte gladio Dei Heraclij exercitus percutitur. In castris III. millia ex militibus Heraclij in stratu mortui sunt: Cumque in crastino deberent ad prælium egredi, cernentes sui exercitus milites partem maximam, diuino iudicio interfectam, aduersus Sarracenos nec ausi sunt inire prelium. Regressus omnis exercitus Heraclij ad proprias sedes, Sarraceni more quo cœperant prouincias Heraclij Im-
E peratoris assiduè vastare pergebant. Cum iam Hierosolymam propinquassent, Heraclius videns quòd eorum violentiæ non potuisset resistere, nimia amaritudine mœrore adreptus infelix Eutichianam hæresim iam sectans, Christi cultum iam relinquens, habens vxorem filiam sororis suæ, à febre vexatus crudeliter vitam finiuit. In cuius successit in Imperij gradum Constantinus filius eius, cuius tempore respublica à Sarracenis nimium vastatur.

Exercitus Heraclij diuinitus cæditur

Heraclius Eutichianus moritur.

ANNO IX. Dagoberti, Charibertus rex moritur relinquens filium paruulum nomine Chilpericum, qui nec post moram defunctus est. Fertur factione Dagoberti fuisse interfectum. Omne regnum Chariberti, vnà cum Vuasconia Dagobertus protinus suæ ditioni redigit: thesauros quoque Chariberti Baronto duce sibi præsentandos direxit. Vnde Barontus graue dispendium fecisse dignoscitur, vnà cum thesaurariis faciens, nimium exindè fraudulenter subtraxit.

CA. LXVI. *charibertus occidit.*

CAP. LXVII.

EO anno Sclaui cognomento Vuinidi in regno Samonis negotiantis Francorum, cum pluri-

Bellum Dagoberti cum Sclauinis exordium Regn. lib. cbron. 11.

mam multitudinem interfeciſſent,& rebus expoliaſſent,(hoc fuit initium inter Dagobertum & Samonem regem Sclauorum) Dirigenſque Dagobertus Sicharium legatarium ad Samonem, petens vt negotiantes quos ſui interfecerant,& res quas illicitè vſurpauerant,cum iuſtitia faceret emendare. Samo nolens Sicharium videre,ad ſe eum venire nō permittit. Sicharius veſtem indutus ad inſtar Sclauorum cum ſuis ad conſpectum peruenit: Samoni vniuerſa quæ iniuncta habebat nunciauit: ſed vt habet gentilitas & ſuperbia prauorum, nihil à Samone quæ ſui admiſerant eſt emẽdatum,niſi tantũ placita vellent inſtituere de his & aliis intentionibus,quæ inter has partes ortæ fuerãt,vt iuſtitia redderetur inuicem. Sicharius ſicut ſtultus legatus verba improperij,quæ iniũcta non habuerat, & minas aduerſus Samonem loquitur,eò quòd Samo & populi regni ſui Dagoberto deberent ſeruitium. Samo reſpondens iam ſaucius dixit,Et terram quam habemus Dagoberti eſt,& nos ſui ſumus, ſi tamen nobiſcum diſpoſuerit amicitias cõſeruare. Sicharius dicens, Non eſt poſſibile vt Chriſtiani Dei ſerui cum canibus amicitias colere poſſent. Samo è contrario dixit,Si vos eſtis Dei ſerui, & nos ſumus dei canes, dum vos aſſiduè contra ipſum agitis, nos permiſſum accipimus vos morſibus lacerare: eiectus eſt Sicharius de conſpectu Samonis. Cum hæc Dagoberto nuntiaſſet, Dagobertus ſuperbiter iubet de vniuerſo regno Auſtraſiorum contra Samonem & Vuinidos mouere exercitum: vbi tribus turmis phalangæ ſuper Vuinidis exercitus ingreditur: etiam & Longobardi ſolicitatione Dagoberti hoſtiliter in Sclauos perrexerunt. Sclaui his & aliis locis è contrario præparantes. Alamannorum exercitus cum Chlodoberto duce in parte quam ingreſſas eſt victoriam obtinuit. Longobardi itidemque victoriam obtinuerũt, maximũ numerum captiuorum de Sclauis Alamanni & Longobardi ſecum duxerunt. Auſtraſij verò cum ad caſtrum Vocaſtinſe, vbi plurima manus fortium Vuinidorum morabatur,circundantes triduo præliantes,pluresque de exercitu Dagoberti gladio trucidantur,& exindè fugaciter omnes tentoria & res quas habuerũt relinquentes, ad proprias ſedes reuertuntur. Multis poſt hæc vicibus Vuinidi in Thoringia & reliquos vaſtando pagos in Francorum regnum irruunt. Etiam & Deruanus dux gentis Vrbium, qui ex genere *Sclauinorum* erant, & ad regnum Francorum iam olim aſpexerant,ſe & regnum Samoni cum ſuis tradidit. Iſtámque victoriam quam Vuinidi contra Francos meruerunt, non tam Sclauinorum fortitudo obtinuit, quàm dementia Auſtraſiorum,dum ſe cernebant cum Dagoberto odium incurriſſe,& aſſiduè expoliarentur.

Canes Dei.

CA. LXVIII. Eo anno Charoaldus rex Longobardorum legatos ad Hyſacium Patricium ſecretius mittẽs,rogat vt Aſonem ducem prouinciæ Tuſcanæ,quo poterat ingenio interficeret. Huius beneficij viciſſitudine tributa, quæ Longobardi de manu publica recipiebant tria centenaria auri annis ſingulis: Vnde vnum centenarium auri Charoaldus rex partibus Imperij de præſenti caſſaret. Hyſacius Patricius hæc audiens,tractabat quibus ingeniis hoc poſſet implere, Taſoni ingenioſè mandans,dũ in offenſa Charoaldi erat, cum ipſo amicitias obligaret, ipſe verò contra Charoaldum regem ei auxiliaretur. Tali præuentus fraude, Rauennam pergit. Hyſacius ei obuiam mandans,præ timore Imperatoris Taſonem cum ſuis infra muros Rauennæ vrbis armatum non audere recipere. Cúmque Taſo credens arma ſuorum foris vrbem relinquens in Rauennam fuiſſet egreſſus, ſtatim qui fuerant præparati ſuper Taſonem irruunt, & ipſum & ſuos omnes qui cum ipſo venerant,interficiunt. Charoaldus rex vnum centenarium auri, ſicut promiſerat partibus Hyſacij & imperij remiſit. Duo tantum centenaria auri deinceps Longobardis à Patricio Romanorum annis ſingulis numerantur, vnus centenarius centum libras auri capit. Poſt hæc contiuuò Charoaldus rex moritur.

Charoaldus Taſonem necat.

CAP. LXIX. GVNDEBERGA regina eò quòd omnes Longobardi eidem fidem cum ſacramentis firmauerant,Chrotharium quendam,vnum ex ducibus de territorio Brixiæ ad ſe venire iubet: eum compellẽs vt vxorem quam habebat relinqueret,& eam matrimonio acciperet, per ipſam omnes Longobardi eum ſublimabant in regno. Quod Chrotharius libenter conſentiens, ſacramentis per loca ſanctorum firmans,ne vnquam Gundebergam poſtponeret,nec de honore gradus aliquid minueret ipſamque vnicè diligens in omnibus honorem præſtaret condignum: Gundeberga attrahente, omnes Lõgobardorum primates Chrotharium ſublimãt in regno. Chrotharius cum regnare cœpiſſet multos Longobardorum nobiles,quòd ſibi ſenſerat contumaces,interfecit. Chrotharius fortiſſimam diſciplinam & timorem in omne regnum Longobardorum pacẽ ſectans fecit. Chrotharius oblitus ſacramenti quod Gundebergæ dederat, eámque in vnum cubiculum Ticini in aula palatij retrudit, eamque priuato habitu viuere fecit: quinque annos ſub ea retruſione finiuit: Chrotharius per Concubinas debacchabatur aſſiduè. Gundeberga eò quòd eſſet Chriſtiana in hac tribulatione benedicebat Deum omnipotentem,ieiuniis & orationibus aſſiduè vacans.

Gundeberga Chrotharium ab vxore auocat.

chrotharius tyranniſat.

CAP. LXX. QVANDO Deo complacuit Aubedo legatarius directus à Chlothario rege, legationis vſque Chrotharium regem,Longobardorum Papiam cognomento Ticino ciuitatem Italiæ peruenisſet, cernens reginã quam ſæpius in legatione veniens viderat, & ab ipſa benignè ſemper ſuſceptus fuerat,fuiſſe retruſam,quaſi iniunctũ habens,exinde inter cætera Chrotharioregi ſuggeſſit,quòd illam parentem Francorum quam reginam habuerat,per quam etiam regnum adſumpſerat,nõ debuiſſet humiliare. Exinde reges Francorum & Franci eſſent ingrati,quam Chrotharius de præſenti reuerentiam Francorum habens,iubet egredi foras, & poſt quinque circiter annos per totam ciuitatem & foris Gundeberga regali ordine per loca ſanctorum ad orationem egreditur, de villis & opibus fiſci,

Gundeberga per Aubedonem honori reſtituitur.

A bus fisci, quod habuerat Chrotharius ei restaurari præcepit, quod vsque diē obitus sui, & gradum dignitatis, & opibus pluribus ditata regio cultu post feliciter tenuit. Audebo verò à Gūdeberga regina fortiter remuneratur. Chrotharium cum exercitu Genauam maritima, Albinga, Nouaria, Cortissaonia, vbi Tergio & Lunæ ciuitates littoris maris de imperio auferens vastat, rumpit, incendio concremans, populum diripit, spoliat & captiuitate condemnat, murósque earum vsque ad fundamentum destruens, vicos has ciuitates nominare præcepit. CA. LXXI.

Eo anno inter Habarorum cognomento Hunorum & regnum Hispaniæ surrexit vehemens contentio, cò quòd de regno certarēt, cui deberetur successio. Vnus ex Habaris, & alius ex Bulgaris collecta multitudine inuicem pugnarunt. Tandem Habari Bulgaros superant: Bulgaris superatis, nouem millia virorum cū vxoribus & liberis de Pannonia expulsi, ad Dagobertum expetunt, petentes vt eos in terra Francorum manendum reciperet. Dagobertus iubet eos hyemandum Baioarios recipere, dummodo pertractaret cum Frācis quid exinde fieret. Cúmque dispersi per domus Baioariorum ad hyemandum fuissent cum consilio Francorum, Dagobertus Baioarios iubet,
B vt Bulgaros illos cū vxoribus & liberis vnusquisque in domo sua in vna nocte Baioarij interficerēt, quod protinus à Baioariis est impletum: nec quisquam ex illis remansit ex Bulgaris, nisi tantum Alticeus cum septingentis viris, vxoribus & liberis, qui in Marchia Vuinidorum saluatus est. Post hæc cum Valduco duce Vuinidorum annis plurimis vixit cum suis. *Baioarij Bulgaros vna nocte interficiūt*

Eo anno quid partibus Hispaniæ vel eorum regibus contigerit non prætermittam. Defuncto Sysibudo rege clementissimo, cui Sintilla ante annum circiter successerat in regnum: cum esset Sintilla nimium in suis iniquus, & cum omnibus regni sui primatibus odium incurreret, cum consilio cæterorum Sisenandus quidam ex proceribus Dagobertum expetit, vt ei cum exercitu auxiliaretur, qualiter Sintillanem degradaret à regno: in huius beneficij repensionem missurum aurum nobilissimum ex thesauris Gothorum, quem Thorismodus rex ab Aëtio patricio susceperat, Dagoberto dare promittit, pensante auri pondus quingentos. Quo audito Dagobertus, vt erat cupidus, exercitum in auxilium Sisenandi totum regnum Burgundiæ bannire præcepit. Cúmque in Hispania diuulgatum fuisset exercitum Francorum auxiliando Sisenando egredi, omnis Gothorum
C exercitus se ditioni Sisenandi subegit. Habundantius & Venerandus dum exercitu Tholosano tantum vsque Cæsaraugustam ciuitatem cum Sisenando accesserunt, ibique omnes Gotthi de regno Hispaniæ Sisenandum sublimant in regnum. Habundantius & Venerandus cum exercitu Tholosano muneribus honorati reuertuntur ad proprias sedes. Dagobertus legationem ad Sisenandum regem Amalgarium ducem & Venerandum dirigit, vt missurium illum quem promiserat eidem dirigeret: cúmque missurius ille legatariis fuisset traditus, à Gothis per viam tollitur, nec eum exindè exhibere permiserunt. Postea discurrentes legatos ducenta millia solidorum missurij huius pretij Dagobertus à Sisenando accipiens ipsum pensauit. CA. LXXII. *Sintilla.* *Sisenandus per Dagob. rex creatur.*

Anno x. regni Dagoberti, cum ei nuntiatum fuisset, exercitum Vuinidorum Thoringiam fuisse ingressum, de regno Austrasiorum de Metis vrbe promouens, transiit Ardenna, Moguntiamque magno cum exercitu aggreditur disponens Rhenum transire. Scaram de electis viris fortibus de Austria & Burgundia cum ducibus & Graffionibus, secum habens Saxones missos ad Dago-
D bertum dirigunt, petentes vt eis tributa quæ fisci ditionibus dissoluebāt indulgeret: ipsi verò eorū studio & vtilitate Vuinidis resistere spondent, & Francorum limitem de illis partibus custodire promittunt. Quod Dagobertus consilio Neustrasiorum adeptus præstitit Saxonibus, qui his petitionibus suggerendum venerant. Sacramentum, vt eorum mos erat, super arma placita pro vniuersis Saxonibus firmant. Sed parum hæc promissio sortitur effectum: tamen tributum Saxones quod reddere consueuerant præceptione Dagoberti habent indultum, quingentas vaccas inferendas annis singulis à Chlothario seniore censiti reddebant, quod à Dagoberto cassatum est. CAP. LXXIII. *Dagobertus pergit in Vuinidos.* *Vaccarū tributum.*

Anno xi. regni Dagoberti cum Vuinidi iussu Samonis vehementer sæuirent, & sæpè transcenso suo limite regnum Francorum vastando, Thoringiam & reliquos pagos ingrederentur, Dagobertus Metis vrbem veniens, cum consilio pontificum seu & procerum, omnibusque primaribus regni sui cōsentientibus Sygobertū filium suum in Austriæ regno sublimauit, sedēque Metis ciuitatem habere permisit. Humbertum coloniæ vrbis pontificem, & Adagysilum ducem pa-
E latij, ad regnum gubernandum instituit. Thesaurum quod sufficeret filio tradidit, condignè vt decuit eum hoc culmine sublimauit, & quodcumque eidem largitus fuerat, singillatim præceptionibus roborauit. Deinceps Austrasij eorum studio limitem, & regnum Francorum contra Vuinidos vtiliter defendisse noscuntur. CAP. LXXIIII. *Sygoberti statuitur regnū in Austria.*

Cvmqve anno xii. regis Dagoberti eidem filius nomine Chlodoueus de Nanthilde regi natus fuisset, consilio Austrasiorum & eorum admonitione, per pactionis vinculum cum Sigiberto filio suo firmasse dignoscitur. Et Austrasiorum omnes primarij pōtifices, cæterique Leudes Sygoberti manus eorum ponentes insuper sacramentis firmauerunt, vt Neptricum & Burgundia solidato ordine ad regnum Chlodouei post Dagoberti discessum aspiceret. Austria verò itidem ordine solidato, eo quòd de populo & de spatio terræ esset coæquans ad regnum Sygoberti, idémque in integritate deberet aspicere, & quicquid ad regnum Austrasiorum iam olim pertineret, hoc Sygo- CAP. LXXV. *Pactio Austrasiorum.*

Universidad de Deusto Biblioteca

bertus rex suæ ditioni gerendum acciperet, & perpetuò dominandum haberet, excepto ducatu F
Dentelini: quod ab Austrasiis iniquiter abstulerat, iterum ab Austrasiis seiungeretur, & Chlodouei regi subiiceretur. Sed has pactiones Austrasij terrore Dagoberti coacti vellent nollent firmasse visi sunt. Quod postea temporibus Sygoberti & Chlodouei regis conseruatum fuisse constat.

CAP. LXXVII. *Radulphus elatus victo- riarebellat.*

RADVLFVS rex filius Chamari, quem Dagobertus Thoringiæ ducem instituit, pluribus vicibus cum exercitu Vuinidorum dimicans, eósque victos vertit in fugam. Huius victoriæ superbia elatus, & contra Adalgisilum ducem diuersis occasionibus inimicitias tẽdens, paulatim contra Sygobertum iam tunc occœperat rebellare. Sed vt dictum est sic agebat, diligit rixas, meditatur discordias.

CAP. LXXVIII. *Chadoinus referẽdarius.*

ANNO XIIII. regni Dagoberti, cum Vuascones fortiter rebellarent, & multas prædas in regno Francorum quod Charibertus tenuerat, facerent, Dagobertus de vniuerso regno Burgundiæ exercitum promouere iubet, statuens eis caput exercitus nomine Chadoinum referendarium, qui temporibus Theodorici regis quondam multis præliis probabatur strenuus: qui cum x. ducibus cum exercitibus, id est, Almagario, Aremberto, Leudeberto, Vuandalmaro, Vnalderico, G
Ermenrico, Baranto, Hariardo ex genere Francorum, Ranleno ex genere Romano, Vuillibaldo patritio ex genere Burgundionum, Æghino ex genere Saxonum, exceptis comitibus plurimis, qui ducem super se non habebant, in Vuasconia cũ exercitu perrexissent, & totam Vuasconiæ patriam cum exercitu Burgundiæ repleuissent, Vuascones de intermontium rupe egressi ad bellum properant. Cúmque præliari cœpissent, vt eorum mos erat, terga vertentes, dum cernerent se cum paucis

Exercitus Dagoberti in Vascones.

superandos, in paucis vallium montes Pyrenæos latebram dantes se locis tutissimis per rupes eorundem montium latitarunt, exercitus post tergum eorum cum ducibus insequens, plurimos numero captiuorum Vuascones superatos, seu & ex his multitudine interfectos, omnes domus eorum incensas peculiis & rebus expoliant. tandem Vuascones oppressi seu perdomiti veniam & pacem à superscriptis ducibus petentes, promittunt se gloriæ & conspectui Dagoberti regis præsentaturos, & suæ ditioni traditos cuncta ab eodem iuncta impleturos, feliciter exercitus absque vlla læsione ad patriam repedarunt. Sed Aremberto duces maximi cum senioribus & nobilioribus exercitus sui per negligentiam à Vuasconibus in valle Subola fuerunt interfecti. Exercitus H
verò Francorum qui de Burgundia in Vuasconia accesserãt, patrata victoria redeunt ad proprias sedes. Dagobertus ad Clipsiaco residens mittit nuntios in Britanniam, quod Britones malè admiserant, velociter emendarent, & ditioni suæ se traderent: alioquin exercitus Burgundiæ, qui in Vua-

Iudacaile rex Britannorum Dagoberti cum muneribus obuiam venit.

sconia fuerant, de præsenti in Britannias debere irruere. Quod audiens Iudacaile rex Britannorum cursu veloci Clippiacum cum multis muneribus ad Dagobertum perrexit, ibique veniam petens, cunctáque quæ sui regni Britanniæ pertinentes, Leudibus Francorum illicitè perpetrauerant, emẽdare spopondit, & semper se, & regnum quod regebat Britanniæ subiectum ditioni Dagoberti & Francorum regibus esse promisit. Sed tamen cum Dagoberto mensam vel ad prandium discumbere noluit, eò quòd esset Iudacaile religiosus & timens Deum valdè. Cúmque Dagobertus resedisset ad prandium, Iudacaile egrediens de palatio ad mansionem Dadonis referendarij, quem cognouerat sanctæ religionis sectantem, accessit ad prandium: indéque in crastino Iudacaile rex Dagoberto valedicens in Britannia repedauit: condignè tamen à Dagoberto muneribus honoratur. I

Vascones deditio.

ANNO XV. regni Dagoberti Vuascones omnes seniores terræ illius cũ Ainãdo duce ad Dagobertũ Clippiacum venerũt, ibíque in ecclesia sancti Dionysij regio timore perterriti confugium fecerunt: Clementia Dagoberti vitam habent indultam: ibique sacramentis Vuascones firmantes, simul & promittentes se omni tempore Dagoberto & filiis suis, regnóque Francorum fideles fore, quod more solito, sicut semper fecerant, posthac probauit euentus. Permissu Dagoberti Vuasco-

CA LXXIX. nes regressi sunt in terram Vuasconiæ.

Dagobertus ventris profluuio obiit.

ANNO XVI. regni sui Dagobertus profluuio ventris in Spinogelo villa super Sigona fluuio, nec procul à Parisiis ægrotare cœpit, exindè ad basilicam sancti Dionysij à suis defertur. Post paucos dies cum vitæ suæ sentiret periculum, Æganem sub celeritate ad se venire præcepit, reginam Nanthildem, & filium suum Clodoueum, eidem in manum commendans, se iam discessurum sciens, consilium Æganæ pergratum habens, quòd cum eius instantia regnum strenuè gubernare posposset. His gestis, post paucos dies Dagobertus emisit spiritum, sepultúsque est in ecclesia K
sancti Dionysij, quam prius condignè ex auro & gemmis, & multis pretiosissimis speciebus ornauerat, & condignè in circuitu fabricari præceperat, patrocinium ipsius pretiosum expetens. Tantæ opes ab eodem in villas & possessiones multas per plurima loca ibi sunt collatæ, vt miraretur à plurimis. Psallentium ibidem ad instar monasterij sanctorum Agaunensium instituere iusserat, sed facilitas Abbatis Ægulfi eandem institutionem noscitur refragasse. Post Dagoberti discessum filius suus Chlodoueus sub tenera ætate regnum patris adeiuit: omnésque Leudes de Austria & Burgun-

CA. LXXX. dia eum Masolaco villa sublimant in regnum. Æga verò cum regina Nanthilde, quam Dagobertus reliquerat, regebat Palatium.

Æga regia domus præfectus.

ANNO primo regni Chlodouei, secundo, & imminente regni eiusdem tertio condignè Palatium gubernat & regnum. Æga verò inter cæteros primates Neptrici prudentius agens, & plenitudinem

A tudinem patientiæ imbutus cunctis erat præcellentior. Erátque genere nobilis, opibus abundans, iustitiæ cultans, eruditus in verbis, paratus in respõsis, tantummodo à plurimis blasphemabatur, eò quòd esset auaritiæ deditus. Facultates plurimorum quæ iussu Dagoberti in regno Burgundiæ & Neptrico illicitè fuerant vsurpatæ, & fisci ditionibus contra modum iustitiæ redactę, consilio Æganis omnibus restaurantur.

Eo anno Constantinus Imperator moritur. Constans filius eius sub tenera ætate consilio senatus in Imperio sublimatur, quod eius tempore grauissimè à Sarracenis vastatur. Hierosolyma à Sarracenis capta, cæteræque ciuitates euersæ: Ægyptus superior & inferior à Sarracenis peruaditur: Alexandria capitur & prædatur: Aphrica tota vastatur, & à Sarracenis possidetur. Paululum, ibique Gregorius patritius à Sarracenis est interfectus. Constantinopolis tantùm cum Thraciana prouincia Imperij ditioni remanserat. Nam maximè totum Imperium à Sarracenis grauiter fuit adtritum etiam, & postremum Imperator Constãs contritus atque compulsus, effectus est Sarracenorum tributarius, vt vel Constantinopolis cum paucis prouinciis & insulæ suæ ditioni reseruaretur. CAP. LXXXI. *Hierosolyma à Sarracenis capitur.*

B Tribus annis circiter (& fertur adhuc amplius) per vnumquemque diem mille solidos auri ærariis Sarracenorum Constans implebat. Tandem resumptis viribus Constans Imperium aliquantisper recuperans, tributa Sarracenis implenda refutat. Quemadmodum factum fuisset euentum anno in quo impletum est in ordine debito referam, & scribere non silebo, donec de his & aliis optata, si permiserit Deus, perficiam, huic libello cuncta mihi ex veritate cognita inseram. *Constãs Imp. tributarius Sarracenorũ.*

Eo anno Sintilla rex Hispaniæ, qui Sisenando in regno successerat, defunctus est. Huius filius nomine Tolga sub tenera ætate Hispaniis petitione patris sublimatur in regno. Gotthorum gẽs impatiens est, quando super se forte iugum non habuerit. Huius Tolganis adolescentia omnis Hispania more solito vitiatur, diuersa committens insolentia. Tandem vnus ex primatibus, nomine Chyntasindus collectis plurimis senatoribus Gotthorum, cæteróque populo in regnum Hispaniæ sublimatur, qui Tolganum degradatum ad honorem clericatus tonsorari fecit, & omnem Hispaniam suæ ditioni firmauit. Cognito morbo Gotthorum, quem de regibus degradandis habebant, vnde sæpius cum ipsis in cõsilio fuerant, quoscunque ex eis huius vitij promptum contra reges, C qui à regno expulsi fuerant, cognouerat fuisse noxios, omnes singillatim iubet interfici, aliósque exilio condemnari, eorúmque vxores & filias suis fidelibus cum facultatibus tradit. Fertur de primatibus Gotthorum hoc vitio reprimendo CC. fuisse interfectos: de mediocribus quingentos interficere iussit, quoadusque hunc morbum Gotthorum Chyntasindus cognouisset perdomitum, non cessauit quos suspectos habebat gladio trucidare. Gotthi verò à Chyntasindo perdomiti nihil aduersus eundem ausi sunt, vt de regibus consueuerant inire consilium. Chytasindus cum esset plenus dierum, filium suum nomine Richysindum in omni regno Hispaniæ regem stabiliuit. Chyntasindus pœnitentiam agens, eleemosynam multam de rebus propriis faciens, plenus senectute fertur nonagenarius mortuus esse. CAP. LXXXII. *Tolga rex Gothorũ tonsuratur.* *Gothorum vitium de regibus mutandis crudeliter vlciscitur Chyntasind.*

Anno III. regni Chlodouei regis, Æga in Clipsiaco villa vexatus à febre moritur. Ante paucos dies Ermenfridus, qui filiam Æganis vxorem acceperat, Ænulfum comitem in Albiodere vico in mallo interfecit. Ob hanc rem grauissima strages de suis rebus iussione & permissu Nanthildæ à parentibus Ænulfi & populo plurimum fit. Ermenfridus in Austria ad basilicam sancti Rẽ D medij fecit confugium: ibidem diebus plurimis hanc infestationem deuitando, & regium timorem, resedit. CAP. LXXXIII. *Æga moritur.*

Post discessum Æganæ Erchenualdus maior domus, qui consanguineus fuerat de genitrice Dagoberti, maior domus palatij Chlodouei efficitur. Erat homo patiens, bonitate plenus, cum esset patiens & cautus, humilitate & benigna voluntate circa sacerdotes, patienter & benigna voluntate circa sacerdotes patienter & benignè respondens, nullámque timens superbiam, nec cupiditate æstuebat: tantum in suo tempore pacem sectans fuit, vt Deo esset gratum. Erat sapiens, sed cum simplicitate, rebus mensuratim ditatus, ab omnibus erat dilectus. Igitur post discessum Dagoberti regis quo ordine eiusdem thesauri inter filios diuisi fuerant, non omittam. Sed dilucidato ordine huius voluminis inseri procurabo. CAP. LXXXIIII. *Erchenualdus creatur maior palatij.*

Cvm Pippinus maior domus post Dagoberti obitum, & cæteri duces Austrasiorum, qui vsque in transitu Dagoberti suæ fuerant ditionis, vetanti Rogoberto vnanimem conspirationem E expetiissent, Pippinus cum Humberto, sicut & prius amicitiæ cultu in inuicem collocati fuerant, & nuper sicut & prius amicitia vehementer se firmiter perpetuò conseruanda obligant, omnésque Leudes Austrasiorum secum vtroque prudenter & cum dulcedine attrahentes, eos benignè gubernantes eorum amicitiam constringunt, sempérque seruant. Igitur discurrentibus legatis partem Sygoberto debitã de thesauris Dagoberti Nanthildæ reginæ & Chlodoueo regi à Sygoberto requiritur, quod reddendum placitè instituitur. Humbertus pontifex vrbis Coloniæ, & Pippinus maior domus cum aliquibus primatibus Austriæ à Sygoberto directi villam Compendium vsque perueniunt, ibique thesaurus Dagoberti iubente Nanthilde & Chlodoueo instantia Æganis maioris domus præsentatur, æqua lance diuiditur: tertiam tamen partem, de qua Dagobertus adquisierat, Nanthildis regina recipit. Humbertus & Pippinus hunc thesaurum, quæ pars fuerat Sygoberti Metem faciũt perduci, Sygoberto præsentare & describere. Post verò anni circulum Pippinus mo- CAP. LXXXV. *Austrasiani Sygiberto pẽ solauant.*

Pippinus moritur.

ritur, nec parvum dolorem eiusdem transitus cunctis generauit in Austria, eò quòd a dipsis pro iu- F
stitiæ cultu & bonitate eiusdem dilectus fuisset. Grimoaldus filius eius cum esset stre nuus ad instar
patris diligitur à plurimis.

CAP. LXXXVI. *Otto. Grimoaldus.*

OTTO quidam filius Vronis domestici, qui baiulus Sygoberti ab adolescentia fuerat, contra Grimoaldum superbia tumens, & zelum ducens, cùm eum despicere conaretur, Grimoaldus cum Humberto pontifice se in amicitiam constringens cœperat cogitare, quo ordine Otto de palatio eiiceretur, & gradum patris Grimoaldus adsumeret.

CAP. LXXXVII. *Sygoberti pugna cum Radulpho.*

CVMQVE anno VIII. Sygobertus regnaret, & Radulfus dux Thoringiæ vehementer Sygoberto rebellare dispositisset, iussu Sygoberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitu gradientes banniti sunt: Sygobertus Rhenum cum exercitu transiens, gentes vndique de vniuersis regni sui pagis vltra Rhenum cum ipso adunatæ sunt. Primo in loco Farus filius Chroaldi nomine cum Rhadulfo vnitum habebat consilium, exercitum Sygoberti trucidans rupit, ipsúmque interfecit: omnem populum huius Fari qui gladium euasit in captiuitatem deputat. Omnésque primarij exercitus dextras inuicem dantes, vt nullus Radulfo vitam concederet: sed hæc promissio non sortitur G
effectum. Sygobertus deindè Buchoniam cum exercitu transiens, Thoringiam properans: Radulfus hæc cernens signis monitus, in quodam monte super Vnstrade fluuio in Thoringiam construés exercitum, vndique quantum plus potuit colligens, cum vxore & liberis hoc castrum ad se defendendum stabiliuit: ibique Sygobertus cum exercitu regni sui veniens, castrum vndique circundat exercitus: Radulfus verò intrinsecus ad prælium fortiter præparatus sedebat: sed hoc prælium sine consilio initum est. Hoc adolescentia Sygoberti regis patrauit, cum alij eodem die vellent procedere ad prælium, & alij in crastinum, nec vnitum habentes consilium. Grimoaldus & Adalgysilus duces hæc cernentes, Sygoberti periculum zelantes, eum vndique sine intermissione custodiunt. Bobo dux Aruernos cum parte exercitus Adalgysili & Enoualaus comes Sigiontisis cum pagensibus suis, & cætera exercitus manu plurima, contra Radulfum ad portam castri protinus pugnandum perrexerunt. Radulfus cum aliquibus ducibus exercitus Sygoberti fiduciam habens, quòd super ipsum viribus non vellent irruere, de castro per portam prorumpens super exercitum Sygoberti cum suis irruens, tanta strages à Radulfo cum suis de exercitu Sygoberti fit, vt mirum fuerit. H
Maguncenses in hoc prælio non fuerunt fideles, fertúrque ibi plurima millia hominum fuisse trucidata gladio. Radulfus patrata victoria in castrum ingreditur. Sygobertus cum suis fidelibus graui amaritudine adreptus, super equum sedens, lachrymas oculis prorumpens, plangebat quos perdiderat: Et Bodo dux, & Anoualaus comes, & cæteri nobilium fortissimi pugnatores, seu & plurima manus exercitus Sygoberti regis, qui cum ipsis in congressione certaminis adgressi, conspiciente Sygoberto hoc prælio fuerũt trucidati. Nam & Fredulfus domesticus, qui & amicus Radulfi fuisse dicebatur, hoc prælio occubuit. Sygobertus eadem nocte procul ab ipso castro in tentoriis cum suis mansit. Exercitus in crastinum videntes quòd Radulfo nihil perualuissent, missis discurrentibus vt Rhenum pacificè iterum transmearent: cum Radulfi conuenientia Sygobertus & eiusdem exercitus ad proprias sedes remeant. Radulfus superbia elatus admodum, regem in Thoringia se esse censebat, amicitias cum Vuinidis firmans, cæterásque gentes quas vicinas habebat, cultu amicitiæ obligabat. In verbis tamen Sygoberto regimen non denegabat, sed in factis fortiter eiusdem resistebat dominationi. I

Maguncenses infideles.

CAP. LXXXVIII. *Ottonis interitus.*

ANNO X. regni Sygoberti Otto qui aduersus Grimoaldum inimicitias superbia tumebat, factione Grimoaldi à Leutherio duce Alemannorum interficitur. Gradus honoris maioris domus in palatio Sygoberti, & omne regnum Austrasiorum in manu Grimoaldi confirmatum est vehementer.

CAP. LXXXIX. *Flaochatus maior domus.*

ANNO IIII. regni Chlodouei, cum Nanthildis regina cum filio suo Chlodoueo rege post discessum Ægane Aurelianis in Burgundiæ regnum venisset, ibique omnes seniores pontifices, duces, & primates de regno Burgundiæ ad se venire præcepit, ibique cunctos Nanthildis singillatim attrahens, Flaochatum genere Francum maiorem domus in regnum Burgundiæ electione pontificum & cunctorum ducum à Nanthilde regina in hunc gradum honoris stabiliunt, qui neptem suam nomine Ragimbertam Flaochato desponsauit: sponsalia hæc nescio qua factione fiunt. Nam aliud consilium secretè Flaochatus & Nanthildis regina machinantur, quod creditur Deo non fuisse placibile, ideóque non nactum est effectum. Cúmque Erchenualdus & Flaochatus maiores domus, quasi vnũ inter se iniissent consilium, consentientes ad inuicem, hunc gradum honoris alterutrum solatium præbentes, disponunt habere feliciter. Flaochatus cunctis ducibus de regno Burgundiæ seu & pontificibus per epistolam etiam & sacramentis firmauit, vniuscuiusque gradum honoris & dignitatem seu & amicitiam perpetuò conseruare. Hac dignitate sublimatus Flaochatus regnum Burgundiæ peruagatur, consilium assiduè iniens priorem inimicitiam quæ intra cordis arcana diu celauerat memorans, Vuillibaldum patritium interficere disponebat. K

CAP. XC.

VVILLIBALDVS cum esset opibus abundans, & plurimorum facultates ingeniis diuersis auferens, ditatus inclytè fuisset, & inter patritiatus gradum, & nimiarum facultatum elationem superbiæ esset deditus, aduersus Flaochatum tumebat, cúmque despicere conabatur: Flaochatus collectis

A colloquis secum pontificibus & ducibus de regno Burgundiæ, Cabillono pro vtilitate patriæ tractandum mense Maio placitum instituit. Ibique & Vuillibaldus multitudinem secum habens aduenit. Flaochatus ibidem Vuillibaldum interficere nitebatur: hæc cernens Vuillibaldus palatium noluit introire: Flaochatus foris contra Vuillibaldum præliandum aggreditur. Amalbertus verò germanus Flaochati ad pacandum intercurrens, vbi iam congressione certaminis confligi debuerat, Vuillibaldus Amalbertum secum retinens de hoc euasit periculo. Intercurrentes & cæteræ personæ separantur illęsæ. Flaochatus deinceps vehementer eliminabat consilium de interitu Vuillibaldi. Eo anno Nanthildis regina moritur. Ipso anno mense Septembri Flaochatus cum Chlodoueo rege, & Erchinoaldo itidémque maiore domus, & aliquibus primatibus Austrasiis de Parisiaco promouens per Senonas, & Antisiodorum Augustudunum accesserunt, ibique Chlodoueus Vuillibaldum patritium ad se venire præcepit. Vuillibaldus cernens iniquum consilium Flaochati, & germani sui Amalberti, Amalgarium & Chramnelenum duces de suo interitu fuisse initum, colligens secum plurimam multitudinem de patritiatus sui termino, etiam B & pontifices, seu nobiles & fortes, quos congregare potuerat, Augustudunum gradiendo iter arripuit. Cui obuiam à Chlodoueo rege Erchinoaldus maior domus & Flaochatus & Ermenricus domesticus diriguntur, eò quòd Vuillibaldus trepidabat vtrum accederet, an suum deuitando periculum repedaret, vt ab Ermenci promissione præuentus vsque Augustudunum aggrederetur, quem ille credens, condignis muneribus honorauit. Post tergum eius Augustudunum accessit, ibique tentoria cum suis nec procul ab vrbe posuit: eodem die quo eodem accesserat, Aigilulfum Valentiæ vrbis episcopum, & Ghysonem comitem ad præuidendum quæ agebantur Augustudunum direxerat, qui à Flaochato in vrbe tenti sunt. In crastinum Flaochatus, Amalgarius & Chramnelenus, qui consilium de interitu Vuillibaldi vnanimiter conspirauerant, de vrbe Augustuduno maturius promouentes, vtrique duces de regno Burgundiæ cum exercitu eius subiunguntur. Erchinoaldus cum Neustrasiis quos secum habebat, idemque arma sumens ad hoc bellum aggreditur. Vuillibaldus contra tela prælij construens quoscunque potuit adunare, phalanges vtræque in con- C gressione certaminis iunguntur ad prælium: in ea pugna Flaochatus, Amalgarius & Chrānelenus, itemque Vualdebertus dux cum suis contra Vuillibaldum pugnandum confligunt. Nam cęteri duces vel Neustrasij, qui vndique eosdem debuerant circundare, se tenentes aspiciebant, expectantes euentum noluerunt super Vuillibaldum irruere, ibique Vuillibaldus interficitur: plurimi cum ipso de suis gladio trucidantur. Eo certamine cæteris primus Bertharius comes palatij Francus de pago vltra Iuranum contra Vuillibaldum confligit. Aduersus quem frendens Manaulfus Burgundio exiens de cæteris aduersus Bertharium præliandum, Bertharius eò quòd prius illi amicus fuisset, dicens, Veni sub clypeo meo, de hoc periculo te liberabo: cúmque ad eum liberandum, clypeum eleuasset, Manaulfus cum contra Bertharium in pectore percutiens, cæteri qui cum eo venerant ipsum circundantes, eò quòd Bertharius nimium reliquis præcessisset, vulneratur grauiter. Tunc Aubedo filius Bertharij cernens patrem in periculo mortis, cursu velocissimo patri auxiliando perrexit, Manaulfo conto percusso in pectore terram prostrauit: cæteros qui patrem percusserant omnes interfecit. Sic Bertharium suum genitorem, vt fidelis filius, præstante domino liberauit à morte. Hi verò duces, qui cum eorum exercitu super Vuillibaldum irruere noluerant, tentoria D Vuillibaldi, episcoporum, vel cæterorum qui cum eo venerant, deprædando, plurimum inibi auri & argenti capiunt, reliquisque rebus equites qui præliare noluerant, percepti sunt. His ita gestis, Flaochatus in crastinum de Augustuduno promouens, Cabillonum perrexit. Ingressus in vrbem, nescio quo casu vrbs maximè tota incendio concrematur. Flaochatus iudicio Dei percussus, vexatus à febre collocatur in scafam, euecto nauali per Ararim fluuium, qui cognominatur Saugonna, Lautonam properans itinere, vndecimo die post Vuillibaldi interitum, emisit spiritum, sepultúsque est in ecclesia sancti Benigni in suburbano Diuionensi. Creditur à plurimis, hi duo Flaochatus & Vuillibaldus, eò quod multa ad inuicem per loca sanctorum de amicitia obliganda sacramenta dederant, & vterque in populis sibi subiectis cupiditatis instinctu iniquo oppresserant, simul læta rebus nudauerāt, quòd iudicio Dei de eorum oppressione plurima multitudo liberata sit, & eorum perfidiam & mendacia vtrumque interire fecerit.

Vuillibaldi & Flaochati inimicitia.

Nanthildis moritur.

Igitur Chlodoueus filius Dagoberti ex genere alienigenarum reginam accipiens nomine Bald- C A P. XCI.
E childem, prudentem atque elegantem, genuit ex ea filios tres, Chlotharium, Childericum & Theo- *Chlodouei*
doricum: habebátque maiorem domus palatij virum strenuum atque sapientem, nomine Erchual- *filij.*
dum. Chlodoueus itaque in regno pacem habuit absque bello. In extremis verò vitæ annis amens effectus, vita caruit, regnauitque annos xviij.

FRANCI quoque Chlotharium filium eius maiorem in regno statuunt, cum præfata regina C A. XCII.
matre. Eodem quoque tempore mortuus est Erchanualdus maior domus palatij: Franci autem in incerto vacillantes, accepto consilio Ebruinum in huius honoris curam ac dignitatem statuunt.

HISCE diebus Chlotharius rex à valida febre correptus obiit in iuuentute, regnauítque an- CAP. XCIII.
nos quatuor. Theodoricus verò frater in Austria à Francis in regnum eleuatus est apud Vul- *Chlotharius*
foaldum ducem. *febre obiit.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

CA. XCIIII. *Theodoricus tonsuratur.*

Eo tempore Franci aduersus Ebruinum insidias præparant: contra Theodoricum insurgunt, F eumque à regno deiiciunt: crines capitis eius abscindentes totonderunt, Ebruinumque & ipsum tõ- dunt, & in Burgundiam Luxouium monasterium inuitum dirigunt. Propter Childericum in Austriam legationem mittunt, vnà cum Vulfoaldo duce venientem, eumque super cunctum regnum suscipiunt.

CAP. XCV.

Erat enim ipse Childericus rex leuis atque citatus nimis, gentem Francorum in seditionem mittens, & in scandalum ac derisum donec odium non modicum inter ipsos creuit vsque ad scandalum & ruinam. Quo ingrauescente vnum Francum nobilem nomine Bodilonem ad stipitem tensum cædere contra legem præcepit. Videntes hæc Franci ira magna commoti, Ingolbertus vlicet & Amalbertus, vel reliqui maiores natu Francorum seditionem contra ipsum Childericum concitauerunt. Memoratus Bodilo super eum cum reliquis quamplurimis surrexit insidiaturis in regem in Lauchonia sylua, vnà cum regina eius prægnante, nomine Bilichilde, quod dici dolor est, interfecit. Vulfoaldus quoque per fugam lapsus euasit, & in Austriam reuersus est. Franci verò Leudesium filium Erchonualdi nobilem in maioris domus dignitatem statuunt, per consilium beati G Leudegarij & sociorum eius.

Seditio aduersus Chilpericum.

CA. XCVI.

Ebrvinvs audiens has dissensiones, consilio accepto Francos inuicem discordantes conuocatis in auxilium sociis, personis quamplurimis, cum multo comitatu exercitum à Luxouio Cœnobio egressus in Franciam regreditur, vsque Issam fluuium veniens accessit, custodes dormientes interfecit ad sanctam Maxentiam, atque Issam fluuium transiens, quos ibi inuenit de insidiatoribus suis occidit. Leudesius maior domus vnà cum thesauris regis per fugam dilapsus euasit: Abaciuo villa euadens aufugit: ibique adueniente Ebruino thesauros quos ibi reperit adprehendit. Inde egressus Criscæcum villam veniens in Pontio Leudesium subdolè fidem promittit, simulans fefellit. Facto placito vt coniuratione facta cum pace discederet, sed Ebruinus fallaciter agens, vt solebat, compatri suo insidias præparans, ipsum Leudesium occidit, regem Theodoricum in regnum restitutum ipse suum principatum sagaciter restaurauit. Sanctum Leudegarium episcopum crudelissimis tormentis cæsum gladio perimi iussit: Girenum germanum eius diuerso tormento trucidauit. Reliqui viri Franci eorum socij per fugam lapsi, Ligerem transgressi, vsque Vuascones confugerunt: quàm plurimi verò exilio damnati vltra non comparuerunt. H

CA. XCVII.

In Austria quoque mortuo Vulfoaldo duce, Martinus dux & Pippinus filius Ansigisili quõdam Franci nobilis dominabantur. Defunctis regibus commissis inuicem principibus Ebruino, Martino, atque Pippino aduersus Theodoricum regem excitantur ad bellum. Commoto exercitu ad locum cui vocabulum est Locofico, interim commissi prælium ineunt, ibique magno certamine dimicantes, plurima pars populi ex vtrisque partibus corruit. Deuicti cum sociis Martinus atque Pippinus in fugam lapsi sunt, persecutúsque eos Ebruinus, maximam partem de illa regione vastauit. Martinus ideóque Laudunum Clauatum ingressus, se infra muros ipsius vrbis muniuit. Persecutusque eum Ebruinus veniens Ertreco villa ad Laudunum Clauatum nuntios dirigit, Ægilbertum ac Regulum Remensis vrbis episcopum, vt fide promissa in incertum super vacuas capsas sacramenta falsa dederint. Qua in re ille credens eos à Laudu- I no Clauato egressos cum sodalibus ac sociis Aderchecum veniens, ille cum suis omnibus interfectus est.

Bellum aduersus Theodoricum.

CA. XCVIII. *Ebruinus cadit.*

Ebrvinvs quoque magis atque profusius crudeliter Francos opprimebat, donec tandem aliquando Ermenfrido Franco minas parat, rebus propriis tollere disponit. Consilio cum suis patrato, nocte collecta manu sociorum, per noctem super eum consurgens, Ebruinum interfecit: quo perempto ad Pippinum ducem in Austriam cum muneribus suis peruenit: quo facto Franci accepto consilio Vuaradonẽ illustrem virum loco eius in honorem maioris domus constituerunt. Idcirco præfatus Vuarado obsides à Pippino duce accipiens, pacem inuicem impetrauit. Erat id temporis memorato Vuaradoni filius valdè efficax atque industrius, eruditus in consilio, qui vice patris curam palatij gerebat, nomine Ghyslemarus, qui ob nimiam calliditatem ac sagacitatem patrem ab honore proprio subplantauit, quem sanctus Abdoinus episcopus sæpius ob hoc increpabat, vt ad pacem vel patris indulgentiam remearet: qui audire renuit, & in duritia cordis permansit. Fuerunt igitur inter Pippinum & præfatum Ghyslemarum discordiæ multæ, K bella ciuilia plurima. Nam ad castrum Manucum contra hostem Pippini ducis Ghyslemarus consurgens fraudulenter falso iuramento dato, quamplurimos eorum nobiles viros occidit. Inde verò reuersus ob subplantationem patris, vel aliam malitiam non modicam, quam fallaciter perpatrauerat à Deo percussus prædictus Ghyslemarus, vt dignus erat, iniquissimum fudit spiritum, illoque mortuo pater eius Vuarado honorem pristinum maioris domus recepit.

Filius patrem supplantauit.

CAP. XCIX. *Vuaradus.*

Eo tempore beatus Audoinus episcopus plenus virtutibus migrauit ad dominum. In illo itidem tempore Vuarado præfatus maior domus obiit: eratque ei matrona nobilis & strenua, nomine Ansfledis, cuius gener nomine Bertharius honorem maioris domus palatij suscepit, erátque statura paruus, intellectu modicus, leuis atque citatus, Francorum amicitiam atque consilia

sæpè

A sæpè contemnens. Hæc indignantes Franci, Andramnus, Reolus & alij multi relinquentes Bertharium ad Pippinum per obsides cõiunguntur, amicitias copulant, super Bertharium vel reliquam partem Francorum concitant.

PIPPINVS commoto exercitu hostiliter ab Austria consurgens contra Theodoricum regem & Bertharium properat ad bellum. Coniuncti in oppido Vermandensi in loco qui dicitur Textricio bellum mutuò gesserunt. Prævalente Pippino cum Austrasiis, Theodoricus rex cum Berthario fugam iniit: Pippinus victor extitit, persecutúsque eam regionem sibi subiugauit. Sequenti tempore idem Bertharius ab adulatoribus falsis amicis interfectus est, instigante Anstlede matrona socru sua. Post hæc autem Pippinus Theodoricum regem accipiens cum thesauris, & domum palatij omnia peragens in Austriam remeauit. Erátque ei vxor nobilis & prudentissima, nomine Plithrudis, genuítque ex ea filios duos: nomen senioris, Droga: nomen verò iunioris, Grimoaldus. CAP. C.

MORTVVS est autem Theodoricus rex, regnauit autem annos xiiij. Chlodoueum filium CAP. CI.
B eius paruulum elegerunt in regnum. Non post multos verò annos prædictus rex Chlodo- *Theodoricus moritur.*
ueus ægrotans mortuus est, regnauit autem annos iiij. Childebertus frater eius in regnum resedit. Drocus verò à Pippino genitore eruditus ducatum Campanensem accepit. Grimoaldus iunior cum Childeberto rege maior domus palatij super Francos electus est: fuitque vir *Grimoaldus.*
mitissimus, omni bonitate & mansuetudine repletus, largus in eleemosynis, in orationibus promptus.

PIPPINVS contra Radbodum ducem gentilem Frisionum gentis aduersus alterutrum bel- CAP. CII.
lum intulerunt, Castro Doreslate illic belligerantes inuicem. Pippinus victor extitit, fugatoque Ratbodo duce cum Frisionibus qui euaserant. Idem Pippinus cum multis spoliis & præda reuersus est. Post hæc Drocus filius Pippini à valida febre correptus mortuus est, & sepultus in basilica beati Arnulfi Confenimetis vrbe. Grimoaldus quoque ex quadã concubina genuit filium nomine Theudoaldum.

IGITVR præfatus Pippinus aliam duxit vxorem nobilem & elegantem, nomine Alpheidam, CAP. CIII.
C ex qua genuit filium, vocauitque nomen eius lingua propria Carolum, creuitque puer elegans, at- *Pippinus nubit Alpheidæ.*
que egregius effectus est.

MORTVVS est his diebus Childebertus rex, & sepultus Cauciaci in basilica sancti Stepha- CA. CIIII.
ni martyris. Regnauit autem annos xiij. Dagobertus filius eius sedem regni patris sui accepit. Igitur Grimoaldus filiam Radbodi ducis Frisionum duxit vxorem: ægrotante quoque Pippino Iobij villa super Mosam fluuium, cum ad eum visitandum idem Grimoaldus venisset, cum ad orationem in basilica sancti Landberti martyris processisset, à crudelissimo viro impio Rantgario nomine interfectus est. Post hæc Theualdus filius eius paruulus in loco cum ipsius prædicto rege Dagoberto maior domus Palatij effectus est. Sequenti quoque tempore idem Pippinus dux ægrotans mortuus est: rexitque populum Francorum annos xxvij. Reliquit superstitem Carolum filium. Post obitum quoque eius Plichtrudis matrona præfata suo consilio atque regimine cuncta agebat. Demum Franci mutuò in seditionem versi,
D consilio inutili, commissa acie in Coacia sylua contra Theudoaldum & Leudes Pippini quondam atque Grimoaldum iniere certamen: corruítque ibi immodicus exercitus. Theudoaldus itaque à sodalibus suis per fugam lapsus euasit. Magna & valida perturbatio & persecutio extitit apud gentem Francorum.

EO tempore elegerunt in honorem maioris domus quendam Francum nomine Raganfridum, CAP. CV.
commotóque exercitu hostili vsque Mosam fluuium properant, cuncta vastantes: cum Radbodo duce fœdus inierunt. His diebus Carolus dux à præfata fœmina Plichtrude sub custodia detentus Dei auxilio liberatus est.

EODEM tempore Dagobertus rex obiit, regnauitque annos quinque: Franci verò Chil- CAP. CVI.
pericum quendam regem constituerunt. Iterato quidem tempore commoto exercitu contra *Dagobertus obiit.*
memoratum Carolum dirigunt. Ex alia parte iidem cum hoste Frisionum venturo Radbodum ducem inuitant: contra quem prædictus vir Carolus cum exercitu suo consurgens, certamen inuicem iniere, sed non modicum ibi perpessus est damnum de viris strenuis atque
E nobilibus: cerneńsque læsum exercitum, terga vertit. Chilpericus post hæc & Raganfridus adunata hostili plebe Arduennam sylua transeunt, ab alia parte præstolante Radbodo duce, cum exercitu suo hactenus Coloniam vrbem super Rhenum fluuium peruenerunt, regiones illas pariter vastantes, munera multa & thesauros à præfata Plichtrude accipientes reuersi sunt. Sed in via in loco qui dicitur Amblaua, ab exercitu Caroli grande perpessi sunt damnum. Succedenti tempore Carolus commoto exercitu contra Chilpericum & Raganfridum direxit. Bellum iniere die dominica in quadragesima xij. Cal. April. in loco nuncupato Vinciato in pago Cameracensi nimia cæde inuicem collisi. Chilpericus & Raganfridus deuicti, in fugam lapsi terga vertentes euasserunt, quos Carolus persecutus, Parisios ciuitatem properauit.

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. CVII. DEINDE Coloniam vrbem reuersus ipsam ciuitatem cœpit reseratã, præfata Plechtrudis the- F
sauros patris sui ei reddidit,& cuncta suo dominio restituit, regem sibi constituit nomine Chlotha-
rium. Chilpericus itaque & Raganfredus legationem ad Eudonem dirigũt, eius auxilium postulan-
tes rogant, regnum & munera tradunt. Illi quoque hoste Vuasconorum commoto ad eos venien-
tes pariter aduersus Carolum perrexerunt. At ille constanter & intrepidus eis occurrere prope-
rat. Eudo territus quòd resistere non valeret, aufugit. Carolus insecutus eum vsque Parisios, Se-
quanam fluuium transiit, vsque Aurelianensem vrbem accessit, & vix euadens, terminos re-
gionis suæ penetrauit, Chilpericum regem secum cum thesauris sublatis auexit. Chlotharius
itaque rex defunctus decessit. Carolus per missos suos ab Eudone duce, idemque prædictum
Chilpericum regem recipit. Venién sque vrbem Nouiomo post non multum tempus cursum vi-
tæ & regnum amisit,& mortuus est, regnauitque annos sex. Quo mortuo Theodoricum regem sta-
tuerunt in sedem regni, qui nunc locum solij regalis obtinuit annis vitæ simul præstolatis. His ita
euulsis, Carolus princeps insecutus idem Ragãfredum Andegauis ciuitatem obsedit, vastata eadem
regione cum plurimis spoliis remeauit. G

CA. CVIII. *Carolus Saxones debellauit.* PER idem tempus rebellantibus Saxonibus, Carolus princeps veniens eos præoccupauit ac
debellauit, victorque reuertitur. Secutis diebus euoluto anni circulo coacta agminum multitu-
dine Rhenum fluuium transiit, Alemannosque & Suauos lustrat, atque Danubium peracceſſit, il-
loque transmeatu fines Baiorenses occupauit. Subacta regione illa thesauris multis cum matrona
quadam Bilitrude & nepte sua Sonichilde egreditur. Per idem tempus Eudone duce à iure fœde-
ris recedente, eoque comperto per internuntios Carolus princeps commoto exercitu Ligerem
fluuium transiens, ipso duce Eudone fugato præda multa sublata bis eo anno ab his hostibus
populata, iterum remeatur ad propria. Eudo namque dux cernens se superatum atque derisum,
gentem perfidam Sarracenorum ad auxilium contra Carolum principem, & gentem Franco-
rum excitauit, egressique cum rege suo Abdyrama nomine Garumnam transeunt, Burdegalen-
sem vrbem peruenerunt, ecclesiis igne concrematis, populis consumptis vsque Pictauos progressus
est, vbi basilica sancti Hilarij igne cremata (quod dici dolor est) ad domum beatissimi Martini euer-
tendam destinant. Contra quos Carolus princeps audacter aciem instruit, super eósque belligerator H
irruit, Christo auxiliante tentoria eorum subuertit, ad prælium stragem conterendam accurrit, in-
terfectoque rege eorum Abdirama, prostrauit exercitum, proterens dimicauit atque deuicit, sicque
victor de hostibus triumphauit.

CAP. CIX. *Carolus Burgũdiam subiugauit.* PROCEDENTE alioquin anno sequente egregius bellator Carolus princeps regionem Bur-
gundiæ sagaciter penetrauit, fines Leudibus suis probatissimis viris, industriis ad resistendum, gen-
tibus rebellibus & infidelibus statuit, pace parta Lugdunum in Gallia suis fidelibus tradidit. Fir-
mata fœdera iudiciaria, reuersus est victor fiducialiter agens. In illis quippè diebus Eudo dux
mortuus est: hæc audiens præfatus princeps Carolus, inito consilio procerum suorum denuò
Ligerem fluuium transiit vsque Garumnam vel vrbem Burdegalensem, vel castrum Blauium
veniens occupauit, illamque regionem cœpit ac subiugauit cum vrbibus ac suburbano castro-
rum. Victor cum pace remeauit, opitulante Christo rege regum, & domino dominorum.
Curricula annorum hactenus reperiuntur ab Adam vel initio sæculi vsque diluuium anni II. I
CCXLII. A diluuio vsque Abraam anni DCCCCXLII. Ab Abraam vsque ad Moysen
anni DV. A Moyse ad Salomonem vsque anni CCCCLXXXIX. A Salómone vsque reæ-
dificationem templi temporibus Darij regis Persarum, anni DXII. A restauratione templi vs-
que aduentum domini nostri Iesu Christi anni DXLVIII. Certè ab initio mundi vsque ad
passionem domini nostri Iesu Christi anni MMMMMDXXXVIII. & à passione domini
vsque in istum annum præsentem in cyclo victoris anni CLXXVII. Cal. Ianu. die domi-
nica anni DCCXXXV. & vt istud milenarium compleatur restant anni ducenti sexaginta
quinque.

Itémque, quod superius prætermisimus, in gentem durissimam maritimã Frisionum nimis cru-
deliter rebellãtem, præfatus princeps audacter nauali electione properat, certatim ad mare ingres-
sus nauium copia adunata Anistrachiam & Austrachiam insulas Frisionũ penetrauit, super Burdine
fluuium castra ponens: Poponẽ gentilem ducem illorum fraudulentum consularium interfecit, ex-
ercitum Frisionũ prostrauit: fana eorum idololatriæ contriuit, atque cõbussit igni, cum magnis spo- K
liis & prædis victor reuersus est in regnum Francorũ. Itaque sagacissimus vir Carolus dux cõmoto
exercitu ad partes Burgundiæ dirigit, Lugdunum Galliæ vrbem, maiores natu atque præfectos eiusdem prouinciæ suæ ditioni reipubl. subiugauit, vsque Massilienſem vrbem vel Arelatũ suis iudicibus
cõstituit, cũ magnis thesauris & muneribus in Francorum regnũ remeauit in sedem principatus sui.
Itemque rebellantibus Saxonibus, paganissimisque vltra Rhenum fluuium consistentibus, strenuus
vir Carolus dux commoto exercitu Francorum in loco vbi Lippia fluuius Rhenum amnem in-
greditur, sagaci intentione transmeauit, maxima ex parte regionem illam diriſſimam strauit, gen-
témque illam sæuissimam ex parte tributarios esse præcepit, atque quamplures obsides ab eis ac-
cepit, sicque opitulante domino victor remeauit ad propria. Denuò rebellãte gente valida Ismaeli-

tarum,

A tarum, quos modò Sarracenos vocabulo corrupto nuncupant, irrumpentesque Rodanum fluuium insidiantibus infidelibus hominibus sub dolo & fraude Mauronte quodam cum sociis suis, Auennionem vrbem munitissimam ac montuosam collecto hostili agmine ipsi Sarraceni ingrediuntur. Illisque rebellātibus ea regione vastata. At contra vir egregius Carolus dux germanum suum virum industrium Hildebrādum ducem, cum reliquis ducibus & comitibus, ad illas partes cum apparatu hostili dirigit, quique properè ad illam peruenientes tentoria instruunt, vndique ipsum oppidum & suburbana præoccupant, munitissimam ciuitatem obsident, aciem instruunt, donec insecutus vir belligerator Carolus prædictā vrbem aggreditur, muros circūdat, castra ponit, obsidionem coaceruat, in modum Hiericho cum strepitu hostium & sonitu tubarum cum machinis & restium funibus super muros & ædium mœnia irruunt, vrbem munitissimam ingredientes succendunt, hostes inimicos suos capiunt interficientes, trucidant atque prosternunt, & in suam ditionem efficaciter restituunt. Victor igitur atque bellator insignis intrepidus Carolus Rodanum fluuium cum exercitu suo transiit, Gothorum fines penetrauit, vsque Narbonensem Galliam accessit, ipsam vrbem
B celeberrimā atque metropolim eorum obsedit: super Adice fluuio munitionem in gyrum in modum arietum instruxit, regem Sarracenorum nomine Athima cum satellitibus suis ibidem recludit, castráque metatus est vndique. Hæc audientes maiores natu & principes Sarracenorum qui commorabātur eo tempore in regione Hispaniarum, coadunato exercitu hostium cum alio rege Amor nomine machinis aduersus Carolum viriliter armati consurgunt, præparantur ad prælium, contra quos præfatus dux Carolus triumphator occurrit, super fluuio Birra, & valle Corbaria palatio. Illisque mutuò confligentibus, Sarraceni deuicti atque prostrati cernentes regem eorum interfectum, in fugam lapsi terga verterunt, qui euaserant cupientes nauali euectione euadere in stagno maris natantes. Namque sibimet mutuo conatu insiliunt. Mox Franci cum nauibus & iaculis armatoriis super eos insiliunt, suffocantesque in aquis interimunt. Sicque Franci triumphantes de hostibus prædam magnam & spolia capiunt, capta multitudine captiuorum cum duce victore regionem Gothicam depopulantur, vrbes famosissimas Nemausum, Agatem, his in terris funditus muros & mœnia
C Carolus destruens igne suppositio concremauit, suburbana & castra illius regionis vastauit. Deuicto aduersariorum agmine, Christo in omnibus præsule, & capite salutis victoriæ, salubriter remeauit in regionem suam, in terram Francorum ad solium principatus sui. Denuò curriculo anni illius mense secundo prædictum Germanum suum cum pluribus ducibus atque comitibus commoto exercitu ad partes Prouinciæ dirigit, Auennionem vrbem venientes Carolus properans accessit, cunctamq; regionem vsque littus maris magnæ suæ dominationi restituit, fugato duce Mauronte impenetrabilibus tutissimis rupib. maritimis munitionibus præfatus princeps Carolus cuncta sibimet adquisita regna victor regressus est, nullo contra eum rebellante, reuersusque in regionem Francorum ægrotare cœpit in villa Vermbrea super Issara fluuio.

Caroli expeditiones in Sarracenos. Turpinus c. 2. de vita Caroli magni & Rolandi.

Idem de muris pampilonæ vrbis per semetipsos lapsis ad orationem Caroli magni, narrat Turpin. lib. de vita Caroli magni ca. 3.

Eo etenim tēpore bis à Romana sede S. Petri Apostoli beatus Papa Gregorius claues veneran-
D di sepulchri, cum vinculis S. Petri & muneribus magnis & infinitis legatione, quod antea, nullis auditis aut visis temporibus fuit, memorato principi destinauit. Eo pacto patrato, vt ad partes Imperatoris recederet, & Romanum consulatum præfato principi Carolo sanciret. Ipse itaque princeps mirifico ac magnifico honore ipsam legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque cum maguis præmiis cum suis sodalibus missis Grimonem Abbatem Corbensis monasterij, & Sygobertum reclusum basilicæ S. Dionysij martyris, Romam ad limina S. Petri & S. Pauli destinauit. Igitur memoratus princeps consilio optimorum suorum expetito filiis suis regnum diuidit. Itaque primogenito suo Carolo Magno nomine, Austriam & Suauiam, quæ nunc Alemannia dicitur, atque Thoringiam tradidit. Alterum verò secundum filium Pippinum nomine Burgundiæ & Neustrasiæ prouinciæ præfecit. Eo anno Pippinus dux commoto exercitu cum auunculo suo Hildebrando duce, & multitudine primatū & agminum & satellitum plurimorum ad Burgundiam dirigunt, fines regionum præoccupant. Interim, quod dici dolor & mœror sollicitat ruinam, in sole, luna & stellis noua signa apparuere, seu & paschalis ordo sacratissimus turbatus fuit. Carolus nempè princeps Parisiis basilicam S. Dionysij martyris multis muneribus ditauit, venienséque Carisiacū villam Palatii super Issaram fluuium valida febre correptus obiit in pace, cunctis in gyro regnis acquisitis. Rexit autem vtraque regna annos xxv. transiit itaque xl. Cal. Nouembris, sepultusque est Parisiis in basilica S.
E Dionysii martyris.

CAP. CX. *papa ad Carolum mittit relliquias.*

Carolum inter filios regnum diuidit.

Signa.

Caroli obitus.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

EIVSDEM GREGORII TVRONENSIS DE GLORIA MARTYRVM LIBRI DVO.

PRÆFATIO AVCTORIS IN LIBRVM PRIMVM.

De se retulit in Epist. Hieronym. habetúrque in decret.

IERONYMVS presbyter, & post apostolum Paulum bonus doctor Ecclesiæ, refert se ductum ante tribunal æterni iudicis, & extensum in supplicio grauiter cęsum, eo quòd Ciceronis argutias, vel Virgilij fallacias sæpius lectitaret: confessúmque se coram angelis sanctis ipsi dominatori omnium, nunquam se deinceps hæc lecturum, neque vltra tractaturum, nisi ea quæ deo digna & ad Ecclesiæ ædificationem opportuna iudicarentur. Sed & Paulus apostolus, *Quæ pacis sunt,* G
inquit, *sectemur, & quæ ad ædificationẽ inuicẽ custodiamus:* & alibi, *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad ædificationẽ, vt det gratiã audiẽtibus.* Ergo hęc nos oportet sequi, scribere atq; loqui, quæ

Euangelicæ veritati non poetarũ figmentis insistendum.

Ecclesiã dei ædificẽt, & quę mẽtes inopes ad notitiã perfectæ fidei instructione sancta fœcũdent: nõ enim oportet fallaces cõmemorare fabulas, neq; philosophorũ inimicã deo sapientiã sequi, ne in iudiciũ ęternæ mortis dõmino discernẽte cadamus. Quod ego metuẽs, & aliqua de sanctorũ miraculis quæ hactenus latuerũt, pãdere desiderãs, non me iis retibus vel vinciri cupio vel inuolui. Nõ ego Saturni fugã, nõ Iunonis irã, non Iouis stupra, nõ Neptuni iniuriã, nõ Æoli sceptra, non Æneadũ bella, naufragia, vel regna cõmemoro: taceo Cupidinis emissionẽ, non Ascanij dilectionẽ, hymenæósque, lachrymas, vel exitia sæua Didonis: nõ Plutonis triste vestibulũ, non Proserpinæ stuprosum raptũ, nõ Cerberi triforme caput: nõ reuoluã Anchisæ colloquia, nõ Ithaci ingenia, non Achillis argutias, non H
Sinonis fallacias, nõ ego Laocoontis cõsilia, nõ Amphitryonidis robora, non Iani conflictus, fugas, vel obitũ exitialem proferã: non Eumenidũ variorúmq; monstrorũ formas exponã: nõ reliquarũ fabularum cõmenta, quæ hic auctor ante finxit mẽdacio, aut versu depinxit heroico: sed ista omnia tãquam super arenã locata, & citò ruitura conspiciẽs, ad diuina & euangelica potius miracula reuertamur: Vnde Ioannes euãgelista exorsus est dicens, *In principio erat verbũ, & verbũ erat apud deum, & deus*

Ioan. 1.

erat verbũ, hoc erat in principio apud deũ. Omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factũ est nihil. Et deinceps ait, *Et verbũ caro factum est, & habitauit in nobis: & vidimus gloriã eius gloriã quasi vnigeniti à patre plenũ gratia & veritate.* Quòd autẽ in Bethleẽ nasciturus erat, ita ait propheta, *Et tu Bethleem Eufrata, non es minima in milibus Iuda. Ex te enim prodiet rex qui regat populũ meũ Israel.* Hoc enim & Nathanael ille à Chana Galileę dixit, *Rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israel:* ipse est & salus mundi; de quo & ille Simeon ait, *Nunc dimittis domine seruum tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum.*

CAP. I. NATO ergo domino nostro Iesu Christo secundũ carnem in Bethleẽ oppido, in diebus Herodis regis, iuxta fidẽ euangelicã, Magi ab oriente venerũt Hierosolymã dicentes, *Vbi est qui natus est rex Iudæorũ? vidimus enim stellã eius in oriente & venimus adorare eum,* & reliqua. Est autẽ in Bethleẽ puteus magnus, de quo Maria glorioſa aquã fertur hausisse: vbi sæpius aspicientibus miraculũ inlustre monstratur, id est, stella ibi mundis corde quæ apparuit magis ostenditur. Venientibus deuotis ac recũbentibus super os putei, operiũtur linteo capita eorũ. Tũc ille cuius meritũ obtinuerit, videt stellã ab vno pariete putei super aquas trãsmigrari ad aliũ, in illo modo quo solẽt super cælorũ circulo stellæ transferri. Et cũ multi aspiciãt, ab illis tantũ videtur quibus est mens sanior. Nõnullos vidi qui eã adserebãt se vidisse. Nuper autẽ diacon⁹ noster retulit, quòd cũ quinque viris aspexit, sed duobus tãtũ apparuit.

Puteus B. Virginis.

Stella dux magorum puris conspicua.

CAP. II. DOMINVS igitur noster Iesus Christus in assumpta carne de virgine, multa populis miracula est dignatus ostẽdere. Haustos enim latices in vini saporẽ cõuertit: cæcorũ oculis depulsa nocte, lumen infudit: paralyticorũ gressus ablata debilitate direxit: febres ægrotantiũ fugato ardore restinxit: hydropicũ cõpresso tumore sanauit: leprã discedere sacri oris virtute mãdauit, mulierẽ dæmonio inclinatã inuidẽtibus Iudęis erexit: super aquas verò, non dehiscentibus aquis incessit: profluuiũ mulieris tactu fimbriæ salutaris auertit. Multa quidẽ & alia fecit, quę sacra Euangeliorũ narrat historia. Tamẽ K
cum multos salubri cælestique mandato restauraſſet ad vitam, tres ab infernali morte reductos, vitæ restituit: id est archisynagogi filiam resuscitauit in domo: vnicum viduæ surgere iussit ad portę egressum: & Lazarũ vocauit ex monumento.

Saluatoris miracula.

CAP. III. IGITVR Iudæi furore succẽsi, falsis accusationibus circundãtes iustũ, tradiderũt morti, & crucis adfixione dãnauerunt: quẽ deus pater suscitauit à mortuis tertia die, solutis doloribus mortis, quoniã impossibile erat eũ apud inferos retineri, sicut ait apostolus Petrus. Post hæc promittens paracletũ, & imbuens cælestibus doctrinis apostolos, victor ascendit ad cælos, venturúmq; se ad iudicandum angelis testantibus repromittens, dicente apostolici Actus historia, *Hic Iesus qui receptus est à vobis, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum.*

Christi passio & resurrectio. Act. 1.

CAP. IIII. POST admirabilẽ igitur dominicæ ascẽsionis gloriã, quæ contrito diabolicæ malignitatis capite,

mentes

A meates fideliũ ad contẽplanda cælestia animauit, sancti apostoli domini & saluatoris nostri cũ beata Maria matre eius in vna cõgregati domo, omnia ponebãt in medio, nec quisquã suũ aliquid esse dicebat, sed vnusquisq; cuncta possidebat in charitate, sicut sacer apostolicæ actionis narrat stylus. Post hæc dispersi sunt per regiones diuersas ad prædicandũ verbũ dei. Deniq; impleto à beata Maria huius vitæ cursu, cum iam vocaretur à seculo, cõgregati sunt omnes apostoli de singulis regionibus ad domũ eius. Cumq; audisset quia esset adsumenda de mundo, vigilabãt cũ ea simul: & ecce dominus Iesus aduenit cũ angelis suis, & accipiẽs animã eius, tradidit Michaeli angelo, & recessit. Diluculo autẽ leuauerũt apostoli cũ lectulo corpus eius, posuerũntq; illud in monumẽto, & custodiebãt ipsum, aduentũ domini præstolantes. Et ecce iterũ adstitit eis dominus, susceptúmq; corpus sanctum in nube, deferri iussit in Paradisum: vbi nunc resumpta anima, cum electis eius exultans, æternitatis bonis nullo occasuris fine perfruetur.

Missio apostolorum. Act. 2.

Niceph. cap. 22. lib. 2.

Assumptio virginis.

CRVX dominica quæ ab Helena Augusta reperta est Hierosolymis, ita quarta & sexta feria adoratur. Huius reliquias & merito & fide Helenæ comparãda regina Radegũdis expetiit, ac deuotè in B monasteriũ Pictauẽse, quod suo studio cõstituit, collocauit, militq; pueros iterũ Hierosolyma ac per totã oriẽtis plagã, qui circũeuntes sepulchra sanctorũ martyrũ confessorumq; cunctorũ reliquias detulerũt: quibus in arca argẽtea cũ ipsa cruce sancta locatis, multa exinde miracula cõspicere meruit. De quibus illud primũ exponã, quod ibidem dominus in diebus passionis suæ dignatus est reuelare. Sexta feria ante sanctũ Pascha, cũ in vigiliis sine lumine pernoctarẽt, circa horã tertiã noctis apparuit ante altare lumẽ paruulũ in modũ scintillæ: deinde ampliatũ, huc illúcque comas fulgoris spargens, cœpit gradatim in altũ cõscendere: effectáque pharus magna, obscuræ nocti vigilantíque plebiculæ lumen præbuit supplicãti: illucescẽte quoq; cœlo paulatim deficiẽs, data terris luce, ab oculis mirãtium euanuit. Ego autẽ audiebã sæpius, quòd etiã lychni qui accẽdebantur ante hæc pignora, ebullientes virtute diuina, in tantũ exundarẽt oleũ, vt vas suppositũ plerunq; replerẽt: & tamẽ iuxta stultitiã mẽtis duræ, nunquã ad hæc credẽda mouebar, donec brutã segnitiẽ ipsa ad præsens quæ ostẽsa est virtus argueret: ideoq; quæ oculis propriis viderim, explicabo. Causa deuotionis extitit vt sepulchrũ sancti Hilarij visitãs, huius reginæ adirẽ colloquia: ingressúsque monasteriũ, cõsalutata regina, C corã adoranda cruce ac sacris beatorũ prosternor pignoribus. Denique oratione facta surrexi. Erat enim ad dextrã lychnus accẽsus, quẽ cum stillis frequẽtibus defluere conspexissem, testor deũ, quia putaui quasi vas esset effractũ, quia erat ei cõcha suppositа, in quã oleũ defluẽs decidebat. Tũc cõuersus ad abbatissam, aio, Tãtáne te retinet mẽtis ignauia, vt integrũ cicindile laborare nõ possis, in quo oleũ accẽdatur, nisi effractũ quo defluat ponas? & illa, Nec est ita domine mi, sed virtus est crucis sanctæ quã cernis. Tũc ego ad me reuersus, & ad memoriã reuocãs quæ prius audierã, cõuersus ad lychnũ, video in modũ ollæ feruẽtis magnis fluctibus exũdare, ac per orã ipsam vndis intumescẽtibus superfluere, & vt credo ad incredulitatẽ meã arguendã, magis ac magis augeri, ita vt in vnius horæ spacio plusquã vnum sextariũ redderet vasculũ, quod quartariũ non tenebat: admiratúsq; silui, ac virtutẽ adorãdæ crucis deinceps prædicaui. Puella quædã Chrodigildis nomine, dũ post mortẽ patris in vrbis Cenomanicæ territorio resideret, oculorũ amissione multatur. Postquã autẽ ex iussione Chilperici regis, adhuc beata Radegũde regina superstite, ad antedicti monasterij trãsmississet regulã, ipsa D beatissima ostendẽte, ante sanctã prosternitur arcã: ibique cum reliquis sanctimonialibus vigilias explicãs, dato mane iisdẽ discedẽtibus, prostrata solo in eodẽ loco quieuit: apparuitq; ei per visum quasi aperiret aliquis oculos eius, & vnũ sanitati redditum, dum cum alio laboraret, subito ad ostij reserati sonũ expergefacta, vnius oculi lumen recepit. Quod non ambigitur hoc per crucis virtutem fuisse præstitũ. Energumeni, claudi, & alij quoque infirmi persæpe in hoc loco sanantur. De his hactenus.

Cap. v.

Crucis inuentio. Niceph. lib. 8. cap. 29.

Lux cælestis.

Crucis virtute multi sanantur.

SPECIOSI autẽ omnique metallo nobiliores dominicę crucis claui, qui beata mẽbra tenuerunt, ab Helena regina post ipsius sacræ crucis inuentionẽ reperti sunt: & de duobus quidẽ, frænũ imperatoris muniuit, quò facilius si aduersæ gẽtes restitisset principi, hac virtute fugarẽtur. De quibus nõ est ignotũ, Zachariã vaticinasse prophetã: *Erit*, inquit, *quod in os equi ponitur, sanctũ domini.* Eo enim tẽpore Adriaticũ mare magnis fluctibus mouebatur, in quo tã frequẽtia erãt naufragia, ac demersio hominũ, vt vorago nauigantiũ diceretur. Tũc prouida regina, cõdolens excidia miserorũ, vnũ ex quatuor clauis deponi iubet in pelagus, cõfisa de domini misericordia, quòd sæuas fluctuũ cõmotiones facilè posset obprimere. Quo facto redditur mare quietũ, trãquilláq; deinceps nauigãtibus flabra præstãE tur. Vnde vsque hodiẽ nautæ sanctificatũ mare venerantur, cũ ingressi fuerint, ieiuniis orationibúsque & psallẽtio vacant. Clauorũ ergo dominicorum gratia, quòd quatuor fuerint, hæc est ratio: duo sunt affixi in palmis, & duo in plãtis, & quæritur cur plãtæ affixæ sint quæ in cruce sancta depẽdere visæ sunt potius quàm stare: sed in stipite erecto foramen factũ manifestũ est. Pes quoque paruulæ tabulæ in hoc foramẽ insertus est: super hãc verò tabulã, tanquã stantis hominis sacræ affixæ sunt plãtæ. Quæritur etiã quid de his clauis fuerit factũ. Duo sunt quos suprà diximus aptatos in fræno, tertius proiectus in fretũ: quartũ adserunt esse defixũ in capite statuæ Cõstantini, quæ ciuitate, vt aiunt, tota excelsior esse suspicitur, scilicet vt tota cui eminet munitione salutis quodam modo galea coronata est. Magnam adserunt virtutem esse huius fræni, quod ambigi nequaquã potest: quod Iustinus imperator publicè expertus est, ac suis omnibus patefecit. Illusus enim à quodam mago propter pecuniam, emissas sibi à dęmonis vmbra intolerabilis per duarum curricula noctium sustinuit insidias;

Cap. vi. Clauorum christi inuẽtio.

Claui Christi quatuor.

Universidad de Deusto Biblioteca

sed cum tertia nocte frænum capiti collocasset,locum insidiandi inimicus vltra non habuit, repertúmque auctorem insidiarum gladio perculit. Nobis verò quæ sit virtus ligni huius, hoc modo manifestum est. Aduenit quidam qui nobis pallulam holosericam valdè vetustam exhibuit, dicens, ab hac Hierosolymis crucem domini inuolutam fuisse. Quod cum apud rusticitatem nostram ineredibile haberetur, ac rimaremur sollicitè vnde ei tanta ibidē fuisset gratia, vt ista meruisset, cum sciamus in tempore quo sacrum hoc lignū adoratur, non solum exinde nihil quenquam mereri, sed etiā importunius accedentem verberibus arceri, respondit, Quando, inquit, Hierosolyma abii: Futen abbatem reperi, qui magnam cum Sophia Augusta gratiam habuit: huic enim omnem orientē quasi præfecto commiserat: huic me subdidi, & cum ab oriente regrederer, ab hoc & sanctorum pignora, & hanc pallam, de qua eo tempore sancta crux inuoluebatur accepi. Postquam mihi vir ille retulit, & hāc mihi pallam tradidit, præsumpsi fateor eam abluere, & frigoriticis potum dare: sed mox opitulante virtute diuina, sanabātur. Scindebam etiam exindè plerunque particulas, & dabam religiosis pro benedictione. Vni verò abbati partem diuisi: qui post duos ad me annos rediens cum sacramento asseruit duodecim ab ea energumenos, tres cæcos, duósque paralyticos fuisse sanatos. Muto cuidam ipsam pallam in os posuit: sed cum dentes linguámque eius attigit, statim vocem eloquiūq; restituit: quod nos fideliter credere ipsa domini promissio inlicit, dicens, *Omnia quæcunque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis.*

Inuolucrum Crucis claret miraculis.

CAP. VII. *De lācea, arūdine, spongia, corona, & columna.*

DE lancea verò, arundine, spongia, corona spinea, columna ad quam verberatus est dominus & redemptor Hierosolymis: ad hanc verò columnam multi fide pleni accedentes, corrigias textiles faciunt, eámque circundant: quas rursum pro benedictione recipiunt, diuersis infirmitatibus profuturas. Ferunt etiam ipsas coronæ sentes quasi virides apparere: quæ tamen si videantur aruisse foliis, quotidiè tamen reuirescere virtute diuina. Prodit & ex monumento quo dominicum iacuit corpus, mira virtus, quod sæpius terra naturali candore radiante repletur, & exindè iterum ablata aqua cōspergitur, de qua tortulæ paruulæ formantur, ac per diuersas mundi partes transmittuntur: de quibus plerunque infirmi sanitates hauriunt. Illud est tribudiabile, quod sæpissimè accessus serpentium vitant. Sed quid ego temerarius de his loqui audeo, cum fides retineat, Omne quod sacrosanctum corpus attigit, esse sacratum?

CAP. VIII. *De tunica Christi.*

DE tunica verò beati corporis non consuta, desuper contexta per totum, quæ iuxta Dauiticum vaticinium sub sorte iacuerat, fides euangelica pandit. Ait enim, *Partiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam miserunt sortes.* De hac verò immaculati agni tunica, quæ à quibusdam audiui silere nequeo: Ferūt autem in ciuitate Galatheæ, in basilica quæ ad sanctos Archangelos vocitatur, retineri. Est enim hæc ciuitas, ab vrbe Constantinopolitana, quasi milibus centū quinquaginta, in qua basilica est crypta abditissima: ibique in arca lignea hoc vestimentum habetur inclusum, quæ arca à deuotis atque fidelibus cum summa diligentia adoratur, non immeritò digna, quæ hoc vestimentum retinet, quod dominicum corpus vel contingere meruit, vel velare.

CAP. IX. *De Basilica B. Virginis.*

MARIA verò gloriosa genitrix Christi, vt ante partum, ita virgo creditur & post partum, quæ vt supra diximus, angelicis choris canentibus, in paradisum domino præcedente translata est. Cuius basilica ab imperatore Constātino admirabili opere fabricata renidet: ad quam adductæ columnæ, cum præ magnitudine leuari non possent, eo quòd esset circuitus earum sedecim pedum, ac diebus singulis casso labore fatigarentur, apparuit artifici sancta virgo per visum dicens, Noli mœstus esse: ego enim tibi ostendam qualiter hæ queant eleuari columnæ. Et ostendit ei quæ aptarentur machinæ, qualiter suspenderenter trocleæ, atque funes extenderentur, illud addens, Coniunge tecum tres pueros de scholis, quorum hæc adiutorio possis explere. Quocum ille euigilans quæ præcepta fuerant coaptasset, vocatis tribus pueris ab scholis, erexit summa velocitate columnas. Præstitū est populis spectare miraculum admirandum, vt quod multitudo virorum fortium leuare nequiuerat, tres pueruli absque virtute perfecti operis subleuarent. Huius festiuitas sacra mediante mense vndecimo celebratur. Nam in oratorio Marciacensis domus Aruerni territorii, eius reliquiæ continentur. Adueniente verò hac festiuitate, ego ad celebrandas vigilias ad eum accessi. Cúmque per obscuram noctem properarem ad oratorium, suspicio à longè per fenestras ita immensam claritatem effulgere, vt putaretur ibi multitudo lychnorum ac cereorum esse accensa. Credés igitur quòd aliqui deuotorū iam nos ad celebrandas vigilias præcessissent, accedo ad ostium: pulso, nec quenquam inuenio, repertúmque ostium claue munitum, cuncta silentio data deprehendo. Quid plura? transmittimus ad custodem cui tunc erat obseruandi cura, vt scilicet ostium claue exhibita referaret. Dum autem ille venit, nos accendimus à foris cereum: interea aperitur sponte & ostium: ingressisque nobis credo à caligine peccatorum meorum, claritas quam admirabamur à foris apparente cereo nostro discessit: nihil tamen præter virtutem gloriosæ virginis aliud penitus videre potuimus, vnde claritas illa fuisset exorta.

Lux diuinitus.

CAP. X. *Puer Iudæus Eucharistiæ perceptione seruatur in camino ignis Euagr. lib. 4. c. 36. Niceph. lib. 17. ca. 25.*

QVID igitur in oriente actum fuerit ad corroborandam fidem Catholicam, non silebo. Iudæi cuiusdam vitrarii filius cùm apud Christianos pueros ad studia literarum exerceretur, quadam die dum missarū festa in basilica beatæ Mariæ celebrarentur, ad participationē glorioſi corporis & sanguinis dominici cū aliis infantibus infans Iudæus accessit. Quo sancto assumpto, gaudens ad domū patris

A patris reuertitur: illóque operante inter amplexus & oscula quæ acceperat cum gaudio refert. At ille Christo domino ac suis legibus inimicus ait, Si cum his infantibus communicasti, oblitus paternæ pietatis, ad vlciscendam Mosaicæ legis iniuriam, parricida in te durus existam. Et apprehensum puerum in os fornacis ardentis proiecit, adiectisque lignis quò vehementius exureretur, insistit. Sed non defuit illa misericordia quæ tres quondam Hebræos pueros Chaldaico in camino proiectos nube rorulenta respersérat: ipsa enim & hunc inter medios ignes, prunarum moles, iacentem prorsus consumi non patitur: licet cum audisset mater, quòd scilicet filium communem pater deliberasset exurere, cucurrit ad liberandum eum. Sed cum vidisset incendia ab ore fornacis patulo, huc & illuc flamma dominante respergi, ornatum capitis ad terram proiecit, diffusáque cæsarie se miseram clamitans, ciuitatem vocibus implet. Quod cum Christiani quod actum fuerat, didicissent, concurrunt omnes ad tam iniquum spectaculum, retractisque ignibus ab ore fornacis, inueniunt puerum quasi super plumas mollissimas decumbentem. Quo extracto, admirantur omnes illæsum: clamoribus locus ille repletur: & sic domino omnis populus benedicit. Conclamant B etiam vt auctorem huius sceleris in ipsas proiicerent flammas. Proiectum autem ita totum ignis absorbuit, vt vix de ossibus eius paruum quodammodo relinqueretur indicium. Interrogantes autem infantulum Christiani quale ei inter ignes fuisset vmbraculum, ait, Mulier quæ in basilica illa, vbi panem de mensa accepi, in cathedra residens, paruulum in sinu gestat infantem: hæc me pallio suo ne ignis voraret, operuit. Vnde indubitatum est beatam ei Mariam apparuisse. Agnita ergo infans fide Catholica, credidit in nomine patris & filij & spiritus sancti, ac salutaribus aquis ablutus vnà cum genitrice sua, denuo sunt renati. Multi Iudæorum exemplo hoc in vrbe illa saluati sunt.

Eucharistia liberat incendio.

Apparet B. Maria.

MONASTERIVM est valdè magnum in Hierusalem, non modicam habens congregationem in quodam loco. Deuotio populi sæpè plurima confert, verumetiam imperatoris iussu ibi non minima largiuntur. Accidit autem quodam tempore vt præ penuria egestatis valdè eis victus necessaria deficerent. Congregatio itaque garrula monachorum, cum vna atque alia die, refectionis alimoniam non caperet, vociferant ad abbatem, dicentes, Largire cibos, aut permitte discedere C vnumquemque in locum quo vitam propagare possit: alioqui nec te consulto abscedimus, ne pereamus fame. Hæc iis dicentibus ait abbas, Oremus fratres dilectissimi, & dominus ministrabit nobis cibos: nec enim potest fieri vt deficiat triticum in eius monasterio, quæ frugem vitæ ex vtero pereunti intulit mũdo. Quibus vigilantibus nocte tota, ac psallentibus, mane orto ita reperiunt cuncta horreorum habitacula repleta tritico, vt vix vel reserari ostium posset. Accepto autem cibo, gratias egerunt deo. Post multos verò annos iterum deficiente cibo, clamauerũt monachi ad abbatem: qui ait, Vigilemus ac deprecemur dominum, & forsitan transmittere dignabitur alimenta. Denique prosternuntur ad pauimentum templi: vigilantes itaque noctem in psalmis hymnisque & canticis spiritalibus, cum se post matutinas somno dedissent, venit angelus domini, & posuit super altare multitudinem innumeram auri. Erant enim ostia ædis obserata. Exurgente autem mane abbate cum monachis, ad celebrandum cursum, viderunt multitudinem auri super altare. Et ait abbas custodi ædituo, Quis perfectorum huc ingressus est, qui hæc detulit? respondit, Post egressum vestrum nullus hic hominum accessum habuit, sed ostij clauem munitam retinui & mecum habui, donec D surgeres ad commouendum signum. Tunc stupens abbas cum monachis, munus cæleste intellexit, gratiasque deo agens collegit, comparatisque victui necessariis, plebem creditam affluenter refecit. Nec mirum si beata virgo sine labore suis protulit victum, quæ sine coitu viri concipiens virgo permansit, & post partum. Huius beatæ virginis reliquias cum sanctorum apostolorum vel beati Martini quadam vice super me in cruce aurea positas exhibebam. Cúmque per viam graderemur, conspicio haud procul à via hospitiolum cuiusdam pauperis incẽdio concremari. Erat autem foliis, quæ ignibus maxima præstant fomenta, contectum. Currebat miser cum liberis & vxore aquam deportans: sed flammæ non mitigabantur. Tunc extractam à pectore crucem eleuo contra ignem: mox in aspectu sanctarum reliquiarum, ita cunctus ignis obstupuit, ac si non fuisset accensus.

CAP. XI.

Monasterium Hierosolym.

Reliquiarum vis aduersus incendium.

IOHANNES verò Baptista astu Herodis per Herodiadem vxorem fratris, in carcerem colligatur. Tunc temporis à Galliis matrona quædam Hierosolyma abierat, pro deuotione tantum, vt domini & saluatoris nostri præsentiam mereretur: audiens autem quod beatus Iohannes decollaretur, E cursu illuc rapido tendit, datisque muneribus supplicat percussori, vt eam sanguinem defluentem colligere permitteret. Illo autem percutiente, matrona concham argenteam præparat, truncatóque martyris capite cruorem deuota suscepit. Quem diligenter in ampulla positum, patriam detulit, & apud Vasatensem vrbem, ædificata in eius honore Ecclesia, in sancto altari collocauit.

CAP. XII.

Sanguis Io. Baptistæ.

QVONIAM Vasatensis vrbis meminimus, operæpretium puto, miraculum quod in ea dominus largitus est, memorare. Tẽpore quo diuturna obsidione vallabatur à Chunis, omni nocte sacerdos qui præerat, circuibat psallendo, & orabat, nec ab vllo auxilium, nisi à domini misericordia requirebat. Hortabatur omnes orare, & non deficere, asserens humiles preces, cælorum ianuas penetrare. Hostis verò in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros vineásque pecoribus intromissis vastabat: sed sacerdoti bono operi insistenti, celeriter virtus diuina adfuit. Nam nocte visum est ipsi barbarorum regi, quasi psallentes homines in vestimentis albis

CAP. XIII.

Universidad de Deusto Biblioteca

accensis cereis circuire muros vrbis, & indignans, ait, Quæ est hæc peruersitas & securitas vana, F
vt obsessi quasi despectis nobis, canticis nescio quibus ac laudibus perstrepant? verè quia digni
sunt perditione. Et statim misit ad vrbem nuncios, interrogantes quid sibi ista velint. At illi negant
scire se quæ dicuntur, neque de iis aliqua persensisse. Alia verò nocte, vidit quasi globum magnum
ignis super vrbem descendere: & ait, Si contra nos hi obsessi contumaciter agunt, nec nos me-
tuunt, vel cœlestis eos ira consumit. Cúmque non videret vllum ab vrbe incendium consurgere,
misit iterum interrogare quæ essent quæ viderat. Similiter negauerunt nihil se omninò vidisse.
Tunc rex Gausericus ait, Si hæc isti nesciunt, manifestum est quòd Deus eorum adiuuat eos:
& statim discessit à loco illo. Sacerdos autem conuocatis ciuibus, vigilias celebrat, & missarum
agit festa pro liberatione populi sui. Dum autem hæc ageret, respiciens sursum vidit super altare
quasi de camera templi, cadere tres guttas, æquales magnitudine, claritate, candore crystallum
vincentes. Cúmque omnes cum admiratione & stupore vehementi intenderent, eásque nullus
auderet attingere, Petrus quidam presbyter, qui, vt res ipsa adserit, magni meriti erat, exhibita ar-
gentea patena guttas collegere nititur: quæ dum per altare vago cursu rotantur, defluentes in G
Trinitas miraculo confirmatur. ipsam patenam, statim in se coniunctæ, quasi vnam gemmam pulcherrimam effecerunt: patuit-
que euidenti ratione contra iniquam & deo odibilem Arrianam hæresim, quæ eo tempore pul-
lulabat, hæc acta: agnitúmque est, sanctam trinitatem in vna omnipotentiæ æqualitate connexam, nullis garrulationibus posse disiungi. Tunc gauisus populus, & intelligens munus sibi indultum fuisse diuinitus, conferens aurum gemmásque pretiosas, crucem fecit in qua hanc gemmam
Crux discretiua bonorum & malorũ. statuit. Sed protenus omnes reliquæ gemmæ hac accedente ceciderunt. Tunc pontifex intelle-
gens non esse consortium cælestibus cum terrenis, fabricata cruce ex auro purissimo, eam gem-
mam media intercapedine locat, & populo adorandam præbet. Nec mora, fugato, vt diximus,
hoste, ciuitas liberata est. Iam ex hoc multi infirmi hausto vino vel aqua in qua gemma abluitur,
protenus sanitati redduntur. Denique cum adorata fuerit, si à peccato est homo immunis, & ipsa
apparet clara: cæterùm si, vt plerunque adsolet, humanæ fragilitati aliquid detulerit criminis, tota ei
videtur obscura: mirámque præbet discretionem inter innocentem & noxium, cum vni atra, alteri H
monstretur splendida.

CAP. XIIII. NAM quædam mulier à Maurienna vrbe progrediens, ipsius præcursoris reliquias expetiuit: &
ita se constrinxit vinculo iuramenti, vt non ante à loco discederet, nisi de membris eius mereretur
quicquam accipere: sed cum impossibile hoc incolæ loci narrarent, prosternebatur cotidiè ante se-
pulchrum, orans sibi, vt diximus, de sanctis artubus aliqua condonari. In qua intentione integrum
duxit annum: similiter & alterum, iugi semper oratione deposcens. Tertio verò ingrediente
anno, cum orationem suam peruenire cerneret ad effectum, proiecit se ante sepulchrum, & ob-
testatur, non se exindè surrecturam, priusquam hæc petitio obtineretur à sancto. Septima verò die
cum iam inedia deficeret, apparuit super altare pollex miri candoris ac lucis effulgens. Cognito
Mulier precibus obtinuit pollicẽ Ioann. Bapt. autem mulier dei dono, surrexit à pauimento, factáque capsula aurea, in ea recondidit quæ domi-
no largiente meruerat, & sic gaudens remeauit ad propria: impletúmque est in illa quod dominus
ait in Euangelio, *Amen dico vobis, quòd si perseuerauerit pulsare, & si non surgit pro eo quòd amicus sit, propter improbitatem tamen eius surget, & tribuet ei quotquot habet necessarios.* Post hæc tres episcopi aduenientes I
de ciuitatibus suis, ad adorandum in hoc loco, voluerunt partem de hoc pignore elicere: positóque
in medio, nihil omninò auferre potuerunt. Tunc vna vigilantes nocte, deprecati sunt vt aliquid
mererentur à pollice, positóque sub eo linteo, dum partem auferre conantur, vna ex eo gutta san-
guinis cecidit super linteum. Quod cernentes, duas deinceps noctes vigilant. Deindè prostrati
coram sancto altari, dum supplicant vt adhuc maius aliquid mereantur à pollice, duæ iterum ex eo
fluxerunt guttæ. At illi gauisi, collegentes deuotè quæ dominus dederat, iuxta numerum ser-
uorum suorum diuiserunt linteum cum guttis suis, quæ non sine grandi admiratione vrbibus intu-
lerunt: & quia locus ille Mauriennensis ad Taurinensem quondam vrbem pertinebat, tempore illo
quo Rufus erat episcopus, ait archidiaconus eius ad eum, Non est æquum vt hoc pignus in loco
viliori teneatur, sed surge & illud accipe, & defer ad Taurinensem ecclesiam, quæ plus popularis
habetur. Cui ille respondit, Quia hæc agere non audebat. Archidiaconus dixit, Ego hoc defe-
ram si permittis. Et episcopus, Fac quod libet. Tunc archidiaconus accedens ad locum, dum vi-
Sacra tractãs indignè puniuntur. gilias celebrat, mittit manum ad capsulam. Mox amens effectus, accensus febre, die tertio exspi- K
rauit, factúsque est timor magnus omnibus, nec quisquam vltra beata pignora ausus est mutare.

CAP. XV. *Ad reliquias D. Ioannis miracula.* APVD Turonicam verò vrbem, dum in oratorium atrij beati Martini, ipsius præcursoris re-
liquias collocaremus, cæcus quidam amminiculo deducente, lumen recepit. Energumenus ve-
rò obtestans virtutem beati Iohannis, Martinique antistitis, expulso purgatus est dæmone. In hoc
oratorium vna puellarum cui officium erat, lychni fomenta componere, aduenies cum cereo vt
hæc ageret, est ingressa: compositóque lychno atque accenso, adtracto ad se fune, sublimauit in
altum, plerisque innexum laqueis ad parietis clauum, abscessit. quæ dum redit, cereus quem ma-
nu gerebat extinguitur, regressáque velociter ad cicendilem, cereum non attingebat inlumina-
re, neque laqueum funis absoluere. Dum ambigua de hac causa penderet, subitò delapsa à cicen-
deli flamma, cereum in manu eius inluminauit: & sic officio luminis præcunte, quò voluit iuit.

Ferunt

A fecerunt autem in hoc oratorio à lychno oleum ebullire: habentur enim & ibi reliquiæ sanctæ Crucis.

SVB huius vrbis territorio apud vicum Alangauiensem, mulier quædam ex incolis, conspersa dominica die farina, panem formauit, quem segregatis prunis, cinere feruenti contexit decoquendum. Quod cum fecisset, protinus ei manus dextera diuino igne succensa, cœpit exuri. At illa vociferans ac plangens, basilicam huius vici, in qua reliquiæ beati Iohannis continentur, expetiit. Et oratione fusa, vouit in hac die diuino nomini consecrata, nullam operam exercere, nisi tantùm orationi vacare. Nocte verò sequẽti, facit cereum in altitudinem status sui. Tunc in oratione pernoctãs, tento tota nocte manu propria cereo, restinctis ardoribus incolumis est egressa. CAP. XVI. *Mulier vicilans dominicam punitur.*

ET quia Iohannis Baptistæ meminimus, dignum est vt de Iordane aliqua memoremus. Igitur à monte Phanio duo consurgunt fontes, quorum vnus, Ior: alter, Dan vocitatur: qui ab vtraque parte Phaniadæ vrbis, quæ prius Cęsarea Philippi vocabatur, descendentes, sub ipsa vrbe tam fluentis coniuncti, quàm nomine vno, Iordanem efficiunt, qui vsque Hiericho ciuitatem, & vltra defluit. CAP. XVII. *Fontes Ior & Dan.*

B In eo habetur locus, in quo dominus baptizatus est. In vno etenim reflexu aqua ipsa reuoluitur, in qua nunc leprosi mundantur. Cum autem aduenerint, sæpius lauantur in flumine: donec ab infirmitate purgentur. De publico tamen dum ibi commorati fuerint, victum accipiunt: sanati autem, ad propria discedunt. Ipse quoque Iordanis ab eo loco in quinto miliario, mari commixtus mortuo, nomen amittit. Mare enim mortuum ab hoc dicitur, eo quòd ab incendio Sodomæ vel reliquarum vrbium est versatum: & aqua ipsa asphalto permixta est: vnde à nonnullis mare Asphalti appellatur: in quo qui natare nescit, super aquam fertur, & circa eum sulphur adhæret. *Locus baptismatis christi.* *Asphaltis.*

SVNT autem & ad Leuidam ciuitatem aquæ calidæ, in quibus Iesus Naue lauare solitus erat: vbi similiter leprosi mundantur: est autem ab Hiericho duodecim milibus. Prope autem Hiericho habentur arbores quæ lanas gignunt. Exhibent enim poma in modum cucurbitarum, testas in circuitu habentes duras, intrinsecus autem plena sunt lanæ. Et de his enim ferunt ipsi Iesu Naue solere fieri indumenta. Sed & hodiè tales exhibent lanas, ex quibus nos à quibusdam delatas vidimus, & admirati sumus vel candorem, vel subtilitatem earum. CA. XVIII. *Fluuius Iesus Naue.*

C NAM vidi ante hoc tempus hominem, Iohannem nomine, qui à Galliis leprosus abierat, & in ipso loco quo dominum diximus baptizatum, aiebat se per annum integrum commoratum fuisse. Qui assiduè abluebatur in amne, sed redditus pristinæ incolumitati, reformata in melius cute, sanatus est. Hic reliquias beatæ Mariæ ab Hierosolymis accipiens, reuertebatur in patriam: sed prius Romam abire disposuit. Verùm vbi altas Italiæ solitudines est ingressus, incidit in latrones. Nec mora, spoliatur indumentis: & ipsa quoque capsa, in qua beata gestabat pignora, capitur. Existimantes enim inimici, auri ibidem sestertias adgregatas, effracta claue omne rimantur intentè. Sed cum nihil in ea pecuniæ reperissent, extracta pignora in ignem proiiciunt, cæsóque homine discesserunt. Tunc ille semiuiuus exsurgens, vt vel cineres exustorum collegeret pignorum, inuenit super carbones accensos inlæsas iacere reliquias: ipsumque linteum quo inuolutæ erant, ita admiratur integrum, vt non putaretur prunis iniectum, sed aquis absconditum. Collegitque cuncta cum gaudio, & viam quam pergebat ingressus, vsque ad Gallias peruenit incolumis. Multos enim vidimus qui vel in Iordane, vel in aquis Leuidæ vrbis tincti, ab hoc fuerant morbo mundati. CAP. XIX. *Leprosus mũdatur ad locũ baptismatis Christi.* *Reliquiæ ignibus resistunt.*

D IN vrbe autem Turonica, est ecclesia sanctæ Mariæ virginis, ac Iohannis Baptistæ nomine consecrata, in qua periuris vltio diuina adparuit. Quidam autem cum ad periurandum, in hanc ecclesiam fuisset ingressus, vbi manus ante altare stans, sursum extulit, vt sacramentum mendax proferret, statim resupinus ruens, ita caput in pauimentum conlisit, vt vix vel viuens erigi potuisset. Ad se autem reuersus, dolum periurij quod occultabat, publicè patefecit. Vidimus enim & nos quosdam de Turonicis in loco eodem periurasse, qui ita diuino iudicio condemnati sunt, vt in ipsius anni curriculo finirentur à seculo. CAP. XX. *Periurij diuina vltio.*

IGITVR vt diximus, in ipso primo Iordanis egressu, Phaniada ciuitas sita est, in qua habetur statua ex electro purissimo fabricata, in qua redemptoris nostri forma dicitur esse expressa. Nam vt à plerisque audiui qui eam contemplati fuerant, mira claritas in eius facie continetur: sed ne cui videatur absurdum, narrare quæ de ea Cæsariensis refert Eusebius, non pigebit. Ait enim, * *Mulierem quam sanguinis profluuio laborantem à saluatore curatam Euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse, domúsque eius in ea nunc ostenditur. Pro foribus verò domus ipsius, basis quædam in loco editiore collocata monstratur: in qua mulieris ipsius velut genibus prouolutæ, palmas suppliciter tendentis imago ærea videtur expressa. Adstat verò alia ærea nihilominus fusa statua, habitu viri stola compte circundati, & dextram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuæ in basi herba quædam noua specie nascitur. Quæ cum exorta fuerit, excrescere vsque ad stolæ illius æreæ indumenti fimbriam solet. Quam cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirit, ita vt quæcunque fuerit illa infirmitas corporis, hausta exiguo madefacta salutaris graminis depellatur: nihil omninò virium gerens, si antequam æreæ fimbriæ summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu tradebant: quæ permansit etiam ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum, si sibi qui ex gentibus crediderunt, pro be-*

E * *Marcellam Marthæ ancillam eã vocat Pet. de voragine.*

CAP. XXI. *Ad imaginẽ Christi miracula.*

neficiis quæ à ſaluatore ſuerant conſecuti, huiuſmodi velut munus videbantur offerre, cum videamus etiam F
Euſeb. *nunc & apoſtolorum Petri vel Pauli, & ipſius ſaluatoris imagines deſignari, tabuliſque depingi.* Hæc Euſebius retulit.

CAP. XXII. NAM & iſto nunc tempore, per credulitatem integram, tanto Chriſtus amore diligitur, vt cuius legem in tabulis cordis credentes populi retinent, eius etiam imaginem ad commemorationem virtutis in tabulis viſibilibus pictã, per eccleſias ac domos adfigant: ſed & in hoc inimicus ſemper humani generis æmulus extat. Nam Iudæus quidam cum huiuſmodi imaginem in tabula picta ac parieti affixam in eccleſia ſæpè vidiſſet, ait, Ecce ſeductorem illum qui nos genúſque noſtrum humiliauit. Et ſic nocte veniens, telo ipſam imaginem verberat, eliſámque de pariete, opertam veſte, ad domum portans, flammis parat exurere. Sed res mira apparuit, quæ quòd de virtute dei fuerit, non poteſt ambigi. Nam de vulnere vbi imago transfoſſa fuerat, ſanguis efflu-
Transfixa Imago Chriſti fundit ſanguinem. ſupra in vita S. Platonis an. do. 556. Sigib. xit. Quod ipſe iniquus ſpiculator, obpletus furore non ſenſit. Cum autem per obſcuræ noctis tenebras, domum ſuam fuiſſet ingreſſus, lumine adhibito cernit ſe totum ſanguine cruentatum: timénſque ne ſcelus ſuum patefieret, abiectam à ſe tabulam abdidit in obſcuris: nec auſus eſt vltra G
contingere, quod iniquè præſumpſit auferre. Venientes autem Chriſtiani diluculo ad domum dei, iconicam non inueniunt, ſtupentéſque ac requirentes quod fuerat factum, cruoris veſtigia deprehendunt. Quod ſequentes, ad domum Iudæi accedunt. Denique ſciſcitati de tabula, nihil certi cognoſcunt. Requirentes autem eam ſollicitè, in angulo cellulæ Iudæi reperiunt: qua eccleſiæ reddita, furem lapidibus obruerunt.

CAP. XXIII. EST & apud Narbonenſem vrbem in eccleſia ſeniore quæ beati Geniſij martyris reliquiis plaudit, pictura quæ dominum noſtrum quaſi præcinctum linteo indicat crucifixum, quæ pictura dum
Viſio. aſſiduè cerneretur à populis, apparuit cuidam Baſileo preſbytero per viſum perſona terribilis, dicens, Omnes vos obtecti eſtis variis indumentis, & me iugiter nudum aſpicitis. Vade quantocius, cooperi me veſtimento. Et preſbyter non intelligens viſionem, data die nequaquam ex ea rememoratus eſt. Rurſúmque apparuit ei: ſed & illud paruipendit. Poſt tertium autem diem ſecundæ viſionis, grauibus excruciato eo verberibus, ait, Nónne dixeram tibi vt operires me veſtimento, ne H
cernerer nudus: & nihil ex hoc à te actum eſt? Vade, inquit, & tege linteo picturam illam, in qua crucifixus adpareo, ne tibi velox ſuperueniat interitus. At ille commotus, & valdè metuens, narra-
Crucifixi miraculum. uit ea epiſcopo: qui protinus iuſſit deſuper velum expandi: & ſic obtecta nunc pictura ſuſpicitur. Nam & ſi parumper detegatur ad contemplandum, mox demiſſo velo contegitur, ne detecta cernatur.

CA. XXIIII. EST & illud inluſtre miraculum de fontibus Hiſpaniæ, quos Luſitania prouincia profert. Piſcina nanque eſt apud Oſen campum antiquitus ſculpta, & ex marmore vario in modum cru-
Fontes Hiſpaniæ baptiſmatis die creſcunt. cis, miro compoſita opere. Sed & ædes magnæ claritatis ac celſitudinis, deſuper à Chriſtianis conſtructa eſt. Igitur cum dies ſacer poſt curriculum anni decedentis aduenerit, quo dominus confuſo proditori myſticam diſcipulis præbuit cœnam, conueniunt in locum illum cum pontifice ciues, iam odorem ſacri præſentientes aromatis. Tunc data oratione ſacerdos, oſtia templi iubet ſimul muniri ſignaculis, aduentum virtutis dominicæ præſtolantes. Die autem tertia, quod eſt ſabbati, conuenientibus ad baptizandum populis, adueniens epiſcopus cum ciui-
bus ſuis, inſpectis ſignaculis, oſtia referat clauſa. Ac mirum dictu, piſcinam quam reliquerant I
vacuam, reperiunt plenam: ſed ita cumulo altiore refertam, vt ſolet ſuper ora modiorum triticum adgregari: videáſque huc illúcque latices fluctuare, nec partem in diuerſam defluere. Tunc cum exorciſmo ſanctificatum, conſperſum deſuper chriſma, omnis populus pro deuotione haurit, & vas plenum domi pro ſaluatione reportat, agros vineáſque aſperſione ſaluberrima tutaturus. Et cum exinde multitudo amphorarum ſine collecto numero hauriatur, nunquam tamen vel cumulum minuit, licet vbi infans primus intinctus fuerit, mox aqua reducitur, & baptizatis omnibus, lymphis in ſe reuerſis vt initio produntur neſcio, ita & ſine claduntur ignaro.

CAP. XXV. QVIDAM verò ex hæreticis deum non metuens, neque venerationem præſtans huic loco
Hæreticus impietatis ſuæ. ſancto, neque credens corde miraculum quod in eo dominus ad corroborandã ſuorum fidem præſtare dignatus eſt, non filebo. Venit cum turba equorum, ſolutíſque impedimentis iuſſit in baſilicam poni, equitibúſque in ea præſepia præparari, inridens miſer quæ de hoc loco narrabantur ab K
incolis. Igitur media nocte prætereunte, à febre corripitur, ac penè exanimis, & tardius quàm debuerat pœnitens, exclamat, equites ab æde expelli: erat enim ei, ſub rege licet, magna tamen in illa regione poteſtas. Expulſíſque à baſilica ſancta equitibus, ad ſe reuerſus, cœpit dentibus proprium lacerare corpuſculum, nec prorſus retineri à ſuis ob nimiam poterat debacchationem. Tandémque oppreſſus, inter ſuorum manus ſpiritum exhalauit. Denique Theodegiſilus huius rex regionis, cum vidiſſet hoc miraculum quod in his ſacratis deo fontibus gerebatur, cogitauit intra ſe dicens, quia ingenium eſt Romanorum (Romanos enim vocitant homines noſtræ religionis) vt ita accidat, & non eſt dei virtus. Veniens verò ad annum ſequentem, oſtium ſigillis ſuis cum epiſcopi ſigillo muniuit: poſuítque cuſtodes in circuitu templi, ſi fortè aliquem deprehendere poſſit

fraudis

A fraudis alicuius conscium, per cuius ingenium in fontibus aqua succederet. Similiter & alio fecit anno. Tertio verò conuocata virorum multitudine, fossas in circuitu basilicæ fieri iussit, ne forte dogis occultis lymphæ deducerentur in fontem. Fuerúntque fossæ in profundo, vicenumquinúm pedum: in latitudine verò, quindecenúm. Sed nihil abditum potuit reperiri. Tamen vitæ finem faciés, & credo pro huius inquisitionis temeritate, anni sequentis diem quo hoc mysterium celebrabatur, videre non meruit, eo quòd arcanum virtutis diuinæ inuestigare præsumpsit. Habentur autem hæc ea reliquiæ sancti Stephani Leuitæ. *Incredulus patitur.*

CAP. XXVI.

ERGO quia fons ille diuino nutu, vt suprà diximus, ad officium baptizandi repletur: & quia cum completus fuerit, auidè ex hoc populus haurire festinat, quidam accepto vasculo, presbytero qui hanc aquam ministrabat, porrexit ad complendum. Quod dum complet senior, hic inter comprimentes turbas, manum alterius extendit ad balteum, cultrúmque furatus est: quo vagina recondito, manus extendit ad accipiendam hydriam quam tradiderat presbytero: qua accepta, amotus in partem aliam, neque vnam guttam aquæ in ea potuit reperire. Tunc confusus B valdè & sibi ob furti causam hoc euenisse cognoscens, homini cultrum quem furatus fuerat, reddidit: & sic iterum porrecta lagena, plenam aquæ recepit. Est enim populus ille hæreticus, qui videns hæc magnalia, non compungitur ad credendum, sed semper callidè diuinarum præceptionum sacramenta nequissimis interpretationum garrulationibus non desinit impugnare: sed virtus domini diuersam partem destruit & confundit. *Fur aquam benedictam haurire non potuit.*

CAP. XXVII.

IACOBVS Apostolus, qui & frater domini vocitatus est, ab ipso domino nostro Iesu Christo episcopus dicitur ordinatus. Post cuius glorioſam ascensionem, dum viam iustitiæ Iudæis errantibus aperire conatur, de pinna templi præcipitatus, adliditur, effusóque fullonis fuste cerebro, spiritum reddidit, sepultúsque est in monte Oliueti, in memoria quam sibi ipse prius fabricauerat, & in qua Zachariam ac Symeonem sepelierat. hæc de Iacobo apostolo. *Iacobus Apostolus.*

CAP. XXVIII.

PETRVS Apostolus, ad humilitatem docendam, caput desuper tundi instituit, qui ab apostolis cæteris episcopus ordinatus, Romæ cathedram locauit. Cuius oratione, vel Pauli, Simonis C magi calliditas vel detecta est, vel obruta. Extant hodiéque apud vrbem Romanam duæ in lapide fossulæ, super quem beati apostoli deflexo poplite, orationem contra ipsum Simonem magum ad dominum effuderunt. In quibus cum de pluuiis lymphæ collectæ fuerint, à morbidis expetuntur, haustæque mox sanitatem tribuunt. Sanctus verò Petrus apostolus, vt præfati sumus, cum post Neroniana ac Simoniaca bella, ad crucem veniisset, impleto iam felicis trophæi certamine resupinis ad cœlum vestigiis se expetiit crucifigi, indignum se vociferans, vt dominum exaltari: sicque dirigens spiritum viuacem in astra, sepultus est in templo quod vocitabatur antiquitus Vaticanum, quatuor ordines columnarum valde admirabilium numero nonaginta sex, habens. Habet etiam quatuor in altari, quæ sunt simul centum, præter illas quæ ciborium sepulchri sustentant. Hoc enim sepulchrum sub altari collocatum, valde ratum habetur. Sed qui orare desiderat, reseratis cancellis quibus locus ille ambitur, accedit super sepulchrum: & sic fenestella paruula patefacta, immisso introrsum capite, quæ necessitas promit, efflagitat. Nec moratur effectus, si petitionis tantùm iusta proferatur oratio. Quòd si beata auferre desiderat pignora, palliolum aliquod momentana pensatum, iacit intrinsecus, deinde vigilans ac ieiunans, deuotissimè D deprecatur vt deuotioni suæ virtus apostolica suffragetur. Mirum dictu, si fides hominis præualuerit, à tumulo palliolum eleuatum, ita imbuitur diuina virtute, vt multò amplius quàm prius pensauerat, ponderaret: & tunc scit qui leuauerit, cum eius gratia sumpsisse quod petiit. multi enim & claues aureas ad reserandos cancellos beati sepulchri faciunt, qui ferentes pro benedictione priores accipiunt, quibus infirmitates tribulantum medeantur. Omnia enim fides integra præstat. Sunt ibi & columnæ miræ elegantiæ candore niueo, quatuor numero quæ ciborium sepulchri sustinere dicuntur. *D. Petrus tödetur. Beda extr. hist. Angl.* *B. Petri sepultura.*

CAP. XXIX.

PAVLVS verò apostolus, post reuolutum anni circulum, ipsa die, qua Petrus apostolus passus, apud vrbem Romam gladio percussus occubuit. E cuius sacro corpore lac defluxit & aqua: nec mirum si lac eius manauit ex corpore, qui gentes incredulas & parturiuit & peperit, ac lacte spiritali nutritas, ad cibum solidum scripturarum sanctarum opaca reserando, perduxit. De cuius E virtutibus multa quidem audiuimus: sed de plurimis vnum tantùm miraculum studuimus declarare. Factum est autem in quodam loco, vt homo laqueum sibi ad extorquendam vitam, instigante diabolo præpararet. Cúmque secretum cellulæ in qua hæc ageret, reperisset, funem trabi transmissum, laqueum cœpit innectere, nomen tamen semper Pauli apostoli inuocabat, dicens, Adiuua me sancte Paule. Et ecce vmbra squalida atque funesta, quę nihil minus vultus quàm diabolum similabat, apparuit ei, hortans ac dicens, Eia age, ne moreris: expedi celerius quæ cœpisti. At ille cum opus hoc, id est vitæ extorquendæ pararet, semper aiebat, Beatissime Paule esto adiutor meus. Denique expedito iam laqueo, cum vehementius vrgeretur ab vmbra, vt collum immitteret, subitò adfuit alia vmbra huic similis, dicens ei quæ cum homine erat, Fuge miserrime: en Paulum apostolum huc venientem: inuocatus enim ab hoc homine, ecce adest. Tunc euanescentibus vmbris, hic ad sensum suũ reuersus, & crucem virtutis dominicæ pectori nutanti depingens, pœnitentiam, genis lachrymarum imbre perfusis, agebat, cur ista tentasset. vnde manifestũ est, hunc *Hoc sumpsit ex lib. 2. Lini qui est de actione B. Pauli.* *diabolicæ apparitiones.* *Suspendionẽ seruat D. Paulus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

eundémque hominẽ per virtutẽ beati apoſtoli ab hoc ſæuæ mortis præcipitio fuiſſe ſaluatum. F

CAP. XXX. IOHANNES verò apoſtolus & euangeliſta dei, poſt peractum tam agonis legitimi, quàm prædicationis ſalubertimæ curſum, viuus deſcendens in tumulo, operiri ſe humo præcepit. Cuius nunc ſepulchrum manna in modum farinæ hodiéque eructat, ex qua beatæ reliquiæ per vniuerſum delatæ mundum, ſalutem morbidis præſtant. Hic eſt Iohannes, quem dominus plus quam cæteros dilexit apoſtolos, qui tantæ charitatis amore prælatus eſt, vt ſuper ipſum ſacri corporis pectus accumbens, myſteriorum cæleſtium hauriret arcana. Ipſe etiam dominus noſter glorioſam genitricem quaſi peculiari quodam modo diſcipulo, in ipſa paſſionis hora, in cruce pro mundi ſalute poſitus, commendauit. De hoc enim & poſt reſurrectionem dixit, *Si eum volo manere donec veniam*. In Epheſo autem habetur locus, in quo hic apoſtolus euangelium quod ex eius nomine in Eccleſia legitur, ſcripſit. Sunt autem in ſummitate montis illius, proximi quatuor ſine tecto parietes. In his enim orationi inſiſtens, dominum aſſiduè pro delictis populi deprecans, morabatur: obtinuítque ne in loco illo imber vllus deſcenderet, donec ille euangelium adimpleret. Sed & vſquè hodiè ita præſtatur à domino, vt nulla ibi deſcendat pluuia, neque imber violentus aduenìat. In ea G vrbe Maria Magdalenæ quieſcit, nullum ſuper ſe tegmen habens. In ea & ſeptem dormientes habentur, de quibus aliqua domino iubente, in poſterum narraturi ſumus. In hac & idolum Dianæ fuit, ab apoſtolo Paulo deſtructum. Sed ad cœpta redeamus.

Io. Apoſtoli oratione locus vacat imbribus.

CAP. XXXI. ANDREAS apoſtolus, magnum miraculum in die ſolennitatis ſuæ profert, hoc eſt, manna in modum farinæ, vel oleum cum odore nectareo, quod de tumulo eius exundat. Per id enim quæ ſit fertilitas anni ſequentis oſtenditur. Si exiguum profluxerit, exiguum terra profert fructum: ſi verò fuerit copioſum, magnum arua prouentum fructuum habere ſignificat. Nam ferunt in aliquibus annis, in tantum è tumulo oleum exundare, vt vſque medium baſilicæ profluat riuus ille. Hæc autem aguntur apud prouinciam Achaiam, in ciuitate Patras, in qua beatus apoſtolus, ſiue martyr, pro redemptoris nomine crucifixus, præſentem vitam glorioſa morte finiuit. Tamen cum oleum defluxerit, tantum odorem naribus præſtat, vt putes ibi multorum aromatum ſparſam eſſe congeriem. Quod non ſine miraculo ac beneficio habetur in populis. Nam ex hoc ſeu inunctiones factæ, ſiue potiones datæ, plerunque languentibus commodum præſtant. H Poſt cuius glorioſam adſumptionem, multæ virtutes vel ad hoc ſepulchrum, vel per loca diuerſa, in quibus eius reliquiæ collocatæ ſunt, feruntur oſtenſæ. De quibus pauca memorari non putaui abſurdum, quia ædificatio eſt eccleſiæ, gloria martyrum, virtúſque ſanctorum. Tempore quo, interfecto Clodomiro rege Francorum, ſe exercitus reparans, Burgundiam deuaſtabat, in quadam baſilica reliquiæ iam dicti apoſtoli cum Saturnini martyris tenebantur. Accenſáque baſilica, cũ iam tignorum moles dirueret, pauperes ac ſenes, quos barbaries reliquerat, flebant, dicentes, Væ nobis qui tantorum pignorum hodiè caremus auxilio: nec nobis vltrà ſpes præſentis vitæ manebit, ſi hæc deperierint. His ita flentibus, nutu dei aduenìens Turonicus homo, condolens his lamentis, & diſcens virtutem martyrum, non minus fide quàm parma protectus, per medias ingreditur flammas, adprehenſáſque ab altari ſanctas reliquias, nihil ab igne nocitus, extulit foras: ſed continuò ita conſtrictus eſt, vt greſſum in antea agere non valeret. Tunc indignum ſe iudicans qui ea ferret, vnam puellam paruulam impollutámque elegit à præda, cui capſulam ad collum poſuit, & I ſic in patriam proſperè acceſſit. Tunc conlocatis in altari Nouiuicenſis eccleſiæ, vbi nulla adhuc ſanctorum pignora habebantur, annis ſingulis deuotiſſimè eorum ſolennia celebrabat. Cuius filius, cum hæc poſt patris obitum non impleret, à febre quartana per annum integrum laborans, vouit vt nouam baſilicam in eorum honorem conſtrueret. Quo facto, amota febre ſanatus eſt. Sed nec hoc ſine diuinitatis prouidentia actum reor, quòd eadem die, qua beatæ reliquiæ in aliam ſunt tranſlatæ baſilicam, errantes homines à via, qui beati Vincentij reliquias deferebant, ad vicum ipſum delati ſunt. Tunc rogante preſbytero, diuiſerunt ei particulam pignorum, quam in ſancto altari, vnde alias abſtulerat, collocauit. Mummolus autem, cum Theodeberti regis tempore, ad Iuſtinianum imperatorem pergens, Conſtantinopolitani itineris viam nauali cuectu ſulcaret, ad vrbem Patras, in qua idem habetur apoſtolus, eſt adpulſus. Ac dum ibi cum ſatellitibus moraretur, infirmata veſica calculoſus efficitur. Dehinc diuerſis doloribus artatus, febre conſumitur: ablatáque delectatione comedendi atque bibendi, aduentus mortis ſolus præſtolatur. Igitur dum ſe ita feſſum & ſine ſpe vitæ decernit, teſtamentum ſuum petit ſcribi, munitúmque K ſubſcriptionibus ac ſigillis, inquiri præcepit, ſi forſitan aliquis reperiretur in ciuitate, qui peritus in arte medicinæ poſſit perituro ſuccurrere. Sed cum hoc epiſcopo qui tunc præerat, ſuggeritur, ait, Quouſque vos dilectiſſimi, caſſo fatigatis labore, & inter homines requiritis medicinam, cum habeatur hìc cæleſtis medicus, qui ſæpè infirmorum valitudines, ſine herbarum adminiculo, virtutis propriæ depellat effectu? Et quis, inquiunt, eſt ille? Andreas, ait, apoſtolus Chriſti. Hæc nunciantes infirmo, rogat ſe portari ad beati ſepulchrum. Cúmque pauimento proſtratus, quæ neceſſitas exigebat fideliter precaretur, medium ferè noctis, omnes qui aderant, ſopor obtinuit. Statímque infirmo conari eiiciendæ vrinæ imminet, tangénſque vnum puerorum, voce tenui vaſculum poſtulat exhiberi, inlatóque dum vrinam nititur eiicere, lapidem magnum emiſit: qui tam validus fuit, vt cadens, ſonum in ipſa quæ parata fuerat concha, proferret.

Oleum D. Andreæ.

Ædificatio Eccleſiæ gloria martyrũ.

Reliquiæ illatæ ab ignibus.

Calculus.

Tunc

A Tunc ablata febre cum omni dolore, naui restauratur incolumis.

THOMAS Apostolus secundũ passionis eius historiã, in India passus esse declaratur. Cuius beatum corpus post multum tempus adsumptum in ciuitate, quam Syriæ Dissam vocant, translatum est, ibique sepultum. Ergo in loco regionis Indiæ, quo prius quieuit, monasterium habetur, & templum mirę magnitudinis, diligentérque exornatum atque compositum. In hac igitur æde, magnum miraculum Deus ostẽdit. Lychnus etenim inibi positus atque inluminatus ante locum sepulturæ ipsius, perpetualiter die noctúque, diuino nutu resplendet, à nullo fomento olei scirpíque accipiens: neque vento extinguitur, neque casu dilabitur, neque ardendo minuitur: habétque incremẽtum per Apostoli virtutem, quod nescitur ab homine, cognitum tantùm habetur diuinæ potentiæ. Hoc Theodorus qui ad ipsum locum accessit, nobis exposuit. In supradicta igitur vrbe, in qua beatos artus diximus tumulatos, aduenientę festiuitate magnus adgregatur populorum cœtus, ac de diuersis regionibus cum votis, negociisque venientibus vendendi comparandique per triginta dies sine vlla telonei exactione licentia datur. In his verò diebus qui in mense habentur quinto, B magna & inusitata populis præbentur beneficia. Non scandalum surgit in plebe, non musca insidet mortificatæ carni, non latex deest sitienti. Nam cum ibi reliquis diebus plusquam centenũm pedum altitudine aqua hauriatur à puteis, nunc paululum fodias affatim lymphas exuberantes inuenies: quod non ambigitur virtute beati Apostoli impertiri. Decursis igitur festiuitatis diebus, teloneum publico redditur, musca quæ defuit, adest: propinquitas aquæ dehiscit: dehinc emissa diuinitùs pluuia, ita omne atrium templi à sordibus & diuersis squaloribus, qui per ipsa solennia facti sunt, mundat, vt putes eum nec fuisse calcatum.

CAP. XXXII.

Lychnus perẽnis.

Thomæ Apostoli munera.

STEPHANVS autem primus vel diaconus ecclesiæ sanctæ, vel martyr apud Hierosolymam, sicut sacra apostolorum narrat historia, pro nomine sancto Christi, quem à dextris virtutis spiritali contemplatione cernebat, lapidibus est obrutus, pro persecutoribus ipsam supplicans maiestatem. Denique erat oratorium apud vrbem Turonicam ab antiquis eius nomine dedicatum, quod nos parumper iussimus prolongari. Quod cùm factum fuisset, altare vt erat integrum inante promouimus. Requirentes verò in loculo, nihil de pignoribus sanctis quod fama ferebat, reperimus. Tunc misi vnum ex abbatibus, vt ab oratorio domus ecclesiasticæ nobis eius reliquias exhiberet, oblitus tamen clauem capsæ porrigere, quæ cingulo dependebat. Veniens verò abbas ablato ab armario sigillo, capsam reperit obseratam. Quid faceret, quid ageret, in ambiguo dependebat. Si ad me veniret, longum erat venire & reuerti: si ipsam capsam exhiberet, molestum mihi esse nouerat, quia multorum ibi sanctorum pignora tenebantur: si non faceret, iussionem quam acceperat non implebat. Quid multa? dum capsam in manu dubitans retineret, resilentibus cum sonitu repagulis, capsam aspicit reseratam. Tunc cum gratiarum actione adsumptas reliquias, non sine grandi admiratione nobis exhibuit, quas nos dictis missis, domino iubente plantauimus. Regressus autem post multos dies ad vrbem, capsam reperi, reducto pessulo sicut reliqueram, obseratam. Pars enim beati sanguinis sacrosancti Leuitæ huius, sicut celebre fertur, in altari Biturigæ ecclesiæ continetur. Quidam autem tempore Felicis episcopi, vicinos suos quodam pro crimine impetebat: quos cum plerunque verbis procacibus lacessiret, ac iudicio publice prouocaret, decretum est sententia primorum vrbis, vt se ab hac noxa qui impetebantur, sacramento purgarent. Ingressíque in huius memoratæ ædis altare, cum eleuatis manibus sacramenta proferrent, prosecutor causæ periurasse eos clara voce testatur. Statímque eleuatis in sublime pedibus, in aera excutitur: ac inlíso capite in pauimento, penè exanimis à circunstanti turba conspicitur. Post duarum ferè horarum spacium, cum ad liquidum putaretur spiritum exhalare, apertis oculis crimen fatetur, se iniustè fatigasse homines, vel proclamasse noxios, declarauit: sicque laxatis insontibus manifestato nocente, virtus beati perpatuit. Apud Burdegalensem autem vrbem, anus quædam grauata senio, sed fide mentis integræ subleuata cui mos erat in sanctorum basilicis, misso oleo lychnos accendere, vt hoc negocium ageret, nocte dominica, beati Petri apostoli basilicam ingressa est. huius enim altare positis in altum pulpitis, locatum habetur: cuius pars inferior in modum cryptæ, ostio clauditur, habens nihilominus & ipsa cum sanctorum pignoribus altare suum. In hanc venerabilis mulier ad accendendum, vt diximus, lumen deuota descendit, vnam tantummodo habens puellulam in comitatu suo. Quod opus dum ageret, & nox E aduenies mundum tenebris operuisset, accedentes clerici, dictis psalmorum capitulis, obserato cryptæ ostio, discesserunt, ignorantes introrsum esse mulierem. At illa accenso lumine, ad ostium properat vt egrederetur. Quod cum clausum esse sensisset, voces emittit, qui ei aperire debeat ex nomine vocat. Sed cum non esset vox præ senio ita valida quæ posset penetrare hæc claustra, at vbi se sensit à nullo audiri, prostrata in pauimento quieuit, dicens, Deprecer pro peccatis meis & populi, dominum omnium creatorem, quoadusque veniat qui referare debeat huius ædis ingressum. In qua oratione excubans, vidit circa medium ferè noctis, patefactis ostiis, omnem basilicam immenso lumine effulgere. Et ecce chorus psallentium qui ingressus basilicam, postquam dicta Gloria trinitati, psallentij modulatio conquieuit, audiuit viros conquerentes inter se, atque dicentes, Moram nobis sanctus facit Leuita Stephanus. Iam enim alias debebamus adire basilicas, & non possumus, nisi ille prius qui præstolatur, aduenìat. Hæc enim crebrò repetentibus adue-

CAP. XXXIII. *Act. 7.*

Capsula reliquiarum diuinitus clauditur & aperitur.

Delator imposituram fatetur.

nit vir subitò in veste alba : cuius personam omnis illa venerans multitudo, salutauit humiliter, E dicens, Benedic nobis sacer ac sancte Leuita Stephane. At ille iterum salutans, data oratione, interrogatus ab eis, cur à visitatione locorum sanctorum paululum retardasset, respondit, Nauis enim in mari periculum demersionis incurrerat, ibique inuocatus adstiti, erutáque ecce adsum. *D. Stephanus naufragantibus adest.* Et vt ipsi probetis esse vera quæ loquor, vestimentum quod indutus sum, adhuc guttis stillantibus marinis fluctibus cernitur humectatum. Hæc mulier cum tremore magno opprimens pauimentum, intentè suspiciebat. Quibus discedentibus, rursum ostiis diuinitùs obseratis, hæc ad locum in quo sanctus steterat accedens, sudario guttas quæ in pauimentum dilapsæ fuerant, diligenter collegit, & Bertchramno, qui tunc episcopatu vrbem regebat, manifestauit. Quod ille cum gaudio & admiratione magna suscipiens, secum retinuit. De hoc enim sudario multi infirmi sanitatẽ experti sunt, ac plerũque & ipse pontifex de eo decerpẽs pignora, vbi ecclesias consecrabat fideliter conlocauit. Hæc autem ab ipsius episcopi relatu cognouimus.

CAP. XXXIIII. BARTHOLOMÆVM apostolum apud Asiam passum, agonis ipsius narrat historia. Post multorum verò annorum spacia de passione eius cum iterum Christianis persecutio adueniisset, & G viderent gentiles omnem populum ad eius sepulchrum concurrere, eique deprecationes assiduè, & incensa deferre, inuidia inlecti, abstulerunt corpus eius, & ponentes in sarcophagum plumbeũ, proiecerunt illud in mare, dicentes, Quia non seduces amplius populum nostrum. Sed prouidentia dei cooperante per secretum operis eius, sarcophagum plumbeum à loco illo aquis subuehentibus subleuatum, delatum est ad insulam vocabulo Liparis. Reuelatúmque est Christianis, vt eum collegerent: collectúmque ac sepultum, ædificauerunt super eum templum magnum. In quo nunc inuocatus, prodesse populis multis virtutibus ac beneficiis manifestatur.

Bartholomæi sarcophagum plumbeum natat.

CAP. XXXV. CLEMENS martyr, vt in passione eius legitur, anchora collo suspensa in mari præcipitatus est. Nunc autem in die solennitatis eius, recedit mare per tria millia, siccúmque gradientibus iter præbens vsque ad sepulchrum martyris peruenitur. Ibique vota reddentes, orantes populi regrediuntur ad litus.

Eadem antè in eius vita.

CAP. XXXVI. FACTVM est autem vt in vna solennitatum, mulier cum filio paruulo in locum accederet: H epulante autem ea post acta solennia, obdormiuit infans. Dum autem hæc agerentur, ecce sonus subitò factus est accedentis pelagi. Dehinc oblita mulier sobolis suæ, cœpit velociter cum reliquo populo petere ripam. Igitur in sequenti maris accessu postquam ad litus venerat, meminit se filium reliquisse. Tunc cum fletu magno deiecta terris, miseram se clamitans, litora vocibus replebat, atque discurrebat per circulum riparum, si fortè enecatam prolem eiectámque litori aliquis conspicasset. Sed cum nihil inueniret indicij, tandem consolata à propinquis, ad propria reducitur, totum annum in luctu ac lamentatione deducens. Recurrente autem anni circulo, venit iterum ad spectandam martyris solennitatem, fortassis de infantulo si aliqua inuenire possit indicia. Quid plura? recedente mari, anticipat omnes ad ingrediendũ, & ipsa prima procedit ad tumulum. Cúmque prostrata solo, orationem explesset, erecta sursum, genis vbertim fletuum imbribus madefactis, dum diuertit in parte altera vultum, aspicit filium in eodem loco vbi eum dormientem reliquerat, in ipso adhuc sopore teneri. Æstimans autem eum esse defunctum, accedit comminus, quasi collectura cadauer exanime: sed cum eum dormire cognouisset, excitatum velociter, expectantibus populis, incolumem leuauit in vlnis, interrogánsque inter oscula, vbi per anni fuisset spacia: Nescire se ait, si annus integer præteriisset: tantùm dormisse se suaui sopore in vnius noctis spacio æstimabat. I

CAP. XXXVII. FONS erat inriguus ruri cuidam, infra territorium vrbis Lemouicinæ, cuius vnda tam hortorum sata, quàm agrorum culta vel fouebat accessu, vel impetu fœcundabat. Deducebatur etiam factis decursibus per loca necessaria, vt vbi eum natura non dabat, studium prouocaret. Et erat tam dulcibus vena exuberante fluentis, vt gaudere cerneres olus siue virgultum, si fuisset ab eodem irrigatum. Opitulabatur etiam in eo gratia maiestatis diuinæ, vt in quo fuisset fluentum emissum, velociter germina acciperent incrementum. Cúmque eum incolæ loci, quasi ludum agentes, per singula quæque loca deducerent, insidiatoris vt credo inuidia, sub terra dehiscit, ac velut in stadiis duodecim, in medium paludis, vbi nullum prorsus posset opus efficere, fluctibus sparsis exoritur. Extemplo omnium mentes timor obsedit, & nouum quendam aduenire regioni, loci incolæ præstolantur interitum, simúlque & beneficium quod habere consueuerant, iugi fletu deplorant. Curriculum igitur vnius atque alterius anni, in hac ariditate pertransiit. Arescunt siti loci illius omnia quæ inrigare consueuerat. Tertio quoque anno accidit vt quidam iter agens, beati Clementis martyris, cuius iam suprà meminimus, reliquias exhiberet, quas Aridio ipsius vrbis presbytero, viro in omni sanctitate religioso, detulit. Ad quem cum die noctúque vicinia mœsta penderent, confisi de eius oratione, quòd si peteret dominum, fontem posset suo restituere loco, ait, Eamus, inquit, dilectissimi, & si vera sunt quæ portitor noster adseruit, hæc esse Clementis martyris pignora, nunc adparebit, cum eius fuerit virtus manifestata. Tunc cum psallentio ad locum fontis accedit. Et dictis psalmis, in oratione prosternitur. Positisque sanctis reliquiis in ipso fontis aditu, petiit vt qui quondam in deserto damnatis ad secanda marmora flumen inriguũ patefecit, in hunc locũ aquas quas prius pia indulserat clemẽtia, Clementis iterũ intercessio reuocaret. K

B. Clemens fontem excitauit.

A uocaret. Illico vena recurrit ad aditum, magnas cuomens aquas, illūq; quem prius tenuerat alueum, decurrendo replēs, admirantibus populis, immensæ gratię domino referuntur, qui & martyris virtutem prodidit, & fidelis sui orationem implere dignatus est.

CHRYSANTHVS martyr, vt historia passionis declarat, post acceptam martyrii coronam, cum Daria virgine multa populis sanitatum beneficia tribuebat. Et ob hoc etiam crypta super eos miro opere fabricata est, quæ in arcuum modo transuoluta, firmissima stabilitate subsistit. Denique cum ad eius festa populorum frequentatio confluxisset, iniquissimus imperator erectum in illius cryptæ introitu parietem, concluſa multitudine, iussit ædem harena ac lapidibus operiri: factúsque est desuper mons magnus. Idque gestum certissimè ipsius manifestant scripta certaminis. Quæ crypta diu sub hoc velamento permansit operta, donec vrbs Romana relictis idolis, Christo domino subderetur. Iam procedente tempore, iam nulli erat cognitus locus ipsius sepulturæ, donec domino Iesu reuelante patefactus est. cuius parte in vna loci, interposito pariete, sepulchra martyrum Chrysanthi & Dariæ segregata parte: in alia, sanctorum reliquorum cadauera in vnum B sunt cōgregata. Veruntamen in pariete illo, qui est in medio positus, fenestram structor patefactam reliquit, vt ad contemplanda sanctorum corpora aditus aspicienti patesceret. Ferunt etiam quòd eo tempore quo ad sancta solennia accedentes inclusi sunt, vrceos argenteos ex metallo formatos, cum vino quod ad oblationem sacrificij diuini offertur, secum homines detulissent, argentúmque ibi remansisse manifestum est, idque hodiè à conspicientibus cerni. Sed quia iugiter mens humana turpibus erubescendisque cupiditatibus inhiat, subdiaconus quidam viso per fenestram argento, cogitat intra se quod postero die auaritia impellente compleuit. Nocte enim consurgens, ingressus est basilicam sanctorum. Deinde per fenestram ingrediens cellulam, ac per obscuritatem noctis palpans manibus, aliquos de vrceis capit: deinde egredi cum præda cupiens, per totam noctem circumiens, nunquam potuit aditum vnde ingressus fuerat, reperire. Dato verò die, dum opera sua obtegi conscius sceleris voluit, iuxta illud dominici oraculi dictum, quòd, *Omnis qui malè agit, odit lucem, vt non manifestentur opera eius*, occultauit se in angulo cellulæ tota die ne videretur. Sequenti verò nocte quæsiuit iterum aditum, sed reperire non potuit: sic C per trium noctium curricula fecit. Tertia verò die cum iam fame cruciaretur, accessit coram populo ad fenestram, & relicto argento, confessus est opus suum, egressúsque est foras cum magna verecundia, nec latuit scelus quod gesserat, populis qui aderant. Post multum verò temporis, cognoscens hoc factum Damasus antistes sanctæ sedis apostolicæ, iussit diligentius operire fenestram, vbi & versibus decorauit locum. Et ibi benedicitur dominus noster Iesus Christus, ad laudem nominis sui vsque in hodiernum diem.

CAP. XXXVIII.

Auarus luit

EST etiam haud procul ab huius vrbis muro & Pancratus martyr, valdè in periuris vltor. Ad cuius sepulchrum, si cuiusquam mens insana iuramentū inane proferre voluerit prius quàm sepulchrum eius ardeat, hoc est antequam vsque ad cancellos qui sub arcu habētur, vbi clericorum psallentium stare mos est, accedat, statim aut arripitur à dæmone, aut cadens in pauimento amittit spiritum. Ex hoc enim quisque fidem cuiuscunque rei ab alio voluerit elicere, vt veram cognoscat, non aliter nisi ad huius basilicam destinat. Nam ferunt plerosque iuxta basilicas apostolorum siue aliorum martyrum commanentes, non alibi pro hac necessitate nisi templum expetere beati Pancrati D, vt eius seueritatis censura publicè discernente, aut veritatem audientes credant, aut pro fallacia iudicium martyris beati experiantur.

CAP. XXXIX.

Periurij pœna.

MVLTI quidem sunt martyres apud vrbem Romam, quorum historiæ passionum nobis integræ non sunt delatæ. De Iohanne tamen episcopo, quoniam agon eius ad nos vsque non accessit scriptus, quæ à fidelibus comperi, tacere nequiui. Hic cum ad episcopatum veniſſet, summo studio hæreticos exsecrans, ecclesias eorum in catholicas dedicauit. Quod cum Theodoricus rex comperisset, furore succensus, quia esset sectæ Arrianæ deditus, iussit gladiatores per Italiam dirigi, qui vniuersum quotquot inuenissent catholicum populum, iugularent. Hæc audiens beatus Iohannes, ad regem ne hæc fierent deprecaturus accessit. A quo cum dolo susceptum alligauit eum, & posuit in carcerem, dicens, Ego te faciam, ne audeas contra sectam nostram amplius musitare. Positus verò sanctus dei in carcere, tantis adtritus est iniuriis, vt non post multum tempus spiritum exhalaret, obiitque in carcere cum gloria, apud vrbem Rauennam. Domini autem miseE ricordia, statim vltionem super regem improbum inrogauit. nam subitò à deo percussus, plagis magnis exinanitus interiit, susceptique protinus perpetuum gehennæ flammantis incendium.

CAP. XL.

Ioannis Episcopi passio.

MAGNA est enim dignitas nominis Christiani, si illa quæ confiteris fide, opere prosequaris. Nam sicut ait apostolus, *Fides sine operibus mortua est in semetipsa*. Sicut enim filios Abraham non carnalis natiuitas, sed fides facit: ita & Christianos veros, non solùm nominis gratia, sed opera præstāt. Per hoc enim nomen inluminantur tenebræ, serpentes fugiunt, idola prosternuntur, cessat hariolus, tabescit sortilegus, cultores dæmonum propelluntur, sicut Prudentius noster in libro contra Iudeos meminit: quod procedens imperator ad immolationem fœtidam dæmoniorum, adoratis diis, atque coram sigillis prostratus, expectabat sacerdotes simulachrorū mactantes turbas pecudū, quorum frons reuincta lauro, securibus cædebatur. Cúmque senex cruentis manibus iuternorū tractaret viscerū partes, iocinoris fibras, atque inter præcordia, & exta animalium

CAP. XLI.

Veritas fidei & dignitas christiani nominis.

Universidad de Deusto Biblioteca

inuestigare aliquid tentaret diuinum, turbata omnia cernit, nec ea quæ cupiebat scire, poterat cer- F
tus agnoscere. Exclamauit turbatus, & ait, Heu heu nescio quid hic agitur, quod diis nostris cõtra-
rium esse putatur: video enim deos nostros à longè discedere, nec de præparatis sacrificiis aliqua
prælibare. Est hîc vt res ipsa docet, de officiis quorumpiam deorum qui nobis aduersari sunt soliti.
Et mirum, si ad hanc fugam non aliqui de cultoribus Dei Christi quem crucifixum adserunt,
deos nostros impellant: thuribula thymiamatis refrigescunt, aræ tepescit ignis, & ipsum quoque
ferrum iniectum victimis, hebetare conspicitur. Require nunc sacratissime Auguste, quis adstet
ablutus, balsamo vnctus, & abscedat protinus, vt accedant dij quos inuocamus. Et hæc dicens,
ac si ipsum cerneret de his Christum vltorem, procidens ad terram exanimis, offensa proclamat
numina. Tunc & ipse imperator deposito diademate, ait, Quis est hic numinibus nostris con-
trarius, ac religionis Christianæ socius, qui frontem chrismatis inscriptione signatam ferat, li-
gnúmq; crucis adoret? ne moretur edicere. Tunc vnus de armigeris Augusti in medio positus, pro-
iecit arma solo, & ait, Ego sum cuius deus Christus est, & qui eius baptismo ablutus, & cruce re-
demptus sum, qui semper eius nomen inuocabam, dum sacerdotes vestri dæmoniis hæc quæ sunt G
adposita consecrarent. Eius nomen fugiunt dij vestri, nec possunt in loco illo stare, vbi tantæ ma-
iestatis nomen fuerit inuocatum. Hæc dicente puero, obstupefactus imperator & tremens, reli-
quit templum dęmoniorum, tantúsque omnes adstãtes dei timor accendit, vt nullus Augustũ ad pa-
latium sequeretur, sed cuncti erectis ad cælum palmis & oculis, dominum Christum vno ore, vnó-
que consensu laudabant, atque vt eisdem adiutor exsisteret, voce supplici inuocabant. Quæ relatio
ne cui fortassis videatur incredula, paucos ex his subiiciam versus:

Principibus tamen è cunctis non defuit vnus,
Quem puero memini ductor fortissimus armis,
Conditor & legum celeberrimus, ore manúque
Consultor patriæ, sed non consultor habendæ
Relligionis amans, ter centum milia diuûm
Augustum caput ante pedes curuare Mineruæ
Fictilis, & soleas Iunonis lambere, plantis H
Herculis aduolui genua, incerare Dianæ
Fortè litans Achaten placabat sanguine multo:
Vittatus de more senex, manibúsque cruentis
Tractabat trepidas letali frigore fibras,
Postremósque animi pulsus in corde tepenti,
Callidus interpres, numeris & fine notabat:
Cum subitò exclamat media inter sacra sacerdos
Pallidus, En quid ago, maius rex optime, maius
Numen nescio quod nostris interuenit aris:
Accitas video longè dispergier vmbras. I
Nescio quis certè subrepsit Christicolarum
Hic iuuenum: genus hoc hominum tremit insula, & omne
Puluinar diuûm: lotus procul absit & vnctus,
Pulchra reformatis redeat Proserpina sacris.
Dixit, & exsanguis conlabitur, ac velut ipsum
Cerneret exserto minitantem fulmine Christum,
Ipse quoque exanimis posito diademate princeps
Pallet, & adstantes circunspicit, ecquis alumnus
Chrismatis inscripto signaret tempora ligno,
Qui zoroastræos turbasset fronte susurros.
Armiger è cuneo puerorum flauicomantum,
Purpurei custos lateris, deprenditur vnus:
Vexillum crucis. *Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro*
Proiicit, ac signum Christi se ferre fatetur.
Prosiluit pauido detecto antistite princeps, K
Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum,
Dum tremefacta cohors, dominique oblita, supinas
Erigit ad cœlum facies, atque inuocat Iesum.

Hos tantum versiculos ad hæc quæ narraui confirmanda, inserui lectioni, ostendens quid no-
men Christianum, quid crucis vexillum prosit his qui fide credentes, opere perficiunt quæ credi-
derunt, sicut superius dictum est.

CAP. XLII. TEMPLVM erat in quodam loco, beati Laurentij & reliquiis & nomine consecratum: quod per
incuriam longinqui temporis valdè detectum erat. Quod cum renouare loci incolæ vellent, siluas
adeunt, incisa leuigatáque ligna trabes efficiunt: impositáque plaustris ad locum exhibent. Qui-
bus per humum ad ordiendum extensis, vna breuior est reperta: statimque sacerdotis animum qui
hæc

A hæc inſtillebat, dolor maximus attigit: & flens valdè, quid ageret, quò ſe verteret, ignorabat. Tunc intuens roborem breuiorem, ait, O Laurenti beatiſſime, appoſitus igni glorificate, ſemper pauperes fouens ac reficiens: cogita paupertatem meam, quia non eſt exiguitati noſtræ facultas, qualiter hic alia exhibeatur. Illico cunctis attonitis, trabes creuit in tanto ſpacio longitudinis, vt neceſſe eſſet partem magnam incidi. De qua, induſtria plebis beneficia perdere nefas putans, credens eam manu martyris tactam ac prolongatam, partem quæ ſuperfuerat fruſtatim decerpens, diuerſas infirmitates ſæpè ſubmouit. Quod Fortunatus preſbyter his verſibus proſecutus eſt, *B. Laurentij intercessione trabes extenditur.*

Laurenti merito flammis vitalibus vſte,
Qui feruente fide victor ab igne redis,
Dum tibi templa nouant breuiori robore plebes,
Creuerúntque trabes, creuit & alma fides:
Stipite contracto tua ſe mercede tetendit,
Quantum parua prius: poſtea cæſa fuit:
B *Creſcere plus meruit ſucciſa ſecuribus arbor,*
Et didicit ſicca longior eſſe coma
Vnde reciſa fuit: populis fert inde ſalutem,
Si venit intrepidus, lumina cæcus habet.

Multo plures exinde ſcripſit verſiculos, quos ego prætermiſi, hos tantùm pro teſtimonio veri ſcribens. Acta ſunt autem hæc apud Brionas Italiæ caſtrum. Nam vidi ego hominem, qui grauiter dentium dolore laborans, accepta de hoc ligno à ſacerdote particula, ſtatim vt dentem attigit, dolore protinus caruit.

Sed nec illud ſilendum putaui, quòd reliquiæ eius ab incendio hoſtilitatis ereptæ, à quodam homine in Lemouicinum delatæ ſunt. Qui cum ſæpius admoneretur per viſum, vt eaſdem Aridio abbati deferret, nec iuſſionem impleret, ipſe cum cõiuge & omni familia ægrotare cœpit. Tunc neceſſitate compulſus, vt eas viro ſancto detulit, mox ſanitati reſtitutus abſceſſit.

C CASSIANVS martyr, Italiæ puerorum magnificus doctor, aduenière perſecutione, ipſe puerili ac tenero gregi perſecutorum iudicio traditur. At illi magiſtri ſanguinem ſitientes, ceratas caput inlidunt tabellas, ſecantes latitudinibus ſtilorum, punctiſque minutis tranſuerberantes membra magiſtri, dignum deo martyrem effecerunt: in cuius honore hodiéque tantus timor habetur, vt nullus penitus de eius rebus aliquid ſit auſus attingere. Quod ſi fecerit, aut arripitur dæmonio, aut morte repentina conſumitur, non tamen immunis ab vltione recedit. CAP. XLIII. *Cassiani res impunè nemo tangit.*

AGRICOLA & Vitalis apud Bononiam Italiæ vrbem, pro Chriſti nomine crucifixi ſunt: quorum ſepulchra, vt per relationem fidelium cognouimus, quia nondum ad nos hiſtoria paſſionis aduenit, ſuper terram ſunt collocata. Quæ cũ à multis, vt fit, vel tangerentur manu, vel ore oſcularentur, admonitus eſt ædituus templi, vt immundi ab his arcerentur. Quidam audax atque facinoroſus, opertorium vnius tumuli remouet, vt ſcilicet aliquid de ſacris auferret cineribus: miſſóque introrſum capite, obpreſſus ab eo, vix ab aliis liberatus, confuſus abſceſſit: nec accipere meruit quod temerario auſu præſumpſit: ſed cum maiori deinceps reuerentia ſanctorum adiuit D ſepulchra. Alius quoque tributa publica deferens, ſaculum pecuniæ dum iter ageret, negligenter amiſit. Adpropinquans autem ciuitati, recognoſcit ſe amiſiſſe publicum quod ferebat. Tunc proſtratus coram ſepulchris beatorum, cum lachrymis deprecatur vt perditum eorum virtute reciperet, ne ipſe coniúxque ac liberi ob id captiuitati ſubigerentur. Egreſſus autem foras in atrium, virum qui hanc pecuniam in via iacentem repererat, nactus eſt: ſcrutatiſque diligenter, illius horæ tempore hic ſaculum inueniſſe ſe dixit, quo iſte martyrum auxilium flagitauit. Horum reliquias Namacius Aruennorum epiſcopus deuotè expetiit, vt ſcilicet eas in eccleſia quam ipſe conſtruxerat, collocaret: direxitque vnum illuc preſbyterum, qui abiens cum dei gratia quæ petierat detulit. Regreſſúſque cum ſociis, in quinto ab Aruenna vrbe miliario reuertentes, metatum accipiunt. Et ad epiſcopum miſſos dirigunt, vt eis quid agant iubeat ordinare. Mane autem facto, ſacerdos admonitis ciuibus, cum crucibus & cereis ad occurſum ſanctarum reliquiarum deuotiſſimus properat. Cúmque ei preſbyter offerret, vt beatas reliquias aſpiceret ſi iuberet, & ille, Mihi, inquit, magis eſt hæc credere quàm videre. ſic enim in ſcripturis legimus ſanctis, quia ipſe dominus eos beatos iudicat, qui eum cum non viderint credidiſſent. Hac itaque ſacerdos fide pollente, dominus ſanctos ſuos glorificat in virtute. Nam venientibus illis, ſubitò contenebratum eſt cælum: & ecce imber vmbroſus atque teterrimus ſuper eos deſcendit: & tanta pluuia ibidem eſt diffuſa, vt flumina per vias illas currere cernerentur. Veruntamen circa ſancta pignora per vnum valdè iugerum neque vna gutta viſa eſt cecidiſſe. Et abeuntibus illis, pluuia eos à longè quaſi præbẽs obſequium, ſequebatur populum fouens, geſtatores autem pignorum non attingens. Hæc videns pontifex, magnificauit dominum, qui fidei ſuæ ſic fauens, talia ad ſanctorum gloriam operari dignatus eſt. Congregatis verò ciuibus, cum magno gaudio atque deuotione, ſanctam eccleſiam his inluſtratam pignoribus dedicauit. CAP. XLIIII. *Fur reliquiarũ punitur.* *Non pluit ſuper reliquias.*

MAGNIFICATVR etiam apud Mediolanenſium vrbem Victor inclitus martyr, quòd ſæpius vinctos ab ergaſtulis diſſoluat, captiuóſque liberos abire permittat. Igitur quondam tempore CAP. XLV. *Victor.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Apollinaris cum Victorio duce Italiam petiit,quo(vt aiunt)apud vrbem Romam interfecto,Apol- F
linarem incolæ loci quasi captiuum retinebant,dicentes,Non videbis patriam tuam,sed dignas vt
satelles tuus pœnas exsolues.Hæc autem comminati, miserunt eum in exilium apud vrbem Me-
diolanensem.Factum est autem vt aduenientе festiuitate sancti Victoris, conuenientibus populis,
& hic vigiliis interesset(sub libera enim custodia absolutus adtendebatur) prostratúsque coram sa-
cro sepulchro sancti,cum semper,tum impensius orare cœpit,vt eum virtus martyris ab hoc exilio
liberaret.Circa medium verò noctis egressus ab æde,audiuit vnum de egenis loquentem ad alium,
atque dicentem,Quid putas ô compauper,quæ virtus sit huius martyris? Verum dico,nec fallor,
quia in hac nocte quisquis captiuus domino per fugam dilabitur,absolutus in patriam accedit, nec
prorsus vltrà reperitur.Hæc Apollinaris verba,quasi auspicium ex dei nutu missum accipiēs,iterum
atque iterum prouolutus ad tumulum martyris,orat vt virtute eius adiutus, absque impedimento
posset abscedere.Móxque vocato puero, equum sterni præcepit,dicens, Hodiè absoluendi sumus
à vinculo isto custodiæ.Et ascendentes ita Alpiū iuga,neque alium congeriorū oppleta multitudine
pertransierunt,atque Aruennū perlati sunt,virtute beati martyris prę̃ute,vt à nullo interrogaren- G
tur,quò tenderent,vel vnde venirent:manifestúmque est eos præsidio beati martyris ab hac ærum-
na fuisse saluatos.

Victorio merito euadit Apollinaris.

CAP. XLVI

Est enim apud eandem vrbem basilica sancti Laurentij Leuitæ,cuius suprà meminimus,ibíque
admirabili pulchritudine calix crystallinus habebatur.Acta verò quadam solennitate dum per dia-
conum ad sanctum altare offerretur, elapsus manu in terram ruit, & in frusta comminutus est. At
diaconus pallidus & exsanguis,collecta diligenter fragmenta vasculi super altare posuit, non diffi-
sus quòd eum possit virtus martyris solidare. Denique in vigiliis,lachrymis atque oratione deducta
nocte,requisitum calicem reperit super altare solidatum. Quæ virtus cùm populis nunciata fuisset,
tanta animos deuotione succendit,vt à sacerdote peterent noua in honore eius deo solennia cele-
brari. Tunc pontifex loci suspenso super altare calice,ex tunc agens & in posterum per singulos an-
nos deuotissimè festa instituit celebrari.

Calix comminutus restituitur.

CAP.XLVII.

In hac enim vrbe beatorum martyrum Geruasij Protasiique victricia corpora retinentur, quæ H
diu sicut ipsa passionis narrat historia,sub fossa latuerūt,quæ beato Ambrosio reuelata,atque ab eo-
dem reperta, in basilicam quam ipse proprio ædificauit studio ostensis miraculis sunt sepulta. De
quorum reliquiis quia maximè Turonica vrbs seniores ecclesias continet inlustratas,sed & per to-
tum Galliarum ambitum, deo propitio dilatatæ sunt. Sermo quadam vice de his quibusdam reli-
giosis est habitus,vel qua de causa antedictæ reliquiæ tam condensæ fuerint per loca singula di-
stributæ.Et quæ super his quodam referente audiui, absurdum non putaui inserere lectioni, quia
non continetur in historia passionis. Aiebat enim quòd,quando hæc glorioſa corpora translata in
ecclesiam illam fuerunt,dum in honore ipsorum martyrum,missarum solennia celebrarentur, ce-
cidisse è camera tabulam vnam,quæ inlisa capitibus martyrum,riuum sanguinis elicuerit. De quo
infecta linteamina,vel pallulæ,siue vela ecclesiastica,beatus cruor collectus est:qui vsque adeò cō-
fluxisse fertur,quoadusq; linteamina quæ susciperent sunt reperta. Ex hoc enim eorum reliquiæ af-
fatim collectæ per vniuersam Italiam vel Gallias sunt delatæ.Ex quibus & sanctus Martinus multa
susceptit,sicut Paulini beatissimi narrat epistola. De sancti verò Nazarij ac Celsi pueri artubus, quos I
apud Ebredunensem Galliarum vrbem passos lectio certaminis narrat, ipsa corpora,& ita clam,
propter paganorum insecutionem,sepulta sunt,vt in tempora secutura obliuioni darentur. Referre
erat solitus vir ille qui de supradictis sanctis quæ præfati fuimus enarrauit, natam fuisse super hęc se-
pulchra pyrum arborem,& feciſſe quendam pauperem hortellum in hoc loco, qui hanc arborem
concludebat. Verùm cum poma iuxta morem tempore debito ferret, quicunque exindè infirmus
qualibet ægritudine detentus,pomum mordicus decerpsisset,mox ablata infirmitate conualescebat.
Vnde magnum quæstum pauper ille habebat.Sed cum se reuelantes martyres, arborem incidi
iussissent,pauper ille in magnis fletibus prorumpens, incidi arborem non sinebat. Quo remoto,
succisa pyro,basilica miro opere ædificata est:in cuius etiam altari beati Genesij Arelatensis marty-
ris reliquiæ venerantur. Tantáque pauper ille fide prælatus est,vt sacerdotium in hac ecclesia dein-
ceps promereretur.

Geruasij & protasij reliquiæ.

Caput martyrum stillat sanguine.

S. Nazarius ac Celsus.

Sepulchralis pirus sanationum operatrix.

CAP. XLVIII. *Saturninus.*

Satvrninvs verò martyr,vt fertur,ab Apostolorum discipulis ordinatus, in vrbem Tolo- K
satium est directus. Qui impulsu paganorum,bouis petulci religatus vestigiis, per gradus Capito-
lij præcipitatus,præsentem finiuit vitam,capitis compage dispersa. Cuius reliquiæ cum à quibus-
dam religiosis in regionem alteram transferrentur,itineris ordo contulit vt Briuatensis pagi situm
in Aruenno territorio terminum prætererirent: sole quoque ruente,ad hospitium cuiusdam pau-
peris diuertunt, mansionis postulando necessitatem. Recepti quoque ab homine, quid exhi-
beant narrant. At ille humanitatis intuitu,& dei timore commonitus,capsam cum reliquiis in cel-
lam penariam ponit,ac super annonam quæ erat in vase condita, locat. Mane quoque dato, viri
acceptis pignoribus gratias agentes homini, iter quod cœperant abierunt. Sequenti verò nocte
admonetur vir ille,per visum dicente sibi quodam, Sine, ne maneas in hoc loco: sanctificatus est
enim à pignoribus martyris Saturnini: ille quoque paruipendens visionem, nihil de his, vt habet
rusticitas,quæ admonitus fuerat, retractauit. Nec mora, inruit in tædium, ac paruitas facultatis
eius

Visio neglecta.

A cius cœpit paulatim minui: vxor verò illius ab alio languore tabescere. Quid plura? infra vnum annum in tantam redactus est exiguitatem, vt nihil ei vnde ali aut regi posset, sicut humana deposcit necessitas, remaneret. Tandem conuersus ad se dixit ad coniugem, Peccaui coram deo & sanctis eius, qui ab hoc hospitiolo, sicut sum admonitus, non recessi. Et scio quòd ob hoc nobis mala quæ patimur, accesserunt. Nunc autem pareamus visioni quam vidimus, & remoueamus hoc hospitiolum à loco isto, vt saluemur. Tunc amoto tugurio, oratorium ex ligneis formatum tabulis conlocauit: in quo quotidiè orationem fundens, opem beati martyris flagitabat. Tandem cessantibus plagis, aptanti manus ad operam, tanta fructuum consequentia fuit, vt in modico temporis spatio amplius quàm perdiderat, repararet. Hæc infra nostrum territorium gesta sunt. Sed nec hoc silebo ad compremendam malorum superbiam, quòd Plato quidam Chlotharij regis tempore, ad Pauliacense monasterium accedens, in cuius oratorio huius sancti reliquiæ contenentur, pro eo quòd munus aliquod ab abbate non accepisset, dixisse fertur, Ego faciam de hac ecclesia domum regis, in cuius vno angulo equites alantur. Et cum furore discedens, dum ad principem abire dis-
B ponit, comprehensus à febre die tertia spiritum exhalauit, descendénsque velociter ad infernũ domum dei reliquit ad cultum eius cuius prius fuerat nomine consecrata. *Templi violator punitur.*

QVADRAGINTA verò octo martyrum nomina, qui apud Lugdunum passi dicuntur, hęc sunt: Vectius, Epagatus, Zacharias, Macarius, Alcibiades, Siluius, Primus, Vlpius, Vitalis, Comminius, October, Philominus, Geminus, Iulia, Albina, Grata, Æmilia, Posthumiana, Pompeia, Rodone, Biblis, Quarta, Materna, Elpenipsa, Stamas. hi autem bestiis traditi sunt: Sanctus, & Maturus, Alexander, Ponticus, Blandina. hi sunt qui in carcere spiritum reddiderunt: Arescius, Photinus, Cornelius, Zotimus, Titus, Zoticus, Iulius, Æmilia, Gamnite, Pompeia, Alumna, Mamilia, Iusta, Trifime, Antonia, & beatus Photinus episcopus. Quorum sancta corpora iudex iniquus igni tradi præcepit, exustisque, in Rodanum puluerem iussit spargi. Sed postquam hæc gesta sunt, cum Christiani mœrorem maximum haberent, quasi deperissent beatæ reliquiæ, nocte apparuerunt viris fidelibus in eo loco quo igni traditi sunt, stantes integri ac inlæsi. Et conuersi ad viros dixerunt eis, Reliquiæ nostræ ab hoc collegantur loco, quia nullus periit à nobis. ex hoc enim translati sumus ad requiem,
C quam nobis promisit rex cælorum Christus, pro cuius nomine passi sumus. Hæc renunciantes viri illi reliquis Christianis, gratias egerunt deo, & confortati sunt in fide, collegentéque sacros cineres, ædificauerunt basilicam miræ magnitudinis in eorum honore. Et sepelierunt beata pignora sub sancto altari, vbi se semper virtutibus manifestis cum deo habitare declarauerunt. Locus autem ille in quo passi sunt, Athanaco vocatur, ideóque & ipsi martyres à quibusdam vocantur Athanacenses. CAP. XLIX *Quadraginta martyres Lugdunenses.* *Apparitio.*

IGITVR martyrio cõsummatus glorioſus Photinus episcopus, qui Lugdunensi præfuit vrbi sacerdos, per certaminis nobilis meritum inuectus est cœlo. Cui & merito & sanctitate cõdignus Irenæus successit episcopus, per martyrium & ipse finitus. Hic in crypta basilicę beati Iohannis sub altari est sepultus. Et ab vno quidem latere Epipodius, ab alio verò Alexander martyr est tumulatus. De quorum monumentis si puluis cum fide collegatur, extemplo medetur infirmis. Magna enim claritas in crypta illa contenetur, quæ vt credo, meritum martyrum signat. CAP. L. *Photinus.* *Irenæus.* *Epipodius.* *Alexander.*

D BENIGNVS autem dominici nominis testis, apud Diuionense castrum martyrio consummatus est. Et quia in magno sarcophago post martyrium conditus fuit, putabant nostri temporis homines, & præsertim beatus Gregorius episcopus, ibi aliquem positum fuisse gentilem. Nam rustici vota inibi dissoluebant, & quæ petebant, velociter impetrabant. Ad hoc ergo beati sepulchrum quidam dum exindè multa beneficia perciperet, cereum detulit: quo accenso, domum rediit. Puerulus enim paruulus hæc obseruans, illo abeunte descendit ad tumulum, vt ardentem cereum extingueret, & auferret. Quo descendente, ecce serpens mirę magnitudinis de alia parte veniens, cereum circuncingit. Puer autem timens, sursum rediit, & bis aut tertiò cereum auferre tentans, obsistente angue non potuit. Talia & his similia beato pontifici nunciata, nullo modo credebat, sed magis ne ibidem adorarent fortiter testabatur. Tandem aliquando dei martyr beato se confessori reuelat, & dicit, Quid (inquit) agis, non solùm quòd tu despicis, verumetiam honorantes me spernis? Ne facias quæso, sed tegmen super me velocius præpara. De qua ille visione concussus, beatum sepulchrum adit, ibique diutissimè pro ignorantia cum fletu veniam deprecatur. Et quia crypta il-
E la quæ ab antiquis inibi transuoluta fuerat, diruta erat, rursum eam beatus pontifex reædificauit, eleganti transuoluens opere. Sed sanctum sepulchrum nescio qua causa faciente, foris cuenit. Quod ille intus transferre cupiens, conuocauit ad hoc obsequium abbates atque alios religiosos viros, in quo conuentu grande miraculum beatus martyr & populis & suo præstitit confessori. Erat quippè validum, vt suprà diximus, illud sarcophagum, vt tale in isto tempore nec tria paria boum trahere possint. Cumque diutissimè morarentur, nec inuenirent qualiter ipsum intus inferrent, sanctus Gregorius inluminatis cereis cum grandi psallentio adprehensum à capite martyris sarcophagum, & duo presbyteri ad pedes mouentes, illud in cryptam habilissimè detulerunt, & vbi ipsis fuit placitum, composuerunt: quod non minimum populis spectaculum fuit. Post paucos autem annos ab euntibus in Italiam passionis eius historiam adlatam beatus confessor accepit. Sed & deinceps sanctus martyr multis se virtutibus manifestauit in populis. Nec moratus, super cryptam CAP. LI. *S. Benignus innotescit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

illam basilicam magnam iussit ædificari. In proximo autem est & alia basilica, in qua Paschasia F
quædam religiosa veneratur. Nam visum est eo tempore structoribus, quandam anum egressam
fuisse ab ipsa basilica, nigra veste, cygneo capite, vultúque decoro, quæ sic effata est structores: Eia
dilectissimi perficite opus bonum: eleuantur machinæ quibus erigitur hæc structura, & meritò acce-
leratur quæ talem habet exsecutorem. Nam si permitteretur vt vestrorum oculorum acies con-
templaretur, nempè videretis vobis operantibus sanctum præire Benignum. Hæc effata, basilicam
de qua egressa fuerat ingrediens, nulli vltrà comparuit. Autumabant enim eius temporis homi-
nes, beatam ibi apparuisse Paschasiam. Super lapidem verò illum in quo cum plumbo remisso pedes
eius confixi fuerunt, factis loculis vinum aut siceram multi infundunt: vnde si aut oculi lippitudi-
ne grauati, aut quælibet vulnera fuerint peruncta, protinus fugata infirmitate sanantur. Quod
ego euidenter expertus sum. Nam cum mihi nimia lippitudine oculi grauarentur, ex hoc sacrato
vnguine tactus, dolore protinus carui. Cum autem ad Aruennam regionem lues illa inguinaria ad-
ueniret, quæ sancti Galli episcopi oratione depulsa est, & in subita contemplatione parietes do-
morum atque ecclesiarum signarentur atque caraxarentur, matri meæ apparuit in visu noctis, G
quasi vinum quod in apothecis nostris habebatur, sanguis esset effectus. Cui lamentanti, ac dicen-
ti, Væ mihi, quia signata est plagæ domus mea, ait ei vir quidam, Nosti, inquit, quòd post pridiè
quod erit in Kalendis Nouembris, passio Benigni martyris celebrabitur? Noui, ait. Vade, inquit, &
vigila totam noctem in honore, ac reuoca missas, & liberaberis à plaga. Expergefacta autem à som-
no, impleuit quæ sibi fuerant imperata, signatisq; vicinorum domibus domus nostra inuiolata per-
mansit.

Paschasia.

Lues inguinaris Galli Episcopi oratione depulsa sup. lib. 4. hist. cap. 5.

CAP. LII. SYMPHORIANVS martyr apud Augustidunensem vrbem martyrium consummauit. De
loco autem illo vbi gladio percussus est, & sanguis eius effluxit, quidam religiosus tres lapillos cum
ipso sanguine leuauit, & in capsa argentea reconditos in ecclesiam ligneis constructam tabulis, apud
Thigernum castrum, vrbis Aruennæ in altari sancto locauit. Tempore autem quo Theodoricus rex
Francorum, regionem illam euertit, hoc castrum ab hostibus incendio concrematur. Cúmque ab
aliarum domorum exustione, domus dei quæ, vt diximus, ligneis erat tabulis fabricata, igni adpre- H
hensa consumeretur, populi plangentes dicebant, Vtinam vel beatæ reliquiæ non periissent. Inte-
rea cum prunarum magnus esset de incendio aceruus effectus, subitò aquilone flante, atque vrente,
vehementer fauillæ ab incendio relictæ per diuersa iaciuntur, & ecce capsa illa argentea in medio
copiosi ignis inlæsa refulgens, tanquam sidus præclarum apparuit. Collegentes autem eam qui tũc
aderant clerici requirentes, nihil de beatis pignoribus deminutum reperientes, inter tam valida in-
cendia speciem tam tenuem sic fuisse saluatam: in qua, vt ita dicam, non solum hæc, sed etiam mille
libræ argenti aut ferri potuissent sine mora dissolui. Verè magna ibidem virtus apparuit, quæ po-
pulum ad dei cultum & honorem sui nominis roborauit, qui facta deinceps alia in eodem loco ba-
silica, sanctas reliquias in altari posuerunt.

Reliquiæ seruantur ab incendio.

CAP. LIII. DE beati vero Marcelli Cauillonensis martyris virtutibus pauca ad nos mittenda memoriæ mo-
nimenta venerunt. Quæ quamlibet parua censeantur in dictis, ad eum tamen referenda sunt qui
hæc operatur in singulis. Causa quædam extiterat, vt Fedamius Eunomi quondam Aruenni pre-
sbyteri filius Cauillonensem vrbem adiret, idémque apud basilicam sancti martyris Marcelli hospi- I
talem habebat, ab abbate loci, victus stipendia capiens: ipse enim quæ loquor exposuit: Inter duos,
inquit, viros orta fuit contentio: hísque litigantibus, in hoc lis ipsa subiit, vt eam sacramento diri-
merent. Ingressíque basilicam sancti martyris, eleuatis homo manibus ad periurãdum, cum nomen
sancti voluisset ore patulo nominare, hæsit vox in faucibus, nec lingua poterat ad officium reflecti.
Sed ne hoc quidem parum videretur, ad beati athletæ gloriam, ipse cum eleuatis manibus qua-
si æneus totus inriguit. Tunc oratio facta pro eo, absolui diaboli arte vinctum obtenuit: ipse quo-
que post absolutionem sermone proprio opus suum confessus, quæ neglegenter egerat emen-
dauit.

Periuri manus obriguit.

CAP. LIIII. HVIC martyri adiungitur & sanguine & agone propinquus beatus athleta Valerianus, qui apud
castrum Trinorciense, quadragesimo à Cauillonensi vrbe miliario, consummato certamine tumula-
tus est. Igitur Gallus huius vrbis comes, cœliaci morbi dolore grauatus, qui totam aluum non mo-
dò tortura, verumetiam tumore ita conflauerat, vt hydropicus putaretur, nihil edere, nihílque po-
tus capere posset, fiebátque iuxta hoc contagium vt inediæ morbo deficeret, qui propè exanimis, K
cum se cerneret desperatum, rogat se deportari ad beati martyris tumulum. Vbi cum proiectus fuis-
set, accessit ad eum Epirechius presbyter, qui tunc ipsam regebat ecclesiam, vir virtutum, & puræ
mentis homo, sicut ipsi oculis nostris inspeximus: dixítque ei, Si vis sanus fieri, confide in virtute
martyris glorioси, & voue vt vnam trabem cum ligaturis suis ad huius templi tecta recuperanda trãs-
mittas. Erit enim tibi præsidium, si ea deuotè impleueris quæ promittis. At ille adtentius orans, vo-
uit quæ presbyter indicauit: statímque sanus factus, trabem nullo commonente ad basilicam sancti
exhiberi præcepit. Ecce quid præstat dominus Iesus Christus in terris martyribus sanctis, quos glo-
rificatos adsciuit in cælestibus regnis. Nec immeritò, quia sacrum nomen eius corde credentes, in
operibus inuocantes, in tentationibus confitentes, non modò vt fideles serui dominum sunt secuti:
verumetiam & alios vt sequerentur suis exemplis incitauerunt.

Largient ecclesiæ cæliacus sanatur.

Timo-

A Timotheus & Apollinaris apud Remensium vrbem consummato martyrio, cælestia regna meruerunt: quorum reliquias quidam ædificata in eorum honore basilica, deuotus expetiit. Pontifex verò qui aderat cum honore per presbyterum dirigit. Cúmque iter ageret, mulier importuna, & credo indigna merito, in via procedit, salutatóque presbytero, deosculatur linteum quo sacræ tegebantur fauillæ, rogans sibi de iis aliquid condonari. Tunc presbyter diu dubitans, & tribuere differens, victus tandem ab improbitate eius, dimisit ei particulam. Ascendénsque sonipedem, iter expedire cœpit iniunctum, & percutiens vtraque equi latera, nequaquam poterat promoueri: ipse verò ita grauatus erat, vt vix caput valeret erigere. Intellegens autem martyrum se virtute teneri, pœnitentia motus vtiliter recepit quod neglegentia intercedente largiri præsumpsit: restitutóque in capsa quod abstulerat, abire permissus est. CAP. LV. *Equus, martyrum virtute tenetur.*

Evtropivs quoque martyr Sanctonicæ vrbis à beato Clemente episcopo fertur directus in Gallias, ab eodem etiam pontificalis ordinis gratia consecratus est, impletóque huius officij ordine peracta in incredulis prædicatione, insurgentibus paganis, quos auctor inuidiæ credere non permiB sit, inliso capite victor occubuit. Sed quia eo tempore instante persecutione, neque digno loco sepultus, neque à Christianis debito honore veneratus est, valdè datum est obliuioni eum martyrem fore. Quod hoc ordine traditur reuelatum: Post multa annorum spacia in eius honore basilica ædificata est. Expletóque opere Palladius qui tunc sacerdotalis ordinis cathedram regebat, conuocatísque abbatibus sacros cineres in locum quem præparauerat, transferri studuit. Quod cum factum fuisset, duo ex abbatibus referato opertorio, sanctum corpus aspiciunt, contemplatúrq; cicatricem capitis qua in parte defixum fuerat securis acumẽ. Sed ne præsens visio duceretur in inritum, etiam spiritalis hæc doctrina commonuit, ilicet cum sequenti nocte strauissent sacerdotes membra quieti, apparuit per visum his duobus dicens, Cicatricem quam contemplati estis in capite, scitote me per eam martyrium consummasse: & ex hoc, quod martyr esset, innotuit populis, quia nõ aderat historia passionis. CAP. LVI. *Innotuit martyrium Eutropij.*

Amarandvs autem martyr apud Albigensem vrbem, exacto agonis fidelis cursu, sepultus, viC uit in gloria. Cuius vt historia passionis declarat, sepulchrum diu vepribus sepibúsque contectum latuit, sed domino iubente Christianis populis reuelatum est, & crypta in qua quiescebat, patefacta resplenduit. Sed cum hostilitate impellente locus ille ab habitatoribus fuisset euacuatus, à longinquo venientes incolæ, honorem beato martyri quasi custodi proprio nitebantur impendere. Igitur cum cereos frequenter deuotio Christiana deferret, quadam die contigit vt quidam præ longinquitate itineris incrementum ignis quo accenderetur cereus, non exhiberet. Arreptámque silicem ferro verberat, quasi ignem eliciturus. quod dum ageret, & crebris ictibus lapidem quatiés, nihil foci posset excutere, cælesti lampade cereus qui iam beato sepulchro adfixus erat, inluminatur: sicéque factum est vt quæ humanæ non expleuerant industriæ, peragerentur diuini numinis maiestate. Cessante humano studio cęlestia officia ministrantur, luminisque noui fulgore cereus clarificatur accensus. Quod cum populis manifestatum fuisset, incrementum foci vlterius ad accendendum lumen nullus exhibere præsumpsit. Postquam verò locus ille inhabitari ab hominibus assiduè cœpit, atque ibi domus in quibus ignis accenderetur, adessent, hoc miraculum non est vltrà præstiD tum plebi, cum aliis miraculis frequentius inlustretur. CAP. LVII. *cereus diuinitus accenditur.*

Hvic cryptæ sociatur & ille Honorificianæ persecutionis martyr Eugenius, sacerdotalis infulæ maximum decus, quem in hac vrbe detrusum exilio vel ipsius vel sociorum eius passio narrat. Hic cum magnis in seculo polleret virtutibus, & iam victor de tormentis martyrialibus, exilisset, tempus vocationis suæ quo arcessiretur ad gloriam domino reuelante cognouit, illud præcipuè quod populis occultabatur, manifestum noscens, se martyri Amarando socium esse futurum, ad eius sepulchrum diregitur, prostratúsque solo, diutissimè orationem fudit ad dominum: dehinc expansis per pauimentum brachiis, spiritum cælo direxit, qui à Christianis collectus in ipsa qua diximus crypta sepulturæ mandatus est. Ad cuius festiuitatem cum tempore quodam innumeri populi conuenirent, negocia multa in atrio protulerunt. Puella verò vna ex habitatoribus loci, statiónem adit, quasi aliquid coemptura, speciémque sibi aptam adspiciens, à negociatore suscepit. Et statim dicto citius porrectam alteri, negat se accepisse. Negociator verò intentè aiebat, Mea eam tibi manu protuli, túque rimandam sollicitè suscepisti: illáque negante, ait negotiator: Si tibi E tanta est pertinacia auaritia stimulante negandi, iudicet illud beatus martyr Eugenius. Ad cuius sepulchrum, si cum sacramenti interpositione edixeris te non accepisse, damni mihi nihil æstimo quod amisi. At illa pollicita se posse ex hoc exsui sacramento, vadit ocius ad sepulchrum, eleuatísque manibus vt iuraret, extemplò membris dissolutis inriguit, plantæque eius adfixæ sunt pauimento, vox hæsit in gutture, tantùm os patulum à sermone nudum hiabat. Quod negociator cum reliquo populo cernens, ait, Prosit tibi (inquit) virgo, hæc species quam tulisti mihi: sufficit vltio data per martyrem. Et hæc dicens, à loco recessit. Illa verò in hoc tormento diutissimè detenta, tandem martyre iubente locuta, palam confessa est quod clam latere voluerat. Quid agis ô infelix auaritia? quid petendis rebus alienis succumbis mens fœminea, non virilis? Vt quid firmam loricam mentis modica transuerberas sagitta cupiditatis? Quid congregas ô homo auri rubiginosi talenta, cum iis arsurus in gehenna? Quid tibi prosunt peritura lu- CAP. LVIII *Eugenius. reiectans obriguit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

cra quæ æternæ vitæ pariunt detrimenta? iuxta illud domini verbum, *Quid prodeſt homini ſi to-* F
tum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?

CAP. LIX. ECCLESIA eſt vici Iciodorenſis, ſub termino Turonicæ vrbis, quæ plerunque ſacris miraculis inluſtratur, feneſtras ex more habens, quæ vitro lignis incluſo claudũtur, quò præclarius ædi ſacratæ lumen quod mundus meruerit, ſubminiſtrent. Quam eccleſiam fur importunus adgreditur, ingreſſúſque nocte, cum omnia cerneret cuſtodum cura tueri, & nihil de ſacris miniſteriis quid auferret, aduerteret, ait intra ſe, Si aliud, inquit, inuenire non poſſum, vel has ipſas quas cerno vitreas auferam: fuſóque metallo aliquid auri conquiri ſibi. Ablatis igitur diſſipatiſque vitreis, metallum abſtulit, & in pagum Biturigi territorij contulit. Miſſúmque vitrum in fornace per triduum decoquẽs nullum exindè opus potuit expedire: victúſque crimine, diuinum ſuper ſe iudicium intuens, nequaquam motus perdurat in malis. Ablatum autem à cacabo vitrum, quod in pilulis neſcio quibus eõuerſum fuerat, aduenientibus negociatoribus, venum dedit, vt ſcilicet accepta pecunia nouus Giezi lepram perpetuam compararet. Nam adueniente die poſt anni curriculum, quod hoc furtum fe- G
Fur ſceleris luit. cerat, caput eius tumori datur. Oculi quoque inflantur, vt erui à ſuis locis autumentur. Hæc autem ei ſingulis annis eueniunt in die illa qua furtum admiſit: plangitque miſer vitrum, quod ex itinere quo tranſmiſit, non potuit reuocare.

CAP. LX. APVD vrbem verò Namneticam duo ſunt martyres pro Chriſti nomine iugulati. Quorum vnus Rogatianus, alter Donatus eſt vocitatus. Habetur ibi etiam & Similinus magnus confeſſor. Igitur cum ſupradicta ciuitas tempore Chlodouechi regis barbarica vallaretur obſidione, etiam ſexaginta dies in hac ærumna fluxiſſent, media ferè nocte apparuerũt populis viri cum albis veſtibus,
Apparitio. radiantibus cereis à baſilica beatorum martyrum egredi: & ecce alius chorus huic ſimilis de baſilica procedere antiſtitis Similini. Cúmque coniungentes ſe, data ſalutatione, orationi incubuiſſent, receſſerunt vnuſquiſque ad locum vnde progreſſus fuerat, ac protinus omnis phalanga hoſtilis immẽſo pauore exterrita, ita ſubito impetu à loco diſceſſit, vt facta luce nullus ex his reperiri poſſet. Apparuit antedicta virtus Chilloni cuidam, qui tunc huic exercitui præerat: qui necdum erat ex H
aqua & ſpiritu ſancto renatus, qui ſtatim compunctus corde, conuerſus ad dominum, iterata natiuitate progenitus, Chriſtum eſſe filium dei viui clara voce teſtatus eſt.

CAP. LXI. IN territorio quoque vrbis Namneticæ, in vico quodam ſupra alueum Ligeris, beati Nazarij reliquiæ contenentur. Igitur quodam tempore homo deuotus balteum ex auro puriſſimo cum omni apparatu ſtudioſiſſimè fabricatum, ſuper altare baſilicæ illius poſuit, orans vt in cauſis ſuis martyris virtus dignaretur adeſſe. Quo recedente, Britto quidam ex ſatellitibus Vuarochi Britannorum comitis, & primus cum eo adfuit, ablatóque violenter apparatu baltei, ipſum quoque balteum repetit. Renitente presbytero, ac dicente, Dei res hæ ſunt, & ad reficiendos pauperes ſancto martyri ſunt conlatæ, ne famem peſſimam patiantur, qui huic templo fideli deuotione deſeruiunt: vnde tu potius huc aliqua inferre, non auferre debebas. Non molliuit hominis auari animum, abbatis illius prædicatio: ſed potius ſuccenſus, minari ei cœpit, ac dicere, Niſi ſine mora refuderis balteũ, manu mea interimeris. Tunc victus abbas, ſpeciem ſuper altare quo ſancta teguntur pignora, conlocauit, dicens, En ipſam quam petis reculã: ſi metus de virtute martyris nullus eſt, aufer. Erit enim, I
vt confidimus, de veſtigio iudex, ſi ea offerre præſumpſeris. At ille nihil metuens abſtulit, iubens ſibi equum ante ipſam baſilicæ porticum præparari. Cui ait ſacerdos, Nullus vnquam in hoc loco equum præſumpſit aſcendere. Da quæſo gloriam deo, & honora martyrem, ne mali aliquid patiaris. Ille verò mandata neglegens ſacerdotis, aſcenſo in atrio ſancto equite, vbi egredi venit, per-
Contemptus ſacrorum. cuſſo ad portæ limen ſuperius capite, ad humum teſta diſrupta, corruit, manibúſque ſuorum deportatus, vt tugurium cuiuſdam pauperculi quod erat proximum, eſt ingreſſus, protinus ſpiritum exhalauit. Quod Vuarochus audiens, & res quas hic abſtulit, reſtituit, & de ſuo proprio multa cõtulit, pauore perterritus.

CAP. LXII. EST apud Agrippinenſem vrbem baſilica, in qua dicuntur quinquaginta viri ex illa legione
Thebæi martyres. ſacra Thebæorum pro Chriſti nomine martyrium conſummaſſe. Et quia admirabili opere ex muſiuo quodam modo deaurata reſplendet, Sanctos aureos ipſam baſilicam incolæ vocitare voluerunt. Quodam autem tempore Eberegiſili epiſcopi, qui tunc huius vrbis erat antiſtes, capitis K
medietas validis doloribus quatiebatur (erat autem tunc temporis in villa oppido proxima) quo dolore, vt diximus valdè attenuatus, miſit diaconum ſuum ad ſanctorum baſilicam. Et quia in ipſius templi medio puteus eſſe dicitur, in quo ſancti poſt martyrium pariter ſunt coniecti, collectum
Puluis ſepulchri medetur capiti. exindè puluerem detulit ſacerdoti. Verùm vbi exindè caput attigit, extemplo dolor omnis exemptus eſt.

CAP. LXIII AB hoc enim ſacerdote ſancti Martyris Malloſi corpus repertum eſt hoc modo: Cum fama ferret hunc apud Bertunenſe oppidum martyrium conſummaſſe, occultum erat hominibus illis, quo in loco quieſceret, erat tamen oratorium inibi, in quo nomen eius inuocabatur. Supradictus verò pontifex, in honore eius baſilicam ædificauit, vt ſcilicet cum aliquid reuelationis de martyre acciperet, in ea beatos artus domino annuente transferret. Denique in latere baſilicæ, id eſt in pariete qui à parte erat oratorij in abſida collegit, præſtolans domini miſericordiam, quid iuberet de martyre

A martyre reuelari. Post hæc diaconus quidam Metensis, per visum ductus vbi martyr quiesceret, edocetus. Post paucum autem tempus, veniens ad Episcopum, & quasi certa signa quæ per visum viderat, relegens, cum prius ibidem non fuisset, ait Episcopo, Hic effode, & inuenies corpus sancti, id est in medio aptidæ. At ille cùm fodisset quasi in septem pedes, attigit nares eius odor immensi aromatis: & ait, Credo in Christo, quòd ostendit mihi martyrem suum, quando me hæc suauitas circundedit. Et fodiens reperit sanctum corpus inlæsum. Et emittens voce magna, Gloria in excelsis deo, omnem clerum pariter psallere fecit. Dicto quoque hymno corpus sanctum in basilicam transtulit, & cum laude debita sepeliuit. Ferunt ibidem & Victorem martyrem esse sepultum, sed non eum adhuc cognouimus reuelatum.

Martyris malleo scorpus sublatum.

PATROCLVS quoque martyr, qui apud vrbem Tricassinorum sepultus habetur, sæpius se amicum dei virtutibus multis ostendit. Erat enim super eum paruulum oratorium, in quo vnus tantùm clericus seruiebat. Loci enim homines paruum exhibebant martyri famulatum pro eo quòd historia passionis eius non haberetur in promptu. Mos nanque erat hominum rusticorum, vt sanB ctos dei quorum agones relegunt, attentius venerentur. Quidam igitur de longinquo itinere veniens, libellum huius certaminis detulit lectori, quem in ipso loco seruire diximus, prodidit ad legendum. Ille verò post decursam lectionem valdè gauisus, nocturno sub tempore famulante lumine, velociter exemplauit. Hominibus quidem digressis, hic Episcopo suo exhibet quæ repererat, putans se per hæc gratiam adsequi sacerdotis. At ille non credens, nisi confictum æstimans, cæsum increpatúmque clericum abscedere iubet, dicens, Te hæc iuxta votum tuum dictasse manifestum est: nam nunquam ea cum vllo homine reperisti. Post multum verò tempus, vt virtus martyris non esset occulta, abiit exercitus in Italiam: detulit passionis huius historiam, sicut à clerico tenebatur scripta. Tunc confusus valdè Episcopus, cognouit vera esse quæ à clerico dicebantur. Populus autem ex hoc magis honorare cœpit martyrem, constructáque super eum basilica, festiuitatem eius per singulos annos deuotè concelebrat.

CAP. LXIIII.

Patroli sepultura supra lib. 5. hist. cap. 10.

ANTOLIANVS autem martyr apud vrbem Aruernam martyrium consummauit. In cuius honore Alchima soror Placidinæ coniux Apollinaris Episcopi, templum ædificare cupientes, mulC ta sanctorum corpora dum fundamenta iacerent, remouerunt, nescientes cuius meriti essent, quorum sepulchra repererant, quæ cum viritim sepelire propter aliorum sepulchrorum multitudinem quæ locum illum ab antiquo repleuerant, non haberent, congregatam ossium massam in vnam proiicientes fossam, humo operuerunt: idque quòd deo vel sancto martyri acceptabile non fuisset, per visum cuidam apparuit, viditque homo ille conquirentem beatum Antolianum cum reliquis sanctis, atque dicentem, Væ mihi, quia propter me multi fratrum meorum iniuriati sunt. Veruntamen dico, quia qui hæc cœperunt, ad effectum perducere non possunt. quod ita gestum est: erectis tamen parietibus super altare ædis illius, turrem à columnis, pharis, heraclisque transuolutis arcubus erexerunt, miram cameræ fucorum diuersitatibus imaginatam adhibentes picturam. Nam ita fuit hoc opus elegans & subtile, vt per longa tempora rimarum frequentatione diuisum, penè in ruinam pendere videretur. Quod periculum Auitus pontifex cernens, anticipans futuram columnarum stragem, iussit tigna asseréque vel tegulas amoueri: quibus submotis nec adiutoriis columnis appositis, nutu dei discedentibus de machina structoribus vt cibum caperent, recedentibúsque D & reliquis à basilica, dato columnæ immenso pondere cum magno sonitu super altare & circa altare diruerunt: completáque est ædis nebula de effracti calcis puluere. At sacerdos exsanguis, duorum damnorum detrimenta suspirans, ne & marmora confregissent, & aliquis deperisset è populo, scire non poterat quid damni accessisset. Nullus enim propter nebulam puluueris illuc poterat accedere. Post duarum verò horarum spacium recedente nebula, ingressi sunt vel defunctorum collegere corpora, vel columnarum fragmenta rimari. Nullum hominem periisse cognoscunt, altare quoque mirantur inlæsum, in quod è tanta altitudine impactæ columnæ nihil læsionis intulerint. Quid plura? inuenerunt omnia integra, cuncta contemplantur esse saluata: glorificant martyrem, conspiciunt dei virtutem qui sic altare columnásque seruauit inlæsas. In huius vrbis territorio & Iulianus martyr agonis palmam legitimè decertando promeruit. De cuius virtutibus quæ ad nos vsque venerunt, in libro quem de eius miraculis propriè scribere præsumpsimus, declarauimus.

CAP. LXV.

Ruina grauis & immensa.

IN ipso quoque territorio, tempore quo Chramnus Aruernum abiit, cum diuersa scelera ab E eius gererentur ministris, quinque viri sacrosanctum oratorium domus Iciacensis furtim adpetunt. habentur autem in eo sancti Saturnini reliquiæ. Interruptóque abbatis palliolis vel reliquis ministerij ornamentis nocte regente discedunt. Sed presbyter recognoscens furtum, ac inter vicinos scrutans, nullum potuit ex his quæ ablata fuerant, indicium reperire. Protinus verò latrones qui hæc admiserant, in Aurelianense se territorium transtulerunt: diuisísque rebus, accepit vnusquisq; partem suam. Sed mox insequente vltione diuina, quatuor in seditionibus interfecti sunt. Quintus verò totam sibi furti huius hæreditatem superstes remanens, vindicauit. Sed vbi hæc in domum suam contulit, statim obtectis sanguine oculis, excæcatus est. Tunc cõpunctus tam doloribus, quàm inspiratione diuina vouit, dicens, Si respexerit deus miseriam meã, & mihi visum reddiderit, referam loco illi sancto quæ abstuli. Et hæc cum lachrymis orans, visum recepit. Accedens verò ad oppidum Aurelianense, prouidente deo, diaconẽ Aruernum inuenit. Cui traditis rebus, suppliciter exorauit,

CAP. LXVI.

Sacrilegij præsentanea supplicium.

vt eaſdem oratorio reſtitueret. Quod diaconus deuotus impleuit. F

CAP. LXVII. NVPERRIMO autem tempore in huius vrbis Arueruæ territorio quod adiacet Tigernenſi caſtello, Geneſius eiuſdem loci ſanctus, ſe hoc modo reuelauit: Pauper quidam boues quos ad exercendam culturam habebat, caſu ab oculis dilapſos perdidit, coſdémque ſollicita indage quæſitos, reperire non potuit. Conſequenti verò nocte apparuit ei vir quidam per viſum, dicens, Vade per viam quæ ad ſiluam ducit, & inuenies boues quos ſollicitè requiris iuxta lapidem marmoris, herbarum copiam decerpentes: iunctíſque ad plauſtrum, marmorem exhibe, & ſuper ſepulturam quæ viæ eſt propinqua, compone. Ego enim ſum qui tibi hæc loquor, Geneſius, cuius eſt tumulus ille, qui in albis poſitus, per martyrium ab hoc mundo migraui. Conſurgens autem homo ille diluculo, reperit boues iuxta lapidem, fecítque ſicut ei præceptum fuerat per viſum.

Quo miraculo Geneſij ſtatuatur Eccleſia.

Sed nec in hoc defuit miraculum, cum immenſus lapis quem multa boum paria mouere vix poterant, à duobus tantùm delatus eſt bobus. Ex hoc enim multi infirmi ibidem venientes, votorum promiſſa ſoluentes, ſanitatem recipiunt. Audiens hæc Auitus Epiſcopus vrbis illius, baſilicam ſuper tumulum ſancti magnam ædificauit, dedicatámque feſtiuitatem in ea excoli præcepit, in qua G nunc multa frequentia populorum cum votis, vt diximus, venicns, cum ſanitate regreditur. Hanc etiam baſilicam ſancti Geneſij Arelatenſis reliquiis inluſtrauit.

CAP. LXVIII. HIC verò martyr Geneſius, deciſione ceruicis agonem pro Chriſti nomine apud eandem Arelatenſem ſcilicet vrbem, pollente feruore fidei conſummauit. Eſt autem ibi arbor, vdi dicitur decollatus fuiſſe, genere morus. Ex qua infirmis multa plerunque beneficia impertiente martyre, ſunt conceſſa. Sed decurſis temporibus cum rami cortéxque eius pro ſaluatione à multis detraherentur arefacta eſt. Veruntamen adhuc fideliter petentibus viuit, ſimilia præbens medicamina quod ſupereſt de columna.

Geneſij morus.

CAP. LXIX. SED & pons quondam ſuper Rhodanum fluuium, vbi beatus martyr nataſſe fertur, in die ſolennitatis eius diſruptis cathenis, quia ſuper naues locatus erat, nutare cœpit, ac præ nimio pondere populorum, ipſæ naues dehiſcentes in alueo fluminis populum ſubmergebant. Tunc omnes ſimul in diſcrimine poſiti, vna voce clamauerunt, dicentes, Geneſi beatiſſime, eripe nos propriæ ſanctitatis virtute, ne pereat plebs quæ fideliter aduenit tua deuotè ſolennia celebrare. Mox flante vento H vulgus omne ad littus reductum, miratur ſe virtute martyris eſſe ſaluatum. Nam & cancelli beati ſepulchri ſæpius à Longobardis vel reliquis hoſtibus confracti ſunt. Sed arrepti à dæmone homines, aut comprehenſi rabie, debacchantes, aut propriis ſe dentibus lacerantes, nihil de iis quæ violenter cœperant, abſtulerunt. Ferunt etiam in hac vrbe fuiſſe mulierem, cui verò crimen impactum, nec omninò probatum, à iudice vt aquis immergeretur, diiudicata eſt. Cui cum ad collum lapis immenſus funibus colligatus fuiſſet, in Rhodanum de naui præcipitata eſt. Illa verò beati martyris auxilium precabatur, & nomen eius inuocans, aiebat, Sancte Geneſi glorioſe martyr, qui has aquas natandi pulſu ſanctificaſti, erue me iuxta innocentiam meam: & ſtatim ſuper aquas ferri cœpit. Quod videntes populi, ſuſceperunt eam in naui, & ad baſilicam ſancti deduxerunt incolumem, nec vlterius à viro vel à iudice eſt quæſita.

Geneſius ſeruat naufragantes.

Innocens mulier ſeruatur.

CAP. LXX. O QVANTVM innocentia præſtat, quantum mens pura meretur! Nam ſimili ſorte alia mulier à viro ſuo adulterij crimen accepit. Quod coram iudice diutiſſimè denegans, cum propria confeſſione ſuperari non poſſet, diiudicatur immergi. Dehinc concurrente ad ſpectaculum populo, ad I pontem ducitur amnis Ararici, connexóque cum fune lapide molari collo eius, præcipitauerunt eam in flumen, increpante deſuper viro, atque dicente, Ablue nunc aquis abundantibus fornicationes immunditiáſque tuas, quibus ſæpè maculaſti ſtratum meum. Sed domini pietas quæ inſontes perire non patitur, prouidit ſtilum ſub aquis, quem videre homo non poterat: qui ſuſcipiens funem ſuſtinuit mulierem, ne ad fundum fluminis peruenirent. Et erant vtraque ſub aquis, mulier ſcilicet & petra ſtili illius lance librata. Cúmque iam ſol occubitum peteret, propinqui fœminæ illius depoſcunt à iudice, vt liceret per alueum torrentis cadauer parentis inquirere. Accepta itaque indulgentia, deſcenderunt ad locum in quo præcipitata fuerat mulier: viderúntque eam pendere cum lapide, miſſóque vnco abſtraxerunt illam: intelligentéſque eſſe viuam, velociter ad baſilicam, quæ erat flumini proxima, tranſtulerunt: timebant enim ne iterum mergi iuberetur à iudice. Interrogabant autem mulierem qualiter ſub pelago viuere potuiſſet, reſpondit, Non mihi aliter quàm ſomnium viſum eſt, nec amplius aquas ſenſi, niſi cum in his proiecta deſcendi, aut ab K his iterum ſum reſumpta, ſurrexi. Et mirabantur omnes, non potuiſſe eam mori in tali diſcrimine: ſaluauit enim eam propriæ conſcientiæ fides, & dominus quem iugiter imprecata eſt. Deinde parentibus indulta, nec à viro, nec à iudice eſt amplius inquiſita: ſed ad virtutes martyris redeamus.

Innocens euadit naufragium.

CAP. LXXI. VISONTICORVM quoque ciuitas propriis inluſtrata martyribus, plerumque miraculis præſentibus gaudet. Huic in abdito cryptæ duo, vt paſſio declarat, martyres, Ferræolus atque Ferrucio ſunt ſepulti. Factum eſt autem quodam tempore, vt vir ſororis meæ inualeſcente febre grauiter ægrotaret. Cúmque iam quarti menſis ſpacio lectulo anhelus occumberet, vt nihil aliud coniux mœſta niſi quæ ſepulturæ erant neceſſaria cogitaret, ſanctorum baſilicam flens ac triſtis expetiit. Prouolutáq; coram ſepulchris, palmis ac facie rigente, opprimit pauimentum. Accidit autem

A tem fortuitu, vt extensa dexteræ manus palma folium herbæ saluiæ, quod pro honore martyrum in crypta conuersum fuerat, operiret. Postquam autem fusa oratione cum lachrymis surrexit à tumulis, putans aliquid de linteaminibus quibus induta erat, manu prendisse, vt adsoleat, volam contenuit clausam. Egressaque basilicam, patefacta manu, folium herbæ miratur: obstupefacta verò quid hoc esset, munus cæleste indultum sibi diuinitus recognoscit, vt scilicet per eum virtus martyrum infirmo succurreret. Domum igitur iam lætior rediès, folium dilutum aqua viro porrexit ad bibendum. Qui vt hausit, plenus fide, protinus sanitatem plenissimam meruit obtinere. *Febricitans curatur.*

DIONYSIVS verò Episcopus Parisiorum, vbi datus est martyr: tempore verò quo Sygibertus rex cum exercitu ad vrbem illam venit, & maximam vicorum eius partem incendio concremauit, quidam de primoribus eius, ad basilicam antedicti martyris properat, non orationis deuotione, sed tâtùm vt aliquid fraudaret ab æde: illicet vbi reserata ostia ac vacuum templum à custodibus reperisset, pallam holosericam auróque exornatam ex gemmis, quæ sanctum tegebat sepulchrum, temerario ausu deripuit, secúmque sustulit. Veniens autem ad castra fuit ei necessitas nauigandi. Cúm- *Sacrilegus luit.*
B que puer eius quem tunc creditum habebat, suspensis ad collum ducentis aureis, nauem cum eodem ascendisset, subitò à nullo tactus de naui deruit, oppressúsque aquis, nunquam potuit inueniri. Ille quoque iudicium dei in se cernens per pueri amissionem & auri, velociter litori de quo digressus fuerat remeauit, pallámque sepulchri summa velocitate restituit. Et licet hoc fecerit, tamen diem in quo hæc admiserat, recurrente anni circulo non attigit. Alius autem super sepulchrum sanctum calcare non metuens, dum columbam auream lancea quærit elidere, elapsísque pedibus ab vtraque parte, quia turritum erat tumulum, compressis testiculis, lancea in latere defixa exanimis est inuentus. Id non fortuitu contigisse, sed iudicio dei gestum, nullus ambigat.

APVD Virmandense verò oppidum Galliarum Quintinus martyr quiescit, cuius beatum cor- CAP. LXXIII.
pus à quadam religiosa quæ dudum fuerat cæcata, reperitur. Sed mox vt à fluminis fundo releuatum est, miraculum protulit cum mulieris facie, vbi primùm illuxit, lumina cæcata restituit. In hac igitur vrbe vnus ex latronibus equum presbyteri furtim abstulit. Inuentus à presbytero, iudici manifestatur: nec mora, adprehensus & in vincula compactus, supplicio subditur: opus suum ore pro-
C prio indicans, patibulo diiudicatur. Sed presbyter metuens ne ob sui damni causam, anima hominis auferretur, iudicem deprecans vt concessa ille vita, hic culpa reus absolueretur à pœna, dicens sibi satis esse iam factum, quòd per tot tormentorum genera latro quæ gesserat declarasset: sed seueritas iudicis cum nullis precibus potuisset inflecti, reum patibulo condemnauit. Tunc presbyter cum lachrymis prostratus ad beati martyris tumulum suppliciter deprecatur, dicens, Quæso gloriosissime athleta Christi, vt eruas hunc pauperem de manu mortis iniquæ, ne mihi fiat in opprobrium, si per meam accusationem moriatur hic homo. Ostende deprecor virtutem tuam, vt quem asperitas humana nequit absoluere, lenis pietatis moderamine tu dissoluas. Hæc sacerdote cum lachrymis deprecante, disruptis vinculis patibuli, reus ad terram ruit. Quod audiens iudex, timore perterritus, & diuinam admirans virtutem, nihil vltrà illi nocere præsumpsit. *Damnatus mortis periculo liberatur.*

EST alius martyr infra terminum vrbis Beorritanæ presbyterij honore præditus, cuius passio- CAP. LXXIIII.
nis historia apud loci incolas legitur. Hic dum esset in corpore, castaneam diu aridam suis orationibus obtinuit in viriditatem redire. In cuius basilica cum plerunque super infirmos mirabilia
D ostenduntur, illud præ cæteris est admirabile, quòd lilium dudum collectum & siccum in eius solennitate denuò reuirescit, ita vt intueantur illa die populi flores nouos quos pridem viderant are- *Arida virescunt.*
factos. Ad huius enim sepulchrum plerunque sacramentum mendax prolatum à perfidis, virtute martyris confutatur, vt qui temeritate elatus aduenerat, emendatus abscedat.

SÆPE enim dominus arrogantiam contumacis mentis virga correctionis eneruat, vt eandem CAP. LXXV.
cultus sui generatio restituat, sicut quondam de Sigimundo rege manifesta fides gestum profert. Hic etenim post interemptum perinique consilium coniugis filium, compunctus corde Agaunum dirigit, ibique prostratus coram sepulchris beatissimorum martyrum legionis Felicis, pœnitentiam egit, deprecans vt quæcunque deliquerat, in hoc ei seculo vltio diuina retribueret, vt scilicet habeatur in iudicio absolutus, si ei mala quæ gesserat, priusquam de mundo decedat, repentur. *Sigismundi pœnitentia.*
Ibique & psallentium cotidianum instituit, locúmque tam in territoriis, quàm in reliquis rebus affluentissimè ditauit. Postea verò captus ab Chlodomere rege cum filiis, interfectúsque eius iussu,
E ad eundem locum delatus, sepulturæ mandatus est, quem in consortio sanctorum adscitum ipsa res quæ geritur, manifestat. nam si qui nunc frigoritici in eius honore missas deuotè celebrent, eiúsq; pro requie deo offerant oblationem, statim compressis tremoribus, restinctis febribus, sanitati pristinæ restaurantur.

MAGNA est enim virtus ad antedictorum martyrum sepulchra, de quibus relictis pluribus, CAP. LXXVI.
pauca perstringere libuit. Mulier quædam filium suum vnicum ad hoc monasterium adducens, abbati tradidit erudiendum, videlicet vt factus clericus, sanctis manciparetur officiis. Verùm cum iam spiritalibus eruditus esset in literis, & cum reliquis clericis in Choro canentium psalleret, modica pulsatus febre spiritum exhalauit. Cucurrit mater orbata ad obsequium funeris plangens, sepeliuitque filium. Verumtamen non sufficerunt hæ lachrymæ dolori, quæ in exequiis sunt effusæ: sed per dies singulos veniebat, & super sepulchrum nati sui emissis in altum vocibus eiulabat.

Universidad de Deusto Biblioteca

Cui tandem apparens per visum noctis beatus Mauritius, ait, Quid tu ô mulier inceſſanter filij obi- F
tum plangens, nunquam deſiſtis à luctu? cui illa, Dies, inquit, vitæ meæ hunc planctum non ex-
plent: ſed dum aduixero, ſemper deſleam vnicum meum, nec vnquam mitigabor à lachrymis, do-
nec oculos corporis huius debita mors concludat. Cui ille, Noli ita, ait, quaſi mortuum flere, ſed
æquanimiter age. nam ſcias cum nobiſcum habitare, & ſedentem vitæ perennis conſortio noſtro
perfrui. Et vt veraciter credas certa eſſe quæ loquor, ſurge craſtina die ad matutinum, & audies
vocem eius inter choros pſallentium monachorum. Et non ſolùm die craſtina, ſed etiam omni-
bus diebus vitæ tuæ, cum veneris, audies in pſallentio vocem eius, ideóque ne fleueris, eo quòd
gaudere te oporteat potius quàm lugere. Surgit mulier, longáque ducit ſuſpiria, nec ob dormit in
ſtratu ſuo, donec ſignum ad conſurgendum commoueatur à monachis: quo commoto accedit ad
Eccleſiam, aliqua de viſione quam viderat probatura. nihil enim præteriit de pollicitatione ſancta,
Puer defun-ctus canit in choro. ſed quæ fuerant diuinitùs nunciata, mox impleta noſcuntur. Verùm vbi cantato reſponſo, antipho-
nam caterua ſuſcepit monachorum, audit genitrix paruuli vocem, cognoſcit, & gratias agit deo. G
Sed & illud quod martyris ore promiſſum habebatur, prorſus impletum eſt, vt omnibus diebus
vitæ ſuæ cum acceſſiſſet mulier ad pſallentium, vocem audiret huius infantuli inter reliqua mo-
dulamina vocum. Cum autem Gũthichramnus rex ita ſe ſpiritalibus actionibus mancipaſſet, vt reli-
ctis ſeculi pompis theſauros ſuos Eccleſiis & pauperibus erogaret, accidit vt miſſo presbytero mu-
nera fratribus qui ſanctis Agaunenſibus deſeruiunt, ex voto tranſmitteret, præcipiens presbytero vt
ad eum rediens, ſanctorum ſibi reliquias exhiberet. Igitur dum impleta regis præceptione, cum his
regrederetur pignoribus, Limanni laci per quem Rodanus influit, nauigium petit. Extenditur au-
tem lacus ille in longitudine quaſi ſtadiis quadringentis: latitudine autem, ſtadiis centum quinqua-
ginta. Denique reuertens presbyter, vt diximus, cum nauigium hoc fuiſſet adgreſſus, ſubitò tem-
peſtas exorta fluctus tollit: ad ſydera ſurgunt vndarum montes, & nunc puppis nauiculæ prora de-
hiſcente fertur in altum, nunc iterum demerſa puppe prora tollitur in ſublime. Turbantur nautæ, &
nihil aliud niſi ſola mors in hoc periculo præſtolatur. Tunc presbyter cum videret ſe his fluctibus
obrui, & ſpumis vndarum ipſarum grauiter operiri, extracta à collo capſula quæ ſanctorum pigno-
ra contenebat, vndis tumentibus fidus obiecit, ac ſanctorum præſidium clara inuocat voce, dicens, H
Ne peream in his fluctibus, virtutem veſtram deprecor, martyres glorioſi, ſed potius qui iugiter per-
euntibus præbetis auxilium, mihi quæſo dextram ſalutis porrigere dignemini: fluctus opprimite,
nóſque ad littus optatum veſtri adiutorij ope deducite. & hæc dicens, ceſſante vento, decedentibus
vndis ad littus euecti ſunt. Hæc ab ipſo cognoui presbytero: in hoc enim ſtagno ferunt tructarum
piſcium magnitudinem vſque ad centum librarum pondera trutinari.

CAP. LXXVII. *Dæmoniacus liberatur.*

EST & ad ſepulchrum ſancti Victoris Maſſilienſis martyris mira virtus. Nam cum ſæpius ad eum accedentes infirmi ſanentur, reliqui energumeni tamen multum ſe conlidentes, & martyrem declamantes, eiectis dæmonibus liberantur. Aureliani autem patritij ſeruus à dæmonio correptus, dolendo exitu cruciabatur, ita vt plerunque propriis ſe morſibus laceraret: ſed adductus ad baſilicam ſancti, cum ſe exuri eius virtute fateretur, debacchãs per totam ædem die tertia mundatus abſceſſit. Qui in tantum fidei merito roboratus eſt, vt deinceps humiliatis capillis, abbatis ſortitus ordinem, monaſterio vñi præponeretur.

CAP. LXXVIII. *Laurus Baudillij.* *Energumenus*

EST apud Nemauſenſis vrbis oppidum Baudillij beati martyris glorioſum ſepulchrum, de quo I
ſæpius virtutes multæ manifeſtantur. Ex quo ſepulchro laurus orta, & per parietem egreſſa, arbo-
rem foris fecit ſalubri coma vernantem. Quod ſæpè loci incolæ in multis infirmitatibus habere cæ-
leſte remedium ſunt experti. Pro quibus virtutum beneficiis, cum plerunque nudaretur à foliis, vel
ipſa quodammodo cortice, arida eſt effecta. Vnde quia morbos ab ea multorum, infirmitatum
diximus depelli, longum fuit ſingulos quoſque memorari: ideò hæc ſufficere putaui, quòd ea me-
dicamenta largiendo aridam effectam dixi. Nam fertur celebre à negociatore quodam in oriente
de his foliis deportatum pignus fuiſſe: ſed priuſquam portum negociator adtingeret, energume-
nus in Eccleſia adire Baudillium martyrem orientalem plagam ſtupentibus populis declamauit.
Oſtendit autem beatus martyr & in aliis virtutem ſuam. Aram verò Theodorici regis Italici dux,
dum in Arelatenſi vrbe reſideret, exſtetit ei quidam archipresbyter parochiæ Nemauſenſis inui-
ſus. Tunc feruens felle contra eum miſit pueros, dicens, Ite quantocius, & ligatis pedibus ac mani-
bus, adducite eum cum vi, vt cognoſcat quòd ſim dominus regionis huius. At illi non intelligentes K
archipresbyterum, putauerunt quòd archidiaconum iuſſiſſet adduci. Et aſcenſis equitibus venerunt
ad vrbem, interrogantéſque de archidiacono, digito eis oſtenſus eſt. Erat enim hic Ioannes nomi-
ne, valdè religioſus, & in archidiaconatu ſuo ſtudium docendi paruulos habens: adprehenſúmque
pueri ducis ligatis manibus ac pedibus, ſub aluo equi adduxerunt eum. Sed non deſiit virtus mar-
tyris alumno proprio ſubuenire. Pueri verò iuxta ipſam portam cum eo manſionem habuerunt,
quia iam obſeratis pro nocte portarum valuis, ingredi non potuerunt. In ipſa verò nocte, duce ob-
dormiente, adſtitit ei archidiaconus per viſum, dicens, Quid tibi ô homo culpabilis exſteti,
quòd me in hanc humilitatem redactum cum tali iuſſiſti iniuria accerſiri? verè dicam tibi, quia
non effugies iudicium Dei. At ille expergefactus conſternatúſque metu, exclamat ſuis, Inquirite
ſi pueri quos Nemauſum direximus, iam venerunt. Interrogantéſque de muro vrbis, reſpon-

derunt

A derunt se adesse cum homine. Renunciant nuncij quæ audierant. Confestimque dux ait, Exhibete ad me hominem quem adduxistis. Quod cum factum fuisset, aspiciens eum dux, timore perterritus, ait, Archipresbyterum ego adduci præceperam, non archidiaconum. Et prostratus ad pedes eius, ait, Indulge quæso iniuriam delicti huius: quia non est in conscientia mea, vt hæc passus fuisses. Et statim dignis honoratum muneribus, remisit ad vrbem, quem in tanto amore pro ipsa martyris reuerentia dilexit in posterum, vt decedente vrbis illius sacerdote, ipsum sacerdotem fieri faceret instituit: sed nec archipresbyterum amplius inquiri iussit. O magna virtus martyris, quæ per innocentis iniuriam noxium absoluit à pœna: impletúmque est illud apostoli, quia *diligentibus deum omnia cooperantur in bonum*, cum hæc iniuria gradum huic construxit quem scanderet ad regendam Ecclesiam dei.

Ecclesia quoque Agathensis vrbis, quæ sancti Andreæ Apostoli reliquiis plaudit, plerumque glorioſis inlustratur miraculis, peruasores rerum suarum sæpius arguit. Denique Gomacharius comes agrum Ecclesiæ ipsius peruadit. Tunc Leo Episcopus huius Ecclesiæ valdè mœstus concur- B rit ad eum, dicens, Relinque ô fili, res pauperum quas ordinationi nostræ dominus commendauit, ne tibi sit noxium, & à lachrymis egentium, qui de fructibus eius ali consuerant, enecéris. Ille verò quia erat hæreticus, paruipendens de his quæ ab Episcopo dicebantur, rem in sua dominatione retinuit. Interim procedente die, arripitur à febre. Cúmque non modò ardore corporeo, verum etiam animæ vexaretur incommodo, misit ad Episcopum nuncios, dicens, Dignetur pro me sacerdos orationem ad dominum fundere, & ego dimittam agrum eius. Quo orante, hic à valitudine qua grauabatur, conualuit, factúsque sanus, ait suis, Quid putatis quid isti nunc Romani dicant? Aiunt enim me ob hoc fuisse febre grauatum, quia tulerim agrum eorum, quod mihi iuxta consuetudinem humani corporis accidit: veruntamen non habebunt eum me viuente. Et dicto citius misit qui eum iterum auferret. Quod cum Episcopus comperisset, venit ad eum, dicens, Num pœnitet te prius feciſſe benè, quòd hoc iterum conaris euertere? ne facias quæso, & vltioni diuinæ subiaceas. Qui ait ad Episcopum, Sile, sile, decrepite: iam infrenatum te loris, circuire vrbem super asi- num faciam, vt sis in ridiculo omnibus qui te aspexerint. At ille silens ad nota recurrit præsidia: C prosternitur in oratione, celebrat vigilias, ac noctem totam in lachrymis & psallentio ducit. Mane autem facto accedit ad lychnos qui de camera Ecclesiæ dependebant, extendénsque virgam quam tenebat in manu, effregit cunctos, dicens, Non hic accenditur lumen, donec vlciscatur deus de inimicis, & restituat res domus suæ. Hæc eo dicente, protinus hęreticus ille in rediuiuam febrem corruit. Cúmque in extremis ageret, misit ad Episcopum, dicens, Oret pro me sacerdos ad dominum vt viuam, & restituam agrum, ac similem eius cōferam dominationi. Quibus pontifex respondit, Iam orauí ad dominum, & exaudiuit me. Misit & alios ac tertios ad eum nuncios. Sed sacerdos in vno responso persistens, non mouebatur ad hæc, vt pro eo orationem daret ad dominum. Hæc ille hæreticus cernens, iussit se in plaustro componi, atque ad eundem euehi, ac per se deprecari Episcopum, dicens, quia dupla satisfactione restituo agrum quem iniquè peruasi, tantùm vt oret pro me sanctitas tua. Illo quoque recusante compulit eum vi vt abiret ad Ecclesiam: quo discedente, vt Ecclesiam est ingressus, & hic spiritum exhalauit, recepítq; confestim Ecclesia rem suam.

Semper enim catholicorum inimica est hæresis, & vbicunque potuerit tendere insidias, non D obmittit: sicut illud est, quod quodam loco factum celebre fama profert. Mulier quædam erat catholica, habens virum hæreticum: ad quam cum veniſſet presbyter nostræ religionis valdè catholicus, ait mulier ad virum suum, Peto charitati tuæ, vt pro aduentu huius sacerdotis qui me visitare dignatus est, lætitia habeatur in domo nostra, ac præparatum dignis impendiis prandium epulemur cum eo. Promittente autem viro eius, sic se vt illa flagitabat facturum, aduenit & alius hæreticorum presbyter: dixítque vir mulieri, Duplicata est lætitia hodiè, eo quòd sint sacerdotes vtriusque religionis in domo nostra. Discumbentibus autem ad conuiuium vir ille cum presbytero dextræ partis cornu occupat, catholicum ad sinistrum statuens, positáque ad læuam eius sellula in qua coniux eius resederet: dixitque vir ad presbyterum hæreticum, *Si consenseris dictionibus meis, exercemus hodiè cachinnum de hoc Romanorum presbytero*, vt scilicet adposito ferculo, tu celerius signare festines. Cúmque ille manum non posuerit, illo tristante nos cum lætitia comedemus cibum. *Cui ille, Faciam*, inquit, quod præcipis. Denique veniente disco cum oleribus, signauit E hæreticus, posuítque primus manum suam. Quod cernens mulier, ait, Ne feceris, quia ingratè fero iniuriam sacerdotis. Et exhibito alio cibo sumpsit catholicus. In secundo verò & tertio ferculo similiter fecit hæreticus. Quarto autem exhibito, cuius in medium sartago feruens aduenerat, in qua compositus erat cibus ille qui ex conlisis ouis parumper mixta farina, dactylorum partibus oliuarúmque rotunditatibus adsolet exornari. Festinās hæreticus, priusquam ferculum illud vel mensam tangeret, eleuata in obuiam manu, signat: statímque positum cochlearium sumit: non intelligens an caleret, feruentémque cibum velociter inglutiuit. Protinus accenso pectore, æstuare cœpit, emissóque cum suspirio, immenso ventris strepitu, nequam spiritum exhalauit: ablatúsque de conuiuio, locatus in tumulo, tertenæ molis congerie est opertus. Tunc exultans presbyter nostræ religionis, ait, Verè vltus est deus seruos suos. Et conuersus ad virum cuius erat conuiuium, dixit, Periit huius memoria cum sonitu, & dominus in æternum permanet. Tu verò adpo-

CAP. LXXIX.

contemptus episcopi plectitur.

Huius meriti circunducēdi infamia caussa meminit Tyraquellus lib. de leg. cōnub.

Satisfactio.

CAP. LXXX.

Hæreticimore horrenda.

ne quod comedam. Tunc homo ille perterritus, expleto conuiuio, prouolutus est ad pedes presbyteri, conuersúsque ad fidem catholicam, credidit cum domo sua qui in hac perfidia tenebatur, & multiplicata est lætitia, sicut prius mulier flagitauerat. F

CAP. LXXXI. ARRIANORVM presbyter cum diacono nostræ religionis, altercationem habebat, proferens contra dei filium ac spiritum sanctum, vt mos est genti, venenosas adsertiones. At ille cum diu multúmque nonnulla de fidei nostræ ratione disseruisset, & hæreticus perfidiæ obcæcatus caligine, quæ erant vera respueret, iuxta illud, quia *in maliuolam animam non introibit sapientia*, adiecit dicens, Quid longis sermocinationum intentionibus fatigamur? factis rei veritas adprobetur: succendatur igni æneus, & in feruenti aqua anulus cuiusdam proiiciatur. Qui verò eum ex feruenti vnda sustulerit, ille iustitiam consequi comprobatur: quo facto, pars diuersa ad cognitionem huius iustitiæ conuertatur. Intellige itaque & tu hæretice, si hæc pars nostra spiritu sancto adiuuante compleuerit, nihil in sancta Trinitate dissonum, nihil esse dissimile fatearis. Consensit hæreticus huic diffinitioni: & inito vsque manè placito, discesserunt: sed fidei feruor per quem hæc primùm diaconus protulerat, cœpit inimico insidiante tepescere. Diluculo autem surgens, brachium infundit oleo, vnguento conspergit. Sed tamen loca sancta circuit, & dominum deprecatur. Quid plura? circa horam tertiam in foro conueniunt: concurrit populus ad spectaculum. Accenditur ignis, æneus superponitur, feruet valdè: anulus in vnda feruenti proiicitur. Inuitat primùm diaconus hæreticum, vt ipse eum à calore auferat. Sed statim recusauit, dicens, Qui hanc sententiam protulisti, debes auferre. Diaconus verò, licet trepidus, tamen denudat brachium. Cúmque ipsum vidisset vnguentis hæreticus presbyter dilibutum, exclamauit dicens, Magicis artibus te elitandum putasti, vt hæc vnguenta diffunderes, nec valebunt ista quæ agis. His itaque litigantibus, superuenit diaconus ab vrbe Rauenna, Iacinctus nomine: sciscitánsque quæ esset hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus, extracto à vestimentis brachio, in æneum dexteram mergit. Anulus enim qui eiectus fuerat, erat valdè leuis ac paruulus, nec minus ferebatur ab vnda, quàm vento possit ferri vel palea. Quem diu multúmque quæsitum, infra vnius horæ spacium reperit. Accédebatur interea vehementer focus ille sub dolio, quo validius feruens non facilè adsequi possit anulus à manu quærentis. Extractúmque tandem, nihil diaconus sensit in carne sua, sed potius protestatur, in imo quidem frigidum esse æneum, in summitate verò calorem teporis modici continentem. Quod cernens hæreticus, valdè confusus, iniecit audax mánum in æneo dicens, Præstabit mihi hæc fides mea. Iniecta manu, protinus vsque ad ipsa ossium internodia, omnis caro liquefacta defluxit: & sic altercatio finem fecit. G H

Arrianus miraculo reuincitur.

CAP. LXXXII. SED & nostro tempore, cum incredulitas ac iniqua Arrianorum secta in locis Hispaniæ per malorum pessimas adsertiones disseminata fuisset, quidam clericus adprehensus, Christianum se esse confessus est, adserens æqualem patri filium & spiritum sanctum esse. Cui rex qui præerat, oblatis muneribus, tanquam maiorem se suppliciter deprecabatur, vt scilicet compressa confessione de sanctæ Trinitatis æqualitate, minorem patre filium cum sancto spiritu fateretur. Quod si faceret, & facultatibus ditaretur, & magnus haberetur in populis. Quod illo consilium, tanquam morsum viperæ fugiente, ac iniqui virus mortiferum respuente anguis, adiecit rex, Video, inquit, duram intentionem mentis insanæ, sed noui temperamentum tuum, vt quem munera non deflectunt, facilè tormenta subiiciant. At ille, Vtinam dignus habear, ait, in hac iugulari confessione. nam munera tua tanquam stercus exhorreo. Tunc iratus rex, iussit eum ad trochleas extendi, & fortiter cædi, interrogans, Quid credis? respondit, Iam dixi tibi: Credo deum patrem omnipotentem, & filium eius Iesum Christum. Post hæc cæsus est valdè, sed semper durabat in confessione: nec vnquam eum à fideli linea potuit hæc tortura deflectere. Nam in primordio cum cæderetur, tres tantum verberum ictus sensit: qui, vt ipse postea referebat, ipsam animam penetrarunt. Reliqua verò flagella, tanquam si aliquod velamentum dorso superpositum fuisset. Ita non sentiens, magis fidem quam cœperat inter tormenta positus, prædicabat. Itaque cum regi satisfactum de eius cæde fuisset, dimissus est, obtestante eo ne in terminis Hispaniæ vnquam inueniretur. At ille lætus discedens, in Gallias est regressus. Sed vt fides dictis adhibeatur, ego hominem vidi, qui hæc ab ipsius clerici ore audita narrauit. I

Confessoris constantia.

CAP. LXXXIII PER hanc enim confessionem martyres glorioſi ineffabilia semper salutarium munerum beneficia meruerunt. Ac petentibus se hoc præstiterunt virtute, quod eisdem à domino impertitum est creatore, sicut nobis nuper à diacono nostro relatum, ita gestum esse cognouimus. Hic autem diaconus à papa vrbis Romæ Pelagio, quorundam martyrum confessorúmque adsumpta pignora cum grandi psallentio vel clericorum officio ac populi immensi obsequio, vsque ad portum deductus est. Et ingressus nauem, erectis velis ac per illum antemnę quæ modulum crucis gestat apparatum, extensis flante vento, pelagus altum arripiunt. Qui dum nauigant vt Massilienses vrbis portum adringant, adpropinquare cœperunt ad locum quendam de quo à litore maris, lapideus mons exsurgens, ac mari paulatim decedens, summa tenus vnda, in mari distenditur. Cúmque impetu ferretur vento carina magno impellente in præceps, vt scilicet scopulo inlisa quassaretur, ac nautæ discrimen intuentes, exitu vociferarent, diaconus elcuata cum sanctis pignoribus capsa inuocare nomina singulorum cum gemitu & voce maxima cœpit, deprecans vt eorum virtute ab K

Inuocatio sanctorum.

hoc

A hoc periculo perituri liberarentur. Iamiamque adpropinquabat nauis, vt præfati sumus, ad scopulum: & statim in sanctorum contemplatione reliquiarum, ab ipso loco commotus, cum violentia maiori ventus huic vento contrarius fluctum elisit, ventúmque diuersum repulit, ac naue in pelagus profundum reuocata, cūctis à mortis periculo liberauit: sicque gyrata mole periculi, portum quem desiderabant, cum Domini gratia ac sanctorum patrocinio contigerunt. Erant enim reliquiæ sanctorum, quorum sacra vestigia domini manibus sunt abluta, cum Pauli, Laurentiique, atque Pancratij, Chrysanthi, Dariæq; virginis, Iohannis, atque alterius Pauli fratris eius, quorum certamina ac palmæ victoriarum ipsa caput orbis vrbs Roma deuotè concelebrat.

Qvid verò & de his reliquiis quas quondam genitor meus secum habuit, fuerit gestum edicam. Tempore quo Theodobertus Aruernorum filios in obsidatū tolli præcepit, pater meus nuper iunctus cōiugio, voluit se sanctorum reliquiis communiri, petiuitque à quodam sacerdote vt ei aliquid de iisdem indulgeret, quo scilicet in viam lōginquam abiens, tali præsidio tutaretur. Tunc inclusos in lupino aureo sacros cineres circa eum posuit: sed ignarus vir nominum beatorum. Referre enim B erat solitus, se à multis tunc erutum periculis: nam & violentias latronum, & pericula fluminum, improbitates seditiosorum, & adsultus sensuum, sæpius se euasisse horum virtutibus testabatur. Quid tamen ego de his viderim, non silebo. Post genitoris mei obitum, mater mea hæc pignora super se habebat. Igitur segetum aduenerat sectio, & congregati in areis frugum acerui fuerant magni. In illis autem diebus, cum iam semina triturarentur: & sicut lemmane vestitum segetibus nudum habetur, à siluis intercedēte gelu, cum non esset vnde ignis accenderetur, ab ipsis paleis focos sibi adhibuerant excussores. Interea recedunt omnes ad capiendum cibum. Et ecce inter incrementa sua, cœpit per paleas paulatim ignis spargi. Nec mora, flante noto, acerui ab igne comprehenduntur: fit magnum incendium, insequitur clamor virorum, strepitúsque mulierum, vlulatus infantū: hæc autem agebantur in agro nostro. Quod sentiens mater mea quæ hæc pignora collo adpensa gestabat, exsilit de conuiuio, eleuatisque sacris pignoribus contra ignium globos, ita omne cessit incendium de momento, vt vix inter moles exustarum palearum, vel semina ignis inuenirentur: nihil tamen fruges quas adprehenderat nocens. Post multos verò annos has reliquias à genitrice suscepi: cúmC que iter de Burgundia ad Aruernum ageremus, oritur contra nos magna tempestas: cœpitque crebris ignibus micare cœlum, validisque tonitruorum fragoribus resonare. Tunc extractis à sinu beatis reliquiis, manum eleuo contra nubem: quæ protinus diuisa in duas partes, dextra læuáque præteriens, neque nobis neque vlli deinceps nocuit. At ego vt iuuenilis feruor agere solet, vanæ gloriæ inflari supercilio cœpi, & tacitus cogitare, non hæc tam sanctorum meritis, quàm mihi propriè fuisse concessum, atque ad socios itineris iactans, ac proferre quæ innocentiæ meæ Deus præstiterit, vt hæc mererer. Nec mora, elapsus subitò sub me equus, ad terram elisit: in quo casu tam grauiter sum contractus, vt vix surgere possem. Intellexi enim mihi ista à vanitate euenisse, satisque fuit dehinc obseruare, ne me vltrà vanæ gloriæ stimularet aculeus. Nam si euenit vt mererer deinceps aliqua de sanctorum virtutibus contemplari, Dei illa munere per sanctorum fidem præstita præconaui.

CAP. LXXXIIII.

Reliquiæ extinguūt incēdium.

In nullo est enim temeritas vtilis, vt illud quisque adpetat quod exercere non licet. Sic & Britannorum comes cum grauiter à doloribus pedum adfligeretur, & per medicos expendens substā-D tiam suam, nihil commodius habuisset, dixit ei quidam de suis, Si enim ab ecclesia tibi aliquod vas ministerij quod in altari ponitur, deferatur, in quo pedes ablueres, poterat tibi hæc causa ferre medelā: stulti & inertes non cognoscentes, quòd sacrata Deo vasa non debent ad vsus humanos aptari. At ille celeriter ad ecclesiam mittit, & pateram argenteam sacrosancti altaris de sacrario suscepit: ibíque pedes abluit: sed statim doloribus additis, ad plenum debilitatus, nunquam postea gressum facere potuit. Sed & Longobardorum ducem fecisse similiter comperi.

CAP. LXXXV.

Vasis abutentē Ecclesiæ punitur.

Deflemvs enim scelera nostra & plangimus, cum nos mundos esse nescimus, & ad ipsum altare Domini accedentes, audenter sanctum corpus eius & sanguinem cum simus actu polluti, potius ad iudicium sumimus, quàm vt veniam consequamur. Nam recolo quod in adolescentia mea gestū audiui. Dies passionis erat Polycarpi martyris magni, & in Ricomagensi vico ciuitatis Aruernę eius solennia celebrabantur. Lecta igitur passione cum reliquis lectionibus, quas canon sacerdotalis inuexit, tempus ad sacrificium offerendum aduenit, acceptáque turre diaconus in qua ministerium E dominici corporis habebatur, ferre cœpit ad ostium, ingressúsque templum vt eam altari superponeret, elapsa de manu eius ferebatur in aëra, & sic ad ipsam aram accedens, nunquam eam manus diaconi potuit adsequi: quod non alia credimus actum de causa, nisi quia pollutus erat in conscientia. Sæpius enim ab eodem adulteria ferebantur admissa. Vni tantum Presbytero & tribus mulieribus, ex quibus vna mater mea erat, hæc videre licitum fuit, cæteri non viderunt. Aderam fateor & ego tunc temporis huic festiuitati, sed hæc videre non merui.

CAP. LXXXVI.

Eucharistia refugit manus adulteri.

Sic & Epachius Presbyter dum temerè quæ indignus erat agere, præsumpsisset, diuino iudicio, solo proiectus occubuit. Hic enim dum dominici natalis vigilias celebrare ecclesiam expetisset, per singula horarum momenta egrediebatur è templo Dei, ac in domo sua pocula lasciua spumantibus pateris hauriebat, ita vt adfirmarēt multi eum post galli cantum in ipsa nocte vidisse bibentem. Sed cum esset ex genere senatorio, & nullus in vico illo Ricomagēsi superius memorato iuxta seculi di-

CAP. LXXXVII.

Vigilia natalis.

Universidad de Deusto Biblioteca

gnitatem haberetur nobilior, celebrare solennia Missarum expetitur. Ne c dubitat miser vino ma- F
defactus, appetere quod ieiunus quisque non sine metu potest terrente c onscientia explicare. Ve-
rùm vbi explicitis verbis sacris, cõfracto corporis dominici sacramẽto, & ipse sumpsit & aliis distri-
buit ad edendum: mox equini hinnitus ad modum vocem emittens, ad terram ruit, ac spumas cum
Ebriosus indigne cõmunicat. ipsa mysterij sacri particula quam dentibus comminuere non valuit, ab ore proiiciens, inter manus
suorum ab ecclesia deportatur. Nec caruit vltra hac epilepsiæ infirmitate, sed per singulos lunares
cursus incrementis decrementísque hæc semper pertulit, quia ab hausto nimio vini minimè infelix
abstinuit. Quo ergo honore quáve reuerentia hæc nox celebrari debeat, præsens exemplum docet.
Quodam tempore cum in hac solennitate de vigilia egressus, paululum obdormissem, venit ad me
vir quidam, dicens, Surge, & reuertere ad Ecclesiam. Et ego expergefactus signo crucis opposito,
iterum obdormiui. Nec destitit, sed iterat priora verba, eadémque personat. Sed cum nec secunda
admonitus vice consurgerem, & iterum obdormissem, aduenit tertiò, & alapam imponens maxil-
læ, ait, En tu reliquos ad vigilias admonere debes, & adhuc sopore opprimeris? Tunc pauore perter-
ritus cum grandi velocitate ad Ecclesiam sum regressus. Hæc de natalis dominici vigilia dicta suf- G
ficiant. Sed ad temerarios reuertamur.

CAP. LXXXVIII. MVLIER erat adultera ab Hierico ciuitate, cuius hæc erat consuetudo teterrima, vt quoties à
scorto concipiens partum edidisset, statim suffocatum terræ reconderet, vt scilicet fieret occultum
hominibus quod Deum & eius angelos non latebat, ilicet cum dies sanctus Epiphaniorum adue-
nisset, & omnes in Iordanem descenderent abluere tam vulnera corporis quàm animæ cicatrices,
hæc cum reliquo populo ad littus accessit. Cúmque leuatis vsque ad geniculum vestimentis, vt am-
nem ingrederetur (mirum dictu) fugit aqua ante pedes eius: illa quoque insequẽte, fluuius ad ripam
aliam premebatur. Hæc videntes populi, mirati sunt tale factum in die celeberrimo contigisse, co-
gnoscentésque mulierem esse facinorosam, interrogant quid mali fecerit, vt hæc ei in tali confre-
quentatione populi euenissent. At illa conuersa ad populum crimen fatetur, dicens, Septem iam à
me paruulos editos interfeci, quos de incestu concipiens, metui publicare: octauum adhuc die præ-
Adultera siue abactricis pœnitentia. terita suggillaui. Rogo ergo vt fundatis pro me orationem ad Dominum, quatenus remissa iniquita-
te, peccare iam desinam, ne me cœlestis ira consumat. Hæc ea loquente, omnis populus prostratus H
ad terram, precem fudit ad Dominum, vt ei misericorditer ignosceret quod adminiculante ignauia
deliquisset. Post orationem verò mulier extensis per terram brachiis, spiritum exhalauit. Quod ob
hoc contigisse reor, ne crimen indultum iteraretur vlterius. Cognouit autem populus delictum, cur
aquæ fluminis ante faciem mulieris recessissent. Impletúmque est illud Salomonis prouerbiũ, quia
Spiritus Domini fugit fictum. Miraculum hoc ab ore Ioannis diaconi factũ ita cognoui: adserebat enim
se tunc temporis fuisse præsentem.

CAP. LXXXIX. APVD vrbem enim Tolosatiũ ferunt fuisse quendam Antoninũ nomine, iniquum, Deo & omni-
bus hominibus odibilem, eo quòd multa perpetraret scelera. Factum est autem vt impletis diebus
migrans à seculo, in basilica beati Vincentij sepeliretur, in qua ipse sibi viuens vas deposuerat. Ve-
rùm vbi cunctos sub alta nocte silentia sopor adripuit, & omnes blandiente somno dedissent mem-
bra quieti, sarcophagus ille à sancta basilica per fenestram proiicitur, & in medio deponitur atrij.
Cadauer scelerati ab æde D. Vincentij proiicitur. Mane autem facto, ibi repertus est effractũ super se opertorium habẽs. Deniq; propinqui illius non
intelligentes virtutem Dei, neque sentientes sancti iniuriam, in cuius templo indignum temerè se- I
pelierant, iterum deposito sarcophago in loco in quo prius fuerat altius suffoderunt. Altera verò il-
lucescente die inuenerunt eum iterum foris eiectum in medio esse atrij, & sic intellexerunt magna-
lia Dei. Ex hoc enim à nullo tactus vsque hodiè in loco quo eiectus est, in testimonium reseruatur.
Hæc de temerariis dicta sufficiant.

CAP. XC. VINCENTIVS autem vel Leuita, vel martyr, Hispaniis martyrium consummauit. Apud termi-
num verò Pictauum vicus est in Arbatilico nomine Becciaco, in quo eius habentur reliquiæ. Cuius
solennitas duodecimo Kalendas mensis vndecimi celebratur. Sed incolæ loci, & præcipuè archi-
presbyter errorem nescio quem passus, ante diem eam voluit celebrari. Dictis igitur Missis, cum ad
conuiuium resederent, ecce vnus ex energumenis clamare cœpit, ac dicere, Currite ciues, egredi-
Energumeni clamor. mini à vico, exite obuiam beato Vincentio: ecce ad vigilias venit, ecce festa eius crastino habituri
eritis die. Hæc eo dicente, renouant solẽnia, & tota nocte in vigiliis excubãt. Mane autẽ facto dum
Missarum mysteria celebrarentur: & hic energumenus qui aduẽtum sancti prædixit, & alij cum eo- K
dem duo mundati sunt: sed & paralytici ipsa die directi sunt: & sic à festiuitate cum lætitia est discess-
sum. Cum autem reliquiæ eius à quibusdam peregrinis deferrentur ad Ceratensem Turonicæ vr-
bis vicum, accesserunt, ibíque ad tugurium cuiusdam pauperis deferentes, susceptí sunt: in crastino
autem duo paralytici super hæc pignora acceperunt gressum, vnúsque cæcus lumen recepit. Haud
Vincentij sanationes. procul autem ab illo vico est alius, quem Orbaniacum vocant, in cuius Ecclesia huius sancti ha-
bentur reliquiæ: quæ cum à furibus ablatæ fuissent, & ipse qui easdem abstulerat in Biturigo cui-
dam abbati accepto precio reliquisset, reuelatum est abbati vt eas loco vnde dimotæ fuerant
restauraret. Nihilominus & archipresbytero huic monasterio propinquo per visum manifestatũ est,
ne penitus moras innecteret ad restituendum. Quas acceptas cum psallendo deferret, homo qui-
dam qui per annum integrum oppressus graui ægritudine decubabat, inter suorum deportatus ma-

nus

A nus, vt velum quo sanctæ tegebãtur fauillæ adorans suppliciter osculatus est: mox compressa infirmitate sanatus, exequiis martyrialibus cum reliquis est secutus.

EVLALIÆ gloriosa apud Emeritam vrbem passa, magnum miraculum in die immolationis suæ populis profert. Sunt igitur ante eius altare, quo sancta membra teguntur, tres arbores, sed ignarus ego cuius sint generis. Cúmque iam medio mense decimo, quando eius passio celebratur, sint ab omni foliorum decore nudatæ, ea die illucescente cælo, in modum columbæ alitis flores proferunt suauitatis, scilicet quòd sanctus eius spiritus in columbæ specie penetrauerit cælos, & quòd beatũ eius corpusculum iam exanime vestibúsque nudatum, nix cælitus decidua molli vellere cõrexisset. Quod miraculum si solitæ arbores protulerint libertate, scit populus sibi annum vel pressuris vacuum vel frugibus plenum. Quòd si tardius flores ex more paruerint, cognoscit plebs sua hoc fieri noxa: nam priusquam erumpant, querula ad sepulchrum martyris ac mœsta decumbit, deprecans vt solitam promereatur conspicere gratiam: sed nec psallendo procedit, si hæc manifestata non fuerint: iam si placatur martyr à lachrymis plebis, emergunt protinus ex arboribus gemmei flores, qui B odorem nectareum respirantes, animi mœstitiam & aduentu lætificent, & reficiant suauitate. Dehinc diligenter collecti, & in basilicam sacerdoti delati, processio cum gaudio celebratur: nam & hos flores sæpius infirmis prodesse cognouimus. CAP. XCI. *Flores Eulaliæ columbæ similes.*

QVODAM tempore Felicis martyris basilica à furibus est effracta. Hic verò martyr in Gerunda Hispaniæ passus est vrbe. Fur verò adprehensis palliis sericis, textis auro monilibúsque exornatis cum reliquis ornamentis abscessit. Quo eunte coniungitur ei homo ignotus, interrogans quò pergeret. Cui ille respondit, Si sermo meus occuleretur tecum, ostenderem tibi thesaurum magnũ. Et ille, Ostende, ait, quæ volueris: totis à me obtegitur viribus. At ille ostendit ei species illas, dicẽs, Si in aliis hæc regionibus venundantur, vtrique nostrum magnum inferũt lucrum. Et ille, Ego sum, inquit, homo cui in diuersis regionibus multi habentur amici, & est mihi domus magna atque secreta: si hæc in ea posueris, deinceps cum libuerit, venundabis. Et præcedens sequebatur homo cum sarcina, putans se ad aliam duci vrbem: cõcluserat enim Deus oculos eius, & non cognoscebat quia per viam qua venerat, regrediebatur. Quid multa? Peruenitur ad basilicam sancti, & ait ad eum vir, C Ecce domum de qua locutus sum tibi: ingredere & depone sarcinam tuam. Ille quoque ingressus est: verum vbi deposita sarcina, cœpit adspicere, ad se reuersus, cognouit basilicam sancti, de qua res illas abstulerat: vir autem iam recesserat ab eo. Et sic cũcta quæ cum viro illo gesserat, populis enarrauit: vnde indubitatum est ipsum ei martyrem beatum adparuisse. Huius reliquiæ apud Narbonẽsem basilicam retenentur. Sed cum huius ædis altitudo ne Liguria, quod est locus amœnissimus, à palatio regis cerneretur, arceret, contulit hæc cum Leone consiliario rex Alaricus. Qui ait, Deponatur ex hoc ædificio vna structuræ machina: & rex quæ placuerit, liberius contemplabitur. Et statim vocatis operariis, idem consiliarius humiliauit basilicam sancti ædificiis, non meritis. Sed ille protinus lumine caruit oculorum. CAP. XCII. *Apparitio.*

CALAGVRRIS autem vrbs Hispaniæ Hemeterium, Chelidoniúmque martyres gestat, sæpè ab eorum virtute miracula cernendo diuersarum ægritudinum medicamina capit. Hi etenim martyres à persecutore comprehensi, & ad supplicium rapti, dum diuersis pœnis afficerẽtur ob diuini nominis confessionem, excepta vltimæ damnationis sententia, deducuntur ad decollandum. Cúmq; D eorum capita lictor incideret, miraculum populis magnum apparuit. Nam vnus anulus orariúmq; alterius nube susceptum est, & in cælis cuectum. Viderunt hæc omnes qui aderãt, & vsquequò acies oculorum intendere potuit, fulgorem auri, cãdorémque lintei suspectu sequebantur adtoniti. Præbet huius rei testimonium Aurelius Clemens in libro Coronarum, his versibus dicens, CAP. XCIII. *Annulus & orarium.* *Aurelius clemens.*

Illa laus occulta non est,
Nec senescit tempore.
Missa quæ sursum per auras
Euolarunt munera,
Quæ viam patere cæli
Præmicando ostenderent.
Illius fidem figurans
Nube fertur anulus:
E *Hic sui dat pignus oris*
Vt ferunt orarium.
Quæ superno rapta flatu
Lucis intrant intimum.
Per polis liquentis axem
Fulgor auri absconditur.
Ac diu visum sequacem
Textilis candor fugit,
Subuehuntur vsque in æstra
Nec videntur amplius.

CYPRIANVS beatissimus Carthaginensis & antistes & martyr, salutem sæpius infirmis suppli- CAP. XCIIII.

cantibus præstat, in cuius basilica analogius in quo libro suprapositio cantatur aut legitur, mirabili- F
Analogius. ter compositus esse refertur. Nam ex vno lapide marmoris totus sculptus adscritur: id est, mensa de-
super ad quam per quatuor gradus adscenditur: cancelli in circuitu, subter columnæ, quia & pulpitum
habet, sub quo octo personæ recipi possunt. Qui nunquam ibi vllo ingenio potuit exhiberi, nisi vir-
tus martyris præstitisset.

CAP. XCV. *Historia Septē dormientium, Niceph. li. 14. ca. 45. Simile quiddā Paul. Diaconus de septem quoq; dormientibus in Germania refert de gestis Longobard. lib. 1. cap. 3.*

SEPTEM verò germanorum qui apud vrbem Ephesum requiescunt, hæc est ratio: Tempore De-
cij imperatoris, cum persecutio in Christianos ageretur, septem viri comprehensi sunt ducti coram
principe: horum nomina hæc sunt, Maximianus, Malchus, Martinianus, Constantinus, Dionysius,
Ioannes, Serapion: qui diuersis verbis tentati vt cederēt, nequaquam adquieuerūt. Imperator verò
pro elegantia eorum ne in momento perirent, spacium tractandi indulget. At illi in vnam se spelun-
cam condunt, ibique per multos dies habitauerunt: egrediebatur tamen vnus ex eis, & comparabat
victus, & quæ necessaria erant exhibebat. Reuertente autem imperatore in eādem ciuitatem, isti pe-
tierunt à Domino vt eos ab hoc periculo dignaretur eruere. Factáque oratione prostrati solo, ob-
dormierunt. Cúmque imperator didicisset eos in hoc antro morari, nutu Dei iussit os speluncæ ma- G
gnis lapidibus oppilari, dicens, Ibi intereant qui diis nostris immolare noluerunt. Quod dum age-
retur, quidam Christianus in tabula plumbea nomina & martyrium eorum scribens, clam in aditu
cauernæ priusquam oppilaretur, inclusit. Post multorum verò annorum curricula, cum data Eccle-
siis pace Theodosius Christianus obtinuisset imperium, surrexit hæresis immunda Sadducæorum,
Hæresis Sadducæorum. qui negant resurrectionem futuram. Tunc quidam ciuis Ephesius dum caulas ouibus secus mōtem
ipsum facere destinat, ac lapides diuoluit, ad coaptanda earum septa, ignarus quæ agerentur intror-
sum, patefecit ingressum eius, non tamen cognouit arcanum quod habebatur intrinsecus. Domi-
nus autem immisit septem viris spiritum vitæ, & surrexerunt. Putantésque quòd vna tantùm nocte
dormissent, miserunt puerum vnum qui cibos emeret. Cúmque veniens suprà portam ciuitatis, vi-
disset crucis gloriosæ signaculum, audissétque per Christi nomen iurare populum, obstupuit: prola-
tísque nummis quos à tempore Decij habebat, à mercatore comprehenditur, dicente sibi, Quia
absconditos antiquitus thesauros reperisti. At ille negans, deducitur ad Episcopum ac iudicem ci-
uitatis. Cúmque ab his argueretur, compellente necessitate absconditum mysterium reuelauit, & H
deduxit eos ad speluncam in qua viri erant. Cúmque ingrederetur Episcopus, inuenit tabulā plum-
beam in qua omnia quæ pertulerant habebantur scripta, locutúsque cum eis, nunciauerūt hæc cur-
su rapido imperatori Theodosio. At ille veniens adorauit eos pronus in terra, qui tali conloquio cū
eodem vsi sunt principe: Surrexit glorioſe Auguste, hæresis, quæ populum Christianum à Dei pro-
missionibus conatur auertere, vt dicant, non fieri resurrectionem mortuorum. Ergo vt scias quia
omnes, iuxta Apostolum Paulum, repręsentandi erimus ante tribunal Christi, idcirco iussit nos Do-
minus suscitari, & tibi ista loqui. Vide ergo ne seducaris, & excludaris à regno Dei. Hæc audiens
Theodosius imperator, glorificauit Dominū, qui non permisit perire populū suū. Viri autē iterum
prostrati in terram, obdormierunt. Quibus cum Theodosius imperator sepulchra ex auro fabricare
Visio. vellet, per visum prohibitus est ne faceret. Viri vsque hodiè palliolis sericis aut carbasinis cooperti,
in ipso loco requiescunt: quod passio eorum, quam Syro quodam interpretante, in Latinum tran-
stulimus, plenius pandit.

CAP. XCVI. *Noë arca in mōtibus Armeniæ quieuit.*

FERVNT autem fuisse apud Armeniam quadragintaocto viros, qui in ipsos montes Armeniæ, I
in quibus præ altitudine nimia magno frigore aquæ & terræ restringitur, passi sunt. Quorum mon-
tium celsitudinem non paruam esse Legislator exponit, cum super eos arcam à Noë fabricatam re-
quieuisse ait. Ibi effossa persecutor terra, cisternam magnam efficiens, aqua repleri iubet: nudatósq;
viros ligatis post tergum manibus, in lacum gelu concatenatum præcepit poni, succenso è regio-
ne balneo, dicens, Eligite è duobus vnum, aut in isto frigore Christum vestrum confessi deficite,
aut negantes oblato diis sacrificio ad balneum conuolate, vt possitis viuere, & non malè propter
crucifixum hominem mori. Negantibus quoque cunctis sacrificare dæmoniis, videt custos eorum
quadraginta octo coronas preciosissimas è cælo dilapsas descendere super capita virorum, & vnam
quoque earum reuocari (defecerat enim fides viri vnius) & protinus relictis satellitibus velociter
ad balneum conuolauit: immolatísque victimis, honoratus à præside in balneo tepenti ablutus est,
Quadraginta octo martyres Armeniæ. excepturus in posterum perpetui ignis supplicium. Hæc custos ille, vt diximus, cernens, voce ma-
gna proclamat se Christianum esse, dicens, Cum iisdem mori desidero. Nec mora, diuersis pœnis K
affectus, spoliatur veste, non fide: & in lacum ponitur, frigora cum reliquis perpessurus, sed adeptu-
rus coronam, quam miser ille perdiderat. Iam enim virorum emortua erant frigore corpuscula, &
dentibus in se collisis, ipse quoque vocis sonitus claudebatur: vnum tantùm murmur orationis
cœlo ab arcanis pectoris inlabebatur, notum soli Deo, qui nouit occulta cordis. Tremebant fessi
artus tam inedia quàm pruina: erat spes cælo intenta, iam carne præmortua. Interea iudex iniquus,
amotis lymphis balneum succendi septuplum iubet, vt scilicet quos algor non laxauerat, incēdia
sæua dissoluerent. Producuntur viri è lacu, confessi Christum, mittuntur inter æstuantes ignium va-
pores: sed sustinent patienter inlata supplicia, vt maiorem accipiant palmam. Denique in his relin-
quentes corpora, animas Christo tradentes, martyrium consummauerunt in pace. Tunc præses vi-
ctum se eorum constantia cernens, putans vel mortuos posse vincere qui viuentes superare nequi-
uerat,

A erat, iussit ipsa deincepsexuri corpuscula, & in flumen propinquum iactari: quod cum factum fuisset, miraculi nouitas fletibus Christianis apparuit. Restetit igitur vnda, nec ossa semiusta absorbuit, sed super tanquam commendata, sustenuit: & sic collecta a Christianis gaudentibus, cum honore dignissimo tumulata sunt.

SERGIVS quoque martyr multa signa in populis facit, curans infirmitates, sanansque languores fideliter deprecantium. Vnde agitur vt ex hoc ingenti basilicæ vel promittantur vota vel munera deferantur, ex quibus nihil omninò licet subtrahere aut auferre. Quod si quis fecerit, mox iudicium aut notæ aut mortis incurrit. Ob hanc verò deuotionem multi res suas sancto deuouent, scilicet vt eius virtute muniti non diripiantur à malis. Denique anus erat exigua, & credo Euangelicæ illius pauperculæ similis, quæ quondam duo minuta, cum nihil aliud haberet, in gazophylacium deuotè iactauit. Ergo hæc pauculos gallinarum pullos habebat, quos ex voto basilicari ditioni subdiderat, daturæ domo ipsius cum necessitas flagitasset. Igitur cum ad festiuitatem sancti, multi populi aduenissent, duo conuentione facta, qui hos pullos olim viderant, vnum furto subtrahunt, incisóque capite detractis plumis, truncatisque pedibus, positum in vase cum aqua super ignem leuant, instantérque succendunt. Feruet autem latex validissimè, sed caro furtiua non coquitur. Etiam feruendo aqua consumitur, nec prorsus pullus ille mollitur. Tentant crebrò manibus, & vnguem conâtur infigere, sed duriorem sentiunt quam misissent. Interim adsunt conuiuæ euocati ad epulum, nullatenus sumpturi de apparatu. Exstat mensa niueis velata mantilibus, opere plumario exornata. Conuersis cibis in nouam duritiã, catinus lymphis sæpè diluitur, sed nihil coctum quod in eo exhibeant, inuenitur, sicq; nouo miraculo epulis redactis in saxum, confusis inuitatoribus, verecundantibus inuitatis, à cœna cum pudore discessum est.

CAP. XCVII. *Sergij virtus contra latrones.*

DVO verò gemini, Cosmas scilicet & Damianus, arte medici, postquam Christiani effecti sunt, solo virtutum merito & orationum interuentu, infirmitates languentium depellebant, qui diuersis cruciatibus consummati, cælestibus sunt coniuncti, multa miracula incolis ostendentes: nam si quis infirmus ad eorum sepulchrum fide plenus orauerit, statim adipiscitur medicinam. Referunt etiam plerique apparere eos per visum languentibus, & quid faciant indicare: quod cum fecerint, sani discedunt. Ex quibus multa audiui, quæ insequi longum putaui, hoc existimans posse sufficere quod dixi, Cuncti fideliter deprecantes sani discesserunt.

CAP. XCVIII. *Cosmas & Damianus medici fideles. Apparitio salutaris.*

FOCAS quoque martyr & ipse his martyribus regione coniunctus, apud Syriam requiescit, qui post multas quas pro nomine redemptoris est passus iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodiéque populis declaratur. Denique si in quempiam in his locis coluber morsum stringens venena diffuderit, extemplò qui percussus est, vt ianuam atrij quo martyr quiescit, adtigerit, compresso tumore, cuacuata virtute veneni, saluatur. Ex quibus nonnulli, vt celebre vulgatum est, iam tumidi malæ bestiæ ictu, iam toto corpore incrassante veneno, in hoc perflati vt spiritum exhalarent, inter manus delati, & in atrio positi, sunt sanati, nec vnquam ob hoc virus obire hominem fas est, si sacrum limen fide plenus adtigerit.

CAP. XCIX. *Focas martyr venena depellit.*

DOMITIVS equidem alius martyr in hac habetur regione, qui cum multa beneficia incolis præstet, ischiaticis tamen veloci virtute medetur. Nam fertur ab hoc sanctus fuisse, dum in corpore esset positus, dolore detentus: denique cum multis, vt diximus, in hac necessitate laborantibus mederetur, quidam Iudæus ab ipsa infirmitate correptus, sancti basilicam, quanquam Christo non crederet, deuotus tamen expetiit, seq; ad ianuam atrij deponi præcipiens, indignum se esse vociferans, qui sanctum limen ingrederetur: aiebat enim, Scio me quidem glorioſe martyr, legis velamine obcæcatum, cui tu impartiri misericordiam dedigneris: sed nunc ad te confugio, & supplex tuam misericordiam posco, vt aduersa prius infirmitate corporea, languorẽ incredulitatis auellas. Hæc cum ante portam aulæ fateretur, aduenière nocte obdormiuit: sed martyr beatus non longi spacio temporis distulit misereri. Igitur ea nocte visitans ægrotum per somnium, iussit recedere sanum. At ille expergefactus, sentit se redditum in columitati, confessúsque Christum Dei esse saluatorem mundi, sanus abscessit. Quod videntes Christiani, qui in ipsa tenebãtur infirmitate, querimonias sancto inferunt, dicentes, Ecce nos benè Deum confessi, necdum meruimus liberari, & incredulus hic in Christum regem circumcisus carne, non corde, sanus abscedit. Et hæc dicẽtes, cum ira lychnos basilicæ qui ex camera dependebant, comminuere cœperunt. Sed nec his defuit misericordia postulata: nam ipsa die sanati, ad propria sunt regressi.

CAP. C. *Iudæus intercessione Domitij martyris sanatus, Christo credit*

MVLTA de Georgio martyre miracula gesta cognouimus, de quibus pauca locuturus sum: huius enim reliquiẽ cum reliquorũ sanctorum à quibusdam ferebantur. Sed cum portitores ad locum quendam Lemouicini termini aduenissent, vbi iam pauci clerici conserto ligneis tabulis oratorio, dominum assiduè precabantur, mansionem postulant. Susceptíque benignè, noctem cum cæteris fratribus psallendo deducunt. Mane autem facto, adprehensam capsulam leuare penitus non valebant. Denique cum iter agere sine pignore sancto nequirent, & eis maximus dolor animi insedisset, intelligunt inspirante Deo sibi aliquid ex his in loco relinquere oportere. Tunc inquisitis ligaturis, diuisísque particulis seniori qui cellulæ præerat, largiuntur, relinquentes partem patrocinij, sumentes facultatem quò voluerant abeundi. Habentur etiam eius reliquiæ in vico quodam Cenomannensi, vbi multa plerunque miracula ostenduntur. Nam cæci, claudi, frigoritici, vel reliqui infirmi,

CAP. CI. *Georgius martyr.*

sæpius ibi sanitatum gratia munerantur. P

CAP. CII. *Energumeni aquâ liberãtur. Isidori cereus ardens.*

ISIDORVS martyr in insula Chio quiescit, (sic enim nomen est insulæ) puteum in basilica sancti habens, in quo & fertur iniectus, de cuius aqua energumeni febricitantésque vel reliqui infirmi sæpius potati, saluantur. Dicitur ibi etiam lumen, quasi cereus ardens à fidelibus sæpè videri. Sed & ego vidi Presbyterum qui se affirmabat hoc lumen de ore putei crebrius contemplatum esse. In hac enim insula & granum colligitur masticis ab arboribus, quæ, vt ferunt celebre, aliis non inueniuntur in regionibus.

CAP. CIII. *Iuliana opes conuertit ad decorem domus Dominicæ.*

APVD Constantinopolim verò magno cultu Polyoctus martyr colitur, pro eo præcipuè quòd cum magnis virtutibus polleat, in periuris tamen præsens vltor exsistit. Nam quicunque vt adsolet, occultum scelus admiserit, & data suspicione ad hoc perductus fuerit templũ, aut statim quod amisit virtute martyris perterritus confitetur: aut si periurauerit, protinus vltione diuina percellitur. Huius basilicæ cameram Iuliana quędam vrbis illius matrona, auro purissimo texit, hoc modo: Cum ad imperatorem Iustinianum fama facultatis eius multis narrãtibus peruenisset, ad occursum illius properare celerius non tardauit, dicens, Latere te non puto, ô venerabilis mater, qualiter à specie G
auri thesauri publici sint exhausti, dum vos quietos esse volumus, dum patrias defensare studemus, dum gentes nobis placamus, dum solatia diuersorum dando conquirimus. Ergo quia tibi potentia maiestatis diuinæ multum contulit auri, quæso vt nobis manum porrigas, atque aliquid pecuniæ commodes, vt scilicet cum tributorum publicorum fuerit summa delata, ilicò tibi quæ commodaueris reformentur, ac in postero laudis tuæ titulo præcurrente, canatur, vrbem Constantinopolitanam à Iuliana matrona fuisse pecuniis subleuatam. At illa intelligens imperatoris ingenium, sapienter obtegit quæ Deo deuouerat, dicens, Paruitas reddituum meorum tam de tributis quàm quod de fructibus speratur, per ipsas adhuc residet domos: si ergo gloria vestra recipiendi spacium tribuit, cum collectum fuerit, conspectui vestro repræsentatur. Cúmque oculis propriis cuncta cõtemplati eritis, quæ placuerint & relinquetis, & auferetis, erit mihi ratum quod voluntas cordis vestri censuerit. His ita delusus imperator verbis, ad palatium gaudens rediit, putans se hanc pecuniam iam in thesauris publicis retenere. At illa vocatis artificibus, quantum reperire auri in promptuariis potuit, tradidit occultè dicens, Ite, & factis iuxta mensuram tignorum tabulis, beati ex hoc Polyocti H
martyris cameram exornate, ne hæc auari imperatoris manus adtingat. Illi verò perfecta omnia quæ matrona præceperat, cameræ affixerunt, texerúntque ex auro mundissimo. Quo opere explicito, vocat mulier Imperatorem, dicens, Paruitas pecuniolæ quam coniungere potui, adest: veni ad contemplandum eam, & quod libuerit facito. Surrexit gauisus imperator de solio, nihil percepturus ex auro: pergit ad domum mulieris, putans se copiosos thesauros palatio deportare. Cui cum mulier occursum humiliter reddidisset, inuitat in templum martyris ad orationem: erat enim proximum domui eius, & hæc quæ habere potuerat, loco illi delegauerat sancto. Adprehẽsa enim imperator manu mulieris, eo quòd esset senex, ingreditur ædem: prosternitur ad orationem, qua expleta, ait mulier, Suspice, quæso, cameram huius ædis gloriosissime Auguste, & scito quia paupertas mea in hoc opere contenetur. Tu verò quod volueris, exindè facito, non aduersor. Ille verò suspiciens atque admirans, erubuit: & ne pudor eius manifestaretur, conlaudans opus, & gratias agens, abscedere cœpit. Sed ne rediret vacuus à munere, extractum mulier anulum à digito, cuius gemmam vola concluserat, qui non amplius auri pondus quàm vnius semiunciæ contenebat, obtulit, I
Annulus valoris maximi. dicens, Accipe imperator sacratissime, hoc munusculum de manu mea, quod supra precium huius auri valere censetur. Erat enim in eo lapis Neronianus, miræ viriditatis ac splendoris: qui cum fuisset ostensus, omne aurum quasi in viriditatem visum est conuertisse à pulchritudine gemmæ. At ille accipiens, & iterum atque iterum gratias agens, & collaudans matronam, in palatium est regressus. Vnde non est dubium etiam in hac re martyris huius intercessisse virtutem, ne opes locis sanctis & pauperibus delegatæ, in illius transferrentur dominationem, cuius non fuerant studio congregatæ.

CAP. CIIII *Felix persecutionẽ fugit.*

DE Felice Nolano martyre, quia historia passionis non est in promptu, iuxta id quod beatus Paulinus versu conscripsit, pauca huic lectioni oblectat inserere. Hic enim à Maximo prædictæ vrbis pontifice, presbyterij honore præditus, quantæ fuerit sapietiæ eruditionísque, non modò Christianis, verumetiam ipsis quoque paganis occuli non potuit. Cum autẽ imperatorũ decreta Christianos insequi præcepissent, Maximus pontifex iam senio prægrauatus, putans se non posse ferre K
supplicia, siluarum saltus adiuit, quos dum turbidus de hac persecutione pererrat, affectus fame, gelu attritus, solo corruit semiuiuus. At Felix Presbyter captus, cum multa de deorum portentis, quòd nihil fuerint, disputasset, percursis diuersorum suppliciorum generibus carceri diiudicatur, in quo non mediocribus vinclis tenebatur adstrictus. Nocte autem media venit ad eum Angelus Domini, & confractis cathenis, sciśsáque trabe qua pedes eius concluśi erant, ait, Surge, & sequere me. Qui
Apparitio Angeli. surgens egressus est cum eo ianuam carceris, dixitque ei Angelus Domini, Conscende ad montana, & require sacerdotem tuum: inuentúmque ac refocillatum, reduc ad vrbem, & in loco abscõdecreto, ne inedia ac rigore depereat, donec desinat persecutio à Christianis. Accepto Felix mandato, pergit quò nescibat, sed prouidente Deo reperit sacerdotem solo prostratum, clausis oculis

strictísque

A ſtrictiſque dentibus, in quo nihil aliud quàm tenuis anhelitus inſpirabat: interpellatóque nullum ſermonem potuit elicere, tactóque, ſenſit eius membra hyeme rigida, & abſque vllo vitali tempore præmortua. Anxius autem cum nullum alimentum eſſet quod periclitanti porrigeret, neque quo ignis accenderetur haberet, dum ſtaret attonitus, quaſi de æthereis ſedibus dilapſum quod ita erat munus contemplatur angelicum. Ecce enim de ſente quæ erat proxima, vuam pendere admiratur, de qua granis in os confeſſoris expreſſis, paululum ſenior refocillatus, erectus eſt: quem humeris impoſitum tanta velocitate detulit, vt putaretur magis ille ferri quàm ferret: ſic tugurio cuiuſdam viduæ commendato alimentum præbuit, donec inſecutio Chriſtiana diſceſſit. Quo ſacerdote migrante, Felix electus à populo, vt cathedræ eccleſiaſticæ ſuperponeretur, noluit acquieſcere: Quintus nomine Presbyter, Epiſcopus ordinatur. Orta igitur perſecutione Catholicorum, cum Felix Preſbyter in platea populum moneret ne à recto itinere deuiaret, perſecutor miſſus adfuit, & ignotus Felici Preſbytero, ſollicitus ipſe cœpit eſſe quiſnam eſſet Felix: dextra ille innuens, ait, Hanc in partem abiit: quo diſcedente hic latebram petiit, ſéque inter pa-

B rietes dirutos per modicum ingreſſus aditum, occuli voluit. Nec mora, perſecutor inſequitur, ſed Deus ſollicitudinem quærentis eluſit. Nam iuſſu diuinitatis, aranex per aditum quo martyr ingreſſus fuerat, telarum prætendunt ſtamina. At illi per veſtigium perſequentes, dum locum explorare nituntur, exordia telæ conſpiciunt, dixerúntque ad ſemetipſos, Putáſne per hæc fila homo tranſiit, quæ ſæpius tenuitas muſcarum erumpit? Et illuſi prouidentia Dei, diſceſſerunt. *Aranea fabulatur martyri.*

Beatus quoque Felix, data nocte, ſeceſſit ad alium locum, in quo per tres menſes, à muliere quadam ciborum alimenta ſuſcipiens, data pace, Eccleſiæ ſuæ ac populo reſtauratur: nunquam tamen mulieris miniſtrantis faciem vidit, aut ab ea ſuſpectus eſt, dum in latibulo moraretur. Igitur in pace quieſcens, ſepultus eſt iuxta vrbem, multis ſe declarans virtutibus in populis, de quibus pauca perſtringam. Erat enim quidam pauper habens duos boues ad exercendam culturam ſuam, nec ei erat alia poſſeſſio, niſi quod ab his potuiſſet tellurem ſcindens vomere laborare. Accidit autem vt die quadam laſſus de hoc opere, veniens, his dimiſſis ſe hoſpitiolo reconderet. Nec mora, fur rapax adfuit, qui eos clam capiens, ſecum abduxit: egreſſúſque pauper in craſtino,

C nihil inuenit. Deinde quærit per deuia, circuit ſiluas, ſcandit montium ardua: ſed nec veſtigium quidem deprehendere poteſt. Redit ad propria, dat voces in fletu, atque cum vxore ac liberis plãgit, dicens, Væ mihi, quia iuuencis defectis hoc anno fame moriemini. Quid plura? Accedit lamentans ad ſepulchrum beati Felicis martyris: dat cum fletu gemitum, exorat vt ei virtus eius quæ perdiderat reddi obtineret à Domino. Egreſſus autem à templo, ante ipſam atrij ianuam agnoſcit boues ſuos, & ait, O magna virtus martyris, quæ mihi perditum tam velociter reſtitui fecit! Ingreſſúſque iterum, proſternitur ad pauimentum, & gratias agens, cum rebus regreſſus eſt ſuis: oculúmque hominis huius quem cæcum habebat, martyris virtus inluminauit. Ad huius quoque cellulæ parietem, quo beatum corpus tumulo conditum requieſcit, adhæret adpendens porticus, in qua dependens funelychnus lumen loco conſueuerat miniſtrare. Ille autem cui hoc erat officium, contueri ad eius compoſitionem, accedens, laxato funedíſceſſit, quaſi oleum petiturus. Cúmque omnia tenebris nocturnalibus tenerentur operta, & funis cum vncinulis in medio por-

D tici ſubmiſſiore dependeret, quidam de adſtantibus in vigilia ſancti, nebula cellulæ quæ de exuſta ſurrexerat papyro, fatigatus, foris egreditur. Cúmque per porticum illam præteriret, vnus de vncinulis funis faciem excepit hominis venientis inlato acumine transfigens oculum eius. At ille dolorem ſentiens, extenſis celeriter palmis, vultus periclitantes cum ipſis obtegit oculis, clamans non mediocri eiulatu, ac dicens, Succurre deprecor ſancte ſacerdos, & proximum te facito pereunti, qui loco proximus adſtas. Emitte ſacras per occulta medicamina manus, & extrahe malum quod aduerſatur lumini, ne lumine viduatus abſcedam, qui lumen miraculorum tuorum cernere veni. Ad huius lamentabilem vociferationem exhibito qui aderant lumine, aduertunt hominem transfixo oculo de fune pendere. Cúmque profluente ſanguine, nullus manum ad eruendum auderet adponere, martyris virtus adfuit immenſa beati, quæ ſic vncum abſtraxit, vt nec oculum *Læſus oculo ſanatur.*
erueret, nec viſum penetraret, & ſanguinis decurrentis fluentum ſtringeret: ſic eruto ferro, de oculo dolore palpebrarum reſedato, virtus martyris ſancti declaratur in populo. Energumenos autem ad hanc ſacratam athletæ Chriſti ædem probatos atque purgatos ſæpius ſcripſit hic auctor.

E Sed ad Galliarum martyres recurramus.

CAP. CV. VINCENTIVS autem Agenenſis vrbis & ipſe martyr, cuius paſsionis hiſtoria ab incolis retenetur, Leuiticæ ſtolæ candore in Eccleſia Chriſti micans, magnis ſæpiſsimè virtutibus fulget, in peruaſoribus rerum ſuarum plerumque vltor ſeuerus exſiſtit. Tempore autem illo quo contra Gundobaldum commotus exercitus, ad Conuenienſem vrbem directus eſt, ab huius hoſtilitatis multitudine baſilica eius vallatur tota. Erat enim in ea plebs omnia rerum ſuarum præſidia confidens de reuerentia martyris, quod nullus ea præſumptione temeraria auderet adtingere, & obſeratis oſtiis, ſe ab intus cum rebus incluſerat. Circundantes autem hoſtes, cum aditum per quem ingrederentur inuenire non poſſent, ignem oſtiis ædis ſubiiciunt, quem diu multúmque ſuccendentes, non adprehendebãt valuæ, donec impulſu ſecurium cõminutis ingreſsi ſunt, diripiẽtes res populúmq; incluſum in ore gladij trucidantes. Sed non diu hæc res remãſit inulta: nam alij à dæmo-

Dæmones abripiunt sacrilegos.

ne correpti, nonnulli in flumine Garumnæ necati, multi etiam à frigore occupati, diuersis in partibus diuersorum morborum genere vexabantur. Nam vidi ex eis multos in Turonico territorio, qui in hoc fuerant mixti scelere, grauiter trucidari, & vsque ad vitæ præsentis amissionē intolerabilium dolorum cruciatu torqueri: multi enim ex his confitebātur se iudicio Dei ob iniuriam martyris fuisse morti pessimæ obstinatos. Ecce quātum Deus præstat martyribus suis: ecce qualibus eosdem laudibus Christus Dominus bellorum fidelium inspector honorat: ecce quantum præstat ipsius nominis dignitas Christiani, si non gentilium more aut inhiemus cupiditati, aut luxuriæ seruiamus. F

CAP. CVI.

NAM audiui præteritis annis gestum in Galliis. Mulier quædam sub specie religionis vacabat ieiuniis, orationibus insistebat, vigilabat pertinaciter, ac loca sancta deuotione simulata circuibat assiduè. Cúmque in hoc colore iustæ vitæ duraret, immensas opes à multis suscipiebat, cōgregabat aurum quotidiè, & quod deuotio Christiana pro redemendis porrigebat captiuis, loculis abdebatur occultis: & quæ dabantur inopum necessitatibus profutura, iniquis marsupiis condebantur: nam effossa mulier humo in medio cellulæ ollam immēsam imposuit: ibique cum aliquid datum fuisset, recondebat diligenter, & lapide superposito claudens, vt nulli pateret occultum. O térque quatérq; & obiter execrāda cupiditas, quæ luce fraudans, homines demergis in tenebras! Quid plura? Cum olla impleta fuisset nummis, huic mulieri tempus resolutionis aduenit. Mortua verò, Deo migrans, in inferno sepulta est. Post cuius exequias sacerdotes qui aderant, puellam eius familiarem interrogant quid de tanta fecisset pecunia, aut si ea eroganda temporis sui permisit spacium. At illa respondit, nunquam se vidisse quòd vlli inopum manum misericordiæ porrexisset: aut quid pecunia data deuenisset, ignorare se confitetur: vnum tantùm scio, ait, quòd in cellula deportatum, regressum foras vltrà non vidi. Hæc audientes clerici, stupent, & quid ex hoc factum fuisset diligenter inquirūt, totúmque crebris ictibus pauimentum tundentibus, locus in quo occultata iacebat pecunia, tinnitum dedit impulsus, cauóque resonans prodidit quæ latebant: & statim remoto lapide inuenitur auri congeries: & clerici stupentes tantæ subtilitatis peruersitatem, episcopo quid actum fuerat indicant. Ille verò commotus, iussit reserato sepulchro pecuniam super corpus exanime proiici, dicens, Sint tua tibi quæ congregasti: pauperibus verò Christi non deerit vnde sustententur. Nec mora, cum prima quies nocturno tempore data fuisset, audiuntur voces à tumulo, fletus & vlulatus immensus: inter quas voces hoc maximè resonabat, se miseram, se infelicem, quæ auri consumebatur incendio. Denique cum per triduum hæ voces aduenientе nocte resonarent, populis non durantibus, ad sacerdotem venitur. At ille accedens, iubet tumuli opertorium amoueri: submotóque videt aurum quasi in fornace resolutum, in os mulieris ingredi cum flamma sulphurea. Tunc sacerdos orauit ad Dominum, vt quia malitia eius populis fuerat declarata, tandem Dominus pœnam cessare iuberet à corpore, & operto tumulo discessit, vocésque mulieris ampliùs non sunt auditæ. Vides ergo quantum distat inter conuersationem cælestem & opulentiam secularem: quantum distat inter martyrum diuitias & seculi pompas: vides qualia martyribus sint collata præmia ad vitæ religiosæ compendia: & tu ô homo mortalis, non declinas à sceleribus, non cessas à vitiis, non agonizas cum concupiscentiis sæuis? te inlicit oculus, dum contemplaris aliena, cum sanctum martyrem non deflexit diuitiarum oblatio opulenta? Tu cogitationibus iniquis fluctuaris, & cedis, cum ille martyr non cessit flammis & vngulis? Te vnum desiderij pessimi iaculum sauciat, cum Christi martyrem exturbare à iustitiæ tramite nec turbo verberum præualuit nec catasta? hæc martyr sustenuit, visibili vt tu vsus corpore: & tu inuisibiles non refrenas corporis commotiones? & licet iuxta apostolum caro concupiscat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, & hæc inuicem aduersentur sibi, vt non quod volumus illud geramus, tamen vide quid ait idem doctor, *Video legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati.* Ergo si te senseris captiuum abduci in lege peccati, tuta frontem tuam signo crucis insigni, quo propellas iaculum huius insidiæ, quia iuxta Prudentium, G

Auara tradit ur ad inferos.

Auaræ tormentum.

Crucis virtutes.

Crux pellit omne crimen:
Fugiunt crucem tenebræ.
Tali dicata signo
Mens, fluctuare nescit.

Nam qualis sit huius vexilli sacratissimi fortitudo, quid contigerit nuper, euoluam. H

CAP. CVII.

PANNICHIVS Pictauensis termini presbyter, dum ad conuiuium cum amicis quos euocauerat resederet, poculum poscit: quo accepto musca importunior circumuolans, inquinare poculum nitebatur. Quam cum sæpius manu presbyter abegisset, & illa paululum eleuans rursus reuerti niteretur, sensit esse insidiam inimici, susceptóque laua poculo de dextera signum crucis facit: mox in quatuor diuisus partes liquor qui inerat, eleuata in excelso vnda, terræ diffunditur. Patuit nanque manifestissimè hoc insidiam fuisse inimici. Ergo, & tu, si viriliter & non tepidè signum, vel fronti, vel pectori salutare superponas, tunc resistendo vitiis martyr habeberis, quia & ipsi martyres ea quæ vicerunt, non suis viribus, sed Dei hæc auxiliis per signaculum crucis glorioſissimè peregerunt, in quibus vt sæpè diximus, ipse Dominus, & dimicat, & triumphat: vnde oportet, & nos eorum patrocinia expetere, vt eorum mereamur suffragiis adiuuari, vel quod nostris I K

Gratia Dei virtute crucis martyres vicerunt.

A ſtus digni non ſumus meritis obtenere, eorum poſſimus interceſſionibus adipiſci, vt adiutorio ſacratæ Trinitatis vſi, effici mereamur martyres carnalibus deſideriis abdicatis, vt ipſe dicit. Qui pro ſe fideliter dimicãtes lapidibus precioſis coronat in cælo, alumnos cultoréſque amicorum ſuorum, protegere dignetur in ſeculo, ac præſtet vt adſiſtant martyres inuocati à ſuis, quos poſt victoriam paradiſus beatitudinis retenet immortales, vt in illos gloria æterna circundat, nos aut excuſet mediatrix venia, aut leuis pœna pertranſeat: nec damnet reos pro criminis actione in perpetuum, quos precioſi ſanguinis commercio reparauit.

B GEORGII FLORENTIS GREGORII, EPISCOPI TVRONICI, MIRACVLORVM MARTYRVM, LIBER II.

De paſsione, virtutibus & gloria S. Iuliani Martyris.

CAP. I.

C MAGNVM in nobis quodammodo igniculum ad iuſtitiæ ſuæ adipiſcendam ſemitam pietas diuina ſuccendit, cum dicit, *Oculi Domini ſuper iuſtos & aures eius ad preces eorum*, oſtendens quòd qui iuſtitiam ex toto corde dilexerit, cum deprecatus fuerit, audiatur à Domino. Vtinam quiſque noſtrum cum hæc tentare cœperit, ſtatim ſpretis mundi ſcandalis, neglectis concupiſcentiis vanis, derelictiſque ſemitis prauis, iuſtitiæ viam expeditus & ſine impedimento ſecularium actionum conaretur inrepere. Per hanc enim viam Abel iuſtus ſuſcipitur, Enoch beatus aſſumitur, Noë reſeruatur, Abraham eligitur, Iſaac benedicitur, Iacob dilatatur, Ioſeph cuſtoditur, Moyſes ſanctificatur, Dauid prædeſtinatur, Salomon ditatur: tres pueri inter incendia rorulenta vaticinantur, Daniel inter innocuas beſtias paſcitur. Per hanc viam apoſtoli diriguntur, martyres beati glorificantur. Et qualiter? inquis. Scilicet dum infirma curant, mortua ſuſcitant, præſentia cõtemnunt, futura deſiderant, tortores deſpiciunt, pœnas non ſentiunt, ad cæleſtia regna cõtendunt. Quod proculdubio virtute propria non obtenerent, niſi per viam iuſtitiæ rectiſſimè incedentes à Domino audirentur. Sic & inclytus martyr Iulianus, qui Viennenſi ortus vrbe, Aruernis datus eſt martyr, ab hoc igne ſuccenſus, hæc concupiuit ac mente tota deſiderauit. Quia cum eſſet apud beatiſſimum Ferreolum, iam tunc martyrij odore flagrabat, qui relictis diuitiis ac propinquis, tantùm ob ſolius amorem Martini, Aruernum aduenit. Sed nec hoc ſine diuino mandato peregit, cum tũc perſecutio in Viennenſi vrbe ferueret. Legerat enim, Dominum prædixiſſe, *Si vos perſecuti fuerint in iſta ciuitate, fugite in aliam*. Contulit ergo ſe hic in Aruernum territorium, non metu mortis, ſed vt relinquens propria, facilius peruenire ad palmam: metuebat enim ne ei parentes eſſent obuij, ſi inter eos hoc certamen iniſſet: & perderet miles Chriſti coronam gloriæ, ſi legitimè non certaſſet. Igitur inſtante perſecutione ad Briuatenſem vicum, in quo fanatici erroris næniæ colebantur, aduenit. Et cum inſequi aduerſarios nutu Dei ſenſiſſet, à vidua quadam ſe occuli deprecatur. Quem illa tegens, illicò martyre poſcente, detexit, qui ſuis inſecutoribus ita iuſſit, Nolo, inquit, diutius commorari in hoc ſeculo, quia ſitio tota animi auiditate iam Chriſtum. At illi, eductam vibranti dextera frameam, deciſo capite, in tres, vt ita dicam, partes glorioſus diuiditur martyr. Nam caput Viennam defertur, artus Briuate reconduntur: felix anima à Chriſto conditore ſuſcipitur. Senes quoque qui ſacroſanctum corpus mancipauerant ſepulturæ, ita redintegrati ſunt, vt in ſenectute ſumma poſiti E tanquam iuuenes haberentur. Caput quoque eius Ferreolus martyr accepit, completóque certamine tam illius mẽbra quàm iſtius caput in vnius tumuli receptaculo conlocantur. Quod ne cuiquam fortaſſis videatur incredibilis eſſe narratio, quæ audiui geſta, fideliter prodam.

D

Iuſtitia Sanctorum.

Sepulcores Iuliani repurgauerunt.

CAP. II.

QVODAM autem tempore dum ad occurſum beati Nicetij antiſtitis vſque Lugdunum proceſſiſſem, libuit animo, non aliter niſi orationis cauſa, Viennam adire, & præcipuè ſepulchrum viſitare Ferreoli martyris glorioſi: inſederat enim mentí propter antiquam dilectionem eorum, me ſic eſſe eius alumnum vt Iuliani. Denique oratione facta, erigo oculorum aciem ad tribunal, conſpicióque in eo verſiculos hoc modo conſcriptos,

Heroas Chriſti geminos hæc continet aula:
Iulianum capite, corpore Ferreolum.

Cúmque hæc legens, ædituum conſulerem cur hæc ſcripta ſic fuerint, reſpõdit, Baſilica S. martyris

Universidad de Deusto Biblioteca

Ferreoli, ſuper ipſum Rodani littus ab antiquis fuerat collocata: denique cum impulſante violen- F
tia amnis, porticus quæ ab ea parte erat locata, conrueret, prouidens ſacerdos Mamertus nomine, qui tunc Viennenſem regebat Eccleſiam, ruinam futuram præueniens, aliam baſilicam eleganti opere, & in ipſa menſura ſagaci intentione conſtruxit, illuc ſancti martyris transferre cupiens corpus. Aduenit autem ad hoc opus abbatum atque monachorum magnus numerus, vigilatáque nocte accepto ſarculo, fodere cœperunt. Cúmque in profundo deſcenderent, tria ſepulchra reperiũt, ac confeſtim ſtupor mentes ſpectantium inuadit. Nec quiſquam erat certus quiſnam eſſet beati martyris tumulus. Igitur cum ſtarent omnes in hebitate mentis attoniti, inſpirante, vt credo, diuinitate, vnus ex circunſtantibus exclamat, dicens, Antiquitus referri ſolitum erat, & celebri per populos ſermone vulgatũ, caput Iuliani confeſſoris in ſepulchro reteneri martyris Ferreoli, ſi opertorio amoto vnuſquiſque conſideretur: & ſic poteſt quæ ſint membra Ferreoli martyris protenus inueniri. Hæc audiens ſacerdos, cunctos iubet in oratione proſterni: qua impleta, procedit ad tumulos, detectóſque duos ſingulos in iis quieſcentes inuenit viros. Cúmque aperuiſſet & tertium, inuenit in eo virum iacentem inlæſo corpore, integro veſtimento, qui deciſo capite, caput am- G
Inuentio corporis Ferreoli & capitis Iuliani. plexus aliud brachio retenebat. Erat enim ac ſi nuper ſepultus, neque pallore faciei demutatus, neque capillorum deciſione turpatus, neque vlla putredine reſolutus, ſed ita integer inlæſus, vt putares eum adhuc ſopore corporeo deteneri. Tunc antiſtes gaudio magno repletus, ait, Hoc eſſe cadauer Ferreoli, hoc eſſe caput Iuliani martyris dubium non habetur. Tunc cum magno pſallentio plaudente populo, vbi nunc adoratur, domino annuente perducitur. Hæc autem vt ad ſepulchrum martyris ab ipſo ædituo cognoui, fideliter retuli. Prabet tamen huic operi teſtimonium Sollius noſter, ipſi Mamerto ſcribens his verbis, *Tibi ſoli conceſſa eſt in partibus orbis occidui, martyris Ferreoli ſolida tranſlatio, adiecto noſtri capite Iuliani: vnde pro compenſatione depoſcimus vt nobis inde veniat pars patrocinij, quia vobis hinc redit pars patroni.*

CAP. III. *Fons D. Iuliani.* IN loco autem illo quo beatus martyr percuſſus eſt, fons habetur ſplendidus, lenis, dulcibus aquis vberrimus, in quo & à perſecutoribus caput amputatum ablutum eſt: de quibus aquis multæ ſanitates tribuuntur infirmis. Nam ſæpè cæcorum oculi ab his tacti, illuminati ſunt: tertianarum quartanarúmque febrium accenſi, vt potati qui patiuntur fuerint, conquieſcũt. Nam & ſi quis gra- H
ui laborans incommodo, inſpirante martyre deſiderium habuerit hauriendi, protinus vt hauſerit, conualeſcit: & ita velociter extinguitur vis febrium, ceu ſi videas ſuper immenſum rogum proiectis vndis incendia vniuerſa reſtingui.

CAP. IIII. POST paſſionem verò beati martyris, ac fama præcunte de ſenibus, qui dum ſanctos artus ſepulturæ mandarent, fortitudini priſtinæ fuerint reſtituti, multa ibi beneficia expetentes, credentéſque indulgente martyre conſequuntur. De quibus pauca perſtringenti deprecor veniam condonari, quod me minus vel idoneum vel peritum ad hæc narranda cognoſco, nec imbutum grammaticis artibus, nec literis liberalibus eruditum: ſed quid facio, quòd impellit me amor patroni vt nequeam hæc ſilere? Vinctus quidam ab Hiſpanis, & carceri deditus apud imperatorem Treuericum, capitali diiudicatus ſententia tenebatur. Quo coniux illius cognito, dum tumulare viri membra feſtinat, ad Briuatenſem vicũ peruenit, repertóſque viros dum diuerſa ſtudio intẽto rimaretur, cognoſcit quid in eo loco vel de martyre, vel de ſenibus fuerit geſtũ, fidelique inſinuationi credens, ad ſepulchrum beati martyris deliberat properare, vt cauſas ſuggerat, caſus referet, vel cunctum laborem ſui dolo- I
Inuocatione S. Iuliani captiuus liberatur. ris exponat. Adſerentibus tum præterea hominibus, Abſque dubio pollicemur, domina, tibi à martyre reddi lætitiam, qui ſenum quondam decrepitæ ætatis membra rigẽtia, antiquo vigori reſtituit: impletáque hac oratione promittit, vt ſi ſoſpitem reciperet coniugem, martyris ſepulchrum in quo poſſit ſpatio, cimento contegeret, fide plena & de martyris pietate ſecura, Treuerim eſt ingreſſa, inuentúmque virum gratia imperiali receptum, læta: regreditur inquiſitúmque tempus quo vir relaxatus eſſet è carcere, hæc fuit abſolutionis hora qua illa martyris eſt auxilium precata: dehinc pollicitationem quam promiſerat, eum immenſis muneribus adimpleuit.

CAP. V. ERAT autem haud procul à cellula quam ſupra ſepulchrum martyris hæc matrona conſtruxerat, grande delubrum vbi in columnam altiſſimam ſimulachrum Martis Mercuriſque colebatur. Cúmque delubri illius feſta à gentilibus agerentur, ac mortui mortuis thura deferrent, medio è vulgo commouentur pueri duo in ſcandalum, nudatóque vnus gladio alterum appetit trucidandum. At ille cernens nihil veniæ reſeruari, cum à diis ſuis non defenſaretur, noſtræ religionis cuſtodiam, no- K
Confugiẽtem ad ſe ſeruat Iulianus. ſtræ confeſſionis veniam, noſtræ cõtagionis medelam, cellulam expetiit martyris glorioſi. Tunc ille qui ſequebatur, cum in adſultu gladij eum non potuiſſet adtingere, & hic ſuper ſe oſtium reſeraſſet, atque ille adreptum vtrumque poſtem, oſtium conaretur infringere, illicò adhærentes manus tabulis dolore maximo quatiuntur, & tanta afflictione miſer torquetur, vt vbertim fluentes lachrymæ qualis eſſet dolor intrinſecus nunciaret: interea ſtupente vulgo, incluſus qui fuerat, progreditur liber: parentes quoque illius qui virtute ſancti retenebãtur, cognoſcentes martyris ſepulturam, deuotis multis muneribus pro filio exorabant.

CAP. VI. FACTVM eſt autem dum hæc agerentur, vt Preſbyter quidam via illa deſcenderet. Qui cum didiciſſet quæ acta fuerãt, pollicetur parentibus, ſià gentilitate diſcederent, filiũ reciperent ſanum.

Ipſe

A Ipse quoque sacerdos sequenti nocte videt per somnium simulachra illa quæ à gentilibus colebantur, numine diuino comminui atque in puluerem redacta solo prosterni. Quarta autem die cum gentilitas vellet iterum diis exhibere libamina, mœstus Presbyter ad sepulchrum sancti prosternitur: & cum lachrymis exorat, vt tandem gentilitatem hanc quæ iacebat in tenebris, splendor diuinæ potentiæ visitaret, nec sineret vltra martyr beatus alumnos proprios ista caligine deteneri, cum ille perennis claritatis gaudia possideret. Cõfestim ad eius orationem commouentur tonitrua, reni- *Somnium.*
dent fulgura, descendit imber igne mixtus, & grandine turbantur omnia: concurrit vulgus ad cellulam, prosternitur coram sacerdote omnis caterua gentilium, & mixto cum lachrymis vlulatu cuncti Domini misericordiam deprecantur, pollicentúrque sacerdoti, si grando recederet, & martyrem patronum expeterent, & ad Deum eius relictis simulachrorum cultibus integro de corde transirent. Porro ille fusa oratione, cuncta quæ petiit meruit obtenere. Recedente autem tempestate, puer cum parentibus credens, ipsa die à doloribus liberatur: gentiles in Trinitatis nomine baptizati, statuas quas coluerant, confringentes, in lacum vico amnique proximum proiecerunt. *conuersio incolarum.*

B Ab eo enim tempore in loco illo, & fides Catholica, & martyris virtus est amplius declarata.

POST hæc venientes quidam de Burgundionibus ad Briuatensem vicum, eum cum armo- CAP. VII.
rum multitudine copiosa circumdant, captóque populo, direpto ministerio sacrosancto, vltra amnem transeunt, & viros gladio interficere, reliquum vulgus sorte diuidere parant. Tunc Hillidius quidam à Vellauo veniens, &, vt aiunt, commonitione columbæ alitis incitatus, super eos inruit: hortatúsque socios ita hostes ad internecionem cæcidit, vt captiuis laxatis triumphans in laudem martyris, amne transmisso, ad beatam cellulam tanquam nouus Moyses cum omni populo canendo reuertitur: nec minor vt arbitror, exultatio fuit ereptis, quàm quondam Israelitis, demersis fuit Ægyptiis: quod ne quis dubitet hanc beati martyris fuisse victoriam, sed insinuatio columbæ aliquod mysterium fuisse creditur virtutis diuinæ. Nam veniente Hillidio, hæc ei obuiam venit: cum vt ille adsolet, aliquid demoraretur, hæc in circuitu illius volitabat: illóque progrediente, ista præcedebat, & reuertebatur in obuiam, quasi accelerare deprecans iter. Dum hæc agerentur, aduenies puer, captiuitatem adnunciat: & sic iste viam accelerauit. Sed & ipso pugnante colum- *Hillidius populum ab hostilitate liberat.*

C ba semper circa eum visa est decurrere. Quod ne quis inuideat confictum de columba, & homini præstitum Christiano, cum Orosius consulem Romanorum, id est Marcum Valerium, à coruo alite scribat adiutum. *columba auxiliatrix.*

PROSTRATIS ergo Hillidio hostibus, quatuor ex his per fugam lapsi patenam & vrceum qui CAP. VIII.
Anax dicitur, in patriam deferunt, & diuisam in tãtis vt erant partibus patenam, vrceum regi Gundobaldo ob gratiam exhibent conquirendam. Reliquum verò argentum reginæ sagacitas reperit, *Regina restituit Ecclesiæ.*
cui additis multis muneribus loco illi sancto restituit, fideliter insinuans regi, non oportere cum vt gratiam martyris sancti propter argenti paruitatem amitteret.

PRO quibus ac talibus virtutum ornamentis magna ibi basilica fabricata à fidelibus, virtutibus, CAP. IX.
vt præfati sumus, martyris beati refulget, in qua paralyticorum, claudorum, cæcorum, & aliorum quoque morborum sæpius petita remedia conquiruntur. Fedamia quædam mulier paralysis humore constricta, cui nullum corporis membrum sine dolore vigebat, exhibita est, deferentibus propinquis ad beatam basilicam, vt vel stipem à largientibus mereretur. Quæ dum in porticu illa *Nox dominica.*

D quæ sanctæ basilicæ coniungitur, decubaret, noctem dominicam dum sacrosanctis vigiliis populi fides deuota concelebrat, & illa quiescens lectulo paululum obdormisset, à viro quodam per visum correpta atque increpata est, dicente sibi, cur reliquis excubias nocturnas Deo exhibentibus, illa deesset. Respondit se ab omni membrorum parte debilem, nec penitus gressum agere posse. Tunc quasi sustentata à viro qui loquebatur ei, & ad sepulchrum vsque deducta; dum in sopore fundit orationem, visum est ei quasi multitudo cathenarum ab eius membris solo decidere, à quo etiam sonitu expergefacta, sensit omnium artuum recepisse plenissimam sanitatem. Proti nus surre- *Paralytica sanatur.*
xit à lectulo, & stupentibus cunctis, cum gratiarum actione vociferans, sanctam est ingressa basilicam. Ferunt etiam quidam, solitam fuisse eam referre habitum viri qui eam fuerat adlocutus: dicebat eum statura esse procerum, veste nitidum, elegantia eximium, vultu hilarem, flaua cæsarie immixtis canis, incessu expeditum, voce liberum, adlocutione blandissimum, candorémq; cutis illius vltra lilij nitorem fulgere, ita vt de multis milibus hominum quæ sæpè vidisset, nullum similem

E conspicata esset: vnde multis non absurdè videtur ei beatum martyrem adparuisse, quæ mulier post decem & octo annos sanata est.

QVIDAM dum in seditione quam commouerat, oculum amisisset, hominem qui ictum intule- CAP. X.
rat de basilica conabatur extrahere: quod dum agit, non modò amissi oculi non recipit lumen, verumetiam sentit alium quem sanum habuerat, obcæcari. Porrò cum peccata sua confiteretur, dicens, Meritò mihi euenit iudicium sine misericordia, qui non feci misericordiam: prostratus coram *Sanatur cæcus ad sepulchrũ Iuliani.*
sancto sepulchro cum populo qui tunc ad festiuitatem aduenerat, indulgens lædenti, & visum recepit, & gratiam: sicq; factum est vt is qui sancti auxilium exp etierat, tutaretur: ille verò qui non credebat, argueretur: & sic vterque lætus emendatúsque discessit.

ALIVS quoque ausu temerario die dominica iungens boues agrum sulcare cepit. Adprehensaq; CAP. XI.

Universidad de Deusto Biblioteca

securi, vt aliquid emendaret in vomere, protinus contractis digitis manubrium in dextera eius adhæsit. Cúmque præ dolore nimio cruciaretur, post duos annos veniens ad beati martyris basilicam, vigilias fideliter celebrauit: statim in ipsa die dominica, reserata manus lignum quod inuitus tenebat, amisit, magnam inferens populo disciplinam, vt quod die dominica fuerat perpetratum, ipsa quoque die dominica purgaretur. At ille magnificans gloriam martyris, recessit incolumis, nec vltrà die resurrectionis dominicæ quicquam ausus est operari. F

Dominicæ violator luit.

CAP. XII.

SIC & Anagildus quidam mutus & surdus & cæcus vel omnium membrorum compage debilitatus, ad limina sacrosancta proiectus est, scilicet vt vel ab stipe pasceretur deuotorum, qui victus alimoniam propriis manibus laborare non poterat. Igitur cum per annum integrum ante sanctam ædem decubasset, tandem visitatus à virtute beati martyris ab omni infirmitate sanatus est. Videtur mihi vt sicut sancti virtute curata morbida retexuntur, ita & infidelium prauitates oratione illius confutatæ ad emendationem aliorum, ne similia appetant, declarentur, quia vtraque sancti gloria præstat, vt & hos sanitati reddat ne amplius crucientur, & illos arguat ne in futuro iudicio cõdemnentur. Et quia nullum latere credo, aliquid de hostilitate Theodorici regis, ac infirmitatibus Sigiualdi, quæ ei in Aruerno posito contigerunt, propter virtutem tamen beati martyris, est diligentius exponendum, quo facilius fides dictis adhibeatur. Igitur cum ob direptionem Aruernorum rex antedictus festinaret, & ingrediens terminum vastationi cuncta subigeret, pars aliqua ab exercitu separata ad Briuatensem vicum in festa prorupit, fama vulgante quòd in basilica essent incolæ cum multis thesauris adunati. Cúmque peruenissent ad locum, inueniunt multitudinem promiscui sexus, obseratis ostiis in templo ipso cum propriis facultatibus residere. Cúmque intrare non possent, vnus effractam ceu fur, in altari sancto fenestram vitream, ingreditur, quia qui non intrat per ianuam, hic latro est: dehinc reseratis ædis illius valuis, exercitum intromittit. At illi directa cuncta pauperum supellectilia cum ministris ipsius basilicæ, reliquúmque populum qui infra erat eductum, foris diuiserunt haud procul à vico. Quæ cum ad regem delata fuissent, comprehensos ex his aliquos diuersis mortibus condemnauit. Fugiens verò ille qui inrupta æde caput fuit huius sceleris, igne de cælo dilapso consumptus interiit: super quem cum multi aceruum lapidum congregassent, à tonitruis & coruscationibus detectus, terrena caruit sepultura. Qui verò de consentaneis latentes regem in patriam sunt regressi, correpti à dæmone, diuersis exitibus hanc vitam crudeliter finierunt. Hæc audiens rex, omnia quæ exinde sunt ablata, reddidit. Præceperat enim ne in septimo à basilica miliario quis vim inferret. G H

Surdus, mutus & cæcus sanatur.

Violator templi fulminatur.

CAP. XIIII.

TVNC Sigiualdus cum rege præpotens cum omni familia sua in Aruernam regionem ex regis iussu migrauit: vbi dum multorum res iniustè competeret, villam quandam quam gloriosæ memoriæ Tetradius episcopus Biturigensis, basilicæ sancti Iuliani reliquerat, sub specie obumbratæ commutationis auidus peruasit: sed mense tertio postquam adgressus est, correptus à febre, & sine sensu effectus, declinauit caput ad lectulum. Cuius vxor dum de hoc exitu mœsta penderet, à quodam sacerdote commonita est, vt eum si videre vellet incolumem, auferret à villa. At illa hæc audiens, præparatis carrucis, compositóque plaustro, quo eum ueheret, mox vt prædium sunt egressi, protinus diuina sunt pariter gratia munerati: nam iste sospitate, illa meruit ex huius incolumitate lætitiam. Ferunt etiam in oratorium prædij illius sanctum Iulianum martyrem cum Tetradio Episcopo conloquentem, cuidam religioso reuelatum fuisse, promittentem se Episcopo villam quam pro animæ suæ remedio sibi reliquerat, recepturum. Sed & habitum beati martyris in eodem modo esse, vt quondam paralytica exposuerat, referebat. I

Sigiualdus inuasor luit.

CAP. XV.

PASTOR verò quidam non strenuitate, sed nomine Ingenuus, dum in multis rebus contra basilicam sancti martyris iniustè ageret, ad hoc leuitas eius inimico ingrassante conualuit, vt colonias basilicæ concupiscens, quæ agro eius erant proximæ, peruadere non timeret. Ad quem sacerdos loci, cum aliquos de clericis quasi legatos mitteret, vt accepta ratione quod malè peruaserat, relaxaret, ille quasi contra iniquum hostem telis correptis prosiluit, fugatísque sagittis clericis, res sancti in sua dominatione retinuit. Factum est autem vt in proximo aduenire dies passionis martyris gloriosi: ad quam ille immemor peruasionis suæ atque iniuriæ quam intulerat clericis, ante quinque dies solennitatis ad vicum Briuatensem aduenit: qui cum in domo hospitalitatis suæ conuiuio cum lætitia & exultatione fungeretur, subitò coruscatione facta tonitruum sonuit. Rursúmque iterato, iaculo igneo de cælis elapso percussus est, nullo tamen de reliquis pereunte. Deinde ad exemplum omnium, tanquam rogus flammeus ardens, paulatim consumebatur. Ad quod miraculum populus qui ad beati festa conuenerat, hæc cernens cum admiratione, metuebat, satísque illi fuit ne de rebus sancti aliquid vltra contingeret. Quod ne fortuitò actum quis putet, cernat inter multos innoxios vnum interisse sacrilegum. K

Sacrilegus è multis interit.

CAP. XVI.

QVID etiam ad Becconis comitis confutandam superbiam beatus martyr sit operatus, cuoluam. Hic cum actiones ageret publicas, & elatus iactantia multos contra iustitiam adgrauaret, casu contigit vt dimissum accipitrem diu per diuersa vagantem perderet. Similiter vt vnus de seruientibus basilicæ sancti Iuliani, accipitrem alium dum per viam ambularet, quasi vagum inuenit. Erat enim puer ille pincerna in domo basilicæ. Quod cum ad Becconem peruenisset, quòd scilicet puer repertum teneret accipitrem, calumniari cœpit, ac dicere, Meus ille erat, inquit, & hic

A ſublicium furto cum ſuſtulit. Deinde ſuccendente auaritia, miſit illum vinctum in carcerem, deliberans cum in ſequenti, patibulo condemnare. Tunc ſacerdos mœſtus valdè ad ſepulchrum ſancti properat, reſeratiſque cum gemitu cauſis, adprehenſis decem aureis per fideles amicos Becconi obtulit. Quod ille pro nihilo reſpuens, cum iuramento adſeruit, nunquam ſe puerum dimiſſurum, niſi exinde aureos triginta acciperet. Quod presbyter deſuper ſepulchro ſancti accipiens, Becconi trāſmiſit. quos acceptos ſatiata auri cupiditate, puerum reſtaurauit incolumē: ſed deus omnipotens qui permanet ante ſolem, ſecundum bonitatis ſuæ diuitias, humiliauit calumniatorē. Nam ipſius anni tranſacto curriculo veniens ad ſancti feſtiuitatem cum caterua ſatellitum, ingreſſus eſt limen ſanctum. Procedente verò lectore qui beatæ paſſionis recenſeret hiſtoriam, vt reuoluit librum, & in principio lectionis ſancti Iuliani protulit nomen, confeſtim Becco voce neſcio qua teterrima, ad terram corruit, cruentéque ſpumans dare voces diuerſas cœpit: inde inter ſuorum manus ſublatus à baſilica, domum reducitur. Nec fuit dubium pueris eius hæc ob iniuriā baſilicaris famuli euenisſe: omnem quoque ornatum quod ſuper ſe tunc habuit, tam in auro quàm in veſtimentis, baſilicæ contulit, & B multa deinceps munera miſit: ſed vſque ad diem obitus ſui ſine ſenſu durauit.

Becco calumniator humiliatur.

FVIT etiam quidam diaconus, qui relictam Eccleſiam fiſco ſe publicè iunxit, acceptáque à patronis poteſtate, tanta perpetrabat ſcelera, vt vix poſſet à vicinis circumpoſitis ſuſtineri. Accidit autem quadam vice vt ſaltus montenſes vbi ad æſtiuandum oues abierant, circumiret, atque paſcuaria quæ fiſco debebantur, inquireret. Cúmque diuerſos ſpoliaret iniuſtè, conſpicit eminus greges qui tunc ſub nomine martyris tuebantur: ad quos leui curſu euolans, tanquam lupus rapax diripit arietes. Conturbati atque exterriti paſtores ouium, dicunt ei, Ne quæſumus contingas hos arietes, quia beati martyris Iuliani dominio ſubiugati ſunt. quibus ille hæc inridens reſpondiſſe fertur, Putáſne quia Iulianus comedit arietes? Dehinc ipſis verberibus affectis, quæ voluit abſtulit, ignorans miſer, quòd qui de domibus ſanctorum aliquid aufert, ipſis ſanctis iniuriam facit ipſo ſic domino proteſtante, *Qui vos ſpernit, me ſpernit, & qui recipit iuſtum, mercedem iuſti accipiet.* Contigit autem vt poſt dies multos, non religione, ſed caſu conferente, ad vicum Briuatenſem properaret, proiectúſque humo ante ſepulchrum mox à febre corripitur, & tanta vi caloris opprimitur, vt neC que conſurgere, neque puerum euocare poſſet: famuli verò cum vidiſſent eum extra ſolitum plus occumbere, accedentes, Quid tu, inquiunt, in tanta diuturnitate deprimeris? non enim tibi tam longus mos erat orandi, aut deuotio. Ferebant autem de eo, quòd quandoquidem in Eccleſia fuiſſet ingreſſus, parumper immurmurans, nec capite inclinato, regrediebatur. Tunc interpellantibus pueris, cum reſponſum reddere non valeret, ablatus manibus è loco, in ſellam quæ erat proxima lectulo collocatur. Igitur inualeſcente febre, proclamat ſe miſerum incendi per martyrem. Et quod primò ſiluerat, admotis animæ iudicij facibus, crimina confitetur, iactatíque ſuper ſe aquam voce qua poterat deprecabatur. Delatis quoque cum vaſculo lymphis, & in eum ſæpè deiectis, tanquam de fornace ita fumus egrediebatur è corpore. Interea miſeri artus ceu combuſti, in nigredinem cōuertuntur. Vnde tantus procedebat fœtor, vt vix de adſtantibus poſſent aliqui tolerare. Innuens enim dehinc manu, indicat ſe eſſe leuiorem: mox illis recedentibus, hic ſpiritum exhalauit: de quo haud dubium eſt qualem illic teneat locum, qui hinc cum tali diſceſſit iudicio.

CAP. XVII.

Torqueturquè gregem B. Iuliani diripuerat.

ALIVS autem per vigiliam feſtiuitatis, equum alicuius qui tunc fortè ad eandem ſolennitaD tem venerat, furto comprehendit: aſcenſóque velociter properat, ſcilicet vt qui lumen perdiderat veritatis, non inueniretur à luce: & cuius pectus cupiditatis tenebræ obſederant, eius & furtiuam fraudulentiam nox celaret. De talibus enim dominus dicebat in euangelio, *Omnis qui malè agit, odit lucem.* Albeſcente igitur cælo dicebat, iam ſecurus ſum. Nam triginta leucas à ſancti baſilica, elongatus ſum: iam ſecus propriam domum eſſe me credo. Dum hæc tacitus reuolueret intra ſe demotis ex axe tenebris, cognoſcit ſe ipſi vico propinquum inter populos deuagari: timénſque ne ſcelus ſuum patefieret publico, cum cautela grandi caballum in loco vnde digreſſus fuerat, reformauit: ſic miſer virtute martyris tota nocte detentus in circuitu vici, & vt ego credo, ab auctore qui eum obſederat, eſt deluſus, vt viam quam adprehendere voluit, nō valeret. O ſcelerata cupiditas, quid agis? Semper amatores tuos in confuſionem præcipitas.

CAP. XVIII.

Fur euadere nequit.

QVIDAM alteri trientem præſtiterat, quem interpoſitis paucis diebus recepit. Poſt annum verò in atrio ſancti conuento homine, rem ſuam quaſi non recepiſſet, ſibi reddi depoſcebat. At ille deE teſtans, adſerebat ſe reddidiſſe ſuſceptum. Cúmque diutiſſimè altercarentur, ille qui reddiderat, ait ad ſocium, Vſquequò vterque contendimus? ſub iudicio hoc omnipotentis dei ponamus. Eamus ad tumulum martyris, & quod ſub ſacramenti interpoſitione dixeris, diſcernat virtus ſancta patroni. At ille nec dubitās, ingreſſúſque ſepulchrum dum audacter eleuat manus, vt periuret, infeliciter miſer intriguit. Hæret vox in gutture, lingua coarctatur in fauce, vibrant labia vacua à ſermone: ipſa quoque brachia, quæ ad adiutorium fruſtrati ſacramenti erexerat, prorſus retrahere nō valebat. Ad hæc vulgo admirāte, publicato ſcelere, multitudo cuncta populi vna voce prorumpens, domini miſericordiam ac beati martyris auxilium deprecatur. Poſt quatuor verò, aut eo amplius horas, ad ſenſum regreſſus, quod iniuſtè repetebat, publica confeſſione patefecit, & ſic ſanus abſceſſit.

CAP. XIX.

Deierans irriguit.

SÆPE hæc ille audierat qui baſilicæ ſanctæ violentiam intulit, ſed iniquam mentem ſemel obCAP. XX. ſeſſam vitio, bonitas mollire non potuit, Salomone obteſtante, *In maliuolam animam non ingreditur*

Universidad de Deusto Biblioteca

sapientia. Aduenerat festiuitas sancti, & ecce quidam è populo conspicatur ornamentis immensis F
beatam basilicam effulgere. Concupiscit iniqua mente, quod adipiscens non poterat occultare.
Igitur discedente populo à basilica, post gratiam vespertinam, hic se in angulo basilicæ reprimens,
latitauit: ac dato cunctis nocturna quiete silentio, vel operiente vmbrosa caligine mundi consur-
git ab angulo, & nihil dubitans vtique qui à satellite Satana impellebatur, super cancellum beati se-
pulchri cursu prosiliit rapido, detractámque à summo vnam gemmis coruscantibus crucem ad ter-
ram deiecit, collectísque velulis ac palliolis de circuitu parietum pendentibus, vnum voluculum
facit, imposuítque humeris, ac eleuata cruce manu, ad locum vnde discesserat repetit, ac posita ca-
piti sarcina, peccati sopore compressus, obdormiuit. Media verò nocte circumeuntes custodes san-
Sacrilegus cõ- ctam basilicam, aspiciunt in angulo vnam gemmam crucis, tanquam iubar cæleste refulgere: obstu-
primitur. pefacti, accedunt comminus cum timore, admotóque cereo inueniunt personam cum rebus fu-
ratis, quas auferre non potuerat, inibi decubare. Denique sub custodia eum illa nocte detentum,
mane facto cuncta quæ fecerat patefecit, adserens se lassum obdormisse, eo quòd diutissimè cir-
cumiens cum fasce basilicam, ostium vnde egrederetur reperire non poterat. G

CAP. XXI. MVLTA quidem & alia in præuaricatoribus ostendit, sed satis sunt ista ad coërcendam desidiam
corum: nunc verò ad gaudia prosperitatum quæ larga pietate præstat populis, reuertamur. Sed
prius illud non arbitror postponendum, quod expertum valdè cognouimus, quod in rebus perdi-
tis apud hunc patronum fidelis deprecatio consequatur: ex quibus vnum tantùm commemorare
studui. Ad festiuitatem beati martyris deuotus pauper aduenerat, laxatóque equite sacram ingres-
sus est ædem, ac vigiliis immobilis instans, noctem cum cæteris orando deduxit: inlucescente verò
cælo, ad metatum regressus, caballum quem reliquerat non inuenit: quæsitúmque diutissimè nec
signa quidem in quam partem discessisset, agnouit. Transacto igitur biduo recurrit iterum par sal-
tus, perscrutans à locorum incolis, si fortè aliquis aut teneret captum, aut capi vidisset ab aliquo.
Nullum dehinc indicij genus reperiens, anxius atque mœstus ad sepulchrum sancti regreditur, ibí-
Equus diu que causas doloris ac mœroris exponens aiebat, Ad tua sancte limina veni, nihil aliud quàm par-
quæsitus re- uitatis meæ vota deferre: nihil iniustè abstuli, nihil gessi indignum tua solennitate, cur inquam
peritur. perdidi rem meam? rogo vt restituas amissum, vt necessarium reddas. Hæc fletu addito aiens, vt H
egressus est templum, conspicit eminus à quodam viro suum equum reteneri. Ad quem accedens
dum discutit vnde sit aut vnde venerit, aut ex quo tempore hunc habeat equum, didicit ipsa hora
eum fuisse repertum, qua ille beati martyris implorauit auxilium.

CAP. XXII. CVM autem quidam ab eo loco per incursum diabolicum, oculum perdidisset, & ad hospitiõ-
lum suum viduatus lumine, infeliciter resederet, ac manibus propriis nihil laborare prævalens,
Diabolus quẽ- spem vllam alimonij non haberet, apparuit ei vir in visione noctis, commonens vt ad beati basili-
dam excæca- cam ambularet: ibíque si deuotè suggerat, promittit auxilium inueniri. At ille nihil moratus, ad-
uit. repto baccello adminiculante puero, sanctum ingressus est locum: qui post completam orationem,
archipresbyterum qui tunc locum ipsum regebat, nomine Publianum, adiuit, supplicans vt oculis
cæcis Christi crucem imponeret: erat enim valdè religiosus. Quod ille dum iactantiam euadere
cupit euitans, tenetur à cæco, nec omninò dimittitur, nisi quæ petebat adimpleret. Tunc ille pro-
stratus ante sepulchrum diutissimè martyris est suffragium imprecatus. Deinde admotam oculis
● cæcis manum, protinus vt signum crucis imposuit, visum iste recepit. Admiramini quæso virtutem I
Crux visum martyris, cui cum parum sit per se exercere miracula, nunc etiam per manus discipulorum adsti-
restituit. pulante virtutis suæ fauore publicè operatur: sed nec meritum discipuli fuit exiguum, cui hæc præ-
stita esse cernuntur.

CAP. XXIII ERAT enim tunc temporis apud vrbem Aruernam patruus meus Gallus Episcopus, de quo
non videtur omitti, qualiter in adolescentia sua fuerit à sancti virtute iuuatus. Et quia sæpius com-
memoraui quale excidium Aruernæ regioni rex Theodoricus intulerit, cum neque maioribus ne-
que minoribus natu aliquid de rebus propriis est relictum, præter terram vacuam quam secum bar-
Patruus au- bari ferre non poterant. His ergo temporibus glorioſæ memoriæ patruus meus, qui postea, vt dixi,
thoris Ar- sacerdotali fasce Aruernam rexit Ecclesiam, pupillus erat, cuius facultates ita direptæ sunt ab
uernorũ Epi- exercitu, vt nihil prorsus remaneret. In promptu ipse quoque cum vno tantùm puerulo, vsque Bri-
scopus. uatensem vicum plerunque itinere pedestri discurrebat. Accedit autem quodam tempore, dum
hoc iter teneret, vt laxatis præ calore solis calciamentis, nuda incedens planta, sudem calcaret spi- K
neam: quæ tunc fortassis incisæ adhuc terræ hærens erepto acumine inter herbas virides latitabat.
Quæ defixa plantæ & supergressa effractáque deorsum extrahi nequibat. Igitur defluente sanguinis
riuo, cum gressum facere non valeret, beati martyris implorat auxilium, paululúmque dolore com-
presso, licet claudicando, iter quod cœperat, expediuit. Tertia verò nocte computrescente vulnere,
dolor maximus incitatur. Ille verò ad experta dudum præsidia confugiens, sepulchro glorioso pro-
Transfixionis sternitur: expletísque vigiliis regressus ad lectulum, dum virtutem martyris præstolatur, somno in-
curatio. cũbente deprimitur. Deinde consurgens, nullã doloris sentit iniuriã: aspectáq; planta, pars sudis quę
ingressa fuerat nõ videtur: euulsam tamen sentiebat à pede, quod lignũ diligenter inquirens in stra-
tu suo, reperit, admirans qualiter fuisset egressum: solitus nanq; erat in Episcopatu suo locũ vulne-
ris ostẽdere, in quo magna adhuc fossa cõspiciebatur, obtestans in hoc beati martyris fuisse virtutẽ.

POST

A POST multum verò tempus aduenerat festiuitas beati martyris, & pater meus cum omni domo sua ad huius solennitatis gaudia properabat. Nobis verò iter agentibus, Petrus frater meus senior, ab ardore febrium occupatur, & tam grauiter agit, vt neque vigere, neque cibum sumere posset, totumque illud iter cum grandi agitur mœrore, & in discrimine res vertitur, vtrum conualescat, an pereat. Denique cum isto labore peruenitur ad locum: ingredimur basilicam, adoramus sacrosancti martyris sepulturam: prosternitur & ægrotus in pauimentum, deprecans medelam à martyre glorioso. Post completam verò orationem, ad metatum regressus, febris paululum conquieuit: veniente autem nocte nobis ad vigilias properantibus, rogat se & ille deferri: incumbénsque ante sepulchrum tota nocte, martyris suffragium deprecatur. Exactis deinde nocturnis excubiis, rogat vt de puluere qui circa beatum erat tumulū, collecto vel potui darent vel collo suspenderent. Quo facto, ita omnis ardor febrium conquieuit, vt ipsa die & cibum caperet incolumis, & vbi delectatio vertisset animum, ambularet. CAP. XXIIII. *Sepulturæ veneratio.* *Puluis sepulchri martyris medetur febribus.*

SEQVENTI verò festiuitate, dum iterum cum magno gaudio ad sanctam properaremus B basilicam, mihi caput à sole percussum grauiter dolere cœpit: qui dolor adolescens, febrem intrinsecus generabat, ita vt nec cibum me capere nec loqui permitteret. Cúmque per duos dies ab hoc dolore consumerer, die tertia ad basilicam sancti Ferreoli, cui fons ille de quo superius meminimus, est contiguus, aduenimus. Distat autem basilica à Briuatensi vico quasi stadiis decem. Cúmque in locum illum veniremus, libuit animo ad fontem vsque procedere, confidens de virtute martyris, quòd si me exindè leuis vnda perfunderet, mox sanarer. Aduenies verò, orationem fundo, aquam haurio, os refrigero, caput infundo, statimque decedentibus lymphis, fugato dolore sanus abscedo, & vsque ad sepulchrum martyris glorioſi lætus ingredior, admirans & gratias agens martyri, quòd prius me virtute sua dignatus fuerit visitare, quàm ipsius mererer cernere sepulchrum. CAP. XXV. *Author dolore capitis sanatur.*

EST enim ad Hunoronem, quia ibidem martyr percussus est, virtus eximia. Quidam à febre correptus dum in extremis ageret, desiderium habuit de aqua fontis haurire, ad quam etiam se deportari fideliter exorauit: qui à suis inter manus adprehensus & in loco depositus, protinus vt aquæ C hausturn accepit, & faciem capútque perfudit, recipere meruit sanitatem: & aliorum manibus inlatus, propriis gressibus est regressus: fuit autem incola huius vici, sed excidit nomen eius. CAP. XXVI. *Febricitās curatur.*

QVADAM autem die orta tempestas cum magno venti impetu super vicum Briuatensem rapidè descendebat: micabant enim de nubibus fulgura ac tonitrua terribilia: voces dabant, quatitur terra fragore, & exuri à coruscatione penè omnia putabantur: sola erat expectatio in virtute martyris glorioſi. Nec mora, dato cum fulgore graui sono tonitrui, iaculum igneum per aditum quo funis ille signi dependet, ingreditur, percussisque duabus columnis, frustrà excussit: inde repercutiens per fenestram, quæ super sanctum habetur tumulum, est egressum: nullum tamen per beati custodiam de populo læsit. O quàm magnus circa alumnos proprios beatus martyr! Columnas sustulit, percuti non sinit phalangas: confringi passus est vitream, non cateruam: permisit super sepulchrum proprium prætcrire coruscum, ne fieret multitudinis totius interitus. Igitur expulsum à basilica sancti martyris iaculum, aceruum fœni combussit, interfecit pecora, iumenta deleuit. Quòd si hæc fortuitu quis putat, admiretur magis & stupeat inclyti potentiam martyris, quòd D prætcriens ignis per medium populi, nemini nocuit, sed ibi tantùm explcuit vota, vbi se cognouit habere licentiam. CAP. XXVII. *Ignis turbine non læditur populus.*

CLERICVS autem Aredij Lemouicini abbatis ad festiuitatem veniens, præ multitudine populi non modò ad sanctum tumulum accedere, verum etiam nec in ipsam basilicam potuit introire. Cúmque mœstus metu se reddidisset, recubans in lectulo obdormiuit. Protinùs adstitit ei vir in visu, dicens, Quid tu, inquit, sopore deprimeris? vade celerius ad templum martyris, & omnia inuenies reserata. At ille metu territus, exsurgens, credulus dictioni, properat velociter experiri si vera essent quæ sibi fuerant indicata. Cúmque venisset ad ostium, reperit remotos vndique populos vsque sanctum altare, vel ipsum tumulum via facta nullo obsistente: & sic sine vlla impressione accedens, fusa oratione cum gaudio est regressus. Quod ne quis dubiter, testor omnipotentem deum, quia ab ipsius abbatis hæc ore cognoui, apud cuius monachum gesta sunt. CAP. XXVIII. *Somnium.*

HVIVS festiuitatis temporis ignara plebs, mœsta pendebat, nescicns diem in quo martyr beaE tus deberet pro virtutis ac passionis gloria honorari: & hæc ignorantia vsque ad beatum Germanum Autisiodorensem antistitem est protracta. Factum est autem vt antedictus pontifex Briuatem aduenirct, scisceitatúsque ab incolis, quo tempore huius sacra celebrarentur, se nescire respondent. Tunc ille, Oremus, inquit, & fortassis nobis hæc domini potentia reuelabit. Quod cum fecissent mane orto, conuocatis senioribus loci air, quinto Kalendarum mensis septimi celebrandam esse festiuitatem. Ex hoc nunc deuotus aduenicns populus, vota præsuli reddens, refert & animæ & corporis medicinam. CAP. XXIX. *Festinus dies Iuliani.*

ENERGVMENI verò cum aduenerint, plerumque euomunt in sanctum dei conuitia, cur sanctos alios ad sua conuocet festa, ipsósque nominatim confitentes eorum fatentur virtutes & merita. Aiunt enim, Sufficiat tibi Iuliane, nos propria virtute torquere, vt quid reliquos prouocas? quid inuitas extraneos? Ecce Martinum Pannonicum, inimicum iugiter nostrum, qui tres à no- CAP. XXX. *Energumeni.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

stris cauernis repulit mortuos. Adest Priuatus ex Gabalis, qui oues suas barbaris nostra instigatio- F
Martinus suscitat mortuos ne commotis, tradere noluit. Aduenit Ferreolus collega tuus ex Viennensibus, qui nobis in te supplicium incolis præsidium misit: quid Symphorianum Æduum, quid Saturninum vocas Tolosanum? aggregasti concilium, vt nobis ingeras infernale tormentum. Hæc & his similia dicentibus, ita sanctos dei humanis mentibus repræsentant, vt nulli sit dubium eos inibi commorari: multi tamen ab his infirmi curantur, & sani recedunt.

CAP. XXXI. SED & illud est memoratu dignissimum, quæ sit mansuetudo pecorum in hac basilica votiorum: qualiter vituli petulantes, calcitrantes equi, grunnientes suillæ, cum limen sanctum ingressi fuerint, conquiescunt. Nam vidimus sæpè cothurnosos tauros, qui à quindecim, aut eò amplius viris alligati funibus ducebantur, talem in hominibus impetum dare, vt putares eos ipsos quoque disrumpere funes. Sed cum ædem sanctam ingressi sunt, ita quicuerunt vt arbitreris eos tanquam agnos mansueros haberi. Vidimus etiam per medias turmas multos ingredi, inclynato capite populos amouentes rostro, non cornibus, & tanquam tribunal adirent iudicis, aliquem sensum habere timoris: non calcem mittere, non aliquem cornu petere, non oculis toruis aspicere, non in G
Ad basilicam B. Iuliani fera mansuescunt. omni mansuetudine vsque ad sanctum properantes altare, osculantésque rursus in ipsa qua ingressi fuerant, patientia repedare. Sic & reliquorum iumentorum petulantia cum illuc accesserit deposito cuncto furore, miteſcit, vt ea in mansuetudine columbarum cum grandi admiratione conspicias. De his verò quæ votiua sunt, nulli penitus quæpiam subtrahere licet: nullus priusquam ad basilicam veniat, aut commutare præsumit, aut emere. Nam qui fecerint, sæpius vltione diuina grauiter quatiuntur. nam aut febris imminet, aut malum aliquod obrepit, aut damnum graue succedit, aut hoc quod abstulit, morbus aufert. Difficilè tamen sine præsenti vltione res præterit.

CAP. XXXII. DE illis dixisse virtutibus sufficiat, quæ circa sanctam basilicam eius gesta sunt, aut geruntur: nunc pauca de locis illis in quibus eius habentur reliquiæ differentes, finem huius libelli facere placet, deuotione commonente. Quidam apud Belgicæ secundæ prouinciam, id est, suburbano Remensis vrbis, basilicam in honore beati martyris studiosè construxit, cuius reliquias post perfectam fabricam expetiit fideliter ac deuotè, quas acceptas dum viatim psallendo regreditur, Remensem est ingressus campaniam. Erat enim haud procul à vita ager cuiusdam diuitis Campa- H
nensis, ad quem scindendum magna multitudo conuenerat. Igitur adpropinquante viatore cum his pignoribus, cœpit quidam de aratoribus malè torqueri, & quasi in excessu mentis dicere, En, inquit, beatissimum Iulianum adpropinquantem: ecce virtutem eius, ecce gloriam eius: currite viri, relinquite boues, dimittite aratra: caterua omnis eat ei obuiam. Stupentes illi, & quid narraret ignari, dum hebetati admirantur tam voces quàm dicta personæ, protinus miser relicto aruis vomere, elidens se in terram, verberánsque palmas, in parte qua vir ille beati martyris veniebat, cursu celeri rapitur, clamans, Vt quid me sanctę sic crucias? vt quid me glorioſe martyr incendis? cur regionem tibi non debitam aggrederis? cur habitacula nostra perlustras? Talia eo dicente ad locum vbi iam sacerdos tabernaculum erexerat, turbulentus aduenit, prostratúsque coram sanctis reliquiis, diutissimè homo incubuit: tunc presbyter capsulam illam sanctam super eum
Iul. reliquiarum in Campaniã translatio. vt posuit, illicò erumpente ex ore eius sanguine, ab incursione diabolici erroris mundatus est, ac deinceps virtutem sancti prædicans, comes fuit huius itineris.

CAP. XXXIII. QVID de eius reliquiis in oriente fidelium fratrum relatio signat, edicam. In quadam orientis I
ciuitate, dum in Ecclesia à dæmonio quidam torqueretur, in naui beati martyris prædixit esse reliquias. Cúmque nauis portum fuisset adepta, hic ad eam saltuatim prosiliit, ac prouolutus solo coram naui, erumpente ab ore & naribus tabe, persona purgata est. Quæ cum Episcopo nunciata fuissent, commouet populum, cum accensis cereis ad portum vsque procedere. Igitur nauclerus audiens, flénsque præ gaudio, in occursum Episcopi properat, nihil se aliud adferens de beati sustuliſſe basilica, nisi parumper puluerıs qui circa sanctum iacebat tumulum: sed deus omniporens
Puluis sepulchri Iul. medicabilis. comprobans fidem viri, occuli virtutem martyris non permisit. Dehinc Episcopus sublatas reliquias vsque ad sanctam Ecclesiam cum magno honore deportat. Negociator verò tanta cernens mirabilia, basilicam in honore martyris ædificauit, in qua beatas reliquias conlocans multa deinceps ibi miracula vidit operari.

CAP. XXXIIII. HÆC ego dudum expertus sum. Contigit vt post ordinationem meam, Aruernos accederem: profectúsque beati basilicam adiui, expletáque festiuitate, disruptis à pala quæ sanctum tegit tu- K
mulum fimbriis, in his mihi præsidium ferre credens, impleta oratione discessi. Apud Turonicam verò vrbem monachi in honore ipsius martyris basilicam qualem possibilitas eorum habuit, ædificauerunt, cupientes eam eius virtutibus consecrari. Audientes autem hæc pignora à me fuisse delata, rogabant vt dedicata ædes iisdem augeretur exuuiis. At ego adprehensam secretius capsam, ad basilicam beati Martini incipiente nocte, propero. Referebat autem mihi vir fidelis qui tunc eminùs adstabat, cum nos basilicam sumus ingressi, vidisse se pharum immensi luminis è cælo dilapsam, super beatam basilicam descendisse, & deinceps quasi intro ingressa fuisset. Cùm enim no-
Lux cælestis. bis hæc in crastinum à fidelibus relata fuissent, coniicimus eam à virtute beati martyris processisse. Depositis ergo super altare sacro sanctis reliquiis, vigilata nocte cum grandi psallentio, ad antedictam

A ctam deferebantur basilicam: & ecce vnus ex energumenis, manibus in se conlisis, ore patulo, eructa proiiciens sputa aiebat, Vt quid te Martine Iuliano iunxisti? Quid eum in his prouocas locis? satis nobis erat præsentia tua supplicium: similem tui ad augenda tormenta vocasti? cur hæc agis? Quare nos cum Iuliano sic crucias? Hæc & alia misero declamante, expletis missarum solennitatibus, dum se ante sanctum altare diutissimè conlidit, profluente sanie ex ore eius, ab infestatione furoris diabolici liberatus est. *Energumenus spumas agit.*

CAP. XXXV.

B Sed nec hoc silendum puto, quòd in nocte illa priusquam sanctæ reliquiæ ibidem conlocarentur, sit gestum. Monachus ipsius loci dum de aduentu solennitatis gauderet, & singulos quosque ad cellariolum basilicæ promptissimus inuitaret, hortans vt omnes in basilica fideliter vigilarent, extracto à vase vino, cœpit eis causa deuotionis cum gaudio propinare, dicens, Magnum nobis patrocinium in beatum martyrem pietas diuina largitur. Idcirco rogo charitatem vestram, vt vnanimiter vigiletis mecum: cras enim sanctæ eius reliquiæ in hoc loco sunt conlocandæ. Exacta quoque cum sacris hymnis moduliisque cælestibus nocte, celebratis etiam missarum solenniis, festiuitate ouans clericus, cœpit eos iterum quos prius inuitauerat rogare ad refectionem, dicens, Gratias vobis ago, quòd sic ad vigilandum immobiles perstitistis: sed nec martyr diu distulit bonam voluntatem virtutis suæ gratia munerari. Nam ingressus promptuarium clericus, reperit cupellam quam penè mediam reliquerat, per superiorem aditum redundare, in tantum vt copia defluentis vini riuum per terram ad ostium vsque duceret. Quod ille admirans, posito deorsum vase, sæpius extulit plenum, sed & de ipso cum satis abundéque fuisset expensum, nihil prorsus defuit, sed vsque in crastinum mirantibus cunctis semper stetit plenum. Erat autem III. Kalendas mensis quinti. O admirabilis virtus martyris, cum produxit de vase sine flore vindemiam, cum sit solitum vt collecta vina condantur in vascula, protulit dolium musta, in quo non vina, sed virtus sola defluxit: turgescit vasculum à liquore quo fructus non inlatus est, sed creatus. Agit hoc ille dominus ad glorificandum martyrem, qui implens vterum virginis sine semine permanere præstitit matrem in castitate: sed tamen hic nouo magis exuberat fructu, cum sine codicibus falerna porrigit ad bibenda. In aliis vineis vix adhuc erumpunt gemmæ: in hoc verò vase vinum defluit à virtute, æquatur maius Octobri, cum noua porrigit pocula: plus habet quàm ille, cum in promptu non ostenditur vinea, & in domo gignuntur falerna. Rudis etenim venit sine torculari vindemia, quæ non in palmitibus, sed in occultis est reperta: aceruus acinorum non premitur ab arbore, & vini defluunt vndæ: hauriuntur falerna, cum in torculari non cernuntur impressa: vitis ecce non aspicitur, & pocula largè complentur. Sed quid inquam? non enim deest fidelibus virtus illa cælestis. Nam qui quondam nuptiis de aquis præstitit vina, nunc suis eadem largè porrigit sine vllius elementi natura: & qui geminis piscibus quinque milia hominum satiauit, nunc bonæ voluntati multiplicata restituit. In ipsius enim ortus tempore angelica vox testata est, dicens, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: sed iam ad sequentia virtutum opera veniamus. *Missarum celebratio.*

Sine torculari vindemia.

CAP. XXXVI.

SERVIENS huius monasterij diu contractus, infeliciter trahebatur. Aduenies autem ad ipsam sancti basilicam vigilias celebrat: quibus expletis mane dum ad stratum suum regreditur, inter portantium manus resolutis sanatus est neruis.

CAP. XXXVII.

D PVELLA quædam lippis erat oculis & nimio imbre lachrymarum profluente penè cæcata: cuius pater, audita virtute martyris glorioſi, cum ea ad basilicam sanctam properat, celebratisque vigiliis, manè pauperibus qui ad matriculam illam erant, cibum potúmque protulit: epulantibus verò illis, subitò puella capitis dolore se torqueri proclamat, & vt modico sopori indulgeatur, implorat: qua quiescente cum conuiuæ epulum adplicarent, illa surrexit, & ad sanctum se altare duci deposcit, antequam solo prostrata fuisset, & adtentè domini misericordiam deprecaretur, restrictis lachrymis, purgatis lippitudine oculis, læta surrexit: tunc patre gaudente domi redditur sana. *Lippa curatur.*

CAP. XXXVIII.

ALIVS quidam puerulus paruulus, cuius parentes haud procul ab ipsa basilica commanebant, in secundo ortus sui anno membris totis contractus sine spe alicuius boni nutriebatur: qui ita contractus erat, vt genua ab eius ore penitùs separari non possent. Cuius parentes, cum ad sanctam basilicam vigilassent, & proiectum infantulum coram sacrosanctis reliquiis dimisissent, post paululum reperiunt eum sedentem, membris omnibus esse directum. Dehinc fusa oratione, gaudentes ad domum suam regressi sunt. *Sanatur puerulus ad reliquias.*

CAP. XXXIX.

E EST autem in Turonico vicus, cui Gaudiacum nomen est, in quo beati martyris reliquiæ continentur, qui cum magnis virtutibus crebrò inlustretur, in periuris tamen plerunque agitat vltionem. Nam cum ibidem quis inimico humani generis suadente periurauerit, ita vltio diuina prosequitur, vt protinus aut in successione damni, aut in amissione proximi, aut in consumptione morbi manifesta patescat: non tamen causam remanere inultam martyr prorsus indulget: sed nec inibi tam ausu temerario periurat barbarorum cruda rusticitas, de quo negocio ista sufficiant, quia longum est singula quæ de his acta sunt, per ordinem memorare. *Periurij vindicta.*

CAP. XL.

CVM autem ad me Aridius presbyter ex Lemouicino venisset, vir valdè religiosus, cuius etiam in secundo virtutum beati Martini libro memini, dum sollicitè vitam eius perscrutarer, actionem inquirere cœpi, quæ ibidē beatissimus Iulianus in miraculis prodidisset. In honore enim beati martyris basilicam ædificauit, quam & eius reliquiis inlustrauit. Sicut ergo est verecundissimus, diu cun-

Universidad de Deusto Biblioteca

ctatus, tandem hæc & valdè inuitus expoſuit. Quando, inquit, primùm beati Iuliani adiui baſilicam, parumper ceræ à ſepulchro ſuſtuli: indè veniens ad fontem in quo beati ſanguis effuſus eſt, abluta aquis facie, paruam ab his pro benedictione compleui ampullam. Teſtor omnipotentem deum, quia antequam ad domum accederem, colore, ſpiſſitudine atque odore in balſamum commutata eſt. Veniens verò ſacerdos ad dedicandam ædem, cum hæc expoſuiſſem, nihil aliud pro reliquiis in ſanctum altare condere voluit, niſi vaſculum, cuius aqua in balſamum commutata fuerat, dicens, Hæ ſunt certæ reliquiæ quas martyr paradiſiacis virtutibus inluſtrauit.

CAP. XLI. MVLTA quidē & alia ſunt, de quibus plurima prætermittens, aliqua pando. Infirmus quidā, omnibus membris debilis, plauſtro impoſitus, ad eius monaſterium eſt adductus. Qui cum ante ipſam baſilicam in hoc vehiculo nocte iaceret, videt eam ſubitò magno ſplendore fulgentem, vocéſque in ea pſallentium tanquam multorum hominum audiebat. Dum hæc agerentur, & ille orationem funderet, quaſi ſtupefactus, nec memor dolorum, eo adpropinquante ſplendor quem viderat, prætériit ante oculos eius. At ille fulgore demoto, in ſe reuerſus, ſenſit ſe priſtinæ ſaluti recuperatum.

Infirmus ſanatur.

CAP. XLII. CAECVS quoque adminiculo deducente, ad ſacroſanctum altare eius accedens, dum de operto rio ſanctarum reliquiarum oculos adtigit, lumen recepit: ſed & energumeni ab hac palla cooperti, ſæpè mundati ſunt, & poteſtas iudicum, quotieſcunque in eo loco ſuperfluè egit, confuſa diſceſſit. G

Energumeni.

CAP. XLIII. PENDEBAT autem ſuper ipſum altare crux holochryſa, eleganti opere facta: & erat tam præclara viſu, vt eam putares ex auro eſſe mundiſſimo. Aduenientibus verò barbaris, à quodam eſſe aurea æſtimata, direpta eſt & ſinu recondita. At is qui eam ſuſtulerat, tanto ſubitò pondere prægrauatur, vt eam penitus ſuſtinere non poſſet, ſtatímque cōpunctus virtute martyris, ac pœnitentia motus, de itinere tranſmiſſam loco ſancto reſtituit.

CAP. XLIIII. QVAE poſtquam geſta ſunt, miſit clericum ſuum, dicens, Vade, inquit, ad beati Iuliani baſilicam, & fundens orationem, ſupplica vt tibi aliquid ceræ vel pulueris de ſepulchro iacētis largiri dignentur æditui, vt delatum à me cum benedictione ſuſcipiatur. Ille verò veniens quæ ſibi fuerant imperata flagitat, ac ſuſcepit. Et cum ſuſcepta ferre vellet, tanto grauatur pondere, vt vix ceruicem poſſit erigere: vnde tremore magno concuſſus, pauimento proſternitur, & iterum cum lachrymis orationem fundens, ſurrexit incolumis, & accepram ſenſit abeundi habere ſe libertatem. Igitur arrepto H itinere incaleſcente nimium ſole ſiti corripitur. Veniens autem ad villam viæ proximam, vnam caſulam adit, aquam depoſcens: de qua egrediens iuuenis dare reſponſum, vt eos vidit, in terram corruit, factúſque eſt ſicut mortuus. Concurrentes autem parentes eius calumniabantur hominem, adſerentes parentem ſuum eorum magicis artibus fuiſſe peremptum. Et adprehenſum puerum eleuauerunt eum ſemiuiuum. At ille de manibus eorum elapſus, percuſſis palmis cœpit debacchando clamare vel dicere quòd martyris Iuliani virtute exureretur. Clericus verò hæc audiens, poſita ſuper caput eius capſula cum pignoribus ſanctis, fide plenus orare cœpit attentius: ipſe quoque cum vomitu ſanguinem dæmoniúmque proiiciens, purgatus abſceſſit. Dehinc formatus in fide portitor iter totum cum pſalmis & gratiarum actionibus carpens, ad locum præoptatum martyre ducente, peruenit. Iam exindè tempore præcedente quanti ibi energumeni, frigoritici, vel diuerſis morbis oppreſſi, martyris virtute ſanati ſunt, nec nomina reteneri nec numerus potuit collegi.

Damoniacus adducitur.

CAP. XLV. INTER reliqua verò inſignia ſuſcipiendorum miraculorum, ponimus & iſtud, quòd inſipientes corrigat, & roboret ſapientes. Igitur Cautini Epiſcopi tempore, quo ingruentibus peccatis populi I Aruerna regio ab excidio luis quam inguinariam vocant, deuaſtabatur, ego Briuatenſem vicum expetij, ſcilicet vt qui meritis tutari nequibam, beati martyris Iuliani ſaluarer præſidio: in quo dum commorarer vico, vnus puer ex noſtris ab hoc mòrbo corripitur. Reclinatóque ad lectulum capite, grauiter ægrotare cœpit. Erat autem febris aſsidua cum ſtomachi pituita, ita vt ſi aliquid acciperet, confeſtim reiiceret. Nec erat ei cibus confortatio, ſed magis exitus putabatur. Denique mei cum viderent eum in extrema vexari, ariolum quendam inuocant. Ille verò venire non differens, acceſsit ad ægrotum, & artem ſuam exercere conatur. Incantationes immurmurat, ſortes iactat, legaturas collo ſuſpendit, promittit viuere quem ipſe mancipauerat morti. Hæc autem me neſcio agebantur: quæ cum mihi delata fuiſſent, amariſsimus reddor, & cum graui ſuſpirio illud commemoro, quod dominus per Heliam prophetam Oziæ regi pronuntiat, dicens, *Quia dereliquiſti dominum Deum Iſrael, & conſuluiſti deum* ACHARON, *ideo de lectulo in quo aſcendiſti non conſurges, ſed morte morieris.* Nam iſte poſt aduentum arioli validius febre ſuccenſus, ſpiritum exhalabat, cuius K poſt obitum interpoſitis paucis diebus puer alius ſimili laborare cœpit incommodo: tunc ego eis inquio, Accedite ad martyris tumulum, & aliquid exindè ad ægrotum deportate, & videbitis magnalia dei, atque cognoſcetis quid ſit inter iuſtum & iniuſtum, & inter timentem deum & non ſeruientem illi. Accedentes autem, parumper pulueris circa ſepulchrum iacentis ſuſtulerunt. De quo vt hauſit infirmus cum aqua, protinus adſecutus eſt medicinam, recuperatíſque viribus ac reſtincta febre conualuit. Intelligite ergo nunc ô omnes qui inſipientes eſtis in populo, & poſtquam ita diſcuſſeritis, ſcitote quia nihil ſunt quæ ad ſeducendum humanum genus diabolus operatur. Ideo moneo, vt ſi quis vexillo crucis ſignatus, ſi quis baptiſmi ablutione mundatus, ſi quis vetuſtate depoſita in nouo nunc homine viget, talia poſtponat ac negligat: quærat autem patrocinia martyrum, per quos ſanitatum miracula celebrantur: poſtulet adiutoria confeſſorum, qui meritò amici ſunt dominici nuncupati, & quæ voluerit obtinebit.

Lues inguinaria.

Ariolus vocatur ad mortuum.

Cineres B. Iuliani medentur febribus.

Eo tem-

A Eo tẽpore cum post obitum Proserij martyratij, Vrbanus diaconus, huius basilicæ ordinatur ædituus: mira res ad sepulchrum sancti adparuit. Nam vigilante diacono in lectulo suo, auditus est sonitus, quasi ostium basilicæ panderetur. Post multarum verò horarũ spacium, audiuit ipsum iterum claudi. Post hęc surgens de stratu præcedente lumine accedit ad tumulum sancti. Mirum dictu, vidit pauimentum rosis rutilantibus esse respersum. Erant autem magnæ valdè, cum fragrantia odoris immensi. In ipsas quoque cancelli celaturas, mirabatur rosas intus: nonus enim erat mensis: & hæ ita erant virides, ac si eadem ipsius putares hora & momento ramis virentibus esse decerptas. Tunc cum grandi reuerentia collectas, secretius posuit: multis exindè infirmis medicamenta distribuens. Nam energumenus quidam ex Turonico veniens, vt exinde delibuto potum sumpsit, ejecto dæmone purgatus abscessit. *Rosæ salutares.* *Energumenus.*

Mvlier quædam à natiuitate cæca erat, quæ se exhiberi à parentibus ad beati Martini tumulum deprecata est: quò cum venisset, prostrata per triduum ad cancellos qui ante sepulchrũ sancti antistitis habentur, extrinsecus responsum accepit per somniũ, dicente sibi sancto viro, Si lumen CA. XLVII.
B recipere desideras, require basilicam sancti Iuliani, in qua dum præsidium martyris experes, ille coniunctus Martino visum tibi necessarium simul orationum suarum suffragijs reuocabunt. Exurgens autem mulier, & ignorans quòd in Turonico huius martyris reliquiæ tenerentur, ad Sanctonicam vrbem dirigit. Victorina etenim materfamilias ex nobili stirpe progenita in villæ suæ territorio basilicam constructam, reliquiásque beati martyris condiderat. Ad hanc ergo ædem mulier accedens orat per triduum. Die autem tertia aduenit natalis Baptistæ dominici: stante autem populo, & lectionum dogmata auscultante, subitò murmur magnum oritur. Presbyter verò qui solennia celebrabat, comprimere voces cupiens, interrogat quid hoc esset. Cui vnus ex adstantibus ait, Murmur mitescere non potest, quia virtus domini miraculum prodidit. Ecce enim mulier illa quæ se cæcam testabatur ortam, erumpente ab oculis sanguine, visum recepit. Tunc omnes benedixerunt Deum, cognoscentes pariter quæ fuerant gesta. *Natalis Baptistæ.*

Nanninvs igitur presbyter domus Vibriacẽsis, martyris huius glorioſi reliquias expetiuit, quas ex iussu beati Auiti pontificis adsumptas, cum psallentio vsque ad basilicam sancti Ferreoli, quę pro- CAP. XLVIII.
C cul ab ipso vico sita est peruenisset, vnus ex energumenis est mundatus. Procedens autem psallẽdo, cum ad medianam peruenisset, coram hoste improbo virtute sancti depulso puella, alia purgata discessit. *Energumenus liberatur.*

Accedens autem ad locum vbi oratoriũ quod in honorem sancti construxerat, posuit hæc pignora in altari sancto. Accedens autem ad eum vnus cum amissis oculis, alius manu debilis impleta oratione, hic lucem recipit post tenebras, manus ille vsum post otia diuturna. Mulier etiam nomine Æterna cum filia ab hoste iniquo vexata, ad hoc altare curata, cum prole sospes abcessit. Frigoritici etiam in illo loco nonnulli sanati sunt. CAP. XLIX *Dæmoniaci curantur.*

Sed quoniam non est absurdum, si beatus Iulianus cum Iohanne aut Martino dona sanitatum impertiat, cum quibus victor seculi in cælo tripudiat, referam adhuc qualiter cum Nicetio Lugdunensi simili virtute floruerit. Igitur infra terminum territorij Turonici, Litomeris quidam in honore sancti martyris basilicam ædificauit: in qua nos ex more ad benedicendum euocati, sancti Iuliani martyris cum Nicetij Lugdunensis reliquias cõlocauimus. Sed non multo pòst tempore cæcus ad- CAP. L.
D ueniens, dum fideliter orationem fudit, visum recipere meruit. Memini huius cęci in libro vitæ sancti Nicetij, quia dignum est vt communis virtus vtriusque sancti scripta cõnectat. Ergo his miraculis lector intendens intelligat, non aliter nisi martyrum reliquorúmque amicorum Dei adiutoriis se posse saluari. Ego autem domini misericordiam per beati martyris Iuliani patrocinia deprecor vt aduocatus in causis alumni proprij coram domino adsistens, obteneat vt absque impedimento maculæ vllius, huius vitæ cursum peragam, atque illa quæ confessus sum in baptismo, inreprehensibiliter teneam, fideliter exerceam, ac viriliter vsque ad consummationẽ huius vitæ custodiam. Amen. *Sanctorum intercessio.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

GEORGII FLORENTIS
GREGORII EPISCOPI TVRONICI,
DE GLORIA CONFESSORVM.

G

PRÆFATIO.

PVDET insipiẽtem reprobum imperitúmque atque inertem illud adgredi quod non possum adimplere: sed quid faciã? quod occuli non patior, quæ de beatorum virtutibus vel ipse sæpius inspexi, vel per relationem bonorum virorum & certæ fidei euidenter gesta cognoui: sed timeo ne cum scribere cœpero, quia sum sine literis rhetoricis & arte grammatica, dicat mihi aliquis, Ausu rustico & idiota, vt quid nomen tuum inter scriptores nudè æstimas? Aut opus hoc à peritis accipi putas, cui ingenium artis non suppeditat, nec vlla literarum scientia submini-

Authoris humilitas.

strat? qui nullum argumentum vtile in literis habes: qui nomina discernere nescis: sæpius pro masculinis fœminina, pro fœmininis neutra, & pro neutris masculina commutas, qui ipsas quoque prępositiones quas nobilium dictatorum obseruari sanxit auctoritas, loco debito plerunque non locas. Nam pro ablatiuis accusatiua, & rursum pro accusatiuis ablatiua ponis. Putásne videbitur vt bos piger palæstræ ludum exerceat? aut asinus segnis interspłæ ristarum ordinem celeri volatu discurrat? aut certè nunquid poterit coruus nigredinem suam albentium columbarum pennis obtegere? aut obscuritas picis, liquoris lactei colorem imitari? Nempè vt ista fieri possibile non est, ita nec tu poteris inter scriptores alios haberi. Sed tamen respondebo illis, & dicã, Quia opus vestrum facio, & per meam rusticitatem vestram prudentiam exercebo: nam, vt opinor, vnum beneficium vobis hæc scriptura præbebit: scilicet vt quod nos incultè & breuiter stilo nigrante describimus, vos poteritis lucidè ac splẽdidè stante versu in paginis prolixioribus dilatare. Igitur in primo libello inseruimus aliqua de miraculis domini ac sanctorum apostolorum reliquorúmque martyrum, quæ hactenus latuerunt, quæ Deus ad corroborandam fidelium fidem quotidiè dignatur augere, quia valde molestũ erat, vt traderentur obliuioni. In secundo posuimus de virtutibus sancti Iuliani. Quatuor verò libellos de virtutibus sancti Martini. Septimum de quorundam felicioſorũ vita. Octauum hunc scribimus de miraculis cõfessorum, specialius legentem poscentes, vt quia nobis, vt sæpè testati sumus, nec artis ingenium suppeditat, nec sermonum facundia iuuat, veniam temeritati libenter indulgeat: quem non iactantia mundialis erigit vt scribat, sed deprimit pudor vt sileat, amor timórque Christi impellit vt referat. Et quoniam primum libellum de domini miraculis inchoaui, velim & huic libello de sanctorum angelorum virtutibus adhibere principium.

H

I

CAP. I. IGITVR dum in Aruerno territorio commorarer, vir mihi fidelis retulit, & scio quia vera narrauit, quia euidenter cognoui gesta fuisse quæ dixit. Iubet, inquit, fieri ex annonis aqua infusis atque decoctis, messoribus poculum præparari. hanc autem coctionem Orosius à coquendo coctiam vocari narrauit: quod cum præparatum fuisset, & in vase reconditum, atque ille apud vrbem moras innecteret, vt mos seruorum est, maxima parte exhausta, exiguam dominicis vsibus reliquerunt. Ille quoque fidus de iussione, inuitare messores iubet vt eo ab vrbe redeũte hos segetem decidere reperiret. Quo facto iam operariis in segete conlocatis circiter septuaginta, aduenit dominus fundi, perscrutánsque qualitatem quantitatémque potus, perparũ reperit: tũc pudore confusus, & sibi factum ad verecundiam reputans ne potus deficeret operariis, quod vt ipse arbitrabatur, super quinque modiorũ mensuram non erat: quid ageret, quò se verteret, in ambiguo dependebat: tandem inspirante domino conuersus ad vasculũ, nomina angelorum sanctorũ quæ sacrę docent lectiones, super aditũ eius deuotè inuocat, orans vt virtus eorũ paruitatẽ hanc in abundantiã cõuertere dignaretur, ne operariis deficeret quod hauirent. Mirum dictu, tota die ab hoc extractum est, & nunquã defuit bibentibus: sed vsquequò nox finem operandi fecit, omnibus fuit in abundantia ministratum.

K

Potus indeficiens.

CAP. II. HILARIVS beatissimus quarto exilij anno ad vrbem propriã est regressus, impletóque operis boni cursu, migrauit ad dominum. Ad cuius beatum sepulchrum multæ quidem virtutes ostensæ narrantur, quas liber vitæ eius continet. Sed tamen duo leprosi in eodem loco mũdati sunt. Mõs enim erat in Gabalitano territorio, cognomento Helanus, lacum habens magnum: ad quem certo tempore multitudo rusticorum quasi libamina lacui illi exhibens, linteamina proiiciebat, ac pannos qui ad vsum vestimenti virilis præbentur: nõnulli lanæ vellera, plurimi etiã formas casei ac ceræ vel panis

Leprosos mundat D. Hilarius.

A vel panis, diuerſáſque ſpecies vnuſquiſque iuxta vires ſuas, quæ dinumerare per lõgum puto: veniebant autem cum plaustris potum cibúmque deferentes, mactantes animalia, & per triduum epulantes. Quarta autem die cum diſcedere deberent, anticipabat eos tempeſtas cum tonitruo & coruſcatione valida: & in tantum imber ingens cum lapidum violentia deſcendebat, vt vix ſe quiſquam eorum putaret euadere: ſic fiebat per ſingulos annos, & inuolucbatur inſipiens populus in errore. Poſt multa verò tempora, quidam ſacerdos ex vrbe ipſa epiſcopatu adſumpto acceſſit ad locum, prædicauítque turbis vt abſiſterent ab his, ne cæleſti ira conſumerentur: ſed nequaquam eius prædicatio à cruda ruſticitate recipiebatur: tunc inſpirante diuinitate ſacerdos Dei baſilicam in honore beati Hilarij Pictauenſis eminus ab ora ſtagni ædificauit, in qua reliquias eius locauit, dicẽs populo, Nolite filioli, nolite peccare ante dominum: nulla eſt enim religio in ſtagno. Nolite maculare animas veſtras in his ritibus vanis, ſed potius cognoſcite Deum: & amicis eius venerationem impendite: adorate autem ſanctum Hilarium Dei antiſtitem, cuius hic reliquiæ ſunt conditæ: ipſe enim poteſt *Hilarius intercessor.*
pro vobis apud Dei miſericordiam interceſſor adſiſtere. Tunc homines compuncti corde, conuerſi
B ſunt, & relinquentes lacum, omnia quæ ibidem proiicere erant ſoliti, ad ſanctã baſilicã conferebant: & ſic ab errore quo vincti fuerãt, relaxati ſunt: ſed & tẽpeſtas deiñceps à loco illo prohibita eſt: nec vltra in hac ſolẽnitate quæ Dei erat, nocuit, poſtquã beati confeſſoris ibidẽ ſunt reliquiæ collocatæ.

EVSEBIVS verò Vercellenſis epiſcopus magnũ huic Hilario adiutorium contra hæreſes fuit, CAP. III.
qui viuere ſe poſt tumulos præſentibus virtutibus manifeſtat. Nam in die natalis ſui cum multi infirmi ſaluentur, energumeni tamen roratu valido per totam eccleſiam debacchãtes, & nimio confitentes ſe torqueri cruciatu, eleuati in aëra, lychnos qui ad officium luminis ſuccenduntur, manu verberantes, effrangunt: de quo perfuſi liquore inlico diſcedente dæmone perſonæ purgantur: fitque tunc populus tot infirmos eſſe mundatos, quot viderit lychnos effractos. Sed & omnia quæ ſub ditione baſilicæ eius habentur, ita pia protectione conſeruat, ne exindè quicquam auferatur ab aliquo: nam videres inter hoſtes iniquos greges pecorum iumẽtorúmque & ouiũ, nec penitus à quoquam adtingi, cum vox ſonuerit, Confeſſoris ſunt hæc Euſebij. Huius ſancti reliquias mater mea in oratorio domus ſuæ locauit. Factum eſt autem quadam die per hyemẽ dum collocutione hilari pro
C lõginquitate noctis diutius ante focum, qui multa lignorum ſtrue compoſitus fuerat, reſideret, familia iam dormitante ſurrexit, & ſe lectulo haud procul ab ipſo igne locauit. Dormientibus autem cunctis ſcintillæ flammarum ad trabes vſque conſcendunt: de quibus adprehenſa vna earum validè cœpit flammas ſpargere: ſed credo virtute ſancti illius cuius reliquiæ propinquæ erant, flammã *Incendium reſtinguitur.*
contra naturam deſurſum incuruata retorquetur. Nec ad tectum, vt mos eſt, extenditur, ſed deorſum fluit, vt putares non flammam, ſed vellera lanæ de trabe pendere: nec exurebat trabẽ, niſi tantùm ardens per ipſa vagabatur: donec expergefacta materfamilias vocatis ſeruientibus, aqua ſuperpoſita reſtinxit incendium, quo facilè omnis domus cunctis dormientibus exuri potuiſſet, ſi virtus beati defuiſſet.

GATIANVM enim epiſcopum à Romanis epiſcopis ad vrbem Turonicam tranſmiſſum, pri- CAP. IIII.
múmque Turonicis pontificem datum, fama ferente cognouimus. Ad cuius tumulum beatus Martinus cum ad orationem veniſſet poſt effuſas preces dicto etiam capitello, ait, Benedic, inquit, mihi
D vir Dei: hæc eo dicente vox ad eum dilapſa auditur, dicens, Te enim deprecor benedicas mihi ſerue domini: & data iterum oratione diſceſſit. Admirabantur autem qui aderant eo tempore, & dicebant eum habitare tunc in Martino, qui quondam Lazarum vocauit ex monumento.

SIMILE huic facto apud Arthonam Aruernenſem vicum referre ſæpius ſenes viros audiui: CAP. V.
Vitalina quædam religioſa in hoc loco quieſcit. Ad cuius beatus Martinus tumulum veniens dedit ſalutationem: & illa, vt ſibi dignaretur benedicere, flagitauit. Poſtquam autem explenerunt orationem, conuerſus vir beatus, Dic, ait, ſanctiſſima virgo, ſi iam domini præſentiam meruiſti: quæ ait, Reſtitit mihi vna cauſa, quæ facilis in ſeculo videbatur. Sexta enim feria qua redemptorem mundi *Offendiculũ ſalutis.*
paſſum nouimus, aquis ablui caput. Recedens autem beatus confeſſor à tumulo virginis, ait ſuis, Vę nobis qui in hoc mundo verſamur, ſi hæc virgo Chriſto ſacrata hinc offendiculum meruit, quòd ſexta feria abluit caput: quid nos faciemus quos quotidiè fallax ſeculum peccare perſuadet? Multa enim in eo vico vir beatus operatus eſt, quæ inſequi longum putaui. Egreſſus autem vir Dei ab Arthonenſi vico ad vrbem Aruernã greſſum direxit. Audientes autem ſenatores vrbis qui tunc in loco
E illo nobilitatis Romanæ ſtemmate refulgebãt, quòd ſcilicet vir ſanctus adpropinquaret vrbi, egreſſi ſunt in occurſum eius cum equitibus & carrucis cum curribus atque rhedis: at ille aſello impoſitus, ſuper ſtratum viliſſimum reſidens, cum aduenisſet in cacumen montis Belenatenſis, de quo vici Ricomagẽſis poſitio contemplatur, vidit hos cum his pompis ad ſe accedere, dixítque, Quid ſibi volunt hi qui nobis cum hoc apparatu adpropinquant? Reſpondit vnus qui prior acceſſerat, Quia ſenatores Aruerni veniũt in occurſum tui. Cui ille, Non eſt meum, inquit, vt cum hac iactantia ingrediar vrbem eorum: & confeſtim retorto retrorſum aſelli freno, viam qua venerat regredi cœpit. At illi conſequentes, eum ſuppliciter deprecabantur vt ad vrbem accederet, dicentes, Audiuimus famam ſanctitatis tuæ: multi ſunt enim infirmi quos te oporteat viſitare: cúmque obtinere non poſſent, impoſitis manibus ſuper infirmos qui aduenerãt, ſanitati reſtituit: & ad vicũ Arthonẽſem regreſſus eſt. Erat autẽ in hoc loco cãcellus, in quo ſanctus dicitur ſtetiſſe. Poſt hęc acceděs ad tumulũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apparuit Vitalinæ quamplurimis.

virginis,ait,Gaude nunc Vitalina soror beatissima. post triduum enim maiestati dominicæ præsen- F
taberis: & discessit ab eo loco. Post hęc multis per visum virgo ostensa est, & beneficia petita præbuit,& diem obitus sui in quo commemoratio eius celebraretur,edixit:quod non aliter sentiẽdum est,nisi quia beati antistitis obtentu,dominicæ maiestatis præsentiã meruisset,vt hæc deinceps ageret.Quodam autem tempore celebratis in eius honorem vigiliis, cum archipresbyter loci Eulalius clericos conuiuio inuitasset,Edatius verò alius presbyter, viduis ac pauperibus reliquis eduliũ præpararet:& vni pisces deessent,alteri vinum bonum,commonitus piscator quidam per visum à virgine est vt archipresbytero piscium copiam deferret. Surrexítque è lectulo, inuenitque immanem esocem in lapsum suum,quem vbi iussus fuit, exhibuit. Edatio autem presbytero adparuit similiter per visum, dicens, Vade & sub vna arbore atrij inuenies vnum trientem: ipsum donans, vinum dignum epulis pauperum comparabis. At ille nulli quæ viderat narrauit,abiit, inquisiuit, & reperit. Coemptóque vino pauperes Christi refecit:sicque virtus virginis vtrique adparens, de speciebus quæ minus erant vtroque loco plantauit.

CAP.VI. PLVRIMA quidẽ fecit in hoc seculo, de quibus scriptores eius vitæ multa præterierunt, dum G
fastidium arcere detrahentium adnisi sunt:ne non crederentur ab his qui bonorum sanctitatẽ linB.Martinus guis veneficis impugnare sæpius volunt:sed nos qui quotidiè indigni quidem eius miracula cernimus ad sepulchrum,quia non est opus sanis medicus,sed qui malè habent:absurdum duximus si ea quę euidenter ab eo prius gesta cognouimus,silcamus.Quia si quis est adhuc infidelis,& æmulus vt hæc non credat,accedat ad basilicam,& videbit quotidie & noua agi,& quæ facta dudum fuerant, iterari. Et quia tertium de eius operibus libellum scripsimus, ne & hic liber ab eius virtutibus sit immunis, scribere in eodem aliqua de his quæ nobis euidenter sunt comperta tractauimus: quia multa sunt,sicut sæpè testati sumus, quæ hactenus latuerunt.Extat nunc in ipsa superius memorata basilica, quam in eius honore fideles ædificauerunt, lapis super quem vir beatus dicitur resedisse. Post multum autẽ tempus Leo quidã presbyter, vt sibi sepulchrum deponeret, lapidem sanctum à loco dimouit:nec mora,ad domum suam cum tremore rediens, correptus à febre die tertia exspirauit.Cognitúmque est offensum antistitem habuisse:hoc igitur nostro tempore gestum recolimus.

CAP. VII. FVIT & in Nobiliacensi pago vrbis Turonicæ arbor quæ ab impulsu venti ruens, viam publi- H
cam impediebat: quòd iter cum vir beatus ageret, viantium motus misericordia, facto desuper sigD. Martinus arborem erigit. gno crucis, erexit eam,quæ vsque nunc stare iuxta viam erecta visa est,etiã præmortua,quia spoliata cortice, viuebat tamen honore viridi: de quo cortice multi fideliter eradentes, vt dilutam aquam sumebant,mox medicamina capiebant.vidimus enim nos hanc arborem erectam.

CAP.VIII. IGITVR Turonico oppido oratorium erat propinquum, situm in villa Martiniacensi, in quo celebre ferebatur, sæpius orasse Martinum.Denique Guntharus abbas dum gregi monasteriali præesset,& viam quæ haud procul ab oratorio inceditur, casu contingente tereret,oratione facta transibat.Post adsumptum verò episcopatum,aggerem ipsum præteriens venit ante oratorium: sed distulit ad orationem in loco descendere:illico equus conuersum habens caput ad oratorium, in me-
Equus arctatur. dia restat via.Dehinc verberatur calcibus,loris agitur,vrgetur stimulis:sed tanquam æneus nõ mouetur:tunc sacerdos sensit se virtute diuina teneri,& descendens facta oratione equo ascenso præteriit.Velim ô sonipes,si tibi os dominus,vti quõdam fecit asinæ, reseraret,diceres quid vidisti spectabile,vt non incederes:quid amabile vt ostium cellulæ contemplareris:quid formidabile,vt ascensorem orare compelleres:nempe altiore voce clamares,quia claritatem Martini cernens mouere non es ausus,nisi tuus occursum debitum præponeret dominus. I

CAP.IX. ARIDIVS autem presbyter ex Lemouicino, vir summæ bonitatis ac sanctitatis,quadam vice dum mecum resederet in cellula, sollicitus esse cœpit si aliqua in oratorio miracula, vbi reliquias beati antistitis conlocauerat, ostenderentur: qui ita retulit, quòd tempore quo beatus Eufronius erat episcopus,ad Turonicam vrbem venit,in qua diu commoratus, plenam ampullam olei de se-
Oleum salutare D. Martini. pulchro sancti antistitis abstulit. Regressúsque ad domũ,dũ fatigatus ex itinere resederet,& viæ laK bores matri referret,subitò ficta percutitur tam grauiter,vt nec anhelitũ resumere posset. Cõuersus verò ad oratorium in quo beati antistitis reliquiæ tenebantur,deductáque in vigiliis nocte,manè de oleo quod adtulerat,locum infirmitatis inunxit,sedatóque dolore conualuit.Post hæc quidam manum inflatã ab spina percussam detulit, quæ protinus vt de oleo delibuta est,incolumitati donatur. Mulier quæ sensum perdiderat,& quibusdam horis dæmonium putabatur habere, de hoc oleo ta-
Dæmoniacus liberatur. Dæmon insidet vngulæ. cta,sanata est. Nam & alius abbas eiusdem cellulæ proximus, de hoc oleo cæci oculos adtigit, qui protinus visum recepit:sed & cum multos energumenos exindè restituisset sanitati,vni qui atrocioL rem vt credo dæmonem habebat,super caput de oleo posuit, illicò dæmonem per fluxum ventris egessit,& alteri in vngula policis dæmonium descendit:quo viso presbyter super digitum oleum infudit. Móxque disrupto corio,sanguine defluente discessit.hæc ille de oleo retulit.

CAP.X. DE vua quoque ex vite quam sanctus plantauerat,adiecit, quòd adsumptã eam in ampullulam
Vuæ mirabilis plantatio D. Martini. recondidit,quam aqua compleuit.Non post multum verò tẽpus,venit ad eum homo cuius os à pusula mala tumefactũ,capútque & oculi inflati ob nimiũ venenũ præcludebãtur. Cui ille infusa in os aqua de ampullula,vuæ omnis tumor ac dolor gutta decedẽte discessit. Adferebat enim,grana vuæ illius in ipsa aqua post quatuor annos adhuc viridia perdurare. De cera verò quam de sepulchro tu-

lerat,

A lerat, adiecit, surda & muta quæ vt credo dæmonium habebat, ad eum accessit. In cuius aure de ipsa cera posuit: alia verò die veniens, gratias pro accepta sanitate retulit sacerdoti.

INTRA terminum autem Ternodorensis castri Lingonicæ ciuitatis erat presbyter gressu debilis, cumque per viam pergeret, quæ ad Dei Ecclesiam ducit, obuium habuit senem cum puero. Erat autem vterque clericus, datóque sibi inuicem salutationis occursu, dixit senex ad presbyterum, Vis sanus fieri? cui ille, Et quid humanum genus amplius concupiscit habere, nisi vt sospes viuat in corpore? Senex facto beatæ crucis signaculo super poplitem, dixit presbytero, In nomine domini nostri Iesu Christi, extende pedem tuum: quem presbyter sine mora extendens, sanum ad se reduxit: & gratias agens, iter quò pergebat agere cœpit: vocatóque eo puer qui cum sene erat, ait, Et scis presbyter, quis est qui te reddidit sanitati? Ignoro, ait. cui ille, Sanctus Martinus Turonicę vrbis antistes, ipse te virtute sua sanitati restituit. Tu verò in loco in quo sanctum stare vidisti, oratorium sine mora ædifica: erit enim populis salubre, si quæ loquor expleueris. Nec moratus presbyter, oratorium in eodem situ cōstruxit. In quo nunc nuper multi paralytici gressum, cæcique visum recipere meruerunt. CAP. XI. *Claudus sanatur.*

B IN Hispaniis autem nuper factum cognoui, cum Leuuieldus rex contra filium suum ambularet, atque exercitus eius, vt adsolet, grauiter loca sancta concuteret, monasterium erat sancti Martini inter Sagunthum atque Carthaginem Spartariam. Audientes autem monachi quòd hic exercitus ad locum illum deberet accedere, fugam ineunt, & se, relicto abbate sene, in insulā maris abscondunt. Aduenientibus autē Gothis, ac diripientibus res monasterij, quæ sine custode remanserant, abbatem senio incuruatum, sed sanctitate erectum offendunt. Extractóque vnus gladio, quasi amputaturus ceruicem eius, resupinus ruit, ac spiritum exhalauit. Reliqui verò hæc videntes, timore perterriti fugerunt. Quod cum regi nunciatum fuisset, cum testificatione præcepit omnia quæ ablata fuerant, monasterio restaurari. CAP. XII. *Abbatis percussor examinatur.*

CERNENS autem præfatus rex tanta miracula per seruos dei qui nostræ religionis erant, fieri, vocauit vnum episcoporum suorum: dixítque secretius ad eum, Quamobrē vos vt isti qui se Christianos dicunt, non ostenditis signa in populos secundum fidem vestram? Dicit ei episcopus, Sæpius ego cæcis lumen reddidi, & surdis auditum: nunc autem hæc possum facere quæ dicis. Et vo- C cato ad se vno de hæreticis, clanculo ait ad eum, Accipe quadraginta aureos, & clausis oculis reside in loco vnde nobis est transitus: & prætereunte me cum rege, exclama in virtute, vt perditum lumē mea tibi credulitate restituā. Cúmque hic accepta pecunia fecisset quod sibi fuerat imperatum, procedit nouus Cirula regis ad dexteram, constipatus hæreticorum caterua: exclamat & iste cæcatus pecunia, vt fide episcopi reciperet oculos suos. At iste cum non minima arrogantia imponens manus super oculos eius, ait, Secundum fidem meam fiat tibi. Hæc eo dicēte, ita obserati sunt oculi hominis cum dolore, vt non solùm visum perderet, verumetiam dolum quem auaritia impellente finxerat, publicaret. CAP. XIII. *Arrianus excaecauit quem illuminare promittebat. supra lib. 2. hist. cap. 3.*

RETVLIT alius vir fidelis, spectasse se Christianum cum hæretico pro fide nostra certantem: altercantibúsque diu de diuinis scripturis, cum flecti non posset hæreticus vt agnosceret veritatem, ait, Si nostræ religionis, si scripturarū sacrarum testimonia te ad credendum minimè mouent, vel virtutem indiuiduæ trinitatis miraculis experire. Est digito meo anulus aureus: ego eum in ignē iacio, tu cādentem collige. Proiectúmque inter prunas anulum, ita igniri permisit vt eis similis cer- D neretur. Conuersúsque ad hæreticum ait, Si vera est prosecutio tua, sume eum ab igne. Illo autem resistente, ait vir, Immensa trinitas Deus, si aliquid indignum te credo, ostende. Certè si recta est fides mea, nihil mihi prævalebunt hæc incendia sæua: & ablatum ab igne anulum diutissimè palma sustinuit, & nihil est nocitus: sed magis confuso hæretico catholicos reliquos feruore suæ fidei roborauit. hactenus hinc. CAP. XIIII *contentio Catholicum haretici. sup. lib. 2. hist. cap. 3.*

HAVD procul verò à basilica beati Martini, Venantius abbas requiescit, vir magnificæ sanctitatis, qui multis infirmis, in corpore positus, opem accommodauit: qui impleto tempore à seculo migrans, iugiter se in æternum viuere virtutibus propriis manifestat. Nam si qui typos frigoriticos incurrens, nocte vna ad eius tumulum deprecans vigilauerit, mox compresso accessu adipiscitur medicinam. Nam inter reliqua quæ ibidem gesta vel vidimus, vel audiuimus, mulierem quandam à quartano typo correptam, sanatam aspeximus. Quæ diuturno tempore ab hoc detēta contagio, neque cibum, neque somnum capere poterat, sed ita omni corpore deciderat, vt vix in ea vel illud vi- E tale spiraculum remaneret. Ad huius sepulchrum, in gemitibus & oratione pernoctans, vsque lucis aduentum perdurauit immobilis. Manè verò sopori se collocans, cum expergefacta fuisset, nihil mali sentiens, sanata discessit. Huius autem sancti vitam nos scripsimus. CAP. XV. *Sanatur infirmus.*

FVIT & beata Pappula valdè religiosa, quæ cum sæpius à parentibus flagitaret se in monasterio locari puellarū, eo quòd in domo parentū, curis seculi impedientibus, deo seruire nō posset, & illi præ amore nollent eam à se separari, totondit comam capitis sui, indutáque virili habitu, Turonicā diœcesin adiēs, in cōgregationē se contulit monachorū, ibíque in ieiuniis orationibúsque degēs, virtutibus deinceps multis emicuit. erat enim tanquā vir inter viros, nec vlli erat cognitus sexus eius. parētes autē requirentes eā, nunquā enim reperire potuerūt. Interim abbate monasterij ad quod venerat defuncto, Monachi propter virtutes assiduas, hāc eligūt, ignorātes sexū: quod illa totis viribus renuit. Triginta autē annos in monasterio fuit à nullo agnita quid esset. Ante tertiū autē diē quā ab CAP. XVI. *Pappula viri sub habitu monasticam professetur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

mundo migraret, id monachis patefecit: & sic defuncta ab aliis mulieribus abluta, sepulta est, F
multis se deinceps virtutibus manifestans esse ancillam dei. Nam & frigoritici, & aliis morbis op-
Frigoritici. pressi, sæpe ad eius tumulum sanitati redduntur.

CAP. XVII. IN alio autem pago Turonico, erat inter vepres & rubos sepulchrum positũ, in quo ferebatur episcopum quendam fuisse sepultum, nomen ignorabant. Contigit verò vt cuiusdam pauperis filius moreretur: quo sepulto, cum opertorium sarcophagi non inueniret, ad hunc locum accessit. Ablatóque de hoc sepulchro cooperculo, quod tam immane erat vt tribus duceretur paribus boũ, texit corpusculum filij fulto alterius sepulchri. Quod cum fecisset, surdus, mutus, cæcus ac debilis est effectus: mansitque in hoc supplicio integrum ferè annum. Dehinc adparuit ei quidã sacerdos per visum, dicens, Quid, inquit, tibi tuisque vim intuli, ô vir, quia detexisti me, auferendo opertorium tumuli mei? Vade nunc, si vis sanus fieri, iube ipsum velociter reuocari: quòd si nolueris, protinus morieris. Ego enim sum Benignus episcopus, qui in hanc vrbẽ peregrinus adueni. At ille suis innuens, accessit ad monumẽtum filij sui. Eleuatúmque lapidem plaustro imposuit, reportatúmque vt sarcophago reddidit, illicò sanus effectus est: nam in redeundo ita lapis leuis erat, vt quem tria G
paria boum euexerant, boues deinceps duo reuocarent.

Benigni sepultura reperitur.

CAP. XVIII. INFRA ipsum autem terminum Turonicum erat mõs paruulus, sentibus, rubis, vitibúsque repletus agrestibus, & tanta dẽsitate labruscæ contextus, vt vix aliquis intro posset inrumpere: ferebat enim fama, duas deo sacratas virgines in illo loco quiescere, scilicet cum vigiliis dierum festorum, luminibus accensum diuinitus à fidelibus sæpius cerneretur, vnus audacior & animi fretus auctoritate, ad locum accedere sub obscura nocte non metuit. Atque cereum miri candoris immenso lumine fulgurantem aspiciens, admiratúsque diu, discessit, aliisque quæ viderat nunciauit. Tunc vni de incolis loci se virgines per visum ostendunt: exponunt se ibidem esse sepultas, ac sine tecto, imbrium iniuriam diutius ferre non posse. hic verò si sibi vellet esse consultum, incisis vepribus tegumen tumulis adhiberet. Expergefactus verò inruentibus aliis cogitationibus, tradidit oblitioni quæ viderat. Alia verò nocte adparuerunt ei iterum, vultu minaci terribiliter comminantes, nisi locum tegeret, anno præsenti ab hoc seculo migraret. Territus igitur vir ille visu, accepta secure stirpe succisa tumulos detexit: inuenítque validas de cereis guttas in modum Libani odore nectareo effragare. tunc deputatis bobus & plaustro, lapides congregat, & data æstate oratorium superædificat: explicitóque opere beatum Eufronium, qui tunc Turonicam regebat ecclesiam, ad benedicendum inuitat. Sed ille iam defessus senio, excusat abire, dicens, Vides (inquit) fili quòd senuerim, & hiems solito asperior ingruat: descendunt pluuiæ, ac venti cuncta turbine perflant: inflantur flumina, & ipsæ quoque viæ à frequentatione imbrium effusæ penè in lutum sunt dissolutæ. Et nunc non conuenit ætati meæ, ista modò properare itinera. Hæc audiens vir ille, discessit à conspectu sacerdotis, abiens valdè mœrens. Verùm vbi sacerdos membra quieti laxauit, vidit duas virgines adstare sibi: quarum senior tristi vultu sic infit, Quid tibi ingratæ existimus, beatissime pontifex? quid molestæ intulimus regioni tibi à deo commissæ? Cur nos despicis? cur ad consecrandum locum, quem nobis vir fidelis ædificauit venire dissimulas? Veni nunc obsecramus per nomen omnipotentis Dei, cuius nos sumus ancillæ. Hæc effata, genas lachrymis rigabat obortis. Expergefactus verò senex, vocat ecclesiasticæ domus rectorem, dicens, Peccaui, non eundo cum homine. ecce I
enim vidi duas virgines me ob id increpantes, & vereor dei offensam incurrere, si illuc distulero ambulare: acceleránsque iter viam ingreditur. Igitur eunte illo quieuit pluuia, austrorúmque violentia sæua succubuit. Ipse quoque feliciter conficiens iter, benedicto loco cum pace regressus est. Nam referebat plerunque vultum incessúmque virginum: & vnam quidem dicebat prolixiorem, alteram minorem statu, non merito: vtranque tamen niue candidiorem: quarum vnam Mauram, Brittam alteram vocitabat, dicens se ab earum ore hæc nomina cognouisse.

Virgines reuelant sepulturam.

Eufronius.

Maura & Britta.

CAP. XIX. IPSE quoque pontifex cum à multis crebrius vrgeretur vt ad occursum Chariberthi regis deberet accedere, & innectens moras ire differret, tandem commotus à suis ait, Ite, præparate iter vt eamus ad occursum regis, quem visuri non sumus. Igitur imponens plaustris necessaria caballis ad iter præparatis, iámque in hoc stante ratione vt deberet viam incedere, ait, Reuerrantur plaustra, laxentur equi: non modò hoc iter incedimus. Dicentibus autem suis, quæ esset hæc leuitas, vt quæ tam instanter parari iusserat, tam facilè deturbaret: ait secretius, Princeps ad quem nos ire compellitis, obiit: nec viuentem si abierimus, inueniemus. Stupefacti audientes, diem notant, & sancti ver- K
ba taciti seruant: aduenientibus autem ab vrbe Parisiaca hominibus ea hora regem transisse nuntiant, qua sacerdos plaustra de itinere iusserat reuocari.

Eufronius prædicit regis obitum.

CAP. XX. DE oratorio autem nostro in quo reliquiæ sancti Saturnini martyris ac Martini antistitis cum Illidio confessore, vel reliquorum sanctorum conlocatæ sunt, pro instructione credentium narrare aliqua non pigebit: qualiter se virtus beati Martini reuelatione reuelauit, ita vt adpareret multis ignitus globus ille terribilis, qui quondam solennia celebrante emersérat paucis visibilis, à capite arcæ prorumpens. Concepit enim inspirãte diuinæ pietatis instinctu animus, vt cellulam valdè elegantem quam sanctus Eufronius ad vsum promptuarij habuerat, ad opus orationis fideliter dedicarem: qua diligenter composita, & altari ex more locato, ad basilicam sanctam vigiliis noctem vnam ducentes: manè verò venientes ad cellulam, altare quod erexeramus, sanctificauimus. Regressíque ad basi-

Altaris sanctificatio.

A ad basilicam, sanctas eius reliquias cum Saturnini Iulianique martyrum vel etiam beati Illidij exindè solèniter radiatibus cereis crucibúsque admouimus. Erat autem sacerdotum ac Leuitarum in albis vestibus non minimus chorus, & ciuium honoratorum ordo præclarus: sed & populi sequentis ordinis magnus conuentus. Cúmque sacrosancta pignora palliis ac mappis exornata in excelsum deferremus, peruenimus ad ostium oratorii. Ingredientibus autem nobis, subitò repleuit cellulam illam fulgor terribilis, ita vt præ timore & splendore nimio, adstantium oculi claderentur. Discurrebat autem per totam cellulam tanquam fulgur, non paruum nobis ingerens metũ. Nec quisquam scire poterat quid hoc esset: nisi omnes pauore prostrati solo iacebant. Tunc ego, Nolite inquam, timere: virtus est enim sanctorum quam cernitis: & præsertim rememoramini librum vitæ beati Martini, & recolite qualiter verba sacrata promenti de capite globus ignis egressus vsque ad cælos visus est conscendisse: & ideò ne terreamini, sed ipsum nos cum sanctis reliquiis credite visitasse. Tunc timore postposito, magnificauimus deum, dicentes, Benedictus qui venit in nomine domini, Deus dominus, & inluxit nobis. Sed illud anterius miraculum visum est paucis: istud adparuit *Fulgor cæleſtis.*

B populis vniuersis. In illo fuit virtutis indicium, in isto gratiæ supplemẽtum: illud fuit tunc occultum propter iactantiam, istud manifestum est cunctis ad gloriam: ibi de more festiua fideliter acta domino nunciãtur, hic in nouitate oratorij quod ad laudem domini proficeret, inlustratione sanctorum pignorum consecratur. Ergo fideliter vt oportet, à nobis quęrendus est & orandus vt ille visitet hũc populum, qui plerunque orationis vota per hunc sacrum ignem sustulit in excelsum. Hunc enim ignem vel cum de monacho orante narraui, vel cum Brachionem abbatem à pignoribus sanctorum vidisse egressum ignem exposui, mysticum esse puto, eo quòd non exurat, sed inluminet: sed nec diuinæ maiestatis vacare putem gratia, quæ vel se prodere vel adparere quibusdam potest.

CA. XXI.

Et licet de Turonica vrbe aliqua iam scripserimus, tamen quoniam nuper sancti Solennis sepulchrũ aspeximus, silere nequiuimus quod apud Malliacense monasteriũ cõperimus, quod in cacumine montis est constitutum, ab antiquis vallatum ædificiis iam erutis. Nam ferunt quòd in eo loco cum crypta adhuc haberetur occulta, & nulli Christianorum locus ille esset reuelatus, per singulas dominicarum solemnitatum noctes ab habitatoribus lumen cernebatur accensum, sed nul-

C lus sciebat quid sibi hoc vellet mysterium: tantùm suspicio retenebat homines aliquid ibidem teneri diuinum. Interea aduenerunt duo energumeni ex basilica sancti Martini, qui conlisis in se palmis clamare cœperunt, dicentes, Hic requiescit Solennis beatissimus in crypta abdita. Referate igitur sepulchrum amici Dei. Quod cum repereritis, velis tegite, lumen accendite, cultúmque debitum ei exhibete. Erit regioni huic salubre, si quæ loquimur adimpleueritis: & hæc dicentes cum clamore magno, effodere tellurem vngulis nitebantur. Tunc videntes incolæ quæ gerebantur, accepto sarculo effodientes aperuerunt cryptam, in qua per seriem graduum descendentes, repererunt sepulchrum magnum de quo testabantur illi adhuc mente infirmi, hoc esse sepulchum Solennis beatissimi, qui mox sensu discesserunt recepto. Post hæc autem cœperunt ad eum diuersorũ morborũ ægroti confluere, & accepta sanitate redire incolumes. Sed & Litthomerus vrbis Pictauensis indigena, cum ab quartani typi ægrotatione fatigaretur, acceptis ex hospitiolo suo cereis, surrexit cum vno tantùm puero, accessitque ad locum: fusa verò oratione, accensis cereis manúque propria per totam noctem detẽtis, vigilias celebrauit. Dato igitur mane rediuit ad propria, nec

D vltrà ab hoc morbo frigoritionis vel confractionis vllius pertulit grauitatem. *Energumeni ostendunt sepulchrum B. Solenſis.* *Cereorum opus ad pervigilia.*

Fvit autem quidam religiosus, & virtutibus & nomine Maximus, & vt liber vitæ eius docet, quam versu conscriptam legimus, nostri fuit Martini discipulus. Qui oculere quod erat cupiens, apud insulam Barbaram monasterij Lugdunensis peregrinari expetiit. Manifestatus autem & ibi ad patriam redire disposuit. Denique dum Ararim fluuium transire cuperet, naue impleta demergitur, ac ipse sacerdos pelago operitur, habens ad collum cum euangeliorum libro ministerium quotidianum, id est, patenulam paruam cum calice. Sed pietas diuina non pertulit petire quod suum est: ita de hoc periculo domino iubẽte restitutus est litori, vt nec vitæ dãna perferret, nec rerum detrimenta lugeret. Impletúmque est illud quod psalmographus spiritu sancto influẽte cantauit: *Cum ceciderit iustus, non conlidetur, quia dominus firmat manum eius.* Et iterum, *Non negabit dominus animam iusti.* Deinde ad castrum Cainonense vrbis Turonicæ veniens, monasterium cõlocauit: quod castrum cum ab Egidio obsideretur, & populus pagi illius ibidem esset inclusus, hostis aduersus effossum à

E latere montis puteum, quem obsessi ad vsum habebant bibendi, obturat. Quod cum antedictus Dei famulus, qui tunc cum reliquis intra castri munitionem conclusus erat, cerneret, viderétque populum consumi iniuria, orationem nocte tota fudit ad dominum, vt respiciens populum, hostes improbos effugaret, & non pateretur eos sitis ardore consumi. Tunc reuelãte sibi spiritusancto, ait ad plebem, Quisquis habeat vasculum, eiiciat foras in plateam, & deprecetur dominum. Dabit enim vobis hodiè largitas eius aquas in abundantia, vt non deficiatis vos & paruuli vestri. Hæc eo dicente, nubes subitò texerunt cælum, & descendit imber magnus de cælo cum tonitruis & coruscationibus super castrum, duplum populis beneficium præbens, pluuia arcens sitim, fragoribus effugans hostem. Completáque sunt vasa omnia, & satiati sunt cuncti: sicque obtentu sacerdotis fugatis ad uersariis, populus saluatus à castro discessit. In monasterio autem illius plenus dierum transiit, ibique sepultus est: ad cuius sepulchrum sæpius infirmi sanantur. Puerulus autem vnus ex *Cap. xxii.* *Codex euangeliorum naufragum.* *Infirmi sanãtur.*

familia ecclesiæ Turonicæ in valitudinem corruit. Is cum anhelus occumberet, ac in extremis posi- F
tus, putaretur spiritum exhalare, ad eius basilicam deportatus, protinus extincta febre sanitati est
redditus. Sed & puella de his mancipiis simili sorte febricitans, cum ante cancellos monumenti
fuisset exposita, in ipsa die incolumitati est restituta. Ad nos verò cum horum notitia deuenisset,
puerum humiliatis capillis huic monasterio cessimus. Puellam verò mutata veste cœtui sanctimo-
nialium coniungi præcepimus, ad seruiendum deo.

CA. XXIII. *Ioannes Britto.*

REQVIESCIT haud procul ab hac basilica Ioannes quidam presbyter natione Britto, in sum-
ma religione degens, per cuius manus dominus multa signa sanitatum dignatus est operari: qui ob
amorem diuinum ab aspectibus se hominum cohibens, paruulam oratorij cellulam habebat ante
ipsam Cainonẽsis vici ecclesiam: ibíque in viridariolo quod manu propria excolebat, lauros arbo-
res plantauerat, quæ nunc vastis columnarum fomitibus iocundarum frondium amœnitate ten-
duntur, sub quarum vmbraculo vir sanctus cõsedens aut legebat aliquid aut scribebat. Cuius post
obitum cum arbores illæ, vt diximus, patulis diffusę ramis obumbrarent locum viridarij, vna ex his
vetustate senescens exaruit. Tunc custos loci effossa cum radicibus columna, incisis ipsis cum ramis G
suis scamnum adaptat, in quo interdum aut resideret lassus, aut aliquid securè decideret, cum ne-
cessitas exegisset. Quod cum per duos annos aut ferè amplius scamnum in hoc vsu habuisset, tactus
vt credo inspiratione diuina, dolore cordis ait, Væ mihi quia peccaui, vt arborem quam talis sacer-
dos propria manu plantauit, ego ad diuersas necessitatum vtar sessiones: & hæc dicens accepto sar-

Laurus arida frondescit.

culo, effossa humo, & incisis scamni pedibus, posuit ipsum sub terra, repleuitque fossam humo. Mirũ
dictu, adueniente verno tempore sicut reliquæ arbores floresçunt, ita & hæc columna quæ viri
manu, vt ita dixerim, sepulta fuerat, rediuiua in sospitate viresçens, nouas frondes emisit. Extant de
ea hodie quoque virgulta in quinũm senũmque aut ferè amplius pedum altitudine, quę annis singu-
lis incrementum sumentia à domino subleuantur.

CA. XXIIII

APVD ipsam verò vrbem Turonicam beata Monegũdis obiit. Fuit autem ex Carnoteno ter-
ritorio: quæ relinquens tam patriam quàm parentes, ad hoc tantùm Turonos expetiit, vt orationi
vacaret: per quam deus crebrò miracula ostendere est dignatus. Nam si quis pusulam malam incur-
risset, & ad eam veniens orationem precabatur, confestímque illa prosternebatur ad supplicandum H

Monegundis infirmis medetur.

dominũ, & collegens folia cuiuslibet oleris aut pomi saliua inlinebat, faciénsque crucẽ super vlcus
imponebat folium, cõfestímque ita omne venenum euanescebat, vt nihil dignũ lethi ægrotus vltrà
perferret. Quartanariis quoque & gulam dolentibus data benedicta aqua sæpius medebatur. Ad

Aqua benedicta.

cuius nunc sepulchrum assiduè infirmi confluunt, & sanãtur. nam quanti frigora passi, quanti à pu-
sulis malis veneno incrassante præmortui, quanti dysenteria ibi sunt sanati, viritim non potest ex-
plicari. Sed quoniam multa ex his in libro quem de eius vita conscripsimus, memorauimus, quæ
deinceps gesta sunt, tacere nequiuimus. Probati archidiaconi nostri famula grauiter à quartano ty-
po quatiebatur, & iam propè annum in hac febre ægrotabat: quæ inter manus parentum deposita
super tumulum sanctum, domum incolumis est relata.

CAP. XXV.

SENOCH abbatis vita dudum à nobis scripta fuit. In quo libello multis eiusdem virtutibus me-
moratis finem fecimus: sed quoniam ad eius tumulum virtus adparuit, sileri à nobis absurdum
fuit. Nantulsus autem puer nimia cæcitate detentus, & ipsam adhuc adolescentiam ætatis primæ
ab hoc contagio deturpatam iugiter defiens, huius sancti expetiit tumulum, atque prostratus, & hu- I

Cæcus restituitur.

mili prece subnixus, flagitat sibi eius suffragio lucem perditam reuocari. Quatriduum in hoc preca-
tu perdurans, reseratis oculis inluminatus abscessit: sed & nunc multi frigoriticorum aliorúmque
morborum detenti incommodo, vt pallio eius aut decerpserint fimbrias, aut contigerint, mox sa-
nantur. Hactenus de Turonicis.

CAP. XXVI.

SIMEON verò confessor qui in columna pagi Antiochensis dicitur stetisse, frequenter incolis
tribuit sanitates. Et quia, vt legitur in eius vitæ libro, nullam vnquam mulierem post cõuersionem
oculis attentis inspexit: postquam verò Columnæ editiori se sanctitate feruens inuexit, non modò

Simeon stelites mulieres abhorret. supra apud Vallad.

extraneæ mulieri, verumetiam nec propriæ matri se videndum permisit. Et nunc ergo locum ipsum
ab huius sexus defensat accessu. Nam ferunt quandam mulierem indutam fuisse veste virili, & in
basilicam ingredi voluisse Columnæ. Tractauit secum misera agere posse per indumentum, quod la-
tere posset altissimum, ignorãs illud Apostoli, quia *Deus non irridetur.* & licet ibi veniens ad templum
erexit pedem vt sanctum ingrederetur limen, tamen protinus retrorsum ruens cecidit, & mortua K
est: satísque fuit populis ne hæc vltra mulier vlla præsumeret, cum in istam cerneret vltionem pessi-
mè inrogatam.

CAP. XXVII

IGITVR sanctus Martialis episcopus à Romanis missus episcopus, in vrbe Lemouicina prędi-
care exorsus est. Euersísque simulachrorum ritibus, repleta iam credulitate Dei vrbe migrauit à se-
culo. Erant tunc temporis cum eo duo presbyteri, quos secum ab oriente adduxit in Galliam: ve-
rùm vbi completi sunt dies eorum, vt & ipsi vocarentur de hoc seculo, coniunctis sarcophagis in
eadem crypta in qua sanctus episcopus, sunt sepulti: & vnus quidem parieti proximus, alter verò
huic contiguus erat: super terram tamen vtrique stabant: sed non poterat alteri propter illum qui

Generatio fidelium.

primus erat, honor impendi: hoc est non nisi palla expandi poterat, non lumen accendi. Quod cum
incolæ loci molestè ferrent, quodã mane accedentes ad cryptã, inuenerunt sepulchra diuersis parie-

tibus

A tibus esse locata: & sic accessus liber ad vtrumque sepulchrum patuit, & qualiter beatus antistes vt cultor Dei veneraretur, enituit.

CAP. XXVIII. *Puella sanatur.*

PVELLA quædam cui nescio quo existente peccato, manus vna diriguit, ac digiti palmæ defixæ erant, ad eius sepulchrum aduenit, confisa de virtute confessoris quòd posset eius intercessio manum aridam absoluere, cuius prædicatio populum vanis superstitionum ritibus interitum absolBut. Celebratis ergo vigiliis in ipsa nocte festiuitatis, dum adtèt è iuxta sepulcrum orat, manum suam directis digitis populo teste sanatam miratur adtonita.

CAP. XXIX. *Deserantis lingua obrigescit.*

QVIDAM eloquium emeruit hoc modo: hic etenim vt cruda operatur rusticitas populorum, iuramentum mendax in ecclesia protulit: mox rigente lingua, mutus effectus est, ita vt non vocis humanæ, sed bidentis mugitum simulare videretur. Aduenies autem ad huius confessoris tumulũ, prosternitur ad orationem, sensitque vt postea asserebat, tanquam si aliquis guttur eius tangeret: quod, vt credo, virtus erat dominici confessoris. Egressúsque, presbyterum qui aderat nutu deprecabatur, vt signum crucis faucibus clausis imponeret. Quod cum presbyter fecisset, iterum prosterB nitur ad orationem: protinúsque eleuatus vocis officio reddito, omnia quæ pertulerat, proprio patefecit eloquio.

CAP. XXX. *Stremonius Aruernorum Episcopus.*

PER sanctum enim Stremonium, qui & ipse à Romanis episcopis cum Gatiano beatissimo & reliquis quos memorauimus, est directus, primũ Aruerna ciuitas verbum salutis accepit, cóque prædicante salutarem mundi redemptorémque omnium Christum Dei filium credere cœpit. Huius autem sepulchrum apud Iciodorensem vicum habetur, ad quod cruda rusticitas, licet sciés quò quiescerent, nullum tamen ibi exhibebat honoris cultum: post longinqua verò annorum curricula, Cautinus, qui ipsius Aruernæ vrbis episcopus datus est, in diaconatu suo ecclesiam vici illius rexit. Igitur dum nocte quadam in lectulo cellulæ suæ, quę huic basilicę adhærebat, decumberet, audiuit psallentium quasi parum resonantibus vocibus: & surgens vidit templum magno spendente lumine, & obstupefactus aspicit intrinsecus. Erat enim cellula illa in superiore contra fenestras templi: & vi- *Cautinus.* *Chorus Angelorum.*
dit, & ecce circa tumulum multitudo albatorum tenentium cereos & psallentium. Quod diutissimè cernens cum discessissent, statim facto mane iussit tumulum cancello vallari, ac palliolis nitentiC bus obuelari, præcepítque reuerentiam loco illi impendi. Ex hoc enim oratio super tumulum funditur, & auxilia antistitis impetrantur. Hęc ab ipsius episcopi ore audiui.

CAP. XXXI. MAGNA enim gratia est, si sacerdotium dignè custodiatur in actu: si enim homini iniquo ac persecutori iustitię tantum contulit sacerdotium, vt prophetiam mereretur, id est Caiphæ, qui prophetauit vnum oportere mori de populo, ne gens tota periret: quanto magis timentibus Deum, & sanctè ac purè sacerdotium custodientibus tribui potest à maiestate diuina? vt etiam iuxta Iacobum prosit infirmis cum oratione visitatio sacerdotis, & plerunque conferat præsidium sola tantùm eulogiarum porrectio eius ex manu: secundum illud quod apud Aruernos gestum in adolescẽtia mea in veritate cognoui. Quidam presbyter solitarius iter carpens, ad hospitiolum cuiusdam pauperis Limanici mansionem expetiit. Qua accepta iuxta morem sacerdotum, nocte ab stratu suo consurgens, orationi adstetit: sed & homo quem necessitas compellebat lignum ex siluis euchere, valdè maturè surrexit: & sicut mos rusticorum habet, nondum inchoante luce, postulat cibum à coniuge, quæ sine mora porrexit. Acceptum verò homo ille panem, non prius comedit quàm à sacerdote D benediceretur, aut ab eo eulogias acciperet: quibus acceptis, sumpsit & abiit. Cúmque ad amnem adhuc antelucanum veniisset, impósito plaustro cum bobus, in ponte qui super nauem locatus erat, alterum transmeare cœpit in littus. verùm vbi in medium amnis deuenit, audiuit vocem dicentem, Merge merge, ne moreris. Cui respondens vox alia ait, Sine tua enim admonitione quæ proclamas feciſſem, si res sacra meis conatibus non obstaret. Nam scias eum eulogiis sacerdotis esse munitum: ideo ei nocere non possum. At ille voces audiens, & personam nullius cernens, ac de se verba iactari cognoscens, consignans se cruce dominica, gratias Deo egit, quòd ei pars aduersa prævalere non potuit. Tunc in litus vlterius progrediens, cum optato onere domum regressus est saluus. *Eulogia ferunt à damone rusticum.*

CA. XXXII. *coniugati à sepulchris abstinent.*

DVOS fuisse apud Aruernum, virum scilicet & puellam, refert antiquitas, qui coniuncti coniugio, non coitu, & in vno stratu quiescentes, non sunt ab alterutro polluti in voluptate carnali: post multos verò annos cum eis esset latenter vita castissima ex consensu pari vir tonsuratus ad clericatum, puella verò religiosum induit vestimentum. Factum est autem vt impletis diebus puella migraE ret à seculo: denique vir eius præparata sepultura, exhibuit corpusculum ad sepeliendum. Cúmque eam sepulchro reconderet, arcanum quod inter eos conuenerat, eleuatis manibus ad cælum pandit, dicens, Gratias tibi rerum omnium artifex ago, quòd sicut mihi eam commendare dignatus es, ita tibi reddidi ab omni voluptatis contagio impollutam. At illa subridens ait, Sile sile vir Dei, quia non est necesse fatearis nostrum nemine interrogante secretum. Post hæc obtecta operторio recessit. Non post multum verò tempus & ipse migrauit à seculo, sepultúsque est in loco suo. Erat autem in vna quadam basilica, sed è diuersis parietibus vtrunque sepulchrum habebatur: & vnum quidem ad meridiem, alterum ad aquilonem. Mane autem facto, inuenta sunt pariter esse sepulchra, quæ vsque hodie sic perdurant: ideireo nunc incolæ duos amantes vocitant, & summo venerantur honore. *Sepulchra amantium.*

CAP. XXXIII. FVIT etiam in supradicta Aruerna vrbe admirabilis sanctitatis Amabilis quidam vici Rico-

Universidad de Deusto Biblioteca

magẽsis presbyter, qui virtutibus magnis præcellẽs, sæpè serpẽtibus dicitur imperasse. Nã ad huius F
tumulum cum dux Victorius despexisset orare, adfixo è regione equo nequaquam poterat amouere. Quem cũ flagris stimulisque vrgeret, & ille quasi æneus staret immobilis, tandem aliquãdo dux à suis commonitus, qui, vt ita dicam, ipsi pecudi similis erat factus, ad orationem descẽdit. Cúmque fideliter orasset, quò voluit iuit. Ad huius sepulchrum energumenum vidi mundatum, periurantem dirigiuisse, vt ferrum: crimen confessum, illicò absolutum.

Iurans dirigit.

CAP. XXXIIII.

FERTVR etiam fuisse in ea vrbe puella quædam religiosa atque deuota Deo, quæ in rure commanẽs, quò ab vrbica populatione summota liberius dignas Deo laudum hostias exhiberet. Quotidiè autem ieiuniis & orationibus insistebat. Factum est igitur vt migrans ab hoc mundo, ad basilicam oppidi causa sepeliendi portaretur: verùm vbi leuato feretro corpus per viam ferri cœpisset, aduenies grex magnus columbarũ super eam volare cœpit: atque huc illuc volitãdo sequi quò hæc à proximis ferebatur. Qua in basilica delata, grex totus super tectum ædis ipsius visus est consedisse. Illáque sepulta, ad cælos euolauere columbæ: vnde non immeritò Georgia nuncupata est, quæ sic exercuit mentem cultura spiritali, vt adepto virginitatis sexagesimi fructus prouentu egrediens de G
seculo, cælestibus honoraretur exequiis.

Columbæ virginis agũt exequias.

CA. XXXV

IN basilica autem sancti Venerandi, quæ sancti Illidij est proxima, transuoluta cellula à parte occidentis fuit, in qua multa ex marmore Pario sepulchra sculpta sunt, in quibus nonnulli virorum sanctorum ac mulierum religiosarum quiescunt, vnde non ambigitur eos esse Christianos, quia ipsæ historiæ sepulchrorum de virtutibus domini & apostolorum eius expositæ sunt. Eo quoque tempore quo Georgius Valauorum ciuis Aruernæ vrbis comitatu potiebatur, pars transuolutionis illius quæ per longinquæ incuriæ negligentiam pluuiis erat infusa, super vnum eorundem sarcofagum ruit, opertoriúmque eius impulsum in frusta cõminuit: in quo adparuit puella iacens ita membris omnibus solidata, quasi nuper ab hoc seculo fuisset adsumpta. Nam facies manúsque eius cum reliquis artubus integrę erant cum ingenti cæsariei longitudine: sed credo eam aromatibus fuisse conditam: vestimentum autem quod artus tegebat exanimes aquarum vi erat inlæsum, nulláque putredine resolutum, aut nigredine quacunque fuscatum. Quid plura? ita adparebat integra, vt dormiens potius quàm mortua putaretur. Autumabant autem quidam nostrorum ob candorem ve- H
stimenti holoserici, in albis eam transisse. Aiebãt etiam annulos murænuláque aureas circa eam repertas, & clam ne episcopus sentiret, ablatas: nulla tamen ætas temporis nostri cuius meriti generisque aut nominis fuerit, aut opinione aut lectione cognouit. Dum autem hoc corpusculum per anni vnius spatium detectum iaceret, nec esset qui respectu humanitatis, huic adhiberet sepulchro tegumen, contigit vt vxor antedicti comitis viri post obitum grauiter ægrotaret, ac diuturna valitudine obtenta oculorum lumine mulctaretur. Quæ laxata à febre, vocat medicos, diuersa adhibet studia, largitur & præmia. Sed nullis potuit modis ab eisdem elicere medelam, donec tandem aliquando pietas domini commota respiceret. Adparuit enim ei persona quædam per visum noctis, dicens, Si vis visioni pristinæ restaurari, perge quantocius, & require lapidem mundum, ac sarcophagum puellæ quiescentis quod in basilica sancti Venerandi detectum habetur, citius tege: mox detectis visibus oculorum tuorum clarè cuncta prospicies. Quo facto, vt vas illud clausit opertorio, protinus apertis oculis lumen recepit ex integro: vnde non ambigitur esse eam nobilis meriti, quæ I
talia præstare potuit ægrotanti.

Cadauer incorruptum.

Obsequiosa pietas.

CAP. XXXVI.

SVNT autem in hoc loco multa sepulchra, quæ, vt diximus, fidelium esse probantur. habetur enim ibi tumulus huic à lęua contiguus, longitudine, latitudine, altitudine omníque positione consimilis: in huius fronte superiore habetur scriptum, Sanctæ memoriæ Gallę: est & illud nihilominus sepulchrũ sculpti meritis glorioſum, inter egressum basilicę sancti Illidij & ingressum templi beatĩ Venerandi in edito positum, in quo ferunt Alexandrum quendam religiosum fuisse sepultum: de quo frequens infirmorum necessitas eraso puluere hausta dilutione, extemplò consequitur sospitatem. Vnde tam frequens exequitur medicamentum, vt pro assiduis beneficiorum commodis transforatum ab aspicientibus cernatur. E regione autem huius sepulchri si ingrediaris per ostium in basilicam sancti Venerandi, dextra de parte sepulchrum paruum contemplaberis super terram situm, rusticiori formatũ lapide: sed ignotũ est omnibus quis quiescat in eo: nã haberi in eo diuinũ aliquid, res ipsaquã dicturus sum pandit. Mendicus quidã, vt ipsi oculis nostris inspeximus, super ipsum erat solitus considere: sed credo, eum, vt fragilitas humana præbet, in aliquod indignum facinus obuo- K
lutum: quia virtute quiescentis cum sonitu magno excussus longè proiectus est, sepulchrúmque medium crepuit, quod vsque nunc ita cernitur: indignum quippè se hominem humatus existimauit, qui super hos artus deberet facere sessionem. In hac enim basilica & beatus martyr Liminius est sepultus: cuius agonis historia cum ab incolis teneatur, nullus tamen ei cultus venerationis impenditur. Sunt enim ibi, vt diximus, inlustrium meritorum viri, quorum nomina ignota incolis, scripta tamen, vt credimus, retinentur in cælis.

Mendicus turpius sedens miraculo excitatur.

CAP. XXXVII.

EST ibi & sepulchrũ ipsius sancti Venerandi episcopi, à quo hęc ędes nomen accepit, sub analogio compositum, super quod caput per feneſtellam quicunque vult, immittit, precãs quę necessitas cogit, obtinétque mox effectum, si iustè petierit. Ibi & sanctus Nepotianus episcopus requiescit, qui

fuit in

A fuit in seculo summæ vir sanctitatis, obtinens nunc cum domini potentia quæ ab eo fuerint implorata. Sæpe enim super hæc sepulchra frigoriticorum oratio fusa desideratam retinet medicinam. *Inuocatio sanctorum efficax.*

MAGNA quondam fuerunt mundi luminaria, quæ vt sol radiis, ita mũdum virtutibus inlustrabant. Aiunt ergo in quodam monasterio fuisse monachum, qui cum apud alios iuxta regulas monasteriorum orationi & lectioni insisteret, secretius tamen atque peculiarius omnipotenti Deo sacrificia reddebat orationum. Nam post impletum in oratorio cursum, eleuabatur clã à presentia fratrum: & abiens inter cõdensas rubos buxósque & ilices, vbi iam spes erat quòd à nullo nisi à solo inspiceretur Deo, prosternebat se in orationem. Verùm postquam decumbens, dominum diutissimè deprecatus fuisset, eleuans se ab humo, erectis ad cælum palmis atque luminibus, psalmorum tacitè seriem recitabat: & in tanta compunctione cælo erat intentus, vt riui lachrymarum ab eius oculis vehementer effluerent. Quod cum vnus fratrũ cautius prosequens, prouidisset, abbati non siluit. Ille verò adtentus quando ad hæc agenda properaret, prosecutus est à longè, & prostratus solo, expectabat quid fidelis discipulus exerceret. At verò adtentus à longe, vidit miraculum magnum: nam ab B vtraque parte oris eius flamma processerat, & in longo paulatim deducta, quasi funiculus super eum ascendit: coniunctáque simul pharum magnam effecit, quæ vsque ad cælos videbantur scandere: & quanquã coma in sublimi producta excreuerit, non tamen erat noxia capiti. Stupens visu abbas, compressit se paululum. Ille verò completa oratione, ad monasterium rediit. Abbas autẽ per viam aliam est secutus, multis postmodum opprobriis monachum arguens ad vanam gloriam coercendam, non tamen indicans quæ vidisset. CAP. XXXVIII. *Orationis simplex veritas.*

MYSTICVM vt opinor hic ignis cõtinet sacramentũ, & tenebræ sensus mei eũ intelligere non queũt, qualiter adparẽs lumẽ tantũ præbet, nec quicquã adurit: vnũ tantùm scio quòd iustis aut super iustos adparẽt ista. Nã Moysi in rubo reliquisque patribus adparebat in holocausto. Beati quoque Martini prorumpẽs è capitis vertice, cælorum ardua penetrauit. Nã & Brachionem abbatẽ sæpius audiui referentem, sicut in libro vitæ eius scripsimus, dum in antedicti pontificis basilica nocturnas excubias celebraret, & reliquiæ sanctorum à peregrinis delatæ super altare haberentur, subitò globus ignis ab eisdem emergens vsque ad cameram templi visus est conscendisse, sed nõ mul- C tis vt ipse aiebat ostensus est: sic & in dedicatione oratorij nostri adparuit, sicut supra memorauimus. CAP. XXXIX. *Globus ignis.*

SED nec illud absurdum est credere, quòd sæpius per visiones expertas dominus reuelare dignatur, qualiter aut honorẽtur sancti, aut infirmi medicamina consequantur. Nam recolo gestum in infantia, cum pater meus ab infirmitate humoris podagrici laboraret, & ardore febrium ac doloribus multis adtenuatus lectulo decubaret, vidisse me in visu noctis personam dicentem mihi, Legisti, ait, librum Iesu Naue? Cui ego, Nihil aliud literarum præter notas agnoui, in quarum nunc studio constrictus adfligor. Nam hic liber prorsus an sit ignoro: & ait, Vade, inquit, facitóque hastulam paruulam ex ligno quod hoc nomen recipere possit, scriptúmque ex atramento sub paterni capitis fulcrum conloca. erit enim ei præsidium, si quod loquor impleueris. Mane autem facto matri quæ videram indicaui: iubet impleri visionis præcepta. Quod cum feciſſem, statim genitor ab infirmitate conualuit. Decurso quoque alterius anni curriculo, iterum ab hoc incommodo capitur: accenditur febris, intumescunt pedes dolore pessimo, nerui intorquentur. Hæc perferẽte dum cum magno D gemitu in stratu decumberem, vidi iterum personam in visione interrogãtem me, si librum Thobiæ cognitum nunc haberem. Respondi quòd non legerim: qui ait, Noueris hunc fuisse cæcum, cuius filius angelo comite, dum iter ageret in flumine piscẽ cepit. Cuius indice angelo, cor iecúrque fustollens, patris subfumigat oculos, qui statim fugatis tenebris lumen recepit. Vade igitur tu, & fac similiter, & accipiet refrigerium dolorum genitor tuus. Hæc matri cum referrem, confestim pueros ad amnem dirigit: pisces capitur, subtracta sunt de extis quę iussa fuerant, & prunis imposita: at vbi primùm fumus odoris patrem adtigit protinus, tumor dolórque discessit. CAP. XL. *Reuelatur authori paterni morbi remedium.*

GERMANVS autem glorioſus confessor in vrbe Roma obiit: indè verò leuatus post dies sexaginta ad ciuitatem Autisiodoram delatus, sepulturæ mandatus est. Tempore autem Teudechildæ reginæ, Nunninus quidam tribunus ex Aruerno de Francia post reddita reginæ tributa reuertens, Autisiodorensem vrbem adiuit, causa tantùm religionis: prouolutúsque ad beati sepulchrum, cum diutissimè orasset extracto de vagina tigre lapidem qui super venerabile sepulchrum habebatur, ne- E mine vidente percussit. De quo excussa particula modica, tanquam æneus diriguit, ita vt nullum membrum posset vllatenus iudicare, aut vocem emittere. Videntes autem eum pueri sic iacere, nesciebant quid ei euenisset: accedens verò vnus eorum cum eum interpellasset, & nullum ab eodem responsum accepisset, tunc ille, vt erat rigidus, in corde suo intelligens se damnatum, vouit dicens, Scio me præsumptuosum extitisse, beatissime confessor: sed deuotio exegit vt præsumerem: & ideo si me dignaris absoluere, & ad propria cum tua gratia redire permiseris, in basilica has reliquias condens, festiuitatem tuam deuotissimè annis singulis celebrare curabo. Cuius clausum murmur vir sanctus intelligens, eum absoluit, & abire eum permisit incolumem. Qui veniens reliquias illas in ecclesia posuit, & sancti festa per singulos annos fideliter celebrauit. Quodam autem tempore ad supradictam basilicam in qua reliquiæ conditæ sunt, cum Auito episcopo accessimus. Quo cum sanctus pontifex ieiunus ingressus fuisset hora quasi decima, omnes qui cum eo eramus, odo- CAP. XLI. *Irreuerens ad reliquias S. Germani vltus.*

rem liliorum & rosarum naribus hausimus: quod nobis beati pontificis præstitum merito non ambigimus. erat enim mensis nonus. Actum in vico Musiacas. F

CAP. XLII. APVD castrum Diuionense Hilarius quidam ex senatoribus habitauit, habens coniugem, ex qua & filios dicitur suscepisse: sed omnem domum suam ita in castitate atque omni puritate tam animi quàm corporis excolebat, vt nullus ibi adulteriū exercere præsumeret, effetque impletum in hac domo, quod dudum sancto repletus spiritu apostolus prædicauit, *Honorabile connubium & thorus immaculatus*. Hic itaque tam inter dominos quàm inter famulos castitate pollente, obiit vir illic: qui qualis quātúsque fuerit iuxta seculi dignitatem, sepulchrum eius hodiè patefacit, quod marmore Pario sculptum renitet. Quo defuncto & iuxta humanam consuetudinem sepulturæ mancipato, mulier deducto anni circulo ægrotauit, obiitque atque abluta est. Et quoniam sepulchrū illud tam immensum erat, vt ipsam iuxta imperium viri susciperet amoto opertorio dum locaretur in tumulo subitò eleuata vir dextera, coniugis ceruicem amplectitur: quod admirans populus, depositio secessit opertorio, cognouitque quæ eis castitas, qui timor in Deum, quæ etiam inter ipsos dilectio fuisset in seculo, qui se ita amplexi sunt in sepulchro.

Hilarius vxorem in sepulchro amplectitur.

G

CA. XLIIII *Florida. Paschasia.* IN hac autem basilica & sancta Florida quiescit, quæ vt ferunt incolæ, veste mutata religiosa valdè fuit. Est haud procul & alia basilica in qua Paschasia sancta quiescit. Hæc fertur adparuisse structoribus basilicæ sancti Benigni martyris, qui secus habetur, hortās vt opus cœptum insisterent, sciréntque se martyris adiutorio adiuuari: quæ in basilicam suam regressa nusquam comparuit.

Tranquillus. IN hoc loco & Tranquillus beatus confessor requiescit, super terram sepulchrum habens de quo magnum beneficium præstatur petentibus. Nam de mussulis supernatis medicamina populi promerentur: vnde ego valde experimentum tuli. Namque cum manus meæ minutis efferbuissent pusulis, & dolores pessimos ob hoc grauiter sustinerem, de hac mussula tactas quiescente humore protinus retuli sanas.

CAP. XLV. HABET & Burdegalensis vrbs patronos venerabiles qui sæpius se virtutibus manifestant, sanctum Seuerinum episcopum suburbano murorum summa excolens fide: & licet iam dixerimus in prologo libri huius, vt ea tantùm scriberemus quæ Deus post obitū sanctorum suorum eis obtinentibus est operari dignatus: tamen non puto absurdum duci, si de illorum vita memoremus aliqua de quibus nulla cognouimus esse conscripta. Sanctus igitur Seuerinus, vt ipsorum Burdegalensium clericorum fidelis relatio profert, de partibus orientis ad eandem destinatur vrbem. Dum autem iter ageret, & ecclesiam Burdegalensem Amandus episcopus regeret, adparuit ei dominus in visu noctis, dicens, Surge & egredere in occursum famulo meo Seuerino: & honora eum sicut honorati scriptura sancta docet amicum diuinitatis: melior est enim te meritísque sublimior. Exurgens autē Amandus episcopus accepto bacillo in manu sua, perrexit in occursum eius, nihil de viro sancto sciens nisi quæ dominus reuelasset. Et ecce, sanctus Seuerinus veniebat quasi obuiam ei. Tunc adpropinquantes sibi, ac propriis se nominibus salutantes, ruunt pariter in amplexus: deosculatíque fusa oratione, ecclesiam cum magno psallentio sunt ingressi. Quem deinceps intantum dilexit ac veneratus est Amandus episcopus, vt eum in locum suum substitueret, ac ipse quasi iunior habebatur. Denique post paucos annos, obiit beatissimus Seuerinus: quo sepulto Amādus episcopus recepit locum suum, quem ei non dubium est per obedientiam redditum, quam in dei sanctum exercuit. Ex hoc incolæ cognita eius sanctitate, patronū sibi adciscunt, certi quòd si quādoque vrbem, aut morbus obrepat, aut hostilitas obsideat, aut aliqua querela percellat, protinus cōcurrentes populi ad basilicam sancti indictis ieiuniis vigilias celebrant, deuotissimè orationem fundentes, & mox ab immnenti calamitate saluantur: vitam tamen huius postquam hæc scripsimus, à Fortunato presbytero conscriptam cognouimus.

Seuerino vt meliori sedem cessit Amandus.

H

I

CAP. XLVI HABETVR in hoc territorio & sanctus Romanus presbyter, quem vt scripta vitæ eius edocent, Martinus noster sepulturæ locauit. Est autem sepulchrum eius contiguum Blauiensi castello, super littus amnis Garonnæ: in quo sæpius naufragio perituros virtutis suæ saluat occursu, proclamantes inter fluctus torrentis vndosi, Miserere nostri sancte Romane confessor Dei: sed mox sedata tempestate, optato littore potiuntur. Nec enim fas est vllum perire naufragio, qui eius basilicā amnis de medio contemplari meruerit. Quod & nos valdè in grandi necessitate experti sumus. Nam cum imber creberrimus per multos defluens dies, amnem Garonnam extra littora eieciisset, atque impellente vento validis fluctibus exundaret, eleuarentúrque fluctuum montes validi, qui non parvum intuentibus ingererent metum, exoratus beatus confessor obtenuit, sicut credimus, virtutis suæ suffragio, vt compressis fragoribus, planum præberet fluminis alueum: & sic ingressi nauem, ad ripam alteram sine periculo sumus deuecti.

B. Romanus succurrit naufragis.

K

CA. XLVII. SVNT etiam sub eiusdem territorij vico sepulti duo presbyteri, vt res ipsa declarat, egregiæ sanctitatis viri. Nam eos post sepulchra viuere, ipsius rei miraculum quæ geritur manifestissimè docet. In vna quidem sunt sepulti basilica, sed è diuersis parietibus. Nam vnius eorum sepulchrum à parte austri, alterius habetur ad aquilonem. Igitur cum ad implendum officium clerici psallentium cœperunt exercere, & choris à se factis domino turba canora concinere, miscetur publica vox vtriusque psallentio: & vnus quidem chorus vnius vocis adiutorio adiuuatur, alius verò alterius vocis modulamine conualescit. Tantæque est suauitatis huius concentus, vt audientium sæpè mulceat

Martini sacerdotes canunt in choro.

A mulceat attentos auditus: probantur & cum his pleraque indulgeri beneficia, si fidelis oratio præmittatur. Agitur autem in vico Vodollacensi.

CAP. XLVIII.

HAVD secus & Reontio villa est, in qua cum esset ecclesia catholica, aduenientibus Gothis ad suam sectæ immunditiam eam transtulerunt. est autem secùs eam domus magna. Cúmque aduenirent vigilia paschæ, hic cum hæreticorum sacerdotibus paruulos in ecclesia nostra tingebant, vt negato scilicet sacerdoti aditu baptizandi, faciliùs ad hac sectam populus implicaretur: sed ille sagaci intentione dum ij in ecclesia nostra essent, hic præparato ministerio, in domo eorum baptizare cœpit, illis in ecclesia baptizantibus, sed præcurrente diuina vltione de infantulis quos ibi hæretici tinxerant, id est bis denis, nullus ad clausum pertingere potuit viuens. Quod videntes hæretici, & domum suam ecclesiam fieri timentes, presbytero suam ecclesiam reddiderunt. De his verò quos ille baptizauit, nullus eo tempore est defunctus, nisi quem dominus post legitimam ætatem vocare dignatus est.

Neophyte Arreticorum.

CAP. XLIX.

B INFRA terminũ autem Beorretanæ vrbis in vico Sexciacensi sanctus Iustinus presbyter quiescit. Qui cùm multis virtutibus polleat, sæpius ad sepulchrum eius energumeni declamantes mundantur. Huius meritis ac sanctitate propinquus est Misilinus, qui eiusdem ordinis officiũ in ecclesia habuit: qui apud Taluam vicum huius territorij quiescit, similibus florens virtutibus.

Energumeni.

CAP. L.

HIS vrbe & termino sociatus sanctus Seuerus, & ipse presbyter ordinatus, nobili stirpe progenitus. Nam in rure domus Sexciacensis, quod in eius sessione subsistebat, duas ecclesias ædificauit, templum dei sanctorum reliquiis communiuit. Cùm autem dies dominicus aduenisset, celebratis missis vno in loco, ad alium pergebat. Erat autem inter vtrasque ecclesias spatium quasi milium viginti. Hoc ei erat opus per singulos dominicos dies. Factum est autem quadam dominica, dum hoc iter tereret, & velocius cornipedem calce verberans properaret, caput eius ramus mespili arboris percuteret. At ille iniuriam sentiens ait, Arescere te iubeat deus cuius nutu de terra egressa es: & confestim aruit arbor vsque in ipsis virtutis suæ radicibus. Ille verò accedens quò ibat, celebratis solemniis, fuit in eodem loco tribus diebus. Quarta autem die regressus, cum vidisset arborem aridam, ait, Væ mihi qui in amaritudine cordis maledixi huic arbori: ecce enim qualiter aruit: & de-

Seueri ad imprecationem arbor exaruit.

C scendens prostrauit se ad radices eius, & ait ad dominum, Deus omnipotens, cuius nutu omnia gubernantur, cuius imperio nominata creantur, creata viuunt, mortua reformantur: cuius salubre præceptum tenẽtes, viuere nos post mortem corporis huius credimus per futuram resurrectionem: tu præcipe vt reuiresca hæc arbor, & sit sicut antea. Et statim quasi per aliquam venarum dispositionem humor à terra consurgens, per totos arboris patulæ ramos vberi inrigatione diffunditur, laxánsque nodos arantes prorumpentibus foliis reuixisse ab astantibus est mirata. Magna enim illi fuit virtus ac eleemosyna: ita vt superius dictum est, de domibus suis ecclesias faceret, ac facultates suas in cibos pauperum erogaret. In vna verò earum sepulchrum suum deposuit, in qua & sepultus est. Solitus erat namque flores liliorum tempore quo nascuntur, conlegere, ac per parietes huius ædis adpendere.

Pietatis opera Seueri.

CAP. LI.

VNDE qualis fuerit vita eius in hoc seculo, ita domino cooperante claruerit, vt euidentibus nũc prodigiis designetur. Igitur lilium quod diximus ab eo collectum, atque in basilica sepulchri eius

D positum, prætereũte tempore, laxatis deorsum florum foliis, arente coma emarcuit. Et ita siccatum videtur, vt si contingatur manu, putetur in puluerem extemplò resolui, totúmque annum in hac ariditate perdurat. Aduenientè verò die quo confessor migrauit à corpore, in rediuiua viriditate resurgit: videásque foliis paulatim reuirentibus ipsos flores adtolli, & sine vllo aquæ ac telluris humore, in ea specie qua quondam fuerant, renouari: & sic beatus confessor profert nouos flores è tumulo, qui cum sanctorum reliquiis vt palma floret in cælo.

CAP. LII.

SVB termino quoque vici Iulienſis sunt tres presbyteri consepulti, vt fertur per antiquam relationem nullius consanguinitatis propinqui vinculo, nisi tantùm in amore dei socij, è cælo fratres effecti. qui vnius loci spacium sepulchris iuxta positis assiduitate miraculorum inlustrant. Qui cum multorum annorum curricula in his vbi sepulti sunt, loculis quiescerent, scissum nuper pauimentum quod calce atque comminuta testa, quasi silex durissima fusum erat, vnius sepulchri cacumen adparuit. Quo paululum eleuato, tellus scissa, apicem alterius patefecit. Illóque emicante secutus est tertius tumulus, qui nunc iuxta initium ostensionis suæ gradatim eleuantur super ter-

E ram. Sed nunc iam primus, liber à mole terrena, liberum se visibus præstat humanis: duo adhuc sequuntur: sed annis singulis proficiunt ad egressum. O admirabile mysteriũ deitatis, quod artuum sepultorum puritatem manifestat seculo, dum prodit è pauimento, & præparat ad resurrectionem non vermi morituros dandos, sed luci solis claritate æquandos, ac dominici corporis conformatione clarificandos: sunt autem hæc sepulchra infra terminum quem superius diximus, apud vicum Atroam.

Candidati resurrectionis.

CAP. LIII.

THAVMASTVS quoque iuxta expositionem nominis sui, admirabilis sanctitate, Momociacensis vrbis fuisse fertur episcopus: de qua vrbe nescio quare demolitus, Pictauum oppidum petiit. Ibique præsentem vitam in bona perdurans confessione, finiuit. Cui quæ sit merces in cœlo, ad eius ostenditur tumulum: cúmque inhabitare paradisum prodit virtus egrediens de sepulchro: illúdque in eo veraciter ostenditur, quod dominus Iesus Christus in euangelio Marthæ dicit, *Qui credit in*

me, etiam si mortuus fuerit, viuet: & omnis qui viuit & credit in me, non morietur in æternum. Hic ergo super F terram sepulchrum habet ante ipsum atrium beati Hilarij: de quo tumulo erasus à multis puluis, & haustus, ita dolori dentium febriúmque medetur, vt qui hauserit, miretur effectum. Nam ita hæc benedictio assiduè expetitur, vt iam in vno loco sarcophagus adpareat transforatus.

Thamnasti: virtutes & sepultura.

CAP. LIIII *Lupianus.*

INTRA ipsum Pictauorum terminum, qui adiacet ciuitati Namneticæ, id est in vico Ratiatensi, Lupianus quidam in albis transiens requieſcit. Hic fertur à beato Hilario antistite donum baptismatis suscepisse: sed mox, vt diximus, migrauit à corpore. Cui à deo bonorum omnium largitore, tãta est gratia adtributa, vt ad eius sepulchrum cæcus visum, paralyticus gressum, mutus mereretur eloquium.

CAP. LV. MELANIVS autem Redonicæ vrbis episcopus, post innumerabilium signa virtutum, iugiter intentus cælo, emicuit seculo: super cuius sepulchrum miram Christiani fabricam celsitudine leuauerunt: sed instinctu maligni, qui semper bonis aduersatur operibus, quodam tempore ab igne comprehenditur. Palla etenim erat lignea quæ sanctum confessoris tegebat sepulchrum: ilicet, vbi tignorum congeries flamma dominante truncatur, ruunt tegulæ cum ligaturis, & reliquo tecti adparatu. Vna tamen è trabibus flammato capite impetu ruinæ propulsa, super tumulum sancti ruit. Quę G non modò succendere pallam, verumetiam conterere inter se & lapidem sepulchri potuerat. Ruit insuper & immensa multitudo carbonum. Alia quoque vela quæ vel parietibus vel ostiis dependebant, ad primum flammæ flatum exusta sunt. Hæc verò palla non solùm non vsta, verumetiam nec summo tenus ab igne dedecorata est. Igitur expleto incendio, ingrediũtur populi cum ciulatu magno, & vsque ad sepulchrum antistitis properant, inter fletus & lachrymas noua gaudia percepturi: remouent desuper tumulum ligna cum flammis, adprehensúmque tumuli velum, excussis prunis mirantur omnes inlæsum.

Melanij sepulchrum nũ læditur incẽdio.

CAP. LVI. VICTORIVS Cenomannorum episcopus, magnis se virtutibus sæpius declarauit. Nam ferunt quadam vice, dum ciuitas ipsa cremaretur incendio, & validis globis flammæ huc illúcque impellente vento propellerentur, hic quasi pastor bonus non perferens ecclesiasticas caulas ab insidiis Satanæ deuastari, obuiam se turbini obtulit. Eleuatáque manu, facto signo crucis ecõtrà, ilicò omne H cessauit incendium, liberatáque ciuitas gratias pastori retulit, eo quòd non permiserit res suas ab imminenti igne vastari. & ad huius sepulchrum sæpius infirmi sanantur.

Victorius cruce extinguit incendium.

CAP. LVII. MARTINVS Sanctonicæ vrbis abbas, Martini vt ferunt, nostri discipulus, apud vicum vrbis ipsius, in monasterio quod ipse post magistri dogmata ædificauit, in pace quieſcit, ad cuius tumulũ quædam è pagensibus manus contractas deferens, retulit sanas. Alius qui exustis humoris febre neruis, poplitibus intortis gressu caruerat, vt ad sepulchrum sanctum prostratus est, nouum robur sumens, ariditate sublata, incolumis relatus est, multos ipsi deinceps seruiẽs annos. Huius sepulchrũ Palladius episcopus cum non valuisset cum multis, opitulante adiutorio confessoris cum quinque abbatibus mouit, composuítque quò voluit.

Martini Sanctonici virtutes.

CAP. LVIII SVBVRBANO quoque vrbis huius Bibianus antistes quieſcit: cuius virtutum moles, liber qui iam de eius vita scriptus tenetur, enarrat. nunc autem exoratus crebrò languentibus tribuit sospitatem. Vnde videtur vt de tantis miraculis vel vnum fari præsumam. Mulier enim cuius manus aruerant, vnguibúsque iam sauciatæ, contractis neruis, opus operandi perdiderant, ad beati sepulchrum I deuota prosternitur. Factáque oratione, manus redintegratas, laxatis digitorum filis, ad agendas domino gratias meruit eleuare.

CAP. LIX. TROIANVS item pontifex ipsius Sanctonicæ ciuitatis sancto Bibiano huic coniunctus cælo, vicinus est tumulo. Magnæ enim virtutis fuisse dicitur hic sacerdos. Quodam verò tempore, dum inter obscura noctium tempora, loca sancta quæ tunc in circuitu vrbis habebantur, vno tantùm subdiacono comite circuiret, adparuit ei globus magnus luminis quasi de cælo descendens. Cognita autem vir dei re, ait comiti, Ne sequaris penitus, donec ego te vocem: at ille terræ deuolutus, spectabat haud procul, quídnam miraculi ageret dei seruus. erat enim ager publicus, in quo constiterat. Adpropinquante verò lumine, cucurrit sacerdos ad occursum eius, & vsque ad terram se humilians, ait, Benedic quæso mihi beate pontifex. Cui ille qui aduenerat ait, Tu mihi benedic sacerdos dei Troiane: & dato sibi osculo, facta oratione locuti sunt diutissimè simul. Subdiaconus verò adtonitus, spectans vidit lumen qnod adparuerat, eadem qua venerat via reuerti: vocans itaque ad se subdiaconum, ait, Accede nunc, vt explicemus cœptum iter ad visitanda sanctorum K loca. Tremens verò subdiaconus ait, Quæso domine ne despicias humilitatem meam: sed indica mihi quæ videris: animaduerti enim, nescio quid fuisse diuinum. Cui ille, Dico tibi: sed tu nemini dixeris. Nam scito quòd in quacunque die hæc publicaueris, ab hoc mũdo migrabis. Sanctum (inquit) Martinum Turonicum vidi, & ipse locutus est mihi: caue ergo ne cui vulgare audeas arcana dei. Igitur sacerdos impleto vitæ huius cursu obiit. Subdiaconus verò plenus dierum ægre ferens quòd virtus sancti Troiani occuleretur, conuocato episcopo cum clericis, ac quibusdam seniotibus, omnia quæ à sancto audierat, & qualiter mysterium luminis viderat, quod manifestissimè fidem Troiani Martiníque gloriam patefecit, ex ordine referauit: nec quicquam ex his occuluit, adiiciens hæc, Et vt probetis vera esse quæ loquor, finito sermone finem facio vitæ: & his dictis clausis oculis obiit, non sine admiratione adstantiũ. Magnæ enim, vt diximus, virtutis fuit

Lux cælestis.

Visio & apparitio B. Martini.

beatus

A beatus Troianus antistes & honorabilis inter cunctos ciues vrbis suæ. Hic fertur dum esset in corpore, si nouum, vt adsolet, amphibolum induisset, cum quo processurus diœcesin circumiret, fimbriæ huius vestimenti à diuersis diripiebantur: salubre omnis homo computans quicquid ab eo rapere potuisset. Qui sepultus in terris cœlo se viuere multis virtutibus manifestat. Nam energumeni, frigoritici, cæterique infirmi, plerunque ad eius tumulum exorantes, accepta incolumitate recedunt.

Frigoritici.

HAVD procul ab huius confessoris æde, erat oratorium paruulum, & in angulo vnde arcus oricbatur, erat magnus sarcophagus, in quo ferebatur sepultos fuisse duos, sponsum scilicet & sponsam, qui post baptismum in albis positi, à seculo discesserant: hos etiam adfirmabat antiquitas fuisse ex genere sancti Pictauensis Hilarij. Hoc ergo sepulchrum tali in loco situm, non modò peruium arcebat ingredientium, verumetiam qualiter paries qui ab stillicidio infusus fuerat, emendaretur, quia esset contiguus, inhibebat. Qua de causa Palladius pontifex ciuitatis, qui ex genere quondam diuitis Palladij descenderat, remouere ipsum summo à loco nitebatur studio, ita vt coniunctis amB plius trecentis viris, cum funibus trahere & vectibus impellere conaretur. Positis iam lapidibus, super quos hic sarcophagus locaretur, denique impenduntur totæ vires trahentium, sed non valent mutilare sepulchrum. Frons cuncta sudore perfunditur, sed opus validum nō impletur. Voces dantur hortantium atque dicētium, Eia age, trahe funem: sed non mouetur omninò sepulchrum. Quid plura? Lassantur omnes in opere, & intercedente nocte petunt cuncti dari quieti: ilicet vbi transactis nocturnis tenebris nouum inluxit mane, anxius cogitatione sacerdos, rogat iterum procedere suos ad oratorium: ipse anticipans cunctos, ingrediénsque, inuenit ipsum super ipsos quos composuerat lapides, omni firmitate subsistere. Admiránsque dominum glorificat, qui potenti virtute perfecit quod manus humana nequiuerat: horum tamen nomina nulli sunt reuelata.

CAP. LX.

Palladius.

Sepultura immobilis.

NICETIVS quoque confessor in vrbe Lugdunensi, vir totius sanctitatis, conuersationis castissimæ, charitatis eximiæ, vita perfunctus est. Cuius eleemosynæ atque humilitas nec inuestigari tantùm, nec enarrari à nobis possunt: qui postquam beatum spiritum præmisit ad cælos, positus in feC retro ad basilicam in qua sepultus est, ferebatur. Et ecce vnus puerulus diuturna cæcitate grauatus, cum reliquis plangens adminiculo sustentante sequebatur. Factum est autem cum graderetur, perlata est vox in ore eius secretius, dicens, Adpropinquare feretro, & cum subter ingressus fueris, protinùs recipies visum. Ille verò interrogabat hominem qui eum trahebat, quis esset qui hæc verba auribus suis inferret. Negat ille quenquam videre qui ei loquatur. Cúmque bis & tertiò hæc vox aures illius verberasset, cognouit aliquid noui gerendum, & se ad feretrum postulat duci. Accedénsque, & inter albentium diaconorum turbam perlapsus, quò iussus fuit, ingreditur. Denique vt nomen sancti inuocare cœpit, ilicò reseratis oculis lumen recepit. Post hæc puer erat assiduus in basilica, ad sepulchrum sancti deseruiens, & lumen accendens: sed à quibusdam ciuitatis maioribus opprimebatur atque fatigabatur, vt nec victus alimoniam posset habere. Cúmque sæpius hæc ad beatum imploraret sepulchrum, adparuit ei sanctus per visum, dicens, Vade ad Guntchramnum regem, & ei quid patiaris diligenter enarra. Ipse enim tibi præbebit vestitum & alimentum, eripiétD que te de manu inimicorum. Denique hac admonitione firmatus puer, ad regem accedens, quæ suggessit obtinuit. Sed & nunc ad sepulchrum beati confessoris multa miracula Christo auspice tribuuntur. Nam & miserorum ibi cathenæ rumpuntur, cæci inluminantur, dæmones effugantur, sanitati redduntur paralytici, perferentes accessus febrium, liberantur. In quo loco tam frequenter ostenduntur miracula, vt ex ordine scribi longum sit. Tamen retulit mihi vir fidelis, quatuor ibi cæcos ante paucos dies fuisse inluminatos, & quòd hominem quē claudum olim nouerat, incolumem nuper aspexit.

CAP. LXI.

Cæcus illuminatur.

confessoris Nicety virtutes.

DVM quadam vice ad occursum supradicti pontificis ambularem, & loca sancta Lugdunensis oppidi circuirem, vir ille qui nos præcedebat, ad cryptam beati Helij inuitat ad orationem, dicens, Quia magnus sacerdos in hoc loco quieuit. Cúmque oratione facta sancti tumulum admirarer, & tacitus de meritis eius aliquid interrogare cogitarem, aspicio in ostio esse scriptum, qualiter sepulchri violator cadauer spoliarit exanime. Inquirens verò causam, si hæc vera essent quæ in ostio picta cernebantur, vir mihi talia retulit: Sanctus Helius tempore paganorum in hac vrbe fuit E episcopus: qui defunctus, sepultus est à fidelibus. Nocte autem sequenti veniens quidam paganus, lapidem qui sarcophagum tegebat, reuoluit: erectúmque contra se corpus sancti conatur spoliare at ille extensis lacertis constrictum ad se hominem fortiter amplexatur, & vsque mane populis expectantibus tanquam constipatum loris, ita miserum brachiis detenebat. Igitur iudex loci, violatorem sepulchri iubet abstrahi, ac legali pœnæ sententia condemnari: sed non laxabatur à sancto. Tūc intelligens voluntatem defuncti, facta iudex de vita promissione laxatur, & sic incolumis redditur. O verè sanctam vltionē pietate permixtam! retenuit hominem vt argueret, sed tradi non permisit supplicio, quem iam reddiderat emendatum.

CAP. LXII.

S. Helius sepulturæ violatorem comprehendit.

LEONIS autem Romani imperatoris filia, cum ab spiritu vexaretur immundo, & per loca sancta duceretur, assiduè clamabat nequam spiritus, Non hinc egredior, nisi archidiaconus Lugdunensis adueniat, & nisi ipse me de hoc vasculo quod acquisiui, eiiciat: nullatenus hinc sum egressu-

CAP. LXIII.

Dæmone corripitur Impfilia.

rus. Audiens hæc imperator, dirigit suos in Gallias. Quem illi repertum suppliciter exorant vt cum F
cis ad visitandam puellam Romam dignaretur accedere. Ille verò contradicens, & se indignum per
quem Christus miracula ostenderet, esse vociferans: admonitus episcopi sui consilio, cum eisdem
missis iter dirigit: & ad imperatorem veniens cum honore suscipitur. Audiens autem de infirmita-
te puellæ, se ad basilicam beati Petri apostoli confert: ibíque continuato cum vigiliis & orationibus
triduano ieiunio, quarta die per inuocationem domini nostri Iesu Christi & crucis vexillum, im-
mundum spiritum à corpore puellæ depellit. Qua sanata, tria ei cẽtenaria auri imperator offert: sed
ille vir altioris spiritus, caducas diuitias pro nihilo respuit, dicens, Si me tuis muneribus locupletare
desideras, illud quod cunctæ proficiet ciuitati largire: tributum, ait, in tertio circa muros miliario
Merces episcopi liberatio populi. populis cede: hoc vtriusque animabus salubre beneficium erit. Aurum verò tuum necessarium non
habeo: pauperibus illud pro tua tuorúmque felicitate dispensa. Quod ille non abnuens, aurum pau-
peribus erogat, & tributum petitum ciuitati concedit. Vnde vsque hodiè circa muros vrbis illius
in tertio miliario tributa non redduntur in publico. Post discessum verò beati archidiaconi, ait im-
perator suis, Si iste inquit, deum plusquam pecuniam diligit, dignè ecclesia illa cuius nobis minister G
obsequitur, nostris muneribus inlustratur. Tunc capsam ad sancta euangelia recludenda, patenám-
que & calicem ex auro puro preciosisque lapidibus præcepit fabricari. Quod miro perfectum ope-
re, per hominem creditum dirigit ecclesiæ: sed nuncius ille inter Alpes positus, qui hæc exhibebat,
ad aurificis cuiusdam domum diuertit. Cúmq; ab eo aurifex scisciteretur quid negocij gereret, rem
secretius ac simpliciter pandit: & ille, Si, inquit, meo consilio conniuentiam præbueris, multa nobis
hæc ratio poterit lucra deferre. Ad hæc ille diabolo instigante seductus, & vt fertur inter rusticos
sermo vulgatus, quod inhianti auro ac circunuentionis fallacias inferenti, sæpius animi coniũgun-
tur, statim huius consilij effectus est consentaneus. Tunc ille deceptor fecit similes de argento spe-
cies, vt nihil aliud quàm aurum purissimum putaretur: & sic opera quæ cum gemmis foliisque aureis
fuerant superposita, studiosissimè cum clauis adfixit. Veruntamen calicem non comminuit, quia ca-
taclyza in ipso fuerant solidata. Denique portitor cum hac fraude Lugdunum aduenit: oblatisque
muneribus, ab ipso muneratur: regressúsque ad socium, aurum de speciebus figuratum recipere fla-
gitat: aurifex verò adhuc non esse totum paratum pronũciat: sed sub ipsa expliciturum se nocte pol-
licetur. Exacta igitur cœna, cum in cellula qua hæc operabãtur, pariter resederent, concussa subitò
Fraudatores ecclesiæ puniuntur. à terræmotu super eos diruit, disruptáque terra sub pedibus eorum, ipsos pariter cum pecunia de-
glutiuit, descenderúntque viuentes ac vociferãtes in tartarum. Vltúsque est deus velociter de frau-
de ecclesiæ suæ. Ego verò has species in ecclesia Lugdunensi sæpissimè vidi. Sit hoc populis docu-
mentum, vt nullus res ecclesiæ aut adpetere, aut fraudare nitatur. Nam aliter videbit dei iudicium
super se velociter imminere.

CAP. LXIII. *Frigoritici.* REQVIESCIT suburbano murorum vrbis ipsius mulier quæ dicitur collegisse calciamentum
beati martyris Epipodij, quod de pede eius cecidit, cum ad martyrium duceretur. Ad cuius tumu-
lum sæpius frigoritici cæteríque infirmi sanantur. Erasum de tumulo ipso puluerem hauriunt, inco-
luméque discedunt.

CAP. LXV. DVOS in hac vrbe fuisse ferunt, virum scilicet & coniugem eius, senatoria ex gente pollentes,
qui absque liberis functi, hæredem ecclesiam dereliquerunt: sed vir prius obiens, in basilica sanctæ I
Mariæ sepultus est. Mulier verò per annum integrum ad hoc templum degens, assiduè orationi
vacabat, celebrans quotidiè missarum solennia: & offerens oblationem pro memoria viri, non dif-
fisa de domini misericordia, quòd haberet defunctus requiem: in die qua domino oblationem
pro eius anima delibasset, semper sextarium Gazeti vini præbuit in sacrificium basilicæ sanctæ. Sed
subdiaconus nequam reseruans gulæ Gazetum, acetum vehementissimum offerebat in calice, mu-
liere non semper ad communicandi gaatiam accedente. Igitur cum fraudem hanc deo placuit re-
Subdiaconus communioni supponit acetum. uelare, adparuit vir mulieri, dicens, Heu heu dulcissima coniux, defluxit labor meus in seculo, vt nũc
acetum in oblatione delibem. Cui illa, Verum, inquit, quia charitatis tuæ nõ immemor, semper Ga-
zetum potentissimum obtuli pro requie tua in sacrario dei mei. Expergefacta autem admirans vi-
sionem, eandémque obliuioni non tradens, ad matutinum secundum cõsuetudinem surrexit. Qui-
bus expletis celebratísque missis, accedit ad poculum salutare: quæ tam feruens acetum hausit ex
calice, vt putaret sibi dentes excuti, quæ nequiter fuerat defraudata: sed nec hoc miraculũ sine ope-
ris boni merito gestum puto. K

CAP. LXVI. *Memmius mortuum suscitauit.* CATALAVNENSIS verò vrbis proprius extat patronus Memmius antistes, qui cum adhuc
maneret in corpore mortali, mortuum dicitur suscitasse. Ad cuius nunc sepulchrum sæpius confra-
ctas miserorum cathenas atque compedes vidimus: sed & nos propriè virtutem eius experti sumus.
Quodam enim tempore, dum in vrbe illa commoraremur, puer vnus ex nostris à febre corripitur,
fatigatur vomitu, ac cibum potúmque simul exhorret. Nobis verò magna consumptio generatur,
quòd huius pueri infirmitas itineri nostro moras innecteret. Nec mora, basilicam sancti adeo, sepul-
chro prosternor pro puero, effusis lachrymis deprecor vt qui laborantibus vinctis disruptis cõpe-
dibus respectu pietatis plerunque consolationem exhibuit, huic febricitãti medelę refrigeria mini-
straret. Mirum dictu, in ipsa nocte à sancti virtute visitatus infirmus, mane facto incolumis surrexit
à lectulo.

LVPVM

A LVPVS antistitem apud Tricassinorum Campaniæ vrbem sepultum, nulli habetur incognitũ: ad cuius basilicam Maurus cuiusdam seruus, negligentia admissa confugit: frendens verò dominus eius de vestigio prosecutus, ingressus basilicam, nec oratione prostratus, blasphemias in sanctũ euomere cœpit, ac dicere, En tu Lupe seruum meum auferes, & propter te non licebit mihi in eum vltionem debitam exercere? & iniecta manu seruum trahere cœpit, dicens, Non mittet hodiè hic Lupus manum suam de sepulchro, vt eruat te de manibus meis. Hæc dicente misero, extemplò lingua quæ in sanctum blasphemias effudit, diuinitus obligatur: atque mutatus homo, debacchare cœpit per totam ædem, dans mugitum vt pecus, sermonem vt homo non proferens. Cúmque hæc suis nunciata fuissent, adprehensum duxerũt ad domum suam. Vxor verò eius multa munera in basilicam posuit: sed hic tertia die cum graui cruciatu vitam finiuit. Quo defuncto, mulier quæ dederat recepit: seruus tamen permansit ingenuus. CAP. LXVII

Blasphemus luit pœnas.

HVIC antistiti famulabatur Auentinus quidam religiosus, ad quem post huius obitum captiui fecere confugium, quorum domino Auentinus precium obtulit: sed ille obligans se sacramento ait, B Nunquam hæc nisi in pago meo sum accepturus. Deditque dexteram suam quòd si illuc pecuniam transmitteret, iste confestim captiuos à vinculo seruitutis absolueret. Transmisso itaque precio oblitus dominus fidei suæ, dum captiuos absoluere dissimulat, ipse ligatur. Nam statim summitas digiti de manu quæ fidem fecerat, dolere grauiter cœpit. Deinde paulatim dolor adcrescens, per manum brachiúmque totum extẽditur. quid plura? Truncatũ ad ipsam iuncturam cubiti brachium cum cecidit, & hic spiritum exhalauit. Vxor verò eius post hæc voluit eos iterum ad seruitium reuocare, sed capitis dolore percussa, virum secuta est, & sic hi in ingenuitate perpetua absque vllius scripturæ munitione manserunt. CAP. LXVIII

periurus plectitur.

HABET & Ebredunensis vrbs patronum proprium, Marcellinum antistitem, per quem dum adhuc in corpore moraretur, multa Christus miracula operatus est. Hic enim fecisse dicitur lauacrum ad baptizandum, in quo natale domini & dominicæ cœnæ aqua dicitur diuinitus exoriri. De quo etiam ad aliud lauacrum, in quo consuetudo prisca baptizari instituit, aqua defertur. Non tamen C cumulatur, vt de illis fontibus Hispaniæ supra retulimus. Ad huius ergo sancti sepulchrum lychnus assiduè lumen præbet: sed accensus semel multis noctibus sine vllo additamento perdurat, & plerunque contingit vt extinctus à vento, diuinitùs iterum accendatur. Ex quo oleo plerunque infirmi medicamenta suscipiunt. CAP. LXIX

Baptismo aqua diuinitus exoritur. Lucerna Marcellini.

FVIT autem & Marcellus Deensis vrbis episcopus magnificæ sanctitatis, ad cuius nihilominus tumulum lychnus accensus diuturno spacio lucere solet: præstat ex eo oleo virtus domini medicinam infirmis. CAP. LXX.

AQVENSIBVS igitur est concessus inclytus athleta Metrias, vir in corpore iuxta historiam actionis magnificæ sanctitatis: & licet ditione seruus, liber tamen iustitia: qui vt ferunt legentes certaminis eius textum, peracto cursu boni operis à seculo victor abscessit, sæpius se in cælis degere virtutibus manifestis ostendens. Tempore igitur quodam cum Franco episcopus huius municipij ecclesiam gubernaret, Childericus qui tunc primus apud Sygibertum regem habebatur, villam eius competit, dicens, quia iniustè ab Aquensi ecclesia reteneretur, & dicto citius cõuenitur episcopus. D Datisque fideiussoribus in præsentia regis adsistit, clamans & obsecrans, vt rex ad huius causæ audientiam præsentiam suam auerteret, ne cælesti iudicio condemnetur, addens, Scio enim virtutem Metriæ viri beati, quòd velociter in peruasorem suum inrogat vltionem. Denique coniuncti adiutores causam discutiunt. Insurgit Childericus, atque improperans criminibus exaceruatum episcopum, quòd res fisci ditionibus debitas iniquo ordine retineret, extrahi eum vi à iudicio iubet: & tantùm ablata per iudicium præsentium villa, trecentis aureis condemnauit. Faucbant ei omnes, nec quisquam contra voluntatem eius audebat decernere, nisi quod eidem libuisset. Denique cõdemnatus spoliatúsque sacerdos, ad vrbem rediit, atque prostratus in orationem coram sepulchro sancti, dicto psalmi capitello ait, Non hic accendetur lumen, neque psalmorum modulatio canetur gloriosissime sancto, nisi prius vleiscaris seruos tuos de inimicis suis, réstque tibi violẽter ablatas ecclesiæ sanctæ restituas. Hic cum lachrymis effatus, sentes cum acutis aculeis super tumulũ proiecit. Egressúsque clausis ostiis similiter in ingressu alias conlocauit. Nec mora, corripitur peruasor à febre, decumbit lectulo, exhorret cibum, fastidit & potum, profert æstuans iuge suspirium. Cui etiam si ab ardore febris interdum sitis accederet, aquam tãtum, nihil aliud hauriebat. Quid plura? in hac ægrotatione integrum ducit annum: sed mens praua non flectitur. Interea labitur cæsaries cuncta cum barba, & ita omne caput remansit nudum, vt putares eum olim sepultum nuper eiectum fuisse post funera de sepulchro. His & talibus miser afflictus malis, serò recogitat dicens, Peccaui, eo quòd expoliauerim ecclesiam dei, atque episcopo sancto intulerim iniuriam. Nunc autem ite quantocius, & reddita villa sexcentos aureos super tumulum sancti deponite. Est enim mihi spes, quòd res reddita tribuat ægrotanti medelam. Quod audientes homines eius, accepta pecunia fecerunt sicut eis fuerat imperatum. Reddiderunt agrum, solidósque super sepulchrum serui dei posuerunt: sed cum hoc fecissent, statim ille in loco quo erat, spiritum exhalauit: lucratúsque est detrimentum animæ per adeptionem acquisitionis iniquæ. Episcopus autem obtenuit vltionem de inimico ecclesiæ, quam promiserat futuram per athletæ dei virtutem. CAP. LXXI.

Peruasor febre corripitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

CAP. LXXII

ARVATIVS verò Triiectenſis epiſcopus, tempore Chunorum, cum ad inrumpendas prorumpe- F rent Gallias, fuiſſe memoratur: qui & ſepultus refertur iuxta ipſum pontem aggeris publici: circa cuius ſepulchrum quamuis nix defluxiſſet, nunquam tamen marmor quod ſuper erat poſitum hu- mectabat: & cum loca illa nimij frigoris gelu ligentur, & nix vſque in trium & quatuor pedum craſ- ſitudinem terram operiat, tumulum vllatenus non adtingit. Datur enim intelligi verum Iſraelitam hunc eſſe. Nam illis inter muros aquarum aquæ non ſunt perniciei, ſed ſaluti. Et circa huius iuſti tu- mulum nix decidens, non humoris cauſa eſt, ſed honoris. Videáſque in circuitu montes niueos ele- uari, nec tamen adtingere terminum monumenti, & non miramur ſi terra operiatur niue, ſed admi- ramur quòd adtingere auſa non eſt locum beati ſepulchri. Nam plerunque deuotio ſtudiúmque fi- delium oratorium conſtruebant de tabulis ligneis leuigatiſque: ſed protinus aut rapiebantur à ven- to, aut ſponte ruebant. Et credo idcirco iſta fieri, donec veniret qui dignam ædificaret fabricam in honorem antiſtitis glorioſi. Procedente verò tẽpore aduenies in hanc vrbem Monulfus epiſcopus, templum magnum in eius honorem conſtruxit, compoſuit, ornauítque: in quod multo ſtudio & ve- G neratione tranſlatum corpus, magnis nunc virtutibus pollet.

Senatij tumulum nix non attingit.

CAP. LXXIII. *Pſallentium angelorum chorus in eccleſia.*

COEMITERIVM apud Auguſtidunenſem vrbem Gallica lingua vocitauit, eo quòd ibi fuerint multorum hominum cadauera funerata: inter quæ quòd ſint quorundam fidelium dignarúmque deo animarum ſepulchra, frequens occulti pſallentij myſterium docet, cum plerunque multis ad- pareant, in ipſo vocum præconio, reddentes omnipotenti deo gratiarum debitam actionem. Nam audiui quòd duo ex incolis loci, dum loca ſancta orandi gratia circumire diſponerent, audiunt in baſilica ſancti Stephani quæ huic coniungitur cœmiterio, pſallentium ſonum. Admirantéſque dul- cedinem moduli, adpropinquant ad oſtium templi, autumantes à quibuſdam religioſis vigilias ce- lebrari: ingredientes autem & orationi diutiſſimè incumbentes, conſurgunt, pſallentij chorum cõ- ſpiciunt: nihilque lucere per templum, niſi propria claritate cuncta proſpiciunt ſplendere: de perſo- nis verò nullam prorſus agnoſcunt. Denique cum eſſent adtoniti & ſtupore perculſi, vnus de pſal- lentibus accedit ad eos, dicens, Execrabilem rem feciſtis, vt nobis arcana orationum deo redden- tibus adeſſe præſumeretis: diſcedite ergo & ad domos veſtras abſcedite, alioquin ab hoc mundo mi H grabitis. Ex quibus vnus diſcedens abiit, alter verò qui in loco remanſit, poſt non multos dies à ſe- culo commigrauit.

CAP. LXXIIII.

IN hoc cœmiterio vidi beati Caſſiani ſacerdotis magni ſepulchrũ à multis infirmis eraſum, quod penè transforatum eo tempore putabatur. Abluuntur enim ex hoc puluere ægroti: ſed protinus vir- tutis magnitudinem ſentiunt. Ibi & Simplicius ipſius, vt aiunt, vrbis epiſcopus eſt ſepultus, cui cri- men adulterij ſæua populorum obiecit inſania.

CAP. LXXV

SED quia de his aliquid proloqui iuuat, prius de ſancto Riticio, quia prior obiit, ſermo haben- dus eſt. Fuit autẽ nobiliſſimis parentibus & literarũ acumine clarus, qui tranſacta adoleſcentia vxo- rem ſimili morum honeſtate præclaram ſortitus eſt. Cum qua ſpiritalis dilectionis conhibẽtia, non luxuria copulatur. Concurrunt eleemoſynæ, vigiliæ celebrantur, & opus dei per eos inceſſabiliter exercetur. Igitur longa poſt tempora mulier declinans caput ad lectulum, beati viri auribus extre- ma profert verba, dicens, Deprecor piiſſimè frater, vt poſt diſceſſum meum percurſo æui tempore, in illo quo ego conlocor ſepulchro, ponaris, vt quos vnius caſtitatis dilectio vno conſeruauit in to- I ro, vnius retineat ſepulchri conſortium. Hæc effata lachrymans ſpiritum emiſit ad cœlos. At Riti- cius epiſcopatum Auguſtidunenſis vrbis populo eligente ſortitur: qui talem ſe præbuit in religio- ne, vt morum bonitas pontificatus gratiæ æquaretur, & ad diem obitus per diuerſos gratiarum ſpi- ritalium gradus plena perfectione conſummationéque veniret: quo abluto & ſuper feretrum poſi- to, mouere ipſum non queunt officia famulantium. Tunc in ſtupore mentis defixi, audiunt à quo- dam ſene, virũ dominam coniuraſſe, vt eos vnius ſepulchri amplitudo ſuſciperet: ſermone verò per- cuſſo, confeſtim ſuſtollitur feretrum, adlatóque eo propè ſepulchrum, reſumit ſacerdos ſpiritum. Adloquitur ſociam, dicens, Recordare dulciſſima coniux, quæ à me fueras deprecata. Nunc ſuſcipe expectatum diu fratrem, & coniungere artubus impoliutis, quos non luxuria polluit, ſed caſtitas ve- ra mundauit. Hæc eo dicente, mirum in modum commotum ſepulchrum vno in loco oſſa virginis conglobantur. Beatus verò ſacerdos receptus in pacis ſomno, huius ſepulchri tectus eſt opertorio. Huic Caſſianus, cuius ſupra meminimus, ſucceſſit. Poſt hunc Egemonius cathedram pontificatus K adſumpſit.

Riticij coniugalis caſtitas.

CAP. LXXVI.

QVO decedente, beatus Simplicius eccleſiæ ipſi præponitur. fuit autem de ſtirpe nobili, val- dè diues in opibus ſeculi, nobiliſſimæ coniugi ſociatus: his fuit caſtiſſima obtegente ſeculo vita, ſoli deo cognita, mortalibus tamen ignota. Erant enim ambo iuſti & in eleemoſynarum ſemina ac vigiliarum tolerantiam promptiſſimi. Interea propter illam, vt diximus, ſeculi dignitatem, Sim- plicius decedente Egemonio, à populis eligitur: ſed à deo pro caſtitatis & ſanctitatis gloria deſti- natur. Accepto quoque pontificatus ordine, beata ſoror quæ prius fuerat, non libidine, ſed caſti- tate viro coniuncta, non paſſa eſt à ſtratu pontificis ſubmoueri, ſed in illa puritatis caſtitate qua prius viri caſtiſſimi thorum adibat, ſecura de conſcientia mentis ſanctæ, ſciens ſe vri non poſſe ab incentiui ignis ardore: ſed ſæua dæmonis inuidia contra ſanctos dei probroſa excitat bella, & quæ inſtinctu ſuo deſtruere non potuit, nititur verbis ſubdolis infamare. Quid plura? In illo dominici natalis

A natalis die, commouentur ciues in scandalum, & ad beatam virginem rapido cursu concurrunt dicentes, Incredibile est mulierem viro iunctam pollui non posse: sed nec vir poterit artubus mulieris iunctus, a coitu abstinere. Sic etenim Salomonis prouerbia proferunt: *Nemo* (ait) *tangens picem, mundus poterit esse*. neque enim in sinu ignem quis gestiens non cremabitur. Ergo videmus vos vno in thoro recumbere, & suspicari aliud non possumus, nisi misceamini simul. His commota virgo sanctissima, adgreditur pontificem simili castitate pollentem, replicatisque coram omni populo sermonibus quos audierat, arculam puella tunc plenam, vt adsolet, pro iniuria hiemis cum carbonibus retinebat. Vocat puellam, expansóque pallio, prunas ardentes suscepit, & ferè horæ vnius spacio tenens, sacerdotem euocat, dicens, Accipe mitiorem solito ignem, nequaquam tuis velaminibus nociturum, vt ostendant in nobis hæ flammæ extinctas flammas esse luxuriæ. Suscipiente verò pontifice, nihil nocitum est velamen eius ab igne. Hoc miraculo populus qui erat tunc incredulus, credidit deo. & inter septem dies amplius quã mille homines sacri innouatione lauacri sunt renati. Quos suscipiens ecclesia, gaudens cælesti regno per hos milites copulauit.

Probatur igne coniugalis castitas.

B FERVNT etiam in hac vrbe simulachrum fuisse Berecynthiæ, sicut sancti martyris Symphoriani passionis declarat historia. Hanc cum in carpento pro saluatione agrorum ac vinearum suarum misero gentilitatis more deferrent, adfuit supradictus Simplicius episcopus, haud procul aspiciens cantantes atque psallentes ante hoc simulachrum: gemitúmque pro stultitia plebis ad deum emittens, ait, Illumina quæso domine oculos huius populi, vt cognoscat quia simulachrum Berecynthię nihil est: & facto signo crucis contra protinus simulachrum in terram ruit: ac defixa solo animalia quæ plaustrum quo hoc vehebatur, trahebant, moueri non poterant. Stupet vulgus innumerum, & deam læsam omnis caterua conclamat: immolantur victimæ, animalia verberantur: sed moueri non possunt. Tunc quadringenti de illa stulta multitudine, viri coniuncti simul aiunt ad inuicem, Si virtus est vlla deitatis, erigatur spõte, iubeátque boues qui telluri sunt stabiliti, procedere. Certè si moueri nequit, manifestũ est nihil esse diuinitatis in ea. Tũc accedentes & immolãtes vnũ de pecoribus, cũ viderẽt deã suã nullatenus posse moueri, relicto gẽtilitatis errore, inquisitóque antistite loci, conuersi ad vnitatẽ ecclesiæ, cognoscentes veri dei magnitudinem, sancto sunt baptismate consecrati.

CAP. LXXVII.

Crucis signo Symphoriani idola euertit.

C SED quoniam superiore capitello exposuimus qualiter castitas diligentes deum ornauerit, venit in memoriam quæ Felicem Namneticum referentem, dum de his confabularemur, audiui. Aiebat anim fuisse antistitem in ciuitate sua cum coniuge: sed cum ad honorem sacerdotij accessisset, lectulum iuxta ordinem institutionis catholicæ sequestrauit: quod mulier valdè molestum tulit. Cúmque diebus singulis cum eo ageret, vt in vno stratu quiesceret, nec adquiesceret pontifex, rem tam improbam quam canonum decreta non admittebant, quadam die accensa furore ait intra se, Non puto esse absque aliqua conscientia viri mei, quod ab amplexu eius taliter sum repulsa: sed ibo & videbo, ne fortè alia mulier cum eo decumbat, pro cuius me amore despiciat. Et statim adfuit in cubiculo episcopi, inuenítque eum post meridiem dormientem: accedénsque ante lectulum eius, vidit agnum immensæ claritatis super pectus eius quiescentem. Tunc timore perterrita, velociter se à lectulo sancti remouit: nec adiecit vltra quærere quid vir deo plenus ageret in occultis: sed cognouit manifestissimè illud cũ seruis dei impleri, quod ipse dominus suis fidelibus est polliceri dignatus, dicens, *Ecce enim vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.*

CAP. LXXVIII.

D REMIGIVS verò Rhemensis vrbis episcopus, qui vt ferunt, septuaginta, aut eo amplius in episcopatu annos expleuit, & oratione sua defunctæ cadauer puellæ obtenuit suscitare, plerumque infirmis sanitatum gratiam porrigit, & in peruasores sæpissimè vltor existit. Erat autem haud procul à basilica, campus tellure fœcundus (tales enim incolæ olcas vocant) & hic datus basilicæ sanctæ fuerat: quem vnus ex ciuibus peruadit, despiciens hominem qui eum loco sancto contulerat. Qui cum ab episcopo ac loci abbate crebrò conuentus fuisset, vt quem iniustè peruaserat, redderet, paruipendens verba quæ audiebat, pertinaci direpta defensabat intentione. Denique causa extitit, & non deuotio, vt Rhemensem vrbem adiret. Properat ad sancti basilicam. Arguitur iterum ab abbate pro inuasione campi: sed nihil dignum ratione respondet. Explicitisque negotiis ascenso equo, ad domum redire disponit: sed obstat nisui eius sacerdotis iniuria. Nam sauciatus à sanguine, diruit *in* terram: obligatur lingua quæ locuta fuerat campum tolli, clauduntur oculi qui concupierant: manus contrahuntur quæ adprehenderant. Tunc balbutiens, & vix sermonem explicare potens, ait, Deferte me ad basilicam sancti, & quantumcunque super me auri est, ad sepulchrum eius proiicite. peccaui enim auferendo res eius. Aspiciens autem dator campi hunc cum muneribus venientem, ait, Ne accipias quæso, sancte dei, munera eius quæ nunquam accipere consueuisti: ne sis deprecor adiutor eius qui inflammante concupiscentia, rerum tuarum nequam possessor exsistit. Nec distulit sanctus audire vocem pauperis sui. Nam homo ille, licet dedisset munera, rediens tamen domum, emisit spiritum, recepítque ecclesia res suas. Sed nec illud sileri placuit, quod illo gestũ est tempore cũ lues inguinaria populũ primæ Germaniæ deuastaret. Cũ autẽ omnes terrerẽtur huius cladis auditu, cõcurrit Rhemẽsiũ populus ad sancti sepulchrũ, congruũ huius causæ flagitare remediũ. Accẽsis cereis lychnísque nõ paucis, hymnis psalmísque cælestibus per totã excubat noctẽ. Mane autẽ facto quid adhuc precatui desit in tractatu, rimatur, reperiũt: etenim reuelãte deo qualiter oratione præmissa adhuc maiori propugnaculo vrbis propugnacula muni-

CAP. LXXIX.

Rhemigius puellam suscitauit.

E

Lues inguinaria.

Universidad de Deusto Biblioteca

rentur. Adsumpta igitur palla de beati sepulchro componunt in modum feretri. Accensisque su- F
per cruces cereis, atque ceroferalibus dant voces in canticis, circumeunt vrbem cum vteis. Nec
prætereunt vllum hospitium, quod non hac circuitione concludant. Quid plura? non post multos
dies fines huius eiuitatis lues adgreditur memorata. Veruntamen vsque ad eum locum accedēs, quo
beati pignus accessit, ac si constitutū cerneret terminum, intro ingredi non modò non est ausa, sed
etiam quæ in principio peruaserat, huius virtutis repulsu reliquit.

CAP. LXXX. BITVRIGA verò vrbs primùm à sancto Vrsino, qui à discipulis apostolorum episcopus ordi-
natus in Gallias destinatus est, verbum salutis accepit, atque ecclesiam Biturigensem primùm insti-
tuit rexítque, qui migrans à seculo in campo inter reliqua sepulchra populorum sepulturæ locatus
est. Non enim adhuc populus ille intelligebat sacerdotes domini venerati, essque reuerentiam de-
bitam exhibere. Vnde factum est vt increscente terra, plantata desuper vinea omnem memo-
riam de primo vrbis sacerdote conuelleret. Et vsque ad tempus illud, quo Probianus episcopus vr-
bis eius est subrogatus, nullus de eo sermo haberetur. Fuit autem quidam Augustus nomine de
domo Desiderati quondam episcopi: cuius manus ac pedes ita contracti erant, vt non aliter nisi G
de geniculis atque cubitis sustentaretur, si aliquò processurus vellet incedere. Is inspirante deo de
Deuotio infirmi causa sanitatis. eleemosynis deuotorum apud Brias vicum in honore sancti ac beatissimi Martini antistitis orato-
rium ædificauit: cuius cum in ipsum reliquias detulisset, statim directis membris sanus effectus est.
Deinde conlectis secum paucis monachis, sub regula monasterij degens, semper orationi va-
cabat. Vnde factum est vt in sequenti accersitus ab episcopo, abbas ordinaretur in basilica
sancti Symphoriani, quam memoratus pontifex fabricauerat ante conspectum muri Biturigi. Nec
tamen monachos quos prius congregauerat, relinquens, sed instituens eis præpositum, ipse vtras-
que cellulas gubernabat. Denique cum apud hanc basilicam moraretur, adparuit ei sanctus Vrsi-
Apparitio Vrsini. nus per visum noctis, dicens, Defossa humo inquire corpusculum meum. Ego enim sum Vrsinus hu-
ius vrbis primus episcopus. qui ait, Quò ibo, aut vbi quæram sepulchrum tuum, cum ignorem lo-
cum vbi sis positus? At ille adprehendens eius manum, duxit ad locum, & ait, Sub harum vitium
radicibus corpus meum habetur. Expergefactus abbas, narrauit hæc sacerdoti suo: sed ille parui-
pendens quæ à presbytero dicebantur, nullum inquirendi studium posuit. Interea beatus Germanus H
Parisiacæ vrbis episcopus adfuit, susceptúsque ab episcopo, post cœnam domus ecclesiasticæ, cum
se sopori dedisset, adparuit vtrique per visum episcopo simul scilicet & abblati: duxítque eos ad
locum sepulchri, deprecans vt auferrent eum à loco illo: expergefacti simul ad vigilias conueniunt,
in ipsam sancti Symphoriani basilicam. Explicitísque officiis matutinis, refert episcopis abbati quæ
viderat, confessúsque est & ipse vidisse similiter. Igitur in sequenti nocte accedentes illuc cum vno
tantùm clerico qui cereum ferret, venerunt ad indicatum locum: cúmque fodientes vsque in pro-
fundum, sepulchrum reperiunt: quo detecto amotóque opertorio, viderunt sanctum corpus tan-
quam dormientis hominis nulla putredine resolutum: quod admirantes, & iterum compo-
nentes indicarunt episcopo, data die quæ viderant. Tunc illi conuocatis abbatibus, & clero,
Vrsini corporis leuatio. cū honore atq; psallentio leuauerūt beatū sepulchrū: & quia vectes illi quibus ferebatur, valdè lōgi
erant, cum venissent ad porticum, non poterant deflecti in ingressu eius, vt ad ostium ædis sine labo-
re accederent. tunc beatus Germanus eleuata voce, ait, Sancte Dei sacerdos, si volūtas tua est in hāc
basilicā ingredi, sentiamus leuamē adiutorij tui: & statim amisso pondere ita in sūma leuitate factus I
est sarcophagus, vt relictis vectibus pauci manibus ferrēt, quē vsque ad locū illū multi detulerāt: & sic
celebratis missis gaudēte populo iuxta altare sepelitur, multis se deinceps virtutibus manifestans.

CAP. LXXXI. FVIT autē in ipso termino Marianus quidam heremita, cui non erat alter cibus nisi poma agre-
stia: & si ei aliquoties à quibusdam mel delatum fuisset, aut si ipse reperire potuisset in siluis, hoc
ei erat cibus: qui cum plerunque visitaretur à plurimis, quodam tempore à quærentibus non po-
terat inueniri: inuestigantes denique eum viri qui venerant, deprehenso vestigio inuenerunt lo-
cum in quo flexo genu aquam hausit à fluuio: & exinde progressi reperiunt eum sub vna arbore
malo iacentem mortuum: vnde celebre ferebatur in populo, eum elisum ex arbore spiritum ex-
halasse: sed euidenter non est cognitum, quoniam à nullo refertur visum: tunc viri qui aduene-
rant, eleuantes, adtulerunt ad vicum Euaunensem: quem ablutum, digníque indutum vestibus
sepelierunt in ecclesia. Festa obitus eius per singulos celebrantes annos atque conuenientes popu-
li crebrò ab infirmitatibus sanabantur. Quidam autem de vicinis annonas diu infectas aqua ac ger- K
mine producto conflatas, facto igne super vimina contexta torrere parat ad pocula facienda. Ac-
cedens autem vnus vicinorum eius ait, Quid tu ô homo hoc detineris in opere? An ignoras
quòd solennitas est beati Mariani? qui cum furore respōdit, Putásne ô tu qui hæc loqueris, quòd ho-
mo elisus ex arbore propter compendia gulæ, angelorū sit relatus consortio, vt sanctus debeat ado-
rari? Melius est enim opus necessariū in domo exercere, quàm talem sanctum excolere. quod ille au-
diens discessit, & cum reliquis ad basilicā sancti abiit, relicto domi vicino in opere laborāte. Nec mo-
ra, flante vento adprehenditur domus, incendio exuritur omnis, nec quicquam de substantia
restat hominis. Exindè eleuati globi flammarum super hospitiola aliorum quæ circumlocata erant,
huius hominis aream sæpes, tuguriola vel porcorum vel animalium, reliquáque quæ ad eum perti-
nebant, flamma perussit. Nec quicquam remansit huic misero, quod non fuisset igni succensum:

quod

A quod si euenisse quis fortuitu putat, admiretur quòd nulli vicinorum circummanentium nocuit. Quid nunc agis ô cruda rusticitas, quæ semper in deum & eius amicos murmuras, vt tibi exindè damnum adequitas? Alterius igitur hominis malitia furis boues abstulerat, qui adprehenso vestigio, & inter infusos aqua viarum tramites ad profundas luti voragines perdito, ad sancti recurrit sepulchrum, fusaque oratione dum de basilica fuisset egressus, aduertit hominē per aggerē publicū veniētē, qui boues illos ante se cū caballo ex itinere lassum prosequēs adducebat. Turbatus enim fuerat à vijs, & quasi amens factus in illam partem de qua egressus fuerat, mente turbata redibat. Cognoscítque vir ille boues, quos perdiderat, hos recipiens, hominem absque calumnia redire permisit, quia cognouit hoc sibi per virtutem sancti Mariani præstitum, cum in illa hora reperit perditum, qua eius adiuit plenus fide sepulchrū: quæ postquam gesta sunt, diligentiore cura confessorem dei plebs cœpit excolere Bituriga. *Boues reperiūtur.*

Cap. LXXXII.

Fvit in hoc territorio & Eusychius multarum vir virtutum, qui tanquam eremita inter spinarum condensitatem, ab hominum se familiaritate remouerat, qui aurum vel diuitias mundi huB ius tanquam stercora exhorrebat. Ad hunc cum diuersi propter diuersas infirmitates venirent, plerunque ei infantes quibus fauces intumuerant, deferebant: quos ille tactu blandissimo pertractans, aiebat, quasi spiritali ioco delectans, Meritò (inquit) hæc gula doloribus quatitur, quæ inglutire nō sinit: sed in trinitatis nomine signum crucis imponens, infirmas fauces à doloribus & tumoribus liberabat. Quartanarijs verò tam præsens beneficium erat, vt aquam tantùm benedictam ad bibendum tribuens, continuò eos redderet sanitati. Habebant clerici eius duo vasa apum: cúmque vnus ex vicinis eius quartani typi vexaretur ardore, ad eum veniens, solitam ab eodem accipiens medicinam, sanus est redditus: & redire domum cupiens vasa illa eminus cernit in arbore, inflāmāte protinus cupiditate, quæ radix omnium malorum esse describitur, cogitat ea furtim auferre. Inuentóque simili sibi satellite, nocte arborem illam petit. Cúmque in eā ascendisset, vt socio porrigēs vasa deponeret, ecce ab alia parte senex aduenit: quo viso ille qui ad terram erat, fugā petiit, nec socio quid caueret exposuit. Senex verò sub arbore stetit, & vas vnum quod fur porrexit mutuò accepit: cúmque & alterum vellet auferre, ait sacerdos, sufficiat nunc fili istud. Alterum C verò ei qui ipsum laborauit reserua: qua ille voce perterritus, se deorsum iactat. At ille adprehensum eum ad cellulam deducens ait, Cur (inquit) fili, diabolo præcedente tu sequeris? Nónne hesterno die ad me veniēs, benedictionē domini accepisti? si (inquit) ex melle delectabaris, à me petisses, & ego sine vllo improperio, & tuo impedimento, vt tibi fuerat copia, tribuissem. Tunc & aliis multis verbis arguens eum, fauum ei mellis largitus est: & inlæsum abire permisit, dicens, Caue ne vltra repetas: quia furtum, Satanæ pecunia est. Ad hunc ergo senem Childebertus in Hispaniam abiens venit. Cúmque ei quinquaginta aureos obtulisset, ait senex, Quid mihi ista profers? illis qui ea pauperibus largiantur adtribue: mihi autem hæc necessaria non sunt. Sufficit mihi vt pro meis peccatis dominum merear deprecari: & adiecit, Vade & victoriam obtinebis, & quod volueris ages. Tunc rex aurum pauperibus erogans, vouit vt si eum dominus cū sua gratia de itinere illo reduceret, in honore dei basilicam in eo loco ædificaret, in qua senis membra quiescerent: quod postea adimpleuit. *Eusychius cruce sanat tumores.* *Furtum, Satanæ pecunia est.*

Cap. LXXXIII.

D Maximvs Regensis episcopus atque confessor, sæpius se incolis in multis virtutibus manifestat. Ad cuius sepulchrum non solùm cæci inluminātur, sed etiam & alia morborum genera eius virtutibus depellūtur: nuper autem quæ gesta cognoui referam. Puerulus erat quasi annorum trium adhuc ad matris dependens vbera: hic à febre correptus, dum genitricis manibus baiulatur, taliter est adflictus, vt nec papillam nec alium cibum sumere posset: interea dum per triduum grauiter agens, amatorum baiularetur in vlnis, ait quidam ex famulis, Vtinam ad sepulchrum beati Maximi hic paruulus deferretur. Confidimus enim de eius meritis, quòd possit eum sanitati pristinæ restaurare: qui dum defertur inter amatorum manus, spiritum anhelus emisit: quod cernentes parentes eius, flētes ac clamantes, proiecerunt eum ante sepulchrum beati Maximi confessoris, clausisque ostiis reliquerunt corpus exanime. Nocte verò in lamentatione deducta, cū redditus terrę dies alius inluxisset, reseratis ædis sacratæ ostiis infantulum erectum super cācellos sepulchri trahentem se atque ambulare conantem aspiciunt. Nondum enim ei erat ætas perfecta, vt rectè posset incedere. Quod admirantes parentes, gauisi sunt, susceptúmque eum mater mœsta cum gaE dio, ac domui restituit sanum, ipsum autem iam puerum adultum vidi, qui nobis hęc retulit.

Cap. LXXXIIII.

Valervs beatus confessor Consoranensis primus episcopus, hoc se reuelauit modo. Nam oratorium super se constructum prius habuit: sed per incuriam ruens, obliuioni datum est quo in loco quiesceret: hoc tantùm ab incolis ferebatur, quòd fuisset ante sanctum altare sepultus. Adueniens autem Theodorus episcopus, oratorio ipso in maiori spacio ampliato, magnam effecit basilicam. Deindè sanctum venerabilis viri corpus inquirens, reperit duo sepulchra, sed nesciebat vtrum esset sacerdotis illius è duobus. Tūc cōuocato clero, vigilias tota celebrabat nocte: deprecās vt sibi beatus cōfessor quo in loco iaceret exponeret, impleuitque duas ampullas vino, & posuit super vtrumque tumulum, dicens, In quo falerna fuerint ampliata, ipsam manifestum sit esse Valerij antistitis sepulturam: data verò luce egressus de basilica, & ostiis sigillis munitis, dedit mēbra sopori. Surgens autem ad horam tertiam, venit ad sanctam basilicam reseratis ostiis cum clero & populo, *Valerij cognoscitur tumulus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

reperit ampullam vnam parumper vini habentem. Alteram verò in tantum ore patulo exundare, vt totum beati pontificis ablueret monumentum. Per hoc itaque cognouit sacerdos quis esset Valerij episcopi tumulus: sed euidentius adhuc scire cupiens, detegit monumentum: amotóque opertorio reperit venerabile corpus valdè integrum: de quo non cęsaries deciderat, non barba fuerat diminuta: neque aliquid in cute corruptum aspiciebatur, aut tetrum: sed erant omnia inlæsa ac si nuper fuissent recondita: tantúsque odor suauitatis fragrabat è tumulo, vt non dubitaretur ibi quiescere dei amicum: lauri etiam folia sub se habebat strata, de quibus adsumens episcopus multis infirmis præbuit medicinam. De vestimentis igitur eius reliquias sumpsit: rursúmque operto tumulo venerandũ deinceps antistitem honorauit, multáque miracula de his pignoribus cernens in posterum. F

CAP. LXXXV. BEATISSIMVS verò Siluester Cauillonensem rexit ecclesiam, qui quadraginta duobus annis, sacerdotio ministrato plenus dierum atque virtutum migrauit ad dominum. Habuit autem lectulum funibus subtilibus innexum: sub quo cum semel atque iterum infirmi, siue quartanarij, siue variis febribus oppressi subderentur, statim virtute diuinitus indita sanabantur: idcircò hic lectulus in ecclesiæ sacrarium deportatus simili virtute nitescit. Multi enim, sicut oculis propriis inspexi, abscisis de funibus illis particulis, in longinquum deferebant, ipsíque super infirmos locatis, sanitatis adesse beneficium contuebantur. Nam mater mea ab hoc decisa particula, vt puellę à frigoribus febricitanti collo dependi fecit, morbo extemplo depresso puellam sanam aspexit. G

CAP. LXXXVI. IN hac vrbe fuit & Desideratus presbyter, quem ego apud monasterium Gurthonense vidi, virum sanctitate magnificum, qui sæpius frigoriticis, dolore dentium laborantibus, aliísque morbis, orando finem imposuit: nam vsquequaque reclausus erat, hoc est, nõ egrediebatur è cellula: sed q̃i voluisset, videbat eum in cellula: hic, vt diximus, eximiis inlustratus virtutibus emicuit seculo: quod audiens Benedictus Agricola episcopus, misit archidiaconum suum, vt beatum vrbis cœmiterio deferret: sed resistentibus monachis, quod iussus fuerat, non impleuit. Posthæc ædificato ex xenodochio leprosorum, sacerdos suburbano in eius basilicã, conlectis abbatibus & omni clero, beatum corpus transtulit, & in basilica superius memorata summo studio sepeliuit: qui se nunc viuere cum Christo magnis virtutibus manifestat. H

CAP. LXXXVII. FVIT in Tornodorensi pago in parochia Lingonicensi vir sanctitate præcipuus, Ioannes abbas, iuxta sui nominis etymologiam diuina gratia præuentus. Denique fertur, quia cum monasterium ædificare vellet, quod Reomaus nuncupatur: & fratres nimiam aquæ penuriam paterentur, reperit puteum immani profunditate altum, vbi pessimus serpens basiliscus habitabat. Hic itaque diuina inuocatione perempto serpente, ac mundato puteo, puteum potabilem fratribus reddidit: de qua aqua & nos cum Lugdunum pergeremus à fratribus illius monasterii benignè susceptI, causa miraculi hausimus: cuius etiã hausto plurimi frigoritici curãtur. Fertur & de præfato viro tale miraculũ. Quidã fratricida pro enormitate criminis ferreis circulis alligatus, præceptũ habuit vt septem annis loca sanctorũ peragrãdo circuiret. Hic cũ Romã veniisset, reuelatione diuina cõperit nõ aliter se posse absolui, nisi ad sancti corporis reliquias Ioãnis Reomaẽsis abbatis perueniret. Hic ergo passim lustrando loca, tandẽ deuenit ad basilicã vbi haud lõgè à monasterio sacratissimũ corpus eius locatũ est. Ibíq; orationibus ac vigilis incubãs, vinculis omnibus absolutus est: vixit vir hic iustus & vir religiosus, sicut legislator Moyses, centũ viginti annis, cuius nec oculus caligauit, nec dẽs motus est: fuit autem institutor viri memorabilis, de quo in suo loco narrabimus.

basiliscus.

Reliquiæ Io. Reomaensis.

CAP. LXXXVIII. MAGNÆ autem virtutis fuit & ille Sequanus Lingonici abbas territorij, qui viuens sæpè homines à vinculo diabolici nexus absoluit: & post obitum ad sepulchrum suum ergastulari cathena reuinctos, liberos meritis suis abire permisit. Deniq; Gunthchramnus rex cornu, cuius voce vel molossos conlegere, vel illa corneorum arborcorum armenta effugare consueuerat, furto ablatum perdidit: quæ res multos in vincula coniecit, nonnullos facultate priuauit. Ex quibus tres viri memorati confessoris monumentum petierunt: quo rex comperto, iussit eos cathenis atque compedibus necti. Factúmque est ita: media nocte verò, lux in basilica humanæ luci clarior oritur: dissiliunt ferrearum pedestrium repagula, cathenarúmque disruptis bacchis vincti laxantur, quo audito rex exterritus velocius eos liberi arbitrij potestate donauit.

Vincti soluũtur.

CAP. LXXXIX. MARCELLVS verò Parisiacæ vrbis episcopus, qui quondam, vt in eius vita legitur, serpentem immensum hoc depulit ab oppido, & nunc in ipsius ciuitatis vico quiescit. Ad cuius tumulum cum Ragnimodus presbyter, qui nunc eius municipii habetur sacerdos, quartano typo veniens decubasset, totáque die ieiunio & oratione vacasset, facto iam vespere obdormiuit. Expergefactus verò post paululum à somno incolumis surrexit à tumulo. K

Marcellus Serpentem depulit.

CAP. XC. INGREDIENTE autem Chilperico rege in vrbem Parisiacam, postridiè quàm rex ingressus est ciuitatem, paralyticus qui in porticu basilicæ sancti Vincẽtij in qua beatus Germanus requiescit in corpore, residebat, dirigitur: mane autem facto expectante populo gratias beato antistiti referebat. Nam sæpe ibi & gressus paralyticorum & cæcorum visus virtute sancti restituuntur: & rarò aduenit eius solennitas, quin ibi eius virtus ostendatur.

CAP. XCI. EST ibi & sancta Genouefa in basilica sanctorum sepulta Apostolorum, quæ in corpore posita tantum in virtute prævaluit, vt mortuum suscitaret. Ad cuius tumulum sæpius petitiones datæ suffragium

Genouefa mortuum restituit.

A fragium obtenent: sed & frigoriticorum febres eius virtute sæpissimè restinguuntur.

IN DOLENSI autem Biturigi termini vico beatus Luso Leucadi quondam senatoris filius, requiescit, qui fertur in albis migrasse à seculo: in crypta verò positus super pauimentum sepulchrum habens ex marmore Pario mirabiliter exculptum. Factum est autem vt quadam vice sanctus Germanus Parisiacæ vrbis episcopus, ad hunc tumulum vigilias celebraret, haud procul formulam habens in qua genua cum necessitas cogeret, deflectebat. Factum est autem in vna vigiliarum nocte dum psalmos lectionis Dauiticæ decantarent, stationis labore, lassi clerici quasi pro aliquo releuamine se super sepulchrum sancti defixis vlnarum compagibus sustentarent. Contremuit ilicò beati tumulus confessoris, & sibi iniuriam inrogari præsenti vibratione fatetur. At Germanus pontifex terrore perterritus, amoueri desuper præcepit somnolentos, dicens, Absistite ô segnes, procul à tumulo, ne sancto dei molestia inferatur: quibus amotis tremorem illum deinceps non senserunt. Sed nec illud placuit præteriri, quod cuidam pauperi idem Luso beatus per visum adparuit, præcepitque cellulam emundari: in qua, vt ferunt, infantiæ vagitus exegerat: sed cum
B pauper ille bis commonitus agere iussa differret, adparuit ei tertiò, dicens, Si feceris quæ præcipio, vnum trientem pro obedientiæ famulatu recipies: ille verò consurgens cellula scopis mundata, abluta, & aqua herbisque respersa, stabat adtonitus, pollicitam promissionem operiēs, donec nutu dei aduertit trientem in pauimento lucere, quem conlegens lætus abscessit.

CAP. CXII. *Germani confessoris tremit tumulus.*

EST & apud vrbem Treuericam suburbano sanctus Maximinus cum domino populi illius aduocatus. Ad cuius tumulum sæpè cernuntur miracula glorioſa. Tempore enim Theodoberthi regis Arboastes quidam presbyter cum Franco quodam cōtendebat rege præsente. Ac dum hæc agerentur rex loca sancta vrbis quæ sub vrbis illius vicis habentur, causa visitabat orationis. Cum autem videret rex persecutionem presbyteri esse callidam, conuersus ad eum, Si vera sunt, inquit, quæ prosequeris, hoc super tumulum Maximini antistitis sacramento confirma. Audeo, ait, hæc, presbyter, quæ præcipis adimplere: & statim manus ponens super sanctum sepulchrū, dixit, Huius sancti virtute opprimar, si aliquid falsi loquor de his quæ persecutione mea contra hunc Francum insisto. Fremente autem barbaro, & quasi contra sanctum dei furibundo, egressi sunt de ba-
C silica: cúmque per viam pariter pergerent, subitò delapsus presbyter solo pessundedit, & mortuus est. Laudauitque deinceps barbarus virtutem sancti, cui prius detraxerat: sicque archidiaconum vrbis ipsius cum à Nicetio episcopo pro adulterii crimine pulsaretur, sacramento se ad huius sancti sepulchrum purificari expetiit: ingressusque primum cryptæ limen restitit quasi stupens. Dehinc descendens per gradus, ad aliud ostium venit. cúmque ad tertium accedere vellet, protinus febre correptus, gressum amplius figere non audens, crimen quo imputabatur, in discrimine mortis positus, est confessus, deprecans populū vt pro se vel sancti antistitis, vel episcopi sui suffragia flagitaret: sed statim vt cōfessus fuit, ab impulsu febris erutus, sui antistitis est in charitate receptus.

CAP. XCIII. *Confessio liberabat à morbo.*

NICETIVS autem, vt supra diximus, ipsius vrbis episcopus, eleemosynæ, charitatis sanctitatisque totius refulsit merito, dum in corpore commoratus est. Hic à seculo migrans, ad basilicam sancti Maximini præcessoris sui sepultus est. Ad cuius nunc tumulum vinctorum cathenæ franguntur, energiam incursionis diabolicæ patientes, extrusisque dæmonibus liberantur. Cæcorum oculi
D plerunq; remotis tenebris lumine infundūtur: nā de periuris quid dicā? Si quis enim ibi falsum iuramentum proferre ausus fuerit, ilicò diuina vltione corrigitur: nec quisquam hæc vel loqui audet, si conscientia torquente, reum se esse cognouerit: quod ibi sacramentum præsumat exoluere.

CAP. XCIIII. *Nicetij virtutes.*

MEDARDVS verò glorioſus confessor iuxta vrbem Suessionicam quiescit. Ad cuius sepulchrū sæpe compedes miserorum confractas aspeximus: post scriptum de mirabilibus eius librum, mulier manu debilis, deuotè expetiit beati præsidia sacerdotis. Denique cum reliquis vigilias fide integra celebrat, confisa ab eius virtute manus humore ligatas posse dissolui: qui infelicium cathenas potentia virtutis eximeret. Factum est autem, dum missæ celebrarentur, resolutis neruorum arentibus ligaturis, gratias confessori referens, ad sanctum altare accedens, gratiam benedictionis accepit incolumis. Et quia priusquam templum ædificaretur, erat super sepulchrum sancti cellula minutis contexta virgultis, & dedicato templo hæc fuit amota, dignum est vt de ipsius ligni tenuitate magnum aliquid proferamus. Nam sæpius de eo hastulæ factæ parūper acutæ dolori dentium remedia contulerunt. Hæc audiens Charimeris, qui nunc referendarius Hildeberthi regis
E habetur, dum de hoc dolore laboraret, basilicam sancti expetiit, vt sumpturus ex ligno à virtute sancti medicinam mereretur accipere: sed veniens ostium reperit obseratum. Confisus ergo quia virtus beati vbique sit præsens, extracto cultro hastulā excutit ab ostio. Statimque vt dētes adtigit, noxius dolor abscessit. Habetur apud nos & baculus eius, de quo plerūque infirmi medicamina sūt experti.

CAP. XCV. *Medardi virtute.*

ALBINVS autem confessor, cuius nuper vitæ liber à Fortunato est conscriptus presbytero, obtinet & ipse impertiente merito suum ostendi miracula ad sepulchrum. Aderat igitur dies solennitatis, in quo paralyticus membris omnibus debilis, euectus plaustro, ante vitream absidem, qua sancta concluduntur membra sedebat. Datúsque sopori vidit virum ad se venientem, & dicentem sibi: Quousque dormitas, & sanus fieri nō delideras? qui ait: Vtinam merear sanus fieri. Dixitque ei vir, Cum signum ad cursum horæ tertiæ audieris insonare, surge continuò, & ingredere basilicam ad quā venisti. Futurū est enim vt ipsa hora beatus Martinus cū Albino cōtribule ingrediatur basilicā,

CAP. XCVI. *Sanatur paralyticus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

& oratione facta ad eius solennitatem Turonensem accedere debeat. Si enim eo momento presens F
fueris, sanus efficieris. Nec moratus ille, commoto signo accedit ad tumulum sancti: cúmq; Dauidi-
ci carminis laudationem clerici canere cœpissent: odor suauitatis in basilicam sancti aduenit: &
hic directis pedibus incolumis est erectus. quod non à paucis, sed à plerisque visum regio testa-
tur alumna. Sic apud Crouiensem vicum mulier à natiuitate cæca, inuocans nomen sancti, ipsa die
inluminata est.

CAP. XCVII. FVIT in regione Nicensi Hospitius magnus dei famulus, qui multis virtutibus præditus ab hoc mundo migrauit. Cúmque sepeliretur quidam iuxta ipsum sepulchrum, manum ponens parúper pulueris eleuauit. Quod in linteo inuoluens rudi secum sustulit. Progressúsque postridiè nauem quæ Massiliam ire parabat, offendit in littore: sed hic Lirinense monasterium expetere cupiebat. Viri igitur quorum erat nauis, Iudaica erant à stirpe progeniti. Qua existente causa, noluit vir indicare naucleris quæ ferebat. Denique postquam progressi contra Lirinense monasterium deuenerunt, nauis in medio pelagi restitit: flantibúsque ventis nulla mouetur in parte: stupentibus verò Iudæis quid hoc esset, homo ille veritatem aperuit, dicens, Reliquias beati Hospitii me- G
cum habeo: & nunc Lirinum adire desidero: quod vobis indicare metui. Nunc autem scio quia
eius virtute retinetur nauis vestra. Nec hinc moueri prorsus poterit, nisi consensum illuc præbeatis
quò ego ire disposui. Quod audientes viri, stupore permoti, mutatis velis flante vento secundo, iam
viro in insula Lirinensi deposito, quò voluerunt liberè abierunt.

CAP. XCVIII. ECCE quales quantásque suis congregat diuitias mundi paupertas, vt eis non solùm quæ voluerint, redemptor, qui cuncta ex nihilo condidit, tribuat: verumetiam ipsa eis elementa iubeat famulari. Nam recolo me audisse ante hos annos, extitisse quendam in eremo regionis cuiusdam. Ad quem requirendum cum frater è proximo prompta deuotione venisset, exceptus est ab eo plena animi charitate. Tunc ingressi paruulum quodammodo tugurium, oratione facta resederunt. Cõferentésque plurima de verbo dei, surgit senex à cellula, ingreditur hortulum, olera decerpit ad cibum. Accensóque foco ponit caldariam ligneam super ignem impletam aqua cùm oleribus, vrgénsque ignem ita vehementer feruere coegit, vt putaretur ænea esse. Hoc autem videns vir qui H
aduenerat, stupore commotus, interrogat quid hoc esset: respondit senex, Multis iam in hac eremo annis inhabito, sed semper in hac caldaria cibos domino iubente ab reficiendum fragile corpusculum præparaui. Coctísque cibis, redditis deo debitis hymnis, vterque ex huius vasculi ministerio sunt refecti. Hęc olim audiui. Nã nuper vidi abbatẽ qui eũ ingenuũ nominabat, adserẽs eũ intra Augustidunensem terminũ cõmoratũ fuisse, & sæpius in hoc vasculo vel olus vel crumelũ coctũ cũ illo sumpsisse. Confirmabat autẽ cũ iuramento vidisse se caldariã flammis superpositam validissimè feruere: & ita semper fundũ eius humidum extitisse, vt putaretur iugiter ab aliquo humectari.

CAP. XCIX. *Auitus obitum prædixit.* AVITVS abbas Carnoteni pagi, quem Pertensem vocant, sæpius imminere dissolutionem sui corporis spiritu sancto reuelante prædixit. qui recedens à corpore, honorificè apud Aurelianensem vrbem humatus est, super quem fideles Christiani ecclesiam construxerunt. Post cuius obitum cum anniuersarius adsumptionis eius dies cum summo coleretur honore, vnus è ciuibus aliis ad missarum spectanda solennia euntibus, accepto rastro vineam pastinare direxit. Increpitúsque à multis, cur huic festiuitati deesset, redire noluit, dicens, Et hic quem colitis, operarius fuit: ve- I
rùm vbi ingressus vineam primo ictu terram aperuit, protinus retorta ceruice facies eius ad tergum
conuersa est. Tunc tremens spectantibus populis cum fletu magno basilicam sancti ingreditur. Post
paucos verò dies orans, in eodem loco adsiduè directa ceruice conualuit.

CAP. C. CYPRIANVS abbas Petrocorici oppidi magnificæ sanctitatis vir fuit, per quem deus multa miracula in hoc mundo operari dignatus est. Nam manus debiles frequenter redintegrauit, paralyticis gressum cæcis restituit visum. Trésque leprosos inunctos oleo, pristinæ reddidit sanitati: sed
Cyprianus leprosos sanat. & nunc crebrò super infirmos sanitates ostendit, si fideliter eius tumulum expetant, aut exorent.

CAP. CI. SED & Adeparchi Equolenensis vrbis reclausi sepulchro sæpius infirmi sanantur. Nam & frigoriticorum febres & alia incommoda eius meritis restinguũtur. Cæcus verò de Petrocorico territorio vt se sepulturæ illi proiecit, fusa oratione lumen recipere meruit. Comes autem antedictæ vrbis Equolenensis fure inuento ac suppliciis dedito, patibulo condemnari præcepit. At ille cum duceretur ad mortem, inuocare huius sancti nomen cœpit, & adductus ad stipitem, fusa oratione super terram patibulo adpensus relictus est. quod cum monachi præsensissent, simul proiecti ad tu- K
mulum sancti, orare cœperunt, dicentes, O sancte confessor, si tibi vita superstes esset in seculo, eruere potueras hunc pauperem de manu mortis: sicut plerunque tali supplicio addictos libe-
Suspensus restituitur. rasti: sed nec diffidimus de tua oratione, vt quod viuens fecisti in seculo, possis renouare sublimatus in cœlo. & data nocte misit abbas vsque ad furcam. Accedente autem monacho, statim disruptis ligaminibus terræ delapsus est: & sic sustentatus à monacho viuens adducitur ad monasterium, haustóque parumper vino, conualuit, vitáque ab iudice obtenta, liber abscessit.

CAP. CII. POST transitum autem Fælicis Biturigi episcopi, cùm ad eius tumulum quod marmore exsculptũ Pario super terram erat positũ, cęcus quidam lumen oculorũ fugatis tenebris recepisset, cognouissétq; plebs amicũ dei quem in corpore positũ obsistentibus mundanis caliginibus cognoscere ad plenum non meruit: cœpit in orationum assiduitate eius limina penetrare: sed quoniam, vt diximus,

A mus, sarcophagus marmoreus viliori lapide obtectus erat, sagacitas ciuiũ, & præsertim episcopi meliori sarcophagũ opertorio texit, id est ex marmore Heracleo. Amoto ergo viliore lapide post annum ferè duodecimum inuenerunt corpus beati confessoris ita inlæsum, vt nulla dissolutio in corpore, nulla putredo reperiretur in veste: sed ita erant cuncta integra, ac si, vt ita dixerim, ea hora tumulo putarentur ingesta. Sed nec ibi quidem misericordia domini defuit, vt lapis repulsus non remaneret inglorius. Ferunt enim quòd multi eraso potatóque ex eo puluere modico, tam à quartanis quàm tertianis siue quotidianis febribus celeriter liberantur.

Felicis corpus non corrumpitur.

Fvit & Iunianus reclausus intra Lemouicinæ vrbis territorium, qui viuens multa populis ostendit miracula: sed & nunc ad sepulchrum eius sæpè morbi curantur. Nam vidi multos quos dinumerare putaui longum, qui cæcis oculis eò perducti lumen receperunt, paralyticique directi sunt. Testisque est ipse populus hodiéque, qui cum sanitatem recipiunt, statim se tributarios loco illi faciunt, ac recurrente circulo anni pro redditæ sanitatis gratia tributa dissoluunt. Ex quibus plurimi sunt qui ad basilicam sancti Martini nostri antistitis pertinere videntur. CAP. CIII.

B Pelagia verò genitrix beati Aredij abbatis, cuius supra meminimus, valdè religiosa, cum vrgeretur febribus, & esset in transitu, petiit filium, dicens, Quæso fili dulcissime, ne me ante diem quartum sepeliatis, vt venientes famuli famulæve omnes videant corpusculum meum, nec vllus frustretur ab exequiis meis de his quos studiosissimè enutriui. Et hæc dicens, emisit spiritum: abluta iuxta morem, conlocatur in feretro, atque in ecclesiam deportatur. Quarto verò die priusquam sepeliretur, tãtus odor suauitatis effragrauit à corpore, vt omnes admirarentur. De nocte vero globus ignis magnus adparuit, qui ab oriente consurgens ac per cæli circulum currens, super ecclesiã stetit, in qua corpus defunctæ iacebat. Ex hoc enim ita cũctam ædem subitus splendor obtexit, vt putarẽt se diem medium contemplari. Et statim energumeni multi exclamauerunt, dicẽtes, Quia Martinus venit ad transitum Pelagiæ. Succedẽte verò dominica die postquam sepulta est, posuerunt cereum ad caput eius, dicẽtes, Parum nobis est ceræ, & iam nox prolixior habetur, cum ad matutinum consurgimus, tunc accendatur cereus iste, & clauso ostio abierunt. Expleto autem somno, ingressi basilicam, inuenerunt cereum ardentem quem extinctũ reliquerant: sed & sanitates infirmorum sæpius C aguntur ad huius religiosæ sepulchrum. CA. CIIII.

Energumeni clamant.

Tvmvlvs erat in vico Parisiorum haud procul à loco, in quo Senior (vt aiunt) ecclesia nuncupatur, nullo opertus tegmine. Ibíque in lapide habebatur scriptum, Hic requiescit Crescẽtia sacrata deo puella: sed nulla ætas recolere poterat quale ei fuerat meritum, vel quid egisset in seculo. Nuper autem à quodam clerico hoc epitaphium legitur. Instigante verò fide, suspecti sunt habiti homines, quòd aliquid cum diuina maiestate virgo potuerit obtenere. Dum verò in hac suspicione penderent, quidam quem ardor tertianæ febris cum graui tremore vexabat, eraſi à tumulo parum puluueris haurit: moxque sedato tremore conualuit. Vulgatúmque verbum plerumque profuit multis in hac infirmitate detentis. Succedente deinde tempore, monetarius vrbis grauiter ægrotare cœpit: cui in visione puella adparuit, dicens, Vade (ait) quantocius, & tumulum Crescentiæ virginis tege. Erit tibi hoc adiutorium, ne à morbo quo captus es diutius fatigeris. At ille confisus, calces inquirit, oratorium desuper constructi, protinúsque ab infirmitate laxatur. Sed vt virtus virginis in D maioribus efferretur honoribus, cuidam ex vrbe dens indoluerat, ita vt intumescente maxilla vix vel tenuis cibi parum capere posset. Pergit fide plenus ad tumulum, factáque hastula vna de parte acuta, vt in humanis vsibus ad purgandos dentes fieri solet, super sepulchrum puellæ ponit: statimque vt exinde dentem qui dolebat, adtigit, omnis dolor obstupuit. Ex hoc autem accepto experimento quos hic dolor vexat, huius virtutis vt expetunt præsidia, mox sanantur. CAP. CV.

Crescẽtiæ virginis tumulus.

Beata verò Radegundis, cuius in initio libri martyrum meminimus, post emeritos vitæ labores ab hoc mundo migrauit: de cuius transitu accipientes nuncium, ad monasterium Pictauensis vrbis accessimus, quod ipsa instituerat: reperimus autem eam iacentem in feretro, cuius sancta facies ita fulgebat, vt liliorum rosarúmque sperneret pulchritudinem. Stabat enim circa feretrum multitudo immensa sanctimonialium ad numerum circiter ducentarum, quæ per illius prædicationem conuersæ vitam sanctam agebant, quæ secundum sæculi dignitatem, non modò de senatoribus, verumetiam nonnullæ de ipsa regali stirpe ac religionis forma florebant. Stabant autem plangentes atque dicentes, Cui nos orphanas mater re- E linquis? cui nos dẽsolatas commendas? reliquimus parentes, facultatésque, ac patriam, & te secutæ sumus. Cui nos relinquis, nisi perpetuis lachrymis, & nunquam finiendo dolori? Ecce vsque nunc maius nobis erat hoc monasterium quàm villarum aut ciuitatum spatia: quæ quocunque loco accedebamus, contemplantes glorioſam faciem tuam, ibi inueniebamus aurum, ibi argentum: ibi suscipiebamus florentes vineas, segetésque comantes: ibi prata diuersorum florum varietate vernantia. A te carpebamus violas, tu nobis eras rosa rutilans, & lilium candens. Tua nobis verba quasi sol resplendebant, & quasi luna tenebris conscientiæ nostræ lucidam veritatis lampadem accendebant: nunc autem contenebrata est nobis omnis terra, angustatum est spatium huius loci, dum tuam faciem non meremur aspicere. Heu nos derelictas à sancta matre: felicésque illas quæ te superstite ab hoc seculo migrauerunt: & scimus quidem te choris sanctarum virginum & dei paradiso esse cõiunctam. Sed cum ex hoc consolamur, CAP. CVI.

Radegundis, supra lib. 9. hist. cap. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

illud nobis est lamentabile, quòd te corporeis oculis intueri non possumus. Hæc & alia inter la- F
menta dicentibus, cum à lachrymis temperare non valeremus, conuersus ad abbatissam aio,
Sinite parumper ab his fletibus, & ea potius quæ sunt necessaria, tractate. Ecce frater noster
Marouem. Maroueus huius vrbis episcopus, non est coràm, eo quòd illum causa visendarum parœciarum
elongauerit. Nunc autem habete consilium ne sanctum corpusculum iniuriam patiatur, & gratia
quam deus beatis artubus præstitit, auferatur, dum tempus sepulturæ differtur: accelerate debitas
exequias, vt sepulchro cum honore reddatur. Ad hæc abbatissa respondit, Et quid faciemus, si epi-
Sepulturæ benedictio. scopus vrbis non aduenerit? quia locus ille quo sepeliri debet, non est sacerdotali benedictione sa-
cratus. Tunc ciues & reliqui viri honorati, qui ad exequias beatæ reginæ conuenerant, imperant
paruitati meæ dicentes, Præsume de charitate fratris tui, & benedic altare illud. Confidimus enim
de eius beneuolentia, quòd molestum non ferat quæ feceris, sed magis gratiam referat. Præsume
precamur, vt caro sancta supulturæ reddatur: & sic ab illis iniunctus altare in cellula ipsa sacraui.
Verùm vbi sanctum corpus mouentes, psallendo deducere cœpimus, mox energumeni decla-
Energumeni. mantes, & sanctam dei confitentes, torqueri se ab ea fatebantur. Transeuntibus autem nobis sub G
muro, iterum caterua virginum per fenestras turrium, & ipsa quoque muri propugnacula, voces
proferre ac lamentari desuper cœpit, ita vt inter sonos fletuum atque conlisiones palmarum, nullus
posset à lachrymis temperare, sed & ipsi quoque clerici, quorum erat psallendi officium, vix inter
singultus & lachrymas antiphonam poterant explicare: dehinc accedimus ad sepulchrum. Nam
prouidentia abbatissæ capsam ligneam fecerat, in qua corpus aromatibus conditum incluserat, &
ob hoc fossa sepulturæ spaciosior erat: ita vt ablatis duorum sepulchrorum singulis spondis, ac de
latere iuncta capsa cum sanctis artubus locaretur. Tunc facta oratione discessimus, reseruantes
episcopo loci vt ab eo celebrata missa tegeretur operculo. Redeuntes verò ad monasterium, du-
cebat nos abbatissa cum virginibus per loca singula in qua sancta aut legere consueuerat, aut orare
lugens, ac dicens, Ecce ingredimur in cellulam, & matrem amissam non reperimus. Ecce spartum
in quo flectens genua cum lachrymis dei omnipotentis misericordiam precabatur, & à nobis non
videtur. Ecce librum in quo legebat, & vox spiritali sale condita non verberat aures nostras. Ecce
fusos in queis per longa ieiunia & profluas lachrymas nectere solita, & almi sanctitate digiti non cer- H
nuntur. Hæc illis dicentibus, renouantur lachrymæ, suspiria proferuntur, & ipsa quoque viscera ab
affectu plorantium resoluuntur in fletum. Tantúsque mœror pectus meum obsederat, vt à lachrymis
non desisterem, nisi scirem beatam Radegundem ablatam monasterio corpore, non virtute, & ad-
sumptam à mundo, conlocatam in cælo.

CAP. CVII. FVIT vir vitæ venerabilis Paulinus Nolanæ vrbis ex nobili stirpe ortus. Tarasiam similem sibi
sortitus est coniugem, habens diuitias multas, & tam in fundorum possessione quàm in præsidio
domorum valdè diues erat ac locuples. Sed cum primùm aures eius euangeliorum lectio illa pene-
trauit, in quo dominus adolescentem pro diuitiis arguit, dicens, *Vade, vende omnia quæ habes, & da*
pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me: facilius est camelum per foramen acus transire, quàm
diuitem introire in regnum dei: statim venditis omnibus quæ habebat pauperibus erogauit. Exoneratus
à cunctis cupiditatibus magistrum liber sequitur, per hæc se putans paradisi diuitiis locupletari: si
videretur nihil de transitoriis possidere. Cui magestas diuina tribuit vt quod impossibile dixerat I
per euangelium, hic possibiliter adimplere mereretur per actum. Quadam verò die venit ad eum
qui stipem peteret, & ait coniugi, Vade, & da ei quod habet necessarium: quæ respondit, Non est
nobis amplius quàm vnus panis: cui ille, Vade, inquit, porrige eum: dominus enim dabit nobis
Paulinus eleemosynarium omnia sua & seipsum in captiuorũ liberationem expẽdisse scribit Greg. lib. 3. Dial. victum: sed illa quasi strenua reseruari cupiens, ne aliquid deesset, porrigere noluit. Interea ad-
uenerunt quidam dicentes, missos se à dominis suis, vt illi annonæ ac vini deferrent speciem: sed
per hoc se moratos, quòd orta tempestas vnam eis cum tritico abstulerit nauem. Tunc vir dei con-
uersus ad mulierem ait, Intelligite nunc pauperi vnum panem fuisse furatum: & ideo hanc nauem
esse mersam. Perrexit ergo cum coniuge quasi peregrinaturus in aliam regionem, nihil habens
præter statum proprium. Post multum verò tempus, cum ab incolis regionis suæ requireretur, nec
posset penitus reperiri, negotiator de ciuitate illa ad hanc vrbem aduenit, in qua vir beatus cælesti
domino seruiebat. Cúmque vidisset eum, statim proiiciens se solo, & pedes sancti amplectens, ait,
Hic est beatus Paulinus toto vulgatus orbe, qui multum à suis ciuibus quæsitus, prorsus non potuit
inueniri. & narrante omnes actiones eius eo, obstupuerunt hæc audientes. Nec mora, decedente K
sacerdote apud Nolanam vrbem, ipse in locum episcopi subrogatur: habebat autem ecclesia illa
multas diuitias, impleuítque in eum dominus quæ per euangelium promittere est dignatus, quia
qui reliquerit omnia propter me, centuplum in hoc seculo accipiet, in futuro autem vitam æternam possidebit. Verùm
adsumpto episcopatu semper se humilem proferebat, quia sciebat se apud deum excelsum futurum,
si humilitatem sectatus fuisset. Pecunia verò de redditibus ecclesiæ, quæ manus eius adtingebat,
Paulinus vxoratus. confestim pauperibus erogabatur. Castissima enim coniux eius non discedebat ab eo. Erat autem
vir sanctus miræ prudentiæ, & rhetoricis literis eruditus. Quod opus eius de quanto ad nos per-
** Horum librorum non meminit Trithemius.* uenit, valdè patefecit. Nam cum ad diuersos tam versu quàm prosa scriberet, de virtutibus beati
Martini * sex versu conscripsit libros: scripsit & alios versiculos in laudem eius. Viditque eum in
corpore positum, & oculum suum ab eo illuminatum recepit. Qui tantũ in virtute permultiplicata

gratiarum

A gratiarum ſpiritualium chariſmata reſplenduit, vt in obitum ſuum ipſum Martinum Ianuariúmque Italicum priuſquam ſpiritum redderet, corporeis oculis contemplaretur. Prius enim eo de hoc mundo migrauerant: & quia de huius beati vita nihil legeramus, idcirco ea quæ per relationem fidelium cognouimus, dum de eleemoſynis proloqui voluimus, memorauimus: de trāſitu autem eius eſt apud nos magna lectio, ideo eum ex ordine proſecuti non ſumus. Ecce quid tribuit eleemoſyna. Ecce quales theſauros ſanctis ſuis qui ſe in pauperibus diligunt, deus indulget. E contrario auaritiæ malo inhiantibus quæ nequiter concupiſcunt, aufert, iuxta illud euangelij ſancti oraculum, quia *qui habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, quod videtur habere, auferetur ab eo.*

CA. CVIII.

SIC & quodam loco in portu maris geſtum fuiſſe multorum confirmat relatio. Quidam pauper & ſenex, marſupiis oneratus, venit ad litus maris: & accedēs ad portum petere eleemoſynam à naucleris cœpit. Atque illi qui primus carinæ erat importunior, adſiſtebat, dicens, Da mihi aliquid. Tūc ille commotus ait, Abſiſte quæſo decrepite, & noli à nobis quærere quicquam. nihil enim hic aliud præter lapides habemus. At ille ait, Si lapides dicis eſſe quæ in tuis ditionibus nauis hæc continet,

B omnia vertantur in lapides: & ſtatim cunctum nauis onus quod mandi potuit, in ſaxum conuerſum eſt. Ego enim ex his & dactylos vidi, & oliuas aſpexi marmore duriores. Nam cum in lapidis duritiā conuerſa fuiſſent, nunquam tamen colorem quem habuerunt, perdiderunt, niſi eadem forma eadémque ſpecies erat. Dominus autem nauis pœnitentia motus, inquiſitum ſenem nunquam potuit reperire: & ſicut ferunt, per multas ciuitates de iis quæ in ſaxum mutata fuerant ad videndum direxit, vt ſcilicet exemplum eſſet omnibus, ne ſimilia perpetrarent. Ecce quid agis impudens auaritia: feciſti hominem pauperem, qui non porrigendo pauperi putauit ſe poſſe fieri ditiorem.

Negātis eleemoſynam omnia vertūtur in lapides.

CAP. CIX.

QVID etiam & alij contigerit, qui per adulteria multiplicare terrena ſtuduit lucra, non ſileam. Quidam apud Lugdunenſem vrbem vix ita laborans, vt vnum trientem poſſet habere, accenſus auri execrabilis ſacra fame voluit per eum ſaeculi ora replere, iuxta illum Prudentij noſtri verſiculum,

Auri nanque fames parto conquiritur auro.

C IGITVR de hoc triente vinum comparat, admixtiſque aquis, iterum per argenteos venundans duplat pecuniam. Hoc iterum atque iterum agit, & tam diu turpis lucri ſecutor eſt factus: vſquequò centum ſolidos de hoc triente lucraretur: ſed iudicium dei confutauit lucra diaboli. Congerens enim auarus negotiator aurum in ſacculum, poſſeſſurus pecuniam vnius horæ momento, alterius negotiatoris nundinas adit. Extractóque triente quaſi aliquid negotiaturus, conloqui cum ſocio cœpit. Erat autem ſaeculus ex pelle phœnicia, ſicut his manu geſtare mos eſt. Et ecce ſubitò adueniens miluus, rapit eum pedibus, atque decerpere tentat, putans à colore partem aliquam carnis eſſe. Sed cum nihil pinguedinis ſentiret in eo, euolans ſuper alueum Araris, de quo hic aquas hauriens vino miſcuerat, laxatum ſacculum deiecit in flumen. At ille adprehenſis capillis, elidens ſe ad terram, ſpargénſque puluerem ſuper caput ſuum aiebat, Væ mihi qui iudicio dei oppreſſus, perdidi pecuniam, quæ iniquè fuerat adgregata. nam ex vno triente centum erexi ſolidos. Nunc perditis centum ſolidis, vnus mihi tantùm remanſit triens. Væ mihi, ſicut feci, ſic recepi: & qui nihilo cos habui, ad nihilum rediſſe conſpicio. Talis pecunia diabole tua eſt, per tale lucrum de-

Iudicium dei confutat lucra diaboli.

Miluus rapit pecunias malitia.

D duxiſti deo inobedientes in tartarum. Tale enim commercium & in præſenti damni notam ingerit, & in futuro diuerſarum pœnarum genera parit. Abſiſtite ab his quæſo, qui hæc legitis, abſiſtite & nolite talibus participes eſſe: ſint lucra veſtra diuinæ maieſtatis gratia: ſint exercitia veſtra, ſcripturæ ſanctæ doctrina. Fiat congregatio veſtra in marſupiis pauperum, quæ æternæ gehennæ flagrans reſtinguat incendium: & hoc ipſum à domini eſt miſericordia poſcendum, non propria virtute quærendum, qui nobis præſtare dignetur illorum intercеſſione ſancta, quorum hic liber ſacra prodit miracula, vt non ſolùm de terrenis diuitiis, ſed etiam de talentis verbi ſui bonam facientes rationem multiplicationis mercede recepta audire mereamur ab ipſo, Euge ſerue bone, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui.

Inuocatio ſanctorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto Biblioteca

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANglorum, Libri V.

Renatus Laurentius ad Lectorem.

BEDA monachus & presbyter monasterij Sanctorum Petri & Pauli Apostolorum, quod est in Anglia ordinis Sancti Benedicti, vir in diuinis scripturis exercitatissimus, atque in secularibus peritissimus, Græci sermonis non ignarus fuit, sed philosophus, astronomus, calculator & poeta insignis, ingenio præstans, eloquio non curiosus, dulcis tamen & compositus: multa scripsit volumina in quibus acumen ingenij eius comprobatur. Hic cum esset septem annorum datur educandus Benedicto Abbati, & deinde Ceolfrido, sub quibus omnem meditandis scripturis operam dedit, atque inter obseruantiam disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in ecclesia solicitudinem, semper aut discere aut docere aut scribere dulce habuit. Nonodecimo autem ætatis anno diaconatum, tricesimo presbyteratus gradum suscepit: Anglis Euangelium interpretatus est, & tanta cum dignitate vt Venerabilis cognomen sit sortitus, & ex eius homeliis & concionibus addita sint multa sacris lectionibus. Opera item eius eo adhuc viuente tanto in pretio habita sunt vt ex ordinatione episcoporum publicè legerentur in Ecclesiis. Is tantum sanè illis temporibus admirandus hic author extitit, vt apud eius seculi doctiores prouerbium de eo dicerent: hominem in extremo orbis angulo vniuersum orbem suo ingenio perstrinxisse. Is ob ieiunia in asthma incidit, nec tamen à lectione aut prædicatione destitit: futurorum præterea cognitione valuit: Saracenorum irruptionem prædixit, Italiæ quoque vastationem, Regna ruent Romæ ferro, flammáque, faméque: abitus etiam sui reuelationem habuit. Doctoris verò scholastici functus est officio in Wermuthensi cœnobio vsque ad diem obitus, qui fuit anno Christi 734. ætatis suæ 72. Discipulos habuit celebres, Albinum, Ioannem, Claudium, Clementem, Rhabanum. Præferunt itaque quidam eius scripta Gregorij magni scriptis, vt author est Vincent. vel. lib. 23. Eius viri sanctitatem lapides testatos memorat Corius in Iustiniano, his verbis: Beda senio factus cæcus, cum in templum ingrederetur, quidam irridendi causa frequentem populum adesse dixit, qui eius concionem auidè expectaret: credidit ille, & sug gestum conscendens concionatus est, & cum nemine præsente, peroraret in nomine Trinitatis: lapides respondere, amen. Vt verò tandem veniamus ad id quod agitur, Hector Boethius lib. 9. hist. Scottorum: Nostrarũ (inquit) rerum scriptores venerabilẽ Bedã haud diu post absolutam gentis Anglorum historiam in humanis egisse asseuerant. Quippè qui senio confectus vti pientissimus vixit in deum & homines, ita medius discipulorum amplexibus felicissimum Dunelmiæ (est id oppidum in Northumbria, nunc episcopalis sedes) sortitus est exitum anno humanæ salutis quarto supra tricesimũ & septingentesimum. Italia autem cum Albione pro eius incunabulis contendit, asserentibus Italis virum Genuæ natum, ibidémque vltimam soluisse naturæ necessitatem, sepulchrúmque eius in rei fidem hactenus eadem in ciuitate cunctis haberi venerabile. Verum vndecunque traxerit originem, & vbicunque diem clauserit, satis constat & ex eius & aliorum scriptis, adolescentem eum in Italia, senem in Northumbria frequentius inter piorum cœtum Melros (abbatiæ monachorúmque cœnobij id nomen est in Scottorum agro, pientissimis viris & religionis deuotis semper insignis) habitasse diuersatúmq; esse: extinctum verò Ethfino Scottorum regnum administrante. Eiusdem encomio fauet etiam Polyd. Virg. lib. 1. hist. Angl. pag. 16. Bedas (inquiens) homo Anglus, quo nihil castius, nihil melius, nihil verius, qui circiter annum salutis humanæ DCC. floruit Ceololulpho, qui fuit ab Ida decimusseptimus, inscripsit opus ecclesiasticæ historiæ gentis Anglorum, qui eodem tempore vitam cum morte commutauit. Epitaphium de eodem istud circunfertur: Continet hæc fossa Bedæ venerabilis ossa. Item aliud:

Beda Dei famulus, monachorum nobile sidus,
Finibus è terræ profuit Ecclesiæ.
Solers iste patrum scrutando per omnia sensum,
Eloquio viguit, plurima composuit.
Annos in hac vita ter dixit vitæ triginta,
Presbyter officio, vtilis ingenio.
Iunij septenis vidiuatus carne calendis
Angligena, angelicam commeruit patriam.

Paul. Æmil. lib. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

GLORIOSISSIMO REGI CEOLVVLPHO BEDA FAMVLVS CHRISTI ET PRESBYTER.

historia vilitas.

HISTORIAM gentis Anglorum Ecclesiasticam, quam nuper edideram, libentissimè tibi desideranti Rex, & prius ad legendum ac probandum transmisi, & nunc ad transscribendũ ac plenius ex tempore meditandum retransmitto. Satisque studium tuæ synceritatis amplector, quo non solùm audiendis scripturæ sacræ verbis aurem sedulus accommodas, verumetiam noscẽdis priorum gestis siue dictis, & maximè nostræ gentis, virorum illustrium curam vigilanter impendis. Siue enim historia de bonis bona referat, ad imitandum bonum auditor solicitus instigatur: seu mala commemoret de prauis, nihilominus religiosus ac pius auditor siue lector, vitãdo quod noxium est ac peruersum, solertius ad exequenda ea quæ bona ac Deo digna esse cognouerit, accenditur. Quod ipsum tu quoque vigilantissimè deprehendens, historiam memoratam in notitiam tibi, simul & eis quibus te regendis diuina præfecit authoritas, ob generalis curam salutis latius propagari desideras. Vt autem in his quæ scripsi vel tibi magnanime Rex, vel cæteris auditoribus siue lectoribus huius historiæ, occasionem dubitandi subtraham, quibus hæc maximè autoribus didicerim, breuiter intimare curabo. Autor ante omnes atque adiutor opusculi huius Albinus abbas reuerendissimus vir per omnia doctissimus extitit. Qui in ecclesia Cantuariorum à beatæ memoriæ Theodoro archiepiscopo & Hadriano abbate, viris venerabilibus atque eruditissimis, institutus, diligenter omnia quæ in ipsa Cantuariorum prouincia vel etiam in contiguis eiusdem regionibus à discipulis beati Papæ Gregorij gesta fuere, vel monimentis literarum vel seniorum traditione cognouerat, ea mihi de his quæ memoria digna videbantur, per religiosum Londoniensis ecclesiæ presbyterum Nothelmum, siue literis mandata, siue ipsius Nothelmi viua voce referẽda, transmisit. Qui videlicet Nothelmus postea Romam veniẽs, nonnullas ibi beati Gregorij Papæ, simul & aliorum Pontificum epistolas, perscrutato eiusdem sanctæ ecclesiæ Romanæ scrinio, permissu eius qui nunc ipsi ecclesiæ præest Gregorij pontificis, inuenit. Reuersusque nobis nostræ historiæ inserendas cum consilio præfati Albini reuerendissimi patris attulit. A principio itaque voluminis huius vsque ad tempus quo gens Anglorum fidem Christi percepit, ex priorum maximè scriptis hincinde collectis ea quæ promemus didicimus. Exinde autem vsque ad tempora præsentia, quæ in ecclesia Cantuariorum per discipulos beati Gregorij Papæ, siue successores eorum, vel sub quibus Regibus gesta sint, memorati abbatis Albini industria, Nothelmo vt diximus perferente, cognouimus. Qui etiam prouinciæ Orientalium Saxonum simul & Occidentalium, necnon & Orientalium Anglorum atque Nordan Humbrorum à quibus præsulibus vel quorũ tempore Regum gratiam euangelij perceperint, nonnulla mihi ex parte prodiderunt. Denique hortatu præcipuè ipsius Albini, vt hoc opus aggredi auderem, prouocatus sum. Daniel quoque reuerendissimus Occidentalium Saxonum episcopus, qui nunc vsque superest, nonnulla mihi de historia ecclesiastica prouinciæ ipsius, simul & proxima illi Australium Saxonum, necnon & Vectæ insulæ literis mandata declarauit. Qualiter verò per ministerium Ceddi & Ceadda religiosorum Christi sacerdotũ, vel prouincia Merciorum ad fidẽ Christi quam non nouerat, peruenerit, vel prouincia Orientalium Saxonum fidem quam olim exufflauerat, recuperauerit, qualis etiam ipsorum patrum vita vel obitus extiterit, diligenter à fratribus monasterij, quod ab ipsis conditũ Læstingen cognominatur, agnouimus. Porrò in prouincia Orientalium Anglorum quæ fuerint gesta ecclesiastica, partim ex scriptis, vel traditione priorum, partim reuerendissimi abbatis Esij relatione comperimus. At verò in prouincia Lindissig quæ sint gesta erga fidem Christi, quæve successio sacerdotalis extiterit, vel literis reuerẽdissimi antistitis Cyneberthi vel aliorum fidelium virorum viua voce didicimus. Ad hæc quæ in Nordan Humborum prouincia, ex quo tempore fidem Christi perceperunt vsque ad præsens, per diuersas regiones in ecclesia sint acta, non vno quolibet auctore, sed fideli innumerorum testium, qui hæc scire vel meminisse potuerunt, assertione cognoui, exceptis his quæ per meipsum nosse poteram. Inter quæ notandum quòd ea quæ de sanctissimo patre nostro & antistite Cudberto vel in hoc volumine vel in libello gestorum ipsius conscripsi, partim ex eis quæ de illo prius à fratribus Lindis Farnensis ecclesiæ scripta reperi, assumpsi, simpliciter fidem historiæ quam legebam accommodans, partim verò ea quæ certissima fidelium virorum attestatione per meipsum cognoscere potui, solerter adiicere curaui. Lectoremque suppliciter obsecro, vt si qua in his quæ scripsimus aliter quàm se veritas habet, posita reperit, non hoc nobis imputet, qui (quæ vera lex historiæ est) simpliciter ea quæ fama vulgante collegimus, ad instructionem posteritatis litteris mandare studuimus.

Adiutores historiæ.

Submissio authoris.

ECCLE-

Universidade do Porto Biblioteca

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANGLORVM,

LIBER PRIMVS.

De situ Britanniæ vel Hyberniæ, & priscis earum incolis. Caput I.

BRITANNIA Oceani insula, cui quondam Albion nomen fuit, inter Septentrionem & Occidentem locata est. Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, maximis Europæ partibus multo interuallo aduersa. Quæ per milia passuum octingenta in Boream longa, latitudinis habet milia ducenta, exceptis duntaxat prolixioribus diuersorum promontoriorum tractibus, quibus efficitur vt circuitus eius quadragies octies septuagintaquinque milia compleat. Habet à meridie Galliam Belgicam, cuius proximum littus transmeantibus aperit ciuitas, quæ dicitur Ruthubi portus, qui portus à gente Anglorum nunc corruptè Reptacestir vocatur, interposito mari à Gessoriaco Morinorum gentis littore proximo traiectu, miliorum quinquaginta, siue, vt quidam scripsere, stadiorum quadringentorum quinquaginta. A tergo autem, vnde Oceano infinito patet, Orcadas insulas habet. Optima frugibus atque arboribus insula, & alendis apta pecoribus ac iumentis. Vineas etiam quibusdam in locis germinans: sed & auium ferax terra mariq́ue generis diuersi, fluuiis quoque multum piscosis, ac fontibus præclara copiosis. Et quidem præcipuè iſficio abundat & anguilla. Capiuntur autem sæpissimè & vituli marini, & delphines, necnon & balenæ. Exceptis autem variorum generibus conchiliorum. In quibus sunt & musculæ, quibus inclusam sæpe margaritam omnis quidem coloris optimam inueniunt, id est, rubicundi & purpurei & hyacinthini & prasini, sed maximè candidi. Sunt & cochleæ satis supérque abundantes, quibus tinctura coccinei coloris conficitur. Cuius rubor pulcherrimus nullo vnquam solis ardore, nulla valet pluuiarum iniuria pallescere: sed quo vetustior, eo solet esse venustior. Habet fontes salinarum, habet & fontes calidos, & ex eis fluuios balneatum calidarum, omni ętati & sexui per distincta loca iuxta suum cuique modum accommodos. Aqua enim (vt sanctus Basilius dicit) feruidam qualitatem recipit, quum per certa quædam metalla transcurrit, & fit non solùm calida, sed & ardens. Quæ etiam venis metallorum, æris, ferri, plumbi, & argenti fœcunda, gignit & lapidem Gagatem plurimum optimúmque. Est autem nigrogemmeus, & ardens igni admotus, incensus serpentes fugat. Attritu calefactus adplicita detinet æquè vt succinum. Erat & viginti & octo ciuitatibus quondam nobilissimis insignita, præter castella innumera, quæ & ipsa muris, turribus, portis ac seris erant instructa firmissimis. Et quia propè sub ipso septentrionali vertice mundi iacet, lucidas æstate noctes habet, ita vt medio sæpè tempore noctis in quæstionem veniat intuentibus, vtrum crepusculum adhuc permaneat vespertinum, an iam aduenerit matutinum: vtpote nocturno sole non longè sub terris ad orientem Boreales per plagas redeunte. Vnde etiã plurimæ longitudinis habet dies æstate, sicut & noctes contrà in bruma, sole nimirum tunc in Lybicas partes secedente, id est, horarum decem & octo. Plurimæ item breuitatis noctes æstate, & dies habet in bruma, hoc est, sex solummodo æquinoctialium horarum, cum in Armenia, Macedonia, Italia, cæteriſque eiusdem lineæ regionibus longissima dies siue nox quindecim, breuissima nouem compleat horas. Hæc in præsenti iuxta numerum librorum, quibus lex diuina scripta est, quinque gẽtium linguis vnam eandémque summæ veritatis & veræ sublimatis scientiam scrutatur & confitetur, Anglorum videlicet, Britonum, Scottorum, Pictorum & Latinorum, quæ meditatione scripturarum cæteris omnibus est facta communis. In primis hæc insula Britones solùm, à quibus nomen accepit, incolas habuit, qui de tractu Armoricano (vt fertur) Britanniã aduecti, australes sibi partes illius vindicarunt. Et cum plurimam insulæ partem (incipientes ab austro) possedissent, contigit gentem Pictorum de Scythia (vt perhibent) longis nauibus non multis Oceanum ingressam, circumagente flatu ventorũ extra fines omnes Britanniæ Hiberniam peruenisse, eiúsque Septentrionales oras intrasse, atque inuenta ibi gente Scottorum sibi quoque in partibus illius sedes petisse, nec impetrare potuisse. Est autem Hibernia insula omnium post Britanniam maxima, ad occidentem quidem Britanniæ sita: sed sicut contra Aquilonem ea breuior, ita in meridiem se trans illius fines plurimum protendens, vsque contra Hispaniæ Septentrionalia, quamuis magno æquore interiacente, peruenit. Ad hanc ergo vsque peruenientes nauigio Picti (vt diximus)

Anglia olim Albion.

Angliæ latitudo & longitudo. vide Polyd. Virg. lib. 1. hist. Angl. & Hect. Boethiũ in descript. Scott.

Quibus abũdet Anglia.

Gagates lapis

Dies Anglis longissimi.

Angli vnde oriundi. vide Polyd. hist. Ang. lib. 1.

Hibernia.

petierunt in ea sibi quoque sedes & habitationem donari. Responderunt Scotti, quòd non ambos F
eos caperet insula: sed possumus (inquiunt) salubre vobis dare consilium, quid agere valeatis.
Nouimus insulam aliam esse non procul à nostra contra ortum solis, quam sæpè lucidioribus die-
bus de longè aspicere solemus. Hanc adire si vultis, habitabilem vobis facere valeatis: vel si qui
restiterint, nobis auxiliariis vtimini. Itaque petentes Britanniam Picti habitare per Septentrio-
Anglicarum fœminarum priuilegium Polyd. lib. 2. hist. pag. 38. nales insulæ partes cœperunt: nam austrina Britones occupauerant. Cúmque vxores Picti non
habentes peterent à Scottis, ea solùm conditione dare consenserunt, vt vbi res veniret in du-
bium, magis de fœminea regum prosapia, quàm de masculina regem sibi eligerent: quod vsque
hodie apud Pictos constat esse seruatum. Procedente autem tempore Britannia post Britones &
Pictos tertiam Scottorum nationem in Pictorum parte recepit. Qui duce Reuda de Hibernia
egressi, vel amicitia vel ferro sibimet inter eos sedes, quas hactenus habent, vindicarunt. A quo
videlicet duce vsque hodie Dalreudini vocantur: nam lingua eorum dal partem significat. Hi-
bernia autem & latitudine sui status & salubritate ac serenitate aërum multum Britanniæ præstat,
ita vt rarò ibi nix plus quàm triduana remaneat: nemo propter hyemem aut fœna secet æstate, G
Hybernia serpētes nō alit. Polyd. hist. Ang. lib. 1. aut stabula fabricet iumentis. Nullum ibi reptile videri soleat, nullus viuere serpēs valeat. Nam sæpè
illò de Britannia allati serpentes, mox vt proximante terris nauigio, odore aeris illius adtacti fue-
rint, intereunt: quin potius omnia penè quæ de eadem insula sunt, contra venenum valent. De-
nique vidimus, quibusdam à serpente percussis, rasa folia codicum, qui de Hibernia fuerunt, &
ipsam rasuram aquæ immissam, ac potui datam, talibus protinus totam vim veneni grassantis,
totum inflati corporis absumpsisse ac sedasse tumorem. Diues lactis ac mellis insula, nec vinea-
rum expers, piscium volucrúmque: sed & ceruorum venatu insignis. Hæc autem propriè patria
Scottorum est. Ab hac egressi (vt diximus) tertiam in Britannia Britonibus & Pictis gentem
addiderunt. Est autem sinus maris permaximus, qui antiquitus gentem Britonum à Pictis se-
cernebat. Qui ab Occidente in terras longo spatio erumpit, vbi est ciuitas Britonum munitissi-
ma vsque hodie, quæ vocatur Alcuith. Ad cuius videlicet sinus partem septētrionalem Scotti (quos
diximus) aduenientes sibi locum patriæ fecerunt.

H

Britanniam primus Romanorum Iulius Cæsar intrauit.

CAP. II. VERVM eadem Britannia Romanis vsque ad Caium Iulium Cæsarem inaccessa atque in-
Cæsaris ad Anglos aduētus. cognita fuit. Qui anno ab vrbe condita quingentesimo nonagesimo tertio, ante verò incarna-
tionis dominicæ tempus anno sexagesimo, functus gradu consulatus cum Lucio Bibulo, dum
contra Germanorum Gallorúmque gentes, qui Rheno tantùm flumine dirimebantur, bellum
Cæsar lib. 4. gereret, venit ad Morinos, vnde in Britanniam proximus & breuissimus transitus est. Et na-
uibus circiter onerariis atque actuariis octoginta præparatis, in Britanniam transuehitur, vbi
acerba primùm pugna fatigatus, deinde aduersa tempestate correptus, plurimam classis partem,
& non paruum numerum militum, equitum verò penè omnem disperdidit. Regressus in Galliam,
legiones in hyberna dimisit, ac sexcentas naues vtriusque commodi fieri imperauit. Quibus
iterum in Britanniam transuectus, dum ipse in hostem cum ingenti exercitu pergit, naues in an-
choris stantes, tempestate correptæ vel collisæ inter se, vel harenis illisæ ac dissolutæ sunt. Ex qui- I
bus quadraginta perierunt, cæteræ cum magna difficultate reparatæ sunt. Cæsaris equitatus
primo congressu à Britannis victus, ibidem Labienus tribunus occisus est. Secundo prælio
cum magno suorum discrimine victos Britannos in fugam vertit. Inde ad flumen Thamesin
profectus est, quem vno tantùm loco vadis transmeabilem ferunt. In huius vlteriore ripa,
Cæsar lib. 5. Polyd. lib. 1. hist. Boethius lib. 3. Annal. Scott. Bedam secutus. Cassibellauno duce, immensa hostium multitudo confederat, ripámque fluminis ac penè to-
tum sub aqua vadum acutissimis sudibus præstruxerat. Quarum vestigia sudium ibidem vsque
hodie visuntur, & videtur inspectantibus, quòd singulæ earum ad modum humani femoris gros-
sæ & circumfusæ plombo immobiliter hæreant, in profundum fluminis infixæ. Quod vbi à Ro-
manis deprehensum ac vitatum est, Barbari legionum impetum non ferentes, syluis sese abdide-
re, vnde crebris eruptionibus Romanos grauiter ac sæpe lacerabant. Interea Trinobantum fir-
missima ciuitas, cum Androgorio duce, datis quadraginta obsidibus Cæsari sese dedidit. Quod
exemplum secutæ vrbes aliæ complures, in fœdus Romanorum venerunt, iisdem demonstran- K
tibus, Cæsar oppidum Cassibellaum inter duas paludes situm, obtentu insuper syluarum mu-
nitum, omnibúsque rebus confertissimum, tandem graui bello cepit. Exin Cæsar à Britannis
reuersus in Galliam, postquam legiones in hyberna misit, repentinis bellorum tumultibus vndique
circumuentus & conflictatus est.

CAP. III.

Quòd Claudius Orcadas insulas Romano imperio, Vespasianus Vectam quoque adiecerit.

Tranq. in Cl. Boethius Scott. hist. lib. 3. Polyd. lib. 2. post Gildam Annalistam. ANNO autem ab vrbe condita septingentesimo nonagesimo septimo Claudius Impera-
tor ab Augusto quartus, cupiens se vtilem reipublicæ ostentare principem, bellum vbique
& victoriam vndecunque quæsiuit. Itaque expeditionem in Britanniam mouit, quæ excitata
in tumultum propter non redditos transfugas videbatur. Transuectus in insulam est quam

neque

A neque ante Iulium Cæsarem, neque post eum quisquam adire ausus fuerat, ibique sine vllo prælio ac sanguine intra paucissimos dies plurimam insulæ partem in deditionem recepit. Orcadas etiam insulas vltra Britanniam in Oceano positas, Romano adiecit imperio, ac sexto quàm profectus erat mense Romam rediit, filióque suo Britannici nomen imposuit. Hoc autem bellum quarto imperij sui anno compleuit, qui est annus ab incarnatione domini quadragesimussextus. Quo etiam anno fames grauissima per Syriam facta est, quæ in actibus Apostolorum per prophetam Agabum prædicta esse memoratur. Ab eodem Claudio Vespasianus, qui post Neronem imperauit, in Britanniam missus, etiam Vectam insulam Britanniæ proximam à meridie Romanorum ditioni subiugauit: quæ habet ab oriente in occasum triginta circiter milia passuum, ab austro in boream duodecim: in Orientalibus suis partibus mari sex milium, in Occidentalibus trium à meridiano Britanniæ littore distans. Succedens autem Claudio in imperium Nero, nil omninò in re militari ausus est. Vnde inter alia Romani regni detrimenta innumera Britanniam penè amisit. Nam duo sub eo nobilissima B oppida illic capta atque subuersa sunt.

Orcades.

Act. 11.

Vecta insula.

Angli fidem accipiunt ann. dom. 187. ad prædicationem Fugatij & Damiani.

Anno ab incarnatione domini centesimo quinquagesimo sexto Marcus Antonius Verus decimusquartus ab Augusto regnum cum Aurelio Commodo fratre susceptit. Quorum temporibus cum Eleutherius vir sanctus pontificatui Romanæ ecclesiæ præesset, misit ad eum Lucius Britannorum rex epistolam, obsecrans vt per eius mandatum Christianus efficeretur. Et mox effectum piæ postulationis consecutus est, susceptamque fidem Britanni vsque in tempora Diocletiani principis inuiolatam integramque quieta pace seruabant.

CAP. IIII. *Polyd. lib. 2. & Boeth. lib. 5. hist.*

Seuerus Britanniæ partem vallo à cæteris distinxit.

Anno ab incarnatione domini centesimo octagesimonono, Seuerus genere Apher- CAP. V.
C tripolitanus ab oppido Lepti decimusseptimus ab Augusto imperium adeptus, decem & septem annis tenuit. Hic natura sæuus, multis semper bellis lacessitus, fortissimè quidem rempublicam, sed laboriosissimè rexit. Victor ergo ciuilium bellorum, quæ ei grauissima occurrerunt, in Britanniam defectu penè omnium sociorum trahitur, vbi magnis grauibúsque prælijs sæpe gestis, receptam partem insulæ, à cæteris indomitis gentibus non muro (vt quidam æstimant) sed vallo distinguendam putauit. Murus etenim de lapidibus, vallum verò (quo ad repellendam vim hostium castra muniuntur) fit de cespitibus, quibus circumcisis è terra, velut murus extruitur altus super terram, ita vt in ante fiat fossa, de qua leuati sunt cespites, supra quam sudes de lignis fortissimis præfiguntur. Itaque Seuerus magnam fossam firmissimúmque vallum, crebris insuper turribus communitum, à mari ad mare duxit. Ibique apud Eboracum oppidum morbo obiit, relinquens duos filios, Bassianum & Getam, quorum Geta hostis publicus iudicatus interiit, Bassianus verò Antonini cognomine assumpto regno potitus est.

Polyd. lib. 2. hist. Angl.

Britannia vallo cingitur.

D *De imperio Diocletiani.*

Anno incarnationis dominicæ ducentesimo octagesimosexto Diocletianus tricesimustertius ab Augusto Imperator ab exercitu electus annis viginti fuit, Maximianúmque cognomento Herculium socium creauit imperij. Quorum tempore Carausius quidam genere quidem infimus, sed consilio & manu promptus, cum ad obseruanda Oceani littora (quæ tunc Franci & Saxones infestabant) positus, plus in perniciem quàm in prouentum reipublicæ ageret, ereptam prædonibus prædam, nulla ex parte restituendo dominis, sed sibi soli vendicando, accedens suspicionem, quia ipsos quoque hostes ad incursandos fines artificij negligentia permitteret. Quamobrem à Maximiano iussus occidi purpuram sumpsit, ac Britannias occupauit, quibus sibi per septem annos fortissimè vindicatis ac retentis, tandem fraude Allecti socij sui interfectus est. Allectus vero posteà ereptam Carausio insulam per triennium tenuit, quem Asclepiodotus præfectus prætorio oppressit, Britanniámque post E decem annos recepit. Interea Diocletianus in Oriente, Maximianus Herculius in Occidente vastari ecclesias, affligi, interficique Christianos decimo post Neronem loco præceperunt, quæ persecutio omnibus ferè anteactis diuturnior atque immanior fuit. Nam per decem annos incendiis ecclesiarum, proscriptionibus innocentum, cædibus Martyrum incessabiliter acta est. Denique etiam Britanniam cùm plurima confessionis Deo deuotè gloria sublimauit.

CAP. VI. *Hæc eadem Gildas Beeth. & Polyd.*

Persecutio Christianorũ sub Diocletiano grauissima.

Passio S. Albani & sociorum eius.

CAP. VII. *S. Albanus de cuius martyrio Gildas & Polyd. hist. Ang. lib. 2. 4. & 16.*

Siquidem in ea passus est sanctus Albanus, de quo presbyter Fortunatus in laude virginum, cum beatorum martyrum, qui de toto orbe ad dominum venirent, mentionem faceret, ait: *Albanum egregium fœcunda Britannia profert.* Qui videlicet Albanus paganus adhuc, cum perfidorum Principum mandata aduersum Christianos sæuirent, clericum quendam per-

Universidad de Deusto Biblioteca

F

secutores fugientem hospitio recepit. Quem dum orationibus continuis ac vigiliis diu noctúque studere conspiceret, subitò diuina gratia respectus exemplum fidei ac pietatis illius cœpit æmulari, ac salutaribus eius exhortationibus paulatim edoctus, relictis idololatriæ tenebris, Christianus integro ex corde factus est. Cúmque præfatus clericus aliquot diebus apud eum hospitaretur, peruenit ad aures nefandi Principis, confessorem Christi, cui necdum fuerat locus martyrij deputatus, penes Albanum latere. Vnde statim iussit, milites eum diligentius inquirere. Qui cum ad tugurium martyris peruenissent, mox se sanctus Albanus pro hospite ac magistro suo ipsius habitu, id est, caracalla, qua vestiebatur indutus, militibus exhibuit, atque ad iudicem vinctus perductus est. Contigit autem iudicem ea hora qua ad eum Albanus adducebatur, aris assistere, ac dæmonibus hostias offerre. Cumque vidisset Albanum, mox ira succensus nimia, quòd se ille vltro pro hospite quem susceperat, militibus offerre ac discrimini dare præsumpsisset, ad simulachra dæmonum quibus assistebat, eum iussit pertrahi. Quia rebellem, inquiens, ac sacrilegum celare, quàm militibus reddere maluisti, vt contemptor diuûm meritam blasphemiæ suæ pœnam lueret, quæcunque illi debebantur supplicia, tu soluere habes, si à cultu nostratæ religionis discedere tentas. At sanctus Albanus, qui se vltrò persecutoribus fidei Christianum esse prodiderat, nequaquam minas Principis metuit, sed accinctus armis militiæ spiritualis palam se iussis illius parere nolle pronunciabat. Tum iudex: Cuius, inquit, familiæ vel generis es? Albanus respondit: Quid ad te pertinet, qua sim stirpe genitus? sed si veritatem religionis audire desideras, Christianum iam me esse, Christianisque officiis vacare cognosce. Ait iudex: Nomen tuum quæro, quod sine mora mihi insinua. At ille: Albanus, inquit, à parentibus vocor, & Deum verum ac viuum, qui vniuersa creauit, adoro semper & colo. Tum iudex repletus iracundia dixit: Si vis perennis vitæ fœlicitate perfrui, diis magnis sacrificare ne differas. Albanus respondit: Sacrificia hæc quæ à vobis redduntur dæmonibus, nec auxiliari subiectis possunt, nec supplicantium sibi desideria vel vota complere. Quinimò quicunque his sacrificia simulachris obtulerit, æternas inferni pœnas pro mercede recipiet. His auditis iudex nimio furore commotus, cædi sanctum Dei confessorem à tortoribus præcepit: autumans se verberibus, quam verbis non poterat, cordis eius emolliri constantiam. Qui cum tormẽtis afficeretur acerrimis, patienter hæc pro domino, imò gaudenter ferebat. At vbi iudex illum tormentis superari, vel à cultu Christianæ religionis reuocari non posse persensit, capite eum plecti iussit. Cúmque ad mortem duceretur, peruenit ad flumen quod muro & arena, vbi feriendus erat, meatu rapidissimo diuidebatur. Viditque ibi non paruam hominum multitudinem vtriusque sexus, conditionis diuersæ & ætatis, quæ sine dubio diuinitatis instinctu ad obsequium beatissimi confessoris ac martyris vocabatur, & ita fluminis ipsius occupabat pontem, vt intra vesperam transire vix posset. Denique cunctis penè egressis, iudex sine obsequio in ciuitate substiterat. Igitur sanctus Albanus, cui ardens inerat deuotio mentis ad martyrium ocius peruenire, accessit ad torrentem, & dirigens ad cœlum oculos ilicò siccato aluco, vidit vndam suis cessisse ac viam dedisse vestigiis. Quod cum inter alios etiam ipse carnifex, qui eum percussurus erat, vidisset, festinauit ei, vbi ad locum destinatum morti venerat, occurrere: diuino nimirum admonitus instinctu: proiectóque ense, quem strictum tenuerat, pedibus eius aduoluitur, multum desiderans vt cum martyre, vel pro martyre, quem percutere iubebatur, ipse potius mereretur percuti. Dum ergo is ex persecutore factus esset collega veritatis & fidei, ac iacente ferro esset inter carnifices iusta cunctatio, mõtem cum turbis reuerẽdissimus Dei confessor ascendit: qui opportunè lætus gratia decentissima quingentis ferè passibus ad arenam situs est, variis herbarum floribus depictus, imò vsquequaque vestitus, in quo nihil repentè arduum, nihil præceps, nihil abruptum, quem lateribus longè latéque deductum in modum æquoris natura complanat. Dignum videlicet eum pro insita sibi specie venustatis iam olim reddẽs, qui beati martyris cruore dicaretur. In huius ergo vertice sanctus Albanus dari sibi à Deo aquam rogauit, statimque incluso meatu ante pedes eius fons perennis exortus est, vt omnes agnoscerent, etiam torrentem martyri obsequium detulisse. Neque enim fieri poterat vt in arduo montis cacumine martyr aquam quam in fluuio non reliquerat, peteret, si hoc opportunum esse nõ videret. Qui videlicet fluuius ministerio persoluto, deuotione completa, officij testimonium relinquens, reuersus est ad naturam. Decollatus itaque martyr fortissimus, ibidem accepit coronam vitæ, quã repromisit Deus diligentibus se. Sed ille qui piis ceruicibus impias intulit manus, gaudere super mortuum non est permissus. Nam oculi eius in terram vna cum beati martyris capite deciderunt. Decollatus est ibi etiam tum miles ille qui antea superno nutu correptus, sanctum Dei confessorem ferire recusauit. De quo nimirum constat, quia etsi fonte baptismatis non est ablutus: sui tamen est sanguinis lauacro mundatus, ac regni cœlestis dignus factus ingressu. Tunc iudex tanta miraculorũ cœlestium nouitate perculsus, cessari mox à persecutione præcepit, honorem referre incipiẽs cædi sanctorum, per quam eos opinabatur prius à Christianę fidei posse deuotione cessare. Passus est autem beatus Albanus die decimo Kalendarum Iuliarum iuxta ciuitatem Verolamium, quæ nunc à gente Anglorum Vuerlamacestir siue Vuarlinguacestir appellatur, vbi postea redeunte temporum Christianorum serenitate, ecclesia est mirandi operis, atque eius martyrio condigna extructa. In quo videlicet loco vsque ad hanc diem curatio infirmorum, & frequentium operatio virtutum celebrari non definit. Passi sunt

Ceditur Albanus.

Exsiccatur torrens.

Fons D. Albani.

Ecclesia D. Albani vbi d. lib. 4. hist.

G

H

I

K

ea

A ea tempestate Aaron & Iulius Legionum vrbis ciues, aliique vtriusque sexus diuersis in locis perplures: qui diuersis cruciatibus torti, & inaudita membrorum discerptione lacerati, animas ad supernæ ciuitatis gaudia perfecto agone miserunt. *Anglic. scribit Albani reliquias magno stu-*

dio inuctas, auro & gemmis inclusas esse: & lib. 16. in vita Henrici 3. an. 1257. apertũ D. Albani sepulchrũ, vbi solito plura & maiora ederentur miracula.

Cessante Diocletiani persecutione, ecclesia in Britannis vsque ad tempora Arrianæ vesaniæ pacem habuit.

At vbi turbo persecutionis quieuit, progressi in publicum fideles Christi, qui se tempore discriminis syluis ac desertis abditisve speluncis occultauerãt, renouãt Ecclesias ad solũ vsque destructas: basilicas sanctorum Martyrum fundant, construunt, perficiunt, ac veluti victricia signa passim propalant, dies festos celebrant, sacra mundo corde atque ore conficiunt. Mansitque hæc in ecclesiis Christi quæ erant in Britannia, pax, vsque ad tempora Arrianæ vesaniæ, quæ, corrupto orbe toto, hanc etiam insulam, extra orbem tam longè remotam, veneno sui infecit erroris. Et hac quasi via pestilentiæ trans Oceanum patefacta, non mora, omnis se lues hæreseos cuiusque, insulę noui semper B aliquid audire gaudenti, & nihil certi firmiter obtinenti infudit. His temporibus Constantius, qui viuente Diocletiano Galliam Hispaniámque regebat, vir summæ mansuetudinis & ciuilitatis, in Britannia mortem obiit. Hic Constantinum filium ex concubina Helena creatum imperatorẽ Galliarũ reliquit. Scribit autẽ Eutropius, quòd Cõstãtinus in Britannia creatus imperator patri in regnũ successerit. Cuius tẽporibus Arriana hæresis exorta, & in Nicena synodo detecta atque dãnata, nihilominus exitiabile perfidię suę virus (vt diximus) nõ solũ orbis totius, sed & insularũ ecclesiis aspersit. CAP. VIII. *Arriana hæresis.*

Regnante Gratiano Maximus in Britannia Imperator creatus, cum exercitu in Galliam rediit.

ANNO ab incarnatione Domini trecentesimo septuagesimoseptimo Gratianus quadragesimus ab Augusto post mortem Valentis sex annis imperium tenuit: quamuis iam dudũ antea cum patruo Valẽte & cum Valẽtiniano fratre regnaret. Qui cum afflictum & penè collapsum reipublicæ statum videret, Theodosium Hispanum virum restituendæ reipublicæ necessitate apud Sirmium purpuram induit, orientísque & Thraciæ simul præfecit imperio. Qua tẽpestate Maximus vir quidem strenuus C & probus, atque Augusto dignus: nisi contra sacramenti fidem per tyrannidẽ emersisset in Britãnia: inuitus propemodum ab exercitu creatus Imperator, in Galliam transiit, vbi Gratianum Augustum subita incursione perterritum, atque in Italiam trãsire meditantem, dolis circumuentum interfecit, fratremque eius Valentinianum Augustũ Italia expulit. Valentinianus in Orientẽ refugiens, à Theodosio paterna pietate susceptus, mox etiã imperio restitutus est: clauso videlicet intra muros Aquilegiæ, & capto atque occiso ab eis Maximo tyranno. CAP. IX. *Polyd. hist. Angl. lib. 3.* *Maximus Gratianum interfecit.*

Sub Arcadio, Pelagius Brito contra gratiam Dei pugnauit.

ANNO ab incarnatione Domini trecentesimo nonagesimoquarto Arcadius filius Theodosij cum fratre Honorio quadragesimustertius ab Augusto regnum susciens, tenuit annos tredecim. Cuius tẽporibus Pelagius Brito contra auxilium gratiæ supernæ venena suæ perfidiæ longè latéque dispersit, vtens cooperatore Iuliano de Campania, quem dudum amissi Episcopatus intemperans cupido exagitabat. Quibus sanctus Augustinus, sicut & cæteri patres orthodoxi, multis sententiarũ catholicarum milibus responderunt, nec eorum tantùm dementiam corrigere valebant: sed quod D grauius est, correpta eorum vasania, magis augescere contradicendo, quàm fauendo veritati, voluit emendari. Quod pulchrè versibus heroicis Prosper rhetor insinuat cùm ait: CAP. X. *Pelagius de quo pl. Polyd. lib. 3. hist. Ang.*

Contra Augustinum narratur serpere quidam,
Qui caput obscuris contectum vtcunque cauernis,
Aut hunc fruge sua æquorei pauere Britanni,
Scriptor, quem dudum liuor aduri edax.
Tollere humo miserum propulit anguiculum.
Aut huic Campano gramine corda tument.

Regnante Honorio Gratianus & Constantinus sunt interempti.

ANNO ab incarnatione Domini quadringentesimo septimo, tenẽte imperiũ Honorio Augusto filio Theodosij iunioris loco ab Augusto quadragesimoquarto, ante bienniũ Romanæ irruptionis, quæ per Alaricum regem Gotthorum facta est, cùm gentes Alanorum, Sueuorum, Vandalorum, multæque cum his aliæ, protritis Francis, transito Rheno, totas per Gallias sęuirent, apud Britannias Gratianus municeps tyrãnus creatur & occiditur. Huius loco Cõstantinus ex infima militia, propter solam spem nominis sine merito virtutis eligitur, qui continuò vt inuasit imperium, in Gallias trãsiit, E vbi sæpè à Barbaris incertis fœderibus illusus, detrimento magis reipublicæ fuit. Vnde mox iubente Honorio Constãtius comes in Galliam cum exercitu profectus, Constantinum imperatorem apud Arelatem ciuitatẽ clausit, cepit, & occidit: Cõstantemque filium eius, quem ex monacho Cæsarem fecerat, Gerontius comes suus apud Viennam interfecit. Fracta est autem à Gothis anno millesimo cẽtesimo sexagesimoquarto suæ cõditionis, ex quo tempore Romani in Britannia regnare cessarũt, post annos fermè quadringentos septuaginta ex quo Caius Iulius Cæsar eandem insulam adiit. Hãbitabant autem intra vallum, quod Seuerum trans insulam fecisse commemorauimus, ad plagam meridianam: quod ciuitates, fana, pontes, & stratæ ibidem factæ vsque hodiè testantur, & cæterùm vlteriores Britãniæ partes vel eas etiam quæ vltra Britanniam sunt insulas, iure dominãdi possidebãt. CAP. XI. *Honorius.* *Gratianus & Constantinus tyranni occiduntur.*

Britones à Scottis vastati Pictisque, Romanorum auxilia quærunt.

EXIN Britãnia omni armato milite, militaribus copiis vniuersis, tota floridę iuuẽtutis alacritate CAP. XII.

Scotti & Picti, vide Matthæum in descrip. Scott.

spoliata, quæ tyrannorum temeritate abducta, nusquam vltra domum rediit, prædæ tantùm patuit, F vtpotè omnis bellici vsus prorsus ignara. Denique subitò duabus gentibus transmarinis vehemẽter sæuis, Scottorum à Circio, Pictorum ab Aquilone multos stupet gemitque per annos. Transmarinas autem dicimus has gentes, non quòd extra Britanniam essent positæ, sed quia à parte Britonum erant remotæ, duobus sinibus mari interiacentibus, quorum vnus ab Orientali mari, alter ab Occidentali, Britanniæ terras longè latéque irrumpit, quamuis ad se inuicem pertingere possint. Orientalis habet in medio sui vrbem Guidi. Occidentalis supra se, hoc est, ad dexteram sui, habet vrbem Alcluith, quod lingua eorum significat Petram Cluith: est enim iuxta fluuium nominis illius. Ob harum ergo infestationem gentium, Britones legatos Romam cum epistolis mittentes, lachrymosis precibus auxilia flagitabant, subiectionémque continuam, dummodò hostis imminens, longius arceretur, promittebant. Quibus mox legio destinatur armata, quæ vbi in insulam aduecta, & congressa est cum hostibus, magnam eorum multitudinem sternens, cæteros sociorum finibus expulit, eósque interim à dirissima depressione liberatos, hortata est, instruere inter duo maria trans insulam murum qui arcendis hostibus posset esse præsidio: sicque domum cum triumpho magno G reuersa est. At insulani murum, quem iussi fuerant, non tam lapidibus quàm cespitibus constituentes, vtpotè nullum tanti operis artificem habentes, ad nihil vtilem statuunt. Fecerunt autem eum inter duo freta, vel sinus (de quibus diximus) maris per milia passuum plurima, vt vbi aquarum munitio deerat, ibi præsidio valli fines suos ab hostium irruptione defenderent. Cuius operis ibidem facti, id est, valli latissimi & altissimi vsque hodiè certissima vestigia cernere licet. Incipit autem duorum fermè milium spacio à monasterio Aebercurnig ad Occidentem, in loco qui sermone Pictorum Peanuahel, lingua autem Anglorum Penueltum appellatur, & tendens contra Occidentem terminatur iuxta vrbem Alcluith. Verùm priores inimici vt Romanum militem abiisse conspexerant, mox aduecti nauibus irrumpunt terminos, cæduntque omnia, & quasi maturam segetem obuia quæque metunt, calcant, transeunt. Vnde rursum mittuntur Romam legati, flebili voce auxilium implorantes, ne penitus misera patria deleretur, ne nomen Romanæ prouinciæ, quod apud eos tamdiu claruerat, exterarum gentium improbitate obrutum vilesceret. Rursum mittitur legio, H quæ inopinata tempore autumni aduenies magnas hostium strages dedit, eósque qui euadere poterant omnes trans maria fugauit, qui prius anniuersarias prædas trans maria, milite nullo obsistente, cogere solebant. Tum Romani denunciauere Britonibus, nõ se vltrà ob corũ defensionem tam laboriosis expeditionibus posse fatigari: ipsos potius monent arma corripere, & certandi cum hostibus studium subire, qui non ob aliam causam, quàm si ipsi inertia soluerentur, eis possent esse fortiores: quin etiam quia & hoc sociis quos derelinquere cogebantur, aliquid commodi allaturum putabant, murum à mari ad mare recto tramite inter vrbes, quæ ibidem ob metum hostium factæ fuerant (vbi & Seuerus quondam vallum fecerat) firmo de lapide locarunt. Quem videlicet murum hactenus famosum atque conspicuum, sumptu publico priuatóque adiuncta secum Britannorum manu constituebant, octo pedes latum, & duodecim altum, recta ab Oriente in Occasum linea, vt vsque hodiè intuentibus clarum est. Quo mox condito, dant fortia segni populo monita, præbent instruendorum exemplaria armorum. Sed & in littore Oceani ad meridiem, quo naues eorum habebantur, quia & inde Barbarorum irruptio timebatur, turres per interualla I ad prospectum maris collocant, & valedicunt sociis tanquam vltra non reuersuri. Quibus ad sua remeantibus, cognita Scotti Pictíque reditus denegatione, redeunt confestim ipsi, & solito confidentiores facti, omnem aquilonarem extremámque insulæ partem pro indigenis ad murum vsque capessunt. Statuitur ad hæc in edito arcis acies segnis, vbi trementi corde stupida diu noctúque marcebat. At contra non cessant vncinata hostium tela. Ignaui propugnatores miserrimè de muris tracti, solo allidebantur. Quid plura? relictis ciuitatibus ac muro, fugiunt, dispersuntur. Insequitur hostis, acceleratur strages, cunctis crudeliores prioribus. Sicut enim agni à feris, ita miseri ciues discerpuntur ab hostibus. Vnde à mansionibus ac possessiunculis suis electi, imminens sibi famis periculum, latrocinio ac rapacitate mutua temperabant, augentes externas domesticis motibus clades, donec omnis regio totius cibi sustentaculo, excepto venandi solatio, vacuaretur.

Britannia denuò vallatur. poly. hist. lib. 3.

Vallis termini.

Angli opprimuntur.

Palladius ad Scottos iam credentes venit. K

CAP. XIII.

hæc totidem verbis altero loco Beda, lib. de temp. & Boethius in calce lib. 7. et Polyd. lib. 3. hist. Boëtius & Symmach. III. Conss. Bleda, Attila.

ANNO dominicæ incarnationis quadringẽtesimo vigesimotertio Theodosius iunior post Honorium quadragesimus quintus ab Augusto, regnum suscipiens viginti & septem annis tenuit, cuius anno imperij octauo Palladius ad Scottos in Christum credentes à Pontifice Romanæ ecclesię Cœlestino primus mittitur episcopus. Anno autem regni eius vigesimotertio Boëtius vir illustris, qui & patritius fuit, tertium cum Symmacho gessit consulatum. Ad hunc pauperculæ Britonũ reliquiæ mittũt epistolam, cuius hoc principium est: Boetio ter consuli gemitus Britannorum. Et in processu epistolæ ita suas calamitates explicant: Repellunt Barbari ad mare, repellit mare ad Barbaros: inter hæc oriũtur duo genera funerum, aut iugulamur, aut mergimur. Neque hæc tamẽ agẽtes quicquam ab illo auxilij impetrare quiuerunt, vtpotè qui grauissimis eo tempore bellis cum Bleda & Attila regibus Hunnorum erat occupatus. Et quamuis anno ante hunc proximo Bleda Attilæ fratris sui

sit

A sit interemptus insidiis: Attila tamen ipse adeò intolerabilis reipublicæ remãsit hostis, vt totam pene Europam excisis inuasisque ciuitatibus atque castellis corroderet. Quin & iisdem temporibus fames Constantinopolim inuasit: nec mora, pestis secuta est: sed & plurimi eiusdem vrbis muri cum quinquaginta septem turribus corruerunt, multis quoque ciuitatibus collapsis, fames & aerum pestifer odor plura hominum milia iumentorumque deleuit. *Fames & pestis Constantinopoli.*

Britones fame coacti pellunt Barbaros suis finibus.

INTEREA Britones fames illa præfata magis magisque afficiens, ac famam suæ malitiæ posteris diuturnam relinquens, multos eorum coegit victas infestis prædonibus dare manus, alios verò nunquã: quin potius confidentes in diuinum (vbi humanum cessauit) auxiliũ, de ipsis montibus, spelũcis ac saltibus continuè rebellabant, & tum primùm inimicis, qui per multos annos prædas in terra agebãt, strages dare cœperunt. Reuertuntur ergo impudentes grassatores Hyberni domum, post non longũ tempus reuersuri. Picti in extrema parte insulæ tunc primùm & deinceps quieuerunt, prædas tamẽ nonnunquã exindè & contritiones de Britonũ gente agere non cessarunt. Cessante autẽ vastatione hostili, tantis frugũ copiis insula quantis nulla retrò ætas meminit, affluere cœpit, cum quibus & luxuria crescere, & hanc continuò omniũ lues scelerũ comitari accelerauit. Crudelitas præcipuè, & odiũ veritatis amórq; mẽdacij, ita vt si quis eorũ mitior & veritati aliquatenus propior videretur, in hunc quasi Britanniæ subuersorẽ, omniũ odia telàque sine respectu contorquerentur. Et non sõlũ hæc sæculares viri, sed etiam ipse grex domini, ciúsq; pastores egerunt, ebrietati, animositati, litigio, contentioni, inuidiæ, cæterisq; huiusmodi facinoribus sua colla, abiecto leui iugo Christi subdentes. Interea subitò corruptæ mẽtis homines acerba pestis corripuit, quæ in breui tantã eius multitudinem strauit, vt ne sepeliendis quidem mortuis viui sufficerent, sed ne morte quidem suorum, nec timor mortis, hi qui supererant, à morte animæ, qua peccando sternebantur, reuocari poterãt. Vnde non multò post acrior gentem peccatricem, vltio diri sceletis secuta est. Initum nãque est cõcilium, quid agendũ, vbi quærendum esset præsidium, ad euitandas vel repellendas tam feras, támque creberrimas gentiũ aquilonariũ irruptiones, placuítq; omnibus cũ suo rege Vortigerio, vt Saxonem gentem de transmarinis partibus in auxiliũ vocarẽt, quod domini nutu dispositum esse constat, vt veniret contra improbos malum, sicut euidentius rerum exitus probauit. CAP. XIIII. *Post sterilitatem vbertas.* *Veritatis odium.* *Pestis feralis.*

Inuitati in Britanniam Angli aduersarios primò eiiciũt: mox iuncto cum his fœdere in socios arma vertunt.

ANNO ab incarnatione domini quadringentesimo nono, Martianus cũ Valentiniano quadragesimusse xtus ab Augusto regnum adeptus septem annis tenuit. Tunc Anglorum siue Saxonum gens inuitata à rege præfato Britanniam tribus longis nauibus aduehitur, & in orientali parte insulæ iubente eodẽ Rege, locũ manendi, quasi pro patria pugnatura, re autẽ vera hãc expugnatura suscepit. Inito ergo certamine cũ hostibus, qui ab Aquilone ad aciem venerant, victoriã sumpsere Saxones. Quod vbi domi nũciatũ est, simul & insulæ fertilitas, ac segnitia Britonũ, mittitur confestim illò classis prolixior armatorũ, ferẽs manũ fortiorẽ, quæ præmissæ adiũcta cohorti, inuincibilẽ fecit exercitũ. Susceperunt ergo qui aduenerant, donantibus Britannis locũ habitationis inter eos, ea conditione, vt hi pro patriæ pace & salute contra aduersarios militarent, illi militantibus debita stipendia conferrent. Aduenerant autẽ de tribus Germaniæ populis fortioribus, id est, Saxonibus, Anglis, Vitis. De Vitarũ origine sunt Cantuarij & Vectuarij, hoc est, ea gẽs quæ Vectã tenet insulam, & ea quæ vsque hodiè in prouincia Occidentalium Saxonũ, Vitarũ natio nominatur: posita cõtra ipsam insulã Vectã. De Saxonibus, id est, ea regione quę nũc antiquorũ Saxonũ cognominatur, venere Orietales Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Porrò de Anglis, hoc est, de illa patria, quæ Anglia dicitur, & ab eo tẽpore vsq; hodie manere deserta inter prouincias Vitarũ & Saxonũ perhibetur, Orientales Angli, Mediterranei Angli, Mercij tota Nord Hũbrorũ progenies, id est, illarũ gentium, quæ ad Boreã Hũbri fluminis inhabitãt, cæterique Anglorũ populi sunt orti. Duces fuisse perhibẽtur eorum primi duo fratres Hengistus & Horsus. E quibus Horsus postea occisus in bello à Britonibus, hactenus in Orientalibus Cantij partibus monumentum habet suo nomine insigne. Erant autem filij Vuetgisli, cuius pater Vecta, cuius pater Voden. De cuius stirpe multarum prouinciarum regium genus originem duxit. Non mora ergo, confluentibus certatim in insulam gentium memoratarum cæteris grẽdescere populus cœpit aduenarum, ita vt ipsis quoque, qui eos aduocauerãt indigenis essent terrori. Tum subitò inito ad tempus fœdere cum Pictis, quos longius iam bellando pepulerant, in socios arma vertere incipiunt. Et primùm quidem annonas sibi eos affluentius ministrare cogunt, quærentésque occasionem diuortij protestantur, nisi profusior sibi alimentorũ copia daret, se cuncta insulæ rupto fœdere, loca vastaturos. neq; aliquãdo segnius minas effectibus prosequũtur. Siquidẽ, vt breuiter dicã, accensus manibus paganorũ ignis, iustas de sceleribus populi Dei vltiones expetiit: nõ illius impar, qui quõdam à Chaldæis succensus, Hierosolymorũ mœnia, imò & ædificia cũcta cõsumpsit. Sic enim & hic agente impio victore, imò disponente iusto iudice, proximas quasque ciuitates agrósque depopulãs, ab Orientali mari vsque ad Occidentale, nullo perhibente suũ cõtinuauit incendiũ, totámque prope insulę pereũtis superficiem obtexit. Ruebãt ædificia publica simul & priuata, passim sacerdotes inter altaria trucidabantur, præsules cum populis sine vllo respectu honoris ferro pariter ac flãmis absumebantur, nec erat qui crudeliter interẽptos sepulturæ traderet. Itaq; nõnulli de miserandis reliquiis in montibus comprehensi aceruatim iugulabãtur. Alij CAP. XV. *Beda h. hist. Scot. li. 8. Polyd. l. b. 3. Angl.* *Angli siue Saxones morantur in Britannia. Poly. hist. li. 1. & 3.*

fame cõfecti procedẽtes, manus hostibus dabãt, pro accipiẽdis alimẽtorũ subsidiis, æternũ subituri F
seruitiũ: si tamẽ nõ cõtinuò trucidarẽtur. Alii trãsmarinas regiones dolẽtes petebãt. Alij perstãtes in
patria trepidi pauperem vitã in mõtibus, syluis, vel rupibus arduis, suspecta semper mente agebant.

Britones primam de gente Anglorum victoriam duce Ambrosio Romano homine reportant.

Idem ipse Beda li. de ratione temp. & Polyd. hist. lib. 3.

At vbi hostilis exercitus, exterminatis dispersisque insulæ indigenis, domum reuersus est, cœperũt & illi paulatim vires animósque resumere, emergẽtes de latibulis, quibus abditi fuerãt, & vnanimo cõsensu auxiliũ cœleste precãtes, ne vsque ad internecionẽ vsquequaque delerẽtur. Vtebantur eo tẽpore duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus fortè Romanæ gẽtis præfatę tẽpestati superfuerat, occisis in eadẽ parẽtibus regiũ nomẽ & insigne ferẽtibus. Hoc ergo duce vires capessũt Britones, & victores prouocãtes ad præliũ, victoriã ipsi (Deo fauẽte) suscipiũt. Et ex eo tẽpore nũc ciues, nũc hostes vincebãt, vsq; ad annũ obsessionis Badonici mõtis, quãdo nõ minimas eisdẽ hostibus strages dabãt quadragesimo circiter & quarto anno aduẽtus eorũ in Britanniã. Sed hæc postmodũ.

Germanus Altisiodorensis primò maris, postea Pelagianorum tempestatem sedauit.

CAP. XVII.

Hæresis Pelagianæ autor Agricola.

Boethius l. 8. hist. poly. li. 3. Annal.

Ante paucos sanè aduentus eorum annos, hæresis Pelagiana per Agricolã illata, Seueriani epi- G
scopi Pelagiani filium, fidem Britãnorum fœda peste commaculauerat. Verũ Britanni cum neq; suscipere dogma peruersum, gratiã Christi blasphemando nullatenus vellent, neque versutiã nefariæ persuasionis refutare verbis certãdo sufficerẽt, inueniunt salubre consiliũ vt à Gallicanis antistitibus auxilium belli spiritalis inquirant. Quã ob causam collecta magna synodo quærebatur in cõmune, qui illuc ad succurrendum fidei mitti deberent, atque omnium iudicio eligebãtur Apostolici sacerdotes Germanus Altisiodorẽsis, & Lupus Trecasenæ ciuitatis episcopi, qui ad confirmandã fidem gratiæ cœlestis Britãnias venirent. Qui cũ prõpta deuotione preces & iussa sanctæ ecclesiæ suscepissent, intrant Oceanũ, & vsque ad mediũ itineris, quo à Gallico sinu Britannias vsque tenditur, secundis flatibus nauis tuta volabat. Tum subitò occurrit pergẽtibus inimica vis dæmonũ, qui tantos tales; viros ad recuperandã tendere populis salutẽ inuiderẽt. Concitant procellas, cælum diémq; nubiũ nocte subducunt. Ventorũ furores vela non sustinẽt, cedebant ministeria victa nautarum, ferebatur nauigiũ oratione, non viribus, & casu dux ipse vel põtifex fractus corpore, lassitudine ac sopore H
resolutus est. Tunc verò quasi repugnatore cessante tẽpestas excitata conualuit, & iam nauigium superfusis fluctibus mergebatur. Tũ beatus Lupus omnésq; turbati excitant seniorem, elemẽtis furentibus opponendũ, qui periculi immanitate constãtior Christum inuocat, & assumpto in nomine sanctæ Trinitatis leui aquæ aspergine, fluctus sæuientes opprimit, collegam commonet, hortatur vniuersos, oratio vno ore & clamore profunditur. Adest diuinitas, fugantur inimici, trãquillitas serena subsequitur, vẽti è cõtrario ad itineris ministeria reuertũtur, decursísque breui spaciis pelagi, optati littoris quiete potiũtur. Ibi cõueniẽs ex diuersis partib⁹ multitudo, excepit sacerdotes, quos vẽturos etiã vaticinatio aduersa prædixerat. Nunciabant enim sinistri spiritus, quod timebant, qui imperio sacerdotum dum ab obsessis corporibus detrudũtur, & tempestatis ordinem & pericula quæ intulerant saebantur, victósque se eorum meritis & imperio non negabant. Interea Britãniarum insulam apostolici sacerdotes raptim opinione, prædicatione, virtutibus impleuerunt: diuinúsque per eos sermo quotidiè non solũ in ecclesiis, verùm etiã per triuia & per rura prædicabatur, ita vt passim & fideles catholici firmarentur, & deprauati viam correctionis agnoscerent. Erat illis Apostolorum I
instar & gloria & auctoritas per conscientiã, doctrina per litteras, virtutes ex meritis. Itaque regionis vniuersitas in eorũ sententiam prompta transierat. Latebant abditi sinistræ persuasionis auctores, & more maligni spiritus gemebãt perire sibi populos euadentes, ad extremũ diuturna meditatione cõcepta, præsumũt inire conflictum, procedunt conspicui diuitiis, veste fulgẽtes, circundati assentatione multorum. Discriménque certaminis subire maluerũt, quàm in populo quem subuerterãt, pudorem taciturnitatis incurrere, ne viderentur se ipsi silentio damnauisse. Illic planè immẽsa multitudo etiam cum coniugibus ac liberis excitata conuenerat. Aderat populus & spectator futurus & iudex, astabant partes dispari conditione dissimiles: hinc diuina fides, inde humana præsumptio: hinc pietas, inde superbia: inde Pelagi⁹ auctor, hinc Christus. Primo in loco beatissimi sacerdotes Germanus atque Lupus præbuerũt aduersariis copiã disputandi, quæ sola nuditate verborũ diu inaniter &
Disputatio cũ Pelagianis. aures occupauit & tempora: deinde antistites venerandi torrentes eloquij sui cũ apostolicis & euangelicis imbribus profuderũt. Miscebatur sermo proprius cũ diuino, & assertiones molestissimas lectionũ testimonia sequebãtur. Cõuincitur vanitas, perfidia cõfutatur, ita vt ad singulas verborũ obiectiones errare se, dũ respondere nequit, fateretur, populus arbiter vix maximus cõtinet, iudicium tamen clamore testatur. K

Cæca illuminatur, reliquiæ conduntur.

CAP. XVIII.

Tum subitò quidã tribuniciæ potestatis cũ coniuge procedit in mediũ, filiã decẽ annorũ cæcam curandã sacerdotibus offerẽs, quã illi aduersariis offerri præceperũt: sed ii cõscientia puniẽte deterriti, iungũt cũ parẽtibus preces, & curationẽ paruulæ à sacerdotibus deprecantur. Qui inclinatos animo aduersarios intuẽtes, orationẽ breuiter fundunt. Ac deinde Germanus plenus spiritu sancto in-
Reliquiarum attactu cæca illuminatur. uocat trinitatẽ: nec mora, adhærentẽ lateri suo capsulã cũ sanctorum reliquiis collo auulsam manibus cõprehendit, eámque in conspectu omniũ puellæ oculis applicuit. Quos statim euacuatis tenebris, lumẽ veritatis impleuit. Exultant parentes, miraculũ populus contremiscit, post quem diem ita ex animis omniũ suasio iniqua deleta est, vt sacerdotum doctrinã sitientibus desideriis sectarentur.

Compressa

A Compressa itaque peruersitate damnabili, eiúsque autoribus confutatis, atque animis omniũ fidei puritate compositis, sacerdotes beatum Albanum martyrẽ auctori Deo per ipsum gratias petierũt. Vbi Germanus omnium Apostolorum diuersorúmque martyrum secum reliquias habẽs, facta oratione iussit reuelli sepulchrum, preciosa ibidem munera cõditurus: arbitrans opportunum vt membra sanctorũ ex diuersis regionibus collecto, quos pares meritis receperat cœlum, sepulchri quoque vnius teneret hospitium. Quibus depositis honorificè, atque sociatis de loco ipso vbi beati martyris effusus erat sanguis, massam puluerís secum portaturus abstulit, in qua apparebat cruore seruato, rubuisse martyrum cædem, persecutore pallente. Quibus ita gestis innumera hominum eodem die ad dominum turba conuersa est. *Conuersio multorum.*

Germanus infirmatur & restinguit oratione incendium.

CAP. XIX.

VNDE dum redeunt, insidiator inimicus casualibus laqueis præparatis, Germani pedem lapsus occasione contriuit, ignorans merita illius, sicut Iob beatissimi, afflictione corporis propaganda. Et dũ aliquãdiu vno in loco infirmitatis necessitate teneretur, in vicina qua manebat casula exarsit in-
B cendium: quod consumptis domibus, quæ illic palustri arundine tegebantur, ad illud habitaculũ in quo idem iacebat flagris stimulãtibus ferebatur. Cõcursus omnium ad antistitem conuolauit, vt elatis manibus, periculũ quod imminebat, euaderet. Quibus increpatis mouere se, fidei præsumptione, non passus est. At multitudo omnis desperatione perterrita obuiam currit incendio. Sed vt Dei potentia manifestior appareret, quicquid custodire tẽtauerat turba, cõsumitur: quod verò iacẽs & infirmus defenderat, reserato hospitio sancti viri expauescẽs flamma trãsiliuit, vltra citráque deseuiẽs, & inter globos flammantis incẽdij, incolume tabernaculum, quod habitator inclusus seruabat, emicuit. Exultat turba miraculo, & victam se diuinis virtutibus gratulatur. Excubabat diebus ac noctibus ante tugurium pauperis vulgus sine numero: hi animas curare cupiẽtes, hi corpora. Referri nequeunt quæ Christus operabatur in famulo, qui virtutes faciebat infirmus. Et cùm debilitati suæ nihil remedij patereretur adhiberi, quadam nocte candẽtem niueis vestibus vidit sibi adesse personam, quę manu extensa iacentẽ videretur attollere, cúmque cõsistere firmis vestigiis imperabat. Post quã
C horã ita fugatis doloribus recepit pristinã sanitatẽ, vt die reddito itineris laborẽ subiret intrepidus. *Oratio restinguit incẽdiũ. Simile est quod de Daniele scribit Nicephi. li. 15. cap. 22.* *Germanus visione sanatur.*

Episcopi Britonibus in pugna cœleste tulerunt auxilium.

CAP. XX.

INTEREA Saxones Pictíque bellum aduersum Britones iunctis viribus susceperũt, quos eadem necessitas in castra contraxerat: & cum trepidi partes suas penè impares iudicarent, sanctorum antistitum auxilium petierunt. Qui promissum maturantes aduentum, tantum pauentibus fiduciæ contulerũt, vt accessisse maximus crederetur exercitus. Itaque apostolicis ducibus Christus militabat in castris. Aderant etiam quadragesimæ venerabiles dies, quos religiosiores reddebat præsentia sacerdotum, in tantum vt quotidianis prædicationibus instituti, certatim populi ad gratiam baptismatis conuolarent. Nam maxima exercitus multitudo vndã lauacri salutaris expetiit, & ecclesia ad diem resurrectionis dominicę frondibus contexa componitur, atq; in expeditione cãpestri instar ciuitatis aptatur. Madidus baptismate procedit exercitus, fides feruet in populo, & conterrito armatorũ præsidio, diuinitatis expectatur auxilium. Institutio, vel forma castitatis hostibus nunciatur, qui victoriam quasi de inermi exercitu præsumentes assumpta alacritate festinant, quorũ tamen aduentus exploratione cognoscitur. Cúmque emensa solemnitate Paschali, recẽs de lauacro pars maior exercitus arma capere ac bellũ parare tẽtaret, Germanus se ducẽ prælij profitetur. Eligit expeditos, circũiecta percurrit, & è regione qua hostiũ sperabatur aduẽtus, vallẽ circũdatam mediis mõtibus intuetur. Quo in loco nouũ cõponit exercitũ ipse dux agminis. Et iã aderat ferox hostiũ multitudo, quam appropinquare intuebãtur in insidiis cõstituti. Tũc subitò Germanus signifer vniuersos admonet & prædicat vt voci suæ vno clamore respondeant, securíque hostibus qui se inspiratos adesse confiderent, Alleluia tertiò repetitum sacerdotes exclamabant. Sequitur vna vox omniũ, & elatum clamorẽ repercusso aere montiũ cõclusa multiplicãt, hostile agmẽ terrore prosternitur, & super se non solùm rupes circundatas, sed etiã cœli machinam contremiscunt: trepidationíque iniectæ vix sufficere pedum pernicitas credebatur. Passim fugiunt, arma proiiciunt, gaudentes vel nuda corpora eripuisse diserimini, plures etiam timore præcipites flumẽ quod transierant, deuorauit. Vltionẽ suam innocens exercitus intuetur, & victoriæ concessæ ociosus spectator efficitur. Spolia colliguntur exposita, & cœlestis palmæ gaudia miles religiosus amplectitur. Triũphant Põtifices hostibus fusis sine
E sanguine, triũphant victoria fide obtenta, non viribus. Cõposita itaque insula, securitate multiplici, superatisq; hostibus vel inuisibilibus vel carne conspicuis, reditũ moliuntur pontifices. Quibus tranquillam nauigationem, & merita propria, & intercessio beati martyris Albani parauerunt, quietósque eos suorum desideriis fœlix carina restituit. *Quadragesimales concionis.* *Hoc retulit Sigibertus in annum Christi 433. Gildas verò in 492. ab aduentu autem Anglorum 44. Victoria obtenta precibus.*

Pelagiani repullulant.

CAP. XXI.

NEC multò pòst interposito tempore nunciatur ex eadem insula, Pelagianã peruersitatem iteratò paucis authoribus dilatari. Rursúsque ad beatissimum virum preces sacerdotum omnium deferũtur vt causam Dei quam prius obtinuerat, tueretur. Quorum petitioni festinus obtemperat. Nam adiuncto sibi Seuero totius sanctitatis viro (qui erat discipulus beatissimi patris Lupi Trecasenorum Episcopi, & tunc Treueris ordinatus Episcopus, gentibus primæ Germaniæ verbum Dei prædicabat) mare conscendit, & consentientibus elementis tranquillo nauigio Britannias petiit. Interea *Huius meminit Boeth. lib. 9. Hist. Scot.*

Universidad de Deusto Biblioteca

F

finiſtri ſpiritus prouolantes totam inſulam Germanam venire inuitis vaticinationibus nunciabãt, in tãtum vt Elaſius quidam religionis illius primus in occurſum ſanctorum ſine vlla manifeſti nuntij relatione properaret, exhibens ſecum filium, quem in ipſo flore adoleſcentiæ debilitas dolenda damnauerat. Erat enim areſcentibus neruis contracto poplite, cui per ſiccitatem cruris vſus vestigij negabatur. Hunc Elaſium prouincia tota ſubſequitur. Veniunt ſacerdotes, occurrit inſcia multitudo, confeſtim benedictio & ſermonis diuini doctrina profunditur. Recognoſcunt populum in ea qua illum reliquerant credulitate, durantẽ intelligũt culpam eſſe paucorum, inquirũt auctores, inuentóſque condemnant. Tum ſubitò Elaſius pedibus aduoluitur ſacerdotum, offerens filium, cuius neceſſitatem ipſa debilitas etiam ſine precibus allegabat. Fit communis omnium dolor, & præcipuè ſacerdotum, qui conceptam miſericordiam ad diuinam clementiam contulerunt, ſtatúmque adoleſcentem beatus Germanus ſedere compulit, adtrectat poplitem debilitate curuatum, & per tota infirmitatis ſpatia medicabilis dextera percurrit, ſalubrémque tactum ſanitas feſtina ſubſequitur, ariditas ſuccum, nerui officia receperunt, & in conſpectu omnium incolumis patri filius reſtituitur. Implentur populi ſtupore miraculi, & in pectoribus omnium fides catholica inculcata firmatur, prædicatio deinde ad plebem de præuaricationis emendatione conuertitur. Omniúmque ſententia prauitatis auctores qui erant expulſi inſula, ſacerdotibus adducũtur ad mediterranea deferendi, vt & regio abſolutione, & illi emendatione fruerentur. Factúmque eſt vt illis locis multo ex eo tempore fides intemerata perduraret. Itaque compoſitis omnibus, beati ſacerdotes ea qua venerant proſperitate redierunt. Porrò Germanus poſt hęc ad Rauennã pro pace Armoricanę gentis ſupplicaturus aduenit, ibíque à Valẽtiniano & Placidia matre ipſius ſumma reuerentia ſuſceptus, migrauit ad Chriſtum. Cuius corpus honorifico agmine comitantibus virtutum operibus ſuam defertur ad vrbem. Nec multo poſt Valentinianus ab Etij patritij, quem occiderat, ſatellitibus interimitur: anno imperij Marciani ſexto, cum quo ſimul Heſperium concidit regnum.

Claudus ſanatur.

Germanus moritur.

G

Britones à bellis quieti exteris, domeſticis ſeſe conficiunt.

CAP. XXII.

INTERIM in Britãnia ceſſatum quidem eſt parumper ab externis, ſed non à ciuilibus bellis. Manebant exterminia ciuitatum ab hoſte dirutarum ac deſertarum, pugnabant contra inuicem qui hoſtem euaſerãt ciues. Attamen recenti adhuc memoria calamitatis & cladis inflictæ ſeruabãt vtcũque Reges, Sacerdotes priuati & optimates ſuũ quiq; ordinem. At illis decedẽtibus quũ ſucceſſiſſet ętas tempeſtatis illius neſcia, & præſentis ſolum ſerenitatis ſtatum experta, ita cuncta veritatis ac iuſtitiæ moderamina concuſſa ac ſubuerſa ſunt, vt nullũ earum non dicam veſtigiũ, ſed ne memoria quidem præter in paucis & valde paucis vlla appareret. Quin inter alia inenarrabilium ſcelerum facta, quæ hiſtoricus eorum Gildas flebili ſermone deſcribit, & hoc addebat, vt nunquam genti Saxonum ſiue Anglorum ſecum Britanniam incolenti, verbum fidei prædicandum committerent. Sed non tamen diuina pietas plebem ſuam quam præſciuit deſeruit, quin multo digniores genti memoratæ præcones veritatis per quos crederet, deſtinauit.

H

Auguſtinus monachus ad prædicandum mittitur.

CAP. XXIII.

SIQVIDEM anno ab incarnatione domini quingenteſimo octogeſimoſecundo Mauritius ab Auguſto quinquagéſimuſquartus imperium ſuſcipiens, vno & viginti annis tenuit. Cuius anno regni decimo Gregorius vir doctrina & actione præcipuus Põtificatũ Romanæ & apoſtolicę ſedis ſortitus, rexit annos tredecim, menſes ſex, & dies decem. Qui diuino admonitus inſtinctu anno decimoquarto eiuſdẽ principis, aduẽtus verò Anglorũ in Britanniã anno circiter cẽteſimo quinquageſimo miſit ſeruum Dei Auguſtinum, & alios plures cum eo monachos timentes dominum, prædicare verbum Dei genti Anglorum. Qui cum iuſſis Pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpiſſent, iámque aliquantum itineris confeciſſent, perculſi timore inerti redire domum potius quàm barbaram, feram, incredulámque gentem, cuius nec linguam quidem noſſent, adire, cogitabant, & hoc eſſe tutius communi conſilio decernebãt. Nec mora, Auguſtinum, quẽ eis epiſcopum ordinandum (ſi ab Anglis ſuſciperentur) diſpoſuerat, domum remittunt, qui à beato Gregorio humili ſupplicatu obtineret, ne tam periculoſam, tam laborioſam, tam incertam perigrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens literas, in opus eos verbi, diuino cõfiſos auxilio, proficiſci ſuadet. Quarum videlicet litterarum iſta eſt forma. *Gregorius ſeruus ſeruorum Dei.* Quia melius fuerat bona non incipere quàm ab his quæ cœpta ſunt cogitatione retrorſum redire, ſummo ſtudio dilectiſſimi filij oportet, vt opus bonũ, quod auxiliante domino cœpiſtis, impleatis. Nec ergo labor vos itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant: ſed omni inſtantia, omníque feruore quæ inchoaſtis Deo autore peragite, ſcientes quòd laborem magnum æternæ retributionis gloria ſequitur. Remeanti autem Auguſtino præpoſito veſtro, quem & abbatem vobis conſtituimus, in omnibus humiliter obedite. Scientes hoc veſtris animabus per omnia profuturum quicquid à vobis fuerit in eius admonitione completum. Omnipotens Deus ſua vos gratia protegat, & veſtri laboris fructum in æterna me patria videre concedat. Quatenus & ſi vobiſcum laborare nequeo, ſimul in gaudio retributionis inueniat, quia laborare ſcilicet volo. Deus vos incolumes cuſtodiat dilectiſſimi filij. Data die decima Kalendarũ Auguſtarum, imperante Domino noſtro Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto, anno decimo quarto, poſt Conſulatum eiuſdem domini noſtri anno decimotertio, indictione decimaquarta.

Auguſtinus aduerſus Pelag. venit in Angliam.

Obediendum præpoſitis.

I

K

Pro susceptione Augustini scribit Papa Gregorius.

A MISIT etiã tunc iisdẽ venerandus pontifex ad Etheriũ Arelatensem Archiepiscopũ (vt Augustinum Britanniam peragentem benignè susciperet) litteras, quarũ iste est textus. CAP. XXIIII. *Reuerendissimo & sanctissimo fratri Aetherio coepiscopo Gregorius seruus seruorum Dei.* Licet apud sacerdotes habẽtes Deo placitam charitatem religiosi viri nullius commendatione indigeant, quia tamen aptum tempus scribendi se ingessit, fraternitati vestræ nostra mittere scripta curauimus, insinuantes latorem præsentium Augustinum seruum Dei, de cuius certi sumus studio cum aliis seruis Dei, illuc nos pro vtilitate animarum auxiliante Domino direxisse. Quem necesse est vt sacerdotali studio sanctitas vestra adiuuare, & sua ei solatia præbere festinet. Cui etiã vt promptiores ad suffragandum possitis existere, causam vobis iniunximus subtiliter indicare: Scientes quòd ea cognita tota vos propter Deũ deuotione ad solandum, quia res exigit, commodetis. Candidum præterea presbyterum communem filium, quem ad gubernationẽ patrimoniali ecclesiæ nostræ transmisimus, charitatis vestræ in omnibus cõmendamus. Deus te incolumẽ custodiat reuerendissime frater. Data die decima ka-
B lẽdarum Augustarum, imperãte Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto. Anno decimoquarto post cõsulatum eiusdem domini nostri. Anno decimotertio, indictione decimaquarta.

Augustinus primò in insula Taneto Regi Cantuariorum prædicauit.

ROBORATVS ergo cõfirmatione beati patris Gregorij Augustinus, cũ famulis Christi qui erant cũ eo, rediit in opus verbi, peruenitque Britanniã. CAP. XXV. Erat eo tempore Rex Edilberthus in Cantio potentissimus, qui ad confiniũ vsque Hũbri fluminis maximi, quo meridiani & septẽtrionales Anglorũ populi dirimũtur, fines imperii tetẽderat. Est autẽ ad Orientalẽ Cantii plagã Tanetos insula nõ modica, id est, magnitudinis iuxta consuetudinẽ çstimationis Anglorũ miliariũ sexcẽtorũ, quã à cõtinẽti terra secernit fluuius Vãtsumu, qui est latitudinis circiter triũ stadiorũ, & duobus tantùm in locis est transmeabilis. Vtrũque enim caput protẽdit in mare. In hac ergo applicuit seruus domini Augustinus, & socij eius viri (vt fertur) fermè quadraginta. Acceperũt autẽ præcipiente beato Papa Gregorio de gente Francorũ interpretes, & mittens ad Edilberthum mãdauit se veniſſe de Roma, ac nuncium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in cœlis gaudia, & regnum sine fine cum
C Deo viuo & vero futurũ, sine vlla dubietate promitteret. Qui hæc audiens, manere illos in ea quam audierant insula, & eis necessaria ministrari, donec videret quid eis faceret, iussit. Nam & antea fama ad eum Christianæ religionis peruenerat, vtpotè qui & vxorem habebat Christianam de gente Francorum regia, nomine Bertham: quam ea conditione à parentibus acceperat, vt ritum fidei ac religionis suæ cum episcopo, quem ei adiutorem fidei dederant nomine Luidhardo, inuiolatam seruare licentiam haberet. Post dies ergo venit ad insulam Rex, & recidens sub diuo iussit Augustinum cum soeiis ad suum ibidem aduenire colloquium. Cauerat autem ne in aliquam domum ad se introirent veteri vsus augurio, ne superuentu suo, si quid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmoniaca, sed diuina virtute prædíti veniebant, crucẽ pro vexillo ferentes argenteam, & imaginem Domini saluatoris in tabula depictam, letaniãsque canentes pro sua simul & eorũ propter quos & ad quos venerãt salute æterna, Domino supplicabãt. Cũque ad iussionẽ Regis residẽtes, verbũ ei vitæ vnà cũ omnibus qui aderãt eius comitibus prædicarẽt: respondit
D ille dicens, Pulchra sunt quidem verba & promissa quæ affertis, sed quia noua sunt & incerta, non his possum assensum tribuere, relictis eis quæ tanto tempore cum omni Anglorum gẽte seruaui. Verùm quia de longè huc peregrini venistis, & vt ego mihi videor perspexisse ea, quæ vos vera & optima credebatis, nobis quoque cõmunicare desideratis: nolumus molesti esse vobis, quin potius benigno vos hospitio recipere, & quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus, nec prohibemus quin omnes quos potestis, fidei vestræ religionis prædicãdo societis. Dedit ergo eis mansionẽ in ciuitate Dorouernẽsi (quæ imperij sui totius erat Metropolis) essq; vt promiserat, cum administratione victus tẽporalis: licentiã quoque prædicãdi nõ abstulit. Fertur autẽ quòd appropinquãtes ciuitati, more suo cũ cruce sancta & imagine magni regis domini nostri Iesu Christi, hãc letaniã cõsona voce modularẽtur: Deprecamur te domine in omni misericordia tua, vt auferatur furor tuus & ira tua à ciuitate ista, & de domo sancta tua, quoniam peccauimus, alleluya.

Tanetos insula.

Fidelis nupta gentili.

Augustinus fit episcopus, primitiuæ ecclesiæ doctrinam imitatur & vitam.

AT vbi sibi datã mansionem intrauerunt, cœperunt Apostolicam primitiuæ ecclesiæ vitã imitari, CAP. XXVI.
E orationibus videlicet assiduis, vigiliis, ac ieiuniis seruiendo, verbũ vitæ, quibus poterant, prædicãdo, cuncta huius mundi velut aliena spernẽdo, ea tantùm quæ victui necessaria videbantur, ab eis quos docebãt, accipiẽdo, secundum ea quæ docebãt ipsi per omnia viuẽdo, & paratum ad patiendum aduersa quæq;, vel etiã ad moriendũ pro ea quã prædicabãt veritate, animũ habẽdo. Quid? Crediderũt nõnulli, & baptizabãtur, mirãtes simplicitatẽ innocẽtis vitæ, ac dulcedinẽ doctrinæ eorum cœlestis. Erat autẽ propè ipsam ciuitatẽ ad Orientem ecclesia in honorem sancti Martini antiquitus facta, dum adhuc Romani Britanniam incolerent, in qua regina, quã Christianã fuisse prædiximus, orare cõsueuerat. In hac ergo & ipsi primò cõuenire, psallere, orare, missas facere, prędicare, & baptizare cœperũt, donec Rege ad fidem conuerso, maiorem prædicandi per omnia, & ecclesias fabricandi, vel restaurandi, licentiã acciperent. At vbi ipse etiã inter alios delectatus vita mũdissima sanctorum, & promissis eorum suauissimis, quæ vera esse miraculorum quoque multorum ostensione firma-

Ecclesia S. Martini.

Edilbertus baptizatur. idem Beda li. de ratione temp.

uerunt, credens, baptizatus est, cœpere plures quotidiè ad audiendum verbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, vnitati se sanctæ Christi ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei & cõuersioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, vt nullũ tamen cogeret ad Christianismum, sed tãtummodo credẽtes arctiori dilectione quasi cõcives sibi regni cœlestis amplecteretur. Didicerat enim & à doctoribus auctoribúsque suæ salutis, seruitium Christi voluntarium, non coactitium debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis, eorum gradui congruum, in Dorouernia Metropoli sua donaret, simul & necessarias in diuersis speciebus possessiones conferret.

Augustinus Gregorio Papæ quæ sint Britanniæ gesta mandauit.

CAP. XXVII. INTEREA vir domini Augustinus venit Arelas, & ab archiepiscopo eiusdẽ ciuitatis Ætherio, iuxta quod iussa sancti patris Gregorij acceperãt, Archiepiscopus genti Anglorum ordinatus est. Reuersúsque Britanniam misit continuò Romam Laurentium presbyterum, & Petrũ monachũ, qui beato pontifici Gregorio gentem Anglorum fidem Christi accepisse, ac se episcopum factum esse referrent. Simul & de eis quæ necessaria videbantur, quęstionibus eius consulta flagitans. Nec mora, cõgrua quæstionibus responsa recepit, quæ etiam huic historiæ nostræ commodum duximus indere.

Interrogatio Augustini episcopi Cantuariorum ecclesiæ. De episcopis, qualiter cum suis clericis conuersentur, vel de his quæ fidelium oblationibus accedunt altari, quantæ debeant fieri portiones, & qualiter episcopus agere in ecclesia debeat.

Resp. 1. Respondit Gregorius Papa vrbis Romæ, Sacra scriptura testatur (quam te benè nosse dubiũ non est) & specialiter beati Pauli ad Tim. epistolæ, in quibus eũ erudire studuit, qualiter in domo Dei cõuersari debuisset. Mos autẽ sedis apostolicæ est, ordinatis episcopis, præcepta tradere, vt in omni stipẽdio quod accedit, quatuor debeãt fieri portiones. Vna videlicet episcopo & familiæ propter hospitalitatẽ atque susceptionẽ: alia clero: tertia pauperibus: quarta ecclesiis reparãdis. Sed quia fraternitas tua monasterij regulis erudita, scorsũ viuere nõ debet à clericis suis in ecclesia Anglorũ, quę authore Deo nuper adhuc ad fidẽ perducta est, hãc debet conuersationẽ instituere, quæ initio nascẽtis ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebãt aliquid suũ esse dicebat,

Quorum sint Episcopalia bona.

Resp. 2. sed erãt eis omnia cõmunia. Si qui verò sunt clerici extra sacros ordines cõstituti, qui se cõtinere nõ possunt, sortiri vxores debẽt, & stipendia sua exterius accipere. Quia & de iisdem partibus, de quibus præfati sumus, nouimus scriptum quod diuidebatur singulis prout cuique opus erat. De eorum ergo stipendio cogitandum atque prouidendum est, & sub ecclesiastica regula sunt tenẽdi, vt bonis moribus viuant, & canendis psalmis inuigilent, & ab omnibus illicitis & cor & linguam & corpus Deo auctore conseruent. Cõmuni autẽ vita viuentibus, iam de faciendis portionibus, vel exhibenda hospitalitate, & adimplẽda misericordia, nobis quid erit loquendum? Cùm omne quod supererit, in causis piis ac religiosis erogandũ est: Domino magistro omniũ docente: Quod supererit, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

Luc. 11.

Interr. de vario ritu celebrandi. *Interrogatio Augustini.* Cùm vna sit fides, cur sunt ecclesiarũ diuersæ consuetudines, & altera consuetudo missarũ in sancta Romana ecclesia, atque altera in Galliarum tenetur?

Resp. 3. Respõdit Gregorius Papa, Nouit fraternitas tua Romanæ ecclesiæ consuetudinẽ, in qua se meminit nutritam. Sed mihi placet, vt siue in Romana, siue in Galliarum, seu in qualibet ecclesia, aliquid inueneris quod plus omnipotẽti Deo possit placere, sollicitè eligas, & in Anglorũ ecclesia quę adhuc ad fidẽ noua est, institutione præcipua, quę de multis ecclesiis colligere potuisti, infundas. Nõ enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca amanda sunt. Ex singulis ergo quibusque ecclesiis, quæ pia, quæ religiosa, quæ recta sunt elige, & hæc quasi in fasciculum collecta, apud Anglorum mentes in consuetudinem depone.

de Sacrilegis. *Interrogatio Augustini.* Obsecro quid pati debeat, siquis aliquid de ecclesia furto abstulit.

Resp. 4. Respondit Gregorius, Hoc tua fraternitas ex persona furis pẽsare potest, qualiter valeat corrigi. Sunt enim quidam qui habentes subsidia furtum perpetrant, & sunt alij, qui hac in re ex inopia delinquũt. Vnde necesse est, vt quidã dãnis, quidã verò verberibus: & quidam districtius, quidã autem lenius corrigantur. Et cùm paulò districtius agitur, ex charitate agendum est, non ex furore, quia ipsi hoc præstatur qui corrigitur, ne gehennæ ignibus tradatur. Sic enim nos fidelibus tenere disciplinam debemus, sicut boni patres carnalibus filiis solent, quos & pro culpis verberibus feriunt, & tamen ipsos, quos doloribus affligũt, habere hæredes quærunt: & quæ possident ipsis seruant, quos irati insequi videntur. Hæc ergo charitas in mente tenẽda est, & ipsa modũ correptionis distet, ita vt mẽs extra rationis regulam omninò nihil faciat. Addes etiã, quomodo ea quæ furto de ecclesiis abstulerunt, reddere debeant. Sed absit vt ecclesia cum augmento recipiat, quod de terrenis rebus videtur amittere, & lucra de vanis quærere.

Correctio.

Resp. 5. *Interrogatio Augustini.* Si debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa progenie generatæ.

Gradus matrimonij. Respondit Gregorius, Hoc fieri modis omnibus licet. Nequaquã enim in sacris eloquiis inuenitur, quod huic capitulo cõtradicere videatur. *Interrogatio Augustini.* Vsq; ad quotam generationẽ debeãt fideles cũ propinquis sibi coniugio copulari. Respõdit Gregorius, Quædã terrena lex in Rom. republica permittit, vt siue frater & soror, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus, ex tali cõiugio sobolem non posse succrescere.

Resp. 6.

Et

A Et sacra lex prohibet cognationis turpitudinem reuelare. Vnde necesse est, vt iam tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi iungi debeat. Nam secunda, quam diximus, à se omni modo debet abstinere. Cùm nouerca autem misceri graue est facinus: quia & in lege scriptum est, Turpitudinem patris tui non reuelabis. Neque enim patris turpitudinem filius reuelare potest: sed quia scriptum est, Erunt duo in carne vna, qui turpitudinem nouercæ, quæ vna caro cum patre fuit, reuelare præsumpserit, profectò patris turpitudinem reuelauit. Cum cognata quoque misceri prohibitū est, quia per nuptionem priorem caro fratris fuerit facta. Pro qua re etiam Ioannes Baptista capite trūcatus est, & sancto martyrio consummatus. Cui non est dictum, vt Christum negaret, & tamen pro Christi confessione occisus est: sed quia iisdem Dominus noster Iesus Christus dixerat, Ego sum veritas, quia pro veritate Ioannes occisus est, videlicet & pro Christo sanguinem fudit. Quia verò sunt multi in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando cōiugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt vt se abstineant, & graue hoc esse peccatum cognoscant. Tremendum Dei iudicium timeant, ne pro carnali dilectione torméta æterni cruciatus incurrant.

Leu.18. *Gen.2.* *Ioan.14.* *Resp.7.* *Ecclesia multa tolerat vt omnes lucrifaciat.*

B Non tamen pro hac re corporis & sanguinis domini communione priuandi sunt, ne in eis illa vlcisci videantur, in quibus se per ignorantiam ante lauacrum baptismatis astrinxerūt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per feruorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, vt sæpè malum quod aduersatur portando & dissimulando compescat. Omnes autem qui ad fidem veniunt admonendi sunt, ne tale aliquid audeant perpetrare. Si qui autem perpetrauerint, corporis & sanguinis Domini communione priuandi sunt. Quia sicut in his qui per ignorantiam fecerunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare.

Interrogatio Augustini. Si longinquitas itineris magna interiaceat, vt episcopi non facilè valeant cōuenire, an debeat sine aliorum episcoporum præsentia episcopus ordinari?

Resp.8. Ordinatio episcoporum.

Respondit Gregorius, Et quidem in Anglorum ecclesia, in qua adhuc solus tu episcopus inueniris, ordinare episcopū nō aliter, nisi sine episcopis potes. Nam quando de Galliis episcopi veniūt, illi in ordinatione episcopi testes tibi assistant. Sed fraternitatem tuam ita volumus episcopos ordi-

C nare, vt ipsi sibi episcopi longo interuallo minimè disiungantur, quatenus nulla sit necessitas, vt in ordinatione episcopi, alij conuenire non possint. Pastores quoque quorum præsentia valdè est vtilis, facilè debeant conuenire. Cum igitur auctore Deo ita fuerint episcopi in propinquis sibi locis ordinati per omnia, episcoporum ordinatio sine aggregatis tribus vel quatuor episcopis fieri nō debet. Nam in ipsis rebus spiritalibus, vt sapienter & maturè disponantur, exemplum trahere à rebus etiam carnalibus possumus. Certè enim dū coniugia in mundo celebrantur, coniugati quique conuocantur, vt qui in via iam coniugij præcesserunt, in subsequentis quoque copulæ gaudio misceantur. Cur non ergo & in hac spiritali ordinatione, qua per sacrum ministerium homo Deo coniūgitur, tales conueniant, qui vel in profectu ordinati episcopi gaudeant, vel pro eius custodia omnipotenti Deo preces pariter fundant?

Interrogatio Augustini. Qualiter debemus cum Galliarum & Britanniarum episcopis agere?

Resp.9. Arelatensis episcopus.

Respōdit Gregorius, In Galliarū episcopos nullā tibi auctoritatē tribuimus: quia ab antiquis prę-

D decessorū meorum temporibus pallium Arelatensis episcopus accepit, quem non priuare auctoritate percepta minimè debemus. Si igitur contingat vt fraternitas tua ad Galliarū prouinciā transeat, cū eodē Arelatensi episcopo debet agere, qualiter (si qua sunt vitia in episcopis) corrigātur. Qui si fortè in disciplinæ vigore tepidus existat, tuæ fraternitatis zelo accēdendus est. Cui etiā epistolas fecimus, vt cū tuæ sanctitatis præsentia in Galliis fuerit, ei ipse tota mēte subueniat, & quæ sunt creatoris nostri iussioni cōtraria, ab episcoporū moribus cōpescat. Ipse autē ex auctoritate propria episcopos Galliarum iudicare non poteris, sed suadendo, blādiendo, bona quoque opera eorum imitationi monstrando, prauorum mentes ad sanctitatis studia reforma. Quia scriptum est in lege: Per alienam messem transiens, falcem mittere non debet: sed manu spicas conterere & manducare. Falcem enim iudicij mittere non potes in ea segete, quæ alteri videtur esse commissa: sed per effectum boni operis frumenta dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in ecclesiæ corpus monendo & persuadendo, quasi mandendo conuerte. Quicquid verò ex auctoritate agendum est, cū prædicto Arelatensi episcopo agatur, ne prætermitti possit hoc, quod antiqua patrum institutio inuenit. Bri-

Deu.23.

E tanniarum verò omnes episcopos tuæ fraternitati committimus, vt indocti doceantur, infirmi persuasione roborentur, peruersi auctoritate corrigantur.

Interrogatio Augustini. Si prægnans mulier debeat baptizari? Aut postquam genuerit, post quantum tempus possit ecclesiam intrare? Aut etiam ne morte præoccupetur quod genuerit, post quot dies hoc licet sacri baptismatis sacramenta percipere? Aut post quantum temporis, huic vir suus possit in carnis copulatione coniungi? Aut si menstrua consuetudine tenetur, an ecclesiā intrare ei liceat? Aut sacræ communionis sacramenta percipere? Aut vir suæ coniugi permixtus priusquam lauetur aqua, si ecclesiam possit intrare? Vel etiam ad mysterium communionis sacræ accedere? Quæ omnia rudi Anglorum genti oportet habere comperta.

Prægnans debeatne baptizari. Zari. polyd. hist. lib. 4. pag. 64.

Resp.10.

Respondit Gregorius, Hoc non ambigo fraternitatem tuam esse requisitam, cui iam & respōsum reddidisse me arbitror. Sed hoc quod ipse dicere & sentire potuisti, credo quòd mea apud te vo-

Universidad de Deusto Biblioteca

lueris reſponſione firmari. Mulier etenim prægnans cur non debeat baptizari, cùm non ſit ante om F
nipotentis Dei oculos culpa aliqua fœcunditas carnis? Nam cùm primi parentes noſtri in paradiſo
deliquiſſent, immortalitatem quam acceperant, recto Dei iudicio perdiderũt. Quia itaque iiſdem
protoparentũ immortalitas peccando perdita. omnipotens Deus humanũ genus pro culpa ſua funditus extinguere noluit, immortalitatẽ homini
pro peccato ſuo abſtulit: & tamen pro benignitate ſuæ pietatis, fœcunditatem ei ſobolis reſeruauit.
Quod ergo naturæ humanæ ex omnipotentis Dei dono ſeruatũ eſt, qua ratione poterit à ſacri ba-
ptiſmatis gratia prohiberi? In illo quippe myſterio, in quo omnis culpa funditus extinguitur, valdè
ſtultum eſt, ſi donum gratiæ ei cõtradicere poſſe videatur. Cum verò enixa fuerit mulier, poſt quot
Leu. 12. dies debeat eccleſiam intrare, Teſtamenti veteris præcepto manifeſtum eſt, quod ita habet: Mulier
ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculũ, triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ.
Omne ſanctũ non tangit, nec ingredietur in ſanctuariũ, donec impleantur dies purgationis ſuæ. Sin
autẽ fœminã pepererit, ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Quod tamen
ſciendũ eſt, quia in myſterio accipitur. Nam ſi hora eadem qua genuerit actura gratias intret eccle-
Enixa quando poſsit eccleſiam intrare diſt. 5. can. Si mulier. ſiã, nullo peccati pondere grauatur. Voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis autem G
commixtione voluptas eſt: nam in prolis prolatione gemitus. Vnde & ipſi primæ matri omniũ Dei
Gen. 3. præceptum tranſgreſſæ dictum eſt: Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos, & in doloribus
paries. Si itaque enixam mulierem prohibemus eccleſiam intrare, ipſam ei pœnam ſuam in culpam
deputamus. Baptizare autem vel enixã mulierem, vel hoc quod genuerit, ſi mortis periculo vrgetur
vel ipſa hora eadẽ qua gignit, vel hoc quod gignitur eadẽ qua natũ eſt, nullo modo prohibetur: quia
ſancti myſterij gratia ſicut viuẽtibus atque diſcernẽtibus cũ magna diſcretione prouidenda eſt. Ita
his quibus mors imminet, ſine vlla dilatione offerenda, ne dũ adhuc tẽpus ad præbendũ redẽptio-
nis myſterium quæritur, interueniente paululum mora inueniri non valeat qui redimatur. Ad eius
Mater ablactet filiam. Incontinentia nutrices reperit. ergo concubitum vir ſuus accedere nõ debet, quoaduſque qui gignitur ablactetur. Praua autẽ con-
ſuetudo in coniugatorum moribus effecit vt mulieres filios quos gignunt nutrire contẽnant, eóſq;
aliis mulieribus ad nutriendum tradant, quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur inuen-
tum : quia dum ſe continere nolunt, deſpiciunt lactare quos gignunt. Hæ itaque quæ filios ſuos H
praua ex conſuetudine aliis ad nutriendum tradunt, niſi purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non
debent admiſceri. Quippè & ſine partus cauſa, quum in conſuetis ſuis menſtruis detinentur, viris
ſuis miſceri prohibentur, ita vt morte lex ſacra feriat ſi quis vir ad menſtruatam mulierem accedat.
Leuit. 18. 20. Quæ tamen mulier dum conſuetudinem menſtruam patitur, prohiberi eccleſiam intrare non de-
bet: quia ei naturæ ſuperfluitas in culpam non valet reputari, & per hoc quod inuita patitur, iuſtum
Matth. 9. non eſt vt ingreſſu eccleſiæ priuetur. Nouimus namq; quòd mulier quæ fluxũ patiebatur ſanguinis,
poſt tergum Domini humiliter veniens, veſtimenti eius fimbriam tetigit, atque ab ea ſtatim ſua in-
firmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita laudabiliter potuit Domini veſtimentũ tãgere, cur
quæ menſtruũ ſanguinis patitur, ei non liceat Domini eccleſiã intrare? Sed dicis, Illã infirmitas com-
pulit, has verò de quibus loquimur, conſuetudo conſtringit. Perpende autẽ frater chariſſime : quia
Infirmitates & paſsiones ex peccato & poſt peccatum omne quod in hac mortali carne patimur ex infirmitate naturæ, eſt digno Dei iudicio poſt culpam
ordinatũ. Eſurire namq;, ſitire, æſtuare, algere, laceſſere, ex infirmitate naturę eſt. Et quid eſt aliud cõ
tra famẽ alimenta, contra ſitim potũ, contra æſtũ auras, contra frigus veſtẽ, contra laſſitudinem re- I
quiẽ quærere, niſi medicamentum quoddã contra ægritudines explorare? Fœminæ itaque & men-
ſtruus ſui ſanguinis fluxus ægritudo eſt. Si igitur bene præſumpſit quæ veſtimentum Domini in
lãguore poſita tetigit, quod vni perſonæ infirmãti cõceditur, cur nõ concedatur cunctis mulieribus
quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur? Sanctæ autẽ communionis myſterium in iiſdem diebus percipe-
re non debet prohiberi. Si autem ex veneratione magna percipere nõ præſumit, laudãda eſt : ſed ſi
Sine culpa agitur, quod venit ex culpa. perceperit, nõ iudicãda. Bonarum quippe mentiũ eſt, & ibi aliquo modo culpas ſuas agnoſcere, vbi
culpa non eſt: quia ſæpè ſine culpa agitur, quod venit ex culpa. Vnde etiam cũ eſurimus ſine culpa,
comedimus autẽ ex culpa primi hominis, qua factum eſt vt eſuriamus. Menſtrua enim conſuetudo
mulieribus non aliqua culpa eſt, videlicet quia naturaliter accidit: ſed tamen quia natura ipſa ita vi-
tiata eſt, vt etiã ſine volũtatis ſtudio videatur eſſe polluta, ex culpa venit vitium, in quo ſe ipſa, qualis
per iudiciũ facta ſit, humana natura cognoſcat. Et homo qui culpã ſpontè perpetrauit, reatum culpę
portet inuitus. Atque ideò fœminæ cum ſemetipſas conſiderant, ſi in menſtrua conſuetudine ad K
ſacramentum dominici corporis & ſanguinis accedere nõ præſumunt, de ſua recta conſideratione
Menſtruatas communicare vel non communicare, indifferens. laudãdæ ſunt. Dũ verò percipiẽdo ex religioſæ vitæ cõſuetudine eiuſdẽ myſterij amore rapiũtur, re-
primẽdæ (ſicut prædiximus) nõ ſunt. Sicut enim in Teſtamẽto veteri exteriora opera obſeruãtur, ita
Mat. 15. in Teſtamẽto nouo non tam quod exterius agitur, quàm id quod interius cogitatur, ſollicita inten-
tione attenditur, vt ſubtili ſententia puniatur. Nam cùm multa lex velut immunda manducare pro
hibeat, in Euangelio tamen dominus dicit: Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quæ
exeunt de ore, illa ſunt quæ coinquinant. Atque paulò pòſt ſubiecit exponens: Ex corde exeũt co-
gitationes malæ. Vbi vbertim indicatum eſt, quòd illud ab omnipotẽti Deo pollutum eſſe in opere
oſtenditur, quod ex pollutæ cogitationis radice generatur. Vnde Paulus quoq; apoſtolus dicit: Om-
Tit. 1. nia mũda mundis, coinquinatis autẽ & infidelibus nihil eſt mundũ. Atque mox eiuſdẽ cauſam coin
quinationis annuncians ſubiungit: Coinquinata ſunt enim & mens eorum & conſcientia. Si ergo

ci

A ci cibus immundus non est, cui mens immunda non fuerit, cur quòd munda mente mulier ex natura patitur, ei in immunditiam reputetur? Vir autem cũ propria coniuge dormiens, nisi lotus aqua intrare ecclesiam non debet, sed neque lotus statim intrare debet. Lex autẽ veteri populo præcipit, *Leu.15.* vt mixtus vir mulieri & lauari aqua debeat, & ante solis Occasum ecclesiã non intrare. Quod tamen intelligi spiritaliter potest, quia mulieri vir miscetur, quando illicitæ cõcupiscẽtiæ animus in cogitatione per delectationem coniungitur. Quia nisi prius ignis concupiscentiæ à mente deferueat, dignum se congregationi fratrum æstimare non debet, qui se grauari per nequitiam prauæ voluntatis videt. Quamuis enim de hac re diuersæ hominũ nationes diuersa sentiãt, atq; alia custodire videantur: Romanorum tamen semper ab antiquioribus vsus fuit, post admixtionem propriæ coniugis, & lauacri purificationem quærere, & ab ingressu ecclesiæ paululum reuerenter abstinere. Nec hæc dicentes culpam deputamus esse coniugium, sed quia ipsa licita admixtio coniugis sine voluptate carnis fieri non potest, à sacri loci ingressu abstinendum est: quia voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Non enim de adulterio, vel fornicatione, sed de legitimo coniugio natus fuerat, qui *Vir mixtus mulieri lauet & abstinet ab ecclesia.*

B dicebat: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea. Qui enim in iniquitatibus conceptum se nouerat, in delicto se natũ gemebat, quia portat arbor in ramo humorẽ vitij, quem traxit ex radice. In quibus tamẽ verbis non admixtionẽ coniugũ iniquitatem nominat, sed ipsam videlicet voluptatẽ admixtionis. Sunt etenim multa quæ licita esse probãtur ac legitima, & tamẽ in eorũ actu aliquatenus fœdamur. Sicut sæpè irascẽdo culpas insequimur, & trãquillitatem in nobis animi perturbamus: & cum rectũ sit quod agitur, non est tamen approbabile, quòd in eo animus perturbatur. Contra vitia quippè delinquentium iratus fuerat, qui dicebat: Turbatus est præ ira oculus meus. Quia enim non valet, nisi tranquilla, mens in cõtemplationis se lucem suspendere, in ira suum oculum turbatum dolebat. Quia dum malè acta deorsum insequitur, confundi atque turbari à summorum contemplatione cogebatur. Est ergo laudabilis ira contra vitium, & tamen molesta, quia turbatum se aliquem reatum incurrisse æstimat. Oportet itaque legitima carnis copula vt causa prolis sit, nõ voluptatis: & carnis commixtio, creandorum liberorum sit gratia, non

C satisfactio vitiorum. Si quis verò sua cõiuge, non cupidine voluptatis raptus, sed solummodo creandorum liberorũ gratia vtitur, iste profectò siue de ingressu ecclesiæ, siue de sumendo dominici corporis sanguinisque mysterio, suo est relinquẽdus iudicio, quia à nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit ardere. Cùm verò non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtionis, habent coniuges etiam de sua commixtione quod defleant. Hoc enim eis concedit sancta prædicatio, & tamen de ipsa cõcessione metu animum concutit. Nam cũ Paulus *1. Corinth. 7* apostolus Corinthiis scribens diceret, Qui se cõtinere nõ potest, habeat vxorem suã, statim subiungere curauit, Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. Nõ enim indulgetur quod licet, quia iustum est. Quod igitur indulgere dixit, culpã esse demõstrauit. Vigilanti verò *Quarsum copula carnis.*

mente pensandũ est, quòd in Sina mõte Dominus locuturus ad populum, prius eundem populũ ab- *Exo.19.* stinere à mulieribus præcepit. Et si illic vbi dominus per creaturã subditã hominibus loquebatur, tanta prouisione est munditia corporis requisita, vt qui verba Dei perciperẽt, mulieribus mixti non essent: quãto magis mulieres quæ corpus Domini omnipotentis accipiũt, custodire in se mũditiam

D carnis debent, ne ipsa inæstimabilis mysterii magnitudine grauentur. Hinc etenim ad Dauid de *1.Re.21.* pueris suis per sacerdotẽ dicitur, vt si à mulieribus mũdi essent, panes propositionis acciperent quos omnino nõ acciperent, nisi prius mũdos eos Dauid à mulieribus fateretur. Tũc autem vir qui post admixtionem coniugis lotus aqua fuerit, etiam sacræ communionis mysterium valet accipere, cùm ei iuxtá præfinitam sententiam etiam ecclesiam licuerit intrare.

Interrogatio Augustini. Si post illusionem, quæ per somnium solet accidere, vel corpus Domini quilibet accipere valeat, vel si sacerdos sit, sacra mysteria celebrare?

Resp.11. Respondit Gregorius, Hunc quidem testamentum veteris legis, sicut & in superiori capitulo iam diximus, pollutum dicit, & nisi lotum aqua ei vsque ad vesperã intrare ecclesiã non cõcedit. Quod tamẽ aliter populus spiritalis intelligens, sub eodẽ intellectu accipiet quo præfati sumus, quia quasi per somnium illuditur, qui tentatus immunditia veris imaginibus in cogitatione inquinatur, sed lauãdus est aqua, vt culpas cogitationis lachrymis abluat. Et nisi prius ignis tentationis recesserit, reũ se quasi vsq; ad vesperũ cognoscat. Sed est in eadem illusione valdè necessaria discretio, quæ subtili-

E ter pensari debet, ex qua re accidat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ superfluitate vel infirmitate, aliquando ex cogitatione cõtingit. Ita & quidam cũ ex naturæ superfluitate vel infirmitate euenerit, omnimodo hæc illusio nõ est timenda: quia hanc animus nescius pertulisse magis dolendũ est, quàm fecisse. Cũ verò vltra modũ appetitus gulæ in sumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorũ receptacula grauãtur, habet exindè animus aliquem reatum, non tamen vsque ad prohibitionem percipiendi sancti mysterij, vel missarum solemnia celebrandi, cum fortasse aut festus dies exigit, aut exhiberi mysterium (pro eo quòd sacerdos alius in loco deest) ipsa necessitas cõpellit. Nam si adsunt alij, qui implere mysterium valeant, illusio per crapulã facta à perceptione sacri mysterij prohibere nõ debet: sed ab immolatione sacri mysterij abstinere (vt arbitror) humiliter debet, si tamen dormientis mentẽ turpi imaginatione nõ cõcusserit. Nã sunt quibus ita plerunq; illusio nascitur, vt eorũ animus etiã in sõno corporis positus turpibus imaginationibus *Somnia turpia arcent à mensa domini Iust. martyr. quæst. gent. 21 in decret. dist. 6. c. quia verò*

Universidad de Deusto Biblioteca

non fœdetur. Qua in re vnum ibi oſtenditur ipſa mens rea, non tamen vel ſuo iudicio libera, cũ ſe, F etſi dormienti corpore nihil meminit vidiſſe, tamen in vigiliis corporis meminit in ingluuiem ce-cidiſſe. Si verò ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio dormientis, patet animo ſuus reatus. Vi-dit enim à qua radice inquinatio illa proceſſerit, quia quod cogitauit ſciẽs, hoc protulit neſciẽs. Sed penſandũ eſt, ipſa cogitatio vtrũ ſuggeſtione, an delectatione, vel, quod maius eſt, peccati cõſenſu ac ciderit. Tribus etenim modis impletur omne peccatum, videlicet ſuggeſtione, delectatione, cõſen-ſu. Suggeſtio quippè ſit per diabolum, delectatio per carnem, conſenſus per ſpiritũ. Quia & primam culpam ſerpens ſuggeſſit, Eua velut caro delectata eſt, Adam verò velut ſpiritus conſenſit. Et neceſ-ſaria eſt magna diſcretio, vt inter ſuggeſtionem atque delectationem, inter delectationem & cõſen-ſum, iudex ſui animus præſideat. Cum enim malignus ſpiritus peccatum ſuggerit in mente, ſi nulla peccati delectatio ſequatur, peccatum omnimodo perpetratum non eſt. Cùm verò delectari carò cœperit, tunc peccatum incipit naſci. Si autẽ ex deliberatione conſentit, tunc peccatum cognoſci-tur perfici. In ſuggeſtione igitur peccati initium eſt, in delectatione fit nutrimentum, in conſenſu perfectio. Et ſæpe cõtingit vt hoc quod malignus ſpiritus ſeminat in cogitatione, caro in delectatio- G nem trahat, nec tamen anima eidem delectationi conſentiat. Et cum caro delectari ſine anima ne-queat, ipſe tamẽ animus carnis voluptatibus reluctans, in delectatione carnali aliquomodo ligatur inuitus, vt ei ex ratione contradicat, nec conſentiat, & tamen delectatione ligatus ſit, ſed ligatum ſe vehemẽter ingemiſcat. Vnde & ille cœleſtis exercitus præcipuus miles gemebat, dicẽs: Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Si autem captiuus erat, minimè pugnabat, ſed & ſi pugnabat, quare captiuus erat? Repugnabat igitur legi mẽtis, cui lex quæ in membris eſt repugnabat. Si autem pugnabat, captiuus non erat. Ecce itaque, homo eſt (vt ita dixerim) captiuus & liber. Liber ex iuſtitia quam di-ligit: captiuus ex delectatione quam portat inuitus.

Tribus modis peccatum impletur.

Roman. 7.

Hucuſque reſponſiones beati Papæ Gregorij ad cõſulta reuerendiſſimi antiſtitis Auguſtini. Epi-ſtolam verò quam ſe Arelatenſi epiſcopo feciſſe commemorat, ad Vergilium Ætherij ſucceſſorem dederat: cuius hæc forma eſt. H

Gregorij epiſtola Arelatenſi epiſcopo pro adiuuando in opere Dei Auguſtino.

CAP. XXVIII. REVERENDISSIMO & ſanctiſſimo fratri Vergilio coepiſcopo Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Quan-tus ſit affectus venientibus ſpontè fratribus impendendus, ex eo quòd plerunque ſolent charitatis cauſa inuitari, cognoſcitur. Et ideo ſi communem fratrem Auguſtinum epiſcopum ad vos venire contigerit, ita illũ dilectio veſtra ſicut decet affectuosè dulcitérque ſuſcipiat, vt & ipſum conſolatio-nis ſuæ honore foueat, & alios qualitet fraterna charitas dolenda ſit, doceat. Et quoniã ſæpius eue-nit vt hi qui lõgè ſunt poſiti, prius ab aliis quæ ſunt emẽdata cognoſcãt: ſi quas fortaſſe fraternitati veſtræ ſacerdotum vel aliorum culpas intulerint, vna cum eo reſidẽtes ſubtili cũcta inueſtigatione perquirite. Et ita vos in ea quæ Deũ offendunt, & ad iracundiam prouocant, diſtrictos ac ſollicitos exhibete, vt ad aliorum emendationẽ & vindicta culpabilem feriat, & innocẽtem falſa opinio non affligat. Deus te incolumẽ cuſtodiat, reuerẽdiſſime frater. Data die decimo kalendarum Iuliarũ, im perante Domino noſtro Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto, anno decimooctauo, poſt cõſulatum eiuſdem domini noſtri anno decimonono, indictione quarta. I

Gregorius Auguſtino pallium, epiſtolam cooperatoréſque verbi miniſtrat.

CAP. XXIX. *Cooperatores Auguſtini.* PRÆTEREA idem papa Gregorius Auguſtino epiſcopo (quia ſuggeſſerat ei multam quidẽ ſibi eſſe meſſem, ſed operarios paucos) miſit cũ præfatis legatariis ſuis plures cooperatores ac verbi mi-niſtros, in quibus primi & præcipui erãt Mellitus, Iuſtus, Paulinus, Rufinianus, & per eos generaliter vniuerſa, quæ ad cultum erant ac miniſterium Eccleſiæ neceſſaria, vaſa videlicet ſacra & veſtimẽta altarium, ornamenta quoque eccleſiarum, & ſacerdotalia vel clericalia indumẽta, ſanctorum etiam apoſtolorum ac martyrum reliquias: necnon & codices plurimos. Miſit etiam literas, in quibus ſi-gnificat, ſe ei pallium direxiſſe, ſimul & inſinuat qualiter epiſcopos in Britannia cõſtituere debuiſ-ſet, quarum literarum iſte eſt textus.

Reuerendiſſimo & ſanctiſſimo fratri Auguſtino coëpiſcopo Gregorius ſeruus ſeruorum Dei. Cum certum ſit, pro omnipotenti Deo laborantibus ineffabilia æterni regni præmia reſeruari, nobis tamen eis ne-ceſſe eſt honorum beneficia tribuere, vt in ſpiritalis operis ſtudio ex remuneratione valeant multi- K plicius inſudare. Et quia noua Anglorum eccleſia ad omnipotentis Dei gratiã, eodẽ domino largiẽ-te, & te laborante perducta eſt, vſum tibi pallij in ea ad ſola miſſarum ſolennia agẽda cõcedimus, ita vt per loca ſingula duodecim epiſcopos ordines, qui tuæ ſubiaceãt ditioni, quatenus Lundonienſis ciuitatis epiſcopus ſemper in poſterum à ſynodo propria debeat conſecrari, atque honoris palliũ ab hac ſancta & apoſtolica (cui Deo auctore deſeruio) ſede percipiat. Ad Eboracũ verò ciuitatẽ te volu-mus Epiſcopũ mittere, quem ipſe iudicaueris ordinare, ita dũtaxat vt ſi eadem ciuitas cum finitimis locis verbũ Dei receperit, ipſe quoque duodecim epiſcopos ordinet, & Metropolitani honore per-fruatur: quia ei quoq; (ſi vita comes fueritpalliũ tribuere domino fauẽte diſponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus diſpoſitioni ſubiacere. Poſt obitum verò tuum ita epiſcopis quos ordina-uerit præſit, vt Londonienſis epiſcopis nullo modo ditioni ſubiaceat. Sit verò inter Lundonienſis & Eboracenſis ciuitatis epiſcopos in poſterũ honoris iſta diſtinctio, vt ipſe prior habeatur, qui prius

Ordinatio epiſcoporum Angliæ.

fuerit

A fuerit ordinatus. Communi autem consilio, concordi actione quæque sunt pro Christi zelo agenda, disponat, vnanimiter, rectè sentiant, & ea quæ senserint, non sibimet discrepando perficiant. Tua verò fraternitas nõ solũ eos episcopos quos ordinauerit, neq; hos tantũmodo qui Eboraci per episcopũ fuerint ordinati, sed etiã omnes Britanniæ sacerdotes habeat Deo Domino nostro Iesu Christo auctore subiectos. Quatenus ex lingua & vita tuæ sanctitatis & rectè credẽdi, & benè viuẽdi normã percipiant, atque officiũ suum fide ac moribus exequentes ad cœlestia quum Dominus voluerit regna perringant. Deus te incolumem custodiat, reuerendissime frater. Data die decima kalendarũ Iuliarum, imperante domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto, anno decimonono, post consulatum eiusdem domini anno decimooctauo, indictione quarta.

Exemplar epistolæ B. *Greg. ad Mellitum* Abb.

ABEVNTIBVS autem præfatis legatariis, misit post eos beatus pater Gregorius literas memoratu CAP. XXX.
dignas: in quibus apertè, quàm studiosè erga saluationẽ nostræ gentis inuigilauerit, ostẽdit, ita scribens: *Dilectissimo filio Mellito Abbati Gregorius seruus seruorum Dei*. Post discessum congregationis no-
B stræ quæ tecum est, valdè sumus suspensi redditi: quia nihil de prosperitate vestri itineris audisse nos contigit. Quum ergo Deus omnipotens vos ad reuerendissimum virum fratrem nostrum Augustinum episcopum perduxerit, dicite ei quid diu mecum de causa Anglorum cogitans tractaui, videlicet quòd fana idolorum destrui in eadem gente minimè debeant: sed ipsa quę in eis sunt idola destruantur: aqua benedicta fiat, in eisdem fanis aspergatur, altaria construãtur, reliquiæ componãtur. Quia si fana eadem benè constructa sunt, necesse est vt à cultu dæmonum in obsequia veri Dei debeant cõmutari, vt dum gens ipsa eadẽ fana sua nõ videt destrui, de corde errorẽ deponat, & Deum verũ cognoscens ac adorãs ad loca quæ consueuit, familiariùs concurrat. Et quia boues solent in sacrificio dæmonũ multos occidere, debet eis etiam hac de re aliqua solẽnitas immutari. Vt die dedicationis vel natalitiis sanctorũ martyrum, quorũ illic reliquiæ ponũtur tabernacula sibi circa eas-
dẽ ecclesias, quæ ex fanis cõmutatę sunt, de ramis arborũ faciant, & religiosis conuiuiis solẽnitatem celebret, nec diabolo iam animalia immolẽt, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & do-
C natori omniũ de satietate sua gratias referant, vt dum eis aliqua exterius gaudia reseruantur ad interiora gaudia consentire facilius valeant. Nã duris mẽtibus simul omnia abscindere impossibile esse non dubiũ est: quia & is qui summũ locum ascendere nititur, gradibus vel passibus, nõ autẽ saltibus eleuatur. Sic Israëlitico populo dominus in Ægypto quidem innotuit, sed tamen eis sacrificiorum vsus, quæ diabolo solebat exhibere in cultu proprio reseruauit, vt eis in suo sacrificio animalia immolare præciperet, quatenus cor mutãtes, aliud de sacrificio amitterẽt, aliud retinerẽt, vt & ipsa essent animalia, quæ offerre consueuerant, vero tamen Deo hæc & non idolis immolantes, iam sacrificia ipsa nõ essent. Hæc igitur dilectionẽ tuã prædicto fratri necesse est dicere, vt ipse in præsẽti illic positus perpẽdat qualiter omnia debeat dispẽsare. Deus te incolumẽ custodiat dilectissime fili. Data die decimaquinta kalendarũ Iuliarum, imperãte domino nostro Mauricio Tiberio piissimo Augusto anno decimonono, post consulatum eiusdem domini anno decimooctauo, indictione quarta.

Aqua benedicta.

Dedicationis iucunditas.

Gregorius hortatur Augustt. ne miraculorum gratia superbiat.

QVO in tempore misit etiam Augustino epistolam super miraculis, quæ per eũ facta esse cognoCAP. XXXI.
D uerat, in qua eum ne per illorum copiã periculũ elationis incurreret, his verbis hortatur: Scio frater charissime, quia omnipotens Deus per dilectionem tuam in gentem quam eligi voluit magna miracula ostendit. Vnde necesse est vt de eodem dono cœlsti & timendo gaudeas, & gaudẽdo pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorũ animæ per exteriora miracula ad interiorẽ gratiã pertrahuntur: pertimescas verò, ne inter signa quæ fiunt infirmus animus in sua præsumptione se eleuet, & vnde foris in honorẽ tollitur, inde per inanẽ gloriã intus cadat. Meminisse etenim debemus, quòd discipuli cũ gaudio à prædicatione redeũtes, dum cœlesti magistro dicerent: Domine in nomine tuo etiã dæmonia nobis subiecta sunt, protinus audierunt: Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. In priuata enim & tẽporali lætitia mentem posuerant, qui de miraculis gaudebãt. Sed de priuato ad communẽ & de temporali ad æternã lætitiam reuocãtur, quibus dicitur: *In hoc gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo.* Nõ enim omnes electi miracula faciunt, sed tamẽ eorũ nomina omniũ in cœlo tenẽtur adscripta. Veritatis etenim discipulis esse gaudiũ nõ debet, nisi de eo bono quod cõmune cũ omnibus habẽt, & in quo finem lætitiæ non
E habẽt. Restat itaque frater charissime, vt inter ea quæ operante domino exterius facis semper te interius subtiliter iudices, ac subtiliter intelligas, & temeipsum quis sis, & quanta sit in eadẽ gente gratia, pro cuius cõuersione etiã faciendorũ signorũ dona percepisti. Et si quando te creatori nostro seu per linguã seu per opera reminiscaris deliquisse, semper hæc ad memoriã reuoces, vt surgentẽ cordis gloriã memoria reatus premat. Et quicquid de faciendis signis acceperis vel accepisti, hæc non tibi, sed eis deputes donata pro quorum tibi salute collata sunt.

Elationis periculum.

Fastum deprimit delicti recordatio.

B. Gregorius Edilberto Regi literas & dona mittit.

MISIT & idẽ beatus Papa Gregorius eodem tempore etiam Regi Edilbertho epistolam, simul CAP. XXXII
& dona in diuersis speciebus perpulchra, temporalibus quoque honoribus Regem glorificare satagens, cui gloriæ cœlestis suo labore & industria notitiam prouenisse gaudebat. Exemplar autem præfatæ epistolæ hoc est.

Domino glorioſiſſimo atque præcellentiſſimo filio Edilbertho Regi Anglorum Gregorius epiſcopus. Propter hoc F
Reges bonos cur deus promoueat. omnipotens Deus bonos quoſque ad regimina populorum perducit, vt per eos omnibus quibus prælati fuerint dona ſuæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognouimus, cui veſtra gloria eſt id circo præpoſita, vt per bona quæ vobis conceſſa ſunt, etiam ſubiectæ vobis gẽti ſuperna beneficia præſtarentur. Et ideò glorioſe fili eam quam accepiſti diuinitus gratiã ſollicita mente cuſtodi, Chriſtianámque fidem in populis tibi ſubditis extendere feſtina, zelũ rectitudinis tuę in eorum multiplica conuerſione, idolorum cultus inſequere, fanorũ ędificia euerte, ſubditorũ mores ex magna vitæ mũditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigẽdo, & boni operis exẽpla monſtrando ædificia, vt illum retributorem inuenias in cœlo, cuius nomen atque cognitionem dilataueris in terra. Ipſe enim veſtræ quoque glorię, nomen etiã poſteris glorioſius reddet, cuius vos honorẽ quæritis & ſeruatis in gentibus. Sic etenim Conſtantinus quondã piiſſimus Imperator Romanã rempublicam à peruerſis idolorum cultibus reuocans, omnipotenti Deo domino noſtro Ieſu Chriſto ſecum ſubdidit, ſęque cum ſubiectis populis tota ad Deũ mente cõuertit. Vnde factum eſt vt antiquorum principum nomen ſuis vir ille laudibus vinceret, & tanto in opinione præceſſores G
ſuos quanto & in bono opere ſuperaret. Et nunc itaque veſtra gloria cognitionem vnius Dei patris & filij & ſpiritusſancti Regibus ac populis ſibimet ſubiectis feſtinet infundere, vt & antiquos gentis ſuæ Reges laudibus ac meritis tranſeat, & quãto in ſubiectis ſuis etiã aliena peccata deterſerit, tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen ſecurior fiat. Reuerendiſſimus
Auguſtini laus. frater noſter Auguſtinus Epiſcopus in monaſterij regula doctus, ſacræ ſcripturæ ſcientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet libẽter audite, deuotè peragite, ſtudio sè in memoria reſeruate. Quia ſi vos eum in eo quod pro omnipotẽti Deo loquitur auditis, idẽ omnipotẽs Deus hũc pro vobis exorantẽ celerius exaudiet. Si enim (quod abſit) verba eius poſtponitis, quomodo eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in feruore fidei ſtringite, atque ad niſum illius virtute quam vobis diuinitus tribuit adiuuãte, vt regni ſui vos ipſe faciat participes, cuius vos fidẽ in regno veſtro recipi facitis & cuſtodiri. Præterea ſcire veſtrã gloriã volumus, quòd ſicut in ſcriptura ſacra ex verbis H
domini omnipotẽtis agnoſcimus, præſentis mundi iam terminus iuxta eſt, & ſanctorum regnũ venturum eſt, quod nullo vnquam poterit fine terminari. Appropinquante autẽ eodem mundi termino, multa imminent quæ antea non fuerunt, videlicet immutationes aëris, terroréſque de cœlo, & cõtra ordinem temporũ tempeſtates, bella, fames, peſtilentiæ, terræmotus, per loca, quæ tamen non omnia noſtris diebus ventura ſunt, ſed poſt noſtros dies omnia ſubſequentur. Vos itaque ſi qua ex his euenire in terra veſtra cognoſcitis, nullo modo animum veſtrum perturbetis: quia idcirco hæc
De his eſt legẽdus Ephrẽ. ſigna de fine ſeculi præmittuntur, vt de animabus noſtris debeamus eſſe ſolliciti, de mortis hora ſuſpecti, & vẽturo iudici in bonis actibus inueniamur eſſe præparati. Hæc nunc glorioſè fili paucis locutus ſum, vt cũ Chriſtiana fides in regno veſtro excreuerit, noſtra quoq; locutio apud vos latior excreſcat, & tanto plus loqui libeat, quanto ſe in mente noſtra gaudia de gentis veſtræ perfecta cõuerſione multiplicant. Parua autem xenia tranſmiſi, quæ vobis parua non erunt, quũ à vobis ex beati Petri apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta. Omnipotẽs itaque Deus in vobis gratiam ſuã quam cœpit perficiat, atque vitam veſtram & hic per multorum annorum curricula extendat, & poſt lõga I
tempora in cœleſtis vos patriæ congregatione recipiat. Incolumem excellentiã veſtram gratia ſuperna cuſtodiat, domine fili. Data die decima kalendarum Iuliarum, imperãte domino noſtro Mauritio Tiberio piiſſimo Auguſto, anno decimonono, poſt conſulatum eiuſdem anno decimooctauo, indictione quarta.

Auguſtinus eccleſiam ſaluatoris inſtaurat, & monaſterium fundat B. Petri Apoſtoli.

CAP. XXXIII. *Eccleſia ſ. Saluatoris.* AT Auguſtinus vbi in regia ciuitate ſedem epiſcopalem (vt prædiximus) accepit, recuperauit in ea, regio fultus adminiculo, eccleſiam quam ibi Romanorum antiquorũ fidelium opere factã fuiſſe didicerat, & eã in nomine ſancti Saluatoris Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti ſacrauit, atque ibidẽ ſibi habitationem ſtatuit & cunctis ſucceſſoribus ſuis. Fecit autem & monaſterium non longè ab ipſa ciuitate ad Oriẽtem, in quo eius hortatu Edelbert eccleſiã beatorũ Apoſtolorum Petri & Pauli à fundamentis conſtruxit, ac diuerſis donis ditauit, in qua & ipſius Auguſtini & omnium epiſcoporum Dorouernienſium, ſimul & Regum Cantij poni corpora poſſent. Quam tamen eccleſiam non K
ipſe Auguſtinus, ſed ſucceſſor eius Laurentius conſecrauit. Primus autem eiuſdem monaſterij abbas Petrus preſbyter fuit, qui legatus Galliam miſſus, demerſus eſt in ſinu maris, qui vocatur Ampleat, & ab incolis loci ignobili traditur ſepulturæ: ſed omnipotens Deus vt qualis meriti vir fue-
Deus honorat ſepulturam ſanctorum. rit demonſtraret, omni nocte ſupra ſepulchrum eius lux cœleſtis apparuit, donec animaduertentes vicini qui videbant ſanctum fuiſſe virum, qui ibi eſſet ſepultus, & inueſtigantes vnde & quis eſſet, abſtulerunt corpus, & in Bononia ciuitate iuxta honorem tanto viro congruũ in eccleſia poſuerunt.

Edelfridus rex Nord Humbrorum, Scottos oppugnans Anglia pellitur.

CAP. XXXIIII. *Edelfridi regis laus.* HIS temporibus Norda Humbrorum regno præfuit rex fortiſſimus & gloriæ cupidiſſimus Edelfridus, qui plus omnibus Anglorũ primatibus gentẽ vaſtabat Britonum, ita vt Sauli quondam Regi Iſraeliticæ gentis cõparandus videretur, excepto dũtaxat hoc, quòd diuinæ erat religionis ignarus. Nemo enim in tribunis, nemo in regibus plures eorũ terras, exterminatis vel ſubiugatis indigenis, aut tributarias genti Anglorũ, aut habitabiles fecit. Cui meritò poterat illud, quod benedicens

filium

A folum Patriarcha in persona Saulis dicebat,aptari: Beniamin lupus rapax, mane comedet prædam, & vespere diuidet spolia. Vnde motus eius profectibus Edam Rex Scottorum qui Britanniam inhabitant, venit contra eum cum immenso ac forti exercitu,sed cum paucis victus aufugit.Siquidem in loco celeberrimo,qui dicitur Degsaston,id est, degsa lapis,omnis penè eius est cæsus exercitus. In qua etiam pugna Theodbaldus frater Edilfridi cum omni illo quem ipse ducebat exercitu peremptus est.Quod videlicet bellum Edilfridus anno ab incarnatione domini sexcentesimotertio, regni autem sui,quod vigintiquatuor annis tenuit,anno vndecimo perfecit.Porrò anno Focatis, qui tum regni Romani apicem tenebat, primo. Neque ex eo tempore quisquam regum Scottorum in Britanniam aduersus gentem Anglorum vsque ad hanc diem in prælium venire audebat.

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANGLORVM, LIBER II.

B

De obitu beati Papæ Gregorij.

CAP. I.

His tẽporibus,id est, anno dominicæ incarnationis sexcentesimoquinto B. Papa Gregorius postquã sedẽ Romanæ & apostolicæ Ecclesiæ tredecim annos, menses sex,& dies decem glorioſissimè rexit,defunctus est, atq; ad æternã regni cœlestis sedem translatus.De quo nos conuenit(quia nostram, id est, Anglorũ gentem de potestate Satanæ ad fidem Christi sua industria cõuertit)latiore in nostra historia Ecclesiastica facere sermonem,quem rectè nostrum appellare possumus & debemus Apostolum. Quia cum primum in toto orbe gereret Pontificatum, & conuersis iãdudum ad fidẽ veritatis esset prælatus Ecclesiis, nostram gentem catenus idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiã,ita vt apostolicum illum de eo liceat nobis proferre sermonem.Quia etsi aliis non est apostolus, sed tamen nobis est. Nam signaculum apostolatus eius nos sumus in domino.Erat autẽ natione Romanus,ex patre Gordiano,genus à proauis non solùm nobile, sed & religiosum ducẽs.Deinde Felix eiusdẽ sedis apostolicæ quondã episcopus, vir magnæ gloriæ in Christo & Ecclesia eius fuit atauus.Sed & ipse nobilitatẽ religionis nõ minore quàm parentes & cognati virtute deuotionis exercuit.Nobilitatẽ verò illã,quã ad seculũ videbatur habere,totã ad nanciscendam supernæ gloriã dignitatis diuina gratia largiẽte cõuertit. Nam mutato repentè seculari habitu, monasteriũ petiit,in quo tãta perfectionis gratia cœpit cõuersari,vt(sicut ipse postea flendo attestari solebat)animo illius labẽtia cuncta subtereſſent,vt rebus omnibus quæ voluũtur emineret, vt nulla nisi cœlestia cogitare soleret,vt etiã retentus corpore,ipsa iam carnis clausſtra contẽplatione trãsiret, vt mortẽ quoq;,quæ penè cunctis pœna est,videlicet vt ingressum vitæ & laboris sui præmiũ amaret. Hoc autẽ ipse de se non profectũ iactando virtutũ,sed deflendo potius defectũ,quẽ(vt referre cõsueuerat)sibi per curã pastoralem incurrisse videbatur.Deniq; tempore quodam secreto, cum diacono suo Petro colloquens, enumeratis animi sui virtutibus priscis,mox dolendo subiunxit. At nunc ex occasione curæ pastoralis secularium hominũ negotia patitur,& post tam pulchram quietis suæ speciẽ terreni actus puluere fœdatur.Cúmq;,se pro cõdescensione multorũ ad exteriora sparserit, etiã cum interiora appetit,ad hæc proculdubio minor rediit.Perpẽdo itaq; quid tolero, perpendo quid amisi, dúmq; intueor illud quod perdidi,fit hoc grauius quod porro. Hæc quidem sanctus vir ex magna humilitatis intẽtione dicebat.Sed nos credere decet,nihil eũ monasticæ perfectionis perdidisse occasione curæ pastoralis,imò potiorẽ tunc sumpsisse profectũ de laborecõuersationis multorum,quã de propria quondã quiete conuersationis habuerat,maximè,quia & põtificali functus officio domũ suã monasteriũ facere curauit.Et dum primũ de monasterio abstractus, ad ministerium altaris ordinatus,atq; Constantinopolim apocrisarius ab apostolica sede directus est,non tamẽ in terreno conuersatus palatio propositũ vitæ cœlestis intermisit.Nam quosdã fratrum ex monasterio suo, qui cum gratia germanæ charitatis ad regiã vrbẽ secuti sunt,in tutamentũ cœpit obseruãtiæ regularis habere,videlicet vt eorũ semper exẽplo (sicut ipse scribit)ad orationis placidũ littus, quasi anchoræ fune restringeretur,cũ incessabili causarũ secularium impulsu fluctuaret,concussamq; seculi actibus mẽtem inter eos quotidiè per studiosæ lectionis roboraret alloquiũ. Horũ ergo consortio non solùm à terrenis est munitus incursibus,verumetiã ad cœlestis exercitia vitæ magis magisq; successus.Nam hortati sunt eũ vt librũ B.Iob magnis inuolutũ obscuritatibus mystica interpretatione discuteret, neq; negare potuit opus,quod sibi fraternus amor multis vtile futurum imponebat. Sed eũdem librum, quomodo iuxta litterã intelligendus,qualiter ad Christi & Ecclesiæ sacramenta referẽdus,quo sensu vnicuiq; fidelium sit aptãdus,per triginta quinq; libros expositionis, miranda ratione perdocuit. Quod videlicet opus in regia quidẽ vrbe apocrisarius inchoauit, Romæ autem iam factus Pontifex impleuit. Qui cum esset adhuc Regia in vrbe positus,nascentem ibi nouam hæresim de statu nostræ resurrectionis,cũ ipso quo exorta est initio, iuuãte se gratia catholicæ veritatis attriuit.Siquidẽ Eutychi eiusdẽ vrbis episcopus dogmatizabat corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, vẽtis aëriq; subtilius esse futurũ.Quod ille audiẽs,& ratione veritatis,& exẽplo dominicę resurrectionis probauit hoc dogma orthodoxæ fidei omnibus modis esse cõtrariũ. Catholica etenim fides habet quòd corpus nostrum in illa immortalitatis gloria sublimatũ,subtile quidem sit per effectum spi-

Gregorij P. Æ. fæ beneficio Angli fidẽ susceperunt.

Greg. nachus fuit.

Gregorij honores no mutarũt mores.

Gregorij cõmentaria in lib. Iob.

Eutychiana hæresis.

Universidad de Deusto Biblioteca

ritalis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ, iuxta exemplum dominici corporis, de quo à F
mortuis ſuſcitato, dicit ipſe diſcipulis: Palpate, & videte quia ſpiritus carnem & oſſa non habet, ſicut
me videtis habere. In cuius aſſertione fidei venerabilis pater Gregorius in tantũ contra naſcentem
hæreſim nouã laborare contendit, tanta hac inſtantia iuuante etiam piiſſimo imperatore Tiberio
Conſtãtino cõminuit, vt nullus exinde ſit inuẽtus qui eius reſuſcitator exiſteret. Aliũ quoq; librum
Greg. lib. paſtoralis. compoſuit egregium, qui vocatur Paſtoralis, in quo manifeſta luce patefecit qualis ad Eccleſiæ regi-
men aſſumi, qualiter ipſi rectores viuere qua diſcretione ſingulas quaſq; audientiũ inſtruere perſo-
nas, & quanta conſideratione propriã quotidiè debeant fragilitatẽ penſare. Sed & Homilias euan-
Greg. homiliæ & dialogi. gelij numero quadraginta compoſuit, quas in duobus codicibus æqua ſorte diſtinxit. Libros etiam
dialogorum quatuor fecit, in quibus rogatu Petri diaconi ſui virtutes ſanctorum, quos in Italia cla-
riores noſſe vel audire poterat, ad exemplũ viuendi poſteris collegit, vt (ſicut in libris Expoſitionum
ſuarum quibus ſit virtutibus inſudandũ edocuit) ita etiam deſcriptis ſanctoruũ miraculis, quæ virtu-
tum earundem ſit claritas oſtenderet. Primam quoq; & vltimã Ezechielis prophetæ partem, quæ vi-
debantur obſcuriores, per homilias vigintiduas, quantum lucis intus habeant, demonſtrauit. Excee- G
pto libello Reſponſionũ, quem ad interrogationes ſancti Auguſtini primi Anglorum gentis Epiſco-
pi ſcripſit, vt ſupra docuimus, totum ipſum libellum his inſerentes hiſtoriis: libello quoq; Synodico
quem cum epiſcopis Italiæ de neceſſariis Eccleſiæ cauſis vtiliſſimum compoſuit: & familiaribus ad
quoſdam literis. Quod eo magis mirum eſt, tot eum ac tanta condere volumina potuiſſe, quòd penè
omni iuuentutis ſuæ tẽpore (vt verbis ipſius loquar) crebris viſcerum doloribus cruciabatur, horis
momentíſque omnibus fracta ſtomachi virtute laceſſebat, lentis quidẽ, ſed tamen continuis febri-
bus anhelabat. Verùm inter hæc dum ſollicitus penſaret, quia ſcriptura teſte, omnis filius qui recipi-
Greg. male ſanus natura. tur, flagellatur, quò malis præſentibus durius deprimebatur, eò de æterna certius præſumptione re-
ſpirabat. Hæc quidem de immortali eius dicta ſint ingenio, quod nec tanto corporis potuit dolore
reſtringi. Nam alij quidem pontifices conſtruendis ornandíſq; auro vel argento Eccleſiis operam
dabãt, hic autem totus erga animarum lucra vacabat. Quicquid pecuniæ habuerat, hoc ſedulus di-
ſpergere ac dare pauperibus curabat, vt iuſtitia eius maneret in ſeculũ ſeculi, & cornu eius exaltare-
tur in gloria, ita vt illud Beati Iob veraciter dicere poſſit: Auris audiens beatificabat me, & oculus vi- H
dens teſtimonium reddebat mihi, eo quòd liberaſſem pauperẽ vociferantem, & pupillum cui non
eſſet adiutor. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ cõſolatus ſum. Iuſtitia indutus ſum,
& veſtiui me ſicut veſtimento & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram
pauperũ, & cauſam quam neſciebã diligẽtiſſimè inueſtigabam. Cõterebam molas iniqui, & de den-
tibus illius auferebam prædã. Et paulò pòſt: Si negaui, inquit, quid volebant pauperibus, & oculos
viduæ expectare feci. Si comedi buccellã meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea: Quia ab infan-
tia mea creuit mecum miſeratio, & de vtero matris meæ egreſſa eſt mecũ. Ad cuius pietatis & iuſti-
tiæ opus pertinet etiam hoc, quòd noſtram gentem per prædicatores quos huc direxit, de dentibus
† *Miſſa ſuper B. Pet. & Pauli corpora celebratur. Hyeronym. aduerſus vigil. malè facit ergo Romanus epiſcopus, qui ſuper mortuorũ hominũ Petri & Pauli ſecundũ nos oſſa veneranda, ſecundũ te vtilem puluiſculum offert domino ſacrificia: & tumulos eorũ Chriſti arbitratur altaria. Greg. ibitus.* antiqui hoſtis eripiens, æternæ libertatis fecit eſſe participẽ. Cuius fidei & ſaluti congaudens, quám-
que digna laude cõmendans, ipſe dicit in expoſitione B. Iob. Ecce lingua Britanniæ, quæ nihil aliud
nouerat quàm barbarũ frendere, iam dudum in diuinis laudibus Hebræũ cœpit Alleluya reſonare.
Ecce quondam timidus, iam ſubſtratus ſanctorum pedibus, ſeruit Oceanus, eiúſq; barbaros motus, I
quos terreni principes edomare ferro nequiuerant, hos pro diuina formidine ſacerdotum ora ſim-
plicibus verbis ligant: & qui cateruas pugnantium infideles nequaquã metueret, iam nũc fideles hu-
milium linguas timet. Quia enim præceptis, cœleſtibus verbis, clareſcẽtibus quoq; miraculis, virtus
ei diuinæ cognitionis infunditur, eiuſdem diuinitatis terrore refrænatur, vt prauè agere metuat, ac
totis deſideriis ad æternitatis gloriã venire concupiſcat. Quibus verbis beatus Gregorius hoc quo-
que declarat, quòd ſanctus Auguſtinus & ſocij eius non ſola prædicatione verborum, ſed etiã cœle-
ſtium oſtẽſione ſignorum gentem Anglorum ad agnitionem veritatis perducebãt. † Fecit inter alia
beatus Papa Gregorius, vt in Eccleſiis beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli ſuper corpora eorũ miſ-
ſæ celebrarentur. Sed & in ipſa miſſarum celebratione tria verba maximæ perfectionis plena ſuper-
adiecit, diéſq; noſtros in tua pace diſponas, atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum
tuorum iubeas grege numerari.

REXIT autem Eccleſiam temporibus imperatorum Mauricij & Focatis. Secundo autẽ eiuſdem
Focatis anno tranſiens ex hac vita migrauit ad veram quæ in cœlis eſt vitam. Sepultus verò eſt cor- K
pore in Eccleſia beati Petri apoſtoli ante ſecretarium, die quarto iduum Martiarum: quandoq;
in ipſo cum cæteris ſanctæ Eccleſiæ paſtoribus reſurrecturus in gloria. Scriptúmque eſt in tumba
ipſius Epitaphium huiuſmodi:

Suſcipe terra tuo corpus de corpore ſumptum,
Reddere quod valeas viuificante Deo.
Spiritus aſtra petit, lethi nil iura nocebunt,
Cui vitæ alterius mors magis ipſa via eſt.
Pontificis ſummi hoc clauduntur membra ſepulchro,
Qui innumeris ſemper viuit vbique bonis.
Eſuriem dapibus ſuperauit, frigora veſte:
Atque animas monitis texit ab hoſte ſacris.

Imple-

Universidad de Bibliotecas

A *Implebátque actu, quicquid sermone docebat,*
Esset vt exemplum, mystica verba loquens.
Ad Christum Anglos conuertit pietate magistra,
Acquirens fidei agmina gente noua.
Hic labor, hoc studium, hæc tibi cura, hoc pastor agebas,
Vt domino offerres plurima lucra gregis.
Hisque Dei consul factus lætare triumphis.
Nam mercedem operum iam sine fine tenes.

NEC silentio prætereunda opinio quæ de beato Gregorio, traditione maiorum, ad nos vsq; perlata est, qua videlicet ex causa admonitus tam sedulam erga salutem nostræ gẽtis curam gesserit. Dicunt, quia die quadam cum aduenientibus nuper mercatoribus multa venalia in forum fuissent collata, multique ad emendum confluxissent, & ipsum Gregorium inter alios aduenisse, ac vidisse inter alia pueros venales positos, cãdidi corporis, ac venusti vultus, capillorũ quoq; forma egregia. Quos
B cum aspiceret, interrogauit (vt aiunt) de qua regione vel terra essent allati: dictúmq; est quòd de Britannia insula, cuius incolæ tales essent aspectu. Rursus interrogauit, vtrum iidẽ insulani Christiani, an paganis adhuc erroribus essent implicati. Dictúmq; est quòd essent pagani. At ille intimo ex corde longa trahens suspiria: Heu proh dolor, inquit, quòd tam lucidi vultus homines tenebrarũ auctor possidet, tantáq; gratia frontis conspicui mentem ab interna gratia vacuã gestant. Rursus ergo interrogauit quod esset vocabulum gentis illius. Responsum est quòd Angli vocarentur. At ille, Benè, inquit. Nam & angeli eam habent faciẽ, & tales angelorum in cœlis decet esse cohæredes. Quod (ait) habet nomen ipsa prouincia, de qua isti sunt allati? Respõsum est quòd Deiri vocarentur iidem prouinciales. At ille, Benè, inquit, Deiri de ira eruti, & ad misericordiam Christi vocati. Rex prouinciæ illius quomodo vocatur? Responsum est quòd Elle diceretur. At ille alludens ad nomen, ait, Alleluya, laudem Dei creatoris illis in partibus oportet cantari. Accedénsque ad Pontificem Romanæ & apostolicæ sedis (nondũ enim erat ipse pontifex factus) rogauit vt genti Anglorũ in Britãniam aliquos verbi ministros, per quos ad Christũ conuerteretur, mitteret, seipsum paratum esse in hoc
C opus domino cooperãte perficiendum, si tamen apostolico Papæ hoc vt fieret placeret. Quod dum perficere non posset, quia etsi pontifex concedere illi quod petierat voluit: non tamen ciues Romani vt tam longè ab vrbe secederet, potuere permittere. Mox vt ipse pontificatus officio functus est, perfecit opus diu desideratum. Alios quidem prædicatores mittens, sed ipse prædicationem vt fructificaret, suis exhortationibus ac precibus adiuuans. Hæc iuxta opinionem quam ab antiquis accepimus, historiæ nostræ Ecclesiasticæ inserere optimum duximus.

Anglos vt vidit B. Gregor. formosos doluit esse infideles.

Retinẽt Romani Gregorium.

Augustinus Britonum Episcopos pro pace catholica miraculo monet.

INTEREA Augustinus adiutorio vsus Edilberthi Regis, conuocauit ad suum colloquium episcoCAP. II.
pos siue doctores maximæ & proximæ Britonũ prouinciæ, in loco vbi vsq; hodiè lingua Anglorum Augustineizat, id est, robur Augustini, in confinio Vectiorum & Occidẽtalium Saxonum appellatur: cœpítq; eis fraterna admonitione suadere vt pace catholica secum habita, communem euangelizandi gentibus pro domino laborẽ susciperent. Non enim paschæ diẽ dominicũ suo tempore, sed à
D decimaquarta vsq; ad vigesimam lunam obseruabant. Quæ cõputatio octoginta quatuor annorum circulo continetur. Sed & alia plurima vnitati Ecclesiæ contraria faciebant. Qui cum longa disputatione habita, neq; precibus, neq; hortamentis, neq; increpationibus Augustini ac sociorum eius assensum præbere voluissent, sed suas potius traditiones vniuersis quæ per orbem sibi in Christo concordant Ecclesiis præferrent, sanctus pater Augustinus hũc laborioſi ac longi certaminis finẽ fecit, vt diceret: Obsecremus Deum, qui habitare facit vnanimes in domo patris sui, vt ipse nobis insinuare cœlestibus signis dignetur, quæ sequẽda traditio, quibus sit viis ad ingressum regni illius properandum. Adducatur aliquis æger, & per cuius preces fuerit curatus, huius fides & operatio Deo deuota atq; omnibus sequenda credatur. Quòd cum aduersarij, inuiti licet, concederẽt, allatus est quidam de genere Anglorum, oculorum luce priuatus, qui cum oblatus Britonum sacerdotibus nil curationis vel sanationis horum ministerio perciperet, tandem Augustinus iusta necessitate compulsus flectit genua sua ad patrẽ Domini nostri Iesu Christi, deprecans vt visum cæco quem amiserat, restitueret, & per illuminationẽ vnius hominis corporalem in plurimorum cordibus fidelium spiritalis
E gratia lucẽ accenderet. Nec mora, illuminatur cæcus, ac verus summæ lucis præco ab omnibus prædicatur Augustinus. Tum Britones cõfitentur quidẽ intellexisse se, verã esse viam iustitiæ quam prædicaret Augustinus, sed non se posse absq; suorum cõsensu ac licentia priscis abdicare moribus. Vnde postulabant vt secundò synodus pluribus aduenientibus fieret. Quod cum esset statutum, venerunt (vt perhibent) septem Britonũ Episcopi, & plures viri doctissimi maximè de nobilissimo eorum monasterio, quod vocatur lingua Anglorũ Bancornaburg, cui tẽpore illo Dinooth abbas præfuisse narratur, qui ad prefatum ituri concilíũ, venerunt primò ad quẽdam virum sanctum ac prudentem, qui apud eos anachoreticam ducere solebat vitam, consulentes an ad prædicationẽ Augustini suas deserere traditiones deberent: Qui respondebat: Si homo Dei est, sequimini illũ. Dixerunt: Et vnde hoc possumus probare? Et ille. Dominus, inquit, ait: Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde. Si ergo Augustinus ille mitis est & humilis corde, credibile est quia

Paschæ celebrãdi tempus miraculo ostẽditur apud Bedam l. b. de temp. cap. 43.

Cæcus illuminatur.

Humilitas probatio fidelis.

Universidad de Deusto Biblioteca

iugum Christi & ipse portet, & vobis portandum offerat. Sin autem immitis ac super bus est, cõstat F
quia non est de Deo, neque nobis eius sermo curandus est. Qui rursus aiebant: Et vnde vel hoc dinoscere valemus? Procurate, inquit, vt ipse prior cum suis ad locum synodi adueniat, & si vobis appropinquantibus assurrexerit, scientes quia famulus Christi est, obtemperanter illum audite. Sin autem vos spreuerit, nec coram vobis assurgere voluerit, cum sitis numero plures, & ipse spernatur à vobis. Fecerunt vt dixerat. Factúmq; est vt venientibus illis sederet Augustinus in sella. Quod illi videntes, mox in iram conuersi sunt, eúmq; notantes superbiæ, cunctis quæ dicebat cõtradicere laborabant. Dicebat autem eis, quòd in multis quidem nostræ consuetudini, imò vniuersalis Ecclesiæ contraria geritis: & tamen si in tribus his mihi obtemperare vultis, vt pascha suo tempore celebretis, vt ministerium baptizãdi, quo Deo renascimur, iuxta morem Romanæ sanctæ Ecclesiæ & Apostolicæ Ecclesiæ compleatis, vt genti Anglorum vnà nobiscum prædicetis verbũ Domini, cætera quæ agitis, quamuis moribus nostris contraria, æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi nihil horum se facturos neque illum pro Archiepiscopo habituros esse respondebant. Conferentes ad inuicẽ, quia si modò nobis assurgere noluit, quanto magis si ei subdi cœperimus iam nos pro nihilo contemnet? G
Quibus vir domini Augustinus fertur minitãs prædixisse, quòd si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forẽt accepturi. Et si nationi Anglorum noluissent viam vitæ prædicare, per horum manus vltionem essent mortis passuri. Quod ita per omnia (vt prædixerat) diuino agente iudicio patratũ est. Siquidem post hæc ipse, de quo diximus, Rex Anglorum fortissimus Edilfridus collecto grãdi exercitu ad ciuitatem Legionum, quæ à gente Anglorum Legaceastir, à Britonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximã gentis perfidæ stragem dedit. Cúmq; bellũ acturus videret sacerdotes eorũ, qui ad exorandũ Deũ pro milite bellum agente cõuenerant, seorsum in tutiore loco cõsistere: sciscitabatur qui essent ij, quidve acturi illò cõueniissent? Erant autem plurimi eorũ de monasterio Bancor, in quo tãtus fertur fuisse numerus monachorum, vt cum in septẽ portiones esset cũ præpositis sibi rectoribus monasterium diuisum, nulla harũ portio minus quàm trecentos homines haberet, qui omnes de labore manuum suarũ viuere solebant. Horum ergo plurimi ad memoratam aciem, peracto ieiunio triduano, cum aliis orandi causa conuenerunt, habentes defensorem nomine Brocmaliũ, qui eos intentos precibus à Barbarorũ gladiis protegeret. Quorum causam aduẽtus cum H
intellexisset rex Edilfridus ait: Ergo si aduersum nos ad Deum suum clamant, profectò & ipsi, quãuis arma non ferant, contra nos pugnant, qui aduersis nos imprecationibus persequuntur. Itaq; in hos primùm arma verti iubet, & sic cæteras nefandæ militiæ copias, nõ sine magno exercitus sui damno deleuit. Extinctos in ea pugna ferunt, de his qui ad orandũ venerunt, viros circiter mille ducentos, & solùm quinquaginta fuga esse lapsos. Brocmalius ad primum hostiũ aduentum cum suis terga vertẽs, eos quos defendere debuerat, inermes ac nudos ferientibus gladiis reliquit. Sicque cõpletum est præsagium sancti pontificis Augustini, quamuis ipso iam multo ante tempore ad cœlestia regna sublato, vt etiam temporalis interitus vltionem sentirent perfidi, quòd oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreuerant.

Episcopi discordes quos per epistolam Honorius Papa redarguit. Idem ipse Beda lib. de rat. temp.

Augustinus Mellitum ac Iustum Episcopos ordinat.

CAP. III. ANNO dominicæ incarnationis sexcentesimoquarto Augustinus Britanniarũ Archiepiscopus ordinauit duos Episcopos, Mellitum videlicet & Iustum. Mellitum quidem ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonũ, qui Thamesi fluuio dirimuntur à Cantio, & ipse Orientali mari contigui, I
quorum Metropolis Londonia ciuitas est, super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorũ terra mariq; venientium. In qua videlicet gẽte tunc temporis Saberethus nepos Edelberti ex sorore Ricula regnauit, quamuis sub potestate positus eiusdem Edelberti, qui omnibus (vt supra dictum est) vsq; ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi verò & hæc prouincia verbum veritatis prædicante Mellito accepit, fecit rex Edelbertus in ciuitate Londona Ecclesiã sancti Pauli Apostoli in qua locũ sedis episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustũ verò in ipso Cantio Augustinus ordinauit episcopũ in ciuitate Dorouerni, quam gens Anglorum à primario quendã illius qui dicebatur Rotsche'stes cognominat. Distat autẽ à Dorouerni milibus passuũ fermè vigintiquatuor ad Occidẽtem, in qua rex Edelbertus Ecclesiã B. Andreæ Apostoli fecit, qui etiã episcopis vtriusq; huius Ecclesiæ dona multa sicut & Dorouernẽsis obtulit, sed & territoria ac possessiones in vsum eorũ qui erant cum Episcopis adiecit. Defũctus autẽ Deo dilectus pater Augustinus, & positũ corpus eius foras iuxta Ecclesiã beatorum Apostolorũ Petri & Pauli, cu- K
ius supra meminimus, quòd ea necdum fuerat perfecta nec dedicata: mox verò vt dedicata est, intrò illata in porticu illius aquilonari decenter sepultum est. In qua etiam sequentiũ Archiepiscoporu m omnium sunt corpora tumulata, præter duorum tantũmodo, id est, Theodori & Berthvvaldi, quorum corpora in ipsa Ecclesia posita sunt, eo quòd prædicta porticus plura capere nequiuit. Habet hæc in medio sui penè altare in honorem beati Gregorij Papæ dedicatum, in quo per omne sabbatum à presbytero loci illius agendæ eorum solenniter celebrantur. Scriptum verò est in tumba eiusdem Augustini epitaphium huiusmodi: *Hic requiescit dominus Augustinus Dorouernensis Archiepiscopus primus: qui olim huc à beato Gregorio Romanæ vrbis pontifice directus, & a Deo operatione miraculorum sussultus, & Edelberthum regem ac gentem illius ab idolorum cultu ad fidem Christi perduxit, & completis in pace diebus officij sui defunctus est septimo Kalendas Iunias eodem Rege regnante.*

Bœthius lib. 9. hist. Polyd. lib. 4.

Londonia.

Londoniensis Ecclesia Sancti Pauli.

Augustinus moritur.

A *Laurentius Scottis vnitatem sanctæ Ecclesiæ & maximè in Paſcha obſeruando ſequi ſuadet.*

SVCCESSIT autem Auguſtino in epiſcopatū Laurentius, quem ipſe idcirco adhuc viuens ordinauerat, ne ſe defuncto ſtatus Eccleſiæ tam rudis vel ad horā paſtore deſtitutus vacillare inciperet. In quo & exēplum ſequebatur primi paſtoris Eccleſiæ, hoc eſt beatiſſimi Apoſtorū principis Petri, qui fundata Romæ Eccleſia Chriſti Clementem ſibi adiutorem euangelizādi, ſimul & ſucceſſorem conſecraſſe perhibetur. Laurentius Archiepiſcopatus gradu potitus, ſtrenuiſſimè fundamenta Eccleſiæ, quæ nobiliter iacta, vidit augmentare, atq; ad perfectum debiti culminis, & crebra voce ſanctæ exhortationis, & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit. Deniq; non ſolùm nouæ, quæ de Anglis erat collecta, Eccleſiæ curā gerebat, ſed & veterum Britāniæ incolarum, necnon & Scottorū, qui Hyberniam inſulam Britanniæ proximā incolunt, populis paſtoralem impendere ſolicitudinem curabat. Siquidem vbi Scottorum in præfata ipſorum patria, quomodo & Britonum in ipſa Britānia vitam ac profeſſionem minus Eccleſiaſticam in multis eſſe cognouit, maximè quòd paſchæ ſolēnitatem non ſuo tempore celebrarent, ſed vt ſupra docuimus à decimaquarta luna vſq; B ad viceſimā dominicæ reſurrectionis diē obſeruandum eſſe putarent, ſcripſit cum coepiſcopis ſuis exhortatoriū ad eos epiſtolam, obſecrans eos & cōteſtans, vnitatē pacis & catholicæ obſeruationis cum ea quæ toto orbe diffuſa eſt Chriſti Eccleſia tenere, cuius videlicet epiſtolæ principium hoc eſt:

CAP. IIII.

Clemens Petri adiutor.

Dominis chariſſimis fratribus Epiſcopis vel Abbatibus per vniuerſam Scottiam Laurētius, Mellitus, & Iuſtus Epiſcopi ſerui ſeruorum Dei. Dum nos ſedes apoſtolica more ſuo, ſicut in vniuerſo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad prædicandū gentibus paganis dirigeret, atq; in hanc inſulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introiſſe antequam cognoſceremus credentes, quòd iuxta morem vniuerſalis Eccleſiæ ingrederentur, in magna reuerentia ſanctitatis tam Britones quàm Scottos venerati ſumus. Sed cognoſcentes Britones, Scottos meliores putauimus: Scottos verò per Dagamum Epiſcopum in hanc quam ſuperius memorauimus inſulam, & Colūbanum abbatem in Galliis venientem, nihil diſcrepare à Britonibus in eorum conuerſatione didicimus. Nam Dagamus Epiſcopus ad nos veniens non ſolùm cibum nobiſcum, ſed nec in eodem hoſpitio quo veſcebamur ſumere voluit. Miſit idem Laurentius cum coepiſcopis ſuis etiam Britonum ſacerdotibus litteras ſui gradui condignas, C quibus eas in vnitate catholica confirmare ſategit. Sed quantum hæc agendo profecerit, adhuc præſentia tempora declarant.

Scotti Britannibus meliores.

HIS temporibus venit Mellitus Lundoniæ Epiſcopus Romā de neceſſariis Eccleſiæ Anglorum cauſis cum apoſtolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idē Papa reuerendiſſimus cogeret ſynodum Epiſcoporū Italiæ, de vita monachorū & quiete ordinaturus, & ipſe Mellitus inter eos aſſedit anno octauo imperij Phocatis principis, indictione decimatertia, tertia die Kalendarū Martiarum, vt quæq; erāt regulariter decreta, ſua quoq; auctoritate ſubſcribens cōfirmaret, ac Britāniam rediēs, ſecum Anglorum Eccleſiæ mandata atq; obſeruanda deferret, vna cum epiſtolis, quas idem pontifex Deo dilecto Archiepiſcopo Laurentio, & clero vniuerſo ſimiliter & Edilbertho Regi atq; genti Anglorum direxit. Hic eſt Bonifacius quartus à beato Gregorio Romanæ vrbis Epiſcopo, qui impetrauit à Phocate principe donari Eccleſiæ Chriſti templum Romæ, quod Pātheon vocabatur ab antiquis, quaſi ſimulachrum eſſet omnium Deorum. In quo ipſe eliminata omni ſpurcitia, fecit Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis atque omnium martyrum Chriſti, vt excluſa multitudine dæmonum, D multitudo ibi ſanctorum memoriam haberet.

Pantheon fit templū martyrum. Idem ipſe Beda lib. de ratione temp. Boethius Scotticæ hiſt. lib. 9.

Defunctis Edelbertho & Sebertho regibus ſucceſſores eorum idololatriam reſuſcitarunt.

ANNO ab incarnatione dominica ſexcenteſimo decimotertio (qui eſt annus viceſimuſprimus ex quo Auguſtinus Epiſcopus cum ſociis ad prædicandum genti Anglorum miſſus eſt) Edelberthus rex Cantuariorum poſt regnum temporale, quod quinquaginta & ſex annis glorioſiſſimè tenuerat, æterna cæleſtis regni gaudia ſubiit. Qui tertius quidem in Regibus gentis Anglorum cunctis Auſtralibus eorum prouinciis, qui Humbro fluuio & contiguis ei terminis ſequeſtrantur à Borealibus, imperauit: ſed primus omnium cœli regna conſcendit. Nam primus imperium huiuſmodi Elli rex Auſtralium Saxonum: ſecundus Celin Rex Occidentalium Saxonum, qui lingua ipſorum Ceulin vocabatur: tertius, vt diximus, Edelberthus Rex Cantuariorū: quartus Redualt Rex Orientalium Anglorum, qui etiā viuente Edelbertho eidem ſuæ gēti ducatum præbebat, obtinuit: quintus Eduinus Rex Nord Hūbrorum gentis, id eſt, eius quæ ad Borealem Hūbri fluminis plagam inhabitat, ma- E iore potentia cunctis qui Britanniā incolunt, Anglorum pariter & Britonum populis præfuit, præter Cantuarias tantùm, necnō & Meuanias Britonum inſulas, quæ inter Hyberniam & Britanniam ſitæ ſunt, Anglorū ſubiecit imperio. Sextus Oſwvaldus & ipſe Nord Hūbrorum Rex Chriſtianiſſimus iiſdem finibus regnum tenuit. Septimus Oſwvi frater eius æqualibus penè terminis regnum nonnullo tēpore coērcens, Pictorum quoq; ac Scottorum gentes, quæ Septentrionales Britanniæ fines tenent, maxima ex parte perdomuit, ac tributarias fecit: ſed hæc poſtmodum. Defunctus verò eſt Rex Edelberthus die vigeſimaquarta menſis Februarij poſt viginti & vnum annos acceptæ fidei, atque in porticu Sancti Martini intra Eccleſiam beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli ſepultus, vbi & Bertha regina condita eſt. Qui inter cætera bona, quæ genti ſuæ conſulendò conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exempla Romanorum cum conſilio ſapientium conſtituit. Quæ conſcripta Anglorum ſermone hactenus habentur & obſeruantur ab ea. In quibus primitus

CAP. V.

Edelberthus moritur.

Universidad de Deusto Biblioteca

posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiæ, vel Episcopi, vel reliquo- F
Eadberti genus. rum ordinum furto auferret, volens scilicet tuitionem eis, quos & quorum doctrinam susceperat, præstare. Erat autem idem Edelbertus filius Irminrici, cuius pater Octa, cuius pater Orrich, cognomento Oisc, à quo Reges Cantuariorum solent Oiscingas cognominari. Cuius pater Hengist, qui cum filio suo Oisc inuitatus à Vortigerio Britanniam primus intrauit, vt supra retulimus. At verò post mortem Edelberti cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset, magno tenellis adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non solùm Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutus est tali, qualem nec inter gentes auditam Apostolus testatur,
Eadbaldus nouercæ miscetur. ita vt vxorẽ patris haberet. Quo vtroq; scelere occasionẽ dedit ad priorem vomitum reuertendi iis qui sub imperio sui parentis, vel fauore vel timore regio fidei & castimoniæ iura susceperant. Nec supernæ flagella districtionis perfido regi castigando vel corrigendo defuere. Nam crebra mentis
Eadbaldus agitur dæmone. vesania & spiritus immundi inuasione premebatur. Auxit autem procellam huiusmodi perturbationis etiã mors Saberethi Regis Orientalium Saxonum, qui vbi regna perẽnia petens, tres filios suos, qui pagani perdurauerant, regni temporalis hæredes reliquit: cœperunt illi mox idololatriæ, quam G
viuente eo aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Cúmque viderent pontificem celebratis in Ecclesia missarum solennijs eucharistiam populo dare, dicebant (vt vulgò fertur) ad eum barbara inflati stultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic namque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc in Ecclesia dare non desistis? Quibus ille respondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes. Sin autẽ lauacrum vitæ cõtemnitis, nullatenus valetis panẽ vitæ percipere. At illi, Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare, qui nec illo opus nos habere noluimus, sed tamen pane illo refici volumus. Cúmque diligenter ac sæpè ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse vt absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ cõmunicet, ad vltimum furore commoti aiebant: Si
non vis assentire nobis in tam facili causa quam petimus, nõ poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde venit Cantium H
Mellitus ac Iustus Episcopi eiiciuntur. tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum. Decretúmq; est communi consilio, quia satius esset vt omnes patriam redeuntes libera ibi mente domino deseruirent, quàm inter rebelles fidei Barbaros sine fructu residerent. Discessere itaque primo Mellitus ac Iustus, atq; ad partes Galliæ secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo tempore reges, qui præconem à se veritatis expulerant, demoniacis cultibus impunè seruiebant. Nam egressi cõtra gentem Genissorum in prælium, omnes pariter cum sua militia corruerunt, nec sic (licet auctoribus perditis) excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis quæ est in Christo reuocari.

Correptus ab Apostolo Petro Laurentius Eadbaldum Regem ad Christum conuertit, qui mox Mellitum & Iustum ad prædicandum reuocat.

CAP. VI.

Visio. CVM verò Laurentius Mellitum Iustúmque secuturus, ac Britanniam esset relicturus, iussit ipsa sibi nocte in Ecclesia beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequẽter iam diximus, stratum parari. In quo quum post multas preces ac lachrymas ad Deũ pro statu Ecclesiæ fusas ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset, apparuit ei beatissimus Apostolorum princeps, & multo I
Fugiens Episcopus verbo & verbere castigatur. illum tempore secretæ noctis flagellis acrioribus afficiens, scisitabatur apostolica districtione, qua regregem quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oues Christi, in medio luporum positas fugiens ipse dimitteret? An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in iudicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremò mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus & inimicis Christi ipse cum Christo coronandus pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto ad Regem, & retecto vestimento quantis esset verberibus laceratus ei ostẽdit. Qui multum miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere. Vt audiuit, quia causa suæ
Eadbaldus baptizatur. salutis Episcopus ab apostolo Christi tanta esset tormẽta plagáq; perpessus, extimuit multum: atq; anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus Ecclesiæ rebus quãtum valuit in omnibus cõsulere ac fauere curauit. Misit etiam in Gal-
Mellitus & Iustus reuertuntur. liam, & reuocauit Mellitum & Iustum, cósq; ad suas Ecclesias liberè instituendas redire præcepit, K
qui post annũ ex quo abierant, reuersi sunt. Et Iustus quidem ad ciuitatem Rhofi, cui præfuerat, rediit. Mellitum verò Lundonienses Episcopum recipere noluerunt, idololatris pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei quanta patri ipsius regni potestas, vt etiam nolentibus ac cõtradicentibus paganis antistitem suæ posset Ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cum sua gente, ex
Ecclesia B. virgin. quo ad Dominũ cõuersus est, diuinisse studuit mãcipare præceptis. Deniq; & in monasterio beatissimi Apostolorũ Principis Ecclesiã sanctæ Dei genitricis fecit, quã cõsecrauit archiepiscopus Mellitus.

CAP. VII.

Laurentius moritur. HOC enim regnante Rege beatus archiepiscopus Laurentius regnum cœleste conscendit, atque in Ecclesias & monasterio sancti Apostoli Petri iuxta prædecessorem suum Augustinũ sepultus est, die quarto nonarum Februariarũ. Post quem Mellitus, qui erat Londoniæ Episcopus, sedem Dorouernensis Ecclesiæ tertius ab Augustino suscepit. Iustus autem adhuc superstes Rhofensem regebat Ecclesiam.

A Ecclesia. Qui cũ magna Ecclesiã Anglorũ cura ac labore gubernarẽt, susceperũt scripta exhortatoria à Põtifice Romanæ & apostolicæ sedis Bonifacio. Iustus pòst Deusdedit Ecclesiæ præfuit anno incarnationis dominicę sexcẽtesimo decimooctauo. Erat autẽ Mellitus quidẽ corporis infirmitate, id est, podagra grauatus, sed mẽtis gressibus sanus alacriter terrena quæq; transiliẽs, atq; ad cœlestia regna semper amanda, petẽda, & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mẽtis nobilior. Deniq; vt vnum virtutis eius (vnde cætera intelligi possint) testimonium referam. Tempore quodã ciuitas Dorouernensis per culpam incuriæ igne correpta crebrescentibus cœpit flãmis cõsumi, quibus cum nullo aquarũ iniectu posset aliquis obsistere, iámque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad Episcopum furens se flamma dilataret, confidens Episcopus in diuinum, vbi humanum deerat auxilium, iussit se obuiam sæuientibus & huc illúcque volantibus ignium globis efferri. Erat autem eo loci, vt flammarum impetus maximè incumbebat, martyrium beatorum quatuor coronatorum. Ibi ergo perlatus obsequentum manibus Episcopus, cœpit orando periculum infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, vẽtus qui
B à meridie flans, vbi incendia sparserat, contra meridiem reflexus, primò vim furoris sui à læsione locorum quæ contra erant abstraxit, ac mox funditus quiescẽdo flammis pariter sopitis atque extinctis compescuit. Et quia vir Dei igne diuinę charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatum aëriarum à sua suorúmque læsione crebris orationibus vel exhortationibus repellere consueuerat, meritò ventis flammisque mundialibus prævalere, & ne sibi suisque noœrent obtinere poterat. Et hic ergo postquàm annis quinque rexit Ecclesiam Eadbaldo regnante migrauit ad cœlos. Sepultúsque est cum patribus suis in sæpe dicto monasterio & ecclesia beatissimi principis Apostolorum, anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo vigesimoquarto, die octaua Kalendarum Maiarum.

Mellitus cõmendatio.

Mellitus orãdo restinxit incendium.

Mellitus moritur.

Bonifacius Papa Iusto mittit pallium.

CVI statim successit in pontificatum Iustus, qui erat Rhofensis Ecclesiæ Episcopus. Illi autem Ecclesiæ Romanum pro se cõsecrauit episcopum, data sibi ordinandi episcopos auctoritate à pontifice Bonifacio quem successorem fuisse Deusdedit, supra meminimus. Cuius auctoritatis ista est forma. CAP. VIII.

C *Dilectissimo fratri Iusto Bonifacius.* Quàm deuotè, quámque etiam vigilanter pro Christi Euangelio elaborauerit vestra fraternitas, non solùm epistolæ à vobis directæ tenor, imò indulta desuper operi vestro perfectio indicauit. Nec enim omnipotens Deus aut sui nominis sacramentũ, aut fructum vestri laboris deseruit, dum ipse prædicatoribus Euangelij fideliter repromisit: Ecce, ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Quod specialiter, iniuncto vobis ministerio, eius clementia demonstrauit, aperiens corda gentium ad suscipiendum prædicationis vestræ singulare mysterium. Magno enim præmio fastigiorum vestrorum delectabilem cursum bonitatis suæ suffragiis illustrauit, dum creditorum vobis talentorum fidelissimæ negociationis officiis, vberem fructum impendens ei, quod signare posítis multiplicatis generibus præparauit. Hócque etiam illa vobis repensatione collatum est, qui iniuncto ministerio iugiter persistentes laudabili patientia redemptionem gentis illius expectatis, & vestris vt proficerent meritis eorum est saluatio propinata, dicente Domino: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Saluati ergo estis spe patientiæ & tolerãtiæ virtute, vt infidelium corda naturali ac superstitioso morbo purgata, sui con-
D sequerentur misericordiam Saluatoris. Susceptis namque apicibus filij nostri Adelualdi Regis, reperimus quanta sacri eloquij eruditione eius animum ad veræ conuersionis & indubitatæ fidei credulitatem fraternitas vestra perduxerit. Qua ex re de longanimitate clementiæ cœlestis certam assumentes fiduciam, non solùm suppositarum ei gentium pleniſſimam salutem, imò quoque vicinarum, vestræ quoque prædicationis ministerio credimus subsequẽdum, quatenus, sicut scriptum est, Consummati operis vobis merces à retributore omnium bonorum Domino tribuatur. Et verè per omnem terram exisse sonum eorum, & in fines orbis terræ verba ipsorum vniuersalis gentium confessio (suscepto Christianæ sacramento fidei) præstetur. Pallium præterea per latorem præsentium fraternitati tuæ benignitatis studiis inuitati, direximus, quo videlicet tantum in sacrosanctis mysteriis celebrandis licentiam vrendi imperauimus. Concedentes etiam ibi ordinationes episcoporum, exigente opportunitate, Domini præueniente misericordia, celebrare, ita vt Christi Euangelium plurimorum annunciatione in omnibus gentibus quæ necdum conuersæ sunt, dilatetur.
E Studeat ergo tua fraternitas hoc, quod sedis Apostolicæ humanitate percepit, intemerata mentis synceritate seruare intendens, cuius rei similitudine tam præcipuum indumentum humeris tuis baiulandum susceperis. Talémque te Domini implorata clementia exhibendum stude, vt indulti muneris præmia non cum reatitudine, sed cum commodis animarum ante tribunal summi & venturi iudicis repræsentes. Deus te incolumem custodiat dilectissime frater.

Bonif. Papæ Epist.

Matth. 28.

Matth. 10. & 24.

Ius pallij.

QVO tempore etiam gens Nordan Humbrorum, hoc est, ea natio Anglorum, quæ ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam habitat, cum Rege suo Eduino verbum fidei, prædicante Paulino (cuius supra meminimus) suscepit. Cui videlicet Regi in auspicium suscipiendæ fidei, & regni cœlestis potestas, & terreni creuerat imperij, ita vt (quod nemo Anglorum ante eum fecit) omnes Britanniæ fines, qua vel ipsorum vel Britonum prouinciæ habitabãtur, sub ditione acceperit. Quin & Meuanias insulas, sicut & supra docuimus, imperio subiugauit Anglorum. Quarum prior, quæ ad Au-

CAP. IX.

Eduini filiã baptizat Paulinus.

Meuaniæ insulæ.

Universidad de Deusto Biblioteca

strum est,& situ amplior,& frugum prouentu atque vbertate fœlicior, nongentarum sexaginta familiarum mensuram, iuxta æstimationem Anglorum, secunda trecentorum & vltra spatium tenet. Huic autem genti occasio fuit percipiendæ fidei, quòd præfatus Rex eius cognatione iunctus est regibus Cantuariorum, accepta in coniugem Edelburga filia Edelberthi Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Huius consortium cum primò ipse, missis procis à fratre eius Eadbaldo, qui tunc regno Cantuariorum præerat, peteret: responsum est, Non esse licitum, Christianam virginem pagano in coniugium dari, ne fides & sacramenta cœlestis Regis consortio profanarentur regis qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Eduino verba nuntij referrent, promisit se nihil omnibus modis contrarium Christianæ fidei quam virgo colebat esse facturum: quin potius permissurum vt fidem cultúmque suæ religionis cum omnibus qui secum venissent viris siue fœminis, sacerdotibus seu ministris more Christiano seruaret. Neque abnegauit se etiam eandem subiturũ esse religionem, si tamen examinata à prudentibus sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaque promittitur virgo, atq; Eduino mittitur, & iuxta quod dispositum fuerat ordinatur Episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa veniret, eámque & comites eius, ne paganorum possent societate pollui, quotidiana exhortatione, & sacramentorum cœlestium celebratione confirmauit. Ordinatus est autem Paulinus Episcopus à Iusto Archiepiscopo sub die duodecima Kalendarum Augustarum, anno ab Incarnatione Domini quingentesimo vicesimoquinto. Et sic cum præfata virgine ad Regem Eduinũ quasi comes copulæ carnalis aduenit. Sed ipse potius toto animo intendẽs vt gentẽ quam adibat, ad agnitionem veritatis aduocans, iuxta vocem Apostoli, vni viro virginem castam exhiberet Christo. Cúmque in prouinciã venisset, laborauit multum vt & eos qui secum venerant, ne à fide deficerent, domino adiuuante contineret, & aliquos, si fortè posset, de paganis ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait, quamuis multo tempore illo laborante in verbo, Deus seculi huius excæcauit mentes infidelium, ne eis fulgeret illuminatio euangelij gloriæ Christi. Anno autem sequenti venit in prouinciam quidam sicarius, vocabulo Eumerus, missus à Rege Occidentalium Saxonum, nomine Guichelmo, sperans se regem Eduinum regno simul & vita priuaturum, qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferri vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, peste iuuaretur veneni. Peruenit autem ad Regem primo die Paschæ, iuxta amnem Dorouentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauítque quasi nuncium domini sui referens, & cum simulatam legationem ore astuto volueret, exurrexit repentè, & euaginata sub veste sica impetum fecit in Regem. Quod cum videret Lilla minister regis amicissimus, non habẽs scutum ad manum, quo Regem à nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante ictum pungentis. Sed tanta vi hostis ferrum infixit, vt per corpus militis occisi etiam Regem vulneraret. Qui cum mox vndique gladiis impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordherio sica nefanda peremit. Eadem autem nocte sacrosancta dominicæ Paschæ pepererat Regina filiam Regi, cui nomen Eanfled. Cúmque idem Rex præsente Paulino Episcopo gratias ageret diis suis pro nata sibi filia: contrà Episcopus gratias cœpit agere domino Christo, Regique astruere quòd ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absque dolore graui sobolem procrearet. Cui ius verbis delectatus Rex promisit se abrenunciatis idolis Christo seruiturum, si vitam sibi & victoriam donaret pugnanti aduersus Regem, à quo homicida ille, qui eum vulnerauerat, missus est, & in pignus promissionis implendæ, eandem filiam suam Christo consecrandam Paulino Episcopo adsignauit: quæ baptizata est die sancto Pentecostes prima de gente Nord Humbrorum cum duodecim aliis de familia eius. Quo tempore curatus à vulnere sibi pridem inflicto, Rex, collecto exercitu venit aduersus gentem Occidẽtalium Saxonum, ac bello inito, vniuersos quos in necem suam conspirasse didicerat, aut occidit, aut in deditionem recepit. Sícque victor in patriam reuersus, non statim & inconsultè sacramenta fidei Christianæ percipere voluit, quamuis nec idolis vltra seruiuit, ex quo se Christo seruiturum esse promiserat: verùm primò diligentius ex eo tempore & ab ipso venerabili viro Paulino rationem fidei ediscere, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, curauit conferre quid de iis agendum arbitrarentur. Sed & ipse, cum esset vir natura sagaciissimus, sæpè diu solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, quæ religio seruanda, tractabat.

Christiana nubit infideli.

Paulinus ordinatur Episcopus.

2. Cor. 11.

2. Cor. 4.

Eumerus sicarius.

Fidelis Lilla pro domino occiditur, Polyd. li. 4. hist. pag. 78.

Eduinus sub spe victoriæ Christianissimum pollicetur.

Bonifacius Eduinum literis ad fidem hortatur.

CAP. X. QVO tempore exhortatorias ad fidem literas à pontifice sedis apostolicæ Bonifacio accepit, quarum ista est forma.

Viro glorioso Eduino Regi Anglorum Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Licet summæ diuinitatis potentia humanæ locutionis officiis explanari non valeat, quippè quæ sui magnitudine ita inuisibili atque inuestigabili æternitate consistit, vt eam nulla ingenij sagacitas quanta sit comprehendere differéque sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationem sui reseratis cordis ianuis, quæ de semetipsa proferentur, secreta humanis mentibus inspiratione clementer infundit ad annunciandam vobis plenitudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curauimus solicitudinem prærogare, vt perinde Christi Euangelium quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inferentes, salutis vestræ remedia propinentur. Supernæ igitur maiestatis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suæ condidit & creauit, cœlum

videlicet

A videlicet & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt (dispositis ordinibus quibus subsisterent) coæterni verbi sui consilio, & sancti Spiritus vnitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam ex limo terræ plasmatum constituit, eique tantam præmij prærogatiuam indulsit, vt eum cunctis præponeret, atque seruato termino præceptionis æternitatis subsistentia præmuniret. Hunc ergo Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, quod est indiuidua Trinitas, ab ortu solis vsque ad occasum humanum genus, quippè vt creatorem omnium atque factorem suum salutifera cõfessione fidei veneratur & colit. Cui etiam summitates imperij, rerúmque potestates submissæ sunt: quia eius dispositione omnium prælatio regnorum conceditur. Eius ergo bonitatis misericordia totius creaturæ suæ dilatandæ subsidiis etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida sancti Spiritus feruore in sui quoque agnitione mirabiliter est dignata succendere. Quæ enim in gloriosi filij nostri Audubaldi Regis gentibúsque ei suppositis illustratione clemẽtia redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam coniicimus cognouisse. Eius ergo mirabile donũ & in vobis certa spei cœlesti longanimitate conferri confidimus. Cùm profectò glorio- *Trinitas.*

B sam coniugem vestram, quæ vestri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnouimus. Vnde præsenti stylo glorioſius vos adhortãdos cum omni affectu intimæ charitatis curauimus, quatenus abominatis idolis, corúmque cultu, sprerísque fanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimẽtis, credatis in Deum patrem omnipotentem, ciúsque filium Iesum Christum, & Spiritum sanctum, vt credentes à diabolicæ captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperãte potentia, absoluti, æternæ vitæ possitis esse participes. Quanta autem reatitudinis culpa teneantur astricti hi qui idololatriarum per- *contra idolo-*

nicioſissimã superstitionẽ colentes amplectuntur, eorũ quos colunt exempla perditionis insinuãt. *latriam.*
Vnde de eis per Psalmistam dicitur: Omnes dij gentium dæmonia, Dominus autem cœlos fecit. *Psal. 95.*
Et iterum: Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt: nares habent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt. Similes ergo efficiuntur *Psal. 113.*
his qui spem suæ confidentiæ ponunt in eis. Quomodo enim iuuandi quemlibet possunt habere virtutem hi qui ex corruptibili materia inferiorũ etiam suppositorúmq; tibi manibus construuntur:

C quibus videlicet artificium humanum accommodans, eis inanimatam membrorum similitudinem contulisti: qui nisi à te moti fuerint, ambulare non poterunt, sed tanquam lapis in vno loco positus, ita constructi, nihilque intelligentiæ habentes, ipsáque insensibilitate obruti, nullam neque lædendi neque iuuãdi facultatem adepti sunt? Qua ergo mentis deceptione eos deos, quibus vosipsi imaginem corporis tradidistis, colentes sequimini, iudicio discreto reperire non possumus? Vnde oportet vos susceptο signo sanctæ crucis, per quod humanum genus redemptum est, execrando diabolicæ versutiæ supplantationem, qui diuinæ bonitatis operibus inuidus æmulúsque consistit, à cordibus vestris abiicere. Iniectísque manibus hos quos eatenus materiæ compage vobis deos fabricastis, confringendos diminuẽdósque summoperè procurate: Ipsa enim eorum dissolutio corruptióque, quæ nunquam viuentem spiritum habuit, nec sensibilitate à suis factoribus potuit quolibet modo suscipere, vobis patẽter insinuet quòd nihil erat quod eatenus colebatis, dum profectò meliores vos, qui spiritum viuentem à domino percepistis, eorum constructioni nihilominus exístatis:

D quippè quos Deus omnipotens ex primi hominis quem plasmauit cognatione deductos per secula innumerabilibus propaginibus pullulare constituit. Accedite ergo ad agnitionem eius qui vos *christi agni-*
creauit, qui in vobis vitæ insufflauit spiritum, qui pro vestra redemptione Filiũ suum vnigenitũ mi- *tio.*
sit, vt vos ab originali peccato eriperet, & ereptos de potestate diabolicæ nequitiæ cœlestibus præmiis muneraret. Suscipite verba prædicatorum & Euangelium Dei quod vobis annunciant, quatenus credentes (sicut sæpius dictum est) in Deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum eius filium, & Spiritum sanctum, & inseparabilem Trinitatem, fugatis dæmoniorum sensibus, expulsáq; à vobis solicitatione venenosi & deceptibilis hostis per aquam & Spiritum sanctum renati, ei cui credideritis in splendore gloriæ sempiternæ cohabitare eius opitulatione & munificentia valeatis. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, camisiam cum ornatura in auro vna, & lena anciriana vna, quod petimus vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.

Scribit Bonifacius ad Edelburgam de salute regis.

E Ad coniugem quoque eius Edelburgam huiusmodi literas idem pontifex misit. Exemplar epi- Cap. xi.
stolæ beatissimi & apostolici Bonifacij Papæ vrbis Romæ directæ Edelburgi Reginæ Eduini Regis.

Dominæ gloriosæ filiæ Edelburgæ Reginæ, Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Redemptoris nostri benignitas humano generi, quod precioſi sanguinis sui effusione à vinculis diabolicæ captiuitatis eripuit, multa prouidẽtia quibus saluaretur propinauit remedia, quatenus sui nominis agnitionem diuerso modo gentibus innotescens, creatorem suum susceptο christianæ fidei agnoscerẽt sacramento, quod quidem in vestræ gloriæ sensibus cœlesti collatũ munere mystica regeneratio vestræ purgationis, patẽter innuit. Magno ergo largitatis dominicæ beneficio mens nostra gaudio exultauit, quòd scintillam orthodoxæ religionis in vestri dignatus est conuersione succendere. Ex qua re non solùm glorioſi coniugis vestri, imò totius gentis suppositæ vobis intelligentiam in amorem sui facilius inflammaret. Didicimus namque referentibus his qui ad nos glorioſi filij nostri Audubaldi

Universidad de Deusto Biblioteca

Augurio damnat.

regis laudabilem conuersionem nunciantes peruenerunt, quòd etiam vestra gloria Christianæ fi- F
dei susceptо mirabili sacramento piis & Deo placitis iugiter operibus enitescat. Ab idolorum etiam
cultu, seu fanorum auguriorúmque illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore redemptoris sui
immutata deuotione persistens inuigilet, vt ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non
desistat operam commodare. Cúmque de gloriosa coniuge vestra paterna charitas sollicitè per-
quisisset, cognouimus quòd eatenus abominandis idolis seruiens, ad susciendam vocem prædica-
torum suam distulerit obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo congesta est,
ab eo quòd pars corporis vestri ab agnitione summæ & indiuiduæ Trinitatis remansit extranea.
Vnde paternis officiis vestræ glorioſæ Christianitati nostram commonitionem nō distulimus con-
ferre, adhortantes quatenus diuinæ inspirationis imbuta subsidiis importunè & opportunè agen-
dum non differas, vt & ipse Saluatoris nostri Domini Iesu Christi cooperante potentia Christiano-
rum numero copuletur, vt perindè intemerato societatis fœdere iura teneas maritalis consortij.
Scriptum namque est: Erunt duo in carne vna. Quomodo namque vnitas vobis coniunctionis in-
esse dici poterit, si à vestræ fidei splendore interpositis detestabilis erroris tenebris remanserit ille G
alienus? Vnde orationi continuò insistens, à longanimitate cœlestis clementiæ illuminationis illius
beneficia impetrare non desinas. Vt videlicet quos copulatio carnalis affectus vnum quodammo-
do corpus exhibuisse monstratur, hos quoque vnitas fidei etiam post huius vitæ transitum in per-
petua societate conseruet. Insiste ergo glorioſa filia, & summis conatibus duriciam cordis ipsius re-
ligioſa diuinorum præceptorum insinuatione mollire summoperè dematura, infundens sensibus
eius, quantum sit præclarum, quod credendo suscepisti mysterium, quantúmve sit admirabile quod
renata præmium consequi meruisti. Frigiditatem cordis ipsius sancti Spiritus annunciatione suc-
cende, quatenus amoto corpore pernicioſissimi cultus, diuinæ fidei calor eius intelligentiā tuarum
exhortationum frequentatione succendat. Vt profectò sacræ scripturæ testimonium per te exple-
1. Cor. 7. tum indubitanter præclareat. Saluabitur vir *infidelis* per mulierem fidelem. Ad hoc enim miseri-
cordiam dominicæ pietatis consecuta es, vt fructum fidei creditorúmque tibi beneficiorum re-
demptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem suffragante præsidio benignitatis ipsius, vt H
explere valeas, assiduis non desistimus precibus postulare. His ergo præmissis, paternæ vobis dile-
ctionis exhibentes officia, hortamur vt nos (reperta portitoris occasione) de his quæ per vos super-
na potentia mirabiliter in conuersatione coniugis vestri submissæque vobis gentis dignatus fuerit
operari, prosperis quantocyus nuntiis reueletis, quatenus sollicitudo nostra, quæ de vestri vestro-
rúmque omnium animæ salute optabilia desiderāter expectat, vobis nuntiantibus reueletur, illu-
strationémque diuinæ propitiationis in vobis diffusam opulentius agnoscentes, hilari confessione
largitori omnium bonorum Deo, & beato Petro Apostolorū principi vberes meritò gratias exol-
uamus. Præterea benedictionem protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis dire-
Munera pontificis. ximus, id est, speculum argenteum & pictinem eburneum inauratum, quod petimus vt eo benigni-
tatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.

Eduinus exul visione ad credendum prouocatur.

CAP. XII. HÆc quidem memoratus Papa Bonifacius, de salute regis Eduini ac gentis ipsius literis agebat.
Sed & oraculum cœleste, quod illi quondam exulanti apud Redualdum Regem Anglorum pietas
diuina reuelare dignata est, non minimum ad suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutа- I
ris sensum illius iuuit. Cùm ergo videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi Regalis ad
humilitatem viæ salutaris, & suscipiendum mysterium viuificæ crucis inclinari, ac pro salute illius
simul & gentis cui præerat, & verbo exhortationis apud homines, & apud diuinam pietatem verbo
deprecationis ageret, tādem (vt verisimile videtur) didicit in spiritu, quod vel quale esset oraculum
Regi quondam cœlitus ostensum. Nec exinde distulit, quin continuò Regem admoneret explere
votum quod in oraculo sibi exhibito se facturum promiserat, si temporis illius ærumnis exemptus
ad regni fastigia perueniret. Erat autem oraculum huiusmodi. Cùm persequēte illum Edelfrido, qui
ante eum regnauit, per diuersa occultus loca vel regna multo annorum tempore profugus vagare-
tur, tandem venit ad Regem Redualdum, obsecrans vt vitam suam à tanti persecutoris *insidiis* tu-
tando seruaret. Qui libenter eum excipiens, promisit se quæ petebat *esse facturum*. At postquam
Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud Regem illius familiariter cum sociis habitare
cognouit, misit nuntios qui Redualdo pecuniam multam pro nece eius offerrent, neq; aliquid pro- K
Pactum de morte Eduini fecit, misit secundò, misit tertiò, & copiosiora auri & argenti dona offerens, & bellum insuper illi, si
contemneretur, indicens. Qui vel minis fractus, vel corruptus muneribus cessit deprecanti, & siue
occidere se Eduinum, seu legatariis tradere promisit. Quod vbi fidelissimus quidam amicus illius
animaduertit, intrauit cubiculum quo dormire disponebat. Erat enim prima hora noctis. Et euoca-
tum foras quid erga eum agere Rex promisisset, edocuit, & insuper adiecit: Si ergo vis hac ipsa hora
educam te de hac prouincia, & ea in loca te introducam, vbi nunquam te vel Redualdus vel Edel-
fridus inuenire valeant. Qui ait: Gratias quidem ago beneuolentiæ tuæ, non tamen hoc facere
possum quod suggeris, vt pactum quod cum tanto Rege inij, ipse primus irritum faciam, cum ille
mihi nihil mali fecerit, nihil adhuc inimicitiarum intulerit, quin potius si moriturus sum, ille me
magis quàm ignobilior quisquam morti tradat. Quò enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniæ

prouin-

A prouincias tot annorum temporúmque curriculis vagabundus hostium vitabam insidias? Abeunte igitur amico remansit Eduinus solus foris, residénsque mœstus ante palatium multis cœpit cogitationum æstibus affici, quid ageret, quóve pedem verteret nescius. Cúmque diu tacitis mentis angoribus, & cæco carperetur igne, vidit subitò intempestæ noctis silentio appropinquantem sibi hominem vultus habitúsque incogniti, quem videns, vt ignotum & inopinatum, non parum expauit. At ille accedens salutauit eum, & interrogauit quare illa hora cæteris quiescẽtibus & alto sopore pressis solus ipse mœstus in lapide peruigil sederet. At ille viciſſim ſciſcitabatur quid ad eum pertineret, vtrum ipse intus an foris noctem transigeret. Qui respondens ait: Ne me æstimes tuæ mœstitiæ, & insomniorum, & forinsecæ ac solitariæ sessionis causam nescire. Scio enim certissimè qui es, & quare mœres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi quid mercedis dare velis ei, si quis sit, qui his te mœroribus absoluat, & Redualdo suadeat vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat. Qui cum se omnia quæ posset huic tali pro mercede beneficij daturum esse respõderet: adiecit ille, Quid si etiam te regem futurum extinctis hostibus in veritate promittat, ita vt non solùm omnes progenitores tuos, sed & omnes qui ante te Reges in gente Anglorum potestate fuerant, transcendas? At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitauit promittere, quin etiam ei qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertiò: Si autem, inquit, is qui tibi tãta taliáque dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque vtilius quàm aliquis de tuis parentibus aut cognatis vnquam audiuit, ostendere potuerit, num ei obtemperare, & monita eius salutaria suscipere consentis? Nec distulit Eduinus quin continuò polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem proueheret. Quo accepto responso, confestim is qui loquebatur cum eo imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cùm hoc ergo tibi aduenerit, memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea quæ nunc promittis, adimplere ne differas. Et his dictis, vt ferunt, repentè disparuit, vt intelligeret non hominem esse, qui sibi apparuisset, sed spiritum. Et cùm regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gauisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione: sed multum solicitus ac mente sedula cogitans quis esset ille, vel vnde veniſſet, qui hæc sibi loqueretur: venit ad eum præfatus amicus illius, lætóque vultu salutans eum: Surge, inquit, intra, & sopitis ac relictis curarũ anxietatibus quieti membra simul & animum compone: quia immutatum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pollicitam seruare disponit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi ante dixi, Regina in secreto reuelauit, reuocauit eum illa ab intentione, admonens quia nulla ratione cõueniat tanto Regi amicum suum optimum in necessitate positum auro vendere, imò fidem suam, quæ omnibus ornamentis pretiosior est, amore pecuniæ, perdere. Quid plura? Fecit Rex, vt dictum est, nec solùm exulem nuntiis hostibus non tradidit, sed etiam cum, vt in regnum peruenire t, adiuuit. Nam mox redeuntibus domum nuntiis, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum, eúmque sibi occurrentem cum exercitu multum impari (non enim dederat illi spatium, quo totum suum congregaret atque adunaret exercitum) occidit in finibus gẽtis Merciorum ad Orientalem plagam amnis, qui vocatur Idle. In quo certamine & filius Redualdi vocabulo Regnheri occisus est, ac sic Eduinus iuxta oraculum quod acceperat, non tantum Regis sibi infesti D insidias vitauit, verùm etiam eidem perempto in regni gloriam successit. Cùm ergo prædicãte verbum Dei Paulino Rex credere differret, & per aliquod tempus, vt diximus, horis competentibus solitarius sederet, & quid agendum sibi esset, quæ religio sequenda sedulus secum ipse scrutari consuesset, ingrediens ad eum quadam die vir Dei, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum agnosceret, requisiuit. Qui cùm tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus quos timuisti, domino donante euasisti. Ecce regnum quod desiderasti, ipso largiente percepisti. Memento vt tertium quod promisisti facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando, qui te & à temporalibus aduersis eripiens, temporalis regni honore sublimauit, & si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni secum regni in cœlis faciet esse participem.

Visio salutaris.

Fides omni pretiosior auro

Eduinus consilium de percipienda Christi fide habuit.

E QVIBVS auditis Rex suscipere quidem se fidem, quam docebat, & velle & debere respondebat. CAP. XIII. Verùm adhuc cum amicis principatibus & consiliariis suis sese de hoc collaturum esse dicebat, vt si & illi eadem cum eo sentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Christo consecrarẽtur. Et annuẽte Paulino fecit, vt dixerat. Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singillatim ab omnibus, qualis sibi doctrina hæc eatenus inaudita, & nouus diuinitatis qui prædicabatur, cultus videretur. Cui primus pontificum ipsius Coifi continuò respondit: Tu vide Rex quale sit hoc, quo nobis modò prædicatur: ego tibi veriſſimè quod certum didici profiteor, quia nihil omnino virtutis habet, religio illa, quam hucusque tenuimus. Nullus enim tuorũ studiosius quàm ego culturæ deorum nostrorum se subdidit, & nihilominus multi sunt, qui ampliora à te beneficia quàm ego & maiores accipiunt dignitates, magísque prosperantur in omnibus quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem dij aliquid valerent, me potius iuuare vellent, qui illis impensius seruire curaui. Vnde restat,

Idololatriæ vanitas.

Universidad de Deusto Biblioteca

vt si ea quæ nunc nobis noua prædicantur, meliora esse & fortiora habita examinatione perspexe- F
ris, absque vllo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni verbisque prudentibus alius
optimatum regis tribuens assensum continuò subdidit: Talis, inquiens, mihi videtur Rex vita ho-
minum præsens in terris, ad comparationem eius quod nobis in certum est temporis, quale cum te
residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tuis tempore brumali, accenso quidem foco in me-
dio, & calido effecto cœnaculo, furentibus autem foris per omnia turbinibus hyemaliũ pluuiarum,
aduenién sque vnus passerum domum citissimè peruolarit, qui cum per vnum ostium ingrediens,
mox per aliud exierit, ipso quidem tempore quo intus est hyemis tempestate non tangitur: sed ta-
men minimo spatio serenitatis ad momentum excurso, mox de hyeme in hyemem regrediens tuis
oculis elabitur. Ita hæc vita hominum ad modicum apparet: quid autem sequatur quídve præcesse-
rit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrinò certius aliquid attuletit, meritò sequenda esse vi-
detur. His similia & cæteri maiores natu ac Regis consiliarij diuinitus admoniti prosequebantur.
Adiecit autem Coifi, quia vellet ipsum Paulinum diligentius audire de Deo quem prædicabat ver-
bum facientem. Quod cum iubente Rege faceret, exclamauit auditis eius sermonibus, dicens: Iam G
olim intellexeram nihil esse quod colebamus, quia videlicet quãto studiosius in eo cultu veritatem
quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem apertè profiteor, quia in hac prædicatione veri-
Christiana fidei veritas. tas claret illa, quæ nobis vitæ salutis & beatitudinis æternæ dona valet tribuere. Vnde suggero Rex,
vt templa & altaria quæ sine fructu vtilitate sacrauimus, ocyus anathemati & igni tradamus. Quid
plura? Præbuit palam assensum Euangelizandi beato Paulino rex, & abrenunciata idololatria fidem
Gentilis pontifex idola comminuit. se Christi suscipere confessus est. Cúmque à præfato pontifice sacrorum suorum quæreret quis aras
& fana idolorum cum septis quibus erant circumdata primus profanare deberet: illie respondit:
Ego. quis enim ea quæ per stultitiam colui, nunc ad exemplum omnium aptius quàm ipse per sa-
pientiam mihi à Deo vero donatam, destruam? Statímque abiecta superstitione vanitatis rogauit
sibi Regem arma dare, & equum emissarium, quem ascendens ad idola destruẽda venit. Non enim
licuerat pontificem sacrorum, vel arma ferre, vel præterquam equitare. Accinctus ergo gladio ac-
cepit lanceam in manu, & ascendens emissarium regis pergebat ad idola. Quod aspiciens vulgus
æstimabat eum insanire. Nec distulit ille, mox vt appropiabat ad fanum, profanare illud, iniecta in H
eo lancea quam tenebat, multúmque gauisus de agnitione veri Dei cultus, iussit sociis suis destruere
ac succendere fanum cum omnibus septis suis. Ostenditur autem locus ille quondam idolorum
non longè ab Eboraco ad Orientem amnem Dorvventionem, & vocatur hodie Gotmundin Ga-
ham, vbi pontifex ille, inspirante Deo vero, polluit ac destruxit eas, quas ipse sacrauerat, aras.

Eduinus cum gente fidelis factus à Paulino baptizatur.

CAP. XIIII. *Eduinus baptizatur. Polyd. li. 4. hist.*

IGITVR accepit rex Eduinus cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe per plurima fidem & la-
uacrum sanctæ regenerationis, anno regni sui vndecimo, qui est annus dominicæ incarnationis sex-
centesimus vicesimusseptimus: ab aduentu verò Anglorum in Britanniam annus circiter centesi-
mus octogesimus. Baptizatus est autem Eboraci die sancto Paschæ pridie Iduum Aprilium in Ec-
clesia sancti Petri Apostoli, quam ibidem ipse de ligno cum catechizaretur, atque ad percipien-
dum baptisma imbueretur, citato opere construxit. In qua etiam ciuitate ipsi doctori atque antistiti
suo Paulino sedem episcopatus donauit. Mox autem vt baptisma consecutus est, curauit docente
eodem Paulino maiorem ipso in loco & angustiorem de lapide fabricare Basilicam, in cuius medio I
ipsum quod prius fecerat oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prioris ora-
torij per quadrum cœpit ædificare Basilicam. Sed priusquam altitudo parietis esset consummata,
Rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osvvado perficiendum reliquit. Paulinus au-
tem ex eo tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem imperij Regis illius, verbum Dei (an-
Eduini familia baptismo suscipit. nuente ac fauente ipso) in ea prouincia prædicabat. Credebántque & baptizabantur quotquot erãt
præordinati ad vitam æternam, in quibus erant Osfridus & Eadfridus filij Regis Eduini, qui ambo
ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cearli Regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti &
alij liberi eius de Edelburga regina progeniti Edilhimus & Ediltridis filia, & alter filius Buscfrea,
quorum primi albati adhuc, rapti sunt de hac vita, & Eboraci in Ecclesia sepulti. Baptizatus est &
Iffi filius Osfridi, necnon & alij nobiles & egregij viri non pauci. Tantus autẽ fertur tunc fuisse fer-
uor fidei ac desiderium lauacri salutaris genti Nord Humbrorum, vt quodam tempore Paulinus
veniens cum Rege & Regina in villam regiam, quæ vocatur Adregin, triginta sex diebus ibidẽ cum K
iis cathechizandi & baptizãdi officio deditus moraretur, quibus diebus cũctis à manè vsque ad ve-
speram nil aliud ageret, quàm confluentem eò de cunctis viculis ac locis plebem, Christi verbo sa-
lutis instruere, atq; instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat lauacro remissionis, abluere. Hæc
villa tempore sequentium regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melmin.

Hæc quidem in prouincia Berniciorum, sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius manere cum
rege solebat, baptizabat in fluuio Sualua, qui vicum iuxta Cataractam præterfluit. Nondum enim
oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis, ibi Ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in cam-
Baptisteria nõ erant in primitiua Ecclesia. po Dono (vbi tũc etiam villa Regia erat) fecit Basilicam, quam postmodum pagani, à quibus Eduí-
nus Rex occisus est, cum tota eadem villa succenderũt. Pro qua reges posteriores fecere sibi villam
in regione quæ vocatur Loidis. Euasit autem ignem altare, quia lapideum erat, & seruatur adhuc in
monasterio reuerendissimi abbatis & presbyteri Trumvvlfi quod in sylua Elmete est.

Prouincia

Prouincia Orientalium Anglorum fidem Christi suscepit.

A TANTAM autem (vt fertur) deuotionem Eduinus erga cultum veritatis habuit, vt etiam regi Orientalium Anglorum, Carpualdo filio Reduali persuaderet, relictis idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et quidem pater eius Redualt, iamdudum in Cantio sacramentis Christianę fidei imbutus est, sed frustra: nam rediens domum, ab vxore sua, & à quibusdam peruersis doctoribus seductus est, atque à synceritate fidei deprauatus, habuit posteriora peiora prioribus, ita vt in morem antiquorum Samaritanorũ & Christo seruire videretur, & diis quibus antea seruiebat. Atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificium Christi, & arulam ad victimas dæmoniorum: quod videlicet fanum Rex eiusdem prouincię Aldulf (qui nostra ætate fuit) vsque ad suum tẽpus perdurasse & se in pueritia vidisse testabatur. Erat autem præfatus Rex Redualdus natu nobilis, quãlibet actu ignobilis, filius Tytili, cuius pater fuit Vuffa, à quo reges Anglorum Orientalium Vuffingas appellantur. Verùm Carpualdus non multo postquam fidem accepit tẽpore occisus est à viro gentili, nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnum eiusdem frater Carpualdi Sibertus, vir per omnia doctissimus atque Christianissimus. Qui viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est: quorum participem, mox vbi regnare cœpit, totam suam prouinciam facere curauit. Cuius studiis gloriosissimè fauit Fœlix episcopus, qui de Burgundiorũ partibus, vbi ortus & ordinatus est, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, eique indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vitæ præfatæ nationi Anglorum. Nec vota ipsius incassum cecidere, quin potius fructum in ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritalis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramentum à longa iniquitate atque infœlicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ ac perpetuæ fœlicitatis dona perduxit, accepitque sedem episcopatus in ciuitate Dummock, & cum septendecim annos eidem prouinciæ pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.

CAP. XV. *Carpualdus conuertitur.* *Polyd. lib. 4. hist. pag. 80.*

Fœlix epi-scopus.

Lindensi Prouinciæ Paulinus prædicat.

B PRÆDICABAT autem Paulinus verbũ eitam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meridianam C Humbri fluminis ripã pertingens vsque ad mare. Præfectúmque Lindicolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad dominum. In qua videlicet ciuitate, & ecclesiam operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria vel hostili manu deiecto parietes hactenus stare videntur, & omnibus annis aliqua miracula sanitatum in eodem loco solent ad vtilitatem eorum qui fideliter quærunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus. De huius fide prouinciæ narrauit mihi presbyter & abbas quidam vir veracissimus de monasterio Peartan, vocabulo Deda, retulisse sibi quendam seniorum, baptizatum se fuisse die media à Paulino episcopo præsente rege Eduino, & multam populi turbam in fluuio Trehenta iuxta ciuitatem quæ lingua Anglorum Tiouulfingaceastir vocatur. Qui etiam effigiem eiusdem Paulini referre esset solitus, quòd esset longæ staturæ, paululum incuruus, nigro capillo, facie macilenta, naso adunco, pertenui, venerabilis simul & terribilis aspectu. Habuit autem secum in ministerio & Iacobum diaconum, virum vtique industrium ac nobilem in Christo & in ecclesia, qui ad nostra D vsque tempora permansit. Tanta autem eo tempore pax in Britannia, quoquouersum imperium regis Eduini peruenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsque hodie in prouerbio dicitur) etiam si mulier vnà cum recens nato paruulo vellet totam perambulare insulam à mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque rex idem vtilitati suæ gentis cõsuluit, vt plerisque in locis vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viãtium erectis stipitibus & æreos caucos suspendi iuberet, neque hos quisquam nisi ad vsum necessarium contingere præ magnitudine vel timoris eius auderet vel amoris vellet. Tantum verò excellentiæ in regno habuit, vt non solùm in pugna ante illum vexilla gestarentur, sed & tempore pacis equitantem inter ciuitates siue villas aut prouincias suas cum ministris semper antecedere signifer consueuisset. Necnon & incedente illo vbilibet per plateas, illud genus vexilli, quod Romani Tufam, Angli verò appellant Thuuf, ante eum ferri solebat.

CAP. XVI. *Ecclesia clara miraculis.* *Paulini sym-metria.*

Honorius papa Eduino scribit, & pallium Paulino mittit.

E QVO tempore præsulatum sedis apostolicæ Honorius Bonifacij successor habebat, qui vbi gentem Nord Humbrorum cum suo rege ad fidem confessionémque Christi Paulino euangelizante conuersam esse didicit misit eidẽ Paulino palliũ, misit & regi Eduino litteras exhortatorias, paterna illũ charitate accẽdẽs, vt in fide veritatis quã acceperãt, persistere semper ac proficere curarẽt. Quarum videlicet literarum iste est ordo: *Domino excellentissimo atque præcellentissimo filio Eduino regi Anglorum Honorius episcopus seruus seruorum Dei salutem.* Ita christianitatis vestræ integritas circa conditoris sui cultũ fidei est ardore succensa, vt longè latéque resplendeat, & in omni mũdo annũciata vestri operis multipliciter referat fructũ. Sic enim vos reges esse cognoscitis, dũ regẽ & creatorem vestrũ orthodoxa prędicatione edocti deũ venerãdo creditis, eiq; quod humana valet cõditio men-

CAP. XVII. *Polyd. lib. 4. hist.*

Universidad de Deusto Biblioteca

tes veſtræ ſyncerã deuotionẽ exoluitis. Quid Deo noſtro aliud offerre valebimus, niſi vt in bonis F
actibus perſiſtẽtes, ipſumque tutorẽ humani generis cõfitentes, eũ colere, eique vota noſtra reddere feſtinemus? Et ideo excellentiſſime fili paterna vos charitate qua cõuenit exhortamur vt hoc quod vos diuina miſericordia ad ſuam gratiã vocare dignata eſt, ſolicita intẽtione & aſſiduis orationibus ſeruare omnimodo feſtinetis, vt qui vos in præſenti ſeculo ex omni errore abſolutos ad agnitionem ſui nominis eſt dignatus perducere, cœleſtis patrię vobis præparet manſionẽ. Prędicatoris igitur veſtri domini mei apoſtolicæ memoriæ Gregorii lectione frequẽter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipſius, quẽ pro veſtris animabus libẽter exercuit, habeto te, quatenus eius oratio & regnũ veſtrũ populũque augeat, & vos omnipotẽti Deo irreprehẽſibiles repręſentet. Ea verò quę à nobis pro veſtris ſacerdotibus ordinanda ſperaſtis, hæc pro fidei veſtræ ſynceritate, quæ nobis multimoda relatione per preſentiũ portitores laudabiliter inſinuata eſt gratuito animo attribuere illis ſine vlla dilatione præuidemus. Et duo pallia vtrorũque Metropolitanorũ, id eſt, Honorio & Paulino direximus, vt dum quis eorum de hoc ſeculo ad autorẽ ſuum fuerit accerſitus, in loco ipſius alterum epiſcopum ex hac noſtra auctoritate debeat ſubrogare: quod quidem tã pro veſtræ charitatis affectu, G
quàm pro tantarum prouinciarum ſpatio, quæ inter nos & vos eſſe noſcuntur, ſumus inuitati concedere, vt in omnibus deuotioni veſtræ noſtrum concurſum & iuxta veſtra deſideria præberemus. Incolumem excellentiam veſtram gratia ſuperna cuſtodiat.

CA. XVIII. INTER hæc Iuſtus archiepiſcopus ad cœleſtia regna ſublatus eſt quarto Iduum Nouembrium die, & Honorius pro illo eſt in præſulatum electus. Qui ordinandus venit ad Paulinũ, & occurrente ſibi illo in Lindocolino, quintus ab Auguſtino Dorouernẽſis eccleſię cõſecratus eſt antiſtes. Cui etiam præfatus papa Honorius miſit pallium & literas, in quibus decreuit hoc ipſum quod in epiſtola ad Eduinum regem miſſa decreuerat, ſcilicet vt cum Dorouernenſis vel Eboracenſis antiſtes de hac vita tranſierit, is qui ſupereſt conſors eiuſdem gradus habeat poteſtatem alterum ordinandi in loco eius qui tranſierat ſacerdotem, ne ſit neceſſe ad Romanam vſque ciuitatẽ per tam prolixa terrarum & maris ſpatia pro ordinando Archiepiſcopo ſemper fatigari. Quarum etiam textum literarum in noſtra hac hiſtoria ponere commodum duximus. *Dilectiſſimo fratri Honorio Honorius.* Inter plurima quæ redẽptoris noſtri miſericordia ſuis famulis dignatur bonorum munera prorogare, H
illud etiam clementer collata ſuæ pietatis munificentia tribuit, quotiens per fraternos affatus vnanimam dilectionẽ quadam contemplatione alternis aſpectibus repræſentat, pro quibus maieſtati eius gratia indeſinenter exoluimus, cúmque votis ſupplicibus exoramus vt veſtram dilectionem in prædicatione euangelij elaborantem & fructificantem, ſectantémque magiſtri veſtri & capitis ſui ſancti Gregorij regulam perpeti ſtabilitate confirmet, & ad augmentum eccleſiæ ſuæ potiora per vos ſuſcitet incrementa, vt fide & opere in timore dei & charitate veſtra acquiſitio deceſſorúmque veſtrorum, quæ per Domini Gregorij exordium pullulat, conualeſcendo amplius extẽdatur, vt ipſa vos dominici eloquij promiſſa in futuro reſpiciant. Vóſque vox iſta ad æternam feſtiuitatem euo-
Matth. 11. cet: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Et iterũ: Euge ſerue bo-
Matth. 24. ne & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam, intra in gaudiũ domini tui. Et nos equidem fratres chariſſimi, hæc vobis pro æterna charitate exhortationis verba præmittentes, quæ rurſus pro eccleſiarum veſtrarum priuilegiis congruere poſſe conſpicimus, non deſiſtimus im-
I
partire. Et iam iuxta veſtram petitionem, quam filiorum noſtrorum regum vobis præſenti noſtra præceptione, vice beati Petri apoſtolorum principis, autoritatem tribuimus, vt quãdo vnum ex vo-
Dorouernenſis & Eboracenſis eccleſiæ priuilegium. bis diuina ad ſe iuſſerit gratia vocari, is qui ſuperſtes fuerit alteri alterũ in loco defuncti debeat epiſcopũ ordinare. Pro qua etiã re ſingula veſtræ dilectioni pallia pro eadẽ ordinatione celebrãda direximus, vt per noſtrę præceptionis auctoritatem poſſitis Deo placitam ordinationem efficere: quia vt hæc vobis concederemus, longa terrarum mariſque interualla, quæ inter nos ac vos obſiſtunt, ad hæc nos condeſcendere coegerunt, vt nulla poſſit eccleſiarũ veſtrarum iactura per cuiuſlibet occaſionis obtentum quoquo modo peruenire, ſed potius commiſſi vobis populi deuotionem plenius propagare. Deus te incolumẽ cuſtodiat, dilectiſſime frater. Data die tertia Idus Iunias, imperãtibus dominis noſtris piiſſimis Auguſtis, Heraclio, anno viceſimo quarto, procõſulatus eiuſdẽ anno viceſimo tertio, & cõſulatus eius anno tertio. Sed & Heraclio fœliciſſimo Cæſare, id eſt, filio eius anno tertio, indictione ſeptima, id eſt, anno Dominicæ incarnationis ſexcenteſimo triceſimotertio.

Honorius & Ioannes pontifices Scottos admonent à Pelagianis & quatuordecimanis. K

CAP. XIX. MISIT idem papa Honorius literas etiam genti Scottorũ, quos in obſeruatione ſancti paſchę errare compererat, iuxta quod ſupra docuimus, ſolerter exhortãs, ne pauciratem ſuam in extremis
Cap. 2. huius libri. terræ finibus conſtitutam, ſapientiorem antiquis ſiue modernis, quæ per orbem terræ erant, Chriſti eccleſiis æſtimarent, néve contra paſchales computos & decreta ſynodalium totius orbis pontificum aliud paſcha celebrarent. Sed & Iohannes, qui & ſucceſſori eiuſdem Honorij Seuerino ſucceſſit, cum adhuc eſſet electus in pontificatum, pro eodem errore corrigendo literas eis magna authoritate atque eruditione plenas direxit, euidenter aſtruens, quia dominicum paſchæ diem à quintadecima luna vſque ad viceſimam primam lunam (quod in Nicena ſynodo probatum eſt) oporteret inquiri. Nec non & pro Pelagiana hæreſi (quam apud eos reuiuiſcere didicerat) cauẽda ac repellen-

da in

A *Dilectissimis & sanctissimis Thomiano, Columbano, Chromano, Dimano, & Bathano episcopis: Chromano, Hermannóque, Lausrano, Stellano, & Seuiano presbyteris: Sarano cæterisque doctoribus seu abbatibus Scottis, Hilarius archipresbyter & seruans locum sanctæ sedis apostolicæ, Ioannes diaconus & in Dei nomine electus. Item Ioannes primicerius & seruans locum sanctæ sedis apostolicæ, & Ioannes seruus Dei, consiliarius eiusdem apostolicæ sedis.*

Scripta quæ per latores ad sanctæ memoriæ Seuerinum papam adduxerunt, eo de hac luce migrante, reciproca responsa ad ea quæ postulata fuerãt, siluerunt. Quibus reseratis, ne diu tantæ quæstionis caligo indiscussa remaneret, reperimus quosdã prouinciæ vestræ contra orthodoxã fidẽ nouam ex veteri hæresim renouare conãtes, pascha nostrũ in quo immolatus est Christus nebulosa caligine refutãtes, & quartadecima luna cũ Hebræis celebrare nitentes. Quo epistolæ principio manifestè declaratur, & nuperrimè tẽporibus illis hãc apud eos hęresim exortam, & nõ totã eorum gẽtem, sed quosdã ex eis hac fuisse implicitos. Exposita autẽ ratione paschalis obseruãtiæ, ita de Pelagianis in eadẽ epistola subdũt: Et hoc quoque cognouimus, quòd virus Pelagianæ hæreseos apud vos denuo reuiuiscit, quod omninò hortamur vt à vestris mẽtibus huiusmodi venenatũ superstitionis facinus auferatur. Nã qualiter ipsa quoque execrãda hæresis dãnata est, latere vos nõ debet: quia non solũ per istos ducẽtos annos abolita est, sed & quotidie à nobis perpetuo anathemate sepulta dãnatur: & hortamur, ne quorũ arma cõbusta sunt, apud vos eorum cineres suscitẽtur. Nã quis nõ execretur superbũ eorũ conamẽ & impiũ, dicentium, posse sine peccato hominẽ existere ex propria voluntate, & non ex gratia Dei? Et primùm quidẽ blasphemiæ & stultiloquiũ est dicere, esse hominem sine peccato, quod omnino non potest, nisi vnus mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus, qui sine peccato est conceptus & partus. Nã cæteri homines cum peccato originali nascentes, testimonium præuaricationis Adæ (etiam sine peccato actuali existentes) portare noscuntur, secundũ Prophetam dicentem: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

Paschatis obseruatio.

Pelagianorum stultiloquium.

Occiso Eduino Paulinus Rhofensis ecclesiæ præsulatum suscipit.

AT verò Eduinus cũ decẽ & septẽ annis genti Anglorũ, simul & Brittonũ gloriosissimè præesset, CAP. XX.
è quibus etiã rex ipse (vt diximus) Christi regno militauit, rebellauit aduersus eũ Carduella rex Britonũ, auxiliũ præbente illi Penda viro strenuissimo de regio genere Merciorũ, qui & ipse ex eo tem-
C pore gentis eiusdẽ regno annis viginti & duobus varia sorte præfuit. Et cõserto graui prælio in campo qui vocatur Hethfelth, occisus est Eduinus die quarta Iduũ Octobris, anno dominicæ incarnationis sexcentesimo tricesimotertio, cùm esset annorum quadraginta & septem, ciúsque totus vel interemptus vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Osfrid iuuenis bellicosus cecidit, alter Ecfrid necessitate cogente ad Pendam Regẽ trãsfugit, & ab eo postmodum regnante Osvvaldo cõtra fidem iurisiurandi perẽptus est. Quo tempore maxima est facta strages in ecclesia vel gente Nord Humbrorum, maximè quòd vnus ex ducibus (à quibus acta est) paganus, alter quia barbarus erat, pagano sæuior. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus, & Christiani erat nominis ignarus. At verò Carduella quamuis nomẽ & professionem haberet Christiani, adeò tamẽ erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri vel innocuæ paruulorũ parceret ætati: quin vniuersos atrocitate ferina morti per tormẽta cõtraderet, multo tempore totas eorũ prouincias debacchãdo peruagatus, ac totũ genus Anglorũ Britanniæ finibus erasurum se esse deliberãs. Sed nec religioni Christianæ, quæ apud eos exorta erat, aliquid impẽdebat
D honoris. Quippe cũ vsque hodie moris sit Britonũ, fidẽ religionémque Anglorũ pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis cõmunicare quàm paganis. Allatũ est autẽ caput Eduini regis Eboracum, & illatũ postea in ecclesiã beati Petri apostoli quã ipse cœpit, sed successor eius Osvvaldus perfecit, vt supra docuimus. Positũ est autẽ in porticu sancti papæ Gregorij, à cuius ipse discipulis verbũ vitæ susceperat. Turbatis itaque rebus Nord Hũbrorũ huius articulo cladis, cũ nihil alicubi præsidij niſi in fuga esse videretur, Paulinus assumpta secũ Edelburga regina, quã pridẽ adduxerat, rediit Cantiũ nauigio, atque ab Honorio archiepiscopo & Rege Edulbaldo multũ honorificè susceptus est. Venit autem illuc duce Basso milite regis Eduini fortissimo, habens secum Heanfredã filiã & Vulfreã filiũ Eduini, necnõ & Iffi filiũ Osfridi filij eius, quos postea mater metu Edboldi & Osvvaldi regum misit in Galliam, nutriendos Regi Decberto, ibique ambo in infantia defuncti, & iuxta honorẽ vel regiis pueris vel innocentibus Christi cõgruum in ecclesia sepulti sunt. Attulit quoque secum vasa preciosa Eduini regis perplura, in quibus & crucẽ magnã auream, & calicẽ aureũ consecratũ ad mini-
E steriũ altaris, quæ hactenus in ecclesia Cãtij cõseruata monstrantur. Quo in tẽpore Rhofensis ecclesia pastorẽ minimè habebat, eo quòd Romanus præsul illius ad Honoriũ papam à Iusto Archiepiscopo legatarius missus, absorptus fuerat fluctibus Italici maris, ac per hoc curam illius præfatus Paulinus inuitatione Honorij antistitis & Eadbaldi regis suscepit, ac tenuit vsque dũ & ipse suo tempore ad cœlestia regna, cum glorioſi fructu laboris ascendit, in qua ecclesia moriens palliũ quoque quod à Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autẽ in ecclesia sua Eboraci Iacobũ Diaconũ virum vtique ecclesiasticum & sanctum, qui multo exhinc tẽpore in ecclesia manẽs, magnas antiquo hosti prędas docẽdo & baptizãdo eripuit. Cuius nomine vicus in quo maximè solebat habitare iuxta Cataractam vsque hodiè cognominatur. Qui quoniam cantandi in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace in prouincia crescente numero fidelium etiam magister ecclesiasticæ cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantuariorum multis cœpit existere. Et ipse senex & plenus dierum, iuxta scripturas, patrum viam secutus est.

Carduella regis Britonum feritas.

Britones & Angli malè conueniunt. Beda, lib. 10. hist. Scot. pag. 181.

Crux & calix aurea.

Iacobus Diaconus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANGLORVM LIBER III.

Successores Euidi regnum & fidem amittunt: porro Osvvaldus vtrumque restituit.

CAP. I.

Osrichus Eduini successor.

ATinterfecto in pugna Eduino, suscepit pro illo regnum Deirorum (de qua prouincia ille generis prosapiam & primordia regni habuerat) filius patrui eius Elfrici, vocabulo Osrichus, qui ad prædicationem Paulini fidei erat sacramẽtis imbutus. Porrò regnum Berniciorum (nam in has duas prouincias gens Nord Humbrorum antiquitus diuisa erat) suscepit filius Edelfridi, qui de illa prouincia generis & regni originem duxerat, nomine Eanfridus. Siquidem tempore toto quo regnauit Eduinus, filij præfati regis Edelfridi, qui ante eum regnauerat, cum magna nobilium iuuentute apud Scottos siue Pictos exulabant: ibique ad doctrinam Scottorum catechizati, & baptismatis gratia sunt recreati. Qui vt mortuo Rege inimico patriã sunt redire permissi, accipiens primus eorum quem diximus, Osrichus regnum Deirorum, secundus verò Eanfridus regnum Berniciorum. Vterque autem vt terreni regni insulas sortitus est, ita sacramẽta regni cælestis, quibus initiatus erat anathematizando perdidit, ac se priscis idololatriæ sordibus polluendum perdendúmque restituit. Nec mora, vtrumque Rex Britonum Cedualla impia manu, sed iusta vltione peremit. Et primò quidem proxima æstate Osrichum, dũ se in oppidi municipio temerariè obsedisset, erumpẽs subitò cum suis omnibus, imparatum cum toto exercitu deleuit. Deinde cum anno integro prouincias Nord Hũbrorum non vt Rex victor possideret, sed quasi tyrannus sæuiens disperderet, ac tragica cæde dilaceraret, Eanfridum inconsultè ad secum duodecim electis militibus postulandæ pacis gratia venientem, simili sorte damnauit. Infaustus ille annus, & omnibus bonis exosus vsque hodiè permanet, tam propter apostasiam Regum Anglorũ, qua fidei sacramentis se exuerant, quàm propter vesanam Britonici Regis tyrannidem. Vnde cunctis placuit, regum tẽpora computantibus, vt ablata de medio Regum perfidorum memoria, idem annus sequentis Regis, id est, Osvvaldi viri Deo dilecti regno assignaretur. Quo, post occisionem fratris Eanfridi, superueniente cum paruo exercitu, sed fide Christi munito, infandus Britonum dux cum immẽsis illis copiis, quibus nihil resistere posse iactabat, interemptus est in loco qui lingua Anglorum Denisses burna, id est, riuus Denisi vocatur.

Eanfridus rex Berniciorum.

perditorũ memoria deletur.

Osvvaldus Rex contra barbaros pugnaturus crucem erigit miraculorum operatricem.

CAP. II.

OSTENDITVR autẽ vsque hodiè, & in magna veneratione habetur locus ille vbi venturus ad hãc pugnã Osvvaldus signũ sanctæ crucis erexit, ac flexis genibus Deũ deprecatus est vt in tãta rerũ necessitate suis cultoribus cœlesti succurreret auxilio. Denique fertur, quia facta citato opere cruce, ac fouea præparata in qua statui deberet, ipse fide feruẽs hanc arripuerit, ac foueæ imposuerit, atque vtraque manu erectã tenuerit, donec adgesto à militibus puluere terræ figeretur. Et hoc facto elata in altum voce, cuncto exercitui proclamauerit: Flectamus omnes genua, & Deum omnipotentẽ viuum ac verum in communi deprecemur, vti nos ab hoste superbo ac feroce sua miseratione defendat: sic enim ipse, quia iusta pro salute gentis nostræ bella suscepimus. Fecerunt omnes vt iusserat. Et sic incipiente diluculo in hostem progressi, iuxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt. In cuius loco orationis innumeræ virtutes sanitatum nosc untur esse patratæ, ad indicium videlicet ac memoriam fidei Regis. Nam & vsque hodiè multi de ipso ligno sacro sanctæ crucis astulas excidere solent, quas cum in aquas miserint, eisque languentes homines ac pecudes potauerint siue asperserint, mox sanitati restituuntur. Vocatur locus ille lingua Anglorum Heofonfeld, quod dici potest Latinè, cœlestis Campus, quod certo vtique præsagio futurorũ antiquitus nomẽ accepit, significans nimirum quòd cœleste ibidem erigendum trophæum, cœlestis inchoanda victoria, cœlestia vsque hodiè forent miracula celebranda. Est autem locus ille iuxta murum illum ad aquilonẽ, quo Romani quondam ob arcendos barbarorum impetus totam à mari vsque ad mare præcinxere Britanniam, vt supra docuimus. In quo videlicet loco cõsuetudinem multo iam tempore fecerant fratres Hagustaldensis ecclesiæ (quæ nõ longè abest) aduenientes omni anno, pridiè quàm postea idem Rex Osvvaldus occisus est, vigilias pro salute animæ eius facere, plurimáque psalmorum laude celebrata, victimam pro eo manè sacræ oblationis efferre. Qui etiam crescente bona consuetudine, nuper ibidem ecclesia constructa atque dedicata, sacratiorem & cunctis honorabiliorem omnibus locum fecerunt. Nec immeritò, quia nullum, vt comperimus, fidei Christianæ signum, nulla ecclesia, nullum altare in tota Berniciorum gente erectum est, prius quàm hoc sacræ crucis vexillum nouus militiæ eductor dictante fidei deuotione, cõtra hostẽ immanissimum pugnaturus statueret. Nec abs re est, vnũ è pluribus, quæ ad hanc crucẽ patrata sunt, virtutis miraculũ narrare. Quidã è fratribus eiusdem Hagustal-

Boethius lib. 9. hist. Scot. Polyd libr. 4. Angl.

Crucis miracula.

Vigiliæ.

A Hagustaldēsis ecclesiæ, nomine Bothelmus, qui nūc vsque supereſt, ante paucos annos dū incautus fortè noctu in glacie incederet, repentè corruēs brachiū cōtriuit, ac grauissima fracturæ ipsius cœpit molestia fatigari, ita vt ne ad os quidē adducere ipsum brachiū nullaten⁹ dolore arcēte valeret. Qui cū die quadā manè audiret vnū de fratribus ad locum eiusdē sanctæ crucis ascēdere dispoſuisse, rogauit vt aliquā sibi partē de illo ligno venerabili rediēs afferret: credere se dicens, quia per hoc donāte domino salutē posset cōsequi. Fecit ille vt rogatus est, & reuersus ad vesperā, sedentibus iam ad mensam fratribus obtulit ei aliquid de veteri musco, quo superficies ligni erat obsita. Qui cū sedens ad mensam non haberet ad manum vbi oblatum sibi munus reponeret, misit hoc in sinum suum. Et dum iret cubitum, oblitus hoc alicubi deponere, permisit suo in sinu permanere. At medio noctis tempore cum euigilaret, sensit nescio quid frigidi suo lateri adiacere, admotáque manu requirere quid esset, ita sanum brachium manúmque reperit, ac si nil vnquam tanti languoris habuisset. *crucis contactu Bothelmus sanatus.*

Osvvaldus Aidano Lindisfarnensem donat episcopatum.

IDEM ergo Osvvaldus mox, vbi regnum suscepit, desiderans, totam cui præesse cœpit gentem CAP. III.
B fidei Christianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis Barbaris iam ceperat, misit ad maiores natu Scottorum, inter quos exulās ipse baptismatis sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat, petens vt sibi mitteretur antistes, cuius doctrina ac ministerio gens quā regebat Anglorum dominicæ fidei & dona disceret, & susciperet sacramenta. Neque aliquāto tardius quod petiit impetrauit: accepit nāque pōtificem Aidanum summæ mansuetudinis & pietatis ac moderaminis virum, habentémque zelum Dei, quāuis non plenè secundum scientiam. Nāque diem paschæ dominicum, morę suæ gentis, cuius sæpius mentionem fecimus, à quārtadecima luna vsque ad vicesimā obseruare solebat. Hoc etenim ordine septentrionalis Scottorum prouincia, & omnis natio Pictorum illo adhuc tempore paschæ dominicum celebrabat, æstimans se in hac obseruantia sancti ac laude digni patris Anatolij scripta secutum. Quod quidem an verum sit, peritus quisque facilimè cognoscit. Porrò gentes Scottorum, quæ in australibus Hyberniæ insulæ partibus morabātur, iā dudum ad admonitionem apostolicæ sedis antistitis paschа canonico ritu obseruare didicerūt. Veniēte igitur ad se episcopo Rex locū sedis episcopalis in insula Lindisfarnēsi
C vbi ipse petebat, tribuit. Qui videlicet locus accedēte & recedēte †reumate, bis quotidiè instar insulæ maris circūluitur vndis, bis renudato littore cōtiguus terræ redditur: atque eius admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultās, ecclesiam Christi in regno suo multum diligenter ædificare ac dilatare curauit. Vbi pulcherrimo sæpè spectaculo contigit vt euangelizante antistite, qui Anglorum linguam perfectè nō nouerat, ipse Rex suis ducibus ac ministris interpres verbi existeret cœlestis: quia nimirum tā lōgo exilij sui tempore linguā Scottorum iā plenè didicerat. Exinde cœpere plures per dies de Scottorum regione venire Britanniā, atque illis Anglorum prouinciis quibus regnauit Rex Osvvaldus magna deuotione verbum fidei prædicare, & credētibus gratiam baptismi quicunque sacerdotali erant gradu prædīti, ministrare. Costruebātur ergo ecclesiæ per loca, consluebāt ad audiendum verbum Dei populi gaudentes, donabātur munere regio possessiones & territoria ad instituēda monasteria, imbuebātur præceptoribus Scottis aruuli Anglorum vnà cum maioribus, studiis & obseruatione disciplinæ regularis. Nā monachi erāt maximè qui ad prædicandum venerant. Monachus ipse episcopus Aidanus, vtpotè de insula quæ vocatur Hydestinatus. Cu-
D ius monasterium in cunctis penè septentrionalium Scottorum & omnium Pictorum monasterijs nō paruo tempore arcem tenebat, regendíque eorum populis præerat. Quæ videlicet insula ad ius quidem Britanniæ pertinet, non magno ab ea freto discreta, sed donatione Pictorum qui illas Britanniæ plagas incolunt, iamdudum monachis Scottorum tradita, eo quòd illis prædicantibus fidem Christi perceperunt. *† id est fluxu. Græcum est à ῥέω. Monachi Scotos ad fidem erudiunt.*

Picti fiunt Christiani. CAP. IIII.

SI quidem anno incarnationis dominicæ quingentesimo sexagesimoquinto (quo tempore gubernaculum Romani imperij post Iustinianum Iustinus minor accepit) venit de Hybernia presbyter & abbas habitu & vita monachi insignis, nomine Columbanus, Britanniā, prędicaturus verbum Dei prouinciis Septentrionalium Pictorum, hoc est, eis qui arduis atque horrentibus mōtium iugis ab australibus eorū sunt regionibus sequestrati. Nāque ipsi australes Picti, qui intra eosdē mōtes habent sedes, multo ante tēpore (vt perhibent) relicto errore idololatriæ fidem veritatis accepe-
E rāt, prędicāte eis verbum Nynia episcopo reuerendissimo & sanctissimo viro de natione Britonum, qui erat Romæ regulariter fidem & mysteria veritatis edoctus, cuius sedem episcopatus, sancti Martini episcopi nomine & ecclesia insignē (vbi ipse etiam corpore vnà cum pluribus sanctis requiescit) iā nunc Anglorum gens obtinet, qui locus ad prouinciā Berniciorum pertinens, vulgo vocatur Ad candidam casam, eo quòd ibi ecclesiam de lapide insolito Britonibus more fecerit. Venit autē Britanniā Columbanus regnāte Pictis Bridio filio M..lochō rege potētissimo, nono anno regni eius, gentémque illam verbo & exemplo ad fidem Christi conuertit. Vnde & præfatam insulam ab eis in possessionem monasterij faciendi accepit. Neque enim magna est, sed quasi familiarum quinque iuxta æstimationem Anglorum, quam successores eius vsque hodie tenent, vbi & ipse sepultus est, cum esset annorum septuaginta septem, post annos circiter triginta & duos ex quo ipse Britanniam prædicaturus adiit. Fecerat autem prius quàm Britanniam veniret mona- *Columbanus Pictos conuertit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

fteriũ nobile in Hybernia, quod à copia roborũ Dearmach lingua Scottorũ, hoc eſt, cãpus roborũ F
cognominatur. Ex quo vtroq; monaſterio perplurima exinde monaſteria per diſcipulos eius & in
Britãnia & in Hybernia propagata ſunt. In quibus omnibus idẽ monaſteriũ inſulanũ, in quo ipſe re-
quieſcit corpore, principatũ tenet. Habere autẽ ſolet ipſa inſula rectorẽ ſemper abbatẽ preſbyterũ,
cuius iuri & omnis prouincia & ipſi etiã epiſcopi ordine inuſitato debeãt eſſe ſubiecti, iuxta exẽplũ
primi doctoris illius, qui non epiſcopus, ſed preſbyter extitit & monachus. De cuius vita & verbis
nonnulla à diſcipulis eius feruntur ſcripta haberi. Verùm qualiſcunque fuerit ipſe, nos hoc de illo
certum tenemus, quòd reliquit ſucceſſores magna continentia ac diuino amore regulariſque inſti-
tutione inſignes. In tempore quidẽ ſummæ feſtiuitatis dubios † circulos ſequentes, vtpote quibus
† *Quatuorde cimanorum videlicet.* lõgè vltra orbem poſitis, nemo ſynodalia Paſchalis obſeruantiæ decreta porrexerat, tantùm ea quæ
in propheticis, euangelicis & apoſtolicis literis diſcere poterant, pietatis & caſtitatis opera diligen-
ter obſeruantes. Permanſit autem huiuſmodi obſeruantia Paſchalis apud eos tempore non pauco,
hoc eſt, vſque ad annũ dominicæ incarnationis ſeptingenteſimum decimũſextum per annos cen-
tum quinquaginta. At tũc veniẽte ad eos reuerẽdiſſimo & ſanctiſſimo patre & ſacerdote Egbertho G
de natione Anglorum, qui in Hybernia diutius exulauerat pro Chriſto, erátque doctiſſimus in ſcri-
pturis, & longæua vitæ perfectione eximius, correcti ſunt per eum, & ad verum canonicúmque pa-
ſchę diem tranſlati: quem tamen & antea non ſemper in luna quartadecima cum Iudæis, vt quidam
rebantur, ſed in die quidem dominica, alia tamen quàm decebat hebdomada celebrabãt. Sciebant
enim (vt Chriſtiani) reſurrectionem dominicam, quæ prima Sabbati facta eſt, prima Sabbati ſemper
eſſe celebrandam. Sed vt barbari & ruſtici, quando eadem prima Sabbati, quæ nunc Dominica dies
cognominatur, veniret, minimè didicerant. Verũ quia gratia charitatis feruere non omiſerãt, huius
Phil. 3. quoque noticiã rei ad perfectũ percipere meruerunt, iuxta promiſſum Apoſtoli dicentis: Et ſi quid
aliter ſapitis, & hoc quoque vobis Deus reuelauit, de qno plenius in ſequẽtibus ſuo loco dicendum.

De Aidano.

CAP. V. A B hac ergo inſula ab horum collegio monachorum ad prouinciam Anglorum inſtituendam
Boeth. lib. 9. Polyb. lib. 4. hiſt. in Chriſto miſſus eſt Aidanus accepto gradu epiſcopatus, quo tempore eidem monaſterio Segenius H
abbas & preſbyter præfuit. Vnde inter alia viuendi documenta ſaluberrimum abſtinentiæ vel cõti-
nentiæ clericis exemplum reliquit. Cuius doctrinam id maximè commẽdabat omnibus, quòd non
aliter quàm viuebat cum ſuis, ipſe docebat. Nihil enim huius mundi quærere, nil amare curabat.
Segenius. Aidanus vixit vt docuit Cuncta quæ ſibi à regibus vel diuitibus ſeculi donabantur, mox pauperibus qui occurrerent eroga-
re gaudebat. Diſcurrere per cuncta & vrbana & ruſtica loca non equorum dorſo, ſed pedum inceſ-
ſu vectus, niſi ſi maior fortè neceſſitas compuliſſet, ſolebat. Quatenus vbicunque aliquos vel diuites
vel pauperes incedens aſpexiſſet, confeſtim ad hos diuertens, vel ad fidei ſuſcipiendæ ſacramẽtum,
ſi infideles eſſent, inuitaret, vel ſi fideles, in ipſa eos fide cõfortaret, atque ad eleemoſynas bonorúm-
que operum executionem & verbis excitaret & factis. In tantum autem vita illius à noſtri temporis
ſegnitia diſtabat, vt omnes qui cum eo incedebant, ſiue adtõſi ſiue laici meditari deberẽt, id eſt, aut
legendis ſcripturis, aut pſalmis diſcendis operam dare. Hoc erat quotidianũ opus illius, & omnium
qui cum eo erant fratrum, vbicunque locorum deueniſſent. Et ſi fortè eueniſſet (quod tamen rarò
euenit) vt ad Regis conuiuium vocaretur, intrabat cũ vno clerico aut duobus, & vbi paululũ reficie- I
batur, accelerabat ocyus ad legendũ cum ſuis ſiue ad orandum egredi. Cum exẽplis informati, tem
pore illo, religioſi quique viri ac fœminæ, conſuetudinem fecerunt per totum annum, excepta re-
miſſione quinquageſimæ paſchalis, quarta & ſexta Sabbati ieiunium ad nonã vſque horã protelare.
Nunquam diuitibus honoris ſiue timoris gratia ſi qua deliquiſſent reticebat, ſed aſpera illos inue-
ctione corrigebat. Nullam potentibus ſeculi pecuniam, excepta ſolummodo eſca, ſi quos hoſpitio
ſuſcepiſſet, vnquam dare ſolebat. Sed ea potius quæ ſibi à diuitibus donaria pecuniarũ largiebãtur,
Eleemoſyna & captiuorũ redemptio. vel in vſus pauperum (vt diximus) diſpergebat, vel ad redemptionem eorum qui iniuſtè fuerãt ven-
diti, diſpenſabat. Denique multos quos precio dato redemerat, redemptos poſtmodum ſuos diſci-
pulos fecit, atque ad ſacerdotalem vſque gradũ erudiendo atque inſtituẽdo prouexit. Ferũt autem
quia cum de prouincia Scottorum Rex Oſvvaldus poſtulaſſet antiſtitem, qui ſibi ſuæque genti ver-
bum fidei miniſtraret, miſſus fuerit primò alius auſterioris animi vir: qui cũ aliquandiu genti Anglo
rum prædicans nil proficeret, nec libenter à populo audiretur, redierit patriam, atque in conuentu
ſeniorum retulerit, quia nihil prodeſſe docendo genti ad quam miſſus erat potuiſſet, eo quòd eſſent K
homines indomabiles & duræ ac barbaræ mentis. At illi, vt perhibent, tractatum magnum in con-
cilio quid eſſet agendum habere cœperunt, deſiderantes quidem gẽti quam petebant ſalutem eſſe,
ſed non recepto quem miſerant prædicatore dolentes. Tunc ait Aidanus (nam & ipſe cõcilio inter-
erat) ad eum de quo agebatur ſacerdotẽ: Videtur mihi frater, quia durior iuſto in doctis auditoribus
1. Corinth. 3. fuſti, & non eis iuxta apoſtolicam diſciplinam primò lac doctrinæ mollioris porrexiſti, donec pau-
latim enutriti verbo Dei ad capienda perfectiora, & ad faciẽda ſublimiora Dei præcepta ſufficerent.
Quo audito omnium qui conſedebant ad ipſum ora & oculi conuerſi diligenter quid diceret diſcu-
tiebãt, & ipſum eſſe dignum epiſcopatu, ipſum ad erudiendos incredulos & indoctos mitti debere
decernunt. Qui gratia diſcretionis, quæ virtutum mater eſt, ante omnia probatur imbutus, ſicque
Diſcretio mater virtutis. illum ordinantes ad prædicandum miſerunt. Qui vbi tempus accepit ſicut prius moderamine di-
ſcretionis, ita poſtmodum & cæteris virtutibus ornatus apparuit.

HVIVS

Universidad de Deusto Biblioteca

De pietate Oſualdi. CAP. VI.

A HVIVS igitur reuerendiſſimi antiſtitis doctrina Rex Oſvvaldus cũ ea cui præerat gẽte Anglorum inſtitutus, nõ ſolùm incognita progenitoribus ſuis regna cœlorum ſperare didicit: ſed & regna terrarum pluſquam vlli maiorum ſuorum ab eodem vno omnipotenti Deo qui fecit cœlum & terrã conſecutus eſt. Denique omnes nationes & prouincias Britanię quæ in quatuor linguas (id eſt, Britonum, Pictorum, Scottorũ, Anglorũ) diuiſæ ſunt, in ditione accepit. Quo regni culmine ſublimatus, nihilominus (quod mirũ dictu eſt) pauperibus & peregrinis ſemper humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur quòd tẽpore quodã cùm die ſancto Paſchæ cum præfato epiſcopo conſediſſet ad prandium, poſitúſque eſſet in menſa chorã eo diſcus argenteus regalibus epulis refertus, iámque eſſent manus ad panem benedicendum miſſuri, intraſſe ſubitò miniſtrũ ipſius, cui ſuſcipiendorum inopũ erat cura delegata, & indicaſſe Regi quia multitudo pauperũ vndecunque aduenięs maxima per plateas ſederet, poſtulans aliquid eleemoſynæ à Rege. Qui mox dapes ſibimet appoſitas deferri pauperibus, & diſcũ confringi, atque eiſdẽ minutatim diuidi præcepit. Quo viſo põtifex qui aſſide- *Boeth. hiſt. 9. Polyb. 4. Britonum linguæ quatuor.*

B bat, delectatus tali facto pietatis, apprehẽdit dexteram eius, & ait: Nũquam inueteraſcat hęc manus. Quod & ita iuxta votum benedictionis eius prouenit. Nam cũ interfecto illo in pugna manus cum brachio à cætero eſſent corpore reſecatæ, contigit vt hactenus incorruptæ perdurent. Denique in vrbe regia quæ à regina quondã vocabulo Bebba cognominatur, loculo incluſæ argẽteo in eccleſia S. Petri ſeruãtur, ac digno à cũctis honore venerãtur. Huius induſtria regis Deirorũ & Berniciorum prouinciæ, quæ eatenus abinuicem diſcordabant, in vnã ſunt pacem, & velut vnum compaginatæ in populum. Erat autem nepos Eduini regis ex ſorore Acha, dignúmque fuit vt tantus præceſſor talem haberet de ſua conſanguinitate & religionis hæredem & regni. *Oſvvaldi manus eleemoſynaria non corrumpitur.*

Verbum Dei prædicante Byrino Saxones ſuſcipiunt. CAP. VII.

E o tempore gens occidentaliũ Saxonum qui antiquitus Geuiſſe vocabantur, regnante Cynigiſſo fidem Chriſti ſuſcepit, prædicante illis verbum Byrino epiſcopo, qui cum cõſilio papæ Honorij venerat Britanniam, promittens quidem ſe illo præſente in intimis vltra Anglorum partibus, quò nullus doctor præceſſiſſet, ſanctæ fidei ſemina eſſe ſparſurũ. Vnde & iuſſu eiuſdẽ pontificis per Aſte- *Saxones accid. olim Geuiſſe.*

C riũ Genuenſem epiſcopũ in epiſcopatus conſecratus eſt gradũ. Sed Britanniã peruenięs, ac primùm Geuiſſorum gentem ingrediens, cùm omnes ibidẽ paganiſſimos inueniret, vtilius eſſe ratus eſt, ibi potius verbũ Dei prædicare, quàm vltra progrediens eos quibus prædicare deberet, inquirere. Itaque euangelizante illo in præfata prouincia, cùm Rex ipſe cathechiſatus fonte baptiſmi cũ ſua gẽte ablueretur, contigit tunc temporis ſanctiſſimũ ac victorioſiſſimũ Regem Nord Hũbrorum Oſvvaldum affuiſſe, cúmque de lauacro exeuntẽ ſuſcepiſſe, ac pulcherrimo prorſus & Deo dignus cõſortio cuius erat filiã accepturus in coniugem, ipſum prius ſecũda generatione Deo dedicatum ſibi accepit filium. Donauerunt ergo ambo reges eidẽ epiſcopo ciuitatẽ quę vocatur Dorcinca ad faciẽdam inibi ſedem epiſcopalem, vbi factis dedicatíſque eccleſiis, multíſque ad dominũ pro eius labore populis aduocatis, migrauit ad dominum: ſepultúſque in eadem ciuitate, & poſt annos multos Hedde epiſcopatum agente, tranſlatus inde in Vẽtam ciuitatem, atque in eccleſia beatorũ apoſtolorum Petri & Pauli poſitus eſt. Defuncto autẽ & Rege ſucceſſit in regnũ filius eius Cenvvalch, qui & fidẽ & ſacramenta regni cœleſtis ſuſcipere renuit, & non multo poſt etiam regni terreſtris potẽtiam

D perdidit. Repudiata enim ſorore Pendam regis Merciorum, quam duxerat, aliam accepit vxorem. Ideóque bello petitus, ac regno priuatus ab illo, ſeceſſit ad regem Orientalium Anglorũ, cui nomẽ erat Anna, apud quem triẽnio exulans fidem cognouit, ac ſuſcepit veritatẽ. Nam & ipſe apud quem exulabat rex erat vir bonus, & bona ac ſancta ſobole fœlix, vt in ſequentibus docebimus. Cum verò reſtitutus eſſet in regnum Cenvvalch, venit in prouinciam de Hybernia Pontifex quidam, nomine Agilbertus, natione quidem Gallus, ſed tamen legẽdarum gratia ſcripturarũ in Hybernia non paruo tempore demoratus. Coniunxitque ſe regi ſponte miniſterium prædicandi aſſumens, cuius eruditionem atque induſtriam videns rex rogauit eum, accepta ibi ſede epiſcopali, ſuæ gentis manere pontificem. Qui precibus eius annuens multis annis eidem genti ſacerdotali iure præfuit. Tandem rex, qui Saxonum linguam tãtùm nouerat, pertæſus barbaræ loquelæ ſubintroduxit in prouinciam alium ſuæ linguæ epiſcopum, vocabulo VVini, & ipſum in Gallia ordinatũ. Diuidénſque in duas paręcias prouinciam, huic in ciuitate Venta, quæ à gente Saxonũ Vintanceſtir appellatur, ſedẽ epi- *Cenvvalch renuit fidem.* *Agilbertus.*

E ſcopalem tribuit. Vnde offenſus grauiter Agilbertus, quòd hoc ipſo inconſulto ageret Rex, rediit Galliam, & accepto epiſcopatu Pariſiacæ ciuitatis, ibidẽ ſenex & plenus dierum obiit. Non multis autẽ annis poſt abſceſſum eius à Britãnia tranſactis, pulſus eſt VVini ab eodẽ rege de epiſcopatu, qui ſecedens ad regem Merciorum, vocabulo Vulsheri, emit pretio ab eodem ſedem Lõdoniæ ciuitatis ciúſque epiſcopus vſque ad vitæ ſuæ terminum manſit. Sícque prouincia Occidentalium Saxonum tempore non pauco abſque præſule fuit. Quo etiam tempore rex præfatus ipſius gentis grauiſſimis regni ſui damnis ſæpiſſimè ab hoſtibus afflictus, tandem ad memoriã reduxit, quòd eum quem pridem perfidia regno depulerit, fide agnita Chriſti in regnũ reuocauerit. Intellexítque quòd etiã tunc deſtituta pontifice prouincia, rectè pariter diuino fuerit deſtituta præſidio. Miſit ergo legatarios in Galliam ad Agilbertum, ſubmiſſa illum ſatisfactione deprecãs ad epiſcopatum ſuę gentis redire. At ille ſe excuſans, & eò venire non poſſe conteſtans, quia epiſcopatu propriæ ciuitatis ac paręcię te- *Vvinus Simoniacus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

neretur astrictus. Ne tamẽ obnixè petenti nil ferret auxilij, misit pro se illò presbyterũ Eleutherium F
nomine nepotem suum, qui ei si vellet ordinaretur episcopus, dicẽs quòd ipse cum dignum esse epi-
scopatu iudicaret. Quo honorificè à populo & à rege suscepto, rogauerunt Theodorum tunc Ar-
chiepiscopum Dorouernensis ecclesiæ ipsum sibi antistitem consecrari. Qui cõsecratus in ipsa ciui-
tate, multis annis episcopatum Geuissorum ex synodica sanctione solus sedulo moderamine gessit.

Earconbertus idola destruit: Eartongatha, & Edelburg sacrantur deo virgines.

CAP. VIII. *Poly. Hist. Angl. lib. 4. pag 65.*

ANNO dominicæ incarnationis sexcẽtesimo quadragesimo Eadbaldus rex Cantuariorũ tran-
siẽs ex hac vita, Earcõberto filio regni gubernacula reliquit. Quæ ille susceptа viginti quatuor annis
& aliquot mensibus nobilissimè tenuit. Hic primus regum Anglorũ in toto regno suo idola relinqui
ac destrui, simul & ieiunium quadraginta dierum obseruari principali auctoritate præcepit: quæ ne
facilè à quopiam posset contemni, in transgressores dignas & competentes punitiones proposuit.
Cuius filia Eartongatha, vt condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutũ, indesinẽter sem
per seruiens Deo in monasterio, quod in regione Francorũ cõstructum est ab abbatissa nobilissima,
vocabulo Fara, in loco qui dicitur Brige. Nã eo tempore necdum multis in regione Anglorum mo- G
nasteriis constructis, multi de Britannia monasticæ conuersationis gratia Francorum vel Galliarum
monasteria adire solebant, & filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cœlesti copulãdas mittẽbant.
Maximè in Brige & in Calc & in Andilegum monasterio. Inter quas erat Sedrido filia vxoris Annæ
regis orientaliũ Anglorũ, cuius supra meminimus, & filia naturalis eiusdẽ Regis Edelburg: vtraque
cũ esset peregrina prę merito virtutũ eiusdem monasterij Brigẽsis est abbatissa cõstituta. Cuius regis
filia maior Sexburg vxor Earconberti Regis Cantuariorum habuit filiam Eartongatham, de qua su-
mus dicturi. Huius autem virginis Deo dedicatæ multa quidẽ ab incolis loci illius solent opera vir-
tutum & signa miraculorum vsque hodie narrari. Verùm nos de transitu tantùm illius, quo cælestia
regna petiit, aliquid breuiter dicere sufficiat. Imminente ergo die suę vocationis, cœpit circumire in
monasterio casulas infirmarum Christi famularum, earúmque maximè quæ vel ætate prouecta vel
probitate erant morum insigniores, quarum se omnium precibus humiliter commendans, obitum
proximè suum, quem reuelatione didicerat, nõ celabat esse futurum. Quam videlicet reuelationem H
huiusmodi esse perhibebat: Vidisse sese albatorum cateruam hominum idem monasterium intrare,
hósque à se interrogatos quid quærerent, aut quid ibi vellent, respondisse quòd ob hoc illò fuerint
destinati, vt aureum illud numisma, quod cò de Cantio venerat, secum assumerent. Ipsa autẽ nocte
in cuius vltima parte, id est, incipiente aurora, præsentis mundi tenebras transiens, supernam mi-
grauit ad lucem. Multi de fratribus eiusdem monasterij, qui aliis erant in ædibus, iam manifestè se
concentus angelorum psallentium audisse referebant, & sonitum quasi plurimæ multitudinis mo-
nasteriũ ingredientis. Vnde mox egressi dignoscere quid esset, viderũt lucem cœlitus emissam fuis-
se permaximam, quæ sanctã illam animã carnis vinculis absolutã ad æterna patriæ cœlestis gaudia
deducebat. Addunt & alia quæ in ipsa nocte in monasterio eodem diuinitus fuerint ostensa miracu
la. Sed hęc nos ad alia tendentes suis narrare permittimus. Sepultũ est autem corpus venerabile vir-
ginis & spõsæ Christi in ecclesia beati protomartyris Stephani. Placuítque post diem tertiũ vt lapis
quo monumentum tegebatur, amoueretur, & altius in ipso loco reponeretur: quod dum fieret, tãtæ
fragrantiæ suauitas ab imis ebulliuit, vt cunctis qui astabant fratribus & sororibus quasi opobalsami
cellaria esse viderentur aperta. Sed & matertera eius, de qua diximus, Edelburga, & ipsa Deo dilectã I
perpetuæ virginitatis gloriam in magna corporis cõtinentia seruauit, quæ cuius esset virtutis, magis
post mortem claruit. Cũ enim esset abbatissa, cœpit facere in monasterio suo ecclesiã in honorem
omniũ Apostolorũ, in qua suum corpus sepeliri cupiebat. Sed cũ opus idẽ ad mediũ fermè esset per-
ductum, illa ne hoc perficeret morte prærepta est, & in ipso ecclesiæ loco vbi desiderabat, condita.
Post cuius mortem fratribus alia magis curãtibus intermissum est hoc ædificium annis septem, qui-
bus cõpletis statuerunt ob nimietatem laboris structuram funditus relinquere, ossa verò abbatissæ
illo de loco eleuata in ecclesiam quæ esset perfecta ac dedicata transferre. Et aperiẽtes sepulchrum
cius, ita intemeratum corpus inuenere, vt à corruptione cõcupiscentiæ carnalis erat immune, & ita
denuò lotum, atque aliis vestibus indutum, trãstulerunt illud in ecclesiam beati Stephani martyris:
cuius videlicet natalis ibi in magna gloria solet celebrari, die Nonarum Iuliarum.

Eartongathæ de obitu reuelatio.

Angeli psallentes Eartongathæ deferunt animam.

Edelburgæ corpus septennio non corruptum.

Locus occisionis Oswaldi claret miraculis.

CA. IX. REGNAVIT autem Oswaldus rex Christianissimus Nord Humbrorũ nouẽ annos, annume- K
rato etiã illo anno, quem & feralis impietas Regis Britonum & apostasia demens regũ Anglorum
deteſtabilem fecerat. Si quidem (vt supra docuimus) vno animo omnium cõsensu firmatũ est, vt no-
men & memoria apostatarum de catalogo regũ Christianorum prorsus aboleri deberet, neque ali-
quis regno eorum annus adnotari. Quo cõpleto annorũ curriculo occisus est, cõmisso graui prælio,
ab eadem gente pagana, paganóque rege Merciorũ, à quo & prædecessor eius Eduinus peremptus
fuerat, in loco qui lingua Anglorum nuncupatur Maserfelth, anno ætatis suæ trigesimo octauo, die
quinto mensis Augusti. Cuius quanta fides in Deum, quę deuotio mentis fuerit, id post mortem
virtutum miraculis claruit. Namque in loco vbi pro patria dimicans à paganis interfectus est, vsque
hodiè sanitates infirmorũ & hominũ & pecorum celebrari nõ desinunt. Vnde cõtigit vt puluerem
ipsum, vbi corpus eius in terram corruit, multi auferentes, & in aquã mittentes, suis per hoc infirmis
multum

Apostatarum nomen abominabile.

Oswaldi sanguis sanat infirmos.

A multũ cõmodi afferrẽt. Qui videlicet mos adeò increbuit, vt paulatim ablata exinde terra, fossam ad mensuram staturæ virilis altam reddiderit. Nec mirandum, in loco mortis illius infirmos sanari, qui semper dum viueret infirmis & pauperibus cõsulere, & eleemosynas dare, opem ferre nõ cessabat. Et multa quidem in loco illo, vel de puluere loci illius facta virtutum miracula narrãtur: sed nos duo tantũ quæ à maioribus audiuimus, referre satis duximus. Nõ multo post interfectionẽ eius exacto tẽpore contigit vt quidam equo sedens iter iuxta locũ ageret illum, cuius equus subitò lassescere, consistere, caput in terram declinare, spumas ex ore dimittere, & augescente dolore nimio in terram cœpit ruere: desiliuit eques, & stramine substrato cœpit expectare horam qua aut melioratum reciperet iumentum, aut relinqueret mortuum. At ipsum diu graui dolore vexatũ, cũ diuersas in partes se torqueret, repentè volutando deuenit in illud loci, vbi rex memorabilis obcubuit. Nec mora, quiescente dolore cessabat ab insanis membrorũ motibus, & cõsueto equorũ more, quasi post lassitudinẽ in diuersum latus vicissim sese voluere, statimque exurgẽs quasi sanus per omnia vireta herbarum auidius carpere cœpit: quo ille viso, vt vir sagacis ingenij, intellexit aliquid miræ sanctitatis huic *Iumentum curatur.*

B loco, quo equus est curatus inesse. Et posito ibi signo, nõ multo post ascendit equũ, atque hospitium quò proposuerat accessit: quò dum aduenisset, inuenit puellam ibi neptem patrisfamilias lõgo paralysis morbo grauatã. Et cùm familiares domus illius, de acerba puellæ infirmitate ipso præsente quererentur, cœpit dicere ille de loco vbi caballus suus esset curatus. Quid multa? imponentes carro duxerunt ad locum, ibidémque deposuerunt. At illa posita in loco obdormiuit parumper, & vbi eui gilauit, sanatam se ab illa corporis dissolutione sentiens, postulata aqua, ipsa lauit faciẽ, crines cõposuit, caput linteo cooperuit, & cum his qui se adduxerant, sana pedibus incedendo reuersa est.

Eo tempore venit alius quidam de natione Britonum (vt ferunt) iter faciẽs iuxta ipsum locum, CAP. X.

in quo præfata erat pugna completa. Et vidit vnius loci spatium cætero campo viridius ac venustius cœpitque sagaci animo cõiicere quòd nulla esset alia causa insolitæ illo in loco viriditatis, nisi quòd ibidem sanctior cætero exercitu vir aliquis fuisset interfectus. Tulit itaque de puluere terræ illius se cum, illigans in linteo, cogitans quod futurum erat, quia ad medelam infirmantium idẽ puluis proficeret: & pergens itinere suo peruenit ad vicum quendam vespere, intrauitque in domum in qua vi-

C cini cœnantes epulabantur, & susceptus à dominis domus, resedit & ipse cum eis ad conuiuium, appendens linteolũ cũ puluere quẽ attulerat in vno poste parietis. Cúmque diutius epulis atque ebrietati vacarent, accenso grandi igne in medio, contigit volantibus in altum scintillis, culmen domus quod erat virgis contextum atque fœno tectum, subitaneis flammis impleri. Quod cum repentè conuiuæ terrore confusi conspicerent, fugerunt foras, nihil ardenti domui iamiamque perituræ prodesse valentes. Consumpta ergo domo flammis, postis solummodo, in quo puluis ille incluſus *Osvvaldi ei-*

pendebat, tutus ab ignibus & intactus remansit. Qua visa virtute mirati sunt valdè, & perquirentes subtilius inuenerunt quòd de illo loco adsumptus erat puluis, vbi regis Osvvaldi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longè latéque miraculis, multi locum frequentare illum, & sanitatum ibi gratiam capere sibi suisque cœperunt. *pendebat, tutus ab ignibus & intactus remansit. Qua visa virtute mirati sunt valdè, & perquirentes subtilius inuenerunt quòd de illo loco adsumptus erat puluis, vbi regis Osvvaldi sanguis erat effusus. Quibus patefactis ac diffamatis longè latéque miraculis, multi locum frequentare illum, & sanitatum ibi gratiam capere sibi suisque cœperunt.* *neres igni resistunt.*

INTER quæ nequaquam silentio prætereundum reor, quid virtutis ac miraculi cœlestis fuerit CAP. XI.

ostensum, cùm ossa eius inuenta, atque ad ecclesiam in qua nunc seruãtur, translata sunt. Factum est autem hoc per industriam reginæ Merciorum Offridæ, quæ erat filia fratris eius Osvvini, qui post

D illum regni apicẽ tenebat, vt in sequentibus dicemus. Est monasteriũ nobile in prouincia Lindissi, nomine Beardanam, quod eadem regina cũ viro suo Adilredo multũ diligebat, venerabatur, excolebat, in quo desiderabat honoranda patrui sui ossa recõdere. Cúmque venisset carrũ, in quo eadem ossa ducebantur, incumbente vespera, in monasterium præfatum noluerunt ea qui erant in monasterio, libenter excipere: quia etsi sanctum eum nouerant, tamẽ quia de alia prouincia ortus fuerat, & super eos regnum acceperat, veteranis eum odiis etiam mortuum insequebantur. Vnde factum est vt ipsa nocte reliquiæ allatæ foris permanerent, tentorio tamẽ maiore supra carrum in quo inerãt extenso: sed miraculi cœlestis ostensio, quàm reuerenter ea suscipienda à cũctis fidelibus essent, *Osvvaldi reliquiis affulget lux cœlestis.*

patefecit. Nam tota à nocte columna lucis à carro illo ad cœlũ vsque porrecta, omnibus pene eiusdem Lindisfarnæ prouinciæ locis conspicua stabat. Vnde mane facto fratres monasterij illius, qui pridie abnuerant, diligenter ipsi petere cœperũt, vt apud se eadẽ sanctæ ac Deo dilectæ reliquiæ conderentur. Tota igitur ossa intulerunt in thecam, quam in hoc præparauerant, atque in ecclesia, iuxta

E honorem congruum, posuerunt: & vt regia viri sancti persona memoriã haberet æternam, vexillum eius super tumbam ex auro & purpura compositum apposuerunt, ipsámque aquam in qua lauerunt ossa in angulum sacrarij fuderunt. Ex quo tempore factum est vt ipsa terra quæ lauacrum venerabile susceperat, ad abigendos ex obsessis corporibus dæmones gratiæ salutaris haberet effectũ. Denique tempore sequente cùm præfata regina in eodem monasterio moraretur, venit ad salutandam eam abbatissa quædam venerabilis, quæ vsque hodie supereſt vocabulo Edilhit, soror virorũ sanctorum Edelvvini & Aldevvini, quorum prior episcopus in Lindissi prouincia, secundus erat abbas in monasterio quod vocatur Pertaneeu, à quo non longè & illa monasterium habebat. Quum ergo veniens illuc loqueretur cum regina, atque inter alia sermone de Osvvaldo exorto diceret, quòd & ipsa lucem illa ipsa nocte supra reliquias eius ad cœlum vsque altam vidisset, adiecit regina, quòd de puluere pauimenti in quo aqua lauacri illius effusa est, multi iam sanati essent infirmi. At illa pe tit siportionem puluerıs salutiferi dari, & accipiens illigatum panno condidit

Universidad de Deusto Biblioteca

in capsella,& rediit. Trãsacto autem tẽpore aliquanto,cũ esset in suo monasterio, venit illuc quidam F
hospes,qui solebat nocturnis sæpius horis repẽtè ab immundo spiritu grauissimè vexari. Qui quum
benignè susceptus post cœnã in lecto mẽbra posuisset,subitò à diabolo arreptus,inclamare, dẽtibus
frendere,spumare, & diuersis motibus cœpit mẽbra torquere. Cúmque à nullo vel teneri vel ligari
potuisset,cucurrit minister,& pulsans ad ostium,nunciauit abbatissæ. At illa aperiens ianuam mona-
sterij,exiuit ipsa cũ vna sanctimonialiũ fœminarũ ad locũ virorũ,& euocãs presbyterum, rogauit se-
cum venire ad patientem. Vbi cùm veniẽtes viderent multos affuisse qui vexatum tenere, & motus
eius insanos cõprimere conati nequaquã valebãt,dicebat presbyter exorcismũ,& quæcũque pote-
rat,pro sedãdo miseri furore agebat:sed nec ipse quãuis multum laborãs , proficere aliquid valebat.
Cũque nil salutis furenti supereſſe videretur , repentè venit in mentẽ abbatissæ puluis ille præfatus.
Statimque iussit ire ministrã,& capsellã in qua erat adducere. Et cũ illa afferens quæ iussa est,intraret
atriũ domus,in cuius interioribus dęmoniosus torquebatur,cõticuit ille subitò,& quasi in somnum
laxatus deposuit caput,mẽbra in quietẽ omnia cõposuit: cõticuere omnes,intẽtíque ora tenebant,
Dæmoniacus curatur. quẽ res exitũ haberet,soliciti expectãtes. Et post aliquantum horæ spatium resedit qui vexabatur,& G
grauiter suspirãs,Modò,inquit,sanũ sapio: recepi enim sensum animi mei. At illi sedulò sciscitaban-
tur quomodo hoc contigisset. Qui ait: Mox vt virgo hæc cum capsella quam portabat apprẽpinqua
uit atrio domus huius,discessere omnes qui me premebant spiritus maligni,& me relicto nusquam
comparuerunt. Tunc dedit ei abbatissa portiunculã de puluere illo,& sic data oratione à presbytero
noctem illam quietissimam duxit : neque aliquid ex toto nocturni timoris aut vexationis ab anti-
quo hoste pertulit.

CAP. XII. SEQVENTE dehinc tempore fuit in eodem monasterio puerulus quidã lõgo febriũ incom-
modo grauiter vexatus : qui cùm die quadã solicitus horã accessionis expectaret, ingressus ad eum
quidam de fratribus: Vis,inquit,mi nate doceam te quomodo cureris ab huius molestia languoris?
Surge,inquit,ingredere ecclesiam,& accedens ad sepulchrum OSVVALDI,ibi reside,& quietus manẽs
adhæreas tumbę: vide ne exeas inde,nec de loco moueris,donec hora recessionis febriũ transierit,
tunc ipse intrabo,& educam te inde. Fecit vt ille suaserat: sedentémque eum ad tumbã sancti,infir-
mitas tangere nequaquam præsumpsit,quoniam in tantum timens aufugit,vt nec secunda die, nec H
tertia,nec vnquã exinde eum auderet cõtingere. Quod ita esse gestum,qui referebat mihi frater in-
de aduenies , adiecit quòd eo adhuc tempore quo mecum loquebatur,supereſſet in eodem mo-
nasterio iam iuuenis ille in quo tunc puero factum erat hoc miraculum sanitatis. Nec mirandum,
Sanctorum oratio. preces Regis illius iam cum domino regnantis multum valere apud eum, qui tẽporalis regni quon-
dam gubernacula tenẽs, magis pro æterno regno semper laborare ac deprecari solebat. Denique fe
runt,quia à tẽpore matutinæ laudis sæpius ad diem vsque in orationibus perstiterit, atque ob cre-
brum morẽ orandi,siue gratias agendi domino , semper vbicunque sedens supinas super genua sua
manus habere solitus sit. Vulgatum est autem & in cõsuetudinem prouerbij versum, quòd etiam in-
OSVVALDUS orando meritur. ter verba orationis vitam finierit. Namque cum armis & hostibus circunseptus,iamiámque videret
se esse perimendum, orauit ad dominũ pro animabus exercitus sui. Vnde dicũt in prouerbio : Deus
miserere animabus,dixit OSVVALDUS cadẽs in terrã. Ossa illius translata & condita sunt in monaste-
rio quod diximus. Porrò caput & manus cum brachiis à corpore præscisas iussit rex qui occiderat in
stipitibus suspendi. Quò post annũ deueniẽs cũ exercitu successor regni eius OSVVINUS abstulit ea,& I
caput quidẽ in cœmiterio Lindisfarnẽsis ecclesiæ: in regia verò ciuitate manus cũ brachiis cõdidit.

CAP. XIII. NEC solùm inclyti fama viri Britanniæ fines lustrauit vniuersos , sed etiam trans Oceanum
longè radios salutiferæ lucis spargens Germaniæ simul & Hyberniæ partes attigit. Denique reue-
rendissimus antistes Acca solet referre,quia cum Romam vadẽs apud sanctissimum Frisonum gẽtis
episcopum VVillibrordum cum suo antistite VVilfrido moraretur, crebrò eum audiret quæ de mi-
randis reliquiis eiusdem reuerendissimi Regis in illa prouincia gesta fuerint narrare. Et in Hybernia
cum presbyter adhuc peregrinam pro æterna patria duceret vitã, rumorẽ sanctitatis eius in ea quo-
que insula longè latéque iam percrebuisse ferebat. E quibus vnũ quod inter alia retulit miraculum
præsenti nostræ historiæ inserendum credidimus. Tẽpore, inquit , mortalitatis quæ Britanniã Hy-
berniámque lata strage vastauit, percussus est eiusdem clade pestis inter alios scholasticus quidã de
genere Scottorum,doctus quidem vir studio literarum,sed erga curam perpetuæ suæ saluationis nil
omninò studij & industriæ gerens : qui cùm se morti proximum videret, timere cœpit & pauere, ne K
mox mortuus ob merita scelerum ad inferna claustra raperetur. Clamauítque quum essem in vicino
positus,& inter ægra tremens suspiria,flebili voce talia mecum querebatur: Vides , inquit, quia iam
crescente corporis molestia ad articulum subeũdæ mortis compellor : nec dubito me post mortem
corporis statim ad perpetuam animæ mortem rapiendum,ac infernalibus subdendum esse tormen
tis,qui tempore non pauco inter studia diuinæ lectionis vitiorum potius implicamentis quàm diui-
nis solebam seruire mandatis. Ineſt autem animo (si mihi pietas diuina aliqua viuendi spatia dona-
uerit) vitiosos mores corrigere,& ad imperium diuinæ voluntatis totam ex integro mentem vitám-
que transferre. Verùm noui,non hoc esse meriti mei,vt inducias viuendi vel accipiam,vel me acce-
pturum esse cõfidam,nisi fortè misero mihi & indigno veniam per auxilium eorum qui illi fideliter
seruierunt,propitiari dignatus fuerit. Audiuimus enim,& fama est celeberrima , quòd fuerit in gẽte

vestra

A ueſtra rex mirandæ ſanctitatis, vocabulo Oſvvaldus, cuius excellentia fidei & virtutis etiã poſt mortem virtutum frequentium operatione claruerit. Precórq; ſi aliquid reliquiarum illius penes te depoſitum habeas, afferas mihi, ſi fortè mihi dominus per eius merita miſereri voluerit. At ego reſpondi: Habeo quidem de ligno in quo caput eius occiſi à paganis infixum eſt, & ſi firmo corde credideris, poteſt diuina pietas per tanti meritum viri & huius vitæ ſpatia longiora concedere, & ingreſſu tu vitæ perennis dignum reddere. Nec moratus illi integram ſe in hoc habere fidem reſpondebat. Tunc benedixi aquam, & aſtulam roboris præfati immittens, obtuli ægro potãdum. Nec mora, melius habere cœpit, & conualeſcens ab infirmitate multo deinceps tempore vixit, totóque ad Deum corde & opere conuerſus, omnibus vbicunque perueniebat clementiam pij conditoris, & fidelibus eius famuli gloriam prædicabat.

Ad Oſvvaldi reliquias moriturus ſuſcitatur.

Paulino Ithamar ſucceſſit, Oſvvin occiditur.

TRANSLATO ergo ad cœleſtia regna Oſvvaldo ſuſcepit regni terreſtris ſedẽ pro eo frater eius CAP. XIIII.
Oſvvin iuuenis triginta circiter annorum, & per annos vigintiocto laborioſiſſimè tenuit. Impugna-
B tus videlicet à pagano rege Penda, & ab ea quæ fratrem eius occiderat pagana gente Merciorum, & à filio quoq; ſuo Alefrido, necnon & à fratruo, id eſt, fratris ſui qui ante eum regnauit filio Adilualdo, cuius anno ſecundo, hoc eſt, ab incarnatione dominica anno ſexcẽteſimo quadrageſimoquarto, reuerendiſſimus pater Paulinus quondam quidem Eboracenſis, ſed tunc epiſcopus Rhofenſis ciuitatis, tranſiit ad Dominum ſexto Iduum Octobrium die. Qui decẽ & nouem annos & menſes duos & viginti vnum dies epiſcopatum tenuit. Sepultúſque eſt in ſecretario beati apoſtoli Andreæ, quod rex Edilbertus à fundamentis in eadem Rhofi ciuitate conſtruxit. In cuius locum Honorius archiepiſcopus ordinauit Ithamar, oriundum quidem de gente Cantuariorum, ſed vita & eruditione anteceſſoribus ſuis æquandum. Habuit autem Oſvvin primus regni ſui tẽporibus conſortem regię dignitatis vocabulo Oſvvini, de ſtirpe regis Eduini, hoc eſt, filiũ Oſrici, de quo ſupra retulimus, virum eximiæ pietatis & religionis, qui prouinciæ Deirorum ſeptem annis in maxima omnium rerum affluentia, & ipſe amabilis omnibus præfuit. Sed nec cum eo ille qui cæteram transhumbranæ gentis
C partem ab Aquilone, id eſt, Bernicioru prouinciam regebat, habere pacem potuit, quinpotius ingraueſcentibus cauſis diſſenſionum miſerrima hunc cæde peremit. Siquidem congregato cõtra inuicem exercitu, cùm videret ſe Oſvvinus cum illo qui plures habebat auxiliarios, nõ poſſe bello confligere, ratus eſt vtilius tunc dimiſſa intentione bellandi ſeruare ſe ad tempora meliora. Remiſit ergo exercitum quem congregauerat, ac ſingulos domum redire præcepit à loco qui vocatur Vvilfares Duun, id eſt, mons Vvilfari, & eſt à vico Cataractone decem fermè milia paſſuum contra ſolſtitialem occaſum ſecretus. Diuertítque ipſe cum vno tantùm milite ſuo fideliſſimo, nomine Condheri celandus in domo comitis Hunualdi, quem etiam ipſum ſibi amiciſſimum autumabat. Sed heu proh dolor, longè aliter erat. Nam ab eodem comite proditum eum Oſvvino cum præfato ipſius
D milite per præfectum ſuum Ediluinum deteſtanda omnibus morte interfecit. Quod factum eſt die tertiadecima Kalendarum Septembrium, anno regni eius nono, in loco qui dicitur Ingethlingum, vbi poſtmodum caſtigandi huius facinoris gratia monaſterium conſtructum eſt, in quo pro vtriuſq; regis, & occiſi videlicet, & eius qui occidere iuſſit, animæ redemptione quotidiè domino preces offerri deberent. Erat autem rex Oſvvinus & aſpectu venuſtus, & ſtatura ſublimis, & affatu iucundus, & moribus ciuilis, & manu omnibus nobilibus ſimul atque ignobilibus largus. Vnde contigit vt ob regiam eius & animi & vultus & meritorum dignitatem ab omnibus diligeretur, & vndique ad eius miniſterium de cunctis propè prouinciis viri etiam nobiliſſimi concurrerent. Cuius inter cæteras virtutis & modeſtiæ, & (vt ita dicam) ſpecialis benedictionis glorias etiam maxima fuiſſe fertur humilitas, vt vno probare ſat erit exemplo. Donauerat equum optimum antiſtiti Aidano in quo ille quamuis ambulare ſolitus vel amnium fluenta tranſire, vel ſi alia quælibet neceſſitas inſiſteret, viam peragere poſſet, cui cùm paruo interiecto tempore pauper quidam occurreret, eleemoſynam petẽs, deſiliens ille præcepit equum ita vt erat ſtratus regaliter pauperi dari. Erat enim multum miſericors & cultor pauperum, ac velut pater miſerorum. Hoc cùm regi eſſet relatum, dicebat epiſcopo, cùm fortè ingreſſuri eſſent ad prandium: Quid voluiſti domine antiſtes equum regium quem te conueniebat proprium habere, pauperi dare? Nunquid nõ habuimus equos viliores plurimos, & alias ſpecies quæ ad pauperum dona ſufficerent, quamuis illum eis equum non dares, quem tibi ſpecialiter
E poſſidendum elegi? Cui ſtatim epiſcopus: Quid loqueris, inquit, rex? Num tibi carior eſt ille filius æquè quàm ille filius Dei? Quibus dictis intrabant ad prandendum, & epiſcopus quidem reſidebat in ſuo loco. Porrò rex venerat de venatu, & cœpit conſiſtens ad focum calefieri cum miniſtris. Et repentè inter calefaciendum recordans verbi quod dixerat illi antiſtes, diſcinxit ſe gladio ſuo, & dedit illum miniſtro, feſtinúſque accedens, ante pedes epiſcopi corruit, poſtulans vt ſibi placatus eſſet, Quia nunquam, inquit, deinceps aliquid loquar de hoc, aut iudicabo quid vel quantum de pecunia noſtra filiis Dei tribuas. Quod videns epiſcopus multum pertimuit, ac ſtatim exurgens leuauit eum, promittens ſe multum illi eſſe placatum, dummodo illi reſidens ad epulas triſtitiã deponeret. Dúmque rex iubente ac poſtulante epiſcopo lætitiam reciperet, cœpit contra epiſcopus triſtis vſque ad lachrymarum profuſionem effici. Quem dum presbyter ſuus lingua patria, quam rex & domeſtici eius nõ nouerant, quare lachrymaretur interrogaſſet: Scio, inquit, quòd non multo tempore victu-

Oſvvin regnat. Polyd. lib. 4. hiſt. An. Dn. 644.

Oſvvinus regni conſors.

Oſvvinus prædicti interimitur.

Aidanus æquũ donat pauperi.

Aidanus prædicti regis obi

tum. Reges si bonæ, muneris est Dei: si mali, sunt flagella populi. Gregor.

rus est rex. Nunquam enim vidi antehac humilem regem. Vnde animaduerto citius illum ex hac F
vita rapiendum. Non enim digna est hæc gens talem habere rectorem. Nec multo pòst dira antistitis præsagia tristi regis funere, de quo supra diximus, impleta sunt. Sed & ipse antistes Aidan nõ plus quàm duodecimo post occisionem regis quem amabat die, id est, pridie Kalendarum Sptembrium, de seculo sublatus perpetua laborum suorum à domino præmia recepit.

CAP. XV.

Aidani episcopi virtutes & miracula.

QVI cuius meriti fuerit etiam miraculorum signis internus arbiter edocuit. E quibus tria memoriæ causa ponere satis sit. Presbyter quidam nomine Vtta, multæ grauitatis ac veritatis vir, & ob id omnibus, etiam ipsis principibus seculi, honorabilis, cum mitteret Cantiam ob adducendam coniugem regi Osvvini, filiam videlicet Eduini regis Eanfledã, quæ occiso patre illuc fuerat adducta: qui terrestri quidẽ itinere illò venire, sed nauigio cum virgine redire disponebat: accessit ad episcopum Aidanum, obsecrans eum pro se suisque qui tunc iter erant aggressuri domino supplicare. Qui benedicens illos, ac Domino commendans, dedit etiam oleum sanctificatum. Scio, inquiẽs, quia vbi na-

Aidanus tẽpestatem prædicit.

uem ascenderitis, tempestàs vobis & ventus contrarius superueniet. Sed tu memento vt hoc oleum quod tibi do, mittas in mare, & statim quiescentibus ventis, serenitas maris vos læta prosequetur, & G
cupito itinere domum remittet. Quæ cuncta vt prædixerat antistes, ex ordine completa sunt. Equidem imprimis furentibus vndis pelagi tentabant nautæ anchoris in mare missis nauem retinere, ne-

Oleo sacro sedatur maris tempestas.

que hoc agentes aliquid proficiebant. Cúmq; mergentibus vndique & implere incipiẽtibus nauem fluctibus, mortem sibi omnes imminere, iamiámque adesse viderent, tandem presbyter reminiscẽs verba antistitis, assumpta ampulla misit de oleo in pontum, & statim vt prædictum erat suo quieuit à feruore. Sícque factum est vt vir Dei per prophetiæ spiritum tempestatẽ prædixerit futuram, & per virtutem eiusdem spiritus hanc exortam, quãuis corporaliter absens, sopiuerit. Cuius ordinẽ miraculi non quilibet dubius relator, sed fidissimus mihi nostrę Ecclesiæ presbyter Cynimund vocabulo narrauit, qui se hoc ab ipso Vtta presbytero, in quo & per quem completum est, audisse perhibebat.

CAP. XVI.

Bebbæ oppidũ siue Debbæ. Polyd. lib. 4. histor.

ALIVD eiusdem patris memorabile miraculum ferunt multi, qui nosse potuerunt. Nam cùm tempore episcopatus eius hostilis Merciorum exercitus Penda duce Nord Humbrorum regiones impia clade longè latéque deuastans, peruenit ad vrbem vsque regiam, quæ ex Bebbæ quondam reginæ vocabulo cognominatur, cámque cum neque armis, neque obsidione capere poterat, flammis H
absumere conatus est, discisísque vinculis quæ in vicinia vrbis inuenit, aduexit illò plurimam congeriem trabium, tignorum, parietum, virgeorum, aliarúmque rerum, & his vrbem in magna altitudine circundedit à parte quæ terræ est contigua. Et dum ventum opportunum cerneret illato igne comburere vrbem nisus est. Quo tempore reuerẽdissimus antistes Aidan in insula Farne quæ duobus fermè milibus passuum ab vrbe procul abest, morabatur. Illò enim sæpius secretè orationis & silentij causa secedere consueuerat. Denique vsque hodie locum sedis illius solitariè in eadem insula

Aidanus incendium orãdo depellit, vt & Melitus cap. 7. lib. 2.

solent ostẽdere. Qui cùm ventis furẽtibus globos ignis ac fumum supra muros vrbis exhalare conspiceret, fertur eleuatis ad cœlum oculis manibúsque cum lachrymis dixisse: Vide Domine quanta mala facit Penda. Quo dicto statim mutati ab vrbe venti, in eos qui accenderent flammarum incendia retorserunt, ita vt aliqui læsi, omnes territi impugnare vltra vrbem cessarent, quam diuinitus iuuari cognouerant.

CAP. XVII.

HVNC cùm dies mortis egredi è corpore cogeret, completis annis episcopatus sui septemdecim erat in villa regia non longè ab vrbe de qua præfati sumus: in hac enim habens Ecclesiam & cubi- I
culum, sæpius ibidem diuerti ac manere, atq; inde ad prædicandum circumquaque cõsueuerat exire, quod ipsum & in aliis villis regiis facere solebat, vtpotè nihil propriæ possessionis excepta Ecclesia sua & adiacentibus agellis habens. Tetenderunt ergo ei ægrotanti tentorium ad Occidentalem Ecclesiæ partem, ita vt ipsum tentorium parieti hæreret Ecclesiæ. Vnde factum est vt adeliuis de-

Aidani dies obitus.

stinæ, quæ extrinsecus Ecclesiæ pro munimine erat apposita, spiritum vitæ exhalaret vltimum. Obiit autem decimoseptimo episcopatus sui anno, pridie Kalendarum Septembrium. Cuius corpus mox inde translatum ad insulam Lindisfarnensium atque in cœmiterio fratrum sepultum est. At interiecto tempore aliquanto, cum fabricata esset ibi Basilica maior, atque in honorem beatissimi apostolorum principis dedicata, illò ossa eius translata, atque ad dexteram eius altaris iuxta veneration em

Sina Aidano succedit.

tanto pontifice dignam condita sunt. Successit verò ei in episcopatum Sinan, & ipse illo ab Hij Scottorum insula ac monasterio destinatus, ac tempore non pauco in episcopatu permãsit. Contigit autem post aliquot annos vt Penda Merciorum rex cum hostili exercitu hæc in loca perueniens, cum K
cuncta quæ poterat ferro flammáque perderet, vicúsque ille in quo antistes obiit vnà cum Ecclesia

Sedes obitus Aidani flãmis resistit.

memorata flammis absumeretur. Sed mirum in modum sola illa destina cui incumbens obiit, ab ignibus circuncincta vorantibus, absumi non potuit. Quo claresceute miraculo mox ibidem Ecclesia restaurata, & hæc eadem destina in munimentum est parietis, vt antè fuerat, forinsecus appositа. Rursúmque peracto tempore aliquanto euenit per culpam incuriæ vicum eundem & ipsam pariter Ecclesiam ignibus consumi, sed nec tunc quidem eandem tangere flãma destinam valebat. Et cum magno vtique miraculo ipsa eius foramina ingrediẽs quibus ædificio erat affixa perderet, ipsam tamen lædere nullatenus sinebatur. Vnde tertia ædificata ibi Ecclesia destinã illam nõ vt antea de foris in fulcimentũ domus apposuerunt, sed intro ipsam Ecclesiam in memoriam miraculi posuerunt,

vbi in-

A vbi intrantes genu flectere ac misericor diæ cœlesti supplicare deberẽt. Cõstátq; multos ex eo tẽpore gratiam sanitatis in eodem loco con secutos, quinetiam astulis ex ipsa destina excisis, & in aquam missis plures sibi suisque languorũ remedia conquisiere. Scripsi hæc de persona & operibus viri præfati, nequaquam in eo laudans, aut eligens hoc quod de obseruatione Paschæ minus perfectè sapiebat, imò hoc multum detestans, sicut in libro quem de tẽporibus composui, manifestissimè probaui. Sed quasi verax historicus simpliciter ea quæ de illo siue per illum sunt gesta describẽs, & quæ laude sunt digna in eius actibus laudans, atque ad vtilitatem legentium memoriæ cõmendans: studiũ videlicet pacis & charitatis, cõtinentiæ & humilitatis, animũ iræ & auaritiæ victorem, superbiæ simul & vanæ gloriæ contemptorem: industriam faciendi simul & docendi mandata cœlestia, solertiam & vigiliarum, auctoritatem sacerdote dignam, redarguendi superbos, ac potentes pariter & infirmos consolandi, ac pauperes recreandi, vel defendendi clementiam: qui (vt breuiter multa comprehendã) quantũ ab eis qui illũ nouere didicimus, nil ex omnibus quæ in euãgelicis, siue apostolicis, siue propheticis literis facienda cognouerat, prætermittere, sed cuncta pro suis viribus operibus

B explere curabat. Hæc in præfato antistite multũ cõplector & amo, quia nimirũ hæc Deo placuisse non ambigo. Quòd autem pascha non suo tempore obseruabat, vel canonicum eius tempus ignorans, vel suæ gentis autoritate, ne agnitum sequeretur, deuictus, non approbo, nec laudo. In quo tamen hoc approbo, quia in celebratione sui paschæ non aliud corde tenebat, venerabatur, & prædicabat, quàm quod nos, id est redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, ascensionem in cœlos mediatori Dei & hominum hominis Iesu Christi. Vnde & hanc non, vt quidã falsò opinantur, quartadecima luna in qualibet feria cum Iudæis, sed die dominica semper agebat à luna quartadecima vsque ad vicesimam, propter fidem videlicet dominicæ resurrectionis quam vna sabbati factam, propter spem nostræ resurrectionis, quam eandem vnam sabbati, quæ nunc dominica dies dicitur, veraciter futuram sancta ecclesia credebat.

Eius libri ca. 43. celebratio Paschæ miraculo ostenditur.

Aidani episcopi encomiũ

De Sigberti vita & obitu.

CAP. XVIII

H I S temporibus regni Orientalium Anglorum post Eorpvvaldũ Redualdi successorẽ Sigbertus

C frater eius præfuit, homo bonus ac religiosus, qui dudũ in Gallia dum inimicitias Redualdi fugiens exularet lauacrum baptismi percepit, & patriam reuersus, vbi regno potitus est, mox ea quæ in Galliis bene disposita vidit, imitari cupiens, instituit scholam in qua pueri literis erudirentur, iuuante se episcopo Felice, quem de Cantia acceperat, eisque pædagogos ac magistros iuxta morem Cantuariorum præbente: tantúmque Rex ille cœlestis regni amator factus est, vt ad vltimum relictis regni negociis, & cognato suo Ecgrico commendatis, qui & antea partem eiusdem regni tenebat, intraret monasterium quod sibi fecerat, atque accepta tõsura, pro æterno magis regno militare curaret. Quod dũ multo tempore faceret, cõtigit gentẽ Merciorũ duce rege Pẽda aduersus Orientales Anglos in bello procedere. Qui dũ se inferiores in bello hostibus conspicerent, rogauerunt Sigbertum

D ad confirmandũ milites secum venire in præliũ. Illo nolente ac cõtradicente, inuitũ de monasterio eruentes duxerũt in certamen, sperãtes minus animos militũ trepidare, minus præsente duce quondã strenuissimo & eximio posse de fuga meditari. Sed ipse professionis suę nõ immemor, dũ opimo esset vallatus exercitu, nõ nisi virgã tamẽ habere in manu voluit: occisúsq; est vnà cũ rege Ecgrico, & cunctus eorũ, insistentibus paganis, cæsus siue dispersus exercitus. Successor autem regni illorum factus est Anna filius Eni de regio genere vir optimus atque optimæ genitor sobolis: de quibus in sequentibus suo tempore dicendum est. Qui & ipse postea ab eodem pagano Merciorum duce, à quo & prædecessores eius, occisus est.

Polyd. lib. 4. hist. Angl.

Sigbertus scholam instituit.

Sigbertus fit monachus an. do. 630. secũdum Polyd.

De S. Furseo.

CAP. XIX.

V E R V M dũ adhuc Sigbertus regni insulas teneret, superuenit de Hybernia vir sanctus nomine Furseus, verbo & actibus clarus, sed egregiis insignis virtutibus, cupiens pro domino, vbicunq; sibi opportunũ inueniret, peregrinam ducere vitam. Qui cùm ad prouinciam Orientalium peruenisset Anglorũ, susceptus est honorificè à rege præfato, & solitum sibi opus euangelizandi exequens, multos & exemplo virtutis & incitamento sermonis vel incredulos ad Christum conuertit, vel etiã credentes amplius in fide atque amore Christi confirmauit. Vbi quadam infirmitate corporis arreptus, angelica meruit visione perfrui, in qua admonitus est, cœpto verbi ministerio sedulus insistere, vigi-

E liísque cõsuetis & orationibus indefessus incũbere: eo quòd certus sibi exitus esset, sed incerta eiusdẽ exitus hora futura, dicente Domino: Vigilate itaque, quia nescitis diẽ neque horam. Qua visione cõfirmatus, curauit locũ monasterij, quem à præfato rege Sigberto acceperat, velocissimè cõstruere ac regularibus instituere disciplinis. Erat autem monasterium syluarum & maris vicinitate amœnũ, constructum in castro quodam, quod lingua Anglorum Cnobhersburg, id est vrbs Cnobheri vocatur: quod deinde rex prouinciæ illius Anna, ac nobiles quique augustioribus ædificiis ac donariis adornauerunt. Erat autẽ vir iste de nobilissimo genere Scottorum: sed longè animo nobilior, quàm carne. Ab ipso tempore pueritiæ suæ curam non modicam lectionibus sacris simul & monasticis exhibebat disciplinis, & quod maximè sanctos decet, cuncta quæ agenda didicerat, solicitus agere curabat. Quid multa? procedente tẽpore & ipse sibi monasterium, in quo liberius cœlestibus studiis vacaret, cõstruxit. Vbi correptus infirmitate (sicut libellus de vita eius cõscriptus sufficiẽter edocet) raptus est è corpore. Et à vespera vsque ad Galli cantum corpore exutus, angelicorũ agminũ & aspe-

Visio angelica.

Furseus extruit monast.

ctus intueri & laudes beatas meruit audire. Referre autē erat solitus, quòd apertè eos inter alia teso- F
Psal. 83. nare audiret: Ibunt sancti de virtute in virtutem. Et iterum: Videbitur Deus Deorum in Syō. Qui re-
Ibidem. ductus in corpore, & die tertia rursum eductus, vidit nō solùm maiora beatorum gaudia, sed & ma-
ximа malignorum spirituum certamina, qui crebris accusationibus improbi iter illi cœleste inter-
cludere cōtendebant: nec tamen protegentibus eum angelis, quicquā proficiebāt. De quibus omni
bus si quis plenius scire vult, id est, quāta fraudis solertia dæmones & actus eius, & verba superflua,
& ipsas etiā cogitationes, quasi in libro descriptas replicauerint, quæ ab angelis sanctisq; ac viris iu-
stis sibi inter angelos apparentibus læta vel tristia cognouerit, legat ipsum de quo dixi libellum vitę
eius, & multum ex illo (vt reor) profectus spiritalis accipiet. In quibus tamen vnum est, quod & nos
in hac historia ponere, multis cōmodum duximus. Cùm ergo in altum esset elatus, iussus est ab an-
gelis qui eum ducebant respicere in mundum. At ille oculos in inferiora deflectens, vidit quasi val-
lem tenebrosam subtus se in imo positam. Vidit & quatuor ignes in aëre non multo abinuicē spatio
distantes. Et interrogās angelos qui essent hi ignes, audiuit hos esse ignes qui mundū succendentes
Ignes mundū consumpturi. essent consumpturi. Primū mendacij, cùm hoc quod in baptismo abrenunciare nos sathanæ & om- G
nibus operibus eius promisimus, minimè implemus. Secūdum cupiditatis, cū mundi diuitias amo-
ri cælestiū præponimus. Tertiū dissensionis, cum animas proximorum etiā in superuacuis rebus of-
fendere nō formidamus. Quartū impietatis, cum infirmiores spoliare & eis fraudem facere pro ni-
hilo ducimus. Crescentes verò paulatim ignes vsque adinuicē sese extenderunt, atque in immēsam
adunatæ sunt flāmam. Cúmq; appropinquassent, pertimescens ille dicit Angelo, Domine ecce ignis
mihi appropinquat. At ille, Quod nō incēdisti, inquit, nō ardebit te. Nā etsi terribilis iste & grandis
esse rogus videtur, tamen iuxta merita operum singulos examinat, quia vniuscuiusque cupiditas in
Purgatorius ignis. hoc igne ardebit. Sicut enim quis ardet in corpore per illicitam voluptatem, ita solutus corpore ar-
debit per debitam pœnā. Tūc vidit vnū de tribus angelis, qui sibi in tota vtraq; visione ductores af-
fuerunt, præcedentem ignis flammas diuidere, & duos ab vtroque latere circūuolantes, ab ignium
se periculo defendere. Vidit autem & dæmones per ignem volātes, incendia bellorū constra iustos
struere, sequuntur aduersus ipsum accusationes malignorum, defensiones spirituum, bonorū copio- H
sior cœlestium agminum visio. Sed & virorum de sua natione Scottorū, quos olim sacerdotali gra-
du non ignobiliter potitos fama iam vulgante compererat, à quibus non pauca quæ vel ipsi vel om-
nibus qui audire vellent, multum salubria essent, audiuit. Qui cum verba finissent, & cum angelicis
spiritibus ipsi quoque ad cœlos redirent, remanserunt cum beato Furseo tres angeli de quibus dixi-
Angeli reducunt ad vitā Furseum. mus, qui eum ad corpus referrent. Cúmq; præfato igni maximo appropiaret, diuisit quidem Ange-
lus sicut prius ignem flammæ, sed vir Dei vbi ad patefactā vsque inter flammas ianuam peruenit, ar-
ripientes immūdi spiritus vnum de eis quos in ignibus torrebāt, iactauerunt in eū, & contingentes
humerū, maxillámque eius incenderunt. Cognouítq; hominem, & quòd vestimentū eius moriētis
acceperit, ad memoriam reduxit, quem angelus sanctus statim apprehendens in ignem reiecit. Di-
cebátque hostis malignus: Nolite repellere quem ante suscepistis. Nam sicut bona eius peccatoris
suscepistis, ita & de pœnis eius participes esse debetis. Contradicens angelus: Non (inquit) hoc pto-
pter auaritiam, sed propter saluandam eius animam suscepit. Cessauítq; ignis: & conuersus ad eum
angelus, Quod incendisti, inquit, hoc arsit in te. Si enim huius viri in peccatis suis mortui pecuniam I
non accepisses, nec pœna eius in te arderet. Et plura locutus, quid erga salutem eorum qui pœnite-
rent esset agendum, salubri sermone edocuit. Qui postmodum in corpore restitutus, omni vitæ suæ
Æ dustionis signū in corpore mansit quod anima pertulit. tempore signum incendij quod in anima pertulit, visibile cunctis in humero maxilláque portauit.
Mirúmq; in modum quòd anima in occulto passa sit, caro palam præmonstrabat. Curabat autē sem
per, sicut & antea consueuerat, omnibus opus virtutum & exemplis ostendere, & prædicare sermo-
nibus. Ordinē autē visionum suarū illis solummodo, qui propter desideriū compunctionis interro-
gabāt, exponere volebat. Supereſt adhuc quidā frater senior monasterij nostri, qui narrare solet, di-
xisse sibi quendā multum veracem ac religiosum hominem, quòd ipsum Furseū viderit in prouincia
Orientaliū Anglorum, illáque visiones ex ipsius ore audierit: adiiciénsq;, quòd tēpus hyemis fuerit
acerrimum & glacie constrictū, cùm sedēs in tenui veste vir iste inter dicendū propter magnitudinē
memorati timoris vel suauitatis quasi in mediæ æstatis caumate sudauerit. Cùm ergo, vt ad superio-
ra redeamus, multis annis in Scottia verbum Deo omnibus annunciās, tumultus irruentium tur-
barum nō facilè ferret, relictis omnibus quæ habere videbatur, ab ipsa quoque insula patria discef- K
sit: & paucis cū fratribus per Britones in prouinciā Anglorum deuenit, ibiq; prædicās verbū Dei, vt
diximus, monasteriū nobile cōstruxit. Quibus ritè gestis, cupiēs se ab omnibus seculi huius & ipsius
quoque monasterij negotiis alienare, reliquit monasterium, & animarum cutā fratri suo Fullano &
presbyteris Gobbano & Dicullo, & ipse ab omnibus mūdi rebus liber in anachoretica cōuersatio-
ne vitā finire dispossuit. Habuit alterum fratrem vocabulo Vltanum, qui de monasterij probatione
diuturna ad eremiticam vitam peruenerat. Hunc ergo solus petens, annum totū cum eo in conti-
nentia & orationibus, in quotidianis manuum vixit laboribus. Dein turbatā incursione gentilium
prouinciam videns, & monasteriis quoque periculum imminere præuidens, dimissis ordinatè om-
nibus nauigauit Galliam, ibíque à Rege Francorum Lothovvio vel patricio Helconualdo honori-
ficè susceptus, monasteriū cōstruxit in loco Latiniaco nominato. Ac nō multo pòst infirmitate cor-

reptus

A reptus diem clausit vltimum. Cuius corpus idem Hereconualdus patritius accipiés, seruauit in porticu quodam ecclesiæ, quam in villa sua, cui nomen erat Perroma, faciebat, donec ipsa ecclesia dedicaretur. Quòd cùm post dies viginti sex esset factũ, & corpus ipsum de porticu ablatũ, prope altare esset recondendũ, inuentum est ita illæsum, ac si eadẽ hora de hac luce fuisset egressus. Sed & post annos quatuor cõstructa domũcula cultiore receptui corporis eiusdem, ad Orientem altaris adhuc sine macula corruptionis inuentũ ibidem digno cũ honore translatum est. Vbi merita illius multis sæpè cõstat Deo operante claruisse virtutibus. Hæc & de corporis eius incorruptione breuiter attigimus, vt quanta esset viri sublimitas legentibus notius existeret. Quę cũcta in libello eius sufficientius, & de aliis commilitonibus ipsius quisquis legerit, inueniet. *Fursei corpus non corrumpitur.*

Successio aliquorum episcoporum.

INTEREA defuncto Felice Orientaliũ Anglorũ episcopo, post decẽ & septẽ annos accepti episcopatus Honorius loco eius ordinauit Thomã diaconũ eius de prouincia Giruiorũ, & post annos sui episcopatus quinque de hac vita subtracto Beretgilsum cognomine Bonifacium de prouincia B Cãtuariorũ loco eius substituit. Et ipse quoque Honorius postquam metas sui cursus impleuit, migrauit ex hac luce anno ab incarnatione Domini septingentesimo quinquagesimo tertio, pridiè kalendarũ Octobrium, & cessante episcopatu per annũ & sex menses electus est archiepiscopus cathedræ Dorou ernensis sextus Deusdedit de gente Occidentalium Saxonum. Quẽ ordinaturus venit illuc Ithamar antistes ecclesiæ Rhofensis. Ordinatus est autem die septimo kalendarũ Aprilium, & rexit ecclesiam annos nouem, menses quatuor, duos dies, & ipso defuncto Ithamar consecrauit pro eo Damianum, qui de genere Australium Saxonum erat oriundus. CAP. XX. *Honorij obitus.* *Deusdedit.*

Angli mediterranei fiunt Christiani.

HIS temporibus Middelẽgli, id est, mediterranei Angli sub principe Penda filio Pendan regis sidem & sacramenta veritatis perceperunt. Qui cùm esset iuuenis optimus, ac regis nomine ac persona dignissimus, prælatus est à patre regno gentis illius. Venitque ad regẽ Nord Hũbrorum Osvvi, postulãs filiam eius Alchfledan sibi coniugẽ dari, neq; aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidem Christi ac baptisma cum gente cui præerat acciperet. At ille audita prædicatione veritatis, & C promissione regni cœlestis, spęq; resurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter se Christianũ fieri velle confessus est, etiam si virginẽ non acciperet, persuasus maximè ad percipiendã fidem à filio Regis Osvvi nomine Alchfrido, qui erat cognatus & amicus eius, habens sororẽ ipsius coniugẽ, vocabulo Cymburgã, filiam Pendan regis. Baptizatus est ergo à Finano episcopo cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus, eorumque famulis vniuersis, in vico regis illustri qui vocatur Admurum. Et acceptis quatuor presbyteris, qui ad docendam baptizandámque gentẽ illius & eruditione & vita videbantur idonei, multo cum gaudio reuersus est. Erant autẽ presbyteri Cedda & Adda & Betti & Diuna, quorum vltimus natione Scottus, cæteri fuere Angli. Adda autẽ erat frater Vttan presbyteri illustris, & abbatis monasterij quod vocatur ad Capreæ caput, cuius suprà meminimus. Venientes igitur in prouinciã memorati sacerdotes cũ principe prædicabãt verbũ, & libẽter auditi sunt: multiq; quotidiè & nobiliũ & infimorũ abrenũciata sorde idololatriæ, fidei sunt fonte abluti. Nec prohibuit Pẽda rex quin etiã in sua, hoc est, Merciorũ natione verbum (si qui vellent audire) prædicaretur. Quin potius odio habebat & despiciebat eos, quos fide Christi imbutos opera D fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos & miseros esse eos qui Deo suo in quem crederent, obedire contemnerent. Cœpta sunt hæc biennio ante mortẽ Pendæ regis. Ipso autẽ occiso, cũ Osvvi Rex Christianissimus regnum eius acciperet (vt in sequentibus dicemus) factus est Diuma vnus ex præfatis quatuor sacerdotibus episcopus mediterraneorũ Anglorũ simul & Merciorũ ordinatus à Finano episcopo. Paucitas enim sacerdotũ cogebat vnũ antistitẽ duobus populis præfici. Qui cũ pauco sub tẽpore non paucã domino plebem acquisisset, defunctus est apud mediterraneos Anglos in regione quę vocatur in Feppingũ. Susceptq; pro illo episcopatũ Ceollach, & ipse de natione Scottorũ: qui non multo post episcopatu relicto reuersus est ad insulam Hij, vbi plurimorum caput, & arcem Scotti habuere cœnobiorum. Succedente illo in episcopatum Trumhere viro religioso & monachica vita instituto, natione quidẽ Anglo, sed à Scottis ordinato episcopo, quòd temporibus Vulfheri regis (de quo in sequentibus dicemus) factum est. CAP. XXI. *Polyd. lib. 4.* *Penda rex baptizatur.* *Penda oderat infideles.*

Anglosaxones fidem recuperant.

E Eo tempore etiam Orientales Saxones fidem quam olim expulso Mellito antistite abiecerant instãtia regis Osvvi receperunt. Erat enim rex eiusdem gentis Sigbert, qui post Sigbertũ cognomento paruũ regnauit amicus eiusdem Osvvi regis qui cum frequenter ad eum in prouinciã Nord Humbrorum veniret, solebat eũ hortari, ad intelligendum deos esse non posse, qui hominum manibus facti essent, Dei creandi materiam viuã lignum vel lapidem esse non posse, quorũ reciſuræ vel igni absumerẽtur, vel in vasa quælibet humani vsus formarentur, vel certè despectui habita, foras proiicerentur, & pedibus cõculcata in terrã verterentur: Deũ potius intelligendũ maiestate incõprehensibilem, humanis oculis inuisibilem, omnipotentem & æternũ, qui cœlum, & terrã, & humanum genus creasset, regeret & iudicaturus esset orbẽ in æquitate, cuius sedes æterna meritóq; intelligendũ, quia omnes qui volũtatẽ eius à quo creati sunt, disceret & facerẽt, æterna ab illo præmia essent percepturi. Hæc & huiusmodi multa cũ rex Osvvi regi Sigberto amicabili & quasi fraterno consilio, CAP. XXII. *Polyd. hist. Angl. lib. 4.* *Contra idola.* *Sigbertus sacro fonte tingitur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

sępè inculcaret, tandē iuuante amicorum consensu credidit,& facto cū suis consilio, cum exhorta- F
tione fauentibus cunctis & annuentibus fidei,baptizatus est cū eis à Finano episcopo in villa regia
cuius supra meminimus,quæ cognominatur Ad murū:est enim iuxta murū quo olim Romani Bri-
tanniā insulā præcinxere,duodecim milibus passuū à mari Oriētali secreta.Igitur rex Sigbert æter-
ni regni iā ciuis effectus,tēporalis sui regni sedē repetiit,postulans ab Osvvi rege vt aliquos sibi do-
ctores daret qui gētē suā ad fidēChristi cōuerterēt,ac fonte salutari abluerēt. At ille mittēs ad prouin
ciā mediterraneorum Anglorū clamauit ad se virū Dei Cedd,&dato illi socio altero quodā presby-
tero, misit prædicare verbū genti Orientalium Saxonum. Vbi cùm omnia perambulantes multam
domino ecclesiam congregassent,contigit quodam tempore eundem Cedd redire domum,ac per-
uenire ad ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquiū Finani episcopi,qui vbi prosperatū ei opus
euangelij comperit,fecit eum episcopum in gente Orientalium Saxonum,vocatis ad se in minister-
Cedd creatur episcopus. rium ordinationis aliis duobus episcopis. Qui accepto gradu episcopatus rediit ad prouinciam, & G
maiore auctoritate cœptum opus explens,fecit per loca ecclesias,presbyteros & diaconos ordina-
uit,qui se in verbo fidei & ministerio baptizandi adiuuarent,maximè in ciuitate quæ lingua Saxonū
Ithancestir appellatur. Sed & in illa quæ Tilaburg cognominatur, quorum prior locus est in ripa
Pente amnis,secundus in ripa Tamensis in quibus collecto examine famulorū Christi disciplinam
vitæ regularis,inquantum rudes adhuc capere poterant,erudiri docuit.Cúmq; tempore non pauco
in præfata prouincia gaudente rege, congaudente vniuerso populo,vitæ cœlestis institutio quoti-
dianū sumeret augmentū,contigit ipsum regē instigante omnium bonorū inimico propinquorum
Rex quòd li-berius parce-ret occiditur. suorum manu interfici.Erant autē duo germani fratres qui hoc facinus patrarūt: qui cùm interro-
garentur cur hoc facerēt,nihil aliud respōdere potuerunt nisi ob hoc se iratos fuisse & inimicos regi
quòd ille nimium suis parcere soleret inimicis, & factas ab eis iniurias mox obsecrantibus placida
mēte dimitteret. Talis erat culpa regis pro qua occideretur,quòd euangelica præcepta deuoto cor-
de seruaret,in qua tamen morte eius innoxia,iuxta prædictum viri Dei, vera est eius culpa punita.
Habuerat enim vnus ex his qui eum occiderant comitibus illicitum coniugiū,quod cùm episcopus
prohibere & corrigere non posset,excommunicauit eum,atque omnibus qui se audire vellēt, præ- H
cepit ne domum eius intrarēt,neque de cibis illius acciperēt.Contēpsit hoc rex præceptū, & roga-
tus à comite intrauit epulaturus domū eius,qui cū abisset,obuiauit ei antistes. At rex intuēs eū, mox
tremefactus desiliuit de equo,cecidítq; ante pedes eius veniā reatus sui postulans. Nā & episcopus
pariter desiliuit,sederat enim & ipse in equo: iratus autem tetigit regem iacentem virga quam te-
nebat manu,& pontificali auctoritate protestans: Dico tibi,inquit,quia noluisti te cōtinere à domo
perditi & damnati illius,tu in ipsa domo mori habes.Sed credendum est,quia talis mors viri religio-
si non solùm talem culpam diluerit,sed etiā meritum eius auxerit. Quia nimirum ob causam pieta-
Suidhelmus. tis,quæ propter obseruantiam mādatorum Christi contigit.Successit autē Sigberto in regnū Suid-
helmus filius Sexbaldi,qui baptizatus est ab ipso Cedde in prouincia Orientaliū Anglorum,in vico
regio qui dicitur Rendlesham,id est,mansio Rendili.Suscepítque eum ascendētem de fonte sancto
Edeluualdus rex ipsius gentis Orientalium Anglorum,frater Annæ regis eorundem.

Cedd episcopus locum monasterij consecrat.

CAP.XXIII SOLEBAT autem idem vir Domini,cùm apud Oriētales Saxones episcopatus officio fungeretur, I
sæpius etiam suam,id est,Nord Humbrorum prouinciam exhortandi gratia reuisere. Quē cū Edil-
vvaldus filius Osvvaldi regis,qui in Deirorū partibus regnū habebat,virū sanctum & sapientē pro-
búmque moribus videret,postulauit eum possessionē terræ aliquam à se,ad construēdum monaste-
rium,in quo ipse rex & frequentius ad deprecandū Dominum,verbúmque audiendum aduenire,&
defunctos sepelire deberet. Nā & ipsum fideliter credidit,multum iuuari eorum orationibus quo-
tidianis,qui illo in loco Domino seruirēt.Habuerat autem idem rex secum fratrē germanū eiusdem
episcopi vocabulo Celin,virum æquè Deo deuotū,qui & ipsi ac familiæ ipsius verbū & sacramēta
fidei(erat enim presbyter)ministrare solebat,per cuius notitiam maximè ad diligendum noscēdúm
que episcopum peruenit.Fauens ergo votis regis antistes,elegit sibi locum monasterij construendi,
in montibus arduis ac remotis.In quibus latronum magis latibula ac lustra ferarum quàm habita-
Esaiæ 35. cula fuisse videbantur hominum,vt iuxta prophetiam Esaiæ,in cubilibus in quibus prius dracones
habitabāt,orirentur viro calami & iunci,id est,quòd fructus bonorum operum ibi nascerētur, vbi
prius vel bestiæ cōmorari,vel homines bestialiter viuere cōsueuerāt.Studens autē vir domini acce- K
ptū monasterij locū primò precibus ac ieiuniis à pristina flagitiorū sorde purgare, & sic in eo mona-
sterij fundamenta iacere postulauit à rege, vt sibi per totum quadragesimæ tēpus quod instabat fa-
Consecratio monasterij. cultatem ac licētiam ibidem orationis causa demorādi cōcederet.Quibus diebus cunctis, excepta
dominica,ieiunium ad vesperam iuxta morem protelans,nec tunc nisi panis permodicum & vnum
ouum gallinaceum cū paruo lacte aqua mixto percipiebat.Dicebat enim hāc esse cōsuetudinē eo-
rū à quibus normam disciplinæ regularis didicerat,vt accepta nuper loca ad faciendū monasterium
vel ecclesiam,prius orationibus ac ieiuniis Domino consecrēt. Cúmque decē dies quadragesimæ
restarent,venit qui clamaret eum ad regem. At ille ne opus religiosum negotiorum regalium causa
intermitteretur,petiit presbyterum suum Cymbellū,qui etiā frater germanus erat ipsius pia cœpta
complere.Cui cùm ille libenter acquiescceret,expleto studio ieiuniorū & orationis,fecit ibi mona-
sterium,

A sterij, quod nunc Lestinghen vocatur, & religiosis moribus iuxta ritum Lindisfarnensium, vbi educatus erat, instituit. Qui cùm annis multis & in præfata prouincia episcopatũ administraret, & huius quoque monasterij statutis præpositis curam gereret, casu contigit vt ad ipsum monasterium tẽpore mortalitatis aduenies tactus ibidem infirmitate corporis obiret. Qui primò quidem foris sepultus est: tẽpore autem procedente in monasterio ecclesia est in honorem beatæ Dei genitricis, de lapide facta, & in illa corpus ipsius ad dexteram altaris reconditũ. Dedit autem episcopus regendum post se monasterium fratri suo Ceadda, qui postea episcopus factus est, vt in sequentibus dicemus. Quatuor siquidem quos diximus germani fratres Cedd & Cymbil & Ceulin & Ceadda (quod rarò inuenitur) omnes sacerdotes domini fuere præclari, & duo ex eis etiã summi sacerdotij gradu functi sunt. Cum ergo episcopũ defunctum ac sepultũ in prouincia Nord Humbrorum audirẽtur, fratres qui in monasterio eius erant in prouincia Orientalium Saxonũ, venerũt illo de suo monasterio homines circiter triginta, cupiẽtes ad corpus sui patris aut viuere (si sic Deo placeret) aut moriẽtes ibi sepeliri. Qui libenter à suis fratribus & cõmilitonibus susceptí, omnes ibidem superueniẽte præ-
B fatæ pestilẽtiæ clade defuncti sunt, excepto vno puerulo quẽ orationibus patris sui à morte cõstat esse seruatũ. Nã cum multo post hęc tempore viueret, & scripturis legendis operã daret, tandẽ didicit se aqua baptismatis non esse regeneratũ, & mox fonte lauacri salutaris ablutus, etiã postmodum ad ordinem presbyterij promotus est, multísque in ecclesia vtilis fuit. De quo dubitandum nõ crediderim, quin intercessionibus (vt dixi) sui patris, ad cuius corpus dilectionis ipsius gratia venerat, sit ab articulo mortis retentus, vt & ipse sic mortem euaderet æternam, & aliis quoque fratribus ministerium vitæ ac salutis docendo exhiberet.

Lestinghen monasterũ.

Puer diuinitus seruatur ad baptismũ.

Mercij Penda rege occiso fidem suscipiunt.

CAP. XXIIII

His temporibus rex Osvvi cum acerbas & intolerabiles pateretur irruptiones sæpè dicti regis Merciorũ, qui fratrẽ eius occiderat, ac vltimum necessitate cogente, promisit se ei innumera & maiora quàm credi potest, ornamenta regia, vel donaria in pretium pacis largiturum, dũmodo ille domũ rediret, & prouincias regni eius vsque ad internecionem vastare desineret. Cúmq; rex perfidus,
C nullatenus precibus illius assensum præberet, qui totã eius gentem paruo vsq; ad magnũ delere atque exterminare decreuerat, respexit ille ad diuinæ auxilium pietatis, quo ab impietate barbarica posset eripi: votóq; se obligãs, Si paganus (inquit) nescit accipere nostra donaria, offeramus ei qui nouit, domino Deo nostro. Vouit ergo quòd si victor existeret, filiã suã domino sacra virginitate dicãdã offerret, simúlq; duodecim possessiones prædiorum ad cõstruenda monasteria donaret, & sic cũ paucissimo exercitu se certamini dedit. Denique fertur quòd tricies maiorem pagani habuerint exercitum: siquidem ipsi triginta legiones ducibus nobilissimis instructas in bello habuere. Quibus Osvvi rex cum Alchfrido filio perparuum (vt dixi) habens exercitũ, sed Christo duce cõfisus accurrit. Nam alius filius eius Ecfrid eo tempore in prouincia Merciorum apud reginã Cinuise obses tenebatur. Filius autem Osvvaldi regis Edelvvad, qui eis auxilio esse debuerat, in parte erat aduersariorũ, eisdémque contra patriam & patruum suum pugnaturis ductor extiterat, quamuis ipso tẽpore pugnãdi sese pugna subtraxerat, euentúmq; discriminis tuto in loco expectabat. Inito ergo certamine fugati sunt & cæsi pagani duces regis triginta, & qui ad auxiliũ venerant, penè omnes inter-
D fecti, in quibus Edilhere, frater Annæ regis Orientalium Anglorum, qui post eum regnauit auctor ipse belli, perditis militibus sine auxiliis interemptus est. Et à propè fluuium Iuvvet pugnatum est, qui tunc præ inundantia pluuiarum latè alueum suum, imò omnes ripas suas transierat, contigit vt multo plures aqua fugientes quàm bellantes perderet ensis. Tunc rex Osvvi iuxta quod domino vouerat, pro collata sibi victoria gratias Deo referens, dedit filiam suam Elfledam, quæ vixdũ vnius anni ætatem impleuerat, perpetua ei virginitate cõsecrandã, donatis insuper duodecim possessiunculis terrarũ, in quibus ablato studio militiæ terrestris, ad exercendã militiam cœlestem, supplicandúmque pro pace gentis eius æterna deuotioni sedulæ monachorum locus facultátsq; suppeteret: è quibus videlicet possessiunculis sex in prouincia Deirorum, sex in Berniciorum dedit. Singulæ verò possessiones decem erant familiarum, id est, simul omnes cẽtum viginti. Intrauit autẽ præfata regis Osvvi filia Deo dicanda monasteriũ quod nuncupatur Herutheu, id est, insula cerui, cui tunc Hilda abbatissa præfuit. Quæ post bienniũ comparata possessione decẽ familiarũ in loco qui dicitur Streaneshalch, ibi monasterium construxit: in quo memorata regis filia primò discipula vitæ regularis,
E deindè etiã magistra extitit, donec cõpleto sexaginta annorũ numero ad cõplexum & nuptias spõsi cœlestis virgo beata intraret. In quo monasterio & ipsa, & pater eius Osvvi, & mater eius Eanfled, & pater matris eius Eduinus, & multi alij nobiles in ecclesia S. Petri Apostoli sepulti sunt. Hoc autem bellũ rex Osvvi in regione Loidis tertiodecimo regni sui anno decimoseptimo die kalẽdarũ Decẽbriũ, cũ magna vtriusq; populi vtilitate cõfecit. Nã & suã gentẽ ab hostili paganorũ depopulatione liberauit, & ipsam gentem Merciorum finitimarúmque prouinciarum defecto capite perfido, ad fidei Christianæ gratiam cõuertit. Primus autem in prouincia Merciorum simul & Lindisfarorum ac mediterraneorum Anglorũ factus est episcopus Diuma (vt supra diximus) qui apud mediterraneos Anglos defunctus est. Secundus Cellach, qui relicto episcopatus officio viuens ad Scottiam rediit, vterque de genere Scottorũ. Tertius Trumhere de natione quidẽ Anglorũ, sed doctus & ordinatus à Scottis, qui erat abbas in monasterio quod dicitur Ingethlingũ, ipse est locus in quo occisus est rex

Penda vicinis gentibus bellum infert.

Osvvi filiam vouet Deo.

Pagani vincuntur numero potiores.

Dona Osvvi monast.

Universidad de Deusto Biblioteca

Osvvi, vt supra meminimus. Nam regina Eansled propinqua eius, ob castigationem necis eius iniu- F
stæ, postulauit à rege Osvvi, vt donaret ibi locũ monasterio construendæ præfato Dei famulo Tun-
Monasteriorũ preces. here: quia propinquus & ipse erat regis occisi. In quo videlicet monasterio orationes assiduæ pro
vtriusque regis, id est, & occisi, & eius qui occidere iussit, æterna salute fierent. Idem autem rex Osv-
vin tribus annis post occisionem Pendan Regis Merciorum gentis, necnon & cæteris australium
prouinciarum populis præfuit, qui etiam gentem Pictorum maxima ex parte regno Anglorum sub-
iecit. Quo tempore donauit præfato Penda filio regis Pendam, eo quòd esset cognatus suus, regnũ
australium Merciorum, qui sunt (vt dicũt) familiarũ quinque miliũ discreti fluuio Treanta ab aqui-
Pendam regem vxor occidit. Polyd. lib 4. lonaribus Merciis, quorum terra est familiarum septem miliũ: sed idem Penda proximo vere mul-
tum nefariè peremptus est, proditione (vt dicunt) cõiugis suæ, in ipso tempore festi Paschalis. Com-
pletis autem tribus annis post interfectionem Penda regis, rebellauerunt aduersus regem Osvvi du-
ces gentis Merciorum Immin & Eaba & Eadbert, leuato in regem Vulfhere filio eiusdem Pendan
adolescente, quem occultum seruauerant. Et electis principibus regis, nõ proprij fines suos fortiter
simul & libertatem receperunt. Sicque cum suo rege liberi, Christo vero regi pro sempiterno in cœ- G
lis regno seruire gaudebant. Præfuit autem rex idem genti Merciorum annis decem & septem. Ha-
buitque primum episcopum Trumhere, de quo supra diximus, secũdum Iaromã, tertium Ceaddan,
quartum VVinfridum. Omnes hi per ordinem sibimet succedentes sub rege Vulfhere gẽtis Mer-
ciorum Episcopatu sunt functi.

Quæstio paschalis obseruantiæ.

CAP. XXV. INTEREA Aidano episcopo de hac vita sublato Finan pro illo gradum episcopatus à Scottis or-
dinatus ac missus acceperat, qui in insula Lindisfarnensi fecit ecclesiã episcopali sede congruã. Quã
tamen more Scottorum non de lapide, sed de robore secto totam composuit atque arundine texit.
Dedicatur ecclesia. Quam tempore sequente reuerendissimus archiepiscopus Theodorus in honorẽ beati Petri apo-
stoli dedicauit. Sed episcopus loci illius Eadbert ablata arundine plumbi laminis eam totã, hoc est,
& tectum & ipsos quoque parietes eius cooperire curauit. His tẽporibus quæstio facta est frequens
& magna de obseruatione paschæ, confirmantibus eis qui de Cantia vel de Galliis aduenerãt, quòd H
Scotti dominicum paschæ diem cõtra vniuersalis ecclesiæ morẽ celebrarent. Erat in his acerrimus
veri paschæ defensor nomine Ronã, natione quidẽ Scottus, sed in Galliæ vel Italiæ partibus regula
ecclesiasticæ veritatis edoctus, qui cum Finano confligens multos quidem correxit, vel ad solertio-
Paschatis obseruatio antea lib. 2. cap. 19. postea lib. 5. cap. 22. rem veritatis inquisitionem accẽdit, nequaquam tamen Finanũ emẽdare potuit, quin potius quòd
esset homo ferocis animi, acerbiorẽ castigando, & apertũ veritatis aduersariũ reddidit. Obseruabat
autẽ Iacob diaconus quõdã (vt supra docuimus) venerabilis archiepiscopi Paulini, verũ & catholicũ
Dies palmarum. paschа cũ omnibus quos ad correctionis viã erudire poterat. Obseruabat & regina Eanfeld cũ suis,
iuxta quod in Cãtia fieri viderat, habens secũ de Cãtia presbyterũ catholicæ obseruationis nomine
Romanũ. Vnde nonnunquã cõtigisse fertur illis tẽporibus, vt bis in anno vno paschа celebraretur.
Et cũ rex paschа dominicũ solutis ieiuniis faceret, tunc regina cũ suis persistens adhuc in ieiunio diẽ
palmarũ celebraret. Hæc autẽ dissonantia paschalis obseruantiæ viuente Aidano patienter ab om-
nibus tolerabatur, qui patenter intellexerat, quia etsi paschа contra morẽ eorũ qui ipsum miserant
facere nõ potuit, opera tamen fidei, pietatis & dilectionis, iuxta morẽ omnibus sanctis consuetũ di- I
ligenter exequi curauit. Vnde ab omnibus, etiam his qui de paschа aliter sentiebant, meritò diligebatur, nec solũ à mediocribus, verùm ab ipsis quoque episcopis Honorio Cantuariorum, & Felice Orientaliũ Anglorũ venerationi habitus est. Defuncto autem Finano, qui post illum fuit, cum Colmanus in episcopatu succederet, & ipse missus à Scottia grauior de obseruatione paschæ, necnon & de aliis ecclesiasticæ vitæ disciplinis cõtrouersia nata est. Vnde meritò mouit hæc quæstio sensus & corda multorum timentiũ, ne fortè accepto Christianitatis vocabulo, in vacuum currerent aut cu-
An. dõ. 664. currissent. Peruenit & ad ipsas principũ aures, Osvvi videlicet regis & filij eius Alchfridi, quia nimi-
tum Osvvi à Scottis edoctus ac baptizatus, illorum etiam lingua optimè imbutus, *nil melius* quàm
quod illi docuissent antumabat. Porrò Alchfrid magistrum habuit eruditionis Christianæ Vilfri-
dum virum doctissimum. Nam & Romam prius propter doctrinam Ecclesiasticam adierat, & apud
Dalphinum Archiepiscopum Galliarum Lugduni multum temporis egerat, à quo etiam tonsuræ
Ecclesiasticæ coronam susceperat. Huius doctrinam omnibus Scottorum traditionibus iure præfe-
Tonsura Ecclesiastica, postea lib. 5. cap. 23. rendam sciebat. Vnde ei etiam donauerat monasterium quadraginta familiarum, in loco qui dici- K
tur Humpum. Quem videlicet locum paulò antè eis qui Scottos sequebantur in possessionem
monasterij dederat. Sed quia illi postmodum, data sibi optione, magis loco cedere, quàm suam
mutare consuetudinem volebant, dedit eum illi qui dignam loco & doctrinam haberet & vitam.
Venerat eo tempore Agilbertus Occidẽtalium Saxonum Episcopus, cuius supra meminimus, ami-
cus Alchfridi Regis & VVilfridi abbatis ad prouinciã Nordan Humbrorum, & apud eos aliquan-
diu demorabatur, qui etiam Vuilfridum rogatu Alchfridi in præfato suo monasterio presbyterum
fecit: habebat autem secum ipse presbyterum nomine Agathonẽ. Mota ergo ibi quæstione de pa-
schа, vel tonsura, vel aliis rebus Ecclesiasticis, dispositum est, vt in monasterio, quod dicitur Strenaes-
halch, quod interpretatur sinus fari, cui tũc Hilda abbatissa Deo deuota fœmina præfuit, synodus
fieret, & hęc quęstio terminari deberet. Venerũtq; illò reges ambo, pater scilicet & filiꝰ, episcopi Col-

man

A mâ cũ clericis suis de Scotio. Agilbertus cum Agathone & Vuifrido presbyteris Iacobus & Romanus in horum parte erãt. Hilda abbatissa cum suis in parte Scottorum, in qua erat etiam venerabilis episcopus Cedda iamdudum ordinatus à Scottis, vt suprà docuimus, qui & interpres in eo concilio vigilantissimus vtriusque partis extitit. Primúsque rex Osvvi, præmissa præfatione, quòd oporteret eos qui vni Deo seruirent, vnam viuendi regulam tenere, nec discrepare in celebratione sacramentorum cœlestium, qui vnum omnes in cœlis regnum expectarent, inquirendum potius quæ esset verior traditio, & hanc ab omnibus communiter esse sequendam. Iussit primò dicere Episcopum suum Colmanum qui esset ritus, & vnde originem ducens ille quem ipse sequeretur. Tunc Colmanus, Pascha, inquit, hoc quod agere soleo à maioribus meis accepi, qui me huc episcopum miserunt, quod omnes patres nostri viri Deo dilecti eodẽ modo celebrasse noscuntur. Quod ne cui contemnendum & reprobandum esse videatur, & ipsum est quod beatus euangelista Ioãnes, discipulus specialiter domino dilectus, cum omnibus quibus præerat ecclesiis celebrasse legitur. Quo hæc & his similia dicente, iussit rex & Agilbertum proferre in medium, morem suę obseruationis, vnde imB tium haberet, vel qua hunc auctoritate sequeretur: respondit Agilbertus: Loquatur obsecro vice mea discipulus meus Vilfrid presbyter, quia vnum ambo sapimus cum cæteris qui hic assident ecclesiasticæ traditionis cultoribus, & ille melius ac manifestius ipsa lingua Anglorum, quàm ego per interpretem, potest explanare quæ sentimus. Tunc Vilfrid iubente rege vt diceret, ita exorsus est: Pascha quod facimus, inquit, vidim⁹ Romæ vbi beati apostoli Petrus & Paulus vixere, docuere, passi sunt, & sepulti, ab omnibus celebrari, hoc in Italia, hoc in Gallia quas discendi vel orandi pertransiuimus, ab omnibus agi conspeximus. Hoc Africam, Asiam, & Aegyptum, Græciam, & omnem orbem quacunque Christi ecclesia diffusa est, per diuersas nationes ac linguas, vno ac non diuerso temporis ordine geri comperimus, præter hos tantùm & obstinationis eorum complices, Pictos dico, & Britones, cum quibus de duabus vltimis Oceani insulis, his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant. Cui hæc dicenti respondit Colmanus: Mirum quare stultum appellare velitis laborem nostrum, in quo tanti apostoli qui super pectus domini recumbere dignus fuit exempla sectamur, cum ipsum sapientissimè vixisse omnis mundus nouerit. At Vilfridus: Absit, inquit, vt Iohannem stultitiæ reprehendamus, cum scita legis Moysaicæ iuxta literam seruaret, iudaizante adC huc in multis ecclesia, nec subitò valentibus apostolis, omnem legis obseruantiam, quæ à Deo instituta est, abdicare: quomodo simulachra, quæ à dæmonibus inuenta sunt, repudiare omnes qui ad fidem veniunt necesse est, videlicet ne scandalum facerent eis qui inter gentes erant Iudæis. Hinc est enim quòd Paulus Timotheum circumcidit, quòd hostias in templo immolauit, quòd cũ Aquila & Priscilla caput Corinthi totondit: ad nihil videlicet vtile nisi ad scandalum vitandum Iudæorum. Hinc quod eidem Paulo Iacobus ait: Vides frater, quot milia sunt in Iudæis, qui crediderunt, & omnes ij æmulatores sunt legis: nec tamen hodiè clarescente per mundum euangelio necesse est, imò nec licitum fidelibus vel circuncidi, vel hostias Deo victimarum offerre carnaliũ. Itaque Ioannes secundum legis consuetudinem decimaquarta die mensis primi, ad vesperam incipiebat celebrationem festi paschalis, nil curans vtrum hæc sabbato, an alia qualibet feria proueniret. At verò cùm Romæ prædicaret, memor quia dominus prima sabbati resurrexit à mortuis, ac mundo spemD resurrectionis contulit, ita pascha faciẽdum intellexit, vt secundum consuetudinem ac præcepta legis, decimamquartam lunam primi mensis, æquè sicut Ioannis Orientem ad vesperam semper expectaret. Et hac exorta, si dominica dies (quæ tunc prima sabbati vocabatur) erat mane ventura, in ipsa vespera pascha dominicum celebrare incipiebat, quomodo & nos omnes hodiè facere solemus: sin autem dominicam non proximo mane post lunam decimamquartam, sed sextadecima, aut septimadecima, aut alia qualibet luna, vsque ad vicesimamprimam esset ventura, expectabat eam, & præcedente sabbato vespere sacrosancta paschæ solennia inchoabat. Sicque fiebat vt dominica paschæ dies, non nisi à quintadecima luna vsque ad vicesimamprimam seruaretur. Neque hæc euangelica & apostolica traditio legem soluit, sed potius adimplet, in qua obseruandum pascha à quartadecima luna primi mensis ad vesperam, vsque ad vicesimamprimam lunam eiusdem mensis ad vesperam præceptum est, in quam obseruantiam imitandam, omnes sancti Iohannis successores in Asia post obitum eius, & omnis per orbem ecclesia cõuersa est, & hoc esse verum pascha hoc solum fideE libus celebrandum Niceno concilio, non statutum nouiter, sed confirmatum est, vt ecclesiastica docet historia. Vnde constat vos Colmane neque Iohannis (vt autumatis) exempla sectari, neque Petri, cuius traditioni scientes contradicitis, neque legi, neque euãgelio, in obseruatione vestri paschę congruere. Ioannes enim ad legis Moysaicæ decreta tempus paschale custodiens, nil de prima sabbati curabat, quod vos non facitis, qui non nisi prima sabbati pascha celebratis. Petrus à decima quinta luna vsque ad vicesimam primam diem paschæ dominicum celebrabat, quod vos non facitis, qui à decimaquarta vsque ad vicesimam lunam diem dominicum paschæ obseruatis, ita vt tertiadecima luna ad vesperam sæpius pascha incipiatis, cuius neque lex vllam fecit mentionem, neque auctor ac dator euangelii Dominus in ea, sed in quartadecima luna vel vetus pascha manducauit ad vesperam, vel noui Testamenti sacramenta in commemorationem suæ passionis ecclesiæ celebranda tradidit. Itémque lunam vigesimamprimam, quam lex maximè celebrandam commendauit, à celebratione vestri paschæ funditus eliminatis. Sicque vt dixi in celebratione summæ festi-

Cedda episcopum interpres.

Ioan. Euang. pascha celebrat.

Niceph. lib. 12. cap. 34.

Act. 21.

Euseb. lib. 5. cap. 24. & 25.

Euseb. lib. 7. c. 26. Sed pluribus idē ipse Beda lib. de temp. cap. 14. 34. 41. 47. 51. & opere peculiari ad Vicredam presbyt.

uitatis, neque Ioanni, neque Petro, neque legi, neque euangelio concordatis. His cōtra Colmanus: F
Nunquid, ait, Anatolius vir sanctus, & in præfata historia ecclesiastica multū laudatus, legi vel euā-
gelio contraria sapuit, qui à quartadecima vsque ad vicesimam pascha celebrandum scripsit? Nun-
quid reuerendissimum patrem nostrum Columbam & successores eius viros Deo dilectos qui eo-
dem modo pascha fecerunt, diuinis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? Cùm pluri-
mi fuerint in eis quorū sanctitati cœlesti signa, & virtutum quæ fecerunt miracula testimoniū præ-
buerunt, quos vt ipse sanctos esse non dubitans, semper eorum vitam, mores, & disciplinā sequi non
desisto. At Vvilfridus: Constat, inquit, Anatolium virum sanctissimum, doctissimum ac laude esse
dignissimū: sed quid vobis cum illo, cum nec eius decreta seruetis? Ille enim in pascha suo regulā vti-
que veritatis sequens, circulum nouendecim annorum posuit, quē vos aut ignoratis, aut agnitum à
tota Christi ecclesia custoditum, pro nihilo contemnitis. Ille sic in Paschæ dominicam decimam-
quartam lunam computauit, vt hac eadē ipsa die, more Ægyptiorum, decimamquintam lunam ad
vesperam esse fateretur. Sic idem vicesimam diem dominico paschæ annotauit, vt hanc declinata
eadem die esse vicesimamprimam crederet. Cuius regulam distinctionis vos ignorasse probat, quòd G
aliquotiens pascha manifestissimè ante plenilunium, id est, in tertiadecima luna facitis. De patre au-
tē vestro Columba & sequacibus eius, quorum sanctitatem vos imitari, & regulam ac præcepta cœ-
lestibus signis confirmata sequi perhibetis, possum respōdere, quia multis in iudicio dicentibus do-
mino, quòd in nomine eius prophetauerint, & dæmonia eiecerint, & virtutes multas fecerint, re-
sponsurus sit Dominus, quia nunquā eos nouerit. Sed absit vt de patribus vestris hoc dicā, quia iu-
stius multo est de incognitis bonū credere quā malū. Vnde & illos Dei famulos ac Deo dilectos es-
se non nego, qui simplicitate rustica, sed intentione pia, Deū dilexerūt. Neque illis multū obesse pa-
schæ talē reor obseruantiā, quādiu nullus aduenerat qui eis instituti perfectioris decreta, quę seque-
rētur ostēderet. Quos vtique credo, si qui tūc ad eos catholicus calculator aduenisset, sic eius moni-
ta fuisse secuturos, quomodo ea quæ nouerāt ac didicerāt Dei mādata probātur fuisse secuti. Tu au-
tē & socii tui si audita decreta sedis apostolicæ, imò vniuersalis ecclesiæ, & hæc literis sacris confir-
mata sequi contēnitis, absque vlla dubietate peccatis. Etsi enim patres tui sancti fuerūt, nūquid vni- H
uersali quæ per orbē est Christi ecclesiæ, horū est paucitas vna de angulo extremæ insulæ prę ferenda? Et si sanctus erat ac potēs virtutibus ille Colūba vester (imò & noster, si Christi erat) num prę ferri
potuit beatissimo apostolorū principi? Cui Dominus ait: Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo
ecclesiā meā, & portæ inferi nō præualebūt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hæc
perorāte Vvilfrido dixit rex, Verēne Colmane hæc illi Petro dicta sunt à domino? qui ait, Verè rex.
At ille, Habetis (inquit) vos proferre aliquid tantę potestatis vestro Columbæ datum? At ille ait, Ni-
hil. Rursum autem rex: Si vtriq; vestrum (inquit) in hoc sine vlla controuersia cōsentiunt, quòd hæc
principaliter Petro dicta, & ei claues regni cælorum sint datæ à domino? Respondérunt etiam, Vtri-
que. At ille ita conclusit, Et ego vobis dico, quia hic est ostiarius ille, cui ego contradicere nolo, sed
inquantum noui vel valeo, huius cupio in omnibus obedire statutis, ne fortè me aduenīente ad fo-
res regni cœlorum, non sit qui reserat, auerso illo qui claues tenere probatur. Hæc dicente rege fa-
uerunt assidentes quique siue astantes maiores vnà cum mediocribus, & abdicata minus perfecta in-
stitutione, ad ea quæ meliora cognouerant sese transferre festinabant. I

Petrus claui-ger cœlorum, cui contradi-cere periculo-sum.

Colman schismaticus recedit contemptus.

CAP. XXVI. *Quæstio de paschate.*

FINITOQVE cōflictu ac soluta cōcione Agilbertus domū rediit: Colmā vidēs spretā suā doctri
nā, sectāque esse despectā, assumptis his qui se sequi voluerūt, id est, qui pascha catholicū & tonsuram
coronæ (nam & de hoc quæstio nō minima erat) recipere nolebant, Scottiā regressus est, tractaturus
cum suis quid de his facere deberet. Cedd relictis Scottorum vestigiis ad suam sedem rediit, vtpotè
agnita obseruatione catholici Paschæ. Facta est autem hæc quæstio anno dominicæ incarnationis
sexcentesimo sexagesimo quarto, qui fuit annus Osvvini regis vicesimussecundus, Episcopatus au-
tem Scottorum, quem gesserunt in prouincia Anglorum, annus triceſimus. Siquidē Aidan decem
& septem annis, Finan decē, Colman tribus, episcopatus tenuere. Reuerso autem patriam Colmano,
suscepit pro illo episcopatum Nord Humbrorū famulus Christi Tuda, qui erat apud Scottos austri-
nos eruditus atque ordinatus episcopus, habens iuxta morem prouinciæ illius coronam tonsuræ
ecclesiasticæ, & catholicam temporis paschalis regulam obseruans. Vir quidē bonus ac religiosus,
sed permodico tēpore ecclesiam regēs. Venerat enim de Scottia tenēte adhuc pōtificatum Colma- K
no, & diligenter ea quæ ad fidem ac veritatem pertinent, & verbo cunctos docebat & opere. Porrò
fratribus qui in Lindisfarnēsi ecclesia Scottis abeūtibus remanere maluerūt, præpositus est abbatis
iure vir reuerēdissimus ac mansuetissimus Eata, qui erat abbas in monasterio quod vocatur Mailros,
quod aiunt Colmanum abeuntem petisse & impetrasse à rege Osvvin, eò quòd esset idē Eata vnus
de duodecim pueris Aidani, quos primò episcopatus sui tempore de natione Anglorū erudiēdos in
Christo accepit. Multum namque eundem episcopum Colmanum rex pro insita illi prudentia dili-
gebat. Ipse est Eata, qui non multo post eidem ecclesiæ Lindisfarnensis episcopus factus est. Abiens
autē domū Colmā assumpsit secum partem ossium reuerendissimi patris Aidani. Partem verò in ec-
clesia cui præerat reliquit, & in secretario eius condi præcepit. Quantæ autem parcimoniæ, cu-
iúsque continentiæ fuerit ipse, cū prædecessoribus suis testabatur etiam locus ille quem regebat,

Corona tonsuralis.

vbi

A vbi abeuntibus eis excepta ecclesia pauciſſimæ domus repertæ ſunt. Hoc eſt illæ ſolummodo ſine quibus conuerſatio ciuilis eſſe nullatenus poterat, nil pecuniarum abſque pecoribus habebant. Si quid enim pecuniæ à diuitibus accipiebãt, mox pauperibus dabant. Nã neque ad ſuſceptionem potentium ſeculi, vel pecunias colligi, vel domos præuidere neceſſe fuit. Qui nunquã ad eccleſiã, niſi orationis tantùm & audiendi verbũ Dei cauſa veniebant, Rex ipſe cũ opportunitas exegiſſet, cum quinque tantũ aut ſex veniebat, & expleta in eccleſia oratione diſcedebat. Quòd ſi fortè eos ibi reſici cõtingeret, ſimplici tantũ & quotidiano fratrum cibo contenti, nil vltra quærebant. Tota enim tunc fuit ſollicitudo, doctoribus illis Deo ſeruiẽdi, nõ ſeculo, tota cura cordis excolendi, non vẽtris. Vnde & in magna erat veneratione tẽpore illo religionis habitus, ita vt vbicũque clericus aliquis, aut monachus aduenirẽt, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur. Et iam ſi in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexo ceruice vel manu ſignari, vel ore illius ſe benedici gaudebant: verbis quoq; horũ exhortatoriis diligenter auditũ præbebant. Sed & diebus dominicis ad eccleſiã ſiue ad monaſteria certatim, non reficiendi corporis, ſed erudiendi ſermonis Dei gratia
B cõfluebant, & ſi quis ſacerdotũ in vicũ fortè deueniret, mox cõgregati in vnũ vicani verbum vitæ ab illo expetere curabant. Nã neque alia ipſis ſacerdotibus aut clericis vicos adeundi, quàm prædicandi, baptizandi, infirmos viſitandi, & vt breuiter dicã, animas curãdi cauſa fuit, qui in tantũ erant ab omni auaritiæ peſte caſtigati vt ne territoria ac poſſeſſiones ad conſtruenda monaſteria, niſi à poteſtatibus ſeculi coacti acciperent. Quę cõſuetudo per omnia aliquanto poſt hæc tempore in eccleſiis Nord Humbrorum ſeruata eſt. Sed de his ſatis dictum.

Oſwin Rex cibo vtitur monaſtico.

Eccleſiaſticis quanta reuerentia.

Eclipſis ſolaris.

CAP. XXVII.

EODEM anno dominicæ incarnationis ſexcenteſimo quarto facta eſt eclipſis Solis die tertio mẽſis Maii hora circiter decima diei. Quo etiã anno ſubita peſtilẽtiæ lues, depopulatis prius auſtralibus Britanniæ plagis, Nord Humbrorũ quoque prouinciã corripiẽs, atq; acerba clade diutius longè latéque deſæuiẽs, magnam hominum multitudinem ſtrauit. Qua plaga præfatus domini ſacerdos Tuda raptus eſt de mundo, & in monaſterio quod vocatur Pegnalech, honorificè ſepultus. Hæc autem
C plaga Hyberniam quoque inſulam pari clade premebat. Erant ibidem eo tempore multi nobilium ſimul & mediocrium de gente Anglorum, qui tempore Finani & Colmani epiſcoporũ, relicta inſula patria, vel diuinæ lectionis, vel cõtinentioris vitæ gratia illò ſeceſſerant. Et quidam quidem mox ſe monaſticæ conuerſationi fideliter mãcipauerunt, alij magis circumeũdo per cellas magiſtrorũ lectioni operã dare gaudebãt. Quos omnes Scotti libentiſſimè ſuſcipientes, victum eis quotidianum ſine precio, libros quoque ad legendum, & magiſterium gratuitum præbere curabant. Erant inter hos duo iuuenes magnæ indolis de nobilibus Anglorum Edelhun & Ecbert, quorum prior frater fuit Edilhum, viri æquè Deo dilecti, qui & ipſe æuo ſequente Hyberniam gratia legendi adiit, & benè inſtructus patriam rediit, atque epiſcopus in prouincia Lindiſſe factus, multo eccleſiam tempore nobiliſſimè rexit. Hi ergo quum eſſent in monaſterio, quod lingua Scottorum Rathmelſigi appellatur, & omnes ſocij ipſorũ vel mortalitate de ſeculo rapti, vel per alia eſſent loca diſperſi, correpti ſunt am bo morbo eiuſdem mortalitatis, & grauiſſimè afflicti. E quibus Ecgbert (ſicut mihi referebat quidam veraciſſimus & venerandæ canitiei presbyter, qui ſe hæc ab ipſo audiſſe perhibebat) cùm ſe æſtimaret eſſe moriturum, egreſſus eſt tẽpore matutino de cubiculo, in quo infirmi
D quieſcebãt, & reſidẽs ſolus in loco opportuno, cœpit ſedulus cogitare de actibus ſuis, & cõpunctus memoria peccatorũ ſuorum faciẽ lachrymis abluebat, atque intimo ex corde Deũ precabatur, ne adhuc morideberet, priuſquã vel præteritas negligẽtias, quas in pueritia ſiue infantia cõmiſerat, perfectius ex tẽpore caſtigaret, vel in bonis ſe operibus abũdãtius exerceret. Vouit etiã votũ, quia adeò peregrinus viuere vellet, vt nunquã in inſulã, in qua natus eſt, id eſt Britãniã, rediret, quòd præter ſolennẽ canonici tẽporis pſalmodiã (ſi nõ valitudo corporis obſiſteret, quotidiè pſalteriũ totũ in memoriã diuinæ laudis decãtaret, quòd in omni ſeptimana diẽ cũ nocte iciunus trãſiret. Cũque finitis lachrymis precibus & votis domum rediret, inuenit ſodalem dormientem, & ipſe quoque lectulũ conſcendẽs, cœpit in quietem membra laxare, & quum paululum quieſceret, expergefactus ſodalis reſpexit eum, & ait: O frater Ecberte, ô quid feciſti? Sperabã quia pariter ad vitã æternã intraremus. Veruntamen ſcito quia quæ poſtulaſti accipies. Didicerat enim per viſionẽ & quid ille petiſſet, & quia petita impetraſſet. Quid multa? Ipſe Edilhun proxima nocte defunctus eſt. At verò Ecgbert
E decuſſa moleſtia ægritudinis conualuit, ac multò poſt tempore viuens, acceptúmque ſacerdotij gradum condignis ornans actibus poſt multa virtutum bona, vt ipſe deſiderabat nuper, id eſt, anno dominicæ incarnationis ſeptingenteſimo viceſimonono, cum eſſet ipſe annorũ nonaginta, migrauit ad regna cœleſtia. Duxit autẽ vitã in magna humilitatis, manſuetudinis, cõtinentiæ, ſimplicitatis, & iuſtitiæ perfectione. Vnde & genti ſuæ, & illis in quibus exulabat, nationibus Scottorum ſiue Pictorum, & exemplo viuendi, & inſtantia docendi, & auctoritate corripiendi, & pietate largiendi de his quæ à diuitibus acceperat multũ profuit. Addidit autẽ votis quæ diximus, vt in quadrageſima ſemper nõ plus quã ſemel in die reficeretur, nõ aliud quã panẽ ac lac tenuiſſimũ, & hoc cũ mẽſura guſtaret: quod videlicet lac pridie nouũ in phiala ponere ſolebat, & poſt noctẽ ablata ſuperficie craſſiore ipſe reſiduũ cũ modico (vt diximus) pane bibebat. Cuius modũ cõtinẽtiæ etiã quadraginta diebus ante natiuitatẽ domini, totidẽ quoque poſt peracta ſolẽnia Pẽtecoſtes, hoc eſt quinquageſimæ ſem-

Polyd. lib. 4. hiſt. Angl.

Ecgbertus cõfeſſionẽ præcatur.

Ecgberti ieiunium.

per obseruare curabat. F

CAP. XXVIII. *Successores Episcopales. Agilbertus Parisiensis Episcopus. Cedda.*

INTEREA rex Alchfrid misit Vvilfridum presbyterũ ad regem Galliarũ, qui eum sibi suisque cõsecrari faceret episcopum. At ille misit illum ordinãdum ad Agilbertum, de quo supra diximus, qui relicta Britãnia Parisiacæ ciuitatis factus erat episcopus, & consecratus est magno cũ honore ab ipso conuenientibus plurimis episcopis in vico regio qui vocatur in compendio. Quo adhuc in transmarinis partibus post ordinationem demorante, imitatus industriam filij regis Osvvi, misit Cãtiam virum sanctum, modestum moribus, scripturarum lectione sufficienter instructum, & ea quæ agenda in scripturis didicerat operibus solerter exequentem, qui Eboracensis ecclesiæ ordinaretur episcopus. Erat autem presbyter vocabulo Cedda, frater reuerendissimi antistitis Ceaddi, cuius sæpius meminimus, & abbas monasterij illius, quod vocatur Lestingaheu. Misitq; rex cũ eo presbyterum suũ vocabulo Eadhedum, qui postea regnãte Ecgfrido Rhyfensis ecclesiæ prẽsul factus est. Verũ illi

Deusdedit moritur.

Cantiã peruenientes inuenerunt Archiepiscopum Deusdedit iã migrasse de sæculo, & necdũ alium pro eo constitutum fuisse põtificem. Vnde diuerterunt ad prouinciam Occidentalium Saxonũ, vbi erat Vvini episcopus, & ab illo est vir præfatus consecratus antistes, assumptis in societatem ordinationis duobus de Britonum gente episcopis, qui dominicum paschæ diem, vt sæpius dictũ est, secus morem canonicũ à quartadecima vsque ad vicesimamprimam lunam celebrant. Non enim erat tũc vllus, excepto illo Vvini, in tota Britannia canonicè ordinatus episcopus. Consecratus ergo in episcopatum Ceadda, maximam mox cœpit ecclesiasticæ veritati & castitati curam impendere, humilitati, cõtinentiæ, lectioni operam dare, oppida, rura, casas, vicos, castella propter euangelizandũ non equitãdo, sed apostolorũ more pedibus incedẽdo peragrare. Erat enim discipulus Aidani, eisdémq; actibus ac moribus iuxta exẽplum eius ac fratris sui Ceddi suos instituere curauit auditores. Veniens quoq; Britanniã Vvilfrid' iã episcopus factus, & ipse perplura catholicę obseruationis moderamina ecclesiis Anglorũ sua doctrina cõtulit. Vnde factum est vt crescẽte per dies institutione catholica, Scotti omnes qui inter Anglos morabantur, aut his manus darent, aut suam redirent ad patriam. G

CAP. XXIX. *Vvighardus ordinandus Romam mittitur.*

HIS temporibus reges Anglorum nobilissimi, *Osvvi* prouinciæ Nordan Humbrorũ, & Ecgbert Cantuariorũ, habito inter se consilio, quid de statu ecclesiæ Anglorũ esset agendũ: intellexerat enim veraciter Osvvi, quamuis educatus à Scottis, quid Romana esset catholica & apostolica ecclesia. Assumpserunt cũ electione & consensu sanctæ ecclesiæ gentis Anglorũ virum bonũ & aptum episcopatui presbyterũ, nomine Vvighardũ, de clero Deusdedit archiepiscopi, & hũc antistitẽ ordinãdum Romã miserunt, quatenus accepto ipse gradu archiepiscopatus, catholicis per oẽm Britanniam ecclesiis Anglorum ordinari posset antistes. Verũ Vvighardus Romã perueniẽs, priusquã consecrari in episcopum posset, morte præreptus est, & huiusmodi literæ regi Osvvi Britanniam remissæ sunt. H

Domino excellentissimo filio Osvvio regi Saxonum Vitalianus episcopus seruus seruorum Dei. Desiderabiles literas excellentiæ vestræ suscepimus, quas relegentes, cognouimus eius piissimam deuotionem, feruentissimúmque amorem, quem habet propter beatam vitam. Et quia dextera Domini protegẽte, ad veram & Apostolicam fidem sit conuersus, sperans vt sicut in sua gente regnat, ita & cum Christo in futuro cõregnare. Benedicta igitur gens quæ talem sapiẽtissimum & Dei cultorem promeruit habere regem: quia non solùm ipse Dei cultor existit, sed etiam omnes subiectos suos meditatur die ac nocte ad fidem catholicam atque apostolicam pro suæ animæ redemptione conuerti. Quis enim audiens hæc suauia non lætetur? Quis nõ exultet & gaudeat in his piis operibus? Quia & gens vestra Christo omnipotenti Deo credidit, secundum diuinorum prophetarum voces, sicut scriptum est in Esaia: In die illa radix Iesse qui stat in signum populorum, ipsum gentes deprecabuntur. Et iterum: Audite insulę, & attẽdite populi de longè. Et post paululũ: Parũ, inquit, est vt mihi sis seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israël conuertendas. Dedi te in lucem gentiũ, vt sis salus mea vsque ad extremũ terræ. Et rursum: Reges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt. Et post pusillum: Dedi te in fœdus populi vt suscitares terram, & possideres hæreditates dissipatas, & diceres his qui vincti sunt, Exite: & his qui in tenebris, Reuelamini. Et rursum: Ego dominus vocaui te in iustitia, & apprehendi manũ tuam, & seruaui, & dedi te in lucem gentiũ, & in fœdus populi, vt aperires oculos cæcorũ, & educeres de conclusione vinctũ, de domo carceris sedentem in tenebris. Ecce excellentissime fili, quàm luce clarius est, nõ solùm de vobis, sed etiã de omnibus prophetarũ gentibus, quò d sint creditura in Christo omniũ conditore. Quamobrẽ oportet vestram celsitudinem, vtpotè membrum existens Christi, in omnibus piã regulam sequi perenniter principis Apostolorũ, siue in pascha celebrãdo, siue in omnibus quæ tradiderunt sancti Apostoli Petrus & Paulus, qui vt duo luminaria cœli illuminant mundum, sic doctrina eorũ corda hominum quotidiè illustrat credentium. Et post nõnulla quibus de celebrando per orbem totum vno vero pascha loquitur: Hominem denique, inquit, docibilem, & in omnibus ornatum antistitem secundũ vestrorũ scriptorũ tenorem minimè valuimus nũc reperire, pro lõginquitate itineris. Profectò enim dũ huiusmodi apta repertáq; persona fuerit, eũ instructũ ad vestrã dirigemus patriã, vt ipse & viua voce & per diuina oracula omnẽ inimici zizaniã ex omni vestra insula cũ diuino nutu eradicet. Munuscula à vestra celsitudine beato principi apostolorum directa, pro æterna eius memoria suscepimus, gratiásque ei agimus, ac pro eius incolumitate iugiter Deũ deprecamur eũ Christi clero. Itaque qui hæc obtulit munera de hac subtractus est luce, sitúsque ad limina apostolorũ, pro quo valdè sumus cõtristati cũ hic esset defunctus. Verũtamen

Esa. 11. *Esa. 49.* *Ibidem.* *Ibidem.* *Ibidem.* *Esa. 42.* I

B. Petri sequendam regulam. K

Munuscula D. Petri.

A meregerulis harũ nostrarũ literarũ vestris missis, & beneficia sanctorũ martyrũ, hoc est, reliquias beatorũ apostolorũ Petri & Pauli & sanctorũ martyrũ Laurẽtii, Iohãnis, & Pauli, & Gregorij, atque Pãcratij eis fecimus dari, vestræ excellentiæ profectò omnes cõtradẽdas. Nã & coniugi vestræ, nostræ spirituali filiæ, direximus per præfatos gerulos crucẽ clauẽ aureã habẽrem, de sacratissimis vinculis beatorũ apostolorũ Petri & Pauli. De cuius pio studio cognoscẽtes tantũ cũcta sedes apostolica vnà nobiscum lætatur, quantũ eius pia opera coram Deo flagrant & vernant. Festinet igitur quæsumus vestra celsitudo (vt optamus) totã insulã suã Deo Christo dicare. Habet enim profectò protectorem humani generis redẽptorem Dominum nostrum Iesum Christũ, qui ei cũcta prospera impartiet, vti nouum Christi populũ coaceruet, catholicam ibi & apostolicam constituens fidẽ. Scriptũ est enim: Quærite primùm regnum Dei & iustitiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Nimirũ enim quærit & impetrabit, & ei omnes suæ insulæ (vt optamus) subdentur. Paterno itaque affectu salutantes vestram excellentiam, diuinam iugiter precamur clementiã, quæ vos vestróque omnes in omnibus bonis operibus auxiliari dignetur, vt cum Christo in futuro regnetis seculo. Incolumem excellẽtiam
B vestram gratia superna custodiat. Quis sanè pro Vvighardo repertus ac dedicatus sit antistes, libro sequente opportunius dicetur.

Dat pontifex reliquias regi Anglorum.

Matth. 6.

Saxones denuò ab idololatria conuertuntur.

EODEM tẽpore prouincię Orientalium Saxonũ post Gvvidhelmũ (de quo supra diximus) præfuere reges Sighere & Sebbi, quãuis ipsi regi Merciorũ Vulfhere subiecti. Quæ videlicet prouincia cũ præfatę mortalitatis clade premeretur, Sighere cũ sua parte populi relictis Christianæ fidei sacramẽtis ad apostasiã cõuersus est. Nã & ipse rex & plurimi de plebe siue optimatibus diligẽtes hãc vitam, & futurã nõ quærẽtes, siue etiã non esse credẽtes, cœperũt fana quæ derelicta erãt restaurare, & adorare simulachra, quasi per hæc possent à mortalitate defendi. Porrò socius eius & coheres regni eiusdẽ Sebbi magna fidem perceptã cum suis omnibus deuotione seruauit, & magna (vt in sequentibus dicemus) vitam fidelem fœlicitate compleuit. Quod vbi rex Vulfhere comperit, fidẽ videlicet prouinciæ ex parte profanatã, misit ad corrigendum errorẽ, reuocandámque ad fidem veritatis prouinciam Iarumannum episcopũ, qui successor erat Trũhere, qui multa agens solertia, iuxta quod mihi
C presbyter, qui comes itineris illi & cooperator verbi extiterat, referebat. Erat enim religiosus & bonus vir lõgè latéque omnia peruagatus, & populũ & regem præfatum ad viam iustitiæ reduxit, adeò vt relictis siue destructis fanis arisque quas fecerant, aperirent ecclesias, ac nomen Christi cui cõtradixerant, confiteri gauderent, magis cum fide resurrectionis in illo mori, quàm in perfidiæ sordibus inter idola viuere cupientes: quibus ita gestis, & ipsi sacerdotes, doctoréque eorum domum rediere lætantes.

CAP. XXII.

Apostasia.

Iarumannus populum reduxit.

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANGLORVM LIBER IIII.

D

Theodorus Archiepiscopus ordinatur, & cum Adriano abbate in Britanniam proficiscitur.

ANNO memorato præfatæ eclipsis, & mox sequẽtis pestilẽtiæ, quo & Colman episcopus vnanima catholicorũ intẽtione superatus, ad suos reuersus est, Deusdedit sextus ecclesiæ Dorouernensis episcopus obiit pridiè iduum Iuliarum. Sed & Erconbert rex Cantuariorum eodem mense ac die defunctus Ecgberto filio sedem regni reliquit, quam ille susceptam per nouem annos tenuit. Tunc cessante non pauco tempore episcopatu, missus est Romam ab ipso simul & à rege Nordan Humbrorũ Osvvi (vt in præcedenti libro diximus) Vvighart presbyter, vir in ecclesiasticis disciplinis doctissimus de genere Anglorũ, petentibus ecclesię Anglorum episcopũ ordinari: missis pariter apostolico papæ donariis & aureis atque argenteis vasis nõ paucis. Qui vbi Romã peruenit, cui sedi
E apostolicæ tẽpore illo Vitalianus præerat, postquã itineris sui causam præfato papæ apostolico patefecit, nõ multò post & ipse & omnes penè qui cũ eo aduenerãt socij, pestilentia superueniente, deleti sunt. At apostolicus papa habito de his cõsilio quæsiuit sedulus quem ecclesiis Anglorũ Archiepiscopũ mitteret. Erat autẽ in monasterio Niridano, quod est nõ lõgè à Neapoli Cãpaniæ abbas Adrianus vir natione Âfer, sacris literis diligẽter imbutus, monasterialibus simul & ecclesiasticis disciplinis institutus, Græcæ pariter & Latinæ linguæ peritissimus. Hunc ad se accitũ Papa iussit, episcopatu accepto, Britanniam venire. Qui indignum se tanto gradui respõdens, ostẽdere posse se dixit alium, cuius magis ad suscipiendũ episcopatũ & eruditio cõueniret & ætas. Cúmque monachũ quendam de vicino virginũ monasterio nomine Andreã põtifici offerret, hic ab omnibus qui eum nouere, dignus episcopatu iudicatus est: verũ põdus corporeæ infirmitatis, ne episcopus fieri posset, obstitit. Et rursum Adrianus ad suscipiendum episcopatum actus est. Qui petiit inducias, si fortè aliũ, qui episcopus ordinaretur, extẽpore posset inuenire. Erat ipso tẽpore Romæ monachus Adriano notus, no-

CAP. I.

Deusdedit moritur.

Adrianus abbas recusat episcopatum.

Theodorus ægrè cautione fit episcopus.

mine Theodorus, natus ex Tharso Ciliciæ, vir & sæculari & diuina literatura, Græcè & Latinè in- F
structus, probus moribus, & ætate venerandus, id est, annos habens ætatis 66. Hunc offerens Adria-
nus pontifici, vt episcopus ordinaretur, obtinuit, his tamen conditionibus interpositis, vt ipse eum
perduceret Britanniam, eo quòd iam bis partes Galliarum diuersis ex causis adiisset, & ob id maio-
rem huius itineris peragendi notitiam haberet, sufficiénsque esset in possessione hominum propriorum.
Et vt ei doctrinæ cooperator existens diligenter attenderet, ne quid ille contrarium veritati fi-
dei Græcorũ more in ecclesiam cui præesset introduceret. Qui subdiaconus ordinatus, quatuor ex-

Corona sacerdotalis.

pectauit menses, donec illi coma crescceret, quò in coronã tonderi posset. Habuerat enim tonsuram
more Orientalium sancti Pauli apostoli: qui ordinatus est à Vitaliano Papa, anno dominicæ incar-
nationis 666. sub die 7. kalendarũ Aprilium dominica, & ita vt cum Adriano 6. kalendas Iunias Bri-
tanniam missus est. Qui cum pariter per mare ad Massiliam, & deinde per terram Arelatem perue-
nissent, & tradidissent Ioanni archiepiscopo ciuitatis illius scripta commendatitia Vitaliani pontifi-
cis, retenti sunt ab eo, quousq; Ebroinus maior domus regiæ copiam pergendi quoquò vellent tri-

Agilbertus.

buit eis. Qua accepta Theodorus profectus est ad Agilbertum Parisiorum episcopum, de quo supe- G
rius diximus, & ab eo benignè susceptus, & multo tempore habitus est. Adrianus verò perrexit pri-

Faron.

mùm ad Emmesenonũ, & postea ad Faronem Meldorum episcopos, & benè cũ eis diutius fuit. Coe-
gerat enim eos imminens hyems, vt vbicunque potuissent, quieti manerent. Quod cùm nuntij certi
narrassent regi Ecgberto, adesse scilicet episcopũ, quem petierãt à Romano antistite, in regno Frãco
rum, misit illò cõtinuò Redfridum præfectum suũ ad adducendum eũ. Quò cũ peruenissent, assumpsit
Theodorum cũ Ebroini licẽtia, & perduxit eum ad portũ, cui nomen est Quentavvic, vbi fatigatus
infirmitate, aliquãtisper moratus est: & cum cõualescere cœpisset, nauigauit Britãniam. Adrianum
autẽ Ebroinus retinuit, quoniã suspicabatur eũ habere aliquã legationem imperatoris ad Britanniæ
reges aduersus regnum, cuius tunc ipse maximã curã gerebat. Sed cum tale nihil illũ habere vel ha-
buisse veraciter cõperisset, absoluit eũ, & post Theodorum ire permisit. Qui statim vt ad illũ peruc-
nit, dedit ei monasterium beati Petri Apostoli, vbi archiepiscopi Cantiæ sepeliri, vt præfatus sum,
solent. Præceperat enim Theodoro abeunti dominus Papa apostolicus, vt in diœcesi sua prouide- H
ret & daret ei locum, in quo cum suis aptè degere potuisset.

CAP. II.

PERVENIT autẽ Theodorus ad ecclesiam suam secundo postquã consecratus est anno, sub die
sexto kalendarum Iuniarum dominica, & fecit in ea annos viginti & vnum, menses tres, dies viginti
sex. Móxque peragrata insula tota quaquauersum Anglorum gentes morabãtur (nã & libentissimè

Prædicando Theodorus diœcesim lustrat.

ab omnibus susciebatur atq; audiebatur) rectum viuendi ordinem, ritum celebrãdi paschæ cano-
nicum, per omnia comitante & cooperãte Adriano disseminabat. Isque erat primus archiepiscopus,
cui omnis Anglorum ecclesia manus dare consentiret. Et quia literis sacris simul & secularibus, vt
diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum caterua, scietiæ salutaris quo-
tidiè flumina in rigandis eorum cordibus emanabant. Ita vt etiam metricæ artis, astronomicæ, &
arithmeticæ, ecclesiasticæ disciplinam inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contrade-

Peritia linguarum & scientiarum Christiano non inutilis.

rent. Indicio est quòd vsque hodiè supersunt de eorum discipulis, qui Latinam, Græcámq; linguam
æquè vt propriam in qua nati sunt, norunt. Neque vnquam prorsus ex quo Britanniã petierunt An-
gli fœliciora fuêre tempora, dum & fortissimos Christianósque habentes reges cunctis barbaris na- I
tionibus essent terrori, & omniũ vota ad nuper audita cœlestis regni gaudia pẽderent; & quicũq; le-
ctionibus sacris cuperẽt erudiri, haberẽt in prõptu magistros qui docerẽt. Et sonos cãtandi in eccle-

Cantus ecclesiastici.

sia, quos eatenus in Cãtia tantũ nouerãt, ab hoc tẽpore per oẽs Anglorũ ecclesias discere cœperunt.
Primúsque excepto Iacobo (de quo suprà diximus) cantandi magister Nordan Humbrorum ec-
clesiis Eddi cognomẽto Stephan⁹ fuit inuitatus de Cãtia à reuerẽdissimo viro Vvilfrido, qui primus
inter episcopos, qui de Anglorũ gẽte essent, catholicũ viuẽdi morẽ ecclesiis Anglorũ tradere didi-
cit. Itaq; Theodorus perlustrãs vniuersa, ordinabat locis opportunis episcopos, & ea quæ minus per-
fecta reperit, his quoq; iuuãtibus corrigebat. In quibus & Ceadda episcopũ cũ argueret, nõ fuisse ritè
cõsecratum, respõdens ipse voce humillima, dixit: Si me, inquit, nosti episcopatũ non ritè susceпisse,

Theodori episcopi humilitas.

libenter ab officio discedo. Quippè qui neq; me vnquã hoc esse dignum arbitrabar, sed obedientiæ
causa iussus subire hoc quamuis indignus consensi. At ille audiens humilitatem respõsionis eius di-
xit, non eum episcopatum dimittere debere, sed ipse ordinationem eius denuò catholica ratione
consummauit. Eo autem tempore quo defuncto Deusdedit, Dorouernẽsis ecclesiæ episcopus quæ- K
rebatur, ordinabatur, mittebatur: Vvilfridus quoque de Britannia Galliam ordinandus est missus.
Et quoniam ante Theodorum rediit, ipse etiam in Cantia, presbyteros & diaconos vsque dum ar-
chiepiscopus ad sedem suam peruenirct, ordinabat. At ipse veniens mox in ciuitate Rhosi, vbi de-

Putta fit episcopus.

functo Damiano, episcopatus iam diu cessabat, ordinauit virum magis ecclesiasticis disciplinis in-
stitutum, & vitæ simplicitate contentum, quàm in sæculi rebus strenuũ, cui nomen erat Putta: ma-
ximè autẽ modulãdi in ecclesia more Romanorũ, quẽ à discipulis Papæ Gregorij didicerat, peritũ.

CAP. III.

EO tempore prouinciæ Merciorum rex Vvlfhere præfuit, qui cum mortuo Iarumanno sibi qui-
que suisque à Theodoro episcopum dari peteret, non eis nouum voluit ordinare episcopum, sed

Ceadda ex monacho episcopus polyd. lib. 4. hist.

postulauit à rege Osvvio, vt illis episcopus Ceadda daretur. Qui tunc in monasterio suo, quod est in
Lestingahe, quietam vitã agebat, Vvilfrido administrante episcopatũ Eboracẽsis ecclesiæ, necnon

& omnium

A & omnium Nordan Humbrorum, sed & Pictorum, quousque rex Osvvi imperium protendere poterat. Et quia moris erat eidem reuerendissimo antistiti opus euangelij magis ambulando per loca quàm equitando perficere, iussit eum Theodorus, vbicunque lõgius iter instaret equitare, multúmque renitentem studio & amore pij laboris, ipse cum manu sua leuauit in equum, quia nimirùm sanctum esse virum comperit, atque equo vehi quò esset necesse compulit. Susceptum itaque episcopatum gentis Merciorum simul & Lindisfarorum Ceadda iuxta exempla patrum antiquorum in magna vitæ perfectione administrare curauit. Cui etiam rex Vulfhere donauit terram quinquaginta familiarum ad construendum monasterium in loco qui dicitur Etbearue, id est, ad nemus, in prouincia Lindissi, in quo vsque hodiè instituta ab ipso regularis vitæ vestigia permanẽt. Habuit autem sedem episcopalem in loco qui vocatur Liccidfeld, in quo & defunctus ac sepultus est, vbi vsque hodiè sequentium quoque prouinciæ illius episcoporum sedes est. Fecerat verò sibi mansionem non longè ab Ecclesia remotiorem, in qua secretius cum paucis, id est, septem siue octo fratribus quoties à labore & ministerio verbi vacabat, orare ac legere solebat. Qui cum in illa prouincia duobus annis

Donatur locus monasterio.

B ac dimidio Ecclesiam glorioßissimè rexissẽt, adfuit superno dispensante iudicio, tempus de quo loquitur Ecclesiastes. Quia tempus mittendi lapides & tempus colligendi. Superuenit namque clades diuinitus missa, quæ per mortem carnis viuos Ecclesiæ lapides, de terrenis sedibus ad ædificium cœleste transferret. Cúmque plurimis de Ecclesia eiusdem reuerendissimi antistitis de carne subtractis veniret hora ipsius vt transiret ex hoc mundo ad dominum, contigit die quadam, vt in præfata mansione fortè ipse cum vno tantùm fratre, cui vocabulum erat Ovvinus, commoraretur, cæteris eius sociis pro causa opportuna ad Ecclesiam reuersis. Erat autem idem Ovvinus monachus magni meriti & pura intentione supernæ retributionis mundum derelinquens, dignúsque per omnia, cui dominus specialiter sua reuelaret arcana, digus cui fidem narranti audientes accommodarent. Ve-

Ovvinus magni meriti monachus.

nerat enim cum regina Edildride de prouincia Orientalium Anglorũ, erátque primus ministrorum, & princeps domus eius. Qui cum crescente fidei feruore seculo abrenunciare disponeret, non hoc segniter fecit, sed adeò se mundi rebus exuit, vt relictis omnibus quæ habebat, simplici tantùm habitu indutus, securim atque asciam in manu ferens, veniret ad monasterium eiusdem reuerendissi-

C mi patris, quod vocatur Lestinghen. Non enim ad otium, vt quidam, sed ad laborem se monasterium intrare signabat, quod ipsum etiam facto monstrauit: nam quo minus sufficiebat meditationi scripturarum, eo amplius operi manuum studium impendebat. Denique cum episcopo in præfata mansione pro suæ reuerentia deuotionis inter fratres habitus, cùm illi intus lectioni vacabant, ipse foris, quæ opus esse videbantur, operabatur. Qui cùm die quadam tale aliquid foris ageret, digressis ad Ecclesiam sociis, vt dicere cœperam, & episcopus solus in oratorio loci lectioni vel orationi operam daret, audiuit repentè, vt postea referebat, vocem suauissimam cantantiũ atque lætantium de cælo ad terras vsque descendere: quam videlicet vocem ab Euro austro, id est, ab alto brumalis exortam, primò se audisse dicebat, ac inde paulatim eam sibi appropinquare, donec ad tectum vsque oratorij in quo erat episcopus peruenirẽt, quod ingressa totum impleuit, atq; in gyro circundedit. At ille dum solicitus in ea quæ audiebat animum intẽderet, audiuit denuò transacto quasi horæ spatio ascendere de tecto eiusdem oratorij idem lætitiæ canticum, & ipsa qua venerat via ad cœlos vsque cum ineffabili dulcedine reuerti. Qui cùm aliquantulum horæ quasi attonitus maneret, & quid

Symphonia cælestis.

D hoc esset solerti animo scrutaretur, aperuit episcopus fenestram oratorij, & sonitum manu faciens, vt sæpius consueuit, si quis foris esset, ad se intrare præcepit. Introiuit ille concitus: cui dixit antistes: Vade citò ad Ecclesiam, & hos septem fratres huc venire facito, tu quoque simul adesto. Qui cùm venissent, primò admonuit eos vt virtutem dilectionis & pacis adinuicem & ad omnes fideles seruarent. Institituta quoque disciplinæ regularis, quæ vel ab ipso didicissent, & in ipso vidissent, vel in patrum præcedentium factis siue dictis inuenissent, indefessa instantia sequerentur. Deinde subiunxit diem sui obitus iam proximè instare. Namque hospes, inquit, ille amabilis, qui fratres nostros visitare solebat, ad me quoque hodiè venire, mèque de seculo euocare dignatus est. Propter quod reuertentes ad Ecclesiam, dicite fratribus vt & meum exitum Domino precibus cõmendent, & suum quoque exitum (cuius hora incerta est) vigiliis, orationibus, bonis operibus præuenire meminerint. Cúmque hæc & huiusmodi plura loqueretur, atque illi percepta eius benedictione iam multum tristes exissent, rediit ipse solus qui carmen cœleste audierat, & prosternẽs se in terram, Obsecro, in-

Reuelatus dies obitus.

E quit, pater, licétne aliquid interrogare? Interroga, inquit, quod vis. At ille: Obsecro, inquit, vt dicas quod erat canticum illud lætantium, quod audiui venientium de cœlis super oratorium hoc, & post tempus redeuntium ad cœlos. Respondit ille, Si vocem carminis audiuisti, & cœlestes superuenire cœtus cognouisti, præcipio tibi in nomine Domini ne hoc cuiquam ante meum obitum dicas. Reuera autem Angelorum fuere spiritus, qui me ad cœlestia, quæ semper amabã ac desiderabam præmia vocare venerunt, & post dies septem se redituros, ac me secum adducturos esse promiserunt. Quod quidem ita vt ei prædictum erat, opere completum est. Nam confestim languore corporis tactus est, & hoc per dies ingraueſcente, septimo (vt promissum ei fuerat) die postquam obitum suum dominici corporis, vt sanguinis perceptione muniuit, soluta ab ergastulo corporis anima sancta, ducentibus, vt credi fas est, angelis comitibus æterna gaudia petiuit. Non autẽ mirum, si diẽ mortis vel potius diẽ Domini lætus aspexit, quem semper vsq; dum viueret solicitus expectare curauit. Namq;

Eucharistia munit exitũ.

Universidad de Deusto Biblioteca

inter plura continentiæ,humilitatis,doctrinæ,orationis,voluntariæ paupertatis,& cæterarum virtutum merita,in tantum erat timori Domini subditus, in tantum nouissimorum suorum in omnibus operibus suis memor,vt sicut mihi quidam frater,de iis qui me in scripturis diuinis erudiebant, & erat in monasterio ac magisterio illius educatus,vocabulo Trumbert, referre solebat, si fortè legente eo,vel aliud quid agente,repentè flatus venti maior assurgeret, continuò misericordiam Domini inuocaret,& eã generi humano propiciari rogaret. Si autem violẽtior aura insisteret, iam clauso codice procideret in faciem,atque obnixius orationi incumberet. At si procella fortior aut nimbus perurgeret,vel etiam coruſci ac tonitrua terras & aëra terrerent, tunc veniens ad ecclesiam sollicitus orationibus ac psalmis,donec serenitas aëris rediret,fixa mente vacaret. Cúmque interrogaretur à suis,quare hoc faceret:respõdebat,Non legistis: Quia intonuit de cœlo Dominus,& Altissimus dedit vocem suam. Misit sagittas suas, & dissipauit eos: fulgura multiplicauit, & conturbauit eos? Mouet enim aëra Dominus, ventos excitat, iaculatur fulgura, de cœlo intonat, vt terrigenas ad timendum se suscitet,vt corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet, vt superbiam eorum dissipet, & conturbet audaciam, reducto ad mentem tremendo illo tempore, quando ipse cœlis ac terris ardentibus venturus est in nubibus cum potestate magna ac maiestate, ad iudicandos viuos ac mortuos. Propter quod, inquit, oportet nos admonitioni eius cœlesti debito cum timore & amore respondere,vt quotiens aëre commoto, manum quasi ad feriendum minitans erexerit, nec adhuc tamen percutit,mox imploremus eius misericordiam,& discussis penetralibus cordis nostri, atque expurgatis vitiorum ruderibus,solliciti ne vnquam percuti mereamur,agamus. Conuenit autem reuelationi & relatio ni præfati fratris de obitu huius antistitis etiam sermo reuerendissimi patris Ecgberti,de quo supra diximus,qui dudum cum eodem Ceadda adolescente & ipse adolescẽs in Hybernia monachicam in orationibus & continentia & meditatione diuinarum scripturarũ vitam sedulus agebat. Sed illo postmodum patriam reuerso,ipse peregrinus pro Domino vsque ad finem vitæ permansit. Cùm ergo veniret ad eum longo post tempore gratia visitationis de Britannia vir sanctissimus & continentissimus vocabulo Higbald, qui erat abbas in prouincia Lindissi, & vt sanctos decebat,de vita patrum priorum sermonem facerent,atque hanc æmulari gauderẽt, interuenit mentio reuerendissimi antistitis Ceadda. Dixitq; Ecgbert: Scio hominem in hac insula adhuc in carne manentem,qui quum vir ille de mundo transiret, vidit animam Ceddi fratris ipsius cum agmine angelorum descendentium de cœlo,& assumpta secum anima eius ad cœlestia regna redire. Quod vtrum de se,an de alio aliquo diceret, nobis manet incertum: dum tamen hoc tantus vir dixit,quia verum sit,esse non possit incertum. Obiit autem Ceadda sexto die nonarum Martiarum, & sepultus est quidem primò iuxta ecclesiam sanctæ Mariæ,sed postmodum ibidem constructa ecclesia beatissimi principis Apostolorum Petri, in eãdem sunt eius ossa translata. In quo vtroq; loco ad indicium virtutis illius solent crebra sanitatum miracula operari. Deniq; nuper phreneticus quidam dum per cuncta errando discurreret,deuenit ibi vespere, nescientibus siue nõ curantibus loci custodibus,& ibi tota nocte requiescẽs,mane sanato sensu egressus,mirantibus, & gaudẽtibus cunctis,quòd idem ibi sanitatem domino largiente consequeretur,ostendit. Est autem locus sepulchri tumba lignea in modum domunculi facta coopertus, habens foramen in pariete, per quod solent hi qui causa deuotionis illò aduenium,manum suam immittere, ac partem puluueris inde assumere. Quam cùm in aquas miserint,atque has infirmantibus iumentis siue hominibus gustãdas dederint, mox infirmitatis ablata molestia ad cupitæ sospitatis gaudia redeunt. In cuius locũ ordinauit Theodorus Vvinfridum virum bonum & modestum,qui sicut prędecessores eius prouinciis Merciorum & Mediterraneorum Anglorum & Lindisfarorum episcopatus officio præesset. In quibus cunctis Vulfhere(qui adhuc supererat)sceptrum regni tenebat. Erat autẽ Vvinfridus de clero eius cui ipse successerat antistitis,& diaconatus officio sub eo non pauco tempore fungebatur.

Ceadda precibus impetrat serenitatem. Psal.17.

Ceddi animã chori Angelorum assumpserunt.

Sanationes ad ceddi sepulchrum.

Colmanus Scottis & Anglis monasteria exstruit.

CAP. IIII. INTEREA Colmanus qui de Scottia erat episcopus, relinquens Britanniam tulit secum omnes quos in Lindisfarorum insula congregauerat Scottos:sed & de gente Anglorum viros circiter triginta,qui vtrique monachicæ conuersationis erant studiis imbuti. Et relictis in ecclesia sua aliquot fratribus,primò venit ad insulam Hu,vnde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quandam paruam,quæ ad Occidentalem plagam ab Hybernia procul secreta sermone Scottico,In his bouinde, id est, insula vitulæ albæ nuncupatur. In hãc ergo perueniens,construxit monasterium,& monachos inibi,quos de vtraque natione collectos adduxerat,collocauit. Qui cum inuicem concordare non possent, eo quòd Scotti tempore æstatis quo fruges erant colligendæ, relicto monasterio per nota sibi loca dispersi vagarentur: at verò hyeme succedente redirent,& his quæ Angli præparauerant, communiter vti desiderabant,quæsiuit Colmanus huic dissensioni remedium, & circumiens omnia propè vel longè, inuenit locum in Hybernia insula aptum monasterio construendo, qui lingua Scotorum Magio nominatur. Emítque partem eius non grandem ad construendum ibi monasterium à comite ad cuius possessionem pertinebat, ea conditione addita, vt pro ipso etiam, qui eis locum commodaret,consistentes ibi monachi, Domino preces offerrent. Et constructo statim monasterio, iuuante etiam comite & vicinis

Boeth. lib. 9. hist Scot.

Monachi nationis diuersæ nõ conueniũt.

A vitiis omnibus, Anglos ibidē collocauit, relictis in præfata insula Scottis. Quod videlicet monasteriū vsq; hodie ab Anglis tenetur incolis: ipsum nanq; est quod nunc grāde de modico effectū, Iniugeo cōsuetè vocatur. Et cōuersis iamdudū ad meliora instituta omnibus, egregiū examē continet monachorū, qui de prouincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplū venerabilium patrum sub regula & abbate canonico in magna cōtinentia & synceritate proprio labore manuum viuunt. *Iniugeo monaster.*

De morte Osvvi & Ecgberti regum, & de synodo Herudfordensi.

ANNO dominicæ Incarnationis sexcentesimo septuagesimo, qui est annus secundus ex quo Britanniam venit Theodorus, Osvvi rex Nordan Humbrorum pressus est infirmitate, qua & mortuus est, anno ætatis suæ 58. Qui in tantum eo tempore tenebatur amore Romanæ & apostolicæ institutionis, vt si ab infirmitate saluaretur, etiam Romam venire, ibíque ad loca sancta vitam finire disponeret, Vvilfridúmque episcopum ducem sibi itineris fieri, promissa nō parua pecuniarum donatione rogaret. Qui defunctus die decimaquinta Kalendarum Martiarum Ecgfridum filium regni hæredem reliquit. Cuius anno regni tertio Theodorus cogit concilium episcoporum, vnà cum eis, qui *obitus Osvvi*

B canonica patrum statuta diligerent & nossent, magistris ecclesiæ pluribus. Quibus pariter congregatis, diligenter ea quæ vnitati pacis ecclesiasticæ congruerent, eo quo pontificem decebat animo, cœpit obseruanda docere. Cuius synodicæ actionis huiusmodi textus est: *Polyd. lib. 4. hist.*

In nomine Domini Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi regnante in perpetuum ac gubernante ecclesiam suam eodem domino nostro Iesu Christo, placuit conuenire nos iuxta morem canonum venerabilium tractaturos de necessariis ecclesiæ negotiis. Conuenimus autem die 24. mensis Septembris, indictione prima, in loco qui dicitur Herudford. Ego quidem Theodorus quamuis indignus ab apostolica sede destinatus Dorouernensis ecclesiæ episcopus, & consacerdos ac frater noster reuerendissimus Bisi Orientalium Anglorum episcopus, quibus etiam frater & cōsacerdos noster Vvilfridus Nordan Humbrorum gentis episcopus per proprios legatarios affuit. Affuerunt & fratres ac consacerdotes nostri Putta episcopus Castelli Cātuariorum, quod dicitur Rothschester, Leutherius episcopus Occidentalium Saxonum, Vvinfridus episcopus prouinciæ Merciorū. Cúmque in vnum conuenientes iuxta ordinem quique suum resedissemus: Rogo, inquam, dilectissimi

C fratres propter timorem & amorem redemptoris nostri, vt in commune omnes pro nostra fide tractemus, vt quæque decreta ac diffinita sunt à sanctis ac probabilibus patribus incorruptè ab omnibus nobis seruentur. Hæc & alia quàmplura, quæ ad charitatem pertinebant vnitatémque ecclesiæ conseruandam, prosecutus sum. Cúmque expleßem prolocutionem, interrogaui vnumquemque eorum per ordinem, si consentirent, ea quæ à patribus canonicè sunt antiquitus decreta, custodire. Ad quod omnes consacerdotes nostri respondentes dixerunt: Optimè omnibus placet, quæq; definierunt sanctorum canones patrum, nos quoque omnes alacri animo libentissimè seruare. Quibus statim protuli eundem librum canonum, & ex eodem libro decem capitula, quæ per loca notaueram: quia maximè nobis necessaria sciebam, illis coram ostendi, & vt hæc diligentius ab omnibus susciperentur, rogaui. *Summa Synodi.*

Primum capitulum, vt sanctum diem Paschæ in commune omnes seruemus dominica post decimamquartam lunam primi mensis. Secundum, vt nullus episcoporum parrochiam alterius inuadat, sed contentus sit gubernatione creditæ sibi plebis. Tertium, vt quæq; monasteria Deo consecrata

D nulli episcoporū liceat ea in aliquo inquietare, nec quicquam de eorum rebus violenter abstrahere. Quartum, vt episcopi monachi non migrent de loco ad locum, hoc est, de monasterio ad monasteriū, nisi per dimissionem proprij abbatis, sed in ea permaneāt obedientia, quam tempore suæ cōuersionis promiserunt. Quintum, vt nullus clericorum relinquens proprium episcopum passim quolibet discurrat, neque alicubi veniens absque commendatitiis literis sui præsulis suscipiatur. Quòd si semel susceptus est, & noluerit inuitatus redire, & susceptor & is qui susceptus est excommunicationi subiacebit. Sextum, vt episcopi atque clerici peregrini contenti sint hospitalitatis munere oblato, nullíque eorum liceat vllum officium sacerdotale absque permissu episcopi, in cuius parrochia esse cognoscitur, agere. Septimum, vt bis in anno synodus congregetur: sed quia diuersæ causæ impediunt, placuit omnibus in commune, vt Kalendis Augusti in loco qui appellatur Clofeshooh semel in anno congregetur. Octauum, vt nullus episcoporum se præferat alteri per ambitionem, sed omnes agnoscant tempus & ordinem consecrationis suæ. Nonum capitulum in commune tracta-

E tum est, vt plures episcopi crescente numero fidelium augerentur, sed de hac re ad præsens silemus. Decimum pro coniugiis, vt nulli liceat nisi legitimum habere connubium: Nullus incestum faciat, nullus coniugē propriā, nisi vt sanctū Euāgelium docet, fornicationis causa relinquat. Quòd si quisquā propriā expulerit coniugē legitimo sibi matrimonio cōiunctā, si Christianus esse recte voluerit, nulli alteri copuletur: sed ita permaneat, aut propriæ reconcilietur cōiugi. His itaq; capitulis in commune tractatis ac diffinitis, vt nullū deinceps ab aliquo nostrū oriatur cōtentionis scandalū, aut alia præ aliis diuulgarētur, placuit vt quæq; diffinita sunt, vnusquisq; nostrū manu propriæ subscriptione confirmaret: quam sententiā diffinitionis nostræ Titillo notario scribendā dictaui. Actum in mense & indictione suprascriptis. Quisquis igitur contra hāc sententiā iuxta decreta canonū, nostra etiam consensione ac subscriptione manus nostræ confirmatam, quoquo modo venire, cámq; infringere tētauerit, nouerit se ab omni officio sacerdotali & nostra societate separatum. Diuina nos gratia in

vnitate ſanctæ Eccleſiæ ſuæ viuẽtes cuſtodiat incolumes. Facta autem eſt hæc ſynodus anno ab In- F
carnatione Domini ſexcenteſimo ſeptũageſimotertio, quo anno rex Cantuariorum Ecgbert men-
ſe Iulio obierat, ſuccedente in regnum fratre Lothere, quod ipſe annos vndecim & menſes ſeptem
tenuit. Biſi autem Ẽpiſcopus Orientalium Anglorum, qui in præfata ſynodo fuiſſe perhibetur, ipſe
erat ſucceſſor Bonifacij, cuius ſupra meminimus, vir multæ ſanctitatis & religionis. Nam Bonifacio
poſt decem & ſeptem annos epiſcopatus ſui defuncto, epiſcopus pro eo Theodoro ordinãte factus
Duo ſimul Epiſcopi in ciuitate. eſt. Quo adhuc ſuperſtite, ſed grauiſſima infirmitate ab adminiſtrando epiſcopatu prohibito, duo
ſunt pro illo Aecci & Badvvine electi & conſecrati epiſcopi: ex quo vſque hodiè prouincia illa duos
habere ſolet epiſcopos.

CAP. VI. NON multo poſt hæc elapſo tempore offenſus à Vinfrido Merciorum epiſcopo per meritum cu-
Epiſcopus Vinfridus deponitur. iuſdam inobedientiæ Theodorus archiepiſcopus depoſuit eum de epiſcopatu, poſt annos accepti
epiſcopatus non multos, & in loco eius ordinauit epiſcopum Sexvvlfum, qui erat conſtructor &
abbas monaſterij, quod dicitur Medeshanſtedi in regione Geruiorum. Depoſitus verò Vinfridus
rediit ad monaſterium ſuum, quod dicitur Ætbearne, ibíque in optima conuerſatione vitam fini- G
uit. Tunc etiam Orientalibus Saxonibus, quibus eo tempore præfuerunt Sebbe & Sighere, quorum
ſupra meminimus, Earcon vvaldum conſtituit epiſcopum in ciuitate Londonia. Cuius videlicet
viri in epiſcopatu & ante epiſcopatum vita & conuerſatio fertur fuiſſe ſanctiſſima, ſicut etiam nunc
Curantur febricitantes. cœleſtium ſigna virtutum indicio ſunt. Etenim vſque hodiè feretrum eius caballarium, quo infir-
mus vehi ſolebat, ſeruatum à diſcipulis eius, multos febricitantes, vel alio quolibet incommodo
feſſos ſanare non deſiſtit. Non ſolùm autem ſuppoſiti eidem feretro vel appoſiti curãtur ægroti, ſed
& aſtulæ de illo abſciſæ atque ad infirmos allatæ, citam illis ſolent afferre medelam. Hic ſanè priuſ-
quàm epiſcopus factus eſſet, duo præclara monaſteria, vnũ ſibi, alterũ ſorori ſuæ Edilburgæ cõſtru-
xerat, quod vtrumque regularibus diſciplinis optimè inſtituerat. Sibi quidẽ in regione Suthriona
iuxta fluuium Tamyſam, in loco qui vocatur Ceoroteſei, id eſt, Ceoroti inſula: ſorori autẽ in Orien-
talium Saxonum prouincia, in loco qui nuncupatur in Berecingum, in quo ipſa Deo deuotarũ ma-
ter ac nutrix poſſet exiſtere fœminarum. Quæ ſuſcepto regimine monaſterij condignam ſe in om-
nibus epiſcopo fratre & ipſa rectè viuẽdo & ſubiectis regulariter ac piè cõſulendo præbuit, vt etiam H
cœleſtia indicio fuere miracula.

CAP. VII. IN hoc etenim monaſterio plura virtutum ſunt ſigna patrata, quæ & ad memoriam ædificatio-
Berecingum & Monaſteriũ. nẽmque ſequentium ab his qui nouere deſcripta habentur à multis. E quibus & nos aliqua hiſtoriæ
noſtræ eccleſiaſticæ inſerere curauimus. Cum tempeſtas ſæpè dictæ cladis latè cuncta depopulans,
etiam partem monaſterij huius illam qua viri tenebantur, inuaſiſſet, & paſſim quotidiè raperentur
ad Dominum, ſolicita mater congregationis, qua hora etiam monaſterij partem, qua ancillarum
Dei caterua à virorum erat ſecreta contubernio, eadem plaga tangeret, crebrius in conuentu ſoro-
rum perquirere cœpit, quo loco in monaſterio corpora ſua poni, & cœmiterium fieri vellent, cùm
eas eodem quo cæteros exterminio raptari è mundo contingeret. Cúmque nil certi reſponſi, tam-
etſi ſæpius inquirens à ſororibus accepiſſet, accepit ipſa cum omnibus certiſſimum ſupernæ prouiſ-
Nocturnæ monialium preces. ſionis reſponſum. Cùm enim nocte quadam, expletis matutinæ laudis pſalmodiis, egreſſæ de ora-
torio famulæ Chriſti ad ſepulchra fratrum, qui eas ex hac luce præceſſerant, ſolitas Domino lau- I
des decãtarent, ecce ſubitò lux emiſſa cælitùs, veluti linteum magnum, venit ſuper omnes, tantóq;
eas ſtupore perculit, vt etiam canticum quod canebant tremefactæ intermitterent. Ipſe autẽ ſplen-
dor emiſſæ lucis, in cuius comparatione ſol meridianus videri poſſet obſcurus, non multò poſt illo
eleuatus de loco in meridianam monaſterij partem, hoc eſt, ad Occidẽtem oratorij ſeceſſit, ibíque
aliquandiu remoratus, & ea loca operiens, ſic videntibus cunctis ad cœli ſe alta ſubduxit, vt nulli
eſſet dubium quin ipſa lux quæ animas famularũ Chriſti eſſet ductura vel ſuſceptura in cœlis, etiam
corporibus earum locum, in quo requietura, & diem reſurrectionis eſſent expectatura, monſtraret.
Lux à Deo ſepulturã commonſtrauit. Cuius radius lucis tantus extitit, vt quidam de fratribus ſenior, qui in ipſa hora in oratorio eorum
cum alio iuniore poſitus fuerat, referret, quod mane ingreſſi per rimas oſtiorum vel feneſtrarum
radij lucis, omnem diurni luminis viderentur ſuperare fulgorem.

CAP. VIII. ERAT in eodem monaſterio puer trium circiter non amplius annorũ, Eſica nomine, qui propter
infantilem adhuc ætatem in virginum Deo dedicatarum ſolebat cella nutriri, ibíque meditari. Hic
præfata peſtilentia tactus, vbi ad extrema peruenit, clamauit ter, vnã de conſecratis Chriſti virgini- K
Moribundus puer virginẽ mortis citauit bus proprio eam nomine quaſi præſentem alloquẽs, Eadgit, Eadgit, Eadgit, & ſic terminans tẽpo-
ralẽ vitã, intrauit æternã. At virgo illa quã moriẽs vocabat, mox in loco quo erat eadẽ attacta infir-
mitate, ipſo quo vocata eſt die de hac luce ſubtracta, & illũ qui ſe vocauit ad regnũ cœleſte ſecuta eſt.

ITEM quædam ex eiſdem ancillis Dei cum præfato tacta morbo atque ad extrema eſſet perdu-
cta, cœpit ſubitò circa mediam noctem clamare his qui ſibi miniſtrabant, petens vt lucernam quæ
inibi accenſa erat extinguerent. Quod cum frequenti voce repeteret, nec tamen ei aliquis ob-
temperaret, ad extremum intulit: Scio quòd me hæc inſana mente loqui arbitramini, ſed iam
nunc non ita eſſe cognoſcite. Nam verè dico vobis, quòd domum hanc tanta luce impletam eſ-
ſe perſpicio, vt veſtra illa lucerna mihi omnibus modis eſſe videatur obſcura. Et quum ne adhuc
quidem illi talia loquenti quiſquam reſponderet, vel aſſenſum præberet, iterum dixit, Accen-

dite

A dit ergo lucernam illam quamdiu vultis. Attamen scitote quia non est mea lux: nam mea lux, incipiente aurora mihi aduentura est. Cœpitq; narrare quia apparuerit sibi vir Dei quidam, qui eodem anno fuerat defunctus, dicens, quòd adueniente diluculo perennem esset exitura ad lucem. Cuius veritas visionis ita circa exortum diei puellæ morte probata est. *Visio ante mortem.*

CVM autem & ipsa mater pia Deo deuotæ congregationis Edilburga esset rapienda de mundo, apparuit visio miranda cuidam de sororibus, cui nomen erat Thorithgid, quæ multis iam annis in eodem monasterio commorata, & ipsa semper in omni humilitate ac synceritate Deo seruire satagebat, & adiutrix disciplinæ regularis eidem matri existere, minores docendo vel castigando, curabat. Cuius vt virtus iuxta apostolum in infirmitate perficeretur, tacta est repentè grauissimo corporis morbo, & per annos nouem pia redemptoris nostri prouisione multum fatigata, videlicet vt quicquid in ea vitij sordidantis inter virtutes per ignorantiam vel incuriam diutinè resedisset, totum hoc caminus diutinæ tribulationis excoqueret. Hæc autem quadam nocte, incipiente crepusculo, egressa de cubiculo quo manebat, vidit manifestè quasi corpus hominis, quod esset sole CAP. IX.

B clarius sindone inuolutum, in sublime ferri, elatum videlicet de domo in qua sorores pausare solebant. Cúmque diligentius intueretur quo trahente leuaretur sursum, hæc quam contemplabatur species corporis glorioſi, vidit quòd quasi funibus auro clarioribus in superna tolleretur, donec cœlis patentibus introducta amplius ab illa videri non potuit. Nec dubium remansit cogitanti de visione, quin aliquis de illa congregatione citius esset moriturus, cuius anima per bona quæ fecisset opera quasi per fines aureos leuanda esset ad cœlos. Quod reuera ita contigit. Nam non multis interpositis diebus Deo dilecta mater congregationis ipsius ergastulo carnis educta est, cuius talem fuisse constat vitam, vt nemo qui eam nouerit, dubitare debeat quin ei exeunti de hac vita, cœlestis patriæ patuerit ingressus. *Visio gloriosa corporis.*

In eodem quoque monasterio quædã erat fœmina sanctimonialis, & ad seculi huius dignitatem nobilis, & in amore futuri seculi nobilior, quæ ita multis iam annis omni corporis fuerat officio destituta, vt ne vnum quidem mouere ipsa membrum valeret. Hæc vbi corpus abbatissæ venerabilis in ecclesiam delatum, donec sepulturæ daretur, cognouit, postulauit se asferri illò, & in modũ oran-

C tium ad illud adinclinari. Quod dum fieret, quasi viuẽtem allocuta rogauit vt apud misericordiam pij conditoris impetraret se à tantis támque diurnis cruciatibus absolui, nec multo tardius exaudita est: nam post dies duodecim & ipsa educta ex carne temporales afflictiones æterna mercede mutauit. Cum verò præfata Christi famula Thorithgid tres adhuc annos post obitum Domini in hac vita teneretur in tantum ea quam prædiximus, infirmitate decocta est, vt vix ossibus hæreret, & ad vltimum cum tempus iam resolutionis eius instaret, non solùm membrorum cæterorum, sed & linguæ motu caruit. Quod dum tribus diebus ac totidem noctibus ageretur, subitò visione spiritali recreata os & oculos aperuit, aspiciénsque in cœlum sic ad eam quam intuebatur visionem cœpit loqui: Gratus est mihi multũ aduẽtus tuus, & benè venisti. Et hoc dicto parumper reticuit, quasi respõsum eius quem videbat, & cui loquebatur, expectans. Rursumque quasi leuiter indignata subiunxit: Nequaquam hoc læta ferre queo. Rursumque modicum silens tertiò dixit: Si nullatenus hodiè fieri potest, obsecro ne sit longum spatium in medio. Et sicut antea parum silens, ita sermonem concluſit: Si omnimodis ita definitum est, neq; hanc sententiam licet immutari, obsecro ne amplius quàm *Inuocatio Sanctorum.*

D hæc solummodo proxima nox intersit. Quibus dictis interrogata à circumsedentibus, cum quo loqueretur: Cum charissima, inquit, mea matre Edilburga. Ex quo intellexere quòd ipsa ei tempus transmigrationis suæ proximum nuntiare venisset. Nam & ita vt rogabat transacta vna die ac nocte soluta carnis simul & infirmitatis vinculis ad æterna gaudia salutis intrauit. *Reuelatio obitus.*

SVCCESSIT autem Edelburgæ in officio abbatissæ deuota Deo famula nomine Hildilhid, multísque annis, id est, vsque ad vltimam senectutem, eidem monasterio strenuissimè, & in obseruantia disciplinæ regularis, & in earum quæ ad communes vsus pertinent, rerum prouidentia, præfuit. Cui quum propter angustiam loci, in quo monasterium constructum est, placuisset vt ossa famulorum famularúmque Christi, quæ ibidem fuerant tumulata, tollerentur, & transferrẽtur omnia in eccle- CAP. X.

siam beatæ Dei genitricis, vnóque conderentur in loco. Quotiens ibi claritas luminis cœlestis, quanta sæpè fragrantia mirandi apparuerit odoris, quæ alia sint signa ostensa, in ipso libro de quo excerpsimus hæc, quisquis legerit, inueniet. Sanè nullatenus prætereundum arbitror miraculum sa- *Translatio sepulturæ.*

E nitatis, quod ad ipsum cœmiterium Deo dicatæ congregationis factum idem libellus refert. Erat quippè in proximo comes quidam, cuius vxor ingruente oculis caligine subitò tantùm per dies eadem molestia crebrescente grauata est, vt ne minimam quidem lucis alicuius posset particulam videre. Cui dum aliquandiu cæcitatis huius nocte clausa maneret, repentè venit in mentem, quia si ad monasterium delata virginum sanctimonialium ad reliquias sanctorum peteret, perditam posset recipere lucem. Nec distulit quin continuò quod mẽte conceperat, expleret. Perducta namq; à puellis suis in monasterium (quia in proximo erat) vbi fidem suæ sanationis integram se habere professa est, introducta est in cœmiterium. Et cùm ibidem diutius flexis genibus oraret, nihilo tardius meruit exaudiri. Nam exurgens ab oratione priusquam exiret de loco, petitæ lucis gratiam recepit, & quæ famularum manibus adducta fuerat, ipsa libero pedum incessu domum læta reuersa est: quasi ad hoc solummodo lucem amitteret temporalem, vt quanta sanctos Christi lux in cœlis, quæ gratia virtutis possideret, sua sanatione demonstraret. *In cœmiterio constituta oratione visum recuperauit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

CAP. XI. E o tempore præerat regno Oriẽtalium Saxonum, vt idem etiam libellus docet, vir multum Deo F
deuotus, nomine Sebbi, cuius supra meminimus. Erat enim religiosis actibus, crebris precibus, piis
eleemosynarum fructibus plurimum intentus, vitam priuatam & monachicam cunctis regni diui-
tiis & honoribus præferens, quam & olim iam, si non obstinatus coniugis animus diuortium nega-
ret, relicto regno subiisset. Vnde & multis visum (vt sæpè dictum est) quia talis animi virum episco-
Sebbi rex monasterium ingreditur. Beda. li. 4. hist. pum magis quàm regem ordinari deceret. Cúmque annos triginta in regno, miles regni cœlestis
exegisset, correptus est corporis infirmitate permaxima, qua & mortuus est. Admonuítque coniu-
gem, vt vel tunc diuino se seruitio pariter manciparent: cùm amplius pariter mundum amplecti, vel
potius mundo seruire non possent. Quod dum ægrè impetraret ab ea, venit ad antistitem Londo-
niæ ciuitatis vocabulo Valdhere, qui Erconualdo successerat, & per eius benedictionem habitum
religionis, quem diu desiderata, accepit. Attulit autem eidem & summam pecuniæ nõ paruam pau-
peribus erogandam, nil omnimodis sibi reseruans, sed pauper spiritu magis propter regnum cœlo-
rum manere desiderans. Qui cum ingraueſcẽte præfata ægritudine diem sibi mortis imminere sen-
sisset, timere cœpit homo animi regalis ne ad mortem veniens tanto affectus dolore aliquid indi- G
gnum suæ personæ vel ore proferret, vel aliorum motu gereret membrorum. Vnde accito ad se
præfatæ vrbis Londoniæ in qua tunc ipse manebat episcopo, rogauit ne plures eo moriente
quàm ipse episcopus & duo sui ministri adessent. Quod dum Episcopus libentissimè se factu-
Visio morienti consolatoria. rum promitteret, non multò pòst idem vir Dei, cum membra sopori dedisset, vidit visio-
nem consolatoriam, quæ omnem ei anxietatem memoratæ solicitudinis auferret: insuper &
qua die esset hanc vitam terminaturus ostenderet. Vidit (vt pòst ipse referebat) tres ad se venis-
se viros claro indutos habitu, quorum vnus residens ante lectulum eius, stantibus his qui secum
aduenerunt comitibus, & interrogantibus de statu eius quem languentem visitare venerunt, di-
xit, quòd anima eius, & sine vllo dolore, & cum magno lucis splendore esset egressura de corpo-
re. Sed & tertium exinde diem quo esset moriturus insinuauit. Quod ita vtrũque (vt ex visione di-
dicit) completum est. Nam die dehinc tertio completa hora nona subitò quasi leuiter obdormiens
sine vllo sensu doloris emisit spiritum. Cuius corpori tumulando præparauerant sarcophagum la-
pideum: sed cùm huic corpus imponere cœpissent, inuenerunt hoc mensura palmi longius esse sar- H
cophago. Dolantes ergo lapidem inquantum valebant, addiderunt longitudini sarcophagi quasi
duorum mensuram digitorum, sed nec sic quidem corpus capiebat. Vnde facta difficultate tumu-
landi cogitabant aut alium quærere loculum, aut ipsum corpus si possent in genibus inflectendo
Sepulturæ miraculum. breuiare, donec ipso loculo caperetur. Sed mira res, & non nisi cælitus facta, ne aliquid horum fieri
deberet, prohibuit. Nam subitò astante episcopo & filio regis eiusdem ac monacho Sighardo, qui
post illum cum fratre suo Fredo regnauit, & turba hominum non modica, inuentum est sarcopha-
gum illud congruæ longitudinis ad mensuram corporis, adeò vt à parte capitis etiam ceruical pos-
set interponi: à parte verò pedum mensura quatuor digitorum in sarcophago corpus excederet.
Conditus est autẽ in ecclesia beati doctoris gentiũ, cuius edoctus monitis cælestia spirare didicerat.

CAP. XII. QVARTVS Occidentalium Saxonum antistes Eleutherius fuit, siquidem primus Birinus, secun-
dus Agilbertus, tertius extitit Vini. Cúmque mortuus esset Conwalchi, quo regnante idem Eleu-
Successiones Episcoporum. therius episcopus factus est, acceperunt subreguli regnum gentis, & diuisum inter se tenuerunt an-
nis circiter decem. Ipsíq; regnantibus defunctus est ille, & episcopatu functus Hæddi pro eo con- I
secratus est à Theodoro in ciuitate Londonia. Cuius episcopatus tempore deuictis atque amotis
subregulis Ceadualla susceperit imperium. Et cùm duobus annis hoc tenuisset, tandem superni regni
amore compunctus reliquit, eodem adhuc præsule ecclesiam gubernante, ac Romam abiens ibi vi-
tam finiuit, vt in sequentibus latius dicendum est.

Anno autẽ dominicæ incarnationis sexcẽtesimo septuagesimoseptimo, cũ Edilred rex Merciorũ
adducto maligno exercitu Cantiã vastaret, & ecclesias ac monasteria sine respectu pietatis vel diuini
timoris fœdaret, ciuitatem quoque Rhofi, in qua erat Putta episcopus, quamuis eo tempore absens
cõmuni clade absumpsit. Quod ille vbi comperit, ecclesiam videlicet suam rebus ablatis omnibus
depopulatam, diuertit ad Sexvvlfum Merciorum antistitem, & accepta ab eo possessione ecclesiæ
cuiusdam, & agelli non grandis, ibidem in pace vitam finiuit. Nil omninò de restaurando episcopa-
tu suo agens, quia (sicut & suprà diximus) magis in Ecclesiasticis quàm in mundanis rebus erat in-
dustrius: sed in illa solùm ecclesia Deo seruiens, & vbicumque rogabatur ad docenda ecclesiastica K
carmina diuertens. Pro quo Theodorus in ciuitate Rhofi Quichelmum consecrauit episcopum, sed
illo post non multum temporis præ inopia rerum ab episcopatu decedente, atque ad alia loca sece-
dente, Gebmundum pro eo substituit antistitem. Anno dominicæ incarnationis sexcentesimo se-
ptuagesimooctauo, qui est annus imperij regis Ecgfridi octauus, apparuit mense Augusto stella quæ
dicitur Cometa, & tribus mensibus permanens, matutinis horis oriebatur, excelsam radiantis flãmę
Cometes trimestris. quasi columnã præferẽs. Quo etiã anno orta inter ipsum regẽ Ecgfridũ & reuerendissimũ antistitem
Vvilfridũ dissẽsione, pulsus est idẽ antistes à sede sui episcopatus, & duo in locũ eius substituti episco-
pi, qui Nordan Humbrorũ gẽti præessent, Bosa videlicet qui Deirorũ, & Eata qui Berniciorũ pro-
uinciã gubernaret. Hic in ciuitate Eboraci, ille in Hagustaldensi siue Lindisfarnensi ecclesia cathe-
Bosa & Eata Episcopi. dram habens episcopalẽ: ambo de monachorũ collegio in episcopatus gradũ adsciti. Cũ quibus &

Eadhedus

A Eadhedus in prouincia Lindisfarorum, quam nuperrimè rex Ecgfridus ſuperato in bello & fugato Vvlf here obtinuerat, ordinatur epiſcopus: & hunc primum eadem prouincia accepit propriũ præſulem, ſecundũm Ediluinum, tertium Eadgarum, quartum Cimberthum quem in præſenti habet. Habebat enim ante Eadhedum antiſtitem Sexvvlfum, qui etiam Merciorum & Mediterraneorum Anglorum ſimul epiſcopus fuit. Vnde & expulſus de Lindiſſi, in illarum prouinciarũ regimine permanſit. Ordinati ſunt autẽ Eadhedus, Boſa, & Eata Eboraci ab archiepiſcopo Theodoro, qui etiam poſt tres abſceſſionis Vvilfridi annos, horum numero duos addidit antiſtites, Tumbertum ad Eccleſiam Haguſtaldenſem, remanente Eata ad Lindisfarnenſem, & Trumuini ad prouinciam Pictorum, quæ tunc tẽporis Anglorum erat imperio ſubiecta. Eadhedum de Lindiſſi reuerſum, eo quòd Edilredus prouinciam recepiſſet, Rhipenſi Eccleſiæ præfecit.

Cap. xiii. *Polyd. lib. 4. hiſt.*

Pvlsvs eſt autem ab epiſcopatu ſuo Vvilfridus, & multa diu loca peruagatus Romam adiit, Britanniam rediit. Et ſi propter inimicitias memorati regis in patriam ſiue parochiam ſuam recipi non potuit, non tamen ab euangelizãdi potuit miniſterio cohiberi. Siquidem diuertens ad prouinciam

B Auſtralium Saxonum, quæ poſt Cantuarios ad Auſtrum & ad Occidentem vſque ad Occidentales Saxones pertingit, habẽs terram familiarum ſeptem milium, & eo adhuc tempore paganis cultibus ſeruiebat, huic verbum fidei & lauacrum ſalutis miniſtrabat. Erat autem rex gentis illius Edilvalch non multo antè baptizatus in prouincia Merciorum, præſente ac ſuggerente rege Vvlf here. A quo etiam egreſſus de fonte loco filij ſuſceptus eſt, in cuius ſignum adoptionis duas illi prouincias donauit, Vectam videlicet inſulam, & Meanuarorum prouinciam in gente Occidentalium Saxonum. Itaque Epiſcopus concedente, imò multum gaudente rege, primos prouinciæ duces ac milites ſacroſancto fonte abluebat. Verùm presbyteri Eappa & Padda & Bruchelin & Oidda cæteram plebem vel tunc vel tempore ſequenti baptizabant. Porrò regina nomine Ebba in ſua inſula, id eſt, Vicciorum prouincia fuerat baptizata. Erat autem filia Eanfridi fratris Eanheri, qui ambo cum ſuo populo Chriſtiani fuere. Cæterùm tota prouincia Auſtralium Saxonum diuini nominis & fidei erat ignara. Erat autem ibi monachus quidam de natione Scottorum vocabulo Dicul, habens monaſteriolum permodicum in loco qui vocatur Boſanham ſyluis & mari circũdatum, & in eo fratres quin-

Vuilfridus Saxones ad Chriſtum cõuertit.

Suſceptor regis Edilualch

C que ſiue ſex in humili & paupere vita Domino famulantes. Sed prouincialium nullus eorum vel vitam æmulari vel prædicationem curabat audire. Euangelizans autem genti Epiſcopus Vvilfridus, non ſolùm eam ab ærumna perpetuæ damnationis, verùm & à clade infanda tẽporalis interitus eripuit. Siquidem tribus annis ante aduentum eius in prouinciam nulla illis in locis pluuia ceciderat. Vnde & fames acerbiſſima plebem inuadens, impia nece proſtrauit. Denique fertur, quia ſæpè quadraginta ſimul aut quinquaginta homines inedia macerati procederent ad præcipitium aliquod ſiue ripam maris, & iunctis miſerè manibus pariter omnes aut ruina perituri, aut fluctibus abſorbendi decíderent. Verùm ipſa die quo baptiſma fidei gens ſuſcepit, illa deſcendit pluuia ſerena & copioſa: refloruit terra, rediitque viridantibus aruis annus lætus & frugifer. Sicque abiecta priſca ſuperſtitione, exſufflata idololatria, cor omnium & caro omnium exultauerunt in Deum viuum, intelligentes eum qui verus eſt Deus, & interioribus ſe bonis & exterioribus cœleſti gratia ditaſſe. Nam & antiſtes cum veniſſet in prouinciam, tantámque ibi famis pœnam videret, docuit eos piſcando victum quærere. Namque mare & flumina eorum piſcibus abundabant: ſed piſcandi peritia genti nulla ni-

Baptiſma ſalutiferum.

D ſi ad anguillas tãtùm inerat. Collectis ergo vndecũque retibus anguillaribus homines antiſtites miſerunt in mare, & diuina ſe iuuante gratia mox cepere piſces diuerſi generis trecentos. Quibus trifariam diuiſis, centum pauperibus dederunt, centum his à quibus retia acceperunt, centum in ſuos vſus habebant. Quo beneficio multum antiſtes cor omnium in ſuum diuertit amorem, & libentius eo prædicante cœleſtia ſperare cœperunt, cuius miniſterio tẽporalia bona ſumpſerunt. Quo tempore rex Edilvvach donauit reuerẽdiſſimo antiſtiti Vvilfrido terram octogintaſeptem familiarum, vbi ſuos homines qui exules vagabantur recipere poſſet, vocabulo Seoleſeu, quod dicitur Latinè Inſula vituli marini. Eſt autem locus ille vndique mari circundatus, præter ab Occidente, vnde habet ingreſſum amplitudinis quaſi iactus fundæ: qualis locus à Latinis peninſula, à Græcis ſolet Cherroneſos vocari. Hunc ergo locum cum accepiſſet Epiſcopus Vvilfridus, fundauit ibi monaſterium, ac regulari vita inſtituit, maximè ex his quos ſecum adduxerat fratribus, quod vſque hodiè ſucceſſores eius tenere noſcuntur. Nam ipſe illis in partibus annos quinque, id eſt, vſque ad mortem Ecgfri-

Piſcatura Epiſcopalis.

Donatur inſula ad menaſt.

E di regis meritò omnibus honorabilis, officiũ epiſcopatus & verbo exercebat & opere. Et quoniam illi rex cum præfata loci poſſeſſione omnes quæ ibidem erãt facultates cum agris & hominibus donauit, omnes fide Chriſti inſtitutos vnda baptiſmatis abluit. Inter quos ſeruos & ancillas ducentos quinquaginta, quos omnes non ſolùm baptizando à ſeruitute dæmonica ſaluauit, ſed etiam libertatem donando, humanæ iugo ſeruitutis abſoluit.

Cap. xiiii.

In quo tunc monaſterio nonnulla cœleſtis gratiæ dona ſpiritualiter oſtenſa fuiſſe perhibent, vtpotè vbi nuper expulſa diaboli tyrannide Chriſtus iam regnare cœperat. E quibus vnum quod mihi reuerendiſſimus antiſtes Acca ſæpius referre, & à fideliſſimis eiuſdem monaſterij fratribus ſibi reuelatum aſſerere ſolebat, memoriæ mandare commodum duximus. Eodem fermè tempore quo ipſa prouincia nomen Chriſti ſuſceperat, multas Britanniæ prouincias mortalitas ſæua corripiebat. Quæ cum præfatum quoque monaſterium, cui tunc regendo reuerendiſſimus ac religioſiſſimus Chriſti

Universidad de Deusto Biblioteca

sacerdos vocabulo Eappa præfuit, nutu diuinæ dispensationis attingeret: multíque siue de his qui F
cum antistite illò venerant, siue de illis qui de eadem prouincia Saxonum nuper ad fidem fuerant
vocati, passim de hac vita raperẽtur, visum est fratribus triduanũ ieiunium agere, & diuinam suppli-
Ieiunium ob pestilentiam. citer obsecrare clementiam, vt misericordiam sibi dignaretur impendere, siue periclitantes hoc
morbo à præsenti morte liberaret, seu raptos è mundo à perpetua animæ damnatione seruaret. Erat
tunc temporis in eodẽ monasterio puerulus quidam de natione Saxonum nuper vocatus ad fidem,
qui eadem tactus infirmitate non pauco tempore recubans in lectulo iacebat. Cùm ergo secunda
memorati ieiunij ac supplicationum dies ageretur, contigit fortè ipsum puerum hora fermè secun-
da dici in loco in quo æger iacebat solum inueniri, cui diuina dispensatione subitò beatissimi apo-
Visio Petri & Pauli Apostolorum. stolorum principes dignati sunt apparere. Erat enim puer multum simplicis ac mansueti animi, syn-
ceráque deuotione sacramenta fidei quæ susceperat seruans. Salutantes ergo illum verbis piissimis
Apostoli dicebant: Noli timere fili mortem pro qua sollicitus es: nos enim te hodierna die ad cœ-
lestia regna sumus perducturi. Sed primùm expectare habes donec missæ celebrẽtur, ac viatico do-
Missæ viaticũ salutis. mini corporis ac sanguinis accepto, sic infirmitate simul & morte absolutus ad æterna in cœlis gau- G
dia subleueris. Clama ergo ad te presbyterum Eappã, & dicito illi, quia Dominus exaudiuit preces
vestras & deuotionem, ac ieiunia propitius aspexit, neq; aliquis de hoc monasterio siue de adiacen-
tibus ei possessiunculis hac clade vltra moriturus est. Sed omnes qui alicubi de vestris hac ægritu-
dine laborant, resurrecturi à languore ad pristinam sunt sospitatem recuperandi, prẽter te solum, qui
hodierna es die liberandus à morte, & ad visionem domini Christi, cui fideliter seruisti, perducẽdus
in cœlum. Quod diuina vobis misericordia, per intercessionẽ religiosi ac Deo dilecti regis Osvval-
Osvualdi precibus quiescit pestilentia. di, qui quondam genti Nordan Humbrorum, & regni tẽporalis auctoritate, & Christianæ pietatis
quæ ad regnum perenne ducit, deuotione sublimiter præfuit, conferre dignata est. Hac etenim die
idem rex ab infidelibus in bello corporaliter extinctus, mox ad sempiterna animarũ gaudia assum-
ptus in cœlum, & electorum est sociatus agminibus. Quærant in suis codicibus in quibus defuncto-
rum est adnotata depositio, & inuenient illum hac (vt diximus) die raptum esse de seculo. Celebrẽt
Missa communis. ergo missas per cuncta monasterij oratoria huius, siue pro gratiarum actione exauditæ suæ deprecа- H
tionis, siue etiam in memoriam præfati regis Osvvaldi, qui quondam ipsorum genti præerat. Ideóq;
pro eis quasi pro suæ gentis aduenis supplex orabat ad Dominum, & cunctis conuenientibus ad
Ecclesiam fratribus communicent omnes sacrificiis cœlestibus, & ita soluto ieiunio corpus quoque
suis reficiant alimentis. Quæ verba cùm omnia vocato ad se presbytero puer narrasset, interrogauit
eum solicitus, quales essent habitu vel specie viri, qui sibi apparuissent: respondit, Præclari omnino
habitu & vultu erant, lætissimi ac pulcherrimi quales nunquàm antè videram, neque aliquos homi-
Species B. Petri & Pauli Apost. num tanti decoris ac venustatis esse posse credebam. Vnus quidem attonsus erat vt clericus, alius
barbam habebat prolixam. Dicebántque quòd vnus eorum, Petrus, alius vocaretur Paulus, & ipsi
essent ministri Domini & saluatoris nostri Iesu Christi, ad tuitionem nostri monasterij missi ab ipso
de cœlis. Credidit ergo verbis pueri presbyter, ac statim egressus requisiuit in Annali suo, & inuenit
eadem ipsa die Osvvaldum regem fuisse peremptum: vocatísque fratribus parare prandium, missas
fieri, atque omnes communicare more solito præcepit, simul & infirmanti puero de eodem sacrifi-
cio dominicæ oblationis particulam deferri mandauit. Quibus ita gestis, nõ multo pòst eadem ipsa
die puer defunctus est, suáque morte probauit vera fuisse verba quæ ab apostolis Christi audierat. I
Sed & hoc verbis eius testimonium perhibuit, quòd nemo præter ipsum tempore illo ex eodem est
monasterio raptus de mundo. Ex qua nimirum visione multi, qui hæc audire potuerunt, & ad exo-
randam in aduersis diuinam clementiam, & ad salutaria ieiuniorum remedia subeunda, sunt mira-
biliter accensi. Et ex eo tempore non solùm in eodem monasterio, sed & in plerisque locis aliis cœ-
pit annuatim eiusdem regis ac militis Christi natalitius dies missarum celebratione venerari.

Interfecto rege Geuissorum populatur Ceadualla.

CAP. XV. INTEREA superueniens cum exercitu Ceadualla iuuenis strenuissimus de regio genere Geuisso-
rum, cùm exularet à patria sua, interfecit regem Edilvvalch, ac prouinciam illam sæua cæde ac de-
Polyd. lib. 4. histor. Angl. Boeth. lib. 9. Scott. populatione attriuit. Sed mox expulsus est à ducibus regis Bertthuno & Authuno, qui deinceps re-
gnum prouinciæ tenuerunt. Quorum prior postea ab eodem Ceadualla, cùm esset rex Geuissorum,
occisus est, & prouincia grauiori est seruitio subacta. Sed is qui post Ceaduallam regnauit: simili pro-
uinciam illam afflictione plurimo annorum tempore mancipauit. Quare factũ est vt toto illo tem- K
pore Episcopum proprium habere nequiuerit: sed reuocato domum Vvilfrido primo suo antistite,
ipsi Episcopo Geuissorũ, id est, Occidentalium Saxonum, qui essent inuenti in ciuitate, subiacerent.

CAP. XVI. POSTQVAM ergo Ceadualla regno potitus est Geuissorum, cepit & insulam Vectam, quæ ea-
tenus erat tota idololatriæ dedita, ac tragica cæde omnes indigenas exterminare, ac suæ prouinciæ
Christo vouet prædam gentilis. homines pro his substituere contendit: voto se obligans, quamuis nondum regeneratus (vt fertur)
in Christo, quia si cepisset insulam, quartam partem eius simul & prædæ Domino daret. Quod ita
soluit, vt hanc Vvilfrido Episcopo, qui tunc fortè de gente sua superueniens aderat, vtendam pro
Vecta mensura. Domino offerret. Est autem mensura eiusdem insulæ iuxta æstimationem Anglorum mille du-
centarum familiarum. Vnde data est Episcopo possessio terræ trecentarum familiarum. At ipse par-
temquam accepit commendauit cuidam de clericis suis, cui nomen Bernvvini, & erat filius sororis

eius,

A ciuadam illi presbyterum nomine Hildila, qui omnibus qui saluari vellẽt verbum ac lauacrum vitæ ministraret. Vbi silentio prætereundum non esse reor, quòd in primitias eorum qui de eadem insula credendo salutati sunt, duo regij pueri fratres, videlicet Arualdi regis insulæ, speciali sunt Dei gratia coronati. Si quidem imminentibus insulæ hostibus fuga lapsi sunt de insula, & in proximã Vitorum prouinciam translati. Vbi cùm delati in locum qui vocatur Ad lapidem occultandos se à facie regis victoris credidissent, proditi sunt, atque occidi iussi. Quod cùm audisset abbas quidam & presbyter, vocabulo Cimberth, habens non longè abinde monasterium in loco qui vocatur Reodford, id est, vadum arundinis, venit ad regem qui tunc eisdem in partibus occultus curabatur à vulneribus, quæ ei inflicta fuerant prælianti in insula Vecta, postulauitq; ab eo vt si necesse esset pueros interfici, prius eos liceret fidei christianæ sacramentis imbui. Concessit rex, & ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutari ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Móxque illi instante carnificem ortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabãt esse transituros. Hoc ergo ordine postquam omnes Britanniarum prouinciæ fidem Christi susceperant, *Reguli baptizantur interficiendi.*

B suscepit & insula Vecta: in qua tamen ob ærumnam externæ subiectionis, nemo gradum ministerij ac sedis Episcopalis ante Danielem, qui nunc Occidentalium Saxonum & Geuissorum est Episcopus, accepit. Sita est autem hæc insula contra medium Austrialium Saxonum & Geuissorum, interposito pelago latitudinis trium milium, quod vocatur Solente: in quo videlicet pelago bini æstus Oceani, qui circum Britanniam ex infinito Oceano Septẽtrionali erumpunt, sibimet inuicem quotidie compugnantes occurrunt, vltra ostium fluminis Homelea, quod per terras viarum, quæ ad regionem Geuissorum pertinent, præfatus pelagus intrat. Finitóque conflictu in Oceanum refusi vnde venerant redeunt. *Christũ Vecta insula suscipit.*

De synodo Hedfeltensi aduersus Eutychetem.

His temporibus audiens Theodorus fidem Ecclesiæ Constantinopoli per hæresim Eutychetis multum esse turbatam, & Ecclesias Anglorum quibus præerat ab huiusmodi labe immunes perdurare desiderãs, collecto venerabilium sacerdotum doctorúmque plurimorum cœtu, cuius essent fidei singuli sedulus inquirebat, omniúmque vnanimem in fide catholica reperit consensum. Et hunc CAP. XVII.

C synodalibus litteris ad institutionem memoriámque sequentium commendare curauit, quarum videlicet litterarum istud exordium est:

In nomine Domini Iesu Christi saluatoris, imperantibus dominis piissimis nostris Ecgfrido rege Humbronensium, anno decimo regni eius, sub die quinta decima Kalend. Octobris, indict. octaua, & Edilredo rege Mercinensium, anno sexto regni eius, & Alduulfo rege Estranglorum, anno decimoseptimo regni eius, & Lodthario rege Cantuariorum, regni eius anno septimo, præsidente ipso Theodoro gratia Dei archiepiscopo Britanniæ insulæ, & ciuitatis Dorouernis, vnà cum eo sedentibus cæteris Episcopis Britanniæ insulæ, viris venerabilibus, præpositis sacrosanctis euangeliis in loco qui Saxonico vocabulo Hedtfeld nominatur, pariter tractãtes fidem rectam & orthodoxam exposuimus, sicut Dominus noster Iesus incarnatus tradidit discipulis suis, qui præsentialiter viderunt & audierunt sermones eius, atque sanctorum patrum tradidit symbolum, & generaliter omnes sancti & vniuersales synodi, & omnes probabilium catholicæ Ecclesiæ doctorũ chorus. Hos itaque sequentes nos piè atque orthodoxè, iuxta diuinitùs inspiratam doctrinam eorum, professi credimus, *Fidei traditio.*

D constanter & confitemur secũdum sanctos patres, propriè & veraciter patrem & filium & spiritum sanctum, trinitatem in vnitate consubstantialem, & vnitatem in trinitate, hoc est, vnum Deum in tribus subsistentiis vel personis consubstantialibus æqualis gloriæ & honoris. Et post multa huiusmodi quæ ad rectæ fidei confessionem pertinebant, hæc quoque sancta synodus suis literis addidit. Suscepimus sanctas & vniuersales quinque synodos beatorum & Deo acceptabilium patrum, id est, qui in Nicena congregati fuerunt trecẽtorum decem & octo, contra Arrium impiissimum & eiusdem dogmata. Et in Constantinopoli centum quinquaginta contra vesaniam Macedonij & Eudoxi, & eorum dogmata. Et in Epheso primo ducentorum contra nequissimum Nestorium & eiusdem dogmata. Et in Chalcedone ducẽtorum & triginta contra Eutychem & Nestorium & eorum dogmata. Et iterum in Constantinopoli quinto congregati sunt concilio, in tempore Iustiniani minoris contra Theodorum & Theodoretum & Ibe epistolas & eorum dogmata. Contra Cyrillum paulò post: & synodũ quæ facta est in vrbe Roma in tempore Martini Papæ beatissimi, indict. octa- *Vniuersales synodi.*

E ua, imperante Constantino piissimo, anno nono. Suscipimus & glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum, sicut isti glorificauerunt, nihil addentes vel subtrahẽtes, & anathematizamus corde & ore quos anathematizauerunt, & quos susceperunt suscipimus, glorificantes Deum patrem sine initio, & filium eius vnigenitum ex patre generatum ante secula, & spiritum sanctum procedentẽ ex patre & filio inenarrabiliter, sicut prædicauerunt hi quos memorauimus suprà, sancti Apostoli, & Prophetæ, & Doctores. Et nos omnes subscribimus, qui cum Theodoro archiepiscopo fidem catholicam exposuimus.

Intererat huic synodo, paritérque catholicæ fidei decreta firmabat vir venerabilis Ioannes archicantor Ecclesiæ sancti Petri, & abbas monasterij beati Martini, qui nuper venerat à Roma per iussionem Papæ Agathonis, duce reuerendissimo abbate Biscopo cognomine Benedicto, cuius suprà meminimus. Cùm autem idem Benedictus construxisset monasterium Britanniæ, in honorem CAP. XVIII. *Monasteriũ*

Universidad de Deusto Biblioteca

beatissimi Apostolorum principis iuxta ostium fluminis Vviri, venit Romã cum cooperatore ac so- F
cio eiusdem operis Ceolfrido, qui post ipsum eiusdem monasterij abbas fuit (quod & ante sæpius fa-
cere consueuerat) atq; honorificè à beatæ memoriæ papa Agathone susceptus est: petiitq; & acce-
priuilegium monast. pit ab eo in munimentum libertatis monasterij quod fecerat epistolã priuilegij ex auctoritate Apo-
stolica firmatam, iuxta quod Ecgfridum regem voluisse ac licentiam dedisse nouerat, quo conce-
dente & possessionem terræ largiente ipsum monasterium fecerat, accepit & præfatum Ioannem
abbatem Britanniam perducendum, quatenus in monasterio suo cursum canendi annuum, sicut ad
Ioãnes Cãtor tradit Anglis fastos & graduale. sanctum Petrum Romæ agebatur, edoceret. Egitq; abbas Ioannes vt iussionem acceperat pontifi-
cis, & ordinem videlicet ritúmque canendi ac legendi viua voce præfati monasterij cantores edo-
cendo, & ea quæ totius anni circulus in celebratione dierum festorum poscebat etiam litteris man-
dando: quæ hactenus in eodem monasterio seruata, & à multis iam sunt circumquaque trãsscripta.
Non solùm autem idem Ioãnes ipsius monasterij fratres docebat, verùm de omnibus penè eiusdem
prouinciæ monasteriis ad audiendum eum, qui cantandi erant periti confluebant. Sed & ipsum per
loca in quibus doceret, multi inuitare curabant. Ipse autem, excepto cantandi vel legendi munere, G
& aliud in mandatis ab apostolico Papa acceperat, vt cuius esset fidei Anglorum Ecclesia diligenter
ediscceret, Romámq; rediens referret. Nam & synodum beati Papæ Martini centum quinq; episco-
porum consensum, non multo antè Romæ celebratam, contra eos maximè qui vnam in Christo
Monothelitas intelligit. operationem & voluntatem prædicabant, secum veniens attulit, atq; in præfato religiosissimi abba-
tis Benedicti monasterio transscribendã commodauit. Tales namq; eo tempore Constãtinopolita-
næ Ecclesiæ fidem multum turbauerant, sed Domino donante proditi iam tunc & victi sunt. Vnde
volens Agatho Papa, sicut in aliis prouinciis, ita etiam in Britannia, qualis esset status Ecclesiæ, quo-
modo ab hæreticorũ contagiis cautus, ediscere, hoc negotium reuerendissimo abbati Ioãni Britan-
niam destinato iniunxit. Quamobrem collecta pro hoc in Britãnia synodo, quam diximus, inuenta
est in omnibus fides catholica inuiolata: datúm q; *illi* exemplar eius Romam perferendũ: verùm ille
patriam reuertens, nõ multo postquã Oceanum transiit, arreptus infirmitate, ac defunctus est: cor-
púsq; eius ab amicis propter amorem sancti Martini, cuius monasterio præerat, Turonis delatũ, atq;
honorificè sepultum est. Nam & benigno Ecclesiæ illius hospitio cùm Britanniam iret, exceptus est, H
Ad papam refertur de veritate fidei Angl. rogatúsque multum à fratribus vt Romam reuertens illo itinere reuerteretur, atque ad eam diuer-
teret Ecclesiam. Denique ibidem adiutores itineris & iniuncti operis accepit. Qui etsi in itinere de-
functus est, nihilominus exemplum catholicæ fidei Anglorum Romam perlatum est, atque ab apo-
stolico Papa omnibúsque qui audiére vel legére gratantissimè susceptum.

CAP. XIX. ACCEPIT autem rex Ecgfridus coniugem nomine Edildridam, filiam Annæ regis Orientalium
Anglorum, cuius sæpius mentionem fecimus, viri benè religiosi ac per omnia mente & opere egre-
gij: quam & alter ante illum vir habuerat vxorem, princeps videlicet Australium Giruiorum, voca-
bulo Tombert. Sed illo post modicum temporis ex quo eam accepit defuncto, data est regi præfato.
Cõiunx virgo remansit. Polyd. lib. 4. hist. pag. 85. Cuius consortio cùm vteretur duodecim annis, perpetua tamen mansit virginitatis integritate glo-
riosa, sicut mihimet sciscitanti (cum hoc an ita esset quibusdam venisset in dubium) beatæ memoriæ
Vvilfridus episcopus referebat, dicens se testem virginitatis eius esse certissimum, adeò vt Ecgfridus
promiserit se ei terras ac pecunias multas esse donaturũ, si reginæ posset persuadere eius vti connu-
bio, quia sciebat illã nullum virorum plus illo diligere. Nec diffidendum est nostra etiam ætate fieri I
potuisse, quod æuo præcedente aliquotiens factum fideles historiæ narrant, donante vno eodémq;
Domino, qui se nobiscum vsq; in finem sæculi manere pollicetur. Nam etiã signum diuini miraculi,
quo eiusdẽ fœminæ sepulta caro corrũpi nõ potuit, indicio est quòd à viri contactu incorrupta per-
Virginis caro non corrumpitur. duranerit: quæ multum diu regem postulans, vt sæculi curas relinquere, atq; in monasterio tantùm
vero regi Christo seruire permitteretur: quod vbi vix aliquando impetrauit, intrauit monasterium
Ebbe abbatissæ, quæ erat amica Ecgfridi regis, positũ in loco quem Coludi vrbem nominant, accep-
to velamine sanctimonialis habitus à prefato antistite Vvilfrido. Post annum verò ipsa facta est ab-
batissa in regione quæ vocatur Elge, vbi constructo monasterio virginum Deo deuotarum perplu-
rimum mater virgo & exemplis vitæ cœlestis esse cœpit & monitis. De qua ferunt, quia ex quo mo-
nasterium petiit, nunquam lineis, sed solùm laneis vestimentis vti voluerit, raróq; in calidis balneis
præter imminentibus solenniis maioribus, verbi gratia, Paschæ, Pentecostes, Epiphaniæ, lauari vo-
luerit, & tũc nouissima omniũ lotis prius suo suarúmq; ministrarum obsequio cæteris quæ ibi essent K
Edildridæ sanctitas. famulabus Christi. Rarò etiam præter maiora solennia vel arctiorem necessitatem, plusquàm semel
per diem manducauerit semper, si nõ infirmitas grauior prohibuisset. Ex tẽpore matutinæ synaxeos
vsq; ad ortum diei in Ecclesia precibus intenta perstiterit. Sunt etiam qui dicunt quòd per prophe-
tiæ spiritum, & pestilentiam qua ipsa esset moritura, prædixerit, & numerum quoque eorum qui de
suo monasterio hoc essent de mundo rapiendi, palam cunctis præsentibus intimauerit. Rapta est
autem ad Dominum in medio suorum post annos septem, ex quo abbatissæ gradum susceperat. Et
æquè vt ipsa iusserat, non alibi quàm in medio eorum iuxta ordinem quo transierat ligneo in locello
sepulta. Cui succcessit in ministeriũ abbatissæ soror eius Sexburga, quam habuerat in coniugẽ Earcõ-
bertus rex Cantuariorũ. Et cùm sedecim annos esset sepulta, placuit eidẽ sorori abbatissæ leuari ossa
eius, & in locello nouo posita in Ecclesiam transferri. Iussitq; quosdam è fratribus quærere lapidem

de quo

A de quo locellũ in hoc facere possent. Qui ascensa naui (ipsa enim regio Elgie vndiq; est aquis & paludibus circudata, neq; lapides maiores habet) venerunt ad ciuitatulã quandam desolatam non procul inde sitã, quæ lingua Anglorũ Grandacestir vocatur, & mox inuenerũt iuxta muros ciuitatis locellũ de marmore albo pulcherrimè factum, operculo quoq; similis lapidis aptissimè tectum. Vnde intelligẽtes à Domino suum iter esse prosperatũ, gratias agẽtes retulerunt ad monasterium. Cúmq; corpus sacræ virginis ac sponsæ Christi aperto sepulchro esset prolatũ in lucem, ita incorruptum inuctum est, ac si eodem die fuisset defuncta, siue humo cõdita, sicut & præfatus antistes Vvilfridus, & multi alij, qui nouere testãtur. Sed certiori notitia medicus Cinfridus, qui & morienti illi & eleuatæ de tumulo affuit, referre erat solitus, quòd illa infirmata habuerat tumorem maximum sub axilla, & iusserunt me, inquit, incidere tumorẽ illum, vt efflueret noxius humor qui inerat. Quod dum facerem, videbatur illa per biduum aliquanto leuius habere, ita vt multi putarent quòd sanari posset à languore. Tertia autem die prioribus aggrauata doloribus, & rapta confestim de mundo, dolorem omnem ac mortem perpetua salute ac vita mitauit. Cúmq; post tam multos annos eleuanda essent

Corpus virginis nõ putrefecit.

B ossa de sepulchro, & extento desuper papilione omnis cõgregatio hinc fratrum inde sororum psallens circunstaret, ipsa autem abbatissa intus cum paucis ossa eleuatura & delatura intrasset, repentè audiuimus abbatissam intus clara voce proclamare: Sit gloria nomini domini. Nec multo pòst clamauerunt me intro, reserato ostio papilionis, vndiq; eleuatum de tumulo & positum in lectulo corpus sacræ Deo virginis quasi dormientis simile. Sed & discooperto vultus indumento monstrauerunt mihi etiam vulnus incisuræ quod fecerã, curatum, ita vt mirum in modum pro aperto & hiante vulnere cum quo sepulta erat, tenuissima tunc cicatricis vestigia apparerent. Sed & linteamina omnia, quibus inuolutum erat corpus, integra apparuerunt, & ita noua, vt ipso die viderentur castis eius membris esse circundata. Ferunt autem quia cum præfato tumore ac dolore maxillæ siue colli premeretur, multum delectata sit hoc genere infirmitatis, ac solita dicere: Scio certissimè, quia meritò in collo pondus languoris porto, in quo iuuenculam memini me superuacua moniliũ pondera portare: & credo quòd ideo me superna pietas dolore colli voluit grauari, vt sic absoluat reatu à superuacuæ leuitatis, dum mihi nunc pro auro & margaritis de collo rubor tumoris ardórque prominent.

Ornatus nimij punitus.

C Contigit autem tactu indumẽtorum eorundem & dæmonia ab obsessis fugata corporibus, & infirmitates alias aliquotiens esse curatas: & loculum in quo primò sepulta est nonnullis oculos dolentibus saluti fuisse perhibent. Qui cùm suum caput eidem loculo apponentes orassent, mox doloris siue caliginis incommodum ab oculis amouerunt. Lauerunt igitur virginis corpus, & nouis indutum vestibus intulerunt in Ecclesiam, atque in eo quod allatum erat sarcophago posuerunt, vbi vsq; hodiè in magna veneratione habetur. Mirum verò in modum ita aptum corpori virginis sarcophagum inuentũ est, ac si ei specialiter præparatum fuisset, & locus quoque capitis seorsum fabrefactus, ad mẽsuram capitis illius aptissimè figuratus apparuit. Est autem Elge in prouincia Orientalium Anglorum regio familiarum citeriter sexcentarum, in similitudinem insulæ vel paludibus (vt diximus) circundata, vel aquis, vnde & à copia anguillarum, quæ in eisdem paludibus capiuntur, nomen accepit, vbi monasterium habere desiderauit memorata Christi famula, quoniam de prouincia eorundem Orientalium Anglorum ipsa, vt præfati sumus, carnis originem duxerat.

D Videtvr opportunum huic historiæ etiam Hymnum virginitatis inserere, quẽ ante annos plurimos in laudẽ ac prẽconium eiusdem reginæ ac sponsæ Christi (& ideò veraciter reginæ quia sponsa Christi) Elegiaco metro consuimus: & imitari morem sacræ scripturæ, cuius historiæ carmina plurima indita, & hæc metro ac versibus constat esse composita.

CAP. XX.

Hymnus in laudem Edildridæ.

Alma Deus trinitas, qui secula cuncta gubernas,
Annue iam cœptis alma Deus trinitas.
Bella Maro resonet, nos pacis dona canamus,
Munera nos Christi, bella Maro resonet.
Carmina casta mihi, fœdæ non raptus Helenæ,
Luxus erit lubricis, carmina casta mihi.
Dona superna loquar, miseræ non prælia Troiæ,
Terra quibus gaudet, dona superna loquar.
En Deus altus adit venerandæ virginis aluum,
E *Liberet vt homines in Deus altus adit.*
Fœmina virgo parit mundi deuota parentem,
Porta Maria Dei fœmina virgo parit.
Gaudet amica cohors de virgine matre tonantis:
Virginitate micans gaudet amica cohors.
Huius honor genuit casto de germine plures,
Virgineos flores huius honor genuit.
Ignibus vsta feris virgo non cessat Agathe, *Agatha.*
Eulalia perfert ignibus vsta feris.
Casta feras superat mentis pro culmine Tecla, *Tecla.*
Eufemia sacra casta feras superat.

Universidad de Deusto Biblioteca

Agnes.

Cæcilia.

Edildrida.

Læta ridet gladios ferro robustior Agnes,
Cæcilia infectos læta ridet gladios.
Multus in vrbe viget per sobria corda triumphus,
Sobrietatis amor multus in orbe viget.
Nostra quoque egregia iam tempora virgo beauit,
Edildrida nitet nostra quoque egregia.
Orta patre eximio, regali & stemmate clara,
Nobilior domino est, orta patre eximio.
Percipit inde decus reginæ & sceptra sub astris,
Plus supra astra manens, percipit inde decus.
Quid petis alma virum, sponso iam dedita summo?
Sponsus adest Christus, quid petis alma virum?
Regis vt ætherei matrem iam credo sequaris,
Tu quoque sis mater regis vt ætherei.
Sponsa dicata Deo bis sex regnauerat annis,
Inque monasterio est sponsa dicata Deo.
Tota sacrata polo celsis vbi floruit actis,
Reddidit atque animam tota sacrata polo.
Virginis alma caro est tumulata bis octo Nouembres.
Nec putet in tumulo virginis alma caro.
Christe tui est operis, quia vestis in ipsa sepulchro
Inuiolata nitet, Christe tui est operis.
Hydros & ater abiit sacræ pro vestis honore,
Morbi diffugiunt, hydros & ater abiit.
Zelus in hoste furit quondam qui vicerat Euam,
Virgo triumphat ouans, zelus in hoste furit.
Aspice nupta Deo, quæ sit tibi gloria terris,
Quæ maneat cœlis, aspice nupta Deo.
Munera læta capis festiuis fulgida tædis:
Ecce venit sponsus, munera læta capis.
Et noua dulcisono modularis carmina plectro,
Sponsa hymno exultas & noua dulcisono.
Nullus ab altithroni comitatu segregat agni,
Quam affectu tulerat, nullus alti throni.

CAP. XXI. ANNO regni Ecgfridi nono conserto graui prælio inter ipsum & Edilredum regem Merciorum iuxta fluuium Treanta, occisus est Elbuini frater regis Ecgfridi iuuenis circiter decem & octo annorum, vtique prouinciæ multum amabilis. Nam sororem eius, quæ dicebatur Ostridi, rex Edilred habebat vxorem. Cúmque materies belli acrioris & inimicitiæ longioris inter reges populósque feroces videretur exorta, Theodorus Deo dilectus antistes diuino fretus auxilio salutifera exhortatione cœptum tanti periculi funditus extinguit incendium, adeò vt pacatis alterutrum regibus ac populis nullius anima hominis pro interfecto regis fratre, sed debita solummodo multa pecuniæ regi vltori daretur. Cuius fœdera pacis multo exinde tempore inter eosdem reges eorúmque regna durarunt.

Theodorus reges conciliat.

CAP. XXII. IN præfato autem prælio quo occisus est rex Elbuini memorabile quoddam factum esse constat, quod nequaquam silentio prætereundum arbitror, sed multorum saluti si referatur fore proficuum. Occisus est ibi inter alios de militia eius iuuenis vocabulo Imma, qui cum die illo & nocte sequente inter cadauera occisorum similis mortuo iaceret, tandem recepto spiritu reuixit, ac residens sua vulnera prout potuit ipse alligauit. Deinde modicum requietus leuauit se, & cœpit abire sic, vbi amicos qui sui curam agerent, posset inuenire. Quod dum faceret, inuctus est & captus à viris hostilis exercitus, & ad dominum ipsorum, comitem videlicet Edilredi regis adductus. A quo interrogatus quis esset, innuit se militem fuisse confiteri, rusticum se potius & pauperem, atque vxorio vinculo colligatum fuisse respondit, & propter victum militibus adferendum in expeditionem secum sui similibus venisse testatus est. At ille suscipiens eum, curam vulneribus egit, & vbi sanari cœpit, noctu eum ne aufugeret vinciri præcepit, nec tamen vinciri potuit. Nam mox, vt abiere qui vincierant, eadem sunt eius vincula soluta. Habebat enim germanum fratrẽ, cui nomen erat Tunna, presbyterum & abbatem monasterij in ciuitate quæ hactenus ab eius nomine Tunnacestir cognominatur. Qui cũ eum in pugna peremptum audiret, venit quærere, si fortè corpus eius inuenire posset, inuentúmque alium illi per omnia similimum putauit ipsum esse, quem ad monasterium suum deferens honorificè sepeliuit, & pro absolutione animæ eius sæpius missas facere curauit. Quarum celebratione factum est quod dixi, vt nullus eum posset vincire quin cõtinuò solueretur. Interea comes qui eum tenebat, mirari & interrogare cœpit, quare ligari non posset: an fortè literas solutorias, de quibus fabulæ ferunt, apud se haberet, propter quas ligari non posset. At ille respondit, nihil se taliũ artium nosse: sed, Habeo fratrem, inquit, presbyterũ in mea prouincia: & scio quia ille me interfectum putans, pro me missas

Missa relaxat vincula.

Missarum celebratio vincula soluit.

Litera solutoria.

A missas crebras facit, & si nunc in alia vita essem, ibi anima mea per intercessiones eius solueretur à pœnis. Dumque aliquanto tempore apud comitem teneretur, animaduerterunt qui eum diligẽtius considerabant ex vultu & habitu & sermonibus eius, quia non erat de paupere vulgo (vt dixerat) sed de nobilibus. Tũ secretè aduocans eum comes interrogauit intentius vnde esset, promittens se nihil ei malè futurum pro eo, si simpliciter sibi quis esset proderet. Quod dũ ille faceret, ministrum se regis fuisse manifestans, respondit, Et ego per singula tua responsa cognoueram quòd rusticus non eras, & nunc quidẽ dignus es morte, quia omnes fratres & cognati mei in illa sunt pugna interempti: nec tẽ tamẽ occidam, ne fidem mei promissi præuaricem. Vt ergo cõualuit, vendidit eum Lũdoniam Fresoni cuidam, sed nec ab illo, nec cùm illuc duceretur vllatenùs potuit alligari. Verùm cùm alia atque alia vinculorum genera ei hostes imponerẽt, dissoluta sunt. Cúmque videret qui emerat, eũ vinculis non posse cohiberi, donauit ei facultatem sese redimendi, si posset. A tertia enim hora quando missæ fieri solebant, sæpissimè vincula soluebantur. At ille dato iureiurãdo vt rediret, vel pecuniam illi pro se mitteret, venit Cantiam ad regem Lodhere, qui erat filius sororis Edildridæ reginæ, de qua supra

B dictum est, qui & ipse quõdam eiusdẽ reginæ minister fuerat, petiitque & accepit ab eo pretium suæ redẽptionis, ac suo Domino pro se (vt promiserat) misit. Qui post hæc in patriã reuersus, atque ad suũ fratrem peruenies, replicauit ex ordine cuncta quæ sibi aduersa, quæve in aduersis solatia prouenissent: cognouítque referente eo illis maximè temporibus sua fuisse vincula soluta, quibus pro se missarũ fuerant celebrata solennia. Sed & alia quæ periclitanti ei cõmoda cõtigissent & prospera, per intercessionẽ fraternã & oblationem hostiæ salutaris cœlitus sibi fuisse donata, intellexit. Multiq; hæc à præfato viro audientes, accẽsi sunt in fide ac deuotione pietatis ad orandum, vel ad eleemosynas faciendas, vel ad offerendas Domino victimas sacræ oblationis, pro creptione suorũ, qui de seculo migrauerunt. Intellexerunt enim quòd sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam. Hãc mihi historiam etiam quidam eorũ qui ab ipso viro in quo facta est audiere, narrarũt, vnde eam quam liquidò cõperi, indubitãter historiæ nostræ ecclesiasticæ inserẽdã credidi. *Orationes pro defunctis.*

ANNO post hunc sequente, hoc est, anno dominicæ incarnationis sexcentesimo octõgesimo re- *CA. XXIII.*

C ligiosissima Christi famula Hilda abbatissa monasterij quod dicitur Streaneshalch (vt supra retulimus) post multa quæ fecit in terris opera cœlestia, ad percipienda præmia vitæ cœlestis de terris ablata transiuit, die quintadecima kalend. Decembrium, cùm esset annorum sexaginta sex, quibus æqua portione diuisis, trigintatres primos in seculari habitu nobilissimè conuersata compleuit, & totidem sequentes nobilius in monachica vita domino consecrauit. Nam & nobilis natu erat, hoc est, filia ne potis Eduini regis, vocabulo Hererici, cum quo etiam rege ad prædicationem beatæ memoriæ Paulini primi Nordan Humbrorum episcopi fidem & sacramenta Christi suscepit, atque hæc vsque dũ ad eius visionẽ peruenire meruit, intemerata seruauit. Quæ cùm relicto habitu seculari illi soli seruire decreuisset, secessit ad prouinciam Orientalium Anglorum. Erat nãque propinqua regis illius, desiderãs exinde, si quo modo posset, derelicta patria, & omnibus quæcũque habuerat, Galliã peruenire, atque in monasterio Cale peregrinã pro Domino vitã ducere, quò facilius perpetuam in cœlis patriam posset mereri. Nam & in eodẽ monasterio soror ipsius Hæresuid mater Aldulfi regis Orientalium Anglorum regularibus subdita disciplinis ipso tempore coronam expe- *De vita & obitu uildæ Abbatissæ.*

D ctabat æternam. Cuius æmulata exemplum & ipsa proposito peregrinandi annum totum in præfata prouincia retenta est. Deinde ab Aidano episcopo in patriam reuocata, accepit locum vnius familiæ ad Septentrionalem plagam Vviri fluminis, vbi æquè anno vno monachicam cum perpaucis sociis vitã agebat. Post hæc facta est abbatissa in monasterio quod vocatur Heortheu, quod videlicet monasterium factum erat non multo antè à religiosa Christi famula Heiu: quæ prima fœminarũ fertur in prouincia Nordan Humbrorum propositum vestémque sanctimonialis habitus consecrante Aidano episcopo suscepisse. Sed illa post non multum tempus facti monasterij secessit ad ciuitatem Calcariam, quæ à gente Anglorum Kalcacestir appellatur, ibique mansionem sibi instituit. Prælata autem regimini monasterij illius famula Christi Hilda, mox hoc regulari vita per omnia, prout à doctis viris discere poterat, ordinare curabat. Nam & episcopus Aidan, & quique nouerant eam religiosi, pro insita ei sapientia & amore diuini famulatus, sedulò eam visitare, obnixè amare, diligenter erudire solebant. Cùm ergo aliquot annos huic monasterio regularis vitæ institutioni multum intenta præesset, contigit eam suscipere etiam construendum siue ordinandum monasterium *Monast. Heortheu uel cõdidit.*

E in loco qui vocatur Streaneshalch, quod opus sibi iniunctum non segniter impleuit. Nam iisdem quibus prius monasterium etiam hoc disciplinis vitæ regularis instituit. Et quidem multam inibi quoque iustitiæ, pietatis, & castimonij, cæterarúmque virtutum, sed maximè pacis & caritatis custodiam docuit, ita vt in exemplum primitiuæ ecclesiæ nullus ibi diues, nullus esset egens, omnibus essent ómnia communia, cùm nihil cuiusquam esse videretur proprium. Tantæ enim erat ipsa prudentiæ, vt non solùm mediocres quique in necessitatibus suis, sed etiam reges ac principes nonnunquam ab ea consilium quærerent & inuenirent. Tantum lectioni diuinarum scripturarum suos vacare subditos, tantum operibus iustitiæ se exercere faciebat, vt facillimè viderentur ibidem, qui ecclesiasticum gradum, hoc est, altaris officium aptè subirent, plurimi posse reperiri. Denique quinque ex eodem monasterio postea episcopos vidimus, & hos omnes singularis meriti ac sanctitatis viros, quorum hæc sunt nomina, Bosa, Aeda, Ostfor, Iohannes & Vvilfridus. De primo *communia primitiuæ ecclesiæ.*

Universidad de Deusto Biblioteca

supra diximus,quòd Eboraci fuerit consecratus antistes. De secundo breuiter intimandum,quòd in F
episcopatũ Dorcisceastre fuerit ordinatus. De vltimis infra dicendũ est,quòd eorũ primus Hagustal-
densis,secũdus Eboracẽsis ecclesię ordinatus sit episcopus. De medio nũc dicamus,quia cũ in vtroq;
Hildę abbatissæ monasterio lectioni & obseruationi scripturarum operã dedisset,tãdem perfectiora
desiderans, venit Cantiam ad archiepiscopum beatæ recordationis Theodorum, vbi posteaquam
aliquãdiu lectionibus sacris vacauit,etiam Romam adire curauit,quod eo temporis magnæ virtutis
æstimabatur. Et inde cum rediens,Britanniam adiisset,diuertit ad prouinciam Victiorũ,cui tunc rex
Ofric præfuit,ibique verbum fidei prædicans,simul & exemplum viuendi sese vidẽtibus atque audi-
entibus exhibẽs,multo tẽpore mansit. Quo tempore antistes prouinciæ illius vocabulo Bosselus tãta
erat corporis infirmitate depressus, vt officium episcopatus per se implere non posset. Propter quod
omnium iudicio præfatus vir in episcopatũ pro eo electus,ac iubente Edilredo rege per Vvilfridum
beatæ memoriæ antistitẽ,qui tunc tẽporis Mediterraneorũ Anglorũ episcopatũ gerebat, ordinatus
est,pro eo quòd archiepiscopus Theodorus iã defunctus erat, & nõdum alius pro eo ordinatus epi-
scopus. In qua videlicet prouincia paulò antè, hoc est,ante prędictũ virũ Dei Bosselũ vir strenuissimus G
& doctissimus atque excellẽtis ingenij vocabulo Tatfrid de ciusdẽ abbatissæ monasterio electus est
antistes: sed priusquã ordinari posset,morte immatura præreptus est. Non solùm autẽ præfata Christi
ancilla & abbatissa Hilda,quã omnes qui nouerant ob insigne pietatis & gratiæ,matrem vocare con-
sueuerãt, in suo monasterio vitæ exemplo præsentibus extitit,sed etiam in plurimis longius manen-
tibus,ad quos fœlix industriæ ac virtutis eius rumor peruenit,occasionem salutis & correctionis mi-
nistrauit. Oportebat nãque impleri somnium quod mater eius Bregosuid in infantia eius vidit. Quę,
cùm vir eius Heriric exularet sub rege Britonũ Cerdice, vbi & veneno periit,vidit per somniũ, quasi
subitò sublatũ eum quæsierit cũ omni diligentia,nullúmque eius vspiam vestigiũ apparuerit. Verùm
cùm solertissimè illum quæsisset, extemplò se reperire sub veste sua monile pretiosissimum,quod dũ
attentius cõsideraret,tãti fulgore luminis refulgere videbatur, vt omnes Britanniæ fines illius gratia
splẽdoris impleret. Quod nimirũ somnium veraciter in filia eius,de qua loquimur,impletũ est: cuius
vita nõ sibi solũmodo,sed multis benè viuere volẽtibus,exẽpla operũ lucis præbuit. Verùm illa cùm H
multis annis huic monasterio præesset,placuit pio prouisori salutis nostræ sanctam eius animam lõga
etiam infirmitate carnis examinari, vt iuxta exemplũ apostoli virtus eius in infirmitate perficeretur.
Percussa etenim febribus acri cœpit ardore fatigari,&per sex cõtinuos annos eadẽ molestia laborare
non cessabat,in quo toto tẽpore nũquam ipsa vel cõditori suo gratias agere,vel cõmissum sibi gregẽ
& publicè & priuatim docere prætermittebat. Nam suo prædocta exẽplo monebat omnes,& in sa-
lute accepta corporis Domino obtẽperanter seruiendũ,& in aduersis rerũ siue in infirmitatibus mẽ-
brorũ fideliter Domino esse gratias semper agẽdas. Septimo ergo suæ infirmitatis anno, cõuerso ad
intranea dolore,ad diem peruenit vltimũ,& circa galli cantum percepto viatico sacrosanctæ cõmu-
nionis,cùm accersitis ancillis Christi quæ erant in eodem monasterio,de seruanda eas inuicẽ,imò cũ
omni pace euangelica admoneret,inter verba exhortationis læta mortẽ vidit,imò(vt verbis domini
loquar)de morte transiuit ad vitam. Qua videlicet nocte Dominus omnipotẽs obitum ipsius in alio
lõgius posito monasterio(quod ipsa eodẽ anno cõstruxerat,& appellatur Hacanes) manifesta visione
reuelare dignatus est. Erat in eodẽ monasterio quædam sanctimonialis fœmina,nomine Begu, quæ I
triginta & amplius annos dedicata Domino virginitate in monachica conuersatione seruiebat. Hęc
tũc in dormitorio sororum pausans,audiuit subitò in aëre notum campanæ sonum,quo ad orationes
excitari vel conuocari solebant,cùm quis eorum de seculo fuisset euocatus, apertísque(vt sibi vide-
batur)oculis aspexit detecto domus culmine fusam desuper lucẽ omnia repleuisse. Cui videlicet luci
cùm solicita intenderet, vidit animam præfatæ Dei famulæ in ipsa luce comitantibus ac ducẽtibus
eam angelis ad cœlũ ferri. Cũque somno excussa videret cæteras pausantes circa se sorores,intellexit
vel in somnio vel in visione mentis ostẽsum sibi esse quod viderat. Statimque exurgẽs nimio timore
perterrita cucurrit ad virginem, quæ tũc monasterio abbatissæ vice præfuit,cui nomen erat Frigit,
fletuq; ac lachrymis multũ perfusa,ac suspiria lõga trahens,nunciauit matrem illarũ omniũ Hildam
abbatissam iam migrasse de seculo,& se aspectante cum luce immensa ducibus angelis ad æternæ li-
mina lucis & supernorum cõsortia ciuium ascendisse. Quod cùm illa audisset, suscitauit cunctas so-
rores, & in ecclesiam conuocatas, orationibus ac psalmis pro anima matris operam dare monuit.
Quod cùm residuo noctis tẽpore diligenter agerẽt,venerũt primo diluculo fratres qui eius obitum K
nunciarent à loco vbi defuncta est. At illi respondentes dixerunt se prius eadem cognouisse, & cùm
exponerent per ordinem quomodo hæc vel quando didicissent,inuentum est eadem hora trãsitum
eius illis ostensum esse per visionẽ,qua illam referebant exisse de mundo. Pulchráque rerũ cõcordia
procuratum est diuinitus,vt cùm illi exitum eius de hac vita viderent,tunc isti introitum eius in per-
petuã animarũ vitam cognoscerent. Distant autem inter se monasteria hæc tredecim fermè milibus
passuum. Ferũt autem quòd eadem nocte in ipso quoque monasterio vbi præfata Dei famula obiit,
cuidam virginum Deo deuotarum quæ illam immenso amore diligebat,obitus illius in visione ap-
paruerit,quæ animam eius cum angelis ad cœlum ire cõspexerit,atque hoc ipsa qua factum est hora
his quæ secũ erant famulabus Christi manifestè narrauerit, cásque ad orandũ pro anima eius,etiam
priusquam cætera congregatio eius obitum cognouisset, excitauerit. Quod ita fuisse factum mox

congre-

Hilda Romã vadit.

Tatfrid.

Somnium.

Infirmitas.

Viaticum salutis.

Sanctarũ animarum ductores Angeli.

A congregationi mane facto innotuit. Erat enim hæc ipsa hora cum aliis nonnullis Christi ancillis in extremis monasterij locis seorsum posita, vbi nuper venientes ad conuersionem fœminæ solebant probari, donec regulariter institutæ in societatem congregationis susciperentur.

In huius monasterio abbatissæ fuit frater quidam diuina gratia specialiter insignis, qui carmina religioni & pietati apta facere solebat, ita vt quicquid ex diuinis literis per interpretes disceret, hoc ipse post pusillũ verbis poëticis maxima suauitate & compunctione cõpositis in sua, id est, Anglorum lingua proferret: cuius carminibus multorum sæpe animi ad cõtemptum seculi, & ad appetitũ sunt vitæ cœlestis accensi. Et quidem & alij post illum in gente Anglorum religiosa poëmata facere tentabant, sed nullus ei æquiparari potuit. Nãque ipse non ab hominibus, neque per hominẽ institutus canendi artem didicit, sed diuinitus adiutus, gratis canendi donum accepit. Vnde nihil vnquam friuoli & superuacui poëmatis facere potuit, sed ea tantummodo quæ ad religionem pertinent, religiosam eius linguam decebãt. Siquidem in habitu seculari vsque ad tempora prouectioris ætatis cõstitutus, nil carminum aliquando didicerat. Vnde nonnunquam in conuiuio cùm esset lætitiæ causa B decretum vt omnes per ordinem cantare deberent, ille vbi appropinquare sibi citharam cernebat, surgebat à media cœna, & egressus ad suam domum repedabat. Quod dum tẽpore quodam faceret, & relicta domo cõuiuij egressus esset ad stabula iumẽtorũ, quorũ ei custodia nocte illa erat delegata, ibíque hora iam competenti membra dedisset sopori, astitit ei quidam per somnium, eúmque salutãs ac suo appellans nomine, Cedmõ, inquit, canta mihi aliquid. At ille rẽspondit, Nescio, inquit, cãtare. Nam & ideo de conuiuio egressus, huc secessi, quia cantare non poteram. Rursum ille qui cum eo loquebatur, Attamen, ait, cantare mihi habes. Quid, inquit, debeo cantare? At ille: Canta, inquit, principium creaturarum. Quo accepto respõso, statim ipse cœpit cãtare in laudem Dei cõditoris, versus quos nũquam audierat, quorũ iste est sensus. Nũc laudare debemus auctorẽ regni cœlestis, potẽtiam creatoris, & cõsiliũ illius, facta patris gloriæ. Quomodo ille cum sit æternus Deus omniũ miraculorũ auctor extitit, qui primò filiis hominũ cœlũ pro culmine tecti, dehinc terrã custos humani generis omnipotens creauit: hic est sensus, non autẽ ordo ipse verborum quæ dormiens ille canebat. Neque enim possunt carmina quamuis optimè cõposita ex alia in aliam linguam ad verbũ fine detrimento C sui decoris ac dignitatis trãsferri. Exurgẽs autẽ à somno cũcta quę dormiens cantauerat, memoriter retinuit, & his mox plura in eũdem modũ verba Deo digni carminis adiunxit. Veniénsque mane ad villicum qui sibi præerat, quid doni percepisset indicauit, atque ad abbatissam perductus, iussus est multis doctioribus viris præsentibus indicare somnium, & dicere carmẽ, vt vniuersorũ iudicio quid vel vnde esset quod referebat, probaretur. Visúmque est omnibus cœlestem ei à Domino cõcessam esse gratiam. Exponebãtque illi quendam sacræ historiæ siue doctrinæ sermonem, præcipientes ei si posset hunc in modulationem carminis transferre. At ille suscepto negotio abiit, & mane rediens optimo carmine quod iubebatur cõpositum reddidit, vnde mox abbatissa amplexata gratiã Dei in viro secularem, illum habitũ relinquere & monachicũ suscipere propositum docuit. Susceptúmque in monasterium cum omnibus suis fratrum cohorti associauit, iussitque illum seriem sacræ historiæ doceri. At ipse cuncta quæ audiendo discere poterat, rememorando secum & quasi mũdum animal ruminando in carmen dulcissimũ cõuertebat, suauiúsque resonãdo doctores suos vicissim auditores D faciebat suos. Canebat autẽ de creatione mundi, & origine humani generis, & tota Genesis historia, de egressu Israël ex AEgypto, & ingressu in terrã repromissionis. De aliis plurimis sacræ scripturæ historiis, de incarnatione domini, ac passione, & resurrectione, & ascensione in cœlum, de aduentu spiritussancti, & apostolorum doctrina. Item de terrore futuri iudicij, & horrore pœnæ gehennalis, ac dulcedine regni cœlestis multa carmina faciebat. Sed & alia perplura, de beneficiis & iudiciis diuinis, in quibus cũctis homines ab amore scelerum abstrahere, ad dilectionẽ verò & solertiam bonæ actionis excitare curabat. Erat enim vir multum religiosus, & regularibus disciplinis humiliter subditus, aduersum verò illos qui aliter facere volebant, zelo magni feruoris accensus: vnde & pulchro vitam suam fine concluſit. Nam propinquãte hora sui discessus, quatuordecim diebus præueniente corporea infirmitate pressus est, adeò tamẽ moderatè, vt & loqui toto eo tempore posset & ingredi. Erat autẽ in proxima casa, in qua infirmiores & qui prope morituri esse videbantur, induci solebant. Rogauit ergo ministrum suũ vespere incũbente nocte qua de seculo erat exiturus, vt in ea sibi locum quiescẽdi præpararet. Qui miratus cur hoc rogaret, qui nequaquã adhuc moriturus esse videbatur, E fecit tamen quod dixerat. Cúmque ibidem positi vicissim aliqua gaudente animo vnà cum eis qui ibidem ante inerant, loquerentur ac iocarentur, & iam mediæ noctis tempus esset transcensum, interrogauit omnes si Eucharistiam intus habrent: respondebant, Quid opus est Eucharistia? neque enim mori adhuc habes, qui tam hilariter nobiscum velut sospes loqueris. Rursus ille: Et tamen, ait, afferte mihi Eucharistiam. Qua accepta in manu, interrogauit si omnes placidum erga se animum & sine querela controuersiæ ac rancoris haberent. Respondebant omnes, placidissimam se mentem ad illum & ab omni ira remotam habere: eúmque vicissim rogabant, an placidam erga ipsos mentem haberet: qui confestim respondit: Placidam ego mentem, filioli, erga omnes famulos Dei gero. Sicque se cœlesti muniens viatico vitæ alterius ingressui parauit, & interrogauit quàm prope esset hora qua fratres ad dicendas Domino laudes nocturnas excitari deberent: respondebant: Non longè est. At ille: Benè ergo, expectemus horam illam. Et signans se signo

Cap. XIIII.

Cantandi donum conceditur diuinitus.

Christiana Cantiones.

communicat moriturus.

Universidad de Deusto Biblioteca

sanctæ crucis reclinauit caput ad ceruical, modicúmque obdormiens ita cum silentio vitam finiuit. F
Sícque factum est vt quomodo simplici ac pura mente tranquilláque deuotione Domino seruierat,
ita & iam tranquilla morte mundum relinquens ad eius visionem veniret. Illáque lingua quæ tot sa-
Præuisio mortis. lutaria verba in laudem conditoris composuerat, vltima quæque verba in laudem ipsius signando
seſe & spiritum suum in manus eius commendando clauderet: qui etiam præscius sui obitus extitisse
ex his quæ narrauimus videtur.

CAP. XXV. HIS temporibus monasterium virginum, quod Coludiurbem cognominant, cuius & supra me-
Visio monast. Coludanæ ruinã significans. minimus, per culpam incuriæ flammis absumptum est. Quod tamen à malitia inhabitantium in eo,
& præcipuè illorum qui maiores esse videbantur, contigisse omnes qui nouere, facilimè potuerunt
aduertere. Sed nõ defuit puniendis admonitio diuinæ pietatis, qua correcti per ieiunia, fletus & pre-
ces iram à se instar Niniuitarũ iusti iudicis auerterent. Erat nanque in eodẽ monasterio vir de genere
Adamanus. Scottorum, Adamanus vocabulo, ducens vitam in continentia & orationibus multũ Deo deuotam,
ita vt nil vnquã cibi vel potus, excepta die Dominica & quinta Sabbati, perciperet: sæpè autẽ noctes
integras peruigil in oratione trãsigeret. Quæ quidem illi districtio vitæ arctioris primò ex necessitate G
emendãdæ suæ prauitatis obuenerat: sed procedẽte tempore necessitatem in consuetudinẽ verterat.
Siquidem in adolescentia sua sceleris aliquid commiserat, quod commissum vbi ad cor suum rediit,
grauissimè exhorruit, & se pro illo puniendum à districto iudice timebat. Accedens ergo ad sacer-
dotem à quo sibi sperabat iter salutis posse demonstrari, confessus est reatũ suũ, petiitque vt cõsilium
sibi daret, quo posset fugere à ventura Dei ira. Qui audito eius commisso, dixit: Grande vulnus gran-
dioris curam medelæ desiderat, & ideo ieiuniis, psalmis, & orationibus quantum vales insiste, quò
Confessio. præoccupando faciem Domini in confessione propitiũ eum inuenire merearis. At ille quem nimius
reæ conscientiæ tenebat dolor, & internis peccatorũ vinculis quibus grauabatur ocyus desiderabat
absolui: Adolescentior sum (inquit) ætate & vegetus corpore, quicquid mihi imposueris agendum,
dummodo saluus fiam in die Domini, totum facilè feram, etiam si totam noctem stando in precibus
peragere, & integrã septimanam iubeas abstinendo trãsigere. Qui dixit: Multũ est vt tota septimana
absque alimento corporis perdures, sed biduanum vel triduanum satis est obseruare ieiunium. Hoc H
facito donec post modicum tempus rediens ad te, quid facere debeas, & quãdiu pœnitẽtiæ insistere
tibi plenius ostendam. Quibus dictis, & descripta illi mensura pœnitẽdi, abiit sacerdos. Et ingruente
causa subita secessit Hyberniam, vnde originẽ duxerat, neque vltra ad eũ iuxta suum condictũ rediit.
Ieiunium. At ipse memor præcepti eius simul & promissi sui, totum se lachrymis, pœnitentiæ, vigiliis sanctis, &
continentiæ mancipauit, ita vt quinta solùm Sabbati & Dominica (sicut prædixi) reficeretur, cæteris
septimanę diebus ieiunus permaneret. Cúmque sacerdotem suũ Hyberniam secessisse, ibíque defun-
ctum esse audisset, semper ex eo tempore, iuxta condictum eius memoratum, continentiæ modum
obseruabat. Et quod causa diuini timoris semel ob reatũ cõpunctus cœperat, iã causa diuini amoris
delectatus præmiis indefessus agebat. Quod dum multo tempore sedulus exequeretur, cõtigit eum
die quadam de monasterio illo longius egressum, comitante secum vno de fratribus, peracto itinere
redire. Qui cùm monasterio propinquarent, & ædificia illius sublimiter erecta aspicerent, solutus est
in lachrymas vir Dei, & tristitiam cordis vultu indice prodebat. Quod intuens comes, quare faceret
inquisiuit. At ille: Cuncta, inquit, hæc quæ cernis ædificia publica vel priuata, in proximo est vt ignis I
absumens, in cinerem conuertat. Quod ille audiens, mox vt intrauerunt monasterium matri congre-
gationis vocabulo Ebbæ curauit indicare. At illa meritò turbata de tali præsagio, vocauit ad se virũ,
Visio. & diligentius ab eo rem vel vnde hoc ipse nosset, inquirebat. Qui ait: Nuper præoccupatus noctu vi-
giliis & psalmis, vidi astantem mihi subitò quendam incogniti vultus, cuius præsentia cum essem
exterritus, dixit mihi, ne timerem, & quasi familiari me voce alloquens: Benefacis, inquit, qui tẽpore
isto nocturno quietis, nõ somno indulgere, sed vigiliis & orationibus insistere valuisti. At ego: Noui,
inquam, multũ mihi esse necesse vigiliis salutaribus insistere, & pro meis erratibus sedulò Dominum
deprecari. Qui adiiciens: Verum, inquit, dicis, quia tibi & multis opus est peccata sua bonis operibus
redimere, & cùm cessant à laboribus rerum temporalium, tunc pro appetitu æternorum bonorum
liberius laborare: sed hoc tamen pauciſſimi faciunt. Siquidem modò totum hoc monasterium ex
ordine perlustrans, singulorũ casas ac lectos inspexi, & neminẽ ex omnibus præter te erga sanitatem
animæ suæ occupatum reperi: sed omnes prorsus & viri & fœminæ aut somno torpent inerti, aut
ad peccata vigilant. Nam & domunculæ quæ ad orandum vel legendum factæ erant, nunc in co- K
messationum, potationum, fabulationum, & cæterarum sunt illecebrarum cubilia cõuersæ. Virgines
Abusus monasteriorum. quoque Deo dicatæ, contempta reuerentia suæ professionis, quotiescunque vacant, texendis subti-
lioribus indumentis operam dant, quibus aut se ipsas ad vicem sponsarum in periculum sui status
adornent, aut externorũ sibi virorum amicitiam cõparent. Vnde meritò loco huic & habitatoribus
eius grauis de cœlo vindicta flammis sæuientibus præparata est. Dixit autem abbatissa: Et quare nõ
citius hoc cõpertum mihi reuelare voluisti? Qui respõdit: Timui propter reuerentiã tuam ne fortè
nimiũ cõturbareris: & tamen hanc consolationem habeas, quod in diebus tuis hæc plaga non super-
ueniet. Qua diuulgata visione aliquãtulũ loci accolę paucis diebus timere, & se ipsos intermissis faci-
noribus castigare cœperũt. Verùm post obitũ ipsius abbatissæ redierũt ad pristinas sordes, imò scele-
ratiora fecerũt. Et cũ dicerẽt. Pax & securitas, extẽplo præfatæ vltionis sunt pœna multati. Quę mihi

cuncta

A cuncta sic esse facta reuerẽdissimus meus compresbyter Edgils referebat: qui tũc in illo monasterio degebat. Postea autem discedẽtibus inde ob desolationem plurimis incolarũ, in nostro monasterio plurimo tempore conuersatus, ibidémque defunctus est. Hæc ideo nostræ historiæ inserenda credidimus, vt admoneremus lectorem operum Domini, quàm terribilis sit in consiliis super filios hominum, ne fortè nos tempore aliquo carnis illecebris seruientes, minúsque Dei iudiciũ formidãtes, repentina ira eius corripiat, & vel temporalibus damnis iustè sæuiens affligat, vel ad perpetuam perditionem districtius exanimans tollat.

CAP. XXVI. *Ecgfridus & Lotherius reges moriuntur. polyd. lib. 4. hist. Angl.*

ANNO dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimoquarto Ecgfridus rex Nordan Humbrorum misso Hyberniam cum exercitu duce Berto vastauit miserè gentem innoxiam, & nationi Anglorum semper amicissimam, ita vt nec ecclesiis quidem aut monasteriis manus parceret hostilis. At insulani & quãtum valuere armis arma repellebant, & inuocãtes diuinæ auxilium pietatis cælitus se vindicari continuis diu imprecationibus postulabãt. Et quamuis maledici regnum Dei possidere non possint, creditum tamen est quòd hi qui merito impietatis suæ maledicebantur, ocyus Domino
B vindice pœnas sui reatus luerent. Siquidem anno post hunc proximo idem rex cũ temerè exercitum ad vastandam Pictorum prouinciam duxisset, multum prohibentibus amicis, & maximè beatæ memorię Cudberto, qui nuper fuerat ordinatus episcopus, introductus est (simulantibus fugã hostibus) in angustias inaccessorum montium, & cum maxima parte copiarũ quas secum adduxerat extinctus, anno ætatis suæ quadragesimo, regni autem 15. die 13. kalendarum Iuniarum. Et quidem (vt dixi) prohibuerunt amici ne hoc bellum iniret, sed quomodo anno præcedente noluerat audire reuerendissimum patrem Ecgbertum, ne Scottiam nil se lędẽtem impugnaret, datum est illi ex pœna peccati illius, ne nunc eos qui ipsum ab interitu reuocare cupiebant, audiret. Ex quo tempore spes cœpit & virtus regni Anglorum fluere, ac retrò sublapsa referri. Nam & Picti terram possessionis suæ quam tenuerunt Angli & Scotti, qui erant in Britannia, & Britonum quoque pars nonnulla libertatem receperunt, quam & hactenus habent per annos circiter quadraginta sex. Vbi inter plurimas gentes Anglorum vel interemptos gladio, vel seruitio addictos, vel de terra Pictorum fuga lapsos, etiam reuerendissimus vir domini Trumvvini, qui in eos episcopatum acceperat, recessit cum suis qui erant
C in monasterio Ebbercurni, posito quidem in regione Anglorũ, sed in vicinia freti, quod Anglorum terras Pictorúmque disterminat. Eósque vbicumque poterat amicis per monasteria commendans, ipse in sæpè dicto famulorum famularúmque Dei monasterio, quod vocatur Streaneshalch, locum mãsionis elegit: ibíque cum paucis suorum in monachica districtione vitã non sibi solummodò, sed & multis vtilem plurimo annorum tẽpore duxit. Vbi etiã defunctus, in ecclesia beati Petri apostoli iuxta honorem & vita & gradu eius condignum conditus est. Præerat quidem tunc idem monasterio regia virgo Elfler, vna cum matre Eanflede, quarum suprà fecimus mẽtionem. Sed adueniente illuc episcopo maximum regendi auxilium simul & suæ vitæ solatium deuota Deo dotrix inuenit. Successit autem Ecgfrido in regnum Altfrit, vir in scripturis doctissimus, qui frater eius & filius Osuini regis esse dicebatur. Destructúmque regni statum, quamuis intra fines angustiores, nobiliter recuperauit. Quo videlicet anno, qui est ab incarnatione dominica sexcentesimus octogesimus quintus, Lothere Cantuariorum rex cùm post Ecgbertum fratrem suum, qui nouem annis re-
D gnauerat, ipse duodecim annis regnasset, mortuus erat octauo Idus Februarij. Vulneratus nãque est in pugna Australium Saxonum, quã contra eum Edric filius Ecgberti aggregarat, & inter medẽdum defunctus est. Ac post eum idem Edric anno vno ac dimidio regnauit. Quo defuncto regnum illud per aliquod temporis spatium reges dubij vel externi disperdiderunt, donec legitimus rex Victred, id est, filius Ecgberti confortatus in regno, religione simul & industria gentem suam ab extranea inuasione liberaret.

Streaneshalchmonast.

CA. XXVII. *Cudberti sanctitas. Boeth. lib. 9. hist. Scot. & polyd. 4. Angl. Ædo in Chron.*

IPSO etiam anno quo finem vitæ accepit rex Ecgfridus episcopum (vt diximus) fecit ordinari Lindisfarnẽsium ecclesiæ virum sanctum & venerabilem Cudbertum, qui in insula permodica, quæ appellatur Farne, & ab eadem ecclesia nouẽ fermè milibus passuum in Oceano procul abest, vitam solitariã per annos plures in magna corporis & mentis cõtinentia duxerat. Qui quidẽ à prima ętate pueritiæ studio religiosæ vitæ semper ardebat: sed ab ineunte adolescentia monachicum & nomen assumpsit & habitum. Intrauit enim primò monasterium Mailros, quod in ripa Tindi fluminis positũ, tunc abbas Eata vir omnium mãsuetissimus regebat. Qui postea episcopus Hagustaldensis siue
E Lindisfarnensis ecclesiæ factus est, vt suprà memorauimus. Cui tempore illo præpositus Boisil, magnarum virtutum & prophetici spiritus sacerdos fuit. Huius discipulatui Cudbertus humiliter subditus, & scientiam ab eo sanctarum scripturarum, & bonorum operum sumpsit exempla. Qui postquam migrauit ad dominum, Cudbertus eidem monasterio factus præpositus, plures & auctoritate magistri & exemplo suæ actionis regularem instituebat ad vitam. Nec solùm ipsi monasterio regularis vitæ monita simul & exempla præbebat, sed & vulgus circumpositum longè latéque à vita stultæ consuetudinis ad cœlestium gaudiorum conuertere curabat amorem. Nam & multi fidem quam habebant iniquis profanabant operibus, & aliqui etiam tempore mortalitatis neglectis fidei sacramentis (quibus erant imbuti) ad erratica idololatriæ medicamina concurrebant, quasi missam à Deo conditore plagam per incantationes vel filacteria, vel alia quælibet dæmoniacæ artis arcana cohibere valerent. Ad vtrorumque ergo corrigendum errorem crebrò ipse de

monasterio egressus, aliquotiens equo sedens, sed sæpius pedibus incedens, circumpositas veniebat F
ad villas, & viam veritatis prædicabat errantibus, quod ipsum etiam Boisil suo tẽpore facere consue-
uerat. Erat quippè moris eo tẽpore populis Anglorum, vt veniente in villam clerico vel presbytero
cuncti ad eius imperium verbum audituri confluerent, libenter ea quæ dicerentur audirent, libẽtius
ea quæ audire & intelligere poterant, operando sequerentur. Porrò Cudberto tanta erat dicendi
peritia, tantus amor persuadendi quæ docuerat, tale vultus angelici lumen, vt nullus præsentium
confessio. latebras ei sui cordis celare præsumeret, quin omnes palam quæ gesserant confitendo proferrent:
pœnitentia. quia nimirum hæc eadem illum latere nullo modo putarent, & confessa dignis (vt imperabat) pœ-
nitẽtiæ fructibus abstergerẽt. Solebat autem ea maximè loca peragrare, & illis prædicare in viculis,
qui in arduis asperisque montibus procul positi aliis horrori erãt ad visendum, & paupertate pariter
ac rusticitate sua doctorũ arcebant accessum. Quos tamen ille libenter pio mancipatus labori tanta
doctrinæ solertis excolebat industria, vt de monasterio egressus sæpè hebdomada integra, aliquãdo
duabus vel tribus, nonnunquam etiam mense pleno domum non rediret. Sed demoratus in mon-
tanis plebem rusticam verbo prædicationis simul & opere virtutis ad cœlestia vocaret. Cùm ergo G
venerabilis Domini famulus multos in Mailrosensi monasterio degens annos, magnis virtutum
signis effulgeret, transtulit eum reuerendissimus abbas ipsius Eata ad insulam Lindisfarnensium, vt
ibi quoque fratribus custodiam disciplinæ regularis & auctoritate præpositi intimaret, & propria
actione prẽmonstraret. Nam & ipsum locum tunc idem reuerendissimus pater abbatis iure regebat.
Siquidem à temporibus antiquis ibidem & episcopus cum clero, & abbas solebat manere cum mo-
Morabatur olim cũ clero episcopus & Abbas cum monachis. nachis, qui tamen & ipsi ad curam episcopi familiariter pertinerent. Quia nimirum Aidan, qui pri-
mus eius loci episcopus fuit, cum monachis illuc & ipse monachus aduenies, monachicam in eo
conuersationem instituit. Quomodo & prius beatus pater Augustinus in Cantia fecisse noscitur,
scribente ei reuerendissimo papa Gregorio, quod & supra posuimus. Sed quia tua fraternitas, inquit,
monasterij regulis erudita seorsum fieri non debet à clericis suis in ecclesia Anglorum, quæ nuper
auctore Deo ad fidem perducta est, hanc debet conuersationem instituere, quæ in initio nascentis
ecclesiæ fuit patribus nostris, in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant aliquid suum esse di- H
cebat: sed erant eis omnia communia.

CAP. XXVIII. EXIN Cudbertus crescentibus meritis religiosæ intentionis, ad anachoreticę quoque contem-
plationis (quæ diximus) silentia secreta peruenit. Verùm quia de vita illius & virtutibus ante annos
plures sufficienter & versibus heroicis & simplici oratione conscripsimus, hoc tantùm in præsenti
commemorare satis sit, quòd aditurus insulam protestatus est fratribus, dicens: Si mihi diuina gratia
in loco illo donauerit vt de opere manuum mearum viuere queam, libens ibi morabor: sin alias, ad
vos citissimè Deo volente reuertar. Erat autem locus & aquæ prorsus & frugis & arboris inops, sed
Cudberti aduentus fugat dæmones. & spirituũ malignorum frequẽtia humanæ habitationi minus accommodus: sed ad votum viri Dei
habitabilis per omnia factus est: siquidem ad aduentũ eius spiritus recesserunt maligni. Cum autem
ipse sibi ibidem expulsis hostibus mansionem angustam circumuallante aggere & domos in ea ne-
cessarias iuuante fratrum manu, id est, oratorium & habitaculum commune construxisset, iussit
fratres in eiusdem habitaculi pauimento foueam facere: erat autem tellus durissima & saxosa, cui
nulla omnino species venæ fontanæ videretur inesse. Quod dum facerent ad fidem & preces famuli I
Fons oratione producitur. Dei, alio die aqua plena inuenta est, quæ vsque ad hanc diem sufficientem cunctis illò aduenientibus
gratiæ suæ cœlestis copiam ministrat. Sed & ferramenta sibi ruralia cum frumento afferri rogauit,
quod dum prẽparata terra tempore cõgruo seminaret, nil omninò non dico spicarum, sed ne herbæ
quidem ex eo germinari vsque ad æstatis tempora contigit. Vnde visitantibus se ex more fratribus
hordeum iussit afferri, si fortè vel natura soli illius, vel voluntas esset superni largitoris, vt illius fru-
gis ibi potius seges oriretur. Quod dum sibi allatum vltra omne tempus serendi, vltra omnem spem
Seges extra tempus. fructificandi eodem in agro sereret, mox copiosa seges exorta desideratam proprij laboris viro Dei
refectionem præbebat. Cum ergo ibidem multis annis Deo solitarius seruiret (tanta autem erat
altitudo aggeris quo mansio eius erat vallata, vt cœlum tantùm ex ea, cuius introitum sitiebat,
aspicere posset) contigit vt congregata synodo non parua sub præsentia regis Ecgfridi iuxta fluuium
Alnæ, in loco qui dicitur Adrvviforda, quod significat ad duplex vadum, cui beatæ memoriæ Theo-
dorus archiepiscopus præsidebat, vno animo omniumque consensu ad episcopatum ecclesiæ Lin-
disfarnensis eligeretur. Qui cùm multis legatariis ac litteris ad se præmissis nequaquam suo mona- K
sterio posset erui, tandem rex ipse præfatus vnà cum sanctissimo antistite Trumvvini, necnon & aliis
religiosis ac potentibus viris in insulam nauigauit. Conueniunt & de ipsa insula Lindisfarnensi in
hoc ipsum multi de fratribus, genu flectunt, omnes adiurant per Dominum, lachrymas fundunt,
obsecrant, donec ipsum quoque lachrymis dulcibus plenum extrahunt latebris, atque in synodum
pertrahunt. Quò dum peruenirent, quamuis multum renitens, vnanima cunctorum voluntate supe-
ratur, atque ad suscipiendum episcopatus officium collum submittere compellitur. Eo maximè
victus sermone, quo famulus Dei Boisil (cùm mente prophetica cuncta quæ ei essent superuẽtura
patefaceret) antistitem quoque eum futurum esse prædixerat. Non tamen statim ordinatio decreta,
sed peracta hyeme quæ imminebat in ipsa solennitate Paschali completa est Eboraci, sub præsentia
Cudbertus episcopatur. præfati regis Ecgfridi, conuenientibus ad consecrationem eius septem episcopis, in quibus beatæ

memoriæ

A memoriæ Theodorus primatum tenebat. Electus est autem primò in episcopatum Haguſtaldensis ecclesiæ pro Trumberto, qui ab episcopatu fuerat depositus. Sed quoniam ipse plus Lindisfarnensi ecclesiæ in qua conuersatus fuerat, dilexit præfici, placuit vt Eata reuerso ad sedem ecclesiæ Haguſtaldensis, cui regendæ primò fuerat ordinatus, Cudbertus ecclesiæ Lindisfarnensis gubernacula susciperet. Qui susceptum episcopatus gradum, ad imitationem beatorum apostolorum, virtutum ornabat operibus. Commissam namque sibi plebem & orationibus protegebat assiduis, & admonitionibus saluberrimis ad cœlestia vocabat. Et (quod maximè doctores iuuare solet) ea quæ agenda docebat, ipse prius agendo præmonstrabat. Erat quippè ante omnia diuinæ charitatis igne feruidus, patientiæ virtute modestus, orationum deuotioni solertissimè intentus, affabilis omnibus, qui ad se consolationis gratia veniebant. Hoc ipsum quoque orationis loco ducens, si infirmis fratribus opem suæ exhortationis tribueret, sciens quia qui dixit: Diliges dominum Deum tuum: dixit &: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Erat & abstinentiæ castigatione insignis, erat gratia compunctionis semper ad cœlestia suspensus. Denique cum sacrificium Deo victimæ salutaris offerret,
B non eleuata in altum voce, sed profusis ex imo pectore lachrymis, Domino sua vota cõmendabat. Duobus autem annis in episcopatu peractis, repetiit insulam ac monasterium suum diuino admonitus oraculo, quia dies sibi mortis, vel vitæ magis illius quæ sola vita dicenda est, iam appropiaret introitus: sicut ipse quoque tempore eodem nonnullis, sed verbis obscurioribus, quæ tamen postmodum manifestè intelligerentur, solita sibi simplicitate pandebat: quibusdam autem hoc idem etiam manifestè reuelabat.

Erat enim quidam presbyter vitæ & morum probitate venerabilis, nomine Herebertus, iam dudum viro Dei spiritalis amicitiæ fœdere copulatus: qui in insula stagni illius pergrandis, de quo Dervventionis fluuij primordia erumpunt, vitam ducens solitariam, annis singulis eum visitare, & monita perpetuę ab eo salutis audire solebat. Hic cum audiret eum ad ciuitatem Lugubaliam deuenisse, venit ex more cupiens salutaribus eius exhortationibus ad superna desideria magis magisque accendi. Qui dum sese alterutrum cœlestis vitæ poculis debriarent, dixit inter alia antistes: Memento, frater Hereberte, vt modò quicquid opus habes me interroges, mecúmque loquaris:
C postquam enim abinuicem digressi fuerimus, non vltra nos in hoc seculo carnis obtutibus inuicem aspiciemus. Certus sum namque, quia tempus meæ resolutionis instat, & velox est depositio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus est eius vestigiis, & fusis cum gemitu lachrymis: Obsecro (inquit) per Dominum ne me deseras: sed tui memor sis fidelissimi sodalis, rogéque supernam pietatem, vt cui simul in terris seruiuimus, ad eius videndam gratiam simul transeamus ad cœlos. Nosti enim quia ad tui oris imperium semper viuere studui, & quicquid ignorantia vel fragilitate deliqui, æquè ad tuæ voluntatis examen mox emendare curaui. Incubuit precibus Antistes, statimque edoctus in spiritu impetrasse se quod petebat à Domino: Surge (inquit) frater mi, & noli plorare, sed gaudio gaude, quia quod rogauimus, superna nobis clementia donauit. Cuius promissi & prophetię veritatem sequens rerum astruxit euentus, quia & digredientes abinuicem non se vltra corporaliter viderunt, sed vno eodémque die, hoc est, calendarum Aprilium tertiadecima egredientes è corpore spiritus eorũ, mox beata inuicem visione cõiuncti sunt, atque angelico ministerio pariter ad regnum
D cœleste translati. Sed Herebertus diutina prius infirmitate decoquitur, illa vt credibile est dispensatione dominicæ pietatis, vt si quid minus haberet meriti à beato Cudberto, suppleret hoc castigans longæ ægritudinis dolor, quatenus æquatus gratia suo intercessori, sicut vno eodémque tempore cum eo de corpore egredi, ita etiã vna atque indissimili sede perpetuæ beatitudinis meruisset recipi. Obiit autem pater reuerendissimus in insula Farne, multum deprecatus fratres vt ibi quoque sepeliretur, vbi non paruo tempore pro Domino militarat. At tamen tandem eorum precibus victus, assensum dedit vt ad insulam Lindisfarnensium relatus, in ecclesia deponeretur. Quod dum factum esset, episcopatum ecclesiæ illius anno vno seruabat venerabilis antistes VVilfridus, donec eligeretur qui pro Cudberto antistes ordinari deberet. Ordinatus est autem post hæc Eadbertus vir, scientia scripturarum diuinarum, simul & præceptorum cœlestium obseruantia, ac maximè eleemosynarum operatione insignis, ita vt iuxta legem omnibus annis decimam non solùm quadrupedum, verumetiam frugum omnium atque pomorum, necnon & vestimentorum partem pauperibus daret.

E Volens autem latius demonstrare diuina dispensatio quanta in gloria vir Domini Cudbertus post mortem viueret, cuius ante mortem vita sublimis crebris etiam miraculorum patebat indiciis, transactis sepulturæ eius annis vndecim, immisit in animo fratrum vt tollerent ossa illius. Qui more mortuorum cõsumpto iam & in puluerẽ redacto corpore, reliqua sicca inuenienda putabant, atque in nouo recondita loculo in eodem quidem loco, sed supra pauimentum dignæ venerationis gratia locarent. Quod dum sibi placuisse Eadberto antistiti suo referrent, annuit consilio eorum, iussitque vt die depositionis eius hoc facere meminissent. Fecerunt autem ita: & aperientes sepulchrum inuenerunt corpus totum quasi adhuc viueret integrum, & flexibilibus artuum compagibus multo dormienti quàm mortuo similius. Sed & vestimenta omnia quibus indutum erat nõ solùm intemerata, verumetiam prisca nouitate & claritudine miranda apparebant. Quod vbi videre fratres, nimio mox timore perculsi festinauerunt referre antistiti quę inuenerant, qui tum fortè in remotiori ab ecclesia

CAP. XXIX. *Cudbertus diem obitus prædicit.*

Cudbertus et Herebertus à Deo simul mori impetrarunt.

Cudbertus decimas bonorum dedit pauperibus.

CAP. XXX.

Cudberti corpus non corrumpitur.

Leuantur reliquiæ die depositionis.

Universidad de Deusto Biblioteca

Cudbertus Quadrag.

loco refluis vndique pelagi fluctibus cincto, solitarius manebat. In hoc etenim semper Quadrage- F
simæ tempus agere, in hoc quadraginta ante dominicũ natale dies in magna cõtinentiæ, orationis,
& lachrymarum deuotione trãsigere solebat. In quo etiam venerabilis prædecessor eius Cudbertus
priusquam insulam Farne peteret, aliquamdiu secretius Domino militabat. Attulerunt autem ei &
partem indumentorum, quæ corpus sanctum ambierant, quæ cum ille & munera gratanter acci-
peret, & miracula libenter audiret: nã & ipsa indumenta quasi patris adhuc corpori circundata miro
deosculabatur affectu. Noua, inquit, indumenta corpori pro his quæ tulistis circundate, & sic
reponite in arcam quam parastis. Scio autem certissimè, quòd non diu vacuus remanebit locus ille,
qui tanta miraculi cœlestis gratia sacratus est. Et quàm beatus est, cui in eo facultãtem quiescendi
dominus totius beatitudinis auctor atque largitor præstare dignabitur? Hęc & huiusmodi plura vbi
multis cum lachrymis & magna compunctione antistes lingua etiam tremente compleuit, fecerunt
fratres vt iusserat, & inuolutum nouo amictu corpus, nouáque in theca reconditum supra pauimentũ sanctuarij posuerũt. Nec mora, Deo dilectus antistes Eadbertus morbo correptus est acerbo,
ac per dies crescente multúmque ingraueſcẽte ardore languoris, non multo post, id est, pridie nonas G
Maias etiã ipse migrauit ad dominum. Cuius etiam corpus in sepulchro beneđicti patris Cudberti
ponentes, posuerunt desuper arcam in qua incorrupta eiusdem patris membra locauerant. In quo
etiam loco signa sanitatum aliquoties facta meritis amborum testimonium ferũt. E quibus aliqua in
libro vitæ illius olim memoriæ mandauimus. Sed & in hac historia quædam quæ nos nuper audisse
contigit, superadiicere commodum duximus.

Eadbertus moritur.

CA. XXXI. ERAT in eodem monasterio frater quidam nomine Beadvvegen tempore nõ pauco hospitum
ministerio deseruiens, qui nunc vsque supereſt, testimonium habens ab vniuersis fratribus cũctisque
superuenientibus hospitibus, quòd vir esset multæ pietatis ac religionis, iniunctóque sibi officio su-
pernæ tantùm mercedis gratia subditus. Hic cùm quadam die lænas siue saga quibus in hospitali
vtebatur, in mare lauisset, rediens domum repentina medio itinere molestia corporali tactus est, ita
vt corruens in terram, & aliquandiu pronus iacens, vix tandem resurgeret. Resurgens autem sensit
dimidiam corporis sui partem à capite vsque ad pedes paralysis lãguore depressam, & maximo cum H
labore baculo innitens, domum peruenit. Crescebat morbus paulatim, & nocte superueniente
grauior effectus est, ita vt die redeunte vix ipse per se exurgere aut incedere valeret. Quo affectus
incommodo concepit vtile mente consilium, vt ad ecclesiam quoquo modo posset, perueniens,
intraret ad tumbam reuerendissimi patris Cudberti, ibíque genibus flexis supplex supernam pie-
tatem rogaret, vt vel ab huiuscemodi languore, si hoc sibi vtile esset, liberaretur: vel si se tali mole-
stia diutius castigari diuina prouidẽte gratia oporteret, patienter dolorem ac placida mẽte sustineret
illatum. Fecit igitur vt animo disposuerat, & imbecilles artus baculo sustentans intrauit ecclesiam,
ac prosternens se ad corpus viri Dei, pia intentione per eius auxilium Dominum sibi fieri propitium
precabatur. Atque inter preces velut in soporẽ solutus, sensit (vt ipse postea referre erat solitus) quasi
magnam latámque manum caput sibi in parte qua dolebat tetigisse, eodémque tactu totam illã, quæ
languore pressa fuerat, corporis sui partẽ paulatim fugiente dolore ac sanitate subsequente ad pedes
vsque pertransisse. Quo facto mox euigilans saniissimus surrexit, ac pro sua sanitate Domino gratias
denuò referens, quid erga se actum esset fratribus indicauit. Cunctisque congaudentibus, ad mini- I
sterium quod solicitus exhibere solebat, quasi flagello probante castigatior rediit. Sed & indumẽta
quibus Deo dicatum corpus Cudberti vel viuum antea vel postea defunctum vestierant, etiam
ipsa à gratia curandi non vacarunt: sicut in volumine vitæ & virtutum eius, quisque legerit, inueniet.

Ad sepulchrũ cudberti sanatur paralyticus.

CA. XXXII. NEC silentio prætereundum quod ante triennium per reliquias eius factum, nuper mihi per
Ad Cudberti reliquias sanatur oculis æger. ipsum in quo factum est fratrem innotuit. Est autem factum in monasterio, quod iuxta amnem
Dacore constructũ ab eo cognomen accepit, cui tunc vir religiosus Suidbertus abbatis iure præfuit.
Erat namque in eo quidam adolescens, cui tumor deformis palpebram oculi fœdauerat, qui cum
per dies crescens oculo interitũ minaretur, curabant medici hunc appositis pigmentorum fomẽtis
emollire, nec valebant: quidam abscindendum esse dicebant, alij hoc fieri metu maioris periculi
vetabant. Cúmque tempore non pauco frater præfatus tali incommodo laboraret, neque imminẽs
oculo exitium humana manus curare valeret, quin potius per dies augescceret, contigit eum subitò
diuinæ pietatis gratia per sanctissimi patris Cudberti reliquias sanari. Nam quãdo fratres sui corpus
ipsius post multos sepulturæ annos incorruptum repererant, tulerunt partem de capillis, quam more K
reliquiarum rogantibus amicis dare vel ostendere in signum miraculi possent. Harum particulam
reliquiarum eo tempore habebat penes se quidam de presbyteris eiusdem monasterij nomine Thri-
dredus, qui nunc ipsius monasterij abbas est. Qui cùm die quadam ingressus ecclesiam apparuisset
thecam reliquiarum, vt portionem earum roganti amico præstaret, contigit & ipsum adolescentem,
cui oculis languebat, in eadem tunc ecclesia adesse. Cúmque presbyter portionem (quantam voluit)
amico dedisset, residuum dedit adolescenti, vt suo in loco reponeret. At ille salubri instinctu admo-
nitus, cùm accepisset capillos sancti capitis, appositit palpebræ languenti, & aliquandiu tumorem
illum infestum horum appositione comprimere ac mollire curabat. Quo facto reliquias vt iusserat
sua in theca recondidit, credens suum oculum capillis viri Dei, quibus attactus erat, ocyus esse sa-
nandum. Neque enim eum sua fides fefellit. Erat enim, vt referre est solitus, tunc circiter horam

secundam

A secundã diei. Sed cùm alia quæque dies illa exigebat cogitaret & faceret, imminente hora ipsius dici sexta, repentè contingens oculum ita sanum cum palpebra inuenit, ac si nihil vnquam in eo deformitatis ac tumoris apparuisset.

ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ GENTIS ANGLORVM LIBER V.

Ædilvvaldus successor Cudberti tempestatem orando sedauit.

B SVCCESSIT autem viro Domini Cudberto in exercẽda vita solitaria, quam in insula Farne ante episcopatus sui tẽpora gerebat, vir venerabilis AEdilvvaldus, qui multis annis in monasterio quod dicitur Inripum acceptũ presbyteratus officium condignis gradu ipso consecrabat actibus. Cuius vt meritum vel vita qualis fuerit, clarescat certius, vnum eius narro miraculum, quod mihi vnus è fratribus, propter quos & in quibus patratũ est, ipse narrauit: videlicet Gudfridus venerabilis Christi famulus & presbyter, qui etiam postea fratribus eiusdem ecclesiæ Lindisfarnensis, in qua educatus est, abbatis iure præfuit. Veni, inquit, cum duobus fratribus aliis ad insulam Farne, loqui desiderans cũ reuerendissimo patre AEdilvvaldo. Cúmq; allocutione eius refecti & benedictione petita domũ rediremus, ecce subitò positis nobis in medio mari interrupta est serenitas qua vehebamur, & tanta ingruit támque fera tẽpestas hyemis, vt neque velo neque remigio quicquam proficere, neque aliud quàm mortẽ sperare valeremus. Cúmque diu multum cum vento pelagóque frustra certãtes, tandẽ C post terga respiceremus, si fortè vel ipsam de qua egressi eramus insulam aliquo conamine repetere possemus, inuenimus nos vndiqueuersum pari tempestate præclusos, nullámque spem nobis restare salutis. Vbi autem longius visum leuauimus, vidimus in ipsa insula Farne egressum de latibulis suis amãtissimum Deo patrẽ AEdilvvaldum iter nostrum inspicere. Audito etenim fragore procellarum ac feruẽtis Oceani, exierat videre quid nobis accideret: cũque nos in labore ac desperatione positos cerneret, flectebat genua sua ad patrem domini nostri Iesu Christi, pro nostra vita & salute deprecaturus. Et cum orationem compleret, simul tumida æquora placauit, adeò vt cessante per omnia sæuitia tẽpestatis, secũdi nos venti ad terrã vsque per plana maris terga comitarẽtur. Cúmque euadẽtes ad terram, nauiculã quoque nostram ab vndis exportaremus, mox eadẽ quæ nostri gratia modicum siluerat, tempestas rediit, & toto illo die multum furere non cessauit, vt palam daretur intelligi, quòd modica illa quæ prouenerat intercapedo quietis ad viri Dei preces nostræ euasionis gratia cœlitus donata esset. Mansit itaque idẽ vir Dei in insula Farne duodecim annis, ibidémque defunctus est: sed in insula Lindisfarnẽsi iuxta prefatorum corpora episcoporũ in ecclesia sancti Petri apostoli sepultus D est. Gesta verò sunt hæc temporibus Alfridi regis, qui post fratrem suum Ecgfridum genti Nordan Humbrorum decem & octo annis præfuit.

CAP. I.

Oratione sedatur tẽpestas

HVIVS regni principio, defuncto Eata episcopo, Ioannes vir sanctus Hagustaldensis Ecclesiæ præsulãtum suscepit, de quo plura virtutum miracula, qui eum familiariter nouerunt, dicere solent, & maximè vir reuerendissimus ac veracissimus Berethun, diaconus quondã eius, nunc autem abbas monasterij quod vocatur Inderauuda, id est, in sylua Deirorum. E quibus aliqua memoriæ tradere commodum duximus. Est autem mansio quædã secretior nemore raro & vallo circũdata, nõ longè ab Hagustaldensi ecclesia, id est, vnius fermè miliarij & dimidij spatio interfluente Thino amne seperata, habens cœmiterium sancti Michaelis archangeli, in qua vir Dei sæpius, vbi opportunitas arridebat temporis, & maximè in Quadragesima manere cum paucis, atque orationibus ac lectioni quietus operam darè consueuerat. Cúmque tempore quodam incipiente Quadragesima, ibidem mansurus aduenisset, iussit suis quærere pauperem aliquem maiore infirmitate vel inopia grauatum, E quem secum haberet illis diebus ad faciendam eleemosynam posset. Sic enim semper facere solebat. Erat autem in villa non lõgè posita quidam adolescens mutus episcopo notus (nã sæpius ante illum percipiendæ eleemosynæ gratia venire consueuerat) qui ne vnum quidem sermonem vnquam profari poterat. Sed & scabiem tantam & furfures habebat in capite, vt nil vnquam capillorum ei in superiori parte capitis nasci valeret, tantùm in circuitu horridi crines stare videbantur. Hunc ergo adduci præcipit episcopus, & ei in conceptis eiusdem mansionis paruum tugurium fieri, in quo manens quotidianam ab eo stipem acciperet. Cúmque vna Quadragesimæ esset impleta septimana, sequenti dominica iussit ad se intrare pauperem. Ingresso linguam proferre ex ore, ac sibi ostendere iussit, & apprehendens eum de mento, signum sanctæ crucis linguæ eius impressit, quam signatam reuocare in os, & loqui illum præcepit: Dicito (inquiens) aliquod verbum, dicito gea gea, quod est, lingua Anglorum verbum affirmandi & consentiendi, id est, etiam. Dixit ille

CAP. II.

Inderauuda.

Ioannes Episcopus sancta cruce mutum sanauit.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtatim ſoluto vinculo linguæ quod iuſſus erat. Addidit epiſcopus nomina litterarum. Dicito a: dixit F
ille a: Dicito b: dixit ille b. Cúmque ſingula litterarum nomina dicente epiſcopo reſpõderet, addidit
& ſyllabas ac verba illi dicenda proponere. Et cum in omnibus conſequenter reſponderet, præcepit
eũ ſententias longiores dicere, & fecit. Neque vltrà ceſſauit tota die illa & nocte ſequente, quantum
vigilare potuit (vt ferunt qui præſentes fuere) loqui aliquid, & arcana ſuæ cogitationis ac voluntatis,
quod nunquam antea potuit, aliis oſtẽdere, in ſimilitudinẽ illius diu claudi, qui curatus ab apoſtolis
Petro & Iohanne, exiliens ſtetit & ambulabat, & intrauit cum illis in templum, ambulans & exiliens
& laudans dominum: gaudens nimirum vti officio pedum, quo tanto tempore erat deſtitutus. Cuius
ſanitati congaudens epiſcopus, præcepit medico etiam ſanandæ ſcabredini capitis eius curam adhi-
bere. Fecit vt iuſſerat, & iuuãte benedictione ac precibus antiſtitis, nata eſt cũ ſanitate cutis venuſta
ſpecies capillorum. Factúſque eſt iuuenis limpidus vultu, & loquela promptus, capillis pulcherrimè
criſpis, qui ante fuerat deformis, pauper & mutus: ſícque de percepta lætatus ſoſpitate, offerente ei
etiam epiſcopo, vt in ſua familia manendi locum acciperet, magis domum reuerſus eſt.

Vers. 3.

Benedictione curatur ſcabies.

CAP. III. NARRAVIT idem Berechtus & aliud de præfato antiſtite miraculum. Quia cum reuerendiſ- G
ſimus vir VVilfridus poſt longum exilium in epiſcopatum eſſet Haguſtaldenſis eccleſiæ receptus, &
idem Ioannes defuncto Boſa viro multæ ſanctitatis & humilitatis epiſcopus pro eo Eboraci ſubſti-
tutus, venerit ipſe tempore quodam ad monaſterium virginum, in loco qui vocatur Vetadun, cui
tunc Hereburg abbatiſſa præfuit. Vbi cùm veniſſemus, inquit, & magno vniuerſorum gaudio ſuſ-
cepti eſſemus, indicauit nobis abbatiſſa, quòd quædam de numero virginum, quæ erat filia ipſius
carnalis, grauiſſimo languore teneretur, quia phlebotomata eſt nuper in brachio, & cum adhuc
eſſet in ſtudio, tacta eſt infirmitate repentini doloris. Quo mox increſcente magis grauatum eſt bra-
chium illud vulneratum, ac verſum in tumorem, adeò vt vix duabus manibus circumplecti poſſet,
ipſáque iacens in lecto præ nimietate doloris iam moritura videretur. Rogauit ergo epiſcopum ab-
batiſſa, vt intrare ad eam ac benedicere illam dignaretur, quia crederet eam ad benedictionem vel
tactum illius mox melius habituram. Interrogans autem ille quãdo phlebotomata eſſet puella, & vt
cognouit quia in luna quarta, Dixit: Multum inſipienter & indoctè feciſtis, in luna quarta phlebото- H
mando. Memini enim beatæ memoriæ Theodorum archiepiſcopum dicere, quia periculoſa ſit ſatis
illius tẽporis phleborомia, quãdo & lumẽ lunę & reuma Oceani incremẽto eſt. Et quid ego poſſum
puellæ ſi moritura eſt, facere? At illa inſtantius obſecrãs pro filia quam oppido diligebat (nam & ab-
batiſſam eam pro ſe facere diſpoſuerat) tandem obtinuit vt ad lãguentem intraret. Intrauit ergo me
ſecum aſſumpto ad virginem quæ iacebat multo, vt dixi, dolore cõſtricta, & brachio intantũ groſſe-
ſcente, vt nihil prorſus in cubitu flexionis haberet. Et aſtans dixit orationẽ ſuper illam, ac benedicẽs
egreſſus eſt. Cúmque poſt hæc hora competẽte cõſederemus ad menſam, aduenіens quidã clamauit
me, ducẽs foras & ait: Poſtulat Coenburg (hoc enim erat nomen virginis) vt ocyus regrediaris ad eã.
Quod dum facerẽ reperi illam ingrediens vultu hilariorẽ, & velut ſoſpiti ſimilem. Et dum aſſiderem
illi dixit: Vis petamus bibere? Et ego: Volo, inquã, & multũ delector ſi potes. Cúmque oblato poculo
biberemus ambo, cœpit mihi dicere, quòd ex quo epiſcop° orationẽ pro me (benedictione cõpleta)
fecit, & egreſſus eſt, ſtatim melius habere incipio: & ſi necdum vires priſtinas recepi, dolor tamen
omnis & de brachio vbi ardentior inerat, & de toto meo corpore, velut ipſo epiſcopo foras eum ex- I
portante, funditus ablatus eſt, tametſi tumor adhuc in brachio manere videatur. Abeuntibus autem
nobis inde, continuò fugatũ dolorem mẽbrorum, fuga quoque tumoris horrẽdi ſecuta eſt, & erepta
morti ac doloribus virgo laudes Domino ſaluatori vnà cũ cæteris qui ibi erãt ſeruis illius referebat.

Phlebotomia quarta lunæ periculoſa.

Ioannis Epiſcopi oratione ſanatur phlebotoma.

CAP. IIII. ALIVD quoque nõ multum huic diſſimile miraculum de præfato antiſtite narrauit idem abbas,
dicens: Villa erat comitis cuiuſdam, qui vocabatur Puch, non longè à monaſterio noſtro, id eſt,
duorum fermè milium ſpatio ſeparata, cuius coniunx quadraginta fermè diebus erat acerbiſſimo
languore detenta, ita vt tribus ſeptimanis nõ poſſet de cubiculo in quo iacebat foras efferri. Cõtigit
autem eo tempore virum Dei illò ad dedicandam eccleſiam ab eodem comite vocari. Cúmque de-
dicata eſſet eccleſia, rogauit comes eum ad prandẽdum domũ ſuam ingredi, renuit epiſcopus dicẽs,
ſe ad monaſteriũ ad quod proximè erat reuerti debere. At ille obnixius precibus inſtãs, vouit etiam
ſe eleemoſynas pauperibus daturũ, dũmodo ille dignaretur ea die domũ ſuam ingrediens, ieiunium
ſoluere. Rogaui & ego vnà cùm illo, promittẽs etiã me eleemoſynas in alimoniã inopum dare, dum K
ille domum comitis pranſurus ac benedictionem daturus intraret. Cúmque hoc tardè ac difficulter
impetraremus, intrauimus ad reficiẽdum. Miſerat autem epiſcopus mulieri, quæ infirma iacebat, de
aqua benedicta quam in dedicationẽ eccleſiæ conſecrauerat, per vnum de his qui mecum venerant
fratribus, præcipiens vt guſtãdam illi daret, & vbicunque maximum ei dolorem ineſſe didiciſſet, de
ipſa eam aqua lauaret. Quod vt factũ eſt, ſurrexit ſtatim mulier ſana, & non ſolùm ſe infirmitate lõga
carere, ſed & perditas dudũ vires recepiſſe ſentiens, obtulit poculum epiſcopo, ac nobis: Cœptũque
miniſterium nobis omnibus propinandi vſque ad prandium completum nõ omiſit, imitata ſocrum
beati Petri, quæ cùm febrium fuiſſet ardoribus fatigata, ad tactum manus dominicæ ſurrexit, &
ſanitate ſimul ac virtute recepta miniſtrabat eis.

Aqua benedicta mulier ſanatur. Matth. 8.

CAP. V. ALIO item tempore vocatus ad dedicandam eccleſiã comitis vocabulo Addi, cùm poſtulatum
compleſſet miniſterium, rogatus eſt ab eodem comite, intrare ad vnum de pueris eius qui acerrima
ægritudine

A ægritudine premebatur, ita vt deficiente penitus omnium mẽbrorum officio iamiámque morituru*s* esse videretur. Cui etiam loculus iam tũc erat præparatus in quo defunctus condi deberet. Addidit autem vir etiam lachrymas precibus, diligẽter obsecrans vt intraret oraturus pro illo, quia multum necessaria sibi esset vita ipsius. Crederet verò quia si ille ei manũ imponeret, atque eum benedicere voluisset, statim melius haberet. Intrauit ergo illò episcopus, & vidit eum mœstis omnibus iã morti proximum, positúmque loculum iuxta eum in quo sepeliendus poni deberet: dixítque orationem, ac benedixit eum, & egrediens dixit solito consolantiũ sermone: Bene conualescas, & citò. Cúmque post hæc sederent ad mensam, misit puer ad Dominum suum, rogans sibi poculum vini mittere quia sitiret. Gauisus ille multum quòd bibere posset, misit ei calicem vini benedictũ ab episcopo. Quem vt bibit, surrexit continuò, & veterno infirmitatis discusso, induit se ipse vestimentis suis, & egressus inde intrauit, & salutauit episcopũ & cõuiuas, dicẽs quòd ipse quoq; delectaretur mãducare & bibere cum eis. Iusserunt eum sedere secum ad epulas, multum gaudentes de sospitate illius. Residebat, vescebatur, bibebat, lætabatur, quasi vnus è cõuiuis agebat, & multis post hæc annis viuens, in eadẽ quã

B acceperat salute permãsit. Hoc autem miraculum memoratus abbas non se præsente factum, sed ab his qui præsentes fuerunt sibi perhibet esse relatum.

Ioannis Hagulstadensis episcopi precibus reuocatur à morte puer.

Benedictionis efficacia.

CAP. VI.

NEQVE hoc silentio prętereundum arbitror, quod famulus Christi Herebaldus in se ipso ab eo factum solet narrare miraculum: qui tunc quidem in clero illius conuersatus, nunc in monasterio quod est iuxta hostium Vvintri fluminis abbatis iure præest. Vitam, inquit, illius (quãtum hominibus æstimare fas est) quam præsens optimè cognoui, per omnia episcopo dignã esse cõperi. Sed & cuius meriti apud internum iudicẽ habitus sit, & in multis aliis & in meipso maximè expertus sum: quippè quem ab ipso (vt ita dicam) mortis limine reuocans, ad viam vitæ sua oratione ac benedictione reduxit. Nam cum primæuo adolescentiæ meæ tempore in clero illius degerem, legendi quidem canendíque studiis traditus, sed non adhuc animum perfectè à iuuenilibus cohibens illecebris, cõtigit die quadam nos iter agentes cum illo deuenisse in viam planam & amplam, atque cursui equorum aptam: cœperúntque iuuenes qui cum ipso erãt, maximè laici, postulare episcopum vt cursu maiore

C equos suos inuicem probare liceret. At ille primò negauit, otiosum dicens esse quod desiderabant. Sed ad vltimũ multorũ vnanima intẽtione deuictus, Facite, inquit, si vultis, ita tamen vt Herebaldus ab illo se certamine abstineat. Porrò ipse diligentius obsecrans vt & mihi certandi cum illis copia daretur (fidebam namque equo, quem mihi ipse optimũ donauerat) nequaquam impetrare potui. At cùm sæpius huc atque illuc, spectante me & episcopo, concitatis in cursum equis reuerterẽtur, & ipse lasciuo superatus animo, non me potui cohibere, sed (prohibente licet illo) ludentibus me miscui, & simul cursu equi contendere cœpi. Quod dum agerem audiui illum post tergum mihi cum gemitu dicentem: O quàm magnum væ facis mihi sic equitando! Et ego audiens nihilominus cœptis institi vetitis. Nec mora, dũ feruens equus quoddam itineris concauum valentiore impetu trãsiliret, lapsus decidi, & mox velut emoriens sensum penitus motúmque omnẽ perdidi. Erat namque in loco illo lapis terræ æqualis obtectus cespite tenui, neque vllus alter in tota illa campi planitie lapis inueniri poterat. Casúque euenit, vel potius diuina prouisione ad puniendã inobediẽtiæ meæ culpam, vt hũc capite ac manu quam capiti ruens supposuerã, tangerẽ, atque infracto pollice, capitis quoque iũctura

D solueretur, & ego, vt dixi, simillimus mortuo fierem. Et quia moueri nõ poteram, tetenderũt ibidem papilionẽ in quo iacerem. Erat autem circiter horam diei septimã, à qua ad vesperã vsque quietus & quasi mortuus permanẽs, tũc paululũ reuiuisco, ferórq; domũ à sociis, ac tacitus tota nocte perduro. Vomebam autem sanguinẽ, eo quòd & interanea essent ruendo cõuulsa. At episcopus grauissimè de casu & interitu meo dolebat, eo quòd me speciali diligeret affectu. Nec voluit nocte illa iuxta morẽ cũ clericis suis manere, verùm solus in oratione persistens noctẽ ducebat peruigilẽ, pro mea (vt reor) sospitate supernæ pietati supplicans. Et mane primo ingressus ad me, & dicta super me oratione, vocauit me nomine meo, & quasi de graui somno excitatũ interrogauit, si nossem quis esset qui loqueretur ad me. At ego aperiens oculos aio, Etiam: Tu es antistes meus amatus. Potes, inquit, viuere? Et ego: Possum (inquam) per orationes vestras, si voluerit Dominus. Qui imponens capiti meo manum cum verbis benedictionis rediit ad orandum: & post pusillum me reuisens inuenit sedentem & iam loqui valentem, cœpítque me interrogare (diuino vt mox patuit admonitus instinctu) an me esse baptizatum absque scrupulo nossem. Cui ego absque vlla me hoc dubietate scire respõdi, quòd salutari

E fonte in remissionem peccatorum essem ablutus, & nomẽ presbyteri à quo me baptizatũ noueram, dixi. At ille: Si ab hoc, inquit, sacerdote baptizatus es, non es rectè baptizatus. Noui namque eum, & quia cum esset presbyter ordinatus, nullatenus propter ingenij tarditatem potuit catechizandi vel baptizandi ministerium discere. Propter quod & ipse illum ab huius præsumptione ministerij, quod regulariter implere nequibat, omninò cessare præcepi. Quibus dictis eadem hora me catechizare ipse curauit. Factúmque est vt exufflãte illo in faciem meam, confestim me melius habere sentirem. Vocauit autem medicum, & dissolutam mei cranij iuncturam componere atque alligare iussit: tantúmque mox accepta eius benedictione cõualui, vt in crastinum ascendens equum cum ipso iter in alium locum facerem. Nec multo post plenè curatus, vitali etiam vnda perfusus sum. Mãsit autem in episcopatu annis triginta tribus, & sic cœlestia regna conscendens, sepultus est in porticu S. Petri, in monasterio suo quod dicitur in sylua Deirorum, anno ab incarnatione Domini septingentesimo vi-

*Morituru*s *ad vitam Ioãnis benedictione reuocatur.*

Benedictio.

presbyter qui baptizare poterat, catechizare debebat.

Exufflatio.

ceſimoprimo. Nam cùm præ maiore ſenectute minus epiſcopatui adminiſtrãdo ſufficeret, ordinato E in epiſcopum Eboracenſis eccleſiæ Vvilfrido presbytero ſuo, ſeceſſit ad monaſterium præfatum, ibique vita m Deo digna conuerſatione compleuit.

CAP. VII. *Ceadualla rex baptizãd° Romæ. Cæmt. polyd. lib. 4. hiſt. Ang. pag. 89.*

ANNO autem regni Aldfridi tertio Ceadualla rex occidentalium Saxonum cùm genti ſuæ duobus annis ſtrenuiſſimè præeſſet, relicto imperio propter Dominum regnúmque perpetuũ venit Romam, hoc ſibi gloriæ ſingularis deſiderans adipiſci, vt ad limina beatorum apoſtolorum fonte baptiſmatis ablueretur, in quo ſolo didicerat generi humano patere vitæ cœleſtis introitum. Simul etiam ſperans, quia mox baptizatus carne ſolutus ad æterna gaudia iam mundus tranſiret. Quod vtrumque vt mente diſpoſuerat Domino adiuuante completum eſt. Etenim illò perueniens pontificatum agente Sergio, baptizatus eſt die ſancto ſabbati Paſchalis, anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo octogeſimonono, & in albis adhuc poſitus, languore correptus duodecimo kalendarum Maiarũm die ſolutus eſt à carne, & beatorum eſt conſortio ſociatus in cœlis. Cui etiam tempore baptiſmatis Papa memoratus Petri nomen impoſuerat, vt beatiſſimi apoſtolorum principis (ad cuius ſacratiſſimum corpus per longa locorum interualla pio G ductus amore venerat) etiam ſanctiſſimum nomen referret: qui in eius quoque eccleſia ſepultus eſt. Et iubente pontifice Epitaphium in eius monumento ſcriptum eſt, vt & memoria deuotionis ipſius fixa per ſecula maneret, & legentes quoque vel audientes exemplum facti ad ſtudium religionis accenderet. Scriptum eſt ergo hoc modo:

Culmen, opus, ſobolem, pollentia regna, triumphos,
Exuuias, proceres, mœnia, caſtra, lares:
Quæque patrum virtus, & quæ congeſſerat ipſe
Ceadualla armipotens liquit amore Dei:
Vt Petrum ſedémque Petri rex cerneret hoſpes,
Cuius fonte meras ſumeret almus aquas.
Splendificúmque iubar radianti carperet hauſtu, H
Ex quo viuificus fulgor vbique fluit.
Percipiénſque alacer rediuiuæ præmia vitæ,
Barbaricam rabiem, nomen & inde ſuum
Conuerſus conuertit ouans, Petrúmque vocari
Sergius antiſtes iuſſit, vt ipſe pater
Fonte renaſcentis, quem Chriſti gratia purgans,
Protinus ablatum vexit in arce poli.
Mira fides regis, clementia maxima Chriſti,
Cuius conſilium nullus adire poteſt. I
Soſpes enim veniens ſupremo ex orbe Britanni,
Per varias gentes, per freta, pérue vias,
Vrbem Romuleam vidit, templúmque verendum
Aſpexit, Petri myſtica dona gerens.
Candidus inter oues Chriſti ſociabilis ibit,
Corpore nam tumulum mente ſuperna tenet.
Commutaſſe magis ſceptrorum inſignia credas,
Quem regnum Chriſti promeruiſſe vides.

Ceadualla obitus. HIC depoſitus eſt Ceadualla, qui & Petrus, rex Saxonum ſub die duodecimo calendarum Maiarum, indictione ſecũda, qui vixit annos plus minus triginta, imperante domino Iuſtiniano piiſſimo K Auguſto, anno eius conſulatus quarto, pontificatũ tenẽte apoſtolico viro domino Sergio Papa anno ſecũdo. Abeũte autem Romam Ceadualla ſucceſſit in regnum Huu, de ſtirpe regia, qui cùm triginta & ſeptem annis imperium tenuiſſet gentis illius, & ipſe relicto regno ac iunioribus commendato, ad limina beatorum Apoſtolorum Gregorio pontificatum tenente profectus eſt, cupiens in vicinia locorum ſanctorum ad tempus peregrinari in terris, quò familiarius à ſanctis recipi mereretur in cœlis. Quod his temporibus plures de gente Anglorum nobiles ignobiléſque, laici & clerici, viri ac fœminæ certatim facere conſueuerunt.

CAP. VIII. ANNO autẽ poſt hũc quo Ceadualla Romę defunctus eſt proximo, id eſt, ſexcenteſimo nonageſimo incarnationis dominicæ, Theodorus beatæ memoriæ archiepiſcopus ſenex & plenus dierum, id eſt, annorum octoginta & octo, defunctus eſt. Quem ſe numerum annorum fuiſſe habiturum, ipſe *Somnium.* iamdudum ſomnij relatione edoctus, ſuis prædicere ſolebat. Manſit autem in epiſcopatu annis viginti

A viginti duobus, sepultúsque est in ecclesia sancti Petri, in qua omnium episcoporum Dorouernensium sunt corpora deposita. De quo vnà cum consortibus eiusdem sui gradus rectè & veraciter dici potest, quia corpora ipsorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generatione & generationes. Vt enim breuiter dicam, tantùm profectus spiritalis tempore præsulatus illius Anglorum ecclesiæ, quantum nunquam antea potuere, ceperunt: cuius personam, vitam, ætatem, & obitum epitaphium quoque monumenti ipsius versibus Heroicis triginta & quatuor palam ac lucidè cunctis illo venientibus pandit. Quorum primi sunt hi:

Hic sacer in tumba pausat cum corpore præsul,
Quem tunc Theodorum lingua Pelasga vocat.
Princeps pontificum, felix summúsque sacerdos,
Limpida discipulis dogmata disseruit.

Vltimi autem hi:

Namque diem nonamdecimam September habebat,
B *Cùm carnis claustra spiritus egreditur.*
Alma nouæ scandens fœlix consortia vitæ,
Ciuibus angelicis iunctus in arce poli.

Theodoro successit Berechtvvaldus.

SVCCESSIT autem Theodoro in episcopatu Berechtvvaldus, qui erat abbas in monasterio quodã iuxta ostiũm aquilonare fluminis Genlade positum, quod Racvvlf nuncupatur. Vir & ipse scientia scripturarum imbutus, & ecclesiasticis simul ac monasterialibus disciplinis summè instructus, tametsi prædecessori suo minimè comparandus. Qui electus est quidem in episcopatum anno dominicæ incarnationis sexcentesimo nonagesimosecundo, die primo mensis Iulij, regnantibus in Cantia Vvichtredo & Suebhardo. Ordinatus autem anno sequente, tertio die kalendarum Iuliarum dominica, à Godvvino Metropolitano episcopo Galliarum, & sedit in sede sua pridie kalẽdarum Septembrium dominica. Qui inter multos quos ordinauit antistites, etiam Gebmundo Rhofensis ecclesiæ præsule defuncto, Tobiã pro illo consecrauit, virum Latina, Græca, &
C Saxonica lingua, atque eruditione multiplici instructum. CAP. IX. *Gebmundi successor Tobias.*

Eo tempore venerabilis & cum omni honorificentia nominandus famulus Christi & sacerdos Ecgbertus, quem in Hybernia insula peregrinam ducere vitam pro adipiscenda in cœlis patria retulimus, proposuit animo pluribus prodesse, id est, inito opere apostolico verbum Dei aliquibus earum quæ nondum audierant gentibus euangelizãdo committere. Quarum in Germania plurimas nouerat esse nationes, à quibus Angli, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus & originem duxisse noscuntur. Vnde hactenus à vicina gente Britonum corruptè Germani nuncupantur. Sunt autem Fresones, Rugini, Dani, Huni, antiqui Saxones, Boruchtuarij. Sunt etiam alij perplures iisdem in partibus populi, paganis adhuc ritibus seruientes, ad quos venire præfatus Christi miles circumnauigata Britannia disposuit, si quos fortè ex illis ereptos fathanæ ad Christum transferre valeret. Vel si hoc fieri non posset, Romam venire ad videnda atque adoranda beatorum Apostolorum ac martyrum Christi limina cogitauit. Sed ne aliquid horum perficeret, superna illi oracula simul & opera restiterunt. Siquidem electis sociis strenuis-
D simis, & ad prædicandum verbum idoneis, vtpote actione simul & eruditione præclaris, præparatísque omnibus quæ nauigantibus esse necessaria videbantur, venit die quadam mane primo ad eum vnus de fratribus, discipulus quondam in Britannia, & minister Deo dilecti sacerdotis Boisili. Cùm esset idem Boisil præpositus monasterij Mailroensis sub abbate Eata, vt supra narrauimus, referens ei visionem quæ sibi eadem nocte apparuisset. Cùm expletis (inquiens) hymnis matutinalibus in lecto membra deposuissem, ac leuis mihi somnus obrepsisset, apparuit magister quondam meus & nutritor amantissimus Boisil, interrogauítque me an eum cognoscere possem, aio, Etiam: tu es enim Boisil. At ille: Ad hoc, inquit, veni vt responsum Domini saluatoris Ecgberto afferam, quod te tamen referente oportet ad illum venire. Dic ergo illi, quia non valet iter quod proposuit implere. Dei enim voluntas est, vt ad Columbæ monasteria magis docenda pergat. Erat autem Columba primus doctor fidei Christianæ transmontanis Pictis ad Aquilonem, primúsque fundator monasterij quod in Hu insula multis diu Scottorum Pictorúm-
E que populis venerabile mansit. Qui videlicet Columba nunc à nonnullis, composito à cella & Columba nomine, Columcelli vocatur. Audiens autem verba visiõnis Ecgbertus, præcepit fratri qui retulerat, ne cuiquam hæc alteri referret, ne fortè illusoria esset visio. Ipse autem tacitus rem considerans veracem esse timebat. Nec tamen à parando itinere, quo ad gentes docendas iret, cessare volebat. At post paucos dies rursum venit ad eum præfatus frater dicens, quia & ea nocte sibi post expletas matutinas Boisil per visum apparuerit, dicens: Quare tam negligenter ac tepidè dixisti Ecgberto quæ tibi dicenda præcepi? At nũc vade, & dic illi: Quia velit nolit debet ad monasteria Columbæ venire, quia aratra eorum non rectè incedunt. Oportet autem eum ad rectum hæc tramitem reuocare. Qui hæc audiens, denuò præcepit fratri ne hæc cuiquam patefaceret. Ipse verò tametsi certus est factus de visione, nihilominus tentauit iter dispositum cum fratribus memoratis incipere. Cúmque iam naui imposuissent quæ tanti itineris necessitas poscebat, atque oppor-

CAP. X. *An. de. 690 Germani passim adhuc infideles.* *Visio.* *Boethius lib. 9. hist. Scott. Columba fũdator monasterij Hu.*

Universidad de Deusto Biblioteca

tunos aliquot diebus ventos expectarent, facta est nocte quadam tam sæua tempestas, quæ per- F
ditis nonnulla ex parte his quæ in naui erant rebus, ipsam in latus iacentem inter vndas relinque-
ret. Saluata sunt tamen omnia quæ erant Ecgberti & sociorum eius. Tum ille quasi prophetiz-
cum illud dicens, quia propter me est tempestas hæc, subtraxit se illi profectioni, & remanere do-
mi passus est. At verò vnus de sociis eius vocabulo Victbertus, cùm esset & ipse contemptu mun-
Victbertus Anachoreta. di, ac doctrinæ scientia insignis (nam multos annos in Hybernia peregrinus anachoreticam in ma-
gna perfectione vitam egerat) ascendit nauem, & Fresiam perueniens, duobus annis contigi-
nuis genti illi ac regi illius Radbedo verbum salutis prædicabat. Neque aliquem tanti laboris fru-
ctum apud Barbaros inuenit auditores. Tunc reuersus ad dilectæ locum peregrinationis, solito in
silentio Domino vacare cœpit. Et quoniam externis prodesse ad fidem non poterat, suis amplius ex
virtutum exemplis prodesse curabat.

CAP. XI. VT autem vidit vir Domini Ecgbertus, quia nec ipse ad prædicandum gentibus venire per-
mittebatur, retentus ob aliam sanctæ ecclesiæ vtilitatem, de qua oraculo fuerat præmonitus, nec
Vvictbertus illas deueniens in partes quicquam proficiebat, tentauit adhuc in opus verbi mit- G
tere viros sanctos & industrios, in quibus eximius Vvilbrordus presbyterij gradu & merito præ-
Pipinus ad Fresios mittit prædicatores. fulgebat. Qui cùm illò aduenissent (erant autem numero duodecim) diuertentes ad Pipinum
ducem Francorum gratanter ab illo susceptus sunt. Et quia nuper citeriorem Fresiam, expulso
inde Radbedo rege, ceperat, illò eos ad prædicandum misit. Ipse quoque imperiali autorita-
te iubens, ne quis prædicantibus quicquam molestiæ inferret, multisque eos qui fidem susci-
pere vellent, beneficiis attollens. Vnde factum est opitulante gratia diuina, vt multos in breui ab
idololatria ad fidem conuerterent Christi. Horum secuti exempla duo quidam presbyteri de na-
tione Anglorum, qui in Hybernia multo tempore pro æterna patria exulauerant, venerunt ad
prouinciam antiquorum Saxonum, si fortè aliquos ibidem prædicando Christo acquirere pos-
sent. Erant autem vnius ambo sicut deuotionis, sic etiam vocabuli. Nam vterque eorum appel-
labatur Hevvaldus: ea tamen distinctione, vt pro diuersa capillorum specie, vnus niger, alter albus
Hevvaldus diceretur. Quorum vterque pietate religionis imbutus, sed niger Hevvaldus magis sacra H
rum literarum erat scientia instructus. Qui venientes in prouinciam intrauerunt hospitium cuiusdam villici, petierúntque ab eo vt transmitterentur ad satrapam, qui super eos erat, eò quòd habe-
rent aliquid legationis & causæ vtilitatis, quod deberent ad illum perferre. Non enim habent re-
gem iidem antiqui Saxones, sed satrapas plurimos suæ genti propositos, qui ingruente belli arti-
Satrapæ Saxonum. culo mittunt æqualiter sortes, & quemcunque sors ostenderit, hunc tempore belli ducem omnes
sequuntur, & huic obtemperant. Peracto autem bello, rursum æqualis potentiæ omnes fiunt sa-
trapæ. Suscepit ergo eos villicus, & promittens se mittere eos ad satrapam qui super se erat (vt
petebant) aliquot diebus secum retinuit. Qui cum cogniti essent à barbaris, quòd essent alte-
rius religionis (nam hymnis & psalmis semper & orationibus vacabant, & quotidiè sacrificium
Tabula altaris. Deo victimæ salutaris offerebant, habentes secum vascula sacra, & tabulam altaris vice dedi-
catam) suspecti sunt habiti, quia si peruenirent ad satrapam, & loquerentur cum illo, auerterent
illum à diis suis, & ad nouam Christianæ fidei religionem transferrent, sicque paulatim omnis
corum prouincia veterem cogeretur in nouam mutare culturam. Itaque rapuerunt eos subitò, & I
interemerunt, album quidem Hevvaldum veloci occisione gladij: Nigellum autem longo suppli-
Heuualdi prædicatores interficiuntur. ciorum cruciatu, & horrenda membrorum omnium discerptione, quos interemptos in Rhenum
proiecerunt. Quod cùm satrapa ille quem videre volebant, audisset, iratus est valdè, quod ad
se venire volentes peregrini non permitterentur. Et mittens occidit vicanos illos omnes, vi-
cúmque incendio consumpsit. Passi sunt autem præfati sacerdotes & famuli Christi quinto no-
narum Octobrium die. Nec martyrio eorum cœlestia defuere miracula. Nam cùm perempta
eorum corpora, amni (vt diximus) à paganis essent iniecta, contigit vt hæc contra impetum fluuij
Lux cœlestis irradiat beatorum corporibus. decurrentis per quadraginta ferè milia passuum ad ea vsque loca vbi illorum essent socij, transfer-
rentur. Sed & radius lucis permaximus, atque ad cœlum vsque altus, omni nocte suprà locũ fulgebat
illum, vbicũque ea peruenisse contingeret, & hoc etiam paganis qui eos occiderãt intuentibus. Sed
& vnus ex eis in visione nocturna apparuit cuidam de sociis suis, cui nomen erat Tilmon, viro
illustri, & ad seculum quoque nobili, qui de milite factus fuerat monachus, indicans quòd eo loci
corpora eorum posset inuenire, vbi lucem de cœlo terris radiasse conspiceret. Quod ita comple- K
tum est. Inuenta namque eorum corpora iuxta honorem martyribus condignum, recondita sunt.
Et dies passionis vel inuentionis corũ congrua illis in locis veneratione celebratur. Deniq; glorio-
sissimus dux Francorũ Pipinus vbi hæc comperit, adducta ad se eorum corpora condidit cum multa
gloria in ecclesia Coloniæ ciuitatis iuxta Rhenũ. Fertur autem quia in loco in quo occisi sunt, fons
ebullierit, qui in eodem loco vsque hodiè copiosa fluenti sui dona perfundat.

Vvilbrordus Romæ ordinatur in Fresiam Episcopus.

CAP. XII. PRIMIS sanè temporibus aduentus eorum in Fresiam, mox vt comperit Vvilbrordus
datam sibi à principe licentiam ibidem prædicandi, accelerauit venire Romam, cuius sedi apostoli-
cæ tunc Sergius papa præerat, vt cum eius licentia & benedictione desideratum euangelizãdi
gentibus opus iniret: simul & reliquias beatorum Apostolorum ac Martyrum Christi ab eo

se

A se sperans accipere, vt dum in gente cui prædicaret destructis idolis ecclesias institueret, haberet in promptu reliquias sanctorum quas ibi introduceret, quibúsque ibidem depositis consequenter in eorum honorem quorum essent illa singula quæque loca dedicaret. Sed & alia perplura quæ tanti operis negotium quærebat vel ibi discere, vel inde accipere cupiebat. In quibus omnibus cùm sui voti compos esset effectus, ad prædicandum rediit. Quo tempore fratres qui erant in Fresia verbi ministerio mancipati, elegerunt ex suo numero virum modestum moribus & mansueto corde, Suidbertum, qui eis ordinaretur antistes. Quem Britanniam destinatum ad petitionem eorum ordinauit reuerendissimus Vvilfridus episcopus, qui tunc fortè patria pulsus, in Merciorum regionibus exulabat. Non enim eo tempore habebat episcopum Cantia. Defuncto quidem Theodoro, sed necdum Berthvvaldo successore eius, qui trans mare ordinandus ierat, ad sedem episcopatus sui reuerso. Qui videlicet Suidbertus accepto episcopatu de Britannia regressus, non multo post ad gentem Boruchtuariorum secessit, ac multos eorum prædicando ad vitam veritatis perduxit. Sed expugnatis non longo post tempore Boruchtuariis, à gente antiquorum Saxonum, dispersi sunt quólibet hi qui verbum receperant. Ipséque antistes cum quibusdam Pipinum petiit, qui interpellante Slichildedride coniuge sua, dedit ei locum mansionis in insula quadam Rheni, quæ lingua eorum vocatur in littore. In qua ipse constructo monasterio, quod hactenus hæredes eius possident, aliquandiu continentissimam gessit vitam, ibique diem clausit vltimum. Postquam verò per annos aliquot in Fresia qui aduenerant docuerunt, misit Pipinus, fauente omnium consensu, virum venerabilem Vvilbrordum Romam, cuius adhuc pontificatum Sergius habebat, postulans vt eidem Fresonum genti archiepiscopus ordinaretur. Quod ita vt petierat impletum est, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimosexto. Ordinatus est autem in ecclesia sanctæ martyris Cæciliæ die natalis eius, impósito sibi à Papa memorato nomine Clementis, ac mox remissus ad sedem episcopatus sui, id est, post dies quatuordecim, ex quo in vrbem venerat. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ episcopalis in castello suo illustri, quod antiquo gentium illarum vocabulo Vviltaburg, id est, oppidum Vviltorum, lingua autem Gallica Traiectum vocatur. In quo ędificata ecclesia, reuerendissimus pontifex longè latéque verbum fidei prædicans, multósque ab errore reuocans, plures per illas regiones ecclesias & monasteria nonnulla constituit. Nam nō multo post alios quoque illis in regionibus constituit ipse antistes, ex eorum numero fratrum, qui vel secum vel post se illò ad prædicandum venerant, ex quibus aliquanti iam dormierunt in Domino. Ipse autem Vvilbrordus cognomento Clemens adhuc supereſt, lōga iam venerabilis ætate, vtpotè tricesimum & sextum in episcopatu habens annum, & post multiplices militiæ cœlestis agones, ad præmia remunerationis supernæ tota mente suspirans.

Fidem Boruchtuarii accipiunt.

Traiectum olim Vviltaburg.

B C

Drithelmus resurgit mira de purgatorio & inferno recensens, cui simile habet Alex. Neap. cap. 21. lib. vlt.

Cap. XIII.

His temporibus miraculum memorabile & antiquorum simile in Britannia factum est. Namque ad excitationem viuentium de morte animæ, quidam aliquandiu mortuus ad vitam resurrexit corporis, & multa memoratu digna quæ viderat, narrauit, è quibus hic aliqua breuiter perstringenda esse putaui. Erat autem paterfamilias in regione Nordan Humbrorum, quæ vocatur Incuningum, religiosam cum domo sua gerens vitam. Qui infirmitate corporis tactus, & hac crescente per dies, ad extrema perductus, primo tempore noctis defunctus est. Sed diluculo reuiuiscens ac repentè resident, omnes qui corpori flentes assederant timore immenso perculsos in fugam conuertit, vxor tantùm quæ eum amplius amabat (quamuis multum tremens & pauida) remansit: quam ille consolatus: Noli, inquit, timere, quia iam verè resurrexi à morte qua tenebar, & apud homines sum iterum viuere permissus: non tamen ea mihi qua ante consueueram conuersatione, sed multum dissimili ex hoc tempore viuendum est. Statimque surgens abiit ad villulæ oratorium, & vsque ad diem in oratione persistens, mox omnem quam possederat substantiam in tres diuisit portiones. E quibus vnam coniugi, alteram filiis tradidit, tertiam sibi ipsi retentans, statim pauperibus distribuit. Nec multo pòst seculi curis absolutus ad monasterium Mailros, quod Tuidi fluminis circumflexu maxima ex parte clauditur, peruenit. Acceptáque tonsura, locum secretæ mansionis quam præuiderat abbas intrauit, & ibi vsque ad diem mortis in tanta mentis & corporis contritione durauit, vt multa illum quæ alios laterent vel horrenda vel desideranda vidisse (etiam si lingua fileret) vita loqueretur. Narrabat enim hoc modo quod viderat: Lucidus, inquit, aspectu & clarus erat indumento, qui me ducebat: incedebamus autem tacentes (vt videbatur mihi) contra ortum solis solstitialem: cúmque ambularemus, deuenimus ad vallem multæ latitudinis ac profunditatis, infinitæ autem longitudinis, quæ ad lævam nobis sita vnum latus flammis feruentibus nimium terribile, alterum furenti grandine ac frigore niuium omnia perflante atque verrente non minus intolerabile præferebat. Vtrumque autem erat animabus hominum plenum, quæ vicissim hinc inde videbantur quasi tempestatis impetu iactari. Cum enim vim feruoris immensi tolerare non possent, prosiliebant miseræ in medium frigoris infesti. Et cum neque ibi quippiam requiri inuenire valerent, resiliebant rursus vrendæ in medium flammarū inextinguibilium. Cúmque hac infœlici vicissitudine longè latéque, prout aspicere poterant, sine vlla quietis intercapedine innumerabilis spirituū deformiū multitudo torqueretur, cogitare cœpi quòd hic fortasse esset infernus, de cuius tormētis intolerabilibus

Narratio visionis.

Purgatorij locus.

narrare sæpius audiui. Respondit cogitationi meæ ductor qui me præcedebat: Non hoc, in- F
quiens, suspiceris: non enim hic infernus est ille quem putas. At cùm me hoc spectaculo tam horrendo perterritum paulatim in vlteriora produceret, vidi subitò ante nos obscurari incipere loca, & tenebris omnia repleri. Quas cùm intraremus, intantum pauliſper condensatæ sunt, vt nihil præter ipsas aspicerem, excepta dumtaxat specie & veste eius qui me ducebat. Et cùm progrederemur sola sub nocte per vmbras, ecce subitò apparent ante nos crebri flammarum terrearum globi ascendentes quasi de puteo magno, rursúmque decidentes in eundem. Quò cum perductus essem, repentè ductor meus disparuit, ac me solum reliquit in medio tenebrarum & horrendæ visionis. At cùm eidem globi ignium sine intermissione modò alta peterent, modò ima barathri repeterent, cerno omnia quæ ascendebant fastigia flammarum plena esse spiritibus hominum, qui instar fauillarum cum fumo ascendentium nunc ad sublimiora proiicerentur, nunc retractis ignium vaporibus relaberentur in profundum. Sed & fœtor incomparabilis cum eisdem vaporibus ebulliens, omnia illa tenebrarum loca replebat. Et cùm diutius ibi pauidus consisterem, vtpotè incertus quid agerem, quò verterem gressum, quíve mihi finis maneret, audio G
subitò post terga sonitum immanissimi fletus ac miserrimi, simul & cachinnum crepitantem, quasi vulgi indocti captis hostibus insultantis. Vt autem sonitus idem clarior redditus ad me vsque peruenit, considero turbam malignorum spirituum, quæ animas hominum mœrentes eiulantésque, ipsa verò multum exultans & cachinnans, medias illas trahebat in tenebras. E quibus videlicet hominibus, vt dignoscere potui, quidam erat attonsus vt clericus, quidam laicus, quædam fœmina. Trahentes autem eos maligni spiritus descenderunt in medium barathri illius ardentis: factúmque est vt cùm longius subeuntibus eis, fletum hominum & risum dæmoniorum clarè discernere nequirem, sonum tamen adhuc promiscuum in auribus haberem. Interea ascenderunt quidam spirituum obscurorum de abysso illa flammiuoma, & accurrentes circundederunt me, atque oculis flammantibus, & de ore ac naribus ignem putidum afflantes, angebant. Forcipibus quoque igneis quos tenebant in manibus, minitabantur me comprehendere, nec tamen me vllatenus contingere, tametsi terrere præsumebant. Qui cum vndique versum hosti- H
bus & cæcitate tenebrarum conclusus, huc illúcque oculos circumferrem, si fortè alicunde quid auxilij quo saluarer aduenire t, apparuit retro viam qua veneram quasi fulgor stellæ micantis inter tenebras, qui paulatim crescens & ad me ocyus festinans, vbi appropinquauit, dispersi sunt, & aufugerunt omnes qui me forcipibus rapere quærebant spiritus infesti. Ille autem qui aduenies eos fugauit, erat ipse qui me antè ducebat. Qui mox conuersus ad dexterum iter quasi contra ortum solis brumalem me ducere cœpit. Nec mora, exemptum tenebris in auras me serenæ lucis eduxit. Cúmque me in luce aperta duceret, vidi ante nos murum permaximum, cuius neque longitudini hinc vel inde neque altitudini vllus esse terminus videretur. Cœpi autem mirari quare ad murum accederemus, cum in eo nullam ianuam vel fenestram vel ascensum alicubi conspicerem. Cùm ergo peruenissemus ad murum, statim nescio quo ordine fuimus in summitate eius. Et ecce ibi erat campus latissimus ac lætissimus, tantáque fragrantia vernantium flosculorum plenus, vt omnem mox fœtorem tenebrosi fornacis qui me peruaserat, effugaret admirandi huius suauitas odoris. Tanta autem lux cuncta ea loca perfuderat, vt omni splendore diei siue solis I
meridiani radiis videretur esse præclarior. Erántque in hoc campo innumera hominum albatorum conuenticula, sedésque plurimæ agminum lætantium. Cúmque inter choros fœlicium incolarum medios me duceret, cogitare cœpi quòd hoc fortasse esset regnum cœlorum, de quo prædicari sæpius audiui. Respondit ille cogitatui meo: Non, inquiens, hoc est regnum cœlorum quod autumas. Cúmque procedentes transissemus & has beatorum mansiones spirituum, aspicio ante nos multo maiorem luminis gratiam quàm prius, in qua etiam vocem cantantium dulcissimam audiui, & odoris fragrantia miri tanta de loco effundebatur, vt is quem antea degustans quasi maximum rebar, iam permodicus mihi odor videretur. Sicut etiam lux illa campi florentis eximia, in comparatione eius quæ nunc apparuit lucis, tenuissima prorsus videbatur & parua. In cuius amœnitatem loci cùm nos intraturos sperarem, repentè ductor subst itit: nec mora, gressum retorquens, ipsa me via qua venimus reduxit. Cúmque reuersi peruenir emus ad mansiones illas lætas spirituum candidatorum, dixit mihi: Scis quæ sint ista omnia quæ vi- K
disti? Respondi ego, Non: & ait: Vallis illa quam aspexisti, flammis feruentibus & frigoribus horrenda rigidis, ipse est locus in quo examinandæ & castigandæ sunt animæ illorum, qui differentes confiteri & emendare scelera sua quæ fecerunt, in ipso tandem mortis articulo ad pœnitentiam confugiunt, & sic de corpore exeunt, qui tamen quia confessionem & pœnitentiam vel in morte habuerunt, omnes in die iudicij ad regnum cœlorum perue nient. Multos autem preces viuentium, & eleemosynæ, & ieiunia, & maximè celebratio missarum, vt etiam antè diem iudicij liberentur, adiuuant. Porrò puteus ille flammiuomus ac putidus quem vidisti, ipsum est os gehennæ, in quo quicunque semel inciderit, nunquam inde liberabitur in æuum. Locus verò ille florifer, in quo pulcherrimam hanc iuuentutem iucundari ac fulgere conspicis, ipse est in quo recipiuntur animæ eorum qui in bonis quidem operibus de corpore exeunt, non tamen sunt tantæ perfectionis, vt in regnum cœlorum statim mereantur introduci: qui tamen omnes in die

iudicij

Pœne damnatorum.

Lymbus patrum.

Purgatorio liberant orationes.

A iudicij ad visionem Christi, & gaudia regni cœlestis intrabunt. Nam quicunque in omni verbo, & opere, & cogitatione perfecti sunt, mox de corpore egressi ad regnum cœleste perueniunt. Ad cuius vicinia pertinet locus ille, vbi sonum cantilenæ dulcis cum odore suauitatis ac splendore lucis audisti. Tu autem quia nunc ad corpus reuerti, & rursum inter homines viuere debes, si actus tuos curiosius discutere, & mores sermonésque tuos in rectitudine ac simplicitate seruare studueris, accipies & ipse post mortem locum mansionis inter hæc quæ cernis agmina lætabunda spirituum beatorum. Namque ego cùm ad tempus abscessissem abs te, ad hoc feci, vt quid de te fieri deberet, agnoscerem. Hæc mihi cum dixisset, multum detestatus sum reuerti ad corpus, delectatus nimirum suauitate ac decore loci illius quem intuebar, simul & consortio eorum quos in illo esse videbam: nec tamen ductorem meum aliquid rogare audebam. Sed inter hæc nescio quo ordine repentè inter homines me viuere cerno. Hæc & alia quæ viderat idem vir Domini non omnibus passim desidiosis ac vitæ suæ incuriosis referre volebat, sed illis solummodò qui vel tormentorum metu perterriti, vel spe gaudiorum perennium delectati, profectum pietatis ex eius
B verbis hautire volebant. Denique in vicinia cellæ illius habitabat quidam monachus nomine Genigils presbyteratus etiam (quem bonis operibus adornabat) gradu præeminens, qui adhuc superest, & in Hybernia insula solitarius vltimam vitæ ætatem pane cibario & frigida aqua sustentat. Hic sæpius ad eundem virum ingrediés, audiuit ab eo repetita interrogatione, quæ & qualia essent quæ exutus corpore viderat. Per cuius relationem ad nostram quoque agnitionem peruenere quæ de his pauca perstrinximus. Narrabat autem visiones suas etiam regi Alfrido viro vndecumque doctissimo, & tam libenter támque studiosè ab illo auditus est, vt eius rogatu in monasterio suprà memorato inditus, ac monachica sit tonsura coronatus, atque ad eum audiendum sæpissimè cum illas in partes deuenisset, accederet. Cui videlicet monasterio tempore illo religiosæ ac molestæ vitæ abbas & presbyter Edilvvaldus præerat, qui nunc episcopalem Lindisfarnensis ecclesiæ cathedram condignis gradu actibus tenet. Accepit autem in eodem monasterio locum mansionis secretiorem, vbi liberius continuis in orationibus famulatui sui conditoris vacaret. Et quia locus ipse super ripam fluminis erat situs, solebat hunc creber ob magnum castigandi cor-
C poris affectum ingredi, ac sæpius in eo supermeantibus vndis immergi, sicque ibidem quamdiu sustinere posse videbatur, psalmis vel precibus insistere fixúsque manere, ascendente aqua fluminis, vsque ad lumbos, aliquando & vsque ad collum, atque inde egrediens ad terram, nunquam ipsa vestimenta vda vel algida deponere curabat, donec ex suo corpore calefierent & siccarentur. Cúmque tempore hyemali defluentibus circa eum semifractarum crustis glacierum, quas & ipse aliquando contriuerat, quò haberet locum standi siue immergendi se in fluuio, dicerentque qui videbant: Mirũ frater Drithelme (hoc enim erat viro nomen) quòd tantam frigoris asperitatem vlla ratione tolerare præuales: respondebat ille simpliciter (erat namque homo simplicis ingenij ac moderatæ naturæ) Frigidiora ego vidi. Et cùm dicerent, Mirum quòd tam austeram tenere continentiam velis: respondebat: Austeriora ego vidi. Sicque vsque ad diem suę vocationis infatigabili cælestium bonorum desiderio corpus senile inter quotidiana ieiunia domabat, multísque & verbo & conuersatione saluti fuit.

Suscitatum intrat monast.

D At contra fuit quidam in prouincia Merciorum, cuius visiones ac verba & conuersatio plurimis, sed non sibimetipsi profuit. Fuit autem quidam temporibus Coenredi, qui post Edilredum regnauit, vir in laico habitu atque officio militari positus, sed quantum pro industria exteriori regi placens, tantum pro interna suimet negligentia displicens. Admonebat ergo illum sedulò, vt confiteretur & emendaret ac relinqueret scelera sua, priusquam subitò mortis superuentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet. Verùm ille licet frequenter admonitus spernebat verba salutis, seséque tempore sequenti pœnitentiam acturum esse promittebat. Inter hæc tactus infirmitate decidit in lectum, atque acri cœpit dolore torqueri. Ad quem ingressus rex (diligebat enim eum) multum hortabatur vt vel tunc antequam moreretur, pœnitentiam ageret commissorum. At ille respondebat: Non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cùm ab infir-
Dilatio confessionis.
mitate resurgeret, ne fortè exprobrarent sibi sodales, quod timore mortis faceret ea quæ sospes facere noluerat. Fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt posteà patuit, dæmoniaca fraude seductus est. Cúmque morbo ingrauescente denuò ad visitandum ac docendum
E rex intraret, clamauit statim miserabili voce: Quid vis modò? Quid huc venisti? Nõ enim mihi aliquid vtilitatis aut salutis potes vltra conferre. At ille, Noli, inquit, ita loqui: vide vt sanum sapias. Non, inquit, insanio, sed pessimam mihi conscientiam certus præ oculis habeo. Et quid, inquit, hoc est? Paulo ante, inquit, intrauerunt domum hanc duo pulcherrimi iuuenes, & resederunt circa me, vnus ad caput, & vnus ad pedes: protulitque vnus libellum perpulchrum, sed vehementer modicum, ac mihi ad legendum dedit, in quo omnia quæ vnquam bona feceram intuens scripta reperi, & hæc erant nimium pauca & modica. Receperunt codicem, neque aliquid mihi dicebant. Tunc subitò superuenit exercitus malignorum & horrendorum vultu spirituum, domúmque hanc & exterius obsedit, & intus maxima ex parte residens impleuit. Tunc ille, qui & obscuritate tenebrosæ faciei & primatu sedis maior esse videbatur eorum, proferens codicem horrendæ visionis, & magnitudinis enormis, & ponderis penè importabilis,

Morienti actionum bonarũ & malarum offertur breuiarium

Universidad de Deusto Biblioteca

Reuelatio damnationis.

iussit vni ex satellitibus suis mihi ad legendum deferri. Quem cùm legissem, inueni omnia scelera, F non solùm quę opere vel verbo, sed etiam quæ tenuissima cogitatione peccaui, manifestissimè in eo tetris esse descripta litteris. Dicebátque ad illos qui mihi assederāt viros albatos & præclaros: Quid hic sedetis, scientes certissimè quia noster est iste? Respondérunt: Verum dicitis, accipite & in cumulum damnationis vestræ ducite. Quo dicto, statim disparuerunt. Surgentésque duo nequissimi spiritus habentes in manibus furcas, percusserunt me, vnus in capite, & alius in pede: qui videlicet modò cum magno tormento irrepunt mea viscera in interiora corporis mei, móxque vt ad inuicem perueniẽt, moriar, & paratis ad rapiendum me dæmonibus, in inferni claustra pertrahar. Sic loquebatur miser desperans, & non multo pòst defunctus pœnitentiam quam ad breue tempus cum fructu veniæ facere superfedit, in æternum sine fructu pœnis subditus facit. De quo constat, quia (sicut beatus papa Gregorius de quibusdam scribit) non pro se ista, cui non profuere, sed pro aliis viderit, qui eius interitum cognoscentes, differre tempus pœnitentiæ dum vacat timerent, ne improuiso mortis articulo præuenti, impœnitentes perirent. Quod autem codices diuersos per bonos siue malos spiritus sibi vidit offerri, ob id superna dispensatione G factum est, vt meminerimus facta & cogitationes nostras non in ventum diffluere, sed ad examen summi iudicis cuncta seruari, & siue per amicos angelos in fine nobis ostendenda, siue per hostes. Quòd verò prius candidum codicem protulerunt angeli, deinde atrum dæmones, illi paruum, isti enormem, animaduertendum est quòd in prima ætate bona aliqua fecit, quæ tamen vniuersa prauè agendo iuuenis obnubilauit. Qui si econtrario errores pueritiæ corrigere in adolescentia ac benefaciendo à Dei oculis abscondere curasset, posset eorum numero sociari, de quibus ait Psalmus: Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Hanc historiam sicut à venerabili antistite Pechtelmo didici, simpliciter ob salutem legentium siue audiẽtium, narrandum esse putaui.

Cogitationũ reddenda ratio.

Videt nequam locum damnationis.

CAP. XV. NOVI autem ipse fratrem, quem vtinam non nossem, cuius etiam nomen, si hoc aliquid prodesset, dicere possem, positum in monasterio nobili, sed ipsum ignobiliter viuentem. Cor- H ripiebatur quidem sedulò à fratribus ac maioribus loci, atque ad castigatiorem vitam conuerti admonebatur. Et quamuis eos audire noluisset, tolerabatur tamen ab eis longanimiter ob necessitatem operum ipsius exteriorum: erat enim fabrili arte singularis. Seruiebat autem multum ebrietati, & cæteris vitæ remissioris illecebris, magísque in officina sua die noctúque residere, quàm ad psallendum atque orandum in ecclesia audiendúmque cum fratribus verbum vitæ concurrere consueuerat. Vnde accidit illi (quod solent dicere quidam) quia qui non vult ecclesiæ ianuam spontè humiliatus ingredi, necesse habet in ianuam inferni non spontè damnatus introduci. Percussus enim languore, atque ad extrema perductus, vocauit fratres, & multum mœrens ac damnato similis cœpit narrare, quia videret inferos apertos, & satanam immersum in profundum tartari. Caipham quoque cum cæteris qui occiderunt Dominum iuxta eum flammis vltricibus contraditum: in quorum vicinia, inquit, heu misero mihi locum aspicio æternæ perditionis esse præparatum. Audientes hæc fratres, cœperunt diligenter exhortari vt vel tunc positus adhuc in corpore pœnitentiam ageret. Respondebat ille desperans: Non est mihi modò I tempus vitam mutandi, cum ipse viderim iudicium meum iam esse completum. Talia dicens sine viatico salutis obiit, & corpus eius in vltimis est monasterii locis humatum, neque aliquis pro eo vel missas facere, vel psalmos cantare, vel saltem orare præsumebat. O quàm grãdi distantia diuisit Dominus lucem & tenebras! Beatus protomartyr Stephanus passurus mortem pro veritate, vidit cœlos apertos, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. Et vbi erat futurus ipse post mortem, ibi oculos mentis ante mortem, quò lætior occumberet, misit. At contra faber ille tenebrosæ mentis & actionis imminente morte vidit aperta tartara, vidit damnationẽ diaboli & sequaciũ eius. Vidit etiã suum infœlix inter tales carcerem, quo miserabilius ipse desperata salute periret, sed viuẽtibus qui hæc cognouissent, causam salutis sũa perditione relinqueret. Factum est hoc nuper in prouincia Berniciorum, ac longè latéque diffamatum, multósque ad agendam & non differendam scelerum suorum pœnitudinem prouocauit. Quod vtinam exhinc etiam nostrarum fiat lectione litterarum.

Contemptus Ecclesiæ.

Non oratur pro damnato.

Catholicum paschæ Scotti suscipiunt. K

CAP. XVI. QVO tempore plurima pars Scottorum in Hybernia & nonnulla etiam de Britonibus in Britannia rationabile & ecclesiasticum paschalis obseruantiæ tempus, Domino donante suscepit. Siquidem Adamnanus, presbyter & abbas monachorum qui erant in insula Hu, cùm legationis gratia missus à sua gente veniisset ad Alfridum regem Anglorum, & aliquamdiu in ea prouincia moratus videret ritus ecclesiæ canonicos, & à pluribus qui erant eruditiores, esset solerter admonitus ne contra vniuersalem ecclesiæ morem, vel in obseruantia paschali, vel in aliis quibusque decretis cum suis paucissimis & in extremo mundi angulo positis viuere præsumeret, mutatus mente est: ita vt ea quæ viderat & audierat in ecclesiis Anglorum, suæ suorúmque consuetudini libentissimè præferret. Erat enim vir bonus, & sapiens, & scientia scripturarum nobilissimè instructus. Qui cùm domum rediisset, curauit suos qui erant in Hu, quíve eidem

erant

A erant subditi monasterio, ad eum quem cognouerat, quémque ipse ex toto corde susceperat, veritatis callem perducere, nec valuit. Nauigauit itaque Hyberniam, & prædicans eis ac modesta exhortatione declarans legitimum paschæ tempus, plurimos eorum & penè omnes qui ab Hiiensiũ erant dominio liberi, ab errore correctos, ad vnitatem reduxit catholicam, ac legitimum paschæ tempus obseruare perdocuit. Qui cùm celebrato in Hybernia canonico pascha, ad suam insulam reuertisset, susisque in monasterio catholicam temporis paschalis obseruantiam instãtissimè prædicaret, nec tamen perficere quod conabatur posset, contigit eum ante expletum anni circulum migrasse de seculo, diuina vtique gratia disponente, vt vir vnitatis & pacis studiosissimus antè ad vitam raperetur æternam, quàm redeunte tempore paschali grauiorem cum eis, qui eum ad veritatem sequi nolebant, cogeretur habere discordiam. Scripsit idem vir de locis sanctis librum legentibus multum vtilimum, cuius auctor erat docendo ac dictando Galliarum episcopus Arcuulfus, qui locorum gratia sanctorum venerat Hierosolymam. Et lustrata omni terra repromissionis, Damascũ quoque, Constantinopolim, Alexandriam, multásque matis insulas adierat, patriámque nauigio reuertẽs vi tem-

Adamnani liber de locis sanctis.

B pestatis in Occidentalia Britanniæ litora delatus est. Ac post multa ad memoratum Christi famulum Adamnanum perueniens, vbi doctus in scripturis sanctorúmque locorum gnarus esse cõpertus est, libentissimè est ab illo susceptus, libentius auditus, adeó vt quæque ille se in locis sanctis memoratu digna vidisse testabatur, cuncta mox ille literis mãdare curauerit. Fecitque opus (vt dixi) multis vtile, & maximè illis qui longius ab eis locis in quibus Patriarchæ & Apostoli erant, secreti, ea tantùm de his quæ lectione didicerint, norunt. Porrexit autem librum hunc Adamnanus Alfrido regi, ac per eius est largitionem etiam minoribus ad legendũ contraditus. Scriptor quoque ipse multis ab eo muneribus donatus, in patriam remissus est. De cuius scriptis aliqua decerpere, ac nostræ huic historiæ inserere commodum fore legentibus reor.

De loco dominicæ natiuitatis, passionis, resurrectionis ex libro Adamnani.

Scripsit ergo de loco dominicæ natiuitatis in hunc modum: Bethleem ciuitas Dauid in CAP. XVII.
dorso sita est angusto, ex omni parte vallibus circundata, ab occidente in orientem mille passibus
C longa, humilis sine turribus, muro per extrema plani verticis instructo. In cuius orientali angulo quasi quoddam naturale semiantrum est, cuius exterior pars natiuitatis dominicæ fuisse dicitur locus, interior præsepe Domini nominatur. Hæc spelunca tota interius pretioso marmore tecta, supra locum vbi Dominus natus specialius traditur, sanctæ Mariæ grandem gestat ecclesiam. Scripsit item hoc modo de loco passionis & resurrectionis illius: Ingressus à septentrionali parte vrbem Hierosolymam, primùm de locis sanctis pro conditione platearum diuertendum est ad ecclesiam Cõstantinianam, quæ Martyrium appellatur. Hanc Constãtinus imperator, eo quòd ibi crux Domini ab Helena eius matre reperta sit, magnifico & regio cultu construxit. Dehinc ab occasu Golgotana videtur ecclesia, in qua etiam rupis illa apparet, quæ quondam ipsa infixo Domini corpore crucem Domini tulit, argenteam modò pergrandem sustinens crucem, pendente magna desuper ærea rota cum lampadibus. Infra ipsum verò locum dominicæ crucis excisa in petra crypta est, in qua super altare pro defunctis honoratis sacrificium solet offerri, positis interim in platea corporibus. Huius quoque ad occasum ecclesiæ anastasis, hoc est, resurrectionis dominicæ rotunda ecclesia tribus cincta parietibus, duodecim columnis sustentatur, inter parietes singulos latum habens spatium viæ,
D quę tria altaria in tribus locis parietis medij continet, hoc est, australi, aquilonari, & occidentali. Hæc bis quaternas portas, id est, introitus per tres eregione parietes habet, è quibus quatuor ad Vulturnum, & quatuor ad Eurum spectant. Huius in medio monumentum Domini rotundum petra excisum est, cuius culmen intrinsecus stans homo manu contingere potest, ab oriente habẽs introitum, cui lapis ille magnus appositus est, quod intrinsecus ferramentorum vestigia vsque in præsens ostendit. Nam extrinsecus vsque ad culminis summitatem totum marmore tectum est: summum verò culmen auro ornatum, auream magnam gestat crucem. In huius ergo monumenti aquilonari parte sepulchrum Domini in eadem petra excisum est, longitudinis septem pedum, triũ mensura palmarum pauimento altius eminet, introitum habens à latere meridiano, vbi die noctúque duodecim lampades ardent, quatuor intra sepulchrum, octo supra in margine dextro. Lapis qui ad ostium monumenti positus erat, nunc fissus est, cuius pars minor quadratum altare ante ostium nihilominus eiusdem monumenti stat, maior verò pars, in orientali eiusdem ecclesiæ loco, quadrãgu-
E lum aliud altare sub linteaminibus extat. Color autem eiusdem monumẽti & sepulchri, albo & rubicundo permixtus videtur.

Sacrificiũ pro defunctis.

De loco ascensionis, & sepulchris patriarcharum.

De loco quoque ascensionis dominicæ præfatus auctor hoc modo refert: Mons Oliuarum al- CA. XVIII.
titudine monti Sion par est: sed latitudine & longitudine præstat, exceptis vitibus & oliuis, rarae ferax arboris, frumẽti quoque & hordei fertilis. Neque enim brucosa, sed herbosa & florida soli illius est qualitas. In cuius summo vertice, vbi Dominus ad cœlos ascendit, ecclesia rotunda grandis ternas per circuitum cameratas habet porticus desuper tectas. Interior namque domus propter dominici corporis meatum camerari & tegi non potuit, altare ad Orientem habens augusto culmine protectum. In cuius medio vltima domini vestigia cœlo desuper patente vbi ascendit, visuntur. Quæ cum quotidiè à credentibus terra tollatur, nihilominus manet, eãdémque adhuc speciem

Vestigia Christi ascẽdentis.

Universidad de Deusto Biblioteca

veluti impressis signatam vestigiis seruat. Hæc circa ærea rota iacet, vsque ad ceruicem alta, ab Oc- F
casu habens introitum, pendente desuper in trochleis magna lãpade, totáque die ac nocte lucente.
In Occidentali eiusdem ecclesiæ parte sunt fenestræ octo, totidémque è regione lampades in funi-
bus pendentes, vsque Hierosolymam per vitrum fulgent, quarum lux corda intuentium cum qua-
Ascensionis miracula. dam alacritate & cõpunctione pauefacere dicitur. In die ascensionis dominicæ per annos singulos
missa peracta validi flaminis procella desursum venire cõsueuit, & omnes qui in ecclesia adfuerint,
terræ prosternere. De situ etiam Hebron & monumentis patrum ita scribit: Hebron quondam ci-
uitas & Metropolis regni Dauid, nunc ruinis tantùm quid tunc fuerit ostendens, vno ad Orientem
stadio speluncam duplicem in valle habet, vbi sepulchra patriarcharum quadrato muro circundan-
tur, capitibus versis ad Aquilonem. Et hæc singula singulis tecta lapidibus instar basilicæ dolatis
trium patriarcharum candidis, Adam obscurioris & vilioris operis, qui haud lõgè ab illis ad Borea-
lem extremámque muri illius partem pausat: trium quoque fœminarum viliores & minores me-
moriæ cernuntur. Mambre etiam collis mille passibus est à monumentis his ad Boream herbosus
Abrahæ quercus. valdè & floridus, campestrem habens in vertice planicië. In cuius Aquilonari parte quercus Abra- G
hæ duorum hominum altitudinis truncus, ecclesia circundata est. Hæc de opusculis excerpta præ-
fati scriptoris ad sensum quidem verborum illius, sed breuioribus strictísque comprehensa sermo-
nibus nostris, ad vtilitatem legentium historiis indere placuit. Plura voluminis illius, si quem scire
delectat, vel in ipso illo volumine, vel in eo quod de illo dudum strictim excerpsimus, epitomate
requirat.

CAP. XIX. ANNO dominicæ incarnationis septingentesimoquinto Alfridus rex Nordan Humbrorum
defunctus est, anno regni sui vicesimo necdũ impleto. Cui succedens in imperium filius suus Osre-
dus puer octo circiter annorum, regnauit annis vndecim. Huius regni principio antistes occiden-
talium Saxonum Heddi cœlestem migrauit ad vitam. Bonus quippè erat vir ac iustus, & episcopa-
Saxonum episcopi. lem vitam siue doctrinam magis insito sibi virtutum amore, quàm lectionibus institutus exercebat.
Denique reuerendissimus antistes Pecthelmus, de quo in sequentibus loco suo dicendum est, qui
cum successore eius Aldhelmo multo tempore adhuc diaconus siue monachus fuit, referrocst solí-
tus, quòd in loco quo defunctus est, ob meritũ sanctitatis eius, multa sanitatum sint patrata miracu- H
la, hominésque prouinciæ illius solitos, ablatum inde puluerem propter languentes in aquam mit-
tere, atque huius gustum siue aspersionem multis sanitatem ægrotis & hominibus & pecoribus cõ-
ferre: propter quod, frequenti ablatione pulueris sacri, fossa sit ibidem facta non minima. Quo de-
functo episcopatus prouinciæ illius, in duas parrochias diuisus est: vna data est Danieli, quam vsque
hodiè regit: altera Aldhelmo, cui annis quatuor strenuissimè præfuit: ambo & in rebus ecclesiasti-
cis & in scientia scripturarum sufficienter instructi. Denique Aldhelmus cùm esset adhuc presbyter
Aldhelmi scripta. & abbas monasterij quod Mailduiurbem nominant, scripsit iubente synodo suæ gentis librũ egre-
gium aduersus errorem Britonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia *perplura* ec-
clesiasticæ castitati & paci contraria gerunt: multósque eorum qui occidentalibus Saxonibus sub-
diti erant Britones, ad catholicam dominici paschæ celebrationem huius lectione perduxit. Scri-
psit & de virginitate librum eximium, quem in exemplũ Sedulij geminato opere & versibus hexa-
metris & prosa composuit. Scripsit & alia nonnulla, vtpotè vir vndecunque doctissimus, nam & ser-
mone nitidus, & scripturarum (vt dixi) tam liberalium quàm ecclesiasticarum erat eruditione mi- I
randus. Quo defuncto pontificatum pro eo suscepit Forthere, qui vsque hodiè supereſt, vir & ipse in
scripturis sanctis multum eruditus. Quibus episcopatum administantibus statutum est synodali de-
creto, vt prouincia Australium Saxonum, quæ eatenus ad ciuitatis Ventanæ, cui tunc Daniel præ-
erat, parrochiam pertinebat, & ipsa sedem episcopalem ac proprium haberet episcopum. Cõsecra-
túsque est eis primus antistes Eadbertus, qui erat abbas in monasterio beatæ memoriæ VVilfridi
episcopi, quod dicitur Seleseu. Quo defuncto Ceolla suscepit officium pontificatus. Ipso autem an-
te aliquot annos ex hac luce subtracto, episcopatus vsque hodiè cessauit.

Coenredus & Offa reges fiunt monachi.

CAP. XX. ANNO autem imperij Hosredi quarto Coenredus, qui regno Merciorum nobilissimè tempo-
Polydor. li. 4. hist. pag. 73. re aliquanto præfuerat, nobilius multò sceptra regni reliquit. Nam venit Romam, ibíque attonsus,
pontificatum habente Constantino, ac monachus factus ad limina Apostolorum in precibus, ieiu-
niis, & eleemosynis vsque ad diem permansit vltimum. Succedente in regnum Coenredo filio Edil K
redi, qui ante ipsum Coëredum idem regnum tenebat. Venit autem cum illo & filius Sigheri regis
Orientalium Saxonum, cuius supra meminimus, vocabulo Offa, iuuenis amantissimæ ætatis & ve-
nustatis, totæque suæ genti ad tenenda seruandaque regni sceptra exoptatissimus. Qui pari ductus
De his regibus qui voti causa Romam ierant meminit Platina in vita Constantini pontificis. deuotione mentis reliquit vxorem, agros, cognatos, & patriam propter Christum & propter Euan-
gelium, vt in hac vita centuplum acciperet, & in seculo venturo vitam æternam. Et ipse ergo, vbi ad
loca sancta Romam peruenerunt, attonsus, & in monachico vitam habitu complens, ad visionem
beatorum Apostolorum in cœlis diu desideratam peruenit. Eodem sanè anno quo hi Britanniã reli
quere, antistes eximius VVilfridus post quadraginta & quinque annos accepti episcopatus diem
clausit extremum, in prouincia quę vocatur Inundalum, corpúsque eius loculo inditum perlatum
est in monasterium ipsius, quod dicitur Inrhypum, & iuxta honorem tanto pontifici congruum in

ecclesia

A ecclesia beati apostoli Petri sepultum: De cuius statu vitæ (vt ad priora repedantes) paucis quæ sunt gesta memoremus. Cùm esset puer bonæ indolis, atque vitam in probis moribus transigens, ita se modestè & circunspectè in omnibus gerebat, vt meritò à maioribus quasi vnus ex ipsis amaretur & veneraretur. Vbi quartumdecimum ætatis contigit annum, monasticam seculari vitam prætulit. Quod vbi patri suo narrauit (iã enim mater obierat) libẽter eius votis ac desideriis cœlestib⁹ annuit, cúmque cœptis insistere salutaribus iussit. Venit ergo ad insulam Lindisfarnensem, ibíque monachorum famulatui se contradens, diligenter ea quæ monasticæ castitatis ac pietatis erant, & discere curabat & agere. Et quia acris erat ingenij, didicit citissimè psalmos & aliquot codices, necdum quidem attonsus: verùm his quæ tonsura maiores sunt virtutibus, id est, humilitate & obedientia, non mediocriter insignitus: propter quod & à senioribus & coætaneis suis iusto colebatur affectu. In quo videlicet monasterio cum aliquot annos Deo seruiret, animaduertit paulatim adolescens animi sagacis, minimè perfectam esse virtutis viam quæ tradebatur à Scottis, proposuitq; animo venire Romam, & qui ad sedem apostolicam ritus ecclesiastici siue monasteriales seruarentur, videre. Quod

B cùm fratribus referret, laudauerunt eius propositum, eumque id quod mente disposuit, perficere suadebant. At ille confestim veniens ad reginam Eanfledam, cui notus erat, eiúsque consilio & suffragiis præfato fuerat monasterio sociatus, indicauit ei desiderium sibi inesse beatorũ apostolorum limina visitã di. Quæ delectata bono adolescentis proposito, misit eum Cantiam ad regem Erconbertum, qui erat filius auunculi sui, postulans vt eum honorificè Romam transmitteret. Quo tempore ibi gradum archiepiscopatus Honorius vnus ex discipulis beati papæ Gregorij, vir in rebus ecclesiasticis sublimiter institutus, seruabat. Vbi cùm aliquamdiu demoratus adolescẽs animi viuacis diligenter his quæ incipiebat discendis operam daret, superuenit illò alius adolescens nomine Biscop, cognomento Benedictus, de nobilibus Anglorum, cupiens & ipse Romam venire, cuius supra meminimus. Huius ergo comitatui rex sociauit VVilfridum, atque illum secum Romam perducere iussit. Qui cum Lugdunum peruenissent, VVilfridus à Dalfino ciuitatis episcopo ibi retẽtus est, Benedictus cœptum iter gnauiter Romam vsque compleuit. Delectabatur enim antistes prudentia ver borum iuuenis, gratia venusti vultus, alacritate actionis, & constãtia ac maturitate cogitationis. *Honorius.*

C Vnde & omnia quæ necesse habebat, abundanter ipsi cum sociis suis (quamdiu secum erant) donabat: & insuper offerebat, vt si vellet partem Galliarum non minimam illi regendam committeret, ac filiam fratris sui virginem illi coniugem daret, eúmque ipse loco adoptiui haberet. At ille gratias agens pietati quam erga eum (cum esset peregrinus) habere dignaretur, respondit, propositum se magis alterius conuersationis habere, & ideo patria relicta Romam iter agere cœpisse. Quibus auditis antistes misit eum Romam, dato duce itineris, & cunctis simul quæ necessitas poscebat itineris largiter subministratis, obsecrans sedulò vt cum in patriam reuerteretur, per se iter facere meminisset. Veniens verò VVilfridus Romam, & orationibus ac meditationi rerum ecclesiasticarum (vt animo proposuerat) quotidiana mancipatus instantia, peruenit ad amicitiam viri sanctissimi ac doctissimi, Bonifacij videlicet archidiaconi, qui etiam consiliarius erat apostolici Papæ: cuius magisterio quatuor Euangeliorum libros ex ordine didicit, computum Paschę rationabilem, & alia multa quæ in patria nequiuerat, ecclesiasticis disciplinis accõmoda eodem magistro tradente percepit. Et

D cùm menses aliquot ibi studiis occupatus fœlicibus exegisset, rediit ad Dalfinum in Galliam, & tres annos apud ipsum commoratus, attonsus est ab eo, & in tanto habitus amore, vt hæredem sibi illum facere cogitaret. Sed ne hoc fieri posset, antistes crudeli morte præreptus est, & VVilfridus ad suæ potius, hoc est, Anglorum gentis episcopatum reseruatus. Nam Brunechilda regina missis militibus episcopum iussit interfici, quem ad locum quidem quo decollandus erat, secutus est VVilfridus clericus illius, desiderans cum eo (tametsi ipso multum prohibente) pariter occumbere. Sed hunc vbi peregrinum atque oriũdum de natione Anglorum cognouere, carnifices pepercere illi, neque eum trucidare cum suo voluere pontifice. At ille Britanniam veniens, coniunctus est amicitiis Aldfridi regis, qui catholicas ecclesiæ regulas sequi semper & amare didicerat. Vnde & illi, quia catholicum eum esse comperit, mox donauit terram decem familiarum, in loco qui dicitur Stanford: & non multò post monasterium triginta familiarum, in loco qui vocatur Inrhypum. Quem videlicet locum dederat pridem ad construendum inibi monasteriũ his qui Scottos sequebantur. Verùm quia illi postmodum optione data maluerunt loco cedere, quàm Pascha catholicum, cæteróque ritus

E canonicos iuxta Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ consuetudinem recipere, dedit hoc illi quẽ melioribus imbutum disciplinis ac moribus vidit. Quo in tempore ad iussionem præfati regis presbyter ordinatus est in eodem monasterio ab Agilberto episcopo Geuissorum, cuius suprà meminimus, desiderante rege, vt vir tantæ eruditionis ac religionis sibi specialiter indiuidũo comitatu sacerdos esset ac doctor. Quem non multò post, detecta & eliminata (vt supra docuimus) Scottorum secta, Galliam mittens cum consilio atque consensu patris sui Osvvi, episcopũ sibi rogauit ordinari, cum esset annorum circiter triginta, eodem Agilberto tunc episcopatum agente Parisiacæ ciuitatis, cum quo & alij vndecim episcopi ad dedicationem antistitis conuenientes, multum honorificè ministerium impleuerunt. Quo adhuc in transmarinis partibus demorante, cõsecratus est in episcopatum Eboraci iubente rege Osvvi Ceadda, vir sanctus, vt supra memoratum est, & tribus annis ecclesiam sublimiter regens, dehinc ad monasterij sui quod in Læstingari curam secessit, accipiente VVilfrido

Romanã & Apostolica ecclesia.

Agilbertus Parisiensis episcopus.

Universidad de Deusto Biblioteca

epiſcopatum totius Nordan Humbrorum prouinciæ. Qui deinde regnante Ecgfrido pulſus eſt F
epiſcopatu,& alij pro illo conſecrati antiſtites,quorum ſupra meminimus,Romámque iturus,& co
ram apoſtolico Papa cauſam dicturus,vbi nauem conſcendit,flante Fauouio pulſus eſt Freſiam, &
honorificè ſuſceptus à Barbaris ac rege illorum Aldgiſlo,prædicabat eis Chriſtum,& multa eorum
milia verbo veritatis inſtituens,à peccatorum ſuorum ſordibus fonte ſaluatoris abluit. Et quod
poſtmodum VVilbrordus reuerendiſſimus Chriſti pontifex in magna deuotione compleuit, ipſe
primus ibi opus Euangelicum cœpit. Ibi ergo hyemem cum noua Dei plebe fœliciter exigens, ſic
Romam veniendi iter repetiit, & vbi cauſa eius ventilata eſt præſente Agathone papa & pluribus
epiſcopis,vniuerſorum iudicio abſque crimine accuſatus fuiſſet, epiſcopatu eſſe dignus inuentus
eſt. Quo in tempore idem papa Agatho cùm ſynodum congregaret Romæ centum vigintiquinque
Synodus aduerſum monothelitas. epiſcoporum aduerſus eos qui vnã in domino ſaluatore voluntatẽ atque operationem dogmatiza-
bant,vocari iuſſit & VVilfridũ,atque inter epiſcopos conſedentẽ dicere fidem ſuã ſimul & prouin-
ciæ ſiue inſulæ de qua venerat. Cũque catholicus fide cũ ſuis eſſet inuentus,placuit hoc inter cætera
eiuſdem ſynodi geſtis inſeri, ſcriptũque eſt hoc modo: VVilfridus Deo amabilis epiſcopus Ebora- G
cẽſis ciuitatis Apoſtolicam ſedem de ſua cauſa appellans,& ab hac poteſtate de certis incertíſque re
bus abſolutus,& cum aliis cẽtũ vigintiquinque coëpiſcopis in ſynodo in iudicij ſede conſtitutus, &
pro omni aquilonari parte Britãniæ & Hyberniæ inſulis,quæ ab Anglorũ & Britonũ necnõ Scotto-
rũ & Pictorũ gẽtibus incoluntur,veram & catholicam fidem cõfeſſus eſt,& cõſcriptione ſua corro-
borauit. Poſt hæc reuerſus Britanniã,prouinciã Auſtralium Saxonũ ab idololatriæ ritibus ad Chriſti
fidem conuertit. Vectæ quoque inſulæ verbi miniſtros deſtinauit,& ſecũdo anno Aldfridi, qui poſt
Ecfridum regnauit,ſedem ſuam & epiſcopatum ipſo rege inuitante recepit. Sed poſt quinque annos
denuò accuſatus ab eodem ipſo rege & plurimis epiſcopis,præſulatu pulſus eſt: veniénſque Romã
cùm præſentibus accuſatoribus acciperet locũ ſe defendendi,conſedẽtibus epiſcopis pluribus cum
apoſtolico papa Ioanne,omniũ iudicio probatum eſt,accuſatores eius nonnulla in parte falſas con-
V vilfridus abſoluitur. tra eum machinaſſe calumnias. Scriptúmque eſt à præfato papa regibus Anglorum Edilredo & Al-
dfrido,vt eum in epiſcopatum ſuum (eo quòd iniuſtè fuerit condemnatus) facerẽt recipi. Iuuit au- H
tem cauſam abſolutionis eius lectio ſynodi beatæ memoriæ papæ Agathonis, quæ quondam ipſo
præſente in vrbe, atq; in eodẽ cõcilio inter epiſcopos reſidente,vt prædiximus,acta eſt. Cũ ergo cau
ſa exigente ſynodus eadem coram nobilibus & frequentia populi iubente apoſtolico Papa diebus
aliquot legeretur,ventum eſt ad locũ vbi ſcriptum erat: VVilfridus Deo amabilis epiſcopus Ebora-
cenſis ciuitatis Apoſtolicam ſedem de ſua cauſa appellans,& ab hac poteſtate de certis incertíſque
rebus abſolutus,&c. quæ ſupra poſuimus. Quod vbi lectum eſt, ſtupor apprehendit audiẽtes,& ſilẽte
lectore cœperũt alterutrum requirere quis eſſet ille VVilfridus epiſcopus. Tũ Bonifacius cõſiliarius
apoſtolici papæ,& alij perplures qui eum temporibus Agathonis papæ ibi viderunt, dicebãt ipſum
eſſe epiſcopũ, qui nuper Romã accuſatus à ſuis, atq; ab apoſtolica ſede iudicãdus, aduenerat. Qui iã
dudũ, inquiũt, æquè accuſatus huc aduenies, mox audita ac diiudicata cauſa & cõtrouerſa vtriuſq;
partis, à beatæ memoriæ papa Agathone probatus eſt, contra fas à ſuo epiſcopatu repulſus: & tanto
apud eũ habitus eſt honore, vt ipſum in cõcilio quod cõgregarat epiſcoporũ, quaſi virum incorru-
ptæ fidei & animi probi reſidere præciperet. Quibus auditis, dicebant omnes vnà cum ipſo pontifi- I
ce, virũ tãtæ authoritatis, qui per quadraginta propè annos epiſcopatu fungebatur, nequaquã dam-
nari debere: ſed ad integrum culpis accuſationum abſolutũ, patriam cum honore reuerti. Qui cum
Britanniã remeãs in Galliarũ partes deueniſſet, tactus eſt infirmitate repentina, & ea creſcẽte adeò
preſſus, vt neq; equo vehi poſſet, ſed manibus miniſtrorum portaretur in grabato. Sic delatus in ci-
uitatẽ Meldũ Galliæ quatuor diebus ac noctibus quaſi mortuus iacebat, halitu tantũ pertenui quia
viueret demonſtrãs. Cúmq; ita ſine cibo & potu, ſine voce & auditu quatriduo perſeueraret, quinta
demũ illuceſcente die quaſi de graui experrectus ſõno exurgens reſedit, apertíſque oculis vidit circa
ſe choros pſallentiũ ſimul & flentium fratrũ, ac modicum ſuſpirans interrogauit vbi eſſet Acca pre-
ſbyter: qui ſtatim vocatus intrauit, & videns eum melius habentem ac loqui iam valentem, flexis ge-
nibus gratias egit Deo cum omnibus qui aderãt fratribus. Et cũ parum conſediſſent, ac de ſupernis
iudiciis trepidi aliquantũ fabulari cœpiſſent, iuſſit pontifex cæteros ad horã egredi, & ad Accan pre
ſbyterũ ita loqui exorſus eſt: Viſio mihi modò tremenda apparuit, quã te aure ac ſilẽtio tegere volo, K
donec ſciã quid de me fieri velit Deus. Aſtitit enim mihi quidã candido præclarus habitu, dicens ſe
Michaëlem eſſe archangelũ, &, Ob hoc, inquit, miſſus ſum, vt te à morte reuocẽ. Donauit enim tibi
Apparitio B. Michaelis. V vilfridus precibus ad vitam reuocatus. Dominus vitam per orationes ac lachrymas diſcipulorum & fratrum tuorum, & per interceſſionem
ſuæ beatæ genitricis ſempérque virginis Mariæ. Quapropter dico tibi, quia modò quidẽ ab infir-
mitate hac ſanaberis: ſed paratus eſto, quia poſt quadrienniũ reuertẽs viſitabo te. Patriã verò perue-
niens maximã poſſeſſionũ tuarum quæ tibi ablatæ ſunt portionẽ recipies, atque in pace tranquilla
vitã terminabis. Conualuit igitur epiſcopus cunctis gaudentibus & Deo gratias agentibus, cœptóq;
itinere Britanniã venit. Lectis autẽ epiſtolis quas ab apoſtolico Papa aduexerat, Bertvvaldus archie-
piſcopus & Edilredus quondã rex, tunc autẽ abbas, libentiſſimè fauerunt. Qui videlicet Edilredus
accitũ ad ſe Conredũ, quem pro ſe regem fecerat, amicum epiſcopo fieri petiit, & impetrauit. Sed
Aldfridus Nordan Hũbrorũ rex eũ ſuſcipere contẽpſit, nec longo tempore ſuperfuit. Vnde factum
eſt

A est vt regnante Osredo filio eius, mox synodo facta iuxta fluuium Nidd, post aliquantum vtriusque partis conflictum, tandem cunctis fauentibus in præsulatum sit suæ receptus ecclesiæ. Sicque quatuor annis, id est, vsque ad diem obitus sui vitã duxit in pace. Defunctus est autẽ quarto Idus Octobris in monasterio suo, quod habebat in prouincia Vndalum, sub regimine Cudbaldi abbatis, & ministerio fratrum perlatus in primum suum monasterium, quod dicitur Inrhipum, positúsque est in ecclesia beati Apostoli Petri iuxta altare ad Austrũ, vt & supra docuimus, & hoc de illo Epitaphium est scriptum.

Vilfridi Epitaphium.

Vvilfridus hic magnus requiescit corpore præsul,
Hanc Domino qui aulam ductus pietatis amore
Fecit, & eximio sacrauit nomine Petri,
Cui claues cæli Christus dedit arbiter orbis,
Atque auro ac Tyrio deuotus vestiit ostro:
Quinetiam sublime crucis radiante metallo,
B *Hic posuit trophæum, necnon & quatuor auro*
Scribi euangelij præcepit in ordine libros,
Ac thecam è rutilo his condignam condidit auro.
Paschalis qui etiam solennia tempora cursus,
Catholici ad iustum correxit dogma canonis
Quem statuere patres, dubióque errore remoto
Certa suæ genti ostendit moderamina ritus.
Inque locis istis monachorum examina crebra
Colligit, ac monitis cauit quæ regula patrum
Sedulus instituit, multísque domique forísque
Iactatus nimium per tempora longa periclis,
Quindecies ternos postquam egit episcopus annos,
C *Transiit, & gaudens cœlestia regna petiuit,*
Dona Iesu vt grex pastoris calle sequatur.

Cap. xxi.

Anno post obitum præfati patris proximo, id est, quinto Osredi regis, reuerendissimus pater Adrianus abbas cooperator in verbo Dei Theodori beatæ memoriæ episcopi defunctus est, & in monasterio suo in ecclesia beatæ Dei genitricis sepultus: qui est annus quadragesimus primus, ex quo à Vitaliano papa directus est cũ Theodoro: ex quo autẽ Britanniã venit, tricesimus nonus. Cuius doctrinæ simul & Theodori inter alia testimonium perhibet, quòd Albinus discipulus eius, qui monasterio ipsius in regimine successit, in tantum studiis scripturarum institutus est, vt Græcã quidem linguã nõ parua ex parte, Latinã verò nõ minus quàm Anglorũ, quæ sibi naturalis est, nouerit. Suscepit verò pro Vvilfrido episcopatũ Hagustaldẽsis ecclesiæ Acca presbyter eius, vir & ipse strenuissimus, & corã Deo & hominib⁹ magnificus, qui & ipsius ecclesiæ suæ, quæ in beati Andreæ Apostoli honorẽ consecrata est, ædificiũ multifario decore ac mirificis ampliauit operibus. Dedit nãq; operã (quod & hodiè facit) vt acquisitis vndecunque reliquiis beatorum Apostolorũ & martyrũ Christi, in venerationem illorum poneret altaria, distinctis porticibus in hoc ipsum intra muros eiusdẽ ecclesiæ. Sed & historias passionum eorum vnà cum cæteris ecclesiasticis voluminibus summa industria cõgregans, amplissimã ibi ac nobilissimam bibliothecam fecit. Necnõ & vasa sancta & luminaria aliáq; huiusmodi quæ ad ornatum domus Dei pertinent, studiosissimè parauit. Cantorẽ quoque egregium, nomine Maban, qui à successoribus discipulorum beati papæ Gregorij in Cantia fuerat cantandi sonos edoctus, ad se suósq; instituendos accersiit, ac per annos duodecim tenuit, quatenus & ea quæ illi nõ nouerant, carmina ecclesiastica doceret, & ea quæ quondam cognita longo vsu vel negligentia inueterare cœperant, huius doctrina in priscum renouarentur statum. Nam & ipse episcopus Acca cantator erat peritissimus, quomodo etiam in literis sanctis doctissimus, & in catholicę fidei confessione castissimus, in ecclesiasticæ quoque institutionis regulis solertissimus extiterat, & vsque dum suã præmia piæ deuotionis acciperet, existere non destitit: vtpote qui à pueritia in clero sanctissimi ac deo dilecti Bosa Eboracensis episcopi nutritus atque eruditus est. Deinde ad Vvilfridum episcopum spe melioris propositi aduenies, omnem in eius obsequio vsque ad obitum illius E expleuit ætatem. Cum quo etiam Romã veniens, multa illic quæ in patria nequiuerat ecclesiæ sanctæ institutionis, vtilia didicit.

Adriano Albinus & Vvilfrido Acca succedunt.

Reliquiis altaria consecrantur.

Maban cãtor.

Ceolfridus abbas regis Pictorum postulatis respondet.

Cap. xxii.

Eo tempore Naitanus rex Pictorũ (qui Septentrionales Britanniæ plagas inhabitant) admonitus ecclesiasticarum frequenti meditatione scripturarum, abrenunciauit errori quo catenus in obseruatione Paschæ cum sua gente tenebatur, & se suósque omnes ad catholicam obseruantiã, dominicæ resurrectionis tẽpus celebrandũ perduxit. Quod vt facilius & maiori autoritate perficeret, quæsiuit auxiliũ de gente Anglorũ, quos iamdudum ad exemplum sanctæ Romanæ & Apostolicæ ecclesiæ suam religionem instituisse cognouit. Siquidem misit legatarios ad virum venerabilem Ceolfridum abbatem monasterij beatorum Apostolorum Petri & Pauli, quod est ad ostium Vvyri amnis, & iuxta amnem Tinam, in loco qui vocatur Ingriuum, cui ipse post Benedictum (de quo supra dixi-

Paschа catholicum Picti suscipiunt.

Veritas fidei petitur à Romanis.

Universidad de Deusto Biblioteca

mus)glorioſiſſimè præfuit,poſtulans vt exhortatorias ſibi litteras mitteret, quibus potentius con- F
furare poſſet eos qui Paſcha non ſuo tempore obſeruare præſumerent,ſimul & de tonſuræ modo
vel ratione qua clericos inſigniri deceret. Excepto quòd etiam ipſe in his non parua ex parte eſſet
imbutus. Et architectos ſibi mitti petiit,qui iuxta morem Romanorum eccleſiam de lapide ingen-
te ipſius facerent,promittens hanc in honorem beati apoſtolorum principis dedicandam: ſe quoq;
ipſum cum ſuis omnibus morem ſanctæ Romanæ & Apoſtolicæ eccleſiæ ſemper imitaturum, in-
quantum duntaxat tã longè à Romanorũ loquela & natione ſegregati hunc ediſcere poſſent. Cuius
religioſis votis ac precibus fauens reuerendiſſimus abbas Ceolfridus,miſit architectos quos pete-
bat & literas ſcriptas in hunc modum:

Architecti ad fabricam Eccleſiæ.

Domino excellentiſſimo & glorioſiſſimo regi Naitano Ceolfridus abbas in domino ſalutem. Catholicam ſancti
Paſchæ obſeruantiam,quã a nobis rex Deo deuote religioſo ſtudio quæſiſti, promptiſſimè ac liben-
tiſſimè tuo deſiderio,iuxta quod ab apoſtolica ſede didicimus,patefacere ſatagimus. Scimus namq;
cælitus ſanctæ eccleſiæ donatũ,quotiens ipſi rerum Domini diſcendæ,docẽdę,cuſtodiẽdæ veritati
operam impendũt. Nam & verè omniño dixit quidam ſeculariũ ſcriptorũ,quòd fœliciſſimo mũdi G
ſtatu ageretur,ſi vel reges philoſopharẽtur,vel regnarent philoſophi. Quòd ſi de philoſophia huius
mundi,verè intelligere de ſtatu huius mundi,meritò diligere potuit homo hunc mundum: quanto
magis ciuibus patriæ cœleſtis in hoc mundo peregrinantibus optandum eſt, & totis animi viribus
ſupplicandum,vt quo plus in mundo quique valent, eo amplius eius qui ſuper omnia eſt, iudicis
mãdatis auſcultare contẽdant,atque ad hæc obſeruanda ſecum eos quoque qui ſibi commiſſi ſunt,
& exemplis ſimul & authoritate inſtituãt? Tres ſunt ergo regulæ ſacris inditæ literis,quibus Paſchæ
celebrandi tempus nobis præfinitum nulla prorſus humana licet authoritate mutari: è quibus duæ
in lege Moyſi diuinitus ſtatutæ,tertia in Euangelio per effectum dominicæ paſſionis & reſurrectio-
nis adiuncta eſt. Præcepit enim lex,vt Paſcha primo menſe anni & tertia eiuſdem mẽſis ſeptimana,
id eſt,à quintadecima die vſque ad viceſimamprimam fieri deberet. Additúmque eſt per inſtitutio
nem apoſtolicam ex Euangelio,vt in ipſa tertia ſeptimana diem dominicam expectare, atque in ea
tẽporis Paſchalis initium tenere debeamus. Quam videlicet regulam triformem ſi quis ritè cuſto- H
dierit,nunquam in adnotatione feſti paſchalis errabit. Verùm ſi de his ſingulis enucleatius ac latius
audire deſideras,ſcriptũ eſt *in Exodo*,vbi liberãdus de Ægypto populus Iſrael primũ Paſcha facere
iubetur: quia dixerit Dominus ad Moyſen & Aarõ: Menſis iſte vobis principiũ menſium primus erit
in menſibus anni. Loquimini ad vniuerſum cœtum filiorum Iſrael,& dicite eis: Decima die menſis
huius tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas. Et paulò poſt: Et ſeruabitis eum vſque
ad quartamdecimam diem menſis huius. Immolabítque eum vniuerſa multitudo filiorum Iſrael ad
veſperam. Quibus verbis manifeſtiſſimè conſtat,quòd ita in obſeruatione Paſchali mentio fit diei
quartædecimæ,vt non tamen in ipſa die quartadecima Paſcha fieri præcipiatur,ſed aduenięte tan-
dem veſpera diei quartædecimę,id eſt,quintadecima luna quæ initium tertiæ ſeptimanæ faciat, in
cœli faciem prodeunte,agnus immolari iubeatur. Et quod ipſa ſit nox quintædecimæ lunæ,in qua
percuſſis Ægyptiis,Iſrael eſt à longa ſeruitute redemptus: Septem,inquit,diebus azyma comedetis.
Quibus iterũ verbis tota tertia ſeptimana eiuſdẽ primi menſis decernitur ſolennis eſſe debere. Sed
ne putaremus eaſdem ſeptem dies à quartadecima vſque ad viceſimam eſſe computandas, cõtinuò I
ſubiecit: In die primo nõ erit fermentũ in domibus veſtris. Quicunque comederit fermentũ in do-
mibus veſtris,peribit anima illa de Iſrael. A die primo vſque ad diẽ ſeptimũ,& cætera, vſque dũ ait:
In eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de terra Ægypti. Primũ ergo diem azymorum
appellat eũ,in quo exercitũ eorũ eſſet educturus de Ægypto. Conſtat autẽ quia nõ quartadecima
die,in cuius veſpera agnus eſt immolatus,& quæ propriè Paſcha ſiue phaſe dicitur,ſed quintadeci-
ma ſunt educti ex Ægypto,ſicut in libro Numerorũ apertiſſimè ſcribitur. Profecti igitur de Rames-
ſe quintadecima die menſis primi,altera die fecerunt Phaſe filij Iſrael in manu excelſa. Septẽ ergo
dies azymorũ,in quarũ prima eductus eſt populus Domini ex Aegypto,ab initio(vt diximus)tertiæ
ſeptimanę,hoc eſt,à quintadecima die menſis primi vſq; ad viceſimã primã eiuſdẽ menſis diẽ con-
pletam cõputari oportet. Porrò dies quartuſdecimus extra hũc numerũ ſeparatum,ſub *Paſchæ ti-*
tulo prænotatur,ſicut Exodi ſequentia patenter edocent. Vbi cùm dictum eſſet: *In eadẽ enim ipſa*
die educam exercitum veſtrum de terra Aegypti,protinus additum eſt: *Et cuſtodietis diem iſtũ in*
generationes veſtras ritu perpetuo. Primo menſe quartadecima die menſis comedetis azyma vſq; K
ad diem viceſimamprimam eiuſdem menſis ad veſperam. Septem diebus fermentatum non inue-
nietur in domibus veſtris. Quis enim nõ videat,à quartadecima vſque ad viceſimamprimam,non
ſeptem ſolummodo,ſed octo potius eſſe dies,ſi & ipſa quartadecima annumeretur? Sin autem(vt
diligentius explorata ſcripturæ veritas docet)à veſpera diei quartædecimæ vſque ad veſperam vi-
ceſimæprimæ computauerimus, videbimus profectò quòd iſta dies quartamdecimam veſperam
ſuam feſti Paſchalis initium porrigat, vt non amplius tota ſacra ſolennitas quàm ſeptem tantum-
modo noctes cum totidem diebus cõprehendat. Vnde vera eſſe probatur noſtra diffinitio,qua tem
pus Paſchale primo menſe anni & tertia eius hebdomada celebrandũ eſſe diximus. Veraciter enim
tertia agitur hebdomada,quod à veſpera quartædecimæ diei incipit, & in veſpera viceſimæprimæ
cõpletur. Poſtquam verò Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus,diemque nobis dominicam,quæ

Plato.

Supra lib. 2. cap. 2. & 19. li. 3. cap. 25.

Exo. 12.

Dies exitus Iſraelitarũ.

apud

A apud antiquos vnà vel prima Sabbati siue Sabbatorum vocatur, gaudio suæ resurrectionis fecit esse solennem, ita hanc nunc apostolica traditio festis Paschalibus inseruit, vt nihil omninò tempore Paschæ legalis præoccupandum, nihil minuendum esse decerneret: quin potius statuit vt expectaretur iuxta præceptum legis idē primus anni mensis, expectaretur quartadecima dies illius, expectaretur vespera eiusdē. Et cùm hęc dies in sabbatum fortè incideret, tolleret vnusquisq; agnum per familias & domos suas, & immolarent eū ad vesperam, id est, præpararent omnes Ecclesiæ per orbem quæ vnā catholicā faciunt, panem & vinum in mysterium carnis & sanguinis agni immaculati, qui abstulit peccata mundi, & præcedente congrua lectionū, orationum & ceremoniarū Paschalium solēnitate, offerrent hæc Domino in spem futuræ suæ redemptionis. Ipsa est enim eadem nox in qua de Ægypto per sanguinem agni Israēlitica plebs erepta est, ipsa est in qua per resurrectionem Christi liberatus est à morte æterna omnis Dei populus: mane autem illucescēte die dominica, primam Paschalis festi diem celebrarēt. Ipsa est enim dies, in qua resurrectionis suæ gloriā Dominus multifariæ reuelationis gaudio discipulis patefecit. Ipsa prima dies azymorum, de qua multum distinctè

Dominica Sabbato succesit.

B in Leuitico scriptum est: Mense primo quartadecima die mensis huius ad vesperam Phase Domini est, & quintadecima die mensis huius solennitas azymorum Domini est. Septem diebus azyma comedetis, dies primus erit celeberrimus sanctúsque. Si ergo fieri posset vt semper in diem quintumdecimum primi mensis, id est, in lunam quintamdecimam dominica dies incurreret, vno semper eodémque tempore cum antiquo Dei populo, quanquam sacramētorum genere discreto, sicut vnà eadémque fide Pascha celebrare possemus. Quia verò dies septimanæ non æquali cum luna tramite procurrit, decreuit apostolica traditio, quæ per beatum Petrum Romæ prædicata, per Marcum Euangelistam & interpretem ipsius Alexandriæ confirmata est, vt adueniente primo mense, adueniente in eo vespera diei quartædecimæ, expectaretur etiam dies dominica à quintadecima vsq; ad vicesimamprimam diem eiusdem mensis. In quacunque enim harum inuenta fuerit, meritò in ea Pascha celebrabitur: quia nimirum hæc ad numerum pertinet illarum septem dierum, quibus azyma celebrari iubetur. Itaque fit vt nunquam Pascha nostrum à septimana mensis primi tertia in

Leuit. 23.

vtramuis partem declinet, sed vel totam eam, id est, omnes septem legalium azymorum dies, vel

C certè aliquos de illis teneat. Nam & si saltem vnum ex eis, hoc est, ipsum septimum apprehenderit, quem tam excellenter scriptura commendat: Dies autem, inquiens, septimus erit celebrior & sanctior, nullúmque seruile opus fiet in eo, nullus arguere nos poterit, quòd non rectè dominicum Paschæ diem, quem de euangelio suscepimus, in ipsa quam lex statuit tertia primi mensis hebdomada celebremus. Cuius obseruantiæ catholica ratione patefacta patet è contrario error irrationabilis eorum qui præfixos in lege terminos nulla cogente necessitate vel anticipare vel transcendere præsumunt. Namque sine ratione necessitatis alicuius anticipant illi tempus in lege præscriptum, qui dominicum Paschæ diem à quartadecima mensis primi vsque ad vicesimam putant lunam esse seruandum. Cùm enim à vespera diei tertiædecimæ vigilias sanctæ noctis celebrare incipiunt, claret quod illum in exordio sui Paschæ diem statuunt, cuius nullam omninò mentionem in decreto legis inueniunt. Et cùm vicesimaprima die mensis Pascha dominicum celebrare refugiunt, patet profectò quòd illam per omnia diem à sua solennitate secernunt, quam lex maiore præ cæteris festiuitate memorabilem sæpenumero commendat. Sícque diem Paschę ordine peruerso & aliquando

D in secunda hebdomada totam compleant, & nunquam in hebdomadæ tertiæ die septimo ponant. Rursúmque qui à sextadecima die mensis sæpè dicti vsque ad vicesimamsecundam Pascha celebrandum magis autumant, non minore vtique errore (tametsi altero latere) à recto veritatis tramite diuertunt, & veluti naufragia Scyllæ fugientes, in Charybdis voraginem submergendi decidunt. Nam cùm à luna decimasexta primi mensis oriente, id est, à vespera diei quintędecimæ Pascha incipiendum doceant, nimirum constat quòd quartamdecimam diem mensis eiusdem, quam lex primitus & præcipuè commendat, sua prorsus solennitate secludunt, ita vt quintędecimæ, in qua populus Dei ab Ægyptiaca seruitute redemptus est, & in qua Dominus suo mundum sanguine à peccatorum tenebris liberauit, in qua etiam sepultus spem nobis post mortem beatæ quietis tribuit, vix vesperam tangant. Iidémque pœnam erroris sui in semetipsos recipientes, cùm in vicesimasecunda die mensis Paschæ diem statuunt dominicum, legitimos vtique terminos Paschę aperta transgressione violant, vtpotè qui ab illius diei vespera Pascha incipiunt, in qua hoc lex consum-

E mari & perfici debere decreuit. Illam in Pascha diem assignent primam, cuius in lege mentio nulla vsquam reperitur, id est, quartæ primam septimanæ. Qui vtique non solùm in diffinitione & computo lunaris ætatis, sed & in mensis primi nonnunquam inuētione falluntur. Quæ disputatio maior est quàm epistola hac vel valeat comprehendi vel debeat. Tantùm hoc dicam, quòd per æquinoctium vernale semper inenarrabiliter posset inueniri, qui mensis iuxta computum lunæ primus anni, qui esse debeat vltimus. Æquinoctium autem iuxta sententiam omnium Orientalium, & maximè Ægyptiorū, qui præ cæteris doctoribus calculandi palmam tenent, duodecimo Kalend. Aprilium die prouenire consueuit, vt etiam ipsi horologica inspectione probauimus. Quæcunque ergo luna ante æquinoctium plena est, quartadecima videlicet vel quintadecima existens, hæc ad præcedentis anni nouissimum pertinet mensem, ideóque Paschæ celebrando habilis non est. Quæ verò post æquinoctium vel in ipso æquinoctio suum plenilunium habet, in hac absque

Hæc de re cōsule libel. Bedæ de temp. cap. 14. 34. 41. 47. 51. & opus peculiare ad vicerēdam presbyt.

Universidad de Deusto Biblioteca

vlla dubietate, quia primi menſis eſt, & antiquos Paſcha celebrare ſolitos, & nos vbi dominica F
dies aduenerit, celebrare debere noſcendum eſt. Quod ita fieri oportere illa nimirum ratio cogit,
quia in Geneſi ſcriptum eſt, quòd Deus fecit duo magna luminaria, luminare maius vt præeſſet diei,
& luminare minus vt præeſſet nocti. Vel ſicut alia dicit editio, luminare maius in inchoationem diei,
& luminare minus in inchoationem noctis. Sicut ergo prius ſol à medio procedens oriẽtis æquino-
ctiũ vernale ſuo præfixit exortu, deinde luna ſole ad veſperã occidẽte, & ipſa plena à medio ſecuta eſt
oriẽtis, ita omnibus annis idẽ primus lunæ mẽſis eodẽ neceſſe eſt ordine reſeruari, vt non anteæ qui-
noctiũ, ſed vel ipſo æquinoctij die (ſicut in principio factũ eſt) vel eo tranſeenſo plenilunium habere
debeat. At ſi vno ſaltẽ die plenilunium tẽpus æquinoctij præceſſerit, non hanc primo menſe anni in-
cipiẽtis, ſed vltimo potius præteriti, lunam eſſe aſſcribendam, & ideo feſtis Paſchalibus inhabilẽ, me-
morata ratio probat. Quòd ſi myſticã quoq; vos in his rationem audire delectat, primo menſe anni,
Menſis nouorum. qui etiam menſis nouorum dictus eſt, Paſcha facere iubemur: quia renouato ad amorem cœleſtium
ſpiritu mentis noſtræ ſacramenta dominicæ reſurrectionis & ereptionis noſtræ celebrare debemus.
Tertia eiuſdẽ menſis ſeptimana facere præcipimur, quia ante legẽ & ſub lege promiſſus tertio tem- G
pore ſeculi cum gratia venit ipſe, qui Paſcha noſtrum immolaretur Chriſtus: quia tertia poſt immo-
lationem ſuæ paſſionis die reſurgens a mortuis, hanc dominicam vocari, & in ea nos annuatim Pa-
ſchalia eiuſdem reſurrectionis voluit feſta celebrare. Quia nos quoque ita ſolùm veraciter eius ſo-
lennia celebramus, ſi per fidem, ſpem, & charitatem Paſcha, id eſt, tranſitum de hoc mundo ad pa-
trem cum illo facere curamus. Poſt æquinoctium veris plenilunium menſis præcipimur obſeruare
Paſchalis, vt videlicet primò ſol longiorem nocte faciat diem, deinde luna plenum ſuæ lucis orbem
mundo præſentet: quia primò quidem ſol iuſtitiæ, in cuius pennis eſt ſanitas, id eſt, Dominus Ieſus
per reſurrectionis ſuæ triũphum cunctas mortis tenebras ſuperauit, ac ſic aſcendens in cœlos, miſſo
deſuper ſpiritu, Eccleſiam ſuam, quæ ſæpè lunæ *vocabulo deſignatur, internæ gloriæ luce* repleuit.
Quem videlicet ordinem noſtræ *ſalutis propheta contemplatus aiebat: Eleuatus eſt ſol, & luna ſte-*
tit in ordine ſuo. Qui ergo plenitudinem lunæ Paſchalis ante æquinoctium prouenire poſſe cõten-
derit, talis in myſteriorum celebratione maximorum à ſanctorum quidem ſcripturarum *doctrina*
diſcordat, concordat autem *eis qui ſine* præueniente gratia Chriſti ſe ſaluari poſſe confidunt. Qui et- H
ſi vera lux tenebras *mundi* moriendo ac reſurgendo nunquam viciſſet, perfectam ſe habere poſſe
iuſtitiam dogmatizare præſumunt. Itaq; per æquinoctialem ſolis exortum poſt plenilunium primi
menſis hunc ex ordine ſubſequens, id eſt, poſt completam diem eiuſdem menſis quartamdecimam
quæ cuncta ex lege obſeruanda accepimus, expectamus adhuc monente Euangelio, in ipſa hebdo-
mada tertia tempus diei dominicæ, & ſic demum votiua Paſchæ noſtri feſta celebramus, vt indice-
Paſchalis Chriſtianorum obſeruatio. mus nos non cum antiquis excuſſum Ægyptiæ ſeruitutis iugum venerari, ſed redemptionem totius
mundi, quæ in antiqui Dei populi liberatione præfigurata, in Chriſti autem reſurrectione *comple-*
ta eſt, deuota fide ac dilectione colere, vt de reſurrectionis etiam noſtræ, quam eadem *die dominica*
futuram credimus, ſpe nos certiſſima gaudere ſignemus. Hic autem, quem vobis ſequendum mon-
ſtramus, computus Paſchæ decennouenali circulo continetur, qui dudũ quidem, hoc eſt, ipſis Apo-
ſtolorum tẽporibus iam ſeruari in Eccleſia cœpit, maximè Romæ & Ægypti, vt ſuprà iam diximus.
Sed per induſtriam Euſebij, qui à beato martyre Pamphilo cognomen habet, diſtinctius in ordinem
compoſitus eſt, vt quod eatenus per Alexandriæ põtificem ſingulis annis per omnes Eccleſias man- I
dari conſueuerat, iam deinde congeſta in ordinẽ ſerie lunæ quartædecimæ, facillimè poſſet ab om-
nibus ſciri. Cuius computum Paſchalis Theophilus Alexandriæ præſul in centum annorum tem-
Hæc fuſius author ipſe lib. de temp. pus Theodoſio imperatori compoſuit. Item ſucceſſor eius Cyrillus ſeriem nonaginta & quinque
annorum in quinque decennouenalibus circulis comprehendit. Poſt quem Dionyſius exiguus to-
tidem alios ex ordine pari ſchemate ſubnexuit, qui ad noſtra vſque tempora pertingebant. Quibus
termino appropinquantibus tanta hodiè calculatorum exuberat copia, vt etiam in noſtris per Bri-
tanniam Eccleſiis plures ſint, qui mandatis memoriæ veteribus illis Ægyptiorum argumentis, facil-
limè poſſint in quotlibet ſpatia temporum Paſchalis protendere circulos, etiãſi ad quingentos vſq;
& triginta duos voluerint annos. Quibus expletis, omnia quę ad ſolis & lunæ menſis & ſeptimanæ
conſequentiã ſpectant, eodem quo prius ordine recurrunt. Ideo autem circulos eoſdem temporum
inſtantium vobis mittere ſuperſedimus, quia de ratione tantùm temporis Paſchalis inſtrui quæren-
tes ipſos vobis circulos Paſchæ catholicos abundare probaſtis. Verùm his de Paſcha ſuccinctè, vt K
petiſtis, ſtrictimque commemoratis, tonſuram quoque (de qua pariter vobis literas fieri voluiſtis)
hortor vt Eccleſiaſticam & Chriſtianæ fidei congruam habere curetis. Et quidem ſcimus, quia neq;
Apoſtoli omnes vno eodémque ſunt modo attonſi, neque nunc Eccleſia catholica ſicut vna fide,
ſpe, & charitate in Deũ conſentit, ita & iam vna atq; indiſſimili totum per orbẽ tonſuræ ſibi forma
Tonſura Iob. congruit. Denique vt ſuperiora, id eſt, patriarcharum tempora reſpiciamus, Iob exemplar patien-
tiæ ingruente tribulationũ articulo caput totundit: probauit vtiq;, quia tẽpore fœlicitatis capillos
nutrire cõſueuerat. At Ioſeph & ipſe caſtitatis, humilitatis, pietatis, cæterarũmq; virtutũ executor ac
doctor eximius, cum eſſet ſeruitio abſoluẽdus, attõſus eſſe legitur: patet profectò quia tẽpore ſerui-
tutis intonſis in carcere crinibus manere ſolebat. Ecce vterq; vir Dei diuerſum ab altero vultus ha-

bitum

A birum foris præmonſtrabat, quorum tamen intus conſcientia in parili virtutum ſibi gratia concordabat. Verùm ſi profiteri nobis liberũ eſt, quia tonſuræ diſcrimen non noceat quibus purain Deum fides & charitas in proximum ſyncera eſt, maximè cùm nunquam patribus catholicis ſicut de Paſchæ vel fidei diuerſitate conflictus, ita etiam de tonſuræ differentia legatur aliqua fuiſſe controuerſia. Inter omnes tamen quas vel in Eccleſia vel in vniuerſo hominum genere reperimus tonſuras, nullam magis ſequẽdam nobis amplectendámque iure dixerim ea quam in capite ſuo geſtabat ille, cui ſe confitenti Dominus ait: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Nullam verò magis abominandam deteſtandámque meritò cunctis fidelibus crediderim ea quam habebat ille cui gratiam ſanctiſpiritus comparare volenti dicit idem Petrus: Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non enim eſt tibi pars neque ſors in ſermone hoc. Neque verò ob id tantùm in coronam attondimur, quia Petrus ita attonſus eſt: ſed quia Petrus in memoriam dominicæ paſſionis ita attonſus eſt, idcirco & nos, qui per eandem paſſionem ſaluari
B deſideramus, ipſius paſſionis ſignum cum illo in vertice, ſumma videlicet corporis noſtri parte, geſtamus. Sicut enim omnis Eccleſia, quæ per mortem ſui viuificatoris Eccleſia facta eſt, ſignum ſanctæ crucis eius in fronte portare conſueuit, vt crebro vexilli huius munimine à malignorũ ſpirituum defendatur incurſibus, crebra huius admonitione doceatur, ſe quoque carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigere debere, ita etiam oportet eos qui vel monachi votum, vel gradum clericatus habentes, artioribus ſe neceſſe habent pro Domino continentiæ frænis aſtringere. Formam quoque coronę, quam ipſe in paſſione ſua ſpineam portauit in capite, vt ſpinas ac tribulos peccatorum noſtrorum portaret, id eſt, exportaret & auferret à nobis, ſuo quemque in capite per tonſuram præferre: vt ſe etiam irriſiones & opprobria pro illo libenter ac prompto animo ſufferre ipſo etiam frontiſpitio doceant, vt coronam vitæ æternæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe, ſe ſemper expectare, próque huius perceptione & aduerſa ſe mundi & proſpera cõtemnere deſignent. Cæterùm tonſuram eam quam Magum ferunt habuiſſe Simonem, quis rogo fidelium non ſtatim cum ipſa magia primò deteſtetur & meritò exufflet? Quæ aſpectu in frontis quidem ſuperficie coronæ vide-
C tur ſpeciem præferre, ſed vbi ad ceruicem conſiderando peruenieris, decurtatam eã quam te videre putabas inuenies coronam. Vt meritò talem ſimoniacis & non Chriſtianis habitum conuenire cognoſcas, qui in præſenti quidem vita à deceptis hominibus putabantur digni perpetuæ gloria coronæ, ſed in ea quæ hanc ſequitur vitam nõ ſolùm omni ſpe coronæ priuati, ſed æterna inſuper ſunt pœna damnati. Neque verò me hæc ita proſecutum æſtimes, quaſi eos qui hanc tonſuram habent, condemnandos iudicem, ſi fide & operibus vnitati catholicæ fauerint, imò confidenter profiteor plurimos ex eis ſanctos ac Deo dignos extitiſſe. Ex quibus eſt Adamnanus abbas & ſacerdos Columbienſium egregius, qui cum legatus ſuæ gẽtis ad Alfridum regem miſſus, noſtrum quoque monaſterium videre voluiſſet, mirámque in moribus ac verbis prudentiam, humilitatem, religionem oſtenderet, dixi illi inter alia colloquens: Obſecro ſancte frater, qui ad coronam te vitę quæ terminum neſciat tendere credis, quid contrario tuę fidei habitu terminatam in capite coronę imaginem portas? Et ſi conſortium beati Petri quęris, cur eius quem ille anathematizauit tonſuræ imaginem imitaris, & non potius eius cum quo in æternum beatus viuere cupis, etiam nunc habitum te, quan-
D tum potes, diligere monſtras? Reſpõdit ille: Scias pro certo frater mi dilecte, quia etſi Simonis tonſuram ex conſuetudine patriæ habeam, ſimoniacam tamen perfidiã tota mente deteſtor ac reſpuo: beatiſſimi autem Apoſtolorum principis, quantum mea paruitas ſufficit, veſtigia ſequi deſidero. At ego: Credo, inquã, verè quòd ita ſit, ſed tamen indicio ſit, quòd ea quæ Apoſtoli ſunt Petri, in abdito cordis amplectimini, ſi quæ eius eſſe noſtis, etiam in facie tenetis. Namq; prudentiam tuam facilimè diiudicare reor, quòd aptius multo ſit eius quem toto corde abominaris, cuiuſq; horrendam faciem videre refugis, habitum vultus à tuo vultu Deo iam dicato ſeparare: & econtra eius quẽ apud Deum patrem habere patronum quæris, ſicut facta vel monita cupis ſequi, ſic etiam morẽ habitus te imitari condeceat. Hæc tunc Adamnano dixi, qui quidem quantũ conſpectis Eccleſiarum noſtrarum ſtatutis profeciſſet, probauit, cum reuerſus ad Scottiã multas poſtea gentis eiuſdem turbas ad catholicam temporis Paſchalis obſeruãtiam ſua prædicatione correxit: tamerſi eos qui in Hij inſula morabantur monachos, quibúſq; ſpeciali rectoris iure præerat, necdum ad viã ſtatuti melioris reduce-
E re valebat. Tonſuram quoq; ſi tantũ ſibi autoritatis ſubeſſet, emẽdare meminiſſet. Sed & nunc tuam prudentiam rex admoneo, vt ea quæ vnitati catholicę & Apoſtolicæ Eccleſiæ concinunt, vnà cum gente cui te Rex regum & Dominus dominorũ præfecit, in omnibus ſeruare cõtendas. Sic enim fit vt poſt acceptam tẽporalis regni potentiã ipſe beatiſſimus Apoſtolorum princeps cœleſtia quoque regni tibi tuiſq; cum cæteris electis libens pẽdat introitũ. Gratia te regis ęterni longiori tempore regnantem ad noſtram omnium pacem cuſtodiat incolumem, dilectiſſime in Chriſto fili. Hæc epiſtola cum præſente rege Naitano multíſque viris doctioribus eſſet lecta, ac diligenter ab his qui intelligere poterant in linguam eius propriam interpretata, multum de eius exhortatione gauiſus eſſe perhibetur, ita vt ſurgens de medio optimatum ſuorum conſeſſu genua flecteret in terram, Deo gratias agens, quòd tale munuſculum de terra Anglorum mereretur accipere. Et quidẽ & antea noui, inquit, quia hæc erat vera Paſchæ celebratio, ſed in tantum modò rationem huius temporis obſer-

Tonſura cãholicorum. Hector Boeth. lib. 9. hiſtor. Scot. hunc locum pro ſe citat & illuſtrat Soto 4. Sent. diſt. 24. q. 2. artic. 4. con. 1.

Tonſura Sĩmonis magi deteſtanda.

Universidad de Deusto
Biblioteca

uandam cognosco, vt parum mihi omninò videar de his antea intellexisse. Vnde palam profiteor, F
vobisque qui assidetis præsentibus protestor, quia hoc obseruare tempus Paschæ cum vniuersa mea
gente perpetuò volo, & hanc accipere debere tonsuram, quam plenam esse rationis audiuimus, om-
nes qui in meo regno sunt clericos decerno. Nec mora, quæ dixerat regia auctoritate perfecit. Sta-
tim namque iussu publico mittebantur ad transscribendum, discendum, obseruandum per vniuer-
sas Pictorum prouincias circuli Paschæ decennouenales, obliteratis per omnia erroneis octoginta
Tondétur al-tarisministri. & quatuor annorum circulis. Attondebantur omnes in coronam ministri altaris ac monachi. Et
quasi nouo se discipulatui beatissimi apostolorum principis Petri subditam eiúsque tutandam pa-
trocinio gens correcta gaudebat.

Nec multò pòst illi quoque qui insulam Hij incolebant monachi Scotticæ nationis, cum his
Ca. xxiii. quæ sibi erant subdita monasteriis ad ritum Paschæ ac tonsuræ canonicum, Domino procurante,
Hij monachi catholicum pascha susci-piunt. perducti sunt. Siquidem anno ab incarnatione domini septingentesimosexto, decimo quo Osredo
occiso Coenredus gubernacula regni Nordan Hũbrorum susscepit: cùm venisset ad eos de Hyber- G
nia Deo amabilis & cum omni honorificentia nominandus pater ac sacerdos Ecgbertus (cuius su-
perius memoriam sæpius fecimus) honorificè ab eis & multo cum gaudio susceptus est. Qui quo-
niam & doctor suauissimus, & eorum quæ agenda docebat erat executor deuotissimus, libenter au-
ditus ab vniuersis, immutauit piis ac sedulis exhortationibus inueteratam illam traditionem paren-
tum eorum, de quibus apostolicum illum licet proferre sermonem, Quòd æmulationem Dei ha-
bebant, sed non secundum scientiam: catholicóque illos atque apostolico more celebrationem (vt
diximus) præcipuæ solennitatis sub figura coronæ perpetuæ agere perdocuit. Quod mira diuinæ
constat factum dispensatione pietatis, vt quoniam gens illa quæ nouerat scietiam diuinæ cognitio-
nis, libenter ac sine inuidia populis Anglorum communicare curauit: ipsa quoque post modum per
gentem Anglorum in eis, quam minus habuerat, ad perfectam viuendi normam perueniret. Sicut è
contra Britones, qui nolebant Anglis eam quam habebant *fidei Christianæ notitiam* pandere, cre-
dentibus iam populis Anglorum & in regula *fidei catholicæ* per omnia *instructis*, ipsi adhuc in-
ueterari, & claudicantes à semitis suis, & capita fieri sine corona prætendunt, & solennia Christi
sine Ecclesiæ Christi societate venerantur. Susceperunt autem Hyenses monachi docente Ec- H
gberto *ritus viuendi catholicos*, *sub abbate Duumchado* post annos circiter octoginta, ex quo
ad prædicationem *gentis* Anglorum Aidanum miserant antistitem. Mansit autem vir Domini Ec-
gbertus annos tredecim in præfata insula, quam ipse velut noua quadam relucẽte gratia Ecclesiasti-
cæ societatis & pacis Christo consecrauerat. Annóque incarnationis dominicæ septingentesimo vi-
cesimooctauo, quo Pascha dominicum octauo Kalendarum Maiarum die celebrabatur, cùm missa-
rum solennia in memoriam eiusdem dominicæ resurrectionis celebrasset, eodem die & ipse migra-
uit ad Dominum, ac gaudium summę festiuitatis quod cum fratribus quos ad vnitatis gratiam con-
uerterat, inchoauit, cum Domino & apostolis cæterísque cœli ciuibus compleuit, imò *idipsum* ce-
lebrare sine fine non desinit. Mira autem diuinæ dispensatio prouisionis erat, quòd venerabilis vir
non solùm in Pascha transiuit de hoc mundo ad patrem, verùm etiam cùm eo die Pascha celebrare-
tur, quo nunquam prius in eis locis celebrari solebat. Gaudebant ergo fratres de cognitione certa
& catholica temporis Paschalis, lætabantur de patrocinio pergentis ad Dominum patris, per quem
Alludit ad id quod de Simeone dici-tur. fuerant correcti. Gratulabatur ille quòd eatenus in carne seruatus est, donec illum in Pascha diem I
suos auditores, quem semper antea vitabant, susscipere ac secum agere videret. Sicque certus de illo-
rum correctione reuerendissimus pater exultauit vt videret diem Domini, vidit, & gauisus est.

Quis sit in præsenti status gentis Anglorum, cum recapitulatione chronica totius operis.

Cap. xxiiii. Anno dominicæ incarnationis septingentesimo vicesimoquinto (qui erat annus septimus Os-
rici regis Nordan Humbrorum, qui Coenredo successerat) Victredus filius Ecgberti rex Cantuario-
rum defunctus est, nono die Kalendarum Maiarum: & regni quod per trigintaquatuor & semis an-
nos tenebat, filios tres, Edilbertum, Eadbertum, & Aldricum reliquit hæredes: anno post quem pro-
Tobias Rhofensis. ximo Tobias Rhofensis Ecclesiæ præsul defunctus est, vir (vt suprà meminimus) doctissimus. Erat
enim discipulus beatæ memoriæ magistrorum Theodori archiepiscopi & abbatis Adriani, vnde (vt
dictum est) cum eruditione literarum vel ecclesiasticarum vel generalium, ita Græcam quoque cum
Latina didicit linguam, vt tam notas & familiares sibi eas quàm natiuitatis suæ loquelam haberet.
Sepultus verò est in porticu sancti Pauli apostoli, quam intro Ecclesiam sancti Andreæ sibiipsi in lo- K
cum sepulchri fecerat. Post quem episcopatus officium Aduulf Bertvvaldo archiepiscopo conse-
crante susscepit. Anno dominicæ incarnationis septingentesimo vicesimonono apparuerunt cometę
Cometæ circa Solem. duæ circa solem, multum intuentibus terrorem incutientes. Vna quippè solem præcedebat mane
Orientem, altera vesperè sequebatur Occidentem, quasi Orienti simul & Occidẽti diræ cladis præ-
sagæ: vel certè vna diei, altera noctis præcurrebat exortũ, vt vtroque tempore mala mortalibus im-
minere signarent. Portabãt autem faciem ignis contra aquilonem quasi ad accẽdendum accliuem.
Ecgberti interi-tus poly. lib. 4. hist. Boeth. lib. 9. Apparebántque mense Ianuario, & duabus fermè septimanis permanebant. Quo tẽpore grauissima
Sarracenorũ lues Gallias misera cæde vastabat, & ipsi nõ multo pòst in eadem prouincia dignas suæ
perfidiæ pœnas luebãt. Quo anno sanctus vir Domini Ecgbertus, vt suprà cõmemorauimus, ipso die
Paschæ migrauit ad Dominũ: & mox peracto Pascha, hoc est, septimo Iduum Maiarũ die Osric rex

Nordan

A Nordan Humbrorum vita decessit, cùm ipse regni, quod vndecim annis gubernarat, successorem fore Ceolvvlfum decreuisset, fratrem illius qui ante se regnauerat Coenredi regis. Cuius regni & principia & processus tot ac tantis redundauere rerum aduersantium motibus, vt quid de his scribi debeat, quémve habitura sint finem singula necdum sciri valeat. Anno dominicæ incarnationis septingentesimo tricesimoprimo Bertvvaldus archiepiscopus longa consumptus ætate defunctus est, die quinto Iduum Ianuariarum, qui sedit annos triginta septem, menses sex, dies quatuordecim. Pro quo anno eodem factus est archiepiscopus vocabulo Tacuine de prouincia Merciorum, cùm fuisset presbyter in monasterio quod vocatur Bruidum. Consecratus est autem in Dorouernensi ciuitate à viris venerabilibus Daniele Ventano, & Ingualdo Londonien si, & Alduino Lucidfeldensi, & Alduulfo Rhofensi antistitibus, die decima Iunij mensis dominica, vir religione & prudẽtia insignis, sacris quoque literis nobiliter instructus. Itaque in præsenti Ecclesiis Cantuariorum Tacuine & Aldvvlfus episcopi præsunt. Porrò prouinciæ Orientalium Saxonum Ingualdus episcopus, prouinciæ Orientalium Anglorum Eadbertus & Hadulacus episcopi, prouinciæ Occidentalium Saxonum Daniel & Forthere episcopi, prouinciæ Merciorũ Alduinus episcopus: & eis populis qui vltra amnem Sabrinam ad Occidentem habitant, Vvalstodus episcopus: Prouinciæ Huicciorum Vvilfridus episcopus, prouinciæ Lindisfarorum Cymbertus episcopus præest, episcopatus Vectæ insulæ ad Danielem pertinet episcopum Ventæ ciuitatis. Prouincia Australium Saxonum iam aliquot annis absque episcopo manens, ministerium sibi episcopale ab Occidentalium Saxonum antistite quærit. Et hæ omnes prouinciæ cæteræque australes ad confinium vsque Humbre fluminis cum suis quoque regibus Merciorum regi Edilbaldo subiectæ sunt. At verò prouinciæ Nordan Humbrorum, cui rex Ceoluuf præest, quatuor nunc episcopi præsulatum tenent, Vvilfridus in Eboracensi Ecclesia, Edilvvaldus in Lindisfaronensi Ecclesia, Acca in Hagustaldensi Ecclesia, Pecthelmus in ea quæ Candida casa vocatur, quæ nuper multiplicatis fidelium plebibus, in sedem pontificatus addita, ipsum primum habet antistitem. Pictorum quoque natio tempore hoc & fœdus pacis cum gente habet Anglorum & catholicæ pacis & veritatis cum vniuersali Ecclesia particeps existere gaudet. Scotti qui Britanniam incolunt suis contenti finibus, nihil contra gentem Anglorum insidiarum moliuntur aut fraudium. Britones quamuis & maxima ex parte domestico sibi odio gentem Anglorum, & totius catholicæ Ecclesiæ statutum Pascha, minus rectè moribúsque improbis impugnent, tamen & diuina sibi & humana prorsus resistente virtute in neutro cupitum possunt obtinere propositum. Quippè qui quamuis ex parte sui sint iuris, nonnulla tamen ex parte Anglorum sunt seruitio mancipati. Et arridente pace ac serenitate temporum, plures in gente Nordan Humbrorum tam nobiles quàm priuati se suósque liberos depositis armis satagunt magis accepta tonsura monasterialibus adscribere votis, quàm bellicis exercere studiis. Quæ res quem sit habitura finem posterior ætas videbit. Hic est in præsentiarum vniuersæ status Britanniæ, anno aduentus Anglorum in Britanniam circiter ducentesimo octogesimoquinto, dominicæ autem incarnationis anno septingentesimo tricesimoprimo. In cuius regno perpetuò exultet terra, & congratulante in fide eius Britannia, lætentur insulæ multæ, & confiteantur memoriæ sanctitatis eius.

Bertvvaldus.

victi.

Monastica studium.

Ecclesiasticæ historiæ gentis Anglorum finis.

D

EPITOME SIVE BREVIARIVM TOTIVS PRÆCEDENTIS HISTORIÆ ANGLORVM PER EVNDEM VENERABILEM BEDAM ANGLOSAXONEM, CVM Auctario cuiusdam alterius.

VERVM ea quæ temporum distinctione latius digesta sunt, ob memoriam conseruandam breuiter recapitulari placuit.

E Anno igitur ante incarnationem dominicam sexagesimo Caius Cæsar primus Romanorum Britanniam bello pulsauit, & vicit, nec tamen ibi potuit regnum obtinere.

Anno ab incarnatione Domini quadragesimosexto Claudius secundus Romanorum Britannias adiens, plurimam insulæ partem in ditionem recepit, & Orchadas quoque insulas Romano adiecit imperio.

Anno ab incarnatione Domini centesimo sexagesimoseptimo Eleutherius Romæ præsul factus quindecim annos Ecclesiam glorioßissimè rexit, cui literas rex Britanniæ Lucius mittens, vt Christianus efficeretur petiit, & impetrauit.

Anno ab incarnatione Domini centesimo octogesimonono Seuerus imperator factus decem & septem annis regnauit, qui Britanniam vallo à mari vsque ad mare præcinxit.

Anno 381. Maximus in Britannia creatus Imp. in Galliam transiit, & Gratianum interfecit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno quadringentesimonono Roma à Gotthis fracta est, ex quo tempore Romani in Britannia F
regare cessarunt.

Anno quadringentesimo tricesimo Palladius ad Scottos in Christum credentes à Cælestino Papa primus mittitur episcopus.

Anno quadringentesimonono Martinus enm Valentiniano imperium suscipiens, septem annis tenuit. Quorum tempore Angli à Britonibus accersiti, Britanniam adierunt.

Anno quingentesimo vicesimooctauo eclipsis solis facta est decimoquarto Calendarum Martiarum ab hora prima vsque ad tertiam.

Anno quingentesimo quadragesimo eclipsis solis facta est duodecimo kalendas Iulij, & apparuerunt stellæ penè hora dimidia ab hora diei tertia.

Anno quingentesimo quadragesimoseptimo Ida regnare cœpit, à quo regalis Nordan Humbrorum prosapia originem tenet, & duodecim annis in regno permansit.

Anno quingentesimo sexagesimoquinto Columba presbyter de Scottia venit Britãniam ad docendos Pictos, & in insula Hij monasterium fecit. G

Anno quingentesimo nonagesimosexto Gregorius Papa misit Britãniam Augustinum cum monachis, qui verbum Dei genti Anglorum euangelizarent.

Anno quingentesimo nonagesimoseptimo venere Britanniam præfati doctores, qui fuit annus plus minus centesimus quinquagesimus aduentus Anglorum in Britanniam.

Anno sexcentesimoprimo misit Papa Gregorius pallium Britanniam Augustino episcopo iam facto, & plures verbi ministros, cum quibus & Paulinum.

Anno sexcentesimotertio pugnatum est Addeglastane

Anno sexcentesimoquarto Orientales Saxones fidem Christi perceperunt sub rege Geberto & antistite Mellito.

Anno sexcentesimoquinto Gregorius Papa obiit.

Anno sexcentesimo decimosexto *Edilbertus rex Cantuariorum defunctus est.*

Anno sexcentesimo vicesimosecundo Paulinus à Iusto archiepiscopo ordinatur genti Nordan Humbrorum antistes. H

Anno sexcentesimo vicesimosexto Eanfleda filia Eduini regis baptizata est cum duodecim in sabbato Pentecostes.

Anno sexcentesimo vicesimoseptimo Eduinus rex baptizatus est cum sua gente in Pascha.

Anno sexcentesimo tricesimotertio Eduino rege perempto Paulinus Cantiam rediit.

Anno sexcentesimo quadragesimo Eadbaldus rex Cantuariorum obiit.

Anno sexcentesimo quadragesimosecundo Osvvaldus rex occisus est.

Anno sexcentesimo quadragesimoquarto Paulinus quondam Eboraci, sed nunc Rhofensis ciuitatis episcopus migrauit ad Dominum.

Anno sexcẽtesimo quinquagesimoprimo Osvvine rex occisus, & Aidan episcopus defunctus est.

Anno sexcẽtesimo quinquagesimotertio Middilãgli sub principe Pẽda fidei mysteriis suntimbuti.

Anno sexcentesimo quinquagesimoquinto perit Penda, & Mercij facti sunt Christiani.

Anno sexcentesimo sexagesimoquarto eclipsis solis facta: Earconbertus rex Cantuariorum defunctus, & Colmanus cum suis ad Scottos reuersus est, & pestilentia venit. Et Ceadda ac Vvilfridus I
Nordan Humbrorum ordinantur episcopi.

Anno sexcentesimo sexagesimooctauo Theodorus ordinatur episcopus.

Anno sexcentesimo septuagesimo Osvvi rex Nordan Humbrorum obiit.

Anno sexcentesimo septuagesimotertio, Ecgbertus rex Cantuariorum obiit, & synodus facta est ad Herudforda præsente Ecgfrido rege, præsidente verò Theodoro archiepiscopo, vtilima decem capitulorum.

Anno sexcẽtesimo septuagesimoquinto Vvlfhere rex Merciorum postquam septendecim annis regnauerat defunctus, Edilredo fratri reliquit imperium.

Anno sexcentesimo septuagesimosexto Edilredus vastauit Cantiam.

Anno sexcentesimo septuagesimooctauo cometa apparuit, Vvilfridus episcopus à sede sua pulsus est ab Ecgfrido rege, & pro eo Bosa, Eata & Eadhedus consecrati antistites.

Anno sexcentesimo septuagesimonono Elfuuini occisus est. K

Anno sexcentesimo octogesimo facta est synodus in campo Hedfelda de fide catholica, præsidente archiepiscopo Theodoro, in quo adfuit Ioannes abbas Romanus, quo anno Hilda abbatissa in Streaneshale obiit.

Anno sexcentesimo octogesimoquinto Ecgfridus rex Nordan Humbrorum occisus est.

Anno eodem Lotheri rex Cantuariorum obiit.

Anno sexcentesimo octogesimooctauo Ceadualla rex Occidentalium Saxonum Romam de Britannia pergit.

Anno sexcentesimo nonagesimo Theodorus archiepiscopus obiit.

Anno sexcentesimo nonagesimoseptimo Ostrida regina à suis, id est, Merciorum primatibus interempta est.

Anno

A Anno sexcentesimo nonagesimooctauo Berthredus dux regius Nordan Humbrorum à Pictis interfectus est.

Anno septingentesimoquarto Edilredus postquam triginta & vnum annos genti Merciorum præfuit, monachus factus, Conredo regnum dedit.

Anno septingentesimoquinto Aldfridus rex Nordan Humbrorum defunctus est.

Anno septingentesimonono Conredus rex Merciorum postquam sex annos regnauit, Romam pergit.

Anno septingentesimo vndecimo Berthfridus præfectus cum Pictis pugnauit.

Anno septingentesimo decimosexto Osredus rex Nordan Humbrorũ interfectus est, & rex Merciorum Ceolredus defunctus est. Et vir Domini Ecgbertus Hiienses monachos ad catholicum Pascha, & ecclesiasticam correxit tonsuram.

Anno septingentesimo vicesimoquinto VVichtrebus rex Cantuariorum obiit.

Anno septingentesimo vicesimonono cometæ apparuerunt, sanctus Ecgbertus transiit, Osrichus

B mortuus est.

Anno septingentesimo tricesimoprimo Berthvvaldus archiepiscopus obiit. *Eclipsis horrenda.*

Anno eodem Tarvvini consecratus est archiepiscopus.

Anno ab incarnatione Domini septingentesimo tricesimo secundo Ecgbertus pro VVilfrido Eboraci episcopus factus, Cymbertus episcopus Lindisfarorum obiit.

Anno septingentesimo tricesimotertio eclipsis facta est solis decimooctauo kalendas Septembris circa horam diei tertiam, ita vt penè totus orbis solis quasi nigerrimo & horrendo scuto videretur esse coopertus.

Anno ab incarnatione Domini septingentesimo tricesimotertio Tarvvini archiepiscopus, accepto ab apostolica autoritate pallio, ordinauit Alvvich & Sigfridum episcopos.

Anno septingentesimo tricesimoquarto luna sanguineo rubore perfusa quasi hora integra secunda kalendarum Februariarũ circa galli cantũ, dehinc nigredine subsequente ad lucẽ propriã reuersa.

Anno ab incarnatione Christi septingentesimo tricesimoquarto Tarvvini episcopus obiit.

C Anno ab incarnatione Domini septingentesimo tricesimoquinto Nothelmus archiepiscopus ordinatur, & Ecgbertus episcopus, accepto ab apostolica sede pallio, primus post Paulinum in archiepiscopatum confirmatus est, ordinauitque Fruidbertum & Fruidvvaldum episcopos, & Beda presbyter obiit. *Beda obitus*

Anno septingentesimo tricesimoseptimo nimia siccitas terram fecit infœcundam, & Ceoluulfus sua voluntate attonsus regnum Eadberto reliquit.

Anno ab incarnatione Christi septingentesimo tricesimonono Edilhartus Occidentalium Saxonum rex obiit, & Nothelmus archiepiscopus.

Anno ab incarnatione Domini septingentesimoquadragesimo Cudbertus pro Nothelmo cõsecratus est. Edilvvaldus rex Merciorũ per impiam fraudem vastabat partem Nordan Humbrorum, erátque rex eorum Eadbertus occupatus cum suo exercitu contra Pictos. Edilvvaldus quoque episcopus obiit, & pro eo Convvaldus ordinatur antistes. Arvvini & Eadbertus interempti.

Anno septingentesimo quadragesimoprimo siccitas magna terram occupauit. Carolus rex Fran-

D corum obiit, & pro eo filij Carolomam & Pipin regnum acceperunt.

Anno septingentesimo quadragesimoquinto VVilfridus episcopus & Ingualdus Lundoniæ episcopus migrauerunt ad Dominum.

Anno septingentesimo quadragesimoseptimo Herefridus vir Dei obiit.

Anno septingentesimo quinquagesimo Cudretus rex occidentalium Saxonum surrexit contra Edilvvaldum regem Oengusum. Theneorus atque Eanredus obiit. Eadbertus campum Cyil cum aliis regionibus suo regno addidit. *Eclipsis Lunaris.*

Anno septingentesimo quinquagesimosexto, anno regis Eadberti quinto Idus Ianuarias eclipsis solis facta est. Postea eodem anno & mense, hoc est, nono Kalendarum Februariarum, luna eclipsim pertulit horrendo & nigerrimo scuto.

Anno septingentesimo quinquagesimoquarto Bonifacius, qui & VVinfridus Francorum episcopus, cum quinquaginta tribus martyrio coronatus est, & pro eo Redgerus consecratur archiepisco-

E pus à Stephano papa.

Anno septingentesimo quinquagesimoseptimo Edilbaldus rex Merciorum à suis tutoribus noctu morte fraudulenta miserabiliter peremptus occubuit, Beonredus regnare cœpit, Cymvvlfus rex Occidentalium Saxonum obiit. Eodem etiam anno Offa fugato Beonredo Merciorum regnum sanguinolento quæsiuit gladio.

Anno septingentesimo quinquagesimooctauo Eadbertus rex Nordan Humbrorum Dei amoris causa & cœlestis patriæ, violentia accepta sancti Petri tonsura, filio suo Osvvulfo regnum reliquit.

Anno septingentesimo quinquagesimonono Osvvulfus à suis ministris facinorosè occisus est. Et Edilvvaldus anno eodem à sua plebe electus intrauit in regnum: cuius secundo anno magna tribulatio mortalitatis venit, & duobus fermè annis permansit, populantibus duris ac diuersis ægritudinibus, maximè tamen dysenteriæ languore.

Anno septingẽtesimonono sexagesimoprimo Oengus Pictorum rex obiit: qui regni sui principium F
vsque ad finem facinore cruento tyrannus perduxit carnifex, & Osvvini occisus est.
Anno septingentesimo sexagesimoquinto Aluchredus rex susceptus est in regnum.
Anno septingentesimo sexagesimosexto Ecgbertus archiepiscopus prosapia regali ditatus, ac
diuina scientia imbutus, & Erithubertus verè fideles episcopi ad Dominum migrauerunt.

HÆC de historia ecclesiastica Britannorum, & maximè gentis Anglorum, prout vel ex literis antiquorũ, vel ex traditione maiorũ, vel ex mea ipse cognitione scire potui, Domino adiuuãte, digessi Beda Dei famulus & presbyter monasterij beatorum apostolorum Petri & Pauli, quod est ad VVirimudam & Ingiruum: qui natus in territorio eiusdem monasterij, cum essem annorum septem, cura propinquorũ datus sum educandus reuerẽdissimo abbati Benedicto, ac deinde Ceolfrido, cunctumque ex eo tempus vitæ in eiusdem monasterij habitatione peragens, omnem meditandis scripturis operam dedi, atque inter obseruantiam disciplinæ regularis & quotidianam cantandi in ecclesia curam semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui. Decimonono autem vitæ G
meæ anno diaconatum, tricesimo gradum presbyteratus, vtrumque per ministerium reuerendissimi episcopi Iohannis, iubente Ceolfrido abbate, suscepi. Ex quo tẽpore accepti presbyteratus vsque ad annum ætatis meæ quinquagesimum nonum hæc in scripturam sanctam meæ meorúmque necessitatis ex opusculis venerabilium patrum breuiter annotare siue etiam ad formam sensus & interpretationis eorum superadiicere curaui.

In principium Geneseos vsque ad natiuitatem Isaac, & electionem Israelis, & Ismahelis reprobationem libros tres.
De tabernaculo & vasis eius ac vestibus sacerdotum libros tres.
Item in primam partem Samuhelis, id est, vsque ad mortem *Saulis*, *libros* quatuor.
De ædificatione templi allegoricæ expositionis, sicut & cætera, *libros* duos.
Item in Regum librum triginta quæstionum.
In Prouerbia Salomonis *libros* tres. H
In Cantica Canticorum *libros* sex.
In Isaiam, Danielem, duodecim prophetas, & partem Hieremiæ, distinctiones capitulorum ex tractatu Beati Hieronymi exceptas.
In Esdram & Neemiam libros tres.
In canticum Abacuch librum vnum.
In librum beati patris Tobie explanationis allegoricæ de Christo & ecclesia, librum vnum.
Item capitula lectionum in pentateuchum Moysi, Iosue, Iudicum.
In libros Regum & verba dierum.
In librum beati patris Iob.
In parabolas, Ecclesiasten, & Cantica Canticorum.
In Isaiam prophetam.
In Esdram quoque & Neemiam.
In euangelium Marci libros quatuor. I
In euangelium Lucæ libros sex.
Homiliarum euangelij libros duos.
In apostolum, quæcunque in opusculis sancti Augustini exposita inueni, cũcta per ordinem transcribere curaui.
In actus Apostolorum libros duos.
In Epistolas septem canonicas libros singulos.
In Apocalypsim sancti Ioannis libros tres.
Item capitula lectionum in totum nouum testamentum, excepto Euangelio.
Item librum Epistolarum ad diuersos: videlicet, De sex ætatibus seculi vna est: De mansionibus filiorum Israel, vna: De eo quod ait Isaias, Et claudentur ibi in carcere, & post dies multos visitabuntur, vna: De ratione bisexti, & de æquinoctio iuxta Anatolium, vna.
Item de historiis sanctorum. Librum vitæ & passionis sancti Fœlicis confessoris, de metrico Paulini opere, in prosam transtuli. K
Librum vitæ & passionis sancti Anastasij, malè de Græco translatum, & peius à quodam imperito emendatum, prout ad sensum correxi.
Vitam sancti patris monachi simul & antistitis Cudberti, & prius heroico metro, & postmodum plano sermone descripsi.
Historiam abbatum monasterij huius, in quo supernæ pietati deseruire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & VVerberti, in libellis duobus.
Historiam quoque Ecclesiasticam gentis nostræ, in quinque libros.
Martyrologium de natalitiis sanctorum martyrum diebus, in quo omnes quos inuenire potui, non solùm qua die, verumetiam quo genere certaminis, vel sub quo iudice mundum vicerint, diligenter annotare studui.

Librum

A Librum Hymnorum diuerſo metro ſiue rhythmo.
Librum Epigrammatum heroico metro ſiue elegiaco.
De natura rerum & de temporibus, libros ſingulos.
Item de temporibus librum vnum maiorem.
Librum etiam de orthographia alphabeti ordine diſtinctum.
Item librum de metrica arte, & huic adiunctum alium.
De ſchematibus & tropis libellum, hoc eſt de figuris modiſque locutionum, quibus ſcriptura ſancta contexta eſt.

ORATIO BEDÆ AD CHRISTVM.

B *TE deprecor bone* IESV, *vt cui propitius donaſti verba tuæ ſapientiæ vel ſcientiæ dulciter haurire, dones etiam benignus aliquando ad te omnis ſapientiæ fontem peruenire, & apparere ſemper ante faciem tuam, qui viuis & regnas Deus per omnia ſecula ſeculorum,* AMEN.

BEDA AD LECTOREM.

OMNES ad quos hæc hiſtoria peruenire poterit noſtræ nationis legentes ſiue audientes ſuppliciter precor vt pro meis infirmitatibus & mentis & corporis apud ſupernam clementiam ſæpius interuenire meminerint: & in ſuis quique prouinciis hanc mihi ſuæ remunerationis vicem rependant, vt qui de ſingulis prouinciis ſiue locis ſublimioribus, quæ memoratu digna atque incolis grata crediderim, diligenter adnotare curaui, apud omnes fructum piæ interceſſionis inueniam. Vale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

TRITTHEMIVS DE SCRI-PTORIBVS ECCLESIASTICIS.

G

SIGIBERTVS monachus Gemblacensis, ordinis S. Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis scripturis à iuuentute sua studiosissimus, & multum eruditus, atque in secularibus literis nulli suo tempore in Leodiensium territorio secundus, carmine exercitatus & prosa, scripsit vtroque stylo multa volumina, quibus nomen suum transmisit ad posteros. Reprehenditur autem in eo quòd Henrico Imperatori Romanæ Ecclesiæ persecutori & rebelli adhærens, contra Hildebrandum Gregorium septimum Papam literas & opuscula scripsit, quæ suum propositum non decebant. Quid verò scripserit, in fine illustriũ virorum apertè declarauit. Cũ in cœnobio Sancti Vincentij Metensis ad instruendos pueros esset positus, scripsit heroico metro vitam S. Theodorici Episcopi, lib. 1. Passionem 5. Luciæ metricè, lib. 1. de translatione eiusdem lib. 1. vitam Sigiberti regis, lib. 1. vitam S. Guiberti lib. 1. vitã S. Maclouij, lib. 1. vitam S. Thiebardi, lib. 1. Passionem Thebæorum, lib. 1. Gesta abbatum Gemblacens. lib. 1. Apologiam ad Imperatorem lib. 1. Contra papam Gregoriũ, lib. 1. Contra Epistolam Paschalis Papæ, lib 1. In Ecclesiastem heroico metro, lib. vnum. Historiarum post Eusebium lib. 1. de viris illustribus lib. 1. cuius initium, Marcellus Marci vr. de computo Ecclesiastico lib. 1. Epistolarum ad diuersos lib. 1. Sermonum quoque lib. 1. Alia etiam post hæc edidit, quæ cum supràscriptis opusculis non signauit. Volaterranus historias Pontificum ad annum vsque 1131. conscripsisse ait. Claruit autem temporibus Henrici imperatoris III. regis quarti Anno domini 1110. Chronicam suam perduxit vsque ad annum 1111. suppleuit verò vsque in annum 1210. cum insertionibus ex historia Galfridi. Robertus abbas montis D. Michaelis scriptor temporum qui temporibus Rogerij Abbatis Becci, ipsius maximè qui nosocomia pauperibus & totius Normaniæ pulcherrimum templum ædificauit, assumptus est an. nimirum 1180. cum aliis duodecim quorum se dicit secundum ad reginam ecclesiarũ in titulum Abbatis. Ille autem pergẽs in Angliam permeruit chartam & sigillum omnium eleemosynarum ecclesiæ montis: quæ datæ fuerunt prædictæ Ecclesiæ vsque ad præsens tempus, & dabuntur in futurum. Is Robertus interfuit an. 1177. cum Rollandus decanus Abrincensis in Archiepiscopum Dolensem creatus est. Ad eúmque Stephanus Episcopus Rhedonensis, qui ob poetices vehemens studium visione quadam castigatus est, scripsit quinquaginta versus de senectute: in quorum vltimo prædictorum versuum clausulam posuit. Cui etiam Mater misericordiæ apparuit in obitu suo quòd ei in vita deuotius seruiisset: ad se conuentum factum abbatis Clusini & Stephani Cluniacensis docet anno 1173.

H

I

SIGIBERTI GEMBLACENSIS COENOBITÆ CHRONOGRAPHIA.

DICTVRI aliquid iuuante Deo de contemporalitate regnorum, primùm pauca dicamus de origine singularum gentium, quatenus sequi poterimus vestigia maiorum, ducti per semitas historiarum. Ponemus igitur in prima linea regnum Romanorum, in secunda Persarum, in tertia Francorum, in quarta Anglorum, in quinta Vuandalorum, in sexta Longobardorum, in septima Vuisigothorum, in octaua Ostrogothorum, in nona Hunnorum.

K

DE REGNO ROMANORVM.

Romanorum monarchia.

DE regno Romanorum non aliud dicendum puto nisi quod Propheta Daniel interpretatus est de quarto regno, quod sicut ferrum comminuit, domat & conterit omnia, sic ab origine sui tutuderit, domuerit & contriuerit omnia pene mundi regna. Nouissimo verò tempore, regnum illud quod in tibiis suis ferreis diutissimè & firmissimè sine aliqua lassitudine steterat: tandem ferro suæ fortitudinis commixto cum testa humanæ imbecillitatis ex alto dominationis suæ gradu cum fragore terribili labare cœperit. Hoc regnum primi Persæ impulerunt, qui semper cum Romanis penè ex æquo se habuerunt: modò verò vacillante reipublicæ statu eos vltrò impe-

tere

A tere non timuerunt, & insuper eos suis finibus mutilare potuerunt, quando Iuliano apostata cæso & exercitu miserabiliter subiugato, nimis fortunati facti sunt ex eorum infortunio. Ita regnum illud quod tanto tempore omnes penè mundi gentes prædæ & dominationi habuit, modò Dei omnipotentia miscente ei duplum in poculo, quo cæteris miscuit, cunctis penè gentibus prædæ & ludibrio patuit, & qui olim cum aliis gentibus pro sola gloria certabant, modò saluti suæ vix satis consulere poterant. Nam quæcunque gentes aut minuendæ domo multitudinis causa, aut amore exercendæ suæ feritatis à patria sua exulabant, Romanum imperium incessabant: & de eius latissimo corpore velut partes quasdam sibi exscindebant, & in eius sibi regnandi locum statuebant. Hoc in sequentibus clarè apparebit.

DE REGNO PERSARVM.

POrrò regni Persarum originem altius repetere modò non videtur vtile, quia quæ huius regni fuerit antiquitas, quanta & quàm potens huius antiquitatis nobilitas, satis recolet lector per antiquorum historias. Hoc tantùm notabo, quia sæpè victoria abusi de Romanis, nunc autem re-
B cens cæso Iuliano & exercitu Romanorum profligato, & finibus suis Romano imperio mutilato, & sic pro suo libitu pacis fœdere in vigintinouem annos compositò fœlicitatem suam non temperanter ferebant: & Sapore rege eorum insolentius agente, Christianis & Romanis omnibus modis infesti erant.

DE REGNO FRANCORVM.

ORiginem gentis nostræ, regni scilicet Francorum, notificemus aliis ex relatu fideli maiorum. Francorum origo.
Post illud famosum & cunctis seculis & gentibus notum Troianæ ciuitatis excidium, victoribus Græcis cedentes reliquiæ Troianorum: pars eorum cum Ænea ad fundandum Romanum imperium ad Italiã perrexit, pars vna, scilicet duodecim millia duce Antenore in finitimas Pannoniæ partes secus Mæotidas paludes peruenit, ibique ciuitatem ædificauerunt, quam ob sui memoriam Sicambriam vocauerunt: in qua multis annis habitauerunt, & in magnã partem coaluerunt, & à crebris incursibus Romanum solũ incessentes, vsque ad Gallias ferocitatis suæ vestigia dilatauerunt. Hos adeò Romanis infestos Cõstans Cæsar filius Magni Constantini bello oppressit, & tandẽ Ro-
C mano imperio subiectos aliquantulum à sua feritate mansuefieri coegit. Post aliquot annos rebellantibus Alanis contra Valentinianum Imperatorem, cum eos non posset Imperator penitus debellare, ei quòd eos intransibiles Mæotides paludes tutarẽtur: proposuit Valentinianus, quòd si quã gẽs has paludes intrare, & rebelles Alanos posset conterere, decẽ annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Troiani illecti, & fortitudine & prudentia confisi, duce Priamo Mæotidas paludes Romanis in vias ingressi, Alanorũ gentẽ exterminauerunt, & ita Valentiniano satis fecerunt. Valentinianus eorum virtute delectatus, eos qui prius vocati erant Troiani, deindè Antenoridæ, postea etiam Sicambri: Francos Attica lingua appellauit, quod Latina lingua interpretatur feroces.

Alij Francos cognominatos dicunt à quodam eorum rege Francione, qui in bello fortissimus, Franci vndè dicti.
dum cum multis gentibus dimicasset: in Europam iter direxit, & inter Danubium & Rhenum consedit, ibíque progenies eius coaluit, nulliúsque iugũ vsque ad id tẽpus suscipere voluit. Vndecunque ergo denominati sunt Franci, quãtum altius colligere potuerunt historiographi, hic Priamus regnabat super eos tempore prioris Valentiniani. Nam ex ipso regis nomine recolẽtes nobilitatem illius
D Priami sub quo euersa est Troia: inde gloriabantur gentis suæ manasse primordia. Exacto decennio cum exactores repeterent tributa à Francis, Franci pro superiori victoria insolescentes, & de viribus suis præsumentes, non solùm tributa negare, sed etiam Romanis presumunt rebellare: Romani collecto exercitu super Francos irruunt, & victos vsque ad internecionem proterunt.

DE REGNO BRITANNORVM.

NArrat antiqua Britannorũ historia, quòd Ascanius Æneæ Troiani filius de filio suo Syluio nepotem habuerit, nomine Brutum. Hic matrem suam nascendo, patrem verò venando, casu in- Britannorum origo.
terfecit. Cuius parricidij causa, tam exosum eum parentibus suis reddidit, vt de Italia pulsus, in Græciam fugeret. Vbi exul cũ esset, tanta cœpit probitate pollere vt confluentibus ad eum Troianis, qui ibi captiui habebantur, ducatum eorum sortiretur. Quorum fretus multitudine & animatus consilio, petiit à Pandraso rege Græcorum libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus, bello eos cõterere voluit, sed nequaquam potuit. Nã victoria Bruto adeò prospera prouenit, vt plu-
E rimos de exercitu regis perimeret, ipsúmque ex improuiso caperet. Regi autem mortem interminatus nisi rogatis annueret, exegit ab eo filiam suam in coniugium, auri & argenti copiam multam, naues, frumentum, cæteráque marino itineri necessaria. Quæsitis igitur ex regis imperio plusquam tre cẽtis nauibus, & omni genere farris oneratis Troianis, auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam regis accepit, & salutato rege æquorum iter aggressus est. Transierunt autem Africani & Mauritaniã, venerúntque ad littora Tyrrheni maris, vbi quatuor generationes gentis suæ exules inuenerunt cum Duce eorum Corineo, quibus secum assumptis direxerunt iter ad fines Aquitaniæ: ibíque eis exortum est cum Gallis grauissimum prælium, quibus eo tempore decem reges præsidebant. In quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinei ducis, qui tam validè percussit consulem vnum in summo capite, vt eum dissecaret in duas partes toto corpore diuiso. Corineus cõsulem dissecat in duas partes.

Nepos autem Bruti Turonis, & ipse fortissimus miles, qui solo gladio sexcẽtos viros ibi peremit,

hostium gladiis occisus est, deditque nomen Turoni ciuitati, quia illo in loco inhumatus fuit. Hanc F
Turones vnde ciuitatem Brutus dicitur postmodum cõstruxisse (vt Homerus testatur) finito illo certamine vbi ex vtraque parte multi sunt interfecti. Brutus cum suis ad naues transiit, cœptúmque iter aggressus, tandem ad Insulam destinatam peruenit. Erat autem nomen Insulæ illius Albion, & à solis gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen persæpè habuerunt.

Brutus verò de suo nomine Insulam appellauit Britanniam, hominésque suos, Britones vel Britannos. Dux autem Corineus terram quæ sorti suæ cesserat, Corineam vocauit, quæ modò Cor-
Cornubia. nubia vel à cornu Britãniç, vel per corruptionẽ prędicti nominis appellatur. Porrò exactis vigintiquatuor annis, ex quo Insulam ingressi sunt, mortuus est Brutus, relictis tribus filiis regni sui hæredibus. Qui sepulto patre distribuerunt inter se regnum patris, singuli partem suam de nomine proprio appellantes. Primus, cui nomen erat Locrinus, mediam partem insulæ possedit: quæ postmodum Leogria est appellata. Secũdus, qui Camber dicebatur, accepit partem illam quæ postea Cambria dicta est, & modò Guallia vocatur. Tertius, cui nomen erat Albanacius, possedit terram quæ nunc Scotia
Albania. dicitur, cíque indidit nomen de nomine suo, Albaniam. Regnauit autem Locrinus decem annis, & G
mortuus est. Et ita vsque ad Iulium Cæsarem Britanni libera dignitate regnauerunt, sub cuius imperio Romani tributarij facti sunt. Porrò tempore Marci Antonij Veri instantia Lucij Britãniarum regis per legatos Eleutherij papæ mysteria Christianitatis perceperunt, in qua aliqui eorum vsque
Angli fidem ad martyrij coronã prouecti sunt. Orta enim persecutione sub Diocletiano Cæsare, licet fides in plu
suscipiunt. ribus deficeret, in aliis tamen nec frangi, nec mori potuit. Sed postquam Maximus tyrannus insulam Britanniæ militum præsidio euacuauit, irruerũt Picti cæteræque barbaræ nationes cum eis, populúmque imbellẽ & terrã totã in cæde & præda vastare cœperũt. Accessit huic malo & aliud, quòd rex Vuortigernus ad tutamen sui hostiúmque expugnationẽ inuitauit gentem Saxonum adhuc Paganorum. Nam cùm aliquandiu strenuè ac fortiter eos tutati fuissent, dominandi cupiditate illecti, dignitates ciuium à rege petierunt, vt non iam opem ferre ciuibus: sed potius tyrannidem exercere in eos liberius possent. Quod Britanni præcauentes expulerunt eos, sed illi repulsi multiplicius redierunt, pacémque simulantes penè vniuersos principes eorum fraudulenter occiderunt. Prævalentes igitur, ad tempus ciuitates & castella occupauerunt, donec surgeret rex Aurelius Ambrosius, qui H
eorum ducem interfecit, ciuitates eis abstulit, & reliquias eorum effugauit. Post quẽ surrexit Vther-
Arturum. pendragon Aurelij frater, qui genuit Arturum regem inuictum atque magnificum. Post hos sex reges de gente eorum regnauerunt, & tunc prævalentibus Anglis auxilio Africanorum aliarúmque gentium Britones monarchiam insulæ & diadema regni amiserunt, & alij quidem in minorem Britanniam, vbi eorum & genus, & nomen permanet, alij verò in Gualliam transfugerunt: denuò cum redirent, regnum obtinuerunt, sed non multò post vrgente eos diuina vltione per famem & mortalitatem Insulam alienigenis gentibus inuadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones, *id est*, Angli Angliam de nomine eorum nuncupatam, sub iugo tenuerunt.

DE REGNO VVANDALORVM.

VVandalorum origo. VVandali quoque de Scythia oriundi, à Gothis victi, alienas terras inuadere cœperunt, qui suas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rursum post multum tempus Giberich Gothorum rex bello victus inde exturbauit, & ad hoc perpulit vt quas quoquo modo habere videbantur, relictis sedibus Romano imperio se subderent, & à Constantino Magno locum ha I
bitandi sibi dari suppliciter peterent: quod & impetrauerunt, & Pannonias ab eo sibi delegatas per sexaginta annos pacificè inhabitauerunt. Vnde anno Arcadij tertiodecimo & Honorij euocati instinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, infuderunt se per Gallias, iunctis secum Alanis, eásque alquandiu miserrimè dilacerauerunt. Etiam inde eos expellebant Gothi, non quidem prospicientes Galliarum quieti, sed vacuè facientes patriam suæ rapacitati. Vvandali Hispanias aggressi, nunc Hispanias nunc Gallias multo tempore depopulati sunt, sed nec ibi à Gothis tuti esse potuerunt: quippè quia Gothi nimis Italiam inquietabant. Honorius deliberato cum suis consilio Hispanias & Gallias, quas sibi à Vuandalis & aliis gentibus præreptas dolebat, Gothis rata confirmatione donauit. Cùm ergo Gothi à finibus sibi deputatis Vvandalos aliósque hostes effugare maturarent; & Vvandali vndique concluſi timore Gothorum æstuarent, populi peccatis facientibus, inopina & grata occurrit eis fœlicitatis opportunitas. Nam inter Bonifacium & Etium Romanos duces per inuidiam orta simultate, Bonifacius factus inferior cum dolorem suæ K
iniuriæ nollet vlcisci, nisi damno & periculo reipublicæ, ad Hispanias transiuit, & Vvandalos ad occupandam Lybiam & Africam inuitauit: quò cum peruolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmauerunt, & diuina & humana sine aliquo respectu humanitatis vel diuinitatis perturbauerunt.

DE REGNO VVINILORVM.

Longobardi à longis barbis dicti. VVinilorum, qui postea patria lingua Longobardi à longis barbis vocati sunt, certam quidem originem legimus: sed certum originis eorum tempus non inuenimus. Nam reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus, sed annos regni eorum per tempora distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiæ insula degentes, cum ita multiplicati essent, vt eos terra

sua

A sua capere non posset, egressione tertiæ partis minuere multitudinem, consilium habuerũt, & quinã exire, deberent missa sorte quæsiuerunt. Ergo tertia pars Vvinilorum prout eos missa sors elegerat, ducibus Agion & Ibor de Scandinauia egressi, de loco in locum incerti & vagabundi, & à multis sæpè bellis impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, salutem & libertatem suam defendebant. Porrò Agion & Ibor mortuis, regnauit primus super eos Agelmundus trigintatribus annis, qui dũ ageret se iustò securius, à Bulgaribus cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnauit secundus, & post cum quadraginta annis regnauit Lethu tertius, Ildehoc quartus, Gudeoch quintus: eo tempore quo Odoacer regnabat in Italia, sextus Longobardorum rex fuit Claffo, septimus Tato, octauus Vvaltharidus, nonus Audobin, qui Longobardos in Pannoniã duxit, decimus Alboin, qui transductis in Italiam Longobardis, regnum eorum ibi firmissimè stabiliuit.

DE REGNO GOTHORVM.

B AT Gothorum, qui apud antiquos Gethæ dicti sunt, quíq; postea diuisi duo ex se regna, id est Ostrogothorum & Vvisigothorum fecerunt: talem originem fuisse cognouimus ex historia Iordanis. Isti Scandinauiam Scythiæ insulam primò incoluerunt, cuius possessione non contenti cũ rege eorum Berich inde exierũt: & vicinas Scythiæ insulas & terras peragrantes, vicinas gentes bellis lacessebant, & terrore nominis sui finitimas gentes sibi subigebant. Post sub Filimere quinto rege suo ad vlterioras Scythiæ progressi, ad citeriores vsque ripas Danubij, terras Thraciæ, Daciæ, Mœsiæque diu longè latéq; sunt peruagati. Ibi per multa tempora, imò per multa secula in gentem magnã coaluerunt, & multas gentes victoriis suis applicantes, nomẽ & fortitudinem suam amplificauerunt, viribus vigentes, ingenio callẽtes, philosophiæ quoque studiis eruditi, natiuã barbariem exuentes, humanitate & honestate aliis barbaricis gentibus præminebant. Tempore autem Decij imperatoris transito Danubio cum Gniua rege suo grauiter incubabant Romano imperio: qui à Decio impetiti bello, exercitu Romano protrito, ipsum Deciũ peremerunt cum filio Decio. Hac

Gothi iidem qui Gethæ.

C fœlicitate elati, & sæpè postea in congressu Romanis ducibus superiores effecti, toti orbi Romano erant terrori. Isti adhuc trans Danubium constituti, tempore Valentis imperatoris cœperunt ciuili bello inter se collídi: Athalaricus dux vnius partis, cum præualuisset Fritigerno duci alterius partis, Fritigernus à Valente auxiliũ petit, Christianum se fieri promittit. Valens auxilium mittit, eósq; in sectam Arrianorum Arrianus ipse induci fecit. Anno tertiodecimo Valentis Hunni, qui & ipsi in Scythia potenter debacchabãtur, atque ferociter, nacti opportunitatem ex intestina Gothorum simultate fines eorum ex improuiso inuadũt, eósq; bello victos aut sibi subiugãt, aut captiuitate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi, qui multas gentes subdiderant suo seruitio: Hunnorum subduntur dominio, & nimis eorum potentiam adaugent, dum omnes qui Gothis seruiebant, per Gothos Hunnorum parent principatui. Taliter Hunni in omni penè Scythia principatu & fortitudine cunctis præminebant. Gothi victi, partim se Danubio transito ingesserunt finibus Romani imperij, & à Valente petierunt tertam ad inhabitandum sibi dari. Qua re impetrata cũ aliquandiu se continuissent ab omni armorum insolentia: tandem Romanorum auaritia coacti, & dei

Gothi fraude Valentis fiũt Arriani.

D familiaris inopia, in ipso imperij sui finu grauia concitauerunt prælia. Quibus Valens Imperator occurrens, bello victus ab eis & igni crematus, iusto dei iudicio reipublicæ nimiam intulit incommoditatem, hostibus verò auxit elationem. Hi ergo Gothi qui Romano imperio incubabant, Vvisigothos, id est, se occidentales Gothos nominabãt, & per multos annos occidentales Romanorum fines vsque ad ipsas vlteriores Hispanias infestabant, vbi etiam postmodum in regnum coaluerunt.

Valens comburitur.

Vvisigothi.

Porrò Gothi qui in patrio solo trans Danubium sub Hunnorum dominio remanere passi sunt, regulos quidẽ suæ gentis habuerũt, & sese Ostrogothos, id est, Orientales Gothos appellauerũt, qui & ipsi postea per Theodoricum regem suum à Zenone Imperatore Italiæ regnum dono acceptum per multos annos tenuerunt. Ita Gothi quasi duobus capitis sui cornibus Oriẽtem & Occidentem ventilantes acerrimè duo ex se regna creauere, scilicet Vvisigothorum in Hispania, & Ostrogothorum in Italia.

Ostrogothi.

DE REGNO HVNNORVM.

E

DE regno Hunnorum, quod in omni penè Scythia tenebat principatum, ipsa gentis barbaries me silere faceret, nisi illud famosum Galliarum & Italiæ excidium me loqui cogeret, quando per Attilam eorum regem iudicium Dei se longè latéque effudit, quem quasi gladium limatum & exacutum de vagina suæ indignationis super peccatrices gentes deus destrinxit.

Hũnorum origo.

De eorum ergo origine, quæ in antiquorũ leguntur historiis aperiam paucis. Filimer Getharum rex Gandarici Magni filius, qui post egressum Scandiæ insulæ iã quinto loco tenens principatum Getharum, cum terras Scythiæ cum sua gente introiit, reperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas Gothico sermone Alrũnas dicũt, eásque habens suspectas, de medio suo proturbat, longéq; ab exercitu suo fugatas in solitudine coegit errare. Quas syluestres homines, quos nõnulli Faunos Ficarios vocant, per desertũ vagantes dũ vidissent, & earum cõplexibus se in coitũ miscuissent,

Ista sunt Dioconi lib. XII.

genus hoc ferociſſimum ediderunt. Quod fuit primùm inter Mæotidas paludes minutum, tetrum atque exile, quaſi hominum genus, nec alia voce notum niſi quòd humani ſermonis imaginem aſſignabat, & quos bello forſitan minimè ſuperabant, vultus ſui terrore nimium pauorem ingerentes, terribilitate fugabant, eo quòd erat eis ſpecies pauendæ nigredinis, & velut quædam (ſi dici fas eſt) deformia oſſa, non facies, habenſque puncta magis quàm lumina. Quorum animi fiduciam toruus prodit aſpectus. Qui etiam in pignora ſua primo die nata deſæuiunt. Nam maribus ferro genas ſecant, vt antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur ſubire tolerantiam. Hinc imberbes ſeneſcunt & ſine venuſtate ephebi ſunt, quia facies ferro ſulcata, tempeſtiuam pilorum gratiam cicatrice abſumit. Exigui quidem forma, ſed arguti, moribus expediti, & ad equitandum promptiſſimi, ſcapulis latis, & ad arcus ſagittáſque parati, ceruicibus firmi, & ſuperbia ſemper erecti. Hi verò ſub hominum figura viuunt beluina ſæuitia. Tali ergo ſtirpe procreati Hunni, cunctis vicinis gentibus erant horrori & formidini. Horum potentiam auxit victoria de Gothis manentibus trans ripas Mæotidis paludis, qui in Scythia pollebant gloria ſingularis potentiæ & fortitudinis. Quam victoriam hoc modo adepti ſunt: Venatores Hunnorum ſequentes veſtigia ceruæ Mæotidas paludes G tranſeuntis, quas imperuias hactenus eſſe putabant, Scythicam regionem diligenter explorant, explorata omnia Hunnis nuntiant, ad tranſeundum eos animant. Horum ducatu paludibus tranſitis velut quidã turbo, ſubitò incubuerunt gentibus Scythicis, eáſque omnes ſubiugauerunt ſibi, ipſóſque Gothos cæteris imperitantes aut præeminẽtes expulerunt ſedibus ſuis. Hoc fœlicitatis ſucceſſu Hunni inter cæteras Scythiæ gentes elati, per victoriam de Gothis per annos ferè octoginta laborauerunt ad concuſſionem & ruinam mundi. Ab hac ergo eorum victoria vſque ad mortem Attilæ regnum eorum in hoc opere annotabimus.

Faunorum & magarum cortu Hunni nascuntur.

Hunni casu vincunt Gothos.

DE CÆTERIS REGNIS.

EXtra has & aliæ gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilacerauerunt, id eſt, Gepidæ, Turcæ, Alani, Bulgari, & aliæ plures, quæ omnes ab Aquilonis plaga exierunt, vt ſuper hoc fortaſſe H videatur dictum per Prophetam, ab Aquilone pandetur malum ſuper vniuerſam terram.

ORdiamur ergo telã narrationis noſtræ ab anno Domini triceteſimo octogeſimoprimo, quo anno poſt mortem Valentis, Valentinianus minor & Gratianus filij maioris Valentiniani incipientes ſimul regnare, regnauerunt annis ſex. Ab hoc anno Sapor, qui diu imperauerat Perſis, imperauit annis vigintiocto. Ab hoc anno Britanni ſub imperio Romano fuerunt annis triginta tribus, ſuper quos regnabat Maximus tyrannus. Ab hoc anno Vvandali cum rege ſuo Modigiſilo, per Gallias crudeliter debacchati ſunt, annis triginta rebus. Super Francos in Sycambria commorantes regnabat Priamus. Alij ſcribunt periiſſe eum in bello, quo (vt diximus) Franci *nimis* attriti ſunt ab exercitu prioris Valentiniani, & de Sycambria exire compulſi. Fritigernus, *qui ſuper* Vviſigothos aliquandiu regnauerat, ab hoc anno tribus annis regnauit. Oſtrogothis in patrio ſolo ſub Hunnorum dominio remorantibus præerat Vvinitharius, eiſque ab hoc anno vſq; ad mortem Attilæ per annos plus minus octoginta præfuerunt reguli gentis ſuæ. Balamber Hunnis imperabat, qui & poſt eum Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres eius, Bleda & Attila frater eius, ab hoc anno vſque ad mortem Martiani Imperatoris regnauerunt annis plus minus octoginta. I

Anno ab Adam 5576. ſecundum Dionyſium, anno verò Domini 381. ſecundum Dionyſium, Olympiade 289. Anno quarto poſt mortem impij Valentis, imperant Gratianus & Valentinianus, Sapor, Priamus, Britanni, Modigiſilus, Fritigernus, Vvinitharius, Balamber.

THEO-

K

	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vuandal.	Vuisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.	Anni domini.
	Gratian.	Sapor.	Priamus.	Britan.	Podigisil.	Fritiger.	Vvimutha.	Balamber.	
A	1	1	1	1	1	1	1	1	381

THeodosius à Gratiano magister militum ordinatus, incredibili celeritate & mira fœlicitate deuictis multis barbaris gentibus, lassam rempublicam in orientis partibus reparauit. *Theodosius.*

Clarebant eo tempore Damasus Romæ 13. papatus annum agens: Didymus Alexandrinus, qui à quinto ætatis anno lumine captus, quamuis esset elementorum ignarus: tamen in literarum sciẽtia etiã philosophus mirabilis: Hieronymus totus diuinæ scripturæ incũbẽs: Gregorius Nicenus, Gregorius Nazianzenus, Martinus Turonensis archiepiscopus, Ambrosius Mediolanensis, B Rufinus Aquileiensis presbyter, Miletius Antiochenus episcopus: per hoc clarior, quòd Theodosius in somnis præuidit se ab eo indui chlamyde Imperiali, & diademate coronari. In Ægypto Pachonisus abbas. *Damasius. Didymus. Hieronymus. Gre. Nicenus. Nazianz. D. Martinus. Ambros. Rufinus Miletius. Pachonisus.*

2	2	2	2	2	2	2	2	382

Gratianus valdè religioni fauet, & per omnia reipublicæ promptus Theodosium cõsortem imperij facit.

Paula inter nobiles Romanorum matronas prænobilis abrenunciat mundo. *Paula.*

Ciuitatem quam Antonius pius cum filio Aurelio condidit, & Sommonobriam ab adiacente flumine appellauit, Gratianus Imperator suo dominio mancipatam, mutato nomine Ambianis ab ambitu fluminum fecit vocari.

Psalterium quod secundum Septuaginta interpretes in omnibus ecclesiis cantabatur, Hieronymus correxit. Quo iterum viciato psalterium nouum composuit, quod à septuagin- *Psalterij restitutio.*
C ta interpretum editione non multum discordaret, & cum Hebraico multum concordaret. Quod vt omnibus clarum fieret, psalterium distinxit per asteriscum, id est stellã *, & per obelum, id est virgam iacentem, docens eaquæ continentur sub asterisco vsque ad duo puncta in Hebræo haberi, & à Septuaginta prætermissa esse: ea verò quæ cõtinentur sub obelo vsq; ad duo puncta, in Hebraico non haberi, sed à Septuaginta addita esse, iuxta Theodonis duntaxat translationem. Hoc Psalterium Damasus Papa rogatu Hieronymi in Gallicanis ecclesiis cantari instituit, & propter hoc Gallicanum vocatur: Romanis psalterium secundum Septuaginta retinentibus sibi, propter quod Romanũ vocatur. Hæc duo psalteria cũ non sufficerent ad proponenda testimonia de Christo contra Iudæos, qui non recipiunt nisi ea quæ habentur in Hebræo, addidit & tertiũ quod vocatur Hebraicũ, pro eo quòd rogatu Sophonij viri sapientis transtulit illud de Hebraica veritate in Latinum, verbo ad verbũ. Quod psalterium & alia Hieronymi opuscula idem Sophronius de Latino in Græcum transtulit. *Sophronius quædã Hieronymi græcè transtulit.*

Eo tempore prefecturam gallicã ministrabat vir illustris Faustinianus, qui genuit filium, D quem ob amorem & memoriam beati Firmini martyris Firminũ vocauit, Ambianensis tempore posteriori episcopum.

Theophilus Alexandriæ episcopus cyclum de obseruatione paschę per centum annos digestum, quem laterculũ vocauit, ab hoc anno inchoauit, hoc est, à primo cõsulatu Theodosij. *Theophili laterculus, vide cuiacij obser.*

Damasus Papa instituit rogatu Hieronymi dicere in ecclesia in fine psalmorũ, gloria patri, &c. Sicut erat, &c. Et instituit etiam in ecclesia psalmos nocte diẽque cantari. *Gloria patri instituitur vt & nocturnæ preces. Psalmodia.*

Vt autem chori in duas partes diuisi, ipsos psalmos alternatim cantarẽt, iam tempore Constantij Imperatoris in ecclesia Antiochena instituerãt primi Flauianus & Diodorus viri probatæ vitæ & doctrinæ, quod inde ad terminos totius orbis vsque peruenit.

3	3	3	3	3	3	3	3	383

Maximus in Britannia per tyrannidem imperium inuadit. *Maximus tyrannizat.*

Maximus iste ex imperatorio genere descenderat, & Magni Constantini cõsanguineus E fuit, vnde & partem imperij sibi competere calumniabatur. Qui cum Britanniæ factus fuisset rex, cœpit subire, atque tyrannidem contra Romanum imperium exercere.

Basilius Cæsariensis, qui gemina philosophia & sanctitate claruerat, cui Deus apparens ad preces eius eum docuit vt propriis verbis sanctum sacrificium conficeret. Cui reuelatum est quòd Mercurius miles & martyr Iulianum Imperatorem peremerit, qui iuuenem qui ob amorem virginis sibi per diabolum conciliatæ negauerat Christum, Christo reconciliauit, palam alter causas cum diabolo, qui impetrauit à Deo vt sanctus Effrem Syrus Græcè loqueretur, qui peccata peccatricis scripta & signata orando obliterauit. His & multis aliis clarus dum medicus Hebræus imminere sibi mortem per tactum venæ reuera pronunciaret, mortem orando in crastinum distulit, & ita medicum cum suis ad Christum conuertens fœliciter moritur. *Basilius Iuliani necem præuidit, Ephraim Græcismum medico fidem obtinuit.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.

Damasus Papa inuidiosè de adulterio accusatus, purgatur à 44. episcopis: accusatores verò eius de ecclesia expelluntur.

Apollinaris damnatur. Apollinaris Laodiciæ episcopus conuersus in hæresim sui nominis à Damaso Papa damnatur, quia dicebat quòd Christus natus solam carnem non animam susceperit: aut si susceperit, non rationalem, sed tantùm viuificalem animam susceperit, sed potentia deitatis susceptæ carni pro anima fuerit, & ipsa caro nõ de Maria susceptа sit, scilicet ea caro & verbum vnius substantiæ fuerint.

Athanaricus. Post Fritigernum secundus apud Vvisigothos regnat Athanaricus anno vno, qui confœderatus Theodosio, & ab eo Cõstantinopoli inuitatus, mox quintodecimo die ex quo venerat, ibidem obiit.

	4	4	4	4	4	1	4	4

384 Damasus Papa decreuit ne quid contra episcopos præsumant archidiaconi, qui dicũtur G chorepiscopi, id est, regionum vel villarum episcopi.

Maximus Pictos & Scotos Britanniam incursantes, superat.

Vvisigothi sub Theodosio Imperatore sine rege fuerunt annis 14.

Vvinitharius rex Ostrogothorum pro libertate contra Hunnos rebellat in Gothia.

Ambrosius episcopus libros de spiritu sancto ad Gratianum imperatorem scribit.

Theodosius. Corpus Pauli Constantinopolitani episcopi sub Constantio in exilio ab hæreticis pro Christo suffocati, Constantinopoli refertur cum gloria à Theodosio imperatore.

	5	5	5	5	5	1	5	5

385 In Gallia sanctus Romanus Blauiensis obiit.

Arcadius. Iustina. Theodosius Arcadium filium Augustum facit.

Iustina mater Valentiniani Arrhiana, in Ambrosium & omnem sanctam ecclesiam catholicam execrabili odio desæuit. H

Franci. Marcomirus. Francis post Priamum Priami filius Marcomirus, & Somno filius Antenoris, principantur annis 34. Quorum ducatu Franci Sycambria egressi, consedere secus Rhenum in oppidis Germaniæ.

Vvinitharius Hunnos in bello superat.

	6	6	1	6	6	2	6	6

386 Maximus in Gallias transit, partem Galliæ sibi subditam Britonibus tradidit, vnde vsque ad hunc diem minor Britannia appellatur. Maximus quoque apud Treuerim sedem imperij sui statuit, & Gratianum imperatorem Lugduni perimit, fratrem verò eius Valentinianum simulato pacis fœdore per triennium Italia expellit.

Gratianum Maximus occidit. *Secunda Synodus contra Macedon.* Secunda synodus vniuersalis 150. patrum congregatur Constantinopoli, iubente Theodosio & annuente Damaso Papa, quæ Macedonium negantem spiritum sanctum deum esse, condemnans, consubstantialem patri & filio spiritum sanctũ esse docuit, dans symboli formam, quam tota Græcorum & Latinorum confessio in ecclesia ad missas solennibus diebus decantat. Hic decretum est vt Constantinopolitanus, tanquam nouæ Romæ episcopus, post Romanum pontificem habeat priuilegium. I

Priscilianus hæreticatur. Priscilianus in Hispania episcopus, condens hæresim sui nominis, ecclesiam perturbat. Hic personas sanctæ trinitatis confundebat, dicens, eundem esse patrem quem filium & spiritum sanctum: carnium escas pro immundis habebat, coniuges viros à nolentibus fœminis, fœminas à nolentibus viris separabat. Opificiũ omnis carnis non deo bono & vero, sed malis angelis assignabat. Animas eiusdẽ naturæ & substantiæ, cuius est Deus esse dicebat, & eas ad agonem quendam spontaneum, non tamen in terris exercendũ per septem cœlos, & per quosdam principatus gradatim descendere, & in malignum principem incurrere, à quo mundum istum factũ esse dicebat, atque abhoc principe per diuersa carnis corpora seminari: homines verò fatalibus stellis colligatos, corpúsque nostrum secũdum duodecim signa cœli compositum esse dicebat, constituens Arietẽ in capite, Taurum in ceruice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore, Leonẽ in manibus, Virginem in ventre, Librã in vmbilico, Scorpiũ in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in vesica, Capricornúmq; in tibiis, Pisces in plãtis. Super his auditus, in cõciliis episcoporum Romam petit, ibíque à sanctis Damaso & Ambrosio repudiatus, in Galliis quoque in synodo Burdegalense à sancto Martino aliísque hæreticus iudicatus, vbi se damnãdum intellexit, ad imperatorẽ Maximũ appellat, à quo auditus & episcopatu pulsus Treueris ab Euodio præfecto perimitur, cum multis suis sequacibus, edicente Imperatore vt sectæ huius complices in Hispania perimerentur. K

Fatum Priscilianistarũ.

Eustochium. Paula Romæ præponens Bethlehem, ibi cum filia Eustochio ancillatur Christo, & sanctè viuendo multas ad æmulationem sanctitatis inuitat.

Itachius & Vrsatius episcopi accusatores Priscilianí concione ecclesiæ priuantur ab

Roman.	Persar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domini.

ab episcopis nephas esse dicentibus, cuiuscumque modi hominem episcoporum accusatione necari, maximè Imperatores & aliquibus episcopis Ithacium & Vrsatium defendentibus. & hac de causa sanctus Martinus à Maximo molestatur, quia nolebat communicare Itachianis, vix tamen obtinuit vt Priscillianistæ non occiderentur. *Accusatio Episcopi illicita.*

Theodosius solus annis 11. imperat.

Balamber rex Hunnorum Vuinitharium in bello perimit, post quem secundus apud Ostrogothas regnauit Hummundus annis duobus. *Theodosius. Hümundus.*

1	7	2	7	7	3	1	7	387

Syricius Romanæ ecclesiæ 36. præsidet. *Syricius papa.*

Hic constituit hæreticum pœnitentem per impositionem manus sacerdotalis ab ecclesia esse recipiendum.

B Hic Manichæos Romæ inuentos exiliauit.

Ambrosius episcopus ritum canendi antiphonas in ecclesia primus apud Latinos transtulit à Græcis, apud quos hic ritus iam inoleuerat ex instituto Ignatij Antiocheni episcopi & Apostolorum discipuli, qui per visionem in cœlum raptus, vidit & audiuit quomodo angeli per antiphonarum reciprocationem hymnos sanctæ Trinitati canebant. *Antiphonæ introductæ.*

Franci Quintinum & Heraclium Romanorum duces, cum omnibus penè suis iuxta Treuerim delent.

In Ægypto Ioannes Anachorita sanctitate & prophetiæ spiritu claret. *Io. Anach.*

2	8	3	8	8	4	2	8	388

Corpora Geruasij & Prothasij martyrum, Mediolani ab Ambrosio repetta sunt. *Ger. et Prothas. corp.*

Ostrogothis regnat Horismuth annis duobus. *Horismuth.*

3	9	4	9	9	5	1	6	389

C Valentinianus Imperator Maximum fugiens, Constantinopolim venit, & à Theodosio paternè susciptur.

Pictorum & Hunnorum ducibus Gnamo & Melga regnum *Britanniæ* incursantibus ac deuastantibus, quia rectore & defensore carebat, ex quo Maximus omnes *bellicosos* viros secum abduxerat, nunciata est Maximo regni sui tanta calamitas. At ille misit Gratianum municipem cum duabus legionibus, vt Britonibus ferret auxilium, qui cum hostibus prælia-ti, fugauerunt eos in Hyberniam.

Augustinus cùm esset Manichæus, per Ambrosium ad rectam fidem conuertitur, & relictis scholis baptizatur. *Augustinus conuertitur.*

4	10	5	10	10	6	2	10	390

Maximus tyrannus ab Ambrosio excommunicatus, quia corrigi noluit, à Theodosio Aquileiæ in bello perimitur, & Valentinianus Imperio restituitur. Alia historia dicit Maxi-D mum Romæ ab amicis Gratiani esse interfectum. *Max. occiditur.*

Gratianus municeps, audita nece Maximi, cœpit diadema regni. Exindè tantam tyrannidem exercuit in populo, vt cateruatim irruentes in eum, interficerent illum.

Ostrogothi sine rege fuerunt annis 40.

5	11	6	11	11	7	1	11	391

Theodosius Imperator immane facinus quod commisit, quando Thessalonicæ septem millia ciuium fecit occidi in vltionem iudicum, in seditione occisorum imitabili publicæ pœnitentiæ exẽplo diluit, ab Ambrosio ecclesia expulsus, & humili satisfactione recõciliatus. *Theodosij pœnitentia.*

Gregorius Nazianzenus episcopus obiit.

Ambrosius post Hilarium Pictauensem hymnos in ecclesia canẽdos primus composuit. *Hymnos Ambrosius instituit.*

Claudianus gentilis poëta Romæ claret. *Claudianus.*

6	12	7	12	12	8	2	12	392

E Caput Ioannis Baptistæ à Theodosio Imperatore Constantinopolim trãslatum est, quod cum Valens Imperator olim illuc voluisset transferre, vehiculum in quo sanctum caput ferebatur, nullo modo moueri potuit. *Io. Baptistæ caput.*

7	13	8	13	13	9	3	13	393

Terribile in cœlo signum columnæ per omnia simile apparuit.

In Hispania Prudentius Lyricus poeta claruit. *Prudentius.*

8	14	9	14	14	10	4	14	394

Hieronymus librum illustrium virorum hic finit: Gennadius abhinc incepit.

Alexandriæ iussu Theodosij, templa idolorum à Theophilo episcopo destruuntur,

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britan.	Vuandal.	Vuisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.	

Idola Alexandriæ destruitur.

& cuerso famoso Serapis Fano martyrium ibi conseeratur, & in eo ossa Ioannis Baptistæ reconduntur, quæ hoc modo Alexandriam translata fuerunt.

Apostata Iuliano imperante, & contra Christum furente, pagani, ossa Ioannis Baptistæ in vrbe Samaria sepulti, effracto sepulchro, extrahentes, dispergebant per agros, eáque rursus collecta igni cremabant, & sanctos cineres pulueri immixtos, per aëra dispergebant. Sed quidam monachi ex Hierosolymis immixti furentibus paganis, quotquot potuerunt ossa collegerunt, & ad abbatem suum Philippum Hierusalem detulerũt: Philippus ea Athanasio episcopo misit Alexandriæ.

Patritius Angelorum fruitur alloquio.

Sanctus Patritius Scotus in Hybernia cum suis sororibus venditur: vbi cum esset regis portarius, angeli sæpè alloquio fruitur.

395	9	15	10	15	15	11	5	15	

Versio inualuit Hieronymi.

Hieronymus sacras scripturas veteris testamenti de Hebraica veritate in Latinã linguam G
vertente, editio 70. interpretum, quæ tenebatur à cunctis, & Græcis & Latinis, cœpit in secundis haberi, quod cùm contra inueteratum vsum ecclesię fieri, quamuis sancti & docti viri ægrè ferrent, prævaluit tamen authoritas Hebraicæ veritatis, postquam patuit quantum ab ea discrepent 70. interpretes.

Arsenius.

Arsenius Romę claret, qui vsque ad quadragesimum ætatis annum in aula Imperatorum gloriosè militans, ex senatore fit monachus, & per annos quinquagintaquinque in eremo sanctitatis exemplo omnibus mirabilis enituit.

396	10	16	11	16	16	12	6	16	

Monstrum biforme.

Hoc tempore in castello Iudææ Emaus natus est puer perfectus, ab vmbilico & sursum diuisus, ita vt haberet duo pectora & duo capita, & vnusquisque proprios sensus, & vnus edebat & non alter, vnus dormiebat & alter vigilabat: nonnunquam insimul dormiebant, insimul ludebant ad alterutrum, & flebat vterque, & percutiebant se inuicem. Porrò vixerunt annis H
fermè duobus, & vnus quidem mortuus est, alter verò superuixit diebus quatuor.

Valentinianus Imperator nimia austeritate Arbogastis magistri militum ad vitæ tædium perductus, laqueo vitam finiuit. Eugenius auxilio Arbogastis tyrannizat.

Valentin. strangulatur

Corpora Abacuck & Micheæ prophetarum reuelantur.

Didymus absque oculis, anno ætatis 85. Alexandriæ obiit.

397	11	17	12	17	17	13	7	17	

Eugen. & Arbogastes perimuntur.

Theodosius Eugenium & Arbogastem in bello perimit, & ipse non multò post obiit, post quem filij eius Arcadius & Honorius imperant annis 13.

Nazarij & celsi corpora leuantur.

Corpora Nazarij & Celsi martyrum Mediolani ab Ambrosio reperta & leuata sunt.

398	1	18	13	18	18	14	8	18	

Constantinopolis iram Dei formidans, igne super nubem terribiliter fulgente, ad pœnitentiam conuersa euasit. I

Rufinus præf.

Rufinus magister militiæ orientalis rebellans, à Stilicone magistro militiæ occidentalis perimitur.

Gildo.

Gildo comes Africæ rebellans consueta stipendia Romanis subtraxit, quem non multo pòst Stilico interficiens, Africam ad ius pristinum redegit.

Alaricus.

Vuisigothi rupto cum Romanis fœdere, Alaricum super se regem creant, qui regnauit annis 15.

399	2	19	14	19	19	1	9	19	

Anastasius p.

Anastasius Romanæ ecclesiæ 37. præsidet.

Sanctus Martinus secundum quosdam obiit hoc anno.

Chrysostomus Donatus spu. to serpentem occidit.

Florebant in ecclesia hoc tempore sancti & docti viri Ioannes Chrysostomus Constantinopoli episcopus, sanctitate quidem & scientia clarus, sed in facundia sua seuerior & liberior iusto, Donatus Epiri episcopus, qui ingentem Draconem, expuens in ore eius, interfecit, K
quem octo iuga boum vix trahere potuerunt ad cremandum.

Orosius.

In Hispania Orosius historiographus clarus habetur.

Seuerus.

In Aquitania Seuerus, qui vitã sancti Martini & multa alia scripsit, qui in senecta à Pelagianis seductus, silentium vsque ad mortẽ tenuit, tacẽdo corrigens quod loquẽdo peccauit.

Seuerinus.

In Gallia Seuerinus Agrippinensis agnoscitur.

Seruatius.

Seruatius quoque decimus Tungrensis episcopus, Domini nostri Iesu Christi cõsanguineus, non solùm ex eo quòd voluntatem Dei patris faciebat, sed etiam secundum carnẽ, qui natus quidem in Perside filius fuit Eminiu, cuius pater fuit Eliud, frater Elizabeth, quæ peperit Ioannem Baptistam. Mater verò Eliud & Elizabeth Esmeria soror fuit Annæ, quæ genuit Mariam matrem Domini.

Romanorum

Universidad de Deusto Biblioteca

A

Roman.	Persar.	Francor.	Britan.	Vvandal.	Visigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domini.
3	20	15	20	2	20	10	20	

Romanorum prouincias hinc Visigothi, inde Hunni grauiter incursant. 400

Hunnorum incursiones.

Romæ celebrato gladiatorio ludo Thelematius monachus increpans populum attentius spectaculo inhiantem, lapidatur à populo, vnde offensus Honorius Imperator, gladiatorium ludum edicto suo in perpetuum remouit.

Gladiatoria spectacula tolluntur.

4	21	16	21	21	3	11	21	

Imperatores zelum patris Theodosij secuti, in toto orbe Romano templa idolorum destrui iubent. 401

Hieronymus & Rufinus presbyter Aquileienſis orta inter se simultate, pro quæstionibus scripturarum, libros inuectiuarum satis quidem luculento, sed nimis mordaci sermone in alterutrum scribunt.

Rufinus & Hieronymus altercantur.

B

5	22	17	22	22	4	12	22	

Sanctus Martinus ætatis anno octogesimoprimo, episcopatus verò vicesimosexto obiit hoc anno secundum Prosperũ, qui scripsit eum obiisse anno quinto Arcadij & Honorij, imò secundum Seuerum, qui scribit in vita eius, eum post mortem Priscilliani 16. annos vixisse. 402

B. Martini obitus.

6	23	18	23	23	5	13	23	

Ambrosius Mediolanensis obiit, cuius vitam Paulinus Nolanus episcopus ad Augustinum episcopum describit. 403

Ambrosij obitus.

Hic Paulinus Nolæ postmodum episcopus cùm esset innumerabilium prædiorum dominus, admirabili exemplo venditis omnibus, religionem expeditus elegit, cui Thesaria ex coniuge soror facta, æquatur beatæ vitæ testimonio & merito, hic se episcopum pro captiuo filio pauperis viduæ in seruitutem barbari addixit, sed diuinitus proditus quis esset, multos captiuos libertati restituit.

Paulinus se pro captiuo vendidit.

C

Hoc tempore in Italia Sisinnius, Martyrius & Alexander à gentilibus martyrizantur. Quorum corpora cum Mediolanum deferrentur, cæcus per ea illuminatur, dicens, se illuc per visum directum esse ab Ambrosio episcopo, dicente se in horum martyrum cõsortio deputatum esse.

Sisinnius. Martyrius. Alexander.

Stilico pacem fratrum Imperatorum interturbare volens, Alaricum regem Gothorum fecit ordinari magistrum militum.

7	24	19	24	24	6	14	24	

Innocentius Romanæ ecclesiæ 38. præsidet. Hic decreuit pacis osculum ad missas dari, sabbatho ieiunium celebrari, oleo ad vsus infirmorum ab episcopo consecrato licere vti, non solùm presbyteris, sed omnibus etiã Christianis in suam suorúmq; necessitatẽ vngendo. 404

Innocentius pacis osculũ ad missas instituit.

In Britannia Pelagius execrabili doctrina ecclesiam Christi maculare nititur, dicens, hominem sine gratia posse saluari suis meritis, vnumquenque ad iustitiam propria volũtate regi, infantes sine peccato originali nasci, & tam insontes esse quàm insons fuit Adã ante præuaricationem, nec ideo baptizandos esse vt à peccato soluantur, sed vt per adoptionem in regnum Dei admittantur, qui etsi non baptizentur, esse tamen eos extra regnum Dei æternam & beatam vitam: Adam solo suo peccato læsum esse, eum mortuum esse non ex culpæ merito, sed ex cõditione naturæ, qui moriturus fuisset, etiamsi non peccasset. Dicebat etiam irritas esse orationes quæ fiunt ab ecclesia, siue pro fidelibus, siue pro infidelibus. Hunc & Celestium & Iulianũ complices eius, Innocentius Papa damnauit, Hieronymus quoque & Augustinus & alij, eos vt fidei hostes armis veritatis impugnabant.

Pelagiana hæresis.

D

Orientales etiam grauiter exagitat mota de Deo quæstio, vtrum Deus sit corpus, & humanum schema habeat: an sit incorporeus, & ab humano schemate omninò alienus, simplicioribus Deũ corporeum & ab humano schemate esse astruentibus, aliis hoc destruentibus.

Anthropomorphitæ.

8	25	20	25	25	7	15	25	

E

Romæ Alexis nobilissimi Romanorum vita mirabilis declarata est, qui prima nuptiarum nocte sponsam relinquens pro Christo peregrinatus est per decẽ & septem annos, & tandem apud Edissam Syriæ vrbem imagine sanctæ genitricis Mariæ eum diuulgante, inde quoque fugit, & ad portum Romanum non sponte appulsus, à patre suo vt pauper accipitur: ibique nulli cognitus decem & septem annos agens, tenore vitæ suæ in charta descripto, obiit, & diuina voce manifestatus, totam Romam stupore & gaudio affecit. 405

Alexis sponsã pro Christo reliquit.

Ioannes Chrysostomus Eudoxiam vxorem Arcadij Imperatoris multósque sacerdotum infestos habens, episcopatu pellitur & exiliatur, sed populo pro hoc tumultuante reuocatur, secundò exiliatur: sed terræmotu regiam vrbẽ grauiter concutiente, à ciuibus reuocatur.

Chrysostom. exulat.

9	26	21	26	26	8	16	26	406

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britan.	Vvandal.	Ostrogoth.	Vvisigoth.	Hunn.

F

Pachomius moritur.

Pachomius abbas centesimumdecimum annum agens, in virtutibus consumatur.

Arcadius Imperator ossa Samuelis prophetæ à Iudæa Constantinopolim transtulit, tam hilariter occurrentibus populis ac si eum viuentem cernerent.

Paula Bethlehem obiit, cuius vitam Hieronymus scribit.

Augustinus philosophatur.

Augustinus in ecclesia philosophatur: cuius librorum, tractatuum & epistolarum numerus plus quàm ad mille triginta extenditur, multis numero non comprehensis.

407	10	27	22	27	27	9	17	27

Ragadaisus.

Symmachus.

Ragadaisus Scytha cum ducentis millibus Gothorum à Scythia veniens, Italiam inuadit. Ex hoc murmur multum blasphemantium infremit in Christum, Christianitatis tempora culpantes: fœlicitatē gentiū attollūt, inter quos præcipuè Symmachus orator furebat, qui etiā scriptis epistolis suis aiebat de Idololatria, & de repetēda ara Victoriæ. Quorū latrantiū ora iniecto eis veritatis osse obstruxerūt: Augustin⁹ libro de ciuitate Dei, & Orosius historia sua, Prudētius quoq. poëta, luculēto metrici operis libello blasphemias Symmachi refellit. G

408	11	28	23	28	28	10	18	28

Augustini & Hieronymi cōtentiones.

Augustinus apud Yponem Africæ, & Hieronymus apud Bethlehem Iudææ per epistolas inter se vsque ad simultatem disceptāt de quibusdā scripturæ capitulis: maximè de eo quod dicit Paulus, se Petro in faciem restitisse, quia reprehensibilis erat, de quo Hieronymus scripserat, quia Paulus Petrum non reuera, sed simulatè reprehenderit: Augustinus cōtra dicebat, quòd eum reuera, non simulatè reprehenderit.

Multis viribus vastatis, Radagaisus à Romanis conclusus, interiit cum omnibus suis.

Sdigerdis.

Sdigerdis imperat Persis, annis 34.

409	12	1	24	29	29	11	19	29

Ioannes Chrysostomus vrgentibus inimicis episcopatu abdicatus, ab Arcadio exilio relegatur, ibique non multo pòst moritur. H

Innocentius Papa & occidentales episcopi, pro Ioannis præiudicio ab orientalium se cōmunione suspendunt.

Iram Dei pro morte Ioannis nimia grandinis tempestas Constantinopoli incumbens, & mors Eudoxiæ Augustæ subsecuta intentat.

410	13	2	25	30	30	12	20	30

Arcadius moriens filio tutorem deligit.

Maruthas.

Arcadius orientalis Imperator timens filio suo octenni puero Theodosio, eique tutorem Sdigerdem Persarum regem testamento designans, morte obiit. Sdigerdes tutelā pueri benignè suscepit, & pacem firmissimam cum Romanis fecit, mediante Marutha Mesopotamiæ episcopo. Is Maruthas & apud Persas, & apud Romanos, omnibus modis clarissimus habebatur.

Terra mugit.

Vticæ terra septem diebus mugitum dedit.

Vtilico.

Vtilico regnum Honorij affectans filio suo Eucherio reipublicæ perniciosus efficitur, barbaras gentes ipse alias regno immittēs, alias consensu suo fouens, vnde modo solito grauis earum & maximè Vuandalorum rabies per Gallias exarsit. I

Honorius.

Honorius post Arcadij mortem cum fratruele suo Theodosio regnauit annis quatuordecim.

411	1	3	26	31	31	13	21	31

Atticus.

Atticus Constantinopolites episcopus claret.

Croscus.

Vuandali duce Crosco Gallias peruagati, multas vrbes & ecclesias subuertunt. Croscus tandem à Mariano præside Arelati captus, & per victas vrbes ignominiosè retractus, ad mortem tormentatur.

Sub hoc turbine inter multos martyrizantur, Sedunensis Florentinus & Hylarius, Desiderius Lingonensis cum Vincentio archidiacono, Antidius Vesontiensis episcopus.

Antidius vectatur à dæmone.

De hoc Antidio legitur, quòd aliquando tertia feria post palmas transiens pontem Duuij fluminis, vidit agmen dæmonum gesta sua principi suo referentium, & inter eos Æthiopem in manu sandalium præferentem ad iudicium, quòd Romanum præsulem, cuius hoc erat per septem annos impugnatum, tandem ad lapsum traxerit, qui vocans ad se Æthiopē, & in virtute Dei & sanctæ crucis super eum ascendens, eo vectante Romam venit feria quinta, hora celebrandi officij, & dæmone pro foribus expectante, Papę rem retulit, negantem per Sandalium ad pœnitentiam mouit, & missa vice eius celebrata, & parte chrismatis à se consecrati assumpta, dæmone reuectante ad ecclesiam suam rediit sabbatho sancto, hora celebrandi officij. K

Gygantea fœmina.

Romæ fœmina giganteæ magnitudinis de parentibus mediocris staturæ, nata multis stupori erat.

Alaricus

Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domini.
2	4	27	32	32	14	22	32	

A Alaricus rex Vvisigothorum per Italiam debacchatus, mandat Honorio Imperatori, vt aut secum bello congrediatur, aut Gothis in regno suo locum ad habitandum largiatur: Honorius Gallias furori gentium vndique expositas eis concessit. 412

3	5	28	33	33	15	23	33	413

Vvandali Gallias, quas per tot annos lacerauerunt, relinquentes timore Gothorum, cum Alanis & Sueuiis Hispanias occupant, ibique ferè 30. annis habitauerunt.

Alaricus facto fœdere cũ Honorio, cũ ad Gallias sibi datas tẽderet, Stilico ipso sancto die paschę ex improuiso super eũ irruit, & primo impetu victor, postea à Gothis turpiter vincitur.

Stilico occidi tur.

Honorius cognito Stiliconem esse tantorum malorum incensorem, & vitæ suæ insidiatorem, eum cum filio eius Eucherio occidit.

B Alaricus rupto fœdere Italiam repetit, ipsam Romam accipit, & in ea multa incẽdit, multos affligit: à sanguine tamen & cæde temperat, & ad sanctorum limina confugientibus indulget, tertia die sponte Roma egreditur, ad Siciliam nauigare contendens, naufragium patitur, & non multo pòst apud Consentiam vrbem subita morte defungitur.

Capta est autem Roma 9. Calendas Septembris, anno 1164. conditionis suæ.

Roma capitur.

His diebus apud Africam in Vticensi littore, dens Gigantis inuentus est tam ingens, vt si minutatim in modulos nostrorum dentiũ concideretur, centum dentes inde fieri possent.

Gigantis dẽs mirę magnit. August. l. de Ciu. Dei.

Interim Vvandalis Gallias incursantibus cõgressi Franci Modigisilum regem cum viginti millibus Vvandalorum extinguũt, & suprema fortè interitio Vvandalorum fuisset, nisi reliquis eorum Alanorum Resplendial subsidio venisset.

Britannorum vires hac tempestate nimiis hostium irruptionibus, nimis erant attenuatæ, & quia à Romanis vndique bello laborantibus, nihil subsidij habere poterant, subtrahunt se

C ab eorum dominatione, & per annos circiter 78. multùm calamitatibus laborauerunt. Inito autem consilio, duxerunt Lundonienſem archiepiscopum ad regem minoris Britanniæ Aldroenum, vt eis succurreret: at ille tradidit eis fratrem suum Constantinum cum armata militum manu, sicq; Constantinus erectus est in regem, regnauitque decem annis, habuit autem tres filios, Constantẽ qui monachus factus est, Aureliũ Ambrosiũ, & Vtherpendragon.

Vvandalis post Modigisilum, Modigisili filius Gundericus regnat in Hispaniis, annis 16.

Vvisigothorum tertius regnat Athanulphus, annis 3.

Franci sæpè Gallias incessantes, diripiunt primò, & secunda irruptione incendunt vrbem Treuerim, quam cõdidit Treber filius Nini Assyriorum regis profugus, à facie nouercæ suæ Semiramidis, & à suo nomine Treuerim nominauit.

Treueris conditor Treber.

4	6	29	1	1	1	24	24	414

Athanulphus Romam redit, quod reliquum erat abradit: inter cæteros Placidiam quo-

D que sororem Honorij imperatoris captiuam abducit, eámque sibi vxorem ducit.

Athanulphus Placidiam ducit.

Honorius Imperator, quia in Deo sperauit, affectu optimæ religionis, liberauit eum Deo à multis in se vndique insurgentibus tyrannis.

Siquidem in Britanniis, Gratianus in Galliis, Constantinus & Constans filius eius ex monacho Cæsar factus. Item post eos in Galliis, Gerontius & Maximus Salustius, Iouinus Sebastianus in Africa, Heraclianus Romæ, Tertullus & Attalus ille, quem Gothi capta Roma Imperatorem ludicrò creatum vno die imperiali schemate sibi ministrare fecerunt: hic inquam non iam ludicro, sed serio Imperatore affectãs, & hi omnes in tyrannidem inuaserunt, diuersis locis, diuersis temporibus à militibus Honorij capti aut extincti perierunt.

Notandũ verò quòd tres primi reges quidẽ Britãniæ fuerũt sibi succedẽtes, Gratianus videlicet, Constantinus & Constans: sed ideo tyranni, vt arbitror, appellantur, quia Romano imperio subiectionem minimè exhibebant, vel quia ipsum Imperium inuadere nitebãtur.

5	7	30	2	2	2	25	35	415

E Maximus Taurinensis Episcopus claret, qui in homiliis componendis & in Ecclesia declamandis studuit eleganter.

Maximus Taurin.

Hispaniæ Vvandalorum ferro, fame, pestilentia, morsibus bestiarum grauiter laborant.

Valentia Galliarum ciuitas à Gothis capta est.

Prædestinatorũ hæresis.

Prædestinatorũ hæresis hoc tẽpore cœpit serpere, qui ideò prędestinati vocãtur: quia de prædestinatione & diuina gratia disputantes, asserebant quòd nec piè viuẽtibus prosit bonorũ operũ labor, si à Deo ad mortẽ prædestinati fuerint, nec impiis obsit quòd improbè viuant, si à Deo prædestinati fuerint ad vitam: quæ assertio & bonos à bonis auocabat, & malos ad mala prouocabat. Hæc hæresis ex libris Augustini malè intellectis initiũ sũpsisse dicitur.

6	8	31	3	3	3	26	36	416

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini. | Roman. | Persar. | Francor. | Britann. | Vvandal. | Vvisigoth. | Ostrogoth. | Hunn. | P

Honorius Imperator, sopitis in Africa hæreticis, pacem reddit Ecclesiis.

Sigericus. Perempto à suis Athanulpho Vvisigothorum rege Sigericus regnat anno vno.

Iudæus illusit baptismo. Iudæus quidam cùm quæstus causa sæpè in multis hæreticorum Ecclesiis baptizatus fuisset, venit etiam ad Ecclesiam orthodoxorum sub eadem intentione baptizãdus, & cum baptizari deberet, aqua fontis subitò disparuit, & iterũ allata aqua & fonte repleto, iterum atq; iterum aqua disparens virtutem dei & Iudæi perfidiam ostendit.

417	7	9	32	4	4	1	27	37

Zosimus P. Cereibenedictio. Zosimus Romanæ Ecclesiæ 39. præsidet. Hic decreuit cereum sabbato sancto Paschæ per Ecclesias benedici.

Quidam occidentales vltimo anno cycli decennoualis pro Emboliſmo communem annum tenentes, ac per hoc in Pascha celebrando aberrantes, diuino miraculo ad veritatem reuocantur. In vna enim Italiæ Ecclesia vbi annuatim sabbato sancto Paschæ hora baptizandi G solebat aqua diuinitus manare, & statim ex sese redire nullo deductorio penitus apparente, nunc temperius iusto, id est 8. Kalendas Aprilis Pascha celebrantes, aqua non emanans expectatione totius diei ac noctis sefellit, legitimo autem die Paschæ hora baptizandi aqua solito emanans 10. Kalendas Maij Pascha debere celebrari ostendit.

Paschatis tẽpus docetur miraculo.

Corpora sanctorum Stephani protomartyris, Nicodemi, Gamalielis & Abibon, Luciano presbytero reuelata sunt, & corpus quidem protomartyris Stephani Ioannes Episcopus à Caphargamala Hierusalem transtulit, quod post aliquot annos inde leuatum, à Iuliana matrona, quæ corpus Alexandri viri sui sepulti, iuxta corpus protomartyris leuare volens, pro corpore viri sui corpus protomartyris leuauit, & multa miraculorũ gloria illustratum Constantinopolim detulit.

Reliquiæ S. Steph. Nicod. Gamal.

Perempto à *Vuisigothis Sigerico, regnat Vvallia annis duobus.*

418	8	10	33	5	5	1	28	38

H

Orosius fert Steph. reliq. Orosius presbyter rediẽs à Hieronymo, ad quem missus fuerat, ab Augustino pro discenda quæstione de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit cum historia inuentionis eius, quam gratia miraculorum prosequente vbique Deus mirificauit. Vnde plura Augustinus, multo plura scripsit Euodius.

Honorius pacto fœdere cum Gothis, Aquitaniam tradit eis.

Vvallia Placidiam ab Athanulpho captã reddit Honorio fratri: Honorius eam dat vxorem Constãtino comiti, ex quo Placidia Valentinianum genuit, qui post Honoriũ regnauit.

419	9	11	34	6	6	2	29	39

Pharamundus. Simone & Marcomiro Francorum ducibus defunctis, Franci in commune deliberant, vt & ipsi sicut aliæ gentes regnum habeant: & filium Marcomiri ducis Pharamundum sibi regem ordinant, qui regnauit annis 11.

420	10	12	1	7	7	3	30	40

I

Bonifacius PP. Bonifacius Romanæ Ecclesiæ 40. præsidet. Contra hunc Bonifacium ordinato Eulalio, & pro hoc dissidente Ecclesia: ambo iussu Honorij Augusti vrbe egrediuntur, & sic reprobato Eulalio iussu Augusti Bonifacius, quia prior ordinatus fuerat, sedi Apostolicæ restituitur. Hic decreuit vt nulla mulier aut monacha pallam sacratam altaris contingeret, aut lauaret, aut incensum poneret: & vt seruus, vel obnoxius curiæ, aut cuiuslibet rei nõ fiat clericus.

421	11	13	2	8	8	4	31	41

Hieronymus obiit. Hieronymus per quinquaginta sex annos libris suis confectis, ita pectore præ laboribus deiecto, vt lecto surgere nequiret, nisi apprehenso manibus fune, qui ad hoc de trabe pendebat, obiit apud Bethlehem, anno ætatis suæ 98.

422	12	14	3	9	9	5	32	42

Salica lex Francorum. Franci vti cœperunt legibus, & legem Salicam dictauerunt, per quatuor gentis suæ proceres electos de pluribus his appellatos nominibus, Vsogast, Bosogast, Salagast, Vuidigast. In villis Germaniæ Salechaim, Bodochaim, Vvingchaim: hi quatuor proceres per tres mallos causarum origines conuenientes solicitè tractantes, de singulis discutiendo sicut lex Salica declarat, iudicare decreuerunt. Vuandali, Alani, Sueui, regiones Hispaniarum ad habitandum inter se trifariam cõpartiti, & in tribus regnis diuisi, collidũtur inter se intestino bello.

K

423	13	15	4	10	10	6	33	43

Honorius Constantiũ virũ sororis suæ Placidiæ in imperium asciscit: qui octauo imperij mense obiit. Æstimo hunc esse Constãtinum quem Beda dicit in Galliã ab Honorio missum.

Britannis subiectionem Romano imperio repromittentibus, subsidium mittit Honorius, & Hispanis Vvandalorum bello laborantibus, sed id frustra fuit.

	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Ostrogoth.	Vvisigoth.	Hunn.	Anni domini.
A	14	16	5	11	11	7	34	44	

Honorius tricennalibus suis de pompa capti Maximi tyranni Rauennæ celebratis, obiit. 424 *Theodosius.*
Theodosius vtrique regno imperat annis tribus.
Vvallia rex Vvisigothorum Vvandalos in Hispaniis prosequutus debellat.
Constantino rege Britonum Vvortegirnus consul Gemusseorum Constantem ex monacho in regem sublimauit, & vice Episcopi ipse capiti eius diadema imposuit: affectabat enim regnum sibi vsurpare, sed Constans qui legitimè non poterat regnare quolibet modo, aut depositus, aut peremptus fuisset. Nam fratres illius adhuc pueri erant, Ambrosius & Vtherpendragon, & ad regni gubernaculum nondum idonei, Romam autem ad opem ferendam Britonibus vltrà non reuersuri, suaserunt ei murum construere ab oriente in occidentem, inter Deiram & Albaniam, vt hostium accessus detineret, peritiámque armorum tradide-
B runt, eo quòd patria militibus esset euacuata.

	1	17	6	12	12	8	35	45	425

Ioannes Hunnos regno immittit, & eorum auxilio ad tyrannidem intendit.
Vvandali Mauritaniam inuadunt.
Hoc tempore Theonistus Episcopus ab hæreticis pulsus est vrbe sua Philippis cum discipulis suis, Albano, Yrso, Tabraham, ex quibus Albanus apud Moguntiam Galliæ ciuitatem, reliqui verò in diuersis locis Italiæ pro Christo martyrizantur. *Theonistus.*

	2	18	7	13	13	9	36	46	426

Celestinus Romanæ Ecclesiæ 41. præsidet. Hic constituit vt psalmi Dauid 150. ante sacrificium canerentur antiphonatim ex omnibus, quod antè non fiebat, nisi tantùm Epistola beati Pauli, & sanctum Euangelium recitabatur. Ex hoc instituto excerpti de psalmis Introi-
C tus, Gradalia, Offertoria, ante sacrificium communionis, inter communicandum cum modulatione ad missam in Ecclesia Romana cantari cœperunt. *Celestinus instituit gradalia & breuiarium.*
Theodosius per Ardaburium ductu angeli Ioannem tyrannum opprimit.
Romæ inter Etium & Bonifacium ex rei militaris gratia orta inuidia, reipublicæ parturit dispendia.

	3	19	8	14	14	10	37	47	427

Theodosius Valentinianum Placidiæ amitæ suæ ex Constantio filium imperatorem facit, eúmque cum Placidia matre Romam ad imperandum mittit, & regnauerunt simul annis 24. *Theodosius & Valentinianus.*
Carthago permissa est muro circundari.
Cassianus de Ecclesia Constantinopolitana à Ioanno Chrysostomo ciectus, & in Massiliam Galliæ presbyter ordinatus, multa scripsit. Inter quæ etiam compertas in Ægypto vitas patrum, doctrinásque & regulas datis ad plurimos libris, exponit. *Cassianus eiicitur.*

D	1	20	9	15	15	11	38	48	428

In Britânia Timotheus quidã continẽtiæ & religionis imagine multis illudens, eos in errorẽ suæ hæresis induxit, dicens: Christum verum quidem Deum & verum hominem de virgine Maria natũ fuisse, sed mẽtiẽs dicẽdo quòd diuina natura conuersa sit in humanã naturã. *Timotheus hæreticatur.*
Romani Hunnos à Pannonia fugant, quam per quinquaginta tenuerant annos. 429

	2	21	10	16	16	12	39	49	

Bonifacius Africam cui præerat, solicitat ad rebellionem.
Gundericus rex Vvandalorum capta Hispali cum impiè elatus manus in Ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, mox Dei iudicio à dæmone correptus interiit, cui Genfericus frater in regno succedens, regnauit annis 48. Hic, vt fertur, de fide catholica in Arrhianam sectam apostatauit. *Gundericus à dæmone occiditur. Genfericus.*

E	3	22	11	17	1	13	40	50	430

Clodius filius Pharamundi rex crinitus, regnat super Francos annis decem & octo. Ex hoc Franci crinitos reges habere cœperunt. *Francicriniti.*
Augustinus in Episcopatu Yponensi Heraclium sibi substitui fecit.
Vvalamer Ostrogothorum regnum suscipiens, regnauit annis 31. Huius frater fuit Theudemet, de quo ortus est Theodoricus rex Italiæ. *Vvalamer.*

	4	23	1	18	2	14	1	51	431

Clodius Thoringiam inuadit, & in Dispargo castello Thuringorum aliquãdiu habitauit.
Perempto Cõstante rege Britonum factione, vt putatur, Vvortegirni consulis, inuasit regnum ipse Vvortegirnus, cum parem sibi nullum videret.
Interea Saxones cum tribus nauibus exeũtes à Germania, applicuerũt in partibus Cautiæ

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	F

regíque aduentus sui causam aperiẽtes, cum gaudio susceptí sunt ab eo: irruẽtibus verò more solito ab Albuna hostibus, pugnámque acerrimam ex vtraque parte committentibus, rex victoriam obtinuit auxilio Saxonum, strenuè dimicantium. Quorum probitatem in armis cùm rex expertus fuisset, dedit eis possessiones in terra sua, magnámque familiaritatem & confidentiam apud eum adepti sunt.

432	5	24	2	19	3	15	2	52

Scoti fidem suscipiunt.

Celestinus Papa ad Scotos in Christum credentes Palladium mittit primum Episcopum. Post quem ad eosdem ab eodem Celestino missus est sanctus Patricius, genere Brito filius Conches sororis sancti Martini Turonensis, qui in baptismo quidẽ dictus est Suchat, à sancto Germano Magonius, à Celestino verò Patricius, à quo Archiepiscopus Scotorũ ordinatus per 60. annos signis, sanctitate, doctrina excellẽs, totã insulã Hyberniã cõuertit ad Christum.

Nestorius.

Nestorius Constantinopolis Episcopus factus, fit auctor hæresis separantis in Christo hominem à Deo, dicẽs, purum hominem, non Deum, de Maria natum, & à Iudæis crucifixum. G

Vvandalos, qui olim timore Athanulphi excesserant à Galliis, Vvallia rex Gothorum expellere parat etiam ab Hispaniis.

433	6	25	3	20	4	16	3	53

Synodus tertia general.

Tertia synodus vniuersalis Ephesina prima ducentorum Episcoporum iussu Theodosij iunioris Augusti edita est, quæ Nestorium duas personas in Christo asserentem iusto anathemate cõdẽnauit, ostẽdẽs manere in duas naturas vnã Domini nostri IESV Christi personam.

In Hispaniis 20. milia fermè militum contra Vvandalos pugnantium cæsa.

Gensericus odia Gothorum veritus, & simul à Bonifacio inuitatus, cum Vvandalis & omnibus eorum familiis ad Africam transtretauit, eámque inuadens & dilacerãs, multam multo tempore cladem Romanis intulit.

Burgundiones pacta Deo fide Hunnos vincunt.

In Gallia cum Supthar rex Hunnorum Burgundiones nimis opprimeret, illi in Deũ Christianorum spẽ suam ponentes, se baptizari petierunt. Et statim Hunnis congressi, pauci multa millia eorum peremerunt, & sic rabiem ipsorum refrænauerunt. H

434	7	26	4	21	5	17	4	54

Sixtus Papa.

Sixtus Romanæ Ecclesiæ 42. præsidet.

Romani in Africa Vvandalis congressi, superantur.

Bonifacius conflictu cum Etio habito, victor quidem, sed moriturus discedit.

In Britannia dux Saxonum Hengistus considerans animum regis ad amorem sui suæque gentis inclinatum, dedit ei hoc consilium tanquam salutiferum, vt legatos dirigerent in Germaniam, & legiones militum inuitarent, quatenus multiplicato exercitu suo facilius inimicis superuenientibus resistere possent. Quòd cùm rex gratanter accepisset, petiit ab eo Hengistus dignitatem sublimioris ordinis consulatum, scilicet aut principatum aut alterius dignitatis officium, sed minimè impetrauit. Deniq; postulauit tantum terræ spacium sibi dari quantum vna corrigia posset ambiri, vt ibi promontorium ædificaret. Cui cum rex acquieuisset, accepto ille corio tauri incidit illud in longissimam corrigiam, & loco quem præuiderat circũdens, intra ambitũ illius construxit castellũ, appellauítque illud Castellum corrigiæ. I

Castellũ corrigiæ Hengisti.

435	8	27	5	22	6	18	5	55

Etius conferẽs se ad Rugilã regem Hunnorum, eius auxilio regreditur ad Romanũ solum.

Sixtus Papa à Basso criminatur, & iussu Valentiniani Imperatoris Romæ congregata Synodo coram 56. Episcopis synodico iudicio purgatur: Bassus verò damnatus proscribitur, & non multo pòst à Deo percussus, ipsius Sixti manibus honorificè sepelitur.

Germanus. Lupus. Eucherius. Hilarius.

Germanus Antissiodorensis, Lupus Trecassinus, Eucherius Lugdunensis, Hilarius Arelatensis Episcopi, in Galliis clarent.

436	9	28	6	23	7	19	6	56

Etius in gratiam recipitur. K

Rugila rex Hunnorum fœderatus Romanorum moritur, eíque Bleda succedit.

Rex Britonum Vvortegirnus accepit vxorem filiam Hengisti ducis Saxonum, pulcherrimam quidem, sed paganam, patríque illius dedit prouinciam Cautiæ. Cuius rei causa exosum reddidit proceribus & filiis suis.

Hengistus autem cum voluntate & consilio regis iterum misit in Germaniam, tantámque multitudinem inuitauit, vt ipsis Britonibus terrori essent & suspicioni. Qui cum regi dissuaderent retinere gentem paganam, rex autem nollet eos audire, deseruerunt ilicò Vvortegirnum, filiúmque Vvortunerum regem fecerunt.

Tẽpore hoc Germanus Antissiodorensis & Lupus Trecassinus petentibus Britãnis in Britanniam diriguntur, vt hæresim Pelagianã quæ ibi ante aliquot annos pullurarat, cõfutarẽt,

&

	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domini.
A	10	29	7	24	8	20	7	1	437

& rectam fidem Apostolica auctoritate solidarent, atque vt Christianitatem, quæ ibi per societatem paganorum corrupta fuerat, restaurarent.

Interim hostibus insulam ex more incursantibus, animans omnes ad resistendum, Germanus & ipse dux factus, iam in procinctu positis hostibus, elato clamore Alleluya incipiens, & suis secum clamantibus idem, hostes vertit in fugam, & incruentam obtinens victoriam, ab imminenti periculo eripuit patriam. *Germanus cantans alleluya vicit hostes.*

Gallia citeriore ab Attone principe in rebellationem cõmota, conspirauere in Bagaudam omnia penè Gallorum seruitia.

Cyrillus Alexandrinus Episcopus ab hoc anno ordinatus, cyclum de ordinatione Paschæ per nonaginta quinque annos summa breuitate collegit, infra quem omnes Paschalis obser- *Cyrillus.*
B uationis varietates comprehendi notauit.

Filius Vvortegirni Vvortunerus sublimatus in regno, commisit prælia multa cum paganis quipatrem eius adiuuabãt, victoriámque obtinuit, adeò vt cogeret eos insulam hospitem deserere, & ad natale solum redire. Deindè renouabat Ecclesias, possessiones ciuibus ereptas restituebat, imperante sancto Germano & adiũuante. Cuius bonitati Diabolus inuidens incitauit animum nouercæ illius, vt per aliquem familiarem suum donis corruptum, daret ei venenum mortiferum, quo hausto cùm mortem sibi sentiret imminere, diuisit thesauros suos, hortãsque milites pro patria fortiter cõtra hostes præliari, iussit pyramidem æream fieri, & in portu quo Saxones applicare solebant, locari, & super eam corpus suum sepeliri, vt viso tanti viri sepulchro, territi hostes ad propria redirent. Sed aliter actum est, quia sepultus est in vrbe Trinouantum, quæ modò Lundonia appellatur. Post obitum verò illius, restitutus est in regnum Vvortegirnus. *Nouerca inficit priuignũ.*

C	11	30	8	25	9	21	8	2	438

Apud Persas hoc tempore Christianitas dilatata est: nam Maruthas Episcopus legatione ad eos functus, filium Sdigerdis regis orando à dæmonio liberauit, per quod maior quidem gloria fidei accreuit, at contra ab inimicis Dei grauior in Christianos persecutio exarsit. *Persæ Christi nomen tradunt.*

Eudoxia Augusta vxor Theodosij Hierosolymam ex voto properauit, & indè reliquias protomartyris Stephani, & duas catenas, quas angelus de manibus Petri Apostoli disiecit Dei nutu attulit, eísque adiuncta catena, qua etiam Romæ Petrus vinctus fuit, triadem fecit, & indè cum consilio Romani præsulis solennitatem sancti Petri, quæ dicitur ad vincula Romæ instituit kalendis Augusti, ideò maximè vt populum reuocaret à gentilis superstitionis pompa, quam adhuc solennizabat in hac die ciuitas ex ritu gentili pro victoria Octauiani Augusti de Antonio, & Cleopatra kalendis Augusti collata. *Eudoxia.* *Petri festiuitas ad vincula post an. 869.*

Diabolus Iudæos in specie pseudoprophetæ Mosen se esse mentientis seduxit, & promittens se in terrã promissionis eos reducturũ, ad mare transfretãdũ adduxit, ibíq; eorũ multos
D multis modis perire fecit, quę res multis eorũ hoc periculo erutis, credẽti in christũ causa fuit. *Diabolus Mosis specie Iudæos illudit.*

	12	31	9	26	10	22	9	3	439

Rex Vvortegirnus coniugis suæ precibus deuictus, mandauit Saxonibus vt redirẽt in Britanniam, priuatim tamen & cum paucis. At illi congregato maximo armatorum exercitu, reuersi sunt, paucíque cum fœdere condicto, frudulenta proditione peremerunt quadringentos, & eo amplius barones siue consules, qui inermes conuenerant ad colloquium nominatim. Quo facto regem ligatum compulerunt iurare, quicquid ab eo exigebant, eóque secedente in Cambriam, ipsi ciuitates & castella obtinuerunt.

Vvallia rex Gothorum Vvandalos insectans, etiam in Africa eos persequi disponit, sed morte præuentus obiit, eíque in regnum Theodericus successit, & 14. annis regnauit. *Theodericus.*

	13	32	10	27	11	1	10	4	440

E Vvandali inuasam Africam deuastant omnibus modis.

Sub hoc turbine tribulationis, sanctus Augustinus migrauit ad Dominum 13. mense obsidionis suæ vrbis, an. ætatis suæ 73. clericatus vel Episcopatus 40. qui tanta scripsit, vt nullus libros eius omni tempore vitæ suæ non solùm scribere, sed nec legere quidem valeat. *Augustinus moritur.*

	14	33	11	28	12	2	11	5	441

Leo Romanæ Ecclesiæ 43. præsidet. Hic in homiliis declamandis multum valuit: hic in canone missæ addidit sanctum sacrificium, immaculatam hostiam. Hic quoties rogabatur ab aliquibus, vt eis aliquorum Apostolorum vel martyrum reliquias daret, consueuit ad corpora vel memorias Apostolorum vel martyrum, quorum reliquiæ petebantur, missas celebrare in ipsorum honore, & sic brandeum altaris quo consecratum corpus Domini inuoluerat, particulatim diuidebat, & pro reliquiis Apostolorum vel Martyrum dabat. Vnde *Leo Papa.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Ostrogoth.	Vvisigoth.	Hunn.
442	15	34	12	29	13	3	12	6
443	16	1	13	30	14	4	13	7
444	17	2	14	31	15	5	14	8
445	18	3	15	32	16	6	15	9
446	19	4	16	33	17	7	16	10

F

si ab aliquibus dubitabatur, cultello pannos illos pungens, sanguinem eliciebat. Sic palam cunctis faciens, quod in consecratione mysteriorum Christi sanguis, Apostolorum vel Martyrum, qui pro illo effusus est, intret per diuinam virtutem in pannos illos, & ideo meritò illos dari pro reliquiis sanctorum, in quorum honore consecrati sunt.

Bellum contra Burgundiones memorabile exarsit, quo tota penè gens cum rege suo per Ethium victa concidit.

Reliquiæ Prisci.

Corpora Prisci, aliorúmque cum eo apud Antissiodorum passorum, Germano Episcopo diuinitus reuelantur.

Defuncto Sdigerde, Gauraranes filius eius Persis imperat annis 38.

In Galliis principibus seditionis attritis, & Battone capto, quieuit Bagaudarum commotio. G

Gauraranes.

Gauraranes fœdus cum Romanis à patre initum dissoluit, & prouincias Romanorum incursat.

Portione Africæ concessa ad habitandum Genserico à Romanis, conuenit inter Vvandalos & Romanos pax magis necessaria quàm vtilis.

Chrysostomi corpus Constantinop. refertur.

Corpus Ioannis Chrysostomi in exilio defuncti, tandem Constantinopolim refertur instantia Proculi Episcopi, & iussu Theodosij imperatoris, cum lachrymis orantis vt veniam daret Archadio patri suo & Eudoxiæ matri, qui eum exiliauerant, & per hoc finita est dissensio, quæ adhuc erat in Ecclesia pro eiusdem Ioannis damnatione.

Constãtinopoli per quatuor mẽses terræmotu terra fluctuate, quidã corã omnibus orantibus sublatus in aera à diuina virtute, admonitus est à diuina voce vt factis Ieraniis canerent omnes, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis, miserere nobis, nihil aliud apponentes, quo facto cessauit terræmotus. H

Litaniæ terræmotum comprimunt.

Romani duce Littorio, cum Vvisigothis pugnant miserabiliter.

Clodius rex Francorum missis exploratoribus de Dispargo castello vsque ad vrbem Cameracum transiit Rhenum, & protrito multo Romanorum populo circa Rhenum vsq; Ligerim fluuium habitãtium, Carponariam syluam ingressus vrbem Tornacum obtinuit, & inde vsque ad vrbem Cameracum properauit, vbi pauco tempore residens, Romanos si quos ibi inuenit, peremit, & exindè ad Somenam fluuium perueniens omnia occupauit.

Theodericus rex Vvisigothorum Hispanias occupat.

Rex Vvortegirnus consilio inito cum sapientibus quid agere deberet, ad tutamen sui iussit conuenire artifices vt ei turrim fortissimam construerent, sed cum opera eorum tellus absorberet, suasum est ei vt hominem sine patre quæreret, & eius sanguine lapides & cemẽtum aspergi præciperet, quasi hoc facto fundamentum stare potuisset. Inuentus igitur adolescens, cui nomen erat Merlinus, cum matre sua adducitur coram rege, quæ professa de spiritu in specie hominis se illum concepisse, Merlinus autem multa obscura reuelauit, multa prædixit ventura. Aperuit enim sub fundamento, lacum, sub lacu duos latere dracones, quorum vnus rubeus populum Britonum, alter verò albus gentem Saxonum designaret, & quis in conflictu suo alteri præualeret. Prædixit Aurelium Ambrosium deuicto Hengisto & combusto Vvortegirno regnaturum, fratrémque eius Vtherpendragon in regno ei succesſurum, & vtrumque veneno periturum. Arturum verò quem aprum Cornubiæ vocat, prophetauit quòd Ecclesiæ Dei succurreret, quòd insulas occidentales sibi subiugaret, quòd Gallicanas prouincias possideret, quòd Romano exercitui terribilem se exhiberet, & quòd exitum dubium haberet. Prænunciauit quòd Archiepiscopatus Lundoniarum transferendus esset in Doroberniam, quæ modò Cantuaria nominatur, & quòd Eboracensis Archiepiscopus beatus Samson cum septem Episcopis ad Armoricanam transierit regionem, quæ modo minor Britannia nominatur. Prophetauit etiam quòd sub Normannorum dominio redigenda esset Anglia, & alia plura quæ vix intelligi possunt donec apparere incipiant. Solet enim spiritus Dei, per quos voluerit mysteria sua loqui, sicut per Sybillam, sicut per Balaam, cæteróſque huiusmodi. I K

Merlini ortus & vaticinia.

Gauraranes Christianos vexat.

Gauraranes in Perside persecutionem in Christianos excitauit, quam per 30. annos grauiter exercuit. Porrò Theodosius quamuis sæpè fœliciter Persas vicisset, pacem tamen amplecti voluit, vt persecutio cessaret à Christianis.

Gensericus

Universidad de Cantabria Biblioteca

	Romæ.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domi.

A Genericus dolo Carthaginem capit, & omnem Africam sibi subiiciens, lachrymabili clade potentiam Romani regni deiecit. Hic nihil pensi neque sancti habēs, & infestus cunctis, maxime nobilitati & religioni, omnia diuina & humana exinaniuit, Episcopum & omnem clerum Ecclesiæ Carthaginensis expulit: loca sancta, aut suorum habitacula fecit, aut Arrhianis tradidit, & Catholicos vbique persequi iussit. *Genserici Carthaginem capit.*

Hoc loco ponunt quidam Anglos venisse Britanniam, & Ambrosium Aurelium abhinc regnare cœpisse, sed verius videtur eos multò ante venisse quàm ille regnaret, cum ipse rex Vuortegirnus eos inuitatos receperit, tantóque tempore secum detinuerit, vt de eorum societate Christianitas correpta fuerit, & pro eorum odio ipse de regni solio depositus fuerit, filiúsque illius subrogatus ei fuerit, illóque mortuo ipse in regno restitutus est. *Ambrosius.*

20	5	17	1	18	8	17	11	447

B Bledæ Hunnorum regi cum fratre Attila peruaganti orientale imperium dat, Theodosius pro recessu sex millia librarum, pollicitus ei annuum mille librarum tributum.

Apud Ephesum 7. fratres à Decio Imperatore pro Christo tormētati, in spelunca se clauserunt, & facta oratione ibi obdormierunt, & post annos suæ dormitionis circiter* 192. ore speluncæ quod in suo tempore Decius obstruxerat patefacto, diuinitus à somno surgunt, & asserta fide nostrę resurrectionis coram Theodosio imperatore, de qua multū dubitabatur, iterum dormiunt in Christo. Nomina autem eorum hæc sunt quæ in baptismo acceperunt, Malchus, Maximianus, Martinianus, Dionysius, Ioannes, Serapion, Constantinus. *Septem dormientium historia.* *al. 92.*

Ambrosius Aurelius Vvortegirno incenso prælium cum Saxonibus cōmittit: Hengistum ducem captum perimit, cæteros intra ciuitates includit, misericordiam poscentibus donat, & terra eis iuxta Scotiam delegata, *fœdus pacis* cum eis confirmat. Deinde reuocat ciues, regnum disponit, leges sopitas renouat, Ecclesias reformat, præsules statuit, atque sepulturam consulum qui in proditione ceciderant, per industriam Merlini miris lapidibus construit.

C

21	6	18	2	19	9	18	12	448

Meroueus filius Clodij super Francos regnat annis 10. à quo nimis vtili rege Franci Merouingi cognominati sunt. *Franci Merouingi.*

Germanus Antissiodorensis cum Seuero Treuerensi Episcopo iterum ad Britanniam missus, renascentem Pelagianam hæresim confutat.

22	7	1	3	20	10	19	13	449

Bleda rex Hunnorum fraude fratris Attilæ perimitur, eique succedens ipse Attila totus in excidium orbis animo fertur. *Attila.*

Remigius Remensis nascitur, prænuntiatus ex nomine per Mōtanū Monachū, quo nato idē Montanus, quia cæcus erat, de lacte Cilinię matris eius oculos suos liniēs illuminatus est. *Remigius. Mōtanus laicę nutricis B. Remigij illuminatur.*

23	8	2	4	21	11	20	1

D Noua iterum orienti consurgit ruina, quia septuaginta non minus ciuitates deprædatione Hunnorum vastantur. 450

Germanus Antissiodorensis in Italiam profectus, Rauennę moritur, corpúsque eius cum multa miraculorum gratia Antissiodorum refertur.

24	9	3	5	22	12	21	2	451

In Africa exardescētibus Vvādalis cū ita libros diuinos exurerent, & de sacris palliis ac vestibus vestes sibi facerent, Valerianus Episcopus octogenarius nolens diuina sacramēta profanis tradere, à rege Gēserico omni vrbe & domo exclusus, reliquum vitæ vsque ad mortem nudus sub nudo aere exegit. *Vvandalorū sacrilegia.*

Placidia mater Valentiniani Romæ defuncta est.

Theodosius Imperator obiit, cui succedens Marcianus, imperat annis sex, cū quo Valentinianus annis quinque. *Martianus.*

E

1	10	4	6	23	13	22	3	452

Instantia Leonis Papæ iubente Imperatore Martiano, congregata & habita est quarta vniuersalis synodus sexcentorum & triginta Episcoporum apud Calcedonē, in qua Eutichem Constantinopolitanum abbatem pronunciantem verbi Dei & carnis vnam esse naturam, eiúsque defensorem Dioscorum Alexandrinum quondam Episcopum vna patrum sententia præiudicauit. Nestorium etiam Cōstantinopolitanum quōdam Episcopum olim in Ephesina synodo dānatū, iterū anathematizās cū reliquis hæreticis dānauit, prædicās eadē synodus Christū Deū sic de virgine natū vt in eo & diuinæ & humanæ naturæ subsistātiā esse fateamur. Hic decretū est, vt mater dñi Maria nō solū Christotocos, sed etiā Theotocos credatur & appelletur, propter blasphemias Nestorij, mētiētis eā non Deum, sed hominē purū genuisse. *Synodus IIII. vniuersal. aduersus Eutichem.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	F

Ostenta.

Terræmotus penè assidui & signa plurima in cœlo ostenduntur. Vespere ab aquilone cœlum efficitur rubens vt ignis, intermixtis per igneum ruborem clarioribus lineis, in hastarum speciem deformatis. Luna obtuscatur, cometes apparet, & multa alia quæ non esse ociosa ostendit instans rerum consequentia.

	2	11	5	7	24	14	23	4

Attila occidentem inuadit.

453

Attila Hunnorum rex Valameris Ostrogothorum regis & Ardarici Gepidarum regis, & multarum aquilonarium gentiũ sibi subiectarum auxilio fultus, à Pannoniis egressus occidentale imperium inuadit, cum quingentis millibus armatorum. Et primò per totas Gallias per eos tãta efferbuit Dei indignatio, vt nullam omninò ciuitatem, castellum vel oppidum aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Postremò Aurelianis vrbem eis obsidum aliqua à furore eorum potuerit tutari munitio. Postremò Aurelianis vrbem eis obsidẽtibus, ad subsidium Galliarum aduolauit Patritius Romanorũ. Etius fultus & ipse Theoderici Vvisigothorum regis & Merouei Francorum regis, aliarúmq; gentium copiis militaribus, conserto prælio in campis Gathalaunicis pugnatum est vsque ad diremptionem noctis. Etius superior quidem recessit, Attilam tamen non vsque ad internecionem deleuit. Cæsa sunt ibi centum octoginta milia pugnatorum, inter quos etiam cecidit Theodericus rex Vvisigothorum. G

Nicasius patitur.

Attila resumpta spe rex Etij discessu repatriauit, maturè redditurus suppleto exercitu.

Nicasius Remensis Episcopus cum Eutropia sorore ab Hunnis martyrizatur.

Auctor Metẽsis Episcopus captiuatur, sed Hunnis cæcitate percussis, cum captiuis suæ vrbis relaxatur.

Hoc excidium Galliis impendere Seruatius Tungrensis longè ante in spiritu præuiderat, & Romæ à Petro Apostolo hoc iudicium Dei inuitabile fore didicerat, ideóque relicta Tungrensi vrbe quæ euertenda erat, ad Traiectum sedem Episcopalem transposuit.

Pullulante intra Gallias Arriana hæresi, quæ inæquales credens esse personas sanctæ Trinitatis, dicebat filium minorem esse patre, spiritum verò sanctum minorem patre & filio, dominus errantes corrigit, ostendens plano miraculo Deum in tribus Personis vnius & æqualis esse substantiæ, nec debere ab indignis de diuinitate tractari. Nasatensi vrbe ab Hunnorum obsidione liberata per diuinum auxilium, cum Episcopus pro gratiarum actione missam populo celebraret, respiciens sursum, vidit desuper altare, quasi de camera tẽpli cadere æqualiter tres guttas æqualis magnitudinis crystallo clariores, quæ simul defluentes & in vnum coniunctæ quasi vnam gẽmam pulcherrimam effecerunt, quam cum in medio crucis aureæ & gemmatæ posuissent, aliæ gemmæ cecid.derunt, seorsum verò posita, infirmis dabat sanitatem. Adorantibus verò imaginem sanctæ crucis, augebat deuotionem, quia piis & mundis clara & immundis obscura videbatur. H

Vrsula & 11000. virg. constantia.

Omnibus bellis famosius fuit bellum, quod candidatus sanctarum vndecim millium virginum exercitus bellauit, duce sancta virgine Vrsula, quæ filia vnica Nothi nobilissimi Britannorum principis, cùm nondum nubilis à filio cuiusdam ferissimi tyranni ad nuptias expeteretur, & patrem suum super hoc anxiari videret, qui Deum metuebat, si filiam Deo iam deuotam nubere cogeret, & tyrannum timebat si ei filiam denegaret, diuinitus inspirata nutanti patri suasit vt & tyranno assentiretur, ea tamen illi proposita conditione, vt ipse & tyrannus decẽ virgines genere, forma & ætate electas sibi traderent, & tam sibi quàm singulis illarum mille virgines subscriberent, & comparatis ad numerum ipsarum vndecim trieribus inducias triennij sibi darent ad exercitum virginitatis suæ, nouo vsa consilio, vt aut difficultate propositæ cõditionis animum eius à se auerteret, aut hac opportunitate omnes coæuas suas secũ Deo dicaret. Et ex hoc condicto, virginibus trieribus & sumptibus cõparatis, per triennium belli præludia cunctis mirantibus, tandem sub vno die agente vento ad portum Galliæ qui Ticla dicitur, & inde Coloniam appulsæ sunt, ibíque ex angeli monitu Romam tendentes, ad vrbem Basiliam nauibus, à Basilia Romam vsque pedibus profectæ, eodem eundi tenore Coloniam sanguine & sepultura sua clariorem reddiderunt. I

Thurismodus

Thurismodus filius Theoderici regnum Vvisigothorum suscepit, & annis tribus regnauit. K

	3	12	6	8	25	1	24	5

454

Attila visione territus ign: fit Rom. pontifici.

Attila Italiam aggressus, omnes penè eius ciuitates aut diruit, aut diripuit, aut incendit. Ad eum Leo Papa venit, & non solùm salutem, sed etiam vt rediret obtinuit.

Rex Attila requisitus à suis cur ei fuisset tam placabilis, respondit se non eum fuisse reuetitum, sed senem quendam venerabilem euaginato gladio sibi mortem minitantem, nisi eius in omnibus expleret voluntatem.

	4	13	7	9	26	2	25	6

455

Attila Vuisigothos debellare aggressus, à Thurismodo victus, rediit inglorius.

Martiano Imperatori apparens dominus in somnis, arcum Attilæ fractum esse ostendit,

nec

Romanc.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Ostrogoth.	Vvisigoth.	Hunn.	Anni domini.

nec id vanum fuit. Eadem quippè nocte Attila in nuptiis suis crapulatus, erumpente per apoplexiam sanguine de naribus in lecto est suffocatus. *Attila moritur.*

Hernac filius eius post eum regnat annis sex. *Hernac.*

Valentinianus Imperator Etium Patritium interfecit. *Etius occiditur.*

5	14	8	10	27	3	26	1	456

Thurisindus rex Vvisigothorum à fratribus suis Friderico & Theoderico iugulatur.

Theodericus frater eius in regnum ei succedens, regnauit annis 13. *Theodericus.*

Filij Attilæ dũ cõtendunt de regno, subiectæ Hũnis gentes, ab Hunnorũ se excutiũt iugo.

Cõsilio Maximi tyrãnidẽ meditãtis, Valẽtinian. Imperat. à Trãsilla milite Etij perimitur.

6	15	9	11	28	1	27	2	457

Genouefa virgo Parisiensis multa sanctitate claret per Gallias. *Genouefa.*

B Maximus tyrannidem arripuit, Eudoxiam relictam Valentiniano vi rapuit. Illa Genserico ex Africa inuitat, vt se à Maximo eripiat.

Genserico Romam capit, omnia diripit: vt tamen ab igne, cæde & suppliciis hominum abstineret, Leo papa ab eo obtinuit. *Roma capitur*

Per quatuordecim dies Roma despoliata, Genserico Eudoxiam cum duabus filiabus & multo populo captiuat, & Campaniæ vrbes omni vastationis genere exterminat. Inter hæc Paulinus Nolanus Episcopus dum pro captiuo filio viduæ se vicarium in seruitutem barbari subiicit, omnes captiuos suæ vrbis recepit.

Maximus tyrannus à populo membratim discerpitur.

Auitus à Romanis Imperator constituitur.

Theodericus rex Vvisigothorum Sueuos in Hispania vicit, & regno eorum destructo, regnum suum eò vsque extendit.

C His Martiani temporibus, Ioannem Baptistam caput suum duobus Monachis reuelasse quidam scribunt.

Ardarico regi Gepidarum, qui primus à seruitio Hunnorum resiliuit, Hernac filius Attilæ bellum indixit, cum quo Ardaricus conflixit, eóque cum triginta Hunnorũ milibus peremptо, Hunnos grauiter afflixit. Sicque recepta libertate gentis suæ & terris eorum, inuasis cæteris gentibus, exemplum dedit repetendæ libertatis.

Super insulam Britanniæ stella miræ magnitudinis apparuit: cuius radio globus igneus draconi similis adhærebat. Ex cuius ore duo radij procedebãt, quorum vnus vltra Galliam se extendebat, alter verò versus Hyberniam tendens in septem minores radios terminabatur. *Stella mirae magnitudinis.*

Eo tempore occiso Aurelio Ambrosio rege, interrogatus Merlinus vates à fratre regis Vther de stellæ significatione, dixit eum illo sydere & igneo dracone signatum, per radium verò de ore draconis procedentem & Gallias respicientem, figurari filium ei potentissimum nasciturum. Altero autem radio portendi filiam: cuius filij & nepotes regnum Britãniæ succedenter essent habituri. Vther autem audita morte fratris sui, cepit diadema insulæ, duósque dracones ex auro iubẽs fabricari ad instar ignei draconis: obtulit vnum in Ecclesia, altero autem in præliis pro signo vtebatur, & ex eo tempore cognomentum accepit Vtherpendragon, id est caput draconis. Saxones verò post mortem Aurelij, à pactione fœderis soluti inuaserunt ciuitates & promontoria, & ab Albania vsque Eboracum omnia vastabant. Cùm quibus rex præliatus fugam cum suis iniit, sed nocturno tempore illos aggressus superauit, captisque eorum ducibus Octa & Cosa cæteros Saxones dissipauit. Post hæc amauit rex vxorem cuiusdam ducis: habuitque rem cum ea, de qua genuit celeberrimum illum Arturum & filiam nomine Annam. *Arturus nascitur.*

D

Mortuo Martiano, succedens Leo regnauit annis 16. Hic super synodo Chalcedonensi singulorum patrum singulas sententias requisiuit, & quia omnium vnam cognouit, eam fideliter tenuit, hic cum Vvalamere Ostrogothorũ rege fœdus pepigit, & Theodericum fratruelem eius puerum octennem obsidem accepit. *Leo.*

E

Hucusque Prosper Chronicam suam perduxit.

1	16	10	12	29	2	28	3	458

Merouco Francorum rege mortuo, Hildericus filius eius regnauit annis 26.

Hernac filius Attilæ Hunnorum rex Ostrogothos quasi refugas dãnationis suæ bello repẽtes, super Vvalamerẽ irruit, à quo victi Hũni, in vltimas Scythiæ partes fugere sunt cõpulsi.

Mortuo Auito, Maiorianus imperat annis 4.

Simeon qui 40. annis inclusus in Columna stetit, mira sanctitate Antiochiæ claruit, qui inter cætera monebat, ne quis per dei aut sancti alicuius nomen, imò per nomen Simeonis iuraret, promittens impunitatem in se peieranti se à Deo postulaturum. *Simeon Stelites.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	F

Ostrogothi duce Theudemere Sueuos bello vincunt, & Hunnimundum regem eorum capiunt, sed eum liberum remittunt.

460	3	18	2	14	31	4	30	5	

Romani Biorgum Alanorum regem cum exercitu suo in Venetia extinguunt.

Dinzich filius Attilæ Hunnorum rex Ostrogothos iterum bello prouocat, à quibus Hunni ita sunt deuicti, vt eis postea semper Ostrogothi fuerint terrori.

461	4	19	3	15	32	5	31	6	

Occiso Maioriano, Seuerus imperat annis quatuor.

Hildericum insolenter & luxuriosè se agentem, Franci regno deturbant, qui data aurei medietate amico suo Vvidiomaro, quòd esset signum renouationis suæ, si aliquando intercederet recõciliatio, apud Basinum regem Thuringorum latuit annis 8. Franci verò Egidium G ducem Romanorum regem sibi præficiunt.

Hunnimundus rex Sueuorum fultus Scyrorum auxilio, Ostrogothos aggreditur, in quo bello rex Vvalanier perimitur. Cui succedens frater eius Theudemer, regnat annis 11.

Theudemer

Hunni regno suo diminuto, tum ex gentium subiectarum dissensione, tum ex pugnandi infœlicitate, regnauerunt quidem, sed non priori fortitudine, donec longo post tempore à Carolo Magno victi, cum ipso suo nomine disperiere. His abhinc filij Attilæ, & post eos Zeliobes regnauerunt annis 58.

Hunni à Carolo magno deuicti dispereunt. Zeliobes.

Apud Tholosam vrbem Galliæ ex eius medio tota die sanguis largissimo fluxit riuo, quod Gothi pro portento suæ perditionis acceperunt.

462	5	20	4	16	33	6	1	1	

Hilarius Romanæ ecclesiæ 44. præsidet. Hoc iubẽte Victorius cyclũ magni anni scribit.

Hilarius Papa.

Theudemer Sueuos & Scyros in vltionẽ fratris occisi, vsque ad internecionem debellat. H

463	6	21	5	17	34	7	2	2	

Theudemer glaciali vita transito Danubio, etiam ibi Sueuos protcrit.

Pictor quidam cùm Saluatorem secundum similitudinẽ Iouis pingere voluisset, aruit manus eius, quem culpam confessum sanauit Gennadius episcopus Constantinopolitanus.

Pictoris sacrilegi manus exarsit.

464	7	22	6	18	35	8	3	3	

Theudemer filium suum Theodericum à Leone Augusto sibi remitti gratulatur.

Elisæus propheta qui duplici Heliæ spiritu plenus, multis in vita claruit virtutibus, & mortuus mortuum hominem supra corpus suum casu iactatum solo corporis sui attactu resuscitauit, & multò tempore in Samaria, vbi sepultus est, multis claruerat miraculis, vt præteream cætera, etiam dæmones ibi frementes. variarum ferarum vocibus ab inuasis fugarentur corporibus, Alexandriam transfertur.

Elisæi corpus Alexand. transfertur.

465	8	23	7	19	36	9	4	4	I

Seuero mortuo, Antemius imperat annis 4.

Theodericus adolescens annorum 18. transito Danubio super Sarmatas irruit, & regem eorum Barbach perimit, & cum bellicis manubiis victor ad patrem rediit.

467	9	24	8	20	37	10	5	5	

Seruandus tyrannidem meditans ab Antemio perimitur.

Vtherpẽdagron rex Britonum diuturna infirmitate vexatur, & principes Saxonum Octa & Cosa, quos tenebat in vinculis, cum custodibus carceris fugerũt in Germaniam, commouerũntque innumerabilem armatorum manum, & reuersi sunt insulam vastaturi. Rex autem infirmitate decubans, ducem belli posuerat generum suum, sed ignauia ciuium atque superbia plurimum quidem eis nocebat, hostibus autem maiorem audaciam atque fortitudinem ministrabat. Cumque dubia inter eos alternaret victoria, vt rex hostes sua pugna deterreret, K se deferri ad prælium iussit, qui positus in vehiculo & ad bellum delatus, suos quidem animauit, sed hostibus risum fecit, quòd semimortuus homo ad pugnam veniisset. Congressu inito Britones victoriam obtinuerunt, Saxonúmque duces Octam & Cosam interfecerũt. Tunc rex hilaris effectus tanquam sanitatem recepisset, erexit se, & ait: Vocabant me semimortuum Ambrones isti, sed malo semimortuus eos superasse, quàm incolumis superari. Præstantius est enim mori cum honore, quàm cum pudore viuere.

Saxones irridentes superantur à Britannis.

467	10	25	9	21	38	11	6	6	

Simplicius Romanæ ecclesiæ 45. præsidet. Hic damnauit Petrum Alexandrinum episcopum Eutychianæ hæresis accusatum.

Simplicius Papa.

Romanus tyrannidem meditans ab Antemio perimitur.

Genserícus

	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.	Anni domini.
A	Genſericus rex Italiam aggreſſus nauali bello à Romanis vincitur.								
	11	26	10	22	39	12	7	7	468

Antemio & genero ſuo Ricimere Patricio Romæ contendentibus de Imperio, interim Olibrio ad imperandum à Leone Auguſto tranſmiſſo, Recimer Antemium perimit.

Litanias Mamertus inſtituit.

Mamertus epiſcopus Viennenſis claruit, qui letanias ante aſcenſionem Domini inſtituit, hac de cauſa quòd terræmotus in vrbe Vienna eccleſias domóſque euertebat, & feritas luporum aliarúmque ſyluaticarum beſtiarum toto anno per vrbem vagantium homines deuorabat, adhuc palatium regis die ſancto paſchæ cœleſti igne conſumptum, ad cladem multum terroris addebat: qui litaniarum ritus, à Viennenſe eccleſia in omnes Galliarum eccleſias decurrit.

B	12	27	11	23	40	13	8	8	469

Olibrio imperij ſui menſe 7. mortuo, Lucerius imperat.

Egidius cum Francos opprimeret grauius iuſto perpendens Vvidiomarus Francos pœnitere ſuper electo Hilderico, reuocat eum, clam miſſo diuiſi aurei ſigno, egitque vt electo Egidio ille reſtitueretur in regno.

Baſina vxor Baſini regis Thuringorum relicto viro ſuo ad Hildericum venit, quam ille vxorem ducit, & ex ea Chlodoueum genuit.

Theodorico Vviſigothorum rege à fratribus ſuis iugulato, Eoricus regnauit annis 19.

	13	26	12	24	41	1	9	9	470

Nepos Patricius Lucerio expulſo, & epiſcopo Salonis eo ordinato, imperium arripuit.

Eoricus. Riothimus.

Eoricus rex Vviſigothorum Gallias occupare niſus, Riothimum regem Britonum ad defenſionem Galliarum Romanis auxilio venientem, bello contriuit. Quis autem fuerit Riothimus iſte hiſtoria Britonum minimè dicit, quæ regum ſuorum nomina & geſta per ordinem pãdit. Nam ſi fidem narrationi illius hiſtoriæ præbeamus, huic loco inſerendi actus Arturi celeberrimi regis, qui poſt patrem ſuum Vtherpendagron regnum Britanniæ adeptus eſt. Sed quia in aliis hiſtoriis nullam de eo mentionem inuenimus, & hæc ipſa Britonum hiſtoria ſupputationem annorum, quibus Arturus & multi alij regnauerunt, vel apertè nõ dicit, vel omnino tacet: nec dubia pro veris affirmamus, nec hiſtoricã narrationem, quæ nuper de Britannico in Latinum tranſlata eſt, lectori ſubtrahimus. Multa enim inter hiſtoricos variare conſidero, diuerſitatem non ſolùm in annis, ſed etiam in geſtis atque nominibus perſonarum, vt quod iſte fecerit, alius feciſſe vel dixiſſe aſſeratur, & quod hoc anno euenerit, in alio anno eueniſſe dicatur, & res geſta quæ hoc modo ab vno hiſtorico deſcribitur, ab alio multùm diſſona ratione narretur.

Arturus.

Mortuo igitur Vtherpendragon rege, ſublimatus eſt in regno filius eius Arturus, cuius mirabiles actus etiam linguæ perſonant populorum, licet plura eſſe fabuloſa videantur, qui multa probitate pollens cunctis ſe amabilem exhibebat, quia cùm virtute animi, etiam mira liberalitate affluebat. Porrò aduerſus Saxones, Scotos & Pictos vario conflictu decertans, tandem concluſit eos quodam in ſaltu, ſed illi arboribus pro munimento contra Britonum tela vtebantur. Quod vidẽs Arturus iuſſit arbores per multa loca incidi, & in circuitu nemoris poni, vt liberos exitus nõ habentes, fame ibi deficerent. Vnde cogẽre neceſſitate ad hoc cõpulſi ſunt, vt licentiã peterent redeundi in patriam, ſua omnia relicturi, & tributa cum obſidibus reddituri. Sed in reditu poſiti pactionem ruperunt, & retroactis velis Inſulam depopulari cœperunt. Arturus verò congregato exercitu proceſſit contra hoſtes, in prælium accinctus, gladio nomine Caleburno, & auream galeam ſimulachro draconis inſculptam capiti ſupponens, clypeúmque, in quo imago ſanctæ Dei genitricis erat impicta, humeris imponens, lanceam quoque, quæ Ron vocabatur, aſſumens. Cúmq; pugna valida vtrinque fieret, Arturus imperu facto in hoſtes occidit ex eis ſolo Caliburno gladio 470. viros, cęteros autem in fugam conuertit, principibus eorum proſtratis.

Caleburnus Arturi gladius.

E	14	29	13	25	42	2	10	10	471

Eoricus Burgũdiones victos ſibi ſubegit, Auernis etiam Arelatum & Maſſiliam Galliarum vrbes, inuaſit, ad occupandas prouincias Romanorum animatus conſilio Genſerici: qui verſutè agebat, vt orientem Oſtrogothi, occidentem Vviſigothi vaſtarent, vt occupatis aliis Imperatoribus, ipſe in Africa regnaret ſecurus.

Remigius fit Remorum epiſcopus.

D. Marci corpus Venetias deportatur.

Sarracenis Ægyptum incurſantibus hoc tempore, negociatores Venetiæ corpus ſancti Marci Euangeliſtæ ab Alexandria tranſtulerunt Venetiam.

	15	30	14	26	43	3	11	11	472

His diebus ſanctus Perpetuus Turonenſis epiſcopus, cernens ad ſepulchrum ſancti Mar-

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domi.	Roman.	perſar.	Francor.	Britann.	Vuandal.	Vuiſigoth.	Oſtrogoth.	Hunnor.	F

Perpetuus B. Martino baſiliam ſacrauit.

tini fieri miracula multa, fecit magnam Baſilicam fabricari iuxta cellulam, in qua corpus ipſius quieſcebat, cámque in eius nomine dedicans, tranſtulit in illam ſanctum corpus ipſius, præmonente pariter & adiuuante quodam veneranda canitie formoſo, qui nec prius viſus fuerat, nec poſtea comparuit.

Theodericus.

Oreſtes Patritius nepotem regno expulit.

Theudemer rex Oſtrogothorũ moritur, & Theodericus filius eius regno ſubſtituitur.

Rex Arturus Scotos & Pictos obſidet & fame affligit, ſed epiſcopis cùm clero & reliquiis ſanctorum miſericordiam poſcentibus veniam donat. Deindè ciuitates ſibi ſubditas viſitans, eccleſias à paganis deſtructas renouat, præſules ſtatuit, ac religioſos cœtus virorũ ac mulierum exornat, proceres quoque ſuis honoribus reſtituit.

473	16	31	15	27	44	4	1	12	G

Odeacer.

Oreſtes Auguſtulum filium ſuum regnare conſtituit, & fœdus cùm Genſerico rege facit: interim Odeacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit, qui per Noreiam iter faciens, beati Seuerini, cuius nomen tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura ſibi didicit.

Odeacer Oreſte victo, apud Papiam obſeſſo, capto & occiſo, Italiam ſubdit iuri proprio.

Leone Imperatore mortuo, Zenon imperat annis 19.

Arturus parata claſſe Hiberniam petit, illato bello regem captum deditioni cogit, & ſubiugata Hibernia, Iſlandiam Inſulam debellatis habitatoribus ſuo dominio ſubiicit, quo audito rex Godlandiæ & rex Orcadum vltrò venerunt, & Arturo ſpontaneam deditionem fecerunt.

474	1	32	16	28	45	5	2	13	H

Zenon.

Auguſtulus Imperium deponit, quòd Odeacer arripiens 14. annis nullo inquietante obtinuit.

Zenon Imperator Theodericum regem Oſtrogothorum conſulem ordinarium facit, quæ poſt imperialem dignitatem prima eſt dignitas, & equeſtrem ſtatuam auream ante regiam illi collocat.

475	2	33	17	29	46	6	3	14

Franci Gallias occupant

Franci poſt Vvandalos & Alanos poſt Gothos & Hunnos inceſſunt Gallias, non tãtùm vt eas habeant direptioni, ſed vt ſibi ſint perpetuæ habitationi, qui capta Colonia Agrippina fugato de bello duce Egidio, multos Romanorum occidunt.

476	3	34	18	30	47	7	4	15

Acephali.

Franci Treuerim ciuitatem ſuper Moſellam capiunt.

Hæreſis Acephalorum exorta eſt, impugnãtium tria capitula ſynodi Chalcedonẽſis, ſine nomine authoris, ob quod Acephali, id eſt ſine capite, vocati ſunt.

477	4	35	19	31	48	8	5	16	I

Honoricus.

Genſericus rex Vvandalorum ſucceſſione regnandi inter filios ſuos ordinata, vt fratri morienti frater ſuperſtes ſine controuerſia filiorum ſuccederet, moritur, cui ſuccedens Honoricus filius eius, regnauit annis octo.

478	5	36	20	32	1	9	6	17

Eugenius Chartaginenſis epiſcopus, & omnis clerus eius, contra Arthianam hæreſim Vvandalorum fortiter pro Chriſto agonizant.

479	6	37	21	33	2	10	7	18

Odoacer rex Italiæ Pheletum regem Rugorum bello oppreſſum extinguit.

Huic Pheleto & vxori eius Giſæ ſanctus Seuerinus hæc ventura prædixerat, quia eos à malis compeſcere non poterat.

In Africa rex Vvãdalorum Honoricus multos orthodoxos diuerſi ordinis, diuerſæ ætatis vſque ad quatuor millia nongentos, ſeptuaginta ſex in exilium truſos diuerſis in locis, diuerſis temporibus, diuerſis pœnis, ad mortem excruciauit. K

Exterminatis Rugis Longobardi Rugilam, id eſt Rugorum patriam, inuadunt, quibus tũc temporis quintus rex Gudeoch principabatur. quia ergo Longobardorum mentionem fecimus, quorum tempora propter ignoratam hiſtoricæ narrationis diſtinctionem nondum attigimus, iam nunc narrationem eorum ordiamur, & paulatim ad plenam & diſtinctam eorum hiſtoriam aſcendere nitamur.

Longobardorum regei.

Horum, vt diximus, poſt Ibor & Agion primus fuit rex Agelmundus, ſecundus Lamiſſio ſic dictus, quòd à lama, id eſt voragine fuit extractus. Nam mater eius ſeptem vno partu enixa, cùm eos in piſcinã proiecíſſet, & rex Agelmũdus iter faciens eos haſta reuolueret, is haſtã

eius

A	Romani	Persar.	Francor.	Britann.	Vuandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunn.	Anni domini.

eius firmiter tenuit, & ab eo nutritus, eò virtutis processit, vt in regno ei succederet, & necem eius in Bulgaros vltus sit. Lethu tertius, Hildeoch quartus, Gudeoch quintus fuit. Ex quo ergo in Rugilam profecti sunt vsque ad annos 40. talis fuit rerum gestarum eorum cõsequentia. Sub Gudeoch & filio eius Classone sexto rege, in Rugilã habitauere: sub Tattone septimo rege in cãpis Affeld habitauere, vbi tertio anno Rhodulpho Herulorum regè à Tattone perempto, & regno Herulorum destructo, Longobardorum potentia creuit. Tattonem Vvaccho perimit, & ipse octauus regnauit, filiúmque suum Vvaltharith successorem regni reliquit. *Vvaccho.*

7	38	22	1	34	3	11	8	19	480

Audouachrius dux Saxonum nauali hostico Andegauis populatur.

Carthagine liberatus abbas cum fratribus sex à rege Honorico carcere, catenis, igni, &
B vectibus martyrizantur.

Persis imperat Euades annis 41. *Euades.*

8	1	23	2	35	4	12	9	20	481

Egidius dux in Galliis moritur, Siagrius filius eius substituitur.

Audouachrius Andegauis & alias vrbes sibi subigens, obsides accipit.

Hildericus rex & Audouachrius confœderati, Alemannos sibi subiugant.

Hildericus rex Andegauis incendit, & Paulum comitem vrbis perimit.

Famis tempore in Burgundia, senator Eclicius quatuor millia pauperes sustentans, cœlestis promissionis vocem audiuit. *Eclicius 4000. pauperum pauit.*

9	2	24	3	36	5	13	10	21	482

Felix Romanæ ecclesiæ 46. præsidet. Hic Achatium episcopum Constantinopolitanum damnauit, assentientem Petro Alexandrino damnato.

C Arturus rex Norguegiam & Daciam suæ ditioni subegit, deindè transiit ad Galliam. Porrò historia illius dicit hoc factum fuisse sub Leone Imperatore, & quẽdam Follonem tribunum Galliarum cum Arturo singulare certamen habuisse, hoc pacto, vt cui victoria proueniret, ipse alterius regnũ obtineret, victóque illo Follone cæterisque ducibus Galliarum subactis, Parisiis curiam Arturum tenuisse, statúmque regni pace & lege confirmasse, virisque nobilibus prouinciarum dignitates legasse, & ita post nouem annos in Britanniam redüsse. *Arturus duello Gallias acquirit.*

10	3	25	4	37	6	14	11	22	483

In Africa Honorius rex Vvandalorum in ecclesiam Dei grauius solitò efferatus, omnes Africæ episcopos quasi ad synodum conuocat, & fugatis & exiliatis 444. episcopis catholicis, ecclesias clausit, aut Arrianis dedit, plebémque variis suppliciis affligit. Lætum verò episcopum incendio concremauit. Eugenium quoque Carthaginis episcopum cùm clericis suis plusquam quingentis cruciatos multis modis exiliauit. *Honorii Vvand. regis persecutio.*

D	11	4	26	5	38	7	15	12	23	484

Hilderico rege mortuo, Clodoueus filius eius regnat annis triginta. Hic duxit vxorem Clotildem filiam Chilperici regis Burgundionum, quem Gundobaldus rex eius frater peremerat, vxorémq; eius, matrem scilicet Clotildis, ligato ad collũ eius saxo, aquis immerserat. *Clodoueus.*

12	5	1	6	39	8	16	13	24	485

Honoricus rex Vvandalorum iudicio Dei percussus, scatens vermibus mirabiliter expirauit, post quem Gunthamundus annis nouem regnat. *Gũthamundus.*

13	6	2	7	40	1	17	14	25	486

Clarent in Galliis Remigius Remensis, & Patricius frater eius Suessonensis episcopus, & Vedastus post Atrebatensis episcopus, in Africa Fulgentius episcopus Rupẽsis, in Italia Germanus Capuanus, & Epiphanius Ticinensis. *Patritius. Vedastus. Fulgentius.*

E	14	7	3	8	41	2	18	15	26	487

Gelasius Romanæ ecclesiæ 47. præsidet. Hic Manichæos Romæ inuentos in exilium deportari fecit, & codices eorum incendit. Hic tractatus & hymnos composuit: hic inter cætera sacramentorum præfationes & orationes cauto & limato sermone fecit. *Gelasius hymnos composuit.*

Zenon Imperator regnum Italiæ donat Theodorico Ostrogothorum regi. Hic Theodoricus Trapsilam Gepidarum regem & Busam Bulgarorum regem bello victos extinguit.

Gunthamundus rex ab exilio reuocat Eugenium episcopum.

15	8	4	9	42	3	19	16	27	488

Theodericus cum iam sedecim annis Ostrogothorum regnum tenuisset, à Mesia

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Roman.	Persar.	Francor.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.	F

egressus Italiam petiit,& Odoacem Italiæ regem bis sibi congressum bis in fugam vertit, & Papiæ inclusum obsedit triennio.

Michaelis crypta in Gargano reperitur.

Hoc tempore facta est inuentio cryptæ sancti Michaëlis archangeli in mõte Gargano,vnde & eius memoria singulis annis celebri festiuitate in ecclesiis Dei recolitur.

Alaricus.

Eorico Vvisigothorum rege mortuo, regnat post eum filius eius Alaricus viginti annis.

16	9	5	10	43	4	1	17	28

489 Barnabas Apostolus,qui apud Salaminam Cypri à Barieu mago & à Iudæis pro Christo igne crematus est,corpus suum quod à Ioanne Marco consobrino suo in crypta occultatum adhuc latebat,reuelatione sua inueniri fecit,cum quo etiam enangeliũ Matthæi,ipsius Matthæi manibus Hebraicè scriptum,quod erat simul reconditum,inuenitur,quod euangelium ipse Barnabas ex doctrina Apostolorum secum semper ferre solebat,& vbicunque inueniebat infirmos, ponebat illud super illos,& tam fide Barnabæ quàm merito Matthæi omnes sanabantur. G

Euangelij tacta sanantur infirmi.

Clodoueus rex Francorum Suessionis Siagrio duci Romanorum congreditur, Siagrius Tolosam ad Alaricũ fugit,à quo Chlodoueo reposcenti remissus occiditur. Clodoueus verò quicquid Galliarum sub iure erat Romanorum ad ius Francorum transfert.

17	10	6	11	44	5	2	18	29

490 Auitus Viẽnensis episcopus claruit,qui Gallias ab Arrhiana hæresi defendit. Hic metricè de conditione mundi libros composuit.

Auitus.

Solennis Carnotensis episcopus claret,qui in prædicando Francis Christum non segniter instituit.

Idacius Lemicæ Hispaniarum vrbis episcopus, Chronica sua à primo Theodosij consulatu inchoata hucusque perduxit. H

Gennadius episcopus librum suum de illustibus viris hucusque perduxit.

Pisces Arithmetici.

In Mineo Hispaniæ fluuio pisces capti sunt,in quorum squamis videbatur inscripta æra præsentis anni.

18	11	7	12	45	6	3	19	30

491 Anastasius Romanæ ecclesiæ 48. præsidet. Huic Achatium damnatum reuocare volenti,multi Romanorum non communicabant.

Anastasius papa.

Hoc loco quidam ponunt initium regni Anglorum,sed in hac re multum dissonant ecclesiæ, cum secundum præfatum libellum de regibus Britonum adhuc regnaret , Arturus totius Britanniæ monarchiam tenens vsque ad Dominicæ incarnationis annum 542.quando vltimum ei bellum fuit contra Modredum nepotem suũ,vbi & letaliter vulneratus fuisse dicitur. I

Elli et celim.

Britanni non valentes amplius virtutem ferre Anglorum,vt victi concessere in ius & nomen eorum. Et primus de genere Anglorum,Elli,& secũdus , Celim,alter alteri mortuo succedendo,regnauerunt apud eos per annos 70.

Sanctus Patritius secundus Hyberniæ archiepiscopus,anno ætatis suæ 122. in Christo quieuit.

Theodericus.

Odoacer à Theoderico in fide susceptus,ab eo perimitur,& Theodericus Italia potitur, & deposito priuato induitur regali schemate,& regnat in Italia annis 32.

19	12	8	13	1	7	4	1	31

492 Gunthamundus rex in Africa ecclesias catholicorũ à patruo suo Hunerico vel auo Genserico clausas,aperuit,& omnes Dei sacerdotes petente Eugenio Carthaginensi episcopo ab exilio reuocauit. K

Achatius episcopus Constantinopolitanus,diuino nutu percutitur.

Anastasius, Symmachus PP.

Zenone Imperatore mortuo,Anastasius imperat annis 25.vel(vt quidam volunt)27.

1	13	9	14	2	8	5	2	32

493 Symmachus Romanæ ecclesiæ 49. præsidet , ordinato contra eum per contentionem Laurentio: quæ res graue dissidium ecclesiæ diu vsque ad ipsa protraxit homicidia , donec tandem hanc altercationem compressi Theoderici regis , quamuis Arrhiani potentia , hoc æquitatis iudicio obtinente, vt Symmachus Papa esset , quia prior ordinatus fuerat,eique pars maxima faueret. Pro cuius dissensionis culpa animam Paschalij diaconi, qui pertinacius Laurentio fauerat , alias magnæ sanctitatis vir Germanus Capuanus episcopus , inuenit in thermis in igne purgatorio positam. Hic Symmachus consti-

Roman.	perſar.	Francor.	Britann.	Vuandal.	Vuiſigoth.	Oſtrogoth.	Hunnor.	Anni domini.

A constituit omni die dominico vel natalitio martyrum, Gloria in excelſis Deo admiſſas cantari, quem Hymnum Theleforus ſeptimus à Petro Papa nocte tantùm natalis Domini admiſſas à ſe in ipſa nocte inſtitutas cantari inſtituit, & in eo ad angelorum verba, quæ ſequuntur adiecit. *Symmachus. Gloria inexcelſis cani inſtituit Theleforus ad miſſas natiuitatis.*

2	14	10	15	3	9	6	3	33	494

Gunthamundo Vuãdalorum rege defuncto, Thraſamundus frater eius regnauit poſt eum annis 26. *Thraſamundus.*

3	15	11	16	4	1	7	4	34	495

Clodoueus Thuringiam ſibi ſubiugat.

Theodericus rex omnes vicinarum gentium reges & principes aut amicitia aut affini-
B tate ſibi conciliat, & pacificè agens, in locis celeberrimis regalia habitacula ædificat.

Florebant hoc tempore Launomarus Cartonenſis, fundator cœnobij Curbionenſis, & Maximus Aurelianenſis, fundator cœnobij Miriacenſis, cuius diſcipuli fuerunt Carilefus & Auitus abbates.

4	16	12	17	5	2	8	5	35	496

Clodoueus rex regnum Francorum vſque Sequanam dilatauit.

Aliqui Romanorum ſubornatis falſis teſtibus incriminãtes Symmachum Papam latẽter Laurentium in papatum ſubintroduxerunt, pro quo ſchiſmate dirimendo rex Theodericus epiſcopum Petrum contra Canones viſitatorem ſedis Apoſtolicæ inſtituit.

5	17	13	18	6	3	9	6	36	497

Clodoueus regnum Francorum vſque Ligerim amplificat.

Symmachus Papa in conſilio 115. epiſcoporum ſe purgat de obiecto crimine, & damna-
C tis Petro & Laurentio, ipſe quidem ſedi ſuæ reſtituitur, contentio autem vſque ad cædes & homicidia intra & extra eccleſiam diu protrahitur. *Symmachus pp. calumniatur.*

6	18	14	19	7	4	10	7	37	498

Clodoueus rex Caſtrum Meledunum capit.

Thraſamũdus rex Vvandalorum in Africa clauſis catholicorum eccleſiis, ducentos viginti epiſcopos exiliauit, erga quos Symmachus Papa manum ſuæ liberalitatis exercuit beneuolè.

Hac perſecutione Fulgentius epiſcopus, ſanctitate, ſapientia, & ſcientia, ſtilo & facundia præclarus, multa ab Arrhianis pro vera fide perpeſſus, diutino in Sardiniam exilio maceratur. *Fulgentius exulat.*

Clotildis regina orthodoxa Clodoueum regem à gẽtilitatis errore auocare conabatur, ſed fruſtrà conari videbatur.

D 7	19	15	20	8	5	11	8	38	499

Clodoueus rex Alemannis bello congreditur, ibique laborante exercitu voto ſuſcipiẽdi Chriſtianiſmi ſe obligare cogitur, ſicque perempto Alemannorum rege, & Alemannia ſub tributo redacta, baptizatus à ſancto Remigio Remorum epiſcopo, exemplo & edicto ſuo perduxit ad fidem Chriſti populum Francorum.

8	20	16	21	9	6	12	9	39	500

Collatis à Clodoueo rege multis prædiis eccleſiæ Remenſi, Remigius multa eorum parte data eccleſiæ Laudunenſi ſedem epiſcopatus ibi eſſe conſtituit: primúmque illic epiſcopum Genebaudum conſtituit, & eundem in fornicationem cum ſua quondam vxore prolapſum, ſed ſeptennali pœnitentia purgatum, & de reclusione diuino iuſſu eductum, ſedi ſuæ reſtituit. *Laudunenſis epiſcopatus erigitur.*

9	21	17	22	10	7	13	10	40	501

E Clodoueus rex Gundebaudo regi Burgundionum congreſſus, eo victo Burgundiam redegit ſub tributo.

10	22	18	23	11	8	14	11	41	502

Symmachus Patritius rempublicam illuſtrat, & cum eo gener eius Boetius vir cõſularis, conſpicuus in vtraque lingua, eruditione omnium liberalium artium, quas penè omnes à Græco in Latinum tranſtulit & expoſuit. *Boetius.*

11	23	19	24	12	9	15	12	42	503

In Africa Olympus quidam dum in balneis ſanctam trinitatem blaſphemaret, ignito iaculo cœlitus veniente, viſibiliter combuſtus eſt. *Trinitati illudens fulminatur.*

12	24	20	25	13	10	16	13	43	504

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini. | Roman. | Persar. | Francor. | Britann. | Vuandal. | Vvisigoth. | Ostrogoth. | Hunn. | F

Constantinopoli dum Deuterus Arrhianus episcopus Barbam quendam baptizaret,& malè distinguens trinitatem,diceret:Baptizo te,Barba,in nomine patris per filium in spiritu sancto,aqua disparuit.

505 | 13 | 25 | 21 | 26 | 14 | 11 | 17 | 14 | 44 |

Alamindarus rex Frãcorum ab Orthodoxis baptizatus,cùm eum vellent Eutychiani seducere,refellit eos hac fabulosa inductione,dicens quòd literas accepit,Michaëlem archangelum mortuum esse:illisque respondentibus,hoc impossibile esse,quòd Angeli sint impassibilis naturæ,quomodo ergo,inquit,secũdum vos nudus crucifixus est Christus: nisi duarum naturarum esset,quandoquidem nec Angelus mortuus est?

506 | 14 | 26 | 22 | 27 | 15 | 12 | 18 | 15 | 45 |

Clodoueus & Alaricus reges confœderantur. G

Quintianus. Quintianus Rutenensis episcopus,& Maxentius Pictauiensis abbas clarent in Gallia.

507 | 15 | 27 | 23 | 28 | 16 | 13 | 19 | 16 | 46 |

Vitalianus instinctu populi insurgit in Imperatorẽ Anastasium,propter Eutychianã hæresim,Deo & hominibus exosam.

508 | 16 | 28 | 24 | 29 | 17 | 14 | 20 | 17 | 47 |

Hormisda clerum composuit. Hormisda Romanæ ecclesiæ 50.præsidet.Hic clerum composuit,&psalmis erudiuit.Hic respectu apostolicæ humanitatis Græcos cõuictu hæreticorum maculatos absoluit per suos nuntios.

Alaricus rex Clodoueo regi insidias molitus,fœdus violat.

509 | 17 | 29 | 25 | 30 | 18 | 51 | 21 | 18 | 48 |

Clodoueus equũ B. Martino donauit. Clodoueus rex signis diuini auxilij, animatus ad bellandum,Turonis quippè transiens equum suum sancto Martino misit,quem centum solidis redemptum recipere non potuit. Missis aliis centum solidis,recepit credens illum bonum esse in auxilio, qui tam charus erat in negotio.Insuper acceptovictoriæ præsagio à clericis cãtantibus: Præcinxisti me virtute,ad bellum Alarico Vvisigothorum regi congreditur,eóque perempto,quicquid Galliarũ Vvisigothi possidebant,ad partes Francorum transtulit,& inuadens Tolosam sedem regni Gothorum vsque ad Pyrenæos montes,regnum Francorum dilatauit.Fertur autem muros Ecclesinę vrbis ante faciem eius corruisse. H

Amalaricus filius Alarici fugiens in Hispaniam,regnat ibi annis 16.

Sigismundus mortuo patre suo Gundebaudo regnat in Burgundia.

Gibrianus. Gibrianus Scotus cum fratribus & sororibus in Galliam peregrinatus, vrbem Remẽsem vita & morte sua illustrat.

Faustus. Faustus,sancti Benedicti discipulus,& ab eo cum Mauro in Gallias hoc anno transmissus, scribit in vita illius Mauri,sanctum Benedictum claruisse temporibus Iustini senioris,& Hilderici Vvandalorum regis,addens quòd eo tempore rex Theodericus Symmachum Patritium & Ioannem Papam occiderit.Scribit quoque eundem Benedictum hoc eodem anno quo Maurus ad Gallias tendebat,obiisse 12.Calendas Aprilis,hora diei quasi tertia, quòd eo anno in sabbatho paschæ prouenieńs,primum pascha fuisse demonstrat, se quoque dicit in Gallias veniisse tempore regis Theodeberti nepotis Clodouei regis:quia ergò ille scripsit quę viderat,quomodo hoc consequentiæ historiarum conueniat,qui valet aduertat: qui aduerterit,exponat. I

Benedicti obitus.

510 | 18 | 30 | 26 | 31 | 19 | 16 | 1 | 19 | 49 |

Anastasium Imp.munera. Clodoueus rex ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu &coronam auream cum gemmis,& tunicam blacteam accepit,& ex ea die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò rex misit Romã sancto Petro coronam auream cum gemmis,quæ regnum appellari solet.

511 | 19 | 31 | 27 | 32 | 20 | 17 | 2 | 20 | 50 | K

Theodericus rex Italiæ Ibba comite suo contra Francos misso,30. millia occidit eorum, in vindictam necis Alarici generis sui.

512 | 20 | 32 | 28 | 33 | 21 | 18 | 3 | 21 | 51 |

Synodus Aurelianą. Prima synodus à Francis iussu Clodouei regis Aurelianis habita est, in qua decernuntur multa ecclesiæ vtilia.

Genouefa virgo Parisiensis octogenaria transiit ad Dominum.

513 | 21 | 33 | 29 | 34 | 22 | 19 | 4 | 22 | 52 |

Sanctus Arnulphus sancti Remigij baptismo filius in Gallia claret, qui post multos in prædicando Christum agones martyrizatur in sylua Parisiorum Aquilina, & à Scariberga coniuge

A	Romanor.	Persar.	Francor.	Longobard.	Britann.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Hunnor.	Anni domini.
	22	34	30	35	23	20	5	23	53	514

coniuge quondam sua tumulatus est.

Clodoueus rex regno Francorum per omnes Gallias dilatato, & legitimè & pacificè cõfirmato, moritur & sepelitur Parisiis in basilica sancti Petri Apostoli, quam ipse & regina Clotildis ædificauerant. *Clodouei obitus.*

Lotharius verò filius eius compartito regno cum fratribus suis Theoderico, Clodomire & Hildeberto, regnauit annis 50. Sororem eius Clotildem Amalaricus rex Vvisigothorum duxit vxorem. *Lotharius.*

23	35	1	36	24	21	6	24	54	515

Rex Burgundiæ Sigismundus, qui monasterium Agaunensium construxerat, filium suum Sigericum perimit, malo nouercæ illius vsus consilio, qui competenti pœnitentiæ se adiacens, & martyribus Agaunensibus se totum deuouẽs, quòd dignus fuerit venia, testatur crebra post mortem eius per eum multis concessa sanitatum gratia, & per eum febricitantibus indulta curatio. B

Hoc tempore in Alexandria multi vtriusque sexus arrepti à dæmone, repentè quasi canes latrabant. *Dæmoniaci latrant.*

24	36	2	37	25	22	7	25	55	516

Theodericus rex frater Lotharij Clochilã cũ rege Danorum Gallias vastantem perimit.

25	37	3	38	26	23	8	26	56	517

Anastasius Imperator fulmine à Deo percussus, interiit, post quem Iustinus senior annis 10. regnauit. *Anast. Imp. fulmine interiit. Iustinus.*

Boëtius annitente sibi Symmacho cum authoritatem Romani senatus contra Theodericum regem Italiæ tueri nititur, ab ipso exiliatur, ibique librum de consolatione philosophiæ edidit. C

1	38	4	39	27	24	9	27	57	518

Theodericus rex frater Lotharij, ab Ermenfrido rege Thuringorum ad perimendũ fratrẽ illius Baldericum pactione medietatis regni illius inuitatus, Baldericum regem perimit.

Virgo Dei Brigida obiit in Scotia. *Brigida.*

2	39	5	40	28	25	10	28	58	519

Ioannes Papa Romanæ ecclesiæ 51. præsidet. *Ioannes Papa.*

Vvatheone Lõgobardorum rege defuncto, filius eius Vvaltharith regnauit annis septẽ. *Vvaltharith*

3	40	6	1	29	26	11	29	59	520

Clodomeris frater Lotharij regis & fratres eius instinctu Clotildis matris suæ insurgunt in Sigismundum & Godemarum filios Gundebaudi regis ad vindicandam necem auię suæ & aui sui Chilperici regis: in congressu Sigismundus capitur, Godemarus fuga elabitur. D

Trasamundus rex Vvandalorum Hildericum filium suum ex Eudoxia filia Valentini Imperatoris à Genserico captiuata, astringit sacramento ne catholicis in regno suo consuleret, qui patre mortuo antequam regnum susciperet, omnes catholicos ab exiliis iussit reuocari, & episcopis ecclesias reformari. Sicque suscepto regno regnauit annis octo euolutis 74. annis. Ex quo Genericus auus eius statum ecclesiæ in Africa prophanauit.

Bello orto inter Romanos & Persas Chuades rex Persarum Zeliobem regem Hunnorum veniẽtem cum 20. millibus auxiliari sibi, contra Romanos immisso exercitu occidit, & totum penè eius exercitum deleuit, suspectum eum habens quòd vtrinque munera acceperit, & à se contra Romanos, & à Romanis contra se.

Abhinc regnum Hunnorum annotare cessabo, quia omnes gentis illius reges Kaganos vocatos lego, & nullam distinguendi proprietatem inuenio.

E *Regnum Hunnorum finitur.*

4	41	7	2	30	1	12	30		521

Chuade Persarum rege mortuo, Kabades post eum regnauit annis 16. *Kabades.*

Clodomiris rex Sigismundo rege cũ vxore & filiis perempto, iterum congressus cũ fratre Godemaro, perimitur ab eo.

Boëtius longo exilio fatigatus, à Theoderico Gothorum rege Italiæ perimitur.

5	1	8	3	31	2	13	31		522

Vt scribit Faustus, hac ætate, scilicet tempore Iustini senioris & Hilderici Vvandalorum regis, reuera floruit sanctus Benedictus. Sed nec de vita nec de morte eius procedit ratio secundum Dionysij cyclum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanor.	Persar.	Francor.	Longobardor.	Anglorum.	Vvandal.	Vuisigoth.	Ostrogoth.

Zatus.

Zatus rex Lazorum Constantinopoli baptizatur,& à Iustino Imperatore susceptus muneratur.

Symmachus ex consule à Theodorico rege Italiæ perimitur.

523	6	2	9	4	32	3	14	32

Felix Papa.

Felix Romanæ ecclesiæ 52.præsidet. Hic Gregorij Papæ atauus fuit.

Iustinus Arrhianos vbique exterminari edicit, ad quod edictum deducendum Ioannes Papa à rege Italiæ Theoderico Arrhiano & Arrhianorum defensore Constantinopolim missus ante portam vrbis cæcum illuminauit, & compos petitionis ad Theodericum reuersus, Rauennæ ab eo in carcere excruciatus fame defecit, cui successit prædictus Felix. Post dies autem nonaginta Theodericus subitò defunctus, à quondam sancto eremita visus est nudus & discalceatus, à Ioanne Papa & Symmacho Patritio in olla Vulcani esse detrusus. G

Theodericus trahitur ad ollas Vulcani.

Athalaricus.

Athalaricus Theoderici ex filia nepos, in regno Italiæ & Ostrogothorum succedens, regnat annis 8.

524	7	3	10	5	33	4	15	1

Theodoricus rex reposcens ab Ermenfrido rege pactum cum fratre Lothario, insurgit in eũ, eóque post nimiam stragem suorum de bello fugato & non multò post mortuo, totam Thuringiam sibi subdunt. Captiuatam inter alios Radegundem filiam Bertharij regis olim à fratre Ermenfrido perempti, Lotharius rex suo sociauit matrimonio.

525	8	4	11	6	34	5	16	2

Almaricus rex Vvisigothorum cùm vxorem suam Clotildem tractaret indignè, eo quòd Arrhianæ sectæ secum inseruire nollet, perimitur in Hispania à fratre Clotildis Childeberto. H

Theuda.

Theuda regnat post eum annis 17.

526	9	5	12	7	35	6	1	3

Lotharius cum fratre Childeberto Augustidunum Burgundiæ vrbem obsidens, cunctam fugato Godemaro Burgundiam occupat.

Acephali.

Acephalorum hæresis abdicatur, qui dicunt Paulum Apostolum in epistolis præcepisse fœminas diaconas debere fieri, quia eas commemorat post diaconos, & dicuntur Acephali sine capite, quia author huius erroris nescitur.

Manichæi occidantur.

Kabades rex Persarum dolens filium suum Pharsuasan in Manichæorũ sectam inductum, omnibus Manichæis quasi à se munerandis, tractis in vnum, immisso exercitu occidit multa millia eorum.

Inter Thurisindum regem Gepidarum & Audohin regem Longobardorum conserto prælio, Albuinus filius Audohin Thurisindum filium Thurisindi extinguit, & victoria Longobardis cedit. Thurisindus præponens fidem iræ & dolori, eidem Albuino postea ad se sub fide venienti dedit arma filii sui Thurisindi ab eo perempti. Vvaltarith Longobardorum rege mortuo, Audohin regnat annis 17. I

Audohin.

527	10	6	13	1	36	7	2	4

Bonifacius Papa.

Bonifacius Papa Romanæ Ecclesiæ 53.præsidet.

Iustinus Iustiniano suo ex sorore nepote in regno substituto moritur. Hic Iustinianus imperat annis 38.

Iustinianus. Cassiodorus. Arator. Priscianus.

Hic Persas ab irruptionibus in partes Romanorum per Bilisarium repressit.

Audohin Longobardos in Pannoniam duxit, in qua habitauerunt annis 42.

528	1	7	14	2	37	8	3	5

Cassiodorus senator, post Monachus, Arator Poeta, Priscianus Grammaticus, Victor Capuanus Episcopus, qui cyclos Paschales scribens Victorij errores redarguit. K

Gregorius Lingonensis, Nicetius Treuerensis, Domitianus Tungrensis florent.

Gilemer.

Gilemer perimens Hildericum regem annis quinque regnat post cum super Vvandalos, qui tantæ crudelitatis fuit, vt nec parentibus parceret.

Reliquiæ B. Antonij.

529	2	8	15	3	38	1	4	6

Corpus Antonij Monachi diuina reuelatione inuentum, & Alexandriam est delatum.

Benedictus.

Sanctus Benedictus cùm de loco, cui Sublacus vocabulum erat, ad montem Cassinum transmigraret, ad omne biuium duo ei Angeli occurrebant, viam qua ire deberet præmonstrantes. Huius admirabilem vitam virtutibus plenã sanctus Papa Gregorius scribit in libro Dialogorum tertio, vbi etiam testatur cum non aliter vixisse quàm docuit.

Ioannes

Romanor.	Persar.	Francor.	Longobard.	Anglorum.	Vvandal.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	Anni domini.
3	9	16	4	39	2	5	7	

A

530

Ioannes Romanæ ecclesiæ 54. præsidet. *Ioannes papa.*

Franci extorquent de manu Athalarici quicquid Galliarum auus eius Theodericus rex Italiæ tenuerat.

In Africa quidam orthodoxi Episcopi linguis sibi excisis radicitus à Vvandalis, postmodum clarè loquendo multis miraculo fuere, quod miraculum vnus eorum auxit, qui in elationem versus, statim priuatus diuino dono obmutuit. *Martyres elingues loquuntur.*

4	10	17	5	40	3	6	8	

531

Athalarico rege Italiæ & Ostrogothorum mortuo, Amalsiunda mater eius Theodatum Theodorici patris sui ex sorore nepotem, ascisit secum in regnum. *Theodatus.*

Clodoaldus filius Clodomiris regis fratribus suis impiè à patruo suo Lothario olim ex-

B tinctis, mundanam nobilitatem transferens ad nobilitatem diuinæ seruitutis in clericale gradu præeminet exemplo sanctitatis.

Sanctus Vedastus primus Atrebatensis Episcopus ordinatur à sancto Remigio.

5	11	18	6	41	4	7	1	

532

Hoc anno expletus est à Christi natiuitate magnus annus annorum quingentorum triginta duorum. Ab hoc etiam anno Dionysius abbas orditur cyclum suum cyclorum quinq; decennouenalium. Et quia secundus annus operis huius concordare debet in ratione computus primo anno natiuitatis Christi, debet tricesimus quintus cyclus Dionysij concordare in ratione computus tricesimo tertio anno natiuitatis Christi: scilicet vt 14. luna Aprilis occurrat 9. Kalen. Aprilis in quinta feria, passio Christi octauo Kalen. Aprilis in sexta feria, resurrectio sexto Kalendis Aprilis in Dominica die, sed quia non ita occurrit, sed luna 14. Aprilis occurrit eo anno 12. Kalẽdis Aprilis in prima feria: Dominica verò dies Paschæ in quin-

C to Kalendis Aprilis, ideo improbatur, quia repugnat Euangelicæ veritati. *Magnus annus.*

Iustinianus Imperator libros legum Romanorũ abbreuiauit in vno volumine, quod Iustinianum vocatur.

6	12	19	7	42	5	8	2	

533

Agapitus Romanæ Ecclesiæ 55. præsidet. *Agapitus papa.*

Theodatus rex reginam Amalsiundam Imperatoriæ tutelæ cõmissam exiliat, eaque non multò post in balneo strangulata immissu Theodati, solus super Ostrogothos anno vno regnat. Qui sciens pro hoc se iram Imperatoris incurrisse, Agapitum Papam Constantinopolim misit pro impetranda huius facti impunitate. Agapitus inueniens ibi Anthemium Cõstantinopolitanum Episcopum Eutychianæ esse hæresis, excõmunicato eo & exiliato, Menam fecit ibi substitui: Agapitus ibi moritur, Romámque refertur. *Amalsiunda strangulatur.*

Iustinianus Imperator Constantinopoli Ecclesiam sanctæ Sophiæ incomparabili ope-

D re ædificat. *Sophiæ templum.*

Bilisarius Patritius à Iustiniano Imperatore ex iussu dei ad Africam liberandam de manu Vvandalorum missus, noctu cum plaustris rusticorum vrbem introeuntibus ingressus, Carthaginẽ cepit, pecunias infinitas recepit: Gilimerem ex fuga ad deditionem reductum Imperatori Constantinopolim duxit. Sic regnum Vvandalorum destructum est: sic tandem illa Vvandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est. *Bilisarius.*

Regnum Vvandalorum finitur.

7	13	20	8	43	9	1	

534

Syluerius 56. Romanæ Ecclesiæ, à Theodato substituitur.

Bilisarius contra Theodatum mittitur: Theodatus à Gothis extinguitur. Vvitigis in regno substituitur. Bilisarius Neapolim exterminat, Romam fugientibus Gothis intrat. Vvi- *Theodatus.*

E tigis Romam obsidet, fames Italiam vrget. Vvitigis capitur, & Imperatori dirigitur.

Syluerius quia Anthemium reuocare noluit, exiliatus defecit. *Syluerius.*

Eldepadus ab Ostrogothis rex ordinatus regnat anno vno. *Eldepadus.*

Theodoricus abbas discipulus sancti Remigij & Theodulphus abbas discipulus ipsius Theoderici in Francia clarent.

8	14	21	9	44	10	1	

535

Vigilius Papa Romanæ ecclesiæ 57. præsidet. *Vigilius papa.*

In Galliis clarent fratres vterini, vno & eodem die nati & pontifices cõsecrati, Medardus ad titulum Nouiomensem, Gildardus ad Rothomagensem, & vno die absoluti à seculo, & assumpti à Christo. *Medardi & Gildardi sors vna.*

Germanus quoque Parisiensis. Porrò sanctus Medardus sedem Episcopalem quæ prius

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigoth.	Ostrogoth.	F

erat Liermandus, propter eiusdem subuersionem transtulit Nouiomum. Ipse etiam post decessum sancti Eleutherij Tornacensis Episcopi regendam suscepit Tornacensem ecclesiam, & post eum successores eius annis multis vsque ad tempus Eugenij Papæ tertij & domni Simonis Episcopi, qui obiit anno domini 1148.

In Italia clarent Episcopi, Sabinus Canusinus, Cassius Narniensis, Fulgentius Vtricolēsis, Cerbonius Populonij.

Eldepado mortuo Erarius regnat anno vno.

536	9	15	22	10	45	11	1

Erarius.

Erario perempto, Totila, qui & Balduilla, super Ostrogothos regnat annis decem, qui mox Italiam inuadit, & a sancto Benedicto Cassinensi futura sibi audit. Multa, inquit, mala facis, multa mala feciſti, iam aliquando ab iniquitate compescere. Et quidem mare transiturus es, Romam ingressurus, nouem annis regnabis, decimo morieris. Hoc anno quidem G dicunt eundem sanctum Benedictum obiisse, & Maurum discipulum eius in Galliam venisse.

Benedicti ad Totilam vaticinia.

537	10	16	23	11	46	12	1

Totila.

Theodericus rex frater Lotharii obiit, Theodebertus filius eius ei succedit.

Hoc tempore in vna vrbium Ciliciæ quidam Theophilos vicedominus tam prudenter & vtiliter secundas partes Ecclesiasticæ dispensationis sub Episcopo agebat, vt mortuo Episcopo omniū ore dignus Episcopatu esse acclamaretur. Qui contentus vicedominatu alium ordinari maluit Episcopum, à quo à vicedominatu iniustè admotus ad tantam impatiētiam est delapsus, vt conducto sibi Hebræo quodam Mago per eum opem ad dignitatem suam recuperandam expeteret à principe dæmoniorū, & ab eo iussus abnegare Christum filiū Dei, eiúsque matrem Mariam, cum omni Christianismi proposito, & ipsam abnegationem scripto firmare, & scriptam signare, & signatam sibi tradere, eius se seruitio addixit. Qui in cra- H stinum recuperato vicedamnatus honore non multo post ad se reuersus per dies 40. omni pœnitendi modo se affligens, primò piam Dei matrem Mariam sibi reconciliauit, eáque sibi apparente abrenuncians Diabolo, Christúmque verum Dei filium, verúmque Deum & hominem, ex Maria virgine natum, & omne Christianismi propositum confitens, per eā etiam Christi filii eius gratiam recepit, & ad indicium indultæ sibi veniæ rursum ei dormienti apparens Christi mater, etiam scriptum abrenunciationis quod signatum Diabolo dederat, reposuit super eius. Quo Theophilus recepto, in crastinum, Dominica scilicet die, coram Episcopo & omni Ecclesia pandens ordinem rei, omnes ad stuporem & laudem Dei & genitricis suæ Mariæ commouit, & in eodem loco, quo sibi pia Christi mater apparuit, perstans, ibidem post triduum mortuus & sepultus est.

Dæmonum ope quærit ambitiosus honores.

538	11	1	24	12	47	13	2

Apud Persas regnat Cosdroë annis 37. I

Cosdroë fines Romanorum incursat.

Cosdroe.

In Campania Italiæ Benedictum iuniorem sanctitate clarum rex Totila pro Christo persequens, cùm eum cum cella sua comburere voluisset, nec valuisset, in clibanum ardentē eum proiecit. Qui inde die altero illęsus, etiam vestibus illæsis, exiuit.

Benedictus in clibanum conijcitur.

539	12	2	25	13	48	14	3

Iustinianus Imperator duos Bulgarorum reges Thraciam depopulantes occidit, cum multis milibus Bulgarorum.

540	13	3	26	14	49	15	4

Cosdroë Antiochiam capit.

Childebertus rex cum fratruele Theodeberto in fratrem Lotharium insurgit, sed matre eorum satis agente Clotilde apud Deum, ne inter fratres fieret ciuile bellum, horrenda tempestate coerciti cum super Lotharium ne signum quidem apparuerit horroris huiuscemodi, K reddunt se fraternæ paci.

541	14	4	27	15	50	16	5

Cosdroë iam quartò Romanos infestantem, Belisarius compellit redire inefficacem.

In diuersis Galliarum locis diuersa signa visa sunt. Cometes apparuit die sancto Paschæ. Cœlum ardere visum est, verus sanguis ex nube defluxit in vestimētis hominum. Domus cuiusdam ab intus sanguine respersa apparuit, & secutæ variæ clades & malæ valetudines cum pustulis & vesicis, populos afflixerunt.

Prodigia.

542	15	5	28	16	51	17	6

Constantinopoli mortalitate magna insurgente, statuta est solennitas purificationis beatæ

purificationis festum.

A | Rom. imperij. | Persarum. | Francorum. | Longobardorum. | Anglorum. | Vuisigoth. | Ostrogoth. | Anni domini.

beatæ Mariæ, quæ Græcè Ypabanti, id est, obuiatio dicitur, eo quod die illo Symeon obuiauerit oblato in templum Domino, & ita mortalitas illa cessauit.

Bilisarius ad Africam remissus, Guntharith super reliquias Vvandalorum regnantē cum suis extinguit.

Lotharius & Childebertus fratres, obsessa in Hispaniis Cæsaraugusta, ciuibus Deum adorantibus, & circumlata Vincentij martyris tunica, accepta ab eis pro munere ipsius martyris stola, redeunt, acquisita Hispaniæ parte maxima.

Maurus in Gallia claret, sancti Benedicti discipulus. *Maurus.*

Vsque ad hoc tempus historia Britonum perducit narrationem suam de rege Arturo.

Refert enim eum post celeberrimam illam curiam in vrbe legionum habitā, in qua omnes reges insularum occidentalium & duces Galliarum fuerūt, maximum duxisse exercitum in fines Burgundiæ aduersus Lucium principem Hispaniarum, sub Leone Imperatore reipu
B blicæ procuratorem, & in eundo quendam immensum Gigantem singulari pugna deuicisse. Deindè vtrarumque partium legiones in pago Lingonensi ad præliandum conuenisse. Postea narrat quòd Arturus iuga Alpium transcendere & Romam inuadere voluerit. Sed interim audiens Modredum nepotem suum diadema Britanniæ per tyrannidem corripuisse, Britanniam remeauerit, atque in vltimo prælio quod cum illo habuit, post neces ferè omnium ducum, ipse letaliter vulneratus fuerit, & in insulam quandam ad sanandum deportatus relicto regni successore cognato suo Constantino. Ipse verò Arturus iuxta Merlini vaticinium, dubium habet exitum, quia vtrum viuat an mortuus fuerit, nemini certum esse æstimatur. Porrò hæc omnia, vt supradiximus, nullum fidei authorem videntur habere, si cū cæteris historiis conferantur. *Arturi mors dubia.*

Theuda Vvisigothorum rege à suis perempto, Theudegisilus regnat post eum annis duobus. *Theudegisilus.*

C | 16 | 6 | 29 | 17 | 52 | 1 | 7 | 543

Vigilius Papa, quia secundum suam promissionem noluit Anthemium reuocare, Constantinopolim mittitur ignominiosè.

Totila rex Ostrogothorum capta Roma habitauit aliquandiu cum Romanis, quasi pater cum filiis, mansuefactus, vt creditur, sancti Benedicti monitis.

Audohin mortuo, Albuinus filius eius regnauit super Longobardos in Pannonia annis 25. *Albuinus.*

| 17 | 7 | 30 | 1 | 53 | 2 | 8 | 544

Herculanus Perusinus Episcopus à Totila rege secto capite martyrizatur, post mortem verò corpori caput eius vnitum inuenitur. *Herculani caput abscissum coaluit.*

Totila Siciliam inuadit, Narses verò eunuchus Romanorum Patritius ordinatur, & contra Totilam destinatur.

D Theudegisilo inter conuiuandum à suis perempto, Agilan regnat super Vvisigothos annis nouem. *Agilan.*

| 18 | 8 | 31 | 2 | 54 | 1 | 9 | 545

Narses Albuino regi Longobardorum confœderatur.

Obiit sanctus Remigius Remorum episcopus.

| 19 | 9 | 32 | 3 | 55 | 2 | 10 | 546

Vigilius Papa exiliatur. Narses Patritius auxiliantibus sibi Longobardis Totilam regem perimit.

Ostrogothorum gente vsque ad internecionem deleta, regnum Ostrogothorum penitus destruitur. Ita illud regnum Gothorum, quod, vt ait Iordanis, per annos circiter duo millia quadringentos durauerat, defecit in Ostrogothis, sed Vvisigothis in Hispania regnantibus,
E incolume remansit.

Theias tamen regnum Ostrogothorum resuscitare nisus, regnat annis duobus. *Theias.*

| 20 | 10 | 33 | 4 | 56 | 3 | 1 | 547

Conserto prælio inter Chunimundum regem Gepidarum & Albuinum regem Longobardorum, corruerunt vtrinque 60. millia eorum: vbi Albuinus Chunimundum peremit, & ex testa capitis eius poculum sibi ad bibendum fecit, filiámque eius captiuam, vxorem sibi accepit.

Hunnis verò terras Gepidarum inuadentibus, destructum est regnum Gepidarum penitus. *Gepidarum regnum.*

| 21 | 11 | 34 | 5 | 57 | 4 | 2 | 548

Universidad de Deusto Biblioteca

F

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vuisigoth.	Ostrogoth.

Theodebertus rex per se & per ducem suum Bucellinum Italiam belli vario euentu inquietare non desistit,& ab Italia & à Sicilia aut spolia aut tributa accepit.

Theias. Theias rex à Narsete perimitur,& cum eo Gothorum reliquiæ extirpantur.

Ostrogothorum regnum finit.

549	22	12	35	6	58	5

Narses. NArses Patritius Sindual regem Britonum ex amico sibi rebellem bello victum & captum suspendit, sed de hoc rege historia Britonum nihil refert,nisi fortè eadem persona diuerso nomine nuncupatur,& ibi taceat quod hic habetur.Post Constantinum quippè qui Arturo successit,regnasse dicitur Aurelius Cunanus,& post eum Vvortiporius.

G

Agericus Virdunensis Episcopus claret.

550	23	13	36	7	59	6

Theodebertus rex obiit,cui Theobaldus filius eius succedit.

Sambucus racemos produxit. Arboris quæ dicitur Sambucus,flores, grana,& fructus,in flores grana & fructus vitis transformantur.

551	24	14	37	8	60	7

Synodus 5. vniuersal. Quinta synodus vniuersalis Constantinopoli celebratur,in qua Epistola quæ ibi dicitur erroris plena,reprobatur,&Theodorus personam mediatoris Dei & hominũ in duabus substantiis separans,ad impietatis perfidiam cecidisse conuincitur.

Hucusque Iordanis Episcopus historiam contexuit.

H

552	25	15	38	9	61	8

Pelagius papa. Pelagius Romanæ ecclesiæ 58.præsidet. Hic insimulatus de morte *Vigilij* Papæ tenens sancta Euangelia & crucem,iureiurando publicè satisfecit.

Eucharistia illæsum reddit ignib. Hoc tempore in oriente puer quidam Iudæorum filius,cum à coæuis suis Christianorum filiis ad hoc adductus fuisset vt in Ecclesia sanctæ matris Domini nostri IESV Christi corpus & sanguinem Christi perciperet,propter hoc à patre suo proiectus in fornacem ardẽtem, illæsus inde à Christianis extractus est,asserens quòd mulier quæ in ecclesia puerum tenens depicta erat,pallio suo flammas ignis à se euentilasset.

553	26	16	39	10	62	9

Athanagildus. Agilan cum insolenter in suos ageret,Athanagildus auxiliantibus sibi Romanis, eo perempto,regnauit annis 22.

I

554	27	17	40	11	63	1

Clotildis regina moritur.

Hyems solito grauior. Hyems,niue & glacie ita exasperatur, vt volucres & feræ indomitæ manu capi possent.

555	28	18	41	12	64	2

Bucellinus & Amingus duces Francorum,à Narsete perimuntur.

Quasi species lanceæ in cœlo apparuit à septentrione in occidentem.

556	29	19	42	13	65	3

Theodebaldus rex obiit.

Lotharius rex Francorum rebellantes contra se Saxones & auxiliantes eis Turingos graui pugna & excidio perdomuit.

Medardi obitus. Obiit sanctus Medardus Nouiomensis & Tornacensis,in cuius transitu cœlum apertum est,& diuina ante eum micuerunt luminaria spatio duarum horarum.Cuius corpus rex Lotharius transferri fecit ad vrbem Suessionensem,promittens quòd super eum decentissimam Basilicam ædificaret,& inibi religiosorum virorum conuentum statueret. Quod opus ipse quidem cœpit,sed filius eius Sigibertus adimpleuit.

K

557	30	20	43	14	66	4

Radegundis. Radegundis regina vxor quondam Lotharij regis,mutata veste claret sanctitatis nobilitate.

558	31	21	44	15	67	5

Gregorius filius Gordiani senatoris Romæ adolescit,qui sex monasteriis in Sicilia fundatis,

Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigoth.	Anni domini.

A tis, & septimo Romæ in domo sua, ex prætore vrbano factus Monachus, sapientia & scientia, doctrina & sanctitate claruit.

Terræmotus terribilis nimis per decem dies factus est. *Terræmotus.*

32	22	45	16	68	6	559

Childebertho rege mortuo, Monarchia regni Francorum cedit fratri eius Lothario.

33	23	46	17	69	7	560

Hoc tempore Iudæus quidam imaginem saluatoris de Ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & eam clam ad domum suam deferens cùm eam vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns, præ stupore eam abscondit, quam Christiani requirentes & per vestigia sanguinis inuenientes, eã sanguinolentã receperunt, Iudæũ verò lapidauerunt. *Imaginis passæ post an. 765.*

B Miserabilis in Italia mortalitatis pestilentia.

34	24	47	18	70	8	561

Hoc tempore in Scotia Brendanus claruit: qui fortunatas insulas septemnali nauigatione perquirens, multa miraculo digna vidit, à quo Machutes, qui & Maclouus regulariter educatus, & ipsius nauigationis socius in Britannia sanctitate & miraculis claruit, qui à Britannis exacerbatus eorum maledictis transiuit ad Gallias, & sub Leuntio Saxonũ Episcopo multo tempore virtutibus claruit. Britannos verò propter suã maledictionẽ variis cladibus ad dictos data rursum benedictione absoluit & sanauit. *Brendanus.*

Anglorum in Britannia Edilbertus tertius regnat annis quinquagintaquinque.

Super Britones autem post Vvortiporiũ regnauit in Algo, qui iuxta historiam eorum sex insularum comprouincialium Monarchiam bellãdo conquisiuit. Post quem regnauit Catthericus, in cuius tempore dispersi sunt Britones, & regni diadema perdiderunt multis annis. 562 *Edilbertus.*

C

35	25	48	19	1	9

Constantinopoli quidam Imperatorem extinguere moliti, extinguuntur: cuius criminis Bilisarius quoque accusatus, ab imperatore absoluitur.

In Gallia mons super Rhodanum fluuium multis diebus dans mugitum, tandem ab alio monte sibi vicino discissus, cum Ecclesiis & domibus, hominibus & bestiis, in Rhodanum præcipitatus est. *Montes concurrunt.*

36	26	49	20	2	10	563

Lotharius rex Chramnum filium suum diu contra se rebellantem, & multa mala in regno suo facientem, in Britannia persequutus, ei eiúsque auxiliario duci Britonum Chonobro bello occurrit, & Chonobrum quidem peremit: Chramnum verò captum, igni cum vxore & filiabus consumi fecit. *Chramnus.*

37	27	50	21	3	11	564

D Ioannes Romanæ Ecclesiæ 59. præsidet. *Ioannes papa.*

Lothario rege Francorum mortuo, Chilpericus filius eius compartito regno cum fratribus suis Heriberto, Guntrãno, & Sigiberto, regnat annis 23. Et ipse quidem Chilpericus Suessionis sedem regni habuit, Heribertus Parisios, Guntrannus Aureliã, Sigibertus verò Metas. *Chilpericus.*

38	28	1	22	4	12	565

Iustiniano Imperatore mortuo, Iustinus iunior imperat annis 12.

Multa signa in sole & luna apparuerunt.

1	29	2	23	5	13	566

Narses depositur.

Narses Patritius accusatione Romanorum Patritiatu degradatus, & quia eunuchus erat exprobrante sibi Sophia Augusta vt iret in Gynæcium, diuidere pensa cum puellis, respõdens talem se eidem orditurum telam, qualem ipsa dum viueret deponere non posset, inuitat Lon-

E gobardos ad possidendam Italiam.

Sanctus Columbanus presbyter veniens de Scotia, clarus habetur in Britannia. *columbanus.*

Samson Dolensis Archiepiscopus, consanguineus sancti Maclouii, & successor Samsonis Maglorius, qui de transmarina Britannia ad cismarinam transierant Britanniam, clarent sanctitate & doctrina. *Samson dolẽsis.*

2	30	3	24	6	14	567

Sigibertus rex Hunnos partes Francorum depopulantes in Thuringia bello deuincit.

Chilpericus frater eius interim terminos incursat, & Remos vrbem occupat.

Hastæ igneæ in cœlo visæ sunt, portendentes irruptionem Longobardorum in Italiam. Basolus abbas & Sindulphus presbyter & reclusus, in Francia clarent. *Basolus & Sindulphus.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigothorum.	F
	3	31	4	25	7	15	

Albuinus.

568 Albuinus rex Saxonibus aliisque gentibus sibi ascitis, & Pannonia ex condicto commendata amicis Longobardorum Hunnis, ad Italiam contendit cum omnibus Longobardorum familiis, ibique regnat sex annis.

Sigibertus rex desertas Saxonum terras peruadit, eásque Sueuis ad habitandum tradit. Hanc mali nouitatem noua in cœlo signa multo ante tempore portenderant.

569	4	32	5	1	8	16

Sigibertus rex fratri suo Chilperico repugnat, & Sueßionis sedē regni eius occupat. Theodebertū filium eius ibi captum exiliat, ipsum Chilpericum prælio victum fugat, & terminos suos ab eius insolentia liberat. Ipse vxorem ducit Brumam filiam Athanagildi regis Vvisigothorum, quæ & Brunichildis dicta est. G

570	5	33	6	2	9	17

Vedasti obitus.

Sanctus Vedastus obiit.

Armenij credunt.

Italia à Lōgobardis nullo subsistēte peruasa atteritur, insuper fama & pestilētia cōsumitur. Armenij fidem Christi suscipiunt.

	6	34	7	3	10	18

Amandus.

571 Sanctus Amandus nascitur.

Hunni iterum Sigiberto congressi, & magicis artibus penè victoriam adepti recedunt, Sigiberto in omni vita sua confœderati.

572	7	35	8	4	11	19

Greg. Turon.

Gregorius Turonensium Episcopus ordinatur, clarus habetur in omnibus.

Longobardi Papia post triennij obsidionem per deditionem accepta, & præter Romam & Rauennam penè tota potiti Italia dominantur ibi cum potentia. H

573	8	36	9	5	12	20

Inter Romanos & Persas pugna commissa, Romanis cedit victoria.

Heribertus rex moritur.

Paschatis celebrandi contentio.

Hispani & Franci de Pascha celebrando dissentiunt, Hispanis 12. Kalendas Aprilis, Francis vero 14. Kalendas Maij Pascha celebrantibus. Sed Francos rectè celebrasse per hoc diuinitus claruit, quòd fontes in Hispania qui in sabbato sancto Paschæ ad baptizandum spōte diuinitus repleri solent, non in Hispanorum, sed in Francorum Pascha repleti sunt.

	9	37	10	6	13	21

Hormisda.

574 Apud Persas Hormisda regnat annis 17.

Albuinus rex Lōgobardorum ab Armigero suo perimitur fraude vxoris suæ: cuius patrem Chunimundum Gepidarum regem ipse olim in bello peremerat, & ex testa capitis eius sibi pateram ad bibendum fecerat, quam cum vno die ei porrigeret, dicens, Bibe cum patre tuo: illa fœmineo furore accensa, illum ab Armigero ipsius in lecto perimi fecit. I

Cleb.

Cleb subrogatus regno Longobardorum regnat annis 2.

575	10	1	11	1	14	22

Benedictus Papa.

Benedictus Romanæ Ecclesiæ 60. præsidet. Ab hoc Gregorius ad prædicandum Anglis abire permissus, sed populo tumultuante retractus, septimus Leuita est ordinatus.

Leuuigildus.

Athanagildo rege Vvisigothorum mortuo, Leuuigildus cum fratre suo Leuua, & post solus, regnat annis 16.

Fortunatus.

Fortunatus poeta veniens ab Italia, claret in Gallia.

	11	2	12	2	15	1

576 Cleb mortuo, Longobardi sub ducibus fuerunt annis 10. Fame Romam vrgente, multi Romanorum se Longobardis dederunt. K

Longob. ducatus.

	12	3	13	1	16	2

Tyberius Rom fame liberat.

577 Iustino Imperatore mortuo, Tyberius regnat annis 6. Hic missa ab Aegypto frumēti copia, Romam liberat ab inedia.

Chilpericus rex Francorum fratrem suum Sigibertum, nimis & per se & per filium suum Theodebertum vrget, plusquam ciuili bello.

578	1	4	14	2	17	3

Sigibertus rex fratri suo Chilperico pugna cōgreditur, ibique Theodebertus filius Chilperici perimitur. Frācis verò pro Chilperico sibi exoso, Sigibertū super se regē leuare volētibus, à duobus pueris à Fredegūde Chilperici vxore immissis, Sigibertus perimitur. Brunichildis

vxor

A

Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Anni domini.

vxor eius cum filio Childeberto vel Childeberti filiis, regnum gubernans propter insolentiam morum adeò intolerabilis erat Francis, vt meritò crederetur Sybillam de ea vaticinatam esse. Veniet (ait) Bruma de partibus Hispaniæ, ante cuius conspectum gentes vel gentium reges peribunt, ipsa verò calcibus equorum dirupta peribit. Quæ quamuis ita esset insolens, tamen Dei Ecclesias honorabat. Plura etiam sanctorum cœnobia fundauit, & ædificia admirandi operis construxit, vt miraculo fuerit tanta ab ea fieri potuisse.

Sanctus Germanus Parisiensis obiit.

Duces Longobardorum vrbes & Ecclesias exterminantes indiscretè, subiugãt sibi quod supererat Italiæ.

2	5	15	3	18	4	579

Tyberius quia liberalis in pauperes fuit, liberalitatem eius Deus iuuit, dũ multos thesau-
B ros ei inuenire fecit.

Chilpericus rex Brunichildem relictam Sigiberti cum filiis exiliat.

Menas solitarius in Italia claret.

3	6	16	4	19	5	580

Hormisda rex Persarum incursans prouincias Romanorum, ignominiosè victus à Romanis proposuit edictum, ne rex Persarum per se vltra exeat ad prælium. *Rex apud Persas bello abstinet.*

Ignis per cœlum discurrere visus est.

4	7	17	5	20	6	581

Pelagius Romanæ Ecclesiæ 61. præsidet. Hic obsidentibus Romam Longobardis, ordinatur absque iussione principis. Hic decreuit quotidianam sacramentorum præfationem ad missas, nouem tantummodo præfationibus secundum antiquum Romanorum ordinem *Pelagius missales præfationes decreuit.*
C esse commutandam, scilicet in natali Domini, in apparitione, in Pascha, in ascensione, in pentecoste, de sancta trinitate, de Apostolis, de sancta cruce, de ieiunio quadragesimali. Ab hoc Gregorius Constantinopolim apocrisarius directus, hortatu Leandri Hispalensis Episcopi libros Moralium in Iob composuit, & ibidem Eutychium Cõstantinopolitanum Episcopum malè de resurrectione dogmatizantem, corpus nostrum in illa resurrectionis gloria impalpabile, ventis aeréque subtilius esse futurum in præsentia Imperatoris Tyberij confutauit, & illo non multo post mortuo, penitus extinxit. *Eutychij hæresis.*

Duces Longobardorũ Gallias aggrediuntur, & vario bellandi genere, nunc Franci, nunc Longobardi, inter se colliduntur.

Hospitius famulus Dei in Gallia claret, qui etiam aduẽtum Longobardorũ prædixerat.

5	8	18	6	21	7	582

Hospitius.

Saxones in Italia à Longobardis recedentes, & terras suas in Germania repetere nitẽtes, gẽtibus à Sigiberto illuc immissis, vsque ad viginti millia eorũ cæsis serò destiterunt à bellis.
D Vvinnochus Brito veniens de Britannia, sanctitate claret in Gallia.

Lupi Burdegalam vrbem ingressi, neminem metuentes, deuorauerunt canes. *Lupi Burdegalæ feruciũt.*

6	9	19	7	22	8	583

Ermiuigildus Leuuigildi regis Vvisigothorum filius, filiam Sigiberti regis in vxorem duxit, per quam ad orthodoxam fidem conuersus, iram patris sui Leuuigildi Arrhiani incomparabiliter incurrit.

Turonis verus de fracto pane sanguis effluxit.

Tyberio Imperatore in amentiam incurrente, & non multo post mortuo, Mauricius imperat annis 21. *Mauricius.*

1	10	20	8	23	9	584

Persæ Armeniam prædiis, incendiis, captiuitate Episcoporum ac populorum perturbãt,
E Ecclesiam tamen 48. martyrum apud Armeniam sub Licinio passorum, nullo modo incendere potuerunt.

Chaianus rex Anarorum, id est Hunnorum, pacem cum Mauricio Imperatore soluit.

2	11	21	9	24	10	585

Mauricius Imperator per prætorem suum contra Persas fortiter agit.

Antiochia diuinitus subuertitur, hoc modo: Quidam ciuis illius adeò eleemosynis & hospitalitati deditus, vt nullo vnquam die sine paupere aut hospite comederet, cum vno die vsque ad vesperam vrbem circuisset, vt pauperem vel hospitem inueniret, offendit virum seniorem in veste alba cum duobus sociis stantem in medio ciuitatis, & inuitans eũ ad hospitium, hoc responsum accepit ab eo: Non poteras ô homo dei cum nostro Symeone hanc vrbem saluare, ne subuerteretur? Et hoc dicto, sudariũ quod in manu tenebat, excussit super vnam *Eleemosynarius videt cladẽ Antiochiæ.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigoth.	F

medietatẽ vrbis, ſtatimq; ipſa medietas cũ habitaculis & habitatoribus ſubuerſa eſt. Et vo-
lens adhuc excutere ſuper aliã medietatẽ vrbis, vix ab illis duobus ſociis ſuis multa prece fle-
xus eſt, vt parceret reſiduæ vrbis medietati. Sícque virum qui hoc aſpiciebat attonitum cõ-
ſolatus, ex ſaluatione domus ſuæ diſceſſit, & vltra non comparuit.

Somnium mirabile.

Guntrannus Francorum rex in venando feſſus, dum in gremio armigeri ſui dormiret iux-
ta riuum aquæ, vidit armiger de ore regis paruum animal exire, cui volenti riuũ tranſire nec
valenti, armiger gladio trans riuum poſito, viam ei eundi & redeundi parauit. Quo iterum
in os eius intrãte, rex experrectus eſt, & ſtupefactus dicit ſe per ſomniũ per pontem ferreum
tranſiſſe, & ſub quodam monte multos theſauros vidiſſe. Vbi cũ perrexiſſet, ſecũdum fidem
ſomnij theſauros magnos inuenit, eóſque acceptos ſanctæ Eccleſiæ vſibus delegauit.

586	3	12	22	10	25	11

Leuuigildus rex Vviſigothorum, filium ſuum Ermiuigildum hoſtili perſequens animo, G
eum damnat exilio. Hoc tempore etiam Miro rex Galliciæ moritur.

Longob. Flauij appellati.

Longobardi Aucthari regem ſibi ſtatuerunt, eúmque ob dignitatem Flauium appellaue-
runt, à quo omnes Longobardorum reges Flauij ſunt appellati.

587	4	13	23	1	26	12

Lotharius.

Chilpericus rex Francorum immiſſu ſuæ vxoris Fredegundis perimitur. Lotharius filius
eius infans quatuor menſium in regno ſublimatus, regnauit annis 44.

588	5	14	1	2	27	13

Childebertus rex à Mauricio Imperatore pro expellendis ab Italia Longobardis, pecu-
niam accepit, ſed id fruſtra fuit, quia nunc confœderatus eis rediit, nunc eis congreſſus in-
ferior eis ceſſit, nunc etſi ſuperior eis fuit, ab expulſione tamen eorum munimen ciuitatum
eum prohibuit. H

589	6	15	2	3	28	14

Leuuigildus rex Vviſigothorum Ermiuigildum filium ſuum quia Arrhianæ communioni
participare noluit, nocte ſanctæ Paſchæ in carcere ſecuri occidit.

Childebertus Lotharij exercitui congreſſus, victus euaſit.

7	16	3	4	29	15

Rex Longobardorũ Aucthari vxorẽ ducit Theudelindã filiã Garibaldi regis Boiariorum.

Pluuiæ graues. Draco piſces ſuffocauit.

Nimiæ pluuiæ inundant, vt omnes dicerent quia aquæ diluuij ſuperinundarent & tan-
ta clades fuit, vt nullus grauiorem à ſeculo fuiſſe meminerit. Magnus etiã draco in modum
validæ trabis, cum innumerabili ſerpentium multitudine per Tyberim in mare deſcendit,
à quibus ſuffocatæ beſtiæ maris & ad littus proiectæ, putredine aerem corruperunt.

590	8	17	4	5	30	16

Hormiſdam regem Perſarum à Perſis excæcatũ, filius eius Coſdroe occidit, & ad Mau- I
ricium Imperatorem confugit, eiúſque virtute Perſas debellans, regnum Perſarum acce-
pit, & annis 38. regnauit.

Inguinaria clades.

Leuuigildo rege Vviſigothorum mortuo, Recharedus filius eius regnat annis 15. In Ita-
lia facto vltra fidem penè diluuio omnium, poſt multam confuſionem rerum ſubſecuta eſt
per cladem inguinariam immedicabilis mortalitas hominum, quæ primùm percuſſit Pa-
pam Pelagium: poſt quem Gregorius ad papatum electus, interim dum Imperatoris aſſen-
ſus expectatur, inſtituit per ſeptiformem letaniam placare iram Dei, & in procedendo octo-
ginta hominibus hac plaga percuſſis, tandem ira quieuit.

Litania.

591	9	1	5	6	31	1

Anima Traiani liberatur ab inferis.

Gregorius Romanæ eccleſiæ 62. præſidet. Hic inter cætera pietatis opera, animam Tra-
iani Romanorum quondam imperatoris, quamuis pagani, à pœnis inferni liberari miſeran-
do & plorando à Deo obtinuit. K

Hic inter multa quæ vtilia eccleſiæ fecit & inſtituit, antiphonarium regulariter centoni-
zauit & vtiliter compilauit. Kyrie eleiſon à clero ad miſſas cantari præcepit, Alleluya ad miſ-
ſas extra quadrageſimã dici fecit. In canone hoſtiæ tria verba ſuperaddidit: Diéſque noſtros
in tua pace diſponas, atque ab externa damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas
grege numerari. Orationẽ quoque Dominicam poſt canonem ſuper hoſtiã cenſuit recitari.

Agilulfus.

592	10	2	6	1	32	2

Aucthari rege Longobardorum mortuo, Longobardi permiſſa Theudelindæ reginæ
optione ſibi virũ & Italię regẽ eligẽdi, prefecerũt ſibi regẽ Agilulfum, qui regnauit annis 25.

In Gallia quidam in ſylua cædens ligna, adeo à muſcis infeſtatus eſt, vt per bienniũ amẽs
fieret.

A	*Romanorum.*	*Persarum.*	*Francorum.*	*Longobard.*	*Anglorum.*	*Vvisigothorum.*	*Anni domini.*	

fieret. Deindè sub religionis habitu exhibebat se pseudoprophetã, deinde magũ, deindè etiã sanitates desuper infirmos faciens, Christum se esse dicebat, & pro Christo se adorari iubebat: nolentes se adorare cum populo, qui ei multus adhærebat, impetebat hostiliter. Qui postea à quodam fideli occisus est, & ita sequaces eius dispersi sunt. *Pseudochristus.*

Recharedus rex Vvisigothorum terminos Romanorum inquietat.

Hoc tempore regnabat in Hibernia Insula Philtanus, & in Scotia regnabat Brendinus, cui frater erat nomine Adelphius, de cuius Adelphij filia, quæ vocata est Gelgehes genuit rex Hyberniæ Philtanus sanctum Fursæum, & fratres eius Foillanum & Vltanum.

Hucusque Gregorius Turonensis historiam Francorum digessit.

	11	3	7	2	33	3	594

Tunica Domini nostri IESV Christi in ciuitate Zaphat, non longè Hierosolyma, con
B fessione Simeonis Iudęi inuẽta, & ab episcopis Gregorio Antiocheno, & Thoma Hierosolymitano, & Ioãne Cõstãtinopolitano, Hierusalẽ in loco vbi crux Christi veneratur, est posita. *Christi tunica.*

Gaugericus Cameracensis episcopus claruit.

	12	4	8	3	34	4	595

Reuharedꝰ rex Vvisigothorũ synodo 62. episcoporũ apud Toletũ cõgregata, ibíq; Arrhiana hæresi abdicata, & anathematizata, se cũ tota Vvisigothorũ gẽte cõfirmat in fide catholica.

Thassilo à Childeberto ordinatus rex Baioariorũ, deuictis Sclauis obtinuit triũphum.

Constantinopoli puer nascitur quadrupes, & alter duos vertices habens, quæ prodigia portendunt aduersa locis, in quibus nascuntur. *Puer quadrupes.*

	13	5	9	4	35	5	596

Agilulphus rex Longobardorum in Romanos insurgit, sed agente Theudelinda regina
C non multo post cum eis fœdus iniit. Huic reginæ Gregorius Papa libros dialogi sui misit.

His diebus irruentes Longobardi in Cassinum montem, diripuerunt omnia quæ in monasterio sancti Benedicti inuenire potuerũt, neminem vero tenere valuerunt, sicut idem famulo suo dominus promiserat, vt si res gentibus traderet, animas seruaret. Monachi autem fugientes Romam, petierunt codicem regulæ à beato Benedicto editum, & pondus panis atque mensuram vini secum deferentes.

Sol à mane vsque ad meridiem minoratus est vsque ad tertiam sui partem. *Solis defectus.*

	14	6	10	5	36	6	597

Gregorius Papa quòd ipse olim facere intenderat, Augustinum cum aliis ad prædicandum destinat in Angliam.

Cũtrãnus rex sãctitate clarus dormit in Christo, regnũ eiꝰ cessit fratrueli eius Childeberto.

	15	7	11	6	37	7	598

D Recharedus rex Vvisigothorum regibus Francorum confœderatur, eique soror Childeberti regis vxor datur.

Sanctus Columbanus abbas & presbyter doctor Scotorum & pictorum obiit, qui posteris suis multa sanctitatis monumenta reliquit, præterquam quòd rustica simplicitate pascha dominico die debere celebrari, neque didicit neque docuit.

Marculfus abbas Baiocensis sanctitate claret in Gallia. *Marculfus.*

	16	8	12	7	38	8	599

Edilbertus rex Anglorum, qui Cantuarij vocantur, prædicante Augustino cum gente sua baptizatur. Porrò gens Anglorum, qui Mercij dicuntur, & gens Nordanimbrorum, qui quòd ad aquilonarem partem Humbri fluminis habitent, ita vocantur, sub regibus Edilfrido & Elle nondum audierant verbum vitæ.

E	17	9	13	8	39	9	600

Sanctus Goar veniens ex Aquitania claret in Gallia. *S. Goar.*

Augustinus ab Etherio Arelatensi episcopo consecratur Anglorum episcopus.

Childebertus rex Frãcorũ moritur, cui Theodebertus & Theodericus filij eius subrogãtur.

	18	10	14	9	40	10	601

Contentio inter Romanam ecclesiam & arrogantiam Ioannis episcopi Constantinopolitani vniuersalis patriarchę nomẽ sibi vsurpãtis sub Pelagio Papa cõcepta, & à Gregorio iam indè non leniter exagitata, non antea quieíscere potuit quàm Ioãnes ipse subita morte obiit.

Hũni cũ Francis fortiter bellãt in Thuringia, Fredegũdis regina moritur, Agilulfus Theoderico cõfœderatur. In Nilo Ægypti flumine visa sunt animalia humanæ formæ, vir scilicet & mulier vsque ad lumbos super aquam extantes, qui ab hominibus per Deum adiurati, à

Universidad de Deusto Biblioteca

	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigothorum.	F

manè vsque ad nonam se videndos præbuerunt.

602	19	11	15	10	41	11

Augustinus episcopus Anglorum habita synodo cum Britonum & Scotorum episcopis, quia sacerdotes & monachos inuenit aduersarios æquitatis, quos voluit habere socios prædicationis, terruit eos vaticinio futuræ super eos calamitatis.

Columbanus Luxonium monast. ædificauit.

Sanctus Columbanus ex Hibernia in Burgundiam venit, ibíque permissu Theoderici regis, cœnobium Luxonium ædificare cœpit.

603	20	12	16	11	42	12

Mauricius Imperator se cum suis à Foca interficiendum diuinitus prædixit, & malorum penitus ea sibi retaliari per se & per seruos Dei instanter exposcit.

Theodericus rex auiam suam Brunichildem ab Austrasij eiectam recepit. G

604	21	13	17	12	43	13

Mauricius occiditur.

Mauricius Imperator cum vxore & filiis à Foca perimitur, & imperat Focas annis 8.

Orientales Angli cũ rege suo Sigiberto, per Mellitum episcopũ cõuertũtur ad Christum.

Per Augustinum archiepiscopum translata est dignitas archiepiscopatus, quæ prius Londini erat, ad Cantuariensem ecclesiam.

605	1	14	18	13	44	14

Gregorius Dialogus obiit.

Cognita morte Mauricij, grassantur per Romanorũ prouincias hinc Persæ & inde Hũni.

Lotharius & Theodericus prælio inter se colliduntur, in quo plusquam 30. millia cæsa referuntur, Theodericus tamen victoria potitur. In hoc prælio angelus Domini euaginatum gladium super populum tenens visus est.

Angelus cum gladio.

606	2	15	19	14	45	15	H

Sabinianus Papa.

Sabinianus Romanæ ecclesiæ 63. præsidet.

Pauperũ imprecatione omnia lapides cunt.

Hoc tempore pauper quidam cùm à nautis eleemosynam peteret, nec acciperet, dicente Nauclero, Desiste eleemosynam petere à nobis, qui nihil præter lapides habemus: cũ subiecisset pauper, Omnia ergò vertantur in lapides: quicquid mãducabile in naui erat, in lapides cõuersum est, colore & forma rerũ earundẽ permanente. Fame Romam aggrauante, Romani Gregorio Papæ iã defuncto derogãtes, quòd thesauros ecclesiæ sua nimia liberalitate dissipasset, cũ nõ adesset persona in quã exardescerẽt, memoriã nominis illius in libris eius dare volebãt, ac per hoc libros Gregorij Papæ Romanis exurere volentibus, obstitit Petrus diaconus, prodẽs se spiritũ sanctũ in colũbæ specie super caput Gregorij tractãtis sedẽtẽ vidisse sæpiᵉ, idq; cõfirmãs iurisiurãdi sacramẽto, mox moriens ex cõdicto fidẽ fecit suo testimonio.

Bethericus.

Post Recharedum apud Vvisigothos regnauit Bethericus annis 7.

607	3	16	20	15	46	1	I

Pauperib. denegans diuinitus luit.

Sabinianus papa, cùm & ipse liberalitati Gregorij prædecessoris sui derogaret, & sub hoc obtentu manum egenis subtraheret, Gregorius cum per visum ter pro culpa tenaciæ & huius derogationis increpatum, quòd non resipiscceret etiam quartò horribiliter increpans, & comminans in capite percussit: quo ille dolore vexatus non multo post mortem obiit, post quem Bonifacius Romanæ ecclesiæ 64. præsidet. Hic obtinuit apud Focam Imperatorem, vt ecclesia Romana caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana scribebat se esse primam omnium ecclesiarum. Hic in consilio 62. episcoporum decreuit sub anathemate, vt nullus viuente episcopo ciuitatis suæ de altero eligẽdo audeat loqui, aut partes sibi facere. Sed tertio die depositionis eius fiat licenter à clero & populo electio sacerdotis.

Roma caput Ecclesiarum.

Theodericus & Theodebertus fratres & reges Vvascones sibi subiugant.

608	4	17	21	16	47	2	K

Corpus sancti Victoris Thebæi apud Solodorum cum sancto Vrso passi inuenitur.

Secundus famulus Dei in Italia claret.

Desiderius Viennensis episcopus à Theoderico exiliatur.

609	5	18	22	17	48	3

Augustinus Anglorum primus episcopus moritur, eique Laurentius substituitur.

Pantheon fit tẽplũ omniũ Sanctorum.

Bonifacius Rom. ecclesiæ 65. præsidet. Hic Pãtheõ Romę à Foca Imp. impetratũ vertit in ecclesiã sanctæ Mariæ, & omniũ martyrũ, & in Cal. Nouẽb. instituit ibi solẽnitatẽ oĩm martyrum, quæ postea crescente religione Christiana, decreta est fieri in honore oĩm sanctorũ.

610	6	19	23	18	49	4

persæ

Romanorum	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigoth.	Anni domin.
7	20	24	19	50	5	611

Persæ Romanorum prouinciis grauiter incubant.

Agilulphus Longobardorum rex Mantuam, Cremonam, & aliqua Italiæ castella capit.

Alexandriæ Ioãnes episcopus claruit, qui ob eximiam in Christum liberalitatem nomen eleemosynarij habere metuit.

Post Cathericum regem, quem rex Africanorum Guermundus expugnauit, & in Vvallias fugere compulit, postquam Britones diuina desolatione dispersi, alij quidem in minorem Britanniam, alij in occidentales Insulæ partes, id est in Gallias, cum ecclesiasticis personis & sanctorum reliquiis secessissent, tandem resumptis viribus leuauerunt super se regem Caduanum, qui cùm in terram regis Edelfridi pugnaturus intraret, & ille ei ad bellum occurreret, vtriusque exercitus consilio pax inter eos facta est.

B	8	21	25	20	51	6	612

Heraclius ad Imperatorem electus, Foca perempto & cremato ignibus regnauit annis 30. *Heraclius.*

Desiderius Viennensis episcopus, consilio Brunichildis à Theoderico rege lapidibus obrutus martyrizatur. *Desiderius.*

	1	22	26	21	52	7	613

Virtus & nomen sancti Ioannis Baptistæ miraculis declaratur apud vrbem Galliæ Mauriennam, de reliquiis corporis ipsius diuinitùs illustrata, hoc modo in ea olim mulier sancto Baptistæ nimis deuota expetebat ab eo donari sibi aliquid de membris eius, & in hac orandi instantia per triennium persistens, cùm alter quiuis iam posset desperare, ipsa spem in Deo ponens iurauit se non manducaturam, donec quod petebat, acciperet, & sic septem diebus ieiunans, septima tandem die desuper altari pollicem miri cãdoris apparêre videns, læta donum Dei accepit, ad quod adorandum tres episcopi venientes, cùm de hoc sancto pignore C partem elicere vellent, tres sanguinis guttas ex eo stillãre in lintheo suppositò stupuerunt, & singuli singulas se meruisse lætati sunt. *Reliquiæ Io. Baptistæ.*

Persæ à Romanorum insecutione non desistunt.

Betherico Vvisigothorum rege mortuo, Sisebodus regnat annis vigintinouem. *Sisebodus.*

	2	23	27	22	53	1	614

Deusdedit Romanæ ecclesiæ 66. præsidet. Hic constituit secundam missam in clero, hic etiam secundum instituta maiorum suorum decreuit vt si qui viri vel mulieres suos ipsi filios quocunque modo de sancto lauacro susciperent, separentur abinuicem, vel si quis vir commatrem suam, vel si qua mulier cõpatrem suum à primo dono spiritussancti, quod est pabulum salis sacrati vsque ad septimum donum spiritussancti id coniugium duxerit, separentur: mulier tamen maritalem dotem recipiat, & post expletum annum alteri, si vult, nubat. *Cõpatres & commatres inuicem non maritantur.*

Sanctus Columbanus à Theoderico rege instinctu Brunichildis auiæ, expellitur Francia, D qui post relicto Gallo discipulo suo in Alemannia cœnobium Bobium construxit in Italia.

Sanctus Amandus Elnonensis per Gallias miraculorũ & prædicationis gratia clarescebat.

Allouinus etiam, qui & Bauo, per eum ex prædone conuersus & Gandaui solitariè reclusus, sanctitatis exemplum erat omnibus.

	3	24	28	23	54	2	615

Edilfredus rex Nordanimbrorũ, regẽ Scotorũ Ean cum omnibus penè suis in bello extinguit. Hæc calamitas Scotis contigit secũdum vaticinium Augustini episcopi, qui interminatus Scotos ab Anglis fore perimẽdos, qui Anglos ad vitam æternam conuerti ægrè ferebant: in monachos quoque Scotorum ira Dei sæuiente, qui cum rege suo ad bellum hoc ex more exeuntes, vt rege armis pugnante ipsi orando pro eo pugnarent, perempti sunt ab Anglis, mille ducenti, tantùm quinquaginta per fugam elapsis.

Clodesindis Metensis claret, quæ iponsum fugiens, velamine capitis misso sibi à Deo per E angelum, se & sua Deo delegauit.

	4	25	29	25	55	3	616

Persæ Syriam incursantes Damascum capiunt.

Edilbertus rex Cantuariorum obiit, post quem Cabaldus filius eius regnat annis 22. Radualdus autem rex orientalium Anglorum Edilberto mortuo illam super Anglos regnandi potentiã quartus accepit, vt sub nutu eius alij Anglorũ reges regnarẽt, Edilfrido quoq; Nordanimbrorũ rege à Radualdo rege perempto, Eduinus Nordanimbrorum regnum susceptt. Refert autem historia Britonũ, quòd Eduinus fuerit filius Edilfridi regis, & coætaneus Caduallonis filij Caduam regis Britonum, & cum eo nutritus in minori Britannia apud regem Salomonem: deindè mortuis parentibus vterque iam adultus redierit, pacémque inter se

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini. | *Romanorum.* | *Persarum.* | *Francorum.* | *Longobard.* | *Anglorum.* | *Vvisigothor.* | F

aliquādiu habuerint: postmodum pro regno discordia inter eos exorta, pugnam inierint, & Eduinus quidem victor Caduallo in minorem Britanniam fugere compulsus fuerit.

Eucharistia. Hūni Longobardos in Italia debellāt, & forū Iulij proditione captū dissipāt. S. Lupus Senonēsis episcopus claret, cui aliquādo eucharistiā cōsecranti gēma à Deo in calice descēdit.

	5	26	30	25	1	4

617 A Persis Palęstina bello premitur, sancta quoque ciuitas capitur, in ea vsq; nonaginta millia virorū perimūtur. Zacharias patriarcha captiuatur, crux ipsa Dominica sancta asportatur. Inter fratres Theodericū & Theodebertū reges instinctu auiæ eorū Brunichildis plusquā ciuile bellū oritur, pugnáque commissa, post inæstimabilem stragem Theodebertus capitur.

Angli redeūt ad idololatr. Adaloaldus. Per Ealdbaldum & filios Sigiberti ad idololatriam Angli reuoluuntur.

Agilulfu Longobardorum rege mortuo, Adaloaldus filius eius regnauit annis 13.

	6	27	31	1	2	5

G

61 1 Bonifacius Rom. ecclesiæ 67. præsidet. Hic decreuit vt null⁹ trahatur violēter de ecclesia. *Ecclesiasticū Asylum.* Hic cōstituit vt monachi in officio sacerdotalis gradus, vtātur potestate ligandi atq; soluēdi.

Theodericus rex Francorum moritur.

Ealdbaldus rex Anglorum idololatriæ renunciat.

Brunichildis discerpitur. Lotharius rex filius Theoderici regis in bello captos occidit, Brunichildem quoq; reginam vno pede & brachio mutilatam ad caudam equæ indomitæ religatam, membratim discerpi fecit, imputans ei, quòd decem reges per eam fuissent extincti, & sic monarchia regni Francorum ad eum rediit.

Ioannes eleemosynarius obiit.

Eleutherius Patritius affectans Romanorum Imperium, Romæ perimitur.

Persæ Ægyptum incursantes, Alexandriam capiunt.

HOC tempore terræmotus maior mense Augusto fuit, & sequuta est clades in populo, per- H
cussio scilicet scabierum, ita vt nullus posset agnoscere mortuum suum.

Terræmotus. Scabies.

619	7	28	32	2	3	6

Persæ Libyam incursantes Carthaginem capiunt.

Lotharius rex tributum 12. milium solidorum, quod Longobardi Francis soluerant, relaxat Longobardis perpetuò sibi confœderatis.

Laurentius secundus Anglorum episcopus obiit.

620	8	29	33	3	4	7

Cosdroe rex Persarum pacem cum Romanis facere nullo modo admittit.

Anastasius Persa ex Mago Christianus & monachus, à Persis captus post verbera, vincula & carceres, post diutinam appensionem per vnam manū, tandem abscisō capite cum aliis 70. martyrizatur.

Fara. Virgo Christi Fara in Francia, cuius sanctitatem imitatus fuerat frater eius Faro, ex Co- I
mite clericus, & ex clerico factus Meldensium episcopus claret.

621	9	30	34	4	5	8

Sigebodus rex Vvisigothorum contra Romanos fortiter agit, prouinciam aliásque ciuitates à Francis exortas, ad Vvisigothorum ius redegit.

622	10	31	35	5	6	9

Honorius pp. Honorius Romanæ ecclesiæ 64. præsidet.

Sanctus Columbanus obiit, discipulus eius Gallus in Alemannia claret.

623	11	32	36	6	7	10

Cosdroe successu elatus in effusione humani sanguinis, & maximè Christianorum, vltra modum grassatur.

Heraclius Imperator Hunnis confœderatur. K

624	12	33	37	7	8	11

Heraclius ad Persas debellandos proficiscens, virilem Dei figuram in manibus accipiēs, quam manus non depinxerat, sed in Iconia verbum quod omnia format atque cōponit, sine pictura formam, velut sine semine partum eduxit, Persidem aggreditur, eámque per sex cōtinuos annos potenter depopulatur.

Eustasius abbas Luxouiensis, & Attila Bobiensis post Columbanum clarent.

Mellitus tertius Anglorum episcopus obiit.

625	13	34	38	8	9	12

Pippinus. Pippinus filius Caroli Magni maior domus regis Lotharij principabatur, Pippino verò in disponenda

Romanorum.	Sarracen.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Visigoth.	Anni domini.

A disponẽda republica comparabatur ſanctus Arnulphus, filius Arnoldi filij Amberti, ex Blitilde filia primi Lotharij regis.

14	35	39	9	10	13	626

Heraclius Imperator Perſas leuibus præliis frequenter fundit.

15	36	40	10	11	14	627

Florebant in Galliis Auſtregiſillus Bituricenſis epiſcopus,& ſub eo Sulpicius, Chunibertus Colonienſis, & Ioannes Tungrenſis. In Hiſpaniis Iſidorus Hiſpalenſis tum ſanctitate tum doctrina clarebat. *Iſidorus Hiſp.*

16	37	41	11	12	15	628

Heraclius Perſas graui bello contriuit, in quo prætorem Perſarum omnéſque penè prin-
B cipes peremit, & Perſidem peruagatus,miranda Perſarum palatia combuſſit & deiecit.

Lotharius rex filium ſuum Dagobertum in regno aſcitum, Pippino & Arnulpho committit ad regnandum Auſtraſiis.

Eduinus rex Nordanimbrorum à Paulino epiſcopo baptizatur,& poſt Radoaldum potẽtius cæteris ſuper Anglos principatur.

17	38	42	12	13½	16	629

Dagobertus iram patris ſui Lotharij regis meritus, quia conſiliarium eius cæſum & detonſum dehoneſtauerat,Pariſios ad eccleſiam ſancti Dionyſij confugit, & quia inde nullomodo extrahi potuit, locum illum ſemper cordi habuit. *Dagobertus.*

Syrohis cum Perſarum principibus contra patrem ſuum Coſdroen inſurrexit, & pace cũ Heraclio Imperatore confirmata, patrẽ ſuũ cũ filiis ipſius peremit,& anno vno regnauit. *Syrohis.*

18	1	43	13	14	17	630

C Heraclitus Perſide deuicta, & pace inter Romanos & Perſas confirmata,rediit cũ gloria.

Syrohi rege mortuo, Adeſir regnauit anno vno. *Adeſir.*

Adaloaldo Longobardorum rege mortuo, Rotharith regnauit poſt eum annis 16. *Rotharith.*

Etpualdus rex qui cum patre ſuo Rodoaldo à fide Chriſti apoſtatauerat, ſuaſu Eduini regis, cum gente ſua idololatriæ abrenunciat.

Dagobertus rex Saxonibus bello concurrit, cui pater Lotharius rex accurrens auxilio, interfecto Berthoaldo duce Saxonum,victoriam obtinuit,& peruagans omnem Saxoniam, nullum omnino Saxonum menſuram gladij ſui excedentem dimiſit viuentem.

Hoc tempore Arabum ſiue Sarracenorum princeps erat Muhanmad, qui pſeudopropheta ex orphano & inope per hæreſis ſuæ præſtigia ad regnum euectus eſt. Hic de progenie Hiſmaelis ortus, cum eſſet pauper & orphanus ad quandam cognatam ſuam prædiuitem nomine Chadigam, primò vt mercenarius, deinde vt ſponſus ſe coniungens, per eam ditatus eſt. Quæ cùm ægrè ferret epilentico, id eſt caduco illum morbo vexari, ille dicebat *Mahumeth graſſatur.*
D hoc non eſſe morbum,ſed viſionem archãgeli Gabrielis,ſe interim videre,& quia aſpectum eius ferre non poſſet, mente defecta cadere. Hic communicabat Chriſtianis & Iudæis, ex eorum ſcripturis ſuam pſeudoprophetiã in aliquibus cõfirmans. Hic dicebat,quia hi qui inimicum occidunt,vel qui ab inimico occiduntur, paradiſum ingrediantur: paradiſum verò eſſe carnalis cibi & potus,ibíque eſſe fluuium vini, lactis & mellis, & mixturam fœminarum non præſentium, ſed aliarum multo tempore futuram & affluentem voluptatem, & multa huiuſmodi. Hic eſt Muhanmad, cui gentiles adhuc cultum deitatis exhibent. Hic in regno Sarracenorum quatuor prætores ſtatuit, qui Amiræi vocabantur, *ipſe* verò Ammiras dicebatur, vel Protoſymbulus.

Obiit ſanctus Bauo.

19	1	44	1	15	18	631

E Heraclius Imperator deuicta Perſide Zachariam patriarcham cum captiuorum populo Hieruſalem reducit, & ſanctam crucem Domini reportans, cum regio ſchemate ornatus portam vellet intrare, per quam IESVS ad crucem ſubeundam exiuit, porta diuinitus clauſa eſt, eíque rurſum admonitu angeli humiliato & diſcalciato, porta vltrò aperta eſt, & ita cruce celata, celebriatem exaltationis eius annuatim dedicauit.

Apud Perſas Hormiſda regnat anno vno ſub Sarracenis. *Hormiſda.*

Lothario mediano Francorum rege mortuo, Dagobertus filius eius regnat annis XIIII. *Dagobertus.*

20	1	1	2	16	19	632

Sarraceni qui hactenus fuerant ſub Perſarum regno, eos bello victos verſutè ſub ſuo redigunt dominio.

Abhinc pro rege Perſarum titulandum eſt regnum Sarracenorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigothorum.	

Terræmotus. Terræmotus factus est per triginta dies, apparuit in cœlo signum in modum gladij, portendens imminentem Sarracenorum principatum.

Adunallo rex Britonum reuersus de minori Britannia cum multitudine militum, commisit prælium cum Peanda rege Merciorum, eúmque deuictum cepit, & suæ ditioni subdidit, subditúmque duxit ad bellandum contra Eduinum regem Nordanimbrorum. Quem etiam cùm superasset atque occidisset, occupauit prouincias & depopulatus est, & multam cædem fecit in terra.

Tunc etiam fides Christi in Anglia concussa est adeò vt multi Christianitatem suam desererent, & idololatriam repeterent.

Ebubeher. Muhammad Sarracenorũ Ammiras moritur, post quẽ Ebubeher principatur annis tribus.

633	21	1	2	3	17	20	G

Seuerinus p. Seuerinus Romanæ ecclesiæ 69. præsidet.

Heraclius Imperator incidens in hæresim Monothelitarum, id est, vnam operationem in Christo credentium, confundit ecclesiam & Imperium, contra malitiam eius pugnante perturbatione omnium rerum.

Inter Romanos & Sarracenos bellum implacabile oritur hac de causa, quia cùm quidam spado Imperatoris Heraclij distribueret rogas militibus, cum inter alios etiam Sarraceni sub Imperatore militantes ad accipiendam venirent, spadone indignanter eis dicente, Vix sufficit Imperator dare militibus rogas, quantò magis canibus istis? Illi dolore & pudore incitati, totam Sarracenorum gentem ad rebellandum incitant. Ammiræi autem Sarracenorum Romanos aggrediuntur, & cum multis tres Ammiræi à Romanis perimuntur.

Sarracenorũ & Romanorum bellum. Infans 40. dierum loquitur. Sigebertus infans filius Dagoberti, à sancto Amando baptizatur, vbi tacentibus cunctis, ipse infans 40. dierum Amen respondit, & Amandus Traiectensis episcopus ordinatur.

634	22	2	3	4	18	21	H

Romani & Sarraceni vario cuentu confligunt.

Successores Eduini regis ad idololatriam reuoluti, mox sunt à Cedualla rege perempti.

Dagobertus rex Sclauos bello deuicit.

635	23	3	4	5	19	22	

Ioannes p. Haumar. Ioannes Romanæ ecclesię 70. præsidet.

Ebubeher Ammiras moritur, post quem Haumar annis 12. principatur.

Sarracenis Syriam infestantibus, Heraclius crucem sanctam Domini ab Hierusalem Constantinopolim transtulit. Hic dicit Beda in historia Anglorum, quòd Osuualdus filius Edilfrid regis regno Nordanimbrorum post Eduinum suscepto, Ceduallam siue Caduuallonem regem Britonum peremerit, & quia fidem Christi tenebat, super omnes Britanniæ reges eminuerit, & quatuor linguarum gentes, scilicet Pictos, Scotos, Britones & Anglos sub ditione acceperit. Sed aliter se habet historia Britonum. Refert enim quòd Caduualdo iste rex Britonum Osvualdum regem & præliando superatum fugauerit, & post occisionẽ ipsius Osvualdi diu regnauerit, sicque completis 48. annis, in pace obierit, & à Britonibus in imagine ænea ad mẽsuram corporis illius fusa positus fuerit, & eadem imago super equũ æneum erecta fuerit, atque super portam Londoniarum ad deterrendos Saxones constituta, ecclesia quoque subtus ædificata. I

Aidam. Aidam episcopus, sancti Columbani discipulus, à Scotia veniens apud Anglos clarebat sanctitate & doctrina.

Dagobertus rex Vvascones bello deuincit.

636	24	1	5	6	20	23	

Theodorus Papa. Theodorus Romanæ ecclesiæ 71. præsidet.

Sarraceni capta Damasco, Phœnicem & Ægyptum occupant. K

637	25	2	6	7	21	24	

Ado. Rado. Dado. Florebant in Francia hoc tempore tres fratres, Ado, Rado, Dado, qui & Audoenus dictus est, qui suam erga Deum deuotionem ostenderunt, singuli singula cœnobia fundando, ex quibus Dado fuit referendarius Dagoberti regis. Referendarius autem dicebatur, ad quẽ publicæ conscriptiones referebãtur, vt per eum anulo seu sigillo regis confirmarentur.

Eligius. Hos ad hoc animarat Eligius aurifex, iam dudum in aula regis Lotharij clarus, qui etiam ex dono Dagoberti regis Sollenniacum monasterium construxit, vbi sanctus Remaclus ex Aquitania veniens, se in Christi tyronicio sub eo exercendum dedit. Sanctus verò Dado, qui & Audoenus, intra Brigensem saltum cœnobium construxit,

	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigothor.	Anni domini.

construxit, quod Rasbacis dicitur, in quo sanctum Agillum primum abbatem præfecit.

Sancta Aurea claruit, quam Eligius monasterio virginum à se Parisiis constructo præfecit. *Eligius.*

	26	3	7	8	22	25	638

Sarraceni Hierusalem biennio obsessam capiunt. *Sarraceni Hierosolymã capiunt.*

Sanctus Amandus Tungrensis episcopatu posthabito verbi instat officio, sub hoc sanctus Laudoaldus floruit, qui filium Apri viri illustris Lambertum pòst episcopum & martyrẽ futurum à puero imbuens in viam Dei induxit.

Remaricus abbas & Georicus Metensium episcopus clarent.

	27	4	8	9	23	26	639

B Sarraceni Syriam occupant.

Iudæi in Hispania Christiani efficiuntur. Sisebodus enim Gothorum rex glorioßissimus plurimas in Hispaniis prouincias Romanæ militiæ sibi bellando subiecit, & Iudæos in suo regno ad fidem Christi conuertit. *Sisebodus.*

	28	5	9	10	24	27	660

Sarraceni Antiochiam capiunt.

Dagobertus rex Sigibertum filium suum Austrasiis regem mittit, sub tutela Pipini & Cuniberti episcopi.

Sanctus Arnulfus ex maiore domus Metensium episcopus, & ex episcopo solitarius dormit in Christo. Clodulfus filius eius post Metensis episcopus, sanctitatem patris imitatur.

Doda mater ipsius Clodulfi, Treueris inclusa Christo ancillatur, & Albado Anglorum rege mortuo, Carcombertus filius eius post eum regnauit annis 25. *Carcõbertus.*

C Hic in Anglia primus idola deorum destruxit, & fidem Christi dilatauit, & ieiunium quadragesimale in Anglia legaliter obseruari edixit.

	29	6	10	11	1	28	641

Sarraceni Persis iterũ bello victis fugato rege eorum Hormisea, totam Persidẽ sibi subiugant.

	30	7	11	12	2	29	642

Heraclius Imperator moritur, Constantinus filius eius substituitur, & quarto mense imperij sui à nouerca sua Martiana & Pyrrho patriarcha veneno extinguitur, & Martiana cum filio suo Heraclona Imperium arripuit. *Nouerca.*

Sisebodo Vvisigothorum rege mortuo, Suitilan succedẽs regnauit annis duobus.

Dagobertus Saxonibus contra Vvinidos sibi auxiliantibus, annum quingentarum vaccarum tributum eis indulget.

D	1	8	12	13	3	1	643

Heraclonas abscisso sibi naso, & Martiana mater abscisa sibi lingua exiliantur. Et Constans, qui & Constantinus dicitur, filius Constantini, regnauit annis vigintiquinque. *constãtinus.*

Osuualdus rex Nordanimbrorum à Peanda Merciorum rege perimitur, cuius filius Osuuij regnat post eum annis 27.

Dagobertus Vvascones subigit.

Iudacail rex Britonum gratiam Dagoberti sibi redimit.

Virgo Christi Reginulfa sanctitate claret in Gallia.

	1	9	13	14	4	2	644

Haumar Ammiras templum sibi Hierusalem ædificat. Et quia nullo modo structura consistere poterat, suggestione Iudæorum crucẽ desuper mõtem Oliueti tolli imperat, & sic structura templi stare potuit.

E In Hispaniis Suintilane ob crudelitatem suam à Vvisigothis reprobato, Sisenandus per auxilium Dagoberti sublimatus in regnum, regnat annis 20. *Sisenandus.*

	2	10	14	15	3	1	645

Dagobertus rex Francorum moritur, de quo per visionem cuidam reuelatum est, quòd anima eius ad iudicium rapta sit, & multis sanctis cõtra eam pro expoliatione suarum ecclesiarum reclamantibus, cùm eam iam mali angeli vellent ad pœnas inferni rapere, interuentu sancti martyris Parisiensis Dionysij, cui ipse maximè deuotus fuerat, à pœnis liberata est.

Clodouæus filius Dagoberti, regnauit post eum annis 17. Sigiberto fratre eius iam regnante in Austria: huius Clodouæi maior domus fuit Erchanoaldus. *Clodouæus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracen.	Francorum.	Longobard.	Anglorum.	Vvisigoth.	F
	3	11	1	16	6	2	

Sanctus Remaclus ordinatur Traiectensis episcopus.

Rodoaldus. Rodoaldus frater Ittæ, & auunculus sanctæ Gertrudis, archiepiscopatum Treuerensem, doctrina sanctitate sua illustrat: & soror quoque eius Seuera abbatissa in vrbe eadē à fratre sanctitate non degenerat.

Rotharith Longobardorum rege mortuo, Rodoaldus filius eius regnat annis quinque.

647	4	12	2	1	7	3	

Pipinus maior domus moritur, Grimoaldus filius eius in aula Sigiberti regis potenter principatur.

Haumar occiditur. Rothmen. Persa quidam simulans se velle adorare Haumar Ammiram Sarracenorum, infixo in ventrem eius gladio peremit eum, cui Hothmen substitutus, annis decem principatur. G

648	5	1	3	2	8	4	

Martinus Romanæ ecclesiæ 72. præsidet.

Sarraceni Africam occupant.

Sigibertus rex Radulpho Turingorum duci bello concurrit.

Fursæus. Sanctus Fursæus in Hybernia claruit, qui peregrinationem pro Christo aggressus, ad Gallias vsq; peruenit, & à Clodouæo rege honorificè susceptus, Latiniacum cœnobium fundauit, quem non multo pòst fratres sui Foillanus & Vltanus pari peregrinandi voto secuti, per Gallias claruerunt. ex quibus Foillanus dono Gertrudis virginis Fossense monasterium postea fundauit, vbi etiam martyrio coronatus quiescit.

Foillanus.

649	6	2	4	3	9	5	

Eligius Nouiomi, Audoenus qui & Dado Rothomagi, clarent episcopi, & Philibertus de Herio Insula, & Richarius Pontinensis, & Geremarus Flauiacensis abbates, Angadrisma quoque sacra virgo secus Beluacum, Ansegisus etiam filius sancti Arnulphi clarebat, cui Begga soror Grimoaldi, nupserat. H

650	7	3	5	4	10	6	

Itta relicta Pipini, instinctu Amandi se & sua Deo deuouens, monasterium Niualense fundauit, eique filiam suam Gertrudem Deo dignam virginem præfecit.

Aubertus. Aubertus Cameracensis episcopus claret.

651	8	4	6	5	11	7	

Monasteria certatim ædificantur. Rex Sigibertus de posteritate prolis desperans, duodecim monasteria hinc inde construxit Deo. In quibus Stabulaus & Malmudarium eminebant, cooperante sibi in his maiore domus Grimoaldo & Traiectensium Episcopo Remaclo, qui Remaclus nō multo pòst pertæsus secularium tumultuum in ipsa Stabulaus monachicæ vitæ assumpsit habitum.

His diebus multi vtriusque sexus in Galliis claruerunt, qui ad testimonium sanctitatis suæ in ædificandis Deo monasteriis operam suam impenderunt. Ex his in nostra vicinia tūc florebat sanctus Landelinus confessor Christi, qui & Morosus ab Auberto Cameracensi Episcopo ex prædone ad Christum retractus, & à beato Papa Martino ad prædicandum ordinatus, fundator cœnobiorū Lobiēsis Aluei, Vvaslaris, atq; Crispiniensis, vbi corpore requiescit cum discipulis suis Adoleno & Domitiano. Gissenus Cellensis, Madelgarius dux, qui & Vincentius Altimontēsis & Sonegensis, eiúsque cōiunx Vvaldetrudis Castrilocēsis, sorórq; Vvaldetrudis Aldegundis Melbodiensis, & Trudo etiam Hispaniēsis in tyronē Christi adolescebat. Præter hos & alij multi de Anglia vel Scotia in Galliis peregrinantes, verbum Dei seminabant, multúmque fructum Deo faciebant, scilicet Etto, Bertuinus, Eloquius. I

Cœnobium Floriacense à Leodeboldo abbate fundatur, & non multo pòst corpus sancti Benedicti abbatis ab Agilulfo Monacho à castro Cassino delatū, illuc transportatur. Corpus verò sororis eius sanctæ Scholasticæ, Cynoniannis transfertur.

Ariperth. Rodoaldo Longobardorum rege perempto, Ariperth regnat annis nouem. K

652	9	5	7	1	12	8	

Monothelitis fauet Const. Constantinus Imperator à Paulo Constantinopolitano deceptus, exposuit typum contra fidem Catholicam, nec vnam nec duas voluntates aut operationes in Christo diffiniens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credēdus sit Christus. Ob hoc Martinus Papa cōgregata Romæ 105. Episcoporum synodo, anathematizauit hæreticos Episcopos, Cyrum, Sergium, Pyrrhum, Paulum quoque præsentis persecutionis incentorem Ecclesiam operta & occulta infestatione vexantem.

Sigibertus rex Hildebertū filiū Grimoaldi maioris domus adoptat in filium & in regnum.

653	10	6	8	2	13	9	

Constantinus

	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Anni domini.
A	Constantinus Imperator misso Exarcho ad Italiam, impugnat Dei Ecclesiam. Iudocus regis Britonum filius spreto regno & mundo peregrinus & heremita in pago Pontiuo requieuit in Christo.						
	11	7	9	3	14	10	654

Ignis de cœlo cecidit, & timor magnus super homines venit, pestilentiáque grauissima tribus æstiuis mensibus grassata est, cunctis visibiliter apparẽte, bonum & malum Angelum noctu ciuitatem circuire, & quotiẽs iussu boni Angeli malus Angelus venabulo quod manu ferre videbatur, ostium cuiusque domus percussisset, tot ex eadem domo sequenti die interibant. *Dæmon pestẽ immittit.*

Hoc tempore sanctus Foillanus Fossensis martyrizatur.

B	12	8	10	4	15	11	655

Sarraceni capta Rhodo famosum eius Colossum euerterunt, ex cuius ære nongenti cameli onerati sunt. *colossus decutitur.*

	13	9	11	5	16	12	656

Constantinus Imperator Sarracenis nauali pugna congressus, ignominiosè vincitur. Sigibertus rex Austrasiorum moritur, Dagoberto filio suo admodum paruulo fidei Grimoaldi commendato, vt in regnum eius auxilio promoueatur.

Osuuij rex Nordanimbrorum facto Deo cœli voto, Peandæ Merciorum regi concurrit cum exercitu non multo, & inter nimiam Merciorum stragem ipsum regem Peandem perimit, gentémque Merciorum ad Christum cõuerti fecit, Pictósque regno Anglorũ subdidit.

	14	10	12	6	17	13	657

Olympius Exarchus ad regendam Italiam ab Imperatore Constantino missus, & Martinum Papam occidere iussus, cum aliter non posset, tractauit vt inter missarum solennia cùm
C sibi ipse Papa sanctam communionem porrigeret, illum spatarius suus perimeret: sed spatarius hora sanctæ communionis Papam nullo modo videre potuit. Exarchus verò paulo pòst in Sicilia à Sarracenis turpiter victus, turpius periit.

Grimoaldus maior domus, Domino suo Dagoberto Sigiberti filio attonso per Didonem Pictauensem Episcopum in Scotiam directo, Hildebertum filium suum facit Austrasiorum regem.

Hothmen Ammira Sarracenorum perempto, Muhamas ex Ammireo Ammiras factus principatur annis 25. *Muhamas.*

	15	1	13	7	18	14	658

Franci dolentes super infidelitate Grimoaldi contra filium Sigiberti, captum cum præsentãt Parisiis iudicio Clodouæi, quem Clodouæus vinculatum amara in carcere fecit mor-
D te consumi, filiúmque suum iuniorem Hildericum regem fecit Austrasiorum.

Obiit Itta mater sanctæ Gertrudis.

Theodardo Episcopo martyrizato, sanctus Lambertus filius Apri comitis Episcopatum Traiectensem illustrat gloria nobilitatis & gratia sanctitatis.

Atrebatis dũ corpus sancti Vedasti transfertur ab Auberto Episcopo, præsentibus Lamberto Tumgrensi, & Audomaro Teruanensi, aliisque sanctis Episcopis & abbatibus, Audomarus qui præ senio cæcus erat, dum precibus præsentium Episcoporum & meritis sancti Vedasti illuminatus esset, ægrè ferens se liberatum esse à cæcitate quam pro salute sua sibi à Deo immissam esse gaudebat, rursus ad votum suum excæcatus est. *Cæcus Audomarus illuminari non vult.*

	16	2	14	8	19	15	659

Martino Papa pro confessione fidei iussu Constãtini exiliato, ibíque defuncto, Eugenius 73. Romanæ Ecclesiæ præsidet. *Eugenius p.*

E Constantinus Sclauiam sibi subiicit.

	17	3	15	9	20	16	660

Muhamas Sarracenorum Ammiras cum Constantino Imperatore firmat pactum, vt Sarraceni Romanis soluant tributum, scilicet per singũlos dies numismata mille & seruum & equum. *Sarraceni Romanorum tributarij.*

Clodouæus rex corpus sancti Dionysij Parisiensis discooperiens, minus religiosè, licet cupidè, os brachii eius fregit, & rapuit, móxque in amentiam perpetuam incidit. *Reliquiarum violator Clodouæus luit.*

Ariperth Longobardorum rege defuncto, Godebertus & Bertarith filij eius annũ agunt, non tam in regno componendo quàm de regno contendendo.

	18	4	16	1	21	17	661

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vuisigothorum.	F

Vitalianus P.

Vitalianus 74. Romanæ Ecclesiæ præsidet.

Obiit sanctus Amandus Elnonensis.

Constantinus Imperator Theodosium fratrem suum occidit.

Grimoaldus dux Taurinacium Godebertum filium Ariperth regis Longobardorum dolo perimit, & eius regnum arripit, sororémq; Godeberti vxorem ducit, regnauítque nouem annis.

Niuardus. Bertha.

Sanctus Niuardus Remensis Archiepiscopus, & Reolus successor eius, Bercharius quoque martyr, qui fuit abbas primus Autiuillarensium: Sancta etiam Bertha martyr & abbatissa sanctitate clarent in Gallia.

662	19	5	17	2	22	18

Constantinus Imperator Italiam petit, multásque Longobardorum vrbes capit. Beneuentum obsidet, ibíque Grimoaldus rex exercitum eius grauiter atterit. G

Clodouæus rex Francorũ obiit, & Lotharius filius eius succedit, & quatuor annis regnat. Huius maior domus post Erchanoaldum fuit Ebroinus.

Abhinc Francorum regibus à solita fortitudine & scientia degenerantibus, regni potẽtia disponebatur per maiores domus, regibus solo nomine regnantibus, quibus moris erat principari quidem secundum genus, & nil agere vel disponere quàm irrationabiliter edere & bibere, domíq; morari, & Kalendis Maij præsidere coram tota gente, & salutare, & salutari, obsequia & dona accipere, & rependere, & sic secum vsque ad alium Maium permanere.

Baltildis regina mater Lotharij Corbeiæ & Calæ monasteria Deo construxit.

663	20	6	1	3	23	19

Constantinus Imperator imperium in vrbem Romam transferre nititur, sed à Constantinopolitanis ei resistitur.

664	21	7	2	4	24	20	H

Constantinus Imperator Romam venit, de qua omnibus penè quæ ad ornatũ vrbis erant ablatis, ad *Siciliam* vadit.

In Anglia inter Anglos & Scotos magna de obseruatione Paschę fit disceptatio, mediãte Osuuij rege glorioso, qui etiam assensit Anglis Pascha celebrantibus more Romano.

Obiit sancta Gertrudis Niuellensis.

Chiutilan.

Sisenando Vvisigothorum rege mortuo, regnat Chiutilan annis sedecim.

665	22	8	3	5	25	1

Obiit sanctus Eligius Nouiomensis Episcopus.

Egbertus.

Carconbertus rex Anglorum obiit, & filius eius Egbertus regnat post eum annis octo.

666	23	9	4	6	1	2

Lotharius rex Frãcorum moritur, & Theodericus frater eius ab Ebroino maiore domus in regnum sublimatur. I

667	24	10	1	7	2	3

Theodericus.

Theodericus rex propter insolentiam Ebroini à Francis repudiatur, & frater eius Hildericus qui in Austria regnabat, à cunctis ad regnandum euocatur. Porrò Theodericus & Ebroinus tonsurantur, & Theodericus Parisiis in cœnobio sancti Dionysii Ebroinus in Luxouio relegantur. Hilderici maior domus erat Vvlfradus. Hic in Parochia Vvirdunensi super Mosam cœnobium sancti Michaelis archangeli fundauit.

Hildericus.

668	25	11	1	8	3	4

Theodorus Archiepiscopus & Adrianus abbas à Vitaliano Papa in Angliã *diriguntur.*

669	26	12	2	9	4	5

Constantinus Imperator, qui & Constans, omnibus suis exosus, Syracusis à suis in balneo est occisus. K

constãtinus.

Constantis filius Constantinus post patrem imperat annis 17.

Mirius quidam in Sicilia tyrannidem meditatus mox extinguitur.

670	1	13	3	10	5	6

Adeodatus p.

Adeodatus 75. Romanæ ecclesiæ præsidet.

Osuui Nordanimbrorum rege defuncto, Egfridus filius eius regnat annis 15.

Grimoaldus rex Longobardorum cùm nono die post phlebotomiam accepto arcu colũbam percutere nisus esset, vena brachij eius dirupta est, & supra ponẽtibus ei medicis venenata medicamina, defunctus est. Apertharith filius Ariperth regis diuinitus à peregrinatione reuocatus, & à Longobardis in regno relocatus, regnat annis decem & septem.

Medicorum perfidia.

Hoc

Universidad de Deusto Biblioteca

A

Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Anni domini.

Hoc tempore claruit sanctus Præiectus Auernensis ciuis & Episcopus, qui etiam martyrizatus est ab ipsius vrbis primoribus in vltionem Hectoris Massiliensium patritij ab Hilderico Francorum rege perempti, propter iniustitias Auernensi Ecclesiæ ab eo illatas.

In territorio Cameracensi virgo Dei Maxelendis pro voto virginitatis Harduinum amatorem suum fugiens, ab eo martyrizatur, qui mox excæcatus, post triennium ab ea illuminatur. *Maxelendis ab amatore martyr.*

2	14	4	1	6	7	671

Constantinus Imperator fratres suos habens suspectos, ne conregnarent, nasos eorum abscidit.

Hoc tempore quidam in Britannia à morte resurgẽs multa quæ vidit de locis pœnarum & purgatorij ignis loco enarrauit. *Resurgens mira narrat.*

B

3	15	5	2	7	8	672

Sarraceni Siciliam inuadunt, & omnibus direptis Alexandriam redeunt. Amatus Episcopus Senonensis à rege Theoderico graui & irreuocabili diu exilio tribulatur.

4	16	6	3	8	9	673

Egberth rex Anglorum obiit, cui Lothere frater eius succedens regnauit annis 12. *Lothere.*

Iris apparuit in cœlo mense Martio, & tremuit omnis caro, ita vt omnes dicerent, quòd consummatio esset. *Iris stupenda.*

5	17	7	4	1	10	674

Theodorus in Anglia synodo habita constituit multa Ecclesiæ vtilia. Hic Theodorus scripsit pœnitentialem librum mirabili & cauta discretione, distinguens modum singularum culparum.

C

6	18	8	5	2	11	675

Stolus Sarracenorum contra Constantinopolim applicuit, qui dum per aliquot annos Christianis inaniter concurrissent, in redeundo ex multa parte dimersi interierunt.

Caduuallone Britonum rege mortuo, successit Cadualadrus, qui cum 12. annis regnasset, infirmatus est, & regibus Anglorum resistere non sufficiens, secessit in minorem Britãniam. Sed & cæteri Britones inter se discordantes, cum etiam mortalitas eorum gentem consumeret, necessitate compulsi, in diuersas terrarum partes migrauerunt.

7	19	9	6	3	12	676

Sarracenis & Arabibus cum Romanorum exercitu congressis occidũtur Sarracenorum 30. millia. Hildericus rex leuitate morum suorum accendit in se odia Francorum.

Sanctus Leodegarius Augustidunensis Episcopus, ab eo in Luxouio retruditur. *Leodegarius.*

In Italia tantæ pluuiæ & tonitrua fuerũt, quales nulla ætas hominum memorat, vt etiam D homines & peculia fulgure interirent. Et nisi per letanias quas quotidiè faciebãt, Dominus esset propitiatus, non potuissent homines triturare, vel in horreis frumenta retundere, intantum vt ex ipsis pluuiis denuo legumina renascerentur, & ad maturitatem deuenirent. *Pluuiæ grauiss.*

8	20	10	7	4	13	677

Donus Romanæ ecclesiæ 76. præsidet. *Donus Papa.*

Ab Augusto per tres menses stella radiis cœlos penetrans, à parte orientis à Galli cantu vsque in mane apparebat, & maxima mortalitas à parte orientis subsequuta est.

9	21	11	8	5	14	678

Balinicus Architectus ab Heliopoli Syriæ ad Romanos confugit, ignémque marinum adinuenit, quo vsi Romani naues Sarracenorum exusserunt, & vnà cum animabus prorsus incenderunt, & ita victoria potiti sunt.

E

10	22	12	9	6	15	679

Agatho Romanæ Ecclesiæ 77. præsidet. *Agatho papa.*

Inter Romanos & Sarracenos in 30. annos pax est confirmata, vt Sarraceni Romanis auri libras tria millia, & viros captiuos quinquaginta, & equos nobiles quinquaginta annuatim soluerent. *Sarraceni Rotributarij.*

Bodilo Francus, quem Hildericus ligatum ad stipitem cædi præceperat, Hildericum in venatione exceptum cum Blitilde vxore eius prægnante interficit, & Theodericus regno restituitur.

Leudesius filius Erchonoaldi consilio Leodegari Episcopi à Luxouio reuocati, aliorúmque principum maior domus constituitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigothorum.
	11	23	1	10	7	16

680 Ebroinus à Luxouio egressus vires resumit, insidiatores suos perimit, super Theodericum regem irruit: thesauros eius, & Ecclesiæ diripit, Leudesium maiorem domus perimit. Clodouæum quendam fingens esse filium Lotharij regis, regem sibi facit, ad eius sacramẽtum, quos potest pœnis, minis & blandimentis impellit.

Theodericus.

Agatho Papa suscepit diuinam iussionem principum, vt suggessit, per quam releuata est quantitas, quæ erat solita dari pro ordinatione pontificis facienda, sic tamen vt si contigerit post eius transitũ electionem fieri, non debeat ordinari qui electus fuerit, nisi prius decretum generale introducatur in regiam vrbem, secundum antiquam consuetudinem, vt cũ eorum scientia & iussione debeat ordinatio prouenire.

Tolgan.

Chintilano rege defuncto Tolgan filius eius adhuc puer in regno Vvisigothorum succedens, regnauit annis 4. G

Bathaias.

Gens Bulgarorum, quæ & ipsa à Scythia egrediens passim debacchabatur, per Thraciam Bathaia duce grassatur, quibus Constantini Imperatoris occurrens exercitus ab eis turpiter fugatus grauiter est attritus; & adeò per Romanam rempublicam eorum inualuit excursus, vt imperator facta pace annua pacta eis præbere sit coactus.

Abhinc igitur regnum Bulgarorum annotandum est, quorum rex Bathaias erat.

Regnum Bulgarorum.

12	24	2	11	8	1	1

681 *Synodus VI.* SExta synodus vniuersalis Constantinopoli congregatur, in qua Georgius Constantinopolitanus Episcopus ab errore Monothelitarum reuocatur.

Macarius verò Antiochenus & cuncti duas voluntates & operationes in vna Christi persona negantes, anathematizantur. H

In hac synodo fuerunt Episcopi 289.

13	25	3	12	9	2	2

682 *Leodegarius.* Sanctus Leodegarius Augustodunensis Episcopus ab Ebroino capitur, & cum fratre suo Gerino grauiter affligitur: Gerinus non multo pòst lapidibus obruitur.

In Italia tribus æstatis mensibus grauissima hominum mortalitas facta est.

Birith.

Muhamas Sarracenorum Ammiras moritur, post quem Birith filius eius tribus annis principatur.

14	1	4	13	10	3	3

683 *Ediltrudis nupta tribus virgo manet.* In Anglia claret Ediltrudis regina, quæ tribus nupta viris virgo permansit, cuius mortuæ corpus post vndecim sepulturæ suæ annos incorruptum inuentum est.

15	2	5	14	11	4	4

684 *Leo Papa.* Leo iunior 78. Romanæ Ecclesiæ præsidet. I

Rauenna Ecclesia censura Imperatoris sub ordinatione sedis Apostolicæ restituta est, scilicet vt qui in ea electus fuerit Episcopus, in vrbem Romanam veniat ordinandus.

Egfridus rex innoxiam Hyberniæ gentem grauiter depopulatur.

Thintasindus.

Tolgane à Vvisigothis propter pueritiæ leuitatem reprobato, & in clericum tonsorato Thintasindus regnat post eum annis 20.

16	3	6	15	12	1	5

685 *Benedictus p.* Benedictus Romanæ Ecclesiæ 79. præsidet.

Girith mortuo, Marhuam principatur Sarracenis anno vno.

Theodericus rex Ebroinum in gratiam recipit, eiúsque consilio synodum *Episcoporum* cogit, & in hac multos eorum ex sententia Ebroini Episcopatu priuat, aliquos etiam eorum irreuocabili exilio damnat, sub tam procelloso domesticæ persecutionis tumultu.

Lambertus. Sanctus etiam Lambertus à Traiectẽsi amotus Episcopatu in cœnobio Stabulaus Monachicę quietis expetit portum, ibíque per septem annos habitauit secum. K

Leodegarij martyrium. Sanctus Leodegarius diu ab Ebroino tormentatus, post famem & carceris squalorem, post oculorum euulsionem, post plantarum concisionem, post linguæ & labiorum excisionem, tandem cõsummauit martyrium per capitis abscisionem.

Ansegisus pater Pippini à Gunduino perimitur, quem inuẽtũ & nutritum de sacro fonte susceperat, & ad maximos militiæ honores prouexerat.

Lothere rex Anglorum moritur, & Egfridus rex Nordanimbrorum à Pictis perimitur.

Picti, Scoti, & Britones, Anglos nimis perimunt, & libertate quã olim per *Anglos* perdiderant recepta, multam Angliæ partem inuadunt.

Post Lothere, regnauit Edriach annis duobus.

Egfrido

Romanor.	Sarracenor.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vuisigothorum.	Bulgarorum.	Anni domini.	
								Alfridus.

A Egfrido verò succedens frater eius Alfridus, regnauit annis 19.
Sanctus Amatus à Theoderico rege consilio Ebroini exiliatur.
Sanctus Quilianus Scotus Vvitiburgensis Episcopus claret.

17	1	7	16	1	2	6	686

Ioannes Romanæ Ecclesiæ 80. præsidet. *Ioannes papa.*
Begga relicta Ansegisi se & sua Deo mancipat, & monasterium Andennense fundat. *Iustinianus.*
Constantino Imperatore mortuo, Iustinianus filius eius imperat annis 10. *Habdalan.*
Sarracenis principatur Habdalan anno vno.

1	1	8	17	2	3	7	687

Conon Romanæ Ecclesiæ 81. præsidet. *Conon Papa.*
Sanctus Cuthbertus Anglorum Episcopus obiit.
B Habdimelech Ammiras principatur Sarracenis annis 22. *Habdimelech*
Inter Iustinianum & Habdimelech pax conuenit, vt soluant Sarraceni Romanis mille numismata, & seruum & equum singulis diebus.
Vulfrado maiore domus mortuo Pippinus filius Ansegisi principatur in Austria cum duce Martino, quibus congressus Ebroinus victoria potitur, Martinus fugiens, ab Ebroino perimitur.
Pertharith Longobardorum rege mortuo, Cuniperth filius eius regnat annis 12. *Cuniperth.*
Edrich Anglorum rege mortuo externi reges gentium regnum Angliæ disperdunt & discindunt annis 4. *Sergius Papa.*

2	1	9	1	1	4	8	688

Sergius Romanæ Ecclesiæ 82. præsidet. Hic in sacrario sancti Petri portionem magnam
C Dominicæ crucis inuenit. Consequentia missam celebrãdi iam ad integrum composita ab Apostolis & Apostolicis viris. Epistolas quippè & Euangelia recitabat Ecclesia ex antiquorũ traditione, quæ digesta sunt in libro qui appellatur Comes, quem ad Constantinum Hieronymus scripsisse dicitur. *Missæ additiones.*
Alexander autem sextus Papa, qui instituit aquam benedici & aspergi, qui & instituit oleum singulis annis benedici ab Episcopo, & vetus propter nouitatem sacramenti incendi, hic inseruit memoriam Dominicæ passionis ad consecrationem Eucharistiæ. Et sicut de latere crucifixi Christi I E S V effluxit sanguis & aqua, ita aquam vino misceri in ipsa consecratione instituit, nec vinum sine aqua, nec aquam sine vino offerri debere decernens. *Aqua benedicta instituitur.*
Sixtus primus, Papa 7. hymnum Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus sabbaoth: Theleſphorus octauus Papa, qui quadragesimæ ieiunium septem hebdomadibus ante Pascha instituit, hymnum Angelicum, Gloria in excelsis addidit. *Quadragesima instituitur.*
Damasus 15. Papa, Credo in vnum Deum, solennibus diebus cantari instituit, ex decreto
D sanctæ secundæ vniuersalis synodi à centum quinquaginta episcopis Constantinopoli celebratæ.
Celestinus 41. Papa, introitus, gradalia, offertoria & communiones, ex Psalmis modulari antiphonatim instituit.
Gelasius 47. Papa, collectas & præfationes composuit.
Gregorius 42. Papa, Kyrie eleison, & Alleluya extra quinquagesimam, & orationem Dominicam, per quam solam Apostoli consecrabant, post canonem consecrationis addidit.
Ad hæc omnia hic Sergius hoc vltimum addidit, vt inter communicandum Agnus Dei à clero cantetur. Constituit etiam vt in annunciatione Domini, in festiuitate, quæ dicitur hypapanthi Domini, in natiuitate, & assumptione sanctæ Mariæ, exeant litaniæ. Hic corpus primi Leonis Papæ diuina reuelatione transposuit. *Purificationis dies festus.*
Innocentia & meritum sancti Leodegarij multis miraculis declarantur.
E Imperator pacem cum Sarracenis factam soluens, mala eis intulit, & peiora ab eis pertulit.
Ebroinum maiorem domus Neustriæ Francos insolenter opprimentem Ermenfridus peremit, & ad Pippinum confugit.
Vvaratho pro Ebroino maior domus statuitur.

3	2	10	2	2	5	9	689

Iustinianus pacem cum Bulgaris pactam soluit, eisque concurrens primò vicit, pòst ab eis exceptus vix euasit.
Cadualadrus rex Britonum diuiso instinctu & suorum consilio reuocatus ab eo proposito, quo Angliam repetere disponebat, Romam adiit, ibique non multo pòst vitam finiuit, *Cadualadrus*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Persarum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Bulgaror.	F

cuius successores postmodum regibus Anglorum multis annis multa prælia intulerunt, sed tamen Monarchiam Angliæ recuperare sibi non potuerunt.

Inter Pipinum & Gissemarum filium Vvarathonis apud Nauinucum castrũ pugna committitur. Nec multo pòst Gissemaro diuinitùs punito, Vvarathone quoque mortuo, Bertharius gener Vvarathonis fit maior domus regię.

690	4	3	11	3	3	6	10	

Franci Berthario auersi affectant per obsides amicitiam Pipini, eúmque instigant contra principatum Bertharij.

Audoenus. Amatus. Sanctus Audoenus Rothomagensis Episcopus, sanctus Amatus Theodorus Archiepiscopus anglorum obierunt.

691	5	4	12	4	4	7	11	G

Theodericus rex cum Berthario & Pipino congressus vincitur, Bertharius à suis perimitur. Theodericus rex à Pipino capitur.

Neustriam Pipinus subiugat. Vuicred. Pipinus sibi Neustriam subiugat, & sub Theoderico solus toti regno principando statum rerum meliorat. Sanctum quoque Lambertum in Traiectensi præsulatu relocat.

Vvicred filius Egberti regis religione & industria confortatus gẽtem Anglorum ab oppressione exterorum liberat, & 36. annis regnat.

Sanctus Remaclus obiit.

692	6	5	13	5	1	8	12	

Alahis dux fatigato Cuniperth regnum Longobardorum arripit, cui Cuniperth bello congressus eum perimit, regnúmque recipit.

Vvilebrodus cum sociis 12. veniens ab Anglia, sanctitate claret in Gallia.

Fiscanum & Fontinella monast. fundantur. Sanctus Vvandregisillus, qui & Vvando Ansegisi maioris domus ex Vvalchiso fratre nepos hoc tempore claruit, qui cœnobia Fiscannum & Fontinellam Deo construxit. H

693	7	6	14	6	2	9	13	

Clodouæus. Theodericus rex Francorum obiit.

Clodouæus filius eius regnat post eum annis 4.

Sarraceni Romanos grauissimo bello atterunt.

Eualdus albus & Eualdus niger presbyteri venientes ab Anglia martyrizantur in Gallia, & iussu Pipini sepeliuntur in Agrippinensi Colonia.

694	8	7	1	7	3	10	14	

Pipinus Radbodum ducem Frisonum bello vicit, & Vvilebrodum genti illi ad prædicandum dirigit.

Quilliani Vvitiburgensis Episcopi discipulus, Arnual Adananus abbas, Adelinus & Vvilfridus Episcopi, clarent in Gallia. I

695	9	8	2	8	4	11	15	

Iustinianus Imperator sanctam sextam synodum infirmare nititur, & Sergium Papam in hoc sibi resistentem, ecclesia deturbare frustra molitur.

Solis Eclipsis. Defectio solis facta est hora diei tertia, ita vt quędam stellæ clarè paterent.

696	10	9	3	9	5	12	16	

Leo. Leo Patritius Iustinianum regno priuat, eúmque naso & lingua truncatum exilio relegat.

Beda claret. Beda venerabilis presbyter & monachus clarens in Anglia, tricesimum ætatis annum agit, & reliquum tempus vitæ legendo, tractando & exponendo sanctam scripturam vtiliter exigit.

697	1	10	4	10	6	13	17	K

Mortuo Clodouæo, Hildebertus frater eius regnat post eum annis 18.

Vvilebrodus à Sergio Papa Clemens agnominatus, & ad prædicandum genti Frisonum Episcopus consecratus, ex dono Pipini principis sedem Episcopalem statuit in loco Vvltabuch dicto, qui nunc Vvltraiectum dicitur, à nomine gentis Vvltarum & traiecto compositum, quasi Vvltarum oppidum. Nam traiectum lingua Gallica oppidum dicitur.

Dæmoniaci percussores martyrum. Apud Vvirzibuch castrum Ostrofranciæ sanctus Quillianus cum discipulis suis Dolomanno & Tholmanno clàm martyrizatur à Geilana vxore Gothberti principis Vvirziburgensium, quæ timebat separari à viro suo, arguente eum Quilliano quòd eam vxorem haberet, quorum mors cùm diu omnes lateret, Geillana & percussoribus martyrum à dæmonio arreptis, eorum confessione diuulgata est.

Sanctus

	Romanor.	Sarracenor.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Bulgar.	Anni domini.	
A	2	11	1	11	7	14	18		

Sanctus Vrsinarius per interuentum Hildulphi principis Lobiense cœnobium à Pipino principe ad regendum susceptit. 698 *Hildulphus.*

Synodus Aquileiæ facta, quintam vniuersalem synodum à Iustiniano Imperatore & Vigilio Papa Constantinopoli celebratam suscipere diffidit, quam Sergius Papa salubriter redarguit, & ad concordiam reducit. *Synodus Aquileg.*

Sanctus Lambertus Pipinum principem increpare ausus, quòd pellicem Alpiadem Plectrudi legitimè vxori suæ superduxerit, à Dodone fratre ipsius Alpiadis Leodij martyrizatur & Traiecti tumulatur, eique sanctus Hucbertus Episcopus subrogatur.

Sancta Berga mater Pipini ad Dominum transit.

Abstimarus, qui & Tyberius, Leone ab imperio pulso, eique naso abscisso & in custodia retruso, imperat annis septem. *Abstimarus.*

B	1	12	2	12	8	15	19	699	

Drogo filius Pipini dux Campanienstum moritur.

Grimoaldus frater eius à Patre Pipino in aula Hildeberti regis maior domus statuitur, eique filia Rhatodi Frisonum ducis in vxorem despondetur.

Mortuo Cuniperth Longobardorum rege, Linthperth filius eius puer in regnum succedit, Ansprandum habens tutorem.

Dodo interfector sancti Lamberti pessimo languore cruciatur, à vermibus consumitur, & ob intolerantiam fœtoris in Mosam fluuium dimergitur, omnésque huius culpæ complices infra annum diuinitus puniuntur. Percussor verò sancti martyris fratri suo congressus, alter ab altero perimitur. *Lamberti percussor vermibus cõsumitur.*

C	2	13	3	1	9	16	20	700	

Romani peruagantes Syriam perimunt ducenta millia Sarracenorum. *Linthperth. Regunbertus.*

Regunbertus dux Taurinensium Ansprandum tutorem regis Linthperthi bello superat, & anno vno regnat.

Therbellis Bulgaribus dominatur. *Therbellis.*

	3	14	4	1	10	17	1	701	

Mortuo Regunberto, Ariperth filius eius Ansprando in congressu victo Linthperthum regem capit & perimit. Ansprandum in Baioariam fugere compellit, filiúmque eius iuniorem Linthprandum ad patrem fugere permittit, & annis nouem regnat. *Ariperth.*

Flauius Chinthasindus senio confectus regnum Vvisigothorum dimittit, regnátq; post eum filius eius Flauius Recinsundus. *chintasindus*

	4	15	5	1	11	1	2	702	

Ioannes Romanæ Ecclesiæ 83. præsidet. *Ioãnes Papa.*

D Iustinianus de exilio fugiens, ad Caianum regem Auarorum se contulit.

	5	16	6	2	12	2	3	703	

Sanctus Benedictus abbas Anglorum obiit.

Caianus pecunia correptus à Leone Imperatore, cùm vellet Iustinianum ei prodere, Iustinianus ab eo ad Therbellem regem Bulgarorum fugit.

	6	17	7	3	13	3	4	704	

Ioannes Romanæ Ecclesiæ 84. præsidet.

Alfrido Nordanimbrorum rege mortuo, Osredus regnat annis 12.

	7	18	8	4	14	4	5	705	

Iustinianus auxilio Therbellis Bulgarorum regis imperium recipit, Leonémque & Tyberium vsurpatores imperij in medio circi iugulat. Callinicum Patriarcham excæcatũ exiliat, & in aduersarios tantam vltionem exercet, vt quotiens à naso sibi abscisso defluentem reumatis guttam detergeret, penè totiens aliquem ex his, qui contra eum conspirauerant iugulari præciperet. Imperauit ergo secundò annis 7.

E

	1	19	9	5	15	5	6	706	

Sisinnius Romanæ Ecclesiæ 85. præsidet. *Sisinnius papa.*

Sclaui Italiam infestant.

Constantinus Romanæ Ecclesiæ 86. præsidet. *constantinus papa.*

	2	20	10	6	16	6	7	707	

Choreth & Opha reges Anglorum Romam veniunt, ibíque in Monachis attonsi regi regum militauerunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenor.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Vvisigothorum.	Bulgaror.
	3	21	11	7	17	7	8

708 Iustinianus Imperator pacem cum Bulgaribus factam soluit, eísque cõgressus vix euasit.

4	22	12	8	18	8	9

709 Picti & Scoti Catholicum Paschalis obseruantiæ ritum suscipiunt.

Habdimelech Ammiras Sarracenorũ moritur, post quem Vlid annis septẽ principatur.

Vlid.

Montis tũbæ dedicatio.

Childeberto Monarchiam regni Francorum tenente Archangelus Michael apparens Autberto Abricatensi Episcopo, monuit semel & iterum vt in loco maris qui propter eminentiã sui tumba vocatur, fundaret Ecclesiam in memoriam sui, volentis talẽ venerationem exhiberi sibi in pelago, qualis exhibetur sibi in monte Gargano. Interim taurus à Leone furtim raptus, in illo loco religatur. Vnde Episcopus tertiò admonitus vt illo in loco fundamẽtum iaceret, vbi taurum religatũ inueniret, & sicut eum terram pedibus protriuisse videret, sic Ecclesiæ ambitum duceret. Ecclesiã in honore sancti Michaelis constituit, & ex illo tempore sicut in monte Gargano, ita etiam illo in loco quod modò dicitur in periculo maris, veneratio Archangeli frequentari cœpit. G

Adrianus abbas Anglorum obiit.

5	1	13	9	19	9	10

710 Iustinianus Imperator fidem orthodoxam amplexus, Constantinum Papam ad se Constantinopoli inuitat, cúmque venientem & redeuntem gloria Apostolico digna honorat.

Sanctus Hubertus cœlitus admonitus corpus sancti Lamberti à Traiecto Leodium cum magna miraculorum gloria refert, sedémque Episcopalem in eandem vrbem transfert.

Anspandus cum Baioariis Italiam repetit, cum Ariperth conffligit, cóque fugiente & in fluuium demerso regnum Longobardorum recipit.

Linthprãdus

Anspando post tres menses mortuo Linthprandus filius eius regnat annis 32. H

6	2	14	1	20	10	11

711 Sancta Oda vxor Boggis ducis Aquitanorũ, sanctitate claret in Gallia, quæ Ecclesias Dei sua ditauit munificentia, & moriens in Leodicensi quieuit parochia.

Odda.

7	3	15	2	21	11	12

712 Philippicus, qui & Bardanius Iustinianum Imperatorem iugulat, & post eum annis duobus regnat.

Philippicus.

Constantinus Papa, populúsque Romanus, nomen, litteras & figuram Philippici hæretici Imperatoris suscipere respuit.

1	4	16	3	22	12	13

713 Grimoaldus maior domus Leodij ante altare sancti Lamberti orans à Ranigario satellite Ratbodi ducis Frisonum perimitur, & Theodoaldus filius Drogonis ab auo suo Pipino, maior domus statuitur. I

Sanctus Vrsinarus Episcopus & abbas Lobiensis cœnobij obiit, eíque sanctus Erminus succedit.

2	5	17	4	23	13	14

Gregorius Papa.

714 Gregorius Romanæ Ecclesiæ 87. præsidet. Hic constituit vt tẽpore quadragesimę, quintaferia, ieiunium & celebritas missarum fieret in Ecclesia, quod non fiebat antea.

Anastasius.

Arthemius, qui & Anastasius, Philippicum priuans imperio & oculis, imperat annis duobus.

Petronax ciuis Brixianus diuino instinctu & Gregorij Papæ animatus hortatu, cœnobiũ sancti Benedicti apud Castrum Casinum nobiliter seruiendum Deo aggregat, *expletis plus* centum decem annis, ex quo à Longobardis desolatum fuerat.

C. Martellus.

Pipinus Princeps obiit, & filium suum ex Alpiade Carolum, Tutidem siue Martellum cognomento, principatus sui hæredem reliquit. K

Plectrudis relicta Pipini, Carolum priuignum suum captum in Colonia mancipat, & cum nepote suo Theodealdo maiore domus principatum regni vsurpat.

1	6	18	5	24	14	15

715 Mortuo Hildeberto Francorum rege, Clodouæus filius eius regnat annis 4.

Clodouæus

Franci contra Theodoaldum damnoso bello vtrinque cõfligunt, cóque victo Raginfredum maiorem domus Chilpericum regem statuunt.

Carolus de custodia nouercæ diuino nutu eripitur, móxq; principatum suum *de* manu Raginfredi extorquere nititur, primóque Ratbodum ducem Frisonũ Raginfredo solatiantem aggressus, multum exercitus damnum consequitur.

Sanctus

	Romanor.	Sarracen.	Francor.	Longobardor.	Anglor.	Vvisigothor.	Bulgarorum.	Anni domini.
A	Sanctus Egidius veniens à Græcia sanctitate claret in Prouincia.							
	2	7	1	6	25	15	16	716

Theodosius Anastasium de Imperio deponens, cúmque presbyterum ordinans, imperat anno vno, qui cùm fuisset iners & idiota, & publicorum negotiorum exactor, vi compulsus est ab exercitu imperium assumere.

Vlid Ammiras moritur, post quem Zuleymen annis tribus Sarracenis principatur.

Osted Nordanimbrorum rege mortuo Conred regnat annis tribus.

Egbert veniens ab Hibernia, sanctitate & doctrina claret in Gallia.

Sanctus Germanus à Cirico transfertur ad episcopatum Constantinopolitanum.

1	1	2	7	26	16	17	717

Theodosius Imperium deponit, post quem Leo 24. annis imperauit. *Theodosius. Leo.*

B Gregorius Papa Bonifacium à Britannia venientem ipsum consecrat, & per ipsum in Germania verbum Dei prædicat.

Romæ inundatio aquarum nimia, nimis calamitosa facta est, sed Gregorio Papa crebris letaniis Deum deprecante, post nouem dies repressa est.

1	2	3	8	27	17	18	718

Zuleymen Ammiras cum Ammiræis suis & stolo nauium penè trium millium Constantinopolim triennio obsidet. *Zuleymen.*

Bulgares Sarracenorum 32. millia perimunt.

Carolus in pago Cameracensi apud Vinciacum dominico ante pascha, quod erat tertio Calendis Aprilis, Chilperico & Raginfredo congreditur: Raginfredus victus in fugã conuertitur, Carolus eos vsque Parisios persequitur.

Ratholdus dux Frisonum prædicatione Vvlfranni episcopi ad hoc adductus, vt baptizari deberet, cùm vnum pedem in lauacro intrauisset, alterum pedem retrahens, interrogauit, vbinam plures suorum maiorum essent, in inferno, an in Paradiso: & audiens plures esse in inferno, intinctum pedem extrahens, Satius est (inquit) vt plures quàm pauciores sequar. Et ita ludificatus à dæmone promittente, quòd ei tertia die abhinc incomparabilia ei bona daret, ipsa tertia die subita & æterna morte periit. *Ratholdus damnari cum plurib. quàm saluari cum paucis maluit*

C

2	3	4	9	28	18	19	719

Zuleymen Ammiras moritur, post quem Haumar principatur Sarracenis annis duobus.

Constantinopolitani instantia orandi & constantia præliandi fortiter resistunt Sarracenis.

Sarraceni fame, frigore, bello, pestilentia, sine numero pereunt.

Mortuo Clodouæo, Lotharius regnat annis duobus. Post Cõred regnat Nordanimbris Osrith annis vndecim.

D Constantinus filius Leonis Imperatoris dum baptizatur à patriarcha Germano, cacans in sancto lauacro, magnum dat præsagium, quòd futurus esset ecclesiæ Dei in scandalum. *Const. copronymus.*

3	1	1	10	29	19	20	720

Sarraceni obsidione Constantinopolis confusi desistunt, ipsis cùm nauibus suis partim marino igne consumptis, partim demersis, partim igneæ grandinis tempestate vastatis, & ex tanta copia nauium vix quinque residuis, potentia Dei cunctis innotuit populis. Infra ciuitatem verò trecenta hominum millia perierunt pestilentia.

Haumar Christianos persequens, multos eorum Christi martyres fecit. *Haumar.*

Chilpericus & Raginfredus Eudonem ducem Aquitaniæ auxilio sibi adsciscunt. Qui in congressu à Carolo victi, vix fuga euadunt. Eudo rediens Chilpericum secum abducit.

Sarraceni ex Africa duce Habdirama filio Muhamæ Ammitæi in Hispaniam transfretãt, eámque sibi vendicant. Ita regnum Vvisigothorum & Sueuorũ destructũ est, & redactum

E sub Sarracenis, annus plus minus trecẽtis quadraginta sex euolutis, ex quo à Scythia expulsi ab Hunnis, ex quo verò cedentibus Vvandalis & deuictis Sueuis, cœperunt regnare in Hispaniis, annis circiter ducentis quinquaginta sex euolutis. Regnum verò tertiæ partis Hispaniarum, quod dicitur Gallicienſium, quod nec tunc Vvisigothi, nec postea Sarraceni potuerunt subigere, adhuc viget incolume, & Dei protegente fide manet inexpugnabile.

Regnum Vvisigothorum finitum est.

4	2	2	11	30	21		721

HAumar Ammiras moritur, post quem Gizid Sarracenis principatur annis 3. *Gizid. Chilpericus.*

Mortuo Lothario rege, Carolus Chilpericum ab Eudone per legatos recipit, cúmq; sibi regem facit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Anglorum.	Vvisigothorum.	F

Reliquiæ Augustini.

Ossa sancti Augustini Hipponensis episcopi olim translata ad Sardiniam, vastata modo à Sarracenis & Sardinia, Linthprandus rex Longobardorum dato magno pretio transfert Papiam.

5	1	1	12	31	22

722

Leo Imperator sæpè & multum laborauit, vt Gregorius Papa perimeretur, sed frustrà, Italis & Longobardis pro defendendo Papa instanter Imperatori resistentibus.

In Campania Italiæ frumentum combustum, & ordeum & legumina quasi pluuia de cœlo ceciderunt.

eluit frumẽto

Carolus Raginfredum persequens Andegauis obsidet, cámque captam victo Raginfredo ad habitandum concedit, & totius regni principatum recipit.

Linthprandus rex Rauennam obsidet, classe Rauennatium captam ciuitatem destruit.

						G
6	2	2	13	32	23	

723

Carolus Saxones debellat.

Rigobertus episcopus Remensis à Carolo suo in baptismate filio ab episcopatu deponitur, pro eo quòd illi contra Raginfredum eunti vrbem Remensem præ timore Raginfredi aperire noluit.

Eucherius quoque Aurelianensis episcopus, pro simili causa episcopatu priuatus, & apud Sarcinium vicum Hispaniæ epulatus, in cœnobio sancti Trudonis in sanctitate consummatus est.

Eucherius.

7	3	3	14	33	24

724

Carolus Baioarios armis subiugat.

Iudæus quidam maleficus promittens Gizid eum 40. annis principaturum, suadet vt in toto regno suo Dei sanctorúmque imagines deponi edicat: Qui spe diu regnandi seductus, H
edictum quidem proponit, ipse tamen mox obiit, post quem Eluelid principatur Sarracenis annis viginti.

Imagines Iudæi magi factione deponuntur.

Eluelid.

8	1	4	15	34	25

725

Leo Imperator à quodam Beser refuga fidei seductus, contra imagines Christi, & Sãctorum eius, bellum indicit, eásque vbique deponi & incendi edicit: pro quo errore eum Gregorius Papa scriptis multum quidem, sed in vanum redarguit.

Carolus contra Lanfridum Alemannorum ducem dimicat, eóque victo Alemanniam sibi subiugat.

9	2	5	16	35	26

726

Mortuo Chilperico, Carolus Theodericum sibi regem facit, qui regnat annis 15.

						I
10	3	1	17	36	27	

Theodericus.

727

Carolus Saxones debellat.

Constantinopolitani contra Leonem Imperatorem pro depositione imaginum Dei tumultuantur, aliqui etiam pro hoc martyrizantur.

Carolus Sueuos & Baioarios debellat.

Vvirech rex Anglorum obiit, filiúmque suum Hildebertum hæredem regni relinquit.

Hildebertus.

Cormesius Bulgaribus dominatur.

Cormesius.

11	4	2	18	1	1	

728

Carolus Ligeri trãsito Eudonem ducem Aquitaniæ bello victum fugat, & Aquitaniam grauiter deuastat.

Gregorius Papa quia Leonem Imperatorem incorrigibilem vidit, Romam & Italiam & Hesperiam totam ab eius iure descire facit, & vectigalia interdicit.

						K
12	5	3	19	2	2	

729

Eudo dux Carolo per omnia inferior, Sarracenos contra eum inuitat ab Hispania.

Sanctus Germanus Leoni Imperatori pro impietate sua auersus, à sede episcopali est deiectus.

Coctus Theberth Anglorum presbyter obiit, qui mira sanctitate claruit.

Coctus.

13	6	4	20	3	3

730

Sarraceni cũ omnibus famulis suis quasi in Galliis habitaturi, Garunnã transeunt, omnia deuastant, ecclesias Dei cremant, quibus Carolus Dei auxilio fretus bello cõcurrit, & ex eis trecẽta octogintáq; millia cũ rege suo Abdirama peremit, & mille quingentos suorũ amisit.

Eudo quoque Carolo reconciliatus, castra Sarracenorum irrupit, & reliquias corũ contriuit.

Mortuo

	Romanorum.	Sarracenor.	Francorum.	Longobardor.	Anglorum.	Bulgarorum.	Anni domini.
A	Mortuo Ostrich rege Nordanimbrorum Cednulfus ei succedit.						
	14	7	5	21	4	4	731

Gregorius Romanę ecclesiæ 89. præsidet, qui & ipse Leonem Imperatorem erroris redarguit, & populum Romanum & vectigalia Hesperiæ ab eo auertit. Hic constituit post priman commemorationem sanctorum in canone missæ, à sacerdote ita dicēdum: Et eorum quorum solennitas hodiè in conspectu tuæ maiestatis celebratur, Domine Deus noster toto orbe terrarum: quam institutionem in oratorio Romæ tabulis lapideis conscribi fecit. *Gregorius p.*

Sanctorum commemoratio in canone.

Ragnifredus rex moritur in Anglia.

Beda venerabilis presbyter, & monachus, sanctitate & scientia clarus, obiit.

Carolus Lugduno, aliisque ciuitatibus captis, Burgundiam sibi subiugat.

B	15	8	6	22	5	5	732

Constantinus filius Leonis Imperatoris Hyrenam filiam Caiam Auarorum ducis vxorem ducit, quæ baptizata viro suo apostatante rectam fidem tenuit.

Carolus in Vvasconia cum Eudone pugnat, eúmque principatu & vita priuat.

Linthprandus rex de iure Romano pontificis multas vrbes & castella tulit.

Cednulfus Nordanimbrorum rex capitur, & in clericum tondetur, & post in regnum remittitur.

16	9	7	23	6	6	733

Gregorius Papa synodum nongentorum trium episcoporum Romæ congregat, & venerationem sanctarum imaginum confirmat, carúmque violatores generali sententia anathematizat. *Imaginum veneratio decreta synodo.*

Carolus Vvaifero & Huualdo filiis Eudonis dimicando victis, Aquitaniam sibi subiugat.

C	17	10	8	24	7	7	734

Carolus Frisiam aggressus, Poponem ducem Frisonum cum multis perimit, & Frisiam sibi subiugat.

18	11	9	25	8	8	735

Carolus Auennionem Galliæ vrbem à Sarracenis dolo & consensu Maruntij prouinciæ ducis captam obsidet, eáque fortiter recepta, Sarracenos vsque ad internecionem delet.

Obiit sanctus Hubertus episcopus.

Abhinc regnum Anglorum annotare supersedeo, quia historias maiorum, quas sequar non habeo.

19	12	10	26	9		736

D Sarracenorum rege Athima obsesso intra Galliæ vrbem Narbonam à Caralo, Sarraceni ex Hispania cum alio rege Amoræi occurrunt subsidio, qui congressi Carolo ambobus regibus peremptis, & ciuitate recepta ab eo, vltimo penè attriti sunt exterminio, eúmque insequentem fugientes residui, dimersi sunt in profundo.

20	13	11	27	10		737

Carolus Nemausum Agathem, aliásque Gothicæ regionis vrbes à Sarracenis inuisas capit, & solotenus destruit.

Sanctus Firminus episcopus & abbas Lobiensis cœnobij obiit. *Firminus obiit.*

21	14	12	28	11		738

Arelato vrbe Galliarum capta à Sarracenis, & omnibus circumquaque demolitis, Carolus ascito sibi ad auxilium Linthprando rege Longobardorum eius occurrit, eósque terrore nominis sui in fugam vertit. Sic Sarracenis, qui totam penè Asiam, totam Lybiam, multámque partem Europæ inuaserant, Carolus Dei auxilio, sua industria Francorúmque fortitudine, omnem spem inuadendi Gallias abstulit. E

Trasamundus dux Spoleti contra Linthprandum rebellans, ad Romanos confugit.

22	15	13	29	12		739

Carolus Mauritium prouinciæ ducem, qui inuitauerat Sarracenos, debellat, & prouinciam sibi subiugat.

Linthprandus rex pro refugio Trasamundi Romam grauiter vexat.

23	16	14	30	13		740

Carolus Saxones tributarios sibi facit.

Signa in sole & luna & stellis apparent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

F

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.
	24	17	15	31	14

741. Post Theodericum regem Francorum, regnat Hildericus annis nouem.
Leone Imperatore mortuo, Constantinus filius eius imperat annis 35.
Hildericus. Constantinus
Pacato & dilatato regno Francorũ Carolus bellicosus princeps obiit, & filios suos Carlomannum, & Pippinum, principatus sui successores reliquit.
Constantinopolis terræmotu per integrum annum nimis grauatur.

1	18	1	32	15

742 Zacharias Romanæ eccleſiæ 89. præſidet. Hic quia rẽpublicam à Longobardis perturbatam inuenit, ſtatim beneuolentia ſua benè omnia compoſuit, & cum Longobardis in 20. annos pacem firmauit. Hic libros dialogorum Gregorij de Latino in Græcum vertit.
Zacharias pontif.
Linthprandus rex Lõgobardorũ moritur. Hildebrando quem ipſe regem deſignauerat à Longobardis reprobato, Rachis regnat poſt eum annis ſeptem. G
Rachis.
Pippinus princeps Hunaldo duci Aquitaniæ ſibi rebellanti obuiat, Carlomannus verò Alemanniam deuaſtat.
Artabaſdus contra Conſtantinum Imperium arripuit.
Sanctus Bonifacius Archiepiſcopus Moguntiæ, cœnobium Fundenſe in Bachonia ſilua fundat.
Fundenſe monaſt.

2	19	2	1	16

743 Carlomannus Saxoniam petit, caſtrum Hoſcoburch capit, Theodericum Saxonem pacis obſidem accipit.
Ogdilo dux Baioariæ rapta ſorore Pippini contra eum rebellat, quem Pippinus pugna quamuis damnoſa ſuperat.

3	20	3	2	17

744 Conſtantinus Artabaſdum capit, & ei multiſque amicorum eius oculos eruit. H
Eluelid Ammiras moritur, Girid Sarracenis anno vno principatur.
Cinis de cœlo cecidit.

4	1	4	3	18

745 Pippinus Theodoaldum filium Godefridi ducis debellat.
Girid perempto, Hiſcens principatur Sarracenis anno vno.
Girid. Hiſcens.
Petrus Damaſcenus epiſcopus, & Petrus Mauimenus in Syria martyrizantur à Sarracenis.
Perſecutione poſt lapidationem Stephani protomartyris mota, Maximinus vnus de 70. Chriſti diſcipulis ad Gallias tranſiens Mariam Magdalenam ſecum abduxit, & eam apud Aquenſem vrbem, cui præſidebat, ſepeliuit defunctam, Aquenſi verò vrbe à Sarracenis deſolata, corpus ipſius Mariæ à Girando comite Burgundiæ ad cœnobiũ Viceliacũ à ſe cõſtructum tranſfertur, quanquam aliqui ſcribant, quòd hoc apud Epheſum quieſcat, nullum ſuper ſe tegimen habens. I
Magdalenæ reliquiæ & ſepultura.

5	1	5	4	19

746 Carlomannus frater Pippini regis, Romæ à Zacharia Papa in monachum attonſus, primo in Sarepti monte in cœnobio quod ipſe fundauit, deindè apud caſtrum Caſſinum laudabili vita eniruit.
Athalongus preſbyter per illatã ſibi cæcitatem admonitus quærere corpora ſanctorum Quilliani ſociorúmque eius, inuentis ſanctorum corporibus viſum recepit, eáque re ſanctus Bonifacius Moguntiæ epiſcopus ab Athalongo ad ſe relata, caſtrum Viſiburch ad honorem Quilliani martyris, qui ad prædicandum ibi à Papa Conone epiſcopus ordinatus fuerat, ibíque mortis & quietis locũ acceperat, epiſcopalis ſedis priuilegio inſigniri decreuit, primúmque ibi epiſcopum ſanctum Burchardum ordinauit.
Ad reliquias Quilliani cæcus illuminatur.
Muruhan principatur Sarracenis annis ſex. K
Muruhan.

6	1	6	5	20

747 Pippinus Grifonem fratrem ſuum contra ſe rebellantem perſequitur.
Sarraceni inteſtino bello colliduntur.

7	2	7	6	21

748 Pippinus Grifonem in Saxonia & eius complices Thaſſilonem, Lanfridum, & Sindiger bello victos capit, & Thaſſilonem quidem Baioariæ ducem facit, Grifoni verò in Neuſtria 12. comitatus concedit, quod illi non ſufficit, ſed ad Vvaiferum in Aquitaniam fugit.
Peſtilentia.
In Calabria & Sicilia fit peſtilentia & mortalitas hominum nimia.

In

	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardor.	Bulgarorum.	Anni domini.
A	In vestibus hominum & in velis ecclesiarum apparent cruciculæ, quasi oleo designatæ.					
	8	3	8	7	22	749

Rachis Longobardorum rex, dum rupto fœdere Romam inquietare nititur, à Zacharia Papa non solum à malo reprimitur, sed etiam eius instinctu cum vxore & filiis Romam veniens monachus efficitur, cui Aistulfus frater eius substitutus, regnauit annis 7. *Aistulfus.*

9	4	9	1	23	750

Hildericus rex Francorum in monachum tonsuratur, Pippinus verò princeps auctoritate apostolica & Francorum electione à sancto Bonifacio Moguntiæ Archiepiscopo in regem vngitur & consecratur, & regnat annis 18. post annos circiter octogintaocto, postquam maiores domus cœperunt principari super reges Francorum.

B 10	5	1	2	24	751

Pippinus rex contra Saxones pugnat. Idem Pippinus rex Galliarum ecclesias cantibus Romanæ auctoritatis suo studio meliorauit. *Pippinus à Bonifacio coronatur.*

Grifo frater Pippini perimitur, & Remigius eiusdem Pippini regis frater Rodomensis archiepiscopus in Gallia claret.

11	6	2	3	25	752

Stephanus Romanæ ecclesiæ 90. præfidet. *Stephanus p.*

Muruha Ammira perempto, Muhamad principatur Sarracenis annis quinque. *Muhamad.*

Aistulfo Longobardorum rege contra Romanos adeò exardescente, vt tributum exigeret ab vniuscuiusq; capite, Stephanus Papa ad expetendum Pippini regis auxilium cogitur in Franciam venire, cui in veniendo in vna noctium apparuit magnum signum in cœlo, globus scilicet igneus à parte Australi, declinans à Galliæ finibus in partes Longobardorũ. Mit-
C titur etiam Carlomannus monachus ab Aistulfo ad fratrem suum Pippinum regem, ad perturbandam apostolicam petitionem, Pippinus à Stephano Papa cum filiis suis Carlomãno & Carolo in regẽ vngitur, & per eos generatio eorũ in hæreditatẽ regalis successionis in perpetuũ benedicitur, & omnis alienigena ab eiꝰ inuasione apostolico anathemate interdicitur. *Pontifici Ro. auxiliatur Pippinus.*

Anselmus vir illustris, cuius soror erat vxor Aistulfi regis, transfert corpus sancti Siluestri Papæ ad cœnobium Monantulam à se fundatum.

12	1	3	4	26	753

Pippinus rex Italiam aggreditur, exercitus Aistulfi à Francis vincitur. Aistulfus pacem facere cum Romanis ad nutum Francorum compellitur.

Carlomannus monachus ossa sancti Benedicti abbatis ab ecclesia Floriacensi, vbi olim translata fuerant, tollere nititur, vt ea ad castrum Cassinum referret, sed miraculis à Deo ostensis, & Francis obsistentibus, ab incepto prohibetur.

Hoc tempore terræmotus terribilis factus est, quo vrbes, aliæ quidem ex toto, aliæ ex
D parte subuersæ sunt, aliæ autem à montanis ab subiecta campestria cum muris & habitationibus suis integræ & saluæ, plusquam sex miliaria transmigrauerunt. *Terræmotus.*

In Mesopotamia etiam terra dirupta vsque ad duo milliaria, aliáque terra minus alba & harenosa de profundo ascendit, & ex ea animal mulinum ascendit incontaminatum humana voce loquens, pronuncians incursionem gentis ab eremo aduersus Arabes. *Mulus terra natus loquitur.*

13	2	4	5	27	754

Carlomannus monachus Viennæ moritur.

Sanctus Bonifacius Mogũtiæ archiepiscopus cũ sociis suis in Frisia ab inimicis fidei martyrizatur, & in Fulda cœnobio, quod ipse in Thuringia fundauerat, honorificè tumulatur.

14	3	5	6	28	755

Constantinus Imperator Constantinopoli synodum trecentorum triginta episcoporum
E congregat, in qua edicto promulgato de imaginibus Dei & sanctorum eius deponendis ecclesiam Dei nimis scandalizat, & contra orthodoxos tyrannizat. *Imagines deponuntur.*

Aistulfus rex rupto pacis fœdere, Romam obsidet. Pippinus rex Italiam repetens, eum Papiæ inclusum obsidet, & inuitum ad fœdus pacis repetendum compellit, & sancto Petro quicunque sui iuris erant, restitui integrè fecit.

Fulradus abbas S. Dionysij Parisiensis corpus sancti Viti martyris à Roma Parisios trãstulit. *Reliquiæ Viti martyris.*

15	4	6	7	29	756

Thassilo dux auunculo suo Pippino regi reconciliatur.

Aistulfus rex Longobardorum iudicio Dei percussus moritur, cui Desyderius substituitur, & regnat annis 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.	
	16	5	7	1	30	F

Paulus papa. Habdalas.

Paulus Romanæ ecclesiæ 91. præsidet.
Habdalas principatur Sarracenis annis 19.
Pipinus fortiter Saxonũ munitiones irrũpit, & post multã stragẽ eos sub tributo redigit.

757	17	1	8	2	31

Vvaiferus filius Eudonis dux Aquitaniæ, res Francorum iniustè vexando iram Pipini incurrit, eóque Aquitaniam aggresso, fœdus fictæ pacis init.
Vvalpertus abbas in Italia, Crodogandus Metensium episcopus, Pipini regis ex Lãdrada sorore nepos, clarent in Gallia, qui Gorziam cœnobium fundauit in Metensi parochia.
Corpus sanctæ Petronillę Petri apostoli filię, à Paulo Papa trãsponitur, in cuius marmoreo sarcophago ipsi⁹ apostoli Petri manu sculptũ legebatur: Aureę Petronillę dilectissimæ filiæ.

Petronillæ sepultura.

758	18	2	9	3	32	G

Habdala persequente, ecclesia Dei grauiter perturbatur.
Vvaifero à pacis fœdere auerso, Pipinus rex Aruernicum pagum depopulando premit, & multa castella ipsãmq; vrbẽ Aruernis capit, & Blandinũ vrbis comitẽ cum multis abducit.
Sanctus Gendulphus claret in Burgundia, qui etiam martyrij claruit gloria.

759	19	3	10	4	33

Pipinus Bituricas vrbem capit, & captam munit.
Thelesis Bulgaribus dominatur.

Thelesis.

760	20	4	11	5	1

Chilpingus Aruernensis & Amingus Pictauensis comites congressi militibus Pipini perimuntur cum multis.
Caput Ioannis Baptistæ in Edisseam ciuitatem transfertur. H

761	21	5	12	6	2

A Constantino Imperatore multi martyrizantur.
Thelesis Constantino Imperatori congressus cum multo Bulgarorum damno & opprobrio vincitur, & ob hoc à Bulgaribus reprobatus, cum principibus gentis ab eis perimitur.
Sabinus post eum Bulgaribus dominatur.
Thassilo dux à rege Pipino omninò auertitur.

crux Turcas seruat à pestilentia.

Turci à Caspiis portis erumpentes, Armeniam infestant. In quorum patria cùm antiquo tempore pestilentia fuisset, suasu Christianorum in modum crucis se totonderunt, & quia per hoc signum salus patriæ reddita est, hunc tondendi ritum tenuerunt.
Vvaiferus diffidens suis rebus, muros vrbium Aquitaniæ subuertit solo tenus, quos restaurans Pipinus, ad suorum tutelam fidis commisit principibus.

762	22	6	13	7	1	I

Pipinus rex Lemouicinam regionem cæde & incendio depopulatur.

Sabinus.

Sabinus Bulgar cum Romanis fœdus iniit, pro quo à suis repudiatus, ad Imperatorẽ fugit.
Paganus Bulgaribus dominatur.

Gelu maximum.

Gelu magnum à calendis Octobris vsque ad Februarium.

Stellæ celo lapsæ.

Stellę subitò vię de cœlo cecidisse, ita vt oẽs exterruerint, vt putarent finẽ mũdi iminere.

763	23	7	14	8	1

Chrodogandus episcopus corpora martyrum, Gorgonij, Naboris, Nazarij, Roma ad Gallias transtulit, & Gorgonium quidem in Gorzia, Naborem in Hilliriaco, Nazarium autem reposuit in cœnobio Lorisham, quod Canthur Comes illustris à se fundatum Metẽsi ecclesiæ priori anno tradiderat.

764	24	8	15	9	2	K

Pipinus rex Agennum, Petragoram, & Engolismam vrbes Aquitaniæ deuastat, multámque partem sibi subiugat.
Chrodogandus Metensium episcopus obiit.
Tẽpore Constãtini Imperat. & Hyrenæ vxoris eius in Syria ciuitate Beritho, quæ subiacet Antiochię, Iudęi imaginẽ saluatoris Domini nostri IESV Christi inueniẽtes in domo cuiusdã Iudæi, ibi relictã à quodã Christiano, eã iniuriosè deposuerũt, & omnia opprobria quę Iudæi Christo IESV intulerũt, eius imagini inferebãt, illudẽtes ei, in faciẽ cõspuẽtes, criminosè conuitiantes, cámque percutientes, manus & pedes eius clauis configentes, acetum & fel ei potrigentes, tandem latere eius aperto exiuit de eo sanguis & aqua, quod illi supposita ampulla suscipientes ad experimentum, vtrum fuerint vera miracula, quæ IESVM fecisse audierant,

Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

audierant, omnes infirmos in synagoga sua collectos, hoc sanguine aspergebãt, & à quocunque languore detinebantur, omnes sanabantur. Vnde tandem Iudæi compuncti, ad Adeodatum ciuitatis episcopum omnes concurrerunt, eique re enarrata, imaginem cũ sanguine ei dederunt. Quibus baptisatis, episcopus sanguinem per ampullas diuisum longè latéq; dirigens, predicabat magnalia Dei, obtestatus omnes, vt singulis annis † quinto Idus Nouembris, celebretur passio Dominicæ imaginis.

† 9. Nouemb. apud Ysuard.

25	9	16	10	3	766

Constantinus Imperator & Habdalas Ammiras pari vesania in orthodoxos desæuiũt, multósque eorum pro Christo perimunt.

Constantinus insuper ægrè ferens gloriam sanctorum miraculis coruscantium, etiam ipsana eorum vbique iubet effodi, & iactari in profundum.

B In præsentia Pipini regis inter Græcos & Romanos celebratur synodus de sancta Trinitate, & sanctorum imaginibus.

Pipinus rex Remistanium fratrem Eudonis, patruum scilicet Vvaiferi, quia Vvaifero ad se & à se ad Vvaiferum transfugerat, captum à suis in bello suspendit in patibulo.

Rex Sarracenorum Amirmonon ab Hispania missis legatis & muneribus datis & acceptis, affectat gratiam & amicitiam Pipini regis.

26	10	17	11	4	767

Pipinus vltimo exterminio Aquitaniam atterit, Santonas capit: ibique Vvaiferi matrem, sorores & neptes captas secum abducit.

Romæ Paulo Papa mortuo, Constantinus quidem subitò ordinatur sacerdos ex laico, & tyrannica ambitione papatu inuaso ecclesiæ Dei magno fuit scandalo.

Contra hunc Philippus à quibusdam Romanorum Papa constituitur, & non multo pòst
C deponitur.

27	11	18	12	5	768

Longa contẽtio inter Pipinum & Vvaiferum finitur, quia Vvaiferus à suis malorum pertæsis, in gratiam Pipini perimitur, & non multo pòst Pipinus moritur. Carolus filius eius pro felicitatis magnitudine agnominatus est Magnus, compartito cùm fratre suo Carlomanno regno, regnat post eum annis 47. Et Carolus quidem Nouiomi regiam accepit coronam, Carlomannus verò in vrbe Suessonica.

Constantino pseudodapa per zelum fideliũ ab ecclesia deturbato, oculisque priuato, Stephanus Romanæ ecclesiæ 92. præsidet. Hic tam à Gallia quàm ab Italia episcoporum synodum Romæ congregat, in qua omnia à Constantino ordinata reordinat, præter baptismũ & chrisma. Decernente synodo vt episcopi ab illo consecrati, ad gradum quem ante hanc consecrationem habebãt, redirent, & si digni iudicarentur, iterum electi, iterum consecrarẽtur.
D Presbyteri verò ac diaconi ab illo consecrati, similiter ad priorem gradum redirent, & ipsi si digni essent, iterum quidem consecrarentur, sed ad altiorem gradum vel ordinem nunquam ascenderent. Laici verò ab illo in diaconos vel presbyteros ordinati, omninò degradarẽtur, & in religioso habitu perseuerarent. Venerationem etiam sanctarum imaginum confirmat, earúmque prophanatores anathematizat. Constituit etiam vt in omni die Dominico ad missam, Gloria in excelsis Deo, cantetur.

Ordinantur rursus male ordinati.

28	12	1	13	6	769

Hunaldo in Aquitania rebellionem meditante, Carolus Aquitaniam petit, omnésque Aquitanios & Vvascones in deditionem accipit. Hunaldum, qui ad Lupum Vvasconũ ducem fugerat, à Lupo sibi cum vxore remissum abducit, & sic Aquitanicum bellum finit.

Carolus Magnus.

Desyderius rex Longobardorum sub obtentu orandi Romam ingressus, aliquos nobilium Romanorum captos excæcauit.

Desyderius dolo Ro. inuadit.

29	13	2	14	7	770

E Constantinus Imperator omninò à Deo auersus, virum sanctum Stephanum per quadraginta annos inclusum, etiam gentilibus reuerendum, amara morte martyrizauit, omnes sibi subiectos iurare coegit super *sanctæ crucis lignum*, ne aliquam Dei sanctorúmque eius imaginem venerarentur, eos qui *vigilias* Deo agebant, eos qui ecclesiis assueti religiosè viuebãt, eos qui Dei genitricem inuocabant, eos qui à iuramentis & immunditiis abstinebant, eos qui reliquias sanctorum penes se habebant, hos & huiusmodi damnans patrimoniis priuabat, & omnibus modis cruciabat, qui reuerentiores erant eorum, barbis cera & pice illitis eos amburebat: monachos, & vxores monachas, vt viros ducerent cogebat: quod multi vitantes, martyrium meruerunt, nec sub alicuius gentilis persecutione plures quàm sub hoc martyrizati sunt.

Sanctos eoli eorum imag. aut reliq. venerari prohibet Constãt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Longobardorum.	Bulgarorum.	
	Thelerigus Bulgaribus dominatur.					
Thelerigus.	30	14	3	15	1	

771 Carlomannus rex regis Caroli frater obiit, pars regni eius partibus Caroli se vnit, vxor eius cum filiis & Anthario Franco ad Desyderium regem Italiæ confugit.

Hunaldus dux Aquitaniæ Romam, quasi ibi perseueraturus venit, qui ad Longobardos fugiens, apostatauit, ibique non multo pòst lapidibus obrutus, malè periit.

Constantinus Imperator contra Bulgares nauali prælio pugnaturus, nauibus suis ferè duobus millibus impetu Aquilonis contritis totum penè amisit exercitum.

31	15	4	16	2	

772 Adrianus Papa Romanæ ecclesiæ 93. præsidet. Hic ad reprimendā rabiem hæreticorum, imagines Dei sanctorúmque execrantium nimis laborauit, & libro aduersus eos edito, multis scripturarum inductionibus roborato, eorum errores infirmauit, fidémque rectam solidauit. Hic in offertoriis & offertoriorum versibus, quod geminatum est geminauit. G

Adrianus p.

Carolus rex ad Saxonicū bellum animū intendit, Heresburch castrum Saxonum capit, Hormensul fanū destruit, ibique siti laborante exercitu, subitò in torrente largissimæ aquæ effusæ sunt diuino nutu, votíque compos Carolus, obsides pacis accepit à Saxonibus.

32	16	5	17	3	

773 Adrianus Papa ad tuendas res ecclesię Carolum Romam accersit. Quò pergens Papiam obsidet, ibique relicto exercitu Romam peruenit, sanctam resurrectionem ibi peregit, postea rediens Papiam cepit. Iterúmque Romam rediit, synodum constituit cum Adriano Papa, aliísque 153. religiosis episcopis & abbatibus, in qua Adrianus Papa cum vniuersali synodo dedit ei ius eligendi Pontificem, & ordinādi apostolicam sedem, dignitatem quoque principatus. Insuper archiepiscopos & episcopos per singulas prouincias ab eo inuestituram accipere definiuit, & vt nisi à rege laudetur, & inuestiatur episcopus, à nemine consecretur, omnésq; huic decreto rebelles anathematizauit, & nisi resipiscerēt, bona eorum publicari. H

Nominationis Regū & Imp.

33	17	6	18	4	

774 Saxones rupto pacis fœdere, Francorum fines premunt igne & cæde, sed tamen ecclesiam in Fritislar non queunt incendere, quam sanctus Bonifacius benedixit, eámq; nunquam cremandam prædixit.

Carolus Saxoniam repetens, tripartito exercitu concurrit Saxonibus, cíque victoria prouenit in omnibus.

Carolus rex offensus dissonantia ecclesiastici cantus inter Romanos & Gallos, & iudicans iustius esse de puro fonte, quàm de turbato riuo bibere, duos clericos Romam misit, vt authēticum cantum à Romanis discerent, & Gallos docerent, & primò per hos Metensis ecclesia, & per illam omnis Gallia ad auctoritatem Romani cantus reuocata est.

Antiphonarius Romanorum Galli recipiunt post an. 790.

Inter obsidendum rex Carolus diuiso exercitu, multas vrbes vltra Padum comprehendit, inter quas Veronam capit, in qua Antharius Francus cum vxore Corlomanni & filius eius latens se cum eis regi dedit. Adelgisus verò Desyderij regis filius, qui illuc fugerat, inde elapsus Constantinopolim fugit. I

Obsidionem Papiensiū pestilentia mortalitatis aggrauante, ciuitas regi Carolo aperitur.

Desyderius rex cum vxore & filia & cunctis principibus capitur, & perpetuo exilio ad Gallias à Gilfredo Laodicensium episcopo dirigitur. Quicquid per multa tempora Longobardi Romanis abstulerant, Carolus eis restituit, regno verò Longobardorum destructo, totam Italiam sub iure regni Francorum redigit. Taliter Longobardi victi regnare destiterunt, post annos ducentos quatuor, ex quo in Italia regnare cœperunt.

Regnum Longobardorum finitur.

34	18	7	5		K

775 Constantinus Imperator contra Bulgares vadit, sed pax inter eos conuenit. Non multò pòst autem rupto à Bulgaribus pacto, Imperator eos ex improuiso aggressus, nobiliter de eis triumphauit.

Carolus rex Segeburch castrum Saxonum capit, ter cum eis confligit, & victor obsides pacis ab eis accepit.

35	16	8	6	

776 Constantinus Imperator plaga pessimi incendij diuinitus percutitur, & clamans: Adhuc viuus igni sum inextinguibili traditus, miserabiliter moritur. post quem filius eius Leo imperat annis quinque.

Copronymus plaga incēdy percutitur.

Habdalas etiam Ammiras moritur, post quem Mady Sarracenis imperat annis nouem.

In

	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

In Italia quibuſdam rebellionem meditantibus, Italiam repetit. Potens rex Carolus vrbem Forum Iulij capit, & ducem eius Rotgandum rebellionis incentorem decollari præcipit, captáque Tarniſio vrbe cæteris maieſtate ſui nominis terrorem incutit.

Saxonibus Hæresburch caſtrum obſidentibus gloria Dei ſuper Eccleſiam apparuit omnibus, duobus ſcilicet ſcutis ſanguineo colore flammantibus, quoſdam motus vt in bello per aera dantibus.

Carolus Saxoniam velut tempeſtas proterit, munitiones irrumpit, & ad hoc eos impellit, vt ſe & patriam ei dedant, & datis obſidibus ſe Chriſtianos futuros ſpondeant.

	1	1	9	7	

Vvinthichindus dux Saxonum in Normanniam fugit. Saxones baptizati paciſcuntur, vt ingenuitatem ſuam & omnia ſua perdant, ſi vnquam à fidelitate Chriſti & regis deſiſtant. 777 *Saxonũ ſponſio fidelitatis.*

B

	2	2	10	8	

Carolus in Hiſpania Cæſarauguſtam vaſtando delet, Pampilanam obſidet, eiúſque captæ muris deſtructis Vvaſcones, duóſque Sarracenorum regulos ſibi ſubiicit, aliáſque vrbes in deditionem accipit. 778

Saxones ſuaſu Vvintichindi Franciam atterunt, ſed à Carolo victi fuga ſibi conſulunt.

Thelericus Bulgar ad Leonem Imperatorẽ fugit, quẽ baptizatũ, Imperator patritiũ facit.

Tardamus Bulgaribus dominatur. *Tardamus.*

	3	3	11	1	

Leo Imperator Syriam incurſat. 779

Carolus rex in Saxonia Vveſtphalos ſibi ſubiugat.

Hilterãdus dux Spoleti Carolo regi ſe ſubdit, eiúſque gratiam multis muneribus redimit.

C

	4	4	12	2	

Carolus rex Albiam fluuium tranſgreditur, ibíque in eius gratiã Bardogauenſes & Norduitæ baptizantur. 780 *Bardog. & Norduitæ baptizantur.*

Thaſſilo dux Baioariæ contra Carolum regem rebellat, hortatu vxoris ſuæ, quæ filia erat Deſyderij regis, & exilium patris ſui, per maritum ſuum vindicare tentabat.

Obiit ſanctus Sturmi primus abbas Fuldenſis.

	5	5	13	3	

Leo Imperator cum inſaniret cupiditate circa pretioſos lapides, adamauit magnam Eccleſiæ coronam, & accipiens, portauit eam, & exierunt carbunculi in capite eius: & captus à febre mortuus eſt. Poſt quem vxor eius Hyrene cum filio eius Conſtantino imperat annis decem. 781 *Sacrilegus fuit.*

Mady Ammiras multos vtriuſque ſexus pro Chriſto martyrizat.

Carolus rex orationis cauſa Romam vadit, ibíque filij eius vnguntur in reges: Pipinus D ſuper Italiam, & Ludouicus ſuper Aquitaniam. *Mady.*

Thaſſilo dux Baioariæ ab Adriano Papa Carolo regi reconciliatur.

	1	6	14	4	

Conſtantinopoli quidam laminam auream inuenit, & in ea virum iacentem cum hac ſcriptura: Chriſtus naſcetur ex virgine Maria, & credo in eum. Sub Conſtantino & Hyrene Imperatoribus, ô ſol iterum me videbis. 782 *Hyrene.*

Saxones rebellant, & à Carolo bello victi, ſeditioſos vſque ad quatuor millia quingentos ei tradunt, & obſides ei tribuunt.

	2	7	15	5	

Item Saxones rebellant, & à Carolo rege victi, penè vſque ad internecionem delentur. 783

	3	8	16	6	

E

Saxones & Friſones rebellant & vincuntur. 784 *Natiuitatis Chriſti ſepulchralis prædictio.*

Vveſtphali à Carolo Caroli regis filio debellantur.

	4	9	17	7	

Mady Ammiras moritur, poſt quem Moyſes Sarracenis annis 2. principatur. 785 *Moyſes Sar.*

Carolus Saxoniam depopulatur.

Vvinthichindus & Albion duces Saxonum Carolo reconciliati baptizantur, & motus Saxonum reprimuntur.

	5	1	18	8	

Carolus rex Adulphum Seneſchalcum ſuum contra Britones mittit, & per eum multa 786

Universidad de Deusto Biblioteca

F

Anni domini.	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Bulgarorum.
	Britonum castra & principes eorum capit.			
	Signum crucis in vestibus hominum apparebat.			
	6	2	19	9

Crux in vestibus.

787 Moyses Ammiras moritur, post quem Aaron frater eius Sarracenis annis 21. principatur.

Carolus rex Romam venit, & contra Hæregisum Beneuenti ducem vadit. Hæregisus muneribus & obsidibus datis gratiam eius redimit.

Bellum inter Francos & Auaros oritur.

Sanguis de cœlo & terra profluxit.

pluit sanguine.

7	1	20	10

788 Thassilo dux Baioariæ contra Carolum regem reus maiestatis adiudicatur, vndè à Carolo attonsus, cum filio eius Theodone in monasterium relegatur. G

In Italia inter Græcos & Romanos pugnatur.

Secundò in Italia inter Francos & Auaros pugnatur.

Tertiò, inter Auaros & Baioarios pugnatur.

Quartò, inter Auaros & Frãcos pugnatur, & in omnibus Carolus suis proueniſſe victoriam lætatur.

Instantia Tharasij patriarchæ Constantinopolitani & Adriani Papæ, secũdò apud Niceam vniuersalis synodus 350. Episcoporum congregatur, in qua fides Catholica in præsentia Hyrenes, & filij eius Constantini, cunctorum subscriptione roboratur, & hæresis execrantium imagines Dei in perpetuum abdicatur.

Iconoclastæ damnantur.

Coniuratio valida facta est ab Austrasiis contra Carolum, auctore Harderico, qua detecta, multi aut membris truncantur aut exiliantur.

8	2	21	11

789 H

Carolus Coloniæ super Rhenum pontes duos construit & munit, & Sclauiam ingressus, eam sibi subigit.

Adelgisus filius Desyderij regis, qui victo patre suo ad Græcos confugerat, animatus auxilio Græcorum, ad Italiam venit, aut ad repetendum regnum, aut ad interendã vltionem, qui inito bello cum Francis, detentus ab eis amara morte peremptus est.

Adelgisus perimitur.

9	3	22	12

790 Carolus rex honestati Ecclesiasticæ omnino intentus, legendi & psallendi disciplinam diligenter correxit. Perpendens enim iterum Gallos à Romanis in cantando discrepare, Metenses verò sola natura leuitate paululum quid dissonare, per cãtores rursus sibi ab Adriano Papa à Roma directos, dissonantiam cantus correxit. Circa pauperes etiam sollicitus, non solùm in regno suo, verùm etiam trans maria. In Ægypto, in Syria, in Africa, præcipuè in Hierosolymis, liberalitate eleemosynarum Christianis pauperibus solatiabatur, transmarinorum regum amicitias ob hoc expetens, maximè vt Christianis sub eis degentibus esset releuatio. I

Psalmodia Gall. restituitur.

*Alchnius de Britannia oriundus, magister delicioſus regis Caroli scientia literarum prępollet in Gallia, cuius præcipuè magisterio ipse rex omnes artes liberales didicit. Hic multa scripsit, inter quæ eminent libri de sancta Trinitate scripti ad ipsum regem. Hic etiam iussu ipsius regis diuinam correxit historiam.

al. Alcuinus.

10	4	23	13

791 Constantinus matrem suam Hyrenem imperio priuat, solúsque annis 7. imperat.

Carolus rex regnũ Auarorũ terra marique impetit, eósq; in fuga spẽ euadẽdi relinquit.

1	5	24	14

792 Hoc tempore in Flandria principabatur Lidericus Harledecensis pater Ingerranni, qui genuit Andracum patrem Balduini ferrei, qui duxit Indithem filiam Caroli calui. K

Constantinus Imperator congressus Chardamo Bulgari, turpiter victus dehonestatur. Chardamus sublato regio omni apparatu, ditatur.

Constãtinus.

Pipinus Caroli regis ex concubina filius gibbo deformis, à quibusdam Francorum primoribus promissione regni illectus, contra patrem coniurauit. Vnde conuictus tonsuratur, & in Prumia cœnobio retrusus, vsque ad finem vitæ Deo militauit.

Complices verò coniurationis alij exiliantur, pauci perimuntur.

2	6	25	15

793 Feliciana hæresis cõdẽnatur, & in prȩsẽtia Adriani Papę ab ipso Felice auctore abdicatur. Hæc hæresis asserebat, Filiũ Dei in diuina natura verũ Deũ esse, in humana verò natura nuncupatiuũ. Itẽ in diuina natura verũ esse filiũ Dei, in humana verò adoptiuũ, vnam personam

Feliciana hæresis.

Dei

	Romanorum.	Sarracenorum.	Francorum.	Balgarorum.	Anni domini.
	3	7	26	16	794

Dei & hominis diuidens in duas personas, scilicet veri filij, & adoptiui.

Saxones in fide Dei & fidelitate regis vacillant.

Constantinus Imperator multos principum sibi suspectos oculis priuat.

Constantinus excæcat fuisse fertur.

Carolus rex non solùm patria lingua, sed etiam peregrinis linguis eruditus, barbara & antiquissima carmina quibus veterum regum bella & actus canebantur, scripsit, & memoriæ mandauit: Inchoauit etiam Grammaticam patrio sermone. Mensibus anni iuxta propriam, id est, Theuto nicam linguam vocabula imposuit: ventos etiam duodecim propriis nominibus appellauit, cùm antea quatuor tantùm cardinales venti nominarentur.

Carolus ventis nomina imposuit.

4	8	27	17	795

B Saxones virtute Caroli conterriti, reddunt se Christi & regis fidelitati.

Carolus rex Christianam religionem sanctè ac piè colens, Ecclesias Dei omnimodis honorabat, & ornabat sacris vasis ac vestibus, edicens vt ne ianitoribus quidem liceret communi habitu in Ecclesia ministrare. Extruxit etiam Aquisgrani Basilicam plurimæ pulchritudinis, ad cuius structuram à Roma & Rauenna columnas & marmora deuehi fecit.

5	9	28	18	796

Leo Romanæ Ecclesiæ 94. præsidet. Qui mox clauum confessionis sancti Petri cum vexillo Romanæ vrbis Carolo regi misit.

Leo papa.

Vvithan rex Abroditorum à Saxonibus perimitur.

6	10	29	19	797

Henricus dux Foroiulianorum exspoliato in Pannonia Auarorum principe Yringo, inæstimabilem thesaurum eius misit regi Carolo.

C Thudin princeps Auarorũ se & patriã suã Carolo regi dedit, & gratiã baptismi percepit.

7	11	30	20	798

Hyrene imperatrix suo erepto sibi imperio fœmineo dolore abusa, Constantinũ filium suum oculis & imperio priuat, & sola annis quatuor imperat.

Hyrene filiũ priuat oculis & imperio.

Thatin Hispanus Barcinonæ præfectus, se Carolo regi dedit, & Barcinonam, quæ ab illo desciuerat, reddit.

Adelphon rex Galliciæ regi Carolo multa munera mittit.

Carolus rex Saxones graui prælio vincit.

Sol obtenebratus est per dies 17.

1	12	31	21	799

Constantinus Imperator moritur.

In Hispania Barcinona Sarracenis reddita, à Caroli militibus est obsessa.

D Leonem Papam celebritatem litaniæ maioris agentem, Romani capiunt, linguam ei oculósque euellunt. Cui voce & visu reddito diuinitus, iterum oculos & linguã eruunt radicitus, qui de manu eorum erutus, ad Carolum fugit.

Leo pontifex à Rom. indigna patitur.

Henricus dux Forumiulianorum à suis perimitur.

2	13	32	22	800

Gens Auarorum à fide deficit.

Carolus rex Leonem Papam in sede Romana relocat, ipse quoque Romam properat, causas examinat, reos legaliter damnat, ficque omnes Romanorum motus sedat.

Baleares insulæ auxilio Francorum à Sarracenis defensantur.

Per Vvidonem Caroli ducem Britones vincuntur, & in deditionem recipiuntur.

Gerardus dux Baioariæ in Pannonia Auaris congressus perimitur, de quo in visione Vvenithi legitur, quòd inter martyres annumeratus sit.

E In mẽse Iulio cõtra naturã aspersa & gelu cõcreta bis fuit pruina, sed nihil fructibꝰ nocuit.

3	14	33	23	801

Romani qui ab Imperatore Constantinopolitano iam diu animo desciuerant, nunc accepta occasionis opportunitate, quia mulier excæcato Imperatore Constantino filio suo eis imperabat, vno omnium consensu Carolo regi Imperatorias laudes acclamant, eúmque per manum Leonis Papæ coronant, Cæsarem & Augustum appellant: Pipinum verò filium eius regem Italiæ ordinatum collaudant.

Carolus Rom. Imp. coronatur.

Barcinona capitur.

Amymurlim rex Persarum Carolo Imperatori elephantem & munera multa mittit.

In Italia quoque Theate ciuitas à Francis capitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

F

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolit.	Sarracenorum.	Bulgarorum.

Sanctus Saluus Episcopus veniens ab Aquitania ad Fiscum Voluntianas, à Vvinigardo filio Genardi procuratoris ipsius Fisci martyrizatur, & super eius corpore requirēdo Carolus Magnus Imperator diuinitus tertiò admonitus, corpus quidē inuentū honorificè sepeliuit. Interfectores autē eius graui pœna mulctauit, nec tamē per hoc in eos vltio diuina cessauit.

¶ *Immutato ordine regnorum, immutandus est etiam ordo titulorum, quia abhinc sub vno comprehendendum est regnum Francorum & regnum Romanorum: & Constantinopolitanum regnum distinguendum est à regno Romanorum.*

constātinop. noua Roma.

EX quo Byzantium Thraciæ ciuitas, à primo Constantino in nouam ampliata est, & in regiam vrbem exaltata, & translata in illam omni Romanæ dignitatis gloria, in sedem Romani imperij dedicata, & noua Roma est appellata, euolutis annis circiter 468. diuiso à Constantinopoli Romano imperio. Carolus primus Francorū imperauit Romanis annis 13.

G

802	1	34	4	15	24

Carolus legatos iustitiæ distribuit.

Carolus Imperator per omne imperium suum legatos ad faciendum iudicium & iustitiam cunctis dirigit, & legis capitula 23. instituit.

Cypr. Sper. & Panth. reliquiæ.

Legati Imperatoris Caroli ab Aaron Ammira venientes inter cætera munera corpora etiam Cypriani Carthaginensis Episcopi & martyris, & Sperati primi Scillitanorum martyrum, & caput Panthaleonis martyris in Franciam afferunt.

Nicephorus Hirenem imperio depositam exilio relegat, & ipse Constantinopoli annis 8. imperat.

803	2	35	1	16	25

Hyrene imperatrix in exilio moritur.

Carolus Imperator omnes Saxones trans Albiam morantes in Frāciam transtulit, pagósque eorum Abroditis dedit.

H

In Italia ciuitates Ostona & Luceria cōtra Carolū sentiētes in deditionē accipiūtur. Carolus per omne imperiū suū iustitias facit, & legis capitula 29. instituit. Aarō Ammiras cū tre cētis millibus cōtra Nicephorū imp. ascēdit, quē nō terēs Nicephorus, turpe fœdus iniit, pactus se ei daturum annuatim tricena millia numismatum, & tria numismata in tributum capitis Imperatoris, & tria pro capite filij sui.

Nicephorus Sarracenis tributum pepigit.

804	3	36	2	17	26

Leo Papa ad Carolum imperatorem in Franciam venit.

Nicephorus Imper. fœdere cū Sarracenis soluto, multa incōmoda cōtulit imperio suo.

Godefredus rex Danorum multa contra vicinas gētes abutens insolentia, pacem ab imperatore Carolo expetit.

I

Auari, qui & Hunni, longo contra Francos bello perdomiti, adeò à fortitudine sua & potentia sunt diminuti, vt qui alios vltrò solebant lacessere, iam nec se ab aliis valeant tueri, quia in hoc bello omnis eorum gloria & nobilitas periit, & quicquid pecuniæ & thesauri per tot secula orbem terrarum vincendo sibi congesserant, totum modò victoriæ Francorum cessit, & nullo vnquàm bello tam multa spoliorum quantitate ditata fuit.

805	4	37	3	18	27

Carolus Imperator indignātibus cōtra se imperatoribus Cōstātinopolitanis, propter inuidiam imperatorij nominis à Romanis sibi depositi, magna patientia & magnanimite eos tulit. Et quia suspectam habebant suam potentiam, crebris legationibus sibi eos firmissimo fœdere conciliabat.

Auari.

Auari non sufferētes infestationē Sclauorū, à Carolo Imperatore inter Sabariā & Charātanū impetrauerūt habitādi locū, ibíque sine regni nomine resederūt sub ditione Francorū.

Carolus filius Imp. Caroli Bethemanos rebellātes deuicit, & Lethonē eorū *ducē peremit.*

806	5	38	4	19	28

K

Carolus in filios suos partitionem regni facit, & inde testamentum factum sua & Leonis Papæ auctoritate roborauit.

Bethemani.

Bethemani Sclauis auxiliantibus vbique grassantur, sed à Carolo Imperatoris filio fortiter debellantur.

807	6	39	5	20	29

Chumeid Ammiræus missus ab Aaron ad excidendam Lichiam, cum veniſſet Mirrēam, nisus sancti Nicolai conterere arcam, pro ea contriuit aliam, & pro temeritate incurrens Dei vindictam, subsequente ineuitabili tempestate classem amisit totam.

Rex Persarum Carolum Imperatorem pretiosis muneribus per legatos honorat.

Paul. Diacon.

Carolus Imperator per manum Pauli Diaconi sui decerpens optima quæque de scriptis Catholicorum

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Sarracenorum.	Bulgarorum.	Anni domini.

A Catholicorum patrum lectiones vnicuique festiuitati conuenientes, per circulum anni in Ecclesia legendas compilari fecit.

Sarraceni Sardiniam depopulantur, sed à Pipino rege Italiæ superantur.

Chrunnus Bulgaribus dominatur. *Chrunnus.*

7	40	6	21	1	808

In Britannia Eardulphus rex Nordanimbrorum patria & regno pellitur, sed ad Carolum Imperatorem veniens, per eum regno & patriæ restituitur.

Aaron Ammiras moritur, post quem Muhammad annis quinque principatur. *Muhammad.*

8	41	1	7	2	809

Pipinus rex Italiæ Venetiam bello sibi subigit, & non multo post Mediolani obiit, & Carolus Imperator Venetiam Nicephoro reddit, qui Nicephorus nouis & iniustis legibus
B omnes suos exacerbat, & Dei iram in se exaggerat.

Godefrido Danorũ rege mortuo Hemingus filius eius pacem expetit ab Imper. Carolo.

Vvachandus Episcopatum Leodicensem suscipit, qui in Ardamna Andagium cœnobium construxit.

9	42	2	8	3	810

Carolus in tres partes regni sui tres exercitus misit, vnum trans Albiam, qui Hilliones debellauit, vnum in Pannoniam, qui reliquias Hunnorum & Sclauos compressit, vnum contra Britones, qui eorum perfidiam contudit, & vbique sibi victoria prouenit.

Carolus filius eius maior natu obiit.

Carolus Imperator rerum suarum hæredem Christum testamento facit, & quicquid in re mancipi habebat, in tres partes diuiso, tertiam eorum partem pauperibus & famulantibus palatio delegauit, duas verò partes in partes viginti vnam subdiuisit, & Metropolitanis
C Episcopis, qui totidem sibi suberant, distribuit, vt Metropolis Ecclesia tertiam assignatæ sibi partis haberet, & duas inter suffragantes Episcopos diuideret. *Carolus christũ hæredem facit.*

Nomina Archiepiscopalium ciuitatum quæ erant sub Carolo:

Roma, Rauenna, Mediolanum, Forumiulij, qui & Aquileia, Gradus, Colonia, Moguntia, Iuuauum, quæ & Salzburch, Treueris, Senonis, Vesontio, Lugdunum, Viẽna, Rothomagus, Remi, Arelas, Tharentesia, Ebredunum, Burdegala, Turonis, Bituricæ.

Nicephorus Imperator Bulgariam ingreditur, & quia victoriæ temperare nescisuit, à Bulgaris cum multo senatorij ordinis numero perimitur.

Stauratius filius eius post eum anno vno imperat. *Stauratius.*

10	43	3	1	4	811

Hemingus rex Danorum moritur, post quem duo inter se de regno contendentes bello colliduntur, in quo penè vndecim millia Danorum perimuntur.

D Moguntiæ pons quingentorum passuum longitudinis trans Rhenum, quem Carolus Imperator per decem annos ingenti labore & mirabili opere de lignis constructum erat, ita vt perpetuò durare posse videretur, ita tribus horis conflagrauit, vt ne vna quidem astula super aquam remaneret. *pons decẽ annorum tribus horis exarsit.*

Stauratio deposito, Michael imperat post eum annis 2.

11	44	1	4	5	812

Carolus Imperator Ludouico filio suo coronam imperialem imponit, & Bernardũ filium Pipini regis Italiæ regem facit.

In Francia apud cœnobium Elnonense sanctus Amandus à Lanthario eleuatur, à depositione eius anno circiter 152. cuius corpore adhuc integro inuento, cum eius capilli & vngues qui excreuisse videbantur, præciderentur, & de ore eius dentes adhibita forcipe extraherentur, sanguis inde profluxit, qui ad memoriam posterorum adhuc seruatur. *Amandi cẽpus leuatur.*

E

12	45	2	5	6	813

Carolus Imper. per totas Gallias cõcilia super statu Ecclesiarũ ab Episcopis celebrari edicit, vnũ fuit Mogũtiæ, alterũ Remis, tertiũ Turonis, quartum Cabilonis, quintũ Arelati. *Concilia sub Carolo.*

Muhammad Ammiras fratri suo Habdalæ congreditur, à quo superatus eum sibi conregnare inuitus patitur, & hoc bello regnum Sarracenorum per aliquot annos discinditur.

Michael Imperator Chrunno Bulgaro congressus, de bello victus fugit, & ex desperatione rerum Monachus factus, imperium deponit. Post quem Leo annis 8. imperauit.

13	46	1	1	7	814

Carolus Imperator glorioſus regno & imperio suo pacato & dilatato, statu quoque Ecclesiæ sanctè & religiosè ordinato, moritur, & sepelitur Aquis, anno ætatis suæ 72. qui pro *Carol. Magnus moritur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Sarracenorum.	Bulgarorum.

magnitudine operũ agnominatus est Magnus, cuius vitam Emardus descripsit, post quem Ludouicus filius eius imperauit annis 26.

815	1	2	2	8

Inter Ludouicum & Leonem Imperatorem pax firmatur.

Hariolus rex Danorum patria & regno pulsus à filiis Godefridi, ad Imperatorem Ludouicum veniens implorat opem recuperandi. Chrunnus successu lætatus, Constantinopolitanos incursat insolentius, & vsque ad portas vrbis vagatur crebris incursibus.

Stephanus p. Ludouicum Remis coronauit.

816	2	3	3	9

Stephanus Romanæ Ecclesiæ 95. præsidet. Hic mox in Franciam venit, & Ludouicum Imperatorem Remis coronauit.

Ludouicus Imperator exercitum contra Danos mittit, & per eum obsides accipit. G

Paschalis p.

817	3	4	4	10

Paschalis Romanæ Ecclesiæ 96. præsidet.

Vvascones ab Imp. Ludouico desistunt, sed ab eius exercitu edomiti citò resipiscũt.

818	4	5	5	11

Cloamir rex Abroditarum ab Imperatore Ludouico deficit, & ad Danos transit.

819	5	6	6	12

Ludouicus Imperator Britones sibi subigit. Murmanus verò dux eorum, qui nomen sibi regis vsurpauerat, ab eis perimitur.

Bernardus rex Italiæ conspirationis contra Imperatorem factæ accusatur, & reus maiestatis adiudicatus, primò oculis & regno, dehinc vita priuatur. Harioldus in regnum Danorum à Ludouico remittitur. H

820	6	7	7	13

Cloamir rex Abroditarum & Lupus rex Vvasconum damnati capitis ab Imperatore Ludouico exiliantur.

Monastica regula.

Aquisgrani generali conuentu habito, per dispositionem Imperatoris Ludouici Episcoporũ nque & abbatum aliqua capitula ad vsus Regularium Monachorum addita sunt, & multa sanctarum scripturarum compilatione facta, clericorum & clericalium sanctimonialium regulæ constitutæ sunt.

¶ *Deficiente Historiarum narratione, cessat etiam narratio de regno Bulgarorum & Sarracenorum.*

821	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.

Sanctorum reuelantur corpora.

7 // PAschalis Papa corpus sanctæ Cæciliæ virginis ipsa reuelante inuenit aureis vestibus // 8 latum indumentis, sanguine ipsius adhuc infusis, & ipsam & corpora sanctorum Valeriani sponsi eius & Tyburtij & Maximi, Vrbani quoque Papæ in Ecclesiam à se eis ædificatam transposuit. I

Ludouicus Imperator partitionem regni inter filios suos factam confirmat sacramentis optimatum suorum.

822 Leo Imperator Græcorum perimitur in palatio suo, conspiratione optimatum suorum, & præcipuè Michaelis domesticorum Comitis, & ipse Michael imperauit annis nouem.

8 // In Thuringia cespis longitudine pedum quinquaginta, latitudine quatuordenũm, // 1 altitudine sesquipedali sine manibus de terra præcisus & subleuatus est, & vltra pedes viginti quinque translatus est.

Terra intumuit.

823 In Saxonia tellus in modum aggeris limite vnius leucæ intumuit.

9 // Eleuatio sancti Vrsinari confessoris Lobiensis celebratur. // 2

Drogo.

Drogo frater Ludouici Imperatoris fit Metensium Episcopus. K

Lotharius filius Imperatoris à patre in Italiam dirigitur, qui à Paschale Papa consecratus, coronam regni & Imperatoris atque Augusti nomen accepit.

Romæ quidam nobilium perimuntur, pro eo quòd proniores esse iusto viderentur ad fidelitatem Lotharij Imperatoris. Quod crimen cum etiam in ipsum Papam Paschalem intorqueretur, Papa se apud Imperatores excusat, & de hoc crimine coram populo & legatis Imperatoris Romæ cum magno Episcoporum numero se iureiurando expurgat.

Terræmotus.

Terræmotus factus est, multæ villæ & domus cœlesti igne cremantur, homines & animalia ictu fulminum examinantur, fruges grandine vastantur, cum ipsa grandine veri lapides immensi ponderis cadunt, & hæc prodigia grandinis hominum mortalitas subsequitur.

In

	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
A	In territorio Tullensi villa Commerciaco puella duodenis post sacram communionem in Pascha à Sacerdote susceptam, primùm per decem menses pane, deinde omni cibo & potu per triennium abstinuit, & post ad communem hominum vitam rediit.				*puella triennio non comedit.*
	10 // Eugenius Romanæ Ecclesiæ 97. præsidet.	// 3		824	*Eugenius papa.*
	Corpora sanctorum Seueri Rauennatis Episcopi, & vxoris eius Vincentiæ, & filiæ Innocentiæ, ab Ortigario Episcopo Maguntiam translata sunt.				
	In Gallia ante solstitium æstiuale aere in tempestatem repentè conuerso, ingens fragmẽtum glaciei cum grandine cecidit, cuius lõgitudo pedes quindecim, latitudo sex, grossitudo duos pedes habebat.				*Glaciei ingẽs cœlo decidit.*
	Legati Michaelis Imperatoris inter cætera munera detulerunt Ludouico Imperatori libros Dionysij Areopagitæ, ab ipso conscriptos de Hierarchia, id est, sacro principatu, petente ipso Ludouico de Græco in Latinum translatos. Qui libri Parisiis in ipso sacri martyris	B			*Dionys. Areo. libri de Hierarch.*
	festo missi cum gaudio susceptí sunt. Quod gaudium virtus sancti martyris auxit, decem & nouem ægrotis in ipsa nocte ibi sanatis.				
	Vvalchandus Leodiensis Episcopus, corpus sancti Hucberti transfert à Leodio ad Andagium monasterium.				
	Rabbanus sophista, & sui temporis poëtarum nulli secundus, fit abbas Fuldẽsis, qui multa de scripturis sanctis disseruit, qui etiam librum de laude sanctæ Crucis figurarum varietate distinctum difficili & mirando poëmate composuit, Sergio Papæ sancto Petro offerendum misit.				*Rabbanus.*
	11 // Harioldus rex Danorum cum vxore & filiis & sua Danorum parte Maguntiæ baptizatur, & ab Imperatore muneribus & parte Frisiæ in beneficium sibi data honoratur.	// 4		825	
	Hilduinus abbas sancti Dionysij sacrique palatij Archicapellanus Romam mittens, à Papa Eugenio sancti Sebastiani corpus accepit, & Suessionis in Basilica sancti Medardi collo-	C			
	cauit, vbi dum adhuc in humatum in loco in quo allatum est iaceret, tanta signorum & virtutum gratia in nomine eiusdem martyris enituit, vt à nullo mortalium vel enumerari vel enarrari possint: quorum quædam tanti stuporis esse dicuntur, vt humanam fidem excedãt,				
	nisi certum esset, Deum pro quo idem martyr passus est, omnia facere posse.				
	12 // Corpora Marcellini & Petri martyrum de Roma sublata, & Franciam translata, multis signis clarificata sunt.	// 5		826	
	Corpus etiam sancti Gregorij Papæ ad vrbem Suessionis translatum esse dicitur.				
	13 // Valentinus Romanæ Ecclesiæ 69. præsidet, quo post quadraginta dies pontificij defuncto Gregorius Romanæ ecclesiæ 97. præsidet, qui etiam Quartus Leo dictus est.	// 6		827	*Valẽtinus p. Gregorius.*
	Rabbanus abbas tractatus in libro Sapientiæ & Ecclesiastico, ad Otgarium archiepiscopum edit.				
	Amalarius librum de officiis ecclesiasticis ad Imperatorem Ludouicum scribit.				
	Angelonius etiam ad eundem Imperatorem tractatus in libros Regum edit.				
	Ansegisus abbas Lobiensis edicta Imperatoris Caroli magni Ludouici filij eius ad Ecclesiasticam legem pertinenti, in duobus æquè libellis digessit.	D			
	14 // Italicus Ludouici Imperatoris exercitus classe in Africam transuectus, conserto prælio magnam Afrorum stragem fecit.			828	
	In Vasconia annona de cœlo pluit frumento similis, sed grana breuiora habens.				*Frumento pluit.*
	Corpora sanctorum Valentini & Genesij, in Angiam monasterium translata sunt.				
	15 // Contra Ludouicum Imperatorem commotio & simultas filiorũ eius & optimatum exoritur.			829	
	Hoc anno (qui est annus ab initio mundi, quadrimillesimus sexingentesimus octuagesimusoctauus, finitur nouus annus magnus ab initio mundi, qui est annorũ quingentorum trigintaduorum.				
	16 // Apud Constantinopolim Theophilus imperat annis 15.	// 9		830	*Theophilus Imp.*
	Gregorius Papa dolens crebris Sarracenorum incursionibus vexari & vastari suburbium Romanæ vrbis circa Ecclesiam Petri Apostolorum principis, intendit illic vrbem nouam	E			
	ædificare, ad quod consilio & auxilio Imperatorum animatus, nouam fabricam cœpit.				
	17 // Sarraceni Siciliã incursantes etiam Lyparim insulam deuastant, vbi corpus Bar-	// 1		831	
	tholomæi Apostoli quiescebat, quod olim loculo plumbeo iniectum & in mare mersum à paganis non ferentibus illud propter nimiam signorum claritatem ab omnibus venerari, ab India vsque ad hanc insulam vltra delatũ fuerat. Cuius ossa modò à Sarracenis huc illúcque dispersa, & à quodam Monacho ipso reuelante collecta, Beneuentum transferuntur.				*Bartholomæi ossa.*
	Ludouicus Imperator aduersantes sibi quosdam exauctorauit, alios exiliauit, alios bonis priuauit, ac per hoc filios & optimates suos magis contra se exacerbauit.				
	18 // Gregorius Papa in Galliam veniens, contra Imperatorem cum filiis agebat.	// 2		832	
	Imperator vxorem suam Iudith, quasi causam malorum abdicauit.				

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	
833	19 // Ludouicus Imperator à suis desertus ac proditus, & in potestatem filiorum redactus, Episcoporum iudicio arma deposuit, & ad agendam pœnitentiam inclusus est. Sol & luna per eclipsim deficiunt.		// 3	
834	20 // Ludouicus Imperator relaxatur, arma & imperium & vxorem accipit, ac filium Lotharium in Italiam redire coegit.		// 4	
835	21 // Monente Gregorio Papa & omnibus Episcopis assentientibus Ludouicus Imperator statuit vt in Gallia & Germania festiuitas omnium sanctorum in kalẽdis Nouembris celebraretur, quam Romani ex instituto Bonifacij Papæ celebrant. *Sanctorũ omnium festiuitas.* Hoc tempore reliquiæ Viti martyris à Parisiis ad Corbeiam Saxoniæ transferuntur, vnde ipsi Franci testati sunt, quòd ab illo tempore gloria Francorum ad Saxones translata sit. Ebdo Remorum Archiepiscopus deponitur aliique multi, qui cum eo in deiectionem Ludouici Imperatoris conspirauerant, damnantur & exiliantur.		// 5	G
836	22 // Gregorius Papa consumatam nouæ vrbis fabricam solenniter dedicauit, eámque vrbem Leonianam appellauit, vel à Leone tertio huius nominis Papa, qui huius operis fundamenta olim gesserat, vel à seipso, quia & ipse Leo Quartus dictus est. *Leoniana vrbs.*		// 6	
837	23 // Nortmanni Gallias grauiter infestant, Dorestatum vastant, Andouerpum oppidum & Vvitlam emporium situm iuxta ostium Mosæ incendunt, à Frisonibus tributum accipiunt. *Normani Gallias vexant.* Sarracenis ad deprædandum vsque ad portum Romanorum venientibus, Romani instãtia Leonis Papæ, auxiliantibus sibi etiam Neapolitanis, eos bello excipiunt, & cooperante diuinitus sibi graui turbine ventorum vsque ad internecionem penè victos delent.		// 7	
838	24 // Cometes in signo Libræ apparet. *Cometes.* Nortmanni Vvalchaum insulam vastant, & tributum exigunt.		// 8	
839	25 // Ludouicus Imperator filio suo Lothario sub fide ad se venienti reconciliatur, eíq; dignitatem imperij & regni tribuit coronam. Cometes in signo Arietis apparet, & per aliquot dies plurimi instar stellarum igniculi per cœlum discurrere videntur.		// 9	H
840	26 // Ludouicus Imper. moritur, & Lotharius solus imperiũ vsurpãs imperat annis 15.		// 10	
841	1 // Carolus & Ludouicus filij Imperatoris, dolentes se à fratre suo Lothario debita regni parte priuari, contra eum insurgere parant. *Lotharius.*		// 11	
842	2 // Cometes in signo Aquarij apparuit. Tribus fratribus de regni partitione discordantibus, conferitur inter eos pugna in pago Antissiodorensi apud villam Fontanedum, & tãta cædes vtrinque facta est, vt nulla ætas meminerit tantam stragem hominum fuisse factam in gente Francorum, & ita eorum vires ibi attenuatæ sunt, vt iam nec suos terminos ab externis tueri possent, victoria tamen Carolo & Ludouico prouenit.		// 12	
843	3 // Fratribus nondum de bello desistentibus, consilio optimatum tandem de pace agitur, & de parte singulorum 40. primorum accipiuntur, qui in vnũ conuenientes regnum æqualiter diuiderent, & ita pax in annum sequentem induciatur. Ludouicus interim pergẽs in Saxoniã, validissimã libertorũ conspirationẽ dominos suos opprimere volentium fortiter compescuit, actoribus factionis capitali sententia damnatis. *Theodulphus.* His temporibus floruit Theodulphus abbas Floriacẽsis, postmodum Episcopus Aurelianensis, de quo refertur quòd illos versus quos in die palmarum singulis annis ecclesiæ Galliarum decantare in vsu habent, ipse composuerit, id est, Gloria, laus & honor. Quos cum ipse Ludouico Imperatore secus domum in qua exul detinebatur apud Andegauum transeunte decantaret, audiens Imperator, & misertus illius, iussit eum absolui.		// 13	I
844	4 // Sergius Romanæ Ecclesiæ centesimus præsidet. Ad cuius electionem confirmandam Ludouicus filius Imperatoris Lotharij à patre missus, ab eodem Papa in regem Longobardorum vnctus est. *Sergius papa.* Mauri Beneuentum occupant.		// 14	K
	Descripto in tres partes regno, fratres ad vrbem Galliæ Virdunum conueniunt, & inter se pacificantur: & datis & acceptis inuicem sacramentis, quisque ad descriptas sibi partes regni tuendas reuertuntur. Carolus accepit occidentalia regna à Britannico Oceano vsque ad Mosam fluuium, in qua parte ex tunc & modò nomen Franciæ remansit. Ludouico orientalia regna cesserunt, omnis scilicet Germania vsq; ad Rheni fluenta & aliquæ trans Rhenum ciuitates, cum adiacentibus pagis propter vini copiam. Lotharius qui maior natu erat, & Imperator appellabatur, omnia Italiæ regna tenuit cũ ipsa Roma, necnon & Prouinciam & mediã partem Franciæ inter Scaldim & Rhenũ, quæ mutato nomine ab eo denominatur Lotharingia. Post factam ergo diuisionẽ Carolus regnat in Francia annis 34. Ludouicus frater eius in Germania annis 33. *Lotharingia nomen habet à Lothario.* *Carolus.*			

5 // 1 Ludouicus

	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
A	5 // 1 // Ludouicus rex Germaniæ Abroditos à se deficere molientes, bello perdomuit, // 15 occiso rege eorum, eorúmque terram & populum sibi diuinitus subiugatum, per duces ordinauit. Apud Constantinopolim Michael & Theodora imperant annis vndecim.			845	
	6 // 2 // Nortmanni regnum Caroli grauiter infestãt, & vsque Parisios nauigio veniũt, // 1 cum Frisonibus tribus præliis, confligunt: in primo victi, in duobus victores existunt. Ludouicus quatuordecim duces Boemannorum cum suis baptizari fecit.			846	*Michael & Theodora.*
		Carolus cum Britonibus infœliciter pugnat.			
	7 // 3 // Leo quintus Romanæ Ecclesiæ centesimusprimus præsidet. Hic decreuit vt // 2 dum missarum sacra solennia celebrantur, nullus ex laicis in presbyterio stare vel sedere vel ingredi præsumat, nisi tãtùm sacra plebs quæ ad administrationem sacri officij cõstituta est. Decreuit etiam vt octauæ assumptionis sanctæ Mariæ in ecclesia Romana celebrarentur, quod antea non fiebat.			847	*Leo plebem arcet à choro.* *Assumptionis octaua.*
B	8 // 4 // Rabbanus abbas Fuldensis ordinatus Moguntiæ archiepiscopus, celebrata sy- // 3 nodo Moguntiæ iussu Ludouici regis multa ecclesiæ vtilia decreuit.			848	
		Quædam pseudoprophetissa dicens, instare diem iudicij, Moguntiam sollicitabat, ita vt etiam ali quos sacri ordinis ad se inclinaret, quæ ab archiepiscopo correpta, confessa est se per suggestionem cuiusdam presbyteri quæstus causa hoc fecisse.			
	9 // 5 // Godescalcus hæreticus à Rabbano archiepiscopo rationabiliter, vt multis vi- // 4 sum est, conuincitur, sed tamen in suo perseuerat errore.			849	*Iudicij diem saga mẽtitur.*
		Sancta Helena Imperatrix à suo filio Constantino magno primo huius nominis Imperatore Romæ in ecclesia sanctorum Marcellini & Petri martyrum in Mausoleo purpureo sepulta, ad Franciam à Thaogiso monacho transfertur, & in diœcesi Remensi magna Francorum veneratione excolitur.			
	10 // 6 // Franci à Boemanis graui prælio vincuntur, cui bello spiritus malignus se præ- // 5			850	
C		fuisse per os arreptitij publicè protestatus est, & per se & per suos socios, spiritus scilicet superbiæ & discordiæ, egisse vt Franci terga verterent.			
	11 // 7 // Reliquiæ sancti Hermetis martyris per Lotharium Imperatorem in Gallias // 6 mittuntur, & apud Indam monasterium honorificè conduntur.			851	*Dæmone duce Franci vincuntur.*
		Fames valida Germaniã attriuit, vt etiam pater filium suum deuorare voluerit, quo tempore Rabbanus archiepiscopus multam benevolentiam pauperibus exhibuit.			*Fames grauis.*
	12 // 8 // Carolus rex Francorum filios fratris sui Pipini regis, Pipinum & Carolum re- // 7 gnum inquietantes capit, & in monachum attonsos in monasterium trudit.			852	
	13 // 9 // Nortmanni per mare Britannicum ostia Ligeris ingressi vrbem Nannetum in- // 8 uadunt, episcopum sabbatho sanctæ paschæ baptismum celebrantem trucidant, clerum & populum perimunt: inde Andegauum, deindè Turonos occupant, & vt tempestas omnia diruunt, templum etiam sancti Martini incendunt.			853	*Normani populantur.*
	14 // 10 // Fama est hunc Ioannem fœminam fuisse, & vni soli familiari tantùm cognitam,			854	*Ioannes Papa fœmina.*
D	qui eam complexus est, & grauida facta peperit, Papa existens: quare eam inter pontifices nõ numerant quidam, ideo nomini numerum non facit.				
	Hincimarus Remorũ archiepiscopus in Francis claret, qui vitam sancti Remigij scripsit.				*Hincimarus.*
	Benedictus Romanæ ecclesiæ centesimussecundus præsidet. Hoc conspiratione malignorum deposito, Anastasius præsulatum inuadit, sed Anastasio à legatis Imperatoris Lotharij deiecto, & in carcerem truso, Benedictus honorificè relocatur.				*Benedict. p.*
	Nortmanni qui per viginti annos Franciam nimis attriuerant, in patriam suam reuersi, intestino inter se bello vsque ad internecionem delentur, vt de regia stirpe eorum nullus nisi puer vnus remaneret.				
	15 // 11 // Terræmotus aeris insolita cõmotio, turbines, tempestates, grãdines, fulmina // 9 multa, multis modis incommoda hominibus inferunt, quidam etiam homo igne cœlesti consumptus est, veste illæsa manente.			855	*Terræmotus.*
E	Lotharius Imperator, partito inter filios regno, abrenunciat seculo, & in Prumia monasterio habitu monachi susceptо non multo pòst dormiuit in Domino.				
	Ludouicus filius eius olim à Sergio Papa in regem vnctus, imperat annis 21. Lotharius verò frater eius Lotharingiam tenet.				*Ludouicus.*
	1 // 12 // Maginradus eremita martyrizatur. // 10			86	
	Rabbanus egregiæ vitæ & scientiæ archiepiscopus obiit.				
	Apud Constantinopolim Michael solus imperat annis 13.				*Michael.*
	2 // 13 // Nicolaus Romanæ ecclesiæ 103. præsidet, cuius ordinationẽ Ludouicus Im- // 1 perator sua præsentia roborauit.			857	*Nicolaus Papa.*
	Coloniæ orta tempestate populo in basilicam sancti Petri confugiente subitò fulmen instar ignei draconis basilicam scidit ac penetrauit, & tres homines diuersis quidem locis,				*Fulmen.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anno domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	F
	sed vno ictu in mortem deiecit, alios etiam sex eodem impetu semiuiuos reliquit.			
858	3 // 14 // Franci super crudelitate Caroli regis sui apud Ludouicum fratrem eius expostulant, & eum ad regnandum super se contra Carolum inuitant, quod ille incõsultè aggressus, turpiter alienis excessit finibus.		// 2	
	In parochia Moguntina malignus spiritus euidens nequitiæ suæ dedit indicium. Nam primò lapides iaciendo, & parietes domorum quasi malleis pulsando, inde manifestè loquendo, furta etiam prodendo, discordias inter vicinos seminando, homines inquietabat. Denique animos omnium contra vnum hominem commouit, quasi propter eius peccata cæteri talia paterentur, cuius fruges in vnum coaceruatas incendit, qui vbicunque intrasset, statim domus illa exurebatur, vt iam eis nisi in agris locus manendi nullus esset. Propter hoc presbyteris litanias agentibus, & benedictam aquam spargentibus, inimicus lapides iaciendo, multis cruentatis, tandem aliquandiu quieuit. Presbyteris recedentibus inimicus flebiliter vlulans, tandem presbyterum quendam nominatim exprimens se, quãdo aqua benedicta spargebatur sub cappa illius, quasi familiaris sui latuisse professus est, accusans eum cum filia procuratoris concubuisse. Sic per triennium institit, donec ibidem cuncta ædificia incendio consumeret.			G
859	4 // 15 // Ludouicus rex Germaniæ plurima prælia contra Sclauos strenuè gessit, & capto principe eorum, Rastrix nomine, propter violatam fidem oculos ei eruere iussit.		// 3	
	Principibus Caroli regis inter se discordantibus, Britones destitutam auxilio terram inuadentes, vsque Pictauis omnia vastando veniunt, quos redeuntes rex Carolus persequutus Britanniam intrat, & pugna conserta, Frãci vincuntur, Britones in sede eorum grassantur.			
860	5 // 16 // Numenæus rex Britonum dum instaret regnum Frãcorum depopulari, visum est ei assistere sibi sanctum Maurilianum Andegauensis vrbis olim episcopum, à quo in capite baculo percussus iram Dei morte persensit.		// 4	
	Hoc tempore Leuculfus dux Saxonum pater Ottonis ducis, auus autem Henrici regis, corpus sancti Innocentii papæ à Roma in Saxoniam transtulit.			H
861	6 // 17 // Herispous filius Numenæi rex Britonum Carolo regi confœderatur, & numeratus eius se dominationi subdit.		// 5	
862	7 // 18 // Lotharius rex Lotharingiæ Vualdradam pellicem superducens coniugi suæ Thebergæ, consentientibus sibi archiepiscopis Gunthario Colonienſi, & Thetgaudo Treuerenſi magnam sibi calamitatem parauit.		// 6	
863	8 // 19 // Hucbertus abbas & dux frater Tetbergæ reginæ, pro repudio sororis suæ cõtra Lotharium insurgit.		// 7	
	Gunthárius & Thetgaudus archiepiscopi Romæ à Papa Nicolao pro adulterio Lotharij regis examinati, cùm & suis synodalibus gestis, quæ præferebant, & suorum ore etiam conuicti fuissent, episcopatu & sacris gradibus exordinati, anathematizati sunt, eísque tamen laicalis communio concessa est.			
864	9 // 20 // Excommunicata pellice Vvaldrada à legato apostolico, vidés Lotharius rex etiam sibi excommunicationem intẽtari, Thetbergam vxorem suam recipit, sed nõ multum id profuit, quia nõ multo pòst repudiata vxore pellicem recepit, nec vltra vllo correptionis modo ab ea separari potuit.		// 8	I
865	10 // 21 // Corpora sanctorum Eusebij & Potentiani martyrum, dono Nicolai Papę ad Gallias trãslata, in monasteriis voto religiosorũ sancto Petro collatis honorificè tumulãtur.		// 9	
	Rex Bulgarorum ad Christianismum cum sua gente conuersus, missus ad eum à sede apostolica sacri ordinis ministris acceptis, etiam à rege Ludouico subsidiis, adeò in fide solidatur, vt non multo pòst filio maiore in regnum ordinato, ipse abrenuncians seculo monachus factus sit. Sed cum filius eius iuueniliter agens, ad gentilitatis cultum vellet redire, militiæ cingulo & cultu regio resumpto filium persecutus cepit, & oculis eius effossis, eum in carcerem trusit, & filio iuniore in regnum locato, sacrum habitum recepit, & in eo vsque ad finem vitæ perseuerauit.			K
866	11 // 22 // Herispoo à suis perempto, Solomon filius eius super Britones regnat, & Carolo contra se venienti confœderatur.		// 10	
	Nortmanni Galliam repetentes Nannetis, Andegauis, Pictauis, & Turonis terminos depopulantur. Quibus occurrentes dux Aquitaniæ Ranulfus, & Robertus fortis Marchio, dũ ipsi incautè præliantes perimũtur, cæteri à Nortmãnis vt oues à lupis aceruatim sternũtur.			
867	12 // 23 // Sarracenis Beneuentanam regionem incursantibus, Ludouicus Imperator viriliter occurrit, ad cuius auxilium Lotharius frater eius properans, multa quidem prælia cum eo strenuè gessit, sed exercitu suo propter intemperiẽ aeris morbis & morsibus araneatum nimis grauato, cum multo suorum dispendio rediit.		// 11	
868	13 // 24 // Adrianus Romanæ ecclesiæ 104. præsidet.		// 12	

Dæmon vexat Maguntinos.

Euseb. & Potentianus.

Bulgari credunt.

Archiepiscopi adulterio Lotharij consentientes excõmunicantur.

Nortmanni populantur.

Maurilianus inuasorẽ vrbis occidit.

Adrianus Papa.

Cometes

	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
	Cometes manifestè apparet.				
	Michael Græcorum Imperator, sensu diminutus, adeò mente excidebat, vt familiares suos iuberet occidi, quos tamen ad se rediens, sibi prætentari exigebat.				
14	// 25 // Basilius, quem Michael Imperator pauperē ex familia vnius abbatis sibi asci-	// 13	uerat, & cubicularium factum ad tantos honores prouexerat, vt alter ab Imperatore appellaretur, sæpè ab Imperatore per insaniam occidi iussus, timens ne tali occasione occideretur, elegit magis ipse Imperatorem interficere, quàm ab eo interfici, & imperauit annis decem & septem.	869	Basilius.
	Corpus sancti Mauri, qui fuit discipulus sancti Benedicti, asportatum à Glantifolio in Burgundiam propter timorem Nortmannorum transfertur ad Fossatense cœnobium, quod constructit sanctus Babolenus, sancti Columbani discipulus.				Mauri reliquiæ.
B 15	// 26 // Lotharius rex Romam ad Adrianum Papam se excusatum vadit, à quo dum	// 1	pro comprobatione innocentiæ suæ ad examinationem corporis & sanguinis Domini, tam ipse quàm optimates regni inuitati fuissent, & ipse & omnes qui corpus Domini nostri cum eo temerè accipere præsumpserunt, infra ipsum annum perierunt, ipso statim in redeundo Placentiæ defuncto.	870	eucharistiam temerè gustantes pereunt.
16	// 27 // Coloniæ celebrata synodo ad dedicationem ecclesiæ à tribus Lotharingiæ	// 2	Metropolitis, Liutperto Mogūtino, Bertulfo Treuerēsi, Vvilleberto Coloniēsi, cū ab eis maior ecclesia quæ est sancti Petri deberet dedicari, præcedente nocte auditæ sunt voces malignorum spirituum, inter se dolentiū & cōquerentiū, se à possessis diu sedibus debere expelli.	871	
	Carolus rex Francorum defuncto fratruele suo Lothario, dum Lotharingiam solus vsurpare nititur, per moderantiam & industriam Ludouici fratris sui Germanorum regis ad hoc attractus est, vt æqualiter inter se regnum fratruelis diuiderent.				Dedicatio ecclesiæ pellit dæmones.
	Ab exercitu Ludouici Germanici vario euentu varia bella contra Sclauos geruntur.				
C 17	// 28 // Carolum regem Francorum domestica calamitas in filiis suis afflixit.	// 3		872	
	Siquidem Carlomannum in clericatu vsque ad diaconatus officium prouectum, ipse Pater cepit & excæcauit, pro eo quòd ad apostasiā conuersus, & omni genere nocendi regnum perturbans, alter quidam Iulianus effectus erat.				
	Porrò alter filius eius Carolus dum inconsultè voluisset experiri, expertam cuiusdam Albuini militis fortitudinem, & solus soli cōgressus fuisset, ab eodem Albuino ignorante quis esset, peremptus est.				
	Basilius Imperator Græcorum inter cætera munera mittit Ludouico regi Germanorum crystallum miræ magnitudinis, mirè auro gēmisque ornatum, cū parte non modica sanctæ crucis.				Crucis donū.
18	// 29 // Ioannes Romanæ ecclesiæ 105. præsidet. Ad hunc Ioannes Romanæ ecclesiæ	// 4	diaconus vitam primi Gregorij Papæ scribit, in quatuor libellis laudabiliter editam.	873	Ioānes Papa
	Adalgisus dux Beneuentanorum à Græcis seductus, contra Ludouicum Imperatorē re-				
D	bellat, & multas Italiæ vrbes ab eo desciscere facit, cui Imperator viriliter repugnans, Beneuentum & Capuam capit: sed dolis Adalgisi persuasus exercitum dimittere, ita ab eo est circumuentus, vt non posset euadere, nisi turpi fœdere facto cōpulsus, iurasset Adalgiso se nunquā in vita sua Beneuenti fines intraturum, ob hoc Adalgisus à senatu Romano reus maiestatis & hostis publicus adiudicatus, & bello contra se decreto in Corsicam fugit.				
	Carolus iunior Ludouici Germanorum regis filius, à dæmonio grauiter in præsentia patris & optimatum eius vexatur, & in ipsa vexatione confitetur hoc sibi ideo contigisse, quia contra patrem suum conspirationem facere moliebatur.				dæmone vexatur patris irreuerens.
19	// 30 // In Italia Brixæ tribus diebus & tribus noctib⁹ sanguis de cœlo pluisse narratur.	// 5		874	
	Nortmanni à regno Ludouici Germanorum regis tributum exigentes, ab exercitu eius grauiter cæsi vincuntur.				Nortmanni caduntur.
	Locustæ in Galliam depopulantur innumerabiles, cæteris locustis maiores, sena alarum				
E	*regimina, sex pedes, duos dentes lapide duriores habentes, vt castrorum acies turmatim volantes, duces cum paucis itinere vnius diei mittentes ad metenda loca venturæ multitudini, circa horam nonā ad locum præuisum venientes, ibique solis ortum expectantes, per spatium vnius diei aerem velabant, ipsum solis radium obnubilantes, ore lato, extenso intestino, omnia viridia in herbis & arboribus vastabant, spatium diurni itineris quatuor aut quinque millibus extendentes. Hoc miserabili spectaculo vsque ad mare Britānicum peruenientes, tandem flatu ventorum in profundum maris dimersæ sunt, sed æstu Oceani ad littus reiectæ, ex putredine sua aere corrupto multos perire fecerūt: secuta fames valida, multos consumpsit inedia, vt penè tertia pars hominum consumpta sit.*				Locustæ populantur.
20	// 31 // Hyems solito asperior & prolixior, nix & gelu à Calendis Nouembris vsque	// 6	ad Vernale æquinoctium.	875	Hyems solito longior.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	F

Defunctorum refrigerium.

Ludouico regi Germanorum apparuit in somniis genitor suus, olim Imperator, adiurans eum per nomen sanctæ trinitatis, vt eum eriperet à tormentis quibus detinebatur, vt æternam requiem habere mereretur. Ob hoc ad diuersa monasteria eleemosynis destinatis obnixè filius succurrebat patri, vnde datur intelligi, quòd licet idem Imperator multa Deo & hominibus placita fecisset, plura tamen contraria in regno suo fieri consensit, in quibus grauiora videbantur, quòd hæresi Nicolaitarum non restitit, & monita Gabrielis archangeli duodecim capitulis comprehensa, quæ Emarchus ei legenda & obseruanda obtulit, seruare non studuit.

Nortmanni Andegauum occupant.

Nortmanni vrbem Andegauis, quasi in ea habitaturi, cũ suis omnibus occupãt, ad quam oppugnãdam Carolus ascito Salomone Britonum rege multis diebus eam obsedit. Sed cum Nortmanni ad desperationem adducti fuissent, rex multo exercitu pecunia ab eis accepta, egressum eis annuit, eisque hoc pacto peiora faciendi locum dedit.

// 7 G

876 21 // 32 // Cometes solito rutilantior apparuit.

Inundatio.

Subita & nimia aquarum inundatio facta est in Iunio, ita vt in Saxonia villa quædam longè à torrentibus & fluminibus remota in momento cum hominibus & bestiis, & arboribus, & ædificiis, cum ecclesia & altari, penitus absorpta sit, vt nullum habitationis remanserit vestigium.

Ludouicus Imperator in Italia moritur, & patruus suus Carolus rex Francorum Romam pergit, & Ioanne Papa & Romanis per munera sibi conciliatis, Imperator creatur, & imperat annis duobus. Sed ei statim à Ludouico fratre suo bellum paratur, quòd se inconsulto solus Imperium fratruelis vsurpauerit.

Britones rege suo Salomone mortuo pro contentione regnandi intestino inter se bello colliduntur, sicque inuiti cessant à Galliæ exterminio.

Carolus Imperator post adeptum Imperium vltra se elatus, consuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias & insolitos habitus affectabat, & talari Dalmatica indutus, & H
desuper baltheo accinctus pendente vsque ad pedes, capite verò inuoluto velamine serico & diademate superimposito procedebat: Et cum esset lepore timidior, & hostes fugere quàm fugare paratior, fratrem suum Ludouicũ lacessebat, minatus tantas copias se conducturũ, vt ab equis flumine exhausto, ipse per aridum alueum Germaniæ regnum intraret.

877 1 // 33 // Henricus monachus vitam Germani Antissiodorensis heroico metro in sex li- // 8
bellis luculenter exaratam Carolo Imperatori obtulit.

Carolus Caluus.

Ludouicus regnans in Germania moritur, relinquens tres filios suos hæredes, Ludouicum iuniorem, & Carolum, qui non multo pòst imperauit, Carlomannum patrem Arnulfi Imperatoris.

Carolus Imperator de morte fratris sui gauisus iniustitiam quam contra fratrem conceperat, contra filios fratris perficere paratus, cum quinquaginta & ab eo amplius hominum millibus regnum eorum aggressus, Coloniam vsque venit, filiis Ludouici aliàs occupatis, Ludouicus iunior legatione ad patruum missa, rogabat ea quæ pacis sunt: quod cùm impetrare non posset, eum viriliter bello excepit, eúmque victum cum nimio exercitus damno & I
multo dedecore fugere compulit.

Canes disparuerunt.

Ingruente in Germania pecorum pestilentia, dum canes vndique collecti cadaueribus incumberent, ita disparuerunt, vt nec viui nec mortui reperirentur.

878 3 // 34 // Carolus Imperator Romam secundò profectus Bosoni Germano vxoris suæ ne- // 9
ptem suam filiam Ludouici Imperatoris vxorem dedit, & data ei Prouincia in regem eum coronauit, vt etiam regibus imperare videretur, qui audiens fratrueles suos Carlomannum & Carolum contra se exercitum adducere, pauore solutus reditum parat, & inter redeũdum

Medicus infidelis.

à quodam Sedechia Iudæo malè potionatus Mantuæ moritur: filius eius Ludouicus cognomento Balbus secundus, post diuisionem regnat in Francia annis duobus, iunior verò Carolus filius Ludouici Germanorum regis imperium adeptus est, annitẽtibus *sibi quibusdam* nobilium Romanorum, Ioanne autem Papa satagente Imperium transferre ad Ludouicum K
Balbum filium recens defuncti Caroli Imperatoris.

Carolus. Ludouicus Balbus.

879 1 // 1 // Ioannes Papa iniuriatus à Romanis, ita vt etiam in custodia teneretur, pro eo // 10
quòd Carolo non faueba[illegible], in Franciam veniens cum rege Ludouico Balbo penè annũ moratus est.

Nortmannorum plusquam quinque millia à Francis in Gallia cæsa sunt.

Milo monachus. Hubaldus.

Hoc tempore clarebat Milo monachus sancti Amandi, qui vitam sancti Amandi metricè composuit, & librum de sobrietate ad Carolum Caluum scripsit, sub hoc Milone adolescebat etiam nepos eius Hubaldus, qui in septem liberalium artium peritia clarus, egregiè præter cætera in Musica claruit, & de multis sanctis cantus dulci & regulari modulatione composuit.

2 // 2 // Sol

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
2 // 2 // Sol hora diei nona ita obscuratus est, vt stellæ in cœlo apparerent. // 11				
Rex Francorum Ludouicus Balbus moritur, vxorem suam ex se grauidam relinquēs. De regno eius Francis variè sentientibus, aliis illud filio Ludouici Balbi ex concubina deberi iudicantibus, aliis Bosoni prouinciæ regulo ad illud iniustè inuadendum assentientibus, aliis verò illud regno Germaniæ resociare volētibus, nascitur interim ex legitima vxore Ludouici Balbi filius, qui ex nomine aui Carolus nominatus est. Filij tamen Ludouici Balbi ex concubina, Ludouicus & Carlomannus dicti, interim regnum Francorum inter se diuidentes, regnant annis quinque, & Bosonem semper persecuti sunt.			880	Ludouicus & Carlomannus
In sylua Francia Carbonaria plusquam nouem millia Nortmannorū à Francis cædūtur.				
3 // 1 // Carolus Imperator fratre suo Carlomanno defuncto, & non multo pòst Lu- // 12	douico altero fratre suo immatura morte præuento, post claras de inimicis victorias regnum Germaniæ obtinuit.		881	
4 // 2 // Carolus Romæ à Papa Ioanne in Imperatorem benedicitur. // 13			882	
Nortmanni adiunctis sibi Danis Franciam & Lotharingiam peruagantes, Ambianum, Attrebates, Corbeiam, Cameracum, Taruennam, fines Morinorum, Menapiorum, Brachatensium, omnémque circa Scaldim fluuium terram, monasteria sanctorum Vvalarici & Richarij ferro & igni deuastant, inde Vual fluuium ingressi, totam Batauiam, palatium etiā Neomagi incendunt.				
Eodem anno Godefridus & Sigefridus reges Nortmannorum cum inæstimabili multitudine iuxta Mosam in loco Haslon consedentes, Leodium, Traiectum, Tungros, Coloniam, Agrippinam, Bonnam, cum adiacentibus castellis comburunt, Aquis in Palatio equos stabulantes, oppidum & palatium incendunt, præterea monasterium Stabulaus, Malmūdarium, Indam, Prumiam. Sacri ordinis in vtroque sexu ministri, vbi poterant opportunius latebant, & sanctorum corpora & pignora locis tutioribus abscondebant. Ad hæc mala Hug filius Lotharij ex Vvaldrada pellice in Lotharingia & Boso supra scriptus, in Burgūdia tyrannizabant.				Normanorū expeditiones.
5 // 3 // Nortmanni vrbem Treuerim incendunt, & Metas vsque perueniunt, ibíq; // 14	conserto prælio Christianos vincunt. In hoc prælio Gnalo Metensium episcopus cæsus est.		883	
6 // 4 // Carolus Imperator & Gallis & Germanis ad auxiliandum regno euocatis, // 15	Nortmannos obsident, cum quo Godefridus rex facto fœdere, vt sibi Frisia prouincia & Gila filia Lotharij regis vxor daretur, baptizatus est, & ab Imperatore de sacro fonte susceptus, Sigifrido quoque rege nimis munerato, eos à regno suo recedere fecit, qui mox Franciam repetentes, post multas incursiones à Carlomanno rege Francorum duodecim millia argēti probati pro tributo exigunt, & sic in duodecim annis pacem promittentes mare repetunt.		884	Franci Normanorum tributarij.
Hoc tempore Radulphus quidam copus sancti Calixti Papæ & martyris à Romana vrbe in Franciam transfert, qui Calixtus ieiunium quatuor temporum celebrari instituit.				Ieiunium quatuor tēporum.
7 // 5 // Carlomanno rege Francorum mortuo, cuius frater Ludouicus iam priori // 16	anno obierat, Nortmanni Franciā repetunt, dicentes se cū rege Francorū tantùm, non cum Francis pacis pepigisse pactū. Hinc cōpulsi Franci, Carolū Imperatorē ad auxiliandum sibi inuitātes, Frāciā ei subiiciūt, qui cōtra Nortmānos apud Louaniū castrametatos, semel & bis exercitū misit, sed nihil dignū fecit, regnauit ergo Carolus etiam in Francia annis quinque.		885	Carolus.
Hyncmarus Remorum archiepiscopus obiit.				
8 // 1 // Marinus Romanæ ecclesiæ 106. præsidet. // 17			886	Marinus Papa.
Hug filius Lotharij regis ex Vualdrada pellice paternum Lotharingiæ regnum rebellādo assequi sperans, Godefrido Nortmannorum, cui soror sua Gila nupserat medietate affectati regni promissa persuadet vt ab Imperatore imperiales fiscos ad libitum suum sibi addi peteret, per hoc vtrinque Imperatorē circumuenire putans, si daret, Nortmanni hostes regni in viscēribus regni immitterentur: si negaret, iustā rebellandi causam habere videretur. Ad hoc tractandū iussu Imperatoris Henrico duce, & Godefrido in Batauiam ex condicto conuenientibus, inter agendum Godefridus cum suis perimitur, nec multo pòst etiam Hug ab Henrico excæcatur, & nouissimè in monachum Prumiæ attondetur. Apud Constantinopolim Basilio Imperatore mortuo Leo filius eius imperat annis 18.				Leo.
9 // 2 // Nortmanni à Louanio exeuntes, Parisios obsident, contra quos Henricus dux // 1	exercitum ducēs dum incautè equitat, in foueam, quam Nortmanni factam quisquilijs operuerant, lapsus trucidatur.		887	
Hug dux & abbas miræ potestatis & prudentiæ moritur.				
10 // 3 // Agapitus Romanę ecclesię 107. præsidet. Hic in aliquib⁹ libris nō annumeratur. // 2			888	Agapitus papa.
Carolus Imperator cum Nortmannos nequiret expellere, tandem facto fœdere concessit eis regiones quæ erant vltra Sequanam, quarum incolæ contra se rebellabant, quæ pars Franciæ à Nortmannis Nortmannia appellata est.				Normania.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	
	drianus	11 // 4 // Adrianus Romanæ ecclesiæ 108. præsidet.	// 3	
		Carolus Imperator zelatus vxorem suam pro eo quòd plus iusto familiariter ageret cum		
889		Luituualdo Vercellensi episcopo, repudiat: episcopus protestatur in concione se nunquam		
		cum ea coisse, illa verò se virginem esse gloriata, accepto repudio monasterium petiit.		
890	Arnulphus.	12 // 5 // Carolus Imperator corpore & animo deficiēs, ab optimatibus regni repudia-	// 4	
		tur, & Arnulphus filius Carlomanni regis fratruelis eius in regnum sublimatur, & regnat an		
		nis 12. Hic Arnulfus patruo suo ex Imperatore etiam necessariis egenti fiscos in Alemannia		
		delegauit, qui sequenti anno obiit.		
		Romanum Imperium & regnum Francorum miserè discerpitur, in Italia nempè Beren-		
		garius & Vuido de regno contendunt.		
		Franci verò neglecto Carolo Ludouici Balbi puero vix decenni, regem sibi præficiunt		
	Odo.	Odonem filium Roberti ducis, quem à Normannis occisum suprà diximus.		
		Radulphus autem corona sibi imposita, rex Burgundiorum statuitur, quod regnum mul-		G
		to tempore durauit.		
		Regnum Burgundionum incipit.		
891	Basilius Papa.	1 // 1 // BAsilius Romanæ ecclesiæ 109. præsidet. Hic in aliquibus libris non inueni-	// 5	
		tur.		
		Nortmanni Parisios expugnare non valentes, Burgundiam aggrediuntur, & Senones vr-		
		bem oppugnant, sed non expugnant.		
		In Italia Sarraceni castrum quoddam Fraxinetum occupantes, magno exitio Italiæ esse		
		cœperunt.		
892	Nortmanni Senones & parisios oppugnant.	2 // 2 // Nortmanni à Senonibus Parisios repetunt, & inde repulsi per Macronem fluuiū	// 6	
		Trecas vrbem incendunt, & vsque Viridunum & Tullum vrbes cuncta depopulantur.		
		Vuido Berengarium bis victum ex prælio fugat.		
		Odo rex Danos, super Auxonem fluuium bello vincit.		H
893		3 // 3 // Arnulphus rex Zuendebaldo duci Maharensiū ducatum Boemanorum addens,	// 7	
		& Boemanos per hoc sibi infestos fecit, & Zuendebaldo per adiectionem potentiæ, mate-		
		riam contra se rebellandi dedit, ad quem debellandum, cum non sufficeret, gentem Hunga-		
		rorum Deo inimicam regno immisit, eorúmque auxilio Zuendebaldum deuicit, & tributa-		
		rium fecit.		
		Sanctus Vvaldricus in Baioaria nascitur.		
894		4 // 4 // Nortmanni iterum à Parisiis repulsi, fines Britonum incessunt, & primò victores,	// 8	
		postea à Britonibus vincuntur, in duobus præliis duodecim millibus suorum peremptis.		
		Odone rege per consilium Francorum in Aquitania demorante, Franci puerū Carolum		
		duodennem Ludouici Balbi filium in regnum paternum reuocant, & Remis à Fulcone ar-		
		chiepiscopo in regem benedici faciunt, & oritur longa concertatio inter eum & Odonem.		
895	Stephanus p.	5 // 5 // Stephanus Romanæ ecclesiæ 110. præsidet.	// 9	
		Nortmanni Lotharingiam repetentes, circa Leodium cum Christianis pugnant, & vin-		I
		cunt.		
		Sunderoldus Moguntiæ archiepiscopus à Nortmannis Vvormaciæ martyrizatur.		
		Arnulphus rex audita cæde suorum à Baioaria contra Nortmannos pugnaturus, prope-		
		rat cum valido exercitu, quos supra fluuium qui Tilia dicitur pedestri prælio adorsus, tāta		
		ex eis stragem fecit, vt ex innumerabili multitudine vix superesset qui ad classem aduersum		
		nuntium ferret.		
		Nortmannorum residui transuadata Mosa Ribuariam & Arduennam vastando peruа-		
		gantes trans mare recedunt.		
		Claruit hoc tempore Remigius Antissiodorensis in exponendis scripturis diuinis & hu-		
		manis studiosus.		
		Hoc tempore claruit in Burgundia Berno ex comite abbas *Gigniacensis cœnobij* à se		
		fundati, qui etiam ex dono auæ comitissæ construxit *Cluniacum cœnobium in cellam Gi-*		K
		gniacensem.		
896		6 // 6 // Arnulphus rex Zuendebaldum filium suum ex concubina facit regem Lotha-	// 10	
		rienſium.		
		Carolus rex opem Arnulphi regis contra Odonem implorat, ad cuius auxilium rex Ar-		
		nulphus exercitum misit, sed parum commodi contulit.		
	Nortmānorū rex Hundeus baptizatur.	Carolus rex Hundeum regem Nortmannorum baptizari fecit, eúmque de sacro fonte		
		suscepit.		
897		7 // 7 // Arnulphus rex à Berengario Italiæ interpellatus ad auxiliū sui cōtra Vuidonem	// 11	
		Zuendebaldum filium suum cum exercitu misit in Italiam, sed Vuido viriliter agens, & pri-		
		mores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit.		
		8 // 8 // Arnul-		

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.
8 // 8 // Arnulphus rex Longobardiam potenter ingressus, Pergamenum vrbem armis // 12 capit, cuius comitem Ambrosium ante portam vrbis laqueo suspẽdens, cæteris vrbibus terrore incusso ad obsequelam suam omnes adduxit.			898
Odo musicus ex clerico Turonensi monachum profitetur sub Bernone abbate.			
9 // 9 // Odo rex Francorum moritur, obtestans primates, vt Carolum in regno recipe- // 13 rent.			899
Carolus regno Francorum toto recepto, regnauit annis 27.			
Apud Triburias celebrata synodo contra laicos, qui auctoritatem episcopalem minuere tentabant, plura super statu sanctæ ecclesiæ decreta sunt.			
10 // 1 // Formosus Portuensis episcopus Romanæ ecclesiæ 101. præsidet. Cõtra volun- // 14 tatem quorundam Romanorum, qui Sergium diaconum Romanæ ecclesiæ facere voluerant, sed non præualuerant.			900
B Hic Formosus cùm aliquando in sinistram suspicionem venisset Ioanni 8. Papæ, timore eius fugiens, episcopatum Portuensem reliquit, & quia reuocatus à Papa, redire noluit, anathematizatus est, & tandem ad satisfaciendum Papæ in Gallias veniens, vsque ad laicalẽ habitum degradatus est, iurans se non amplius Romam intraturum, nec episcopatum suæ vrbis repetiturum, confirmans etiam propriæ manus scripto se in laicali communione perseueraturum, post à Marino successore Ioannis in episcopatu contra datum sacramentum restitutus, non solùm Romam intrauit, sed etiam Romanæ ecclesiæ Papatum suscepit, propter quod cum multo scandalo multa per multos annos quæstio & controuersia agitata est in ecclesia, aliis eius & ab eo ordinatorum consecratione irritam esse debere præiudicantibus, aliis econtra qualiscunque fuerit Formosus, tamen propter sacerdotalis officij dignitatem & fidem eorum qui ordinati fuerant, omnes consecrationes eius ratas esse debere saniori consilio iudicantibus, præsertim cùm ipse Formosus à Marino Papa absolutus fuerit à periurio. Ab hoc Formoso Arnulphus rex inuitatus, Romam venit, sed non admissus, Romam Leonianam obsedit, Lepusculo fortè versus vrbem fugiente, & exercitu cum clamore nimio sequente, Romani timentes se de muro proiiciunt, & hostibus per factos aceruos murum ascendendi locum faciunt. Sic capta Roma, illos qui Papam iniuriauerant, decollari fecit, & à Papa in Imperatorem benedicitur.			
Fulco Remorum archiepiscopus perimitur à Vuinemaro satellite Balduini Flandrẽsium comitis, pro eo quòd abbatiam sancti Vedasti Attrebatis à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus iam per aliquot annos, quamuis nullo concedente, inuaserat.			
11 // 2 // Vuido rex Arnulphũ Imperatorem se vsquequaque persequentem non ferens, // 15 quippè cui nec vrbes nec castra munita natura resistere poterant, dum se fugiẽdo tutaretur, Imperator vxorem eius obsedit, quæ iam rebus suis diffidens, per vnum familiarem Imperatoris multa pecunia correptum, ei poculum mortiferum dedit, quo hausto, per triduum excitari non potuit apertis oculis, nil loqui aut sentire valens: quę res cũ repedare coegit, quem D recedentem Vuido persecutus, à Deo percussus obiit.			901
12 // 3 // Bonifacius Romanæ ecclesiæ 112. præsidet. // 16			902
Arnulphus Imperator longa ægritudine dissolutus, vel (vt quidam ferunt) afflictus à minutis vermibus, quos pediculos vocant, adeò in corpore eius scaturientibus, vt à nullo medicorum minui possent, moritur, & Ludouicus filius eius post eum regnat annis decem.			
Stephanus Romanæ ecclesiæ 113. præsidet, mensibus quatuor. Hic primùm à Formoso Papa episcopus Anaguinæ ecclesiæ ordinatus, ipsum Formosum persequitur, & ordinationes eius omnes irritas esse debere decernit, & alia horribilia dictu in eum fecit. Legitur enim quia ipse & non Sergius corpus Formosi à sepulchro in consilio protractum, & Papali veste exutum, laicali induit, & abscisis duobus digitis dexteræ manus eius in Tyberim præcipitari fecit.			
E Romanus Romanæ ecclesiæ 114. præsidet.			
In Italia pro Vvidone filius eius Lambertus contra Berengarium regnat.			
1 // 4 // Theodorus Romanæ ecclesiæ 115. præsidet. Hic contra Stephanum Papam sen- // 17 tiens, reconciliauit ordinatos à Formoso, quos Stephanus per vim Romæ intus & non foris exordinauerat, nec tamen præsumpserat eos iterum consecrare. His reconciliatis, Theodorus Papa libros abrenuntiationis reddidit, & igni cremari præcepit.			903
Ioannes Romanæ ecclesiæ 116. præsidet. Hic etiam ad confirmandum Formosi ordinationem, quem Stephanus deposuerat, synodum 74. episcoporum præsentibus Francorum archiepiscopis, & rege apud Rauennam statuit, & coram eis combusta est synodus, quam Stephanus in damnationem Formosi fecerat.			
Lamberto filio Vvidonis mortuo, Berengarius regno potitur.			

Carolus.

Formosus.

victoria seruata.

Fulco.

Bonifacius p.

Stephanus p.

Romanus p.

Theodorus p.

Ioannes Papa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	F

Hungarorum gens Barbara, quæ quibusdam clusis remota, nec ad meridianam plagam, nec ad occidentalem exeundi antea habuerat facultatem, per Arnulphũ ruptis clusis emissa quæ Arnulpho veniente aliquantulum temperauerat rabiei suæ, modò eo mortuo per totam Galliam, Germaniam, Italiámque vt fera tempestas diffunditur.

Zuendebaldus rex à Lotharienſibus in bello perimitur, in qua cõspiratione & bello quicunque vulneratus est, aut mortem non euasit, aut nunquam sanari potuit.

Francone Leodiensium episcopo mortuo, Stephanus episcopus subrogatur, vir sanctitate & scientia clarus, qui vitam & passionem sancti Lamberti martyris ad Hermannum archiepiscopum vrbaniu⁹ edidit, cantum quoque nocturnum de eodem martyre, cantũ quoque de sancta trinitate, & de inuentione Stephani protomartyris, dulci & regulari modulatione composuit.

Conradus Comes pater Cõradi, qui post Ludouicum regnauit, perimitur in bello à comite Alberto. G

Benedictus p. 904 2 // 5 // Benedictus Romanæ ecclesiæ 117. præsidet. // 18

Ludouicus rex conserto cum Hungaris prælio, miserabiliter vincitur.

Constantinus & Alexander. Apud Constantinopolim Leone Imperatore mortuo, Cõstantinus filius eius, & Alexander frater ipsius Leonis imperant anno vno.

Leo Papa. 905 3 // 6 // Leo Romanæ ecclesiæ 118. præsidet. Hunc post triginta dies ordinationis suæ Christophorus presbyter suus capiens, & in carcerem trudens, per inuasionem Romanæ ecclesiæ 119. præsidet.

Christophorus Papa.

Hungari superioris anni victoria elati regnum Ludouici sub tributo redigunt.

Constantinus Apud Constantinopolim Alexandro Imperatore mortuo, Constantinus imperat annis 39.

906 4 // 7 // Hungari victos Græcos sub tributo redigunt. // 1

Apud Græcos Romanus humilis quidem genere, sed quia leonem ferocem occiderat, H expertæ fortitudinis habitus, & per hoc à Leone Imperatore dux naualis exercitus constitutus, volens fieri tutor Constantini Imperatoris, qui admodum puer erat, tutorem à patre illi deputatum, & omnes principes palatij ad se extra vrbem arte euocatus capit, & palatio eliminat, & fauentes sibi officiis curialibus honorat. Focas autem, qui terrestrem exercitũ contra Simeonem Bulgarorum regem duxerat, hoc nuntio perterritus, fugit à bello, & omnes fugere fecit: sic quòd animos & vires Bulgaribus addidit Græcos acrius debellandi, & ipse à Romanis captus oculis priuatur.

Sergius papa. 907 5 // 8 // Sergius Romanæ ecclesiæ 120. præsidet, iste est Sergius diaconus propter For- // 2
mosum à Papatu reprobatus, qui ab eodem Formoso episcopus factus, ad Francos tamen se contulit, & eorum auxilio Christophorum inuasorem capiens, & in carcere trudens, latéter Romam ingressus, Papatum inuasit, & Romanos minis & terroribus perpulit vt omnes ordinationes Formosi irritas haberent, & in vltionem suæ repulsæ (quod dictu nephas est) Formosum sepulchro extractũ in sede pontificatus sacerdotaliter indutum decollari præcepit, I
& insuper tribus digitis absciſis, in Tyberim iactari fecit, & omnes quos ille ordinauerat, iniustè exordinauit, quem à piscatoribus inuẽtum, & in basilica apostolorũ principis loculo deportatum, quædam sanctorum imagines adorasse, & venerabiliter salutasse, palam omnibus visæ sunt.

Apud Græcos Romanus pater Basileos factus, vt securius ageret, matrem Constantini Imperatoris vxorem duxit, suam verò filiam ipsi Constantino despondit.

Hungari Bulgaros victos tributarios sibi faciunt.

908 6 // 9 // Romanus impetrato à principibus, vt etiã indumenta imperialia & diadema Im- // 3
perij acciperet, non iã tutor Imperatoris, sed super Imperatorem Imperator videbatur esse, & etiam Christophorum filium suum in Imperio ascitum, Cõstantino Imperatori in procedẽdo præferebat, sed Christophorus non multo pòst obiit.

909 7 // 10 // Hungaris etiam Italiam depopulantibus, rex Berengarius bello congressus mi- // 4 K
serabiliter vincitur. Romanus Imperator Græcorum Bulgaros, Græcos fortiter debellantes, facto fœdore mitigauit.

910 8 // 11 // Sarraceni ex Africa à rege suo missi in Italiam, vt Apuliam & Calabriam cõtra // 5
Romanum Imperatorem rebellantes sub ditione illius redigerent, pugnando Apulis & Calabris fortiter debellatis, Romam versus gyrantes, Garelianum occupant montem, ibíque munitione sibi facta multas Italiæ vrbes debellauerunt.

Adelbertus quidam ex primoribus Austrasiorum per septennium Ludouico regi rebellis dono Hatonis Moguntini archiepiscopi ad regem deductus decollatur.

Regino

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.

Regino abbas Prumiensis, Chronica sua a natiuitate Domini inchoata, vsque ad hunc annum perduxit.

9 // 12 // HVngari Germaniam vastant. // 6 911

Ludouicum filium Bosonis ex filia Ludouici Imperatoris ab Italiensibus à Burgundia inuitatum in regno Berengarius excipiens bello, iurare cum compulit, vt si redire permitteretur, non vltra in Italiam rediret.

10 // 13 // Ludouicus rex Germaniæ moritur, qui propter tyrannorũ in Italia insolentiam // 7 912
& multam malorum ingruentiam non meruit imperialem benedictionẽ, cui succedẽs Conradus regnauit annis 7. qui & ipse caruit benedictione Imperiali.

Ordo Cluniacensis incipit.

Berno abbas moriturus, Odonem olim musicum constituit abbatem Cluniacensis cœ *Ode.*
B nobij ea conditione, vt ecclesia Cluniacensis solueret annuatim ecclesiæ Giguiacensi censum duodecim denariorum.

1 // 14 // Ludouicus ab Italiensibus ad regnandum reinuitatus, tam citò oblitus iuramen- // 8 913
ti in Italiam contra Berengarium vadit, & eo expulso regnum vsurpat.

2 // 15 // Contra Conradum regem potentiores regni principes rebellionem meditati, // 9 914 *Conradus.*
scilicet Arnoldus de Baioaria, Burchardus de Sueuia, Euerardus de Francia, Gilebertus de Lotharingia, & horum omnium præcellentior, Henricus dux de Saxonia & Thuringia, tam sapientia quàm fortitudine regis ad gratiam eius reducuntur.

Solus Arnoldus ad Hungaros cum vxore & filiis fugiens vsque ad mortem regis ibi mansit.

3 // 16 // Ludouicus Veronæ captus, & Berengario à custodibus vrbis auro corruptis // 10 915
in vrbem immisso, oculis priuatur.

C Hungari Berengario confœderati, Alemanniam vastant, & à Baioariis & Alemãnis grauiter cæduntur.

4 // 17 // Carolus rex Francorum regnum Lotharingiæ recepit. // 11 916

Sarraceni à Fraxineto & Gareliano monte exeuntes, Calabriam & Apuliam, Beneuentum, Romanorum quoque vrbes ita occupant, vt vnamquamq; mediam Romani, mediam Sarraceni tenerent, & grauissimè Italiam premebant.

5 // 18 // Anastasius Romanæ ecclesiæ 121. præsidet. // 12 917 *Anastasius p. Dando Papa.*

Dando Romanæ ecclesiæ 122. præsidet.

Hungari Alemanniam totam deuastantes, vsque Fuldam peruenerunt.

6 // 19 // Romanus Græcorum Imperator filios suos Stephanum & Constantinũ cum // 13 918
domino suo Constantino imperare instituit, ipso Constantino Imperatore opere manuum suarum, picturam scilicet pulchrè exercendo, sibi victum quærente.

Haronem Moguntinum episcopum, cuius dolo olim Adelbertus perierat, rex Cõradus *Hato fulmine periit.*
D sollicitat etiam contra Henricum Saxonum ducem propter potẽtiam ipsius sibi suspectum. Ad quod iam cũ torquem auream episcopus fabricasset, quæ collo ducis secũ conuiuantis mitteretur, dolo proditus frustratus est, & post triduum morbo & angore, vel (vt alii dicunt) fulminis ictu interiit, complices etiam consilii à duce patria eliminati sunt. Misso autẽ exercitu à rege contra Henricum, tanta cæde Saxones debacchati sunt in eos, vt à mimis declamaretur, vbinam esset tãtus ille infernus, qui tantam cæsorum multitudinem capere posset.

Hungari per Alemanniam in Alsatiam, & vsque ad Lotharingiam perueniunt.

7 // 20 // Ioannes Rauennas episcopus Romanæ ecclesiæ 123. præsidet. Conradus rex // 14 919 *Ioannes Papa.*
moriens, coram principibus regni regem designat Henricum filium Ottonis Saxonum ducis, hic ergo regnat annis decem & octo.

1 // 21 // Henricus rex contra Arnoldum ab Hungaris regressum cum exercitu in Ba- // 15 920 *Henricus.*
ioariam profectus, cum virtute & sapientia sua ad gratiam suam inflexit.

E Robertus dux frater Odonis regis appetens regnum Francorum contra Carolũ, inquietabat Franciam, eiúsque instinctu omnes penè primores Franciæ aduersabantur Carolo.

2 // 22 // Stephano Leodicensi episcopo defuncto, Richarius vir catholicus à Carolo // 16 921
per auctoritatem Papæ Romæ ordinatur episcopus, repudiato Hilduino, qui pecunia data duci Gisleberto, ambiebat ab eo sibi dari episcopatum.

Hoc tẽpore clarebat inter nobiles Lotharingiæ sanctus Vvicbertus, qui Gemmelacense *Vuicbertus Gemmelacẽse fundauit cœnob.*
cœnobium fundauit, qui diuitiis, nobilitate & potentia clarus cingulum mundanæ militiæ deponens, cingulo sanctæ religionis in monachico habitu se accinxit.

Ziptinæus dux Boemiæ ad Christi fidem conuersus iustè & religiosè in Boemia principatur, & post eum Vvatizlaus filius eius iustitia & sanctitate præclarus, cui frater suus Bolizlaus nimis aduersabatur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	
922	3 // 23 // Hungaris Franciam, Alsatiam, Alemanniam, Saxoniámque depopulantibus, // 17 Henricus rex iuxta vrbem Meresburch congressus, vouens Deo pro adipiscenda victoria se hęresim simoniacam de regno suo eradicaturum, inæstimabili cæde eos vsque ad internecionem penè deleuit.			
	Rex Henricus quoscunq; fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia agros & arma dabat, & legionem ex eis faciens ad debellãdos Barbaros exponebat, edicens omninò vt ciuibus parcerent tantummodo. *Latronum & sicariorum cohors.*			
	Carolus rex Francorum cum auxilio Lotharienſium iuxta vrbem Sueſſionum pugnãs contra Robertum fratrem Odonis regis, qui contra se regnum Francorum inuadebat, eum cum multis perimit, & se & Franciam Henrico regi submittit, eíque in pignus perpetui fœderis & amoris mittit manum pretioſi martyris Dionyſij Pariſienſis, auro gemmíſque incluſam.			
923	4 // 24 // Reges Henricus & Carolus apud Hunnam confœderantur, Carolúſque red- // 18 dit Henrico regi regnum Lotharingiæ, epiſcopis & comitibus vtrinque iurando rem confirmantibus.			G
	Sanguis Domini crucifixi venit in Angliam, fortè ille ſanguis, qui de imagine Domini fluxit, cum ſecundò Dominus in imagine ſua à Iudæis priora pateretur. *Imaginis christi sanguis.*			
	Africani qui per munitionem Gareliani montis totam Italiam laniabant, per militiam Ioannis Papæ & per auxilium Romani Græcorum Imperatoris, conſerta cum eis pugna ita atteruntur, vt ne vnus quidem ſuperfuerit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur, multis teſtantibus Apoſtolos Dei Petrum & Paulum in illo bello viſos fuiſſe ad auxilium Chriſtianorum. *Auxilium de cœlo.*			
924	5 // 25 // Rex Henricus pacem cum Hungaris in nouem annis firmat. // 19			
	Carolus rex Francorum à Comite Heriberto captus, in cuſtodiam Peronæ truditur ob necem Roberti ducis ab eo perempti.			H
	Rodulphus rex Burgundionum ab Italienſibus ad regnandum contra Berengarium inuitatus, conſerta cum Berengario pugna, eóque victo expulſo, regnum Italiæ tribus annis tenuit.			
925	6 // 26 // Rex Henricus vrbem Sclauorũ Brennaburch capit, & victis Sclauis tributum // 20 imponit.			
	Rex Henricus Agrarios milites recenſens, vt octo eorum in agris, nonus verò in vrbe moraretur, vt octo in agris & ſibi & nono laborarent, nonus verò in vrbe, tertiam partẽ omnium frugum illorum reſeruaret in ędibus à ſe ad hoc extructis, vt in bello nihil alicui eorum deeſſet, vrbéſque rebus & viris plenæ eſſent.			
	Berengarius rex ab Italienſibus impiè perimitur.			
	Hungari Salardo duce Italiam peruagantes, Papiam obſident & incendunt.			
926	7 // 27 // Carolus rex Francorum ſub cuſtodia Heriberti exul & martyr moritur. // 21			
	Rodulphus regnat in Francia annis duobus. *Rodulphus.*			I
	Simeon Bulgar, qui ex philoſopho monachus, ex monacho miles factus, dominabatur Bulgaris, Græcos grauiter atterit, ſed Romanus Græcorum Imperator eius inſaniam facto fœdere mitigauit. *Simeon monachomiles.*			
927	8 // 1 // Poſt mortem Caroli regis, nolentibus Lotharingis Henrico regi ſubeſſe, qui- // 22 dam Lotharingius nomine Chriſtianus, ſimulata infirmitate Gigebertum ducem ad ſe dolo euocatum cepit, regíque miſit, vt per eum Lotharingiam ſibi ſubiugaret. At verò inſpecta induſtria & potentia Giſleberti, filiam ſuam Gerbergam ei deſpondit, & eum iterum Lotharingiæ præfecit.			
	Ludouicus filius Caroli regis, inſidiantes ſibi fugiens, per mare tranſit in Angliam, mater enim eius filia fuerat regis Anglorum.			
	Rodulphus rex ab Italienſibus repudiatur, & Hugo comes Arelatenſium in regnum ſubrogatur.			K
928	9 // 2 // Rex Hugo quoſdam Italienſium ſuſpectos ſibi conſilio & virtute Sanſonis Co- // 23 mitis circumuentos ſibi ſubſtrauit.			
	Raherius Lobienſis monachus, vir nimiæ ſimplicitatis, ſed experientia liberalium artium nominatus, cum Hilduino, qui in Lotharingia epiſcopatum Leodicenſem olim ambierat, in Italiam ad Hugonem regem profectus, Veronæ epiſcopus ab Hugone conſtituitur, Hilduino Mediolani archiepiſcopo ordinato. *Raherius.*			
	Rex Henricus Gana vrbem Dalmatiæ capit, & Dalmatis tributum imponit.			
	Ludouicus in Franciam reuerſus, &, licet ærumnosè, tamen in regno reſtitutus, regnat annis 27. *Ludouicus.*			
929	10 // 1 // Lanceam mirandi operis & clauis I E S V Chriſti crucifixi ſanctificatam, quæ // 24 dicitur *Lancea christi tutamen Imp.*			

Universidad de Oviedo Biblioteca Histórica

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
A	dicitur primũ & Magni Constantini Imperatoris fuisse, donatam Rodulpho regi Burgundionum & Italiæ,à Sansone Comite rex Henricus precibus,minis,muneribus,addita etiam parte prouinciæ Sueuorum,à Rodulpho comite extorquet,& hanc ad insigne & tutamẽ Imperij posteris relinquit.			
	11 // 2 // Ioãnes Papa à militibus Vvidonis Marchionis captus,& in custodiã trusus,cer- // 25 uicali super os eius posito pessimè strãgulatus est,in cuius loco alter Ioãnes 124. subrogatus est, frater Alberici Romã expulso Hugone regentis,alibi legitur hoc in loco Leo Papa residuisse.		930	Ioãnes Papa.
	Vvenzeslaus princeps Boemiæ à rege Henrico in Praga vrbe obsessus,se & vrbem regi dedit,& impositam Boemiæ multam tributi pecuniam soluit.			
	12 // 3 // Henricus rex reges Nortmannorum & Abroditarum Christianos facit. // 26		931	
B	Redarij vsque ad ducenta millia hominũ conspirantes contra Henricum regem rebellant,& regnũ eius grauiter infestant,& vicinas gentes ad rebellandum animãt: sed à ducibus regis Bernardo & Thietmaro graui bello victi omnes penè moriuntur,aut fugientes in mare vicinum demerguntur,& hoc facto vicinæ gentes à rebellione deterrentur.			
	13 // 4 // Arnoldus dux Baioariorum in Italiam contra Hugonem regem veniens,à Ve- // 27 ronensibus susciptur,& cum Hugone confligens vincitur.		932	
	Raherius episcopus à rege Hugone episcopatu pulsus,quia Baioariis fauerat, Papiæ exiliatur,vbi & librum de suis ærumnis luculenter edidit,scripsit & alia multa legẽtibus vtilia.			
	14 // 5 // Stephanus Romanæ ecclesiæ 125. præsidet. // 28		933	Stephanus p.
	Beneuentani contra Græcos bellum agentes,quotquot Græcorum capiebant,eunuchizabant.			Græci castrantur.
	15 // 6 // Hungari tributum à Saxonibus repetentes,ab exercitu regis Hẽrici occidun- // 29 tur aut capiuntur, eísque vsque ad internecionem deletis, tributum quod repetebatur Deo pro gratiarum actione in ecclesiis & pauperibus exoluitur.		934	
C	Otto filius regis Henrici vxorem duxit filiam Eadmundi regis Anglorum.			
	16 // 7 // Ioannes Romanæ ecclesiæ 126. præsidet. // 30		935	Ioãnes papa.
	Rex Henricus Danos,qui per piraticam Frisones incursabant,vincit,&tributarios facit, & Chuipiam regem eorum baptizari fecit.			
	In Genuensi vrbe fons sanguinis largissimè effluxit,portendens fortè vrbis ipsius imminentem ruinam,quia ab eodem anno ab Africanis cum classe illuc venientibus capta, cunctis ciuibus,exceptis paruulis & mulieribus,captis & occisis,etiam thesauris suis est vacuata.			Sãguinis fons
	17 // 8 // Leo Romanæ ecclesiæ 127. præsidet. // 31		936	Leo Papa.
	Rodulphus rex Burgundiæ moritur.			
	Inger rex Russorum sciens exercitus Græcorum esse ductos contra Sarracenos, & ad Insularum custodias dispersos,ad expugnandam Cõstantinopolim cum mille & eo amplius nauibus venit,adeò de victoria iam securus,qui vt Græcos non occidi sed capi præciperet: quibus Imperator Romanus cum paucis viriliter occurrens, circumcirca Græco igni iniecto penè omnes cum nauibus exussit,paucis euadentibus,omnésque captiuos decollari iussit.			
D				
	18 // 9 // Hoc anno prodigia apparuere,sol sereno cœlo obscuratur,per fenestras verò // 32 domorum radios quasi sanguineos emittebat. Hominis cuiusdam sinistra manus ferro amputata,post annum penè ad integrum ei dormienti restituta est,cui pro signo miraculi quasi sanguinea linea loco coniunctionis notabatur.		937	Prodigia.
	Henricus rex moritur,qui licet in vincendis inimicis glorioſus fuerit,quia tamen pacificus erat,nullã operam dedit vt effugatis ab Italia tyrannis, qui quasi conductiui mercenarij alter alteri succedentes imperium dilaniabant,benedictionem Imperialem accepisset,post quem Otto filius eius ex Matilda filia Theoderici regis Saxonum imperauit annis 36. Mons verò vbi rex Henricus sepultus est, postea flammas in multis locis euomebat.			
	Obiit dominus Odo primus abbas Cluniacensis,succedit ei Adamarus.			Odo Cluniac.
E	1 // 10 // Contra Ottonem Imperatorem rebellauit Euerardus Comes palatii,& Gisle- // 33 bertus dux Lotharingiæ,qui Gerbergã sororem ipsius Imperatoris vxorem habebat. Hungari per Austrasiam & Alemanniam multis ciuitatibus igne & gladio consumptis, Vvormatiæ regno transito vsque ad Oceanum Gallias vastant,& per Italiam redeunt.		938	Otto primus.
	Princeps Boemiæ Vvenzeslaus vir sanctus à fratre suo Boizlao occiditur, ambitione percipiendi principatus seducto, in cuius vltionem rex Otto bellum Boizlao indixit, & longa inter eos concertatio per 14. annos protracta est.			
	2 // 11 // Stephanus Romanæ ecclesiæ 128. præsidet: Euerardus & Gislebertus Hen- // 34 ricum fratrem Imperatoris obsessum capiunt, eúmque fallacia sua ab Imperatoris fidelitate seiunctum factioni suæ applicant, suggerentes ei regnum magis competere illi in patris regno nato, quàm Ottoni ante regnum nato.		939	Stephanus p.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	F

Hungari à Saxonibus grauiter cædũtur. Otto Imperator interim à Baioariis sibi resistentibus rediens, Euerardum exiliat, iterúmque Baioarios aggressus omnes sibi subdidit præter vnum filium Arnoldi. Rex Otto construit vrbem Magdeburch, quæ & Parthenopolis, id est, virginũ ciuitas dicitur. Italiã vexat hæresis Anthropomorphitarũ, id est, corporeã formã deũ habere dicentiũ, contra quã Racherius Veronẽsis. episc. & verbis & scriptis reclamabat.

Anthropomorphitæ.

940 3 // 12 // Otto Imperator in Lotharingiam vsque ad Capremontem venit. // 35

Berengarius iunior Berengarij senioris ex filia nepos, timens regem Hugonem, se persequentem pro eo quòd contra eum regnum Italiæ affectaret, ad Hermannum Sueuorum ducem, & per eum ad Ottonem regem fugit.

Rex Otto Boizlaum bello superat, at Boizlaus pro victoria securus circumueniens, principem militiæ regis cum multis trucidat, rex verò Boemiam deuastat.

941 4 // 13 // Ludouicus rex Francorũ Lotharingiã inuadẽs vsque ad Alsatiam venit, ductu // 36 G
Euerardi Gisleberti. Rex Hugo misso sibi Græco igne ab Imperatore Græcorũ Fraxinetum oppugnat, & nauibus Sarracenorum exustis illud expugnat, & inde eos fugat. Tagmarus frater Ottonis regis ab eo ad hostes eius transit, & inter cætera mala Heresburch castrum regis capit, ibíque à rege concluſus, telis intra ecclesiam confossus interiit.

Marinus papa.

942 5 // 14 // Marinus Romanæ ecclesiæ 129. præsidet. Ad hunc sanctus Vvaldricus Romã // 37
veniens, ab eo cognouit se futurum episcopum Augustæ Vindelicorum, quod post annos quindecim factum est. Gislebertus & Euerardus cum Henrico fratre Imperatoris iuxta Rhenum contra Imperatorẽ bellũ parantes, milites Imperatoris offendunt, & multi cum paucis congressione facta interim in alio Rheni littore ante clauos Domini lanceæ suæ infixos in oratione prostrato, victi terga dederunt, Henrico in brachio insanabiliter vulnerato. Orta dissensione inter principes de varietate legis, vtrum deberent auis superstitibus filij filiorum post parẽtes defunctos hæreditare, an exhæredatis fratruelib° deberet hæreditas ad patruos redire: ex regis Ottonis omniúmq; principũ sententia cognitio veritatis commissa est gladiatorio iudicio, cessitq; victoria his qui cẽsebãt, fratrũ filios debere cũ patribus hæreditare. H

943 6 // 15 // Rex Otto obsedit Brisagam oppidũ Alsatię, quod Ludouicus rex per milites // 38
Euerardi & Gisleberti tenebat, in qua obsidione suasu Friderici Mogũtini episcopi, qui animo iam ab Imperatore defecerat, multi ab Imper. defecerũt, eáque re aliis territis, solus rex interritus manet, interim fideles regis, Vdo videlicet & Conradus frater Hermanni Sueuorum ducis, Euerardum & Gislebertum prædando regno securè intentos iuxta Rhenum inopinatè aggressi acerrimè debellant, Euerardo gladiis perempto, Gisleberto autem Rheni vndis submerso, cæterorum vix aliquis fugit, qui non aut trucidaretur, aut caperetur. Hoc nuncio infideles regis corde frangũtur, & Ludouicus Alsatia discedit, & rex & fideles eius cum ipso gratulantur. Vxorem Gisleberti Gerbergam, sororem scilicet Ottonis Imperatoris, Ludouicus rex duxit vxorem, filiam verò Gisleberti neptem suam Imperator Berthaldo duci Baioariorum despondet, & ducatus eius Ottoni datur.

Adamarus Cluniacensium abbas substituit sibi abbatem Maiolum. I

Adamarus.

944 7 // 16 // Otto dux Lotharienſium obiit, Cõradus gener regis Ottoni succeſſit, Ste- // 39
phanus & Constantinus Imperatores filij Romani Imperatoris ægrè ferentes, se iusta patris sui seueritate à iuuenili leuitate coerceri, depositis in palatio insidiis, ignorante altero Constantino Leonis Imperatoris filio, patrem de palatij solio deponunt, & tonso ei, vt moris est, capite ad vicinã insulã, in qua cœnobitæ philosophantur, trãsmittunt. Sol horribilẽ eclipsim passus est feria sexta, hora diei tertia, quo die in Hispaniam Addaram rex Sarracenorũ à Radamiro Christianissimo rege Gallicię in bello superatus est. In Italia Cometa miræ magnitudinis apparuit, portendens famem quæ sequuta est.

Eclipsis.

Rex Otto corpus innocentij martyris in vrbem Magdeburch transfert.

945 8 // 17 // Otto Imperator Lotharingiam sibi subiugauit, resistente sibi solo Metenſiũ epi- // 1
scopo Adelberone fratre ducis Friderici. Stephanus & Constãtinus videntes post patris sui depulsionem Constantinum filium Leonis Imperatoris ab omnibus sibi præferri, & se iã vix K
in seculis haberi, cum deliberarent hoc, quod de patre fecerant, etiam de Constãtino facere, publicato eorum consilio per diabolum incentorem huius consilii, cùm ad cõuiuium ex condicto consedissent, & de prioratu sedendi inter se consultò decertarent, dato signo à viris, Constantini ambo fratres solio deturbantur, & tõsis capitibus ad idem monasterium, ad quod patrem transmiserant, & ipsi ad philosophandum cum monachis transmittuntur. Ita euacuato palatio abusiuis Imperatoribus, ipse Constantinus & Romanus filius eius ex filia Romani Imperatoris imperant annis 16. Rex Otto Burgundiam sibi subiugat.

Stephanus & Constantinus

Barbaros occasione inteſtini belli vndique irruentes, Gero comes fortiter ac frequenter debellat. Regi Francorum Ludouico Hugo comes Parisiensis nimis aduersatur. Hic Hugo filius fuit Roberti tyranni in bello Sueſſonico perempti à Carolo rege.

9 // 18 //

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni domini.	
9 // 18 // Agapitus Romanæ ecclesiæ 130. præsidet. Henricus Imperator in vrbe // 2 Meresburch à fratre obsessus, proiectis armis ad pedes eius procidens, & misericordiã eius implorans, in custodiam includitur. Fridericus autem archiepiscopus Moguntiæ à ciuibus excluditur, Rex Otto multos contra se rebellare molientes, capit aut occidit. Mortuo Bertaldo duce rex Otto fratri suo Honorico dat ducatũ Baioariæ, & sic eũ reprimit à rebellione.			946	Agapitus p.
10 // 19 // Berengarium à Sueuia in Italiam reuersum, videns rex Hugo ab Italiensibus // 3 se deserto recipi, Lotharium filium suum, vt saltẽ Berengatio conregnet, Italiensium fidei commendat, ipse Arelatum vnde venerat repetit.			947	
11 // 20 // Rege Hugone mortuo Lotharius filius eius in Italia solo nomine regnat. // 4 Berengarius actu & potestate rex, & cunctis acceptus per Italiam tyrannizat. Dux Baiaoriæ Henricus Aquileiam in Italia capit, Hungaros bis superat, Ticinum transit, & cum multis manubiis redit. Ludouicus rex Francorum à ducibus suis circumuentus à Normannis capitur, & consilio Hugonis Lugdunum missus, publicæ custodiæ traditur: Carlomannus verò maior filius eius à Normannis abductus, Rothomagi moritur.			948	
12 // 21 // Tapis rex Hungarorum in Italiam veniens decem modios nummorum à // 5 Berengario pro reditu accepit. Rex Otto 32. legionibus Franciam ad liberandum Ludouicum aggreditur, Ludouicus metu à custodia relaxatur.			949	
Rex Otto Lugdunum capit, Hugonem intra Parisios concludit, Remos capit, Hugonis nepote qui episcopatum vsurpauerat, expulso legitimũ episcopũ restituit, vsq; Rothomagũ potenter accedit, & castellis ac vrbibus quas ceperat Ludouico redditis, in Saxoniã redit.				
13 // 22 // Per loca Galliæ & Germaniæ plurimi & magni terræmotus facti sunt. Rex // 6 Otto in Boemia contra Boizlaum proficiscitur: Boizlaus verò regi reconciliatur, eique tandem fœliciter subiicitur. Rege Ottone secundam expeditionem in Franciam parante, Hugo virtutem eius non ferens, ei iuxta fluuium Charum occurrit, & pacto pacis secundum nutum regis facto, manus ei dedit.			950	Terræmotus.
14 // 23 Moguntia ab Ottone Imperatore obsessa est, Fridericus archiepiscopus captus, & in custodiam trusus, non multo pòst per indulgentiam regis relaxatus est. Rex Otto filium suum Luidulfum natum ex filia regis Anglorum testamento post se regem designat.			951	
15 // 24 // Liudulphus filius Imperatoris Ottonis instinctu Conradi ducis cum eo con- // 8 tra patrem suum rebellauit, Remesburch cepit, & multas alias vrbes & principes à patre ad se auertit, rex illum intra Moguntiam conclusum obsedit.			952	
16 // 25 // Bellum fuit super Mosam inter Conradum & Raginerium Baginoensium comitem. Mortuo Vvigfrido Colonienſium archiepiscopatum susceptt vir glorioſus, Bruno frater Ottonis Imperatoris, qui quantus qualisve fuerit apud Deum & homines, lector ediscat in vita ipsius, quam Rogerus luculenter scripsit: huius studio translata sunt à Roma Coloniam corpora sanctorum Elisij, Patrocli, Priuati, Gregorij, cum baculo sancti Petri.				Elisius. Patroclus. Priuatus. Gregorius.
17 // 26 // Rex Otto vxorem secundam ducit, relicta Ludouici Italorum regis, & per // 10 eam Papiam accipit. Raherius bis episcopatu Veronensi depulsus, Leodicensis episcopus per Brunonem archiepiscopum ordinatur post Farabertum.				
18 // 27 // Lidulfo ad gratiam patris sui reducto, Conradus dux (Dei & Imperatoris // 11 transfuga) ad Hungaros se transferens, eos in Lotharingiam vsque ad Carbonariã syluam perduxit, & virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa vltra prodire prohibiti impunè redeunt. Berengarius rex Italiæ in Germaniam ad regem Ottonem venit, eique suis suisque filiis manibus datis, se ei committit.			953	
Ludouico Francorum rege mortuo, Lotharius filius eius ex Gerberga sorore Imperatoris regnauit annis 31.				Lotharius.
A Baioariis contra Sclauos prosperè pugnatur.				
19 // 1 // Ioannes Romanæ ecclesiæ 131. præsidet. In Italia lapis miræ magnitudinis // 1 tonitru & tempestate turbulenta de cœlo iactus, ingens miraculum videntibus præbuit.			954	Ioannes p. Lapis ingens cœlo decidit.
Templa pleriſque in locis valida tempestate concussa sunt, vtriusque ordinis sacerdotes ictu fulminis interierunt, & plura horrenda dictu portenta monstrata sunt. Friderico Moguntiæ archiepiscopo mortuo, Guillelmus filius Ottonis Imperatoris substituitur, Raherio ab episcopatu Leodicensium electo, Baldricus annitente auunculo suo Raginerio comite Montense episcopus substituitur.				Fulmina.
20 // 2 // Lidulphus filius Imperatoris Ottonis in Italia moritur. Hungaris iterum re- // 13 gnum Ottonis Imperatoris ductu Conradi ducis depopulantibus, Imperator eos bello excepit, Conrado ab Hungaris ad eũ pœnitendo refugiente & orante Deũ, vt pro pœna perfidiæ suæ in ipso bello ab Hungaris perimeretur, quo bello in tantum sunt Hungari victi & attenuati, vt vltra iam nec mutire ausi fuerint: in tantum quippè contriti sunt, vt nullus aut rarus eorum euaderet: Conradus tamen secundum votum suum ibi occubuit.			655	

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domi-	Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	F

Hungarorũ reguli strangulantur.

Tres reguli Hungarorum in bello capti, suspendio perierunt. Bruno archiepiscopus ducatum Lotharienſium post Conradum adeptus, cœnobium sancti Panthaleonis Coloniæ construxit. Henricus dux Baioariæ frater regis Ottonis moritur, Henricus filius eius ei succedit.

Monast. Panthal.

958 21 // 3 // Bruno archiepiscopus plures Normannorum cum principibus eorum bapti- // 14

Normani baptizantur.

zari fecit. Vvigmannus à facie regis Ottonis trans Albiam fugiens, Sclauos in regnum eius conduxit, quos rex fortiter debellauit, occiso regulo eorum, cum multis & septingentis captiuis capite cæsis.

Obiit sanctus Gerardus fundator Bromensis cœnobij.

959 22 // 4 / Bruno archiepiscopus & archidux Lotharingię, secundas partes in regno fra- // 15
tris sui potenter & industriè administrans, Raginerium Montensem comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentianas euocatum cepit, & irreuocabili exilio dãnauit, pro eo quòd regnum bellis inquietabat, vel (quod verius fuisse dicitur) pro eo quòd mortuo G
Gisleberto duce consanguineo suo, ea quæ Gislebertus vxori suæ Gerbergæ sororis Imperatoris in dotem contulerat, violenter ei auferre præsumebat. Bonis Ragineri ad fiscũ publicatis, filij eius Raginerius, & Lambertus ad Lotharium Francorum regẽ confugerũt. Prodigiosa res multos terret, & à vitiis coercet, notis crucis in veste plurimorum apparentibus, quorundam autem vestibus quasi lepra sordentibus.

Monasteria.

960 23 // 5 // Hoc tempore industria Ottonis Imperatoris meliorato Imperij & ecclesiæ // 16
statu, multa monasteria & cœnobia ad laudem Dei & honorem sanctorum, aut restauantur, aut ampliantur, aut ædificantur.

961 24 // 6 // Gallia & Germania iam benè pacatis, intendens Imperator Otto etiam // 17
Italiam pacare, præsertim ad hoc eum anxiè euocantibus Ioanne Papa, cæteris q; Italiæ episcopis, vt eos liberaret de manibus tyrannorum Berengarij, Adelberti filium suũ Ottonem puerum suum septennem Aquisgrani die sancto Pentecostes in regem inungi fecit, eóque commendato archiepiscopis fratri Brunoni & filio Guillelmo ad Italiã tendit. Apud Con- H

Nicephorus.

stantinopolim Romano Imperatore defuncto, Nicephorus imperat annis decem.

962 25 // 7 // Sanctus Vvicbertus fundator Gemmelacensis cœnobij, apud Gorziam vbi // 1
Deo militabat propter amorem feruentis ibi sanctæ religionis in Christo dormiuit, corpus eius relatum est ad cœnobium Gemmelacense.

963 26 // 8 // Otto Imperator Italia peruagata, & tyrannis Italiæ maiestate nominis sui // 2
ita exterritis, vt in locis natura munitis laterent, aut Sarracenorum patrocinia quærerent, Romæ à Ioanne Papa in Imperatorem benedicitur, tyranni ab Ioanne Papa & Romanis abiurantur, eo repatriante Adelbertus à Papa Ioanne à Fraxineto Romam reuocatur, sed Imperatore redeunte refugiunt.

Io. pontifex infamatur.

Collecto à tota Italia episcoporum concilio, Ioannes Papa de nefariis causis infamatur, qui tertiò euocatus, dum se excusatum venire cunctatur, post multa tandem eo à cunctis præiudicato, Leo adhuc laicus electione omnium & consensu Imperatoris Papa substituitur. Sic Leo præsidens apostolicæ sedi fecit ordinationes, & ea quæ erant apostolica. Nec I
longũ Romani alterata fide apud Imperatorẽ, Papam recipiunt Ioannẽ: ille synodo collecta Leonẽ deposuit, & eius gesta cassauit. Statutũ quoque est publico omniũ iudicio, synodũ à Leone habitam nec nominandã synodũ, sed prostibulum faucẽs adulteris. Quicunque ergo eo ordinante erant dãnati, iussi sunt suam ipsorum proscriptionẽ præsentare in charta, hæc continente verba: Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit, & sic depositi remanserunt in illis gradibus si quos habuerãt, non à Leone ordinati: Si qui autẽ digni iudicãtur, vt nõ accepta prius consecratione ordinentur, indicto illis eodem decreto, quod & damnatis à Cõstantino Neophyto. Romani igitur à Papa Ioanne pecunia illecti, Imperatorem cum paucis Romæ morantem subitò aggressi, ita ab exercitu Imperatoris sunt attriti, vt nisi ab Imperatore & à Papa Leone milites Imperatoris à cæde reuocarẽtur, vsque ad *internecionem* Romani delerentur, quibus per Leonẽ Imperatori reconciliatis, post abscessum Imperatoris Leo Papa insidias sibi parari sentiens, ad Imperatorem fugit: Ioannes autem Papa se cum K

Io. Papa in coitu moritur.

vxore cuiusdam oblectans, à diabolo in tempore percutitur, ac sine viatico dominica moritur. Romani verò contra iuramentum, quod Imperatori fecerant, se nunquam electuros Papam sine eius & filij eius Ottonis consensu, Benedictum sibi Papam statuunt.

Benedictus p

Benedictus Romanæ ecclesiæ 132. præsidet. Imperator autem Roma obsessa, Romanos cæde & fame adeò afflixit, vt Leonem Papam se recepturũ promitteret. Sic Benedictus relectus, non solùm Papatu, sed etiam sacerdotio à Leone exordinatur.

Leo Papa.

964 Leo Romanæ ecclesiæ 132. præsidet.

27 // 9 // Hoc tempore ecclesia sancti Quintini martyris, quæ est in Insula super flu- // 3
uium Somenæ sita, cœnobium monachorum paucorum facta est: procedente verò tempore, crescente numero fratrum, & aucta possessione redituum, etiam abbatia esse cœpit, in

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Anni Domini.

pit, in quo loco adhuc extant duo putei, in vno quorum caput ipsius martyris, in altero corpus angelo reuelante, inuētum fuerat à venerabili matrona Romana, nomine Eusebia, quæ pro munere eiusdem officij lumen oculorum, quo antea priuata fuerat, per eundem martyrem recepit. Et hæc inuentio anno à passione ipsius martyris 55. euenit, qui passus est martyrium anno Domini 332. Sed postquam præfata mulier religiosa sancti martyris corpus inuenit, atque in superiori loco præminentis oppidi quod antiquitus Augusta Viromandorum vocabatur, collocauit labentibus multis annorum curriculis, sepulchrum eiusdem martyris vbinam haberetur cunctis erat incertum, denique sancto Eligio Nouiomensi ecclesiæ pontificante facta inquisitione de eiusdem martyris corpore sub præsentia ipsius episcopi inuentus est loculus in profundo terræ defossus, in quo pretiosus ille thesaurus seruabatur. Et hæc secunda inuentio sub sancto Eligio facta est anno ab incarnatione Domini 657. non absq; diuinæ virtutis magno miraculo. Nam cùm beatus episcopus
B nocturno tēpore multis luminaribus accēsis quæsitū loculū inueniret, & fossorio quod manu tenebat perforaret, tanta subitò odoris suauissimi fragrātia, tātáq; supernæ lucis claritas circūquaque emanauit, vt & præsentes odore mirifico replerētur, & absentes ortū diei aduenisse suspicarētur. Adelberone Metēsium episcopo mortuo, Deodericus cōsobrinus Ottonis Imp. episcopus subrogatur. Hic vt legitur inspiciens primas literas nominū omnium Metensium episcoporū, quas angelus Domini dicitur dedisse sancto Clementi primo Metensium episcopo, notans & alias auro, alias argento, alias viliori metallo, pro meritorum qualitate esse annotatas, cum videret etiam literam sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in episcopatu tanta bona fore facturum, vt ipsa nominis sui litera meritè deberet auro annotari, cuius bonæ intentionis initium ostenditur in cœnobio sancti martyris & Leuitę Vincentij, fundato in ipsius vrbis Insula.

Arnulpho sene Flandrensium comite mortuo, Lotharius rex Francorum grauiter Flan
C drias infestat & vastat.

28 // 10 // Ioannes Romanæ ecclesiæ 124. præsidet. // 4

Otto Imperator Pentecosten Aquisgrani celebrauit, concurrentibus ibi à Francia sororibus suis, regina videlicet Francorum Gerberga, matre Lotharij regis & Caroli ducis, & Hauuidæ vxore Hugonis Parisiorum comitis, quorum filius fuit Hugo qui postea regnauit in Francia, vbi omnis illa regalis prosapia tanto ad inuicem congratulationis iubilo est affecta, vt in omni vita eorum vix aliquid gaudij huic lætitiæ potuerit æquiparari. Bruno dux & archiepiscopus in Franciam pergens ad pacificandos nepotes suos Lotharium regem, & filios Hugonis, vbi Compendium venit, febre correptus Remis redit, ibique quicquid in re mancipi habuit per testamentum ecclesiis sanctorum delegato mortuus est, & corpus eius Deoderico Metensium episcopo Coloniam refertur. 965

Otto Italiam repetit.

29 // 11 // Guillelmus archiepiscopus filius Imperatoris Maguntiæ moritur. // 5
D Hoc tempore Danis, qui Christum IESVM & idola simul colebant, cum Popone clerico in conuiuio altercantibus super cultura Dei & Deorum, Danis asserentibus Christum IESVM esse quidem Deum, Deos verò maiores & antiquiores esse, illo Popone econtra affirmante IESVM Christum solum verum Deum esse, vnum in substantia, trinum in personis: Rex Danorum Araldus condixit clerico, vt fidem propositam à se probaret testimonio veritatis, quod annitente clerico, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum manibus illius ferendum imponitur, quod cum clericus vsque ad placitum omnium tulisset absque vlla læsione, rex penitus abiecta idololatria, se suósque ad colendum verum solū Deum conuertit, clericus verò ad episcopatum promotus est. 966

30 // 12 // Vvichmannus diu contra Ottonem Imperatorem rebellis à Misacha Sclauorum regulo Imperatoris amico & milite perimitur. Hoc tempore Bulgaribus dominabātur filij Simeonis, Petrus, & Baianus, quorum Baianus in arte magica adeo valebat, vt quo-
E tiens vellet lupus vel quælibet fera fieri videbatur. // 6 967

31 // 13 // Otto iunior à patre euocatus Romam, à Ioanne Papa in Imperatorem benedicitur. // 7 968

Otto Imperator Beneuentanos duces, potentia sua ad subiectionem sui inflexit.

Otto Imperator in terra Saxonica venas auri & argenti primus industria sua aperuit.

32 // 14 // Quidam comes Ottonis Imperatoris ei familiaris Romæ ante oculos // 8 969
omnium diabolo arreptus, ita vt seipsum dentibus discerperet, iussu Imperatoris ad Papam Ioannem adductus, vt cathena sancti Petri collo eius circundaretur, dum à fallacibus clericis semel & bis & alia cathena furenti adhiberetur, nec quicquam remedij proueniret, vbi nil virtutis inerat, tandem vera sancti Petri cathena allata & collo fu-

Eusebia illuminatur.

Quintini martyris inuētio.

Ioannes Papa.

Christianiæ gētilis sponsæ.

Magus fera cuiuslibet formā mentitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	

Ad vincula petri miracula supra an. 438.

Anni domini.

rentis circundata, diabolus spumans & multum clamans abscessit, qua cathena Deodericus Metensis episcopus arrepta, cum diceret se eam nisi manu eius abscisa non dimissurum, tandem Imperator sedato litigio à Papa Ioanne obtinuit, vt annulum huius cathenæ exsectum episcopus mereretur.

Imperator Otto dum partem exercitus ad Græcos misisset, vt vxorem filio suo Ottoni acciperent, Græci super eos irruunt, castra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, & Constantinopolim mittunt. Ad hoc dedecus vindicandum Imperator Otto eminentiores ex suis in Calabriam mittit, qui Græcos aggressi plures occidunt, plures truncatis naribus dehonestant, & per Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt: Constantinopolitani audientes à suis malè pugnatum esse in Calabria, contra Imperatorem suum Nicephorum insurgunt.

Reliquiæ multorum.
Elpidius.
Eutychius.
Eutychetes.
Felicianus.
Asclepiodatus.
Serenus.
Greg. Spol.
Vincentius.
Leontius.
Mineates.
Fortunatus.
Lucia.
Prothus.
Iacintus.

Theodericus Metensium episcopus Imperatori sanguine, dilectione ac familiaritate cæteris deuinctior, dum in Italica expeditione per triennium sub eo militaret, multa corpora G
& pignora sanctorum de diuersis Italiæ locis quocunque modo potuit, collegit. Primùm à Marsia sanctum Elpidium cõfessorem, cuius socium Eutychium episcopum, ipse Imperator iam sustulerat, ab Amiternis Eutychetem martyrem cum reliquiis Maronis & Victorini sociorum eius à Sulginis Felicianum episcopum & martyrem, à Perusio Asclepiodatum martyrem, à Spoleto Serenam martyrem cum Gregorio Spolitano martyre, à Corduno pignora Vincentij martyris & Leuitæ, ab Hispania olim à duobus monachis Capuam, à Capua verò illuc deportata, à Meuania alterum Vincentium episcopum & martyrem, à Vincentia Leontium episcopum & martyrem, à Florentia Mineatem martyrem, ab vrbe Tudertina Fortunatum episcopum & confessorem, à Corfinio Luciam Syracusanam virginem & martyrem, à Foroaldo duce Spoletanorum, olim à Syracusis illuc translatam, à Sabinis partes corporum Prothi & Iacinti martyrum. Hæc omnia cum parte cathenæ sancti Petri apostoli, cum capillis eiusdem, & sanguine sancti Stephani protomartyris, & parte H
craticulæ sancti Laurentij martyris, à Papa Ioanne sibi donata, cum aliis multis sanctorum pignoribus præsul Deodericus in Galliam hoc anno transtulit, & in ecclesia sancti Vincentij martyris à se in Insula vrbis constructa locauit.

970 34 // 16 // Apud Constantinopolim Nicephorus Imperator timens à filiis suis Impe- // 10
rio expelli, quia senex erat, volebat eos eunuchizare, quorum mater regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare, suasit Ioanni Nicephorum occidere & imperare. Ioannes itaque occultè cum funibus intrauit palatium, & occiso Nicephoro imperauit annis 6.

Benedictus p. 971 35 // 17 // Benedictus Romanæ ecclesiæ 135. præsidet. // 1

Ioannes p.

Otto Imperator Romæ Ottoni comparatori suo, neptem Ioannis Constantinopolitani Imperatoris Theophaniam nomine, à Ioanne Papa coronatam, in legitimo matrimonio sociauit.

Rogerus ordinatur episcopus Leodiensium. Hic vrbem muro circumcinxit, ædificiis honestauit, maiorem ecclesiam corpore sancti Lamberti insignitam à fundamentis renouauit, I
cœnobium sancti Ioannis Euangelistæ in Insula fundauit.

Nonus p. 972 36 // 18 // Nonus Romanæ ecclesiæ 136. præsidet. // 2

Vvindichildus.

Otto senior Imperator obiit, cuius vitam Vvindichildus monachus descripsit, qui etiam

Otto 2.

historiam Saxonum vsque ad hunc annum conscripsit.

Otto secundus imperat annis decem.

Raginerius & Lambertus filij Raginerij Longicolli, paulatim resumptis viribus à Francia redeunt, & cum Garnero & Ramnoldo, qui comitatum patris eorum occupauerãt, bello apud Peronam confligunt, cósque cum multis perimunt, & super Hannam fluuium castello Buxide munito Lotharingiam infestant.

Vvenzeslaus princeps Boemiæ à fratre suo Boizlao propter præripiendum principatum interfectus, vrbem Pragam, vbi requiescit, multis miraculis illustrat.

Bonifacius p. 973 1 // 19 // Bonifacius Romanæ ecclesiæ 137. præsidet. // 3 K

Raherius, de quo dictum est hoc monostichon: *Veronæ præsul, sed ter Raherius exul*, apud Lobias moritur.

Contra Ottonem Imperatorem rebellat patruelis eius Henricus dux Baioariæ.

Otto Imperator castellum Buxidis obsidet, captum diruit, captos in eo exiliat, nec tamen Raginerius à rebellione desistit.

Benedictus p. 974 2 // 20 // Benedictus Romanæ ecclesiæ 138. præsidet. // 4

Otto Imperator Henricum ducem sibi subiugat.

Maiolus abbas Cluniacensis sanctitate & religione claret.

Gelu magnum à Calendis Nouembris vsque ad æquinoctium vernale.

Gelu vehemens. 975 3 // 21 // Otto Imperator contra Sclauos proficiscitur. // 5

Filij

Romanorum.	Francorum.	Constantinopolitanorum.	Annidomini.

Filij Raginerij Longicolli auxilio Francorum & maximè Caroli postea ducis fulti, lacessunt bello Godefridum & Arnulphum Comites, qui post Vvarnerum comitatum Montensem inuaserant, montem Castrilocum obsident, multis vtrinque in conflictu fusis, obsidio remota est, victoria anceps, datur tamen palma comitibus.

Obiit sanctus Vvaldricus Auspurgensis episcopus, cuius vita qualis fuerit mox miraculorum gloria patefecit. 977 *Vvaldricus.*

4 // 22 // Gens Leuticiorum ad idololatriam reuoluitur. // 6

Sanctus Vvictech Pragensis episcopus, cognomento Adelbertus, sanctitate & doctrina apud Vvinidos claret, qui apud Brutios martyrizatus, multis miraculis glorificatur.

Filij Raginerij, vt pro se viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affinitate: Raginerius quippè Hauuidam Hugonis filiam, postea regis, Lambertus verò Herbergam filiam Caroli ducis duxêre vxores, in terram patrum suorum relocati sunt.

Ducatus Lotharingię datur Carolo fratri Lotharij regis Francorum, multis insuper conducto beneficiis, vt & ipse ab insolentiis desistat, & fratris sui Lotharij motibus obsistat.

Abhinc de Constantinopolitano Imperio taceatur.

5 // 23 // PAcato vndique regno, cùm Otto Imperator Aquisgrani moraretur, Lotharius rex Francorum subitò ad inuadēdam Lotharingiam contendit, & cedente Imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, rex post multam vastationem repatriauit, quem cum inæstimabili exercitu Imperator prosecutus, condicto die, scilicet Calendis Octobris Franciam intrauit, quam vsque ad Calēdas Decembris peruagatus, fines Remensium, Laudunensium, Suessionum, & Parisiensium, diuersa cæde vastauit, Ecclesiis tantùm Dei omnium immunitate concessa, in redeundo tamen circa Asonam fluuium partem impedimentorum amisit. De his quidam recluſus prædixit, quòd omnes huius mali incētores ante septennium morerentur. 978 *Otto rrāciam vastat.*

6 // 24 // Ignea acies visæ sunt in cœlo per totam noctem, quinto Calendas Nouembris. 979 *Acies in cœlo.*

Hoc anno complentur mille anni à natiuitate Christi, secundum veritatem Euangelij, qui secundum cyclum Dionysij, anno abhinc 21. finiuntur, sicque in anno Dominicæ passionis vèritati Euangelicæ contraîtur.

7 // 25 Otto Imperator Lotharius & rex conuenientes super Carum fluuium pacificantur, datis inuicem sacramentis, & rex Lotharius Lotharingiam abiurat. 980

Otto Imperator Italiam petit.

Corpora sanctorum Laudoaldi, Adriani, Amantij, & aliorum, à Vvantreshouo Hasbaniæ vico tranferuntur Gandauum cum miraculorum gloria.

8 // Otto Imperator Apuliam & Calabriam Italiæ prouincias ad ius regni Græcorum // 26 appendentes transferre ad Imperium Romanum conatur, maximè propter affinitatē, quam per vxorem suam Theophaniam cum Imperatore Græcorum habebat. 981

9 // Græci infensi, quòd Imperator Otto prouincias Græcorum inuaderet, conducto // 27 sibi Sarracenorum auxilio, Imperatori in Calabria bello congrediuntur, in quo bello omnes Romanorum copiæ vsque ad internecionē penè deletæ sunt, Imperator natādo nitens euadere à nautis ignorantibus cum capitur, & à quodam eorum qui negotiator Sclauorum erat agnitus, nec proditus per illum re delata ad Imperatricem & Deodericum Metensium episcopum qui in ciuitate Rhosan rei euentum præstolabantur, difficulter per Sclauum & episcopum liberatur. Nautis quippè ad pecunias pro eo redimendo allatas inhiantibus, Imperator ascenso equo vix euasit. Omnibus pro infortunio reipublicæ animo consternatis, sola Imperatrix fœminea & Græca leuitate insultabat eis, quòd ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cœpit primatibus exosa haberi. *Otto inuadit Graciam.*

10 // Otto Imperator tædio & angore animi deficiēs, Romæ moritur, & de Imperato- // 28 re substituendo inter primates dissentitur, aliis filio ipsius Ottonis imperium deberi certātibus, aliis odio Imperatricis à filio eius imperium transferre volētibus ad Henricum ducem filium Henrici, qui fuit frater primi Ottonis. Hic Henricus ipsum Ottonem puerum factiosè raptum in custodiam tenet, sed principes puerum de manu Henrici extorquentes in regno sublimant, & regnauit annis 19. 982 *Otto 3.*

1 // Ioannes Romanæ ecclesię 139. prędet. // 29 *Ioannes p.*

Lotharius rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam rursum laborans, vrbem Virdunum & Godefridum ipsius vrbis comitem capit.

Ioannes Romanę ecclesiæ 140. præsidet. *Ioannes p.*

Theodoricus Metensium episcopus obiit, & secundum prophetiam viri Dei, vix ali-

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	F

quis principum, qui in bello Calabrico euasit, diu superuixit, episcopatum Metensem suscepit Adelbero vir sanctus & nobilis filius Friderici ducis.

985 2 // 30 // Lotharius rex videns Ottonem Imperatorem virtute militum suorum proficere, vrbem Virdunum & Godefridum comitem reddit.

Ioannes p. 986 3 // 31 // Ioannes Romanæ ecclesiæ 141. præsidet.

Lothario rege Francorum mortuo, Ludouicus filius eius regnat in Francia anno vno.

Ludouicus. 987 4 // 1 // Ludouico Francorum rege mortuo, Francis regnum transferre volentibus ad Carolum ducem fratrem Lotharij regis, dum ille rem ad consilium defert, regnum Francorum vsurpat Hugo filius Hugonis Parisiensis ex Hauuide sorore primi Ottonis Imperatoris, & regnauit annis nouem. *Hugo.*

Herluinus primus abbas Gemmelacensis moritur. G

988 5 // 1 // Carolus dux regnum Francorum ex paterna & auita successione sibi debitum contra Hugonem regem nepotem suum repetit, eúmque bello perurgens, Laudunum vrbem capit. Hugo autem rex Carolum in Lauduno obsidet, sed secundo obsidionis mense obsessi prosilientes castra obsidentium incenderunt, & ipse rex Hugo plurimis suorum peremptis turpiter fugiens vix euasit.

Inundatio. 989 6 // 2 // Inundatio aquarum frequens ac diutina vltra solitum, æstaspostea feruentissima pluribusque pernicioſa, vnde & fruges minoratæ sunt.

Carolus dux montem acutum expugnat, Suessionis vsque vastando peraccedit, inde Rhenum aggreditur, & Laudunum cum multa præda reuertitur.

Siccitas. Siccitas magna vernalis, vnde & satio primitiua impedita, & fames ingens secuta est.

Nix nimia. Nix nimia decidit, imber postea continuus, qui autumnalem sationem omni modo denegaret. H

Annona pluit & piscibus. Fertur annonam pluisse de cœlo in Asbanio, alij etiam pisciculos paruos de cœlo pluisse ferebant.

990 7 // 3 // Carolus dux Remos occupat, Archiepiscopum, quem Hugo rex præfecerat, & quosdam primates capit, & Lauduno relegat.

991 8 // 4 // Carolus dux moritur, Otto filius eius succedit ei in ducatu Lotharíensium.

992 9 // 5 // Remis synodo totius Franciæ congregata, Arnulphus nepos Caroli ducis quem ipse Carolus Episcopum Remis substituerat, omnium iudicio exordinatus damnatur, & Adelgarius presbyter, qui vrbem prodidit, & portas Carolo aperuit, insolubiliter excommunicatur.

Gerbertus verò substituitur Episcopus, sed quibusdam causam ventilantibus non potuisse degradari Arnulphum absque scientia & auctoritate Papæ Romani.

Gerbertus depositus ad Ottonem Imperatorem se contulit, quem Imperator receptum I primò eum Rauennæ Archiepiscopum, & postea constituit Papam Romanum, vnde est eius illud monostichon:

Transit ab R. Gerbertus, ad R. sit Papa vigens R.

Odilo damnari de misericor. quàm duritia maluit. 993 10 // 6 // In Burgundia Odilo Aruernæ oriundus ex clerico Bruiatensi Monachum professus in Cluniacẽsi cœnobio post Maiolũ præficitur ipsi cœnobio, quod per annos 56. miro religionis feruore rexit & prouexit, qui egregiè præter cætera pietatis insignia, non solùm vitæ exemplis, sed etiam miraculis in vita sua claruit. Qui cùm reprehenderetur quòd in peccantes misericordior iusto esse videretur, Si damnandus sum (inquit) malo damnari de misericordia quàm de duritia.

Otto in Imperatorem benedicitur.

Herigerus. Adelbodus. Fulbertus. Abbo. 994 11 // 7 // Florebant hoc tempore in scientia litterarum in Lotharingia Herigerus abbas Lobiensis, Adelbodus, Episcopus Vltraiectensis: in Francia, Fulbertus Episcopus Carnotẽsis, Abbo abbas Floriacensis, qui super calculum K

12 // 8 // Victorij commentatus est.

Gregorius p. 995 13 // 9 // Gregorius Romanæ Ecclesiæ 142. præsidet.

Robertus. 996 Hugone Francorum rege mortuo, Robertus filius eius in Francia regnat annis 34.

997 14 // 1 // Heribertus ordinatus Colonienſium Episcopus multa sanctitate claret.

Clarebat etiam hoc tempore inter Gallos Ausfridus, qui cùm fuisset comes Bratuspantium, non minus iustitia quàm potentia seculari famosus, depositio militiæ cingulo tonsuratus in clericum, eò prouectus est, vt ordinaretur Episcopus Vltraiectensis Ecclesiæ.

Ioannes p. 998 15 // 2 // Ioannes Romanæ Ecclesiæ 143. præsidet mensibus 10. Post quem Gerbertus, qui & Siluester, 144. qui & ipse inter claros scientia literarum egregiè claruit. Quidam tamen

transito

Universidad de Sevilla Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anni Domini.	
	transito Siluestro isto, Agapitum Papam hoc in loco ponunt: quod non otiosè factum esse dicitur, quia is Syluester non per ostium intrasse creditur, quippè qui à quibusdam etiam Necromantiæ arguitur: de morte quoque eius non rectè tractatur, à Diabolo enim percussus dicitur obisse, quam rem nos in medio relinquimus: à numero enim Paparum videtur exclusus. Vnde lector quæso, vt hic & alibi si dissonantia te offenderit de nominibus vel annis vel temporibus Paparũ, nõ mihi imputes, quia non visa, sed audita vel lecta scribo.		*Syluester P. Necromanticus.*
	Hoc tempore quidam religiosus ab Hierosolymis veniens, in Sicilia recluſi cuiusdam humanitate aliquandiu recreatus, didicit ab eo inter cætera quòd in illa vicinia essent loca eructantia flammarum incendia, quæ loca vocantur ab incolis Ollæ Vulcani, in quibus animæ defunctorum luant, diuersa pro meritorum qualitate supplicia, ad ea exequenda deputatis ibi dæmonibus, quorum se crebro voces, iras & terrores, sæpè etiam eiulatus audisse dicebat plangentium, quòd animæ de manibus eorum eriperentur per eleemosynas & preces fidelium, & hoc tempore magis per orationes Cluniacensium orantium indefessè pro requie defunctorum, hoc per illum abbas Odillo compertо, constituit per omnia monasteria sibi subiecta, vt sicut primo die Nouembris solẽnitas omnium sanctorum agitur: ita sequenti die memoria omnium in Christo quiescentium celebretur, qui ritus ad multas Ecclesias transiens, fidelium defunctorum memoriam solennizari fecit.		*Ollæ Vulcani.* *Suffragia viuentium prodesse defunctis.* *Festiuitas defunctorum.*
	16 // 3 // In Italia Crescens patritiatu Romanorum arrepto, contra Ottonem Imperatorem rebellat.	999	
	17 // 4 // Anno IESV Christi millesimo secũdum computationem Dionysij multa prodigia sunt visa.	1000	
	Terræmotus factus est permaximus, cometes apparuit 19. Kalendis Ianuarij circa horam nonam, aperto cœlo quasi facula ardens cum longo tractu fulguris instar illabitur terris, tanto splendore, vt non modò qui in agris erant, sed etiam in tectis irrupto lumine ferirentur, qua cœli scissura sensim euanescente, interim visa est figura quasi serpẽtis capite quidem crescente cum cæruleis pedibus.		*Ostenta.*
	18 // 5 // Otto Imperator Romæ Crescẽtem patritium bello aggreditur, sed victus Crescens & rex fuga retractus capitur, vilique iumento auersè impositus, circunducitur, & paulatim membris truncatus, ad vltimum ante vrbem suspenditur.	1001	
	19 // 6 // Otto Imperator degens Romæ dum cum Romanis se remissius agit, tractãs qualiter iura regni & Ecclesiæ ad antiquum statum reformaret, Romani per hoc ad contemptum eius adducti, subitò contra eum conspirant, & aliquot militum eius peremptis, cum in palatio obsident. Vnde per industriam Henrici ducis Baioariæ & Hugonis Marchionis Italiæ simulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Syluestro Papa. Et quia vxor Crescentis imperatorem spe regnandi ad amorem sui pellexerat, dolens pro eius decessu, venenum ei misit, quo ille consumptus inter remeandum in Italia moritur.	1002	*Otto periclitatur à Rom.*
	Milites transalpini corpus Imperatoris defuncti cum insignibus imperij ad Galliam referentes, crebris Italorum incursibus lacessiti, armis sibi viam parant. Sed cùm iam res in tuto esse putaretur, dux Baioariæ Henricus iniuriato Heriberto Colonienſium Archiepiscopo, à cuius ore omnes pendebant, insignia regni ab eo violenter extorsit, quasi iure hæreditario sibi competentia, erat quippè filius Henrici ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre primi Ottonis Imperatoris.		
	Henricus ergo dux cõciliatis sibi animis quorumdam principum regni vngitur in regem à Vvilligiso Moguntino Archiepiscopo, & imperauit annis 22.		*Henr. Imp.*
	1 // 7 // Ioannes Romanæ Ecclesiæ 145. præsidet.	1003	
	Abbo Floriacensis abbas, in Vvasconia martyrizatur.		
	Ioannes Romanæ Ecclesiæ 146. præsidet.		*Ioannes p.*
	Henricus Imperator potentiores regni viros bello sibi concitare volentes, celeriter deuincit, & reges gentilium in interiori Germania commorantes, qui dicuntur Vvinidi, tributarios sibi facit.		*Henricus.*
	2 // 8 // Gerardus Cameracensis Episcopus & Adelbodus Vltraiectensis Episcopus magni in Ecclesia & in Palatio habentur.	1004	
	Henricus Imperator Habenbergensem Ecclesiam Episcopalis sedis honore sublimat, & quia liberis carebat, eam omnium rerum suarum hæredem facit. Vnde Deodericus Metensium Episcopus, dolens dotem & patrimonium sororis suæ Chunigundis imperatricis delegari ab imperatore Habenbergensi Ecclesiæ rebellat.		*Henricus.*
	3 // 9 // Cometes horribili specie huc illúcque iactans in australi parte visus est.	1005	*cometa.*
	Mortuo Ottone duce, ducatus Lotharingiæ datur comiti Godefrido filio Godefridi Ardennensis.		
	Hilpericus librum de ratione computus, hoc anno scripsit, vt apparet ex argumento		

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum. | Francorum.	F
	ad inueniendos annos Domini per indictiones. Si vis (inquit) scire quot sunt anni incarnati Christi, sexaginta sex ordines indictionum, qui fluxerunt ab eius incarnatione, multiplica per quindecim, fiunt nongenti nonaginta. His adde duodecim, quia tertia indictione natus est Christus, adde etiam indictionem præsentis anni, id est tertiam: & ecce habes hoc anno annos Christi 1005.	
Indictiones.		
1006	4 // 10 // Fames & mortalitas tam grauiter per totum penè orbem inualuit, vt sepelientium tædio viui adhuc spiritum trahentes obruerentur cum mortuis.	
Fames & pestilentia.	Castrum Valentianas situm in Marchia Franciæ & Lotharingiæ, quod Balduinus comes Flandrensium inuaserat, Imperator Henricus obsidet, concurrentibus ad auxilium eius Roberto rege Francorum, & Richardo comite Normannorum.	
1007	5 // 11 // Henricus Imperator quia de obsidione Valentianensi ineffieax redierat, contra Balduinum profectus castrum Gãdauum inuadit, & depopulata terra, aliquot primores Flãdrensium capit. Vnde Balduinus perterritus imperatori satisfacit, Valentianas redit, datisque obsidibus cum sacramento fidelitatis manus ei dedit. Postea Imperator seditione suorum coactus, Valentianas Balduino comiti beneficiauit, vt sibi cõtra motus suorum auxilio esset, postea ei etiam Vxalachras addidit.	G
1008	6 // 12 // Baldricus Leodicensium Episcopus ordinatur, Burchardus quoque fit Vvarmacensis Episcopus, qui in scripturis studiosus, magnum illud canonum volumen edidit scripturarum sententiis vndique compilatis defloratum, collaborante sibi in hoc magistro suo Olberto abbate viro vndecumque doctissimo.	
Burchardus.		
1009	7 // 13 // Sergius Romanæ Ecclesiæ 147. præsidet.	
Sergius Papa.	Eclipsis solis facta est hora diei secunda.	
	Normanni Frisiam infestantes Tilæ oppidum incendunt.	
	Henricus Imperator Metis vrbem obsidet, propter Deodericum fratrem vxoris suæ contra se rebellantem, qui Episcopatum ipsius vrbis vsurpauerat. Dux enim Mosellanorum Deodericus post fratrem suum Alberonem dato Episcopatu Metensium filio suo adhuc puero, tutorem ei substituit ipsum Deodericum, qui puero vrbe excluso, & Episcopatu vsurpato, ipsum etiam Deodericum ducem bello capit. Vrbe ergo per obsidionem penè desolata tandem pax conuenit.	H
Deodericus.		
	Bruno Episcopus martyrizatur.	
1010	8 // 14 // Normanni Frisiam repetunt, & multis cæsis Vltraiectum oppidum incendunt.	
Normanni Frisiam repetunt.		
Hungari credunt.	Gens Hungarorum hactenus idololatriæ dedita, hoc tempore ad fidem Christi conuertitur per Gislam sororem Imperatoris, quæ nupta Hungarorum regi ad hoc sua instantia regem adduxit, vt se & totam Hungarorum gentem baptizari expeteret, qui in baptismo Stephanus est vocatus. Cuius merita per Hungariam multa miraculorum gloria commendat.	
1011	9 // 15 // In Lotharingia iuxta montem Castrilocum fonticulus aquæ multis saluberrimus in sanguinem conuersus est, quod probauit mulier, quæ faciem suam ex huius fontis aqua lotam ostendit multis sanguinolentam.	I
Benedictus p. 1012	10 // 16 // Benedictus Romanæ Ecclesiæ 148. præsidet.	
	Albertus Gemmelacensis Ecclesiæ ordinatur abbas, vir moribus, religione, scientia, bonis doctisque viris aut conferendus, aut præferendus.	
	Henricus Imperator Godefridum ducem cum exercitu in fines Bratuspantium mittit, ad obsidendum castrum Louanium, sed inefficax rediit.	
1013	11 // 17 // Henricus Imperator Italiam petens, vt subueniret suis, quos Græci premebant circa Beneuentum Salernam & Capuam debacchantes, Troiam ciuitatem capit.	
Baldricus.	Baldricus Episcopus cum in villa Hugardis dicta castellum muniret, Lambertus comes Louanienſis eum aggreditur, & episcopus Lamberto vincente multis suorum captis & occisis graui atteritur infortunio.	K
Terræmotus.	Terræmotus factus est maximus circa meridiem 14. Kalendas Decembris.	
1014	2 // 18 // Henricus rex in Imperatorem benedicitur.	
	Baldricus Episcopus in insula Leodicensi cœnobium sancti Iacobi Apostoli fundauit.	
	Dux Godefridus Gerardum comitem multis modis regnum inquietantem bello vicit, in quo filio eius cum multis occiso, complices eius deterruit.	
1015	13 // 19 // Hoc tempore sanctus Guicteth, qui & Adelbertus Pragensis, Episcopus apud Bruchuos martyrizatur.	
	Comitatus Beluacensis datur Rogero Episcopo.	
	Dux Godefridus comitatum Montensem depopulatur, quem Raginerius cum patruo suo Lamberto Louanienſi insecutus apud Florinas pugnã conseruit, vbi plusquam quadringenti	

A | Romanorum. | Francorum. | Anni domini.

genti viri occisi sunt, & ipse Lambertus occubuit, vbi res mira contigit. Cum Lambertus spem victoriæ iam haberet, habebat quippè phylacterium à collo vsque ad pectus pendens, sanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio se in periculis tutum fore credebat, instãte ei termino vitæ phylacterium illud à collo eius exiliens super tumulum campi exiliuit, & mox comes antea inuictus perimitur, quidam militum phylacterium accipiens in caliga abscondit, sed coxa eius & crure intumescente rem prodidit, & phylacterium Domino suo Etheloni fratri ducis dedit.

14 // 20 // Simeon Syracusis Siciliæ oriundus, & postea Monachus in monte Syna hoc tempore clarebat, qui Hierosolymam veniens, longam pro Christo peregrinationem suscepit, & cum Popone Treuerorum Archiepiscopo ad Gallias veniens, Treueris in altitudine turris inclusus est. Ibique post multas hominum persecutiones, post multas dæmonum tentationes, beato fine quieuit, cuius merita frequens miraculorum gloria declarauit. 1015 *Simeon stelites.*

B

15 // 21 // Cometes solito mirabilior in modum trabis maximè per quatuor mẽses apparuit. 1016 *Cometes.*

Golbodus in Episcopatu Leodicensi Baldrico succedit.

16 // 22 // In Frisonia Deoderico comite filio Arnulphi Gandauensis debellante, Frisones in vindicta patris sui ab eis occisi, Godefridus dux ad eum debellandum ab Imperatore mittitur, & conserto prælio repentè voce, nescitur vnde, emissa, Fugite fugite, cunctis fugientibus multi à paucis Frisonibus perimuntur, dux verò capitur. 1017

17 // 23 // Dux Godefridus impetrata Frisonibus totius iniustitiæ impunitate, à captiuitate soluitur, & non multo pòst moritur. Frater verò eius Gothelo in ducatu substituitur. 1018

18 // 24 // Rodulphus rex Burgundiæ insolentia Burgundionum irritatus, regnum Burgundiæ Henrico Imperatori dare tractat, sed eum ab hac intentione reuocat simulata Burgundionum satisfactio. 1019

C

Benedictus Papa in Galliam ad Henricum Imperatorem venit.

19 // 25 // Henricus Imperator Coloniæ natale Domini celebrans, Heribertum Archiepiscopum olim à se iniuriosè tractatum humili satisfactione placat, cui recõciliatus Archiepiscopus prædixit se propediem moriturum, & non multo pòst mortuus magnis cœpit clarere virtutibus. 1020

Pilegrinus ei in episcopatu succedit. *Pilegrinus.*

Durandus fit Leodicensium episcopus, quod quasi fabula in theatro mundi fuit, quòd vir ex humillimo & pauperrimo seruilis conditionis genere dominis suis carnalibus dominabatur. *Durandus.*

20 // 26 // Aquisgrani conuentu generali & synodali per aliquot dies celebrato, tanta siccitas & intemperies aeris excanduit, vi multi præ nimio ardore deficerent, multa etiam animalia subitò interirent, pauimento & marmoreis columnis tanto sudore madentibus, vt aqua esse respersa crederetur à nescientibus. 1021

D

21 // 27 // Henricus Imperator & Robertus rex Francorum super Carum fluuium apud Euasium conueniunt, de statu Ecclesiæ regni & imperij tractaturi, & condicto, vt super his confirmandis etiam Papam Romanum simul ambo Papiæ opportunè conuenirent: Imperator & regem, & suos, multos etiam qui tantùm ad demirandam Imperatoriam maiestatem conuenerant, tanta liberalitate donauit, vt opibus regum Persarum aut Arabum posset comparari Imperatoris munificentia. 1022 *Robertus rex.*

In Pascha eclipsis solis facta est. *Eclipsis.*

22 // 28 // Ioannes Portuensis Episcopus frater Stephani Papæ nuper defuncti, Romanæ Ecclesiæ 149. præsidet. 1023 *Ioan. Port.*

Hoc tempore in Gallia Beluacensi vrbe inclytus Rogerus decessit Episcopus, qui inter alia beneficia dedit Ecclesiæ sancti Petri cui præsidebat, Alliacum in Normannia, & Montiacum in Vermãdensi patria. Comitatum quoque eiusdem vrbis ab Oddone Campaniensi comite impetrauit, dato ei pro commercio castro Syncerrio Bituricẽsi territorio sito, quod sibi patrimonij iure competebat.

E

Henricus Imperator consulentibus sibi principibus super substitutione regni designans Conradum virum egregij generis & egregiæ libertatis, quippè qui nunquam se submiserat alicuius seruituti, moritur. Huius vitam Adelbodus Episcopus Vltraiectensis scribit.

Cono dux præpotens cum ad imperium aspirare vellet, repudiatur instinctu Abbonis Moguntini Archiepiscopi, & aliquorum regni primatum, & Conradus ad imperium sublimatus, imperauit annis quindecim. *Cono.*

1 // 29 // Ioanni Papæ Stephanus frater suus apparens, dixit se infernalibus pœnis cruciari, 1024

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	F

sed sperare se inteructu Odilonis abbatis Cluniacēsis veniam posse consequi, pro quo Odilo tandiu orando laborauit, donec sibi reuelaretur se pro illo esse exauditum.

Orationes liberant ab inferis.

Raginardus Leodicensium ordinatur Episcopus, qui Leodij in monte publico cœnobium sancti Laurentij instituit, eique Stephanum virum sanctæ memoriæ abbatem primùm præfecit.

1026 2 // 30 // Robertus rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam animum intendit, sed citò ab hoc conatu destitit.

Gothelone duce, qui propter priuatum odium grauabat regnum Conradi, & aliis principibus ad pacis vnitatem adductis, regi prosperitas & regno accreuit tranquillitas.

Conradus. 1027 3 // 31 // Conradus rex filium suum adhuc puerum Henricum in regnum sublimat Aquis. Ipse autem Romæ in Pascha in Imperatorem consecratus, quorundam Italorum contra se sæuientium motus compescit. G

Abbates nominabiles.

Florebat hoc tempore Ecclesiastica religio per abbates nominabiles. In Francia quidem & in Burgundia, per Odilonem Cluniacensem pietate insignem, per Guillelmum Diuionēsem seueritate reuerendum. In Lotharingia, per Richardum Virdunensem pia grauitate & graui pietate discretum, per Poponem Stabulensem, per Heliam Colonienſem, per Osbertum & Stephanum Leodicenses, per Bernonem Angensem.

1028 4 // 32 // Claruit hoc tempore in Italia Guido Aretinus, multi inter musicos nominis, in hoc enim prophetis præferendus, quòd ignotos cantus etiam pueri facilius discunt per eius regulam, quàm per vocem magistri, aut per vsum alicuius instrumenti, dum sex literis vel syllabis modulatim appositis ad sex voces, quas solas regulariter musica recipit. Hisque vocibus per flexuras digitorum læuæ manus distinctis, per integrum diapason se oculis & auribus ingerunt intentæ & remissæ eleuationes vel dispositiones earundem sex vocum.

Gama inuenter.

1029 5 // 33 // Conradus Imperator rebellantibus Sclauis, ad eos debellandos proficiscitur. H

Hoc etiam anno idem Conradus Imperator rebellantibus Hungaris ad eos debellādos proficiscitur.

Henricus. 1030 6 // 34 // Roberto rege Francorum mortuo Henricus filius eius regnat in Francia annis 30.

Hoc tempore iussu Conradi Imperatoris regali & synodali conuentu apud Triburias inter cætera Episcopi hoc capitulum decernere voluerunt, vt si quando ieiunium primi mensis eueniret infra hebdomadam, qua caput ieiunij in quarta feria constat, amborum ieiuniorum celebritas vnius officij expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracensis & pauci cum eo huic multorum decreto contradicentes, obtinuerunt vt ieiunium primi mensis in altera hebdomada in qua habetur officium, celebretur secūdum antiquam consuetudinem.

Bardo. 1031 7 // 1 // Sanctus Bardo ordinatur Moguntiæ Archiepiscopus.

Robertus & Richardus minuendæ domo multitudinis causa, hoc tēpore à Normannia Franciæ digressi Apuliam expetunt, & Italis inter se diffidentibus dum alteri contra alterum auxilium præstant, hac opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & successus I
vrgendo suos nomen suum dilatant, & futuræ prosperitatis sibi viam parant.

Eclipsis. 1032 8 // 2 // Eclipsis solis facta est circa meridiem 3. Kalendas Iulij.

Istiusmodi decretum à Franciæ Episcopis datum est seruari subiectis sibi populis. Vnus eorum dicit cælitus sibi delatas esse literas, quæ pacē monerent renouandam in terra. Quam rem mandauit cæteris, & hæc tradenda dedit populis: Arma quisque non ferret, directa non repeteret sui sanguinis vel cuiuslibet proximi vltor minimè existens, percussoribus cogeretur indulgere. Ieiunium in pane & aqua omni sexta feria seruarent, & in sabbatho à carne & liquamine abstinerent, solóque hoc contenti ieiunio in omnium peccatorum remissionem nullam sibi scirent aliam adiiciendam pœnitentiam, & hæc seruare sacramento firmarent: quod qui nollet, Christianitate priuaretur, & exeuntem de seculo nullus visitaret, nec sepulturæ traderet, alia quoque importabilia quamplura dedēre mandata, quæ oneri K
visa sunt replicare. Hanc mandatorum nouitatem, cùm multi cupidi nouarum rerum libētius iusto amplecterentur, Gerardus Cameracensis Episcopus, qui solus Lotharienſium appendebat ad parrochiam Francorum, nullius hortatu potuit adduci ad hæc suscipienda, sed singula capitula refellebat, dicens, genus humanum ab initio trifariam esse diuisum, in oratibus, pugnatoribus, agricultoribus: & vnum duorum, & duos vnius egere auxilio, ideo debere arma ferre, & rapinas reddi pro authoritate legis & gratiæ, vltorem percussi vel occisi non exacerbari cogendo, sed secundum Euangelium ei reconciliari. Ieiunium in sexta vel septima feria, nec omnibus vnum esse imponendum, quia non est vna omnibus possibilitas, nec omnes hoc vno ieiunio contentos esse, quia non est vna omnium pœnitendi qualitas, hæc sacramento firmare, vel sacramenti violationem periurio

Universidad de Sevilla Biblioteca

A | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anni domini.*

iurio augere non est vtile. His contradicentes excommunicari, infirmis visitationem vel mortuis sepulturam negari esse detestabile, sufficere authentica patrum decreta, & super his neglectis impositum congruenter pœnitentiæ modum.

9 // 3 // Benedictus Romanæ Ecclesiæ 150. præsidet. 1033 *Benedictus p.*

Friderico Mosellanorum duce mortuo, quia mares filios non habebat quibus ducatus competeret, Gothelo dux impetrato ab imperatore etiam Mosellanorum ducatu, in Lotharingia potentius principatur.

10 // 4 // Burgundionibus non desistentibus à consueta contra regem suum insolentia, rex Rodulphus regnum Burgundiæ Conrado imperatori tradidit, quod à tempore Arnulphi Imperatoris per annos plusquam centum triginta gentis suæ reges tenuerant, sicque Burgundia iterum redacta est in prouinciam. 1034

B 11 // 5 // Odo Campanensis regnum Rodulphi regis auunculi sui à Conrado Imperatore nepote suo repetens, vt sub eo regat Burgundiam efflagitat. 1035

Henricus rex filius Conradi, vxorem ducit filiam regis Anglorum.

12 // 6 // Odo contra imperatorem rebellans, Lotharingiam incursat, castella oppugnat, vrbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obsidet, & in nullo temperat furori suo. 1036

13 // 7 // Hermannus Coloniæ ordinatur Archiepiscopus. 1037

Odo Barum castrum obsidet, & capit.

Gothelo dux ægrè ferens insolentiam Francorum cum Lotharingis, occurrit Odoni, & conserto prælio apud Barum Odo perimitur, & Francorum exercitus graui cæde attritus Lotharingia fugere compellitur.

14 // 8 // Normanni in Apulia copiis suis à Normannia paulatim adductis, ad inuadendam Apuliam fortitudine sua & Italorum imbecillitate animati, castellis & vrbibus aut dolo aut C virtute captis in Apuli a potenter agunt, vicinisque gentibus terrorem sui nominis incutiunt. 1038 *Normanni.*

Henricus Louanensis comes domi suæ perimitur à captiuo Hermanno, eique succedit filius eius Otto, cui immatura morte præuento successit patruus eius Baldricus, qui & Lambertus.

In Apulia erat quædam statua marmorea, circa caput suum æreum habens circulum, in quo erat scriptum, Kalendis Maij oriente sole habebo caput aureum. Quod quidam Sarracenus à Roberto Vuiscardo duce Normannorum captus, quid portenderet intelligens, in Kalendis Maij oriente sole diligenter notato termino vmbræ illius statuæ infinitum thesaurum effossa ibidem humo reperit, quem pro sua redemptione eidem duci obtulit. *Thesaurus obscurè proditur.*

15 // 9 // In mense Aprili octauo idus visa est in cœlo inter Australem & Orientalem plagam ignea trabes miræ magnitudinis, quæ currens per solem ad occasum vergentem visa est in terram cadere, cuius vestigia diu videri potuerunt. 1039 *Visio.*

D Conradus Imperator Italiam adit, vt rebellionem meditantes debellaret. Et quia omnes Longobardi coniurauerant, vt non paterentur quēlibet dominum qui aliud quàm ipsi vellent contra se ageret, quosdam Episcopos in vincula coniecit, & quia Episcopus Mediolanēsis fuga lapsus est, Imperator suburbia Mediolani incendit. Die verò Pentecostes, cùm Imperator in parua ecclesia seeus vrbem coronaretur ad missam, tam grauia fuerunt tonitrua & fulgura, vt aliqui mente excederent, aliqui exhalarēt. Bruno verò Episcopus, qui missam canebat, & secretarius Imperatoris cum aliis tribus dixerunt se inter missarum solennia vidisse sanctū Ambrosium Imperatori indignando comminantē. Tunc Imperator Italia discessit.

Pridiè idus Maij eclipsis solis fuit, & pridiè nonas Iunij Imperator obiit. Post quem Henricus filius eius imperauit annis 17.

1 // 10 // Henricus Imperator vadit ad debellandum Odelricum Boemanorum ducem, sed Boemanis viriliter resistentibus, inefficax redit. 1040 *Henricus.*

E 2 // 11 // Henricus Imperator per orationes sanctorum virorum auxilio Dei sibi procurato superioris anni infortunium vltus, Odelricum ducem Boemiæ superat. 1041

3 // 12 // Inter Hungaros bello intestino moto, Petrus rex ab eis depulsus regno, auxiliū Henrici Imperatoris interpellat, qui potenter ei patrocinans Hungariam deuastat. 1042

Vvato ex clero sancti Lamberti, vir spiritu sapientiæ & scientiæ & feruore religionis insignitus, ordinatur Leodicensium Episcopus.

4 // 13 // Apud Constantinopolim Constantinus Monachus imperat. 1043

Henricus Imperator iterum Hungariam ingressus, cum paucis Abbonem regem de bello fugauit, & lanceam insignem regis recepit. Petrum verò quem Abbo expulerat Hungarorum regno restituit, & Hungariam sibi tributariam fecit.

5 // 14 // Fames valida Galliam & Germaniam profligat, Gothelo dux obiit, cuius filius

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	F

Godefridus, dum eiducatus Mosellanorum denegatur altero ducatu repudiato contra Imperatorem rebellat.

1045 6 // 15 // Godefridus hortatu quorundam Dei fidelium ad recuperandam Imperatoris gratiam adductus, ab Imperatore capitur, & custodiæ mancipatur, sed filium suum obsidem dans relaxatur, quo defuncto in obsidatu, ad rebellandum grassatur.

Bened. Sim. Sylvester Gregorius papa. Benedictus qui simoniacè Papatum Romanum inuaserat, cum esset rudis litterarum, alterum ad vices Ecclesiastici officij exequendas secum Papam Sylvestrum 151. consecrari fecit. Quod cùm multis non placeret, tertius superducitur Gregorius 152. qui solus vices duorum impleret.

1046 7 // 16 // Instinctu Godefridi comes Flandrensis Balduinus contra Imperatorem rebellat.

Clemens. Romæ vno contra duos & duobus contra vnum de Papatu contendentibus, rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis canonica & imperiali censura depositis, Suidigerus G
Habenbergensis Episcopus, qui & Clemens Romanæ Ecclesiæ 153. præsidet, & ab eo rex Henricus in imperatorem benedicitur, iurantibus Romanis, se sine eius consensu nunquam Papam electuros.

Theoderico Metensium Episcopo defuncto succedit Adelberto fratruelis eius, vir magnæ prudentiæ & sanctitatis.

Dedicatio. Ecclesia sanctæ Gertrudis Mingelensis, quæ ante aliquot annos post negligentiam & incuriam effusi sanguinis Domini concremata, in nouam reædificata benedicitur, præsente Henrico Imperatore.

Damasus. 1047 8 // 17 // Damasus Romanæ Ecclesiæ 154. præsidet.

Nix tanta in occidente cecidit, vt syluas frangeret.

Godefridus palatium Neomagi incendit & irreparabiliter destruit.

Vrbem quoque Claborum, quæ Virdunus dicitur, cum maiori sanctæ Mariæ Ecclesia H
incendit.

Fräco schol. Franco scholasticus Leodicensium, & scientia litterarum & morum probitate claret, qui ad Hermannum Archiepiscopum scripsit librum de quadratura circuli, de qua re Aristoteles ait: Circuli quadratura si est scibile, scientia quidem nondum est, illud verò scibile est.

Leo Papa. 1048 9 // 18 // Bruno Leucorum Episcopus qui vocatur Leo Romanæ Ecclesiæ 155. præsidet. Hic cũ ad capessendã sedem Apostolicam Romam tenderet, audiuit voces Angelorũ canentium, Dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis. Hic de multis sanctis cantus composuit, & multa fecit & scripsit Ecclesiæ vtilia. Hic cum in Papatu pauperem leprosum ante fores offendisset, eum fotum diligenter in lecto suo collocauit, quẽ cum reserato hostio non inuenisset, in paupere se Christum suscepisse obstupuit.

Odilo moritur. Hugo. Popo. Guatho. Olbertus. Viri religiosi & illustres sanctitate in Christo dormiunt: Odilo abbas Cluniacensis, cui Hugo succedit: Popo Stabulensis, Guatho Episcopus Legiensis, Olbertus sanctæ memoriæ abbas Gemmelacensis. I

Guathoni Deoduinus in Episcopatu succedit.

Albertus qui ducatum Mosellianorum Godefrido negatum susceperat, à Godefrido perimitur, ducatum eius Gerardus de Alsatia, alterum verò ducatum Fridericus obtinet.

1049 10 // 19 // Leo Papa in Gallias veniens vt motus imperij à Balduino & Godefrido concitatos sedaret, Godefridum quidem Imperatori reconciliauit. Balduino pertinacius agente, contra eum Imperator exercitum duxit, sed tandem Balduinus flexus condicto die Aquis Imperatori satisfecit.

Leo Papa in Germania & Gallia synodis habitis statum Ecclesiæ meliorauit.

Normani Romanos affligunt. 1050 11 // 20 // Leo Papa dum Normannos à Romanorum terminis deturbare satagit, multam calamitatem incurrit, quia cum multis etiam ipse capitur. Sed tamen relaxari noluit, nisi etiam suis relaxatis.

S. Theobaldus. Sanctus Theobaldus inter nobiles Francorum non infimus, hoc tempore clarebat, qui K
mundo & semetipso abnegato, secutus Christum in Vincentia vrbe Venetiæ reclusus, duodecimo conuersationis suæ anno beato fine quieuit, qui quàm acceptè seruierit Deo, post mortem eius miraculorum prodidit magnitudo. Ossa eius in Gallias translata, multam multis in locis venerationem meruerunt.

Bardo Moguntiæ Episcopus obiit, cuius sanctitas per multam miraculorum gratiam patuit.

1051 12 // 21 // Balduinus Flandrensis inuaso Hagionensi comitatu contra imperatorem rebellat.

Berengarij in Eucharistiam blasphemia. Francia turbatur per Berengarium Turonensem, qui asserebat, eucharistiam, quam sumimus in altari non esse reuera corpus & sanguinem Christi, sed figuram corporis & sanguinis

guinis Christi. Vnde contra eum multum à multis & verbis & scriptis disputatum est, inter quos Dominus abbas de cruce sancti Leufredi cõtra eum de corpore & sanguine Christi elegantem edidit librum.

Lanfrancus etiam vir sanctitate & scientia eximius, prior monasterij Beccensis, postmodum verò ex abbate Cadomensi Archiepiscopus Cantuariensis, contra errorem illius per Dialogum disputauit.

15 // 22 // Rex Hungarorum ab Imperatore Henrico dissentit, pro quo reconciliando Leo Papa ad Imperatorem venit, sed amicis discordiæ interturbantibus, id frustra fuit. 1052

Leo Papa, Gerardum Leucorum supra se quintum Episcopum sanctitate vitæ mirabilem synodo habita per auctoritatem Apostolicam, decreuit in numero sanctorum confessorum in Ecclesia solenniter habendum.

B 14 // 23 // Balduinus comes terminos Lotharingiæ incursans, Honum oppidum incendit. 1053

Godefridus iterum rebellat, quia ducta vxore Bonifacij Marchionis iussu imperatoris à Longobardia expellitur.

Græcis in hæresim multiformem declinantibus, auctore Michaele Patriarcha Cõstantinopolitano, & Leone Achridano Bulgarorum Episcopo, Leo Papa errores eorum redarguens, scripsit contra eos librum firmis scripturarum testimoniis roboratum. *Græci hæreticantur.*

Nichetas autem Monachus Constantinopolitanus qui agnominabatur Pictoratus, scripsit contra Romanos librum, plenum erroris & stultitiæ, prætitulatum de azymo, de sabbatho, de nuptiis sacerdotum. *pictoratus.*

15 // 24 // Leo Papa per Epistolam ad imperatorem Constantinum scriptam, animum eius sibi conciliãs, aprocrisarios suos, Humbertum videlicet Cardinalem, Episcopum Syluæ candidæ, Petrum Amalfitanorum Archiepiscopum, Fredericum quoque septimum Leuitam & Cancellarium dirigit Constantinopolim ad cõfutandas Græcorũ hæreses, qui vt Simoniaci 1054
C donum Dei vendebant, vt Valesij hospites suos castratos etiam ad Episcopatũ promouebãt, vt Arriani rebaptizabant Latinos baptizatos in nomine sanctæ trinitatis, vt Donatistę in sola Græcia orthodoxam esse Ecclesiam iactabant, vt Nicolaitæ nuptias sacerdotibus concedebant, vt Seueriani maledictam dicebant legem Moysi, vt Pneumatomagi professionem spiritus sancti à symbolo abscindebant, vt Nazareni Iudaismum obseruabant, paruulos morientes ante octauũ à natiuitate diem baptizari, mulieres in partu vel menstruo periclitantes cõmunicari, vel si paganæ essent baptizari prohibebãt: Latinos vocabant azymitas, & eos nimis persequentes, eorum Ecclesias claudebant, de fermentato sacrificabant, in filiis suis Romanam Ecclesiam anathematizabant, eíq; Ecclesiã Constantinopolitanã præponebant. Ab Imperatore ergo benignè habiti Nicetã Monachũ ante eũ vicerũt, adeò vt librũ quem cõtra Romanos scripserat, anathematizaret & incẽderet, Michaele Patriarcha nolente eis colloqui, charta excommunicationis corã clero & populo super altare sanctę Sophiæ posita recedunt. Michael chartam ipsam corrumpens, populóque lẽgens, illos ab imperatore reuocatos *Græcorum errores.*
D ad synodum absente Imperatore conuocauit, vtà populo lapidarentur. Quod imperatore prohibente Michael commouit populum contra eum, sed conuictus chartam excommunicationis falsasse Michael, omnésque sui à gratia imperatoris remoti sunt. Humbertus verò Episcopus Syluæ candidæ hæc descripsit, & scripta Nicetæ Monachi & Leonis Alchridani Bulgarorum Archiepiscopi confutauit, quæ de Latino in Græcum translata iussu Imperatoris Constantini à Græcis recepta sunt.

Henricus Imperator filio suo Henrico puero quinquẽni in regem sublimato Aquis contra Balduinum proficiscitur, qui Scaldim fluuium Balduino fugiente transiens omnia depopulatur, & insuper apertis sibi clausulæ portis multam cædem inimicorum facit, & vltra progressus Lambertum comitem Balduini satellitem cum multis perimit, multos etiam Flandrensium primates exercitum suum prosequentes concludit intra vrbem Tornacum & obsessos capit.

E Leo Papa moritur, qui cuius meriti apud Deum fuerit, cunctis patuit, cum multis ad sepulchrum eius Romæ miraculis ostensis Deus eum clarificauit.

Bellum apud mortuum mare.

Gebahardus Eistedensis Episcopus, qui & Victor, Romanæ Ecclesiæ 156. præsidet.

16 // 25 // Anno ordinatur Coloniæ Archiepiscopus Imperatore in Italia constituto, milites eius Sclauis & Luticianis bello congressi, multi capiuntur aut perimuntur. 1055

Balduinus Flandrensis cum Godefrido auunculum suum Fredericum ducem intra Androuerpum obsidet, sed concurrentibus Lotharingis ab oppugnatione desistit.

17 // 26 // Victor Papa in Gallias veniens glorioſè ab Imperatore susçipitur, & eo præsente non multo pòst Imperator Henricus moritur, & post eum filius eius Henricus imperat annis 50. 1056 *victor papa.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.
		1 // 27 // Coloniæ generali conuentu habito, Balduinus & Godefridus mediãte Papa victore ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.
1057		
1058	Henricus.	2 // 28 // In Frisonia captis ab Imperatore Henrico aliquibus castellis, Frisones à rebellione refrenantur.
		Fredericus filius Gothelonis ducis ex clerico sancti Lamberti septimus Leuita Romanæ Ecclesiæ, quia exosus erat Imperatori Henrico pro odio fratris sui Godefridi ducis post legationem Constantinopolitanam apud Cassinenses Monachus & postea abbas factus, alteratus nomine Stephani Romanæ Ecclesiæ 157. præsidet.
	Stephanus p. Monachus comburi quã exire monasterio maluit.	Paderbrunna Germaniæ ciuitas combusta est cum maiori Ecclesia. In monasterio autem Monachorum Scotus quidam Monachus Paternus nomine multo tempore reclusus, qui etiam hoc incendium sæpè prędixerat, propter propositum reclusionis exire nolens, se comburi passus est. G
1059		3 // 29 // Benedictus Romanæ Ecclesiæ 158. præsidet.
	Colubrorum prælium.	In pago Bracatensi iuxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregatæ prodigioso prælio inter se concurrunt, & multis vtrimque occisis, victa pars fugiens in cauo arboris se abscondidit, altera pars vincentium more insequens cum sibilo circũstrepebat, donec circumiecto ab hominibus igne omnes crematæ sunt.
	Nicolaus p.	
1060		4 // 30 // Gerardus Florentiæ Episcopus, qui & Nicolaus, Romanæ ecclesiæ 159. præsidet.
		Henricus rex Francorum obiit.
	Philippus.	Philippus filius eius post eum regnat annis 49.
	Marianus.	
1061		5 // 1 // Marianus chronographus claret, qui à Scotia in Gallias veniens, Coloniæ factus Monachus, primo apud Fuldam, postea apud Moguntiam reclusus est.
1062		6 // 2 // Anno Episcopus Colonienſis consilio primorum regni indignè ferentiũ per Agnetem matrem Imperatoris Henrici non viriliter gubernari, puerum violenter & industriè captum sub tutela sua accepit, & imperij regimen à matre eius amouit, & de hac re corã cunctis ratione reddita, gratiam Domini sui Imperatoris recepit, & per ipsum filium ad gratiam matris eius rediit. At imperatrix necessitatem vertens in voluntatem, vt obstrueret os loquentium de se iniqua, non solùm honore regni sed etiam honore sæculi reiecto, Romæ ad limina Apostolorum se contulit, ibíque vsque ad finem vitæ omnibus bonis exemplo & miraculo fuit. H
		Hoc tempore claruit Lanfrãcus prior monasterij Beccẽsis, ad cuius eximiam doctrinam de Burgundia conuolauit Anselmus, vir postmodum multa virtute & sapientia adornatus, & ei in prioratu successit sub viro egregio Herluino abbate primo, qui ipsum monasteriũ Beccense de proprio fundauit suo.
	Alexander papa.	
1063		7 // 3 // Alexander Lucensis Episcopus Romanæ ecclesiæ 160. præsidet, contra quem Cadelo Parmensis Episcopus Papatum ambiens, magno scandalo Ecclesiæ fuit, quia longa inter eos concertatio etiam vsque ad homicidia prorupit.
		Hoc anno finitur magnus cyclus annorum 532. continens cyclos decennouenales 28. qui ad omnem rationem Paschalis computus omnino vtilis ab æuo in æuum in semetipsum sine errore reuoluitur, sed hoc in eo reprehensibile videtur, quòd annis Dominicæ incarnationis ei inconsideratè præscriptis discordat à veritate Euangelij in anno Dominicæ passionis præferens 14. lunam Aprilis eo anno in prima feria fuisse, quod omninò falsum est, quia secundum fidem Euangelii eo anno luna 14. Aprilis fuit in quinta feria, & sexta feria luna 15. octauo Kalendas Aprilis dominus passus est. I
		Exercitus multus à Galliis in Hispanias ad debellandos Sarracenos proficiscitur, sed omni regione à Sarracenis vastata, vrgente fame inefficax reuertitur.
1064		8 // 4 // Cyclus magnus annorum 532. bis à natiuitate Christi exactus, tertiò incipit.
		Godefridus rex Anglorum obiit, eíque Araldus succedit.
1065		9 // 5 // Friderico duce mortuo Gerardus ducatum recepit.
		Multi vsque ad septem millia orandi voto Hierosolymam petentes ab Arabibus in para sceue in quodam castello obsessi sunt, & tot occisi aut vulnerati, vt de septem & eo amplius millibus vix duo millia reuersi sint. K
	Cometes.	
1966		10 // 6 // Cometes apparuit in tota Paschali hebdomada.
		Haruuich rex Nordanimbrorum, cum mille penè nauibus venit in Angliam regnaturus, & in vrbe Eboraca plusquàm mille laicos, centũ presbyteros de Anglis occidit, cui Araldus rex Anglorum cum septem legionibus superueniens cũ cum multis occidit. Interim Guillelmus comes Normannorum cum Francis in Angliam intrat, & conserto cum Anglis prælio Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis viginti sex.
	Guillelmus.	
1067		11 // 7 // Obiit sanctus Theobaldus, in Vincentiam vrbe Venetiæ inclusus.
		Cono, qui & Conradus, primicerius Colonienſis ab Imperatore Hẽrico ad *susciepiẽdum*

Archie-

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

Archiepiſcopatum Treuerorum miſſus, capitur à comite Treuerorum Deoderico, & à latellitibus eius in ſyluam ductus, de rupe tertiò præcipitatur, & adhuc illæſus gladio tranſuerberatur, corpúſque eius foliis ſyluæ obtegitur, quod a ruſtico inuentum, ad villam defertur & ſepelitur, inde à Deoderico Virdunenſi Epiſcopo trãſportatum ad Tollegium monaſterium, multis ſtatim miraculis à Deo glorificatur.

His temporibus Beluacenſi ciuitate ſuo deſtituta antiſtite, Guido decanus cuſtóſq; Eccleſiæ ſancti Quintini Virdunenſis, & Archidiaconus Laudunenſis conſtituitur Beluacenſis Epiſcopus, & à Geruaſio Remenſi metropolitano conſecratur, qui grauiter ferens carere ſe præſentia Quintini martyris, in eius honore & memoria ædificauit Eccleſiam, haud longè à mœnibus Belloacæ vrbis.

Rom e duobus de Papatu contendentibus Mantuæ ſynodus colligitur, & mediante Annone Colonienſe Archiepiſcopo, Alexander ſe iureiurando de ſimonia expurgans, in ſede
B Apoſtolica ſubrogatur. Cadelo vt ſimoniacus repudiatur.

12 // 8 // Deodericus comes Treuerorum de martyrizato Conone apud Deũ & ho nines // 2 reus, exiliatur ab Imperatore, & ſuſcepta peregrinatione Hieroſolymam eundi, quid de eo & de omnibus qui in comitatu eius pergebant actum ſit, adhuc neſcitur. 1068

Simoniacus exulatur.

Hinc Francis, hinc Scotis Angliam incurſantibus, Angli fame conſumũtur, multi eorum humanis carnibus veſcuntur.

13 // 9 // Guido epiſcopus Beluacẽſis duobus annis perfectam dedicauit Eccleſiam in ho // 3 nore aduocati ſui Quintini martyris, quarto nonas Octobr. 1069

Fluminibus glaciali rigore conſtrictis Imperator Henricus terram Luticinianorum ingreſſus, eos nimia cæde proſtrauit, terram eorum nimium depopulatus.

14 // 10 // Gerardus dux Moſellanorum moritur moritur etiã dux Godefridus, Gerardo // 4 filius eius Deodericus, Godefrido ſuccedit filius eius Godefridus gibboſus, etſi corpore exi-
C guus, tamen animo eximius. 1070

Hungari contra Salomonem regem ſuum rebellionem meditantur, ſed terrore Henrici Imperatoris, cuius ſoror nupſerat Salomoni, refrenantur.

15 // 11 // Godefridus dux vlteriores Friſones bello aggreſſus, eos penè ad internecionem // 5 delet. 1071

Treueris in Eccleſia ſancti Paulini cõfeſſoris, in cripta ſubterranea inuenitur corpus eiuſdem ſancti Paulini, quod olim à Friſia vbi exulauerat reportatum, ibi à Fœlice Epiſcopo cathenis ferreis fuerat ſuſpenſum, & iuxta eum multa corpora ſanctorum, ad dexteram ſcilicet eius Palmatius conſul, & Patritius Treuerorum, ad ſiniſtram Tyrſus, vnus de principibus Thebæx legionis cum multis Thebæorum in hac vrbe à Rictiouaro martyrizatus, ad caput ſeptem ſenatores vrbis, Maxentius, Conſtantius, Creſcentius, Iuſtinus, & tres fratres, Leander, Alexander, Soter, ad pedes Hormiſda, Papirius Conſtans, Iouianus. Et cum multi alij bi iacerent, horum tãtummodo nomina & tempus & dies paſſionis aureæ literæ in pariete ſcri-
D ptæ ſignabant, eóſque omnes ſub Rictiouaro paſſos fuiſſe docebant.

Corpora ſanctorum.

16 // 12 // Balduino iuniore Flandrenſium comite defuncto, Robertus frater eius con- // 6 ſenſu Flandrenſium contra Arnulphum fratruelem ſuum Flandrias occupat. 1072

Arnulphus autem cum Philippo Francorum rege occurrit patruo ſuo Roberto, & pugna conſerta Arnulphus perimitur, Philippus rex fuga liberatur, & multis occiſis hinc Richildis Arnulphi mater, illinc Robertus capitur, & altero pro altero relaxato bellum inter eos vario euentu protrahitur.

17 // 13 // In hoc anno duobus magnis annis à 15. anno Tyberij Cæſaris reuolutis, omnia // 7 ſecundum curſum ſolis & lunæ cõcordant illi anno quo baptizatus eſt Chriſtus IESVS, id eſt octauo idus Ianuarij die Dominico Epiphaniæ. Initium ieiunij eius in ſecunda feria, tentatio eius 15. Kalendas Martij in ſexta feria. 1073

Duobus fratribus Ruſſorũ regibus de regno cõtendentibus, alter eorũ à conſortio regni
E *pulſus interpellat Henricũ Imperatorẽ, ſe & regnum Ruſſorum ei ſubmittens, ſi eius auxilio reſtitueretur. Sed id fruſtrà fuit, quia grauiſſima in imperio Romano orta diſſenſio, monebat magis ſua tueri quàm aliena acquirere. Saxones enim multis & magnis iniuriis & iniuſtitiis ab Imperatore affecti, contra eũ rebellant, ad quos debellandos Imperator inſtãter inrẽdit.*

Hildebrandus Archidiaconus Romanorum, qui & Gregorius Romanæ Eccleſiæ 161. præſidet.

18 // 14 // Gregor. Papa celebrata ſynodo ſimoniacos anathematizauit, vxoratos ſacer- // 8 dotes à diuino officio remouit, & laicis miſſam eorũ audire interdixit, nouo exemplo, & vt multis viſum eſt incõſiderato præiudicio contra ſanctorum patrum ſententiam, qui ſcripſe rũt, quòd ſacramẽta quæ in eccleſia fiũt, baptiſmus ſcilicet, chriſma, corp⁹ & ſanguis Chriſti, ſpiritu ſancto latenter operante eorundem ſacramentorum effectum ſeu per bonos ſeu per 1074

Gregorius p. Simoniaci excõmunicãtur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	

Sacerdotum concubinariorum sacrificio interdicitur.

malos intra Dei Ecclesiã dispensentur,tamen quia spiritus sanctus mysticè illa viuificat, nec meritis bonorũ dispensatorum amplificantur,nec peccatis malorũ attenuantur,vnde est hic qui baptizat?Ex qua re tam graue oritur scandalum,vt nullius hæresis tempore sancta ecclesia grauiori schismate scissa sit,his pro iustitia,illis contra iustitiam agentibus: aliis à simonia non declinantibus,aliis notam auaritiæ honesto nomine prætexentibus, dum hoc quod se gratis dare iactant sub charitatis nomine vendunt, vt de Montanis dicit Eusebius, sub nomine oblationis artificiosius munera accipiunt. Porrò continentiam paucis tenentibus,aliquibus eam modò causa quæstus ac iactantię simulantibus,multis incontinentiam periurio aut multipliciori adulterio cumulantibus,ad hoc hac opportunitate laicis insurgẽtibus contra sacros ordines,& se ab omni Ecclesiastica subiectione excutientibus. Laici sacra mysteria temerant,& de his disputant,infantes baptizant,sordido humore aurium pro sacro oleo & chrismate vtẽtes,in extremo vitæ viaticum Dominicum & vsitatum Ecclesiæ obsequium G
sepulturæ à presbyteris cõiugatis accipere paruipendũt,decimas presbyteris deputatas igni cremant,& vt in vno cætera perpendas,laici corpus Domini à presbyteris coniugatis consecratum,sæpè pedibus conculcauerunt , & sanguinem Domini voluntariè effuderunt, & multa alia cõtra ius & fas gesta in Ecclesia sunt,& hac occasione multa pseudomagistri exurgentes in Ecclesia,profanis nouitatibus plebem ab Ecclesiastica disciplina auertunt.

Laici sacra mysteria temerant.

1075 19 // 15 Henricus Imperator Saxones grauissimo prælio vicit,eósque iterata expeditione perurgens,cunctos eorum principes,Episcopos,duces,comites, cæterósque potentes ad deditionem coegit. // 9

Hungari contra imperatorem rebellant,regémque suum Salomonem regno deturbatum sub diutina custodia excruciant.

Anno Archiepiscopus Colonienſis obiit,qui parrochiam suam rebus & monasteriis à se fundatis ampliauit,inter quæ præeminet cœnobium Segebergense.

1076 20 // 16 // Gregorius Papa totus in Henricũ Imperatorem inuehitur,& quoscunq; postest ab eo verbis & scriptis auertit,animum etiam Agnetis matris ipsius ab eo alienat. // 10 H

Hoc anno,qui est decimustertius annus primi decennouenalis cycli in repetito magno anno Dionysij duobus magnis annis à passione Domini reuolutis,omnia quę ad cursum solis & lunæ spectant,anno Dominicæ passionis concordant: vnde apparet quòd Dionysius non rectè annos Domini cyclo suo annexuit. Quia enim ab anno Domini 532. cyclum suum orditus est,nimirum intendit Christum fuisse natum anno 2. prioris magni anni,ac per hoc hic annus,anno Dominicæ passionis concordans,debuisset esse magni cycli annus, nõ tertiusdecimus,sed tricesimustertius,quia is fuit annus passionis Domini,& per hãc consequẽtiam solaris & lunaris cursus concordant Euangelicæ veritati. Dionysius posuit natiuitatẽ Christi 21. annis tardius quàm debuit.

Richarius in Frisõnia Godefridum ducem perimit.

Balduinus puer frater Arnulphi occisi ad Donengium bellauit contra exercitum patrui sui Roberti,quem pugnando deuicit. I

Gelu maximum.

Gelu magnum & glacies validissima à kalendis Nouembris vsque in medio Aprilis.

1077 21 // 17 // Henricus Imperator coacto Vvormaciæ consilio 24. Episcoporum & multorum primatum regni,decerni iubet,omnia decreta & facta Hildebrandi Papæ irrita esse debere,ibíque omnes præter paucos Hildebrandum abiurant, eúmque Papatu abdicandum esse iudicant. Hildebrandus contrà Imperatorem excommunicat,sub hoc obtentu , vt primates regni quasi iusta ex causa excommunicato regi contradicant. // 11

Dominica palmarum circa horam sextam sereno cœlo stella apparuit.

Principibus Saxonum,qui in deditione Imperatoris erãt,relaxatis,per eos quibus commissi fuerant,Saxones rebellant instinctu Hildebrandi Papæ: ipse Papa occurrens Imperatori in Longobardia sub falsa eum pace absoluit. Omnes enim qui prius Hildebrandum abiurauerant periurium periurio cumulantes,Imperatorem abiurant , & Rodulphum ducem Burgundionum super se regem statuunt,corona ei à Papa missa,cui erat inscriptum: K

Rodolphus coronatur.

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodulpho.

Hunc Sigefridus Archiepiscopus Moguntiæ in regem benedixit,& facta à Moguntinis seditione,contra eos Rodulphus cum Archiepiscopo noctu aufugit. Hildebrandus Papa omnes aduersantes Imperatori absoluit ab infidelitate & periurio.

Imperator Alpium aditibus contra se munitis,vbique omnes eorum insidias frustratus, per Aquileiam venit Ratisponam, & Rodulphum adorsus eum fugere compulit,& iterata expeditione Sueuiam depopulatur.

1078 22 // 18 // Henricus Imperator Sueuiam peruagatus castella frangit,omnia depopulãdo inimicis suis formidinem,amicis addit fortitudinem,& multos qui ex desperatione rerum à se defecerant,ad se trahit. // 12

German-

Universidad de Sevilla

Romanorum. | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anni domini.*

Germannus Episcopus Hildebrando Papæ ad animam conſœderatur, ac per hoc Imperatori rebellis Metensi vrbe pellitur. Ab hoc tempore cœpit reflorere in Ecclesia beati Quintini Beluacensi canonicus ordo, primùm ab Apostolis, postea à beato Augustino Episcopo regulariter institutus, sub magistro Iuone, venerabili eiusdē Ecclesiæ præpositō, postea Carnotensium Episcopo. *Canonicus ordo ab Apostol.*

23 // 19 // Hoc anno inceptum est cœnobium sancti Saluatoris, in insula quæ dicitur // 13 Aquincinctus, à viris illustribus Sichero videlicet atque Gualtero, qui Anselmum de Ribodimonte nobilissimum virum adeunt, & ab eo insulam, quia sui erat iuris, deposcunt. At Anselmus sine dilatione gratis, quod petebatur, concessit. 1079 *Monast. Sal-uat.*

Hoc tempore in oriente Turci super Arabes & Sarracenos inualuerunt, & Armeniam & Syriam incursantes, multas vrbes & ipsam Antiochiam capiunt.

B Henricus Imperator in Pentecoste conuentu habito Moguntiæ decreuit Hildebrādum à Papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum Rauennæ Episcopum pro Hildebrando Papam designat.

24 // 20 // Hildebrandus Papa quasi diuinitus reuelatum sibi prædixit hoc anno falsum // 14 regem esse moriturum, & verum quidem prædixit, sed fefellit eum de falso rege coniectura, secundum suum velle super Henrico rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus graui prælio congreditur, & in congressu falsus rex Rudolphus cum multis Saxoniæ principibus extinguitur. 1080

Moguntia magnum terræmotum persensit Kalendis Decembris. *Terræmotus.*

Claret in Anglia Lanfrancus doctrina & probitate conspicuus ex abbate Cadomensi ordinatus Cantuariæ Archiepiscop. Eo tempore florebat in Normannia Anselmus Beccensis monasterij abbas eximius, & pro sua sanctitate & sapientia plurimum nominatus. *Lanfrancus* *Anselmus Beccens.*

Hoc etiam tempore in cœnobio sancti Medardi pollebat signis & virtutibus vir beatissi-
C mus Arnulphus, qui pro miro sanctitatis feruore propositum reclusionis eligens & arcta nimis abstinentia seipsum affligens, prophetiæ gratiam diuinitus accepit, & ex recluso abbas huius monasterij factus ad ipsam reclusionem pro contemptu mundi à desiderio internæ quietis postmodum rediit. Suessonico autem pontifice defuncto electus est ad Episcopatum & iussu Papæ Gregorij à sedis Apostolicæ legato Hugone Lugdunēsi Archiepiscopo, in præsulem est consecratus. *Arnulphus.*

25 // 21 // Regis Dagoberti tempore sanctus præsul Vrsinarus in Flandrensi prouincia // 15 prædicans, sub honore sancti Petri Apostoli ipso sibi reuelante Ecclesiam Maldenburgensem oppidò ædificauit & consecrauit, quam Deus multis miraculis vsquequaque glorificauit. Inter quæ illud tam mirabile quàm inauditum antea extitit, quod hoc anno Dominici nocte natalis contigit. 1081 *Vrsinarus.*

Campanariū præfatæ Ecclesiæ vehementi vento flante, à suis locis euulsum, & ad terram penitus fuit inuersatum, ita in aere pendens, & ruinam sui minitans, vt semper casurū & cun-
D cta vicinia confracturum cerneretur. Sed cum per sex noctes & dies id tractaretur à populo, qualiter hinc inde extractis machinis sursum erigeretur, & vtrumque loco suo relocaretur, pridiè Kalendas Ianuarij circa noctis medium aduenies virtus diuina, totam Ecclesiā intus & foris impleuit luce ignea, & campanarium ad terram reclinatum, totum simul erexit, ac firmissimè locis suis relocauit, & campanas ibi dependentes mox sonare compulit.

Eadem die surdi & claudi, cæci & paralytici, celerrimam in loco illo adepti sūt medelam. Nec solùm illo die sed prolixiori tempore diuinæ virtutis tanta permansit copia, vt de longè & de propè confluentibus ægrotis, parata cælitus præstaretur medicina. *Campanæ sua sponte sonāt.*

26 // 22 // Magnus terræmotus cū graui terræ mugitu factus est sexto Kalendas Aprilis // 16 prima hora noctis, portendens fore imminens malum, quod in toto orbe insonuit, & vnde terra dolet & doluit. Henricus enim Imperator ad debellandum Papam Hildebrandum Italiā petit, contra quem Papa vrbibus & castellis munitis se ad rebellandum accingit, eúmque
E Romam hostiliter adeuntem non recipit. 1082 *Terræmotus.*

Hēricus autem Imperator expugnatis vrbibus & castellis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsident.

In Gallia Hermannus miles Hermanni Episcopi corona sibi imposita, post Rodulphum in Saxonia tyrannidem exercet.

Marianus Scotus Chronicam suā à Christi natiuitate inchoatam, vsque ad hunc annum perduxit, qui erat ætatis suæ annus 56. multum laborans errorem corrigere de annis Domini, qui inuenitur in cyclo Dionysij, alterinsecus autem secundum veritatem Euangelij.

27 // 23 // Hoc anno Henricus Imperator Roma Leoniana capta Romā obsidet. Con- // 17 dicto inter Imperatorem & Papam die ad causam inter eos discernendam, cum pax dissimulante Papa inter eos non conueniret, Romani & multi Italiæ Episcopi à Papa desciscunt, qui fugiens ad Normannos se contulit. 1083

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	
Guibertus. 1084	28 // 24 // Romani Imperatorem Henricum recipiũt in vrbe, & eorum iudicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Rauennæ Archiepiscopus in sedem Apostolicã inthronizatus, Clemens nominatur.		// 18	F
Carthusiani incipiunt.	Bruno natione Theutonicus ex vrbe Colonia literis apprimè eruditus, Remẽsis Ecclesiæ canonicus, & scholarum magister, relicto seculo eremum Carthusiæ fundat, propositúmque monasticæ cõuersationis satis arduũ instituit. Huius sancti propositi cooperator & æmulator Episcopus beatæ memoriæ Hugo Gratianopolitanus Episcopus, ab eodem Brunone habitum Monachicum sumpsit, cunctísque ibi habitantibus insigne exemplum præbuit.			
	Henricus rex patritius Romanorum constituitur, & à Clemente Papa in Imperatorem benedicitur.			
	Comes Montensis Balduinus vxorem ducit Idam.			
1085	29 // 25 // Henricus Imperator Moguntiæ regali & synodali conuentu coacto exigit ab omnibus, vt Hildebrandi depositionem & Guiberti ordinationem sub scripto approbent, cui aliqui manu & ore fauentes, corde tamen Hildebrando adhærebant.		// 19	G
	Hermannus Metensis sibi absenti abiudicato Episcopatu iterum vrbe pellitur, Imperator in Episcopatu Metensium alterum mercenarium suppositum, sed oues Christi non audiuerunt voces alienorum.			
	Imperator Saxones aggreditur, illi pacem petunt & impetrant, pacti quòd omnibus pro hac rebellione proscriptis sua restituantur: quod quia factum non est, iterum rebellant, incentore præ cunctis Egberto comite Imperatoris consanguineo.			
Gualcherus celebrans occiditur.		Gualcherus ex clero sancti Lãberti in Anglia Episcopus Anglorum odiis innocens impetitur, & in celebrando missam ab eis quasi alter Stephanus Papa martyrizatur.		
Hildebrandus pœnitet.	Hildebrandus Papa, qui & Gregorius septimus, apud Salernum exulãs moritur. De hoc ita scriptum reperi: Volumus vos scire qui Ecclesiasticæ curæ soliciti estis, quòd Dominus Apostolicus Hildebrandus, qui & Gregorius, nunc in extremis positus ad se vocauit vnũ de duodecim Cardinalibus, quem multum diligebat præ cæteris, & confessus est Deo & sancto Petro, & toti Ecclesiæ, se valdè peccasse in pastorali cura quæ ei ad regendum cõmissa erat, & suadente Diabolo contra humanum genus odium & iram concitasse. Postea verò sententiam quæ in orbe terrarum effusa est, pro augmento Christianitatis cepisse dicebat. Tunc demum misit prædictum confessorem ad Imperatorem & ad totam Ecclesiam, vt optaret illi indulgentiam, quia finem vitæ suæ aspiciebat, & tam citò induebat se Angelica veste, & dimisit ac dissoluit vincula omnium bannorum suorum Imperatori, & omni populo Christiano, viuis & defunctis, clericis & laicis, & iussit suos abire de domo Deoderici, & amicos Imperatoris ascendere.		H
1086	30 // 26 // Saxones vrbem Vvirzburch obsidentes, vt Episcopum ipsius Alberonem expulsum à ciuibus sedi suæ restituant, Henricus Imperator aggreditur. Sed exercitus eius diuinitus exterritus, cessit, & ceciderunt ex eis plusquam quatuor millia, à parte Saxonum quatuordecim tantùm occisis.		// 20	I
pluuiæ frequentes.	Hoc anno nimia aquarum inundatio multis in locis damno & periculo fuit. Nam & in Italia diluuies tanta fuit, vt rupes liquefactæ plures villas ruina sua destruerent.			
	Cassinensium abbas, Desiderius qui & Victor 162. contra Clementem fit Papa. Sed dysenteria dissolutus non multo pòst moritur.			
Anselmus Lucensis.	Anselmus Lucensis Episcopus Hildebrandi Papæ cooperator indefessus apud Mãtuam exulans moritur, qui in Hieremiam & in Psalmos tractatus edidit, & doctrinam Hildebrandi libro luculento confirmauit, cuius sanctitas miraculis declarata est.			
	Domesticæ aues, pauones, gallinæ & anseres, se à domibus extrahentes, omnes fiunt syluaticæ.			
Victor papa. 1087	31 // 27 // Inter Imperatorem & Saxones vario euentu sæpe pugnatur.		// 21	
	Venetianis meditantibus auferre corpus sancti Nicolai à Mirrea Lyciæ à Turcis desolata præoccupauerunt eos. Barenses ciues numero 47. ab Antiochia Mirream venientes, qui à quatuor tantùm Monachis ibi inuẽtis extorserũt ostendi sibi tumbam sancti, qua effracta ossa sancti Nicolai in olei liquore natantia, integro numero extraxerunt, & Batum cum gloria detulerunt. Facta est autem hæc translatio anno 745. à depositione sancti Nicolai.			K
Nicolai translatio.	Sanctus Arnulphus ex Abbate sancti Medardi postmodum etiam ad pontificatum ciuitatis Suessonicæ promotus, pro pacis reintegratione inter Flandrenses Flandriam venit, atque in vico nomine Aldenburch Ecclesiam sancti Petri iam diuinis miraculis illustratã, cœnobium Monachorum fecit, ordinem regularis vitæ instituit, tandémque in eodem monasterio & finem vitę & sepulturam, secundum quod ipse prædixerat, accepit.			
	Pisces in aquis in oriuntur.			
1088	32 // 28 // In Hispania rex Galliciæ Ausul Sarracenos fortiter debellat, & Tolletũ maxi-		// 22	

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

mam eorum vrbem per aliquot annos obsessam,tãdem expugnat,& cultum Christianitatis in ea dilatat.

Odo rex Monacho Cluniacensi Episcopus Hostiensis,contra Imperatorẽ &Guibertum 163.fit Papa,& Vrbanus nominatur. Hinc in Ecclesia scandala & in regno augescunt dissidia dum alter ab altero dissidet,dum regnum & sacerdotium dissentit,dum alter alterũ excommunicat,alter alterius excommunicationem aut ex causæ aut ex personæ præiudicio contemnit,dúmque alter in alterum excommunicandi authoritate magis ex suo libitu quàm ex iustitiæ respectu abutitur,authoritas illius qui dedit potestatem ligandi ac soluendi omninò despicitur. Nimirum vt pace omnium bonorum dixerim,hæc sola nouitas,non dicam hæresis,necdum in mundo emersérat,vt sacerdotes illius,qui dixit regi apostata, & qui regnare facit hypocritam propter peccata populi,doceant populum,quod malis regibus nullã debeant subiectionem,& licet ei sacramentum fidelitatis fecerint,nullam tamen debeant fidelitatem:nec periuri dicantur,qui contra regem senserint,imò qui regi paruerit, pro excommunicato habeatur,qui contra regem fecerit,à noxa iniustitiæ & periurij absoluatur. *Vrbanus Papa.* *Schisma ecclesiæ.*

33 // 29 // Godefrido Godefridi Gibbosi ex sorore nepoti tandem datur ducatus Lotharingiæ. // 23 1089

Annus pestilens maximè in Occidentali parte Lotharingiæ,vbi multi sacro igne interiora consumente computrescentes,exesis mẽbris instar carbonum nigrescentibus,aut miserabiliter moriuntur,aut manibus ac pedibus putrefactis truncati miserabiliori vitæ reseruãtur: multi verò neruorum contractione distorti tormentantur.

34 // 30 // Henricus Imperator ad debellandos aduersantes sibi Italiam petit. // 24 1090

Hermandus tyrannus à Saxonia Lotharingiam repetens ad concitandos regni motus laborat:qui dũ muro castelli cuiusdam incautè approximat,iacto de turri saxo in capite percutitur,& moritur.

Metis corpus sancti Clemẽtis primi Episcopi ab Apostolis illic ordinati inuentũ leuatur. *Clementis corpus.*

In Saxonia Egbertus comes dum fideles Imperatoris bello insequitur,& *ipse* perimitur.

Sterilitas frugum terræ augescit,& fames paulatim irrepit.

35 // 31 // Henricus Imperator in Italia castella & munitiones aduersantium sibi expu- // 25 1091
gnat,Mantuam quoque obsidet,& capit.

36 // 32 // Incentoribus Saxonici belli omnibus penè peremptis,Saxones pertæsi malo- // 26 1092
rum,composita inter se pace,quiescunt ab omni motu bellorum.

Dominus Iuo sancti Quintini Beluacensis præpositus à Papa Vrbano cõsecratus,fit Carnotensis Episcopus. *Iuo Carnot.*

Guillelmus Anglorũ rex,vir singularis censuræ &seueritatis,obiit:Guillelmus filius eius ei succedit. *Guillelmus.*

37 // 33 // Conradus filius Imperatoris Henrici in Italia se ad patris sui aduersarios con- // 1 1093
tulit,& multis se à patre ad filium vertentibus,hæc res priores patris victorias multùm obfuscat,& vires eius attenuat.

Iaculum ignitum à meridie ab Aquilonem per cœlum ferri visum est Kalendis Augusti, prima hora noctis. *Lãcea ardens.*

38 // 34 // Dominus Girardus Cameracensis Ecclesiæ Episcopus obiit, cui Gualcherus // 2 1094
succedit,sed ipso postea ab Episcopatu expulso,Manasses ordinatur Episcopus.

In Gallia & Germania grauis hominum mortalitas facta est.

In Italia qui ad Imperatorem ab hostibus eius se transtulerãt,eo ad Galliam reuerso,omnes penè ad hostes eius rursum trãseunt,& munitiones ab eo expugnatas contra eũ muniũt.

Pontificante in vrbe Laudunensi Eluiando,mulier quædam in proximo manens,habebat generum iuuenili specie decorum,quem multa diligentia pro amore filiæ suę accurabat. Vnde & orta turpis suspicio de muliere & genere suo inter vicinos homines,valdè eam turbauit. Quæ impatienter ferens famam suam hominũ opprobrio turpari iniurię suæ causam in eum retorsit, & clandestina machinatione,vt occideretur à duobus pueris procurauit. Postmodum verò ad pœnitentiam facti homicidij conuersa, cuidam presbytero per confessionem peccatum suum reuelauit. Sed elapso aliquanti temporis spatio, presbyter idem cum ea litigans,malum quod fecerat ei in faciem exprobrauit. Quo audito parentes hominis occisi, properantes nuntiauerunt vicedomino Laudunensi: iubente vicedomino vocata mulier venit, & qualiter hominem occidisset,nequaquam celauit. Iudicatum est igitur eam ignibus debere concremari, sed prius ducta ad Ecclesiam beatæ Dei genitricis Mariæ peccatum suum coram Deo & hominibus ex ordine narrauit, & sic meritis & precibus sanctissimæ virginis Mariæ seipsam fideliter commendauit. Deinde missa in ignem incendium nullatenus sensit: sed diuina protegente gratia, consumpto igne ipsa permansit illæsa. Quod factum cognati hominis occisi non diuinæ virtuti ascriben-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	

B. Maria mulierem seruauit ab incẽdio

tes,sed fragilem potius lignorum materiam cauſantes,iterum ſuccendunt ignem circa eam fortioribus lignis,ſed nihil profecerunt. Iterato enim miraculo,ſeruauit eam Deus incolumem ab exuſtione ignis ad laudem ſui nominis,ſuæque genitricis gloriam & honorẽ. Egreſſa igitur ex incendio non ſolùm carne,ſed etiam veſte & carne illæſa,ad Eccleſiã ſanctæ Dei genitricis omni populo applaudẽte ducta eſt,& poſt laudes Deo redditas volente Deo paucis diebus tranſactis,tranſiit ab hoc ſeculo.

1095 39 // 35 // Elimandus bonæ memoriæ Laudunenſis Epiſcopus obiit,Iugelrandus ſucce- // 3
dit Elimando.

Fames diu cõcepta grauiſſimè ingrauatur,& fit annus calamitoſus,multis fame laborantibus,pauperibus per furta & incendia ditiores grauiter vexantibus.

Terræmotus.

Cum valido ventorum turbine etiam terræmotus factus eſt media nocte, quarto idus Septembris. G

Stellæ cælo labi viſæ. idem Liceſt. narrat in Oſtent.

Rex Anglorum à fratribus ſuis bellè ſollicitatur in Normannia & Anglia.

In multa terrarum parte pridiè nonas Aprilis circa diluculum ſtellæ complures ſimul de cœlo in terram cecidiſſe viſæ ſunt,inter quas vnam maximam labi in terram cum quidã in Francia ſtuperet,& notato loco vbi labi viſa eſt, cum aquam vbi fudiſſet fumum, cum feruoris ſono inde exire magis ſtupuit.

Henricus comes Louanienſis perimitur.

In comitatu Namucunſi panem ſubcineritium quaſi ſanguine infectum vidimus.

Rex Hungarorum moritur.

Vrbanus per Burgundiam & Franciam habitis conciliis Hildebrandi decreta renouat & confirmat,Philippum regem Francorum qui viuente vxore ſua ſuperduxerat alterius viuẽtis vxorem,excommunicat.

Hoc anno ſacro igne multi accenduntur,membris inſtar carbonum nigreſcentibus.

Eclipſis. 1096 40 // 36 // Eclipſis lunæ facta eſt tertio idus Februarij,rurſum ſeptimo idus Auguſti // 4 H
eclipſis lunæ facta eſt.

Bellum ſacrũ.

Occidẽtales populi dolentes loca ſancta Hieroſolymorũ à gentibus prophanari, Turcos etiam terminos Chriſtianorũ iam multa ex parte inuaſiſſe, innumerabiles vna inſpiratione moti,& multis ſignis ſibi oſtẽſis alii ab aliis animati,duces,comites,potẽtes,nobiles & ignobiles,diuites,pauperes,liberi & ſerui, Epiſcopi, clerici, Monachi, ſenes & iuuenes,pueri & puellæ,omnes vno animo nullũ vllo angariãte vndiq; cõcurrũt,ab Hiſpania,à Prouincia, ab Aquitania,à Britãnia,à Scotia,ab Anglia,à Normannia,à Francia, à Lotharingia,à Burgundia,à Germania,à Longobardia,ab Apulia,& ab aliis regnis virtute & ſigno ſanctæ crucis ſignati & armati,vltũ ire parant iniurias Dei in hoſtes Chriſtiani nominis, & quanto quiſque hactenus ad exercendã mundi malitiã erat pronior,tanto nunc ad exercendã vltrò Dei militiam fit promptior,firmiſſima pace interim vbique compoſita,& primò Iudæos in vrbibus in quibus erant aggreſſi,eos ad credendum in Chriſtum compellunt,credere nolẽtes, bonis priuant,trucidant,vrbibus eliminant. Aliqui Iudæorum cœlo tenendæ patriæ legis ducti, ſe mutuò trucidant,alij ad tempus ſe credere ſimulantes,poſt ad Iudaiſmum reuoluuntur. I

Eminebant in hoc Dei hoſtico dux Lotharingiæ Godefridus,& fratres eius Euſtachius & Balduinus,Anſelmus de Ribodimõte,Balduinus comes Montẽſis,Robertus comes Flandrenſis,Stephanus comes Bleſenſis,Hugo Magnus frater Philippi regis Francorum,Robertus comes Normannorum, Raymundus comes ſancti Egydij,Baiamundus dux Apuliæ,& Tancredus nepos eius. Horum omnium curam Apoſtolica authoritate ſuſcepit vir eximius Hamarus Podienſis Epiſcopus,eiſque conſilio & doctrina vſque ad captam Antiochiã plurimum proficuus fuit. Huius etiam viæ incitator Petrus quidam eremita fuit, qui vſque ad captam Hieruſalem in multis vtilis cum exercitu Dei perſeuerauit.

Cometes. Inundatio. 1097 41 // 37 // Cometes in occidente apparuit,tota prima hebdomada Octobris. // 5

Nimia aquarum inundatione Autumnalis ſatio impeditur,& ſterilitas frugum terræ ſequitur. K

Exercitus Dei aggreſſus terminos Paganorum viriliter agit,primúmque eius fuit bellum ad pontem Pharphar fluminis nono Kalendas Martii,vbi multi Turcorum occiſi ſunt. Secundum eis bellum fuit apud Niceam tertio nonas Martii,in quo etiam Pagani victi ſunt. Capta ergo Nicea,capta Laodicia,cùm eſſent pluſquam trecenta millia armatorũ in exercitu Chriſtianorum,tãta ei omnium rerum ſuppetebat copia,vt aries vno nummo,bos vix duodecim nummis venderetur.

Lanfranco Cantuarienſi Archiepiſcopo defuncto, Anſelmus abbas Beccenſis pro ſua ſanctitate & doctrina non ſolùm in Normannia,ſed etiam in Anglia iam celeberrimus ſuccedit in præſulatu. Qui licet à rege Guillelmo & principibus terræ,totiúſque Eccleſiæ cõuentu ſuſceptus honorificè fuiſſet: multas tamen moleſtias & tribulationes poſtmodũ ſub ipſo

rege

rege passus est pro statu Ecclesiæ corrigendo. Nam reges Angliæ hanc iniustam legem iam diu tenuerant, vt electos Ecclesiæ præsules ipsi per virgam pastoralem Ecclesiis inuestirent.

A 42 // 38 // Obsessa Antiochia intantum attenuati sunt Christiani propter omniũ rerum // 6 penuriã, vt in tanto exercitu vix centũ boni equi inuenirentur, & tamen quamuis ex desperatione rerum multi se subtraxerint, multi etiam repatriauerint, nono obsidionis mense capta Antiochia Christiani à Paganis versa vice obsessi tanta fame afflicti sunt, vt vix aliqui ab humanis carnibus abstinerent: sed confortati à Deo per inuentam eius lanceam à tempore Apostolorum non visam, ipsa lancea eos præcedente obsessi cum obsessoribus concurrerũt 4. Kalendas Iulij, & hoc tertio bello victoriam adepti sunt. Quartum bellum eis fuit in Romania Kalendis Iulij, & ibi Turci victi sunt. 1098

Lancea Christi.

Commissa Antiochia duci Baiamundo Christiani propter vitandum tædium & famẽ, &
B maximè propter discordias principũ proficiscuntur in Syriam, & expugnatis Marra & Barra vrbibus Sarracenorum & multis regionũ castellis, tanta ibi rursum fame affecti sunt, vt corpora Sarracenorum iam fœtentia comedere compulsi sint.

Conradus Vltraiectẽsis Episcopus feria Paschæ post missam à se celebratam à quodam suorum in domo sua perimitur.

Cistercienſis ordo incipit.

In Episcopatu Lingonensi situm noscitur esse cœnobium nomine Molismus, fama celeberrimum, religione conspicuũ, hoc à sui exordio magnis sub breui tempore diuina clementia suæ gratiæ muneribus illustrauit, viris illustribus nobilitauit, nec minus amplũ possessionibus quàm clarum virtutibus reddidit. Cæterùm possessionibus virtutibúsq; diuturna non solet esse societas. Hoc quidã ex illa sancta congregatione viri nimirũ sapientes, altius intelligẽtes, elegerũt potius studiis cœlestibus occupari, quàm terrenis implicari negotiis. Vnde & mox virtutum amatores de paupertate fœcunda virorũ cœperunt cogitare, simúlque aduertentes ibidẽ etsi sanctè honestéq; viueretur, minus tamen pro sui desiderio atque propositi
C to ipsam quam professi fuerant regulã obseruari, loquũtur alterutrum quod singulos monet, paritérque inter se tractant, qualiter illum versiculum adimpleãt, Reddam tibi vota mea quæ distinxerunt labia mea. Quid plura? Vnus & viginti Monachi vnà cum patre ipsius monasterij, beatæ scilicet memoriæ Roberto egressi, communi consilio, communi perficere nitũtur assensu, quod vno spiritu conceperũt. Igitur post multos labores ac nimias difficultates, quas omnes in Christo piè viuere volentes pati necesse est, tandem desiderio potiti, Cistertium deuenerunt locum tunc scilicet horroris & vastæ solitudinis. Sed milites Christi loci asperitatem ab arcto proposito, quod iam animo conceperãt, non dissidere iudicantes, vt verè sibi diuinitus præparatum, tam gratum habuere locum quàm charum propositum.

Hoc igitur anno, ab incarnatione scilicet Domini 1098. venerabilis Hugonis Lugdunensis Ecclesiæ Archiepiscopi, sedis Apostolicæ tunc legati, & religiosi viri Vualterij Cabilonensis Episcopi, necnon & clarissimi principis Odonis Burgundiæ ducis freti consilio, authoritate roborati, inuentam eremum in abbatiam construere cœperunt, præfato abbate Rober
D to ab illius diœcesis Episcopo videlicet Cabilonensis suscipiente curam virgámque pastoralem cæteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem. At verò post non multum temporis factum est vt idem abbas Robertus requirentibus eũ Monachis Molismensibus Papæ Vrbani secundi iussu Vualterij Cabilonensis Episcopi licentia & assensu Molismum reduceretur, & Alberic⁹ vir religiosus & sanctus in ipsius loco substitueretur. Hoc sanè inter vtramque Ecclesiam Sequestro pacis gratia retento, & Apostolica authoritate cõfirmato, vt ex eo iam tempore neutra earum vtriuslibet Monachum ad habitandum sine commendatione regulari susciperent, quo facto nouum monasteriũ noui patris sollicitudine & industria in breui & non mediocriter Deo cooperante in sancta conuersatione profecit, opinione claruit, rebus necessariis creuit.

Cœlum arsit.

Multis in locis quinto Kalendas Octobris cœlum quasi ardere visum est nocturno tẽpore, & sequuta est animalium pestilentia, & segetes nimio imbre & aurigine corruptæ sunt.

E 43 // 39 // Christianis Turcas fortiter debellantibus, eorúmque vrbes & castella sibi bel-// 7 lando vendicantibus, contigit apud quoddam munitissimum castrum nomine Archas, à Hierusalem octo mansionibus situm, multos eorum perire, cum quibus & Anselmus de Ribodimonte lapide percussus in capite occubuit, hoc solummodo post acceptum vulnus ter verbum repetens, Deus adiuua me. Erat autem vir prudentissimus, & exercitui satis vtilis, atque erga beatum martyrem Quintinum adeò deuotus, vt singulis annis solennitatem eiusdem martyris die suo clericis vndecunque congregatis contra se celebrari faceret, eísq; post peractum officium copiosam refectionis mensam pararet. Exercitus autem Dei diuino monitu in interiora profectus, larga Dei manu refocillatus est, quia ciues & castellani illius regionis legatos cum multis donariis ad eos præmittebant, parati etiam oppida vel vrbes eis tradere, à quibus Christiani securitate accepta, & indicto vrbibus tributo, interim etiam 1099

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum. | Francorum.	Anglorum.	Hierosolymitanorum.	

multis eorum qui se subtraxerant ad eos, apud Tyrum recurrentibus, tandem peruenerunt Hierusalem, eáque obsessa cum laborarēt pro victus & maximè pro aquæ penuria, omnes ex communi decreto nudis pedibus quotidiè orando circuibant vrbem. Octauo ergo talis humiliationis die, obsidionis autem tricesimonono capta est Hierusalem idibus Iulij, in sexta feria, & in templo Salomonis & in porticu eius Christiani cum Paganis quinto bello conserto tanta in eis cæde debacchati sunt, vt in sanguine occisorum equitarent vsque ad genua equorū. Cúmque ordinatum esset, qui Hierusalem deberent retinere, iam principibus de repatriādo agentibus, ecce rex Sarracenorū ad debellandos eos venit Ascaloniam cum cētum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurrisset exercitus Domini in quo non plusquam quinque millia equitum & quindecim millia peditum erant, Deo pro seruis suis ad se reclamantibus pugnante, & nube eos ab æstu solis defendente, Sarraceni solo Christianorum impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt, & in hoc sexto G bello quarto Kalendas Augusti facto cæsa sunt centum millia Sarracenorum, in porta verò Ascaloniæ suffocati sunt ad duo millia. Eorū qui in mari perierunt, & qui inter spineta syluarum consumpti sunt, numerus nescitur. Duce autem Godefrido electo ad principandum remanentibus in Hierusalem cæteri principes repatriant.

Oratione christiani Turcas expugnant.

Capta est Hierusalem post annos circiter quadringentos saxaginta, ex quo sub Heraclia-
no Imperatore secunda vice capta possessa est à Sarracenis.

1100 44 // 40 // Guibertus & Vrbanus, qui de Papatu Romano contendebant, moriendo // 8 // 1
finem faciunt suæ contentionis.

Paschalis papa.

Raginerus, qui & Paschalis Romanæ Ecclesiæ 164. præsidet.

Godefridus.

Godefridus dux Lotharienſium & princeps Hierosolymitanorum moritur, Balduinus frater eius in regno ei succedit.

Guillelmus rex Anglorum moritur, eíque succedit in regno frater eius Henricus.

Robertus comes Flandrensis ab Hierosolymis repatrians detulit secum brachium sancti H

Georgij brachium.

Georgij martytis, quod Ecclesiæ Aquicinensi transmisit.

1101 45 // 41 // Conradus filius Henrici Imperatoris adhuc patri rebellis, in Italia moritur. // 1 // 1

Henricus Imperator Henricum Lenburgensem aduersantem sibi debellat, & expugnatis eius castellis eum ad deditionem cogit, sed Imperator ei multa summa gratiam suam redimenti, etiam ducatum Lotharingiæ donat.

1102 46 // 42 // Roberto Flandrensium comite inquietante vrbem Cameracum, Henri- // 2 // 2
cus Imperator contra eum proficiscitur, & aliquibus eius castellis expugnatis, asperitate instantis hyemis redire compellitur.

1103 47 // 43 // Henricus Imperator sedatis Saxonum motibus, pacem in quadriennium // 3 // 3
constituit.

Legiæ generali conuentu habito, Robertus comes Flandrensium in gratiā imperatorum recipitur.

1104 48 // 44 // Hierosolymitæ Accaron vrbem capiunt. // 4 // 4 I

Terræmotus.

1105 49 // 45 // Vigilia natalis Domini terræmotus magnus factus est in Hierosolymis. // 5 // 5

Hierosolymitæ innumerabilem paganorum multitudinem glorioſa victoria conterūt.

Filius Imperatoris Hérici à patre auersus quoscunque potest ab eo auertit, & sub obtētu meliorandæ reipublicæ & restaurandæ Ecclesiæ in eum insurgit.

Duo orbes in modum solis forma & lumine quotidiano soli similes apparuerunt, omnium colorum specie radiantes ad instar arcus cœlestis.

1106 50 // 46 // Quarto nonas Februarij stella per diem visa est in cœlo ab hora tertia vs- // 6 // 6
que ad horam nonam, quasi cubito distans à sole.

Henricus Imperatoris filius contra ius naturæ & fas legum in patrem insurgens, quàm indignè eum tractauerit, declarat Epistola ex ore ipsius patris scripta ad Philippum regem Francorum.

Stellæ per diem.

Pridiè idus Februarij apud Barum Italiæ stellæ visæ sunt in cœlo per diem, nunc quasi K inter se concurrentes, nunc quasi in terram cadentes.

Cometes.

Toto penè mense Februario cometes apparuit, imperatore Henrico moriente Leodij, filius eius Aquisgranum venit, & volens venire Leodium contra patrem suum quinta feria Dominicæ cœnæ, præmisit suos præoccupare pontem apud Vinsatum ne quis venienti sibi obstaret. Sed militibus patris cōcurrentibus ad occupandum pontem, milites filij à ponte repelluntur, aliis eorum captis, aliis in Mosam dimersis, aliis occisis, inter quos etiam Bruno comes occisus est, sicque filius contra patrem veniens rediit inglorius.

Celonienſibus fidem Imperatoris seruantibus, & eorum Archiepiscopo filium Imperatoris contra patrem suum animante, Colonia obsessa oppugnatur, sed non expugnatur. Interim Henricus Imperator Leodij moritur, eíque succedit filius æquiuocus eius.

Dux

Dux Henricus qui ab Imperatore ad filium eius animo transiens eum contra patrē suum consilio suo armauit,& à filio ad patrem rediens partes filij debellauit, mortuo imperatore se vt reum maiestatis filio regis dedit,& ab eo captus custodiæ traditur,de qua ipse per industriam suam euasit,ducatus eius datur Godefrido Louanensi comiti.

A 1 1 47 1 1 Henricus exdux affectans repetere ducatum,occupat oppidum Aquisgrani contra Godefridum ducem:sed hoc non ferens Godefridus, oppidum Aquese violenter irrupit,oppidanos à facie Henrici exterruit,aliquos potentes comites & multos nobiles cepit. Ipse Henricus cum filiis suis vix fuga euasit,vxorem eius capere dux indignum duxit,comites & honoratiores eorum quos ceperat per conditionem sub se militādi sibi conciliatos,ad fidelitatem suam adduxit. // 7 // 7 1107 *Henricus.*

Bellum apud Tenechebray inter Henricum regem Anglorum & fratrem eius Robertum comitem Normannorum,vbi rex Henricus victoriam adeptus,penè omnes principes Normanniæ aut occidit aut cepit,& sic Normanniam obtinuit. B *Normannia Anglis obuenit.*

Albericus abbas Cistercij supernæ vocationis brauium,ad quod ibidem per nouem annos non in vacuum cucurrit,decimo apprehendit. Cui successit Dominus Stephanus homo natione Anglicus,religionis,paupertatis disciplinæq; regularis ardētissimus amator, fidelissimus æmulator. In huius verò diebus verū esse patuit,quod scriptum est, Oculi Domini super iustos,& aures eius ad preces eorū. Nam pusillus grex hoc solùm plangeret,quod pusillus esset,hoc solùm inquam metuerent,& metuerent vsque ad desperationē penè Christi pauperes,suæ se non posse relinquere paupertatis hæredes,vicinis quippè hominibus vitæ quidem in eis honorantibus sanctitatem,sed abhorrentibus austeritatem,& ita resilientibus ab eorum imitatione quibus appropinquabant deuotione,Deus cui facilè est de exiguis magna, de paucis facere multa,multorum præter spem ad ipsorum imitationē excitauit corda, ita vt in cella probandi nouitiorum tam clerici quàm laici,& ipsi secundum sæculū nobiles C atq; potentes 30. pariter cohabitarent. Ex qua cœlica visitatione tam subita,tam læta, lętari non immeritò iam tandem cœpit sterilis, quæ non pariebat, quoniam multi facti sunt filij desertæ. Nec cessauit ei Deus in dies multiplicare gentem,magnificare lætitiam, donec tam suis,quàm de filiis filiorū suorum viginti infra annos circiter duodecim de solis patribus monasteriorum tanquam nouella oliuarum in circuitu mensæ suæ læta mater conspiceret. Non enim arbitrata est incongruum,si sancti patris Benedicti,cuius amplectebatur instituta, imitaretur & exempla. Porrò à principio cùm nouos in ramos nouella cœpisset pullulare plātatio,venerabilis pater Stephanus sagacitate peruigili miræ prouiderat discretionis scriptum, tanquam putationis ferramentum,ad præcidēdos videlicet schismatum surculos, quicunq; fuecrescentes mutuæ pacis exorturum præfocare poterant fructum. Vnde & scriptum illud chartam charitatis competenter voluit nominari,quòd ea tantùm quæ sunt charitatis, tota eius series redoleat, ita vt penè nil aliud vbiq; sui prosequi videatur,quòd nemini quicquam debeatis, nisi inuicem diligatis: Quæ quidem charta sicut ab eodem patre digesta,& à præfa- D tis 20. abbatibus confirmata,sigilli quoque Apostolici authoritate munita est,largius continet ea quæ diximus,sed nos summam tantùm eorum hic breuiter perstringemus. *Cisterciantis dilatatio.*

Abbas Cistertij & fratres eius non immemores sponsionis suæ regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam vnanimiter statuerunt tenere,reiicientes à se quicquid regulæ refragabatur,foricos videlicet & pelliceas,estamina,caputia quoque & femoralia,pectinia & coopertoria stramina lectorum,ac diuersa ciborum in refectorio fercula,sagimen etiam & cætera omnia quæ puritati regulæ aduersabantur. Sicque rectitudinē regulæ supra cunctum vitę suæ tenorem ducētes,tam in ecclesiasticis quàm in cæteris obseruationibus regulæ vestigiis sunt adæquati seu confirmati. Exuti ergo veterem hominem,nouum se induisse gaudebant: & quia nec in regula nec in vita sancti Benedicti eundem doctorem legebant possedisse ecclesias,vel altaria,seu oblationes & sepulturas,vel decimas aliorum hominum, seu furnos, molendina,aut villas,vel rusticos,nec etiam fœminas monasterium eius intrasse, nec mor- E tuos ibidem excepta sorore sua sepelisse. Ideo hęc omnia abdicauerunt dicentes: Vbi beatus pater Benedictus docet,vt monachus à sæcularibus actibus se faciat alienum,ibi liquidò te statur,hoc non debere versari in actibus vel cordibus monachorum,qui nominis sui ethymologiā hæc fugiēdo sectari debēt. Decimas quoque aiebant à sanctis patribus (qui organa erant spiritus sancti,quorúmq; statuta transgredi sacrilegium est) cōmittere in quatuor partitiones distributas,vnam scilicet episcopo,alteram presbytero,tertiam hospitibus, ad illam ecclesiam venientibus,seu viduis & orphanis,siue pauperibus aliundè victum non habentibus,quartam restaurationi ecclesiæ. Et quia in hoc computu personam monachi, qui terras suas possidet, vnde & per se & per pecora sua laborando viuat,non reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum ius iniustè sibi vsurpare detrectabant. Ecce huius sęculi diuitiis spretis cœperunt noui milites Christi cū paupere Christo pauperes inter se tractare, quo ingenio quóve

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymitanorum.	E

artificio,seu quo exercitio in hac vita se hospites & pauperes superuenientes,quos vt Christum suscipere præcipit regula,sustentarent. Tunc que definierunt se conuersos laicos barbatos licentia episcopi sui suscepturos,eósq; in vita & morte,excepto monachatu, vt semetipsos tractaturos & homines etiã mercenarios,quia sine adminiculo istorũ nõ intelligebant se plenariè die noctéq; præcepta regulæ posse seruare:suscepturos quoque terras ab habitatione hominum remotas,& vineas,& prata & syluas aquásque ad faciendos molendinos, ad proprios tamen vsus & ad piscationẽ,& equos pecoráque diuersa necessitati hominũ vtilia, ad exercendas agriculturas instituissent,decreuerunt vt prædicti conuersi domos illas regerent,non monachi,quia habitatio monachorum secundum regulam debet esse in claustro ipsorum: quia etiam beatum Benedictum,non in ciuitatibus,nec in castellis aut in villis,sed in locis à frequentia populi semotis,cœnobia construxisse sancti viri illi sciebant,idẽ se æmulari promittebant. Et sicut ille per duodenos monachos monasteria constructa adiuncto patre disponebat,sic se facturos confirmabant. G

Cistercienses Benedicti regulã obseruãt

1108 2 // 48 // Henricus Imperator contra Robertum Flandrensium comitem vadit, & // 8 // 8
pacto pacis magis vtrinque simulato quàm composito penè ineffícax redit.

Baiamundus dux Apuleiæ contracto vndecunque exercitu accingitur ad inuadendum Constantinopolitanum imperium.

porcus facie hominis.

1109 3 // 49 // In parrochia Legiensi porca enixa est porcellũ habentem faciẽ hominis. // 9 // 9

Natus est etiam pullus gallinæ quadrupes.

Imperator Henricus contra Hungaros vadit,sed facto pacto redit.

Ludouicus.

Philippus rex Francorum obiit,Ludouicus filius eius post eum regnat annis 28.

Anshelmus.

Obiit etiam Anshelmus Archiepiscopus Cantuariæ,qui nonnulla opuscula scripsit vtilia,sicut descriptio vitæ eius commemorat.

Obiit etiam Hugo vir sanctus abbas Cluniacensis,cui succedit Pontius.

Hoc anno sacro igne multi accenduntur,membris instar carbonum nigrescentibus. H

1110 4 // 1 // In mense Iulio Cometes apparuit,radios dirigens ad austrum,multis con- // 10 // 10
iiciẽtibus hoc signo portendi futuram regis Henrici quinti expeditionem Italiam versus.

Sanctus Guibertus fundator Gẽmelacensis cœnobij, quem Deus multis miraculis per annos duodecim clarificauerat,assensu generalis synodi ab Oberto Legiensi episcopo eleuatur,cum mirabili concursu & gaudio populorum.

1111 5 // 2 // Henricus rex Romam vadit,propter sedandam discordiam quæ erat inter // 11 // 1
regnum & sacerdotium,quæ capta à Papa Gregorio septimo, qui & Hildebrandus nominatus est,& exagitata à successoribus eius,Victore & Vrbano,& præ omnibus à Paschali magno scandalo erat toti mundo:Rex autem vti nolẽs authoritate & consuetudine & authoralibus priuilegiis Imperatorum,qui à Carolo Magno,qui post de regibus Francorũ imperauit Romanis,iámq; per trecentos & eo amplius annos imperauerant sub 63.apostolicis, dabat licitè episcopatus & abbatias,& per annulũ & per virgã. Contra hãc maiorum authoritatem censebant Papæ synodali iudicio non posse nec debere dari per virgam vel per annulũ epi- I
scopatum aut aliquam ecclesiasticam inuestituram à laicali manu,& quicunque ita episcopatũ aut aliam ecclesiastici iuris inuestituram accipiebant,excommunicabantur,propter hanc præcipuè causam rex Romam tendebat,& si qui Longobardorum quoquo modo ei resistere volebant,potenter eos proterebat.

Collatio beneficiorum negatur principibus.

In reconciliatione autem quæ facta est inter Imperatorem & Papam(nam ipsum Papam cum episcopis & Cardinalibus ceperat die Paschæ Henrico in Imperatorem coronato)post lectum Euangelium tradidit ei Papa ante altare Apostolorum Petri & Pauli in oculis omnium principum priuilegium de inuestitura episcopatuum vel abbatiarum,tam per annulum quàm per virgam,scilicet vt regni eius episcopis vel abbatibus liberè præter violentiam & simoniam electis,inuestituram virgæ & annuli conferat: per inuestitionem verò canonicè consecrationem accipiat ab episcopo,ad quem pertinuerit.

Confirmatio pacis inter Apostolicum & Imperatorem dum in celebratione missæ traderet ei corpus & sanguinem Domini nostri IESV Christi,*Domine Imperator,hoc corpus* Domini natum ex Maria virgine,passum in cruce pro nobis,sicut sancta & apostolica tenet ecclesia,damus tibi in confirmationem veræ pacis inter me & te. Datum est idibus Aprilis indictione quarta. K

1012 6 // 3 // Deo peccatis hominum offenso,multa eueniunt hoc anno. // 12 // 2

In monte Castriloco ecclesia sanctæ Vvaldetrudis cum toto penè oppido arsit.

Ecclesia sancti Michaëlis de periculo maris fulgurata,diuinitus arsit cum ædificiis appendentibus sibi.

Vvaldricus occiditur.

Vvaldricus episcopus Laudunensis ciuis ipsius vrbis,à sacramento perperam iurantem cõmunitatis reuocare nisus,à seditiosis ad arma cõcurrentibus(quod dictu nephas est)gladio confossus

Universidad de Sevilla Biblioteca

A | *Romanorum.* | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Hierosolymitanorum.* | *Anni domini.*

confossus interiit, feria quinta hebdomadæ paschalis, septimo calendas Maij in litania maiore. Tumultuante etiam impetu confusæ multitudinis domus episcopi succenditur. Vnde etiam ipsa mater ecclesia sanctæ Mariæ, & ecclesia sancti Ioannis Baptistę in abbatia monialium cum aliis ecclesiis omnibus ex vicino appendentibus concremantur, in authores seditionis à rege Francorum tam seuerè est vindicatum, vt tam præsentes quàm futuros à simili scelere deterrere possit exemplum, sed & antequam ista gererentur, violata fuerat eadem ecclesia sanctæ Dei genitricis proditione & homicidio cuiusdam nobilissimi militis, nomine Gerardi, qui erat dominus castri, quod vocatur Charisiacus, quem in oratione positum ante sacram Christi imaginem homines ipsius episcopi facta coniuratione occiderunt.

Ante hos dies natus ibidē fuerat puer geminus, à clune duo superius scilicet habēs capita, *Puer bicept.*
B duo vsque ad renes cum suis brachiis habens corpora, qui baptizatus triduo quoque vixit.

Sigibertus Gemblacensis Monachus descriptor præcedentium in hoc libro temporum obiit, cui Robertus de monte quæ sequuntur fideli narratione subiecit.

7 // 4 // VValdrico Laudunensi à suæ vrbis ciuibus nequiter perempto, Hugo // 13 // 3 1113
Aurelianensis ecclesiæ Decanus substituitur, quo post 7. menses mortuo, vir illustris Bartholomæus ad episcopatum Laudunciæ ciuitatis prouehitur. Cuius industria & episcopalis ecclesia, quæ incensa fuerat in breui reparata, iterū cōsecratur, & ciuitatis à prouinciæ desolatione subleuata, in multis locis in quibus antea nūquā fuerat religionis feruor, & Dei cultus fundator, & inde in multas ac remotas etiā trāsmarinas regiones propagatur.

Incipit ordo Cisterciensis.

C BErnardus iuuenis egregius scientia, moribus, & genere clarus vir, postmodum magnæ *Bernardus.*
virtutis exemplar futurus, Castellione castro Burgundiæ oriundus, cum germanis fratribus & aliis comitibus multis Cistercij habitu religionis induitur, & miro religiositatis feruore conuersatur.

In pago Bracatensi circa Tornacum nix tanta cecidit nono calendas Maij, vt etiam *Nix vehemēs.*
syluas fregerit.

Balduinus rex Hierusalem cum Rogero comite Antiochiæ contra Turcas vadit, sed *Balduinus.*
Rogero cum exercitu suo iuxta quendam fluuium residente, rex cū suis processit, vt aduentum Turcarum exploraret: Turcæ verò montem quēdam occupantes, insidias per quatuor loca collocauerant, singulis insidiis quatuor millibus equitum deputatis, à quibus rex insperatò vndique interceptus, mille quingentis suorum interfectis miserabili fuga est liberatus. Ascalonitæ cognoscentes abesse regem Balduinum, cum graui multitudine Hierusalem affiliunt, sed non prævalentes inefficaces redeunt. Turci cœnobiū in monte Thabor situm
D funditus euertunt, monachos interficiunt, & omnia sibi diripiunt.

Rex Hierusalem Balduinus vxorem duxit relictam Rogeri ducis Siciliæ.

Apud Rauennam & Parmam ciuitates Italiæ, in agris & intra mœnia sanguis pluit Iunio mense.

8 // 5 // In ciuitate Beluacensi à canonicæ sedis apostolicæ legato conciliū ce- // 14 // 4
lebratur, hic est Cono vnus ex illis religiosis, qui eremiticam vitam apud truncum Berenger primò duxerunt, & Arroasiani ordinis authores extiterunt, qui ordo vsque hodiè floret & crescit. *Eremitica Berenger.*

Henricus Imperator cum magna optimatum suorum & totius regni gloria, natalem 1114
Domini celebrat Moguntiæ, ibique vxorem ducit Matildam filiam regis Anglorum. Post Iuonem, qui vita atque doctrina sua Cartonensem ecclesiam illustrauit, quique inter cætera opera sua illud volumen, quod decreta Iuonis dicunt, vtiliter compilauit. Gaufridus vitæ
E merito ac prudentia venerabilis Carnotensem ecclesiam rexit. In Remensi quoque Metropoli post Manassem illustrem virum, exturbato inuasore Geruasio, Radulphus successit, qui Viridis cognomen habuit.

9 // 6 // Lambertus bonæ memoriæ Attrebatensis episcopus obiit, à tempore // 15 // 5 1115
sancti Vedasti vsque ad istum Attrebatensis ecclesia proprio viduata præsule, Cameracensi episcopo erat subiecta. Robertus succedit in episcopatu Lamberto. Clareuallis fundatur. *Viatus.*
Idibus Nouembris in suburbio Antiochiæ, noctu terra dehiscens, tres molas & adiacentes domos cum habitatoribus absorbuit.

10 // 7 // Hoc tēpore Nobertus loci & ordinis Præmōstratensis fundator de par- // 16 // 6 1116
tibus Lotharingię oriundus, genere diuitiis atque fœcundia ipsis etiam summis principibus familiaris atq; notissimus, diuino feruore succensus, postposita sæculi pompa repētes ad vo- *Præmonstratensium fundator.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymitanorum.	F

tum suum diaconus & presbyter simul ordinatus, paupertatis Christi tunica induitur, & verbo prædicationis feruentissimè instans, baiulãs sibi crucem nudum nudus Christum sequitur, quorũdam etiam religiosorum moribus exploratis, arctioris vitæ propositum & tũc temporis inauditam districtionem arripit, & per aliquantum temporis nudis incedens pedibus, etiam brumali rigore, verbum Dei spargens, multos ab errore conuertit.

1117 11 // 8 // Anshelmus Laudunicæ ciuitatis magister nominatissimus, litterarum // 17 // 7 scientia clarus, vir morum honestate & consilij maturitate venerabilis obiit, qui vtili studio inter cætera opera in Psalterium glosas marginales atque interliniares ordinauit.

1118 12 // 9 // Mense Ianuario tertio nonas ipsius feria quarta in aliquibus locis, sed // 18 // 8 non vsquequoque terræmotus accidit, aliàs clementior, aliàs validior, adeò vt quarundam vrbium partes cum ecclesiis subruisse dicantur.

Terræmotus.

Mosa etiam fluuius iuxta abbatiam, quæ dicitur Sustula, quasi pendens in aëre fundum suum visus est deseruisse. Hoc ergo anno Leodium ciuitas multis plagis attrita est: mense enim Maio quinto nonas eiusdem, dum in maiori ecclesia vesperas celebrant, subitò tonitru cum terræmotu omnes ad terram strauit, & fulmen à læua templi ingressum, non modicas crustas de muro hac illac disiecit, deindè turrim ingrediens, multas trabium partes diffidit: subsecutus fœtor intolerabilis, adeò vt multo aromatum odore vix potuerit expelli. G

Pluuia multos oppressit.

Item Iunio mense 7. idus ipsius mensis circa horam nonam, nubes pluuiæ subitò rupta à monte qui dicitur Roberti, subiectam sibi partem ciuitatis penitus oppressam pessundedit, adeò vt multas domos dirueret, & immensam annonam perderet, & matrem duos infantes altrinsecus in brachiis amplexam necaret, & alios octo homines diuersis in locis opprimeret. Pulsantib° vesperis sabbatho quidẽ dũ caput lauat puero, manus rubẽt sanguine fluido.

Turbo vehemens.

A calendis etiam Iulij circa horam sextam turbo nimis vehemẽs & obscurus ciuitatem operuit, & nubes ex abrupto sciſſa, ita omne tectum maioris ecclesiæ deuicit, vt & imbribus pateret, & totum pauimentum perfunderet. Ilicò à parte Aquilonis fulmẽ ingrediens, quendam clericum retro altare sanctorum Cosmæ & Damiani in pulpitum legentem, & alterum ante crucifixum orantem, tertium de scriptorio ecclesiæ proximo egredientem: in ipso ecclesiæ ingressu extinxit: ante fores quoque ecclesiæ quendam laicum extinxit sexto idus Iulij ab hora tertia vsque nonam 4. turbines à 4. plagis cœli vrbem circulauerunt, ventus etiam magna vi intonuit, in vrbem multo imbre alluit. H

Tertio nonas Augusti primo noctis conticinio quaque terrarum cum tonitru audirentur, & fulgura sæpius micarent, in vrbe Leodium amplius ipse turbo desæuit, ita vt homines è stratis exilientes, ecclesias tristi cœtu complerent, & tota nocte supplicationibus intenderent, summo verò auroræ diluculo à parte orientis ignis cum ingenti flamma circulauit tantus, vt omnes diuinitus cremari extimuerint: post hoc magnus turbo erumpẽs ab occidẽte ipsum ignem visus est aliquantulum obscurasse, iterum autem quasi victor ignis cum flamma recaluit, & iterum turbine reuertente paululum delituit. Tertiò etiam ipse ignis recaluit, & tertio nihilominus turbine victus cecidit, hoc spectaculum à summo manè vsque ad horam tertiam vehementer terruit. I

Ostenta.

Monstrum quoddam Nammuti natum est, cui par nunquam vel rarò visum est, videlicet biceps infantulus, qui hoc vidit testis est populus. hic tã sexu duplex, quàm cæteris simplex erat compage corporis. Tertio idus Decembris ad mediam noctem lucentibus stellis, cœlo sereno, 14. luna eclipsim passa est, & contracto orbe multis coloribus, sed maximè sanguineo penè integra hora suffusa est. Tertiodecimo calendas Ianuarij prima hora noctis, igneæ acies à Septentrione in orientem in cœlo apparuerunt, deinde per totum cœlum sparsæ plurima noctis parte videntibus miraculo & stupori fuerunt.

Gelasius.

Paschalis Papa moritur, succedit Ioannes Romanæ ecclesiæ cancellarius, & appellatur Gelasius. At Imperator, quia electioni non interfuerat, Hispanum quendam nomine Burdinum ei superordinauit.

Balduinus coronam recusauit.

Balduinus secundus rex Hierusalem moritur, frater Godefridi ducis Lotharingorum, & primi regis Hierosolymitanorũ, qui Godefridus princeps nobilissimus, cùm in regẽ constitutus fuisset, nunquam tamen in ea ciuitate, in qua Dominus spinis coronatus est, diadema portare consensit. Fuerunt autem filij Eustachij Comitis de Bolonia ex Ida sorore Godefridi Gibbosi ducis Lotharingorum, quibus de medio factis, tertius regnat Balduinus filius Hugonis comitis de Reitesta. K

Ventus vehemens.

Ventus vehementissimus in vigilia natalis Domini per totam diem & noctem durat.

Gelasius Papa indicto Remis concilio transgrediẽs Alpes, in Gallias venit, & per Burgũdiam & Gothiam, quæ prouincia sancti Egydij dicitur, agit synodales causas, ad quem vir Dei Nobertus nudis vt erat incedens pedibus accessit, eique animi sui propositum pandens, licentiam & authoritatem seminandi vbique verbum Dei ab eo accepit.

Henricus

Universidad de Navarra Biblioteca

A | *Romanorum.* | *Francorum.* | | *Anglorum.* | *Hierosolymitanorum.* | *Anni Domini.*

Henricus Imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & secundum illud, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat, coniuratos in se regni principes, modò minis, modò blanditiis, modò vi, modò satisfactione ad pacem inuitat.

13 // 10 // Gelasius Papa Cluniaci moritur & sepelitur. // 19 // 9 1119

Guido Viennensis archiepiscopus, Stephani Burgundionum Comitis germanus, in Papam eligitur, & Calixtus vocari designatus, Cluniaci benedicitur: concilium quoque à prædecessore suo indictum Remis ab eo mediante Octobri mense celebratur. *Concilium Remense.*

Balduinus Flandriarum Comes Calixti Papæ de sorore Clementia nepos, Guillelmum filium Roberti Normannorum Comitis à fratre suo Henrico Anglorũ rege captiuati, Normanniæ potenter resistere volens, post occupatam magnam eiusdem Normanniæ partem, in capite vulneratus obiit: sicque deficiente naturali prole, Carolus Roberti ex sorore nepos consobrinus Balduini defuncti, & Canuti Danorum regis filius Comes substituitur.

B 14 // 11 // Dum pro reconciliatione regni & sacerdotij legatione nunc à rege ad // 20 // 10 1120
Papam vadit, nunc à Papa ad regem redit, lux pacis inter eos turbatur, & Imperator cũ sibi fauentibus excommunicatur.

Vir Dei Nobertus à Papa Calixto Bartholomæo Laudunensi episcopo specialiter commendatus, cum ei ecclesia beati Martini à prædicto episcopo offerretur, tum propter vrbis viciniam, tum quia eiusdem ecclesiæ clerici proposiți, & vitæ eius austeritatem horrebant, eam reliquit, & ab episcopo diuersis eiusdem prouinciæ locis religioni congruentibus sibi ostensis, tandem diuinitus in loco Præmonstrati resedit, ibique solitarius religiosam vitam agere cœpit, & tempore quadragesimæ ad colligendos socios solus egressus, ante pascha cum tredecim sociis rediit, & cum bis in Præmonstrato loco secundum canonicæ institutionis normam ad tenorem regulæ beati Augustini Deo militare cœpit. Ordo Præmonstratensis incipit. *Præmonstratensium ordo incipit.*

C 15 // 12 // Papa Calixtus Romam proficiscens, ab omni senatu & populari turba // 21 // 11 1121
glorioſè suscipitur, & in sede apostolica confirmatur.

Burdinus pseudopapa Sutrij positus, dum peregrinos Romam euntes vel redeuntes deprædatur, tandem vt vilissimus apostata capitur, & in monachum tondetur. Maior ecclesia episcopi Monasterienſis, eo quòd ipsum repudiasset, ab ipso episcopo & duce Saxoniæ cum tota ciuitate exuritur. Mortuo Lãberto Nouiomensi episcopo, Simon Ludouici regis Francorum patruelis successit in eius loco. In Præmonstratensi ecclesia cuidam fratri altius de ineffabili trinitate (quæ Deus est) cogitanti in matutinis dæmon astitit, & ei tria gestans capita apparuit, trinitatem se esse contestans, & ob fidei suæ meritum trinitatis visione eum dignum esse affirmans, sed frater inimici dolum agnoscens, conuitiando eum recedere à se compulit. *Burdinus pseudopapa.*

16 // 13 // Terræmotus in secunda hebdomada aduentus Domini sabbato hora // 22 // 12 1122
tertia, aliàs clementior, aliàs inclementior accidit. *Trinitati dæmon illudit.*

D Noberto apud Ningellam verbum Dei prædicante, & puellam dæmoniacam coram adductam exorcizante, dæmon irridens cantica canticorum à principio vsque ad finem per os puellę edidit, & ad verbum in Romana, deindè in Teutonica lingua interpretatus est: sed Dei seruo arctius insistente, tandem egressus est. *Dæmon irridet exorcistam.*

17 // 14 // Optimates regni cum episcopis Henricum Imperatorem conuenien- // 23 // 13 1123
tes Deo sibi propitio id elegerunt saluberrimo consultu, vt inter ipsum & apostolicum controuersia de inuestituris ecclesiarum tandem finiretur. Legantur inde Romam ex parte Imperatoris Bruno Spirensis episcopus & Arnulphus abbas Fuldensis: interim Henricus Imperator pascha Domini Aquisgrani celebrat, deindè Leodium contendit. Hic querela apud eum facta de insolentia cuiusdam Gothuini, castrum eius, quod mons Falconis dicitur, annitente sibi Godefrido duce obsidet, capit, incendit & destruit.

Ecclesia Hannonienſis cum omnibus appenditiis suis seditione aduocati sui cum tota vil-
E la arsit, saluo tamen thesauro & bibliotheca.

Tutonis etiam seditione orta inter clericos & laicos, ecclesia sancti Martini penitus arsit.

Domnus Papa visa & recepta legatione Imperatoris pertæsus, & ipse valdè dissonantiæ inter eos diutinæ libenter assentit, & tam cõsultu totius Romani senatus, quàm etiam Episcoporum Italicorum mittuntur, ex latere apostolici vnus episcopus, & duo Cardinales ad ordinandam rem tanti negotij mense Septembri in natiuitate beatæ Mariæ, Henricus Imperator cum episcopis & optimatibus regni venit Vvormatiam, vbi occurrerunt ei legati sedis apostolicæ, diu, vt fit in tantorum negociorum confessu, euentilata ratione, tandem gratia antiquæ charitatis res integratur inter Imperatorem & apostolicum Dei ordinatione. *Domnus p.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

| Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Hierosolymitanorum. | F

Consilium Romæ celebratur, pax inter regnum & sacerdotium reformatur, & ius inuestiturarum episcopalium ab Imperatore extestucatur.

Noberto ad quærendas sanctorum reliquias Coloniam veniente, & suis indicto ieiunio orationibus instante, vna de numero vndecim millium virginum nomen suum & locũ vbi iacebat specialiter designans, in crastino solenniter leuata, & cum aliis sanctorum reliquiis ad locum Præmonstratum est ab eo translata, sequenti verò die apud sanctum Gereonem in oratione pernoctans, mane facto in medio ecclesiæ vbi nullum apparebat sepulturæ vestigium effodi præcepit, & corpus sancti Gereonis integrum absque cerebro honorificè & diligenter collocatum inuenit, sicut & deipso legebatur quod pars capitis, & non totum caput abscissum fuit, quod cum honore & reuerentia à clero & populo eleuatum est, & inde pars viro Dei donata est, indè Præmonstratum rediens, & quadraginta iam clericos cum multis laicis secum habens, professionem eos facere secundum apostolicam institutionem & canonicam regulam beati Augustini docuit, & ad voluntariam paupertatem & promptam G
obedientiam cæteráque militiæ spiritualis instrumenta, eosdem diligenter instituit, cui non multo pòst quidam Comes de Vvestphalia Godefridus cum vxore sua conuersionis gratia se contulit, & tria loca in alodio suo, castrum videlicet, & Campembergensem locum, Clostarensem, Vvarlarensem, diuino cultui per eum mancipauit, cuius exemplo compunctus Comes Theobaldus homini Dei se familiarissimum fecit, & eius monitis atque consilio multa postmodum erga pauperes vel quoslibet religiosos liberalitate atque munificentia vti cœpit.

Reliquiarum Gereonis inuẽtio.

Lambertus p. 1124 18 // 15 // Obiit bonæ memoriæ Papa Calixtus, cui succedit Lambertus, qui // 24 // 14 & Honorius Hostiensis episcopus, ad quem proficiscens pater Nobertus, & ab eo honorificè susceptus, & quæ flagitabat dignè consecutus, Parthenopolis se futurum episcopum diuinitus agnouit, & rediens cum in die paschæ apud Herbipolim in populi frequẽtia missam celebraret, cæca mulier ipso post sumpta mysteria in oculis eius sufflante visum recepit, vn- H
de quidam diuites compuncti, se & sua Deo reddiderunt, & ecclesiam ibidem ædificantes, diuino cultui per manum prædicti patris eam mancipauerunt, inde Præmonstratum rediẽs, in ecclesia beati Martini, quæ sita est in suburbio Lauduni, quendam de suis, dominum videlicet Gualterum abbatem primum consecrari fecit, cuius industria Deo cooperante eadem ecclesia tam in temporalibus quàm in spiritualibus in tantum est in breui multiplicata, vt famam bonæ opinionis & propagines sanctæ plantationis in exteras ac longinquas iam extenderit regiones, videlicet in Neruiam, in Flandriam, in Angliam, in Vvasconiam, in Gothiam, in Hispaniam, in Burgundiam, quas omnes prouincias per eandem domum bono iam videmus odore respersas. In Viuariensi etiam ecclesia de fratribus suis abbatem tunc ordinari fecit, vbi cum ad introitum fratrum malignus spiritus hominem quendam inuasisset, & eum per biduum vexasset, per virum Dei expulso dæmone curatus est.

Dæmon expellitur. Tandamus hæreticus.

Eucharistiam prodesse negat Tandamus.

In castro nihilominus Antuerpiensem ecclesiam ordinandam hac de causa suscepit, Oppidani castri illius à quodam hæretico Tandæmo seducti, paulatim à fide & bonis I
moribus desciuerant, quia idem hæreticus nimiæ subtilitatis, cùm tamen esset laicus, sed multis etiam disertis clericis in sermone acutior, sacri ordinis ministros & episcopalem ac sacerdotalem gradum nihil esse dicebat, corporis & sanguinis Christi perceptionem sumentibus ad salutẽ prodesse negabat, & in pretioso apparatu & vestibus deauratis incedens, triplici funiculo crinibus intortis, verbis persuasibilibus & conuiuiorum apparatibus, suos, qui eum circiter tria millia armati sequebantur, illiciebat, & per eos in resistentes sibi cædibus sæuiebat, credebant ei, & reuerebantur eum, in tantum vt aquam in qua corpus lauisset, biberent, & pro reliquiis asportarent, cùm tamen tantæ incontinentiæ & impuritatis esset, vt filias in matrum præsentia, sponsásque maritis intuentibus, corrumperet, & hoc opus spirituale esse asserebat, qui tandem post multos errores & multas cædes dum nauigaret, à quodam presbytero percussus in cerebro, occubuit. Sed nec post eius mortem error ipsius tam facilè exstirpari potuit, propter quod à clericis loci illius ecclesia cum aliquantis redi- K
tibus per manum episcopi Norberto ordinanda datur, sperantibus quòd per eius salutarem doctrinam hæresis illa de medio tolleretur: quod & factum est, siquidem ipso prædicante, compuncti viri & mulieres, corpus Dominicum quod in cistis & foraminibus per decẽ annos & amplius reposuerant, attulerunt, & per eius doctrinam paulatim ad sanctam fidem resipuerunt. Radulpho Remorum Archiepiscopo obeunte Ramaldus succedit in præsulatu Remensis ecclesiæ.

Venetiani nauali exercitu Ascalonem obsidentes accepta ab Ascalonitis pecuniæ taxatione recedunt, & Tyrum aliquandiu obsessam in deditionem accipiunt.

Henr. Imp. tentat fines Galliorum.

Henricus Imperator cõgregat exercitus infinita multitudine, fines regni Frãcorũ irrũpere disponit, sed Ludouico Francorũ rege cũ infinito nihilominus exercitu in occursũ eius properante,

perante, cõsiliõ principũ & episcoporũ ab inutili proposito desistit, & hoc factum est mense Augusto.

Henricus Imperator Montionem castrum capit, & Ramaldum eius Comitem secum captum adducit.

Balduinus rex Hierosolymorum à Sarracenis præuentus capitur, qua de re mente excedentes vndique versum euocati ad 40. millia conglomerantur, vt Christianos à finibus suis exterminent, & apud Ascalon impedimenta sua commendant: Christiani verò in arcto positi nihil spei nisi in Deum habentes, exemplo Niniuitarum vtrique sexui ieiunium indicunt, pueris etiam lactentibus, infantibus, vniuerso quoque pecori pabula negantur, dies pugnæ indicitur. Procedunt Christiani cum militibus & peditibus vix ad tria millia æstimati, Principes gradiuntur in fronte, scilicet patriarcha vexillo offerens crucem Christi, abbas olim Cluniacensis, Pontius præferens lanceam transfixam in latere Christi, episcopus Bethlehemites ferẽs in pyxide lac sanctę Mariæ virginis: Sarraceni verò quaquauersum effusi ex omni latere in orbem circumcingunt Christianos, ne quis posset euadere: Dum ita in promptu hærent Christiani, vident Deo sibi auspice splendorem sciſſo aëre super paganos subitò cecidisse, sed non prosperum, sed satis nociuum, quamuis hunc ipsi Sarraceni non viderint. Illicò enim omni virium robore eneruati, passim fugientes cæduntur non solùm à viris, sed etiã à pueris & à fœminis, perierũt in bello septẽ millia, submersi sunt in aquis quinq; millia: omnes verò Christiani incolumes euersi, summũ & dulce epinikiõ reboãt Deo in excelsis.

Balduinus à Sarracenis capitur.

Ieiunium lactentium.

19 // 16 // Hyems solito acerbior, & à gestu niuis sæpius decidentis nimis horrida & importuna. Multi enim pauperum infantes & mulieres nimietate frigoris defecerunt, in multis viuariis pisces absorpti sub glacie perierunt. Glacies enim adeò spissa erat & valida, vt vehicula onusta super eã ducerẽtur, & quasi super solum equi taretur. In Brachbãtho anguillæ innumerabiles propter glaciem à paludibus exeuntes, quod dictu mirum est, in fenilibus fugientes latuerunt, sed ibi etiam præ nimietate frigoris deficientes, computruerunt. Mortalitas quoque animalium maxima fuit. Hyemi successit intemperies aëris, nunc niue, nũc pluuia, nunc gelu, alternatim satis noxia vsque in medio Martio, postea diutino frigore & pluuia aëris incõstantia vix tandẽ arbores floruerunt Maio mense, vix tandem gratia herbarum & graminum reuiguit nitore: imber verò singulis mensibus assiduè deciduus, fata agrorum penè absorpsit, nam siligo & auenæ prouentum suum satis sunt ementitæ. // 25 // 15 1125

Frigus insolitum pisces necat.

Multi quoque sacro igne aduruntur.

Tyrus Hebræa lingua Sor dicta vrbs Phœnicis maxima & antiqua, in corde maris sita, Sidoniorum Colonia, negotiatio maris, emporium totius orbis, vaticinatione Prophetarum celebrata, & carminibus poetarum inclyta, olim quidẽ Insula, sed à Nabuchodonosor, vel ab Alexandro propter expugnationem multis in breui freto aggeribus comportatis, terra continens facta, pridem à Nabuchodonosor expugnata, & partim captiuata, & postea ab Alexãdro penitus destructa, vsque ad solum & dirupta, sed iuxta prophetas post 70. annos reędificata, & in antiquum statum restituta, nostris modò temporibus in fine mundi à Christianis terra marique obsessa capitur, & Christi imperio subiugatur.

Tyri encomiũ

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua Caroli inclyti marchionis Flandriæ liberalis enituit munificentia, qui innumerabilibus diuersis in locis pauperibus quotidiana ministrabat victus stipendia.

Fames. Monstrum.

20 // 17 // Hyems asperrima sex hebdomadibus continua & valdè noxia. // 26 // 16 1126

Fames valida vbique magna multitudine vtriusque sexus pereunte.

In Hasbania ignobilis muliercula monstrum bis gemini corporis est enixa, auersis vultibus & corporibus sibi cohęrẽs, ante quidẽ effigies hominis integro corporis mẽbrorúmque ordine distincta, retrò verò facies canis similiter corporis & mẽbrorum proprietate integra.

In Brachbantho villa Nerisca alia mulier enixa est quatuor masculos vno partu.

In Gemblacensi parrochia, dum paterfamilias Dominica die mixturam segetũ præ penuria famis moleret *in vsus familiæ*, subitò iusta Dei indignatione arsit farina cum putoris nigredine ad exemplum posteris, ne quis præsumat simile.

Dominica punitur violatio.

Ecclesia sancti Dionysij sita in Brochorensi sylua 7. calendas Maij, primò noctis crepusculo cum omnibus appenditiis & tota villa penitus arsit, saluo tamen thesauro & armario.

Henricus Imperator Leodij pascha Domini celebrat, inde Aquis contendens, morbo dracunculi, qui sibi erat natiuus molestari cœpit, propter quod & ibi aliquot dies remoratus est, deindè quasi Pentecostẽ celebraturus Vltraiectum venit, & tãdem feria quinta in Pentecoste vitam cum regno amisit. Corpus eius eiectis intestinis sale respersum, Spiram relatum est. De hoc autem Imperatore quædam dicuntur, quæ fabulosa esse didicimus. Fertur namque quòd se quasi mortuum finxerit, & occultè suorum præsentiã fugiens, peregrinationem aggressus fuerit, & ad vltimum monachus factus Cluniaci fuerit. Reuera autem, vt dicitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymitanorum.	P

quidam erat valdè similis eidem Imperatori, & viribus corporis plurimum valens, qui monachatum Cluniaci suscipiens, Henricum Imperatorem se esse firmissimè asserebat.

Henricus Imp. obiit.

Rex Hierusalem Balduinus data redemptione à Sarracenis dimittitur.

Mense Augusto legati apostolicæ sedis & archiepiscopi cum episcopis & optimatibus Imperij ex condicto conuenientes Moguntiæ, consultant sibi & toti Romano Imperio de substituendo rege.

Lotharius dux Saxonum vir sapiẽs & industrius, & ecclesiastico iuri deuotus præpotens diuitiis & victoriis omnium assensu eligitur. Hic mense Septembris cum eisdem legatis & duobus archiepiscopis & octo episcopis & multis abbatibus, & cum eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquisgranum veniẽs, dominica die idus Septembris à Friderico archipræsule Colonien si in regem benedicitur & vngitur, omni clero & populo festiuum Epinicium acclamantibus.

1127 1 // 18 // Hyems acerrima vermibus etiam periculosa. // 27 // 17 G

Rex Lotharius cum Behemones vadens, quorundam suorum principum traditione magnam stragem militum passus est, quingentis videlicet & quadraginta occisis. In Syria hoc anno exercitus Dei bis congressus est Sarracenis: in primo prælio de Paganis ceciderũt duo millia quingenti, de Christianis solummodò 15. In secundo autem incruẽtam victoriam habuerunt Christiani. Sed quamuis plurima pars eorum oppetierit, tamen auxilio Dei reuigorari absque numero hostes contriuerunt, & vicerunt.

Carol. Fland. proditur.

Carolus comes Flandrensis proditione quorundam optimatum suorum quibus pro zelo iustitiæ exosus erat: Brugis in ecclesia sancti Donatiani martyris orans, interfectus est, sed horrenda animaduersione vindicatus est.

Proditores enim cùm capti fuissent, aut exterminati exilio, aut percussi gladio, aut patibulo affixi, aut præcipitio elisi, aut duello conuicti, & rotis alligati, vix aliquo euadente omnes perierunt, *post mortem Lisiardi episcopi Suessorum fit episcopus Ioslenus, vir magni consilij.* H

Cameraci quoque post Burchardum Hermannus episcopatum tenuit, quo post triennium extruso, Liethardus ei successit, qui & ipse post quatuor annos repudiatus, Nicolaum successorem habuit.

Parthenopolitanæ ciuitatis archiepiscopo defuncto cùm clerici & ciues eiusdẽ vrbis coram Imperatore Luithero ad eligendum archiepiscopum apud Spiram conuenissent, nutu domini Gerardi Romanæ sedis legati, qui postea factus est Papa, Lucius & Alberonis Metensis primicerij, qui postea factus est Treuerorũ archiepiscopus, Nobertum Præmonstratæ ecclesiæ patrem, qui pro quibusdam causis eo fortè aduenerat, in pastorem eligunt, & regali prosequente conuenientia ad sacerdotium præfatæ vrbis prouehunt.

1128 2 // 19 // Hoc anno multi de pago Suessonico sacro igne accensi, ad ecclesiam // 28 // 18 beatæ Dei genitricis Mariæ in ciuitate Suessorum sitam conuenerunt, ibique diebus paucis misericordiam Dei & beatæ virginis succursum præstolantes (sicut plenius refert libellus eorundem miraculorum) salutem ipsius meritis & precibus consecuti sunt, ita vt intra quindecim dies centum & tres nominatim ab hoc igne restinguerentur, & tres puellæ distortæ sanitati redderẽtur. Facta sunt ibi & deinceps & alia multa miracula, inter quæ duo fuerunt eminentiora, vnũ scilicet de naso mulieris & labio diuinitus reformato, aliud de puero in visione ante Deũ rapto, vbi dominã nostrã virginẽ Mariã se vidisse asseruit pro populi salute supplicantẽ, & hoc respõsum benignè à filio accepisse, Mater tu es maris stella, fiat sicut vis: sed dum queritur beata virgo super domo sua, quæ vilis & abiecta erat præ cæteris, iterum à filio suo audiuit, quòd trans mare & de trans Rhenum faceret pecuniam afferri, vnde domus eius ædificaretur, & in oculis omnium respicientium illustris appareret: *cuius visionis* tam in claritate operis quàm in copia oblationum tot sunt testes hodiè, quot videre volunt. Prædixit etiã idem puer paulo pòst se moriturum, & vix vnũ mensem superuixit. Sed mirum valdè de hoc puero erat, quòd omnẽ historiam veterẽ rythmicè depromebat. Textum verò K euangelij & actus Domini ita recensebat, ac si in libro legeret, & acta ab aliis pronuntiaret, qui etiam cũ hoc clausis oculis diceret laicis & illiteratis, vix loqui dignabatur, quasi eorum ignorantiam pertæsus, qui tam profunda intus audierat.

B. Maria sanat infirmos.

Fulco.

Mortuo Balduino rege Hierosolymorum successit Fulco.

Lauduni in ecclesia sancti Ioannis consilio regis & principum monialibus, quæ malè infames erant electis, & monachis in earum locum substitutis, Drogo religione & facundia venerabilis à Bartholomæo episcopo primus abbas ordinatur, qui postmodum à Papa Innocentio Romæ Hostiensis episcopus cardinalis consecratur.

1129 3 // 20 // Philippus puer Ludouici Frãcorum regis filius, Remis in regem vngi- // 29 // 1 tur die paschæ 18. calendas Maij, patre præsente.

In Præ-

Universidad de Navarra Biblioteca

A | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Hierosolymitanorum.* | *Anno domini*

In Præmonstratensi ecclesia Norbertus Archiepiscopus successorem sibi dominum Hugonẽ, qui ab initio paupertatis suæ socius fuerat, ordinari fecit abbatẽ, sed ad Antuerpiensem atque Floressiensem ecclesiam ad regimen fratrum nominatos patres destinauit.

In ecclesia quoque sanctæ Mariæ apud Magdeburch expositis clericis secularibus sui ordinis fratres collocauit.

Cœnobium Vrsicampi fundatum est à nobilissimo præsule Nouiomẽsi domino Simone, qui Hugonis magni filius fuit. Frater autem Radulphi comitis, & regis Ludouici fratuelis, adducto conuentu Monachorum à Clarevalle, & domino Valeranno primo abbate ordinato, qui primus ex nobilioribus personis Clarevallem sua conuersatione illustrauit. *Vrsicampi Cœnobium.*

4//21// Honorio Papa defuncto, factis partibus Gregorius & Petrus de Leone ad //30//2 1130
B Papatum eliguntur, & Gregorius Innocentij, Petrus Anacleti nomine alterantur: sed Petro ob parentelæ suæ fortitudinem apud sanctum Petrum cõmorante, Innocentius Roma egressus in Gallias proficiscitur, & Gallicana sibi adhærente ecclesia, conciliis celebratis primò Remis, secundò Pisis in Papatu confirmatur, & Petrus ab omnibus Galliæ & Germaniæ episcopis anathematizatur.

Ioannes piæ memoriæ Morinorum episcopus obiit, eique Millo abbas sancti Iudoci ex ordine Præmonstratensi succedit.

Roberto quoque Attrecatensi episcopo defuncto, Aluisus abbas ordinatur episcopus in eius loco.

Thomas de Marla in suo proprio conductu negotiatores dolo capiens à rege Ludouico cum exercitu impetitur, & à Rodulpho Viromandorum comite in vltionem Henrici fratris sui vulneratus & captus, Lauduni moritur. *Thomas de Marla.*

5//22//Philippus puer nuper in regẽ vnctus, dũ in ciuitate Parisiis equo vehitur, porcus//31//3 1131
C equi pedibus se fortè submittens, equum super ipsum præcipitem dedit, & de eius subita & miseranda morte Francis luctum induxit tertio idus Octobris.

Ecclesia sancti Medardi Suessionis ab Innocentio Papa consecratur.

Cõcilio Remis habito, prẽsente Frãcorum rege Ludouico, filius eius Ludouicus in regem consecratur à Papa Innocentio octauo calendas Nouembris.

Sub his temporibus ordo canonicus Præmõstratensis & monasticus Cisterciensis, quasi duæ oliuæ in conspectu Domini, pietatis lumen & deuotionis pinguedinem mundo ministrabant, & quasi vites fructiferæ religionis palmites circũquaque propagabant, & per omnes ferè Christiani orbis terminos bonæ opinionis paulatim odore diffuso nouas abbatias vbi antea Dei cultus non fuerat, construebant. Vnde etiam in Syriam & Palæstinam de Præmonstrato fratres missi, nonnullas abbatias ædificauerunt.

Erátque circa hæc tempora pulchra ac decora facies ecclesiæ diuersorum ordinũ ac pro- *Monasteriorũ varietas.*
D fessionum circundata varietate, dum hinc Præmonstratenses, hinc Cistercienses, inde Cluniacenses monachi, tum & diuersi habitus & professionis sanctimoniales, & mulieres Deo deuotæ, in continentia atque paupertate sub obedientiæ iugo regulariter viuentes, feruore religionis inuicem prouocarẽt, & noua certatim diuersis in locis monasteria fundarent, cum his etiã monachi Cartusienses, & ipsi paulatim pullulabant, qui præ cæteris continentes pestiauaritiæ, qua plurimos sub religionis habitu laborare videmus, terminos posuerũt, dũ certum numerum hominum, animalium, possessionum, quam eis prætergredi nullomodo liceat, statuerunt, & ipsi singulas singuli cellulas habentes, ac rarò vel ob Dei cultum, vel ob mutuũ in charitate solatium conuenientes, perfectius mori mundo & cæteris tanto diligentius quanto secretius viuere Deo elegerunt. Adhæc etiam milites templi Hierosolymitani. *Milites tẽpli.*

Fratres quoque de Hospitali sub religioso habitu continenter viuentes, vbique se multiplicando diffundebant, & quæ poterant, vel de laboribus propriis, vel de fideliũ eleemosynis ad opus Deo militantium infirmorum quorumque ac pauperum Hierosolymam petebant,
E sed præsules ecclesiarũ ac principes sæculi prõptissimè annuebant, vel etiam spõte offerebant terras, prata, nemora, & cætera quæ monasteriis ædificandis necessaria erant.

Ecclesia penè sanctæ Mariæ in episcopatu, totáque penè ciuitas Nouiomensis incendio conflagrauit, iusto (vt fertur) infortunio, quia summũ pontificem Innocentiũ verbis irrisoriis multi illorum exhonorauerunt. *Põtificis irrisi punitio.*

Clarevallis duo cœnobia vno die producit, scilicet Longipontum & Rievallem, & post paucos menses Vacellas.

6//23// Fara castrum à Ludouico Francorum rege obsidione cingitur à nonis Maij //32// 4 1132
vsque ad 7. idus Iulij, nec tamen capitur: tandem affinitatis confœderatione pacem inierunt. Iugelrannus quippè eiusdem castri dominus, nepotem Radulphi comitis ex sorore accepit in coniugium.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno dominí.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Hierosolymitanorum.	F

Obiit vir sanctus Hugo Gratianopolitanus episcopus, cuius religiosam admodum vitam conscripsit Gigo prior Carthusiæ.

Eclipsis.

1133 7//24// Eclipsis solis facta est quarto nonas Augusti feria sexta hora sexta. //33//5

Luitherius Imperator expeditionem in Italiam parat, & cum episcopis & archiepiscopis ac nominatissimo abbate Clareuallis Bernardo Papam Innocentiũ Romam deducens cõtra Petrum Leonis, qui monasterium sancti Petri munierat, eum in episcopo Lateranensi à sede Pontificali potenter collocat, ipsum verò Luitherium Innocentius Papa ibidem in Imperatorem consecrat.

Norbertus monast. fundator.

1134 8//25// Norbertus archiepiscopus vir potens in opere & sermone, multorum mona-//34//6 steriorum fundator, & sanctæ religionis eximius propagator, Innocentij Papæ catholici æquissimus fautor, Petri verò schismatici iustissimus execrator, cum Imperatore Luitherio ab expeditione Italica regressus in ciuitatem suam, non multo pòst infirmitate corripitur, & G in ea per spatium quatuor mensium laborans, episcopatu sapienter ac fideliter ministrato per annos octo, astantibus fratribus data benedictione moritur.

Cum de sepultura inter clericos maiores ecclesiæ & fratres sanctæ Mariæ cõtentio fieret, res ad Imperatorem delata est, & eius præcepto in ecclesia sanctæ Mariæ cũ filiis & fratribus, quos in Christo genuerat, & Christo ædificauerat, sepultus est, cuius extitit in Christo dormitio octauo idus Iulij.

1135 9//26//Monasterium de Prato fundatum est sub primo abbate Petro, prima plantatio //35//7 quam protulit pater Vvalerannus ex propria domo.

Henricus Angl. Stephanus.

Henricus obiit rex Angliæ, vir in regni sui administratione singularis feueritatis atque cẽsuræ, cui Stephanus de sorore nepos in regnum succedit, sed magna parte regni mutilatus, non multo pòst totam Normanniam amisit. Filia enim regis Henrici Matildis, quæ primò nupserat Henrico Imperatori, postmodũ Giffrido comiti Andegauensi ope regis Francorum H Ludouici, Normãniæ ducatum occupat, & in ipsa Anglia magnas ei molestias atque calamitates suscitat, quem etiam bello postmodũ cepit, sed pro comite Roberto fratre suo à regina Angliæ capto cum relaxauit.

Ventus veh.

Ventus nimius quinto calendas Nouembris fuit, qui turres & ædificia multa diruit.

1136 10//27// Mare terminos suos egressum inopinatè submersit cum habitatoribus suis //1//8 partem Flandriarum.

1137 11//28//Siccitas tanta fuit in Francia, quantam nemo qui tunc viueret se vidisse, vel ab //2//9 antecessoribus suis audisse testaretur, ita & fontes vt putei, quidam etiam fluuij siccarentur.

Imperator Luitherus secundam facit expeditionem in Italiam.

peregrinatio.

Comes Pictauiensis Vvilhelmus ad sanctum Iacobum in Gallicia orationis causa proficiscitur, & in sexta feria parasceue in ecclesia beati Iacobi moritur, & ante altare sepelitur. Qui moriturus proceres suos, quos secum habebat contestatur, vt filia sua maior Alienordis Ludouico iuniori Francorum regi cum Aquitaniæ ducatu vxor traderetur, quam prædictus Lu- I

Aquit. ducatus obuenit Francis.

Ludouicus.

douicus apud Burdegalam optimatibus regni præsentibus iungit sibi nuptiis quàm solẽnibus: cuius pater Ludouicus intra eundem ferè mensem apud Parisios defunctus, in ecclesia sancti Dionysij ante corpus ipsius est sepultus calendis Augusti 28. anno regni sui.

Conradus.

Luitherius Imperator post subactam Romanæ ecclesiæ infidelitatem Apuliam rediens in patriam suam moritur, & Conradus, qui ante ipsum Imperium affectauerat, Henrici Imperatoris de sorore nepos, ad regnum prouehitur.

1138 1//1//Obiit Drogo bonæ memorię Hostiẽsis episcopus vir religione ac sapiẽtia clarus.//3//10

Petrus Leonis qui per schisma præsulatum Romanæ sedis contra Innocẽtium inuaserat, & ecclesiæ Dei magno scandalo iam per octo annos fuerat, Dei iudicio percussus obiit, & ab eo degradatus ordinari, nec vltra ad sacros ordines promoueri, Innocentius Papa decreuit.

Hoc tempore venerabilis vitæ Alexãder primus abbas mortui maris, se & domum suam tradidit abbati Vrsicampi.

† an. 1137. Fulg. Pseudoimp.

His tẽporibus † quidam pseudoimperator in partibus Alemãniæ surrexit, qui per aliquot K annos apud † Solodorum in reclusione viuens, egressus inde Imperatorem Henricum se esse mentiendo dixit. Et cum multos seducendo sibi allexisset intrantium, vt pro eo etiam graues pugnæ & homicidia fierent, aliis eum recipientibus, aliis seductorem palàm profitentibus, tandem declarata eius falsitate Cluniaci in monachum attonsus est.

† Fulgosus lib. 9. cap. vlt. apud vrbem Solũ aureum.

1139 2//2//Ramaldo Remorum archiepiscopo defuncto, ecclesia Remensis per biennium //4//11 ferè pontifice caruit, & tandem hoc anno Samson de clero ecclesiæ Cartonensis Remensem præsulatum suscepit.

Sãson Carn.

Habitaculum seruorum Dei in loco qui dicitur ad Montem Dei, constructur.

Florebat hoc tempore Gallicana ecclesia per viros religione ac sapientia illustres, Milonem Morinensem episcopum, humilitatis virtute præcipuum, Aluisum Attrebatensem,

liberalitate

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum.	Hierosolymitanorum.	Anni domini.

liberalitate atque consilio, & facundia clarum, Godefridum Lingonensem, Hugonem Antissiodorensem, Ioslenum Suessionensem, Giffridum Carnotensem, Albericum Bituricensem archiepiscopum, scientia literarum atque consilij prudentia clarissimum.

Inter hos etiam alios multos tunc claros scientia viros Bernardus abbas Clareuallensis vir opinatissimæ religionis eminentissimè clarebat, qui multorum miraculorum patrator, & verbi Dei feruentissimus prædicator, atque plurimorum monasteriorum fundator, animarum lucra maxima Deo adhibebat, adeò vt magistri scholarum cum magno clericorum comitatu etiam de longinquis regionibus ad eius optabile magisterium confluentes, centenario vel ampliori nouitiorum numero domum probationis implerent, & vno die quadragesimæ monachi fierent.

3 // 3 // Senonis parente rege Ludouico episcoporum & abbatum religiosorum // 5 // 12 fit conuentus contra Petrum Abaelardum, qui quadam prophana verborum vel sensuum B nouitate ecclesiam scandalizabat, qui ab eis interpellatus, cùm esset responsurus de iustitia veritus, audientiam apostolicæ sedis appellauit, & sic euadens non multo post Cabilloni ad sanctum Marcellum obiit. 1140

Abaelardus

Inter regem Ludouicum & comitem Theodebaldum simultatis germen pullulat, pro eo quòd comes cum rege in Aquitanicam expeditionem proficisci detractat.

Cœnobium sanctæ Mariæ de Frigido monte à piæ memoriæ Valeranno primo abbate Vrsicampi fundatum est, & sub electo patre Manasse.

Frigidi montis monast.

Hugo Parisiensis sancti Victoris canonicus, religione & literarum scientia clarus, & in septem liberalium artium peritia nulli sui temporis secundus, obiit: qui inter multa quæ vtiliter scripsit, etiam librum de sacramentis valdè necessarium duobus voluminibus comprehensium edidit: in cuius libri volumine secundo quiddam mirabile intexuit de quodam peregrino, quem diabolus in specie sancti Iacobi apparens, ad hoc seduxit, vt propria manu se interficeret: cúmque eum diabolus secum traheret, sanctus Iacobus superueniens eripuit C eum de manu illius, & multa ei ostendens, ante iudicium Dei statuit, atque vt denuò vitæ redderetur, obtinuit. Petente etiam rege Ludouico explanauit hierarchiam sancti Dionysij martyris multis obscuritatibus plenam.

Hugo Paris.

Diabolus peregrinũ ad mortem sollicitat. Neubrig. ca. 7 l. 5 vers. Angl. dicit

4 // 4 Rogerus de Sicilia post occupatum Calabriæ & Apuliæ principatum Papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicunque pace, vt ab eo in regem coronaretur, obtinuit. Sicque primus de Normannorum genere regis sibi nomen vsurpauit, & postmodum etiam in Africa nonnullas ciuitates siue prouincias occupauit. // 6 // 13 1141

dæmonem pollicitum fuisse, si se adoraret.

Castrũ Bullonium quod Ramaldus comes iniustè tenuerat, capitur ab episcopo Leodij.

Imperator Constantinopolitanus Antiochia aliquandiu obsessa, pacem tandem cum principe fecit, & ciuitatem intrauit, sed venationi insistens, dum arcum vehementius intendit, toxicata sagitta à semetipso vulneratus in sinistra manu obiit, captis ante nonnullis Turcorum præsidiis, & post eum filius Emanuel Imperium sumpsit.

Emanuel Imp.

D Orta dissensione inter Papam Romanum & Francorum regem Ludouicum ecclesia Gallicana turbatur. Defuncto enim Alberico Bituricensi archiepiscopo, missus est Petrus à Papa Innocentio eidem ecclesiæ pastor consecratus, sed à rege Ludouico repudiatus, eo quòd sine eius assensu fuerit ordinatus, in ciuitatem minimè recipitur, cuius partes, quia propter reuerentiam seu voluntatem Papæ comes Theobaldus fouere videbatur, simultásque sopita putabatur inter regem & ipsum, cœpit repullulare.

5 // 5 // 7 // Radulphus Viromandorum Comes vxorem suam dimittit, & sororem reginæ Petronillam ducit, propter quod instantia Comitis Theobaldi mittitur Romanæ sedis suo legatus, qui & Radulphum eo nitem excommunicauit, & episcopus Laudunensis Bartholomæum Nouiomensem, Simonem & Petrum Syluanectensem, qui diuortium illud fecerant, suspendit. // 1 // 14 1142

Obiit pater Valerannus abbas Vrsicampi, fundator duarum abbatiarum, excepta tertia quam sibi adoptauit in filiam.

E 6 // 6 // 8 Ludouicus rex Vitriacum castrum Comitis Theobaldi capit, vbi // 2 // 15 igne admoto ecclesia incensa, & in ea mille trecentæ animæ diuersi sexus & ætatis sunt igne consumptæ, super quo rex Ludouicus misericordia motus ploraſſe dicitur, & hac de causa peregrinationem Hierosolymitanam aggressus à quibusdam æstimatur: Castrũ verò Odoni Campanensi contulit nepoti Comitis Theobaldi, qui patrocinium ab ipso sibi ereptum, per regem Ludouicum hac occasione recuperare voluit. 1143

Peregrinatio pœnitentiæ causa.

Obiit Papa Innocentius, cui succedit Vvido Castellanus Celestini nomine alteratus.

Innocent. p.

Obiit etiam Fulco rex Hierosolymorum, qui dum venationi insistens leporem insequitur ex improuiso sibi apparẽtem, equus cui insidebat, se super eum præcipitem dedit, ipsúmque vita & regno priuauit, post quem filius eius Balduinus cum matre regnat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymitanorum. | F

Pax reformatur inter Papam & regem Ludouicum.

Ventus vehemens 14. calendas Februarij horribili impetu monasteria domósque subruit, arbores annosas terræ coæquans.

Ventus vehemens.

1144 7 // 7 // 9 Celestinus Papa quinque mẽsibus & dimidio Papatus functus officio // 3 // 1 decedit, eíque Lucius ex Gerardo cancellario Papa factus, succedit.

Mediante abbate Clareuallis simultas quæ inter regem Ludouicum & Comitem Theobaldum incanduerat, sopitur.

Inter regem Angliæ & fautores Matildis Henrici regis filiæ varia sorte confligitur, & regnum illud quod præ cæteris aliquandiu quietum manserat & opulentum, ferro, flamma, fame, miserè decerpitur.

1145 8 // 8 // 10 Edissa Mesopotamiæ ciuitas, in qua erãt corpora Apostolorum Tho- // 4 // 2
mæ & Thaddæi, & quæ idololatriæ sordibus nunquam fuerat polluta, ex quo ad Christianismum primitus est conuersa, à Turcis obsessa capitur, vbi episcopo ciuitatis decollato, & G
sanctis locis prophanatis, & in eis multis nec dicendis abominationibus perpetratis, multa millia diuersi sexus & ætatis trucidantur, diuersis modis cruciantur, captiui abducuntur, & seruituti addicuntur, vnde Christianis metus & tristitia, Christi nominis inimicis fastus creuit & audacia, & hæc quidem malorum initia.

Lucius p.

Lucius Papa senatores Romanorum contra ecclesiam erectos in Capitolio obsidet, sed indè per Iordanem Petri Leonis perturbatus, infirmitate correptus, infra annum pontificij sui moritur, cui succedit abbas sancti Anastasii Bernardus, Clareuallensis patris Bernardi in conuersione filius, & Papa vocatur Eugenius, cõtra quem Romani Iordanum Patricium & senatores erigentes, cum ab vrbe deturbant, qui transalpinando in Gallias venit.

9 // 9 // 11 Rex Francorum Ludouicus captæ à Turcis Mesopotamiæ zelo accen- // 5 // 3
sus, literis etiam Eugenij Papæ animatus, atque vt alij putant Vitriacensis incendij conscientia compunctus, apud Viceliacum affixo sibi crucis signo cum principibus regni & multitu- H
dine innumerabili trãsmarinam peregrinationẽ aggredi proponit. Interim abbas Clareuallis à Papa Eugenio per Gallias missus sua prædicatione animos fidelium ad aggrediendam viam Domini commonebat, cui etiam Dei gratia ad signa facienda Comes efficax erat.

1146 Ecclesia Tornacensis quę per annos circiter 600. à tempore beati Medardi sub episcopo Nouiomensi sine proprio fuerat sacerdote, hoc anno proprium episcopum cœpit habere.

Anshelmo abbate sancti Vincentij Laudunensis à Papa Eugenio Romæ consecrato & eidem ciuitati in episcopum destinato.

Fames permaxima grassatur in Gallia, in qua ecclesiarum Christi enituit liberalis munificentia, quæ in sustentationem pauperum multa expenderunt modiorum millia, quo tempore in Lingonensi parrochia apud Moriandum, vbi pauperes innumeri quotidiana stipe alebantur, quidam homines occidisse, & eorum carnes coctas vẽdidisse deprehensus à pau- I
peribus patibulo est appensus.

Carnes humanas vendens strangulatur. Iudæi pueriũ crucifigunt.

Apud Nornicum Angliæ ciuitatem Iudæi crucifixerunt puerum quendam Christianum nomine Vvillelmum, quem etiam foras ciuitatem ab eis sepultum diuina lux (vt ferunt) super eum emicans declarauit, sicque à fidelibus inuentus honorabiliter est in Ecclesia positus.

1147 10 // 10 // 12 Conrado rege in purificatione sanctæ Mariæ Frankenefort constituto, // 6 // 4
abbas Clareuallensis tam regi quàm cũctis ferè regni principibus crucis affixit signum, & iocij peregrinationis multiplicantur super numerum.

Naualis Dei exercitus ex Anglia, Flandria, atque Lotharingia collectus, secundo idus Aprilis de Tredemunde portu Angliæ cum ducentis ferè nauibus profectus, 4. calendas Iulij in vigilia apostolorum Vlyxibonam applicuit, & eam post 4. mensium obsidionem per multas cædes & multam maceratione Dei virtute & sua industria capiunt: & cum de ipsis K
tãtùm essent tredecim millia, hostium ducenta millia & quingenti, superantes ingressi, cum hymnis ecclesiam dedicantes, episcopum ibi & clericos ordinauerunt. Ad corpora ibi occisorum, tres muti recuperauerunt loquendi vsum.

Conradus rex mense Maio cum multitudine innumerabili & virtute incomparabili peregrinationem aggressus, transito prosperè Bosphoro, dum ad expugnandum Iconium inconsultè diuertit, consumptis terræ germinibus & deficientibus victualibus, suis fame afflictis, redit, & prosequentibus eos Turcis, multa millia suorum amittit.

Rex Francorum Ludouicus 3. calendas Iunij in Pentecosten peregrinationem aggressus, cum infinitis & expeditis suorum millibus, per Hungariam profectus, transito Bosphoro occursu Conradi regis excipitur, qui multis suorũ ob inopiam repatriantibus, paucis

comi-

Universidad de Murcia Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Siculorum	Hierosolymitanorum.	Anni domin.

comitantibus, à Francis benignè susceptus, & cum eis aliquandiu est profectus, sed ab Imperatore Græcorum à Tiathyra reuocatus, nauibus eius Hierosolymam est euectus.

Eclipsis Solis fuit octauo calendas Nouembris, die Dominica ab hora secunda vsque ad horam quintam. *Eclipsis.*

11 // 11 // 13 Franci per deserta Syriæ dolo & astu Græcorum & crebro assultu // 7 // 5 1148
Turcorum, detrimenta maxima patiuntur, & fame nimia cruciati quidam equorum & asinorum carnibus vescuntur, sic cum multo labore & damno, multis fame pereuntibus, vix tandem Seleuciam venerunt, & inde Antiochiam & Palæstinam nauibus petierunt.

Manuel rex Græcorum nuncios regis Siciliæ, quos ad eum pro exequendo pacis fœdere miserat, detinuit mãcipatos carcere, vnde iratus Rogerus, misso nauali exercitu Corinthum spoliauit cum quibusdam aliis ciuitatibus & castellis in Græcia, & infinitam sumens diuersi *Rogerus Corinthum spoliat.*
B generis paludamentorum & vestis pretiosæ substantiam, cum auri & argenti copia captiuauit, & de Græcis nonnulla millia. Cepit etiam Insulam Curfolium, & in eius portu ædificauit forte præsidium. Citeriores Hispani capiunt Almariam, & sequenti anno Tortosam, insignes ciuitates Sarracenorum.

Aluisus Attrebatẽsis episcop⁹, vir honestæ vitæ & scientia clarus, apud Philippopolim obiit.

Simon quoque glorioſus Nouiomensis pontifex, apud Seleuciam diem claudit, cui succedit Balduinus Bolonienſis abbas Castellionis.

A Papa Eugenio Remis 11. calendas Aprilis concilium celebratur, in quo hæreticus quidam de Britannia adductus damnatur, qui se prophetam vel magnum quemlibet, & nomini suo alludens (Eon enim dicebatur) Eum qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem, se esse dicebat, & de suis quosdam quidem angelos, alios autem apostolos faciebat, & propriis angelorũ seu apostolorũ nominibus appellabat: qui in concilio damnatus, sub custodia Remensis archiepiscopi non multo pòst defunctus vita pariter caruit & me-
C moria. *Eugenius p. Eon pseudopropheta Neubrig. lib. 5. seu Angl. Gisleberti Ecclesiam suã subtil. offend.*

Contra Gislebertum quoque Pictauorum episcopum, qui cùm esset scholarum magister nominatissimus, multa quidem vtilia scripserat, sed quodammodo noua subtilitate verborum in ipsis suis scriptis scandalizabat ecclesiam, multa sunt dicta & disputata, vnde & quædam quæ defendere non præsumpsit vel non potuit, ab ipso sunt damnata.

Lauduni 4. nonas Iulij factis tonitruis in monasterio sancti Vincẽtij monachis diurni officij cursum cõplentibus, duo ex eis subitò fulminis ictu corruentes expirauerunt, alij quidem tacti vel territi conualuerunt. Fulmine etiam altaris lintheum adurente, & sacrarium penetrante, & de magna cruce partem quoque clausträlis hostij asportante, tota domus repletur horrore. *Fulmen.*

In aliis etiam locis hominibus seu hominũ ædificiis vel animalibus fulmine pereuntibus, mala quæ solito grauiora Christianis contingere sunt signata, dicunt etiam Hierosolymis in templo domini siue in monte Olueti fulminasse, & eius infortunij hoc præsagium fuisse.

D In territorio Gebennensi lupus quidam corporis magnitudine & animi ferocitate aliis dissimilis, homines deuorauit, & plusquam 30. animas diuersi sexus & ætatis vita priuauit. In aliis etiam locis hoc anno lupi similiter noscuntur operati. *Lupi efferantur.*

Hildefonsus Comes sancti Egydij cum nauali exercitu Palæstinam applicuit, & cùm magnum quid facturus speraretur, reginæ (vt aiunt) dolo malè potionatus apud Cæsaream Palæstinæ moritur: filius eius adolescẽs quoddam castrum Comitis Tripolitani patruelis sui ingreditur, sed dolo eiusdem cum sorore à Turcis captiuatur.

Obsessa per triduum Damasco à Francis, Germanis, Hierosolymitanis captis iam muris exterioribus, qui hortos ambiebant cum in breui ciuitas capienda putaretur, dolo (vt aiunt) principum Palæstinorum obsidio remouetur, factáque discessione rex Francorum & Imperator iterum condicto die ad obsidendam Ascalonem cum suis Ioppe conueniunt, sed Hierosolymitis minimè iuxta condictum occurrentibus, Imperator Cõstantinopolim nauibus euehitur, rex suis repatriantibus, cum paucis Hierosolymis per annum moratur. *Franc. in Palæstinam expeditiones.*
E

Rogerus rex Siciliæ exercitum naualem direxit ad fines Africæ, captáque insigni ciuitate, quæ dicitur Africa, Suilla, Affax, Clypea, aliisque castris pluribus archiepiscopum Africæ, qui sub seruitute Romam venerat consecrandus, ad sedem suam remittit liberum. Sanctæ memoriæ Malachias Hybernorum episcopus & apostolicæ sedis legatus, volũtate Dei finem vitæ sortitus, apud Clareuallem, sicut ipse prælegerat & prædixerat, locum sepulturæ accepit, cui successit Christianus abbas Mellifontis, vir plurima sanctitate præditus, qui eiusdem sancti viri archidiaconus extiterat, & primus abbas de ordine in Cistercienſi in Hyberniam ab abbate Clareuallis sacræ memoriæ Bernardo fuerat destinatus.

12 // 12 // 14 Papa Eugenius in Italiam regressus, cum Romanis vario euentu cõ- // 8 // 6 1149
fligit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni domini. | Romanorum. | | Francorum. | | Anglorum. | | Siculorum. | | Hierosolymitanorum. | F

Conradus & Manuel Imperatores conuenientes in Græcia expeditionem parãt contra Rogerum de Sicilia, sed exercitibus profligatis ob famem & aurarum intemperantiam, Conradus tanquam rediturus repatriauit in Alemanniam.

Henrici Ludouici Francorum regis germanus, contempto mundi schemate pro Christo in Clarevalle indutus monachali schemate, prouehitur ad episcopatum ciuitatis Beluagicæ.

Eclipsis. Eclipsis Lunæ fuit vndecimo calendas Aprilis circa horam nonam noctis, sabbato ante ramos palmarum, & ventorum intemperies secuta est per quatuor continuos dies.

In quarta autem feria ventus maximus & nimia fuit pluuiarum inundatio, qua die in territorio Neomorum iuxta Gandauum sacerdos missa celebrata fulmine ictus occubuit, & in territorio Remensi quidam clericus tempestate periit. Tonitura, fulgura, grandines & tempestates hoc anno hominibus intulerunt incommoda.

Fulmina noxia. *Ludouicus Rex Franc. à Græcis capitur.* Ludouicus rex Francorum à Palæstina nauigans, vt in patriã rediret, Græcorũ naues incurrit, cúmque ab eis Imperatori Curfoliũ obsidenti præsentãdus deducitur, Georgius dux nauium regis Siciliæ eos aggreditur: siquidẽ vastatis & spoliatis Græcorum prouinciis, vsque ad ipsam vrbẽ regiam Constantinopolim accedens, sagittas aureas in palatium Imperatoris fecerat, & incẽsis suburbanis, de fructu hortorum regis violẽter tulerat, vnde rediens naues Græcorum incurrit: captis Ludouicũ regem eripuit, sed captos regis obtẽtu dimittit. G

Interim Manuel recepto in deditionem Curfolio, Siculorum naues per suos insequitur, & captis nonnullis nauibus rex fuga liberatur, & à rege Rogero necnon & Papa Eugenio honorificè suscipitur atque deducitur.

Raymundus occiditur. Raymundus princeps Antiochiæ, vir cunctis Christiani nominis inimicis terribilis, calendis Augusti contra Turcos egressus, multis suorum captis & occisis, in insidiis eorum & ipse miserabiliter est interfectus. Turci caput eius circumferentes, omnia ferè castra vel ciuitates quæ sui iuris erant, in deditionem recipiunt, præter Antiochiam, qui cum & ipsam nimis infestarent, rex Hierosolymorum Balduinus contra eos egreditur in Syriam, eisque perturbatis in redeundo Sarracenorum munitionem circa Damascum capit, & Damascenos in triennium tributarios facit. H

Gaza reædificatur. Milites templi Gazam antiquam Palæstinæ ciuitatem reædificant, & turribus eam munientes, Ascalonitas grauiter infestant.

1150 13 // 13 // 15 Bartholomæus Laudunensis episcopus 38. anno sui episcopatus con- // 9 // 7
tempto mundi schemate, Fusinaci induitur monachali schemate, qui cum sederet aliquando cum cæteris monachis ad collationem, aspexit quendam monachum tardius atque lentius aliis aduenientem, nigrúmque paruulum iuxta eum gradientem, atque per cucullam eum tenentẽ: quod cũ abbati retulisset, didicit ab eo quòd monachus ille valdè negligens esset.

Habitis per Franciam conuentibus, annuente etiam Papa Eugenio, vt abbas Clarevallis Hierosolymam ad alios prouocandos mitteretur, grandis iterũ sermo de profectione transmarina celebratur, sed per Cistercienses monachos totum cassatur. I

14 // 14 // 16 Lauduni fit episcopus Vvaltherus abbas sancti Martini, & Gode- // 10 // 8
scalcus abbas de monte sancti Martini Attrebati illustres religione & prudentia viri obeunt, Sugerius abbas sancti Dionysij, Ramaldus Cistercij, Odo sancti Remigij.

Episcopi obeunt moribus & scientia clari, Hugo Antissiodorensis, & Ioslenus Suessionensis.

Gifridus Comes Andegauorum post simultates habitas cum rege Ludouico, facta pace, infra vnius mensis spatium obiit.

Obiit etiam nobilis & religiosus princeps & pauperum pater Comes Theobaldus. Multi quoque nobiles hoc anno moriuntur.

Hanc optimorum virorum migrationem fortè significauit, quod in pago Suessionico eodem anno accidit. Cum enim hyemali gelu terra vehementer induruisset, cespis plurimæ longitudinis & latitudinis de terra subitò auulsus, longè ad alium locum est translatus. *Cespitis traiectio.* K

1151 15 // 15 // 17 Conradus Teutonicorum rex obiit, qui cum quindecim annis re- 11 // 9
gnauerit, benedictionem tamen Imperialem non habuit, cui Fridericus dux nepos eius succedit.

Adalbero Treuerorum archiepiscopus, vir magnanimus & singularis censuræ, obiit.

Terræmotus. Terræmotus fuit in partibus Italiæ.

Ludouicus Rex Aquit. amittit. Rex Francorum Ludouicus zelotypiæ spiritu inflammatus, iurata consanguinitate vxorem suam repudiat, quam quia contra eius voluntatem Henricus dux Normanniæ ducit, magna inter eos simultas excandescit. Hac quippè occasione ducatum Aquitaniæ amisit rex, æmulus autem illius eum obtinuit.

Regina Hierosolymorum iusto familiarius ad inimicos Dei se habente, filius eius Balduinus

Universidad de Deusto Biblioteca

A Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymitanorum. | Anni domini.

Balduinus rex contra eam insurgit, & obsessis captisque eius munitionibus in vrbem sanctam intrare ab ipsa secundò prohibitus, tandem violenter ingreditur, eámque in arce obsidens, facta pace Neapolim ei dimittit, reliquam regni partem sibi retinet.

Massamuti (quos quidam Moabitas dicunt) post vsurpatum Mauritaniæ regnũ, regémq; patibulo affixum, etiam regem Bulgiæ occidentes, regnum eius inuadunt, ipsamq; Siciliam, Apuliam, Romam quoque se inuadere minantur. *Massamuti populantur.*

Illustris vir Radulphus Comes Viromandorum, obiit.

Eugenius Papa cum Romanis pace facta, vrbem ingreditur, ibique cũ eis hoc anno primitùs commoratur.

1 // 16 // 18 Rex Fridericus expeditionem parat in Italiam. // 12 // 10 1153 *Fridericus.*

Obiit Papa Eugenius, cui succedit Anastasius.

Rex Francorum Ludouicus cum nimio exercitu Normanniæ fines aggressus, castrum
B Vernum in deditionem recipit.

Interim dux Normanniæ in Angliam contra regem Stephanum fortiter agens, tandem cum eo pacem facit: ita vt viuente rege post eum secundus in Anglia mortuo succedat.

Rex Hierosolymorum regni integritate potitus, Ascalonem Palæstinę caput post lõgam obsidionem non sine graui damno, & multa suorum profligatione, tandem cepit. Fertur autem quia complures ex militibus templi, qui ciuitatem se posse capere putabant, ingressi, & mox trucidati à paganis fuissent, cæteri obsessores ante crucem Domini se prostrauerunt, & diuinum adiutorium cum multis supplicationibus implorauerunt, & mox exaudiri meruerunt. Nam Ciuitatenses diuina virtute exterriti, cum se non posse vltra resistere sensissent, vrbem Christianis tradiderunt, cum suis abire permissi. *Bernardus beato fine quieuit.*

Venerandæ memoriæ Bernardus abbas Clareuallis, post claros actus, & multarum animarum lucra, post multa fundata monasteria & plurima miraculorum signa exhibita, beato
C fine quieuit, ex cuius discipulis cum plures ad archiepiscopatum vel etiam Papatum promoti fuerint, ipse tamen nunquam episcopus sibi archiepiscopus esse voluit, licet atque inuitatus & multoties & multis in locis.

Vrbem Cameracum post multorum ciuium captionem Theodericus Flandriæ Comes recepit.

Vir religiosus Vvalterus Laudunensis episcopus multarum fundator abbatiarum migrat ad Dominum, & Præmonstrati sepelitur, vbi quõdam pro Christo paupertatis sumpsit habitum, cui succedit Gualterus Laudunensis decanus. *Gualterus obiit.*

2 // 17 // 19 Princeps vtilis & strenuus & actibus clarus Rogerus rex Siciliæ post in- // 13 // 11 1154
signes de Sarracenis victorias & terras eorũ occupatas obiit, nec inferiorem se filium Guillelmum regem & victoriarum successorem derelinquit.

Regem Babyloniorũ quidam de suis principibus interficit, & inde cum infinita thesaurorum copia fugiens, à militibus templi occiditur, & capto filio eius, omnis illa opulenta &
D incomparabilis supellex eorum cedit vsibus.

Guillelmus rex Siciliæ misso nauali exercitu vrbem Taneos in Ægypto vastat & spoliat, vnde magnæ opes auri & argẽti ac pretiosæ vestis copia multa deducitur, sed inde reuertentes stolum Imperatoris Græcorum offendunt, & cũ essent de Græcis circiter 146. naues, Siculæ numero pauciores eos vincũt, spoliant & capiunt, & infinitæ opum diuersarum copiæ Siculis inde proueniunt. *Guilel. rex Siciliæ.*

Massamuti in Italia Puteolis castrum spoliant, quos rex Siciliæ per suos nauibus persequens capit & exterminat.

Rex Fredericus transalpinando in Italia fortiter agit, aduersantium sibi castra deiicit.

Rex Francorum Ludouicus Henricum ducem Normanniæ ad pacem recipit, qui in breui mortuo rege Stephano Angliam intrat, & regni integritate potitus, pacem antiquam reformat.

E Robertus de Botua vir omni plenus nequitia nepotum suorum castra ingressus, dolosè tyrannidem exercet in terra, qui spiritu etiam zelotypiæ succensus, quendam hominẽ suum satis fidelem cum alio viro & vna muliere intra domunculam comburendos iubet includi: illi verò instar antiquorum trium puerorum domo ardente, & flamma super capita eorum in modum lucidæ nubis volitante, illæsi permanserunt, quos foras egressos cum persequerẽtur, iniquus ille minister cui dominus suus hoc facinus iniunxerat, & euaginato gladio vnum ex eis ferire voluisset, repentè quædam iuuisibilis persona retrò eum per comam capitis apprehendit, & cum equo cui insedebat in terram præcipitem dedit, vnde & mox ad sanctum Iacobum se iturum esse spopondit, sed & illi quos propria conseruauit innocentia, gratiã Dei non in vacuum accipientes, vitam suam in melius mutauerunt. *Rob. de Botua crudel.* *Ignis non lædit innocẽtes.* *Peregrinatio.*

Obiit Papa Anastasius & episcopus Albanensis, Nicolaus Papa fit Adrianus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Siculorum. | Hierosolymitanorum. | F

Luna passa est eclipsin 11. calendas Iunij, in posterioribus partibus geminorum.

3 // 18 // 20 In partibus Burgundiæ 25. calendas Februarij tertia feria ter in vna no- // 14 // 12
1155 cte fuit terræmotus, quo etiam diuersa ædificia dicuntur fuisse subuersa.

Terræmotus.

Moritur etiam Gislebertus episcopus Pictauensis, vir religiosus, & multiplicis doctrinæ,
Gislebertus. qui psalmos & epistolas Pauli luculenter exposuit.

Peregr. ad D. Iacobum.

Ludouicus rex Francorum gratia orationis perrexit ad sanctum Iacobum de Gallicia, &
ab Imperatore Hispaniarum socero suo fauorabiliter in Hispaniam susceptus est.

Henr. dux Nor. Angliæ rex coronatur

Henricus dux Normannorum 7. idus Decembris in Angliam transfretans, cum magno
tripudio clericorum & laicorum exceptus, & 13. calendas Ianuarij die dominica ante natiui-
tatem Domini apud Vvestmonasterium ab omnibus electus, & in regem vnctus à Theobal-
do archiepiscopo Cantuariensi.

Affuerunt & episcopi omnes Anglici regni, Rogerius archiepiscopus Eboracensis, Ri G
chardus episcopus Lundonensis, Henricus Vvintoniensis, Robertus Lincolienſis, Gualterus
Cestrensis, Gislebertus Herefordensis, Robertus Batensis, Ioannes Vvingornienſis, Rober-
tus Exouiensis, Hylarius Cestrensis, Goscelinus Salesberiēsis, Gualterus Roffensis, Nigellus
Helienſis, Vuilhelmus Noruuincensis, Adalulphus Carlinensis.

Affuerunt & de Normannia vir religiosus ac timens Deū Hugo archiepiscopus Rotho-
magensis, Philippus Baiocensis, Arnulphus Lexouiensis, Herbertus Abrincacensis, episcopi.

Affuerunt Comites regni illius, & regni Francorum.

Theodericus Comes Flandrensis, & alij plures.

Facta est eclipsis lunæ Dominica ante natalem Domini.

Henricus 2.

4 // 19 // Rex Henricus cœpit reuocare in ius proprium vrbes, castella, villas quæ ad co- // 1
1156 ronam regni pertinebant, castella nouiter facta destruendo & expellendo de regno maximè
Flandrensi, & deponendo quosdam imaginarios & pseudocomites, quibus rex Stephanus
omnia penè ad fiscum pertinentia minus cautè distribuerat. H

Terræmotus.

Factus est terræmotus 15. calendas Martij, maximè in Burgundia, adeò vt ter in nocte
festiuitatis sanctæ Priscæ virginis sentiretur apud Cluniacum: & quoddam castellum quod
erat desertum, haud procul à Cluniaco situm absorptum iret in abyssum, & spatium in quo
castellum fuerat, repleretur aqua inæstimabilis profunditatis.

Natus est Lugdoniæ pridie calendas Martij, feria secunda tertius filius Henrico regi Anglorum, ex vxore sua regina Alience, & vocatus est Henricus.

Henricus rex Anglorum exhæreditauit Vvilhelmum Peurel de Notingueham *causa beneficij* quod fuerat propinatum Ramulpho Comiti Cestriæ: in consortio huius *pestis plures* participes & conscij extitisse dicuntur.

Hoc anno frequenter terræmotus per totam quadragesimam accidit in Burgundia.

Octauodecimo calendas Maij feria quinta, etiam apud montem sancti Michaëlis terræ
motum sensimus ante solis ortum. I

Mortuo Roberto Exouiensi episcopo, successit Robertus decanus Salesberiæ.

Mortuus est Balduinus de Rediuers, & succedit Richardus filius eius.

Dominica post octauas paschæ, videlicet 4. idus Aprilis, Henricus apud Vvarengefort fecit optimates Anglici regni iurare fidelitatem Vvilhelmo primogenito suo de regno Angliæ, & si idem puer immatura morte occumberet, Henrico fratri suo.

Sopita discordia quæ erat inter regem Anglorum Henricum & Rogerium filium Milonis de Glocestriæ, propter turrem Glocestriæ Hugo de Mortuo mari vir arrogantissimus, & de se præsumens, muniuit castella sua contra regem: illicò rex Henricus obsidet omnia castella ipsius, *id est Bruge, Vvigemore, Clerberi*, quorum vltimum post aliquantulum temporis cepit & destruxit.

Quintodecimo calendas Iulij prima hora noctis eclipsis Lunæ accidit.

Mense Iulio nonis eiusdem Hugo de mortuo mari pacificatus est cum rege Hērico redditis castellis Bruge & Vvigemore. K

Garnerius abbas Maiorismonasterij moritur, & succedit Robertus natione Brito.

Mortuo Rogerio filio Milonis de Glocestria, successit ei Vvaltherius frater eius in paternam hæreditatem tantùm: nam comitatum Herefort & ciuitatem Glocestriæ rex Henricus retinuit in manu sua.

Frider. Imp.

Fridericus rex Alemannorum Romam perrexit, & ab Adriano Papa contra Romanorum voluntatem receptus, & in ecclesia beati Petri in Imperatorem ab eo est constitutus.

Volens autem vltra progredi, scilicet in Apuliam, (condixerant enim sibi per legatos suos ipse & Emanuel Imperator Constantinopolitanus, qui duxerat vxorem eius, vt *venientes* ex diuersis partibus pessundarent regnum Apuliæ & regem eius Vuillermū,) mutata eius voluntate in patriam suam se recepit, nec tamen Vvillermo regi Apuliæ bellum defuit.

Nam

Universidad de Navarra

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anni domini.

A Nam Robertus de Baſeuilla Comes, qui erat cognatus eius, & Richardus de Ling. Comes Andriæ putantes regem mortuum, cum non eſſet (ægrotauerat enim, ſed tamen poſtea conualuit) per regnum Apuliæ grauiter debacchati ſunt.

Circa feſtũ ſancti Michaelis Henricus rex Anglorũ habito conſilio apud Vvinceſtrũ de conquirendo regno Hyberniæ & Guillelmo fratri ſuo dando cũ optimatibus ſuis tractauit: quod quia matri eius Imperatrici non placuit, intermiſſa eſt ad tempus illa expeditio.

Henricus epiſcopus Vvintonienſis clàm præmiſſo theſauro ſuo per abbatem Cluniacum abſque licentia regis, & quaſi latenter receſſit ab Anglia, illicò rex Henricus omnia caſtella eius peſſundedit.

5 // 20 // Henricus rex transfretaturus apud Donram, mare intrauit, & appulit apud // 2 Vviſant. 1157

B In purificatione ſãctæ Mariæ fuit Rothomagi, & inſequẽti hebdomada locutus eſt cum rege Francorum Ludouico in confinio Normanniæ & Frãciæ: indè rediens Rothomagum, venerunt ad eum Tetricus Flandrenſis Comes & vxor eius amita ipſius regis, & Gaufridus frater eius: ſed Gaufrido non ſuſcipiente ea quæ illi à rege offerebantur, receſſit in Andegauenſem pagum, & rex Henricus è veſtigio illum ſubſequutus eſt. *Tetricus.*

Circa hoc tempus inundatione Tyberis facta nõ modica Romæ in quadam Inſula eiuſdẽ fluminis, in eccleſiola antiqua inuentum eſt in quodam ſarcophago corpus beati Bartholomæi Apoſtoli totũ integrum, excepto corio quod remãſit Beneuenti, quando Otto Imperator capta eadem ciuitate corpus prædicti apoſtoli tranſtulit Romam, ſicut tabulæ æreæ demonſtrant ſcriptæ literis Græcis & Latinis, quæ repertæ fuerunt in corpore apoſtoli. *Bartholomæi corpus & corium.*

Repertum eſt etiam in eadem eccleſia corpus Paulini Nolani epiſcopi.

Gaufridus frater Henrici regis Anglorum expulſo Hoello comite Britanniæ cepit Nanneticam ciuitatem conſentientibus ciuibus.

C Guillelmus rex Siciliæ ciuitatem Barum funditus euertit, præter eccleſiam ſancti Nicolai, quia ciues illius Græcis fauentes nequiſſimè contra ipſum conſpirauerant.

Græcos etiam terra & mari idem rex ſuperauit, & de ſpoliis eorum locupletatus eſt, & ea quæ perdiderat caſtella & ciuitates in ius proprium reuocauit. Exhæreditauit etiam Comitẽ de Baſeuilla cognatum ſuũ, quia ab ipſo deſciuerat. Nihilominus cũ Papa Adriano pacem fecit, concedendo ei conſecrationes epiſcoporum regni ſui, & ducatus, ſicut antiquitus eas habuit eccleſia Romana, vnde diſcordia fuerat inter patrem ſuum regem Rogerium & Innocentium, & Eugenium, Romanos pontifices. Idem verò apoſtolicus conceſſit ei regnum Siciliæ, & ducatum Apuliæ, & principatum Capuæ.

In octauis Pentecoſtes Hugo Rothomagẽſis archiepiſcopus, & Rotrocus Ebroicẽſis, & Richardus Conſtantienſis, & Herbertus Abrincenſis epiſcopi, apud Moritonium leuauerũt corpus beati Firmati. *Firmati corpus leuatur,*

D In Pago Pariſiẽſi cappa Saluatoris noſtri monaſterio Argentoilo reuelatione diuina reperta eſt inconſutilis & ſubrufi coloris, quam ſicut literæ quæ in ea repertæ indicabant, gloriosa mater illius fecit, dum adhuc puer eſſet.

Tertio calendas Iunij, feria 4. vigilia Aſcenſionis Domini circa meridiem, per dimidiam ferè horam circulus maximæ latitudinis apparuit in circuitu ſolis ignei & cærulei coloris. *Tunica chriſti Argentoilenſis,*

Obiit Vuilhelmus progenitus filius Henrici regis Anglorum, & ſepultus eſt Radingis ad pedes Henrici regis proaui ſui.

Obiit nihilominus Adalulphus primus epiſcopus Decarloi.

Obiit etiam Giſlebertus Degant, & Simon iuuenis filius comitis Simonis cùm careret terra, dono regis Henrici accepit filiam eius vnicam cum honore eius.

Henricus rex Anglorum cepit caſtrum Mirebellum, & Chuionem longa obſidione: Londinium verò eſt redditum, quando pacificatus eſt cum eo Gaufridus frater eius, hac conditione interpoſita, quòd rex daret ei ſingulis annis mille libras Anglicæ monetæ, & duo millia *Henricus Angl. cum fratre paciſcitur.*

E librarum Andegauenſium, & ita Deo fauente diſcordia quæ diu durauerat inter eos, menſe Iulio ſopita eſt.

Mortuo Alano epiſcopo Redonẽſi ſucceſſit ei Stephanus abbas ſancti Florentii vir literatus & eloquens.

Obiit etiam Iugelbandus archiepiſcopus Turonenſis, & ſucceſſit ei Gotho Brito epiſcopus ſancti Briocci.

Conradus comes de Richemont veniens de Anglia in minorem Britanniã obſedit vrbẽ Redonenſem, & cepit, fugato Eudone vicecomite vitrico ſuo.

Hoc anno fulgura & tempeſtates menſe Iulio frequenter in Normannia acciderũt, vnde in pluribus locis meſſis periit, & homines fulgurati interierũt: ſubſequuta eſt abundãtia pluuiæ, quæ cœpit medio mẽſe Auguſti, quæ impediuit & collectionẽ meſſiũ, & ſubſequentem

Universidad de Deusto Biblioteca

Tempestates annuæ.

Anni dominicæ. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

seminum sparsionem. Ex qua iugi inundatione pluuiarum, quæ diu durauit, multæ turres & ecclesiæ & antiquæ macerie in Normannia & Anglia corruerunt.

Radulphus de Fulgeriis cepit in quodam conflictu Eudonem vicecomitem de Porrehoit, & hac de causa maior pars Britannorum receperunt comitem Conauum in ducē Britanniæ, excepto Ioanne Dolēsi, qui adhuc pro viribus Conauo & coadiutoribus eius resistit.

Fridericus Imperator Alemannorum ducit filiam Vvilhelmi Comitis Mascouensis, & cepit cum ea ciuitatem Vesontionem, & alias multas, quas pater eius tenuerat de duce Burgundiæ.

Pars tamen honoris illius quædam remansit Ramaldo Comiti patruo eiusdem puellæ.

Pet. cluniac. moritur. 1158 6//21// Venerabilis Petrus Cluniacensis abbas calēdis Ianuarij ingressus est viam //8//3 vniuersæ carnis.

Guil. Sicil. Sybillā vrbem capit. Guillelmus rex Siciliæ nauali expeditione per admiralios suos cepit Sibyllam ciuitatem Metropolim, sitam inter Africam & Babylonem. Est autem eadem ciuitas caput regni insulæ Gerx, in qua idem rex habitatores immisit Christianos, & eis Archiepiscopum præfecit. G

Sabbato infra octauas paschæ in Abrincatino villa, quæ vocatur Landa Aronis circa meridiem quasi de terra emergens turbo maximus, quæque proxima inuoluit & rapuit. Ad vltimum quasi quædam columna rubei & cærulei coloris sub turbine ascendente in sublime stetit, & videbantur & audiebantur quasi sagittæ & lāceæ in ipsa colūna defigi, licet non appareret intuentibus, quis eam agitaret, & in turbine qui stabat super columnam apparebant quasi diuersæ species volucrum in eodem volitantium.

Conflictus in nube.

Subsequuta est illico in eadem villa mortalitas hominum, inter quos & dominus villæ occubuit. Nec solùm in villa, sed etiam in multis locis Normanniæ & finitimarum regionum mortalitas hoc anno grassata est.

Monachi claustrales Cluniaci tumultuaria electione imò intrusione quendā semilaicum Robertum Grossum cognatum comitis Flandriæ pro parentela sua elegerunt, reclamantibus maturioribus viris & honestis personis, quæ de eodem monasterio ad pastoralem curam assumptæ fuerant. H

Obiit Girardus episcopus Sagiensis.

Henricus rex Anglorum post octauas paschæ apud Barbe fluuium transiuit in Angliam, & Malchonius rex Scotorum reddidit ei quicquid habebat de dominio suo, id est, ciuitatem Carluith, castrum Baembure, nouum castrum super Tynam & comitatū Lodoensem, & rex reddidit ei comitatum Huntedome.

Similiter Vuilhelmus filius Stephani regis, qui erat comes ciuitatis Constantiarum, id est Moritonij, & in Anglia comes Furreiæ, id est, de Vuarenna propter filiam tertii Guillelmi de Vuarenna, quam duxerat, reddidit ei Peneiteſel, & Noruuich, & quicquid tenebat de corona sua, & munitiones proprias tam in Normannia quàm in Anglia, & rex fecit eum habere quicquid Stephanus pater eius habuit in anno & die quo rex Henricus auus eius fuit viuus & mortuus. I

Hugo Bigotus castella sua regi reddidit.

Terricus Fl. iero. pergit. Terricus comes Flandrensis, & vxor eius amita Henrici regis Anglorum perrexerunt Hierusalem, & dimiserunt Philippum filium suum, & totam terram suam in manu Henrici regis Anglorum.

Circa festiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, rex Henricus præparauit maximam expeditionem, ita vt duo milites de tota Anglia tertium pararent ad opprimendum Gallensem terra & mari.

Agareni ciuitatem Almariam in Hispania super Christianos, quam amiserant obsidione, cum nonnullis castellis iterum ceperunt, fugato Auforsio Imperatore Hispaniarum. Mors ipsius Imperatoris subsequuta est præ dolore & pudore eiusdem fugæ, & discordia inter filios suos facta est.

Dopositō Roberto abbate Cluniacensi, & mortuo & sociis suis in reditu à Roma, Hugo prior Clausstrensis factus est abbas Cluniacensis. K

Ruptis induciis quæ erant inter Balduinum & regem Hierosolymitanorum, & Loratini filium Sangū regem Alaxriæ, propter prædam Sarracenorum quam rex Balduinus inconsultè ceperat, Pagani obsederūt ciuitatem Abilinam, quæ antiquitus dicta fuit Cæsarea Philippi, & omnes vicos destruxerunt præter principalem munitionē, sed tamē aduentu viuificæ crucis & exercitu Christianorū recedentibus perfidis, ad tempus iterum venerunt, & regem Balduinum, qui iam copias sui exercitus dimiserat, nihil minus quàm insidias sperātem imparatum inuenerunt, & trucidatis multis ex militibus templi qui soli cum eo remanserant, idem rex vix cogi potuit vt recederet. Hunc casum Christianorum terræmotus subsecutus est, maximē in transmarinis partibus. Stolus etiam Amiralij Babyloniæ per mensem

vnum

Universidad de Deusto Biblioteca

A | *Romanorum.* | *Francorum.* | *Anglorum.* | *Anno domini.*

vnum obsedit Accaron, cùm anno præterito & de Babylone & de Damasco rex Hierusalem habuisset tributum.

Amalricus Comes Ioppe frater regis Balduini duxit filiam Goscelini de Tornaissel, qui quondam fuerat antequam eam Agareni cepissent, Comes Rages, quem moderni nunc Rohais vocant.

Reges seu Rohais.

Henricus rex Angliæ subiectis ad libitum Vvallẽsibus,& restitutis terris & munitionibus Baronibus suis, quas tempore Stephani regis Vvallenses super eos ceperant, extirpatis nemoribus & viis patefactis castrum Ronelent firmauit,& dedit illud Hugoni de Bellocampo, & aliud castrum, scilicet Beesumgemerce fecit, & inter hæc duo castra vnam domum militibus templi.

Mense Septembri natus est Henrico regi Angliæ filius, & vocatus est Richardus.

B 7//22// Fredericus Imperator Alemannorum post Pascha transiens Alpes obsedit vrbem//4 nobilissimam Mediolanum,& post longam obsidionem reddita vrbe & obsidibus datis processit vlterius ad oppressionem si posset Vvilhelmi regis Siciliæ. 1132

Fred. Imp. Mediol. obsidet.

Mortuo Seuche rege maiore Hispaniarum, successit ei filius suus natus ex filia Garsiæ regis Nauarrorum.

Moritur etiam Gaufridus Archiepiscopus Burdegalensis vir religiosus & verbi Dei seminator egregius.

Gaufr. Burdeg.

Decessit nihilominus Theobaldus Episcopus Parisiensis.

In festiuitate sancti Ioannis Baptistæ Henricus rex Anglorum militaribus armis accinxit apud Carluid Vvillelmum filium regis Stephani comitem Moritonij & de Vvarenna, quem comitatum habet propria filia comitis de Vvarẽna, quam duxerat. Qui Vvilhelmus mortuus fuerat in expeditione Hierosolymitana.

Anno ab incarnatione Domini 1157. 15. Kalendas Iulij processit cõuentus cum abbate suo

C Richardo de Blosceuilla à Mortuo mari missus à Domino Stephano tũc abbate Mortui maris, & venit in hunc locum qui dicitur Botum, situm in territorio Rothomagẽsi. Multis næmque precibus Matildis imperatrix filia magni Henrici regis Angliæ & mater illustris Hẽrici regis Angliæ, à prædicto Stephano abbate Mortui maris obtinuit, vt cõuentus inde mitteretur ad constructendam abbatiam Cistercienſis ordinis, ad laudem & honorem Dei & beatæ Mariæ omniúmque sanctorum.

Mortuo Gaufrido comite Nannetensi fratre Henrici regis Anglorum mense Iulio, Henricus rex mense Augusto transfretauit in Normanniam,& locutus cum rege Francorum Ludouico super Ettam fluuium de pace & de matrimonio contrahendo inter filium suum Henricum & filiam regis Francorũ Margaritam,& præstitis hinc inde sacramentis, rex Anglorum venit in Argentomagum, & in festo natiuitatis Mariæ virginis ibidem iussit submoueri exercitum totius Normanniæ, vt essent apud Abrincas in festiuitate sancti Michaëlis ituri

D. Michaelis festũ Abrincis agũt reges Franc. & Angl.

D super Conanum ducem Britanniæ, nisi redderet regi ciuitatem Nanneticam, quam inuaserat.

Exindè rex euocatus à rege Francorum, cum paucis venit Parisios,& inęstimabili honore à rege Ludouico & Constantia regina & à proceribus regni exceptus est, gaudentibus Frãcis, & de pace duorum regum & de aduentu tanti hospitis tripudiantibus. Ipse autem magnificè & dapsiliter se agens circa omnes, & maximè circa Ecclesias & pauperes Christi, nusquam in aliqua Ecclesia cum processione voluit susci pi, licet à rege Francorum, imò penè ab omnibus & precibus & obsecrationibus, vt id ageret, cogeretur. Inde rediens filiam regis Francorum secum adduxit, & eam ad custodiendum & nutriendum Roberto de Nouoburgo fideli suo tradidit.

Mense Septembri nono Kalendas Octobris natus est filius Henrico regi Anglorum, & vocatus est Gaufridus.

In festiuitate sancti Michaëlis venit Conanus Comes Redonensis,& sui Britanni cum eo

E Abrincas,& reddidit regi vrbem Nannetis cum toto comitatu Mediæ valente (vt fertur) 60. millia solidorum Andegauensis monetę. Inde venit rex ad Mõtem sancti Michaëlis, & audita missa ad maius altare, concessit Ecclesias Pontis Vrsonis sancto Michaeli & abbati & Monachis eiusdem loci præsente Roberto abbate & Radulpho priore & pluribus aliis, ipsa die perrexit ad Pontem Vrsonis, & diuisit ibi ministris suis & ordinauit, quomodo castrum illud reædificaretur, inde discedens cum manu armata perrexit ad recipiendum vrbem Nannetis. Qua accepta & disposita ad libitũ paucis interpositis diebus cum innumerabili exercitu tertia feria obsidit castrum Toarci, & sexta feria eiusdem septimanæ cepit.

Post aliquantulum temporis perrexit obuiam Ludouico regi Francorum, venienti gratia orationis ad Montem sancti Michaëlis de periculo maris, quem ex quo intrauit in ducatum Normanniæ deduxit, & suis impensis decentissimè procurauit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno dominic. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

In festiuitate verò beati Clementis die Dominica venerũt vterque rex ad montem beati Archãgeli,& cum magno tripudio tam clerici quàm populi itum est regi Frãcorum obuiam. In ipsa autem processione excepto conuẽtu Monachorum & clericorum & plebe innumera, fuerunt duo summi pontifices, vnus Archiepiscopus & alter Episcopus,& quinque abbates. Audita missa redierunt Abrincas, deducente illum rege & innumeris regiis muneribus tam illum quàm suos vsque ad fines sui ducatus prosequente.

Mense Decẽbri concordati sunt rex Henricus & Comes Blesensis Theobaldus cognatus eius,hoc modo: Comes Theobaldus cognatus regis reddidit regi duo castra,Ambazium & Fractamvallem. Et Rotrocus Comes Moritoriæ sororius eius: siquidem vnam sororum eius Odo dux Burgũdiæ,aliã prædictus Comes Rotrocus,qui vsitatius dicitur Comes Particẽsis, tertius Vvilhelmus Goiet. Hic inquam Rotrocus reddidit Henrico duci castra regi molinas & bonum molinum, quæ erant dominia ducis Normanniæ, sed post mortem regis Henrici G Rotrocus Comes pater huius Rotroci occupauerat ea. Rex autem Henricus cõcessit eidem Rotroco Bellismum castrum,& ille fecit régi propter hoc homagium.

Rotrocus.

Eodem anno inuenta sunt tr̃ium Magorum corpora, qui salutarem nostrum infantem adorauerũt in Bethlehem,in quadam veteri capella iuxta vrbem Mediolanum,& pro timore Frederici Imperatoris Alemannorum, qui eandem vrbem veniebat obsidere, leuata & in ciuitate posita.

Magorum corpora.

Balduinus rex Hierosolymitanus cepit super Paganos Cæsaream magnã Palæstinæ haud procul sitam ab Antiochia, cepit etiam castrum Harenæ, quod commendauit Remaldo de sancto Vvalerico.

1160 8//23// Rex Henricus egit solennitatem natalis Domini cũ regina Alienora apud Cæsaris//5 burgum, quæ paulo ante transfretauerat in Normanniam.

Henr. Angliæ Raymundo paciscitur.

Henricus rex Anglorum & Raymundus Comes Barcinonum apud castrum Blauiam H amicitiæ fœdus datis sacramentis hoc pacto inierũt,quòd Richardus filius regis filiã comitis tempore opportuno esset ducturus,& rex ducatum Aquitaniç illis exactis nuptiis cõcessurus. Siquidem hic Raymundus est vir præpotẽs & diues, vtpote qui regnum Arragonũ habebat ex hæreditate coniugis suæ, ex paterna autem hæreditate Comitatum ciuitatis Barcinonæ.

Sãctio Arrag.

Vt enim aliquantulum ad transacta redeamus, Sanctio rex Arragonum genuit tres filios,qui sibi vicissim successerunt,Sanctionem, Aufortium, Remelium. Duobus verò primogenitis sibi inuicem succedentibus & absque filiis decedentibus, ne regnum illud ab extraneis occuparetur,Remelium Monachum etiam iam senem licentia Romani pontificis à monasterio abstractum regem fecerũt,& vt hæredem haberet,Matildem matrem Vvilhelmi vicecomitis Toarci illi associauerunt, ex qua genuit vnam filiam, quam Raymundus prædictus Comes duxit, de qua nata est ista puella, quam filio regis diximus copulandam: & filius eius primogenitus Arragonum rex futurus. Siquidem ipse Comes quamuis haberet regnum Arragonum,& posset rex fieri si vellet,omninò recusauit regnũ,reseruans filio suo quod accidebat I ei ex materna gencalogia.

Remelius Monachus rex creatur.

Hoc etiam anno sicut & præcedenti Fredericus Imperator Alemannorum vrbem Mediolanensem obsedit, quia rebellauerant aduersus eum iidem Mediolanenses: Papiæ & Placentiæ turres deiecit, & ferè omnem Longobardiam ad libitum sibi subiecit.

Mediante autem quadragesima rex fecit submoueri exercitus totius Normãniæ, Angliæ & Aquitaniæ,ac cæterarum prouinciarum, quæ sibi subditæ sunt, quia Raymundus Comes Egroij nollet ei reddere ciuitatem Tholosæ,quam rex requirebat sicut hæreditatẽ vxoris suę Alienoræ reginæ: siquidem Robertus Comes Moritonij vterinus frater Vvilhelmi regis qui regnum Angliæ subiugauit, habuit vnum filium nomine Vvilhelmum, qui ei successit,& apud Tenerchebray à rege Anglorum primo Hẽrico in bello captus est,& tres filias,quarum vnam duxit Andreas de Vitreio, aliam Cuido de Laual, tertium Comes Tholosanus frater Raymundi comitis sancti Egroij, qui in expeditione Hierosolymitana viriliter se habuit. Genuit autem ex ea Comes Tholosanus vnam solũmodò filiam, quam Vvilhelmus Comes K Pictauensis & dux Aquitanorum mortuo patre prædictæ puellæ cum hæreditate propria,scilicet vrbe Tholosa & Comitatu Tholosano duxit vxorem, ex qua genuit idem Vvilhelmus filium Vvilhelmum nomine, qui ei succedit, qui pater fuit Alienoræ reginæ Anglorum. Si quis autem requirit, quomodo postea Comes sancti Egroij habuit ciuitatem Tholosam, nouerit quòd prædictus Vvillelmus Comes Pictauensis,inuadiauit eandẽ ciuitatẽ Raymũdo comiti sancti Egydij patruo vxoris suæ, propter pecuniam, quam idem Guillelmus in expeditione Hierosolymitana exponit, vnde idem Raymũdus in libro eiusdem expeditionis nũc Comes sancti Egydij,nunc Comes Tholosanus vocatur, quo mortuo habuit eandem vrbem Auforsius filius eius, qui apud Hierusalem mortuus est eodem tempore quo Ludouicus rex Francorum gratia orationis illuc perrexerat. Similiter etiam Raymundus filius eius qui ei suc-

Tholosa obsidetur.

A ei succeſſit, qui habuit in coniugio Conſtantiam ſororem Ludouici prędicti regis Frãcorum, relictam ſcilicet Euſtachij Comitis filij Stephani regis Anglorum. Rex igitur Henricus iturus in expeditionem prædictam, & conſiderans longitudinem & difficultatem viæ, nolẽs vexare agrarios milites, nec Burgenſem nec ruſticorum multitudinem, ſumptis 60. ſolidis Andegauenſibus, in Normannia de feudo vniuſcuiuſque loricæ, & de reliquis omnibus tã in Normannia quàm in Anglia, ſiue etiam aliis terris ſuis, ſecundum hoc quod ei viſum fuit. Capitales barones ſuos cum paucis ſecum duxit, ſolidarios verò milites innumeros. Ad illam verò expeditionem cum reliquis tranſmarinis venit Malconius rex Scotiæ, & à rege Henrico cingulo militiæ ibidem accinctus eſt. Durauit autem expeditio illa ferè per tres mẽſes. Et quãuis rex Henricus cepiſſet vrbem Cadurcum, & maior pars ducatus Tholoſani ſibi eſſet ſubdita vi vel timore, vrbem tamẽ Tholoſam obſidêre, deferens honorẽ Ludouico regi Francorum, qui eandem vrbem contra Henricum regem Angliæ muniuerat, & die ac nocte volens ferre
B auxilium Raymundo ſororio ſuo, cuſtodiebat. Vnde graues inimicitiæ inter ipſum & regem Anglorum ortæ ſunt, cum videret ſibi regem Francorum nocere, de cuius auxilio plurimum cõfidebat. Remittit itaque rex Henricus comitem Theobaldũ qui ei fauebat, vt inquietaret regnũ Francię. Sed Henricus Epiſcopus Beluacẽſis, & Comes Robertus Dominus Dorcaſini caſtri fratres regis Francorum ei reſtiterunt, & in margine ducatus Normãniæ aliquos flãma & rapina vexauerunt, Normannis ſibi talionem reddentibus.

Menſe Iulio Robertus de Nouoburgo dapifer & iuſtitia totius Normanniæ aduerſa valetudine tactus, gibbum cameli depoſuit, videlicet innumeras diuitias Eccleſiis & monaſteriis & pauperibus diuidens, & ad vltimum in monaſterio Becci, quod præ omnibus diligebat, habitum Monachi ſumẽs, per vnum menſem ibi pœnitẽtiam fructuoſam egit, & tertio Kalẽdas Septembris hominẽ exuit, ſepultus in capitulo Becci, quod ipſe propriis ſumptibus mirificè ædificauerat. *Rob. de Nouoburgo. Gibbum cameli diuitiæ.*

C Mortuo venerabili Milone Epiſcopo Taruanenſi electus eſt Milo Archidiaconus eiuſdem Eccleſiæ Canonicus regularis, ſicut deceſſor eius fuerat, quem cum Samſon Archiepiſcopus Remenſis vellet ſacrare, clerici ciuitatis Boloniæ, qui diu ſub Epiſcopo Taruanenſi fuerant, volentes amodo ſuum proprium Epiſcopum habere ſicut antiquitùs habuerant, prohibuerũt Archiepiſcopum ſub appellatione Apoſtolica, ne eum ſacraret, niſi tantummodo ad titulum Taruanenſis Eccleſiæ. Quod prædictus electus refutans inſacratus contra illos clericos Romam perrexit, & ibi ſacratus eſt.

Magiſter Bernardus Brito Cancellarius Eccleſiæ Carnotenſis factus eſt Epiſcopus Cornubiæ in minori Britannia.

Magiſter etiam Petrus Lombardus Pariſienſem Epiſcopatum adeptus eſt, conniuente Philippo eiuſdem Eccleſiæ Decano fratre regis Francorum, qui (vt dicunt) electionem ſuam conceſſit eidem Petro. *Pet. Lõbardus*

Kalendis Septembris mortuo Adriano Papa, electi ſunt duo & cõſecrati Rollandus Can-
D cellarius preſbyter Cardinalis tituli Marci vir religioſus, vocatus Alexander tertius Papa, videlicet 174. & Octauianus preſbyter Cardinalis tituli ſanctę Mariæ in Coſmidũ, dictus Victor tertius. Hic per potentatum & parentes ſuos nobiles Papatum inuaſit.

Rogerius regis eleemoſynarius factus eſt Epiſcopus Sagienſis.

Galterus Epiſcopus Ciſtrenſis obiit.

Obiit etiam Robertus Epiſcopus Lexouienſis, vir religioſus & timens Deum.

Terricus Comes Flandrenſis rediit de Hieruſalem, & vxor eius Mabiria remanſit cum abbatiſſa ſancti Lazari de Bethania inuito coniuge ſuo.

Menſe Octobri Henricus rex Anglorum munita ciuitate Cadurcorum & commendata Thomæ Cancellario ſuo, & diſpoſitis cuſtodibus ac auxiliariis in locis opportunis, confidens de auxilio Raymundi Berengarij comitis Barcinonæ & Trecheuel comitis Neumanſi & Vvillelmo de Montepeſſulano & aliorum ſuorum fidelium rediit in Normanniam. Indè per-
E rexit cum valida manu in pagum Beluacenſem, & deſtruxit munitiſſimum caſtellum Guerberei, excepta quadam firmitate quam ne caperent homines regij, ignis & fumus prohibuit, villas multas combuſſit & deſtruxit.

Simon Comes Ebroicenſis tradidit Hẽrico regi Anglorum firmitates ſuas quas habebat in Francia, ſcilicet Rupemfortem, Montemfortem, Eſparlonem & reliquas. Quod magno detrimento fuit regi Francorum, cum non poſſet liberè procedere de Pariſiis Aurelianis vel Stampis propter Normannos quos rex Henricus poſuerat in caſtellis Comitis Ebroicenſis. Hac de cauſa treuiæ captæ ſunt inter duos reges à menſe Decembri vſque ad octauas Pentecoſtes. *Simõ Ebroicenſis.*

In reditu expeditionis Tholoſæ menſe Octobri obiit Vvilhelmus Comes Moritonij, diſceſſit autem abſque liberis, & retinuit Henricus rex Comitatum in manu ſua. *Moritonij comitatus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno Domini.	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	

1161 9//24// Rex Henricus egit natiuitatẽ Domini apud Faleſiam, exinde eadem regina trãſ- //6
fretauit in Angliam.

Terræmotus. Kalendis Ianuarij terræmotus accidit in pago Conſtantino caſtro ſancti Laudi circa horam primam.

Hardoinus. Hardoinus Decanus Cenomannenſis factus eſt Archiepiſcopus Burdegalenſis, cùm prædeceſſor eius vix anno & dimidio vixiſſet.

Matilde imperatrice aduerſa valetudine percuſſa, dapſiliter pereunte cõſilio filij ſui Henrici regis Anglici, diuitias ſuas Eccleſiis, monaſteriis & pauperibus diſtribuit.

Baiocenſis Eccleſia comburitur. Eccleſia Baiocenſi igne combuſta Philippus Epiſcopus in eius reſtauratione iterum viriliter laborat.

Maio menſe pax facta eſt inter reges Henricum Angliæ & Ludouicum Frãciæ, renouatis prioribus pactis, & confirmatis & pacificatis, qui partes vtrorumque adiuuerunt. G

Abbatiſſa nubit. Matthæus filius Comitis Flandriæ inaudito exemplo duxit abbatiſſam Rummeſiæ, quæ fuerat filia Stephani regis, & accepit cum ea Comitatum Bolonienſem.

Menſe Iulio Henricus rex Anglorum congregauit omnes Epiſcopos Normanniæ & abbates & barones apud Nouum mercatũ, & Ludouicus rex Francorũ adunauit ſuos Beluaci, & ibi tractatum eſt de receptione Papæ Alexandri & refutatione Victoris, & conſenſerunt Alexandro, reprobato Victore.

Menſe Septẽbri obiit Herbertus Epiſcopus Abrincenſis, & ſepultus eſt in Eccleſia beatæ Mariæ Becci, ſicut prædeceſſor eius Richardus de Belliſago.

Prædicto menſẽ regina Alienora Anglorum transfretauit in Normanniam iuſſu regis, adducens ſecum Henricum filium ſuum & filiam Matildem.

Mortuus eſt Philippus frater Ludouici regis Frãcorum Decanus ſancti Martini Turonis.

Mortua eſt Conſtantia regina Franciæ labore partus, ſuperſtite filia, cuius cauſa mors ſibi acciderat. H

Anglorum Frãcorumque pactum. Menſe Octobri rex Anglorum & rex Francorum collocuti pactum pacis mutuæ confirmauerunt, & Henricus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorum de ducatu Normanniæ, qui eſt de regno Franciæ. Paucis interpoſitis diebus, Ludouicus rex Francorum duxit filiam Comitis Theobaldi ſenioris. Nec mora, Henrico filio regis Henrici Angliæ deſponſata eſt apud Nouumburgum Margarita filia regis Franciæ, & Henricus rex Anglorũ cepit tria caſtella munitiſſima, ſcilicet Giſorz, Neafliam, Nouum caſtellũ, ſita ſuper flumen Eptæ in confinio Normanniæ & Franciæ, quia pepigerant inter ſe ipſe & rex Francorum quatenus inito matrimonio filiorum ſuorum rex Henricus haberet illas munitiones, quæ ad ducatum Normanniæ pertinent. Quo audito rex Franciæ grauiter tulit, ipſe & ſororij ſui, ſcilicet Héricus, Theobaldus, Stephanus. Exinde hi tres Comites coadunatis viribus ſuis cœperunt firmare munitionem Caluimontis, quæ erat de feudo Caſtri Bleſenſis, vt exindè pagum Turonicum infeſtarent. Rex verò Henricus quia illud caſtrum erat de Caſamento Hugonis filij Supplicij de Ambaſia, quod tenebat de Comite Theobaldo, caput autem ſui honoris, ſcilicet Ambaſiam, tenebat de rege Hẽrico, rex inquam Henricus percepto exindè nũtio non expectatis ſociis ſuis illuc properauit, volens impedire opus illius caſtri, per quod licentius ſi perfectum eſſet diſcurrerent per terram ſuam. Audito autem aduentu regis Anglorum Comes Theobaldus diſceſſit à Caluomõte, munita firmitate & cuſtodibus diſpoſitis. Rex verò Henricus obſedit prædictum caſtrũ, & illicò cepit, in quo erant 35. milites & quater viginti ſeruientes, & reddidit eandem munitionem Hugoni de Ambaſia, qui aduerſabatur pro poſſe ſuo Comiti Theobaldo, quia in carcere prædicti Comitis Sulpicius ipſius Hugonis pater nequiter extinctus fuerat. Exindè rex Henricus munitis turribus Ambaſiæ & Fractæ vallis, & diſpoſitis cuſtodibus egit feſtum natalis Domini cum Alienora regina Cenomannenſi. I

Henrici ædificia. 1162 10//25// Henricus rex munitiones Comitis Mellenti & aliorum Baronum ſuorum in //7
Normannia in manu ſua cepit, & fidelibus ſuis commẽdauit. In margine etiam ducatus Nor- K
manniæ ferè omnia ſua caſtella & maximè Giſorz meliorauit vel renouauit. Parcum & manſionem regiam fecit, fecit circa fuſtes plantatos apud Chiuilleium iuxta Rothomagum domum leproſorum. Iuxta Cadomum mirabilem ædificauit aulam, & cameras ante turrem Rothomagi nihilominus renouauit, & non ſolùm in Normannia, ſed etiam in regno Angliæ, ducatu Aquitaniæ, Comitatu Andegauiæ, Cenomanniæ, Turonenſi, caſtella, manſiones regias, vel noua ædificauit vel vetera emendauit. Caſtellum etiam in villa, quæ Amandiuilla ſuper Vire fluuium ædificauit.

Achardus abbas ſancti Victoris Pariſienſis factus Epiſcopus Abrincenſis.

In capite ieiunij apud Cenomãnos Hugo Archiep. Dolẽſis ęcitate debilitatus preſẽtibus Henrico rege Anglorũ & duobus legatis Romanæ Eccleſiæ, Hẽrico de Piſis & Vvilhelmo de

Papia

Universidad de Deusto Biblioteca

	Romanorum	Francorum.	Anglorum.	Anno domini

Papia reddidit Archiepiſcopatum, quem ferè per ſex annos tenuerat, & in cuius reparatione plurimum laborauerat.

Theobaldus Archiepiſcopus Cantuariæ ſecunda feria Paſchæ obiit.

Poſt Paſcha rex Anglorum Henricus & Ludouicus Francorũ, primò in Vilcaſmo, poſtea in Dunenſi pago inſtigante eos ad diſcordiam Comite Theobaldo congregatis exercitibus ſuis alterutrum terras ſuas defendendo ferè incolumes venerunt: Inde datis induciis poſt feſtum ſancti Ioãnis Henricus rex Anglorũ perrexit in Aquitaniam, & inter alia quæ ſtrenuè geſſit, Caſtellionẽ ſupra vrbem Agennum, caſtrum ſcilicet natura & artificio munitũ obſedit, & infra vnam ſeptimanam in feſtiuitate ſancti Laurentij admirantibus & perterritis Vvaſconibus cepit.

Regina Alienora apud Donnum Frontem filiam peperit, quam Henricus presbyter Cardinalis & legatus Romanæ Eccleſiæ baptiſauit, & Achardus Epiſcopus Abrincenſis, & Robertus abbas de monte ſancti Michaëlis, de periculo matris cum multis aliis de fonte ſuſceperunt, & vocata eſt Alienora de nomine matris ſuæ.

11 // 26 // Rex Henricus egit natiuitatem apud Baiocas. // 8 1163

Mortuo Sanctione Archiepiſcopo Remenſi Henricus frater regis Francorum Epiſcopus Beluacenſis ſucceſſit.

Prima Dominica quadrageſimæ rex Henricus congregauit Epiſcopos, abbates, Barones totius Normanniæ apud Rothomagum, & querimoniam faciens de Epiſcopis & eorum miniſtris & vicecomitibus ſuis, inſſit vt concilium Iuliæ bonæ teneretur. Iulia bona in Caletẽſi pago iuxta Secanam eſt ſedes regia à Dominis Normannorum multùm amata & frequẽtata. Hanc Iulius Cæſar, ex cuius nomine Iulia vocatur, condidit, deſtructa vrbe Caleto, ex cuius veteri vocabulo tota regio ſita inter Secanam & mare adhuc vocatur. *Iulisbonam cæſar cõdidit*

Primus Richardus dux Normannorum & ſecundus Richardus filius eius apud Fiſcanum leuati de tumulis ſuis, in quibus ſeparatim iacebant, poſt altare ſanctæ trinitatis honeſtius ponuntur. Huic tranſlationi Henricus rex Anglorum interfuit, & Epiſcopi Normãniæ, & dedit illi Eccleſiæ ſyluam de Hogis. *Sylua de Hogis.*

Comes Robertus de Baſeuilla aduerſus Vvilhelmum cognatum ſuum regem Siciliæ rebellat in Apulia, & multis coadiutoribus ſecum adunatis, maiorem partem maritimarum ciuitatum ſibi conciliat.

Fredericus Imperator Alemãnorum vrbem Mediolanũ, quam per tres annos obſederat, neceſſitate famis afflictam capit & deſtruit, reſeruatis tantummodo Matrice Eccleſia & quibuſdam aliis.

Diſcordia inter regnũ & ſacerdotium adhuc perdurãte, propter ſchiſma Octouiani, quem rex Romanorum Fredericus ſecum in Italia habebat, Alexander Papa Romanus confidens de regibus Francorum Ludouico & Anglorum Henrico, qui deuotè ſuper Romanam Eccleſiam fauent & venerãtur, ad ciſmõtanos marina expeditione circa Paſcha venit apud Montem Peſſulanum, & in Prouincia debita honorificentia ſuſceptus eſt.

Mortuo Harduino Archiepiſcopo Burdegalẽſi apud Montem Peſſulanum, dum ibidem iniuria Domini Papæ moraretur, Epiſcopus Lactorenſis ei ſucceſſit.

Fame mortalitate ciſmontani maximè in Aquitania laborant.

Ramaldus de Caſtellione princeps Antiochiæ dũ incautè in terram Agarenorum intrat, multis ſuorum occiſis vel captis ipſemet capitur. *Ramaldus dũ Agarenos laceſſit capitur.*

Menſe Iunio in Britannia, minori ſcilicet, in Recello ſanguis pluit, & de ripis cuiuſdam fontis ibidem effluxit, necnon etiam de pane. *Sanguine pluit.*

Guillelmus rex Siciliæ tranſiens de Sicilia in Apuliam cum magno exercitu, Roberto de Baſeuilla fugato cum complicibus ſuis, ciuitates & caſtella quæ à ſe defecerant, recuperat.

Leupus rex Valentiæ & Muſciç, licet gẽtilis & Agarenus, munera ingẽtia in auro & ſerico & in aliis ſpeciebus, & in equis & camelis, mittit Henrico regi Anglorum, grandia & ipſe ab eodem recepturus. *Leupus rex Valentiæ.*

Raymũdus Berengerius Comes Barcinonẽſis, vir omnibus bonis plangẽdus moritur, relicto filio Auorſio qui factus eſt rex Arragonũ, quod regnũ ei acciderat ex materno genere.

Fredericus Imperator Alemannorum & Ludouicus rex Francorum cum ſuper fluuium Sagonnam, qui antiquitus Arar vocabatur, de pace tractaturi conuenire debuiſſent, repentè mutato animo propter ſchiſma Octouiani cuius partes Imperator adiuuabat, infecto negotio ad propria redierũt. Exindè paruo ſpatio tẽporis interiecto, Ludouicus rex Francorũ & Henricus rex Anglorum ſuper Ligerim apud Tociacum conuenientes Alexandrum Papam Romanum honore congruo ſuſceperunt, & vſi officio ſtratoris pedites dextra læuáque frenum equi ipſius tenentes, eum vſque ad præparatum papilionem perduxerunt, quo mediante Deo fauente pax inter eos firma reſtituta eſt.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno Domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

Henricus rex ordinatus, & compositis rebus & castellis suis in Normannia, Aquitania, Andegauis & etiam in Vvasconia, in aduentu Domini venit Barbe fluuium, volens si posset transfretare ante natalem Domini. Sed vento prohibente egit natalem Domini cum regina Alienora apud Cæsaris Burgum.

Manuel Imp.

Fanuel Imperator Constantinopolitanus duxit Constantiam Boamundi vxorem, & Boamundus tertius frater prædictæ puellę factus est princeps, vitrico suo in captiuitate remanēte Rayualdo.

1164 12 // 27 // Mense Ianuario rex Hēricus transiuit in Angliam ipse & regina, & cum magno // 9 gaudio susceptus est ab omnibus ferè proceribus patriæ, qui eum in littore expectabant. Iam enim Henricus filius eius præcesserat, & sicut in Normannia fecerat, sic in Anglia homagia & fidelitates Baronum & militum suscepit.

Rotrocus Episcopus Ebroicensis & Rayualdus de sancto Valerico in Normanniam recognoscere missi sunt iussu regis per Episcopatus regales redditus & cōsuetudines ad regem & ad Barones pertinentes. G

Philippus Baiocensis Episcopus.

Philippus etiam Baiocensis moritur, qui fuit vir prudens & astutus in augmentādis & renouandis rebus Ecclesiæ, & multùm ibi profecit. Sed sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. Bellum Roberti de Monte forti cum Henrico de Essessa profuga prælij contra Valenses, in quo idem Henricus defecit, & hæreditatus factus est Monachus Radingis, Valenses subditi sunt regi Henrico ad libitum.

Scotti Anglis fidē exhibent.

Falconius rex Scotiæ fecit homagium Hērico filio regis Anglorum, & dedit regi obsides, scilicet Dauid fratrem suum iuniorem, & quosdam de filiis baronum suorum de pace tenēda & pro castellis suis, quæ rex volebat habere.

Balduinus Ascalonem cepit, Agarenos expulit. H

Mense Martio obiit tertius Balduinus rex Hierusalē, vir per omnia plangēdus, & successit ei Amalricus frater eius. Huic Balduino à superna clemētia cōcessum est, vt Ascalonē caperet, & Agarenos expelleret, & seruitio diuino manciparet, quod nec Dauidi propter sanctitatem suam, nec Salomoni propter sapiētiam & diuitias suas, nec Ezechieli propter iustitiam suam, nec alicui antea regum permissum fuerat.

In octauis Pentecostes Alexander Papa tenuit concilia Turonis, in quo excommunicauit Octauianum cum aliis schismaticis & complicibus suis.

1165 13 // 28 // Apud Rothomagū tertiò Kalendas Februarij obiit Vvilhelmus frater Henrici // 10 regis, & sepelitur in Ecclesia sanctæ Mariæ.

Circa octauas Paschæ rex Henricus fecit dedicari Ecclesiā beatæ Mariæ Radingis, & per tres dies regaliter procurauit conuentum Monachorum & hospites, data etiam dote non minima eidem Ecclesiæ.

Hamelinus naturalis frater regis Henrici duxit comitissam de Varēna, relictam Vvilhelmi Comitis Moritonij filij Stephani regis. Hæc fuit filia tertij Comitis Guillelmi de Varenna, qui cum Ludouico rege Franciæ perrexit Hierusalem, & ibi obiit superstite sola prædicta comitissa. I

Valenses Henrico regi fidem non seruātes, terras promissas latrocinando infestant, agēte quodam regulo eorum vocato Riz, & alio eiusdem peruersitatis homine nomine Oeno prędicti Riz auunculo.

Richardus de Hummer Conestalus Henrici regis conuocatis baronibus Normanniæ & Britāniæ mense Augusto cepit castrum Gonbore in Britānia in manu regis, quod Radulphus de Fulgeriis habuerat post mortem Ioannis de Dol.

Eodem mense sanguis pluit in Rethel in Episcopatu Dolensi.

Hugo Rothomagensis.

Obiit Hugo venerabilis Archiepiscopus Rothomagēsis 4. idus Octobris. Hic vir magnæ literaturæ iucūdè multa edidit, viduis & orphanis & aliis pauperibus largus extitit, rexit autē Ecclesiam Rothomagensem honestè & viriliter annis ferè 30.

Galeranus.

Obiit illustris Comes Galerannus Melléti, qui multa bona cōtulit Ecclesiæ beatæ Mariæ de Voto, quæ sita est in territorio Caletensi, in terris, in syluis, in vineis & reditibus. K

Amalricus rex Hieros.

Amalricus rex Hierusalem conductus ab Amiralio Babylonico cum exercitu perrexit in adiutorium illius liberare quādam ciuitatem ipsius nomine Barbastam, quam Salegon senescallus Noradin fraude occupatā contra ipsum tenebat. Obsessa igitur per aliquātulum temporis tandem capta est, & amiralio restituta ciuitas. Firmatis autem inter eos amicitiis, & redditis multis captiuis, duplicato etiam tributo (nam antea dabat amiralius regi singulis annis triginta millia aurearum) rex ad propria rediit. Nam capto castro eorum nomine Hareuc, capto etiam Boamundo iuniore principe Antiochiæ & multis interfectis, Belinas Habilina postmodum à Sarracenis peruersa est.

1166 14 // 29 // Henricus rex Anglorum in quadragesima in Normanniam transiens in octauis // 11 Paschæ apud Gisors cum rege Francorum locutus est, inde Rothomagum Philippum

Comitem

	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno Domini.

Comitem Flandrensem consobrinum suum regaliter excepit.

Venerunt ad eum similiter legati Frederici Imperatoris Alemānorum, Ramaldus scilicet Archiepiscopus Colonienſis, Cācellarius ipsius, & multi alij magni potētatus viri, requirētes cum ex parte Imperatoris, vt daret vnam filiarum suarum Hērico duci Baioariæ filio Cōradi, qui ante Fredericum imperauerat, & aliam filio suo, licet adhuc puerulo. Exactis itaque sacramentis & datis rex postea misit suos in Alemāniam, qui ab Imperatore & satrapis suis eadem sacramenta de conuentionibus quæ inter eos conuenerant, acciperent.

Rotrocus Episcopus Ebroicensis, fit Archiepiscopus Rothomagensis. — *Rotrocus Archiepiscopus Rothomag.*

Regina Anglorum Alienora euocata à rege venit in Normāniam, adducens secum filium suum Richardū & filiam Matildem. Redeunte verò rege in Angliam & cum multo apparatu bellico super Valenses eunte regina remansit in partibus cismarinis.

B Alexander Papa Romanus relinquens Senonem, in qua ferè duos annos moratus fuerat, veniens ad mōtem Pessulanum nauali subuectione perrexit ad terrā Vvilhelmi regis Siciliæ, licet insidiæ piratarum Imperatoris Alemanniæ ei in mari non deessent.

Mense Augusto Ludouico regi Francorum ex vxore sua nascitur filius, & vocatus est Philippus.

Regina Alienora mense Octobri Andegaui peperit filiam, & vocata est in baptismate Ioanna.

Falconius rex Scotiæ religiosus iuuenis obiit, & successit ei Vvilhelmus frater eius. — 1167 — *Falconius rex obiit.*

15 // 30 // Henricus rex munitis confiniis inter Anglos & Valenses, & castellis & militibus // 12 dispositis, in quadragesima transfretauit in Normanniam. Deindè locutus cum rege Francorum ea quæ ad pacem sunt: audito etiam quòd rex Francorum statuisset de thesauris & reditibus suis similiter & omnium hominum tam clericorum quàm laicorum qui in sua ditione erāt, singulis annis vsque ad quadrienniū de singulis viginti solidis singulos denarios mittere
C Hierusalem ad defensionem Christianitatis, idem rex fecit duplicari in omni potestate sua reditum primi anni reliquis annis permanentibus ad solutionem vnius denarij per singulos viginti solidos.

Obiit etiam Vvilhelmus rex Siciliæ, & successit ei Vvilhelmus filius eius.

Vvilhelmus Talauatius Comes Sagiensis & filius eius Ioannes, & item Ioannes nepos eius filius Guidonis primogeniti sui Comitis Pontini concesserunt regi Henrico castrum Alenceium & Rocam Mabirit cū eis quæ ad ipsa castella pertinent. Et forsitan ideò prædictas munitiones perdiderūt, quia malas cōsuetudines ipsi & eorum interessores diu ibi tenuerāt, quas rex Henricus statim meliorari præcepit. — *Talauatius Sag. Comes.*

Quia verò optimates Cenomānici comitatus & Britanniæ regionis antequam rex transfretaret minus obtemperauerant præceptis reginæ, & vt dicitur sacramento se obligauerant, vt se comiter defenderent, si aliquis eorum grauaretur:

Rex ad libitum suum eos & castella eorum tractauit, & congregatis exercitibus suis ferè
D de omni potestate sua circa mare castrū Felgerarium obsedit, cepit, & funditus deleuit. Inde præloquuto quodam imaginario connubio de Gaufrido filio suo & Constantia Conam comitis Britanniæ & de Richemont, comes Conanus concessit regi quasi ad id opus filij sui totum ducatum Britanniæ, excepto Comitatu de Gigunix, qui ei acciderat per auum suum comitem Stephanum. Rex verò accepit dominium ferè ab omnibus Baronibus Britāniæ apud Theas. Inde venit Rhedonis, & per ciuitatem illam, quæ caput est Britanniæ, totum illum ducatum Saisant. Et quia nunquam viderat Combort neque Dol, postquam in manus eius venerant, in transitu illa vidit. Causa verò orationis ad montem sancti Michaëlis veniens apud Genetrum illa nocte hospitatus est.

Illuc venerunt ad eum Vvilhelmus rex Scotiæ & ipse insularum Ninam & aliarum triginta vnius, quæ fuit inter Scotiam & Hyberniam & Angliam, illas 32. insulas tenet rex insularū tali tributo de rege Northuuegiæ, quòd quando rex innouatur, rex insularū dat ei decem
E marcas auri, nec aliquid facit ei in tota vita sua nisi iterū alius rex ordinetur in Northuuegia. Huius regis insularum venit legatus ad regem Anglorū prædictus Episcopus. Est enim prædictus rex consanguineus regis Anglorum ex parte Matildis imperatricis matris suæ.

16 // 31 // In natali Domini fuit rex Henricus Pictauis, & venit ad eum Henricus filius // 13 — 1168
eius de Anglia. In quadragesima locutus fuit rex Anglorum cum comite sancti Egidij apud Magnum montem.

Post Pascha duxit exercitum militum in Aruernicum pagum, & vastauit terrā Vvilhelmi Comitis, qua data fide pepigerat stare iustitiæ in præsentia Dōmini regis nepoti suo, quem exhæredauerat, iuniori videlicet comiti Aruernensi. Sed inueteratus ille dierum malorum rupta fide transtulit se ad regem Francorum, & seminauit discordias inter eos. Sed & de collectione pecuniæ deferendæ Hierusalem, quæ adunata fuerat Turonis, quam rex Anglorum — *Hierusalem mittitur à Christianis pecunia.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno dominic. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

volebat mittere per suos nuntios, vtpotè sumptam in suo comitatu. Rex autem per suos, quia Ecclesia Turonēsis sua est, suggestione Iocij Archiepiscopi Turonensis magna discordia inter Henricum regem Anglorum & Ludouicum regem Francorum mota est.

Combusta est ciuitas Turonensis cum principali Ecclesia.

Almaricus rex Hierusalē euocatus ab Amiralio Babyloniæ, cui eō fœderatus erat, obsedit Alexādriam, quæ caput est Ægypti, & cepit, & reddidit eam Amiralio, qui pepigit ei singulis annis tributum de eadem ciuitate quinquaginta septem millibus, quos habet de Babylone. Idem etiam rex duxit vxorem neptem Manuel Imperatoris Constantinopolitani cum infinitis thesauris.

Reges Franc. & Angl. conueniunt.

In octauis Pentecostes rex Anglorū & rex Francorum in Vilcasmo locuturi de pace conuenerant, sed primoribus regis Francorum exacerbantibus leuitatem regis Ludouici nihil profuerunt. Congregauerunt itaque vterque infinitum exercitum de omni potestate sua, & G alterutrum castella sua muniuerunt. Cum autem rex Frācorum aliquantas villulas in Martia inter Medantem & Paceium combussisset, rex Henricus irritatus, licet multum deferret Ludouico, Caluum montem castrum munitissimum, in quo rex Francorum congregauerat expensas & victualia ad opus belli & plurimas villas in circuitu illius combussit: quo audito rex Francorum, grauiter tulit, & collectis viribus suis latos fundos quos sanctus Audoenus habebat in Vilcasmo, scilicet Vadum Nigasij & alias villas combussit.

Andelitium etiam Burgum optimū, qui erat proprius beatæ Mariæ & Archiepiscopi Rothomagensis, nonnulla etiam quæ pertinebant ad Ecclesiam sanctæ trinitatis Rothomagēsis vastauit, sed non defuit festinata vindicta.

Eadem namque die multi de exercitu eius cum redirēt ad castra siti, solis feruore, puluere, formidine deficientes expirauerunt. Sic etiam patri pridē ipsius acciderat. Nam initurus certamē cum Henrico seniore rege Anglorum, in quo inferior fuit præcedente nocte, in eodem H loco hospitatus fuerat, & Franci qui à ferocitate teste Valētiniano Romanorum Imperatore vocati sunt, Ecclesiam beatæ Marię Andeliaci stabulum equorū suorum fecerant: vnde alios eorum cepit, alij verò vix fuga elapsi sunt.

Mense Augusto treuiæ sumptæ & iuratæ inter reges Henricum & Ludouicum vsque ad Pascha.

Inde perrexit rex Henricus in Britanniam, & subdidit sibi omnes Britannos, etiam Leonenses.

Nam Guihuminarius filius Henrici vicecomitis Leonensis, cuius filiam Comes Eudo habebat in cōiugium, datis obsidibus submisit se regi, terrore exanimatus cum videret castrum suum munitissimum combustum & captum, & alia nonnulla vel capta vel reddita.

Cum adhuc moraretur rex in Britannia, audiuit nuntium de morte matris suæ Matildis imperatricis. Decessit autem quarto idus Septembris Rothomagi, & sepulta est Becci.

Pietatis adificia.

Thesauros infinitos pius filius distribuit Ecclesiis, monasteriis, leprosis & aliis pauperibus I pro anima illius. fecit autem prædicta imperatrix monasteriū de Voto in Caletēsi pago iuxta Iuliam bonam, & posuit ibi Monachos Cistercienses: fecit & monasteria canonicorū, vnum iuxta Cæsarisburgum, & aliud in sylua de Gōfer, ad pontem etiam lapideum super Secanam Rothomagensem faciendum à se multam summam pecuniæ dimisit.

Iocius Archiepiscopus Turonorum recordatus est cum rege Anglorum.

Regina Alienora transfretauit in Angliam, ducens secum filiam suam Matildem.

Stella ignei coloris.

In vigilia natalis Domini duæ stellæ ignei coloris, quarum vna erat magna, altera parua, apparuerunt in occidente, & erant quasi coniunctæ, postea disiunctæ sunt, longo spatio apparere desiuerunt.

Natus est Ioannes filius regis Anglorum.

1169 17 // 32 // Ad natalem Domini fuit rex Henricus Argentomagi, & tenuit ibi magnam // 14 curiam in noua aula sua.

Matildis filia regis Henrici cū infinita pecunia & apparatu maximo ducta est in Alamanniam ad sponsum suum Henricum ducem Saxoniæ & Baioariæ, quorum ducatum vnum K habebat ex patre suo, & alterum ex matre. Pater ipsius fuit Henricus, qui fuit natus ex filia Lotharij Imperatoris, qui ante Cōradum imperauerat. Hic Hēricus, scilicet iunior, qui filiam regis Anglorum duxit, super Paganos, scilicet Sclauos & Vindelicos tantum acquisiuit, quòd fecit ibi tres Episcopatus.

Obiit Terricus Comes Flandrēsis, cui successit Philippus filius eius, qui iā diu Comitatum illum rexerat, cum pater illius iter Hierusalem frequentabat.

Pictaui & Aquitani ex maiori parte, id est, Comes de Marcha, Comes Engolimensium, Hannericus de Lizennio, Robertus & Hugo frater eius de Syllcio, & alij multi voluerunt rebellare cōtra regem, & incendiis & rapinis pauperū incumbentes, circūquaque grassabātur.

Quod

A | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anno domini.

Quod rex audiens impiger aduolat, & eorum insaniæ obsistens Lizen nouum castrum munitissimum cepit, captum muniuit, & villas & municipia eorum destruit.

Munitis castellis & militibus & victui necessariis, relicta ibi regina cum comite Patritio Salesbernensi auunculo Rotroci comitis Particensis.

In octauis Paschæ inter Paceium & Medantium in Normannia locuturus cum rege Francorum, & iniurias suas ab eo expostulaturus, accessit. Siquidem Pictaui ad regem Francorum venerant, & obsides suos contra regem Anglorum cuius proprij erant, ei dederãt. Vnde cum hinc inde grandis altercatio fieret, nec rex Francorum obsides, quos cõtra iustitiam ceperat, reddere vellet, induciæ datæ vsque ad octauum beati Ioannis. *victaui dant obsides.*

Circa verò octauas Paschæ dolo Pictauẽsium occisus est Comes Patritius, & sepultus est apud sanctum Hylarium. Successit ei filius natus Guillelmi comitis Pontini matre comitissa

B de Vvarenna.

Antequam treuiæ datæ essent, rex Anglorum submouerat Eudonem vicecomitem de Porrehoit, qui quatenus vmbratico nomine Comes vocabatur, & cui tanta bona contulerat, vt ad seruitium & auditorium suum veniret, quod ipse renuit, & quidam alij de Britannis & confœderatis, scilicet Oliuerus filius Oliueri de Dinan, & Rollandus consobrinus eius. *Oliuerus de Dinan.*

Rex itaque non immeritò aduersus eos iratus, à capite, scilicet ab Eudone incipiens, vastauit & combussit eius terram, destructo imprimis castello Locellini, quod habebat præcipuum, comitatum etiam de Boerech abstulit ei, cuius caput est ciuitas Vaneecẽsis, quam rex in manu sua cepit, eius portum Cæsar mirificè extollendo collaudat in libro quem scripsit de bello Gallico. Dimidium etiam Cornubiæ ei abstulit. Obsedit etiam & castellum Abrai, captum muniuit.

Vastata igitur Eudonis terra, & ad libitum suum redacta, ad terram Dinanensem appro-

C pinquans, castrum Helde à Gaufrido de Monte forti sibi redditum muniuit, & Tintiniacum euertit. Inde Becherel munitionem Rollãdi de Dinan firmissimam per aliquot dies obsidẽs, adhibitis machinis cepit, & muniuit.

Cum verò castrũ, in quo Rollandus maximè cõfidebat, quia natura & arte munitissimum, obsedisset, nisi breuitas termini eundi ad colloquium regis Francorum cum vrgeret.

Terra itaque Rollandi tradita rapinis & incendiis citra Recem flumen eandem regit in vlterioribus. Nam transito amne per Lehum descendens, & aliqua perfundans, Monachis Leunnensibus pepercit. Dinan verò circumiens quędam destruxit, quędam intacta reliquit, in pago Aleterſi eadem gessit.

In octauis sancti Ioannis ventum est ad feritatem Bernardi, vbi de pace inter reges detractum est, & infecto negotio discessum est. Nã Britones, sicut & Pictaui obsides regi Frãcorum dederant, & fide interposita pactionem acceperant, quòd rex Francorum sine ipsis regi Anglorum non concordaretur. Vnde & ipsi Britanni cõuentibus quibusdam Cenomanensi, per

D quorum terram latenter transierunt, colloquio interfuerunt.

Munitis autem marchis ex vtraque parte continuata est decertatio vsque ad aduentum Domini.

Rex verò Henricus cautè agens, cognatum suum Matthæum comitem Bolonię sibi pacificauit, spondens ei se daturum per annum maximam partem pecuniæ pro calumnia relaxanda Comitatus Moritonij. Habebat enim filiam regis Stephani, qui fuerat Comes Moritonij.

Cum autem idem Matthæus ad auxilium regis Anglorum veniret, Ioannes Comes Pontini non permisit eum transire per terram suam, vnde necessitate cogente, nauali subuectione ad regem multis expeditis militibus accessit: Quod rex audiens rogatu eiusdem Matthæi cum bellico apparatu in terram Ioannis perrexit, & Iuniacensem pagum Vulcano tradens, quadraginta & eo amplius comburens villas, voluntati suæ satisfecit.

E Rex Frãcorum veniens latenter ad quoddam municipium Normannię, cognominatum Chesuebrut, illud combussit, & quatuor milites in eo cepit. Quo comperto, rex Angliæ illum insequutus est, multos cepit milites, inter quos etiam Senescallus Philippi Flandrensium Comitis adũcatus est. Tradidit etiam castellum Hugonis de Nouocastello flãmis & incẽdiis, vocatum Brudroles, vt combustum nomen ex re haberet, hoc etiam fecit Nouo castello per milites suos, ipso tamen absente.

Vastata est similiter terra Comitis Particensis, ex maiore parte ipso agente.

Venit ad curiam regis Henrici Anglorum, Saxonum & Baiocorum dux Henricus gener eius, & magnis ab eo honoratus muneribus in sua rediit.

18 // 33 // Henricus egit natalem Domini Argentomagi. // 15 1170 *pax inter Frãcos & Anglos.*

In Epiphania Domini concordati sunt rex Francorum & rex Anglorum.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

Henricus filius regis Anglorum fecit homagium regi Francorum socero suo de Andegauensi Comitatu & de Cenomanẽsi, & de ducatu Britanniæ, quem rex cõcessit eidẽ genero suo. Nam de Normannia ei fecerat antè homagium, & concessit ei rex Francorum, vt esset Senescallus Franciæ, quod pertinet ad feudum Andegauense.

Richardus filius Henrici regis Anglorum fecit homagium regi Francorum de ducatu Aquitaniæ.

Anglus seruit Regi Franciæ.

In purificatione beatæ Mariæ fuit filius regis Anglorũ Parisiis, & seruiuit regi Francorum ad mensam, vt Senescallus Frãcię. Hanc Senescalciã, vel (vt antiquitus dicebatur) Maioratum domus regiæ Robertus rex Francorum dedit Gaufrido. Grisogonella Comiti Andegauensi propter adiutorium quod ei impendit contra Ottonẽ Imperatorem Alemannię, dedit etiam ei quicquid habebat in Episcopatu Andegauensi.

Postea verò cum Gaufridus Comes Particensis & Dauid Comes Cenomannensis essent rebelles Roberto regi Francorum, prædictus rex Gaufrido, Grisogonella ferente sibi auxilium, obsedit munitionem Moritoniæ, & cepit, & quia Dauid Comes Cenomannensis euocatus à rege ad eum venire contempsit, dedit rex Gaufrido Grisogonella homagium illius & ipsam ciuitatem & quicquid habebat in Episcopatu Cenomannensi. G

Henricus filius regis Angliæ fecit homagium Philippo filio regis Francorum.

Henricus rex Anglorum locutus est cum Ludouico rege Francorum apud sanctum Germanum in Leia.

Gaufridus filius regis Anglorum fecit homagium Henrico fratri suo de ducatu Britanniæ iubente patre eorum.

Rex Henricus perrexit in quadragesima Vvasconiam, & destructis multis castellis quæ contra eũ erant vel munitis, Comites Engolismensiũ, & de Marcha sibi pacificauit, & multos alios, qui non erant tanti nominis.

Gaufridus filius regis Anglorum mẽse Maio venit Rhedonis, & Stephanus Rhedonẽsis, & Ausbertus Aletẽsis Episcopi, & Robertus abbas sancti Michaëlis de Mõte, & aliæ religiosæ personæ receperunt eum cũ summa veneratione in Ecclesia sancti Petri. Ibi accepit homagia Baronum Britanniæ. H

Rex Henricus fecit fossata alta & lata inter Franciam & Normanniam ad prædones arcendos.

Mense Augusto pacificatis ferè omnibus in Pictauẽsi pago Vvasconia, Hẽricus rex venit in Normanniam, & euocati Britanni properauerunt ad eum.

Calina ciuitas Siciliæ terræmotu concussa & prostituta est, & multi in ea perierunt.

Terræmotus Calinæ.

Combusta est Fiscanensis Ecclesia quarto Kalendas Iulij, quarta feria post octauas Pentecostes.

Rex Henricus fecit castrum munitissimũ, & Burgum pergrãde iuxta Gãhiam de Malafre, quod vocatum est Bellueeieiz.

Rogerius Malabr. rebelles subditos morte punuit

Cum Rogerius Malabranchia dolo cepisset vrbem Bitrienſem, quam ciues ipsius contra eum tenebant, omnes tam viros quàm mulieres, vel suspendio vel alio tormento morti tradidit, & nouis habitationibus illam inhabitãdam tradidit. Siquidẽ prædicti ciues Dominum Vvilhelmum Trencheuel patrem Rogerij Malebranche in quadam Ecclesia cum filio suo paruo crudeliter occiderant. I

Rex Henricus fecit molendina & piscatorias Andegauis in flumine Meduane. Cum Vvilhelmus Goeth obiisset in itinere Hierusalem, & Comes Theobaldus vellet habere in manu sua montem mirabilem & alias firmitates, quæ fuerant Vvilhelmi Goeth, de quibus satus erat Heruæus de Vienna, qui habebat in coniugio primogenitam filiam Vvilhelmi Goeth, natam ex vna sororum Comitis Theobaldi, videns prædictus Heruæus se non posse resistere Comiti Theobaldo, cum rex etiam Francorum adiuuaret partem Comitis Theobaldi, vtpote sororij eius, idem Heruæus intercurrente magna pecunia & quibusdam pactionibus, tradidit Henrico regi Anglorum montem mirabilem, & aliud castrum, scilicet sanctum Anianum in Biturico: vnde discordia redintegrata est inter regem & Comitem. K

1171 19//24//Ad natalem Domini fuit rex Henricus in Britannia apud Nannetum, Robertus //16 Archidiaconus Nanneti consensu regis factus est Episcopus Nanneti post Bernardum auunculũ suum. In quadragesima excessit mare limites suos, vnde messes quæ propè illud seminatę erant, in multis locis perierunt à fluctibus absorptæ.

Mare exundauit.

Ossa cuiusdam gigantis in Anglia per Alluuionem detecta sunt, cuius corporis lõgitudo (vt ferunt) 50. pedum erat.

Gigas 50. pedum.

In eadem quadragesima transfretauit rex Henricus in Angliam, non tamen sine discrimine. Submerso in mari Gisleberto Abrincensi, Fulco Peraienel, qui habebat primogenitam

Universidad de Deusto Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.

nitam sororem eius, successit ei.

Vicecomites per Angliam qui exactionibus & rapinis populum afflixerant, à rege correcti sunt.

Post Pentecostem, rex Henricus euocato filio suo Henrico in Angliam fecit eum coronari in regem cum magna cleri populique lætitia, Lundoni apud Vvestimost. Hunc inunxit Rogerus Archiepiscopus Eboracensis. Nã Thomas Cãtuariensis circa mare per continuum ferè sexennium in Galliis morabatur. Huic cõsecrationi interfuerunt Gislebertus Lũdenensis, Gocelinus Salesberiensis, Valterus Rosensis, Richardus Cistrensis, Bartholomæus Exonẽsis, Hugo Dunelmensis Episcopi, Rogerus Vingornensis.

In Normannia morabatur Henricus Vingornensis & Guillelmus Noruincensis, in infirmitate præpediti non affuerunt. Nam Ardelulfus Carlinensis, & Robertus Herefor-
B densis, & Robertus Patensis, & Robertus Licolensis, & Hilarius Cicestrensis, & Nigellus Eliensis Episcopi dormierant in Domino, & adhuc cathedræ eorum vacabant: interfuerunt verò de Normannia Henricus Baiocensis, & Rogerius Sagiensis Episcopi, qui cum eo venerant in Angliam. Quidam molestè ferunt quòd Archiepiscopus Eboracensis vnxerit in Regem Henricum iuniorem, sed nouerint quòd primus Vvilhelmus, qui Angliam armis subegit, ab Alueredo religiosissimo viro Eboracensi Archiepiscopo inunctus & sacratus est. Cantuariensis Archiepiscopus intra insulam Britanniæ manet, Stigando scilicet à Papa excommunicato.

Margarita filia regis Francorum vxor Henrici iunioris regis in Angliam transiit, nec tunc tamen fuit coronata, quia rex iam coronatus erat, & Episcopi discesserant.

Ioannes Comes Aucensis moritur, & successit ei filius eius Henricus quem genuerat ex filia Vvilhelmi de Albinero, quem vocant Comitem de Arundel. Hic duxit Elixam Reginam relictam Henrici senioris regis Angliæ, ex qua genuit Vvilhelmum primoge-
C nitum suum & Godefridum, & istam comitissam vxorem Ioannis Comitis Aucensis, de quo sermo est.

In die Apostolorũ Petri & Pauli terræmotus horribilis factus est in transmarinis partibus, quo corruit ciuitas Tripolis, pars Damasci, Antiochiæ plurimum: Agareni etiam non fuerunt expertes huius tribulationis. Nam Halapre, quæ est caput regni Loradin, & quædam aliæ ciuitates Sarracenorum non euaserunt hanc pestem. *Terræmotus Tripolis.*

Mortuo Vvilhelmo Comite Niuernensi vltra mare Matthæus frater Philippi Comitis Flandrensis, Comes Boloniæ, duxit vxorem eius, sororem scilicet comitissæ Flandrensis. Hi itaque duo fratres duas duxerunt sorores filias Rodulphi Comitis Viromandorum neptes Alienoræ reginæ Anglorum ex sorore, calidè agentes, in retinendo terram Radulphi de Parrona per quemlibet fratrum. Hic Matthæus prius habuerat filiam regis Stephani, & susceptis ab ea duabus filiabus, rediit ad religionem vnde in vita recesserat.

Circa Augustum rex Henricus rediit in Normanniam, relicto Henrico iuniore in Anglia.
D Rex Henricus fecit pacem inter Comitem Theobaldum & Heruæum de Vienna.

Mense Septembris rex Hẽricus infirmatus est penè ad mortem apud Moram de Ger: sed miseratione diuina & supplicatione seruorum Dei quibus se humiliter commẽdabat, sopita aduersa valetudine sanitatem refouit.

Egydius Rothomagensis Archidiaconus electus est ad Episcopatum Ebroicensem. Richardus Archidiaconus Constantiensis ad Abricatensem. *Egydius Rothomagensis.*

Alienora filia regis Anglorum Hẽrici ad Hispaniam ducta est, & ab Anifruso Imperatore solenniter desponsata. Huius Imperatoris illa pars Hispaniæ (quę Castella vocatur) regnũ est. *Huius imperij caput* ciuitas Tolletum est. Prædicto regi propter infirmam ætatem (nondum enim adimpleuerat quindecim annos) aduersantur duo reges, Feruãdus Gallicię patruus eius & Anifrusus Nauarriæ auunculus eius.

Mortuo Roberto filio Roberti Comitis Cloecestrie, dederat etiam ante idem rex Hu-
E goni Comiti Cestriæ cognato suo filiam Comitis Ebroicensis cognatam suam ex parte patris sui.

Vrbs Cenomanensis flagrauit incendio. Cella sancti Victurij combusta est, sed Deo adiuuante in melius restaurata est. *cenomani flagrarunt incendio.*

Henricus rex Anglorum perrexit causa orationis ad Rocam Amatoris, qui locus in Cadulcensi pago, montaneis & horribili solitudine circundatur.

Dicunt quidam quòd beatus Amator famulus beatæ Mariæ & aliquando baiulus & nutritius Domini fuit, & assumpta piissima matre Domini ad æthereas mansiones ipse Amator prænonitus ab ea, ad Gallias transfretauit, & in prædicto loco vitam eremiticam transegit. Quo transeunte, & in introitu oratorij beatæ Mariæ sepulto, locus ille diu ignobilis fuit, excepto quòd vulgò dicebatur, ibi beati Amatoris corpus requiescere, *Amator nutritius christi.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

icet ignoraretur vbi esset.

Anno ab incarnatione Domini 1166. quidã indigena huius regionis ad extrema veniens, præcepit familiæ suæ, diuina forsitã inspiratione, vt in introitu corporis sui glebam sepelirẽt. Effossa itaque terra corpus beati Amatoris integrum reperitur, & in Ecclesia iuxta altare positum, integrum illud peregrinis ostendunt, & ibi fiunt miracula multa, & antea inaudita per beatam Mariam. Ad hunc ergo locum (vt diximus) rex Hẽricus causa orationis veniens, quia appropinquabat terræ inimicorum suorum, congregata multitudine armatorũ tam equitum quàm peditum, ad orationẽ perrexit, munitus sicut ad prælium, nulli malũ inferens, omnibus & maximè pauperibus in eleemosynis largiter prouidens.

Th. cantuariensis. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus transfretauit in Angliam.

Stephanus Comes de Sanceorre frater Comitis Theobaldi perrexit Hierusalem, ferens secum pecuniam, quam rex Francorum Ludouicus fecerat colligere in adiutorium Hierosolymitanæ Ecclesiæ. G

Odo dux Burgundiæ nepos eius perrexit cum eo.

1172 20 // 35 // Ad natalem fuit rex Henricus ad Bur: iuxta Baione. // 17

Annus millenus centenus septuagenus,
Primus erat, primus quo ruit ense Thomas.
Quinta dies natalis erat, flos orbis ab orbe,
Pellitur, & fructus incipit esse poli.

Agareni cum multis milibus armatorum venerunt ab Africa in Hispaniam.

Hamo Episcopus Leonensis crudeliter per consilium (vt dicunt) Guihomari fratris sui vicecomitis Leonensis & iunioris Guihomari nepotis sui, occisus est.

Conanus dux Britanniæ. Conanus dux Britanniæ moritur, & tota Britannia & comitatus de Gippeuuis, & honor Richemundiæ per filiam Comitis Conani, quæ desponsata erat Gaufrido filio regis, in dominio regis Henrici transierunt. H

Hannercius abbas sancti Audoeni moritur.

Henricus rex venit in quadragesima ad Pontem vrsonis, & ibi per quindecim ferè dies demoratus est. hoc etiam fecit in Rogationibus, & in Pentecoste cum Guihomarus venit ad eum, & reddidit se ei & sua castella, perterritus multitudine militum & aliorum armatorum quos rex illò direxerat ad eum comprimendum nisi regis voluntati obediret.

Sequenti anno canonizatus est sanctus Thomas à Papa Alexandro, & præceptum fuit vt natalis eius dies festiuus ab omnibus celebraretur, maximè ab Anglis.

Castrum Pontis vrsonis combustum est.

Norwuicius comburitur. Vrbs Norwuicius similiter combusta est cum Episcopali Ecclesia & officinis Monachorum.

Humbertus Comes Morieunt misit abbatem sancti Michaëlis de Dusa ad Henricum regem Angliæ proponendo matrimonio inter Ioannem filium regis & filiam suam, offerens ei totam terram suam. Fuit enim idem Comes filius Amati Comitis, & ditissimus in possessione vrbium & castellorum, nec aliquis potest adire Italiam nisi per terram ipsius. I

Theobaldus Iudæos igni tradidit. Theobaldus Comes Carnotensis, plures Iudæorum qui Blesis habitabant igni tradidit. Siquidem cum infantem quendam in solennitate Paschali crucifixissent ad opprobrium Christianorum, postea in sacco positum in fluuium Ligerim proiecerunt. Quo inuento, eos conuictos de scelere, vt suprà diximus, igni tradidit, exceptis illis qui fidem Christianam receperunt. Hoc etiam fecerunt de sancto Vvilhelmo in Anglia apud Norethuiz tempore Stephani regis: quo sepulto in Ecclesia Episcopali multa miracula fiunt ad sepulchrum eius. Similiter factum est de alio apud Glouescestrum tempore Henrici regis secundi. Sed & in Frãcię castello quod dicitur Pontizare, de sancto Richardo impij Iudęi similiter fecerũt: qui delatus Parisios in Ecclesia sepultus multis miraculis coruscat, & frequenter, vt dicitur, faciunt hoc in tempore Paschali, si opportunitatem inuenerint. K

Iudæi crucifigunt infantes. Obiit Vvilhelmus Talauacius Comes Pontini, & successit ei Ioannes nepos suus in Comitatu Pontini, ex Guidone primogenito suo. In terra verò quam tenebat de rege Angliæ in Normannia & in Cenomanensi pago, successit ei Ioannes Comes filius eius. Item duxit filiam Comitis Heliæ fratris Comitis Gaufridi Andegauensis & ducis Normannorum.

Normanniæ reditus augetur. Rex Henricus senior fecit inuestigari per Normanniã terras quas rex Henricus auus eius possidebat die qua obiit. Fecit etiam inquiri quas terras & quas syluas & quæ alia domini Barones & alij homines occupauerant post mortem regis Henrici aui sui: & hoc modo ferè duplicauit reditus Ducatus Normanniæ.

Riz

	Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno dominic.

Riz rex Valentium pacificatus est cum rege Anglorum Henrico.

Rex Oenus auunculus eius præterito anno obierat: & filij eius regi Henrico subditi sunt.

Margarita vxor iunioris regis Henrici transfretauit in Normanniam.

Mense Iulio rex congregauit Barones suos apud Argentonium: & cum ibi tractaretur de profectione sua in Hiberniam, legati Comitis venerunt ad eum, dicentes ex parte Comitis, quòd traderet ei ciuitatem Dunelinã & Valtrefordiã, & alias firmitates quas habebat causa vxoris suæ, quæ fuerat filia regis Dunelinæ, qui iam obierat. Rex itaque audito hoc nuntio mandauit Comiti quòd traderet ei terram suam in Anglia & Normannia, & planam terram in Hibernia, quam acceperat cum vxore sua. Et cõcessit ei vt esset conestabilis vel senescallus totius Hiberniæ.

Venerabilis Henricus Episcopus Vvintonienſis & abbas Glastronensis decessit è vita, B iste scilicet Episcopus multa bona fecit Ecclesiæ Vvintonienſi, in ornamentis auri & argenti & sericarum vestium. Diuitias etiam suas Ecclesiis & pauperibus larga manu distribuit. *Henricus Vvintoniensis.*

Ad augmentum etiam virtutum suarum per aliquantulum temporis ante mortem suam lumine corporali priuatus fuerat.

Mense Augusto rex transiuit in Angliã, & aggregatis tam militibus quàm sumptibus quæ ad tantã expeditionẽ necessariæ erant, vigilia beati Lucæ Euangelistæ trãsiuit in Hiberniam: quàm autem prosperè transfretauit, applicuit, receptus fuit, literæ quas ad regem Henricum filium suum misit, indicant.

21//36//Henricus rex iunior ad natalem fuit ad Bur iuxta Baioc, & quia tunc primùm re-//18 1173
nebat curiã in Normannia, voluit vt magnificè festiuitas celebraretur. Interfuerunt Episcopi, Abbates, Comites, Barones, & multa multis largitus est.

Et vt appareat multitudo eorũ qui interfuerunt: Cum Vvilhelmus de sancto Ioanne Nor- C manniæ procurator, & Vvilhelmus filius Hamonis seneſcallus Britanniæ (qui venerat cum Gaufrido duce Britanniæ Domino suo) comederent in quadam camera, prohibuerũt ne quis miles comederet in eadem camera qui non vocaretur Vvilhelmus, & electis aliis de camera remanserunt centum & decem milites qui omnes vocabantur Vvilhelmi, exceptis plurimis aliis eiusdem nominis qui comederunt in aula cum rege.

Henricus dux Saxonũ & Baiaorum gener Henrici regis Anglorum, perrexit Hierusalem cum magno comitatu militum, & magna ibi incepisset, & perfecisset forsitan incepta, nisi rex & templarij obstitissent. Thesauros tamen quos secum portauerat larga manu distribuit pauperibus & Ecclesiis sanctæ terræ. *Henricus Saxonum dux perrexit Hierosolymam.*

Post Pascha rex audiens duos legatos Albertum & Theodericum ex parte Domini Papæ A ad se missos pro causa piæ memoriæ Thomæ quondam Cantuariensis Archiepiscopi cum esset in Hibernia, citissimè venit de Hibernia in Angliam, de Anglia in Normanniam, & præmissis ab eo honorabilibus personis, locutus est cum eis. Primò Sanigueij, postea Abrincẽses, D tertiò Cadomi, vbi causa illa finita est, sicut literæ publicæ testantur quæ inde factæ sunt, & à multis personis quæ illuc conuenerant retinentur.

Rex Henricus locutus est cum rege Francorum, & misit filium suum regem iuniorem in Angliã, vt Margarita filia regis Frãciæ vxor eius consecraretur in reginam. Hanc inunxerunt ex consilio regis Franciæ, Rotrodus Archiepiscopus Rothomagensis, & Egidius Episcopus Ebroicensis, & coronauerunt regem & vxorem eius.

Circa festum sancti Michaëlis, congregauit rex Episcopos Normanniæ & Britanniæ, & venit ipse & legati Abrincenses tractaturi de Ecclesiasticis negotiis, sed obsistẽte regis infirmitate, parum profecerũt. Huius cõuẽtus causa venerũt vsque ad montẽ, ad nos honorabiles personæ multæ, inter quas fuerunt religiosissimi viri Dominus Stephanus Cluniacensis, & Dominus Benedictus Clusinus abbates: mutua vice societatem suam nobis & sibi nostram impendimus, sicut literæ eorum quæ à nobis habentur, & nostræ quæ ab ipsis E asportatæ sunt, testificantur. Hoc etiam fecerat nobis piæ memoriæ Vvilhelmus Vizeliacensis abbas in capitulo Vizeliacensi, & cum his tribus Ecclesiis, scilicet Cluniacensi, Dusensi, Vizeliacensi, habemus spiritualem societatem & multum nobis & illis placentem.

Circa festum sancti Martini venit iunior rex cum vxore sua ex Anglia, & locuti sunt cum rege Francorum ipse apud Gisorz, ipsa verò apud Caluummontem, quos rex lætissimè susceptit sicut filios suos.

22 // 37 // Rex Henricus cum regina Alienora egit natalem Domini apud Chino- // 19 1174
num regaliter. Iunior verò rex cum vxore sua Margarita eandem festiuitatem apud Bonamvillam celebrauit. Exindè, sequutus est patrem suum in Andegauensem pagum moraturum in illis partibus vsque ad purificationem beatæ Mariæ, quãdo rex debebat loqui cum

rege Arragonensi, & cum Comite de Morienna, & cum Comite de sancto Egidio pro causa Tholosæ.

Vvilhelmus abbas Radingis, factus est Episcopus Burdegalensis.

Comes de sancto Egidio pacificatur cum rege Angliæ de Tholosa, facto ibi homagio. Et Richardo filio suo duci Aquitanorum promisit ei se daturum equos magni pretij quotannis quadragesimæ. Et si necesse habuerit inueniet ei vnoquoque anno ad seruitium suum per 40. dies centum milites.

In quadragesima, quia rex Henricus senior remouerat à consilio & famulatu filij sui Asculphum de sancto Hilario & alios equites iuniores, ideò ille iratus recessit à patre, & venit Argentonium, & recessit inde noctu pergẽs ad regem Francorum nescientibus ministris suis quos pater suus seruitio suo deputauerat. Quẽ sequutus est Comes Roberti Belleti, relinquẽs castella sua sine custodibus, quę rex Henricus occupauit. Comes etiã Cestriæ, Hugo à sancto G
Iacobo Galliciensi rediens, sequutus est eum, & Vvilhelmus Patric senior, & tres filij eius & multi alij minoris nominis. Quorum omniũ domos & virgulta & syluas rex euertit. Similiter regina Alienora & filij eius Richardus Comes Pictauiensis, & Gaufridus Comes Britanniæ alienati sunt ab eo.

Feria quarta ante cœnam Domini prior Cantuariensis, & aliæ personæ honestæ venerũt ad sanctam Barbaram in Episcopatu Lexouiensi, ad regem Hẽricum & ad legatos Romanos Albertum & Theodericum, & elegerunt Rogerum abbatem Becci ad Archiepiscopatum Cantuariensem. Ille verò prætendens infirmitatem suam, noluit aquiescere electioni eorum. Qui inde redeuntes in Angliam, conuocatis Episcopis & aliis religiosis personis elegerunt in Archiepiscopum priorem de Dituria Monachum suum, Richardus etiam Archidiaconus Pictauiensis, electus est ad Episcopatum Vvintoniensem. Gaufridus filius regis Henrici naturalis Archidiaconus Lincoliẽsis, Gaufridus Lidel Archidiaconus Cãtuariensis ad Eliensem, H
Robertus Folior Archidiaconus Lincoliensis ad Herefordensem, Rudulphus Lõbardus Archidiaconus Salesbergensis ad Batensem, Gocelmus Decanus Cistensis ad Ciscestrensem.

Posita autem die qua cõsecraretur electus Cantuariensis, vt cõsecraret ęquè alios electos, in generali conuentu Episcoporum & aliorum qui conuenerant, prior Cãtuariensis protulit literas Henrici iunioris regis, in quibus dicebat eos non esse sacrandos. Et siquis imponeret eis manus, inuitabat eum ad audientiam Domini Papæ. Et ita infecto negotio recesserunt vnusquisque ad propria.

Prior Vvintoniensis factus est abbas Glastoniæ.

Post Pascha Bernardus de feritate dedit se & castellum suum regi iuniori.

Similiter Galerandus de Ibera, Goscelinus Crispinus, Gisledertus de tegulariis, Robertus de Monteforti, Radulphus de Faie, Gaufridus de Lezenonen, Hugo de sancta Maura, & Episcopus filius, & Vvilhelmus Camerarius veniens de Anglia.

Phil. Flandrẽsis comes. Philippus Comes Flandrensis cepit castrum de Ambunare, & in eodem Comitem Vvilhelmum Dominum ipsius castri & Comitem Simonem: inde Comes Ancensis Henrico subdidit se & castella sua regi iuniori & Comiti Flandriæ. I

Ludouicus rex Vernoliũ obsidet. Post festum sancti Ioannnis rex Francorũ Ludouicus coadunatis baronibus suis ex omni regno suo obsedit castrum Vernolium ferè per vnum mensem, in quo exercitu (vt dictum est à nonnullis) fuerunt 7. millia militũ, excepta reliqua multitudine: quibus restiterunt viriliter Hugo de Laci, & Migo de Bello campo conestabilis ipsius castri, & milites eis subditi cum Burgensibus.

Iunior rex Henricus & Philippus Comes Flãdrensis, & Matthæus frater eius Comes Bolonensis obsederunt nouum castrum quod dicitur Dringurtum cum magno exercitu, cui castro præerant dominus Bardulphus & Thomas eius frater. Qui cum vidissẽt se non posse resistere crebris assultibus eorum & suffossioni murorum, acceptis induciis perrexerunt ad regem Angliæ dominum suum, nũtiantes ei quòd non poterãt resistere viribus inimicorum. K
Quare concessit eis rex vt castrum redderent Comiti Flandriæ.

Matthæus Comes Bolonensis frater Philippi Comitis Flandrensis ex vulnere quod accepit in obsidione castri de Dringurto, mortuus est: vnde Comes Flandriæ frater eius dolens, accinxit militaribus armis Petrum fratrem suum, qui electus erat ad Episcopatum Cameracensem.

Steph. cluniacensis. Tertio idus Augusti vir religiosissimus dominus Stephanus abbas Cluniacẽsis, viam vniuersæ carnis ingressus est, & successit ei Radulphus prior de Caritate consobrinus Comitis Theobaldi.

Obiit etiam Rogerus Comes de Clara, cui successit Vvilhelmus filius eius, qui duxit filiam scilicet ducis Glocestriæ.

Rex Henricus, contracto magno exercitu tam equitum quàm peditum, venit Britolium, volens

Universidad de Oviedo Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.

volens hominibus ſuis in Vernolio à rege Frãcorum Ludouico obſeſſis ferre auxilium. Quod cum rex Francorum audiſſet, vſus conſilio ſapientium à caſtro receſſit, relicta multa parte impedimentorum & victualium.

Rex Henricus conuocatis Baronibus Britanniæ, exegit ab eis ſacramentum ſuę fidelitatis. Quod cum alij vtcunque obſeruarẽt, Radulphus de Fulgeriis infideliter agens, vocatus à rege, parere noluit. Sed caſtellũ de Fulgeriis quod ipſe rex prius deſtruxerat, cepit reædificare. Quod audiens Aſculphus de ſancto Hilario & Vvilhelmus Patric, & tres filij ſui læti effecti, per diuerticula venerunt ad eum. *Radulphus de Fulgeriis.*

Comes etiam Ceſtriæ & Comes Eudo ſequuti ſunt eos.

Cum rex Angliæ Henricus miſiſſet Brebenſones ſuos ad deuaſtandum terram Radulphi de Fulgeriis, & hoc ex magna parte feciſſent, magna pars eorũ qui victualia ad exercitum deferebãt, cum non haberẽt ducem neque protectorem, occiſa eſt inter ſanctum Iacobum & Fulgerium à militibus Radulphi de Fulgeriis.

Radulphus de Fulgeriis caſtrum ſancti Iacobi tradidit incendio, ſimiliter caſtrum Tilioli.

Rex Henricus latenter veniens Fulgerium vt interciperet Radulphum, audito eius aduentu, fugæ petiit remedium, prædam tamen tantam quantam aliquis in noſtro vix viderat rege, homines ceperunt. Siquidem Radulphus de Fulgeriis præcepit hominibus de omni terra ſua, quòd equos & armenta & pecudes & omnem ſubſtantiam ſuam ducerent in ſuam foreſtam. Sed antequam intrarent nemoris latibula ab inimicis intercepti ſunt, & omnia ſua amiſerunt.

Radulphus de Fulgeriis delinitis cuſtodibus pretio & precibus qui cuſtodire debebãt caſtrum de Ciniburco & ciuitatẽ Dolenſem ad opus regis Angliæ, cepit illas munitiones. Quod audiens rex miſit Brebenſones ſuos & quoſdam de militibus ſuis ad eorum auxilium, ſi neceſſe haberent. Quibus obuiauerunt Comes Ceſtriæ, Radulphus de Fulgeriis, Aſculphus de ſancto Hilario, Vvilhelmus Patric, & vniuerſi milites de terra Radulphi de Fulgeriis cum magna multitudine peditum. Qui, quaſi in momento diſperſi, milites ſe fugæ tradiderunt, & multi de plebe occiſi ſunt.

Comes verò Ceſtriæ & Radulphus de Fulgeriis & 60. milites cum eis cum non poſſent effugere, quia inimici eorum obſtruxerant viam fugiendi, incluſerunt ſe in turri excepto Aſculfo de ſancto Hilario & Vvilhelmo Patric, & quibuſdam aliis, qui capti ducti ſunt ad Pontem vrſon. Itaque obſeſſa eſt turris Doli à Brebenſonibus & militibus regis & plebe Abrincatina.

Comes verò Eudo cùm veniſſet è Francia, noluit morari cum Radulpho de Fulgeriis, ſed abiit in Porroret, & firmauit caſtellum Goſcelini, & cepit caſtellum Ploaſmel. In ſequenti opere poteſt videri probitas, induſtria & agilitas regis Angliæ Henrici. Audiuit nuntium de obſeſſione turris Doli cùm eſſet Rothomagi nocte præcedente diem Mercurij. Ipſo verò die Mercurij, cum iam lux eſſet, receſſit à Rothomago, & venit Dolum ſequenti die circa tertiam, & obſedit turrim. Et cùm præparaſſet machinas ad turrim capiendam, incluſi ſibi prouidentes, reddiderunt turrim & ſe ad voluntatẽ regis. Inde rex miſit eoſdem per firmitates ſuas, vt ibi cuſtodirentur. Quoſdam verò, acceptis obſidibus, ſecum retinuit ſub libera cuſtodia.

Comes Robertus de Leceſtria volens turbare regnũ Angliæ, ipſe & vxor eius & Hugo de Nouocaſtello conſobrinus eius cũ multis militibus transfretauit in Angliam. Sed interceptus ipſe & vxor eius & Hugo de Nouocaſtello, capti ſunt à fidelibus regis iuxta ſanctũ Edmũdum, & cuſtodiæ traditi. Et multi Flandrenſes ibi occiſi ſunt, & multi alij capti & occiſi. Et forſitan ideò, quia rapinam exercuerant in terra ſancti Edmundi regis & martyris. *Robertus de Leceſtria.*

Radulphus de Fulgeriis dedit obſides regi Angliæ pro ſe filios ſuos Viellium & Vvilhelmum: ipſe verò nullatenus acquieuit, vt ſe poteſtati regis traderet, ſed fugiendo per nemora delitescit.

Gaufridus de Poentio, & Bonus abbas de Rugeio, & alij ex hæreditate de Media & de Andegauenſi pago, & Radulphus de Haia, Normannus de nemoribus infeſtant terrã regis carẽtes munitionibus caſtellorum. Siquidem Brebenſones, regis querela, ſicut antea, peſſundederunt Fulgerium & cæteras munitiones Radulphi.

Robertus de Vitreio obiit, & ſucceſſit ei filius ſuus Andreas natus ex ſorore Rollandi de Dinanſi. Idem verò Rollandus, quia carebat alio hærede, fecit hæredem alium nepotem ſuum Alanum de omni terra ſua in præſentia regis.

23 // 38 // Rex Henricus egit natalem Domini in Baiocenſi pago apud Burum. // 20 1175

Vvilhelmus Epiſcopus de Trigel, humanæ vitæ finem facit, cui ſucceſſit Iuo Brito Archipresbyter Turonenſis.

In loco etiam Hamonis Epiſcopi Leonenſis, electus eſt quidam Archidiaconus eiuſdem

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

Ecclesiæ, non Canonicè sed Symoniacè. Et dum haberet gratiam tam cleri quàm populi, non promeruit consecrationem, impediente morte Iocij Archiepiscopi Turonensis. In cuius loco elegerunt Turonenses clerici Decanum ipsius Ecclesiæ Bartholomæum iuuenem strenuum & genere nobilem.

Vvilhelmus Patric iunior moritur Parisiis, & Vvilhelmus Patric pater eius. Cui successit Ingerrannus Patric filius eius, qui duxit filiam Richardi filij Comitis.

Radulphus Normannus.

Obiit abbas sancti Florentij, & successit ei Radulphus Normannus. Similiter satisfecit vitę humanæ nutritus reclusus vir honestus & magnæ religionis, ad cuius tumulum (vt quidam dicunt) qui est iuxta Ecclesiam sanctæ Mariæ Ardonensis, Deus magnificatur in curatione infirmorum.

Hamo.

Obiit etiam anno superiore Hamo de Lanidecopio Monachus Sauinienſis, qui propter religionem & bona opera in pauperes, charus erat Deo & hominibus. G

Archiepiscopus Tarentasiæ, qui fuerat Monachus de ordine Cistercienſi, per quem in nostris temporibus in exhibitione miraculorum Deus benedicitur cum abbate Cistercienſi. Alexãder missus à Domino Papa venit ad regem Frãcorum pro reformanda pace inter regem Anglię Henricum & filium eius regem iuniorem, sed impedientibus hominũ peccatis, parum profecit.

Circa Pascha Richardus electus Cantuarienſis, qui anno superiore perrexerat Romam, à Papa Alexandro sacratus est Anaginæ. Rogerium electum Batenſis socium suum sacrauit Archiepiscopus Carentenſis.

Duæ reginæ ducuntur in Angliam.

Ludouicus rex Franc. traiecit in Angliam.

Circa idem tempus Ludouicus rex Francorũ cõgregauit Parisiis omnes Barones regni sui qui ei parebant, & cum eis habuit secretum ministerij sui. Iurauerunt ergo Comes Flãdrenſis, Comes Theobaldus, Comes de Claromonte, & multi alij, quòd trãsfretarent cũ iuniore rege H in Angliam circa festum sancti Ioannis, & pro posse suo subiugarent ei idem regnum. Alij verò qui remanebant, iurauerunt quòd cum exercitu per Normanniam pergerent, & quæcunque castella possent caperent, & patriam vastarẽt, aut vrbem Rothomagenſem obsidione cingerẽt. Quod & fecerunt parum proficientes.

Rex autem Henricus iunior qui multos de Baronibus Franciæ obæratos habebat, & magnis obsequiis & donis eos sibi familiares fecerat, hoc cognito per eos castella sua quæ erant in finibus Normanniæ iuxta Franciam armis, militibus & victualibus muniuerunt. Remouit etiam quosdam custodes castrorum, ne aliquando sibi fraudem facerent per receptionem inimicorum suorum & longam moram. Inde locutus est cum Baronibus Normanniæ, eos admonuit, obsecrauit, vt viriliter & fideliter agerent, & rememorarentur quòd parentes eorum multoties Francos à finibus suis turpiter eliminassent. Inde assumptis paucis, imò ferè nullis de Baronibus Normanniæ, cum Brebenſonibus suis transiuit in Angliam. Qua autem humilitate sepulchrum beati martyris Thomæ visitauerit, no- I tandum est.

Rex deuotus ad reliquias Th. Cantuar.

Vt autem vidit Ecclesiã Cantuarienſem desiliens equo veste lanea & nudis pedibus, pedes vsque ad illam per paludes & acuta saxa cum summa deuotione perrexit, in oratione ad sepulchrum glorioſi martyris, in lachrymis tam deuotus extitit, vt videntes ad lachrymas cogerer. Feria sexta illuc venerat, & impransus tota nocte ibi vigilauit. Mane autem facto, in capitulum Monachorum pergens, subdidit se verberibus eorum, imitatus redemptorem qui dorsum suum dedit ad flagella. Sed ille fecit propter peccata nostra, iste propter propria. Eadem autem die qua recessit à sancto loco, captus est Vvilhelmus rex Scotiæ à Baronibus Eboracenſibus. Qui rex tota æstate cum Rogero de Mombrai & aliis complicibus suis vastauerunt septemtrionales partes Anglorum pertingentes ad Scotiam. Quarta feria sequenti audiuit rex nuntium tanti gaudij.

Rex Henricus exhilaratus tanto nuntio facta pace cum Comite Hugone Bigoth, & positis K in firma custodia Vvilhelmo rege Scotiæ & Richardo Comite Loceſtriæ cum comitibus suis: transfretauit in Normanniam, relinquens Angliam in pace, quam fere perditam in triginta diebus recuperauerat. Veniens itaque Rothomagum, misit marchisos suos Vvalenses trans Secanam, vt victualia quæ veniebant ad exercitum Francorum in nemoribus diriperent. Franci igitur ex vna parte timentes regem, ex alia Vvalenses, de pace locuturi ad regem conueniunt. Vnde rex exhilaratus, terminum de pace inter eos reformanda posuit ad natiuitatem sanctæ Mariæ apud Gisors, quo termino elapso, ex vtraque parte conueniunt, sed nihil profecerunt, nisi quòd alium terminum circa festum sancti Michaëlis posuerũt inter Turonenses & Ambasianos, quo loco Deo fauente pax prouenit, & filij regis tres se patri suo humiliter subdiderunt. Et rex Francorum & Comes Flandrenſis firmitates quas ceperant in Normannia regi Angliæ reddiderunt.

Ego verò

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno dominic.

Ego verò pacem istam asscribo Dominæ nostræ IESV Christi genitrici, quia in vigilia assumptionis eius vniuersus exercitus ab obsidione recessit, & ciues Rothomagenses, lætũ diem egerunt in Ecclesia ipsius, sicut debebant ab obsidione liberati. *Maria virgo pace impertit.*

Post festum sancti Ioannis moritur Ammaricus rex Hierosolymitanus.

Obiit etiã Loradin rex Halapriæ, & successit ei filius natus ex sorore Comitis sancti Egidij quam acceperat captiuam in itinere Hierosolymitano. Ipsa verò & filij acceptis iudiciis vsque ad septem annos promiserunt se daturos plurimam summam auri regi Hierosolymitarum.

Saraguntat nepos ipsius Loradin occidit Amulanum Babyloniæ, & factus est princeps Babyloniæ & Alexandriæ.

Mortuo Brogone abbate sanctæ trinitatis, successit ei Vvilhelmus de Espræuillus Monachus Becci prior sancti Hymerij.

24 // 39 // Rex Henricus egit natalem Domini apud Argentomagum. // 21 1176

Fredericus Alemannorum Imperator cum vxore & liberis & magno exercitu veniens in Italiam, obsedit Alexandriam vsque ad Pascha nihil proficiens, sed multa detrimenta sustinens.

Guarinus de Gesardim abbas Pontiniacensis, factus est Archiepiscopus Bituricensis, sicut abbas qui idem monasterium ante ipsum rexerat, factus fuerat Archiepiscopus Lugdunensis. *Guarinus Gesardi.*

Circa Pascha iunior rex pacificatus est cum patre suo, accepto ab eo & fratribus suis sacramẽto quod voluit, inde rex misit ducem Richardũ filium suum in Aquitaniam, & Gaufridum filium suum Comitem Britanniæ in Britanniam, assignans ei Rollandum de Dinam, vt esset procurator terræ suæ.

Fredericus Imperator Alemannorũ recessit ab Alexandria, & tractatum fuit de reformãda pace inter Dominũ Papam & ipsum. Sed Imperator noluit acquiescere paci stante Alexãdria, quam Longobardi noluerunt subuertere, & ita pax remansit. Ipse verò adhuc moratur Papiæ, non valens procedere nec reuerti.

Gaufridus dux Britãniæ ea quæ Comes Eudo habebat de Domino suo, scilicet Venetum, Ploasmel, medietatem Cornubiæ, reuocauit in ditionem suam.

Post Pascha rex Henricus & filius suus rex iunior transfretauit in Angliam. Quia verò clerici & laici, Barones & milites ceperant de seruis suis, sine ipsius licentia, emunxit eos multo argento.

Rex Scotiæ pacificatus est cum rege Angliæ, hoc modo: fecit homagium & ligantiam de omni terra sua vt proprio Domino, & concessit ei vt omnes Episcopi terræ illius, qui sunt numero decem, & abbates & Comites & Barones hoc idem facerent. Episcopi verò & abbates homagium non fecerunt, sed sacramento se constrinxerunt hoc obseruaturos, & quòd forent subditi Ecclesiæ Eboracensi & Archiepiscopo, & illò irent causa sacrandi quoties necesse esset. *Scoti Angliæ homagium præstant.*

Insuper rex Scotiæ tradidit munitiones suas, scilicet Rocheburc & Castrum puellarum & tertium regi Angliæ qui posuit in eis custodes suos. Quibus etiam rex Scotiæ inuenit necessaria. Præterea rex Angliæ dabat honores, Episcopatus, abbatias, & alios honores in Scotia, vel (vt minus dicam) consilio eius dabantur.

Prior Canthuariensis factus est abbas de Bello.

Petrus prior Montisacuti, Hidæ.

Prior Berniendeuici Abbendoniæ.

Prior Vvintoniæ Vvestmonasterij.

Ioannes Oxenefordiæ Decanus Salesberiensis electus est ad Episcopatum Noruuincensem.

Obiit Raginfredus Comes Cornubiæ prioris Henrici regis filius naturalis, & sepultus est Radingis.

Comitatum Cornubiæ & totam terram, quam habebat tam in Anglia quàm in Normãnia & in Vvalia retinuit rex in manu sua, ad opus Ioannis filij sui iunioris, excepta parua portione, quam dedit filiabus ipsius Comitis.

Robertus abbas Montis scriptor horũ temporum, pergẽs in Angliam promeruit cartham & sigillum omnium eleemosynarum Ecclesiæ Montis, quæ datæ fuerant prædictæ Ecclesiæ vsque ad præsens tempus, & dabuntur in futurum. *Robertus de Monte.*

Richardus filius Comitis Glocestriæ obiit, & successit ei Philippus filius eius natus ex sorore Roberti de Monteforti.

Obiit etiam Henricus frater Ludouici regis Francorum Archiepiscopus Remensis. Similiter Comes Niuernensis: & quod dolendum est & tacendum nisi ob memoriam iusti viri, abbas Clarevallensis. Girardus à quodam pseudomacho eiusdem ordinis

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

nocte cultro ter appetitus letaliter vulneratus est. Per triduum tamen quod superuixit, confessionem, pœnitentiam & sacramentum corporis Christi suscipere promeruit.

Primatus Britanniæ.

Richardus Archiepiscopus Cantuariensis congregauit magnum concilium in Anglia ciuitate Lundonensi. Et adhuc vetus querela de primatu Britanniæ inter ipsum & Rogerum Archiepiscopum Eboracensem persteuerat. Similiter Bartholomæus Archiepiscopus Turonum concilium habuit cum Episcopis Britanniæ Rhedonis.

Hugo Petri Leonis legatus sedis Romanæ transit in Angliam.

Nix & gelu duraverunt à natiuitate Domini vsque ad purificationem beatæ Mariæ.

Obiit Richerius de Aquila, & successit ei Richerius filius eius.

Obiit Richardus Comes Destreguel filius Comitis Gisleberti, relinquens paruulum suum ex filia regis Duneline. Iste acquisiuit quasdam ciuitates in Hibernia, scilicet Dunelinam & Vvatrefeltis, & alias, quas Henricus rex Anglorum cum in eandem insulam pergeret, accepit G in manu sua.

Tributũ corij bouini.

Hibernenses promiserunt regi Henrico tributum de omni insula, scilicet de vnaquaque domo corium bouis vel duodecim argenteos.

Ventus vehemens.

In vigilia Paschæ circa meridiem factus est ventus vehemens, dissipans domos, & syluas eradicans.

1177 2//40//In septimana pentecostes Longobardi & maximè Mediolanenses debellauerunt//22 exercitum Frederici Imperatoris Alemannorum, qui tunc morabatur in Papiensi vrbe. Ipse verò vix fugiendo euasit.

Vvilhelmus frater Comitis Theobaldi Archiepiscopus Senonensis & Episcopus Carnotensis, translatus est ad Remensem Archiepiscopatum, & successit ei Senone præpositus Antissiodorensis, & Archidiaconus Senonensis, Guido nomine.

Io. Saleiber.

In Carnotensi vrbe Ioannes Saleiberiensis vir honestus & sapiẽs, qui prius clericus Theobaldi Cãtuariensis Archiepiscopi fuerat, & postea sancti Thomæ martyris successoris eiusdem Theobaldi. H

Mortuo Episcopo Beluacensi, successit ei Philippus filius Roberti Comitis fratris regis Francorum.

Vvilhel. Rex Siciliæ repetit Apuliam.

Vvilhelmus rex Siciliæ, ducatus Apuliæ, principatus Capuæ, per legatos requisiuit, & Ioannam filiam Henrici regis Anglorum in vxorem accepit.

Obiit Rogerius abbas Gemmeticensis Monachus Becci.

Obiit etiam Radulphus Salmurensis, cui successit Manerius sacrista eiusdem loci.

Obiit etiam Vvilhelmus de Curcio, relinquẽs paruulum suum ex filia Richerii de Aquila.

Cessit etiam in fata Vvilhelmus de Albineio, quem vocabant Comitem Darundelenus, relinquens filios quatuor, scilicet Vvilhelmum de Albineio primogenitum, & alios tres natos ex Aelisa regina vxore primi Henrici regis Anglorum. Qui Vvilhelmus duxit relictam Rogerij Comitis de Clara, filiam Iacobi de sancto Hilario, cum omni terra quam idem Iacobus habuerat in Anglia. I

Phil. Flandrensis petit Hierosol.

Philippus Comes Flandrensis accepta cruce Domini cum magna manu militum perrexit Hierusalem.

Asculphus de sancto Hilario perrexit Hierusalem, & peregrè mortuus est.

Petrus frater Philippi Comitis Flandrensis, accepta comitissa Niuernensi, quæ fuerat vxor Domini Issoldunẽsis castri, mortuus est, & ideò forsitan, quia militiam spiritualem, id est, clericatum dimiserat, vtpotè qui fuerat electus ad Episcopatum Cameracensem, relicta spirituali militia miles seculi factus fuerat. Hic ex eadem comitissa genuit vnã filiam, quam comitissam cum eodem Comitatu accepit Comes Robertus filius Comitis Roberti Ludouici regis Francorum, & ita facta est quadrigama.

Obiit venerabilis vir Robertus abbas Maioris monasterij, & successit ei Petrus Monachus eiusdem loci.

Deposito Radulpho abbate Cluniacensi consobrino Comitis Theobaldi, Galterus prior sancti Martini de Campis successit ei, & ille exabbas factus est prior Charitatis. K

Cessit etiam in fata Robertus de Blangeio, vir honestus & religiosus Monachus Becci & abbas sancti Ebulphi.

Osbertus. Fratres vicissim tres Ecclesiæ successere.

Nihilominus etiam satisfecit humanæ vitæ Osbertus abbas Lyræ, cui successit frater eius Gauer iunior, sicut & ipse successerat senior fratri suo Vvilhelmo, quod vix aut nunquam inuenies, vt tres fratres sibi inuicem succedant in regimine alicuius Ecclesiæ.

Obiit Hugo Bigoth Comes, & successit ei Rogerius filius eius.

Rogerius de Cripta Monachus sanctæ Trinitatis Cantuariensis, factus est abbas sancti Augustini, electo Clereubaudo electo illius monasterij, qui noluit benedictionem accipere à sancto Thoma: & ideò elongata est ab eo.

Quinta

Universidad de Deusto Biblioteca

A | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anno domini.

Quinta feria in cœna Domini occisus est sanctus Vvilhelmus à Iudæis Parisius: qui concremati sunt. *Iudæi paricidæ cremantur.*

Benedictus prior Cantuariensis factus est abbas Burc.

In æstate & in automno fuit maxima siccitas: vnde & satio terræ, messis, & fœnũ ex maiori parte periit, & collectio messium & vindemiarum solito citius euenit.

Nono Kalendas Augusti concordati sunt Dominus Papa Alexander, & Fredericus Imperator Romanus: in ciuitate Venetiæ in domo Patriarchæ ipsius ciuitatis. *Fred. Imp. & papa conueniunt.*

Mense Augusto Henricus rex Anglorum senior, & Gaufridus dux Britannorum filius eius, cum maximo apparatu transfretauerunt in Normanniam: quibus obuiauerunt iunior rex Henricus, & Richardus dux Aquitanorum, filij eius, cũ multis baronibus cum gaudio magno & honore.

B Rex Henricus assumptis filiis suis Hẽrico iuniore, & Richardo duce Aquitanorum: & congregatis baronibus suis apud vadum sancti Remigij, cum rege Francorum loquutus est ea quæ ad pacem sunt, & de susceptione crucis ad seruitium Dei. Inde Dominus rex misit filium suum Comitem Britanniæ cum cæteris Britonibus ad expugnandam superbiam Guihomari de Leone.

Mauritius Episcopus Parisiensis iam diu est quod multum laborat, & proficit in ædificationem Ecclesiæ prædictæ ciuitatis: cuius Caput iam perfectum est, excepto maiori tectorio, quod opus si perfectum fuerit, non erit opus citra montes cui apertè debeat comparari. *Mauricius basilicam Parisiorũ struit.*

Mortuo Valeranno filio Vvilhelmi Lupelli, turris Iurẽ venit in manu Domini regis: quam multum cupierat, quam nec pater eius nec auus habuerunt.

Rex Henricus perrexit in Bituricẽsem pagum: accepit in manu sua castrum Radulphi de Dolis, quia erat de feudo eius, & filiam vnicam Domini eiusdem castri, cum tota hæreditate
C ipsius, quam dicunt quidam tantum valere quantum valet reditus totius Normanniæ. Issoldunense etiam castrum cum omnibus pertinentiis suis: quia Odo dominus eiusdem castri nuper decesserat, & paruulum filium reliquerat, & ad Comitatũ Andegauẽsem pertinebat, Barones qui illud custodiebant obtulerunt ei, quod noluit recipere: quia non habebat hæredem, quem dux Burgundiæ, quia cognatus eius erat, furtim abstulerat.

Castrum etiam munitissimum & arce & natura Turonium vicecomes eiusdem castri reddidit ei.

Totam etiam terram Comitis de Marcha rex Henricus sex millibus marcis argenti ei valentem, vt idem rex dixit, viginti milibus marcis argenti.

Episcopus Lemouicen. qui erat Comes eiusdem ciuitatis, cum per decennium vixisset in cæcitate mortuus est.

Castrum etiam iuxta prædictam ciuitatem situm, in quo requiescit sanctus Martialis in monasterio suo, Richardus dux Aquitanorum, abstulit vicecomiti eiusdẽ castri: & meritò,
D quia adiuuabat partes Comitis Engolismensis, qui infestabat ipsum ducem.

Obiit Ruandus Venetensis Episcopus vir religiosus, Monachus Cisterciensis. *Ruandus.*

Guihomarus de Leion venit ad Dominum regem, promittens se de omni terra sua facere voluntatem eius. Iaruagem de Roca reddidit idem castrum Domino regi & Comiti Gaufrido filio eius.

Sicut fuerat in æstate maxima siccitas: ita fuit in hyeme maxima inundatio aquarum. Hoc anno circa festiuitatem sancti Ioannis multi submersi sunt in fluminibus. In mari etiam multæ naues perierunt: inter quas vna quæ portabat Gaufridum præpositum de Reuerle nepotem Rogerij Archiepiscopi Ebroicensis, Cancellarium regis iunioris & alios multos nobiles apud sanctum Vvalericum periit. *Inundatio.*

Perierunt præterea naues multæ quæ afferebãt vinum de Pictauensi pago, vt quidã dicunt ferè triginta, vel eo amplius. *Naufragium 30. nauium.*

E In festiuitate sancti Martini Canonici Dolenses elegerunt in Archiepiscopum Rolandum Decanum Abrincensem, virum religiosum & literatum. Cui electioni interfuerunt Henricus Baiocensis, & Richardus Abrincensis Episcopi, & Robertus de Monte, & multi viri religiosi. *Rolandus decanus.*

In nocte sancti Andreæ factus est ventus vehemẽs, & in ipsa festiuitate & in prædicta vigilia apparuit lux, manè veniens ab oriente vsque ad occidentem, qua die pugnauerunt Christiani cum Paganis apud sanctum Georgium de Ramula. Putabat enim Salaadin qui duxerat vxorem Naradin iam defuncti, quòd posset capere vrbem Hierusalem defensoribus destitutam, quia Comes Flandrensis duxerat ferè omnes Christianos milites ad obsidionem Harenc. Sed tamen rex Hierusalem & Patriarcha & alij religiosi viri habentes paucos milites, & seruientes per virtutem sanctæ crucis, vicerunt innumerabilem exercitum *Ventus vehemens.*

Universidad de Oviedo Biblioteca

| Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. |

Crux paganos terruit.

Paganorum : cuius crucis longitudo à terra vsque ad cœlum Paganis apparuit, sicut ipsi dixerunt.

In hac victoria Christiani auro & argento, equis & armis, & victualibus locupletati sunt.

1178 26//41//Rex Henricus senior tenuit curiam suam ad natalem Andegauis, & ibi cum eo //23 fuerunt iunior rex Henricus & Richardus dux Aquitaniæ, & Gaufridus dux Britanniæ filij eius: & vix in aliqua festiuitate tot milites secum habuit: nisi in coronatione sua, siue in coronatione filij sui regis iunioris.

Poetices studio arguitur Episcopus.

Obiit Stephanus vir honestus & literatus Episcopus Rhedonensis. Huic accidit quædam visio mirabilis, quam ipse Episcopus cuidã Monacho familiari nostro ante mortem suam manifestauit. Quædam enim persona ei apparens leui sibilo hos versus ei dixit, Desine ludere temerè, nitere surgere properè de puluere. Ipse enim multa rythmico carmine & prosa iocundè & ad plausus hominum scripserat. Et quia miserator hominum eum in proximo moriturum G sciebat, monuit eum vt à talibus abstineret, & pœnitentiam ageret. Scripsit etiam vitam sancti Firmati Episcopo, & vitam sancti Vitalis primi abbatis Sauigneij. Scripsit etiam mihi quinquaginta versus de senectute: in quorum vltimo prædictorum versuum vnam clausulam posuit. Cui etiam mater misericordiæ apparuit in obitu suo, cui deuotè semper seruierat.

Apparitio.

Obiit Gaufridus Episcopus Andegauensis.

Becci Ecclesiæ dedicatio.

In media quadragesima dedicata est Ecclesia Becci decimoquarto Kalendas Aprilis à Rotrodo Archiepiscopo Rothomagensi, & Hẽrico Baiocensi, & Richardo Abrincensi, & Egidio Ebroicensi Episcopis. Huic dedicationi interfuerunt reges Anglorum pater & filius: & Ioãnes iunior filius regis. Dedit autem rex senior in dotem Ecclesiæ centum libras Andegauenses annuatim in molendinis de Robec.

Robertus de Argentiis cellarius Gemmeticensis factus est abbas eiusdem Ecclesiæ. H

Galterius subcellarius sancti Vvandregisili factus est abbas eiusdem monasterij.

Radulphus de sancta Columba factus est abbas sancti Ebrulphi, monachus eiusdem loci.

Obiit Iordanus Teisson, & successit ei Radulphus filius eius, qui fecit hominium abbati Montis apud Montem de Castello, de Roca, & de Columba.

Vvilhelmus rex Siciliæ fecit chartam fieri Ioannę, reginæ suæ vxori de dotalitio suo: cuius partem hic posuimus.

Ioãna Reginæ dos.

Vvilhelmus rex Siciliæ diuina fauente clemẽtia ducatus Apuliæ, principatus Capuæ. Per hoc præsens scriptum damus, & in dotalitium concedimus Ioannæ reginæ charissimæ vxori nostræ, Henrici magnifici regis Anglorum filiæ, ciuitatem montis sancti Angeli, ciuitatem Fixonti, & ciuitatem Veste cum omnibus iustis tenementis suis & pertinentiis earum. In seruitio autem concedimus ei de tenementis Comitis Gaufridi, Alesine, Peschizam, Bizum, Caprite, Beranum, Silizum, & omnia alia quæ idem Comes honore eiusdem Comitatus mõtis sancti Angeli tenere dinoscitur. Concedimus ei etiam similiter in seruitio cãdelarium sanctum I clericum, castellum Papanum, Bisentinum & Conauum. Insuper concedimus, vt fuit de tenemento ipsius dotarij, monasterium sancti Ioannis de Lama, & monasterium sanctæ Mariæ de Pulsano, cum omnibus tenemẽtis quæ ipsa monasteria tenent, de honore prædicti Comitatus montis sancti Angeli. Ad huius autem donationis & concessionis nostræ memoriam & inuiolabile firmamentum, præsens priuilegium per manus Alexandri notarij nostri scribi, & bulla aurea tympano impressa roboratum nostro sigillo iussimus decorari. Huius chartæ & testes & regis sigillum inuenies in principio libri Origenis super Num.

Christianorũ fœdus in Agarenos.

Ludouicus rex Franciæ & Henricus rex Angliæ conuenerunt ad colloquium haud procul à Nouantisurte: & ibi tractauerunt de pace & firma cõcordia inter eos, & de susceptione crucis & de itinere eorum in Hierusalem, & si aliquis regum illorum cedat in fata: in ipso itinere (quod Deus auertat) superstes omnem thesaurũ, & omnes homines suos & omnia mobilia sua habebit sicut propria: & iter perficiet pro se & pro defuncto.

Agenenses hæretici.

Hæretici, quos Agenẽses vocant, & alij multi conuenerũt circa Tholosam, malè sentientes K de sacramento altaris & de coniugio & de aliis sacramentis: ad quorum cõfutationem Petrus legatus Romanus & multæ aliæ religiosæ personæ cũ prædictis regibus cõuenerunt, & parum profecerunt.

Obiit Robertus de Monteforti, & successit ei Hugo filius eius natus ex sorore Radulphi de Fulgeriis.

Carnotum ciuitas incenditur.

Ciuitas Carnotum combusta est, & monasteriũ beati Petri de Valle. Remansit tamen Dei misericordia Ecclesia sanctæ Mariæ & claustrum clericorum.

1179 27//42//Philippus Comes Flandrensis rediit à Hierusalem. //24

Manuel Imperator Constantinopolitanus misit ad regem Frãcorum honorabiles legatos, vt daret filiam suam filio eius, quod rex concessit.

Alexander

Universidad de Deusto Biblioteca

A | Romanorum. | Francorum. | | Anglorum. | Anno domini.

Alexander Papa misit Octauianum subdiaconum Romanæ ecclesiæ ad Rothomagensem prouinciam, vt cõuocaret Archiepiscopum & suffraganeos eius & abbates illius prouinciæ. Et misit similiter alios subdiaconos ad orientem & occidentem & meridiem & septentrionem, vt cõuenirent ad cõcilium generale, quod erat futurũ proxima quadragesima in ciuitatæ Romæ.

Episcopus de Trigel cùm pergeret Romã, ablatis rebus omnibus suis & equis verberatus est, ita vt deficeret infra octo dies: in loco eius electus est Gaufridus Loiz filius cuiusdam Burgensis, eiusdem nominis de Gingamp. *Trigelẽsis Episcopus spoliatur.*

Henricus rex Anglorum senior circa nundinas montis Martini transfretauit in Angliam.

Radulphus frater vicecomitis de Bellomonte cognatus germanus Henrici regis Anglorum, electus est ad Episcopatum Andegauensem.

Eclipsis solis facta est idibus Septembris.

B Abbas Grestem mortuus est: cui successit Vvilhelmus de Exonia Monachus Becci.

Obiit Richardus Constantiensis Episcopus.

Eodem anno obiit Robertus abbas Maiorismonasterij, & successit ei Petrus Monachus eiusdem loci, qui mortuus est, cùm vixisset in regimine abbatiæ ferè per vnum annum: cui successit Heruæus de Villa pirosa Monachus eiusdem loci.

Hyems facta est maxima: & durauit nix ferè vsque ad purificationem beatæ Mariæ, quæ incepit infra octo dies post natalem Domini.

Inundatio aquarum maxima fuit, & maximè apud vrbem Cenomanensem, pontes & domos & molendina subuertens, & homines multos perimẽs: hoc etiam accidit Andegaui, & in multis aliis locis. *Inundatio.*

Gaufridus filius regis Henrici dux Britanniæ viriliter egit: nam Guihomarum vicecomitem Leonensem, qui nec Deum timebat, nec hominem verebatur, & filios eius ita subegit, quòd omnia castella eorum & terram in manu sua cepit, & duas tantummodo parochias C Guihomaro seniori permisit, vsque ad proximum natalem Domini, quo erant Hierusalem ituri ipse & vxor sua, & forsitan non redituri. Guihomaro iuniori vndecim parochias de terra patris sui concessit: retento secum de familia sua Herueo fratre eius. Similiter fecit Richardus dux Aquitaniæ frater ipsius Gaufridi de Gaufrido de Raucim: nam castrum Tallebourc, quod videbatur inexpugnabile munitum arte & natura obsedit, cepit, diruit, & similiter quatuor alia castella ipsius. Similiter fecit domino de Ponz, destruendo scilicet castellum suum Ponz, qui erat confœderatus ipsi Gaufrido.

Comes Richardus filius regis Henrici post destructionem Tallebourc cùm perrexisset in Angliam ad sanctum Thomam, & ad videndum patrem suum: quidam Basceli & Nauarenses & Brebensones venerunt ad vrbem Burdegalensem, & ipsam vrbem vastauerunt in suburbiis flammis & rapina. *Tallebure destruitur.*

Vvilhelmus Comes de Magnauilla, ducta filia Vvilhelmi Comitis Albemarlæ factus est Comes Albemarlæ.

D Richardus de Luce renunciauit seculo & regiis negotiis: & successit ei Richardus nepos eius ex Gaufrido filio suo.

Cum filia regis Francorum duceretur ad coniugium filij Imperatoris Cõstantinopolitani: hospitata est apud sanctum Benedictum super Ligerim. Cúmque quidam ex famulis eius vellet accelerare ignem: iniecto oleo flamma exiuit per foramina camini, & cecidit super tectum camini: & hoc casu tota abbatia combusta est. *Abbatia Benedicti quo casu comburitur.*

Cùm rex Francorum vellet coronare filium suum Philippum, posuit locum Rhemis, terminum assumptionem beatę Mariæ, & congregatis quæ ad tantum negotium necessaria erãt, & conuocatis omnibus Baronibus totius regni Franciæ, vt ad eundem locum conuenirent: iuuenis coronandus obiter cum suis similibus in syluam venatum diuertit, & amissis omnibus sociis per vnam noctem in sylua vagabundus permansit. Tandem inuento quodam homine qui ad opus fabrorum carbones parabat, per eum ad socios suos reductus est. Ex E solitudine tamen & pauore tantam infirmitatem incurrit, quòd coronatio eius tunc remanserit. Pater autem eius iratus, & pro se & pro filio rogaturus ad memoriam beati Thomæ in Angliam perrexit, cui multam humanitatem exhibuit, cum in Galliis exularet: dedit autem idem rex ob amorem & honorem Dei & beati Thomæ Monachi in Cãtuariensi Ecclesia iugiter Deo famulantibus cẽtum modios vini singulis annis præfatis Monachis accipiendos. Quo autem honore, quo gaudio, & quàm multiplici donorum largitate rex Henricus eum susceperit, non est nostrum edicere. *peregr. ad Th. Cantuar. Donatio Cantuarensibus.*

Manuel Imperator Constantinopolitanus vindicauit se hoc anno de Solimanno Iconij, qui anno superiori illum fugauerat: & multos de militibus suis ceperat, insuper & crucem Dominicam ei abstulerat. Manuel enim Imperator fugauit eum, & multos de militibus suis cepit, & ipse Solimannus vrbem Iconij vacuam reliquit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. F

Astrologi prædictio. Planetarum coniunctio.

A B anno præsente incarnationis Domini nostri IESV Christi 1179. in septem annis, mense Septembri, 12. indictione, sole existente in libra erit (si Dominus voluerit) coniunctio omnium planetarum in libra & cauda Scorpionis. Ibi est admirabilis rerum mutabilium mutationis significatio. Sequetur enim terræmotus mirabilis, & destruentur loca consueta perditioni per Saturnum & Martem manentes in signis aëriis, & erit mortalitas & infirmitas. Ostendit enim eadem coniunctio ventum validum denigrantem aërem & obscurum reddentem, & venenis infectum, & in vento vox terribilis audietur, & terrebit corda hominum, & à regionibus harenosis sabulonem accipiet, harenis ciuitates proximas in planitie cooperiet, & primò ciuitates orientales, Meram, Baldas & Babyloniam, & omnes ciuitates proximas arenosis locis: nulla quidem euadet quæ arenis & terra non operiatur. Signa autem huius rei sunt hæc, & præcedent: Erit eodem anno antequàm planetæ conueniant in libra eclipsis solis, qua totum corpus eius obscurabitur, & oppositione præce- G
denti luna tota patietur eclipsin. Et erit eclipsis solis ignei colotis & deformis, ostendens Maiorum bellum cum effusione sanguinis prope fluuium in terra orientis similiter & occidentis. Tunc cadet dubietas inter Iudæos & Sarracenos, donec derelinquant penitus synagogas & Mahumerias suas. Et eorum secta iussu Dei annihilabitur, vnde vobis notũ sit, vt cum eclipsim videritis à terra, exeatis cum omnibus vestris.

Concilium Rø. 1180 28 // 43 // Alexander Papa tertius tenuit generale concilium Romæ media quadra- //25
gesima, cuius Decreta, quæ ab eo & ab aliis Coepiscopis eius ibi constituta sunt, apud nos habentur.

Manuel Imperator Constantinopolitanus dedit Ramerio filio Vvilhelmi principis Montisferrati filiam suam natam ex priore vxore sua. Quę cum diceret se nũquam alicui nupturam nisi esset rex, Imperator exhilaratus fecit se coronari, & vxorem suam, & Alexium filium suum iuniorem Imperatorem cum vxore sua filia regis Francorum. Similiter fecit coronari Minoum filium Marchisi Montisferrati cum filia sua, quam ei dederat, & dedit ei ho- H
Thessal. honor. norem Thessalonicensem, qui est maxima potestas regni sui post ciuitatem Constantinopolitanam.

Conradus frater eiusdem Ramerij cepit & incarcerauit Christianum Episcopum Moguntinensem, & Cancellarium Imperatoris Alemannorum.

Maroc Rex. Rex Maroc, in cuius potestate est tota Africa, & etiam Sarraceni qui sunt in Hispania, mittebat filiam suam, vt quidam rex Sarracenorum duceret eam in vxorem, quam Stolus & Galee regis Siciliæ inuenerunt, & adduxerunt ad Dominum suum. Vnde rex lætus pacificatus est cum patre eius illa reddita, & pater eius reddidit regi Sicilię duas ciuitates, scilicet Africam & Sibiliam, quas Sarraceni abstulerant Vvilhelmo regi Siciliæ patri istius regis.

Rex Hierusalé princeps sanctus & honestus à Deo flagellatus (quia flagellat Deus omnem filium quem recipit) adiutus à Christianitate transmarina fecit castrum munitissimum & arte
Vadum Iacob. & natura super fluuium Iordanem, quod vocatur Vadum Iacob, vbi luctatus est Iacob cum I
Angelo, locum iocundum amœnitate nemorum & pratorum & piscium & molendinorum, & proximum ciuitatibus Belinas & Damas. Et quia Agarenis per hoc vadum transitus est in terram Christianorum, illud quàmplurimum odio habent.

Obiit Rogerus Vingornensis Episcopus Turonis, vir genere & moribus honestus. Siquidem pater eius Robertus Comes Glocestrensis fuit filius primi Henrici regis Anglorum. Mater eius filia Roberti Belismensis, & Robertus filius Hammonis, Dominus de Torigneio
Monast. structores Rogerius & Herluinus. fuit auus eius. Obiit Aegidius Ebroicensis Episcopus. Obiit Rogerius abbas Becci vir religiosus & honestus & literatus & timens Deum. Nullus prædecessorum suorum, excepto sancto Herluino primo abbate, tanta fecit in Becco monasterio quanta ipse.

Ecclesiã siquidem ferè tota ædificata est tempore suo & dedicata, cuius pulchritudini nulla æquatur in tota Normãnia, fecit cameras cum caminis, vnam super alteram, ad susceptionem hospitum & personarum. Fecit etiam domum infirmorum ingentis pulchritudinis & magnitudinis. Meliorauit dormitorium in marceriis, in vitreis & coopertura. Fecit & aquæ K
ductum per quem adduxit fontem pulcherrimum de longinquo, qui diuiditur per officinas monasterij. Fecit & conchã pulcherrimã ad recipiendam aquam, & tectum desuper ędificauit. Maximam summam pecuniæ dedit Roberto Comiti Mellenti pro mercato quod fecit in villa Becci.

Tempore ipsius assumpti sunt de Beccensi Ecclesia duodecim abbates ad regimen Ecclesiarum, quorum ego qui hæc scribo secũdus fui. Rexit autem monasterium Beccense, triginta vno anno & decẽ diebus minus: cui successit Osbernus Prior Bellimontis Monachus eiusdem loci. Isti tres supradicti, scilicet Episcopus Vvingornensis, & Episcopus Ebroicensis, & abbas Becci, Catharro impediente in fata cesserunt.

Philippus filius Ludouici regis Francorum fuit coronatus in regem Rhemis à Vvilhelmo Rhemensi

Universidad de Sevilla Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.

Rhemensi Archiepiscopo auunculo suo & suffraganeis eius in festiuitate omnium sanctorum. Et rex Anglorum senior misit ei magna xenia in auro & argẽto de venatione Anglicana. Huic solemnitati interfuit iunior rex Anglorum cum magno comitatu equitum, qui tanta secum ex iussu patris sui tulit, vt nullius nec in ipsa festiuitate nec in ipso itinere susciperet procurationem.

Decedente venerabili viro Guisleberto abbate Troarnensi, successit ei Durandus de Cuneruillis Monachus eiusdem loci, & Roberto Fontanetensi abbati, successit Robertus Prior sancti Petri super Diuam.

Obiit Vvalterius Cluniacensis abbas, qui quamuis in Ecclesiæ illius regimine parũ vixerit, anno scilicet & dimidio, tamen Ecclesiam illam maximis debitis oneratam de debito quatuor millium marcarum exonerauit. Huic successit Vvilhelmus Monachus loci, qui fuerat abbas
B in Ramesiensi, in Anglia. Hic fecit quoddam mirabile: Nam residuum debiti Ecclesiæ Cluniacensis, quod erat quatuordecim millium marcarum, ex propriis thesauris, quos adunauerat, & de mille marcis, quas Henricus rex Anglorum ei dederat, ex maiori parte deleuit. Fecit & aliud mirabile: Priorem de Stallo deposuit, qui solebat ducere in comitatu suo quadraginta equos, & iussit vt esset cõtentus tribus equitibus. Fecit & aliud mirabile: quia septies viginti procurationes, quas Burgenses ex consuetudine habere solebant, ex donis abbatum penitus deleuit.

Inito conflictu Christianorum contra Salaadin ex vtraque parte multi mortui sunt, plures tamen de Christianis, & Magister templi captus est, quem cum Salaadin vellet reddere pro nepote suo quem Christiani captum tenebant: Magister templi noluit, dicens non esse consuetudinis militum templi, vt aliqua redẽptio daretur pro eis, præter cingulum & cultellum, & ita in captione mortuus est. *Christiani pugnant cum Saladino. Templariorũ redemptio.*

Aliud infortunium accidit nostris. Nam Salaadin cũ innumero exercitu obsedit castrum
C de vado Iacob, quod machinis & vi cepit, & milites templi, qui intus erant, per medium fera per latera scidit, alios, qui erant inferioris ordinis, decapitauit, ipsum tamen castrum obtulit Salaadin quod reficeret, & munitũ Christianis redderet, si vellẽt Christiani reddere ei nepotẽ suum, de quo supra diximus: quod vtrum factum sit nondum scimus. *Saladin vadũ Iacob capit.* 1181

29 // 44 // Henricus rex Anglorum tenuit curiam suam in Anglia ad natalem apud No- // 26 tinguehan.

Vvilhelmus abbas Cluniacensis in crastino Epiphaniæ obiit apud Charitatẽ: vir plangẽdus de bonis quæ fecit in Ecclesia sua, sed parum vixit, duobus ferè annis.

Obiit Richardus abbas sancti Audoeni: cui successit Samson vir venerabilis, Prior sancti Stephani Cadomi, Richardus de Humez Cõnestabularius regis, cũ religiosè vixisset vno anno & dimidio in abbatia de Alneto, quam ipse ædificauit, obiit, relinquẽs filios suos hæredes suæ terræ, scilicet Vvilhelmum, Emorannum, Iordanum.

Anno verbi incarnati 1181. Episcopatus Alexandri Papæ 22 Rotroldi Rothomagensis
D Archiepiscopi 16. tertio nonas Martij dedicata est Ecclesia sanctæ Mariæ de Voto, sita in territorio Rothomagensi in honore eiusdem genitricis Dei Mariæ à Domino Henrico Baiocẽsi Episcopo: assistentibus Episcopis Richardo Abrincensi, & Remaldo Bachonensi, astãte illustri rege Anglorum Henrico, Matildis Imperatricis filio, anno regni sui 27. *Dedicatio Ecclesiæ.*

Ludouicus rex Franciæ cum incidisset grauissimam ægritudinẽ: Philippus iunior rex filius eius (nescio quo consilio ductus) sacramento se obligauit, quòd duceret loco & tẽpore filiam Balduini Comitis Flandrensis, & ipse Comes concessit ei quòd post mortem suam haberet in hæreditatem comitatum Flandrensem, quamuis idem Comes haberet masculos hæredes de prædicta sorore comitissa Hænacensi, & hoc fecit idem rex sine consilio reginæ matris suæ & auunculorum suorum Vvilhelmi Rhemensis Archiepiscopi, Hẽrici Comitis Trecensis, Theobaldi Carnotensis, Stephani Sancerrensis, & aliorum amicorum suorum, vnde illi commoti requisierunt auxilium Henrici regis Anglorũ senioris, contra nepotem suum iuniorem regem
E Francorum Philippum. *Flandria fratris obtigit.*

Balduinus abbas Fordẽsis, Cisterciensis ordinis Monachus, magnę religionis & literaturæ homo, electus est ad Episcopatum Vvigornensem.

Obiit Robertus abbas Glastoniæ.

Obiit etiam Ioannes Episcopus Cicestrensis, cui successit Sefridus Canonicus eiusdem Ecclesiæ.

Ante Pascha transfretauit rex Henricus senior in Normanniam: & tenuit curiam suam in festiuitate Paschæ Cenomani.

Obiit Vvilhelmus abbas Cadomi, & successit ei Petrus sacrista Monachus eiusdem loci.

In die ascensionis Dominicæ Philippus iunior rex Francorum fecit consecrari in reginam vxorem suam, & coronati sunt ipse & ipsa ab Archiepiscopo Senonensi, vnde magis iratus est

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno Dominj. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

Regum Fr. ac coronatio à Senonensi.

Archiepiscopus Rhemensis, qui coronauit eum in regem.

Obiit Guarinus de Girardo Archiepiscopus Bituricensis, qui prius fuerat abbas Pontiniacensis.

Obiit Ioannes Episcopus Carnotensis, qui descripsit passionē beati Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi & martyris: fuerat enim cum eo conuersatus in exilio.

Theobaldus prior Crispeij Monachus Cluniacensis, successit Vvilhelmo abbati Cluniacensi.

Obiit Iugerrannus de Humeto filius Richardi de Humeto, cui successit filius eius Richardus natus ex filia Vvillermi de Similcio.

Obiit vir plangendus charissimus meus Gaufredus de Monteforti in Britānia, cui successit filius eius natus ex filia Rualendi de Saie.

Rex Hierosolymitanus Balduinus dedit sororem suam cuidā optimo militi fratri Gaufridi de Lizeno: quam prius habuerat Vvilhelmus filius Marchisi de Monteferrato, ex qua suscepit filium qui seruatur, & nutritur ad suscipiendum regnum Hierosolymitanum, si vixerit. G

Ludouicus rex obiit.

Obiit Ludouicus rex Francorum, vir religiosus & timens Deum, & sepultus est in quodam monasterio Cisterciensis ordinis dicto Barbeel, quod ædificauerat: cui successit filius eius Philippus, sicut iam supra diximus.

Gaufridus filius natalis Henrici regis Anglorum senioris, relicta Ecclesia Lincoliensi, ad quam electus fuerat, factus est Cancellarius regis patris sui.

Manuel Imp. moritur.

Obiit Manuel Imperator Constantinopolitanus: & successit ei Alexius filius eius, natus ex sorore Raymundi principis Antiochiæ, hic duxit filiam Ludouici regis Francorum.

Carthago restituitur.

Mausamus rex Malsamutorum, qui ferè dominatur toti Africæ, reædificare cœpit Carthaginem antiquam: adiutus ab omnibus Agarenis qui terram illam incolunt.

Obiit Solimannus Iconij, qui multum Christianos diligebat, & multa bona faciebat, & successit ei frater eius. H

Ecclesia ornamentorum punitur profanatio.

ERat quidam prædiues Burgensis in loco qui dicitur Roca Amatoris, à quo Monachi Ecclesiæ sanctæ Marię & sancti Amatoris mutuò acceperant pecuniam, tradentes illi in loco pignoris cortinas illius Ecclesiæ, imminente autem festo genitricis Dei & virginis Mariæ, rogauerunt prædicti Monachi Burgenses, vt quas habebat apud se cortinas ad adornandam Ecclesiam tantæ solennitatis completo tripudio ei restituendas ei accommodaret. Ille verò aurem cordis habens obturatam, nulla quidem prece flexus est: sed respondit eis cum timore animi, dicens quòd essent cortinæ illæ circa lectum coniugis suæ, quæ nuper ei puerum pepererat, nec aliquatenus inde possent amoueri. Quid multa? Transiit festiuus dies, & Ecclesia præfata ornatum suum festiualem non habuit. Sequēti verò nocte beata Maria mater Domini nostri apparuit in somniis vxori prædicti Burgensis, & dixit ei: Vir tuus peccatum grande commisit: nec poterit impietatis excessus derelinqui impunitus: Tertia enim die infans tuus spiritum exhalabit, & vir tuus debitum morti soluens, in die octaua mutabit hāc temporalem I fœlicitatem suppliciis æternis. Tu autem proficisceris ad Ecclesiam meā, quæ est in Bethleem, & circumspectis ibi tribus sepulchris, quorum quidem duo extrema vacua non sunt, medium tibi eliges in sepulchrum: interim omni feria quarta circa horam nonam deficiet in te spiritus tuus, & decurret ab ore tuo & naribus sanguis multus, & vsque ad horam nonam Sabbati veluti mortua permanebis. Sabbato hora nona spiritu redeunte, duces vtrasque manus tuas per faciem tuam, & continuò pristinus color & fortitudo in te remeabunt. Hæc loquuta est beata Maria, & abscessit. Mulier verò præ timore turbata euigilauit: & ruminans somnium suum cum magna solicitudine illud memoriæ commendauit. Crastina autem illucescente die, cœpit somnium suum coniugi suo per ordinem narrare. Miser sermonibus eius non adhibuit fidem: nec etiam cum videret spiritum deficere in puero de agenda pœnitentia cogitatum habuit, sed morte præuentus, in die octaua iuxta præostensam visionem in supplicium lapsus est gehennale. Perturbabatur mulier in alterutrius nece: & omnia sicut per somnium monstrata fuerant in se nihilominus intelligens accidisse, Romam sub festinatione proficiscitur: K & rem summo reuelat pontifici. Præterea constanter asseruit, quòd in 5. anno ab illo maxima fames ingrueret, quòd ex corruptione aëris innumerabilis hominum multitudo moritura esset, & quòd clerum Romanum grauis animaduersio ferret, nisi ab exercitio doli resipiscerent: sub quo à multis retrò temporibus vsque in hodiernam diem laborauerunt. At Dominus Papa volens manifestiùs scire, si sermones mulieris veritati inniterentur, commendat eam duodecim nobilibus matronis, dans illis præceptum vt cum illa in mortem obdormiret, plantis eius calentes subulas infigerent, & de sanguine ab illius ore manante vestes suas inficerent. O rem mirabilem! Quarta feria, sicut prædixerat, hora nona mulier expalluit, & mortua est, ita vt nullus in ea vitalis remaneret spiritus, & ab eius naribus cœpit defluere sanguis copiosus. Sed matronæ præceptorum Domini Papæ non immerores, pedibus mulieris calentes

Mulier quarta feria moritur & Sabbato resurgit.

Resurgit mulier triduana.

A calentes subulas infigit: nec ob id illa mouetur. Insuper de sanguine eius vestimẽta sua tingunt: sed omnis infectio facta per sanguinem in sabbato nunquam comparuit, cum spiritus vitæ in mulierem remearet.

Henricus senior rex Anglorum tenuit curiam suam in natalem Andegauis.

Radulphus de Vennevilla Archidiaconus Rothomagensis renunciauit Cancellariæ regis, & rex dedit ei terras magnorum redituum.

Gaufridus filius regis electus Lincolienſis factus est Cancellarius regis: & renuntiauit electioni Lincolienſi. Et rex dedit ei magnos reditus in Anglia & Normannia & Andegauia.

Ioannes filius Lucæ clericus regis electus est in Episcopum Ebroicensem.

Guihenoc Archidiaconus Redonensis electus est ad Episcopatum Vanetensem.

Abbas sancti Remigij Remensis nihilominùs electus est ad Episcopatum Carnotensem.

B Obiit Hericus Comes Trecensis, & successit ei Henricus filius eius natus ex filia Ludouici regis Francorum.

Obiit Simon Comes Ebroicensis, & successit ei in Comitatu Ebroicensi in Normannia Amalricus filius eius, & in Comitatu de Roca: & in terra Franciæ Simon alter filius eius.

Circa Pascha Alienora filia regis Anglorum vxor Asulphi regis de castella peperit filium: & vocatus est Seuchius: pepererat etiam antè filiam vnam.

Priorissa de Fonte sancti Martini, mulier religiosa & magni generis, vtpotè soror abbatis Sauignei, qui fuit nepos Simonis Comitis Ebroicensis, facta est abbatissa sanctæ Trinitatis Cadomi.

Circa finem mensis Iulij, Henricus rex senior transfretauit in Angliam.

Gaufridus dux Britanniæ filius regis Hẽrici desponsauit vxorem suam filiam Conani Comitis Britanniæ.

C In solennitate Paschæ apud castrum quod dicitur Monsaureus: quædam mulier infamis cum acciperet corpus Domini nostri IESV Christi in ore suo, non glutiuit illud: imò tulit & posuit in arca sua inuolutum panno lineo. Cum autem quidam iuuenis amasius eius aperuit eandem arcam, inuenit hostiam Dominici corporis trãsmutatam in effigiẽ carnis & sanguinis. Hoc etiam accidit in quadam villa abbatis sancti Petri Carnotensis cuidam sacerdoti: cum teneret corpus Christi in manibus suis ad missam. *Eucharistia mutatur in carnem.*

Simile miraculum accidit iterum in Carnotensi Episcopatu, tempore Roberti Episcopi Britanni: quòd quidã rusticus posuit corpus Domini in ora capę suæ, & ibi seruauit illud vsque ad mortem suam, & tunc ibi inuentum est in specie carnis.

Idem miraculum accidit cuidam mulieri in Flãdria: quòd cum posuisset in cista sua, postea inuenit in effigie carnis.

Similiter euenit in Andegauensi ciuitate: Cum quidam sacerdos cantaret missam, puer paruulus intererat missę, & vidit idem puer puerum paruum pulcherrimum in manu sacerdotis
D sacrantis corpus Domini: qui protinus exiuit foras Ecclesiam, clamans omnibus quos inuenit, & dicens, Venite, & videte mirabilia Dei. Et intrantes Ecclesiam nihil viderunt præter speciem panis.

Hoc etiam accidit cuidam sanctissimo presbytero iuxta Fiscanum, dum cantaret missam in die dedicationis Ecclesiæ sanctæ Trinitatis Fiscani, qui mittens Diaconum suum vocauit Episcopos, qui ad dedicationem conuenerant: & venerunt. Et presbyter tulit in manibus suis in calice: ita vt erat reuestitus, & posuerunt illud in altari. Hæc fecit pietas Domini ad confirmandam fidem sacramentorum suorum in nobis: in quos fines seculorum deuenerunt.

Mater Solidani de Iconio veniens ad extrema, reuelauit filio suo quod semper celauerat: scilicet quòd esset Christiana, & rogauit eum vt crederet in Christum, qui est Dominus, & rex omnium seculorum, & quòd amaret Christianos: quod ipse spopondit se facturum. Sed di- *Soldani mater moriens Christum fatetur.*
E xit, quòd non auderet apertè credere in saluatorem propter Paganos. Dixit ei mater sua, Fili cum mortua fuero, fac mihi excelsam sepulturam, & pulchram sicut pyramidem: & pone super eam signum crucis Christi. Cui ille de luce se hoc facere non posse, respondit. Tu fac (inquit mater eius) de nocte. Quod & factum est. In crastino cum Agareni vidissent signum illud: indignati sunt contra principem, & volebant eum occidere. Tunc quidam ex ipsis subleuatus, per machinas conabatur deponere crucem, qui voluntate Dei corruit, & mortuus est. Similiter & alius interemptus est alia vice. Tertia die cum conuenissent multa millia hominum ad deponendum ędificium illud: inter quos erat vnus promptior ad deponendum illud, venerunt fulgura & coruscationes, & illo primitus perempto multa milia perierunt igne diuino. Tunc apparuit Angelus Domini, & clarissimum signum crucis posuit super pyramidem illam: ex quo multi crediderunt in Christum, & adhuc crucem illam venerantur & adorant. *Crucis decussores perimuntur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno Domini. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

Arnulphus Lexou.

Arnulphus Lexouiensis Episcopus cum per 40. annos eandem Ecclesiam rexisset, & in ædificando Ecclesiam & pulcherrimas domos laborasset: renunciauit Episcopatui, & perrexit Parisios, suos dies dimidiaturus apud sanctum Victorem in domibus pulcherrimis quas ibi ad opus suum construxerat.

Radulphus de Vannevilla Archidiaconus Rothomagensis, qui fuerat Cancellarius regis, electus est ad prædictum Episcopatum.

Alexander Papa III.

Anno superiori 1181. obiit Alexander Papa tertius, ad cuius literaturam pauci de prædecessoribus eius infra centum annos attigerunt. Fuit enim in diuina pagina præceptor maximus: & in decretis & Canonibus & Romanis legibus præcipuus. Nam multas quæstiones difficillimas & graues in decretis & legibus absoluit & enucleauit. Dedit etiam ei Deus hãc gratiam, quòd cum à beato Petro, vsque ad ipsum fuerint 174. pontifices Romani, tres tantùm præcesserunt eum in numero annorum, quo Romanæ Ecclesiæ præfuerunt. G

Concilium Turonicum.

Beatus Petrus sedit 25. annis. Siluester primus 23. annis. Adrianus primus totidem. Iste Alexander, 22. Hic etiam tenuit concilium Turonis anno Dominicæ incarnationis 1163. in quo Octauianum cum complicibus suis anathematizauit. Cui concilio nos interfuimus.

Cõcilium Rom.

Item aliud concilium tenuit Romæ anno incarnationis Dominicæ 1180. Ad hoc multæ conuenerũt tam Ecclesiasticæ quam seculares personæ. Inter quas venit quidam ciuis Pisanus nomine Burgundio, peritus tã Græcæ quàm Latinæ eloquẽtiæ. Hic attulit Euangelium sancti Ioannis translatum ab ipso de Græco in Latinum: quod Ioannes Chrysostomus sermone homiliatico exposuerat. Hic etiam fatebatur magnam partem libri Geneseos à se iam translatam. Dicit etiam quòd Ioannes Chrysostomus totum vetus & nouum Testamentum Græcè exposuit. Papa Alexander præfatus tres schismaticos, qui sibi in schismate inuicẽ successerant, ferè per 20. annos, sustinuit: scilicet Octauianum, Guidonem & Calixtum. Illis verò deficientibus, in pace Ecclesiæ vitam finiuit. Cui successit Hubaudus Hostiensis Episcopus, dictus Lucius 175. Episcopus. Hic, videlicet Hostiensis Episcopus, ex antiqua consuetudine ordinat H & sacrat pontificem Romanum. Quæ consuetudo exindè accidit, quòd martyrizato beato Sixto & sancto Laurentio eius Diacono, beatus Iustinus presbyter cum clero Romano elegit Dionysium in pontificem Romanum, quem sacrauit Maximus Hostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exinde Hostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum pontificem: & habet pallium solummodo ad ea quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani pontificis.

Chrysostom. vtrũque test. exposuit.

Hostiensis Episcopus cõsecrat cur põtificem.

Hostiensis Episcopatus Bolitrensi coniungitur.

Eugenius Papa cõiunxit Episcopatui Hostiensi Bolitrensem: & sic fecit de duobus vnum. Similiter fecit de Episcopatu Portuensi, cui iunxit Episcopatũ sanctæ Rufinæ, faciens de duobus vnum.

Obiit Rogerius Episcopus Eboracẽsis, vir literatus & industrius ad augendas possessiones terrenas. Ecclesiam principalem & domus Episcopales, nõ solùm Eboraci, verùm in omnibus maneriis suis, cum reditibus multum auxit, ac reædificando decorauit: intantum vt Archiepiscopus Eboracensis Archiepiscopatui Cantuariensi ferè coæquetur. Multas diuitias & non sibi profuturas reliquit. I

Obiit Philippus Episcopus Rhedonensis, qui fuit primus abbas Claremontis. Hic per reuelationẽ caput Ecclesiæ Rhedonẽsis solo diruit: & in ea diruptione multas pecunias inuenit, ex quibus cœpit reædificare caput præfatæ Ecclesiæ meliori schemate.

Obiit Hunifredus de Bohim positus in exercitu cum rege Hẽrico iuniore: quẽ exercitum præfatus rex in Franciam duxerat, coadiuuando partes Philippi regis Franciæ contra Comitem Flandrensem.

Obierunt Hẽricus abbas Pratelli & Guilelmus abbas sancti Michaëlis vlterioris portus, Monachi Becci.

Eclipses solis & Lunæ bis in anno.

Anno Domini 1181. tertio idus, hora nona diei Eclipsis Solis fuit: & erat penè tertia pars solis obscurata, & ab initio Eclipsis vsque ad finẽ, spatiũ vnius horæ æqualis, & 38. minutarum.

Eodẽ anno Eclipsis Lunæ vndecimo Kalẽdas Ianuarij, scilicet feria tertia nocte sequente K hora tertia noctis: & paulominus quàm medietas obscurata, & durauit obscuritas ferè per duas horas.

Anno Domini 1175. bis visa est Eclipsis in Luna. Primò litania maiore hora prima noctis post diem ipsum Marci Euangelistæ. Secundo 14. Kalendas Nouembris nocte sequente feria tertia hora noctis.

Anno Domini 1168. vidimus Eclipsim in Luna, in nonis Martij nocte sequẽte hora prima noctis. Eodem anno fuit Eclipsis in Luna 4. Kalendas Septembris. Et eodem anno & mense in sole, idus Septembris circa meridiem toto ferè obscurato.

Anno etiam 1179. visa est luna eclipsari 15. Kalendas Septembris, post octauam horam noctis Dominicæ.

Anno

Universidad de Deusto Biblioteca

A | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anno domini.

Anno 1180. fuit eclipsis in sole quinto calendas Februarij, feria tertia.

Rex Henricus senior mense Martio transfretauit in Normanniam cum magna auri & argenti copia, paratus in adiutorium regis Franciæ, ad componendam pacem inter ipsum & Comitem Flandriæ, sicut & fecit.

Obiit Mabilia comitissa Flandrensis absque liberis.

Andronius patruus Imperatoris Constantinopolitani Alexij indignatus quòd ipse duxisset filiam regis Francorum in vxorem, & multos Latinorum secum haberet sibi familiares, quia ipse erat Græcus, volebat eos ab Imperio eius exterminare. Cōducens ergo Solidanum Iconij, & multos Sarracenorum, fraudulenter introierūt ciuitatem, & multos Latinos interfecit, & à Latinis multi Sarraceni interfecti sunt, Deo tamen volēte, pax inter eos firmata est. *Andronius.*

Ioannes episcopus Pictauensis, vir magnæ literaturæ & eloquentiæ, electus ad archiepiscopatum Narbonēsem, cum Romam perrexisset propter prædictam benedictionē annuente Papa Lucio, clerici primæ Lugdunensis elegerunt eum in archiepiscopum Lugdunensem quæ sedes habet primatum super tres archiepiscopatus. Prima enim Lugdunensis, id est Lugdunum, est super Rhodanum: Secunda Lugdunensis, super Sequanam, id est Rothomagensis: Tertia Lugdunensis, super Ligerim, id est Turonis: Quarta Lugdunensis, id est Senonis, super Icanniam. *Lugdunensis primas in tres archiep.*

B

In hoc anno euenit bis vel ter terræmotus circa festum sancti Michaëlis. *Terræmotus.*

Hoc etiam anno magna discordia facta inter regē & suos filios propter castellum Claræuallis, quod erat de feudo Andegauensi: & Ricardus Comes Pictauensis, latenter firmauerat illud, & adhuc discordia perseuerat inter patrem & filios, propter eandem causam.

Rex Henricus senior misit exercitum in Britanniam, & obsederunt turrem Rhedonensem, & ceperunt, & combustam reædificauerunt & munierunt. Propterea Comes Britanniæ magnam partem ipsius ciuitatis combussit, & abbatiam sancti Georgij, & Becherel castrum Rollandi de Dinam.

C

Audiuimus à quibusdam, quòd Ioanna vxor Vvilhelmi regis Siciliæ, filia regis Hērici regis Anglorum, peperit ei filium primogenitum, quem vocauerunt Boamundum, qui cum à baptismate reuerteretur, pater inuestiuit eum ducatu Apuliæ per aureum sceptrum quod in manu gerebat. *Auforsus.*

Et quia de filiabus domini mei regis Anglorum cœpi loqui, nō debeo prætermittere regem de Castella, quem vocant Auforsum paruum regem, quia adhuc Ferrāt patruus eius viuit, qui si moreretur, Auforsus prædictus esset rex vniuersarum Hispaniarum. Hic Auforsus gratia Dei & virtute sua duxit charissimam dominam meam, & filiolam in baptismate in vxorem Alienoram filiam regis Anglorum, cuius consilio & auxilio multa bona ei acciderunt. Nam primùm vrbem Conchas cepit terrarum magnarum matricem, & (vt quidam dicunt) cepit Cordubam ex parte, & minuit, & duas ciuitates regis Lupi, Valentiam & Muciam: multa alia bona fecit, quæ ad notitiam nostram non peruenerunt. Tertia verò filiarum regis, id est Mathildis primogenita, nupsit Henrico duci Saxonum & Baioariorum & Sueuorum: nec est aliquis homo, qui tantas habet possessiones sicut iste, nisi fuerit Imperator aut rex. Nam quadraginta vrbes habet & 67. castella, exceptis pluribus villis: sed tamen cum esset proximus carne Friderici Imperatoris Romanorum, ortis inter eos quibusdam simultatibus, consilio archiepiscoporum & episcoporum regni Alemanniæ, qui habent ferè omnes ciuitates in ditione sua: illius regni Imperator exulauit eum, quare venit Normanniam ad regem Hēricum socerum suum cum vxore & liberis, & rex maximas expēsas fecit pro eo quotidiè, scilicet 50. libras Andegauenses, qui Deo auxiliante adhuc terram suam recuperabit per industriam & fortitudinem, & diuitias regis Angliæ. *Saxoniæ ducis facultates amplissimæ.* *Impensa ducis Saxoniæ.*

D

1182

30/1/ Rex Henricus tenuit curiam apud Cadomum, & prohibuit ne aliquis Baronum / 27 teneret curiam, sed venirent ad suam, prædictus Saxonum illò venit: & ibi conuenerunt mille milites, & eo amplius.

Obiit Ioannes Cartonensis episcopus, & successit ei Petrus, qui fuerat abbas sancti Remigij Remensis.

E

Obiit Galterus episcopus Runifensis, qui fuit frater Theobaldi archiepiscopi Cantuariensis, & successit Vualeranus Baiocensis archidiaconus.

Obiit pater noster Richardus Abrincensis episcopus, vir magnæ literaturæ tam sæcularis quàm diuinæ, morum honestate virgo, ab vtero laudandus.

Obiit Fulco Paganellus, & successit ei Vvilhelmus filius eius.

Obiit Richardus abbas Montisburgi, & successit ei Robertus prior, & monachus eiusdem loci.

Ioannes Connum clericus regis Anglorum factus est archiepiscopus Dunelinæ in Hybernia;

Universidad de Deusto Biblioteca

Petr. Carnot. | Anno dominī. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum | F

Obiit Petrus Carnotenſis epiſcopus, cuius loco electus eſt Rainaldus de Moucon theſaurarius ſancti Martini Turon. nepos comitis Theobaldi.

Galterius de Conſtantiis, factus epiſcopus Linconienſis, conſecratus fuit à Richardo Cantuarienſi archiepiſcopo Andegauis in capella domini regis, & in præſentia eius.

Henricus prauorū conſilio pietatem offendit.

Obiit Henricus tertius chariſſimus dominus noſter, iuuenis rex filius Henrici ſecūdi excellentiſſimi & illuſtriſſimi regis Anglorum, apud caſtrum Marcel tertio idus Iunij in feſtiuitate beati Barnabæ apoſtoli: vir per omnia plangendus, non ſolùm quòd erat filius chariſſimi domini noſtri Henrici excellentiſſimi regis Anglorum ſecundi: verumetiam quia erat pulcherrimus facie, honeſtus in moribus, dapſilis in muneribus, ſuper omnes quos in noſtra æta te vidimus, qui terram nondum haberet aſſignatam, quamuis pater eius quindecim millia librarum Andegauenſis monetæ & eo amplius quotannis daret, ſed hoc parum erat ad explendam latitudinem cordis eius. In officio militari tantus erat, vt non haberet parem, ſed principes & comites, & etiam reges eum timerent, veniens ad extrema, quia conſilio prauorum G hominum per bellum ferè per annum Deum & ſanctam eius eccleſiam & patrem eius offenderat, pœnitentiam recepit à quodam ſanctiſſimo epiſcopo, & multis aliis, & patri ſuo in extremis per literas mandauit vt quod offenderat in Deum & ſanctam eccleſiam, pro eo emendaret, & matris ſuæ reginæ Anglorum, & vxoris ſuæ ſororis Philippi regis Francorum, & militum ſuorum & ſeruientium miſereretur, quibus multa promiſerat, nec eis aliquid præuentu mortis dare poterat. Diſpoſuerat ante mortem ſuam, vt corpus eius in eccleſia beatæ Mariæ Rothomagenſis ſepeliretur, vbi iacent primi anteceſſores ſui Rollo, & Vvilhelmus Longaſpata filius eius duces Normannorum. Vvilhelmus etiam Comes patruus eius, vir per omnia plangendus. Sed cum deducerent funus eius, Richardus Cantuarienſis archiepiſcopus, & multæ aliæ eccleſiaſticæ perſonæ, & multi conſulares & excellentiſſimi nominis viri venerunt Senomanem, & in eccleſia beati Iuliani corpus eius poſuerunt.

Normannorū ducum ſepultura.

In craſtino Senoman. maximè ciues ſepelierunt eum in eodem loco contra voluntatem H & appellationem eorum qui corpus eius ducebant. Quo audito pater eius iratus non ſolùm pro eo quòd corpus filij ſui contra voluntatem eius ibi ſepelierant, ſed eo multò amplius, quòd ab obſidione caſtri Lemouicenſis receſſerant ſine licentia eius, ne dicam voluntate: iuſſit corpus effodi, & in eccleſiam Rothomagenſis deferri. Vnde ab archiepiſcopis Rothomagenſis, & Cantuarienſis, & epiſcopis Normanniæ & abbatibus, & aliis religioſis perſonis ad ſiniſtrā partem altaris beatæ Mariæ, honorificè, ſicut tātum virum decebat, tumulatus eſt.

Alber. Aletenſis.

Obiit venerabilis vir Albertus Aletenſis epiſcopus, quem Moderni de ſancto Madomo vocant, cuius epiſcopatus antiquitus ciuitas Alita vocabatur.

Ceſtrenſis epiſcopatus.

Magiſter Girardus cognomento Puella, vir magnæ literaturæ & honeſtatis electus eſt in epiſcopatum Ceſtrenſem, qui epiſcopatus habet tres ſedes, Ceſtrenſem, Coneitenſem, Licifellenſem.

Henricus frater Ēgidij de Foleri, nepos abbatis Fiſcanni, electus eſt ad archiepiſcopatum Bituricenſem. I

Iterum Andronicus expulit nepotem ſuum Alexium iuuenem Imperatorem de vrbe Cōſtantinopolitana, & captum tandem demerſit in mare ipſum & matrem & ſororem eius: quibus de medio moriendo ſublatis, Andronicus qui tyrannide arripuerat imperium, præcepit primogenito filio ſuo Manueli, vt acciperet vxorem Alexij Imperatoris defuncti, ſororem Philippi regis Francorum, & haberet cum eo dignitatem Imperij, quod cum vir honeſtus renueret, proiecit eum in vincula, & accepit illam & contraxit incæſtum coniugium (ſi coniugium vocandum eſt) & fecit coronari ſecum filium ſuum iuniorem Calo Ioannem.

Alexius Imp. cum matre mergitur.

Cum autem Latini occiderentur per crudelitatem iſtius Andronij, quidam Cardinalis Romanæ eccleſiæ, Ioannes nomine, quem Romanus pontifex miſerat Cōſtantinopolim ad petitionem Manuel Imperatoris, qui erat vir religioſus, & volebat per prædicationem illius Cardinalis reuocare eccleſiam Græcorum ad inſtituta & ſubiectionem Romanæ eccleſiæ. Hic inquā Ioannes, cum Latini occiderentur, erat in hoſpitio ſuo, venerúntque ad eū quidam religioſi viri, ſuadere ei vt diſcederet, ne occideretur: quod cum audiret, dixit, Abſit hoc ne K fiat: ego hic ſto pro vnitate eccleſiæ, & præcepto papæ Alexandri domini mei. Tunc irruentes in eum Græci perfidi, occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ita quòd cauda canis eſſet in os eius, traxerunt per vicos ciuitatis, & facta fouea ibi combuſſerunt eum, & poſtea viri religioſi de fouea tulerūt corpus eius, & optimè ſepelierūt illud, vbi fiūt crebrò miracula.

Græci Io. cardinalem ludibrio exponunt.

Chriſtianus Moguncienſis archiepiſcopus obiit (qui ſe non habebat ſecundum morem clericorum) ſed more tyranni exercitus ducendo, & Brebenſones: multa mala fecit eccleſiæ Romanæ, & hominibus ſancti Petri, & quibuſdam ciuitatibus Longobardiæ, quæ erant contrariæ Imperatori Alem anni ædomino ſuo.

Obiit

Universidad de Deusto Biblioteca

A | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Anno dñi.

Obiit clariſſimus dominus noſter Rotrodus Rothomagenſis Archiepiſcopus.

Obiit Vvilhelmus Comes Glocceſtriæ ſine hæredibus, abſque tribus filiabus, quarum vna eſt Comitiſſa Ebroicenſis, altera vxor Comitis Vvilhelmi de Clara: tertia eſt in manu Dei, & domini regis, & cui voluerit, dabit eam.

Vvilhelmus decanus Baiocenſis, electus eſt in epiſcopatum Conſtantienſem.

Vvilhelmus decanus canonicorum ſancti Petri de Curte, quæ eſt capella regis apud Cenomanenſem vrbem, electus eſt ad epiſcopatum Abrincenſem.

31/2/ Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cadomum. /28

Obiit Richardus Canduarienſis archiepiſcopus. 1183

Obiit etiam Girardus magnæ religionis & litteraturæ vir Ceſtrenſis epiſcopus.

Anno ſuperiori apparuit domina noſtra mater miſericordiæ ſancta Maria, cuidam fabro *Apparitio D. virginis.*

B lignario opus facienti in quadam ſylua, & obtulit ei ſigillum iconiæ ſuæ, & filij ſui ſaluatoris noſtri, cuius ſic conſcriptio erat: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem: & dixit ei vt ferret illud ſigillum ad epiſcopum Podienſem, vt prædicaret in prouincia ſua, & aliis circumquaque, vt omnes qui vellent pacem tenere ſanctæ eccleſiæ, & filiis ſuis facerent huiuſmodi ſigilla, & portarent in ſignum pacis, & facerent alba parua caputia ad oſtentationem pacis & innocentiæ, & dato ſacramento, pacem tenerẽt, & inimicos pacis deſtruerent, quod & factum eſt. Nam multi epiſcopi & conſules & viri conſulares, & mediocres, & papares hanc ſectam tenentes pacem tenent, & inimicos pacis perſequuntur. *Imagines ſui & Chriſti fieri mandat virgo dei para.*

Obiit Vvilhelmus de Vecit.

Obiit Vvilhelmus de Lancaſtre magnæ honeſtatis & poſſeſſionis vir.

32/3/ Rex Henricus tenuit curiam ſuam apud Cenomanenſem. /29

Dominus noſter Vvalterus Liconienſis epiſcopus, factus eſt archiepiſcopus Rothomagenſis.

C Lucius papa *in capite ieiunij*, id eſt feria 4. cinerum, ordinauit plures Cardinales, inter quos magiſtrum Meliorem preſbyterum Cardinalem, quem etiam fecit camerarium ſuum. Et electum Dolenſem diaconum, & magiſtrum Radulphum Nigellum chariſſimum amicum noſtrum, magnæ honeſtatis & literaturæ & religionis virum.

Fridericus Imperator Romanorum fecit ordinari vnum filiorum ſuorum non primogenitum, ſed ſecundum, in regem Germaniæ.

Rex Anglorum Henricus ſapiẽtia & diuitiis ſuis acquiſiuit ſororem regis Portugallenſis Hiſpaniæ, ad hoc vt fieret vxor comitis Flãdrenſis cognati ſui. Venit ergo ad comitem Flandrenſem, in abundantia auri & argenti. Huius pater, licet grandæuus, adhuc viuit, qui in iuuentute ſua ſuper Agarenos adiutus ab Anglis & Normannis ciuitatem Vlixbonam quam vulgariter vocant Liſſebone, ad quam tranſtulit de Valentia corpus beati Vincẽtij Leuitæ & martyris, vt quidam dicunt: ſed Amonius monachus de tranſlatione eiuſdem corporis ſancti martyris tempore Caroli Imperatoris facta, aliter loquitur. Fecit eandem ciuitatem pro- *Vincentij tranſlatio.*

D miſſione papæ archiepiſcopatum, cui ſubdidit ſex alias ciuitates quas acquiſierat.

Balduinus Vvigornienſis epiſcopus, conſecratus eſt in archiepiſcopatum Cãtuarienſem.

Obiit Vvalerannus Rofenſis epiſcopus & capellanus archiepiſcopus Cantuarienſis, cui ſuccedit Giſlebertus archidiaconus Lexouienſis.

Hugo de Nonna archidiaconus Lexouienſis, electus eſt in epiſcopatum Ceſtrenſem.

33/4/ Petrus Girardus factus eſt epiſcopus Maclouienſis. /30

Magna diſcordia facta eſt inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrenſem, propter comitatum Viromandenſem. Sed rex Francorum ex omni potentatu ſuo congregauit infinitum exercitum, & coegit Comitem, ad faciendum voluntatem ſuam. *Viromadenſis comitatus cõtrouertitur.*

Obiit Rogerius epiſcopus Sagienſis, qui multum emendauit matrem eccleſiam, & totum dominium ſuum, reliquit etiam immenſas diuitias in auro & argento ſibi non profuturas.

E Obiit *Robertus* electus Montiſburgi, & ſucceſſit ei Vvilhelmus monachus eiuſdem loci.

Ioannes iunior filius regis Anglorum, quem vocant ſine terra, quamuis multas & latas habebat poſſeſſiones & multos comitatus, tranſiuit in Hyberniam, gratia Dei permittente rex futurus in illa patria. *Ioã. ſine terra*

Obiit Robertus epiſcopus Nannetenſis vir magnæ honeſtatis, & amicus noſter, cum rediret de Hieruſalem.

Obiit Gaufridus Cornubenſis epiſcopus.

Abbas Ponteniacenſis factus eſt epiſcopus Atrebatenſis.

Theobaldus abbas Cluniacenſis factus eſt epiſcopus cardinalis Hoſtienſis: cui ſucceſſit filius comitis de Claromonte.

Hic prius fuit abbas cuiuſdam abbatiæ ordinis Ciſtercienſis. Inde tranſlatus eſt ad

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno dominicæ. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | F

abbatiã Flauiacensem: indè, exortis quibusdam causis, factus est abbas sancti Luciani martyris primi episcopi Bellacensis ciuitatis. Exindè (vt diximus) factus est abbas Cluniacensis.

Interim facta est magna commotio & concertatio inter Philippum regem Francorum, & Philippum comitem Flandrensem. Comes enim Flandrensis confusus pudore, quia fecerat voluntatem regis de comitatu Viromandensi, repletus ira & indignatione, vertit se ad regem Germaniæ filium Friderici Romani Imperatoris, vt iuuaret eum, & fecit ei hominium de Flandrensi comitatu, vnde magna tribulatio exorta est in toto regno Francorum.

Balduinus moritur.

Anno præterito obiit Balduinus rex Hierosolymitanus, vir honestus & religiosus, & potens contra Sarracenos, licet elephantiosus. Nec hoc mirũ est, quia flagellat Deus omnem filium quem recipit. Huic successit nepos eius Henricus, natus ex sorore sua, cuius pater fuit Vuilhelmus filius comitis Montisferrati, qui fuerat natus ex nepte Friderici Imperatoris Romanorum, & postea comes Iopensis duxit matrem prædicti Henrici regis, qui seruat prædictum iuuenem regem & regnum eius, quousque perueniat ad perfectam ætatem. G

Obiit Bartholomæus vir venerabilis episcopus Exouiensis.

Obiit Iocelinus Salesberiensis episcopus.

Vrbanus III.

Obiit Lucius papa Romanus, cui successit Imbertus Mediolanensis archiepiscopus, vocatus Vrbanus tertius papa Romanus 187.

Dominus Vvalterus Rothomagensis archiepiscopus impetrauit à domino Henrico rege Anglorum, vt abbatia sancti Elesij, quæ est in insula Grisosi quam Guillelmus filius Hanni fecerat in eadem Insula consilio & auxilio domini regis, iungeretur abbatiæ de Voto, quæ est iuxta Cæsarisburgum, quam Imperatrix mater Henrici regis ædificauerat. Erat autem tripliciter ditior tam in Normannia quàm in Anglia, quàm abbatia de Voto. Erat autem vtraque de ordine canonicorum regularium. Facta est itaque abbatia de Voto mater & caput, habens & perenniter possidens abbatiam de Insula, & omnia sibi pertinentia. Prædictus verò archiepiscopus Rothomagensis, fecit in eadem abbatia abbatem suum capellanum, qui erat canonicus eiusdem ordinis. H

Osbernus de Hossa.

Quidam enim constabularius domini regis Henrici Osbernus de Hossa nomine, qui castrum Cesarisburgi cum patria quæ ad illum pertinet, custodiebat iussu domini regis Henrici. Ædificauit in eadem abbatia de Voto domum pulcherimam, officinas idoneas in se continentem ad opus suum. In qua post administrationem domini regis, quamdiu vixit, satis honestè conuersatus est. Ipse verò ante octo dies mortis suæ factus canonicus, permissione domini regis eidem abbatiæ dedit 32. marcas auri. Dedit etiam prædictæ abbatiæ centum libras Cenomanũm, ad augendas possessiones eiusdem abbatiæ. Dedit etiam eidem abbatiæ 60. marcas argenti in plata, & totidem in vasis.

Prædictus archiepiscopus trãstulit magistrum Vvilhelmum Hubaudum, qui erat abbas Grestensis & monachus Becci ad abbatiam sancti Martini Pontisare, quamuis abbatia Grestem tripliciter esset ditior quàm illa. Sed propter adfinitatem vel familiaritatem quam habebat erga illum, & quia erant compatriotæ, voluit ipsum habere iuxta se. I

Dominus Henricus rex tenuit curiam suam ad natale apud Donnumfrontem.

Henricus de Brachauilla subprior Toarni factus est abbas Sagiensis.

Reliquiæ Andreæ & Dionysij.

1186 34/5 Apud vrbem Parisiorum in quodam monasterio sancti Stephani protomartyris in-/31
ueniuntur reliquiæ de capillis sanctæ Mariæ 32. brachium sancti Andreæ Apostoli, caput sancti Dionysij martyris, eiusdem vrbis Episcopi.

1187 35/6/Factum est prælium in Palæstina Christianorum contra Paganos, in quo Christia-/32
norum mortui sunt mille 21. & quingenti homines.

Crux sancta à Paganis capta, & Guido rex Hierosolymitanus, & tota terra Saladino est reddita, exceptis Tyro & Tripoli & Antiochia, & paucis aliis.

Eodem anno natus est Ludouicus filius Philippi regis Francorum.

Obierunt Osbernus abbas Becci, & Vvaltherius sancti Vvandregisili.

Christiani periclitantur à Sarracenis

1188 36'/7/Fridericus Imperator cum multis suorum, Philippus rex Francorum, Henricus /33
rex Anglorum, & Richardus filius eius, cruces acceperunt, vt subuenirent Christianis in Palæstina: & factus est numerus signatorum magnus. K

37/8/Fridericus Imperator egressus est de terra sua cum exercitu magno, vt subueniret /34
1189 Christianis in Tyro & Tripoli, & Antiochia laborantibus, & vsque ad Antiochiam viam sibi & suis comparauit.

Eodem anno obiit Henricus secundus rex Anglorum filius Imperatricis 2. nonas Iulij, qui regnauit annis 34. mensibus sex. Successit ei filius eius Richardus vir magnæ probitatis, vnctus in regem quarto idus Septembris.

1/9/Obiit Robertus abbas Gemet. 4. idus Iunij.
1190 Eodem anno pridiè idus Iulij successit Rogerius celarius. /35

Eodem

Universidad de Deusto Biblioteca

A | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. | Annò domini.

Eodem anno Philippus rex Francorum,& Richardus rex Anglorum cũ multis millibus armatorum egressi sunt de terris suis,vt subuenirent Christianis in Palæstina.

2/10/ Richardus rex Anglorum & Philippus rex Francorum mare transierunt. /1 1191

Præcesserat eos Iacobus de Auennis cum 7.nauibus.Cuius auxilio rex Guido,qui àcaptiuitate redierat,Acram vrbem iam obsederat.

Erat autem cum eis dux etiam Campaniæ Henricus cum multis aliis.

Rex Philippus ad obsidionem venit.

Rex autem Richardus,vir insignis probitate,Cyprum Insulam armis intrauit,& acquisiuit,dominum Insulæ illius,qui dicebatur Imperator,cum filia eius,cum equo eius mirabili,& cum thesauris in ius suum redegit. Deindè cum per mare veniret Acram, inuenit nauem Paganorum permaximam,quam Dromontem dicunt, & cum omnibus quæ in ea erant in profundum maris eam submergi fecit. Quæ si ad subsidium Paganorum peruenire potuisset,sine B dubio ciuitas capi non potuisset. *Richardus Cyprum subegit.*

Eodem anno obiit Rogerus abbas Gemet. quarto calendas Nouembris, cui successit eodem anno Richardus de Mara eiusdem loci monachus,decimoseptimo calendas Ianuarij.

3/11/ Macra ciuitas regibus Christianorum reddita est tertio anno ab eo quo obsessa fuerat. /2 1192

Philippus rex Francorum mox rediit,Richardo verò regi Anglorum remanenti redditæ sunt vrbes,Iannia,Cæsarea,& Ascalon. Quò dum transiret conflixit cum Sarracenis. Erat autem ipse semper in primo conflictu. Portitores necessariorum in medio,Iacobus de Auennis in extremis:igitur superuenientibus Sarracenis Iacobus & nepotes eius in prælio ceciderunt: Richardus verò rex hoc audiens magno dolore permotus, equo currente mox rediit, & omnes inimicos Dei in fugam conuertit.

4/12/ Richardus verò rex Anglorum rediens in terram suam, in terra Imperatoris Ale- /3 1193 *Richardus rex Ang. capitur ab Austrasianis.*

C mannorum captus est à quodam duce Austrasiorum, & tandem traditus Imperatori dum ibi captiuus teneretur: Philippus rex Francorum Gisortium & vicina ei castella per consensum proditorum cepit, Rothomagum quoque vrbem obsedit, sed eam capere non potuit.

5/13./ Distracti sunt thesauri ecclesiarum per totam terram regis Richardi,calices etiã fra- /4 1194 *Vasa Ecclesiæ pro redempt. regis distrahuntur.*

cti & venundati, & missa sunt pretia eorum in Alemanniam pro redemptione regis Richardi 130. millia marcarum Imperatori, cæteris verò infinita pecunia. Cúmque adhuc captiuus teneretur,Philippus rex Francorũ obsedit Rothomagum,sed capere non potuit:ciues enim viriliter se defendebant, & cæteri Normani eos adiuuabant, Vernolium quoque obsedit,sed capere non potuit.Cúmque adhuc castrum obsideret,venit rex Anglorum.

6/14/ In Hispania pugnauerunt Sarraceni contra regem Castellæ, & facta est plaga ma- /5 1195

gna tam Sarracenorum quàm Paganorum duobus diebus.Prima die neutri parti cessit victoria. Secũda die quædam pars Christianorum fugauit Sarracenos, reliqua pars circunuenta est à Sarracenis,& oppressa:qui euaserunt,in Lardo castro se receperunt,& reddito castro,& quibusdam aliis ad regem suum tandem deuenerunt, & modico tempore pax fuit regibus D Francorum & Anglorum.

7/15/ Britones rebellauerunt contra regem Richardum sub nomine Arturi pueri, &/6 1196

coacti sunt ab eo dare obsides pacis.Eodem anno Philippus rex Francorum obsedit castrum quod dicitur Arbamarla, & cum graui damno suorum euertit.Richardus verò rex partẽ terræ suæ iam recuperauerat,sed eodem anno iterum amisit Nouamcourt.

8/16/ Archiepiscopus Moguntiæ cum multitudine Alemannorum & cum rege Hungari- /7 1197

æ & regina profectus est in Palæstinam contra Sarracenos, & obtinuerunt Baruc & quasdam alias vrbes,& regem Christianorum creauerunt Hannericum.

9/17/ Ædificatum est castrum apud Andeliacum perseuerante adhuc bello./8. 1198 *Andeliacum castrum.*

Eodem anno obiit Richardus abbas Gemet,in festo Fabiani & Sebastiani.

Et sequenti mense Februarij,idibus eiusdem mensis, electus est Alexander abbas, qui prior fuerat eiusdem monasterij prima Dominica quadragesimæ consecratus.

Eodem anno rex Richardus celebrato Gemetico fuit.

E Eodem quoque anno ad petitionem Alexandri abbatis dedit Richardus rex ecclesiæ *Toutcuillæ commutatio.*

Gemeter.mercatum apud Duclarum, & chartam fieri præcepit: ipse pro Excambio Pontis Archæ Toutcuillam dedit.

Eodem anno archiepiscopi & episcopi & duces Imperij,defuncto Imperatore suo, elegerunt Imperatorem Ottonem nepotem regis Richardi, fratrem Henrici ducis Saxoniæ, Richardus verò rex cum multis expensis eum ad Imperium transmisit.O laudabilis viri laudabile factum,qui totum mundi imperium nepoti suo comparauit!Nondum tamen Imperator nominatus est,sed rex tantùm.

10/18/ Obiit Richardus rex Anglorum cum dolore suo, octauo idus Aprilis, & sepultus /9 1199 *Richardus Ang.rex sepelitur.*

est ad pedes patris sui apud Fontenallem. Cor illius, ex præcepto eius, Rothomagũ delatum est, & honorificè sepultum. Regnauit autem satis laboriosè annis decem: successit ei eodem

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno dominicæ. | Romanorum. | Francorum. | Anglorum. F

anno frater eius Ioannes, in ascensione Domini coronatus. Hic Gemeticensi ecclesiæ reddidit Pontenarchæ, & Touteuillam resumpsit. Conuenerunt autem ad eum vna die 15. Comites: inter quos erant comes de Bar, comes Flandrensis, & comes Boloniæ, & omnes contra regē Francorum coniurauerunt.

1200. 1/19/ Ioannes rex Anglorum pacem fecit cum Philippo rege Francorum hoc modo. /1 Dedit ei 30. millia marcarum argenti, tria quoque castella in Biturico. Castellū Radulphi de Doloribus, Isodunum & Crassicianni. Partem quoque Normanniæ, quam præfatus Philippus rex occupauerat, ei in pace dimisit: videlicet Gisortium, Vernonē, Gaillonium, Pacceium, vrbem Ebroicēsem, cum omnibus pertinentiis suis Ibreium, & Nouancurtū. Neptē quoque suam filiam regis Castellę, honestissimam corpore & moribus virginem, Blādam nomine, Ludouico filio præfati regis Francorum in cōiugem dedit hebdomada Dominicæ ascensionis.

Blanda. Eodem quoque die Philippus rex Francorum Ioanni regi Anglorum reddidit Arturum nepotem suum principem Britonum: qui hominium patruo suo Ioanni regi fecit, & Britanniæ Armoricanæ ducatum ab eo accepit. Deindè, præfatus rex Ioannes collecto exercitu aggressus est expugnare eos qui ei rebelles fuerant, in pago Cenomanico, Andegauensi & Pictauensi. Pacificatisque ad votum omnibus Vvasconiam intrauit. G

Hierosolymitanis pecunia colligitur. Eodem anno obiit Vvilhelmus filius Radulphi Senescallus Normanniæ: cui sue cessit Garinus de Glapium Senescallus.

Dominus papa Innocentius quadragesimum nummum redituum ad subsidium terræ Hierosolymitanæ petiit.

Vrbs Rothomagensis cum ipsa matre ecclesia graui incendio corruit.

Rothomagus incenditur. Rex Ioannes repudiata vxore sua filia Vvilhelmi Mafouache comitis Claudiocestriæ propter manifestam generis propinquitatem, aliam duxit filiam ducis Engolismensis, & pacificatis ad votum omnibus, citra matre transiit in Angliam.

Eodem anno terra Roberti peregrini de bosco Heroudi ad dominum Meticensem datis 40. libris Andegauensibus & 40. solidis annui reditus. H

Eodem quoque anno obiit Albertus Damarturi comes, & sepultus est apud Gemet. ante altare sanctæ Mariæ, vir apud Deum & homines valdè clarus. Obiit autē decimotertio calendas Octobris: filius eius Reginaldus comes Boloniæ, pro remedio animæ eius dedit Gemet. ecclesiæ vndecim libras annui reditus apud Iuliambonam in perpetuam eleemosynam in feudo Vascher.

1201 2/20/ Vvilhelmus de Vado miles vendidit, vel potius accepta charitate 13. librarum & /2 vnius equi albi in perpetuum eleemosynam dedit Deo & Alexandro abbati & monachis Gemet. tertiam partem terræ, quam habebat apud Duclarum, & vniuersa quæ ad terræ illius tertiam partem pertinebant, in hominibus & oblationibus & reditibus siue pertinentiis.

Eodem quoque anno, videlicet 1201. Rogerius Torel miles illustris Vulcasinensis territorij, dedit ecclesiæ Gemet. in perpetuam eleemosynam apud Gisenneas 16 & dimidiā acras terræ arabilis, & 7. acras nemoris in manu Vvaltheri archiepiscopi reddidit: archiepiscopus verò Alexandro abbati, & monachis dedit, & chartā tam suam, quàm supradicti militis, fieri præcepit, non solùm de iam dicta donatione, sed & de omnibus quæ à prædecessoribus sæpè dicti Rogerij data nobis fuerant, vt deinceps tanquam pura eleemosyna per iustitiam archiepiscopi omnia tenerentur. I

Pro hac autem donatione Rogerius Torel accepit ab Alexandro abbate nomine charitatis 30. libras Andegauenses, & equum vnum album: à Vuilhelmo verò de Lunda tunc ecclario duorum militum vestimenta de Estanfort, sui videlicet, & alterius militis.

1202. 3/21/ Anno verbi incarnati iterum bellum fuit inter regem Francorum Philippum, & /3 regem Anglorum Ioannem, eo quòd rex Ioannes regi Philippo dare noluerit castrum rupis Andeliaci, & castrū Vallis Redolij. Et primo quidem impetu dissensionis, Philippus rex occupauit totam terram Hugonis de Gornaio, quæ Branum dicebatur. Deindè multum laborauit in obsidione Radipontis, sed non prævaluit. Rursūmque multo labore obsedit castrum Arcarum, & non obtinuit. Misit etiam Arturum principē cum multo comitatu armatorum in Andegauensem pagum, qui venientes illuc obsederunt in castro Miribel reginam Alienoram matrem regis Ioannis: quod audiens iam dictus rex Ioannes longissimo itinere, citissimè illuc veniens, hostes suos & matris audacter inuasit, debellauit & vicit. Ipsum Arturū & principes Pictauēses, qui cum eo erant, & multos alios armis cepit, & diuersis carceribus reclusit, matrem suam liberauit: Andegauorum & Turonum ciuitates in ius suum redegit. Deindè veniens Rothomagum, honorificè à ciuibus propter inæstimabilem victoriam susceptus est. K

1203 4/22/ Hugo de Gornaio apertè defecit à rege Anglorum Ioanne, quod prius occultè fe-/5 cisse putabatur, & tradidi regi Francorum castrum Montisfortis: quod tamen non multo post debellauit, & cepit.

Eodem anno Petrus de Mellento filius Roberti Comitis Mellentini, trāsiuit ad Regem

Francorum

Universidad de Deusto Biblioteca

Romanorum.	Francorum.	Anglorum.	Anno domini.	
Francorum, & tradidit ei castrum Bellimontis, nec multo post mortuus est. Et Hugo de Gornaio etiã à rege Francorũ, vt manifestus proditor, amissa tota terra sua, expulsus esse dicitur				*Hugo Gornaius proditor expellitur.*
Eodem anno dum rex Ioannes in acquirẽda dolo vrbe & aliis quibusdam occupatus esset: rex Francorum Philippus castrum Radipontis obsedit, & cepit, & Andream de Bellocampo militem fidelissimum, qui custodiebat illud. Æliza Bigeressa mulier nobilis ecclesiæ Gemeter. & Alexandro abbati se reddidit, & dedit octo acras terræ, & duos hospites cum omni tenemento eorum, Robertum Trauelle, & Robertum Soliman.				
5/ 23/ Statim post natalem Domini castrum de rupe Andeliaci à rege Francorum Philippo obsessum & captum est: rege Ioanne in Anglia commorante.		/5	1204	
Eodem anno Philippus rex commorante in Anglia rege Ioanne, occupauit totam Normanniam, & completum est illud vaticinium, Vtranque insulam amittet Neustria, id est, Angliam & Hyberniam: monasteria Theuseriam dederunt regi Francorum vnumquodque quod ab eo extorqueri potuit. Et expoliata est terra honoribus & diuitiis, quia munera sola data sunt Francis.				*Normaniam amittunt Angl. & Hyberniam.*
Eodem anno gelu grauissimũ cepit nonis Decembris, & perdurauit ferè continuum vsq; duodecimum Calendas Aprilis, fuitque hyems maxima, & impedita est ex parte satio, tam hyemalis quàm vernalis, quia in toto illo tempore non duobus continuis diebus arare vel seminare homines potuerunt.				
Balduinus Comes Flandrensis & Hauiensis, qui cum multis aliis peregrinis de terra sua egressus fuerat, vt subueniret Christianis in Palæstina, cõsilio domini Papæ Innocentij, transiuit Constantinopolim. Et, expulsis siue interfectis multis proditoribus Romanæ ecclesiæ aduersariis, electus est Imperator Constantinopolitanus anno sequenti dominica qua cantatur, Iubilate, Millesimo ducentesimoquarto.				*Balduinus Flandrensis Imp. constan.*
6/ 24/ Literæ Cæsariensis archiepiscopi venerunt Rothomagum, protestantes desolationem terræ Hierosolymorũ, eo quòd mortuus est filius regis Henrici circa purificationem beatæ Mariæ, qui sperabatur regnum Christianorũ benè esse recturus. Sed & ipse rex Hamericus primo die Aprilis mortuus est, & remansit terra sine rectore. Peregrini & ferè omnes Constantinopolim ad Balduinum Imperatorem transibant. Templarij & Hospitalarij vix se defendentes dominium terræ adiudicauerunt cuidam puellæ, quę fuerat filia Marchionis de Monteferrato, & statuerunt eam sub custodia cuiusdam auunculi sui. Pictauenses duces regi Francorum Philippo resistentes, in multis prævaluerunt, regis Anglorum Ioannis partes defendentes. Hoc etiam anno Balduinus Constantinopolitanus Imperator, aliique multi occisi sunt à Ioanne de Blac in bello: & vir illustris frater eius Henricus rexit Imperium. Otto verò fortissimus rex Alemannorum pugnauit contra Philippum ducem Suauiæ qui Coloniam obsederat, & vicit, hostésque suos alios fugauit, alios in ius suum captos reduxit, Coloniam liberauit, præda copiosa potitus est.		/6	1205	
7/ 25/ Rex Ioannes ab Anglia egressus pagum Pictauensem intrauit, contra regem Francorum rebellaturus: sed postea cum milites eius varias infirmitates incurrerent, facta pace ad tempus cum rege Francorum videlicet, vsque ad duos annos recessit. Rex Otto cum Philippo duce Suauiæ de pace multa locutus, pacem facere non potuit, sed Coloniam relinquit		/7	206	*Franci cum Anglis pacisciuntur.*
8/ 26/ Rex Otto venit in Angliam, & quibusdã pactionibus interpositis, cum rege Ioanne 30. millia marcarum argenti asportauit, & in Alemanniam rediit. Rex Francorum Philippus mense Maio manu armata (quamuis nemo resisteret) Rothomagum primò intrauit, & à ciuibus eiusdem vrbis multam pecuniam & multa donaria suscepit. Deindè simili modo Vernolium venit, sed non intrauit: Episcopus Suessonum cum magna multitudine Constantinopolim adiit. Eodem anno obiit Vvaltherus Rothomagensis archiepiscopus 16. Calendas Decembris, sedit archiepiscopus annis 23.		/8	1207	
Anno sequenti succeſſit Robertus cognomento Pullus.				
9/ 27/ Multi in Gallia cruces in pectoribus acceperunt, pugnaturi contra Albigenses hæreticos.		/9	1208	*Crucesumunt catholici aduersus Albigenses.*
2/ 28/ Otto rex Alemannorum Romæ consecratus est Imperator Romanorum, quamuis 10 Cardinales pauci & pars aliqua senatorum contradicerent, vnde in vrbe Roma fuit bellum tribus diebus inter partes.			1209	
2/ 29/ A Calendis Ianuarij gelu cœpit grauissimũ, & perseuerauit vsq; per duos ferè menses, ita quòd satio hyemalis ex magna parte impedita & periclitata est, & quod seminatũ fuerat de frumento sic euanuit in multis locis, quòd nec tantum colligi potuit quantum seminatum fuerat. Eodem anno cõtra Albigenses hæreticos multi accipientes crucem in pectoribus profecti sunt Calendis Augusti. Exercitus Philippi regis Francorum à Medunta exiens contra quosdam Britones profectus est.		/11	1210	*Gelu grauiss.*

Roberti de Monte Supplementi ad Chronica Sigiberti finis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ani mundi.

F

ADONIS VIENNENSIS CHRONICON.

SEX MVNDI AETATES, DE QVIBVS Adonis Chronica tractant.

G

PRIMA ætas ab origine mundi ad diluuium vsque peruenit.
SECVNDA ætas a diluuio ad Abrahami natiuitatem.
TERTIA ab Abraham ad Dauidem vsque.
QVARTA a Dauidis regno ad Transmigrationem Hebræorum in Babyloniam.
QVINTA ab eadem captiuitate ad Christum seruatorem nostrum.
SEXTA ætas a Christo ad mundi finem.

ADON Viennẽsis archiepiscopus, vita, moribus & doctrina celeberrimus scripsit cõmẽtarios de sex mundi ætatibus, seu Chronicon ab origine mundi ad sua vsque tempora, id est, ad regnum Ludouici Francorum regis cognomento Simplicis, anno Domini 1353. Eum inter diuos retulit Vsuardus, eiúsque festum reponit, & celebrari ait decimasexta Decembris.

H

CHRONICORVM ADONIS ARCHIEPISCOPI VIENNENSIS BREVIARIVM.

Chronograph. Iul. Africanus. Eusebius.

BREVES temporum per generationes & regna, primus ex nostris Iulius Africanus sub Imperatore Marco Aurelio Antonino simplicis historiæ stilo elicuit. Deinde Eusebius Cæsarienſis, atque sanctæ memoriæ Hieronymus presbyter, Chronicorum canonum multiplicem ediderunt historiam, regnis simul ac temporibus ordinatam. Post hos alij atque alij, inter quos præcipuè Victor Turonensis ecclesiæ episcopus, recensitis prædictorum historiis, gesta sequentium ætatum, vsque ad cõsulatum Iustini iunioris expleuit. Horum nos temporum summam, ab exordio mundi vsque ad Imperatoris Lotharij ac Ludouici fratris eius, ac Ludouici & Caroli regum principatum, quanta potuimus breuitate notauimus, adiicientes è latere descendentem lineam temporum, cuius indicio summa præteriti sæculi cognoscatur. Quædam etiam ex diuinis libris ad eruditionem legentium, vbi opportunum duximus, subnotantes: vt ex breui lector plura colligere possit.

Victor Turonensis.

I

creatio.

SEX diebus, rerum creaturam Deus formauit. Primo die, condidit lucem. Secundo firmamentum cœli medio librauit aquarum, ipsis aquis ac terra cum cœlo superiore ac virtutibus, quæ in ea conditorem laudarent, ante horum sex dierum exordium creatis. Tertio, congregatis in suum locum aquis, quæ cuncta cõtexerant, aridam iussit apparere. Quarto, sidera in firmamento cœli posuit, qui nunc quantum coniectura æquinoctij colligitur, xii. Calendarum Aprilium vocatur. Quinto, natatilia, & volatilia animantia creauit. Sexto, animalia terrestria, & ipsum hominem Adam formauit: de cuius latere dormientis, matrem omnium viuentium Euam produxit: qui nunc, quantum credibile videtur, decimus Calendarũ Aprilium dies appellatur. Vnde meritò creditur, si non verior sententia vicerit, eodem decimo Calendarum Aprilium die, Dominum fuisse crucifixum. Decebat enim vna eadémque non solùm hebdomadis, sed & mensis die, secundum Adam pro generis humani salute viuifica morte sopitum, de productis è latere suo cœlestibus sacramentis sponsam sibi ecclesiam sanctificare: quo videlicet die primum Adam humani generis patrem ipse creauerat: eíque de latere costam tollens, mulierem ædificauerat, cuius adiutorio genus humanum propagaret.

Adam creatus quo Christus passus est die.

K

Seth.

ADAM annorum centum triginta, genuit Seth: cui superuixit annis octingentis. Verùm
1130 septuaginta interpretes, ante natum Seth, posuerunt annos ducentos & triginta, postea, septingentos. Seth interpretatur resurrectio, quia in eo resuscitatum est semen iustum, quod

est

A est stirpis filiorum Dei: & quia significauit resurrectionem Christi à mortuis: cuius mortem inlatam à Iudæis significauit Abel, qui dicitur luctus, à fratre Cain occisus. *Anno dom.*

Seth annorum centumquinque genuit Enos: cui superuixit annis DCCCVII. Porrò Septuaginta ante natum Enos, annos CCV. postea posuere, DCCVII. Enos interpretatur homo, de quo benedicitur. Iste cœpit inuocare nomen domini: quia hominum est proprium vt suæ conditionis memores inuocent conditoris auxilium, vt si ij resurrectionis esse lętetur. 235

Enos anno nonagesimo genuit Cainan: cui superuixit annos DCCCXV. Septuaginta ante natum Cainam centum nonaginta annos: postea DCCXV. posuere. Cuius nomen interpretatur, natura Dei. *Enos.* 325

Cainan annorum septuaginta genuit Malaleel: post cuius ortum vixit annos DCCCXL. Septuaginta ante natum Malaleel, centum septuaginta: postea dixere, DCCXL. Qui interpretatur, quis est dominus Deus, vel ex vita Deus. *Cainan.* 295

Malaleel anno sexagesimoquinto, genuit Iared: cui superuixit annos octingentos triginta. *Malaleel.* 460

B Septuaginta ante natum Iared centum sexagintaquinque: postea posuere DCCXXX. Interpretatur autem, descendens, siue roborans.

Iared annorum centum sexaginta duorum genuit Enoch, cui superuixit annos DCCC. In hac generatione nusquam vtrique codices discrepant. Enoch translatus est à Deo: quique etiam nonnulla scripsisse, Iuda apostolo idipsum adtestante, fertur. Sed ob antiquitatem suspectæ fidei, à patribus refutata sunt, vt sunt illa quæ sub eius nomine proferuntur de Gigantibus fabulæ, † quòd non habuerint homines patres. *Iared.* 622

Enoch annorum sexagintaquinque genuit Mathusalem: post cuius ortum ambulauit cum deo, trecentis annis. Septuaginta ante natum Mathusalem posuere centum quinquaginta quinque annos: postea, ducentos. Enoch, qui interpretatur dedicatio, septima generatione translatus, ciuitatem electorum insinuat, quæ in sexta huius seculi ætate pro Deo laborans, in septima sabbati futuri gloriam dedicationis expectat. At quia reprobi sola prętenti sunt fidelitate contenti, Cain ciuitatem quam statuit, non in septima generatione, sed in primogenito Enoch filio consecrat. *Enoch.* † De scriptis Enoch, vide Ixti Senens. Bibliothecam l. 1. 684

C Mathusalem annorum centum octogintaseptem, genuit Lamech, cui superuixit annos septingentos octogintaduos, id est vsque ad diluuium. Septuaginta ante natum Lamech, centum sexagintaseptem annos ponunt: postea, octingentos duos: qui numerus, vt lector facillimè videbit, iuxta Hebraicam veritatem viginti annis: iuxta verò Septuaginta auctoritatem, quatuordecim annis tempora diluuij transiit. Et quomodo verum est, quòd octo tantùm animæ in archa saluæ factæ sunt? Sed in Hebræorum & in Samaritanorum libris ita scriptum reperitur, Et vixit Mathusala centum octogintaseptem annis, & genuit Lamech: & vixit Mathusala, postquam genuit Lamech, DCCLXXXII. annos, & genuit filios & filias. Et fuerunt omnes dies Mathusalæ, anni DCCCCLXIX. & mortuus est. Et vixit Lamech centum octoginta duos annos, & genuit Noe. A die ergo natiuitatis Mathusalæ vsque ad diem ortus Noe, sunt anni trecentisexaginta nouem. His adde sexcentos annos Noe: quia in sexcentesimo vitæ eius anno diluuium factum est: atque ita fit vt DCCCCLXIX. anno vitę suæ Mathusala mortuus sit, eo anno quo cœpit esse diluuium. *Mathusale.* 874 *Lamech.* *Diluuium quando.*

D Mathusala annorum centum octogintaseptem, genuit Lamech: hac generatione gigantes nati sunt, hácque ætate Iubal ex genere Cain artem musicam reperit: cuius etiam frater Tubal Cain, æris ferríque inuentor fuit. 874

Lamech annorum centum octogintaduorum, genuit Noe: cui superuixit annos septingentosquinque. Septuaginta ponunt annos ante natum Noe, centum octogintanouem. Et postea, DLXV. In hac sola generatione summa vniuersitatis discrepat, quia trigintaquatuor annis plus vixisse Lamech in Hebræis quàm in Septuaginta translatorum codicibus inuenitur: & quia hoc potuit accidere errore scriptoris, potius ei linguæ creditur, vnde est in aliam per interpretes facta translatio. 1056 *Musica, æris & ferri inuentio.*

Noe diuino oracluo iubente, anno ætatis suæ D. archam ædificare cœpit. His temporibus, vt refert Iosephus, scientes illi homines, quòd aut aquis aut igne perire poterant, in duabus 1556 *Noe.*

E columnis ex latere & lapide factis, studia sua conscripserunt, ne delerentur memoria quæ sapienter inuenerant. Quarum lapidea columna fertur in diluuio durasse, & hactenus in Syria permanere. Noe anno sexcentesimo venit diluuium mense secũdo decimaseptima die mensis. Cuius archam Iosephus sedisse refert in montibus Armeniæ, qui vocantur Ararat. Hæc prima ætas seculi, secundum Hebraicam translationẽ, continet annos mille sexcentos quinquaginta sex. Secundum septuaginta editionem, bis mille ducentos quadragintaduos. *Ioseph. ant. 1. Columnæ lateritiæ.*

In hac prima ætate, sacræ literæ continent prætèr veritatem historicam, & omnis creaturę conditionem, quòd virtute spiritus sancti creatura per inobedientiam peccati labe fœdata, sanctificatis aquis esset ad perpetuam gratiam abluenda: sicque lux pietatis, à nocte impietatis, misericordi iustáque diuisione esset dirimenda. Et in formatione Adam, & de costa lateris eius, mulieris Euæ, sacramentum Christi & ecclesiæ. Et in contempto mandato, omni- *Oros. lib. 1. c. 3.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anno domini.

bus trangressoribus præceptorum Dei perpetuam mortem iusto iudicio inferri. Et in serpentem diabolum prolatam sententiam in eis manere qui eius fecerint voluntatem, & in maledicto mulieris, originale peccatum sequi, & transgressorum filios sub peccato nasci, & prædictam pœnam peccati in labore sudoris & doloris, quam radix humani generis Adam per propagationem in ramos ex radice damnata venientes infudit. F

In Cain & Abel duorum populorum, figuram Iudæorum & Christianorum, vbi sacrificium maioris respuitur, & minoris placitum absumitur: electorum multitudinem, ad veram & æternam dedicationem transferendam, & homicidæ filios, viæ suæ ordinem corrumpentes, & iusto & manifesto iudicio omnipotentis Dei intercipiendos.

Cain & Abel figura Iudæorum & christianorum.

1657 SECVNDA seculi ætate, prima huius die, quæ est vicesimaseptima mensis secundi, egressus est Noe de archa, in qua pauci, id est, octo animæ saluæ factæ sunt per aquam. Quod commemorans in epistola sua B. Petrus apostolus statim exponere curauit: Quod & vos nunc similis formæ saluos fecit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio per Deum: per resurrectionem Iesu Christi, qui est in dextera Dei, in aqua diluuij, baptismum: in archa & his quæ continebat, ecclesiam & fideles eius: in octonario animarum numero, mysterium dominicæ resurrectionis, in cuius fide baptizamur, docens esse figurata. G

Exitus arcæ.

Fuerunt autem Noe filij tres, Sem, Cham, & Iaphet: ex quibus septuagintaduæ linguæ sunt, id est, de Sem, xxvij. de Cham, xxx. de Iaphet, xv.

Lingua septuaginta duæ.

1658 Sem centesimo anno genuit Arphaxad, biennio post diluuium, à quo Chaldæi. Superuixit autem Sem nato Arphaxad, D. annis, id est vsque ad L. annum natiuitatis Iacob.

Arphaxat.

1694 Arphaxad annorum cxxxv. genuit Sale. Hic Septuaginta interpretes vnã generationem plusquam Hebraica veritas, posuerunt, dicentes, Quòd Arphaxad cum esset annorũ cxxxv. genuit Cainan: qui cum cxxx. annorum fuerit, ipse genuit Sale. Quorum translationem euangelista Lucas hoc loco videtur esse sequutus. Vixit autem Arphaxad post natum Sale, quadringentis tribus annis: cui tamen septuaginta post natũ Cainan adscribunt annos cccc-xxx. & Cainan post natum Sale, ccccxxxviii. Ab Arphaxad, Samaritæ vel Indi. H

1724 Sale annorum triginta, genuit Heber: cui superuixit annis quadringentis tribus. Ante natum Heber, septuaginta posuerunt annos centumtriginta: postea, trecentos triginta: ab hoc Heber Hebræorum nomen & genus oritur.

Sale.

Heber.

1758 Heber annorum trigintaquatuor, genuit Phalec: cui superuixit quadringentis triginta annis. Septuaginta ante natum Phalec posuêre annos centum trigintaquatuor: postea, ducentos septuaginta. Phalec interpretatur diuisio: cui propterea tale nomen parentes imposuerunt, quia tempore natiuitatis ipsius, terra per linguarum confusionem diuisa est: cuius diuisionis Arnobius rhetor ita meminit: Sem primogenito Noe, pars facta est à Persida & Bactris vsque in Indiam longè, & vsque Rinocoruras: quæ spacia terrarum habent linguas sermone barbarico, vigintiseptem. In quibus linguis gentes sunt patriarum quadragintasex, nõ diuersarum linguarum, sed diuersarum patriarum: sicuti cum vna lingua sit Latina, sub vna lingua diuersæ sunt patriæ, Brutiorum, Lucanorum, Appulorum, Calabrorũ, Picẽtum, Thuscorum: & si dicamus his atque huiusmodi similia. Cham verò secundus filius Noe, à Rinocoruris vsq; Gaddila, habens linguas, sermone à Punico parte Garamantum: Latino, à parte boreæ: barbarico, à parte meridiani Æthiopum, Ægyptiorũ, & barbaris interioribus, vario sermone viginti duabus linguis, in patriis cccx ciiii. Iaphet autem tertius à Media vsque ad Gaddila ad boream. habet autem Iaphet flumen Tigridem, quod diuidit Mediam & Babyloniam, in patriis ducentis, sermone vario in linguis vigintiquatuor. Fiunt ergo omnes simul linguæ, septuaginta duæ: patriæ autem generationum, mille: quæ in tripertito orbe, Asia, Africa, Europa sitæ sunt: habétque, vt diximus, Iaphet flumen Tigridem, quod diuidit Mediam & Babyloniam: Sem autem Eufraten: Cham verò Geon, qui vocatur Nilus. I

Arnobius in Psal. 104 vbi aſtrum hæreseon ca. 106. plures linguas ante Babel asserit.

Linguarum distributio.

Phalec.

Phalec annorum triginta, genuit Ragau: cui superuixit annis ducentis nouem. Septuaginta ante natum Ragau centumtriginta annos ponunt: postea, ducentos octo. Tempore Phalec turris ædificata est, factáque linguarũ diuisio. Huius turris altitudo, quinquies mille centum septuagintaquatuor dicitur tenere passuum, paulatim altioribus in angustias coarctatis, vt pondus imminens facilius sustentaret. Describunt ibi templa marmorea, lapidibus pretiosis auróque distincta, & multa alia quæ videntur incredibilia. Auctor huius turris Nemrod gigas extitit. Qui post confusionem linguarum, migrauit inde ad Persas, eósque ignem colere docuit. Abhinc errores gentium creuerunt, templa constructa, & quidam gentium principes tanquam dij sunt adorati. K

Ragau

Turris Babel.

1820 Ragau annorum trigintaduo genuit Seruch: cui superuixit annis ducentis septem. Septuaginta, ante natum Seruth, centum trigintaduos annos ponunt, postea ducentos octo. Scytharum regnum exortum est, vbi primus regnauit Tanaus.

Seruth.

1850 Seruth annorum triginta, genuit Nachor: cui superuixit annos ducentos. Septuaginta ante natum Nachor ponunt annos centum triginta: postea ducentos. Ægyptiorum regnum

sumit

A sumit principium, vbi primus regnauit Zoes.

Nachor annorum vigintiocto genuit Thare: cui superuixit annos centum & nouendecim. Septuaginta ante natum Thare ponunt septuaginta nouem: postea, centum triginta nouem. Assyriorum regnum & Sicyoniorum nascitur: sed primus in Assyriis regnauit Belus, quē quidam Saturnum existimant: in Sicyonia Ægialeus, à quo Ægialea nūcupata est, quæ hactenus Peloponnesus vocatur. Ninus rex Assyriorum primus propagandæ dominationis libidine, arma foras extulit, cruentámque vitam magnis per totam Asiam bellis egit.

Thare annorum septuaginta genuit Abraham: cui superuixit annos centum trigintaquinque: sub quo Zoroastres, magicæ inuentor, à Nino rege occiditur. qui Ninus ipse, dum deficientem à se oppugnat vrbem, sagitta ictus interiit, murique Babyloniæ à Semiramide regina Assyriorum ædificantur. Hactenus secunda seculi ætas protenditur: fiúntque anni à diluuio vsque ad Abraham, M. Septuaginta duo, secundum vulgatam editionem, id est septuaginta interpretum: secundum verò Hebræorum codices, longè pauciores inueniuntur, id est

B ducentis nonagintaduobus.

In hac secunda ætate sacræ literæ continent, præter veritatem historicam, fidem, & sacramentis plenam patrum obedientiam. In hac Noe mysticæ iussioni & fabricæ obediens, archam figuratis numeris & mensuris fabricans, eámq; mundis immundisq; animalibus, vt ei præceptum fuerat, implens, ecclesiam sanctam nobis composuit, mirificis sacramētis redundantem, lignum passionis & crucis ferentem, morte Christi baptismi gratiam exhibentem, pretium nostrum tanquam per ostium lateris manantem, per quod columba eadem ipsa ecclesia tanto munere dotata processit: & coruus hæreticus exiens, tantis sacramētis indignus, ab illa quæ texerat, nigredine peccati inlectus: trāsuolans humani cadaueris cupiditate naufragus, reuerti contemnit. Archa constructur à Noe, de lignis non putrescentibus: ecclesia constructur à Christo, ex hominibus in sempiternum victuris, quæ nunc in fluctibus huius mundi natat.

Quòd autem de quadratis lignis fieri iubetur, stabilem vitam sanctorum significat, vndiq;

C ad omne opus bonum paratam: quocumque enim verteris quadratum, firmiter stabit.

Quòd bitumine glutinantur archæ ligna intrinsecus & extrinsecus, vt in compage vnitatis significetur tolerantia charitatis, ne scandalis ecclesiam tentantibus, siue ab his qui intus sunt, siue ab illis qui foris sunt, cedat fraterna iunctura, & soluat vinculum pacis. est enim bitumen feruentissimum & violentissimum gluten, significans dilectionis ardorem, magna fortitudine ad tenendam societatem spiritalem omnia tolerantem.

Quòd trecentis cubitis archa longa est, vt sexies quinquaginta compleantur: sicut sex ætatibus omne huius seculi tempus extenditur, in quibus omnibus Christus nunquam destitit prædicari: sed in trecentis cubitis signum ligni passionis ostenditur. Ipsius enim literæ numerus, crucis demonstrat signum, quo socij Christi passionis effecti per baptismum longitudinem vitæ æternæ adipiscimur. Quòd verò cubitis quinquaginta latitudo eius expanditur, insinuat quòd corda credentium spiritus sancti dono charitate dilatātur: vnde quinquagesimo die post resurrectionem suam Christus spiritum sanctum credentibus misit. Quòd autē eius

D altitudo triginta cubitis surgit, quem numerum decies habet in trecentis cubitis longitudo, quia Christus est altitudo nostra, qui triginta annorum ætatem gerens, doctrinam euangelicam consecrauit, contestans, legem non se venisse soluere, sed adimplere. Quòd sexies longa ad latitudinem suam, & decies ad altitudinem suam, humani corporis instar ostendit, in quo Christus apparuit: corporis enim longitudo à vertice vsque ad vestigium, sexies tantum habet, quantum latitudo, quæ est ab vno latere ad alterum latus, à dextera in sinistram, vel à sinistra in dexteram: & decies quàm altus à terra. Vnde facta est arca CCC. in longitudine cubitorum, & L. in latitudine, & triginta in altitudine.

Eadem archa collecta in vnum cubitum, desuper consummatur: sic ecclesia, corpus Christi, in vnitate collecta, sublimatur & perficitur. Quòd autem aditus ei fit à latere, nemo quippè intrat in ecclesiam, nisi per sacramentum redemptionis peccatorum, quod ex Christi latere aperto manauit.

E Quòd inferiora archę bicamerata & tricamerata construuntur, sic ex omnibus gentibus vel bipertitam multitudinem congregat ecclesia, propter circuncisionem & præputium: vel tripertitam, propter tres filios Noe, quorum progenie repletus est orbis. Ideo archæ inferiora dicta sunt, quia in hac terrena vita est diuersitas gētium. In summa autem omnes in vnum consummamur: & non est ibi varietas, quia omnia & in omnibus Christus.

Quòd cuncta animalium includuntur genera in archa, quia ex omnibus gentibus & nationibus cōgregatio fit in ecclesia: quod etiā Petro demōstratus discus ille significat, quòd munda & immunda ibi sint animalia: sicut in ecclesię sacramētis, & boni & mali versantur.

Quòd septena sunt mūda, & bina immunda, ideo quia boni seruant vnitatē spiritus in vinculo pacis, sanctum autē spiritū in diuina scriptura in septiformi operatione cōmendat, mali autem in binario numero ad schismata faciles, & quodammodo diuisibiles ostenduntur.

Anni mundi.
1878 Nachor.
Belus.
Saturnus.
1948 Thare.
Zoroastres. Beros. lib. 5.
Archa quid significauerit
Bitumen archa quid.
Act. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni mundi.

Quòd ipse Noe cum suis octauus numeratur, quia in Christo spes resurrectionis nostræ apparuit, qui octaua die, id est post sabbati septimam, à mortuis resurrexit. F

Quòd post septem dies ex quo ingressus est Noe in archam, factum est diluuium, quia in spem futuræ quietis, quæ septimo die significata est, baptizamur.

Quòd præter archam omnis caro quam terra sustentabat, diluuio consumpta est, qu ia præter ecclesiæ societatem, aqua baptismi quamuis eadem sit, non solùm non valet ad salutem, sed potius valet ad perniciem.

Quòd quadraginta diebus & quadraginta noctibus pluit, quia omnis reatus peccatorũ in decẽ præceptis legis admittitur per vniuersum orbem terrarum: qui quatuor partibus continetur, siue ille reatus, qui ad dies pertinet, ex rerũ prosperitate: siue qui ad noctes, ex rerum aduersitate contractus sit, sacramento baptismi abluitur.

Pluuia diluuij 40. dierũ.

Quòd Noe quingentorum erat annorum, cùm ei locutus est dominus, vt archam sibi faceret, & sexcẽtos agebat annos, cùm in eam fuisset ingressus, significatur sexta ætate in manifestatione euangelica, ecclesiam construendam: quod & secundus mensis anni sexcentesimi, quo intrat Noe in archã, significat. duo enim menses senario numero concluduntur: à senario enim numero, & sexaginta cognominantur, & sexcenti, & sex milia, & sexaginta milia, & sexcẽta milia, & quicquid deinceps in maioribus summis per eũdem articulum numeri in infinitum consurgit. Et quòd vigesimusseptimus dies mensis cõmemoratur, ad eiusdem quadraturæ significationem pertinet, quæ iam in quadratis lignis exposita est: sed hîc euidentius quia nos ad omne opus bonum paratos, id est quodammodo conquadratos, trinitas perficit, in memoria qua Deum recolimus, in intelligentia qua cognoscimus, in voluntate qua diligimus: tria enim ter, & hoc ter, fiunt vigintiseptem, qui est numeri ternarij quadratus. G

Quòd septimo mense archa sedit, hoc est requieuit, ad illam septimam requiem significatio recurrit, qua perfecti requiescunt: ibi quoq; illius quadraturæ numerus iteratur. nam vicesimaseptima die secundi mensis, commendatum est hoc sacramentum: & rursus vicesimaseptima die mensis septimi, eadem commendatio confirmata est cùm archa requieuit: quod enim promittitur in spe, hoc exhibetur in re. H

Porrò, quia ipsa septima requies cum octaua resurrectione coniungitur, hoc in sacramento regenerationis nostræ, id est in baptismo, altum profundúmq; mysterium est, quod quindecim cubitis supercrescit aqua, excedens altitudinem montium. Octo itaq; & septem, quindecim faciunt: sed octo significant resurrectionem, septem quietem. hoc sacramentum resurrectionis & quietis transcendit omnem sapientiam superborum, ita vt nullo modo possint indagare scientia sua altitudinem resurrectionis & quietis: & quia septuaginta à septẽ, & octoginta ab octo dinumerantur coniuncto vtroq; numero cl. dies, quibus exaltata est aqua, eandem commendant nobis atque confirmant altitudinem baptismi, in consecrando nouo homine ad tenendam quietis & consecrationis fidem.

Coruus in archam non regressus.

Quòd post dies quadraginta emissus coruus, non est reuersus, aut aquis vtiq; interceptus, aut aliquo supernatante cadauere inlectus, significat homines immunditia cupiditatis teterrimos, & ob hoc ad ea quæ foris sunt in hoc mundo ire: aut rebaptizari, quasi aut præter archam, id est præter ecclesiam, baptismus prosit, vt occidant & seducant, docere & tenere. I

Columba regressa.

Quòd columba emissa, non inuenta requie, reuersa est, ostendit per nouum testamentum requiem sanctis in hoc mundo non esse promissam. post quadraginta enim dies emissa est, qui numerus vitam quæ in hoc mũdo agitur, significat. Deniq; post septem dies dimissa propter illam septenariam operationem spiritalem, oliuæ fructuosum surculum retulit: quo significaret nonnullos etiam extra ecclesiam baptizatos, si in eis pinguedo nõ defuerit charitatis, posteriore tempore in ore columbæ tanquam in osculo pacis, ad vnitatem societatis posse perduci. Quòd post alios septem dies eadem dimissa, non est reuersa, significat finẽ seculi, quando erit sanctorum requies, non adhuc in sacramento spei, quo in hoc tempore consociatur, quandiu bibitur quod de latere Christi manauit: sed iam in ipsa perfectione salutis æternæ, cùm tradetur regnum Deo & patri, vt perspicua contemplatione incommutabilis veritatis, nullis ministeriis corporalibus egeamus.

Quòd sexcentesimo & primo anno vitæ Noe, aperitur archæ tectum, quia finita sexta ætate seculi, reuelabitur absconditum sacramentum atque promissum. K

Quòd vicesimoseptimo die secundi mensis, dicitur sicca fuisse terra, tanquam finita est baptizandi iam necessitas in numero dierum quinquagesimo & septimo: ipse enim est dies secundi mensis, vicesimusseptimus, qui numerus ex illa coniunctione spiritus & corporis septies octonos habet, vno addito propter vnitatis vinculum.

Quòd de archa coniuncti exeunt, qui disiuncti ante intrauerant, quia in hoc tempore caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: postmodum autem, id est in fine seculi, in resurrectione scilicet sanctorum, omnimoda & perfecta pace spiritus corpori adhærebit, nulla mortalitatis indigentia, vel concupiscentia resistente.

Dantur eis cuncta animalia in escam, ex quibus sanguis prohibetur mãducari, ne vita pristina

A stina, quasi suffocata, teneatur in cõscientia, sed habeat tanquã effusionem per confessionem. Anni Mundi.

Quòd verò testamentum posuit Deus inter se & homines, atque omnem animam viuã, ne perderet eam diluuio, arcum scilicet qui apparet in nubibus, qui nunquã nisi de sole resplẽdet: quia illi non pereunt diluuio, qui in prophetis & omnibus diuinis scripturis, tanquam in Dei nubibus agnoscunt Christum. Iris seu arcus cœlestis.

In hac ætate secunda post diluuiũ plãtauit vineam Noe, & inebriatus atque nudatus est in domo sua, portans Christi figuram, qui inebriatus est, dum passus est: nudatus est, dum crucifixus est, in domo sua, in gente sua, & in domesticis sanguinis suis. Hãc nuditatẽ, id est passionem Christi, vidẽs Cham, derisit: & Iudæi Christi mortẽ vidẽtes, subsannauere. Sem verò & Iaphet, tanquam duo populi, ex circuncisione & præputio, credentes, quodãmodo passiõnem Christi velamento texerunt, id est sacramento honorauerunt: vestimentũ enim significat sacramentũ: quod dorso imposuerunt, quasi memoriam præteritorum: quia passionem Christi transactam celebrat ecclesia, non adhuc spectat futuram. Medius autẽ frater Cham, id est impius populus

B Iudæorũ, qui nec primatũ apostolicæ tenuit, nec vltimus in gentibus credidit: vidit nuditatem patris, quia consensit in necem domini saluatoris: nũciat fratribus foras, quia per eum manifestatũ est quod erat in prophetis secretũ. ideóque fit seruus fratrum suorũ, facta ipsa gẽs quodãmodo scriniaria Christianorũ, baiulãs legẽ & prophetas ad testimoniũ adsertionis ecclesiæ, vt honoremus per sacramentum, quod numerant illi per literam. Peccãte Cham posteritas eius dãnatur, quia plebs Iudaica quæ dominũ crucifixit, etiã in filios pœnã dãnationis suę trãsmisit. Sed & reprobi qui hìc delinquũt, in posterum, id est, in futurũ, sententia dãnationis excipiunt. Chã nudauit pudẽda patris, hoc est fascinauit, inquit Berosus.

Nemrod filius Chus, primus nouam imperij cupiditate tyrannidem arripuit, comparatus diabolo, qui superbè intumescens super sidera se exaltare voluit: quique venator & deceptor hominũ ad mortem in Babel, id est in cõfusione, regnare nõ immeritò dicitur: vbi cõfundũtur linguæ turrim impietatis superbæ ædificãtium, omniũ videlicet qui ab vnitate fidei & integritate confessionis, quasi per dissonantiam linguæ abinuicem secernuntur. Nemrod tyrãnidẽ arripuit.

C Tertia mũdi ætas à natiuitate cœpit Abraham patriarchæ, qui septuagintaquinque annorum cùm esset, relicta gente & patria, ad imperium Dei venit in terram Chanaan, accipiens promissionem nascituri de suo semine saluatoris, in quo benedicerentur omnes gẽtes, simul & seipsum in gẽtem magnam esse futurum: quarum vna spiritalis, altera est promissio carnalis. His temporibus adhuc Ninus & Semiramis in Assyriis regnant. 3185 Ætas tertia

Abraham annorũ octoginta sex, genuit Ismael, à quo Ismaelitæ, qui posteà Agareni, ad vltimum Sarraceni sunt dicti. Vixit autẽ Ismael annos centum triginta septem. Interpretatur autem Ismael, auditio Dei, populum Iudæorũ significans, eo quòd in fine mundi crediturus à domino exaudiatur. Porrò Agar interpretatur aduena vel conuersa, synagogæ gerens personam. 3271

Abraham annorum centũ, genuit Isaac: qui primus & solus intra testamenti veteris seriem, legitur octaua die circunciſus. Quod non sine magno mysterio priuilegiũ est filio promissionis donatum. Interpretatur autẽ Abram pater excelsus, propter priorũ scilicet populũ Iudæorum: Abrahã verò pater multarum, id est gentiũ, sicut est illud in apostolo, Qui contra spem in spem credidit, vt fieret pater multarum gentium. Vixit autem centum septuagintaquinque annis. 3285 Abraham. „ „

D Isaac annorum septuaginta, genuit Esau & Iacob, patriarchas Idumææ & Israëliticæ gẽtis: post quorũ ortum vixit annis cx. factique sunt omnes anni illius, centum octoginta. His temporibus primus apud Argos regnauit Inachus, annis L. cuius filius fuit Phoroneus, qui primus in Græcia leges iudiciáque cõscripsit, qui & Io, quem Ægyptij mutato nomine Isidẽ coluerũt. Interpretatur autem Isaac risus, qui in typo saluatoris à patre in sacrificio oblatus est. 3350 Isaac. Reges Argiuorum.

Iacob annorum xc. genuit Ioseph. His temporibus Serapis Iouis filius, vt quidam ferunt, Ægyptiorum rex moriens, falso errore in deos transfertur: & Memphis ciuitas in Ægypto conditur ab Ape Argiuorum rege: Sparta quoque à Sparto Phoronei filio Argiuorum regis. 3440 Iacob. Serapis. Mẽphis cõdita

Iacob annorum centum triginta, descendit in Ægyptum, in animabus septuaginta. Vixit autem annis decem & septe 1 in Ægypto: factique sunt omnes dies vitæ illius, cẽtum quadragintà septem anni. Interpretatur autẽ Iacob, subplantator, qui & Israël, videns Deũ: vel melius, princeps cum Deo, omnium sanctorum præferens imaginem, qui per fidem atque mũditiam

E cordis semper vidẽt Deum. Ioseph annorum cx. mortuus: cuius ossa tulit Moyses & filij Israël, paritérque ossa fratrum ipsius filiorum Iacob, & portauerunt in terram Chanaan. Hoc tẽpore Græcia Argo regnante habere segetes cœpit, delatis aliunde seminibus. 3480 Seges tũprimũ in Græcia.

Hebræorum seruitus in Ægypto annorum cxliiij. Vt scriptura autem testatur Exodi, habitatio filiorum Israël qui manserunt in Ægypto, fuit cccccxxx. annorum: quibus expletis, eadem die egressus est omnis exercitus domini de terra Ægypti. quorum tamen summam annorum, Chronographi à septuagesimo anno & quinto natiuitatis Abraham, quando terram repromissionis intrauit, computant, sequentes editionem Septuaginta interpretum, quæ dicit, Habitatio autem filiorum Israël, qua habitauerunt in Ægypto & in terra Chanaan ipsi & patres eorum, anni cccexxx. Quam necessariò sequendam & ipsa Hebraica veritas ostendit, quæ narrat Caat filiũ Leui, quem natũ esse cõstat in terra Chanaan, vixisse annis cxxxiij. & filiũ „ „ 3546 Hebræorum seruitus in Ægypto.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Mundi.

Amram patrem Moysi annis cxxxvij. & ipsum Moysem octoginta fuisse annorum, tempore F egressionis de Ægypto. Quia nimirum horum summam annorum constat, quadringentos &
" triginta implere non posse. Annuit autem horũ trãslationi & apostolus cùm ait, Abrahæ dictæ
" sunt promissiones, & semini eius. non dicit, & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno: &
" semini tuo qui est Christus: hoc autem dico: testamentum confirmatum à Deo, quæ post qua-
" dringentos & triginta annos facta est lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem.
Prometheus. Atlas. " His temporibus, scilicet seruitutis Israël in Ægypto, Prometheus fuisse scribitur, quem fin-
" gunt fabulæ de luto formasse homines. Tunc etiam frater eius Atlas magnus est astrologus ha-
Mercurius. bitus: Mercuriúsque nepos Atlantis multarum artium peritus, & ob hoc post mortem vano
errore in deos translatus.

Procidus quadrigam iungit. 1645 Hac etiam ætate primus Procidus quadrigam iunxit: eodémque tẽpore Cecrops Athenas
condidit, & ex nomine Mineruæ Atticos Athenienses vocauit. Iste etiam bouem immolans,
Corybantes. primus in sacrificio Iouem adorari præcepit. Tunc primi chorites Corybantes modulatam in
Deucalionis diluuium. armis saltationem & consonam inuenerunt. Tunc etiam scribitur in Thessalia sub Deucalione G
Phaethontis incendium. factum diluuium, & Phaethontis fabulosum incendium.

Moyses. 3649 Moyses, annis xl. eductum ex Ægypto populum Israël, & de seruitute Ægyptia liberatum,
rexit in deserto, quorum primo anno tabernaculum domino construit, & septem mensibus
opus perficiens, mense primo anni secundi, prima die mensis erexit. Per eundem Moysen
Iudæi simul cum lege & literas habere cœperunt. Quinque libri Moysi secundum septuaginta
seniorum interpretationem, continent gesta annorum, MMM. DCCXXX. Quot verò an-
nos huius temporis Hebraica veritas contineat, Iosephus in primo contra Apionem gram-
maticum libro ita commemorat: Neque igitur innumera apud nos habentur volumina inter
se inuicem discordantia, sed duo tantùm & viginti sunt libri, qui omnium temporum seriem
continent, qui & iustè creduntur diuinitus inspirati. Ex quibus quinque sunt Moysi, conti-
nentes leges vitæ & successionis humanæ prosapiam, vsque ad ipsius Moysi terminum per-
tendentes, qui paulominus à tribus milibus annorum continentiam gerunt. Moysi tẽporibus H
Delphicũ templum. Lacedæmon cõditur. templum Delphis construitur: Lacedæmon conditur. Moyses cxx. annorum moritur. Vitis in
Græcia inuenitur. His temporibus adeo ingens & grauis æstus incanduit, vt sol per deuia trans-
cendens vniuersum orbem non calore affeciſſe, sed igne torruisse dicatur. Inde ridicula
Phaethontis texitur fabula.

Iosue ducatus 3730 Iosue annis xxvj. rexit populum Israël, vt Iosephus docet. nam scriptura sancta quot
fuerint anni ducatus illius, tacet. Eusebius in Chronicis, xxvij. posuit. Primo autem sui du-
catus anno Iosue, primo mense, decima die mensis, populum patefacto Iordanis alueo, in
terram repromissionis induxit. Quo videlicet anno, vt in Chronicis Eusebii reperimus, prin-
cipium erat quinquagesimi primi Iubilæi secundum Hebræos, facilè inueniri valet, id est an-
ni bis mille quingenti ab initio mũdi erant completi: singulis Iubilæorum ordinibus per quin-
quagenos annos deputatis. Sed nostra inquisitio comperit minorem temporis huius esse sum-
mam. constat enim quia mille delvj. ad diluuium vsque fuere anni: inde ad Abraham, ccxcij.
qui lxx. erat annorum quando promissionem Dei accepit. Promissionis anni quadrin- I
Erychthonius quadrigam reperit. genti triginta: ducatus Moysi, anni xl. qui profectò numerus non bis mille quingentos, sed
vij. minus, id est MM. cccexciij. annos implent. His temporibus Iosue, primus Erychtho-
nius Athenienſiũ princeps in Græcia quadrigã iunxit. Iosue centũ & decem annorũ moritur.

3757 Othoniel annis quadraginta de tribu Iuda primus Israël deo iubente iudex constituitur,
Othoniel primus Iudex Israël. illum prefigurans qui in tertio tempore mundi de tribu Iuda cum gratia ad saluandos populos
venit. Huius temporibus primo filij Israël seruierunt Chusan Rasataim regi Mesopotamiæ:
Cadmus. octo annis Cadmus regnat Thebis, qui primus Græcas literas adinuenit. Per idem tempus,
Linus. primi Linus & Amphion apud Græcos in musica arte claruerunt, Idæique Dactyli ferrum in-
Amphion. uenerunt eo tempore.

Idæi Dact. 3797 Ahoth, annis lxxx. filius Iera, filij Gemini, qui vtraque manu vtebatur pro dextera. Cu-
Ahoth. ius principiis seruiuit Israël Eglõ regi Moab annos xviij. donec percusso Eglõ liberauit Israël.
Cyrene cõdita Hoc tempore Cyrene ciuitas condita est in Libya. His temporibus fabulæ fictæ sunt de Tri-
Triptol. ptolemo, quòd iubente Cerere, serpentium pennis gestatus, indigentibus frumenta volando K
Hippocẽtauri. distribuit: de Hippocẽtauris, quòd equorũ hominúmque fuerint natura permixti: de Cerbero,
Cerberus. tricipiti inferorum cane: de Phryxo & Helle sorore sua, quòd ariete vecti per aërẽ volauerint:
Phryxo. de Gorgone meretrice, quæ crinita serpentibus fuerit, & aspicientes conuertebat in lapides:
Gorgona. de Bellerophonte, quòd equo pennis volanti sit vectus: de Amphione, quòd citharæ cantu
Bellerophon. lapides & saxa commouerit.

Debora. 3877 Debora prophetissa ex tribu Ephraim cũ Barac de tribu Nephtalim, annis xl. Cuius initio
Miletus condita. ducatus oppressit filios Israël Iabin rex Chanaan, qui regnabat in Asor annis viginti: sed occiso
Apollo medicinã reperit. ab Israël, & à Iael vxore Abercinei. Sisara principe militiæ eius, humiliatus tãdem ac deletus
Dædalus. est. Hoc tempore Miletus condita. Per idem tempus Apollo medicinæ artem inuenit. Fabula
quoque tunc ficta est de fabro Dædalo, & eius filio Icaro, quòd coaptatis sibi pennis volauerit.

Hac

A Hac ætate primus regnat Latinis Picus, qui fertur Saturni filius fuisse. Anni mundi. Picus.

Gedeon annis xl. ex tribu Manasse. Sub quo seruiuit Israël Madianitis & Amalechitis, vij. annis: sed Gedeon pugnante liberatur. Vrbs Tyrus condita, ante templum Hierosolymorum, annis ccxl. Orpheus Thracius Linúsque magister Herculis, artis musicæ inuentores, clari habentur. Argonautarum nauigatio scribitur. 3918 Gedeon. Tyrus cõdita. Orpheus.

Abimelech, annis iij. regnauit in Sichem. Iste septuaginta fratres suos filios Gedeonis interfecit. Hercules Ilium vastat. 3955 Abimelech.

Thola, annis xxiiij. filius Foa, patrui Abimelech, vir de Isachar, qui habitabat in Sanir mõtis Ephraim. Priamus in Troia post Laomedõtẽ, regnauit annos xiij. Fabula ficta de Minotauro, bestia labyrintho inclusa. Bellum Lapitharum & Cẽtaurorum, quos scribit Palæphatus primo de Incredibilibus libro, nobiles fuisse equites Thessalorum. 3958 Thola. Priamus. Minotaurus.

Iair, annis xxxij. ex tribu Manasse. Per hæc tempora Hercules agonem olympiacum constituit, atque in Libya Antæum occidit. à quo vsque ad primam olympiadem supputantur 3981 Iair. Olympici constituti.

B anni cccccxxx.

Ieptes Galadites, annis vj. Philistini & Amanitæ deprimunt Israël: ex quibus Amanitæ debellantur à Iepte: qui in libro Iudicũ ab ætate Moysi vsque ad semetipsum, ait supputari annos ccc. vel vt quidam codices habẽt, annos cccxxxv. Cuius tempore Hercules quinquagesimum secundum annum agens, ob morbi dolorem sese flammis iniecit. Per idem tempus Alexãder Helenam rapuit, Troianúmque bellum decennale surrexit. 4004 Iepte. Hercules incẽdiũ. Helenæ raptus.

Abesa de Bethleem, annis vij. Agamemnon imperat Mycenis, annis xxxv. cuius anno xv. Troia capitur. Amazones arma sumpserunt. 4010 Abesa.

Aialon Zabulonites, annis decem. Hîc cum annis suis x. in Septuaginta interpretibus non habetur, pro quorũ dãno supplẽdo, Iosue filio Nũ, Eusebius Samueli & Sauli, quorũ annos scriptura nõ dicit, plures annos quàm in Iosepho legerat, adnotauit, quatenus ab egressu Israël ex Ægypto vsq; ad ædificationẽ tẽpli, ccccIxxx. annorũ summã, quã scriptura prædicat, haberet. 4017

C Abdõ siue Labdõ de tribu Ephraim, annis viij. Cuius anno tertio Troia capta est: & Æneas ad Italiam venit. Cõpletis à primo anno Cecropis, qui primus apud Atticam regnauit, annos trecẽtos trigintaquinque. A quadragesimo autem & tertio anno regni Nini Assyriorum regis, computãtur anni octingenti vigintiquinque. A mortuo Labdon seruiuit Israël Philistæis quadraginta annis. Hac ætate Carmentis nympha, Latinas literas reperit. 4025 Abdon. Troia capitur. Carmenta literas reperit.

Samson de tribu Dan, annis viginti. Ascanius Ænex filius Albam condidit. Vlysses quoque fabula ficta. Hactenus Iudicum liber tempora signat, habens annos ducentos nonagintanouem, Iudices autem duodecim: post quos sacerdotes cõstituti sunt. Latini, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captiuitatis Troiæ, siue annis tribus. Post quem octauum regnauit Æneas, vt quidam scribunt, Ascanius, annis triginta octo. Ante Æneam, Ianus, Saturnus, Picus, Faunus Latinis in Italia regnauerunt, per annos circiter centum quinquaginta. 4025 Samson. Alba cõditur. Latinorum Reges.

Heli sacerdos, annis quadraginta. In Hebræorum libris, anni quadraginta: in Septua-

D ginta, anni viginti inueniuntur. Archa testaméti ab Allophylis capitur. Regnum Sicyoniorum finitur, qui ab Ægialeo vsque ad Zeuzippũ regnauerunt, per annos nongentos sexagintaduos, Hectoris filij Ilium receperũt, expulsis Antenoris posteris, Heleno illis subsidium ferẽte. Latinorum tertius Siluius Æneæ filius, regnat annis xxix. qui quòd post mortem patris editus, ruri fuerat educatus, & Siluij, & Posthumi nomen accepit, à quo omnes Albanorum reges, Siluij vocati sunt. 4046 Heli. Siluius.

Samuel & Saul, annis quadraginta. In scriptura sacra, ducatus Samuelis quot annis fuerit, minimè patet: docet tamen Iosephus, xiij. annis principatum illius emicuisse. Chronici verò, Samuel & Saul simul annis xl. præfuisse signant. In Actibus apostolorum apostolus Paulus ita concionatus ad populum est, Deus plebis Israël elegit patres nostros, & plebem exaltauit, cum essent incolæ in terra Ægypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea: & per quadraginta annorum tempus, mores eorum sustinuit in deserto: & destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post quadringentos & quinquaginta annos: &

E posthac dedit iudices, vsque ad Samuel prophetam: & exindè postulauerunt regem: & dedit illis Deus Saul, filium Cis, virum de tribu Beniamin, annis quadraginta. Ab hoc tempora prophetarum incipiunt. Lacedæmoniorum regnum exoritur: atque Homerus fuisse putatur. 4085 Samuel. Laced. regnũ. Homerus.

In hac tertia ætate mundi, salua veritate historica, præfigurat in vocatione Abrahæ, terram viuentium Christi populo futuram, nec incolatus nostri longos exitus formidandos, & in Christo domino semper sperandum, per cuius gratiam viuendo sempiterna potiemur hæreditate: & in semine eiusdem Abrahæ, vt stellas cœli multiplicari populum Christianum: & in oblatione & sacerdotio eius regale ecclesiæ sacerdotium, & in proprietate nominis ipsius, quòd esset in Christo pater multarum gentium per fidem, cum vnius tantùm gentis pater fuerit per generationem: & in circuncisione carnis, quòd corde circuncidendus esset Christianus. Ætatis tertiæ allegoria.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni mundi.

Et in Isaac nato, qui risus dicitur, quòd gentium populus qui in Christum de illa serie in carne venientem irrisum à Iudæis crederent, & agnoscerent illius contumelioſam passionem, suam veram esse liberationem. F

Et in Sodoma & Gomorra, impiarum ciuitatum subuersione, futuri iudicij diem, nec posse euadere statuta supplicia, noxia curiositate propositum sanctæ conuersationis contemnentes, retróque malè viuendo respicientes: solósque liberari, quos gratia Christi liberauerit.

Isaac immolatio. Et in immolatione arietis pro Isaac, Christi passionē expressam: & in iuratione Dei, quòd semen Abrahæ in Christo supra numerum extenderetur, & non tantùm ex semine carnis, sed fide vocari ad infinitum numerum filios Abraham.

Et ex femore Abraham, carnem Christi venturam, quando idem Abraham seruo iubet, Pone manum tuam sub femore meo, & iura mihi per Deum cœli: ostenditque Christum qui est Deus cœli, per virginem Mariam ex femore suo in carne futurum.

Rebeccæ nati duo populi. Et in geminis Rebeccæ, duos populos, Christianos & Iudæos: quorum minor Iacob lenis, in ipsa iam pueritia per cocturam rubram lenticulæ, maiorem fratrem Esau hispidum supplantās, lenem mitémque signat populum Christianum, qui per cocturam rubram, passionem scilicet Christi, sanguine rubrata, edaci ac sæuienti Iudæo populo, cuius figuram gestabat Esau, primatus dignitatē illo vendente suscepit: ille quod nascendo habuit, per cōcupiscentiam perdidit: Christianus per gratiam quod in natura non habuit, acquisiuit. Cui pelles hœdorum super brachia, & ceruicem nudam mater aptauit, vestéque primogeniti sui induit, tanquam iam nobis illum figuratum ostendens Christum, qui accepit, non carnem peccati, sed similitudinem carnis peccati, legémque veteris Testamenti, tanquā vestem primogeniti excipiens, non soluerit, sed impleuerit. Post cuius odorem benedictæ concurrunt omnes gētes, quæ per gratiam Iudæis & primatum, & benedictionem abstulerunt. Iacob quoque, filius Isaac, nepos Abrahæ fugiens fratris insidias, in sacramento lapidem quem ad caput habuit dormiens, eminus erigens, cúmque liniens oleo, Christum nobis lapidem angularem consecrauit. Et idem Iacob, claudus effectus in latitudine femoris populum Hebræorum significat claudicaturum. Iudas filius Iacob, cum nuru sua concubuit Thamar, qua intelligitur plebs Iudæa: cui de tribu Iuda reges tanquam mariti adhibebātur: vnde nomen eius amaritudo interpretatur, quia ipsa domino fellis poculum dedit. G

Lapis Iacob christus. H

In duobus filiis Iudę duo genera principum, qui non rectè operabantur in plebe, vnum eorum qui oberat, alterū qui nihil proderat: nec enim sunt amplius quàm duo genera hominum inutilia generi humano: vnum nocentium, alterum prę̄stare nolentium, & si quid boni habent in hac terrena vita perdentium, tanquam in terram fundētium: vnde maior Her interpretatur pellicitus, qualibus tunicis induti sunt primi homines, in pœnam damnationis suæ, dimissi ex Paradiso. Sequens, Onan interpretatur mœstus eorum, id est, quibus nihil prodest cum habeat vnde prodesse possit. In tertio filio Iudæ, Sela, qui interpretatur dimissio eius, significatur tempus ex quo reges plebi Iudæorum cœperūt de tribu Iuda non fieri: quia erat eadē tribus Iuda, sed iam in populo Iudæ nemo regnabat: propterea Thamar filium Iudæ maritum non accipiebat. Isto tempore omne magisterium Iudæorum, & mystica, vnde Christi vocabantur, vnctio ipsa defecerat. Neque ad mysticam vnctionem Herodes pertinet alienigena, qui deficiente ex tribu Iuda principe regio, à Romanis in Iudæa regnum acceperat: sub cuius tempore natus est Christus, vnctus sanctus sanctorum oleo exultationis præ participibus suis, qui veniens ad oues quæ perierāt domus Israël, testimonio Ioannis in aqua vsus est: cuius figuram gessit ipse Iudas, cum iret ad tondendas oues in Tamna, quod interpretatur deficiens: iā enim defecerat princeps ex Iuda, atque vnctio mystica Iudæorum. Venit autem cum suo pastore Odollamite, cui nomē erat Iras. interpretatur autē Odollamites, testimonium in aqua, habens quidem dominus testimonium maius Ioanne, propter infirmas tamen oues, hoc testimonio vsus est in aqua. nam & ipse Iras, quod nomē illius pastoris fuit, interpretatur fratris mei visio. vidit omninò fratrē suum Iesum secundum semen Abrahæ, secūdum cognationem Mariæ & Elizabeth matris suę: eundémque dominū & Deum suū, quem iā salutauerat ex vtero, agnouit perfectius ex columba: & ideo tanquā Odollamites, verè testimoniū perhibet in aqua. Venit autē dominus ad oues tōdēdas, hoc est exonerādas sarcinis peccatorū. Inde Thamar habitum mutat: nam & commutans interpretatur. mutat & nomen, & de synagoga fit ecclesia, sed in ea prorsus nomen amaritudinis permanet, non illius in qua domino fel ministrauit, sed illius in qua Petrus fleuit amarè. nā & Iuda confessio est. confessioni ergo amaritudo misceatur, vt vera pœnitentia præsignetur. Hac pœnitentia fœcundatur ecclesia in omnibus gentibus. nam & ipse habitus meretricis, cōfessio peccatorum est: typum quippè ecclesiæ gerit Thamar ex gentibus euocatæ, sedēs cum hoc habitu ad portā Enahim, quod interpretatur fontes. currit enim velut cerous ad fontes aquarum, peruenire ad semen Abrahæ. illic enim à non cognoscente fœtatur, quia de illo prædictū est, Populus quem nō cognoui, seruiuit mihi. Accipit in occulto annulū, monile, & virgā: vocatione signatur, iustificatione decoratur, glorificatione exaltatur, sed hęc adhuc in occulto, vbi fit cōceptio sāctę vbertatis. Mittitur meretrici promissus hœdus.

Her.

Onan.

Sela.

Christus sanctus sanctorū. I

Iras.

Thamar mystice ecclesia ex gentibus. K

exprobratio

A exprobratio scilicet peccati per eundem Odollamitem, tanquam increpantem & dicentem, Generatio viperarum: sed non eam inuenit peccati exprobratio, quam mutauit confessionis amaritudo. Post verò publicis signis anuli, monilis, & virgæ, arguit temerè iudicantes Iudæos, quorum iam personam Iudas ipse gestabat, prolatis certissimis documentis suæ vocationis, iustificationis, & glorificationis. Ostendit virgam signum passionis, & monile legitimæ legis, & anulum pignus immortalitatis, quando accusatur à Iudæis quasi adulteratrix legis. *Anni Mundi.*

In actionibus quoque Ioseph & Beniamin, Christus & ecclesia ipsius figuratur. Quorum vnus Ioseph à patre missus, signat Christum à patre missum ad oues visitandas, cum fratres in passione, tunica expoliatum miserunt in lacum: ac vestem eius in sanguine hœdi tinctam, sub falsa testatione, patri miserunt: venditúmque gentibus saluatorem transmiserunt, cui cœlum in sole, stellæ ac luna, & in manipulis terra, inferna quoq; carceris subderẽtur, vt ei omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Cum eodem Ioseph, ad sacramentum dominicæ passionis, duo Pharaonis spadones in carcerem detrusi sunt, vt trium crucifixorum numerus suppleretur: è quibus verus Ioseph Christus, reuelando mysteria, vnum puniret per debitum supplicium, alterum per indebitam gratiam liberaret. Idem Ioseph post duos annos, dierum tertio incipiente, de carcere educitur: & Christus die tertia à mortuis resurgit. Præsentatur Pharaoni: mundo resurrectio declaratur. Data est Ioseph potestas in Ægypto: data est Christo omnis potestas in cœlo & in terra. Collegit Ioseph per suos frumentum multum: collegit Christus credentium numerum sine numero. Constituit Ioseph horrea per totam Ægyptum: consecrauit Christus per totum mundum ecclesias. Aperuit Ioseph horrea, tempore famis, & ministrauit frumenta populis: aperuit Christus ex horreis suis diuturnam sui corporis præbiturus annonam esurientibus, & sitientibus iustitiam. Acquisiuit Ioseph totam Ægyptum Pharaoni: acquisiuit Christus mundum pastum & reconciliatum patri. Venerunt fratres Ioseph, qui eum vendiderant, fame compulsi, ad eum: venerunt & ad Christum Iudæi, qui eum crucifixerant, vt eius refecti cibariis, à fame animæ liberarentur. Adorant illi, adorant & isti: sicque miris sacramentis, in actione fratrum, actio nobis apostolica præ- *Ioseph & Beniamin exponuntur.*

B

C monstratur.

In Beniamin quoque extremo Ioseph fratre, doctor & magister gẽtium in fide & veritate, Paulus præfiguratur: cui figuratè scyphus argenteus in sacco legis celatur, & ccc. argentei cum quinque stolis optimis dantur. *Beniamin Paulũ præfigurat.*

Et in descensione Iacob in Ægyptum, Christi descensio in mundum: & in multiplicatione seminis eius in Ægypto, in Christo per fidem gentes in toto mundo multiplicandæ.

In Moyse figura exprimitur mediatoris, qui mundo pacem intulit: vt Moyses Ægyptum fabulo abscondit, Christus ex obsessis virtutem diaboli expellendo cohibuit. Quòd idẽ Moyses vxorem filiam sacerdotis Madiam accepit, mediatorem ex alienigenis sumere coniugem significat & ecclesiam. Quòd idem pastor ouium, mediatorem signauit pastorem bonum ouium in carne futurum: qui ex hoc mundo quasi ex Ægypto oues suas colligendo, in vnum ouile ecclesiæ congregaret. Superantur magorum præstigiæ, serpensque Moysi vorauit ser- *Moses typus Christi.*

D pentes eorum magorum: virga Christi, doctrina, qua omnium paganorum hęreticorúmque dogmata consumuntur.

In Ægypto decem plagis mundus feritur: in occisione agni, Christi immolatio: & in figura paschæ, Christi transitus ad patrem. In mari rubro, baptismus Christi sanguine rubratus. In manna, panis cœlestis Christus expressus in extensione manuum Moysi, signo crucis expugnari inimicos. Datæ leges in monte, Christi mandata seruari in spiritali altitudine. In tabernaculo, Christi ecclesiam.

In Aaron sacerdotio, nouum in Christo sacerdotium. In sacrificiis omnibus, Christum figuratum. In varietate leprarum, hæreseon vel errorum varietates. In escis mundis & immundis, eleemosynis munda omnia fieri. In Ægypti escis desideratis, Christum manna fastidisse, & voluptatibus illicitis concupiscentias præstitisse. In virga Aaron germinante, confirmationem sacerdotij Christi. In æneo serpente, Christi morte vbique in ore fidelium sonãte, virulentiam virorum perimendam, & à percussione diaboli, fide mortem Christi aspicientes

E sanandos. Et in bis percussa petra sacramenta passionis Christi mirabili opere distincta. Et in vacca ruffa, cuius cinis in aquas lustrationis proiicit, mysterium nostrę redemptionis, & salutis plenissimè expressum.

In sepultura Moysi occultata, literam legis & carnales obseruationes occulendas.

In Iesu Naue principatu sequente, dominum Christum in nouo testamento verum ducem & principem futurum, & ciuitates mundi destructurum, ac aëreas potestates debellaturum, ac omnem idololatriam penitus abluturum, & omnis generis vitia expugnaturum. *Iesus Naue. Debora.*

Debora in typo, ecclesiæ hostem superauit. Gedeon gratiam Christi abundantem cõmendauit, & quòd fide trinitatis hostes essent superandi, ac martyria appetenda, actis suis insinuauit. In Abimelech concubinæ filio, hæretici. In Iephthe filia virgine, carnis Christi immolatio virginis, & in resurrectione totius corruptionis absorptio. In Samson Nazareo, *Abimelech.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni mundi.

Christus dominus fortis in capite: in ligatione ipsius à meretrice muliere, Christus dominus, quòd Iudæorum vincula omnia potentialiter dirumperet. In Ruth, ecclesia ex gẽtibus, Iudæis inludens. In Samuele, Christus dominus dux, sacerdos & propheta, sacerdotes arguens, & synagogam veterem nouo sacerdotio Christi in gratia noui Testamenti permutans. F

Clauditur hæc tertia ætas patriarcharum actis, & legis sacramentis, ac iudicum figuris, venerabiliter insignis, in repulsione & abiectione Saulis, continens annos nongentos quadraginta.

Ætas quarta. 4125 QVARTA ætas mundi. Dauid primus ex tribu Iuda, rex, annis quadraginta. Latinorum quintus, Latinus Siluius, annis quinquaginta. Codrus sponte se hostibus offerẽs, interimitur.

Codrus.

Ephesus & Tyrus cõdita.

Ephesus condita ab Andronico. Carthago condita est à Didone filia Carchedonis Tyrij, anno centesimo quadragesimotertio post Troianum excidium: Prophetantibus in Iudæa, Gath, Nathan, & Asaph.

4165 Salomon filius Dauid, annis quadraginta. Qui quarto regni sui anno, mense secundo, templum domino ædificare cœpit in Hierusalẽ, collectis ab egressu Israël ex Ægypto annis quadringentis octoginta: quod in figuram vniuersi temporis, quo in hoc seculo Christi ædificatur ecclesia, quæ in futuro perficitur septem annis, & septimo mẽse anni octaui, dedicauit. Latinorum sextus, Alba Siluius, Siluij Æneæ filius, regnat annis octoginta octo. Regina Sabba venit audire sapientiam Salomonis. G

Regina Sabba.

Roboam. 4205 Roboam filius Salomonis, annis sexdecim. Sub quo Hieroboam de tribu Ephraim separauit decem tribus à domo Dauid, & à domino, in figuram hæreticorum, qui suos sequaces à Christo & ecclesia segregant. Huius quinto anno Sesac rex Ægypti, veniens Hierosolymam, templum spoliauit. Latinorum septimus Egiptas Siluius, Albæ superioris regis filius, regnauit annis vigintitribus. Samus condita, & Smyrna in vrbis modum ampliata. Sibylla Erythræa illustris habetur.

Sibylla Erythræa.

Abia. 3882 Abia filius Roboam, annis tribus. Hic pugnantem contra se *Hieroboam* superauit, occisis de exercitu eius milibus quingentis, eo quòd sperasset in domino. Sub quo Hebrææ gentis pontifex maximus Abimelech insignis est habitus. H

Asa. 3885 Asa filius Abia, annis xlj. Ab hoc conductus Benadab rex Syriæ Damasci contra Israël, percussit omnẽ terram Neptalim. Prophetabãt in Iudæa Achias, Eliu, Amos, Ioel, & Azarias. Latinorum octauus Capys Siluius Ægypti, superioris regis filius, regnat annis vigintiseptem. Asa idola destruit, templum mundat. Egredientẽ contra se Zaraa Æthiopem cum suo sternit exercitu. Amri rex Israël emit montem Samariæ, à Somer, duobus talentis argenti, & ædificauit eam. Achiel de Bethel, Hierico instaurat.

Iosaphat. Helias cohibet pluuiam. 3926 Iosaphat, annis vigintiquinque. Helias, & Helisæus, & Abdias, Azarias, & Micheas prophetabant. Helias Thesbites, tres semis annos pluuiam continuit, propter peccata Achab, & populi Israël: & inter cætera magnalia Helisæũ filium Saphat, qui erat de Abel Maula, pro se vnxit prophetam. Latinorum nonus Carpẽtus Siluius, superioris regis Capys filius, regnauit annis xiij. Post quẽ filius eius Tyberius decimus, annis octo: Latinorum vndecimus, Agrippa, quadraginta annis. Iosaphat fecit rectum coram Domino. I

Ioram. Helias rapitur. 3951 Ioram filius Iosaphat, annis octo. Helias curru igneo rapitur, quasi vsque in cœlum: & Helisæus hæres prophetiæ derelictus, primo miraculo aquas Hierico sanat. In diebus Ioram recessit Edom, ne esset sub Iuda: & constituit sibi regem. Ambulauit autẽ Ioram in viis domus Achab: filia quippe Achab erat vxor eius.

Ochozias. Ionadab. 3959 Ochozias siue Azarias anno vno. Ionadab filius Rechab clarus habetur. Azariam cum filio suo Ioas, & nepote Amasia, ob enormitatem scelerum, & quia nec patrẽ filiúmve quispiam eorum bonum habebat, euangelista Matthæus à domini saluatoris genealogia secludit.

Athalia interficit stirpem regiã Ioram. 3960 Athalia mater Azariæ annis septem. Quæ videns interfectum ab Iehu rege Israël filium suum Azariã, interfecit omnem stirpem regiam domus Iorã, præter solum Ioas filium Azariæ, quem Iosabeth vxor Ioiadæ pontificis furata est de medio filiorum regis, cum interficerẽtur. Ioiada pontifex, qui solus post Moysen vixisse annos centum triginta, perhibetur.

Ioas. 3967 Ioas, filius Azariæ, annis quadraginta. Iste bono principio & fine vsus pessimo, in principiis suis templum innouauit: in extremis inter cætera facinora, Zachariam quoque filium Ioiadæ tutoris quondam ac regnificatoris sui, inter templum & altare lapidare præcepit: quem ob meritorum gratiam dominus in euangelio filium Zachariæ, *id* est, benedicti domini cognominat. Lycurgus legislator Apollinis oraculo *insignis habetur*. Latinorũ duodecimus Aremulus Siluius, Agrippæ superioris regis filius, regnauit annis decem & octo, qui præsidium Albanorum inter montes, vbi nunc Roma est, posuit. Cuius filius fuit Iulius proauus Iulij Proculi, qui cum suo populo Romam commigrans, fundauit Iuliam gentem. K

Lycurgus.

Aremulus.

Iuliæ gentis author.

Auentinus.

Helisæus sepelitur.

4247 Amasias, filius Ioas, annis vigintinouem. Helisæus propheta defunctus sepelitur in Samaria. Azahel rex Syriorum adflixit Israël.

Latinorum decimustertius, Auentinus Siluius Aremuli superioris regis maior filius, regnauit annis triginta septem: atque in eodem monte qui nunc pars vrbis est, mortuus ac sepultus,

A pulcus, æternum loco vocabulum dedit. Vienna vrbs condita à Venerio Aphricæ exule, inde nominata, vt Liuius in Annalibus scribit, quòd biennio perfecta fuerit, primùm Bienna, postmodum b subtracta, addita v, Vienna nuncupatas. Quam postea Romani senatu compositò, qui Gallias disponeret, Senatoriam appellare voluerunt. Inde post aliquot tempora, quinque legionibus in ea compositis, quinque castris in circuitu eam insignem fecere: ac publica horrea & cellaria totius militiæ ibi constituerunt. Ex nominibus autem tribunorum Iulij Cæsaris, nomina castris imposuerunt, Crappum, Eumedium, Sospolum, Quiriacum, Pompetiacum.

Azarias, qui & Ozias, filius Amasiæ, annis LI. Assyriorum tricesimussextus, Tonosconcoleros, qui vocatur Græcè Sardanapalus, qui Tharsum atque Anchialem condidit: & in prælio victus ab Arbace Medo, semet incendio concremauit. Vsque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historiæ referunt: & fiunt simul anni à primo anno Nini regis Assyriorum, mille clxiiij. Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo regnum in Medos transtulit. Deindè multis
B præliis vndique scatescentibus, per varios euentus ad Scythas Chaldæósque, & rursum ad Medos parili via rediit. Latinorum decimusquartus, Procas Siluius, Auentini superioris regis filius regnauit. Post quem Amulius Siluius. Hesiodus poëta claruit: atque Phidon Argius mensuras & pondera reperit. Per idem tempus olympias prima constituitur. Macedonum regnum inchoat, primũ habens regem Cananum. Lacedæmoniorũ reges deficiunt: Lydorum incipiunt. Osee, Amos, Esaias, & Ionas in Iudæa prophetant.

Ioathan filius Oziæ, annis sexdecim. Olympias prima ab Elienſibus constituitur. Remus & Romulus generantur, matre & Ilia. Ioathan inter cætera virtutum bonarum opera, portam domus domini sublimissimam ædificauit, quæ in Actibus apostolorum Speciosa vocatur.

Achaz filius Ioathan, annis sexdecim. Ab hoc cõductus Theglat Phalasar rex Assyriorum, Rasin regem Syriæ interfecit, & habitatores Damasci transtulit Cyrenem.

Roma condita in monte Latino, vndecimo Calend. Maij à geminis Remo & Romulo
C filiis Rheæ Siluiæ, quæ erat filia Numitoris fratris regis Amulij, virgo Vestalis: sed constuprata. Consualibus ludis Sabinæ raptæ, anno ab vrbe condita tertio. Remus à Fabio Romuli duce occisus.

Ezechias filius Achaz, annis viginti octo. Huius anno sexto Salmanasar rex Assyriorum, capta Samaria transtulit Israel in Assyrios, atque in Iudæa Samaritas accolas misit. Cuius regnum à primo Hieroboam steterat annis trecentis sexaginta. Hoc tempore Romulus primus milites ex populo sumpsit, centúmque à populo nobilissimos viros elegit, qui ob ætatem, Senatores: ob curam & sollicitudinem reipublicæ, Patres vocati sunt. Mortuo Romulo, qui triginta septem annos regnauit, per quinos dies Senatores rempublicam rexerunt: atque vnus expletus est annus.

Post quos Numa Pompilius, annis quadraginta & vno: qui Capitolium à fundamentis ædificauit.

Manasses, annis quinquaginta sex. Hic ob scelera sua catenatus & compeditus, in Baby
D loniam ducitur: sed ob pœnitentiam & preces, restituitur in regnum. Numa Pompilius, primus Vestales virgines instituit, duósque mẽses Ianuarium & Februarium decem mensibus anni adiecit. Sibylla Samia claruit.

Romanorum tertius, Tullus Hostilius regnauit annos triginta duos, qui primus regum Romanorum purpura & fascibus vsus est: & adiecto monte Cœlio, vrbem ampliauit.

Amon, filius Manasse, annis duobus, in Hebraica veritate: in Septuaginta legitur regnasse duodecim. Histrus ciuitas in Ponto condita. Amon à seruis suis interficitur.

Iosias, filius Amon, annos triginta vnum. Hic mundata Iudæa & Hierusalem, templo etiam innouato, post abiectas idololatriæ sordes, pascha domino celeberrimum facit decimooctauo anno regni sui: & cum Nechao Ægyptiorum rege congressus, occiditur in campo Mageddo, quæ nunc Maximianopolis vocatur. Thales Milesius, primus physicus clarus habetur. Prophetabant in Iudæa, Hieremias, Oldas, & Sophonias. Romanorum quartus Ancus Martius, Numæ ex filia nepos: regnauit annis vigintitribus, qui Auentinum montem & Ianiculum
E vrbi addidit: & supra mare, decimoquinto ab vrbe miliario Hostiam condidit. Post quem Tarquinius Priscus, annis triginta septem: qui circum Romæ ædificauit, numerum senatorum auxit, Romanos ludos instituit, muros & cloacas ædificauit, Capitolium extruxit. In Hebræo, xxj. annis regnasse Iosias: in Septuaginta interpretibus, triginta tribus legitur. Sed & Eusebius inter regnum eius & Ioachim, alium de suo adiecit annum, propter menses bis ternos, quibus Ioachaz vel Ioachim regnauerunt. Verùm quid veritas habeat, Hieremias pandit, qui se à decimotertio anno Iosiæ vsque ad annum quartum Ioachim, vigintitribus annis prophetasse perhibet: & Nabuchodonosor quarto anno Ioachim regnare cœpisse: decimonono autem anno regni eius, Hierusalem fuisse destructam.

Ioachim, filius Iosiæ, annis vndecim. Post Iosiam regnauit Ioachaz mensibus tribus: quem Nechao vinctum ducens in Ægyptum, Ioachim constituit regem. Huius anno tertio Na-

Anni Mundi.

Vienna condita.

4376 Osias. Sardanapalus

Procas.

Hesiodus

Phidon.

Olymp. constituuntur.

Remus & Romulus.

4103 Achaz.

Romacõditur.

Sabinæ raptæ.

4119 Ezechias.

Senatores eliguntur.

4147 Numa. Manasses.

Vestales.

Annus statuitur.

4203 Tullus Hostilius.

4205 Amon.

Histrus conditur.

Iosias.

Thales.

Hieremias

Oldas.

Sophonias.

Ancus Martius.

4588 Ioachim.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Mund.

buchodonosor, capta Hierusalem, & plurimis captiuatis, in quibus erant Daniel, Ananias, F
Azarias, Misaël, partem vasorum templi Babyloniam transfert. A quarto Ioachim anno scri-
ptura regnum Nabuchodonosor computat: quia ex eo non solùm Chaldæis, & Iudæis: sed &
Assyriis, Ægyptiis, Maobitis, aliisque innumeris gentibus incipit regnare.

Ioachim. Ioachim, qui & Iechonias, filius Ioachim, mensibus tribus ac diebus decem. Hic circun-
data à Chaldæis Hierusalem, exiit ad regẽ Babylonis, & mater eius, & ductus est in Babylonem
cum populo suo, anno octauo regni Nabuchodonosor.

Sedechias. 4247 Sedechias, annis vndecim, qui & Mathan, filius Iosiæ. Huius anno vndecimo, regis Baby-
lonis xix. Iudæa captiuata in Babyloniam, & templum Dei incensum, ædificationis suæ anno
quadringentesimo tricesimo. Qui autem reliqui fuerant Iudæi, transfugerunt in Ægyptum:
qua post annos quinque percussa à Chaldæis, in Babyloniã sunt & ipsi transmigrati. Secundum
Septuaginta interpretes anni cõputantur ab ædificatione templi, cccc. quinquaginta quatuor.

Sappho. Solõ. Per idem tempus, Sappho mulier in diuerso poëmate claruit: Solõ leges Athenienſibus dedit.

IN hac quarta ætate, in Dauid manu forti, paruo in fratribus vncto, regis nostri Christi G
sacramenta figurantur. Qui pastor ouium, vnctus à Deo patre, de ore leonis diaboli, & Petrum
negantem, & latronem eripuit confitentem. Cuius citharam si respicias resonantem, quam
ligno crucis carnis mẽbrorúmque suorum chordis aptatam plectro dum tangit sancti spiritus,
omne animal replet benedictione, & diabolum de cordibus fugat iniquorum, pro quibus in
cruce orauit. Qui aduersus magnum hostem verum Goliam pugnaturus, sapientiam huius
mundi, tanquam illa arma Saul reiiciens, in quinque lapidibus, stulta mundi elegit, vt con-
fundat fortia. Ex quinque enim libris legis Moysi, vnus lapis prædictus fundibulo carnis
locatus, manu forti expressus, totam diaboli superbiam elisit, suóque peremit gladio, dum
mortem ex morte occidit. Ex cuius victoria inimici Iudæi inuidiam conceperunt, & pro
dilectione odium retribuerunt.

Dauid typus Christi. Quòd idem Dauid per latebras montium, per speluncas ac *deserta inimico persequente*,
discurrit, membrorum suorum ac martyrum *persecutiones* expressit.

Quòd inimico suo pepercit, *pinnam chlamydis* eius abscindens, figurat quòd hostibus H
suis dum abscidit vitium magnum *superbiæ parcit*, ne dentur æternæ occisioni.

Quòd declinans persecutoris insidias, fugit in Geth: sic Christus sæuientibus Iudæis sub-
trahens se gentibus dedit.

Arreptitium idem se simulans, dum saliuę illius in barbam decurrunt, Christi infirmitatem
sapientia conditam, & sacratissimum corpus ipsius in sanctificato pane gestatum manibus suis
presbyteri mysterio nobis insinuat.

Idem Dauid dolet occisum inimicũ Saul: quia & Christus suos plurimùm dilexit inimicos.

Ad Dauid vnctum totus colligitur Israël: ad Christum, vt promissum est, totus colligitur
mundus.

In Dauid Christus ille desiderabilis omnibus gentibus, quasi in solarium deambulãs, quia
in sole posuit tabernaculum suum, adamauit ecclesiam super tectum se lauantem, id est, emun-
dantem se à sordibus seculi, & domum luteam spiritali contẽplatione transcendentem atque
calcantem: & inchoata cum illa primæ conuentionis notitia, postea ab ea penitus separatum I
diabolum occidit, eámque sibi perpetuo connubio copulauit.

Dauid senili ætate confecto Abisac virgo, quæ eum calefaceret, applicatur: senio vrgente
mundo, verus Dauid Christus sibi virginem calentem fide applicat ecclesiam.

Salomon. In Salomone pax nostra, qui est Christus expressus: in quo sapiẽtia, Christus, veniẽs mittere
gladium in terram, hæreticorum fraudem remouens, veræ matri catholicæ vti paruulum non
diuisum, viuum reddit statum: nec vult propter iurgium hæreticorum scindere & dimidiare
filium qui ex viuis lapidibus domum cõstruens, vnum ex omnibus fidelibus templum fecit: ad
quem visendum sapientiámque eius audiendam, regina Saba, id est ecclesia, à finibus terræ
Sabæ regina. venit. Vniuersa itaque quæ de Salomone, vel ab eo propheticè gesta sunt, rectè Christo do-
mino consignantur. Ne quis autem putaret in Salomone cuncta impleta quæ *propheticè* de
Christus suorum æterna felicitas. Christo dicebantur, in senectute deprauatus, sapientiam *diuino iudicio amisit*, vt Christo
domino omnia illa quæ signata fuerant, seruarentur. Cæterùm, *fornicatus mente & corpore*, K
domino se deserente, malè obiisse videtur: metuendum exẽplum *posteris relinquens*, ne feli-
citate huius vitæ turbati, Christum deserant, qui est *suorum æterna felicitas*.

In diuisione regni, ac totius populi penè Israëlitici à domo Dauid, hæreticorum & schi-
smaticorum ostenditur figura.

Heliæ. In Helia Christus, qui per figuram vespere seculi vt vitulus immolatus, sacerdotes omnes
dololatriæ cum ipso errore simul extinxit, replens terram gratiæ pluuia, qua fames fidelis
animæ repellatur.

Quòd eidem Heliæ in eremo constituto corui panem mane & carnes vespere ministrant, fi-
gura totius corporis domini monstratur: quia primùm in præceptis panem, postea carnem
dominicæ passionis ex ligno crucis decoctam Iudæi tetri colore gentibus ministrarunt.

Tribus

A Tribus temporibus etiam & dimidio temporis, in tribus annis & sex mẽsibus cœlestis pluuia Dei alto iudicio negatur eis qui carnem eius non comedentes, neque eius sanguinem bibentes, redempti ab eius corpore inueniuntur alieni. *Annis Mundi.*

Helias pastus à vidua: Christus misericordiæ opera suscipiens, & recompensans in ecclesia, quæ adhuc vidua in agro sacrarum scripturarum per duo ligna crucis, duo præcepta colligit, vt sibi filiisque in tempore famis consulat.

In Helisæo etiam duplex spiritus Heliæ discipulorum chorus Christi, spiritum sanctum duplo munere accipiens.

In mortuo suscitato, genus humanum per Christum afflatu gratiæ suscitatum, quem lex nullo modo suscitare valuit.

Iordanem Helisæus eodem spiritu operante transiit, quo noster dominus Iesus eundem fluuium suo in baptismo consecrauit. *Helisæus.*

Insultant pueri Helisæo, & à bestiis sunt lacerati: insultant Iudæi Christo, & à Romanis
B vel malignis spiritibus sunt peruasi. Naaman Helisæus septies lauari, vt purgaretur à lepra, in Iordane iubet: septiformis gratiæ spiritu mũdari à vitiis animam, quibus interior exteriórque homo polluitur, signat: quod etiam aqua ipsa demonstrat qua tinguntur consecrati, in nomine patris & filij & spiritus sancti.

Giezi puer prophetæ munera Naaman accipiens, & per hoc maculis lepræ respersus, hæreticos ostendit, qui venditantes velut expiationes peccatorum, ipsi quoque maculis quibus ipsi fuerant aspersi, supplentur.

In Ezechiæ regis signo Christi descẽsus, qui est sol iustitiæ: & etiam inferna misericorditer penetrantis figura præsignatur: qui etiam docet nos in bono nunquam prosperitatis efferri.

In Iosiæ actibus, Christus verum pascha nobis factus apertè expressus, ecclesiam suam mundans & expurgans, pro qua mortuus est. Cuius filij ob meritum culpæ in captiuitatem ducti, qui gratiam Christi in vacuum ducunt, designant: & præcepta Christi velut Hieremiæ paruipendentes, diabolo, velut Nabuchodonosor, captiui vitiis traduntur. Concluditur au-
C tem hæc ætas quarta mundi à Dauid vsque ad transmigrationem in Babyloniam, continens annos ccccl xx.

QVINTA mundi ætas cœpit ab extremo excidio regni Iudaici, quod iuxta prophetiam Hieremiæ, septuaginta annis permansit, anno decimoquarto, postquam percussa est ciuitas, qui est vicesimusquintus annus transmigrationis regis Ioachim, cum quo Ezechiel captiuatus est, ipse Ezechiel in visionibus Dei adductus in terram Israël vidit renouationem ciuitatis ac templi, ceremoniarúmque eius. Vastata Iudæa Chaldæi, non vt Assyrij, in Samariam alios miserè colonos, sed desertam reliquêre terram, donec post annos septuaginta in eam Iudæi redirent. A sacerdotibus ignis ab altario holocaustomatis sublatus & absc̃ditus in puteo post septuagesimum regressionis annum adsumitur, inuentus viuus. Romanorum sextus Seruius regnauit annos XLiiij. qui tres montes Vrbi addidit, Quirinalem, Esquilinum, Viminalem, fossas circum muros duxit. Post Nabuchodonosor, qui, teste scriptura sacra, xxv. post euersam Hierusalem vixit annis, Euilmerodach filius eius regnauit annis decem & octo: post
D quem Egesar filius eius, annis quadraginta. Cui successit frater eius Laborsordach, mensibus nouem. Hoc defuncto ad Balthasar qui Naboan nuncupatur, transiit imperium. Qui cùm iam septemdecim regnaret annos, capta est à Cyro Persarum & Dario Medorum rege Babylonia, discedente Arbace præfecto in Medos, à quo primùm Babylonia dehonorata fuerat. Partem regni penes se retinuere Chaldæi, qui Babyloniam sibi aduersum Medos vindicauerunt. vnde factum est vt Nabuchodonosor, cæteríque post eum vsque ad Cyrum, reges quamuis Chaldæorum viribus potentes, & Babyloniæ nomine clari legantur, *in numero tamen* & cardine regum non habẽtur illustrium. Darius autem Astyagis filiũs, qui Babyloniam destruxit, cum Cyro cognato suo agebat annum sexagesimumsecundum, quando Babylonia *fuit inuasa. Quíque Danielem prophetam sumẽs*, ad se in Mediam duxit, & omni cum honore *celebrauit. Huius Darij Daniel ipse ita meminit*, dicens: In anno primo Darij filij Assueri de semine Medorum, qui imperauit super regnum Chaldæorum: ego Daniel intellexi in libris
E numerum annorum, de quo factus est sermo domini ad Hieremiam prophetam, vt complerẽtur desolationis Hierusalem lxx. anni. Eusebius in Temporum libris triginta annos ab euersione Hierusalem vsque ad initium Cyri regis Persarum: Iulius autem Africanus lxx. cõputat. Porrò Hieronymus in expositione prophetæ Danielis ita dicit, Tradunt Hebræi huiusmodi fabulam vsque ad septuagesimum annum quo Hieremias captiuitatem Iudæorum dixerat esse soluendam: de quo & Zacharias in principio voluminis sui loquitur, irritam putans Dei pollicitationem Balthasar: falsúmque promissum versus in gaudium, fecit grande cõuiuium, insultans quodãmodo spei Iudæorum, & vasis templi: sed statim vltio cõsecuta est. Danielis omnis prophetia mysteriis licet sit plena, quædam tamen pars eius ita claritate elucet, vt etiam tẽpus signet, quando venturus esset ipse saluator & dominus. Septuaginta hebdomadas breuiatas esse, Gabriel angelus in populo eius eidem Danieli reuelauit, vt adduceretur iustitia

4271 *Mũdi quinta ætas.*

Ignis 70. annis in puteo durabilis. Seruius.

Babylonia capta.

Darius.

Daniel.

Danielis hebdomades.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Mundi.

Pythagoras.

4192 Cyrus.

Tarquinius.

4322 Cambyses. Babylō Ægyptia.

Magi.

4330 Templi ædificatio.

4360 Pindarus. Sophocles. Euripides. Herodotus. Zeuxis. Socrates.

Esdras.

Neemias.

sempiterna, & impleretur prophetia, & vngeretur sanctus sanctorum. Beatus Hieronymus labore ingenióque magno per supputationes annorum regum Babyloniæ, septuaginta hebdomadas vsque ad nostri redemptoris natiuitatem, annis cccexc. perduxit, seiungens vij. in restaurationem templi hebdomadas lvij. vsque ad domini natiuitatem & passionem ipsius, & vnam vastationis quæ facta est à Vespasiano duce cum Tito filio eius. XII. sanè sunt propheticę visiones eiusdem Danielis, sed in Hebræo x. tātùm reperiuntur. Pythagoras per idem tempus, philosophus & arithmeticæ inuentor clarus habetur. F

Persarum primus Cyrus regnauit annos xxx. Hic vt compleretur verbum domini ex ore Hieremiæ, primo sui regni anno, laxata Hebræorum captiuitate L. fermè hominum milia regredi fecit in Iudæam, restituens eis vasa templi domini aurea & argentea, v. milia xl. Qui congregati in Hierusalem, mense septimo ædificauerunt altare, & à primo die mensis eiusdem cœperunt offerre holocaustum domino. Anno autem secundo aduentus sui, mense secundo, templi fundamenta iecerunt. Anno incensionis eius, iuxta Africanum, lxxij. iuxta autem chronica Eusebij, xxxij. sed impedientibus Samaritis, intermissum est opus vsque ad annum Darij secundum, qui etiam in regno Assueri & Artaxerxis scripserunt accusationem aduersum Iudæos: & rescripsit Artaxerxes ne ædificaretur Hierusalem. Romanorum septimus Tarquinius regnauit annis xxxv. Qui causa Tarquinij iunioris sui filii, qui Lucretiam corruperat, regno expulsus est. G

Cambyses Cyri filius, annis viij. Hic deuicta Ægypto cunctam eius religionem abominatus, ceremonias eius & templa deposuit. Babylonem in Ægypto ædificauit. Hunc aiunt Hebræi secundum Nabuchodonosor vocari, sub quod Iudith historia scribitur.

Fratres magi, mensibus septem. Iesus sacerdos magnus & princeps gentis: Zorobabel, & Aggeus, Zacharias, & Malachias prophetæ clari habentur.

Darius, annos xxxvj. Inter Darium & Cambysem regnasse duos fratres magos in libris Chronicorum reperimus: verùm beatus Hieronymus in expositione Danielis scribit, post Cambysem, Smerdem magum regnasse, qui Pantapten filiam Cambysis duxit vxorem. Qui cum à septem magis fuisset occisus, & in loco eius Darius suscepisset imperium, eadem Pantapte nupsit Dario: & ex eo Xerxem filium genuit. Secundo anno Darij, septuagesimus captiuitatis Hierusalem annus impletur, vt vult Eusebius, testem adhibens Zachariam prophetam, apud quem secundo Darij anno loquitur angelus: Domine exercituum vsquequò tu non misereberis Hierusalem, & vrbium Iuda quibus iratus es? iste septuagesimus annus est. Sexto Darij anno templi ædificatio completur, die tertia mensis Adar, qui est quadragesimus sextus annus ex quo eius sub Cyro templi fundamenta sunt iacta. vnde in euangelio dicunt Iudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Cœperunt autem ædificare anno secundo Darij, mense sexto, die xxiiij. & anno sexto, vt dictum est, mense xij. tertia die compleuerunt. Ex quo apparet opus templi, & antea non parua ex parte peractum. Annos autem lxx. à destructione illius vsque ad perfectam restaurandi licentiam esse computandos. H

Pulsis vrbe regibus, qui imperauerant annis ccxliiij. vix vsque ad xij. lapidem Roma tenebat imperium. Romæ post exactos reges, primùm consules à Bruto esse cœperunt: deinde tribuni plebis ac dictatores: & rursum consules semper obtinuerūt, per annos fermè cccclxiiij. vsque ad Iulium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium, olympiade clxxxiiij. I

Xerxes filius Darij, annis xx. Hic Ægyptum, quæ à Dario discesserat, capit: & aduersus Græciam pugnaturus, septingenta milia armatorum, & ccc. de auxiliis: rostratas autem naues mille ducentas: onerarias autem, tria millia numero habuisse narratur: & tamen victus, ad patriam refugit. Pindarus, Sophocles & Euripides tragœdiarum scriptores, celebrantur insignes. Inter eruditos quoque historiarum scriptores Herodotus, & Zeusis pictor agnoscitur. Artabanus, mensibus vij. Socrates nascitur.

Artaxerxes, qui & Longimanus, annis xl. Huius anno vij. prima die mensis primi, Esdras sacerdos & scriba legis Dei ascendit de Babylone cum epistola regis, & in prima mensis quinti venit in Hierusalem cum viris mille septing. Et inter alia strenuè gesta castigauit filios transmigrationis ab vxoribus alienigenis. Eiusdē anno vicesimo, Neemias pincerna de Susis castro aduenies, murum Hierusalem lij. diebus restituit, & ducatum genti xij. annis præbuit. K

Hvcvsqve diuina scriptura temporum seriem continet. Quæ verò post hæc apud Iudæos sunt gesta, de libris Machabæorum, & Iosephi, atque Africani scriptis exhibentur, qui deinceps vniuersam historiam vsque ad Romana tempora persecuti sunt. Et quidem Africanus in quinto Temporum volumine, huius tēporis ita meminit: Mansit itaque imperfectum opus vsque ad Neemiam, & vigesimumquintum annum regis Artaxerxis. Quo tempore regni Persarum, c. & xv. anni fuerant euoluti. Captiuitatis autem Hierusalem, cl. & v. annus erat: & tunc primùm Artaxerxes iussit muros extrui Hierusalem. Cui operi præfuit Neemias, & ædificata est platea, & muri circundati: & ex illo tempore si numerare velis, lxx. annorum hebdomadas vsque ad Christum poteris inuenire. Xerxes menses duos. Postquam

Sogdianus

A Sogdianus menſes ſeptem. Hippocrates medicus clarus habetur, & Democritus agnoſcitur. Quo tempore Galli Senones & Viennenſes, Martis & Victoriæ templum ad orientem vrbis Viennæ conſtituunt. *Anni Mundi.* *Hippocrates. Democritus.*

Darius cognomẽto Nothus, annis xviij. Ægyptus receſſit à Perſis. Reuerſis de captiuitate Iudæis, non reges, ſed pontifices præfuerunt vſque ad Ariſtobulum, qui cum dignitate pontificis etiam regale ſibi cœpit vſurpare vocabulum. Plato naſcitur. 4428 *Darius Nothus.* *Plato.*

Artaxerxes qui cognominatus eſt Mnemon, Darij & Pariſatis filius, annis xl. Sub hoc rege videtur hiſtoria Eſther completa. ipſe quippè eſt qui ab Hebræis Aſſuerus, à Septuag. interpretibus, Artaxerxes vocatur. Athenienſes xxiiij. literas habere cœperũt: ante enim tantũ xvj. habebant. Galli Senones duce Brenno, exercitu copioſo Romam inuadunt, & incẽſam ſex menſibus vaſtauerunt. Vniuerſam iuuentutem, quam conſtat vix mille hominum tũc fuiſſe, in arce Capitolini montis latitantem obſidione cõcludunt: ibique infelices reliquias fame, peſte, deſperatione, formidine terrent, ſubigunt, vendũt. Nam mille libras auri diſceſſionis precium paciſcuntur. Tribuni militares, pro conſulibus eſſe cœperunt. Carthaginẽſium bellum formidoloſiſſimum inchoatum, Liuio conſule. Nauale prælium cum Annibale ſeniore commiſſum. Triginta & vna naues Annibalis captæ, viginti merſæ, tria millia hominum occiſa, ſeptẽ millia capta. Annibal ſcapha ſubductus, aufugit. Caio Aquilino Floro, Lucio Cornelio Scipione conſulibus, Hannone in locum Annibalis imperatore ſubrogato, nauali prælio victus, exercitu amiſſo, ipſe Hanno confertiſſimis hoſtibus ſe immiſcuit, ibique occiſus eſt. Annibal ſenior à Carthaginenſibus iterum imperator, infeliciter cum Romanis nauali prælio congreſſus, & victus, ſeditione ſuorum lapidibus coopertus interiit. Carpeno imperatore, & Hannone claſſi præfecto, iterum Carthaginenſes conſerto prælio cum Romanis, ſexaginta & quatuor naues perdiderunt. Trecenta & eo amplius caſtella populata. Manlio conſule, ſeptem & viginti milia captiuorum cum ingentibus ſpoliis ex Africa Romã miſſi. Serpens miræ magnitudinis, cẽtum viginti pedũ, haud procul à flumine Bragada, in Africa à Regulo cõſule occiditur. Haſdrubale & Hamilcare imperatoribus, Regulo conſule, atrociſſimum bellum geſtum: in quo cæſa ſunt Carthaginenſium decem & ſeptem milia: capta quinque milia. Elephãti decem octo abducti. Oppida octoginta & duo in deditionem ceſſere. Carthaginenſes Hiſpanorum, Gallorum, ſed & Græcorum auxilio comparatio, Xãthippo Lacedæmonio cum auxiliis accito, pugnam cum Romanis conſerunt. Triginta millia Romanorum militum proſtrata. Regulus ille dux nobilis, cum quingentis viris captus, in cathenas coniectus eſt. Decimo anno Punici belli Xanthippus tam audacis facti conſcius, rerum inſtabilium mutationem timens, ex Africa migrauit in Græciam. Æmilio Pacilio Fuluio coſſ. Romani cum claſſe trecentorum nauium cum Carthaginenſibus pari claſſe conuenerunt. Centum & quatuor naues Carthaginenſium demerſæ. Triginta cum pugnatoribus captæ. Triginta & quinque milia militum cæſa, nouem nauibus Romanorum depreſſis, mille centum militibus perditis. Hannone duce imperatore Pœnorum, commiſſo prælio, AEmilio iterum conſule, nouem milia militum perdiderunt. Romana claſſis ad Italiam prædis onuſta remeans, infando naufragio euerſa. Nam de trecentis nauibus ducentæ viginti perierunt. Octoginta vix abiectis oneribus liberatæ. Hamilcar rex Pœnorum, Numidiam mille argenti talentis, & viginti milibus boum reliquos condemnauit. Principes omnium populorum patibulo ſuffixit. Seruilius & Sempronius, cclx. nauibus in Africam trãſgreſſi, maritima circa Syrtes depopulati ſunt. Inde cum ad Italiam redirent, inliſi ſcopulis, centum quinquaginta naues onerarias perdiderunt. Aſdrubal imperator cum elephantis centum viginti, & equitum peditúmque amplius triginta milibus cum Metello pugnam conſeruit. Viginti milia Carthaginenſium eo prælio cæſa ſunt. Elephanti quoque ſex & viginti interfecti, centum & quatuor capti. Aſdrubal cum paucis Lilybæum profugit. Regulus qui per quinquennium captiuus detinebatur, ad pacem petendam Romam miſſus, non impetrata pace reuerſus, reſectis palpebris, in machina religatus, vigilando à Carthaginẽſibus necatur. Attilius Regulus & Manlius coſſ. victi ab Annibale Amilcaris filio, perdita exercitus parte, vix ægrè euaſerunt. Claudius coſ. à claſſe Pœnorum ſuperatus, cum triginta nauibus Lilybæum in caſtra confugit: octo milia militum cæſa, triginta capta referuntur. Luctatius coſ. cum Hannone nauibus decertans, lxiiij. Punicas naues cœpit, cxxx. demerſit. xxxij. milia hominum capta, cæſa quatuor milia fuere. Hanno nauem anteuertens, aufugit. Luctatius ad Erycinam ciuitatem duo millia Carthaginenſium conſerta pugna interfecit. Carthaginenſes ea conditione paciſcuntur, vt Sicilia Sardiniáque decederent, & puri argenti tria milia talentorum æquis penſionibus per annos viginti penderent. Poſt annos tres & viginti bellum Punicum primum ex quo inchoatum fuerat, finitum. Ariſtoteles xviij. ætatis annum gerens, Platonis auditor eſt. 4446 *capitolium capitur.* *Punicũ bellũ.* *Serpens miræ magnitud.* *Clades carthag.* *Regulus necatur.*

Artaxerxes, qui & Ochus, annis xxvj. qui diſcedere ab armis, & quieſcere in pace vniuerſam Græciam per legatos præcepit, denuncians contradictorẽ pacis bello impetendũ. Bellum ciuile & pluſquam ciuile apud Perſas geſtum, cum Artaxerxes & Cyrus, filij Darij, de regno ambigerent: in quo cõflictu, cum è diuerſo cõcurrentes ſibi ambo fratres, mutuo caſu ſubiecti 4486 *Artaxerxes.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Mundi.

fuissent, prior Artaxerxes vulneratus à fratre, equi velocitate morti exemptus euasit, Cyrus au F
tem mox à cohorte regia oppressus, finem certamini dedit. Sic Artaxerxes potestatem regni parricidio firmauit. Lacedæmones toti orienti bellum mouentes, Hircilidem ducem in hanc militiam legũt. Qui cum sibi aduersus duos potẽtissimos Persarũ regis prẽfectos, Farnabuzum & Tisipharnem, pugnãdum videret, prouiso ad tempus consilio, vt põdus geminę cõgressionis eluderet, vnum denũciato bello appetit, alterũ pacta pace suspendit. Farnabuzus Tisipharnem apud Artaxerxem vt proditorem defert: in cuius locum Conon Athenienſis exul nauali prælio cõstituitur. Qui classem Lacedæmoniorũ inuadit, hostiles agros, turres, castella, cæteraque præsidia expugnat: & veluti effusa tempestas, quacunque incubuit, cuncta prosternit. Thebani auxilio Athenienſium multa animati fiducia, propter virtutem atque industriam Epaminõdæ ducis sui, terrestre prælium committunt. Lysander, Lacedæmonienſis dux clarus occiditur. Pausanias dux alter insimulatus proditionis, in exiliũ ducitur. Agesilaus rex Lacedæmoniorũ,

Agesilaus Thebanos vicit.

Thebanos successu duplicis victoriæ lætiores aggreditur, & superat. Ipse tamẽ Agesilaus grauiter vulneratur. Conõ Athenienſis dux Persici exercitus, Athenas reædificat. Lacedæmones G
furtim castellum Arcadũ repentina irruptione perfringunt. Arcades iuncto sibi Thebanorum auxilio, amissa furto, bello repetunt. Archedamus dux Lacedæmoniorum, ibi vulneratur. Thebani dato parcendi signo, finem dedere certamini. Thebani Lacedæmoniis ad alia bella cõuersis, tacitò intempesta nocte Lacedæmonẽ veniunt: prẽcognito aduentu hostium, armati senes, quo cõfecti, aduersus quindecim milia militum, vix cẽtum homines in ipsis se portarum angustiis obiecere. Superueniente iuuentute Lacedæmoniorum, aperto prælio Epaminondas dux Thebanorum, incautius dimicãs, vulneratur. Cum de victoria suorum cõperisset, scutum exosculatus remota manu qua vulnus occluserat, egressum sanguinis, ac mortis patefecit introitum. Iterum terribilis Gallorum inundatio, iuxta Anienem fluuium, & quartum ab vrbe lapidem consedit. Vbi atrocissimam pugnam Mãlius Torquatus singulariter inchoauit. Titus Quintius dictator cruentissima congressione confecit. Iterum in bellum ruentes Galli à Caio Sulpitio dictatore superati sunt. Iterum se Galli per maritima loca diffuderunt, & à Marco Va-

Torquatus.

Coruinus.

lerio Coruino occiso prouocatore Gallo, grauiter trucidati sunt. Artaxerxes, qui & Ochus, H
post transactum in Ægypto maximum diuturnúmque bellum, plurimos Iudæos in transmigrationem egit, atque in Hyrcania ad Caspium mare habitare præcepit. Cuius etiam belli tempestate transcurrens, & Sillodam opulentissimam Phœnices prouinciæ vrbem deleuit, & Ægyptum quamuis prius victus, tunc tamen subactam comminutámque ferro, Persarum subiecit imperio. Demosthenes orator agnoscitur. Aristoteles philosophus prædicatur. Plato moritur.

Demosthenes. Aristoteles.

4512 Arses, Ochi filius, annos tres. Iudæorum pontifex max. Iaddus clarus habetur. Cuius frater Manasses, templum in monte Garizim construit. Speusippus moritur, cui succedit Xenocrates. In his diebus Alexander magnus, atrocissimus turbo totius orientis, nascitur. Anno ab Vrbe condita, ccccij. Alexander rex Epirotarũ, Alexãdri magni auunculus, traiectis in Italiam copiis maximo bello in Lucania victus atque occisus est. Anno ab vrbe condita, quadringentesimo, Philippus Amyntę filius, Alexandri pater regnum Macedonũ adeptus, vigintiquinque I
annis tenuit: quibus hos omnes acerbitatum aceruos, cunctásque malorum moles struxit. Hic obses primùm Thebanis datus à patre, per triennium apud Epaminondam imperatorem & philosophum, eruditus est. Hic rex factus cum Athenis bellum gessit, & vicit: Larissam vrbem nobilissimam cepit: Thessaliam ambitione habendorum equitum inuasit, & exercitu suo admiscuit. Cum Aruba Molossorum rege pactus, sororem eius Olympiadem vxorem duxit. Qui Aruba dum imperiũ suum Macedonum affinitate se dilaturũ putat, per hoc deceptus amisit: priuatúsque in exilio consenuit. Philippus apud Matonam vrbem ictu sagittæ oculũ perdidit, & prope totam Græciam consiliis præuentã, viribus domuit: Cappadociam, capto per dolum rege, imperio Macedoniæ subdidit. Philippus fratres suos patri ex nouerca genitos interficere aggressus, Olynthum vrbem florentissimam, sanguine repletam, opibus hominibúsque vacuauit: & abstractos inde fratres supplicio & neci dedit. Auraria loca in Thessalia, & argenti metalla in Thracia inuasit. Philippus angustias Thermopylarum instructis copiis ingreditur, K
eásque præsidiis emunit. Athenienses, Phocenses, atque Thessalos perdomuit. Byzantium à Pausania rege Spartanorum conditam, obsidione cinxit. Scythicum bellum totis viribus aggreditur. Viginti milia puerorum ac fœminarum Scythicæ gẽtis capta. Pecorum magna copia abducta: auri argentíque nihil repertum. Viginti milia nobilium equorum sufficiendo generi Macedoniam missa. Bello Triballico ita Philippus in femore vulneratus est, vt per corpus eius equus interficeretur. Hic postmodum die nuptiarum Cleopatræ filiæ suæ, cum inter duos Alexandros, filium generúmque, contenderet, à Pausania nobili Macedonum adolescente in angustiis sine custodibus circunuentus occiditur. Romani bellum Latinis rebellantibus intulerunt, Manlio Torquato & Decio Mure coss. in quo bello Decius occubuit: Manlius filium suum iuuenem victorem occidit. Minutia virgo Vestalis ob admissum incestum, viua obruta in campo qui nunc Sceleratus vocatur. Trecentæ septuaginta matronæ

Iaddus. Speusippus.

Philippus.

Olympias.

Byzantium conditur à Pausania.

Philippus occiditur.

Minutia.

damnatæ

damnatæ, quæ propinasse venena viris suis & sceleris conscię repertæ sunt.

Darius, Arsami filius, annis vj. Alexander Philippi & Olympiadis filius, viginti ætatis annos gerens, Macedonibus regnare cœpit. Fabio magistro equitum Romanorum pugnam conferente, viginti milia Samnitum ceciderunt. Veturio & Posthumio consulibus, apud Caudinas furculas, Samnites victoria potiti, vniuersum exercitum Romanorum turpiter captum, armis etiam vestimentisque nudatum sub iugum miserunt: sexcentis equitibus Romanis in obsidatum receptis. Papirio consule, Samnites victi sunt. Hunc Papirium inter cæteros duces tunc in republica sua optimos, Romani delegerunt, qui Alexandri impetum sustineret. Demosthenes orator auro Persarum corruptus, vt Græci ab imperio Macedonum deficerent, auctor extitit. Alexander Athenienses metu mulctæ soluit: Thebanos cum diruta ciuitate deleuit: reliquos sub corona vendidit: cæteras vrbes Achaiæ & Thessaliæ vectigales fecit: Illyrios & Thracas bello domuit. Profecturus ad Persicum bellum, omnes cognatos ac proximos suos interfecit. In exercitu eius fuerunt peditum xxxij. milia: equitum iiij. milia: naues clxxx. tam parua manu vniuersum terrarum orbem aggredi ausus est. Primo eius cum Dario rege congressu, sexcenta milia Persarum in acie fuere. Secundo Darij aduentu timens Alexander angustias locorum, Taurum montem mira celeritate transcendit, & quingentis stadiis sub vna die cursu transmissis, Tarsum venit. Ibique cum sudans in Cidnum præfrigidum amnem, descendisset, obriguit: contractúque neruorum proximus morti fuit: Darius cum trecentis milibus peditum, & centum milibus equitum, in aciem procedit. Ingentibus vtrinque animis pugna committitur: in qua ambo reges, & Alexander, & Darius, vulnerantur. Persarum ibi tunc militum lxxx. milia: equitum x. milia cæsa, capta autem xl. milia fuere. Ex Macedonibus cecidere pedites cxxx. equites cl. In castris Persarum multum auri cæterarúmque opum repertum. Inter captiuos castrorum, mater & vxor, eadem soror, & filiæ duæ Darij fuere. Quarum redemptionem Darius oblata etiam regni dimidia parte, non impetrauit. Darius spe pacis amissa quadringentaquatuor milia peditum, & centum milia equitum, Alexandro apud Tarsum bello opponit. In ferrum ruunt Macedones: raróq; vllo prælio tantùm sanguinis fusum est. Darius victus, persuasu suorum fugere compulsus, totúsq; oriens in potestatem Macedonij cessit imperij. Alexander xxxiiij. continuis diebus, castrorum prædam percensuit. Persipolim caput Persici regni confertissimam opibus totius orbis inuasit. Darium cum à propinquis suis vinctum compedibus aureis teneri comperisset, cum sex milibus equitum persequi statuit: inuentúmque in itinere multis confossum vulneribus, ac mortuum, sepeli in sepultura maiorum præcepit. Tribus prælijs totidémque annis quinquies decies centena milia peditum equitúmque consumpta. Alexander etiam Iudæam ingressus, fauorabilitérque exceptus, Deo victimas immolat, & pontificem templi Iaddum honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso. Sub Persarum regibus pontifices summi fuerunt, Iosue, Ioachim, Eliasiph, Ioiada, Ionathan, Iaddus. Mansit autem Persarum regnum, quod interfecto Dario destructum est, annos ducentos triginta vnum. Alexãder post mortem Darij, annis quinque regnauit. Indiam ingressus, Nisam vrbem adiit. Callisthenem philosophum, sibiq; apud Aristotelem condiscipulum, cum plurimis aliis principibus, quòd cum deposito salutandi more, vt Deum non adoraret, occidit. Cùm Poro Indorum rege cruentissimum bellum gessit. Porus multis vulneribus confossus, & captus, ob memoriam virtutis, in regnum restitutus est. Multæ gentes subactæ periculosissimis prælijs. Indum flumen ingressus, Babylonem celeriter rediit, vbi eum exterritarum totius orbis prouinciarum legatio operiebatur: Carthaginẽsium, totius Africæ ciuitatum, Hispanorum, Gallorum, Siciliæ, Sardiniæ, plurimæ præterea partes Italiæ: ibique tricesimosecundo vitæ, regni autem sui duodecimo anno, ministri insidiis veneni hausto periit. Post quem translato in multos imperio, Ægyptum Ptolemæus Lagi filius tenuit: Macedonas Philippus, qui & Artheus frater Alexandri: Syriam & Babylonem & omnia regna orientis, Seleucus Nicanor: Asiæ regnauit Antigonus. Qui apud Danielem per quatuor hirci qui arietem conterit cornua designantur.

Ptolemæus Lagi filius, annis xl. Græci æstimantes, ne exules recepta libertate, vt Alexander per epistolam iusserat, vltionem meditarẽtur, à regno Macedonum defecerunt: bellúmque Antipatro, cui Græcia sorte venerat, ingerunt. Bellum inter Antigonum & Perdiccam, cui Media minor sorte obuenerat, grauissimum oritur. Ptolemæus Ægypti viribus Perdiccam acerbissimo bello aggressus, interfecit. Olympias mater Alexandri capta à Cassandro Cariæ duce occiditur. Ptolemæus & Cassander inita cum Lysimacho & Seleuco societate, bellum terra marique contra Antigonum, qui spe dominandi Herculem Alexandri filium, liberare simulabat, instruunt. Eo bello Antigonus cum filio Demetrio vincitur. Cassander Ptolemæo in victoria particeps, Herculem Alexandri filium, quatuordecim iam annorum cum matre occidendum curat. Ptolemæus cum Demetrio nauali prælio conflixit, victúsque in Ægyptum refugit. Hac victoria Antigonus elatus, regem se cum Demetrio filio appellari iubet.

Anni mundi.

4525 Darius.

caudina ignominia.

Darius vincitur.

Alexander Hierosolymis sacrificat.

4537 Ptolemæus.

Olympias occiditur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni mundi.

Antigonus occiditur.

Quod exemplum omnes secuti, regum sibi nomen dignitatémq; sumpserunt. Ptolemæus & Cassander, cæterique alterius factionis duces, Seleucus quoque ex Asia maiore epistolis se inuicem confirmantes, bellum aduersus Antigonum communibus viribus struunt. F

Eo bello Antigonus occisus est. Victores cùm de præda nõ conuenirent, in duas factiones diducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lysimacho & Cassandro iungitur.

Seleucus.

Cassandro defuncto, Philippus filius succedit. Antipater Thessalonicen matrem suam Cassandri vxorem, manu sua transuerberat. Alexãder frater eius ob vltionem matris, bellum aduersus fratrem instruit, & à Demetrio, cuius auxilium petierat, circunuentus occiditur. Ptolemæus & Seleucus & Lysimachus iterum societate pacta, bellum aduersus Demetrium transferunt. His comitem & belli socium se Pyrrhus rex Epiri iungit: Demetrióque Macedonia pulso, regnum Macedoniæ Pyrrhus inuasit. Lysimachus generum suum Antipatrum insidiantem sibi interfecit, filiúmque suum Agathoclem perosus occidit. Seleucus decimotertio Ptolemæi anno, Syriæ regnare cœpit: Babyloniam expugnauit: Bactrianos nouis motibus adsurgentes perdomuit: Transitum in Indiam fecit, quæ post mortem Alexandri excusso ceruicibus iugo præfectos eius occiderat. Cùm Andragatho duce multa & grauia prælia gessit, firmatisque conditionibus pacta pace discessit: à quo tempore Machabæorum Hebræa historia Græcorum supputat regnum. A quo & Edesseni sua tempora computant. Antiochiam, Laodiceam, Seleuciam, Apamiam, Edessam, Beroeam, & Pellam vrbes condidit: in eásque vrbes quas extruxerat, Iudæos transfert, ius eis ciuium & municipalem ordinem, cum Græcis æquali honore concedens. Extinctis iam trigintaquatuor Alexandri ducibus, Lysimachus annos natus septuagintaquatuor, & Seleucus septuagintaseptem, bellum inter se conferunt. Vltimum hoc bellum Alexandri commilitonum fuit. Lysimachus vel amissis vel interfectis ante hanc pugnam quindecim liberis, postremus occitus est. Seleucus postmodum, insistente Ptolemæo, cuius sororem *Lysimachus* habuerat, insidiis circunuentus, occisus est. Ptolemæus Hierosolymis & *Iudæa* in ditionem suam dolo redactis, plurimos captiuorum in Ægyptum transtulit. G

Lysimachus occiditur.

Onias.

Iudæorum pontifex maximus *Onias Iaddi filius*, clarus habetur. Post quem religiosissimus ac piissimus pontifex, *Simon Oniæ filius*. H

Eleazarus.

Zeno.

Theophrastus.

Pyrrhus.

Post quem *Eleazarus* frater eius, filio eius Onia paruo admodum derelicto. Hoc tempore Zeno Stoicus, & Menander comicus, & Theophrastus philosophus claruerunt. Pyrrhus rex Epirotarum & Macedoniæ Tarentinis iunctus, qui classem Romanam prætereuntem inuaserant, cum exercitu Romano & Leuino consule pugnam iniit. Qui viginti elephantos vsq; ad id tempus Romanis inuisos, in Italiam primus inuexit.

Ptol. Philad. 4570

Soſtratus Pharum condidit.

Ptolemæus Philadelphus, annis trigintaocto. Sostratus Pharum in Alexandria construxit. Ptolemæus Iudæos qui in AEgypto erant, liberos esse permisit, & Eleazaro pontifici vasa sancta restituens, multa donaria in templum Hierosolymis transmisit. Septuaginta interpretes petiit, qui scripturam sanctam in Græcum eloquium verterent. Tantæ autem potentiæ fuit, vt Ptolemæum patrem vinceret. Habuit enim peditum infinita milia, equitum viginti milia, curruum duo milia, elephantos quos primus adduxit ex AEthiopia, cccc. Iudæorum pontificatum post Eleazarum auunculus eius Manasses accepit. Aratus astrologus agnoscitur, atque argentei nummi primùm Romæ constituuntur. Amilcar dux Carthaginensium ab Hispanis in bello occisus est. Illyricum bellum atrocissimum cùm Romanis gestum. Cisalpina Gallia à Romanis defecit. Commissóque prælio apud Aretium Attilius consul occisus est. Eodem anno dira miseram vrbem terruere prodigia. Namque in Piceno fluuio sanguis effluxit, & apud Thuscos cœlum ardere visum, & Arimini nocte multam lucem claram obfulsisse, ac tres lunas distantibus cœli regionibus exortas apparuisse. Flaminius consul contemptis auguriis cum Gallis conflixit, & vicit. Annibal Pœnorum imperator patri Amilcari, cùm esset nouem annis natus, iurauit se Romanis nunquam amicum futurum. Pyrenæos montes transgressus, inter ferocissimas Gallorum gentes ferro viam aperuit: & nono demum die à Pyrenæo ad Alpes peruenit, atque inuias rupes igni ferróque rescidit, quintóque die cum maximo labore ad plana peruenit: cum Scipione consule prælium commisit. Ipse Scipio ibi grauiter vulneratus, per Scipionem filium admodum prætextatum, qui post Africanus dictus est, ab ipsa morte liberatus euasit. Sempronius consul similiter cum eo congressus, penè solus euasit. Annibal violentia frigoris, vigiliarum, ac laboris oculum amisit. Ad Thrasymenum lacum, Flaminio consule occiso, Romanus exercitus funditus trucidatus est. Apud Cannas Appuliæ vicum Lucius AEmilius Paulus, & P. Terentius Varro consules contra Annibalem missi, omnes penè Romanæ spei vires perdiderunt: quadraginta & quatuor milia Romanorum interfecta. Consul Æmilius Paulus occisus: Varro consul cum quinquaginta equitibus fugit: consulares & prætorij viri viginti interfecti: senatores capti vel occisi triginta: nobiles viri trecenti, pedestrium militum quadraginta milia, equitum ter mille quingenti. Vsque adeo vltima desperatio reipublicæ apud residuos Romanos fuit, vt senatores derelinquendam Vrbem putarent, nisi Cornelius Scipio Tribunus I

Aratus.

Moneta argentea Romæ cuditur.

Prodigia.

Flaminius.

Annibal frigore excæcatur.

Cannensis clades.

K

A bunus tunc militum, idem qui postea Africanus, districto gladio deterruisset, ac potius pro patriæ defensione in sua verba iurare coegisset. Claudius Marcellus Annibalis exercitū prælio fudit. Centenius Penula centurio ab Annibale cum octo milibus militum cæsus. Cneus Fuluius prætor victus. Annibal ad Anienem fluuium tribus milibus ab vrbe, cum Cn. Fuluio, & Sulpitio consulibus, pugnam commissurus, subitò imbre & grandine mixto, nubibus effuso, territus in castra refugit. Tuncque dixisse fertur, potiundæ sibi Romæ modò voluntatem non dari, modò potestatem Scipiones duo fratres in Hispania Asdrubalem Pœnorum imperatorem grauissimo bello oppressērūt. Idem Scipiones ambo à fratre Asdrubalis in Hispania interfecti sunt, à Qu. Fuluio Capua capta est. Scipio annos natus vigintiquatuor, imperium in Hispania proconsulare sortitus est, pro patre & patruo ibi occisis. Magonem fratrem Annibalis captum cum cæteris Romam misit. Scipio Pœnorum ducem Asdrubalem vicit, & castris exuit. Vniuersam Hispaniam à Pyrenæo vsque ad Oceanum in prouinciam redegit. Consul cum Licinio Crasso creatus, in Africam transiit.

Anni mundi.

Capua capta.

B Annonem Amilcaris filium ducem Pœnorum interfecit. Asdrubal imperator Carthaginem profugus venit. Annibal in Italia Fuluium proconsulem cum vndecim tribunis interfecit. Marcellus consul cum Annibale triduo continuo dimicauit. Primo die, pari pugna discessum est: sequenti, victus consul: tertio, victor Annibalem fugere in castra compulit. Fabius Maximus consul, Tarentum quæ à Romanis desciuerat, cepit: ibique ingentes copias Annibalis, cum ipso duce eius Charthalone deleuit. Claudius Marcellus consul ab Annibale cum exercitu occisus est. Annibal vtrunque consulem Marcellum & Crispum insidiis circunuentos interfecit. Asdrubal frater Annibalis à Marco Liuio & Claudio Nerone consulibus præuentus, cum omni exercitu suo in Italia interfectus est. Annibali caput fratris sui Asdrubalis ante castra proiectum. Sempronius consul cum Annibale congressus, & victus, Romam refugit. Annibal post tredecim annos redire in Africam, iussus obsessis Carthaginensibus subuenire, flens reliquit Italiam, omnibus Italici generis militibus qui sequi nollent, interfectis, Carthaginem venit. Colloquium Scipionis petit: vbi cum se diu attoniti admiratione mutua suspexissent, infecto pacis negotio prælium consertum est. Inde Annibal cum paucis inter tumultum elapsus, Adrumentum confugit. Carthaginensibus pax per Scipionem concessa, naues plusquam quingentæ incensæ. Scipio triumphans vrbem ingressus, quem Terentius † comicus ex nobilibus Carthaginensium captiuis pileatus, quod insigne indultæ sibi libertatis fuit, triumphantem post currum secutus est. Punicum bellum secundum finitum, quod gestum est annis xvj.

Annon perimitur.

Tarentum capitur.

Annibal fugit.

† *De Terētio Culeone ista intelligenda docuimus cap. 19. lib 4. Oros. & Iust.*

C

Ptolemæus Euergetes frater superioris regis, annis vigintisex. qui inde Euergetes ab Ægyptiis est vocatus, quia capta Syria ac Cilicia, & propemodum vniuersa Asia, inter innumera argenti pondera ac vasa preciosa, etiam deos eorum quos Cambyses capta Ægypto in Persas portauerat, retulit. Iudæorum pontifex Onias, Simonis Iusti filius, clarus habetur. Cuius item filius Simon non minori gloria fulget. Sub quo Iesus filius Sirach Sapientiæ librum componens, quem Panaretum vocat: etiam Simonis in eo fecit mentionem. Flaminius proconsul, Philippum regem & cum eo Thracas, Macedones, Illyrios, multásque præterea gentes quæ in auxilium eius venerant, bello subegit. Antiochus rex Syriæ bellum contra populum Romanum instruens, in Europam transiuit ex Asia. Annibal exhibiri Romam à senatu iussus, clam ex Africa profectus, ad Antiochum migrauit: quem cum apud Ephesum inuenisset cunctantem, mox in bellum impulit. Scipio Africanus inter cæteros legatos ad Antiochum missus, etiam cum Annibale colloquium familiare habuit: sed infecto pacis negotio, ab Antiocho discessit. Commissóque bello, à Consule Glabrione superatus Antiochus vix cum paucis fugit è prælio. Iterum Scipio Africanus habens in auxilio Eumenem Attali filium, aduersus Annibalem, qui tunc Antiochi classi præerat, bellum nauale gessit. Antiochus victo Annibale atque in fugam acto, simúlque omni exercitu amisso, pacem rogauit, filiúmque Africani (incertum quando ceperit) vltrò remisit. Annibal apud Prusiam Bithyniæ regem cùm à Romanis reposceretur, veneno sese necauit.

4588 *Ptol. Euerg.*

Annibal veneno se necat.

D

Philippus rex, qui legatos populi Romani interfecerat, propter Demetrij filij sui, quem legatum miserat, verecundissimas preces, veniam meruit: eundem Demetrium continuò velut Romanis amicum, fratrémque ipsius, veneno necauit. Scipio Africanus ab ingrata sibi vrbe diu exulans, apud Amiternum oppidum morbo perijt. Lepido & Mucio consulibus, Basternarum gens ferocissima, auctore Perseo Philippi filio, prędarum spe sollicitata, & transeundi Histri fluminis facultate, sine vlla pugna vel aliquo hoste deleta est. Nam tunc fortè Danubius, qui & Hister, crassa glacie superatus, pedestrem facilè transitum patiebatur. Enormitate igitur ponderis & concussione gradientium, concrepante gelu, se glacialis crusta dissoluit, vniuersúmque mediis gurgitibus victa & comminuta destituit. Vulcani insula quæ ante non fuerat, repentè in mari orta est. Gracchus Tyberius Sempronius, apud Viennam vrbem Galliæ, in Hispaniam vlteriorem transiens, Platomam miro opere constituxit, & pontem super Rodanum ab vtroque litore castris miro opero fundatis super-

E

Scipio exulat.

Insula Vulcani enascitur.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni mundi.

duxit. P. Licinio Crasso, C. Cassio Longino cos. Macedonicum bellum gestum: in auxilio F
Romanorum tota primùm Italia, deindè Ptolemæus rex Ægypti, & Ararathes Cappadociæ,
Eumenes Asiæ, Masinissa Numidiæ fuerunt: Perseum Demetrij Philippi filium, & Macedo-
nes secuti sunt: Thraces cum rege Chesi, & vniuersi Illyrij eum rege Gentio, commisso prælio
victi fugere Romani. Sequente pugna, penè pari clade in hyberna discessum est. Deinde Per-
seus multis præliis exercitu Romano profligato, in Illyricum transiit. Præsidium Romano-
rum expugnauit: vbi magnam multitudinẽ Romanorum partim occidit, partim sub corona
vendidit, partim secum in Macedoniam duxit. Sed postea à L. Æmilio Paulo victus & captus,
in triumpho cum filiis ante currum actus, apud Albam in custodia defecit. Filius eius iunior
fabricam ærariam ob tolerandam inopiam Romæ didicit: ibique consumptus est.

Perseus vincitur.

Ptol. philopat. 4614

Ptolemæus Philopator, filius Euergetis, annis decem & septem. Hic prælio victis Iudæis
numero sexaginta armatorum milium, bellum aduersus Antiochum regem Syriæ sumit: &
victo Philopatore Iudæam sibi sociauit. Iudæorum pontifex Onias, filius Simonis, insignis
habetur, ad quem Lacedæmoniorum rex Arrius legatos mittit. Claudius Marcellus Syra- G
cusas florentissimam vrbem Siciliæ cepit. Scipio alter Africanus vltro se militaturum in
Hispania obtulit: profectúsq; magnas strages gentium dedit. Tertium Punicum bellũ exor-
tum. Proconsules profecti in Africam, cum iam senatus Carthaginem delendam censuisset,
Carthaginenses iussi, arma & naues tradiderunt. Postmodum procul à mari residentes, dolo-
rem ad desperationem contulerunt, duósque duces Asdrubales creauerunt: & propter ino-
piam ferri, arma adgressi facere, auri argentíq; metallis suppleuerunt. Carthaginis situs fuisse
huiusmodi dicitur: Viginti duo milia passuum muro amplexa, tota penè mari cingebatur, abs-
que faucibus quæ tribus milibus passuum aperiebantur. Is locus murum viginti pedes latum
habuit saxo quadrato, in altitudinem cubitorum quadraginta. Arci vrbis Byrsæ nomen erat:
paulò amplius quàm duo milia passuum tenebat. Ex vna parte murus communis est vrbis &
Byrsę, imminẽs mari. Primũ ab hac cõsules repulsi: deindè ab Scipione intra muros hostes re-
pulsi. Asdrubal imperator, Masinissæ regis Numidiæ nepos, subselliorum fragmẽtis in curia à
suis propter suspicionẽ proditionis occisus est. Scipio suprema sorte Carthaginem delere H
molitus, dũ continuis sex diebus noctibúsque pugnatur, vltima Carthaginẽses desperatio ad
deditionem traxit. Rex Asdrubal alter se vltrò dedit. Transfugæ qui Æsculapij templum oc-
cupauerant, voluntario præcipitio dati, igne consumpti sunt. Vxor Asdrubalis se duósque
filios secum in medium iecit incendium: eundem nunc mortis exitum faciens nouissima
regina Carthaginis, quem prima fecerat. Ipsa ciuitas septemdecim continuis diebus arsit,
omni murali lapide in puluerem comminuto, 700. post anno quàm condita est.

Carth. situs.

Asdrubalis vxor se combussit.

Carth. euersio.

Ptol. Epiph. 4631

Ptolemæus Epiphanes, filius Philopatoris, annos viginti quatuor. Huius tempore
gesta sunt quæ secundi libri Machabæorum continet historia. Onias sacerdos adsumptis
Iudæorum plurimis, fugit in Ægyptum, & à Ptolemæo honorificè susceptus, accepta ea re-
gione, quæ Heliopoleos vocabatur, & concedente rege, templum extruxit in Ægypto si-
mile templo Iudæorum, quod permansit vsque ad imperium Vespasiani, annis 250. Sub oc-
casione igitur Onię pontificis, infinita Iudæorum examina in Ægyptum confugerunt. Quo
tempore & Cyrene eorum multitudine repleta est, pugnantibus contra se magno Antio- I
cho & ducibus Ptolemæi, posita in medio Iudæa in contraria studia scindebatur, aliis Antio-
cho, aliis Ptolemęo fauentibus. Hæc autem vel Oniæ vel cæteris fuit causa Ægyptum peten-
di. Consule Mummio Corinthus vrbs opulentissima, quippè quæ velut officina omnium
artificum & artificiorum, & emporium commune Asiæ atque Europæ fuerit, expugnata
& subuersa est. Plurima itaque partẽ populi ferro flammísque consumpta, reliqua sub coro-
na vendita est. Vrbs incensa, muri funditus diruti: muralis lapis in puluerem redactus: præ-
da ingens erepta est. Sanè cùm propter multitudinem & varietatem statuarum simulacro-
rúmque in illo ciuitatis incendio, permixta in vnum auri, argenti, atque æris, omniáque si-
mul metalla fluxissent, nouum genus metalli factum est. Vnde vsque hodie siue ex ipso, siue ex
imitatione ipsius, æs Corinthium & Corinthia vasa dicuntur. Viriatus in Hispania, genere
Lusitanus, homo pastoralis & latro, primùm infestando vias, vastando prouincias, maximo
terrori Romanis fuit: Ventidium prætorem cum omni exercitu fugauit: Caium similiter K
multis præliis fractum: Claudium cum magna instructura belli pepulit: trabeas, fasces,
cæteráque insignia Romana, in montibus suis trophæa suspendit. Sic per xiiij. annos cùm
Romanos duces atque exercitus prostrauisset, insidiis suorum interfectus est. Androgynus
Romæ visus, iussu aruspicum in mare mersus est. Pestilentia tanta exorta vt ministri faciendo-
rum funerum primùm non sufficerent, deindè non essent: magnæ domus, vacuæ viuis, plenę
mortuis remanserunt: largissimæ introrsum hæreditates, & nulli penitus hæredes. Puer Ro-
mæ ex ancilla natus quadrupes, quadrimanus, oculis quatuor, auribus totidẽ, natura viri du-
plex. Scipione Africano consule, Numantia in citeriore Hispania, Numantini quoque cun-
cti pariter ferro, veneno atque igne consumpti sunt. Scipio Thiresum quendam Celti-
cum principem consuluit. Qua ope Numãtia, aut prius inuicta claruisset, aut post fuisset euer-
sa. Thire-

Corinthus expugnatur.

Viriatus.

Androgynus

pestilentia.

Numantia diruitur.

A la. Thiresius respondit, Concordia inuicta, discordia exitio fuit. Ptolemæus sororem suam stupro cognitam, ac deindè in matrimonium receptam, nouissimè turpius quàm duxit, abiecit. Priuignam suam, hoc est filiam sororis & coniugis, coniugem asciuit. Filium suum quem ex sorore susceperat, necnon & filium fratris occidit. Quamobrem tantis incestis parricidiisq; execrabilis, ab Alexandrinis regno pulsus est. Antiochus non contentus Babylonia, atque Ecbatana, totóque Mediæ imperio, aduersus Phraanten Parthorum regem congressus & victus est. Habuit enim in exercitu suo centum milia armatorum, ducenta milia & amplius calonum atq; lixarũ, immixta scortis & histrionibus. Parthorũ igitur viribus oppressus, interiit.

Anni mundi 1878

Ptolemæus Philometor, annis triginta quinq;. Aristobulus natione Iudæus Peripateticus philosophus cognoscitur. Qui etiam Philometori Ptolemæo explanationum in Moysen Commentarios scripsit. Attalus Eumeni filius, moriens testamento populum Romanũ imperio Asiæ succedere hæredem iussit. Licinius Crassus consul aduersus Aristonicum Attali fratrem, qui traditam per testamẽtum Romanis Asiam peruaserat, cum instructissimo missus B exercitu: præterea à magnis regibus, hoc est, Nicomede Bythiniæ: Mithridate Ponti & Armeniæ: Ariarathe Cappadociæ: Philemene Paphlagoniæ, eorúmq; maximis copiis adiutus, conserto bello victus est: & circumuentus ab hostibus penè captus esset, visi virgam qua erat vsus ad equum, in oculum Thracis impegisset. Barbarus cùm ira & dolore exarsisset, propterea latus Crassi gladio transuerberauit: ita excogitato genere mortis, effugit & dedecus & seruitutẽ. Perpenna consul Aristonicum recenti victoria feriatum, improuiso bello in fugam vertit, & vrbem ad quam confugerat obsidione cinctam ad deditionem coegit. Aristonicus Romæ iussu senatus, strangulatus est. Seleucus cognomento Philometor, xi. annis regnauit in Syria. Seleuci temporibus Heliodorus missus à rege ad expoliandum æratiũ templi, diuinitùs flagellatus repellitur. Cui succedit Antiochus, qui appellatus est Soter: deindè Antiochus, qui appellatus est Theos, id est Deus: deinde Antiochus Epiphanes. Hic ingressus est Ægyptum, & cõstituit bellum aduersum Ptolomæum regem Ægypti. Hic Iudæorum legem impugnat, omniáq; sordibus idolorum complens, in templo Dei Iouis Olympij simu- C lachrum ponit. Sed & in Samaria super verticem montis Gariza, Iouis peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, vt id faceret, precantibus. Verùm Mathathias sacerdos leges patrias vindicat, aduersus Antiochi duces arma corripiens: vnde ortum martyrium sanctorum Machabæorum vij. fratrum nimis venerabile, in quorum honore Viennensis ecclesia fundata est.

4655

Ptol. philom. Aristobulus.

Aristonicus strangulatur.

Heliodorus sacrilegus flagellatur.

Machabæorũ martyrium.

Onias summus põtifex habetur: cuius frater Iason, prępripiens summum sacerdotium, permittente Antiocho, legitima ciuium iura destituens, sub ipsa arce gymnasium constituit, & Ephœbiã Hierosolymis. Quo post triennij tẽpus in Ammanitem regionẽ expulso, Menelaus frater Simonis de tribu Beniamin principatum sacerdotij obtinuit. Cuius impia factione, pius Onias pontifex per Andronicum peremptus est. Quem propterea rex Antiochus purpura exutum, eodem loco quo in Oniam impietatem commiserat, iussit vita priuari. Menelaum verò Antiochus Eupator, postmodũ Antiochi filius de turri quinquaginta cubitorum deiici iussit: taliq; morte iustissimè dãnatus est. Mathathia sacerdote defuncto, Iudas Mach- D abæus ducatum Iudæorum suscepit, anno cxlvi. regni Græcorum. Qui mox Antiochi duces de Iudæa expellens, & templum ab idolorũ imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis ciuibus reddidit. Antiochus Persipolin nobilissimam & copiosissimã ciuitatem spoliare cupiens, multitudine ad arma concurrente, in fugam versus est: & cœlesti cum iudicio perurgente, dum acceleraret iter, vt Hierosolymam congeriem sepulchri Iudæorum faceret, insanabili plaga percussus, homicida & blasphemus miserabili obitu vita functus est. Cui successit Antiochus Eupator eius filius: & post duos annos, id est anno clj. regni Græcorum, regnauit Demetrius Seleuci filius. Hic constituit Alchimum impium in sacerdotio, Iuda Machabęo in bello pro legibus patriis & populo Dei pugnante occiso: & anno cliiij. Alchimo miserabiliter mortuo, omnium fauore, Ionathæ principatus & sacerdotium decernitur.

Onias.

Mathathias. Iudas.

Alchimus.

Ionathas.

Ptolemæus Euergetes annis xxviii. Ionathas Iudæorum dux & pontifex cum Romanis & Spartiatis amicitias facit. Hic summa industria sacerdotio administrato octodecim annis, E Triphone occiditur, fratérque eius Simon in sacerdotium assumitur, anno regni Euergetis septimo. Scipio Africanus exanimis in cubiculo suo repertus, vxoris suæ Semproniæ Gracchorum sororis dolo necatus. Cuius vigor & modestia in vrbe Romana sic valuit, vt eo viuo neque sociale neque ciuile bellum posse existere crederetur. L. Cęcilio Metello, & Qu. Titio Flaminio consulibus, Carthago in Africa restitui iussa, xxii. demum anno quàm fuerat euersa, & deductis ciuium Romanorum familiis, quę eam incolerent, restituta & repleta est, Fabio consule. Bitoito regi Aruernorum Galliæ ciuitatis bellum maximo instructu comparanti, paucitas Romanorum occurrit, vt vix ad escam canibus quos in agmine habebat, sufficere posse Bitoitus iactaret. Qui cum sibi ad transferendas copias vnum pontem Rhodani parum esse intelligeret, alium compactis lintribus catenisque connexum superstratis confixisque tabulis instruxit. Conserta pugna, victi Galli, conuersi in fugam, coa-

4690

Ptol. Euerg.

Scipio vxorio dolo peręptus.

Bitoitus rex Aruern.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anni mundi.

Martius Gallos vincit.

ceruatis inconsultè hominibus, præpropero transitu pontis vincula ruperunt, ac mox cum ipsis lintribus mersi sunt. Qu. Martius cõsul, Gallorum gentem sub radice Alpium sitam, bello aggressus est. Qui cum se Romanis copiis circunseptos viderent, occisis cõiugibus ac liberis, in flammas sese proiecerunt. Qui verò præoccupantibus Romanis, peragendæ mortis suæ copiam non habuerunt, alij ferro, alij suspendio, alij abnegato cibo sese consumpserunt: nullúsque omninò vel paruulus superfuit, qui seruitutis conditionem tolerarit. Iugurtha Micipsæ Numidarum regis adoptiuus filius hæréſque inter naturales eius filios factus, cohæredes suos Hiemsalem occidit, Aderbalem bello victum Africa expulit. Calpurnium consulem aduersum se missum pecunia corrupit, & ad turpes conditiones pacis adduxit. Romam idem veniens, omnibus pecunia aut corruptis, aut attẽtatis, seditiones dissensionésque permiscuit. Quam cum egrederetur, infami satis notauit elogio, dicens, Vrbem venalem & maturè perituram, si emptorem inuenerit. Idem tandem cruentis bellis à Romanis superatus, Bocco Maurorum regi se sociauit: commissáque pugna, vnà cum Romanis Mario consule Boccus & Iugurtha fugerunt: inde nonaginta milia armatorum vincentibus Romanis vsque ad internecionem cæsa. Boccus in pretium pacis Iugurtham dolo captum, catenísque obstrictum, per Syllam legatum misit ad Marium: qui in triumpho ante currum cum duobus filiis suis actus, & mox in carcere strangulatus est. Mithridates rex Parthorum, sextus ab Arsace, victo Demetrij præfecto, Babyloniam vrbem finésque eius vniuersos victor inuasit. Omnes præterea gentes quæ inter Hydaspẽ fluuium & Indum iacent, subegit: ad Indiam quoque cruentum extendit imperium. Demetrium ipsum secundo sibi bello occurrentem vicit, & cepit. Quo capto, Deodatus quidam cum Alexandro filio regnum eius & regium nomen vsurpauit. Qui postea ipsum Alexandrum filium, quem participem periculi in peruadendo regno habuerat, ne in obtinendo consortem haberet, occidit. Lucius consul in Gallia Tiburtos vsque Oceanum persecutus, insidiis circunuentus occiditur. A Scipione consule capta vrbe Gallorum Tolosa, centum milia pondo auri, & argenti centum decem milia è templo Apollinis suscepit. Quæ cum ad Massiliam amicam populo Romano vrbem misisset cum præsidiis, interfectis clam custodibus cuncta per scelus furata fuisse narrãtur. Manlius & Q. Cæpio cos. aduersus Cimbros & Teutonas & Teugurinos & Ambranos Galliarum Germaniarúmque gentes missi, prouincias sibi Rhodano fluuio medio diuiserunt. Vbi inter se grauissima inuidia & contentione decertãtes cum magna ignominia & periculo Romani nominis victi sunt. Ita vt ex omni penitus exercitu decem tantùm homines, qui miserum nunciũ reportarent, superfuisse referantur. Hostes ingenti præda potiti, noua quadam atq; insolita execratione, cuncta quę ceperãt pessum dederũt. Mario quartò consule cũ in prouincia Viẽnensi iuxta Isaræ Rhodaniq; flumina, vbi in sese confluunt, castra posuisset, Teutones, Cimbrij, Teugurini cum tribus agminibus Italiã petere destinassent, periculosissimo prælio à Romanis victi sunt. Romæ P. Malleolus annitentibus seruis, matrem suam interfecit. Damnatus parricidij, insutúsque in culeum, & in mare proiectus est: in tantóq; facinore Romani supplicium singulare sanxerunt. Sexto consulatu C. Marij status Romani imperij ita labefactatus est, vt penè vsque ad extremum intestina clade conciderit. Metellus Numidicus, vir primarius, factione Marij à Glaucia prætore & Saturnino tribuno innocens damnatus, in exilium cum totius vrbis dolore discessit. Postmodum Saturninus & Saufeius & Labienus, cum iam prælio in foro commississent, cogente Mario, in curiam confugerunt, ibique per equites Romanos, effractis foribus occisi sunt. Glaucia & Dolabella Saturnini frater interfecti. Rutilius quoque vir integerrimus, qui adeo fidei atque innocentiæ constantia vsus est, vt die sibi ab accusatoribus dicta, vsque ad cognitionem neque capillum barbámque deposuerit, neque sordida veste humilive habitu suffragatores conciliarit, inimicos permulserit, iudices temperarit, cum euidenti oppugnaretur calumnia, periurio iudicum condemnatus, Smyrnam commigrans literarum studiis intentus consenuit. Sexto Iulio Cæsare & Lucio Martio consulibus, intestinis causis, Sociale bellum totam commouit Italiam. Post Simonem fratrem Ionathę, Ioannes filius eius in summum sacerdotium constituitur. Hic aduersum Hircanos bellum gerens, Hircani nomen accepit, & à Romanis ius amicitiæ postulans, decreto senatus inter amicos relatus est. Samariam, quæ nostro tempore Sebaste vocatur, ad quam Ptolemæus, qui patrem eius dolo peremerat, & matrem eius vinculis constrinxerat, confugium fecerat, obsidione captam solo coæquauit: quam postea Herodes instaurans, Sebasten in honorem Augusti appellari voluit.

Iugurtha strãgulatus.

Malleolus matrem occidit.

Marianum bellum.

Rutilius.

Sociale bellũ.

Hircanus.

Samaria, al. Sebaste.

Ptolemæus Phiscon, qui & Soter, annos xvii. Cicero Arpini nascitur, matre Heluina, patre equestris ordinis ex regio Vvolscorum genere. prodigia dira apparendo Romanam vrbem mœstam Sociali bello terruerunt. Nam sub ortu solis globus ignis à regione septentrionis cum maximo cœli fragore emicuit. Apud Artatinos, cum panes frangerentur cruor è mediis panibus, quasi è vulneribus fluxit. Per septem dies continuos grando lapidum, immixtis etiam testarum fragmentis, terram latissimè verberauit. Hiatu terræ flamma prorupit, quæ vsque ad cœlum extendi visa est. Cneus Pompeius prætor cum Picentibus

Ptol. Phiscon. Cicero nascitur.

prodigia.

iussu

A nullu senatus, bellum gessit, & victus est. Similiter Iulius Cæsar Samnitum pugna victus, cæso fugit exercitu. Postea contractis vndique copiis, multa hostium millia Samnitum & Lucanorũ interfecit. Cúmque ab exercitu imperator appellatus esset, senatus saga, hoc est vestem mœroris quam exorto Sociali bello sumpserat, hac spe arridente deposuit, atque antiquum togæ decorem recuperauit. Cn. Pompeius Picentes graui prælio fudit: qua victoria senatus laticlauia & cætera dignitatis insignia recepit. Sociali bello necdum finito, Romæ primo bellum ciuile commotum est. Eodémque anno ab vrbe cõdita sexcentesimo lxij. Mithridaticum bellum cœptum est, quod triginta annis, vel sicut aliqui scribnut, quadraginta gestũ est. Mithridates igitur rex Ponti atque Armeniæ multis prælijs à Romanis superatus, nouissimè cũ Castor eius præfectus, qui Fanagorio præerat, interfectis amicis regis, arcem occupasset, quatuórque filios eius ad præsidia Romana transmisisset, accensus ira, in scelera tãdem exarsit, vt in plures amicos suos, & Exipodram filium suum, aliúmque Macarem interficeret. Pharnaces exemplo fratrum territus, exercitum ad persequendum se missum sibi cõciliauit,
B & mox aduersus patrem duxit. Mithridates diu ex altissimo muro filium frustrà precatus, vbi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur, Quoniam Pharnaces, inquit, mori iubet, vos si estis dij patrij, precor vt quandoque & ipse hanc vocem à liberis suis audiat. Statimque descendens, ad vxores, pellices ac filias suas, venenum omnibus dedit. Quod cum ipse nouissimus hausisset, nec tamen propter remedia, quibus vitalia sua aduersus noxios succos sæpè obstruxerat, veneno confici posset, frustráque spatiaretur, si quo tandem modo infusa pestis per venas agitatione corporis acta discurreret, Gallum quendam militem, iam fracto muro discurrentem, inuitauit, eique iugulum præbuit: annósque natus lxxij. hunc exitum vitæ habuit. Tullio Cicerone & Caio Antonio cõsulibus, Pompeius occisi Mithridatis nuncio accepto, Syriam Cœlen, & Feliceem bello aggressus, Itureos Arabásque perdomuit, vrbémque eorum quam Petram nominant, cepit. Hinc ad Iudæos atque ad Hierosolymam vrbem eorum Gabinium cum exercitu mittit. Quibus tunc Aristobulus expulso fratre Hircano, primus ex sacerdote anno vno rex præerat. Post cccclxxxiij. anno Babyloniæ captiui-
C tatis, postquam regnauit Ianeus cognomento Alexander, xxvij. annis, qui pontificatum quoque administrans, crudelissimè ciuibus præfuit. Ipse quoque Pompeius continuò post Gabinium subsecutus, & à patribus vrbe susceptus, sed à plebe muro templi repulsus, in expugnationem eius intendit: id non solùm natura loci, verumetiam ingentibus muris fossáque maxima munitum, cum alias aliis legionibus dies noctésque succedere sine requie cogeret, vix tertio mense expugnauit. tredecim millia ibi Iudæorum cæsa narrantur. Cætera multitudo in fidẽ venit. Pompeius muros ciuitatis euertit, æquarique solo imperauit. aliquantos principes Iudæorum securi percussit: Hircano sacerdotium restituit. Aristobulum captiuum Romam duxit. Mansitque in pontificatu Hircanus post mortem Alexandræ matris, quæ post Alexandrum coniugem regnauerat in Iudæis, annis circiter triginta & quatuor. Hircano etenim in põtificatu successit Aristobulus anno vno, post quẽ Ianeus cognomẽto Alexãder. Mortuo Alexandro, regnauit Alexandra vxor eius. Post cuius mortem Aristobulus & Hircanus filij eius inter se de imperio dimicantes, occasionem præbuere Romanis vt Iudęam inua-
D derent. Vt diximus, Pompeius Hierosolyma capta vrbe & templo reserato, vsque ad Sancta sanctorum accedit, victúmque Aristobulum secum abducit, pontificatum Hircano confirmat: quem tenuit, vt diximus, triginta & quatuor annis. Pompeius Antipatrũ Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palestinæ facit. Põpeius bellum orientis, cum viginti & duobus regibus se gessisse pro concione narrauit. His diebus coniuratio Catilinæ aduersus patriam in vrbe habita, ac prodita: quam historiam agente Cicerone Salustius describit. Virgilius Maro in pago qui Andes dicitur, haud procul à Mantua nascitur. Poëta quoque Lucretius nascitur: qui postea sese furore amatorio interfecit.

Ptolemæus, qui & Alexander, annis x. Huius anno septimo Syria in Romanam ditionem cessit, capto Philippo à Gabinio. 4735

Expulsus regno Ptolemæus Phisco per matrem Cleopatram in Cyprum secedit. Regressus de fuga regnum obtinuit annis nouem, quia Alexandrum qui ante eum fuerat, ob inter-
E *fectionem matris ciues pepulerant.* 4745

Ptolemæus Dionysius, annis xxx. Apollodorus præceptor postmodum Augusti clarus habetur. Lege Vatinia Cæsari Iulio tres prouinciæ cum legionibus vij. in quinquẽnium datæ sunt, Gallia Transalpina, & Cisalpina & Illyricus. Galliam Comatam postea senatui adiecit. Heluetiorum animos fortissimæ Gallorum omnium gentis, ea vel maximè causa quòd perpetuo penè cum Germanis bello altercabantur, à quibus Rheno tantùm flumine dirimuntur Orgeta rex princeps gentis, spe totas inuadendi Gallias, in arma accẽderat. Quo cæteri optimates correpto & ad mortem coacto, coniuratione facta exustis vicis ac domibus suis, ne quod desiderium ex spe reuertẽdi foret, profecti sunt. Horum fuit, cum primùm progressa est, omnis multitudo Heluetiorum, Tulingiorum, Latobagum, Raucarum, & Bogiorum vtriusque sexus, ad cl. & vij. mil. hominum. Quos cum apud Rhodanum fluuium obuios Cæ-

Æ. M. *Picentinum bellum.* *Mithridaticum bellum.* *Mithridates interitus.* *Pompeius Hierosolymam capit.* *Virgilius nascitur.* *Apollodorus Iulij Cæsaris in Gallum expeditiones.* *Orgeta.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Annis ante nat. Cas.

Ariouistus.

sar habuisset, magno difficilique bello bis vicit. Ex iis xl. & vij. millia in bello ceciderunt: cæ- F
teros ad deditionem coegit. Iterum Cæsar incredibiles Germanorum copias, quibus præ-
rat Ariouistus rex, apud Sequanicos vicit. Fuerunt autem in exercitu Ariouisti, Arudes, Mar-
cumunes, Tribucij, Vangiones, Nemetes, Seduces, & Sueui. Iterum Belgarum gens, quæ ter-
tia pars Galliarum est, aduersus Cæsarem exarsit. Quarum distributim copia fuit. Bellouaci,
qui cæteris numero & virtute præstare viderẽtur, habuere lectissima lx. millia armatorum.
Suessiones ex xij. oppidis quinquaginta millia. Neruij, quorum adeo indomita feritas erat,
vt nunquam in id temporis mercatores ad se permiserint vina cæteráque venalia deferre, qui
bus inducta iocunditas torporem virtutis afferret, similiter habuerunt quinquaginta millia.
Atrebates & Ambiani, decem millia: Morini vigintiquinque millia: Menapij nouem millia:
Caleti x. milia: Velocasses & Veromandi, æqua decem millia: Aduatuci, decem & octo millia:
Condrusei, Eberones, Ceroси, Cemani, qui vno nomine Germani vocãtur, quadraginta mil-
lia. Ita referuntur fuisse cclxxij. millia armatorũ lectissima. His repẽtè silua erũpentibus, exer
citus Cæsaris adgressus, hortatu ducis ita restitit, victósque ad internecionem penè deleuit. G
Cæsar Galbã cũ legione duodecima ad Beragros Sedunósque misit: qui cùm hiemãdi causa
in vico Beragrorũ, cui nomẽ erat Octodorus, cõsedisset, circũseptus à Gallis est. Qui ex monti
bus effusi, castra imperfecta saxísque telisque onerãt. Sed Romanis portis erumpentibus, am-
plius quàm triginta millia barbarorũ ceciderũt. Veneti cæteríque cõfines Sedios sibi ad bel-
lum adsciscunt, Osismos, Lixouias, Namnetes, Ambibaritos, Morinos, Diablintes, & Mena-
pios: auxilia quoque à Britannia arcessunt. Contra hos Cæsar naues longas ædificare in Li.
gere fluuio iubet, per quem in Oceanum deducitur. Nauali prælio conserto, incensæ naues
hostiũ interfectis iis qui pugnauerant Gallis, reliqui omnes sese dediderunt. Sed Cæsar maxi-
mè ob iniuriam legatorum suorum, cunctis principibus per tormenta interfectis, reliquos
sub corona vendidit. Titus etiam Sabinius Aulercos, Eburouices, Luxouiósque, qui primates
suos, quòd auctores belli suscitandi esse nollent, interfecerant, eruptione facta incredibili
cæde deleuit. Oppidum Sanciatum in Aquitania expugnatum. Ex Aquitaniis & Canta-
bris, L. mil. cæsa. Germani qui Rhenum cum immensis copiis transmiserant, vsque ad inter- H
necionem deleti, Quorum numerus fuit ad cccc. & xl. millia. Inde Cæsar in Germaniam fa-
cto ponte transgreditur. Sicambros & Vbios obsidione liberat. Sueuos, maximam & ferocis-
simam gentem, quorum esse centum pagos & populos multi prodidere, totámque Germa-
niam aduentu suo terret. Mox in Gallia reciso ponte concedit. Inde ad Morinos venit, vnde
in Britanniam proximus & breuissimus transitus est. Nauibus circiter onerariis atque actua-
riis, lxxx. præparatis, in Britanniam transuehitur, vbi acerba pugna fatigatur. Inde aduersa
tempestate correptus, plurimam classis amisit partem. Regressus in Galliam, sexcentas naues
vtriusque commodi fieri imperauit, quibus iterum in Britanniam primo vere transuectus est.
Triuentum firmissimam ciuitatem, datis xl. obsidibus, & Cassobellum oppidum inter duas
paludes situm, tandem graui pugna cepit. In deditionem Britannos accipiens, in Galliam re-
uertitur. Treueri, Eburonati, Aduatici, & Neruij multitudo in arma conspirauerunt, quæ ex
hoc colligi plurima fuisse potest, quia cum instrumenta ruralia non haberent, gladiis conci-
dẽdo terram, & sagulis exportando, vix tribus horis vallum pedum decem, & fossam pedum I
xv. per millia passuum xv. in circuitu perfecerunt: præterea cxx. turres miræ altitudinis ex-
truxerunt. Hos Cæsar vastissima cæde confecit. Labienus, qui legionibus præerat, omnes
Treuerorũ copias interfecit, & continuò ipsam ciuitatem capit. Cæsar Eburones postquam
in Arduennam siluam refugisse comperit, quæ silua totius Galliæ maxima est, atque à ripis
Rheni finibúsque Treuerorum ad Neruios vsque pertingit, & in longitudine plusquam L.
milibus passuum patet, omnem Galliam per nuncios inuitat, vt quique secundum placitum
suum reconditas in Arduenna silua prædas quærant diripiántque. Quo facto Gallis vtrinque
morientibus, maximas Romanorum iniurias, sine cuiusdam Romani discrimine, vindicauit.
Cæsar multis præliis Gallias perdomuit. Romanum imperium, cum Lucullus Asiam, Pom-
peius Hispaniam, Cæsar Galliam perdomuit, vsque ad extremos propemodũ terræ terminos
propagatũ est: Cæsari victori ex Galliis reuertenti, decretũ à Senatu est, vt in vrbẽ non nisi di-
missso exercitu veniret: sed Cæsar Rauennam se contulit. Pompeius atque omnes senatores, K
crescentibus Cæsaris viribus trepidi tanquam Italia pulsi, in Græcian transuecti, Dirrachium
gerendi belli sedem delegerunt. Cæsar Romam venit, negatámque sibi ex ærario pecuniam,
tractis foribus inuasit, protulitque ex eo pondo iiij. mil. cxxxv. argenti pondo propè lxxx. mi-
lia. Mox cum legionibus Alpes trãsuectus, Massiliam venit. Hanc obsidione domitam, liber-
tate concessa, cæteris rebus abrasit. Apud Dirrachiũ multi Orientis reges ad Pompeium cum
auxiliis conuenerant. Pugna commissa, milites Cæsaris fugerunt, cæsis iiij. millibus ex eius
exercitu: inde Cæsar citato agmine per Epirum in Thessaliam perrexit. Pompeius eum ma-
gnis copiis subsecutus est. Fuerunt autẽ Pompeio lxxx. cohortes triplici ordine locatæ, pedi-
tũ xl. mil. equites in sinistro cornu, 600. in dextro, 500. Præterea reges multi. Cæsari similiter

Sueuorum centum pagi.

Arduenna sylua Galliarum maxima.

cohortes

A cohortes lxxx. triplici ordine dispositæ: minus quàm triginta milia peditum: equites mille, commissa pugna, cum diu vtrinque dubia sorte cæderentur, randem vniuersus Pompeij fugit exercitus, castráque dispersa sunt. Pompeius fugiens, onerariam nauem nactus, in Asiam trasiit. Inde per Cyprum in Ægyptum venit, ibique mox vt littus attigit, iussu Ptolemæi adolescentis in gratiam Cæsaris victoris occisus est. Pompeij vxor filiique fugerunt, classisque Pompeiana direpta. Cæsar compositis apud Thessaliam rebus Alexãdriam venit: perlatóque ad se & viso Pompeij capite anulóque, fleuit. Achillas dux regius imbutus semel Pompeij sanguine, Cæsaris quoque necem meditabatur. Nam iussus exercitum dimittere, cui præerat, xx. milium armatorum, non modò spreuit imperium, verùm & aciem direxit. In ipso prælio regia classis fortè subducta iubetur incendi. Ea flamma cum partem quoque vrbis inuasisset, xl. mil. librorum proximis fortè ædibus condita exussit. Iterum commisso prælio cum Achilla, Cæsar vi insistentium hostium pressus, scapham ascendit. Qua mox pondere subsequentium grauata ac mersa, per cc. passus ad nauem vna manu eleuata, qua chartas tenebat, nando peruenit. Mox nauali prælio ipse classem regiam aut depressit aut cepit. Alexandrinis petentibus regem, Ptolemæum infantem reddidit, qui illicò vt liber fuit, bellũ intulit, sed continuò ipse cum toto exercitu suo deletus est. Nam viginti milia hominum in eo bello cæsa sunt, duodecim millia cum septuaginta longis nauibus dedita. Rex ipse adolescens scapha exceptus vt fugeret, multis insilientibus mersus necatúsque est.

B

Cæsar regnum Ægypti, Cleopatræ Ptolemęi sorori dedit: quod tenuit annis viginti duobus. Cæsar Syriam peruagatus, Pharnacem in Ponto vicit. Romæ dictator & consul creatus, in Africam transiit. Apud Tapsum cum Iuba & Scipione pugnauit, & vicit. Cato sese apud Vticam occidit: Iuba percussori iugulum precio dato præbuit: Petreius eodem se gladio perfodit. Scipio in nauim qua ad Hispanias fugeret, conscendens, vento coactus in Africam redierat: *semetipsum iugulauit.* In eadẽ naui etiam Titus Torquatus occisus est. Cæsar Pompeij magni nepotes & filiam eius Pompeiam iussit occidi. Vltimum bellum apud Mundam flumen gestum est aduersus Pompeios duos & Labienum atque Actium Varum. Cæsar Romam rediens vbi dum reipublicæ statum contra exempla malorum clementer instaurat, auctoribus Bruto & Cassio, etiam plurimo Senatu, in curia tribus & viginti vulneribus confossus, interiit. In qua coniuratione fuisse amplius quadraginta conscios ferunt. Corpus eius raptum populus dolore instimulatus, in foro fragmentis tribunalium ac subselliorum cremauit, post annos iij. & menses vj. quàm regnare ceperat. Nam quatuor annis post mortem Magni Cn. Pompeij bellum ciuile toto orbe indesinenter tonuit, regnante apud Alexandrinos Cleopatra, quarto eius anno finito, Cæsar Iulius primus Romanorum singularem obtinuit principatum. A quo etiam Cæsares appellati sunt. Cassius interim Iudæa capta, templum spoliat. Abhinc Imperatorum nomen.

C

OCTAVIANVS Cæsar Augustus Romanorum secundus, regnauit annos quinquaginta sex, & menses sex: à quo Augusti appellati reges Romanorum. Quorum quindecim, viuente Cleopatra: quadraginta & vnum postea vixit. Augusti vndecimo anno, deficiẽte in Iudæa pontificum principatu, complentur hebdomadæ septuaginta in Daniele scriptæ. Anno ab Vrbe condita septingentesimodecimo, interfecto Iulio Cæsare, Octauianus, qui testamento Iulij Cæsaris auunculi & hæreditatem & nomen assumpserat, vt Romam adolescens admodum venit, indolem suam bellis ciuilibus vicit. Vt enim breuiter explicem, bella ciuilia quæ ipse gessit, Mutinẽse, Philippense, Perusinum, Siculum, Acciacum. E quibus duo, hoc est primum ac nouissimum, aduersus Marcum Antonium: secundum, aduersus Brutum & Cassium: tertium, aduersus Lucium Antonium: quartum, aduersus Sextum Pompeium, Cnei Pompeij filium, quem confecit. Cæsar ad fidem conciliatæ gratiæ, qua Antonium receperat, filiam eius matrimonio sortitus est. Herodes cessante regno ac sacerdotio Iudæorum, nihil ad eam gentem pertinens, vtpotè Antipatri Ascalonitæ & matris Cypridis Arabicæ filius, à Romanis Iudæorum susceptt principatum, quem tenuit annos triginta sex. Qui ne ignobilis fortè & à Iudæorum semine argueretur extraneus, combussit libros omnes quibus nobilitas gentis Iudææ in templo seruabatur ascripta, vt deficientibus probamentis, & ipse ad hanc pertinere putaretur: insuper etiam vt suam sobolem regio illorum generi commisceret, proiecta Dossíde fœmina Hierosolymitana, quam priuatus acceperat vxorem, & nato ex ea filio Antipatro sociauit sibi Mariannem filiam Alexandri, neptem Aristobuli fratris Hircani, qui ante eum rexerat Iudæorum gentem. Hæc quinque filios ei genuit: quorum duos, Alexandrum & Aristobulum, ipse peremit in Samaria. Nec mora, pòst etiam illorum matrem, qua nil charius no uerat, simili scelere peremit. E quibus Aristobulus Herodem ex Beronice susceperat filium: quem in Actibus apostolorum ab angelo percussum legimus. Antonius Artabanem Armeniæ regem proditione & dolo cepit. Quem argentea catena vinctum, ad confessionem thesaurorum regiorum coegit: expugnatóque oppido in quo conditos esse prodiderat, magnam vim auri argentique abstulit. Qua elatus pecunia, denunciauit bellum Cæsari, atque Octauiæ sororis Cæsaris vxoris suæ repudium indixit, & Cleopatram sibi ex Alexandria oc-

D

E

Anni Mundi.

Pomp. occiditur.

4655 *Achillas insidiatur Cæsari.*

4784

Cæsar occiditur.

Cæsares à Iulio.

4790 *Augustus.*

Hebdomadarum Danielis completio.

Antipatri Iudæorum geneologiæ combussit.

Antonius Augusto bellum intulit.

Universidad de Deusto Biblioteca

A. M. currere imperauit, atque vxorem duxit, ipse Actium vbi classem constituerat, profectus, cùm F
propè tertiam partem remigum fame absumptam offendisset, nihil motus, Remi, inquit, modò salui sint: nam remiges non deerunt, quoad Græcia homines habuerit. Ducentæ & triginta rostratæ fuere Cæsaris naues, & triginta sine rostris. Triremes velocitate Liburnicis pares, & octo legiones classi superpositæ absque cohortibus quinque prætoriis. Classis Antonij, cētum septuaginta nauium fuit, quantum numero cedēs, tantum magnitudine præcellens: nam decem pedum altitudine à mari aberant. Bellum ab hora quinta vsque in horam septimam incerta vincendi spe protractum, grauissimæ vtrinque cædes actæ: reliquum diei cum subsequente nocte in victoriam Cæsaris declinauit. Prior regina Cleopatra cum sexaginta velocissimis nauibus fugit: Antonius mox fugientem vxorem subsecutus est. Ex victis duodecim millia cecidisse referuntur, sex millia vulnerata sunt, è quibus mille inter curandum defecerunt. Cæsar sextò imperator appellatus, & quartò ipse cum Marco Licinio Crasso consul Brundusium venit. Ibi orbis terrarum præsidia, diuisis legionibus composuit. Nouissimè cùm nauali prælio Antonius decertare pararet, subitò vni- G
uersæ naues Antonianæ partis ad Cæsarem transierunt. Trepidus Antonius cum paucis se in regiam recepit. Deindè imminente Cæsare turbata ciuitate, idem Antonius sese ferro transuerberauit. Cleopatra postquam se reseruari ad triumphum intellexit, voluntariam mortem petens, serpentis, vt putatur, morsu, in sinistro tacta brachio, exanimis inuenta est: frustra Cæsare etiam Psyllos admouente, qui venena serpentum è vulneribus hominum haustu reuocare atque exugere solent.

Cleopatra veneno perit.

Cæsar Alexandria vrbe omnium longè opulentissima & maxima victor potitus est. Hactenus qui vocabantur Lagidæ ab Ptolemæo primo Lagi filio, in Ægypto regnauerunt annis ducentis nonagintaquinque. Cæsar victor ab Oriente veniens, octauo idus Ianuarias, Vrbem triplici triumpho ingressus est. Hoc die primùm Augustus *consulatus est*, atque ex eadem die summa rerum ac potestas penes vnum esse cœpit & *mansit*, quod Græci Monarchiam vocant. Porrò autem hunc esse eundem diem, hoc est octauum idus Ianuarij, quo nos H
Epiphaniam, hoc est apparitionem siue manifestationem dominici sacramenti obseruamus, nemo credentium siue etiam *fidei contradicentium*, nescit.

Monarchia.

Epiphania.

Per omnia igitur venturi Christi gratia præparatum Cæsaris imperium comprobatur. nam cùm primùm Caio Cæsare auunculo suo interfecto ex Apollonia rediēs Vrbem ingrederetur, hora circiter tertia, repentè liquido ac puro sereno circulus ad speciem cœlestis arcus orbem solis ambiit, quasi eum vnum ac potissimum in hoc mundo solúmque clarissimum in orbe monstraret: cuius tempore venturus esset qui ipsum solem solus, mundúmque totum & fecisset & regeret. Deindè cum secundo in Sicilia receptis à Pompeio & Lepido legionibus, triginta millia seruorum dominis restituisset, & sex millia, quorum domini non extabant, in crucem egisset, ingentíque animo viginti millia militum exauctorauisset, atque quadragintaquatuor legiones solus imperio suo ad tutamen orbis terræ distribuisset, ouánsque Vrbem ingressus, omnia superiora populi Romani debita donanda literarum etiam monumentis abolitis censuisset, in diebus ipsis fons olei largissimus de tabernā meritoria per I
totum diem fluxit. quo signo quid euidentius quàm sub principatu Cæsaris Romanóque imperio per totum diem, hoc est per omne Romani tempus imperij, Christum, atque ex eo Christianos, id est vnctum, atque ex eo vnctos, de meritoria taberna, hoc est de hospita largáque ecclesia, affluenter atque incessabiliter processuros? restituendósque per Cæsarē omnes seruos, qui tamen cognoscerent dominū suum: cæterósque qui sine domino inuenirētur, morti supplicióque dedendos? remittendáque sub Cæsare debita peccatorum in ea vrbe in qua spontaneum fluxisset oleum. Tertio autē cùm Vrbem triumphans quintò consul ingressus est, octauo scilicet idus Ianuarias, cum & Ianum post ducentos annos primùm ipse clausit, & clarissimum illud Augusti nomen adsumpsit. Quid fidelius ac verius credi potest, quàm occulto gestorum ordine ad obsequium præparationis eius prædestinatum *fuisse qui eodem* die quo ille manifestandus multò post paululum erat, & pacis signum præferret, & potestatis nomen adsumeret (itaque anno ab Vrbe condita, septingentesimo sexagesimotertio, clausis Iani portis, cùm Cæsar August. finito Cantabrico bello, pacatísque *omnibus* gentibus, ab K
oriente in occidentem, à septentrione ad meridiem, ac per totum Oceani circulum Vrbem ingressus, cum spectante eo ludos, pronunciatum esset in mimo, O dominum æquum & bonum: vniuersíque quasi de ipso dictum esset, approbauissent, & statim quidē manu vultúque indecoras adulationes repressit, & in sequenti die grauissimo corripuit edicto, dominúmque se posthac appellari, ne à liberis quidem, aut à nepotibus suis, vel serio vel ioco passus est.

Aduentus Christi prodigia.

August. vocari dominus non vult.

SEXTA ÆTAS.

4832 *Anno Christi* 1. IGITVR eo tempore, anno scilicet Cæsaris Augusti quadragesimosecundo, à morte verò Cleopatræ & Antonij, quando & Ægyptus in prouinciā versa est, anno vicesimoseptimo, Olympiadis centesimæ nonagesimętertiæ, anno tertio: ab vrbe cēdita, dcclij. id est eo anno quo compressis cunctarum orbis terræ gentium motibus, firmissimam verissimámque pacem

A cem ordinatione Dei Cęsar composuit, IESVS CHRISTVS filius Dei, sextam mundi ætatem suo consecrauit aduentu. Anno imperij Augusti quadragesimo octauo, Herodes pa- Anni Christi.
trator sceleꝝ, & interfector pro Christo innocentium paruulorum, morbo intercutis aquę Herodes ver-
& scatentibus toto corpore vermibus, miserabiliter dignè moritur. Pro quo substitutus ab mibus consu-
Augusto filius eius Archelaus, regnauit annos nouem, id est vsque ad ipsius Augusti finem. mitur.
tunc enim non ferentibus vltra, sed accusantibus ferocitatem eius apud Augustum Iudæis,
in Viennam vrbem Galliæ nobilissimam relegatur, & ad minuendam Iudaici regni poten-
tiam insolentiámque domãdam, quatuor fratres eius pro eo sunt tetrarchæ creati, Herodes,
Antipater, Lysias, & Philippus: quorum Philippus & Herodes, qui Antipas prius nuncupa-
batur, etiam viuente Archelao tetrarchæ fuerant ordinati. Natus igitur Christus, verus do-
minus totius generis humani, inter homines Romano censui statim adscriptus est, illa prima Christus ci-
clarissimáque professione, qua Cæsar se omnium principem, Romanósque rerum dominos uis Rom.
singillatim cunctorum hominum edita adscriptione signauit. Natus est autem octauo Cal. Ia- Oros. lib. 7.
B nuarij Christus, cum primùm incrementa omnia anni virentis incipiunt. Cæsar Caium ne-
potem suum ad ordinandas Ægypti Syriæ prouincias misit. Qui præteriens ab Ægypto, fi-
nes Palæstinæ apud Hierosolymam, in templo Dei tunc sancto & celebri adorare cõtempsit,
sicut Suetonius Tranquillus refert. Quod Augustus vbi comperit, prauo vsus iudicio, pru-
denter fecisse laudauit.

Tiberius priuignus Augusti, hoc est Liuiæ vxoris eius filius, regnauit an. xxxiij. Hic per se 17 Tiberius.
metipsum nulla bella gessit. Sanè quarto imperij eius anno, Germani Drusi filius, Caligulæ
pater de Germanis, ad quos ab Aug. sene missus fuerat, triumphauit: ipse autem Tiberius
plurima imperij parte, cum magna & graui modestia reipub. præfuit: adeo vt quibusdam præ-
sidibus augenda prouinciis tributa suadentibus scripserit, Boni pastoris esse tondere pecus,
non deglabrare. Huius anno xij. Pilatus Iudææ procurator ab eodem dirigitur. Herodes te- Pilatus.
trarcha, qui Iudæorum principatum tenuit annis xxiiij. in honorem Tiberij & matris eius Li-
uiæ, Tiberiadem condidit & Liuiadem. Anno decimoquinto imperij Tiberij, Dominus posi
C baptismum quod prædicauit Ioannes, mundo regnum cœlorum annunciat, peractis à mun-
di principio, secundum Hebræos, annis, vt etiam Eusebius in Chronicis suis signat, quatuor
millibus, annotando quòd decimosexto anno Tiberij principium fuerit octuagesimiprimi
Iubilęi secundum Hebræos: nostra autem supputatio vndeuiginti minus ponendos esse exi-
stimat. Iuxta verò Chronica eadem quæ ipse Eusebius de vtraque editione, vt sibi videbatur,
composuit, anni supputantur quinque millia ducenti & viginti octo. Ioannes Baptista ab He-
rode in carcere positus pro veritate, capite truncatur. Anno decimooctauo imperij Tiberij, Io. Baptistæ
dominus sua passione mundum redemit, & prædicaturi per Iudææ regiones apostoli, Iaco- decollatus.
bum fratrem domini Hierosolymis ordinant episcopum: ordinant & septem diaconos, quo-
rum vno lapidato à Iudæis Stephano, ecclesia per regiones Iudææ & Samariæ dispergitur.
Pilatus præses Palestinæ prouinciæ ad Tiberium imperatorem, atque ad senatum retulit de Pilatus de
passione ac resurrectione Christi, consequentibus virtutibus quæ vel ipsum palam factæ fue- Christo ad
rant, vel per discipulos ipsius in nomine eius fiebant, & de eo quòd certatim crescente plu- Tiberium
D rimorum fide Deus crederetur. Tiberius cum suffragio magni fauoris retulit ad senatum, vt scripsit.
Christus Deus haberetur. Senatus indignatione motus, cur non sibi secundum morem de-
latum esset, vt de suscipiendo cultu prius ipse decerneret, consecrationem Christi recusauit:
edictóque constituit exterminandos esse Vrbe Christianos, præcipuè cum & Seianus præfe-
ctus Tiberij suscipiendæ religioni obstinatissimè contradiceret. Tiberius tamen edicto ac- Tiberius fa-
cusatoribus Christianorũ mortem comminatus est. Itaque paulatim immutata est illa Tibe- uet christia-
rij Cæsaris laudatissima modestia, in pœnam contradictoris senatus. Nam plurimos senato- nis. Agrippa.
rum proscripsit, & ad mortem coegit. Viginti sibi patritios viros consilij causa selegerat: ho-
rum vix duos incolumes reliquit. Cæteros diuersis causis necauit. Seianum præfectum suum
res nouas molientẽ, interfecit: filios suos Drusum & Germanicum, quorum Drusus naturalis,
Germanicus adoptiuus erat, manifestis veneni signis perdidit: filios Germanici filij sui
interfecit.

E Agrippa cognomento Herodes, filius Aristobuli filij Herodis regis, accusator Herodis
tetrarchę Romam profectus, à Tiberio in vincula conijcitur, vbi primos sibi adsciuit ad ami-
citiam, & maximè Germanici filium Caium.

Caius cognomento Caligula, regnauit annos tres, menses decẽ, dies octo: homo omnium 40 Caligula.
ante se flagitiosissimus, & qui verè dignus Romanis blasphemantibus, & Iudæis persecutori-
bus, punitor adhibitus videretur.

Hic exclamasse fertur, Vtinam populus Romanus vnam ceruicem haberet. Iudæi apud
Alexandriam seditione excitata, profligati cæde atque vrbe pulsi, expromendarum querela-
rum causa, Philonem quendam, virum sanè imprimis eruditum, legatum ad Cæsarem mit- Philo Romam
tunt: sed Caligula Iudæis infestissimus, spreta legatione Philonis, omnes Iudæorum sacras mittitur.
ædes, atque antiquum illud Hierosolymis sacrarium profanari sacrificiis gentilium, ac reple-

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni christi.

ri ſtatuis ſimulachriſque imperauit. Et ſtatua Iouis poſita, ſe ibi vt Deum coli præcepit. Hic F
Herodem Agrippam amicum ſuum vinculis liberatum, regem Iudææ fecit: qui manſit in regno annos ſeptem, id eſt vſque ad quartum Claudij annum. Quo ab angelo percuſſo, ſucceſſit in regnum filius eius Agrippa: qui vſque ad exterminium Iudæorum, xxvj. annis perſeuerauit. Herodes tetrarcha & ipſe Caij amicitiam petens, cogente Herodiade, Romam venit: ſed accuſatus ab Agrippa, etiam Tetrarchiam perdidit: relegatúſque exilio, apud Viennam Galliarum vrbem poſt mortem Caij, inde in Hiſpaniam cum Herodiade fugiens, mœrore periit. Pilatus qui ſententiam damnationis in Chriſtum dixerat, & ipſe perpetuo exilio Viennæ recluditur: tantiſque ibi irrogante Caio languoribus coarctatus eſt, vt ſua ſe transuerberans manu malorum compendium mortis celeritate quæſierit. Matthæus euangelium in Iudæa prædicãs, Hebraicis literis ſcripſit. Caius Caligula à ſuis protectoribus occiſus eſt. Duo libelli in ſecretis eius reperti, quorũ alteri pugio, alteri gladius pro ſigno nominis adſcriptus erat, lectiſſimorum virorum nomina & notas morti deſtinatorum continentes: inuentáque ibi eſt archa ingens, variorum venenorum, quibus mox Claudio Cæſare iubente demerſis G
infecta maria traduntur, non ſine magno piſcium exitio.

Pilatus exulat.

Matthæus ſcribit Euãg.

Claudius.

45 Claudius regnauit annis xiiij. Exordio regni eius Petrus ad ſuperandum Simonem magum, cum prius Antiochenam fundaſſet eccleſiam, Romam venit, & ſalutarem cunctis credentibus fidem fideli verbo docuit, potentiſſimiſque virtutibus approbauit. Ibíque xxv. annis cathedrã tenuit epiſcopalem, id eſt vſque ad vltimũ Neronis annum. Marcus euangeliſta euangeliũ quòd Romæ ſcripſerat, Petro mittẽte, primùm Aquileiæ prædicauit. Ibíque ordinato Hermagora diſcipulo ſuo, ad Ægyptum peruenit: conſtitutiſque atque cõfirmatis eccleſiis per Libyam, Marmaricam, Ammoniacam, Pentapolin, Alexãdriam, atque Ægyptũ vniuerſam, ad vltimum tempus à paganis Alexandriæ martyrium ſuum compleuit. Furuus Camillus Scribonianus Dalmatæi legatus, bellum ciuile molitus, legiones multas fortiſſimáſque ad ſacramenti mutationem pellexerat. Itaque die dato vt in vnum vndique ad nouum imperatorem conueniretur, neque aquilæ ordinari, neque cõuelli quoquomodo ſigna mouerive potuerunt: exercitus tanti & minus vſitati miraculi fide motus, & conuerſus in pœnitentiam, H
Scribonianum quinta ſtatim die deſtitutum interfecit, ſeſéque in ſacramento prioris militiæ continuit. Quod ſine dubio propter aduentum apoſtoli Petri, & tenera Chriſtianorum germina, hoc ciuile bellum diuinitus eſt compreſſum. Tiberius Claudius Britanniam adiens, quæ excitata in tumultum eſſe videbatur, quam neque ante Iulium Cæſarẽ, neque poſt eum quiſquã attingere auſus fuerat, ſine vllo prælio ac ſanguine intra pauciſſimos dies plurimam inſulæ partem in deditionem recepit. Orcadas etiam inſulas Romano adiecit imperio, ac ſexto quàm profectus erat menſe, Romam rediit. Eo anno, quarto videlicet imperij eius, fames grauiſſima per Syriam, cuius Lucas etiam meminit, facta eſt. Sed Chriſtianorum neceſſitatibus, apud Hieroſolymam, conuectis ab Ægypto frumentis, Helena Agabenorum regina conuerſa ad fidem Chriſti, largiſſimè miniſtrauit. Quinto eius imperij anno, inter Theram & Therasiam, inſula de profundo emicuit, triginta ſtadiorum ſpatio extenta. Septimo imperij eius anno ſub procuratore Iudææ Cumano in Hieroſolymis tanta ſeditio in diebus azymorum exorta eſt, vt in portarum exitu populo coarctato, triginta millia Iudæorum ca- I
de proſtrata, & compreſſione ſuffocata referantur. Claudius nono anno imperij ſui, Iudæos tumultuantes Roma expulit. Suetonius hoc modo inde refert, Claudius Iudæos, impulſore Chriſto, aſſiduè tumultuantes, Roma expulit. De eadem expulſione Lucas in Actibus apoſtolorum refert. Veruntamen ſequenti anno tanta fames Romæ fuit, vt medio foro imperator correptus à populo, conuiciis & fragminibus panis turpiſſimè infeſtatus, ægrè per Pſeudotyrum in palatium refugerit. Claudius manifeſtis venenis eſt mortuus.

E. Petrus Romam venit.

Helena reg. populo frumenta diſtribuit.

Inſula enata.

Claudius veneno occidit.

59 Nero annos tredecim, menſes ſeptem, dies vigintiocto. Caij Caligulæ auunculi ſui erga omnia vitia ac ſcelera ſectator, immò tranſgreſſor. Hic primus poſt omnia attentata facinora Romæ Chriſtianos ſuppliciis & mortibus affecit, ac per omnes prouincias pari perſecutione excruciari imperauit. Huius ſecũdo anno, Feſtus Iudææ procurator ſucceſſit Felici. A quo Paulus Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, poſt hæc ad prædicandum dimittitur, needum Nerone in tantam perſecutionem Chriſtianorum erumpente, K
quantam de eo narrant hiſtoriæ. Quo tempore creditur Paulus ad Hiſpanias peruenisſe, & Arelatæ Trophymum, Viennæ Creſcentem diſcipulos ſuos ad prædicandum reliquiſſe, Iacobus frater domini, cum triginta ann. Hieroſolymorum rexiſſet eccleſiã, vij. Neronis ann. perimitur à Iudæis, vindicantibus in illo, quòd Paulum interficere nequiuerant. Feſto in magiſtratu Iudæorum ſuccedit Albinus, Albino Florus: cuius luxuriam & auaritiam cæteráque flagitia nõ ferentes Iudæi, contra Romanos rebellauerunt, aduerſum quos Veſpaſianus magiſter militiæ tranſmiſſus, plurimas Iudææ vrbes cepit, Titum filium ſuum maiorem inter legatos habens. Nero in re militari nihil omninò auſus, Britanniam penè amiſit, ipſúmque nomen Chriſtianum extirpare conatus, beatiſs. Chriſti apoſtolos Petrum cruce, Paulum gladio occidit. Mox acetuatim miſeram eius vitã obortæ vndique oppreſſere clades. Hac tem-

Neronis prima perſecutio.

Iacobus frater domini.

Petri & Pauli martyrium

peſtate

A pestate Pertius poeta oritur. Lucanus quoque ac Seneca præceptor Neronis interficiuntur. Nero postquam Galbam in Hispania imperatorem creatum ab exercitu cognouit, totus animo ac spe concidit: postmodum cum incredibilia mala subruenti reip. moliretur, hostis à senatu pronunciatus, ignominiosissimè fugiens ad quartum ab Vrbe lapidem, sese ipse interfecit, atque in eo Cæsarum omnis familia consumpta est. *Anni christi.*

Mortuo Nerone Galba Comam venit, Pisonémque sibi nobilē industriúmque iuuenem in filium atque in regnum adoptauit: septimóque mense imperij sui ab Othone iugulatus est. *Nero.*

Otho mox vt creatum imperatorem in Gallias per Germanicas legiones Vitellium comperit, bellum ciuile molitus, tribus primùm leuibus prœliis, hoc est, vno apud Alpes, altero circa Placentiam, tertio circa locum quem Castores vocant, contra Vitellianos duces congressus victor extitit: quarto autem apud Vetria cum prælio animaduertens suos vinci, mense tertio quàm imperator ceperat, sese interfecit. *Otho.*

Vitellius victor Romam venit, vbi cùm multa crudeliter ac nequiter ageret, postquam
B de Vespasiano comperit, primùm deponere molitus imperium, post à quibusdam animatus Sabino Vespasiani fratre occiso, succensóque templo, & mixta simul flamma ruináque, omnes in vnum pariter interitum ac tumulum dedit. Post deficiente in Vespasiani nomen exercitu suo, cùm iam destitutus trepidus se in quandam proximam palatio cellulam contrusisset, turpissimè inde protractus, in forum deductus, octauo quàm regnum præsumpserat mense, apud Gemmonias scalas minutissimorum ictuum crebris compunctionibus excarnificatus, atque inde vnco tractus, in Tyberim mersus, etiam communi caruit sepultura. *Vitellius.*

Vespasianus itaque cum Iudæos multis eorum oppidis captis, in vrbe Hierosolymorum præcipuè ob diem festum congregatos, obsidione clausisset, cognita Neronis morte, hortatu plurimorum regum & ducum, imperium adeptus: relicto in castris ad procurationē obsidionis Hierosolymorum Tito filio, cognita etiā interfectione Vitellij, paulisper Alexandriæ sub. sistit. Titus verò magna ac diuturna obsidione Iudæos premens, machinis cunctisque bellicis
C molitus non sine multo suorum sanguine, tandem muros ciuitatis irrupit. Sed ad expugnandam interiorem templi munitionem, quā recluſa multitudo sacerdotum ac principum tuebatur, maiore & vi & mora opus fuit. Itaque Titus imperator ab exercitu pronunciatus, templū Hierosolymis incendit ac diruit: quod à die conditionis primæ vsque ad diem euersionis vltimæ manserat ann. mille lxxxix. vel ficut à pluribus colligitur, mille cij. Muros vrbis vniuersos solo adæquauit. Sexcenta milia Iudæorum eo bello interfecta Cornelius & Suetonius referunt. Iosephus verò Iudæus, qui ei tunc bello præfuit, & apud Vespasianum propter prædictum imperium veniam gratiámque meruerat, scribit vndecies centena milia gladio & fame periisse: sed & præter hos centum milia publicè venumdata, totóque orbe dispersa. *Vespasianus.* *Templi Hierosoly. duratio.* *Captiuitas Iudaica.*

Consummatum est hoc bellum annis quatuor: duobus quidem Nerone viuente, & duobus aliis postea. Vespasianus inter alia magnorum operum in priuata adhuc vita, in Germaniam, ac deinde in Britanniam à Claudio missus, tricies & bis cum hoste conflixit. Duas validissimas gentes, viginti oppida, insulam Vectam Britanniæ proximam, Romano adiecit imperio. Colossus erigitur Romæ, habens altitudinis pedes centum & nouem. Vespasianus in
D villa propria circa Sabinos, nono anno principatus sui, profluuio ventris est mortuus. *Colossus Romæ erigitur.* 82

Titus, annos ij. menses ij. Vir omnium virtutum genere mirabilis, adeo vt amor & delitiæ humani generis diceretur. Hic amphitheatrum Romæ ædificat, & in dedicatione eius quinque milia ferarum occidit. Iste tantum facundus extitit, vt causas Latino ageret poemate, & tragœdias Græcè componeret. Tantum autem bellicosus, vt in expugnatione Hierosolymorum sub patre militans, quadraginta vnum propugnatores, xij. sagittarum confoderit ictibus. Porro in imperio tantæ bonitatis fuit, vt nullum omnino puniret, sed conuictos aduersum se coniurationis, dimitteret, atque in eadem familiaritate qua antè habuerat, retineret. Huius etiam inter omnia fuit illud celebre dictum, Perdidisse diem, in qua nihil boni fecerit. Hic cum ingenti omnium luctu in eadem villa qua pater eius, morbo absumptus est. *Titus.* *Titi clementia & benignitas.*

Domitianus frater Titi iunior, annos xv. menses quinque. Is in tantam superbiam prolapsus est, vt Deum sese ac dominum vocari, scribi, colique iusserit. Secundúsque post Nero-
E nem Christianos persequitur. Confirmatissimā toto orbe ecclesiam Christi, datis vbique crudelissimæ persecutionis edictis, conuellere conatur: sub quo apostolus Ioannes in Patmum Insulam relegatus est: & Flauia Domicilla Flauij Clementis consulis ex sorore eius neptis, in insulam Pontianam ob fidei testimonium exulat. Fertur autem idem ipse beatū Ioannem in feruentis olei dolium misisse. Ex quo tam immunis exiit à pœnis, quàm à corruptione carnis manserat semper immunis. Domitianus Iudæos quoque acerbitate tormentorum genúsque Dauid interfici præcepit, quasi adhuc futurus esset ex semine Dauid qui regnum posset adipisci. Hic crudeliter in palatio à suis interfectus est: cuius cadauer populari fandapila per vespiliones exportatum, atque ignominiosè sepultum est. 84 *Domitianus Christianos afflixit.* *D. Ioannes Euan. in oleū & exilium mittitur.*

Nerua admodum senex à Petronio præfecto & Parthenio spadone Domitiani interfectore imperator creatus, annum vnum, menses quatuor, dies octo: qui Traianum in regnum 99 *Nerua.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

Iohannes redit ab exilio. — Anni Christi.

adoptauit. Hic primo edicto suo, cūctos exules reuocauit, quos Domitianus relegauerat: vnde & Ioānes apostolus hac generali indulgentia liberatus, Ephesum rediit: & quia cōcussam se absente per hæreticos vidit ecclesiæ fidem, confestim hanc descripta euangelio suo verbi Dei æternitate stabiliuit. Nerua emenso plus minus anno imperij sui confectus morbo diem obiit. F

Traianum. — 101

Traianus genere Hispanus, regni gubernacula Nerua tradente suscepit, annos nouemdecim, menses vj. dies xv. Hic apud Agrippinam Galliæ vrbem insignia suscepit imperij. Mox Germaniā trans Rhenum, in pristinum statum reduxit: trans Danubium multas gentes subegit: regiones trans Euphratem & Tygrim sitas, prouincias fecit: Seleuciam & Ctesiphontem ac Babyloniam occupauit, atque vsque Indiæ fines post Alexandrū accessit. Huius quarto anno Clemēs discipulus Petri apostoli, Romanę ecclesiæ episcopus martyrio coronatur, & Flauia Domicilla pro Christo cum aliis plurimis in insulam Pontiam exilio deportata. Ioannes apostolus, sexagesimo octauo anno post passionem Christi, ætatis autem suæ, xcviij. Ephesi placida morte quieuit. Traiano aduersum Christianos persecutionem mouente, Simeon qui & Simon, filius Cleophæ, Hierosolymorum episcopus crucifigitur: & Ignatius Antiochiæ episcopus Romam perductus, bestiis traditur. Alexander quoque Romanæ ecclesiæ episcopus martyrio coronatur, & septimo ab Vrbe milliario, via Numentana, vbi decollatus est, sepelitur. Sub quo etiam imperatore glorioſissimus senex Zacharias Viennensis ecclesiæ episcopus, martyrio coronatur. Nam primus Crescens discipulus apostolorum Viennæ aliquot annos resedit: quo ad Galatiam reuerso, tertius Martinus episcopus & discipulus apostolorum Viennæ resedit. Sed postmodum Plinij Secundi oratoris & historici, qui inter cæteros iudices persecutor dictus erat, relatu admonitus, eos homines præter confessionem Christi, honesta conuenticula, nihil contrarium Romanis legibus facere, fiducia sanè innocentis confessionis, nemini mortem grauem ac formidolosam videri, rescriptis illicò leniorib⁹ temperauit edictum. Romæ aurea domus à Nerone condita repentino conflagrauit incendio. Pantheum Romæ, quod Domitianus fecerat, fulmine concrematum est. Terræmotus Antiochiam ciuitatem penè totam subruit, & alias per orbis partes ciuitates, incredibile dictu. Sub vno tempore Iudæi quasi rabie efferati per diuersas terrarum partes exarserunt, belláque atrocissima gesserunt donec digna cæde iussu imperatoris sternerentur. Traianus, vt quidam ferunt, apud Seleuciam Isauriæ vrbem, profluuio ventris extinctus est. Verus Viennensis episcopus, qui vnus fuit de discipulis & auditoribus apostolorum, Traiani temporibus, doctrina & confessione fidei floruit. Illis temporibus apud Pontum Synopis ciuitatis episcopus Focas glorioſissimè martyrium duxit: cuius sacratissimæ reliquiæ translatæ sunt in Galliam in ciuitatem Viennam, ibique in ecclesia sanctorum Apostolorum repositæ. G H

Clemens Romæ patitur. Domicilla. Zacharias Viennensis. Crescens. Martinus. Plinius pro Christianis intercedit. Iudæi grassantur. Verus Viennes. Focas episcopus.

Hadrianus. — 120

Hadrianus consobrinæ Traiani filius, xx. & 1. annos imperauit. Hic per Quadratum discipulum apostolorum & Aristidem Athenienſem virum, fide sapientiáque plenum, & per Serenum Grauium legatū, libris de Christiana religione compositis, instructus atque eruditus præcepit per epistolam ad Minutium Fundanium proconsulem Asiæ datam, vt nemini liceret Christianos sine obiectu criminis aut probatione damnare. Hadrianus iustissimis legibus rempublicam ordinauit: idemque pater patriæ in senatu vltra morem maiorum appellatus est, & vxor eius Augusta. Idem eruditissimus in vtraque lingua, bibliothecam Athenis miri operis extruxit. Iudæos rebellantes, & Palæstinam prouinciam quōdam suam depopulantes vltima cæde perdomuit: vltúsque est Christianos quos illi Cocheba duce, quòd sibi aduersum Romanos non assentarentur, excruciabant. Præcepitque ne cui Iudæorum introeundi Hierosolymam esset licentia, Christianis tantùm ciuitate permissa, quam ipse in optimum statum murorum extructione reparauit, & Æliam vocari de prænomine suo præcepit. Primus ex gentibus Hierosolymæ Marcus episcopus constituitur, cessantibus his qui fuerant ex Iudæis, numero xv. & præfuerant à passione Domini per annos ferè C. & VII. Per idem tempus Aquila Ponticus interpres secundus, post Septuaginta oritur, & Basilides hæresiarchus agnoscitur. Hoc itidem tempore & Iustus Viennensis ecclesiæ episcopus, illustrissimus in confessione extitit. Quadratus quoque, cuius supra meminimus, Publio Athenarum episcopo apostolorum discipulo, ob Christum martyrio coronato, in locum eius substituitur, & ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregat. I K

Hadrianus Christianis patrocinatur. Bibliotheca. cocheba. Ælia. Aquila. ponticus. Basilides. Iustus Viennensis. Quadratus.

Antoninus. — 141

Antoninus, cognomento Pius, imperator creatus, annis xx. & non plenis tribus rempublicam gubernauit cum filiis suis Aurelio & Lucio, menses iij. qui in omni regno Romano cautionibus incensis cunctorū debita relaxauit. Adeóque tranquillè vixit, vt meritò Pius & pater patriæ sit appellatus. Iustinus philosophus librū de religione Christiana compositū Antonino tradidit, benignūque eum erga Christianos homines fecit: qui non lōgè post suscitata persecutione, prodente Crescēte Cynico, pro Christo sanguinē fudit. Valentinianus & Marcion hęresiarchæ produntur: atque Galenus medicus Pergamo genitus, Romæ clarus habetur. Pius episcopus Romę habetur, sub quo Hermes librū scripsit, qui Pastoris dicitur, in quo præceptum

Antoninus Pius. Iustinus Martyr. Valentinianus. Marcion. Galenus. Hermes Pastoris.

A præceptum continet angeli, vt pascha semper die dominico celebretur. Polycarpus auditor beati Ioannis, Romam veniens multos ab hæretica labe castigauit, qui Valentini & Cerdonis fuerant nuper doctrina corrupti. Viennensium episcopus Iustus adhuc clarus habetur: Lugdunensium Photinus. Antonius ad duodecimum ab Vrbe lapidem morbo correptus, interiit, Anicetus Romæ episcopus.

Anni Christi. Polycarpus. Photinus. Anicetus.

Marcus Antonius Verus cum fratre Lucio Aurelio Commodo Antonino, annis xix. mense vno, imperium tenuit. Ii primi rempublicam æquo iure tutati sunt, cum vsque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint. Bellum deindè cõtra Parthos admirabili virtute & felicitate gesserunt. In diebus Parthici belli persecutiones Christianorum quarta iam post Neronem vice, in Asia & in Gallia graues extiterunt. Polycarpus & Pionius fecere martyrium in Asia: in Galliis quoque plurimi glorioſe pro Christo sanguinem fuderunt: Iustus Viennensis episcopus, lõgo tempore exilio maceratus, martyr glorioſus efficitur. Tunc Photinus venerabilis senex, tempore interposito cum quadraginta & octo ex Lugdunensi & Viennensi vrbe mar-

163 Antonius Verus. Pionius.

B tyrium suum impleuit. Nec multo pòst, vindex scelerum lues multas latè prouincias, Italiam maximè, Romámque vastauit. Seuerinus, Exuperius & Felicianus paruo tempore antè apud Viennam martyrio coronati. Commodus dum cũ fratre in vehiculo sedet, casu morbi quem apoplexiam Græci vocant, suffocatus interiit. Eo defuncto Marcus Antoninus solus, aliquantulum reipub. præfuit: post Commodum filium suum assumpsit in regnum. Antonino imperatori Melito Asianus Sardicensis episcopus, apologeticum pro Christianis tradidit. Lucius Britannorum rex, missa ad Eleutherium Romæ episcopum epistola, vt Christianus efficeretur petiit. Apollinaris Appianus Hieropoli, & Dionysius Corinthi, clari habentur episcopi. Montanus Aprorũ, & Tatianus, à quo Encratitę hæresiarchæ exorti sunt. Antoninus præteriti temporis per omnes prouincias tributa donauit: omniáque simul fiscalium negotiorum calumniosa monimenta congesta, in foro iussit incendi, seueriorésque leges nouis constitutionibus temperauit. Post Marcomannicum bellum, in quo gentes barbaræ, Vvandali, Sarmatæ, omnísque penè Germania exercitum Romanum circuncinxerat, quando ad inuo-

Pestilentia. Seuerinus. Exuperius. Felicianus. Melito. Angeli sunt christiani. Apollinaris. Dionysius. Corinthius. Montanus. Tatianus.

C cationem nominis Christi, quam subitò magna fidei constantia quidam milites effusi in preces, tantam vim pluuiæ impetrauerunt, vt Romanos largissimè ac sine iniuria refecerit: barbaros autem crebris fulminum ictibus perterritos, in fugam coegerit, sicut idem Antoninus imperator in litteris suis fatetur, ob inuocationem nominis Christiani per milites Christianos, & sitim quæ ex penuria aquarum in castris Romanorum erat, depulsam, & collatam sibi fuisse victoriam. Antoninus in Pannonia constitutus repentino morbo diem obiit. Theophilus sextus Antiochenæ ecclesiæ floruit, & Pinitus Cretensis Gnosiæ vrbis episcopus. Tatianus hæresiarcha Encratitarũ: qui quandiu à Iustini martyris latere nõ discessit, floruit in ecclesia. Huius errorẽ Seuerianus auxit, à quo Seueriani.

Grando mixta fulminibus impetrata precibus. Seueriani.

Lucius Antoninus Commodus post mortem patris regnauit annos xiij. Hic aduersum Germanos bellum feliciter gessit: cæterùm per omnia luxuriæ & obscœnitatis dedecore deprauatus, gladiatoriis armis sæpissimè in ludo depugnauit, & in Amphitheatro feris sese frequenter obiecit: interfecit etiam plurimos senatores, maximè quos aduertit nobilitate indu-

181 Ant. commodus.

D strióque excellere. Capitolium vrbis fulmine ictum, ex quo facta inflammatio, bibliothecam maiorum cura studióque compositam, ædésque alias iuxta sitas rapaci turbine concremauit. Irenæus episcopus Lugdunensis habetur. Dionysius quoque discipulorum Christi auditor, Viennensem tunc ecclesiam regebat. Theodosion Ephesius interpres tertius, apparuit. Commodus imperator Colossi capite sublato, suæ imaginis caput ei iussit imponi. Cunctis itaque incommodus in Vestalia domo strangulatus, interiisse fertur.

Irenæus. Dionysius. Theodosion.

Ælius Pertinax senex, imperator à senatu creatus, sex mensibus regnauit. Hic Iuliani iurisperiti scelere in palatio occisus est, mense sexto postquam imperare cœperat: quem Seuerus etiam apud pontem Miluium bello ciuili victum interfecit. Victor decimus tertius Romæ episcopus, datis latè libellis constituit pascha die dominico celebrari. Sicut & condecessor eius Eleuther, à decima quarta luna primi mensis vsque in vicesimam primam: cuius decretis fauens Theophilus Cæsareæ Palæstinæ episcopus, scripsit aduersum eos qui decima-

194 Pertinax imperat inuitus.

E quarta luna cum Iudæis pascha celebrabant, cum cæteris qui in eodem concilio resederant episcopis, synodicam & valdè vtilem epistolam. Ælius Pertinax supplicanti senatui vt vxorem augustam & filiam Cæsarem faceret, renuens ait, Sufficere sibi debere quòd ipse imperaret inuitus. Huius Ælij atque Iuliani Seueri quoque imperatorum temporibus, Dionysius, sicut diximus, Viẽnensis episcopus eruditissimus floruit. Apollonius disertissimus vir scribit aduersus Montanum, Priscam, & Maximillam: & disserit, Mõtanum & insanas vates eius periisse suspendio. Serapiõ Antiochiæ episcopus floruit, & Apollonius senator martyr efficitur.

Apollonius. Montanus cum suis vatibus perit suspendio.

Seuerus Pertinax genere Afer Tripolitanus ab oppido Lepti, qui se ex nomine imperatoris quem occisum vltus fuerat, Pertinacem appellari voluit, regnauit annis xvij. Hic natura sæuus, multis sæpè bellis lacessitus, fortissimè quidem rempublicam, sed laboriosissimè rexit: Piscennium Nigrum, qui in Ægypto & Syria ad tyrannidem aspirauerat, apud

195

Universidad de Deusto Biblioteca

Quinta persecutio.
Leonides pater Origenis.
Clemens Alexand.
Paracodes.

Anni christi.

Cyzicum vicit, & interfecit. Iudæos & Samaritas rebellare conantes ferro coercuit. Parthos, Arabas, Adiabenósque superauit. Quinta hortante à Nerone persecutione Christianos excruciauit, plurimíque sanctorum per diuersas prouincias martyrio coronati. Inter quos & Leonides pater Origenis, & Clemens Alexandrinæ ecclesiæ, coronati sunt. Tunc temporis & Irenæus Lugdunensis cum maxima multitudine martyrium suum perfecit. Et Paracodes Viennensis episcopus clarus in fidei doctrina, clarus in confessione persistens, mansit in episcopatu vsque ad Maximini tempora: cuius tempore Zacharias Lugdunensis episcopus floruit. Claudio Albino qui se in Galliis Cæsarem fecerat, Lugduni interfecto, Seuerus in Britannias bellum transfert, vbi magnis grauibúsque prælijs sæpè gestis receptam partem insulæ à cæteris indomitis gentibus vallo distinguendam putauit. Itaque magnam fossam firmissimúmque vallum crebris insuper turribus communitum per cxxxij. millia passuum à mari ad mare duxit. Ibíque apud Eboracum oppidum morbo obiit. Reliquit duos filios, Basilianum & Getam, quorum Geta hostis publicus interiit: Basilianus Antonini cognomine assumpto, regno potitus est. Perpetua & Felicitas apud Carthaginem Africæ in castris bestiis deputatæ pro Christo nonis Martiis. Symmachus interpres quartus agnoscitur. Origenes Alexandriis studiis eruditur. Victor xiij. Romanam ecclesiam rexit. Panthenus Stoicæ sectæ philosophus, qui primùm in Indiam à Demetrio Alexandriæ episcopo ad docendum missus fuerat, viua voce & exemplo ecclesiam Christi instruit. F G

Symmachus.
Panthenus.

Ant. Basianus.

212

Aurelius Antoninus Bassianus idémque Caracalla, principatum adeptus mãsit in eo annis non plenè septem, patre Seuero asperior, omnibus autem hominibus libidine intemperantior, qui etiã nouercam suam Iuliã vxorem duxit. Hierico quinta editio diuinarum scripturarum inuenta est, cuius auctor non apparet. Alexander episcopus Cappadociæ cum desiderio sanctorum locorum Hierosolymã veniret, viuente adhuc Narcisso episcopo persenilis ætatis domino per reuelationem idipsum monente, in loco Narcissi episcopus constituitur. Tertullianus Afer Centurionis proconsularis filius, omnium ecclesiarum sermone celebratur. Aurelius Antoninus contra Parthos bellum molliens, inter Edessam & Carras ab hostibus circumuentus occiditur. H

Quinta editio scripturarum inuenitur.
Tertullianus.

Macrinus.

219

Macrinus præfectus prætorij cum filio Diadumeno inuasit imperium: emensóque anno apud Archelaidem militari tumultu occisus est. Tertullianus, cuius supra meminimus, presbyter, vsque ad mediam ætatem ecclesiæ inuidia postea & contumeliis clericorum Romanæ ecclesiæ ad Montani dogma delabitur, atque aduersus ecclesiam texit volumina.

Aurelius Heliogab.

220

Marcus Aurelius Antoninus imperium adeptus, tenuit annis quatuor. Hic sacerdos Heliogabali templi, nullam sui nisi stuprorum, flagitiorum, totiúsque obscœnitatis infamem satis memoriam reliquit. Tumultu militari exorto Romæ cum matre interfectus est. In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emaus vocabatur, vrbs condita est. Hæc est Emaus quam dominus post resurrectionem suam suo ingressu sanctificare dignatus est, legationis industriam pro ea suscipiente Iulio Africano scriptore temporum. Sexta editio inuenta est Nicopoli. Sabellius hæresiarches oritur. Hippolytus episcopus multorum conditor opusculorum, temporum canonem conscripsit, & hucusque perduxit.

Nicopolis. Emaus.

Editio sexta. Sabellius. Hippolytus.

Alex. Seuerus

224

Aurelius Alexander, senatus ac militum voluntate imperator creatus, xiij. annis digno æquitatis præconio præfuit. Cuius mater Mammæa Christiana Origenem presbyterum audire curauit, eúmque Antiochia accitum summo honore habuit. Hic expeditione in Persas facta, Xerxem regem eorum victor oppressit. Sed militari tumultu apud Moguntiacum interfectus est. Vrbanus Romæ episcopus multos nobilium ad fidem Christi & martyrium perduxit. Tunc temporis Cæcilia virgo & Valerianus, Tiburtius atque Maximus martyrium compleuerunt. I

Mammæa.

Cæcilia. Valerianus. Tiburtius.

Maximinus.

234

Maximinus nulla senatus voluntate, imperator ab exercitu, postquam bellum in Germania prosperè gesserat, creatus, tres annos habuit. Hic aduersum ecclesiarum sacerdotes & clericos persecutionem exercet, maximè propter Christianam Alexandri cui successerat, & Mammææ matris eius familiam. Hunc Pupienus Aquileiæ interfecit. Pontianus & Anteros Romanæ vrbis episcopi, martyrio coronati, ac in cœmiterio Calixti sepulti.

Gordianus.

241

Gordianus imperator creatus, mansit in eo annis vj. Nam Pupienus interfector Maximini, & frater eius Albinus qui vsurpauerant imperium, mox in palatio sunt interfecti. Iulius Africanus inter scriptores ecclesiasticos nobilis habetur. Qui in Chronicis suis refert se Alexandriam venisse, Heracleæ opinione celeberrima prouocatum, quem & in diuinis, & in philosophicis studiis, atque omni Græcorum doctrina instructissimum fama loqueretur. Origenes in Cæsarea Palæstinæ Theodorum cognomẽto Gregorium & Athenodorum adolescentulos fratres, Ponti postea nobilissimos episcopos diuina philosophia imbuit. Fabianus testimonio spiritus sancti in specie columbæ super caput eius descendentis, Romæ episcopus ordinatur: licet quidam hoc verius de Zepherino affirment. Florentinus quoque episcopus Viennensis, vita & doctrina emicuit: mãsit ad Galieni & Volusiani imperiũ: exiliatúsque martyrium compleuit. Gordianus admodum puer in orientem ad bellum Parthicum profectus, K

Iul. Africanus.

Fabianus à spiritu sancto ordinatus.

Florentius Viennens.

suorum

A suorum fraude, haud longè à Circeso super Euphratem interfectus est.

Philippus Philippum filium suum consortem regni faciens, mãsit in eo annis vij. Hic primus imperatorum omnium Christianus fuit. Ac post tertium imperij eius annum, millesimus à conditione Romæ annus expletus est. Itaque magnificis ludis augustissimus omnium præteritorum hic natalis annus à Christiano celebratus est imperatore. Origenes aduersus quendam Celsum Epicureum philosophum qui contra nos libros scripserat, octo voluminibus respondit: qui vt breuiter dicam, tantum scribendi sedulus fuit, vt Hieronymus quodam loco, quinque millia librorum eius se legisse meminerit. Philippus pater & filius, quamuis diuersis locis, ambo tamen tumultu militari & Decii fraude interfecti sunt.

Decius ciuilis belli incentor, anno vno, mensibus tribus. Hic cum Philippos patrem & filium interfeciſſet, ob eorum odium ad persequendos interficiendósque Christianos feralia disperſit edicta. Idémque filium suum Cæsarem legit, cum quo simul continuò in medio barbarorum sinu interfectus est. Persecutione Decii, Fabianus In vrbe Roma martyrio coro-
B natus est, sedémque sui episcopatus Cornelio dereliquit: ipsóque martyrio coronato Lucius pontificatum tenuit. Huic Stephanus succeſſit: quo per martyrium transeunte, Xystus locum eius impleuit, idemque per cõfessionem fidei, martyrii palmam sumpsit. Cyprianus clariſſimum lumen doctorum episcopus Carthaginis clarus habetur. Tunc temporis & Laurentius archidiaconus, & alii plures martyrii gloriam exornauerunt.

Gallus Hostilianus cum filio Volusiano, duos annos & quatuor menses regnum obtinuit. Quo tempore pestilentia ingens per omnes penè prouincias Romani imperii extenditur, ob vltionem sine dubio violati nominis Christiani. Nouatianus Cypriani episcopi presbyter, Romam veniens nouam hæresin condidit. Origenes lxx. ætatis anno non ad integrum impleto, defunctus, in vrbe Tyri sepultus est. Cornelius episcopus Romæ a quadam matrona Lucina rogatus, corpora sanctorum apostolorum de Catacumbis leuauit noctu: & posuit, Pauli quidem, in via Hostiensi, vbi decollatus est: Petri autem, non longè a loco vbi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum in templo olim Apollinis, in
C monte Aureo, in Vaticano palatio Neroniano. Gallus & Volusianus dum cõtra Æmilianum nouis rebus studentem, bellum ciuile moliuntur, occisi sunt. Æmilianus tamen tertio mense inuasæ tyrannidis, extinctus est. Ammonius eruditus in philosophia, qui euangelicos canones scribit, Alexandriæ clarus habetur.

Valerianus cum filio Galieno, annos xv. Hic Valerianus in Græcia ab exercitu Augustus appellatus est, Romæ autem à senatu Galienus Cæsar creatus est. Valerianus in Christianos persecutione commota, statim à Sapore Persarum rege captus, luminibúsque orbatus, ignominiosissima apud Persas seruitute consenuit donec vixit: hanc continuam damnationem sortitus, vt ipse accliuis humi, regem semper ascensurum in equum, non manu sua, sed dorso attolleret. Et Galienus quidem tam claro Dei iudicio territus, tanquam miseri collega permotus exemplo, pacem ecclesiis tepida satisfactione restituit. Hac procellosa tempe-
state Cyprianus Carthaginensis episcopus coronatur martyrio: cuius vitæ & passionis volu-
D men egregium reliquit Pontius diaconus eius, qui vsque ad diem passionis eius cum ipso exilium sustinuit. Germani Alpibus, Rhetia, totáque Italia penetrata, Rauennam vsque perueniunt: Alamanni Gallias peruagantes, etiam in Italiam transeunt. Græcia, Macedonia, Pontus, Asia Gothorum inundantia deletur. Publius Ingenuus, qui purpurã imperij sumpserat, apud Myrsam occiditur. Posthumus in Gallia inuasit tyrãnidem, ac per decem annos, ingenti virtute ac moderatione vsus, dominantes hostes expulit: qui tamen seditione militum interfectus est. Victorinus à Gallis vltrò creatus imperator, post paululum apud Viẽnam occisus est. Theodorus Gregorius cognomento, Neocæsariæ Ponti episcopus, magna virtutum gloria claret. E quibus vnum est, quod vt ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus mouit. Tunc temporis Lupicinus Viennensis ecclesiæ episcopus clarè floruit. Galienus cum
E rempublicam deseruisset, ac Mediolani libidinibus inseruiret, occisus est. Cornelio qui duobus annis rexit ecclesiam Romanam ob Christi martyrium coronato, succeſſit Lucius. Passus est autem beatus Cyprianus persecutione octaua eodem die, sed non eodem anno quo Romæ Cornelius.

Claudius voluntate senatus sumpto imperio annis duobus. Hic Gothos iam per annos xv. Illyricum Macedoniámque vastantes bello adortus, incredibili strage deleuit. Cui à senatu clypeus aureus in curia, & in Capitolio statua æquè aurea decreta est. Sed continuò apud Syrmium morbo correptus interiit.

Mox frater eius Quintilius, vir bonæ moderationis, ab exercitu imperator electus, xvij. die imperij sui interfectus est. Malchion disertissimus Antiochenæ ecclesiæ presbyter, qui in eadem vrbe rhetoricam docuerat, aduersus Paulum Samosatenum, qui episcopus Antiochiæ dogmatizabat, Christum communis naturæ hominem tantum fuisse, notariis excipientibus disputauit.

Aurelianus imperium adeptus, quinque annis & sex mensibus tenuit, vir industria mili-

Anni Christi.

254 Philippus Cæsar primò Christianus.
Celsus philosophus Epicureus.
Decius.
Cyprianus.
Laurentius.
255 Gallus & Volusianus.
Ammonius.
Valerianus.
257
Pontius diaconus.
Germanorum incursiones.
V. Victorinus.
Theod. Neocæs.
Lupicinus.
Claudius.
272
273 Quintilius. Malchion.
Aurelianus.
274

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni chri-sti. tari excellētissimus, expeditione ad Danubium susceptа, Gothos magnis prælijs profligauit. F
Hic vrbem Romam muris firmioribus cinxit. Nouissime cùm persequutionem aduersus Christianos agi decerneret, fulmen ante eum magno pauore circumstantium ruit, ac non multò post in itinere occisus est. Eutychianus Romæ episcopus martyrio coronatus in cœmiterio Calyxti sepelitur: qui & ipse cccxiij. martyres manu sua sepeliuit.

Tacitus. Tacitus, menses sex. quo apud Pontum occiso, obtinuit Florianus imperium diebus lxxxix. quique apud Tarsum interfectus est. *Anatolius.* Anatolius natione Alexandrinus Laodiciæ Syriæ episcopus, philosophorum discipulus eruditus, plurimo sermone celebratur. Cuius ingenij magnitudo de libro quod super Pascha composuit, & de decem lib. arithmeticæ institutionis, potest apertissimè cognosci. Tunc temporis insana Manichæorum hæresis oritur. Quo tempore Viennensis episcopus *Simplides Viennensis.* Simplides miræ sanctitatis floruit. permansit autem vsque ad imperatoris Cari tempora.

279 *Probus.* Probus imperator, ann. vi. menses iiij. Hic Gallias iamdudum à Barbaris occupatas, per multa grauia prælia deletis tandem hostibus, ad perfectum liberauit. Bella deindè ciuilia, & G quidem plurimo sanguine, duo gessit: vnum in oriente, quo Saturninum tyrannum subactum & oppressit & cepit: aliud quo Proculum & Bonosum apud Agrippinam magnis prælijs superatos interfecit: ipse autem apud Sirmium turre ferrata militari tumultu interfectus est.
Secundò huius anno, vt in chronicis Eusebij legimus, iuxta Antiochenos, cccxxv. ann. fuit: iuxta Tyrios cccciij. iuxta Lacedæmonios, ccc. vicesimus quartus: iuxta Edessenos, dlxxxviij. iuxta Ascalonitas, ccc. octogesimus. Secundum Hebræos, initium lxxxvij. iubilæi, quo continentur anni quatuor mille ccl. *Archelaus episcopus.* Archelaus Mesopotamiæ episcopus librum disputationis suæ, quam habuit aduersus Manichæum exeuntem de Perside, Syro sermone composuit, qui translatus à multis Græcis habetur.

Carus. Carus cum filio Carino & Numeriano, annos tres. Carus in bello Parthico, postquam duas nobilissimas Parthorum vrbes Cœlen & Ctesiphontem cepit: & de Persis triumphauit, super Tygridem in castris fulmine ictus interiit.

285 *Gaius episcopus.* Gaius Romanæ ecclesiæ fulget episcopus, qui postmodum sub Diocletiano martyrium H passus est. *Phierius* presbyter Alexandriæ, sub Theona episcopo florentissimè populos docuit, & sermones diuersorúmque tractatuum libros composuit. Inuenítque elegantiam compositionis, ita vt Origenes minor vocaretur: vir miræ parsimoniæ, & voluntariæ paupertatis, post persecutionem omni tempore vitæ suæ Romæ versatus est. *Numerianus.* Numerianus qui cum patre Caro Parthico bello interfuerat, rediens, fraude Apri soceri sui interfectus est.

Diocletianus. Diocletianus ab Vrbe condita mil. xlj. ab exercitu imperator lectus, annos triginta. qui
288 statim vt potestatis copiam habuit, Aprum interfectorem Numetiani, manu sua interfecit. Deinde Carinum, quem Carus Cæsarem in Dalmatia reliquerat, difficillimo bello & maximo labore superauit. Dehinc cùm in Galliam Anolus & Helianus collecta rusticanorum manu, quos Baccadas vocabant, pernicioſos tumultus excitauissent, Maximianum cognomento Herculianum, Cæsarem fecit, misitque in Gallias: qui facilè agrestium hominum & confusam manum militari virtute composuit. Igitur per omnes Romani imperii fines subitarum turbationum fragore concrepuerunt: Carausio in Britanniis rebellante, qui I primùm ad obseruanda Oceani littora, quæ tunc Franci & Saxones infestabant, positus, cùm plus in perniciem, quàm in profectum reipublicæ ageret, à Maximiano iussus occidi, purpuram sumpserat: Achilleo, in Ægypto, cùm & Africam Quinquegentiani infestarent: Narseus etiam rex Persarum oriētem bello premeret. hoc periculo Diocletianus permotus, Maximianum Herculium ex Cæsare fecit Augustum: Constantium verò, & Maximinum, & Maximianum Valerium, Cæsares legit. Constantius Herculii Maximiani priuignam Theodoram accepit vxorem, ex qua sex filios fratres Constantini sustulit. *Carausius.* Carausius per sex annos sibi Britannia fortissimè vindicata, tandem fraude allecti socii sui interfectus est: qui postea insulam per triennium tenuit, quem Asclepiodotus præfectus prætorio oppressit, Britanniámque post decem annos recepit. Constantius verò Cæsar, in Gallia primo prælio ab Alamannis, profligato exercitu suo, vix ipse subreptus est: secundò autem secuta est satis secunda victoria: ita vt paucis horis quadraginta millia Alamannorum cæsa fuerint. At Maximianus K Augustus Quingētianos in Africa perdomuit. Porrò autem Diocletianus Achilleum obsessum per octo menses, apud Alexandriam cepit, & interfecit. Præterea Valerius Maximianus cùm duobus iam prælijs aduersum Narseum conflixisset, tertiò inter Gallinicum, & Carras congressus, & victus, amissis copiis ad Diocletianum refugit. A quo arrogantissimè exceptus est, ita vt per aliquot millia passuum purpuratus ante vehiculum eius præcederet. Hic Diocletianus primus gemmas vestibus calciamentísque inseri iussit, dum sola purpura retro principes vterentur. Decimooctauo anno Diocletiani, ipse in oriente, Maximianus Herculius in occidente vastari ecclesias, affligi, interficique Christianos præcipiunt, adustis diuinis libris.

Maximianus vastat eccle sias. *Thebæi martyres.* *Victor. Vrsus.* Hac tempestate martyrum sanctorū Thebæorū, Mauricij socioſúmque eius sexies mille sexcentorum sexagintasex impletur. Passio quoque Victoris & Vrsi apud Castrum Solodorum.

Passio

A Passio quoq; beatæ Fidis & sociorum eius apud vrbem Agennum, quę postea Conchis translata est. Martyrum etiam Gereonis, sociorúmque eius trecentorum vigintiocto apud Agrippinam Coloniam. hæc persecutio ita crudelis & crebra flagrabat, vt intra vnum mensem decies & octies milia martyrum pro Christo passi inueniantur. Nam & Oceani limbum transgressa, Albanum, Aaron, & Iulium Britanniæ cùm aliis pluribus viris ac fœminis felici cruore damnauit. Tunc temporis passus est & Pamphilus presbyter, cuius vitam Eusebius Cæsariensis episcopus tribus libris comprehendit. Secundo autem persecutionis anno, Diocletianus Nicomediæ, Maximianus Herculius Mediolani purpuram deposuerunt. Attamen cœpta semel persecutio, vsque ad septimum Constantini imperatoris annum feruere non cessauit. Constantinus decimosexto imperij anno, vir summæ mansuetudinis & ciuilitatis, Eboraci in Britannia diem obiit. Tertio anno persecutionis, quo & Constantius obiit, Maximinus & Seuerus à Valerio Maximiano, Cæsares facti sunt. E quibus Maximianus maleficia & stupra sua Christianorum persecutionibus accumulat. Passus est ea tempestate Petrus Alexan-
B driæ episcopus, à quo Arrius presbyter primò damnatus est. Passi sunt cum eo plures Ægypti episcopi.

Lucianus quoque, vir moribus & continentia & eruditione præcipuus, Antiochenæ ecclesiæ presbyter passus est, & Romæ Timotheus, decimo Calend. Iulij. Floruit tunc temporis Melciades Romanæ ecclesiæ pontifex. Floruit & tunc temporis vir disertissimus Pascasius, Viennensis ecclesiæ episcopus. Phileas de vrbe Ægypti, quæ vocatur Thebais, nobilis genere episcopus, elegantissimũ librum de martyrum laude componit, & pro Christo capite truncatur. Arnobius apud Africam florentissimè rhetoricam docuit, & aduersum gentes volumina composuit, quæ vulgò extant.

Constantinus Constantij ex concubina Helena filius, in Britannia imperator creatus re- 306
gnauit annos triginta, menses decem, ab anno persecutionis quarto. Maxentius Herculij Maximiani filius Romæ Augustus appellatur. Licinius Constantiæ sororis Constantini, Carnuti imperator creatur. Constantinus imperator de persecutore Christianus factus, licentiã dedit
C Christianis liberè congregari, & in honorem Christi vbique ecclesias construi: ac penè per totum imperium Romanum priuilegia singulis ciuitatibus dedit, vt populus Christianus sub iure & ordinatione episcoporum liberè viueret, ac Dei templis liberè honoris structuram componeret. Huius temporibus hæresis Arriana exoritur: Nicenúmque concilium ad damnationem Arrij, & confirmationem integræ fidei ex orbe terrarum congregatur. Anno post incarnationem domini trecentesimo vicesimosecundo, die mensis secundum Græcos Desei, vicesimonono, quod est, decimo Calendarum Iuliarum, consulatu Paulini & Iuliani. Vno eodémque tempore & illud sacratissimum concilium apud Arelaten sexcentorum episcoporum colligitur: Martino tunc episcopo eiusdem ciuitatis existente: apud Viennam, Claudio in catholico dogmate clarissimo episcopo. Eodem tempore Donatistarum in Africa schisma oritur. Namque Donatus per Africam & maximè Numidiam, adserens à nostris scripturas in persecutione inimicis traditas, multos sua persuasione decepit. Per idem etiam tempus ab Helena Constantini matre Hierosolymis crux domini inuenta est. Constantinus
D in fide eruditus à B. Siluestro Papa, fecit miro opere baptisterium Romæ, vbi baptizatus est, iuxta basilicã B. Ioannis Baptistæ, quæ appellatur Constantiniana. Item basilicam B. Petro in templo Apollinis, necnon & B. Paulo, corpus vtriusque ære Cyprio circundans quinque pedes crassò. Item basilicam in palatio Sorano, quæ cognominatur Hierusalem, vbi partem ligni crucis domini deposuit. Itẽ basilicã B. martyris Agnæ, ex rogatu Cõstantię filiæ suæ. Item baptisterium in eodẽ loco, vbi & baptizata est soror eius Constantia cum filia Augusta. Item basilicam B. Laurentio martyri, via Tiburtina in agro Verano, vbi idem martyr gloriosus sepultus est. Item basilicam via Lauicana, inter duas lauros beato Petro & Marcellino martyribus, & Mausoleum, vbi matrem suam posuit in sarcophago purpureo. Item basilicam in ciuitate Hostiæ iuxta portum vrbis Romæ beatorũ apostolorum Petri & Pauli, & beati Ioannis Baptistæ. Item basilicam in ciuitate Albanensi sancti Ioannis Baptistæ. Item basilicam in vrbe Neapoli miro opere exornauit, in honorem apostolorum & martyrum. Idem impera-
E tor Drepanam ciuitatem Bithynię in honorem martyris Luciani ibi cõditi instaurans, ex vocabulo matris suæ, Helenopolin nuncupauit. Idem vrbem nominis sui statuens in Thracia, sedem Romani imperij & caput totius orientis esse voluit. Caput verò totius imperij ante Romam beatis apostolis Petro & Paulo sub testamento tradidit, nobiliores Romanorum, consulares quoque viros, ac penè totum senatorum ordinem cum vxoribus & liberis, in secundam vel nouam Romam Constantinopolin translatum habitare constituens. Idem ipse statuit citra vllam hóminum cædem, paganorum templa claudi, aráque deorum confringi. Retius Augustodunensis episcopus, celeberrimæ famæ habetur, & Iuuencus presbyter Hispanus, qui hexametris versibus quatuor libros euangelij composuit. Firmianus, qui & Lactantius, Arnobii discipulus, Nicomediæ rhetoricam docuit, ac penuria discipulorũ, ob Græcam scilicet ciuitatem, ad scribendum se contulit. Hic in extrema senectute magister Cæsa-

Anni Christi.
Fides. Gereon.
Pamphilus.
Petrus Alex.
Lucianus. Timotheus. Melciades. Pascasius. Phileas.
Arnobius.
Constãtinus.
Arriana hæresis.
Donatistæ exoriuntur.
Crucis inuentio.
Ecclesias plurimas constãtinus fabricauit.
Laurentij basilica.
Retius. Iuuencus. Lactantius.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi

ris Crispi filii Constantini in Gallia fuit, qui postea à patre interfectus est. F

Iacobus Nizibenæ episcopus, vnus ex numero sub Maximino persecutore confessorum, & eorum qui in Nicena synodo Arrianam peruersitatem homoousij oppositionem damnarunt, multorum opusculorum scriptor moritur.

337 Constantius cum Constantino & Constante frattribus, regnat annos decẽ & octo, menses quinque, dies quatuordecim. Iacobus Nizibenus episcopus agnoscitur: ad cuius preces sæpè vrbs discrimine liberatur. Impietas Arriana Constantii imperatoris fulta præsidio, exiliis, carceribus, & variis afflictionum modis, primùm Athanasium Alexandrinæ vrbis episcopum, deindè omnes non suæ partis episcopos persecuta. Maximinus Treuerorum vrbis episcopus, clarus habetur: à quo Athanasius cùm à Constantino quæreretur ad pœnam, honorificè susceptus est. Florebat & tunc temporis Nectarius Viennensis episcopus, in doctrina fidei eximius: qui in Vasensi illa synodo venerabili primus interfuit, & patris, & filii, & spiritussancti vnam esse naturam & potestatem, & deitatem, & virtutem, in ecclesia publicè prædicauit, & docuit. Antonius monachus centesimoquinto ætatis anno, in eremo moritur. Reliquiæ Timothei apostoli Constantinopolin inuectæ. Constantii fauore Arrius presbyter fretus, dum in Constantinopolin ad ecclesiam pergeret, cui tunc Alexander senex episcopus præsidebat, aduersus nostros de fide dimicaturus, diuertens post forum Constantini ad causam necessariam, viscera eius repentè simul cum vita effusa sunt. Constantio Romam ingresso ossa B. Andreæ apostoli & Lucæ euangelistæ à Constantinopolitanis miro fauore susceptæ sunt. Hilarius Pictauensis episcopus, qui pulsus ab Arrianis, in Phrygiam exulauerat, cùm apud Constantinopolin librum pro se Cõstantio porrexisset, ad Gallias rediit. Hæresis Anthropomorphitarũ in Syria & in Macedonia, in Constantinopoli quoque nascitur. Donatus artis grammaticæ scriptor, ac præceptor Hieronymi, Romæ illustris habetur. Eusebius Cæsareæ Palæstinæ, in scripturis diuinis studiosissimus, ac bibliothecæ diuinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus peruestigator, moritur: qui primùm in Arrianam hęresin lapsus, ad catholicum dogma correptus rediit. Eustasius primùm Cœlæsyriæ, deindè Antiochiæ episcopus, aduersum Arrianum dogma, multa componens, in exilium pulsus, apud Traianopolin Trachiarum vrbem conditus est. Marcellus Ancyranus episcopus, contra Arrianos scribens arguitur Sabellianæ hæreseos: sed & beatus Hilarius in septimo aduersum Arrianos libro, nominis eius quasi hæretici meminit. Porrò ille defendit se non esse dogmatis cuius accusatur communione Iulii & Athanasii Romanæ & Alexandrinæ vrbis pontificum. Basilius Ancyranus episcopus Macedonianæ partis cum Eustathio Sebasteno princeps fuit: fuit autem artis medicinæ peritus.

Athanasius vexatur ab Arrianis & constantio.
Nectarius.
Antonius.
Hilarius.
Anthropomorphitæ.
Donatus.
Eusebius.
Eustasius.
Marcellus.
Basilius.

361 Iulianus, annos duos, menses octo. Hic ex clerico imperator factus, in idolorum culturam conuertitur: martyriáque infert Christianis, eósque callidis circunuentionibus odiisq; persequitur. Quo tempore inter alios qui in toto orbe pro Christo passi sunt, Ioannes & Paulus Romę martyrium illustre duxerunt. Pagani quoque apud Sebasten Palęstinæ vrbem sepulchrum beati Ioannis Baptistæ inuadunt, ossáque dispergunt, eadem rursus collecta concremantes, latius per agros spargunt. Sed dei prouidẽtia adfuere quidam ex Hierosolymis monachi, qui colligentibus mixti, quæcunq; poterant ablata, ad patrem suum Philippum pertulere: ille confestim hæc (supra se enim dicebat tantũ thesaurũ propris seruare vigiliis) ad pontificẽ Athanasiũ, tunc maximũ per Iulianum diaconum suum misit. Quæ ille susceptа, paucis arbitris, sub cauato sacrarii pariete, inclusa profutura generationi posteræ conseruauit: cuius præsagiũ sub Theodosio imperatore per Theophilum eiusdem vrbis episcopum completur. Qui destructo Serapis tẽplo, sancti Ioannis ibidem cõsecrauit ecclesiam. Iulianus odio Christi tẽplum in Hierosolymis Iudæis reparare permittit. Qui cùm ex omnibus prouinciis collecti, noua tẽpli fundamenta iacerẽt, subitò nocte oborto terrę motu, saxa ab imo fundamentorum excussa, longè latéque sparsa sunt: igneus quoq; globus ab interiore æde tẽpli egressus, plurimos eorũ suo prostrauit incendio. Quo terrore reliqui pauefacti, Christum cõfitebãtur inuiti. Et ne hoc casu crederent factum, sequenti nocte in vestimentis cunctorum crucis apparuit signum. Iulianus efferri ossa venerabilis Iacobi Nizibeni episcopi, foras ciuitatem iubet, inuidens ipsius miraculis: quæ non longè post ditioni Persarum subiicitur. Iulianus, incertum à quo, cùm exercitus acies cõtra Persas ordinaret, perimitur: ac intestina sua in aëra proiiciens, insano ore, Christum dominum blasphemans, Vicisti Galilæe, vicisti, vitam cum regno perdidit: cuius interitum per reuelationem illicò per vniuersam ecclesiam plurimi agnouerunt. Lucifer Caralitanus episcopus à Constantio cùm Nicenam fidem damnare nollet, in Palæstinam relegatus ab exilio reuertitur: à quo postea Luciferianum schisma. Eusebius natione Sardus, Vercellensis episcopus similiter à Constantio pro confessione fidei Scythopolin, & inde Cappadociam relegatus, ab exilio reuersus, factione Arrianorum interficitur. Fortunatius Aquileiensis eccl esiæ episcopus, in hoc maxime detestabilis quòd Liberium Romanæ vrbis episcopum pro fide ad exilium pergẽtem primus sollicitauit, & fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit. Acatius Luscus Cæsareæ episcopus, in tantum sub Constantio

Iacobus Nizibenus.
Reliquiæ Ioannis Baptistæ.
Reliquiæ Iacobi Nisibeni.
Lucifer calaritanus.
Fortunatius.

claruit,

A claruit, vt Felicem Romæ pro Liberio episcopum consecraret.

Anni christi. Iouianus.

Iouianus, anno vno, vel vt verius, mensibus octo. Qui dum se ab exercitu imperatorem fieri conspiceret, seque Christianum affirmans, Paganis præesse non posse adsereret, Et nos, inquit, omnis exercitus, qui per Iulianum nomẽ Christi abiecimus, tecum Christiani esse volumus. Quibus auditis, imperij sceptra suscepit. Synodus Antiochiæ à Melito suisque facta in qua Macedonianum dogma prauè firmatur. Iouianus lapsu Constantij prædecessoris admonitus, honorificis & officiosissimis literis Athanasium requirit ab ipso formam fidei ecclesiarúmque disponendarum suscepit modum: sed huius pia lætáque principia, mors immatura corripuit. 363

Hilarius vrbis Pictauorum Aquitanicæ episcopus, factione Saturnini Arelatensis episcopi de Synodo Biterrensi in Phrygiam relegatur sub Constantio: vbi duodecim libros aduersum Arrianos confecit, & librum de synodis ad Galliarum episcopos scripsit: & alia reuersus ab exilio, catholica & nimis præclara opera. Serapion Thaneos episcopus, elegantis ingenij, sub B Constantio etiam in confessione fidei inclytus moritur. Hilarius. Serapion.

Valentinianus & Valens frater eius, annos duodecim. Apollinaris Laodicenus episcopus multimoda nostræ religionis scripta composuit. Sed incautus postea à fide deuians, hæresim sui nominis instituit. Photinus quoq; & Eunomius eo tempore hæretici agnoscuntur. Gothi apud Histrum bifariè inter Frigidernum & Ataricum diuisi sunt. Sed Frigidernus Ataricum Valentis auxilio superans, huius beneficij gratia ex catholico Arrianus cum omni gente Gothorum effectus est. Tunc Vvlfila eorum episcopus Gothicas literas reperit, & vtrunque Testamentum in linguam propriam transtulit. Damasus Romæ episcopus fecit basilicam iuxta atrium sancto Laurentio, & aliam in catacumbis, vbi iacuerunt corpora sanctorum apostolorum Petri & Pauli, in quo loco platomam ipsam, vbi iacuerant sancta corpora, versibus adornauit. Valens ab Eudoxio Arrianorum episcopo baptizatus, nostros persequitur. Gratianus Valentiniani filius, tertio eius anno, Ambiani imperator est factus. Constantinopoli apostolorum martyrium dedicatur. Post Auxentij Mediolanensis episcopi seram mor- C tem, Mediolani Ambrosio episcopo facto, omnis ad fidem rectam Italia conuertitur. Nectarius Viennensis, & Hilarius Pictauensis episcopi, moriuntur. 364 Valentiniani. Photinus. Eunomius. Gothicarum literarum inuentio. Ambrosius.

Valens cum Gratiano & Valentiniano Valentiniani fratris sui filiis, annos quatuor. Valens lege data, vt monachi militarent, nolentes fustibus iussit occidi. Gens Hunnorum diu inaccessis secluſa montibus, repentina rabie percita, exarsit in Gothos, eósque sparsim conturbatos, ab antiquis sedibus expulit. Gothi transito Danubio fugiẽtes à Valente fine armorum depositione susceptí, per auaritiam Maximi ducis: fame ad rebellandum coacti sunt, victóq; Valentis exercitu, per Thraciam sese miscentes, simul omnia cædibus, incendiis, rapinisque impleuerunt. Valentiniani, & Valentis tempore rebellantes Alamannos, Franci inter Danubium & Mæotides paludes iuncti Romanis, superauerunt. Francos lingua Attica Valentinianus imperator a feritate & duritia atque audacia appellari primus voluit. Qui post paulum cum tributa Romanis negarent, & Romanorum impetum ferre non possent, egressi a Sicambria, peruenerunt in extremas partes Rheni fluminis in Germanorum oppida: ibique D aliquot annos cum principibus suis Marcomiro & Sunnone resederunt. Vbi primùm regem Pharamundum sibi postmodum statuunt, legibúsque se subdunt, quas priores eorum Vvisouastus & Vvisogastus, Atrogastus, Salegastus inuenerunt. Victorinus natione Afer sub Constantino principe rhetoricam docens in extrema senectute Christi se tradidit fidei. Titus Bostremus episcopus, acerrimus contra Manichæos disputator, moritur. Athanasius Alexandrinus episcopus, multa Arrianorum perpessus insidiis, ad Constantem Galliarum principem fugit: Vnde reuersus cum literis, & rursum post mortem illius fugatus, vsque ad Iouiani imperium latuit. A quo recepta ecclesia sub Valente moritur. Ephrem Edessæ ecclesiæ diaconus, vir in sua lingua, id est Syra, eruditissimus, moritur. Basilius Cæsareæ Cappadociæ, quæ prius Mazaca vocabatur, episcopus, vir sanctissimus moritur. Iã regnante Gratiano Gregorius quoque Nazianzenus, vir eloquentissimus, præceptor Hieronymi, sub Theodosio iam principe moritur. 375 Valens cum Gratiano. Francos à feritate vocauit Valentin. Victorinus. Bostremus. Ephrem. Basilius moritur. Greg. Naz.

E Gratianus cum fratre Valentiniano, annos septem. Theodosius vir strenuus à Gratiano imperator creatus, maximas Scythicas gẽtes, hoc est Alanos, Hũnos, & Gothos, magnis multisque præliis vicit. Cuius studium fidei non ferentes Arriani, post quadraginta annos ecclesias quas vi tenuerãt, reliquerunt. Quo tempore Viennensem ecclesiam regebat Niceta præclarissimus in dogmate fidei episcopus. Sed & Lugdunensis episcopus Iustus, mirę sanctitatis vir, qui postmodum relicta sede sui episcopatus, inter sanctissimos patres anachoritas, mira humilitate latens, moritur in Ægypto: cuius ossa pio amore solliciti Lugdunenses ad vrbem suam reportant: ossa quoque Viatoris sanctissimi comministri ipsius. Constat autem hunc venerabilem episcopum Iustum sub Pascasio Viennensi episcopo nutritum, Claudij eiusdem vrbis episcopi diaconum, postmodum ad sanctam Lugdunensem ecclesiam regendam translatum. Synodus CL. patrum in vrbe regia Constantinopoli congregatur aduersus Macedo- 379 Gratianus. Iusti ossa requiruntur. Synodus Constantinop.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Anti. Christi

nium. Damaſo Romæ epiſcopo, Ambroſius Mediolanenſis eccleſiæ epiſcopus, in catholico- F

Theophilus.

Maximus.

tum dogmate claruit. Theodoſius imperator Arcadium filium cõſortem imperij ſui facit anno II. Gratiani imperatoris, ipſo ſexies & Theodoſio cõſulibus, Theophilus paſchalem computum ſcripſit. Maximus, vir quidem ſtrenuus & probus, atque Auguſto dignus, ſi non contra ſacramenta fidei per tyrannidem emerſiſſet, in Britannia inuitus propemodum ab exercitu imperator creatus, in Galliam tranſiit: ibique Gratianum Auguſtum dolis circunuentum apud Lugdunum occidit: fratrémque eius Valentinianum Italia expulſum, Viennæ primùm latere coegit, iuſtiſsimam pœnam cum matre ſua Iuſtina perſoluentem, quæ illum Arriana hæreſi polluit: & Ambroſium epiſcopum eminentiſsimam catholicæ fidei arcem, vt perfida obſidione vexauit, nec ante cœpta nefanda deſeruit, niſi poſt prolatas beatorum martyrum reliquias Geruaſij & Protaſij, quas domino reuelante idem beatus epiſcopus incorruptas reperit: Theodoſius Valentinianum Italia expulſum benignè ſuſcipit. Priſcilliana hæreſis oritur. Idem Priſcillianus accuſante Itatio, à Maximo tyranno gladio cæditur. Martinus Turonorum epiſcopus miraculorum inſignis effulſit. Poſt Pharamundum G

Reliquiæ Geruaſij & Protaſij.

D. Martinus.

Francorũ crinitis reges.

Franci Chlodionem eius filium, ſibi regem ſtatuunt. Abhinc Franci in finibus Thoringiorum habitantes, crinitos reges habere cœperunt. Id temporis Romani Gallias tenebant. Citra Ligerim fluuium Gothi. Burgundiones quoque doctrina Arriana infecti eis vltráque Rhodanum habitabant. Primus rex Francorum Chlodio à caſtro Thoringiorum Dyſporo profectus, Rhenum tranſiit: ſuperato Romanorum populo, Carbonariam ſyluam tenuit vſque ad Camaracum venit: ibique interfectis Romanis, ſedem ſibi ſtatuit.

Theodoſius. 385

Theodoſius Gratiano adhuc viuente, vj. annis orientem tenuit: illo mortuo imperauit annis vndecim. Ipſe & Valentinianus, quem Italia expulſum benignè ſuſceperat, ac ſimul Maximum tyrannum tertio ab Aquileia lapide interficiunt. Maximus Britanniam omni penè armata iuuentute, copiiſque militaribus expoliauit: quæ eum in Gallias ſecutæ, nunquam vltra ad domum rediere. Videntes tranſmarinæ gentes ſæuiſſimæ Scotorum, à circio: Pictorum ab aquilone, deſtitutam milite ac defenſore inſulam, aduenium, & vaſtatam direptámque eam per multos annos opprimunt. Hieronymus preſbyter in Bethleem toto mun- H

Hieronymus.

do clarus habetur, qui librum quem de Viris illuſtribus eccleſiæ ſcribit, vſque ad xiiij. totius imperij Theodoſij annum perducit. Gentium templa per totum orbem, iubente Theodoſio, ſubuertuntur, ac pro eis Chriſti templa vbique micant. Per idem tempus Ioannes Anachorita inſignis claruit. Qui etiam Theodoſio conſulenti de Eugenio tyranno, victoriam illi prædixit. Damaſus Romæ vrbis epiſcopus, elegans in verſibus componendis ingenium habuit, & propè octogenarius moritur. Apollinaris epiſcopus Laodicenus Syriæ, in ſcripturis nõ parum inſtructus, à quo Apollinariſtæ feruntur nominati. Patianus in Pyrenæi iugis Barcillone epiſcopus, optima ſenectute moritur, caſtigatæ eloquentiæ, tam vita quàm ſermone clarus. Photinus de Gallograecia Marcelli diſcipulus Syrini epiſcopus à Valentiniano pulſus eccleſia, Ebionis hæreſin inſtaurare conatur. Didymus Alexandrinus oculis captus, & ob id elementorum quoque ignarus, tantum miraculum ſui omnibus præbuit, vt dialecticam quoque & geometriam, quæ vel maximè viſu indigerent, vſque ad perfectum didicerit.

Damaſus.

Patianus.

Photinus.

Didymus.

Arcadius. 396

Arcadius filius Theodoſij cum fratre Honorio, annis quatuordecim. Sanctorum prophe- I

Arcadius.

Reliquiæ ſanctorum.

tarum corpora Abacuc & Michææ diuina reuelatione manifeſtantur. Innocentius Romæ epiſcopus, dedicauit baſilicam beatiſſimorum martyrum Protaſij & Geruaſij, ex deuotione teſtamenti cuiuſdam illuſtriſſimæ fœminæ Veſtinæ. Mamertus Viennenſis epiſcopus inſigniſſimus habetur: qui inter alia mirifica, ob imminentem cladem ante Aſcenſionem domini ſolennes inſtituit litanias. Martinus Turonorum epiſcopus moritur. Donatus Epiri epiſcopus virtutibus inſignis eſt habitus. Qui draconem ingentem expuens in os eius necauit: quem octo iuga boum ad locum incendij, ne aerem putredo eius corrumperet, vix trahere potuerunt. Chlodione rege defuncto, qui viginti annis Francis regnauit, Meroueus ſucceſſit, à quo Francorum reges Merouingi ſunt appellati. Metis à Francis ſuccenſa, Treueros deſtructa: Franci vſque Aureliam perueniunt. Poſt Meroueum Childericus regnum adeptus, regnauit annis vigintiquatuor. Cui ſucceſſit Chlodoueus, qui primus rex Francorum Chriſtianus factus eſt, à beato Remigio Rhemorum epiſcopo inſtructus, & baptizatus cum K

Mamertus litanias inſtituit.

D. Martinus ſputo ſerpentem occidit.

Merouæus.

Chlodoueus

populo ſuo. Gothi Italiam, Vvandali atque Alani Gallias aggrediuntur. Auguſtinus epiſcopus Hipponenſis ſcientia atque doctrina inſignis habetur. Ioannes quoque Conſtantinopolitanus & Theophilus Alexandrinus illuſtres epiſcopi prædicantur. Epiphanius Salaminæ epiſcopus, qui inter alia opera libros contra omnes hæreſes ſcripſit. Eunomius Arrianæ partis Cizycenus epiſcopus, erumpens in blaſphemiam, publicè quod Arriani texerant, fatetur. Tiberianus Bethicus, ſectator Priſcilliani poſt ſuorum cædem tædio victus exilij, vt canis reuerſus ad vomitum ſuum, filiam deuotam Chriſto virginem matrimonio copulauit.

ſuſcipit.

Auguſtinus & Theophilus.

Epiphanius.

Eunomius.

Bethicus.

Honorius. 410

Honorius cum Theodoſio minorem fratris ſui filio, annis xv. Honorius imperator, videns oppoſitis tyrannis nil aduerſus barbaros agi poſſe, ipſos prius tyrannos deleri iubet. Conſtantio comiti huius belli ſumma commiſſa eſt, qui primùm in Galliam profectus cum exercitu

Conſtan-

A Constantinum imperatorem apud Arelaten ciuitatem, clausit, cepit, occidit. Constantem Constantini filium Hierontius comes suus, vt nequam, magis quàm probus apud Viennam interfecit, atque in eius locum Maximum quendam substituit: ipse verò Hierontius à suis militibus est occisus. Maximus exutus purpura, destitutus à militibus Gallicanis, inter barbaros in Hispania egens exulauit. Iouinus vir Galliarum nobilissimus in tyrannidem mox vt assurrexit, cecidit. Sebastianus frater eius cõtinuò vt creatus, occisus est. Alaricus Attalo imperatore facto, infecto, refecto, ac defecto, citius his omnibus penè quàm dictis, ceu Mimus risum & ludum expectauit imperij, cuius ille vmbratilis cõsul Tertullus ausus est in curia dicere, Loquar vobis consul & pontifex, quorum alterum iam teneo, alterum spero. Attalus itaq; tanquam inane imperij simulacrum cum Gothis vsque ad Hispanias portatus est. Vnde descendens naui in mari captus, & ad Constantium comitem deductus, inde Honorio imperatori exhibitus, truncata manu, vitæ relictus est.

Anni christi.

Alaricus.

Tertulli ambitio.

Heraclianus Africæ comes, elatus supercilio, Sabinum domesticum suum, virum ingenio
B industriáque solertem, generum allegit, atque aliquandiu Africana annona extra ordinem detenta, tandem cum immensa satis incredibilique classe nauigio Romam contendit. Nam habuisse tria milia D C C. naues dicitur, quem numerum nec Xerxem, nec Alexandrum Magnum, vel quenquam alium regum habuisse historiæ referunt. Sed litore egressus occursu Marini comitis territus, arrepta naui solus Carthaginem rediit: ibique continuò militari manu interfectus est. Sabinus gener eius, Constantinopolin fugit: vnde post aliquantulum tempus retractus, exilio damnatus est: ac sic, adiuuante Christo, pax & vnitas per vniuersam Africam ecclesiæ catholicæ reddita est. Marinus comes apud Carthaginem, incertum zelo stimulatus, an auro corruptus, Marcellinum tribunum, virum imprimis prudentem & industrium occidit. Qui cõtinuò reuocatus ex Africa, factusque priuatus, vel ad pœnã, vel ad pœnitentiã cõscientiæ suæ dimissus est. Alaricus rex Gothorum Romam inuasit, partémque eius cremauit incendio IX. Cal. Septemb. anno conditionis eius millesimo CLXIIII. Honorij imperij anno. Sic tertio die quàm ingressus fuerat deprædata vrbe egressus est. Inde Gothi
C in Siciliam transire conati, in conspectu suorum miserabiliter arrepti & demersi sunt. Alarico Atauulfus in regem Gothis succedit, qui Placidiam captiuam sororem imperatoris, in vxorẽ assumpsit. Is satis studiosè sectator pacis, militare fideliter Honorio imperatori præoptauit. Placidiæ vxoris suæ, fœminæ sanè ingenio acerrimæ, & religione satis probæ, ad omnia bonarum ordinationum opera persuasu & cõsilio temperatus est. Is apud Barcillonem Hispaniç vrbem dolo suorum, vt fertur, occisus est. Post hunc Segericus rex à Gothis creatus, cum itidem iudicio Dei ad pacem pronus esset, nihilominus à suis interfectus est. Constantius comes apud Arelatẽ consistens, magnarum rerum gerendarum industria, Gothos quibus iam Atauulfus præerat, Placidiæ coniunx, à Narbona expulit, atque abire in Hispaniã coegit. Segerico Vallia successit in regnũ Gothorum: ad hoc ordinatus à Gothis, vt pacẽ infringeret: ad hoc ordinatus à deo, vt pacẽ cõfirmaret, territus maximè iudicio dei: quia cũ magna gothorũ manus instructa armis nauigiisq; transire in Africã moliretur, in duodecim milibus passuum Gaditani freti, tẽpestate correpta, miserabili exitu perierat. Hic Vallia pacẽ optimã cum Imp.
D datis Honorio lectissimis obsidibus pepigit, ac Placidiã imperatoris sororẽ honorificè apud se honestéq; habitam fratri reddidit. Hac tempestate Pelagius aduersus Christi gratiã erroris sui dogmata prædicat: ad cuius condemnationẽ, conciliũ apud Carthaginẽ C CXVIII. episcoporum congregatur. Cyrillus Alexandriæ episcopus, insignis est habitus. Lucianus presbyter scripsit reuelationem beati protomartyris Stephani, quam ei reuelauit deus vij. Honorij principis anno, ac Gamalielis & Nicodemi, qui in euangelio & in Actibus apostolorum leguntur. Scripsit autem eam Græco sermone ad personam omnium ecclesiarum: quam reuelationem Auitus presbyter, homo Hispanus, in Latinum vertit eloquium: & adiecta epistola sua per Orosium presbyterum, qui missus à beato Augustino ad sanctum Hieronymum pro discenda animæ ratione, ad loca sancta peruenerat, occidentalibus dedit: quique primus in patriam reuersus reliquias beati Stephani intulit occidenti. Francis post Meroueum vt diximus, regnauit Childericus. His temporibus Anianus Aurelianensis episcopus clarus
E habetur: qui orationibus suis ab Hunnorum impetu, Aëtio tunc patritio Romanorum Aurelianos liberauit. Britanni Scotorum Pictorúmque infestationem non ferentes, Romam mittunt, & subiectione sui præmissa, auxilia flagitant. Quibus statim missa legio magnam barbarorum multitudinem strauit: cæteros Britanniæ finibus pellunt. Ob arcendos hostes murum trans insulam inter duo maria statuunt: qui absque magistro magis cespite quàm lapide factus, nil Britannis operantibus profuit: nam mox vt discessere Romani, priores hostes aduecti nauibus, obuia quęque sibi cædunt, vastant atque deiiciunt. Iterũ petunt Britanni auxilia Romanorum: qui aduenientes, hostes trans maria fugant: coniunctisque sibi Britannis murum saxeum solidum inter ciuitates, quæ dudum ob metum hostium fuerãt factæ, à mari vsque ad mare perducunt. Sed & littore meridiani maris, ne inde irruptio hostium fieret, crebras turres per interualla ad prospectum maris statuunt, Vale dicentes sociis, quasi vltra

Marinus Marcellinum occidit.

Atauulfus Placidiã ducit.

Segericus.

Pelagius dogmatizat.

Lucianus presbyter.

Oros. B. Stephani reliquias detulit.

Anianus.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi.

B. Hieronymi obitus.

Seuer. Sulp. loquacitatis pœnitens ad mortem siluit. Vitæ.

Seuerianus.

non redituri. Bonifacius Romæ episcopus fecit oratorium in cœmiterio sanctæ Felicitatis, & ornauit sepulchrum eius. Fecit & oratorium sancti Ioannis apostoli, honesto satis opere. Hieronymus presbyter obiit duodecimo Honorij anno, pride Calend. Octobris, anno ætatis suæ nonagesimo. Macarius ille Ægyptius monachus signis & virtutibus claruit. Seuerus presbyter, cognomento Sulpitius, Aquitanicę prouinciæ, vir genere & literis nobilis, & paupertatis amore conspicuus, charus etiam sanctorum episcoporum Martini Turonensis & Paulini Nolani, moritur. Hic in senectute sua à Pelagianis deceptus, & agnoscens loquacitatis culpam, silentium vsque ad mortem tenuit, vt peccatum quod loquendo contraxerat, tacendo penitus emendaret. Seuerianus Gabalensis episcopus in diuinis scripturis eruditus, & declamator admirabilis fuit. Vnde frequenter ab episcopo Ioanne & imperatore Arcadio, ad faciendum sermonem Constantinopolin euocabatur. Hic iuniorem Theodosium ex sacro fonte suscepit, cuius & tempore moritur. F

Theodosius. Placidia. Nestorius.

425 Theodosius minor Arcadij filius, anni XXVI. Valentinianus iunior Constantij filius Rauennæ imperator creatur. Placidia mater eius, Augusta nuncupatur. Per idem tempus Nestorius Constantinopolitanus episcopus suæ perfidiæ molitur hęresim, aduersus quem Ephesina synodus prima congregata, eius impium dogma condemnat. Huius etiam tempore diabolus in specie Moysi Iudæis in Creta apparens, dum eos per mare pede sicco ad terram repromissionis promittit perducere, plurimis necatis, reliqui qui saluati sunt confestim ad Christi gratiam conuertuntur. Effera gens Vvandalorum, Alanorum atque Gothorum ab Hispanis ad Africam transiens, omnia ferro, flamma, rapinis simul & Arriana impietate fœdauit. Sed beatus Augustinus Hipponensis episcopus, & omnium ecclesiarum doctor eximius, ne ciuitatis suæ videret ruinam, tertio mense obsidionis suæ migrauit ad dominum, V. Calendarum Septembris, anno ætatis suæ, LXXVI. Mansit autem in clericatu vel episcopatu annis XL. Quo tempore Vvandali capta Carthagine, Siciliam quoque deleuerunt. Cuius captiuitatis Paschasinus Lilybitanus antistes, in epistola quam de ratione Paschali papæ Leoni scripsit, meminit. G

Pseudomoses in Creta.

Aug. ſt. mortē deprecatur. Diac. lib. 14.

Paschasinus.

Chlodoueus. Greg. Tur.

Francis Chlodoueus adhuc paganus regnat. Cuius temporibus Gondoueus rex Burgundiorum, qui ex genere fertur Alarici, extitit. Huic fuerunt quatuor filij, Gundobaldus, Godegisilus, Chilpericus & Gothmarus. Gundobaldus Chilpericum fratrem suum interfecit, vxorémque eius ligato saxo ad collum in flumen demersit: filiásque eius, vnam quæ Chrona dicta est, exilio relegauit: alteram verò Chrotildem secum retinuit, quam postea vxorem rex Chlodoueus accepit: cuiúsque industria, orationibus ac monitionibus, deo inspirante, idem Christianus cum populo suo factus est. Scotis in Christum credentibus, ordinatus à papa Cælestino Palladius primus episcopus mittitur. Anno octauo Theodosij imperatoris, recedente à Britannia Romano exercitu, Scoti & Picti redeunt, & totam ab Aquilone insulam, vacuam propè indigenis, muro tenus capessunt. Nec mora, cæsis, captis, fugatísque custodibus, muróque ipso interrupto, etiam intra vallum crudelis prædo grassatur. Mittitur epistola lachrymis ærumnísque referta ad Romanæ potestatis principem, petens auxilium, sed non impetrat. Interea fames dira profugos infestat: quidam coacti, hostibus manus dedere: alij de montium speluncis ac saltibus strenuè repugnare, stragésque de hostibus dare. Scoti domum reuersi ac Picti, extremam insulæ partem ibi habitaturi detinent. Famem præfatam magna frugum abundantia, opulentia, luxuria, & negligentia: negligentiámque lues acerrima, & mox acrior hostium nouorum, id est Anglorum plaga secuta est. Quos illi vnanimi consilio cum rege suo Vintigerno, quasi defensore patriæ ad se inuitandos elegerunt. Sed hos mox expugnatores senserunt. Xystus Romæ basilicam sanctæ Mariæ matris domini, quæ ab antiquo Liberi patris delubrum fuerat, miro opere refecit. Eudoxia vxor Theodosij principis, ab Hierosolymis remcauit, secum beatissimi Stephani protomartyris reliquias deferens, quæ in basilica sancti Laurentij positæ, piè à fidelibus venerantur. Bledla & Attilia fratres, multarúmque gentium reges, Illyricum Thraciámque depopulati sunt. Maximus Taurinensis episcopus, vir in scripturis diuinis satis intentus, clarus habetur. Petronius Bononiensis episcopus Italiæ, vir sanctitate vitæ & monachorum studiis ab adolescentia exercitatus, cuius pater Petronius præfectus prætorij, vir secularibus literis eruditus, moritur. Iulianus episcopus & Cælestinus, sectatores Pelagij agnoscuntur. Leporius quoque presbyter adhuc laicus, Pelagianum dogma sequitur, præsumens de puritate vitæ suæ, quam arbitrio tantùm & conatu proprio, non Dei se adiutorio obtinuisse credebat. Sed per beatum Augustinum ab eo emundatus, ad catholicam ecclesiam rediens, satisfactionis suæ librum vera fide composuit. Victor rhetor Massilienſis, qui libros in Genesin ad filij sui Æthelij personam commentatur, in diuinis scripturis non plenè exercitatus moritur. Cassianus quoque Scytha natione, Constantinopoli à Ioanne diaconus ordinatus, apud Massiliam vrbem presbyter moritur: qui inter alia Institutionum librum scripsit: opera illius à catholicis cautissimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratia: sed & Encratitarum hæresi incautius fauit. Errores illius Cassiodorus Rauennatium senator purgare volens non ad ple- H I K

Palladius Scotorū Apostolus.

Fames.

Eudoxia.

Max. Taurinensis.

Pelagiani episcopi.

Victor Massilensis. Cassianus hæreticatur. Prosper. Aquit. in opusculo contra collatorem.

num

A num ex omni parte potuit. Vincentius quoque natione Gallus apud Lirinẽſem inſulam preſbyter, ſatis in diuinis ſcripturis eruditus moritur. *Anni Chriſti.*

Marcianus & Valentinianus, annos vj. quorum initio induſtria beatiſſimi Leonis papæ Chalcedonenſe concilium celebratur: vbi Eutyches cum Dioſcoro Alexandrino epiſcopo condemnantur. Horum etiam ſexto imperatorum anno, Theodericus rex Gothorum, ingẽti exercitu Hiſpaniam ingreditur. Gens Anglorum ſiue Saxonum, Britanniam tribus longis nauibus aduehitur, quibus dum iter proſperatũ domi fama referret, exercitus fortior eſt miſſus, qui hoſtes quidem abegit: ſed in ſocios arma vertens, totam propè inſulam ab orientali vſque ad occidentalem plagam igni ferróque ſubegit, confícta occaſione, quòd Britones minus ſtipendia dederint. Egidio patritio in Galliis Frãci Agrippam ſuper Rhenum ceperunt: eámque Coloniã, quòd ibi coloni inhabitarint, appellauerunt. Egidio Syagrius filius ſucceſſit, qui poſt mortem Childerici regis Francorum cum Chlodoueo apud Sueſſionem pugnam cõmittens, vincente Chlodoueo ad Gothorum regẽ ſe cõtulit. Sed mox à Chlodoueo repetitus, ilicóque

B redditus, occiſus eſt. Sic Romanorũ vires intra Gallias ceciderunt. In cuius loco poſtea Ætius Patritius conſtitutus eſt: qui maxima prælia cum Vvãdalis aliiſque nationibus geſſit. Chlodoueus rex Francorum inſtitutus & Chrothildis neptis Gundobaldi regis Burgundiorũ per Aurelianum ſponſatur, regíque Chlodoueo poſtmodum per eundem ipſum Aurelianum adducta coniungitur. Chlodoueus rex, poſt victoriam Alamannorum, xv. anno regni ſui, credens baptizatur. Inde Burgũdiam ſibi ſubegit, & Gundobaldum atque Gundegiſilum fratrem eius ad tributa coegit. Hoc tempore beatiſſimus Mamertus Viennenſis epiſcopus, cladem imminentem lachrymis & precibus ſuis à Viennenſium vrbe remouit. Siquidem incendia crebra, terræmotus aſſidui, nocturni ſonitus quidam totius vrbis funeri prodigioſum quiddã ac ferale minitantes, populoſis hominũ conuentibus, domeſtica ſilueſtriũ ferarũ ſpecies obſeruabatur: lupi, vrſi, ac cerui naturaliter pauidi, per anguſta portarum vſque ad fori lata penetrabãt. Quid multis? imminente ſolennitate vigiliarum, qua celebrari feſtum dominicæ Reſurrectionis

C annua conſuetudo poſcebat, ædes publica, quam præcelſo ciuitatis Viennenſium vertici ſublimitas in immenſum faſtigiata ſuſtulerat, flammis terribilibus conflagrare crepuſculo cœpit. Interpollatur nunciis diſcriminis iocunditas ſublimitatis, pleno timoribus populo eccleſia vacuatur. Omnes nanque ſimilem facultatibus vel domibus propriis caſum de quadam præimminentis incendij arce metuebant. Perſtitit tamen coram feſtiuis altaribus inuictus antiſtes, ſanctus Mamertus, & calorem fidei ſuæ accendens flumine lachrymarum, permiſſam ignibus poteſtatem incẽdio abſcedente cõpeſcuit. Deſperatione depoſita reditur ad eccleſiã, in eáque vigiliarum nocte ſancti Paſchæ, concepit animo Rogationes, atque ibi cum Deo tacitus definiuit quicquid hodiè pſalmi ac precibus mundus inclamat. Ioannes Baptiſta caput ſuum duobus monachis orientalibus, qui ob orationem venerant Hieroſolymam, iuxta Herodis quondam habitaculum reuelauit: quod deinceps Emeſſam Phœniciæ vrbem perlatum, & digno honore cultum eſt. Hæreſis Pelagiana Britannorum turbat fidem: qui à Gallicanis epiſcopis auxilia quærentes, Germanum Altiſiodorenſis eccleſiæ epiſcopum, & Lupum Trecaſſinum æquè apoſtolica gratia antiſtites, fidei defenſores accipiunt. Confirmant antiſtites

D fidem verbo veritatis ſimul & miraculorum ſignis. Secundò quoque idem beatus Germanus cum ſancto Seuero epiſcopo ad integritatem fidei tuendam Britãnias precibus Gallicanorũ epiſcoporum permotus, proficiſcitur: & diuina gratia comitante, renouatores erroris penitus cõfundũt. Sed & bellum Saxonum Pictorúmque aduerſus Britones iũctis viribus ſuſceptum, ſancti antiſtites virtute diuina retundunt: cùm Germanus ipſe dux belli factus, non clangore tubæ, ſed clamore Alleluia, totius exercitus voce ad ſidera leuato, hoſtem immanem in fugam vertit. Qui deinceps Rauennam perueniens, & ſumma reuerentia à Valentiniano & Placidia ſuſceptus, migrauit ad Chriſtum. Corpus eius honorifico agmine comitãtibus virtutum operibus Altiſiodorum deferunt. Eo tempore Seuerus presbyter, natione Indus, vir miraculis clariſſimus, deſtructo idolorum templo, vbi error gentilis centum deos cultura inſaniſſima adorabat, eccleſiam beatiſſimi Stephani protomartyris, vt conſecraretur pro foribus Viennę parabat. Sed cùm diu reditum beatiſſimi Germani ſuſtineret, quia idem pergens ad dedica-

E tionem domus ſe dixerat venturum, contigit vt die eiuſdem dedicationis antequam officia inchoarentur, beatiſſimum corpus epiſcopi Germani per Viennam deportatum, in eandem eccleſiam ipſam nouam, repauſandi gratia perueheretur: ſicque viri Dei promiſſum impletur. Iſicius tunc temporis Viennenſem regebat eccleſiam, ſextus à beato Paſchaſio, cuius diebus præfatus Seuerus glorioſus presbyter ab India Viennam venit. Qui epiſcopus floruit vſque ad tempora Zenonis imperatoris. Ætius patritius magna occidentalis reipublicæ ſalus, & regis quondam Attilæ terror, à Valentiniano occiditur, cum quo Heſperium penè cecidit regnum. Eucherius Lugdunenſis epiſcopus, ſatis in diuinis ſcripturis eruditus, moritur. Hic etiam inter alia opera, Caſſiani quædam opuſcula lato tenſa eloquio, anguſto tramite in vnum coẽgit volumen. Philippus presbyter auditor beati Hieronymi, qui in Iob ſimplici ſermone edidit libros, moritur.

452

Ætius.

Chrothildis deſponſatur.

Rogationes Mamertus inſtituit.

Germ. Altiſ. Lupus Trecaſſinus.

Alleluia vox victoriæ. Beda in hiſt. Seuerus.

Iſicius Viennenſ.

Eucherius. Philippus Hieron. diſcip.

Universidad de Deusto Biblioteca

Leo maior. Dioscorus hæreticus. Acephali. — *Anni Christi.* 458

Leo maior cum Leone minore, regnant annis sexdecim. Alexandria & Ægyptus errore F
Dioscori hæretici languens, immundo impleta spiritu, caninam rabiem latrat. Per idem tēpus apparuit hæresis Acephalorum, Chalcedonense concilium impugnantium. Ideo Acephali, id est, sine capite nominantur, quia quis prius eam hæresin introduxerit, non inuenitur. Cuius hæresis peste plurimi orientalium languent. Leo imperator, pro tomo Chalcedonensis, per vniuersum penè orbem singulis orthodoxorum episcopis, singulas consonantes misit epistolas, quid de eodem tomo sentirent, rescribi sibi postulans: quorum adeo consonantia de vera Christi incarnatione suscepit omnium rescripta, ac si vno tempore vnóque dictante fuissent vniuersa conscripta.

Theodorus episcopus.

Theodorus episcopus ciuitatis, quæ à Cyro rege Persarum condita, Cyriæ nomen habet, scribit de vera incarnatione domini saluatoris aduersus Eutychen & Dioscorum Alexandriæ episcopum, qui humanam in Christo carnem negant. Scripsit & ecclesiasticam historiam à fine librorum Eusebij vsque ad suum tempus, id est, vsque ad imperium huius Leonis, sub quo
Victorius. Clodoueus Alaricum vicit & occidit. & mortuus est. Victorius, iubente papa Hilario, scripsit paschalem circulum sexcentorum tri- G
ginta duorum annorum. Chlodoueus rex Francorum miliario decimo ab vrbe Pictauis cum Alarico rege Gothorum pugnā iniit: ibíque victor Alaricū occidit. Amalaricus filius Alarici, euadēs in Hispanias aufugit. Chlodoueus Burgundiorū rex, Tholosam, Sanctonas, & reliquas ciuitates, omnémque terram Aquitanicam subiugauit, Gothos Arrianos inde expellēs, Francos ibi catholicos habitare cōstituens. Saluianus presbyter apud Massiliam humana & diuina literatura instructus, inter alia quæ scripsit ad Claudianum presbyterum Viennensem, librum vnum expositionis extremæ partis in Ecclesiasten. Hilarius Arelatensis ecclesiæ episcopus, vir in sanctis scripturis doctus, paupertatis amator, & erga inopum prouisionem non solùm mētis pietate, sed & corporis sui labore sollicitus, emicuit. Leo vrbis Romæ beatissimus episcopus, in doctrina fidei clarus habetur. Claudianus quoque Viennensis ecclesiæ presbyter, vir ad loquendum artifex, & ad disputandum subtilis, floruit. Sed & Prosper Aquitanicæ regionis, notarius beati Leonis, à quo dictatæ creduntur esse epistolę aduersus Eutychem, de vera incarna- H
tione Christi, & libero arbitrio malè sentientem.

Saluianus.

Hilarius Arelat.

Claudianus.

Zenon. — 475

Zenon imperator, annis septemdecim. Iste Leonem filium suum interficere quærens, pro eo mater eius alium similem figura obtulit: ipsúmque Leonem occultè clericum fecit: quique & in clericatu vsque ad Iustiniani tempora vixit. Per idem tempus corpus Barnabæ apostoli, & euangelium Matthæi eius stilo scriptum, ipso reuelante reperitur. Odoacer rex Gothorum Romam obtinuit. Quam ex eo tempore diutius eorum reges tenuere. Mortuo Theodorico Triarij filio, alius Theodoricus cognomento Valamer, Gothorum susceptit regnum: qui vtranque, Macedoniámque Thessaliámque depopulatus est. Plurima regiæ ciuitatis loca igne succendens, Italiam quoque infestus occupauit. Honoricus rex Vvandalorum Arrianus, in
Honoricus tyrannizat. Africa exulatis diffugatísque plusquam trecentis triginta quatuor episcopis catholicis, ecclesias eorum clausit. Plebem variis adfecit suppliciis, innumeram multitudinem catholicam pro fide veritatis peremit, & innumeris manus abscindens, & vt catholicæ confessionis loquelam auferret, linguas quoque præscindens, penè totam Africam in catholica veritate plenè fun- I
datam, vnum quodammodo martyrem fecit.

Britones duce Ambrosio Aureliano, viro modesto, qui solus fortè Romanæ gentis Saxonum cædi superfuerat, victricem Saxonum gentem prouocantes ad prælium, vincunt: & ex eo tempore nunc hi, nunc illi palmam habuere, donec Saxones aduenæ potentiores tota insula per longum potirentur. Chlodoueus rex cum Ragnacario propinquo suo pugnam iniit. Comprehensus Ragnacarius, simul & frater eius, à tergo vinctis manibus regi præsentati sunt. Chlodoueus rex Ragnacario dicens, Cur humiliasti gētem nostram, vt vinciri te permitteres? bipennem in caput eius defixit: ficque mortuus est. Fratri quoque eius ita dixit, Si tu fratri tuo adiutorium præbuisses, vinctus atque ligatus non fuisset: ficque bipennem in caput eius librās, occidit illum. Traditores eorum cognoscentes aurum quod pro fratribus acceperant vitiatū, regi Chlodoueo retulerunt. Quibus ipse respōdit, Meritò huiusmodi aurum corruptū accipit, qui dominum suum in mortem tradidit: sufficiat vobis quòd viuitis: illi hæc audientes, præ K
innumera pecunia vitam pretiosius duxerunt.

Timotheus episcopus Alex.

Timotheus extincto ab Alexandrinis Protherio, aut voluit aut passus est, ab vno episcopo in locum occisi episcopi se ordinari: & ne contra legem factus, meritò obiiceretur, ad gratiam plebis quæ Protherium exosum habuerat conciliandam, omnes quibus ille communicauerat, Nestorianos pronunciauit. Chalcedonensem synodum repudians, confutatus ab omnibus, hæresiarches in exilium truditur: ibíque sub Zenone moritur.

Anastasius. — 492

Anastasius, annis viginti octo. Transemundus Vvandalorū rex, catholicas ecclesias clausit,
Transemūdus ecclesias clausit. & ducentos viginti episcopos in Sardiniam exilio relegauit. Fulgētius Ruspensis ecclesiæ epi-
Fulgentius. scopus, scientia & doctrina claruit.

Auitus. Auitus quoque Viennēsis episcopus, eloquētia & sanctitate præcipuus, cuius frater Apollinaris Valentiæ episcopus, miraculis insignis, Isicij senatoris primùm viri, postea Viennensis

episcopi,

epiſcopi, duo lumina, clariſſimi filij. Hic beatus Auitus aduerſus hæreſin Arrianam, quæ tunc non ſolùm Africam, ſed & Galliam, Italiámque magna ex parte occupauerat, magno ſudore decertauit: quod clariſſima eius opera teſtantur. Scribit enim dialogum, hæreſin illam oppugnans fideliſſimo & doctiſſimo immortalique ingenio, ad Gundebaldum Burgundiorum regem, filium Gundouei. Item alios libellos duos contra Neſtorium & Eutychem auctores erroris, luculentiſſimo & caſtigato ſatis ſermone. Fuerunt & alia illius plura eximia opera in Chriſti eccleſia probatiſſima. Hic Sigiſmundum regem in fide pietatis erudiuit: qui agēte illo, poſtmodum monaſterium ſanctorum martyrum Agaunenſium, Mauritij ſociorúmque eius conſtruxit. Quem poſtmodum captum, & à Francis occiſum vehementiſſimè doluit. Quātus autem in eccleſia Chriſti vixerit, quiſquis ſcire ad plenum vult, poſt eius innumera in diuinis laboribus opera, epitaphium ipſius legat: ibi quantus fuerit, videre poterit: vbi inter alia ſic metricè luſum eſt:

Veritate pura ſubnixum,
Vnus in arce fuit, cui quilibet ordine fandi,
Orator nullus ſimilis, nullúſque poëta:
Clamant quod ſparſi per crebra volumina libri.
Qui vixit, vivit, pérque omnia ſecula viuet.

Anni Chriſti.

Symmachus papa.

Symmachus papa inter multa eccleſiarum opera, quæ vel à fundamentis creauit, vel priſca renouauit, ad beatum Petrum, ad beatum Paulum, & beatum Laurentium pauperibus habitacula conſtruxit: & omni anno per Africam & Sardiniam epiſcopis qui in exilio erant, pecunias & veſtes miniſtrauit. Anaſtaſius imperator, quia hęreſi fauens, catholicos inſectatus eſt, diuino fulmine periit.

Anaſtaſius fulmine periit.

Hic Anaſtaſius codicillos Chlodoueo regi pro conſulatu miſit. Ab ea die & conſul & Auguſtus eſt appellatus, ſedémque regni Pariſiis conſtituit. Regnauit autem Francis triginta annos. Fuerunt autem à tranſitu ſancti Martini, vſque ad tranſitum Chlodouei regis anni cētum duodecim. A tranſitu ſancti Martini Viennenſis tertij epiſcopi (nam primus Creſcens, ſequens Zacharias martyr) vſque ad tranſitum Martini Turonorum epiſcopi, ducenti nonaginta anni: & vſque ad tranſitū ſancti Mamerti Viennenſis eccleſiæ epiſcopi, colliguntur anni trecenti vigintiocto. Mortuo Chlodoueo, Chrotildis regina cum quatuor filiis Chlodouei, regnum Frācorum tenuit, Theoderico, Chlodomiro, Childeberto & Chlothario. Dani cum multis nauibus Cochilaico duce in Gallias tranſitum faciunt. Cum quibus Theutbertus Theoderici filius pugnauit, eóſque cum rege illorum proſtrauit. Chlodomirus & Childebertus atque Chlotharius fratres, contra Sygiſmundum & Gothmarum exercitum mouent. Cúmque in aciem ſimul veniſſent, fugientibus Burgundionibus, Sygiſmundus cùm ad ſanctorum martyrum Agaunenſium monaſterium fugeret, comprehenſus à Chlodomiro cum vxore & filiis ſuis necatur: & in puteum proiectus, occultatur. Sed per reuelationem poſtea inde ab abbate ſanctorum martyrum leuatus, non lōgè ab eccleſia eorum in monaſterio quod ipſe cōſtruxit, vbi eorum corpora, ſcilicet Mauritij, ſociorúmque eius ſex milium ſexcentorum ſexaginta ſex poſita ſunt, honorificè ſepultus eſt: vbi virtutibus poſtmodum & ipſe claruit. Tunc temporis & Auitus presbyter inſignis apud Aurelianos habetur. Chlodomirus in prouincia Viennenſi, in loco qui dicitur Veſeroncia, cum Burgundionibus decertans, interfectus eſt. Franci indignè ferentes, Gothmarum perſecuti interimunt. Per idem tempus apud Carthaginem Olympus quidam Arrianus in balneis ſanctam trinitatem blaſphemans, ignis iaculo viſibiliter eſt combuſtus. Barbas quoque quidam Arrianus epiſcopus, dum quendam contra regulam fidei baptizans dixiſſet, Baptizat te Barbas, in nomine patris per filium in ſpiritu ſancto, ſtatim aqua quæ fuerat ad baptizandum deportata, nuſquam comparuit. Quod aſpiciens qui baptizandus erat, confeſtim ad catholicam eccleſiam abiit, & iuxta morem fidei baptiſmum Chriſti accepit. Fauſtus ex abbate Lirinenſis monaſterij apud Regium Galliæ epiſcopus factus, Pelagianum dogma deſtruere conatus, in errorē labitur: vnde qui eius ſenſus in hac parte catholicos prædicant, ſicuti Gennadius de illuſtribus viris ſcribens, omninò errant. Ita enim liberum arbitrium tam Auguſtinus quàm cæteri catholici, in eccleſia Dei docent, vt illuminatio, virtus & ſalus illi à Chriſto, & per Chriſtum, & cum Chriſto ſit: Fauſtus verò iſte ita liberum Chriſtianum arbitrium docere conatur, vt illuminatio eius, virtus & ſalus, non à Chriſto, ſed natura ſit.

Sygiſmundus

Auitus Aurelian.

Trinitatem blaſphemans fulminatur. Diacon. lib. 15 Sig. an. 503.

Arriano baptizāti aqua diſparuit. Nicep. lib. 16. cap. 35.

Fauſtus.

Contra hunc ſcribit lucidiſſima fide beatiſſimus Auitus Viennenſis epiſcopus, eius redarguens errorem. Similiter & Ioannes vir eruditus Antiochenus presbyter.

Iuſtinus.

Iuſtinus imperator annis octo. Ioannes Romanæ eccleſiæ pontifex, Conſtantinopolin veniens ad portam quæ vocatur Aurea populorum turbis ei occurrētibus, in cōſpectu omnium, roganti cæco, lumen reddidit. Qui cùm rediens Rauennā veniſſet, Theodericus eum cum comitibus cęteris, carceris afflictione peremit, inuidia ductus, quia catholicę pietatis defēſor Iuſtinus eum honorificè ſuſcepiſſet. Quo tempore Symmachum atque Boetium cōſulares viros pro catholica pietate idem Theodericus occidit: quíque anno ſequente ſubita morte periit,

519

Theodericus occidit.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi.

succedente in regno Atalarico nepote eius. Post Transemundum Childericus ex Valentiniani F
imperatoris captiua filia genitus, in Vvandalis regnum suscepit. Qui sacramento à Transemundo obstrictus, ne catholicis in regno suo consuleret, antequam regnum susciperet, episcopos ab exilio reuerti iussit, eisque ecclesias reformare præcepit, post annos septuaginta quatuor hæreticæ prophanationis. Iulianus Viennensis ecclesiæ episcopus floruit. Theodoricus, Childebertus, & Chlotharius reges cõtra Hermenefridum regem Thoringiorum exercitum commouent, & victores Hermenefridum fugant. Quem postea Theodoricus sub fide receptum, de muro vrbis cùm simul loquerentur, præcipitat, infantésque eius interficit. Childebertus quoque pro sorore sua Amalrici regis vxore, in Hispania pugnã iniit. Ibique Amalricus interfectus, ac thesauri illius direpti, Toletum vrbs vastata. Childebertus cum sorore sua reuersus est, quæ tamen in itinere obiit. Childebertus verò inter reliquum thesaurum, calices precioſissimos sexaginta detulit, quindecim patenas miro opere cælatas, viginti capsas euangeliorum ex auro purissimo cum gemmis: quæ cuncta ecclesiis diuisit. Childebertus & Chlotharius filios Chlodomiri nepotes suos, quos nutriebat Chrotildis, ne regnarent loco patris, G
interficiũt: vnus ex his Chlodoaldus effugit. Hic postea relicto regno terreno, clericus factus, presbyter deinde ordinatus, bonis operibus præditus, plenus virtutibus migrauit ad dominũ, sepultus Nouiome in suburbio Parisiacæ ciuitatis. Eugenius Carthaginensis Africæ ciuitatis episcopus, confessor publicus habetur.

Toletum vastatur.

Chlodoaldus tonsuratur.

Iustinianus. Benedictus.

527 Iustinianus imperator regnauit annos trigintanouem. Hic Iustini ex sorore nepos. Benedictus abbas, virtutum glòria claruit. Vitam eius beatus Gregorius papa in dialogorum libris scripsit. Belisarius patritius mirabiliter de Persis triumphauit. Qui deinde à Iustiniano in Africam missus, Vvandalorum gentem deleuit. Carthago quoque post annos nonagintaquatuor vastationis suæ, recepta est, pulsis deuictisque Vvandalis, & rege eorum Gelimero capto, atque Constãtinopolin misso. Viennẽsis episcopus Dominus floruit. Hic tam *in diuinis quàm* in secularibus artibus claruit, amator pauperum, redemptor captiuorum, *vitáque* probatissimus. Per idem tempus corpus sancti Antonij monachi diuina reuelatione repertum, Alexandriam perducitur: & in ecclesia sancti Ioannis Baptistæ humatur. Dionysius paschales scribit circulos, incipiens ab anno *dominicæ incarnationis*, DXXXII. qui est annus Diocletiani, ducentesimus quadragesimus octauus post consulatum Lampadij & Orestis. Quo anno codex Iustinianus orbi promulgatus est. Victor quoque Capuanus episcopus librum de pasca scribens, Victorij arguit errores. Theodoricus Francorum rex moritur, cui succedit Theutbertus filius eius. Childebertus & Chlotharius reges Francorum Hispaniam vastant. Cæsarauguſtam circundantes obsident. Sed ciues tunicam B. Vincentij martyris circunferentes, misericordiam domini rogabant. qua de re flexi reges, Childebertus & Chlotharius pace composita, in munere stolam beatissimi Vincentij martyris à Cæsarauguſtanis acceperunt. Parisios reuersus Childebertus, ecclesia in veneratione Beati Vincentij martyris ibi constructa, eandem ipsam stolam in eadem ipsa ecclesia reposuit. Theutbertus Italiam ingreditur, Longobardos superat, atque tributarios sibi subigit. Reuersus xiiij. regni sui anno, moritur. Sed & Chrothildis plena bonis operibus, apud vrbem Turonum migrauit ad dominum. corpus eius à filiis I
sublatum, Parisiis iuxta virum suum Chlodoueum in ecclesia sanctæ Genouefæ sepultum est. Chlotharius rex filium suum Chramnum contra se rebellantem, & publica pugna resistentem, cùm prius idem Chramnus captus & ligatus fuisset, cum vxore & filiis iussit igne cremari. Hoc tempore beatus Medardus episcopus, plenus virtutibus, migrauit ad dominum. Quem Chlotharius rex Sueſſionis ciuitate gloriosè sepeliuit, multas facultates & munera ad sepulturam illius tradẽs. Ipse autem rex non multo pòst defunctus, in eadem ipsa ecclesia beati Medardi à filiis suis sepelitur. Regnauit autem quinquaginta & vnum annum.

Dominus.

Antonij corp' repertum. Paschales circuli. Victor capuanus.

Vincẽtij tunica.

Clotildis obiit.

Chramnus rebellis cum filiis comburitur. Medardus.

Iustinus. Narcissus Totilam vicit. Io. papa. Pantagathus.

564 Iustinus minor, annis vndecim. Narcissus patritius Totilam Gothorum regem in Italia superauit, & occidit. Hic deindè minis territus Sophiæ Augustæ Iustini vxoris Longobardos à Pannoniis inuitauit, eósque in Italiam introduxit. Ioannes ecclesiæ Romanæ pontifex, ecclesiam apostolorum Philippi & Iacobi perfecit, & dedicauit. Pantagathus Viennensis ecclesiæ episcopus floruit. Hic consularibus fascibus primùm sublimis, sed Christi humilitate primus, K
postmodum quinque annis episcopalem sedem fidelissimè rexit: sub cõsulatu Paulini iunioris & Basilij vita functus est. Cui successit in episcopatu Isicius, qui & ipse sub Iustiniano floruit. Quatuor fratres filij Chlotharij regnum inter se diuidunt. Charibertus accepit regnum Childeberti, sedémque constituit Parisiis: Guntchramnus regnum Clodomiri, cõstituítque sedem Aurelianis: Chilpericus, regnum Chlotharij patris sui, Sueſſionísque ciuitate sedem sibi statuit: Sygibertus accepit regnum Theodorici, sedémque sibi constituit Rhemis. Octauo regni eius anno in Gallias Hunni cum Sygiberto prælia committũt. Victi amicitias petunt: sicque in terram suam refugiunt. Sygibertus & Chilpericus fratres inter se decertant: & primùm Chilpericus ciuitatem Rhemensem peruasit. Sygibertus iterum Sueſſionas occupat, capto Theutberto Chilperici filio. Sed postmodum sacramentis inter se datis, aliquot annis in quadã pace manserunt. Charibertus rex moritur, atque in basilica sancti Romani Blauio castello sepelitur.

Isicius.

Charibertus.

Sygibertus

A Sygibertus rex Brunichildem Athanaildi regis filiam vxorem accepit, eámque sub Arrianis baptizatam in nomine indiuiduæ trinitatis rebaptizari præcepit. Eius sororem Chilpericus rex ad patrem in Hispaniam mittens, Chilsuintam expetiit: & cum alias vxores haberet, ipsam superduxit: quam tamen postea consilio vsus Fredegūdis, per noctem in lecto suo strangulauit. *Anni Christi*

Iam tunc Chilpericus tres filios habebat de Audouera vxore sua, Theubertum, & Merouecum, & Chlodouecum. Absente Chilperico Fredegundis Audoueram reginam tali fraude decepit, vt filiam quam ex Chilperico habebat Audouera ex sacro fonte, ipsa per se non per aliam susciperet: quod & ipsa seducta quidem fecit, ac ideirco postmodum à marito suo Chilperico dimissa, sicque Fredegundis in connubium transiit. Audouera velo velata villas & prædia tantùm ad sustentationem sui accepit. Episcopus qui filiam baptizauit, & matri eam tenere non prohibuit, exilio damnatus est. Leobigildis rex Gothorum quasdam Hispaniæ regiones sibi rebelles in potestatem sui regni superando redegit. Hoc tempore Namatus Viennensis *Fredegundis astutia cōsilium.*

B ecclesiæ episcopus floruit, nobilis stemmate, sed nobilior vita, & eloquio. Franci qui sub ditione Chilperici erant, ad Sygibertum transeunt: sicque Sygibertus Tornacum vbi Chilpericus residebat, obsedit. Eo tempore sanctus Germanus Parisiorum episcopus Sygiberto regi mandauit, vt contra fratrem suum nullo modo abiret, neque de interfectione illius cogitaret. quod ille audire contempsit. Sed Francis consentiens, more gentis impositus clypeo, rex constitutus est, ac regnum fratris sui Chilperici adeptus, qui non longè fraude Fredegundis à duobus, iuuenibus interfectus est. Namque illi simulantes secretius aliquid ei suggerere, latus illius perfodiunt: qui à Chilperico fratre in Lambriaco vico sepultus est. Inde translatus in basilicam sancti Medardi, iuxta patrem suum Chlotharium positus est. Regnauit autem xiij. annis. Meroueus filius Chilperici, Brunichildem vxorem auunculi sui in coniugium accepit. Pro qua re captus à patre & tonsuratus, ac presbyter ordinatus, in pago Cinnomannico in monasterium missus est. Childebertus iunior Brunichildis filius, rex in Austria constitutus: *Chilpericus fraude Fredegūdis occiditur.*

C qui Italiam ingressus, eam deuastauit, & tributariam fecit. Guntchramnus rex bonæ satis memoriæ mortuus est, atque in basilica sancti Marcelli martyris Cabillone sepultus. Regnauit autem triginta & vno annis. Leubigildus rex filiam Chilperici & Fredegundis, nomine Rinchildem, duxit vxorem. Fredegundis cum Landerico maiore domus adulterans, Chilpericum regem à venatione reuertētem dolo per gladiatores interficere fecit: & quasi nescia mali cum exercitu Parisios deportatū in ecclesia beati Vincētij martyris sepeliuit. Sic ipsa cū Lauderico & Chlothario paruo filio in regno resedit. Contra quam Childebertus rex Austrasiorum, qui Guntchramno patrueli in regno Burgundiæ successerat, bellum commouit. Sed Fredegundis suis consilium dedit vt nocte cum lampadibus obuiam irent, præcedentes ramos in manibus ferrent, appensis tintinabulis ad colla equorum, ne à vigiliarum custodibus sciri possent. Nam tunc temporis tinnitos equos Austrasij ad pastum emittebant. Illi sic cuncta facientes, Austrasios & Burgundiones tali fraude seduxerunt, dum vigiliæ putant iuxta syluam equos suos pascere, & tintinabula equorum suorū resonare. Cæsus itaque Childeberti exercitus, reliqui *Landericus Fredegundis adulter.*

D cum ducibus in fugam versi sunt. Fredegundis post aliquantum temporis mortua, in ecclesia beati Vincentij Parisiis sepulta est. Theodebertus & Theodericus filij Childeberti, cum auia sua Brunichilde in regnum glorioſi regis Guntchramni in Burgundiam directi: Theodericus cum Chlothario patruele suo pugnā iniit, eúmque cū exercitu suo fugauit: inde Theodericus consilio matris suæ Brunichildis, cum Theodeberto fratre pugnam miscuit. Frater eius Coloniam ingressus, dolóque ibi occisus est, capútque illius Theoderico fratri, vt ipse iusserat, delatum. Filij Theodeberti ab ipso interfecti. Filiam eius in coniugium sumere volens, à matre prohibitus est. Cuique postmodum Brunichildis mater, timens ne eam perimeret, venenum porrexit, talique morte obiit, regnans quadraginta annis: filios eius Brunichildis occidit. Namatus episcopus Viennensis septuagesimo anno vitæ suæ defungitur. Iustinus imperator amens factus, diem obiit: Tiberiúsque pro eo imperium suscepit. Burgundiones & Austrasij cum reliquis Francis pace facta Chlotharium in tribus totis regnis super se regem leuauerunt. *Stratagema Fredegundis.* *Namatus.*

E Tiberius Constantinus Imperator annis vij. Gregorius adhuc apocrisiarius Romanæ ecclesiæ in Constantinopoli libros expositionis in Iob cōdidit: atque Eutychium eiusdem vrbis episcopum in fide nostræ resurrectionis errasse, Tiberio præsente, vt conuicit, ita imperator librum ipsius, quem de resurrectione scripserat, flammis cremari debere liberaret. Docebat enim idem Eutychius corpus nostrum in resurrectione impalpabile, ventis aëréque futurum subtilius. Gens Longobardorum comitante fame & mortalitate, omnem inuadit Italiam, ipsamque Romanam vrbem obsedit: quibus tempore illo rex præerat Alboinus. Gothi quoque sub Hermenigildo Leuuigildi regis filio, bifariè diuisi, mutua cæde se vastant. Philippus Viennensis episcopus clarus floruit. Cuius tempore monasterium sancti Andreæ subterioris Viennæ conditum à Remila Eugenia Ansemundi ducis filia, atque sub testamento matri ecclesiæ traditum. Nam aliud monasterium superius sancti Andreæ, in colle ciuitatis situm 575 *Tiberius Const. Gregorius. Eutychij hæresis.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Remilia. Euantius. Priscus. Artemius. Syagrius.

Mauricius.

Gothi ad fidē cōuertuntur. Verus Episc. Desiderius.

Angli conuertuntur. Brunichildis membratim discerpitur.

Phocas.

Romana caput Ecclesiarū statuitur. Pantheon fit tēplum omniū Sanctorum.

Persa Hierosolymam capiunt.

Anastasius Persa monachus martyriū complet.

Sisebutus vastat Hisp.

Aetherius. Chlotharius omnes spatha longores detruncauit.

Anni Christi.

iam erat. Fundauerat enim ipsum beatissimus Leonianus tēporibus sancti Auiti eiusdem vrbis E
episcopi, vbi eadē ipsa Remilia sub regulari disciplina nutrita fuerat. Post Philippū Euātius vir
sanctus, episcopus Viennæ leuatus est. Hic cū sancto Prisco & Artemio Senonico, & Remigio
Biturigēsi & cū aliis sanctis episcopis, viginti capitula ecclesiastica perfectè roborauit. Quibus
consedit quoque Syagrius Eduennensis episcopus, vir summæ sanctitatis, Sueui à Leuuigildo
rege obtenti Gothis subiiciuntur.

583 Mauricius imperator, annis xxj. Ermenigildus Leuuigildi Gothorum regis filius, ob fidei
catholicæ cōfessionem inexpugnabilem, à patre Arriano regni priuatus insulis, insuper in car-
cerem proiectus, ad extremū nocte sancta dominicæ Resurrectionis, securi in capite percussus,
regnum cæleste pro terreno rex & martyr intrauit. Cuius frater Richaredus mox vt regnum
post patrem accepit, omnem gentem Gothorum, cui præerat instante Leandro Hispalitano
episcopo, qui & Ermenigildum docuerat, ad catholicam fidem conuertit. Auari aduersus Ro-
manos dimicantes auro magis quā ferro pelluntur. Viennensis episcopus Verus claruit. Huius
tempore Desiderius Augustodunensis genere, in ordine diaconi ecclesiæ Viennēsi seruiebat. G
Gregorius Romanæ ecclesiæ præsul & doctor eximius, claruit. Post Verum episcopū sanctus
Desiderius succedit. Hic beatissimus Brunichildem reginam ex impietatibus suis arguens à
comitibus eius ipsa iubente in territorio Lugdunensi super fluuium Calaronam perimitur,
martyrque glorioſus cæleste regnum ingreditur. Gregorius pontifex synodum episcoporum
xxiiij. ad corpus B. Petri apostoli congregās, quæ necessaria sunt ecclesiæ decernit. Idem missis
in Britanniam Augustino, Mellito, & Ioanne, cum aliis pluribus timentibus Deum, ad Chri-
stum Anglos conuertit. Siquidem Edilbertus rex Cantuariorum cum gente cui præerat, ad
Christum conuertitur, sedēsque tam Augustino doctori suo, quàm aliis episcopis largitur. Bru-
nichildis regina pro multis sceleribus suis in præsentia Chlotharij regis iudicantibus Francis,
indomitis equis, religata brachiis & cruribus diuaricatis, membratim discinditur, ac igni ossa
illius cremata.

604 Phocas regnauit annis viij. Gregorius Anglorum genti metropolitanos statuit, deditque H
Lindoniæ atque Eboraciæ episcopis pallium: secundo anno imperij Phocæ, indictione octaua
migrauit ad dominum. Focas rogante papa Bonifacio, statuit sedem Romanam caput esse
omnium ecclesiarum, quia Constantinopolitana ecclesia primam se omnium scribebat.
Domnolus Viennensis episcopus tūc florebat, vir strenuus, & in redimēdis captiuis piissimus.
Phocas rogante alio Bonifacio Romano pontifice, in veteri fano quod Pantheon vocabatur,
ablatis idololatriæ sordibus, ecclesiam beatæ semper virginis Mariæ & omnium martyrum
dedicari iussit, vt vbi quondam non deorum, sed dæmoniorum cultus agebatur, ibi deinceps
omnium fieret memoria sanctorum. Parasini & Veneti per orientē & Ægyptum ciuile bellum
faciunt, ac sese mutua cæde prosternunt. Persæ aduersus rēpublicam grauissima bella gerētes,
multas Romanorum prouincias, & ipsam Hierosolymam capiunt: ac destruentes ecclesias,
sancta quoque loca profanantes, etiam vexillum dominicæ crucis auferunt. Heraclius im-
perator, annis xxvj. Anastasius Persa monachus, nobile pro Christo martyrium patitur: qui
natus in Perside à patre puer magicas artes didicit: sed vbi à captiuis Christianis nomē Christi I
accepit, in eo mox animo conuersus, relicta Perside Calchedoniam Hierapolinque, Christum
quærens, ac deinde Hierosolymam petiit, vbi accepit baptismatis gratiam. Quarto ab eadem
miliario monasterium abbatis Anastasij introiuit, vbi septem annis regulariter viuens, dum
Cæsaream Palæstinæ orationis gratia venisset, captus à Persis, & multa diu verbera inter car-
ceres & vincula Marcebana iudice perpessus, tandem in Persidem mittitur ad regem eorum
Cosroam: à quo tertiò per interualla temporis verberatus, ad extremum vna suspensus manu
per tres horas, sic decollatus cum aliis septuaginta, martyrium compleuit. Mox tunica eius in-
dutus quidam dæmoniacus, curatus est. Sisebutus Gothorum rex in Hispania plurimas vrbes
sibi bellando subiecit, & Iudæos suo regno subditos, præter eos qui fuga lapsi latenter mi-
grauerunt ad Francos, ad Christi fidem conuertit. Persæ Chalcedoniam vsque peruenerunt.
Hunni murum longum irrumpentes, & ad mœnia Constantinopolis accedētes, cum Heraclio
imperatore mutuò in muro stante colloquuntur, acceptóque ab eo precio pacis, ad tempus K
recedunt. AEtherius Viennensis, vir in omnibus eximius, præclarus habetur. Chlotharius
rex Saxonum terram vastauit: intantum vt non ibi relinqueret hominem viuentem, longior,
vt fertur, quàm spatha ipsius erat. Non longo tempore interiecto, xliiij. regni sui anno mo-
ritur: succesſitque ei Dagobertus filius eius vir strenuus, & in iudiciis seuerus. Habuit autem
duos filios, Sygibertum & Chlodoueum: quorum vnum, Sygibertum in Austriam cum Pipino
duce direxit: Chlodoueum iuniorem secum retinuit. Gundolandus maior domus moritur,
cuius loco Herthenoldus à Dagoberto constituitur. Heraclius imperator cum exercitu super-
ueniens Persis victor, Christianos qui ibi erant captiui reduxit, ac vexillum dominicæ crucis
Hierosolymam triumphans reportauit. Reliquiæ quoque beati martyris Anastasij, primò ad
monasterium suum, deindè Romam aduectæ, venerantur in monasterio beati Pauli apostoli,
quod dicitur ad Aquas Saluias. Anno Heraclij imperatoris xviij. indictione v. Eduinus ex-

cellentiſ-

Ann. christi.

A cellentissimus rex Anglorum, in Britannia Transumbranæ gentis ad aquilonem, prædicante Paulino episcopo, quē miserat de Cātia venerabilis archiepiscopus Iustus, verbum salutis cum sua gente suscepit, anno regni sui vndecimo. Aduentus autem Anglorum in Britanniam plus minus anno clxxx. Eique Paulino sedē episcopus Eboraci dedit. Eo tempore apud Scotos in obseruatione xiiij. lunæ paschalis error maximus exortus est: quorum errorem Honorius papa per epistolā suam redarguit. Sed & Ioānes qui successori eius Seuerino in pontificatu successit, cum adhuc electus in pontificatu, pro eodem errore xiiij. lunæ, simul & pro Pelagiana hæresi, quæ apud eos recrudescebat, scripsit. — *Eduinus credit. Anglorū in Britanniam aduentus.*

Heracleonas cum matre sua Martina, annis iij. Cyrus Alexandriæ episcopus, Sergius & Pyrrhus regiæ vrbis episcopi, Acephalorum hæresin instaurātes, vnam operationem in Christo diuinitatis & humanitatis, vnam quoque voluntatē dogmatizabant. E quibus Pyrrhus sub Theodoro papa Romam veniens ex Africa, ficta, vt post apparuit, pœnitentia, obtulit eidem papæ præsente clero & populo libellum cū sua subscriptione, in qua damnabantur omnia quæ B à prædecessoribus suis scripta vel acta sunt aduersus catholicā fidē: vnde & benignè susceptus est ab eo, quasi regiæ pontifex ciuitatis: sed quia reuersus, eundem ipsum errorem repetiit, memoratus papa Theodorus, sacerdotū synodo aduocata in basilica beati Petri apostoli, cōdemnauit ipsum Pyrrhum sub vinculo anathematis. 639 *Heracleonas.* *Pyrrhi Episc. hypocritica pœnitentia.*

Constantinus filius Heraclij, mensibus sex. Pyrrhi successor Paulus, non tantùm pestifera doctrina sicut decessor eius, sed & aperta persecutione catholicos cruciat, apocrisiarios sanctæ Romanæ ecclesiæ, qui ad eius correctionem missi fuerant, partim carceribus, partim exiliis, partim verberibus afficiens. Sed & altare eorum in domo Placidiæ sacratum in venerabili oraculo subuertens diripuit, prohibens eos ibi missas agere: vnde & ipse sicut prædecessores ipsius, ab apostolica sede, iusta satis dispositione damnatus est. Dagobertus Francis regnat, Sygibertus filius eius Austrasiis. 642 *Cōstantinus.* *Dagobertus.*

Constantinus, filius Constantini, imperator annis xxviij. Hic Constantinus deceptus à C Paulo, sicut Heraclius auus eius à Sergio eiusdem ciuitatis episcopo, exposuit typum aduersus catholicam fidem: nec vnam, nec duas voluntates, aut operationes in Christo definiens esse confitendas, quasi nihil velle vel operari credendus sit Christus. Vnde Martinus papa congregata Romæ synodo cv. episcoporum, damnauit sub anathemate præfatos Cyrum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum hæreticos. Post hæc missus ab imperatore Constātino Theodorus hexarchus, tulit Martinū papam de ecclesia Constantiniana, perduxítque Constantinopolin: vbi cum pro catholica veritate apostolicè ageret, relegatus Chersonam, ibidem vitam finiuit, multis in eodem loco virtutum signis vsque hodiè refulgēs. Facta est autem synodus præfata, anno ix. imperij Constantini, mense Octobri, indictione viij. Clarentius vir satis eruditus Viennensis episcopus claruit. Vitellianus papa Romæ ordinatur: sub quo Constantinus imperator beato Petro apostolo misit euāgelia aurea gemmis albis mira magnitudine in circuitu ornata. Ipse post aliquot annos idem per indictionem vj. Romam veniens, obtulit super altare apostolorum, pallium auro textile, toto exercitu cum cereis ecclesiam intrante. Sequenti anno facta D est eclipsis solis, v. nonas Maij, quasi decima hora diei. Vitellianus papa Theodorum archiepiscopum & Adrianum abbatem, virum sanctum atque doctissimum, in Britanniam mittit: qui plurimas ecclesias Anglorum doctrina ecclesiastica fœcundarunt. Cōstantinus imperator post plurimas deprædationes in prouinciis factas, occisus in balneo periit, indictione xij. Sed non longo pòst tempore Vitellianus papa obiit. 641 *Cōstantinus monotheliteæ.* *Clarentius. Vitellianus.* *Casula auro textilis.*

Constantinus filius Constantini superioris, annis xvij. Sarraceni Siciliam inuadunt, & præda nimia secum ablata, mox Alexandriam redeunt. Agatho pontifex Romanæ ecclesiæ constituitur: qui ex rogatu Constantini, Tiberij, Heraclij, piissimorum principum, misit in regiam vrbem legatos suos: in quibus erat adhuc Ioannes diaconus non longè post episcopus, pro facienda adunatione Dei ecclesiarum. Qui benignissimè susceptí à fidei catholicæ defensore Constantino, iussi sunt remissis disputationibus philosophicis, pacifico colloquio de vera fide perquirere, datis eis de bibliotheca Constantinopolitana catholicorum patrum quos petebat, libellis. Affuerunt autem & episcopi cx. præsidente Georgio patriarcha regiæ vrbis, & E Macario Antiochiæ. Conuicti sunt itaque qui vnam voluntatem & operationem astruebant in Christo, falsasse catholicorum patrum perplurima dicta. Finito conflictu, Georgius correctus est: Macharius verò cum suis sequacibus simul & prædecessoribus, Cyro, Sergio, Honorio, Pyrrho, Paulo, & Petro, anathematizatus est: & in loco eius Theophanus abbas de Sicilia, episcopus Antiochiæ factus. Tantáque gratia legatos catholicæ pacis comitata est, vt Ioannes Portuensis episcopus, qui erat vnus ex ipsis, dominica octauarum paschæ, missas publicè in ecclesia sanctæ Sophiæ, coram principe & patriarcha Latinè celebraret. Hæc est sexta synodus vniuersalis Constātinopoli celebrata, & Græco sermone conscripta temporibus papæ Agathonis, exequente & residente Constantino piissimo imperatore intra palatium suum, simúlque legatis apostolicæ sedis, & episcopis cx. residētibus. Prima enim vniuersalis synodus in Nicea congregata est contra Arrium, cccxviij. patrum, temporibus Iulij papæ sub Con- 669 *Constātinus, Agatho papa.* *Monotheliteæ conuicti.* *Missæ coram Imp. Latinè celebrantur.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Synodi generales.

Anni christi.

stantino principe. Secunda, Constantinopoli, centum quinquaginta patrũ contra Macedoniũ & Eudoxium, temporibus Damasi papæ, & Gratiani principis, quando Nectarius eiusdem vrbis est ordinatus episcopus. Tertia in Epheso, cc. patrum contra Nestorium episcopum Augustæ vrbis, duas personas in domino Iesu Christo prædicantem, sub Theodosio magno principe, & papa Cælestino. Quarta, in Chalcedonia, patrum dcxxx. sub Leone papa, temporibus Martiani principis, cõtra Eutychem nefandissimorum præsulẽ monachorum. Quinta autem, Constantinopoli, tẽporibus Vigilij papæ, sub Iustiniano imperatore, contra Theodorum & omnes hæreticos. Sexta hæc de qua in præsenti loco diximus. Sindulphus Viennensis ecclesiæ episcopus, clarus habetur. Sancta virgo Christi Hediltruda, filia Annæ regis Anglorum, & primò alteri viro, & postea Heefrido regi coniunx data, postquam xij. annis thorum maritalem incorrupta seruauit, sumpto velamine sanctimonialis efficitur: nec mora, etiam virginum mater & nutrix: cuius merita testatur etiam caro mortua, quæ post xvj. annos sepulturæ cum veste qua inuoluta est, incorrupta vt virgo manserat, reperitur. Dagobertus rex ecclesias sanctorum ditauit, eisque multa largitus pacificè & quietè regnum tenuit Francorum. Sindulpho episcopo defuncto, Hecdicus Viennensis ecclesiæ præsulatum suscepit, magnæ religionis vir: claruit autem vsque ad vltimum tempus Iustiniani imperatoris, cuius & tempore obiit. F G

Sindulphus. Hediltrudæ virginis caro nõ corrũpitur.

Iustinianus.

686

Iustinianus minor, filius Constantini, imperator factus, annis x. Hic constituit pacem cum Sarracenis terra marique decẽnio. Sed & prouincia Africa quæ fuerat tenta à Sarracenis, Carthagine capta atque destructa, Romano imperio subiugata est. Dagobertus rex valida febre ægrotans, mortuus est Spinogilo villa in pago Parisiensi atque in ecclesia beati Dionysij martyris sepultus est: luxerúntque eum Franci diebus multis. Regnauit autem quadraginta-quatuor annis. Eius loco constituerunt Franci Chlodoueum filium eius regem: cuius vxor Baltildis, de genere Saxonum. Sygibertus rex Austrasiæ, Pippino defuncto Grimoldum filium eius maiorẽ domus instituit. Non lõgè pòst defuncto Sygiberto rege, Grimoldus filium eius paruum, Dagobertum nomine, totondit, ac Dodoni Pictauiensi episcopo sub custodia dirigit: Franci plurimum inde indignati, captum Grimoldum Chlodoueo regi tradũt: qui posuit eum Parisiis in custodia: ibíque diu excruciatus, vitam finiuit: Chlodoueus rex temerè agens, brachium beati Dionysij martyris abscidit. Ab eo tempore sicut Franci tenuerunt, regnũ ipsorum cadere cœpit, variis casibus molestatũ. Chlodoueus rex multis illectus vitiis, tandẽ ex Baltilde regina tres filios habuit, Chlotharium, Childericum, atque Theodericum. Iustinianus beatæ memoriæ, Romanæ ecclesiæ pontificem Sergium, quia Synodo hæreseos quam Constantinopoli fecerat, parere & subscribere noluit, misso Zacharia protospatario suo, iussit Constantinopolin deportari. Sed præuenit militia Rauennatis vrbis, vicinarúmque partium, iussa nefanda principis, & eundem Zachariam ab vrbe Roma cõtumeliis & iniuriis repulerunt. Chlodoueus rex nimium lubricus decessit, cum regnasset annis xvi. Franci Chlotharium filium eius regem cõstituunt. Herchinoldo maiore domus defuncto, Franci in incertum euntes, Ebroinũ in hac dignitate vt maior esset in aula regia constituunt. Chlotharius quatuor annos regnans obiit, cuius loco Franci Theodericum fratrem eius erigunt. Childericum alium fratrem eius simul cum Vvlfeldo duce in Austriam regnare dirigunt. Papa Sergius ordinauit venerabilem virum Vvilibrodum cognomine Clementem, Frisionum genti episcopum. Caldeoldus episcopus Viennẽsem ecclesiam rexit vsque ad tempora Theoderici regis. Iustinianus imperator ob culpam perfidiæ, regni gloria priuatus, exul in Pontum secedit. H I

Grimoldus.

Dionysij brachium abscinditur exitio Francorum.

Chlodoueus rex lubricus.

Vuilibrodus.

Leo Imp.

696

Leo imperator, annos duos. Papa Sergius in sacrario beati Petri capsam argenteam quæ in angulo obscurissimo diutissimè iacuerat, & in ea crucem diuersis ac preciosis lapidibus adornatam, domino reuelante reperit: de qua tractis quatuor petalis, quibus gemmæ inclusæ erãt miræ magnitudinis, portionem ligni salutiferi dominicæ crucis interius repositam inspexit. Quæ ex eo tempore omnibus annis in basilica Saluatoris quæ appellatur Constantiniana, die Exaltationis eius ab omni osculatur atque adoratur populo. Dodolenus Viennẽsis episcopus habetur. Franci Ebroino insidias parantes, Theodericum de regno abiiciunt, Ebroinum Luxouio monasterio tondent: Childericum super se regem leuant: maiorem domus, Vvlfuoldũ. Sed non multo pòst, propter leuitatem animi sui idem Childericus à Francis interficitur: Vvlfuoldus fuga elabitur. Franci Leodosium Archenoldi filium, maiorem domus constituunt, Theodericum in regno aduocant. Dicitur in hoc consilio fuisse Leodegarius venerabilis episcopus Augustodunensis, & Gerinus frater eius. Ebroinus itaque magnæ impietatis homo, clericaturam abiiciens, à Luxonio cœnobio egressus, seductus sine dubio ab spiritu mẽdacij, qui dixerat ei, quòd duodeuiginti annis viueret, in Franciam reuertitur. Copiis vndecunque sibi aggregatis, ad Audoënum episcopũ Rothomagensem dirigit. Mox respõso inde accepto, tyrannicè contra hostes debacchatus, Leuidesium fide captum occidit. Ac sic principatum vi sub Theoderico rege obtinuit: continuò sanctum Leodegarium diuersis pœnis affectum gladio percussit: Gerinum quoque fratrem eius diu excruciatum peremit: multos cogens in exilium, ablatis facultatibus, de quibus Vvlbaldus & Ragnebertus illustres viri, multis pressi iniuriis, K

Crux adoratur quotannis.

Damnpollicetur vitæ lõgitudinem.

A inferis, virtute venerabiles occumbunt. Vvlfuoldo decedente, Martinus & Pippinus iunior filius Anſegiſili, regibus decedentibus, dominabantur in Auſtria. Moto prælio contra Theodoricum regem & Eboinum, Martinus fuga lapſus Lugduno cloaca ſe recluſit. Pippinus quoque è latere euaſit: Ebroinus datis ſacramẽtis, Martinum ad regem Theodoricum venire ſuadet: ille credulus, mox cum ſuis interfectus eſt. Ebroinus crudelitate nimia ſæuus, ab Hermẽfrido Franco interfectus eſt: Hermẽfridus in Auſtriorum regnum ad Pippinum fugiẽs, euaſit. Erat tunc temporis vir oculis cæcatus, vnus de illis quibus Ebroinus effoderat lumina, in inſula Lugdunẽſis prouinciæ, quæ Barbara dicitur. Qui cùm nocturno tẽpore ſuper ripam Sicannæ fluminis orandi gratia reſideret, audiuit nauigantiũ impetum, & magna vi brachiorũ contra impetum fluminis inſurgentium. Cúmque interrogaret, quò nauigium illud tenderet, vox in auribus eius percrepuit: Ebroinus eſt, quem ad Vvlcaniam ollam deferimus: ibi enim facti ſui pœnas luet. Hoc idem vir audiuit ad conſolationẽ ſui, vt ſciret quã pœnã perſecutores iuſtorũ ſentirent. Reuerentiſſimus eccleſiæ Lindisfarnenſis in Britãnia ex Anachorita antiſtes

B Cuthbertus, totã ab infantia vſque ad finem vitam miraculorum ſignis inclytam duxit. Cuius venerabile corpus humatum poſt vndecim annos, quaſi eadem hora fuiſſet defunctus, cum veſte qua tegebatur incorruptum inuentum eſt. Franci Vvaratonem pro Ebroino, maiorem domus faciunt: qui pacem cum Pippino componit. Pippinus cum Giſlemaro Vvaratonis filio, contra voluntatem patris agente, ciuilia bella habuit. Sed Giſlemarus à Deo percuſſus obiit. Pater eius Vvarato principatum recepit. Sanctus Audoenus epiſcopus, virtutibus clarus, migrauit ad dominum.

Poſt Vvaratonem, Bertharium, maiorem domus ſtatura & ſapientia puſillum, Franci conſtituunt. Pippinus cum Theoderico & Berthario bellum iniit, & vicit.

Tiberius imperator, annis ſeptem. Synodus Aquileiæ facta ob imperitiam fidei, quintum vniuerſale concilium ſuſcipere diffidit, donec ſalutaribus beati papæ Sergij monitis inſtructa, & ipſa huic cũ cæteris Chriſti eccleſiis annuere cõſentit. Ioannes põtifex Romanus habetur, qui Sergio ſucceſſerat. Bobolinus Viennenſis eccleſiæ epiſcopus, inſignis claruit. Poſt quem

C Georgius magnæ virtutis epiſcopus, in eadem vrbe conſtituitur. Giſulphus dux gentis Longobardorum Beneuenti Campaniam igne, gladio, & captiuitate vaſtauit: cúmque nõ eſſet qui ei reſiſteret, Ioannes papa miſſis donariis plurimis & legatis, vniuerſos captiuos redemit, atque hoſtes domum redire fecit. Cui ſuccedit alter Ioannes, qui miro opere oratorium ſanctæ Dei genitricis Mariæ in eccleſia beati Petri conſtruxit. Eritbertus rex Longobardorum, multas cortes & patrimonia Alpium Cottiarum, quæ à Longobardis fuerant ablata, iuri apoſtolicæ ſedis reſtituit, & hanc reſtitutionem aureis ſcriptam literis, Romam direxit. Pippinus Auſtraſiorum dux, Theodericum regem cepit, atque theſauris acceptis, Nordebertum quendam de ſuis Maiorem domus ſub rege eodem conſtituit. Ipſe in Auſtriam remeauit. Habuit autem ex vxore ſua nobili, duos filios, Drogum, & Grimoldum. Drogus ducatum in Campania accepit.

Iuſtinianus ſecundus, cum Tiberio filio, annis ſeptem. Hic auxilio Terbellij regis Bul-

D garorum regnum recipiens, conuictos occidit eos qui ſe expulerant, patritios & Leonem in loco eius vſurpauerãt: necnon & ſucceſſorem eius Tiberium, qui eum de regno eiectum toto tempore quo ipſe regnauit, in eadẽ ciuitate tenuerat in cuſtodia. Callinicũ verò patriarcham, erutis oculis, miſit Romam, & dedit epiſcopatum Cyro, qui erat abbas in Ponto, cúmque exulem aluerat. Hic papam Conſtantinum ad ſe venire iubens, honorificè ſuſcepit & remiſit: ita vt die dominica cum miſſas ſibi facere iuberet, communionem de manu ipſius acceperit. Quem proſtratus in terra, pro ſuis peccatis intercedere rogans, cuncta eccleſiæ priuilegia renouauit. qui cùm exercitum mitteret in Pontum ad comprehendendum Philippicum, quem ibi relegauerat, conuerſus omnis exercitus ad partem Philippici, fecit eum ſibi imperatorem: reuerſúſque cum eo Conſtantinopolin, pugnauit contra Iuſtinianum, duodecimo ab vrbe miliario, vicítque atque occidit. Regnauítque Philippicus loco Iuſtiniani. Francis adhuc Theodericus regnabat. Deodatus Viennenſis epiſcopus, magnæ parſimoniæ vir florebat.

E Philippicus imperator, annum vnum, menſes ſex. Hic eiecit Cyrum de põtificatu, cúmque redire ad gubernandum monaſterium ſuum præcepit: quique praui dogmatis literas Conſtantino miſit pontifici: quas ille cum apoſtolicæ ſedis conſilio reſpuit, & huius rei cauſa fecit picturas in porticu ſancti Petri, qui acta ſex ſynodorum vniuerſalium continent. Nam & huiuſmodi picturas cùm haberentur in vrbe regia, Philippicus iuſſerat afferri. Statuitq; populus Romanus, ne hæretici imperatoris nomen, aut in chartis, aut in figulis ſolidis ſuſciperent: vnde nec eius effigies in eccleſiam introducta eſt, nec nomen ad miſſarum ſolẽnia prolatum. Captus igitur Philippicus ab Anaſtaſio oculis priuatus eſt, nec tamen occiſus. Theodericus rex Francorum mortuus eſt, qui regnauit annis xix.

Anaſtaſius imperator, annos tres. Hic literas Conſtantino pontifici Romam miſit per Scholaſticum patritium & exarcham Italiæ, in quibus ſe fautorem catholicæ fidei, & ſancti

Anni Chriſti

Martinus Anſegiſili perimitur.

Viſio.

Olla Vulcani. Ebroinus defertur ad tartara.

Cuthbertus.

Audoenus.

699 Tiberius.

Io. papa.

Bobolinus.

706 Iuſtinianus II.

Callinicus excæcatur.

Miſſa.

Philippicus.

712

714 Anaſtaſius.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni christi.

sexti concilij prædicatorem esse docuit. F

Chlotharius. Chlotharius filius Theoderici puer, Francis regnauit annos tres, cui successit Childebertus frater eius, vir inclytus. Defuncto Northberto maiore domus, Grimoldus Pippini filius effectus est. Pippinus multa bella gessit contra Rittodum gentilem Frisonum ducem, similiter

Blidramnus. contra Sueuos, vel alias quàmplures gentes. Blidramnus Viennensis ecclesiæ episcopus. Leutbrandus rex Longobardorum, donationem Alpium patrimonij Cottiarum quam Heribertus rex fecerat, sed ille repetierat, ammonitione venerabilis papæ Gregorij confirmauit. Drogo filius Pippini defugitur hybernali tẽpore, anno incarnationis domini, DCCVIII. Anepos episcopus, secularis cõuersationis vir, duxit exercitum Francorũ contra Vviliarium in Sueuos, vbi grauissima cædes facta est, anno incarnationis domini septingentesimo duodecimo. Bonæ memoriæ Childebertus rex migrauit, regnans tredecim annos: & sepultus est Cauciaco monasterio in basilica S. Stephani protomartyris, regnum suscepit Dagobertus adhuc puer, filius eius: Maior domus Grimoldus, vir modestus & iustus, qui habebat Ratbodi ducis filiã Theusuindam in coniugium. nam ex alia fœmina Theudoaldum habuerat. Ægrotante itaque Pippino genitore eius, dum ad visitãdum eum venisset, à Rangario Frisone gentili peremptus est, in basilica sancti Landeberti. Pater eius Theudoaldum in honore defuncti patris instituit Leodico, anno incarnationis domini DCCXIII. in mẽse Aprili. Nec multo pòst Pippinus pater eius mortuus est, eodem anno, medio Decembri. Obtinuit autem principatum sub nominatis regibus annis vigintiseptem. Hecbertus vir sanctus de gente Anglorum, pro cœlesti patria peregrinus, sacerdotium Christi exornans, plurimas Scoticæ gentis prouincias ad canonicam paschalis temporis obseruantiam, à qua diutius aberrauerãt, pia prædicatione conuertit, anno ab incarnatione domini, DCCXV.

G

Pippinus obiit.

Theodosius. 717 Theodosius imperator, anno vno. Hic electus in imperatorem, Anastasium apud Niceam ciuitatem graui prælio vicit: datóque sibi sacramento, presbyterum fecit ordinari. Ipse verò vt regnum accepit, cum esset catholicus, imaginem illam venerandam in qua sanctæ sex synodi erant depictæ, & à Philippico fuerat deiecta, pristino loco in vrbe regia erexit. Tiberis fluuius alueum suum egressus ita excreuit, vt ad vnam & semis staturam in via publica extumesceret, multáque excidia Romanę ciuitatis faceret. A porta denique S. Petri vsque ad pontẽ Miluum aquæ descendẽtes se coniũgebant. Mansit autem diebus vij. Cũ ciues crebras litanias agerent, reuertitur octaua die. Amore diuino inflammati multi Anglorum gentis de Britannia Romam venire his temporibus maximè studuerunt, ibíque ob signum religionis tonsuram clericalem susceperе. Tunc etiam reuerendus abbas Geolfridus annos natus lxxiiij. cum esset presbyter annis xlviij. Abbas autẽ, annis xxxv. vbi Lingonas peruenit, defunctus, atq; in ecclesia beatorum Geminorum martyrum sepultus est.

H

Angli Romæ consecrantur.

Carolus Pippini filius ex alia vxore, cum captus à Plectrude Pippini quondam vxore teneretur, auxiliante domino euasit. Saxones terram Matuariorum deuastauerunt. Eoldus Viennensis episcopus iam habebatur.

Leo Imp. 718 Leo imperator, annos ix. Sarraceni cum immenso exercitu Constantinopolin venientes, triennio ciuitatem obsidẽt, donec ciuibus multa instantia ad Deum clamãtibus, multi eorum fame, frigore ac pestilentia perirent, ac sic pertæsi obsidionis abscederent. Qui inde regressi, Bulgarorũ gentẽ quę est super Danubiũ, bello aggrediuntur: & ab hac quoque victi refugiunt, ac naues suas repetunt. Quibus cùm altum peteret, inruente subita tempestate, plurimi etiam, mersis, siue confractis per litora nauibus, necati sunt. Leutbrãdus rex audiens quòd Sarraceni depopulata Sardinia, etiam loca illa fœdassent, vbi ossa beati Augustini episcopi propter vastationem Barbarorum olim translata, & honorificè fuerant condita, misit, & dato precio accepit, & transtulit ea in Ticinũ. Ibíque in monasterio quod Cella aurea vocatur, quod & ipse

669 construxit, condigno honore recondidit. Tunc sanctus episcopus Eoldus Viennensem ecclesiam rebus auxit. Erat enim affinis Francorum regibus, quíque etiam intra ciuitatem in honore beatorum martyrum Thebæorum, Mauritij & sociorum eius, domunculam cryptatim construxit: ibíque non mediocrem partem reliquiarum, siue ex his martyribus, siue ex aliis posuit. Atque ex eo tẽpore res ecclesiæ nomine beati Mauritij attitulantur, quãdo ex antiquo & maior domus in honore septem martyrum Machabæorum, & facultates eiusdem ecclesiæ sub nomine eorũ à fidelibus offerrẽtur, & cõsecratæ manerẽt. Dagobertus rex, annis quinque regnans, mortuus est. In illis diebus paulo antè Franci mutua cæde se sternunt, ac Theodoaldũ Grimoldi Iusti filium validè persequendo fugant, electo Raganfrido in principatum maioris domus. Franci Danielem quendam clericum post abiectionem tonsuræ, in regno stabiliunt, atque Chilpericum nuncupant. Exercitum vsque fluuium Mosam contra Carolum commouent. Ex alia parte Ratbodus dux cum Frisonibus contra eundem ipsum Carolum insurgit: pugna valida commissa cum Frisonibus, Carolus graui damno afflictus, dilapsus est. Ratbodus vsque ad Coloniam cuncta deuastans peruenit, mense Iulij, anno incarnationis domini, DCCXV. Chilpericus simul cum Ragamfrido Arduennam syluam ingressus, magno exercitu vsque Rhenum ciuitatémque Coloniam peruenerunt, thesaurum multum à Plectrude accipientes,

I

K

Dagobertus moritur.

A pientes, vastantésque terram, reuersi sunt ad Amblauiam: sed subitò Carolo super eos irruente maximum à copiis suis dispendium sustinent. Iterum Carolus exercitu commoto aduersus Chilpericum vel Ragamfridum pergit. Illi contrà, hoste parato, bellum accelerant, in loco nuncupato Vicieco, die dominica, illucescente die, infra quadragesimam, xiij. calendis Aprilis, anno incarnationis septingentesimo decimoseptimo. Chilpericus & Ragamfridus fugati, penes Carolum victoria fuit: Coloniam venit, thesauros patris sui à Plectrude recepit: regem sibi Chlotharium statuit. Chilpericus & Ragamfridus Eudonem ducem in adiutorium expetunt: contra quos Carolus intrepidus pergit. Eudo Parisios fugiendo peruenit. Chilpericus thesauris regalibus sublatis, trans Ligerim in Aquitaniam se eripuit. Chlotharius rex eo anno mortuus est. Post Eoldum episcopum Eobolinus Viennensis episcopus successit. Huic Ostrebertus vir strenuus & nobilis episcopus succedit. Hic sepultus est in villa quadam proprietatis suæ Iulidiaco, non longè à Sequana fluuio. Carolus legationem ad Eudonem misit, amicitiásque cum eo componit. Cui Eudo Chilpericum regem cum

B multis muneribus reddidit: sed idem non diu in regno resedit. Siquidem Nouiomo ciuitate mortuus ac sepultus est. Regnauit autem annis plus v. Franci Theodericum Dagoberti iunioris filium, regem super se constituunt. Carolus maior domus & Austrasiorum princeps, vastans omnia, & Saxonum agros diripiens, ad Vvisorem peruenit. Ratbobus Frisonum dux moritur, & Carolus cum Saxonibus bellum iniit: ibi grauissima cædes hominum altrinsecus morientium. Post aliquot annos in Baiouariam iter arripuit, Baiouariósque cum labore maximo ad deditionem coegit. Post reluctantibus iterum occurrit: & secunda vice fortitudine exercitus sui superdomuit. Iterum abiit in Saxoniam, deinde ad Sueuos contra Lantfridum, quos ab infestatione nimia repressit. Exinde exercitum commouet contra Eudonem Aquitaniorũ ducem, fuítque vsque in Vasconiã fugato Eudone. Sarraceni multis copiis nauibúsque plurimis longè latéque plurimas vrbes tam Septimaniæ quàm Viennensis prouinciæ vastant. Contra quos Carolus expeditionem ducens, grauitérque eos fundens, in Hispanias repulit facta concertatio mense Octobri, gerens & alia diuersis in partibus prælia, iterum post aliquot

C annos perrexit vsque in Vasconiam, Aquitaniam depopulatus: mortuo Eudone contra filios illius arma corripuit, eósque vehementer afflixit. Sed variante concertatione, cum ex vtrisque partibus plurimi cæderentur, tandem fœdus non diu mãsurum ineunt. Sarraceni penè totam Aquitaniam vastantes, & latè alias prouincias igne ferróque superãtes, Burgundiam diriſſima infestatione deprædantur, pene omnia flãmis exurentes, monasteria quoque ac loca sacra fœdantes, innumerum populum abigunt, atque in Hispanias transponunt. Contra quos Carolus iterum expeditionem mouit. Quibus forti manu resistens, cæsa inde maxima multitudine, reliquos qui superfuerunt fugere compulit: è quibus pauci euasere. Vvilicarius Austreberto venerabili episcopo Viennæ succedit. Qui ob cladem Sarracenorum, cum esset domus præclariſſima martyrum citra Rhodanum ab eis iam incẽsa, ossa beati Ferreoli cũ capite Iuliani martyris intra vrbem transtulit, eísque accelerato opere, non magno pretio ecclesiam constructit: vbi & eorundem martyrum reliquias reuerenter composuit. Idem Vvilicarius, cùm furioso & insano satis consilio, Franci res sacras ecclesiarum ad vsus suos retorquerẽt, videns Viennẽsem

D suã indecenter humiliari, relicto episcopatu in monasteriũ sanctorum martyrum Agaunẽsium ingressus, vitam venerabilem duxit. Vastata & dissipata Viennensi & Lugdunensi prouincia, aliquot annis sine episcopis vtraque ecclesia fuit, laicis sacrilegè & barbarè res sacras ecclesiarũ obtinentibus. Anno incarnationis domini, DCCXLI. Carolus Pippini filius Francorum dux defunctus est, principatum illius obtinente Carlomanno & Pippino fratre eius. Childericus in regno Francorum substituitur.

Constantinus imperator, annos xxvi. Carlomãnus & Pippinus contra Hunaldum ducem 727
Aquitanorum exercitum mouẽt, ceperúntque castrũ quod vocatur Lucas: in ipso itinere positi diuiserũt sibi regnũ Francorũ, in loco qui dicitur Vetus Pictauus. Eodẽ anno Carlomãnus Alamanniã vastauit. Carlomannus & Pippinus ineunt pugnã cũ Odilone duce Baiouariorum. Eodem anno Carlomannus cum Saxonibus conflictũ habuit: cepítque castrum quod dicitur Hochseoburg & Theotecnum Saxonem placitando sibi conquisiuit, anno incarnationis do-

E mini DCCXLIII. Iterum Pippinus & Carlomannus expeditionem habuerũt in Saxoniam, anno incarnationis Domini, DCCXLIIII. captúsque est Theodericus Saxo. Sequẽti anno nullam fecerunt expeditionẽ, eo quòd Carlomannus dispositũ haberet secularẽ militiã relinquere, & ipso anno parauit iter suũ, parauítque se frater eius Pippinus honorificè ad obsequiũ illius, anno incarnationis Domini DCCXLVI. Carlomannus secundum votum suum Romam abiit, ibíque se totondit, atque monasterium in mõte Sareptæ in veneratione sancti Siluestri cõstruxit, ibíque sub monastico habitu aliquo tẽpore vixit. Inde ad sanctum Benedictum in Cassino mõte perueniens, monachis sociatus est. Grifo ante faciem Pippini ducis fugit in Saxoniã. Pippinus per Thoringiam iter arripiens, introiuit in Saxoniam, peruenítque ad fluuium Missaha in loco qui dicitur Scaamgi. Grifo adiungens secum Saxonum multitudinem, super fluuium Oacrum in loco qui dicitur Horahim: illuc quoque eũ est Pippinus insecutus. Sed Grifo arripiens fugam

Anni Christi

Chlotharij obitus.

Caroli expeditiones.

Sarraceni populantur.

Austrebertus.

Reliquiæ Ferreoli & Iuliani.

Constãt imp. Carlomãnus.

Carlomannus Romã vadit, fitque monachus. Regino lib. 2. eum ait à coquo alapas sæpius & verbera patienter tulisse.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi. peruenit vsque Baiouariã, ducatúmque ipsum sibi subiugauit: Tassilonem atque Iltrudẽ captos F
subdidit. Suuidger ad auxilium ei venit. Hoc audiẽs Pippinus, iter post eum arripiens, captum
Grifonem secum adduxit, simul cum Lanfrido atque Suuidger: Tassilonem verò in ducatum
Baiouariorum posuit, eique per beneficium Baiouariã commisit. Grifoni quoque in partibus
Austriæ duodecim comitatus dedit: inde pòst Grifo fugiens Vvaifario Hunoldi filio Aquita-
norum duci se coniunxit: ibique ambo contra Pippinum rebellionẽ parant. Interim dũ copię
parantur, misit Pippinus Vtgardum Vvisburgensem episcopũ & Fulradũ capellanum suum ad
Zachariam, tunc temporis pontificem Romanum, vt interrogarẽt eum, si ita manere deberẽt
reges Francorum, cum penè nullius potestatis essent, iam solo regio nomine contenti. Quibus
Zacharias pontifex responsum dedit, regem potius illum debere vocari qui rẽpublicam rege-
ret. Reuersis legatis, abiectóque Childerico, qui tunc regium nomẽ habebat, Franci per con-
silium legatorum & Zachariæ pontificis electũ Pippinum regem sibi constituunt: Childericus
tonsuratus, & in monasterium missus est. Mox Pippinus rex Francorum factus, bellum in Sa-
xoniam mouit: in quo Childegarius episcopus à Saxonibus occisus est in castro quod dicitur G
Vvitbergh. Victor Pippinus peruenit vsque ad locum qui Rhime dicitur: inde reuersus, nun-
ciatur ei quòd Grifo frater eius dum Italiam intrare vellet, apud Moriuennam occisus esset,
cuius mortem licet perfidi patriæ adeo doluit. Zacharia pontifice defuncto Stephanus succe-
dit. Tunc temporis sanctus Bonifacius archiepiscopus Moguntiacensem regebat ecclesiam.
Prædicator venerabilis maximam multitudinem Frisonum ad Christum cõuertit: Vvilicarius
relicta Viennensi sede, Romã primùm abiit, ibique papæ Stephano notus efficitur: interiecto
non multo tempore Agauni monasterium martyrum in curam suscepit. Aistulphus Longo-
bardorum rex, nimis perfidè testamenta dono prædecessorum eius beato Petro collata per-
rupit, atque facultates Romanæ ecclesiæ militibus suis dedit. Hac vrgente necessitate Ste-
phanus papa in Franciam auxilium petiturus, ad Pippinum venit. Carlomãnus quoque frater
Pippini regis consilio Aistulphi, vt vulgatur, in eadem voluntate consentiente abbate eius vt
petitionem Stephani pontificis cassaret, & ipse in Franciam venit. Stephanus pontifex vncto
Pippino in regem, duos quoque filios eius Carolum & Carlomãnum pariter vnxit. Beatus Bo- H
nifacius archiepiscopus in Frisia verbum domini prædicans, martyrium impleuit. Pippinus rex
post vnctionem apostolicam, in Italiam cum exercitu properat, transitúmque per ciuitatem
Viennam faciens, Carlomannum fratrem suum monachum ibi misit, simul cum regina Ber-
truda: ibi Carlomannus ægrotans obiit. Aistulfus audito Pippini regis aduentu, clusis pro-
hibitis, cum Longobardis obuiam Pippino peruenit. Sed Pippinus rex vi insistẽs bellando,
auxiliante beato Petro Italiam ingressus est: & remisso pontifice Stephano, per Fulradum
aliósque ministros ad sedem suam, ipse Papiam vbi Aistulphus se recluserat, obsedit. At ille
cernens se non posse euadere, promisit omnia beato Petro & ecclesiæ Romanæ restituturum.
Obsides igitur quadraginta simul cum iuramento dedit. Sicque obsidione liberatus est: rex
verò Pippinus in Franciam rediit. Sed Aistulphus vt perfidus omnia mentitus est. Ob quam
causam rex Pippinus, Italiã iterum ingressus, Papiã obsedit: Aistulphũ intus clausit. Aistulphus
iterum sacramento nimium coactus, firmauit se omnia redditurum: insuper Pippinus rex Ra- I
uennam totámque Pẽtapolin sanctis apostolis Petro & Paulo tradidit. Reuerso rege Pippino
Aistulphus dum venatum pergit, diuino iudicio subitò percussus, interiit. Interiecto tempore
Desiderius in regnum Longobardorum successit. Constantinus imperator missis donis regi
Pippino simul organo musico, pacem cum Francis statuit. Tenente placitum Pippino rege in
Cõpendio, Tassilo dux Baiouariorum ad illum ibi venit, séque illi in vassallum cõmisit, atque
super corpora sanctorum martyrum Dionysii, Rustici, & Eleutherij, simul & super corpora san-
ctorum confessorum Martini & Germani iurauit, vt in omnibus diebus vitæ suæ regi filiísque
eius integrã fidem cũ subditione seruaret. Acta sunt hæc anno incarnationis Domini DCCLVIIJ.
Omnésque maiores Baiouariorum vnà cum ipso sacramentis iurationum obstricti sunt: Ber-
tericus Viennensem ecclesiam homo simplex suscepit regendam. Post ipsum, Proculus epi-
scopus similiter innocens & simplicis naturæ. Pippinus rex iterum Saxoniam ingressus, firmi-
tates omnes Saxonum obtinuit, multáque strage Saxonum populum perdomuit, in tantum vt
dona annualia eis imposuerit per singulos annos Francis deferre, ccc. equos. Anno incarna- K
tionis Domini, DCCLIX. natus est Pippino regi filius, quẽ idem pater Pippinũ vocari præcepit.
Qui post natiuitatẽ tertio anno defunctus est. Vvaifarius dux Aquitaniorũ, omnes facultates
ecclesiarum quæ ad ius Francorum pertinebant, in Aquitania inuasit. Ob quam causam Pip-
pinus rex egressus, peruenit vsque ad locum qui vocatur Todoat. Illic Vvaifarius per legatos
suos omnia promisit se redditurũ. Anno incarnationis Domini, DCCLX. acceptis obsidibus rex
reuersus est. At Vvaifarius promisit, sed minimè perfecit. Reuersus iterũ Pippinus rex, & cum
eo filius Carolus plurima castella Aquitaniorum cepit, Burbontis, Cantela, Clarimõtis, quod
incendio concremauit. Peruenítque vsque ad Lemouicas vastando terram, & Vvaifarium in-
sequendo. Tertiò in Aquitaniam pergens, Bituricas ciuitatem cepit, & castrum Toartis.
Quartum iter in Aquitaniam pergens, tenuit placitum suum Neuernis. Inde Tassilo dux
Baioua-

Pippinus regnũ Francia inuadit.

Grifo occiditur.

Friſones conuertuntur.

Pippinus vngitur à Stephano põtifice Regino lib. 2.

Pippinus papã reſtituit.

Rauennapapæ per Pippinum obtigit.

Muſicũ organum donum Imperatoris.

Bertericus. Proculus.

Vvaifarius Eccleſiaſtica inuadit.

Anni Christi.

A Baiouariorum, postpositis sacramentis, postposita propinquitate (erat enim nepos eiusdem regis) ab eodem itinere se abduxit, atque in Baiouariam reuertitur. Rex Pippinus tamẽ Aquitaniam perambulauit, vsque ad Cadurtium. Anno incarnationis domini DCCLXV. quintum iter arripuit in Aquitaniam, tenuitque placitum suum Aurelianis. Construxitque castrum Argentonium, quod Vvaifarius paulo antè destruxerat, positis ibi ad custodiam Francis. Similiter apud ciuitatem Bituricas, exercitum ad custodiam disposuit. Facta est tunc temporis synodus, anno incarnationis domini DCCLXVII. & quæstio ventilata inter Græcos & Romanos de Trinitate, & vtrum spiritus sanctus sicut procedit à patre, ita procedat à filio, & de sanctorum imaginibus, Vtrúmne fingendæ, an pingendæ essent in ecclesiis. Sextum iter faciens in Aquitaniam munitissima loca plurima cepit, & vsque Garonnam peruenit: reuersus Bituricas legatos de morte Pauli Romani pontificis accepit. Septimo itinere in Aquitaniam per Viennam transitum faciens, vbi tunc Viennensem episcopatum post aliquot annos Berterico cuidam ex familia ecclesiæ dedit, vsque Sanctonas peruenit. Capta est mater Vvaifarij & sorores eius ac neptes. Sic rex vsque Garunnam cuncta diripuit: inde iterum interposito tempore simul cum Bertruda regina in Aquitaniam transiens, apud Petragoricas Vvaifarium ducem interfecit. Inde post victoriam Sanctonas rediit, vbi reginam dimiserat, & ægrotare cœpit: inde orationis gratia ad sanctum Martinum venit. Ad sanctum Dionysium quoque perueniens, VIII. Calend. Octobr. anno incarnationis domini DCCLXVIII. obiit: regnauit autem post diem vnctionis suæ, XVIII. annis paulo amplius. Glorioſi filij illius Carolus & Carlomannus in regnum Francorum eleuati sunt. Carolus in Nouioma ciuitate, Carlomannus Suessionis. Carolus gloriosus rex in Aquitaniam contra Hunoldum rebellantem ingressus est. Misitq; legatos suos ad Lupum Vvasconũ ducẽ, & inde adductus est supradictus Hunoldus, vnà cum vxore sua Bertha regina, per Baiouariam perrexit in Italiam. Anno incarnationis domini DCCLXXI. Carlomannus defunctus est in villa quæ dicitur Salmontiacus, pridiè nonas Decembres. Vxor verò illius cum aliquibus Francis ingressa est in Italiam. At nobiliores Franci cum episcopis & comitibus, glorioso regi Carolo
C se commiserunt. Gloriosus rex Carolus Adurmensul fanum Saxonum penitus destruxit: vbi cùm exercitus graui siti laboraret, medio die subitò ex quodam torrente largissimæ aquæ emanauerunt, quæ sufficerent cuncto exercitui & iumentis eorum. Anno incarnationis domini DCCLXXIIII. legatus Romanæ ecclesiæ Petrus ab Adriano pontifice ad gloriosum regem Carolum venit: & quia itinera terræ præclusa erant à Longobardis, nauigio vsque ad portum Massiliæ venit, postulans auxilium contra Desiderium Longobardorum regem. Pius rex Carolus vsque Genuam venit: diuisóque ibi exercitu suo, partem misit per Alpes Cottias, & per iuga Gibennica, id est, per montem quem accolæ Cenisium vocant, quæ latera aperiũt in agros Taurinorum. Desiderius rex tunc iuxta clusas Longobardorum exercitum composuerat: sed impetum Francorum sustinere nõ valens, Papiam ipse Desiderius refugit. Et pius rex Carolus post Desiderium per apertas clusas veniens, ciuitatem ipsam obsedit. Anno incarnationis domini 774. pius rex Carolus Romam abiit, indéque reuersus Papiam cepit, cum
D rege Desiderio vxorem ac filiam eius thesaurúmque illius sibi suisque tulit. Omnes Longobardos subegit, captis ciuitatibus ac direptis vniuersis Italiæ. Adalgisus filius eiusdem Desiderij fuga lapsus, naue Constantinopolin venit. Ordinata Italia, rex Carolus in Franciam reuertitur. Interim dum rex in Italia esset, Saxones ad præsidia Francorum cum exercitu exeũtes, obsidentésque quoddam castellum Buriaburg, quandam ecclesiam cõcremare à foris castello voluerũt, quam sacrauerat beatus Bonifacius martyr. Subitò autem apparuerunt duo iuuenes miræ claritatis & candoris, videntibus tam Christianis quàm paganis qui ipsam ecclesiam defendere videbantur. Horum aspectu terribili perterriti Saxones, in fugam versi sunt, sicque castrum illud ab obsidione liberatum. Rex Carolus, vt peruenit ad locum qui dicitur Ingilinham, quatuor scaras in Saxoniam dirigit, quæ Deo auxiliante victrices extiterũt. Rex gloriosus Carolus castrum Sigiburgum in Saxonia cepit, Eresburgum super Vvisaram fluuium, in loco qui dicitur Brunisberg, reædificat. Sicque Franci vtranq; ripam, fugatis & partim occisis Saxonibus, obtinent. Gloriosus rex Carolus vsque Oboacrum fluuium
E Saxoniam aliásque gentes peragrans, receptis obsidibus in Franciam rediit. Audito quòd Rothgaudus Longobardus in perfidiam versus esset, Italiã iterum repetiit, DCCLXXVI. anno incarnationis domini. Occiso Rothgaudo, Foroiulium, Tharauisium atque alias ciuitates in ditionem suam recepit, eásque Francis ad custodiam permisit. Heresburgum castrum Saxones inuadunt, & destruunt. Sed cum præparatent machinas & petrarias, atque cletas, vt alterum castrum præriperent, videntibus aduersariis, apparuerunt in modũm scuti, duo globi flammantes super ecclesiam, quæ in ipso castro erat. Qua visione pauefacti Saxones, relinquentes vniuersam præparationem suam, ita fuga lapsi sunt vt mutuò se gladiis conciderent. Rex gloriosus Carolus iterum Saxones aggressus, firmitatésque illorum omnes obtinens, quo Lippia consurgit, omnia peragrans, vniuersam Saxoniam recepit, & reædificato Heresburgalio castro super Lippiam, Saxones cum vxoribus & infantibus baptiza-

Sabelliani.

Imaginum quæstio.

Pipinus moritur.

Carlomannus obiit.

Pluuiam precibus impetrat Carolus Regino lib. 2. Annal.

Bellũ Caroli in Desiderũ, Æmil. lib. 2.

Angeli stant in Saxones pro ecclesia.

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi. tos in fide sibi coniunxit, & placitum generale tam ex Francis, quàm ex Saxonibus celebrauit E ad Paterbrunam. Vvitichingis cum quibusdam Saxonibus rebellis in Northmanniã transfugit, auxilium ab eis contra regem glorioſum Carolum poſtulans. Baptizatis Saxonibus & ingenuitate & alodo fidei firmitas roborata, ſi amplius amiſſa Chriſtianitate in perfidiam relaberentur. Glorioſus rex Carolus paſcha celebrato in Aquitania, in villa quæ dicitur Caſſinogilo DCCLXXVIII. anno incarnationis domini Hiſpanias ingreditur. Nam antea adhuc in Saxonia poſitus, receperat legationem Sarracenorum, in qua fuit Ibinalaribi, & filius Deuisfezi, qui Latinè dicitur Ioſeph. Deſtructa igitur Pampilona, apud Cæſarauguſtã, exercitum tam ex Burgundia quàm ex Baiouaria prouincia, Septimania atque Longobardia coniunxit, & acceptis obſidibus de Ibinalaram & de Abutauro, aliiſque Sarracenis, ſubiugatis Nauarris & Vvaſconibus, in Franciam reuertitur. Orandi gratia Romam poſt aliquot annos ingreſſus ab Adriano pontifice filius eius Pippinus ex ſacro fonte excipitur, atque duo filij eius reges initiati ſunt. Mediolani ab Thoma epiſcopo filia eius Giſla baptizata, & excepta DCCLXXXIII. anno incarnationis domini, Hildegardis regina pridie Calend. Maij vigilia G Aſcenſionis domini in villa quæ dicitur Theudone, moritur.

Pampilonia muros aduẽtu Carole corruiſſe ſcripſit Turpinus Arch. cap. 3 de vita Caroli magni & Rolandi.

Tractum eſt igitur bellum Saxonum per ſpatia annorum, cum in perfidiam ſæpè relaberentur, fortiſſimo rege cum Francis pene eos ſubinde vſque ad internecionem obterente. Vvitigingis & Albi cum ſociis, qui diu Saxones ad rebellionem permouerant, per obſides recepti, atque eis benigniſſimè à pio rege perfidia indulta, in Attiniaco baptizati maximam pacem regioni contulerunt. Arichiſus dux Beneuentanorum rege Carolo apud Romam poſito, cum magnis muneribus Romoldum filium ſuum miſit, poſtulans ne infra ducatum Beneuentanorum introiret. Sed cum eſſet idem Arichiſus ſuſpectæ fidei glorioſus rex Beneuentum proficiſcitur. Ad cuius aduentum dux Arichiſus, relicto Beneuento, Salerni ſe recluſit, metuens videre faciem regis, duos filios obſides dedit, Romoldum & Grimoldum, quem adhuc ſecum retinebat cum maximis muneribus. Sic obſidibus receptis, pius rex Carolus reuertitur, obſtrictis iuramento Beneuentanis, cum pontifice Romano ſancto paſcha celebrato, Thaſſilonis ducis Baiouariorum *inſuper miſſis* receptis, cuius perfidia nota paſſim H vulgabatur: interiecto tempore vndique exercitibus regiis Thaſſilo conſtrictus, ad conuentum publicum Francorum, aliarúmque gentium ſub ditione eorum iam poſitarum, in villa quæ dicitur Ingilena, aut volens, aut nolens occurrit: in medio poſitus cum criminalia ei obiicerentur, & ipſe periuria ſua publicè fateretur, damnatus ipſe cum filio ſuo Theudone ad mortem eſt. Sed clementia piiſſimi regis ei vita conceſſa, tonſurati in monaſterium pœnitentiam acturi recluduntur, & aliquot Baiouariorum in exilium pro perfidia direxit. Græci cum Longobardis pugnam ineunt: ſimiliter & cum Auaris & Francis qui in Italia commanebant: ſimiliter inter Baiouarios & Tauros, in his omnibus victoria penes Francos fuit. Iterum Auari cum Baiouariis præſidentibus Francis cum pugnare diſponerent, ſtrage validiſſima cæſi, maxima pars eorum fluuio Danubio intercepta, ibíque necata eſt. Excellentiſſimus rex Carolus ſuper Albiam fluuium pontes conſtituit, & in capite pontis ex vtraque parte ædificauit caſtra: atque Sclauos, quorum vocabulum eſt Vvltze perdomuit. Habebat autẽ iam Sclauos, quorum vocabula ſunt Suurbi, necnon & Abotriti: horum princeps erat Vvitzam. I Auarorum gẽs effera, finibus Baiouariorum infeſtiſsima, eccleſias oppidáque circa fines ſuos immaniſsimè depopulans atque deuaſtans, metu pij & glorioſi regis ac timore exercitus illius, dimiſsis firmitatibus ſuis & præſidiis, fuga elabitur, ac priſtinam poſſeſsionem relinquit. Anno incarnationis domini DCCXCII. Felix Aurelianus epiſcopus hæreticus deprehenſus, adoptiuum, non proprium filium Dei dominum noſtrum Ieſum Chriſtum dogmatizans, qui ad præſentiam Adriani pontificis Romani deductus, hæreſin verbis ſolummodo abdicauit. Synodus iterum facta contra ſupradictam hæreſin in Francanofurt, legatis apoſtolicæ ſedis præſidentibus, Theophylacto & Stephano epiſcopis, & authoritate ſanctorum patrum, conuictus & damnatus eſt iterum Felix cum errore ſuo, perpetuóque exilio apud Lugdunum relegatus eſt: quem ferunt in eodem ipſo ſuo errore mortuum. Sed pſeudoſynodus quam Septimam Græci appellant, pro adorandis imaginibus abdicata penitus. Tudun Princeps Auarorum ad pium regem Carolum ſe contulit, & cum populo ſuo credens, baptizatus, K muneribus regiis donatus, fidelis rediit: ſed & Herricus Foroiulienſis dux, ciuili bello inter ſe & victis & occiſis Auaris, miſſo Vvonomiro Clauobringum gentis Auarorum longè retro tẽporibus quietum ſpoliauit, ablatis inde theſauris multo illuc tempore collectis, quos pio regi Carolo poſtmodun miſit. Et ille Deo gratias referens ad memoriam ſanctorum apoſtolorum, partem inde miſit: partem officialibus regni & eccleſiis aliis diſtribuit. Adrianus papa obiit DCCXCVI. incarnationis anno. Mox vt Leo in eius locum ſucceſsit, miſſis legatis ad pium regem Carolum, claues confeſsionis ſancti Petri ſimul & vexillum Romanæ vrbis direxit. Pippinus rex à patre in Italia conſtitutus, in Pãnonias cum exercitu proficiſcitur, ac victor rediens, partem theſaurorum quæ remanſerat, ad patrem defert.

Thaſſilo & Theudo damnati recludũtur.

Felix Aurelianus hæreticat.

Pſeudoſynodus.

796

Barchinona

A Barchinona ciuitas quæ à Frãcis desciuerat, per Zatum Sarracenum restituitur. Nam idem ad pium regem veniens, vnà cum ciuitate Semeth tradidit. Ludouicus filius magni principis Caroli, in Hispaniam mittitur, & cum eo Abdella Sarracenus filius Zathibinmauge regis, quia frater pulsus Mauritania pio regi Carolo se commiserat. Porro Pippinus alius filius ad disponendam Italiam constituitur. Nortliudi trans Albiam sedentes, legatos regios qui tunc ad iustitias faciendas cum eis versabantur, comprehendunt: quosdam ex eis occidunt, quosdam ad redimendum retinent. Deindè contra Trassucconem ducem Abodritorum & Heburisum legatum Francorum, aciem dirigunt. In eo loco cæsa sunt ex Nortluidis quatuor milia: cæteri pacem petentes seipsos dediderunt. Viennensem tunc temporis ecclesiam, Vrsus: Ado Lugdunensem ecclesiam regebat. Post Adonem nepos eius Ilduinus paululum Lugdunensem ecclesiam non episcopus tenuit: & abscedens Lirinis insulæ monasterio monachalem conuersationem suscepit. Post Vrsum nimiæ simplicitatis episcopum, Vvlferi quem Vvltreiam patrio nomine appellarunt, Baiouarius Viennensem episcopatum suscepit. *Ann Christi.* *Vrsus. Ado. Ilduinus.*

B Porro Lugdunensem Leidradus vir secularis dignitati intentissimus, & honori reipublicæ vtilis: rexit ecclesiam Viennensem Vvlferi annis vndecim. Constantinus imperator à suis captus & excæcatus est. Irena mater eius imperatrix Constantinopoli residens octo annos pòst imperauit. Hæc ad excellentissimum regem Carolum legationem pro pace seruanda misit. Stella quæ Martis dicitur, eo anno à mense Iulio vsque ad alium mensem Iulium videri non potuit. Baleares insulæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ sunt. Hadefons rex Galliciæ & Austriæ, prædata Olisipona vltima ciuitate Hispaniæ, victoriæ insignia, multas loricas, mulos, captiuósque Mauros, glorioso regi Carolo per legatos misit. Romani anno incarnationis domini DCCXCIX. Leonem pontificem, septimo Calend. Maij, letania maiore, captum excæcauerunt, vt fertur, linguámque ipsius præciderunt. Positus itaque in custodia, per murum noctu aufugit ad ecclesiam beati Petri, vbi tunc fortè legati Francorum aderant: inde primùm Spoletum deductus, ac deindè ad glorioſum regem Carolum in Saxoniam in loco qui dicitur Badabrunne, ibíque honorificè susceptus, atque cum eodem honore Romam remissus. Auarorum gens in perfidiam relapsa, Herricum ducem Foroiulienſem apud Tharsaticam Liburniæ ciuitatem, insidiis circunuentum opprimunt. *Constantinus excæcatur.* 799 *Leo papa excæcatur à Romanis.*

C Geraldus quoque Baiouariæ præfectus, commisso prælio cum Auaris, occiditur. Sed Baleares insulæ, quæ à Mauris & Sarracenis deprædatæ fuerant, accepto à Francis auxilio & ipsi sese dediderunt. Britonum signa & arma ducum nominibus illorum inscripta per Vvidonem Marchensem, qui totam Britanniam perlustrauerat, eámque in deditionem acceperat, glorioso regi Carolo delata sunt, totáque Britannia tunc primùm Francis subiugata est. Glorioſus rex Carolus reliquiarum benedictionem de sepulchro domini à patriarcha Hierosolymitano suscipiens, maxima dona per Zachariam presbyterum Hierosolymis ad sancta loca remittit. Leutgardis regina Turonis, pridiè nonas Iunias defungitur, ibíque sepelitur. Post hæc eximius rex Carolus Italiam ingreditur, orationis gratia Romam profectus: cui occurrit duodecimo ab Vrbe lapide Leo pontifex, eúmque cum summo honore suscepit, XVIII. Calend. Decembr. Per septem itaque dies operam dedit vt ea quæ perperam ibi acta fuerant, nudarentur. Sed & Leo pontifex de obiectis sibi criminibus diu agens, cum iam criminatores refellisset, ambonem conscendit, & super sanctum euangelium in ecclesia beati Petri apostoli præsente populo manus imponens, iurciurando inuocato sanctæ Trinitatis nomine, videntibus & audientibus omnibus, satisfecit se conscium non esse criminis vnde falsò culpabatur. Eodem die receptus est Zacharias legatus ab Hierosolymis reuertens, simul & cum ipso patriarchæ legati, cum clauibus sepulchri domini, ciuitatis quoque ac montis Oliueti, deferentes etiam vexillum vrbis. In die sancto natiuitatis domini ante confessionem beati Petri apostoli, cum glorioſus rex Carolus ab oratione surrexisset, Leo pontifex capiti eius coronam imposuit, sicq; ab vniuerso Romanorum populo acclamatum est, Carolo Augusto à Deo coronato, magno & pacifico imperatori Romanorum, vita & victoria. Perfectis laudibus à pontifice more principum antiquorum, adoratus est, atque ablato patritij nomine, quod primùm in eadem vrbe acceperat, Imperator & Augustus appellatur. Ad missas pontifex ingreditur cum clero suo. 642 *Britannia Francis tum primum subiicitur.* *Carolus coronatur Augustus.*

D Carolus imperator primus ex gente Francorum, annis XLV. Hic postquam Romam ingressus imperatoris & augusti nomen sumpsit, iussit eos qui pontificem Leonem tam inhonestè & indecenter deponendo contumeliauerant, sibi exhiberi, & quæstione de eis habita, lege Romana, vt rei maiestatis, capite damnati sunt. Pro quorum tamen vita papa & pontifex benignissimè intercessit: cuius precibus imperator eis vitam & membra perdonauit: in exiliũ tamẽ pro facinoris magnitudine pulsi sunt. Huius factionis princeps Paschalis Nomenclator extitit. Priuatis & publicis rebus dispositis, VII. Calend. Maias, Roma profectus, Spoletũ venit. Factus est terræmotus, prid. Cal. Maij, hora noctis secunda, qui penè totã Italiã concussit, in tantũ vt tectũ B. apostoli Pauli cum suis trabibus magna exparte decide- 799 *Carolus punit papæ contemptores.* *Terræmotus.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi.

Pestilentia.

ret, & vrbes atque montes in quibusdam partibus ruerent. Hic terræmotus & in Galliis, & in Germaniis multa loca etiam concussit. Pestilentia quoque immanis propter mollitiam hyemis facta est. Elephas cum aliis donariis à rege Persarum Aaron Amiralinum imperatori per legatos mittitur. Capitur Barchinona ciuitas Hispaniæ biennio obsessa, ciúsq; præfectus Zatus cum plurimis aliis Sarracenis. Et in Italia Theate similiter ciuitas capta & incensa, atque Roselmus præfectus etiam ipsius comprehenditur. Vnáque die Zatus & Roselmus ad præsentiam imperatoris deducti, in exilium retrusi sunt. Irene imperatrix ad imperatorem Carolum iterum misit pro pace inter Francos & Græcos firmanda. P

Hortona ciuitas in Italia in deditionem accepta: Luceria quoque frequenti obsidione fatigata, & ipsa in deditionem venit. Vvinusus, qui Spoleti præsidio præerat, aduersa valetudine fatigatus, & obsessus à Grimaldo Beneuentanorũ duce capitur. Quem tamen honorificè tenuit, & postmodum imperatori reddidit.

803 Terræmotus.

Circa palatium Aquisgrani, anno incarnationis domini DCCCIII. terræmotus factus est: inde mortalitas subsecuta. Irene ab imperio deposita, & Nicephorus imperator Constantinopoli creatus, qui legatos suos vnà cum legatis imperatoris Caroli remisit. Nam imperator Carolus Iesse episcopum Ambianensem, & Elinigaudium comitem Constantinopolin direxerat. Susceperunt autem legati Nicephori imperatoris epistolam inscriptam De fœdere pacis, sicque tali pacto Constantinopolin reuersi sunt. Godefridus rex Danorum promisit se primùm ad colloquium imperatoris venturum: sed consilio suorum territus, per legatos imperatori quod voluit mãdauit: imperator omnes Saxones qui trans Albiam & in Vvibmhodi habitabant, cum mulieribus & infantibus transtulit in Franciam. G

Saxones commigrant in Franciam.

804

Anno incarnationis domini DCCCIIII. Leo pontifex Romanus in Franciam venit, Rhenorum ciuitate susceptus: imperator in Carisiaco villa natiuitatem domini cum eo celebrem duxit, deindè Aquisgrani: & donatum magnis muneribus per Baiouariam ire volentem, deduci fecit vsque Rauennam. Causa aduentus eius fuit, quia imperator miserat ad eum pro rei veritate inquirenda, si quod ferebatur sanguis Christi in ciuitate Mantua fuisset repertus. Accepta igitur pontifex occasione, in Longobardiam quasi pro inquisitione exiit, inde vsque ad imperatorem peruenit. Theodorus Capuanus princeps Hunnorum propter infestationem Sclauorum, (erat enim idem Christianus:) locum sibi dari ad habitandum inter Sabariam & Carnutum ab imperatore postulauit. Quem imperator benignè suscepit, & precibus eius annuens, muneribus donatum redire permisit. Imperator inter filios suos regna diuidit, vt sciret quisque si superstes esset, quam partem tueri & regere debuisset. Testamentum inde factum & iureiurando ab optimatibus Francorum confirmatum, Leoni papæ missum, vt manu sua subscriberet. H

Carolus testamentum facit cui subscribit Leo pontifex

806

Anno incarnationis domini, DCCCVI. classis à Nicephoro imperatore, cui Niceta patritius præerat, ad recuperandam Dalmatiam mittitur. Eclipsis lunæ quarto nonas Septembris fuit, stante sole in XVI. parte Virginis: Luna autem stabat in XVI. parte Piscium. Ipso anno, pridie Idus Febr. luna XVII. stella quæ vocatur Iouis, visa est transire per eam. III. Idus Februarias fuit eclipsis solis media die stante vtroq; sidere in XXV. parte Aquarij. Vno eodémq; anno ter luna obscurata est, & sol semel, & acies miræ magnitudinis visæ. Ratbertus missus imperatoris, qui de oriẽte reuertebatur, vnà cum legatis regis Persarum defungitur. Munera autem huiusmodi sunt, quæ legati imperatori detulerunt, Papilionem & tentoria atrij byssina, vario colore, simul cum funibus pari ordine distinctis: pallia serica multa & pretiosa: balsamum & odores atque vnguenta. Sed & horologium aurichalco arte mechanica mirificè compositum, in quo duodecim horarum cursus ad clepsydram vertebatur, cum totidem æreis pillulis quæ ad completionem horarum decidebant, & casu suo subiectum sibi cymbalum tinnire faciebant: additis in eodem eiusdem numeri equitibus, qui per duodecim fenestras completis horis exibant, & impulsu egressionis suæ totidem fenestras quæ prius erant apertæ, claudebant: necnon & alia multa in ipso horologio erant mira. Tunc tempore delata sunt ossa beati Cypriani à Carthagine cum reliquiis beatorum Scillitanorum martyrum, Sperati sociorúmq; eius, & posita sunt in ecclesia beati Ioannis Baptistæ in ciuitate Lugdunensi. Sarraceni Sardinia pulsi, primùm cum Sardis prælium commiserunt, amissis tribus milibus suorum in Corsicam directo cursu peruenerunt, ibiq; cum classe cui Burgarius comes præerat, decertantes, aut victi, aut fugati sunt, amissis XIII. nauibus suis, & plurimis suorũ interfectis. Godefridus quoq; rex Danorum in Abodritos cũ exercitu traiiciẽs, licet Brasconẽ ducem Abodritorũ loco pepulisset, aliúmq; ducẽ dolo captum patibulo suspendisset, magno tamẽ copiarũ suarum detrimẽto reuersus est. Amisit enim ibi filium fratris sui Raginoldum, qui in oppugnatione cuiusdã oppidi cum plurimis Danorũ primoribus interfectus est. Filius autem imperatoris Carolus in Linones & Smeldincos, qui ad Godefridũ defecerant, exercitũ cui præerat, quanta potuit celeritate transpo suit. Populatisque circunquaque eorum agris, transito iterum Albia fluuio, incolumi exercitu in Saxoniam se recipit. Sed Godefridus destructo emporio, quod in I

Dona persarũ ad Carolum.

Horologium miri artificij. Regino lib. 2 Annal.

Reliquiæ Cyp. & Scillitanorum.

Sarraceni cũ Sardis præliantur. K

Oceani

Anni Christi.

A Oceani litore constitutum lingua Danorum Relic dicebatur, translatisque inde negotiatoribus, soluta classe ad portum qui Liesthorp dicitur, cum vniuerso exercitu suo venit: ibi per aliquot dies moratus, limitē regni sui qui Saxoniam respicit, vallo munire cōstituit, vt ab orientali maris sinu, quem illi Hostharsalti dicunt, vsque ad occidentalem oceanum totam Egidore fluminis aquilonalem ripam munimento valli protegeret, vna tantùm porta dimissa, per quam carra & equites emitti recipique potuissent. Nordanimbrorum rex Eardolf regno pulsus Britanniæ, Nouiomagi ad imperatorem venit: inde Romam proficiscitur, cum legatis postmodum imperatoris & pontificis in regnum suum reducitur. Reuertentibus legatis, Adulphus natione Saxo, diaconus Leonis pontificis à piratis capitur. Cæteri sine periculo traiiciuntur. Adulphus in Britanniam reductus, à quodam redemptus, Romam reuersus est. Adulphus redimitur.

Trasco dux Abodritorum collecta valida manu, à Saxonibus etiam auxilio accepto, vicinos suos Scauos, qui Vvltzi dicuntur, aggressus, ferro & igni vastat: Seneldingorum maximam ciuitatem expugnat: atque his successibus omnes qui ab eo defecerant, ad suam societatem

B reuerti coegit. Synodus magna Graniaquis congregatur, anno incarnationis domini DCCCIX. 809 Synodus Aquisgrani. processio S.S.

in qua synodo de processione spiritus sancti quæstio agitatur. Vtrum sicut procedit à patre, ita procedat à filio. Hanc quæstionem Ioannes monachus Hierosolymitanus mouerat, cum regula & fides ecclesiastica firmet, spiritum sanctum à patre & filio procedere, non creatum, non genitum, sed patri & filio coæternum & consubstantialem. Nomen autem processionis à patre & filio in Apocalypsi ita apertè est positum, Et ostendit mihi (haud dubium quin angelus) flumen aquę vitę splendidum tanquam crystallum, procedens de sede Dei & agni. In eadem etiam synodo quæsitum est & ventilatum de statu ecclesiarum & ordine singularum, cuiúsque conuersationis etiam clerici esse debent. Trasco dux Abodritorum in emporio Relic per dolum à comitibus Godefridi interficitur, & Aureolus qui Nicomarciæ Hispaniæ atque Galliæ trans Pyrenæum contra Oscam ad Cæsaraugustam residebat, moritur: & Amoroz ministerium eius inuadit, & ad castellum ipsius præsidia disponit: qui ad imperatorem transitum cum suis facere voluit, sed interuenientibus causis, res infecta remansit. Pip-

C pinus rex Italiæ, perfidia ducum Veneticorum incitatus, Venetiam bello terra marique iussit appetere: subiectáque Venetia, ac ducibus eius in ditionem acceptis, eandem classem ad Dalmatiæ litora vastāda misit. Sed cum Paulus Cephaleniæ præfectus cum orientali classe ad auxilium Dalmatis ferendum aduentaret, regia classis ad propria regreditur. Godefridus rex Danorum à quodam suo satellite interficitur, & Ermingus filius fratris eius in regno succedit. Et Pippinus rex Italiæ VIII. Idus Iulij, anno incarnationis domini DCCCX. defungitur. Imperator Francorum Carolus cum Nicephoro Constantinopolitano imperatore, pace facta Venetiam recipit. Ambulaz Cordubensis Hispaniæ rex cum imperatore paciscitur, & Abduramum filius eius Amaroz Cæsaraugusta pellit, & Oscam intrare compellit. Eclipsis solis & lunæ bis eo anno fit: solis, VII. Idus Iulias, & pridie Calend. Decembr. lunæ, XII. Calend. Iulias, & XVIII. Calend. Ianuarias. Corsica insula à Sarracenis vastata. Pax sequenti anno inter imperatorem & Hermingum Danorum regem componitur. Pharus magna quæ ad nauigantium cursus constituta, non longè à Bolonia ciuitate maritima fuerat, restau-

D ratur, ibique nocturnus ignis accenditur. Carolus maior filius imperatoris, pridiè nonas Decembreis, anno incarnationis domini DCCCXI. defungitur. Nec multo pòst Hermingus Danorum rex moritur. In eius loco Dani sibi Herioldum & Ragamfridum reges constituunt. Imperator Constantinopolitanus Nicephorus, post multas & insignes victorias commisso prælio, in Mœsia prouincia cum Bulgaris, moritur. In eius locum Michael gener eius Imp. creatur: cuius legati Aquisgrani ad imperatorē Carolum missi, laudes more suo dixerunt, imperatorē & Basiliū illum appellantes. Et pacis libello ab imperatore accepto, & denuo à Leone papa Romę, reuersi sunt. Grimaldus Beneuentanorū dux eo modo paciscitur, vt vigintiquinq; milia solidorum auri à Beneuentanis annuatim Francis soluerentur. Anno incarnationis domini DCCCXIII. generali cōuentu aduocato Aquisgrani, Ludouico filio suo regi Aquitanico imperij coronā impositi, & imperialis nominis sibi consortem fecit. Bernardū quoq; nepotē suum filium Pippini Italiæ præfecit, & regem appellari iussit. Concilia quoq;

E in quinque partibus regni sui ad corrigenda quæ necessaria forent, fieri constituit, Mogunciaco, Remis, Turonis, Cabillone, Arelate. quid statutum fuerit, in archiuis ecclesiarum vel palatij inuenitur. Imperator Carolus, vir in omni dispositione imperij strenuus, dilatato imperio, & pace Francis vsquequaque composita, anno incarnationis domini DCCCXIII. Aquisgrani moritur, & sepelitur XIII. anno postquam imperator acclamatus est, simul omnes annos XLV. & eo amplius regnans. Bernardus Viennensis episcopus erat, & Leidradus Lugdunensis, qui initio imperij Ludouici imperatoris, Suessionis monasterij locum petiit, & in loco eius Agobardus eiusdem ecclesiæ chorepiscopus, consentiente imperatore & vniuersa Gallorum episcoporum synodo, episcopus substitutus est. Quod quidam defendere volentes, dixerunt, Eundem venerabilem Agobardum à tribus episcopis in sede Lugdunensi iubente Leidrado fuisse ordinatum. Sed canonica auctoritas

Aldulphus redimitur.

Synodus Aquisgrani. processio S.S.

Eclipsis bis in anno.

Pharus Bolonienſis restauratur.

Cōcilia quinque habita sub Carolo.

Bernardus

Leidradus.

Universidad de Oviedo Biblioteca

Anni Christi

Episcopus non capit duas ciuitas.

est, in vna ciuitate duos episcopos non esse. Nec viuente episcopo successorem sibi debere E
eligere. Ac idcircò illa quacunque causa regulæ ecclesiæ præteriri in tanto ordine fixæ non
debent.

Ludouicus Imp.

815 Ludouicus imperator, Caroli imperatoris filius, regnauit annis paulo minus XXVIII.
amator totius pietatis & religionis, omnem ordinem ecclesiasticum pio studio exornans. Hic
ingressum imperij secunda & placida quiete habuit: porrò finis eius multis incommoditati-
bus & aduersitatibus fatigatur. Hic inter alia mirifica & nimis honoranda opera sua in omni
imperio suo, siue in Gallia, siue in Germania, siue in Italia, legatos dedit, qui pauperum & op-
pressorum iustitias diligēter quærerent, & singulorum necessitates ad plenum audirent. Epi-

pauperū & afflictorum patronus Ludouicus.

scopales etiam synodos propter reintegranda sanctorum patrum statuta, & Christianarum
regularum obseruationem vbique fieri decreuit. Sed eius piis studiis malignorum insidiæ
impedire plerunque moliuntur. Nam longa quies perfidiam, perfidia rebellionem, rebellio
discrimen imperij pariunt. Huic piissimo imperatori ex Hermengarde regina tres filij, quo-
rum primogenitum Chlotharium, primò Cæsarem, deindè consortem imperij adscribit: cui G
& Italiam ad regendum commisit: at Pippinum, Aquitaniæ regem facit: tertium Ludoui-
cum Baiouariis regem constituit. Cum igitur omnis potestas Francorum sub moderato otio
studeret, & regimen vicinis gentibus imponeret, quidam tantam spem boni non ferentes,
vxorem nomine Iudith dilectam imperatori factione sua abripiunt, eámque ex latere viri
in Aquitaniam sub custodia transponunt. Quæ licet ad viri thorum redierit, ebulliens tamen

Iudith Imperatrix rapitur.

quorundam malitia non quieuit. Quæ vsque adeo creuit vt vnà cum pontifice Romano non
solùm proceres regni, sed etiam natos eius aduersus imperatorem promouerit. Nam ab eo
vniuersus populus deficiens, ad filios eius se transtulit: ipse tentus sub custodia, indecenter
recluditur, ac arma ei auferuntur: vxor ipsius in Italia seruanda committitur. Sed nutu diui-
no post tot aduersa secunda succedunt. Populi versi ad pœnitentiam causam facti in melius
commutant, & eundē ipsum imperatorem in honore pristino reponunt, & pristina dignitate
reuestiunt. Filij quoque eius pro commisso veniam exposcunt, Chlothario iam imperatori,
vt extra Italiam, nisi iubēte piissimo patre eius, nullo pacto procederet inducitur. Sed varian- H
tia tempora nunc aduersa, nunc prospera minantur. Pippino his diebus denique mortuo, ad
componendam Aquitaniam vnà cum vxore quam iam receptam habebat, & ex qua inclyt-
tum filium Carolum susceperat, cum exercitu ingreditur: quia contra voluntatem eius,
Aquitani filium Pippini, Pippinum nomine regem sibi fecerant. Cum illic esset imperator
Ludouicus, ex primo matrimonio Ludouicus, tertius filius eius iam patri iterum aduersus,
primos Germaniæ perfidè sibi iurare compellit. Hoc misso imperator accepto, commisso
Aquitaniæ regno maioribus Frācorum & inclyto Carolo filio suo rege Aquitanis dato, vxo-
réque sua gratissima ibi dimissa, ocius ipse occursus filio, in Germanias exercitus sui copias
transponens ingreditur. Ibi pacem regni aliquibus diebus disponens, aduersa valetudine fa-

Ludouici interitus.

tigatus diem clausit vltimum, anno ab incarnatione domini, DCCCXL. Corpus eius ab epi-
scopo Drogone fratre eius ex alia fœmina, simul & à primoribus Francorū Mediomatricum
delatum, atque in ecclesia beati Arnulfi confessoris conditum est. Huius imperatoris tempo-

Reliquiæ B. Stephani, Hippolyti & Tiburtij.

re, pars corporis beati Sebastiani martyris ad Suessionicam vrbem delata: vbi multa mira I
in laudem Dei omnipotentis varia genera sanitatū infirmis collata. Ossa quoque beatorum
martyrum Hippolyti & Tiburtij ab vrbe deportata, in ecclesia beati Dionysij martyris in ter-
ritorio Parisiensi digno honore condita. Bernardus adhuc & Agobardus Viennensem eccle-

Agobardus.

siam & Lugdunensem regebant. Qui ambo apud imperatorem delati, desertis ecclesiis in
Italiam, ad filium imperatoris Chlotharium se contulerunt, & postmodum piis imperatori-
bus agentibus, Agobardus Lugdunensem, Bernardus Viennensem sedem recepit: post pau-
culos annos Agobardus apud Sanctonas in expeditione regia positus defungitur.

Lotharius.

841 Lotharius imperator, filius piissimi Ludouici imperatoris, annis XV. Huic pater imperium
post mortem suam decreuerat: sed finistris consiliariis idem vsus, animum patris non parum
lædens, pro integritate vix partem regni obtinere meruit. Siquidem inter filios iterum pius
pater, memor inflicti vulneris, imperium diuidens, iuniori Carolo maiorem partem primori-
bus sacramento firmatis disposuit. Lotharius itaq; post humationem glorioſi patris, sequen- K
ti anno ab Italia egressus, totum imperium arripere molitur. Ob id aduersus fratribus in præ-
lium Fontaneticum eos concitat. Iuncti duo aduersus vnum, heu omnibus Christianis lamē-
tabile bellum & sociale ac ciuile conferunt. Non armis dissimiles, non habitu gentis di-
stincti, solùm castris obuersi. Francorum innumerus populus acie gladij feritur, & olim gen-
tibus cæteris formidabilis, in vulnere suo bacchatur. Cruenta victoria, duobus tamen fra-
tribus inscribitur. Tertius elabitur, atque Aquisgrani in regiam tandem se recepit. Glorio-
sus deinde rex atque inclytus iuuenis Carolus, non longè post, impigrè vnà cum fratre Lu-
douico rem cœptam accelerat: atque Lotharium fratrem imperatorem ab Aquisgranis ter-
rent. Qui nimia celeritate vnà cum vxore ac filiis vsque Lugdunum ac Viennam progre-
ditur. Ibi receptis copiis, aliquantulum substitit. Et discurrentibus legatis ad colloquium,

tres

A tres fratres in insulam quandam Sequanæ veniunt: ibi sub quodam pacto imperium inter se diuidere statuunt. Sic Lotharius imperator in superiorem Franciam reuertitur. Diuiso postmodum imperio, vnusquisque eorum ad partem suam regendam & disponēdam progreditur. Non multò pòst Lotharius filium suum Ludouicum, quem in Italia regem fecerat, vt imperatoris nomen sortiretur, per Drogonem patruum Romam misit. Cui Sergius iam tunc pontifex coronam imposuit, acclamante vniuerso populo, Imperator & Augustus est salutatus. Lotharius imperator infirmari se conspiciens, regnum inter filios diuidit. Carolo minori Prouinciam & partem Burgundiæ: Lothario medio filio sedem suam: Ludouico imperatori Italiam consignare iubet. Ipse verò in Prumiæ monasterium, regno temporis se exuens ingreditur tonsuratus, & monachus effectus, aliquot diebus interpositis defungitur, anno ab incarnatione domini DCCCLXV. imperij verò XXIIJ. Atque ibi in basilica sancti Saluatoris à fratribus reuerenter humatur. Huius imperatoris tempore ossa beatissimi Andeoli martyris ipso reuelante, reperta in loco qui antiquitus Gentibus dicitur, B in Viuariensi parochia sito. Bernardus Viennensis episcopus, sub huius imperio moritur, & Aglimatus Viennensem suscepit episcopatum. Amulo quoque Lugdunensis episcopus efficitur. Et pontifex Romanus Gregorius moritur, atque eius loco Sergius ordinatur. Illo defuncto Leo succedit. Quo obeunte Benedictus in sede apostolica substituitur, iam tamen defuncto Lothario imperatore. Sub huius imperatoris tempore, Segart Beneuentanorum dux à suis interficitur, & ab interfectoribus Sarraceni à Beneuentanis euocati, intra ciuitatem Beneuentum recipiuntur.

Ludouicus imperator in Italia. Hic post obitum patris, viij. anno, mortuo fratre suo Carolo minore, & Lugduni sepulto, in monasterio sancti Petri, in ecclesia sanctæ Mariæ semper virginis cum fratre Lothario regnum fratris mortui partitur. Accepit autem partem Transiurensis Burgundiæ simul & prouinciam: reliquam partem Lotharius rex sibi retinuit. Anno incarnationis domini, DCCCLI. iubēte patre, Ludouicus imperator in ducatum Beneuētanorum contra præsidia Sarracenorum exercitū mouet, & interfecto duce Saracenorum Amal- C mater Beneuentum recepit. At Lotharius rex frater eius, à prauis consiliariis deceptus, diu de duarum fœminarum connubio vacillando penè totam ecclesiam contra se concitauit. Ob id duo metropolitani episcopi, Treuericus, & Colonicus, Teuthgaudius & Guntharius sententia apostolica damnati. Cœtus synodales subindè euocati. Patruus eius præclarissimus in regibus Carolus, cum ei saniori consilio semper consulere vellet, nihilominus iuuenilis animus ad voluptatem præceps resisteret, tandem vincere volens, extra consilium Italiam ingressus, ad fratrem imperatorem ire Beneuentum aggreditur. Piissimus rex Carolus in hoc itinere eius assensit, si fortè vel consilio pontificis Romani superatus tandem, à re illicita quiesceret: plurimis tamen episcopis Gallorum contradicentibus, qui spiritu Dei tacti periculum generale in ecclesia dei oriri timebāt, ne pontifex Romanus fauoribus inclinatus à definitionibus pietatis exorbitando, Romanæ ecclesiæ vulnus erroris infligeret. Perrexit secundum libitum suum, egit apud ecclesiam Romanam quod ei pro tempore iustum visum. Sed cum rediret, falsis spebus incitatus, diuino iudicio infirmatus, vsque Placentiam ciuitatem D peruenit, ibique defunctus, in ecclesia beati Antonini martyris sepelitur. Anno DCCCLXII regnū eius glorioſi patrui eius inter se diuidunt. At Ludouicus imperator ingressus Beneuentū, anno incarnationis domini, DCCCLXVIII. penè omnia castella & oppida Beneuētanorū quæ à Francis recesserant, Sarracenisque se iunxerant, sub ditione sua recepit, loca sanctorum quæ impij Sarraceni ac perfidi Christiani contaminarant, Deo adiutore instaurando & restaurando purgauit. Nicolaus Papa, vir religione præcipuus moritur. Ac in atrio ante portas beati Petri, non longè à membris Benedicti prædecessoris sui sepelitur. Cuius tempore translata sunt membra sanctorum Eusebij ac Pontiani Viennatibus, & in basilica Apostolorum reuerenter condita. Huic Adrianus in episcopali ordine succedit. Pius & inclytus rex Carolus aliquot annos aduersus Danos atque Northmannos variis euentibus dimicans, pontem miræ firmitatis aduersum impetum eorum super fluuium Sequanam fieri constituit, positis in vtriusque capitibus castellis artificiosissimè fundatis, in quibus ad custodiam regni præsi- E dia disposuit. Huius pij regis studium pene in disponendis causis ecclesiasticis hactenus viguit. Hic ex regina Ermentrude quator filios suscepit: Ludouicum, Carolum, Carlomannum & Lotharium. Ex his Deo in clericali habitu duos obtulit, Carlomanum, & Lotharium: sed Lotharius puer bonæ indolis, immatura morte præreptus est: Carolus quoque vir satis honestæ formæ iuuenis, rex Aquitanis iam constitutus, aduersa primùm molestatus & dehonestatus iniuria moritur. Anno itaque incarnationis dominicæ, DCCCLXVI. regnāte eodē Carolo Ludouici filio, duo filij illius, vt dictum est, moriuntur, Lotharius abbas, & Carolus rex Aquitanorum. Auunculus quoque eius Rodulphus consiliarius primúsque palatij hominem exuit: necnon & Rodulphus archiepiscopus Aquitanorum. Et duo principes Aquitanici, Landricus & Muno inter se dimicantes semet interimunt. Robertus quoque atque Ranulphus viri miræ potentiæ, armisque strenui, & inter primos ipsi priores Northmannorum gla-

Anni Christi.

Ludouicus coronandus Romam vadit. 865

Reliquiæ Andeoli.

Bigamia agitatur.

862

Nicolaus Papa sepelitur.

Normannorū cum Gallis contentiones.

866

Universidad de Deusto Biblioteca

Anni Christi. dio necantur. Denique Lotharius ante obitum patris sui Ludouici imperatoris, xviij. anno F
vnctus ab imperatore tres filios ex Ermengarde Hugonis filia habuit. Qui diuidens regnum
patris cum fratribus suis, accepit regnum Romanorum, & totam Italiam, & partem Franciæ orientalem, totámque Prouinciam. Ludouicus verò præter Noricam quam habebat,
tenuit regna quæ pater suus illi dederat, id est Alamanniam, Thoringiam, Austrasiam, Saxoniam & Auarorum, id est Hunorum regnum. Carolus quoque medietatem Franciæ ab
occidente & totam Neustriam, Britanniam, & maximam partem Burgundiæ, Gotiam, Vasconiam, Aquitaniam submoto inde Pippino filio Pippini, & in monasterio sancti Medardi attonso. Qui postea inde per fugam elapsus, in Aquitaniam regressus, multo tempore fugiendo latuit. Iterúmque à Ranulpho præfato per fidem deceptus est, & ad Carolum adductus,

Norici. Siluanectum perpetuo est exilio detrusus. Ludouicus verò rex Noricorum, id est Baiouariorum, Ludouici imperatoris filius, Anno incarnationis domini, DCCCLXXVII. regnũ in-

877 ter filios suos diuisit, Carlomannum videlicet, Ludouicum, & Carolum, ipse tamen super

879 filios principatum tenens. Anno incarnationis domini, DCCCLIX. ex hac vita decessit, & G
mortuo iam filio eius Carolo, reliqui filij regnum eius sequenti anno inter se apud Ambianensem vrbem æqua sorte partiuntur. Quorum alter, id est Ludouicus, post tres annos moritur. Porrò frater ipsius Ludouici Carolus Ludouici imperatoris filius, Anno incarnationis domini, DCCCLXXVII. moriens reliquerat filium Ludouicum, qui eodem anno regnum

Io. Papa venit in Gallias. susceptit paternum. Quo tempore Ioannes Papa in Gallias venit. Et apud ciuitatem Trecas diu moratus est, habuítque synodum episcoporum in qua Immaurus Lauduni Dauitti episcopus, post auulsionem oculorum suorum episcopatu est donatus. Ludouicus quoque filius

Carolus simplex. Caroli, Carolum qui dictus est Simplex hæredem regni puerum dimisit. Qui Ludouicum ex Eagina Anglorum regis filia, antequam captus esset, genuit.

ADONIS VIENNENSIS
Chronicorum finis.

VSVARDI

A

VSVARDI

MARTYROLOGIVM

QVO ROMANA ECCLESIA, AC

B TERMVLTÆ ALIÆ VTVNTVR: IVSSV

Caroli Magni conſcriptum.

Cum additionibus ex Martyrologiis Romanæ Eccleſiæ & aliarum: & Annotatione Auctorum, qui de Sanctorum vita, confeſsione, vel martyrio, fuſè, aut aliquando obiter nonnulla ſcripſerunt.

LITERÆ SIGNIFICANT MARTYROLOGIA,

C

a Adonis.
b Bedæ.
g Græcorum.
p propriæ eccleſiæ.
p: proprij epiſcopatus.
q quoddam.
r Romanum.

LVNA PRONVNCIANDA,

D

Anno		Anno	
1573	16	1591	15
1574	17	1592	16
1575	18	1593	17
		1594	18
1576	19	1595	19
1577	1		loco ponitur.
1578	2	1596	1
1579	2	1597	2
1580	4	1598	3
	loco ponitur.	1599	4
1581	5	1600	5
1582	6		
1583	7		
1584	8		
1585	9		
1586	10		
1587	11		
1588	12		
1589	13		
1590	14		

E

& ſic deinceps, vſque ad numerum 19 procedendo, iuxta aureum numerum illius anni, prout poſitus eſt in Calendario Romani Breuiarij.

ANTONIO PERENOTO F
GRANVELLANO CARDINALI,
IOAN. MOLANVS.

Car. I.

MARTYROLOGIVM, illustrissime ac amplissime Cardinalis, antiquitus numerari solet inter paucos libros, qui omnibus sacerdotibus necessarij iudicabantur. Quod disertis verbis scribit Burchardus, episcopus Vuormatiensis, in decimonono libro Decretorum.

Quantæ autem sint huius libri vtilitates, non est necesse hîc commemorare, cum id per aliquot capita disseruerim, in eo tractatu quem de Martyrologiis ipsius Vsuardi Martyrologio subiunxi.

Neque dubium mihi est quin ad aliquas earum vtilitatum Maiores nostri respexerint, dum eos sacerdotis nomine indignos iudicabant, quibus hic codex deerat. Certè Martyrologij lectionem in fine primæ antiquissimæ obseruationis esse indubitatum est. In eáque obseruatione à Choro permanendum esse, decretum est iam pridem in eo Romanæ Ecclesiæ sacrosancto Breuiario, quod auctoritate sanctissimi Concilij Tridentini recepimus. Sed & magnus ille Gregorius, epistola vigesimanona libri septimi, indicat suo tempore Martyrologij vsum fuisse in quotidiano Missarum sacrificio, dum eorum quotidie specialis fieret commemoratio, quorum Natales, siue Passiones, vt ipse loquitur, in eos dies incidebant. Nos, ait, pene omnium Martyrum distinctis per dies singulos Passionibus, collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis diebus in eorum veneratione Missarum solennia agimus. G

CANDIDO LECTORI MOLANVS. H

Lucianus dialogo pro imaginibus.

PVLCHRE scripsit quidam, *Ne hoc tibi dedecori fore putato, si orationem tam editam, adhuc lima retractes: quandoquidem hoc Phidiam quoque fecisse perhibent, quo tempore apud Eleos Iouem iam absoluerat. Stabat enim auscultans à tergo quid quisque probaret vel improbaret: vt pro cuiusque iudicio aut consilio (si expediret) opus suum emendaret aut refingeret: Ita mihi prima cura fuit audire quid legentium quisque laudaret aut reprehenderet in eo Martyrologio, quod mea qualicunque opera editum erat Louanij Anno 68. Eorumque collectis iudiciis, librum ad multorum opinionem & iudicium, adhibita diligenti lima, retractare, expolire, recognoscere, & emendare sum conatus. Quæ igitur habeat posterior hæc editio, ob quæ priori sit anteferenda, paucis aperiam.*

De lectione lunæ. II.

Lunæ lectionem in ecclesiis vsitatam, nonnulli desiderarunt, quibus non solùm acquieui, sed eam recognoui ad castigationem & reductionem numeri Decemnouennalis, siue aurei numeri, quæ facta est iam pridem in Romano Breuiario. Quare cum alibi lunæ pronunciatio quinque diebus discrepet à luna cæli, (ob quos dies retrocedendum fuit per syllabas quinque dicendo, In cælis est hic) in hac editione sic castigata est lunaris pronunciatio, vt à cæli situ aut nihil discrepet, aut perparum. I

De numeris lunæ. III.

Solent verò numero decemnouennali subijcere primas nouendecim literas, A b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t. *ac lectorem admonere, vt dum aureus numerus est vnum, toto anno legant numerum suprapositum A primæ literæ: dum est aureus numerus duo, eo anno legant numerum cui subiungitur B litera secunda, & sic consequenter, vsque ad decimumnonum, cui respondet litera T, decimanona. Sed non fuit necesse eiusmodi literis onerare librum præsentem, eò quòd numerum aureum per quinarios distinxerim: per quas distinctiones tam facilè inuenitur locus lunæ anni præsentis, quàm si literæ id ipsum significantes, essent adiunctæ. Tam facilè enim agnosco locum nonum esse penultimum in secundo quinario: aut duodecimum locum esse secundum in tertio quinario, quàm agnoscam I literam esse nonam, & M duodecimam.*

De Vuandelberti martyrologio. IIII.

Monuerunt etiam vnus & alter, vt carmina Vuandelberti omitterem: quos scio parum cogitasse ante quot sæcula ea sint conscripta: tantúmque attendisse non satis ea numeris suis constare. Interim, quia magis faciunt ad centonem libri, quàm ad multam Lectoris promiscui instructionem; & vt ornatum exiguum, sic etiam non nimiam vtilitatem & necessitatem adferre eis videantur, permisi hæc carmina in recognitione libri abesse. Remitto interim studiosissimos K *Lectores, quibus ea vsui esse possent, tum ad primum tomum operum Bedæ, vbi falsò extant eius nomine: tum ad primam nostri Martyrologij editionem, vbi Vuandelberto sua carmina restitui.*

De omissis abbreuiationibus. V.

Porrò cum plerumque à iunioribus Martyrologium legi soleat in ecclesia, eiúsque lectio sit etiam vsitatissima apud sanctimoniales, visum mihi fuit, vt quæcunque ad martyrologij lectionē in ecclesia pertinent, integrè, absque vlla abbreuiatione, aut mutilatione excuderentur, in gratiam idiotarum, & minus peritorum. Quod etiam à typographis fere est obseruatum, saluis vsitatissimis virgulis pro literis m & n. In reliquis verò, quæ doctis seruiunt, id non fuit obseruandum.

De Vsuardo. VI.

Vsuardus principali charactere excusus est, quem diligenter contuli cum variis exemplaribus MS. & varietate lectionum deprehensa, elaborauit genuinam ponere lectionem. Vbi id deprehendere non potui, alteram lectionem in margine posui. Occurrerunt in eodem pauncula, quæ videbantur à fide historica aliena, vt nonnunquam bonus dormitat Homerus,

A Homerus, difficilèque est in tam confuso opere nihil humanum pati. Ea ex contextu sustuli, ne in ecclesia legantur, & sic in annotatione vel margine posui, vt Lector facilè aduertat quid ad integritatem Vsuardi pertineat.|

Martyris autem vocem aliquando notis parenthesis intercluſi, quando posita est pro eo qui in confessione fidei tormenta passus est, sed citra mortem. Similiter dictionem virginis, dum ponitur pro vidua sanctimoniali, vt doctioribus eæ significationes occurrant.| De notis parenthesis. VII.

Natales quorundam sanctorum transposui iuxta Tridentini Concilij Breuiarium, aut iuxta propriæ ecclesiæ legitimam obseruationem. Quia geminatio ea, potissimum si altero loco erronea erat, parum grata erat Lectoribus, suspendens eos quònam die festum obseruaretur. Si cui autem tantilla Vsuardi verborum transpositio displiceat, sciat is nostri instituti fuisse, Martyrologium ecclesiis, quoad possem, accommodare. Neque deesse alias editiones, in quibus nulla sit Vsuardi verborum transpositio.| De natalib. transpositis. VIII.

Eadem fere, quæ de Vsuardo dixi, locum habent in additionibus, quæ cursiuo, vt loquuntur, & Italico charactere, additæ sunt ex veterum Scriptorum, & sanctarum ecclesiarum Martyrologiis, potissimum si castigatam & emendatam lectionem spectes, in qua non parum operæ & laboris collocandum fuit.| De additionibus. IX.

B *Accesit in iisdem additionibus auctarium magnum. Nam inter alia quæ primæ editioni defuerunt, multa hîc accesserunt. Vt, de Sanctis nostratibus non pauca, ex propriarum ecclesiarum Martyrologiis| de Sanctis Græcorum, ex Menologio Græcorum quod tunc nondum videram| de sanctis Siciliæ, ex Martyrologio Siciliæ, apud Maurolycum.|*

Dictas additiones maluissent nonnulli indistincto ab Vsuardo charactere imprimi, & sine literis significatiuis. Sed secuti sumus quod pluribus non abs re placuit. Nam nec character diuersus imperitum lectorem turbare potest: nec nudæ eæ literulæ quas facilè aduertit à se esse prætereundas. At verò docti gaudent videre quid sit Vsuardi, quidque Vsuardo additum. Nec iucundum est eis videre has literas significantes. Quoniam A significat sequentia sumpta esse ex Martyrologio Adonis episcopi: B, ex Bedæ: G, ex Græcorum Menologio: P, ex Martyrologio propriæ ecclesiæ, apud Belgas. hoc est, in qua corpus sanctum quiescit, vel in qua Sanctus resedit. P: cum punctis, ex Martyrologio proprij episcopatus. R, ex Romanæ ecclesiæ Martyrologio: Q, ex quodam ecclesiarum Martyrologio cõfuse. qua aliter significandum fuit sæpius quòd sequentia non pertineant ad eam literam, ad quæ præcedentia. Literulæ & characteres quid significent. X.

Nec dubium est quin sub hac litera multa notauerim, quæ etiam sunt in propriis Martyrologiis. Quia Sanctos Mediolanenses scripsi ex Martyrologio quod cum Breuiario Ambrosianæ ecclesiæ est impressum|
C *Siculos ex Martyrologiis Siciliæ, quod modò dixi| Laudunenses ex Martyrologio quod nostrum Parcum habet ex Abbatia sancti Martini in Lauduno elauato| Remenses, ex MS. Vsuardo, qui vix vllas habebat additiones, præterquam de sanctis Remensibus| Treuirenses, ex Martyrologio impresso pro vnione Bursfeldensi| Rothomagenses, & comprouinciales, ex Martyrologio Rothomagi excuso Anno 1507| Parisienses ex Martyrologio quod Caroli magni iussu digestum est, & Parisiis impressum Annu 1490. & 1536| Ordinum denique Sanctos ex monasteriis Ordinum scripsi.*

In priori editione etiam aliis vtebar literis, sed posterior ratio priori fuit prælata.

Nec difficile est Lectori hinc ad memoriam reuocare dictarum literarum significationes; quæ iam paulo latius sunt explicandæ. A, dixi significare Adonem in Martyrologio| B, Bedam, vel Bedæ Martyrologium. De quibus quæ hic scribenda forent, sufficienter tractabo in libro de Martyrologiis, capitibus sexto & tertio. Restant g, p, r, q.

G significat commemorationes Sanctorum totius anni per ordinẽ mensium, prout ea cum eorundem sanctorum deprecationibus habentur in Menologio de sanctis totius anni, quod est in Græco Horologio, siue Horarum libro, qui Venetiis excusus est in octauo, Anno 32. Vnde etiam Ioannes Buteo Canonicus Viennæ Ordinis sancti Antonij multa
D *Anno 58. in Latinum vertit in libro quem inscripsit Orationes Græcorum veteres ad Deum & Sanctos.*

P: cum punctis significat Martyrologium summæ ecclesiæ proprij episcopatus intra cuius terminos corpus sancti quiescit. vt, Cameracense secundum antiquos limites, quo etiam vtitur Melchlinienſis ecclesia| Vltraiectense, cuius titulus est Martyrologium cathedralis ecclesiæ in Traiecto. scriptum anno 1364. anno primo Ioannis de Voerrenborch episcopi Traiectensis| Item Martyrologium sancti Iacobi Louanij secundum Ordinarium sancti Lamberti Leodiensis, quod vetustate aliquibus locis obliteratum est.

R significat additionem ex Martyrologio secundum morem Romanæ ecclesiæ, quod emendauit magister Bellinus de Padua, ordinis fratrum eremitarum sancti Augustini, Venetiis ad signum Spei excusum anno 49. & Parisius an. 21. Videtur etiam id nonnihil auxisse Sanctis Paduæ & Venetæ ecclesiæ, & diuersarum religionum. Extant & alia Romanæ ecclesiæ Martyrologia, quæ non vidi. Ecclesia enim sancti Petri vtitur Martyrologio Venetiis impresso anno 60. quod Alexander Peregrinus Brixiensis, Iulij tertij sacellanus, opera sua emendatum edidit. Ecclesia autem Lateranensis vtitur Martyrologio apud Hieronymum Caualcalupum anno 1564. impresso.

Q non significat quodcunque Martyrologium, sed probatum, quòdque in aliqua ecclesia venerabiliter legitur. In-
E *terim sanctos nonnullos, ex ecclesiarum Breuiariis, & integris historiis, quos in Martyrologiis non inueni, libens adieci, eo quòd ipsæ historiæ & Lectiones ecclesiasticæ de Sanctis, pariter sint cum Martyrologiis auctoritatis, immò aliud non sint quàm prolixa Martyrologia.|*

Addidi etiam quædam ad Vsuardum & Ecclesiæ martyrologia, potissimum ex recentiorum Martyrologiis aut additionibus; in quibus aliquando aliena fide contentus fui ponens ea lege commentariorum. Quæ omnia minimo charactere imprimenda fuere, vt secernerentur ab iis quæ grauioris sunt auctoritatis vel dignitatis. De minimis additionib. XI.

Et quidem in priori editione vtebar literis significatiuis, quas nunc sustuli, nisi quod litera p, aliquoties significet propriæ ecclesiæ librum obituum. Parũ enim referre putaui. siue id dicat Colonienſis Cartusia insuis ad Vsuardum annotationibus, siue Antonius Geems, Regularis Rubeæ vallis in Martyrologio prolongato, vel reuerendus abbas Maurolycus, vel ego, vel quisquam denique alius recentiorum.

Notula, ¶ significat eousque in omnibus ecclesiis nostra directione legi posse. Illa enim quæ sequuntur notam ¶, De notula. ¶ XII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel sunt festa translationum, fere ex propriis ecclesiis sumpta, quæ non est necesse passim per ecclesias legi, vel sunt F
minimis typis de non canonizatis: vel etiam de canonizatis ex scriptis recentiorum; sed de quibus ego nullam aut mi-
nus sufficientem habuerim notitiam an sint canonizati, & an iis diebus eorum natales occurrant. /

De annotationibus. XIII. In Annotationibus quæ ad Grammaticam vocum explicationem pertinebant, pleraque in altera editione omittenda iudicaui. Annotationes verò de historiis Sanctorum, multum auxi, & recognoui: atque zifras remittentes ad annotationes in margine ponere malui, è regione Sanctorum, quàm in ipso contextu relinquere, vbi aliquando Lectorem turbabant. /

De orthographia. XIIII. Orthographiæ etiam ratio habita est: sed vbi inter doctos diuersitas est sententiarum, libertatem reliqui typographis: vt in accentibus aduerbiorum, & in voce Diocletianus, quæ vsitatè scribitur per e, sicut Græcè per η. In Romano tamen Breuiario, & duobus quæ habui MS. Martyrologiis perpetuò per i, Dioclitianus. Itidem in permultis aliis vocibus. Accentum aliquando posui, quo, vt in Latinis, sic in Græcis dictionibus significare volui quantitatem syllabæ penultimæ: quantitatem autem aliquando solùm notaui ex vsu propriæ ecclesiæ, vt, in Ionatus, Gaugericus, Remaclus. /

De appendice Martyrologij. XV. Asscripseram etiam in minimis additionibus multos sanctos ex scriptis recentiorum, quos sumpserunt ex historia G
tripartita, Gregorio vtroque, & aliunde. De quibus non solùm nesciebam an in aliqua ecclesia natalem habeant, sed
nec diem obitus sciebam. Recentiores enim tantùm aliquo loco eos posuerant, ne in toto opere abessent. Hos ordine alphabetico ponere malui post Martyrologium, cum auctario nonnullo, tum similium Sanctorum, tum eorum quos natales dies habere scio, etsi eos ignorem: vt qui volet, auctarium illud locupletet, & Sanctos ad Martyrologium transferat, quorum dies Natales deprehenderit. /

De omissis Sanctis. XVI. Neque defuerunt qui totum auctarium Colonienſe per dies singulos additum voluissem. Quibus respondeo, mei instituti non fuisse vt ex recentiorum collectaneis adferrem quæcunque adferri potuissent, tum certa, tum incerta. Nam in suo auctario multo copiosior est Antonius Geems quàm sint Colonienses, qui pari ratione non fuisset prætereundus, & vtique permulta addenda fuissent, quæ ex Breuiariis & aliunde obseruari possent. Sed satis mihi fuit pauca quædam è multis inde selegisse: neque voluisse vllum sanctum præterire cuius sciui tempus, diem, & locum confessionis, vel martyrij. Reliquum, cuius difficilem abyssum videbam, aliis reliqui. Sanè si omnium ecclesiarum per singulas prouincias proprij extarent Natales aut indices, (quale quid re de Belgis cum martyrologio iam in lucem edo) locupletissimum ex iisdem nostrum prodiisset Martyrologium. / Verùm vt finem præfandi faciam, quidquid in hac al- H
tera editione est immutatum, vel additum, vel imminutum, id solerti indagine, vt Vsuardus loquitur, siue studiosè, &
citra omnem temeritatem à nobis factum esse agnoscas. Quorum etiam omnium rationem in prolixo scripto mihi reseruo. Omnes verò Sancti, in quorum honorem hoc opus congessi, mihi peccatori, quod minus aut perperam feci, ignoscant: & tam vobis omnibus, quàm mihi, suis meritis & suffragiis patrocinium ferre dignentur.

INDEX

INDEX SANCTORVM.

A

Aaron, 1. Iul/ & sociorum, 22. Iun.
Abacuc prophetæ, 15. Ian/ martyris, 19. Ian.
Abdon & Sennis, 30. Iul.
Abel Lobiensis, 5. Aug/ 4. Apr.
Abilij, 22. Feb.
Ableberti episc. 15. Ian.
Abrahæ, patriarchæ, 9. Oct/ Aruernensis. 15. Iun.
Abramij, siue Abrahæ anachoritæ, 29. Oct.
Abrunculi, 22. Apr.
Absoloni cum duobus, 2. Mar.
Abundij apud Comum, 2. Apr.
Acacij, in gradu, 29. Nou/ Meliteni, 17. Apr/ centurionis, 7. Maij.
Accursij, 16. Ian.
Aceiæ regis, 25. Iul.
Acepsimæ cum soc. 3. Nou.
Acharij Nouiom. 27. Nou.
Achillæ, 7. Nou.
Acij & Acioli, 1. Maij.
Acindymi cum so. 2. Nou.
Aciscli & Victoriæ, 17. Nou.
Acylines vel Aquilinæ, 13. Iun.
Adalardi, 2. Ian.
Adalongi, 1. Mart.
Adaucti cum tota vrbe, Feb. 7.
Adelberti, Pragensis, 23. Apr/ Egmundani, 25. Iun.
Adeleidis imperatricis, 16. Dec.
Adelendis, 28. Aug.
Adelini, 27. Iun.
Adelphi, 28. Apr/ 29. Aug.
Adiliæ in Orpio. 30. Iun.
Adonis Vienn. 16. Dec.
Adriani, cum viginti duobus, 4. Mar/ 8. Sep/ 27. Maij/ nuncij, 19. Mart/ Cæsareensis, Mart. 5/ cum duobus, 26. Iul/ abbatis Cantuariæ, 9. Ian.
Aduentij, 3. Nou.
Adulphi Camerac. 19. Maij/ & Ioannis, 27. Sept.
Ægidij, 1. Sept.
Æmiliani, Vercell. 11. Sept/ Tirasson. 12. Nou/ Redon. 11. Oct/ in Dorostoro, 18. Iul/ in Cyzico, 8. Aug/ & Hieremiæ, 17. Sept.
Æmilij cum tribus, 28. Maij.
Ætherij, Antisiod. 27. Iul/ Vienn. 14. Iun.
Afflini, 8. Ian.
Afræ, 5. Aug.
Agabi, 13. Febr/ 8. Apr.
Agapæ, 15. Feb/ 8. Aug/ & Chioniæ, 3. Apr.
Agapij, Nou. 20/ in Numidia, 29. Apr/ cũ sociis, 15. Mart.
Agaperti, pap. 22. Apr/ Prænest. 18. Aug/ Phrygis, 24. Mart.
Agathæ, 5. Febr.
Agathangeli, 23. Ian.
Agathonici, 22. Aug.
Agathonis, 7. Dec.
Agerici, Virduni, 1. Dec/ Vide Agi.
Aggæi, 4. Iul.
Agili Resbaci, 30. Aug.
Agilolphi Coloniæ, 9. Iul.
Agricolæ, Cabilone, 17. Mar/ & vitalis, 4. Nou.
Agrippinæ, 23. Iun.
Agritij Treuetis, 13. Ian.
Aiberti, Apr. 7.
Aichadri, 15. Sept.
Aigulphi Litinis, 3. Sept.
Aithalæ, 1. Sept.
Alardi, siue Adalardi, 2. Ian.
Albani, Britanni, 22. Iun/ 16. Apr/ Moguntini, 21. Iun.
Alberti, Carmelitę Prouincialis 7. Aug/ Carmelitę episcopi, 7, Apr/ Prædicatoris, Nou. 15/ episcopi Leodiensis, Nou. 21.
Albini Andegauis, 1. Mart.
Alcuini, Maij 19.
Albeberti Dononij. Apr. 22.
Aldegundis, Malbodij, 30. Ian/ 13. Nou/ 6. Iun. Truncinij, 20. Iun/
Aldelmi episc. 25. Maij.
Aldetrudis, 25. Febr.
Aleidis, 5. Febr/
Alenæ, ante 19. Iun.
Alexandri, papæ, 3. Maij/ Hierosolymis, 18. Mart/ Alexandriæ, 26. Febr/ sub Maximiano, Maij 13. sub Antonino, 21. Sept/ Pergamis, 26. Aug/ Lugduni, 24. Apr/ in Pãnonia, 27. Mar. in Pydne 14. Mart/ & Caij, 10. Mart/ & Anto. Maij 3. & duorum. 27. Feb.
Alexij, 17 Iul.
Algisi, 2. Iun.
Alipij, 26. Nou.
Alloyni Bauonis, 1. Oct.
Almachij, 1. Ian.
Alnoberti, 16. Maij.
Alphæi & Zach. Nou. 17.
Alphegi, 19. Apr.
Alphij & Fratrum, 10. Maij.
Alphonsi, 23. Ian.
Alpini Lugduni. 15. Sept.
Amandi, Leodien. episcopi, 6. Febr/ 26. & 27. Oct/ 20. Sept/ Burdegalensis, 18. Iun/ & Domnoleni Iun. 25/ Argentinensis, 17. Nou.
Amandini, 7. Nou.
Amantij, Episcopi, 4. Nou/ diaconi 19. Mart/ & Alexandri, 6. Iun.
Amaranthi 7. Nou.
Amati episc. Duaci, 13. Sept/ 19. Oct/ 28. Apr. abbatis 13. Sept.
Amatoris, Antisiodor. 1. Maij/ Augustodun. 26. Nou.
Ambrosij, Mediolanensis, 4. Apr/ 7. Dec/ 21. Feb/ Cadurc. 16. Oct/ diaconi, 17. Mart/ abbatis, 2. Nou.
Amelbergæ, virginis, 10. Iul/ 27. Oct. 1. Maij/ viduæ Lobiis, 10 Iul.
Amelij, Oct. 12.
Amici, Oct. 12.
Ammonis, 17 Nou/ & Alexandri, 9. Febr/ & viginti quatuor. 8. Sept./ & Zenonii, &c. 20. Dec.
Ammonariæ, &c, 12. Dec.
Amoluini, 7. Feb/ 4. Apr.
Amoris, Belisiæ 8. Oct.
Amos, 31. Mart.
Ampeli, 20. Nou.
Amphiani, 5. Apr.
Amphilochij, 23. Nou.
Amplij, 31. Oct.
Amulrici, Febr. 13.
Anacleti, 13. Iul.
Ananiæ, 15. Ian/ Ananiæ, Azariæ, Mizaëlis, 16. Dec.
Anastasiæ, Romæ. 15. Dec/ Treueris, 8. Dec/
Anastasij, papæ, 27. Apr/ Persæ, 22. Ian/ Fullonis, 7. Sept/

In Salona,21.Aug/
Anetholiæ & Audacis,9.Iul.
Anatholij,vtriusque 3.Iul/Bisontini,3.Feb/
Andeoli,1.Maij.
Andochij,Thyrsi,Feb.24.Sept.
Andragisinæ,14.Oct.
Andreæ,Apostoli,30.Nou/9.Maij/ Carmelitæ, 6. Ian/ in Crisi, 17.Oct/Cretæ,4.Iul/cum 2527.19.Aug.
Andronici,9.Oct.& Athanasiæ,Feb.27.
Angelæ,Ian.3.
Angeli,custodis,1. Mart/Carmelitæ,5.Maij.
Aniani,17.Nou/Iun.14.
Aniceti,17.Apr.
Annæ,26.Iul/propheticæ,1.Sept.
Annonis,4.Dec.
Ansberti,9.Feb/14.Feb.
Anscharij,4.Feb.
Anselmi,Cantuar.21 Apr.Lirinensis,Nou.18.
Ansueri,Iul.15.
Antelmi,Iun.26.
Antheri papæ,3.Ian.
Anthiæ,15.Apr.
Antidij,15.Iun.
Anthimi cum plebe,27.Apr/martyris,11.Maij.
Antoliani,6.Feb.
Antonij eremitæ,17. Ian/ Minoris 13. Iun/ Turonensis. 4.Maij/Patauini,Ian.30/cum duobus,Nou.13.
Antoniæ,4.Maij.
Antoninæ,4.Maij/cum Alexan.3 Maij.
Antonini,Romæ 22.Aug/Apamiæ,2.Sep/Florentiæ, 2. Maij.Placentiæ,30.Sep/13.Nou/& Aristæi,3. Sept.
Antramni,22.Sept.
Antypæ,11.Apr.
Anysiæ,30.Dec.
Aphrodisij,22.Mar/& viginti duorum,28.Apr.
Apiani,18.Mart.
Apollinaris,Rauennæ 23.Iul/Valentiæ,5.Oct/ virginis, Ian.5.
Apolloniæ,9.Feb.
Apollonij,18.Apr/& Leontij,19.Mart/& quin.10.Apr.
Apostolorum,30.Iun/diuisio,15.Iul.
Apri,15.Sept.
Aproniani,2.Feb.
Aquilæ & Priscillæ,8.Iul.
Aquilini,Ebroicensis,19.Oct/cum sex in Africa,4. Ian/ cum quatuor Romæ,4.Feb/& Victoriani,16.Maij.
Arandi,20.Oct.
Aratoris,&c.21.Apr.
Arbogasti,21.Iul.
Arcadij 12.Ian/cum tribus.13.Nou.
Archippi,20.Mart.
Aredij.25.Aug.
Arethæ & 504.1.Oct/& sociorum,24.Oct/
Aretij & Daciani,4.Iun.
Argæi cum duobus,2.Ian.
Aris cum duobus,Dec.14.
Aristarchi,4.Aug.
Aristidis,31.Aug.
Aristionis,22.Feb/& aliorum 2.Iul.
Armogasti cum duobus,29.Mar.
Arnoldi citharœdi,Iul.18.
Arnulphi,Metis,16.Aug/16.Iul/ Turonis, 18.Iul/ Suessionis,Aug.15/Mosonij,3.Oct/Villariæ,Iun.30.
Arriani & quatuor,8.Mart.
Arsenij,19.Iul.
Artemij,20.Oct/cum duobus, 6. Iun/episcopi Aruernæ,24.Ian.
Asaphi,1.Maij.
Asclæ,21.Ian.
Asclepiadis,18.Oct.
Aspalij,Ian.1.
Asterij,21.Oct
Athanasiæ,Aug.14.
Athanasij,Alexandr.2.Maij/in Atho,5.Iul.
Athelberti,20.Maij.
Athenogenis cum decem,16.Iul.
Attalæ,abbatis,10.Mart/virginis,3.Dec.
Attici,6.Nou.
Attilani,5.Oct.
Audæ,18.Nou.
Audoeni,24.Aug.
Audomari,9.Sep/21.Oct/8.Iun.
Auæ Dononij,29.Apr.
Auentini,4.Feb.
Auentini,5.Maij.
Auguli,7.Feb.
Augusti,7.Oct.
Augustalis,7.Sept.
Augustini,Hippon.28.Aug.5.Mai/28.Feb/11.Oc/Angli,26.Maij/Capuæ,16.Nou.
Auiti episcopi,5.Febr.martyris,27. Ian/ presbyteri,17. Iun.
Aunarij,25.Sep/Aureæ,4.Oct.
Aurei & Iustinæ,16.Iun.
Aureliæ,15.Oct.
Aurelij,25.Maij.
Aureliani,16.Iun.
Aurelianensium,Iun.13.
Auspici,8.Iul.
Austreberthæ,10.Feb.
Austregisili,20.Maij.
Austremonij,1.Nou.
Austrudis,17.Oct.
Autberti,13.Dec/24.Ian.
Autbodi,21.Nou.
Autonomi,12.Sept.
Authoris,Treueris,20.Aug/Metis, 10.Aug.
Auxentij,14.Feb.
Auxibij,Feb.19.Ayæ Apr.18.

B.

BAbylæ cum tribus,24.Ian.
Bademi,Apr.8.
Baini,20.Iun.
Balbinæ,6.Oct.filiæ Quirini,31.Mart.
Baldæ,9.Dec.
Baldegundis,10.Feb.
Baldi,7.Feb.
Baldrici,16.Oct.
Baldomeri,27.Feb.
Balsemij & sociorum,16.Aug.
Baltasaris,6.Ian.Banti,31.Iul.
Barbaræ,4.Dec.Barbati,19.Feb.
Barbatiani,31.Dec.
Barlaam martyris,19.Nou.
Barnabæ,11.Iun.
Bartholomæi,24.Aug/& 25/
Basilei,Antiocheni,27.Nou/Amasiæ,26.Apr/monachi, 28.Feb/Ancyrani,22. Mart/ Parij, 12. Apr/ & sociorum,7.Mart.
Basilidis cum tribus, 12. Iun/ cum viginti duobus, 10. Iuin.
Basilij magni,14.Iun/1.Ian/Vide Basilei.
Basilæ,20.Maij.
Basilissi,22.Maij.
Basilissæ,20.Maij.
Basini episcopi,4.Mart.reguli,14.Iul.
Basoli,26.Nou/15.Oct.
Bassæ,21.Aug.
Bassi Niceæ,Dec.14/& duorum,14.Febr.
Bassiani,19.Ian.
Bathildis,26.Ian.
Baudelij,20.Maij.
Bauonis,1.Oct/1.Aug.
Beani,16.Dec.

Beati

Universidad de Deusto Biblioteca

Beati in Virdec.9.Maij/Treuetis,26.Iul.
Beatricis,Maij 10.
Bedæ,Maij 10.
Begghæ.17.Dec/7.Iul.
Belini,26.Nou.
Benedictæ Senonensis,29.Iun/Laudunensis,8.Oct.
Benedicti,Cassinensis,21.Mart/11.Iul/4.Dec/Angli,12. Ian/Pictaui,23.Oct.
Benigni,28.Iun/Diuione,1.Nou/ Mediolani,20.Nou/ Angli,3.Nou/& Berti,25.Oct/
Barardi & quatuor,16.Ian.
Berchartj,16.Oct.
Beregisi,2.Oct.
Berlendis,3.Feb/2.Maij/9.Sep.
Bernardi Clareuall.20.Aug/eremitæ,16.Maij/episcopi Vienn æ,23.Ian/Parmæ,4.Dec.
Bernardini,20.Maij.
Beronici cum 50.19.Oct.
Bertellini,9.Sept.
Berthę,Blangiaci,4.Iul/Vltraiecti,Iun.25.
Bertiliæ,14.Sept.
Bertini abbatis,5.Sept/16.Iul/2.Maij.
Bertholdi,29.Maij.
Bertuini episcopi,11.Nou.
Bertuualdi,20.Nou.
Bertulphi,Bobiis,19.Aug/Gandaui,5.Feb/3.Dec.
Bessarionis,6.Iun.
Betharij,2.Aug.
Bibianæ,2.Dec.
Bibiani,28.Aug.
Bilhildis,27.Nou.
Bilibaldi,7.Iul.
Birgittæ viduæ,23.Iul/18.Maij/7.Oct.
Birini,3.Dec.
Blandinæ/2.Iun.
Blasij,3.Feb.vel Blauij.
Bodonis,Sept.11.
Bonæ & Dodæ,24.Apr.
Bonauenturæ,14.Iul/
Boni,22.Maij/cum 8.1.Aug.
Bonifacij papæ,25.Oct/in Frisia,5.Iun/Tharsi 14.Maij/ Bruxellensis,Feb.19.
Bonitti,15.Ian.
Bonosi,17.Feb/& Maximiani,21.Aug.
Botulphi abbatis,17 Iun.
Brandani,16.Maij.
Brictij,episcopi 13.Nou/martyris,9.Iul.
Brigidæ virg.1.Feb/Vide Birg.
Brioci,1.Maij.
Britonis,5.Maij.
Brocardi,2.Sep.
Brunonis Carthusiani,6.Oct/Colonien sis,11.Oct.
Brunolphi,30.Iul.
Buculi,6.Feb.
Burchardi,Herbip.14.Oct/Vvormatiæ,Aug.20.
Burgundofaræ,Apr.3.

C.

CÆciliæ,22.Nou.
Cæsarij,martyris,1.Nou/Arelat.27.Aug/& Iuliani,1.Nou.
Caij papæ,22.Apr/Palatini,4.Mart.
Caldeoldi,14.Ian.
Calepodij cum suis,10.Maij.
Calettrici,7.Oct.
Calimeri,31.Iul.
Callinici,29.Iul.
Calliopij,Apr.7.
Callistes & duorum,10.Sep.
Calisti,papæ,14.Oct/cum octo,16.Apr.
Calistrati & soc.27.Sep/
Calocerij,19.Mart/cum Patr.19.Maij.
Calogeri,18.Iun.
Cameliani,22.Mart.
Candidæ,29.Aug.
Candidi,3.Oct.
Canici,11.Oct.
Cantianorum,31.Maij.
Canuti ducis,7.Ian/regis,10.Iul.
Caprasij abbatis,1.Iun/martyris,20.Oct.
Carauni,28.Maij.
Carilephi,1.Iul.
Caroli magni,28.Ian/27.Iul/Brugis,Mar.2.
Carpi,13.Oct/cum duobus,13.Apr/
Carpophori & Ab.10.Dec.
Cassij & Florentij,10.Oct/& Victorini,15.Maij.
Cassiani,Imolæ,13.Aug/Tingi,3.Dec. Augustod.5. Aug.
Casti & Æmilij,22.Maij.
Castoris,martyris,27.Apr/confessoris,13.Feb/& Dorothei,28 Mar/& duorum,28.Dec.
Castriciani,1.Dec.
Castuli,26.Mar/
Catherinæ,25.Nou/Senensis,29.Apr/Sueuæ,24.Mart.
Catulini cum quatuor,15.Iul.
Ceaddæ,2.Mart.
Celerini & trium,3.Feb.
Celiniæ,21.Oct.
Celsi,23.Feb.
Celsini,25.Oct.
Censurij,10.Iun.
121.25.Nou/165.10.Aug.
Ceolfridi,25.Sept.
Cerati,6.Iun.
Ceranni,27.Sept.
Cerboni,27.Oct.
Cerealis,10.Iun.
Chæremonis,&c.22.Dec.
Charalampi,10.Feb.
Charitines,5.Oct.
Charitonis,28.Oct.
Childeberti,2.Dec.
Chiliani,Herbip.8.Iul/Albiniaci,13.Nou.
Chorentini,1.Maij.
Christophori,25.Iul.
Chrysanthi & Dariæ,25.Oct.
Chrysogoni,24.Nou.
Chrysolij,7.Feb.
Christianæ,26.Iul/7.Sep.
Ciliniæ,21.Oct/5.Apr.
Cirini,25.Mart.Vide Quir.
Cirionis & trium,14.Feb.
Claræ,12.Aug/2.Oct.
Clari,Vilcassini,4.Nou/Vien.Ian.1/Northmanni, Iul.18.
Clarentij,26.Apr.
Claudij episcopi Bisuntij,6.Iun/Viennæ,1.Iun/cum vxore,filiis,& fratre,18.Feb/cum Hilaria,&c.3.Dec/ cum quatuor,8.Nou/cum duobus,23.Aug/cum septem,21.Iul.
Clementis,papæ,23.Nou/Metis,23.Nou/ Alexandr.4. Dec/Lugdun.20.Ian/Ancyræ,23.Ian.
Clementini cum duobus,14.Nou.
Cleophæ,25.Sept.
Cleti,7.Jan.
Cleti,26.Apr.
Clodoaldi,7.Sept.
Clodulphi,8.Iun.
Clothildis,3.Iun.
Clorsendis,30.Iun.
Coctidi,6.Sep.
Codrati,discipuli 21.Sep/& sociorum,10.Mart.
Cœlestini,papæ,6.Apr.martyris,6.Iun/Petri Cœlestini, 16.Maij.
Cointhæ,8.Feb.

Universidad de Deusto Biblioteca

Coletæ, Mar.6.
Columbæ, Scoti, 9.Iun/ virginis, 31.Dec.
Columbani, 21.Nou.
Concordiæ, 13.Aug.
Concordii, 1.Ian.
Cononis, Isauri, 29.Maii/ Siculi, 26.Mar.
Conradi episcopi, 26.Nou/præpositi, Iun.1.
Consortiæ, 22.Iun/ 13.Mar.
Constantiæ, 26.Iun.
Constantij, 29.Ian.
Constantini, episcopi, 12.Apr/confessoris, 11. Mar/ Imperatoris, 21.Maii.
Contesti, 19.Ian.
Corbiniani, 8.Sep.
Cordulæ, 22.Oct.
Cornelii, papæ, 16.& 14.Sept/centurionis, 2.Feb/
Coronæ virginis, 24.Apr.
Coronæ Domini, 11.Aug.
Corsici & Le. 30.Iun.
Cosmæ & Damiani, 27.Sept/10.Maii/Cosmæ eremitæ, 2. Sep/episcopi poëtæ, 14.Oct.
Craphaildis, Nou.12.
Cratonis, 15. Feb.
Crescentis, 27.Iun.
Crescentiani, Romæ, 24. Nou/Turribus Sardiniæ, 31. Maii/ & trium, 14.Sept.
Crispi & Caii, 4.Oct.
Crispinæ, 5.Dec.
Crispini, Paduæ, 7.Ian/Astiag. 19. Nou/ & Crispiniani, 25. Oct/
Cristinæ Tyrię, 24.Iul/Panorm. 10.Maii.
Crotildis, 3. Iun.
Crucis, 3.Maii/ 14.Sept/7.Maii/16.Iul.
Cucuphatis, 25.Iul.
Cudberti, 20.Mar/
Cudburgis, 31.Aug.
Cunegundis, 3.Mart/& mechtundis, 16.Iun.
Cuneræ, 28.Oct. 12.Iun.
Cuniberti, 12.Nou.
Cunonis, Iun.1.
Curcodomi, 4.Maii.
Cypriani, 16. & 14. Sept / abbatis, 9. Dec/ & Iustinæ, 26. Sept.
Cyri & Ioannis, 31.Ian/28.Iun.
Cyriacæ, 7.Iul/ Romanæ, 21.Aug.
Cyriaci, &c. 16.Mar.8.Aug/anachoritæ, 29.Sept.
Cyrici & Iulitæ, 16.Iun/& duorum, 3.Ian.
Cyrillæ, 28. Oct.
Cyrilli, Alexãdr.28.Ian/Treuetis, 19.Maii/episcopi martyris, 9.Iul/Carmelitæ, 6. Mar/diaconi, 29.Mar.

D.

DAdæ cum duobus, 28.Apr.
Dafrosæ, 4.Ian.
Dagoberti, 23.Dec.
Dalmatii, 5.Dec.
Damasi, 11. Dec.
Damiani, 27.Sept/militis, 12.Feb.
Danielis, prophetæ, 22. Iul/Paduani, 3. Ian/ stylitæ, 11. Dec/cum sex, 13.Oct.
Darii, 19.Dec.
Dasii cum 14/ 21.Oct.
Datii Mediolani, Ian 14.
Dauid, Regis, 29.Dec/episc. 1.Mar.
Decem martyrum in Oriente, 6.Nou/Cretæ, 23.Dec/ militum, 10.Feb.
Decem millium crucifixorum, 22.Iun.
Deicolæ, 18.Ian.
Demetriæ, 21.Iun.
Demetrii, Afri, 14.Aug/Thessal. 8. Oct/ & duorum, 22. Dec/& ginti duorum, 10.Nou.
Democriti, So. Dio. 31.Iul.
Dentlini, 16.Mar.
Deodati, 24.Apr.
Desiderati, 11. Febr.
Desiderii, Lugdun. 12.Feb/ Lingonensis & Viennensis, 23. Maii.
Deusdedit, 13.Iul.
Dii, 19.Iul.
Dioclitiani & Flor.16.Maii.
Diodoli, 31.Mar.
Diodori, &c.25.Oct.
Diomedis, 16.Aug/Niceæ, 10.Iun.
Dionysiæ cum suis, 6.Dec.
Dionysij, Areopagitæ, 9.& 3. Oct/ 22. Apr/ papæ 26. Dec/ Corinth.8. Apr/ Alexandr. 17.Nou/Viennæ, 8. Maij/ Mediolan. 25. Maij / patrui Pancratii, 12.Maii/ & Ammonij, 14.Feb/ & Primati, 20. Sep/& duorum, 8.Febr/ & Ianuarij cum sociis, 8.Oct.
Dioscori, 18.Maii.
Disebodi, 8.Iul.
Diuisio Apostolorum, 15.Iul.
Dodonis, 28.Oct.
Dometii, 7.Aug.
Dominicæ, 6.Iul.
Dominici, 4.Aug/24.Maii/Calciatensis, 11.Maii / Silensis, 20.Dec.Loricati, Oct.14.
Domionis, 11.Apr.
Domitillæ, 7.Maii.
Domitii episcopi, 23. Oct/martyris, 5.Iul.
Domitiani, episcopi Leodiensis, 7.Maii/ 15.Iun/ Catalaunis, 9. Aug/Melitinæ, 10.Ian/abbatis, 1.Iul/confessoris Crispinii, 22.Iun.
Domnicæ, 8.Ian.
Domninæ cum sociis, 14.Apr.
Domnini, 9. Oct/ & Victoris, 30. Mar.
Domnoli, Vien.17. Iun/Cenoman.16.Maij.
Donati, Aretii, 7.Aug/ Sigisterici, 19. Aug/ cum 88. 17. Febr.Carthag.1.Mar/ Afri cum 15.23.Aug.
Donatiani, Brugis, 14. Oct/30. Aug/ Catalaunis, 7. Aug/ & Rogatiani, 24. Maii/& Præsidii cum aliis, 6. Sept.
Dormientium septem, 27.Iul/& Iun.
Dorotheæ, 6.Febr/Alexandrinæ, Feb.6.
Dorothei, Tyri, 5.Iun/ & Gorgonii, 9.Sept.
Drausii, 5.Mar.
Droctouæi, 10.Mar.
Drogonis, 16.Apr.
Drusi & duorum, 14.Dec. 220.30.Oct/260.1.Mar/262. 17. Iun/ 270.16.Oct.
Dulæ, Nicomediæ, 25.Mar/in Cilicia, Iun.15.
Dulcardi, 25.Oct.
Dunstani, 19.Maii.
Duodecim fratrum, 1.Sept.
Dymphnæ, 15.Maii.

E

EAdburgæ, 15.Iun.
Eadmundi Regis, 20.Nou.
Eadnochi, 19.Oct.
Eansvidæ, 31.Aug.
Ebraisili, 31.Aug.
Ebrulphi, 29. Dec.
Ediltrudis, 23.Iun.
Edistii, 12. Oct.
Edithæ, 16.Sept.
Edmundi, episcopi, 16.Nou/regis, 20.Nou.
Eduardi martyris, 18.Mar/confess.5.Ian.
Egberti, 24.Apr.
Egdunii & septem, 12.Mar.
Egesippi, 7.Apr.
Egidii, 1.Sept.
Eguini, 11.Ian.
Einbeth, 16.Sept.
Eladii, 8.Maii.

Universidad de Deusto

Elaphij, 19. Aug.
Eleutherij papę, 26. Maij/Tornaci, 20. Feb/Antisiodori, 26. Aug/& Anthiæ, 18. Apr/& innumerabiliũ, 2. Oct.
Eliæ, 17. Iun/
Eligij, 1. Dec/ 25. Iun/
Eliphij, 16. Oct.
Elizabeth, Thuringæ, 19. Nou/ Thaumaturgæ, 24. Apr/ Seonaugiæ, Iun. 18.
Elizæi, 29. Aug.
Eloquii, 3. Dec/ 8. Oct.
Elphegi, 19. Apr.
Elzeatij, 1. Aug/ confessoris, 27. Sept.
Emani, 16. Mau.
Emeberti, 15. Ian.
Emerentianæ, 23. Ian.
Emerici, 4. Nou.
Emitherii & Celid. 3. Mar.
Emmerami, 22. Sept.
Emmiæ, 6. Oct.
Emygdii, Aug. 5.
Encratis, 16. Apr.
Engelberti, Nou. 7.
Ennathæ, Nou. 13.
Enodii Ticinensis episc. 17. Iul.
Eobani, 5. Iun.
Epaphræ, 19. Iul.
Eparchij, 1. Iul.
Ephræm, 1. Feb.
Epimachi, 31. Oct/& Alexandri, 12. Dec.
Epiphanij, Cyprij, 12. Maij/ Papiæ, 22. Ian/ & quatuordecim, 7. Apr.
Epipodij, 22. Apr.
Epitacij vel Epicteti, 23. Maij.
Equitij, 7. Mar.
Erardi, 8. Ian.
Erasmi, Campani, 2. Iun/ Antioch. 25. Nou.
Ercanuualdi, 30. Apr.
Eremberti, 30. Apr.
Erici, 18. Maij.
Erimboldi, 8. Iul.
Erkenbodonis, 12. Apr.
Ermini, 25. Apr/ 26. Oct.
Ermelendis, 29. Oct.
Ermengaudi, Nou. 1.
Ermenildæ, 13. Feb.
Esaiæ, 16. Iul.
Esdræ, 15. Iul.
Esichij, martyris, 15. Iun/
Etbini, 10. Oct.
Ethelberti, 24. Feb.
Ethelburgæ, 11. Oct.
Ethelwoldi, 1. Aug.
Etherij, Antisiodori, 27. Iul/ Vienæ, 14. Iun.
Ethmundi, 16. Nou. Vide Edm.
Ettonis, 10. Iul.
Euagrij & Benigni, 3. Apr.
Euantij, 12. Sept.
Euaristi, 26. Oct.
Euasij, 1. Dec.
Eubuli, Mar. 7.
Eucharij, 8. Dec.
Eucherij, Lugduni, 16. Nou/ Aureliis, 20. Feb/
Eudociæ, 1. Mar.
Eudocimi, 30. Iul.
Eudoxij cum tribus, Sep. 5.
Euellij, 11. Maij.
Euerardi, siue Eutardi, 16. & 12. Dec.
Euergisli, 24. Oct/ 28. Mart.
Euermari, 1. Maij.
Eugeniæ, 25. Dec.
Eugeniani, 8. Ian.
Eugenij, Toletani, martyris, 15. Nou/ 18. Aug/ cõfessoris, 13. Nou/ Mediolani, 30. Ian/ cum Maria, Feb. 8/ cum tribus/ 21. Ian/ Carthag. cum clero, 13. Iul.
Eugendi, 1. Ian.
Eulaliæ, Emeritæ, 10. Dec/ Barcinone, 12. Feb.
Eulampij, 10. Oct.
Eulogij, Cord. 20. Sep/ Constantin. 3. Iul.
Eumenij, 18. Sept.
Eunucij, 10. Sept.
Euodij, Antioch. 6. Maij/ Rothomagi, 8. Oct/ & Hermogenis, 25. Apr.
Euphemiæ, 16. Sep/ & trium, 3. Sept.
Euphrasiæ, 13. Mar.
Euphrasij, 14. Ian.
Euphronij Augustoduni, 3. Aug/ Turonis, 4. Aug.
Euphrosij, 14. Mar.
Euphrosynæ, 11. Feb/ 1. Ian.
Eupli, 12. Aug.
Eusebiæ, Marcennis, 16. Mar/ 27. Oct/ hospitæ, 25. Ian.
Eusebij, papæ, 26. Sep. Vercellis, 1. Aug/ martyris, 31. Oct/ presbyteri via Appia, 14. Aug/ Mosateni, 22. Iun/ Pamphili, 21. Iun/ cum tribus, 25. Aug/ cum nouem, 5. Mar.
Eusignij, 5. Aug.
Eustachij, vel Eustathij, Placidi cũ sociis, 20. Sept/ Constãtin. 19. Feb/ 22. Apr/ Alexãdriæ, 16. Iul/ Antiochiæ, 21. Feb/ presbyteri in Syria, 12. Oct.
Eustasij abbatis, 29. Mar.
Eustochij episcopi, 19. Sep/ monachæ, Feb. 13.
Eustorgij, episcopi, 8. Sept/ presbyteri, 11. Apr.
Eustratij & quatuor, 13. Dec.
Euthimij episcopi, 26. Dec/ monachi, 20. Ian/ diaconi, 5. Maij.
Eutychij, Hispani, 11. Dec/ martyris, 9. Apr/ Constantin. 6. Apr/ Ancyrani, 28. Dec/ & duorum, 29. Sept.
Eutychiani papæ, 8. Dec.
Eutychis, 24. Aug.
Eutropiæ, 14. Dec.
Eutropij, Santonis, 30. Apr/ Arausicæ, 27. Maij/ & duarum, 15. Iul/ & sociorum, 3. Mar.
Ewaldorum, 3. Oct.
Ewrtij, 7. Sept.
Exuperii, Tolosæ, 28. Sept/ Gemblaci, 8. Iul/ Corbeili, 1. Aug.
Exuperantiæ, 26. Apr.
Ezechielis, 10. Apr.

F

FAbii, 31. Iul.
Fabiani, 20. Ian.
Facundi & Primitiui, 27. Nou.
Fandilæ, 13. Iun.
Fantini, 31. Iul.
Faronis, 28. Oct.
Faustæ & Eulasii, 20. Sep.
Fausti, diaconi, 19. Nou/ cum Dio & Am. 20. Nou/ cum Ian. & Mart. 13. Oct.
Faustini, 7. Aug/ & Iouitæ, 15. Feb/ & Timothei, 22. Maii.
Febroniæ, 23. Iun.
Feliciani, 20. Oct.
Felicis papæ, 30. Dec/ primi, 30. Maii/ martyris Romæ, 29. Iul/ Nolani, 14. Ian/ Lugduni/ 3. Feb/ Spellat. 18. Maii/ Tusci, 23. Iun/ Papiæ, 15. Iul/ Gerundæ, 1. Aug/ Angli, 8. Mart/ Metis, 21. Feb/ Tunessæ, 6. Nou/ Treueris, 26. Mart/ martyris, Nolæ cum 30. 15. Nou/ & Adaucti, 30. Aug/ & Ianuarii, 7. Ian/ & Fortunati, 11. Iun/ & Constantiæ, 19. Sept/ & Eusebii, 5. Nou/ & Regulæ, 11. Sept/ cum duobus, 23. Apr/ cum quatuor, 24. Oct/ cum 20. 23. Mart/ Felicis, Luc. &c. 3. Mar/
Felicissimi, 24. Nou/ cum duobus, 26. Maii.
Felicitatis, 23. Nou/ & Perpetuæ, 7. Mar.
Feliculæ, 13. Iun.
Ferdinandi, Iun. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ferreoli, 18. Sept/ & Ferrutij, 16. Iun/ 5. Sept.
Ferrutij, 28. Oct.
Fiacrij, 30. Aug.
Fibitij, 5. Nou.
Fidei, 6. Oct/ cum tribus, 1. Aug.
Fidelis, 28. Oct.
Fidentij, 16. Nou.
Fidoli, 16. Maij.
Filini & Gra. 1. Iun.
Fintani, 17. Feb.
Firmati & Fla. 5. Oct.
Firmi & Ruſtici, 9. Aug.
Firmini, Ambianis martyris, 25. Sept/ ibidem confeſſoris, 1. Sept/ in Vzecia, 11. Oct/ Metis, 18. Aug.
Flauiæ Domitillæ, 7. Maij.
Flauii, 7. Maii.
Flauiani, 30. Ian/ epiſcopi, 23. Aug.
Flocelli, 17. Sept.
Florberti Gandaui, 1. Nou/ 19. Apr.
Floræ & Mariæ, 24. Nou/ & Lucillæ, Iul. 29.
Florentiæ, 20. Iun.
Florentii, Vienn. 3. Ian/ Argentinæ, 7. Nou/ Pictaui, 22. Sept/ Arauſic. 17. Oct/ in Thilæ, 27. Oct/ Andegauis, 2. Maii/ Hoiæ 27. Iun/ Dauentriæ, Mar. 24/ & Vindemialis, 2. Maij.
Florentini, Ambaſij, 1. Dec/ Treueris, 15. Oct/ & Hilarij, 27. Sept.
Flori epiſcopi, 4. Nou.
Floriani, 4. Maii.
Floriberti epiſcopi, 26. Apr.
Florini, Confluentiæ, 18. Nou/ Rhetiæ, 17. Nou.
Floſculi, 11. Feb.
Foillani, 31. Oct/ 16. Ian/ 3. Sept.
Folquini, 14. Dec/ 13. Nou/ 7. Iun.
Fontanellenſium, Iun. 1.
Fortunati, Romæ, 15. Oct/ Tridentini, 14. Oct/ Cellæ, 18. Iun/ cum tribus, 2. Feb/ cum duobus, 13. Iun/ cum 23, 26. Feb/
Fracíſci, 4. Oct/ 25. Maii/ 17. Sept/ 16. Iul/ de Paula, 2. Apr/ Xauierii, Dec. 2.
Fraterni, 29. Sep.
Fraubaldi, 23. Aug.
Fredegandi, 17. Iul.
Fredeſvuidæ, 19. Oct.
Frederici, 18. Iul.
Fremundi, Maii 11.
Friardi & Secundelli, 1. Aug.
Fridolini, 6. Mar.
Frigidiani, 18. Nou.
Frodoberti, 8. Ian.
Frominii, 27. Iul.
Fronti, 1. Oct.
Frontonis epiſcopi, 25. Oct/ abbatis, 14. Apr.
Fructuoſi cum duobus, 21. Ian.
Fulgentii, 1. Ian.
Furſei, 16. Ian.
Fuſcæ, 13. Feb.

G

GAbini, 19. Feb/ & Criſ. 30. Maii.
Gabrielis, 18. Mar.
Galactionis & Ep. 5. Nou.
Galdini, 18. Apr.
Galli Aruernis, 1. Iul/ Alemani, 16. Oct.
Gallicani, 25. Iun.
Gamalielis, 3. Aug.
Gandi, 31. Ian.
Gandulphi, 11. Maii.
Garini, 6. Febr.
Gatiani, 18. Dec.
Gaudentiæ, 30. Aug.
Gaudentii Nouariæ, 22. Ian/ 3. Aug.
Gaugerici, 11. Aug/ 24. Sept.
Gebehardi, 27. Aug.
Gedeon, 1. Sept.
Gelaſii, 19. Nou.
Gemini & Albini, 5. Feb.
Geminiani, 31. Ian.
Gendulphi, 13. Nou.
Genebaldi, 5. Sept.
Geneſii vtriuſque, 25. Aug.
Genouefæ, 3. Ian/ 28. Oct/ 26. Nou.
Gentiani, 11. Dec.
Genulphi, 17. Ian.
Georgij, 23. Apr/ Viennæ, 2. Nou/ Chozebiſti, 8. Ian/ Melitine, 7. Apr/ in Malæo, 4. Apr/ Cremonæ, Aug. 16/ cum Aurelio, 20. Oct/ cum quatuor, 27. Aug.
Gerardi Hungari, 24. Sep/ Tulli, 23. Apr/ Bronij, 3. Oct/ in Francia, 15. Oct/ Dauentriæ, Aug. 20.
Geraſini, 4. Mar.
Gerebaldi, 7. Dec.
Gerbrandi, Oct. 13.
Gereonis, 10. Oct.
Gerini, 2. Oct.
Gerlaci, 5. Ian.
Gerlandi, 25. Feb.
Germani, Pariſiis, 28. Maii/ 25. Iul/ Antiſiodori, 1. Oct/ 31. Iul/ Capuæ, 30. Oct/ Biſontiæ, 11. Oct/ & trium, 3. Nou.
Germanici, 19. Ian.
Gertrudis, Niuellæ, 17. Mar/ 10. Feb/ 2. Dec. viduæ, 6. Dec/ 27. Oct/ de Ooſten, Ian. 6.
Geruaſij & Prothaſij, 19. Iun.
Gerulphi, 21. Sept/ 25. Iun/ 8. Oct.
Geruntij, 25. Aug.
Gethulij, 10. Iun.
Gezelini, Aug. 6.
Gibriani, 8. Maii.
Gilberti, 4. Feb.
Gildæ, 29. Ian.
Gildardi, 8. Iun.
Giraldi, 7. Dec.
Giſleberti, 13. Febr.
Giſleni, 9. Oct/ 1. Iun/ 29. Sep/ 6. Nou.
Giſlerij, 9. Oct.
Glodeſindis, 25. Iul.
Glodulphi, 8. Iun.
Glyceriæ & La. 13. Maii.
Goaris, 6. Iul.
Goberti, Remis, 13. Nou/ Villariæ, Aug. 20.
Godebertæ, 11. Apr.
Godefridi, Nou. 8.
Godegrandi, 3. Sep.
Godehardi, 4. Maii.
Godelenæ, 6. Iul.
Godoaldi, 7. Iun.
Godrici, 21. Maii.
Godſcalci, Aug. 7.
Goërici, 19. Sept.
Gordanii, 16. Oct.
Gordij, 3. Ian.
Gordiani & Epim. 10. Maii.
Gorgonij & Dorothei, 9. Sept/ & Firmi, 11. Mar.
Goſuini, martyris, Maii, 22/ abbatis, Oct. 9.
Graciliani & Fel. 12. Aug.
Gratæ, 1. Maii.
Grati, 7. Sept.
Gratiani, 23. Oct.
Gregorij primi, 12. Mar/ 3. Sept/ ſecundi, 13. Feb/ tertij/ 28. Nou/ Nazianzeni, 9. Maii/ Traiecti, 25. Aug/ Antiſiodori, 19. Dec/ Lingonis, 4. Ian/ Nyſiæ, 9. Mar/ Eliberti, 24. Apr/ Neocæſar. 17. Nou/ 3. Iul/ Turonis, 17. Nou/ Spoleti, 24. Dec/ Porceti, 4. Nou/ Decapolitæ, 20. Nou/ Agrigentini, 23. Nou/ Armeni, 30. Sept/

Grimbaldi, 8. Iul.
Grodegandi, Mar. 6.
Guddenis, 18. Iul.
Gudilæ, 7. Ian.
Gudvuali, 6. Iun/3. Dec/22. Feb/20. Maii.
Guiberti, 23. Maii, & Sept.
Guidonis Anderlaci, 12. Sept/Spiræ, 4. Maii.
Guillelmi/ Pictaui, 10. Feb/ Bituric. 10. Ian/ Brioc. 29. Iul/ Daci, 6. Apr/ Siculi, 16. Apr/ Eborac. 8. Iun/ Roffensis, 23. Maii.
Guinali, 3. Nou.
Gumberti, 11. Mar.
Gummari, 11. Oct/17. Mar.
Gundulphi, 17. Iun.
Gunthramni, 28. Mar.
Gurdielli, 16. Oct.
Guriæ cum duobus, 15. Nou.
Guthagoni, 3. Iul.
Guthlaci, 11. Apr.

H.

HAdelini, 3. Feb/
Hadulphi, 19. Maii/ 31. Aug.
Halenæ, post 17. Iun.
Hariolphi, Aug. 13.
Harlindis, 6. Feb/ 12. Mar.
Heiri, 24. Iun.
Hedvuigis, 15. Oct.
Helani, 7. Oct.
Helci cum duobus, 17. Apr.
Helenę Augustę, 18. Aug/ 7. Feb/ Antisiodori, 22. Maii/ in Suetia, 30. Iul.
Heliodori, Iul. 3/ cum 76. 6. Maii.
Helladii, 28. Maii.
Helpidii, 2. Sept.
Henrici, imperatoris, 14. Iul/ episcopi, Ian. 19/ Susonis, Ian. 25.
Heraclæ, 14. Iul. Heraclij, 2. Mar.
Heraclii, 8. Iun/ cum quatuor, 17. Maii/ cum aliis, 11. Mar.
Herasti, 26. Iul/ & sociorum, 10. Nou.
Herblandi, 18. Oct.
Herculani, Perusæ, 7. Nou/ Romæ, 5. Sept/ militis, 25. Sept.
Heriberti, 16. Mar.
Hermagoræ, 12. Iul.
Hermanni, Eislæ, Apr. 7/ Brixiæ, Dec. 23.
Hermæ, 9. Maii.
Hermæi, 31. Maii.
Hermelandi, 25. Mar.
Hermelli, 5. Aug.
Hermenfredi, 25. Sept.
Hermetis, 28. Aug/ Iul. 6/ exorcistæ, 31. Dec/ & Adriani, 1. Mar/ & duorum, 4. Ian.
Hermenigildi, 13. Apr.
Hermogenis, &c. 19. Apr/ & viginti trium, 12. Dec.
Hermolai cum duobus, 27. Iul.
Hermyli & Strato. 13. Ian.
Herodionis & soc. 8. Apr.
Heronis, 7. Oct/ & trium, 14. Dec.
Hesichii. 18. Nou.
Hieremiæ, 1. Maii.
Hierii aut Pierii, 4. Nou.
Hieronis & 32. 7. Nou.
Hieronymi, 30. Sept/ episcopi, 22. Iul.
Hierothei, 4. Oct.
Higini, 11. Ian.
Hilariæ cum 28. 12. Aug.
Hilarii, Pictaui, 13. Ian/ papæ, 10. Sep/ Arelat. 5. Maii/ Gualis. 25. Oct/ & sociorum, 16. Mar.
Hilarini, 16. Iul.
Hilarionis, 21. Oct/ iunioris, 28. Mar.
Hildegardis, 17. Sept.
Hildegermi, Iun. 19.
Hildegundis, Apr. 20.
Hilduardi, 7. Sept/ 29. Dec.
Hildulphi, 11. Iul.
Hillephonsi, 23. Ian.
Hiltrudis, 27. & 17. Sept.
Himelini, Mar. 10.
Himerii, 17. Iun.
Hippolyti, 22. Aug/ 30. Ian/ & Concordiæ, 13 Aug.
Homoboni, 13. Nou.
Honesti, 16. Feb.
Honorati, Arelate, 16. Ian/ Ambianis, 16. Maii.
Honorinæ, 27. Feb.
Honorii, 30. Sept.
Hormisdæ, 6. Aug.
Hospitii, Maii, 21.
Huberti, 3. Nou/ 30. Maii/ 19. Dec/ vlt. Sept.
Hugonis, Lincolniæ, 17. Nou/ Gratianopoli, 1. Apr/ Rothomag. 9. Apr/ Cluniaci, 29. Apr.
Humberti, 25. Mart/ 6. Sept.
Hunegundis, 25. Aug.
Hunfridi, 8. Mar/ 16. Aug.
Hyacinthi Romæ, 26. Iul/ in Anastride, 18. Iul/ & duorum, 9. Sept/ & trium, 29. Oct.
Hydulphi, 23. Iun.
Hygini, 11. Ian.
Hypatii, 31. Mar.

I.

IAcici, 15. Aug.
Iacynthi. Vide Hia.
Iacobi, Zebedæi, 25. Iul/ Fratris Domini, 1. Maii/ Nisibi, 15. Iul/ interciti 27. Nou/ episcopi, 21. Mar/ Alemanni, Oct. 11/ Porphyriensis, Ian. 28.
Ianuarii cum fratribus filiorũ Felicitatis, 10. Iul/ & Pelagiæ, 11. Iul/ & quinque, 19. Sep. & sociorum, 21. Apr.
Iasonis, 12. Iul.
Iasparis, Ian. 11. & 6.
Idabergæ, 21. Maii/ 20. Iun.
Idæ, viduæ, 4. Sept/ Niuellensis, Nou. 29.
Ieremiæ, 1. Maii.
Ieronis, 17. Aug.
IESV Christi D. N. festum nominis, 15. Ian/ resurrectionis, 27. Mar/ Ascensionis, 5. Maii/ transfigurationis, 6. Aug/ imaginis, 9. Nou/ 16. Aug/ Coronæ, 11. Aug/ Corporis Christi cum aliis mobilibus festis, post Decembrem/ lanceæ, ibidem.
Iesu Naue, 1. Sept.
Ignatii, 1. Febr/ 17. Dec/ Lololæ, 31. Iul.
Illidii, 7. Iun.
Illusoris, 4. Nou.
Iudæ, &c. Ian. 28.
Ingenuini, 5. Febr.
Innocentium, 28. Dec.
Innocentii papæ, 28. Iul/ episcopi, 17. Apr/ cum 31. 4. Iul.
Innumerabilium martyrum, Tyri, 20. Feb/ Treuetis, 6. Oct/ sub Daciano, 3. Nou.
Ioachim, 20. Mar.
Ioannæ, 24. Maii.
Ioannicii, 4. Nou.
Ioannis Baptistæ, 24. Iun/ 29. Aug/ 24. Sept/ & Feb/ Maii, 25/ Iul. 29/ Dec. 16. Euangelistæ, 17. Dec/ 6. Maii/ 26. Sept/ Chrysostomi, 27. Ian/ papæ, 27. Maii/ boni, Oct. 23/ Bridlingt. 10. Oct/ Calybitæ, 15. Ian/ Carmelitæ, 12. Ian/ Chartusiani, Maij. 4/ Climaci, 30. Mar/ Damasceni, 4. Dec/ Decapol. 18. Apr/ eleëmosynarij, 23. Ian/ Eboracensis, 7. Maij/ eremitæ, 27. Mar/ Gualberti, 12. Iul/ ieiunatoris, 2. Sept/ Nicomediæ, 7. Sept/ Palæolautiti, 19. Apr/ Pennarensis, 19. Mart/ presbyteri via Salaria, 23. Iun/ Roffensis. Iun. 22/ Ruysbroek, Dec. 2/ Reomensis, 28. Ian/ Tornodori, 22. Sept/ & Crispi, 18. Aug/ & Festi, 21. Dec/ & Pauli, 26. Iun/
Iob, 10. Maij.

Universidad de Deusto Biblioteca

Ioëlis, 13. Iul.
Ionati, 1. Aug/ 8. Apr.
Ionæ & Barachisij, Mar. 29.
Ionij, 5. Aug. Iordani, Febr. 13.
Ioseph, sponsi, 19. Mar/iusti, 20. Iul/diaconi, 15. Feb/hymnographi, 4. Apr/Thessalonicæ, 13. Iul.
Iouini, 1. Iun/ & Basilei, 2. Mar.
Iouiniani, 5. Maij. Irenes, 5. Apr.
Irenæi Lugduni, 28. Iun/ Smyrnæ, 25. Mar/& Abundij, 26. Aug/& duorum, 5. Maij/ & Mustiolæ, 3. Iul.
Irmgardis, Sep. 4.
Irminæ, 24. Dec.
Isaac martyris, 3. Iun.
Isaacij, qui & Theophanes, 27. Mar/Dalmatæ, 30. Maij/ cum duobus, 3. Aug.
Isaiæ. 6. Iul.
Isidori, Hispalis, 4. Apr/ in Chio, 15. Maij/Alexandriæ, Feb. 5/ Antiochiæ, 2. Ian/ Pelusij, 4. Febr/
Itisbergæ, 21. Maij.
Iubini episcopi, 18. Apr/
Iucundæ, 25. Nou.
Iucundiani, 4. Iul.
Iudæ Apostoli, 28. Oct/ Quyriaci, 4. Maij.
Iudoci, 13. Dec. Iuetæ, Ian. 13.
Iuliæ, Trecis, 21. Iul/ in Euphratesia, 7. Oct/ Corsicæ, 22. Maij/ Emeritæ, 10. Dec.
Iulij papæ, 12. Apr/ apud Mœsiam, 27. Maij / senatoris, 19. Aug/ Geldubæ, 20. Dec/ confessoris, 31. Ian/ & Potamiæ, 5. Dec.
Iulianæ, 16. Febr/de Cornelion. Apr. 5.
Iuliani, 7. Ian/Cenomanis, 27. Ian/Toleti, 6. Mar/ Cæsareæ, 25. Mar/Alexãdr. 27. Febr/Tarsi, 21. Iun/Syri, 25. Aug/Aruernis, 28. Aug/Hareæ. 17. Iun/ cum Basilissa, 9. Ian/cũ 15/20. Iul/cum quinque millibus, 16. Feb/
Iuniani, 15. Nou.
Iuonis, aduocati, 19. Maij/27. Oct/episcopi, 10. Iun.
Iustæ & Rufinæ, 19. Iul.
Iusti Lugdun. 2. Sep/Trigestini, 2. Nou/Beluaci, qui & Iustinus, 18. Oct/Treueris, 14. Sept/Angli, 10. Nou/& Pastoris, 6. Aug.
Iustinæ, 7. Oct/ 30. Nou.
Iustini philosophi, 13. Apr/ Romæ, 4. Aug/ Parisiis, 1. Aug/ & sociorum, 1. Iun.
Iuuenalis episcopi, 3. Maij/ martyris, 7. Maij.
Iuuentini & Maximi, Ian. 25.
Iuuini, 3. Oct.

K

Kenelmi, 17. Iul.
Kentegerni, Ian. 15.
Ketilli, 11. Iul.
Vide C & Q.

L

Ladislai, 27. Iun.
Lamberti Leodij, 17. Sep/13. Oct/28. Apr/ 24. Maij/ 27. Aug/23. Dec/ Lugduni, Apr. 14/
Lampadi, 5. Iul.
Landelini, 15. Iun/ 21. Sep.
Landoaldi, 19. Mar/13. Iun/ 1. Dec.
Landradæ, 8. Iul/
Landrici, 17. Apr.
Landerici, 10. Iun.
Latiniaci sanctorum translatio, Iun. 2.
Latuini, 20. Iun.
Laudi, aut Laudonis, 21. Sept.
Laudulphi, 13. Aug.
Launomari, 19. Ian.
Laurentij, 10. Aug/Dublinensis, 14. Nou/presbyteri, 30. Apr/ Iustiniani, Ian. 8/Cantuariæ, 2. Febr.
Lauriani, 4. Iul.
Lazari, 17. Dec/in monte, 7. Nou.
Leandri, 27. Febr.
Lebuini, 12. Nou/ 25. Iun.
Leguntij, 19. Febr.
Leobardi, 18. Ian.
Leobini, 15. Sept.
Leocadiæ, 9. Dec/1. Iun.
Leodegarij, 2. Oct/ 11. Apr.
Leonis, primi, 11. Apr/secundi, 28. Iun/noni, 19. Apr/Senonis, 22. Apr/Trecis, 25. Maij/Catanæ, 20. Feb/& Paregorij, Febr. 18.
Leonardi, Aquitani, 6. Nou/ in Vendopera, 27. Nou/ Dunis, 8. Dec.
Leoniani, 16. Nou.
Leonidis, 1. Mar.
Leonigildi & Christ. 20. Aug.
Leonij, 12. Nou.
Leonorij, 1. Iul.
Leontij, 18. Iun.
Leopardi, 30. Sept.
Leopoldi, 15. Nou.
Leouini, 14. Mar.
Leti, 5. Nou.
Leucij cum duobus, 18. Ian.
Leudomiri, 30. Sept.
Leutfridi, 21. Iun.
Levuinnæ, 24. Apr/16. Iun/5. Aug.
Liberalis, Apr. 27.
Liberatæ, 18. Ian.
Liberati, 20. Dec/& aliorum, 17. Aug.
Liberij, 23. Sept.
Liberti, 14. Iul/episcopi Cameraci, Iun. 23.
Liborij, 23. Iul/ 28. Maij.
Licinij, 13. Feb.
Lidorij, 13. Sept.
Liidvuiit, Apr. 14.
Lini, 23. Sept.
Liobæ, 28. Sept.
Liephardi episcopi, 4. Feb. presbyteri, 3. Iun.
Liuini, 12. Nou/27. Iun.
Longini, 15. Mar.
Loth, 10. Oct.
Lucæ, 18. Oct/in Storio, 7. Feb/
Lucani, 30. Oct.
Luciæ, 13. Dec/& Geminiani, 16. Sept/cum 23, 25. Iun.
Lucij papæ, 4. Mart/Cyrenen. 6. Maij/& Ptolomæi, 19. Oct/Lucij, Sil. Max. 18. Febr/Lucij, Ab. Lor. 2. Mar/
Luciani Antiochiæ, 7. Ian/Tripoli, 24. Dec/& Florij, 26. Oct. & duorum, 8. Ian.
Lucilliani, 3. Iun.
Lucinæ, 30. Iun.
Lucretiæ, 23. Nou.
Ludgeri, 26. Mart.
Ludouici regis, 25. Aug/Minoris, 19. Aug/
Ludvuini, Treueris, 29. Sept.
Lulli, 16. Oct.
Lupi, Trecis, 29. Iul/ Senonis, 1. Sep/ Lugduni, 25. Sep/ Cabilone, 27. Ian/Corboili, 25. Oct.
Lupantij Turon. 6. Nou.
Lupentij, Gabalis, 22. Oct/ Treueris, 13. Oct.
Lupiani, 17. Febr.
Lupicini episcopi Lugduni, 3. Feb/Viennæ, 14. Dec/abbatis, 21. Mar/
Luppi, 23. Aug.
Lusorij, Cis. & Cam. 21. Aug.
Lusoris, 4. Nou.
Lutardis, Sept. 15.
Lutgardis, Iun. 16.

M

Macarij, Gandaui, 9. Maij/ 10. Apr/abbatis, 2. Ian/ alterius, 15. Ian/martyris abbatis, 23. Ian/Alexãdriæ, 8. Dec/& Iuli. 12. Aug/& trium, 28. Feb/
Macedonij cum duobus, 13. Mar.
Machabæorum, 1. Aug.
Maclouij vel Machuti, 15. Nou.

Macræ,

Macræ, 8. Ian.
Macrinæ, 19. Iul.
Madelbertæ, 7. Sept.
Madelgisili, 30. Maij.
Madermiani, 30. Apr.
Madelupi, 3. Apr.
Magdalenæ, 22. Iul/19. Mar.
Magdaluei, 4. Oct.
Maglorij, 24. Oct.
Magni martyris, 1. Ian/ Faucensis, 6. Sept/ & Casti, 4. Sep/cum sociis, 19. Aug/in Dacia, 16. Apr.
Magnerici, 25. Iul.
Magnobodi, 16. Oct.
Maibodi, 23. Ian.
Maioli, 11. Maij.
Maingoldi, 9. Feb/ 15. Iun.
Malachiæ, prophetæ, 3. Ian/Hyberni, 5. Nou.
Mamantis, 17. Aug.
Mamerti, 11. Maij.
Mamiliani, 12. Mart.
Mammetis, 17. Aug.
Manahen, 24. Maij.
Mancij, 21. Maij.
Mandelij, 16. Aug.
Manegildis, 14. Oct.
Mansueti, 3. Sep/cum decem, 30. Sep.
Manuelis, 17. Iun.
Mappalici, 17. Apr.
Marcelli papæ, 16. Ian/ 9. Sep/ Cabilone, 4. Sep/Treueris, eodem die/ Argentin. 29. Iun/Parisiis, 1. Nou/ 26. Iul/ abbatis nondormientium, Dec. 29/ & Apuleij, 7. Oct/cum tribus, 6. Oct.
Marcellinæ, 17. Iul.
Marcellini papæ, 26 Apr/ Ebreduni, 20. Apr/ Dauentriæ (vel Marcelmi,) 14 Iul/ & Petri, 2. Iun/ cum vxore & filiis, 27. Aug.
Marci, Euangelistæ, 25. Apr/31. Ian/25. Iun/papæ, 7. Oct/ episcopi, 22. Oct/ Arethusij, 29. Mar/ & Marcelliani, 18. Iun/& Martiani, 4. Oct.
Marciæ, 3. Mar. vel Martiæ.
Marcianæ, 9. Ian.
Marculphi, 1. Maij.
Mardonij, &c. 24. Ian.
Margaritæ, 20. Iul. & 13/ reginæ, Nou. 16/ contractæ, Mar. 22.
Mari episcopi Treuerens. 26. Feb.
Mariæ, ad martyres, 13. Maij/ ad niues, 5. Aug/ præsentationis, 21. Nou/ recollectionis, Sep. 1/ gaudiorum, Maij 7/ annuntiationis, Dec. 16/ zonæ, 31. Aug/ stolæ, 2. Iul/commemorationis in Malinis, 1. Sept/ Bruxellæ, Iun. 5.
Mariæ Ægyptiacæ, 2. Apr. & 9/ martyris, 1. Nou/ Ogniaci, Iun. 23.
Marij, 27. Ian/& Marthæ cum filiis, 19. Ian.
Marinæ, 20. Iul.
Marini, Romæ, 26. Dec/Papiæ, 3. Sep/& Asterij, 3. Mar.
Mariani, Bituric. 19. Aug/& Iacobi, 30. Apr.
Maronis cum duobus, 15. Apr.
Marthæ, 29. Iul/matris Simeonis, 5. Iul/ cum pluribus, 20. Oct.
Martialis, 30. Iun/1. Dec/cum sociis. 22. Aug.
Martiani, Dertonæ, 27. Mar/Antisiodori, 20. Apr/Siculi, 14. Iun/cum duobus, 5. Apr/cum quatuor, 16. Oct/ & martyrij, 15. Oct/œconomi, 10. Ian/Palæstini, 15. Feb/
Martinæ, 1. Ian.
Martini Turonis, 11. Nou/ 4. Iul/ papæ, 12. Nou/ Tungris, 21. Iun/ Treueris, 19. Iul/ Santonis, 8. Dec/ Vertani, 24. Oct.
Martyris sine nomine, 16. Apr.
Martyrum sub Sapore, 22. Apr/sub Aureliano, 10. Apr/ sub Alexandro, 2. Mar/per Tartaros, Iun. 2/ sub Iuliano, 29. Mar/in Syna, 14. Ian/ in monasterio S. Sabæ, 20. Mart.
Massæ candidæ, 24. Aug.
Mastidiæ, 7. Maij.
Materni Treueris, 13. Sept/Mediolani, 18. Iul.
Mathildis, Mart. 14.
Matthæi, 21. Sept.
Matthiæ, Apostoli, 24. Feb/1. Sep. Hierosolymis, 30. Ian.
Matronæ, Thessalonicæ, 15. Mar/in Perge, 9. Nou.
Maturini, 1. Nou.
Mauri, abbatis, 15. Ian/martyris in Histria, 21. Nou/Romæ, 22. Nou/Cesennæ, Ian. 20/Remis, 22. Aug/3. Nou/ Virduni, 8. Nou.
Maurilionis, 13. Sept.
Maurini, 10. Iun/13. Oct.
Mauritij, 22. Sept.
Mauronti, 5. Maij.
Maxellendis, 13. Nou.
Maxentiæ, 30. Mar.
Maxentij, 26. Iun.
Maximæ, 16. Maij/& duarum, 30. Iul/
Maximi, Paduæ, 2. Aug/Papiæ, 8. Ian/ Alexandriæ, 27. Dec/Taurinis, 25. Iun/Rhegij, 27. Nou/2. Oct/ Cainone, 20. Aug/confessoris in Græcia, 21. Ian/ 13. Aug/ Romæ, 19. Nou/in Asia, 30. Apr/Auiensis, 20. Oct/cum quatuor, 18. Febr.
Maximiani, Syracusis, 9. Iun/cum sex, 27. Iul. & Iun.
Maximiliani, 12. Oct. & 29.
Maximini, cõfessoris Treueris, 29. Maij/12. Sep/, ibidem martyris, 20. Iun/Aureliæ, 15. Dec/Aquis, Iun. 8.
Medardi, 8. Iun.
Mederici, 29. Aug.
Medulphi, 1. Iun.
Meinradi, Ian. 21.
Meinulphi, Bituric. 12. Iul/Padeborne, 5. Oct.
Melaniæ, 31. Dec.
Melanij, 6. Ian.
Melchiadis, 10. Dec.
Melchioris, 6. Ian.
Meletij Antioch. 12. Febr.
Melliti, 24. Apr.
Melloni, 22. Oct.
Memmij, 5. Aug.
Memmonis, 29. Apr.
Memorij, 7. Sep.
Menæ cum duobus, 10. Dec.
Mengoldi, 9. Feb/15. Iun.
Menelai, 18. Iul.
Mennæ martyris, 11. Nou.
Mercurialis, 23. Maij.
Mercurij, martyris, 24. Nou/episcopi Beneuẽti, 15. Iun.
Methrani, 31. Ian.
Methodij Tyri, 18. Sept/Constantin. 14. Iun/Pateræ, 20. Iun.
Metrophanis, 4. Iun.
Metropoli, 8. Oct.
Michaëlis, 29. Sep/8. Maij. 16. Oct/8. Nou/6. Sep/ Synnadę, 23. Maij/Malæi, 12. Iul.
Micheæ, 15. Ian.
Milburgis, 23. Febr.
Mildradæ, 13. Iul.
Mileti episcopi, 19. Sept.
Miletij in Ponto, 4. Dec.
Miltiadis, 10. Dec.
Mineruij cum nouem, 23. Aug.
Miniatis, 25 Oct.
Mirocleris, 3. Dec.
Mitrij, 13. Nou.
Modestæ, 4. Nou.
Modesti, 24. Feb. & Ammonij, 12. Febr.
Modovualdi, 12. Maij.
Momboli abbatis, 18. Nou.
Mommoli Burdegalis, 8. Aug.

Universidad de Deusto Biblioteca

Monæ,12.Oct.
Monegundis,2.Iul.
Monicæ,4.Maij/9.Apr/
Monitoris,10.Nou.
Mononis,18.Oct.
Montani,17.Maij/& maximæ,26.Mar.
Monulphi & Gondulphi,16.Iul.
Moysis,4.Sep/Sarraceni,7.Feb/Afri,18.Dec/& Ammonij,18.Ian/Æthiopis,28.Aug.
Mutij,13.Maij.
Myronis,17.Ian.

N

NAboris & Felicis,10.& 12.Iul/& Nazarij,12.Iun.
Narcyssi,Hierosolymis,29.Oct/& Creicentionis,17.Sept.
Nataliæ,1.Dec.
Nauiti episcopi,7.Iul.
Naum,1.Dec.
Nazarij & Celsi,28.Iul/12.Iun/10.Maij.
Nectari,13.Sept.
Nemesiani,&c.10.Sept.
Nemesij martyris,19.Dec/confessoris,1.Aug/cum Lucilla,31.Octob.
Neonis,20.Oct.
Neophyti,21.Ian.
Neori,31.Iul.
Nerei & Archillei,12.Maij.
Nestoris,26.Feb.
Nicandri,4.Nou/& sodalium,19.Sept.
Nicanoris,10.Ian.
Nicasij episcopi,14.Dec/presbyteri,11.Oct.
Niceæ,22.Iun.
Nicephori,Constantinopoli,13.Mar/2.Iun/Antiochię,9.Febr.
Niceiæ Medini,3.Apr/Gotthi,15.Sept/& Aquilini,24.Iul/
Nicetij Lugduni,2.Apr/Treueris,1.Oct.Viennæ,5.Maij/Bisontij 8.Febr.
Nicodemi,3.Aug.
Nicomediensium,23.Dec.
Nicolai episcopi,6.Dec/9.Maij Augustinensis,10.Sept.
Nicomedis,15.Sept/1.Iun.
Niconis,23.Mar.
Nicophori,17.Apr.
Nicostrati cum suis,7.Iul.
Niniani,Sept.16.
Niuardi,1.Sept.
Nodgeri,Apr.2.
Noë,28.Apr.
Nomæ,12.Apr.
Nomij.8.Iul.
Nortburgæ,31.Oct.
Nongętorum martyrum,4.Mar.
Noberti,Iun.6.
Notarij,10.Nou.
Nouati,20.Iun.
Nouem martyrum in Persida,Mar.27/in Cyzico,29.Apr.
Numeriani,5.Iul.
Numilionis,22.Oct.
Nummolini,16.Oct.
Nuncij,10.Oct.
Nymphæ,10.Nou.

O

OCtauij cum duobus,20.Nou.& Ian.
Octodecim Cæsaraugustæ,16.April/Carthusianorum,Maij.
83.militum,24.Iul.
Odæ viduæ,23.Oct/virginis,27.Nou.
Odiliæ Argentin.13.Dec/Huij,18.Iul/Leodij,Dec.14.
Odilonis,2.Ian.
Odonis Cluniaci,18.Nou/Vrgelli,30.Iun.Cantuariæ,Febr.7
Odradæ,3.Nou.
Oduini,24.Iun.
Odulphi,12.Iun.
Oelberti,22.Oct.
Olai,29.Iul.
Ollæ,9.Oct.
Oliuæ,Nou.10.
Oliueriæ & Li.3.Febr.
Oliuerij,Iun.16.
Omnium Sanctorum,1.Nou/pontificum Traiectensium,6.Febr.
Onesimi,discipuli,16.Feb/Duaci,13.Maij/& Porph.9.Nou.
Onesiphori,6.Sept.
Ontcommeræ,Iul.20.
Onuphrij,12.Iun.
Opionis,12.Oct.
Opportunæ,22.Apr.
Optati,31.Aug/& duorum,3.Maij.
Orientii,1.Maii.
Oricoli & sociorum,18.Nou.
Ormisdæ papæ,6.Aug.
Ortrudis,22.Iun.
Olympiadis & Maximi,15.Apr/& Eufraxiæ,25.Iul.
Oscæ,4.Iul.
Osmundi,4.Dec.
Ostiani,30.Iul.
Osvualdi,regis,5.Aug/20.Iun/episcopi,15.Oct.
Otgeri,10.Sept.
Othmari,16.Nou.
Othonis,30.Sept.

P

PAchomij,14.Maij.
Pacifici,Iul.10.
Palladij,10.Maij.
Palmatij & soc.Romæ,10.Maij/Treueris,5.Oct.
Pamphili,1.Iun/Romæ,21.Sept.
Pancratij,Siculi,3.Apr/Romę,12.Maij.
Panteni,7.Iul.
Pantaleonis,27.Iul/18.Feb.
Paphnutij cum 546.Apr.28.
Papiæ,22.Feb/& Mauri,29.Ian.
Papinij & Mansueti,28.Nou.
Paramoni,29.Nou.
Parasceues,23.Iul.
Parmenæ,13.Ian.
Parmenij,cum 4.22.Apr.
Parthenij,7.Feb.
Paschasij,22.Febr.
Pasicratis cum tribus,25.Maij.
Pastoris,27.Aug/episcopi Aurelię,30.Mart/presbyteri & confessoris,26.Iul.& sociorum,29.Mart.
Patapij,8.Dec.
Paterni,episcopi,23.Sep/martyris,12.Nou.
Patiani,9.Mart.
Patientis,Metis,8.Ian/Lugduni,11.Sept.
Patritij Hiberni,17.Mar/Aruernis,16.Mar/abbatis,24.Aug/& sociorum,19.Maij.
Patrocli martyris,21.Ian/confessoris,19.Nou.
Pauicij,23.Iul.
Paulæ,27.Ian.
Pauli Apostoli,29.& 30.Iun/25.Ian/6.Iul/Narbonę,12.Dec/Trecis,1.Febr/Virduni,8.Febr/episcopi Constantinopoli,7.Iun/martyris ibidem,8.Iul/21.Maij Gazę,Iul.25/in occulto,15.Dec/Cordubæ,20.Iul/Leonensis episcopi,Mar.12/eremitæ,15.Ian/cum Iuliana,Aug.17/cum duabus,2.Mart/cū duobus,8.Febr/& Cyriaci,20.Iun.cum 6.20.Mar/
Paulini,Nolæ,22.Iun/Treueris,31.Aug/Lucæ,12.Iul/Britanni,10.Oct/Coloniæ,4.Maij.

Paxentij,23.Sept.
Pecinnæ,24.Iun.
Pelagiæ, pœnitentis,8. Oct/ Tharſę, 4. Maij / alterius, Iun.9.
Pelagij Constantię,26.Iun/Constantini,28.Aug.
Pelei & Nili,29.Sept.
Peluſij,7.Apr.
Peregrini Antiſiodori,16.Maij/Lugduni,28.Iul/
Perfecti,18.Apr.
Pergentini & Laur.3.Iun.
Perpetuæ Romæ, 4. Aug/ coniugis S.Petri, 4. Nou/ & Felicitatis,7.Mar.
Perpetui,Leodij,4.Nou/Turonis,8.Apr.
Perſeuerandę,26.Iun.
Petri,Apoſtoli,29.Iun/1.Aug/22.Febr/18.& 16.Ian/ Alexandrię,26.Nou/Auloni,3.Ian/Chryſologi,2. Dec/ archiepiſcopi,10.Sept/Nicomediæ, 12. Mar/ Afri, 14. Mar/Hiſpali,8.Oct/ Thomaſii, 6. Ian/ Cœleſtini,19. Maii/ Prędicatoris,29.Ap/Bellęvallis,8.Maii/Cęſareę, Ian.11/Athoniti,12.Iun/& Hermogenis,17.Apr/ cum Succeſſo & Baſſ. 9. Dec/ cum Seuero & Leucio, 11. Ian/cum quinque,7.Iun/cum 19.7.Aug/cum tribus, 15.Maii.
Petronii,4.Oct.
Petronillæ,31.Maii.
Pharę,7.Dec.
Pharaildis,4.Ian.
Pharonis,28.Oct.
Philaſtrii,18.Iul.
Phileę & Philoromi,4.Feb.
Philemonis & Apol.8.Mar.
Philiberti,20.Aug/
Philippi Apoſtoli,1.Maii/Siculi,12. Maii/ Gortynæ, 11. Apr/Alexādriæ,13.Sept/diaconi ex primis,6.Iun/Cellæ,3.Maii/& duorum,22.Oct/& plurium,15.Iul.
Philogonii,Dec.20.
Phori & Lau.18.Aug.
Photęę,epiſcopi,14.Iul/martyris,5.Mar/22.Iul.
Phœbes,3 Sept.
Photini cum ſociis,2.Iun.
Photii & Aniceti,12.Aug.
Piati,1.Oct.
Pierii,4. Nou.
Pigmenii,24.Mart.
Pinyti,10.Oct.
Pionii,1.Febr.
Pipini,Febr.21.
Pii,11.Iul.
Pirminii,3.Nou.
Piſtis cum tribus,1.Aug.
Placidi cum ſociis,5.Oct.
Placidiæ,15.Oct.
Placiti,7.Maii.
Platonis,21.Iul.
Plechelmi,15.Iul.
Plutarchi cum ſuis,28.Iun.
Pollionis,28.Apr.
Polycarpi epiſcopi,26.Ian/presbyteri,23.Feb.
Polychronij,17.Feb.
Polyeucti,13.Feb/
Polyueti cum duobus,21.Maii.
Pomæ,27.Iun.
Pompeii,10.Apr.
Pontii diaconi,5.Mar/Cimollæ,14.Maii.
Pontiani,papę,19.Nou/Spoleti,14.& 19.Ian/Romæ,2. Dec/& duorum,11.Dec.
Popponis,Ian.25.
Porcariæ,8.Oct.
Porcarij,12.Aug.
Porphyrii,20.Aug/Gazæ,26.Febr.
Portiani,24.Nou.
Poſſemij,17.Iun.
Potentianæ,19.Maii.
Pothamii & Nemeſii,20.Feb.
Præcordij,1.Feb.
Præiecti & Amarini,25.Ian.
Pragmatij,22.Nou.
Praxedis,21.Iul.
Primi & Felic.9.Iun/ & duorum,2.Oct.
Principij,25.Sept.
Priſci,Capuæ,1.Sep/Carnoti,16. Oct/ cum Malcho & Alex.28.Mar/cum Creſcente & Euagrio,1.Oct/cum Priſcilliano & Benedicta,4.Ian/cum multis,26.Maij.
Priſcæ,18.Ian.
Priſcillæ,16.Ian.
Priuati Gaualis,21.Aug.
Probæ,5.Sep/28.Apr.
Probi Rauennę,10.Nou.
Proceſſi & Martin.2.Iul.
Prochori,9.Apr.
Procli martyris,14.Apr/Conſtantin.20.Nou.
Procopij,Palęſtini,8.Iul/Decapol.27.Feb.
Proculi martyris,4.Nou/presbyteri,1.Dec.
Proſdocimi,7.Nou.
Proſperi,Rhegij,25.Iun/Aureliæ,29.Iul.
Prothadij,10.Feb/
Prothaſii,24.Nou.
Proti & Hyacinthi,11.Sept.
Prudentij,28.Apr.
Ptolomęi & Lucii,19.Oct.
Publii,21 Ian/& duorum, 19.Feb.
Pudentis,19 Maii.
Puſinnæ,13.Apr.

Q

Quadraginta martyrum,9.Mar/ virginū,24. Dec/ in metallo Phanenſi,4 Maii/militum,13.Ian.
Quadraginta duorum,in Perſide,10.Mar/in Ammorio, 6.Mar/mulierum,1.Sept.
45.10.Iul.
45.25.Oct.
47.14.Martii.
Quadrati,Epiſcopi,21.Aug/athenis martyris,26.Maii.
Quarti,3.Nou/& Quinti,10.Maii.
Quatuor coronatorum,8.Nou.
4976,12.Oct.
Querani,9.Sept.
Quinibetti,18.Maij.
Quinidii,15.Febr.
Quinque eremitarum,Nou.12.
50.martyrum,17.Dec.
Quinti cum duobus,5.Sep/cum duodecim,19.Mar.
Quintini,31.Oct/3.Iul/Turonis,4.Oct.
Quintiani Atuernis,13.Nou/presbyteri,14.Iun.
Quintini Romæ,30.Mar/& Apr/Illyrici,4.Iun.
Quiriacæ,21.Aug.
Quiriaci epiſcopi, 4.Maii/ presbyteri,6.Mar/ & Apollinaris,11.Iun/& Archelai,22.Aug/
Quiteriæ,22.Maii.

R

Radbodi,29.Nou/25.Iun.
Radegundis,13.Aug.
Radfridi & Vualdefridi,Dec.3.
Ragenulfę,14.Iul.
Ragenfredis,8.Oct/11.Iun.
Raimundi,Ian.6.
Ranerii,17.Iun.
Ranulphi,27.Maii/9.Nou.
Raphaelis,20.Nou.
Raſipi,25. Iul.
Reginę martyris,7.Sep/Donohii,1.Iul/17.Mar.
Reginſuidæ,15.Iul.
Reguli,30.Mar.
reineldis,16.Iul/16.Oct.
Reineri,Apr.11.
Reinoldi,Ian.7.
Remacli,3.Sept.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Remberti,11.Iun/4.Feb.
Remigij,13.Ian/1.Oct.
Renati,12.Nou.
Renoberti,16.Maij.
Reparatæ,8.Oct.
Restituti,Romani,29.Maij/Tricastrensis,Nou.7.
Reuerentij,12.Sep.
Reueriani cum vndecim,1.Iun.
Richardi episcopi,3.Apr/regis,Febr.7.
Richardis,18.Sept.
Richarij,26.Apr.
Rictrudis,12.Maij/7.Feb.
Rigoberti,4.Ian.
Rigomari,24.Aug.
Rixæ,Mar.20.
Roberti Cistertiensis,29.Apr/Aruerni,24.Apr.
Robustiani & Marci,31.Aug.
Rochi,16.Aug.
Rogatiani & Fel.26.Oct.
Rogerij,Ian.4.
Rolandi,Iun.16.
Rolandæ,13.Maij.
Romani,Rothomagi,23.Oct/Antisiodori/6.Oct/Antiochiæ,18.Nou/Lugduni,28.Feb/Vallilix,22.Maij/Blauij,14.Nou/militis,9.Aug.melodi,1.Oct.
Romarici,8.Dec.
Romualdi,19.Iun.
Romuli,25.Dec/& Secundoli,24.Mar.
Roperti Bingi,15.Maij.Vide Rob.& Rup.
Rufi Metis,7.Nou/discipuli Apostolorum,21.Nou/Capuæ,27.Aug/cum Sozimo,18.Dec/cum domo sua,28.Nou.
Rufinæ & Secundæ,10.Iul.
Rufini,Assisij,Iul.30/Mantuæ,19.Aug/& Valerij,14.Iun/& Martiæ,21.Iun/cum Marco & Valerio,16.Nou/cum Siluano & Vitalico,4.Sept.
Rumoldi,1.Iul/18.& 27.Oct.
Rumpharij,18.Nou.
Ruperti,27.Mar.
Rustici Narbonæ,26.Oct/Treueris,14/Aruernæ,24.Sep/& Firmi,9.Aug.
Rutili,cum duobus,4.Iun.

S.

SAbæ,5.Dec/Gothi,Apr.12/ducis exercitus,24.Apr.
Sabinæ vtriusque,29.Aug.
Sabini martyris,Mar.13/confessoris,11.Iul/& Papæ,16.Mar/cum aliis,30.Dec.
Sabiniani,29.Ian/& Potentiani,31.Dec/19.Oct.
Sacerdotis Lugduni,12.Sep/Lemouicæ,4.Maij.
Sadoth,Feb.21.
Sagaris,6.Oct.
Salabergæ,21.Sep.
Salomæ,22.Oct.
Salomonis martyris,8.Feb.
Salonis,28.Sep.
Saluij,Valencenis,26.Iun/7.Sep/15.Oct Afri,11.Ian/Albigensis,10.Sep.
Salustiani,8.Iun.
Samonis & Guriæ,15.Nou.
Samsonis episcopi,28.Iul/hospitis,27.Iun/
Samuelis,20.Aug.
Sanctini,11.Oct.
Sanderadi,24.Aug.
Sarij,23.Nou.
Saturnini,27.Nou/Tolosæ,29.Nou/Calari,30.Oct/& Sisinnij,29.Nou/& Lupi,14.Oct/& Neopolis,2.Maij/cum Thyrso & Victore,31.Ian/cum Theophilo & Reuocata,6.Feb/cum nouem,22.Mar/in Africa cum sociis,12.Feb/cum 366.16.Oct.
Satyri martyris,12.Ian/confessoris,18.Sep.
Sauin.Vide Sabin.
Schirionis,22.Dec.
Scholasticæ,10.Feb.
Scillitanorum,17.Iul.
Sebaldi,19.Aug.
Sebastiani,20.Ian.
Sebaudi,26.Nou.
Secundi,Victimilij,26.Aug/Astæ,30.Mar.
Secundelli,1.Aug.
Secundini,21.Maij.
Secundiani cum duobus,9.Aug.
Secundolæ,&c.2.Mar.
Segonis,19.Sep.
Seleuci,24.Mar.
Senatoris,26.Sep.
Sendomiriæ martyrum,Iun.2.
Senoch,24.Oct.
Septem,fratrum,10.Iul/filiorum Symphorosæ,27.Iun/29.Maij/18.Iul/Minorumj,13.Oct/virginum,9.Apr/dormientium,17.Iun.& Iul.
70.discipulorum,4.Ian.
72.martyrum,23.Feb.
79.21.Febr.
Sequani,19.Sep.
Seraphinæ,29.Iul.
Serapiæ,3.Sep.
Serapionis,Antiochiæ,30.Oct/Alexandriæ,14.Nou/Anachoritæ,21.Maij.
Serenæ,16.Aug.
Sereni,2.Oct.
Sergij papæ,9.Sep/martyris,24.Feb/& Bacchi,7.Oct.
Seruandi & Germani,23.Oct.
Seruatij,13.Maij/7.Iun.
Seruuli,23.Dec.
Seueræ,20.Iul.
Seueri.Rauennę,1.Feb/22.Oct.Treueris,15.Oct/Viennæ/8.Aug/Barcinone,6.Nou/Itali,15.Feb/
Seuerij,1.Feb.
Seueriani Gabalis,25.Ian/Sebaste,9.Sep/& Aquilæ,25.Ian/& duorum,19.Nou.
Seuerini Coloniæ,23.Oct/Neapoli,8.Ian/Treueris,21.Dec/Tiburt.1.Nou/Parisiis,23.Nouę.Nantonis,11.Febr.62.martyrum,24.Feb.
Sexburgis,6.Iul.
Siagrij,Augustoduni,27.Aug.
Sicharix,2.Feb.
Sicharij,Lug.11.Apr/martyris,2.Maij.
Sidonij,Aruernis,23.Aug/
Sidronij,11.Iul.
Sigiberti,Feb.1.
Sigfridi,15.Feb.
Sigirami,4.Dec.
Sigismundi,1.Maij.
Sigonis,10.Feb.
Silæ,13.Iul.
Siluani,Gazæ,4.Maij/confessoris,22.Sep.
Siluerij,20.Iun.
Siluestri,papæ,31.Dec/Cabilone,20.Nou/Reomensis,15,Apr.
Siluiani,10.Febr.
Siluij cum tribus,7.Oct.
Siluini,17.Febr.
Simeonis,propheræ,8.Oct/Treueris,1.Iun/Hierosolymis,18.Febr/Persę,21.Apr/Metis,5.Ian/Siculi,27.Iul/Mantuæ,26.Iul/Carmelitæ,16.Maij/Sali,21.Iul/Metaphrastis,Nou.27.
Similiani,16.Iun.
Simmetrij cum 22.26.Maij.
Simonis,28.Oct/Tridentini,24.Mar.
Simperti,13.Oct.
Simplicij papæ,1.Mar/Augustoduni,24.Iun/cum duobus,29.Iul/

Universidad de Deusto Biblioteca

Simplician,13.Aug.
Sindulphi,Viennæ,10.Dec/Remis,20.Oct.
Sinerij,18.Sept.
Siniij,1.Sept.
Sireni,23 Febr.
Siriæ,8.Iun.
Sirlaci & Paulæ,18.Iun.
Siricij, 26.Nou.
Sitidonis, 2.Ian.
Sisinnij cum duobus,29.Maij.
Sisoæ,6.Iul.
Siuiardi, 1.Mar.
Sixti primi,6.Apr/secundi,6.Aug/Remis,1.Sept.
Socratis & Stephani,17.Sept.
Solæ,3.Dec.
Solennis,25.Sept.
Solinæ,17.Oct.
Solutoris cum duobus,20.Ian.& Nou.
Sophiæ,30.Sept.
Sophiæ,Febr.15.
Sophonię,3.Dec.
Sophronij,11.Mart.
Sosij, 23.Sept.
Sosipatris,25.Iun.
Sosthenis,28.Nou/& Victoris,10.Sept.
Soteris papæ,22.Apr/virginis Romæ,6.Febr/in Oriente,10.Febr.
Sozimi papæ,26.Dec/martyris,Iun.19.
Spati,25.Oct.
Speciosæ, 18.Mar.
Spei cum tribus,1.Aug.
Sperati,17.Iul.
Speusippi cum sex,17.Ian.
Spiridonis,14.Dec.
Stachys,31.Dec.
Staniſlai,8.Maij.
Stephani protomartyris,26.Dec/3.Aug/regis,20.Aug/papæ,2.Aug.Constantinop.28.Nou/25.Maij/ Thaumaturgi,28.Mar/Grandimont.Febr.13/ & Victoris,1.Apr/8.Maij.
Stephanidis,11.Nou/
Stilonis,7.Ian.
Stratonis,14.Aug.
Sueſſionenſium eleuatio,Iun.1.
Sulpitij pij,17.Ian/Seueri,29.Ian/ad ſ. Giſlenum,27.Ian/21.Iul/& Seruiliani,20.Apr.
Suræ,Febr.10.
Suſannæ,Romæ,11.Aug/Blion,8.Oct.
Svuitberti,1.Mar.
Svuithuni,2.& 15.Iul.
Symphoriani,22.Aug.
Symphoroſæ,18.Iul.
Symphronij,Olym.&c.26.Iul/4.Dec.
Syncleticæ,5.Ian.
Synæſij,21.Maij.
Syntichæ,22.Iul.
Syrenęi,23.Febr.
Syri Papiæ,9.Dec/12.Sep/& Palatini,30.Maij.

T

Tanchæ,16.Oct.
Tatianæ,12.Ian.
Taurini,11.Aug.
Telechildis,10.Oct.
Teleſphori,5.Ian.
Terentij,28.Oct/& ſociorum,10.Apr.
Terræmotus,26.Oct.
Thalalæi,20.Maij.
Tharaci cum duobus,11.Oct.
Tharaſij,15.Feb.
Tharſitij,15.Aug.
Thebæorum,22.Sept.
Theclæ,23.Sept.
Theobaldi,1.Iul.
Theoctiſtes,Nou.10.
Theocteſti,4.Ian. ſynaſcetæ Euthymij,3.Sep.
Theodardi,10.Sept.
Theodarij,29.Oct.
Theodgari,30.Oct.
Theodoli,16.Aug.
Theodolphi,2.Maij.
Theodotæ,28.Apr/11.Sept/Romæ,1.Apr/
Theodoti Antiochię,23.Oct/Amaſeę, 9. Nou/ ducis exercitus,8.Feb/tyronis,17.Feb/Papiæ,20.Maij/ preſbyteri Antiochiæ,23.Mar/Sicæi,22. Apr/ Studitę, 11. Nou.diſcipuli Pachomij,16.Maij /Pergæ, 21. Apr/ in Trichine,20.Apr/& Theophanis,27.Dec/ cum ſeptẽ 16.Mar/
Theodori abbatis,1.Iul/Metis,Iul.10/ Andaini, Aug. 24/Carmelitæ,15.Oct.Vide Theodorus.
Theodoſiæ,2.Apr.
Theodoſij cœnobitę,11.Ian/imperatoris,Ian.17.
Theodotæ cum tribus,2.Aug.
Theodoti,Laodiceæ,2.Nou/Cyreneæ,2.Mar/ Ancyræ, 1.Iun/cum ſeptem,18.Aug.
Theoduli & Agath.5.apr.
Theodulphi,Remis,1.Maij/Lobiis,25.Iun.
Theogenis,26.Ian.
Theonæ,23.Aug.
Theoneſti,30.Oct.
Theopempti,5.Ian.
Theophanis,Niceæ,11.Oct/Iſaacij,12.Mar.
Theophili Antiochiæ,13.Oct/ pœnitentis,Feb.5/ cum quinque,13.Mar.
Theophylacti epiſcopi,8.Mar.
Therapontis,27.Maij.
Thermes,Apr.5.
Thomæ,Apoſtoli,21.Dec/3.Iul/Aquinatis,7. Mart/ Cantuarienſis,29.Dec/Herefordenſis,2.Oct/ Maleę, 7.Iul.
Thraſeæ,5.Oct.
Thraſonis cum duobus,11.Dec.
Thyrſi cum ſociis,4.Oct.
Tiburtij,11.Aug/& duorum,14.Apr.
Tichonis,15.Iun.
Tigridis & Remedij,3.Feb.
Tigernaci,5.Apr.
Timolai cum ſeptem,Mar.24.
Timonis,19.Apr.
Timothei diſcipuli,24.Ian/Romæ,22.Aug/ in Symbolis,21.Febr/Pruſę,18.Iun/ & Apollinaris,23.Aug/ & Fauſti,8.Sept/& Diogenis,6.Apr/ & Maurę,3.Maij/ & duorum,21.Maij/
Titi,4.Ian.
Torpetis,17.Maij.
Torquati cum ſex,15.Maij.
Tranquillini,6.Iul.
300.24.Aug.
310.9.Maij.
360.15.Oct.
Trium militum,2.Iul/regum,22.Iul.
30.militum,1.Iah/martyrum,22.Dec.
33.in Melitene,7.Nou.
Triphyllij,13.Iun.
Troiani vel Trophiani,30.Nou.
Trophimi,29.Dec/cum duobus,19.Sep.
Trudonis,23.Nou/11.Aug.
Tryphoniæ,18.Oct.
Tryphonis,1.Feb/ & duorum, 10.Nou/& duodecim, 3.Iul.
Turiani,13.Iul.
Turibij, 16.Apr.
Tyberij cum duobus,10.Nou.
Tychici,29.Apr.

Universidad de Deusto Biblioteca

V.

VAlentis,21.Maij.
Valentinæ,Iul.25.
Valentini vtriusque 14.Febr.Patauini, Ian. 7/Oct. 29/ Treuerensis,16.Iul/& Hilarij, 3.Nou/ cum Solutore & Victore,13.Nou/cum Nauali & Agricola,16. Dec.
Valeriæ in Hunecourt, 8. Oct/Rauennæ, 28. Apr/ Lemouicæ,10.Dec.
Valeriani episcopi Afri,15.Dec/Cabilone,15.Sept/ cum duobus,17.Sep/
Valerij Treueris,29.Ian/
Vari,19.Oct.
Vbaldi,16.Maij.
Vdalrici,4.Iul.
Vedasti,6.Feb/vlt.Sep/5.Iul.
Venantij episcopi,1.Apr/Camerte,18.Maij/ abbatis,13. Oct/martyris,10.Oct.
Venerandi,18.Ian.
Venerij,13.Sep.
Verani,Lugduni,11.Nou/Aureliæ,19.Oct.
Verenæ,1.Sep.
Veri & Securi,2.Dec.
Verissimi & duarum,1.Oct.
Veroli cum 22.21.Febr.
Veronæ,29.Aug.
Veroni,30.Mar/31.Ian.
Viatoris,21.Oct.
Victoris papæ,28.Iul/Cenomanis,1. Sept/ Mediolani, 8.Maij/Massiliæ,21. Iul/ Xanthis, 10. & 30. Oct/ Archiarensis,26.Febr/Ceresani, 26.Aug/ & Stephani,1. Apr/8.Maij/& Coronæ,14.Maij/&Victorini,6.Mar/ & Vrsi,30.Sept/& Vrsinij, 3. Apr/ cum Alexandro & Mariano,17.Oct/cum Stercatio,24.Iul.
Victoriæ,23.Dec.
Victoriani cum 4.23 Mar.
Victorici & duorum,31.Dec.
Victorini,Pictabionis,2.Nou/Aminternæ,5.Sept/ cum pluribus,25.Febr.
Victricij,7.Aug.
Viginti martyrum,Tharsi,6.Iun/ Nicomediæ, 23.Dec/ militum,10.Dec.
Vigoris,1.Nou/.
Vincentij Cæsaraugustani,22.Ian/Oct.27/ Prædicatoris,5.Apr/Caucoliberi, 19. Apr/Romæ, 14. Maij/ Tiburti, 24. Iul/Pompeii, 12. Iul/ Sonegiis,24.Iul/ 20. Sep/ 29. Oct/ Agennis, 9. Iun.& duorum,22.Ian/& duorum.22.Ian/& duarum,27 Oct.
Vincianæ,11.Sep.
Vindiciani,25.Iun/11.Mart.
Vitaliani,27.Ian.
Vitalis,28.Apr/24.Oct/ cum Renocato & Fortunato, 9.Ian/cum Felicula & Zenone,14.Feb/
Viti cum duobus,15.Iun.
Vitoni,9.Nou.
Viuentioli,12.Iul.
Viuentij,Versiaci,13.Ian/Remis,7.Sept.
Viuianæ vel Bibianæ,2.Dec.
Viuiani,28.Aug.
Vltani,1.Maij.
Vodali,5.Febr.
Volusiani,18 Ian.
Volkeri,Mar.7.
Vndecim millium,21.Oct.
Vrbani papæ,25.Maij/Lingonis,Apr.2.
Vrsatij,16.Aug.
Vrsi,Tiecis,25.Iul/Lucæ, 28. Iul/ Antisiodori, 30. Iul/ Augustæ,1.Febr/
Vrsij,Maij 3.
Vrsini,Biturigis,9.Nou.
Vrsicini,Rauennæ,19.Iun.
Vrsionis,29.Sept.
Vrsmari,18.& 2.Apr/26.Mar/2.Oct/2.Iul/14.Oct.
Vvalburgæ,1.Maij, 4.Aug.
Vvaldedrudis,3.Feb/12.Aug/2.Nou/
Vvalerici,12.Dec/1.Apr/
Vvalis,21.Maij.
Vvalteri,3.Maij.
Vvaltfridi cum suis/Iun.22/Dec.3.
Vvaltgeri,16.Nou.
Vvalperti,2.Maij.
Vvandregisili,22.Iul/3.Sept/31.Mar.
Vvaningi,9.Ian.
Vvarlesij & Luxoris,20.Nou/
Vvasnulphi,1.Oct.
Vvenceslai,28.Sept.
Vvendelini,20.Oct.
Vvenefridæ,3.Nou.
Vverenfridi,14.Aug.
Vvermebandi,6.Apr/
Vvernheri,Apr.19.
Vvibrandis,3.Iul.
Vvigberti,13.Aug.
Vvilberadæ,2.Maij.
Vvilfridi,12.Oct.
Vvilibaldi,7.Iul.
Vuilgeforris,20.Iul.
Vvillebrordi,7.Nou.
Vvillehadi,8.Nou.
Vvilleici,2.Mar.
Vvimonis,Oct.21.
Vvinnoci,6,Nou/18.Sep/30.Dec.
Vvinvualoci,3.Mart/1.Aug.
Vvironis,8.Maij/
Vviteburgæ,Iul.8.
Vviuinæ,17.Dec.
Vvlfiæ/31.Ian.
Vvlfranni,20.Mar.
Vvlgisi,4.Feb/& Apr.
Vvlmari,20.Iul.
Vvolbodonis,Apr.21.
Vvolfelmi,Apr.22.
Vvofgangi,3 Oct.
Vvolstani,19.Ian.

X.

XEnæ,24.Ian.
Xenophontis,26.Ian.
Xystus,vide Sixtus.

Y.

YDubergæ.Maij 8.Vide I.

Z.

ZAchariæ,Prophetæ, 6. Sep. patris Baptistæ,5.Nou/ papæ,14.Mar/Viennæ,26.Maij/ Nicomediæ,10. Iun.
Zachæi,23.Aug.
Zenobij episcopi,25.Maij/ presbyteri, 19. Oct/& Zenobiæ,30.Oct.
Zenonis,8.Dec/12.Apr/cum aliis,9.Iul.
Zepherini,26.Aug.Zoæ,5.Iul.
Zoeli,27.Dec.cum Seruulo & aliis,24.Maij.
Zoerardi, Maij 1.
Zoili cum 19.27.Iun,
Zotici,31.Dec/cum tribus,10.Feb.

CYPRIANVS EPIST.
37. SIVE LIB. 3. EPISTOLA 6.

DIes eorum, quibus excedunt, annotate, vt commemorationes eorum inter memorias Martyrum celebrare possimus.

Loquitur eo loci beatissimus Cyprianus de Confessoribus, qui in carcere sine tortura excedebant. quibus consummatam martyrij gloriam tribuere non dubitat, eò quòd eorum voluntati, confessioni, & vinculis, accesserit etiam moriendi terminus.

Augusti. lib. 20. contra Faustum, cap. 21.

POpulus Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & vt meritis eorum consocietur, atque orationibus adiuuetur.

Bernardus, sermone in vigiliam Petri & Pauli.

TRia sunt quæ in festiuitatibus Sanctorum vigilanter considerare debemus: auxilium Sancti, exemplum eius, confusionem nostram.

Hadrianus Papa 1. in scripto de imaginibus ad Carolum Magnum.

PAssiones sanctorum Martyrum, sacri Canones censuerunt, vt liceat etiam in Ecclesia legi, cum anniuersarij dies eorum celebrantur. *Canon 13. Concilij Africani, 47. Carthag. tertij.*

Gelasius in Concilio septuaginta Episcoporum.

QVædam tamen secundum auctoritatem antiquam, vel consuetudinem, singulari cautela in Sancta Romana Ecclesia non leguntur, ne vel leuius subsannandi oriretur occasio.

Gregorius homilia 39. Euangeliorum.

AD amorem Dei, & proximi, plerunque corda audientium plus exempla, quàm verba, excitant.

Leo Sermone de S. Laurentio.

NVllorum est vtilior forma, quàm Martyrum eloquentia. Validiora sunt exempla, quàm verba: & plenius est opere docere, quàm voce.

Ambrosius, Sermone 92. de Nazario & Celso.

Universidad de Deusto
Biblioteca

MAgni periculi res est, si post Prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrum vulnera, veterem fidem, quasi nouellam discutere præsumas, & post tam manifestos duces, in errore permaneas, & post morientium sudores, ociosa disputatione contendas. Veneremur ergo in Sanctorum Martyrum gloria fidem nostram.

Sulpitius Seuerus dialogo primo, qui Gallus inscribitur, Cap. 12.

AD excitandam virtutum æmulationem, cui pauca non sufficiunt, multa non proderunt.

QVÆ

QVÆ SEQVVNTVR COMMVNITER MARTYROLOGIO PRÆMITTI SOLENT.

PRÆFATIO IN SVBSEQVENS Martyrologij opus.

NOtandum quòd licet multi dederint operam ad compilandum Martyrologium: tamen tres fuerunt, qui præcipuè opus huiusmodi tradiderunt. Primus fuit Hieronymus, cuius operi præmittuntur duæ epistolæ: videlicet, duorum Episcoporum ad ipsum, & ipsius ad eos, inferiùs annotatæ. Secundus fuit Beda, cuius operi assignatur secundus Prologus: qui sic incipit, Festiuitates. Tertius fuit Vsuardus Monachus: cuius opus magis habetur in vsu apud multas Ecclesias: quæ etiam creduntur aliqua eius operi in locis varijs addidisse: præcipuè de Sanctis & festis pertinentibus ad easdem. Et huius est Martyrologium subscriptum: quod nos pro maiori parte duximus eligendum, & præ alijs tenendum.

EPISTOLA CHROMATII ET HELIODORI EPISCOPORVM, AD BEATVM HIERONYMVM, DE OPERE Martyrologij colligendo.

DOmino sancto patri Hieronymo Chromatius & Heliodorus Episcopi in Domino salutem. Cum religiosissimus Augustus Theodosius Mediolani vrbem esset ingressus: vniuersósque Italiæ Episcopos ad se inuitasset: & ob causam aliquantulorum episcoporum, qui ex Arriana fæce suas animas inquinassent, inquireret: contigit & nostram paruitatem in eodem adesse concilio: in quo cum dicenda dicta essent, & diffinienda diffinita, cœpit Christianissimus princeps sanctum Gregorium Cordubensis Ecclesiæ in eo præferre antistitem, quòd omni die siue non ieiunans matutinas, siue ieiunans vespertinas explicans missas, eorum martyrum quorum natalitia essent, plurimorum nomina memoraret. Factúmque est vt omnes pariter statueremus ad tuam scribere charitatem, vt famosissimos feriales de archiuis sancti Eusebij Cæsareæ Palestinæ Episcopi inquirens, Martyrum ad nos dirigas festa: vt possimus hoc officium per tuam sanctam industriam melius perfectiúsque ad honorem Dei Martyribus exhibere.

Universidad de Deusto
Biblioteca

BEATI HIERONYMI SVPER EO IPSO AD EOSDEM RESPONSIO.

Vide cap. secundum libri de Martyrologijs.

CHromatio & Heliodoro sanctis Episcopis Hieronymus Presbyter. Constat Dominum nostrum Iesum Christum omni die Martyrum suorum triumphos excipere: quorum passiones à sancto Eusebio Cæsariensi Episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus cum Cæsaream fuisset ingressus, & diceret memorato antistiti, vt peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura: legitur respondisse Eusebium: Opibus suis Ecclesiam ditatam nulla petendi beneficia necessitate compelli: sibi tamen desiderium immobile extitisse, vt quicquid in Republica Romana gestum sit erga Sanctos Dei, iudices iudicibus succedentes in vniuerso orbe Romano solicita perscrutatione monumenta publica discutiendo perquirerent, & qui Martyrum à quo iudice, in qua prouincia vel ciuitate, qua die, quáue perseuerantia passionis suæ obtinuerunt palmam, de ipsis archiuis sublata ipsi Eusebio Regio iussu dirigerent. Vnde factum est vt idoneus relator existens, & Ecclesiasticam Historiam retexeret, & omnium penè Martyrum Prouinciarum omnium Romanorum trophæa diligens historiographus declararet: quatenus omni die sacrificium Deo offerentes eorum nomina meminissent, studentes qui die ipso quo sacrificium offertur, victores diaboli extitissent: & Martyrij sui triumpho pollentes atque ouantes, ad Regem suum peruenissent Christum. Hac de causa singulorum mensium, singulorúmq; dierum festa conscripsimus, vt iubere dignabamini, perennem nostræ paruitatis memoriam fore credentes, cùm diebus omnibus per tot annorum spatia sancta sanctorum nomina fuerint festiuè celebrata. Et quoniam per singulos dies diuersarum prouinciarum diuersarúmque vrbium plusquàm octingentorum & nongentorum Martyrum sunt nomina nominata: vt nullus dies sit, qui non intra quingentorum numerum reperiri possit asscriptus, excepto die Calendarum Ianuariarum, considerans inter innumerabiles turbas lectoris animum intra vnum mensem posse lacessere, ne id eueniat, breuiter & succinctè eorum qui sunt in amplissima festiuitate in suis locis tantùm præ omnibus memoratus sum, vt amputato fastidio vnus de omnibus sufficiat libellus asscriptus: Sanè in prima parte libelli omnium beatorum Apostolorum festa conscripsimus: vt dies varij non videantur diuidere, quos vna dignitas Apostolatus in cœlesti gloria fecit esse sublimes.

Euseb. quantis laboribus Hyst. Ecclesiast. scripserit.

H

I

PRÆ-

Universidad de Deusto

PRÆFATIO,
QVÆ IN MVLTIS LIBRIS ADSCRIBITVR BEDÆ, SVPER OPERE MARTYROLOGII: PLVRES AVTEM IPSAM EXCERPTAM DICVNT EX LIBRIS beati Augustini.

Lib. 20. contra Faustum cap. 21.

EStiuitates sanctorum Apostolorum seu Martyrum, antiqui patres in veneratione mysterio celebrari sanxerunt; ad excitandam imitationem; & vt meritis eorum associemur; atque orationibus adiuuemur: ita tamen vt nulli martyrum, sed ipsi Deo martyrum, sacrificemus, quamuis in memorias martyrum construamus altaria. Nemo enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, dixit: Offerimus tibi Petre aut Paule aut Cypriane: sed quod offertur, Deo offertur, qui Martyres coronauit, & apud memorias eorum quos coronauit: vt ex ipsorum locorum amore maior affectus assurgat, ad augendam charitatem, & in illos quos imitari *possumus, & in illum quo adiuuãte possumus. Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo in hac vita coluntur homines sancti Dei, quorũ cor ad talẽ pro Euãgelica veritate passionẽ paratũ esse sentim⁹: sed illos tãto deuotiùs quãto securius, post incerta omnia superata, quos etiã fidẽtiori laude prædicamus, iã in vita feliciore victores, quàm in ista adhuc vsq; pugnantes. At verò illo cultu qui Græcè λατρεία dicitur, sed Latinè vno verbo dici non potest, cũ sit quædã diuinitati debita seruitus, nec colimus, nec colendum docemus, nisi vnum Deum. Cũ autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij, inde idololatræ dicũtur, qui hoc etiam idolis exhibent. Nullo ergo modo aliquid tale offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam martyri, vel cuiquam sanctæ animę, vel cuiquam angelo. Et quisquis in hunc errorem labitur, corripitur per sanam doctrinam: siue vt corrigatur, * siue vt condemnetur: dum etiam ipsi sancti homines vel angeli exhiberi sibi nolunt quod Deo deberi norunt. Apparuit hoc in Paulo & Barnaba, cum commoti miraculis, quæ per eos facta sunt, Lycaonij eis, tanquam dijs, immolare voluerunt: sciſſis enim vestibus, confitentes & persuadentes se deos non esse, ista sibi fieri vetuerunt. Apparuit & in Angelis, vt in Apocalypsi legimus, Angelum se adorari prohibentem, atque dicentem adoratori suo: Vide ne feceris, conseruus enim tuus sum & fratrum tuorum: Deum adora. Honorandi sunt ergo martyres, propter imitationem: non adorandi, propter religionem: honorandi sunt charitate, non seruitute.

* poſcimus.

Sancti quomodo venerandi.

* siue vt caueatur.

Act. 14.

Apoc. 19. & 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EPISTOLA SEV PRÆFATIO F
VSVARDI MONACHI, AD
CAROLVM MAGNVM, REGEM FRANCIÆ, ET IMPERATOREM,
SVPER OPERE MARTYROLOGII.

DOmino Regum piißimo, Carolo Auguſto, Vſuardus indignus ſacerdos ac monachus perennem in Chriſto coronam. Minimè latet veſtram celſitudinem, ſapientiſſime Princeps, qualiter monemur in imitandis antiquorum ſtudijs, vt quicquid in geſtis, præcipuè eccleſiaſtico dogmati congruis minus perfectum inuentum fuerit, debeamus vel pro poſſe ſupplere, vel certè ſuppleri optare. Quæres pia quidem ſolicitúdine (veſtro, ſi recordamini, iuſſu dignanter admoto) me ad hoc, etſi indignum, compulit, quatenus Sanctorum ſacras atque anniuerſariò recolendas feſtiuitates, ex quibuſdã præcedentium patrum Martyrologijs, in quandam colligerem vnitatem: recolebámque in ipſis eorũdem ſolemnitatibus, quàm multos propriæ negligentiæ exceſſus, quos etiam purgari tali cupiebam officio. Præterea & venerabiliũ, Hieronymi ſcilicet ac Bedæ preſbyterorum, pia, quamuis ſuccinctis, ſuper hoc prouocabar deſcriptis. Quorum prior breuitati ſtudens, alter verò quamplures kalendarum dies intactos relinquens, multa inueniuntur huius operis præteriiſſe neceſſaria: quos tamen ſequutus, cenſui & Flori memorabilis viri latiora iam in eo ipſo negotio ſequi veſtigia, præſertim in ſecundo eiuſdem libro. Ibi enim multa quæ in priori omiſerat, & correxit & addidit. At ſi quid præter quod ab illis accepi, in hoc tempore auctum vel mutatum eſt, ſagaci à me indagine id perquiſitum agnoſci poterit. Cæterùm benigniſſime, idcirco hanc exiguitatis meæ præfatiunculam huic opuſculo inſerere malui, vt ſciretur non me in hoc vſum leuitatis conamine, ſed potius veſtris (vt erat dignum) paruiſſe imperijs, catholicorum fidelium ſolitò conſulentibus vtilitati. Vnde quod veſtrum eſt obſecro, vt ſi iuſtum decernitur, propriæ tuitionis anchora roboretur, quo videlicet & præſentibus regalis examinis auctoritate, & futuris tantæ auctoritatis firmetur examine. Excellentiam magnitudinis veſtræ per multa annorum curricula, Rex regum Dominus ſua dignetur cuſtodire potentia. Amen. G H

PROLOGVS ADONIS EPISCOPI
TREVERENSIS, IN SVVM
MARTYROLOGIVM.

NE putes me in hoc opere in vacuum laboraſſe, & rem non neceſſariam executum fuiſſe, breuiter tibi cauſam facti aperiam. Primùm fuit imperium, ac iuſſio ſanctorum virorum, ne ſupereſſent dies abſque nominibus Martyrum in Martyrologio, quod venerabilis Flori ſtudio in labore domini Bedæ accreuerat, & tantum notati erant. Deinde quoniam collecti vndique paſſionum codices in tantùm ſuccreuerunt, vt non ſolùm præteritas dierum feſtiuitates, verùm & aliorum, qui per totum annum ibi notatum poſiti erant, latius, & paulò apertius deſcriberem, infirmioribus fratribus, & minus legere valentibus ſeruiens, vt ad laudem omnipotentis Dei, in memoriis Martyrum haberent compendioſam lectionem, atque in paruo codicillo, quod multo labore alij per plures codices requirunt. Huic operi, vt dies Martyrum veriſſimè notarentur, qui confuſi in kalendariis ſatis inueniri ſolent, adiuuit nos venerabile & perantiquum Martyrologium ab vrbe Aquileia cuidam ſancto Epiſcopo à Pontifice Romano directum, & mihi poſtmodum à quodam religioſo fratre aliquot diebus præſtitum. Quod ego diligẽti cura tranſſcriptum, poſitus apud Rhauennam, in capite huius operis ponendum putaui. Paſſiones autem Sanctorum paulò longius, maximè circa finem Martyrologio huic inſertas non mireris, cùm tibi ratio ſuperius cur factum ſit ſuffecerit. Ora tamen impenſiſſimè, obſecro, vt meritis illorum conſocier, quorum triumphos, etſi minus quàm debui, excolere optaui. Salutatus in Chriſto, Vale. I

MARTY-

MARTYROLOGIVM
PER SINGVLOS ANNI DIES.

MENSIS IANVARIVS
HABET DIES XXXI.

Calendis Ianuarij: luna Die 1 Ianuarij. A
12.24.5.16.27 / 8.19.30.11.22 / 3.14.25.6.17 / 28.9.20.1

B CTAVÆ *Natiuitatis Domini.* & CIRCVNCISIO Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecundum carnem: *quando ſanctiſſimum nomen Ieſus ei ab Angelo impoſitum, mundo innotuit, annique decorauit exordium.* Romæ, natalis ſancti Almachij martyris, qui 1 Luc. 2. c. iubente Alipio vrbis præfecto, cum diceret, Hodie Octauæ diei Dominicæ 2 ſunt; ceſſate à ſuperſtitionibus idolorum: à gladiatoribus occiſus eſt. Via Appia, coronæ militum triginta, ſub Dioclitiano imperatore. Item Romæ, ſanctæ Martinę virginis; quæ ſub Alexandro imperatore diuerſis tormentorum generibus cruciata, tandem gladio martyrij palmam adepta eſt. 3 Apud Spoletum, ſancti Concordij preſbyteri & martyris, temporibus Antonini imperatoris. qui primo fuſtibus cæſus, dehinc equuleo ſuſpenſus, ac fame poſt in carcere maceratus, ibique Angelica viſitatione conſolatus, demum gladio vitam finiuit. 4 In Cæſarea Cappadociæ, depoſitio ſancti Baſilij epiſcopi, cuius celebritas decimo octauo Calendas Iulij potiſſimum recolitur. 5

In Africa, beati Fulgentij, eccleſiæ Ruſpenſis epiſcopi. qui ob Catholicam fidem, & eximiam doctinam, exilio relegatus, tandem ad propriam eccleſiam redire permiſſus, vita & verbo clarus, ſancto fine quieuit. 6 b *Huius vita virtutibus plena habetur* in territorio Lugdunenſi, r *monaſterio Iurenſium*, ſancti Eugendi abbatis. Cuius vita, virtutibus & miraculis plena refulſit. 7

C Alexandriæ, ſanctæ Euphroſynæ virginis. 8

r *Eodem die, ſancti Magni martyris. Et aliorum plurimorum Sanctorum, martyrum, confeſſorum, atque virginum, Reſpondetur, Deo gratias.*

¶ Apud Viennam Galliæ, ſancti Clari confeſſoris, abbatis monaſterij ſancti Martelli magnæ ſanctitatis. cuius & vita habetur† Caſtro Mileduno, depoſitio ſancti Aſpaſij confeſſoris: cuius ibidem nomini principalis eccleſia titulatur, licet vita penitus ignoretur. Pag. 64. Surij.

ANNOTATIONES.

1 De Octauis Domini ſcribunt Ordo Romanus pag. 20 / Alcuinus pag. 38. 39.
2 De Almachio verba Martyrologij citat Alcuinus de officiis cap. 4.
3 Martinæ paſſionem, ex qua Ado Treuirenſis epiſcopus multa tranſcripſit, habet tomus 1 Surij pag. 20.
4 Concordij ſimiliter, pag. 22.
5 Baſilij laudem habet hoc die Simeon Metaphraſtes: ſed vitæ eius auctores notabuntur iuxta Romanum Calendarium die 14. Iunij.
D 6 Fulgentij Ruſpenſis epiſcopi vitam ſcribit diſcipulus eius ad Felicianum epiſcopum, eiuſdem ſucceſſorem: quam Beda meritò vocat virtutibus plenam. Edita eſt apud Surium: & edenda cum Fulgentij operibus quibuſdam nunquam editis, apud Plantinum.
7 Eugendi abbatis vitam diſcipulus eius fideliter conſcripſit. pag. 57. Surij.
8 De Euphroſyne, die 11. Februarij.

2. Ian. B

Quarto Nonas Ianuarij, luna
13.25.6.17.28 / 9.20.1.12.23 / 4.15.26.7.18 / 29.10.21.2.r

OCTAVA *ſancti Stephani.* Apud Antiochiam, paſſio beati Iſidori epiſcopi. Et in Ponto, ciuitate Tomis, trium fratrum, Argæi, Narciſſi, & Marcellini pueri, qui ſub Licinio principe inter tyrones comprehenſus, cum nollet militare, cæſus ad mortem, & diu in carcere maceratus, atque in mare merſus martyrium conſummauit. In Thebaide, ſancti Macarij abbatis. 1

r *Apud Siluiniacũ, ſancti Odilonis abbatis, cuius feſtiuitas, cum in Calendis habeatur, hic tamen plenius recolitur.* 2

E q *Apud Corbeiam, depoſitio ſancti Adalardi abbatis.* r *Ipſo die, ſancti Siridonis epiſcopi.* 3

ANNOTATIONES.

1 De Macario vide tertiam annotationem 15. die Ianuar.
2 De Odilone. Sigibertus Gęblacenſis in libro de viris illuſtribus cap. 163. Petrus Damiani, Romanæ eccleſiæ ſeptimus Leuita, ſcripſit vitam Odilonis, quarti abbatis Cluniacenſis. Eſt pag. 48. Surij, petente Hugone quinto abbate Cluniaci, conſcripta.
3 Adalardi vitam ſcripſit ſanctus Ratbertus abbas, ſextus ſancti Adalardi in Gallica Corbeia ſucceſſor, qui & Paſchaſius magis vſitatè dicitur. pag. 72. Surij.

3. Ian. C.

Tertio Nonas Ianuarij, luna
14.26.7.18.29 / 10.21.2.13.24 / 5.16.27.8.19 / 30.11.22.3.r

OCTAVA *ſancti Ioannis Euangeliſtæ.* Romæ via Appia, natale beati †Anteri papæ. Qui paſſus eſt ſub Maximino, & in cœmeterio Calixti ſepultus. Eodem die ſancti Petri, qui apud 1 al. Anterotis

Universidad de Deusto Biblioteca

al. Aulonã. ciuitatem † Aulanam crucis supplicio est interemptus. In Hellesponto, sanctorum martyrum, Cyrici, Primi, & Theogenis. Ciuitate Parisiis, sanctæ Genouefæ virginis. quæ à beato F
3 Germano Altisiodorensi episcopo Christo dicata, admirandis virtutibus latè claruit, & *vsque ad*
4 *octogesimum annum in Christi seruitute consenuit. Cuius corpus requiescit in conuentu Apostolorum Petri & Pau-*
De Dan. Scar den. fol. 504. † Ado anno 241. *li in monte Parisius.* g *Die tertia, sancti prophetæ Malachiæ: & sancti martyris Gordij.* r *Patauij, sancti Danielis martyris.* b *Eadem die, sancti Florentij, Viennensis episcopi & martyris, octaua eiusdem vrbis* †.

5 ¶ q *In pago Viromandensi, inuentio corporis beati Quintini martyris, ab Eligio episcopo, & translatio ipsius.* p *Item relatio capitis sancti Iacobi Apostoli*, fratris sancti Ioannis, ad sancti Vedasti monasterium oppidi Attrebatensis. Ipso die, obitus Angelæ de Fulgineo.

ANNOTATIONES.

1 Anteri, siue Anterotis, meminit Pontificale Capite 20/ & Eusebius libro sexto cap. 22/ Rufini 20. Quod Vsuardus habet, [cum duodecim annis rexisset ecclesiam] ex contextu hîc repono, propter discrepantiam.

2 Petri Balsami apud Aulonam martyrium habet Surius pag. 96. Ipsum transtulit Anastasius Romanæ Sedis bibliothecarius. G

3 Genouefæ meminit Greg. Turonensis de gloria confessorum cap. 91. Historia vitæ eius scripta est per anonymum quidem, sed qui sub finem vitæ dicit, se post † tricenos annos ab obitu Genouefæ, animum appulisse ad
Fortè trecentos. describendam eius vitam. Eam mutato stylo habet Surius. pag 102.

4 Gordij militis & martyris inclytum certamen beatissimus episcopus Basilius enarrauit, in hodierna eius celebritate, ex historiæ eius notitia. Homilia 19.

5 Quintini hac die inuentionem, latè scribit Audoënus, sanctus episcopus Rothomagensis, libro 1. vitæ sancti Eligij, cap. sexto.

Pridiæ Nonas Ianuarij, luna

4. Ian. D. 15.27.8.19.30 / 11.22.3.14.25 / 6.17.28.9.20 / 1.12.23.4. r

1 OCTAVA *sanctorum innocentium. Item*, natalis beati Titi, qui ordinatus ab Apostolo Cretensium episcopus, ac prædicationis officium fidelissimè complens, finem beatum adeptus est: ibique sepultus apud ecclesiam, vbi fuerat dignus minister constituturus. Apud Africam, præclarissimorum martyrum, Aquilini, Gemini, Eugenti, Martiani, Quinti, Theódoti, & Tryphonis, quorum H
2 gesta habentur. Romæ, sanctorum, Prisci presbyteri, & Priscilliani clerici, ac Benedictæ religiosæ fœminæ. qui sub tempore Iuliani imperatoris, gladio martyrium consummauerunt. item Ro-
2 mæ, sanctæ Dafrosæ, vxoris Fabiani martyris. quæ post interfectionem ipsius, primùm relegata exilio, deinde à præfato principe capite iussa est puniri. Ciuitate Bononia, Hermetis, Aggæi & Caij
3 r *martyrum. Lingonis, sancti Gregorij episcopi & confessoris.* q *cuius gesta habentur. Ipso die, natalis sancti Rigo-*
† Surius pag. 111. *berti* †, *Remensis archiepiscopi, & confessoris. Gandaui*, p *natali sanctæ Pharaildis virginis.* g *Die quarta. sancti Theoctisti ducis* † *in Cucumo.*

Fortè monachorum. id est abbatis. ¶ *& congregatio sanctorum septuaginta Apostolorum.*

Tuderti Tusciæ, sancti Rogerij confessoris, Ordinis Minorum. Cuius memoria ibidem celebratur, consensu Gregorij noni.

ANNOTATIONES.

1 Titi meminit Apostolus scribens ad eum / 21. Cor. 2. 7. 8. 12 / Gal. 2 / 2. Timoth. 4 / Eusebius 3. hist. eccl. Cap. 4/ I
Appendix Græci ad Hieronymi catalogum capite 12.

2 De Prisco, Priscilliano, Benedicta, & Dafrosa, gesta Pigmenij & Bibianæ MS.

3 Gregorij Lingonensis vitam scribit sanctus Gregorius Turonensis de vita patrum Galliæ, capite, siue, vt ipse loquitur, libro septimo. De eodem idem libro 3. hist. Francorum cap. 19. & epitaphium MS. sancti Fortunati episcopi.

5. Ioan. E Nonis Ianuarij, luna

16. 28. 9. 20. 1 / 12. 23. 4. 15. 26 / 7. 18. 29. 10. 21 / 2. 13. 24. 5. r

†† *præfestum Theophania. De Tel. Pontificale c. 9* †† VIGILIA *Epiphaniæ Domini.* Romæ, natalis beati Telésphori papæ, qui septimus post beatum Petrum Apostolum Pōtifex ordinatus, illustre martyrium duxit. Apud Antiochiam, sancti Simeonis monachi, cuius vita & conuersatio satis extitit admirabilis. *Eodem die, Eduardi regis Anglorum & confessoris.* g *Die quinta, sanctorum martyrum Theopempti & Theonæ, & sanctæ Syncleticæ.*

1 ¶ Apud Traiectum Gerlaci eremitæ, ex milite confessoris. Item, vt notat Metaphrastes, beatæ Apollinaris K
2 virginis †.

3 Pag. 115. *Surij.*

ANNOTATIONES.

1 De Simeone. Nicephorus libro 14. Eccl. Hist. cap. 51. Simeonis admiranda opera à multis quidem, qui ea oculis ipsi suis viderunt, memoriæ prodita sunt: Cōmodè autem & perpulchrè ea Theodoritus Cyri episcopus in Dei amantium historia est prosecutus. Citatur à Damasceno libro 3. contra iconoclastas, & in septima synodo, actione quarta. Sequitur in Nicephoro, Historiam quoque eius post magnum Theodoritum, optimè ei cognominis Simeō Metaphrastes conscripsit. Hic non extat. De eodem Euagrius Historiæ Eccl. lib. 1. cap. 13. 14 . / libro 6. cap 22.

Th. cap. 26. Philothei.

2 De Eduardo ex catalogo Scriptorum Irytanniç. Osbertus de Stoke Clare, Londini, monachus sancti Petri, dedicauit Alberico legato Innocentij secundi, librum vnum de vita Eduardi regis, qui incipit, Reuerendissimo domino Alberico Claruit an. 1136. Ealredus (Ethelredum plures vocant) ordinis Cistertiensis abbas in Rhieualle diœcesis Eboracensis, scripsit vitam Eduardi regis libris duobus. Incipit, Multis veterum studio fuisse / & carmine, Cum tibi

Laurenti

A Laurenti cogat parere/ De miraculis D. Eduardi incipiendo, Rebus humanis exemptus. Cl. an. 1164. Historia autem Eduardi impressa tomo 1. Surij, habet titulum sancti Ealredi in MS. exemplari Rubeæ vallis. Cui etiam Surius subiecit eiusdem canonizationem per Alexandrum successorem Innocentij.

3 Synclerices vitam, Auctore Athanasio Alexandrino episcopo, citat Nicephorus lib. 8. Hist. cap. 40.

Octauo Idus Ianuarij, luna

17. 29. 10. 21. 2/ 13. 24. 5. 16. 27/ 8. 19. 30. 11. 22/ 31. 3. 25. 6. 6. Ian. F

EPIPHANIA Domini. *qua manifestari cœpit gentibus, cum eum Magi adorauerunt, Melchior, Baltazar & Iaspar. Simul hoc die Ecclesia gratam memoriam celebrat baptismi eius sacri, & primi omnium miraculorum Christi, ac sub illo cæterorum, quibus celebriter manifestata fuit ipsius diuinitas.* In territorio Remensi, passio sanctæ Macræ virginis. quæ iubente Rictiouaro præside, cum in ignem esset præcipitata, & permansisset illæsa, deinde mamillis abscissis, & squalore carceris afflicta, super testas etiam acutissimas ac prunas volutata, orans migrauit ad Dominum. Redonis, sancti Melanij episcopi & confessoris, B qui post signa virtutum, iugiter intentus cœlo, migrauit à sæculo. *Apud Famagustam ciuitatem Cypri, beati Petri Thomasij, patriarchæ Constantinopolitani, doctoris percelebris, Ordinis Carmeli professoris, qui post plures de sacræ Crucis inimicis victorias, postque plures conscriptos libros, ac patrata miracula, die ac hora a se præsignatis, fideliter obdormiuit. Ciuitate Florentia, beati Andreæ Carmelitæ, præsulis Fesulani, odore virtutifero longè latéque fulgurante splendescentis.*

1 Matth. 2.
Matth. 3. Ioan. 2.
De Mela Tur. in glo. conf. cap. 55.
2
3
4

¶ Barcinone, beati Raimũdi confessoris, tertij magistri Ordinis Prædicatorũ: qui licet non sit canonizatus, eius tamen festiuitas ex consensu Pauli quarti à Barcinonensibus celebratur postridie Epiphaniæ Domini.

Delphis in curia Beghinarum, obitus venerabilis Gertrudis de Oosten, cuius vita habetur. † Antiquitus, annuntiatio diei Paschatis per diaconum. † *Mr. prolixè.*

ANNOTATIONES.

1 In epiphaniorum seu manifestationum Christi Euangelicum festum extant Homiliæ & doctissimi Commentarij tam Patrum, quàm recentiorum. De eodem festo, Ordo Romanus pag. 21/ Alcuinus pag. 39/ Canus, lib. 11. locorum cap. 3. obiectione 4. 5. & 6. quibus respondet cap. 5.

C 2 Petri Thomæ, siue Thomasij, vitam scripserunt, Philippus Mazerius Cancellarius regis Cypri, & Ioannes Fauentinus, nondum impressi.

3 Andreæ verò Corsini vita, qui Fesularum fuit prope Florentiam episcopus, doctè & eleganter conscripta est apud Surium, pag. 143.

4 Item Raimundi breuiter ex Leandro Bononiensi, de illustribus viris Ordinis Prædicatorum.

Septimo Idus Ianuarij, luna

18. 30. 11. 22. 3/ 14. 25. 6. 17. 28./ 9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 26. 7. 7. Ian. G

RELATIO pueri Iesu ex Ægypto. Eodem die, beati Luciani Antiochenæ ecclesiæ presbyteri & martyris: qui satis clarus doctrina & eloquentia, passus est Nicomediæ ob confessionẽ Christi, sub persecutione Maximini, sepultúsq; est Helenopoli Bithyniæ. Apud Antiochiam, sancti Cleri diaconi: qui pro confessionis gloria septies tortus, & in carcere diu maceratus, ad vltimum decollatus, martyrium consummauit. Ciuitate Heraclea, Felicis & Ianuarij. r *Ipso die, sancti Iuliani. Item* 2
D *Papiæ Crispini episcopi & confessoris.* q *Ipso die, sancti Kanuti, ducis Daciæ & martyris, filij Erici regis, qui passus est anno millesimo centesimotrigesimo. Solenniaco monasterio, beati Stilonis monachi.*

Matth. 2.
3

¶ Patauij, beatissimi Valentini, episcopi Rhætiarum. Tremoniæ diœcesi Agrippinensi, translatio sancti Reinoldi monachi: qui à lapicidinis, quibus erat præfectus, Coloniæ martyriũ est perpessus. Inde Tremoniam trãslatus, cum ab archiepiscopo Colonensi Tremonienses sibi corpus alicuius sancti dari postularent, quò eorum terra reuerentior esset, & ab hostibus securior.

4 *Ex Rein. historia, parte 2. Legenda.*

ANNOTATIONES.

1 De Luciano, Eusebius libro 9. cap. 5. 6. Rufini/ libro 8. cap. 25. quod est 14. Rufini/ Hieronymus de viris illustribus, cap. 87/ Metaphrastes pag. 148. Surij. De alio Origenes libro 1. in Iob.

2 De Crispino Euodius, siue Enodius episcopus, in vita S. Epiphanij tom. 1. Surij, pag. 527.

3 Kanuti huius martyriũ scribit Saxo Grãmaticus libro decimotertio historiæ Danorũ, ad Voldemerum regem.

4 Valentini MS. vita incipit, In ciuitate Patauiẽsi inuentum est sub nostro æuo corpus sanctissimi venerandi confessoris Christi Valentini episcopi, temporibus Calisti papæ, anno Dominicæ incarnationis 1090.

E 8. Ian. A

Sexto Idus Ianuarij, luna

19. 1. 12. 23. 4/ 15. 26. 7. 18. 29./ 10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 27. 8.

NEAPOLI Campaniæ, natale sancti Seuerini. qui Seuerinus post multarum virtutum perpetrationem, plenus sanctitate quieuit. Beluaci, sanctorum martyrum, Luciani presbyteri Maximiani & Iuliani: quorum Maximianus & Iulianus primò à persecutoribus gladio puniti sunt: deinde beatus Lucianus post nimiam cædem, cum Christi nomen viua voce confiteri non timuisset, priorum sententiam & ipse excepit. Eodem die, sancti Eugeniani martyris.

1
p *patrona nostra.*
† p *nic vita Gudila extat pag. 165 Surij.*

Augustoduni, depositio sancti Egmonij, episcopi & confessoris. Apud Bruxellam, p *depositio sanctæ Gudilæ virginis:* * *cuius sacri corporis reliquiæ* † *ibidem venerantur.* q *Ad cuius tumulum apud Ham Brabantiæ tempore*

Universidad de Deusto
Biblioteca

hiberno populus arbor sine manibus putantium mox excreuit, & virens vt nemus fronduit. Quorum vtrunque fe- F
cit Deus, officio quo nouit & voluit: & potestate qua valuit, in testimonium eiusdem virginis, in domo domini vt palma florentis. Trecas, sancti Frodoberti Abbatis. Ratisponæ, beati Erardi pontificis & confessoris. r *Metis ciuitate, sancti Patientis episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Maximi, Papiensis episcopi & confessoris.*
g *Die octaua, sanctæ matris Domnicæ: & sanctorum patrum Georgij Chozebitæ, & AEmiliani confessoris.*
2 ¶ Eodem die, beati Laurentij Iustiniani.

ANNOTATIONES.

1 De Seuerino Noricorum apostolo. Isidorus de viris illustribus cap. 14. Eugippius abbas, ad quendam Paschasium diaconem, libellum de vita sancti Seuerini monachi transmissum, breui stylo composuit, pag. 153. Surij. De eodem Lazius, in commentariis Reip. Romanæ, lib. 12. cap. 7. In Vsuardo expunxi ea verba, [episcopi & confessoris, fratris beatissimi Victorini martyris.] Hunc enim Ado habet Nonis Septembris. Seuerinũ verò Noricorum apostolum hoc die obiisse, & Neapolim translatum esse, constat ex Eugippio, qui vtrunque habet, & ex Paulo diacono, qui posterius asserit lib. 1. de gestis Longobardorum, cap. 12. Quare Vsuardo addita putarim quæ expunxi: aut ipsum errando duos Seuerinos confudisse. G
2 De Laurentio. Tritthemius de scriptoribus ecclesiasticis. Laurentius Iustinianus Venetus patriarcha claruit, An. 1410. Ad cuius tumbam Venetiis multa miracula diuinitus fiunt. Eius vitam Bernardus Iustinianus, nepos ipsius luculenter descripsit. Editus est cum operibus patrui sui.

9. Ian. B

Quinto Idus Ianuarij, luna

20. 2. 13. 24. 5. / 16. 27. 8. 19. 30. / 11. 22. 3. 14. 25. / 6. 17. 28. 9.

1 APVD Antiochiam, sub Dioclitiano & Maximiano, natalis sanctorum Iuliani & Basilissæ virginis, vxoris eius: quorum miræ passiones leguntur. b *Hi sanctissimo voto casti coniuges, carnem suam virginem Christo seruantes, monasteria de rebus suis instituerunt, vt ad decem millia monachorum pater beatus Iulianus fieret: Basilissa verò multarum virginum mater.*

Ex quorum etiam collegio venerabilis multitudo sacerdotum & ministrorum Ecclesiæ Christi, igne cremata est, quæ ad eos confugerat propter immanitatem persecutionis. Post quos Antonius H
presbyter, Anastasius, & Celsus puer, vna cum matre, atque alij plures passi sunt. In Mauritania Cæsarienſi, sanctæ Martianæ, virginis & martyris. Apud Smyrnam, sanctorum, Vitalis, Reuocati & Fortunati. *In Cantia, Adriani abbatis & confessoris. In Nortmannia depositio beati Vvanmgi confessoris, hic nobile monasterium Fiscanense fundauit, & Leodegarium exulem fouit.*

De Adriano Beda l. 4. histor. cap. 1, 2. & 21.

ANNOTATIO.

1 Iuliani, Basilissæ, & reliquorum miræ passiones habent sub initium, Nos qui nostris oculis vidimus, Martyrum facta conscribimus: apud Metaphrastem & Surium pag. 193.

Quarto Idus Ianuarij, luna

10 Ian. C.

21. 3. 14. 25. 6. / 17. 28. 9. 20. 1. / 12. 23. 4. 15. 26. / 7. 18. 29. 10.

Act. 6.

APVD Cyprum, beati Nicanoris, diaconi de septem primis: qui gratia fidei & virtute admirandus, gloriosè coronatus est. In Thebaïde, natalis beati Pauli primi eremitæ. *Sed transfertur post Octauas Epiphaniæ, ad diem decimumquintum mensis eiusdem.* Bituricas, *natalis sancti Guilelmi eiusdem* I
1 *vrbis archiepiscopi, vita & miraculis glorioſi.* g *Die decima, sancti Domitiani episcopi Melitinæ. Et sancti*
2 *Marciani presbyteri & œconomi magnæ ecclesiæ.*

De Mar. Metaph. pag. 215.

ANNOTATIONES.

1 Guilelmi Bituricensis vita MS. extat in Rubra valle, suppresso nomine auctoris. Quem tamen ex ipsa historia constat Bituricensem fuisse, & aliquos bonæ memoriæ vidisse, qui ipsi protestati sunt, sese à sancto Guilelmo sanatos esse. Inde suum compendium habet Surius pag. 223.
2 De Domitiano Euagrius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 17.

11. Ian. D

Tertio Idus Ianuarij, luna

22. 4. 15. 26. 7. / 18. 29. 10. 21. 2. / 13. 24. 5. 16. 27. / 8. 19. 30. 11.

Testatur idē possidius c. 3. & vls. Indiculi.

IN Africa, natalis sancti Saluij: In huius natali sanctus Augustinus verbum fecit ad populum Carthagini*. Apud Alexandriam, sanctorum confessorum, Petri, Seueri, Leucij: quorum gesta habentur. r *Eodem die sancti Hyginij papæ (& martyris), hic composuit clerum, & distribuit gradus.* q *Vigor-* K
1 *niæ, sancti Eguini episcopi & confessoris.* g *Die undecima, sancti patris Theodosij cœnobiarchæ.*
2 Coloniæ, obitus Iasparis, tertij regis: festum duplex.
3 Cæsareæ Palestinæ, sancti Petri ascetæ, id est, religiosi, siue monachi: qui sæpe rogatus vt adolescentiæ suę parceret, eorũ exhortationibus neglectis, per ignem velut aurum purissimũ, fidem in Christo excelso animo probauit.

Lib. 8. Hist. Eccl. cap. 20. Eusebij.

ANNOTATIONES.

1 De Hygino, Pontificale capite siue pontifice 10. & Onuphrius ad Platinam. Martyris titulo honoratur, vt alij nonnulli, quia pro Christi confessione multa passus est.

2. De

A 2 De Eguino, Catalogus Scriptorum Britanniæ habet Brituualdum Glaſconium Cantiorum epiſcopum ſcripſiſſe vitam Eguini Vvicciorum pontificis: obiiſſe anno 731. De eodem, Legenda ſanctorum Angliç.
3 Theodorij cœnobiarchæ ſanctam vitam ſcribit hoc die prolixè Simeon Metaphraſtes.

Pridie Idus Ianuarii, luna 12. Ian. E
23.5.16.27.8./19.30.11.22.3./14.25.6.17.28/9.20.1.12.

APud Achaiam, natalis beati Satyri martyris: qui tranſiens ante quoddam idólum, cùm exuſſlaſſet illud, ſignans ſibi frontem, ſtatim corruit: ob quam cauſam decollatus eſt.
Eodem die, ſancti Arcadij martyris, genere & miraculis clari. *Vvirimudæ in Anglia, ſancti Benedicti primi abbatis. Item, ſancti Ioannis epiſcopi Hieroſolymitanæ eccleſiæ, Ordinis Carmeli profeſſoris.* g *Die duodecima, ſanctæ martyris Tattianæ.* 1 2 *Vvandel.*
¶ *Plebs Ithacia ſuum pridie recolit Cyriacum.*

ANNOTATIONES.

B 1 Arcadii paſſionem, ex ſermonibus Zenonis Veronenſis epiſcopi, habet Surius pag. 259.
2 De Benedicto Anglo, Beda ad finem hiſtoriç Anglorum. Scripſi hiſtoriam abbatum monaſterij Apoſtolorum Petri & Pauli, in quo ſupernæ pietati deſeruire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi & Vvertberti, in libellis duobus. Hi nondum impreſſi ſunt, ſed tantùm Bedæ homilia in natalem eius, tomo 7. in parte hiemali de Sanctis.

Idibus Ianuarij, luna 13. Ian. F
24.6.17.28.9./20.1.12.23.4./15.26.7.18.29./10.21.2.13. r

OCtaua Epiphaniæ. Romæ, via Lauicana, coronæ militum quadraginta: quas ſub Galieno imperatore pro confeſſione veræ fidei percipere meruerunt. Pictauis ciuitate, natalis ſancti Hilarij epiſcopi & confeſſoris. *Differtur in diem ſequentem.* Remis metropoli, depoſitio ſancti Remigij epiſcopi & confeſſoris eximiæ virtutis. Cuius ſanctitatis præconium, merito credulitatis ſuæ, gens Francorum debitæ venerationis cultu celebriter recolit. r *Ipſo die Verſiaco, ſancti Vincentij confeſſoris.* q *Treuiris, beati Agritij epiſcopi & confeſſoris: hic dum eſſet patriarcha Antiochenus per beatam Helenam, ob roborationem fidei Catholicæ, ad eandem urbem tranſmiſſus eſt.* b *Apud Viennam, ſancti Veri † epiſcopi: qui præſedit eccleſiæ poſt ſanctum Exantium.* g *Die decimatertia, ſanctorum martyrum Hermyli & Stratonici.* *De Rem. Cal. Oſſebr.* C *Ado An. 583.* 2 3 4
¶ In Scotia, ſancti Kentegerni, epiſcopi Glaſcoënſis, & confeſſoris. In territorio Leodienſi, obiit Iuëta recluſa, vidua valde ſancta.

ANNOTATIONES.

1 De Agritio indicent Pandectæ vniuerſales per Lambertum de Legia.
2 Hermyli & Stratonici martyrium habet Simeon Metaphraſtes pag. 260.
3 De Kentegerno ex catalogo Scriptorum Britanniæ. Aſaphus epiſcopus (vnde Aſaphenſis diœceſis appellatur) compoſuiſſe dicitur vitam magiſtri ſui Kentegerni: claruit Anno 590.
4 Iuëtæ vita extat MS. auctore Hugone floreſſienſi, ad dominum Ioannem Floreffiæ abbatem, qui eam ſepeliuit. Anno 1227.

Decimonono Calendas Februarij, luna 14. Ian. G.
25.7.18.29.10./21.2.13.24.5./16.27.8.19.30./11.22.3.14.

D PIctauis ciuitate, natalis ſancti Hilarij epiſcopi & confeſſoris: qui ob Catholicam fidē quadrienio apud Phrygiam relegatus, inter alias virtutes fertur quòd mortuum ſuſcitauerit. Apud Nolam Campaniæ, natale ſancti Felicis preſbyteri ac confeſſoris: de quo ſcribit beatus Paulinus epiſcopus, quia cum à perſecutoribus in carcerem mitteretur, & cochleis ac teſtulis vinctus ſuperpoſitus iaceret, per noctem ab Angelo ſolutus atque eductus ſit. Eodem die, ſancti Euphraſij epiſcopi. *Apud Spoletum* p *Paſſio ſancti Pontiani martyris pretioſi, temporibus Antonini Imperatoris, ſub iudice Fabiano. Cuius reliquiæ habentur in Traiecto inferiori.* b *Apud Viennam, ſancti Caldeoldi epiſcopi.* g *Die decimaquarta, ſanctorum patrum in Syna & Rhaithi interfectorum.* 1 2 *Natali 4. in editione Plantini, 2.* 3 4
¶ Mediolani ſancti Datij epiſcopi: de quo in dialogis beati Gregorij. Hic ponitur, cum pluribus eius loci epiſcopis, in Litaniis Eccleſiæ Mediolanenſis. *Lib. 3. ſ. 4.*

ANNOTATIONES.

1 De Hilario, Gregorius Turonenſis de gloria confeſſorum, cap. 2. Ad Hilarij ſepulchrum beatum, multæ quidē
E virtutes oſtenſæ narrantur, quas liber vitæ eius continet. Liber vitæ eius, poſterior videlicet. Vterque extat ad Paſcentium papam, auctore Fortunato Pictauorum epiſcopo. pag. 264. Surij.
2 De Felice. Beda in fine hiſtoriæ Anglorum. Librum vitæ & paſsionis ſancti Felicis cofeſſoris de metrico Paulini opere in proſam tranſtuli, tomo tertio. Idem fecit Marcellus presbyter, ad dominum atque in Chriſto florentiſsimum Leonem Nolanum epiſcopum MS. meminit eiuſdem confeſſoris Auguſtinus epiſt. 137./ de cura pro mortuis cap. 16. Item Ado in Martyrologio.
3 Pontiani martyrium ſcribunt Vſuardus, & latius Ado 19. die Ianuarij, ex ipſius paſsione, pag. 305. Surij.
4 De eremitis in Syna & circumcirca interfectis, Nilus monachus apud Metaphraſtem, pag. 312.

Decimooctauo Calendas Februarij, luna 15. Ian. A
26.8.19.30.11./22.3.14.25.6./17.28.9.20.1./12.23.4 15.

IN Thebaide, natalis beati Pauli primi eremitæ: cuius animam inter Apoſtolorum & propheta- 1

g *Albanen.* rum choros ad cœlum ferri ab Angelis ſanctus Antonius vidit. In Iudæa, * Abacuc & Michææ F
2 q prophetarum: quorum corpora ſub Arcadio imperatore, diuina reuelatione reperta ſunt. Apud
3 Aegyptum, beati Macarij abbatis, diſcipuli beati Antonij, vita & miraculis celeberrimi. Item ſan-
4 cti Iſidori, ſanctitate vitæ fidéque ac miraculis præclari. Ciuitate Aruernis, ſancti Boniti epiſcopi
5 & confeſſoris, cuius vita virtutibus refulſit. In territorio Andegauenſi, ſancti Mauri abbatis, &
Greg. 2. dial. cap. 7. *confeſſoris atque Leuitæ,* r *diſcipuli ſanctiſſimi Benedicti: cuius diſciplinis ab infantia eruditus, quantum in iiſdem profecerit, inter nonnulla quæ apud eum poſitus geſſit, (res noua & poſt Petrum inuſitata) etiam ſuper aquas pedibus incedens patefecit: dehinc in Gallias ab ipſo directus, miraculorum gloria clarus, in pace quieuit.* q *Cuius corpus*
6 *iuxta Pariſium vrbem magnificè collocatum, honoratur & colitur. Item, celebratio dulciſſimi nominis Ieſu. Eodem die Malbodij, depoſitio beati Ableberti, ſeu Emeberti, Cameracenſis epiſcopi: qui ſanctum Autbertum in Camera-*
7 *cenſi epiſcopatu præceſſit.* g *Die decimaquinta, ſancti patris Ioannis calybitæ.* q *Cuius pretioſo capitis theſauro vrbs Chryſopolitana incomparabiliter ditatur.*

ANNOTATIONES.

1 De Paulo Thebæo, Hieronymus de viris illuſtribus cap. vltimo. Scripſi vitam Pauli monachi: in fine tomi primi. G
Quam cum omni honore ſuſcepit Concilium Gelaſij, & ſeptuaginta epiſcoporum.
2 Abacuc & Michææ inuentionem ſcribit Caſſiodorus lib. 9. tripartitæ hiſtoriæ cap. 49. ex Sozomeno lib. 7. c. 28.
3 De Macariis & Iſidoro, Rufinus lib. 11. hiſt. eccl. cap. 4./ Socrates lib. 4. cap. 18./ Sozomenus lib. 3. cap. 13./ Caſſiodorus lib. 7. cap. 39. lib. 8. cap. 1.
4 Boniti Aruernorum, ſiue Claromontenſis epiſcopi, vita cum non extaret, beatiſsimi patres Adelphius & Eucherius eam deſcribi iuſſerunt. Extat paraphraſticè, omiſſa ad eos præfatione. pag. 352. Surij.
5 De Mauro, Sigibertus Gemblacenſis de viris illuſtribus cap. 13. Fauſtus diſcipulus ſancti Benedicti, ab ipſo Benedicto miſſus ad Gallias, cum Mauro eius monacho, vitam Mauri monachi deſcripſit.] Quam papa Bonifacius ſua ſancta authoritate approbauit, vt habet prologus ipſius Fauſti, pag. 337. Surij. Habet etiam Rubra vallis epiſtolam Odonis primi abbatis Glannafolij in territorio Cenomanenſi, cum libro de inuentione & tranſlationibus ſancti Mauri.
6 De nomine Ieſu, ordinationem feſti & officij per Clementem ſeptimum, cum annotatione indulgentiarum ab eo conceſſarum anno 1530. excudebat Antuerpiæ Michael Hillenius Ann. 34. vnico octernione. Eſt & apud Bernardum de hoc nomine iubilus, & ſuper Cantica ſermones 14. & 15.
7 Ioannes, qui calybam ſiue tugurium inhabitauit, patriâ fuit Romanus: hoc eſt, vt arbitror, Conſtantinopolitanus. Scribunt de eo Metaphraſtes hac die & Breuiarium Biſontinæ eccleſiæ, quæ vibs etiam Chryſopolis dicitur. H

16. Ian. B

Decimoſeptimo Calendas Februarij, luna
27. 9. 20. 1. 12./ 23. 4. 15. 26. 7./ 18. 29. 10. 21. 2./ 13. 24. 5. 16.

ROMAE, via Salaria, natale ſancti Marcelli papæ: qui ob catholicæ fidei defenſionem iubente
1 Maximiano tyranno, primò fuſtibus cæſus, deinde ad ſeruitium animalium cum cuſtodia publica deputatus, poſt multos annos ibidem ſeruiendo amictu indutus cilicino, defunctus eſt. Apud Arelaten, beati Honorati epiſcopi: cuius vita, doctrina & miraculis illuſtris fuit. Ité ciuitate Odo-
2 bergia ſancti Ticiani, epiſcopi & confeſſoris. Perona monaſterio, ſancti Furſei confeſſoris: *cuius geſta habentur.* r *Eodem die apud Marochium, paſſio beatorum martyrum,* Berardi, Petri Accurſij, Adiuti &
3 *Ottonis,* q *de Ordine Minorum: qui zelo diuino ſuccenſi, & flagrantes amore martyrij, cum ad prædicandum*
4 *Chriſti Euangelium ad partes infidelium transfretaſſent, a rege Marochij pro Chriſti nomine martyrio coronati ſunt. Quorum venerandas reliquias dominus Petrus Infans, à Marochio detulit, & in monaſterio ſanctæ Crucis de Colimbria venerabiliter collocauit.* r *Romæ ſanctæ Priſcillæ.* † I

De qua fortè Geſta Marcelli.

¶ q *cuius Paulus meminit in Actibus Apoſtolorum.* g *Die decimaſexta adoratio pretioſæ catenæ ſanctiſſimi & benedictiſſimi Apoſtoli Petri.*

Act. 18. p *Ipſo die, inuentio corporis beatiſſimi Foillani martyris, in Ampolin.* †

5

Vita eertrudis lib. 2. c. 11.

ANNOTATIONES.

1 Geſta Marcelli papæ habet Surius pag. 361. quæ per Romanæ eccleſiæ Notarios conſcripta in Martyrologiis frequentiſsimè citantur, & ab Amalario antiphonarij 28. capite. De eodem Pontificale cap. 31. Vrſio notabitur 5. Iduum Septembris.
2 De Honorato ſanctus Iſidorus de viris illuſtribus capite 16. Hilarius Arelatenſis epiſcopus ſcripſit vitam prædeceſſoris ſui, ſanctiſsimi ac venerabilis Honorati, ſuauiac præclaro præditam eloquio. Idem Beda teſtatur quinta die Maij, verbis Gennadij: nondum tamen eſt excuſa: ſed alia, Pariſiis libris tribus, longè inferioris auctoritatis.
3 De Furſeo confeſſore, & fratribus eius, Foillano & Vltano, prolixè Beda lib. 3. Hiſtoriæ cap. 19. vbi in fine capitis concludit, Quæ cuncta in libello eius ſufficientius, & de aliis commilitonibus ipſius, quiſquis legerit, inueniet, verbatim videlicet apud Surium, pag. 365. nó tamen de aliis commilitonibus. Quare putarim libellum de vita Furſei excuſum, non integrè prodiiſſe. K
4 Quinque minorum paſsio habetur in Breuiario Minorum antiquato, in Officio quod edidit Ioannes Tiſetandus, Ordinis eiuſdem Doctor Theologus, & pag. 372. Surij.
5 Petri apoſtoli catenarum & gladij laudationem, habet Metaphraſtes 16. Ianuarij to. 7. Aloyſij.

17. Ian. C

Decimoſexto Calendas Februarij, luna
28. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 27. 8./ 19. 30. 11. 22. 3./ 14. 25. 6. 17.

1 APVD Thebaidem, beati Antonij monachi: b *qui ſine vlla ſcientia literarum, Scripturas diuinas & memoriter audiendo intellexiſſe, & prudenter cogitando, tenuiſſe prædicatur:*] *multorumque monachorum*

pater,

A *uiter, vita præclarissimus vixit.* Cuius corpus sub Iustiniano imperatore, diuina reuelatione Alexandriam delatum est, atque in ecclesia sancti Ioannis Baptistæ humatum. Lingonis, natale sanctorum geminorum Speusippi, Eleusippi, & Meleusippi: qui cum essent vigintiquinque annorum, cum auia sua Leonilla, & Ionilla, & Neone, martyrio coronati sunt tempore Aureliani † imperatoris. a *Turbon autem scribens victorias confitentium Dominum, non post multum temporis martyrium perpessus est.* Bituricas ciuitate, depositio sancti Sulpitij episcopi, cuius vita & mors pretiosa, gloriosis miraculis commendatur. *Eodem die sancti Genulphi primi episcopi Cathurcensis, & confessoris.*

Aug. in præf. de doct. Christiana. 2 *id est Aurelij.* 3

¶ Ipso die, obiit Theodosius imperator Mediolani: in cuius mortem orationem habuit sanctissimus antistes Ambrosius, in celebritate quadragesimi diei obitus ipsius, Honorio principe, filio eius, assistente. tomo 3.

ANNOTATIONES.

1 De Antonio. Hieronymus de viris illustribus cap. 98. Antonij monachi vitam Athanasius Alexandrinus episcopus insigni volumine prosecutus est:] qui ad præbendam ei aquam non paululum temporis cum eo fuit. Ibidem Hieronymus cap. 135. Euagrius Antiochiæ episcopus, vitam beati Antonij de Græco Athanasij in nostrum sermonem transtulit, pag. 381. Surij. De eodem Augustinus lib. 8. confessionum / Chrysost. homil. 8. in Matth. sub finem / Cassiodorus lib. 1. tripart. cap. 11. ex Sozomeno lib. 1. cap. 13. / Rufinus, 10. hist. eccl. cap. 8. / & 11. cap. 7. / Theodoritus lib. 4. cap. 27. al. 25. / & alij.

B

2 Tergeminorum passio à Neone primùm conscripta, (is enim, Adone teste, exceptor erat gestorum) incipit pag. 376. Surij. Sancto & à me pontificali apice præferendo Ceranno papæ Vvarilharius. Fuit autem hic sanctus Ceannus, Parisiorum episcopus circa annum 610.

3 De Sulpitio. Hic non est Seuerus, sed Pius. cui sanctus Gregorius Turonicus dedicauit historiam de septem dormientibus in Maiorimonasterio. Vitam à contemporaneo scriptam esse indicant ea verba, Quantum eorum relatione cognoui, qui ei à pueritia vsque in tempora nostra comites ministrive fuerunt. *pag. 411. Surij*

Decimoquinto Calendas Februarij, luna 18. Ian. D

29. 11. 22. 3. 14. / 25. 6. 17. 28. 9. / 20. 1. 12. 23. 4. / 15. 26. 7. 18.

* CAthedra sancti Petri Apostoli, qua Romæ primùm sedit. Et passio sanctæ Priscæ virginis. *al.* Dedicatio.

C Apud Pontum, natale sanctorum martyrum Mosei & Ammonij: qui cum essent milites, primò ad metalla deputati, nouissimè igni traditi sunt. r *Ipso die, sanctæ Liberatæ virginis.* q *Turonis, natalis sancti Volusiani, septimi archiepiscopi. Ibidem, depositio sancti Leobardi confessoris. Ciuitate Aruernis sancti Venerandi episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Deicolæ, abbatis Sutrensis discipuli beati Columbani.* 1 2 3 4 5

ANNOTATIONES.

1 De festo cathedræ Petri Romæ, Onuphrius in Paulo quarto. Mendacissimam legendam quam Illyricus confinxerat de papatu Petri, confutat D. Iudocus Tiletanus, in fine Apologiæ contra Illyricum.

2 Priscæ passio MS. habetur, vt mihi apparet, per Notarios S.R. Eccl.

3 Volusiani meminit Greg. Turonensis libro 10. historiæ cap. 31. in catalogo episcoporum.

4 Leobardi verò, de vita Patrum Galliæ, cap. vltimo.

5 Venerandi denique lib. 2. hist. Francorum cap. 13.

Decimoquarto Calendas Februarij, luna 19. Ian. E

D 1. 12. 23. 4. 15. / 26. 7. 18. 29. 10. / 21. 2. 13. 24. 5. / 16. 27. 8. 19.

VIA Cornelia, sanctorum martyrum Marij & Marthæ, cum filiis suis Audifax, & † Abacuc, nobilium de Persida: qui ad orationem venerant Romam temporibus Claudij Principis. E quibus, post torera tos fustes, equuleum, ignes, vngues, manuum præcisionem, Martha in nympha necata, cæteri sunt decollati: & corpora eorum incensa. *Horum celebritas vno die præuenitur, quia dies passionis eorum, martyrio sanctorum Fabiani & Sebastiani solummodo deputatur.* 1 *al. Abachũ.*

In Smyrna natalis sancti Germanici martyris: qui † sub Marco Antonino & Lucio Aurelio, per gratiam virtutis Dei, metum corporeæ fragilitatis excludens, sponte præparatam sibi bestiam prouocauit: cuius dentibus comminutus, vero pani, id est, Domino Iesu Christo, pro ipso moriens, meruit incorporari. Apud Spoletum, *translatio* sancti Pontiani martyris, temporibus Antonini imperatoris: quem iudex pro Christo vehementissimè virgis cæsum, iussit super carbones nudis pedibus ambulare: à quibus nil læsus, equuleo & vicinis ferreis iussus est suspendi, & sic in carcerem trudi

† *Vt scribit myrnensis Ecclesia, 4. hist. Eccl. c. 14. 15. Rufini.*

E vbi angelica visitatione meruit confortari: post quæ plumbo feruente perfusus, tandem gladio percussus est. a *Consummauit autem martyrium suum decimonono Calendarum Februariarum: decimoquarto verò Calendarum Februarij, sacrum corpus eius mutatum est.* q *Monasterio † Corbionis, in pago Dorcasino sancti Launomari presbyteri: cuius præclara gesta habentur. Eodem die Baiocas, beati Contesti episcopi & confessoris. In Anglia sancti Vvolstani, episcopi Vvigornensis, & confessoris.* 2 3 *al. Turb.* *Meminit Paulinus sub finẽ vitæ Ambrosij.*

r *In Laude ciuitate, sancti Basiani, episcopi & confessoris.*

¶ In Suetia, beati Henrici archiepiscopi Vspalensis, & martyris anno millesimo cẽtesimo quinquagesimoprimo, qui conuertit Finlandos. *De Henrico Magnus l. 19 hist. Goth. cap. 3.*

ANNOTATIONES.

1 Marij & Sociorum agonem in Gesta redegerunt Romanæ ecclesiæ Notarij: quæ inscribuntur, Passio Valen-

Universidad de Deusto Biblioteca

tini Romani martyris, pag. 981. Surij. F
2 Launomari præclara gesta per eius ferè æqualem paraphrastic̃s habet Surius pag. 423.
3 De Vvolstano ex catalogo Scriptorum Britanniæ. Senatus Brauonius monachus Vvigorniæ, edidit vitam Volstani episcopi. Cl. anno 1170. Eius fragmentum videtur mihi excusum in Legenda Sanctorum Angliæ & apud Surium.

10. Ian. F

Decimotertio Calendas Februarij, luna
2. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 30. 11./ 22. 3. 14. 25. 6./ 17. 28. 9. 20.

al. tredecim 1 ROmæ, natalis beati Fabiani papæ: qui, cū * quatuordecim annis ecclesiæ præesset, martyrium passus est tempore Decij, & in cœmeterio Calixti sepultus. Eodem die, apud Catacumbas, sancti Sebastiani martyris, qui cum haberet principatum primæ cohortis, iussus est sub titulo Christianitatis à Dioclitiano imperatore ligari in medio campo, ac sagittari à militibus, atq; ad vltimum
Amb. serm. 77. fustigari donec deficeret. r *Ciuitate Taurina, sanctorum martyrum Solutoris, Aduentoris, & Octauij.* †
3 q *Lugduno Galliæ sancti Clementis presbyteri.* g *Die vigesima, sancti Sabæ & Theophori patris, Euthymij magni.*
4 ¶ Eodem die, sancti Mauri episcopi Cesennæ ciuitatis, & confessoris, eximiæ sanctitatis viri. Obiit Dagobertus rex Francorum. Constitutum est autem à domino Ioanne abbate & vniuerso capitulo Marcianensi, vt dies anniuersarius eius solenniter celebretur, pro eo quòd idem gloriosus rex & Mathildis regina eius, cum beatam virginem Eusebiam de fonte salutari suscepissent, villam Verniacum, & vinum quod ad vsus nostros de Francia adduceretur, regali munificentia contulerunt. G

ANNOTATIONES.

1 De Fabiano, Pontificale pontifice 21./ Eusebius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 22. 27. & 32./ quæ sunt apud Rufinum, 21. 25. 29./ Hieronymus de viris illustribus cap. 64./ Cyprianus epistola 4. & ad Cyprianum 31.
2 Sebastiani celeberrima gesta emisit Liuinus Brechtus, Louanij Anno 1551. & exactius Surius pag. 434. Ex eis veteres Martyrologi multa verbatim transscripserunt, potissimum hac die/ 25. Februarij/ 26. Martij/ 18. Iunij/ 2. 5. 6. & 7. Iulij/ & die 11. Augusti. Meminerunt etiam Sebastiani, Ambr. in psal. 118. serm. 20./ Greg 1. dial cap. 10./ Paulus diaconus lib. 6. de gestis Longobardorū cap. 2./ Ado Viennensis ann. 815./ Simeon Metaphrastes to. 5. Aloysij/ & alij.
3 Euthymij & Sabæ gesta scripsit tempore quintę Synodi Cyrillus quidam, Lauræ monachus, valde prolixè pag. 453. Surij.
4 Mauri Cesennatis episcopi historiam scripsit Petrus Dimiani. MS. Louanii ad S. Martinum. H

21. Ian. G

Duodecimo Calendas Februarij, luna
3. 14. 25. 6. 17./ 28. 9. 20. 1. 12./ 23. 4. 15. 26. 7./ 18. 29. 10. 21.

NAtalis beati Publij episcopi: qui secundus post Dionysium Areopagitam, Athenienſium
1 ecclesiam rexit nobiliter, & præclarus virtutibus, ac doctrina præfulgens ob Christi martyrium
2 gloriosè coronatur. Romæ, passio sanctæ Agnetis, virginis & martyris: p *cuius reliquiæ habentur in Traiecto inferiori*: quæ sub præfecto vrbis Symphronio ignibus iniecta, sed his per orationem
3 eius extinctis, gladio percussa est. In Hispaniis ciuitate Tarracona, sanctorum martyrum, Fructuosi episcopi, Augurij & Eulogij diaconorum: qui tempore Gallieni primò in carcerem trusi, deinde flammis iniecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes vt vrerentur obtinue-
4 runt. Trecas, sancti Patrocli martyris. *In insula Augiensis monasterij, Meinradi † eremitæ, & martyris anno*
pag. 498. Surij. *octingentesimo sexagesimo.* g *Die vigesimaprima, sancti patris Maximi confessoris & sancti Neophyti. Eadem*
5 *die sanctorum martyrum, Eugenij, Canidij, Valeriani & Acylæ.* I

ANNOTATIONES.

1 De Publio, Act 28./ hist. Eccl. Eusebij lib. 4. cap. 22./ apud Rufinum 23.
2 Agnetis passionem scribit Ambrosius serm. 90. De eadem Prudentius περὶ στεφάνων hymno vltimo/ sanctus Ambrosius initio libri primi de virginibus/ lib. 1. officiorum cap. 41./ Hieronymus ad Demetriadem de virginitate seruanda/ Damasus in duobus elogiis/ Gregorius homil. 11. & 12. Euangeliorum/ Maximus totidem & alij.
3 De Fructuoso & diaconis eius, Augustinus in sermone (imprimendo) de natali Fructuosi, Augurij, Eulogij, & Agnetis: Audistis persequentium interrogationes, audistis confitentium responsiones, cum sanctorum passio legeretur, ea ipsa quam Surius habet pag. 496. vt liquet ex citationibus Augustini. Iisdem Prudentius scripsit hymnum sextum περὶ στεφάνων.
4 Patrocli martyrium eleganter stylo iam olim descriptum, habet Surius pag. 492. De eodem Gregorius Turonicus, de gloria martyrum cap. 63.
5 Maximus hic fortè est episcopus Hierosolymorum/ de quo Sozomenus lib. 1. cap. 10./ lib. 2. cap. 19.

22. Ian. A

Vndecimo Calendas Februarij, luna K
4. 15. 26. 7. 18./ 29. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 27. 8./ 19. 30. 11. 22.

1 APvd ciuitatem Valenciam, sub Daciano Hispaniarum præside sancti Vincētij Leuitæ & martyris: cuius passionis nobilem triumphum conspicuus versificator Prudentius, luculenter versibus exequitur. Sanctus quoque Augustinus eiusdem martyris præconium, quāto sit laudis honore
al. multo. 2 excipiendum, † quodam sermone commendat. Romæ, ad aquas Saluias, sancti Anastasij monachi & martyris: qui post plurima tormenta, carceris, verberum, & vinculorum, quæ in Cæsarea Palæstinæ perpessus fuerat, à Persis postremò multa pœna affectus, atq; ad vltimū decollatus est, cum aliis
3 septuaginta. In Galliis ciuitate Ebreduno, sanctorum martyrum, Vincentij, Orontij, & Victoris.
r *Eodem die, apud Nouariam, depositio sancti Gaudentij, episcopi & confessoris.* q *Papiæ, sancti Epiphanij, epi-*
4 *scopi & confessoris.*

ANNO-

Universidad de Deusto Biblioteca

ANNOTATIONES.

A 1 In Vincentij natalem multi extant sermones beati Augustini. In quorum tertio inter alia legitur, Quæ hodie regio, quæve prouincia vlla quousque Christianum nomen extenditur, natalem non gaudet celebrare Vincentij diaconi? & secundo sermone, Cuius cum glorioſa paſſio legeretur, planè vtiliſſimam, & fructuoſiſſimam voluptatem oculis interioribus hauſimus. Incipit MS. Probabile ſatis eſt: cuius initium celebre eſt in omnium eccleſiarum antiquis Breuiariis: eadémque Simeon metaphraſticè habet pag. 504. Surij. Prudentius ab Vſuardo eſt indicatus. Rurſus de eodem Beda & Ado in matyrologiis/ Bernardus ſerm. 66. in paruis./ *De diuerſis ſerm. 22. & ſequentes.*

2 De Anaſtaſio, Beda ad finem hiſtoriæ Anglorum. Librum vitæ & paſſionis ſancti Anaſtaſij malè de Græco tranſlatum, & peius à quodam imperito emendatum, prout potui, ad ſenſum correxi. Hanc correctam tranſlationem nondum vidi: ſed Metaphraſtes martyrium habet 22. die Ianuarij, & ſeptima Synodus, Actione quarta, prolixè Anaſtaſij meminit, tam ex libro vitę, quàm ex libro miraculorum.

3 Vincentij, Orontij & Victoris geſta collegit ſucceſſor Ætherij antiſtitis: qui Ebredunenſem rexit eccleſiam circa Annum Domini 658. Extant tomo 1. Surij.

4 Epiphanij vitam edidit ſucceſſor eius ſanctus Euodius, vel Enodius, pag. 526. Surij, ſed ex exemplari contractiori. Plenius enim extat in Orthodoxographis.

B Decimo Calendas Februarij, luna 23. Ian. B

5. 16. 27. 8. 19./ 30. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 28. 9./ 20. 1. 12. 23.

PHilippis, beati Parmenæ: qui fuit vnus de ſeptem diaconibus. hic traditus gratiæ Dei, à fratribus iniunctum officium prædicationis plena fide conſummãs, martyrij gloriam adeptus eſt. Romæ, natale ſanctæ Emerentianæ virginis & martyris.† quæ dum oraret ad ſepulchrũ ſanctæ Agnetis, ac ſimul orantes à læſione gentilium defenderet, lapidata eſt ab eis. In Mauritania, ciuitate Neocæſarea, ſanctorum Seueriani & Aquilæ vxoris eius, ignibus combuſtorum. Apud vrbem Antinoẽum, ſancti Aſclæ martyris.* qui primò atrociſſimè ſuſpendio tortus, deinde flammis lateribus admotis exuſtus, ad vltimum verò pretioſam Deo animam, in flumẽ præcipitatus, reddidit. *Toleto ciuitate, beatiſſimi Ildephonſi, epiſcopi & confeſſoris. Apud Alexandriã, natale ſancti Ioannis patriarchæ viri Dei in compaſſione & largitate eleemoſynarum piiſſimi. Viennæ Galliæ, ſancti Bernardi,* epiſcopi eiuſdem ciuitatis & confeſſoris, tempore Ludouici Pij. In Burgundia, ſancti Maibodi martyris. Et alio loco, paſſio ſanctorum Eugenij & Macarij.* Act. 6. 1 *Ambroſ. in paſs. Agnetis. Geſta S. Thyrſi 14. Dec. apud Metaph.* 2 *Ado an. 813.* 3 *De vtroque Metaphr.*

g *Die vigeſimatertia, ſancti hieromartyris† Clementis Ancyræ, & ſancti martyris Agathangeli.*

C ANNOTATIONES.

1 De Ildephonſo ſcribunt ſanctus Iulianus Pomerius pag. 572. Surij./ & Michael Caranza, editus cum libello Ildephonſi de virginitate Mariæ. Vocatur etiam Alphonſus: quam vocem ab Ildephonſo corruptam eſſe teſtatur Lazius lib. 10. Hiſtoriæ De gentium aliquot commigrationibus.

2 De Ioanne eleëmone, Nicena ſecunda Synodus, actione 4. Leontius in vrbe Cypri Neapoli epiſcopus, ſcripſit ſancti Ioannis eleemoſynarij epiſcopi Alexandrini vitam. Sigibertus de viris illuſtribus cap. 104. Anaſtaſius iubente Nicolao papa, tranſtulit in Latinam linguam vitam Ioannis eleemoſynarij, ſcriptam Græcè à Leontio epiſcopo. Eſt impreſſa cum vitis patrum, & tomo 2. Aloyſij. De eodem Metaphraſtes, qui videtur illam, quam Leontius conſcripſit, longè meliori ordine congeſsiſſe, pag. 552. Surij. Itẽ de tranſlatione ad Budam apud Pelbertum Hungarum, in fine Pomerij de Sanctis.

3 De Eugenio & Macario. Annotator in Breuiarium Moguntinum, dicit horum vitam Metaphraſtem referre in Artemio, meminiſſe & Zonaram in Iuliano: licet plures fuerint his cognomines martyres. *Metaphr. 20. Oct.*

Nono Calendas Ianuarij, luna 24. Ian. C

6. 17. 28. 9. 20./ 1. 12. 23. 4. 15./ 26. 7. 18. 29. 10./ 21. 2. 13. 24.

D NAtalis ſancti Timothei, diſcipuli ſancti Pauli. Hic ab eodem Apoſtolo epiſcopus ordinatus Epheſi poſt multos pro Chriſto agones, martyrio coronatus eſt. Apud Antiochiam, natale ſancti Babylæ epiſcopi & martyris: qui perſecutione Decij poſteaquam frequenter paſſionibus ſuis ac cruciatibus glorificauerat Deum, gloriosè vitæ finem ſortitus eſt in vinculis. b *De quo etiam in decimo eccleſiaſticæ hiſtoriæ grande narratur miraculum. Nam cum Iulianus Daphnis litaret Apollini, & nulla ex his quæ quærebat, reſponſa ſuſciperet, cauſaſque ſilentij percontaretur à ſacerdotibus, reſponderunt dæmones, Babylæ ſepulcrum propè aſsiſtere, & ideo reſponſa non reddi. Tunc ille Galilæos, (hoc enim nomine noſtros appellare ſolitus erat) auferre ſepulchrum martyris iubet. Mox igitur Chriſtiani ſuſtulêre arcam martyris, & pſallentes in auribus profani principis, per ſex millia paſſuum ſummis vocibus, & cum exultatione dicebant, Confundantur omnes qui adorant ſculptilia.* Referuntur etiam paſſi cum eo tres paruuli, id eſt, Vrbanus, Prilidanus, & Epolonus. Neocæſarea ciuitate, ſanctorũ martyrum, Mardonij, Muſonis, Eugenij, & Metelli: qui omnes igni traditi ſunt, & reliquiæ eorum in Axum flumen diſperſæ. 1 2 *cap. 35. auctore Ruffino. vſu. 96.*

Aruernis, ſancti Artemij, epiſcopi & confeſſoris, miræ ſanctitatis, g *Die vigeſimaquarta, ſanctæ matris Xenæ.*

E ¶ p *Cameraci, eleuatio corporis ſancti Autberti epiſcopi & confeſſoris.*

ANNOTATIONES.

1 De Timotheo Actuum 16. & ſeq. quatuor/ Paulus Apoſtolus, præcipuè 1. Cor. 4. & 16./ Phil. 2. Heb. 13./ & in vtraq; ad eum epiſtola./ Chryſoſtomus homil. ad populum Antiochenum prima/ Euſeb. 3. hiſt. eccl. cap. 4./ Græca appendix ad Hieronymi catalogum cap. 11./ & Iſidorus de vita ſanctorum. vtriuſque Teſtamenti cap. penult. Sigiber. 3. cap. de viris illuſtrib. notat Polycratẽ paſsionẽ ſancti Timothei Apoſtoli ſcripſiſſe. Metaphraſtem habet Surius pag. 501.

2 Babylæ hiſtoriam ſcribit Chryſoſtomus in libro contra gentiles: tomo tertio, quam contractius ponit Sucius, & Metaphraſtes, tomo 6. Aloyſij pag. 226. Paruulorum qui cum eo paſsi ſunt, meminerunt Chryſoſtomus ſermone in Iuuentinum/ Suidas in voce Babylas/ & Metaphraſtes 4. Sept.

Octauo Calendas Februarij, luna 25. Ian. D

7. 18. 29. 10. 21./ 2. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 30. 11./ 22. 3. 14. 25.

CONuerſio ſancti Pauli: quæ euenit ſecundo Aſcenſionis Domini anno. Eodem die, ſancti Ana- 1

Universidad de Deusto Biblioteca

Act. 9. 22. niæ apud Damascum, qui eundem Apostolum baptizauit. Ciuitate Aruernis, sancti Præiecti F
2 episcopi, & Amarini viri Dei: qui passi sunt à proceribus præfatæ vrbis. In ciuitate Gabalis, sancti
3 Seueriani episcopi, mirandæ sanctitatis & doctrinæ viri.
4 ¶ Postridie Babylæ, natalis bearorum martyrum Iuuentini & Maximi. Apud Metaphrastem, sanctæ Eusebiæ, † pag. 597.
quæ cognominata est hospita vel externa. Stabuleti, p obiit dominus Poppo abbas./ Eodem die obiit Henricus
5 Suso, qui fuit eximiæ sanctitatis.

ANNOTATIONES.

1 De conuersatione Pauli Act. 9. 22./ 1. Tim. 1./ Gal. 1./ Psal. 67./ &c. Hieronymus de viris illustribus cap. 15. In Actibus Apostolorum plenissimè de Pauli cõuersatione scriptum est/ item sparsim in Paulinis epistolis quæ in ordinem redegit Perionius in vita Pauli./ Augustinus de Apostolo Paulo, & conuersatione eius, habet sermones complures/ de verbis Apostoli, Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, sermones tres, 8. 9. & 10. de verbis Apostoli: quos & Beda citat. 1. Timoth. 1. De eiusdem laudibus habet Chrysostomus homilias 9. tomo 3./ De natis hoc die Alanus, dialogo 3. cap. 28.

2 Præiecti & Amarini vitam habet Surius pag. 603.

3 De Seueriano Gennadius cap. 21. Socrates lib. 6. cap. 10./ lib. 6. cap. vlt. (& 14.)/ Sozom. lib. 8. cap. 10. 16. & 18.

4 In Iuuentini & Maximi natali, sermonem historicum habuit Ioannes Chrysostomus, tomo tertio. De eisdem Theodoritus lib. 3. hist. eccl. cap. 14. siue 15. G

5 Popponis historiam satis longam scripsit cognatus eius Euerhelmus abbas Altimontis, pag. 608. Surij.

6 Henrici Susonis vita cum eius opusculis edita est à Laur. Surio.

26. Ian. E Septimo Calendas Februarij, luna
8. 19. 30. 11. 22./ 3. 14. 25. 6. 17./ 28. 9. 20. 1. 12./ 24. 4. 15. 26.

1 APud Smyrnam, natale sancti Polycarpi episcopi: qui beati Ioannis Apostoli discipulus, & ab eo episcopus ordinatus, totius Asiæ princeps fuit: postea sub Marco Antonino & Lucio Aurelio personante vniuerso populo eiusdem vrbis in amphitheatro aduersus eum igni traditus est.

2 b *in cuius medio rogo, mucrone perfossus, tam largum profudit sanguinem, vt ignem extingueret.* Cum quo etiam
& in hom. de fructuoso. aliis duodecim ex Philadelphia venientes, in præfata vrbe martyrio consummati sunt. Eodem die, sanctorum martyrum, Theogenis, *cuius memoriam facit beatus Augustinus in homilia de Pentecoste*, † cum alij triginta sex: qui contemnẽtes temporalem mortem, coronam vitæ adepti sunt. *In territorio Parisiacensi*, Bathildis reginæ. *Treuiris, Marij episcopi & confessoris.* g *Die vigesimasexta, sancti patris Xenophontis, & comitatus ipsius.* H

ANNOTATIONES.

1 De Polycarpo & collegis scribunt Ecclesia Smyrnensis, Ireneus lib. 3. cap. 3./ Eusebius ex vroq; lib. 4. cap. 13. 14./ quæ in Rufino sunt 14. 15./ Hieronymus de viris illustribus cap. 27.

2 Bathildis vitam habet Rubra vallis, cap. 13. MS. auctore incerto: qui tamen Bathildem testatur suis effulsisse temporibus, seq. scribere quæ ab ea gesta nouit & vidit.

27. Ian. F Sexto Calendas Februarij, luna
9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 26. 7. 18./ 29. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 27.

1 NAtale beati Ioannis episcopi Constantinopolitani, cognomento Chrysostomi: qui verbo atq;
2 exemplo plurimum Christianæ profuit religioni. Item sancti Marij, abbatis monasterij Bobacensis, cuius vitam virtutibus plenam, vir illustris ac patritius Dinamius scribit. In Bethleem Iudæ,
Eusebio epist. 27. dormitio sanctæ Paulæ. Huius vitam, virtutibus admirandã, sanctus Hieronymus scribens, testatur
3 eam longo coronatam esse martyrio. In Africa, sancti Auiti martyris. r *Cenomanis, desitio sancti Iuliani, primi eiusdem vrbis episcopi, vita, sanctitate, & miraculis glorioſi.* q *Cabilonis, sancti Lupi, ipsius ciuitatis epi-* I
** nostri.* *scopi. Cellensi monasterio,* p *depositio sancti patris * Sulpitij episcopi & confessoris.*

¶ g *Die vigesimaseptima, reportatio reliquiarũ sancti patris Ioannis Chrysostomi.* q *Romæ, natale sancti Vitaliani papæ, qui post beatũ Petrum septuagesimus octauus, cantũ Romanorũ composuit, & dulciſono organo cõcordauit.*

ANNOTATIONES.

1 Ioannis Chrysostomi vitam scribit Meraphrastes, cuius Nicephorus meminit lib. 13. cap. 2. Leo imperator habet encomiasticam orationem de magno Dei pontifice, & communi orbis terræ portu Ioanne Chrysost. Vtrunque ponit Surius. Eiusdem vitam scribunt Palladius Helenopolitanus episcopus, tom. 2. Aloysij./ Georg. Alexandrinus patriarcha, Godofrido Tilmanno interprete, citatus à Ioanne Damasceno lib. 3. de imaginibus/ & Cassiodorus 10. tripart. à cap. 1. vsque ad 27. ex Socratis lib. 6 / Theodoriti lib. 5./ & Sozomenis lib. 8. Suidas & Desiderius Chrysostomi operibus præmittuntur.

2 De Matio, Petrus Equilinus lib. 3. catalogi cap. 32. Marij vitam per Dinamium, nusquam reperire valui.

3 Iuliani episcopi Cenomanensis vitam collegit & cultius scripsit frater Lethaldus ad reuerendissimum patrem Anesgandum MS. Vltraiecti ad S. Saluatorem. Fuit autem Anesgandus Cenomamensis episcopus Anno 990.

28. Ian. G Quinto Calendas Februarij, luna K
10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 27. 8. 19./ 1. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 28.

ROmæ natalis sanctæ Agnetis secũdo. In ciuitate Apollonia, sanctorũ, Leucij, Thyrsi, & Calenici
de his metap. 14. Decembr. martyrũ † qui tempore Decij diuersis tormentorũ generibus excruciati, primus ac vltimus absscisione capitis, medius cœlesti voce euocatus, spiritũ reddentes, martyriũ consummauerunt. Alexandriæ, beati Cyrilli episcopi: qui catholicæ fidei præclarissimus extitit propugnator. In monasterio Reomensi, depositio sancti Ioannis presbyteri, viri Dei. p *Eodem die Aquisgrani basilica, natale*
2 *sancti Caroli confessoris, primi de stirpe Francorum ordinatione diuina Romanorum Augusti. qui ab ineunte ætate sua seculi pompam despiciens, imperialis potentiæ gladio, & sanctæ prædicationis verbo, vitæque salutaris exemplo, idololatriam & hæresin expulit, templa ædificauit, Ecclesias dotauit, conuertit Guasconiam,*
... q *Hispaniam atque Gallæciam. In ea namque corpus beati Iacobi Apostoli nefandis idolorum*

vitiis

A *ritibus oppressum, hodierno honori restituit.* p *Conuertit quoque ad Dominum, Frisiam, Alemaniam, atque triplici trophæo Saxoniam. AEdificauit quoque propriis sumptibus ad laudem & honorem sanctæ Trinitatis viginti septem Ecclesias: quarum excellentiæ typum obtinet Aquensis præsentibus suffragijs gloriosa.* q *Hic fide studiosissime ampliata, statu Ecclesiæ religiosè ordinato, regno etiam suo dilatato ac pacato, Anno Domini octingentesimo decimo quarto, ætatis suæ septuagesimo, imperij vero decimoquarto, quieuit in pace: & pro magnitudine fidei ac operum, cognominatus est Magnus.*

¶ Apud Porphyrionem, secundum Simeonem, sancti Iacobi eremitæ. † & Nicomediæ, sanctorum martyrum † Inde & Domnes, & viginti milium, qui passi sunt sub Maximiano. Eodem die obitus illustrissimæ Margaretæ virginis, filiæ regis Hungarorum, Ordinis Prædicatorum. 3

† *pagin. 721.*
† *to. 5. Aloysij pag. 471.*

ANNOTATIONES.

1 Cyrilli vita non extat. Eius tamen magnam portionem putarim conscribi posse ex Synodo Ephesina, & eius temporis historiis: item ex doctissimis eius operibus.

2 De Carolo Chronicum castri & cœnobij Gandensis: Anno 816. vir venerabilis Einhardus, Ludouico piissimo imperatori multum familiaris, factus est abbas Gandensis cœnobij: qui gesta inclyta & acta glorioſi Imperatoris Caroli magni lucido stylo descripsit. Sigibertus de viris illustribus cap. 84. Einhardus scripsit vitam Caroli Imperatoris, tanto veracius, quanto adhæsit ei familiarius. Impressus est Basileæ cum Vvitichindo & aliis historicis, Anno 32./ & Coloniæ Anno 21. cum annalibus rerum gestarum à Pipino, Carolo & Ludouico. De eodem Donatus Florentinus cum Plutarcho excusus. Historia de Carolo magno & Rolando inscripta Ioanni Turpino Remensi archiepiscopo, excusa est Francoforti An. 66. Cuius tamen Sigibertus non meminit: nec à doctis probatur.

B

3 Margaretæ vitam frater Garinus sacræ Theologiæ Doctor, eiusdem cum ea Ordinis, ex iuratorum testium diffusioribus dictis in compendium redegit Auinione, Anno Christi 1340. A Surio editus pag. 728.

Quarto Calendas Februarij, luna 29. Ian. A

11. 22. 3. 14. 25./ 6. 17. 28. 9. 20./ 2. 12. 23. 4. 15./ 26. 7. 18. 29.

ROmæ via Numentana, natalis sanctorum Papiæ & Mauri militum: quorum ora iussit Laodicius vrbis præfectus ad primam confessionem Christi, lapidibus contundi, ac postea fustibus cædi, atq; ad vltimum percuti plumbatis, donec expirarent. b *Scriptum est in gestis beati Marcelli.* † Eodem die, Treuiris, depositio beati Valerij episcopi, * discipuli sancti Petri Apostoli. In territorio Trecassino, sancti Sabiniani martyris: qui iubente Aureliano imperatore, pro fide Christi decollatus est.

† *Antemediū to. 1.*
* *Gelscherus pag. 734. Surij.*

C *In Britannia, Gildæ abbatis & confessoris. Eodem die Bituricas ciuitate, sancti Sulpitij Seueri, episcopi & confessoris, discipuli beati Martini, cuius vitam conscripsit. Perusiæ, sancti Constantij, episcopi & martyris.* 1 2

ANNOTATIONES.

1 Sulpitij Seueri meminerunt, sanctus Paulinus in epistolis ad eum/ Gennadius de viris illustribus cap. 19./ Guibertus quoque, abbas Gemblacensis, in apologia Seueri, MS.

2 Constantij historiam habet Italia per Ioannem Andream Palatium, prosa & carmine. Eugubij anno 1566. In qua simpliciter stylum correxit exemplarium vetustorum.

Tertio Calendas Februarij. luna 30. Ian. B

12. 23. 4. 15. 26./ 7. 18. 29. 10. 21./ 3. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 1.

APud Antiochiam, passio beati Hippolyti martyris. † qui Nouati schismate aliquantulum deceptus, operante gratia Christi correptus, ad charitatem ecclesiæ rediit: pro qua & in qua illustre martyrium consummauit. Hierosolymis sanctissimi Matthiæ † episcopi: de quo mira & plena fide gesta narrantur, quia multa pro Christo perpessus, vltimò in pace vitam finierit. Ipso die sancti Flauiani martyris. Malbodio monasterio, sanctæ Aldegūdis virginis. b *Quæ tempore Dagoberti regis Francorum, ex nobili genere progenita virginitatis propositum elegit: in quo & permansit: sæpiúsque illi Angelica visio reuelata fuit, exhortans eam vt in proposito permaneret. Nouissimè verò cum magna claritate cœlestis luminis, ad vitam migrauit æternam.*

D

prud. initiò hymni 11. περὶ στεφάν.
Euseb. lib. 4. meminit c. 5. Ruf. 1

¶ Ipso die defunctus est anno ducentesimo sexagesimoseptimo supra millesimum, Antonius peregrinus Patauinus, qui omnia sancta loca visitauit, ex Manziorum familia natus.

Scardeon. pag. 111. de Padua.

ANNOTATIO.

1 Aldegundis fuit prima abbatissa in Malbodio Hannoniæ ciuitate. Cuius vita habetur. Eam scriptam esse ab Hucbaldo Elnonensi, eúmq; obiisse Anno 930. testantur Chronica monasterij sancti Amandi in Elnane.

Pridie Calendas Februarij, luna 31. Ian. C

13. 24. 5. 16. 27./ 8. 19. 1. 11. 22./ 4. 14. 25. 6. 17/ 28. 9. 20. 2.

APud Alexandriam, natalis beati Methrani martyris: quo nolente impia verba proferre ad iussionem paganorum, omne corpus eius fustibus colliserunt: vultúmq; & oculos acutis calamis terebrantes, extra vrbem cum cruciatibus expulerunt, ibiq; spiritum qui in eo supererat, lapidibus eiecerunt. Item Alexandriæ, sanctorum martyrum, Saturnini, Thyrsi & Victoris. *Apud* Trientinam vrbem, sancti Vigilij, episcopi & martyris. In Gallijs, Ambianis, translatus sanctæ Vulfiæ. Ciuitate Ebroicensi, beati Gandi eiusdem vrbis episcopi.* r *Eodem die, sanctorum martyrum, Cyri & Ioannis,* g *miraculorum & abstinentium argento.* r *Item Mutinæ, sancti Geminiani, episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Iulij confessoris.*

E

Dion. Alex. 6. hist. eccl. c. 34.
31. *Ruf*
* *al.* Trid. 1 2

¶ q *In Castriloco, translatio sancti* p *Veroni confessoris.* r *Eodem die, translatio sancti Marci Euangelistæ ab Alexandria AEgypti, ad Venetias.*

ANNOTATIONES.

1 De Vigilio quædam præmittuntur eius libris à Caspare Currerio in fol./ à Cassandro in 8.

2 De Cyro & Ioanne Metaphrastes hac die. Sanctum Sophronium de eisdem citat Damascenus lib. 3. de imaginibus/ & Septima synodus, actione 4.

FEBRVARIVS HABET DIES XXVIII: IN ANNO BISSEXTILI DIES XXIX.

F

1. Feb. D

Calendis Februarij, luna
14. 25. 6. 17. 28./ 9. 20. 2. 12. 23./ 5. 15. 26. 7. 18./ 29. 10. 21. 3.

1 NATALIS beati Ignatij episcopi, & martyris: qui tertius post beatum Petrum apostolum, Antiochenam rexit Ecclesiam, ac persecutione Traiani Romam vinctus mittitur: vbi præsente eodem, circumsedente senatu, immanissimis pœnarum
2 suppliciis primò affectus, deinde leonibus obiicitur, eorúmq; dentibus præfocatus hostia Christi efficitur. Apud Smyrnam, sancti Pionij martyris, qui post squalorem carceris, vbi multos fratrum ad martyrij tolerantiam suis exhortationibus robora-
uit, cruciatibus multis vexatus, clauis confixus, & ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo fi- G
3 nem vitæ sortitus est. Passi sunt cum eo & alij quindecim. Eodem die, beati Ephræm, diaconi Edessenæ Ecclesiæ. In oppido Trecassino, S. Pauli episcopi: cuius & vita virtutibus claruit, & mors pre-
4 tiosa miraculis commẽdatur. In Scotia, sanctæ Brigidæ virginis, cuius vita miraculis claruit. r *Hæc cum lignum altaris tetigisset in testimonium virginitatis suæ, statim viride factum est. Rauennæ, sancti Seueri epi-*
5 *scopi & confessoris,* q *quem Deus de lanificij arte ad episcopatum sustulit. Eodem die sancti Seuerij episcopi & confessoris. Cuius corpus in basilica metropoli beatæ Mariæ Rothomagensis, in capsa venerabili conditur, & populis*
Met. pag. 789 *hac die reuerenter ostenditur. In Vastiaco, natalis sancti Præcordij confessoris.* g *Die prima, præfestum hypapantes*
† *Tigridis.* *Domini & Dei, Saluatoris nostri Iesu Christi, & sancti martyris* † *Typhonis.* q *Ciuitate Augusta, sancti Vrsi, episcopi eiusdem ciuitatis. Pictauis, sancti Leonij, compresbyteri sancti Hilarij, ab ineunte ætate sanctissimi.*
6 § Metis ciuitate, Sigiberti regis & confessoris: qui inter alias virtutes, viginti monasteria construxit. *In Iislandia,* sancti Goedermundi episcopi & martyris.

ANNOTATIONES.

H

1 De Ignatio scribunt Eusebius lib. 3. *Hist. Eccl.* cap. 30./ 36. Rufini/ Hieronymus *de viris illustribus* cap. 26./ Cassiodorus 10. tripartitæ cap. 10./ ex Socrate lib. 6. cap. 8./ Ado, 10 Calendas Ianuarij/ Metaphrastes pag. 758. Surij. epistolę denique Ignatij, duodecima potissimum ad Romanos, satis sui auctoris vitam prædicant.

2 De Pionio, cuius martyrium scripserunt Smyrnensis Ecclesiæ fratres, pauca tantùm habet Eusebius lib. 4. historiæ eccl. cap. 14./ 15. Rufini/ amandando lectorem ad libellum à se editum, de veterum Sanctorum martyriis, vbi omnia facta Pionij plenissimè complectitur. Hæc nobis conseruauit Simeon Metaphrastes pag. 762. non tam ex Eusebio Cæsariensi, quàm ex epistola fratrum Smyrnensium, qui præsentes aderant.

3 Ephræm vitam exprimunt Metaphrastes & Testamentum Ephræm apud Surium. De eodem Amphilochius in fine vitæ Basilij/ Sozomenus lib. 3. cap. 15./ & vita per Gregorium Nissenum, Dilingæ anno 62. edita, cum opusculis aliquot Ephræm. Sed & Gennadius in catalogo attestatur Petrum Edessenæ ecclesiæ presbyterum in mortem sancti diaconi psalmos composuisse.

4 Brigidæ vitam scripsisse Laurentium Dunelmensem præcentorem circa annum 1160. annotat catalogus Scriptorum Britanniæ. Iudéque crediderim Surium suam paraphrasin habere.

5 De Seuero Surius pag. 786. & Petrus Damiani, Cardinalis, in duobus sermonibus: quorum alter tantùm excusus est. item Lazius lib. 1. rerum Viennensium cap. 14. & Ludolphius monachus MS. qui vixit anno 840. quando I
Ottgarius archiepiscopus reliquias Seueri Erphordiam transtulit.

6 De Sigiberto, Sigibertus de viris illustribus cap. vlt. Scripsi vitam Sigiberti regis, conditoris ecclesię & abbatiæ sancti Martini extra Metim positæ. Est MS. Malmundariæ.

2. Feb. E

Quarto nonas Februarij, luna
15. 26. 7. 18. 29./ 10. 21. 3. 13. 24./ 6. 16. 27. 8. 19./ 1. 11. 22. 4.

1 † HYpanti Domini: *& Purificatio beatæ Virginis. Quod festum tempore Iustiniani imperatoris apud Byzan-*
al. Hypapãti. 2 *tium, seu Constantinopolim sumpsit exordium.* Apud Cæsareã, beatissimi Cornelij centurionis, quem
Niceph. lib. 16 rerum Rom. beatus Petrus baptizauit: hic apud præfatam vrbem episcopatus honore sublimatus quieuit. Romæ via Salaria, passio sancti Aproniani, qui adhuc gentilis, b *sub persecutione Maximiani imperatoris, cum*
præsentasset aspectibus Laodicij præfecti beatum Sisinnium diaconum, eductum de carcere, (erat enim commentariensis:)
Act. 10. audiens vna cum Sisinnio diacono vocem de cœlo factam, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratũ est, & reliqua: credens, baptizatus est b *à Sisinnio diacono: & ad con-* K
Gesta S. Marcelli pag. 361. 1. 1 Surij. *signandum sacro chrismate Marcello papæ oblatus:* & sic postea in confessione Domini, finem vitæ capitali sententia accepit. Item Romæ, sanctorum, Fortunati, Feliciani, Firmi & Candidi.
Matth. 25. Aurelianis, sancti Flosculi episcopi, *& depositio sanctæ Sicharię, virginis Deo sacratæ. Cantuariæ, natalis*
3 *sancti Laurentij, qui beato Augustino primo eius vrbis episcopo successit.*

ANNOTATIONES.

1 De processione & cereis in festo purificationis, Ordo Romanus pag. 21./ Rupertus de diuinis officiis lib. 3. cap. 25./ Alcuinus pag. 41./ Bernard. ser. 2. De Hypãte, siue occursu Domini, extant Cõment. & homil. item hymnus Cosmæ.

2 Cornelij Centurionis historiam habet Simeon Metaphrastes, 13. die Septembr.

3 De Laurentio Anglorum archiepiscopo, Beda lib. 2. hist. Angl. cap. 4 & 6./ & vita eius per Gotzelinum Morinensem, monachum sancti Bertini, quæ incipit in catalogo Scriptorũ Britanniæ, Dominis charissimis, & paternæ. Claruit Anno 1110.

Tertio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tertio nonas Februarij, luna 3. Feb. F

16. 27. 8. 19. 1./ 11. 22. 4. 14. 25./ 7. 17. 28. 9. 20./ 2. 12. 23. 5.

A APVD Sebasten ciuitatem, passio sancti * *Blasij* episcopi, qui multorum patrator miraculorum, sub præside Agricolao post diutinam cæsionem, atque suspensionem in ligno, vbi pectinibus ferreis carnes eius diruptæ sunt, post teterrimum carcerem, ac demersionem laci, vnde saluus exiuit, iubente præfato iudice, capite cum duobus pueris truncatur. Nouissimè verò septem mulieres, quæ guttas sanguinis eius defluentes colligebant, deprehensæ quòd essent Christianæ, post dira tormenta, gladio percussæ sunt. In Africa natalis beati Celerini, diaconi & confessoris: & sanctorum martyrum, Laurentini, Ignatij, & Celerinæ: de quorum omnium glorioſis laudibus extat beati Cypriani epistola. Apud oppidum Vapincum, Tigidis, & Remedij, episcoporum. *In Monte Castriloco,* p *beatæ Vvaldetrudis* q † *viduæ. Apud oppidum Visetum,* p *sancti Hadelini confessoris.* r *Lugduni, Lupicini, & Felicis itidem.* p *Apud Merbeccam, depositio sanctæ Berlendis virginis.* q *Apud Bremam, sancti Anscharij, primi episcopi eiusdem loci, & Hamburgi, vnitorum. Ciuitate Bisontina, sancti Anatolij, eiusdem*
B *metropolis sanctissimi episcopi, & confessoris. In monte Caluo, sanctarum sororum, Oliueriæ & Liberatæ virginum.* b *Viennæ, sancti Euentij, glorioſi episcopi.* † 1 *Blasij.* *Epist. 34. lib. 4. epist. 5.* † *electæ.* 2 *Ado, an. 575*

ANNOTATIONES.

1 De Blasio. Ado paulo fusius hac die quàm Vsuardus 15. Februarij. vnde eum transposui propter Romanum Calendarium. Item Metaphrastes pag. 818. Surij.

2 De Anschario. Historiam eius paulo post mortem scripserunt Fratres Corbeienses: inter quos sanctus Rembertus. Nam Corbeienses se esse, ipsi auctores non obscurè indicant Lectione 1. & 4./ Contẽporaneus sancti Remberti in gestis eiusdem, Libellus gestorum domini Anscharij, ab ipso Remberto, & alio quodam eius condiscipulo, editus est: in quo libello vbicunque commemoratur fidissimus eius discipulus, quod crebrò illic Lector offendet, Rembertus designatur: sed quia cum alio quodam illa sancti Anscharij gesta † ipse edidit, rei veritatem suo tacito nomine indicare voluit. De adunatione Bremæ & Hamburg. est Nicolai primi bulla, siue vt ipse loquitur, ebullata pagina, apud Crantzium metropolis libro 1. cap. 38. 39. *nondum impressa.*

4. Feb. G

Pridie nonas Februarij, luna

17. 28. 9. 20. 2./ 12. 23. 5. 15. 26./ 8. 18. 29. 10. 21./ 3. 13. 24. 6.

C IN ciuitate Ægypti, quæ vocatur Thmuis, passio beati Phileæ episcopi, & Philoromi tribuni, cum quibus etiam innumera fidelium multitudo ex eadem vrbe, Pastoris sui sequens exemplum, martyrio coronata est, sicut octauus liber ecclesiasticæ Historiæ loquitur. cap. 10.

Romæ in foro Sempronij, sanctorum martyrum, Aquilini, Gemini, Gelasij, Magni & Donati. Trecas, sancti Auentini. † r *Eodem die sancti Gilberti confessoris.* q *qui Sempingamiæ quieſcit, in monasterio quod ipse condiderat. In Hunecourt,* p *ipso die sancti* * *Lietphardi, Anglorum archiepiscopi, & martyris.* p *Cœnobio Laubiensi, depositio sancti Vvlgisi, episcopi & confessoris.* g *Die quarta, sancti patris Isidori Peluſiotæ* † *Liefardi.* *Tur. de conf. cap. 68.*

¶ Item, Remberti archiepiscopi, cuius celebrior festiuitas est die 11. Iunij. Eodem die ponit Metaphrastes pœnitentiam Theophili, per intercessionem glorioſissimæ Dei parentis, auctore Eutychiano, huius Theophili ministro. *de quo Euag. lib. 1. cap. 15.*

5. Feb. A

Nonis Februarij, luna

18. 29. 10. 21. 3./ 13. 24. 6. 16. 27./ 9. 19. 1. 11. 22./ 4 14. 25. 7.

D APVD Siciliam, ciuitate Catanensium, natalis sanctæ † Agathæ virginis & martyris: quæ post alapas & carcerem, post equuleum & tortiones, post mamillarum abscisionem, post volutationem in testulis. & carbonibus, tandem sub iudice Quintiano martyrio consummata est. Viennæ, beati Auiti episcopi & confessoris: cuius fide & industria, atque admirabili doctrina, ab infestatione Arrianæ hæreseos Galliæ defensæ sunt. p *In Blandinio, sancti Bertulfi confessoris.* q *Suesionis sancti Vodali confessoris.* r *In ciuitate Brixina, sanctorum confessorum* † *Gemini & Albini episcoporum: quorum vita miraculis extat glorioſa.* q *In Vilika, depositio Aleidis virginis & abbatissæ, miræ sanctitatis.*

Alexandriæ, martyrium sancti & glorioſi martyris Isidori.

1 *Agathes.* 2 3 *al. Ingenuini* 4 *Metaph. pag. 840.*

ANNOTATIONES.

1 Agathæ martyrium ex gestis manuscriptis habet Ado succinctè 5. Februarij: & plenius Metaphrastes, pag. 841. Surij. De eadem, Missa Ambrosiana, & Fazellus in Siculorum historia. Rursus de Agathe est hymnus Damasi, qui extat apud veteres poëtas: & alter Aldhelmi episcopi, in libro secundo de virginibus.

2 *De* Alcimo Auito Gregorius Turonicus lib. 2. Historiæ cap. 34./& epitaphium ipsius apud Fabritium ad poëtas Ecclesiasticos, cuius præclarè meminit Ado Viennensis, sic scribens anno 492. Quantus autem in ecclesia Christi
E vixerit, quisquis scire plenius vult, post eius innumera in diuinis laboribus opera, epitaphium ipsius legat. ibi quantus fuerit, videre poterit.

3 De Bertulfo auctor vitæ in prologo, Bertulfi vitam veteri olim stylo descriptam, vt nouo scribendi percurrerem studio, domini abbatis nostri Folkardi obtinuit iussio. Vixit circa annum 1073. monachus Blandinij siue Gandaui ad sanctum Petrum. *pag. 846. Surij.*

4 De Aleide. Coenradus in vita Vvolfelmi. Bertha sanctimonialis, soror sancti Vuolfelmi, scientia literarum plurimum emicuit. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ abbatissæ Vilecensis, eleganti stylo composuit. Est in codice MS. vbi pleniori vocabulo dicitur Bertrada.

6. Feb. B

Octo Idus Februarij, luna

19. 1. 11. 22. 4./ 14. 25. 7. 17. 28./ 10. 20. 2. 12. 23./ 5. 15. 26. 8.

APVD Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctæ Dorotheæ virginis: quæ primùm equuleo vexata, deinde palmis diu cæsa, ad vltimum capite punita est: in cuius confessione quidam Theophilus 1 2

scholasticus conuersus, & mox in equuleo eodē acerrimè tortus, nouissimè gladio cæsus est. b *Hæc* P
cum commendata esset duabus sororibus, id est, Christæ & Calistæ, quæ à fide nuper apostatarant victæ doloribus, vt
eam auerterent à Christo, eas iterum conuertit ad Christum, ita vt in cupam missæ per præfectum, incensæ ad marty-
3 *rij palmam peruenerint.* Aruernis, sancti Antholiani martyris. Eodem die, sanctorum Vedasti & *in*
4 *Pabula*, p *Helnone monasterio*, Amandi: quorum & vita, & mors, plurimis extitit miraculis glorio-
5 sa: è quibus prior * Atrebatensium p *pontifex à sancto Remigio Remorum archiepiscopo consecratur: & ab*
al. Arduatensium. *eodem huic ciuitati, gratia Saluatoris ordinante, destinatus, per quadraginta annos ecclesiam Dei, verbo prædicationis*
& exemplo vitæ, strenuè gubernauit. Ad cuius merita declaranda, columna miri splendoris è cœlo super domum il-
lius ægrotantis irradians, obitum eius præsignauit. Secundus verò Traiectensium rexit ecclesiam: *&* *bene-*
id est, territorie. *dictione ab Archario episcopo accepta, in pago † præter fluenta Scaldi fluuij, cui vocabulum est Gandauum, verbum*
Domini intrepidus annuntiauit. p *Qui multorum miraculorū virtutibus pollens, inter alia fertur, quod reo, cui ante*
mortem à sæuo iudice non potuerat vitam impetrare, post mortem à pio iudice Deo vitam impetrauit, & salutem.
q *In territorio Lossensi, iuxta villam Maes Eike, monasterio Eike, Harlindis & Relindis virginum. Ciuitate*
Prænestensi, sancti Garini, episcopi & confessoris. g *Die sexta, sancti patris* Buculi, *episcopi Smyrnæ.* r *Ipso* G
6 *die, Saturnini, Theophili, & Reuocatæ.* b *Romæ via Appia, passio sanctæ Soteris virginis.* q *Traiecti ad Mo-*
sam, festiuitas omnium pontificum Traiectensium, Seruatij, Monulphi, Gondulphi, Martini, Valentini, Candidi,
& reliquorum.

ANNOTATIONES.

1 Dorotheæ gesta habet Surius pag. 866. quibus Martyrologia pulchrè consentiunt. Fuit etiam Alexandrina martyr, de qua Eusebius libro 8. historiæ ecclesiasticæ cap. 27. cui Dorotheæ nomen fuisse scribit Rufinus cap. 16. suæ paraphrasis.

2 Theophili passio in Gestis Dorotheæ continetur. Quòd autem Vsuardus scholasticum eum vocet, in bonam partem est accipiendum: clarius enim eum aduocatum nominasset, vt & Gesta habent. Nam *in iisdem semel tantùm*, & per contemptum, de eo dicitur, Scholasticus tuus Theophilus, qui vsque *hodie postulabat contra Christianos*: éstque scholasticus, declamator versatus solùm *in fictis causis & otiosis, non in veris litibus.* Vnde Plinius epistolarum libro 2. Scholasticus tantùm est: quo genere hominum nihil aut *simplicius*, aut *syncerius*, aut melius. Nos enim qui in foro, veriſque *litibus* terimur, *multum malitiæ, quamuis nolimus, addiscimus.*

3 De Antholiano, antiqua *S. Præiecti historia. Passiones martyrum Cassij, & Victorini, Antholiani* & Avstremonij, ac cæterorum Sanctorum, qui in Aruernorum vrbe, sanguinem fuderunt pro Christo, glorioso lucubrauit stylo (Præiectus episcopus Aruernensis.) De eodem Antholiano Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 65. H

4 Vedasti vitam, non Beda tomo tertio, sed Alcuinus scribit, pag. 870. Surij. Miracula sancti Vedasti ab Haymino magistro edita, quæ incipiunt, Sanè quæ nuper oculis/ & liber de virtutibus sancti Vedasti, per Fratres eiusdem cœnobij, habentur MS. Lobij.

5 Amandus Gagnensium apostolus, obiit anno 661. Vita eius tomo 1. Surij, non multo pòst scripta est. Refert enim auctor, Bonum presbyterum sibi narrasse, quòd præsens erat cum Amandus Tornaci à iudice non obtinebat furis liberationem, quem suspensum ad vitam reuocauit. Hæc historia in codicibus ad S. Amandum titulum habet Baudemundi. Quam alio libro suppleuit Milo. Vnde Epitaphium eius habet an. 871. in Chronico Elnonēsi.

Milo poëta sophus cubat hoc sub marmore clausus,
Carmine dulciloquus, qui librum sobrietatis
Edidit, & sanctum pulchrè depinxit Amandum,
Floribus exornans: metro prosaque venustans.

Prosa incipit, Prælato libello de virtutibus sancti Amandi edito: carmen ad Hayminum sacerdotem, I

Festa propinquabant nostri veneranda patroni.

Rursus Philippus de eleemosyna scripsit vitam Amandi, cap. 52. & Gillebertus decanus Elnone sancti Andreæ, deportationem sancti Amandi per Franciam ac miracula per Amandum in via patrata. Habentur MS. in Flandria ad S. Amandum.

6 De Sorore martyre, nescio tamen an de hac, Ambrosius lib. 3. & 4. de virginibus/ & finis passionis sancti Pancratij Romani tom. 3. Surij.

7. Febr. C

Septimo Idus Februarij, Iuna

20. 2. 12. 23. 5./ 15. 26. 8. 18. 29./ 11. 21. 3. 13. 24./ 6. 16. 27. 9.

1 IN Britanniis, ciuitate Augusta, natalis beati Auguli episcopi: qui cursum temporis per martyrium explens, æterna meruit suscipere præmia. Item sancti Moysetis episcopi, hic primò *in eremo* vitam solitariam ducens, signis ac virtutibus magnificè innotuerat: pòst verò *gentem Sarracenorum*, cui episcopus fuerat factus, grandi ex parte ad fidem Christi conuertit: sicq; glorioſus meritis quie- K
uit in pace. *Cominij, natale sancti Chrysolij: qui huc venit à Marcello papa ad prædicandum missus. Binchij ex*
2 p *Laubis, beati Amoluini episcopi & confessoris.* q *In Anglia, sancti Odonis, episcopi & confessoris.* g *Die*
crispinus apud Metaph. *septima, sancti Parthenij,* † *episcopi Lampsaceni: & sancti Lucæ, in Storio Græciæ.*
¶ q *Marcianis,* p *eleuatio corporis sanctæ Rictrudis.* q *Eodem die, sanctæ Helenæ corporis aduentus ad Altouil-*
3 *lare monasterium: quæ mater Constantini imperatoris existens, ad hoc religiosè viuendo peruenire meruit, vt sacra-*
Euseb. lib. 8. cap. 23. sed in Rufini. *tissimæ crucis Domini nostri Iesu Christi fieret inuentrix.*

Apud Phrygiam, natalis beati numerosique Martyrij, pariter ab vniuersa vrbe quadam Christianorum ciuium susceptī. Huius auctor & dux extitit vir pietate & religione clarus, Adauctus nomine. Cuius in confessione Chri-
Epitaphium eius pag. 896. Sury. sti constantiam omnis populus sequens cum mulieribus viri, cum pueris senes, cum ciuibus ciuitas, iniecto igne concremantur, ita vt nullus penitus ex illa vrbe, etiam cum optio daretur, abscederet. Eodem die ciuitate Lucensi, Richardi regis, † patris sanctæ Vvalburgis: qui propter Christum longissimam peregrinationem subiit.

De Moy-

Universidad de Deusto

ANNOTATIONES.

A

1 De Moysete, Rufinus lib. 11. historiæ ecclesiasticæ cap. 6. & Sozomenes lib. 8. cap. 38.

2 Odonis archiepiscopi vitam composuit Osbernus Cantuariensis præcentor. qui claruit Anno 1074. Ex catalogo Britanniæ Scriptorum.

3 De Helenæ translatione, Sigebertus de viris illustribus cap. 97. Alamannus monachus Altuillarensis scripsit translationem Helenæ reginæ, à Roma ad cœnobium Altuillarense. Extat MS.

8 Febr. D

Sexto Idus Februarij, luna

21.3.13.24.6/16.27.9.19.1/12.22.4.14.25/7.17.28.10.

APud Armeniam minorem, natalis sanctorum Dionysij, Æmiliani, & Sebastiani. Eodem die, Alexandriæ, sanctæ Cointhæ martyris. * hanc pagani correptam ad idola perducentes, adorare cogebant: quod cum illa execrans recusaret, vincula pedibus eius innectentes, & per plateas totius ciuitatis eam trahentes horrendo, supplicio discerpserunt. Ciuitate Corduba Salomonis martyris. *Eodem die natale sancti Nicetij, episcopi Bisontini & confessoris, præclaræ sanctitatis viri. Ipso die, depositio sancti Pauli, episcopi Virdunensis, & monachi, ipsius ecclesiæ restauratoris, & rectoris præcipui.* g. *Die octaua, sancti Megalomartyris Theodori, ducis exercitus.*

¶ r. *Romæ, Pauli episcopi, Lucii & Cyriaci.*

In Bithynia, beati Eugenij, & Mariæ filiæ. de quibus Metaphrastes.

B

B. Dio. Alex. 6 hist. eccl. c. 34/31. Rufini

De Theod. Metaph.

ANNOTATIO.

1. Pauli Virdunensis episcopi vitam habet tomus primus historiarum Surij, & in ea narrationem Hercharij presbyteri: qui rogatus à Dadone Virdunensi episcopo (obiit is anno 880.) omnium superiorum antistitum eius ecclesiæ nomina & res gestas, quatenus nosse potuit, mira breuitate conscripsit. *pag. 899.*

9. Febr. E

Quinto Idus Februarij, luna

22.4.14.25.7/17.28.10.20.2/13.23.5.15.26/8.18.29.11.

C

APud Alexandriam, passio sanctæ Apolloniæ virginis. † cui persecutores primùm dentes excusserunt: deinde cum minarentur eam se viuam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret, illa paululum quid ageret intra semetipsam deliberans, repentè de manibus impiorum prorupit, & in ignem quem parauerant, prosiliuit. Sueuo apud Cyprum, sanctorum Ammonis & Alexandri. *Gandaui in Blandinio, ex* r *Fontanellæ monasterio* p *sancti Ansberti, sanctæ Galliarum sedis archiepiscopi. In Hoyo, sancti* * *Maingoldi, ducis & martyris, regis Hugonis Anglorum filii.* g *Die nona, sancti martyris Nicephori* †.

S. Dio. Alex. 6. Hist. eccl. c. 34/31. Rufini.

1

al. Meng. Metaph. pag. 904.

ANNOTATIO.

1 De Ansberto Rothomagensi episcopo. Vitæ eius initium est, Venerabili & omni honore amplectendo, eximio sacerdoti Christi Hilberto, abbati cœnobij Fontanellensis, minimus famulorum Domini seruus Angradus. Est MS. & præter præfationem impressa pag. 906. Surij.

10. Febr. F

Quarto Idus Februarij. luna

D

23.5.15.26.8/18.29.11.21.3/14.24.6.16.27/9.19.1.12.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum, Zotici, Irenæi, Hyacinthi & Amantij. In Oriente, sanctæ Soteris virginis. quæ grauiter & diutissimè alapis cæsa, cum cætera quoque pœnarum genera vicisset, gladio martyrium consummauit. Item Romæ, via Lauicana, militum decem. Apud castum Cassinũ, sanctæ Scholasticæ virginis, sororis sancti Benedicti abbatis. In pago Rothomagensi, sanctæ Austrebertæ virginis. *In Stabulo Rodis,* r *natale sancti Guilelmi confessoris, Ordinis eremitarum sancti Augustini.* q *Aruernis, depositio sancti Sigonis, eiusdem ciuitatis præclaræ sanctitatis episcopi, & confessoris. Bisontij, depositio Prothadij episcopi & confessoris, tempore Clotarij regis.* g *Die decima, sancti martyris Charalampi.* b *In Campania, natale sancti Siluiani, episcopi & confessoris & Baldegundis abbatissæ.*

¶ Dordraci, sanctæ Suræ, virginis & martyris, commemoratio, sub nomine Soteris, quod Latinè interpretatur Saluatrix.

1

2

3

E

ANNOTATIONES.

1 De Scholastica scribit Gregorius lib. 2. dialogorum cap. 33. & 34. In quæ Gregorij verba est sermo secundus inter varios apud Bedam to. 7. Subiungitur ibidem carmen de Scholastica. Est & aliud de ea per S. Aldhelmum lib. 2. de virginitate cap. 10.

2 Austrebertæ vitam, quæ prima fuit in Pauliaco abbatissa, grauiter & religiosè conscripsit eius fere æqualis, pag. 918. Surij.

3 De Vuilhelmo Cornelius Grapheus Alustensis in viram eius, quam carmine scripsit. Albertus egregius tanti doctoris discipulus, Theobaldus quoque quidam, sanctitate eriam ac doctrina conspicuus, grauissima, vt ipse refert, valetudine à Diuo liberatus, Diui Guilelmi historiam fideliter literarum monumentis tradiderunt. Theobaldum habet Surius pagina 914. præter cap. 31 / nisi id malis librum miraculorum vocare, & in 28. capita distinguere. refert enim Theobaldus vltimo miraculo, se desperatè ægrotantem orasse, & à Vuilhelmo obtinuisse vt in vita eius consummanda vnicum insereret capitulum quod restabat: intelligens videlicet sui per eum liberationem:

cuius vitam & miracula scripserat rogatus à Priore Prouinciali Franciæ, & fratribus eius. F

11. Febr. G

Tertio Idus Februarij, luna

24.6.16.26.9 / 19.1.12.22.4 / 15.25.7.17.28 / 10.20.2.13.

APud Lugdunum, natalis sancti Desiderij episcopi & confessoris. Eodem die castro Nantonensi, sancti Seuerini, abbatis monasterij Agaunensis: cuius precibus Dei cultor rex Clodoueus à diutina infirmitate sua liberatus est. Alexandriæ, depositio sanctæ Euphrosynæ virginis: quæ in monasterio, r *vt illius vita docet*, virtute abstinentiæ, & miraculis etiam, claruit. *Aruernis, sancti Desiderati episcopi & confessoris.*

1 2

ANNOTATIONES.

1 De Seuerino. Democharis de Missæ sacrificio to. 2. cap. 19. Faustus presbyter scripsit historiam diui Seuerini abbatis. Initium vitæ eius MS. in Throno, est, Sacram sanè libelli seriem, quam Faustus presbyter, discipulus sancti Seuerini abbatis, de eius vita vel actibus post ipsius obitum ediderat, transscribentes, iubente etiam venerabili viro Magno †, & meritis & nomine Senonicæ vrbis antistite, aliquantò clariori sermone propagare duximus, sensum & ordinem eiusdem lectionis funditus exequendo: nec etiam diuersum aliquid huic textui inferendo. Hanc in compendium redegit Surius, pag. 957. G

Ætate Caroli Magni.

2 Euphrosynes historiam habent non tantùm Vitæ Patrum alphabeto 15. sed & Metaphrastes pag. 43. Surij.

12. Febr. A

Pridie Idus Februarij, luna

25.7.17.28.10 / 20.2.13.23.5 / 16.26.8.18.29 / 11.21.3.14.

IN Hispanijs, natalis sanctæ Eulaliæ virginis: quam constat tempore Dioclitiani martyrij accepisse coronam, ciuitate Barcinona. In Africa, sanctorum martyrum, Saturnini presbyteri, Datiui, Felicis, Ampelij, & sociorum eius: qui passi sunt pro Christo sub Anulino proconsule. Apud Alexandriam, Modesti & Ammonij infantum. b *In Africa, passio sancti Damiani militis.* g *Die duodecima, sancti patris Melerij, archiepiscopi Antiochiæ magnæ.*

8 2

¶ Item Constantinopoli, sancti Antonij magni inter *Dei pontifices, & admirabilis inter patriarchas.* H

3

ANNOTATIONES.

1 Saturnini & collegarum passio habetur ex Actis publicis, pag. 949. Surij. Quæ syncerè videtur & grauiter relata in publica Acta. Qui autem appendicem subiunxit, is ex eo conuincitur fuisse de schismate & parte Donati, quia schismatico & mendaci spiritu multa effutit contra catholicos episcopos, Mensurium & Cæcilianum.

2 Meletij archiepiscopi Antiocheni encomium scribit Ioannes Chrysostomus apud Metaphrastem, quod citatur à septima Synodo, Actione 4. Extat etiam Gregorij Nysseni oratio in eius funere recitata. De eodem, auctores tripartitæ historiæ.

3 Antonij archiepiscopi vitam, seu funebrem de eo orationem, habet apud Metaphrastem, beatissimus Nicephorus, philosophus & orator.

15. Febr. B

Idibus Februarij, luna

26.8.18.29.11 / 21.3.14.24.6 / 17.27.9.19.1 / 12.22.4.15.

Act. 11.21.

APud Antiochiam, natalis sancti Agabi prophetæ, de quo beatus Lucas in Apostolicis Actibus scribit. In Melitena, ciuitate Armeniæ, sancti Polyeucti martyris, qui Latinè interpretatur multum orans. Ciuitate Andegauis, sancti Licinij episcopi, venerabilis sanctitatis viri. r *Romæ sancti Gregorij papæ secundi: qui rexit Ecclesiam annis sedecim, tempore Leonis & Constantini imperatorum.* b *Hic in Germania per Bonifacium episcopum verbum salutis prædicauit.* r *Apud Torcellum, sanctæ Fuscæ, virginis & martyris.* q *In Britannia, Ermenildæ virginis.* † *In Lugduno, Stephani episcopi. In territorio Treuerensi, Confluentiæ castello, sancti Castoris confessoris: cuius gesta habentur. Ciuitate Meldensi, sancti Gisleberti episcopi & confessoris.* g *Die decimatertia, sancti patris Martiniani* †. I

2 1

id est, viduæ sanctimonialis.

Metaph. pag. 973.

Leander. l. 1. de ill. prædic.

¶ Eodem die, depositio Stephani eremitæ, qui Grandimontensis Ordinis extitit fundator deuotus. Item obitus Iordani †, secundi magistri Ordinis Prædicatorum, & Amulrici episcopi Monasteriensis nondum canonizati. Paduæ ad sanctum Prosdocimum, obitus Eustochiæ virginis, quæ ex monachæ sacrilego partu, vt rosa ex spinis, effloruit, & à pessimo dæmonio vsque ad extremum vitæ fatigata, inuicta animi patientia omnia superauit.

5

ANNOTATIONES. K

1 Polyeucti martyrium in Melitena Armeniæ, habet Metaphrastes 9. Ianuarij pag. 188. Surij.

2 De Gregorio secundo pontificale tomo 3. Conciliorum fol. 11. & sequentibus.

3 De Eustochia. Bernardinus Scardeonius de antiquitate vrbis Patauij lib. 2. classe 6. Extat liber in D. Prosdocimi monasterio innumerabilium pene miraculorum beatę Eustochiæ, quem nuper cum maxima admiratione & animi lætitia perlegi. Extat etiam libellus de eius vita & laudibus à petro Baraccio episcopo Patauino conscriptus. Scripsit quoque multa de eadem Latino vulgarique sermone Hieronymus Saligerius, tunc illius monasterij confessionarius sacerdos, vir doctissimus.

14 Feb. C

Valentini vtriusque gesta celeberr. habet tom. 1. Surij.

Decimosexto Calendas Martij, luna

27.9.19.1.12 / 22.4.15.25.7 / 18.28.10.20.2 / 13.23.5.16.

ROmæ, natalis beati Valentini presbyteri, qui post multa sanitatum & doctrinæ insignia, fustibus cæsus, & sic decollatus est, sub Claudio Cæsare. Item Romæ, sanctorum martyrum,

Vita-

A Vitalis, Feliculæ, & Zenonis. Ciuitate Interamnis, beati Valentini episcopi: qui post diuturnam cædem, custodiæ mancipatus, cum superari non posset, medio noctis silentio eiectus de carcere, decollatus est. Apud Alexandriam, sanctorum martyrum, Bassi, Antonij Protolici, qui in mare mersi sunt. Item Cyrionis presbyteri, Moyseos, Basiliani, Agathonis, qui omnes igne combusti sunt: item Dionysij & Antonii decollatorum. g *Die decimaquarta, sancti patris Auxentij.* *De Auxentio Metaph.*

Decimoquinto Calendas Februarij, luna 15 Feb. D

28.10.20.2.13 / 23.5.16.26.8 / 19.29.11.21.3 / 14.24.6.17.

Ciuitate Brixia, sanctorum martyrum Faustini & Iouitæ diaconi. r *qui sub Adriano imperatore examinati, dixerunt ei, Audi Adriane tortuose coluber, imò & sæuissime anguis, per ambages, & amfractus cursitas, vt nos à recto possis deuiare. Hoc tibi sit agnitum, quòd latratui tuo non obediemus, nec illis thura ponemus, sed Domino creatori nostro thura simul & libamina iugiter immolamus. Quod audientes populi ex Mediolanensium* *Acta. & Gesta pag. 1004. Surij.*

B *vrbe conglobantes se mutuò, venerunt ad beatos martyres, & baptizari se fecerunt. Tunc Adrianus hoc audiens furore accensus, mox eos gladio plecti fecit, & capita truncari.* Romæ, sancti Cratonis martyris. † qui à beato Valentino fidei documentis institutus, non multis pòst diebus, cum vxore & vniuersa domo, martyrio est consummatus. In Galliis, ciuitate Vasionensi, sancti Quinidij episcopi, cuius mortem in conspectu Domini pretiosam crebra miracula testantur: *eiúsque gesta habentur.* Ciuitate Interamnis, sanctæ Agapes virginis. Antiochiæ, Ioseph diaconi. *Ipso die beati Seueri, presbyteri & confessoris, cuius meminit beatus Gregorius in libro dialogorum. Huius corpus attulit ex Italia Ropertus episcopus Treuerensis. Vexione in Dacia, sancti Sigfridi episcopi, præclaræ sanctitatis viri, qui Suetiam ad Dominũ conuertit.* *Valentini Interam. gesta. pag. 984. to. 1. Surij.* *lib. 1. cap. vlt*

Constantinopoli, dedicatio ecclesiæ sanctæ Sophiæ.

ANNOTATIO.

1 De ecclesia Sophiæ, Nicephorus lib. 17. Historiæ cap. 20. ex Procopio / & Euagrius lib. 4. cap. 30.

Decimoquarto Calendas Februarij, luna 16. Feb. E

C 29.11.21.3.14 / 24.6.17.27.9 / 20.1.12.22.4 / 15.25.7.18.

NAtalis beati Onesimi: de quo sanctus Paulus scribit Philemoni. Quem idem Apostolus episcopum ordinans, prædicationisque verbum ei committens, apud Ephesiorum ciuitatem reliquit. a *De quo & beatus Ignatius, Ephesiis scribens Epistolam, ita dicit, Ego suscepi multitudinem vestram in nomine Domini, in Onesimo dilecto præceptore nostro, vestro autem episcopo. Obsecro eum secundum Christum Iesum diligere vos, & vos omnes in concordia eius in ipso esse. Benedictus enim Deus, qui vobis talibus talem episcopũ donauit habere in Christo.* Hic Romam perductus, atque ibi pro fide Christi lapidatus: inde ad loca vbi fuerat ordinatus, corpus eius delatum est. Ciuitate Cumis, sanctæ Iulianæ virginis: quę post varia tormenta, & carceris custodiam, palam cum diabolo conflixit. Deinde flammas ignium & ollam superans feruentem, capitis decollatione martyrium consummauit. b *Quæ passa est quidem in Nicomedia, sed post paucum tempus, Deo disponente in Campaniam est translata.* Apud Ægyptum, sancti Iuliani martyris, cum aliis numero quinque millibus. *Metis ciuitate, natalis sancti Simeonis, episcopi &* *c. vnico. De eodem Metaph. Epist. 11.* *De Iul. Metaph. pa. 1011.*

D *confessoris. Ipso die, Ambianis, sancti Honesti martyris.*

Decimotertio Calendas Februarij, luna 17. Feb. F

1.12.22.4.15 / 25.7.18.28.10 / 21.2.13.23.5 / 16.26.8.19.

IN Persida, ciuitate Babylonia, natalis sancti Polycronii, episcopi & martyris: qui præsidente Decio persecutore, os lapidibus cæsus, manibus extensis, oculos ad cœlum leuans, emisit spiritum. b *Scriptum est in passione sancti Laurentij.* Apud vrbem Concordiam, passio sanctorum, Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta sex. In Scotia, sancti Fintani, presbyteri & confessoris, magnæ virtutis viri. Ipso die, *monasterio Sithiu*, p *in pago Teruanensi*, sancti Siluini, Teruanensis episcopi. *Tolosanæ ciuitatis.* r *Claromonte, sancti Lupiani confessoris.* q *Treueris sancti Bonosij, episcopi eiusdem vrbis.* g *Die decimaseptima, sancti martyris Theodori tyronis.* 1 *In initio cum gestis Abdon.*

ANNOTATIO.

E 1 De Theodoro tyrone Metaphrastes tomo quinto Aloysij, & ibidem Nectarius episcopus. Videndum tamen est num nonnulli diuersos Theodoros confundant.

Duodecimo Calendas Februarij luna 18. Feb. G

2.13.25.5.16 / 26.8.19.29.11 / 22.3.14.24.6 / 17.27.9.20.

NAtalis beati Simeonis, episcopi & martyris: qui propinquus Saluatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Ioseph. Hic Hierosolymorum episcopus post Iacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Traiani multo tempore supplicijs affectus, martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, & ipso iudice, mirantibus, vt centum viginti annorum senex crucis supplicium pertulisset. Ciuitate Ostia, sanctorum martyrum, Maximi, Claudij, & vxoris eius Præpedignæ, cum duobus filiis: qui cum essent præclarissimi generis, iubente 1 *De his fusè gesta Susannæ.*

Dioclitiano sunt tenti, atque in exilium deportati; deinde incendio concremati, odoriferum sa- F
crificium martyrij Deo reddiderunt. a *Quorum reliquias in rheuma † iactatas, Christiani perquisitas, iuxta*
ciuitatem sepelierunt. r *In Africa, Lucij, Siluani, & Maximi.*

¶ p *Coloniæ, commemoratio ossium sanctissimi Pantaleonis martyris: quando caput eiusdem martyris per Henri-*
*cum de Vlmine militem, de Constantinopoli * translatum est.*

Pataris, sanctorum martyrum, Leonis & Paregorij †.

Est fluxus aquarum.

* ad nos.

† Metaph. de hu.

ANNOTATIO.

1 De Simeone Eusebius, & apud eum Egesippus, libro 3. hist. eccles. cap 10. & 26. quæ sunt Rufini 11. & 32.

19. Feb. A

Vndecimo Calendas Martii, luna
3.14.24.6.17 / 27.9.20.1.12 / 23.4.15.25.7 / 18.28.10.21.

De Gab. Gesta Susanne. 11. Augusti.

ROmæ, natalis sancti Gabini, presbyteri & martyris: qui à Dioclitiano diu in custodia vincu- G
lis afflictus, pretiosa morte cœli gaudia comparauit. In Africa, sanctorum, Publij, Iuliani, &
Marcelli. r *Eodem die, sancti Eustachij, patriarchæ ecclesiæ Constantinopolitanæ.* q *Treuiris, sancti Leguntij,*
episcopi & confessoris. Ciuitate Beneuento, *sancti* Barbati, *episcopi & confessoris.*

¶ Item sancti & glorioſi admirabilium operum effectoris, patris Auxibij archiepiscopi Solienſis: qui fuit discipulus sancti benedictique Apostoli & Euangelistæ Marci. Eodem die obijt Bonifacius, Lausanensis in Burgundia
Metaph. pag. 1018. episcopus: qui Bruxellæ natus, in Camera monasterio Ordinis Cistertiensis, iuxta idem oppidum quieuit.

20. Feb. B

Decimo Calendas Martij, luna
4.15.25.7.18 / 28.10.21.2.13 / 24.5.16.26.8 / 19.29.11.22.

1 APud Tyrum ciuitatem, beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit: qui iubente Dioclitiano, multis tormentorum supplicijs sibi inuicem succedentibus, occisi sunt. Primò quidem flagris per omne corpus dilaniati, deinde diuersis bestiarum generibus traditi: sed ab his diuina virtute custoditi, pòst addita feritate ignis & ferri, martyrium consummauerunt. Horum glorioſam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio & Siluanus: sed & H
Peleus atque Nilus episcopi. Zenobius quoque presbyter, qui felici agone, vnà cum eis, martyrij palmam adeptus est. In Cypro insula, sanctorum Pothamij & Nemesij. *Tornaco ciuitate, depositio sanc-*
2 *ti Eleutherij, episcopi & confessoris ecclesiæ eiusdem.* p *In Sarchinio, monasterio sancti Trudonis, depositio beati*
*Eucherij: qui Aurelianensium episcopus a Carolo * exilio est relegatus: quod tamen cum pro iustitia fuisse perpessum*
3 *crebra miracula, quæ per eius sacra merita diuina fieri concedit clemẽtia, sunt indicio.* g *Die vigesima, sancti pa-*
Martello. *tris Leonis, episcopi Catanes* q *in Sicilia.*

Metaph. pag. 1024. Apud Persidem, sancti Sadoth † episcopi, & centum vigintiocto, qui cum eo subiere martyrium, in secun do anno persecutionis Saporis.

ANNOTATIONES.

1 De martyribus Tyrijs scribit Eusebius lib. 8. historiæ ecclesiasticæ cap. 7. & 25. sed Rufini 14.

2 Eleutherij vita MS. incipit, Temporibus Dioclitiani. Auctor citat de vita eius Audoneum discipulum: item miracula, quæ ipsi retulit Heidilo episcopus Tornacensis. qui Anno 881. eleuauit corpus sancti Eleutherij.

3 Eucherij vitam habet Surius mutato nonnihil stylo, pag. 1026. Meminit & Sigibertus, anno 723. I

21. Feb. C

Nono Calendas Martij, luna
5.16.26.8.19 / 29.11.22.3.14 / 25.6.17.27.9 / 20.1.12.23.

APud Siciliam, sanctorum martyrum septuaginta nouem, qui sub Dioclitiano per diuersa tormenta confessionis suæ coronam, à Christo sibi paratam, accipere meruerunt. In Africa, ciuitate Adrumeto, sanctorum, Veroli, Secundini, Seruuli, & aliorum viginti. *Metis ciuitate, natalis sancti Felicis, episcopi & confessoris: qui sedit annos quadraginta duos & menses sex.* g *Die vigesimaprima,*
sancti patris Timothei, qui fuit in Symbolis.

¶ q *Mediolani,* p *festum sancti Ambrosij pro victoria, ipso inuocato adepta ad Parabiagum, anno Domini mil-*
lesimo trecentesimo trigesimooctauo.

¶ p Eodem die, obitus sancti Pipini †. (&) vigiliæ dispersæ sancti Pipini / cuius corpus Niuellæ quiescit in tumba
†Surius pag. 1030. portatili, & circumfertur in Litanijs: sicut & Idubergæ, & nutricis sanctæ Gertrudis.

K

22. Feb. D

Octauo Calendas Martij, luna
6.17.27.9.20 / 1.12.23.4.15 / 26.7.18.28.10 / 21.2.13.24.

1 APud Antiochiam, cathedra sancti Petri. Eodem die, sancti Papiæ Hierapolitanæ ciuitatis episcopi: qui Ioannis Apostoli auditor, Polycarpi autem condiscipulus & sodalis fuit. Item sancti Aristionis, qui fuit vnus de septuaginta duobus Christi discipulis. Alexandriæ sancti Abilij
2 episcopi, qui post beatum Marcum secundus episcopus, tredecim annis sacerdotium virtute conspicuus ministrauit. b *Viennæ, sancti Paschasij †, episcopi & confessoris,* q *admirandæ sanctitatis viri.*

†Ado. An. 208. ¶ *Gaudani,* p *translatio corporis sancti Gudualdi archiepiscopi.*

ANNOTATIONES.

1 In Cathedrę Petri festum & natalem diem, est apud Augustinum sermo diei. item Sermo vltimus Iuonis Carnotensis,

Universidad de Deusto Biblioteca

Atenſis. Huc pertinent Leonis ſermones in anniuerſarium diem aſſumptionis ſuæ / 23. canon 2. ſynodi Turonenſis, & alia.

2 De Papia, Ariſtione & Abilio mentionem ingerit Euſebius in tertio libro ſuæ hiſtoriæ, de primis cap. 33. Rufini 39. de tertio cap. 12. & 16 / apud Rufinū 13. & 21. Anno biſſextili in lectione diei 23. omittatur vigilia S. Matthiæ.

Septimo Calendas Martij, luna
7.18.28.10.21 / 2.13.24.5.16 / 27.8.19.29.11 / 22.3.14.25. 23. Feb. E

APud * Sirmium, beati Sireni monachi & martyris, qui b *cum vnius ex Maximiani imperatoris domeſticis vxorem, hora incongrua in horto quem ipſe ſibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulliſſet*, iubente Maximiano imperatore tentus, cum ſe Chriſtianum eſſe cõfiteretur, capite cæſus eſt. Item natale * ſexaginta duorum, qui martyrij certamen in præfata vrbe conſummantes, regna permanſura perceperunt. Ipſo die, ſancti Polycarpi, presbyteri & confeſſoris. † qui cum beato Sebaſtiano plurimos ad fidem Chriſti conuertit, atque ad martyrij gloriam exhortando perduxit. r *Eodem die, vigilia beati Matthiæ Apoſtoli.* q *In Anglia Milburgis virginis, filiæ regis Merciorum. Treueris,* B *inuentio ſancti Celſi epiſcopi & confeſſoris Chriſti. In tertio Aruernenſi, ſancti Syrenæi, martyris egregij.*

* *Firmiū Italiæ ciuitatem in vicinis.*
* *Al. ſeptuaginta.*
† *Scribitur fuſè in geſtis Seba.*
1 *ſt*
2

ANNOTATIONES.

De Milburge. Catalogus Scriptorum Britanniæ habet Gotzelinum monachum ſancti Bertini ſcripſiſſe vitam D. Milburgæ, claruiſſe Anno 1110 / & ſanctum Odonem Bellenſem edidiſſe de inuentione librum, obiiſſe anno 1160. 1
2 De Celſo, Tritthemius in chronicis Hirſaugiæ. Theodoricus cœnobij ſancti Matthiæ prope Treuerim, ordinis benedictini, ſcripſit de inuentione ſancti Celſi, librum vnum. Cl. anno Domini 1005. Eſt MS. coloniæ, ad Minores.

Lectio diei intercalaris.

Sexto Calendas Martij, luna
8.19.29.11.22 / 3.14.25.6.17 / 28.9.20.1.12 / 23.4.15.26. 24. Feb. F

C VIgilia *ſancti Matthiæ apoſtoli, & aliorum plurimorum ſanctorum martyrum, confeſſorum, atque virginum.*

ANNOTATIO IN BISSEXTVM.

Quidam die intercalari repetunt totam lectionem diei.
23 Parum etiam refert an luna vtroque die eadem legatur, an verò, vt diei, ſic & lunæ fiat in pronunciando acceſſio, quod legitimum eſt.

Sexto Calendas Martij, luna
8.19.29.11.22 / 3.14.25.6.17 / 28.9.20.1.12 / 23.4.15.26. 24. Feb. vel 25. F

NAtalis beati Matthiæ Apoſtoli, qui poſt aſcenſionem Domini ab Apoſtolis ſorte electus, apud Iudæam Euangelium Chriſti prædicauit. Item, inuentio capitis præcurſoris Domini, tempore Marciani principis: quando idem Præcurſor duobus monachis, primùm vbi idem caput eius cælatum iaceret, reuelauit. In Cæſarea Cappadociæ, ſancti Sergij † martyris, cuius geſta præclariſſima habentur. *Treuiris, beati Modeſti epiſcopi. In Anglia Ethelberti regis Cantiorum, & confeſſoris, qui* D *prædicatione ſancti Auguſtini, quem ſanctus Papa Gregorius miſerat, conuerſus, fidei ampliandæ & eccleſijs extruendis, ſtudioſum cooperatorem ſe exhibuit.*

¶ Eodem die annotatur † vita & martyrium ſancti Montani, & ſociorum eius, Lucij, Iuliani, Victorici, Flauiani, & cæterorum / ſcriptum eleganti ſtylo, partim ab ipſis martyribus, partim ab eorum familiari, qui præſens aderat.

1 *Act. 1. c.*
† *Forte de eo Turo. de glo. Mar. cap. 97.*
2
† *Ex Surio. Codex MS. Lobiis, penit. 18. Maij.*

ANNOTATIONES.

De Matthia legitur in quibuſdam eccleſijs ſermo, quem Vrbinas in milleloquio aſcribit Auguſtino: Bedæ verò alij quidam. Meminit eiuſdem Clemens Alexandrinus, libris ſtromatum, 2. 3. & 7. quorum medium locum Euſebius citat lib. 3. hiſt. cap. 23 / Rufini 29 / Rurſus de Matthia, appendix Græca ad Hieronymi catalogum cap. 10. Reuericam hiſtoriam cum Pſeudoabdia edidit Lazius. 1
2 De Ethelberto rege confeſſore, Beda hiſtoriæ gentis ſuæ libro 1. cap. 25. 32. 33 / lib. 2. cap. 3. & 5.

Quinto Calendas Februarij, luna
9.20.1.12.23 / 4.15.26.7.18 / 29.10.21.2.13 / 24.5.16.27. 25. Febr. vel 26. G

E APud Ægyptum, natalis ſanctorum Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioſcori, Serapionis, & Papiæ, ſub Numeriano imperatore. quorum primus, ſecundus, & tertius, pro confeſſione deitatis conſtanter exquiſita ſuppliciorum genera tolerantes: reliqui quatuor, Claudianus & Diſcorus, flammis incenſi: Serapion & Papias, gladio cæſi ſunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicauerunt. *Item ſanctæ Aldetrudis virginis, filiæ ſanctæ Vualdetrudis; quæ Malbodio monaſterio ſecundæ præfuit. In Sicilia, ſancti Gerlandi, ex Burgundia, epiſcopi Agrigentini, tempore Rogerij comitis.*
g *Die vigeſimaquinta, ſancti patris Taraſij, archiepiſcopi Conſtantinopolis.* 1

ANNOTATIO.

1 De Taraſio Suidas in dictionario, Ignatius diaconus, & vaſorum cuſtos magnæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, metropolitanus Niceæ, grammaticus, ſcripſit vitas Taraſij † & Nicephori, ſanctorum & beatorum patriarcharum. † *pag. 1036. Surij.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quarto Calendas Martij, luna F
10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/30.11.22.3.14/25.6.17.28.

26.Feb.A vel 27.

IN ciuitate † Perge Pamphyliæ, natalis beati Nestoris episcopi, qui persecutione Decij, cum die noctúque orationi insisteret, postulans vt grex Christi custodiretur, comprehensus, no men Domini mirabili libertate & alacritate confessus, equuleo crudelissimè tortus est: exinde crucis supplicio victor migrauit. Apud Alexandriam, sancti Alexandri episcopi, glorioſi senis. hic post beatum Petrum, Arium presbyterum suum, hæretica impietate deprauatum, & diuina veritate conuictum, de ecclesia eiecit: ac postea inter trecentos decem & octo patres in Niceno Concilio eundem damnauit. r *Item Fortunati, Felicis, cum alijs viginti septem.* q *In territorio Archiacensi, sancti Victoris confessoris.* g *Die vigesimasexta, sancti patris Porphyrij, archiepiscopi Gazæ.*

† al. Pergē. 1 2 3 4

ANNOTATIONES.

1 De Nestore latius Beda in martyrologio, ex Gestis apud Surium, pag. 1055.
2 De Alexandro, Rufinus, lib. 1. siue 10. historiæ eccles. cap. 1/Theodoritus lib. 1. capitibus primis. G
3 De Victore Bernardus epistola 312. ad Guidonem abbatem Arremarensem: Seruata antiquorum veritate scriptorum, quæ tu mihi transmiseras, de vita sancti Victoris, cuius apud vos corpus sacratissimum requiescit, duos dictaui sermones † qualicunque sermone meo, illud quantum potui cauens, vt nec breuitas obscuros, nec prolixitas redderet onerosos. Deinde quod ad cantum spectat, hymnum composui, metri negligens, vt sensui non deessem. Responsoria duodecim, cum antiphonis viginti septem, suis in locis disposui, &c.
4 Porphyrij vitam Marcus eius discipulus & familiaris, satis prolixè scribit apud Metaphrastem.

† *Sunt inter Sermones.*

Tertio Calendas Februarij, luna

27 Feb. B vel 28.

11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.

ALexandriæ, passio sancti Iuliani martyris. † Is cum ita podagra constrictus esset, vt neque incedere neque stare posset, vnà cum Euno ministro suo in sella iudici offertur: qui camelis impositi, per totam iubentur circumduci vrbem, & flagris hinc inde inspectante populo laniari, vsque- H
quò finem ipsis verberibus sortirentur. In Hispanijs, ciuitate Hispali, natalis sancti Leandri, episcopi & confessoris: cuius prædicatione & industria, tota gens Gothorum, per Recharedum regem, ab Ariana impietate conuersa est. Lugduni, sancti Baldomeri viri Dei: cuius sepulchrum crebris miraculis illustratur. *Eodem die, in Nortmannia, beatæ Honorinæ, virginis & martyris.* g *Die vigesimaseptima, sancti patris Procopij, Decapolitæ confessoris.*
Item apud Metaphrastem, sanctorum Andronici & Athanasię.

† *S. Dio. Alex. 6. hist. eccl. c. 34.* 31. *Rufini.* 1 *pag. 108.*

ANNOTATIO.

1 Leandri Gregorius meminit 3. dialogorum cap. 30/& initio moralium/item S. Isidorus de viris illustribus cap. 28.

28. Feb. C vel 29.

Pridie Calendas Martij, luna

12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.30.

IN territorio Lugdunensi, locis † virentibus, depositio sancti Romani abbatis: qui primus illic I
eremiticam vitam duxit, & multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea pater extitit monachorum. r *Eodem die sanctorum Macarij, & Rufini, Iusti & Theophili.* g *Die vigesimaoctaua, sancti patris & confessoris Basilij, synaxeæ sancti Procopij.*
¶ r *Papiæ, translatio † sancti patris Augustini, episcopi & confessoris.*

al. Iurensibus. 1.

P. Diaconus lib. 6. de Longo. 6. c. 14.

ANNOTATIO.

1 Lupicini & Romani vitam scribit sanctus Gregorius Turonicus, libro siue capite 1. de vita patrum.

MARTIVS HABET DIES XXXI.

1. Mart. D

Calendis Martij, luna K
13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.

ROMÆ, Sanctorum ducentorum sexaginta Martyrum, quos iussit primò Claudius pro Christi nomine damnatos, arenam fodere: deindè præcepit vt foras muros portæ Salariæ mitterentur, & in amphitheatro eiusdem ciuitatis militum sagittis interficerentur. Eodem die, sancti Donati martyris: qui sub † duce Vrsatio, & Marcellino tribuno, Carthagini passus est. Andegauis, sancti Albini episcopi & confessoris, viri præclarissimæ virtutis & sanctitatis. *cuius vitam Fortunatus presbyter conscripsit.* Ciuitate Massilia, sanctorum, Hermętis & Adriani. *Eodem die festiuitas sanctorum Angelorum, custodum singulorum hominum. Apud oppidum imperiale, quod Vuerda dicitur,*

Passio Valentini presbyt. 1. Surij pag. 981 † al. iudice, 1

A citur, natalis sancti Suuitberti Vverdensis episcopi, & confessoris, qui temporibus Pipini vnà cum sancto Vuillibrordo verbum salutis gentibus prædicauit. Hic inter cætera genera morbum, quem Physici squinantiam † nominant, solitus est curare. Eodem die Massiliæ, sancti Adalongi episcopi. g Die prima, sacrosanctæ martyris Eudociæ. q In territorio Cenomanensi, natale sancti Siuiardi abbatis. In Britannia, beati Dauid, Meneuensis archiepiscopi, & confessoris. Apud Antinoeum vrbem, passio beati Leonidis.†

2 * Synanchen & anginā, quòd angat guttur.
3
4
† Gesta Thyrsi.

ANNOTATIONES.

2 De Albino, Greg. Turonensis de gloria confessorum cap. 96. Albini confessoris nuper vitæ liber conscriptus est à Fortunato presbytero: editus to. 2. Surij pag. 1.

2 De Suuitberto. Rixfridus septimus episcopus Traiectensis, in epistola ad S. Ludgerum Habemus, & reuerentet habemus, libellum continentem gesta & Legendam sancti Suuitberti episcopi, & coëpiscopi sancti Vvillibrordi editam mandato & auctoritate sancti patris Gregorij, episcopi Traiectensis ecclesiæ, à sancto Marcellino presbytero, consodali & confratre sanctorum Vvillibrordi & Suuitberti. S. Ludgerus cap. 1. libri de eleuatione, canonizatione & miraculis sancti Suuitberti ad Rixfridum Expauesco, & tremisco aliquid addere ad complemen-
B tum illius libri, editi & conscripti à tam excellenti gentilium prædicatore, egregio presbytero sancto Marcellino. Est excusus cum Marcell. to. 2. Surij, & Coloniæ Anno 1508. Cap. 5. dicit Suuitbertum vbique terrarum appellari patronum pestis squinantiæ.

3 Siuiardi abbatis Anisolensis vita habetur per coætaneum, breuiter scripta: pag. 44. Surij.

4 De Dauide, ex Catalogo Scriptorum Britanniæ. Siluester Gyraldus Cambrensis scripsit vitam Dauid Meneuensis, & Caradoci presbyteri. Cl. Anno 1210.

Sexto Nonas Martij, luna 2. Mart. E

14.25.6.17.28 / 9.20.1.12.23 / 4.15.26.7.18 / 29.10.21.2.

ROmæ via Latina, sanctorum martyrum Iouini & Basilei: qui passi sunt sub Gallieno & Valeriano imperatoribus. Item Romæ, martyrum plurimorum, quos diu cruciatos imperator Alexander capitali sententia in extremo damnauit. Apud Vverdam, natale sancti Vvilleici confessoris, presbyteri sancti Suuitberti episcopi. g Die secunda, sancti hieromartyris Theodoti, episcopi Cyrenæ. q In Britannia,
C depositio sancti Ceaddæ, episcopi gentis Merciorum, & Lindisfarnorum. quem Beda prædicat timoris Domini plenum, & nouissimorum suorum assiduè memorem. Hic aëre commoto in ecclesia solicitus orabat, donec serenitas aëris rediret. Mouet enim, aiebat, aëra Dominus, ventos excitat, fulgura iaculatur, de cœlo intonat, vt terrigenas ad timendum se suscitet, & corda eorum in memoriam futuri iudicij reuocet.

De Vvill. Marcell. vita Suuitberti c. 26. 1

¶ 1 Item Lucij episcopi b in Cæsarea Cappadociæ. Et sanctorum martyrum, 1 Absoloni & * Lorgij, b & Heracli. Et Simplicij papæ, qui sedit annos quindecim. Hic Petrum Alexandrinum episcopum, Eutychianum damnauit. In portu Romano, Pauli, Secundolæ, Ianuariæ.

* al. Largi. 1

Brugis obitus Caroli martyris, Comitis Flandriæ.

ANNOTATIO.

1 De Ceadda, Virtutes eius Beda commemorat lib. 3. Hist. Eccl. cap. 28 / lib. 4. cap. 2. & 3. Vitam eius, testante id Catalogo Brytann. scripsit Daniel episcopus Vventanus, siue Vintonensis, qui obiit anno. 746.

Quinto nonas Martij, luna 3. Mart. F

D

15.26.7.18.29 / 10.21.2.13.24 / 5.16.27.8.19 / 30.11.22.3.

APud Cæsaream Palæstinæ, sanctorum martyrum, Marini militis, & Asterij senatoris, sub persecutione Valeriani: quorum prior cum accusatus fuisset à commilitonibus quòd esset Christianus, & ille clarissima voce Christianum se esse testaretur, martyrij coronam capitis abscisione susceptit. Cúmque sequens capite truncatum martyris corpus subiectis humeris, & substrata veste qua induebatur, exciperet, honorem quem martyri detulit, continuò ipse martyr accepit. b Scriptum est in historia ecclesiastica. Eodē die, natalis sanctorum, Hemeterij & Cheledonij: qui primùm apud Legionensem Galæciæ ciuitatem milites, exurgente persecutionis procella, pro confessione nominis Christi plurimis afflicti tormēris, Calagurrim vsque perducti, atque ibi coronati sunt martyrio. b Scribit hæc Aurelius Clemens in libro Coronatorum. p In Blandinio monasterio, Vuinualoci abbatis. q Babenbergæ, sanctæ Kunegundis virginis. g Die tertia, sanctorum martyrum, Eutropij, & comitatus ipsius,
E Cleonici & Basilisci.

Euseb. l. 7. c. 14. Rufin. l. 2. c. 15.

Hymno 1
1
2

ANNOTATIONES.

1 Vvinualoci historiam paraphrasticēs habet Surius pag. 52 /

2 Kunegundis imperatricis. pag. 60.

Quarto Nonas Martij, luna 4. Mart. G

16.27.8.19.30 / 11.22.3.14.25 / 6.17.28.9.20 / 1.12.23.4.

ROmæ, via Appia, natalis beati Lucij, papæ & martyris. qui persecutione Valeriani & Gallieni ob Christi fidē exilio relegatus, & postmodū diuino nutu ad ecclesiā suā redire permissus martyriū capitis obtruncatione cōpleuit. Itē Romæ, via Appia, sanctorū martyrū nongentorū. qui positi sunt in cœmeterio ad sanctā Cæciliā. Eodē die, Caij * Palatini in mare mersi: 1 & aliorū viginti septem.

1

forte palatini id est, aulici.

Universidad de Deusto Biblioteca

Nicomediæ, sancti Adriani, cum alijs viginti tribus: cuius corpus Romæ translatum est, atque sepultum sexto F
idus Septembris. vbi & eius passio est annotata. Treuiris, sancti Basini episcopi. g Die quarta, sancti patris Gerasini, qui fuit in Iordane.

¶ p Ipso die, eleuatio corporis beati Adriani martyris.

ANNOTATIO.

1 De Lucio, Pontificale cap. 23/ Cyprianus epist. 58. & 63/ & Breuiarium Daniæ.

5. Mart. A

Tertio Nonas Martij, luna
17.28.9.20.1 / 12.23.4.15.26 / 7.18.29.10.21 / 2.13.24.5.

† Greg. Tur. de gloria mar. c. 99.

APud Antiochiam, natalis beati Phocæ martyris. † qui post multas quas pro redemptoris nomine passus est iniurias, qualiter de antiquo illo serpente triumphauerit, hodie quoque populis declaratur. Ipso die, passio sancti Eusebij Palatini, & aliorum nouem martyrum. Suessionis, sancti Drausij, episcopi & confessoris. G

8. hist. eccl. c. 21. Eus.

¶ Cæsareæ Palæstinæ, sancti Adriani martyris. qui die festo quo natalitia fortunæ Cæsarienſium (sic enim putabatur) celebrari solent, leoni primùm ad discerpendum proiectus fuit: deinde gladio est iugulatus.

6. Mart. B

Pridie Nonas Martij, luna
18.29.10.21.2 / 13.24.5.16.27 / 8.19.30.11.22 / 3.14.25.6.

* pomerij, cuius prognostic. con exist.

NIcomediæ, natalis sanctorum, Victoris & Victorini. qui per triennium cum Claudiano & Bassa vxore eius, tormentis multis afflicti, & retrusi in carcerem, ibidem vitæ suæ cursum impleuerunt. Ciuitate Toleto, depositio Iuliani * episcopi, qui apud eiusdem loci incolas famosissimus habetur. *In monte Carmelo, beati Cyrilli presbyteri, Carmeli eremicolæ perdeuoti. cui Deus, tanquam fideli amico de futuro mundi statu quamplura reuelauit. Treueris, sancti Quiriaci presbyteri. Seckingi, depositio Fridolini abbatis & confessoris.* g *Die sexta, sanctorum quadraginta duorum martyrum, recenter inuentorum in Ammorio.*

1 2 ¶ Gandaui, obitus sanctæ memoriæ Coletæ de Corbeia, anno millesimo quadringentesimo quadragesimoseptimo, quæ instituit Clarissas Coletanas. *Metis, sancti Grodegandi,* † *archiepiscopi & confessoris.* H

† Sig. c. 78. de vi. ill. & vita.

ANNOTATIONES.

1 De Fridolino Ægidius Tscudus in descriptione Rhætiæ Alpinæ, cap. 12. Descriptionis vitæ sancti Fridolini auctor fuit Noggerus, abbas sancti Galli, qui vixit ante 650. annos.

2 Coletę Gandauensis vitam scripsit Stephanus Iuliacus, sacræ paginæ professor, MS. cuius compendium Parisiis impressum est in 8.

7. Mart. C

Nonis Martij, luna
19.30.11.22.3 / 14.25.6.17.28 / 9.20.1.12.23 / 4.15.26.7.

1 2 INMauritania, ciuitate Thuburbitanorum, natalis sanctorum martyrum, Perpetuæ & Felicitatis, & cum eis, Reuocati, Saturnini, & Secundoli. quorum vltimus in carcere quieuit: reliqui omnes ad bestias sunt traditi, sub Seuero principe, b *die natalis eius. Quique dum adhuc seruarentur in carcere, & Felicitas parturiret, omnium sanctorum precibus impetratum est, vt octauo mense pareret. Eodem die, in Tarracina Campaniæ ciuitate, monasterio Fossæ nouæ* r *sancti Thomæ Aquinatis, doctoris & confessoris.* q *qui de nobili genere Comitum Aquinorum claram originem ducens, patre inuito Ordinem ingressus est Prædicatorum, & literarum studijs diligenter intendens, sacræ Theologiæ cathedra sublimatus, totum mundum claritate suæ scientiæ illustrauit: & anno millesimo ducentesimo, septuagesimo quarto, vitæ verò suæ quinquagesimo inchoante diem clausit extremum. Apud Valeriam prouinciam, sancti Equitij abbatis. cuius meminit beatus Gregorius, dialogorum libro primo.* g *Die septima, sacrosanctorum martyrum episcoporum in Chersone, Basilei, Ephraim, Charitonis, Eugenij, & reliquorum.* I

cap. 4.

8. hist. eccles. cap. 21. Euseb.

¶ Cæsareæ Palæstinæ, natalis sancti Eubuli: qui gloriosam pro pietate mortem, caducæ vitæ præponens post bestiarum laniatus, gladio trucidatus fuit: omniáque martyrum certamina suo sanguine postremus obsignauit. *In* Segenberge, sancti Volkeri martyris.

ANNOTATIONES.

1 De Perpetuæ & Felicitatis natali, indicat Possidius in indiculo tractatus Tres beati Augustini. qui ex Cabronensi codice excudentur apud Plantinum. Meminit item Perpetuæ Tertullianus de anima, capite de infetis / Augustinus de animæ origine libro 3. cap. 9 / in Psalmum 47. versus finem / & Perpetuæ, Felicitatis, ac sociorum, de tempore barbarico, cap. 5. K

2 Thomas Tolosam est translatus. Vitam eius scribunt Ioannes 22. & Antonius Pizamanus, cum opusculis sancti Thomæ excusi Venetijs, anno 1490 / Ioannes Garzo libro 4. de illustribus viris Ordinis Prædicatorū: & Surius pag. 68. Item Græcè Demetrius Cydoneus, teste Xysto Senensi, libro 4. bibliothecæ sacræ.

8. Mart. D

Octauo Idus Martij, luna
20.1.12.23.4 / 15.26.7.19.29 / 10.21.2.13.24 / 5.16.27.8.

1 INciuitate Antinoetarū, natalis sanctorum, Philémonis & Apollonij diaconi: qui tenti, & à iudice auditi, cū cōstāter sacrificare idolis noluissent, perforatis calcaneis per ciuitatē horribiliter tracti,

nouissi-

nonissimè gladio cæsi, martyrium compleuerunt. Eodem die, apud præfatam vrbem, passio sanctorum, Arriani, Theotici, & aliorum trium, quos iudex submersos in mare necauit: sed obsequio delphini corpora eorum littori sunt restituta. Carthagini, sancti Pontij, diaconi beati Cypriani episcopi: * qui vsque ad diem passionis illius cum eo exilium sustinens, egregium volumen vitæ & passionis ipsius reliquit, ac clarus passionibus coronam vitæ promeruit. p *In pago Teruanensi, sancti Hunfridi, episcopi eiusdem ciuitatis, & abbatis Sithiensis.* q *cuius corpus deletis Morinis, Ipras est translatum. In Anglia, sancti Felicis,* † *episcopi & confessoris, qui de Burgundia veniens, nationi Anglorum Orientalium Christum annuntiauit.* g *Die octaua, sancti patris & confessoris Theophylacti, episcopi Nicomediæ.*

* Hier. de vi. ill. c. 78.

† Beda lib. 2. cap. 15.

ANNOTATIO.

1 Philemonis, Apollonij, Arriani & aliorum quatuor, martyrium habet Metaphrastes, in passione Thyrsi, die 14. Decemb.

Septimo Idus Martij, luna 9. Mart. E

21.2.13.24.5 / 16.27.8.19.30 / 11.22.3.14.25 / 6.17.28.9.

B

APud Sebasten Armeniæ minoris, natalis sanctorum quadraginta militum: qui tempore Licinij regis, post vincula & carceres creberrimos, post facies cæsas lapidibus, missi sunt in stagnum, & sic demum crurifragio martyrium consummauerunt. Erant autem nobiliores inter eos Quyrion & Candidus. Apud Nyssenam ciuitatem, depositio sancti Gregorij episcopi, fratris beati Basilij Cæsariensis, tam vita quàm eloquentia clarissimi. Ciuitate Barcinona, sancti Patiani episcopi: † qui tempore Theodosij principis, optima senectute finem vitæ sortitus est.

1

2

† Hier. de vi. ill. c. 116.

ANNOTATIONES.

1 De quadraginta martyribus. Basilius scripsit laudationem in hos martyres, homilia 20. Extant & fratris eius Gregorij Nysseni orationes duæ in laudem eorundem: & tomo quarto Aloysij sermo sancti Gaudentij Brixiensis episcopi, habitus in die dedicationis Basilicæ Concilij sanctorum, vbi inter cætera ait, Habent planè idoneum suis meritis, dignissimúmque præconem, beatæ recordationis virum confessorem basilium, ecclesiæ Cæsarien-
C sis antistitem, cuius eloquentia singularis, & sermo Apostolico sale conditus, paupertatem mei retundit ingenij. De iisdem Metaphrastes tomo 2. Surij / Sozomenus lib. 9. cap. 2.

2 Gregorij Nysseni meminit Theodoritus lib. 4. hist. eccl. cap. 30. vel 28 / & Hieronymus de viris illustribus cap. 138. Extántque eius opera.

Sexto Idus Martij, luna 10. Mart. F

22.3.14.25.6 / 17.28.9.20.1 / 12.23.4.15.26 / 7.18.29.10.

f

APud Apamiam, natalis sanctorum Alexandri & Caij martyrum: qui, vt Apollinaris scribit, Hierapolitanus episcopus, in libro contra Cataphrygas, † persecutione Antonini Veri, glorioso martyrio coronati sunt. In Perside, sanctorum martyrum numero quadraginta duorum. Parisiis, depositio sancti Droctouei abbatis, discipuli beati Germani episcopi. Luxouio monasterio, sancti Attalæ abbatis. g *Die decima sanctorum martyrum, Codrati & sociorum eius.* †

† Apud Euf. l. 5. c. 15 / 16. Ruffin. † De his Metaph.

§ In Vissenaken iuxta Thenas in montibus sancti Himelini confessoris, qui natione Scotus, & beato Rumoldo carne propinquus, præfato loco, febre pestilentiali tactus, diem obiit, mirificante Domino obitum eius multis signis & miraculis.

1

D

ANNOTATIO.

1 De Attala, Ionas Scotus, discipulus discipulorum Columbani, scripsit vitas sanctorum, Columbani, & Attalæ, † ac Eustachij, successorum eius. Quæ manifesto errore Bedæ tribuuntur, tomo 3. operum Bedæ.

† pag. 92. Surij.

Quinto Idus Martij, luna 11. Mart. G

23.4.15.26.7 / 18.29.10.21.2 / 13.24.5.16.27 / 8.19.30.11.1

IN *Carthagine, sanctorum martyrum, Heraclij, Sozimi, & Candidi, Piperionis, & aliorum viginti. Ipso die, Gorgoni & Firmi.* q *In territorio Herbipolensi, sancti Gumberti confessoris. In pago Atrebatensi, depositio sancti Vindiciani episcopi. Item Carthagine sancti Constantini, clarissimi viri.* g *Die vndecima, sancti patris Sophronij, patriarchæ Hierosolymorum.*

Act. 13.

§ Cuius nomen inseri sanctis diptychis sanctarum ecclesiarũ iudicauit sanctũ Concilium sextũ Constantinopolitanũ.

ANNOTATIVNCVLA.

Hoc die Vsuardus solos habebat martyres 40. qui positi sunt die nona, iuxta Rom. eccl. obseruationem.

Quarto Idus Martij, luna 12. Mart. A

24.5.16.24.8 / 19.30.11.22.3 / 14.25.6.17.28 / 9.20.1.12.

ROmæ, beati Pontificis Gregorij, doctoris & Apostoli Anglorum. Apud Nicomediam, passio sancti Petri martyris. Hic cum esset cubicularius Dioclitiani principis, & liberius causaretur de immensis * martyrum supplicijs, iubente eodem in medium educitur, ac primò suspensus, diutissimè flagris torquetur: deinde aceto & sale perfusus, ad vltimum in craticula assatur: ficque verè Petri extitit & fidei hæres, & nominis. Item Nicomediæ, sanctorum Egdunij presbyteri, & aliorum septem: qui diebus singulis suffocati sunt, vt cæteris metus incuteretur. *Romæ, sancti Mamiliani martyris.* g *Die duodecima, sancti patris & confessoris Theophanis.*

1

Lib. 8. hist. eccl. c. 6.

* Sancti Romæ.

De Mamil. presb. gesta Vrbani. De Theoph. Metaph.

Universidad de Deusto Biblioteca

De Sab. Metaph. ¶ Qui & Isaacius dictus est: magnáque animi constantia restitit iconomacho Leoni. In Britannia minori, Pau- F
li Leonensis episcopi tempore Iustini iunioris.

ANNOTATIO.

1 De Gregorio, Beda lib. 2. hist. Anglorum cap. 1. Paulus diaconus lib. 3. de gestis Longobardorum cap. 11. Ideo, inquit, de beato Gregorio plura dicere omittimus, quia iam ante annos aliquot eius vitam Deo auxiliante contexuimus. Habetur MS. Sigibertus eiusdem meminit de viris illustribus cap. 80/rursus cap. 107. librorum quatuor, quos Ioannes diaconus Romanæ ecclesiæ, vrbano stylo scripsit de vita Gregorij ad Ioannem papam. Hi excusi sunt cum operibus Gregorij, Parisiis, & tomo 2. Surij.

1. 3. Mart. B

Tertio Idus Martij, luna

25.6.17.28.9 / 20.1.12.23.4 / 15.26.7.18.29 / 10.21.2.13.

1 APud Nicomediam, natalis sanctorum martyrum, Macedonij presbyteri, Patriciæ & Mo-
2 destæ. Nicea ciuitate, sanctorum martyrum, Theusetæ, Horris, Theodoræ, Nymphodo- G
ræ, Marci, Arabiæ. qui omnes igni traditi sunt. In Thebaide, depositio sanctæ Euphrasiæ virginis.

¶ r *Ipso die, monasterio Cluniaco, translatio sanctæ Consortiæ.* g *Die decimatertia, reportatio reliquiarum sancti Nicephori patriarchæ Constantinopolis.*

De Sab. Metaph. Qui vtilem sacrarum imaginum vsum aduersus impietatem defendit. Hermopoli, sancti Sabini martyris.

ANNOTATIONES.

1 Euphrasiæ vitam habet Surius pag. 216. quæ etiam cum vitis patrum est impressa.
2 In Nicephori patriarchæ Constantinopolis exilium, & in translationem sanctarum ipsius reliquiarum, est apud Metaphrastem oratio Theophanis presbyteri & præpositi, pag. Surij 227.

14. Mart. C

Pridie Idus Martij, luna

26.7.18.29.10 / 21.2.13.24.5 / 16.27.8.19.30 / 11.22.3.14.

* *vt habet Processi passio 2. Iuly.* ROmæ, passio sanctorum martyrum quadraginta & septem. Hi * baptizati sunt à beato Petro H
Apostolo, cum teneretur in custodia Mamortini, cum coapostolo suo Paulo, vbi nouem mensis detenti sunt. Qui omnes sub deuotissima fidei confessione, Neroniano gladio consumpti sunt. In Africa, sancti Petri martyris. Item sancti Euphrosij. r *Eodem die, Zachariæ pontificis, qui sedit Romæ annos decem.* q *Hic quatuor libros dialogorum beati Gregorij transtulit in Græcum, & per Bonifacium Moguntinum episcopum, Pipinum patrem Caroli, in solium regni sublimauit in Sueßionum ciuitate. Eodem die Carnoti, sancti Leonini episcopi.* g *Et sancti martyris Alexandri in Pydne.*

De Zach. pō. tificale c. 93. to. 3. Concil.

¶ In Quindelingeborg monasterio, diœcesis Halbertstadensis, dormitio Machtildis reginæ, matris Ottonis primi, imperatoris, cuius vita virtutis speculat fuit.

ANNOTATIO.

1 De Mathilda, Vvitichindus Saxo ad Mathildam filiam Othonis, lib. 3. rerum gestarum ab Henrico & Othone, & Liutprandus Ticinensis lib. 4. cap. 7. rerum Europæ.

25. Mart. D

Idibus Martij, luna I

27.8.19.30.11 / 22.3.14.25.6 / 17.28.9.20.1 / 12.23.4.15.

Apud Metaph. pag. 232. IN Cæsarea Cappadociæ, passio sancti Longini, qui latus Domini lancea perforauit, vt in gestis eius inuenitur. † Apud Thessalonicam ciuitatem, natalis sanctæ Matronæ martyris, quæ a *cum occulte Christum colens, quotidie furtiuis orationibus ecclesiam frequentaret,* deprehensa & multipliciter afflicta, nouissimè robustis fustibus vsque ad mortem cæsa, in confessione Christi incorruptum Deo spiritum reddidit. g *Die decimaquinta, sancti martyris Agapij, & sociorum eius.*

16. Mart. E

Decimoseptimo Calendas Aprilis, luna

28.9.20.1.12 / 23.4.15.26.7 / 18.29.10.21.2 / 13.24.5.16.

† Gesta Marcelli to. 1. Surij pag. 361. APud Aquileiam, natalis beati Hilarij episcopi, & Tatiani diaconi: qui sub Beronio præside K
post equuleum, atque alia tormenta, vnà cum Felice, Largo, & Dionysio, martyrium terminarunt. Romæ, passio sancti Cyriaci diaconi. † qui post longam carceris macerationem, reliquata pice pertusus, & in cataста extensus, attractus etiam neruis, & fustibus cæsus, ad vltimum cum Largo & Smaragdo, & alijs viginti, iubente Maximiano, capite truncatus est. Horum tamen festiuitas sexto Idus Augusti recolitur, quo die à beato Marcello papa, eorum corpora sunt
1 leuata, ac venerabiliter tumulata. *Eodem die, natale sancti Heriberti archiepiscopi Coloniensis. Huius venerabile corpus in monasterio Tuiciensi ad Rhenum honorificè requiescit: quod idem vir sanctus in honore sanctæ Dei genitricis à fundamento erexit. Reesæ, in territorio Cliuensi, festum sancti Dentlini, pueri septem annorum.*
2 *Martianis,* p *depositio sanctæ Eusebiæ virginis.* g *Die decimasexta, sanctorum martyrum, Sabini † & Papæ.*

De hac forte Meta. 13. huius. ¶ Aruernis, depositio sancti Patricij, episcopi & confessoris.

ANNOTA-

ANNOTATIONES.

A 1 Hereberti vitam nouo stylo conscripsit Rupertus abbas Tuitiensis, pag. 246. Surij. Hanc & miracula antea libris duobus scripserat Lambertus Leodiensis, monachus Tuitiensis, mandante metropoli Agrippina. Sic enim habet præfatio inter alia, Matri ecclesiarum sanctæ Romæ Ecclesiæ, & in vniuerso orbe terratum, filiis vniuersis vniuersalis ecclesiæ, Metropolis Agrippina Colonia. Curam scribendi communi consensu vni ipsius monasterij fratri commisimus, qui ministri obedientia nihil aliud scripsit quàm quod vidimus, aut à fidelibus audiuimus. Et in fine, Scripta sunt imperante Honorio tertio, Hermanno metropolis nostræ archiepiscopo, cœnobij ipsius in quo requiescit, abbate Vverimboldo. Ne verò suppresso nomine dictantis, cauſetur muta pagina, tituletur obsecundantis nobis fratris nostri Lamberti nomine & memoria.

2 De Eusebia, Chronicon Marcianense. Eusebiæ sanctæ virginis vitam & actionum gesta edidit quidam profundioris scientiæ, & prosa, & carmine. Habentur MS. Marcenis, vbi auctore Marcianensi, Prosa incipit, Cum primùm ad scribendum: Carmen verò,

Ordinibus varijs, quorum compagine vestis.

B Decimosexto Calendas Aprilis, luna 17. Mart. F 1

29.10.21.2.13 / 24.5.16.27.8 / 19.30.11.22.3 / 14.25.6.17.

IN Scotia, natale sancti Patritij, episcopi & confessoris, qui primus ibidem Christum euangelizauit. Eodem die, monasterio Niuigella, p *transitus* sanctæ Gertrudis virginis, *filiæ Pipini ducis. cuius præclara gesta habentur. Alexandriæ, natalis sancti Ambrosij, eiusdem ecclesiæ diaconi. Cabilonæ, natale sancti Agricolæ, episcopi & confessoris.* 1 2 3

¶ p *Lyræ, translatio sancti Gummari, præclari confessoris. Apud Dononium, eleuatio corporis sanctæ Reginæ.*

ANNOTATIONES.

1 Patritius Apostolus fuit Hibernorum, qui apud veteres Scotorum quoque nomine comprehendebantur. Vita duobus libris habetur tomo 3. Bedæ, non per Bedam, sed per Hibernum Bedæ longè imparem, qui se in fine secundi Probum nominat, & fratri Paulino vtrumq; scripsisse indicat. Eiusdem vitam tribus libris scriptam esse à
C Guilh. Malmesburiæ Benedictino, testatur catalogus Scriptorum Britanniæ.

2 Gertrudis vita tribus libris conscripta habetur Niuellæ, oppido Brabantiæ: & in eorum prologo, Vitam piissimæ virginis scribere decreuimus, secundum quòd veracissima ac fidelissima narratione, licet inculto sermone, nobis tradidit, † qui vitam & virtutes eius oculis suis vidit, quíq; sacris exequiis præsens fuit. *Libro vnico to. 2. Surij.*

3 De Agricola. Annonius vel Aimonius de gestis Francorum lib. 5. cap. 42. Agricola vtiq; in vita beati Germani Parisiorum præsulis memoratur. Meminit eiusdem Gr. Turonicus lib. 5. historiæ Francorum, cap. 45.

Decimoquinto Calendas Aprilis, luna 18. Mart. G

30.11.22.3.14 / 25.6.17.28.9 / 20.1.12.23.4 / 15.26.7.18.

NAtalis beati Alexandri episcopi, qui de Cappadocia, ex propria ciuitate, sanctorum locorum desiderio, Hierosolymam veniens, b *cum Narcissus eiusdem vrbis episcopus, iam senex regeret ecclesiam*, diuina reuelatione eiusdem loci gubernaculum b *cum eo* suscepit: & post venerandam senectutem, ductus Cæsaream, persecutione Decij, ob confessionem Christi martyrium
D compleuit. *Ipso die, memoria venerabilis archangeli Gabrielis, nostræ redemptionis paranymphi. Eodem die, reconditio sancti Appiani, episcopi & confessoris. Item, sanctæ Speciosæ virginis. In Britannia, passio sancti Eduardi regis* †. g *Die decimaoctaua, sancti patris Cyrilli, archiepiscopi Hierosolymorum.* 1 Lucæ 2. Surius pag. 276. 2

¶ Qui promptissimus defensor Apostolicorum dogmatum, maximas ab Arianis passus est persecutiones.

ANNOTATIONES.

1 De Alexandro episcopo, Eusebius libro 6. historię ecclesiasticæ, capitibus apud Rufinum 7. 9. 16. & 29.

2 Cyrilli nunc extant Catecheses, Grodecius autem interpres præposuit eis ex ecclesiasticis historijs, De vita & scriptis Cyrilli.

Decimoquarto Calendas Aprilis, luna 19. Mart. A

1.12.23.4.15. / 26.7.18.29.10 / 21.2.13.24.5 / 16.27.8.19.1

E N*Atale beati Ioseph, sponsi beatissimæ virginis Mariæ. Item*, natalis beati Ioannis, magnæ sanctitatis viri. qui de Syria oriundus, peruenit ad Italiam, ibíque apud Penarensem vrbem multorum seruorum Dei, per quadraginta † annos pater existens, multis clarus virtutibus, quieuit in pace. Eodem die, apud Surentum, sanctorum, Quinti, Quintilli, Quartillæ, Marci, eum aliis nouem. Ciuitate Brixia, sancti Calocери martyris. † *In Cæsarea Cappadociæ, Theodori presbyteri, & aliorum septem. In portu Ganda*, p *depositio sancti Landoaldi confessoris* q *& Archipresbyteri. Hic beatum Lambertum episcopum in pueritia nutriuit, & sacris literis eruditit. Item, natale sanctorum socíorum eius, Amantij Diaconi, Adriani internuntij, & reliquorũ qui cum eo honorificè quiescunt apud Gandauũ, in* ‡ *ecclesia sancti Bauonis.* r *Ipso die, sanctorum Apollonij & Leontij episcoporum.* 1 Matt. 1. & 2. quatuor addunt Beda & Ado. Ado. 15. Calē. Mart. 2 al. monasterio.

¶ q *Vercellis aco monasterio, translatio sanctæ Mariæ Magdalenæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ANNOTATIONES. F

1 De Ioseph, Bernardus homilia 2. super Missus est / Petrus de Aliaco Cameracensis Cardinalis in homilia de duodecim honoribus Ioseph / Scripsit & Ioannes Gerson Cancellarius nonnulla pro institutione festi. Testatur quoque abbas Tritthemius lib. 2. Epistolarum, se in laudem Ioseph scripsisse librum, & adiunxisse Rosarium ex præconijs meritorum eius, &c.

2 De Landoaldo. Nodgerus Leodiensis episcopus eruditè scripsit anno 980. historiam translationis Landoaldi archipresbyteri, & sociorum, ex Vvintershoue Gandauum: quæ tunc contigit per Vvomarum abbatem, data à Papa Ioanne auctoritate, & imperatore consentiente. Habet eam Surius.

Decimotertio Calendas Aprilis, luna

20. Mart. B

2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.20.

Col. 4. 1 IN Asia, natalis sancti Archippi, commilitonis beati Pauli: cuius meminit idem Apostolus in Epistola sua, scribens Colossensibus. Apud Britanniam, depositio sancti Cuthberti: qui ex anachorita, ecclesiæ Lindisfarnensis antistes, totam ab infantia vsque ad senium vitam, miraculorum signis inclytam duxit. In Syria, sanctorum, Pauli, Cyrilli, Eugenij, cum aliis quatuor. Ipso die, ex r *Fontanellæ monasterio*, p *in Blandinio monasterio*, sancti Vulfranni confessoris, p *Senonum archiepiscopi*. q *Item, sancti Ioachim* † *confessoris, patris beatæ Mariæ virginis*. g *Die vigesima, sanctorum qui nominantur patres in monasterio sancti Sabæ, interemptorum*. G

2 † Epiph. hæres. 79. Damasc. l. 4. c. 15.

¶ Coloniæ ad gradus, obitus Rixæ, reginæ Hungariæ, neptis sancti Annonis episcopi. Cuius non canonizatæ corpus patet in magnis festis.

ANNOTATIONES.

† MS. capitibus 46. * lib. 2. c. 27. & 5. sequent.

1 De Cuthberto. Beda ad finem historiæ Anglorum, Vitam sancti patris, monachi, simul & antistitis, Cudberti, & prius heroico metro, † & postmodum plano sermone descripsi: tomo 3. Bedæ, 2. Surij. Idem in præfatione eiusdem historiæ gentis Anglorum, Ea quæ de sanctissimo patre nostro & antistite Cudberto, vel in hoc volumine, * vel in libello gestorum ipsius conscripsi, partim ex eis quæ de illo prius à fratribus ecclesiæ Lindisfarnensis ecclesiæ scripta reperi, assumpsi, simpliciter fidem historiæ quam legebam, accommodans: partim verò ea quæ certissima fidelium virorum attestatione per me ipsum cognoscere potui, solerter adiicere curaui. H

2 Vulfrannus archiepiscopus, & Fontanellensis monachus, obiit anno 720. cuius vitam scripsit grauiter Ionas, eiusdem temporis & loci monachus, ad sanctum Bainum Episcopum Taruanensem, & Fontanellæ abbatem, pag. 293. Surij.

Duodecimo Calendas Aprilis, luna

21. Mart. C

3.14.25.6.17 / 28.9.20.1.12 / 23.4.15.26.7 / 18.29.10.21.

1 libro 2. dialogorum. 2 3

APud castrum Cassinum, natalis sancti Benedicti abbatis, huius vitam, virtutibus & miraculis glorioſam, beatus papa scribit Gregorius. Alexandriæ, beati Serapionis anachoritæ, magnarum virtutum viri. In territorio Lugdunensi, sancti Lupicini abbatis: cuius vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit. g *Die vigesimaprima, sancti patris & confessoris Iacobi episcopi.*

ANNOTATIONES.

† Lib. 2. cap. 34. ex relatu quatuor discipulorum.

1 De Benedicto. Paulus Varnefridus, diaconus Cassinensis de gestis Longobardorũ lib. 1. cap. 17. Benedictus primùm in loco qui Sublaco dicitur, qui ab vrbe Roma quadraginta millibus abest, & postea in Cassino, & magnis vitæ meritis, & Apostolicis virtutibus effulsit. Cuius vitam, sicut notum est, beatissimus papa Gregorius in suis dialogis † suaui sermone composuit. Ego quoque pro paruitate ingenij mei, ad honorem tanti patris, singula eius miracula, per singula districha, elegiaci metri modo contexui. Aimonius de gestis Francorum lib. 2. cap. 21. Sed & Odo venerabilis abbas Floriacensis cœnobij, in quo sæpius nominatus requieſcit pater Benedictus, ipsius memoriam in quodam sermone mirificis extollit laudibus. Marcus quoque poëta, vt habet Sigibertus de viris illustribus cap. 33. familiaris Benedicti Cassinensis, vitam eius à Gregorio descriptam, deflorauit heroico breuiloquio, & pauca superaddidit: & cap. 101. Adrealdus, qui & Adenuertus, monachus Floriacensis, scripsit historiam miraculorum quæ ostensa sunt per Gallias sancti Benedicti Cassinensium meritis, à tempore quo eius corpus translatum est à monte Cassino ad cœnobium Floriacense, vsque ad tempus Odonis regis Francorum: & iterum Sigibertus cap. 102. Aimonius monachus Floriacensis, historiam miraculorum sancti Benedicti, ab Adrealdo initiatam, perfecit, perducens vsque ad tempus Roberti regis Francorum. Paulus diaconus est MS. Gemblaci / Odo & Adrealdus ibidem, & in Villari. Dialogus denique, an beatus Benedictus monachorum pater almificus fuerit sacerdos, extat in volumine Consiliorum Cardinalis Zarabellæ, interlocutoribus Michaële & Hieronymo monachis ordinis sancti Benedicti, congregationis sanctæ Iustinæ de Padua. I K

2 De Serapione mentio est 8. tripartitæ cap. 1. Nescio tamen an de hoc: quod quidam annotarunt.

3 Lupicini vitam scribit sanctus Gregorius Turonensis, de vita patrum cap. 1.

Vndecimo Calendas Aprilis, luna

22. Mart. D

4.15.26.7.18./29.10.21.2.13./24.5.16.27.8./19.30.11.22.

Sozo. l. 9. c. 10

APud Septimaniam, ciuitate Biterris, depositio sancti Aphrodisij, episcopi & confessoris. Hic à beato Paulo Narbonensi episcopo, eidem vrbi ordinatus antistes, fidei documentis præclarus, virtutúmq; meritis ornatus, quieuit in pace. r *In Africa, sancti Saturnini, & aliorũ nouem.* q *Trecas, depositio sancti Cameliani antistitis.* g *Die vigesimasecunda, sancti hieromartyris Basilei,* † *presbyteri Ancyranæ ecclesiæ.*

¶ q In

Universidad de Deusto Biblioteca

A ¶ q *In monasterio, quod Eike dicitur, translatio sanctarum virginum, Herlandis & Relindis germanarum.* Parthenopoli ciuitate, beatæ Margaretæ quæ cõtracta dicitur, virginis multæ patientiæ: de cuius vita liber extat. † *per Ioannem Dominicanũ MS.*

Decimo Calendas Aprilis, luna 23. Mart. E

5. 16. 27. 8. 19./ 30. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 28. 9./ 20. 1. 12. 23.

IN Africa, sanctorum martyrum, Victoriani, Frumentij, & alterius Frumentij, & duorum germanorum: qui persecutione Vvandalica, vt scribit Victor Africanus episcopus, sub Hunerico rege, pro constantia catholicæ confessionis, immanissimis suppliciis excruciati, egregio martyrio coronati sunt. In Antiochia, sancti Theodori presbyteri. In ciuitate Cæsarea sancti Iuliani. g *Die vigesimatertia, sacrosancti martyris Nicõnis, & ministrorum discipulorum eius, cum ipso martyrizatorum.* libro 3.

¶ q *Bergis*, p *eleuatio sancti Vvinoci abbatis.*

Nono Calendas Aprilis. luna 24. Mart. F

B 6. 17. 28. 9. 20./ 1. 12. 23. 4. 15./ 26. 7. 18. 29. 10./ 21. 2. 13. 24.

ROmæ, passio beati Pigmenij presbyteri: hic Iulianum apostatam à puero nutriuit, & literis sacris erudiuit, à quo ipse postea in Tyberim pro fide Christi necatus est. In Mauritania, natalis sanctorum Romuli & Secundoli fratrum, qui pro Christo passi sunt. Item in Phrygia, sancti Agapeti. Apud Syriam, sancti Seleuci. *Tridenti, passio beati Simonis pueri. In monasterio Vvasteno, sanctæ Catharinæ abbatissæ, filiæ beatæ Birgittæ.* *De vigm. latius Beda ex MS. gestis.* 1 2 3

¶ g *Die vigesimaquarta, præfestum euangelistæ.*

Cæsareæ, sanctorum octo martyrum, † Timolai, Dionysij, Romuli, Paulæ, Alexandri, Alexandri: Agapij, & Dionysij. Dauentriæ obiit Florentius presbyter, qui fratres de communi vita instituit: cuius vitam scripsit Thomas de Kempis. * *Dequibus lib. 8. hist. eccles. cap. 13. Euseb. * editam in operib. Thom.*

ANNOTATIONES.

C 1 De Agapyto episcopo Sinadæ Phrygię, Suidas/ & libro 11. tripartitæ cap. 3. ex Socrate lib. 7. cap. 3.
2 Simon infans martyrium passus est à Iudæis anno 1475. quo eodem anno passionem eius descripsit Ioannes Matthias Tyberinus, ad Senatum & populum Brixianum. Excusus aliquot paginis, & tom. 2. Surij.
3 Catharinæ vita viginti cap. impressa est Romæ, cum reuelationibus matris suæ Birgittæ.

Octo Calendas Aprilis, luna 25. Mart. G

7. 18. 29. 10. 21./ 2. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 30. 11./ 22. 3. 14. 25.

IEsus Christus Dominus noster passus est. Apud Nazareth ciuitatem Galilææ, Annunciatio Dominica. In Sirmio, passio sancti Irenęi episcopi, tempore Maximiani imperatoris: qui primò tormentis acerrimis vexatus, deinde diebus plurimis in carcere cruciatus, nouissimè abscisso capite consummatus est. Romæ, sancti Cyrini martyris, qui à rege Claudio post facultatum amissionem, post carceris squalorem, post multorum verberum afflictionem, gladio interfectus est. *Scriptum est in passione beati Valentini.* † Nicomediæ, natalis Dulæ, ancillæ cuiusdam militis, quæ pro castitate occisa est. In Antro insula, sancti Hermelandi abbatis: cuius gloriosa conuersatio, miraculorum colludatur præconio. p *Item ipso die, depositio sanctissimi Humberti, episcopi & confessoris Christi, virtutibus & miraculis glorioſi.* *Aug. 4. de Trin. c. 5. Lucæ 1. presbyteri, 10. 1. Surij.* 1

D ¶ q *Eodem die, genesis mundi: & immolatio Isaac, & transitus filiorum Israel per mare rubrum, & victoria Michaelis Archangeli contra draconem.* Gen. 1. 22. Exod 14. Apoc. 12.

ANNOTATIO.

1 Hermelandus ex Fontanella assumptus est in primum abbatem Antrensem: cuius vitam pulchrè descripsit cœnobita Antrensis, ex iis quæ visu relationéque fratrum didicit. pag. 373. Surij.

Septimo Calendas Aprilis, luna 26. Mar. A

8. 19. 20. 11. 22./ 3. 14. 25. 6. 17./ 28. 9. 20. 1. 12/ 23. 4. 15. 26.

E APud Pentapolim Libyæ, natalis sanctorum, Theodori episcopi, Irenæi diaconi, Serapionis, & Ammonis lectorum. Romæ, via Lauicana, sancti Castuli martyris: qui, vt in gestis beati Sebastiani legitur, b *cum esset zetarius palatij, & hospes sanctorum*, à persecutoribus tertiò appensus, tertiò auditus, in cõfessione Domini perseuerans, missus est in foueam, & dimissa super eum massa arenaria, martyrio migrauit ad Christum. In Sirmio, sanctorum, Montani presbyteri, & Maximæ, in mare mersorum. *Item in Vverdena, depositio sancti Ludgeri episcopi & confessoris, qui fuit episcopus primus Monasteriensis, tempore Caroli magni imperatoris. Eodem die, beati Felicis secundi, episcopi Treuerensis.* *pag. 451. 10. 1. Surij.* 1

¶ p *Lobus, eleuatio sancti Vrsmari episcopi, quæ agitur Dominica ante natalem sancti Ioannis Baptistæ.*

ANNOTATIO.

1 Ludgeri sanctam vitam duobus libellis conscripserunt, Omnibus in Christo fidelibus, Dei Sanctorúmque, eius non fictis amatoribus, fratres in cœnobio sancti Saluatoris, & sancti confessoris Ludgeri: quando sanctissimæ eius

vitæ conſcij adhuc aliquanti in corpore ſupererant. pag. 384. Surij. F

27. Mar. B

Sexto Calendas Aprilis, luna

9. 20. 1. 12. 23. / 4. 15. 26. 7. 18. / 29. 10. 21. 2. 13. / 24. 5. 16. 27.

IN Ægypto, depoſitio ſancti Ioannis eremitæ: qui inter cætera virtutum inſignia, etiam prophetiæ ſpiritu plenus, Theodoſio imperatori Chriſtianiſſimo victorias de tyranno prædixit. In Panonia, ſancti Alexandri martyris. b *Hieroſolymæ, reſurrectio Domini noſtri Ieſu Chriſti.* q *Dertonæ ſancti Marciani epiſcopi & martyris. Vvormaciæ, ſancti Ruperti, epiſcopi & confeſſoris,* † *qui temporibus Childeberti, in Bauaria, Auſtria, Syria, & toto Norico, doctrinam Chriſti propagauit.*

Surius pag. 412. Metaphr. 2. ¶ Conſtantinopoli, ſancti Iſaacij viri Dei. † Perſide, nouem martyrum.

ANNOTATIONES.

1 De Ioanne, Rufinus lib. 11. hiſtoriæ eccleſ. cap. 19 / Auguſtinus de cura pro mortuis cap. 17 / De eodem Euagrius, ſed ab Hieronymo reprehenſus, & Palladius eius diſcipulus, cap. 43. hiſtoriæ Lauſiacæ. G

2 Nouem iſtorum martyrum paſſionem habet Metaphraſtes die 29. Martij, in martyrio Ionæ.

28. Mart. C

Quinto Calendas Aprilis, luna

10. 21. 2. 12. 24 / 5. 16. 27. 8. 19 / 1. 11. 22. 3. 14 / 25. 6. 17. 28.

Euſeb. 7. hiſt. Eccl. cap. 11. IN Cæſarea Palæſtinæ, ſanctorum martyrum, Priſci, Malchi, Alexandri: † qui perſecutione Valeriani, diuino fidei calore ſuccenſi, vltrò iudicem adeuntes, cur tantum in ſanguinem piorum deſæuiat, obiurgant. Quos ille continuò pro Chriſti nomine beſtijs tradidit deuorandos. Apud

1 vrbem Cabilonem, depoſitio ſancti Guntramni regis: qui ita ſe ſpiritualibus actionibus mancipauit, vt relictis ſæculi pompis, theſauros ſuos eccleſiis & pauperibus erogaret. Tharſo Ciliciæ, Caſtoris & Dorothei. *Apud Naxum, ſiue Neſum, Ciciliæ oppidum, ſancti Cononis, Baſiliani monachi, abſtinentia & ſanctitate clari, tempeſtate Rogerij ſecundi, anno milleſimo, ducenteſimo, triceſimoſexto.* g *Die vigeſima octaua, ſancti Stephani Thaumaturgi, & ſancti Hilarionis iunioris.* H

2 ¶ b *Romæ Sixti papæ.* qui ſedit annos octo.* q *Coloniæ, ex Tungris tranſportatio corporis ſancti Euergiſli epiſcopi.*

Tertij, de quo Pontif. c. 46.

ANNOTATIONES.

1 De Guntramno poſuit Vſuardus verba Gregorij Turonenſis ex libro de gloria martyrum cap. 76. Idem Gregorius ſparſim de eo ſcribit lib. 4. hiſtorię vſque ad caput 13. libri vndecimi, qui liber Gregorio in Baſileenſi editione acceſſit: rurſus Paulus diaconus lib. 3. de geſtis Longobardorum cap. 17.

2 De Hilarione, hoc fortaſſis libro ſexto hiſtoriæ tripartitæ, cap. 11. & 18.

29. Mart. D

Quarto Calendas Aprilis, luna

11. 22. 3. 14. 25. / 6. 17. 28. 9. 20. / 2. 12. 23. 4. 15. / 26. 7. 18. 29.

1 al. Geiſerico APud Africam, natalis ſanctorum confeſſorum, Armogaſtis, Archimini & Saturi: qui tempore Vvandalicæ perſecutionis ſub * Genſerico rege, pro confeſsione veritatis multa & grauia perpeſsi ſupplicia, atque opprobria, curſum glorioſi certaminis impleuerunt. Ipſo die, ſancti Euſta- I

2 ſij, abbatis monaſterij Luxouienſis, qui pater fermè ſexcentorum extitit monachorum, & vitæ ſanctitate conſpicuus, etiam miraculis claruit. r *Ciuitate Nicomedia, paſſio ſanctorum, Paſtoris & Victorini,* q *Saturnini, Iulianæ, & aliorum quatuor. Ipſo die, ſancti Bertholdi, confeſſoris Ordinis Carmeli.* g *Die vigeſimanona, ſancti patris Marci, epiſcopi Arethuſij, & Cyrilli diaconi, & aliorū, qui ſub Iuliano tyranno certauerunt.*

3 4 5 ¶ Eodem die, ſanctorum Ionæ & Barachiſij, martyrum ſub Saporio Perſarum rege.

ANNOTATIONES.

1 De Armogaſte & collegis, ſcribit Victor ſub finem libri primi, ſed Codices mendosè habent quendam Archimimum, nomine Maſculan. Vera enim lectio, eáque Martyrologiis conſentanea, eſt in peruetuſta & prima editione cap. 13. quendam Archiminum nomine Maſculinum. Hoc eſt, ex Maſcula ciuitate.

2 Euſtaſij vitam diſcipulus eius Ionas Scotus ſcribit, to. 3. Bedæ / to. 2. Surij.

3 Marci Arethuſij martyrium latè ſcribit Gregorius Nazianzenus, inuectiua prima in Iulianum / & Sozomenus lib. 5. cap. 19. / Theodoritus lib. 3. cap. 7. alias 6. / Caſſiodorus lib. 6. tripartitæ cap. 12. K

4 De reliquis martyribus ſub Iuliano tractatur iiſdem libris. De Cyrillo diacono à Theodorito lib. 3. cap. citato / & ſexto tripartitæ cap. 15.

5 De Ionæ & Barachiſij martyrio hiſtoriam conſcripſit Eſaias Adami filius, eques regis Saporij, & auditor atque ſpectator eorum quæ fiebant. Eſt apud Metaphr. & Surium.

30. Mart. E

Tertio Calendas Aprilis, luna

12. 23. 4. 15. 26 / 7. 18. 29. 10. 21. / 3. 13. 24. 5. 16. / 27. 8. 19. 30.

Geſta Alex. papa. ROmæ via Appia, natalis beati Quirini, martyris & tribuni: * qui ſub Aureliano *Comite vtriuſque militiæ, & Traiano* imperatore, poſt linguæ abſciſionem, & equulei ſuſpenſionem, manuúmque ac pedum

A pedum detruncationem, agonem martyrij gladio consummauit. Thessalonicæ natalis sanctorum, Domini & Victoris. Apud castrum Siluanectẽsium, depositio sancti Reguli episcopi & confessoris. *In pago Branchbantensi, villa Lembeca,* p *transitus sancti Veroni.* q *Apud ciuitatem Astensem, sancti Secundi martyris.* † *Eodem die, natalis sanctæ Maxentiæ viduæ, matris sancti Vigilij.* r *Aurelianis, Pastoris episcopi.* 1 *Ado 15. cal. Martij.*

¶ g *Die trigesima, sancti patris Ioannis, qui scripsit scalam.* 2

ANNOTATIONES.

1 Veroni inuentionis historia MS. incipit, Comiti Raginero Comitum nobilissimo Olbertus Gemblacensis, nomine, non merito, abbas. Claruit anno 1048.

2 Ioannis Climaci vitam per Danielem monachum, habet Surius, & tomus operum Climaci.

Pridie Calendas Aprilis, luna 31. Mart. F

13. 24. 5. 16. 27. / 8. 19. 30. 11. 22. / 4. 14. 25. 6. 17. / 28. 9. 20. 1.

B AMos prophetæ, quem Ozias rex * vecte per tempora confixum necauit, ac postea semiuiuus ad patriam deuectus, ibique sepultus est. Romæ, sanctæ Balbinæ virginis, filiæ Quirini martyris: quæ post deuictum sæculi huius cursum, sepelitur via Appia, iuxta patrem suum. In Africa, sanctorum Diodoli & Anesi. g *Die trigesimaprima, sancti & miraculis clari Hypatij, episcopi Ancyræ.* *Israeli.*

¶ r *Eodem die, Felicis papæ & martyris.* q *In Blandinio,* p *eleuatio & translatio sanctorum, Vuandregisili abbatis, & Ansberti, atque Vulfranni, archipræsulum.*

ANNOTATIO.

1 Amos. De temporibus eius per Oziam regem Iuda confixis, meminit Hieronymus in principium Amos, item Epiphanius & Isidorus, de vitis Prophetarum scribentes.

C APRILIS HABET
DIES XXX.

Calendis Aprilis, luna 1. April. G

14. 25. 6. 17. 28. / 9. 20. 1. 12. 23. / 5. 15. 26. 7. 18. / 29. 10. 21. 2.

ROmæ, passio beatissimæ Theodoræ, sororis illustrissimi martyris Hermetis. Hæc sub Aureliano martyrizata, sepulta est iuxta fratrem suum via salaria, non longè ab vrbe Roma. Eodem die, sancti Venantij, episcopi & martyris. In Ægypto, sanctorum Victoris & Stephani. *Gratianopoli, beati Hugonis episcopi & confessoris, qui anachoriticam vitam exegit multis annis, & miraculorum gloria clarus migrauit ad Christum.* *De Theod. gesta Alex. papæ 3. May.* 1

¶ *Ipso die, translatio sancti Valerici, confessoris.* b *cuius sepulchrum crebris miraculis illustratur.*

D ANNOTATIO.

1 De Hugone. Petrus Sutor de vita Carthusiana lib. 2. cap. 7. Guigo de castro Valentinensis diœcesis, quintus post Brunonem maioris Carthusiæ Prior, vitam beati Hugonis Gratianopolitani antistitis, & vineæ Carthusianæ complantatoris, iubente Innocentio secundo, Pontifice summo, luculento sermone conscripsit, pagina 434. Surij.

Quarto nonas Aprilis, luna 2. April. A

15. 26. 7. 18. 29. / 10. 21. 2. 13. 24. / 6. 16. 27. 8. 19. / 1. 11. 22. 3.

APud Cæsaream Cappadociæ, passio sanctæ Theodosiæ: quæ Dioclitiani tempore, vltrò se confessoribus in custodia socians, tenta & nihilominus in equuleo cruciata, Dei virtute pòst de vinculis & bestiis eruta, nouissimè martyrium capitis abscisione compleuit. Eodem die, natalis beati Nicetij Lugdunensis episcopi: cuius & vita miraculis claruit, & pretiosa mors nihilominus miraculis commendatur. Apud Palæstinam, depositio beatæ Mariæ Ægyptiacæ, quæ peccatrix appellatur. 1

E *Cuius actus valde mirabiles, & omni laude dignissimi inueniuntur.* r *Item apud Comum, sancti Abundij, episcopi & confessoris.* q *In Galliæ agro Turonensi, sancti Francisci de Paula Calabriæ oppido, Ordinis Minimorum fundatoris.* 2 3

¶ *Lobiis,* p *commemoratio meritorum venerabilium Christi confessorum, Vrsmari, & Ermini, quando ab Hungris liberati sunt Laubienses per merita eorum.*

Lingonis, sancti Vrbani, episcopi & confessoris, magnarum virtutum viri, qui vineas precibus suis sæpius conseruauit. Apud Cæsaream Palestinæ, passio alterius Theodosiæ, virginis Tyriæ: quam libro octauo scribit Eusebius Cæsareensis. † Hoc die, transitus viri Dei Nodgeti episcopi Leodiensis: cuius præclara gesta habentur. *cap. 17. integræ versionis.*

ANNOTATIONES.

1 De Nicetio Lugdunensi, Gregorius Turonicus de vita patrum Galliæ cap. 8. / de gloria confessorum capite 61. /

Universidad de Deusto Biblioteca

F

libro autem quarto historiæ, cap. 36. de eo nondum extat.

2 De Maria Ægyptiaca, quam quidam secundum historiam ponunt 9. Aprilis. Sigibertus de viris illustribus cap. 69. Paulus diaconus Neapolitanæ ecclesiæ transtulit de Græco in Latinum, vitam sanctæ Mariæ Ægyptiacæ. Hanc scribit Sophronius Hierosolymitanus episcopus teste Nicephoro Callisto libro 17. cap. 5. Allegatur in Nicæna synodo, & à Damasceno contra iconoclastas: edita cum vitis patrum Coloniæ excusis: aut potius pagina 698. Surij. Additio ad Sigibertum capite octauo. Hildebertus ex Cenomannensi episcopo archiepiscopus Turonensis, scripsit eleganti metro vitam Mariæ Ægyptiacæ: est MS.

3 Franciscus Paulensis obiit Anno 1507. cuius vitam scribit Leo decimus in bulla Canonizationis, q næ impressa est quaternionibus quatuor, & pag. 462. Surij.

Tertio nonas Aprilis, luna

3. April. G

16. 27. 8. 19. 1. / 11. 22. 3. 14. 25. / 6. 17. 28. 9. 20. / 2. 12. 23. 4.

1 IN Scythia, ciuitate Tomis, natalis sanctorum, Euagrij & Benigni. Thessalonicæ, passio sanctarum virginum Agapis & Chioniæ, sub Dioclitiano: quæ primò in carcere maceratæ, pòst in ignem missæ, sed intactæ a flammis, post orationem ad Dominum fusam, animas reddiderunt. Apud Tauro- G
minium Siciliæ, depositio beati Pancratij *episcopi, ab Archagano pagano interfecti: cuius vitam scripsit Eua-*
2 *grius eius discipulus. In Anglia sancti Richardi, episcopi Cicestrienſis, & confessoris. In monasterio Altovillari,*
translatio corporis beati Madelupi sacerdotis. g *Die tertia, sancti patris Nicetæ, ducis monasterij Medini.*
3 ¶ Item, depositio beatæ Burgundofaræ, virginis, & abbatissæ Euoriacensis: de qua in vita beati Columbani
4 abbatis.

ANNOTATIONES.

libro 5. histor. cap. 19. Agapys Chioniæ & Irenys martyrium describitur in celeberrima passione matris istarum Anastasiæ, & apud Metaphrastem pag. 432. Surij. De eisdem S. Aldhelmus lib. 2. de virginitate (cuius Beda meminit *) sic canit,

Tres simul illustres sumpserunt sorte sorores,
Splendida purpureis plectentes serta coronis.
Dum simul integritas candens, & passio rubra,
Virginibus Christi cumulabant præmia dupla: H
Quarum per prosam descripsi carmina dudum. †

prosa est in Orthodoxographis.

2 Richardi Ciceſtrij vitam duobus libris scripsit circa annum 1270. Radulphus Ciceſtrius Bockinge, Ordinis Prædicatorum ad Isabellam Arundeliæ Comitissam siue Comitem. MS. Louanij ad Martinenses. Succinctè autem Surius pag. 486. & Vrbanus papa in litera canonizationis, apud Rudulphum libro 2. cap. 15.

3 In Nicetam orationem funebrem scripsit Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus, apud Metaphrastem, pag. 470.

4 Burgundofaræ vita titulo Bedæ habetur tomo 3. Bedæ: sed Ionæ est, non Bedæ: Neque vita Burgundofaræ appellari debuit, cum nihil penè habeat de Burgundofora, sed obitus aliquot virginum commemoret, quæ in eius monasterio vixere.

Pridie Nonas Aprilis, luna

4. April. D

17. 28. 9. 20. 2. / 12. 23. 4. 15. 26. / 8. 18. 29. 10. 21. / 3. 13. 24. 5.

De Amb. 7. Dec. MEdiolani, depositio beati Ambrosij episcopi & confessoris: cuius studio inter cætera doctrinæ & miraculorum insignia, tempore Arianę perfidiæ tota Italia ad catholicam fidem conuersa I
est. Apud Hispalim, depositio beati Isidori episcopi. g *Die quarta, sanctorum patrum, Ioseph hymno-*
1 *graphi, & Georgij, qui fuit in Malæo.*

ANNOTATIO.

1 De Isidoro, Braulio Cæsarauguſtanus tomo 2. Surij.

Nonis Aprilis, luna

5. April. E

18. 29. 10. 21. 3. / 13. 24. 5. 16. 27. / 9. 19. 1. 11. 22. / 4. 14. 25. 6.

al. Martianæ 1 APud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum, † Martiani, Nicanoris & Apollonij. Thessalonicæ, sanctæ Irenis virginis: quæ post tolerantiam carceris, sagitta percussa est à *Sisinnio comite*: sub quo & sorores eius simul, Agapes & Chionia, † martyrizati sunt. Apud Cæsaream, sancti Am-
al. martyrizarunt. phiani. r *Item apud Venetiam Britanniæ, beati Vincentij Valentini, cognomento Ferrarij, confessoris Ordinis Prædicatorum, sanctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.* q *Hic supra triginta millia Iudæorum, ac Maurorum, ad* K
2 *Christum conuertit. In Scotia, sancti Tigernaci, episcopi & confessoris.* g *Die quinta, sanctorum martyrum, Theo-*
3 *duli & Agathopodis.**

* *Metaphr. 4. April.* ¶ q *Lauduno clauato, prima translatio sanctæ Ciliniæ matris sancti Remigij episcopi.*

Eodem die, sanctorum martyrum, sanctæ † Thermes, cum sorore & ancilla. Apud Leodium in monte Cornelion, obiit Iuliana virgo, & præfecta eiusdem loci: quæ tertio obitus sui die ad cœnobium Villariense translata,

Metaph. pag. 512. prolixè. illic inter corpora sacra est sepulta. Vbi & eius vita habetur. *

ANNOTATIONES.

1 Eirenes martyrium & sororum eius, à quibus describatur, notatum est 5. die Aprilis.

2 De Amphiano Vsuardus habebat apud Cæsaream Lyciæ: sed expunxi (Lyciæ.) Martyrium enim Amphiani, seu Apphiani Lycienſis & Ædesij fratris eius, quod in Cæsarea Palæstinæ pertulerunt, scribunt Eusebius lib. 8. histor. eccles.

A ecclef. cap. 14. & 25. integræ verſionis/ & ex eo Metaphraſtes 7. Aprilis tomo 7. Aloyſij pag. 44.
3 De Vincentio, Leander lib. 1. de illuſtribus viris Ordinis Prædicatorum. Salutus Caſſetta, generalis magiſter 32. edidit vitam D. Vincentij confeſſoris. Eandem ſcribit Ioannes Antonius Flaminius Foro Cornelienſis lib. 5. de illuſtribus viris Ordinis prædicatorum/ & ante iſtos, Petrus Rauſanus Panormitanus, libris quinque/ quorum quatuor habet Surius. Scripſit hos libros anno 35. à morte Sancti, iubente Magiſtro Ordinis Martiale Auribello vt ea conſcriberet, quæ apud Maximum Pontificem, vniuerſamque Romanam eccleſiam, claris veridiciſque teſtimoniis de eius mirabilibus factis comprobata ſunt.

Octauo Idus Aprilis, luna 6. April. E

19. 1. 11. 22. 4./ 14. 25. 6. 17. 28./ 10. 20. 2. 12. 23./ 5. 15. 26. 7.

ROmæ, natalis beati Sixti papæ & martyris: qui temporibus Adriani, vt ſibi Chriſtum lucrifaceret, libenter mortem ſuſtinuit temporalem. In Macedonia, ſanctorum Timothei & Diogenis. 1

r *Item, ſancti Cæleſtini papæ.* q *Et beati Vvermebandi abbatis. In Dacia, Vvilhelmi abbatis Roſchildenſis &* 2
B *confeſſoris.* g *Die ſexta, ſancti patris Eutychij, archiepiſcopi Conſtantinopolis.* 3
4

ANNOTATIONES.

1 De Xyſto vel Sixto primo, pontificale cap. 8.
2 De Cæleſtino, Proſper contra Collatorem cap. 41. Cyrillus epiſtola 10./ Pontificale, cap. 45./ Socrates libro ſeptimo capite 11.
3 Vvilhelmi abbatis Roſchildenſis vitam diſcipulus eius conſcripſit. MS. in Rubea valle. Quam Surius habet pag. 376. in compendium redactam, & phraſi plerunque mutata.
4 Eutychij vita apud Simeonem inſcribitur Euſtathio humili presbytero, pag. 546. Surij.

Septimo Idus Aprilis, luna 7. April. F

20. 2. 12. 23. 5./ 15. 26. 7. 18. 29./ 11. 21. 3. 13. 24./ 7. 16. 27. 8.

APud Africam, natalis ſanctorum martyrum, Epiphanij epiſcopi, Donati & aliorum tredecim. 1
C Eodem die, Egeſippi viri ſanctiſſimi: qui vicinus Apoſtolorum temporum, à paſſione Domini vſque ad ſuam ætatem eccleſiaſticorum Actuum texuit hiſtorias ſermone ſimplici: vt quorum vitam ſectabatur, dicendi quoque exprimeret characterem. In Alexandria ſancti Peluſij presbyteri. g *Die ſeptima, ſancti patris Georgij epiſcopi Melitines.*

¶ Criſpinij, p obiit dominus Aïbertus inclutus/ cuius memoriam facit Criſpinium in Litaniis monaſterij. Feſtum verò in ſacello vicino, in quo quieſcit, poſtridie dedicationis eius oratorij: quod eſt, ſecunda die Maij Pompeiopoli, ſancti Calliopij martyris. † In Eiflia, monaſterio Steinfelt, ſanctæ memoriæ Hermanni, qui & Ioſeph propter ſimplicitatem dictus eſt. † 2 *Metaph. pag. 586. Cuius vita habetur MS. & impreſſa.*

ANNOTATIONES.

1 De Egeſippo, Rufinus lib. 4. hiſt. eccleſ. capitibus 8. 11. & 22./ apud Chryſtophorſonum 8. 10. & 12./ Hieronymus de viris illuſtribus cap. 32.
2 Aïberti vita incipit Criſpinij, Ego Robertus Dei miſeratione Oſtrouandenſis archidiaconus, humilis & indignus, opuſculum quod de vita & moribus domini Aïberti, venerabilis presbyteri, Deo inſpirante, compoſui. Eſt
D tom. 2. Surij. ſed deeſt ibi prior Prologus.

Sexto Idus Aprilis, luna 8. April. G

21. 3. 13. 24. 6./ 16. 27. 8. 19. 1./ 12. 22. 4. 14. 25./ 7. 17. 28. 9.

APud Corinthum, beati Dionyſij epiſcopi: cuius eruditione & gratia quam habuit in verbo Dei, 1
multi fruuntur vſque hodie. Claruit autem idem Chriſti electus temporibus Marci Antonini, & Lucij Aurelij. Turonis, ſancti Perpetui epiſcopi, admirandæ ſanctitatis viri. *Item beati Alberti, patris ordinis Carmeli, epiſcopi & confeſſoris Hieroſolymitanæ eccleſiæ.* 2

¶ *Marchianis, eleuatio ſancti Ionati confeſſoris Chriſti.* g *Die octaua, ſanctorum Apoſtolorum,* † *Herodiônis,* * *Agabi,* † *Rufi, & ſociorum.* † Rom. 16. * Act. 11. 21;
Item, ſancti Bademi archimandritæ & martyris: cuius martyrium habet Metaphraſtes Simeon. † pag. 596.

ANNOTATIONES.

E
1 De Dionyſio Corinthi epiſcopo, Euſebius lib. 4. hiſt. cap. 22./ 23. Rufini/ Hieronymus de viris illuſtrib. cap. 37.
2 De Perpetuo ſexto Turonum epiſcopo, ſcribit ſanctus Gregorius Turonicus libro 2. hiſtoriæ Francorũ cap. 14./ & lib. 10. cap. 31./ item Sollius Sidonius lib. 4. epiſt. 18. ad Lucontium.

Quinto Idus Aprilis, luna 9. April. A

22. 4. 14. 25. 7./ 17. 28. 9. 20. 2./ 13. 23. 5. 15. 26./ 8. 18. 29. 10.

NAtalis ſancti Prochori: qui fuit vnus de ſeptem diaconibus primis, hic fide & miraculis præ- Act. 6.
clarus, apud Antiochiam martyrio conſummatus eſt. In Sirmio, paſſio ſanctarum ſeptem virginum, quæ dato ſimul pretio ſanguinis, vitam mercatæ ſunt æternam. p *In Galliis ciuitate Rothomagenſi, beati Hugonis, præſatæ vrbis archiepiſcopi & confeſſoris. Cuius corpus magna veuerentia aſſeruatur, &*

Universidad de Deusto Biblioteca

fulget in Præpositura sancti Vedasti, Haspris dicta, in diœcesi Cameracensi. q In Castro Monte, p transitus F
beatæ Vvaldedrudis. q quæ ex Vincentio viro nobili genuit sanctas virgines, Aldedrudem & Madelbertam: de-
inde ab illo, seruata charitate, separata, in Castriloco ad exercitium spirituale multam sanctarum virginum militiam
Dizan. ad fin. 21. adunauit. g Die nona sancti martyris Eutychij.
¶ q Eodem die 1 translatio corporis sanctæ Monicæ, matris sancti Augustini, ex Ostia Tiberina Romam, pontifi-
1 catu Martini quinti papæ, anno decimotertio sui pontificatus.
Apud Palæstinam, secundum historiam, depositio sanctæ Matiæ AEgyptiacæ: quæ à nonnullis hoc die recolitur,
ab aliis quarto Nonarum Aprilis, vbi ab Vsuardo est annotata.

ANNOTATIO.

1 De Monicæ translatione habetur bulla Martini MS./ & in Breuiario Augustinensium pars eius. 1

10. April. B Quarto Idus Aprilis, luna
23. 5. 15. 26. 8./ 18. 29. 10. 21. 3./ 14. 24. 6. 16. 27./ 9. 19. 1. 11.

1 EZechielis Prophetæ: qui a iudice populi Israël apud Babyloniam interfectus, in sepulchro Sem G
Gesta Alex. 3. Maij. al. vetusta. atq; Arphaxat est sepultus. Romæ beatorum martyrū, quos sanctus Alexander papa baptizauit,
cum teneretur in carcere. Hos omnes Aurelianus princeps naui † vetustæ impositos, in altum mare
deduci, & illic ligatis ad colla lapidibus, mergi in profundum maris fecit. Alexādriæ sancti Apollo-
2 nij presbyteri, & aliorum quinque. In Gandauo depositio beati Macarij, episcopi & confessoris. g Die de-
Metaph. pag. 609. cima, sanctorum martyrum, Terentij, Pompeij, & sociorum. †

ANNOTATIONES.

1 De Ezechiele, Epiphanius de vitis prophetarum cap. 9./ Isidorus cap. 39. &c.
2 Macarij sui, historiam vitæ & eleuationis, conscriptam iussu Sigeri abbatis, habet Gandauum, & Surius pag. 612.
Obiit peste 1012. eleuatus est sub Sigero, Anno 1067.

11. April. C Tertio Idus Aprilis, luna
24. 6. 16. 27. 9./ 19. 1. 11. 22. 4./ 15. 25. 7. 17. 28./ 10. 20. 2. 12. H

1 ROmæ, natalis beati Leonis papæ: cuius temporibus extitit sancta Synodus Chalcedonensis.
Apud Cretam, vrbe Gortyna, sancti Philippi episcopi, qui magnis virtutibus & optimis studiis
2 præditus fuit. Floruit autem temporibus Antonini Veri & Lucij Aurelij Imperatorum. In Dalma-
tia, ciuitate Salona, sancti Domnionis episcopi cum militibus octo. Nicomediæ, sancti Eustorgij
3 presbyteri. In Britannia, sancti Guthlaci, confessoris & anachoritæ: qui multis virtutibus fulgens, requieuit in
4 pace. Nouiomi, sanctæ Godobertæ virginis, Lugduno, Sicarij episcopi. Turonis Agirici abbatis. g Die vnde-
cima, sancti hieromartyris Antypæ, episcopi Pergami Asiæ.
¶ p In Bronio monasterio, aduentus sancti Leodegarij, episcopi & martyris.
Item beatæ memoriæ Reineri solitarij: qui apud ecclesiam Osnaburgēsem, vita & miraculis admodum effulsit.

ANNOTATIONES.

1 De Leone tersancto, pontificale cap. 47/ Vita operibus præmissa, auctore, vt puto, Canisio. Pluráque ex ipsius I
auctoris scriptis, de vita eius addi possent.
2 De Philippo Gortynensi scribit Eusebius, ex S. Dionysio Corinthi episcopo, lib. 4. hist. eccl. cap. 22. apud Ru-
finum 23./ & Hieronymus de viris illustrib. cap. 40. ex citati Eusebij lib. 4. cap. 24.
3 De Guthlaco, Catalogus Scriptorum Britanniæ. Felix Crolandiensis Benedictinus, Ealfvvaldo Mecœnati suo,
Orientalium Anglorum regi, dedicauit vitam Guthlaci recluſi: quæ incipit, Iussionibus tuis obtemperans. Miracu-
la eiusdem, de translatione eiusdem, & epitomen vitæ eius. Quæ adhuc extant. Claruit Anno 730. Guillielmus Ra-
meseye, ordinis sancti Benedicti in Crolandia, scripsit vitam D. Guthlaci carmine heroico, quam prius scripserat
prosa Felix Crolandiensis. Petrus de Blesis in lucem emisit Guthlaci confessoris vitam libro vno. Is incipit, Quia
gesta illustrium virorum. Claruit anno 1160. Substantiam vitæ arbitror apud Surium esse, pag. 625.
4 De Antypæ martyrio Apocalypsis 2./ & Metaphrastes.

12. April. D Pridie Idus Aprilis, luna
25. 7. 17. 28. 10./ 20. 2. 12. 23. 5./ 16. 26. 8. 18. 29./ 11. 21. 3. 13.

Pontificale cap. 36. ROmæ via Aurelia, natalis beati Iulij papæ: † qui sub Constantio imperatore decem mensibus K
tribulationes & exilia perpessus, post eius mortem cum magna gloria ad suam sedem reuersus,
quieuit in pace. Eodem die, sancti Zenonis episcopi: qui inter procellas persecutionis Veronen-
lib. 3. cap. 19. sem vrbem mirabiliter rexit. b De quo Gregorius in libro Dialogorum refert. Vapinco, depositio sancti
Constantini episcopi. p Monasterio Sithiu, depositio sancti Erkenbodonis Morinorum episcopi, & abbatis Si-
thiensis. g Die duodecima, sancti patris & confessoris Basilij, episcopi Parij.
2 ¶ Eo die, sancti Sabæ Gothi martyris: hic cum Gothiæ magistratus Christianos cogeret edere idolis immola-
ta, non & gentiles quidam propinquis suis pro immolatis, non immolata proponerent, recognita protestatus est, Si
quis ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest.

ANNOTATIONES.

1 De Zenone sustuli Vsuardi verba, ac tempore Gallieni martyrio coronatus est. Honorari enim eum vt confes-
sorem

A lerem, conflat ex Romano Martyrologio, & Officio Mediolanensis ecclesiæ die 8. Decembris, & aliunde. Extátque Lobij narratio venerabilis coronati Christianissimi notarij de vita sancti Zenonis episcopi, & confessoris. Gregorius interim 3. dial. cap. 19. bis cum martyrem nominare maluit quàm confessorem, eo quòd inter procellas persecutionis multa viriliter pertulerit: qua eadem de causa Iuuenalem quoque alibi martyrem nominat. *Hom. 37. Euang.*

2 Sabæ martyrium scribit apud Metaphrastem ecclesia Dei quæ est in Gotthia ecclesiæ in Cappadocia, & omnibus catholicæ ecclesiæ Christianis, pag. 635. Surij.

Idibus Aprilis, luna 13. April. E
26. 8. 18. 29. 11. / 21. 3. 13. 24. 6. / 17. 27. 9. 19. 1. / 12. 22. 4. 14.

APud Pergamum Asiæ vrbem, natalis sanctorum, Carpi episcopi, Papylij diaconi, & Agathonicæ optimæ fœminæ, aliarúmque multarum, quæ pro beatis confessionibus martyrio coronatæ sunt, sub Antonino Vero & Aurelio Commodo. Cum quibus & vir mirabilis Iustinus Philosophus, pro religione Christi plurimum laborãs scripto, remunerationem linguæ fidelis martyrij munus accepit. In Hispania, sancti Hermenigildi,* qui ob catholicæ fidei confessionem securi in ca- *Greg. 3. dial. cap. 31.*
B pite percussus, regnum cœleste pro terreno rex & martyr intrauit. 1 2

ANNOTATIONES.

1 De Carpo & collegis, Eusebius ex epistola Smyrnensis ecclesiæ lib. 4. historiæ ecclesiasticæ cap. 14. / 15. Rufini / & Metaphrastes pag. 641. Surij.

2 De Iustino consequenter Eusebius per tria capita, & eodem 4. libro, capitibus 8. & 11. Vitam ex eius scriptis collegit Ioach. Perionius, pag. 638. Surij.

Decimooctauo Calendas Maij, luna 14. April. F
27. 9. 19. 1. 12. / 22. 4. 14. 25. 7. / 18. 28. 10. 20. 2. / 13. 23. 5. 15.

ROmæ via Appia, natalis beatissimorum martyrum, † Tiburtij, & Valeriani, & Maximi, sub Almachio præfecto: quorum primi fustibus cæsi, & gladio percussi: vltimus tamdiu plumbatis est verberatus, donec exhalaret spiritum. Apud Alexandriam, sancti Frontonis abbatis, cuius vita *De his Gesta Cæciliæ.*
C sanctitate & miraculis extitit glorioſa. Interamnis, beati Proculi martyris. Item sanctæ Domninæ virginis, cum sociis virginibus coronatæ.

¶ Lugduni, Lamberti episcopi & confessoris. In Hollandia, oppido Schiedamis, obitus Lijdvvijdt virginis, patientiæ singularis. 1 2

ANNOTATIONES.

1 De Lamberto. Angradus in vita sancti Ansberti, Plurima de tanto patre (Lamberto abbate in Fontanella, & pòst pontifice in Lugduno) per eum, & sub eius regimine gesta, dici poterant quæ in eius gestis olim plenius memoriæ tradidimus.

2 Lidvvidis vita extat MS. per venerabilem Thomam Kempensem, & impressa auctore Ioanne Brugmam Minorita, Schiedamis anno 1498.

Decimoseptimo Calendas Maij, luna 15. April. G
28. 10. 20. 2. 13. / 23. 5. 15. 26. 8. / 19. 29. 11. 21. 3. / 14. 24. 6. 16.

APud Persidem, ciuitate Corduba, natalis sanctorum Olympiadis & Maximi nobilium: † qui iu- *Gesta Laureij, Abdon, & sociorum.*
D bente Decio fustibus cæsi, & deindè plumbatis: ad vltimum capita eorum securibus sunt tunsa, donec emitterent spiritum. In Italia, beatorum martyrum, Maronis, Eutychetis, & Victorini,* qui primò apud insulam Pontiam in Christi confessione longum ducentes exiliũ, postmodum sub prin- ** Gesta Nerei 12. Maij.*
cipe Nerua a *traditi sunt in seruitutem Aureliano sponsò, quem Flauia Domitilla ob Christum contempserat. Quos iussit terram fodere per totam diem, ad vesperam verò cantabrum manducare: deinde* cum conuertissent plurimos ad fidem, iussi sunt variis interfici pœnis. *In Reomago cœnobio, depositio sancti Siluestri, discipuli sancti Ioannis confessoris.*

¶ p *Ipso die, Helnone monasterio, susceptio crucis geminæ, quæ duobus in locis de ligno Dominicæ crucis habens, à Vvalterio Vvarniaco, nobili milite, de Hierusalem allata, & ibidem ecclesiæ oblata, ab abbate & conuentu cum solenni processione est recepta, cum gaudio & exultatione.*

¶ Item, inchoatio Niceni primi Concilij. † *Metaphr. to. 6. Aloy.*

Decimosexto Calendas Maij, luna 16. April. A
29. 11. 21. 3. 14. / 24. 6. 16. 27. 9. / 20. 1. 12. 22. 4. / 15. 25. 7. 17.
E

APud Corinthum, natalis sanctorum,* Calixti & Carisij, cum aliis septẽ, omnium in mare mer- *al. Cælesti.*
sorum. Cæsarauguſtæ, sanctorum decem & octo martyrum, Quintiliani, Cassiani, Matutini, Publij, Vrbani, Martialis, Fausti, Successi, Felicis, Ianuarij, Primitiui, Euentij, Cæciliani, Optati, Frontonis, Luperci, Apodemi & Iulij. Hi omnes sub Daciano Hispaniarum præside pœnis affecti, atque interempti sunt. *Ibidem Engratiæ siue Encratis, virginis ac martyris, & Caij, atque Crementij, qui secundo confessi, gustarunt saporem martyrij. Palentiæ in Hispaniis, natalis sancti Turibij, episcopi Astoricensis: ad quem scripsit Leo pontifex epistolam contra Priscillianistas. Hic innumeris clarus miraculis, Christianam religionem ac fidem catholicam quammaximè iuuit. Iuxta Valencenas, in pago Sebourch, quieuit sanctus Drogo confessor inclytus, qui miro modo calculosis & ruptis inuocatus subuenit. Depositio eius decimasexta Aprilis, anno Domini millesimo cente-* 1 2 *epist. 93.*

simo octuagesimosexto. q *In Sicilia iuxta Castellum bonum, sub Maronæ monte ac gemellis collibus, in cœnobio* F
sanctæ Mariæ à partu, depositio beati Guilelmi confessoris. In Dacia, sancti Magni, Comitis Arcadiæ, & martyris, anno millesimo centesimoquarto.

al. Albani. Historia Albani per Gunterum S. Pal. ¶ p *Coloniæ, translatio sancti† Albini martyris: huius Deo digni martyris reliquiæ de Britannia per beatum Ger-*
Caleonis imp. *manum episcopum Antisiodorensem primò Romam, deinde per augustam Theophanium, Othonis secundi uxorem,*
Coloniæ Colonia. *Coloniam translatæ, positæ sunt in monasterio sanctissimi Pantaleonis martyris: vbi cunctis piè quærentibus opem*
*conferunt salutarem. Zantis, p festum martyris, * quem transtulit archiepiscopus Philippus, inuentum in purpura*
† Sine nomine. *& calceis, amputata summitate capitis. Nos qui floccellos sanguinis cohærentes pilis in monumento eius vidimus, scripsimus hæc, vt vos credatis, & per annorum reuolutionem hoc die, & assiduè eum in veneratione habeatis. Nec conturbet quod nomen eius non habetur, cum legenda Thebæorum vix duodecim martyrum nomina contineat.*

Surius pag. 654. In pago Constantiensi, sancti Paterni episcopi Aprincensis & confessoris, ex abbate Scisciacensi.

ANNOTATIO.

1 De octodecim martyribus Cæsaraugustanis, necnon de Encrate, Caio & Crementio, extat hymnus quartus Au- G
rel. Prudentij, in libro περὶ στεφάνων.

17. April. B Decimoquinto Calendas Maij, luna
1. 12. 22. 4. 15./ 25. 7. 17. 28. 10./ 21. 2. 13. 23. 5./ 16. 26. 8. 18.

1 APud Africam, natalis sancti Mappalici martyris: qui, vt beatus scribit Cyprianus, in epistola ad
martyres & confessores, cum aliis pluribus martyrio coronatus est. Antiochiæ sanctorum mar-
al. Heliæ. Pontificale c. 12. tyrum, Petri diaconi, & Hermogenis. Item Cordubæ, sanctorum † Helei presbyteri, Pauli & Isidori
1. Cor. 12. monachorum. r *Item Romæ, Aniceti papæ & martyris.* b *hic constituit vt clericus comam non nutriret, secundum Apostoli præceptum.* q *In Oriente, beati Nicephori, sub Valeriano & Gallieno, ob Christum martyrio coronati. Dertonæ, sancti Innocentij, episcopi & confessoris. Sonegiæ,* p *natalis sancti Landrici, episcopi & confessoris.* g *Die decimaseptima, sancti Acacij, episcopi Melitines.*

ANNOTATIO.

1 De Mappalico, Cyprianus epistola 9. siue lib. 2. epist. 6. De sociis epist. 22. apud eundē, quæ est Luciani ad clerum. H

18. April. C Decimoquarto Calendas Maij, luna
2. 13. 23. 5. 16./ 26. 8. 18. 29. 11./ 22. 3. 14. 24. 6./ 17. 27. 9. 19.

al. Messanā. 1 g Euanthiæ. Euseb. lib. 5. c. 20. 21. Ruf. p *patrimo nostri* 2 APud † Misenam Apuliæ ciuitatem, natalis sanctorum martyrum, Eleutherij episcopi & * Anthiæ
matris eius. Qui cum esset & sanctimonia vitæ, & miraculorum virtute illustris, sub Adriano
principe lectum ferreum ignitum, craticulam, & sartaginem, oleum, picem, ac resinam feruentem
superans, leonibus quoque proiectus, sed ab his illæsus, nouissimè vnà cum matre iugulatur. Romæ
beati Apollonij senatoris. † qui sub Commodo principe, à seruo proditus quòd Christianus esset,
insigne volumen composuit, quod in Senatu legit, ac deinde sententia Senatus, pro Christo capite
truncatus est. Cordubæ, sancti Perfecti presbyteri & martyris. Cœnobio Laubiis, *depositio sanctissimi* * Vrsmari, episcopi & confessoris. p *cuius gesta præclara habentur.* p *Mediolani, depositio sancti Galdini, quæ semper celebratur in dominica secunda post pascha.* g *Die decimaoctaua, sancti patris Ioannis, discipuli* I
sancti Gregorij Decapolitæ. q *Eodem die sancti Iubini episcopi & confessoris: cuius corpus requieuit Lugduni supra Rhodanum.*

¶ *Antisiodori, dedicatio altaris senioris ecclesiæ sancti Stephani, protomartyris Christi. Nam antiqua dedicatio, quæ à beato Amatore celebrata est, quinto nonas Octobris in antiquis Martyrologiis reperitur.*

In Montibus, Aye comitissæ Hannoniæ, tam sanguine, quàm vita præclaræ: cuius memoriam facit ecclesia Montensis in litaniis.

ANNOTATIONES.

1 Eleutherij & matris passionem habet Metaphrastes pag. 657. Surij. Petrus Equilinus lib. 2. catalogi cap. 20. vocat eum Latina voce Liberalem episcopum Cannensem in Apulia.

2 De Vrsmaro Laubiensi, Fulquinus abbas Laubij in chronicis sui monasterij. An. 776. fit abbas Laubiis Anso, per quem conscriptus extat libellus vitæ sancti Vrsmari ad prædecessorem Theodulphum episcopum: Item & sancti Ermini alius. Ratherius Veronensis episcopus, sed Laubiensis monachus, libellum etiam vitæ sancti Vrsmari, cum exultaret repetit, quem solœcismis refertissimum, emendauit, & nobis misit habendum. Ex eo qui paulo pòst Ful- K
quinum suppleuit, Fulquinus gesta abbatum huius cœnobij vsque ad seipsum annotauit, & miracula beati Vrsmari, quæ suis maximè fuêre temporibus, descripsit. Obiit Anno 990. Herigerus sub Notgero successor Fulquini scripsit gesta pontificū Leodiensium: scripsit metrico stylo vitam sancti Vrsmari. Obiit Anno 1007. Ansonem & Erminum non vidi. Ratherius est Laubiis, & alibi MS./ tom. 2. Surij maiori ex parte excusus. Fulquinus cap. 31. est Laubij, cum itineratione sancti Vrsmari, qua inter Flandrenses est glorificatus. Herigeri carmina habentur Gemblaci.

19. April. D Decimotertio Calendas Maij, luna
3. 14. 24. 6. 17./ 27. 9. 19. 1. 12./ 23. 4. 15. 25. 7./ 18. 28. 10. 20.

Act. 6. BEATI Timonis, diaconi de septē primis: qui primùm apud Berœam doctor resedit, ac deindè
verbum Domini disseminans, venit Corinthum: ibique à Iudæis & Græcis, vt traditur, primò
flammis iniectus, sed nil læsus, deinde cruci affixus, martyrium suum impleuit. In Armenia, ciuitate
Meli-

A Melitana, natalis sanctorum martyrum, Hermogenis, Caij, Expediti, Aristonici, Rufi, Galatæ, vna die coronatorum. Ciuitate Caucoliberi, passio beati Vincentij martyris. *Ipso die, sancti Elphegi, episcopi Cantuariensis, & martyris. Romæ, apud ecclesiam beati Petri, depositio domini Leonis papæ noni: qui ecclesiam beati Remigij dedicauit.* g *Die decimanona, sancti patris Ioannis de vetusta Laura.* 1 2

¶ *In Blandinio monasterio, eleuatio corporis sancti Florberti, primi eiusdem cœnobij abbatis.*

Apud Vvestaliam, passio Vvernheri pueri, qui in die parasceues suspensus, flagellatus, & crudeli morte interemptus perfidis Iudæis, multis postmodum miraculis claruit. *De Vvernh. Legenda pars 2.*

ANNOTATIONES.

1 De Elphego. Miratus est Lanfrancus, cur Angli Elphegum vt martyrem venerarentur: sed responso accepto ab Anselmo, Firma ratione tua, inquit, edoctus, beatum Elphegum vt verè magnum martyrem, deinceps me colere & venerari ex corde, gratia Dei iuuante confido. Quod ipse, vt refert Edinerus, postmodum deuotè executus est: quin & historiam vitæ ac passionis eius diligenti studio fieri præcepit: quem etiam Musico modulamine ad canendum à iucundæ memoriæ Osberno, Cantuariensis ecclesiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipse B sua prudentia pro amore illius martyris celsius insigniuit, &c. Osbernum habet Sutius pag. 667. *lib. 1. vitæ Anselmi.*

2 De Leone nono. Sigibertus de viris illustribus cap. 153. Anchelmus monachus Remensis scripsit itinerarium noni Leonis papæ à Roma in Gallias, ad hoc maximè, vt notificaret, quanta auctoritate Remis, vel in aliis vrbibus synodum celebrarit: quanta iustitia & subtilitate examinauerit causas ecclesiasticas: qua discretione peccantes correxerit: quomodo ei virtus Dei cooperata sit. In Geraldi monte ad S. Adrianum, est vita eiusdem per contemporaneum, libris duobus. Habet duodecim Lectiones Remis, in archicœnobio sancti Remigij.

Duodecimo Calendas Maij, luna 20. April. E
4. 15. 25. 7. 18. / 28. 10. 20. 2. 13. / 24. 5. 16. 26. 8. / 19. 29. 11. 21.

ROmæ sanctorum martyrum, Sulpitij & Seruiliani, † qui prædicatione & miraculis Flauiæ Domitillæ virginis ad fidem Christi conuersi, cum nollent idolis immolare, à præfecto vrbis Aniano capite cæsi sunt. In Galliis ciuitate Ebredunensi, sancti Marcellini eiusdem vrbis episcopi & confessoris: qui diuino iussu, cum sanctis sociis Vincentio & Domnino, ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum, verbo & signis admirandis, quibus vsque hodie refulget, ad fi- C dem Christi conuertit. r *Antisiodori, sancti Marciani.* g *Die vigesima, sancti patris Theodori qui fuit in Trichine.* *Gesta Nerei & Soc. circa finē 12. Maij.* 1

¶ Sconaugiæ, obitus Hildegundis virginis, ordinis Cistertiensis: quæ & Iosepha dicta est. 2

ANNOTATIONES.

1 De Marcellino, Ado in Martyrologio / & Gregorius Turonensis in gloriam confessorum cap. 69.

2 De Hildegunde, Tritthemius in Chronicis Hirsaugiæ. Huius vitam Cæsarius monachus Heisterbacensis in prima dialogorum suorum distinctione diffusè conscripsit.

Vndecimo Calendas Aprilis, luna 21. April. F
5. 16. 26. 8. 19. / 29. 11. 21. 3. 14. / 25. 6. 17. 27. 9. / 20. 1. 12. 22.

APud Persidem, natalis beati Simeonis episcopi & & martyris: qui, iubente Sapore Persarum rege, comprehensus, ferróque onustus, cum de Domino Iesu Christo libera voce & constantissimè testaretur, primùm carcerali ergastulo cum aliis cētum, (è quibus alij episcopi, alij erant presbyteri, alij diuersorum ordinum clerici,) maceratus, nouissimè cum omnibus iussus est pariter decollari. Passi sunt cum eo etiam clarissimi quidam viri, Vstazadis, Abdella, Ananias, & Pusitius, cum filia, quæ erat sacra virgo. Alexandriæ sanctorum, Aratoris presbyteri, Fortunati, Felicis, Siluij, & Vitalis: qui in carcere quieuerunt. *Eodem die, sancti Anselmi, episcopi Cantuariensis, & confessoris.* g *Die 1 vigesimaprima sancti hieromartyris Ianuarij, & comitatus ipsius, & sacrosancti martyris Theodori, qui fuit in Perge.* 1

¶ Apud Leodium, in ecclesia sancti Laurentij p Dominus Vvolbodo Leodiensis piissimus episcopus, à seculo migrauit, qui huic loco res sacras dedit, & in eo humari elegit. 3

ANNOTATIONES.

1 *De Simeone & collegis, Sozomenus lib. 2. historiæ suæ cap. 8. 9. 10. / lib. 3. historiæ tripartitæ cap. 2.*

2 Anselmi vitam libris duobus scripsit Edinerus conuictor ipsius. Excusus Antuerpiæ anno 51. Coloniæ cum operibus anno 60. & tomo 2. Surij. Additio ad Sigibertum cap. 7. Emundus monachus Cantuariensis scripsit vitam sancti *Anselmi, Cantuariensis archiepiscopi: item scripsit alium librum de discordia inter Vvilhelmum Anglorum* E *regem, & eundem Anselmum.*

3 Vvolbodonis vitam scribit Reinerus monachus ad sanctum Laurentium. Ibidem MS.

Decimo Calendas Maij, luna 22. April. G
6. 17. 27. 9. 20. / 1. 12. 22. 4. 15. / 26. 7. 18. 28. 10. / 21. 2. 13. 23.

ROmę, via Appia, natalis beati Caij papæ: qui cum ecclesiam vndecim annis, mensibus quatuor, diebus duodecim, rexisset, martyrio coronatus est sub Dioclitiano principe. r *Ipso die, sancti Sotheris papæ, natione Campani.* Apud Persidem, sanctorum martyrum, qui pro Christi nomine iugulati sunt sub rege Sapore. In quo fidei certamine, passus est Melisius episcopus, sanctitate & miraculorum gloria insignis: Acepsimas quoque episcopus, cum presbytero Iacobo: Mareas & Bicor, nihilominus episcopi, cum clericis ferè ducentis quinquaginta, monachis etiam, & sacratis virginibus 1 2 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

plutimis. Inter quas & Simeonis episcopi soror, nomine Tarbua, cum pedisequa sua, serra scissa est. F
Ciuitate Corduba, natalis Parmenij, Helimenæ, & Chrysoteli presbyterorum, Lucæ & Mutij dia-
conorum. Quorum triumphus martyrij in passione beati Laurentij † habetur. Lugduni, sancti Epi-
4 podij: qui, persecutione Antonini Veri, post illata sibi grauia tormenta, martyrium capitis absci-
5 sione compleuit. *Eodem die, sanctæ Opportunæ virginis.* r *Senonas, sancti Leonis episcopi, & confessoris.* q *Et*
6 *alibi, depositio Abrunculi episcopi. Eodem die,* b *Agapeti pontificis: qui sedit Romæ menses vndecim: hic in-*
gressus Constantinopolim ad Iustinianum Imperatorem, Anthimum episcopum Constantinopolitanum, qui duas
naturas in Christo negabat, deposuit: & in eius loco Menam catholicum consecrauit. g *Die vigesimasecunda, san-*
7 *cti patris Theodori Sicei.*

¶ r *Item in monasterio sancti Georgij maioris Venetiarum, translatio sancti Eustathij patriarchæ Constantinopo-*
8 *litani, Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimosexto.* q *Ipso die inuentio beatorum corporum, Dionysij, Rustici & Eleutherij: quorum corpora requiescunt in cœnobio diui Dionysij, in Francia.*

In Hannonia, Dononio monasterio, obitus sancti Aldeberti Comitis Austronandiæ & confessoris, non tamen ca-
9 nonizati: cuius corpus quieseit in summo altari in tumba argentea. Eodem die, obiit beatus Vvolphelmus abbas G
Bruvvilerensis.

ANNOTATIONES.

1 De Caio, Pontificale cap. 19./ Gesta Sebastiani à folio 448.to.1.Surij/ & Gesta Susannæ, 11.Augusti.
2 De Sothere, Pontificale cap. 13./ Dionysius Corinthi episcopus lib.4.hist. eccl.cap. 22./23. Rufini.
3 De martyribus istis sub Sapore scribit Cassiodorus lib.3. historiæ tripartitæ cap. 2./ ex Sozomeno lib.2. cap.11. 12. 13. Item Metaphrastes pag. 718. Surij.
4 Epipodij martyrium ex MS. habet Surius pag. 715. De eo est homilia 49. apud Eusebium Gallum, qui Emise-
nus à Gagneio inscribitur. Meminit etiam Gregorius Turonensis de gloria martyrum cap. 64.
5 Opportunæ abbatissæ in Monasteriolo/ & fratris eius Godegrandi Sagiensis episcopi, tam vitam quàm miracu-
la conscripsit Adelelinus episcopus Sagiensis; secundus, vt puto, Godegrandi successor. MS. in Rubea valle/ & pag. 770. Surij.
6 De Agapeto, Gregorius lib. 3. dialogorum cap.3./ & Pontificale cap. 59. tom. 2. Conciliorum.
7 Theodori Archimandritæ vitam fusè scribit Georgius presbyter, eius discipulus, apud Metaphrastem & Surium.
8 De reuelatione Dionysij. Ludouicus imperator Hilduino abbati: Volumus vt reuelationē ostensam beato papæ
Stephano in ecclesiis eiusdem sanctissimi Dionysij, sic vt ab eo dictata est: & gesta quæ eidem subnexa sunt, vnà H
cum hymnis de hoc gloriosissimo martyre atque Pontifice, & officium nocturnale subiungas. Est MS. in Parco, & citatur à Reginone in chronicis anno 753.
9 De Vvolfhelmo ex Tritthemio in chronicis Hirsaugiæ. Vvolfhelmi abbatis in Bruvviler vitam & miracula scri-
psit Conradus, monachus cœnobij Bruvvilerensis, ordinis sancti Benedicti, Colonicnsis diœcesis, Vvolfhelmi audi-
tor, ad Euerardum & Hermanum abbates. Est pag. 781. Surij.

23. April. A

Nono Calendas Maij, luna

7. 18. 28. 10. 21./ 2. 13. 5. 16./ 27. 8. 19. 29. 11/ 22. 3. 14. 24.

1 IN Persida, ciuitate Diospoli, passio sancti Georgij martyris, g *glorioſi anteſignani, clariſque miraculis:*
Dist. 15. c. Sancta Romana eccl. cuius gesta passionis etsi inter apocryphas connumerentur scripturas, tamen illustrissimum eius martyrium, inter coronas martyrum Ecclesia Dei venerabiliter honorat. In Galliis ciuitate Valen-
tia, natalis sanctorum, Felicis presbyteri, Fortunati, & Achillei, diaconorum, qui cum maximā par-
2 tem supradictæ vrbis ad fidem Christi conuertissent, à duce Cornelio in carcerem trusi sunt: dein- I
de diutissimè verberati, eruribúsque confractis, circa vertiginem rotarum astricti, fumum quoque in equulei suspensione perpessi, ad extremum gladio consummati sunt. r *Eodem die Prussiæ, natalis san-*
3 *cti Adalberti, episcopi & martyris.* q *Tulli, sancti Gerardi episcopi & confessoris. Ipso die, beatæ Pusinnæ vir-*
Historiā habet Legenda 2. part. *ginis, quæ tempore Caroli magni Heruordiam est translata.* †

ANNOTATIONES.

1 De Georgio. Habet Surius vitam & martyrium magni martyris Georgij, per Simeonem Metaphrastem, rursus per Pasicratem seruum Georgij, & tertiò, encomiū in eundem. Aliam autem historiam à Gelasio papa reprobatam esse pulchrè demonstrat Aloysius. Item de Georgio Præfatio Ambrosiana/ distichon Fortunati, Turonensis de gloria martyrum cap.101./ Nicephorus lib.7.cap. 15. & alij. De Basilica. Gregorius lib.9. cap. 68. regisiri.
2 Felicis & diaconorum eius acta atque martyrium habet Surius pag. 823. erudite conscripta à quodam, qui res non auditas, sed visas se narrare subindicet.
3 Adalberti Pragensis historiam & martyrium, contemporaneus monachus bona fide conscripsit: cuius stylum K
modicè correxit Surius. de eodem Cromerus lib. 5.

24. April. A

Octo Calendas Maij, luna

8. 19. 29. 11. 22./ 3. 14. 24. 6. 17./ 28. 9. 20. 1. 12./ 23. 4. 15. 25.

1 LVgduno Galliæ, natalis sancti Alexādri martyris: qui persecutione Antonini Veri, post carceris
custodiam, primò ita laniatus est, crudelitate verberantiū, vt crate soluta costarum, patefactisq;
viscеribus, interiora corporis panderentur: deinde crucis affixus patibulo, beatū spiritum exanima-
2 tus reddidit. Passi sunt cū eo & alij num. 34. Eodē die, depositio Melliti episcopi in Britannia. In ciui-
tate Eliberri, S. Gregor. episc. & confes. *Eodē die, natale S. Coronæ virginis. alesis S. Deodati abbatis & leuitæ.*

Remis

A *Remis ciuitate, ſanctarum virginum*, Bonæ & Dodæ. g *Die vigeſimaquarta, ſancti martyris Sabbæ ducis exercitus, & ſanctæ Elizabeth thaumaturgæ.* q *In Hibernia, beati Egberti monachi, presbyteri & confeſſoris. In territorio Aruernenſi, depoſitio beati Roberti, abbatis Caſæ Dei, & confeſſoris.* 3 4

ANNOTATIONES.

1 Alexandri Lugdunenſis martyrium habet Surius pag. 841. De eo & Epipodio eſt homilia Euſebij Emiſſeni, ſiue Galli.

2 De Mellito Beda lib. 1. hiſtoriæ Anglorum cap. 29. & 30./ lib. 2. cap. 3. & quatuor ſequentibus.

3 De Egberto. Idem eiuſdem hiſtoriæ lib. 3. cap. 4. & 27./ lib. 4. cap. 3. lib. 5. cap. 10. & 23. Egbertus autem epiſcopus ponitur 6. Maij.

4 Roberti vitam, qui primus fuit abbas Caſæ Dei, eſt per auctorem fide dignum, pag. 844. Surij.

Septimo Calendas Maij luna 25. April. C

9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 25. 7. 18./ 29. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 26.

B ROmæ, litania maior ad ſanctum Petrum. Apud Alexandriam, natalis beati Marci Euangeliſtæ. Hic diſcipulus & interpres Apoſtoli Petri, r *& in baptiſmate filius*, rogatus Romæ à fratribus, ſcripſit Euangelium: quo aſſumpto perrexit Ægyptum, primúſque Alexandriæ Chriſtum annuntians, conſtituit eccleſiam: ac poſtea pro fide Chriſti tentus, & grauiter afflictus, primò angelica viſitatione confortatus, ac deinde ipſo Domino ſibi apparente, ad cœleſtia regna vocatus eſt. Mortuus eſt autem octauo Neronis anno. Ciuitate Syracuſa, ſanctorum Euodij & Hermogenis, *& Caliſti martyrum.* p *Laubiis, tranſitus ſancti Ermini epiſcopi & confeſſoris.* 1 2 3

ANNOTATIONES.

1 De maiori litania Gregorius papa initio libri 2. epiſtolarum, & libro 11. epiſtola ſecunda/ Gregorius Turonenſis in principio libri decimi hiſtoriæ Francorum/ Ordo Romanus pag. 81./ Micrologus cap. 57.

2 Marci martyrium habet Metaphraſtes/ laudationem Procopius diaconus & Chartophylax, apud Surium. Hieronymus de viris illuſtribus cap. 21. Philo Iudæus τ de prima Marci Euangeliſtæ apud Alexandriam ſcripſit ec- *Lib. 4. de vita*
C cleſia, habitacula eorum dicens monaſteria. Item Euſebius lib. 2. cap. 15./ Petrus Damiani in duobus ſermonibus *contemplativa.*
hiſtoricis/ Hieronymus de viris illuſtribus cap. 18./ Iſidorus de obitu patrum cap. 85./ Beda in Martyrologio/ &c.

3 Ermini geſtorum liber eſt Lobiis MS. per eius loci monachum, qui familiaris fuit Flaberto, vni ex diſcipulis Ermini.

Sexto Calendas Maij, luna 26. April. D

10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 26. 8. 19./ 30. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 27.

ROmæ natalis ſancti Cleti papæ: qui ſecundus poſt Apoſtolum Petrum, cum rexiſſet eccleſiam annis duodecim, perſecutione Domitiani martyrio coronatus eſt. Item Romæ, ſancti Marcellini pontificis: qui cum eccleſiam nouem annis, & menſibus quatuor rexiſſet, à Dioclitiano pro fide Chriſti, cum Claudio Cyrino, & Antonino, capite truncatus eſt. Quorum tẽpore fuit magna perſecutio, ita vt intra vnum menſem decem & ſeptẽ millia coronarentur. Monaſterio Centula, ſancti Richarij presbyteri & confeſſoris. p *Eodem die apud Legiam, ſancti Floriberti, epiſcopi eiuſdem loci, & confeſſoris.* b *Viennæ, ſancti Clarentij † epiſcopi & confeſſoris.* q *Trecas, ſanctæ Exuperantiæ virgi-*
D *nis.* g *Die vigeſimaſexta, ſancti martyris Baſilei, epiſcopi Amaſeæ.* *Pontificale cap. 3.* 1 2 *Ado. in. 641.* 3

¶ q *Pariſiis, dedicatio ſacræ Capellæ regiæ, ſacris noſtræ redemptionis inſigniis mirificè à beato Ludouico rege ditatæ.*

ANNOTATIONES.

1 De Marcellino Pontificale cap. 30./ & Condemnatio Marcellini tomo 1. Concil.

2 Richarius abbas fuit Centulenſis in Pontino. Eius vitam ſcripſit Albinus Flaccus Alcuinus abbas, ad Carolum imperatorem, petente id abbate Angilberto. pag. 865. Surij.

3 Baſilei martyrium habetur in Simeone per Ioannem presbyterum Nicomediæ. pag. 857. Surij.

Quinto Calendas Maij, luna 27. April. E

11. 22. 3. 14. 25./ 6. 17. 27. 9. 20./ 1. 12. 23. 4. 15./ 26. 7. 18. 28.

ROmæ, depoſitio beati Anaſtaſij papæ: de quo Hieronymus venerabili teſtatur eloquio, quòd eius vita diuturna mundus immeritus ſit frui. Apud Nicomediam, natalis ſancti Anthimi epi-
E ſcopi & martyris, qui perſecutione Dioclitiani ob confeſſionem Chriſti, vt in hiſtoria eccleſiaſtica deſcriptum eſt, martyrij gloriam capitis obtruncatione accepit. Secuta eſt quoque illum vniuerſa penè gregis ſui multitudo per eandem martyrij viam: quorum alios iudex gladio obtruncari, alios ignibus concremari, alios nauiculis impoſitos pelago immergi fecit. Tarſo Ciliciæ, ſancti Caſtoris, r *& Stephani martyrum.* 1 *Epiſt. 16. ad principiam.* 2 *Lib. 8. cap. 6.*

¶ Ciuitate Altinenſi, ſancti Liberalis confeſſoris, ab Heliodoro epiſcopo nutriti, qui ciuitate Altino deſtructa Taruiſium eſt tranſlatus.

ANNOTATIONES.

1 De Anaſtaſio primo, Hieronymus epiſtola 8. Demetriadi/ 16. Principiæ/ 78. Pammachio & Marcellæ/ & in apologiis 2. & 3. contra Rufinum/ Paulinus epiſt. 2. ad Delphinum/ item Pontificale cap. 41.

2 De Anthimo ſuccinctè ſcribit Euſebius lib. 8. cap. 6./ fuſius Metaphraſtes pag. 871. Surij.

28. April. F

Quarto Calendas Maij, luna F

12. 23. 4 15. 26./ 7. 18. 28. 10. 21./ 2. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 29

1 APud Rauennam, natalis sancti Vitalis martyris: qui cum corpus beati Vrsicini sublatum, honestate debita sepelisset, tentus à Paulino Consulari, post equulei tormenta, iussus est deponi in foueam profundam, ac terra & lapidibus obrui: talique martyrio ad Christum migrauit. Alexan-
2 driæ, sanctæ Theodoræ virginis. b *de qua beatus Ambrosius scribit.* Quæ sacrificare contemnens, cum esset in lupanar tradita, repentè quidam è fratribus, nomine Didymus, miro Dei fauore illam eripuit, ac postea cum eadem percussus, simul coronatus est. Eodem die, Aphrodisij, Carilippi, Aga-
3 peti, & Eusebij, martyrum. In Pannonia, sancti Pollionis martyris. *Ipso die, sanctæ Valeriæ martyris, coniugis sancti Vitalis. In Hispaniis, sancti Prudentij, episcopi Tirasonensis & confessoris. Metis ciuitate, sancti*
4 *Adelphi, episcopi & confessoris.* g *Die vigesimaoctaua, sanctorum martyrum, Dadæ, Maximi, & Quintiliani.* †

Mataph. pap. 890. ¶ p *In Leodio, translatio sancti Lamberti martyris.* q *Lauduno clauato, translatio sanctæ Probæ virginis. Eo-* G
dem die Duaci, p *eleuatio sancti Amati, episcopi & confessoris. Ad hanc eleuationem sacri corporis, quod perdi-*
Gen. 8. *derant Dominus reddidit multis: sanitatem videlicet ægrotis, lumen & auditum cæcis & surdis: inde verò viri prius confracti redierunt nimium exultantes, vestigia pedum admirantes.* q *Item egressio Noë de arca.*

metaph. pag. 882. Eodem die, martyrium sancti Paphnutij abbatis, & quingentorum quadragintasex, qui vnà cum illo martyrium passi sunt. †

ANNOTATIONES.

1 De Vitale est sermo Petri Damiani apud Surium. De eodem latè Beda in martyrologio: vterque ex epistola beati Ambrosij ad omnes per Italiam fratres de inuentione Gerualij & Prothasij, quæ est tomo 3. Surij.

2 De Theodora & Didymo, præter prolixiores Martyrologos, scribũt Ambrosius lib. 2. de virginibus, (vbi fortassis mendosè legitur Antiochiæ pro Alexandriæ) & Simeon Metaphrastes Nonis Aprilis, nonnihil tamen ab aliis discrepans, vt D. Surius notauit pag. 512. De alia Theodora idem Simeon, 11. Septembris.

3 De Valeria, coniuge Vitalis, Ado hac die, ex citata Ambrosij epistola/ item de vtroque Ambrosiana præfatio in Liturgicis.

4 Adelphus corporaliter quiescit patronus in collegio Neouillarensi, in dominio Liechtenberg, diœcesis Argen- H
tinensis. Vita pulchrè descripta est circa annum 1197. impressa in 4. ann. 1506.

29. April. G

Tertio Calendas Maij, luna

13. 24. 5. 16. 27./ 8. 19. 29. 11. 22./ 3. 14. 25. 6. 17./ 28. 9. 20. 1.

Ephes. 6. 2. Tim. 4. † Col. 4. 1 APud Paphum, Tychici diaconi, sancti Pauli discipuli. Huius meminit in suis epistolis idem Apostolus, † pronuntians eum fratrem charissimum, ac conseruum suum in Domino. In Numidia, apud Cirthensem Coloniam, natalis sanctorum martyrum, Agapij & Secundini episcoporum: qui persecutione Valeriani post longum exilium, apud præfatam vrbem, in qua tunc maximè gentilium rabies ad tentandam iustorum fidem inhiabat, ex illustri sacerdotio, effecti sunt glorioſi martyres. Passi sunt in eorum collegio, Æmilianus miles, Tertulla & Antonia, sacræ vir-
2 gines, & quædam mulier cum suis geminis. r *Eodem die, apud Mediolanum, sancti Petri martyris, de Ordine fratrum Prædicatorum.* q *qui cum per partes Italiæ contra virus hæreticæ prauitatis, verbum Dei lon-* I
3 *gè latéque prædicasset, tandem gladijs hæreticorum est interemptus. Romæ, sanctæ Caterinæ virginis. Hæc de ciuitate Senensi oriunda, in adolescentia sua habitum de pœnitentia sancti Dominici assumens, ac crebris miraculis clarens, anno suo trigesimotertio, Romæ quieuit: sepulta in ecclesia sanctæ Mariæ super Mineruam. Differtur autem eius festiuitas in Dominicam diem post inuentionem sanctæ Crucis. In territorio Lingonensi,*
4 *apud Molismum, beati Roberti confessoris primi abbatis Cistertij.* r *Cœnobio Cluniaco, beatissimi Hugonis ab-*
5 *batis.* g *Die vigesimanona, sanctorum nouem martyrum in Cizzco, & sancti Memnonis thaumaturgi.*

al. commemoratio. Sicut pro defunctis. ¶ p *Eodem die* festiuitas sanctæ Auæ virginis.*
Quæ in Dononio quiescit, non canonizata.

ANNOTATIONES.

1 De Agapio, Secundino, & reliquis, Gesta sanctorum Mariani & Iacobi tomo 3. Surij pag. 1./ è quibus Vsuardus quædam ad verbum describit.

2 De Petro, Vincentius in speculo historiali lib. 31. cap. 103. Innocentius quartus beati Petri Mediolanensis actus in epistola canonizationis, quam per omnes ecclesias promulgari fecit, breuiter descripsit/ Latius autem Ioannes K
Garzo libro 2. de viris illustribus Ordinis Prædicatorum/ & Thomas Lentinus antistes Cusantinus, postea patriarcha Hierosolymitanus, qui contemporaneus fuit sancti martyris. Hunc Surius habet pag. 905.

3 Caterinæ Senensis legendam, seu historiam, scripsit Raimundus Capuanus, sacræ Theologiæ Doctor, & Ordinis Prædicatorum magister generalis, atque sanctæ virginis Confessarius. Qui cum bulla Pij secundi excusus est Coloniæ in Fol. ann. 63. De eadem est MS. epistola Stephani Senensis, Prioris Carthusiæ Ticinensis. Quorum scripta in compendium redegit Surius pag. 915. De eiusdem vita extat Ioannes Pinus in libro de claris mulieribus. Qui etiam asserit vitam huius virginis vernaculè scripsisse Nicolaum Burgium Senensem, postquam superimposito sibi ciliciolo, quo illa viuens vti solebat, & diligenti cultu adhuc asseruatur, iam semimortuus, velut repentè collectis viribus, assurrexit.

4 Roberti vitam & miracula describi curauit dominus Odo Molismensis abbas. Extant pag. 898. Surij / integrè Louanij ad Martinenses.

5 Hugo-

A Hugonis Cluniacensis vitam multi scripserunt, vt Gilo iussu Pontij abbatis / & Reinaldus abbas Viceliacensis manuscripti, & Hugo Cluniacensis, eius æqualis, pag. 292. Surij. qui in præfatione ait, Non eis præiudico, qui ante me de sancto eleganti scripsere calamo: sed nostris seruio, dum quædam ab eis omissa colligo, profusius edita contraho: ne occupatos onerem, multa prætereo.

Pridie Calendas Maij, luna 30. April. A

14.25.6.17.28 / 9.20.1.12.23 / 4.15.26.7.18 / 29.10.21.2.

APud Lambesitanam vrbem, natalis sanctorum martyrum, Mariani lectoris & Iacobi diaconi: quorum prior, cum iam pridem infestationes Decianæ persecutionis in confessione Christi euicisset, iterum cum charissimo collega tentus est. Deinde post dira & exquisita supplicia, diuinis reuelationibus mirabiliter secundò confortati, atque alleuati, nouissimè cum multis aliis, gladio cõsummati sunt. Santonas, beati Eutropij martyris, quem cum sanctus Clemens pontificalis ordinis gratia consecratum direxit in Gallias, peracta diu prædicatione, ob Christi testimonium illiso 1 2
B capite victor occubuit. *Romæ, sancti Quirini, tribuni & martyris. Huius Deo dilecti & pretiosi martyris passio, licet tertio Calendas Aprilis facta sit, hîc tamen festiuè recolitur, quando sacræ reliquiæ corporis eius ab vrbe Roma, ad ciuitatem Nussiensem supra Rhenum, translatæ sunt. In Britannia, ciuitate Londonia, sancti Erconvualdi, episcopi & confessoris: qui in actiua tam degens vita, totis viribus theoricam diligens, subditis sibi plebibus, callem veritatis verbis atque exemplis monstrauit: multisque ornatus virtutibus, migrauit ad Christum.* De Quirini, Gesta Alexandri papæ. 3

Eodem die, natalis sancti Maderniani Remensis archiepiscopi, qui sextus rexit eandem ecclesiam. Item, sancti Maximi martyris, cuius gesta habentur. † *Eodem die, sancti Laurentij, presbyteri Nouariensis.* † pag. 941. Surij.

ANNOTATIONES.

1 Mariani, Iacobi, & sociorum martyrium grauiter describit is qui eidem interfuit. Est tomo 3. Surij, pag. 1.
2 Eutropij meminit Greg. Turonicus de gloria martyrum cap. 56.
3 Erconvvaldi vita per Gotzelinum Morinensem, incipit, Post passionem ac resurrectionem, teste catalogo Scriptorum Britanniæ. De eodem Beda lib. 4. cap. 6.

C

MAIVS HABET DIES XXXI.

Calendis Maij, luna 1. Maij. B

15.26.7.18.29 / 10.21.2.13.24 / 5.16.27.8.19 / 1.11.22.3.

IN Ægypto, Hieremiæ Prophetæ: qui à populo lapidibus obrutus, apud Taphnas occubuit. Item, natalis beatorum Apostolorũ, [1] Philippi & [2] Iacobi. Ex quibus Philippus, postquam pene Scythiam ad fidem Christi conuertisset, b *diaconibus, presbyteris, & episcopis ibi constitutis, reuersus est ad Asiam:* & apud Hierapolim Asiæ ciuitatem, glorioso fine quieuit. Iacobus verò, qui & frater Domini legitur, † iuxta templum Hierosolymorum, vbi & præcipitatus b *de pinna templi, fullonis fuste in cerebro percussus* fuerat, sepultus est. b *Hic fixis genibus pro populo deprecabatur, in tantum vt camelorum duritiem eius genua traxisse viderentur.* In Galliis, territorio Viuariensi, beati Andeoli subdiaconi, quem misit ab Oriente sanctus Polycarpus, vnà cum aliis, ad prædicandum verbum Dei, in Galliam. Cuius prædicatione Imperator Seuerus comperta, spinosis fustibus crudelissimè flagellatum, in carcerem trudi præcepit: & sic demum ab ense ligneo in crucis modum caput eius scindi. Ciuitate Sedunensi, natalis sancti * Sigismundi regis, b *filij Gundebaldi, regis Burgundionum. qui cum se cerneret non posse Francis resistere, solus fugiens, coma deposita, habitum religionis suscepit: & ieiuniis, vigiliis, die noctèque vacans, captus est a Francis, cum vxore & filiis, in puteumque demersus occubuit. Postea verò cuidam abbati reuelatus est: & ab eo reuerenter sepultus, etiam miraculis claruit.* Epiph. & Isidor. de vita proph. † Matt. 13. Gal. 1. * De Sig. Turonensis 3. hist. Franc. cap. 5. & 6.

E Apud ciuitatem Aescium, sancti * Orientis episcopi: qui virtutibus ornatus, sancto fine quieuisse scribitur. Item Antisiodori, sancti * Amatoris, episcopi & confessoris. q *In pago Laudunensi, sancti Marculphi confessoris.* † *Remis, depositio sancti Theodulphi presbyteri. In Britannia, sancti Chorentini, episcopi ciuitatis Aquilæ. Ambianis, beatorum martyrum, Acij & Acioli, qui religiosis fulgent miraculis. Ipso die, sancti* † *Vltani confessoris, fratris sanctorum Fursei & Foillani qui post excessum fratris sui Fursei, cum Foillano sancta* [a] *deptus est sanctæ Gertrudis contubernia, cuius multa in ecclesia sanctitatis clarent monumenta. Quorum sancta virgo agnita sanctitate, per manus eorum obtulit Deo partem hæreditatis suæ, scilicet villam, quæ vulgò Fossis dicitur: quam ipsis tradidit in seruorum Dei alimoniam, vt in eo loco construerent monasterium ad perpetuale peregrinorum hospitium. In territorio Tungrensi, villa quæ Ruttis dicitur, sancti Euermari martyris, qui ab iniustis innocenter interemptus est. Huius mors pretiosa crebris miraculis illustratur.* 1 *Item Bergomi Galliæ Cisalpinæ, Gratæ virginis. Ipso die, sanctæ Vvalburgæ virginis.* * al. Orientij. * De Amat. constantius initio vitæ S. Germani. † Vita extat eruditè MS. De Vltano Beda, lib. 3. cap. 19.

¶ p *In Blandinio monasterio, translatio corporis sanctissimæ Amelbergæ virginis. In Blandinio, consecratio* F
basilicæ primæ à beato Amando pontifice. q *Matias prima sacrat Christi doctrina Calendas.*

Vvandelb. † Tom. 3. Surij. pag. 13.

In Hungaria, sanctorum eremitarum, Zoerardi confessoris, & Benedicti martyris: quorum historiam describit Maurus episcopus Quinque ecclesiensis.† Furnis, translatio reliquiarum, Vvalburgis, Vuilibaldi, & Vuilibaldi, anno millesimocentesimonono. In Scotia, Asaphi episcopi, de cuius nomine nunc vocatur episcopatus sancti Asaph. In minori Britannia, sanctissimi Brioci, episcopi & confessoris.

ANNOTATIONES.

1 De Philippo, Ioannis 1.6.12.14/Eusebius libro 3.hist.cap.24.25/ Rufini,30.& 31/ Isidorus de patribus vtriusque testamenti, cap.75/Appendix in Hieronymi catalogo, cap.6.& Simeon Metaphrastes.

2 De Iacobo fratre Domini, sacra Scriptura, potissimum 1.Cor.15/Gal.1.2/ Canonica ipsius /& Actuum liber/ Egesippus libro 5.commentariorum apud Eusebium/ & ipse Eusebius lib.2.hist.eccl.cap.22 Rufini 23/Epiphanius hæresi 78/Hieronymus de viris illustr.cap.3/Simeon Metaphrastes/Chrysost.hom.5.in Matthæum/Anacletus epist. 2/Hieronymus in 1. ad Galatas/Isidorus de patribus vtriusq; Testamenti, capite 74/Gregorius Turonensis de gloria martyrum cap.27/Hesselius in resurrectionis historiam/Sixtus Senensis lib.2. bibliothecæ sacræ. Quidam addũt secundam epistolam Ignatio inscriptam: quæque ex Clemente Alexandrino Eusebius habet initio libri secundi. G

3 De Vvalburge. Bibliotheca. Vvilibaldus primus episcopus Eistatensis, natione Scotus, scripsit vitam sancti Bonifacij episcopi, vitam Vvalburgæ sororis. Vixit anno 760.

2.Maij.C

Sexta Nonas Maij, luna

16.27.8.19.1 / 11.22.3.14.25 / 6.17.28.9.20 / 2.12.23.4.

* Patris nostri. 1.

NAtalis sancti * Athanasij, Alexandriæ vrbis episcopi & confessoris. In huius persecutione pene vniuersus coniurauit orbis, & commoti sunt principes terræ. Gentes, regna, & exercitus coïerunt aduersus eum: multáque perpessus Arianorum insidiis, toto orbe profugus agitur: nec ei vllus tutus ad latendum supererat locus, dum ad inuestigandum eum omnes mouerentur. *Moritur* autem quadragesimo & sexto anno sacerdotij sui, post multos agones, multáque patientiæ coronas, tempore Valentiniani & Valentis. Eodem die, sanctorum Saturnini & Neopolis, qui in carcere quieuerunt. *In territorio Andegauensi, sancti Florentij, presbyteri & confessoris. Apud vrbem Florentiam, natalis beati Antonini confessoris, de Ordine fratrum prædicatorum, archiepiscopi eiusdem ciuitatis.* H

2 *In Alemannia, apud monasterium sancti Galli, natale sanctæ Vvilberadæ virginis. Ipso die, passio sancti Sicharij martyris. Item, depositio sancti Vvalberti Comitis, & Luxouiensis abbatis, discipuli sancti Columbani.*

De Vvilb. Bernardus, in initio vitæ S. Vlrici.

Treuiris, sancti Theodolphi, presbyteri & monachi. In Eischel, Cunegundis virginis.

¶ g *Die secunda, reportatio reliquiarum sancti patris Athanasij magni.* p *Monasterio Sithiu, glorioſa eleuatio corporis pretiosissimi confessoris Christi Bertini abbatis: quæ facta est anno Dominicæ incarnationis millesimo quinquagesimosecundo. Merbeccæ, eleuatio sanctæ Berlendis virginis,* q *& Celsæ atque Nonæ virginum.*

ANNOTATIONES.

Rus. lib. 10.

1 De Athanasio. Sozomenus libro 3.tripartitæ capite 4. Athanasij persecutiones, fugas, contumelias, crebráq; pericula, Rufinus suo nobilitauit eloquio. Hieronymus de viris illustr.cap 107. Gregorius Nazianzenus episcopus, vir eloquentissimus, composuit laudes Athanasij: De eodem Cassiodorus & Aloysius ex auctoribus tripartitæ historiæ. item Simeon Metaphrastes, & libri duo Luciferi Caralitani episcopi, pro sancto Athanasio, ad Constantium Imp. Quos Io. Tilius Meldensis episcopus Parisiis emisit anno 68. I

2 Antonini vitam scripsit Franciscus Castellio, Canonicus sancti Laurentij in Florentia libro 3. de viris illustribus Ordinis prædicatorum/& post canonizationem per Adrianum sextum anno 1523. Vincẽtius Geminianensis, quem Surius ponit. Ei sic scribit Clemens septimus, † Dilecto filio fratri Vincentio de sancto Geminiano, Procuratori Ordinis Prædicatorum. Tibi, de cuius diligentia fiduciam pleniorem gerebamus, mandari curauimus, vt beati Antonini vitam & gesta, necnon officium nouem lectionum, cum Missa, pro gratia tibi cælitus data scriberes, componeres, & ordinares. Quæ tu omnia cum diligenter perfeceris, nostræ & Apostolicæ sedis munimine duximus roboranda.

† *In pariſ. editione an. 26. pag. 31.*

3.Maij.D

Quinto Nonas Maij, luna

17.28.9.20.2 / 12.23.4.15.26 / 7.18.29.10.21 / 3.13.24.5.

1 HIerosolymis, inuentio sanctæ Crucis ab Helena regina, sub Constantino principe. Romæ via Numentana, passio sancti Alexandri papæ, Euentij & Theoduli presbyterorum, sub Aureliano

2 principe. Quorum primus, post vincula, carceres, equuleum, vngulas, & ignes, punctis creberrimis per tota membra peremptus est: sequentes verò post longam carceris sustinentiam, ignibus K

3 examinati, ad vltimum decollati sunt. Ipso die, sancti Iuuenalis episcopi & confessoris. *Apud Pontiseram, sancti Vvalteri abbatis.* g *Die tertia, sanctorum martyrum, Timothei & Maurę.*

¶ In Italia ciuitate Salsena, sancti Vrsij confessoris, filij regis Dalmatiæ, qui peregrinus veniens ad hanc ciuitatem, ibidem plenus virtutum, quieuit in Christo. Item sub Festo præside, martyrium Antoninæ virginis, &

De vtroque Metaph. Alexandri militis.

ANNOTATIONES.

1 De inuentione sanctæ Crucis, & honore ei per Constantinum & Helenam exhibito, varij scribunt à Surio positi: vt, Ambrosius de obitu Theodosij / Rufinus lib.10/Paulinus epist.11.ad Seuerum/ & Cassiodorus, tripartitæ cap.4.5.& 9. Item in laudem sanctæ Crucis extant veterum scriptorum homiliæ, hymni, & libri. contra hæreses verò Copus dialogo 4.& alij.

2 Alexan-

A 2 Alexandri papæ & ſociorum actus, quibus veteres Martyrologi † complutibus locis vſi ſunt, extant pag. 64. Sur. Miror autem quorumdam ab eis diuerſitatem.
3 Iuuenalis Narnienſis hiſtoriam non vidi, niſi breuiter in Romano Breuiario. Meminit Gregorius ipſius, homilia 37. Euangeliorum.

† 28. Aug. / 30. 31. Mar. / 1.10. April. 3. Maij.

Quarto Nonas Maij, luna

4. Maij. E

18.29.10.21.3 / 13.24.5.16.27 / 8.19.1.11.22 / 4.14.25.6.r

Apud Oſtiam Tiberinam, natale ſanctæ Monicæ, cuius vita admiranda ex nono confeſſionis libro ſancti Auguſtini epiſcopi colligitur. In Palæſtina, ciuitate Gaza, natalis beati Siluani, eiuſdem vrbis epiſcopi, qui perſecutione Dioclitiani, cum plurimis clericorum ſuorum, martyrio coronatus eſt. Hieroſolymis, paſſio ſancti * Quiriaci epiſcopi, r *qui inuenit Dominicam crucem.* Item in metallo Phanenſi, ſanctorum martyrum quadraginta, qui ſimul capite ſunt cæſi. Nicomediæ, natalis ſanctæ † Antoniæ martyris: quæ nimium torta, & variis cruciatibus afflicta, ab vno brachio tribus diebus ſuſpenſa, & in carcerem biennio detruſa, ad vltimum in confeſſione Domini flammis exuſta

B eſt. In Norico Ripenſi, b *loco Lauriaco*, ſancti Floriani. † qui præſidis iuſſu, ligato ad collum ſaxo, in flumen Aniſi præcipitatus eſt. Antiſiodori, ſancti Curcodomi diaconi. * *In territorio Petragoricenſi, ſancti Sacerdotis, Lemouicenſis epiſcopi. In Hildesheim, ſancti Gothehardi, epiſcopi & confeſſoris. Turonis, beati Antonij confeſſoris. Coloniæ Agrippinæ, natalis ſancti Paulini martyris: cuius caput malleo ferreo pro Chriſto contritum dinoſcitur.* g *Die quarta, ſanctæ hoſiomartyris Pelagiæ.*

1
2 * Cyr.
3 † al. Antoninæ.
† To. 3. Surij pag. 78. * Conſtantius vitæ Germani. c. 16. De Pelagia, Metaph.

¶ q *Virduni, tranſlatio eius loci epiſcoporum & confeſſorum, Pulchronij, Poſſeſſoris, ac Firmini.*

Londini, beatæ memoriæ Ioannis Houthon, Prioris Carthuſiæ Londinenſis: qui noluit regem Anglorum ſupremum caput in temporalibus & ſpiritualibus acceptare, credere, & affirmare: ideoq; crudeliſſimè martyrizatur, primus inter octodecim martyres Carthuſianos. Siquidem ſuper vimicillum, vulgariter Ahyrdle dictum, reſupinus alligatus, per milliare ad calces equorum trahitur ad locum bubali. Vbi ſuſpenſus eſt primùm in patibulum: verùm abſciſſo fune ſemiuiuus decidit in terram. Deinde cruentus lictor verenda eius abſcidit, ventrem eius diripit: cor, & omnia interiora euulſa, in ignem proiecit. Sic patientiſſimus martyr, migrauit anno trigeſimoquinto ſupra ſeſquimilleſimum, cum ſanctiſſimis collegis, Roberto Laurens, Priore Bellævallis, Auguſtino Vvebſter, Priore domus viſitationis beatæ Mariæ, & Reginaldo, Ordinis ſanctæ Birgittæ. Quorum morticina in caldariis aliquantulum lixa, per diuerſa ciuitatis loca ſunt ſuſpenſa. Scriptum eſt in paſſione octodecim Carthuſianorum, à Mauritio Chamneij, profeſſo domus Londinenſis.

C

Cap. 10.

ANNOTATIONES.

1 Monicæ vitam collegit D. Aloyſius Lipomanus, ex libro nono confeſſionum beati Auguſtini à cap. 8. & ex aliis eiuſdem libris.
2 Siluani meminit Rufinus lib. 8. cap. 14 / lib. 9. cap. 6 / ſed Euſebius, Chriſtophorſono interprete, lib. 8. capitibus, 17.22.25 / lib. 9. cap. 5.
3 De martyribus ad metalla in Phenneſo amandatis, ſcribit primas martyrum eius temporis, Petrus Alexandrinus epiſcopus, apud Theodoritum libro 4. cap. 20. (22. Camerarij) & Euſebius lib. 8. cap. 25. Rufini. 14.

Tertio Nonas Maij, luna

5. Maij. F

19.1.11.22.4 / 14.25.6.17.28 / 9.20.2.12.23 / 5.15.26.7.

D APud Alexandriam, ſancti Euthymij diaconi, in carcere quieſcentis. Theſſalonicæ, natalis ſanctorum, Irenæi, Peregrini, & Irenes, ignibus combuſtorum. In Galliis, ciuitate Arelatenſi, beati Hilarij, epiſcopi & confeſſoris, præclariſſimi viri, & nobiliſſimi. b *qui pro reficiendis pauperibus, etiam ruſticationem contra vires ſuas, homo genere clarus, exercuit.* Item Viennę, ſancti Nicetij epiſcopi, venerabilis ſanctitatis viri. † Antiſiodori, ſancti Iouiniani lectoris, & martyris. *qui cum beato veregrino epiſcopo & martyre, imperio Sixti papæ, Antiſiodorum veniens, cum eſſet vir per omnia eloquẽs & in diuinis Scripturis egregiè eruditus, dum ſuperſtitionibus paganorum fortiter reſiſteret, tentus eſt, atque in Chriſti confeſſione perdurans, ab eis interemptus eſt. Scriptum eſt in paſſione ſancti veregrini. In Sicilia, apud oppidum Leochatam, ſiue Achatem, natale ſancti Angeli, preſbyteri & martyris, quæ de monte Carmeli, prædicationis cauſa diuino iuſſu veniens, cum multos ad pœnitentiam conuertiſſet, à quibuſdam impijs hæreticis trucidatus eſt. Apud Cellas, ſancti Fortunati, epiſcopi & confeſſoris.* p *Ipſo die, depoſitio ſancti Mauronti abbatis. cuius ſuffragiis, ſi ad ſepulchrum eius fuerint delati variis languoribus ægroti, vere recipiunt præmia ſoſpitatis. Cui ſacer præſul Amatus, eo tempore quo Theodoricus rex tyrannidem exercebat, poſt exceſſum beati Vltani abbatis, traditus*

E *fuit in cuſtodiam. Scriptum in vita ipſius.* q *Eodem die, ſancti Auertini, confeſſoris & diaconi. Treuiris, Britonis epiſcopi & confeſſoris.*

¶ *In monte Oliueti, aſcenſio domini noſtri Ieſu Chriſti ad cælos.* r *Mediolani, conuerſio ſancti Auguſtini, epiſcopi & confeſſoris, ſub Ambroſio ſancto, & epiſcopo eiuſdem ciuitatis: & * ab eodem baptizati.*

Genadius de viris ill. cap. 69. † Præclariſſimus in dogmate fidei. Ado, anno 379. Angeli vita per Enoch. Hieroſoly. nondũ extat.

Lib. 5. confeſſ. c. 13. & ſeq. * l. 9. cap. 6. Poſſidius, c. 1.

Pridie Nonas Maij, luna

6. Maij. G

20.2.12.23.5 / 15.26.7.18.29 / 10.21.3.13.24 / 6.16.27.8.

NAtalis beati Ioannis Apoſtoli, quando ab Epheſo iuſſu Domitiani Romam perductus, & præſente ſenatu ante portam Latinam in olei feruentis dolium miſſus eſt, ſed minimè læſus. Vbi feſtum eadem die concurſum fideles populi vſque hodie faciunt. Antiochiæ, ſancti Euodij: qui,

Hier. 3. contra Iouin. ex Tertull. de præſcript.

Universidad de Deusto Biblioteca

Epist. 9. ad Antiochēses. Acta. 3. a

vt beatus Ignatius scribit, primus ibidem episcopus à sanctis Apostolis institutus est. quem in Actibus Apostolorum beatus Lucas commemorat. In Africa, sanctorum martyrum, Heliodori, Venustij, cum aliis septuagintaquinque. F

1 ¶ In Anglia, sancti Eadbrechti, siue Edberti, episcopi Lindisfarnensis & confessoris, viri in diuinarum Scripturarum scientia, simul & præceptorum cælestium obseruantia, ac maximè eleemosynarum operatione insignis.

ANNOTATIO.

1 De Eadberto Beda lib. 4. historiæ Anglorum cap. 29. & 30. in vita Cuthberti cap. 40. 42. & sequentibus.

7. Maij. A

Nonis Maij, luna

21.3.13.24.6 / 16.27.8.19.30 / 11.22.4.14.25 / 7.17.28.9.

Gesta Nerei to. 3. Surij.

APud Terracinam Campaniæ vrbem, natalis beatæ Flauiæ Domitillæ, virginis & martyris, quæ cum esset Flauij Clementis consulis ex sorore neptis, & à sancto Clemente sacro velamine consecrata, persecutione Domitiani, cum aliis plurimis, in insulam Pontiam exilio deportata, longum inibi martyrium duxit. Nouissimè doctrina ac miraculis, cum conuertisset plurimos ad fidem Domini, incenso cubiculo à quodam iudice, in quo simul cum suis conuirginibus, Euphrosyna videlicet & Theodora, clausa morabatur, cursum glorioſi martyrij sui consummauit. G

Eodem die, sancti Iuuenalis martyris. Nicomediæ, passio sanctorum, Flauij, Augusti, & Augustini, fratrum. *Beuerlaci, depositio sancti Ioannis, episcopi Eboracensis, & confessoris, vita & miraculis clari. In ecclesia beatæ Mariæ, p in Hoyo, natalis sancti Domitiani, episcopi & confessoris. Qui sub Hildeberti glorioſissimi regis tempore Aurelianensi † legitur synodo interfuisse.* q *Augustoduni, depositio sancti Placiti episcopi.*

† *Quintæ, episcopus Tungrensis.*

¶ *Trecas, translatio corporis sanctæ Mastidiæ virginis.* g *Die septima, commemoratio signi crucis apparentis in cælo Hierosolymis, circa horam diei tertiam, sub Constantio rege. quod quidem figurabatur per astra, à sancto caluariæ loco, vsque ad montem oliuarum. & memoria sancti martyris Acacij.*

2 *De Acac. Metaph.*

ANNOTATIONES.

1 De Ioanne Catalogus Britanniæ. Folchardus Dorobernensis monachus, scripsit ad Aldredum episcopum Eboracensem, qui D. Ioannis corpus Beuerlaci transtulit, vitam Ioannis archiepiscopi, & miracula post mortem. Claruit anno 1060. Scripsit etiam vitam eius Alphredus, Beuerlacensis sacerdos. Claruit anno 1136. Item de ipso, Beda lib. 5. historiæ cap. 2. & sequentibus quatuor. H

2 De signo crucis, quod Hierosolymis apparuit, scribit Cyrillus episcopus Hierosolymorum apud Metaphrastem / & Sozomenus lib. 4. cap. 4.

8. Maij. B

Octauo Idus Maij, luna

22.4.14.25.7 / 17.28.9.20.1 / 12.23.5.15.26 / 8.18.29.10.

1 MEdiolani, sancti Victoris martyris: qui à primæua ætate Christianus, cum esset in castris imperialibus miles, compellente Maximiano vt sacrificaret, in confessione Domini fortissimè perseuerans, primò grauiter fustibus cæsus, sed Deo protegente, doloris expers; deinde liquenti

2 plumbo perfusus, sed nihil penitus læsus, nouissimè glorioſi martyrij cursum capitis absciſſione compleuit. Apud Ægyptum, sanctorum Stephani & Victoris. r *In finibus Apuliæ, monte Gargano, apud Sipontum ciuitatem, apparitio beati Michaëlis Archangeli. Item, Eladij episcopi,* q *& confessoris Antisiodori. Cracouiæ, sancti Stanislai episcopi & martyris. Remis, depositio sancti Gibriani † confessoris, in ecclesia sancti Remigij quiescentis. In territorio Bisuntino, monasterio Bellæ vallis, sancti Petri, episcopi & confessoris.* p *Eodem die, Vuironis episcopi & confessoris: cuius reliquiæ habentur in ecclesia Traiectensi.* b *Viennæ sancti Dionysij, † sexti vrbis episcopi.* I

† *Sigib. anno 509.*

3

4 *Vuir. historiā habet Surius.*

¶ Niuellæ p eodem die, commemoratio Ydubergæ.

Ado. annis 181. 194.

ANNOTATIONES.

1 Victoris meminit Missa Ambrosij, & Turonensis in laudem martyrum cap. 45. Martyrium verò scribit tomo 3. Surij, Maximianus notarius.

2 De apparitione Michaëlis in Gargano, Ado tertio Calendas Octobris, & Homiliarium Doctorum.

3 Staniſlai historiam habet tomus 2. Surij pag. 631. 11. Aprilis. Item Cromerus de gestis Polonorum, in initio libri noni, & sub finem quarti. qui attestatur Innocentium quartum in ipsius canonizatione de vita & meritis luculentum sermonem habuisse. K

4 Petri episcopi Tarentasiæ vitam scripsit Gaufridus abbas Altæ tubæ, iussu abbatum Cistertiensis & Clareuallensis, quibus Lucius papa iniunxerat vt vitam eius conscribi curarent. Est à Surio excusa.

9. Maij. C

Septimo Idus Maij, luna

23.5.15.26.8 / 18.29.10.21.2 / 13.24.6.16.27 / 9.19.30.11.

Hier. contra Vigilantium. * *al.* Constantio. *Hermen. Rom. 16.*

FEstiuitas beati Andreæ Apostoli: quando sacratissimum eius corpus, vnà cum ossibus, *apud quæ dæmones rugiunt*, sanctorum Lucæ Euangelistæ, & Timothei, discipuli sancti Pauli, sub * Constantino Imperatore, Constantinopolim transla tum est. Romæ sancti * *Hermetis*, cuius Apostolus meminit Paulus, ad Romanos scribens. Hic dignè semetipsum sacrificans, acceptabilisque Deo

hostia

A hostia factus, virtutibus clarificè fundatus, cæli regna petiuit. Apud Nazianzi oppidum, be- ¶
Gregorij episcopi, cognomento theologi. qui post multa documenta, in loco suo, vt Hieronym. *De viris ill.*
ab eodem in diuinis libris instructus, perhibet, episcopum ordinans, turi vitam monachi exercuit. *c.107.*
In Persida, sanctorum martyrum trecentorum decem. Castro Vindecino, sancti Beati con-
fessoris.

¶ *Eodem die, translatio corporis beatissimi Nicolai archiepiscopi, diuina dispensatione à Myrea, Lyciæ metropoli* 2
eis mare, ad Barensem Apuliæ regionis ciuitatem, vbi in sui honoris basilica, ac si viuens in corpore, diuersis coru- 3
scat miraculis. p *Gandaui, eleuatio sancti Macarij, Antiochenæ sedis archiepiscopi.*

ANNOTATIONES.

1 Gregorij Nazianzeni vita per Gregorium presbyterum cum operibus extat impressa: item de eodem apud Surium, Rufinus in Apologetico, & Simeon.

2 Nicolai translationem scripsit Nicephorus Varensis, aut, vt alij libri MS. habent, Nicophorus Barensis. Item, teste Vincentio, Speculi lib. 25. cap. 83. ad Vrsionem Barensem archiepiscopum, Ioannes archidiaconus.

B 3 Macarij eleuatio annotatur in natali, 9. Apr.

Sexta Idus Maij, luna 10. Maij. D

24.6.16.27.9/19.30.11.22.3/14.25.7.17.28/10.20.1.12.

IN terra Hus, depositio Iob prophetæ. Romæ via Latina, natalis sanctorum martyrum, Gordiani 1
& Epimachi. quorum prior *à Ianuario presbytero, cum Marina vxore, & familia, baptizatus*, pro con- *Gord. gesta*
fessione nominis Christi, tempore Iuliani diu plumbatis cæditur, & in vltimo capite truncatur. *extant pag.*
item Romæ, beati Calepodij presbyteri, sub Alexandro imperatore, qui fecit eum occidi gladio, *151. Surij.*
& corpus per ciuitatem trahi, atque in Tyberim iactari. Decollatus est etiam Palmatius consul,
cum vxore, & filiis, & aliis promiscui sexûs, quadraginta duobus: cum quibus & Simplicius sena-
tor. b *cum vxore & filiis, & familia sua, promiscui sexus, sexaginta octo: & Felix similiter cum vxore sua*
Blanda, qui per doctrinam Calisti Papæ, & Calepodij presbyteri, nuper fuerant baptizati. Quorum capita iussa
C sunt suspendi per diuersas portas vrbis Romæ, ad exemplum Christianorum. † Item Romæ via †*Scriptum est*
Latina, ad centum aulas, natalis sanctorum, Quarti & Quinti. r *Item, sanctæ Christinæ, virginis &* *in gestis Cali-*
martyris. q *cuius corpus Panormi in Sicilia, magna veneratione atque concursu, in maiori templo conditum, vi-* *sti papæ, in*
sitatur. In Sicilia apud Leontinos sanctorum, Alphij, Philadelphij, & Cyrini, fratrum martyrum, sub Licinio *octobri.*
imperatore, ac Tertullo præside. In agro Biturico Galliarum, sancti Palladij, episcopi & confessoris.

¶ *Mediolani, translatio* † *corporis beati Nazarij, ad basilicam Apostolorum.* r *Item translatio corporum san-* † *paulinus in*
ctorum martyrum, Cosmæ & Damiani, ad ciuitatem Venetias, in monasterio sancti Georgij maioris, anno Domi- *vita Ambro-*
ni millesimo centesimo quinquagesimoquarto, indictione secunda collocatorum. *sij, præfatio*
¶ Eodem die, depositio venerabilis Bedæ presbyteri. Gemmulæ, obiit Beatrix Athestina. *Mediolan.*
2

ANNOTATIONES.

1 Iob patientis historia, satis ex ipsius libro, & commentariis in eundem, colligitur.

2 Beatrix obiit anno 1229. Cuius vitam eo tempore scripsit Albertus, Prior Montis vinearum. Ex Scardeonio de
D Patauio.

Quinto Idus Maij, luna 11. Maij. E

25.7.17.28.10/20.12.1.23.4/15.26.8.18.29/11.21.2.13.

ROmæ, via Salaria, natalis beati Anthimi presbyteri. qui post virtutum ac prædicationis insignia 1
in Tyberim præcipitatus, & ab Angelo exinde ereptus, oratorio restitutus est proprio: deinde
capite punitus, victor migrauit ad cœlos. Viennæ, sancti Mamerti, episcopi & confessoris. qui ob 2
imminentem cladem, solennes ante Ascensionem Domini litanias instituit. *Apud Siluiniacum, de-*
positio r *sancti Maioli abbatis,* q *cuius vita præclara sanctis extitit meritis: qui fastibus archidiaconi sublimatus,* 3
tractu diuino repentè mutatus, monachorum pater, & multorum cœnobiorum fundator in pace quieuit. r *Item*
Varennas, sancti Gangulphi martyris. b *Et passio sancti Euellij.* † *qui videns passionem sancti Torpetis martyris,* 4
& mirabilia quæ fecit, credidit Christo: qui antea consiliarius Neronis imperatoris fuit, qualiter Christiani mar- † *Gesta Tor-*
tyrizarentur. *petis ante me-*
E ¶ p *In Blandinio, dedicatio paradisi in honorem beati Andreæ Apostoli. Martianis, vigilia sanctæ Ri-* *dium to. 3.*
Surij.
structis.

Eodem die, sancti Fremundi, qui quinto Calendas Aprilis eleuatus est per Birinum, redeuntem à Pontifice cum 1
literis apostolicis. g Die vndecima, genethlia Constantinopolis. 2

ANNOTATIONES.

1 Anthimi & sociorum gesta extant pag. 157. Surij. quæ etiam à Petro Damiani citantur, in sermone quem habuit de martyre Anthimo.

2 Mamertus Claudianus instituit triduanã litaniã, quæ etiã minor, & Gallicana nũcupatur de qua dignissima lectu scribunt, Ado Viennensis annis 396. 452. & Greg. Turonensis lib. 2. hist. Francorum cap. 34. Homilia autem de rogationibus per sanctum episcopum Alcimum Auitum habita, citatur ibidem à Gregorio, & excusa extat in Orthodoxographis. Extant præter ea in laudem Mamerti, Sidonij episcopi Aruernorum, epistolæ aliquot, quarta lib. 11.

Universidad de Deusto Biblioteca

ad Petreium / 14. lib. 5 / & 1. lib. 7. ad ipsum Mamertum. F

3 Maioli historiam habet Surius, authore Odilone presbytero. Videndum an is sit sanctus Odilo abbas.

4 Gangulphi martyris historia est pag. 163. Surij, ex fideli aliorum relatione, quam etiam Rosuida sanctimonialis in carmen pentametrum redegit, impressa Norinbergæ. Traiectenses memoriam eius celebrant 9. die huius: plures die 13. Quidam, 12. Octobris. quo die fortè est eleuatus.

5 Fremundi eremitæ vitam Latino sermone composuit Burchardus Anglus, Dorcestrius, eremita, qui eam præsens nouit. Cl. anno 870. teste catalogo scriptorum Britanniæ. Eleuationem eius per Birinum, cum literis Apostolicis redeuntem, habet legenda Sanctorum Angliæ.

12 Maij. F

Quarto Idus Maij, luna

26.8.18.29.11 / 21.2.13.24.5 / 16.27.9.19.30 / 12.22.3.14.

1 ROmæ, via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum, Nerei & Archillei fratrum. qui primò apud Insulam Pontiam, longum duxerunt exilium; & postmodum à quodam iudice verberibus grauissimis sunt † attrectati: deinde cùm equuleo & flammis compellerentur ad immolandum, & dicerent se à beato Petro Apostolo baptizatos, nulla ratione posse idolis immolare; capite cæsi sunt. G

† attriti.

2 Item via Aurelia, sancti Pancratij martyris. qui cum esset annorum quatuordecim, sub Diocliciano martyrium capitis obtruncatione compleuit. b *Cuius reuerendum corpus Octauilla, illustris fœmina, occultè noctu sublatum, aromatibus conditum, sepeliuit.* Eodem die, sancti Dionysij, patrui eiusdem Pancratij. † qui cum præmiis cælestibus, charus & dignus Deo, in pace diem vitæ huius clausit.

† gesta Pancratij.

3 Apud Cyprum, sancti * Epiphanij, Salaminæ episcopi. *In Hispanuis, sancti Dominici Calciatensis, confessoris miræ sanctitatis. Eodem die Argyræ in Sicilia, sancti philippi presbyteri. cuius in dæmonis effugandis virtus crebris apparet signis. Ipso die Treuiris, sancti Modoaldi, episcopi & confessoris.* p *Martianis, depositio sanctæ Rictrudis.*

* patris nostri.

4

5

¶ Suessionis, translatio beati Hippolyti martyris, quando eius piissimo corpore deportato, cessauit vastæ tempestas mortalitatis.

ANNOTATIONES.

1 De Nereo & Archilleo, quæ Vsuardus habet, ea desumpsit ex epistola Eutychetis, Victorini, & Maronis, quæ est in eorum gestis apud Surium, pag. 178. H

2 Pancratij gesta Notarij Rom. Eccl. confecerunt pag. 180. Surij. Meminit quoq; Pancratij Gregorius Turonensis, de gloria martyrum cap. 38. In ipsius & Nerei basilicis, habuit Gregorius papa, in eorum natalibus, homilias Euangeliorum 18. & 19.

3 De Epiphanio episcopo Salaminæ (quæ nunc Constantia dicitur) scribunt Hieronymus epistola 27 / Socrates lib. 6. cap. 9. 11. 15. Sozomenus lib. 6. cap. 32 / lib. 7. cap. 26 / lib. 8. cap. 14. 15 / tripartitæ, lib. 9. cap. 48 / lib. 10. cap. 11. & 12. item apud Metaphrastem quidam prolixè ex voce Ioannis, vnius ex eius discipulis: pag. 181. Surij.

4 Modoaldi historiam habet D. Surius tribus libellis conscriptam à Stephano abbate Leodiensi.

5 Rictrudis, item & prolium, per Hucbaldum monachum Elnonensem, quam scripsit anno 907. ad Stephanum episcopum Cameracensem.

Tertio Idus Maij, luna

13. Maij. G

27.9.19.30.12 / 22.3.14.25.6 / 17.28.10.20.1 / 13.23.4.15.

I

NAtalis sanctæ Mariæ ad martyres, quãdo beatus Bonifacius papa ecclesiam in honorem semper virginis Mariæ, & omnium martyrum, dedicauit. Item, beati * Mutij, presbyteri & martyris. qui primò in Amphipoli vrbe, multis pœnis atque cruciatibus, in confessione Christi affectus, postea Byzantium vsque perductus, capitali sententia occubuit. Ipso die sancti Seruatij, Tungrensis ecclesiæ episcopi, & confessoris. b *qui tempore quo Hunni Germaniam vastabant, ne ciuitatis atque ecclesiæ suæ videret excidium, Domini reuelatione commonitus, transiit ad vicum Traiectensium: ibiq; defunctus, atque in medio publici aggeris est sepultus.* Ob cuius meritum omnibus demonstrandum, cum tempore hyemis omnia in circuitu nix repleret, nunquam sepulchrum eius operuit, donec industria ciuium basilica super ipsum ædificata est, b *à successore suo † sancto Monulpho episcopo.* q *Gerpiniæ, sanctæ Rolendæ virginis, quæ inuocari solet contra iliacam passionem, & calculum. Duaci ex Suessione,* p *depositio sancti Onesimi, episcopi & confessoris. qui in suis membris longum pertulit martyrium sine ferro. Ad eius verò tumulum venientes ægri optata conferunt remedia suæ sanitatis. Ipse igitur illa diuinæ maiestatis fruitur præsentia in cælesti curia, in qua vtraque, Cherubin scilicet & Seraphin, incessanter Sanctus, sanctus, sanctus, & quod sequitur, proclamant. Scriptum in gestis eius.* g *Die decimatertia, sanctæ martyris * Glyceriæ.*

* g Mocij.

1

† Octauo.

K

* De his tribus Metaphrastes. 2

¶ Et * Laodicij, apud Traianopolim. Item sancti * Alexandri martyris, sub Maximiano imperatore. Et Ioannis episcopi, postea silentiarij in Laura. Quibusdam hodie, Gengulphi martyris, qui positus est die vndecima huius.

ANNOTATIONES.

1 De Seruatio, Greg. Turonensis lib. 2. historiæ cap. 5 / de gloria confessorum cap. 72 / Sulpitius lib. 2. sacræ historiæ / Athanasius in apologia ad Constantium / Concilium contra Euphraten / & Caput vltimum vitæ Norberti, 6. Iunij.

2 Ioannis silentiarij nondum mortui vita est apud Metaphrastem per contemporaneum Cyrillum.

Pridie

A Pridie Idus Maij, luna 14.Maij.A

28.10.20.1.13/23.4.15.26.7/18.29.11.21.2/14.24.5.16.

PAssio sancti Bonifacij martyris, sub Dioclitiano & Maximiano, apud Tarsum ciuitatem passi, 1
sed Romæ in via, quæ Latina nuncupatur, sepulti. Hic cum diu in stupro miscereturtandem diuino nutu compunctus, non solùm cui subiacuit, vitium deseruit, verùm per diu ersa tormenta, ad palmam martyrij ardenter cucurrit. In Galliis, ciuitate Cimellà, natalis sancti Pontij martyris, cuius prædicatione & industria, postquam conuersi sunt duo Philippi imperatores ad fidem Christi, ipse quoque sub Valeriano & Gallieno principibus, martyrij palmam adeptus est. In Syria, 2
sanctorum martyrum, Victoris & Coronæ, sub Antonino imperatore. Quæ Corona, cum esset vxor cuiusdam militis, & cœpisset beatificare sanctum Victorem, ob martyrij constantiam, vidit duas coronas de cęlo lapsas, vnam Victori, & alteram sibi missam. Cúmque hoc cunctis audientibus protestaretur, ipsa quidem inter arbores scissa, Victor verò decollatus est. Eodem die, san- 3
B cti patris nostri Pachomij, * qui cum esset factis Apostolicæ gratiæ insignis, fundatórq; Ægypti cœnobiorum, scripsit monachorum regulas, quas ab Angelo dictante didicerat.

¶ *Mediolani, translatio sancti Victoris.* †

* *Gennadius de vir. ill. cap. 7.*
† *præfatio Mediol.*

ANNOTATIONES.

1 Ex Bonifacij martyris gestis pulcherrimis multa desumpsit Ado in Martyrologio. Eadem fideliter habentur in Simeonis metaphrasi.

2 De Victore & Corona, plura apud Bedam ex eorum passione, quæ est in vetustis MS. codicibus. cum quibus Metaphrastes consentit, pag. 257. Surij.

3 De Pachomio prolixè Metaphrastes hac die, Sigibertus de viris illustribus cap. 27. Dionysius abbas Romanus, cognomento Exiguus, transtulit de Græco in Latinum vitam Pachomij abbatis. Habetur cum regula ipsius, inter vitas patrum, alphabeto 5.

Idibus Maij, luna 15.Maij. B

C 29.11.21.2.14/24.5.16.27.8/19.30.12.22.3/15.25.6.17.

NAtalis sanctorum confessorum 1 Torquati, Thesiphontis, Secundi, Indaletij, Cæcilij, He- * al. Eu-
sychij & * Eufragij. qui Romę à sanctis Apostolis episcopi ordinati, & ad prædicandum ver- phrasij.
bum Dei ad Hispanias, tunc adhuc gentili errore implicatas, directi sunt. Cúmque diuersis vrbibus euangelizassent, & innumeras multitudines Christi fidei subiugassent, Torquatus, Acci: Thesiphon, Vergi, Secundus, Abulæ, Indaletius, Vrci: Cæcilius, Eliberri: Hesichius, Carthesæ: Eufragius, Eliturgi quieuerunt. Apud insulam Chium, beati Isidori martyris in cuius basilica extat puteus, † in quo & fertur iniectus: de cuius aqua energûmeni, febricitantésq; vel reliqui infirmi sæpius potati sanantur. Lampsaci, passio sanctorum, Petri & Andreæ, Pauli, & Dionysiæ. *In Brabantia, villa quæ Ghele nuncupatur, sanctæ* 2 *Dympnæ virginis & martyris. Hæc propter fidem, & amorem castitatis, decollata est à proprio genitore, rege Hyberniæ pagano. Apud Bingam, sancti Roperti ducis Palatini Rheni, & confessoris. Apud Arucennum, sanctorum martyrum,* † *Cassij, Victorini, Maximi, & sociorum. Quorum* 3
D *actus scripsit sanctus Præiectus episcopus.*

¶ *Hierosolymis, aduentus Spiritus sancti paracleti.*

† *Turon. de mart. gl. cap. 102. pa. 297. Surij.*
† *Gr. Tur. l. 1. hist. c. 33.*

ANNOTATIONES.

1 De septem Hispaniæ episcopis Beda aliquanto fusius. Loca vbi quieuerunt, nunc dicũtur, Guadix, Almeria, Abula, Vnga vel Verga, Granada, Ventosa depopulata, & Lycurgi, vt est in festis Hispaniæ additis Romano Breuiario.

2 S. Dympnæ martyrium habet Surius, ex historia eiusdem sanctissimæ virginis, quam edidit Petrus Canonicus sancti Autberti Cameracensis.

3 S. Ruperti vitam scripsit sancta Hildegardis. Tritthemius in catalogo. Extat in fine operum S. Hildegardis & MS. plenius.

Decimoseptimo Calendas Iunij, luna 16.Maij.C

30.11.22.3.15/25.6.17.28.9/20.1.13.23.4/16.26.7.18.

E IN Isauria prouincia, sanctorũ, Aquilini, & Victoriani; quorum gesta habentur. Apud Antisiodorũ beati Peregrini, martyris & episcopi, primi ipsius ciuitatis, qui capitali sententia multatus, coronam meruit sempiternam. In pago Foroiulienſi, sanctæ Maximæ virginis, quæ multis clara virtutibus, in pace quieuit. *In Scotia, sancti* 1 *Brandani abbatis, cuius miri actus leguntur. Cenomanis, sancti* 2 *Domnoli episcopi. Ciuitate Burdegala, beati* 3 *Simeonis Stock Carmelitæ, Deiferæ virgini Mariæ singulariter deuoti, ac miraculorum coruscatione præclarioſi. Ciuitate Sagiensi, beati Alnoberti, eiusdem vrbis episcopi, & confessoris. Ipso die, beati Renoberti, episcopi* Baiocensis, *& confessoris, magnæ sanctitatis viri. In monte Iouis, depositio sancti* 4 *Bernardi eremitæ. Eugubij* 5 *sancti Vbaldi, episcopi & cõfessoris. In Galliis, ciuitate Ambianis sancti Honorati, episcopi & confessoris. In pago Carnoteno passio S. Emani martyris.* b *Et sanctorũ, Dioclitiani & Florentij.* † 1 *Trecis, sancti Fidoli episcopi & confessoris.* g *Die decimasexta, sancti patris Theodori sanctificati, discipuli sancti Pachomij.*

† *De his Aethimi passio 11. May, apud Surium.*

ANNOTATIONES F

1 De Brandano, Vincentius lib. 22. speculi hist. cap. 81. Huius peregrinationis historiam propter apocrypha quædam quæ in ea contineri videntur, penitus ab opere isto resecaui.
2 De Domnolo, Greg. Turon. lib. 6. historiæ Francorum cap. 9. & historia eius ad Haduinum præsulem, per quendam familiarem Domnoli descripta, pag. 303. Surij.
3 De Simeone Stockio, ex Catalogo Scriptorum Britanniæ. Vitam scripserunt Monaldus Rosarius Vasco, Rolandus Bouchier Hannonius, & Nicolaus Harlemensis Batauus, viri suis temporibus clari. Officium edidit Robertus Bale, Carmelita brunhauiæ.
4 Bernardi vitam nondum vidi, quam Henricus Glareanus Heluetius descripsit. Quiescit in monte Iouis, qui ab eo transnominatus est mons sancti bernardi.
5 Vbaldi Eugubini vitam scripsit Stephanus Cremonensis, MS.

7. Maij. D

Decimosexto Calendas Iunij, luna
1.13.23.4.16/26.7.18.29.10/21.2.14.24.5/17.27.8.19.

1 IN Tuscia, sancti Torpetis martyris. Hic magnus in officio Neronis Cæsaris primùm fuit, sed postea pro fide Christi, iubente eodem alapis cæditur, verberibus durissimè afficitur, ac bestiis deuorandus traditur, sed minimè læditur, tandem verò decollatione martyrium suum tertio Calendas Maij compleuit. sed tamen eius festiuitas celebrius hic recolitur. Ciuitate Niueduno, sanctorum, Heraclij, Paulini, Aquilini, cum aliis duobus. G

2 ¶ *Lauduno clausato, translatio corporis sancti Montani monachi.* p *Ipso die Elnone, illatio trium virginum Colonienſium.*

ANNOTATIONES.

1 Torpetis gesta passionis dictauit Artemius, qui omnibus interfuerat. Extant parte 2. Legendæ.
2 De Montano, Hincmarus in initio vitæ S. Remigij, to. 1. Surij, pag. 274.

18. Maij. E

Decimoquinto Calendas Iunij, luna
2.14.24.5.17/27.8.19.30.11/22.3.15.25.6/18.28.9.20.

H

IN Ægypto, sancti Dioscori lectoris, in quem præses multa & varia tormenta exercuit, ita vt vnguibus carnes eius effoderet, & lampadibus eius latera inflammaret. Sed cælestis luminis fulgore territi, ceciderunt ministri. Nouissimè laminis ardentibus adustus, martyrium consummauit.
* al. Spoletium. Ipso die, sancti Felicis episcopi. qui apud * Spellatensem vrbem, sub Maximiano imperatore, palmam martyrij adeptus est. *In Suetia, ciuitate Vſpalensi, sancti Erici, regis & martyris. In ciuitate Camerina, sancti Venantij, martyris sub Decio. qui flagris, carcere, facibúsq; superatis, ac leonibus mansuefactis, obtruncatus Deo spiritum reddidit. Apud Quercetum,* p *eodem die, sancti Quiniberti confessoris.* g *Die decimaoctaua, sancti hieromartyris Theodoti Ancyrani, & cum eo virginum septem.*
Magnus l. 19. 1

ANNOTATIO.

1 De Venantio Macarius Mucius eques Camers Exibit propediem Poliuchus. sic carmen inscribitur, quo diuum Venantium Camertem, cuius sub numine & tutela, iucundissima ac gratissima patria mea est, celebraui.

19. Maij. F

Decimoquarto Calendas Iunij, luna
3.15.25.6.18/28.9.20.1.12/23.4.16.26.7/19.29.10.21.

I

ROmæ, via Appia, natalis sanctorum Calocerij & Parthemij eunuchorum. quorum prior cum esset præpositus cubiculi imperatoris Decij, alter primicerius, nolentes sacrificare idolis, ab eodem interfecti sunt. Item Romæ, sanctæ Potentianæ virginis, quæ post multos agones, post multorum martyrum venerabiliter exhibitas sepulturas, post omnes facultates suas pauperibus pro Christo erogatas, tandem de terris ad cælos migrauit. Eodem die, beati Pudentis, † patris supradictæ virginis. qui ab Apostolis Christo inuestitus baptismo, innocentem tunicam vsque ad coronam vitæ, immaculatè custodiuit. r *Eodem die, sancti Petri Cælestini de Morono. qui quoniam renuntiauit summo pontificatui, canonizatus extitit ab ecclesia tantum pro simplici confessore.* p *Nobiliaco monasterio, depositio sancti Hadulphi, episcopi & confessoris.* q *apud Atrebatum in ecclesia * sancti Vedasti quiescentis. In Britannia minori, Trecorensi diœcesi, sancti Iuonis presbyteri & confessoris. qui pro Christi amore causas pupillorum, viduarum ac pauperum defendere non desistebat. Ciuitate Doroberna sancti Dunstani archiepiscopi, qui famosum monasterium Glastoniense fabricauit, multorum aliorum existens fundator cœnobiorum. Ad cuius sarcophagum crebrò manifestatur qualis nunc meriti maneat in cælis. Eodem die sancti Cyrilli episcopi Trenirensis.* g *Die decimanona, sancti hieromartyris Patricij Prusæ, & sociorum eius.*
¶ b Depositio domini Alcuini.

Beda plura habet ex gestis. † Quidam notant 1. Tim. 2. 1 * incorporata monasterio. 2 3

ANNOTATIONES.

1 Petri Cælestini vita impressa est Parisiis anno 1539. conscripta à Clemente quinto, & fusius à Petro de Aliaco Cardinali Cameracensi. Quem etiam Surius habet pag. 337.
2 Iuonis vitam continet bulla Clementis sexti, pag. 355. Surij, & processus canonizationis, MS.
3 Dunstani archiepiscopi vitam scribit Osbertus, Cantuariensis monachus, pag. 309. Surij. Cl. teste Tritthemio, anno 1020. Item Guilhelmus Malmesburensis Benedictinus, qui obiit anno 1142.

K

Decimo

A Decimotertio Calendas Iunij, luna 20.Maij. G.

4.16.26.7.19/29.10.21.2.13/24.5.17.27.8/20.30.11.22.

ROmæ, via Salaria, natalis beatæ Basillæ, virginis & martyris. quæ † cum esset ex regio genere, & haberet sponsum illustrissimum, accusata est ab eodem, quòd esset Christiana: decretum est autem à Gallieno Augusto, vt aut sponsum reciperet, aut gladio interiret. Conuenta de hoc, & renuens assensum præbere, gladio transuerberata est. In Galliis, ciuitate Nemauso, sancti † Baudelij martyris. qui comprehensus, cum sacrificare nollet, & in fide Christi immobilis inter verbera & tormenta persisteret, martyrij palmam pretiosa morte suscepit. Bituricas, beati [1] Austregisili episcopi & confessoris. r *Papiæ, sancti Theodori, episcopi & confessoris. Eodem die, sancti* [2] *Bernardini Senensis, confessoris Ordinis Minorum, in ciuitate Aquilana quiescentis, qui totam Italiã suo illustrauit verbo, atque exemplo.* q *Treuiris, sancti Maximini martyris, primi huius nominis Treuirensis episcopi, & in monasterio quod vulgariter Horreum nuncupatur, Basilissæ virginis. Herefordiæ, sancti Athelberti, regis Angliæ orientalis, &* 3
B *martyris.* g *Die vigesima, sancti martyris Thalalæi.*

¶ p *In Blandinio, translatio † corporum, sanctorum Gudvuali, Bertulphi, cum reliquiis sanctæ virginis Amelbergæ.*

† *vt habet passio Eugenia, 25. Decembris.*

† *De Baudelio Greg. Tur. in laudem martyrum. cap. 78.*

† *De qua vita Bertulphi c. 30. & 11. sequentibus to. 1. Surij.*

ANNOTATIONES.

1 Austregisili vitam scripsit eius quidam æqualis, pag. 359. Surij.

2 Bernardini vita apud eundem est fideliter per eiusdem temporis & Ordinis anonymum auctorem scripta. Item bulla canonizationis per Nicolaum quintum, est in Horis Minorum antiquatis, 20. 21. & 22. Maij.

3 De Athelberto ex catalogo Britannico. Osbertus de Stoke Clare, Londini monachus sancti Petri, scripsit vitam Ethelberti martyris, patris Eduardi, quæ incipit, Gloriosus Orientalium Anglorum rex. Claruit 1136. Simeon Dunelmensis scripsit de Ethelberto & Ethelredo martyribus. Claruit anno 1164.

Duodecimo Calendas Iunij, luna 21.Maij. A

5.17.27.8.20/30.11.22.3.14/25.6.18.28.9/21.1.12.23.

C IN Mauritania Cæsariensi, natalis sanctorum Timothei, † r *Hippolyti*, & Eutychij diaconi. qui † Polij.
apud præfatam regionem verbum Domini disseminantes, pariter coronari meruerunt. Item apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sanctorum, Polyeucti, Victorij, & Donati. Cordubæ, sancti Secundini martyris. *Apud Aream,* p *natalis sanctæ* * *Idabergæ virginis.* b *In ciuitate Antisiodorensi, beati Vualis presbyteri, & confessoris.* q *In Lusitania villa Miliana, passio sancti Mancij, à Iudæis perempti.*

* al. Itisbergæ

¶ r *Item translatio beati Pauli martyris è Constantinopoli, in ciuitatem Venetias, ad monasterium sancti Georgij maioris, anno Domini, millesimo ducentesimo vigesimosecundo, indictione decima. Eodem die, sanctorum,* Synesij *&* * *Theopontij.* b *Et sancti Valentis, martyris & pontificis.* q *Augia quem lætis ducit per gaudia votis.* g *Die vigesimaprima, sanctorum magnorum regum, & Apostolis æqualium, Constantini, & Helenes.*

* al. Theopompi.

Qui Constantinus Ecclesiam Dei maximis priuilegiis honorauit, fidem dilatauit, templa construxit, & plenus operibus bonis, in pace quieuit. Libellos accusationum contra episcopos sibi oblatos, conuocatis episcopis incendit, dicens, Vos dij estis, à vero Deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras discutite. Apud Nicæam Galliæ, sancti Hospitij, confessoris & viri Dei. qui virtute abstinentiæ insignis, etiam prophetiæ spiritu claruit. In Anglia, de-
D positio beati Godrici, eremitæ & confessoris, cuius actus clari extant. †

1 *Greg. l. 4. epist. 31. ex Ruffini c. 2.*

2 † *in Legendo Anglorum lato.*

ANNOTATIONES.

1 Helenes & Constantini vitam Eusebius historiographus libris quinque, & insigni oratione descripsit, vt & Niceph. lib. 8. pl. Donatio ipsius ponitur dist. 96/& à Leone 9. in epistola 1. c. 13. 14. ab Eugub. li. 1. contra Laur. Vallam.

2 De Hospitio incluso. Paulus diaconus lib. 3. de gestis Longobardorum cap. 1. Per Hospitium Dominus magnas virtutes operari dignatus est, quæ scriptæ habentur in libris venerabilis viri Gregorij Turonensis episcopi/ libro 6. historiæ Francorum cap. 6. & 7/ de gloria confessorum cap. 97.

Vndecimo Calendas Iunij, luna 22.Maij. B

6.18.28.9.21/1.12.23.4.15/26.7.19.29.10/22.2.13.24.

IN Africa, natalis sanctorum Casti & Æmilij: qui, vt scribit beatus Cyprianus in libro de lapsis, per ignem passionis martyrium compleuerunt. Apud Corsicam, sanctæ Iuliæ, quæ crucis supplicio coronata est. Antisiodori, sanctæ Helenæ virginis, *quæ sicut in gestis sancti Amatoris legitur, & multimoda meritorum virtute claruit, & miraculis effulsit. In Gallis, monasterio quod vocatur Vallilias: sancti Romani* † *abbatis, alumni patris Benedicti. Eodem die, sancti Boni. In Gasconia, sanctæ Quiteriæ virginis, quæ cum aliis multis egregium martyrium sustulit.* r *Romæ, sanctorum, Faustini & Timothei.* g *Die vigesimasecunda, sancti martyris Basilissi.*

1 *Serm. 5. De Iul. Acta.*

† *De qua sanctè Greg. 2. dial. c. 1.*

¶ Romæ, sancti Gosuini, pueri & martyris.

ANNOTATIO.

1 De Casto & Æmilio Cyprianus sermone 5. de lapsis ante medium. Indicat Possidius de eorundem natali sermonem Augustini, qui non extat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Decimo Calendas Iunij, luna

23.Maij. C

7.19.29.10.22/2.13.24.5.16/27.8.20.30.11/23.3.14.25.

APud Lingones, passio sancti Desiderij episcopi. Hic, cum plebem suam ab exercitu Vvandalorum vexari cerneret, pro ea supplicaturus exiens, statim iugulari est iussus: qui pro ouibus sibi creditis ceruicem libenter tetendit, & percussus gladio, migrauit ad Christum. Passi sunt autem cum eo & alij plures de numero gregis sui, & apud eandem vrbem conditi. p *In Gemblaco mo-*

1 * Patris nostri, ac † Ado an. 582 Liber 11. hist. Franc. c. 24. 32. q Epicteti.

*nasterio, natale sancti Guiberti * fundatoris, confessoris præclari in miraculis.* b *Item Viennæ, natale sancti Desiderij episcopi.* † *qui passus est in territorio Lugdunensi.* g *Die vigesimatertia, sancti patris & confessoris, Michaëlis, episcopi Sinadæ.*

¶ r *In Hispaniis,* * *Epitacij episcopi, & Basilei. Ipso die, sancti Mercurialis, episcopi & confessoris.*

In Anglia, ciuitate Roffensi, passio sancti Guilelmi.

ANNOTATIONES. G

† est à Surio edita.

1 De Guiberto. Sigibertus Gemblacensis de viris illustribus capite vltimo. Scripsit vitam † sancti Guiberti confessoris, fundatoris ecclesiæ nostræ Gemblacensis, de qua excerpsi lectiones competenti ordine in eius depositione. Arte autem musica, antiphonas & responsoria de sanctis Maclouio & Guiberto melificaui.

2 De Guilhelmo. Catalogus Scriptorum Britanniæ. Thomas Monemutensis monachus scripsit ad Guilhelmum Nordouicensem episcopum, vitam Guilhelmi martyris libris septem. Reuerendæ sanctitatis patri ac dom. Miracula eiusdem. Claruit anno 1160.

Nono Calendas Iunij, luna

24.Maij. D

8.20.30.11.23/3.14.25.6.17/28.5.21.1.12/24.4.15.26.

Act.13. A

Luc.8. 24.

NAtalis Manahen, Herodis tetrarchæ collectanei, doctoris & prophetæ sub gratia noui testamenti, apud Antiochiam in Christo quiescentis. Item, beatissimæ Ioannæ, vxoris Chusæ procuratoris Herodis, quam commemorant Euangelistæ. In portu Romano, natalis sancti Vin-

1 centij martyris. In Galliis, ciuitate Nannetis beatorum martyrum, Donatiani & Rogatiani fratrum. qui pro constantia fidei in carcerem missi, & in equulei catasta suspensi, ac laniati; deinde laneca militari perfossi, nouissimè capita eorum præcisa sunt. Apud Histriam, sanctorum martyrum, * Zoëlli, Seruilij, Felicis, Siluani, & Dioclis. H

* Zoili.

¶ *Leodij,* p *translatio sancti Lamberti. Item Bononiæ, translatio beati Dominici confessoris. in qua ex corpore eius virgineo tanta emanauit odoris fragrantia, vt omnium aromatum suauitatem superaret. Quæ anno decimotertio ab eius felici obitu, de mandato domini papæ Gregorij noni, celebrata fuit ab archiepiscopo Rauennate, & multis aliis episcopis.*

ANNOTATIO.

1 Donatiani & Rogatiani meminit Gr. Turonensis de gloria martyrum cap. 50. Passionem habet tomus tertius Surij, pag. 385.

Octauo Calendas Iunij, luna

25.Maij. E

9.21.1.12.24/4.15.26.7.18/29.10.22.2.13/25.5.16.27.

I

† Ambr. ep. 82. ad Vercell. & in Missa.

ROmæ via Numentana, natalis beati Vrbani, papæ & martyris. cuius doctrina sub persecutione Alexandri, multi martyrio coronati sunt. Mediolani, sancti Dionysij † episcopi & confessoris, qui apud Cappadociam damnatus exilio, ibidem primò quieuit: postea verò reliquias corporis eius per sanctum Basilium, præfatæ vrbis episcopum, receptas, beatus Ambrosius condigno honore condidit. Apud Mesiam, ciuitate Dorostoro, sanctorum martyrum, Passicratis, Valentionis, & aliorum duorum simul coronatorum. In territorio Trecassino, sancti Leonis confessoris. *In Britannia, monasterio Maldubiensi, sancti Aldhelmi, episcopi & confessoris.* r *Apud Florentiam Tusciæ,*

2 3 *natalis sanctissimi Zenobij, eiusdem ciuitatis episcopi.*

¶ *Eodem die, sancti Bonifacij papæ. Item translatio sanctissimi Stephani martyris, è Constantinopoli in Venetias, ad monasterium sancti Georgij maioris, anno millesimo centesimodecimo. Apud Assisium, translatio sancti patris*

Bonauentura, c. 15. vita Francisci.

Francisci, q *institutoris fratrum Minorum. cuius venerabile corpus, Crucifixi stigmatibus, velut pretiosissimis margaritis, ornatum, anno Domini millesimo ducentesimotrigesimo, fratribus ad generale capitulum Assisii congregatis, ab ecclesia sancti Georgij, in qua primùm locum quietis acceperat, ad basilicam in honore ipsius constructam, octauo Calendas Iunij trãslatũ, cõdigno honore ibidẽ situatur.* g *Die vigesimaquinta, inuẽtio tertia pretiosi capitis præcursoris.* K

4 Eodem die, sancti Aurelij, Redicianæ ciuitatis episcopi. qui cum Dionysio Mediolanensi episcopo sepultus est: ac tandem in Hirsaugiense cœnobium translatus à Nottingo episcopo, eius fundatore.

ANNOTATIONES.

1 De Vrbano, Pontificale cap. 18/ gesta Cæciliæ, & ipsius Vrbani gesta MS. per Metaphrastem, secundum Onuphrij citationem, initio Chronici ecclesiastici.

2 De Aldhelmo, Beda lib. 5. historiæ capite 19/ & epitome vitæ eius pagina 401. Surij. Ex catalogo Britannico, Sanctus Eguinus (sunt qui Eugenium vocent) Vvicciorum episcopus, seu vt nunc vocant, Vigornienſium, composuit vitam Aldhelmi episcopi Schireburnensis, quæ nunc Salisburia dicitur.

Obiit

A Obiit an. 716. Sanctus Osinundus Neustrius, episcopus Sarisburiensis, scripsit eiusdem vitam. Decessit anno 1099. Fortius Thusculus victuris chartis commendauit Aldhelmi vitam. Claruisse fertur anno 1110. & Guilhelmus Malmesburiæ Benedictinus, scripsit vitam Aldhelmi Durotelli, seu Bladunij, (Malmesburiam oppidum nunc vocant) episcopi Sarisburiensis, quæ incipit, Beatus Aldhelmus Saxonica.

3 Zenobij meminit Paulinus sub finem vitæ Ambrosij. Vitam descripsit Ioannes Aretinus archipresbyter, tempore Concilij Florentini: excusus pag. 387. Surij.

4 De Aurelio, Tritthemius in chronico Hirsaugiæ multa scribit, & inter alia, huius exequias beatus Ambrosius cum multis lacrymis prosecutus, illum sermonem insignem fecit ad populum, qui incipit, Amissimus fratrem, & pastorem dulcissimum, imò præmissimus aduocatum, in quibus laudes & præconia ipsius sancti præsulis Aurelij, magnis eloquentiæ viribus effert.

Septimo Calendas Iunij, luna 26. Maij. F

10.22.2.13.25/5.16.27.8.19/1.11.23.3.14/26.6.17.28.

B APud Athenas, natalis beati Quadrati Apostolorum discipuli. qui persecutione Adriani ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & industria sua congregans, etiam librum pro Christianæ religionis defensione edidit, plenum fide, & Apostolica doctrina dignum. Romæ, sanctorum martyrum, Simitrij presbyteri, & aliorum viginti duorum.* Ipso die, sancti Quadrati martyris. in cuius solennitate sancti[2] Augustini sermones † habiti inueniuntur. Tuderti Tusciæ, natalis sanctorum, Feliciissimi, Heraclij, Paulini. In territorio Antisiodorensi, passio sancti Prisci martyris, cum ingenti multitudine. In Britanniis, sancti Augustini, episcopi & confessoris, qui missus à beato papa Gregorio, primus genti Anglorum Christi Euangelium prædicauit. r *Eodem die, sancti Eleutherij, papæ (& martyris.)* b *Viennæ, passio sancti Zachariæ, † secundi, eiusdem vrbis episcopi.*

¶ Item, depositio Bedæ presbyteri, doctoris gentis Anglorum.

1 ** quos sepelisset præcedit.* † *vnius meminit vossius.*

3 † *Ado anglo* 101.

4

ANNOTATIONES.

1 Quadrati Athenienſis meminit Hieronymus de viris illustribus cap. 29/& Eusebius lib. 3. hist. cap. 31. Rufini 37/ lib. 4. cap. 3. & 22. Rufini 23.

C 2 De Augustino Beda in Anglorum historia per multa capita. item teste catalogo Britanniæ, Nothelmus Londinensis, & Gotzelinus Morinensis, monachus sancti Bertini-qui Cantuariæ habitans, scripsit de S. Augustini vita, libros duos: de miraculis, librum: de translatione eiusdem ac sociorū, librum. Claruit an. 1160. sed Nothlemus 729.

3 De Eleutherio, Pontificale cap. 14/Beda lib. 1. hist. Anglorum cap. 4/Euseb. lib. 5.

4 De Beda ex catalogo Scriptorum Britanniæ. Guthbertus Girvvicensis cœnobij monachus, composuit de Bedæ vita & obitu librum, cuius initium est, Dilectissimo in Christo Lectori. Cl. an. 740. Obiit Beda anno 734. Girumici sepultus, Dunelmum postea translatus; sed absque Romanorum Pontificum canonizatione.

Sexto Calendas Iunij, luna 27. Maij. G

11.23.3.14.26/6.17.28.9.20/2.12.24.4.15/27.7.18.29.

1

D ROmæ, natalis beati Ioannis papæ. quem refert sanctus Gregorius, ob orthodoxam fidem primò in custodia tentum, ac deinde ad mortem vsque perductum, cum aliis æquè catholicis viris. Apud Mœsiam, ciuitate Dorostorensi, natalis beati Iulij. qui tempore persecutionis, cum esset veteranus & emeritæ militiæ, comprehensus ab officialibus, iudici oblatus est. Quo præsente, cum idola execraretur, & nomen Christi confiteretur constantissimè, capitali sententia punitus est. In Galliis, ciuitate Arausica, sancti Eutropij episcopi. cuius vitam illustrem virtutibus ac miraculis, Verus episcopus luculento sermone describit. g *Die vigesimaseptima, sancti hieromartyris Therapontis.*

¶ In territorio * Adartensi, sancti Ranulphi martyris. p *Eodem die, aduentus sancti Adriani martyris apud * Geraldi montem, anno millesimo centesimodecimo.*

1 *de Iulio lactius Beda.*

* *al.* Atrebatensi. * *nos.*

ANNOTATIO.

1 De Ioanne papa Gregorius magnus lib. 4. dial. cap. 30/lib. 3. cap. 2/Pontificale cap. 55.

Quinto Calendas Iunij, luna 28. Maij. A

12.24.4.15.27/7.18.29.10.21/3.13.25.5.16/28.8.19.30.

E PArisiis ciuitate, transitus sancti Germani confessoris. qui beatus eiusdē vrbis episcopus, quantæ sanctitatis, quantiq; fuerit meriti, quibus etiam claruerit miraculis, sanctus Fortunatus episcopus veraci stylo digessit. In Sardinia, sanctorum, Æmilij, Felicis, Priami, Luciani. Eodem die, sancti Carauni martyris, qui apud Carnotum ciuitatem, capite amputato, martyrium sumpsit. g *Die vigesimaoctaua sancti patris Niceræ, & sancti hieromartyris Helladij.*

¶ q *Padebornæ, translatio sancti Liborij, episcopi Cenomanensis & confessoris. Item translatio sanctarum reliquiarum beatæ Brigittæ de Roma, ad monasterium Vvastzenense, regni Suuetiæ.*

Excusus à Surio. Reliqua 25. Iulij.

ANNOTATIO.

1 De Liborij translatione, Albertus Crantz libro 1. metropolis cap. 28. Ido Paderbunensis clericus, & Ercontē-

dus Cenomanensis ecclesiæ archidiaconus, scribunt miracula quæ per sanctum Liborium episcopum Cenoma- F
nis, & in translatione, & postea in loco quietis suæ, dignatus est Dominus operari.

Quarto Calendas Iunij, luna
13.25.5.16.28/8.19.30.11.22/4.14.26.6.17/29.9.20.1.

29. Maij.B

APud Iconium, ciuitatē Isauriæ, sub Aureliano imperatore, passio sancti Cononis & filij eius, qui primùm ignito ferro superpositi, deinde craticulam prunis suppositis, & oleo subinfuso constanter superauerunt. Postea verò tam f[illegible]orij, quàm suspensionis in equuleo, ac ignis pœnam passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, in laudem omnipotentis Dei spiritum emiserunt. Eodem die, *Mediolani*, sanctorum martyrum, Sisinij, Martyrij, atque Alexandri. 1
in vita Ambros. qui in Anauniæ partibus, vt scribit sanctus Paulinus, persequentibus gentilibus viris, martyrij coronam adepti sunt. Treueris, beati Maximini, episcopi & confessoris: à quo Athanasius antistes 2
persecutionem Constantij fugiens, honorificè susceptus est. Romæ, via Aurelia, natalis sancti G
Restituti. Via Tiburtina, septem germanorum.

¶ Quorum martyrium exprimitur die 27. Iunij.

ANNOTATIONES.

1 Sisinij & duorum martyrium scribit S. Vigilius episcopus Tridentinus, to. 2. Aloysij / & alius explicatius hac die, apud Surium.

2 Maximini historiam scripsit Lupus Vualdoni, anno 839. pag. 427. Surij. Ab eo Athanasium receptum esse habet Hieronymus in Chronicis anno 246.

Tertio Calendas Iunij, luna
14.26.6.17.29/9.20.1.12.23/5.15.27.7.18/30.10.21.2.

39. Maij.C

† *primi pontificatus c. 27.* ROmæ via Aurelia, natalis beati Felicis † papæ, qui cum annis quinque rexisset ecclesiam *sub* Claudio principe, & *Aureliano*, martyrio coronatus est. Turribus Sardiniæ, sanctorum martyrum, Gabini & Crispoli. *Centula, depositio sancti Madelgisili confessoris.* r *In Antiochia, sanctorum Syri & Palatini, qui multa tormenta passi sunt.* g *Die trigesima, sancti patris Isaacij, mansionis Dalmatiæ.* H

* Hucberti ¶ Ipso die, sancti * Huberti, episcopi p *Tungrensis ecclesiæ*, & confessoris.

Vide 3. Nouemb.

Pridie Calendas Iunij, luna
15.27.7.18.30/10.21.2.15.24/6.16.28.8.19/1.11.22.3.

31. Maij. D

1 ROmæ, sanctæ Petronillæ virginis, quæ post multa miracula sanitatum cum eam quidam Comes suo vellet coniugio sociare, tridui inducias postulans, ieiuniis atque orationibus vacans, tertio die mox vt Christi sacramentum accepit, emisit spiritum. Apud vrbem Aquileiam, natalis 2
sanctorum martyrum, Cantij, Cantiani, & Cantianillæ, fratrum, qui cum ducerent prosapiam de genere Aniciorum, ob Christianæ fidei constantiam, vnà cum pædagogo suo Protho, capite plexi sunt. Turribus Sardiniæ, sancti Crescentiani martyris.

Rom. 16. ¶ g *Die trigesimaprima, sancti Apostoli Hermij, & sacrosancti martyris Hermæi.*

ANNOTATIONES.

1 De Petronilla ponit Vsuardus verba sancti Marcelli, discipuli sancti Petri, qui vnica epistola dictæ Petronillæ, Fe- I
liculæ & Nicomedis, historias descripsit to. 3. Surij pag. 176. de eadē Aug. cōtra Adimantū ca. 19/ & Platina in Paulo, 1.

2 De Cantianis est sermo sancti Maximi episcopi, inter Ambrosianos, 75.

IVNIVS HABET
DIES XXX.

1. Iun. K

Calendis Iunij, luna
16.28.8.19.1/11.22.3.14.25/7.17.29.9.20/2.12.23.4.

* *altaris.* ROmæ, dedicatio * *basilicæ* sancti Nicomedis, presbyteri & martyris. r *cuius martyrium celebratur decimoseptimo Calendas Octobris.* Apud Cæsaream Palestinæ, sub persecutione Maximini, beati Pamphili, presbyteri & martyris: cuius vitam Eusebius K
Cæsariēsis episcopus, tribus libris cōprehendit. Sed & Hieronymus scribit quædam volumina manu eius exarata se reperisse, quæ tanto, inquit, amplector & seruo gaudio, vt Crœsi opes habere me credam. Augustoduni, sanctorum Reueriani
De vir. ill. cap. 85. episcopi, & Pauli presbyteri, cum aliis decem, qui sub Aureliano principe martyrio coronati sunt. Ipso die, sancti Caprasij, abbatis monasterij Lirinensis. *victauis, sancti Iouini abbatis. Treuiris ciuitate, depositio beati Simeonis monachi, qui profectus ex monasterio in monte Sinai constituto, inque memoratam metropolin deueniens, non paucis annis remotiorem vitam strenuè exercuit, ibidemq; vocante Domino ad cœlestia migrauit, vbi se feliciter viuere, miraculorū creberrima testatur exhibitione. Ipso die, Filini & Gratiniani martyrum sub Decio Cæsare. Aruernis, sancti Medulphi confessoris, magnæ sanctitatis viri.* b *Viennæ, sancti Claudij* * *vndecimi episcopi.*

* *Ade, anno 322.*

¶ r *Item*

A ¶ 1 *Item, sancti Viriani martyris. Romæ, sancti Viuentij martyris.* g *Die prima, sancti martyris Iustini philosophi, & Martyris Iustini, & sociorum.* p *Ipso die, translatio corporis sancti patris* * *Gisleni, & sancti Sulpitij episcopi & confessoris, & beatæ Leocadiæ virginis.* 3

*al. nostri.

Rothomagi, translatio reliquiarum diui Cypriani. Suessionis, elevatio sanctorum episcoporum Principij & Lupi confessorum, Gandini martyris, & Agricolæ presbyteri & confessoris. Monasterio Fontanella, translatio sanctorum Maximi & Venerandi martyrum, Vvlfranni & Eremberti episcoporum, & Condedi presbyteri & confessoris. Item Doleiæ, Cunonis, siue Conradi, Præpositi ecclesiæ Agrippinæ coloniæ: qui anno millesimo sexagesimosexto, ter de altissimo monte præcipitatus, mansit illæsus, ac paulo post gladiis interfectus, miraculis claruit.

De Cunon. Her. contractus in fine chronic. & Lambertus Scafnaburg.

ANNOTATIONES.

1 De Pamphilo & collegis, Eusebius lib. 8. historiæ cap. 17. & 21. nouæ ac integræ versionis. Item Metaphrastes tomo 5. Surij. Eusebij libri ab Vsuardo citati non extant, quos & Hieronymus citat apologia prima in Rufinum / & ipse Eusebius lib. 7. historiæ cap. vlt. / lib. 8. cap. 21.

2 De Simeone, Trithemius in chronico Hirsaugiæ. Euerbinus abbas Doleiensis, scripsit ad Popponem archiepiscopum vitam sancti Simeonis monachi Treuerensis. Fuerunt synchroni, vt vita declarat, à Surio edita.

B

3 Iustinus Philosophus ponitur mense Aprili in Latinis martyrologiis, de altero Iustino, Charitone, & sociis Simeon Metaphrastes 12. Iunij, pag. 605. Surij.

Quarto Nonas Iunij luna 2. Iun. F

17. 29. 9. 20. 2. / 12. 23. 4. 15. 26. / 8. 18. 30. 10. 21. / 3. 13. 24. 5.

ROmæ, sanctorum martyrum Marcellini presbyteri, & Petri exorcistæ: qui multos in carcere ad fidem erudientes, post dira vincula, & plurima tormenta, decollati sunt sub iudice Sereno. Lugduni sancti Photini, eiusdē vrbis episcopi, Zachariæ presbyteri sancti diaconi, Pagati, Maturi, Attali, Albinæ, Gratæ, cū aliis quadraginta. Hi omnes famuli Christi, sicut in historia ecclesiastica scribitur, pariter coronati sunt. Passa est quoque sancta Blandina ex eorum collegio, quæ primo, secundo & tertio die pulsata cruciatibus, cum non superaretur, quarto verberibus acta, craticulis exusta, & multa alia perpessa, ad vltimum gladio iugulatur. b *Tunc & Ponticus, puer annorum quindecim per omnia tormentorū genera cum ipsa circumactus, & materna eius cohortatione roboratus, ante illam martyriū consummauit.* In Campania, natalis sancti Erasmi, episcopi & martyris. Hic sub Dioclitiano Augusto primò plūbatis, deinde fustibus grauiter maceratus: post, resina, sulphure, pice, plumbo, cera, oleóque perfusus, illæsus apparuit: deinde sub Maximiano diuersis atque immanissimis suppliciis excruciatus, tandem vocante Domino, sancto fine quieuit. g *Die secunda, sancti patris Nicephori, patriarchæ Constantinopolis, confessoris.* 1 2 *initio libri 5.*

C

¶ In territorio Laudunensi, depositio beati Algisi, presbyteri & confessoris. Sendomitiæ, anniuersaria celebritas 3 stragis martyrum Christi per excursionem Tartarorum; quæ magno populi concursu recolitur, multum Alexandri quarti pontificis indulgentia, cumulata & dedicata. Monasterio Latiniaco, translatio sanctorum, Deodati episcopi, Maldegarij, Fulberti, Amsilionis, Lamberti, ac vnius Innocentium. *Chromerus de Gestis Polenorum, lib. 9.*

ANNOTATIONES.

1 Marcellini & Petri gesta extant apud Surium, etiam cum carminibus Damasi papæ: reliquiæ eorum Gandauum translatæ sunt: ad quas quæ & quanta miracula contigerint, testantur libri aliquot de his manuscripti, ab Einardo abbate, Caroli magni Cancellario.

D

2 De Photino, Blandina, & aliis Eusebius libro quinto historiæ ecclesiasticæ in initio, ex epistola seruorum Christi apud Viennam & Lugdunum. Est etiam vndecima homil. Eusēb. Emiseni Galli de sancta Blandina Lugdunensi.

3 Algisi vita habetur libris duobus, MS. Rhodij. Prior complectitur fideliter antea scripta: alter non scripta.

Tertio Nonas Iunij, luna 3. Iun. G

18. 30. 10. 21. 3. / 13. 24. 5. 16. 27. / 9. 19. 1. 11. 22. / 4. 14. 25. 6.

APud Aretium ciuitatem Tusciæ, sanctorum martyrum Pergentini & Laurentini † fratrum: qui persecutione Decij, cum essent pueri, post dira supplicia tolerata, & magna miracula ostēsa, gladio cæsi sunt. Ciuitate Corduba, sancti Isaac monachi: qui cum esset annorum viginti & septem, gladio pro fide Christi necatus est. In territorio Aurelianensium, sancti Liphardi presbyteri. * *Ipso die, sancti Morandi confessoris, discipuli beati Hugonis, & sanctæ Crotildis reginæ.* g *Die tertia, sancti martyris Lucilliani.* *Surius pag. 457.* *Surius pag. 459. 1*

E

ANNOTATIO.

1 De Crotilde, vxore Clodouei regis, Gregorius Turonicus lib. 2. 3. & 4. historiæ Francorum / & vita in libro de claris mulieribus, edita Parisiis anno 21.

Pridie Nonas Iunij, luna 4. Iun. A

19. 1. 11. 22. 4. / 14. 25. 6. 17. 28. / 10. 20. 2. 12. 23. / 5. 15. 26. 7.

APud Illyricum, ciuitate Scisia, natalis sancti Quirini episcopi: qui pro fide Christi, vt Prudentius scribit, ligato ad manum molari saxo, in flumen præcipitatus est: & cum circunstantibus diu collocutus, ne eius terrerentur exemplo, vix precibus vt mergeretur obtinuit. r *Item Romæ,* 1 *περὶ στεφάνων hymno 7.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Gretij & Daciam. g *Die quarta, sancti patris Metrophanis, patriarchæ Constantinopolis.* F

ANNOTATIO.

1 Quirini Laureacensis episcopi antiqua historia citatur à Lazio rerum Viennensium lib. 2. cap. 2./ Bruscius de Laureaco & Patauia lib. 1. Quomodo verò corpus post annos à martyrio 400, tempore Pipini regis in Bauariam ad Tegorinum monasterium translatum sit, ex eius loci annalibus præclarè patet. Habentur in eius cœnobij bibliotheca Quirinalia Metello auctore, qui Tegorinus monachus anno 1160. lyricis carminibus non inuenustis, totam ferè huius diui vitam elegantissimè descripsit.

Nonis Iunij, luna

5 Iun. B

20. 2. 12. 23. 5./ 15. 26. 7. 18. 29./ 11. 21. 3. 13. 24./ 6. 16. 27. 8.

1 APud Ægyptum, natalis sanctorum martyrum, Martiani, Nicandri, & Apollonij: quorum gesta habentur. Item sancti Bonifacij, p *Traiectensis* episcopi: qui de Britanniis veniens, & fidem Christi gentilibus euangelizans, cum maximam multitudinem in Frisia Christianæ religioni subiugasset, nouissimè gladio peremptus, martyrium consummauit cum Eobano coëpiscopo, & aliis seruis Dei. g *Die quinta, sancti hieromartyris Dorothei, episcopi Tyri.* G

§ Bruxellæ p commemoratio beatæ Mariæ semper virginis instituta ob gloriosam victoriam, quam hac die apud Vvoerong habuit Ioannes, huius nominis primus Lotharingiæ, Brabantiæ & Lemburgiæ dux.

ANNOTATIO.

1 Bonifacij historia non extat excusa quam scripsit sanctus Vvilibaldus episcopus, eius discipulus: cuius meminerunt Tritthemius in catalogo & Vvicelius in hagiologio. Sed extat apud Surium, anonymus, qui iussu Fuldensium, post sanctum Vvilibaldum, historiam eius libris duobus descripsit. Tritthemius in Chronico Hirsaugię meminit Ruthardi, discipuli Rabani & Mauri: qui monachus Hirsaugiensis, scripsit passionem Bonifacij carmine heroico, libris duobus. Moritur anno 863. Extant etiam sancti Radbodi laudes, & alia quædam MS.

Octauo Idus Iunij, luna

6 Iun. C

21. 3. 13. 24. 6./ 16. 27. 8. 19. 1./ 12. 22. 4. 14. 25./ 7. 17. 28. 9. H

1 NAtalis sancti Philippi: qui fuit vnus de septem diaconibus. Hic signis & prodigiis inclytus apud Cæsaream requieuit: iuxta quem tres virgines, filiæ ipsius prophetissę, tumulatæ iacent. Apud Tarsum Ciliciæ, sanctorum martyrum viginti, temporibus Dioclitiani & Maximiani, qui per diuersa supplicia glorificauerunt Deum in corporibus suis. Romæ sancti Artemij, cum vxore sua Candida, & filia Paulina: qui Artemius gladio percussus, vxor verò eius & filia lapidibus sunt obrutæ. Ciuitate Niueduno, sanctorum Amantij & Alexandri. p *In Blandinio sancti Gudvualdi, archiepiscopi & confessoris.* r *Apud Mantuam, inuentio beati Cælestini martyris. Ipso die, Claudij confessoris, archiepiscopi Bisuntinensis.* g *Die sexta, sancti patris Bessarionis, miraculis clari.*

Act. 6.

1 2 3 4 5 6

§ q *Malbodij, ostensio corporis beatæ Aldegundis virginis.*

Octauas idus Ceratus episcopus ornat,
Vrbem qui fulsit Gratiano a principe dictam.

7 Præmonstrati, commemoratio domini Norberti primi patris Præmonstratensis, & Archiepiscopi Magdeburgensis ecclesiæ. I

ANNOTATIONES.

1 Philippi diaconi mentio est Act. 8. & 21/ apud Eusebium lib. 2. hist. eccles. cap. 1./ lib. 3. cap. 25. Rufini 31./ apud Hieronymum ad Eustochium epist. 27.

2 De viginti martyribus Tarsensibus, Augustinus libro 22. de ciuit. Dei cap. 8./ & gesta Bonifacij Tarsensis manuscripta.

3 De Artemio, Candida & Paulina, gesta Marcellini & Petri to. 3. Surij, pag. 454.

4 De Gudvualdo, auctor vitæ & translationis sancti Bertulphi, qui vixit anno 1073. cap. 27. Beatus Gudvualdus confessor pariter & pontifex, vt spreta parentum celsitudine, & hæreditarij iuris amplitudine, vel in monasterio, vel in episcopatu Deo seruierit, & post plurima ac inaudita seculis miracula, ex hoc mundo ad Deum trãsierit, liber qui de eius vita & virtutibus plenissimè conscriptus est, liquidò pandit. Corpus verò illius, qua de causa cum corpore sancti Bertulphi translatum sit, ex libello qui de eorum aduentu scriptus est, lector agnoscere poterit. Historiam habet Surius pag. 509.

5 Claudij vita incipit MS. In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, laudabili fratrum Iurensium instantia communiti, vitam beati Claudij, & eius miracula summatim declarare decernimus. K

6 De Bessarione. Platina panegyrico in Bessarionem Cardinalem. Sancti Bessarionis, vnde ipse nomen accepit, patriæ parentis, ac patroni, vitam diligenter ac copiosè scripsit.

7 Norberti sanctissimam vitam eius æqualis fideliter conscripsit, pag. 517. Surij.

Septimo Idus Iunij, luna

7 Iun. D

22. 4. 14. 25. 7./ 17. 28. 9. 20. 2./ 13. 23. 5. 15. 26./ 8. 18. 29. 10.

1 COnstantinopoli, natalis beati Pauli, eiusdem ciuitatis episcopi: qui à Constantio imperatore apud ciuitatulam quandã Cappadociæ, nomine Cucusam, ob Catholicam fidem pulsus exilio, Arianorum

A Arianorum insidiis crudeliter strangulatus, ad cælestia regna migrauit. Item Cordubæ, sanctorum Petri presbyteri, Auentij, Hieremiæ, & aliorum trium. *Eodem die, sancti Godoaldi, episcopi & confessoris. Aruernis, sancti Illidij, eiusdem ciuitatis episcopi & confessoris.* g *Die septima, sancti hieromartyris Theodosij,* 1 *episcopi Ancyræ.*

p *Item in Traiecto, translatio sancti Seruatij. Monasterio Sithiu, translatio beati Folquini, Morinorum episcopi.* Item depositio Roberti, † abbatis Ordinis Cistertiensis, in Anglia. *Surius pag. 551.*

Biblioteca

ANNOTATIONES.

1 Pauli historiam habet Simeon Metaphrastes. De eodem, Athanasius/Socrates lib. 2. cap. 4. vsque ad 22./Theodoritus lib. 2./Sozomenus lib. 3. & 7./Cassiodorus lib. 4. tripartitæ.

2 Illidij vitam scribit Gregorius præsul Turonensis, de vita patrum cap. 2.

Sexto Idus Iunij, luna 8. Iun. E

23. 5. 15. 26. 8./ 18. 29. 10. 21. 3./ 14. 24. 6. 16. 27./ 9. 19. 1. 11.

B IN Galliis, Suessionis ciuitate, natalis beati Medardi, episcopi Nouiomensis: qui quanti fuerit 1 meriti, ostensum est, cum in eius obitu cæli aperti sunt, atque ante eum diuina micuerunt luminaria. b *Eius vita virtutibus plena, conscripta est.* Eodem die, sancti Gildardi, Rothomagensis episco- 2 pi. Item Senonis, sancti Heraclij episcopi & confessoris. In Sardinia, sancti Salustiani. Cordubæ, sancti Abundij, presbyteri & martyris. *In territorio Trecassinensi, beatæ Syriæ matronæ.* r *Metis ciuitate, sancti Clodulphi, episcopi & confessoris.*

¶ p *Monasterio Sithiu, relatio, siue translatio, sancti Audomari episcopi: quando sanctus Folquinus corpus eius fugato Hugone abbate à Lisbourch, retulit anno octingentesimo quadragesimotertio, & in Sithiu iuxta corpus beati Bertini sub terra recondidit. Vbi per multos annos homines quidem latuit: at reuelatus est, vbi Dominus voluit.*

In Anglia, Vvilhelmi archiepiscopi Eboracensis, & confessoris. In Galliis, ciuitate Aquensi, depositio beati Maximini, primi ciuitatis episcopi, & confessoris.

ANNOTATIONES.

C 1 De Medardo, Greg. Turon. lib. 4. hist. cap. 19./ de gloria confessorum cap. 93./ & historia vitæ, quam primùm scripsit Fortunatus presbyter, vt testatur anonymus scriptor vitæ S. Gildardi, sed posterior quidam vir doctus, nonnulla admiscuit. pag. 553. Surij.

2 De Gildardo, Auctor vitæ MS. Visu non didici, quæ dictare statui de vita beati ac venerabilis patroni nostri sanctæ sedis Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi, Gildardi. Allegat de Gildardo metrum sancti Audoëni, & antiphonam Gregorij Turonensis, quæ Surius posuit pag. 565.

Quinto Idus Iunij, luna 9. Iun. F

24. 6. 16. 27. 9./ 19. 1. 11. 22. 4./ 15. 25. 7. 17. 28./ 10. 20. 2. 18.

ROmæ, in monte Cælio, natalis sanctorum Primi & Felicciani, sub Dioclitiano & Maximiano im- 1 peratoribus: hi glorioßissimi martyres longęuam in Domino vitam ducentes, & nunc simul paria, nunc * sigillatim diuersa, & exquisita ferentes tormenta, tandem felicis pugnæ cursum gladio *al. singulà-* D auimaduersi consummauerunt. In Gallis, ciuitate Agenno, passio beati Vincentij Leuitæ & martyris. Item in Scotia, beati Columbæ presbyteri & confessoris, magnæ & admirandæ virtutis viri. 2 Niceæ, sancti Diomedis. *Item, Maximiani Syracusani episcopi: qui tempore Gregorij papæ claruit.* 3 4

¶ Eodem die, sanctæ Pelagiæ virginis & martyris Antiochenæ: quæ se ex tecto præcipitauit, ne in illusorum manus incideret. 5

ANNOTATIONES.

1 De Primo & Feliciano plura habent Beda & Ado, ex eorum passione, pag. 566. Surij.

2 Vincentij Agennensis historiam passionis ab incolis retineri scribit Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 105. Lege etiam caput 35. lib. 7. hist. Francorum.

3 De Columba Hyberno, Beda lib. 3. cap. 4./ lib. 5. cap. 10./ Vitam prolixè describit Adomnanus abbas, cuius initium est, Beati patris nostri, Christo suffragante, vitam descripturus. MS. ad S. Gislenum.

4 De Maximiano episcopo Syracusano, Gregorius libro 3. dialogorum cap. 36./ homilia euang. 34./ epist. 4. lib. 2. epist. 19. lib. 4.

E 5 De Pelagia Antiochena, Aloysius lectori tom. 3. Surij pag. 569. Hanc virginem deinceps duabus orationibus diuinus pater Ioannes Chrysostomus, suo eloquio ornaturus est: Ambrosius quoque antistes epistola 7. virginem hanc summopere commendat: itémque lib. 3. de virginibus.

Quarto Idus Iunij, luna 10. Iun. G

25. 7. 17. 28. 10./ 20. 2. 12. 23. 5./ 16. 26. 8. 18. 29./ 11. 21. 3. 13.

ROmæ, via Aurelia, natalis sanctorum, Basilidis, Tripodis, & Mandalis, sub Aureliano imperato- 1 re, præside Platone, & aliorum viginti martyrum. Eodem die, via Salaria, passio beati Getulij, clarissimi & doctissimi viri, sociorúmque eius, Cerealis, Amantij, & Primitiui: qui iussu Adriani imperatoris primò cæsi, deindè in carcerem recluśi, postremò incendio sunt traditi. Apud Nicomediam, sancti Zachariæ, Antisiodori, sancti Censurij, episcopi & confessoris. *Parisiis, depositio sancti*

Universidad de Deusto Biblioteca

Landerici, episcopi & confessoris: qui eiusdem vrbis antistes, licet minus plenè miraculorum signis fulgeat in terris, tamen cum Domino creditur regnare in cælis. p *In Colonia Agrippina, passio sanctissimi Maurini, abbatis & martyris. Huius fortissimi crucis suæ signiferi, Christus, chara sibi merita per crebra virtutum opera mundo declarauit, quando eius sacrum corpus reuelare dignatus est.* g *Die decima, sacrosancti martyris Timothei episcopi Prusæ.*

¶ q *Eodem die, translatio sancti Iuonis episcopi de Persida.*

¶ In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.

ANNOTATIONES.

1 Gerulij, Cerealis, Amantij, & Primitiui martyrium habet Surius mutato stylo.

2 Mautini historia passionis, & potissimum inuentionis, est MS. auctore Stephano quodam ad D. Christianum, Anno 990.

3 De Iuone ex catalogo Britannico. Andreas Leucander, abbas Rameseiensis, scripsit elaboratè vitam Iuonis episcopi Persarum in Anglia sepulti, post eius translationem per Ailvvinum comitem Ostroanglorum: quam postea Gotzelinus Berrinianus elegantiorem aliquanto reddidit.

4 De Margareta Surius, & qui notantur à nobis 16. Nouembtis.

G

11. Iun. A

Tertio Idus Iunij, luna

26. 8. 18. 29. 11. / 21. 3. 13. 24. 6. / 17. 27. 9. 19. 1. / 12. 22. 4. 14.

1 NAtalis sancti Barnabæ Apostoli: qui cum esset Cyprius, cum Paulo gentium Apostolus ordinatus est. Huius corpus, tempore Zenonis imperatoris, ipso reuelante repertum est. In Aquileia, passio sanctorum Felicis & Fortunati, sub persecutione Dioclitiani & Maximiani: qui cum essent duo germani fratres, aquuleo sunt suspensi, atque ardentes lampades circa eorum latera appositæ. Quibus mox Dei virtute extinctis, per ventrem feruenti oleo sunt perfusi, atque ad vltimum in
2 confessione Christi capite truncati. *Bremæ, sancti Remberti, archiepiscopi & confessoris.*

¶ p *Eodem die, relatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.*

ANNOTATIONES.

H

1 De Barnaba Act. 11. & sequentibus capitibus/ apud Metaphrastem, laudatio Alexandri monachi/ Hiero. de viris illustribus cap. 16./ Isidorus de patribus vtriusque testamenti/ Beda libro retract. in 4. Actorum/ Præfatio Ambrosiana/ & Sixtus Senensis lib. 2. bibliothecæ sanctæ/ Quidam addunt etiam Ioannem Marcum, ministrum Pauli, MS.

2 De Remberto, Albertus Crantzius, metropolis lib. 2. cap. 10. & 11. Bauo Corbeiensis abbas de sui temporis mirabilibus actis memorabile quid in laudem sancti Remberti perscribit. Sunt & aliâ multa, quæ de sancto viro copiosè in eius vita sunt exarata per contemporaneum tom. 1. Surij pag. 830.

12. Iun. B

Pridie Idus Iunij, luna

27. 9. 19. 1. 12. / 22. 4. 14. 25. 7. / 18. 28. 10. 20. 2. / 13. 23. 5. 15.

1 MEdiolani, natalis beati Nazarij martyris. *Sed festiuitas martyrij agitur quinto Calendas Augusti.* Item *Romæ*, sanctorum martyrum Basilidis, Cyrini, & Naboris, b & *Nazarij. Quorum Naborem & Nazarum simul cum Gorgonio martyre, transtulit à Roma in Galliam Grodegandus Metensis episcopus, permittente Paulo papa Romano, anno Dominicæ incarnationis septingentesimo sexagesimoquinto: & collocauit prædictus episcopus sanctum Gorgonium in monasterio quod dicitur Goezia: sanctum verò Naborem, in monasterio quod dicitur Noua cella: † sanctum quoque Nazarium, in monasterio quod dicitur Loreshim: vbi signa & miracula in sanitate infirmorum & debilium sæpius fiunt.* I

S. Hilarij in Lotharingia, vbi nunc est oppidum S. Naboris.

¶ p *Ipso die, sancti Odulphi presbyteri & confessoris, cuius reliquiæ habentur apud sanctum Saluatorem Traiecti.*

2

3 p *In oppido Rhenensi, eleuatio sanctæ Cuneræ, virginis & martyris.* g *Die duodecima, sancti patris Onuphrij, & sancti patris Petri Athoniti.*

ANNOTATIONES.

1 Basilidis, & trium collegarum martyrium breuiter habent Romanæ lectiones, è quibus & ex Beda, loco verborum Vsuardi [apud præfatam vrbem] posui [Romæ.]

2 Odulphi historia ante aliquot secula conscripta est apud Surium, pag. 602.

13. Iun. C

3 Honofrij eremitæ & aliorum patrum vita, per Paphnutium anachoritam, habetur in Simeone Metaphraste 11. Iunij, & in vitis patrum.

K

Idibus Iunij, luna

28. 10. 20. 2. 13. / 23. 5. 15. 26. 8. / 19. 29. 11. 21. 3. / 14. 24. 6. 16.

1 ROmæ, via Ardeatina, natalis sanctæ Feliculæ virginis & martyris: quæ nolens nubere, neque idolis immolare, tradita est cuidam vicario, qui fecit eam perseuerantem in confessione Christi,
2 post tenebrosam custodiam, & famis inopiam, leuari in equuleo, & sic demum deponi & præcipitari in cloacam. Eodem die, sancti Fandilæ presbyteri: qui apud Cordubam ciuitatem capite amputato, martyrium sumpsit. r *In ciuitate Padua, beati Antonij Lusitani, Vlysbonensis, illustris confessoris, Minoritæ: qui celeberrimus extitit vita, miraculis, & doctrina. In Africa, sanctorum martyrum, Fortunati, Luciani, & Crescentiani.* g *Die decimatertia, sanctæ martyris Aglines, & sancti Triphyllij † episcopi Leucosiæ in Cypro.*

3

S. Tom. lib. 2. cap. 11.

¶ p *Gan-*

A ¶ *Gandui, eleuatio sancti Landoaldi, sociorúmque eius.*
In Clarauallensi, obitus Gerardi monachi, de quo Bernardus sermone super Cantica vigesimosexto. Item sancti Peregrini siue Cetæi, Aternensis episcopi, & martyris, in Hadriensi ciuitate in fluuium Piscariæ mersi, tempore sancti Gregorij papæ.

ANNOTATIONES.

1 Feliculę martyrium scribit sanctus Marcellus S. Petri discipulus, ad sanctos, Nereum & Archilleum in eorum gesti. Mes. pag. 177. Surij.
2 Antonij Vlysbonensis vita grauiter & fideliter descripta est à Franciscano quodam, quam Surius habet nonnullis omissis, absque tamen historiæ detrimento. Vulgò à Padua vocatur, antea dictus est Ferdinandus.
3 Aquilinæ historiam habet Metaphrastes.

Decimooctauo Calendas Iulij, luna 14. Iun. D

29. 11. 21. 3. 14. / 24. 6. 16. 27. 9. / 20. 1. 12. 22. 4. / 15. 25. 7. 17.

B ELisei prophetæ: qui apud Samariam Palæstinæ, vt scribit beatus Hieronymus, conditus est, vbi 1
& Abdias propheta quieuit. Apud Cæsaream Cappadociæ, natalis sancti Basilij episcopi: qui 2
tempore Valentis, doctrina & sapientia insignis, omnibúsque virtutibus fundatus, mirabiliter effulsit. In territorio Suessionis ciuitatis, sanctorum martyrum Rufini & Valerij, qui à præside Rictiouaro, post illata sibi tormenta, iussi sunt decollari. Ipso die, sancti Quintiani, presbyteri & confessoris. b *Viennæ, sancti Ethery episcopi.* † q *Syracusis, sancti Martiani episcopi: qui ab Apostolo missus Seleucum, ibi & Gordium, & magnam multitudinem conuertit.* g *Die decimaquarta, sancti patris Methodij, patriarchæ Constantinopolis.* *Viri in omnibus eximij. Ado, an. 604.*

¶ Aurelianis, translatio sanctorum Aniani, Monitoris, & Flosculi, ciuitatis eius episcoporum, Euspicij abbatis Miciacensis primi, Baudelij & Scubilij martyrum, & Agiæ matris sancti Lupi episcopi, & liberatio ciuitatis ab Hunis per sanctum Anianum episcopum.

ANNOTATIONES.

1 Elisei laudationem per Basilium Seleuciæ episcopum, habet Metaphrastes, vt scribit Hieronymus in epitaphio
C Paulæ, & tomo 6. initio commentariorum in Abdiam.
2 De Basilio magno, sanctus Amphilochius, Iconij episcopus, in præfatione vitæ eius. Cùm tres admirabiles & sacratissimi viri, Gregorius Theologus eximius, Gregorius Nyssæ episcopus memorabilis, atque Ephrem beatissimus, diuersis epitaphiis illustrarint patrem & præceptorem nostrum Basilium, visum est & mihi, tanquam abortiuo, quæ ab ijs venerabilibus patribus prætermissa sunt, adiicere. Extat tom. 1. Surij, pag. 4. Nazianzenus & Nyssenus de Basilio in eorum operibus. Tilmannus etiam alta quædam, huc pertinentia, Basilio præmisit, ex Hieronymo, Suida, Philostorgio, & Theodorito.

Decimoseptimo Calendas Iunij, luna 15. Iun. E

1. 12. 22. 4. 15 / 25. 7. 17. 28. 10. / 21. 2. 13. 23. 5. / 16. 26. 8. 18.

IN Cicilia, natalis sanctorum, Viti, Modesti, & Crescentiæ: qui sub Dioclitiano imperatore, post 1
ollam plumbi feruentis, post bestias & catastas diuina virtute superatas, cursum glorioſi certaminis peregerunt. Apud Mesiam, ciuitate Dorostoro, sancti Esichij militaris, qui cum beato Iulio comprehensus, sub præside Maximo, postea martyrio coronatus est. *Aruernis, sancti Abrahæ confessoris.* *Apud* 2
D *Vuentanam ciuitatem, sanctæ Eadburgæ.* *In territorio Valencenensi,* p *in villa quæ dicitur Crispinium, super* 3
fluuium Hon, transitus sanctissimi ac beatissimi patris * *Landelini.* *Hic à beato Autberto eruditus, sed post malo-* * nostri.
rum suasione deceptus, viam veritatis deseruit, sed precibus eiusdem, & angelica visitatione territus, postea reuocatus, & à beato Martino papa officium prædicationis suscipiens, & efficaciter complens, plurimorúmque fundator cœnobiorum existens, quieuit in pace. 4

¶ *Item ipso die, translatio corporis eiusdem sancti Landelini, à Godefrido Cameracensi episcopo.* *In Hoyo, translatio sancti Domitiani, episcopi & confessoris.* *Eodem die, translatio beati Mengoldi, ducis & martyris.*
In Cicilia, sancti Dulæ martyris. *De Dula Metaphr.*

ANNOTATIONES.

1 Viti, Modesti, & Crescentiæ certamen habet Surius ex antiquissimis MS. codicibus.
2 De Abraham, Greg. Turonensis lib. 2. historiæ Francorum cap. 21. Fuit in monasterio beati Cyriaci vrbis Aruernæ, abbas Abraham nomine, qui fide atque operibus Abrahæ illius prioris refulgebat, sicut in libro vitæ eius scripsimus. Hoc est, capite 3. de Patribus Galliæ. Eiusdem epitaphium scribit Sidonius lib. 2. epist. penultima ad S.
E Volusianum Turonorum episcopum.
3 Eadburgæ vitam scripsit Osbertus de Stocke: quæ incipit, Fidelibus in Christo sororibus. Claruit anno 1136. Ex catalogo Britannico.
4 Landelini breuem historiam habet Surius, quæ Crispinij extat MS. ea est auctore Philippo abbate Bonæ spei.

Decimosexto Calendas Iulij, luna 16. Iun. F

2. 13. 23. 5. 16. / 26. 8. 18. 29. 11. / 22. 3. 14. 24. 6. / 17. 27. 9. 19.

IN Galliis apud vrbem Vesontionem, sanctorum martyrum, Ferreoli presbyteri, & Ferrutionis diaconi: qui à beato Irenæo episcopo ad prædicandum verbum Dei missi, postea sub Claudio iudice excruciati pœnis, gladio feriuntur. Apud Antiochiam, natalis sanctorum martyrum, Cyrici, & 1

Universidad de Deusto Biblioteca

Iulittæ matris eius: qui post dira verbera, & grauia tormenta, martyrij sui cursum obtruncati one F
capitis impleuerunt. b *Passi sunt cum eis & alij quadringentiquatuor.* Lugduni, depositio beati Aure-
liani, episcopi Arelatensis. Ciuitate Namnetis, sancti Similiani, episcopi & confessoris. b *Et in ci-*
2 *uitate Maguntiaco, passio sanctorum Aurei & Iustinæ sororis eius, qui ab Hunis vastantibus Germaniam, in ecclesia occisi sunt.* g *Die decimasexta, sancti clarique miraculis, Tychonis Amathontæi.*

3 ¶ q *In Eischel Constantiensis diœcesis, eleuatio sanctarum virginum, Cunegundis, Mechtundis & Vvibrandis.* *Bergis,* p *translatio sanctæ Leuvinnæ virginis & martyris. Monasterio Sithiu, inuentio pretiosissimi corporis sancti Bertini: quod repertum est sub capitaneo altaris sancti Martini, vbi olim à beato Folquino translatum, & reconditum fuerat, anno octingentesimo quadragesimosexto. Iacuit autem ducentis & sex fermè annis, cum primitus in sepulchro suo quieuisset centum & quadraginta nouem annis.*

Turpinus cap. 21. & seq. In Galliis, Rolandi comitis Cenomanensis, Oliuerij, & sociorum: qui iuxta Pompelonem sub Pyrenæis montibus pro Christo pugnantes, Carolo magno imperante occubuerunt. In Aquiria monasterio Brabantiæ, obiit Lut-
4 gardis, abbatissa, magnæ deuotionis virgo.

ANNOTATIONES.

G

1 Quirici & Iulittæ martyrium habet Simeon Metaphrastes. Gelasius inter apocrypha numerat passionem Cyrici & Iulittæ, quæ ab hæreticis perhibetur composita. Sed Aloysius notat canonem hunc non de Græca hac, sed de Latina historia mentionem facere, quæ ab ista longè diuersa est. Incipit Latina in MS. Domino fratri & coëpiscopo Sozimo Theodorus. Chronicon Elnonense anno 930.

Huchaldus, famam cuius per climata mundi
Edita Sanctorum modulamina, gestáque, clamant:
Hic Cyrici membra pretiosa, reperta Niuernis,
Nostris inuexit oris, scripsitque triumphum.

2 De Auræo (vel Aureo potius) & Iustina, breuiter Breuiarium Moguntinum, & Cochleus in catalogo de episcopis Moguntiæ, quem Vvalafrido subiunxit. Annotatum est ad dictum Breuiarium, quòd feratur *libellus perscriptus de miraculis Auræi*, ad Adelbertum episcopum circa annum 1137.

3 Cunegundis, Mechtundis, Vvibrandis, & Christiana translatæ sunt & eleuatæ anno 1504. iam antea canonizatæ. Processus eleuationis extat excusus, circa eundem annum.

4 Lutgardis historiam conscripserunt, Guilelmus Affliginiensis, MS. & Thomas Cantipratensis Louanij Domi- H
nicanus, libris tribus, quos habet Surius.

17. Iun. G

Decimoquinto Calendas Iulij, Iuna

3. 14. 24. 6. 17. / 27. 9. 19. 1. 12. / 23. 4. 15. 25. 7. / 18. 28. 10. 20.

1 ROmæ, natalis sanctorum martyrum ducentorum sexaginta duorum: qui positi sunt via Sala-
ria veteri ad cliuum cucumeris. Eodem die, sancti Vvlmari confessoris, admirandæ sanctita-
2 tis, & religionis viri. Aurelianis, sancti Auiti, presbyteri & confessoris. b *cuius vita miraculis coruscabat. Hic inter alia facta quendam monachum defunctum in ecclesia, cæteris fratribus sumno grauatis, oratione*
† *in redimēdis captiuis piissimi. Ado Vien. an. 604* *fusa ad Dominum, à morte suscitauit. Apud Viennam sancti Domnoli episcopi.* † q *In pago Biturico, sancti Gundolphi, episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Posemij sacerdotis, miræ simplicitatis viri. In monasterio, quod Harea nuncupatur, sancti Iuliani confessoris. Eodem die, Botulphi abbatis. Cremonæ, sancti Himerij episcopi*
** De histribus Metaphr.* *AEmiliæ, & confessoris.* g *Die decimaseptima, sanctorum martyrum,* * *Manuelis, Sabelis & Ismaelis.* I

¶ q *In Constantiensi diœcesi, eleuatio Christianæ virginis.*

Item Pisis, sancti Ranerij nobilis ac postmodum peregrini: qui cum Hierosolyma visitasset, abstinentia & pieta-
Acta Eliæ habentur à 3. Regum 17. vsque 4. Reg. 2. te clarus, obiit anno salutis millesimo centesimo sexagesimoprimo. In Arabia, raptus in cælum sancti Eliæ, prophetæ Domini, & Carmelitanæ religionis patriarchæ, qui tantam inuenit coram Domino gratiam: vt verbo clauderet & aperiret cælum. Item Fulconis † martyris, Remensis episcopi, qui pro libertatis ecclesiæ defensione est interemptus.

ANNOTATIONES.

† *Regino anno 902.*

1 De Vvlmaro partem historiæ habet Surius.

2 De Auito verò Gregorius Turon. de gloria confessorum cap. 99. & apud Surium mutato ferè stylo historia contexta à quodam sancti viri propè æquali.

al. Halenę. *Die Dominica ante natalem Baptistæ.* p *In Foresto, sanctæ* * *Helenæ virginis & martyris: quæ Leuoldi regis gentilis filia vnica iussu patris martyrium tulit: post mortem tot clarens miraculis, vt illis excitatus Leuoldus pater eius, fidem Christi, baptismi gratiam, simul & peccatorum veniam acceperit. Huius sacræ virginis corpus, in mo-* K
nasterio Forestensi, Ordinis sancti Benedicti, propè Bruxellam quiescit.

18. Iun. A

Decimoquarto Calendas Iulij, Iuna

4. 15. 25. 7. 18. / 28. 10. 20. 2. 13. / 24. 5. 16. 26. 8. / 19. 29. 11. 21.

Gesta Sebastiani tom. 1. pag. 434. ROmæ, via Ardeatina, natalis sanctorum martyrum Marci & Marcelliani fratrum: qui à duce Fabiano tenti, & ad stipitem ligati, in pedibus acutos acceperunt clauos. Cúmque demum non
* Cyria. cessassent laudare Christum, lancea per latera transfixi, cum Christum etiam in pœnis confiterentur, tam diu cruciati sunt, quoadusque per coronam martyrij ad siderea regna migrauerunt. In Hispaniis, ciuitate Malaca, sanctorum martyrum, * Syriaci & Paulæ virginis: qui post multa tor-

menta

A menta sibi illata, lapidibus obruti, inter saxa animas cælo reddiderunt. *In territorio Senonensi apud Cellas, depositio beati Fortunati, episcopi & confessoris: qui Vercellis ciuitate oriundus, & a primæuæ ætatis flore peritiæ literarum traditus, micante studio Longobardorum philosophus, deindè verò a beato Germano Parisiorum episcopo cognitus, vitam sancti Marcelli prædictæ vrbis antistitis, totius mundi gyramini, indubitanter patefecit. In Lipara, Calogeri monachi sanctissimi: de quo videtur Gregorius in quarto dialogorum mentionem facere.* g *Die decimaoctaua, sancti martyris Leontij.* cap. 30. 1

Ciuitate Burdegala, sancti Amandi, episcopi & confessoris. Sconaugiæ obiit Elizabeth, virgo sanctimonialis, cui multa secreta à Domino sunt reuelata. 2

ANNOTATIONES.

1 De Leontij martyrio cõmentaria cõscripsit Cyrus quidã scriba in tabulis plumbeis, & apud sancti martyris monumentũ ea deposuit, vt iis qui postea futuri sunt, optimũ relinqueret exemplum in Christo Iesu Domino nostro. *apud Metaphrastem.*

2 Elizabeth vita per Ecbertum cœnobitam Sconaugiæ, edita est à Fabro, in libro trium virorum, & trium spiritualium mulierum. Tritthemius de scriptoribus Germaniæ testatur Einichonem abbatem Sconaugiæ multa scripsisse prosa & metro, è quibus legit tantùm de laudibus diuæ virginis Elizabeth Sconaugiensis.

B

Decimotertio Calendas Iulij, luna 19. Iun. B

5. 16. 26. 8. 19. / 29. 11. 21. 3. 14. / 25. 6. 17. 27. 9. / 20. 1. 12. 22.

MEdiolani, natalis sanctorum, Geruasij & Protasij fratrum, ex quibus priorem tandiu iussit Astasius Comes plumbatis cædi, quousque exhalaret spiritum: sequentem verò fustibus cæsum capite truncari. Horum sepulcra sanctus Ambrosius Domino reuelante reperit, & ita incorrupta eorum corpora, ac si eodem die fuissent interempti. Apud Rauennam, sancti Vrsicini martyris, qui sub iudice Paulino, post nimia tormenta, in confessione Domini immobilis permanens, capitis abscisione martyrium compleuit. 1 *Item sancti Romualdi confessoris.* 2

¶ q *Bisontij, commemoratio sancti Stephani.*

¶ Cum enim protomartyris brachium auro & gemmis præparatum, à furibus esset sublatum, populus lamentabatur vitam suam perditam esse in brachio patroni. Quem tumultum piscatores audientes, monstrarunt populo sanctum brachium nudum, cum lumine in sicco inter aquas positum: & omnes simul videntes, indubitatam fidem eius miraculi posteris reliquerunt. In vrbe Cononensium, sancti Sozimi martyris. *De Sozimi Metaphrast.*

C

ANNOTATIONES.

1 De Geruasio & Protasio habet Surius Metaphrastem/ Ambrosij epistolam ad fratres per omnem Italiam/ eiusdem epistolam 85. ad sororem, & sermonem 91. Meminerunt etiam Augustinus sermone 108. de diuersis/ & lib. 22. de ciuit. Dei, cap. 8./ Paulinus in vita Ambrosij circa initium/ & Gregor. Turonicus in laudem martyrum cap. 4. vbi citat epistolam beati Paulini.

2 Romualdi confessoris vitam descripsit luculento sermone eloquentissimus vir Petrus Damianus, episcopus & Cardinalis, vt scribit S. Antoninus parte secunda tit. 15. cap. 15. Habet eum Surius. Translatio autem corporis sancti patris Romualdi, sacræ eremi Ordinis Camaldulensis institutoris, excusa est Florentiæ, in 8. anno 61.

Duodecimo Calendas Iulij, luna 20. Iun. C

6. 17. 27. 9. 20 / 1. 12. 22. 4. 15. / 26. 7. 18. 28. 10. / 21. 2. 13. 23.

D ROmæ, depositio sancti Nouati, fratris Timothei presbyteri: qui ab Apostolis in fide eruditi sunt. Horum sorores fuerunt beata Potentiana & Praxedis, sacræ virgines Christi. b *in quarum gestis de eo scribit Pastor,* a *ad prædictum Timotheum germanum eius.* Ciuitate Tomis, sanctorum Pauli & Cyriaci. *Ciuitate Sagiensi, beati Latuini, præfatæ vrbis episcopi, & confessoris. Fontanellensi cœnobio, natale sancti Basini episcopi & confessoris. Truncinij,* p *depositio sanctæ Aldegundis virginis, filiæ beati Basini, regis & martyris,* 1 r *Ipso die, sancti Siluerij, papæ & martyris. Eodem die, sanctæ Florentiæ virginis.* g *Die vigesima, sacrosancti martyris Methodij episcopi Pateræ.* *Apud Adrianum.*

¶ q *Bergis,* p *gloriosa translatio sancti Osuualdi regis, & sanctæ Idabergæ virginis.*

ANNOTATIO.

1 *De Siluerio, Pontificale cap. 60./ ipse ad Amatorem/ & Liberatus breuiarij cap. 22. tomo 2. Concil.*

Vndecimo Calendas Iulij, luna 21. Iun. D

7. 18. 28. 10. 21. / 2. 13. 23. 5. 16. / 27. 8. 19. 29. 11. / 22. 3. 14. 24.

E APud Siciliam ciuitate Syracusana, natalis sanctorum martyrum, Rufini & Martiæ. Romæ, sanctæ Demetriæ virginis. Hæc cum ante impium Iulianum pro fide Christi introduceretur, in confessione spiritum emisit. In pago Madriacensi, sancti Leutfredi confessoris, qui in monumẽtum eximiæ sanctitatis, orationibus suis fontem produxisse fertur de terra. In Africa sanctorum Quiriaci & Apollinaris. *Eodem die, sancti Martini, Tungrensis ecclesiæ episcopi, & confessoris, qui conuertit Hasbanos, & multis claruit miraculis.* b *In Moguntia, natale sancti Albani Martyris.* g *Die vigesimasecunda, sacrosancti martyris Iuliani Tarsi.* *De Demetr. gesta pigmenij.* 1

¶ Palæstinæ, sancti Eusebij episcopi & confessoris, viri excellentissimi ingenij, & historiographi. 2

ANNOTATIONES.

1 De Albano. Tritthemius in chronicis Hirsaugiæ. Rupertus monachus in monasterio sancti Albani scholæ præsidens, vitam & passionẽ sancti Albani metricè descripsit, circa annum 892. Idem in epist. ad Albertũ archiepiscopum

Universidad de Deusto Biblioteca

Moguntinum, refert Sigehardum monachum S. Albani, scripsisse eius vitam anno 1197. Ad huius distinctionem F
Colonienses Albanum ex Britannia ad se allatum, vsitatius Albanum nuncupant.
2 De Eusebio ex Socrate lib. 2. cap. 3. & lib. 4. tripartitæ cap. 3. Eusebius cognomento Pamphilus, Cæsariæ Palæ-
stinæ episcopus, mortem obiit, & Acacius eius discipulus in illum successit episcopatum: qui librum de vita præce-
ptoris sui Eusebij, conscripsit. Fidem Nicenam approbat apud Socratem lib. 1. cap. 5./ lib. 2. cap. 17.

Decimo Calendas Iulij, luna
8. 19. 29. 11. 22./ 3. 14. 24. 6. 17./ 28. 9. 20. 1. 12./ 23. 4. 15. 25.

23. Iun. E

1 IN Britannia, sancti Albani martyris: qui tempore Dioclitiani, in Verolamio ciuitate post verbera
& tormenta acerba, capite plexus est. Passus est etiam cum illo vnus de militibus, eo quòd eum
iussus ferire nolucrit. a *Quo in tempore persecutio crudelis Oceani littus transgressa, etiam Aaron & Iulium*
hoc est, in Britannia. † *Britanniæ, cum aliis pluribus viris ac fœminis, felici morte damnauit.* Apud Nolam Campaniæ, natalis beati
2 Paulini episcopi & confessoris: cuius meminit sanctus Gregorius in libro dialogorum. Claruit au-
tem non solùm eruditione, & copiosa vitæ sanctitate, sed etiam potentia aduersus dæmones. Ipso G
Gennadius de vir. ill. c. 22. die, depositio sancti Niceæ, † Romarianæ ciuitatis episcopi. p *In pago Haimnocensi, super fluuium Ha-*
gnam, depositio sancti Domitiani confessoris: qui beato Landelino in peregrinatione sua comes individuus existens,
& ab eodem in loco eodem eremita constitutus, multis clarus virtutibus, migrauit ad Christum, & modo cum suo ma-
3 *gistro felix requiescit Crispinio.* r *Apud Alexandriam, in monte qui vocatur Ararath, passio sanctorum martyrum*
decem milium crucifixorum. Eodem die, sanctæ Consortiæ virginis, q *in Cluniaco cœnobio. In monasterio Sithiu,*
q Retrudis. p *sanctæ* * *Ortrudis virginis.* g *Die vigesimasecunda, sancti hieromartyris Eusebij, episcopi Mosatensium.*

§ In Frisia iuxta Groningam, translatio Vvalfridi martyris, Theraliæ vxoris eius, & Ratfridi filij. Item beatæ me-
moriæ Iohannis Phisceri, episcopi Roffensis & martyris: qui verum egit episcopum vitæ sanctimonia, assiduitate do-
cendi, voce & scriptis, liberalitate & benignitate in egenos ac studiosos. Mancipatus est diutissimo carceri propter
adulterij detestationem, & tandem propter vnitatem fidei & ecclesiæ, quam tuebatur, ceruice securim excepit, anno
supra sesquimillesimum trigesimoquinto. Thomas autem Morus in gloria martyrij paucis diebus eum præcessit.

ANNOTATIONES.

1 De Albano Gildas in excidio Britanniæ, & post eum fusius Beda lib. 1. historiæ gentis suæ cap. 6. 7./ Surius quo- H
que pag. 552./ Item ex caralogo Britannico. Albani martyris vitã, quæ incipit, Quisquis beatorum martyrũ glorioſa/
scripsit anonymus scriptor Britannus, cuius floridum opus, imò luculentum ac venustum, viuit, perpetuóque viuet
per exemplaria, quandiu mundus durauerit. Claruit anno 590. Vvvvonus presbyter scripsit vitam Albani marty-
ris. Claruit anno 970.

2 De Paulino, Ambrosius epist. 36 / Hieronymus epist. 13. Paulino/ Augustinus lib. 1. de ciuit. Dei cap. 10./ epist.
34. & 35./ Prosper de vita contempl. cap. 9./ Gregorius papa lib. 3. dial. cap. 1. & 2./ Greg. Turonensis de gloria con-
fessorum cap. 107./ Paulus diaconus & alij/ item Vranius presbyter pag. 733. Surij.

3 Decem millium passio MS. inscribitur quo ad versionem Anastasio bibliothecario: doctis tamen quædam dis-
plicent in ea.

Nono Calendas Iulij, luna
9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 25. 7. 18./ 29. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 26.

23. Iun. F

† *Gesta Pigmenij.* VIgilia sancti Ioannis Baptistę. Eodem die, sancti Ioannis presbyteri. † quem Iulianus inauditum,
via salaria veteri ante simulacrum Solis, decollari præcepit: b *eiúsque corpus à beato Concordio pre-* I
†*De quo passio Musulæ.* *sbytero collectum, & sepultum est, iuxta concilia martyrum.* In Tuscia, ciuitate Sutrina, sancti Felicis † pre-
sbyteri: cuius os tandiu iussit Turcius præfectus lapide contundi, donec emitteret spiritum. In Bri-
1 tannia, natalis sanctæ Ediltrudis, virginis & reginæ: cuius corpus cum vndecim annis esset sepul-
tum, incorruptum inuentum est. p *Laubiis, Hidulphi ducis, & confessoris.* g *Die vigesimatertia, sanctæ*
martyris Agrippinæ.

§ Ogniaci, transitus beatę Mariæ, ibidem reclusæ. Cameraci obiit anno millesimo septuagesimosexto in mona-
sterio sancti sepulcri, p dominus Lietbertus episcopus Cameracensis.

ANNOTATIONES.

1 Ediltrudis siue Edildridæ vitam scribit venerab ilis Beda lib. 4. historiæ gentis Anglorum cap. 19.

2 Mariæ Ogniacensis vitam sanctissimam libris duobus conscripsit doctissimus episcopus & Cardinalis Iacobus
de Vitriaco, qui in Belgio crucem Legatus prædicauit contra Albigenses. Extant pag. 741. Surij.

Octauo Calendas Iulij, luna K
10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 26. 8. 19./ 30. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 27.

24. Iun. G

1 NAtiuitas beati Ioannis Baptistæ & præcursoris Domini: *Cuius natiuitatem, vitæ austeritatem, præ-*
dicationem, & passionem, sacra Euangelica pandit historia. In territorio Parisiacensi, vico * Cristoilo,
al. Cristolio. passio sanctorum, Agoadi & † Agliberti, cum aliis innumeris promiscui sexus. Augusto duno, depo-
al. Glib. sitio sancti Simplicij episcopi. *Antisiodori, sancti Heiri, viri sanctissimi. In pago Pictauensi, sanctæ Pecinnæ*
virginis. Eugardiæ, natalis sancti Oduini presbyteri & martyris.

2

ANNOTATIONES.

1 De Baptista multa collegit Aloysius: quæ habentur parte 1./ & apud Surium. De eodem Bernardi sermo
in illud

A in illud Ioan. 3. Ille erat lucerna ardens ac lucens. Cyrillus Hierosolym. catechesi 3. &c. Item liber primus D. Ca
nisij, De verbi Dei corruptelis.
2 De Simplicio, Greg. Turonensis cap. 74. 76. 77. de confess.

Septimo Calendas Iulij, Iuna 25. Iun. A
11. 22. 3. 14. 25./ 6. 17. 27. 9. 20./ 1. 12. 23. 4. 15./ 26. 7. 18. 28.

APud Pyrrhi Beroeam, sancti Sosipatris, discipuli beati Pauli Apostoli. In Alexãdria, sancti Gal- Act. 20.
licani martyris: qui, cum triumphalibus insulis sublimatus, acceptus esset Augusto Constantino, & charus, per ipsius filiam, nomine Constantiam, ac Christi martyres, Ioannem & Paulum, ad fidem conuersus est. Huius sactæ opinionis fama, postmodum in toto orbe in tantum excreuit, vt ab oriente & occidente venientes, viderent virum expatritio & consule, lauantem pedes pauperum, ponentem mensam, aquam manibus effundentem, languentibus solicitè ministrantem, & cætera sanctæ seruitutis officia exhibentem. Ipse verò postea cum sacrificare cogeretur sub Iuliano, & contemneret, percussus gladio in corpore, Christi martyrem se fecit. Romæ, sanctæ Luciæ virginis, cum
B aliis viginti duobus, b *& Aceiæ regis.* p *Laubiis, beati Theodulphi, episcopi & confessoris.* r *In Taurino, sancti Maximi, episcopi & confessoris. Item, sancti Prosperi episcopi.* p *In Egmunda, partium Hollandiæ, sancti* 2
Adelberti, confessoris & Leuitæ. q *Bisontij, sancti Antidij, episcopi & martyris: qui à Vuandalorum rege ob fidem* 3
Christi est occisus. In Gemeliaco, natalis sanctorum Amandi & Domnoleni confessorum. g *Die vigesimaquinta, sanctæ hostiomartyris Febroniæ.* 4

¶ r *Eodem die, in basilica sancti Marci Euangelistæ Venetiis, apparitio eiusdem. Eodem die, translatio sancti Eligij, episcopi & confessoris.* p *item in Dauentria, sanctorum confessorum Lebuini, & Radbodi.* q *Truncinij* p *translatio corporis sancti Gerulphi martyris.* q *In Stabuleto monasterio,* p *translatio sancti Remacli. Eodem die, sancti Vindiciani Cameracensis episcopi.*

ANNOTATIONES.

1 Gallicani martyrium scribit Terentianus, in passione Ioannis & Pauli 26. Iunij.
2 Prosperi vitam habet Surius, authore Ioanne Antonio Flaminio Imolensi.
3 Adalberti verò per cœnobitas Medelocenses, qui eam conscripserunt iussu Egberti episcopi Treuirensis, filij Theodorici iunioris, Comitis Hollãdiæ, circa an. 990. Est & altera Adalberti historia MS. per monachũ Hæmũdæ.
C 4 Febroniæ vitam & martyrium scripsit Thomais sanctimonialis, apud Metaphrastem die 15. Iunij.

Sexto Calendas Iulij, Iuna 26. Iun. B
12. 13. 4. 15. 26./ 7. 18. 28. 10. 21./ 2. 13. 24. 5. 16./ 27. 8. 19. 29.

ROmæ, natalis sanctorum Ioannis & Pauli fratrum: quorum primus, præpositus: secundus, pri- 1
micerius Constantiæ virginis, filiæ Constantini, fuit. Qui postea sub Iuliano, martyrij palmam gladio cædente perceperunt, b *misso Terentiano campi ductore, intra domum propriam decollati: qui tamen postea Christianus factus est:* a *& ab ipso Terentiano descripta est passio horum martyrum.* Apud Tridentinam vrbem, sancti Vigilij episcopi: qui sub Stilicone consule pro Christi nomine magno imbre lapidum percussus, martyrium compleuit. In pago Pictauensi, sancti Maxentij, presbyteri & confessoris glorioſi in miraculis. Eodem die, sanctæ Perseuerandæ virginis. *Legionensi ciuitate, sancti Pelagij* 2
martyris. In † portu Valencianas sancti Saluij martyris, p *& episcopi, qui ab Abbia ciuitate sua in Gallias* al. fisco.
cum vno comite ad prædicandum veniens, & in villa illa quæ dicitur Beuiticum, *à Vuinegardo filio Genardi, clam*
D *comprehensus, & in capite securi percussus, vnà cum supradicto comite martyrium suscepit. Qui ambo in stabulo re-* * apud nos.
conditi, ibique ab Angelis honorificè custoditi, sicut in libro de passione eorum * *inuenitur, post tres annos reuelatione diuina ab imperatore Carolo magno inuenti, & in loco vbi nunc iacent sepulti, vsque hodie signis & miraculis coruscant. Sexto Calendas Iulij, sancti Babolemi abbatis & confessoris.* g *Die vigesimasexta, sancti patris Dauid Thessalonicæ.*

¶ Item, obitus sanctæ memoriæ Anthelmi, episcopi Bellicensis, & confessoris, ordinis Carthusiensis. 4

ANNOTATIONES.

1 De Ioanne & Paulo martyrij gesta habet Surius authore Terentiano campi ductore, qui decollationi præfuit.
2 De Pelagio. Rosuitha Saxo sanctimonialis Gandersheimensis, Norimbergæ impressa anno 1501. in epilogo carminum. Seriem martyrij sancti Pelagij quidam qui eiusdem ciuitatis est indigena, mihi exposuit, qui ipsum pulcherrimum virorum se vidisse, & exitum rei veraciter attestatus est cognouisse. Incipit ipso authore:

Inclyte Pelagi martyr fortissime Christi.

3 Saluij historia, & socij extat MS. & vetusto stylo, & recentiori.
E 4 Anthelmus Prior fuit maioris Carthusiæ, postmodum episcopus: cuius vitam habet Surius per eius æqualem & familiarem.

Quinto Calendas Iulij, Iuna 27. Iun. C
13. 24. 5. 16. 27./ 8. 19. 29. 11. 22./ 3. 14. 25. 6. 17./ 28. 9. 20. 1.

APud Galatiam, beati Crescentis, discipuli sancti Pauli Apostoli: qui in Gallias transitũ faciens, verbo prædicationis multos ad fidem Christi conuertit. Rediens verò ad gentem, cui specialiter episcopus fuerat datus, Galatas vsq; ad beatum finem vitæ suæ, in opere Domini confortauit. Cordubæ, sancti Zoili martyris, cum aliis decem & nouem: cuius corpus, cum longo tempore vbinam sepultum fuerit, latuisset, venerabili episcopo eiusdem loci, nomine Agapio, ex diuina reuelatione manifestatum est. r *In Hungaria ciuitate Varadiensi, sancti Ladislai, regis & confessoris, qui clarissimis miraculis vsque in hodiernum diem coruscat.* q *Cathalaunis, sanctæ Pomæ virginis, sororis sanctissimi Memij.*

Crispinij, p *depositio beatissimi Adelini confessoris Christi. Hic à beato Landelino, super fluuium Hon constitutus* F
vt Christi athleta vitam virtutibus adornatam sedulo ducens, migrauit ad Christum. In quo loco sepultus fuisse credi-
tur, vt miracula crebra monstrauerunt: sed postea Crispinio translatus, cum magistro suo adesse monstratur. g *Die*
vigesimaseptima sancti patris Sampsonis, hospitum excepteris.

De Sampsone Metaphr.

¶ b *In Epheso ciuitate festiuitas celebratur septem fratrum dormientium, hoc est, Maximiani, Malchi, Marciani,*
Dionysij, Ioannis, Serapionis, Constantini. q † *Hoia insula, translatio sancti Florentij confessoris.* p *In Gandauo*
elevatio sancti Liuini martyris, & translatio secunda corporis ipsius.

Hoia monasterio.

ANNOTATIO.

1 Crescentis mentio fit 2. Tim. 4. / 3. hist. ecclesiast. cap. 4. ab Adone Viennensi anno 59. & 101. / à Grutero præ-
fatione in Clementem.

28. Iun. D

Quarto Calendas Iulij, luna
14. 25. 6. 17. 28. / 9. 20. 1. 12. 23. / 4. 15. 26. 7. 18. / 29. 10. 21. 2.

De Leone 2. Pontificale cap. 82. VIgilia Apostolorum Petri & Pauli: & natalis beati Leonis papæ & † r *confessoris.* b *qui sedit Ro-* G
mæ menses decem. Hic eloquentissimus, & Græca Latinaque lingua eruditus, sanctam sextam synodum fecit,
quæ in regia vrbe celebrata est: vbi damnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, Macarius, Stephanus, &
Polychronius, nouus Simon, qui vnam voluntatem & operationem in Domino Iesu Christo prædicabant. Apud Lu-
1 gdunum Galliæ, sancti Irenæi, episcopi & martyris: quem constat beati Polycarpi sacerdotis & mar-
De viris illustrib. cap. 45. tyris fuisse discipulum, vt scribit Hieronymus, & Apostolicorum temporum vicinum. Postea verò
persecutione Seueri, cum omni ferè ciuitatis suæ populo, glorioso coronatus est martyrio. Alexan-
2 driæ, sanctorum martyrum, Plutarchi, Sereni, Heraclidis, Herois, b *item Sereni*, Potamiænæ, Mar-
cellæ, cum aliis tribus. Inter quos præcipuè emicuit Potamiæna virgo, quæ primò immensos & in-
numeros agones pro virginitate defudãs, deindè etiam pro martyrio exquisita & inaudita tormen-
ta perpessa, ad vltimum igni consumpta est.

¶ g *Die vigesimaoctaua, reportatio reliquiarum sanctorum Cyri & Ioannis, qui miraculis claruerunt.* p *Item* H
Trajecti, Benigni martyris, atque pontificis.

ANNOTATIONES.

1 De Irenæo Eusebius lib. 5. historiæ cap. 4. 7. 8. / Rufini etiam tertio.
2 De Plutarcho & collegis, Eusebius lib. 6. cap. 4. / de Plutarcho etiam cap. 3. / Rufinus cap. 3. 4. 5.

29 Iun. E

Tertio Calendas Iulij, luna
15. 26. 7. 18. 29. / 10. 21. 2. 13. 24. / 5. 16. 27. 8. 19. / 30. 11. 22. 3.

ROmæ, natalis beatorum Apostolorum Petri & Pauli: qui passi sunt sub Nerone Cæsare, quorum
prior in eadem vrbe, iuxta viam triumphalem, totius orbis veneratione celebratur: sequens ve-
rò in Ostiensi sepultus, pari habetur honore: Eodem die, sancti Marcelli martyris, qui apud castrum
Argentomacum, pro fide Christi, vnà cum Anastasio militari viro, capite plexus est. In territorio
al. Beatę virginis. Senonico, † beatæ Benedictæ virginis.

ANNOTATIO.

1 De Petro & Paulo multa habent Aloysius parte 1. & Surius tomo 3. quæ alterutro loco requirantur. Mirum au-
tem placere Iacobo Fabro, Lini nomine, de passione beati Petri scriptum, matronas Romanas à virorum toris pu- I
dicitiæ prætextu abducentis. Claudius Espencæus lib. 6. de continentia cap. 2. Habent autem Vsuardi exemplaria
quæcunque consului, Basso & Tusco (aliàs Fusco) consulibus: sed manifestò errore: iis enim consulibus patius est
Laurentius. Neque Vsuardi esse hoc somnium, inde colligo, quòd is putarit Petrum & Paulum diuersis annis pas-
sos esse: de quo die sequenti. Errorem itaque sustuli.

30. Iun. F

Pridie Calendas Iulij, luna
16. 27. 8. 19. 30. / 11. 22. 3. 14. 25. / 6. 17. 28. 9. 20. / 1. 12. 23. 4.

1 COmmemoratio sancti Pauli Apostoli: quem cum beato Petro cruce appenso, cælum gladio ne-
Anael. epist. 3. / Gelas. de apocryphis. catum excepit vna *eadémque die, iuxta traditionem beatorum pontificum, Anacleti & Gelasij.* Romæ,
beatissimæ 2 Lucinæ, discipulæ Apostolorũ. Lemouicas ciuitate, sancti 3 Martialis episcopi, cũ duo-
bus presbyteris, Alpiniano & Austricliniano, quorum vita miraculorum signis admodum effulsit.
Ipso die, sancti Corsici presbyteri, & Leonis subdiaconi. In territorio Viuarien si, sancti Ostiani, pres-
byteri & confessoris. *Eodem die, sancti Odonis, episcopi Vrgellensis. Orpij, sanctæ Adiliæ virginis.* K

¶ g *Die trigesima, congregatio sanctorum & benedictorum duodecim Apostolorũ.* p *Eodem die sanctæ Clothsen-*
dis virginis.

Quæ non est canonizata. In Brabantia, transitus fratris Arnulphi de Bruxella, conuersi monasterij Villarien-
† *per Gosuinũ cantorem.* sis: vbi miranda sanctitatis eius gesta habentur. †

ANNOTATIONES.

In Acta ad finem.

1 Commemorationis festum instituit Greg. 1. vt est cap. 42 Micrologi. Quod ad lectionem attinet, vetustus Vsuar-
di codex habet [vna, non tamen eadem die, sed euoluto anni tempore, vt vir diserti Arator scribit.] Sed maiores
nostri, præter vocem vna, totam hanc sententiã, velut improbabilẽ deleuisse videtur, quidam etiam aliã reposuerunt.
2 De Lucina. Ado, ex passione Processi & Martiniani.
3 Martialis historia est excusa Lutetiæ an. 66. cum Pseudoabdia, nomine Aureliani episcopi, qui Martiali successit.

IVLIVS

Universidad de Deusto Biblioteca

A

IVLIVS HABET

DIES XXXI.

Calendis Iulij, luna 1. Iul. G

17.28.9.20.1./12.23.4.15.26./7.18.29.10.21./2.13.24.5.1.

Ctaua sancti Ioannis Baptistæ. p † *Machliniæ, passio sancti Rumoldi, glorioſiſſimi martyris atque pontificis, Scotorum regis filij, ſignis & doctrina mirabilis: qui regalis celſitudinis ſolium, & pontificalis dignitatis reſpuens honorem, Machliniam petiit, ſibi diuinitus reuelatam: quam octauo Calendas Iulij conſecrauit martyrio. Sed quia eadem die ſanctiſſimi Baptiſtæ & præcurſoris Domini celebratur natiuitas, Romanus pontifex Alexander quartus paſſionem* martyris in natiuitatis prædictæ* octauis inſtituit ſolemnizari.* In monte Hor, depoſitio Aaron, ſacerdotis primi. In territorio Lugdunenſi, depoſitio beati Domitiani abbatis: qui primus illic eremiticam vitam exercuit, & plurimos ſibi in Dei ſeruitio aggregans, magnis virtutibus, & glorioſis miraculis valdè clarus, collectus eſt ad patres in ſenectute bona. Ciuitate Engoliſma, ſancti Eparchij monachi & confeſſoris. † Aniſolæ monaſterio, ſancti Carilephi presbyteri. In territorio Remenſi, ſancti Theodorici presbyteri, *diſcipuli ſancti Remigij: qui eiuſdem magiſtri ſui meritis ſuffragantibus, à mortuis ſuſcitaſſe aſſeritur filiam regis Francorum Theodorici: idemque rex ſanctum defuncti corpus propriis humeris ad ſepulchrum euexit.* p *Eodem die, ſolennitas ſanctæ Reginæ,* q *quæ quieſcit apud Valencenas, in Dononio, monaſterio. In territorio Pruuino, ſancti Theobaldi confeſſoris. In Britannia ſancti Leonorij, epiſcopi & confeſſoris. Aruernis depoſitio beati Galli, epiſcopi & confeſſ.*

q *Apud Malinas.*

1

B

Num. 20. 33.

2

3

al. Aninſulæ

4

Theod. vita pag. 27. Surij.

5

ANNOTATIONES.

1 De Rumoldo. Sigibertus de viris illuſtribus cap. penultimo. Theodoricus monachus & abbas ſancti Trudonis, vitam ſancti Rumoldi vrbaniori ſtylo meliorauit. Eſt cap. 10 manuſcripta/ & cap. 24. per ſcriptorem paulò recentiorem. Eandem ex Teutonico emiſit Ioannes Domiins paſtor Vvaurianus, impreſſam Bruxell. anno 69. Maiora tamen his depoſcerent magna Rumoldi merita.

C

2 Aaronis acta leguntur in Exodo, Leuitico, Numeris, Eccleſiaſtici 45./ ad Hebr. 9./

3 De Eparchio reclauſo, Greg. Turonicus lib. 6. hiſtoriæ Francorum cap. 8 /& vita per ferè æqualem pag. 29. Surij.

4 Carilephi presbyteri & monachi vita grauiter & eruditè conſcripta, eſt hac die apud Surium.

5 De Gallo epiſcopo, idem Gregorius lib. 4. hiſtoriæ cap. 5. & de vita patrum cap. 5./ pag. 23. Surij.

Sexto Nonas Iulij, luna 2. Iul. A

18.29.10.21.2./13.24.5.16.27/8.19.30.11.22./3.14.25.6.1.

Viſitatio glorioſæ virginis MARIAE *ad Elizabeth, à domino Vrbano cum multis indulgentiis inſtituta.* Romæ via Aurelia, natalis ſanctorum, Proceſſi & Martiniani: qui à beato Petro Apoſtolo baptizati, ſub Nerone autem oris cõtuſionem, equuleum, neruos, fuſtes, flammas, ſcorpionéſque perpeſi, nouiſſimè gladio cæſi, martyrio coronantur. Ipſo die, ſanctorum trium militum, qui cum beato Apoſtolo Paulo paſsi ſunt. Item, ſanctorum martyrum, Ariſtonis, Creſcentiani, Eutychiani, Vrbani, Vitalis, Iuſti, Feliciſsimi, Felicis, Martiæ, & Symphoroſæ: qui omnes apud Campaniã glorioſo martyrio coronati ſunt. Turonis, depoſitio ſanctæ Monegundis († virginis.) *In Britannia ciuitate Vintonia, depoſitio ſancti Suuithuni, epiſcopi & confeſſoris, cuius merita vſque hodie miraculis coruſcant. Babenbergæ, ſancti Ottonis epiſcopi & confeſſoris* †.

Luc. 1. d

1

2

D

3

4

q *religioſa.*

5

¶ g *Die ſecunda, depoſitio ſtolæ ſanctiſſimæ dominæ noſtræ Deiparæ in Blachernis.* † p *Dominica ſecunda poſt feſtum Ioannis, Binchij, tranſlatio ſanctorum, Vrſmari, Ermini, Theodulphi, Vlgiſi, Amolutini, Abel, Hydulphi, & Amelbergæ, de eccleſia Lobienſi, in oppidum Binchienſe, facta anno milleſimo quadringenteſimonono.*

Vide 30. Sept. & Surium hic. Zonaras to. 3. pag. 42.

ANNOTATIONES.

1 Viſitationis beatæ Mariæ Euangelicum feſtum, à Romanis pontificibus inſtitutum eſt, vt viſitatione Deiparæ Eccleſia libera ſit à ſciſſura, & incurſione hoſtili. Extántque bullæ Vrbani VI. & Bonifacij IX parte 2. Legẽdæ.

E

2 De Proceſſo & Martiniano, ipſorum per Rom. Eccleſ. Notarios Geſta. Eoſdem celebrat Gregorius papa, Euangeliorum homilia 32. pag. 42. Surij.

3 Ariſton & reliqui, quos Vſuardus nominat, conuertuntur, & dant nomina Polycarpo, in Geſtis Sebaſtiani to. 1. Surij, pag. 442./ in Campania martyrio exilij coronantur, in eiuſdem geſtis, per Liuinum editis, pag. F. 8.

4 Monegundis vidua fuit, ſed ſanctimonialis: & ob id virginis nomenclatura honoratur ab Vſuardo. ſcribit de ea Greg. Turonenſis de gloria confeſſorum cap. 24. remittens lectorem ad librum quem de eius vita conſcripſit. Hoc eſt, ad caput demimumnonum libri de vita patrum.

5 De Svvithuno, ex catalogo Scriptorum Britanniæ. Lamfridus monachus Vintoniæ, ſcripſit vitam Svvithuni epiſcopi, lib. 1./ miracul. lib. 1. Claruit anno 980. Vvolſtanus Vintonienſis monachus, alumnus Ethelvvoldi epiſcopi, ſcripſit Svvithuni tranſlationem, per Ethelvvoldum factam, anno 970./ De miraculis eiuſdem/ Gotzelinus Motinenſis ſcripſit vitam Svvithuni epiſcopi, cuius initium eſt, Glorioſo rege Anglorum Egberto. Claruit an. 1110. Extat autem epitome eius apud Surium.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quinto Nonas Iulij, luna F

3. Iul. B 19. 30. 11. 22. 3./ 14. 25. 6. 17. 28./ 9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 26. 7.

1 APud Edessam Mesopotamiæ, translatio corporis sancti Thomæ Apostoli. Ciuitate Clusina, sanctorum martyrum, Irenæi diaconi, & Mustiolæ nobilissimæ matronæ: qui passi sunt sub
2 Aureliano principe. In Laodicia Syriæ, sancti Anatolij episcopi, qui non solùm religiosis viris, sed & philosophis admiranda scripta dereliquit. Alexandriæ, sancti martyris Tryphonis, & aliorum duodecim. Item Constantinopoli, sancti Eulogij. *In Oostkercka, burgo Flandriæ, sancti Guthagoni confessoris, regis Scotiæ, qui ibi peregrinus pro Christo in pace quieſcit.* g *Die tertia, sancti martyris Hiacynthi, & sancti patris Anatoly, episcopi Constantinopolis.* q *Eodem die, Vvibrandis & Mechtundis virginum, quæ in Eischel quieſcunt.*

¶ Ipso die, apud Neocæsaream Ponti, natalis beati Gregorij episcopi.
Quem Romana eccclesia & Græcanica ponunt mense Nouembri. Item, beati Heliodori, episcopi Altinensis.

ANNOTATIONES. G

1 De Ireneo, Mustiola, & Felice, extant gesta martyrij, quod in Tuscia pertulerunt pag. 76. Surij.
2 De Anatolio, Eusebius hb. 7. hist. ecclesiasticæ, cap. 26./ Rufini 28.

Quarto Nonas Iulij, luna

4. Iul. C 20. 1. 12. 23. 4./ 15. 26. 7. 18. 29./ 10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 27. 8.

1 OSeæ prophetæ r *& Aggæi prophetæ.* Turonis, translatio beati Martini episcopi & confessoris: & ordinatio episcopatus eius: r *& dedicatio basilicæ ipsius.* In Africa, sancti Iucundiani martyris in mare mersi. Apud Sirmium, sanctorum martyrum Innocētij & Sebastiæ, cum aliis triginta. In territorio Bituricę ciuitatis, sancti Lauriani episcopi: cuius caput Hispalim ad Hispanias deportatum
2 est. *Apud prouinciam Rhetiam, ciuitate Augustana, natalis beati Vdalrici, episcopi & confessoris: qui multis & inauditis miraculis claruit. Apud Blanciacum, depositio sanctæ Bertæ pijssimæ abbatissæ: quæ ibidem vitam finiuit in pace, multis in eodem loco virtutum signis vsque hodie refulgens.* g *Die quarta, sancti patris Andreæ Cretensis, Hierosolymitani.* H

ANNOTATIONES.

1 De Martini translatione, ordinatione, & basilica, Gregorius Turonensis lib. 2. hist. cap. 14./ Capitulum castri noui epist. 2. cap. 10. Guibertus abbas Gemblacensis in epistola de scriptoribus signipotentis Martini. Odo (primus abbas Cluniacensis) historiam translationis corporis sancti Martini in Burgundiam, & relationis in Turoniam, inauditis eatenus & incomparabilibus plenam miraculis, ad Fulconem, cognomento Bonum, Andegauorum Comitem, luculento sermone descripsit/ Adelbaudus, Vltraiectensis episcopus, cantum nocturnalem in eius laudem composuit: triumphum quoque ipsius de Danis & Suenis, Turoniam infringere volentibus, etsi non multo sermonis cultu, magno tamen pietatis affectu conscripsit. Habentur MS. Louanij ad S. Martinum.
2 De Vdalrico siue Vlrico. Berno siue Bernardus, Augiæ abbas, cultiori stylo reddidit vitam sancti Vdalrici ad reuerendissimum patrem Frideboldum. Extat in Surio. Obiit anno 1048. Idem negotium, ait Berno, corrigendi studio attentauit venerandæ memoriæ Gebehardus, qui post beatum virum quartus eiusdem Augustæ ecclesiam rexit, nulli modernorum doctorum secundus, sed morte præuentus dereliquit infectum, id est, imperfectum.

Tertio Nonas Iulij, luna

5. Iul. D 21. 2. 13. 24. 5./ 16. 27. 8. 19. 30./ 11. 22. 3. 14. 25./ 6. 17. 28. 9. I

1 APud Syriam, natalis sancti Domitij martyris: qui virtutibus suis multa incolis beneficia præ-
2 stat. Romæ, sanctę Zoæ martyris, quæ dum ad confessionem Petri Apostoli oraret, à persecutoribus arctata, b *ducta est ad patronum naumachiæ,* & in custodiam obscurissimam trusa, deinde à collo & à capillis in arbore suspensa: adhibito subter horribili fumo, in confessione Domini emisit spiritum. *Treuiris, depositio sancti Numeriani archiepiscopi.* g *Die quinta, sanctæ Marthæ, matris sancti Simeonis, in mirabili monte, & sancti deiferi patris Athanasij, qui fuit in Atho. & sancti Lampadi.*

ANNOTATIONES.

1 De Domitio Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 100.
2 Zoæ conuersionem scribunt Notarij Romani in gestis Sebastiani to. 1. Surij, pag. 439./ passionem pag. 450.

Pridie Nonas Iulij, luna

6. Iul. E 22. 3. 14. 25. 6./ 17. 28. 9. 20. 1./ 12. 23. 4. 15. 26./ 7. 18. 29. 10. K

1 APud Iudæam, Isaiæ prophetę: qui sectus in duas partes occubuit, sepultúsq; est sub quercu Ro-
†*Leonis sermo. Act. vlt. Gesta Sebastiani to. 1. Surij.* gel, iuxta transitum aquarum. Item octauæ † Apostolorum, & primus Apostoli Pauli ingressus in vrbem Romam, anno secundo Neronis imperij. Romæ, natalis sancti Tranquillini martyris, qui
2 r *ad prædicationem sancti Sebastiani martyris conuersus ad Christum, à sancto Polycarpo presbytero baptizatus, & à sancto Caio presbyter ordinatus est. Hic* dum ad beati Pauli confessionem oraret, tentus à paganis, ac lapidatus, martyrium consummauit. *In pago Treuirensi, sancti Goaris presbyteri & confessoris.* b *qui in prouincia Aquitaniæ ortus temporibus Hildeberti regis Francorum, patriam parentésque deseruit: & in prouincia quæ ripis Rheni fluminis contigua, Trigoria nuncupatur, atque ad diœcesim pertinet Treuirorū, Deo liberè inseruire delegit vsque in finem vitæ suæ. In territorio Gestellensi, passio beatæ Godoleuæ martyris. In Britannia, depositio sanctæ Sexburgæ*

A *burgæ viduæ. f In Capania, sub Dioclitiano, sanctæ Dominicæ virginis & martyris: quæ idolis fractis, igne, bestiisq; superatis, decollatæ migrauit ad Dominũ: cuius corpus Tropeæ quiescit in Calabria.* g *Die sexta, S. patris Sisoæ magni.* Beda lib. 4. cap. 19.

¶ Rotornaci, translatio sancti Hermetis, martyris sub Hadriano principe, ex Indensi monasterio.

ANNOTATIONES.

1 De Isaia Epiphanius & Isidorus de vitis prophetarum: & varia patrum fragmenta.

2 De Goare. Trithemius. Vvandelbertus diaconus & monachus Prumiensis cœnobij, Ordinis sancti Benedicti Treuirensis diœcesis, scripsit ad Marcuardum abbatem vitam sancti Goaris presbyteri, libro 1/miracul. lib. 1/ Vixit anno 850.] Vtrumq; librum edidit Surius.

3 De Godoleua. Iac. Meierus in commentario rerum Flandriæ anno 1070. Godoleuæ vitam luculenter perscribit ad Ratbodonem episcopum Drogo monachus, sacerdos id temporis Gestellensis. Extat pag. 111. Surij.

Nonis Iulij, luna 7. Iul. F

23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.11.

B APud Alexandriam natalis sancti Pantæni, viri Apostolici, & omni sapientia adornati. Cui tantum studij & amoris erga verbum Dei fuit, vt etiam ad prædicandum Christi Euangelium omnibus gentibus, quæ in Orientis vltimis secessibus reconduntur, fidei & deuotionis calore succensus, profectus sit. Romæ, sanctorum martyrum, Nicostrati b *primiscrinij*, Claudij, Castorij, Victorini, Symphoriani. b *Hos beatus Sebastianus credere Christum docuit, & sanctus Polycarpus presbyter baptizauit. Qui cum corpora sanctorum per ora Tyberina requirunt, tenti sunt.* Quos Fabianus iudex per decem dies minis & blanditiis agens, cum in nullo penitus posset commouere, iussit eos tertiò torqueri, ac postea in mare præcipites dari. r *Eodem die, sancti Vvilibaldi, episcopi & confessoris.* q *Treuiris, natalis sancti Nauiti, episcopi & martyris.* g *Die septima, sancti patris Thomæ in Malæo, & sanctæ megalomartyris Cyriacæ.* 1 Notarij in gestis Sebastiani. 2

¶ q *Apud Cantuariam, translatio sancti Thomæ, episcopi & martyris. Andennæ, translatio sanctæ Beggæ viduæ.*

ANNOTATIONES.

C 1 De Pantæno Eusebius lib. 5. historiæ eccl. cap. 10/Origenes apud eundem lib. 6. cap. 13/Rufini 15.

2 De Vvilibaldo episcopo primo Aeistetensi, Bruschius de episcopatibus. Reginoldus 11. episcopus Aeistetẽsis, tribus Othonibus longè charissimus, scripsit vitas Vvilibaldi ac Vviniboldi fratrum: obiit anno 989.

Octauo Idus Iulij, luna 8. Iul. G

24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.12.

Rom. 16. 1. Cor. 16. Act. 18.

APud Asiam minorem, sancti Aquilæ, & Priscillæ vxoris eius, de quibus in actibus Apostolorum scribitur. In Palæstina, natalis beati Procopij martyris. qui ab Nicopoli ductus Cæsaream, ad primam responsionum eius confidentiam, à iudice Fabiano capite cæsus est. b *In pago Austriæ, & castro nomine Vvirciburg, iuxta Mœnum fluuium sito, natale sancti Kiliani martyris, & duorum sociorum eius, qui de Hybernia Scotorum insula venientes, nomen Christi in prædictis locis prædicauerunt, ibiq; ob veritatis confessionem, sub quodam iudice Gosberto trucidati sunt: & multis postea signis veri Christi martyres esse claruerunt.* r *Item sancti Pauli, martyris Constantinopolitani.* p *Item monasterio Belisia, sanctæ Landradæ* D *virginis. Vuintonia ciuitate, depositio beati Grimbaldi abbatis, & monachi sithiensis cœnobij.* q *In pago Pinciacensi, sancti Nomij confessoris. Treuiris, sancti Auspicij episcopi. In pago Treuerico, sancti Disebodi episcopi & confessoris.* 1 Kiliani historiam habet Surius. 2 3 4

¶ *Augusta Viromandorum, inuentio corporis sancti Quintini martyris.* p *In Gemblaco, aduentus corporis sancti Exuperij, signiferi Thebææ legionis, & martyris glorioſi.* 5

In Anglia, sanctæ Vviteburgæ virginis. 6

ANNOTATIONES.

1 Procopij martyrium citat septima Synodus actione 4. quod in sua metaphrasi habet Simeon, 8. die Iulij. De eodem Eusebius lib. 8. hist. eccl. c. 12. quod in Rufino abest.

2 Landradæ historiam scripsit Theodoricus abbas. Quam edidit D. Surius hac die.

3 Grimbaldi viram, vt habet Catalogus Britanniæ, scripsit Gotzelinus Morinensis, monachus sancti Bertini. Incipit, Vrbs Morinorum quondam ampla. Claruit anno 1110.

E 4 De Disebodo S. Hildegardis abbatissa Bingensis libro 3. vitæ suæ per Theodoricum cap. 25. Viram & merita sancti Disebodi conscripsi, ab abbate meo & fratribus humillima instantia & deuotione coacta, Est tomo 4. Surij, pag. 141.

5 De Exuperio, S. Eucherius cap. 6. vitæ Thebæorum.

6 Vviteburgæ vitam supradictus scripsit Gotzelinus, vt notat auctor Catalogi Britannici.

Septimo Idus Iulij, luna 9. Iul. A

25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.13.

ROmæ ad Guttam iugiter manantem, *quæ aliàs dicitur, ecclesia sanctæ Mariæ, fontis olei trans Tyberim,* natalis sancti Zenonis martyris, & aliorum decem millium ducentorum trium. Eodem die, sancti Cyrilli episcopi. qui flammis iniectus, cum illæsus euasisset, ac stupore tanti miraculi à iudice S. Cyrilli martyrium est to. 4. Surij

Universidad de Deusto
Biblioteca

esset dimissus, rursus pro instanti & alacri prædicatione facta de Christo, ab eodem capite plexus F
1 est. In ciuitate Thyro, passio sanctorum, Anatoliæ & Audacis, sub Decio imperatore. quorum Ana-
tolia Christi virgo diuersis generibus plagarum vexata, nouissimè gladio transuerberata est in ora-
tione. Audax quoq; in custodiam datus, nec mora, capitali sententia coronatur. Ciuitate Martula,
sancti Brixij episcopi & confessoris. qui pro confessione Domini, postquam est multa perpessus, &
ab angelo sancto, & à beato Petro Apostolo confortatus, magnas populorum credentium multi-
tudines omnipotenti Deo lucrifaciens, quieuit in pace. *Coloniæ, sancti Agilolphi, eiusdem vrbis ar-*
2 *chiepiscopi, & martyris.*

ANNOTATIONES.

Metro vltimo. 1 Anatoliam laudat sanctus Aldhelmus episcopus, & prosa & carmine in libris de virginibus. Locum passionis Vsuardus Thyrum nominat: alij, Thurium, aut numero plurali Thyre. Martyrium ex MS. codicibus descripsit Surius.

2 De Agilolpho. Guil. Eisengrenius Spirensis dicit sanctum Brunonem Colonienſem archiepiscopum descripsisse vitas Euergisli, Proculi Susatensis, Eliphij, Gregorij Spoletani, & Agilolphi. Quod vnde habeat, ignoro. G

Sexto Idus Iulij, luna

10. Iul. B

26.7.18.29.10/21.2.13.24.5/16.27.8.19.30/11.22.3.14.

1 ROmæ, septem fratrum filiorum sanctæ Felicitatis, id est, Ianuarij, Felicis, Philippi, Siluani, Alexandri, Vitalis, Martialis. E quibus Ianuarius, tempore Antonini, post verbera virgarum, & carceres, ad plumbatas, occisus est. Felix & Philippus fustibus mactati. Siluanus præcipitio interemptus est. Alexander, Vitalis, & Martialis, capitali sententia puniti. In Africa, natalis sanctorum, Ianuarij, Marini, Naboris & Felicis, decollatorum. b *quorum corpora Mediolanum translata*
2 *sunt.* Item Romæ, sanctarum virginum, Rufinæ & Secundæ: quæ sub persecutione Valeriani & Galieni tormentis subactæ, ad vltimum, vna capiti illiso gladio, altera, cæsa ceruice, migrauerũt.
3 *In portu Gandauo*, p *in monte Blandinium dicto, sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ. Eodem die, Lau-*
* Surius, pag. 170. *baco cœnobio, depositio sanctæ Amelbergæ* electæ:* q *quæ signis clara, mira veneratione fidelium colitur.* Crui- H
De hoc Canuto, Saxo lib. 11. *tate Ottonienſi, sancti Canuti regis, & protomartyris Danorum, qui anno millesimo octuagesimosexto in basili-*
ca sancti Albani martyris, manibus in modum crucis solo tenus expansis, orans, mortem pro Christo passus est à suo familiari. Passi sunt cum eo Benedictus frater, & alij septemdecim. Lætiis ex Fisciaco, p *natale sancti Ettonis, epi-*
scopi & confessoris. g Die decima, *sanctorum quadraginta quinque martyrum in Nicopoli Armeniæ.*

¶ In Artesia oppido Lens, obiit Pacificus, primus minister fratrum Minorum in Francia, cuius meminit Bona-
cap. 4. vitæ Franc. uentura.

ANNOTATIONES.

1 Septem fratrum & Felicitatis matris, extant martyrij gesta, grauiter per Notarios Rom. ecclesiæ collecta, pag. 155. Surij.

Metro penult. 2 De Rufina & Secunda, Ado in martyrologio / Aldelmus in prosaico libro, & in metrico de virginibus / item Romanum Breuiarium ex plenioribus gestis, quæ Surius habet pag. 158.

3 Amelbergæ virginis historia extat MS. quæ in Camera, ac alibi, titulum habet Theodorici abbatis; vt suspicor, sancti Trudonis. Hic enim circa annum 1100. vitas sanctorum conscripsit. Videtur tamen, prout eam legi, nonnihil vitiata. Haberur præterea sermo sancti Radbodi Vltraiectensis episcopi, de vita & meritis paradoxæ virginis Chri- I
sti Amelbergæ.

Quinto Idus Iulij, luna

11. Iul. C

27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.15.

1 TRanslatio sancti Benedicti abbatis *de Italia, in Floriacum Galliarum monasterium: & sanctæ Scholasti-*
cæ sororis eius, in partes Cenomanensium. Apud Armeniam minorem, ciuitate Nicopoli, natalis sanctorum martyrum, Ianuarij & Pelagiæ. qui equuleo, vngulis, & testarum fragmentis, diebus quatuor cruciati, martyrium impleuerunt. In territorio Senonico, beati Sidronij martyris. Item in territorio Pictauensi, & sancti Sabini confessoris. r *Romæ, beati Pij papæ (& martyris.)* q *Treuiris,*
De Pio pontificale. 1. 11. *sancti Hidulphi, episcopi & confessoris egregij. Vvibergæ in Dacia, sancti Ketilli confessoris.*

ANNOTATIO. K

1 De Benedicti translatione notatus est Adrevaldus die 21. Martij. Historia, quæ hoc die passim legitur, & incipit, Cum diu gens Longobardorum. scripta est, teste Trithemio, à Theodorico Teutonico, Ordinis sancti Benedicti. Qui claruit An. M.C.XL. Idem scripsit & secundam translationem, cuius initium est, Cum cælestium.

Quarto Idus Iulij, luna

12. Iul. D

28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.25.10.21.2/13.24.5.16.

1 APud Cyprum, beati Iasonis, antiqui Christi discipuli. In Aquileia, natalis sancti Hermagoræ episcopi, discipuli beati Marci Euangelistæ. qui inter miracula sanitatum, & prædicationis instantiam, ac populorum conuersionem, plurima pœnarum genera expertus, ad vltimum

cum

A cuius Fortunato archidiacono suo, capitali supplicio perpetuum meruit triumphum. r *Mediolani, sanctorum martyrum, Naboris & Felicis. In Tuscia, ciuitate Luca, beati Paulini, eiusdem ciuitatis primi epi-* 2
scopi. qui sub Nerone in radice montis Pisani, post multos agones, martyrium suum consummauit. Item, sancti Ioannis Gualberti. q *Lugduno Galliæ, depositio sancti Vincentioli episcopi. In Pompeia ciuitate, sancti Vincentij mar-* 3
tyris, cuius passio habetur. In territorio Bituricensi, beati Memulphi præsulis. g *Die duodecima, sanctorum martyrum, Protæ & Hilarij, & sancti patris Michaëlis Malæot.*

ANNOTATIONES.

1 De Iasone Act.21.c/17.b/Rom.16.Permulti libri habent mendosè Nasonis.
2 De Nabore & Felice Præfatio Ambrosiana in Liturgicis/Paulinus circa finem vitæ Ambrosij/Basilicæ meminit Ambr.epistola 85.
3 Ioannes Gualberti instituit Ordinem Vallis vmbrosæ.Eius vitam edidit Blasius Melanesius, generalis eiusdem Ordinis, quam D.Surius videtur edidisse.

B Tertio Idus Iulij. Iuna 13.Iul. E

29.10.21.2.13/24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.17.

Pontificale

IOël & Esdræ prophetarum. Romæ, depositio Anacleti papæ, (1 & *martyris*) Apud Macedo- *cap.5.*
niam, natalis sancti Silæ * r *episcopi.* qui cum esset vnus de primis fratribus, & ab Apostolis ad ec- * Apostoli.
clesias gentium destinatus, prædicationis officium, gratia Domini plenus, instanter consummauit, atque in passionibus suis Christum clarificans, postmodum requieuit. In Africa, sanctorum confes- 2
sorum, Eugenij Carthaginensis, episcopi fide ac virtutibus glorioſi, & vniuersi cleri ecclesiæ eiusdem, qui cæde inediáque maceratí, fere quingenti vel eo amplius, inter quos plurimi erant lectores infantuli, gaudentes in Domino, procul exilio crudeli extrusi sunt. Erant autem in eis nobilissimi, archidiaconus, nomine Salutaris, & Murita, secundus in officio † ministrorum. Qui † *Siue diacu-*
tertio confessores effecti, glorioſæ in Christo perseuerantiæ titulo illustrati sunt. *Hic Murita fre-* *narum.*
C *menti Elpidophoro ostendit sabana, quibus cum dudum texerat, suscipiens de alueo fontis: totámq; ciuitatem ad fle-*
tum commouisse dicitur, his pluribusq; verbis: Hæc sunt minister erroris linteamina, quæ te accusabunt dum Mae-
stas venerit iudicantis, custodiente diligentia mea ad testimonium tuæ perditionis. Hæc te acrius persequentur, flam-
mantem gehennam cum cœperis possidere. In Britannia minori, sancti Turiani episcopi & confessoris, miræ simplicitatis & innocentiæ viri. p *Item in Cantia, sanctæ Mildradæ virginis, iam in Dauentriam* † Zonaras, to.
translatæ. g *Die decimatertia, memoria sancti patris Ioseph, confessoris Thessalonicæ.*† 3.pag.102.
¶ Eodem die apud multos, festum beatæ Margaritæ. Dominica die proximè sequenti, Bruxellæ, festiuitas Cor- 3
poris Christi, miraculis clarissimi.

ANNOTATIONES.

1 De Sil 1, Actuum 15.16.17.18.Hieronymus Damaso, epist.143.
2 De Eugenio & clero eius, Victor lib.3.Vvandalicæ persecutionis. De Eugenio quoq; libro 2/& Greg.Turonensis lib.2.historiæ cap.3.Puto autem infantulos siue pueros, à Victore lectores dici, non ab Ordine suscepto, sed quia
D discebant modum legendi & psallendi ecclesiasticum officium. Habuerat enim eos discipulos Teucharius exlector, id est, lector apostata.
3 De Corpore Christi miraculoso Bruxellæ. Acta Iudaicæ persecutionis anno 1369. atque miracula quæ post con- *Infra cap.11.*
tigerunt, impressa sunt Coloniæ anno 32.reddiditq; è Tutonico in Latinum Alardus Aensteiredamus. *de martyrol.*

Pridie Idus Iulij, Iuna 14.Iul. F

30.11.22 3.14/25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.18.1

Lugduni, depositio sancti Bonauenturæ, Cardinalis & episcopi Albanensis, Ordinis minorum. Apud Pon- 1
tum, natalis beati Phocæ, episcopi ciuitatis Sinopis. qui sub Traiano imperatore, carcerem, 2
vincula, ferrum, ignem etiam pro Christo superauit. b *Cuius reliquiæ in basilica Apostolorum, in Vien-* *Ado Vien.*
na ciuitate Galliæ habentur. Alexandriæ, sancti Heraclæ antistitis.ob cuius opinionem celeberrimam *An.101.*
memorat se Africanus historiographus ad eum properasse. *Apud Babenbarge, sancti Henrici secundi,* 3
E *Romanorum imperatoris & confessoris, qui obiit anno Domini millesimo vigesimoquarto.* p *Apud Sonegias, de-* 4
positio beati Vincentij confessoris Christi. q *qui in monasterio quod Altus mons dicitur, tonso capite vixit plurimis annis sub sancta regula, seruata charitate sep.aratus à sancta Vvaldetrude coniuge sua. In Hasbania,* p *eodem* * passio S.
die, * *inuentio sancti Lietberti martyris,* q *vita & meritis glorioſi. quem inclytus martyr, beatissimus Rumoldus, tri-* 1 ie Iunii.
duo extinctum submergio, diuina suscitauit virtute, fideq; imbuit & doctrina. Illo autem tempore quo Normani, Rumoldi vi-
Dani, & Hunni, Brabantiam & adiacentes Prouincias igne vastabant, & gladio, ante sancti Tradonis aram, vi- ta.
tam glorioſo consummauit martyrio. Dauentriæ, sancti Marcelmi, presbyteri & confessoris, discipuli sancti Vvillibrordi episcopi. qui partes Transiselanas, locum Oudenzeel, Trentam ac Tuentam, Concordiam, ac Dauentriam re-
xit, & Dei prouidentia totũ fermè populũ, Christo prædicando eſ luc.atus. Truncinio monasterio, p *passio sancti Ba-*
sini regis & martyris. q *In Aicuria, sanctæ Razenuſlæ virginis. Apud Treuerim, sancti Iusti confessoris.*

ANNOTATIONES. F

1 Eustathij Bonauenturæ vitam scribit succinctè Sixtus quartus in literis canonizationis, quæ extant 1cmo secundo opusculorum Bonauenturæ. Habetur ibidem relatio Ioannis Francisci de Pauinis ad Pontificem, pro Canonizatione/ & tum ibi, tum apud Surium, oratio Octauiani Suessani, aduocati sacratissimi consistorij.

2 De Phoca. Narratio Asterij episcopi Amaseæ, in sanctum Christi martyrem & Mystam, Phocam Sinopensem, habetur in Metaphr. in qua pulchrè differitur quomodo sit Nautis conuiua. Eiusdem gesta citat Vincentius libro vndecimo Speculi cap. 62. & tribus sequentibus. Videndum autem num Vsuardus diuersos Phocas confundat.

3 De Heracla. Eusebius lib. 6. historiæ, Capitibus apud Rufinum 12.15.19.23.

4 De Henrico. Sigebertus Gemblacensis de viris ill. cap. 139. Adelbodus, ex clerico Lobiensi episcopus Vltraiectensis, scripsit vitam secundi Hentici imperatoris. Idem in chronicis notat anno 1024.

5 Marcelmi, vel Marcellini, loca prædicationis ab ipsomet nominantur, vitæ Suuitberti cap. 14/ De eodem S. Ludgerus cap. 1. vitæ Suuitberti.

15. Iul. G

Idibus Iulij, luna

1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.2.13.24.5/16.27.8.19. G

1 NIsibi, natalis sancti Iacobi episcopi, magnæ virtutis viri, b *ita vt ad eius preces sæpe vrbs discrimine sit liberata.* Hic vnus fuit ex numero confessorum sub persecutione Maximini, & eorum qui in Nicena synodo, peruersitatem Arij homousij oppositione damnauerunt. Romæ in portu, natalis sanctorum, Eutropij, Sozimæ, & Bonosæ, sororum. Apud Carthaginem, sanctorum,

2 Catulini diaconi, Ianuarij, Florentij, Iuliæ, & Iustæ: qui sunt positi in basilica Fausti. Alexandriæ, sanctorum, Philippi, Zenonis, Narsei, & decem infantum. *Eodem die, festiuitas omnium Apo-*

3 *stolorum, hoc est, quando diuisi sunt abinuicem. quod, vt Beda scribit, anno à passione Domini duodecimo, factum est. Cantuariæ, depositio sancti Deusdedit,* † *sexti archiepiscopi, & confessoris. Ciuitate Oudensele, natale sancti Plechelmi episcopi.* r *Papiæ, sancti Felicis, episcopi & martyris.* b *Eodem die, sanctæ Regisuuindæ virginis.*†

† Beda lib. 3. 29/l. 5. et † Bruschius in 7 episcopo Herbipolis.

¶ q *Atrebati,* p *anno Dominicæ incarnationis octingentesimo nonagesimotertio, relatio corporis sancti Vedasti à Bellouago ad proprium locum, post annos duodecim, menses nouem, dies vigintiquatuor.* q *In Anglia, translatio Suuithuni episcopi, & sociorum eius, episcoporum & confessorum.* H

1 Ipso die Hierosolyma ab exercitu Christianorum capta est, anno milleno cum centesimo minus vno. In Raceburg, Antuerti monachi, cum suis lapidati. de quibus Helmoldus in historia Sclauorum.

Cap. 22.

ANNOTATIONES.

1 De Iacobo. Theodoretus lib. 1. hist. cap. 7. Constat Iacobum episcopum Antiochiæ in Mygdonia, quam vocant Syri & Assyrij Nisibin, mortuos suscitasse, & vitæ restituisse, aliáque fecisse innumerabilia miracula. quibus in historia, quæ Philotheos inscribitur, separatim expositis, non putaui hac in narratione locum futurum. Scribit de eodem lib. 2. cap. 30/ & Gennadius cap. 1. catalogi.

Cap. 1.

2 Per Catulini natale sermonem Augustini notat Possidius in indiculo, sed non extat.

3 De Apostolorum diuisione scribit Rufinus, circa initium expositionis symboli Apostolorum. Item, Chrysostomus 30. Iulij. Plura adfert Vuicelius in hagiologio.

16. Iul. A

Decimoseptimo Calendas Augusti, luna

2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.20. I

1 APud Antiochiam Syriæ, natalis beati Eustachij, episcopi & confessoris, sub Constantio imperatore. qui ob Catholicam fidem in Traianopolim ciuitatem Thraciæ pulsus exilio, ibidem requieuit. In Ostia, passio sancti Hilarini monachi. qui cum nollet sub persecutione Iuliani sacrificare, fustibus cæsus, martyrium sumpsit. p *Traiecti, sanctorum confessorum, Monulphi & Gondulphi*

2 q *episcoporũ Tungrensis ecclesiæ. Treuiris, sancti Valetini, episcopi & martyris. Sanctis, sanctæ Raineldis virginis &* De Rainelde Surius ex MS. *martyris, sororis beatæ Guidilæ. quæ cum Grimoaldo subdiacono & Gondulpho familiari, ab Hunis pro fide Christi palmam martyrij accepit.* g *Die decimasexta, sancti hieromartyris Athenogenis,* † *& decem eius discipulorum.*

De Athen Metaphr. ¶ q *Itẽ, canonizatio beati patris Francisci. Monasterio Sithiu,* p *sancti patris* * *Bertini corpus, à beato Folquino transfertur, & reconditur anno octingentesimo quadragesimosexto.* q *In Hispaniis, triumphus sanctæ Crucis, ob præclaram victoriam, quæ per symbolum Crucis contra Mauros habita est.*

* nostri.

ANNOTATIONES. K

1 De Eustachio, vel Eustathio, Theodoritus lib. 1. hist. eccl. cap. 7. & 20/ Cassiodorus tripartitæ lib. 1. cap. 4/ & libro 2. ex Theodorito, Nicephorus libro vnico, anno 486. scribit de glorioſa corporis ipsius allatione.

2 De Hilarino sanctus Terentianus in passione Ioannis & Pauli / Item Ado Treuerensis ex MS. annotatione Gestorum Sancti Donati martyris.

17. Iul. B

Decimosexto Calendas Augusti, luna

3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.29.10.21.

1 IN Carthagine, natalis sanctorum martyrum, Scillitanorum. id est, Separati, Nartali, Cythini,

† al. Ianuatiæ. Beturij, Felicis, Aquilini, Letatij, † Ianuarij, Generosæ, Bessiæ, Secundæ, Donatæ, sub Saturnino

A turnino præfecto. qui post primam confessionem in carcere missi, & in ligno confixi, deinde gladio decollati sunt. b *Horum reliquiæ, cum ossibus beati Cypriani, & capite sancti Pantaleonis martyris, ex Africa in Galliæ translatæ, venerantur Lugduni, in basilica beati Ioannis Baptistæ.* r *Eodem die, sancti Alexij confessoris, qui post vitam gloriosam atque laudabilem, sepultus est Romæ, in monasterio sancti Bonifacij papæ.* 2
q *Ticini, sancti Enodij, episcopi & confessoris. Mediolani, depositio sanctæ virginis Marcellinæ. In Anglia sancti Kenelmi pueri, regis Merciorum, & martyris. In monasterio Argenton,* p *ipso die, sancti Fredegandi confessoris.* 3

Universidad de Sevilla Biblioteca

ANNOTATIONES.

1 Per Scillitanorum natalem Augustinus sermonem habuit, teste Possidio. Reliquiarum translatarum meminit in Cyprianicis Pamelij, metrum Agobardi, quem Ado Viennensis nominat chorepiscopum Lugdunensem.
2 Alexij, siue Alexis, vulgatam historiam diserte scribit Simeon metaphrastes, pag. 220. Surij.
3 Marcellinæ sororis meminit Ambrosius initio tertij libri de virginibus / in fine de excessu fratris / epist. 33 / & præfatio inter Ambrosianas.

B Decimoquinto Calendas Augusti, luna 18. Iul. C

4.15.26.7.18/29.10.21.2.15/24.5.16.27.8/19.30.11.22.

Apud Tiburtinam vrbem Italiæ, sanctæ Symphorosæ, cum septem filiis, Crescente, Iuliano, Nemesio, Primitiuo, Iustino, Stacteo, Eugenio. Quorum mater sub Adriano principe ob insuperabilem constantiam, palmis diu cæsa, deinde crinibus suspensa, nouissimè saxo † alligata, in flumen est præcipitata. Filij autem stipitibus ad trochleas extensi, diuerso mortis exitu martyrium compleuerunt. b *Altera autem die, Adrianus præcepit corpora eorum in foueam altam proijci. & pontifices templorum posuerunt nomen loci illius, Ad septem † biothanatos.* Apud Carthaginem, sanctæ * Guddenes virginis, quæ iussu Rufini proconsulis, ob Christi confessionem, quater diuersis temporibus equulei extensione vexata, & vngularum horrenda laceratione cruciato, carceris etiam squalore diutissimè afflicta, nouissimè gladio cæsa est. Ciuitate Dorostoro, sancti Æmiliani g *martyris. & sancti martyris Hiacynthi in Anastride.* r *Apud ciuitatem Metensium, sancti Arnulphi episcopi, qui sanctitate & miraculorum gratia illustris, eremiticam vitam ducens, beato fine quieuit. Ipso die, sancti Materni, episcopi & confessoris* q *in Mediolano. In pago Castrensi, in sylua quæ Aquilina dicitur, sancti Arnulphi, episcopi & martyris Turonensis, qui contemporalis & discipulus nosci tur fuisse beati Remigij.* p *Item Traiecti, Frederici, eiusdem loci episcopi & martyris.* q *qui innocens à nocentibus pro veritate occisus est ante sanctum altare Dei, post Missæ celebrationem, sepultus eodem loco.* a Brixiæ, *depositio sancti Philastrij, ipsius ciuitatis episcopi, qui contra omnes pene hæreses, & maximè contra Arianam perfidiam, quæ tunc nimium præualebat, fidei vigore pugnauit, & ob hoc verberibus castigatus, stigmata Domini nostri Iesu Christi suo portabat in corpore.*

¶ p *Apud ciuitatem Huiensem, translatio corporis gloriosæ virginis Odiliæ.*

Ex societate vndecim millium virginum. In territorio Iuliacensi, pago Ains Vuilre, natale beati Arnoldi, citharœdi Caroli magni, & confessoris, multæ erga pauperes pietatis viri. Eodem die, natalis beati Theodotici Metensis episcopi, consobrini Othonis primi. In Normania, sancti Clari, monachi & martyris.

Ex gestis nõdum editis. † *al.* alligato † *violenter martyres.* * *al.* Gudenis 1 De *Arn.* 16. *Aug.* *Fred. passio extat pagina 233. Surij.* 2 3

ANNOTATIONES.

D 1 De Æmiliano, 6. tripartitæ cap. 16/ Prosper in chronicis an. 396.
2 De Philastrio fusius Ado in martyrologio. Translationem scribit B. Rambertus, 4o. Brixiæ episcopus, & in excitat sermonem vitæ beatissimi Philastrij pontificis, editum à præsule Gaudentio, qui Philastrio immediatè successit. Vterque extat tomo 4. Aloysij, & Surij. Meminit & rhythmici hymni, quem in eius honorem Gaudentium composuisse ferunt.
3 De Theodorico. Sigebertus de viris ill. cap. vlt. Metis positus in ecclesia sancti Vincentij; ad instruendos pueros; scripsi vitam sancti Theodorici episcopi, conditoris ipsius ecclesiæ.

Decimoquarto Calendas Augusti, luna 19. Iul. D

5.16.27.8.19/30.11.22.3.14/25.6.17.28.9/20.1.12.23.

NAtalis sancti Epaphræ. qui à beato Paulo Colossis ordinatus episcopus, clarus virtutibus, ibidem martyrij palmam, pro quibus Christi sibi commendatis, vitili agone percepit. Apud Thebaidem, sancti Arsenij, de quo in verbis seniorum refertur, quia propter redundantiam lacrymarum tergendam, sudarium semper in sinu vel in manu habuerit. In Hispaniis, ciuitate Hispali, passio sanctarum, Iustæ & Rufinæ. † quæ *vendentes vasa fictilia*, à præside Diogeniano comprehensæ, primò equulei extensione, & vngularum laniatione vexatæ sunt: pòst, carcere, inedia, & tortionibus afflictæ; tandem Iusta in carcere spiritum exhalauit: Rufinæ verò ceruix confracta est in confessione Domini. *Treuiris, beati Martini, decimi eiusdem vrbis episcopi, & martyris. Eodem die, Symmachi papæ.* g *Die decimanona, sancti patris Dij, & sanctæ matris Macrinæ, sororis magni* Basilij.

Cal. 1. 4/ ad Philemonem. 1 *In vitis Patrum alphabeto 20. H.* † *Officium sanctorum Hispaniæ/ & inde Maldonatus & Surius.* 1 2

ANNOTATIONES.

1 De Arsenio Metaphrastes in vnum collegit quæ sparsim & separatim habebant libri patrum: quoniam ne inuenta est quidem vita illius ab vllo compolita, fortè quòd nollet se, ne post mortem quidem, fieri manifestum.
2 De Symmacho, pontificale cap. 53/ Diaconus in Anastasio lib. 17. siue ad Eutropium 7.

Macrinæ vitam scribit frater eius, Gregorius Nyssenus episcopus. F

Decimotertio Calendas Augusti, luna

20.Iul.E 6.17.28.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.2.13.24.

Act. 1. NAtalis beati Ioseph, qui cognominatus est Iustus. Hic prædicationis & sanctitatis officio ser-
uiens, multámq; pro fide Christi persecutionem à Iudæis sustinens, victoriosissimo fine in
à papia 3. Iudæa quieuit. De quo refertur quòd venenum biberit, & nihil ex hoc triste pertulerit, propter
hist.eccl. cap. vlt. Domini fidem. Apud Damascum, sanctorum, Iuliani, Sabini, Maximi, Macrobij, Cassij, Paulæ,
cum aliis decem. Ciuitate Corduba, sancti Pauli diaconi & martyris. *Apud Antiochiam, passio*
*al. Marinæ. 1 *beatæ Margaritæ virginis & martyris.* b *quæ per Olybrium præfectum, multa tormenta passa est pro Christi no-*
mine, vincula, carceres, flagella, equuleum: quâ & diabolus in draconis specie, similiter & in Æthiopis tentauit, sed
2 *per signum sanctæ Crucis superatus est. Nouissimè verò per prædictum præfectum decollata, sacro martyrio vitam fi-*
3 *nuit.* Eodem die, *in Gallia, pago Bononiensi*, sancti Vulmari confessoris, admirandę sanctitatis viri. G
† Ontcommera agnominatur Teutonice *Treuiris, sanctæ Seueræ virginis, sororis sancti Modoaldi, eiusdem loci episcopi. In Portugallia, natalis sanctæ Vuil-*
gefortis, † *virginis & martyris, quæ amore castitatis, & Christianæ fidei, in cruce moriens, feliciter transiuit ad*
Dominum.

ANNOTATIONES.

1 De Margarita habet Vsuardus 18.Iunij Alexandriæ, passio sanctæ Marinæ virginis. vbi fortassis incuria scriptoris vitiosè irrepsit Alexandriæ; nam Beda eo die secundum historiam habet, In Antiochia. Pulchrè autem historiam habet Metaphrastes. Est & alia MS. titulo Theotimi, quise scribit ei panem & aquam in carcere ministrasse, & omne certamen considerasse, sed hæc apocrypha videtur, & eam ipsam puto, quam Metaphrastes in præfatione de Marina reiicit, & narrationem nominat ab initio adulteratam. Hispani in Lectionibus 18. Iunij, habent Marinam fuisse ex Antiochia Galleciæ.

2 De Vulmari vita habet quædam Surius romo 3. die 17. Iunij. vnde Vsuardi verba huc transtulimus, vt lectio Martyrologij consentiat cum natalis eius celebratione, in nostris ecclesiis. Bononia autem nunc vsitatius dicitur Bolonia. H

3 De Seuera, Stephanus abbas in vita Modoaldi, lib. 2. cap. 13. & 14. to. 3. Surij.

Duodecimo Calendas Augusti, luna

21.Iul. F 7.18.29.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.25.

DAniëlis prophetæ. Romæ sanctæ Praxedis virginis. Hæc in omni castitate & lege diuina eru-
1 dita, vigiliis & orationibus atq; ieiuniis assiduè vacans, quieuit in Christo, sepultáq; est iuxta
2 sororem suam Potentianam, via Salaria. In Galliis, ciuitate Massilia, natalis sancti Victoris. qui
cũ esset miles, & nec militare nec idolis sacrificare vellet, primò in carcerẽ trusus, ibiq; ab Angelis
visitatus, deinde variis excruciatus pœnis, nouissimè contritus in mola pistoria, martyrium con-
summauit. Passi sunt cum eo & tres milites, Alexander, Felicianus & Longinus. Trecas, sanctę Iu-
liæ virginis & martyris. *cuius sacrum corpus in territorio Meldorum in ecclesia beatæ virginis Mariæ Iodarensis*
monasterij est translatũ, vbi & honorificè veneratur humatũ. Ibidẽ, passio sancti Claudij imperatoris barbarorũ, Iusti,
3 *Iucundini, cũ aliis quinq; sub Aureliano imperatore. Eodẽ die, sancti Arbogasti, Argentinẽsis episcopi, & confessoris.* I
4 g *Die vigesimaprima, sanctorũ patrũ, Simeonis, qui propter Christum dictus est Salus,* † *& Ioannis synaxetæ ipsius.*
† *Stultus.* ¶ p *Eodem die in Cellensi monasterio, translatio sancti Sulpitij episcopi, & sanctæ Leocadiæ virginis.*

ANNOTATIONES.

1 De Daniële, liber Daniëlis/& Simeon Metaphrastes.

2 Praxedis & Potentianæ sororum Gesta, extant MS. quæ Pastor presbyter conscripsisse fertur, qui eas sepeliuit. Sed doctis displicent.

3 De Arbogasto. Ex Guil. Eisengrenij catalogo testium veritatis, Vrho, trigesimusnonus episcopus Argentoratum, vitas sanctorum, Arbogasti atque Amandi, doctissimis libris complexus est, circa annum 965.

4 De Simeone Synodus Nicena 2. actione 4. Leontius in vrbe Cypri Neapoli episcopus, scripsit beati Simeonis Sali vitam, pag. 1. Surij. De eodem Euagr. lib. 4. hist. eccl. cap. 33.

Vndecimo Calendas Augusti, luna

22.Iul. G 8.19.30.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.26. K

ANcyra Galatiæ, natalis sancti Platonis martyris, cuius gesta habentur. Eodem die, sanctæ
1 Mariæ Magdalenæ. b *de qua, vt Euangelium refert, septem dæmonia eiecit Dominus: quæ etiam inter*
2 *alia dona insignia, Christum à mortuis resurgentem prima videre meruit:* & Syntyches beatæ, quæ Philip-
Marc. 16. pis dormit sepulta, de qua Apostolus Paulus scribit. In territorio Aruernensi, sancti Menelei ab-
Ioan. 19. 20 batis. p *In Blandinio, sanctissimi patris* * *Vuandregisili, primi fundatoris cœnobij Fontanellensis.* q *cuius gesta*
Philip. 4. *habentur. Papiæ, sancti Hieronymi episcopi.*
* *n firi.*
3 ¶ g *Die vigesimasecunda, reportatio Lipsani sancti hieromartyris Phocæ.*

ANNOTATIONES.

1 Platonis martyrium scribit Metaphrastes. Septima synodus, actione 4. citat de eius miraculis epistolam Nili.

2 De Mag

A 2 De Magdalene, Luc.7/matt.26/Ioan.12/Concordia Euangelica D. Ianſenij cap.109/ Auguſt.hom.23.inter 50. Gregorius hom.euang.32/apud Surium ſermo Petri Damiani, ſermo Silueſtri Prieratis Pedemontani/item ſermo Bernardi.&c.

3 Vvandregiſili geſta per eius fere æqualem, habet Surius pagina 313.Miracula eiuſdem, MS.capp.37. collecta ſunt circa annum 895.

Biblioteca

Decimo Calendas Auguſti, luna 23.Iul. A

9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.5.16.27.

APud Rauennam, natalis beati Apollinaris epiſcopi. qui à beato Petro Romæ ordinatus, & Rauennam miſſus, poſtea pro fide Chriſti diuerſas & multiplices cædes perpeſſus eſt: tandem autem ſub Veſpaſiano Cæſare, inter ipſa viciſſim ſuccedentia ſibi tormenta, glorioſum martyrium conſummauit. 1 *Eodem die, ſancti Raſiphi martyris.* q *Romæ, natalis ſanctæ Birgittæ viduæ. quæ in vita terram ſanctam, & alia diuerſa loca viſitabat: & ſub papa Gregorio vndecimo, anno Domini milleſimo*
B *trecenteſimo ſeptuageſimotertio, anno ætatis ſuæ ſeptuageſimo, ſumptis ſacramentis beato fine quieuit. Cenomanis depoſitio ſanctorum, Pauacij & Liborij, epiſcoporum & confeſſorum.*

¶ *Apud Coloniam Agrippinam, tranſlatio trium regum magorum. qui in Euangelio leguntur, nato in Bethlehem Saluatori aurum, thus, & myrrham obtuliſſe. Quorum pignora, vnà cum corporibus ſanctorum martyrum, Felicis & Naboris, Reinoldus archiepiſcopus Colonienſis, à Frederico imperatore poſtulata, de Mediolano Coloniam honorificè tranſtulit.*

1 2 3 Matt. 2

ANNOTATIONES.

1 De Apollinari, Beda, & multo latius Ado, in martyrologiis/Vita à Lazio edita cum Abdia/Petrus Chryſologus ſerm. 128/Petrus Damiani, ſermonibus tribus/Surius pagina 323.

2 Birgittæ (quæ vulgò Brigida) ſanctiſſimam vitam ſummatim perſtringit Bonifacius nonus, in bulla canonizationis. Quę impreſſa eſt cum confirmatione Martini quinti,& reuelationibus Brigittæ. Fuſius vitam deſcripſerunt. Surius pag.344/& Iacobus, epiſcopus Lincolnienſis.

C 3 Liborij hiſtoria grauiter & doctè ſcripta, circa annum 900.extat tomo 4.Surij.Reliqua vide 27.Maij.

Nono Calendas Auguſti, luna 24.Iul.B

10.21.2.12.24/5.16.27.8.19/1.11.22.3.14/25.6.17.28.1

VIgilia ſancti Iacobi Apoſtoli. Romæ, via Tyburtina, natalis ſancti Vincentij. Apud Emeritam, Hiſpaniæ ciuitatem, ſancti Victoris militaris. qui cum duobus fratribus Stercatio & Antinogeno, diuerſis examinatus ſuppliciis, martyrium conſummauit. In Italia, ciuitate Tyro, ſanctæ Chriſtinæ virginis. quæ in Chriſtum credens, primò ſub duobus iudicibus tormenta conſtanter perferens, nouiſſimè per ſucceſſorem eorum, abſciſione linguæ, & ſagittarum infixione, curſum martyrij ſui compleuit. Eodem die, natalis ſanctarum, Nicetæ & Aquilinæ. quæ beati Chriſtophori martyris prædicatione ad Chriſtum conuerſæ, martyrij palmam, capitis abſciſione ſumpſerunt. Ciuitate Amiternina, militum octogintatrium. Bergis, *ex Anglia*, p *paſſio ſanctæ Levvinnæ,*
D *quæ multis decorata virtutibus, floruit ſub rege Anglorum, Euberto nuncupato: quæ poſtmodum ſub eiuſdem regis tempore, martyrio vitam finiuit, archipræſule viuente, nomine Theodoro.* g *Die vigeſimaquarta, ſanctæ hoſtiomartyris Chriſti Paraſceues.*

1 2 3

ANNOTATIONES.

1 Chriſtinæ Tyriæ meminit Auguſtinus in Pſalmum 120/Vincentius lib.12.Speculi cap.86. & ſeqq. ex Geſtis, quæ tribus libris ſunt MS. Rhodij ad S.Foillanum.

2 De Levvinna.Meierus in commentariis de Flandria,anno 1058.Balgerus, monachus Bergenſis, attulit ex monaſterio diui Andreæ, in Anglia iuxta portum Zeuordienſem, corpus D. Levvinnæ martyris ad cœnobium Bergenſe.Eodem tempore monachi Bergenſes, corpus D.Levvinnæ, per vicos caſtellaq; Flandriæ maritimæ,circumtulerunt.Quo in itinere permulta ad honorem virginis edidit Deus miracula: quæ Drogo, per eos dies Morinorum epiſcopus, literis mandata,poſteritati tranſmiſit.Habentur Bergis ſancti Vvinoci,libris duobus.

3 De Paraſceue.Theodorus Balſamon in 63.canonem Trulli.Sanctiſſimus ille patriarcha dominus Nicolaus Muzalon, *cum vitam ſanctę Paraſceues, quæ in quodam Caluatiæ vico colebatur, à quodam vicano ineptè ac indo-*
E *ctè compoſitam inueniſſet, eam igni mandari iuſſit, & diacono illi Baſilico mandauit, Deo gratiam & acceptam eius vitam conſcribere.*

Octauo Calendas Auguſti, luna 25.Iul. C

11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/2.12.23.4.15/26.7.18.29.

NAtalis beati IACOBI Apoſtoli, fratris Ioannis Euangeliſtæ: qui ab Herode rege decollatus eſt. Huius ſacratiſſima oſſa ab Hieroſolymis ad Hiſpanias tranſlata, & in vltimis earum finibus condita, celeberrima illarum gentium veneratione excoluntur. In Lycia, ciuitate Samo, ſancti Chriſtophori. qui virgis ferreis attritus, & à flammis æſtuantis incendij Chriſti virtute ſaluatus,& ad vltimũ ſagittarũ ictibus confoſſus,martyrium capitis obtruncatione cõpleuit,

1 Act.12. 2

Universidad de Deusto Biblioteca

3 Ciuitate Barcinona, natalis beati Cucuphatis martyris. qui pro nomine Domini atrociſſima tor- F
mentorum genera ſub tribus expertus iudicibus, nouiſſimè gladio victor migrauit. *Ipſo die, Me-*
4 *tis, natalis ſanctæ Glodeſindis virginis. Treuiris, ſancti Magnerici epiſcopi. In pago Meldenſi, depoſitio beati*
5 *Vrſi Trecorum epiſcopi, & confeſſoris.* g *Die vigeſimaquinta, memoria ſanctarum mulierum, Olympiadis &*
Euſraxiæ.

6 ¶ q *Ciuitate Pariſiis, tranſlatio ſancti Germani, epiſcopi & confeſſoris.*

De his Euſeb. l. 8. c. 18. nouæ verſionis. In Palæſtina, ciuitate Gaza, ſanctarum mulierum, Valentinæ, & collegę eius. quas Firmilianus præſes, cui, animi magnitudine planè viri, libertimè contradicebant, ad extremum flammarum incendio abſumendas addicit. Ibidem, ſancti Pauli martyris. qui oratione fuſa pro iudice, carnifice, & omnibus in errore verſantibus, ceruicem gladio ferſendam libenter ſubmiſit.

ANNOTATIONES.

1 De Iacobo/ Zebedæi, Act. 12/ Matth. 4. 20. 17. 26/ Marci 1. 3. 5/ Lucæ 8. 9/ Ioan. 21/ Euſeb. 2. hiſt. eccl. cap. 8. ſed 9. Rufini/ Appendix Græca ad Hieron. cap. 5/ Iſidorus de patribus cap. 73/ &c. Quidam citant etiam tranſlationem nomine Leonis ſecundi/ & miracula nomine Caliſti ſecundi. G

2 Chriſtophori paſſio paſſim habetur MS. item Vvicelius de eo, ex Ruggero Fuldenſi/ & Surius ex diuerſis.

3 Cucuphas non fuit incluſus, laternam Chriſtophoro ferens, vt à plebeiis fertur, ſed inſignis in Hiſpania martyr, de quo latius Ado & Beda, hoc die: item Beda 12. Februarij/ Vincentius in Speculo lib. 12. cap. 90. & ſequentibus, ex Geſtis: quæ Surius habet hoc die/ Prudentius hymno 4. de coronatis, Barcinon claro Cucuphate freta Surget.

4 Glodelindis abbatiſſæ vitam habet D. Surius. Cuius authorem quidam codices habent Bernardum abbatẽ quendam: alij, Arbertum monachum.

5 De Magnerico. Bruſchius de monaſteriis Germaniæ. Eberuuinus abbas ſancti Martini Treuiris an. 995. ſcripſit vitas ſancti Magnerici archiepiſcopi, & Simeonis monachi. Magnerici excuſa eſt ſaltem ex parte, Legendæ tomo 2. cum poëmate Fortunati de eodem epiſcopo.

6 Germani hiſtoriam tranſlationis & miraculorum deſcribi petiit ſereniſſimus Carolus Caluus, *ab Ebroino Pictauorum epiſcopo*: ad quorum petitionem duo fratres congregationis ſancti Germani *id effecerunt*, ſinguli ſingulis opuſculis, quæ idem antiſtes approbauit: vt habet præfatio Haimoni monachi. qui etiam ad Goſlinum abbatem alia adiecit miracula. H

26. Iul. D

Septimo Calendas Auguſti, luna

12. 23. 4. 15. 26/ 7. 18. 29. 10. 21/ 3. 13. 24. 5. 16/ 27. 8. 19. 1.

1 *In ciuitate Aconenſi*, r † *natale ſanctæ Annæ, matris virginis Mariæ.* Item natalis ſancti Heraſti. qui
g *dormitio* Philippis à beato Paulo epiſcopus relictus, ibidem martyrio coronatus, quieuit. Romæ in por-
Act. 19/ tu, ſancti Hyacinthi † martyris. qui primò in ignem miſſus, inde in validiſſimum torrentem præ-
Rom 16/ cipitatus, illæſus euaſit. Poſt hęc à conſulari Leontio gladio percuſſus, vitam finiuit. Via Lati-
2. Tim. 4. † *Latius Surius ex MS. circa medium* na, ſanctorum Symphronij, Olympij, Theoduli, & Exuperiæ. qui ignibus conflagrati, vt in geſtis ſancti Stephani papæ legitur, martyrij palmam adepti ſunt. r *Eodem die, ſancti Paſtoris, presbyteri & confeſſoris. Monaſterio ſancti Benedicti, in agro Mantuano, ſancti Simeonis, monachi & eremitæ, qui multis miraculis clarus, in ſenectute bona quieuit.* p *In ciuitate Tenremundæ, beatæ Chriſtianæ virginis. Hanc regis Anglorum Migrenimi filiam vnicam, omnipotens Deus aſpiciens, de cœlo illi angelum ſub ſpecie pauperis tranſmiſit, qui eam catechizaret, atque in Chriſti nomine baptizari præcepit. cuius etiam ductu Dicluenne peruenit.* q *In Carthuſia propè Confluentiam, ſancti Beati, presbyteri Treuirenſis, & confeſſoris.* I

¶ *Pariſiis, tranſlatio magnæ laudis & eximij viri, Marcelli, eiuſdem loci paſtoris. cuius corpus requieſcit in alma eccleſia beatæ Mariæ virginis.*

ANNOTATIO.

1 Annæ caput Durę oppido Iuliacenſi honorificè aſſeruatur. De ea eſt ſermo Fulberti Carnotenſis epiſcopi parte 2. Legendæ. Scribunt etiam de beata Anna Damaſcenus lib. 4. de fide cap. 15/ Epiphan. hæreſi 79/ Auctor libelli de ortu virginis apud Hieronymum/ & Roſuita ſanctimonialis in carminibus. quæ tamen nonnullis deſumpta videntur ex apocryphis ſcriptis de ortu beatæ Mariæ. De laudibus Annæ extat carmen Rodolphi Agricolæ. De miraculis eiuſdem ſcripſit Tritthemius, Maguntiæ excuſus anno 1494/ Iuſtinianus imper. in regione vrbis ſecunda, diuæ Annæ magnificum atque admirandum conſtituit templum, vt habet Procopius lib. 1. de ædificiis Iuſtiniani/ Radulphus de Riuo in Calendario. Plures hodie ex Conſtantinopoli, Annæ auiæ Domini noſtri. Aquili 9. lectiones: alij tres. K

27. Iul. E

Sexto Calendas Auguſti, luna

13. 24. 5. 16. 27/ 8. 19. 30. 11. 22/ 4. 14. 25. 6. 17/ 28. 9. 20. 2.

1 APud Nicomediam, paſſio beati * Pantaleonis p *martyris glorioſi. Hic ſacratus adoleſcens,*
* g *pantelee-monis.* *& athleta Chriſti, cum artem medicinæ diſceret ab Hermolao presbytero, ad fidem Chriſti conuerſus, multa miracula fecit.* Qui tentus pro fide Chriſti à Maximiano, & equulei pœna, & lampadarum exuſtione cruciatus, ſed inter hæc Domino ſibi apparente refrigeratus, tandẽ ictu gladij mar-
2 tyriũ cõſummauit. Apud Epheſum natalis ſanctorũ *ſeptẽ dormientiũ*, Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionyſij,

A Dionysij, Ioannis, Sapienis, Constantini. quorum gesta habentur. Nicomediæ, beatorum martyrum, Hermolai presbyteri, Hermippi, & Hermocratis, fratrum. † qui post multas pœnas sibi illatas, à Maximiano imperatore, capitali sententia puniti sunt. Eodem die, in Sicilia, beati Simeonis monachi. Antisiodoro, depositio Ætherij episcopi. *Metis depositio sancti Frominij episcopi & confessoris.*

† *Passio Pantaleonis hac die.*

¶ *Aquisgrani, p translatio sancti Karoli.*

Sociedad de Bibliotecarios Biblioteca

ANNOTATIONES.

¶ Pantaleonis martyrium passim est MS. & apud Metaphrastem, vbi Panteleemon nominatur, Græcorum more.

2 Dormientium Gesta extant MS/& apud Metaphrastem/Gregorius Turonensis in laudem martyrum cap. 95. Septem germanorum, qui apud Ephesum requiescunt, hæc est historia: eáque enarrata concludit. Quod passio eorum, quam Syro quodam interpretante transtulimus, plenius pandit. Meminit eorundem Nicephorus libro vnico, dicens, anno 430. terribile miraculum sanctorum septem puerorum Ephesi factum est, resurgentibus eis

B post clxxxi. annos.

Quinto Calendas Augusti, luna 28.Iul.F

14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/5.15.26.7.18/29.10.21.3.

IN Britannia minori, Dolo monasterio, sancti Samsonis, episcopi & confessoris. Eodem die, 1
Lugduni, sancti Peregrini presbyteri. cuius beatitudinem miraculorum gloria testatur.
Mediolani, natalis beati Nazarij martyris. quem Anolinus sub rabie persecutionis, quæ per Ne- 2
ronem excitata est, diu maceratum & afflictum in carcere, & cum eo sanctissimum puerum Cel- *In vita Ambr. vltra medium.*
sum, quem idem ipse nutriebat, gladio feriri iussit. Horum corpora, vt scribit beatus Paulinus,
cum vsq; ad tempora Honorij & Arcadij imperatorum, latuissent, beatus Ambrosius Domino re-
uelante reperit. Romæ, natalis sancti Victoris papæ. qui post beatum Petrum quintusdecimus, 3
rexit ecclesiam annis decem, & sub Seuero principe martyrio coronatur. Item Romæ, beati In- 4
C nocentij, pontificis (r *& martyris.*) *Luchas castro, sancti Vrsi confessoris.* 5

ANNOTATIONES.

1 Samsonis Dolensis archiepiscopi vitam scripsit Baldricus, eiusdem sedis antistes. Catalogus Scriptorum Britanniæ.

2 De Nazario & Celso latius Ado, pridie Idus Iunij/ ipse Ambrosius serm. vltimo/& Præfatio in Liturgicis.

3 De Victore Pontificale cap. 15/Scribit etiam Eusebius lib. 5. hist. cap. 24. sed contra Victorem, nimium sauens Quartodecimanis, vt latè tractat præceptor meus D. Hesselius in libro de communione sub vna specie.

4 De Innocentio confessore, Pontificale cap. 42/Hieronymus Demetriadi epist. 8/Orosius lib. 7. cap. 39/ item Basilij ad eum epistolæ, MS. in Vaticano. Martyris titulo in Romano martyrologio inlignitur, siue propter constantiam, ait Maurolycus, siue ob aliud laboris meritum. Dicitur enim anathemate damnasse Arcadium, quòd Chrysostomum episcopum, qui Eudoxiam Augustam idololatriæ increpauerat, relegari passus esset.

5 Vrsi & Leubatij abbatum vitam, scribit Gregorius Turonensis, de vita patrum cap. 18.

Quarto Calendas Augusti, luna 29.Iul.G

D

15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/6.16.27.8.19/1.11.22.4.

ROmæ, via Aurelia, natalis sancti Felicis. Item via Portuensi, sanctorum martyrum, Simplicij, 1
Faustini & Beatricis. quorum duo, post multa ac diuersa supplicia, iussi sunt capitalem subire
sententiam, tempore Dioclitiani. Beatrix verò † soror eorum, in Christi confessione præfocata est † *Gesta S. Anthimij tom. 3. Surij.*
in carcere. Item beatæ [2]Marthæ, sororis beati Lazari. quorum venerabilem memoriam extructa
ecclesia non longè à Bethania, vbi è vicino domus eorum fuit, conseruat. Ciuitate Trecas, sancti
[3]Lupi confessoris. qui cum beato Germano in Britanniam directus venit. Hic quinquaginta duo-
bus annis sacerdotio venerabiliter functus est, b *& tempore regis Attilæ, qui Galliam vastabat, sicut in*
eius hymno canitur, dum bella cuncta perderent, orando Trecas muniit. q *Aurelianis, depositio beati Prosperi episcopi. In Norvegia, passio sancti Olaui regis, & martyris, an. millesimo vigesimooctauo. Ciuitate Briocesi, sancti Guillelmi episcopi & confessoris.* r *In Mamiensi ciuitate, sanctæ Seraphinæ.* g *Die vigesimanona, S. martyris Callinici.* 4

De Callinico Metaphr.

E ¶ Romæ, sanctarum virginũ, Floræ & Lucillæ martyrum, cum aliis multis. quarum passio habetur. & extat de eis † *Ser. 20. MS. To. 3. Cypr.*
sermo Petri Damiani. † Item, reuelatio capitis beati Ioannis Baptistæ, Pipino regi facta in Aquitania, de qua est
tractatus apud martyrem Cyprianum.

ANNOTATIONES.

1 De Felice scribit Pontificale cap. 37. Omisi tamen quæ in Vsuardo sequebantur [papæ. qui à Constantio Augusto ob catholicæ fidei defensionem, à sede sua deiectus, & gladio necatus, glorioſe occubuit.] Quæ omisi ob Onuphrij ad Platinam de eo annotationem: & quia in recognito Romano Breuiario martyr tantùm nominatur. Lucæ 16.

2 A Martha sedula Christi ministra famulas Teutonicè Marthas nuncupamus, vt eius diligentiam officioſè exprimant, cuius nomen sortiuntur. Eius vitam & gesta, sunt qui scribant, Marcillam eius pedisequam conscripsisse, inter quos Petrus Natalis, lib. 6. catalogi cap. 152. Robertus Gaguinus lib. 3. refert Clodoueum ad sepulcrum Marthæ sanatum.

Universidad de Deusto Biblioteca

3 De Lupo Trecensi, historia pag. 390. Surij / Turonensis de gloria Confessorum cap. 67. 68 / Sidonius lib. 6. epist. F
1 lib 7. epist. 13. ad Sulpitium / Beda lib. 1. hist. cap. 17 / Catalogus item Britanniæ notat Gildam Albanium, ex regio
Britannorum stemmate prognatum, scripsisse acta Germani & Lupi: obiisse anno Domini 512.
4 Guilelmi Briocensis vitam scribunt Innocentius quartus eum, Sanctis assribens, & tomo 4. Surij Godofridus
Caluus archiepiscopus Bituricensis, eius familiaris.

30. Iul. A

Tertio Calendas Augusti, luna

16.27.8.19.1/11.22.3.14.25/7.17.28.9.20/2.12.23.5.

*al. Senen. Gesta Laurentij & sociorum. Latius Ado, apud Aloysium & Surium.

ROmæ, natalis sanctorum Abdon & *Sennis subregulorum, qui, cum in Corduba ciuitate Persarum, vincula paterentur à Decio, ad vltimum duxit eos Romam, catenis obligatos, & diuersis pœnis maceratos: vbi primò plumbatis cæsi, & deinde gladio interfecti sunt. Apud Africam, ciuitate Lucernaria, sanctarum virginum, Maximæ, Donatillæ, & Secundæ. quæ persecutione Gallieni, aceto & felle primùm potatæ, deinde plagis acerrimis cæsæ, & equulei extensione cruciatæ, postmodum etiam craticulis exustæ, necnon ad bestias proiectæ, sed ab his intactæ, G
nouissimè gladio iugulatæ sunt. r *Antisiodori, sancti Vrsi episcopi.* q *In Suetia, sancti Brunolphi, episcopi Scharensis, & confessoris. Item in Suetia, beatæ Helenæ.*

1 ¶ Assisij, natalis sancti Rufini martyris.

ANNOTATIO.

1 In Rufini natali sermonem habuit Petrus Damiani, in quo nonnulla miraculorum eius perstringit. Habet & hymnum de eo / 10. 8. Aloysij / 4. Surij.

31. Iul. B

Pridie Calendas Augusti, luna

17.28.9.20.2/12.23.4.15.26/8.18.29.10.21/3.13.24.6.

Latius Ado Treuirensis. 1

APud Cæsaream', passio beati Fabij martyris. qui cũ ferre vexilla præsidialia recusaret, primùm diebus aliquot in carcerem trusus, deinde interrogatus semel & iterum, in Christi confessio- H
ne perdurat: & mox à iudice capitali sententia condemnatur. Rauennæ, transitus sancti Germani Antisiodorensis episcopi, genere, fide, & doctrina, ac miraculorum gloria, clarissimi. Ciuitate Sinnada, sanctorum, Democriti, Secundi, & Dionysij. *Mediolani, natiuitas sancti Calimeri, pon-*
† Ambr. in Missa. 2 *tificis & martyris.* † *In Anglia, beati Neoti sacerdotis, meritis ac miraculis insignis. Treuiris, sancti Bantonis, confessoris Christi. In Calabria, oppido Tabritano, sancti Fantini confessoris Syracusani, cuius parentes, Fan-*
De Eudoc. Metaph. 29. iusti Eudocimi. *tius ac Deodata, Syracusis plumbatis cæsi, cum diis litare nollent, decollati sunt.* g *Die trigesimaprima, sancti &*
Iuly. 3 ¶ Romæ, obiit beatissimus Ignatius Loiola, fundator Societatis Iesu. quam toto propemodum terrarum orbe multiplicatam vidit. Multa quoque barbarorum millia, per eandem, è summa barbarie, ac suaue Christi iugum subeundum, reuocata esse cognouit. Omnia enim eius consilia & studia spectabant ad conseruandam, reuocandam, & multiplicandam, per se & suos, fidei catholicæ synceritatem. Surius in com. hist. rerum memorab. anno 1540.

ANNOTATIONES. I

1 De Germano. Isidorus Hispalensis episcopus de viris illustribus capite 4. Constantius episcopus Germani vitam contexuit libris duobus ad Patientem episcopum, quos habet Surius. Sigibertus de viris ill. capite 105. Hericus monachus vitam Germani, Altisiodorensis episcopi, metrico stylo luculenter sex libellis descripsit. Idem in Chronicis anno 877. & Carolo imperatori obtulit. Sunt excusi Parisiis anno 43. Idem Hericus in præfatione sex libellorum ad Carolum Caluum. Confeci præterea ex miraculis præcellentissimi Germani, aliud opusculum, geminis distinctum libris, in quo quia tui tum nominis, tum temporis mentio frequentius agitur, tuæ nihilominus illud malui Celsitudini dedicatum.
2 De Neoto ex catalogo Scriptorum Britanniæ. Guilelmus Rameiensis Ordinis sancti Benedicti in Ctolandia, scripsit Neoti vitam, carmine. Incipit, *Anglia quæ toto.* Eiusdem, prosa incipit, Beati Neoti confessoris vitam. De translatione eiusdem. Claruit anno 1178.
3 Ignatij Loiolæ vitam, fundatoris Societatis Iesu, libris quinque comprehendit Petrus Ribadneira, sacerdos Societatis eiusdem. Excusus Neapoli anno 72.

AVGV-

AVGVSTVS HABET
DIES XXXI.

Calendis Augusti, luna 1.Aug. C

18.29.10.21.3/13.24.5.16.27/9.19.1.11.22/4.14.25.7

ANtiochiæ, natalis sanctorum Machabæorum r*septem fratrum, cum matre sua. qui passi sunt sub Antiocho rege.* g*& præceptoris ipsorum Eleazarij.* Romæ ad sanctum Petrum, r*sancti Petri* ad vincula. Vercellis, beati Eusebij, episcopi *& confessoris.* qui ob confessionem fidei à Constantio Scythopolim, & inde Cappadociam relegatus, post ad ecclesiam suam reuersus est. Item Romæ, passio sanctarum virginum, *Elpis, Fistis, & Agapæ, id est,* Spei, Fidei, & Charitatis, & matris earum *Sophiæ, id est,* Sapientiæ; quæ *fuerunt natione Mediolanenses,* & sub Adriano principe martyrij coronam adeptæ sunt. Via Latina, sanctorum martyrum, Boni presbyteri, Fausti, Mauri, cum aliis septem, qui in Stephani papæ actibus describuntur. In Hispaniis, ciuitate Gerunda, natalis sancti Felicis. quem iussit Dacianus iudex, post illata tormentorum genera, vngulis detrahi, ac deinde vsque ad ossa laniari, & tam diu vulnera * verberibus instaurari, vsque dum inuictum Christo spiritum reddidit. Apud Arabiam, ciuitate Philadelphia, sanctorum martyrum, Cyrilli, Aquilæ, Petri, Domitiani, Rufi, Menandri, vno die coronatorum. In territorio Parisiacensi, Iustini martyris. *cuius corpus requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ virginis Parisiis.* In pago Lisuino, sancti Nemesij confessoris. *Castro Corbolio, sancti Exuperij, episcopi & confessoris. cuius corpus persecutione Danorum à Redonis ciuitate fugatum, atque à Galliarum incolis honorificè susceptum, in prædicto loco affectu magnæ deuotionis colitur. Item, Friardi & Secundelli. In Britannia, natalis sancti Ethelwoldi, episcopi Vvintoniensis, & confessoris.* p *Marcianis, depositio sancti Ionati abbatis.*

¶ *Gandaui, eleuatio sancti Bauonis, pij confessoris. In Blandinio, translatio sancti Vvinualoci abbatis.* b *Romæ, dedicatio † primæ ecclesiæ à beato Petro constructæ & consecratæ.* g *Die prima, processio venerabilium lignorum venerandæ & viuificatricis crucis.*

1 2.Mach.7.
2.Mach.6.
2
3
4 *Vltra medium.* 2. *Augusti.*
5 * *al.* vulneribus.
† *Leo vocat natalem ecclesiæ in serm. 1.*

ANNOTATIONES.

1 De Machabæis, Hieronymus de viris ill. cap. 13. Liber Iosephi περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ valdè elegans habetur, in quo Machabæorum sunt digesta martyria. Est ab Erasmo translatus, de dominatrice potentia. Extant in eorundem laudem Nazianzeni oratio 21 / Chrysostomi homilia in eorum natali / sermo Leonis / Ambrosij Præfatio, & caput vndecimum libro 2. de Iacob & beata vita / Eusebij Emiseni homilia 7 / Bern. ep. 98 / Marij Victorini elegia / & alia.

2 De vinculis Petri sermo Bedæ in homiliario doctorum / encomium catenarum & gladij Petri apud Metaphrastem, Chrysostomo inscriptum / Item Gesta Alexandri papæ / Gregorius lib. 1. registri epist. 30 / & lib. 2. cap. 72 / & tomo 4. Hieronymi, epistola ad Eustochium de vinculis Petri, Sigib. an. 438. & 869. pl.

3 De Eusebio Gennadius in catalogo. Maximus Taurinensis ecclesiæ episcopus, fecit duos de sancti Eusebij Vercellensis episcopi & confessoris vita, tractatus. His Aloysius adiungit epistolam ipsius Eusebij, quam scripsit in exilio, ad presbyteros & plebes quasdam Italiæ. quam & Surius habet. Meminerunt eiusdem confessoris, Hilarius / Ambrosius epist. 82. & in præfatione / Hieronymus de viris ill. cap. 106 / Rufinus lib. 10. cap. 30 / item Turonensis, Cassiodorus, & sequaces. In Vsuardo sustuli ea verba (nouissimè persequentibus Arianis martyrium passus.) Sunt enim manifestè extra historicam veritatem Ambrosij, & aliorum quos citaui, etsi Pseudoambrosius serm. 69. martyrium ponat; in quod fortè Vsuardus humano errore incidit.

4 Sapientiæ & trium filiarum eius gesta martyrij habentur Legendæ parte 2 / &. apud Metaphrasten to. 4. Surij.

5 De Felice, Ado in Martyrologio / Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 92 / Vincentius in Speculo lib. 13. cap. 134. 135. ex Gestis, quæ inscribuntur humillimo Leuitæ inspectori passionis ipsius.

6 De Friardo recluso, & Secundello diacono, Gregorius Turonensis de vita patrum cap. 10.

7 De Ethelvvoldo ex Catalogo Scriptorum Britanniæ. Vvolstanus Vintonienſis monachus, alumnus Ethelvvoldi episcopi, scripsit eius vitam, ac translationem Svvithuni, per ipsum factam, anno 970. Epitomen habet Surius.

Quarto nonas Augusti, luna 2.Aug.D

19.1.11.22.4/14.25.6.17.28/10.20.2.12.23/5.15.26.8.

ROmæ in cœmeterio Calixti, natalis beati Stephani papæ. qui persecutione Valeriani, cum insequeretur ob Christi martyrium, & staret intrepidus ante altaris solennia, ac iugiter cœpta perficeret, in eodem loco, sic in sua decollatus est sede. In prouincia Bithynia, vrbe Nicæa, sanctæ Theodoræ, cũ tribus filiis suis. E quibus primogenitũ, nomine Euodiũ, Christum fiducialiter cõfitẽtẽ, primũm fecit cõsularis Bithyniæ fustibus cædi, deinde ipsam cũ omnibus filiis igni cõsumi;

1

Universidad de Deusto
Biblioteca

*circa mediũ 25. Dec. † Sard. l. 2. classe 6. b *Scriptum est in passione sanctæ Anastasiæ.* * r *Ciuitate Padua, sancti Maximi,* † *eiusdem ciuitatis episcopi, qui miraculis clarus, beato fine quieuit.* q *Camoti, sancti Betharij, eiusdem ciuitatis episcopi, sanctitate & miraculis clari.* E

¶ r *Eodem die, consecratio basilicæ sanctæ Mariæ de Portiuncula apud Assisium, in qua beatus pater Franciscus obtinuit à Deo, & à papa, maximam indulgentiam.*

ANNOTATIO.

1 Stephani papæ actus, quos Romani Notarij collegerunt, multorum martyrum illustres agones continent. Nam quicquid Beda, Vsuardus, Ado, habent de sanctis, Nemesio & Lucilla / Sympronio creditario / Olympio, Exuperio & Theodulo / Bono, Fausto, & collegis / Tertullino / & Tharsitio / id transcripserunt ex actis Stephani. Vnde & Metaphrastes sua hausit, to. 4. Surij. De eodem scribit Damasus capite siue pontifice 4 / Vincentius Lirinensis contra hæreses cap. 9 / Cyprianus ad eum epi st. 67. 72.

Tertio Nonas Augusti, luna

3. Aug. E G

20. 2. 12. 23. 5 / 15. 26. 7. 18. 29 / 11. 21. 3. 13. 24 / 6. 16. 27. 9.

1 † *Act. 5. 22.* * *Ioan. 3. 19* *Gennadius cap. 46.* † *De Euphr. Gr. Turon. 2. hist. c. 15.* HIerosolymis, inuentio corporis beatissimi Stephani protomartyris, & sanctorum, † Gamalielis, * Nicodemi, & Abibon. Hæc septimo Honorij principis anno reuelata, atque à beato Luciano presbytero scripta ad totius Ecclesiæ personam, omnibus fere gentibus declaratur. Constantinopoli, sancti Hermelli martyris. r *Augustoduni, depositio sancti* † *Euphronij episcopi. Apud Nouariam, sancti Gaudentij episcopi.* g *Die tertia, sanctorum patrum Isaacij, Dalmati, & Fausti.*

ANNOTATIO.

1 De inuentione Stephani papæ relatio Luciani presbyteri, quam Vsuardus citat, passim in ecclesiis legitur, ac nuperrimè excusa est inter Sermones Augustini de diuersis, opera Vlimmerij. Ibidem multa habentur Augustini de Stephani miraculis, & duo libelli Euodij Vsalensis episcopi. Horum sic meminit Sigibertus anno 418. Orosius presbyter rediens ab Hieronymo, ad quem missus fuerat ab Augustino, pro discenda quæstione de origine animæ, reliquias protomartyris Stephani ad Africam detulit, cum historia inuentionis eius; quam gratia miraculorum prosequente, vbiq; Deus mirificauit. Vnde plura Augustinus, multo plura scripsit Euodius. H

Pridie Nonas Augusti, luna

4. Aug. F

21. 3. 13. 24. 6 / 16. 27. 8. 19. 1 / 12. 22. 4. 14. 25 / 7. 17. 28. 10. r

1 * *apud alios, die 5.* Col. 4. Act. 19. 20. 27. ad Philip. d * *Actus Stephani pp. 2. Augusti.* * *Gesta Laurentij & sociorum, 10. Augusti.* † *Ambrosiana missa.* 2 C*Iuitate* * *Bononia, sancti Dominici confessoris, fundatoris Ordinis fratrum Prædicatorum, viri sanctitate & doctrina clarissimi. Quem ob singularem meritorum gratiam, tres mortuos suscitasse dum viueret, & virginitatem perpetuò illibatam conseruasse, perspicuum est. Item*, natalis beati Aristarchi, discipuli sancti Pauli Apostoli. b *de quo beatus Apostolus scribit Colossensibus, Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus. Qui comes indiuiduus permansit vsque ad eius confessionem: quique constitutus Thessalonicensium episcopus, post longos ac beatissimos agones, à Christo coronatus quieuit.* Romæ, *in crypta arenaria*, via Latina, passio Tertullini martyris. * qui sub Aureliano imperatore post impiam fustium mactationem, & ignium circa latera exustionem, ac oris quassationem, atque equulei extensionem, neruorúmq; cæsionem, data sententia, capitis amputatione martyrium consummauit. b *Quem beatus Stephanus baptizatum, in Albis presbyterum consecrauit: & ab eodem pontifice sepultus est, postquam martyrium promeruit.* Romæ via Tyburtina, natalis sancti Iustini presbyteri (r *& martyris.*) * qui persecutione Decij, Galli, & Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit. b *Quem beatus Sixtus ordinauit. Hic beatos, Hippolytum & Concordiam, Irenæum, Abundium, & Cyrillam filiam Decij Cæsaris, martyres, & alios plurimos, sepulturis condidit.* q *Romæ, beatæ & sanctæ Perpetuæ,* † *matris sancti Nazarij. Item sanctæ Vvalburgis virginis cuius reliquiæ sacræ Furnis habentur. Turonis, sancti Euphronij, episcopi & confessoris.* I

ANNOTATIONES.

1 De Dominico. Constantinus Vrbeuetanus præsul, iussu Ioannis Teutonici, quarti Ordinis magistri, egregiè edidit officium D. Dominici, cum ipsius vita, mediocri tamen stylo / Ioannes Garzo ad 36. Magistrum editus est in libro de illustribus Prædic. & Louanij parte secunda Aloysij. Surius ponit octo libros Theodorici de Appoldia Teutoni, scriptos iussu septimi Magistri Ordinis. Ex quarum præfatione constat qui præterea de beatissimo Dominico scripserint. K

2 De Euphronio, Gregorius Turonensis eius proximus successor, lib. 10. historiæ Francorum cap. 31 / de gloria confessorum Capp. 18. 19. 20.

Nonis Augusti, luna

5. Aug. G

22. 4. 14. 25. 7 / 17. 28. 9. 20. 2 / 13. 23. 5. 15. 26 / 8. 18. 29. 11. r

† Breuiar. Roman. 1 2 lib. 3. cap. 6 R*Omæ, sanctæ* † *Mariæ matris Dei ad niues.* Apud prouinciam Rhætiæ, natalis sanctæ Afræ martyris. quæ cum esset pagana & meretrix, per doctrinam sancti Narcyssi episcopi ad Christũ cõuersa, & cum omni domo sua baptizata, pro confessione Domini igni tradita est. Eodẽ die, sancti Osvvaldi, regis Anglorum: cuius actus commemorat venerabilis Beda presbyter, in gestis eiusdem gentis.

A p *narrans inter cætera de eo, quòd cum quadam die sederet ad prandium, discum argenteum, qui erat positus ante eum, confringi præcepit minutatim, alimoniámque pauperibus dari.* Augustoduni, beati Cassiani, episcopi & confessoris. Catalaunis, sancti Memmij, † episcopi & confessoris, b *primi illi ciuitati ab vrbe directi: qui inter alia innumera miracula, mortuum suscitauit.* Castro Corboilo, *sancti Ionij martyris.* p *Laubiis, natalis sancti Abel, archiepiscopi & confessoris.* g *Die quinta, sancti Eusignij martyris.* 3 *Turon. de cel. cap. 66.*

¶ *& præfestum metamorphosis Domini nostri Iesu Christi.* q *Bergis,* p *aduentus sanctæ Leuuinnæ, virginis & martyris.*

Apud Asculum, sancti Emygdij, episcopi & martyris, tempore Marcelli papæ.

ANNOTATIONES.

1 Afræ gesta extant ex parte apud Vvicelium in hagiologio/ Legendæ parte 2./ & ex MS. apud Surium.

2 De Osvvaldo, Beda lib. 3. historiæ Anglorum vsque ad caput 14./ lib. 4. cap. 14./ Drogo ex monacho Bergensi præsul Morinorum, libro vno, & sermonibus duobus, MS. Bergis sancti Vvinoci.

3 Cassiani meminit Turonensis de gloria confessorum cap. 74./ Vita habetur MS. cap. 18./ Item translatio cap.
B 17. facta anno 840. de finibus Eduorum ad nostrum (Viromandorum) & miracula partim nostris conspecta vilibus, inquit auctor, partim eorum relatione comperta, qui sæpius adesse potuerunt.

Octauo Idus Augusti, luna 6. Aug. A
23. 5. 15. 26. 8./ 18. 29. 10. 21. 3./ 14. 24. 6. 16. 27./ 9. 19. 1. 12. 1

IN *monte Thabor, transfiguratio Domini nostri Iesu Christi.* Romæ, via Appia, natalis beati Sixti, papæ & martyris: & in cœmeterio Prætextati, sanctorum Felicissimi & Agapeti diaconorum eiusdem: qui cum eo sub Decio pariter decollati sunt. b *Noctu verò venerunt clerici, & maxima pars Christianorum, qui sepelierunt sanctorum corpora condigno honore.* Decollati sunt cum eo & alij quatuor, Ianuarius, Magnus, † Vincentius, & Stephanus * diaceni, vt in gestis Pontificalibus legitur. Passus est cum eis & beatus Quartus, vt scribit sanctus Cyprianus. In Hispaniis ciuitate Compluto, Iusti & Pastoris fratrum: qui cum adhuc pueri literis imbuerentur, proiectis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt. Et mox à Daciano teneri iussi, cum se mutuis exhortationibus constãtissimè roborarent, extra ciuitatem producti & a carnificibus iugulari sunt. C 1 2 † *al. Innocti.* * subdiaconi. *Pont. cap. 25. Cyp. epist. 82.*

¶ *Romæ in ecclesia beati Petri, natale beati Hormisdæ papæ: qui composuit clerum & psalmis erudiuit. Sub huius tempore Anastasius imperator hæreticus, percussus fulmine interiit.* 3 4

Item beatæ memoriæ Gezelini confessoris: qui quieuit in Ducatu Montensi.

ANNOTATIONES.

1 Transfigurationis Domini festum Breuiario Romano insertum est à Calixto III. ob victoriam de Machomete Turca ad Belgradum eo die accepta. De quo eius bulla prostat MS. cum longè antea in Græcis ecclesiis multa celebritate obseruaretur, testantibus, Metaphraste, & apud eundem Basilio episcopo Seleuciæ, Andrea episcopo Cretensi, Cyrillo episcopo Alexandrino, Ephræm diacono Edessено: quorum orationes illic leguntur.

Erat & in Galliis antea notum. nam Belethus scribit de hoc festo cap. 144. Rationalis: & Vvandelbertus Prumiensis eiusdem hoc die meminit, dicens,

Idibus octauis mortem passura, crucémque,
Christi sancta caro ætheream dedit ante figuram.

D Festum est Euangelicum ex 17. cap. Matth. 9. Marci & Lucæ. Platina notat ipsum Calixtum officium transfigurationis Domini composuisse.

2 De Sixto (aut Xysto) secundo, Gesta Laurentij celeberrima die 10. Augusti/ & ex eis Ambrosius lib. 1. officiorum cap. 41./ Gesta pontificalia cap. siue pontifice 25./ Cyprianus epist. 82. De Felicissimo & Agapito diaconis Xysti, vtraque Gesta, Laurentij & Pontificalia.

3 De Hormisda, Pontificale cap. 54. & Paulus diaconus lib. 17. historiæ Romanæ, hoc est septimo ad Eutropium addito, in Anastasio.

4 Gezelini vitam scripsit Archardus, discipulus sancti Bernardi.

Septimo Idus Augusti, luna 7. Aug. B
24. 6. 16. 27. 9./ 19. 1. 11. 22. 4./ 15. 25. 7. 17. 28./ 10. 20. 2. 13.

APud Tusciam, ciuitate Aretio, natalis beati Donati, episcopi & martyris, sub Iuliano imperatore: qui, vt Gregorius papa in libris dialogorum meminit, fractum à paganis calicem sanctum, ad Missas orando, instaurauit. Romæ sanctorum martyrum, Petri, Iuliani, cum aliis decem & octo. Apud Mediolanum, natalis sancti Faustini, tempore Aurelij Commodi martyrizati. *Ciuitate Messana in freto Siculo, depositio beatissimi Alberti de monte Drepano, presbyteri & confessoris, sacrique Ordinis Carmeli per Siciliam Prioris prouincialis: qui genere, moribus, doctrina, sanctimonia, & miraculis clarissimus, decessit anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimosecundo. In Galliis, ciuitate Rothomagensi, depositio beati Victricij, præfatæ vrbis episcopi & confessoris. Catalaunis ciuitate, depositio sancti Donatiani episcopi & confessoris,* E *Lib. 1. cap. 7.* 2 3

g *Die septima, sacrosancti martyris Dometij.*

¶ Ciuitate Nouaria, sancti Godscalci martyris eiusdem ciuitatis episcopi: cuius passio habetur.

ANNOTATIONES.

1 De Donato gesta martyrij, quod pertulit à Quadratiano Augustali, extant: vnde & Ado partem transcripsit hac die. Item Gregorius ab Vsuardo citatus.

Universidad de Deusto Biblioteca

2 Alberti vitam habet Surius, quam teste Catalogo Britannico, Ioannes Maria Politianus scripsit. Eundem & Ar- F
dcam nouiter canonizatos, heroicis versibus salutauit Nicolaus Kenton Carmelita, qui Londini obiit anno 1468.
Baptista verò Mantuanus vitam scripsit carmine sapphico.
3 Victrico Rothomagensi episcopo scribunt Innocentius primus epist. secunda/ & Paulinus epistolis duabus, quarum posterior magnam partem sanctissimæ eius vitæ complectitur.

8. Aug. C

Sexto Idus Augusti, luna

25. 7. 17. 28. 10./ 20. 2. 12. 23. 5./ 16. 26. 8. 18. 29./ 11. 21. 3. 14.

16. Martij. ex gestis Marcelli papæ.

ROmæ via Ostiensi, natalis beati Cyriaci diaconi, & sanctorũ martyrum, Largi & Smaragdi, cum aliis viginti, tempore Dioclitiani. a *Quorum passiones suis locis in præsenti Calendario notatæ sunt.* Apud Viennam Galliæ vrbem, sancti Seueri, presbyteri & confessoris: qui, vt eius gesta testantur, causa Euangelij prædicandi laboriosam peregrinationem suscepit, & ad præfatam vrbem deueniẽs, ingentem paganorum multitudinem verbo & miraculis † ad fidem Christi conuertit. *Burdegalis, depositio Mummoli, abbatis Floriacensis cœnobij. Item, sanctæ Agapæ virginis.* g *Die octaua, sancti Æmi-* G

Ado an. 452

liani confessoris in Cyzico.

9. Aug. D

Quinto Idus Augusti, luna

26. 8. 18. 29. 11./ 21. 3. 13. 24. 6. 17. 27. 9. 19. 1./ 12. 22. 4. 15.

†Gesta habet Surius. *Vt habet passio S. Laurẽtij.

VIgilia sancti Laurentij martyris. Apud Coloniam Tusciæ, natalis sanctorum, Secundiani, Marcelliani, & Veriani † qui tempore Decij, sub consulari Promotio primùm cæsi sunt, deindè in equuleo suspensi, & vngulis abrasi, atque igne lateribus appositò affati, triumphalem martyrij palmam capite cæsi meruerunt. Romæ, sancti Romani militis: qui * confessione beati Laurentij compunctus, petiit ab eo baptizari, & mox iubente Decio, cum fustibus exhibitus, ac decollatus est.
r *Eodem die, Veronæ, sanctorum martyrum, Rustici & Firmi.* q *Catalaunis ciuitate, sancti Domitiani episcopi & confessoris.*

10. Aug. E

Quarto Idus Augusti, luna H

27. 9. 19. 1. 12./ 22. 4. 14. 25. 7./ 18. 28. 10. 20. 2./ 13. 23. 5. 16.

1 ROmæ, via Tyburtina, natalis beati Laurentij archidiaconi: qui præsente Decio imperatore, post plurima tormenta carceris, verberum diuersorum, laminarum ardentium, ad vltimum in craticula ferrea assatus, martyrium compleuit. Eodem die, Romæ, militum centũ sexagintaquinque. *Metis, depositio sancti Auctoris episcopi.*

ANNOTATIO.

1 Laurentij archileuitæ Gesta per Notarios collecta, habet Surius. vnde multa pluribus locis habent Martyrologia, & Ambrosius lib. officiorum primo cap. 41. Ferè tamen MS. in quatuor aut quinque partes secta sunt in passionem Polycronij cum clero/ Abdon & Sennis/ Xysti secundi cum collegis/ Laurentij/ & Hippolyti cum aliis. Rursus de Laurentio, Ambrosius lib. 2. officiorum cap. 28. & alibi/ Augustinus tract. 27. in Ioannem/ Prudentius hymno secundo de Stephanis Sanctorum/ Gregorius papa lib. 3. regist. epistola 30./ Gregor. Turonensis de gloria martyrum cap. 42. 46./ Metaphrastes/ Leo, Augustinus, Chrysologus, & alij, in homiliis dici. I

11. Aug. F

Tertio Idus Augusti, luna

28. 10. 20. 2. 13./ 23. 5. 15. 26. 8./ 19. 29. 11. 21. 3./ 14. 24. 6. 17.

Gesta Sebastiani tom. 1. Surij.

ROmæ inter duas lauros, natalis sancti Tiburtij martyris. † qui sub iudice Fabiano, cum, nudis plantis super carbones ardentes ingressus, Christum maiori confiteretur constantia, duci in ter- 1
tium ab vrbe miliarium, atque ibidem gladio animaduerti, iubetur. Item Romæ, sanctæ Susannæ virginis: quæ cum esset nobili prosapia orta, & beati Caij pontificis neptis, martyrij palmam, tempore Dioclitiani, capitis obtruncatione promeruit. a *Eius corpus collegit Serena Augusta noctu, & manibus suis cum linteaminibus & aromatibus ornauit: sanguinem verò martyris, qui effusus fuerat, velamine detersit, & posuit in cassa argentea in palatio suo: vbi die noctúque furtiuis orationibus semetipsum Domino effundebat.* In
2 ciuitate Cameraco, sancti Gaugerici, episcopi & confessoris. p *qui & vitæ sanctitate conspicuus extitit,*
3 *& clarus miraculis, in pace quieuit.* Apud castellum Ebroas, sancti Taurini episcopi: *quem beatus Dionysius ordinauit, & eidem vrbi episcopum destinauit.* K
4 ¶ *Parisius, susceptio sacræ spineæ coronæ Domini ab infidelibus, per beatum Ludouicum Francorum regem fœliciter ereptæ: quæ honoratur in sacrosancta capella palatij Parisij.* p *In Sarchinio, translatio † corporum sanctorum Trudonis, & Euchery, confessorum Christi. Ipsò die, eleuatio eorundem sanctorum, quæ facta est solenniter à Domino Rodulpho Leodiensi episcopo.*

ANNOTATIONES.

1 Susannæ celeberrima per Notarios gesta extant, pag. 597. Surij. E quibus veteres Martyrologi sua transcripserunt de Susanna/ Gabino/ Caio/ Claudio Prepedigna cum filiis atque Maximo/ & de Serena.
2 Gaugerici historia, quam Cameracenses habent extat etiam tomo 4. Surij. Alicubi legi eius historiam Rorgerum scripsisse: sed quo tempore, & an hanc, nondum comperi.

3 De Tau-

A 3 De Taurino Ebroicensi, habet Vincentius in speculo historiali, Capita aliquot, libro 10. siue 11. iuxta alia exemplaria. Sed eius ea sint authoritatis, & an Deodato filio verè tribuantur, examinandum foret. *cap. 78. 79.*

4 De corona Domini. Rodulphus Nouiomagus vitæ Alberti parte 2. cap. 10. Composuit item Albertus officium ecclesiasticum de spinea corona Domini Saluatoris, quod non solùm in Ordine Prædicatorum, sed etiam in Galliarum ecclesiis decantatur.

Universitat de Barcelona Biblioteca

Pridie Idus Augusti, luna 12. Aug. G.

29. 11. 21. 3. 14. / 24. 6. 16. 27. 9. / 20. 1. 12. 22. 4. / 15. 25. 7. 18. r

IN ciuitate Assisio, sanctæ Claræ virginis, primæ plantæ Ordinis pauperum dominarum, quæ vita & miraculis claruit. In Sicilia, ciuitate Catina, natalis sancti Eupli diaconi, sub Dioclitiano & Maximiano Augustis: qui cum diutissimè pro confessione Domini torqueretur, tandem martyrij palmam gladio cædente percepit. Apud Augustanam vrbem, sanctæ Hilariæ, matris sanctę Afræ martyris: quæ † cum ad sepulcrum eius excubaret, ibidem pro fide Christi à persecutoribus igni tradita est, cum Digna, & Eumenia, & Euprepia. Passi sunt item eodem die in præfata ciuitate, Quiriacus, Largio, Crescen- B tianus, Nimmia, Iuliana, cum aliis viginti. Item vrbe Phalari, passio Graciliani & Felicissimæ virginis: quorum primùm ora pro Christo lapidibus contusa, dehinc gladio percussi, optatam martyrij susceperc palmam. In Syria, sanctorum, Macarij & Iuliani. *Eodem die, Porcarij, abbatis monasterij Lirinensis, & martyris. Iotro monasterio, sanctæ Aglibertæ abbatissæ.* g *Die duodecima, sanctorum martyrum, Photij & Aniceti.* 1 2 *Vt habent Gesta Afræ, 5. Augusti.* 3

¶ q *Montibus Hannoniæ,* p *translatio sanctæ Vualdedrudis.*

ANNOTATIONES.

1 Claræ vitam qui conscripsit, is nomen suum suppressit: sed scribit se mandante Alexandro papa eam conscripsisse, postquam ab eo sanctis virginibus erat ascripta. pag. 609. Surij.

2 Euplus martyrium passus est Catinæ, quæ & Catana, quod cõtractè ponit Vsuardus, fusius Ado, fusissimè Simeõ.

3 Porcarius cum monachis quingentis, sub Genserico Vvandalorum rege, pro fidei veritate coronatur. Quarum passionis historia publicè in sancta Dei ecclesia legitur die natalis eorum. Vita Honorati lib. 3. cap. 23. & 20.

C Idibus Augusti, luna 13. Aug.

1. 12. 22. 4. 15. / 25. 7. 17. 28. 10. / 21. 2. 13. 23. 5. / 16. 26. 8. 19.

ROmæ, beati Hippolyti martyris: qui pro confessionis gloria, iubente Valeriano * præside, ligatus pedes ac colla indomitorũ, equorũ, sic per carduetũ & tribulos tractus emisit spiritum. Passa est etiam Cõcordia nutrix eius, quæ ante ipsum plumbatis cæsa, † martyrizauit. Decollati sunt simul & alij decem & nouem de domo eius. Eodem die Foro Syllæ, natalis sancti Cassiani: qui cum adorare idola noluisset, vocatis pueris, quibus docendo exosus factus fuerat, data est facultas perimendi eum. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto grauiorem martyrij pœnam dilata morte faciebat. a *Scribit hoc Prudentius poëta.* Pictauis, depositio sanctæ [1] Radegundis reginæ: cuius vita *à Fortunato presbytero descripta,* virtutibus & miraculis latè claruit. *Ipso die, sancti Laudulphi, episcopi Ebroicensis. Mediolani,* r *depositio sancti* [4] *Simpliciani, episcopi & confessoris.* b *In Germania prouincia, natale sancti* [5] *Vvigberti, presbyteri & confessoris.* g *Die decimatertia, sancti patris & confessoris Maximi.* 1 *al.* principe. *al.* martyrizata est. 2 *Prud. hymn. 9. περὶ στεφάνων.*

D ¶ Eodem die, sancti[6] Hariolphi, primi abbatis Elvvangensis, & episcopi Lingonensis.

ANNOTATIONES.

1 De Hippolyti martyrio, & Concordiæ, & nouendecim eius domus martyrum, latè Notarij Romani in Gestis Laurentij. Scribit etiam Prudentius Hippolyto hymnum vndecimum: commiscens tamen cum eo alterum Hippolytum martyrem, vt facilis est in eiusmodi lapsus.

2 De Cassiano Imolensi. Beda initio vitæ sancti Felicis dicit quendam martyrium beati Cassiani de metrico opere Prudentij in commune apertúmque omnibus eloquium transtulisse / pag. 628. Surij.

3 De Radegunde, Greg. Turonensis lib. 9. hist. Francorum, cap. 2. 39. & deinceps. Vitæ eius librum primum scripsit Fortunatus presbyter, pòst episcopus Pictauorum: secundum, Bandomina sanctimonialis à sancta Radegunde enutrita. Non ea, ait in prologo, quæ vir Apostolicus Fortunatus episcopus de beata vita composuit iterando, sed ea scribere tentando, quæ præ prolixitate omisit. Vtrunque habet Surius.

4 De Simpliciano, Augustinus de prædestinatione sanctorum cap. 4. / lib. 8. confess. cap. 1. & sequentibus / Paulinus sub finem vitæ Ambrosij / Officium Ambrosianæ Ecclesiæ.

E 5 De Vvigberto hoc, vt arbitror, est sermo primus inter varios, tomo 7. Bedæ.

6 De Hariolpho. Gaspar Bruschius de monasteriis Germaniæ, Ermenricus septimus abbas Elvvangensis, composuit dialogum de vita & miraculis S. Hariolphi. Idem Guil. Eisengrenius tribuit Adalberoni, Comiti à Dilingen, duodecimo abbati Elvvangensi, qui obiit anno 922.

Decimonono Calendas Septembris, luna 14. Aug. K

2. 13. 23. 5. 16. / 26. 8. 18. 29. 11. / 22. 3. 14. 24. 6. / 17. 27. 9. 20.

VIgilia Assumptionis Dei genitricis Mariæ. Romæ via Appia, natalis beati Eusebij presbyteri & confessoris: qui à Constantio Augusto, ob catholicæ fidei defensionem, in quodam cubiculo domus suæ inclusus, ibi q; in oratione constanter perseuerans dormitionem accepit. b *Cuius corpus*

Universidad de Deusto
Biblioteca

collegerunt Gregorius & Orosius presbyteri, & sepelierunt in crypta, iuxta corpus Sixti, episcopi & martyris, via F
Appia. Quod audiens Constantius, in eadem crypta præcepit viuum includi Gregorium. Hunc semiuiuum nocte
Orosius excepit inde, & post paululum defunctum, iuxta corpus sancti Eusebij sepeliuit. Factáque est grauissima
persecutio in catholica ecclesia ab Arianis, sedem Apostolicam tenente Liberio. r *In Africa, sancti Demetrij.*
D *Item, Vverenfridi presbyteri & confessoris: cuius corpus in Ducatu Gheldriæ, in vico qui dicitur Elste, requieseit.*
¶ † Hic prædicator egregius, versus Batuam missus, nouellum Christi populum in Elst & Vvestervoirt, & in fini-
bus illis feliciter rexit. Item sanctæ matris Athanasiæ.

Beata Sinberti, cap. 14.

ANNOTATIO.

1 Athanasiæ vita, institutio, & miracula, habentur in Simeonis Metaphrasi, à quodam viro pio narrata, qui partim ea vidit, partim à mulieribus ipsius matris familiaribus audiuit.

15. Aug. C

Decimooctauo Calendas Septembris, luna

3. 14. 24. 6. 17./ 27. 9. 19. 1. 12./ 23. 4. 15. 25. 7./ 18. 28. 10. 21. G

1 r *Assumptio*

* DOrmitio sanctæ Dei genitricis Mariæ. Cuius sacratissimum corpus, etsi non inuenitur super terram, tamen pia mater Ecclesia eius venerabilem memoriam sic festiuam agit, vt pro conditione carnis eam migrasse non dubitet. Quò autem venerabile illud Spirituſſancti templum nutu & cõsilio diuino occultatum sit, plus elegit sobrietas Ecclesiæ cum pietate nescire, quàm aliquid friuolum & apocryphum inde tenendo docere. Romæ via Appia, sancti Tharsitij, acolyti & martyris: * qui cum quodam die deferret Christi Corporis sacramẽta, nec vellet ea discutientibus prodere paganis, b *indignum iudicans porcis prodere margaritas*, tam diu est fustibus ac lapidibus maceratus ab eis, quousque exhalaret spiritum. b *Et reuoluto eius corpore, sacrilegi discussores nihil inuenire potuerunt sacramentorum Christi. In Nicomedia, sanctorum, Stratonis, Philippi, & Eutychiani, cum eorum socijs.*

Gesta Stephani papæ sub finem, 2. Augusti.

2 ¶ Aldenburgi, depositio sancti Arnulphi Flandrensis, episcopi Suessionum, & confessoris, qui plenus bonis operibus, quieuit anno millesimo octuagesimoseptimo. Eodem die, sancti Iacici, siue Iacincti, Ordinis Prædicatorum: qui post multos labores in Polonia & Russia pro religione Christiana toleratos, moritur anno millesimo ducentesimo quinquagesimoseptimo: & multis post interiectis annis propter sanctimoniam vitæ actæ & miracula no- H
stra memoria in numerum Sanctorum relatus est.

Cremerus lib. 9.

ANNOTATIONES.

1 De Assumptione Mariæ. Athanasius sermone de Deipara/ Bernardi sermones aliquot, & posteriorum auctorũ/ apud Augustinum de Sanctis sermones 34. 35./ apud Hieronymum tom. 4. ad Paulam & Eustochium sermo Sophronij, vt suspicatur Erasmus/ item Metaphrastes/ qui etiam addit encomia Andreæ Cretensis archiepiscopi Hie-
cap. 21. 22. 23 rosolymorum, & Ioannis Damasceni. Plura adfert Nicephorus Callistus lib. 2. historiæ, sed ab ecclesia non perinde recepta atque à vulgo. Apocrypha sanè hic vitanda esse, monuerunt etiam ante Vsuardum, Gelasius in concilio 70. episcoporum, & Beda libro retractationum in Acta ad capita 8. & 13. Exequiis virginis fese interfuisse scribit Dionysius Areopagita de diuinis nominibus cap. 3. interpretibus posterioribus: de quo loco vide Matthæi Galeni Areopagitica.

2 Arnulphi vitam scribit Lisiardus, post eum tertius episcopus Suessionensis ecclesiæ, tomo 4. Surij.

16. Aug. D

Decimosexto Calendas Septembris, luna

4. 15. 25. 7. 18/ 28. 10. 20. 2. 13./ 24. 5. 16. 26. 8./ 19. 29. 11. 22. I

IN Nicea Bithynię, natalis beati Vrsatij confessoris: qui sub Licinio persecutore militia relicta, solitariam vitam agens, tantis claruit virtutibus, vt dæmones expulisse, & ingentem draconem orando interemisse legatur. *Scriptum est in libro quinto Ecclesiasticæ historiæ tripartitæ.* Apud ciuitatem Metensium, r *translatio* sancti Arnulphi episcopi & confessoris: qui sanctitate vitæ & miraculorum gloria illustris, eremiticam vitam diligens, beato fine quieuit. Romæ, sanctæ Serenæ, vxoris quondam Dioclitiani Augusti. *In Gallijs, depositio beati Rochi confessoris, contra pestilentiam adiutoris. Apud castrum Ramerudem, natale beati Balsemij, glorioſi martyris, sociorúmque eius. Eodem die, Theodoli confessoris, episcopi Sedunensis.* g *Die decimasexta, sancti Mandelij, & sancti martyris Diomedis.* †

1 *Cap. 33. ex Sozom. l. 4. c. 15.*

De Ser. gesta Susannæ. 2

Zonar. to. 3.

¶ *& deportatio ab vrbe Edessa non manufactæ imaginis Domini nostri Iesu Christi.* q *Morinis, ostensio sancti Hunfridi, episcopi & confessoris.*

Mediolani in monasterio Coronatę, Ordinis fratrum eremitarum beati Augustini, depositio beati Georgij Cre- K
monensis: qui vitæ, sanctitatis, & miraculorum gratia insignis fuit.

ANNOTATIONES.

1 De Arnulpho. Paulus diaconus lib. 6. de gestis Longobardorum cap. 5. De Arnulphi mirabilibus apud Meren-
pag. 729. Surij. sem ecclesiam, vbi episcopatum gessit, liber extat, eiusdem miracula & vitæ abstinentiam continens. Sed & ego † in libro quem de episcopis eiusdem ciuitatis conscripsi, flagitante Agelramo præfatæ ecclesiæ archiepiscopo, de hoc sanctissimo viro Arnulpho, quædam miranda scripsi: Manuscripta. Liber autem quem extare dicit, extat per familiarem tom. 4. Surij/ & 3. Bedæ. Non est tamen Bedæ, nam auctor circa initium dicit se laudabilia facta Arnolphi episcopi, quæ gesit, nonnulla familiaribus illius narrantibus, pleraque per semetipsum agnoscere.

2 Rochi historiam scripsit Franciscus Diedus Venetus.

3 De imagine Christi non manufacta est apud Metaphrastem Constantini Porphyrogeniti imperatoris narratio collecta

A collecta ex diuersis historiis. De qua Niceph. pl. lib.2. cap. 7. Diacon lib.17.& 18. pictura αὐτόματος à Nicephoro vocatur,& Diacono ἀχειροποίητος, Deique forma virilis.

Decimosexto Calendas Septembris, luna . 17. Aug.E

5.16.26.8.19./29.11.21.3.14./25.6.17.27.9./20.1.12.23.

APud Africam, sanctorum martyrũ, Liberati abbatis, Bonifacij diaconi, Seruij & Rustici subdiaconorum, Rogati & Septimi monachorum, & Maximi pueri: qui persecutione Vvandalica, iussu Hunerici regis pro confessione catholicæ fidei, & vnici baptismatis defensione, speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino perfecerunt. a *Scribit beatus Victor Africanus episcopus in historia eiusdem Vvandalicæ persecutionis, quam & ipse cum cæteris sustinuit, & fideli atque illustri stylo digessit.* 1 *post finẽ lib.3. & libro 3.*

In Cæsarea Cappadociæ, natalis sancti Mammetis martyris: qui passus est imperante Aureliano, sub Alexandro præside. Ipso die, octauæ sancti Laurentij martyris.

In pago Hollandiæ, Egmunda monasterio, sancti Hieronis, presbyteri & martyris. g *Die decimaseptima, sancti martyris Myronis.*

B ¶ Apud vrbem Ptolemaidem, sanctorum martyrum Pauli & Iulianæ.† *De his Metaphrast.*

ANNOTATIO.

1 De Mammete, siue Mamante, martyre Cæsarienſi, Metaphrastes to.4. Surij/Basilius Cæsariensis hom.26./Greg. Nazianzenus in fine orationis aut tractatus 45. Præfatio in Ambrosio/Gregorius papa habuit homiliam 35. in basilica sancti Mammæ, die natalis eius. Nescio tamen an hęc omnia in vnum conueniant, an diuersos.

Decimoquinto Calendas Septembris, luna 18. Aug.F

6.17.27.9.20./1.12.22.4.15./26.7.18.28.10./21.2.13.24.

APud Prænestinam ciuitatem, milliario ab Vrbe trigesimotertio, natalis sancti Agapiti: qui cum esset annorum quindecim, & amore Christi feruoret, iussu * *Aureliani* imperatoris tentus est, ac primò neruis cæsus, deindè à præside Antiocho grauia patitur supplicia. Exinde cum ex præcepto imperatoris leonibus subiiceretur, & minimè esset læsus, gladio ministrorum coronãdus percutitur. Eodem die Romæ, beatorum presbyterorum Ioannis & Crispi: qui persecutione Dioclitiani multa sanctorum corpora officiosissimè sepelierunt: quorum meritis & ipsi postmodum sociati, gaudia vitæ æternæ meruerunt. Via Lauicana, sanctæ Helenæ matris Constantini imperatoris. 1 *al.* Aurelij. 2

C *Metis ciuitate, depositio sancti Firmini episcopi & confessoris.* g *Die decimaoctaua, sanctorum martyrum Phlori & Lauri.*

¶ p *In Bronio, translatio corporis sancti Eugenij, archiepiscopi & martyris.*

ANNOTATIONES.

1 Agapitus Prænestę passus est sub Aureliano, quem Vsuardus Aurelium nominat, si syncera est lectio plurium codicum. Gesta eius MS. Notarij Romani collegerunt: è quibus plura ponit Ado Treuerensis.

2 De Helena. Eusebius libro 3. vitæ Constantini cap 41. & seq./Cassiodorus 2. tripart. cap. 18. Theod. lib. 1. cap. 18.

Decimoquarto Calendas Septembris, luna 19. Aug.G

D 7.18.28.10.21./2.13.23.5.16./27.8.19.29.11./22.3.14.25.

NAtalis sancti Magni, seu sancti Andreæ martyris, cum sociis duobus millibus, quingentis nonagintaseptem. In Galliis, pago Sigisterico, beati Donati presbyteri: qui ab ipsis infantiæ rudimentis mira Dei gratia præditus, anachoriticam vitam exegit multis annis, & miraculorum † gratia clarus, migrauit ad Christum. Romæ, sancti Iulij senatoris & martyris: qui iubente Commodo imperatore, tam diu fustibus est cæsus, donec emitteret spiritum. In territorio Bituricensi, sancti Mariani confessoris. r *Eodem die, in Prouincia, castro Brincola, depositio sancti Ludouici, episcopi & confessoris: qui inde Marsiliam deportatus in ecclesia fratrum Minorum ibidem honorificè conditus est. Apud Mantuam, sancti Rufini confessoris.* q *Bobio monasterio, sancti Bertulphi abbatis. Eodem die, sancti Elaphij,† Catalaunis episcopi & confessoris. Nurenberga ciuitate, depositio sancti Sebaldi confessoris, filij regis Daciæ.* 1 *de nom. latinis Ado.* † *al.* gloria. 2 3 4 5 † *Turo. lib. 5. hist. cap. 40.*

ANNOTATIONES.

E 1 Andreæ ducis exercitus, & sociorum eius, martyria scribit hac die Simeon Metaphrastes.

2 De Iulio latius Beda, & Gesta Eusebij ac sociorum, quæ Vincentius citat 10. Speculi cap. 120.

3 De Mariano recluso Greg. Turonensis in libro de gloria Confessorum, cap. 81.

4 Ludouici vitam scribit Ioannes 22. in antiquo Minorum Breuiario, & 4. tomo Surij/ item Anonymus, eiusdem tamen Ordinis & temporis scriptor. Vnde quædam habet Surius.

5 Bertulphi Bobiensis vita est tomo 3. Bedæ, quæ est Ionæ abbatis, eius discipuli, vt alibi notauimus, item tomo 4. Surij.

Decimotertio Calendas Septembris, luna 20. Aug. A

8.19.29.11.22./3.14.24.6.17./28.9.20.1.12./23.4.15.26.

SAmuelis prophetæ: cuius sacra ossa, vt *in libro contra Vigilantium beatus* Hieronymus scribit, Augustus Arcadius de Iudæa transtulit Thraciam, a *portantibus episcopis: & omnium ecclesiarum populis* *paulo post principium.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Vota lætitia occurrentibus, quasi viuentem susciperent: vt de Palæstina vsque Chalcedonem iungerentur populorum F
1 *examina, & in Christi laudes vna voce resonarent.* r *In territorio Lingonensi, depositio beati Bernardi, primi Clare-*
Gesta Agapeti 18. Augusti. MS. *nallis abbatis: viri vita, doctrina, & miraculis glorioſi.* Eodem die, beati Porphyrij viri Dei. † qui sanctum
martyrem Agapitum erudiuit in fide & doctrina Christi. Herio insula, sancti * Philiberti abbatis: qui
post militiam temporalem, Christi tyrocinio mancipatus, monasteriorum extitit fundator deuotus.
Ciuitate Corduba, sanctorum monachorum, Leonigildi & Christophori: quorum corpora post
3 absciſionem capitis, igni tradita sunt. r *In Hungaria, ciuitate regia, Alba regali, sancti Stephani regis, qui*
4 *primus Hungaros ad fidem conuertit. Cainone castro, sancti Maximi confessoris.* q *Ipso die, sancti Auctoris, Tre-*
Beda lib. cap. *nirorum episcopi. In Anglia, sancti Osuini martyris, regis Deirorum: cuius instantem obitum cum sanctus Aidanus*
14. *episcopus prædiceret, Non est, inquit, digna gens hæc talem habere rectorem.*
5 § Dauentriæ obitus beati Gerardi cognomento magni: qui initium dedit fratribus de communi vita. Villario mo-
6 nasterio, obitus Goberti, ex Comite Asperi montis, egregiæ sanctitatis monachi. Vvormatiæ obitus Burchar-
7 di episcopi.

ANNOTATIONES. G

1 Bernardi vita libris quinque descripta est ab eius familiaribus discipulis: liber primus à Guillelmo abbate: secundus, ab Arnoldo abbate Bonævallis: tres sequentes à Gofrido monacho Claræ vallensi. Sûntque excusi cum mellifluis auctoris operibus, & 20. Augusti.

* *Coschino.* 2 Philiberti vita scripta est iubente * Ioschino abbate Gemetrico. Nam & eius loci extitit fundator deuotus. Extat tomo 4. hac die.

3 Stephani regis vitam scribit Chartuitius episcopus ad Colomannum regem Hungarorum octauum/ pag. 856. Surij.

4 De Maximo Gregor. Turonensis de gloria confessorum cap. 22. Fuit quidam religiosus, & virtutibus, & nomine Maximus, & vt liber vitæ eius docet, quam versu conscriptam legimus, nostri fuit Martini discipulus, &c.

5 Gerardi magni vita edita est cum operibus Thomæ Kempensis.

6 Goberti vitam tribus libellis habet Villaria.

7 Burchardus monachus fuit Lobiis in Hannonia. Postea in Vvormatiensem præsulem assumptus, scripsit decreorum libros viginti. Quibus eius vita adiuncta est per eiusdem temporis auctorem, qui nomen suppressit.

t H

21. Aug E Duodecimo Calendas Septembris, luna

9. 20. 1. 12. 23./ 4. 15. 25. 7. 18./ 29. 10. 21. 2. 13./ 24. 5. 16. 27. r

1 N*Atale sanctorum martyrum, Lusorij, Ciselli, & Camerini.* In territorio ciuitatis Gaualitanæ, passio
sancti Priuati episcopi & martyris: qui passus est sub persecutione Valeriani & Gallieni. Eo-
†*Gesta Agapeti. 18. Augusti.* dem die, sanctorum martyrum Bonosi & Maximiani: quorum actus habentur. Et ciuitate Salona,
sancti Anastasij martyris. † qui pro confessione nominis Christi, iubente Aureliano imperatore in-
teremptus est. r *Item Quadrati episcopi.* g *& sanctæ martyris Basiæ.* q *Romæ in agro Verano, sanctæ* * *Cyriacæ*
* *De Cyr. Gesta Laurentij.* *martyris: quæ in Vvestalia, translata quiescit.*
01. *Augusti.*

ANNOTATIO.

1 Priuati martyrium habet Gregorius Turonensis lib. 1. historiæ Francorum cap. 34./ & gestorum eius nonnulla Vincentius, in Speculo libro 1. cap. 75./ plura Surius. I

22. Aug. C Vndecimo Calendas Septembris, luna

10. 21. 2. 13. 24./ 5. 16. 26. 8. 19./ 30. 11. 11. 22. 3. 14./ 25. 6. 17. 28. 1

O*Ctaua Assumptionis Virginis Mariæ.* Romæ via Ostiensi, natalis beati Timothei martyris: qui
tentus ab vrbis præfecto Tarquinio, & longa carceris custodia maceratus, cum sacrificare
Libro. 1. idolis noluisset, tertiò cæsus, & grauissimis suppliciis attrectatus, ad vltimum decollatus est. a *Scri-*
1 *ptum inuenitur in historia sancti Siluestri.* In portu vrbis Romæ, sanctorum Hippolyti, *qui dicitur Nonnus,*
2 *& sociorum. In Ostia, natalis sanctorum,* Quiriaci & Archelai. Eodem die Augustoduni, sancti Symphoriani, tempore Aurelij imperatoris: qui cum idolis sacrificare nollet, primò verberibus affectus,
deindè carceri mancipatus, ad vltimum cæso capite martyrium consummauit. In portu Romano,
sanctorum peregrinorum martyrum, Martialis, Epicteti, Saturnini, Aprilis, & Felicis, cum sociis eo-
rum. Item Romæ, sancti Antonini martyris. qui b *cum esset carnifex, vidit stantem iuuenem cum spon-* K
Gesta Eusebij & sociorum, 25. August. *gia, & detergentem latera sanctorum martyrum,* † *Eusebij, Pontiani, Peregrini, atque Vincentij, cum suspensi in equu-*
leo cæderentur: & mox exclamare cæpit, Verè Deus est Christus: & fugiens, occultè à Rufino presbytero baptiza-
tus est: & reuersus, cum se liberè fateretur Christianum, iubente Vitellio iudice, capitali sententia est
damnatus, viâque Aurelia sepultus. *Remis ciuitate Galliæ,* p *natalis sancti Mauri martyris cum sociis suis.*
Qui à Roma cum beato Timotheo Remos veniens, postquam verbum Dei ibidem disseminans, Apollinarem cum aliis
pluribus baptizasset, à Lampadio præfecto cum sociis sanctis, quos baptizauerat, decollatus est. g *Die vigesimasecunda, sancti martyris Agathonici.*

ANNOTATIONES.

1 De Hippolyto. Lobiis MS. extat martyrium Aureæ virginis & sociorum, nempe Hippolyti, qui eam sepeliuit, Cyriaci episcopi Ostiensis, Archelai diaconi & reliquorum.

2 De

A 2 De Symphoriano Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 51/ & de gloria confessorum cap. 77. vbi passionem eius dicit, quam Surius edidit.

Decimo Calendas Septembris, luna 23. Aug. D

11.22.3.14.25/6.17.27.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.

NAtalis sanctorum martyrum, Donati, Restituti, Valeriani, Fructuosæ, cum aliis duodecim. qui præclarissimo confessionis honore apud Antiochiam coronati sunt. Eodem die, beati Zachæi † episcopi. qui quartus à Iacobo, Hierosolymorum ecclesiam clarissimè rexit. Apud Lyciam, ciuitate Ægæa, sanctorum, Claudij, Asterij, & Neonis. qui post acerba tormenta, cruci affixi sunt. Alexandriæ, sancti Theonæ † episcopi venerabilis, & verè Deo digni. Item, natalis sanctorum, Timothei & Apollinaris. * qui apud Remensium vrbem consummato martyrio, cælestia regna meruerunt. Lugduni Galliæ, sanctorum martyrum, Minerui, & Eleazari, cum filiis

† Eus. l. 4. cap. 5.
† Eus. l. 7. cap. vlt.
* Turo. de glo. mar. cap. 55.

B octo. r *Eodem die, sancti Flauiani, episcopi* q *Augustoduni. Aruernis, natalis sancti Sidonij episcopi. Cenomanis, beati Fraubaldi abbatis & confessoris.* g *Die vigesimatertia, sancti Luppi martyris.* r *Item, vigilia sancti Bartholomæi Apostoli.* 1

ANNOTATIO.

1 De Sidonio, Gregorius Turonensis lib. 2. historiæ Francorum, capite 21. & deinceps. Extant etiam epistolæ eius, & metra.

Nono Calendas Septembris, luna 24. Aug. E

12.23.4.15.26/7.18.28.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.1.

NAtalis beati Bartholomæi Apostoli. qui apud Indiam Christi Euangelium prædicans, b *viuens à barbaris decoriatus est, atque iussu regis Astiagis*, decollatione martyrium compleuit. Huius 1

C Apostoli sacratissimum corpus primùm ad insulam Liparis, deinde Beneuentum translatum, pia fidelium veneratione honoratur. Eodem die, apud Carthaginem, trecentorum martyrum. qui passi sunt tempore Valeriani & Gallieni. Denique post supplicia sibi illata, Christum Dei filium Deum fatentes, in clibanum calcis accensum demersi sunt. Ex quo etiam ille candidatus exercitus beatorum, Massa candida meruit nuncupari. *In quorum laudibus extant homiliæ sancti Augustini episcopi.* 2 Ciuitate Rothomago, sancti Audoëni episcopi & confessoris. qui sæculum salubriter 3 despiciens, sanctitatis merito episcopi adeptus est honorem. Niuernis, sancti Patricij abbatis. *In pago Cenomanico, sancti Rigomari confessoris. In Gladbach, diœcesi Agrippina, sancti Sanderadi, eiusdem cœnobij primi abbatis.* g *Die vigesimaquarta, sancti hieromartyris Eutychis, discipuli sancti Ioannis Theologi.*

¶ Andaino monasterio, obiit Theodoricus abbas, anno millesimo octuagesimoquinto. qui viuus & defunctus multis claruit signis ac virtutibus. Eius corpus humo leuatum, Hugonistarum immanitate redactum est in cineres & fauillas.

ANNOTATIONES.

D

1 Bartholomæi mentionem ingerunt, Areopagita de mystica theologia cap. 1/ Eusebius lib. 5. hist. cap. 10/ Rufinus lib. 3. hist. eccl. cap. 1/ Præfatio Ambrosiana/ Isidorus de obitu Sanctorum cap. 77/ Appendix Græci ad Hieronymi catalogum cap. 7/ Turonensis de gloria martyrum cap. 77/ Vvicelius in hagiologio/ Metaphrastes addit Iosephum quendam. Sunt qui eundem Nathanaëlem suspicentur, vt Ferus in 1. Ioan. De quo etiam Iansenius in cap. 17. Euangeliorum. Translationis ad Liparim historia est MS. per Theodorum Studitem, abbatem Constantinopolitanum interprete Anastasio bibliothecario. Historiam quæ est in pseudoabdia, Ecclesia ignorat. Vnde Radulphus Riuius Tungrensis abhinc fere ducentis annis præclarè scripsit. Passiones sanctorum, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Iudæ, quas sub quadam deuotione indiscreta colligunt sacerdotes, periculosè in officio diuino leguntur. De festi celebratione dubietas oritur apud quosdam: sed consuetudinem tuæ regionis obserues, rescripsit Innocentius tertius: cap. Consilium nostrum. De obseruatione ieiuniorum. *de canonum obseruantia Propositione* 11.

2 Massæ candidæ trecentorum martyrum meminit Prudentius hymno 13. περὶ στεφάνων. / & Actus passionis Cypriani fol. β. 2. Possidius indicat homiliam Augustini per natale martyrum Massæ candidæ. Quam Plantino dabimus excudendam cum operibus Augustini.

E 3 Audoënus tribus libris scripsit vitam Eligij. Eius meminit Aimonius lib. 4. hist. Francorum, cap. 41/ Fridegodus autem diaconus sancti Odonis, dicitur vitam sancti Audoëni scripsisse. Cuius reliquias sanctus Odo episcopus Cantuariam transtulit, Anno 956. Edidit eam Surius, correcto nonnihil stylo.

Octauo Calendas Septembris, luna 25. Aug. F

13.24.5.16.27/8.19.29.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.2.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum, Eusebij, Pontiani, Vincentij, & Peregrini, sub Commodo imperatore. qui primò in equuleum leuati, neruis quoque distenti, ac deinde fustibus cæsi sunt, flammis circa latera eorũ appositis: sed dum in laude Christi fidelissimi permanerent, 1

Universidad de Deusto Biblioteca

plumbatis vsque ad emissionem spiritus, mactati sunt. Item Romæ, sancti Genesij, martyris tem- F
2 pore Dioclitiani Augusti. qui b *fuit primum sub gentilitate mimus, thymelicæ artis magister.* a *Et cum vellet Dioclitianus de mysterijs Christianæ obseruantiæ ludum exhiberi, huius rei gratia in me dio theatri quasi ægrotus, posums se baptizari, mimum proposuit. Euocato autem presbytero & exorcista, repentè à Deo inspiratus credidit. Cumque sacramentorum mysteria complessent, & indutus esset vestibus albis, veluti per ludum à militibus raptus, & ad similitudinem sanctorum martyrum de Christi nomine discutiendus, imperatori fuisset exhibitus, stans in editiori loco, ita concionatus est: Audi imperator, & omnis exercitus: sapientes, & populi huius vrbis. In tanta derisione Christianos habui, vt ex eorum sanctificatione ludum vobis exhibere vellem. At vbi me aqua nudum tetigit, & interrogatus, credere me respondi, vidi super me manum cælitus venientem, & angelos Dei radiantes iuxta me stetisse, qui omnia peccata quæ ab infantia feci, recitarunt de libro: quæ mox in ipsa aqua lauerunt, & me candidiorem niue postmodum ostenderunt. Nunc igitur inclyte Imperator, & vos omnes populi, credite verum Deum esse Christum, & per ipsum nos ad indulgentiam posse pertingere. Ad hæc cum Dioclitianus vehementissimè indignaretur, traditus Plutiano præfecto*, primò fustibus crudelissimè cæsus, deinde equuleo suspensus, & vngularum diutissima laceratione vexatus, lampadibus etiam inflammatus, cum in fide persisteret, dicens, Non est rex præter Christum, pro quo si millies occidar, ipsum mihi de ore, ipsum mihi de corde auferre non poteritis: martyrij palmam capitis obtruncatione promeruit. Eo- G
3 dem die, beati Genesij Arelatensis, qui exceptoris functus officio, cum impia, quibus Christiani puniri iubebantur, edicta nollet excipere, comprehensus atque decollatus, martyrij gloriam, proprio cruore baptizatus, accepit. In Hispaniis, ciuitate Italica, sancti Geruntij episcopi, in carcere quiescentis. r *In prouincia Syriæ, sancti Iuliani martyris. Item Parisijs, sancti Ludouici confessoris, regis*
4 *Franciæ* q *illustrissimi atque glorioſissimi. cuius corpus requiescit in cœnobio diui Dionysij in Francia, & caput eius honoratur & colitur in sacrosancta capella palatij. Quem dominus Bonifacius octauus sanctorum catalogo as-*
5 *scripsit, eius mortem pretiosam Deo per crebra miracula contestante. In pago Viromandensi, natale sanctæ Hune-*
6 *gundis, pretiosæ virginis Christi. In pago Lemouicensi, sancti Aredy confessoris.* p *Item, sancti Gregorij epi-*
7 *scopi Traiectensis, atque confessoris. qui fuit instructor sancti Ludgeri, episcopi Monasterienſis.*

¶ g *Die vigesimaquinta, reuersio Lipsani sancti Bartholomæi Apostoli.*

8 Eodem die fuit incendium oppidi Tuitiensis. in quo corpus Dominicum à flamma circunfusa intactum re- H
manſit.

ANNOTATIONES.

1 De Eusebio, Pontiano, Vincentio, & Peregrino, latius ex Gestis MS. Ado in Martyrologio, & Vincentius in Speculo lib. 10. cap. 119. & quatuor sequentibus.

2 Genesij Romani gesta martyrij pulcherrimè Romanos Notarios annotasse, ea ipsa satis testantur, quæ ex eis Ado transcripsit. Extant pagina 895. Surij.

3 Genesius Arelatensis martyr ab eo diuersus est. cuius passionem habet D. Surius auctore Paulino Nolano epi-
Hom. 50. scopo/ & miraculum per S. Hilarium Arelatensem / Habuit & Galliæ Doctor, qui Eusebius Emisenus inscribitur, in eius natali homiliam historicam, & eruditam. Rursus de eo Gregorius Turonensis in laudem martyrum cap. 67. cum tribus sequentibus.

4 Ludouici regis vitam perstringit Bonifacius octauus. Scripsit eandem Iudocus Clichtouæus anno 1516. potissimum, vt ait, ex opusculo Godofridi de bello loco, Ordinis Prædicatorum, qui viginti annis confessionum sancti Ludouici fuit auditor. Clichtouæus cum bulla excusus est Parisijs. Item de eo Surius pag. 906. I

5 Hunegundis vita per episcopum, vt apparet, scripta, ante annos 600. extat hac die.

6 De Aredio Greg. Turonensis lib. 10. historiæ Francorum cap. 29/ de gloria confessorum cap. 9./ de vita patrum cap. 17. in vita Nicetij episcopi Treuirorum.

7 Gregorij episcopi vita, Vltraiecti ad sanctum Saluatorem, vbi quiescit, habetur scripta per discipulum, qui in prologo vocat Gregorium, abbatem & præceptorem suum ab infantia. Hunc autem esse sanctum Ludgerum episcopum, ipsius vita loquitur cap. 31.

8 De incendio Tuitiensi est liber Ruperti abbatis, editus Coloniæ anno 72.

20. Aug. G

Septimo Calendas Septembris, luna

14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.3.

De Zeph. ca. 16. pontificalis.

ROmæ, natalis sancti Zepherini papæ r *& martyris.* Et sanctorum martyrum, Irenæi & Abundij, qui in passione beati Laurentij leguntur. † Apud Victimilium castrum Italiæ natalis beati Secundi martyris, viri spectabilis, & ducis ex legione sanctorum Thebæorum. Item ciuitate Perga- K
† vbi agitur de concordia. mis, sancti Alexandri martyris. qui & ipse vnus extitit ex legione Thebæorum, & cum nomen Do-
Ado plura habet. mini Iesu constantissimè fateretur, martyrium capitis abscissione compleuit. Antisiodoro, Eleutherij episcopi. *Ceresani, oppido Hispaniæ, beati Victoris martyris. qui à Mauris est martyrij corona donatus.*

27. Aug. A

Sexto Calendas Septembris, luna

15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/30.11.22.4.

De Rufo vita Apollinaris. 23. Iulij.

APud Capuam, natalis sancti Rufi martyris. quem docuit Apollinaris, Petri Apostoli discipulus, cum esset idem Rufus patritiæ dignitatis. Tomis ciuitate, sanctorũ martyrũ, Marcellini tribuni,

A tribuni, & vxoris eius Mannææ, Ioannis, Serapionis, & Petri. Eodem die, natalis sanctorum, Georgij diaconi, Aurelij, Felicis, Nathaliæ, & Liliosæ. quorum primus, miræ abstinentiæ monachus, ab Hierosolymis Cordubam aduenies, cum reliquis ex eadem vrbe, claro germine ortis, diu optatum, sibiq; à Domino præmonstratum meruit assequi martyrium. Ciuitate Arelatensi, sancti Cæsarij episcopi, miræ sanctitatis, & pietatis, & studij viri. Augustoduni, sancti Siagrij, † episcopi & confessoris. g *Die vigesimaseptima, sancti patris Pastoris.* q *Ciuitate Constantia, natalis sancti Gebhardi, episcopi & confessoris.* 1 2 † *Viri summæ sanctitatis. Ado an. 575.*

¶ p *Item, translatio sancti Lamberti, de crypta, in altare sanctæ Crucis.*

ANNOTATIONES.

1 Georgij diaconi & collegarum eius gesta habet Surius per Eulogium eorum contemporaneum, quem presbyterum sentit fuisse, & martyrem.

2 Cæsarij meminit Gennadij catalogus cap. 86/Vitam scripsit Cyprianus eius discipulus ad Cæsaream abbatissam sororem sancti Cæsarij, pag. 923. Surij.

B

Quinto Calendas Septembris, luna 28. Aug. B

16.27.8.19.30/11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/1.12.23.5.

IN Africa, depositio sancti Augustini episcopi. qui a *per acceptissimum Deo sacerdotem Ambrosium, diuina præstante opitulatione, & doctrinam salutarem, & diuina percepit sacramenta. Moxque ex intimis cordis medullis, spem omnem quam habebat in sæculo, dereliquit. Verbum Dei vsque ad extremam ægritudinem impræmisse, sana mente, sanóque consilio in ecclesia prædicauit. Testamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Dei non habebat.* *Hic* primò de sua ciuitate propter barbaros Sardiniam translatus, nuper † à rege Longobardorum Ticinum relatus, & honorificè conditus est. Romæ, natalis beati Hermetis, viri illustris: qui, vt in actibus Alexandri papæ legitur, b *à beato papa baptizatur, cum vxore & filio, ac sorore Theodora: & cum eo pariter mille ducenti quinquaginta serui eius: vxores quoque, & filij eorum, prius ingenuitate illis concessa: ac non multo post ab Aureliano* primò carcerali custodiæ mancipatus, deinde gladio cædente martyrium adeptus est. Constantinopoli, sancti Alexandri, episcopi & confessoris, glorioſi senis. cuius virtute orationis, Arius diuino iudicio condemnatus est. Ipso die, *Briuate,* natalis sancti Iuliani martyris. qui tempore persecutionis, hortatu beati Ferreoli ex Viennensi vrbe, clandestino discessu ad territorium vrbis Aruernæ commigrauit: vbi tandem defecto gutture, morte horribili necatus est. Apud Santonas, sancti * Bibiani episcopi & confessoris. *Buchouiæ in Suecia, sanctæ Adelindis abbatissæ.* g *Die vigesimaoctaua, sancti patris Moysis Æthiopis.* 1 † *An. 718. Ado Vien. to. 3. Surij, 3. die Maij.* C 2 3 4 **al.* Viuiani.

¶ *Vrbis Alemannorum recolit Constantia sanctum*
Hac quoque Pelagium, fuso pro sanguine clarum. *Vuand.*

ANNOTATIONES.

1 De Augustino, Africa, quo pastore: orbis, doctore coruscat. Isidorus de viris ill. cap. 8. Possidius Africanæ prouinciæ episcopus, stylo prosecutus est vitam sancti Augustini: cui etiam operi subiecit indiculum scriptorum eius, enumerans quanta idem beatissimus doctor scripserit. Extant nunc ante opera Augustini. Fragmenta aliorum de hoc Doctore multa sunt: quæ longum fuerit recensere. Vitam scripsit quoque inter recentiores, Gerardus Moringus.

2 De Alexandro, vide Rufinum lib. 10. hist. eccles. cap. 12. 13/tripartitam historiam lib. 1. cap. 12/lib. 2. cap. 4/ lib. 3. cap. 10/Epiph. hær. 68.

3 De Iuliano. Sigibertus de viris illustr. cap. 40. Gregorius Turonensis episcopus, scripsit de miraculis Iuliani martyris, librum vnum. Habet capita 50. tomo 4. Surij. De eius & Ferreoli translatione per S. Mammertum, meminit Sidonius lib. 7. epist. 1.

4 De Bibiano. Greg. Turonensis de gloria confessorum cap. 58. Eius virtutum præstantiam liber, qui iam de eius vita scriptus tenetur, enarrat.

D

Quarto Calendas Septembris, luna 29. Aug. C

17.28.9.20.1/12.13.4.15.26/7.18.29.10.21/2.13.24.6.

E

DEcollatio, vel potius inuentio capitis beatissimi Ioannis Baptistæ. Siquidem decollationem eius circa solennitatem Paschalem euenisse, ex Euangelica comprobatur lectione. quæ tamen hic festiua recolitur, quando caput eius repertum est secundò, in Emesa ciuitate, atque in ecclesia conditum. Romæ, natalis sanctæ & illustrissimæ Sabinæ martyris. quæ sub Adriano imperatore gladio percussa, martyrij palmam adepta est. In pago Trecassino, sanctæ Sabinæ virginis; quę pro Christi amore, laboriosissima peregrinatione susceptа, etiam virtutibus ac miraculis gloriosa, quieuit in pace. Parisiis, depositio Mederici, presbyteri *abbatis.* Ipso die, sanctæ Candidæ virginis. r *Item, sancti Elizei prophetæ.* q *Cuius sacrum corpus etiam mortuum, mortui resuscitatione peculiariter glorioſum, Rauennæ translatum, honore condigno honoratur. Apud vrbem Louanium, natalis Veronæ virginis beatæ, in ecclesia sanctæ Crucis.* 1 Ioan. 6. a 2 4. Reg. 13. 3

¶ *Eodem die, translatio sancti Adelphi Metensis episcopi, & confessoris, ad nouum Villare monasterium, pe-* F
titione Lantfridi, coëpiscopi Drogonis Metensis, tempore Ludouici vij.

ANNOTATIONES.

1 De decollatione Ioannis, Matt.14/Marci 6/Lucæ 9/de inuentione capitis, Ado 11. cal.Martij, & hac die. Rursus de hac festiuitate Ioannis sunt varij veterum sermones. inter quos est & sermo 10.7.Bedæ inter varios. in quo allegantur Iosephus lib.18.antiq.cap.10/Eusebius lib 1.hist./Rufinus lib.11.cap.18/ & tripartita historia, lib.9. cap. 43. Beda capite 26.in 6.Marci allegat etiam chronicon Marcellini. Est etiam apud Cyprianum incerti auctoris tractatus de reuelatione capitis beati Ioannis. Hieronymus in fine 3. apologiæ contra Rufinum, Herodias, ait, linguam veridicam discriminali acu confodit. Item Gelasius dist.15/& Metaphrastes tomo 4.Surij.

2 De Sabina martyre, latius Ado ex Gestis.

3 De Elizeo. 3.Regum 19.vsq; ad 13.caput libri sequentis/Eccl.48/Nicephorus anno 463.

Tertio Calendas Septembris, luna
30.Aug. D 18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/3.14.25.7. G

Latius Ado, tomo 4. Surij.

ROmæ via Ostiensi, beati Felicis Presbyteri, sub Dioclitiano & Maximiano imperatoribus. qui post equulei vexationem, data sententia cum ad decollandum duceretur, obuius ei fuit quidam Christianus. Hic dum se Christianum sponte profiteretur, mox cum eodem pariter decollatus est. Huius nomen ignorantes Christiani, Adauctum eum appellauerunt, eo quod sancto Felici auctus sit ad coronam. Item Romæ, sanctæ Gaudentiæ virginis. *Resbaco monasterio, cognomento Hierusalem, sancti Agili. qui eiusdem abbas cœnobij, multis virtutibus claruit. In territorio Meldensi, sancti Fiacrij confessoris, magnæ virtutis viri.*

¶ *Brugis, translatio sancti Donatiani, Remensis episcopi.*

Pridie Calendas Septembris, luna
31. Aug E 19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/4.15.26.8.

1 TReueris, natalis sancti Paulini, episcopi & confessoris. qui à Constantio imperatore relegatus H
exilio, & vsque ad mortem etiam extra Christianum nomen mutando exilia fatigatus, ad vltimum apud Phrygiam defunctus, beatæ passionis coronam percepit à Domino. Eodem die,
†*Ens.lib.4 o. cap.4.c 3/ Hier.c.30. de vir. ill.* apud Athenas, beati Aristidis, fide sapientiáq; clarissimi.† qui Adriano principi de religione Christiana libros obtulit, & quod Christus Iesus solus esset Deus præsente imperatore, luculentissimè perorauit. Antisiodoro, sancti Optati, episcopi & confessoris. r *Item, sanctorum martyrum, Robustiani & Marci.* q *Iotro monasterio, sancti Ebraisili, episcopi & confessoris. Eodem die, sancti Aidani episcopi.*
2 *Cuius animam sanctus Cuthbertus in cælum ab Angelis ferri vidit. In Anglia, sanctæ Cuthburgis, virginis & reginæ. Ibidem, depositio sanctæ Eansuuidæ, virginis & abbatissæ.*

¶ *Atrebati,* p *translatio sancti Hadulphi episcopi & confessoris. In loco Blandinium dicto, dedicatio & consecratio basilicæ beatissimorum Apostolorum, Petri & Pauli.* g *Die trigesimaprima, depositio venerandæ zonæ*
3 *sanctissimæ Deiparæ,*
in anniuersario die dedicationis templi, in Chalcopratiis.

ANNOTATIONES. I

1 De Paulino Treuerensi, libro 5.hist.tripart.cap.15.& 16/ Athanasius & Hilarius contra Constantium scribentes/ Sulpitius lib.2.sacræ historiæ.

2 De Aidano, Beda in vita Cuthberti, cap 4/in historia gentis suæ lib.3.c.3.5.14. & tribus sequentibus.

3 De zonæ Deiparæ depositione, sunt apud Metaphrastem encomia Germani episcopi Constantinopolitani, & Euthymij monachi, tomo 4.Surij.

Huc vsq; nobis hæc edentibus, peruenit Reuerendus & religiosissimus Pater, Dominus Laur.Surius, Carthusianus Agrippinæ Coloniæ, in probatis Sanctorum historiis; singulis tomis duos menses complectens.

SEPTEMBER HABET DIES XXX.

Calendis Septembris luna
1.Sept.F 20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/5.16.27.9. K

1 IESV Naue, & Gedeon prophetarum. Item, natalis beatissimæ Annæ prophetissæ. cuius sanctitatem Euangelicus sermo prodit. Apud Capuam, via Aquaria, sancti Prisci martyris. qui vnus fuit de antiquis Christi discipulis. Remis, depositio sancti Sixti, episcopi primi ciuitatis ipsius, *& beati Simicij, eiusdem successoris.*
Luc. 2. Senonis, beati Lupi, episcopi & confessoris. de quo refertur, † quia quodam die, dum astaret, præsente clero, sacris altaribus, lapsa est cælitus gemma in eius
† *in hist. MS. citra med.* calice sancto. Cenomanis, S. Victoris episcopi. *cuius gesta habetur præclara in sanctitate, & miraculis. Item in Prouincia,* s *sancti Egidij abbatis. Eodem die Beneuenti, sanctorũ martyrũ duodecim fratrum.*
2
3
4

q *In Alto*

A q *In Alto Villari, depositio sancti Niuardi, episcopi Remensis. Ambianis, transitus sancti Firmini, episcopi & confessoris. In territorio Constantiensi,* b *ad Aquas duras, natale sanctæ Verenæ virginis.* g *In die prima, sancti martyris Arthaci.* † *& sanctarum martyrum quadraginta mulierum, & Ammonis diaconi, atque discipuli ipsarum. & sanctorum martyrum, Callistes, Exodi & Hermogenis, fratrum.* 2 3 4 † 3 trip. c. 2.

¶ *& principium indictionis, nouique anni. & commemoratio superbenedictæ Dei genitricis in Masinis. Treuiris, translatio sancti Matthiæ Apostoli de Roma.*

Dominica die prima mensis Septembris, Louanij in basilica sancti Petri, solennitas recollectionis festorum beatissimæ Virginis, Dei genitricis Mariæ. quæ cum totius vrbis lætitia, festiuè celebratur.

ANNOTATIONES.

1 De Iosue. Exodi 17.24.32/ Num 12.13.14/Deut. 1/ Eccl. 46/ & toto libro Iosue. De Gedeone, Iudicum 6. 7. & 8.

2 De Victore aut Victorio Cenomanensi, Gr. Turon. de confess. cap. 56/& historia eius, MS. Lobiis.

3 * Egidij vita passim extat MS. quæ in quibusdam codicibus ascribitur Fulberto Carnotensi episcopo. * Ægidij.

B 4 Duodecim martyrum Beneuentanorum martyrium habet tomus 4. Aloysij, heroico carmine, auctore Alphano, qui ex Cassinensi monacho assumptus est in archiepiscopum Salernitanum, circa annum M.C.VIII.

Quarto Nonas Septembris, luna 2. Sept. G

21.2.13.24.5/10.27.8.19.30/11.22.3.14.25/6.17.28.10.

LVgduno Galliæ, natalis sancti Iusti, episcopi & confessoris. qui in eremum secedens, cum aliquot annis proximam angelis egisset vitam, & dignus adesset finis tantis laboribus, regnum scandere cœlorum beato lucro promeruit. Huius sanctum corpusculum, cum ossibus beati Viatoris ministri eius, Lugdunum postea relatum est. Eodem die apud præfatam vrbem, sancti Helpidij, episcopi & confessoris. In Apamia, sancti Antonini martyris. r *Item sancti Cosmæ, confessoris & eremitæ.* q *cuius corpus ex Creta Venetias est translatum. Eodem die, beati Brocardi presbyteri, & Carmeli Prioris generalis, magnæ sanctitatis viri.* g *Die secunda, sancti patris Ioannis ieiunatoris.* † 1 2 † Zonaras in Tiberio pag. 59. 61.

C ¶ q *Eodem die in Traiecto, translatio Agnetis virginis. Apud Dononium eleuatio corporis sanctæ Ragenfredis virginis.*

ANNOTATIONES.

1 De Iusto scribens Vsuardus, seruauit verba historiæ MS. De eodem Ado Treuirensis hac die, & idibus Octobris/Ado Viennensis anno 379.

2 Brocardi vita eo anno cœpta est scribi, quo obiit, vt habet initium historiæ eius.

Tertio Nonas Septembris, luna 3. Sept. A

22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/7.18.29.11.

NAtalis sanctæ * Phœbes. de qua beatus Apostolus Romanis scribit. Romæ, ‡ beatæ Serapiæ virginis, sub Adriano principe quæ cum esset duobus lasciuis viris tradita, & minimè potuisset illudi, nec postmodum ardentibus lampadibus inflammari, iussu præsidis fustibus, est cæsa, sicq; gladio decollata. Huius dies passionis quarto Calendas Augusti: sepulturæ verò eiusdem, in præsenti habetur, quando & memoria ipsius celebrior agitur. In Capua, sanctorum martyrum, Antonini, * annorum viginti, & Aristei episcopi. quorum gesta habentur. *Ciuitate Sais, sancti Godegrandi, episcopi & martyris. Eodem die, sancti Aigulphi, abbatis monasterij Lirinensis, gloriosi martyris. In territorio Leodiensi, in Ardenna, monasterio Stabuleto,* p *depositio sancti Remacli, episcopi & confessoris.* * *al.* Phœbe Rom. 16. * Passio. * pueri. 2 3 4

D r *Tullo ciuitate, sancti Mansueti, episcopi & confessoris. Eodem die. Papiæ, sancti Marmi.* q *Apud Aquileiam, sanctarum, Euphemiæ,* † *Dorotheæ, Teclæ, & Erasmæ. quæ tempore Neronis post grauissima, multiplicia que tormenta, capite plexæ sunt; & ab Hermagora sepultæ.* g *Die tertia, sancti patris Theoctisti, synaxeæ magni Euthymij.* † † Rubeus l. 1. hist. Rauen. † de quo vide Euth. 10. 1.

¶ r *Ordinatio summi pontificatus incomparabilis viri Gregorij papæ.* p *In monte Blandinio, Gandaui territorij, aduentus sanctorum corporum, Vvandregisili abbatis, Ansberti & Vvlfranni archipræsulum. Fossis, translatio corporis beati Foillani martyris.* Surij.

E

ANNOTATIONES.

1 De Serapia fusius Ado ex Gestis.

2 Godegrandi martyrium scribit Adelelinus episcopus Sagiensis, in vita Opportunæ, sororis Godegrandi, tomo 2. Surij pag. 773.

3 Aigulphi vita originalis extat, nondum excusa.

4 Remacli vita & miracula habentur MS. per Thietmarum abbatem Helmarduicensem / Notgerum episcopum Leodiensem ad Vvetenfridum abbatem / per fratres Stabulenses / & Herigerum abbatem Lobiensem, in libro de gestis pontificum Leodiensium, à cap. 40. vsque ad 55.

Pridie Nonas Septembris, luna F

4.Sept. B

23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.12.

1 MOysi prophetæ g *& Dei spectatoris.* Apud Ancyram Galatiæ, natalis sanctorum martyrum,
2 trium puerorum, Rufini, Siluani, & Vitalici. Cabilonis, sancti Marcelli martyris. qui à præ-
side Prisco, cum ad prophanum conuiuium fuisset inuitatus, & huiusmodi epulas execrans, om-
nes qui aderant, cur idolis deseruirent, libera increpatione corriperet, inaudito crudelitatis genere
defodi cum, cingulo tenus erectum, præses iussit. Sicque sanctus Dei martyr tertio die, in Dei ti-
more & laudibus perseuerans, incontaminatum reddidit spiritum. Ipso die, sanctorum, Magni
& Casti, r *& Maximi, & sancti Mauri confessoris.* q *Treuiris, sancti Marcelli, episcopi & martyris. In ter-*

Idæ historia est 10. 2. Legendæ.

ritorio Monasterienſi, supra Lippiam fluuium, depositio beatæ Idæ, viduæ magnæ sanctitatis.
¶ Coloniæ in maiori ecclesia, Irmgardis virginis. in cuius præfesto ibidem campanæ pulsantur, sicut in præfe-
stis Sanctorum, licet non sit canonizata. G

ANNOTATIONES.

1 Moyses nascitur Exodi 2. cuius acta consequenter describuntur. Moritur Deut. vlt.
2 De Marcello, plura Ado. De eodem Gr. Turonensis, de gloria martyrum cap. 53.

5.Sept. C Nonis Septembris, luna

24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.13.

De vitæ gesta Neri. ROmæ, beati Victorini martyris. qui sanctitate & miraculis præclarus, sacerdotium Amiterni-
næ vrbis, totius populi electione adipiscitur: inde postmodum sub imperatore Nerua iussus est
suspendi capite deorsum, in loco vbi putentes & sulphureæ emanant aquæ. Quod cum per triduum
pro nomine Christi passus fuisset, glorioſè coronatus, victor migrauit ad Dominum. Item Romæ
in portu, sancti Herculani. Capuæ, sanctorum martyrum, Quinti, Arcontij & Donati. Eodem
** nostri.* 1 die, p *in pago Teruanensi, monasterio dicto Sithiu, depositio* sancti Bertini abbatis, p *almi patris, * & con-* H
fessoris, qui vita & miraculis insignis, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo nonagesimo octauo, migrauit ad
Dominum. Vbi dum dies caniculares finem faciunt, sicut venerabilis Gregorius Turonensis episcopus scribit, fine vl-
timæ diei mutati sunt viri sancti inuicti labores: quoniam dum diem clausit vltimum, in regeneratione viua diem ac-
2 *cepit perpetuum, Iesum Christum Dominum nostrum.* q *Lauduno Clauato, sancti Genebaldi, episcopi & con-*
fessoris, & sanctæ Probæ virginis.

¶ *In Gallus ciuitate Vesontionum, inuentio beatorum martyrum, Ferreoli & Ferrutionis, à beato Aniano,*
tempore Iuliani imperatoris. vbi operante Domino multæ virtutes factæ sunt.

De his Metaphr. in capit. Eodem die, sanctorum martyrum, Eudoxi (qui & Marianus) Romuli, Zenonis, & Macarij. qui sub Traiano
martyrio coronantur.

ANNOTATIONES.

1 Bertini Sithiuensis vitam scribit Folchardus, eiusdem loci monachus: MS. ibidem, in oppido sancti Audomari.
2 De Genebaldo, Hincmarus episcopus, in vita Remigij, to. 1. Surij, pag. 291. & seq. I

6.Sept. D Octauo Idus Septembris, luna

25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.14.

1 ZAchariæ prophetæ, qui de Chaldæa senex in patriam reuersus, iuxta Aggæum prophetam
iacet conditus. In Africa, beatorum confessorum & episcoporum, Donatiani, Præsidij,
Mansueti, Germani, Fuscoli; qui † pro assertione catholicæ veritatis, durissimè cæsi, & exilio eli-
minati sunt. Inter quos etiam episcopus, nomine Lætus, strenuus atque doctissimus vir, post diu-
turnos squalores carceris, incendio concrematus est. b *Tunc etiam episcopis, quasi ad concilium congre-*
gatis Carthagini, vna die vniuersæ Africæ ecclesias clausit Hunericus, rex Arianus, vniuersamq; substantiam
episcoporum & ecclesiarum, suis episcopis condonauit. Item, Cappadociæ vrbe, † Reate, sancti Cottidi
2 diaconi. *Eodem die, ad Fauces, sancti Magni confessoris.* b *Et natale beati Onesiphori, Apostolorum discipuli.* K
de quo ait Apostolus, Det misericordiam Dominus Onesiphori domui.

¶ p *Eodem die, translatio corporis beatissimi confessoris Christi, Humberti, virtutibus & miraculis clari.* g *Die*
sexta, commemoratio miraculi facti ab archistratego Michaele, in Colassis, siue in Chonis.

† Vt scribit Victor lib. secundo.

† al. Reatem

2. Tim. 1. quia sæpe me &c. Metaphr. to. 6. Mey.

ANNOTATIONES.

1 De Zacharia, Epiphanius & Isidorus de vitis prophetarum/Sozomenus lib. 9. cap. 17.
2 De Magno. Gaspar Brutschius de episcopatibus Germaniæ. Lantho, aliàs Dancho, & iterum aliis Lancho dictus
decimusextus episcopus Augustanæ vrbis, anno Domini octingentesimo septuagesimo, canonizauit cum consensu
Romani Pontificis sanctum Magnum. Cuius vitam etiam Emerico, monacho Elefancensi eximie docto, descri-
bendam & posteritati commendandam commisit.

Septimo

A Septimo Idus Septembris, luna 7.Sept.E

26.7.18.29.10/21.2.13.24.5/16.27.8.19.30/11.22.3.15.

APud Nicomediam, natalis beati Ioannis martyris.* hic nimio calore fidei ignitus, librum in quo continebantur crudelia edicta aduersus Christianos, iniecta manu detraxit, ac discerpsit. Cumq; hoc relatum esset Dioclitiano & Maximiano Augustis, in eadem vrbe constitutis, nimia crudelitate sæuientes, omnia suppliciorum genera iusserunt expendi in eum. Quæ vir nobilissimus cum tanta alacritate vultus ac spiritus pertulit, vt ne quidem tristis pro his videri potuisset. Ciuitate Aurelianis, depositio sancti Euurtij, episcopi & confessoris. qui, vt eius gesta testantur, primò sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconus, dehinc diuino munere per columbam est designatus pontifex præfatæ vrbis. In territorio Augustodunensi, sanctæ Reginæ virginis. quæ sub proconsule Olibrio, equulei, carceris, ac lampadarum perpessa supplicia, tandem capitali sententia finiri est iussa. Item in territorio Parisiacensi, sancti Clodoaldi, presbyteri & confessoris, tam gen-

B neris quàm mentis nobilitate conspicui. *Cuius corpus requiescit in ecclesia beati Clodoaldi, propè Parisios.*

* *Euf. lib. 8. cap. 5.*

1

2

De Clod. Turon. 3. hist. c. 18.

p *In ciuitate Tenremondæ, beati Hildevvardi, episcopi & confessoris. qui sub duce Magriptio, primò diuersis tormentorum cruciatibus affectus, sed fidei constantia in aduersis velut in prosperis lætus, fidelem populum ad agnitionem veritatis admonuit, fidémq; catholicam constantissimè prædicauit. Tandem ipse Magriptium opposito veritatis speculo ita deuicit, vt reiecto incredulitatis erroneo, Iesum Christum Dei filium assereret, & se suósque velle baptizari acclamaret. Quo facto, vir Dei Dicliuennæ oratorium construxit, in quo post huius labilis vitæ decessum, glorioso fine quieuit. Quo de loco viri Tenremondenses veneranda eius ossa, omni virtute famata, cum summo exultationis iubilo, Tenremondæ transtulerunt. Item in Leodio, beatæ Madelbertæ virginis.* q *quæ post amitam Aldegundem, & sororem Aldetrudem, Malbodiense cœnobium tertia rexit. Eodem die, beati Viuentij, Remorum archiepiscopi. In Aquileia, natalis sancti Anastasij martyris. hic sullo fuit, sed pro fidei merito in martyrum numerum annumeratus est. Arelati, sancti Augustalis episcopi. In territorio Trecassino, beati Memorij, archidiaconi glorioſi Lupi præsulis. quem Attila rex Hunnorum, cum sociis suis interfecit. Ipso die, depositio sancti*

C *Grati confessoris, Augustensis episcopi, miræ sanctitatis, ac miraculorum, viri.* g *Die septima, sancti martyris Sozontis.*

De Sozon. Metaphr. Radulphus. Vigilia ex constitutione greg. 11.

q *& præfestum natiuitatis sanctissimæ Dei genitricis Mariæ.* q *In portu Valencianas,* p *translatio sancti Saluij martyris, ac Ancolismæ ciuitatis episcopi, & Superij discipuli eius. Item eodem die apud Tenremondam, aduentus corporis beatæ Christianæ virginis.*

ANNOTATIONES.

1 Euvrtij gesta habentur. è quibus Vincentius transcripsit sex capita Speculi historialis lib. 13. aliàs 14.
2 De Regina habetur Theophilus quidam.

Sexto Idus Septembris, luna 8.Sept. F

27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.16.

NAtiuitas beatissimæ Dei genitricis Mariæ, perpetuæ virginis. Apud Nicomediam, natalis sancti Adriani martyris, cum aliis viginti tribus. qui omnes post multa supplicia, martyrium, crutifragio consummauerunt sub Dioclitiano Augusto. Alexandriæ, sanctorum, Ammonis, Theophili, Neotherij, & aliorum viginti duorum. Item Antiochiæ, Timothei & Fausti.

D *Frisingæ, depositio sancti Corbiniani episcopi.* q *cuius vita virtutibus inclyta, in Baioaria claruit.*

1

2

3

ANNOTATIONES.

1 De natiuitate Mariæ. Fulbertus Carnotensis episcopus in serm. diei. Hac die peculiariter in ecclesia recitandus esse videbatur ille liber, qui de ortu atque vita Mariæ scriptus inueniebatur, si non iudicassent eum Patres inter apocrypha numerandum. At quoniam magnis ac sapientibus viris ita visum est, nos alia quædam, sed non aliena legentes, ecclesiasticum morem debitis officiis prosequamur. Orationes tres de hoc festo habet Petrus Damiani, tomo 8. Aloysij.
2 Adriani martyris gesta extant prolixè MS.
3 Corbiniani vitam scripsit Aribus, eius in episcopatu successor: MS. Coloniæ.

E Quinto Idus Septembris, luna 9.Sept. G

28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.17.

APud Nicomediam, passio sanctorum martyrum, Dorothei & Gorgonij. qui præsente Dioclitiano, cum persecutionem quam Christianis inferebat, detestarentur, iussi sunt primò suspendi, & flagris toto corpore laniari, exinde visceribus pelle nudatis, aceto & sale perfundi, sicq; in craticula assari, atque ad vltimum laqueo necari. Interiecto autem tempore beatus Gorgonius Romam translatus est, positúsq; via Latina. In Sabinis, milliario ab vrbe tricesimo, sanctorum, Hyacinthi, Alexandri, & Tiburtij. In territorio Teruanensi, sancti Audomari, episcopi & confessoris. p *qui obiit anno Verbi incarnati sexcentesimo nonagesimoquinto.* In Scotia sancti Querani

1

2

abbatis. g *Die nona, ſancti martyris Seueriani.* q *In Bethnei, quam villam recentiores Stadford nominant,* F
ſancti Bertellini, eremitæ & confeſſoris.
§ *Alto monte* p *inuentio ſancti Marcelli, papæ & martyris. Merbeccæ, tranſlatio Berlendis, Celſæ, atque No-*
næ, virginis. b *Romæ, Sergij papæ. qui inuenit miræ magnitudinis portionem ligni ſalutaris Dominicæ Crucis, in*
ſacrario beati Petri. Hic conſtituit vt in diebus annunciationis Domini, dormitionis & natiuitatis ſanctæ Dei geni-
tricis Mariæ, ac ſancti Simeonis, quod hypanti Græcè dicitur, litaniæ exeant à ſancto Adriano, & ad ſanctam
Mariam populus occurrat.

ANNOTATIONES.

1 De Dorotheo & Gorgonio Euſebius lib.8.cap.6/& Milo epiſcopus ad Gorzienſes: ad quos tranſlatæ ſunt Gorgonij ſacræ reliquiæ.
2 Audomari vitam Morinorum epiſcopi, ſcribit Folchardus monachus ad ſanctum Bertinum in Sithiu, vico qui nunc eſt percelebre oppidum ſancti Audomari: MS. ibidem.
3 Seuerianus quadraginta martyribus in Sebaſte præcipua cauſa tolerantiæ fuit, vt in vita eius ſcribit Metaphraſtes. G
4 De Bertellino, ex Catalogo Scriptorum Britanniæ. Alexander Eſſebienſis Prior Regularium, ſcripſit vitam Bertellini eremitæ lib.1. Incipit, Quoniam quantum intellectui noſtro.
6 Marcelli papæ narratio manifeſtationis contigit ſub Viſione primo abbate poſt vaſtationem Hungarorum: & tunc temporis deſcripta eſt per eum, & Altimontenſes.
6 De Sergio papa Ado Viennenſis an.686/Anaſtatius MS cap.86.Pontificalis.

10.Sept. A

Quarto Idus Septembris, luna

29.10.21.2.13/24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.18.

De Hilario pontificale cap.48.

ROmæ, beati Hilarij papæ. Apud Africam, natalis ſanctorum epiſcoporum, Nemeſiani, Felicis, Lucij, item Felicis, Litei, Poliani, Victoris, Iaderis, & Datiui. qui ſub Decio & Valeriano, exurgente perſecutionis rabie, ad primam confeſſionis Chriſti conſtantiam grauiter fuſtibus cæſi, deinde compedibus vincti, & ad fodienda metalla deputati glorioſè confeſſionis agonem conſummauerunt. Extat epiſtola ſancti Cypriani ad *ipſos*, & de ipſis ſcripta. Eodem die, in Chal- H
Epiſt. 77/ Lib.3. 25. cedonia, ſanctorum, Soſthenis & Victoris. † *qui ob fidei catholicæ confeſſionem, ſub* Priſco conſule, carcerem, vincula, & beſtias ſuperantes, tandem in oratione vocati de cælo, ſpiritum emiſe-
† Geſta Euphemiæ. 1 runt. r *Tolentini, depoſitio ſanctiſſimi Nicolai confeſſoris, Ordinis fratrum eremitarum ſancti Auguſtini. Eo-*
dem die, ſancti Petri archiepiſcopi. qui multis virtutibus & miraculis claruit. p *Item Leodienſi ciuitate, natalis*
2 *ſancti Theodardi, epiſcopi & martyris.* q *Hic beati Remacli ſucceſſor, ſanctique Lamberti eruditor, requieſcit in*
lib 5. hiſt. cap.vlt. 3 *Legia, in baſilica ſancti Lamberti. Ciuitate Albienſi,* b *depoſitio Saluij epiſcopi. de cuius ſanctitate Gregorius Turo-*
nis epiſcopus ſcripſit, narrans quòd per reuelationem vidiſſet diuinæ vocis euaginatum gladium imminere ſuper te-
gulum, quod Chilpericus rex præcepit conſtrui. Cui viſioni veritas ſtatim ſubſecuta eſt: nam poſt dies viginti duo filij
regis mortui ſunt. p *Item, ſancti Otgeri confeſſoris,* q & *diaconi. qui ex Britannia comes peregrinationis fuit ſan-*
ctis epiſcopis, Veironi & Plechelmo, atque poſt multa pietatis exercitia, ſepulturam accepit in eccleſia Montis
Petri, iuxta Ruræmondam. Eodem die, ſancti Eunucij, epiſcopi Nouiomenſis, & *confeſſoris.* g *Die decima,*
† de his Metaphraſtes. *ſanctarum martyrum, Menodoræ, Metrodoræ,* & *Nymphodoræ.†* I

ANNOTATIONES.

1 Nicolai Tolentini vitam ſcribit Eugenius quartus, eum ſanctis aſſcribens. Eſt in Breuiario Auguſtinenſium, Nonis Iulij, & alibi.
2 Theodardi vita paſſim apud nos extat, quam ſe vrbaniori ſtylo melioraſſe ſcribit Sigibertus Gemblacenſis, cap. vltimo catalogi virorum illuſtrium.
3 De Saluio Albienſi epiſcopo, Gregorius Turonenſis lib.5. hiſtoriæ cap.44.& 50/ lib. 6. cap. 29/ & potiſſimum lib.7.cap.1/

11.Sept. B

Tertio Idus Septembris, luna

30.11.22.3.14/25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.19.

** Paſſio Eugeniæ 25. Decembr.*

ROmæ, via Salaria veteri, natalis ſanctorum martyrum, Proti & Hiacynthi eunuchorum *qui ſub Gallieno imperatore quòd Chriſtiani eſſent, deprehenſi, coguntur ſacrificare. Sed non K
conſentientes, primò duriſſimè verberantur, túncq; pariter decollantur. r *Lugduno, depoſitio ſancti*
1 *Patientis epiſcopi.* q *cuius hortatu Conſtantius preſbyter vitam beati Germani epiſcopi, virtutibus plenam, deſcri-*
pſit. Vercellis, ſancti Æmiliani, epiſcopi & confeſſoris. Turego, natale ſanctorum, Felicis & Regulæ. In portu
De Theodora Metaph. *Ganda, ſanctæ Vincianæ virginis.* g *Die vndecima, ſanctæ matris Theodoræ Alexandrinæ.*
§ Item, Bodonis confeſſoris, epiſcopi Tullenſis. qui Lugdunum tranſlatus, mira fidelium deuotione venerantur.

ANNOTATIO.

1 De Patientis beneficio quod in ipſa fame populis præſtitit, ſcribit Gregorius Turonenſis lib. ſecundo hiſtoriæ Francorum, cap.24 & ſubdit ibidem. Extat hodieq; apud eos beati Sidonij epiſtola, in qua eum declamatoriè collaudauit/ Eſt decima ad Heſperium libro ſecundo/ & vltima lib.6. ad dominum papam Patientem.

Pridie

Universidad de Deusto Biblioteca

A Pridie Idus Septembris, luna 12.Sept.C

1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.2.13.24.15/16.27.8.10.

APud vrbem Ticinum, sanctorum confessorum, Syri & Iuentij. qui à beato Hermagora ad præfatam vrbem directi, primò illic Christi Euangelium prædicantes, & magnis virtutibus ac miraculis coruscantes, etiam vicinas vrbes diuinis operibus illustrarunt: sicq; in pontificali honore, glorioso fine quieuerunt in pace. r *Lugduno Galliæ, sancti Sacerdotis episcopi.* p *Apud * Anderlacum, depositio sancti Guidonis confessoris. qui post septennem ac laboriosam peregrinationem, hunc locum suæ quietis elegit, vbi sui sacri corporis reliquiæ sub frequentia miraculorum frequentantur.* q *In Aquitania, natale sancti Maximini, Treuerorum archiepiscopi. qui quarto Calendas Iunij Treuerim relatus est. Eodem die, Baiocas, beati Reuerentij, presbyteri & confessoris. In Galliis, ciuitate Augustoduno, depositio beati Euanti episcopi.* g *Die duodecima, sacrosancti martyris Autonomi.*

De Syro Laudpraend. Ticinensis lib. 3. c. 2.

** p nos.*

Vita & miracula Anderlaci leguntur.

De Autun. Metaphr.

B Idibus Septembris, luna 13.Sept.D

2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.21.

APud Ægyptum, ciuitate Alexandria, beati Philippi episcopi, patris sanctæ Eugeniæ virginis. Hic * dignitatem præfecturæ deferens, & baptismi gratiam adipiscens, episcopij honorem postmodum assecutus est: quem in oratione constitutum iussit Perennius præfectus gladio iugulari, tempore Volusiani & Gallieni imperatorum. Eodem die, sancti Amati, presbyteri & abbatis monasterij Romarici qui miræ abstinentiæ, & anachoriticæ vitæ sectator, virtutum & miraculorum gratia, illustrem conuersationem duxit. Andegauis, sancti Maurilionis, episcopi & confessoris. *Duaci, ex* p *Broylo, depositio sancti Amati, episcopi & confessoris. cuius virtutem Saluator omnium prius magnificauit in temporali vita, suorum gratia meritorum.* r *Ipso die, sancti Venerij confessoris, admirandæ sanctitatis viri.* q *Turonis, sancti Lidorij,* † *episcopi & confessoris. Augustoduno, depositio sancti Nectarij episcopi.*

** Vt habet passio Eugeniæ, 25. Decembr.*

† *Tur. 10. hist. c. 31.*

C ¶ g *Die decimatertia, dedicatio templi sanctæ Christi & Dei nostri resurrectionis, & præfestum viuificæ Crucis.*

ANNOTATIO.

1 Maurilij Andegauensis vitam scripsit Fortunatus episcopus Pictauorum, vt habet Vincentius episcopus Beluacensis, lib. 21. Speculi historialis cap. 126.

Decimooctauo Calendas Octobris, luna 14.Sept.E

3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.29.10.22.

EXaltatio sanctæ Crucis, quando Heraclius imperator eam de Perside Hierosolymã reportauit. Sed & procurrentibus annis papa Sergius miræ magnitudinis portionem eiusdem ligni, in sacrario beati Petri Domino reuelante reperit: quæ annis omnibus, ipso die exaltationis eius ab omni osculatur atque adoratur populo. Romæ, via Appia, beati Cornelij papæ. In Africa, sancti D Cypriani. *quorum natales transferuntur in diem perendinum.* p *Treueris, sancti Materni episcopi,* q *discipuli sancti Petri, qui simul Tungrensi, Colonensi, & Treuirensi ecclesijs præfuit archiepiscopus, & Coloniæ spiritum Deo reddidit, atque in ecclesia sancti patris Eucharij, quæ nunc ad sanctum Matthiam appellatur, simul cum eisdem requiescit.*

1

¶ Bruxellæ, p *dedicatio ecclesiæ, & ad illam translatio corporis beatæ Gudilæ virginis. In* Blandinio, *translatio sancti Ansberti, Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopi.* q *In Mareolo, eleuatio beatæ* Bertiliæ.

Quarta feria post decimum octauum diem Calendarum Octobrium, triduanum ieiunium autumnale/ siue septimi mensis, de quo extant beati Leonis papæ primi homiliæ nouem.

ANNOTATIO.

1 *Exaltatæ crucis* historiam scribunt Ado Treuerensis in martyrologio / Andreas Cretensis episcopus apud Metaphrasten/ Idem Metaphrastes in vita Anastasij Persæ to. 1. Surij, festi meminit. Niceph. lib. 8. cap. 50.

E Decimoseptimo Calendas Septembris, luna 15.Sept.F

4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.5.16.27.8/19.30.11.23.

ROmæ via Numentana, natalis beati Nicomedis, presbyteri & martyris, sub Domitiano imperatore. qui cum diceret compellentibus se sacrificare, Ego non sacrifico nisi Deo omnipotenti, qui regnat in cælis, plumbatis diutissimè cæsus migrauit ad Dominum. Eodem die, in territorio Cabilonensi, sancti Valeriani martyris. quem Priscus præses suspensum, & graui vngularum laceratione cruciatum, cum in Christi confessione videret immobilem, ac læto animo in eius laudibus permanentem, gladio animaduerti fecit. Tullo, sancti Apri episcopi & confessoris. Item Carnoto, sancti Leobini episcopi. r *Eodem die, octaua natiuitatis Virginis Mariæ.* b *Lugduno, depositio sancti Albini episcopi.* p *Eodem die, depositio sancti Aichadri abbatis.* g *Die decimaquinta, sancti martyris Niceræ.*

1

2

3

De Niceta Metaphr.

¶ In Cliuia, Luchardi comitis & confessoris, qui fundauit clausstrum Vvischelense, & Nussiense. F

ANNOTATIONES.

1 De Nicomede plura habet Ado ex epistola sancti Marcelli, discipuli sancti Petri, ad Nereum & Achilleum, quæ extat in eorum gestis, 12. Maij.
2 De Valeriano, Ado in martyrologio / Greg. Turonensis de gloria martyrum cap. 54.
3 Aïchardus post sanctum Philibertum abbas Gemeticensis, quiescit Haspris inter Cameracum & Valencenas. Vita incipit, Dominis suis, Gemeticensibus fratribus, Fulbertus peccator.
4 Luchardi vita rhythmo scripta, est Legendæ parte 2.

16. Sept. G

Decimosexto Calendas Octobris, luna

5.16.27.8.19/30.11.22.3.14/25.6.17.28.9/20.1.12.24.

1 ROmę via Appia, beati Cornelij papæ. cuius os, post exilij relegationem, iussit Decius plumbatis cædi, & sic cum aliis viginti & vno promiscui sexus, decollari. Sed & Cerealis miles, G
cum vxore sua Salustia, quos idem Cornelius fide instruxerat, sub eodem die, capite plexus est.
2 In Africa, sancti Cypriani episcopi, qui sub Valeriano principe, post longum exilium, detruncatione capitis martyrium consummauit, sexto milliario à Carthagine iuxta mare. Referuntur cum eo passi Crescentianus, Victor, Rosula, & Generalis. Apud ciuitatem Chalcedoniam, natalis
3 sanctæ Euphemiæ, virginis & martyris, quæ sub proconsule Prisco, tormenta & carceres, verbe-
† Argumentum pro ingenioso opere. ra, &† argumenta rotatum, ignes & pondera lapidum angularium, bestias & plagas virgarum, se-
cures, & sartagines igneas, rursum morsum bestiæ, pro Christo superauit. Romæ, sanctorum
4 martyrum, Luciæ nobilissimæ matronæ, & Geminiani, quos Dioclitianus pœnis grauissimè afflictos, diúq; tortos, tandem post laudabilem martyrij victoriam, gladio animaduerti præcepit.
In Anglia, sanctæ Edithæ virginis, filiæ Edgari regis. In territorio Argentinensi, sanctæ Eimbeth virginis, præclaræ sanctitatis.
† De Nin. Beda l. 3. c. 4. ¶ In Scotia, Niniani † episcopi Candidæ casæ, & confessoris. Item obitus Agnetis de monte Policiano, cuius vitam scripsit Raimundus, Magister Ordinis Prædicatorum. H

ANNOTATIONES.

1 De Cornelio, Pontificale cap. 22/ Cyprianus lib. 4 epist. 2/ lib. 1. epist. 1. & 6/ Eusebius lib. 6. cap. 35. interprete Christophorsono/ Paulus diaconus ante Cyprianum fol. β 5/ item passio S. Cornelij MS.
2 De Cypriano, Historia per sanctum Pontium ipsius diaconum, per Augustinum, Paulum diaconum, Iacobum Pamelium, & alia complura huc pertinentia, habentur in prolegomenis Pamelij apud opera Cypriani.
3 Euphemiæ virginis passio habetur MS. & in Simeone Metaphraste hac die. De eiusdem corpore Zonaras in Copronymo / de templo in Chalcedone. Euagrius lib. 2. cap. 3/ Item de ea Præfatio Ambros. Asterius in Euphemiam citatur in 7. synodo actione 4/ Constantini autem episcopi Tij oratio, de inuentione pretiosissimarum reliquiarum sanctæ & in primis benedictæ Euphemiæ, habetur in Metaphraste, die 11. Iulij.
4 De Lucia & Geminiano plenius ex Gestis, Beda & Ado.

17. Sept. A

Decimoquinto Calendas Octobris, luna I

6.17.28.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.2.13.25.

1 APud Leodium, b *villam publicam diœcesi Tungrensi*, beati Lamberti, episcopi Tungrensis, qui b *dum regiam domum zelo religionis increpasset, cum rediens orationi incumberet*, à nocentibus, b *& iniquissimis viris de palatio regio missis, ex improuiso concluso, intra domum ecclesiæ* innocenter occisus, aulam cælestis regni perpetuò intrauit victurus. b *Cuius sepulchrum creberrimis illustratur miraculis.* Ro-
† quibus de suo thesauro dedit Laurentius. cesta Laurent. mæ, sanctorum martyrum, Narcissi & Crescentionis. † In Britanniis, sanctorum, Socratis & Ste-
2 phani. Niueduno, sanctorum martyrum, Valeriani, Macrini, & Gordiani. Item Cordubæ, sanctorum, Æmiliani diaconi, & Hieremiæ, decollatorum. r *Ipso die, sancti Flocelli, martyris egre-*
gij. q *Apud Bingam, sanctæ Hildegardis virginis. quæ tempore sancti Bernardi abbatis, odorem suæ sanctitatis latè sparsit.*

¶ *In monte, qui dicitur Aluernæ, propè Assisium, impressio sacrorum stigmatum in corpore beatissimi patris*
3 *Francisci. Lætus,* p *ipso die, eleuatio sanctæ Hiltrudis virginis.* K

ANNOTATIONES.

1 De Lamberto. Vitam & passionem sancti Lamberti primò scripsit Godescalcus diaconus ecclesiæ Leodiensis, tempore Caroli primi, & Adalrici sui episcopi: secundò, Stephanus ex clerico Metensi episcopus Leodiensis, decimus sancti Lamberti successor. Idem scripsit quoque cantum nocturnum de eodem martyre. Horum mentio est apud Sigibertum, de viris illustribus cap. 116. & in chronicis, anno 903/ Item in præfatione Nicolai. Postmodum eiusdem martyris historiam scripserunt, Sigibertus Gemblacensis, Nicolaus Canonicus sancti Lamberti, iam nominati, & Reinerus monachus sancti Laurentij. Ex his, passim apud nos exstant, Stephanus & Nicolaus.
2 Hildegardis opus epistolarum, cum vita eius per Theodoricum abbatem, prodiit Coloniæ, an. 66.
3 De stigmatibus Francisci, Bonauentura cap. 13/ & bulla Alexandri papæ impressa cum Bonauentura Parisiis in 8. Officium teste Tritthemio composuit Gerardus Odonis, 18. Minister generalis.

Decimo

A Decimoquarto Calendas Octobris, luna 18. Sept. B

7.18.29.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.26.

NAtalis beati Methodij, Olympi Lyciæ, & postea Tyri episcopi. qui sub Dioclitiano in Chalcide Græciæ, vt scribit sanctus Hieronymus, martyrio coronatus est. Viennæ, sancti Ferreoli.† qui cum esset tribunitiæ potestatis, iussu præsidis tentus, & primò crudelissimè verberatus, deinde graui catenarum onustus pondere, in tetterrimum carcerem trusus est. Postea verò martyrij palmam capitis obtruncatione percepit. *Mediolani, eodem die, sancti Eustorgij, episcopi & confessoris.* 1 *Mediolani, depositio sancti Satyri confessoris, q ac germani præclarissimi doctoris ac episcopi Ambrosij. Qui in libro quem de fratris obitu composuit, in eius laudem inter cætera dixit, Nihil quidem habui, fratres charissimi, in rebus humanis tanto fratre pretiosius, nihil charius. Bos frequenti mugitu pium testatur affectum, si forte defecerit, cum quo ducere collo aratra consuenit. Et ego te frater non requiram? aut possim vnquam obliuisci tui, cum quo vitæ huius semper aratra sustinui? Labore enim inferior, sed amore coniunctior. Latus enim meum tuo latere sepiebas,* B *charitate, vt frater: cura, vt pater: solicitudine, vt senior: reuerentia, vt iunior. Apud Abrincas, depositio sancti Siuerij, eiusdem ciuitatis episcopi & confessoris. In Germania, monasterio Andelaha, depositio sanctæ Richardis imperatricis, coniugis Caroli Crassi, & virginis.* g *Die decimaoctaua, sancti patris Eumenij, episcopi Gortynæ, thaumaturgi.*

¶ q *Bergis*, p *gloriosa translatio corporis sanctissimi patris*, * *Vvinoci abbatis.*

† *De viris ill. c. 93. Sidonius lib. 7. epist. 1.*

1 *Tomo 3. initio orationis.*

* *nostri.*

ANNOTATIO.

1 Eustorgij meminit Ambrosius ad Auxentium de non tradendis basilicis: vbi eum ob multa quę fidei causa passus est, confessoris nomine honorat. Tunc enim confessoris nomen strictius accipiebatur, quàm modò. *post epistol. 32.*

19. Sept. C

Decimotertio Calendas Octobris, luna

8.19.30.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.27.

C IN Neapoli Campaniæ, sanctorum, Ianuarij, Beneuentanæ ciuitatis episcopi, Festi & Procli diaconorum, Desiderij, Eutychi & * Acuti. qui post vincula & carceres, capite cæsi sunt in ciuitate Puteolana, sub Dioclitiano principe. Item in Palæstina, sanctorum martyrum Pelei & Nili episcoporum. qui tempore persecutionis, cum plurimis clericis, pro Christo igne consumpti sunt. Apud Nuceriam, natalis sanctorum martyrum, Felicis & Constantiæ. qui sub Nerone passi sunt. In territorio Lingonicæ ciuitatis, † Sequani presbyteri. *Treueris, sancti Mileti episcopi. Messanæ in freto Siculo, sanctorum Nicandri abbatis, & sodalium, Gregorij, Petri, Demetrij, & Elisabethæ. qui sub quodam specu solitarij vixere, mediam, sitim, æstum, & algorem, pro Christo tolerantes, vbi pariter in pace quieuerunt.* 1 *Turonis, sancti Eustochij* † *episcopi, magnarum virtutum viri.* g *Die decimanona, sanctorum martyrum, Trophimi, Sabbatij, & Dorymedontis.* q *Ciuitate Metis, sancti Goëtrici, episcopi & confessoris.* * *qui vitæ sanctitate fuit admirabilis, & omnibus sibi commissis amabilis.*

* *al. Achatij* 1

† *al. Sigonis Turon. de conf. c. 88.*

† *Gr. Tu. lib. 2. hist. cap. 1. lib. 10. cap. 31.*

* *Vita Arnulfi to. 3. Bedæ.*

ANNOTATIO.

D 1 De Peleo & Nilo, Eusebius lib. 8. historiæ eccl. cap. 15. & 22. interprete Christophorsono/cap. 14. Rufini.

Duodecimo Calendas Octobris, luna 20. Sept. D

9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.5.16.28.

ROmæ, temporibus Adriani imperatoris, passio sanctorum Eustathij, cognomento Placidi, & vxoris eius, cum filiis. quorum miri actus leguntur. In Cyzico, natalis sanctorum martyrum, Faustæ virginis & Euilasij, sub Maximiano imperatore, quam idem Euilasius, cum esset primus palatij, iussit primò dehonestari, suspendi, torqueri, ac quasi lignum secari mediam. Sed postea credens & ipse in Christum, simul cum Fausta agonizatus est. Ciuitate Corduba, beati Eulogij presbyteri, ob Christi martyrium decollati. In Phrygia, sanctorum, Dionysij & Priuati. 1 2

1 *Item eodem die, vigilia sancti Matthæi, Apostoli & Euangelistæ.*

¶ q *Ipso die in cœnobio Sonegias*, p *translatio beati Vincentij. Elnone, eleuatio corporis sancti Amandi episcopi* E *& confessoris. Cuius corpus, post centum quinquaginta annos à transitu, integrum inuentum est: atque de ore eius geminis ab inuentore dentibus ablatis, stillæ scribuntur fluxisse cruoris.*

ANNOTATIONES.

1 De Eustathio verba Vsuardi ex 3. die Nouembris huc transtuli propter vsum Romanum. Omisi etiam, Romanum martyrologium insecutus, nomina vxoris & prolium. Vsuardus enim habebat (vxoris eius Theospis, cum filiis, Agapio & Theospito) Sed Metaphrastes nominat vxorem, Theopisten: filium, Theopistum. Vnde colligo nomina hæreos in baptismo accepisse, & in Vsuardo corruptè legi. Porro ex miris actibus Eustathij Placidi, citat Damascenus lib. 3. de imaginibus, ipsius conuersionem per imaginem crucifixi inter cornua cerui. Et parum à MS. actibus differt Metaphrasis Simeonis, 20. Septembris.

2 De Fausta & Eulasio plenius Beda / plenissimè Metaphrastes, die 6. Februarij, to. 1. Surij.

21.Sept.E — Vndecimo Calendas Octobris, luna — F

10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/1.11.22.3.14/25.6.17.29.

1 NAtalis beati Matthæi Apostoli & Euangelistæ.qui apud Æthiopiam prędicans, martyrium passus est.Huius Euangelium Hebręo sermone conscriptum, ipso reuelante, tempore Zenonis imperatoris inuentum est. Eodem die, via Claudia, vicesimo milliario ab vrbe, passio sancti Alexandri episcopi.qui pro fide Christi sub Antonino imperatore, vincula, fustes, equuleum, lampades ardentes, vngularum laniationem, bestias, ac fornacis flammas superans, tandem gladio vitam adeptus est gloriosam. *Cui papa Damasus condignam faciens cryptam, illic eum sexto Calendas Decembris transposuit, quando & festiuitatem ei indixit.Vbi & passio eius annotata est.* † Item Romæ, sancti Pamphili martyris. *Apud Constantias, inferioris Normanniæ, beati* * *Laudi, primi præfatæ vrbis episcopi.cuius vita miraculis florut: & mors ipsius nihilominus pretiosa in conspectu Domini fuit. Truncinij iuxta Gandauum,* p *passio sancti Gerulphi martyris.* g *Die vigesimaprima, sancti Apostoli Codrati in Magnesia.*

† Apud Adonem latè ex gestis.

* Laudonis.

* nostri.

¶ q *Crispinij,* p *eleuatio & remotio corporis beatissimi patris* * *Landelini, ab Odone Cameracensi episcopo.* G

ANNOTATIO.

1 De Matthæo, Matt.9/Marc.2/Lucæ 5/Hier.de viris illustribus cap.4/Eusebius lib.3.cap.vlt.&18/quod est in Rufino 24/item lib.5.cap.8.& 10/Isidorus de patribus/Ado in martyrologio/Metaphrastes tomo 5.& 7.Aloysij. Clemens Alex.lib.2.pædagogi cap.1/Eckius in homil.de S.Matthæo scribit,Nicolaum quintum quinq; millia ducatorum ei promisisse qui Euangelium Matthæi in Hebræo sibi adferret.

22.Sept.F — Decimo Calendas Octobris, luna

11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/2.12.23.4.15/26.7.18.1.

1 IN Galliis,ciuitate Seduno, loco Agauno, natalis sanctorum martyrum Thebæorum, *Mauritij,* Exuperij, Candidi, Victoris, cum sociis eorum, sex millibus sexcentis sexaginta sex. qui sub Maximiano passi pro Christo gloriosissimè coronati sunt. b *Victor verò martyr, nec legionis eiusdem fuit,* H *neque miles, sed emeritæ iam militiæ veteranus. Hic cum iter agens, incidisset in hos qui passim epulabantur, læti martyrum spoliis, atque ab his ad conuescendum inuitatus, detestatus conuiuas, ab eis iugulatus est, ac cæteris martyribus honore coniunctus. At verò beatissimorum martyrum corpora, post multos passionis annos, sancto Theodolo episcopo reuelantur, & in honore eorum basilica honestè componitur.* Apud Baioariam, sancti † Emmerami, episcopi & martyris. b *Cui singulariter omnia membra abscisa sunt.* r *Huic crimen stupri imputatum est,* ac proinde mortis discrimen patienter pertulit. In pago Pictauensi, sancti Florentij, presbyteri & confessoris. In territorio Bituricensi, sancti Siluani confessoris. *Ciuitate Lauduno clauato, depositio sanctæ Salabergæ abbatissæ.quæ in lege diuina erudita, vigiliis, & orationibus, atque ieiuniis, assiduè vacans, virtutum & miraculorum gratia illustrem conuersationem duxit. In pago Thomodorensi, beati Ioannis abbatis.*

Eucherius cap. 12.

† r Antrani

2

De Ioan. Gr. Tur. de glo. conf.cap. 87.

ANNOTATIONES.

1 De Mauritio & Thebæis.Sigibertus Gemblacensis de viris illustribus cap.159. Marbodus, Redonensis episcopus, scripsit metrici passionem Thebæorum, quasi pedibus vadens in sententiam Eucherij Lugdunensis episcopi. I qui eam vrbana prosa scripserat ad Siluium episcopum.Vterque est Gembladi.Ibidem extant etiam libri tres Sigiberti Gemblacensis. quorum initium est, *Martyribus roseas Thebais ferre coronas.* Hymnus Fortunati in eosdem, est inter poëtas ecclesiasticos.

2 De Emmeramo, verba Vsuardi omisit Romanum Martyrologium, clariora substituens.Nisi enim benignè interpreteris, crudius aut durius dictum est. Hic crimen stupri à quodam commissum, sibi causa Christi imputari suasit.

23.Sept.G — Nono Calendas Octobris, luna

12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/3.13.24.5.16/27.8.19.2.

Pontificale cap.2.

NAtalis beati Lini papæ.qui post beatum Petrum Apostolum Romanam ecclesiam tenuit annis duodecim, & martyrio coronatus, sepultus est in Vaticano. In Campania, natalis beati Sosij, diaconi Mesenatæ ciuitatis. Hic cum tempore quodam Euangelium legeret in ecclesia præfatæ vrbis, præsente episcopo Ianuario, vidit subitò idem episcopus de capite eius flammam K exurgere, & pronuntiauit eum martyrem futurum.Et non post multos dies, cum esset annorum triginta, martyrium cum eodem episcopo, capitis detruncatione suscepit. Eodem die, sanctæ

1 Theclæ virginis, g *primæ martyris,* de Iconio ciuitate:quæ in confessione Christi ignes ac bestias deuicit, ac post multa certamina, ad doctrinam multorum veniens Seleuciam, b *cum duplici corona, virginitatis & martyrij,* requieuit in pace. In territorio ciuitatis Constantiæ, sancti Paterni, episcopi & confessoris. *Item Romæ, sancti Liberij, papæ & confessoris.* 2 q *Eodem die, Paxentij martyris. cuius corpus honoratur & colitur in conuentu diui Martini de campis, Parisiis.*

3

4

¶ p *In Gemblaco, eleuatio corporis sancti patroni* * *Guiberti, confessoris Christi, in miraculis præclari.*

* nostri. b Secundaassumptio sanctæ Mariæ Virginis.

ANNO-

A

ANNOTATIONES.

1 Theclæ primæ martyris multi meminerunt. vt, Ambrosius lib. 2. de virginibus/epist. 7. & 82/Chrysost. hom. 35. in Acta/Nazianzenus oratione 30. 14. & 13/Epiphanius hæresi 78/Seuerus vitæ Martini lib. 2. cap. 16/ Augustinus lib. 30. contra Faustum cap. 4/Fortunatus pluribus locis/Cyprianus in precibus fusis in die martyrij/ Nicephorus libro vnico anno 492/& alij. Liber autem qui appellatur actus Theclæ & Pauli, inter apocryphos numeratur à Gelasio & 70. episcopis, ac antea ab Hieronymo. *In catalogo cap. de Luca.*

2 De Liberio Pontificale cap. 37/& recentiores, vt, D. Cardinalis Hosius contra Brentium lib. 1/ Onuphrius in Platinam/Copus dialogorum lib. 1. cap. 8.

3 De Guiberto. Habet Gemblacum relationem miraculorum sancti Guiberti à decessu eius vsque ad eleuationem, & canonizationem, quæ contigit circa annum 1099.

4 De secunda illa assumptione scribit Ioannes Beletus in Rationali diuinorum Officiorum, cap. 146. Mulier quædam religiosissima, appellata Elizabeth, quæ etiam nunc in viuis est, habitátq; in finibus Saxoniæ, ait † sibi esse reuelatum, quòd circiter dies quadraginta assumptum fuerit corpus post assumptionem animæ. De qua re opusculum quoddam composuit; sed non est in Romana ecclesia comprobatum. Ex hac igitur, aut simili annotatione, cuidam placuit Bedæ adiicere secundam assumptionem Virginis Mariæ. †*lib. 4. cap. 1.*

B

Octauo Calendas Octobris, luna 24. Sept. A

13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/4.14.25.6.17/28.9.20.3.

COnceptio sancti Ioannis Baptistæ, g *glorioſi prophetæ, & præcursoris.* Et in Augustoduno, sancti Andochij presbyteri, Thyrsi diaconi, & Felicis. qui à beato Polycarpo episcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, sub Aureliano principe sunt glorioſiſſimè coronati. Siquidem flagellis cęsi, in vltimo tota die inuersis manibus suspensi, & in ignem missi, sed non cõbusti, tandem vectibus colla feriuntur. r *Aruernis, depositio sancti Rustici episcopi.* † *Item in Hungaria, sancti Gerardi, episcopi & martyris.* q *In territorio Beluacensi, sancti Germari abbatis.* Luc. 1 †*Turon. lib. 2 hist. cap. 13.*

¶ p *Cameraci, eleuatio sancti Gaugérici, episcopi & confessoris.*

Septimo Calendas Octobris, luna 25. Sept. B

C

14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/5.15.26.7.18/29.10.21.4.

NAtalis beati Cleophæ: quem tradunt apud castellum Emmaus, in eadem domo in qua mensam Domino præparauerat, pro confessione illius à Iudæis occisum, & glorioſa memoria sepultum. In ciuitate Ambianensium, beati Firmini episcopi. qui sub præside Rictiouaro, post varia tormenta, capitis decollatione martyrium sumpsit. Apud Lugdunum, depositio sancti Lupi episcopi, ex anachorita. Ipso die, sancti Herculani militis. qui in passione Alexandri episcopi legitur. † Antisiodori, sancti Aunarij episcopi, & confessoris. r *Item Blesis, sancti Solennis episcopi.* b *Hic hominem à natiuitate cæcum & surdum, osculatus est, & statim sanum reddidit. Hic etiam Carnotensium episcopus, Ludouicum regem, cum trecentis septuaginta nobilibus, sacro fonte regenerauit: sicque Dei sanctus, tres olympiades gerens in episcopatu, migrauit ad Dominum.* q *Eodem die, sancti Principij, Suessionensis episcopi, fratris beati Remigij. Cusantiæ in territorio Bisontino, depositio beati Hermenfredi, abbatis & confessoris. In Glasconia, depositio sancti Ceolfridi, abbatis & confessoris.* Luc. 24. † *Apud Adonem 6. Idus Dec.* 1

D

ANNOTATIO.

1 De Ceolfrido, ex catalogo scriptorum Britanniæ. Vvichbertus Deirus ex Anglosaxonia natus, scripsit vitam Ceolfridi abbatis ad Gregorium secundum Pontificem maximum. Vixit anno 724. Beda post finem hist. eccl. Scripsi historiam abbatum monasterij, in quo supernæ pietati deseruire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & Vvertberti, in libellis duobus.

Sexto Calendas Octobris, luna 26. Sept. C

15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/6.16.27.8.19/30.11.22.5.

NAtale sanctorum martyrum, Cypriani episcopi, & Iustinæ virginis. quorum Iustina multa pro Christo perpessa, ipsum quoque Cyprianum, cum esset magus, & magicis suis artibus eam dementare conaretur, conuertit ad Christum. cum quo postea iam episcopo & nobili doctore facto, martyrium sumpsit. Horum corpora postmodum à Christianis Romam delata sunt. Ciuitate Albano, Sancti Senatoris. r *Romæ, sancti Eusebij, episcopi & confessoris.* 1

E

¶ g *Die vigesimasexta, transitus sancti Apostoli & Euangelistæ Ioannis Theologi.* *De Euſ. Pontificale cap. 32.*

ANNOTATIO.

1 Cypriani & Iustinæ gesta extant MS. & apud Metaphrasten.

Quinto Calendas Octobris, luna 27. Sept. D

16.27.8.19.30/11.22.3.14.25/7.17.28.9.20/1.12.23.6.

APud ciuitatem Ægeam, natalis sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani. qui g *pecuniæ abstinentia & miraculis clari*, sub persecutione Dioclitiani post multa tormenta, vincula, & 1

carceres, post mare, & ignes, crucem, lapidationes, & sagittas, diuinitus superatas, capite plectuntur. Referuntur etiam passi in eorum collegio tres fratres, germani eorundem: id est, Anthimus, Leontius, & Euprepius. Eodem die, sanctorum fratrum, Adulphi & Ioannis, qui apud Cordubam ciuitatem pro Christo coronati sunt. Castro Seduno, sancti Florentini, qui vna cum beato Hilario, post abscisionem linguæ, gladio iussus est feriri. *Parisiis* r *eodem die, sancti Elzearij confessoris, de tertio Ordine sancti patris Francisci.* q *Eodem die, sancti Ceranni confessoris, & episcopi Parisiorum ciuitatis. Lætiis,* p *natale sanctæ Hiltrudis virginis, quæ amore Christi sponsum in terris fugiens, ei quem elegerat viriliter adhæsit, bonúmque propositum laudabili fine concluſit.* g *Die vigesimaseptima, sancti martyris Callistrati, & sociorum eius.* F

De Callist. Metaphr.

¶ q *Ciuitate Sagiensi, dedicatio basilicæ præfatæ vrbis, per diœcesim vbilibet celebranda.*

ANNOTATIO.

1 De Cosma ac Damiano latius Ado Treuerensis/librum miraculorum citat Septima synodus, actione 4./ Metaphrastes habet Nicetæ philosophi encomium sanctorum & mirabilium rerum effectorum, Cosmæ & Damiani, qui dicuntur Anárgyri, quia gratis & sine argento medebantur/De eisdem Gr. Turonensis in gloriam martyrum cap. 98/& Procopius libro 1. de ædificiis Iustiniani. G

28. Sept. E

Quarto Calendas Octobris, luna

17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/8.18.29.10.21/2.13.24.7.

1 APud Tolosam, sancti Exuperij episcopi & confessoris. qui beatus vir, quantum sibi extiterit pareus, quãtúmq; aliis largus, sanctus Hieronymus memorabili prosecutus est relatu. Romæ, natalis S. Stactei. Ciuitate Iãuis, S. Saloni, episcopi & cõfessoris. r *Eodè die, S. Vvenceslai martyris, regis Bohemorum, sanctitate & miraculis glorioſi.* q *Qui valde in Christi religione deuotus extitit, adeo vt oblitus dignitatis sui primatus, tempore messis & vindemiæ ipse meteret, & vindemiaret, quod in sacrificiales hostias sacerdotum manibus offerretur. Antisiodoro, depositio sancti Alodij episcopi.* b *In Germania, sanctæ Liobæ virginis,* 2 *quæ de Britannia à sancto Bonifacio archiepiscopo aduocata, vt famulas Dei in monasteriis Germaniæ diuinis Scripturis instrueret, multa miracula viuens fecit: imò post obitum, in monasterio Fulda, iuxta decretum sancti Bonifacij sepulta, non pauciis miraculis claret.* g *Die vigesimaoctaua, sancti patris & confessoris Charitônis.* H

De Charitone Metaph.

ANNOTATIONES.

1 De Exuperio, Hieronymus presbyter epistola 4. ad Rusticum / 11. ad Ageruchiam / & initio libri 1. & 2. in Zachariam: Scribit ei Innocentius primus epistolam 2.

2 De Lioba. Mogo monachus & presbyter in schedulis collegerat vitam Liobæ, ex relatu quatuor eius discipularum. Quo morte præuento, quidam iubente Rabano, eandem ex huius schedulis ornatè conscripsit. Est MS.

29. Sept. F

Tertio Calendas Octobris, luna

18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/9.19.1.11.22/3.14.25.8.

1 IN monte Gargáno, venerabilis memoria beati archangeli Michaëlis. vbi ipsius consecrata nomine habetur ecclesia, vili facta schemate, sed cælesti prædita virtute. b *Romano siquidem Pontifice, & Sipontino episcopo de consecratione loci ipsius quærentibus, ac propterea triduanum ieiunium cum ciuibus celebrantibus, nocte ieiunij suprema sanctus Michaël episcopo Sipontino per visionem apparens monuit, vt intrarent ecclesiam, quam ipse dedicauit, & Missas ibi iuxta morem agerent. Innumera quoque ibi præstantur beneficia per sanctorum archangelorum merita.* In Thracia, sanctorum, Eutychi, Plauti, & Heracleæ. Antisiodoro, sancti Fraterni, episcopi & confessoris. *Eodem die, in Mediolacensi monasterio iuxta Treuirim, natale sancti Loutvvini, archiepiscopi & confessoris eiusdem antedictæ ciuitatis. Trecas, beati Vrsionis monachi.* g *Die vigesimanona, sancti patris Cyriaci anachoritæ.* L

De Cyriaco Metaph.

¶ p *Ipso die, inuentio corporis sancti Gisleni, episcopi & confessoris.*

ANNOTATIO.

1 De Michaële, Dan. 10. 12/Iudæ b/ Apoc. 12/item sermones Bernardi, Damiani, &c. Historia dedicationis est in Adone, & homiliario Doctorum / De Michaëlis miraculis Sozom. lib. 2. cap. 2. Habet & Metaphrastes quædam, & apud eum Pantaleon. De Angelis præclarè scripserunt multi recentiores. K

30. Sept. G

Pridie Calendas Octobris, luna

19.1.11.22.3/14.25.6.17.28/10.20.2.12.23/4.15.26.9.

1 IN Galliis castro Solodoro, passio sanctorum martyrum, Victoris & Vrsi, ex glorioſa legione Thebæorum. qui primò diris suppliciis excruciati, sed cælesti super eos lumine coruscante, ruentibus in terram ministris, erepti sunt: deinde in ignem missi, sed in nullo penitus læsi, nouissimè

A nouissimè gladio consummati sunt. Eodem die, apud Bethlehem Iudæ, depositio beati Hieronymi presbyteri. qui r *omnium literarum studia adeptus, atque probatorum monachorum imitator factus*, obiit ann. ætatis suæ nonagesimo octauo, mense sexto. Ciuitate Placentia, sancti Antonini confessoris. r *Eodem die, sanctæ Sophiæ viduæ.* q *Babenbergæ, sancti Othonis, episcopi & confessoris. qui conuertit Pomeranos. In Angliæ, sancti Honorij, archiepiscopi Cantuariensis. Catalaunis, depositio sancti Leudomiri, episcopi & confessoris. de quo canitur,*

Leudomire pater, famulis succurre potenter,
Vt sani viuant, æternaque munera quærant.

Aquisgrani, p *eodem die, festiuitas sancti Leopardi martyris.* g *Die trigesimâ, sacrosancti martyris Gregorij, in magna Armenia.*

¶ q *Parisiis, solennitas sanctarum nostræ redemptionis reliquiarum, ibidem in sacra capella regia, à beatissimo Ludouico honorificè reconditarum. Atrebati*, r *translatio corporis sancti Vedasti, de loco sepulturæ eius, in eum quo nunc requiescit. Transtulerunt autem eum beati confessores Autbertus & Audomarus. In Andaino monasterio,*
B *translatio corporis beatissimi Huberti, Tungrensis episcopi, & confessoris. quando à beatæ memoriæ Vulcando episcopo, eius sacra ossa à Leodio ad locum Andainum sunt translata, anno Dominicæ incarnationis octingentesimo vicesimoquinto. Vbi miraculorum gloria eius declarantur merita, & fidelium, deuotione ipsius celebrantur beneficia.*

2 3 4 Responsorio 9. De Gregorio Metaphr.

ANNOTATIONES.

1 De Victore & Vrso, sanctus Eucherius episcopus Lugdunensis, vitæ Thebæorum cap. 13 / & liber 11. historiæ Francorum, Greg. Turonensi adiunctus, cap. 22.

2 Hieronymi vitam falsò antea ab Erasmo, aliisque relatam, & maiori ex parte ignoratam, ex eius scriptis fideliter collectam, primus edidit Marianus Victorius Reatinus, Romæ excusus, cum epistolis Hieronymi.

3 De Othone, ex Bruschio de monasteriis Germaniæ. Vitam Othonis quatuor libris conscripsit Andreas abbas extra Babembergam, ad Boguslaum principem Pomeranorum, circa annum 1500.

4 De Honorio Beda lib. 2. historiæ cap. 18/& obiter in præcedentibus/lib. 3. cap. 20.

C

OCTOBER HABET
DIES XXXI.

1 Oct. A

Calendis Octobris, luna

20.2.12.23.4/15.26.7.18.29/11.21.3.13.24/5.16.27.10.

D ROmæ, natalis beati Aretæ martyris, & aliorum quingentorum quatuor. Tomis ciuitate, sanctorum, Prisci, Crescentis, & Euagrij. Apud prouinciam Lusitaniam, ciuitate † Olisepona, sanctorum martyrum Verissimi, Maximæ & Iuliæ sororum. Eodem die, translatio sanctorum confessorum, Germani & Remigij, quorum prior Antisiodorensem: alter verò Remensem gubernauit ecclesiam. Ciuitate Tornaco, passio sancti Platonis presbyteri. qui cum beato † *Quintino*, ciusq; sociis, ab vrbe Roma Galliam prædicationis causa expetiit, ac postea, consummato martyrio migrauit ad Dominum. In portu Ganda, sancti Bauonis confessoris. *cuius gesta habentur.* Ciuitate Treuiris, sancti Nicetij episcopi, totius sanctitatis viri. b *qui ab ipso ortus sui tempore mirabiliter clericus designatus est.* q *Condato, sancti Vuasnulphi confessoris.* b *Item sancti Fronti episcopi. cuius gesta miraculis plena conscripta habentur.* g *Die prima, sancti Romani melodi.*

† *al.* Vlyssbona. 1 † Dionysio 2 3

ANNOTATIONES.

E 1 Germani Antisiodorensis vitam heroicis versibus luculenter scripsit libris sex Henricus monachus, quos Carolo Imp. obtulit. Sigib. anno 877.

2 Remigij natalis est 13. Ianuarij: hic tamen vitæ eius auctores indico propter Romanum breuiarium. Sigibertus itaque Gemblacensis in Chronicis anno 857. Hincmarus, ait, Remorum archiepiscopus, in Francia claret, qui vitam sancti Remigij scripsit. Item, de viris illustribus cap. 100. Et secundum legem historiæ nec illa prætermisit, quæ vulgata relatione didicit. Est to. 1. Surij. Extat etiam MS. vita eius, per Fortunatum episcopum Pictauensem, quam scripsit iussu Egidij, episcopi quarti post Remigium. cuius Hincmarus meminit in præfatione: De Remigio multa quoque scribit Albinus in vita sancti Vedasti, vbi vocatur Remedius/& Gr. Turonensis lib. 2. hist. cap. 31. &c. De translatione hodierna Hincmarus tom. 1. Surij, pag. 500. & seq.

3 Bauo valde celebris est apud nostrates, Gandensium & Harlemensium patronus. Vitam habemus, quam Theodoricum sancti Trudonis abbatem, tempore S. Bernardi, vrbaniori stylo melioraſſe, scribit eorundem contemporaneus Sigibertus, de vitis illustribus, cap. penultimo. Pandectæ notant etiam de Bauone cantum nocturnalem † *Impresso anno* 72. Remigij. Sed & nuperrimè historia sancti Bauonis pulchrè conscripta est primis octo diebus Octobris, & ipsis Calendis Augusti, in Officio † de Sanctis Gandensis ecclesiæ.

4 Nicetij Treuirensis vitam scribit Gregorius Turonensis de vita patrum cap. 17/de gloria confessorum cap. 94. F

Sexto Nonas Octobris, luna

21.3.13.24.5/16.27.8.19.1/12.22.4.14.25/6.17.28.11.

2. Oct. B

Lege Eusebiū l. 8. hist. c. 5. 6.

APud Nicomediam, natalis sancti Eleutherij, cum aliis innumeris. quorum iubente Diocletiano sęuissimo imperatore, alij gladiis obtrūcabātur, alij ignibus cōcremabātur. Sed horū primus Eleutherius, cū cruciatus diu per torměta singula, validior redderetur, martyriū victoriæ sue ignibus, velut aurum examinatus, cōpleuit. In territorio † Atrebatensi, *villa Siricinio*, passio S. Leodegarij Augustodunensis episcopi. quem variis iniuriis, & diuersis suppliciis afflictum, Ebroinus maior domus regiæ, interfecit. *Eodem die, sancti Gerini martyris,* †*fratris beati Leodegarij. In Antiochia, Primi, Quirilli & Secundarij.* p *Andaino monasterio, natalis beati Beregisi abbatis.* Hic ex Conduisiro pago *Austrasiorum oriundus, Hasbanij intra monasterium sancti Trudonis literis est eruditus. Cumque sublimatus in comitatu Pipini iunioris, solitariam vitam desiderabat attentius, contigit Plectrudem eiusdem principis coniugem, transitum habuisse per saltum Arduennensem: & ecce chartulam inter saxa decidentem respicit, in qua continebatur locum illum à Deo electum, multásque inde animas fidelium dirigendas in cœlum.* Beregisus vtirò *se offerens, locum suscipit, stirpat, monasterium construit, & multos suo exemplo ad bene viuendum ibidem collegit.* q *Eodem die, sancti Sereni confessoris. In Anglia, sancti Thomæ, Herefordensis episcopi & confessoris.*

† *al.* Adartensi. 1

† *Ado Anno 696. Vrsinus in vita Leodegarij.*

G

¶ *Assisij, translatio sanctæ Claræ virginis. Morinis, ostensio sancti Maximi episcopi Rhegiensis, & confessoris.*

ANNOTATIO.

1 Leodegarij vitam, passionem & translationem, descripsit Vrsinus ad Ansoaldum Pictauorum episcopum/& alius iussu Erminarij Augustodunensis episcopi, secundi post Leodegarium. Extant MS. Portio corporis quiescit in Bronio.

3. Oct. C

Quinto Nonas Octobris, luna

22.4.14.25.6/17.28.9.20.2/13.23.5.15.26/7.18.29.12.

H

† *Beda l. 5. hist. Angl. cap. 11.*

APud antiquos Saxones, sanctorum martyrum duorum Eyvaldorum. † qui cum essent presbyteri, & prædicare ibi Christum cœpissent, comprehensi sunt à paganis, & occisi. Ad quorum corpora noctu, multa diu lux apparens, & vbi essent, & cuius essent meriti, declarauit. Romæ ad Vrsum pileatum, sancti Candidi martyris. p *Et in Bronio monasterio, natale & translatio sancti Gerardi abbatis. qui post militiam temporalem Christi tyrocinio mancipatus, huius monasterij extitit fundator deuotus, iussione beatorum Apostolorum Petri & Pauli. Hic postea auctore Christo fuit pater & abbas ter sex cœnobiorum.*

1

q *In pago Dulcrimensi, sancti Iuuini confessoris. Mosonij, festiuitas beati Arnulphi martyris.*

¶ Natalis beati Dionysij g *Areopagitæ.* qui post clarissimam confessionem fidei, post grauissima tormentorum genera, glorioso martyrio coronatus est, vt testatur Aristides, fide vir sapientiaq; mirabilis, in eo opere quod de Christiana religione composuit.

ANNOTATIO. I

1 Gerardi vita habetur, scripta ad Gonterum abbatem Bronij, in patria Namurcensi.

4. Oct. D

Quarto Nonas Octobris, luna

23.5.15.26.7/18.29.10.21.3/14.24.6.16.27/8.19.1.13.1

1

* *Fortè celitem.*

Act. 18. b 1. Cor. 1. Rom. 16. 3. Ioan.

† *De quibus 8 hist. eccles. cap. 8.*

* *al.* versō. 2

IN ciuitate *Assisio, natale beati Francisci confessoris, fundatoris Ordinis Minorum. Hic post multiplicationem mirabilem Ordinis, quem fundauit vbique terrarum diffusus, in eodem viginti annis* * *cælibem vitam ducens, de huius mundi miseræ carnis ergastulo, ad cælestem patriam est deductus,* q *anno Dominicæ incarnationis millesimo ducentesimo vigesimosexto. Cuius vitam inclytam, miraculis plenam, describit Bonauentura.* Apud Corinthum, natalis sanctorum, Crispi & Caij. quorum meminit sanctus Apostolus, Corinthiis scribens. b *Cuius Caij meminit idem Apostolus ad Romanos. Salutat vos, inquit, Caius hospes meus, & vniuersæ ecclesiæ. Cuius & beatus Ioannes epistolam scribens, meminit ita, Senior Caio charissimo, quem ego diligo in veritate.* In Ægypto, sanctorum Marci & Martiani fratrum, & aliorum cum eis innumerabilium, † non inferioris gloriæ vtriusque sexus, atque ætatis. Quorum alij post verbera, & diuersi generis horribiles cruciatus, flammis traditi sunt, alij in mare præcipitati, nonnulli etiam capite cæsi, plurimi inedia consumpti, alij patibulis affixi, quidam etiam capite deorsum * presso, & pedibus in sublime sublatis, beatissimam passionis coronam meruerunt. Ciuitate Parisiis, sanctæ Aureæ virginis. *cuius corpus requiescit in ecclesia sancti Eligij propè palatium Parisius. Item Treuiris, Thyrsi, & sociorum eius, sub Rictiouaro præside. Bononiæ, sancti Petronij, episcopi & confessoris. In pago Turonico, sancti Quintini martyris. Virduni, sancti Magdaluei, episcopi & confessoris eximij.* g *Die quarta, sancti patris Hierothei, episcopi Athenarum.*

K

ANNO-

A

ANNOTATIONES.

1 Francisci vita per sanctum Bonauenturam omnibus obusa est. Præter eum, vitam Francisci conscripserunt Leo, Rufinus, & Angelus, socij beati Francisci, anno 1247. ad Crescentium generalem ministrum. Est MS. Alexander in bulla de stigmatibus dicit Gregorium nonum in bulla Canonizationis multa miracula recensere, diligenter examinata.

2 De Aurea, sanctus Audoënus in vita Eligij lib. 1. cap. 17/lib. 2. cap. 53.

Tertio Nonas Octobris, luna 5. Oct. E

24.6.16.27.8/19.1.11.22.4/15.25.7.17.28/6.20.2.14.

APud Siciliam *Messanæ* natalis sanctorum martyrum, Placidi r *monachi, beatissimi Benedicti abbatis discipuli*, Eutychij, *Victorini, & Flauiæ eorum germanæ, Donati, Faustini, Firmati*, & aliorum triginta, *qui à Manaucha pyrata, quem Abdala barbarus Hispaniæ rex miserat, cruciati & perempti sunt, anno sa-*
B *lutis quingentesimo quadragesimoprimo. Gordianus autem socius, qui pauidus secesserat, eorum passionem scripsit.* 1

In Eumenia, beati Thraseæ episcopi, apud Smyrnam martyrio consummati. † *cuius meminit quintus liber ecclesiasticus.* In Galliis, ciuitate Valentia, sancti Apollinaris episcopi. cuius & vita virtutibus insignis fuit, & mors nihilominus signis & prodigiis decoratur. Antisiodoro, depositio sanctorum germanorum, Firmati diaconi, & Flauianæ virginis, *Deo sacratæ. Item Treuiris, sanctorum martyrum, Palmatij, & sociorum eius, sub Rictiouaro præside. Budicæ, monasterio diœcesis Padebornensis, sancti* 2 *Meinulphi, diaconi & confessoris. Zamoræ, natalis sancti Attilani episcopi. quem Vrbanus secundus in Sanctorum numerum retulit.* g *Die quinta, sanctæ martyris Charitines.*

Firmati episcopi & Vitalis abb. Sauigniensis scripsit vitas Steph. Rhedon. episc. an. 1178. Rob. de monte in chr. † Polycrates cap. 23. Euss 24. Rufini.

ANNOTATIONES.

1 Placidi & sociorum martyrium scripsit Gordianus eiusdem martyris famulus, iussu Iustiniani imperatoris, to. 4. Aloysij. De eisdem habet Leo Ostiensis, in historia Cassinensis cœnobij, epistolam Siculorum.

2 Meinulphi historia habetur, quam Gobelinum scripsisse in indice quodam asseritur.

C

Pridie Nonas Octobris, luna 6. Oct. F

25.7.17.28.9/20.2.12.23.5/16.26.8.18.29/10.21.3.15.

IN Calabria, *depositio sancti* Brunonis *confessoris, primi institutoris Ordinis Cartusiensis.* Apud Capuam, natalis sanctorum martyrum, Marcelli, Casti, Æmilij, & Saturnini. Eodem die, beati Sagaris martyris, & episcopi Laodicensis. qui vnus fuit de antiquis Pauli Apostoli discipulis. In Galliis, ciuitate Agenno, natalis sanctæ Fidis virginis & martyris. cuius exemplo beatus Caprasius ad agonem martyrij animatus est. *Eodem die sancti Romani, Antisiodorensis episcopi.* r *Romæ, sanctæ Balbinæ virginis.* q *In Galliis, sanctæ Emmiæ virginis, filiæ Clodouei regis, eximiæ sanctitatis. Treuiris, innumerabilium martyrum sub Rictiouaro. qui à Christianis sepulti, immensæ capacitatis puteum impleuerunt: super quem postea ædificatum est sancti Maximini monasterium.* 1 2

ANNOTATIONES.

D

1 De Brunone Petrus Sutor de vita Carthusiana lib. 2. cap. 7. Vitam beatissimi patris nostri Brunonis aperto sermone edidit Franciscus de Puteo Lugdunensis, Iuris vtriusq; Doctor præstantissimus, Prior maioris Carthusiæ 33. Cuius diligentia beatus pater Bruno in Sanctorum numerum per Apostolicam sedem repositus est. *Impressam cum operibus Brunonis.*

2 Sagaris aliqua fit mentio lib. 5. hist. eccl. cap. 23. Rufini 24/lib. 4. cap. 25. Rufini 26.

Nonis Octobris, luna 7. Oct. G

26.8.18.29.10/21.3.13.24.6/17.27.9.19.1/11.22.4.16.

ROmæ via Appia, depositio sancti Marci papæ. Apud prouinciam, quæ nuncupatur Augusta Euphratesia, sanctorum martyrum Sergij & Bacchi, sub Maximiano imperatore. Quorum Bacchus b *primicerius scholæ gentilium*, tamdiu est neruis crudis cæsus, quoadusq; totus corpore dississus, in confessione Christi emitteret spiritum. Sergius verò b *secundicerius eiusdem scholæ*, clauatis cothurnis pedibus indutus, cum in fide fixus maneret, data sententia iussus est decollari. Item apud
E eandem prouinciam, sanctæ Iuliæ virginis. quæ sub Martiano præside martyrium consummauit. Eodem die, sanctorum martyrum, Marcelli & Apuleij. qui per Apostolum Petrum relicto Simone, Apostolicæ doctrinæ se tradiderunt, ac postmodum sub Aureliano consulari, martyrij coronã reportauerunt, sepulti non longè ab vrbe Roma. r *Apud Paduam ciuitatem, sanctæ Iustinæ virginis & martyris.* † q *In pago Remensi, vico qui vocatur* Buxiolus, *depositio sancti Helani, presbyteri & confessoris.* Bituricas *Augusti presbyteri, & confessoris.* *Pontificale cap. 35.* 1 † *Scarden. pag. 117.*

¶ *Carnoti, inuentio corporis sancti Caletrici ipsius ciuitatis episcopi. Romæ, in ecclesia sancti Petri canonizatio beatæ Birgittæ viduæ, per* Bonifacium *nonum, pontificatus sui anno secundo. Qui solennè edidit libellũ, † quo dictã Christi sponsam, tanquàm viduã sanctã, in ecclesia Christi, auctoritate Apostolica perpetuis temporibus præcepit venerari.* † *Impressum cum reuelationib. Birgittæ.*

Tolozæ, inuentio sanctorum confessorum, Siluij, Hilarij, & Honorati episcoporum, & Pappoli episcopi & martyris.

ANNOTATIO. F

1 Sergij & Bacchi Gesta extant annotata, Legendæ parte 2. & apud Metaphrastem. Item de Sergio, Euagrius hist. eccl. lib. 4. cap. 27/ lib. 6. cap. 20.

8. Oct. A

Octauo Idus Octobris, luna

27.9.19.1.11/22.4.14.25.7/18.28.10.20.2/12.23.5.17.

Luc. 2. d

NAtalis beatissimi Simeonis, qui in Euangelio legitur Dominum suis suscepisse in vlnis. Apud Thessalonicam, passio sancti Demetrij martyris. Item ciuitate Hispali, sancti Petri martyris. In territorio Laudunensi, sanctæ Benedictæ, virginis & martyris. Ipso die, sanctæ Pelagiæ, quæ † peccatrix appellatur. p *Et in Humulcurt, sanctæ Valeriæ virginis. Item, depositio sancti Amoris confessoris.* p *qui quiescit in Belisia monasterio. In territorio Senonico, sanctæ Porcariæ, virginis & martyris. Apud Rothomagum, beati Euodij, præfatæ vrbis episcopi, & confessoris. In pago Blionensi, sanctæ Susannæ virginis. Treuiris, sancti Metropoli, episcopi & martyris.* r *Item, sanctæ Reparatæ virginis.* p *Apud Dononium, solennitas sanctæ Ragenfredis virginis.* G

1 2 † pœnitens. 3 De Reparata Beda in Martyr.

¶ *Eodem die, dedicatio ecclesiæ sancti Marci Euangelistæ Venetiis.* q *In Vvalciodoro, translatio sancti Eloquij, presbyteri & confessoris. Truncinij ex Merendra,* p *aduentus sancti Gerulphi martyris.*

ANNOTATIONES.

1 Demetrij huius vitam Anastasius de Græco in Latinum transtulit, & imperatori Carolo obtulit, vt scribit Vincentius speculi historialis lib. 12. cap. 150. Est in Rubra valle MS. ad Carolum tertium. Habet eam Metaphrastes quoque 26. Octobris.

2 Pelagiæ vitam scribit Iacobus diaconus Heliopoleos, tomo 2. Aloysij/ in vitis patrum, Alphabeto 17.

3 Amoris Aquitani vitam scripsit Egebertus diaconus, MS. ad sanctum Laurentium extra muros Leodienses.

9. Oct. B

Septimo Idus Octobris, luna

28.10.20.2.12/23.5.15.26.8/19.29.11.21.3/13.24.6.18. H

1 2 ABraham patriarchæ. Apud Parisium, natalis sanctorum martyrum, Dionysij episcopi, Rustici presbyteri, & Eleutherij diaconi. qui beatus episcopus à pontifice Romano in Gallias prædicandi gratia directus, ad præfatam vrbem deuenit, vbi per aliquot annos commissum sibi opus fideliter prosequens, tandem à præfecto Fescennino, vnà cum sociis, gladio animaduersus, martyrium compleuit. *Quorum corpora requiescunt in cœnobio beati Dionysij in Francia.* Apud Iuliam, via Claudia, sancti Domnini martyris, sub Maximiano, qui cum vellet persecutionis rabiem declinare, protinus insecutus, & nihilominus gladio transuerberatus, gloriose occubuit. r *Item, natale sancti Gisterij confessoris.* q *Eodem die Cameraci, via Atrebatensi, festiuitas sanctæ Ollæ virginis.* p *In pago Hainau, in loco qui tunc à circummanentibus pagensibus nominabatur Vrsidongus, nunc Cella vocatur, natale sancti Gisleni episcopi, miræ sanctitatis viri. Qui Athenienſium episcopus fuit, & pro Christo ipsum apicem terreni honoris relinquens, pauper fieri voluit, Romámq; veniens causa visendi principum Apostolorum limina, Petri & Pauli, ibi voce diuina iussus est vt in Gallias properaret, ibidemq; oratorium construeret Apostolorum Petri & Pauli, ac finem istius æruminosi exilij præstolaretur. Item eodem die, elevatio corporis ipsius.* g *Die nona, sancti patris Andronici.* I

2 3 4

4 ç Aquiscincti, obitus Gosuini, abbatis beati. Qui rumores nec audiebat, nec referebat libenter.

ANNOTATIONES.

1 Abrahæ acta leguntur à Genesi 11. vsque ad 25.

2 Dionysij Areopagitæ vitam & agonem scripserunt Michaël Syngelus/ incertus auctor Perionio interprete/ Simeon Metaphrastes citatam in Concilio Florentino/ breuiter Ado in Martyrologio 5. Nonas Octobris/ & Suidas in Dictionario/ Præcipuè autem Hilduinus abbas circa annum 824. ex Visbio Dionysij discipulo. Vnde Sigibertus de viris illustribus cap. 82. Hilduinus abbas sancti Dionysij Parisiensis, scripsit ad Ludouicum imperatorem, vtroque stylo, id est, prosaico & metrico, vitam sancti Dionysij. Prosam, cum quibusdam aliis eò pertinentibus, habemus in Areopagiticis D. Matthæi Galeni Vvestcapellij. Coloniæ anno 63. Metro autem habentur Gemblaci libri quatuor de Dionysij passione quos Hilduini esse non dubito. Item de Areopagita, Xystus lib. 2. bibliothecæ sacræ/ & duæ epistolæ MS. vna Hincmari episcopi Remensis, altera Anastasij bibliothecarij, contra asserentes Dionysium primum Parisiorum episcopum, non esse Areopagitam. In vtraque fit mentio passionis Dionysij à Methodio Græcè dictatæ, quam Anastasius Latinè conscripsit. K

3 Gisleni vita primaria est anonymi auctoris, MS. cap. 10. in Cella, siue sancti Gisleni oppido. Ibidem habentur de vita Gisleni Rounerus vel Reinerus ad Radbodum abbatem/ Philippus abbas Bonæ spei/ & duo diuersi metrici scriptores.

4 Gosuini abbatis historiam habet Aquiscinctum per Alexandrum successorem, & per aliquanto posteriorem.

10. Oct. C

Sexto Idus Octobris, luna

29.11.21.3.13/24.6.16.27.9/20.1.12.22.4/14.25.7.19.

1 2 LOth prophetæ. Apud Cretam, beati Pinyti, inter episcopos nobilissimi. qui in scriptis suis, velut in q odam speculo, viuentem sui dereliquit imaginem, Ciuitate Agrippinensi, sancti Gereonis

A nis martyris, cum aliis trecentis decem & octo: qui persecutione Maximiani tyranni, pro vera pietate colla patienter gladiis subdiderunt. Item in territorio eiusdem vrbis, *loco qui Xanthis dicitur*, sancti Victoris martyris, & p *sociorum eius.* Item *apud Veronam, quæ vulgò Bonna dicitur*, sanctorum martyrum, Cassij & Florentij, cum aliis pluribus. In Britannia *Eboraci*, sancti Paulini, episcopi & confessoris. b *qui eam nationem Anglorum, quæ ad Aquilonem Humbri fluminis habitabat, cum rege suo Heduuino, prædicando verbum fidei conuertit ad Dominum.* r *Eodem die, sancti Cerbonij, episcopi & confessoris* 6 *Popilonensis. cuius reliquias attulit ad Gallias frater Robertus Pisanus. Trecas, passio sanctæ Tanchæ virginis.* 3 *Iotro monasterio, sanctæ Telechildis, virginis & abbatissæ. In Anglia, monasterio Bridlingtoniæ, depositio sancti Ioannis confessoris, & Prioris eiusdem monasterij, de Ordine Regularium. In Gallijs, iuxta Aream, sancti Venantij, martyris verè nobilis. In Hasteria, sancti Nuncij confessoris.* g *Die decima, sanctorum martyrum, Eulampij & Eulampiæ.*

¶ q *Ipso die, dedicatio Ordinis Cælestinorum, vbique locorum præfati Ordinis vna die solenniter celebranda.*

De Cerbonio Greg. 3. dial. c. 11.

De Eulampio, Metaphraste.

B

ANNOTATIONES.

1 De Loth, Gen. 11. 13. 19/Deuter. 2.

2 Pinyti meminit Eusebius lib. 4. hist. eccles. cap. 20. 22. 23/Rufini 21. 23. 24/Hieron. de viris ill. cap. 38.

3 Gereonis & sociorum. Docti auctoris sunt quæ de his martyribus habet Colonienſis ecclesia. Citat de eis Vincentius Helinaldum historicum. Vide Adonem in Martyrologio/Adonem Vien. anno 288/& vitam Norberti cap. 21. Vsuardus videtur in historia minus exactus fuisse. Dicit enim, Gereonis martyris, cognomento Malloſi. item, Victoris martyris & aliorum decem & septem. Sed historia Malloſum distinguit à Gereone, sicut & Ado Treuirensis. Item, Victoris socios numerat trecentos triginta, sicut etiam habet antiquissima Xanthensium traditio. Iisdémq; constat præterea ex reliquiarum fragmentis, plures fuisse quàm septemdecim. Ideóque ex contextu huc transtuli quæ Vsuardus videtur cum his minus consentanea posuisse.

4 De Paulino, Beda in historia gentis suæ, lib. 2. cap. 9. 14. 16. 17. 20/lib. 3. cap. 14.

Quinto Idus Octobris, luna 11. Oct. D

C

1. 12. 22. 4. 14/25. 7. 17. 28. 10/21. 2. 13. 23. 5/15. 26. 8. 20.

APud Tarsum, Metropolim Ciliciæ, beatissimorum martyrum, Tharaci, Probi, & Andronici. qui persecutione Dioclitiani longo tempore carcerali squalore afflicti, & tertio diuersis tormentis & suppliciis examinati, in confessione Christi triumphum gloriæ adepti sunt. In pago Vilcassino, passio sanctorum, Nicasij presbyteri, & sociorum eius, Quirini & Pientiæ. In Scotia, sancti † Canici abbatis. Ciuitate Vzetia, sancti Firmini, episcopi & confessoris. p *Lyræ, depositio sancti Gummari, præclari confessoris. qui inter cætera virtutum suarum insignia, ictu baculi sui fontem de terra produxit: arborem quoque succisam & terræ prostratam, diuino auxilio erexit, ac ita in integrum solidauit, vt nullum signum læsionis in ea appareret. quæ in testimonium tantæ virtutis, per annos plurimos incolumis permansit.*

r *Redonis ciuitate, sancti Æmiliani confessoris.* r *Virduni, beati Sanctini, eiusdem loci episcopi, & confessoris. Bisontij, sancti Germani, episcopi & martyris. In Anglia, sanctæ Ethelburgæ, virginis & abbatissæ.*

D g *Die vndecima, sancti patris Theophanis, scriptoris & poetæ, episcopi Niceæ.*

¶ r *Papiæ, translatio & reconditio corporis beatissimi patris Augustini, episcopi & confessoris.* p *Eodem die, depositio beati Brunonis, Agrippinæ ecclesiæ archiepiscopi. qui inter cætera laudabilis vitæ insignia, quæ liber gestorum eius plenius enumerat, etiam † monasterium sancti Pantaleonis à fundamentis erexit; & rebus quæ inibi Deo seruientibus sufficerent, abundanter locupletauit.*

Hoc die obiit beatus Iacobus Alemannus, Ordinis Prædicatorum. Coloniæ, ad sanctum Pantaleonem, p obiit Dominus Bruno, pius pastor sanctæ Colonienſis ecclesiæ, ac fundator † dicti monasterij.

1 2 3 4 5

† al. Kenici.

† p locum istum.

† p nostri.

ANNOTATIONES.

1 Tharaci, Probi, & Andronici agonem scribunt Pamphilus, Martianus, & cæteri, fratribus in Iconio, MS/ item Metaphrastes.

2 Gummari vitam scripsit Theobaldus ad Sigerum Lirensem Præpositum, prosa cap. 16. & metro heroico,

E 3 De Ethelburga, Beda lib. 3. cap. 8. historiæ Anglorum.

4 De Brunone. Sigibertus in Chronicis an. 953. Qui quantus qualisve fuerit apud Deum & homines, lector ediscat in vita ipsius, quam Rogerus luculenter descripsit. Colitur in propria Ecclesia, sed vt non canonizatus. Tornaci autem habet festum nouem Lectionum, 16. cal. Augusti. Vnde colligo eum ab episcopo quopiam esse Sanctis assciptum: non autem à Romana sede.

5 Iacobi Alemanni vitam, vt habet Leander de illustribus prædicatoribus, vernaculè scripsit Ambrosius Soncinas, pluribus capitibus distinctam: ex qua Silvester & Isidorus Mediolanensis, & postremò Ioannes Antonius Flaminius, suas Latinas deduxere.

g *Dominica proximè sequenti vndecima huius mensis, psallitur in commemorationem sanctæ & vniuersalis septimæ synodi, in vrbe Nicea secundò congregatæ, anno Christi octingentesimo octuagesimoprimo, ad abroganda subuertendaque impia dogmata inimicorum Christi, quos dicunt iconomachos, hoc est, imaginum oppugnatores. Qui fuerunt Copronymus, & miseri eius sectatores.*

12.Oct.E

Quarto Idus Octobris, luna F

2.13.23.5.15/26.8.18.29.11/22.3.14.24.6/16.27.9.21.

APud Rauennam, via Laurentina, natalis sancti Edistij martyris. In Africa, sanctorum confessorum & martyrum, quatuor millium, nongentorum, septuaginta sex, sub Hunerico rege, qui cum essent ecclesiarum Dei episcopi, presbyteri, diaconi, associatis sibi turbis fidelium populorum, pro defensione catholicæ veritatis, in horribilis eremi exilium trusi, ad extremum variè excruciati, martyrium celebrarunt. Inter quos erant Cyprianus & Felix præcipui Domini sacerdotes. In Syria, sancti Eustachij presbyteri. *Biturigis, Opionis presbyteri. Mediolani, translatio sancti Monæ archiepiscopi. In Anglia, natalis S. Vvilfridi, episcopi Eboracensis, & cõfessoris. Celenæ in Pãnonia, Maximiliani Laureacensis episcopi, & confessoris, cuius corpus Laureacũ transtulit sanctus Rupertus Bauarorũ Apostolus, qui plurimas ecclesias ad eius honorẽ dedicauit. Tandẽ verò Patauiã reliquias trãstulit Henricus secũdus imperator.*

Victor lib. 2. de persec. Vandal.

1

2

¶ Papiæ, sanctorum martyrum, Amelij & Amici, quos rex Desiderius occidit in bello contra Carolum magnum. G

ANNOTATIONES.

1 De Vvilfrido, Beda lib. 4. hist. eccles. gentis suæ cap. 12/lib. 5. cap. 20/lib. 3. cap. 28. Vitæ eius complures auctores indicantur in Catalogo Britannico. Heddius Stephanus monachus apud Cantios, adhortante Acca episcopo Hagulstaldi, circa annum 720/ Odo Seuerus Cantuariæ archiepiscopus, & Fridegodus Cantuariæ diaconus. qui claruerunt anno 959. Denique Petrus de Blesis anno 1160.

2 De Maximiliano. Bruscius in historia de Laureaco. Maximiliani vita eleganter descripta extat in bibliotheca Forbacensi, ex qua aliquam huius historiæ partem excerpsimus. Vide etiam Lazium de genealogia Austriaca.

13.Oct.F

Tertio Idus Octobris, luna

3.14.24.6.16/27.9.19.1.12/23.4.15.25.7/17.28.10.22.

De Carpo Dio. ep. 8.

APud Troadem, natalis beati Carpi, discipuli Pauli Apostoli. In Hispaniis, ciuitate Corduba, passio sanctorum, Fausti, Ianuarij, & Martialis. qui primò equulei pœna cruciati, deinde superciliis rasis, auribus quoque & naribus præcisis, dentibus etiam superioribus euulsis, ad vltimum ignis passione martyrium consummauerunt. Antiochiæ, sancti Theophili. qui sextus ab Apostolo Petro ecclesiæ pontificatum tenuit. Turonis, sancti Venantij abbatis. *Apud Septam, Sarracenorum ciuitatem, sanctorum martyrum, Danielis, Samuelis, Angeli, Donuli, Leonis, Nicolai, Hugolini, de Ordine fratrum Minorum, qui desiderio martyrij flagrantes, fidem catholicam imperterrita mente ibidem constantissimè prædicauerunt: tandem post illata opprobria, post contumelias, irrisiones, flagella, & vincula, capitis obtruncatione martyrio coronati sunt, anno Domini millesimo ducentesimo vigesimoprimo, anno sexto ante obitum beati patris Francisci. In Gallis, sancti Geraldi confessoris. Treuiris, sancti Lupentij presbyteri. Augustæ Vindelicorum, sancti Simperti, episcopi & confessoris.*

H

1

2

3

4

¶ p *Eodem die, triumphus sancti Lamberti in Steps. Coloniæ, in monasterio sanctorum, Pantaleonis, Cosmæ, & Damiani, medicorum Dei, inuentio corporis sancti Maurini, abbatis & martyris. Quod anno Dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimoquarto, dum fundamentum eiusdem ecclesiæ effoderetur, cum huiusmodi inscriptione repertum est, Hic requiescunt ossa bonæ memoriæ Maurini: qui in atrio ecclesiæ martyrium pertulit, sub die quarto Idus Iunij.*

Stephanus in historia Maurini MS.

I

Item sancti Gerbrandi confessoris, & primi abbatis in Floricampo, Ordinis Cistertiensis.

ANNOTATIONES.

1 De Theophilo, Eusebius lib. 4 hist. cap. 19. & 23/Rufini 20. & 24/ Hieronymus de viris illustr. cap. 35/ epistola 15. ad Algasiam, quæstione 6.

2 De Venantio. Gregorius Turonensis de gloria confessorum cap. 25. Venantij vitam nos scripsimus. De vita patrum cap. 16.

3 De Gerardo. Suspicor hunc esse eum Gerardum, cuius vitam scripsit teste Tritthemio, sanctus Odo abbas Cluniacensis. Habet enim Cluniaci 12. lectiones.

4 Simpertus eleuatus est imperante Maximiliano primo. Quo tempore Agilbertus Prior cœnobij sanctorum Valrici & Afræ, in quo requiescit, eius historiam, vitæ ac potissimum miraculorum, conscripsit, Louanij MS. & alicubi excusam in 4.

14.Oct.G

Pridie Idus Octobris, luna K

4.15.25.7.17/28.10.20.2.13/24.5.16.26.8/18.29.11.23.

1 ROmæ via Aurelia, natalis beati Calixti, papæ & martyris. Hunc Alexander imperator sub diutina custodia, fame cruciari, & quotidie fustibus cædi iussit: tandem verò per fenestram domus, in qua custodiebatur, præcipitatus, victoriæ triumphum promeruit. Ciuitate Tudertina, sancti Fortunati episcopi. † qui in effugandis spiritibus emundis, immensæ virtutis gratia emicuit.

†Greg. lib. 1. dial. c. 10.

1 *Item sanctorum, Saturnini & Lupi.* q *Herbipoli, sancti Burchardi, episcopi & confessoris.* p *Burgis, natale sancti Donatiani, Remensis archiepiscopi.* q *Treuiris, sancti Rustici, secundi eius nominis episcopi, & confessoris. In territorio Catalaunensi, sanctæ Manegildis virginis. In territorio Beluacensi, sanctæ Andragisinæ virginis.* g *Et sancti patris Cosmæ Hagiopolitani, & poëtæ, episcopi Maiumæ.*

2

De Andrag. vita Anberti 10.1. Surij.

¶ Eodem

A ¶ Eodem die obiit venerabilis Dominicus Loricatus.

ANNOTATIONES.

1 De Calixto, Gesta ipsius/& Pontificale cap.17.
2 De Donatiano suo habet Brugensis ecclesia variorum tractatus: vt, literas Ebonis archiepiscopi/epistolam Geruasij archiepiscopi 41.Remensis ad dilectissimum filium Balduinum Flandrensium Comitem, de vita Donatiani/rescriptum Hugonis archiepiscopi ad fortissimum Francorum comitem D.Arnulphum/pauca de vita & actibus Donatiani per Ratherium Lobiensem, episcopum Veronæ/rursus, per clericum Bruggensem ad patrem dilectissimum R.R.Id est, vt ex præfatione, & primis carminum literis colligo, ad Riquardum, siue Richardum, Remorum 64.præsulem: & alia complura, potissimum miraculorum.
3 Dominici Loricati vitam scribit Petrus Damiani, tomo 8.Aloysij.

Idibus Octobris, luna 15.Oct.A

B 5.16.26.8.18/29.11.21.3.14/25.6.17.27.9/19.1.12.24.

APud Coloniam Agrippinam, natalis sanctorum b *Maurorum*, trecentorum sexaginta martyrum. qui apud eandem vrbem cursum sui agonis compleuerunt, b *conditi in basilica, quæ admirabili opere ex musiuo quodammodo deaurata resplendet. Vnde & incolæ ad Sanctos aureos vocitare consueuerunt.* Romæ, via Aurelia, sancti Fortunati. Lugduni, sancti Antiochi episcopi. qui strenuè administrato pontificij culmine, ad quod assumptus fuerat, regnum cæleste adeptus est. *Eodem die, Osualdi, episcopi Vvigornienſis, & confessoris. Ipso die, sancti Seueri, episcopi Treuirensis. Cracouiæ, sanctæ Hedvuigis, Ducissæ Poloniæ. Argentinæ, sanctæ Aureliæ virginis. Ipso die, sancti Theodorici, confessoris Ordinis Carmeli. Apud Veronam, sanctæ Placidiæ virginis sanctissimæ, Valentiniani imperatoris filiæ.* 3

¶ *In territorio Remensi, translatio sancti Basoli confessoris, quæ facta est ab Hincmaro archiepiscopo, viro venerabili.* p *In portu Valencianas, eleuatio pretiosissimi corporis beati Saluij martyris, ac Ancolismæ ciuitatis episcopi.*

3 *Gr.Turo. de marty. cap. 26.*
De Antiocho, latius Adr. 2

C ANNOTATIONES.

1 Mauri cum duce suo Gregorio, non extant ex legione Thebæorum, sed ex Mauritania Africæ: ideóque sustuli Vsuardi verba, cum essent ex legione Thebæorum.
2 Osualdi episcopi vitam scripsit Senatus Brauonius Vvigorniæ monachus. qui claruit anno 1170. iuxta Catalogum Britannicum.
3 Hedvvigis historia habetur, quam scripsit Engelbertus abbas. De eadem Cromerus de gestis Polonorum lib.15.sparsim.

Decimoseptimo Calendas Nouembris, luna 16.Oct.B

6.17.27.9.19/1.12.22.4.15/26.7.18.28.10/20.2.13.25.

IN Africa, sanctorum martyrum ducentorum septuaginta, pariter coronatorum. & sanctorum martyrum, Martiani & Satyriani, cum aliis duobus fratribus suis.† qui pro constantia fidei Catholicæ, primùm nodosis fustibus cæsi, & vsque ad ossa laniati, cum multo tempore talia paterentur, sequenti semper incolumes reddebantur. Nouissimè in exilij relegatione, vinctis pedibus post terga currentium quadrigarum, inter spinosa loca siluarum, pariter iussi sunt interire. Passa est autem Maxima virgo cum eis. In territorio Bituricensi, sancti Ambrosij confessoris, *episcopi Caturcensis.* Alemannia, sancti Galli presbyteri & confessoris, *miræ sanctitatis viri. Qui Scotus natus, cum Sueuis collocat artus.* b *Eius vita virtutibus plena, conscripta habetur.* r *Item Saturnini, Nerei, & aliorum trecentorum sexaginta quinque.* q *Carnotis, Iothro monasterio, natalis sancti Prisci martyris. Ipso die, in Derno monasterio, sancti Berchary, abbatis & martyris. In monte Falconis, beatissimi Baldrici confessoris. cuius vita crebris miraculis declaratur. Coloniæ, Eliphij martyris. qui cum feruenter ea quæ sunt Christianæ fidei gentibus prædicasset, tandem sub Iuliano apostata, apud ciuitatem Grandensem capite truncatus, gloria & honore præcelsi martyrij coronatur. Moguntiæ, natalis sancti Lulli, archiepiscopi & confessoris, qui Bonifacio martyri dignè succedere meruit. Andegauis, sancti Magnobodi, episcopi & confessoris. qui tempore Dagoberti vita & signis latè claruit. Ciuitate Nouioma, sancti Nummolini, episcopi & confessoris. Duaci* p *eo die, transitus sancti* * *Gurdielli confessoris.* * q *Gordatij.*

¶ q *In territorio Aprincensi, apparitio beati Michaëlis archangeli in procella maris, id est, in monte Tumba.*

† *Victor Africanus lib. 1.*
1
2

ANNOTATIONES.

1 De Gallo Sigibertus de viris illustribus cap.71.Vvalafridus abbas † vitam & miracula sancti Galli abbatis primò prosaicè, deinde metricè composuit.Prosa extat libris duobus ad Gosbertum abbatem cellæ sancti Galli/claruit anno 840.
2 De Eliphio Rupertus Tuitiensis, initio vitæ eius. Qui primis nostrisq; temporibus longè anterior martyrium scripsit pretiosi martyris Eliphij, fundamentum posuit, Vos autem fratres charissimi (Coloniæ ad S. Martinum.) tu pater Albane, paruitatem meam superædificare compellitis.

† *Dimitis Auigie An.843*

Decimosexto Calendas Nouembris, luna F
17.OCT.C 7.18.28.10.20/2.13.23.5.16/27.8.19.29.11/21.3.14.26.

1 IN Antiochia, natalis sancti Heronis, discipuli beati Ignatij episcopi. qui post eum episcopus factus, viam magistri pius imitator sequitur, & pro commendato grege amator Christi occubuit. In Galliis, ciuitate Arausica, sancti Florentini episcopi. qui multis clarus virtutibus, quieuit in pace. r *Item, Victoris, Alexandri, & Mariani.* q *Carnoti, sanctæ Solinæ virginis. Treuiris, sancti Florentini episcopi & martyris. Item, beati Eutychij confessoris, magnæ sanctitatis viri, Ordinis Carmeli. Lauduno clauato, natale sanctæ & illustrissimæ Austrudis, virginis & abbatissæ, quæ ab ipsis infantiæ rudimentis, mira Dei gratia prædita, etiam virtutibus ac miraculis glorioſa, migrauit ad Christum.*

De Andrea Metaphr. g *Die decimaseptima, sancti martyris Andreæ in Crisi.*

¶ Qui propter adorationem sacrarum imaginum glorioſè coronatus est sub improbo Constantino.

ANNOTATIO.

1 Heroni scribit Ignatius epistolam 10. Meminit eius Eusebius lib. 3. cap. 30/Rufini 37. G

18.Oct.D Decimoquinto Calendas Nouembris, luna
8.19.29.11.21/3.14.24.6.17/28.9.20.1.12/22.4.15.27.

1 NAtalis beati Lucæ Euangelistæ. qui cum esset † octoginta & trium annorum, obiit in Bithynia plenus spiritu sancto. Cuius ossa vicesimo Cōstātij anno Constantinopolim translata sunt.

† al. septuaginta. Col. 4. d † 2. Cor. 8. 2. Timo. 4. * 6. hist. eccles. cap. 9. ‡ Gesta Laur. & Hippolyti, 10. Augusti. 2

b *Hic fuit arte medicus, Paulū † secutus vsque ad confessionē eius.* Eodē die, S. Asclepiadis Antiocheni episcopi. * qui vnus fuit ex præclaro confessorum numero, qui sub Decio glorioſè passi sunt. Item Romæ, sanctæ Tryphoniæ, vxoris Decij Cæsaris. b *quæ viro suo, post interfectionem beatorum, Sixti, ‡ Laurentij & Hippolyti, diuinitus punito, se petiit baptizari, cum filia Decij Cyrilla, à Iustino presbytero, & alia die orans defuncta est, & iuxta sanctum Hippolytum in crypta sepulta.* In territorio Beluacensi, sancti Iusti martyris. *Andegauis, sancti Herblandi abbatis. In Nassonia, natalis beati Mononis martyris. qui angelico monitu de Scotia Arduennam deuenit: ibique soli Deo multo tempore seruiens, à sicariis latronibus confossus, feliciter occubuit, sepultus in ea ecclesia, quam ipse construxerat.* H

¶ p *In Machlinia, translatio beati Rumoldi, martyris atque pontificis.*

ANNOTATIONES.

1 De Luca mentio nonnulla est in sacris literis/ Eusebio lib. 3. cap. 4. & 18. Rufini 14/Hieronymo de viris illustribus cap. 17/Isidoro de sanctis Testamenti cap. 80. De eius, Andreæ & Timothei translatione, vide 9. Maij, & Procopium de ædificiis Iustiniani.

2 Iusti huius, siue Iustini, martyrium extat MS. & in rhythmum translatum, tomo 3. Bedæ.

19.Oct.E Decimoquarto Calendas Nouembris, luna
9.20.1.12.22/4.15.25.7.18/29.10.21.2.13/23.5.16.28.

1 APud Alexandriam, Ægypti metropolim, natalis sanctorum martyrum, Ptolemæi & Lucij sub Antonino cognomento Pio; quorum prior multo tempore squalore carceris maceratus, & ad vltimum, cum de Christi magisterio publica confessione testaretur, iussus est duci ad mortem. Sequens quoque, cum se Christianum liberrimè fateretur, similem sententiam excepit. In Antio- I
2 chia Syriæ, sanctorum martyrum, Beronici, Pelagiæ, & aliorum quadraginta & nouem. *Ebroicas, sancti Aquilini, episcopi & confessoris.* Oxoniæ, *sanctæ Fredeswidæ virginis.* g *Die decimanona, sancti Vari martyris.*

De Varo & Sotio, Metaph. ¶ q *Senonis, sanctorum martyrum Sauiniani & Potentiani, sociorúmq; eius. Horum festiuitas, dum ab antiquis temporibus prídiè Calendarum Ianuarij ageretur, transmutata est quartodecimo Calendarum Nouembris, eo quòd ipso die, translata sunt corpora eorum, & angelicæ voces sunt auditæ, sicut in translatione eorum legitur.* †

† Lib. 9. spec. hist. c. 14. p *Duaco, translatio sancti Amati, episcopi & confessoris. qui postquam execrabili iussu Theodorici regis gregi suo condolens, sed commendans sanctæ Trinitati, episcopatum dereliquit, carnem suam macerando, multas passiones pro Christo sustinuit.*

In Britannia, sancti Etbini, abbatis Nectensis.

ANNOTATIONES. K

1 Ptolomæi, Lucij, & Tertij martyrium scribit Iustinus philosophus, in defensione pro Christianis ad Senatum Romanum: & inde Eusebius, lib. 4. historiæ cap. 16. Rufini 17.

2 Aquilini Ebroicæ vrbis episcopi historia incipit, In corpore nostræ congregationis honesto valde & vtili membro, domino Audoēno, inter cæteros ferè vltimus, frater N.

20 Oct. F Decimotertio Calendas Nouembris, luna
10.21.2.13.23/5.16.26.8.19/30.11.22.3.14/24.6.17.29.

APud Auiensem prouinciam, natalis beati Maximi, Leuitæ & martyris. qui patiendi desiderio inquirentibus se persecutoribus palàm ostendit, & post responsionis constantiam, equuleo

suspensus

A suſpenſus & tortus, deinde fuſtibus cæſus, & ad vltimum obrutus, occubuit. In Galliis ciuitate Agenno, ſancti Caprasij martyris. qui cum rabiem perſecutionis declinans, lateret in ſpelunca, tandem r *audiens qualiter beata Fides virgo pro Chriſto agonizabat*, animatus ad tolerantiam paſſionis, r *orauit ad Dominum, vt ſi eum gloria martyrij dignum iudicaret, ex lapide ſpeluncæ aqua limpidiſſima emanaret. Quod præſtante Domino*, ſecurus ad aream certaminis properauit, *& palmam martyrij feliciter dimicando promeruit.* Ciuitate Colonia, paſſio ſanctarum virginũ, Marthæ & Saulæ, cum aliis pluribus. *In pago Remenſi, depoſitio Sindulphi confeſſoris. cuius vita quam fuerit Deo accepta, teſtantur ipſius miracula.* 1
Trecas ciuitate, natalis ſancti Araldi, confeſſoris & archidiaconi. Item, ſancti Neonis martyris. Et tranſitus ſancti Vendelini confeſſoris. Apud Mindam, natalis ſancti Feliciani epiſcopi & martyris. g *Die vigeſima, ſancti magni martyris Artemij.* *De Artem. Metaph.*

¶ q *Ipſo die Pariſijs, exceptio ſanctorum martyrum, Georgij diaconi, & Aurelij.*

Paſſio Caprasij & Fidei eſt MS.

ANNOTATIO.

B Sindulphi vitam ſcribit Almannus Altuillarenſis, vt teſtatur Sigibertus cap. 99. de viris illuſtribus.

Duodecimo Calendas Nouembris, luna 21. Oct. G

11.22.3.14.24/6.17.27.9.20/1.12.23.4.15/25.7.18.30.

APud Nicomediam, natalis ſanctorum martyrum, Daſij, Zotici, Caij, cum duodecim militibus. Eodem die, ſancti patris noſtri Hilarionis. cuius vitam virtutibus plenam Hieronymus ſcribit. 1 In ciuitate Oſtia, ſancti Aſterij presbyteri. qui in paſſione beati Calixti papæ legitur. Ipſo die, ſancti Viatoris, miniſtri beati Iuſti, Lugdunenſis epiſcopi. r *Eodem die, in Colonia Agrippinenſi, natale ſanctarum vndecim millium virginum, quæ pro virginitatis conſtantia, martyrio vitam conſummauerunt.* 2 *ſub finem.*
q *Item in caſtro Laudunenſi, ſanctæ Cilniæ, matris beati Remigij, Francorum Apoſtoli. Meldis ciuitate, ſanctæ Celiniæ virginis.* 3
¶ *In Sithiu*, p *inuentio ſancti Audomari, epiſcopi Morinenſis.* 4
C Bircæ, beati Vvimonis Bremenſis epiſcopi. qui Gothis verbum Dei prædicauit. 5

ANNOTATIONES.

1 Hilarionis vitam ſcribit Hieronymus tomo 1. De eodem Metaphraſtes, & Sozomenus lib. 3. cap. 13/lib. 5. cap. 9/ Epiphanij epiſtola, quam Hieronymus citat, nunc non extat.

2 Vndecim millia virginũ ſplendidiſſima habent Coloniæ monumenta. Neque recenter aſſcriptæ ſunt ſanctis martyribus. Vvandelbertus enim Prumienſis, qui vixit anno 850. earum in martyrologio ita meminit,

Tunc numeroſa ſimul Rheni per littora fulgent
Chriſto virgineis erecta trophæa manipls
Agrippinæ vrbi, quarum furor impius olim
Millia mactauit ductricibus inclyta ſanctis.

De eis ſcripſerunt circa annum 1160. Rogerius Ciſtertienſis/ Richardus Præmonſtratenſis, in Legenda Angliæ excuſus/ & Eliſabeth Sconaugienſis lib. 4. Viarum Dei, cap. 2. Primariam hiſtoriam expectamus in tomis D. Surij.

3 De Cilinia, Chroniçon Elnonenſe. Hucbaldus ſcripſit hiſtoriam ſanctæ Ciliniæ, matris beati Remigij. Officium
D & cantum de eadem. Meierus in Flandriæ commentariis anno 850. Hucbaldus monachus Elnonenſis, Ciliniam pulchro celebrauit carmine.

4 Celiniæ Meldenſis meminit vita Genouefæ, tomo Surij 1. pag. 105.

5 De Vvimone, Tritthemius in chronico Hirſaugiæ. Sigibertus monachus Corbeienſis, diſcipulus ſanctiſſimi Vvimonis, & ſocius in Gothia, gemino ſtylo vitam eius deſcripſit, id eſt, metrico & proſaico. Claruit anno 905.

Vndecimo Calendas Nouembris, luna 22. Oct. A

12.23.4.15.25/7.18.28.10.21/2.13.24.5.16/26.8.19.1.

APud Adrianopolim Thraciæ, natalis ſanctorum martyrum, Philippi epiſcopi, Euſebij, & Hermetis. b *qui eccleſias claudere & ſpoliare iuſſu Iuliani per iniquos præſides, contradicebant, & ob hoc multis tormentis affligebantur: hoc eſt, carceribus, vinculis, flagellis, ad vltimum verò flammarum incendio: ſed Domini virtute roborati vſque in finem, in confeſſione nominis eius perſeuerauerunt.* Item beati Marci, epi- *4. hiſt. eccl. cap. 7.*
E ſcopi clariſſimi, & doctiſſimi viri. qui primus ex gentibus eccleſiam Hieroſolymorũ ſuſcepit regendam, ac non multo pòſt martyrij meruit palmam. Item ſanctæ Salômæ, quæ in Euangelio legitur circa Domini ſepulturam ſolicita. In ciuitate Oſca, ſanctarum virginum, Numilonis & Elodiæ. *Mat. 15. 16.*
quæ pro confeſſione Chriſti diutina cuſtodia maceratæ, ac capitali ſententia punitæ, martyrium celebrauerunt. r *In Gallia, ciuitate Rothomago, natalis ſancti Meloni. qui eiuſdem vrbis primus eccleſiam archiepiſcopus rexit, ibidémq; ſepultus, glorioſiſſimè quieuit.* q *In vrbe Gabalitana, ſancti Lupentij, abbatis baſilicæ ſancti Priuati, & martyris. Coloniæ, Cordulæ virginis, & martyris.* g *Die vigeſimaſecunda, ſancti Abercij, epiſcopi Hierapolis. qui claruit miraculis tempore Apoſtolorum.* q *In Oeſterhout, natalis ſancti Oelberti martyris.* 1 2 3 *De Abercio Metaphr.*

¶ q *Eodem die, tranſlatio ſancti Seueri confeſſoris, epiſcopi Rauennatis, cum vxore & filia, ad diœceſim Moguntinam.*

ANNOTATIONES. F

1 Melloni gesta citat Vincentius lib.11. Speculi cap.74.
2 De Lupentio Gre.Turonensis lib.6.historiæ cap.37.Item historia, cuius initium tantùm legi in Breuiario Caralaunensi: sed inde à contemporaneo scriptam didici.Lectione enim 2.Brunichildis, quæ eum martyrem fecit, vocatur Iesabel nostri temporis.
3 Cordulam transtulit Albertus magnus, vt scribit Rodulphus, vitæ Alberti parte 2.cap.9.

23.Oct.B

Decimo Calendas Nouembris, luna

13.24.5.16.26/8.19.29.11.22/3.14.25.6.17/27.9.20.2.

1 APud Antiochiam Syriæ, natalis sancti* Theodoriti presbyteri, qui tempore persecutionis
*al. Theodori. impij Iuliani, post equulei pœnam, & multos ac durissimos cruciatus, etiam lampadibus circa latera appositis inflammatus, cum in confessione Christi persisteret, occisione gladij martyrium consummauit. In Hispaniis, sanctorum Seruandi ac Germani.qui post verbera, squalorem, carceres, sitis ac famis iniuriam, & longissimi itineris laborem, nouissimè martyrij sui cursum, ferro cæsis ceruicibus, impleuerunt.Ex quibus Germanus Emeritæ, Seruandus verò Hispali condi- G
2 tus est. Ciuitate Colonia, sancti Seuerini episcopi & confessoris. *Cuius catholica fide, maximóque sudore, ac sana doctrina, Colonienſium, Burdegalenſium, Tungrenſium, vicinorúmque eccleſiæ, ab infeſtatione Arianæ hæreſis ſunt defenſæ. Qui & in tranſitu beati Martini audire meruit voces pſallentium angelorum.* In pago Pictauensi, sancti Benedicti confessoris. 1 *In territorio Ambianenſium, ſancti Domitij*, q *presbyteri & confeſſoris: & ſancti Gratiani, glorioſi martyris. Ciuitate Rothomagenſi, ſancti Romani, epiſcopi & confeſſoris.cuius vita miraculis claruit, & mors pretioſa in domo Domini quotidie demonſtratur. In villa Amania, ſuper fluuium Moſæ, natalis ſanctæ Odæ viduæ, amitæ ſancti Huberti.*

¶ p *Helnone, reſtitutio corporis ſancti Amandi, epiſcopi & confeſſoris.*

Apud Mantuam, depositio sancti Ioannis Boni, confessoris, Ordinis fratrum eremitarum sancti Augustini. cuius vita sanctitatis & miraculorum gloria illustris fuit.

ANNOTATIONES. H

1 De Theodoro vel Theodorito, *Finis gestorum eius.Nos qui Antiochiæ in palatio eramus, & cum eo in Persida fuimus, licet peccatores serui Dei, hæc quæ gesta sunt circa Dei famulum Theodoritum, 10. Cal. Nouembris vera conscripsimus.*De eodem Sozomenus lib.5.cap.7.
2 De Seuerino Colonienſi, qui Burdegalis obiit, Gr. Turonensis de gloria confessorum cap. 45. Vitam huius, postquam hæc scripsimus, à Fortunato presbytero conscriptam cognouimus.

24.Oct.C

Nono Calendas Nouembris, luna

14.25.6.17.27/9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/28.10.21.3.

IN Venusia, ciuitate Apuliæ, natalis sanctorum, Felicis episcopi, Audacti & Ianuarij, presbyterorum: Fortunati, & Septimi, lectorum.qui temporibus Dioclitiani, multis diu vinculis & carceribus macerati, in Africa, & in Sicilia, tandem in occisione gladij consummati sunt. Felix quinquagesimo & sexto anno virgo obiit. Vertano monasterio, sancti Martini abbatis. *Ipſo die in Britannia, tranſitus beati Maglorij, epiſcopi & confeſſoris.cuius corpus honoratur & colitur in cœnobio diui Ma-* I
1 *glorij, ciuitate Pariſius. In territorio Turonico caſtro Lucas, ſancti Senoch confeſſoris. Item, ſancti Euergiſli, epiſcopi Colonienſis & martyris, archidiaconi & ſucceſſoris ſancti Seuerini epiſcopi.Hic Tungris natus martyr fuit, &*
De hîs Metaphraſtes. *tumulatus.* 1 *Item ſancti Vitalis.* g *Die vigeſimaquarta, ſanctorum martyrum, Arethæ & ſociorum.*

ANNOTATIO.

1 De Senoch. Greg.Turonensis de gloria confessorum, cap.25.Senoch abbatis vita dudum à nobis scripta fuit. De vita patrum cap.15.

25.Oct.D

Octauo Calendas Nouembris, luna

15.26.7.18.28/10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/29.11.22.4.

1 ROmæ, natalis sanctorum martyrum, Chrysanti & Dariæ virginis.qui post multas, quas pro K
Christo lucrati fuerunt, passiones, iussi sunt à Numeriano imperatore via Salaria in arenario
2 deponi, ac illic viuentes terra & lapidibus obrui. Item Romæ, sanctorum martyrum, Diodori presbyteri, & Mariani diaconi, cum aliis pluribus.qui iubente præfato principe, martyrij gloriam celebrarunt. Romæ, natalis quadraginta sex militum. qui simul baptizati à Dionysio papa, mox iubente Claudio imperatore decollati, ac via Salaria sepulti *sunt*. Vbi & alij martyres, centum viginti & vnus, positi sunt: inter quos fuerunt quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius, Marcus, & Petrus. *Hi videntes ad ſe venire armatos, rogabant vt primi decollarentur. Scriptum eſt in paſſio-*
ſub finem, 10. Auguſti. *ne ſanctorum, Sixti, Laurentij, Hippolyti.* Eodem die, Petragoricas ciuitate, sancti Frontonis, qui Romæ à beato Petro episcopus ordinatus, cum Georgio presbytero, quem per Apostoli baculum in itinere

A in itinere socium de morte recepit, ad prædictam ciuitatem veniens, magnam gentis illius multitudinem ad Christum conuertit, & multis miraculis clarus in pace quieuit. Apud vrbem Suessionem, sanctorum Crispini & Crispiniani. qui persecutione Dioclitiani, post immania tormenta sibi illata, gladio trucidati, martyrij coronam consecuti sunt. Ciuitate Florentia, passio beati Miniatis, sub Decio principe. Item ciuitate Gaualis, sancti Hilarij, episcopi & confessoris. *Eodem die, Benigni & Beati, cum sociis eorum. In territorio Turonico, sancti Spati martyris. Remis, sancti Celsini confessoris, & presbyteri, discipuli beati Remigij. Corboilo, sancti Lupi, Baiocensis episcopi & confessoris. Biturigæ, Ambiacensi monasterio, beati Dulcardi confessoris.* g *Die vigesimaquinta, sanctorum martyrum & notariorum Martiani & Martyrij.* 3

† *Pontificale c.44.*

¶ b *Romæ, via Salaria, Bonifacij papæ.*†

ANNOTATIONES.

1 Chrysanti & Darij passio MS. ita finitur, Hæc autem omnia, sicut gesta sunt, scripsimus Varinus & Armenus
B fratres, à sancto Stephano in Sede Apostolica facti presbyteri, & direximus ad omnes ecclesias per Orientem & Occidentem. Nec multum aliter apud Metaphrastem, Gr. Turonensis de gloria martyrum capite 38. dicit, Damasum papam versibus locum sepulturæ eorum decorasse.

2 De Diodoro, Mariano, & aliis pluribus, citata Chrysanti gesta. Inuentio istorum anno 888. grauiter & eruditè sub id tempus scripta est Quam D. Surius habet tomo 1. 17. Ian.

3 De Martiano & Martyrio, Simeon Metaphrastes. Item Sozomenus lib. 4. cap. 2.

Septimo Calendas Nouembris, luna 26. Oct. E

16.27.8.19.29/11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/1.12.23.5.

APud Africam, natalis sanctorum martyrum, Regatiani presbyteri, & Feliciſſimi. qui persecutione Decij & Valeriani illustri sunt martyrio coronati. De quibus etiam scribit beatus Cyprianus, in epistola ad confessores. Ciuitate Narbona, sancti Rustici, episcopi & confessoris. *Epist. 81/l. 4. epist. 1. ad Rusticum Leo epist. 92.*

r *Ipso die, Luciani & Florij. Romæ, sancti Euaristi, papæ & martyris.*

C ¶ p *Traiecti, ordinatio episcopatus sancti Amandi: & Elnone cœnobio, translatio corporis ipsius ab ecclesia sancti Petri & Pauli, in basilicam sancti Stephani protomartyris, agente beato Eligio pontifice: atque dedicatio eiusdem basilicæ. Laubijs, eleuatio sancti Ermini episcopi.* g *Die vigesimasexta, commemoratio magni terræ motus.* † *Pontificale c.6.*

Sexto Calendas Nouembris, luna 27. Oct. F

17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/2.13.24.6.

IN Hispaniis, ciuitate Abula, passio sanctorum, Vincentij, Sabini, & Christetæ. qui primò adeo in equuleo sunt extensi, vt omnes compages membrorum eorum laxarentur: deinde capita eorum lapidibus superposita, vsque ad excussionem cerebri validis vectibus sunt contusa: atque ita martyrium compleuerunt, agente præside Daciano. Eodem die, apud Tile castrum, sancti Florentij martyris. r *Item eodem die, vigilia Apostolorum Simonis & Iudæ.*

D ¶ q *In Britannia, translatio sancti Iuonis confessoris, in vtroque Iure Doctoris, de Ordine pœnitentium beati Francisci. Elnone,* p *commemoratio ordinationis beati Amādi. quæ licet die præcedenti, sicut & translatio corporis, & ecclesiæ dedicatio, facta fuisse credatur, tamē hac die specialius recolitur. In Mechlinia, relatio beati Rumoldi, episcopi & martyris. Eodem die, eleuatio corporum sanctarum, Eusebiæ atque Gertrudis. In Blandinio, aduentus corporis sanctissimæ virginis Christi Amelbergæ.*

Ipso die, inuentio corporis sancti Vincentij, Leuitæ & martyris. 1

ANNOTATIO.

1 Inuentio siue translatio sancti Vincentij Leuitæ & martyris, ad sextum Cal. Nouemb. est MS. Lobiis, auctore Haimoneo monacho Parisiis ad sanctum Germanum, ad Bernonem abbatem, & conuentum eius in pago Albiensi.

Quinto Calendas Nouembris, luna 28. Oct. G

18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/3.14.25.7.

E NAtalis beatissimorum Apostolorum, Simonis Cananæi, b *qui & Zelotes scribitur*:† & Thaddæi; qui & [1] Iudas dicitur. Ex quibus Thaddæus apud Mesopotamiam: Simon verò apud Ægyptum, traditur prædicasse. Inde simul Persidem ingressi, cum innumeram multitudinem Christo subdidissent, martyrium consummauerunt. Romæ, sanctę Cyrillæ, filiæ Decij Cæsaris.† quæ sub Claudio principe pro Christo iugulata est, atque necata gladio. Ciuitate Meldis, sancti [2] Faronis, episcopi & confessoris. r *Ciuitate Cumis, sancti* [4] *Fidelis martyris.* p *Item, sanctæ Cuneræ virginis. quæ martyrium consummauit in oppido Renensi.* q *Eodem die, commemoratio sancti* [5] *Ferrutij martyris. quem Lullus Moguntinus archiepiscopus, motus creberrimis miraculis, in Lætantium cœnobium, quod Heidenstadt vocant, magno cum honore transtulit. Faniæ, depositio beati Dodonis monachi, discipuli sancti Vrsmari episcopi. Metis ciuitate, sancti Terentij, episcopi & confessoris.* g *Die vigesimaoctaua, sanctorum martyrum Terentij & Neonilis, & sancti patris Stephani, Sabæ, & poëtæ.* 1 † *Luc. 6. Act. 1. a* ‡ *Vasiio 55. Laur. & Hippolyti*

¶ q *Parisijs, translatio sanctæ Genouefæ virginis. Leodij*, p *dedicatio basilicæ sancti Lamberti martyris. Facta est autem hæc dedicatio sexto anno episcopatus Baldrici* * *episcopi, à sanctissimo viro Dei Hereberto, Colonien si archiepiscopo.* F

nostri.

ANNOTATIONES.

1 De Simeone nonnihil habet Isidorus de patribus Testamenti cap.79. Ado verò in Martyrologio, Quòd quidam putarit, ait, Simonen Apostolum vnum de duodecim, ipsum esse qui sub Traiano crucem passus sit, omnino falsum est. Nam & Beda, sanctus presbyter, qui hoc super Acta Apostolorum sentit, Isidorum† secutus, in libro retractationum, * se hoc non bene sensisse, reprehendit. Sed & historia ecclesiastica non de Apostolo, sed de alio Simone gesta narrat, lib.3.cap.26. Rufini 32. Quidam citant etiam Abdiam & Dorotheum. quos studiosè prætermitto.

† de princ. cap.79.

* in 1. Act.

2 De Iuda Thaddæo, Matth.10.13/Ioan.14/Iudæ 1/Hieronymus de vitis illustribus cap.14/Isidorus cap.77/ Vita Bernardi lib.5.cap.2/Quòd verò Eusebius refert de Thaddæo & Abagaro, habet censuram Gelasij & 70. episcoporum, apud Gratianum dist.15. Pauca in speciali videtur Spiritus sanctus reliquisse posteritati de Apostolis, magnis Ecclesiæ columnis, vt ea magis admiremur quæ generatim in eorum laudem dicuntur à Scriptura sacra, & Patribus.

3 Faronis vitam carmine scripsit Fulcuinus scholasticus Meldensis. MS. Gemblaci. G

4 De Fideli martyre est sermo P. Damiani & hymnus. Sed non potui animaduertere, an de hoc agat martyre Cumensi, an de alio.

5 Ferrutij passionem conscripsit Meginhardus monachus, ad Adalgerum abbatem.

29.Oct.A

Quarto Calendas Nouembris, Iuna

19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/4.15.26.8.

* lib.6. ca.8. 9.10/ Ruf.7.8.9. † 8.hist. eccl. cap.25/Rufin.14.

HIerosolymis, natalis beati Narcyssi episcopi. quem sanctitate, patientia ac fide laudabilem fuisse, historia narrat Ecclesiastica. * Ipso die, apud Sidonem vrbem, beati Zenobij presbyteri.† qui sub nouissimæ persecutionis acerbitate, martyrio coronatus est. In Lucania prouincia, sanctorum martyrum, Hyacinthi, Quinti, Feliciani, & Lucij. p *Villa Meldricis, sanctæ Ermelindis virginis.* q *In castro quod Lensis appellatur, sancti Vulgani episcopi & confessoris. In Gallia, Vienna ciuitate, depositio sancti Theodarij, abbatis & confessoris.* g *Die vigesimanona, sancti patris Abrahamij.* H

1 ¶ q *In cœnobio Sonegiacas*, p *eodem die, translatio secunda beati Vincentij confessoris.*

In ciuitate Parauiensi, triumphus sanctorum episcoporum, Maximiliani martyris, & Valentini confessoris.

ANNOTATIO.

1 De Abrahamio & Maria nepte eius S. Ephræm Syrus, in vitis patrum alphabeto 18. & tomo 2. Aloysij. Item Simeon Metaphrastes to.2. Surij, qui eam ex S. Ephræm videtur interdum fusius, plerumq; comprehensius, scripsisse. Estque hæc historia multo elegantius Latinè conuersa, quàm illa, cuius auctor fertur sanctus Ephræm.

30.Oct.B

Tertio Calendas Nouembris, Iuna

20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/5.16.27.9.

† al. Agricolao.

APud Africam, natalis sanctorum martyrum, numero ducentorum viginti. Ciuitate Tingitana, passio sancti Marcelli centurionis. qui capitis abscisione martyrium consummauit sub † Agricolano, agente vices prefectorum prætorio. Antiochiæ, sancti Serapionis episcopi, eruditione clarissimi. I

1

2

Paris is, festiuitas sancti Lucani martyris. Apud Calarim, Sardiniæ prouinciæ oppidum, natale beati Saturnini martyris. qui sub persecutione Dioclitiani, gladio est truncatus. r *Eodem die, sancti Germani, episcopi Capuani, magnæ sanctitatis viri.* q *Apud Altinum, natalis Theonesti martyris & pontificis. qui Moguntiæ fidei rectæ prædicationem exorsus est, & Albanum ab Arianis trucidatum vidit. In Dania, sancti Theodgari confessoris. qui verbum vitæ prædicando, Horas, Missas, cæteráque officia deuotè celebrando pro Olauo rege terreno cælesti regi seruiebat.* g *Die trigesima, sanctorum martyrum, Zenobij & Zenobiæ.*

De Zenobijs Metaph.

¶ q *Xanthis*, p *translatio sancti Victoris.** * patroni nostri.

ANNOTATIONES.

1 Serapionis meminit Eusebius lib.5. historiæ ecclesiasticæ, cap.18. & 21. Rufini 19. & 22/lib.6.cap.10.

2 De Germano Capuano Gregorius lib.2. dialogorum cap.35/& lib.4.cap.40/ Regino anno 871/ Paulus diaconus lib.7/siue 17. rerum Romanarum cap.2.

31.Oct.C K

Pridie Calendas Nouembris, Iuna

21.2.13.24.5/16.27.8.19.30/11.22.3.14.25/6.17.28.10.

† Gesta Stephani pp. ante medium 2. Augusti.

VIgilia omnium Sanctorum. Romæ, natalis beati Nemesij diaconi, & Lucillæ filiæ eius.† qui cum à fide Christi flecti nequaquam possent, iubente Valeriano & Gallieno decollati sunt, sub octauo Calendarum Septembrium die. Hic autem venerabilior habetur solennitas ipsorum, quando à beato Sixto corpora eorum via Appia honestius sunt tumulata. In Galliis, oppido Viromandensi, sancti Quintini, qui sub Maximiano imperatore martyrium passus est.

1 cuius corpus, post annos quinquaginta quinque, reuelante angelo inuentum est. *Fossis, natalis sancti Foillani episcopi. qui de Hibernia venit ad Vltanum germanum suum, qui Fossensem regebat ecclesiam.*

Et in-

A *Et in Sclauonica rustica lingua Carbonarias nuncupatur, martyrizatus est. Cuius vita virtutibus glorioſis, & miraculis copioſiſſimis illuſtratur. Apud Ratiſponam, ſancti Vvolfgangi, epiſcopi & confeſſoris. Coloniæ, ſanctæ Northburgis virginis, quæ tranſlata quieſcit prope Confluentiam, in monte ſancti Beati. Item, ſancti Euſebij martyris.* g *Die trigeſimaprima, ſanctorum Apoſtolorum, Stachys, Amplij, & ſociorum. & ſancti martyris Epimachi.* 3 Rom. 161 *De Epim. Metaph.*

ANNOTATIONES.

1 De Quintino, ipſius hiſtoria / & Turonenſis de gloria martyrum, capite 27.

2 S. Foillani & ſociorum martyrium habetur, carmine ad ſanctum Foillanum, extra Rhodium, cuius auctor ſe Hillinum vocari tali initio indicat.

His ita litterulis libet inſinuare notatis
Veraci ſpecie, quo nomine cenſear ipſe;
Si primos apices ex partibus octo retractes.

Ibidem in Nocturnis leguntur Geſta miraculorum ſancti Foillani, quæ idem Hillinus ſcripſit ad magiſtrum Sigl-
B bertum. Paſſionem carmine ſcriptam alius poſtmodum in proſam vertit.

3 Vvolfgangi vitæ hiſtoria habetur MS. per eiuſdem temporis auctorem.

NOVEMBER HABET DIES XXX.

Calendis Nouembris, luna 1. Nou. D

22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/7.18.29.11.

C EStiuitas beatæ Dei genitricis, & omnium martyrum. Quam Bonifacius papa *quartus*, celebrem & generalem inſtituit agi, omnibus annis in vrbe Roma. Sed & Gregorius pontifex* *quartus*, poſtmodum decreuit eandem in honore omnium Sanctorum ſolenniter obſeruari, perpetuò ab omni eccleſia. Apud caſtrum Diuionem, ſancti Benigni presbyteri. qui miſſus à beato Polycarpo ad prædicandum in Galliam, poſtquam eſt à Terentio Comite grauiſſimè tormentis multipliciter afflictus, tandem collum eius vecte ferreo tundi, & corpus lancea forari iubetur. In Campania, ciuitate Terracina, ſanctorum, Cæſarij diaconi, & Iuliani presbyteri. Qui Cæſarius, tempore Claudij diebus multis in cuſtodia eſt maceratus, & poſtea cum eodem Iuliano in ſaccum miſſus, ſicq; in mare præcipitatus. Ciuitate Pariſiis, depoſitio beati Marcelli confeſſoris. qui vt dignus monſtraretur futurus antiſtes, eius meritis nunc aqua in vinum, nunc verò mutatur in balſamum. *Cuius corpus requieſcit in alma eccleſia beatæ Mariæ virginis. Huius vitam illuſtrem virtutibus ac miraculis, Fortunatus epiſcopus egregiè deſcribit.* Item, ſancti Seuerini monachi, de Tyburtina ciuitate. Et natale ſanctæ Mariæ virginis. quæ b *cum eſſet ancilla cuiuſdam Tertulli præclari viri, &* D *nollet in natali filij eius prandius domini ſui intereſſe, ſed magis Chriſtianorum more, ieiuniis operam dare,* diris verberibus afflicta, equulei extenſione, & vngularum laceratione vexata, martyrium conſummauit. Ciuitate Baiocas, ſancti Vigoris epiſcopi. In pago Vvaſtinenſi, ſancti Maturini confeſſoris. *cuius corpus honoratur & colitur in territorio Senonenſis diœceſis.* p *In Blandinio, depoſitio ſanctiſſimi patris* Florberti*, primi abbatis cœnobii Blandinienſis.* q *Aruernis, ſancti Auſtremonij, primi Aruernorum epiſcopi.*

1 2 3 4 *noſtri.* 5

¶ *Pictauis, tranſlatio ſancti Hilarij epiſcopi, & confeſſoris.* r *Eodem die, ſancti Cæſarij martyris.*
In Hiſpaniis, ſancti Ermegaudi, epiſcopi Vrgellenſis.

ANNOTATIONES.

1 In feſtum omnium Sanctorum extant ſermones aliquot apud Auguſtinum, & in homiliario Doctorum / item Bernardi / & recentiorum ſecundum Adonem anno Domini 604. vel vt Sigib. 609. Bonifacius Romanæ Eccleſiæ 65. à Phoca impetrat vt Pantheon gentilium fieret templum martyrum, quod poſt factum eſt omnium ſanctorum.

2 De Benigno, Beda in Martyrologio / Greg. Turonenſ. in laudem martyrum cap. 51 / Geſta Tergeminorum, tomo 1. Surij, pag. 376.

E 3 De Cæſario aliquanto plura habet Beda ex paſſione MS.

4 Marcelli epiſcopi Pariſienſis hiſtoriam ſcribit Fortunatus, epiſcopus Senonenſis. Meminit & Gregorius epiſcopus, de gloria confeſſorum cap. 89.

5 De Auſtremonio. Greg. Turonicus lib. 1. hiſtoriæ, cap. 30 / de gloria confeſſorum ſimiliter cap. 30. Hiſtoria Præiecti to. 1. Surij, habet ſanctum Præiectum certamina Auſtremonij luculento conſcripſiſſe ſtylo.

Quarto Nonas Nouembris, luna 2. Nou. E

23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.12.1

*Consule quæ annotat Sig. in Chr. an. 998.

COmmemoratio omniũ fidelium defunctorum. Item, natiuitas ſancti Victorini Pictauionenſis epiſcopi. qui poſt multa documẽta, vt ſanctus Hieronymus teſtatur, perſecutione Dioclitiani, martyrio *De vir. ill. c. 84 / epiſt. 13. Paulino.*

Universidad de Sevilla Biblioteca

*Euſ. lib. 7. c. 30. De Ambroſio Leguense. Ado. Magne virtutis Abb. anno 699.

coronatus eſt. Apud Laodiciam, ſancti Theodoti epiſcopi qui non ſolùm verbis, ſed rebus & vir- F
tutibus, extitit ornatus. Eodem die, ſancti Ambroſij, abbatis monaſterij Agaunenſis. qui ma-
gnis vitæ atque ſanctitatis virtutibus clarus, beato fine in Domino quieuit. r *Ipſo die, paſſio beati*
Iuſti martyris. qui apud Trigeſtinam ciuitatem coronatus eſt. b *Viennæ, ſancti Georgij, eiuſdem vrbis epiſcopi &*
confeſſoris. † g *Die ſecunda, ſanctorum martyrum, Acindymi, Pegaſij, Aphthonij, Elpidephori, & Anem-*
*podiſti.**

¶ q *Montibus Hannoniæ,* p *tranſlatio ſanctæ Vvaldedrudis.*

*Die quie. Metaph.

3.Nou.F

Tertio Nonas Nouembris, luna

24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.13.

Rom. 16. NAtalis beati Quarti, Apoſtolorum diſcipuli. Apud Cæſaream Cappadociæ, ſanctorum martyrum, Germani, Theophili, Cæſarij, & Vitalis. qui ſub perſecutione Deciana optimè duxerunt martyrium. Cæſarauguſtæ, ſanctorum innumerabilium martyrum. qui ſub Daciano G
Hiſpaniarum præſide mirabiliter occubuerunt pro Chriſto. p *Andaino monaſterio, natale beatiſſimi*
1 *Huberti, Tungrenſis eccleſiæ pontificis, & confeſſoris. Qui beato Lamberto martyri in epiſcopatu ſuccedens, anno*
duodecimo ſuæ ordinationis, oraculo diuino admonitus, ſacra oſſa eiuſdem martyris, ſedémque epiſcopatus à
Traiecto Leodium, vbi paſſus fuerat, tranſtulit. Deinde multis accreſcens virtutibus, multos de idololatria
ad Chriſti fidem conuertit, plures dæmoniacos viuens, plurimos poſt deceſſum ſuum, liberauit. Tranſiit au-
tem idem pretioſus Domini pontifex, & egregius athleta, tertio Nonas Nouembris, ſepultus in eccleſia beati Pe-
tri Apoſtolorum principis. Nonageſimo verò anno tranſlatus eſt ad Andainum, à Vulcando beatæ memoriæ Leo-
dienſi epiſcopo, annuente Ludouico imperatore piiſſimo. Vbi, quid viuens eius ſpiritus geſſerit, virtutibus innume-
ris, & glorioſis prodigiis, necnon miraculis aſſiduis, vſque hodie ad laudem & gloriam Domini mirabiliter atte-
2 *ſtatur.* b *Eodem die, depoſitio ſancti Pirminij, epiſcopi & confeſſoris.* q *In pago Turonico, ſancti Aduentij con-*
feſſoris. Caſtro Co boilo, depoſitio beati Guinali, abbatis & confeſſoris. cuius vita & miracula habentur. In di-
ſtrictu Maeſtandiæ, villa Alem, ſanctæ Odradæ virginis. Caſtro Viterbienſium, paſſio ſanctorum martyrum,
Valentini presbyteri, & Hilarij diaconi, qui in Tyberim merſi, ſed ab Angelo erepti, capitis abſciſione martyrium H
3 *compleuerunt. In Anglia, ſanctæ Vvenefridæ, virginis & martyris. quam Cadocus, filius Alani regis, occidit pro*
caſtitate. Glaſconiæ, ſancti Benigni, epiſcopi & confeſſoris. g *Die tertia, ſanctorum martyrum, Acepſimæ,*
4 *Aithalæ, & Ioſeph.*

¶ *& encœnia diuini templi ſancti magni martyris Georgij in Lydia, & depoſitio ſancti corporis ipſius.* p *In vi-*
co Florinenſi, exceptio corporis ſancti Mauri, egregij martyris. Leodij in monte publico, dedicatio cœnobij ſancti
Laurentij.

ANNOTATIONES.

1 De Huberto. Auctor Legendæ, quæ in vſu eſt Andaini, ignoratur: ipſum tamen de clientela & diſcipulis ſancti Huberti fuiſſe, non vno in loco eluceſcit. Ionas etiam geſta hæc citans, nomen auctoris ſubticuit, in hiſtoria tranſlationis, quam ſcripſit tempore Vvalcandi epiſcopi, qui ſanctum corpus tranſtulit Andainum.

2 De Pirminio fundatore Augienſis cœnobij, Catalogus teſtium veritatis per Eiſengrenium. Vvarmannus comes à Dilingen, epiſcopus Conſtantienſis, vitam ſancti Pirminij, Meldenſis epiſcopi, docto volumine proſecutus eſt. Obiit anno 1034. Eiuſdem vitam ſcripſit Henricus Comes à Calvve, Augienſis abbas, circa annum 1210. I

3 De Vvenefrida, Catalogus Scriptorum Britanniæ. Ropertus abbas Salopienſis, aliàs Schrevvisberij, ſcripſit de vita Vvenefridæ virginis, ad Guarinum Vvigorniæ abbatem. Claruit an. 1140. Elerius Cambrius, circa annum 660. contexuiſſe creditur vitam ſanctæ Vvenefridæ, quæ vixit in monaſterio quod ipſe exſtruxit.

4 De Acepſima, Ioſeph, & aliis, Metaphraſtes. Item de Acepſima & Aïthala, *lib. 3. tripartitæ cap. 2.*

4.Nou. G

Pridie Nonas Nouembris, luna

25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.14.

1 APud Bononienſem vrbem, natalis ſanctorum, Agricolæ & Vitalis. quorum poſterior prioris ſeruus fuit antea, nunc conſors & collega martyrij. Denique cum cogeretur idem à perſecu-
toribus vt Chriſtum negaret, & ille amplius profiteretur Dominum Ieſum Chriſtum, omnium
tormentorum genera exercuerunt in eum. Nouiſſimè beatum Agricolam interemerunt, cruci affi-
† *Euſ. li. 7. cap. vlt. Hier. de vi. ill. c. 86.* gentes. Apud Alexandriam, beati Pierij presbyteri. † qui in diuinis Scripturis nobiliter eruditus, K
vita puriſſimus, atque ad Chriſtianam Philoſophiam nudus penitus, & expeditus, doctor eccleſiæ
incomparabilis fuit. Quieuit autem Philippi imperatoris tempore. In Galliis ciuitate * Ro-
* *al.* Redo- tenis, ſancti Amantij epiſcopi, cuius vita ſanctitate & miraculis extitit glorioſa. In pago Vilcaſſi-
nis. no, ſancti Clari, presbyteri & martyris. Auguſtoduni, ſancti Proculi martyris. r *In Hungaria apud*
Albam regalem, depoſitio beati Emerici confeſſoris, filij ſancti regis Stephani. p *Item in Dionanto, ſancti Per-*
2 *petui, epiſcopi & confeſſoris* q *eccleſiæ Leodienſis. Eodem die, natale ſanctæ Perpetuæ, coniugis beati Petri*
Cap. 92. de gloria conf. † *Vita ger-* *Apoſtoli. Iuxta Aquiſgranum, in Porceto, tranſitus ſancti Gregorij abbatis. Item Biturigis, depoſitio*
trudis lib. 3. *ſancti Luſoris, pueri & confeſſoris. qui filius cuiuſdam ſenatoris, fertur in albis migraſſe. ſcriptum eſt*
cap. 1. *in libro miraculorum, Gregorij Turonenſis epiſcopi. Eodem die Treuiris, ſanctæ Moleſtæ virginis.* †

Velaunij

A Prælamij, depositio sancti Flori, episcopi & confessoris. Cuius episcopatus de ipsius nomine nunc appellatur.
g Die quarta, sancti martyris Nicandri, episcopi Myrcorum, & sancti patris † Ioannicij magni.

ANNOTATIONES.

† De Ioan. Metaph.

1 Agricolæ & Vitalis martyrium notat Vsuardus ex Ambrosio de exhortatione ad virgines. De iisdem Greg. Turonensis, de gloria martyrum cap. 43.

2 Perpetuæ meminit Eusebius lib. 3. historiæ ecclesiasticæ capite 24. 30. Rufini, ex libro 7. stromatum Clementis Alexandrini.

Nonis Nouembris, luna 5. Nou. A

26.7.18.29.10/21.2.13.24.5/16.27.8.19.30/11.22.3.15.

ZAchariæ prophetæ, patris beati Ioannis Baptistæ. In Tarracina, ciuitate Campaniæ, natalis sanctorum martyrum, Felicis presbyteri, & Eusebij monachi, temporibus Claudij imperatoris. † Qui Eusebius, cum sepelisset sanctos martyres, Iulianum & Cæsarium, & conuerteret multos ad fidem, quos Felix presbyter baptizabat, tenti sunt ambo, & ad forum iudicis ducti, nec superati. Inde carcere recluſi, & nocte eadem, cum sacrificare nollent, decollati sunt. In territorio Aurelianensi, sancti Læti presbyteri. *In territorio Lingonensi, monasterio Claræuallis,* r *sancti Malachiæ episcopi, qui magnis virtutibus tempore suo claruit.* q *Cuius vitam beatus Bernardus descripsit, miraculis gloriosam. Eodem die, sancti Fibitij, episcopi Treuerensis.* g *Die quinta, sanctorum martyrum, Galactionis & Epistémes.* †

B † Passio Cæs. sarij.

1

† De isti. Metaph.

ANNOTATIO.

1 Malachias Claræuallis obiit 2. die Nouembris, sed propter animarum memoriam, huc transfertur à Cistertiensibus. Vita eius sanctissima Bernardo auctore, & eiusdem de eo sermo, habentur in tomo operum Bernardi.

Octauo Idus Nouembris, luna 6. Nou. B

27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.16.

C

TOniza Africæ, natalis sancti Felicis. In huius solennitate quendam psalmum beatus Augustinus videtur exponere ad populum. In Oriente, ciuitate Theopoli, sanctorum decem martyrum, qui sub Saracenis passi leguntur, in gestis sanctorum quadraginta. In Phrygia, sancti Attici. r *Eodem die, sancti Leonardi confessoris,* q *discipuli sancti Remigij episcopi. qui mira operatur, maximè in captiuis. In territorio Turonico, beati Lupantij confessoris. Apud Bergas,* p *in territorio, quod vocatur Voromholt, depositio sancti Vvinoci abbatis, egregij Christi confessoris. cuius vita, virtutibus & miraculis plena, refulsit. Qui in prædicto loco, multo tempore in Dei opere perseuerans, & plurimos in Dei seruitio aggregans, magnisque virtutibus & glorioſis miraculis valdè clarus, collectus est ad patres suos, in senectute bona.* q *Barcinone, natalis sancti Seueri, episcopi & martyris. qui à Gothis clauo in capite est confossus.*

¶ *Cella monasterio,* p *ipso die, restitutio sancti patris* * *Gisleni.*

Psal. 107.

1

* nostri.

ANNOTATIO.

D 1 Vvinoci vitæ librum primùm scripsit incertus auctor, secundum & tertium composuit venerabilis dominus Drogo, monachus eius loci. Habentur MS. Bergis sancti Vvinoci. De alio Vvinoco videtur loqui Gregorius Turonensis lib. 4. historiæ Francorum cap. 21. & lib. 8. cap. 34.

Septimo Idus Nouembris, luna 7. Nou. C

28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.17.

IN Alexandria, beati Achillæ episcopi, qui in eruditione, fide, conuersatione, & moribus insignis fuit. Apud Perusinam Italiæ vrbem, natalis sancti Herculani episcopi, cuius corpus post abscisionem capitis, ita vnitum atque sanum die quadragesimo, vt scribit beatus Gregorius papa, repertum est, ac si nulla hoc incisio ferri tetigisset. Eodem die, beati Amaranti martyris. † qui apud Albigensem vrbem, exacto agonis fidelis cursu, sepultus viuit in gloria. In Frisia, depositio sancti Vvillibrordi episcopi *Traiecti inferioris,* & confessoris. *Cuius actus Beda presbyter in gestis Anglorum* † *describit. Hic à Sergio papa Romæ ordinatus est, & in Germaniam ad prædicandum destinatus: ibi denique requieſcit in monasterio Ephternaco, diœcesis Treuirensis.* b *Item sancti Rufi, Metensis vrbis episcopi & confessoris. qui consentiente Drogone præsule, translatus est in pagum Vvormatiensem, in villam Oternheim, temporibus Lotharij imperatoris, & Lodouici regis. Vbi etiam sanctitas eius multis virtutibus claruit.* r *Apud Paduam ciuitatem, depositio sancti Prosdocimi, primi episcopi ciuitatis ipsius. Qui à beato Petro Apostolo episcopus ordinatus, ad prædictam ciuitatem Paduam, ad prædicandum Dei verbum missus est: vbi multis prodigiis & virtutibus coruscando, beatè fine quieuit.* q *Apud Argentinam, sancti Florentij, episcopi & confessoris. qui Scotorum indigena, in flore adolescentiæ patriam parentesque deseruit, & accitis sibi eiusdem propositi sociis, Arbogasto, Theodato ac Hildulpho, Domino duce fines attigit Alsatiæ, temporibus Dagoberti, & Arbogasto in cathedra succedens, multis virtutum floribus glorioſè refulsit. In territorio Turonico, sancti Baldi confessoris,* & *archiepiscopi Turonensis. Aruernis, sancti Amandini confessoris.* g *Die septima, sanctorum triginta & trium martyrum, in Melitene.*

E 1

† Turo. de glo. mar. cap. 57.

2

† lib. 5. c. 12.

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

& sancti patris ac thaumaturgi Lazari, qui exercuit se in monte lacteo. F

† Hieronis Sociarum. de quibus Metaphrast. 4

¶ Item depositio sancti Restituti, primi episcopi Tricastrensis. cuius corpus Aurelianis, in monasterio sancti Evvrtij, præcipuo colitur honore. Ipso die, sanctæ memoriæ Engelberti, archiepiscopi Agrippinensis Coloniæ, & martyris. qui ob defensionem oppressorum feliciter occubuit, anno gratiæ millesimo ducentesimo vicesimo quinto.

ANNOTATIONES.

1 De Achilla Eusebius lib.7.hist.cap.vlt./ Beda die 25.Nouembris/Tripartita lib.1.cap.12.

2 De Vvillibrordo, Chronologia monasteriorum Germaniæ. Est Epternaci liber argento & auro in punicei coloris membrana scriptus, continens vitam sancti Vvillibrordi Traiectensis archiepiscopi, primi huius monasticæ congregationis auctoris & gubernatoris. Hunc edidit Alcuinus versificator eximius prosa & ligata oratione ad Beonradū archiepiscopū Senensem, tertiū abb. Epternacensem qui decessit an. 796. Est etiā Vltraiecti ac alibi. Sanctus Marcel. in vita Suuiberti c. 6. Historiā S. Vvillibrordi conscripsi. MS. Egmundæ, nisi perierit. Alcuinus in præfatione ad Beonradum: Vnam quoque priori libro superaddidi homiliam, quæ vtinā digna esset tuo venerando ore | trædicari. Item adieci sermoni (siue libro) secundo, elegiacum carmen de viro venerabili Vulgiso, patre sanctissimi pontificis Vvillibrordi. Pandectæ vniuersales indicant etiam sancti Vvillibrordi flores, vel laudes, per Radbodum, episcopum. Alibi additur Thierfridus in gestis Treuirorum. G

3 De Prosdocimo, Bernardinus Scardeonius lib. 2. de antiquitate vrbis Patauij, classe sexta. Diuus Maximus, secundus episcopus Patauinus, scripsit historiam de vita B. Prosdocimi, quam postea in incendio vrbis periisse coniicio. Hæc autem, quæ nunc habetur, ab alio postea condita fuisse, ex stylo ipso & dictione cognoscitur.

4 Engelberti actus, passionem & miracula, tribus libris conscripsit Cæsarius, monachus in valle sancti Petri, ad Heinricum successorem Engelberti in Colonienſi archiepiscopatu. MS. Non est Canonizatus. Pridie tamen in eius honorem pulsatur, vt in vigiliis Sanctorum.

8.Nou.D

Sexto Idus Nouembris, luna

29.10.21.2.13/24.5.16.27.8/19.30.11.22.3/14.25.6.18.

1 ROmæ via Lauicana, passio sanctorum martyrum, Claudij, Nicostrati, *Symphoriani*, Castorij, atque Simplicij. Qui b *cum essent insignes artifices, & in lapidibus marmoreis imagines sculpere super omnes artifices nossent, eo quòd falsos deos adorare renuerant*, primò in carcerem missi, deinde scorpionibus grauissimè sunt cæsi: sed cum à fide Christi mutari non possent, iussi sunt à Dioclitiano in me- H
1 dio mari præcipites dari. *Item via Lauicana, natalis quatuor coronatorum, Seueri, Seueriani,* Carpophori, & Victorini. qui iubente Dioclitiano ictibus plumbatarum vsque ad mortem cæsi sunt. Horum nomina cum minimè potuissent reperiri, quæ Domino reuelante interiectis annis postea ostensa sunt, statutum est, vt anniuersaria dies ipsorum sub nominibus supradictorum quinque martyrum recoleretur. r *Item Octaua omnium Sanctorum.* q *Bremæ, depositio sancti Vvillehadi, primi eius vrbis episcopi & confessoris. Virduni, sancti Mauri, episcopi eiusdem ciuitatis, & confessoris.*

¶ g *Die octaua, commemoratio archistrategi Michaelis, & reliquarum incorporearum virtutum.*

2 Ambianis, sancti Godefridi, episcopi & confessoris.

ANNOTATIONES.

1 De quinque martyribus & quatuor coronatis, latius Beda, & Ado, ex eorum MS. Gestis.

2 Godefridi vitam tribus libris conscribit Nicolaus Suessionis ad S. Crispinum monachus, ad Rohardum Decanum Suessionensem. I

Quinto Idus Nouembris, luna

9.Nou. E

30.11.22.3.14/25.6.17.28.9/20.1.12.23.4/15.26.7.19.

1 APud Amaseam, ciuitatem Marmaritanorum, natalis sancti Theodori martyris. qui temporibus Maximiani & Maximini imperatorum, pro confessione Christianæ fidei fortiter cæsus, ac in carcerem missus, deinde Domino Saluatore sibi apparente, & monente vt constanter & viriliter ageret, releuatus est: nouissimè postquam equuleo suspensus, & vngulis est corrosus, ita vt eius interiora nuda apparerent, ardentibus traditur ignibus. Eodem die ciuitate Biturica, sanctus Vrsinus confessoris.* qui Romæ ordinatus à successoribus Apostolorum, primus eidem vrbi de- * Gr. Turon. de conf. c. 80.
stinatur episcopus. *Romæ* r *dedicatio basilicæ Saluatoris* q *in palatio Constantini apud Lateranum, à beato papa*
2 *Siluestro facta. Eodem die, crucifixio imaginis Domini nostri Iesu Christi à Iudæis, in Syria ciuitate Beritho.* p *In*
3 *pago Atrebatensi, passio sancti Ragnulfi martyris.* q *qui positus est in basilica sancti Vedasti. Virduni, depositio* K
beati Vitoni, episcopi & confessoris eiusdem vrbis. g *Die nona, sanctorum martyrum, Onesiphori & Porphyrij. & sanctæ matris Matronæ.*

ANNOTATIONES.

De Matr. in Perg. metaph. 1 De Theodoro in Euchaitis latius Ado, ex ipsius passione. quam circunstantes notauerunt/ & penè tota impressa est Legendæ parte 2. Item Metaphrastes 17. Februarij/ & apud eum Nectarius Constantinopolitanus episcopus/ Item 7. Februarij Augarus scriba & inspector martyrij, si modò non sint diuersi Theodori. Rursus Zonaras tomo 3. fol. 171. In eundem est etiam oratio Gregorij Nysseni.

2 De dedicatione basilicæ Saluatoris, Damasus Pontificalis cap. 34/ Ordo Romanus ad dedicandam ecclesiam habetur pag. 129. Sermo Iuonis de sacramentis dedicationis pag. 478. Item Bernardus, &c.

3 De hac crucifixione imaginis Christi, extat libellus Athanasij episcopi Alexandrini, inter opera & in Aloysio, citatus Actione 4. septimæ Synodi.

Quarto

Universidad de Deusto Biblioteca

A Quarto Idus Nouembris, luna 10. Nou. F

1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.2.13.24.5/16.27.8.20.1

NAtale sanctorum martyrum, Tryphonis, Respicij, & Nymphæ virginis. In territorio Agathensi, sanctorum martyrum, Tiberij, Modesti, & Florentiæ, qui tempore Dioclitiani variis tormentis cruciati, martyrium compleuerunt. Antiochiæ, sanctorum Demetrij episcopi, Aniani diaconi, Eustosij, & aliorum viginti. *In Britannia, sancti Iusti episcopi & confessoris. quem illuc Gregorius papa direxit, cum aliis, ad Euangelij opus. Eodem die, sancti Probi, Rhauennatis pontificis, in æde ipsi dicata sepulti.* b *Aurelianis, depositio sancti* * *Monitoris episcopi.* 1

¶ g *Die decima, sanctorum Apostolorum Erasti, Olympæ, & sociorum.*
Item, sanctæ † Theoctistes Lesbiæ. 2

* 1 Notarij. Rom. 16.

† De Theoct. Metaph.

ANNOTATIONES.

B 1 De Nympha, hac vel alia, Thomas Fazellus de rebus Siculis decade 1.lib.8. Panormus maximè insignis facta est ortu Oliuæ & Nymphæ virginum. Quarum clara gesta habentur.
2 De Iusto Beda lib.1.historiæ Anglorum cap.29/lib 1.cap.3.5.6.8.& 18.

Tertio Idus Nouembris, luna 11. Nou. G

2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.3.14.25.6/17.28.9.21.

IN Galliis, ciuitate Turonis, natalis beati Martini, episcopi & confessoris. Cuius vita tantis extitit miraculis gloriosa, vt trium mortuorum meruerit esse suscitator. b *Huius vitam Sulpitius manifestè luculento sermone descripsit: necnon & Gregorius eiusdem vrbis episcopus, in miraculorum libris plenissimè disseruit.* In Scythia, metropoli Phrygiæ Salutariæ, passio sancti Mennæ martyris. qui persecutione Dioclitiani, postquam meruit cælesti regi secreta conuersatione in eremo militare, procedens ad publicum, ac se Christianum libera voce declarans, primò diris cruciatibus examinatur: C nouissimè fixis genibus, & Domino Iesu Christo gratias agens, gladio cæsus est. Item Lugduni, sancti Verani episcopi, cuius vita, fidei & virtutum meritis illustris fuit. *Apud Namurcum* p *in Malonia, sancti Bertuini, episcopi & confessoris.* q *qui de Hibernia insula veniens in saltum qui vulgò appellatur Marlignia, condidit oratorium in suprdicta villa Malonia, super Sambram, in honorem semper virginis Mariæ: vbi diu Deo militans, cursum suum feliciter impleuit.* g *Die vndecima, sanctæ martyris Stephanidis, & sancti patris & confessoris Theodori Studitæ.* † 1

2

† Zonaras to. 3. pag. 102. 99.

ANNOTATIONES.

1 De Martino. Gregorius Turonensis initio librorum de miraculis Martini. Multi sunt qui virtutes sancti Martini, vel stante versu, vel stylo prosaico conscripserunt. De quibus primus ille Seuerus Sulpitius, cui tantus feruor amoris fuit in sanctum Dei, vt eo adhuc degente in seculo, vnum librum de mirabilibus vitæ eius scriberet: exinde post transitum beati viri, duos libros scripsit, quos dialogos voluit vocitari. Paulinus quoque Nolanæ vrbis episcopus, post scriptos de virtutibus eius, quas Seuerus complexus est, quinque libros, illa comprehendit miracula, accepto à sancto Perpetuo de his indiculo, quæ post eius transitum gesta sunt, id est, in sexto operis libro. Sed D & Fortunatus presbyter omne opus vitæ eius, in quatuor libris versu conscripsit. His nos illecti, etsi imperiti, tentabimus aliqua de virtutibus beatissimi viri post eius obitum, quantum inuenire possumus, memoriæ replicare. Hæc Gregorius. Cuius libros, & Fortunati de Martino habet Aloysius tomo 3. Conscripserunt & posteriores nonnulla de sancto Martino: vt sanctus Odo, primus abbas Cluniacensis, impressus Parisiis cum Seuero anno 1511. & Herbernus ex abbate Maiorismonasterij episcopus Turonensis/Richerius abbas sancti Martini iuxta Metim/ Guibertus abbas Gemblacensis, &c. MS. Louanij ad S. Martinum. Inter Græcos de eo Sozomenus lib. 3. cap. 13/Niceph. lib. 9. cap. 16.
2 De Menna plenius Beda, & Ado, item Metaphrastes tom. 7. Aloysij, & apud eundem Metaphrastem, Theodorus episcopus Alexandrinus.

Pridie Idus Nouembris, luna 12. Nou. A

3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.26.7/18.29.10.22.

E NAtalis beati Martini papæ. qui ob Catholicam fidem ab imperatore Constantio hæretico de ecclesia captus, ac perductus Constantinopolim, relegatus apud Chersonam Lyciæ prouinciæ, ibidem vitam finiuit, multis in eodem loco virtutum signis vsque hodie refulgens. Apud prouinciam Tarraconensem, ciuitate Tirassona, beati Æmiliani, presbyteri & confessoris. Cuius admirabilem vitam Braulio Cæsaraugustanus episcopus simplici sermone descripsit. In territorio Senonico, sancti Paterni martyris. Ciuitate Agrippinensi, depositio sancti Cuniberti episcopi. Castello Mileduno, sancti Leonij confessoris. p *In portu Gandensi depositio sancti Liuini, episcopi & martyris.* q *Eodem die apud Iselam fluuium, oppido Dauentriæ, sancti Lebuini, presbyteri & confessoris. Item, sancti Renati, episcopi Andegauensis, & confessoris.* b *Viennæ, sancti Isicij episcopi.* † 1
2
3
4
5

† Ado annit 452.564.

¶ Item beatæ Craphaildis, & Brixij pueri, martyrum cum sancto Liuino. quorum corpora Gandaui habentur in tumbis portabilibus. Pragæ, natalis quinque eremitarum, † qui martyrium pertulerunt in solitudine maioris Poloniæ, vbi nunc est Cazimiria oppidum.

† Cromerus lib. 3. historiæ Polonorum.

ANNOTATIONES. F

1 De Martino papa, Pontificale cap.76/Ado Viennensis anno 641.
2 Æmiliani historiam per Braulionem, puto in Hispaniis haberi. Sic enim habet lectio 1. in sanctuario Burgensi: Æmiliani oratione fauente, & conatus nostros adiuuante, sumamus exordium qualis extitit à vicesimo fere ætatis suæ anno. Venerabilis namq; Citonatus sanctæ purissimæque vitæ, Suffronius & Gerontius presbyteri, quibus non modicam fidem habet ecclesia, nobis quæ ipsi viderunt, fideli ratione narrarunt.
3 Leonij miracula diligenter collegit quidam Galterius, ad dominos & fratres sancti Petri, iuxta castellum Miedunum, MS.
4 De Liuino Meierus in Commentariis Flandriæ anno 633. Scripsit, vt tradunt, Liuini eminentissimi martyris vitam Bonifacius episcopus Moguntiacensis. MS. Metro eius passionem scripserunt Henricus Lacius Latinus, rogatu Letteri/ & Ægidius Houcarius presbyter, quem Ascensius impressit anno 11.
5 Lebuini historiam conscripsit Hugbaldus monachus sancti Amandi, siue Elnonensis, ad Baldricum episcopum Traiectensem. Eiusdem vitam laudauit sanctus Radbodus encomiastica oratione, & carmine, MS. Vltraiectis.

13. Nou. B

Idibus Nouembris, luna

4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.5.16.27.8/19.1.11.23. G

1 RAuennæ, natalis sanctorum martyrum, Valentini, Solutoris, & Victoris. In prouincia, apud ciuitatem Aquis, beati Mitrij clarissimi martyris. In Africa, sanctorum martyrum, † Arcadij, Paschasij, Probi, & Eutychiani. qui cum in Arianam fidem nullatenus declinari paterentur, primùm proscripti, deindè in exilium acti, atque atrocissimis suppliciis excruciati, postremò diuersis mortibus interempti sunt. b *Puer autem Paulillus fustibus cæsus, & ad infimam seruitutem damnatus est: ideo vt apparet non occisus, vt de superata sæuitia inimici etiam illa ætas gloriaretur.* Turonis, sancti Brictij, episcopi & confessoris. *Parisijs, transitus sancti Gendulphi episcopi, à beato Sixto ordinati. cuius iussu mortuum gentilis suscitauit filium. Eius caput requiescit in magna ecclesia beatæ Mariæ virginis, Parisius.*

† *prosper. in Chron. an. 441.*

2

3 *Aruernis, depositio sancti Quintiani, episcopi & confessoris. Albiniaci, in territorio Atrebatensi, sancti Kiliani, episcopi & confessoris. In pago Cameracensi, p natale sanctæ Maxellendis, virginis & martyris.* r *In Italia, ciuitate Cremona, sancti Homoboni, cuius sanctitas crebris claret miraculis. Ciuitate Toleto, sancti Eugenij,* H *episcopi & confessoris.*

4

¶ q *Placentiæ, releuatio sancti Antonini martyris. Malbodio monasterio, translatio sanctæ Aldegundis virginis.* p *In monasterio dicto Sithiu, eleuatio prima, & translatio corporis sancti Folquini, Morinorum episcopi, anno nongentesimo vigesimooctauo.*

† *De his 4. Eus. lib. 8. c. 19 nouæ versionis.*

In Palæstina, sanctorum martyrum, Antonij presbyteri, Zebinæ, & Germani. † quos Firmilianus præses vltrò se offerentes, absque vllo alio supplicij genere, capite mulctandos tradidit. Eodem die, sanctæ Ennathæ virginis. quæ ad eundem iudicem tracta, post graues cruciatus, igne crematur.

ANNOTATIONES.

1 De Mitrio, a quis confessore, scribit Gr. Turonensis, de gloria confess. cap. 71.
2 De Brictio; Seuerus lib. 3. dial/Fortunatus sub finem lib. 4. vitæ Martini/Greg. Turon. lib. 2. hist. Francorum cap. 1. & lib. 10. cap. 31/Ecclesia Turonensis epist. 2. ad Philippum Colonienſem episcopum, cap. 8.
3 De Quintiano. Greg. Turonensis lib. 2. historiæ Francorum cap. 36. Tam insidiæ, quas pertulit sanctus Quintianus, quam illa quæ per eum Dominus operari dignatus est, scripta sunt in libro vitæ eius. Hoc est, capite quarto I de vita patrum, eodem auctore.
4 Homóbono siue Hominibono hymnum scripsit Hieronymus Vida Cremonensis. Historia est Cremonę typis excusa, cuius stylum mutarunt Canonici Cremonenses.

14. Nou. C

Decimooctauo Calendas Decembris, luna

5.16.27.8.19/30.11.22.3.14/25.6.17.28.9/20.2.12.24.

APud Thraciam, ciuitate Heraclea, natalis sanctorum martyrum, Clementini, Theodoti, & Philomini. Alexandriæ, sancti Serapionis. † quem persecutores, sub Decio principe, crudelissimis affecerunt suppliciis, ita vt omnes ei iuncturas membrorum prius soluentes, de superioribus eum præcipitarent. ac sic Christi martyr * efficitur. *Apud Rothomagum, beati Laurentij, Dubliensis episcopi, & confessoris.*

† *S. Dio. Alex 6. hist. eccl. c. 34. Rufini 31.*

* *al.* efficeretur.

ANNOTATIO. K

1 Laurentius Hyberniæ primas, canonizatus est ab Honorio. Eius vitam scripsit Anonymus, qui se præfatur sancto Augensi collegio fraterna societate coniunctum.

15. Nou. D

Decimoseptimo Calendas Decembris, luna

6.17.28.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.10/21.3.13.25.

APud Nolam Campaniæ vrbem, beati Felicis episcopi. qui à quintodecimo ætatis suæ anno, miraculorum gloria illustris fuit, & sub Martiano præside, cum aliis triginta, martyrium complcuit. Ipso die, sancti Eugenij, p *archiepiscopi & martyris Toletanæ sedis.* qui *à beato Dionysio ordinatus, & directus fuit ad prædicandum Trinitatem sanctam gentibus:* & apud * Parienſem pagum consummato

1

* *al.* Parisiacenſem.

A summato martyrij cursu, beatæ passionis coronam percepit à Domino. p *Cuius corpus modò quiescit* 2
Bronias, in agro Lomacensi. Ipso die Santonas ciuitate, depositio sancti Macloui, episcopi, & confessoris,* q *in* *1 Machuti.
Britannia, vrbe Alethis, qui à primæuo ætatis tirocinio, innumerabilibus miraculis splendidè emicuit. Argentinæ, sancti Amandi, episcopi & confessoris. Eodem die, beati Iuniani confessoris, quem beatus Remigius baptismate lauit. In Austria, sancti Leopoldi eiusdem prouinciæ Marchionis & confessoris eximij, quem Innocentius octauus sanctorum numero adscripsit. g *Die decimaquinta, sanctorum martyrum, & confessorum, Guriæ,* 3 4
Samonæ & Abibi.

¶ Coloniæ obiit Albertus Magnus, episcopus Ratisponensis, vita & eruditione in Ordine Prædicatorum clarissimus. Cuius merita & gloriam Dominus per miracula multa declarauit. 5

ANNOTATIONES.

1 De Eugenij translatione, habet vita sancti Gerardi, ad Gonterum abbatem Bronij, cap. 11. 12. 13. & 14. Quo
B postremo capite scribitur in plenaria synodo Stephani Leodiensis episcopi, procurante beato Gerardo, lectam fuisse passionem martyris, vt episcopali auctoritate roboraretur, communiq; consilio totius cleri decretum fuisse, vt & martyr digna cum veneratione colatur, & eius passio rata acceptabilisq;, in ecclesia deinceps recitetur. Hæc autem ad Bronium translatio intelligenda est de portione corporis & reliquiarum eius: nam altera portio corporis ex æde sancti Dionysij delata est ex Galliis Toletum, anno millesimo quingentesimo sexagesimoquinto: magnifico sanè spectaculorum apparatu, in quo Catholicus Rex Hispaniarum Philippus secundus, sanctum corpus propriis humeris ad antiquam sedem deferebat.

2 Macloui historiam scribit capitibus 27. Sigibertus Gemblacensis, ad Thietmarum abbatem, in qua scribit vitam piissimi confessoris Christi Macloui, qui etiam Machutes dictus est, diligenter, quantum ad veritatem historiæ attinet, antiquorum stylo fuisse exaratam: eiúsque corpus, siue reliquias, Gemblaci haberi.

3 De Leopoldo ex epitome Bibliothecæ Francisci Pataui I. C. atque aduocati consistorialis, oratio de laudibus diui Leopoldi, habita anno Domini 1484. sedente Innocentio octauo, Fredetico tertio Imper. suadente, impressa est in Italia quatern. tribus.

4 Guriæ, Samónis, & Abibi martyrium describunt Arethas & Metaphrastes, tomis Aloysij, 3. & 5.

5 Alberti magni vitam tribus libellis scripsit Rodulphus de Nouimago, Coloniæ impressus anno 1490. quos
C Capitulum approbauit. Item Ioannes Antonius Flaminius Forocornelienſis, lib. 3. de viris illustribus Ordinis Prædicatorum.

Decimosexto Calendas Decembris, luna 16. Nou. E

7.18.29.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.30.11/22.4.14.26.

LVgduni, natalis sancti Eucherij, episcopi & confessoris, qui ex nobilissimo senatorum ordine ad religiosam vitam habitúmq; conuersus, diu inter septa speluncæ sponte clausus, Christo seruiuit: deinde apud præfatam vrbem, a *cùm vniuersa ecclesia, defuncto Pontifice Lugdunensi, iuxta morem antiquitus à se obseruatum, triduanis ieiuniis & obsecrationibus, qui gubernationem eiusdem ecclesiæ susciperet, sibi poscere à Domino reuelari*, reuelante angelo, in pontificali cathedra solenniter collocatus est. r *In Africa, sanctorum martyrum, Rufini, Marci, & Valerij. Eodem die, sancti Fidentij, episcopi &* 1
confessoris, tertij episcopi Paduani. q *In territorio Antisiodorensi, monasterio Pontiniacensi, depositio sancti Ed-* 2
mundi, Cantuariensis episcopi, & confessoris. Apud Viennam, depositio sancti Leoniani abbatis, qui fuit ger-
D *manus Aniani episcopi. In Vvestphalia, depositio beati Vvaldgeri confessoris, fundatoris ecclesiæ nostræ Dominæ in* 3
Heruordia. In Alemannia b *depositio sancti Othmari abbatis. In Capua, natalis sancti Augustini.* 4

¶ In Scotia, sanctæ Margaretæ reginæ.

ANNOTATIONES.

1 De Eucherio plura Ado in Martyrologio / S. Mamertus lib. 2. de statu animæ, capite 9 / Sixtus in bibliotheca libro 2.

2 De Edmundo ex catalogo Britann. Robertus Richius Abindonensis scripsit vitam fratris sui Eadmundi, quem Innocentius quartus canonizauit / de translatione eiusdem. Robertus Baconus sactæ Theologiæ professor, scripsit etiam vitam Eadmundi præceptoris sui / obiit anno 1248. Vincentius citat gesta lib. 31. Speculi cap. 67. & sequentibus.

3 De Othmaro. Gaspar Bruschius de monasteriis Germaniæ. Vvalafridus, cognomento Strabo, à vitio oculorum, abbas diuitis Augiæ, duobus libris scripsit vitas sanctorum Galli & Othmari Sangallensium abbatum, à Gosberto abbate Sangallensi rogatus. Obiit Vvalafridus anno 840. vt scribit Hermannus Contractus Sangal-
E lensis.

4 De Margareta. Historia sancti Ealredi, abbatis Rhieuallis. Scripsit (Ealredus) vitam D. Eduardi regis & confessoris, vitam Dauid regis Scotiæ, vitam sanctæ Margaretæ reginæ Scotiæ. Hector Deidonatus lib. 12. historiæ Scotorum. Turgotus Prior Dunelmensis, & post aliquantulum temporis sancti Andreæ factus episcopus, vitam D. Margaretæ & Malcolmi regis, conscripsit, vernacula quidem lingua, sed non minori elegantia, quàm pietate, veritatéque, vt qui illis familiarissimus, dum viuerent, fuerit, optimúsque testis vtrique suarum virtutum extiterit. Compendium ponit Surius 10. Iunij, tomo 3.

Decimoquinto Calendas Decembris, luna 17. Nou. F

8.19.30.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/25.5.15.27.

APud Neocesaream Ponti, natalis beati Gregorij, episcopi & † *confessoris.* qui magna signo- 1
rum ac miraculorum gloria præditus, inter cętera r *iurgantibus duobus fratribus de quodam stagno,* † al. martyris.

Rufinus 7. hist. eccles. c. 25. *facta oratione aquâ lacum subduxit, & pacem ipsis diuino nutu restituit, & virentem campum germanis concordibus dereliquit. sed &* quodam tempore, vt ecclesiæ faciendæ locus sufficeret, montem precibus F
monuit. Apud Alexandriam, beati Dionysij episcopi. Hic in multis confessionibus sæpe satis cla-
al. meritorumque. rus, & pro passionum, * tormentorúmq; diuersitate, magnificus existens, quieuit Valeriani & Gal-
lieni imperatorum temporibus. Ciuitate Corduba, passio sanctorum martyrum, Asciscli & Vi-
3 ctoriæ. vbi ob commendationem pretiosæ mortis eorum, eodem die rosæ ortæ diuinitus colligun-
tur. Aurelianis, sancti Aniani, episcopi & confessoris. cuius mortem in conspectu Domini pre-
4 tiosam crebra miracula testantur. *In Britannia, ciuitate Lincolnienſi, beati Hugonis, episcopi & confeſſo-*
5 *ris. In Nicomedia, sancti Ammonis. Item Turonis, sancti Gregorij, archiepiscopi & confessoris, miraculorum*
librifactoris. Ipso die, apud Churiam, sancti Florini.

† *lib. 8. hist. eccles. c. 12. Eusebij, nouæ versionis.* ¶ In Palæstina, natalis sanctorum, Alphæi & Zachæi. † qui post verbera, & nouaculas, post diuersas in tormentis quæstiones, post pedes dies noctésque compedibus ligneis quatuor foraminum interuallo interpositos, distentos, distractósque, capitibus abscissis ex hac luce discedunt.

ANNOTATIONES. G

1 De Gregorio thaumaturgo, Suidas, Gregorius Nyssenus episcopus, scripsit vitam Gregorij qui miraculis claruit. Habetur inter opera. De eodem Nicephorus lib. vnico anno 499/ Socrates lib. 4. cap. 22/ Alanus Copus dialogo 1. cap. 2. Vsuardus eum martyrem nominat, Rufinum secutus: sed nec nouum est, nec singulare, eum martyrem nuncupare, qui in fidei confessione multa passus sit.

2 De Dionysio Alexandrino episcopo, Eusebius libro 6. hist. eccles. à capite 33. vsque ad 11. septimi libri: & à capite 15 deinceps vsque ad 22. hoc est, in Rufino lib. 6. cap. 30. vsque ad cap. 11. libri sequentis, & deinceps capite 19. vsque ad 25.

3 De Aniano, Gregorius Turonensis lib. 2. historiæ Francorum cap. 7. Aniani, eximiæ prudentiæ & sanctitatis viri, virtutum gesta nobiscum fideliter retinentur. De eodem Sidonius lib. 8. epist. penultima.

4 De Hugonis Carthusiani vita duo Scriptores nominantur in Catalogo Britannico: Siluester Giraldus Cambrensis, qui claruit anno 1210/ & Adamus Carthusianus Doctor Theologus, qui claruisse fertur anno 1340. *Magna legenda Hugonis libris quinque MS. incipit, Dominis & amicis in Christo charissimis, Q. Priori, & qui cum eo sunt, Vvithaunienſibus monachis, minimus frater A. Et infra, Quę de beatissimo Hugone Lincolnienſi præsule vidi, audiui, & certius cognoui, ad subsidium memoriæ aliqua seculis tradam. Horum librorum compendium* H
passim habetur apud Carthusianos. Petrus Sutor de vita Carthusiana libro 2. cap. 5. Admirabilis viri gesta continentur, passimque habentur, præsertim in eo opere quod archidiaconus Lincolnienſis de sanctis mirandisque actibus, ac miraculis eius conscripsit.

5 Gregorij Turonensis archiepiscopi vitam conscripserunt Clerici Turonenses, tomo 3. Aloysij. Cuius breuiarium præponitur historiæ Francorum, in 8. excusæ.

18. Nou. G Decimoquarto Calendas Decembris, luna

9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.6.16.28.

1 APud Antiochiam, natalis sancti Romani. qui tempore Dioclitiani, cum quidam præfectus
ecclesiam irrumpere 1 *vellet*, eámque funditus conaretur euertere, cæteros Christianos hor-
tatus est, vt ei contradicerent. Vnde vnà cum puerulo, nomine Barula, celebri martyrio coro-
natus est. Item in eadem vrbe, sancti Esichij. qui cum esset miles, & præceptum audisset, vt quis-
1 quis non sacrificaret idólis, cingulum militiæ deponeret, repentè cingulum soluit. ob quam cau- I
sam ligato in dextera eius saxo ingenti, in fluuium precipitari iussus est. 1 *Romæ, dedicatio basilicarum Apostolorum, Petri & Pauli. Item, transitus beati Odonis abbatis. Eodem die, sancti Fridiani, episcopi*
2 *& confessoris.* q *Apud Confluentiam, sancti Florini confessoris. Apud Constantias inferioris Normaniæ, beati*
De Fridiano Greg. 3. dial. c. 9. *Rumpharij præsatæ vrbis episcopi, & confessoris. Ipso die, beati Oricoli martyris, sociorúmque eius, qui sub Vvandalica persecutione passi sunt. Parisiis, natalis sanctæ Audæ. Item in Gallia, sancti Momboli abbatis.*

¶ *Antisiodori, dedicatio basilicæ sancti Germani cum superioribus cryptis.*

† *Vita Honorati. 3 c. 19.* Insula Lyrino, sancti Anselmi abbatis. †

ANNOTATIONES.

1 Romani, Barulæ & Esichij, martyrium extat MS. De Romano quoque fusè tractant Eusebius lib. 8. cap. 12. integræ versionis/ Ioannes Chrysostomus apud Metaphrastem tomo 5. Aloysij/ Prudentius περὶ στεφάνων hymno 10/ & Eusebius Emisenus, qui inscribitur, homilia 51.

2 Odonis vita, MS. Villariæ, incipit, Dominis & in Christo fratribus dilectissimis, Salernienſibus, seruus K
Christi Ioannes. Godscalcum discipulum de eius vita nondum vidi, quem tamen in Carthusia Antuerpiensi fuisse index edocet, qui ex vastatione Litæ superest.

19. Nou. A Decimotertio Calendas Decembris, luna

10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/1.11.22.3.14/25.7.17.29.

1 ROmæ, natale beati Pontiani papæ. qui Maximino aduersus ecclesiarum sacerdotes persecu-
tionem commouente, cum * *Philippo* presbytero, Sardiniam deportatus, ibique fustibus ma-
* Hippolyto. ctatus, martyrium consummauit. Corpus verò eius à beato Fabiano papa relatum, atque in cœ-
meterio Calixti sepultum est. 1 *Eodem die, in oppido Alemanniæ, nomine Marsburg, depositio sanctæ Elisabeth,*

A *ſabeth, Andreæ regis Hungarorum filiæ.* q *Hæc conſtruxit xenodochium, vbi vidua pedes lauabat pauperum, manibus proprijs abſtergens ſaniem abominabilium infirmorum.* Romæ via Appia, natalis ſancti Maximi, presbyteri & martyris. qui perſecutione Maximiani paſſus, poſitus eſt ad ſanctum Sixtum. Eodem die beati Criſpini epiſcopi. qui in ciuitate Aſtiagenſi, capite amputato, martyrij gloriam adeptus eſt. Apud Viennam, ſanctorum, Seuerini, Exuperij, & Feliciani. quorum corpora, poſt multa annorum curricula ipſis reuelantibus inuenta, & à pontifice vrbis, clero, populoq; honorificè ſublata, ac condigno honore condita ſunt. Item, Fauſti diaconi. * hic grandæuus & plenus dierum confeſſor perdurans, perfecto martyrio capitis obtruncatione conſummatus eſt. *In territorio Aruernenſi, ſancti Patrocli, confeſſoris egregij. Item ſancti Gelaſij papæ. qui ſedit in Pontificatu annos quatuor.*

g *Die decimanona, ſancti martyris Barlaam.*

2 3

* *S. Dion. Alex. 7. hiſt. eccleſ. c. 10.*

4 *De Gelaſio cap. 51. Pontificali.*

ANNOTATIONES.

1 De Pontiano papa, Pontificale cap. 19/ & Mancinellus ſermonum lib. 5. titulo 6.

B 2 De Eliſabeth, Examinationem vitæ & miraculorum eius ſcribunt ad ſanctiſſimum papam Gregorium Sifridus epiſcopus Moguntinus, Remundus abbas Eberbacenſis, & Magiſter Conradus. Extant & alia de proceſſu & ordine Canonizationis. MS. in Viridi valle. Epitomen vitæ ſcripſit Theodoricus de Turingia, Ordinis Prædicatorum ex libris magiſtri Conradi, concionatoris ſanctæ Eliſabeth. De eiuſdem vita exeudit Ceruicornus Iacobum Montanum Spirenſem, Coloniæ anno 21.

3 De Maximo, conſule Pamelium in Cypriani epiſtolam 16. 44. 46. & 50. Fortè de eodem Geſta Anthimi martyris, 11. Maij.

4 De Patroclo. Gr. Turon. lib. 5. hiſtoriæ Francorum cap. 10. Fuit in Biturico termino reclauſus, nomine Patroclus presbyterij honore præditus, miræ ſanctitatis ac religionis. de cuius vita libellum ſcripſimus. Libellum, ſiue caput nonum de vita patrum.

5 Barlaam martyrem celebrat Baſilius magnus, homilia 18.

Duodecimo Calendas Decembris, luna 20. Nou. B

11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/2.12.23.4.15/26.8.18.30.

C CAbilone, ſancti Silueſtri, epiſcopi & confeſſoris. † Hic quadrageſimoſecundo anno ſacerdotij ſui, plenus dierum atque virtutum, migrauit ad Dominum. Apud Siciliam, ciuitate Meſſana, ſanctorum, Ampelij & Caij. Ipſo die, ciuitate Taurinis, Octauij, Solutoris, & Aduentoris. *In Anglia, ſancti Eadmundi regis & martyris. Item feſtiuitas beati Raphaëlis archangeli. Mediolani, Benigni epiſcopi, & confeſſoris. Ciuitate Hildeshemenſi, ſancti Bertualdi, epiſcopi & confeſſoris. qui tempore Othonis tertij, præfatam eccleſiam verbo paſcens & exemplo, miraculis clarus quieuit.* g *Die vigeſima, ſancti patris Procli, archiepiſcopi Conſtantinopolis: & ſancti Gregorij Decapolitæ.*

† *Greg. Turo. de glo. conf. cap. 85.*

1 2 Tobię 3. & ſeq. 3

¶ *& præſeſtum introitus in templum ſanctiſſimæ Deiparæ.* q *Ambianis, inuentio & tranſlatio glorioſorum corporum ſanctorum confeſſorum, Vvarleſij & Luxoris.*

Cæſareæ Palæſtinæ, natalis ſancti Agapij: qui in die natali Maximini tyranni, cum homicida in ſtadium raptus cùm homicidam, domini ſui interfectorem, ad ſimilitudinem Barrabæ liberari vidiſſet, ipſe vrſo datur deuorandus: deinde adhuc ſuperſtes, in mare demergitur.

De Agap. Euſ. li. 8. hiſt. cap. 16. & 13 plena verſione.

ANNOTATIONES.

D 1 De Octauo & collegis, eſt ſermo Ambroſij 77/ aut ſancti Maximi epiſcopi Taurinenſis.

2 De Eadmundo ex Catalogo Britanniæ Abbo Floriacenſis abbas, qui per multa Anglorum cœnobia publicas ſcholas aperuit, præcipiente Dunſtano archiepiſcopo, ſcripſit vitam Eadmundi martyris, libris duobus MS. Coloniæ, cum Officio & cantu. Confoſſus eſt hic Abbo lancea anno 1004. eiúſque vitam ad Heruæum ſcripſit Haymo Eboracenſis. Osberrus de Stoke Clare ſcripſit miracula martyris Eadmundi. Cl. anno 1136.

3 De Bertualdo. Crantizius liber 3. metropolis capite 49. Scripta ſunt de eius vita non contemnenda miracula, quæ apud eccleſiam conſeruantur.

Vndecimo Calendas Decembris, luna 21. Nou. C

12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/3.13.24.5.16/27.9.19.1.1

E HIeroſolymis, *præſentatio beatæ Dei genitricis virginis Mariæ in templo.* q *quam Pius & Paulus pontifices Romani cum indulgentiis inſtituerunt. Item*, natalis beatiſſimi Rufi. de quo Apoſtolus Paulus ad Romanos ſcribit. In Italia, monaſterio Bobio, depoſitio ſancti Columbani abbatis. qui multorum cœnobiorum fundator, & innumerabilium pater extitit monachorum, multiſque virtutibus clarus, quieuit in ſenectute bona. Item in Hiſtria, paſſio ſancti Mauri martyris. *Lauduno clauato tranſitus ſancti Authodi.*

1 Rom. 16. 2

¶ Ipſo die, apud ciuitatem Remenſem, vir miræ ſanctitatis Albertus epiſcopus Leodienſis, frater Heinrici magni Lotharingiæ ac Brabantiæ Ducis, ob cuſtodiam eccleſiaſticæ libertatis, de mandato Heinrici imperatoris interemptus, occubuit.

ANNOTATIONES.

1 Præſentationis feſtum in orientali eccleſia iam pridem celeberrimum fuit. vnde de eo orationes extant apud Metaphraſtem, Germani epiſcopi Conſtantinopolis / Gregorij Nicomedienſis / & Gr. Nyſſeni. Inde in Gallicanis eccleſiis receptum eſt, ex deuotione potiſſimum Caroli V. Francorum regis, vt teſtatur epiſtola eius data ad Nico-

Universidad de Deusto Biblioteca

laum Antisiodorensem episcopum, anno 1375. Rursus, à Saxonibus. De quo Bulla Pauli, Legendæ parte 2. F

2 Columbani vita extat ferè integra tomo 3. Bedæ, vbi manifesto errore ei asscribitur, cum constet Ionam eiusdem temporis scriptorem, eam scripsisse. Hoc enim inter alia liquet ex præfatione Ionæ, quæ in tomis Bedæ abest.

A martyrium consummauit. Item Romæ, sancti Crescentiani martyris. qui in passione beati Marcelli papæ legitur. † *Mediolani, Prothasij episcopi, & confessoris.* Castro Blauio, sancti[2] Romani, presbyteri & confessoris. cuius sanctitatis præconium, miraculorum gloria declarat. Ciuitate Corduba, sanctarum virginum, Floræ & Mariæ. quæ post diuturnos carceres, pro Christo gladio interemptæ sunt. Apud Perusiam, ciuitatem Tusciæ, sancti Felicissimi. *In territorio Aruernensi, sancti*[3] *Portiani, abbatis & confessoris.* g *Die vigesimaquarta, sancti martyris Mercurij.*

† *vltra medium to. 1. Surij.*

De Mercurio Metaph.

ANNOTATIONES.

1 Chrysogoni martyrium continetur in gestis Anastasiæ martyris, paginis primis. vbi & epistolæ illius ad eam leguntur.

2 Romanum, vt scripta vitæ eius édocent, Martinus noster sepulturæ locauit. Greg. Turonensis de gloria confessorum cap 46.

3 Portiani vitam scribit Gregorius, iam dictus episcopus, de vita patrum cap. 5.

B Septimo Calendas Decembris, luna 25. Nou. G

16.27.8.19.1/11.22.4.14.25/7.17.28.9.20/2.13.23.5.r

IN monte Sinai, sanctissimæ Catherinæ martyris, filiæ Costi regis in ciuitate Alexandria. quæ à Maxentio imperatore ob fidei Christianæ confessionem in carcerem clausa, & postmodum scorpionibus diutissimè cæsa, tandem capitis obtruncatione martyrium compleuit. De cuius corpore lac pro sanguine emanauit. Post mortem autem eius venerunt angeli, & tulerunt corpus eius, & portauerunt illud in montem Sinai, & in eodem loco honorificè sepelierunt. De sepulcro verò eius emanat oleum, quod languidorum corpora sanat.* Item Antiochiæ, sancti Erasmi martyris. r *Eodem die, apud Æmiliam, sanctæ Iucundæ virginis.*

1 g. *Ecaterinæ*

ANNOTATIO.

C 1 Catherinæ passionis series, quæ passim habetur, Tradunt annales &c. extat penes me, impressa nomine Rabbani abbatis. Scripsit etiam Ecaterinæ huius martyrium hac die Simeon Metaphrastes. Euthymius in Psalmum 44. ad versum, Ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo, subdit, Qualis fuit sapientissima Catherina.

Est etiam hodie natalis Petri Alexandrini; quem iure dixerim primatem martyrum Alexandriæ. In sæuissima enim persecutione Maximini, octo integris annis, ipsam martyrum messem, velut verus pastor, animauit, eámq; fidei confessionem suo sanguine etiam inter postremos obsignauit. Propter quem natalem, in Græcorum Horologio transponitur Ecaterina, in diem præcedentem. Contra verò Latini, quibus in expeditione terræ sanctæ Catherina, antea ferè eis incognita, multum per peculiaria patrocinia innotuit, eam summo honore celebrant, in die depositionis, & propterea Petrum plerique in diem 26. reponunt.

Sexto Calendas Decembris, luna 26. Nou. A

17.28.9.20.2/12.23.5.15.26/8.18.29.10.21/3.14.24.6.

D NAtalis beati Petri episcopi Alexandriæ. qui cùm esset omnibus adornatus virtutibus, in Scripturis quoque diuinis nulli priorum inferior, & sacerdos, & hostia Dei, subitò rapitur atq; ex Maximini præcepto capite obtruncatur. Cum quo simul & plures ex Ægypto episcopi trucidantur, ferè cum clericis & laicis, sexcenti & sexaginta. b *Aduersus eum cognita Maximini sententia, Arius infelix, qui ab ipso excommunicatus & degradatus propter dogma erroris habebatur, festinè peruenit ad ecclesiam, obsecrans vt pro eo clerus & populus apud episcopum intercederet, putans quod post discessum eius ipse leuaretur episcopus. Quibus sanctus episcopus cum magno suspirio respondit, quia iam Arius Deo mortuus, a facie Dei proiectus esset. Et apprehendens duos presbyteros de turba seorsum, ait illis, Ego etsi peccator sum, tamen scio me cælesti vocatione ad agonem martyrij vocatum. Vos post martyrium meum, sedem & episcopatum meum consecuturi estis, & tu quidem primus Achilla, post te verò Alexander. In hac hora noctis, vt vobis totum de Ario aperiam, cum solenni consuetudine Deo sacrificium orationum consummassem, ecce subito apparuit mihi Christus Dominus indutus colobio candido, quod conscissum à summo vsque deorsum, coniungebat circa pectus, quodammodo cooperiens*

1 8. *hist. eccl. c.* 15. *Rufini* 14

E *nuditatem suam. Quem vt vidi, aio, Quid est Domine quod video tunicam tuam scissam a summo vsque deorsum? Qui dixit, Arius hoc fecit, qui separauit à me populum hæreditatis meæ, comparatum sanguine meo. Præcipio nunc & moneo, ne eum recipias in communionem, ne rogantibus his qui venturi sunt ad te, quos ille direxerit. Hæc quæ tibi manifestaui, duobus presbyteris tu nota facias, vt ipsi post te eum anathematizando abiciant, ne populus illius errore decipiatur.* Apud Alexandriam, sanctorum martyrum, Fausti presbyteri, Dij & Ammonij. qui cum beato Petro eiusdem vrbis episcopo, iubente Maximino trucidati sunt. Augustoduni sancti* Amatoris. *Eodem die, transitus sancti Basoli confessoris. qui in territorio Remensi vitam eremiticam viriliter est executus: tam in vita, quam etiam post obitum, miraculorum iubare diuinitus illustratus. Item, depositio sancti Conradi confessoris, episcopi Constantiensis. Treuiris, sancti Sebaudi, episcopi & confessoris.* b *Romæ,* † *Siricy episcopi.* g *Die vigesimasexta, sancti patris* Alipij Cionitæ.* r *Vendopera monasterio sancti Leonardi confessoris. Eodem die, sancti*[2] *Bellini martyris, episcopi Paduani.*

* *Amatoris famuli virg. baculi, & Christi nutrici meminit Rob. de Monte in supplemento Chron. Sigib. an. 1171*

† *De Siricio pont. c. 40.*

* *De Alipio Metaph.*

¶ quem immaniter interemit anno milleſimo centeſimo quadrageſimonono, vir nobilis, ſed auarus, Thomas Capiuacius, à Bellino iuſtè conuictus, atque iudicatus ad ſoluendas decimas agrorum, quas ſub diœceſi Patauinæ latius poſſidebat. Hic cum cœpiſſet poſt mortem miraculis ſupra modum nitere, ab Eugenio quarto, biennium poſt mortem, in catalogo martyrum honorificè aſſcriptus eſt. F

q *Eodem die, ſanctæ Genouefæ & ſancti Marcelli, de miraculo ardentium, facto in eccleſia beatæ Mariæ Pariſienſis.*

ANNOTATIONES.

1 De Petro Alexandrino, Euſebius lib. 9. hiſt. eccl. ca. 5. apud Rufinum 6/lib. 7. cap. vltimo/l. 8. c. 25. apud Rufinum 14/Auctores tripartitæ hiſtoriæ/Nazianzenus orat. 23. 24. Anaſtaſius bibliothecarius in præfatione paſſionis decem millium, dicit ſe tranſtuliſſe paſſionem præcipui doctoris & martyris Petri, Alexandriæ vrbis patriarchæ.

2 De Bellino Scardeonius lib. 3. de Padua claſſe 13/Lud. Cœlius lib. 17. cap. 28.

27. Nou. B

Quinto Calendas Decembris, luna

18.29.10.21.3/13.24.6.16.27/9.19.1.11.22/4.15.25.7.

G

al. Regenſi. IN Galliis ciuitate* Regienſi, ſancti Maximi confeſſoris, qui à primæua ætate virtutum omnium
1 gratia prædituſ, primùm Lirinenſis cœnobij pater, deinde Regienſis eccleſiæ epiſcopus, ſignis & prodigiis inclytus, extitit. r *In Antiochia, ſancti Baſilei epiſcopi, & ſancti Saturnini. Item ſancti Iacobi interciſi, martyris conſpicui.* q *In Gallecia, iuxta fluuium Ceiam, natalis ſanctorum Facundi & Primitiui martyrum, quibus, poſt multa ſupplicia ſuperata, duæ coronæ ab Angelis delatæ ſunt. Quod Atticus prætor accipiens, Capita, inquit, amputentur, ne ſit locus coronis. Eodem die, depoſitio ſanctæ Odæ virginis, filiæ, vt fertur, regis Scotorum, quæ apud Rhodium in Taxandria Brabantiæ, corporaliter patrona requieſcit. Moguntiæ, natalis ſanctæ Bilhildis viduæ ſanctimonialis, quæ à clero & populo Moguntino ſepulta eſt in baſilica, quam ſuis ipſa ſumptibus exædificari curauerat. Ipſo die, ſancti Acharij, epiſcopi Nouiomenſis & confeſſoris.*

2 ¶ Eodem die apud Græcos, ſancti Simeonis, qui Metaphraſtæ cognomen obtinuit.

ANNOTATIONES.

1 Maximi vitam ſcribit Dinamius patricius, domino beatiſſimo patri Vrbico papæ. Item de eo eſt eruditiſſima homilia, inter eas quæ titulum habent Euſebij Emiſeni. Conſtat autem eius auctorem diſcipulum fuiſſe Maximi, & vitæ eius teſtem. De eodem, Greg. Turon. de gloria confeſſorum cap. 83. H

2 In Simeonem encomiaſticam orationem ſcripſit Pſellus, tomo 5. Aloyſij.

Andreæ feſto vicinior ordine quouis
Aduentum Domini feria prima notat.

28. Nou. C

Quarto Calendas Decembris, luna

19.1.11.22.4/14.25.7.17.28/10.20.2.12.23/5.16.26.7.

Act. 18. d 1. Cor. 1. APud Corinthum, natalis beati Soſthenes, diſcipuli ſancti Pauli. cuius mentionem facit idem Apoſtolus ſcribens Corinthiis. Eodem die, apud Africam, ſanctorum martyrum, Papinij & Manſueti epiſcoporum, qui tempore Vvandalicæ perſecutionis, pro fidei Catholicæ defenſione candentibus ferri laminis toto corpore aduſti, glorioſum agonem conſummauerunt. b *Quo in tempore etiam alij ſancti epiſcopi, id eſt, Quod vult Deus Carthaginenſis, Valerianus, Vrbanus, Creſcens, & qui vocatur Habet Deum, & Euſtathius, Creſconius, & Creſcentianus, & Felix, & Hortulanus, & Florentianus damnati exilio, curſum vitæ ſuæ conſummauerunt.* Romæ, ſancti Rufi, quem cum omni domo ſua Dioclitianus punitum, Chriſti martyrem fecit. b *Romæ, beati Gregorij* papæ. qui rexit eccleſiam annis decem. Sepultus in eccleſia beati Petri Apoſtoli.* g *Die vigeſimaoctaua, ſancti hoſiomartyris Stephani iunioris.* I

Scribit de his Victor lib. 1. & 3.

*Tertij. de quo pont. cap. 92.

¶ Incluſi apud ſanctum Auxentium. Cuius pedem tudente ligantes duxerunt vſque ad ea quæ ſunt Pelagia, à prætorio. Vbi & diſcerpentes eum proiecerunt honorabiles ipſius reliquias in biothanatorum locum, eo quòd
1 multos monuerit & adduxerit ad monaſticam vitam, atque contemnere regias dignitates, atque pecunias, perſuaſerit.

ANNOTATIO.

1 De Stephano ſcribit citata Nicephorus lib. 22. rerum Romanarum. De eodem Zonaras in Copronymo.

29. Nou. D

Tertio Calendas Decembris, luna

20.2.12.23.5/15.26.8.18.29/11.21.3.13.24/6.17.27.9.

K

† *Vide ſerm. Bernardi.* * *Geſta Marcelli to. 1. Surij, ante medium.*

VIgilia ſancti Andreæ Apoſtoli.† Romæ via Salaria, natalis ſancti Saturnini martyris, & ſancti Siſinnij diaconi, ſub Maximiano principe. * quos diu in carcere maceratos, iuſſit præfectus vrbis in equuleo leuari, & attrahi neruis, & fuſtibus ac ſcorpionibus cædi, deinde iuſſit eis flammas ad latera apponi, & depoſitos de equuleo capite truncari. *Scriptum eſt in geſtis Marcelli papæ.* Eodem die, apud Tholoſam, beati Saturnini epiſcopi, qui in Capitolio eiuſdem vrbis à paganis tentus, atque à ſumma Capitolij arce per omnes gradus præcipitatus, capite colliſo, excuſſóque cerebro, omni corpore dilaniato, dignam Chriſto animam exhalauit.

p *Item*

A p *Item in Dauentria, sancti Radbodi, Traiectensis episcopi, & confessoris.* g *Die vigesimanona, sanctorum martyrum Paramoni & Philumeni, & sancti Acacij, qui fuit in gradu.*

¶ Item obitus venerabilis Idæ de Niuella, monialis cœnobij Rameiæ Ordinis Cistertiensis, in patria Namurcensi.

Universidad de Deusto

ANNOTATIO.

1 De Saturnini Tholosani certamine & miraculis scripsit Fortunatus aliquot carmina. Meminit etiam Gr. Turonensis de gloria martyrum cap. 48.

Pridie Calendas Decembris, luna 30. Nou. E

21.3.13.24.6/16.27.9.19.1/12.22.4.14.25/7.18.28.10.

B IN ciuitate Patras, Prouinciæ Achaiæ, natalis sancti Andreæ Apostoli. qui etiam apud Scythiam prædicauit. Hic beatissimus, ab Ægea proconsule comprehensus, primò in carcere est clausus, ac deinde grauissimè cæsus: ad vltimum verò in cruce appensus, biduo inibi superuixit. Apud Santonas, sancti Troiani episcopi, magnæ virtutis viri.† qui sepultus terris, cælo se viuere multis virtutibus manifestat. r *Eodem die, passio sanctæ Iustinæ virginis.* 1 *Greg. Tur. de glo. confess. cap. 59.*

¶ p *Et baptismus sancti Ambrosij.*

ANNOTATIO.

1 De Andrea. Passionem sancti Andreæ Apostoli, quam vidimus oculis nostris, omnes presbyteri & diacones ecclesiarum Achaiæ, scribimus vniuersis ecclesiis. Ex hac nonnulla citant Remigius Antissiodorensis, in Psalmum 21. & 40/Bernardus in sermonibus de sancto Andrea/Lanfrancus cõtra Berẽgariũ/liber de vera & falsa pœnitẽtia, cap. 8. apud Augustinũ/Iuo Carnotẽsis de conueniẽtia veteris & noui sacrificij/ & Vvolphelmus in epist. cõtra Berengariũ. Qui plura cupit, inueniet ea simul collecta in Aloysio Louanij edito. Beleth. cap. 164. De Andrea officiũ fecit Gre. primus. Idẽ habuit in eius natali homiliã euangeliorũ 5. Lib. 7. regiſtri cap. 38. scribit de miraculis monasterij S. Andreæ. Catalogus scriptorum Britanniæ indicat Bedam scripsisse librum de sancti Andreæ memoria apud Scotos. Citant nonnulli & miracula eius, quæ capp. 38. impressa sunt in Rhapsodiis Anonymi Philalethi Eusebiani. Translatio notata est 9. die Maij. & postremò, vt scribit Palmerius anno 1464. Pius secundus Apostoli Andreæ caput à Thoma Palæologo suscepit: & Bessarion, Constantinopolitanus patriarcha, ac Cardinalis Sabinensis, luculentam orationem habuit. Cuius postea celebritatis pontifex ipse elegans volumen edidit.† C † Andreidẽ

DECEMBER HABET DIES XXXI.

Alemannis dicitur mensis Christi, Leoni decimus mensis.

Calendis Decembris, luna

D 22.4.14.25.7/17.28.10.20.2/13.23.5.15.26/8.19.29.11. 1. Dec. F

CIuitate Nouiomo, sancti Eligij episcopi & confessoris. cuius vitam admirandam multiplex signorum numerus commendat. *Hic vir beatus inter cætera bonorum operum insignia, multa sanctorum auro argentoque & gemmis fabricauit sepulchra. Præterea, pastoris cura solicitus, multum in Flandris laborauit: iugi instantia Andouerpis pugnauit: multosque erroneos Sueuos conuertit. Fana nonnulla, Christi clypeo protectus, cum Apostolica auctoritate destruxit: idola quoque diuersi generis, vbicunque inuenit, funditus subruit.* Ipso die, natale sanctæ Nataliæ, vxoris sancti Adriani martyris. Ciuitate Narnia, sancti Proculi presbyteri. r *Ipso die, sancti Euasij, episcopi & confessoris.* q *Mediolani, sancti Castriciani, episcopi & confessoris. Castro Ambasio, sancti Florentini, presbyteri & confessoris, mirꝫ virtutis viri. Apud Senas sancti Ansani martyris, tempore Diocletiani. Virduni, transitus sancti Agerici, episcopi eiusdem* E *ciuitatis.* g *Die prima, sancti prophetæ Naum.* 1 *S. Audoenus l. 1. c. 32. lib. 2. cap. 3. & 8. De Natalia passio Adriani.* 2

¶ r *Eodem die, translatio sancti Mauri martyris.* q *Floriaco monasterio, susceptio reliquiarum sancti Martialis episcopi. In villa Vvintershoue* p *translatio Landoaldi confessoris,* q *& sociorum, quæ facta est a sancto Floriberto, episcopo Leodiensi. Lætiis,* p *aduentus reliquiarum sanctarum ab vrbe Constantinopolitana.*

ANNOTATIONES.

1 De Eligio. Sigibertus de viris illustribus cap. 58. Audoënus, qui & Dado, Rothomagensis episcopus, scripsit ad Robertum Parisiorum episcopum vitam Eligij Nouiomensis episcopi, duobus libris explicans miracula, quæ vel in vita vel post mortem eius gesta sunt per eum: tertio libro rhetoricè & commaticè totam vitam eius recapitulans. Fuit contemporaneus Eligio Flandrorum Apostolo. Eiusdem vita abbreuiata ex libris sancti Audoëni habetur in Breuiario Nouiomensis ecclesiæ.

2 De Agerico Gr. Turonensis lib. 9. historię cap. 10. 12. 13. & disticha Fortunati MS.

Universidad de Deusto Biblioteca

2.Dec. G

Quarto Nonas Decembris, luna

F

23.5.15.26.8/18.29.11.21.3/14.24.6.16.27/9.20.1.12.

De Bibiana gesta Pigmenij cum suis.

NAtalis sanctorum Veri & Securi fratrum: qui apud Africam martyrio coronati sunt. Romæ, passio sanctæ Bibianæ martyris. quæ iubente Iuliano imperatore sacrilego tam diu plumbatis cæsa est, donec spiritum redderet. r *Item Romæ, sancti Pontiani martyris.* q *Foro Cornelij, beati Petri Chrysologi Rauennatis episcopi, moribus, doctrina & miraculis clari.*

¶ *Niuellæ,* p *consecratio sanctæ Gertrudis virginis.*

Epist. 10. 11. 12/ & vitæ Ignatij lib. 4.

In India, Cantana ciuitate Chinensium, obitus Francisci Zauierij. qui euangelizantium in India antesignanus, multis virtutibus, populorum conuersione, ac variis miraculis in vita & post mortem clarissimus, incorruptum spiritum Domino reddidit. Scriptum est in epistolis Indicis. In Viridi valle, obitus domini Ioannis de Ruysbroeck, primi Prioris, doctrina & sanctitate clari. Cuius vita habetur.†

† cum operibus eius excusa.

ANNOTATIO.

G

1 Petri Chrysologi sermones extant. quibus aliquid de vita eius præmittitur.

3.Dec. A

Tertio nonas Decembris, luna

24.6.16.27.9/19.1.12.22.4/15.25.7.17.28/10.21.2.13.

ROmæ, natalis sanctorum martyrum, Claudij tribuni, & vxoris eius Hilariæ, ac filiorum, Iasonis & Mauri, cum septuaginta militibus. ex quibus Claudium iussit Numerianus imperator cum ingenti saxo alligatum, in medio mari præcipitem dari: milites verò, & filios ipsius Claudij, capitali sententia puniri. b *Erat autem in loco vbi decollati sunt, cuniculus antiquus. hunc emundantes nocte Christiani, simul in vnum omnia corpora sepelierunt via Salaria. Corpora autem Iasonis & Mauri, collegit sancta Hilaria, relicta martyris. Vbi dum assiduis orationibus vacaret, migrauit ad Dominum.* Tingi metropoli, passio sancti Cassiani. qui exceptoris diu gerens officium, tandem cælitus inspiratus, execrabile duxit Christianorum neci deseruire. * vnde renuncians eidem officio, sub Christiana confessione triumphum meruit obtinere martyrij. *Mediolani, Mirocletis archiepiscopi, & confessoris. In Anglia, sancti Birini, episcopi Dorcestriensis. In territorio Eistensi, Solæ presbyteri, & abbatis.* g *Die tertia, sancti prophetæ Sophoniæ.* q *Vvalchiodori, natalis sancti Eloquij, presbyteri & confessoris. Ciuitate Argentina, sanctæ Attalæ virginis.*

* cruentus.

H

1 *de Sola apud Vvicelium.*

¶ p *In monasterio Blandiniensi, Gandaui castri, aduentus corporum sanctorum, Gudvvali & Bertulphi.*†

† de quo vita Bertulfi cap. 30.

In Frisia, Radfridi & Vvaldefridi, à Normannis iuxta Groningam martyrizatorum.

ANNOTATIO.

1 De Birino Beda lib 3. hist. Anglorum cap. 7/ Honorius papa in legenda Sanctorum Angliæ / & teste Catalogo Britanniæ, Guilelmus Rameseye Ordinis S. Benedicti, qui claruit anno 1178.

4 Dec. B

Pridie Nonas Decembris, luna

I

25.7.17.28.10/20.2.13.23.5/16.26.8.18.29/11.22.3.14.

† Eus. l. 7 hist eccl. cap. vlt.

APud Pontum, beati Miletij, episcopi & confessoris.† qui cum esset eruditionum prærogatiua magnificus, virtus tamen animi, & vitæ synceritas, longè in eo magnificentior extitit.

† c Nicomedia.

In † Tuscia, passio sanctæ[1] Barbaræ virginis, sub Maximiano imperatore. Hæc post diram carceris macerationem, & neruorum cæsionē, & lampadarum adustionem, mammillarúmque præcisionem, atque aliorum tormentorum cruciationem, ad extremum gladio data, martyrium consummauit. Item Alexandriæ, sancti[2] Clementis presbyteri. qui in diuinarum eruditionum scholis quàm maximè effloruit. r *Eodem die, sanctorum, Symphronij & Olympij* † b *martyrum Romæ, temporibus Valeriani & Gallieni.* q *Item, sancti Bernardi, episcopi Parmensis. In pago Bituricensi, sancti Sigiranni abbatis.*†

† de his actus Stephani papæ, 2. Aug.

† cui filius successit S. Siuiardus, to. 2. Surij.

In Anglia, sancti Osmundi episcopi & confessoris, vita & miraculorum gloria illustris. Coloniæ, depositio sancti[3] *Annonis, eiusdem vrbis episcopi.* g *Die quarta, sancti patris*[4] *Ioannis Damasceni.*

K

¶ q *Apud Floriacum monasterium, translatio sancti Benedicti abbatis.*

ANNOTATIONES.

1 De Barbara, hac die Metaphrastes / Latinorum veterum Martyrologia 17. cal. Ianuarij. Vnde Vsuardi verba huc retuli.

2 De Clemente Alexandrino Eusebius lib. 5. hist. cap. 11/ lib. 6. cap. 9. & 11/ Hier. de viris illustr. cap. 48. Gelasius autem eius opera inter apocrypha recenset.

3 De Annone scribit contemporaneus eius Lambertus Schafnaburgensis in Chronico Hirsfeldensi, anno 1075. Latè autem vita eius scripta est, iussu Reginhardi, Procuratoris cœnobij Sibergensis.

4 Ioannis Damasceni vitam scribit Ioannes patriarcha Hierosolymitanus, in frontispicio operum Damasceni, & alii.

Nonis

A Nonis Decembris, luna 5.Dec.C

26.8.18.29.11/21.3.14.24.6/17.27.9.19.1/12.23.4.15.

IN Africa, apud Coloniam Thebestinam, natalis sanctæ Crispinæ martyris. quæ temporibus Dioclitiani & Maximiani, cum sacrificare noluisset, iussu Anulini proconsulis decollata est. 1
Eodem die *Pedonæ* in Italia sancti Dalmatij martyris. Item ciuitate Thagora, sanctorum, Iulij & Potamiæ. 2
r *Item ciuitate Mutalasij, prouinciæ Cappadociæ, sancti Sabbæ abbatis & confessoris.* 3

ANNOTATIONES.

1 In Crispinæ solennitate exposuit Augustinus Psalmum 137/Meminit eiusdem de verbis Domini sermone 53.
2 Dalmatio hymnum scripsit Vida,& Præfationem de eo habet Mediolanensis ecclesia.
3 Sabbæ gesta scripsit tempore quintæ Synodi Cyrillus quidam Lauræ monachus, vt patet in fine vitæ Euthymij abbatis: Extat hac die apud Metaphrastem.

B Octauo Idus Decembris, luna 6.Dec. D

27.9.19.1.12/22.4.15.25.7/18.28.10.20.2/13.24.5.16.

NAtalis beati NICOLAI, episcopi Myrcorum Lyciæ. de quo inter plura miraculorum insignia, illud memorabile fertur, quòd imperatorem Constantinum, ab interitu quorundam longè constitutus, ad misericordiam per visum monitis deflexit, & minis. In Africa, sanctorum, Dionysiæ, Datiuæ, Leontiæ, & religiosi viri, nomine Tertij; & Æmiliani, & Bonifacij, cum aliis tribus. qui omnes pro confessione catholicæ fidei, grauissimis & innumeris suppliciis excruciati, confessorum Christi numero sociari meruerunt. p *Marcianis, natale sanctæ Gertrudis.* 1 *De his Victor Africanus lib.3.*

ANNOTATIO.

1 NICOLAI vitam scripsit Ioannes diaconus sancti Ianuarij,ex Methodio,apud Aloysium. Item Metaphrastes interprete Leonardo Iustiniano,& Suidas. De eo sic legitur in Chrysostomi Liturgia,interprete Leone Tusco.
C Quinta autem feria in laudem sancti Nicolai,Regulam fidei,mansuetudinis imaginem,continentiæ magistrum,te tuo gregi monstrauit rerum veritas. Ideo adeptus es humilitate sublimia,paupertate opulenta. Pater Nicolae, fungere legatione apud Christum Deum,vt animæ nostræ salutem consequamur. Translatio eius notatur 9.die Maij.

Septimo Idus Decembris, luna 7.Dec.E

28.10.20.2.13/23.5.16.26.8/19.29.11.21.3/14.25.6.17.r

M*Ediolani, ordinatio Ambrosij episcopi & confessoris. cuius sanctitate vniuersalis ecclesia decoratur.* Apud Alexandriam, natalis beati Agathonis, martyris sub Decio imperatore.* qui cum esset militaris, & prohiberet quosdam, volentes illudere mortuis cadaueribus martyrum, clamor repentè totius vulgi aduersus eum extollitur: oblatus autem iudici, cum in confessione persisteret, capite pro pietate damnatus est. In pago Meldicensi, sanctæ Pharæ virginis. Ciuitate Santonas, sancti Martini abbatis. † ad cuius tumulum creberrima diuinitus fiunt miracula. *Apod Baiocas, in monasterio Liberiaco, depositio beati Gerebaldi, præfatæ vrbis episcopi, & confessoris. Eodem die, sancti Giraldi epi-*
D *scopi Velsterni, & confessoris.* * *S.Dio.Alex. 6.Hist. eccl. c.34/ Rufini 31.* † *Gr.Turo. de glo. confess. cap.57.*

ANNOTATIO.

1 De Ambrosio. Isidorus de viris illustribus cap.4. Paulinus presbyter petente Augustino conscripsit Ambrosij vitam, signis florentem, & doctrinis, atque meritis Apostolorum non imparem. Sic & Honorius Augustodunensis post Paulinum Nolanum, interiectis aliquot Capitibus, subdit, Paulinus presbyter scripsit vitam Ambrosij, petente Augustino. Quidam † tamen defendunt hunc esse Nolanum episcopum. De eodem scribunt Rufinus lib. 11. hist.eccl./ Auctores historiæ tripartitæ/Basilius epist.55/Metaphrastes 7.Decembris/Ioannes Costerius in vita Ambrosij, quam ex scriptis eius potissimum collegit/Vrbinas ante Milleloquium Ambrosij, & alij. De ordinatione neophyti Ambrosij scribunt Rufinus lib. 11.cap.11/ Paulinus in vita Ambrosij/ipse Ambrosius epist. 82. ad Vercellenses/ & ex his posteriores. † *Aloysius in præfatione 2.tomi.*

E Sexto Idus Decembris, luna 8.Dec. F

29.11.21.3.14/24.6.17.27.9/20.1.12.22.4/15.26.7.18.r

C*Oneceptio sacratissimæ virginis Mariæ, genitricis Dei & Domini nostri Iesu Christi.* Romæ, beati Eutychiani papæ. qui rexit ecclesiã anno vno, & sub Aureliano martyrio coronatus, sepultus est in cœmeterio Calisti. qui & ipse per diuersa loca trecentos quadraginta duos martyres manu sua sepeliuit. Ipso die, apud Alexandriam, sancti Macarij martyris. † qui tempore Decij à iudice cum multis verbis ad negandum suaderetur, & eo maiori constantia fidem suam profiteretur, viuus ad vltimum iubetur exuri. *Treueris, depositio sancti* 2 *Euchary, episcopi & confessoris. & natalis sanctæ Anastasiæ. Eodem die, sancti Romarici confessoris. In territorio Dunensi, sancti Leonardi presbyteri.* r *Eodem die, apud Veronam, sancti Zenonis, episcopi & confessoris.* g *Die octaua. sancti patris Patapij.* 1 *De Eutych. pontificale, cap.28.* † *S.Dion.6. Hist.eccl.cap. 34/Ruf.31.* 2 *De Zenone 12. April. De parapio, Metaph.*

ANNOTATIONES. F

1 Institutionem festi de beatæ Mariæ immaculatæ virginis mira conceptione, habet Sixti quarti extrauagans communis, titulo de reliquiis & veneratione sanctorum, cap. Cum præexcelsa. Quam etiam Synodus Tridentina & Pius quintus obseruandam esse constituerunt.

2 De Euchario, Valerio, & Materno quædam collegit Golscherus, monachus sancti Matthiæ circa annum 1.... quæ extant. Pandectæ indicant de iisdem episcopis cantum & homiliam Remigij.

9.Dec. G

Quinto Idus Decembris, luna

1.12.22.4.15/25.7.18.28.10/21.2.13.23.5/16.27.8.19.

NAtalis sanctæ Leocadiæ virginis, quæ à præfecto Hispaniarum apud Toletum, dira carceris custodia macerata, cum grauissimos beatæ Eulaliæ, & reliquorum martyrum audisset cruciatus, genibus in oratione positis, impollutum spiritum Christo reddidit. Ipso die, sancti Cypriani abbatis Petracorici, † magnificæ sanctitatis, & clarissimi in miraculis viri. r *In Africa, sanctorum, Petri, Successi, Bassiani. Eodem die, beati Syri, Papiensis episcopi.* q *Iotro monasterio, sanctæ Baldæ abbatissæ.* G

† *Gr. Tur. de gl. conf. c. 100. De Syro, Præfatio Ecc. Ambr.*

10.Dec. A

Quarto Idus Decembris, luna

2.13.23.5.16/26.8.19.29.11/22.3.14.24.6/17.28.9.20.

APud ciuitatem * Hispolitanam, sanctorum martyrum, Carpophori presbyteri, & Abundij diaconi, qui persecutione Dioclitiani primò fustibus crudelissimè cæsi, deinde in carcerem negato cibo & potu retrusi, rursum equuleo torti, & post hæc diu in carcere macerati, nouissimè sunt gladio percussi. In Hispania, ciuitate Emerita, passio sanctæ Eulaliæ virginis, quæ cum esset annorum tredecim, pro confessione Christi, iussu Daciani præsidis, plurima tormenta perpessa est. Nouissimè in equuleo suspensa, & exungulata, faculis ardentibus ex vtroque latere appositis, hausto igne spiritum reddidit. Eodem die, apud præfatam vrbem, sanctæ Iuliæ martyris, quæ fuit conuirginalis beatæ Eulaliæ, & comes indiuidua ad passionem properanti. r *Romæ, sancti Melchiadis papæ (& martyris.)* H b *Viennæ, sancti Syndulphi, episcopi & confessoris.* q *Lemouicas, sanctæ Valeriæ, virginis & martyris. Apud Leontinos in Sicilia, sanctorum militum viginti martyrum, quorum vnus Mercurius dicebatur, sub Tertyllo præside, Licinio imperante, qui à sanctis Alphio, Philadelphio, & Cyrino conuersi fuerant.* g *Die decima, sanctorum martyrum, Menæ, Hermogenis, & Eugraphi.* †

* *Spoleta.*

1

2

3

† *De quibus Metaph.*

ANNOTATIONES.

1 Eulaliæ Emeritensi scripsit Prudentius hymnum 3. περὶ στεφάνων.

2 De Melchiade, vel Miltiade, Pontificale cap. 33/ & gesta in causa Cæciliani.

3 De Valeria Martialis epist. 2. ad Tolosanos, capite 8.

11.Dec.B

Tertio Idus Decembris, luna

3.14.24.6.17/27.9.20.1.12/23.4.15.25.7/18.29.10.21.

1 ROmæ, natalis beati Damasi papæ. b *qui rexit ecclesiam annos decem & octo, menses tres, dies vndecim. Hic constituit vt Psalmi die noctúque canerentur per omnes ecclesias. Hic multa corpora sanctorũ requisiuit & inuenit: quorum memoriam etiam versibus declarauit.* Et passio sancti Thrasonis martyris. † qui cum esset Christianus b *potens & locuples, de facultatibus suis sanctis martyribus, in carceribus & metallis damnatis, victum ministrabat per Sisinnium & Cyriacum. Non multo pòst & ipse* iubente Maximino tentus est, ac cum aliis duobus, Pontiano & Prætextato, martyrio coronatus. Ciuitate Ambianis, sanctorum martyrum, Victorici & Fusciani. In horum naribus & auribus iussit iudex immitti † tarincas, & clauis ardentibus capita transfigi, deinde oculos euelli, ac postremò per eorum corpora iaculari. sicq; vnà cum sancto Gentiano hospite suo, capitibus amputatis, migrauerunt ad Dominum. In Hispaniis, sancti Eutychij, cuius gesta habentur. g *Die vndecima, sancti patris Danielis stylitæ.* I

† *Gesta papæ Marcelli. to. 1. Surij in initio*

† *id est, fudes ferreas.*

De Daniel. Metaph.

ANNOTATIO.

1 De Damaso, Ambrosius epist. 30/ Pontificale cap. 39/ Ecclesiasticæ historię auctores, Rufinus lib. 11. cap. 10/ Theodoritus lib. 2. cap. 22/ & lib. 5. cap. 9. 10. & 11/ Cassiodorus tripartitæ lib. 5 cap. 28/ lib. 8. cap. 10/ lib. 9. cap. 2. & 7/ K

12.Dec. C

Pridie Idus Decembris, luna

4.15.25.7.18/28.10.21.2.13/24.5.16.26.8/19.30.11.22.

APud Narbonam, natalis sancti Pauli episcopi & confessoris, quem beatus Paulus Apostolus ordinatum eidem vrbi destinauit antistitem: cúmque eodem Apostolo ad Hispanias prædicandi causa pergens, ibidem relictus est. Vbi prædicationis officio non segniter impleto, clarus miraculis, coronatus quieuit. In Alexandria, sanctorum martyrum, Epimachi & Alexandri. † qui cum essent multo tempore in vinculis, & diuersis suppliciis confecti, perduraſſent in fide, ignibus ad po-

† *S. Dio. Alex. 6. hist. eccl. c. 34/ Rufini, 31.*

A ad postremum consumi iubentur. Item Alexandriæ, sanctarum mulierum, Ammonariæ & Mercuriæ, & Dionysiæ, & iterum Ammonariæ: quę b *dum nimia constantia vterentur apud iudicem, & ille erubesceret vinci à fœminis,* inauditis tormentorum generibus toleratis ac superatis, finem omnium ferro cædente suscipiunt. a *Scribit beatus Dionysius in libro de martyribus.* † Item, sanctorum martyrum, Hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. In pago Vimacensi, sancti Vvalerici, presbyteri & confessoris. * *al. cum alijs duabus.* † *Ibidem.*

¶ p *In Gallis iuxta Tornacum, in monasterio Cisoniensi, translatio sancti Euerardi, ducis Forojulienſis.*

ANNOTATIO.

1 De Vvalerico. Ragimbertus abbas in vita Vvalerici. Vitam ipsius, vel suas virtutes, quas per eum Dominus gessit, vel quotidie fiunt, à nobis enumerari vix queunt: sed illas tantummodo in hac paginula breuissimo & compendioso, planóque stylo descripsimus, quas à veridicis & bene compertis viris audiuimus, quos ipse edocuit vel nutriuit: & quosdam ex ipsis de diuersis languoribus sanitati restituit. Anonymus ad Theoduinum abbatem, MS.
B Hugo archiepiscopus noster, iusserat vt mediocritas mea vitam sancti Vvalerici, quam ante annos aliquot Ragimbertus abbas summo quidem studio, sed nimis prolixo & simplici sermone dictauerat, quasi apertius ac luculentius vobis conscriberem. Idem fecit Surius tomo 2. cap. 447.

Idibus Decembris, luna 13. Dec. D

5.16.26.8.19/29.11.22.3.14/25.6.17.27.9/20.1.12.23.

APud Syracusas, Siciliæ ciuitatem, natalis sanctæ Luciæ, virginis & martyris, sub persecutione Dioclitiani. quam cum leones, iubente Paschasio consulari, corrumpere vellent, nullatenus eam mouere potuerunt, nec funibus additis, nec boum paribus plurimis. Picem, resinam, feruens oleum, nil læsa suscepit: sed tandem gladio in viscera merso percussa est, r *nec tamen mortua donec venientibus sacerdotibus communionem Dominici corporis & sanguinis accepit.* Ipso die, sancti Autberti, Cameracensis episcopi, p *signis virtutum & doctrinis clari. In cuius diebus ecclesia sibi credita fœliciter floruit.* q *In pago pontino, sancti Iudoci confessoris, filij regis Britonum, peregrini. In territorio Argentinensi,*
C *sanctæ Othiliæ virginis.* g *Die decimatertia, sanctorum martyrum, Eustratij, Auxentij, Eugenij, Mardarij, & Oresti.* 1 2 *De his Simeon Metaph.*

Niceæ, sancti Bassi, qui duobus clauis transfixus, interiit sub Decio. Feria quarta post natalem Luciæ, ieiunium triduanum hyemale, siue decimi mensis. de quo octo habentur homiliæ Leonis papæ primi.

ANNOTATIONES.

1 Luciæ celebertimi actus passim extant MS. Item Sigibertus de viris illustribus cap. vltimo, Scripsi (ait) passionem sanctæ Luciæ, quę Metis in ecclesia sancti Vincentij requiescit, alchaico metro. Quibusdam etiam reprehendentibus illam sanctæ Luciæ prophetiam, Annuncio vobis pacem, ecclesiæ Dei datam, Dioclitiano eiecto de regno suo, & Maximiano hodie mortuo: respondi, diligenter considerata temporum ratione, & rerum veritate. Scripsi nihilominus sermonem in laudem ipsius virginis, in quo translationes ipsius à Sicilia in Corsinum ciuitatem Italiæ, & à Corsino in Metim vrbem Galliæ, ordinata temporum consequentia digessi. Habentur Gemblaci.

2 Iudoci vita extat MS. auctore Florentio abbate.

D Decimonono Calendas Ianuarij, luna 14. Dec. E

6.17.27.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.28.10/21.2.13.24.

APud Cyprum, natalis sancti Spiridonis episcopi. qui fuit vnus ex illis confessoribus, † quos Maximianus dextris oculis effossis, & sinistro poplite succiso, per metalla damnauerat: quiq; cum propheticam duceret vitam, etiam signorum gloria inclytus fuit. Alexandriæ, sanctorum martyrum, Heronis, Arsenij, Isidori, & Dioscori pueri. † quos iudex, sub persecutione Deciana variis tormentis dilanians, cum pari modo constantia fidei videret armatos, tradi ignibus iubet. Dioscorus verò multipliciter flagellatus, diuino nutu ad consolationem fidelium est dimissus. 1 † *De quibus 8. hist. eccl. c. 17. 18. 19. & 20. integræ versionis.* † *S. Dio. Alex. 6. hist. eccl. c. 34 / Rufini 31*

In Antiochia, sanctorum martyrum, Drusi, Sozimi, Theodori. Item Remis, passio sancti Nicasij episcopi. *qui Missarum solemnitatibus peractis, à Vvandalis intra ecclesiam Remensem pro fide Christi est*
E *decollatus. Et sanctæ Eutropiæ virginis, sororis eiusdem.* p *Monasterio Sithiu, transitus beati Folquini, Morinorum episcopi. cuius vitæ & sanctitatis meritum commendat abyssus vehemens aquarum, vna nocte stante austro congelata, ad eius corporis transitum.* b *Item beati Lupicini, Viennensis ecclesiæ octaui episcopi.* 2

¶ Ascaloni, sanctorum martyrum, Atis, Promi, & Eliæ. quorum primus ob fidei confessionem in rogum coniectus fuit, reliquis duobus capita sunt amputata. Leodij ad sanctum Ægidium, obitus beatæ Odiliæ viduæ reclusæ. 8. *hist. eccl. c. 20. nouæ versionis.*

ANNOTATIONES. 3

1 De Spiridone scribunt Rufinus lib. 10. hist. eccl. cap. 5. (In quem locum est 11. obseruatio Laurentij à Villa Vicentio de ratione studij theologici lib. 4. cap. 1.) Simeon in Decembri / & Cassiodorus lib. 1. tripartitæ cap. 10. Suidas in voce Triphyllius, ait, episcopus, discipulus Spiridonis Cyprij, miraculis clari, eius sancti patris miracula descripsit, vt scriptum est in vita eius, versibus Iambicis.

2 Folquini Morinensis episcopi vitam scripsit ad Sithienses, Folquinus abbas Lobiensis, circa annum 990.

3 Odiliæ reclusæ vita est MS. libris tribus.

Universidad de Deusto Biblioteca

15.Dec.F

Decimooctauo Calendas Ianuarij, luna F

7.18.28.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.29.11/22.3.14.25.

† Victor Africanus lib.1. * al. ministeria. Camisia pro linea veste militari. de qua Hier. ad Fabiolam de vestibus sacerd. † al. nudo.

APud Africam, beati Valeriani episcopi & confessoris. † qui cum esset annorum plus quàm octuaginta b *tempore Vvandalicæ persecutionis, cum ex præcepto Genscerici regis Ariani ad tradendum diuina * mysteria, & libros, arctarentur cuncti Domini sacerdotes, ita vt iidem impij Ariani de ipsis pallis altaris camisias sibi & femoralia facerent, viriliter ne sacramenta diuina traderet, dimicans*, extra ciuitatem singularis expelli iussus est: & ita præceptum vt nullus eum neque in domo, neque in agro, dimitteret habitare. Sicq; in strata publica, multo tempore † nudus sub aëre iacens, in confessione catholicæ veritatis, & defensione sanctimonij, cursum beatæ vitæ compleuit. In territorio Aurelianensi, sancti Maximini confessoris. g *Die decimaquinta, sancti patris Pauli, qui fuit in occulto.*

16.Dec.G

Decimoseptimo Calendas Ianuarij, luna G

8.19.29.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.12/23.4.15.26.

† Dan.3/Isid. de patribus test.c.58. † al. Noua. 1

TRium puerorum, Ananiæ, Azariæ, & Misaëlis. † quorum corpora apud Babyloniam sub quodam specu sunt posita. Rauennæ sanctorum, Valentini, † Naualis & Agricolæ. b *Viennæ beati Adonis episcopi.* p *In Galliis, apud Tornacum, monasterio Cisoniensi, depositio Evrardi, ducis Foroiuliensis.* q *Item, depositio sanctæ Adelheidis imperatricis. In Hybernia, natalis Beani, primi episcopi Aberdonensis, & confessoris.*

cap.1.

¶ *Ambianis, receptio faciei beati Ioannis Baptistæ. In Hispaniis, ex constitutione decimi Concilij Toletani, festum annunciationis beatæ Mariæ.*

ANNOTATIO.

1 De Adelheide, Lupoldus Bebenburgensis in libro de veterum principum Germanorum fide & religione, cap.13. Si quis Adelheidis in diuino cultu vigilantiam, ac aliarum virtutum eius merita, necnon quot ecclesias construxerit vel reparauerit, scire voluerit, de his ex ipsius vita quam venerabilis Odilo abbas Cluniacensis plenè descripsit, quæ in quibusdam Germaniæ ac Burgundiæ ecclesiis reperitur, plenius poterit informari. Est MS. Marcenis. H

17.Dec. A

Decimosexto Calendas Ianuarij, luna

9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.2.13/24.5.16.27.

† De qua Euagr. l. 1. cap.16. Ioan.11.

TRanslatio † sancti Ignatij, episcopi & martyris. qui r *tertius post beatum Petrum Antiochenam rexit ecclesiam. Hic Romæ dentibus bestiarum passus*, ab vrbe Roma Antiochiam delatus, iacet extra portam Daphniticam, in cœmeterio ecclesiæ. Eodem die beati Lazari. quem Dominus Iesus in Euangelio legitur resuscitasse à mortuis. In Oriente, apud Eleutheropolim ciuitatem, sanctorum martyrum quinquaginta, qui sub Saracenis passi sunt. *Andanij*, p *apud septem ecclesias, transitus beatæ Begghæ viduæ*, q *sororis sanctæ Gertrudis*: p *Ipso die Bigardis, beatæ Vviuinæ virginis. quæ quanti apud Dominum sit meriti, surdi, contracti dæmoniaci, pristinam sospitatem adepti, fideliter protestantur.*

18.Dec.B

Decimoquinto Calendas Ianuarij, luna I

10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/30.11.22.3.14/25.6.17.28.

† for. Ro.16. epist. vnica 1 De Gat. Gr. Tur.10.hist. c.31.

APud Macedoniam, ciuitate Philippis, natalis beatorum martyrum, Rufi † & Sozimi. Hi ex eorum numero discipulorum fuerunt, per quos primitiua ecclesia in Iudæis & Græcis fundata est. De quorum etiam felici agone scribit beatus Polycarpus, in epistola ad Philippenses. In Africa, passio sancti Moysetis. Turonis, sancti Gatiani, episcopi & confessoris. qui ab vrbe Roma eidem ciuitati primùm directus, multis clarus miraculis quieuit in pace.

ANNOTATIO.

1 De Moysete, hoc fortè, sanctus Cornelius papa, apud Eusebium lib.6.capite 35. interprete Christophorsono/ & Pamelius in Cypriani epistolam 16.

19.Dec.C

Decimoquarto Calendas Ianuarij, luna K

11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/1.12.23.4.15/26.7.18.29.

† S. Dionys. Alex.6.hist. eccl.c. 34/ Rufin. 31.

APud Ægyptum, beati Nemesij martyris. † qui b *primò per calumniam quasi latro iudici delatus est Æmiliano: quo crimine absoluto, postea quòd Christianus esset defertur. In hoc verò nulla miseratio reseruatur: sed* ab Æmiliano iudice geminatis suppliciis excruciatus, cum latronibus iussus est incendi, Saluatoris præferens similitudinem, qui vnà cum latronibus pertulit crucem. Ciuitate Nicéa, sancti Darij martyris. Item Antisiodoro, sancti Gregorij episcopi, *& confessoris.*

¶ p *Eodem die repositum est corpus sancti Huberti, in crypta.*

Decimo

A Decimotertio Calendas Ianuarij, luna 20.Dec.D

12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/2.13.24.5.16/27.8.19.30.

APud Alexandriam, beatissimorum martyrum, Ammonis, Zenonis, Ptolomæi, Ingenui, & Theophili. * qui tribunalibus astantes, cum quidam Christianus in suppliciis positus trepidaret, & iam penè ad negandum declinaret, vultu, oculis ac nutibus, conabantur illum erigere. Cúmque hac de causa clamor totius vulgi in eos prosiliret, prorumpentes in medium, Christianos se esse testantur: per quorum victoriam Christus ilico victoriosissimè triumphauit, sussque animi constantiam dedit. In Thracia, ciuitate Gelduba, sancti Iulij martyris. In Amphitrea, sancti Liberati. r *Item eodem die, vigilia sancti Thomæ Apostoli.* q *In Hispaniis, Silensi monasterio, sancti Dominici abbatis. qui vitæ sanctitate, ac miraculorum frequentia clarus, migrauit anno millesimo septuagesimoquarto.*

¶ Item beati Philogonij, qui ex patrono causarum factus fuit episcopus, cuius memoriam insigni homilia celebrauit Ioannes Constantinopolitanus, cognomento Chrysostomus, quinto die ante natalem Christi.

* *S. Dion. 6. hist. eccl. c. 34 Rufini 31.*

in fine to. 3.

B Duodecimo Calendas Ianuarij, luna 21.Dec.E

13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/3.14.25.6.17/28.9.20.1.

NAtalis beati Thomæ Apostoli. qui Parthis & Medis Euangelium prædicans, passus est in India, ac non multo pòst translatus est ad Ediessam vrbem. Eodem die, in Tuscia, natalis sanctorum, Ioannis & Festi. *Eodem die, sancti Severini secundi, episcopi Treuirensis.* 1

ANNOTATIO.

1 De S. Thoma nonnulla habemus Ioan. 20. 11. 14. 21/apud Eusebium lib. 3. hist. eccl. cap. 1/Rufinum lib. 11. cap. 5./ Chrysostomum homilia 26. in epistolam ad Hebræos/auctorem operis imperfecti in Matthæum, hom. 2/Sophronium de viris illustribus cap. 8/ex synopsi Dorothei/Cassiodorum lib. 10. tripartitæ cap. 28/Metaphrastem 14. Nouembris / Gregorium Turonensem de gloria martyrum capite 31/& Martyrologos 3. Iulij. Item apud D. Lindanum Dubitantij dialogo primo, & alibi/Sixtum Senensem bibliothecæ sacræ lib. 2/Ioannem Heze in itinerario/epistola 5. inter Indicas / 9. & 10. inter Iapanicas. Neque mirandum est pauca tantùm de hoc Apostolo apud prædictos legi, & inter ea quædam non omnino certa: quia, vt annotat Melchior Canus, libro 11. de locis Theologicis, historia Thomæ Apostoli apocrypha est, & commentitia, non solùm Gelasio, distinctione 15. cap. Sancta Romana ecclesia: sed etiam Augustino lib. 22. contra Faustum, cap. 79/& libro, aduersus Adimantum cap. 17/& libro 1. De sermone Domini in monte, capite 38.

C

cap. 3.

Vndecimo Calendas Ianuarij, luna 22.Dec.F

14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/4.15.26.7.18/29.10.21.2.

ROmæ via Lauicana inter duas lauros, natalis triginta martyrum. qui omnes vna die persecutione Dioclitiani coronati sunt. Alexandriæ, beati Schirionis martyris. † Is cum ad sacrificandum blanditiis atque iniuriis cogeretur, & contemneret, præacuta fude per media viscera transuerberatus, neci traditur. Ciuitate Ostia, sanctorum, Demetrij, Honorati, & Flori. b *Ipso die, aliorum quàm plurimorum martyrum, qui in desertis & montibus apud Ægyptum oberrantes, fame, sitt, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumpti sunt. Qui omnes imitati electos Dei prophetas, gloria martyrij coronati sunt. inter quos & venerandus senex Chæremon. Hic episcopus vrbis Ægypti, quæ dicitur Nilopolis, cum ad Arabicum montem, vna cum grandæua coniuge, discessisset, nulli vltra apparuit.*

† *Hist. eccl. lib. 6. c. 34/ Rufini 31. Scribit ibidē S. Dio. Alex. episcopus.*

D

Decimo Calendas Ianuarij, luna 23.Dec.G

15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/5.16.27.8.19/30.11.22.3.

APud Nicomediam, sanctorum martyrum viginti. * quos Dioclitiana persecutio grauissimis cruciatos tormentis, martyres Christi fecit, & beatos sanctorum numero in cælis coniunxit. Romę, natalis sanctæ Victoriæ virginis, sub persecutione Decij imperatoris. quæ cum esset desponsata à quodam pagano, & nec nubere vellet, nec sacrificare, pòst multa facta miracula, inter quæ plurimas Domino virgines aggregauerat, percussa est gladio in corde à carnifice, rogatu sui sponsi. Item Romæ, sancti Seruuli. de quo beatus Gregorius scribit, quod à primæua ætate vsque ad finem vitæ paralyticus iacebat: ad cuius tumbam miracula creberrimè fiunt. g *Die vigesimatertia, sanctorum decem martyrum in Creta.* 1 g *millium.* 2

E

4. dial. c. 14. & homil. 15. euang.

De 10. martyribus Metaphrastes.

¶ p *Eodem die translatio beati Lamberti, ab ecclesia sanctæ Mariæ in cryptam, & eiusdem cryptæ dedicatio in honore omnium sanctorum.* q *Parisiis, dedicatio † basilicæ in honore sanctæ Crucis, & sancti Vincentij martyris. & depositio domini Childeberti regis. Eodem die,* s *Dagoberti regis Francorum.*

Ciuitate Brixinensi, depositio beati Hermanni confessoris, eiusdem ciuitatis episcopi, præclari in miraculis.

† *Annonius de gestis Frãc. l. 2. c. 18. 19.*

ANNOTATIONES.

1 De martyribus Nicomediæ sub Dioclitiano scribit Eusebius lib. 8. hist. eccl. cap. 5. & 6.

2 Victoriæ passio breuiter est ab Adone annotata. De eadem est metrum vltimum sancti Aldhelmi episcopi, lib. 2. De virginibus.

3 De Dagoberto. Annonius vel Aimonius de gestis Francorum lib.4. cap. 17. Dagoberti actus, licet à nonnullis separatim digesti habeantur, ne eos facta eius lateant, apud quos præfata non inuenitur scriptura, ea nos libuit perstringere./ vsque ad caput 35. F

24.Dec.A

Nono Calendas Ianuarij, luna

16.27.8.19.30/11.22.3.14.25/6.17.28.9.20/1.12.23.4.

In vigiliam sunt Bernardi sermones 6. Greg. passio habetur Legenda to.2.

VIgilia natalis Domini. Apud Antiochiam Syriæ, natalis sanctarum virginum quadraginta. quæ sub Deciana persecutione per diuersa tormenta martyrium consummauerunt. Apud Spoletum, ciuitatem Tusciæ, sancti Gregorij presbyteri & martyris, temporibus Dioclitiani & Maximiani imperatorum. qui primò fustibus nodosis cæsus, ac deinde post craticulam & carcerem, carduis ferreis in genibus percussus, sed & ardentibus lampadibus per latera incensus, tandem decollatus est. Ciuitate Tripoli, sancti Luciani. *Treueris, Horreo monasterio, depositio sanctæ Irminæ virginis, filiæ Dagoberti regis, quem locum præfatus rex de horreo suo construxerat, multisque reditibus dotauerat.* 1

ANNOTATIO. G

1 Irminæ caput quiescit in Spanheim, qua occasione loci eius abbas Ioannes Trithemius, vitam virginis conscripsit.

25.Dec. B

Octauo Calendas Ianuarij, luna

17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/7.18.29.10.21/2.13.24.5.1

1 *ANno à creatione mundi, quando in principio Deus creauit cælum & terram, quinto millesimo centesimo nonagesimonono: qui annorum numerus complebatur in proximo sequente mense Martij, eiusdem mensis die vigesimo: in illa enim creatus est mundus. A diluuio verò anno secundo millesimo nongentesimo quinquagesimoseptimo: qui numerus complebatur decimoseptimo die sequentis Aprilis. A natiuitate Abrahæ anno secundo millesimo quintodecimo: A Moyse & egressu populi Israël de Ægypto, anno millesimo quingentesimodecimo: Ab vnctione Dauid in regem, anno millesimo trigesimosecundo: A prima autem Olympiade anno octingentesimo: Ab* H
Daniel. 9. † *Orosius l.6. cap.20.22/ lib.7.cap.2. & 3.* *vrbe Roma condita anno septingentesimo quinquagesimosecundo: Hebdomada sexagesimatertia, iuxta Danielis prophetiam, scilicet anno quadringentesimo quadragesimo, vel circa: sexta mundi ætate, Iani portis clausis, toto orbe in pace composito, † æternus Deus, æternique Patris filius, mundum volens suo aduentu piissimo consecrare, de Spiritu sancto conceptus, nouémque post conceptionem decursis mensibus.*

Hic dicitur alta voce.

Luc.2. *Bernardus ser.1. & 6. vigiliæ.* IEsus Christus Filius Dei in Bethlehem Iudæ nascitur, anno Cæsaris Augusti quadragesimosecundo, Olympiadis centesimæ nonagesimæquartæ. Eodem die, natalis sanctæ Anastasiæ, sub 2 Dioclitiano imperatore, quæ pro confessione Domini diutina custodia macerata, deinde cum ducentis viris, & septingentis fœminis, ad insulas Palmarias delata, ipsa quidem igni: cæteri verò 3 variis interfectionibus, martyrium celebrarunt. Romæ, in cœmeterio Aproniani, passio beatæ Eugeniæ virginis. quæ tempore Gallieni imperatoris, post virtutum insignia, post sacros virginum choros, sub Nicetio vrbis præfecto, pro Christo diu agonizans, nouissimè gladio iugulata est. *Gordana castro, sancti Romuli confessoris.* I

ANNOTATIONES.

1 Octauo Calendas Ianuarij carnibus propter festi excellentiam vti licet, secundum consuetudinem ecclesiæ generalis: nec tamen hi reprehendendi sunt, qui ob deuotionem voluerint abstinere. Scribit Honorius tertius Pragensi episcopo, De obseruatione ieiuniorum, cap. Explicari. In quibusdam etiam ecclesiis vsque ad diem Purificationis permissum est sabbathis diebus vesci carnibus, ob gaudium Dominicæ natiuitatis. Ab hoc autem festo, nonnulli nominantur Natales & Christiani.

2 Anastasiæ celeberrima passio, quæ etiam Chrysogoni, & aliorum certamina continet, MS. habetur, cum præfatione Anastasij bibliothecarij. Ex ea Suidas in suum Lexicon transposuit epistolas Chrysogoni & Anastasiæ, in litera χ.

3 Eugeniæ gesta habentur cum vitis patrum, alphabeto 14/& apud Metaphrastem.

26.Dec.C

Septimo Calendas Ianuarij, luna K

18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.11.22/3.14.25.6.

† *Id est, villa Gamalielis.* Act.6.7.8. † *pontificale cap.16.* APud Hierosolymam, b *Caphar Gamala*, † natalis beati[1] Stephani protomartyris. qui à Iudæis non longè post passionem Christi lapidatus est, eodem scilicet anno Ascensionis ipsius. Huius venerabile corpus, tempore Honorij principis, diuina reuelatione repertum est. Romæ, via Appia, depositio sancti Dionysij papæ. † qui fidei documentis, sub Claudio imperatore clarus effulsit. Eodem die, sancti[2] Marini, clarissimi viri, qui martyrij triumphum sub Martiano Romæ adeptus est. *Eodem die,*[3] *Zosimi papæ, hic post beatum Petrum quadragesimus tertius, constituit cereum benedici in sabbatho sancto.* g *Die vigesimasexta, sancti martyris Euthymij, episcopi Sardeorum.*

de Euthym. Zonaras tom.3.

ANNO-

A

ANNOTATIONES

1 De Stephano, Actuum 6.7.8. Beati Luciani libellus de eius reuelatione, allegatur à Beda libro retractationum in Acta, ad cap. 8/ & ab Vsuardo, tertia die Augusti: vbi indicauimus eum Louanij excusum esse inter sermones Augustini. Ibidē adiuncti sunt duo libri Euodij, episcopi Vzalensis, de miraculis beatissimi Protomartyris. Item sancti Augustini de beato Stephano plurimi sermones, & quod de miraculis eius scribit libro 22. de ciuitate Dei cap. 8. Extat etiam Gregorij Nysseni episcopi, vt Suidæ verbis dicam, nunquam satis laudata protomartyris Stephani prædicatio. Et homiliæ aliorum.

2 Martini gesta citat Vincentius speculi historialis lib. 13. cap. 38. 39. & 40. Vsuardus habebat (sub imperatore Martiano) sed Vincentius cap. 40. Nullum, ait, imperatorum, qui ecclesiam persecuti sunt, Martianum appellari reperi. Sed fortè ipse fuit Martianus præses, sub quo passus est sanctus.

3 De Zosimo Prosper in Chronicis an. 420/ & Anastasius cap. 43. Pontificalis. Onuphrius addit Basilij ad Innocentium papam MS. epistolam. Quomodo cereum Paschalem instituerit benedici, pulchrè explicat Thomas Vvaldensis, tomo 1. cap. 166. Nam antea eius cerei vsum quoque fuisse, indicat Prudentij hymnus 5. Cathemerinon, & Nazianzeni sermo de sancto Pascha.

B

Sexto Calendas Ianuarij, luna 27. Dec. D

19.30.11.22.3/14.25.6.17.28/9.20.1.12.23/4.15.26.7.

APud Ephesum, natalis beati Ioannis Apostoli & Euangelistæ. qui ob exilij relegationem, post Apocalypsis diuinam reuelationem, post Euangelij descriptionem, vsque ad Traiani principis tempora perseuerans, totius Asiæ fundauit, rexitq; ecclesias; & confectus senio, sexagesimo octauo post passionem Domini anno, ætatis autem suæ nonagesimonono, mortuus est, ac iuxta eandem vrbem sepultus. 1 Alexandriæ, sancti Maximi episcopi. qui satis clarus & insignis titulo confessionis affectus est. 2 *In partibus Aquileiæ, sancti Zoëli, presbyteri & confessoris. qui in passione beati Chrysogoni* † *legitur.* g *Eodem die, sancti patris & confessoris, Theodori scriptoris, & fratris eius Theophanis poëtæ.*

† *imprimetida.*

ANNOTATIONES.

De vtroq; Metaph.

C

1 De Ioanne Euangelista, sacra Scriptura, potissimum Matth. 4/ Ioan. 21. 13. 19/ Luc. 8. 22/ Act. 3. 4. 8/ Gal. 2/ & ipsius sacra volumina/ Item Eusebius lib. 3. historiæ cap. 17. & 18/ apud Rufinum 23. 24/ Hieronymus in cap. 6. ad Galatas, de viris illust. cap. 19. & lib. 1. contra Iouinianum/ Isidorus de patribus noui Testamenti cap. 74/ Augustinus tractatu vltimo in Ioannem/ Sermones P. Damiani/ Homilia Bedæ, & similia. Ioannes diaconus vitæ Gregorij lib. 3. cap. 58. 59/ Irenæus lib. 3. cap. 3. refert zelum eius contra hæreticum/ Chrysostomus ad Theodorum lapsum, insignem illam de latrone historiam, celebriter commemorat/ Cassianus collatione 24. cap. 21. addit de auicula, & quòd arcus non possit semper esse intensus. Aliqui addunt Prochorum, Melitonem, Abdiam, sed scriptores vitæ eius, apud ecclesiam ignotos.

2 De Maximo scribit Eusebius lib. 7. historiæ cap. 10. item in noua versione cap. 22. & 24/ apud Rufinum cap. 25.

Quinto Calendas Ianuarij, luna 28. Dec. E

20.1.12.23.4/15.26.7.18.29/10.21.2.13.24/5.16.27.8.

D BEthlehem Iudæ, natalis sanctorum Innocentium, qui ab Herode rege interfecti sunt b *trigesimoquinto anno regni sui: qui anno trigesimosexto morbo intercutis aquæ & scatentibus toto corpore vermibus miserabiliter & digne mortuus est.* Ancyra Galatiæ, sanctorum Eutychij presbyteri, & Domitiani diaconi. r *In Africa, natale sanctorum, Castoris, Victoris, & Rogatiani.*

Matt. 2. c. *Euseb. 1. hist. eccl. c. 8.*

Quarto Calendas Ianuarij, luna 29. Dec. F

21.2.13.24.5/16.27.8.19.30/11.22.3.14.25/6.17.28.9.

HIerosolymis, Dauid regis. r *In Anglia, ciuitate Cantuaria, sancti Thomæ archiepiscopi & martyris. qui ob defensionem iustitiæ, in basilica sua gladio percussus, migrauit ad Christum.* Apud Arelatem, natale sancti Trophimi. cuius meminit Paulus scribens ad Timotheum. qui ab eodem episcopus ordinatus, præfatæ vrbi primus, ob Christi Euangelium prædicandum, directus est. Ex cuius fonte, vt papa Zosimus scribit, tota Gallia fidei riuulos accepit. In pago Oxinensi, sancti Ebrulphi confessoris. *cuius gesta habentur.* p *Item natalis beati Hildeuuardi Tullensis episcopi.*

1
2
Act. 20. 21. 2. Tim. 4.
3

E ¶ Eodem die, sancti patris Marcelli, archimandritæ monasterij Non dormientium.

De Marcello Metaph.

ANNOTATIONES.

1 Dauidis acta habentur à 1. Regum 13. vsque ad 3. Regum 2.

2 Thomæ Cantuariensis vitam & martyrium conscripserunt contemporanei eius & familiares, Herbertus de Hoscham, eius indiuiduus comes, postmodum Cardinalis, & archiepiscopus Beneuentanus/ Ioannes Salisberiensis, episcopus Carnoti/ Guilelmus Cantuariensis/ Alanus abbas Tenkesbyriæ/ & Benedictus abbas sancti Petri de Burgo/ E quibus omnibus extat concatenata eius vita, cum processu super ecclesiastica libertate, Parisiis impressa, anno 1495.

3 De Trophimo, Zosimi verba non extant in eius decretalibus, sed citantur quoque à Beda die 28. Nou. & Petro Cluniacensi cap. 8. contra Henricianos.

Tertio Calendas Ianuarij, luna F

30. Dec. E

22.3.14.25.6/17.28.9.20.1/12.23.4.15.26/7.18.29.10.

De his latius Beda, & iisdem verbis. Ado.

APud Spoletum, natalis beati Sabini episcopi, Exuperantij & Marcelli, diaconorum, & Venustiani, cum vxore sua, & filiis, sub Maximiano imperatore. Ex quibus Marcellus & Exuperantius, primò equuleo suspensi, deinde fustibus grauiter macerati, post vngulis abrasi, & laterum adustione assati, martyrium compleuerunt. Venustianus autem non multo pòst, vnà cum vxore & filiis, necatus est: sanctus verò Sabinus, post manuum detruncationem, & diutinam carceris relevationem, ad mortem vsque cæsus est. Horum itaque martyrium, licet diuerso extiterit tempore, vno tamen recolitur die. Alexandriæ, sancti Mansueti martyris, cum aliis decem. *Mediolani, Eugenij archiepiscopi.* g *Die trigesima, sanctæ martyris Anysiæ. & Zotici presbyteri, orphanorum altoris.*

De Anysia Metaph.

¶ r *Romæ, sancti Felicis episcopi.* q *Compostellæ in Galletia, aduentus corporis sancti Iacobi Apostoli. qui, quod viua voce non potuit, cadauere trunco, Christianam pietatem mentibus Hispanorum ingessit. Ipso die,* p *aduentus corporis sancti Vvinnoci in Bergas, anno ab incarnatione Domini nongentesimo, indictione tertia.* G

Pridie Calendas Ianuarij, luna

31. Dec. A

23.4.15.26.7/18.29.10.21.2/13.24.5.16.27/8.19.30.11.

1 ROmæ, natalis sancti Silvestri papæ. cuius actus clari habentur. Apud Senones, beatorum, Sabiniani episcopi, & Potentiani. qui à Pontifice Romano ad prædicandum directi, eandem Metropolim martyrij sui confessione illustrem fecerunt. Et in eadem vrbe, sanctæ virginis Columbæ. † quæ superato igne, gladio cæsa est. Retiariæ, sancti Hermetis exorcistæ. *Eodem die, sancti* 2 *Barbatiani confessoris.*

† *Passio Columbæ, Legenda to. 2.*

¶ g *Die trigesimaprima, sanctæ Melanæ Romanæ.* r *Et aliorum plurimorum sanctorum, martyrum, confessorum, atque virginum.*

3

Respondetur, Deo gratias.

ANNOTATIONES. H

1 De Silvestro Pontificale cap. 34/& Metaphrastes. Actus extant MS. libris duobus. De quibus sic scribit Gelasius distinctione 15. Item actus beati Silvestri Apostolicæ sedis præsulis, licet eius qui scripsit nomen ignoremus, à multis tamen in vrbe Romana Catholicis, legi cognouimus: & pro antiquo vsu, multæ hoc imitantur ecclesiæ. Ab hoc baptizatum esse Constantinum, tractat, inter cæteros, Reginaldus Polus, cum actis Concilij Tridentini Louanij excusus. Donationem contra Laurentium Vallensem duobus libris defendit Augustinus Steuchus Eugubinus. Dies autem Silvestri apud maiores festus fuit, vt constat ex Concilio Lugdunensi, de consecratione dist. 3. & ex Gregorio 9. tit. de feriis. Cui festo causam dedisse puto splendorem illum, & nouam ecclesiæ faciem, ipsiúsq; Constantini donationem, verè munificam.

2 Barbatiani vitam scribit Petrus Damiani sermone historico, tomo 8. Aloysij.

3 Melanæ Romanę historia per Simeonem Metaphrasten, est to. 1. Surij. pag. 741. & supra apud Palad.

Universidad de Deusto Biblioteca

Index festorum mobilium.

	Anno Domini	*Litera Dominica*	*Septuages. initium.*	*Feria quarta Cinerum.*	*Pascha Domini.*	*Festum Pentecostes.*
B	1571	g	11 Febr.	28 Febr.	15 Apr.	3 Iun.
	1572	f e	3	20	6	25 Maij.
	1573	d	18 Ian.	4	22 Mar.	10
	1574	c	7 Febr.	24	11 Apr.	30
	1575	b	30 Ian.	16	3	22
	1576	a	19	7 Mart.	22	10 Iun.
	1577	f g	3 Febr.	20 Febr.	7	26 Maij.
	1578	e	26 Ian.	12	30 Mart.	18
	1579	d	15 Febr.	4 Mart.	19 Apr.	7 Iun.
	1580	c b	31 Ian.	17 Febr.	3	22 Maij
	1581	a	22	8	26 Mart.	14
C	1582	g	11 Febr.	28	15 Apr.	3 Iun.
	1583	f	27 Ian.	13	31 Mart.	19 Maij.
	1584	e d	16 Febr.	4 Mart.	19 Apr.	7 Iun.
	1585	c	7	24 Febr.	11	30 Maij.
	1586	b	30 Ian.	16	3	22
	1587	a	12 Febr.	1 Mart.	16	4 Iun.
	1588	g f	4	25 Febr.	7	26 Maij.
	1589	e	26 Ian.	12	30 Mart.	18
	1590	d	15 Febr.	4 Mart.	19 Apr.	7 Iun.
	1591	c	31 Ian.	17 Febr.	4	25 Maij.
D	1592	b a	23	9	26 Mart.	14
	1593	g	11 Febr.	28	15 Apr.	3 Iun.
	1594	f	27 Ian.	13	31 Mart.	19 Maij.
	1595	e	16 Febr.	5 Mart.	20 Apr.	8 Iun.
	1596	d e	8	25 Feb.	11	30 Maij.
	1597	b	23 Ian.	9	27 Mart.	15
	1598	a	12 Febr.	1 Mart.	16 Apr.	4 Iun.
	1599	g	4	21 Febr.	8	27 Maij.
	1600	f e	20 Ian.	6	23 Mart.	11

ADDITIO DE FESTIS ALIQVOT MOBILIBVS QVÆ SVIS LOCIS A NONNVLLIS LEGVNTVR.

F

De his festis Ordo Romanus, pag. 24. & sequentibus.

DOminica est Septuagesima, in qua deponitur Alleluia, quia recolit sancta mater Ecclesia tempus deuiationis. Vnde & nunc legitur Genesis, in qua ponitur deuiatio primorum parentum.

Dominica est Sexagesima.

Dominica est Quinquagesima.

† Leo de 40. sermone 1.

Feria quarta, dies cinerum, & initium sacratissimorum dierum †Quadragesimæ, per quorum obseruantiam omnes præteritæ desidiæ castigantur: omnes negligentiæ diluuntur. Initium quoque, secundum moderationem* Concilij Tridentini, clausi temporis, vsque in Octauas Paschatis inclusiue.

G

*Sess. 24. cap. 10. de reform. matrim.

Dominica sexta Quadragesimæ, festum Palmarum, quando Dominus noster Iesus Christus sedens super pullum asinæ venit Hierosolymam: cui turba cum ramis palmarum venit obuiam.

† Tridus sequenti non legitur Martyrologium ad primam.

† Feria quinta, cœna Domini, quando Dominus noster Iesus Christus lauit pedes discipulorum, & extersit: & tradidit eis Corporis & Sanguinis sui mysteria.

Feria sexta, passio & crucifixio Domini nostri Iesu Christi, Hierosolymis, in loco Caluariæ.

Sabbatho, vigilia Paschæ, & sabbathum sanctum, quo Christus quieuit in sepulchro.

Dominica die, solennitas solennitatum, & apud vrbem sanctã Hierosolymam RESVRRECTIO Domini nostri Iesu Christi, Saluatoris mundi, qui Pascha nostrũ immolatus est Christus. Qui secundum Prophetarum voces, triumphata morte, ac spoliato inferno, tertia die, hoc est, Dominica die Paschæ, monumento clauso surrexit. Cuius sanctum sepulchrum, vt Esaias Propheta prædixit, gloriosum esse cunctis gentibus demonstratur.

Esaiæ 11.

H

Sabbathum in albis.

Dominica in albis.

Feria sexta post octauas Paschæ, festum lanceæ Christi & clauorum, institutum anno salutis supra millesimum, trecentesimo quinquagesimotertio, ab Innocentio sexto, petente Carolo imperatore, huius nominis quarto.

Feriis tribus ante solennitatem Ascensionis Dominicæ, litania minor, quam beatus Mamertus instituit, siue dies Rogationum, in quibus nonnullis locis ieiunatur, aliis verò à carnibus & ientaculo abstinetur: omnibus autem Litaniæ & Rogationes in compunctione cordis, & contritione spiritus celebrantur pro peccatis, pro pace, pro peste, pro conseruatione frugum, pro rabie luporum, non tantùm visibilium, sed & inuisibilium, & pro cæteris necessitatibus.

Rogationes.

Ascensio. 1

Feria quinta, festum ASCENSIONIS Domini nostri Iesu Christi, quando de monte Oliueti corporaliter supra omnes cælos ascendit.

Pentecostes.

Sabbatho, vigilia Pentecostes.

Dominica die festum PENTECOSTES, quando spiritus sanctus super discipulos Christi descendit.

Quarta sabbathi, intra solennitatem Pentecostes, ieiunium triduanum æstiuale, quod & Pentecostes dicitur, de quo

I

2 sunt sermones quatuor beatissimi Leonis.

De feriis, 2. decretal. tit. 9.

Dominica die, Octaua Pentecostes, & festum sanctæ TRINITATIS. quando incipit tempus peregrinationis, quod terminatur in Aduentu.

3 Feria quinta, festum SACRAMENTI, id est, Corporis Domini nostri Iesu Christi. quod Vrbanus quartus instituit, & magnis indulgentiis dotauit.

Syn. Trid. sess. 13. c. 5.

* Quo die hoc præcelsum Sacramentum in processionibus reuerenter & honorificè per vias & publica loca circunfertur, vt veritatis aduersarij in conspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati & fracti rabescant, vel pudore affecti & confusi, aliquando resipiscant.

Dominica quarta ante Natalem Domini, initium Aduentus Domini nostri Iesu Christi: & solennium nuptiarum prohibitio, vsque in diem Epiphaniæ.

ANNOTATIONES.

K

1 De Ascensione Domini, Act. 1/Mar. 16/locum describit Beda ex Adamanno lib. 5. historiæ cap. 18. vbi testatur locum eum seruare impressionem vestigiorum Christi. Quod etiam Seuerus habet lib. 2. sacræ historiæ, & Paulinus Nolanus epist. 11. ad eundem Seuerum.

2 De sancta Trinitate Franciscus Titelmannus scripsit expositionem Officij, quod Romana Ecclesia cantat, authore Ioanne Pechano archiepiscopo Cantuariæ. Quæ excusa est cum eiusdem expositione in Canonem Missæ. Trithemius autem notat Stephanum, episcopum Leodiensem, composuisse cantum de sancta Trinitate, ex Alcuino, quo in octauis Pentecostes vtimur.

3 De venerabili Sacramento Corporis Christi sunt opuscula sancti Thomæ, 57. 58. 59. De indulgentiis autem in hoc festo collatis per Vrbanum quartum, Martinum quintum, & alios Romanos Pontifices, (teste Sixto quarto, Cap. Cum præexcelsa) vide Concilium Viennense, in Clementinis lib. 3. tit. 16. & Eugenium quartum, tomo 4. Conciliorum.

APPEN-

APPENDIX AD VSVARDI MARTYROLOGIVM.

COMPLECTENS ALIQVOT SANCTOS ordine literarum, qui in eius aucto Martyrologio absunt: cum annotatione auctorum qui de eis meminerunt.

A

Brilij, Alexionis, & Alaphionis, festi dies quotannis ab indigenis celebrantur. qui monasticum viuendi genus excolendo, Christianam religionem in Palæstina multum amplificarunt. Sozomenus lib.3.cap.23.

Abundius, mansionarius ecclesiæ sancti Petri, auctoritate beatissimi Apostoli paralyticam curauit, vir magnæ humilitatis, & granitatis. Greg.lib.3.dial.c.25.

Acacius, Amydæ episcopus, conflauit multa vasa aurea & argentea, quæ ecclesia eius ex oblatione Christianorum habebat: quibus redemit exercitum captiuorum Persarum, ad septem millia, qui à Romanis militibus capti, fame consumebantur. Libro 11.tripartitæ cap.16.ex Socrate lib.7. capite 21.

Acacii Beroeæ episcopi domus semper patebat, vt à peregrinis & ciuibus, quibuscunque placeret, & cibi, & somni capiendi tempore conspiceretur. Sozom.lib.7.cap.27.

Abel primus iustus occiditur. Genesis 4. Inuocatur in litaniis Romanæ ecclesiæ, pro commendatione animæ.

Adæ saluti qui contradicunt, mentiuntur omnes. Irenæus lib.3.cap.39. Sapientia illum qui primus formatus est à Deo, pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodiuit, & eduxit illum à delicto suo. Sap.10.

Adamannus abbas, plurimam partem Scotorum in Hybernia, & nonnullam etiam de Britonibus, ad catholicam Paschalis temporis obseruantiam sua prædicatione correxit. Scripsit idem librum de locis sanctis. Beda lib.5. hist. cap.16.& 22.

Ædesius apud Cæsaream Palæstinæ post vitæ rationem quam pallio vestitus more philosophi sanctissimè traduxerat, post latam à præside sententiam, qua ad metalla erat damnatus, iudicem coarguens, ad extremum in mare proiicitur. Eusebius lib.8.hist.eccl.cap.15.nouæ & integræ versionis.

Æmiliana & Tarsilla, amitæ Gregorij papæ, vno ardore conuersæ, sub districtione regulæ viuentes, in domo propria socialem vitam ducebant, & in amorem conditoris succrescentes, quotidie ad æterna transibant. Gregorius homilia 38. Euang.

Agilegi martyris benedictionem à vobis transmissam, percepimus. Greg. Dominico Carthag. lib.10. registri epist.1.

Aiax à paganis sæpè immaniter vexatus est. Fertur ter modò cũ vxore sua congressus, tres sustulisse proles: deinde solitariam duxisse vitam, & postmodum præclarè Botolianam gubernasse ecclesiam. Sozom.lib.7.cap.27.

Alexander religiosus, tumulum habet Aruernis, de quo frequens infirmorum necessitas eraso puluere consequitur sospitatem. Gr. Turonensis in gloriam confessorum cap.36.

Amabilis, vici Ricomagensis presbyter, virtutibus magnis præcellens, sæpe serpentibus dicitur imperasse. Ibidem cap.33.

Amantius, presbyter Tudertinæ ecclesiæ, Apostolorum more manum super ægros imponens, salutem restituit: signo crucis serpentes extinxit: & mente captum, quem Medici phreneticum appellant, curauit. Greg. lib.3. dial. cap.35.

Anastasius magi filius, & paternis sacrilegiis institutus, contritus est malleo prædicationis, & transfusus in membra corporis Christi. Ad iudicem tractus, carceres horrificos pertulit: famis, frigoris, sitis, omniúmque necessitatum inopiam tolerauit: verbera contempsit; tandémque in flumine necatus, eodem elemento vitam carnis amisit, quo vitæ æternæ sacramenta perceperat. Petrus Damiani sermone de ipso.

Anastasius, vir sanctissimus, notarius fuit Romanæ ecclesiæ. Sed soli Deo vacare desiderans, *scrinium deseruit*, & Suppentoniam monasterium elegit, cui solerti custodia præfuit. Greg.lib.1.dial.cap.8.& 7.

Anastasius Antiochenus episcopus, commendatur ab Euagrio lib.4.cap.39/lib.5.cap.5.

Andream monachum, qui Calybites vocabatur, virum sanctum, Constantinus Copronymus, quòd ab eo reprehensus & impius dictus fuerat: Iulianum item & Valentem, flagris occidit. Zonaras to.3. Ibidem de eiusdem sæuitia in monachos & proceres.

Apollo Alexandrinus, vir eloquens, potens in Scripturis, hic erat *edoctus viam Domini*, & feruens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quę sunt Iesu. Actuum 18.

Asella virgo, vnius cellulæ clausa angustiis, latitudine paradisi fruebatur. Ieiunium pro ludo habuit, inediam pro refectione. Hieronymus to.1.ad Marcellam de laudibus Asellæ.

Auxentius vir grauis & pius, sanctúsque senex, bestiis traditur discerpendus, ab Vrbano Palæstinæ præfecto. Tres ad singulare pugillatus certamen sententia designat. Alios ad æris metalla in Phæno Palæstinæ condemnat, ac inter eos, qui iam ad robustam & virilem ætatem peruenerant, primùm exectis resticulis eunuchos facit, &c. Eusebius lib.2.hist.eccl.cap.17.integræ versionis.

B

Barlaam & Ioasaphat apud Indiam claruerunt. quorum historia extat per Ioannem Damascenum.

Barsanuphius monachus apud Gazam, in carne cărni vitam aduersariam degit, adeo vt multa mirabilia ederet miracula. Euagrius lib.4.cap.32.

Bededictus iuuenis, ætate grandæuus à Gothis in clibanum succensum inclusus, altera die illæsus inuentus est. Gregorius lib.3.dial.cap.18.

Universidad de Deusto Biblioteca

Beniamin diaconus Persicus, postulante Legato Romano, post biennii è carcere dimittitur. Sed impossibile iu- F
dicabat lumen aliis non participare, eósque qui talentum abscondunt, maxima pœna dignos esse. Vnde nullatenus
prædicare cessabat. Secundò igitur captus, martyrium pertulit, infixione calamorum in vngues viginti digitorum, &
in femur, vnde humana origo descendit. Cassiodorus lib. 10. tripart. cap. 33.

Bennonem Misnensem episcopum Adrianus sextus retulit in numerum Diuorum. Vnde Lutherus ira inuidiáque
accensus, conuitiosissimum simul & impiissimum mox edidit libellum, cui Teutonicè hunc dedit titulum, Aduer-
sus nouum idolum & antiquum diabolum, qui Misnæ exaltandus est. Cæterùm ad eius calumnias grauiter ac eru-
ditè respondit Teutonicè Hieroymus Emser, qui & vitam beati Bennonis elegantissimè descripserat libro Latino †
antequam Lutheri nomen fuisset orbi cognitum. Ioan. Cochlæus in commentario de actis & scriptis Lutheri, anno
24. Scripsit Tritthemius, abbas Spanheimensis, pro eius canonizatione ad Iulium papam, epistolam 64. ad petitio-
nem ducis Georgij. In qua inter alia ait, Vita Bennonis sanctissima, plena virtutibus, à vetustioribus, fuisque contem-
poraneis luculenter habetur descripta: & multa quotidie in ecclesia Misnensi ad eius tumulum fiunt miracula.

Obiit Bennonis est anno 1512.

Berechtvvaldus Abbas, Theodoro in episcopatu Dorouernensi successit, scientia scripturarum imbutus, & eccle-
siasticis simul ac monasterialibus disciplinis summè imbutus. Beda lib. 5. historiæ cap. 9.

Bertrandus Abbas grandis siluæ. Collectæ & antiphonæ habentur ibidem. Index Cistercienſium.

Bonifacius, Ferentis episcopatus officium tenuit & moribus impleuit. Cuius etiam pueruli, multa miracula, Gau- G
dentius presbyter Gregorio papæ narrauit. Lib. 1. dialogorum cap. 9.

Bonifacius, Romualdi discipulus, obtenta licentia Russiam siue Sclauoniam miro feruore, & martyrij desiderio
Christi Euangelium annunciaturus adiit: cúmque plurimos cõuertisset, capite truncatus, martyris gloriam adeptus
est. Petrus Damiani in vita Romualdi tom. 3. Surij pag. 715.

C

cap. 11. de vi- Patrum,

CAluppa reclausus, ab infantia sua semper religiosus fuit, & apud monasterium Melitense termini Aruerni con-
uersus, in magna se humilitate fratribus præbuit: sicut in libro vitæ eius scripsimus. Greg. Turon. lib. 5. hist. c. 9.

Carolomannus, princeps Austrasiorũ, in Cãsino monachus effectus est. Regino an. 745. Pontificale in Zacharia.

Cassio Narniensis vrbis episcopo mos erat quotidianas Deo hostias offerre, ita vt penè nullus dies vitę eius absce-
deret, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolaret. Cui cum sacrificio valde etiam vita concor-
dabat. Nam cuncta quæ habebat, in eleemosynis tribuens, cum ad horam offerendi sacrificij veniſſet, velut totus in
lachrymis defluens, semetipsum cum magna cordis contritione mactabat. Greg. homilia 37. euangeliorum. Memi-
nit etiam Cassij in dialogis lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 56.

Christiana cognomento mirabilis, sanctæ memoriæ virgo, in Hasbania claruit in oppido sancti Trudonis. / Cuius
vitam scripsit Thomas de Cantiprato, Subprior Louanij ad prædicatores circa annum 1254. H

De Colmanno episcopo Beda in historia gentis suæ, lib. 3. cap. 26. / lib. 4. cap. 4.

Constantium episcopum Aquinatem, prophetiæ spiritum habuisse multi testantur. Greg. 3. dial. cap. 8.

Constantius in vrbe Anchonitana mansionarius, toto annisu ad sola cœlestia flagrabat. Quadam verò die dum in
ecclesia Dei oleum deesset, elementi naturam mutans, aquam loco olei ardere fecit. Greg. lib. 1. dial. cap. 5.

Cyrillus episcopus Gortynius martyr fuit, de quo Zonaras in Michaële Balbo.

D

DOctorem œcumenicum cum duodecim suis collegis martyres fecit Leo Isaurus iconomachus, doctos illos ac
venerabiles viros noctu comburi iubens cum libris & domo quam inhabitabãt. His ob eruditionem publicus
victus præbebatur, & ab antiquis temporibus domus regia ad inhabitãdum attributa erat libris instructissima. Quos
eruditionis & cognitionis auidi accedebant. Imperatores quoque ad rerum gerendarum consilia eos adhibebant.
Multos præterea detestandæ suæ voluntati aduersantes, punit, ac martyres facit. Zonaras to. 3.

Dominius vir, cum ob infinitas fidei confessiones, tum ob egregiam in liberè de religione loquendo alacritatem,
apud Palæstinos omnes cum primis illustris, incendij supplicio addicitur. Euseb. lib. 8. hist. cap. 17. plenæ versionis per
Christophorsonum. I

Domnolus assumpto episcopatu Cenomannorum, talem se tantúmque præbuit, vt in summæ sanctitatis culmen
euectus debili vsum gressuum, cæco restitueret visum. greg. Turon. hist. lib. 5. cap. 9.

Donatus episcopus Epiri immanem draconem occidit signo crucis edito, & in eum expuendo: fontem quoque
precibus suis excitat. Sozom. lib. 7. cap. 25. / tripartitæ lib. 9. cap. 46.

Donati sanctum ac venerabile corpus habeant Isauriæ sacerdotes recondẽdi licentiam in vnam ecclesiarum Cas-
siopi castri relaturi post pacem Deo redditam. greg. lib. 12. epist. 2. & 8.

Dormientes septẽ Turonis nepotes fuerunt beati Martini, ex duobus fratribus: Clemens, Primus, Cletus, Theo-
dorus, Gaudens, Quiriacus, & Innocentius. quorum vitam & conuersationem celebrem descripsit greg. archipisco-
pus Turonensis. Impressus est Parisiis anno 1511. in 4. cum Seuero.

E

EAdbertus episcopus Lindisfarnensis, fuit diuinarum scripturarum scientia, simul & præceptorum cælestium ob-
seruantia, ac maximè eleemosynarum operatione insignis. Cuius corpus in sepulchro benedicti patris Cudber-
ti positum est. In quo loco signa sanitatum aliquoties facta amborum meritis testimonium fecerunt. Beda lib. 4. hi-
storiæ, cap. 29. & 30. Item in vita Cudberti cap. 40. & 43. & sequent.

Eadgathæ viram descripsit Gotzelinus Morinensis, qui claruit anno 1110. Catalogus script. Britanniæ. K

Eleusium episcopum Cyzici in carcerem conclusit Iulianus, vtpote qui parasset ædes ad viduas alendas, monaste-
ria sacris virginibus extruxisset / & gentiles ad ritus patrios contemnendos induxisset. Sozom. lib. 5. cap. 14. / Com-
pulsus consentit Valenti Imp. Ariano, sed mox pœnitens, alterum episcopum creari iussit. Idem lib. 6. cap. 8.

Eleutherius Abbas in pomeriis Spoletanæ vrbis, vir miræ simplicitatis & compunctionis, à discipulis suis refer-
tur plorando mortuum suscitasse, & Gregorio orando impetrauit vt ieiunare posset. Gregor. lib. 3. dial. cap. 33.

Ephraim Mylassenorum episcopus, diem festum habet in vico Leuce. Metaph. de Eusebia 25. Ianuarij.

Eulogius cum multis in exiliũ relegatus, Antinoei tota die, totáque nocte Deum deprecabatur. Protogenes verò
ludimagister effectus, morbos adolescentium expulit, prius tamen sacrum baptisma eis conferens, & ad Eulogium
ducens, qui renatis signum Dominicum imponeret. Cassiodorus lib. 7. tripartitæ cap. 33. 34. ex Theodotito.

Eupsychius sponsus per martyrium è vita migrat sub Iuliano. Sozom. lib. 5. cap. 10.

Eusebius Emesæ episcopus miraculis claret. Insimulatur Sabellianismi, & quòd eam partem Astronomiæ profi-
teatur, quæ rerum euentus prædicit. Sozom. lib. 3. cap. 5. De eius vita librum edidit Georgius Laodiceæ episcopus.
Socrates lib. 2. cap. 6.

Eusebius

A Euſebius, Neſtabus, & Zenon, fratres, crudeliſſimè martyrizantur à Iuliano. Sozom. lib. 5. cap. 8.

Euochius in territorio Biturigum eremita multarum virtutum, aurum & diuitias huius mundi velut ſtercora exhorrebat. De quo Greg. Turonicus in gloriam confeſſorum cap. 82.

Euſtochium, virginitatis & eccleſiæ pretioſum monile, ita ſemper adhæſit matri Paulæ, & eius obediuit imperiis vt nunquam abſque ea cubaret, nunquam procederet, nunquam cibum caperet, ne vnum quidem nummum haberet poteſtatis ſuæ, ſed & paternam & maternam ſubſtantiolam à matre diſtribui pauperibus lętaretur: & pietatem in parentem, hæreditatem maximam & diuitias crederet. Hieronymus tomo 1. in epitaphio Paulæ.

Eutropia vidua fuit in Galliis. de qua Sidonius ad Pragmatiam lib. 6. epiſt. 2.

Eutropius Lector productus vt eos indicaret qui ignem templo iniecerant, ex tormentis moritur. Sozomenus lib. 8. cap. 24. Eandem ob cauſam multa fortiter perferunt, ſancta Olympias, & presbyter Tigrius. Ibidem.

Eutychius in ſpirituali zelo, atque in feruore virtutis ſe exercuerat, multorumque animas ad Deum perducere exhortando ſatagebat: Florentius verò eius cõllega, ſimplicitati atque orationi deditam vitam ducebat. Ambo verò miraculorum gloria illuſtres, in Domino quieuerunt. Gregorius 3. dial. cap. 15.

Fabiolæ matronæ laudes & epitaphium ſcribit Hieronymus ad Oceanum, inter cætera recenſens eius publicam in baſilica Laterani pœnitentiam. *Epiſt. 31.*

B Flauianũ patriarchã Dioſcorus pugnis percutit. vnde poſt triduũ moritur. Zonaras tom. 3. in Theodoſio iuniore.

Florida Diuione quieſcit. quæ, vt ferũt incolæ, veſte mutata, religioſa valdè fuit. Gr. Turo. in gloriã cõfeſſorũ, c. 43.

Frumentius ab Athanaſio ordinatus epiſcopus in vlteriori India, Apoſtolicis ſignis claret, & infinitum barbarorum numerum conuertit ad fidem. Rufinus lib. 10. cap. 9.

Fulgentius Vtriculenſis epiſcopus, à Gothis intra circuli deſignationem incluſus, in maxima pluuiã, pluuiam omnino non ſenſit. Greg. 3. dial. cap. 12.

G

GAlla Symmachi Conſulis & patricij filia, marito defuncto, abiecto ſæculari habitu, monaſterio ſe tradidit, eligens magis ſpiritualibus nuptiis copulari Deo, in quibus à luctu incipitur, ſed ad gaudia æterna peruenitur, quàm carnalibus nuptiis ſubiici, quæ à lætitia ſemper incipiunt, & ad finem cum luctu tendunt. Gr. lib. 4. dial. c. 13.

Georgia Atuernis religioſa puella, quotidie ieiuniis & orationibus inſiſtebat. Greg. Turonenſis de confeſſorum gloria cap. 34.

Gerardum Claræuallenſem, germanum ſuum fratrem, ſed religione germaniorem, mirificè funebri ſermone laudat Bernardus.

Golanduch à Magis Perſis graniter excruciata, poſt magna edita miracula, martyrij coronam eſt conſecuta. Cu-
C ius vita à Stephano Hierapolis epiſcopo literis mandata eſt. Euagrius lib. 6. hiſtoriæ cap. 19. *26. ſuper Cantica.*

Gregorio epiſcopo Antiochiæ optimè conueniebat Gregorij theologi dictum, Seueritas ſic cum manſuetudine temperata fuit, vt neutra res læderetur ab altera, ſed vtraq; alterius ope maximam conſequeretur commendationem. Et ad quamcumque rem animum ſuum applicabat, in ea perficienda longè erat diligentiſſimus. Euagrius lib. 5. cap. 6. De eodem lib. 6. cap. 7. 11. & 12.

H

HEddi erat occidentalium Saxonum antiſtes, vir bonus & iuſtus, ob cuius meritum ſanctitatis, multa ſanitãtũ patrata eſſe miracula in loco quo defunctus eſt, referre ſolitus eſt reuerẽdiſſimus Pechtelmus antiſtes, frequẽtiq; ablatione puluetis ſacri propter lãguẽtes, facta eſt ibidẽ foſſa nõ minima. Beda lib. 5. hiſt. Anglorum cap. 19.

Heliopoli virgines ſacræ inaudita crudelitate necantur. Sozom. lib. 5. cap. 10.

Higbald abbas erat in prouincia Lindiſſi, ſanctiſſimus & continentiſſimus. Beda lib. 4. cap. 3.

Hildam religioſiſſimam Chriſti famulam & abbatiſſam, omnes qui nouerant, ob inſigne pietatis & gratiæ, matrem vocare conſueuerant. In cuius laudem multa ſcribit Beda quarto libro hiſtoriæ gentis ſuæ cap. 23.

Honoratus ab annis puerilibus ad amorem cæleſtis patriæ exarſit, ab otioſo quoq; ſermone ſe reſtringens. Conſtructo Fundis monaſterio, ducentorum fermè pater monachorum extitit, & circumquaque exempla eximiæ con-
D uerſationis dedit. Greg. lib. 1. dial. cap. 1.

Hormiſdas valdè nobilis apud Perſas, cum filium fabri negare noller, diuitiis & dignitate nudatus, iubetur nudus trahere camelos exercitus. Cúmque plurimi tranſiſſent dies, fortitudinem nobiliſſimi confeſſoris contemplatus rex, nudum eum è ſuo expulit imperio. Lib. 10. tripartitæ cap. 31.

Hyginum epiſcopum ſenem in exilium duci comperi. Ambr. ad Valentinianum epiſt. 27.

I

IAcobus ſiue Diegus Compluti in conuentu Minorum portarius fuit ſanctiſſimus, clarus miraculis. Ad cuius ſacri corporis reliquias catholici Hiſpaniarum Regis Philippi ſecundi filius, deſperatam à medicis ſanitatem diuinitus recuperauit. Vide Medinam de recta in Deum fide lib. 2. cap. 8.

Ignatius patriarcha Michaële Rangabe patre ſuo regno pulſo, à Leone caſtratur, & longo tempore aſceticis ſudoribus carnem domat. A Theodora imperatrice in ſedem Conſtantinopolis euehitur, & Bardam Cæſarem, qui vxore dimiſſa cum ſua nuru conſueuiſſe dicebatur, ſacram ædem ingredi vetat. At ille pontificem multis malis exagitatum, ſepulchro tandem includit. Poſt, inde exactum in Mitylenen inſulam relegat. Zonaras tomo 3.

S. Indracti vitam ſcripſit Guilhelmus Malmesburienſis, Benedictinus, qui obiit an. 1142. Ex catalogo Britanniæ.

E Ioannes Scotus martyr tranſtulit Dionyſij hierarchiam eccleſiaſticam. Inter Chriſti martyres pontificum auctoritate poſtea numeratus. Hector Deidonatus in Scotorum hiſtoria.

Ioannes Brito presbyter, apud Cainonenſis vici eccleſiam in ſumma religione vixit. Per cuius manus Dominus multa ſigna ſanitatum dignatus eſt operari. Greg. Turon. in gloriam confeſſorum cap. 23.

Iſaacius monachus Valenti dicit, Redde Imperator orthodoxis eccleſias, quas illis abſtuliſti, eriſq; in bello victor, nec es reuerſurus niſi reddideris. Ob quæ verba in cuſtodiam truditur. Sozom. lib. 6. cap. 40.

Iſaac monachus de Syria veniẽs ad Spoletanã vrbẽ, cũ virtute abſtinẽtiæ, cõtẽptu rerũ tranſeuntiũ, prophetiæ ſpiritu, orationis intẽtione, eſſet incõparabiliter prædituſ, vnũ erat quod in eo reprehẽſibile eſſe videbatur, quia nonnunquã tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus niſi ſciretur eſſe plenus, nullo modo crederetur. Gr. 3. dial. cap. 14.

Iuliani cognomento Sabbæ, vitam in hiſtoria noſtra, quæ Philotheus inſcribitur, literis mandauimus. Theodoritus lib. 3. cap. 24. aliàs 19. Circiter Edeſſam exquiſitiſſimum genus diſciplinæ monaſticæ exercuit. Quæ cauſa fuit cur Ephraim Syrus, opus de eius vita contexuerit. Sozom. lib. 3. cap. 13.

Iuſtinus & Similinus presbyteri, cum multis virtutibus polleant intra terminum Beorretanæ vrbis, ſæpius ad ſe-

Universidad de Deusto Biblioteca

pulchrum eorum energumeni declamantes mundantur. Gr. Tur. de gloria confess. cap. 49. F

L

LAurentius à beato Petro Apostolorum principe Aquileiam missus, cùm quibusdam piis fratribus in Noricum venit. vbi Laureacensis vrbis & ecclesiæ primus habetur Apostolus. Cuius honori primaria eius loci parochialis ecclesia dedicata est. quæ nostro sæculo extra Anasianum oppidum est. Bruschius de Laureaco.

Lazaro monacho pictori celeberrimo, Theophilus tyrannus ne manus iterum sacrarum imaginum picturæ admoueret, iguitas laminas ad manus admoueri iussit. Fertur tamen post tyranni interitum, diuina adiuuante gratia, Saluatoris imaginem in chalce pinxisse. Ioan. Zonaras tomo 3.

Lea vidua viro defuncto conuersa est, & monasterij princeps & virginum mater effecta. De cuius exitu scripsit Hieronymus ad Marcellam.

Leonides pater Origenis pro martyrio Christi capite plectitur. Eusebius in historia, initio libri 6/ Hieron. in catalogo, item ad Pammachium & Oceanum.

Leontius Consularis Campaniæ in martyrio Cæsarij credidit, ipsumque martyrem sua chlamyde induit, deinde baptizatus, & accepto corpore & sanguine Domini de manu Iuliani presbyteri, tradidit spiritum. Beda, 1. Nouembris ex gestis Cæsarij.

Libyæ incolas Onorichus rex Vvandalorum, quos ad opinionem Arianam transferre non potuit, ignis incendio & aliis infinitis mortis generibus è medio sustulit. Quibusdam verò radicitus excidit linguas. Quos, cum Constantinopolim profugissent, se oculis aspexisse † docet Procopius, & perinde articulatim locutos, atque eos quibus nihil tale accidisset. De quibus in edicto Iustiniani *fit mentio. Duobus autem vt primùm cum mulieribus loqui voluerunt, vox adempta fuit, nec donum martyrij amplius cum illis permansit. Euagrius Epiphanensis lib. 4. hist. c. 14. G

† De bello Gothorum.

* lib. 1. Cod. de officio præfecti prætorio Africæ.

Liminius martyr sepultus est Aruernis in basilica sancti Venerandi. Cuius agonis historia cum ab incolis teneatur, nullus tamen ei cultus venerationis impenditur. Gr. Turonensis de gloria Confessorum, cap. 36.

Idolatria caprini capitis.

Longobardi maximam multitudinem è captiuis, gladiis interfecerunt, qui magis eligebant moriendo ad vitam immortalem tendere, quàm adorando caput capræ diabolo dedicatum, vitam mortalem tenere. Greg. 3. dial. c. 28.

Lucius Britannorum rex missus ad Eleutherum papam literis Christianus efficitur. Susceptámq; fidem Britanni vsque in tempora Diocletiani inuiolatam seruabant. Beda lib. 1. historiæ cap. 4.

Lupicinus Lipidiaci reclusus, magnæ fuit & regidæ sanctitatis. Qui triduo ante mortem obtinere meruit apud diuinam potentiam quod Dauid decantabat, Notum fac mihi Domine finem meum & numerum dierũ meorum, vt sciam quid desit mihi. Sepultus est in vico Transalensi. Vterque autem locus sancti præsidiis communitur. Greg. Turonensis de vita patrum cap. 13. Psal. 38.

M

MAcedonius, Theodulus, & Tatianus simulachra confregerunt, & cum alij tanquam huius facinoris auctores comprehenderentur, se ipsos indicant, & in craticulis assi, sub Iuliano martyrio coronantur. So. lib. 5. cap. 10/ lib. 3. cap. 13. H

Malchi captiui monachi historiam scripsit Hieronymus in fine tomi primi. Quam contra Centuriones Magdeburgenses tuetur Alanus Copus, dialogo 2. à cap. 9. vsque ad 16.

Malchus ex Vintonensi in Anglia monasterio, episcopus in Lesmor Hyberniæ, erat senex, plenus dierum & virtutum. Cui tanta desuper collata est gratia, vt non modò vita & doctrina, sed & signis clareret. Bernardus in vita Malachiæ cap. 3.

Marcellus fuit episcopus Diensis vrbis, magnificæ sanctitatis, ad cuius tumulum ex oleo lychni præstatur medicina infirmis. Greg. Turon. de gloria confess. cap. 70.

Marcellæ viduæ epitaphium scribit beatus Hieronymus ad Principiam, epistola 16.

Marcellinus episcopus Anchonitanus flammam compescuit incendij quod totius vrbis interitum minari videbatur. Gregorius 1. dialog. cap. 6.

Malcolmus Scotiæ rex, ex Hungaria coniugem habuit beatam Margaretam, & sanctitate clarus in Domino quieuit anno 1097. Vitam eius scripsit Turgotus episcopus sancti Andreæ, eius familiarissimus. Hector Deidonatus lib. 12. historiæ Scotorum. I

Marcellinum Vicohauentinum episcopum celebrat Petrus Chrysologus serm. 175.

Martius Aruernę vrbis abbas, parcus erat in cibis, largus in eleemosynis, promptus in vigiliis, in orationibus valde deuotus. Cuius vitam scribit Gregorius Turonensis de vita patrum Galliæ cap. 14.

Martyrius monachus in prouincia Valeria, fide, non autem contactu, signum crucis impressit in panem prunis & cineribus coopertum, cui fratres obliti erant signum crucis imprimere, quo in ea prouincia crudi panes signari solent. Greg. lib. 1. dial. cap. 11.

Maruthas episcopus Mesopotamiæ, religionem Christianam valde propagat. Socrates lib. 7. cap. 8.

Maura & Britta sacratæ virgines, intra terminum Turonicum quiescunt. de quibus Greg. Turonicus in laudem confessorum cap. 18.

Mauricius glotiosus martyr Christi, & septuaginta milites eius discipuli, Apameæ passi sunt sub Maximiano. Metaphrastes, tomo 5. Aloysij.

Maximum verè suo nomini respondentem, virum doctissimum & sanctissimum, & ambos eius discipulos, Constans monothelita suę voluntati refragantes, crudelissimo supplicio effecit. Zonazas tomo 3.

Maximus Alexandriæ natus, Constantinopoli episcopus, pulsus insignem de fide aduersus Arianos scripsit librum. Hieronymus de viris illustribus cap. 137. K

Menæ solitarij in Samnio studium fuit nihil in hoc mundo habere, nihil quærere: omnes qui ad se charitatis causa veniebant, ad æternæ vitæ desideria accendere. Oblationem Carterij, qui sanctimonialem rapuerat, cognouit per spiritum, spreuit, & abiecit. Greg. lib. 3. dial. cap. 26.

Merulus vehementer lachrymis, eleemosynis & psalmodiæ intentus, magna animi securitate atque hilaritate defunctus est. Eius etiam confrater Antonius, ne in morte timeret, reuelatione roboratus est. Greg. 4. dial. cap. 47.

Methodius patriarcha à Theophilo iconomacho, post multos cruciatus, & dentiũ euulsionẽ, in Panormũ relegatur, cũ duobus latronibus. Cũ autẽ septimũ annum ibi in sepulchro exegisset, inde erectus in regia conclusus est. Postmodũ mortuo Theophilo sedi restitutus, stupri calũniam, quæ ei imponitur, refutat. Zon. to. 3. pag. 121. 124.

Modesti & Cæsarij passiones composuit Albericus Cassinensis diaconus, eruditione & eloquentia clarus Chronicum Cassinense, lib. 3. cap. 33.

Monachi sancti Antonij, Ægypti, Thebaidis, in Scetis, in Nitria, Palæstina, Syria, Edessa, Galatia &c. & eorum admiranda

A miranda instituta, & viuendi ratio, describuntur à Sozomeno lib.6.cap.20.vsque ad 34/lib.3.cap.13/lib.1.cap.13. & 14/Socrate lib.4.cap.18 19/Theodorito in Dei amantium historia.

Musa puella, propinquante hora exitus, beatam Dei genitricem cum puellis, quas antea per visionem viderat ad se venire conspexit.Greg.4.dial.cap.17.

N

NArcyssus episcopus cum in Rhœtia Augustæ Deo nouã familiam esset lucratus,ad Hispaniã profectus, Gerundæ per ttes annos multum populum Deo lucratur, & cum Felice Diacono palmã obtinet martyrij.Gesta Afræ.

Nicarete Chrysostomo addictissima,perenni virginitate,præstantiáq; vitæ celebris,amplissimis bonis iniustè spoliata, non stomachatur: & ex paucis quæ reliqua erant,alijs largiter suppeditat.Sozomenus lib.8.cap.25.

Nilammon monachus oblatum episcopatum omnino renuit, & inter orandum, hanc vitam reliquit. Cuius annua solennitas celebratur, & templum super sepulchrum eius constituitur.Sozomenus lib.8.cap.9.

Nonnosus monachus,inter alia miracula, lapidem precibus mouit/lampadem reparauit,& oleum augmentauit. Greg.lib.1.dial.cap.7.

Numidicus nobiscum sedeat in clero, luce clarissima cõfessionis illustris,& virtutis ac fidei honore sublimis. Qui hortatu suo copiosum martyrũ numerũ,lapidibus & flammis necatum, ante se misit:quique vxorem adhærentem lateri suo,concrematam simul cum cæteris (vel conseruatam magis dixerim) lætus aspexit. Ipse semiustulatus, &
B lapidibus obrutus, & pro mortuo derelictus,remansit inuitus.Cyprianus epist.35/siue lib.4.epist.10.

O

OCtauianus archidiaconus, & multa millia virorum & mulierum, Catholicam fidem asserentium interempta sunt atque debilitata sub rege Honorico. Greg.Turonensis lib.2.historiæ cap.3.

Olympias diaconissa monetur à Chrysostomo ne opulentis opes suas & patrimonium relinquat.Sozomenus lib. 8.cap.9.rapta ad tribunal magna constantia iudici resistit, & multo auro multata abit Cyzicum, cap.24.

Oiannæ Mantuanæ vitam libris sex descripsit Franciscus Ferrarienses, Magister generalis Ordinis Prædicatorum. Liber de illustribus Prædicatoribus.

Osithæ virginis vitam Albericus Veerus, Regularis,composuit libro 1.Catalogus Britannicus.

P

PAndoniæ virginis vitam, stylo triuiali conscripsit Richardus in Eltestei parochus, cuius reliquiæ ibidem conquiescunt.Catalogus Scriptorum Britanniæ.

Paschasia sancta quiescit apud castrum Diuionense. Gr.Turonensis in gloriam confessorum cap.43.

Paschasius Apostolicæ sedis diaconus, cuius de Spiritu sancto libri extant, miræ sanctitatis fuit, eleemosynarum maximè operibus vacans, cultor pauperum, & contemptor sui. Sed ad Pontificatus ordinem Laurentium elegit
C contra Symmachum, & omnium pòst vnanimitate superatus, in sua tamen sententia vsque ad diem sui exitus perstitit.Vnde post mortem nonnullas purgatorias pœnas pertulit.Greg.4.dial.cap.40.

Patto secundus episcopus Vverdensis, & Tancho tertius, relati sunt in diuorum numerum à Pontif. Max. sub Harrucho octauo episcopo.Catalogus episcoporum Germaniæ per Brusschium.

Platonis patris spiritualis funebris oratio per Theodorum Studitem, est apud Metaphrastem tomo 7.fol.275. Item Zonaram,to.3.

Porphyrite,ciuitas in Thebaide, multos habuit confessores,de quibus Eusebius lib.8.cap.18.integræ versionis.

Praiecti Forocornelienses episcopi consecrationem honorauit Petrus Chrysologus serm.165.

Prætextatus episcopus Rothomagensis, inter psallendum super formulam quiescens,occiditur iubente Fredegunde in die Dominicę resurrectionis.Scribit de ipso Gregorius Tur.lib.5.historiæ cap.18/lib.7.cap.16/ lib.8. cap. 31.

Probus Reatinus episcopus appropinquante vitæ termino, vidit sanctos martyres Iuuenalem & Eleutherium. Gregorius 4.dialogorum cap.12.

Proterium sanctissimum in ordine & choro sanctorum martyrum ponimus: & eius intercessionibus misericordem & propitium Deum nobis fieri postulamus.Qui in sacratissimi baptisterij loco peremptus est, membratimque concisus, & locis omnibus circumtractus, & post hæc igni contraditus, aliáque passus, quæ propter sceleris exD aggerationem terretur lingua proferre. Episcopi Europæ ad Leonem imperatorem in epistola pro Concilio Chalcedonensi tomo 2.Conciliorum.De eo præterea Euagrius lib.2.cap.8.

Pulcheria Imperatrix vouet Deo virginitatem,Theodosium fratrem & sorores pientissimè instituit: imperio sapientissimè præest: & scribit Græcè ac Latinè:hæreses non finit existere: multa egregia ædificat templa/ diuersoria paupetum, & monasteria, additis perpetuis sumptibus.Sozomenus lib.9.cap.1.2.& 3.

Q

QVadraginta rustici à Longobardis capti, veritatis martyres fuerunt,qui ne vetitum comedendo,conditorem suum offenderent, elegerunt gladiis vitam finire.Greg.lib.3.dial.cap.27.

R

REdempto Ferentino episcopo martyr Eutychius in visione prædixit efferam Longobardorum vastationem. Gregorius 3.dial.cap.38.

Rhœticius Augustodunensis episcopus, ad diem obitus per diuersos gratiarum spiritualium gradus plena perfectione & consummatione venit.Greg. Tur. in gloriam Confessorum cap.75.Recensetur inter viros illustres à beato Hieronymo cap.92.

E Romula,Redemptæ discipula, erat mitæ patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium,studiosa valde ad continuæ orationis vsum.A duobus psallentium choris, ad cœlum est deducta.Greg.homilia Euangeliorum 40/& lib.4.dial.cap.15.

Rolandus in Tareiaco(quiescit).Responsoria,& Collectæ habẽtur ibidẽ,& indulgentiæ.Indiculus Cisterciensium.

Rodulphus quartus Burgundiæ rex, cum paucis annis in summa continentia vixisset, intempestiua morte subtrahitur an.millesimo quadragesimonono, in Sanctorum numerum relatus.Lazius de genealogia Austriaca.

Rurilius sanctissimus martyr,quũ toriens fugisset persecutionẽ de loco in locũ,etiã periculũ,vt putabat, nummis redemisset,post totã securitatem quã sibi prospexerat,ex inopinato apprehensus,& præsidi oblatus,tormentis dissiparus, deinc ignibus datur,passionem quã vitarat,misericordiæ Dei retulit.Tertullianus de fuga in persecutione.

S

SAbinus Canusinus episcopus, spiritum prophetię habuit: venenum sibi porrectum facto signo crucis,bibit securus.Greg.3.dial.cap.5.

Sabinus Placentiæ miræ virtutis episcopus,Pado fluuio cum ecclesiæ agros inundatione occuparet, cõmonitoriũ

Universidad de Deusto Biblioteca

ſcripſit. Quo in aquã proiecto, hominũ inobediẽtiũ duritia confuſa eſt per elemẽti irrationabilis obediẽtiã. lb. cap. 10

Sanctulus presbyter Nurſiæ prouinciæ: aquã benedicendo in oleũ conuertit. In famis neceſſitate panem inuenit in F
libano, quo per dies decẽ, fragmentis per eſum creſcentibus, refecit operarios eccleſiæ beati Laurentij à Longobardis incenſæ. Gregorius lib. 3. dial. cap. 37.

S. Secundini vitam ſcripſit Gauferius Salernitanus monachus Caſſinenſis, vir doctus & facundus. Chronicon Caſſinenſe lib. 3. cap. 41.

Senatorij ordinis multos ob ſacratũ imaginũ cultũ ſupplicio affecit Cõſtãtinus Copronymus. Zonaras tomo 3.

Sergij abbatis monaſterium, eius miraculis & ſepulchro inſigne, eſt prope Moſcouiam, ſub regula magni Baſilij. Ioannes Fabri de religione Moſcouitarum.

Saluanus quoniam monaſticum vitæ genus exercere nitebatur, pallium philoſophicum geſtare noluit. Cum frigus tolerare non poſſet, epiſcopatum Philippopolis deſeruit. Pòſt Troadis epiſcopus, cũ clericos ex litigantiũ cõtrouerſiis quæſtũ facere videret, deinceps neminem ex clero iudicem eſſe permiſit. Socrates lib. 7. hiſtoriæ, cap. 36.

Sanctus Siluanus diſcipulus ſancti Bernardi, per Cæleſtinum papam eſt canonizatus. Index Ciſtertienſium.

Specioſi germani ſui animã, longè à ſe poſiti, de corpore exire vidit Gregorius monachus. Similiter, Spei abbatis anima, qui ſimplici corde Deo ſeruierat, viſa eſt à fratribus in ſpecie columbæ cælũ penetrare. Greg. 4. dial. c. 8. & 10.

Suſannæ matronæ, caſtitatis hiſtoria deſcribitur Danielis cap. 13.

T G

TArſilla, amita Gregorij papę, inter duas alias ſorores ſuas, virtute continuæ orationis, grauitate vitæ, ſingularitate abſtinentiæ, ad culmen ſanctitatis excreuerat: Eius anima è corpore egrediens, Ieſum ad ſe venientem vidit. Greg. lib. 4. dial. cap. 16/ & homilia Euangeliorum 38.

Telemachio martyre à gladiatoribus occiſo, ludum eorum remouit Honorius imp. Caſſiodorus 10. tripartitæ cap. 2/ Diaconus lib. 3. de geſtis Romanorum.

Thecla, quæ noſtra vixit ætate, beſtiis traditur deuorãda. Euſeb. lib. 8. hiſt. eccl. cap. 13. interprete Chriſtophorſono.

Theodorum Adoleſcentem & Antiochiæ confeſſorem, Saluſtius præfectus à prima luce vſque ad horam decimam tanta crudelitate, & tot mutatis carnificibus torſit, vt nulla ætas ſimile factum meminerit. Sed Angelo eum conſolante, tunc mœſtior factus eſt, quando deponi de equuleo iuſſus eſt. Ruf. lib. 10. Soz. lib. 5. c. 19. Soc. lib. 3. c. 16.

Theodorus ex Tarſo Ciliciæ, ſæculari & diuina litteratura Græcè & Latinè inſtructus, Angelis Epiſcopum petẽtibus, à Vitaliano apoſtolico papa ordinatur epiſcopus Cantuarienſis, qui Angliæ eccleſias exemplo & doctrina replens plenus dierum quieuit in pace. Beda lib. 4. cap. 1. 2./ lib. 5. cap. 8.

Theophanius comes Centerelenſis vrbis, hoſpitalitati præcipuè ſtudens, moriturus futura prædixit, & mortuum ſigna alia ſunt comitata. Greg. 4. dial. cap. 27/ & homilia 36. Euang.

Theotimus epiſcopus Scytharũ, vir in philoſophia enutritus, in coma nutrienda perſeuerauit. Quẽ ob virtutẽ admirati Hunni, deũ Romanorũ appellabant. Fertur obuiam ei barbaris prædonibus, cum ſocij lamentarentur, illum deſcendiſſe ab equo ad orandum. Quo facto neque ipſo, neque comitibus eius, neque equis quibus inſidebant conſpectis, barbaros præteriiſſe. Sozom. lib. 7. cap. 25. H

Thomas Apameæ eccleſiã adminiſtrans, doctrina & factis facilè præſtantiſſimus, vt Choſrois furorẽ moliret, cum eo certamẽ equorũ in circo ſpectare neutiquã recuſauit, licet hoc eccleſiæ canon vetaret. Euagrius l. 4. c. 24. & 25.

Thomas monachus dũ abiret Antiochia domũ, moritur in hoſpitio infirmorũ in Daphne, & ſepelitur in ſepulchro aduenis parato. Deinde Deo maximũ edente miraculũ, cũ pompa Antiochiã trãſportatur. Cuius virtute peſtis, quæ illic tum graſſabatur, ſedata eſt. Ad cuius honorẽ Antiocheni feſtũ quotannis agunt. Euagrius lib. 4. cap. 34.

Thorithgid ſanctimonialis, multum laudatur à Beda lib. 4. hiſtoriæ Anglorum cap. 9.

Tigrius ex ſeruo & eunucho presbyter, dirè torquetur, falſò accuſatus de incendio eccleſiæ Byzantinæ, vir erga pauperes & peregrinos, ſi quis alius, beneuolentiſſimus. Sozom. lib. 8. cap. 24.

Timotheus apud Gazam Paleſtinæ infinitis propè tormentis exantlatis, ad extremum in rogum lentius exardeſcẽtem impoſitus, coronam pro pietatis victoria reportat. Euſebius lib. 8. hiſtoriæ eccl. cap. 13. integræ verſionis.

Tranquillus beatus confeſſor apud caſtrum Diuionenſe requieſcit: de cuius ſepulchro magnũ beneficiũ præſtatur I
petentibus. Vnde manus meæ puſtulis repletæ experimentũ tulerunt. Greg. Turon. de gloria confeſſorum cap. 44.

Trutbertus fuit Germaniæ Apoſtolus & martyr. Lazius de genealogia Auſtriaca lib. 1. cap. 6.

V

VAlerius beatus confeſſor, Conſoranenſis primus epiſcopus, ſub Theodoro epiſcopo, glorioſè reuelatus eſt. Greg. Turon. de confeſſ. cap. 84.

Victorinus tot nobilium Senatorum doctor, ob inſigne præclari magiſterij, ſtatuam in foro Romano meruit. Senex non erubuit eſſe puer Chriſti, ſubiecto collo ad humilitatis iugum, & edomita fronte ad crucis opprobrium. Auguſt. lib. 8. confeſſionum cap. 2. & 4.

Vlpianus adoleſcens, in ciuitate Tyriorum, poſt grauiſſima verbera in pellem bubulã iam nuper extractam, cum cane & aſpide inuolutus, præceps in mare deiicitur. Euſebius lib. 8. hiſt. eccleſ. cap. 15. interprete Chriſtophorſono.

Vrbaſus, Theodorus, Menedemus, & alij ſeptuaginta ſeptẽ legati ad Valentẽ miſſi contra Arianorũ preſſuras, iuſſu Valentis in medio mari vnà cũ nauigio concremãtur. Sozom. lib. 6. c. 14. Horũ magnus in Theologia Greg. meminit his verbis, Presbyterorũ exuſtiones marinæ. Zonaras. X

XInoridis martyris, qui Lazarum ſecutus eſt, benefacta præterire noluit Chryſoſtomus homilia quarta in Lazarum. Z K

ZEnon Maiumæ epiſcopus grandæuus, nũquam vel matutinos vel veſpertinos hymnos neglexit, niſi fortè morbus eum impediret. Sozom. lib. 7. cap. 27.

Zoſima, Phœnix, & Ioannes Chuzubites miraculis claruerunt. Euagrius lib. 4. cap. 7.

CONCLVSIO APPENDICIS.

IN hac appendice aliquot Sancti qui in martyrologio abſunt, ſunt annotati ordine literario, partim quòd quorundam natalitij dies à me ignorentur, partim etiam quòd reliqui nullos habeant in eccleſia natales.

Hoc igitur auctarium paucos habet ex diuerſis auctoribus Sanctos; quos, prout occurrebant, crudè in ordinem digeſſi. Neque me quiſquam omiſſionis arguat, hoc enim tantùm fuit mei inſtituti, vt paucorum annotatione aliis pedem ponerem, reliquos prout videbitur ſimiliter annotandi, & colligendi, tam ad honorem ſanctorum, quorum meritis & interceſſione iuuari poſtulamus: quàm ad gloriam Sancti ſanctorum, qui in ſanctis ſuis triumphat, & nos ad eandem ſortem vocare dignetur.

DE MAR

DE MARTYROLOGIIS,
AVCTORE IOANNE MOLANO THEOLOGO LOVANIENSI.

Universidad de Deusto Biblioteca

A VTILITER me facturum spero, si occasione Martyrologij, quod Vsuardo auctore in ecclesiis legitur nonnulla disseram de Martyrologiis, eorum auctoribus, & vsu: aliisque nonnullis eò pertinentibus. Dicam itaque hoc ordine, & per Capita, ne continuata prolixitas Lectorem molestet. *Præcapitulatio dicendorum, Cap. 1.*

CAP. 2. de martyrologio Eusebij & Hieronymi.
Cap. 3. de martyrologiis Bedæ & Flori.
Cap. 4. de Vsuardi Martyrologio.
B Cap. 5. de Vuandelberti metrico martyrologio.
Cap. 6. De martyrologio Adonis Treuerensis archiepiscopi.
Cap. 7. De reliquis vetustis martyrologiis: item, de fastis Alexandri Essebiensis, & Calendario Radulphi Rivij.
Capite 8. de recentiorum martyrologiis.
Cap. 9. de vernaculis martyrologiis.
Cap. 10. de hæreticorum pseudomartyrologiis.
Cap. 11. Quòd fructus hæreticorum plenius declarent eos falsò sibi sanctorum martyrum nomen asscribere: & oratio supplicans ab eis liberari.
Cap. 12. De Græcis martyrologiis.
Cap. 13. de additionibus ad Vsuardum.
Cap. 14. De lectione martyrologij in fine primæ: & cur præmittatur quota sit luna.
Cap. 15. Cur mors sanctorum natalis dicatur: & quomodo lectio Martyrologij omni die sit concludenda.
C Cap. 16. de lectione Martyrologij in cœna.
Cap. 17. Quòd Martyrologium Vsuardi auctum vtile sit pastoribus.
Cap. 18. De vtilitate Martyrologij contra hæreses.
Cap. 19. de lectione ex libro defunctorum, seu anniuersariorum.
Cap. 20. Cur Vsuardo adiectum sit quinam sanctorum historias & gesta conscripserint.
Cap. 21. Quòd magna vtilitate excudantur gesta martyrum, olim per Romanæ Ecclesiæ Notarios fidelissimè collecta.
Cap. 22. Quòd vtiliter per archiepiscopatus colligerentur Martyrologia de propriis, siue prouincialibus Sanctis, eorúmque historiæ.
Caput 23. habebit conclusionem, in qua coronidis vice inseretur, quòd oporteat tardum & modestum esse in reprehendendo.

De Martyrologio Eusebij & Hieronymi, cap. 11.

INter eos igitur qui conscribendis Martyrologiis operam suam dederunt, primus fuit Eusebius Pamphilus historiographus, Cæsareæ Palæstinæ episcopus. Is enim petente id religioso principe Constantino magno Martyrologium cõscripsit de natalitiis diebus Sanctorum martyrum Christi: in quo omnes quos inuenio, non solum qua die sed etiam quo
D genere certaminis, & sub quo iudice, & quo loco Martyrij coronam adepti sint, diligenter annotauit.

Epist. 37. Non est tamen putandum quòd ante Eusebij tempora natalitij Martyrum dies neglecti fuerint. Celebris est enim martyris Cypriani sententia. Dies eorum quibus excedunt annotate, vt commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. *In quem locum scribit D. Pamelius.* Morem hunc iam inde in Ecclesia seruatum non dubito, ex quo Romæ constituti sunt Notarij, qui gesta Martyrum describerent. † certè libro de corona militis Tertullianus fastos ecclesiæ opponit municipalibus solennitatibus gentilium. Porrò hinc suam originem postea sumpserunt Martyrologia quæ vocantur. Quorum primus auctor fuit Eusebius.

Festiuitates Sanctorum.

De his infrà cap. 21.

Arbitratur autem Hilduinus in præfatione vitæ Dionysij Areopagitæ, quam annis abhinc plus minus octingentis conscripsit, se hunc librum Eusebij vidisse circa ipsius tempora conscriptum. Ait enim, Habemus Græcæ authoritatis Martyrologion, de Chartiscriniis Constantinopolitanis adeptum, quod tanta vetustate dissoluitur, vt maximam cautelam à se contingẽtibus exigat, in quo diem natalitij Dionysij designatum, & quia Athenienſium episcopus fuerit reperimus annotatum. Quod Martyrologium, vt antiquitas eius demonstrat, ex eo tempore constare posse non incõgruè remur, quo, Constantino iubente, nota occasione Martyria Sanctorum Domini de toto orbe collecta, & Cæsaream sunt conuecta. *Secundus numerari solet Hieronymus presbyter, non quòd ipse Martyrologium conscripserit, sed quia Eusebiũ ex Græco Latinum fecit. Vnde Beda in sextum caput Marci hunc librũ citans, ait,* In libro Sacramentorũ natale Ioan. 4. Cal. Septemb. notatũ est: & in Martyrologio quod Eusebij & Hieronymi vocabulis insignitũ est, legitur, 4. Cal. Septemb. &c. *Et rursus in initio retractationũ in Acta, citat librũ Martyrologij, qui beati Hieronymi nomine ac præfatione attitulatur, ibique subdit,* Quamuis idẽ Hieronymus libri illius nõ auctor, sed interpres: Eusebius autem auctor extitisse narretur. *Hoc autem Eusebij Martyrologium à beato Hieronymo in Latinam linguam translatum, per posteriorum scriptorum Martyrologia intercidisse puto: quemadmodum etiam pereunt, † magna maiorum nostrorum negligentia, libri de Martyrum gestis, quæ piæ memoriæ Constantini tẽporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt.* Citatur quidem à permultis Martyrologium Sancti Hieronymi, quod

Martyrologij antiquitas.

Lib. 2. in Mar. cap. 26.

tomo. 6.

Lege Greg. 7. reg. epist. 29.

Universidad de Deusto Biblioteca

vulgò habetur: verùm illi non citant ipsum Martyrologium Eusebij & Hieronymi, sed Vsuardi: qui ex Eusebio, F
Hieronymo, Beda, Floro, & aliunde, suum Martyrologium cura & iussu Caroli Magni collegit. Ipsius est enim
quod vulgò habetur Martyrologium: eo quòd eius vsus sit in Gallicanis Ecclesiis: item in Romana, ac permultis aliis.

Sed an rectè Vsuardi martyrologium titulo sancti Hieronymi citetur? Cur non? Nam sicut Latinè linguæ dictio-
naria quantumcumque aucta Calepini sibi nomen retinent: ita Martyrologium istud quidni in citando decorari possit
titulo sancti Hieronymi, qui primus fuit apud Latinos martyrologij auctor?

Martyrol. auctor Hieronymus.

Mihi tamen istud non omnino probatur. Quia Vsuardus in annotandis Martyrum gestis & martyriis, non habet
verba aut versionem Hieronymi, sed verbatim vtitur versione Ecclesiasticæ historiæ Eusebij per Rufinum: & ex
Sanctorum gestis quæ Roman. Eccles. Notarij, aliique fidelissimè conscripserunt, non sensum tantùm refert, sed &
ipsissima verba. Qua in re Bedam secutus est. Proindè fateri cogimur, nec Bedam Anglum, nec Vsuardum Gallum
reliquisse in suis martyrologiis versionem Eusebij, Hieronymo interprete.

† Initio retract. in Acta.

Neque ipsum Hieronymi præfationem, cuius Beda meminit, † extare puto: Nam epistolam Chromatij & Helio-
dori ad Hieronymum, & huius ad eosdem responsiuam, quæ in B. Hieronymi operibus non habentur, sed in qui-
busdam exemplaribus Vsuardo præmittuntur, ipsorum tantùm nomine, dum dictionem, aliáque nonnulla considero, G
conscriptas puto, & ex parte confictas: sicut alias aliquot eorundē titulis: reuera autem ipsorum non esse. Scio quidem
nonnullos ex hac Hieronymi, vt inscribitur, epistola, tanquam relatu digna notare ea verba: Per singulos dies,
diuersarum prouinciarum, diuersarúmque vrbium, plus quàm octingentorum & nongentorum
Martyrum sunt nomina nominata: vt nullus dies sit, qui non intra quingentorum numerum re-
periri possit assciptus, excepto die Calendarum Ianuarij. Sed difficulter hæc sententia, quomodocumque
etiam legatur: (multum enim in ea variant exemplaria tam excusa, quàm scripta:) aliunde probari posset, & parum
Epist. 29. conuenit cum eo quod magnus Gregorius dicit libro septimo Registri: Nos penè (ait) omnium martyrum di-
Missa in veneratione S. stinctis per dies singulos passionibus, collecta in vno codice nomina habemus, atque quotidianis
diebus in eorum veneratione Missarum solennia agimus.

Cap. 32. ITAQVE non ad prædictam epistolam Hieronymo assciptam, sed aliò respexisse arbitror Cassiodorum, dum in
institutione diuinarum lectionum ait, Passiones martyrum legite constanter; quas inter alia in epistola
sancti Hieronymi ad Chromatium & Heliodorum destinata, proculdubio reperitis qui per totum
terrarum orbem floruêre, vt sancta imitatio vos prouocans, ad cælestia regna perducat. H

De Martyrol. Bedæ & Flori. Cap. IIII. * Ad finem Angl. hist. TERTIO loco subsequitur Beda, qui de seipso ait in * catalogo operum suorum: Scripsi Martyrologium de
natalitiis sanctorum Martyrum diebus: in quo omnes quos inuenire potui, non solùm qua die, ve-
rùm etiam quo genere certaminis, vel sub quo iudice mundum vicerint, diligenter annotare stu-
dui. Est autem hoc Martyrologium Basileæ impressum, inter opera Bedæ tomo tertio, & in minori forma
à Christ. Plantino anno 64. Quod, si conferatur cum gestis Martyrum, quæ Rom. Ecclesiæ Notarij fidelissimè col-
legerunt, & nos ad Vsuardum plerunque notauimus, facilè apparebit Bedam in eo magnam adhibuisse diligentiam:
quia sua verbatim transcripsit ex ipsorum gestis, & tam exactè, vt vix vnquam ab ipsis gestorum verbis vel latum
vnguem recedat.

Notandum verò est, nos non habere purè ipsum Bedæ Martyrologium, non solùm quia in eo nonnulla de Sanctis ha-
bentur, qui post Bedam vixerunt: & multa de Confessoribus, quæ paucis exceptis à Beda fortassis non sunt scripta:
* Amalarius l. 1. c. 24. citat è Bedæ martyrologio de Arsenio confessore. * sed etiam, quia, vt Ado ait in præfatione sui libri, Nomina quædam martyrum venerabilis Flori studio in labore
domini Bedæ accreuerunt, qui tamen tantùm notati sunt: & potissimùm, quia, Vsuardo teste, quàm plures Calen-
darum dies intactos reliquit. Vnde agnoscendum est, nostrum exemplar Bedæ multis in locis auctum esse, cùm in eo I
nullus Calendarum dies intactus relinquatur. An autem habeamus ipsum Bedæ Martyrologium, an potius aliud ei
inscriptum, facilè dubietas aliqua suboriri posset, potissimùm apud eos qui animaduerterunt alia Martyrologia, vt
ordinarium Ecclesiæ Leodiensis, titulum Bedæ habere, quique obseruauerunt Petrum de natalibus Equilinum episco-
† die 19. & 28. Ian. pum, & Carthusiam Colonien sem in additionibus ad Vsuardum, † quædam Bedæ nomine citare, quæ neque in im-
presso Bedæ Martyrologio, neque in ordinario Ecclesiæ Leodiensis habentur. His inquam, similibúsque nonnullis
obseruatis, iusta quorundam dubitatio videri posset.

De ordine Antiphonarij c. 28. Quam etiam auget, quòd Amalarius Treuerensis episcopus scribat nonnulla in festiuitate sancti Marcelli, ex ver-
bis domini Bedæ in Martyrologio: quæ autem citat, in initio quidem conueniunt cum impresso Bedæ exemplari: sed
in sequentibus omnino diuersa sunt. Constat autem Amalarium vsum esse præceptore Alcuino, qui Bedæ fuit disci-
pulus.

Mea tamen sententia habemus ipsum Bedam, licet valdè mendosum: & alicubi mutilum aut mutatum, vt ex A-
malario conuincitur. Cum enim attendam ad ea verba Bedæ: Quo genere certaminis, & sub quo iudice mū- K
dum vicerint, diligenter annotare studui: & ab Adone dicatur, nomina quædam Martyrum Flori studio
in labore domini Bedæ accreuisse: non facilè aliud in animum meum induxero: quia in nullo alio martyrologio, excep-
to Adonis Treuerensis archiepiscopi, tanta diligentia annotata puto ipsa martyrum certamina. Præterea, in hoc ipso
multa martyrum nomina tantum notata esse, facilè legenti apparebit.

Bedæ martyrologium emendatur. Aduerti præterea velim, Bedæ exemplar quo typographi vsi sunt, valdè mendosum fuisse. Quod locorum
aliquot obseruatione declarabo, vt Studiosi plenius intelligant, quàm sit eis necessaria castigatio ex manu-
scriptis exemplaribus, quæ mihi nondum videre contigit. Die 6. Februarij dicit Zotherem centum gene-
ra pœnarum vicisse, vbi pro certum legendum est cætera, ex Vsuardo 10. Februarij & Adone apud Petrum
de Natalibus. 4. Martij, Romæ depositio Iulij episcopi, & Nicomedis, & passio sancti Adriani cum aliis
numero 33. legendum est: Et Nicomediæ passio. Octaua autem Septembris mendosè habetur, cum aliis 23.

Aprilis

A *Aprilis die 7. de Cælestino papa. Hic constituit vt sacrata mysteria &c. per sex lineas tum media. Hæc Damasus scribit de Sixto primo, cuius natalis est 6. Aprilis. 26. April. de Anacleto. Hic ad sacrificandum ductus &c. Hanc sententiam scribit Damasus de Marcellino, quem Beda statim subiungit: sequentem de stando sub euangelio, idem tribuit Anastasio, quem Beda habet 27. Apr. 26. Maij tributur Quadrato episcopo. Hic firmauit vt nulla esca &c. quod pertinet ad Eleutherum papam, qui è 25. die May poni deberet 26. die. 29. May de Cononetres regulas Bedæ deesse patet ex Adone, 2. Iunij, Blandinæ cum 11. castigandum cum 40. 9. Oct. Eleutherius dicitur presbyter, & Rusticus diaconus, contra quam habet Dionysij historia 13. Oct. Natale Faustini Marci & Adriæ. Sunt nomina corrupta, vt facilè patet ex Vsuardo nostro. 26. Nou. In Nicomedia beati Marculi sacerdotis & martyris: qui temporibus Constantis regis tyranni persecutiones maximas pertulit: ad extremum ab alta rupe præcipitatus est. Castigandum puto, In Numidia. sic enim constanter habent varia recentiorum martyrologia. deinde hunc Marculum puto adiectitium esse. si enim Beda eum habuisset, Vsuardus transcripsisset. Tertiò, suspicor eum esse pseudomartyrem. Augustinus enim scribit à parte Donati (de Numidia) proferri nescio, quos in persecutione suos martyres. ecce Marculum de petra præcipitatum, & ecce Donatum Bagaiensem in puteum missum. Nostros autem tradere quòd ipsi se præci-* *Marculus pseudomart. Tract. 11. in Ioan.*

B *tauerint. De eodem vide Aug. lib. 2. contra literas Petilianorum cap. 20. & 88. item Optatum lib. 3. 14. Dec. Arsenius & Isidorus debent poni collegæ Heronis & Dioscori: ex Vsuardo & Ecclesiastica historia. 26. Dec. repetuntur Rufus & Zosimus habiti 8. Dec. & quidam imperitè interseruit de Zosimo papa. Per has similesque maculas, doctissimo Bedæ martyrologio sua deperit grauitas. Quæ vt ei aliquando restituatur in integrum, multum iuuarent vetusta scriptáque exemplaria. Atque vt ea studiosiùs quærantur, hæc ex pluribus quædam à me dicta sunt.*

Extat etiam Bedæ titulo tomo primo operum ipsius Martyrologium metricum. verùm cap. 5. dicam id non Bedæ esse, sed Vvandelberti, qui Prumiæ in sylua Arduenna claruit, an. 839. Citatur & aliud ipsius nomine. Nã manuscripta passio sancti Reguli archiepiscopi in Africa, & in Tuscia martyris sub Totila, sic habet versus finem. Cuius (*Reguli*) dignissimam sanctitatem beatus Beda considerans, etiam festiuitatis eius memoriam facere curauit in Martyrologio suo, quod versibus hexametris metricè composuit, dicens:

septembris Regulus tenet orditúrque Calendas,
Regulus antistes: sibique caput ense peremptum
Portauit binis Christo stadiis faciente,
C *Cuius relliquias nunc vrbs Lucensis adorat.*

Hæc inibi. E quibus tamen recentioris auctoris verbis, non ausim asseuerare ipsum Bedam martyrologium metricè scripsisse. Examinet itaque studiosus Lector, cuinam citatum fragmentum sit asscribendum.

Bedam proximè subsequitur Florus: de quo non habeo quod dicam, quàm quod modo ex Adone dixi, & quòd Vsuardus præfertur se sanctorum sacras atque anniuersariè recolendas festiuitates ex quibusdam præcedentium patrum Martyrologiis in quandam collegisse vnitatem: & Flori memorabilis viri latiora tam in eo ipso sequi vestigia, præsertim in secundo eiusdem libro. Ibi enim multa, quæ in priori omiserat, & correxit & addidit. *Flori martyrologium.*

PRAEDICTIS *quinto loco succedit Vsuardus: de quo ait Sigibertus Gemblacensis, in libro de viris illust. c. 85.* Vsuardus monachus prouocatus studio Hieronymi & Bedæ, qui festiuitates Sanctorum annuatim *De Vsuardo Cap. IIII.*
recurrentes, partim annotauerant: maximè autem animatus studio & iussu magni Caroli Imperatoris, cui displicebat quòd Hieronymus & Beda studentes nimis breuitati, præterierant plurima necessaria, & quamplures Calendarum dies intactos reliquerant, in gratiam eius studuit opus im-
D perfectum supplere, & festiuitates sanctorum per singulos Calendarum dies annotans, integrum Martyrologium compilauit. *Hæc Sigibertus. & eadem ferè habet Vsuardus in operis sui præfatione. Trithemius in catalogo addit eum fuisse Ordinis sancti Benedicti, natione Gallum: ac præter martyrologiũ quædã alia scripsisse.*

In primo autem prologo inter eos qui Vsuardo communiter præmitti solent, notatur Vsuardi opus magis quam Hieronymi aut Bedæ, in vsu haberi apud multas Ecclesias. Quæ etiam eius operi creduntur aliqua in locis variis addidisse, præcipuè de sanctis & festis pertinentibus specialiter ad easdem. Vnde in Chronico Cassinensi annotatur, quòd *lib. 2. c. 53.*
Theobaldus abbas Cassinensis (qui vixit centuria 11.) inter reliqua describi curauerit Martyrologium Hieronymi plenarium, hoc est, ni fallor, Vsuardum auctum.

Propter istas autem additiones ad Vsuardum, non tam facile est ipsum Vsuardum solum, & absque additionibus ei indistinctè permixtis, prælo dare: quod tamen nos fecisse spero: quamuis subdubitem num pauca nostros conatus subterfugerint. Interposui quidem nonnulla in ipso Vsuardo ex Beda, Adone, diuersis Ecclesiarum Martyrologiis, & aliunde, sed alio charactere: per quem Lector facillimè aduertat ea Vsuardi non esse. Contuli autem Vsuardi Martyrologium Coloniæ in 8. excusum anno 1521. cum Romanæ Ecclesiæ Martyrologio: ea enim Vsuardo aucto vti-
E *tur: item cum eo quod Lubecæ impressum est anno 1475. rursus cum diuersis Martyrologiis in Francia & alibi excusis. Quæ omnia Vsuardi sunt, sed aucta. Et postremò contuli cum permultis MS. Optassem tamen magis vetusta, & Vsuardi seculo, aut circiter descripta. Interim ex horum codicum, quos adhibui, collatione, animaduerti Vsuardum Coloniæ prædicto anno impressum, paucas tantùm habuisse additiones ab Vsuardo indistinctas: plurimas enim habet, sed ab Vsuardi verbis notula aliqua distinctas. Indistinctis itaque illis additamẽtis ex Vsuardo expunctis, est in nostro Martyrologio ipse Vsuardus peculiari charactere solus, & diuersorũ exemplariũ subsidio castigatus. In quibusomnibus Vsuardus scriptũ inuenio: semel atq; iterũ Husuardus. Trithemius tamẽ, & plures Germani, eũ Isuardũ nominãt.*

Vsuardũ proximè sequitur Vvandelbertus, qui hexametro carmine conscripsit Sanctorũ natalitios dies. De eo Sigibertus in libro de viris illustribus ait, Guãdelbertus scripsit Martyrologiũ metrico stylo: *& Ioãnes Trithemius in libro de scriptoribus,* Vvãdelbertus diaconus & monachus Prumiẽsis cœnobij, Ordinis S. Benedicti *De Vvandelberti metrico martyrolog. Cap. V. Cap 162.*

Treuirensis diœcesis, scripsit ad Marcuardum abbatem vitam S. Goari presbyteri lib. 1. Martyrologium metricè. Vixit anno 850. *Ipse autem auctor in vita sancti Goari libro secundo, dicit se eos libros absolvisse An. 839. sub imperatore Ludouico : & sub Marcuardo, tertio abbate Prumiæ monasterij, quod extruxit Pipinus Caroli magni parens.* F

Manuscr. Prumiense.

Est verò Vvandelberti metricum Martyrologium Basileæ impressum, tomo primo inter opera Bedæ, vbi inscribitur, Ephemerides Bedæ presbyteri : sed Vvandelberti nomine, clarius & emendatius cum Vsuardo Louanij anno 68. Bedæ enim non esse, certò ex eo constat (aliis rationibus omissis) quia ponit quorundam sanctorum translationes ad Gallias, quæ post Bedæ tempora contigerunt : vt Sebastiani 20. Ianuarij, & 9. Dec. Gorgonij nona Septembris : item Chrysanthi & Dariæ ad Nouam cellam vigesimaquinta Octobris.

Cùm autem hic auctor diligenter sanctos Galliæ notet, & ante annum nongentesimum claruerit, (nihil enim habet de festis aut sanctis posterioribus, aut quicquam eorum quæ intra septingentos annos contigerunt:) ego non dubito quin sit ipse Vvandelbertus : adductus ad hoc testimonio Ioannis Tritthemij, & potissimùm Sigiberti Gemblacensis, qui in Gallica Brabantia vixit anno 1100. Si quis tamen putet nostræ coniecturæ hac in re non esse nitendum, placet mihi vt ab eo vocetur ephemerides ex primo tomo Bedæ, donec ei certius aliquid constiterit. G

Quod ad Manuscripta attinet, Lobij in indice exustæ bibliothecæ inter cætera inueni, Martyrologium Hieronymi, Martyrologium Bedæ presbyteri, & Martyrologium metricè scriptum : seu, vt alius index habet, Martyrologium versificum cuiusdam Vvandelberti. Sed hæc anno 1546 fortuito incendio perierunt. Haberent eum nostri quoque Martinenses, & Carthusiani Diestenses, iuxta antiquos indices. Sed apud neutros eum reperire potui. Quare quod mihi quærenti infeliciter cessit, aliorum diligentiæ opto vt benè & cum felicitate succedat.

De Adone Treuirensi Archiepisc. cap. 6.

Vvandelbertum subsequitur septimo loco Ado archiepiscopus Treuirensis. Quem Platina Odonem, Nauclerus autem Othonem nuncupant. Miror huius non meminisse Sigibertum, de viris illustribus scribentem : nec Tritthemium in catalogo : cùm tamen Germanus fuerit, & eius liber frequentissimè citetur à Petro de Natalibus, & in Additionibus ad Vsuardum Coloniæ per Carthusiam anno 1515. & 1521.

Aloy. to. 4.

Hic vir, *ait Aloysius*, sanctissimus paritérque doctissimus, ante annos plus vel minus quingentos florere cœpit, à tempore Gregorij septimi : & ob vitæ sanctitatem tantæ (*subdit ex Platina*) extitit auctoritatis, vt ab eodem Pontifice ad componendas res inter Henricum & Rodulphum, qui de Romano imperio contendebant, vnà cum duobus collegis, de latere sedis Apostolicæ legatus destinatus fuerit. H

Porrò Adonis Martyrologium quod Coloniæ sæpius manuscriptum extat, nusquam excusum scio, nisi in quarto tomo historiarum Aloysij. In quo volumine edendo, nos hunc tenuimus modum, *ait Aloysius*, vt vitæ, quæ vulgò in D. Hieronymi * Martyrologio habentur, omnino prætereantur, cùm in promptu sint omnibus, nisi eis additum aliquid reperiatur : quæ autem ab Hieronymo non sunt positæ, hic omnes sint insertæ. *Quanquam autem post tot veteres scriptores hic archiepiscopus Martyrologium conscripserit, non tamen in vacuum laborauit, quia vt ipse in Præfatione ait :* In hoc opere vt dies Martyrum verissimè notarentur, qui confusi in Calendariis inueniri solent, adiuuit venerabile & perantiquum Martyrologium ab vrbe Aquileia cuidam sancto episcopo à Pontifice Romano directum: & mihi, *ait*, postmodum à quodam religioso fratre aliquot diebus præstitum. Quod ego diligenti cura transscriptum, positus apud Rauennam, in capite huius operis ponendum putaui. Passiones autem Sanctorum paulò longiùs Martyrologio huic inserui, infirmioribus fratribus & minus legere valentibus seruiens, vt ad laudem omnipotentis Dei in memoriis Martyrum haberent compendiosam lectionem, atque in paruo codicillo, quod multo labore alij perplures codices requirunt. Hæc Ado. Quanto autem iudicio, & fidelitate, Ado has compendiosas lectiones ex ipsis Martyrum gestis & prolixioribus sanctorum vitis verbatim transcripserit, facilè intelliget qui has cum illis conferre volet. I

** aut Vsuardi, vt dictum est, cap. 2.*

De reliquis vetustis Martyrol. item de fastis Alexandri Essebiensis, & Calen. Radulphi Riuij, cap. 7.

Vetustis quoque martyrologiis multo plura annumerari possunt. Nam etsi pleraque Canonicorum collegia, aut Regularium siue Monachorum Capitula, Vsuardo aucto vtantur : non omnia tamen. Vt enim de iis loquar, quæ perlegi, Cathedrales ecclesiæ, Cameracensis, Vltraiectensis, & Leodiensis, non vtuntur Beda, Vsuardo aut Adone, sed propriis Martyrologiis ; quæ partim ex prædictis, partim aliundè olim sunt conflata. Nam quod Georgius Vicelius in præfatione Hagiologij sui scribit, Martyrologia manuscripta, quæ in Canonicis templis quotidiana lectione versantur antiquitatem præ se ferre, tam historiæ fide, quàm venustate styli : *id ipsum in his trium Episcopatuum diuersis Martyrologiis verissimum esse, legendo obseruaui. sed quod de Martyrologiis vetustis nobis reliquum est, paucis absoluamus.*

Alphonsus Thostatus, Abulensis episcopus, defensorij parte 2. capite 86. citat Calendarium sancti Isidori. Quod non vidi. K

Alexander, teste catalogo scriptorum Britanniæ, Prior canonicorum Regularium ordinis sancti Augustini, Essebiensis monasterij, conscripsit elegiaco metro de fastis seu sacris diebus librum vnum, qui incipit,

Omnia cum nequeam Sanctorum scribere. In quo maiora festa ac Sanctorum per anni circulum vitas pulchrè descripsit. Claruisse fertur anno salutis 1220.

Calendarius Ecclesiasticus Radulphi de Riuo Bredani, qui Tungris Decanus obiit anno 1403. excusus est Louanij, anno 68. apud Vvellæum, è manuscripto codice, quem nobis communicauerat clariss. Dominus, Iacobus Pamelius Brugensis, S. Theol. Licentiatus, & Canonicus in cathedradi ecclesia S. Donatiani. Cuius varia extant, pluraque expectamus, multæ eruditionis & vtilitatis, monumenta.

De recentiorib. martyr. c. 8.

Conscripserunt etiam aut collegerunt, aut locupletauerunt martyrologio, Egidius de Damnis, monachus Dunensis, ordinis

A ordinis Cisterciensis, Hugo de Toluis, Henricus de Iserelon, Petrus de Thimo, Godenbertus, & alij, quorum scripta non vidi: quibusdam tamen locis scio partim extare aut extitisse, partim verò indicari. Vidi martyrologium absq; nomine auctoris impressum, quod inscribitur Viola Sanctorum, & alterum quod dicitur Panis quotidianus: sed neutrum mę in vllo iuuit. Franciscus etiam Maurolycus abbas Messanensis in Sicilia, correxit & instaurauit Martyrologium ad vsum Romanæ Curiæ: sed multa in eo adiecit quæ sanctarum Ecclesiarum martyrologiis minus conueniunt, vt etiam eius labor ex parte annumerandus sit recentiorum collectaneis. Sicut & noster, in iis quæ minimo charactere Vsuardo ante annotationes adiecimus.

Vidi & alia quædam, è quibus nonnulla desumpsit, quorum inferiùs mentionem faciam. Potest etiam recentioribus annumerari Petrus de Natalibus Equilinus episcopus, qui in sanctorum Catalogo copiosissimè ex veterum Martyrologiis & aliunde, de sanctis disseruit. Prædictis annumerentur poëtæ, Baptista Mantuanus, qui hexametro versu conscripsit fastus Ecclesiasticos, siue de sacris diebus libros 12. & Ambrosius Nouidius Fraccus Ferentinas, qui ad Paulum tertium elegiacè scripsit sacrorum fastorum libros totidem. Cap. 13.

EXTANT etiam vernacula quædam Martyrologia, etsi rariora: inter quæ Vsuardus Teutonicè editus cum passionali, Suollæ anno 1490. & postmodum Traiecti. Item Dilingæ anno 62. excusum est Martyrologium Alemannicum, opera Adæ Vualasser, & magni illius Germaniæ Theologi & ecclesiastici, D. Petri Canisij Noviomagensis: Cui titulus est, Martyrologium: Der kirchen Calender, dair inne aengerigt merden die Christeliieken Festen, ond henlighen Gottes. Durch Doctor Petrum Canisium Thumpredigern Zu Ausborch, &c. in truck verfertigt. *Sanè valdè optarim quòd horum exemplo etiam aliquis nostratium, Belgico seu Germaniæ inferioris, siue Flādrico, siue Gallico idiomate, conaretur populariter Martyrol. cōscribere, ex Vsuardo & ad eum additionibus, & aliquando paulò fusiùs, ex martyrum atque sanctorum probatissimis gestis: Quem laborē Domino inspirante aliquem suscepturum spero. Inueniet is quidem fortassis in initio nonnullam difficultatem: Sed initia semper amara esse scimus: & sperandum est ei de diuina misericordia, quòd † officium impertiendi meritum erit accipiendi. Cùm enim verbis moneri dicamur, exemplis verò moueri: & in ecclesiastico officio legamus, solennitates martyrum exhortationes esse martyriorum: & Iacobus Apostolus dicat: Exemplum accipite fratres laboris & patientiæ, Prophetas, (sub quibus reliquos Sanctos intellige) qui locuti sunt in nomine Domini: Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt, quis non intelligat quanta vtilitate etiam plebeis indies breui aliqua lectione nonnihil proponeretur de sanctorum virtutibus, certamine, & martyrio, atque coronis?* Devernacula martyrol. Cap. IX. Augusti. epist. 132. Iacob. 5.

ET *ad id faciendū magis nos incitare deberet hæreticorū nostræ ætatis diligētia: qui nō tantùm habēt pseudomartyrologia Latinè conscripta per Ioannē Crispinū & Ioannē Foxū & Pantaleonē, sed & Germanicè per Adrianū, Anglicè per Foxū, itē Gallicè & Flandricè. Quæ scripta ego nec vidi, nec videre cupio. Hoc verò dico, eos libros mendacissimè Martyrologia nominari: quoniā vt Cyprianus ait in lib. de Vnitate Ecclesiæ, siue de simplicitate Prælatorū.* De hæretic. pseudomart. Cap. X. Cap. 8.

Esse martyr nō potest qui in Ecclesia nō est, ad regnū peruenire nō poterit, qui eā quæ regnatura est, derelinquit. Pacē nobis Christus dedit: concordes atq; vnanimes esse præcepit, dilectionis & charitatis fœdera incorrupta atq; inuiolata seruari mādauit. Exhibere se nō potest martyrē, qui fraternā nō tenuit charitatē. Docet hoc & contestatur Apostolus Paulus dicēs: Etsi habuero fidē ita vt montes transferā, charitatē autē non habeā, nihil sum. Et si in cibos pauperū distribuero omnia mea, & si tradidero corpus meū vt ardeā, charitatē autē non habeā, nihil proficio. Ad regnū cœlorū nō potest peruenire discordia: ad præmia Christi pertingere non poterit qui dilectionē Christi perfida dissensione violauit. Cū deo manere non possunt, qui esse in Ecclesia Dei vnanimes noluerūt: ardeāt licet flāmis, & ignibus traditi, vel obiecti bestiis, animas suas ponāt, nō erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ: nec religiosę virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari nō potest. Sic se Christianū esse profitetur, quomodo & Christū diabolus sæpè mentitur, ipso Domino admonēte, & dicente, Multi venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos fallēt. Sicut ille Christus nō est, quāuis fallat in nomine illius: ita nec Christi videri potest, qui nō permanet in euāgelij eius & fidei veritate. *Neq; nostræ ætatis hæretici primi sunt qui de martyrū nomine falso sibi blādiūtur. Nā vt apud Eusebiū scribit Apollinaris Hierapoli episcopus,* Cataphrygæ cū in omnibus cōuicti nihil respōdere potuerūt, ad martyres cōfugiebāt, dicētes multos se habere martyres, & hoc esse indiciū quòd verus sit apud eos propheticus spiritus. Ad quæ Apollinaris, Quid ergo? quia multi alij hæretici plurimos martyres habēt, ideo acquiescēdū est eis quòd etiā veritas apud eos sit? Nā primi qui dicuntur Marcionistæ habēt plurimos martyres. Sed quæ esse poterit apud eos martyrij veritas, vbi Christi veritas nō est? *Quæ verba vtinā quorundā infirmis mentibus impressa essēt, qui facillimè turbātur cū audiunt aut vidēt hæreticū quēpiā magna animi constantia, seu verius pertinacia, corpus suū flāmis aut gladio aut alij mortis generi obiicere: cū tamen etiā nunc, magno Dei erga infirmos beneficio, hæc pertinacia in diuersis sectariis deprehendatur. Vnde si quis putet se debere anabaptistā fieri, quia videt anabaptistā phanatico spiritu sese morti dare, nonne eidem multæ aliæ nostræ tēpestatis hæreses, etiā ex diametrō pugnantes, amplectendæ erūt, quia pro earū defensione nonnulli magna constantia interierunt? Quod ipsum etiam, curiosum hominū genus facilè animaduertet ex prædictis hæreticorū Martyrologiis, si in eorum pestilentē lectionē incidat: audio enim in eis recenseri non vnius tantùm hæreticæ sectæ pseudomartyres, sed ad vnam vsque omnium quæ hoc tempore Romanam Ecclesiam obscurare conantur. Lege contra pseudomartyrologos sextum dialogum Alani Copi Angli, capite potissimùm 16. in quo docet non modo Lutheranos & Zuinglianos, sed alios etiam hæreticos & maleficos, veris martyribus deletis in eorum loca suppositis in nuuis & antehac inauditis Foxi fastis. Capite 18. tractat in Calendario Foxi etiam confessores malè inter se conuenire. Reperiuntur enim ibi non Bucerus modò & Fagius, sed & Erasmus Roterodamus, atque* Martyres Hæreticorū. Vide dialogū 6. Capi. ca. 3. Lib. 5. hist. c. 15. 16. Rufin. Dan. pouli. Marc. 13. 1. Cor. 13. Excudit Plantinus Anne 66.

Universidad de Deusto Biblioteca

Picus ille Mirandulæ comes, per quos duos totum Foxi calendarium subuerti & exinaniri docet, Capp. 26. & 27. F

Epist. 50. *Quod igitur olim contra Donatistas dixit beatus Augustinus, id nunc contra Lutheranos, Caluinistas, reliquósque hodiernos sectarios repetendum puto.* Insaniunt (ait) isti, qui diuidunt membra Christi, exsufflãt Sacramẽta Christi: & de persecutione gloriãtur, quia prohibentur ista facere legibus imperatorũ, quas constituerunt pro vnitate Christi: & iactant fallaciter innocentiã suam, & quam nõ possunt à Domino accipere, ab hominibus quærunt Martyrũ gloriam. Veri autem martyres illi sunt, de quibus Dominus ait: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Non ergo qui propter iniquitatem, &

Matth. 5. *August. in Ioan. tract. 11.* propter Christianæ vnitatis impiam diuisionem, sed qui propter iustitiam persecutionem patiuntur, hi martyres veri sunt. Et, si passa es ô pars Donati (*atque nunc ô pars Lutheri, Caluini & aliorum*) corporalem afflictionem ab Ecclesia catholica, à Sara passa es Agar: redi ad dominam tuam.

Gen. 16. *Hæreticorum opera arguunt eorum pseudomartyriũ.* Cap. XI. 2. Pet. 2. 2. Tim. 3. *Vide Dialog. Alani Copi.*

Quod *si nobis liceret atque libéret expatiari ad hæreticorum varios præter malam doctrinam fructus, pleniùs explicaretur eos falsissimè sibi de sanctorum martyrum gloria blandiri. Neque ex incertis principiis procederetur: sed ex Apostolica & canonica autoritate Petri, Pauli, & Iudæ. Qui dicunt eos seipsos amare, cupidos esse, atque cor habere auaritia exercitatum, secundum desideria sua ambulare, confusiones suas despumare, voluptatum magis amatores esse quàm Dei, speciem quidem pietatis habere, virtutem autem eius abnegare: eos sibi placere, superba vanitatis loqui: elatos, superbos, ac tumidos esse, nubes quæ à vento circunferuntur, semper discentes, & nunquam ad* G *scientiam veritatis peruenientes, qui dominationem contemnunt: maiestatem, viam veritatis & quæcunque ignorant, blasphemant: ingratos, scelestos, sine affectione, sine pace, murmuratores, mendaces, criminatores, incontinentes, immites, proditores, & vsque adeo corruptos mente, & reprobos circa fidem, quod vltra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus. Hæc euentura Apostoli Spiritus Sancti instinctu prædixerunt: Frequentissimè autem, imò penè semper per hæreticorum perfidiam euenisse, satis superque contestantur præteritorum temporum probatissimæ historiæ: Eadémque & nostro tempore euenire quis est qui nesciat? anno 66. cum peccatis nostris iratus Dominus Deus Germaniam nostram inferiorem per hæreticorum perfidiam castigans castigabat, (vt nihil dicam de adiacentibus nationibus & regnis) nonne experiebamur quantùm inueheretur calamitatis, nouelli dogmatis inductione? Siquidem non tantùm paruæres, sed & maximæ labefactabantur: nec tantùm affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verùm etiam omnes propemodum vrbes, populi, prouinciæ, & nationes Belgarum, hoc nouellæ perfidiæ contagio, nedum maculabantur, sed etiam concutiebantur funditus, & emouebantur. Plena* H *erant omnia seditionibus & intestinis bellis: & variis locis indies timebatur hæreticorum contra catholicos cruenta conflictatio. Quæ blasphemiæ tunc sunt auditæ contra catholicam Regis nostri maiestatem? quarum nonnullas etiam editis libellis oppidatim spargebant. Quis nescire potuit eorum mendacia, contemptum dominationis: Satanicum odiũ erga Episcopos, Sacerdotes Christi, & religiosos patres, atque Sanctimoniales, & ad vnum vsque omnes qui se catholicos esse profitebantur? Quoties publicè in plateis à perditissimis nebulonibus clamabatur in sacerdotum & Monachorum sanguinem & internecionem? Quantæ blasphemiæ variis locis audiebantur in beatissimam Dei matrem Mariam, aliosque Sanctos: imò in sacrosanctam Eucharistiam, & tremendum Missæ sacrificium? Qua barbarie sæuiebatur per ter impios perditissimæ fæcis nebulones & fures, in Dei nostri Ecclesias, altaria, monasteria: eius & sanctorum ipsius imagines? idque non vno loco, sed per vicos, oppida, vrbes, & regiones.*

Tunc mihi repetendum videbatur, quod olim Antiocho Rege templum Hierusalem profanante, voce magna in

1. Mach. 3. g. *cælum clamatum est à Iuda Machabæo, & ab vniuersis filiis Israël, dicentibus:* SanCta tVa ConCVLCata sVnt & ContaMInata: *siquidem in his verbis literæ numerũ significantes exprimunt annum 1566. in quo non tantùm imagines & Ecclesiæ, sed etiam in almo sanctæ Eucharistiæ Sacramento Dominus noster Iesus Christus, sanctus sanctorum, conculcatus est apud Belgas* * *& contaminatus. Sed hîc sit querimoniarum modus. Horret enim animus ea recogitare, quæ an. LXXII. Belgium nostrum pertulit, & in præsentiarum adhuc perfert. Quod ad nos attinet, Domine deus,* I Iustus es in omnibus quæ fecisti nobis, & vniuersa opera tua vera, & viæ tuæ rectæ, & omnia iudicia tua vera, quia in veritate & iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Peccauimus enim & iniquè egimus recedentes à te, & præcepta tua nõ audiuimus, nec obseruauimus. Omnia ergo, quæ induxisti super nos & vniuersa quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. Cõfusio & opprobrium facti sumus seruis tuis & his qui colunt te. Ne, quæsumus, tradas nos in perpetuum propter nomen tuum. Ne confundas nos, sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuã, & secundũ multitudinem misericordiæ tuæ, & erue nos in mirabilibus tuis, & da gloriã nomini tuo Domine, & cõfundantur omnes qui ostendũt seruis tuis mala. Cõfundantur in omnipotentia tua, & robur eorum cõteratur, & sciãt quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super orbem terrarũ. * Adeste Angeli Dei mei qui nunquã deestis cõstituti in ministerio Verbi, propter eos qui hæreditatem capessuri sunt æternæ salutis, & videte Belgicã totã dudũ tantarũ Ecclesiarũ cuneis fultã, nunc desolatã: tantis ordinibus sacerdotũ ornatã, modò sedentem viduã & abiectam. Deprecamini Patriarchæ, de quorũ stirpe generis nata est quæ nunc laborat in terris. Orate sancti Prophetæ cognoscentes afflictam, K quã antea vaticinante præconio cecinistis. Estote Apostoli suffragatores eius, quã vt congregaretis vniuersum orbẽ ascendente in vobis Domino, vt equi velocissimi cursitastis. Præcipuè tu Petre beate, quare siles pro ouibus & agnis à communi Domino magna tibi cautela & solitudine commendatis? Tu sancte Paule gentium magister, qui ab Hierusalem vsque ad Illyricũ prædicasti Euangeliũ Dei, cognosce quid Gothica & Vvãdalica barbarie faciãt hæretici, & filij tui gemunt lugendo. Vniuersiq; ingemiscite sancti simul pro nobis Apost. Sed scimus quia indignũ est vobis pro nobis orare, quia ista quę venerũt nobis, nõ ad ꝓbationẽ, quomodo Sãctis, sed malis meritis supplicia debebãtur:

3. g. * *Supra apud Isuard. 13. Iul.*

Daniel. 3.

* *Victor in fine tertij de persec. Vvãdal. paucis tamen mutatis ad nostra tempora.*

sed &

A sed & pro malis orate iam filiis, quia & Christus orauit etiam pro inimicis Iudæis. Sufficiant castigationi quæ iustè illata sunt nobis, & iam iamq; delinquentibus* venia postuletur. Dicatur Angelo percutienti, Sufficit: iam cohibe manum tuam. Quis ignoret hæc probrorum nostrorum scelera procurasse, aberrantibus à mandatis Dei, & in lege eius nolentibus ambulare? Sed prostrati rogamus, vt non spernatis vestros miseros peccatores per eum qui vos ad Apostolicum culmen prouexit humiles piscatores.

* Delinquentes vocat eos qui deliquerunt. 2. reg. 24. c.

De Græcis Martyrologiis Cap. XII.

HABENT & Græci sua martyrologia. Nam in Græcorum horologio habentur ad singulos dies commemorationes Sanctorum, & orationes ad eosdem, in ea nempe Horologij parte, quæ Menologium inscribitur, à mensibus, id est, mensibus, eò quòd secundum ordinem mensium de Sanctis totius anni in ea agatur. Vnde commemorationes Sanctorum in martyrologium transtuli.

Metaphrastis opus.

Ipsius quoque Simeonis Metaphrastæ opus de Sanctis, non aliud est, quàm prolixum martyrologium.

Nicephori Synopsis.

Et postremò Nicephori Callisti Xanthopuli taxis, siue synopsis de sanctis totius anni, secundum menses, Græcè habetur. Quæ Basileæ impressa est, cum Cyro Theodoro Prodromo, apud Ioan. Bebelium an. 36. fol. 7.

De additionib. ad Vsuardũ, Cap. XIII.

B NVNC ex ordine dicendũ est aliquid de additionibus ad Vsuardũ. Cùm enim Vsuardus nõ potuerit annotare Sãctos qui post sua tẽpora claruerunt: neque etiã omnes habeat qui ante eũ fuerunt, ideo vt martyrologiũ Vsuardi plenius foret, aliunde ei quædam erant apponenda. Quæ autẽ ego illi apposui ex Veterũ Scriptorum, aut diuersarũ Ecclesiarũ martyrologiis, aut Breuiariis, ea magno quidẽ charactere, sed distincto ab Vsuardi verbis, & fere præmissa litera significatiua imprimi curaui. Reliqua ex recentiorũ collectaneis & aliundè, minimo charactere apposui, partim de Sanctis quos in nullo Ecclesiarũ Martyrologio, aut Breuiario, inueneram: partim etiã de beatis, vt vocant quidã, siue beatæ memoriæ, hoc est, de iis qui magna sanctitate hîc claruerũt, in nulla tamen ecclesia eorũ memoria celebratur: neq; in Sãctorũ numerũ asscripti sunt. Cuius supplemẽti nostri plenã & copiosã rationẽ exprimit præfatio ad Lectorẽ quã Vsuar. præmisi.

Obseruandã in martyr.

Tria autẽ obseruari velim in recentiorũ collectis Martyrologiis. Primùm, quòd multos sanctos non canonizatos, siue in nulla ecclesia celebres, cum canonizatis indistinctè permisceant. Quod tamen Carthusia Colonien sis declinare volens in Vsuardo Coloniæ aucto an. 1521. præfatur se pœnè semper (beatæ aut sanctæ memoriæ) non canonizatis præmisisse, vt per hoc à canonizatis secernantur. Rectè autẽ addit & circunspectè (pœnè semper) nam difficile id erat præstitu. Vnde vtcunq; multos nostrates inter Sanctos posuit absque prædicta clausula, quos apud nostros in nulla ecclesia vt Sanctos coli, animaduerti. Qualis est Vvolbodo Leodiensis episc. in crypta Ecclesiæ S. Laurentij† extra Leodium sepultus, vbi singulis annis in anniuersario eius pro eo oratur, 11. Cal. Maij. & Iduberga, mater S. Gertrudis elenata est

† Quam cum aliis exusserunt sectarij, anno 68.

C quidem cum Pipino & nutrice B. Gertrudis, Niuellæ in filiæ suæ quondã monasterio, à quadringentis autem annis Canonicarum collegio, & tamen ibidem pro ea & Pipino anniuersariæ Missæ de defunctis celebrantur: nec Carolus Comes Flandriæ martyr, Brugis, vbi quiescit, inter canonizatos habetur. Et hæc tria expreßisse satis sit. Secundò ex historiis Ecclesiasticis, dialogis Gregorij, & aliunde, multos Sanctos tantùm per occasionem quandam transcripserunt plerique recentiores, nescientes tamen quo die obierint, & an in vlla Ecclesia celebrentur. Sic primo die Ianuarij in die S. Fulgentij episcopi adiecerant nonnulli Fulgentium Vtricolensem abbatem ex Gregorio. 16. Ianuarij in die S. Honorati Arelatensis episcopi, Honoratum episcopum Ambianensem, (cum huius natalem Ambianenses festo magno duplo celebrent 17. Cal. Iunij) & ex Gregorio memoriam Honorati abbatis 22. die eiusdem mensis, in die Anastasij Martyris, Anastasium abbatem. & sic consequenter: sæpè occasione nominis, alium adiecerunt eiusdem nominis, de cuius sanctitate nonnihil legerant apud Veteres, aut ex eis apud Petrum de Natalibus. Similiter in die Hilarionis, adiecerunt Malchum captiuum monachum, quia vtriusque vitam scribit Hieronymus. In die Ioannis Papæ, Symmachũ & Boëthium, quia per eundem Theodoricum Arianum passi sunt. Calendis Maij in die Quiriaci, adiicitur Anna martyr, mater eius: & tertia die Maij, ex Alexandri passione, in die eius, Seuerina vxor Aureliani. In Martyrologio autem manuscripto quod à Patre Antonio Geems in Rubea valle collectum est, multos absque vlla occasione certis diebus additos puto, ex Tripartita historia & aliunde, tantùm vt in martyrologio nõ deessent. Quod ipsum in alio-

Sancti Additicij.

D rum collectaneis rarius obseruaui. Postremò nonnulli ex istis recentioribus scriptoribus dum vndequaque voluerũt sua Martyrologia locupletare, aliquando ex incertis historiis & apocryphis libris transcripserunt sanctos, quos Vsuardus & Rom. Ecclesia, aliæque ignorãt. Duo tantũ adhibebo exẽpla: video enim me iusto prolixiorẽ esse. Ponũt Orsecundo iduũ Nouembris, ex vitis patrũ ab Euagrio descriptis: & decimosexto die Ianuarij Faustũ Lirinẽsem, ex catalogo Gennadij: sed neutrũ posuissent puto, si in Hieronymo de Or & Euag. legissẽt. Euagrius Põticus Hyperborita edidit librũ & sententias Κεφαλαιώδεις, quã nos impassibilitatẽ, vel imperturbationẽ possumus dicere: librũ quoq; scripsit quasi de monachis, multosq; in eo enumerat qui nunquã fuerunt, & quos fuisse scribit Origenistas, & ab Episcopis dãnatos esse, non dubiũ est: Ammoniũ videlicet, & Eusebium, & Euthymiũ, & ipsum Euagriũ: Or quoq; & Isidorũ, & multos alios, quos enumerare tædiũ est: Rursus de Fausto & Gennadio, in Adonis Viennensis archiepiscopi Chronico. Faustus ex abbate Lirinensis monasterij, apud Rhegiũ Galliæ episcopus factus, Pelagiũ dogma destruere conat⁹, in errorẽ labitur: vnde qui eius sesus hac in parte Catholicos prędicãt (sicut Gẽnadius† de illustr. viris scribẽs) omnino errãt

Euagrium damnat Hieronymus. In epistol. ad Ctesiphontẽ.

An. 492.

† Cap. 85. Tertiũ exemplũ de Marculo annotatũ est suprà cap. 3.

VTVNTVR Martyrologio in fine Primæ pleræque Ecclesiæ cathedrales, & multa Canonicorum Collegia, & fere omnia monasteria, non tantùm religiosorũ, sed & sanctimonialium. Vnde rubricæ generales Romani Breuiarij habẽt, post orationẽ Primæ in choro legi Marty. Monasteria tamẽ quædã nõ in choro legũt, sed in Capitulari domo. Cuius

De lectione Martyr. in fine Primæ: & cur præmittatur quota sit luna.

E occasione in sermone quodã de Sanctis annotat Dionysius Carthusianus. In Capitulis religiosorum antequam culpæ recognoscantur, seu proclamentur, fieri lectionem in martyrologio, quatenus fratres martyrum sanctorum exẽplo ad patientiã, animentur, etiã si absq; sua culpa redarguãtur, aut proclamẽtur. Meminit huius etiam Radulphus de Riuo, in libro de canonum obseruantia. Sic enim scribit propositione 14.

Cap. XIIII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In officio Capituli quod fit post Primam, fiunt tria. Primò, memoria Sanctorum in recitatione Martyrologij, cum versu Pretiosa, & Capitulo Sancta Maria. Secundò, memoria defunctorum in anniuersariis recitandis, cum Miserere mei Deus, & collectis. Tertiò, quia tunc ad labores diurnos præparari debemus, adduntur preces congruentes, dicendo ter, Deus in adiutorium. F

Lectioni Martyrologij præmittitur quota sit Luna. in cuius pronuntiatione etsi nonnulli nonnihil varient, vsitatior tamen hactenus fuit pronuntiatio iuxta morem Romani Martyrologij, licet in eo Luna Calendarij prima, esset luna cœli quinta vt plurimum. Nunc verò cum aureus numerus in nouo Romano Breuiario sic sit restitutus, vt non sit opus per quinque syllabas retrocedere ad inueniendam nouam lunam, sed reductus sit ad diem nouilunij, seu coniunctionis lunæ cum sole: ego etiam pronuntiationem lunæ, quæ ex eo numero dependet, in nostro martyrologio immutaui, vt correspondeat cum aureo numero reducto; vt non sit, aut minima tantùm sit differentia inter lunam cœli & lunam nostri Kalendarij.

Cur verò quota sit luna præmittatur, rationem puto, quòd Ecclesia velit nobis ob oculos ponere instabilitatem & mutabilitatem miseræ huius vitæ, vt ex eius consideratione rapiamur ad quærendum ea quæ sursum sunt. Per lunæ enim augmenta & decrementa vsitatè significatur huius vitæ mutabilitas. Vnde & resurrectio Domini in plenilunio celebratur, ad significandum quòd in resurrectione omnis mutabilitas absumetur, quando efficiemur sicut luna perfecta, in æternum. G

Psal. 88. f

Cur mors sanctorum natalis dicatur, et quomodo martyr. lect. sit cõcludẽda.

Nec absimili de causa Sanctorum obitus Natales dicuntur, quod antiquissima & vsitatissima Ecclesiæ vsurpatione fieri probat, D. Pamelius in Cypriani epistolam 34. *Nos autem causam tam frequentis vsurpationis paululum consideremus, cum hæc dictio in Martyrologiis vbique sit obuia. Quanquam igitur in baptismo renascamur, non tamen plenè renascimur & sanamur.** Quoniam filij Dei quandiu mortaliter viuunt, cum morte confligunt: & quamuis de illis veraciter sit dictum, Quotquot spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei, sic tamen filij Dei excitantur, & tanquam filij Dei proficiunt ad Deum, vt etiam spiritu suo, maximè aggrauante corruptibili corpore, tanquam filij hominum quibusdam motibus humanis deficiant ad seipsos, & ideo pereant. *Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, Absorpta est mors (cum omnibus pœnis & miseriis) in victoria. Vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus (peccatum & peccatorum reliquiæ?) Et ob hanc plenam regenerationem, dies obitus & resurrectionis Sanctorum, natales dicuntur, iuxta illud Christi:* Vos qui secuti estis me, in regeneratione cùm sederit filius hominis in sede Maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim. *Eodem referunt Hilarius in Psalmum 2. & ex eo Beda libro 2. in Acta, illud Psalmistæ, Ego hodiè genui te: nempè ad resurrectionem Christi primogeniti ex mortuis. De qua Isaias quoque, iuxta multorum interpretationem, ait: Generationem eius quis enarrabit? quoniam tolletur de terra vita eius. Sanè hæc vita præsens & mortalis, in qua nascendo morimur, tot miseriis animæ & corporis est obnoxia, vt verè non mereatur vitæ nomen. Vnde beatus Augustinus tractans illud Ioannis:* Qui verbum meum audit, & credit ei qui me misit, habet vitam æternam, & in iudicium non venit, sed transit à morte ad vitam. Ecce inquit in hac vita nondum est vita: transitur à morte ad vitam vt in iudicium non veniatur. Quare autem nondum est vita? Si vita esset ista, non diceret Dominus cuidam, Si vis venire ad vitam, serua mandata. Non enim ait illi, Si vis venire ad vitam æternam: non addidit æternam, sed tantùm dixit vitam. Nec vita nominanda est, quia non est vera vita. Quæ est vera vita nisi quæ est æterna vita? Audi Apostolum dicentem ad Timotheum: Præcipe diuitibus huius seculi non superbè sapere, neque sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo: qui præstat nobis omnia abundanter ad fruendum: benefaciant diuites: sint in operibus bonis: facilè tribuant, communicent. Vt quid hoc? Audi quod sequitur: Thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Profectò ista in qua erant, falsa vita est: nam vt quid velis apprehendere veram, si iam tenes veram?* Nos itaque non natiuitatis diem celebramus, cum sit dolorum atque omnium tentationum introitus: Sed mortis diem celebramus, vt potè omnium dolorum depositionem, atque omnium tentationum effugationem. Diem mortis celebramus, quia non moriuntur hi qui mori videntur. * Natalem ergo Sanctorum cum auditis charissimi, nolite putare illum dici quo nascitur in terram de carne, sed de terra in cælum, de labore ad requiem, de tentationibus ad quietem, de cruciatibus ad delicias, non fluxas, sed fortes & stabiles & æternas: de mundanis risibus ad coronam & gloriam. Tales natales dignè martyrum celebrantur. Beatorum martyrum passiones, inquit Eusebius Emissenus, * natales vocamus dies, quando eos martyrij vita, & gloriæ fides dum ingerit morti, genuit æternitati, & perpetua gaudia breui dolore parturiit. Meritò planè dicendi natales dies, per quos illi qui nati fuerant in hanc fragilitatis humanæ miseriam, subitò renascuntur in gloriam, vitæ perennis initium de mortis fine sumentes. Etenim si dies natales vocamus quibus in hanc lucem in delictis & doloribus nascimur ad dolores, iustiùs isti celebrantur natales, quibus Sancti ex corruptibili luce in nouam illam futuri seculi veniunt claritatem, & filij hominum in adoptionem diuinæ paternitatis ascendunt. *In fine lectionis omni die addendum est, Et alibi, aliorum plurimorum sanctorum, Martyrum, Confessorum, atque Sanctarum virginum: & respondetur, Deo gratias. In nullo enim Martyrologio habentur omnes Sancti per varias Ecclesias celebres; Neque* etiam in catalogo Petri de natalibus, aut in Vsuardo Coloniæ aucto anno 1521. *Quod ex quarundam ecclesiarum Breuiariis facilè obseruari potest. Deinde additur istud, quia permultos martyres, confessores, atque virgines, cœli gaudijs potiri non dubitamus, quamuis in Ecclesia non sint relati in numerum Sanctorum.*

Cap. XV.

* *Aug. enchi. ca. 64.*

Rom. 8.

1. Cor. 15.

Osee 13.

Matth. 19.

in 13. Act.

Psal. 2.

Col. 1.

Act. 8. f.

Isa. 53.

Tract. 22. in cap. 5. Ioannis.

Matth. 19.

1. Tim. 6.

* *Origenes lib. 3. in Iob.*

* *P. Chrysologus serm. 129. de Cypr.*

* *is quem Gagnæus emisit, Homil. 50. de Genesi.*

Vide 3. dialogum Alani Copis. c. 29.

H

I

K

A APVD nonnullos legitur etiam in cœna ex Martyrologio lectio sequentis diei. Quod pluribus locis fieri optarim. Pro reuerentia enim Dei & sacerdotum, id vniuersa constituit Synodus (Toletana tertia) vt quia crebrò solent mensis otiosæ fabulæ interponi, in omni sacerdotali conuiuio lectio diuinarum scripturarum (aut aliarum quæ Ecclesiasticos ædificant) misceatur: Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non necessariæ prohibentur. *Scribit Possidius Calamensis episcopus beatum Augustinum in ipsa mensa magis lectionem vel disputationem, quàm epulationem potationemque, dilexisse. Qua in re si Augustinum imitari placebit, non inutilis, neque iniucunda erit in cœna lectio subsequentis diei: atque circa eam nonnulla mensalis ventilatio, de Sanctorum vita, de genere Martyrij, de tempore persecutionis, de locorum situ, de antiquis & nouis locorum nominibus, de Grammatica quarundam vocum explicatione, & id genus aliis eò pertinentibus.* *De lectione martyr. in cœna. C. XVI.* *Conuiuales Sermones.*

PRAETER dictos vsus habebit etiam Vsuardus anctus suum peculiarem vsum apud Pastores. Cùm enim plebs, in annunciandis natalitiis sanctorum, plerunque aliquid à Pastore expectet de sanctorum vita, atque certamine, imò ipsius Pastoris sit festorum rationem populo exponere (Cuius non minima portio in Sanctorum imitatione consistit) non parum ad eam rem iuuabit ipsos Pastores hoc compendiosum opus. Deinde populo aliquando à Pastore proponenda B est admonitio Ioannis Chrysostomi, dicentis, Olim statim & à principio erudiebant pueros qui ipsis nascebantur, admonentes appellationibus, quas illi imposuerant, vt virtutem exercerent: & non sicut nunc, fortuitò & absque causa, nomina fiebant. Dicunt enim, Iuxta nomen aui vel abaui nominetur puer: at prisci non ita, sed omnem operam adhibebant, vt talia natis imponerent nomina, quæ non solùm illos qui nomina sortiebantur, in virtutes adducerent, sed & alios omnes qui sequentibus sæculis futuri sunt, nullam non sapientiam docerent. *Admonendi sunt igitur subditi, vt curam habeant de bono nomine imponendo, & conseruando: & cogitent ipsos etiam angelos diuinitus aliquando solicitos fuisse de nominibus aptè imponendis. Cùm igitur multi boni homines huic admonitioni libenter acquiescant, & sæpè à Pastore suo de Sancto cuius nomen gerunt, aliquid scire desiderent, in quo se illius exemplo exerceant, ad hoc Pastor multùm subsidij inueniet in nostro Vsuardi Martyrologio, & additis ei annotationibus.* *Quòd martyrol. Vsuardi auctum sit vtile Pastorib. Cap. XVII. Hom. 21. in Genes. Qualia nomina pueris imponenda. Eccl. 41. Luc. 1. a. c.*

Et postremò, Christiani nolunt epulas celebrare eo die quo in hanc lucem editi sunt. Inuenimus, *ait Origenes*, in veteri quidem Testamento, Pharaonem regem diem natalis sui cum festiuitate celebrantem: in C nouo verò testamento, Herodem. Vterque tamen eorum ipsam festiuitatem natalis sui, profusione humani sanguinis cruentauit. Sancti verò non solùm nō agunt festiuitatem in die natalis sui: sed & spiritu sancto repleti, execrantur hunc diem. *Malunt itaque pij homines relicta & reiecta vana gentilitate de epulis celebrandis eo die quo in lucem hanc editi sunt, malunt inquam, sibi congratulari in die sancti, cuius nomen gerunt, quòd Christiani effecti sint, & per lauacrum regenerationis spem vitæ æternæ adepti. Vnde iis qui à Pastore cognominis sui natalitium diem petent, facilè per indicem eiusdem libri responderi poterit.* *Hom. 8. in Leuit. gen. 42. Matt. 14 Iob. 3. a Ier. 20.*

HOC Martyrologium postremò per varia sanctorum exempla, non solùm demonstrat nobis arduam virtutum viam: sed etiam contra hæreticorum pestilentissimas & fluctuantes doctrinas, mirum in modum nos stabilit atque munit. Immensa enim Dei nostri pietas, *ait B. Ambrosius*, multiplex ad bonitatem, & artifex ad salutem, proponens arduam virtutum palmam, tantorum martyrum merita nostra vult esse suffragia: simúlque dum nobis fidem veram duro martyrij agone commendat, afflictionem præcedentium, instructionem efficit posterorum. Quanta est circa nos Dei nostri solicitudo? illos examinat, vt nos erudiat: illos conterit, vt nos acquirat: eorúmque cruciatus, nostros contulit esse profectus. Meritò ergo eos colimus, qui periculis suis pugnant, & nostris vtilitatibus militant: qui per huius lucis vitæque contemptum, edocent nos quantum Deo nostro debeamus affectum. Nouerimus itaque quia NON SINE MAGNO DISCRIMINE de religionis veritate disputamus, quam tantorum sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post Martyrum vulnera, veterem fidem quasi nouellam discutere præsumas, & post tam manifestos duces in errore permaneas, & post morientium sudores otiosa disputatione contendas. *Et paulo inferius*: Veneremur ergo in tanto Christi milite (Nazario) fidem nostram. Mater namque Martyrij, fides catholica est: in qua iste illustris athleta, sanguine fuso, mortem pro ipsa calcauit. Mater inquam Martyrij, fides est. Veneremur ergo in sanctorum Martyrum gloria, fidem nostram. *Hactenus Ambrosius, aut Maximus. Huius enim nomine citatur à Radulpho de Riua Propositione 6. & à Romano antiquo Breuiario, in communi plurimorum martyrum. Aduerte verò, quanto verborum ac rerum pondere inculcet venerandam esse in Sanctorum Martyrum gloria fidem nostram.* *De vtilitate martyr. contra hæreses. Cap. XVIII. Serm. 98. de Nazario & Celso. Disputationes de fide periculosa. Martyrij mater fides.*

E *Quantum autem hac in re ab hæreticis peccetur, satis superque notum est. Dominus Deus per viscera misericordiæ ipsorum misereatur: & in nobis fidem nostram augeat, vt indies magis & magis in Sanctorum martyrum gloria fidem nostram veneremur. Habemus in hoc quantumcunque paruo Martyrologij opere, tot diuersorum temporum & locorum exemplis constabilitam Catholicam doctrinam, de sacrificio Missæ, de monachica religione, de virginitate, de Sanctorum inuocatione, de reliquiarum veneratione, & id genus pluribus articulis: vt non abs re dixerim in hoc opere sparsim nobis proponi, de prædictis articulis, Catholicæ Apostolicæque Ecclesiæ vniuersitatem, antiquitatem & consensionem, contra partis corruptionem, nouitatis prophanitatem, & paucorum temeritatem.*

POST *Martyrologij lectionem, legitur etiam nonnullis locis ex libro obituum, seu defunctorum, seu anniuersariorum. Nonnulli eum dictione Latinograeca Martyrologium nominant, vt sit allusio ad Martyrologium, significéque librum mortuorum. Est enim liber, qui continet anniuersarios dies confratrum, & potissimum benefactorum. Exigit autem pietas, vt eorum saltem in anniuersario die aliqua fiat commemoratio.* *De martyrol. seu libro defunctorum. Cap. XIX.*

Universidad de Deusto Biblioteca

Missæ defunctorum.

MEMINIT huius lectionis Radulphus Rivius de Canonum obseruantia scribens. In officio, inquit, Capituli post primam, primò fit memoria Sanctorum in recitatione Martyrologij: secundò, memoria defunctorum in anniuersarijs recitandis, cum Miserere mei Deus, & collectis. *Porro non esse nouitios huiusmodi anniuersariorum libros, testis est* Beda *lib. 4. hist. Anglorum, cap. 14. vbi refert Osvvaldi regis depositionis diem annotatam fuisse in codice defunctorum: quem etiam annalem vocat. Ab eo tamen tempore, occasione apparitionis, quam* Beda *ibidem refert, pleriſque locis annuatim cœpit eiusdem regis, ac militis Christi, natalitius dies, Missarum celebratione venerari. Vnde tunc eum transferre oportuit ex libro defunctorum, in librum Sanctorum, prout Nonis Augusti in Martyrologiis translatus cernitur.* F

Cur Vsuardi dictum: & quinam Sanctorū hist. & gesta scripserint. Cap. XX.

DILIGENTER autem in pastorum aliorúmque vtilitatem, annotare studui, quidnam apud probatos auctores de Sanctorum vita & certamine scriptum habeatur. *Ad quod faciendum non tantùm consului excusas Sanctorum vitas & passiones, sed etiam manuscripta aliquot Bibliothecarum & refectoriorum volumina: in quibus multas deprehendi Sanctorum vitas, grauiter conscriptas, quæ nusquam excusæ habebantur, ne in octo quidem historiarum tomis R. Aloysij Lipomani: pleræque verò nunc imprimuntur magna Ecclesiæ vtilitate in historiarum tomis eruditissimi & pientissimi patris D. Laurentij Surij. Nec tantùm bibliothecas consului, sed ex Gregorio Turone ipsi, ex sancti Isidori, & Sigiberti beatæ memoriæ sacristæ Gemblacensis, catalogis de viris illustribus, nondum tamen excussis.* † *ex Tritthemio, & catalogo testium veritatis, quem Guilh. Eisengrein Spirensis castigauit & auxit, ac aliunde, notaui etiam historias sanctorum, quas nusquam inueni, vt aliis occasionem darem eas quærendi & communicandi.* G

† MS. Louanij apud vtrosque Regulares, Gemblaci, & alibi.

Imò dispensatione petita, legi quoque Gasparem Brussehium de monasteriis Germaniæ, Gesneri Pandectas, bibliothecam à Lycosthene auctam, Centurias Magdeburgenses, catalogum scriptorum Britanniæ, auctore Ioanne Balæo, Anglia quem genuit, sed genuisse pudet.

Iudicia hominum varia.

In his annotationibus libenter ea tantùm citassem quæ probatæ & irrefragabilis sunt auctoritatis, sed deterruerunt me varia, vt in aliis, ita hac quoq; in re, hominũ iudicia, quæ alij probãt, alij improbant: & ferè tot sunt sententiæ, quot capita. Alij omnia volunt habere exactissima: aliis placet omnia, modò sint pia. Sic quomodocũque agatur, non desunt in quorum reprehensiones incurratur. Et, vt demus, hominibus displicuisse, non magnopere curandum esse, potissimũ me deterruit iudicij mei infirmitas, quódque sæpius tantæ moli impar succumberem. Quare, etsi rariùs, aliquando tamen egi paulo licentiùs, ea etiam citando, de quibus aliorum malim audire, quàm meæ scribere iudicia. H

Neque volui, aut potui, omnes Sanctorum historias authenticas annotare: sed tantùm conatus sum aliquousque aliquid de Sanctorum historiis, quæ probatæ, aut saltem (quod sciam) nondum reiectæ fidei sunt, indicare & annotare, vt aliis ad id aptioribus occasionem darem idem perficiendi: atque hoc nostro labore iidem instigarentur ad euulgandas Sanctorum vitas, eorúmque præclarissima gesta, quæ adhuc in MS. bibliothecis latent, & variis iniuriis obnoxia sunt. Quod vt melius fiat, duo mihi adhuc dicenda restant.

Magno bono mart. gesta fideliter collecta publicantur. Cap XXI. Epist. 1.

SCRIBIT *Damasus Pontifex in pontificali, capite siue Pontifice quarto, de Clemente:* Hic fecit septem regiones diuidi Notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta martyrum solicitè & curiosè vnusquisque per regionem suam perquirerent: *& rursus cap.* 20. Hic (*Antherus*) gesta martyrum diligenter à notariis exquisiuit, & in Ecclesia recondidit: propter quod à quodam Maximo præfecto martyr effectus est: *& iterum sequenti capite:* Hic (*Fabianus*) regiones diuisit diaconis, & fecit septem subdiacones, qui septem notariis immínerent vt gesta martyrum in integrum colligerent. *Quod ipsum clariùs constat ex Fabiani decretali epistola ad dilectissimos vbique catholicæ eccleſiæ cõministros, in qua ait:* Septem similiter subdiacones ordinauimus, qui septẽ notariis immínerent, & gesta martyrũ veraciter in integro colligerent, nobísque rimanda manifestarent. Quod etiam vos omnes agere monemus, ne in posterum aliqua ex his dubitatio fiat, quæstióque oriatur, quoniam omnia quæ scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Et quæ nostris temporibus veraciter scribuntur, ad futurorum doctrinam diriguntur. Et ideo fidelissimis hæc negotia committi præcipimus, ne aliqua in eis illusio inueniatur, ex qua fidelibus scandalum, quod absit, oriatur. *Et rursus Damasus de Iulio primo:* Hic constitutum fecit, vt notitia quæ omnibus fidem facit per Notarios colligeretur, & vt omnium monumentorum in ecclesia confectio per primicerium Notariorum celebraretur. I

Rom. 15.

Atque ex his constare arbitror, non tantùm parta ecclesiæ pace, & martyrio sublato, sed & in media persecutione tyrannorum, ipsorum Martyrum gesta diligentissimè & fidelissimè esse conscripta, & collecta, ad futurorum nostrámque doctrinam. Et vbi ea sunt? an in octo Aloysij tomis? non. nisi quædam apud Metaphrastem, & extra eum in prioribus Aloysij tomis fortè vnum & alterum: & quorundam fragmẽta in Adonis martyrologio. An in Romanæ Ecclesiæ archiuis? non puto: scribit enim Gregorius primus se ea non cognouisse in archiuo suæ ecclesiæ, & Romanæ vrbis bibliothecis. Vbi igitur sunt? Respondet Onuphrius Panuinius Veronẽsis in præfatione libri de Romanis Pontificibus & Cardinalibus: Quot sanctissimorum martyrum agones: quot præclarissimorum & doctissimorum hominum gesta & monumenta ignoramus? Vbi enim sunt Hegesippi, Apostolicis temporibus vicini, quinque commentariorum libri, quos de rebus in primitiua Ecclesia gestis (eum) scripsisse referunt Eusebius & Hieronymus? Vbi Papiæ Hierapolitani episcopi, Ioannis Apostoli auditoris, vbi Quadrati Athenienſium præsulis, & Aristidis Christiani philosophi, qui Apostolorum discipuli fuerunt, & aliorum veterum scriptorum, Ecclesiasticæ historiæ? Vbi illorum S.R.E. Notariorum continenter, omnibúsque temporibus gesta martyrum solicitè perquirentium, accuratissiméque & diligentissimè perscribentium monumenta? Vbi demum Damasi papæ liber, quem de Rom. Pontificum qui ante se fuerunt actibus rebúsq; gestis scripsit: quémque egregium fuisse testatur D. Hieronymus? Omnia prorsus eorum hominum qui superioribus sæculis vixe- K

7. registri epist. 29.

A lis vixerunt negligentia, vel etiam persecutionum immanitate interiisse, abolita atque obliterata esse, summopere est ingemiscendum. Nam eum libellum qui Damasi papæ titulo vulgatus in Conciliorum tomo primo excusus est, non est verisimile esse librum illum, de quo scripserit Hieronymus: qui vsque adeo non meretur egregius dici, vt ne libri quidem appellatione ob paruitatem dignus sit, ex Damasi tamen libro illum esse ab Anastasio monacho & S.R.E. bibliothecario, qui vitas Rom. Pontificum vsque ad Nicolaum papam primum scripsit, excerptum existimo. *Hactenus Onuphrius. Ego verò ex diligenti lectione Martyrologiorũ, Bedæ, Vsuardi & Adonis, & Lectionum Rom. Ecclesiæ secundum antiquum vsum, quæ permultis locis per omnia cum Adone conueniunt, animaduerti pleraque martyrum gesta à Rom. Ecclesiæ notariis fidelissimè collecta, in variis bibliothecis & refectorio adhuc MS. superesse. Quorum quædam vtcunque excusa sunt Coloniæ an. 1483. & Louanij an. 1485. Legendæ parte 2. siue in historiis Sanctorum nouiter additis. Habentur itaque præclarissima Sanctorum martyrum gesta magna diligentia conscripta, eáq; in prædictis Martyrologiis sæpissimè nominatim citantur: ferè semper autem nonnihil verbatim ex ipsis transcriptum est: habentur inquam, sed in quibusdam bibliothecis, & sæpè inter obscuras & apocryphas vitas, pleraq; hactenus* Damasi lib.

B *latuerunt, vsque ad editionem eorum per Dominum Surium: nonnulla adhuc latent.*

Gratissimam ergo catholicis & iis qui pietatem amant, operam fecit Surius in cella sua Carthusiana, gratissimam facient & alij, qui eiusmodi nondum impressa præclara gesta in bibliothecis inuestigare volent, & prælo dare. scribit Cap. 30. *Possidius episcopus in vita beati Augustini,* Ecclesiæ bibliothecam omnésque codices diligenter posteris custodiendos semper iubebat. *Quæ autem melior potest esse ratio custodiendæ bibliothecæ manuscriptæ, quàm vt prælo dentur quæ excusa non sunt, & à viris doctissimis, dignissima iudicabuntur, quæ in publicum prodeant: præsertim cum sciamus MS. libros incendiis, furtis, hostium direptionibus, hæreticorum deuastationibus & exustionibus, squalore & neglectu, ac per edacem vetustatem, aliásq; iniurias, miserè nobis deperire. Fatetur* * *Eusebius se ex Hierosolymorum bibliotheca, quam construxerat vir eruditissimus Alexander loci ipsius episcopus, totius operis sui & Ecclesiasticæ historiæ conscribendæ materiam sumpsisse. Laudat* † *Beda Accam episcopum Hagustaldensem, quòd historias passionum beatorum Apostolorum ac martyrum Christi, vnà cum cæteris ecclesiasticis voluminibus, summa industria congregans, amplissimam ac nobilissimam bibliothecam fecerit: annon igitur laudandus erit, qui probatissimis martyrum gestis ornaturus est varias per vniuersum Christianum orbem bibliothecas? Quanto affectu congra-*

C *tulatur sibi beatissimus ille Gregorius, audiens tantùm ab vno quæri gesta martyrum ab Eusebio collecta?* Vtilis semper est, *ait,* docti viri allocutio: quia aut discit audiens quod nescire se nouerat: aut cognoscit, quod est amplius, id quod se & nescisse nesciebat. Qua in re ex audientium numero ego nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, vt cunctorum martyrum gesta, quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta sunt, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognoui. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cœpi scire quod nesciebam. *Et paulo inferiùs:* Ea verò quæ transmitti voluisti, quærentes quidem non inuenimus, sed adhuc non inuenientes quærimus, & si potuerint inueniri, transmittemus. *E quibus Gregorij verbis patet, quantùm congratulandum nobis sit, quando martyrum gesta acquirimus, & quæ eis agendæ sint gratiæ per quos acquirimus. Hoc obiter addo, quòd etiam iudicio aliquo opus sit in edendis martyrum gestis: nam quantumuis diligentes fuerint Romanæ Ecclesiæ notarij in martyrum gestis fideliter conscribendis, ne aliqua in eis illusio inueniatur, vt Fabianus inquit, ex qua fi-*

D *delibus scandalum oriatur: tamen diligens fuit & inimicus noster, qui ne dum dormientibus hominibus, sed & vigilantibus, conatur zizania superseminare in medio tritici. Vnde & eo tempore passiones quædam martyrum non satis grauiter conscriptæ sunt per hæreticos, aut infideles, aut imperitos quosdam scriptores: quales sunt, Gelasio teste, Georgij & Iulitæ, & paucæ aliæ. Huc etiam pertinet quòd Gregorius papa dicat in emendationibus gestis sanctæ Felicitatis legi quæ de ea refert. Vbi insinuat eiusdem martyris gesta alia non syncera extitisse.*

Lib. 7. epist. 29. Eulogio epist. Alexan. Hom. 3. euãg.

SPECIALEM *etiam curam habere oportet de iis Sanctis quorum reliquias habemus, quique nobis conniuendo, benè viuendo, conuersationis: tolerando fortiter, passionis reliquerunt exempla: quorum etiam speciali patrocinio nos adiuuari dubitandum non est.* *Sicut enim & nos experti sumus, & nostri probauere maiores, credimus atque confidimus inter omnes labores istius vitæ, ad obtinendam misericordiam Dei semper nos specialium patronorum orationibus adiuuandos. *Vnde ad Leonem imp. scribunt episcopi aliquot,* Dicimus tranquillitati vestræ, quia ab initio, totius hæreticæ blasphemiæ inexperta est vestra Creta, decem martyribus prouincialibus, passionis tempore precantibus Saluatorem Deum, vt libera à tentationibus hæreticis, semper ab æstu eorum prouincia seruetur. *Pulchrè etiam Ambrosius:* Cum

E *omnium Sanctorum martyrum fratres deuotissimè natalem celebrare debemus, tum præcipuè eorum solennitas tota nobis veneratione curãda est, qui in nostris domiciliis proprium sanguinem profuderunt. Nam licet vniuersi Sancti vbique sint, & omnibus prosint: specialiter illi tamen pro nobis interueniunt, qui & supplicia pertulere pro nobis. Martyr enim cum patitur, non sibi tantùm patitur, sed & ciuibus: sibi enim patitur ad requiem, ciuibus ad salutem. exemplo enim eorum didicimus Christo credere, didicimus contumeliis vitam æternam quærere, mortem didicimus non timere. Videte ergo quid martyribus debeamus, qui nec sibi vixerunt, nec sibi mortui sunt. Exemplum enim nobis reliquerunt, benè viuendo, conuersationis: tolerando fortiter, passionis. Nam ideo Dominus per totum mundum diuersis in locis martyres pati voluit, vt tanquam idonei testes nos præsente quodam fidei exemplo suæ confessionis vrgerent, vt humana fragilitas quæ prædicationis Dominicæ aditu longiore vix credit, vel præsente oculorum testimonio, martyrio crederet*

Vtiliter per Archiepiscopatus propria colligerentur. Martyrologia. Cap. XXII.

* *Leo serm. 1. in natali Petri & Pauli.*

Ambros. serm. 77. in natali Taurinorum Martyrum.

Martyres vbique gentium.

beatorum. Cuncti igitur martyres deuotissimè percolendi, sed specialiter ij venerandi sunt à no- F
bis quorum reliquias possidemus.

Vt igitur Germaniæ nostræ inferioris Sanctos quorum corpora apud nos quiescunt, condigno honore magis quàm hactenus fecimus, veneremur: optarim per Reuerendiss. Archiepiscopos nostros Mechlinien sem, Cameracensem & Vltraiectensem, constitui in cuiusque archiepiscopatu sacræ historiæ Notarium, qui faceret proprium Martyrologium de omnibus & solis sanctis qui in ipsius archiepiscopatu, atq; subditis ei Episcopis, quiescunt, imitando ea in re breuitatem Vsuardi aut Bedæ: deindè optarim ab eodem ad imitationem Adonis, ex ipsis Sanctorum nostratium gestis, aut ex propriæ Ecclesiæ Ecclesiastico officio, iustam aliquam lectionem fieri, per quam instigaremur & vrgeremur ad ambulandum arctam fidei & bonorum operum viam, quæ ducit ad vitam. Optarim etiam diligenter & fideliter ab eo colligi quicquid ad honorem sanctorum nostrorum dignum iudicabitur annotatione. Si quæ etiam fierent miracula, ab eodem fideliter colligi vellem: certa enim miracula cælanda non sunt, iuxta illud Raphaëlis ad vtrumq;

Tob. 12. *Tobiam,* Benedicite Deum cæli: & coram omnibus viuentibus confitemini ei, qui fecit vobiscum misericordiam suam. etenim opera Dei reuelare & confiteri, honorificum est. *Vnde Augustinus ve-*

Lib. 22. de ciuit. Dei c. 8. Crucis signo sanatur innocentia. *hementer stomachabatur, cũ audiret in ciuitate Carthagine, atq; in religiosa fœmina Innocentia de primarijs ipsius ci-* G *uitatis, ingens miraculum restitutæ mamillæ à cancro, sic latere, vt nec sciretur à matronis, quas fortè tunc amicissimas habebat.* Hinc eam (ait) & admonendam, & penè obiurgandam putaui. *Quanta autem diligentia beatus Augustinus, aliiq; libellos cõscripserint de miraculis sanitatum, ne ea multorũ notitiæ deperirent, sed in populis recitarentur, satis supérq; constat ex eodem capite libri 22. de Ciuitate Dei. Hæc igitur atq; alia nonnulla fieri peroptarim, non solùm in Germania nostra inferiori, sed & per omnes Christiani orbis Archiepiscopatus per sacræ historiæ notarios. Quantùm autem inde vtilitatis nasceretur, nobis tacentibus facilè perspicuũ est. hoc tantùm dico: Per incertas historias, quia ea à certis non secernebantur, & eas quæ certæ & probatæ erant auctoritatis, in neglectũ venisse. Quemadmodũ igitur primitiua Ecclesia notarios habuit atque archidiaconos, qui oculi sunt Episcoporũ, per quos Sanctorum gesta diligenter & fideliter colligebantur: ita etiam hoc tempore, quando charitas multũ refrixit, & maximè opus est ad pietatem calcaribus atq; exemplis, valdè vtiliter per archiepiscopatus assumeretur sacræ historiæ primicerius notarius, qui in colligendis atq; diiudicandis sanctorum historiis, tãquàm oculus cooperaretur suæ Ecclesiæ Archiepiscopo: sicq; obseruaretur illud sacrosanctæ Synodi Tridentinæ:* Incerta item, vel quæ specie falsi laborant, euulgari

Sessio 25. c. 1. ac tractari non permittant. H

Reprehensio tarda sit & modesta. HAEC *videbantur mihi dicenda de Martyrologiis. Adiicerem nonnihil de sanctorum inscriptione in numerũ sanctorum, quam canonizationem visitato nomine dicimus: & quomodo admonendi sint infirmiores, qui turbantur dũ audiunt festum Visitationis beatæ Mariæ, & alia quædam, intra 300. aut 400. annos esse instituta. Item quid in festis*

Cap. XXIII. *Sanctorum sit agendum, & quid omittendum. Sed hæc aut similia prioribus addendo, nimiùm libri huius, cum tantũ appendix sit, metas excederem. Nunc igitur ei finem facturus, precor te Candide Lector, vt in historiis Sanctorum legendis atq; alias semper, tardus velis esse & modestus in reprehendendo. Procul absis ab hæreticorum ingenio, qui testi-*

2. Pet. 2. Iudæ v. Apoc. 13. *bus Petro & Iuda Apostolis, quæcunq; ignorant, blasphemant. Procul sis ab Antichristi spiritu, cuius nomen est blasphemare nomen Dei, & eos qui in cælo habitant:* & quod olim B. *Augustinus* dixit de obiurgationibus, Rarò

lib. 2. de serm. Domini in monte ca. 30. & in magna necessitate obiurgationes adhibendæ sunt: *idem de reprehensionibus dictum puta. De B. Sebastiano dicit Vvandelbertus,*

Româ quem vectum nunc Suessio læta frequentat:

non quòd totum corpus Sebastiani è Roma Suessionem sit translatum, sed de parte corporis hoc intelligendum esse cõ- I *stat ex Adone Viennensi. Per piam enim extensionem dicunt nonnulli se alicuius sancti corpus habere, quia eius bonam partem habent. Quam loquendi rationem non intelligens qui ad reprehendendum præceps est, facilè alium redarguere volens, seipsum redarguendum exhiberet. Sed hoc vnum è multis exempli gratia adiecisse suffecerit.*

Quæstionum ex Matth. cap. 11. *Tarditatem autem comitetur modestia, & animi lenitas.* Boni catholici, *ait Augustinus,* ita docent si quid docendum habent, vt visitata & confirmata securissimè & lenissimè, vt possunt, insinuent: Inusitata verò, etiamsi veritatis manifestatione liquidissima perceperint, quærendi potius quàm præcipiendi aut affirmandi modo, propter audientis infirmitatem. *Quæ modestè dicuntur, facilius illabuntur, facilius recipiuntur: modestia enim per se sic est amabilis, vt etiam dura pectora frangat. Qui hanc in scribendo & dicendo sectantur, procul absunt ab eo ardore animi & impetu, quo interdum acriùs aduersarij perstringuntur & mordentur: non mordent nec conuiciantur, nec facilè ex impetu quodam animi aut leuiora exaggerant, aut grauiora extenuant, sed solicitè dant operam ne limites propositæ sibi veritatis transiliant. Hanc ipsi aliis modestè tradere studeant & ab aliis discere parati sunt. Placeat ergo in dicendo & scribendo, animi mansuetudo, modestia, & humilitas, quæ*

** Ado in præfatione Martyrologij.* *Deo est gratior, Christo conformior, hominibus vtilior & omnibus charior.* *Ora impensissimè obsecro, vt me- K
ritis illorum consocier, quorum triumphos, etsi minus quàm debui, excolere optaui. Salutatus
in Christo. VALE.

INDEX LOCVPLETIS-SIMVS RERVM ET VERBORVM, QVÆ TOTO HOC OPERE CONTINENTVR, SERIE Alphabetica digestus.

A

Aaron summus sacerdotum. 145.a
Aaron Sacerdotis depositio. 549.b
Aaron. 162.i
Abacuc & Micheæ Prophetarum. 521.f
Abælardus. 458.a
Abbates nominabiles. 446.g
Abbatis percussor exanimatur. 339.b
Abbatia Benedicti quo casu combutitur. 472.d
Abbatissa nubit. 463.g
Abban Indus mercator. 39.f
Abbo. 444.k
Abdias Babylonis Episcopus primus. 15.h
Abdias passioni b. Andreæ interfuit. 25.k
Abdias Christum vidit in carne. 15.h
Abdon. 482.c
S S. Adon & Sennis natalis. 554.f
Abel archiepisc. & confess. 556.a
S. Abel translatio. 549.d
Abenne & Calpes promontoria. 185.g
S. Abercij episcopi. 870.e
Abesa. 482.b
Abia. 483.g
Abiathar pontifex seditionem excitat. 27.a
Abiathar maledicitur. 27.b
S. Abibi martyris & confessoris. 578.a
S. Abibonis inuentio. 555.g
S. Abilij episcopi. 527.k
Abimelech. 483.e
Abimelech. 482.a
Ableberti depositio. 521.f
Aboth. 481.i
Abraames. 104.i
Abraames simul monachus & pontifex. 104.k
Abrahamius claudum sanauit. 82.g
de Abrahamio. 82.f
Abraamis victus quis. 105.d
S. Abrahamij patris. 571.h
S. Abrahæ confessoris. 546.d
Abrahæ sacrificium in monte caluariæ. 232.i
Abrahæ quercus. 394.g
Abraham. 177.h
Abraham quando natus. 220.i
Abraham. 116.f
Abraham Isaac filium obtulit in sacrificium. 174.k
Abraham. 48nc
Abrunculi episcopi. 536.f
Absentia sensit d. Ioannes. 4.b
Absentia Vespasiani Galba audacior. 147.e
Absimarus. 427.a
S. Absoloni martyris. 529.c
Abstinendum à cibo ne lædatur anima. 75.k
Abstinentia virginis. 64.k
Abstinentia à carnibus. 87.f
Abstinentia à cibis. 64.f
S. Abundij presbyteri & martyris. 545.b
SS. Abundij & Irenæi martyrum. 559.k
SS. Abundij Diaconi & Carpophori presbyteri martyrum. 579.g
S. Abundij episcopi & confessoris. 533.e
Abusus monasteriorum. 386.k
Abusus in monasteriis. 118.g
S. Acacij episcopi. 535.g
S. Acacij martyris. 559.g
S. Acacij. 575.a
Acacius. 95.h
Acacius. 92.a
Ἀκοίμητοι fuere monachi. 112.g
Acceptio personarum in iudicio odiosa. 8.d
Accursij passio. 521.i
Accusatio quatenus suscipienda. 4.g
Accusatio summa. 45.b
Accusatio episcopis illicita. 405.a
Accusatur episcopus hostis intromissi. 269.i
Adam præses. 8.f
Acephali. 499.f
Acephali. 415.h
Acephali. 412.h
Acepsemas prædicit diem suæ mortis. 104.e
Acepsemas inuenitur inter cæteros eremitas. 104.o
SS. Acepsimæ, & Ioseph. 572.f
Acestus centurio. 53.a
Achaïa. 185.b
Achaia terræmotu concussa. 194.c
S. Acharij Nouiomensis episcopi & confessoris. 577.g
Achillas insidiatur Cæsari. 391.a
B. Achillę episcopi. 573.d
S. Achillæi Diaconi natalis. 536.i
Achaz. 484.b
Achates auet abolere parentum dedecus. 201.h
Acies in cœlo. 444.c
Acies armatæ in nubibus visæ. 175.g
BB. Acij & Acioli martyrum. 538.e
S. Acindymi martyris. 572.f
Acta synodi Matescensis. 283.c
S. Acuti. 564.c
Acylę martyris. 522.i
S. Acylines martyris. 545.k
S. Adalberti episcopi & martyris. 536.l
S. Adalongi episcopi. 529.a
Adam creatus quo Christus passus est die. 478.k
Adam typus Christi. 232.c
Adæ præuaricationis expositio. 36.c

Universidad de Deusto Biblioteca

adamnani liber de locis sanctis. 394.b
adamanus. 386.f
de additionibus. 510.a
S. adelberti confess. 548.b
adelbodus. 444.k
adelgisus perimitur. 432.h
S. adelitrdis imperatricis depositio. 580.g
S. adelindis abbatissę. 560.c
B. adelini confess. Christi depositio. 548.f
S. adelphi episcopi & confessoris. 537.g
S. adelphi epis.& confess. translatio. 560.f
ademarus Cluniacensis. 441.i
adesir. 422.c
S. adiliæ virginis. 548.k
adimathus sanatur. 22.b
ad iuratio dæmonis. 11.t
adiutores historiæ. 351.g
adiuratur Hyena. 63.k
adiurationis causa. 42.c.d
ado. 422.k
adolescens dæmoniacus per Paulum curatur. 66.f
adolescens dolo mergitur. 132.i
adelij abbatis vita, & eius ieiunium quadragesimale. 82.e
adoloaldus Eusebij suasu proceres cędit. 308.h
adoloaldus. 421.f
adoloaldus veneno perit. 308.h
adon. 506.a
B. adonis episcopi. 580.g
adorandi Deum verus modus. 130.h
adoratio Dei, est sanctorum honor. 107.k
adoratio vera. 42.a
S. adriani martyris aduentus. 543.d
adriani & Hermetis. 528.k
S. adriani martyris. 529.g
S. adriani martyris Natalis. 562.d
adriani abbatis & confess. 520.h
B. adriani martyris eleuatio. 529.f
S. adriani internuntij & sociorum eius Natalis. 531.e
S. adriani. 529.f
adriani imperium. 234.e
adriano Albinus & Vvilfrido Acca succedunt. 396.c
adrianus Papa. 438.f
adrianus Papa. 431.g
adrianus Papa. 436.k
adrianus abbas recusat episcopatum. 378.e
S. aduentij confessoris. 572.g
aduentoris martyris Natale. 522.f
aduentus b. Petri in vrbem Romam. 49.a
aduentus Quadrag. 388.f
aduentus S. Iacobi Apostoli. 582.g
aduentus Christi. 491.h
aduentus. 561.d.e
adulatorum prauum consilium. 260.b
SS. adulphi & Ioannis fratrum. 565.f
adulphus redimitur. 507.a
adulter Lupum & Amb. occidit. 268.h
adulteræ siue abactricis pœnitentia. 328.h
adustionis signum in corpore mansit quod anima pertulit. 373.i
Ædes Salutis ictu fulminis dissoluta. 199.h
Ædificatio Eccleśiæ gloria martyrum. 319.h
æga moritur. 312.d
Æga regiæ domus præfectus. 311.k
Ægeas arreptus à dæmone, periit. 25.k
Ægeates apud Patras proconsul. 25.a
Æglippus Æthiopiæ rex. 35.e
Ægritudo ex damno publico. 40.c
Ægrotantium author diabolus. 38.g
Ægrotis quibusdam licet vti cibis prohibitis ad medicamentum potius quàm nutrimentum. 102.h
Ægrotis, cibus & potus licitus. 57.d
Ægyptij cum suis curribus in mari Rubro obruti. 187.c
Ægyptij qui Deo non cesserant iubenti cessere punienti. 187.e
Ægyptius puer mortuus, suscitatur. 20.i
in Ægypto multi dij. 73.h
ægyptus superior. 184.h
ægyptus inassueta imbribus regio. 160.i
ælia. 493.i
S. æmiliani epis.& confess. 562.k
S. æmiliani confessoris. 520.f.568.c
SS. æmiliani Diaconi & Hieremiæ decollatorum. 563.i
S. æmiliani confessoris. 556.f
SS. æmiliani, Dionysij & Sebastiani martyrum. 526.a
B. æmiliani presbyteri & confess. 574.e
S. æmiliani martyris. 552.b
S. æmilij. 543.e
SS. æmili & Casti natalis. 542.e
S. æmilij natalis. 567.c
æmulatio monachorum cum murmuratione. 63.e
æneam sanat d. Petrus. 16.h
æneas ex vtero matris suę claudus, sanatur. 27.e
ænesij abbatis vita. 82.h.i
ætas tertia. 481.c
ætas quarta. 483.f
ætatis tertię allegoria. 481.e
S. ætherij epis. depositio. 554.a
ætherius Viennensis. 502.k
æthiopia Matthæo contigit. 35.e
æthiopiæ rex baptizatur cum familia. 36.g
ætna arsit. 208.h
S. ægyptiacæ Mariæ depositio. 534.f
æneæ in Italiam aduentus. 188.b
æs Corinthium. 206.e
ætherius Episcopus scortatorem redimit. 271.i
ætij encomium. 238.h
aëtij res & gesta. 238.g
aëtius Patritius constitutus est. 499.b
aëtius vxoris oratione seruatur. 238.f
affectum omnem excludit fames. 167.g
afflictio discipulorum incipit Iesu. 45.a
S. afrę martyris. 555.k
africę descriptio. 185.e
S. agabi Apost. 534.d
S. agabi prophetæ. 526.g
S. agapę virginis. 556.f
agapę conuiuium ad quod conueniebant pauperes Christiani. 65.h
agape oblatio. 61.g
S. agapes virginis. 527.b
agapeti pontificis. 536.f
SS. agapeti, Teliciissimi & Prætextati martyrum. 556.b
S. agapeti. 532.b
agapeti martyris. 537.f
agapetus ob merita Apameorum pontifex. 93.g
SS. agapij & Secundini episcopi Natalis. 537.h
S. agapij. 532.b
S. agapij martyris & sociorum. 530.i
SS. agapis & Chionię virginum. 533.g
S. agapiti martyris. 558.b
agapitus Papa. 438.e
agapitus papa. 442.a
agapitus Papa. 416.c
agareni & sarraceni irruunt. 310.e
S. agathangeli martyris. 523.c
S. agathæ virginis & martyris Natale. 525.d
S. agathonicæ optimæ fœminæ, Natalis. 535.a
S. agathonici martyris. 558.k
agathonis martyris. 527.a
SS. agathopodis & Cheoduli martyrum. 535.k
agathocles in Africam cum exercitu contendit. 200.f
agenenses hæretici. 471.k
agericus lue contabuit. 291.d

agesilaus Charidus militiæ Lacedæmoniorum præficitur. 193.g
agesilaus Thebanos vicit. 486.f
S. agliberiæ abbatissæ. 557.o
SS. agliberti & Agradi cum aliis. 547.k
agilon. 417.d
agilbertus Parisiensis episcopus. 395.e
agilbertus Parisiensis episcopus. 377.f
agilbertus. 370.d
agilbertus. 378.g
S. agili. 550.g
S. agilophi archiepiscopi & martyris. 550.f
agilulphus. 419.k
S. agnetis secundo Natalis dies. 523.k
S. agnetis virginis & martyris Passio. 522.h
agnetis virginis translatio. 561.c.
agnus dextro pede fontem ostendit. 48.b
SS. agradi & agliberti cum aliis. 547.k
agobardus. 507.i
de agone rege & Theudilinda. 306.f
agonis ducatus. 305.c
agotho papa. 502.d
agotho Papa. 425.e
agricolæ reliquiæ. 240.e
S. agricolæ, episcopi & confessoris. 531.b
S. agricolæ. 580.g
SS. agricolæ & Vitalis Natalis. 572.i
agrigentum Siciliæ vrbs expugnatur. 203.g
agrippa Tiberij iussu in vincula coniicitur. 141.c
agrippa Petri infector miserè moritur. 53.c
agrippa monachus. 95.k
agrippa agrippæ filius rex constituitur. 141.i
S. agrippinæ martyris. 547.i
B. agritij confess.& episco. 521.c
agricula episc. comedit tantum vesperi. 264.g
S. aichadri abbatis depositio. 563.c
aidam episcopus. 422.i
S. aidani episcopi. 560.h
aidani episcopi encomium. 373.a
aidani episcopi virtutes & miracula. 372.f
aidani dies obitus. 372.i
aidanus equum donat pauperi. 372.d
aidanus impendium orando depellit. 372.h
aidanus tempestatem prædicit. 372.g
aidanus vixit vt docuit. 369.h
aidanus præuidet regis obitum. 372.f
S. aigulphi abbatis. 561.d
aistulfus. 430.a
S. aithalæ martyris. 572.h
S. aithalæ martyris, & sanctorũ quadraginta mulierũ martyrum. 561.a
alaricus & Chlodoueus conueniunt. 243.b
alaricus rex. 229.c
alaricus Romam obsidet & diripit. 229.i
alaricus. 413.f
S. alaricus. 498.a
alaricus. 405.i
alanorum gens feta scythiæ. 177.d
alanorum irruptiones. 230.b
alba conditur. 481.c
albania. 402.g
S. albani martyris Natale. 547.e
S. albani martyris. 550.h
S. albani martyris. 547.f
S. albani martyris. 534.d
B. alberti episcopi & confess. 556.e
B. alberti presbyteri & confess.depositio. 475.h
albertus alentesis. 85.c
de albina. 544.b
S. albinæ. 528.k
S. albini epis.& confess. 525.b
S. albini episcopi & confess. 563.e
S. albini epis.depositio. 535.f
albini rapacitas. 145.c
albinus. 67.h
alboinus nubit Chlosindræ. 249.d
alboinus cum Longobardis Italiam occupat. 254.c
albuinus. 417.f
albuinus. 418.e
alchimi illegitima successio. 145.d
alchimus. 489.f
alcibiades exul hortatur Lacedæmonios in patriã. 192.a
alcibiadis cædes. 192.f
alcmana à dæmonio curatur. 24.c
D. alcuini depositio. 541.k
S. aldeberti confessoris obitus. 536.f
S. aldegundæ virginis. 524.d
S. aldegundis virginis translatio. 574.h
B. aldegundis virginis corporis ostensio. 544.h
S. aldegundis virginis depositio. 547.e
S. aldhelmi epis.& confess. 542.i
aldhelmi scripta. 394.h
aldetrudis virginis. 528.f
S. aleidis virginis & abbatissæ depositio. 525.d
alemani vastant territorium Auenticense. 307.e
alexander bellum assumpsit. 127.a
alexander domat Indiam. 196.k
alexander Epirotarum rex à Samnitibus vincitur. 195.a
alexander episcopus. 102.e
alexander fuga sibi consulit. 125.d
alexander Hærodis filius strangulatur. 136.h
alexander Hierosolymis sacrificat. 486.c
alexander magnus nascitur. 194.g
alexander Papa tertius. 474.f
alexander Papa. 448.h
alexander & Aristoteles dantur custodiæ. 136.a
alexander Philippo succedit natus annis viginti. 196.d
alexander rex constituitur. 124.i
alexander Seuerus. 494.i
alexander somnio didicit suorum curationem. 197.b
alexander trigesimo ætatis suæ anno occidit. 197.K
alexander veneno interiit. 197.c
alexander vulneratur. 197.b
alexander cur se incluserit. 58.f
alexander monumento per 12.dies se inclusit. 58.f
alexandra in morbum incidit. 125.h
alexandra sapienter regnum administrat. 125.f
alexandra Tigranem mulcet muneribus. 125.h
alexandrię situs. 160.h
alexandræ vita. 58.ff
S. alexandri. 562.e
S. alexandri. 532.b
SS. alexandri & Amantij. 544.h
S. alexandriæ Apollonij presbyteri. 534.g
alexandri ætas & regnum. 197.k
SS. alexandri & Caij martyrum Natalis. 530.c
SS. alexandri & Epimachi martyrum. 579.k
alexandri Epiri gesta. 196.i.197
B. alexandri episcopi Natalis. 531.d
S. alexandri episcopi. 528.f
S. alexandri epis.passio. 564.f
S. alexandri epis.& confess. 560.c
S. alexandri martyris. 532.g
S. alexandri martyris. 532.f
S. alexandri martyris. 530.h
S. alexandri martyris. 540.k
S. alexandri martyris. 536.K
S. alexandri martyris Natalis. 559.K
S. alexandri martyris. 543.f
S. alexandri martyris. 538.K
alexandri militis & Antoninæ virginis martyriũ. 538.k
S. alexandri papæ passio. 196.e.f.& sequent.
alexandri in præliis res gestæ. 197.c
alexandro fœderantur nationes. 197.i
alexandro mortuo partitur imperium. 135.c.d
alexandrum Archilaus expurgat. 126.b.c
alexandrum castellum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

S. alexij confessoris. 552.a
alexis sponsam pro Christo reliquit. 406.e
alexius imperator cum matre mergitur. 475.i
alfridus. 426.a
B. algisi presbyteri & confess. depositio. 544.c
alia fluuius. 193.a
alieni restitutio. 59.g
alleluia vox victoriæ. 499.d
S. alipij Cionitæ. 577.e
alludit ad id quod de Simeone dicitur. 398.i
almabergæ fallacia. 244.k
almachij martyris. 519.b
B. aluoberti episc.& confessoris. 541.e
S. alodij episcopi depositio. 565.g
SS. alphæi & Zachæ Natalis. 575.f
S. alphij. 540.c
altaris ornamenta. 85.b
altaris sanctificatio. 339.k
altercatio cum Iudæo. 266.g
amalaricus perimitur. 245.i
amalricus rex Hierusalem. 464.k
amasei populi. 20.h
amalsuinda strangulatur. 416.c
amandi corpus leuatur. 434.d
S. amandi episcopi & confess.corporis eleuatio. 564.e
S. amandi epis.& confess.corporis restitutio. 570.g
S. amandi. 571.c
S. amandi epis.& confess. 575.a
S. amandi epis.& confess. 547.a
S. amandi Natalis. 525.f
SS. amandi & Domnoleni confess. 548.b
B. amandi ordinationis commemoratio. 571.d
S. amandini confessoris. 575.c
amandus. 418.g
SS. amantij & Alexandri. 544.h
S. amantij Diaconi & sociorum eius Natale. 531.e
S. amantij episcopi. 572.k
amantij martyris Natale. 526.d
amanus mons. 97.f.100.h
B. amaranti martytis. 573.d
amarini viri Dei martyris. 523.f
amathus ab aquis calidis. 158.f.qualitas.ibid.k
S. amati episcopi & confess.depositio. 563.b
S. amati episcopi & confess. 537.g
S. amati epis.& confess.translatio. 569.i
S. amati presbyteri & abbatis. 563.b
amator nutritius Christi. 467.e
S. amatoris. 542.c
S. amatoris. 577.e
S. amatoris epis.& confess. 538.e
amatus Archiepiscopus. 426.f
amasonum origo. 187.i
S. ambrosij abbatis. 572.f
S. ambrosi confessoris. 569.d
ambrosij epis.& confess.ordinatio. 579.c
B. ambrosij epis.& confess.depositio. 533.i
ambrosij episcopi. 564.a
B. ambrosij festum. 527.i
ambrosij obitus. 406.b
ambrosius. 410.a
ambrosius. 404.h
ambrosius. 497.b
ambrosius nunciat victoriam. 229.a
S. amelbergæ electæ depositio. 550.g
S. amelbergæ translatio. 549.d
S. amelbergæ virginis corporis translatio. 538.f
S. amelbergæ virginis Christi. 550.g
S. amelbergæ virginis Christi corporis aduentus. 571.d
SS. amelij & Amici martyrum. 568.g
SS. amici & Amelij martyrum. 568.g
amictus s. Iacobi salutaris. 107.g
amictus monasticus. 80.b
amilcar dux Pœnorum. 201.d
amilcar occiditur. 202.d
amyntus Philippi dux. 195.k
amma Talida. 85.k
ammæ Taor vita. 86.a
amma virgo à sororibus pro insana habita,omnibus tamen erat sanctior. 69.g
ammianus. 95.e
ammona abbatis vita, & eorum qui cum ipso erant. 72.g
ammona presbyteri & abbatis vita. 78.d
ammona 3000.monachorum abbas. 72.g
SS. ammonariæ & Mercuriæ,Dionysiæ & irerum Ammonariæ. 580.a
ammondi Natale. 522.c
ammonij abbatis vita. 60.f
S. ammonij martyris. 577.e
ammonii infantis Natale. 526.g
ammonij vitæ monasticæ institutum. 78.b
de ammonio abbate & iis qui cum ipso erant. 78.a
S. ammonis. 562.d
B. ammonis martyris. 581.a
S. ammonis. 575.f
SS. ammonis & Alexandri Natale. 526.c
S. ammonis lectorum. 532.e
ammonius & Eusebius. 110.h
ammonius non sensit carnis rebellionem. 60.h.eius memoria ibidem.
ammonius eruditus in Philosophia. 495.c
amnestia. 192.h
amalrici epis.Monasterienſis. 526.i
B. amoluini epis.& confess. 525.k
S. amoluini translatio. 549.d
amomum vbi nascitur. 184.i
amo Arelatenses debellauit. 254.h
amon. 484.d
amon ad montem Netuæ contendit 3000. discipulorum. 59.g
amon cohortatur coniugem suam ad virginitatē. 59.e
amon vxoris consilio seorsum habitauit. 59.f
amonis & coniugis eius vita. 59.e
amonis exercitium. 59.f
amor Dei supra naturam erigit. 115.a
amor Herodis in Mariamnem quantus. 132.g
amor patriæ animorum vinculum. 39.g
amor b.Petri. 115.k
S. amoris confess.depositio. 567.f
amphion. 481.i
SS. ampelij & Caij. 576.c
S. ampelij martyris. 526.g
SS. amplij, Stachyis & sociorum. 572.a
S. amsilionis translatio. 544.c
amum abbatis vita. 74.k
amum oleo puerum curauit. 75.b
anacephalęosis de excidio vrbis Hierosolymitanę. 179.b
anachoretarum in monte quinque millia. 59.b
anachoretæ in speluncis rupium. 81.g
anachoretæ vita qui illudebatur. 81.k
BB. anacleti & Gelasij pontificum. 548.i
anacleti papæ depositio. 551.b
analogius. 329.f
ananiæ,Azariæ, & Misaelis trium puerorum. 580.g
S. ananiæ apud Damascum. 523.c.f
ananus & Iesus insepulti. 162.g
ananus Ionathæ filius. 146.b
ananus iunior qui & kauua pontifex discipulos Iesu Christi persequitur. 45.a
ananus reuocatur. 156.c
ananus sacerdotum princeps. 148.a
S. anastasiæ natalis. 579.e
S. anastasiæ Natalis. 581.h
anastasij & Celsi puerorum. 520.g

S. ana-

S. anastasij martyris. 558.h
S. anastasij martyris Natalis. 562.b
S. anastasij monachi & martyris. 522.k
B. anastasij papæ depositio. 537.e
anastasius. 427.i
anastasius. 499.k
anastasius fulmine periit. 500.b
anastasius imperator munera. 414.k
anastasius imperator. 503.e
anastasius imperator fulmine interiit. 415.b
anastasius papa. 440.c
anastasius papa. 413.h
anastasius Persa monachus martyrium compleuit. 501.i
anastasius præsidet. 405.i
anastasius, Symmachus papa. 413.k
anatolianus martyr. 235.a
SS. anatoliæ, & Audacis passio. 550.f
S. anatolij episcopi. 549.f
S. anatolij epis. & confess. 525.b
anatolius. 495.f
anatolius torquetur à dæmone. 185.h
ancus. 484.e
ancyranæ ecclesiæ. 531.k
ancyræ martyris. 523.c
andarchius dolis appetit Vrsi filiæ matrimonium. 255.a
andarchij educatio. 254.k
andarchius cum suis & domo comburitur. 255.b
andeliacum castrum. 477
S. andoechij presbyteri. 565.b
andragathius præcipitem se aquis suffocauit. 228.d
S. andragisinæ. 568.k
B. andreas crucifixus viuit & loquitur. 25.i
B. andreas mortuum suscitauit. 20.i
B. andreas multis iniuriis & verberibus afficitur. 20.f
B. andreas nauigat Thessalonicam. 23.f
B. andreas reuincit Philosophos. 22.g
B. andreas serpentē mirę magnitudinis attriuit. 23.b
b. andreas ad bestias damnatur. 22.k
b. andreæ Apostoli festiuitas. 540.e
b. andreæ carmelitæ. 520.b
S. andreæ ad crucem exclamatio. 25.h
b. andreæ ad Amaseos profectio. 20.h
andreas in carcerem retruditur. 20.i.k.
b. andreas in carcerem mittitur. 25.f
S. andreæ Crerensis. 549.g
S. andreæ Apost. Natalis. 578.b
S. andreæ marty. 569.f
S. andreæ Apostoli vigilia. 577.i
b. andreæ ex Patris Corinthum profectio. 24.d
b. andreæ in Patras Achaiæ vrbem profectio. 23.f
b. andreæ in Patras reditus. 25.a
SS. andreæ & Petri passio. 541.c
andreæ & Petri vocatio. 16.b
b. andreę prima ex Iudæa in Achaiam profectio. 20.f
b. andreæ reditus in Philippos. 22.d
b. andreę in Synopem Achaiæ ciuitatē cōmigratio. 21.a
androgynus. 488.k
andromedæ locus. 152.h
b. andronici martyris. 568.c
S. andronici patris. 567.i
andronicus à dæmone liberatur. 74.i
andronius. 475.a
S. anæ virginis festiuitas. 537.i
S. anempodisti martyris. 572.f
S. angeli martyris. 568.h
angeli tres. 68.c
angeli stant in Saxones pro ecclesia. 505.d
angeli psallentes Etartongathæ deferunt animam. 370.h
angeli reducunt ad vitam Furseum. 373.h
angeli castrarunt Eliam. 68.d
angeli presbyteri & martyris Natale. 539.d
angeli Dei dæmonem eiiciunt. 38.k
angelorum auxilium. 102.e
SS. angelorum festiuitas. 528.k
angelus hominum custodiæ deputatus. 152.a
angelus confortat Ephigeniam. 37.f
angelus Ioannem curauit. 76.f
angelus cum gladio. 420.h
angelus panem esurienti ministrat. 76.e
angelus amici speciem induit. 79.k
anglia olim Albion. 352.b
anglicarum fœminarum priuilegium. 352.f
angli Idola comminuunt, Quadragesimam obseruant. 370.g
angli opprimuntur. 354.i
angli Romæ tonsurantur. 503.h
angli conuertuntur. 501.g
angli fidem suscipiunt. 402.g
angli Francorum colunt monasteria. 370.g
angli fiunt Christiani. 494.b
angli siue Saxones morantur in Britannia. 355.d
angli redeunt ad idololatriam. 421.f
anglorum in Britanniam aduentus. 502.a
anglos vt vidit Beatus Gregorius formosos dolet esse infideles. 362.b
anglorum Francorúmque pactum. 463.h.
anglus seruit Regi Franciæ. 466.f
aniani precibus obsidione Aurelia liberatur. 238.d
S. aniani translatio. 546.b
S. aniani epis. & confess. 575.f
anianus. 498.d
SS. aniceti & Pholij martyrum. 557.b
aniceti papæ & martyris. 555.g
anima quid in corpore. 177.k
anima Traiani liberatur ab inferis. 419.k
animalia omnia in periculis sua habent arma. 171.h
animarum cura. 92.h
animæ Beatorum ab angelis deferuntur ad cælum. 121.i
animæ immortalitas. 232.b
anizanus prædicatione b. Marci ad fidem vocatur. 46.f
ordinatur episcopus. ibidem.
anlegonus apud Aristobulū fratrem fallò defertur. 124.c
S. annæ matris virginis Mariæ Natale. 553.h
b. annæ prophetissæ Natalis. 560.k
anni intemperies. 295.h
annibal frigore & vigiliis oculum amisit. 202.i
annibal frigore excæcatur. 487.k
annibal lapidibus obruitur. 201.a
annibal sese veneno necat. 204.g
annibal sauciatus. 202.h
annibal veneno se necat. 488.d
annibal ad portas. 212.f
annibal Italiam relinquens Africam remeat. 204.a
annibal fugit. 488.c
annibal Scipionem conuenit. 204.a
annibalis victoria contra Romanos. 203.h
annibalis victoriæ. 205.h
annibalis laudes. 143.b
annibalis in Italiam transitus. 199.a
annon perimitur. 488.b
annona pluit & piscibus. 444.h. S. annoni depositi. 578.k
S. annonis epis. neptis. 531.g
de annotationibus. 510.f
annulorum Tunodia. 203.a
annulus & orarium. 329.d
annulus valoris maximi. 330.i
annus statuitur. 484.d. S. ansani martyris. 578.c
S. ansberti Archiepiscopi. 526.c
S. anscharij episcopi. 525.a
S. anselmi abbatis. 575.i
S. anselmi epis. & confess. 536.d

anſelmus. 450.b
anſelmus Lucenſis. 450.i
anſoualdus Leudaſti ſubſtituitur. 264.h
antandes Agathoclis frater Afrorum exercitum opprimit. 200.f
anteſtius vi inuadit poſſeſſiones eccleſiç. 286.g
S. anthelmi memoriæ obitus. 548.d
SS. anthiæ & Eleutherij Natalis. 535.h
S. anthimi epiſ. & martyris natalis. 537.e
B. anthimi presbyteri Natalis. 540.d
antiochus Hircanium obſidet. 124.a
anthymus S. Andreæ diſcipulus. 23.e
anthropomorphitæ. 406.d
anthropomorphitæ. 441.f
anthropomorphitæ. 496.g
antichriſtus circunciſionẽ inducet & Idololatriã. 232.b
S. antidij epiſ. & martyris. 548.b
antidius vectatur à dæmone. 406.k
antigoni cádauer ad Ariſtobulum fratris ſanguinem clamorem emittit. 124.i
antigonus occiditur. 487.f
antigonus Cæſari occurrit, atque Antipatrum accuſat. 128.b
antigonus Ptolomęum iugulari coegit & Ioſippum. 130.g
antigonus ſecuri percutitur. 130.i
antigonus deiicit ad pedes Soſij. 130.i
S. antinogeni Natalis. 553.c. antinous ſolitudo. 72.k
antiochia Metropolis Syriç. 148.g
antiochia pietati dedita. 100.a
antiochiæ euerſio. 301.f
antiochiæ ſitus & deſcriptio. 148.g
S. antiochi epiſcopi. 569.b
antiochus. 109.e
antiochũs Dionyſius appellatus. 125.d
antiochus hortatur Cæſarem ad vrbis muros ſuccidendos. 168.b
antiochus occiditur. 125.d
antiochus Regis Comageni filius. 168.e
antiochus ritus Hebræorum negligit. 123.h
antipater Iudæorũ genealogias combuſſit. 491.d
antipater ad ſupplicium accerſitur. 137.f
antipater in vincula ducitur. 139.d
antipater veſtem ſcidit. 128.c
antipater popoſcit muros Iudæorum ædificari. 128.e
antipater regio fulcitur cultu. 133.h
antipater vafer & callidus. 134.d
antipater multis exceptis vulneribus egregium ſuæ virtutis exhibuit teſtimonium. 128.b
antiparri filij Herodis cędes. 139.i
antipatri generatio. 127.f
antiphanes ciuis Megarenſis. 24.i
antiphilus veneni delator. 137.i
antiphonarium Romanorum Galli recipiunt. 431.i
antiphonæ introductæ. 405.b
antema diruitur. 172.f
antonia caſtrum. 164.f
S. antoniæ martyris Natalis. 539.a
antonij libidines. 130.k
antonij virtus egregiè emicuit. 127.b
B. antonij viſio. 65.i
B. antonij Luſitani. 545.i
antonij protolici martyris. 527.a
B. antonij monachi. 521.k
S. antonij magni inter Dei pontifices. 526.h
S. antonij martyris. 574.h
B. antonij confeſſoris. 539.b
antonij martyris. 527.a
antonij corpus repertum. 500.h
antonij res & caſus. 218.h
antoninæ virginis & Alexandri militis martyrium. 538.k
S. antonini martyris. 561.b
S. antonini confeſſoris. 566.a
B. antonini confeſſ. Natalis. 538.h
SS. antonini annorũ viginti & Ariſtei epiſ. marty. 561.d
antonini Imperatoris vita. 223.h
S. antonini martyris relenatio. 574.h
S. antonini martyris. 558.k
antoninus monachus. 235.d
B. antonio reuelatur nomen Eulegij. 65.f
antonium caſtrum. 132.b
antonius Armeniæ regem capit. 218.h
antonius Aſcaloni præfectus decem milia Iudæorum obtruncat. 148.f
antonius Auguſto bellum intulit. 491.e
antonius. 161.c
antonius Baſſianus. 494.g
antonius Commodus. 494.c
antonius Centurio. 150.k
antonius Antigonum ſecuri percuſſit. 130.k
antonius monachus. 496.f
antonius peregrinus Patauinus moritur. 524.d
antonius pius. 493.k
antonius ſibi mortem intulit. 219.a
antonius totus Cleopatræ amoribus deditus. 129.c
antonius verus. 494.a
antonius vidit animam Amonis. 59.i
antrum profundæ altitudinis. 132.c
anuph abbatis vita. 75.h
S. anyſiæ martyris. 582.h
aphrates ſigno crucis curat Imperatoris equum. 99.f
aphrates ex Perſarum Magorum genere. 98.f
aphrates nequidem Perſicam tunicam accipit ab Anthemio. 98.i
aphrates ab vno panem tantùm accipit. 98.f
aphricæ principium. 184.d
aphroditij martyris. 537.f
S. aphrodoſij epiſ. & confeſſ. depoſitio. 531.k
aphthonij abbatis vita. 69.a
S. aphthonij martyris. 572.f
apocalypſin propria manu ſcripſit b. Ioanes. 14.f
S. apoditemi. 535.c
S. apollinarem inſectantur & flagellant Pagani. 51.a
apollinaris. 94.g
apollinaris ab Angelo confortatur. 50.d
apollinaris ad Danubium verſatus. 50.e
apollinaris mittitur Rauennam. 49.b
os S. apollinaris ſaxis contunditur. 50.c
SS. apollinaris, & Timothei. 559.a
B. apollinaris ſtudio iuuentus eruditur. 49.c
B. apollinaris epiſ. Natalis. 553.a
S. apollinaris epiſcopi. 567.b
S. apollinaris & Quiriaci. 547.e
apollinaris b. Petri diſcipulus. 49.a
apollinaris damnatur. 404.f
apollinaris Tribuni domũi ingreditur. 49.c
B. apollinaris imperio Cæſaris vocatur. 50.a
B. apollinaris cæditur. 49.f
apollinaris. 494
apollinaris epiſcopus. 244.g
apollinaris virgis cæditur. 50.b
apollinaris ab infidelibus deſpicitur. 50.f
S. apollinaris miſsio. 50.i
apollinaris cum ſuis à tempeſtate liberatur. 50.d
apollinis templi ruina. 8.f
apollo abbatis vita. 73.a
apollo diuinitus præficitur. 73.c
apollo famis tempore populum paſcit. 74.d
apollo medicinam reperit. 481.
apollodorus Iulij Cæſaris in Galliã expeditiones. 490.e
S. apolloniæ virginis paſsio. 526.c
apollonides Myronis filius ſanatur. 67.b
apollonides ſoluit cathenam b. Ioannis. 7.b
apollonidis ſomnium. 7.c

apollonij abbatis vita. 77.e
SS. apollonij & Leontij episcoporum. 531.e
S. apollonij martyris Natalis. 544.g
SS. apollonij & Philemonis Natalis. 529.k
B. apollonij senatoris. 535.h
apollonij vita qui à negotiatoribus cognominatur. 60.k
apollonius. 494.e
apollonius medicum se & pharmacopolam præstat fratribus. 60.k
apostatarum nomen abominabile. 370.k
apostatatio discipuli. 46.b
ad Apostolatum b. Matthias deligitur. 44.k
Io. Apostoli oratione locus vacat imbribus. 319.g
apostoli spe æternorum terrena despiciunt. 33.g.h
apostoli permittunt fanaticos diuinare. 33.b
S. apostoli & Euangelistæ Ioannis Theologi. 565.e
apostoli pannosi. 33.d
apostoli linguas omnes sciuerunt. 35.h
apostolorum dispersio. 46.c
apostolorum omnium festiuitas. 551.g
apostolorum protestatio. 32.c
apostolorum vocatio. 35.d
apostolus Ioannes manus decussauit. 10.c
apostasia. 378 b
apparet b. Maria. 317.b
apparitio. 329.c
apparitio Angelica. 59.k
apparitio in rubo. 45.i
apparitio Beati Michaelis. 395.k
apparitio. 471.g
apparitio. 324.g
apparitio salutaris. 330.b
apparitio Diuæ virginis. 476.a
apparitio Domini. 39.e
apparitio Vrsini. 346.h
apparitio. 323.b
apparitio Angeli. 330.k
apparitiones dæmonum variæ. 63.h
apparitiones b. Pauli. 55.c
apparuit Vitalina quàmplurimis. 338.f
appellis abbatis vita. 76.d
de Appendice martyrologij. 510.g
appiani epis. & confess. reconditio. 531.d
appio triumphus negatur. 206.g
S. apollonij Natalis. 533.k
aprianus. 84.i
aprilis depositio. 536.e
S. aprilis martyris cum sociis. 558.i
B. aproniani passio. 524.i
aprunculus Arus fit episcopus. 241.c
aptacharius. 296.k
SS. apuleij & Marcelli martyrum. 567.e
aqua Benedicta Dæmoniacum sanat. 103.b
aqua benedicta. 340.h.360.a
aqua benedicta mulier sanatur. 389.k
aqua benedicta pellit abortionis periculum. 103.h
aqua benedicta instituitur. 426.c
aqua maris dulcis efficitur. 6.c
aqua precibus obrenta. 302.h
aqua sacri Baptismatis cur disparet. 407.f
aquarum clades maxima Romæ. 201.k
aquarum ingens penuria. 48.b
aquæ benedictæ gustus insanam curauit. 103.e
aquæ benedictæ virtus. 63.i
aquæ benedictæ virtus. 62.c
aquæ lustralis efficacia. 107.d
aquæ penuria Hierosolymis. 149.k
aquilla. 493.i
S. aquilæ martyris. 555.b
S. aquilæ & Priscillæ vxoris eius. 550.c
aquilinæ & Nicetæ Natale. 553.c
S. aquilini epis. & confess. 569.i
aquilini, Gemini, Eugenij, Martiani, Quinti, Theodori, & Triphonis & aliorum martyrium. 519.h
S. aquilini martyris. 525.c
S. aquilini Natalis. 551.k
S. aquilini cum aliis duobus. 541.g
SS. aquilini & Victoriani. 541.d
aquitaniæ ducatus obuenit Francis. 457.i
ara Deo stanti erecta. 17.g
ara & Sacerdotium. 80.i
ara templi noctis tempore lumine resplenduit. 175.f
arabes incidunt viuentium viscera, vt ex iis corradant aurum. 170.h
arabia. 184.f
S. araldi confess. Natalis. 570.a
S. arabiæ martyris. 536.f
araneæ famulantur martyri. 331.b
arator. 415.i
S. aratoris presbyteri. 536.d
aratus. 487.i
arbatus Medorum præfectus. 189.c
S. arbogasti epis. & confess. 552.g.h
arbores bis in anno fructificant. 286.e
arbores bis in anno florent. 262.c
arca Noemi requieuit super montes Ararath. 186.a
arca quid significauerit. 480.b
arcadij imperium. 228.i
S. arcadij martyris Natalis. 574.g
arcadij martyris. 521.a
arcadius. 404.h
arcadius. 497.i
arcadius moriens filio tutorem deligit. 406.h
arcadum & Thebanorum prælia. 194.a
archelai visio. 141.b
archelai & Herodis comparatio. 142.c
SS. archelai & Quitiaci Natalis. 558.i
archelaus epis. 495.g
archelaus Herode immanior. 142.c
archelaus ad Iudicium Romam deducitur. 141.b
archelaus apud Cæsarem accusatus. 141.a. Viennam relegatur. ibidem.
archelaus expurgat Alexandrum. 135.c.d
archelaus cum exercitu maximo partim cæsus, partim pulsus. 215.
archelaus & Philippus Herodis filij Romæ instituuntur. 137.i
archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur. 194.a
archiepis. adulterio Lotharij consentientes excommunicantur. 436.i
SS. archillei & Nerei martyrum Natalis. 540.f
S. archimini confess. 532.h
S. archippi Natalis. 531.f
architecti ad fabricam Ecclesiæ. 396.f
S. arcontij martyris. 561.g
arduenna sylua Galliarum maxima. 490.i
S. aredij confessoris. 559.g
aredius cruce sanat infirmos. 302.g
aredius desertor Gundobaldi. 242.f
aremulus. 483.k
aretus à Damascenis ad regnandũ expetitus. 125.e
B. aretæ martyris Natalis. 566.d
SS. arethæ & sociorum martyrum. 570.i
arfaxat magus. 32.i
argæi, Narcysi & Marcellini pueri passio. 519.d
argumentum libri. 88.k 89.c
arianus cirola excæcauit, quẽ debuerat illuminare. 237.f
arida viresc̃unt. 326 d
aries describitur. 150.a
arij mors & damnatio. 244.f
arij tempora. 90.g
ariolus vocatur ad mortuum. 336.i
ariouistus. 490.f

ariperth. 427.c
ariperth. 423.k
S. ariſtarchi diſcipuli ſ. Pauli Apoſtoli. 555.h
SS. ariſtei epiſ. & Antonini martyrum. 561.d
B. ariſtidis. 560.h
S. ariſtionis vnus ex ſeptuaginta duobus. 527.k
ariſtobulum Romani ſecuri percutiunt. 128.d
ariſtobulus veneno interemptus. 127.h
ariſtobulus. 489.a
ariſtobulus capitur. 145.f
ariſtobulus Herodis filius ſtrangulatur. 136.h
ariſtobulus primus diadema vſurpauit. 124.c
ariſtodemi cum b. Ioanne ſponſio. 30.k
ariſtonicus ſtrangulatur. 489.b
S. ariſtonis martyris. 549.d
ariſtoteles. 486.h
arius. 94.g
arma Chriſti orationes & lachrymæ. 166.d
arma Chriſtianorum. 37.d
inter arma leges valere. 170.k
arma Romana fames & peſtilentia compeſcuit. 191.e
armenia. 143.c
armenij credunt. 418.g
armentius ſucceſſit Brino. 236.i
arnobius. 496.b
S. armogaſtis confeſſ. 532.h
B. arnold. citharœdi Natale. 552.c
B. arnoldi Natale. 552.c
S. arnulphi epiſ. & confeſſ. tranſlatio. 557.i
arnulphi fratris tranſitus. 548.k
S. arnulphi epiſcopi. 552.c
B. arnulphi martyris. 566.h
S. arnulphi epiſ. & confeſſ. 557.g
S. arnulphi epiſ. 552.c
arnulphus. 450.c
arnulphus. 438.f
arnulphus Lexouienſis Epiſcopus. 474.f
arphaxat. 479.g
arphaxat & Zaroes pſeudoprophetæ. 35.c
arelatenſis epiſcopus. 358.d
arriana hæreſis. 354.b
arriana hæreſis. 496.c
SS. arriani, Theotici paſſio. 530.a
arriani rebaptizant. 263.b
arriani altercatio. 263.i
arrianus excæcauit quem illuminare promittebat. 339.c
arrianus miraculo reuincitur. 327.h
arrij mors fœtida. 240.k
arrius hæreticatur. 226.g
arrogantiæ malum magnum. 81.c
SS. aſciſcli & Victoriæ martyrum paſſio. 575.f
ars nulla aduerſus Dominum. 35.i
ars ſeductoris diaboli. 38.f
arſacij abbatis vita, ac eorum qui cum eo erant. 59.b
S. arſenij martyris. 580.d
S. arſenij. 552.d.e
arſenius Romæ claret. 405.g
artaxerxis & Cyri bellum. 192.i
artaxerxes. 486.e
S. artemij magni martyris. 570.a
S. artemij epiſcopi. 523.i
S. artemij. 544.h
artibus magicis tribuitur quod diuinitus fiebat. 43.a
artemius. 501.f
S. artici. 573.c
artorij (qui & Argorius) militare teſtamentum. 174.a
arturi mors dubia. 417.b
arturus. 412.c
arturus naſcitur. 411.d
arturus duello Gallias acquirit. 413.c
arturus. 402.h
aruatij tumulum vix nox attingit. 345.f
aruba Moleſſorum rex. 195.b
aruerni veniunt Arelatenſes expugnaturi. 253.c
aruernis clericis tributa remiſit Child. 297.d
aruernorum epiſcopi. 235.f
aſa. 483.h
aſaphi epiſcopi. 538.f
aſcaloni vrbs ampla. 148.f
aſcenſionis miracula. 394.f
aſcenſionis Chriſti vaticinia. 26.h.i
S. aſclæ martyris. 523.b
S. aſclepiadis Antiocheni epiſ. 569.g
aſclepiodatus. 443.g
aſclepius. 110.d
aſclepius in vtraque vita & ciuili & ſolitaria egregius. 110.e
aſclepius chilperici cuſtodes occidit. 269.c
aſdrubalis vxor ſe combuſſit. 485.h
aſia aliæque multę prouinciæ imperio Romano ſubiectæ. 143.c
aſia minor. 184.f
aſia ſors Ioannis. 1.d
aſicha vicus. 105.h
aſiæ vires & regna in poteſtatem Macedonici imperij cecidere. 196.g
de aſella. 85.f
aſphaltis. 318.b
aſphaltites locus memorabilis. 159.g
aſphaltitis qualitas. 158.k
aſphaltitis & Tiberiadis diſcrimen. 158.g
de Aſphaltite lacu mira. 159.a
aſpidis morſus non nocuit Macario. 63.c
aſpis in puteo. 58.a
aſſertio pro imaginibus. 120.c
aſſumptio virginis. 316.a
aſſumptionis octauę. 436.a
aſſumptionis Dei genitricis Marię vigilia. 557.c
aſylum eſt eccleſia. 256.i
aſſyriorum rex primus Ninus. 189.c
aſter miles Philippum vulnerauit. 195.c
aſtaroth b. Bartholomæi aduentu ſic captiuus & religatus eſt, vt nullum det reſponſum. 37.k
aſtaroth Idolum. 37.i
S. aſterij & Marini martyrum. 529.d
S. aſterij presbyteri. 570.b
S. aſterij. 559.a
aſterioli & Secundini contentio. 248.h
aſterius Dialectica & eloquentia abutitur ad hæreſin. 93.b
aſterius diuina plaga ſanatur. 93.c
aſterius adoleſcens ſenem Iulianum conuenit pro vitæ inſtituto. 91.k
aſterius probatur. 91.k
aſtiagis facinus. 188.d
aſtrapius incarceratur. 251.h
aſtrologi prædictio. 472.f
aſtyages frater regis Polymij. 39.a
aſtyages durè contra b. Bartholomæum Apoſtolum loquitur. 39.a
athalaricus. 415.g
athalia interficit ſtirpem regis Ioram. 483.i
athanaricus. 404.f
athanaricus perſequitur eccleſiam, cur regno pulſus. 237.k
athanagildus. 417.i
S. athanaſij natalis epiſ. & confeſſ. 538.f
athanaſius. 58.h
athanaſius redit ad ſuos. 85.i
athanaſius vexatur ab Arrianis & Conſtantio. 496.f
athanaſius ſcripſit vitam S. Antonij. 59.h
athanulphus Placidiam ducit. 498.c
athanulphus Placidiam ducit. 407.c
S. athelberti martyris. 542.a

athenien-

athenienſes opulenti. 192.b
athenienſium & Cretenſium pugna. 187.g
athenienſium & Peloponenſium & aliorum bellum. 188.f
athenienſium & Spartanorum prælia. 192.b
S. athenogenis Hieromartyris. 551.i
atlas. 481.f
atilius Conſul inſulas Siciliæ nobiles euertit. 201.a
atreus & Thyeſtes. 187.f
S. attalæ abbatis. 530.c
S. attalæ virginis. 578.h
S. attali. 544.b
attalus capitur. 246.f
atticus Epiſcopus. 406.i
attila. 410.c
attila Aquileiam diripit. 238.f
attila Aureliam expugnat. 238.c
attila moritur. 411.a
attila occidentem inuadit. 410.f
attila viſione territus ignoſcit Rom. pontifici. 410.k
S. attilani epiſcopi Natalis. 567.b
attalus cum ſeruo euadit. 246.i
attalus Romam venit cum 3200. nauibus. 230.i
auara truditur ad inferos. 331.g
auaræ tormentum. 331.h
auari. 433.i
auari frumentum ſinunt putreſcere. 82.a
auaritia ſpecies eſt vna fraudis diaboli. 58.h
auaritiæ ſpiritus. 61.k
auari, Inuidi & Guloſi quibus ſimiles. 81.d
auaro mulieres carcerem recludunt. 42.c
auarus luit. 321.b
S. auctoris Treuirorum epiſcopi. 558.f
audacia in bello murus eſt. 163.d
audaciam alit ſucceſſus. 168.g
SS. audacis & Anatoliæ paſſio. 550.f
S. audacti presbyteri Natalis. 570.h
B. audeoli ſubdiaconi. 538.d
audifax & Abacuc martyrum. 522.d
audoenus. 503.b
audoenus epiſcopus. 426.f
auerhin. 415.i
S. audomari epiſ. inuentio. 570.c
S. audomari epiſ. tranſlatio. 545.b
S. audomari epiſ. & confeſſ. 562.e
audoneus iudex iniquitatis. 276.b
S. auentij. 545.a
S. auentini. 525.c
S. auentini confeſſoris & Diaconi. 539.d.e
aufidianus à Traiano mittit ad b. Clementem. 48.c
auforſus. 475.c
auentinus. 483.k
B. auguli epiſc. Natalis. 525.i
auguria damnat Bonifacius. 365.f
augurij Diaconi Natalis. 522.h
S. auguſtalis epiſcopi. 562.b
S. auguſtini epiſcopi. 539.a
S. auguſtini epiſ. depoſitio. 560.b
S. auguſtini epiſcopi. 559.c
S. auguſtini epiſ. & confeſſ. conuerſio. 539.e
S. auguſtini. 562.h
S. auguſtini epiſ. & confeſſ. 545.b
S. auguſtini epiſcopi & confeſſ. tranſlatio. 528.i
auguſtini & Hieronymi contentiones. 406.g
B. auguſtini epiſcopi & confeſſoris corporis tranſlatio & reconditio. 568.d
auguſtini laus. 360.g
S. auguſtini Natalis. 575.d
auguſtinus. 497.k
auguſtinus moritur. 409.c
auguſtinus conuertitur. 405.e
auguſtinus mortem deprecatur. 498.g
auguſtinus aduerſus Pelagium venit in Angliam. 358.i
auguſtinus moritur. 362.k
auguſtinus philoſophatur. 406.f
auguſtus. 491.c
auguſt. cõpoſitis vndique rebus tertio Iani portas clauſit. 219.k
auguſtus Domini appellationem vitauit. 219.k
auguſtus cum audiſſet inter pueros quos in Syria Herodes interfecerat filium quoque eius occiſum: Melius eſt, dixit, Herodis porcum eſſe quàm filiũ. 221.a
auguſtus vocari dominus non vult. 491.k
auicetus Romæ epiſ. 494.a
auis fit lapis. 112.a. de auita. 85.f
B. auiti epiſ. & confeſſ. 525.d
S. auiti martyris. 523.h
auiti ſcripta. 242.k
S. auiti presbyteri & confeſſ. 546.h
auiti triduanum ieiunium. 94.d
auitus ſenator Aruernus. 239.i
auitus Viennenſis epiſ. 499.k
auitus obitum prædixit. 348.h
auitus Aurelianus. 500.d
auitus Viennenſis epiſ. 413.g
auitus monachus. 94.c
auium oblationem reiicit Polychronius. 110.c
S. aunarij epiſ. & confeſſ. 565.c
S. aureæ virginis. 566.k
SS. aurei, & Iuſtinæ ſororis eius paſſio. 546.f
S. aureliæ virginis. 569.b
aurelianenſes ſupra Dunenſes irruunt. 274.g
B. aureliani epiſ. depoſitio. 546.f
aureliani imperium. 225.a
S. aurelianis. 533.a
S. aurelij epiſcopi. 542.k
SS. aurelii & Georgij Diaconi martyrum excep. 570.a
S. aurelij Natalis. 560.a
aurelianus. 495.e
aurelius Clemens. 329.d
aurelius Antonius. 494.h
aurum deſpicere. 60.c
aures minus fideles oculis. 70.h
aureo piſcari hamo. 222.d
S. ausberti eleuatio. 533.b
S. ausberti archiepiſ. 562.d
SS. ausberti & Vulfranni archipræſulum corporum Anshelmus Archiepiſ. Cantuariç. 453.g
S. auſpicij epiſcopi. 550.g
auſpicium ex ſacris literis. 265.d
auſpicium Victoriæ petitum ab Eccleſia. 243.e
auſpicium ex Euangelio & prophetis. 251.f
auſtrigildis medicos qui curabant ſi moretetur occidi iuſſit. 262.g
auſteritas ſine charitate periculoſa. 68.a
auſteritas Euſebij. 94.i
auſteritas Sabini. 94.k
auſteritas eius qui vitã delicatã fuerat conſecutus. 80.c
auſtraſiani Sygiberto perſoluunt. 312.e
S. auſtrobertæ virginis. 526.d
auſtrobertus epiſcopus. 504.c
B. auſtregiſili epiſ. & confeſſ. 542.a
S. auſtremonij, primi Aruernorum epiſ. 571.d
S. auſtrudis virginis & abbatiſſę Natale. 569.f
auſus in Brunichildem. 293.d
autberti epiſ. & confeſſ. 525.c
S. autberti epiſcopi. 580.b
B. auteri papæ Natale. 519.e
author alloquitur populum Iudaicum. 162.c
author dolore capitis. 335.b
authoris propoſitum. 193.d
authoris humilitas. 337.g
authoris frater ambiens epiſcopatum, occiditur. 257.a
authoritatem Chriſti diminuit Ananus. 45.e

S. autonomi martyris. 565.a
S. antypæ epis. Pergami Asiæ Hieromartyris. 534.h
S. auxibij archiepiscopi Soliensis. 527.g
auxilium martyrum & s. Iacobi contra dæmones. 107.g
auxilium de cœlo. 440.g
auxilium angelorum. 102.e
S. auxentij martyris. 580.c
S. auxentij. 527.a
azariæ, Misaelis & Ananiæ trium puerorum. 580.g

B

S. BAbylæ episcopi & martyris Natale. 523.d.eius miraculum. ibidem.
S. baboleni abbatis & confess. 548.d
babylon Ægyptia. 485.g
babyloniæ 184.f
babylonia à Nino & Semiramide reparata. 190.c
babylonia à Nemrod gigante fundata. 190.c
babylonia capta. 485.d
babyloniam reparauit Semiramis. 189.d
babylonici & Romani Imperij collatio. 220.g
babylus Episcopus Antiochenus. 234.g
bacchantium intemperantia. 12.c
SS. bacchi & Sergij martyrum. 567.d
baddon. 289.a
S. bademi martyris. 534.d
S. baini epis. & confess. 547.d
baiocensis Ecclesia comburitur. 463.f
S. balbinæ virginis, Filiæ Quirini martyris. 533.a
S. balbinæ virginis. 567.c
S. baldæ abbatissæ. 579.f
S. baldegundis abbatissæ. 526.d
S. baldi confessoris. 573.c
baldomeri viri Dei. 528.h
B. baldrici confessoris. 569.d
baldricus Imperator. 445.k
baleares insulæ. 185.c
balearicum bellum. 208.h
balduinus moritur. 476.f
balduinus Flandrensis Imperator Constan. 478.b
balduinus coronam recusauit. 454.k
balduinus à Sarracenis capitur. 456.a
balduinus. 454.c
balduinus Ascalonem cepit, Agarenos expulit. 464.f
balioarij Bulgaros vna nocte interficiunt. 311.b
balsama quomodo gignatur. 158.a
B. balsemij sororúmque eius martyrum Natale. 557.i
S. bautonis confess. Christi. 554.h
baptisma non reiterandum. 237.d
baptisma salutiferum. 382.c
baptismo aqua diuinitus exoritur. 345.b
baptismus Lepram curat. 10.i.k
S. baptistæ. 549.b
baptisteria non erant in primitiua Ecclesia. 366.k
baptizantur multi. 41.d
baptizatur rex perfidis. 34.h
baptizatur populus. 39.a
baptizat b. Ioannes familiam Myronis. 7.e
baptizati prohibentur petere stipem à gentilibus & Iudæis. 47.b
baradatus. 113.a
S. barbaræ virginis passio. 578.i
barbari in se inuicem irruunt. 111.k
barbaries melior eloquentia, si cum barbarie zelus & veritas. 98.g
S. barbati epis. & confess. 527.g
barbatiani confessoris. 582.g
bardo archiepiscopus. 440.h
S. barlaam martyris. 576.a
bardoganenses & nordúitæ baptizantur. 432.c
barnabas educitur à carcere. 55.c
barrabas. 162.g
B. bartholomæi corporis symmetria. 37.k
S. bartholomæi Apostoli. 559.h
B. bartholomæi Apostoli Natalis. 559.c
S. bartholomæi Apostoli vigiliæ. 559.a
B. bartholomæi orationis perseuerantia. 38.a
bartholomæi ossa. 435.c
bartholomæi corpus & corium. 461.b
bartholomæi sarcophagum plumbeum natat. 320.g
B. bartholomæus respuit munera. 38.b
quod. b. bartholomæus viuit, viuit Deo. 38.a
barzafarmanes Persarum imperator. 132.ff
S. basilæi martyris. 529.i
SS. basilęi & Iouini martyrum. 529.b
S. basilęi Hieromartyris presbyteri. 531.k
S. basilęi martyris. 537.d
S. basilæi episcopi. 577.g
de basilica b. virginis. 316.h
basilicæ Saluatoris dedicatio. 573.k
basilicæ s. Mariæ in portiuncula consecratio. 555.f
basilicæ præfatæ vrbis dedicatio. 565.f
basilides. 493.k
s. basilidis Natalis. 545.e
s. basilidis martyris. 545.i
S. basilij episcopi Natalis. 546.a
S. basilij epis. & confess. 534.k
basilij domus benedicitur. 8.b
B. basilij. 530.b
S. basilij confessoris. 528.i
basilij constitutiones monasticæ. 120.c
S. basini episcopi. 529.f
S. basilisci martyris. 542.e
S. basilisci martyris. 529.e
basiliscus. 347.h
basilius Papa. 438.g
S. basilius philoromo familiaris. 83.f
basilius Iuliani necem præuidit. 404.e
basilius Tribunus cum vxore credit in Christum. 7.k
basilius monasterium extruit. 94.k
basilius. 437.a
basilius moritur. 497.d
basilius. 496.h
B. basillæ virginis & martyris Natalis. 542.a
basilissę virginis. 542.a
S. basoli confess. translatio. 569.b
S. basoli confessoris. 577.c
s. bassæ martyris. 558.h
bassi martyris. 527.a
B. basini regis & martyris. 547.d
bassiani martyris. 527.a
s. basini regis & martyris. 551.e
s. bassiani. 579.f
s. bassiani epis. & confess. 512.e
basolus & Sindulphus. 418.e
bathaias. 425.g
batildis reginæ Natale. 523.g
baudelij & Scubilij martyrum. 546.b
s. baudelij martyris. 542.a
baudinus. 303.k
baudinus episcopus obiit. 249.g
s. bauonis pij confess. eleuatio. 555.c
s. bauonis confess. 566.d
de be abbate. 72.g
be abbatis integritas. 72.g.h
beani primi episcopi & confessoris Aberdonensis Natalis. 580.g
beatæ Dei genitricis festiuitas. 572.c
SS. beatæ Brigittæ de Roma. 543.e
beati Petri sequendam regulam. 577.k
S. beati confess. 540.a
beati & Benigni cum sociis eiis. 571.a
beati Brocardi presbyteri. 561.c
S. beati presbyteri Treuirensis & confess. 553.h

beati-

beatitudinis fœlicitas. 36.a
beatorum animæ deferuntur ad cælum ab Angelis. 121.i
S. beatricis martyris. 554.d
bebbæ oppidum siue Delbæ. 372.h
beccensis. 450.b
becco calumniator humiliatus. 334.a
beda claret. 426.i
bedo obitus. 400.c
bedæ venerabilis presbyteri depositio. 540.c
bedæ presbyteri depositio. 543.b
S. beggæ viduæ. 550.b
B. beghæ viduæ. 580.h
beireth idolum. 37.k
begonus Aruernis Episcopus. 235.g
belichildis necatur. 307.e
belichildis contemnit Brunichildem ancillam Dominam. 306.g
S. belindis virginis Natalis. 525.c
bellini martyris epis. paduani. 577.e
belisarius. 500.g
belus. 480.a
bella Græcorum. 196.h
bella varia. 212.g
bella socialia. 211.i
bella Hispanica, Pamphylia, Macedonica & Dalmatica. 212.h
bella vnde originem sumpsere. 184.a
bellaria Ecclesiæ donata. 67.e
de Bello secundo Punico. 207.b
bellerophon. 481.k
bellorum Dagoberti cum scalonibus exordium Regni. 510.f
bellorum Romæ clades. 194.h
belluæ grassanti imperat abbas Be. 72.h
bellum aduersus Theodoricum. 313.h
bellum cum Rhetis gestum est Druso & Pisone consulibus. 219.g
bellum Marianum & Mithridaticum. 210.i
bellum pyraticum. 214.b
bellum contra Romanos. 197.e
bellum inter Saxones & Sueuos. 258.k
bellum Achaicum. 206.d
bellum Philippense. 218.d
bellum Mithridaticum. 213.f
bellum aduersus Gundobaldum. 242.d
bellum cum Alarico. 243.d
bellum Aristonici. 208.a
bellum ciuile inter Persas. 192.k
bellum ciuile Cæsaris & Pompeij. 216.k
bellum punicum. 204.b
bellum punicum tertium. 205.b
bellum Caroli in desiderium. 505.c
bellum ciuile primùm Romæ commotum est. 210.i
bellum Macedonicum. 204.c.h.i
bellum Cimbricum. 209.e
bellum Iugurthinum. 208.k
bellum Sueuorum cum Saxonibus. 258.k
bellum contra Chilpericum. 256.e
bellum creticum. 214.c
bellum Cantabricum. 219.e
bellum seruile. 199.i
bellum Gallicum. 202.e
bellum sacrum. 451.h
bellum cum Illyriis atrocissimum. 202.d
bellum seruile. 208.a
bellum Aruernum. 208.h
bellum Saxonum. 505.g
bellum ciuile excitauit Eunus Syrius seruus. 207.d
bellum inter regulos Franciæ. 255.g
bened. Sim. Siluester Gregorius Papa. 447.f
S. benedictæ virginis & martyris. 567.f
B. benedictæ virginis. 548.h
S. benedicti abbatis translatio. 578.k
benedictio. 6.e
benedictio Apostolica. 42.h
benedictio pro conseruanda virginitate. 37.d
benedictio. 267.a
benedictio. 390.d
benedictio sacerdotalis. 281.a
benedictiones. 109.b
benedictionis efficacia. 390.a
benedictionis sacerdotalis fructus. 111.i
benedictionis & aquæ lustralis efficacia. 107.d
benedictione curatur scabies. 389.f
benedicti obitus. 414.i
SS. benedicti martyris & Zœrardi confess. 538.f
S. benedicti abbatis Natalis. 531.h
S. benedicti primi abbatis. 521.a
S. benedicti abbatis translatio. 550.i
benedicti ad Totilam vaticinia. 416.g
S. benedicti confessoris. 570.g
benedictus papa. 436.d
benedictus papa. 443.f
benedictus papa. 439.g
benedictus papa. 442.k
benedictus papa. 425.i
benedictus papa. 418.i
benedictus papa. 445.i
benedictus papa. 447.a
benedictus papa. 443.k
benedictus in clibanum coniicitur. 416.f
benedictus. 415.k
benefici luunt. 262.i
beniamin æger morbo immedicabili medetur quibusnis morbis. 60.i
beniamin abbatis vita. 60.h
beniamin Paulum præfigurat. 483.c
benignitas Thalassij. 109.d
benignitas Dei succurrit hominibus. 35.f
SS. benigni & Euagrij Natalis. 533.g
S. benigni presbyteri. 572.c
benigni & Beati cum sociis eius. 571.a
S. benigni epis. & confess. 572.h
benigni sepultura reperitur. 339.g
beor Epigeniæ germanus succedit in regnum. 37.g
beppolenus ad Guntranum deficit, Andeganos expiat. 286.d
S. berardi passio. 521.i
S. bercharij abbatis & martyris. 869.d
berecingum monasterium. 380.h
B. beregisi abbatis Natalis. 566.f
berengarij in Eucharistiam blasphemia. 447.k
berethrudis obiit. 308.f
berithos vrbs. 336.b
S. berlendis virginis depositio. 525.b
S. berlendis virginis eleuatio. 538.h
berlendis translatio. 262.f
S. bernabæ Apostoli Natalis. 545.g
S. bernardini Senensis. 542.a
S. bernardi episcopi. 523.d
S. bernardi episcopi. 578.i
S. bernardi eremitæ depositio. 541.e
B. bernardi primi Clarævallis abbatis. 558.f
bernardus beato fine quieuit. 460.b
bernardus Viennensis episcopus. 507.e
bernardus. 454.c
SS. beronici, Pelagię & aliorum quadraginta & nouem martyrum. 569.i
S. beatæ piissimæ abbatissæ depositio. 549.g
S. bertellini eremitæ & confess. 262.f
bertha. 424.f
berthefredus occiditur. 288.k
berthegundis malitia. 298.d
bertericus proculus. 504.i

Universidad de Deusto Biblioteca

S. bertholdi confeſſ.ordinis. 532.i
B. bertiliæ eleuatio. 563.d
S. bertini patris corpus. 551.i
B. bertini. 545.b
S. bertini prætioſiſſimi corporis inuentio. 546.f
bertini abbatis & confeſſoris eleuatio. 538.h
bertoaldum obſidet Laudericus. 305.k
S. bertualdi epiſcopi & confeſſ. 576.c
S. bertuini epiſ.& confeſſ. 574.c
bertuualdus archiepiſcopus. 399.a
S. berthulphi abbatis. 558.d
S. berthulfi confeſſ. 525.d
SS. bertulphi Guidvvali corporum tranſlatio cum reliquiis ſ.virginis Amelbergæ. 542.b
bertulfus ligatur & exiliatur. 283.i
S. berturij Natalis. 551.k
S. beſſarionis patris. 544.h
S. beſſiæ Natalis. 551.k
beſtiæ malorum vltrices. 23.a
S. betharij Carnori epiſ. 555.f
betherico ſucceſſit Siſebut. 306.e
bethericus. 420.i
bethemani. 433.k
bethicus. 497.k
bibliotheca Hadriani. 493.i
bibliothecæ Alexandri incendium. 217.f
S. bibianæ martyris paſſio. 578.f
S. bibiani epiſ. & confeſſ. 560.c
bigamia agitatur. 508.c
S. bihildis viduæ Natalis. 577.g
biliſarius. 416.d
S. birgittæ viduæ Natalis. 553.a
S. birgittæ viduæ. 567.e
S. birgittæ ordinis. 539.b
S. birini epiſcopi. 578.g. birith. 425.h
birinus Geuiſſes ad fidem adducit. 370.c
biſarió pauperē ſuo veſtit habitu,ipſe iterim nudus.84.b
biſarionis abbatis vita. 84.a. ſimplex tunica ibidem.
biroitus rex Aruernorum. 489.e
bitumen archa quid. 480.c
bituminis glebæ in aquis natantes. 159.b
biturigenſium conuerſio. 234.i
bladaſtis ingenioſa fuga. 279.c
S. blaſij epiſ.paſſio. 525.a
de blaſio & Fonio epiſcopis. 263.g
blanda. 477.g
blaſphemiæ pœnas luit ſacrificulus Apollinis. 10.k
blaſphemia phariſæorum in Chriſtum. 45.d
blaſphemus luit pœnas. 545.a
blidramnus Viennenſis Eccleſiæ epiſ. 503.f
boetius. 414.e
boantus gladio percutitur. 281.i
bobolinus Viennenſis epiſcopus. 503.c
bodonis epiſcopi & confeſſ. 562.k
boiorix & Lucius reges in acie Crœſi. 209.i
S. bonauenturæ depoſitio. 551.d
SS. bonæ & Dodæ virginum. 537.a
S. boni. 542.e
S. boni presbyteri & martyris. 555.b
S. bonifacij papæ. 542.i
S. bonifacij martyris paſſio. 541.a
S. bonifacij papæ. 552.a
S. bonifacij martyris. 544.g
bonifacij papæ. 571.a
S. bonifacij Diaconi. 558.a
bonifacij papæ Epiſtola. 364.c
bonifacius papa. 439.d
bonifacius papa. 415.i
bonifacius, Lauſanenſis in Burgundia epiſcopus moritur. 527.g
bonifacius mutus efficitur. 49.g
bonifacius papa. 407.i
boniti epiſcopi. 521.f
bonorum ſpiritualium communicatio. 96.i
S. bonoſæ Natalis. 551.g
S. bonoſij epiſcopi. 527.d
bonoſi imperium. 225.b
SS. bonoſi & Maximiani martyrum Natale. 558.h
fidem Boruchtuarij accipiunt. 392.b
boſa & Eata Epiſcopi. 381.k
boſo vtebatur ſortibus. 288.h
boſo per Agericum veniam impetrauit. 288.a
boſtremus. 497.d
botulphi abbatis. 546.h
boues reperiuntur. 347.a
brachio abbas. 258.b
ſ. brandani abbatis. 541.e
brendanus. 418.b
ſ. brictij epiſ.& confeſſ. 574.g
briccius epiſ. Turonenſ. 303.d
briccius b.Martino inſidiatur. 236.f
brigida. 415.c
ſ. brigidæ virginis Natalis. 524.g
ſ. brioci epiſcopi & confeſſ. 538.f
brios locus. 164.k
britannia Romano imperio armis acquiſita. 147.d
britannia vallo cingitur. 353.c
britannia denuò vallatur. 354.g
britannia. 185.d
britannia Francis tum primùm ſubiicitur. 506.c
britanni prædantur. 289.g
britanni prædantur. 291.e
britanni Francorum ſubditi. 249.g
de britannorum comitibus. 249.f
britannorum incurſiones. 262.a
britannorum vaſtatio. 261.i
britannorum origo. 402.d
britones & Angli malè conueniunt. 368.d
britonis epiſcopi & confeſſ. 539.e
britonum linguæ quatuor. 370.a
britto presbyter ob temulentiam dæmone corripitur. 285.g
S. brixij epiſ.& confeſſ. 550.f
brunechildis interceſſit pro Lupo. 266.f
brunichildis diſcerpitur. 421.g
brunichildis ad regem Hiſpaniarum munera. 291.i
brunichildis reges occidit, equi calcibus diſcerpitur. 308.a
brunichildis membratim diſcerpitur. 501.g
brunichildis pellitur in exilium. 256.d
S. brunolphi epiſ.& confeſſ. 554.g
S. brunonis confeſſoris depoſitio. 567.c
B. brunonis depoſitio. 568.d
brunulfus interimitur. 309.g
bucephala vrbs à quo condita. 197.a
buciſenus Siciliam capit. 248.g
bura vrbs Achaiæ locorum hiatibus deuorata eſt. 194.c
ſ. burchardi epiſ.& confeſſ. 568.k
burchardus. 445.g
burdinus pſeudopapa. 455.c
burgundiones pacta Deo fide Hunnos vincunt. 408.h
B. burgundoforæ virginis depoſitio. 533.g
byzantiis b. Andreas verbum Domini prædicauit. 21.f
byzantium à Pauſania rege Spartianorū condita.195.g.h
byzantium conditur à Pauſania. 486.k
byzantium à Conſtantino aucta, & Conſtantinopolis dicta. 195.g
byzantium Philippus obſidet. 195.g

C

S. CAbilonis martyris Natalis. 561.f
cacodæmon balneis infeſtiſſimus. 2.g
cadata fonditus euerſa. 149.f
cadauer incorruptum. 341.g
cadauer Heliſæi mortuum ſuſcitauit. 45.e

cadauer scelerati ab æde Diui Vincentij proiicitur. 328.i
cadualadrus. 426.c
cadinus. 481.i
cæcilia virgo. 494.i
cæcilia semper in sinu Euangelij volumen ferebat. 23.k
S. cæciliæ virginis Natalis. 576.g
S. cæcilij confess. Natalis. 541.c
cæcitatis Sisinnij causa redditur. 47.d
cæco visum restituit b. Andreas. 20.h
cæcos b. Andreas restituit. 25.b
cæcus illuminatur, Dæmoniaca sanatur. 267.f
cæcus illuminatur. 344.c
cæcus Audomarus illuminari non vult. 424.d
cæcus illuminatur. 362.e
cæcus illustratur crucis signaculo. 237.g
cæcus restituitur. 340.i
cæcus illuminatur. 49.c
cæcus illuminatur. 14.g
cæcus recipit visum. 50.h
cædes inuoluntaria salutis causa. 61.d
cædes promiscua. 162.c
cædes Alcibiadis à Pharnabazo. 192.f
cædes in templo ob moniales fugitiuas. 294.g
cædes Iulij Cæsaris. 126.k
cæditur Albanus. 353.h
S. cælestini Papæ. 534.b
B. cælestini martyris inuentio. 544.h
cæli tractus corruptior pestilentiam creat. 133.e
cælum arsit. 452.d
cælum pro tecto. 106.f. cælum scindi visum. 202.i
cælum ardere visum. 202.f
cæsar Gallos multa clade comprimit. 215.k
cæsar primò Christianus. 495.a
cæsar occiditur. 491.c
cæsar aduersum Gallos rebellantes denuo pergit. 215.f
cæsar Pompeium vltra mare Ionium expulit. 127.g
cæsar suis officia distribuit. 168.h
cæsar Herodi multa donauit. 132.a
cæsar murum conscendit. 172.c
cæsar Alexandrinis reddit Regem. 217.g
cæsarea vrbs. 132.d
cæsarea Scytharum. 152.f
cæsareæ conditor. 145.b
cæsarem à Senatu cæterisque ciuibus sententia Munacij Planci Augustum dictum fuisse. 219.d
cæsares à Iulio. 491.c
cæsarianorum fiducia. 173.k
SS. cæsarij Diatoni, & Iuliani presbyteri. 572.c
S. cæsarij martyris. 572.g
S. cæsarij martyris. 572.d
S. cæsarij episcopi. 560.a
cæsaris ad Anglos aduentus. 552.h
cæsaris oratio suos animantis. 171.d
cæsaris imperio vocatur b. Apollinaris. 50.a
cæsaris exclamatio Mariæ facinore vulgato. 174.f
cæsaris cædes. 217.i
B. caij papæ Natalis. 536.e
SS. caij & Crispi Natalis. 566.i
SS. caij & Ampelij. 576.c
S. caij martyris natalis. 536.a
SS. caij & Alexandri martyrum Natalis. 530.c
S. caij Natalis. 570.b
cain fratrem occidit. 232.f
cain & Abel figura Iudæorum & Christianorum. 479.f
cainas. 479.a
calamitas Hierosolymitana describitur. 168.169. calamitates Romanæ. 202.b
calamitatum exitialium tria genera. 157.k
calculus. 319.k
S. caldeoli epis. 521.d
caleburnus Arturi gladius. 412.d
S. calemij martyris Natalis. 523.k
B. calepodij presbyteri. 540.b
S. calettrici corporis inuentio. 567.e
caligula. 492.e
caliguiæ mores & scelera. 221.g
S. calimeri pontif. & marty. natiuitas. 554.h
calliopa à puerperio liberatur. 24.d
S. calliopij martyris. 534.c
calista Lysbij proconsulis vxor. 23.k
S. calisti martyrium. 557.b
calix comminutus restituitur. 322.g
B. calixti Natalis. 568.k
B. calixti papæ. 570.b
SS. calixti & Carisij natalis. 535.e
calixtus primus Niceæ episcopus à b. Andrea ordinatus. 21.d
callimachus Drusianam deperit. 28.b
callimachus moritur Gentilis: suscitatur Christianus. 29.b
callimachus suscitatur. 29.a
S. callinici martyris. 554.e
callinicus excæcatur. 503.d
S. callistes martyris. 561.a
callistrati martyris & sociorum eius. 565.f
S. caloceri martyris. 531.e
SS. caloceri & Parthemij eunuchorum Natalis. 541.h
caloceri presbyteri virtus insignis. 49.i
calumnia claustralis. 69.c
calumniæ monialis in abbatissam. 299.i
calumniæ Iudæorum de Christo. 180.e
calumniam qui patitur expectet Dei iudicium. 86.k
calumnia. 272.a
caluppa reclausus obiit. 257.i
cambyses. 485.g
cambysis regnum. 190.f
S. cameliani antistitis depositio. 531.k
campanæ sua sponte sonant. 450.d
camerina Siciliæ vrbs. 201.a
SS. camerini, Cisselli & Lusorij martyrum Natale. 558.h
candelabri forma. 180.i
de candida. 87.f
S. candidæ virginis. 560.e
candidati resurrectionis. 343.c
S. candidi martyris. 530.d
S. candidi Natalis. 564.h
candidi festiuitas. 525.g
S. candidi martyris. 566.h
candidus ornarat ecclesias. 87.f
canes disparuerunt. 437.i
canes vagi vlulant. 210.d
canes Dei. 310.g
canes diabolicos panis benedictus fugauit. 18.g
S. canici abbatis. 568.c
canis Tobiæ comes. 183.h
cannensis clades. 487.k
cannensis pugna. 202.k
canidij martyris. 522.i
canonicus ordo ab Apostolis. 450.a
S. cantiani martyris Natalis. 543.h
S. cantianillæ. 543.h
canum non vltima cura. 183.g
cantandi donum conceditur diuinitus. 386.a
S. cantij martyris. 543.h
cantinus. 341.b
cantinus vinolentus. 250.c
cantor decipit virginem. 86.c
cantus ecclesiastici. 378.i
S. canuti regis & protomartyris Danorum. 550.h
capellæ sacræ regiæ dedicatio. 537.d
capersana vicus. 105.k
capitis b. Ioannis Baptistæ reuelatio. 554.c
capitis præcursoris Domini inuentio. 528.c
capitolium capitur. 486.a

Universidad de Deusto Biblioteca

capitonis abbatis vita. 81.i
cappadocia. 184.f
capparonia virgo Vestalis incesti rea suspendio periit. 199.k
capraria castellum. 247.h
S. caprasij abbatis. 543.k
S. capraſij martyris. 570.a
capsæ conditor Hercules. 209.a
capsula reliquiarum diuinitus clauditur & aperitur. 320.c
captiuitas Iudaica. 493.c
captiuitas Babylonica. 233.h
capua capta. 488.a
capua capta. 203.f
caput serpentis obseruare. 73.e
caput martyrum stillat sanguine. 322.h
caracalla Imperator. 224.c.
S. caranni martyris. 513.e
caransius. 495.i
carlomannus. 504.d
carlomannus obiit. 505.b
carlomannus Romam vadit. 504.e
carbonaria Francorum cædes. 238.i
carceranimę vita præsens est. 177.k
carconbartus. 423.b
carduellæ regis Britonum feritas. 368.c
caria terræmotu concussa. 202.f
S. carilephi presbyteri. 549.b
carilippi martyris. 537.f
SS. carisij & Calixti Natalis. 535.e
carmenta literas reperit. 482.c
carnes humanas vendens strangulatur. 458.i
carnificum insultatio in b. Marcum. 46.i
carnis mortificatio, quid. 113.f
carnis copula quorsum. 359.c
carnis castigatio. 101.k
carnotum ciuitas incenditur. 471.k
carnuntium Carnotum. 223.i
caro aduersus Christianos insurgit. 145.f
caroli expeditiones in Sarracenos. 315.a
caroli expeditiones. 504.b
caroli obitus. 315
S. caroli confess. Natale. 523.k
carolus testamentum facit cui subscribit Leo pontifex. 506.h
carolus. 439.a
carolus simplex. 508.g
carolus punit papæ contemptores. 506.c
carolus Rom. Imp. coronatur. 433.c
carolus Flandrensis proditur. 456.g
carolus Burgundiam subiugauit. 314.h
carolus Martellus. 427.k
carolus Christum hæredem facit. 434.b
carolus Caluus. 437.h
carolus magnus moritur. 434.e
carolus inter filios regnum diuidit. 315.d
carolus. 435.k
carolus magnus. 431.d
carolus Saxones debellauit. 314.g
carolus ventis nomina imposuit. 435.a
carolus. 438.d
carolus coronatur Augustus. 506.d
carolus Ludouicus Balbus. 437.k
carolus legatos iustitiæ distribuit. 433.g
carpathiorum & Telchinum certamen. 186.g
B. carpi Natalis. 568.h
S. carpi epis. natalis. 535.a
carpophori Seueri, Seueriani & Victorini quatuor coronatorum natalis. 573.h
SS. carpophori presbyteri, & Abundij Diaconi martyrum. 579.g
carpualdus conuertitur. 467.a
carth. Imperij duratio. 220.h
carthaginem Tyri condiderunt. 200.d
carthaginenses pacem impetrant. 201.i
carthaginensium cum Romanis fœdus. 194.g
carthaginenses Tarentinis adsunt contra Romanos. 199.g
carthaginiensium origo & fortuna. 200.a
carthaginis euersio. 205.d
carthaginis situs. 488.g
carthaginis situs. 205.c
carthaginis euersio. 488.h
carthago ab Agathocle obsidetur. 200.f
carthago restauratur Senatus decreto. 208.f
carthago restituitur. 473.g
carthalon Herculis sacerdos cum infulis suspenditur. 200.b
carthusiani incipiunt. 450.f
carus. 495.g
caspiæ portæ. 310.d
caspium mare. 184.i
S. cassiani martyris passio. 557.c
S. cassiani. 535.c
S. cassiani passio. 578.g
cassiani res impunè nemo tangit. 322.c
B. cassiani epis. & confess. 556.a
cassianus eiicitur. 408.c
cassianus hæreticatur. 498.k
S. cassij. 552.f
SS. cassij & Florentij, cum aliis pluribus. 568.a
S. cassii martyris. 541.d
cassiodorus. 415.i
cassius martyr. 235.a
cassius in Iudæam irruit. 127.f
castella prope trecenta populata. 201.b
castellum corrigię Heugisti. 408.i
SS. casti & Æmilij Natalis. 542.d
S. casti Natalis. 567.c
S. casti. 561.f
castigatio carnis. 101.k
castissimæ mulieris exemplum. 28.c
castor callidus. 165.b
S. castorij martyris passio. 573.h
S. castorij martyris. 550.b
S. castoris. 537.e
SS. castoris, Victoris & Rogatiani. 582.d
S. castoris confess. 526.i
castra Syriæ fugantur. 166.f
S. castriciani epis. & confess. 578.d
S. castuli martyris. 532.d
casula auro textilis. 502.c
cathecumeni etiam tum authoris temporibus. 299.e
catena ferrea Plato detinetur. 121.f
S. caterinæ virginis. 537.i
S. catherinæ martyris. 577.b
S. catherinæ abbatissæ, filiæ b. Brigittæ. 532.b
cathedra S. Petri Apostoli. 522.c
cathedra S. Petri. 527.k
catholicorum Episcoporum miracula. 237.c
catilina incesti accusatur. 214.a
cato recusat subesse Cautino. 250.a
cato episcopus designatur. 249.i
cato subornat mulierem ad miraculum. 250.e
catonis præsumptio. 249.k
S. catulini Diaconis. 551.g
caucasus mons. 184.h
caudina ignominia. 487.a
caudinæ furculæ. 196.b
causa tot per orbem terræ linguarum. 35.h
causa mortis Ioannis Baptistæ. 141.h
causa & origo cur templa sanctis Dei dedicantur. 31.d
cautinus Catoni substituitur. 249.k
ceadda precibus impetrat serenitatem. 579.f

ceadda

ceadda ex monacho episcopus. 378.k
ceadualla rex baptizandus Romam venit. 390.f
ceaduallæ obitus. 390.k
S. cealdæ depositio. 529.c
cedd creatur episcopus. 374.f
cedda presbyter. 377.f
cedron vallis. 165.e
cella Episcopus interpres. 376.a
celebritas Hierosolymorum. 178.f
celerinæ martyris Natale. 525.a
celerini diaconi & confess. natalis. 525.a
celestinus instituit gradalia & breuiarium. 408.c
celia potio. 207.h
S. celiniæ virginis. 570.b
celsi pueri martyrium. 554.b
celsi & Anastasij puer. 520.g
celsi epis. & confess. inuentio. 528.b
celsi sacrilegi vox impia. 232.e
S. celsini confess. & presbyteri. 571.a
celsus Philosophus Epicureus. 495.a
ceunualch renuit fidem. 370.c
S. censurij epis. & confess. 545.e
census Cæsaris. 220.a
centenius penula Centurio cæsus. 203.c
centum & decem millia de Archelai exercitu cæsa. 213.g
centum quinquaginta millia Romanorum bello consumpta. 211.h
centum millium pedium exercitus. 202.h
centum orationes constitutæ rebus publicis implicato, non minoris pretij quàm 500. nihil aliud agentis. 64.65.a
centum octoginta quinque millia Assyriorum per Angelum cæsa. 166.e
centum & quinquaginti viri sub Dauide. 95.k
centum octoginta millia armatorum in exercitu Bituiti 208.i
centurionis facinus. 155.c
S. ceolfridi abbatis & confess. depositio. 565.c
S. ceranni confessoris. 565.f
cerberus. 481.k
S. cerbonij epis. & confess. 568.a
cerealis dux Romani exercitus. 160.b
cerealis præficitur exercitui. 173.c
cereorum opus ad peruigilia. 340.d
cereus diuinitus accenditur. 324.c
certamina Nathanaelis abbatis. 61.g.h
certamina b. Petri. 51.c
cespitis traiectio. 459.k
cestius in Syria rexit. 145.i
cestius dolo fugam tentat. 146.f
cestrensis Episcopatus. 475.i
chadoinus referendarius. 311.g
chaldea. 184.f
cham nudauit pudenda patris. 481.b
cham Magiæ & Idolatriæ repertor. 232.g
S. charalampi martyris Natale. 526.d
chararicus rex cum filio occiduntur. 24 .a
charesigilus testamentorum corruptor. 255.k
charibertus occidit. 310.e
charibertus moritur. 252.i
charibertus. 500.k
charis Basilij vxor sterilis, fit fœcunda. 8.b
charisius de spe decidit. 41.c
charisius regem aduersus Apost. Thomam solicitat. 41.a
charitas quid. 10.h
charitas b. Philippi Apost. 43.i
S. charitines martyris. 567.b
charitonis martyris. 529.i
S. charitonis patris & confess. 565.h
charterij litteræ regis diffamatoriæ. 269.g
charus Iudæus blasphemus mutus redditur. Chebron vrbs vetusta & celebris. 159.k
S. cheledonij & Hemeterij natalis. 529.d
de Cheremone. 80.k
childeb. copias in Italiam dirigit. 252.k
child. Fredegundam petit ad supplicium. 275.i
childeb. filium Theo. Suessionibus rectore dedit. 295.b
childeb. sororem Longob. regi repromisit. 291.f
childeb. censum exigit. 292.a
child. regnum in Burgund. 305.d
childeberti obitus. 305.d
childeberti regis depositio. 581.e
childeberti legatio ad Gunthranum. 275.h
childeberti exercitus vrsion concluditur. 288.i
childeberti regnum. 256.d
childeberto nepoti Gunthranus regnum cedit. 278.f
childeberto nascitur filius. 287.c
childebertus transit ad Aruernos. 245.h
childebertus nascitur. 285.k
childebertus turpi fuga elabitur. 283.f
childebertus insidiantes interficit. 304.k
childebertus armatur in Italos. 296.h
childebertus & Chlotarius petunt Burgundias, Theodoricus Arueruos. 245.i
childebertus in Italiam proficiscitur. 273.a
childebertus per legatos Fredegundam requirit. 275.a
childebertus Theodebertum quantis donauerit. 247.k
childebertus ecclesiæ vasa reddidit. 245.i
childebertus moritur. 251.k
childericus ob stupra regno pellitur. 259.k
chilp. se non sequutos ad bellum teamnis priuat in ecclesia. 261.g
chilp. scommatibus agitabat sacerdotes. 273.i
chilp. Pictauos inuasit. 261.d
chilperici ambitus filia & filius moritur. 271.f
chilperici poemata. 273.i
chilpericus Nero suî temporis occiditur. 273.h
chilpericus versus composuit noua ratione. 264.f
chilpericus per desiderium vastat regnum Gunthchramni. 268.g
chilpericus fratris regnum populatur. 270.h
chilpericus cum thesauris Cameracum vadit. 272.k
chilpericus Lutetiæ filium tingit. 270.c
chilpericus rex authori fuit infensus. 259.h
chilpericus magno tumultu Parisinos cum filia ad Gothos transmittit. 273.d
chilpericus conatus est personas & trinitatis terminos tollere. 264.d
chilpericus tributa remittit. 262.e
chilpericus scripsit ad sepulchrum b. Martini. 258.h
chilpericus ignoscit clementer calumniatoribus. 269.h
chilpericus. 418.d
chilpericus legatos ad Tiber. Imp. mittit. 266.c
chilpericus fraude Fredegundis occiditur. 501.b
chilpericus & Childebertus contra Guntheramnum conspirant. 266.d
chilpericus. 428.e
chilpericus vexat suos tributis graui tumultu. 261.h
chintasindus. 427.c
chintilan. 424.h
SS. chioniæ & Agapis virginum. 533.g
chlodoaldus tonsuratur. 500.g
chlodomerus Chlodouei filius baptizatur. 241.242.a
chlodoualdus necem euasit. 247.f
chlodouei filij. 313.e
chlodouei liberi. 244.g
chlodomerus occiditur. 245.b
chlodoueus obiit Lutetiæ, sepultusque in æde Petri & Pauli, Genouefæ nunc ecclesia appellatur. 244.d
chlodoueus Chrotildem ducit vxorem. 241.h
chlodoueus rex lubricus. 502.h
chlodoueus fidem suscipit. 497.k

Universidad de Deusto Biblioteca

chlodoueus arripit regnum. 241.c
chlodoueus baptizatur. 242.c
chlodoueus. 498.h
chlodoueus adhuc gentilis calicem d. Remigio reddi iussit. 241.g
chlodoueus Christo nomen spondet si vinceret. 242.a
chlodoueus Syagrium occidit. 241.f
chlodoueus nascitur. 240.a
chlodoueus proditoribus adulterina dat munera. 244.c
chlodoueus cum Alarico conuenit. 243.b
chlodoueus fit senator Patricius Romæ. 243.h
S. chorentini episcopi. 538.c
chorus Angelorum. 541.b
chlotharij obitus. 504.a
chlotharij filij regnum diuidunt. 252.c
chlotharij probitas. 308.b
chlotharius expeditionem parat in Saxones. 251.a
chlotharius febre obiit. 313.c
chlotharius. 503.f
chlotharius omnes spatha longiores detruncauit. 501.k
chlotharius iunior ægrotat. 298.c
chlotharius Austriam ingreditur. 307.i
chozebisti confess. 520.f
chramnus odit sibi benè consulentes. 250.k
chramnus cum vxoribus & filiabus crematur. 252.b
chramnus rebellis cum filiis comburitur. 500.i
chramnus ęgrotat. 251.d
chramnus ad Childebertum venit. 251.h
chramnus. 418.c
chrismantur Hæretici conuersi. 263.c
christæ & Calistæ martyrium. 525.f
S. christi & Dei nostri resurrectionis templi dedicatio. 563.c
christi discipuli orbem repleuerunt. 143.g.h
christi prædicatio. 233.k
christ. persecutio Hispanica. 263.a
christi passio. 233.k
christi mors Iudæorum excidium. 179.k
christi aduentus ob resurrectionem. 198.g
christi tunica. 420.b
christi corpus templum vocatur. 163.b
christi mors Iudæorum excidium. 172.k
christi passio & resurrectio. 315.k
christi probatur natiuitas. 266.h
christi miracula. 233.k
christi agnitio. 365.d
christiana nubit infideli. 364.g
christiana perfectio. 33.e
christianæ fidei veritas. 366.g
B. christianæ virginis corporis aduentus. 562.c
christianæ Cantiones. 386.c
christiani diuinitus admoniti Pellam commigrarunt ante excidium Hierosoly. 180.c
christiani pugnant cum Saladino. 473.b
christiani periclitantur à Saracenis. 476.k
christiani spirant martyrium. 48.h
christiani naufragantes baptizantur. 77.h
christiano omne solum patria. 206.b
christianorum remuneratio. 50.c
christianorum fœdus in Agarenos. 471.i
christianos cur Nero cremauerit. 54.a
christianum nomen glorioſum. 45.f
christianus serpentem imitari debet. 1.c.d
christianus vincit, perit paganus. 229.e
S. christinę virginis. 553.c
S. christinæ virginis & martyris. 540.c
B. christinæ virginis. 553.h
de Christo vaticinia prophetarum. 26.g
christo nascenti pax famulatur. 220.a
christo vouet prædam gentilis. 582.k
christo nato fons olei indefinens. 219.c
S. christophori martyris Natale. 553.c
SS. christophori & Leonigildi monachorum & martyrum Natalis. 558.f
christophorus papa. 439.g
christum Vecta insula suscipit. 383.b
christum Deus glorificat, Hæreticus inhonorat. 271.i
ante Christum fuisse tempora calamitosiora. 183.i
christus fecit vtraque vnum. 179.g
christus via & vita. 42.g
christum sæculorum iudex. 186.c
christus suorum passione glorificatur. 52.g
christus est Adam vterque ex virgine. 38.c
christus ciuis Rom. 492.a
christus patientiæ factus exemplum. 2.c
christus dormiens. 120.i
christus Sanctus Sanctorum. 481.i
christus apparet Simoni & Iudæ. 35.a
christus dici voluit ciuis Romanus. 220.b
christus nascitur. 233.k
christus quando natus. 184.a
christus addit animum timido. 39.e
christus quo tempore natus. 220.k
christus occurrit Petro fugienti. 52.a
christus veniens pacem canentibus illud Angelicum: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus. 194.i
christus suorum æterna felicitas. 484.k
christus quorsum de cælo descenderit. 54.d
christus non modò prophera, sed dominus prophetarum. 45.k
christus aduentu suo Idola & templa destruxit. 46.d
chroaldus Clasonem necat. 310.i
chrocus martyr. 235.a
chrodieldis audacia. 299.h
chrodieldis sanctimoniales ad defectionem inducit. 293.g
chrodini Eleemosynarij obitus. 269.c
chronij abbatis vita. 80.h
chronograph. Iul. Africani. 478.h
chrotildis precibus pluuia cælestis acies fratrum diremit 248.b
chrotildis ob fidem multa patitur. 245.h
chrotildis moritur. 249.d
chrotildis desponsatur. 499.b
chruunus. 434.a
SS. chrysanthi & Dariæ virginis Natalis. 570.k
chrysippa proconsulis Insulæ Pathmos baptizatur. 7.e
B. chrysogoni martyris Natalis. 576.k
S. chrysolij Natale. 525.k
chrysostomi corpus Constantinopolim refertur. 409.g
chrysostomus Donatus sputo serpentem occidit. 405.k
chrysostomus exulat. 406.e
chrysostomus vtrumque testamentum exposuit. 474.g
chrysoteli presbyter natalis. 536.f
chuldericus vino suffocatur. 301.e
chuni qui dicantur. 237.k
chuppa Turonos inuadit. 297.b
cibi diuinitus dati. 74.c
à Cibo ad periculum multi surgunt. 170.f
à Cibo & potu quomodo abstinendum. 57.b
cibum præcedat Eucharistię perceptio. 74.f
cibus & potus ægrotis licitus. 57.d
cibus beatitudinis. 57.h
cibus ex faucibus alienis raptus. 167.g
cibus veste plus calefacit. 114.i
cibus in hebdomada. 112.e
à Cibis abstinentia. 64.f
cibus & somnus pudicitiæ insidiatores. 87.c
cibus spiritualis ante corporalem sumitur. 56.k
cibus d. Iacobi. 32.f

cicero nascitur. 489.k
cilicium purpurâ Imperiali præstantius. 105.e
S. ciliniæ mattris S. Remigij epis. 533.k
S. ciliniæ, mattris b. Remigij Francorum Apostoli. 570.b
cineres b. Iuliani medentur febribus. 336.k
S. cirilei diaconi passio. 530.k
S. cirini martyris. 545.i
SS. ciselli, Cæmerini & Lusorij martyrum natale. 558.h
cistercientium dilatatio. 453.b
cittica vicus. 109.h
ciuile bellum apud Persas. 192.k
clades muliebris. 209.i
clades maxima. 158.e
clades Carthag. 486.c
clades Hierosolymitana. 181.h
clamor agricolæ ominosus. 175.h
claui Christi quatuor. 316.e
S. claræ virginis translatio. 566.g
S. claræ virginis. 557.a
S. clarentij epis. & confess. 537.d
clarentius. 502.c
s. clari presbyteri & martyris. 572.k
s. clari confess. abbatis. 519.c
classis ciuitas. 49.f.g
s. clati monachi & martyris. 552.c
claudiani natalis. 528.e
claudianus Viennensis ecclesiæ presbyter. 499.g
claudianus. 405.e
ss. claudij tribuni, & vxoris eius Hilariæ ac filiorum Iasonis & Mauri martyrum cum septuaginta militibus. 578.g
s. claudij. 559.a
s. claudij vndecimi epis. 543.k
claudij martyris natalis. 527.e
s. claudij martyris passio. 573.h
s. claudij passio. 552.h
claudij affabilitas. 306.c
claudij confessoris. 544.h
s. claudij martyris. 550.b
claudis gressus restituitur. 45.a
claudius. 492.g
claudius veneno occidit. 492.i
claudius iureiurando fallit Eberulfum. 277.h
claudius transfigitur. 277.i
claudius ad Eberulfum occidendum mittitur. 277.f
claudius. 495.e
claudus sanatur. 556.g
claudus vtroque pede curatur à D. Petro. 16.f
claudus & contractus erigitur. 3.h
claudus curatur Euangelij tactu. 76.g
claudus sanatur. 93.a
claudus sanatur. 339.a
clauorum Christi inuentio. 316.d
cleb. 418.i
clœlia Romana virgo. 176.d
clœlia. 189.k
b. clemens in mare præcipitatur. 48.c
clemens Petri adiutor. 363.a
clemens. 447.g
b. clemens Cathedræ Romanæ præficitur. 18.c
clemens Alexandrinæ ecclesiæ. 494.f
clemens à b. Petro pontifex tertius. 47.a
b. clemens in exilium mittitur. 48.d
clemens Romæ patitur. 493.f
beatus Clemens fontem excitauit. 320.k
pro b. Clemente columnas trahunt malefici. 47.f
s. clementini natalis. 574.i
b. clementis doctrina. 47.a
b. clementis elogium. 18.b
s. clementis presbyteri natale. 512.f
s. clementis epis. natalis. 576.h
b. clementis opportuna responsio. 47.k
b. clementis corpus reperitur in mari sub arca saxea. 48.d
s. clementis presbyteri. 578.i
s. clementis. 576.h
clementis corpus. 451.c
clementis martyris. 523.c
b. clementis consecrandis domicellis ardens studium. 47.c
cleopatra veneno periit. 491.g
b. cleophæ natalis. 565.c
cleri Massilienses commotio. 268.f
s. cleri diaconi. 520.c
s. cleti papæ natalis. 537.c
s. cleophanis patris. 568.d
climax locus in Sceti. 67.i
s. clodoaldi presbyteri & confess. 562.b
clodomeris interitus. 259.f
chlodouei filij interficiunt nepotes. 247.f
clodouei obitus. 415.a
clodouei & Merouei cadauera sepulturæ requiruntur. 281.h
clodoueus. 426.h
clodoueus equum beato Martino donauit. 414.h
clodoueus. 423.c
clodoueus. 413.d
clodoueus. 427.k
clodoueus Alaricum vicit & occidit. 499.g
s. clodulphi epis. & confess. 545.b
clotharij vxores & liberi. 249.e
clotarius moritur. 309.e
clotarius & Dagobertus filius disceptant. 309.b
clothario trientem ecclesiarum ablaturo obstitit Iniuriosus Episcopus. 249.e
s. clothsendis virginis. 548.k
clotildis obiit. 500.h
clodoueus Fredegundæ dolis occiditur. 263.e
clyperij vrbs in deditionem recipitur. 201.a
cneus Fuluius prætor ab Annibale victus. 203.c
cœmyterium in Ecclesia. 103.i
cochebas dux. 493.i
coctus. 428.k
coddi animam chori Angelorum assumpserunt. 379.h
codex euangeliorum sernaufragum. 340.d
SS. codrati & sociorum eius martyrum. 530.c
codrati Apostoli. 564.f
codrus. 483.f
cohors Macedonum. 168.c
S. coinrhæ virginis & martyris. 526.a
cogitationum libidinosarum tres causæ. 66.k
cogitationum reddenda ratio. 393.g
S. coletæ obitus. 529.h
collatio beneficiorum negatur principibus. 455.i
colluthus martyr. 86.b
colores sacerdotales. 180.h
colossus Romæ erigitur. 493.d
colossus decutitur. 424.b
S. coltidi diaconi. 561.i
columba assider Aredio. 302.f
columba fundator monasterij Hu. 391.d
columba auxiliatrix. 333.c
columba regressa. 480.i
columbani mores & vita. 306.g
b. columbani abbatis. 533.g
columbanus monasterium fundauit. 307.d
columbanus adulterinos non vult benedicere. 306.h
columbanus 379.d. colúbanus Pictos conuertit. 369.e
columbanus Luxonium monast. ædificauit. 420.f
columbæ cum Christiano similitudo. 1.d

columbæ virginis agunt exequias. 341.g
S. columbæ virginis. 582.g
B. columbæ presbyteri & confess. 545.d
columna typus baptismatis. 233.d
columna latericia. 479.e
columnæ Herculis vbi. 184.d
comam tondere. 118.e
cometa circa solem. 398.k
cometa. 445.e
cometes. 448.k
cometes. 435.g
cometes trimestris. 381.k
cometes terrificus. 268.i
cometes supra templum passim ignis & gladii præferens similitudinem. 175.f
cometes. 451.k
cometes. 452.k
cometes per annum arsit supra templum. 180.i
cometes. 446.b
cometes. 253.f
commemoratio miraculi facti ab archistratego Michaele. 561.k
commemoratio magni terræmotus. 571.c
commentum dæmonis. 3.k
communicare quotidie debent monachi. 74.h
communicat moriturus. 386.e
communicatio bonorum spiritualium. 96.i
communio quotidie facta. 67.f
communio primitiuæ ecclesiæ. 385.e
comparatio elegans. 34.g
comparatio Sodomiticæ & Romanæ cladis. 186.f
comparatio elegans de homicidio. 37.a
comparatio populi Israelitici, Christiani, Ægyptiaci, & Romani, quomodo illi pro Deo in afflictionibus, hi à Deo in plagis similia fere passi sunt. 215.i
compatres & commatres inuicem non maritantur. 421.g
conceptio sactatissimæ virginis Mariæ, genitricis Dei, & Domini nostri Iesu Christi. 579.e
cõcertatio b. Petri & Simeonis Magi corã Nerone. 18.g
concilia quinque habita sub Carolo. 507.e
concilia sub Carolo. 434.e
concilium Romę. 472.g
conciliũ sanum amicus capit, inimicus spernit. 271.c
concilium Turonicum. 474.g
concilium Romæ. 474 g
concilium Remense. 455.a
concordia regna tuetur. 256.c
concordia nihil Deo carius. 121.c
S. concordia nutrix S. Hippolyti, cum qua decollati sunt decem & nouem de domo eius. 557.c
concordii presbyteri & martyris. 519.b
concubinæ Agrippæ quattuor castitati se deuouerunt. 51.d.e
non concupiscendum. 62.f
concupiscentia cibi domita. 62.g
concupiscentiæ oculorum domantur. 95.g
concurritur vt quisque rapiat corpus b. Iacobi. 106.k
concursus populorum ad Simeonem. 111.e
conanus dux Britanniæ. 467.h
S. condedi presbyteri & confess. 544.a
conditor vrbis Hierosolymitanæ. 164.
confessio. 386.g
confessio. 387.f
confessio oris Christiani ad salutem. 49.f
confessio b Cypriani. 48.f
confessio pœnitentis aperta. 47.h
confessio errorum. 41.e
confessio b. Thomæ exerta. 43.b
confessio peccati & sponsio. 63.g.h
confessio liberabat à morbo. 348.c
confessionis sacramentalis vtilitas & antiquitas. 118.c
confessoris Nicetij virtutes. 344.d
confessoris constantia. 327.i
confidentia. 61.h
confirmatio monasticæ austeritatis. 111.f
conflictus in nube. 461.g
confluentum vnde dictum. 282.a
confugientem ad se seruat Iulianus. 332.k
coniugati à copula abstinent. 341.d
coniuges abstinent commixtione. 236.a
coniugij & cælibatus sermo b. Matthæi. 36.h
à Coniugio ad castitatis perpetuæ statum vocantur sponsus & sponsa. 59.i
coniugium dissuadet b. Matthæus. 37.b
coniugium commixtionis pollutionem habet, crimen non habet. 36.i
coniux virgo remansit. 383.h
coniuratio dæmonis. 108.c
coniuratio Mamertini præfecti. 47.i
cono dux. 446.c
conon Papa. 426.a
conon. 192.d
conon classi Artaxerxis præficitur. 193.g
S. cononis & Filij eius passio. 543.f
cononis beneficium. 193 k
S. cononis. 532.g
conradus rex. 446.f
conradus. 457.i
conradus. 440.b
conscientia bona in bello valet plurimum. 148.c
consecratio monasterij. 374.k
de Consilio proditionis filij Theodorici. 307.k
consilium Cleopatræ. 131.b
consilium b. Philippi Apostoli. 43.k
S. consortiæ virginis. 547.g
S. consortiæ translatio. 530.g
conspectum iusti non sustinet sceleratus. 27.k
constans occisus Magnentii dolis. 226.k
constans ex monacho Cæsar. 230.d
constans Imp. tributarius Sarracenorum. 311.b
constantia Potamianæ. 58.b
constantia Petri magna. 147.k
de Constantia. 85.d
SS. constantiæ & Felicis martyrum natalis. 564.c
S. constantii epis. & confess. 524.c
constantini Imperium diuinitus sublatum. 121.b
constantini laus. 90.h
constantini imperium. 226.d
constantini vita, res & mores. 226.h
constantini Iunioris intemperantia. 120.h
S. constantini. 530.d
S. constantini epis. depositio. 534.k
constantini filiorum imperium. 226.h
constantinopolis noua Roma. 433.f
constantinopolis priùs Bizantium. 185.a
constantinopolis terræmotu penè concussa. 194.c
constantinus excæcatur. 506.b
constantinus. 502.b
constantinus imperator. 502.b
constantinus Papa. 427.c
constantinus. 429.f
constantinus imperator. 235.c
constantinus. 439.g
constantinus. 502.d
constantinus Imperator. 225.g
constantinus. 423.d
constantinus Imperator. 504.d
constantinus Copronymus. 428.d
constantinus & Alexander. 439.g
constantinus excæcat suspectos. 433.a
constantinus Imperator. 496 b

constantinus. 432.k
constantinus. 424.k
constantius arrianizat. 216.i
constantius Gothos Narbona expulit. 230.k
constantius Honorij iussu Tyrannos deleuit. 230.g
constitutiones Basilij. 120.c
constituendos sacerdotes creandi. 156.c
consulare imperium ad decemuiros. 191.e
consules Romæ. 485.i
contemplatio quam vidit abbas Antonius. 65.k
contemplatione Dei nihil suauius. 119.d
contemptus sacrorum. 324.i
contemptus ecclesiæ. 393.h
contemptus epis. plectitur. 327.b
contentio Catholici cum hæretico. 339.d
B. contexti epis. & confess. 522.e
continentia coniugum. 84.k
contra Idolatriam. 365.b
conuentus virginum. 57.h
conuersio repentina habetur suspecta. 125.b
conuersio ducentium Paulum ad supplicium. 54.f
conuersio Sisinni cum tota eius domo. 47.g
conuersio multorum. 356.a
conuersio Symeonis. 110.h
conuersio d. Pauli. 19.c
conuersio incolarum. 333.a
conuersio mira Tibiemis ad monasticen. 76.i
conuersio s. Pauli. 523.e
conuitia in Gundobaldum. 278.k
cooperatores Augustini. 359.i
copula carnis quorsum. 359.c
copris presbyteri & abbatis vita. 75.b
copris cum præstigiatore sponsio. 75.d
copris virtutes. 75.b
copronymus plaga incendij percutitur. 431.k
cor regis in manu Dei. 163.e
s. corbiniani epis. depositio. 562.d
s. cordubæ natalis. 542.c
cordulæ virginis & martyris. 570.c
coria scutorum atque ipsa calceamenta Iudæis loco cibi erant. 174.b
corineus consulem dissecat in duas partes. 402.e
corinthi Dæmoniacos b. Andreas liberat. 24.f
corinthius. 494.b
è Corintho Megaram pergit b. Andreas. 24.k
corinthus euertitur. 206.e
corinthus expugnatur. 488.i
cormesius. 248.i
b. cornelij Papæ. 563.g
b. cornelij Papæ. 563.c
b. cornelij Centurionis. 524.i
cornelius capitur. 200.k
corninus. 486.h
cornubia. 402.f
corona sacerdotalis. 378.f
corona tonsuralis. 376.k
SS. coronæ & Victoris martyrum. 541.a
coronæ militum quadraginta. 521.b
s. coronæ virginis natale. 556.k
corpora sanctorum. 449.c
pro Corpore defuncti contenditur. 104.i
corporis s. Autberti epis. eleuatio. 523.e
corporis b. Madelupi sacerdotis translatio. 533.g
corporis b. Stephani inuentio. 555.g
corporis s. Florberti eleuatio. 536.a
corporis s. Eugenij translatio. 558.c
corporis s. Reginæ eleuatio. 531.b
SS. corporum Trudonis & Eucherii confessorum Christi, eleuatio. 556.k
corpus affligendum ne illud nos occidat. 57.k
corpus virginis non putrescit. 384.a
corpus d. Petri mortuum lacte & vino lauatur. 53.b
corpus s. Iacobi elatum cui aream sepulcralem faciendam curauit Theodoritus. 91.b
correctio. 357.i
s. corsici presbyteri. 548.k
coruus corui non eruit oculum. 259.g
coruus in archam non regressus. 480.i
corybantes. 481.g
cosdroe. 416.i
cosmas & Damianus medici fideles. 550.b
s. cosmæ. 568.6
s. cosmæ confessoris & eremitæ. 561.b
s. cosmæ Hagiopolitani. 568.k
SS. cosmæ & Damiani martyrum natalis. 565.e
SS. cosmæ & Damiani corporum translatio. 540.c
de Cosso & gestis eius. 219.h
b. craphaildis. 574.e
crassus templum Hierosolymitanum diripuit. 216.g
cratini Synopensis filius à dæmone & febre cruciatus, a b. Andrea sanatur. 21.a.b
craton Philosophus Christianus efficitur. 29.g
s. cratoris martyris. 527.b
creatio. 478.i
creaturæ sunt picturæ creatoris. 41.i
credentium ingens numerus. 49.h
credentium numerus in India. 40.i
credi non debet quod diabolus repromittit. 258.g
credit quæ quisque facilia putat. 274.f
credunt multi omnis generis. 49.b
crescens. 493.g
s. crescentiani martyrium. 557.b
s. crescentiani martyris. 543.h
s. crescentiani martyris. 549.d
s. crescentiæ natalis. 546.c
crescentiæ virginis tumulus. 549.c
s. crescentiani martyris. 545.k
SS. crescentionis, & Narcyssi martyrum. 563.i
s. crescentis epis. natalis. 577.i
s. crescentis. 566.d
crescentis. 548.e
crescentius episcopus. 577.i
cresi iudicis filius liberatur à dæmonio, & baptizatur. 8.c
creta centum vrbibus nobilis. 143.c
creta insula à Metello euersa. 214.c
cretensium & Athenienſium pugna. 187.g
SS. crispi & Caij Natalis. 566.i
SS. crispi & Ioannes martyrum natale. 558.b
s. crispinæ martyris natalis. 579.a
ss. crispini & Crispiniani. 571.a
B. crispini epis. 576.a
ss. crispiniani & Ctispini. 571.a
ss. crispoli & Gabini martyrum. 543.g
crispus Constantini filius veneno necatur. 235.c
cristiani & gentilis sponsio. 443.d
crixus gladiator. 211.i
crixus circa Garganum montem oppressus. 212.f
crixus gladiator. 212.e
crocodilo vectus est Helles. 76.b
de Cronio presbytero. 65.a
cronius penam & decem annorum monachus. 65.a
croscus. 406.i
b. crotildis reginæ. 544.e
cruce signat fideles b. Andreas. 25.e
crucè consignat se Cundob. 279.f
crucè dū calcari vetat Tyberius thesaurū reperit. 160.g
crucé sumunt catholici aduersus Albigenses. 478.d
crucifixi miraculum. 318.h
crucifixio imaginis Domini nostri Iesu Christi. 573.k
crucis signum in vestibus Christi. 117.k
s. crucis basilicæ in honore dedicatio. 551.e
s. crucis exaltatio. 563.c
crucis signum seruat ab incendio. 75.e
crucis signum. 80.e

crucis laudes. 52.c
crucis signum cæcos illuminat. 49.b
crucis inuentio. 496.c
S. crucis ab Helena regina inuentio. 538.k
crucis miracula. 368.i
crucis efficacia. 52.g
crucis signum medetur coliacis. 109.c
crucis virtutes. 331.i
crucis signo tentatio pellitur. 240.h
crucis signaculum. 100.c
crucis decussores perimuntur. 474.c
crucis sanctæ elogium. 19.a
crucis signo Draco necatur. 93.i
crucis signo blasphemus sanatur. 11.b
S. crucis triumphus. 551.i
crucis inuentio. 235.c
crucis signum tempore Apostolorum. 88.a
crucis signo draco occiditur. 91.i
crucis signo curatur infirmus. 10.i
crucis inuentio. 316.b
crucis virtute multi sanantur. 316.d
crucis signo miracula facta. 90.d
crucis signaculo dæmon fugatur. 8.d
crucis contactu Bothelmus sanatus. 369.a
crucis donum. 437.c
crudelis est qui filios ante ora patris iugulat. 170.a
crudelitas in amicos crucis Christi. 117.k
cruor è mediis panibus cùm frangerentur, quasi è vulneribus corporum effluxit. 210.c
crux est calix aurea. 368.e
crux paganos terruit. 471.f
crux Turcas seruat à pestilentia. 430.h
crux in vestibus. 432.i
crux visum restituit. 534.f
crux extinguit vim veneni. 31.b
crux adoratur quotannis. 502.k
crux discretiua bonorum & malorum. 317.g
crux contra venenum. 58.a
crux. 243.f
cubile honoratum. 101.g
B. cucuphatis martyris natalis. 553.e
ad cudberti reliquias sanatur oculis æger. 388.i
S. cuthberti depositio. 531.f
cudberti aduentus fugat dæmones. 387.h
cudberti sanctitas. 387.e
cudberti corpus non corrumpitur. 388.e
cuthbertus. 503.b
cudbertus episcopatur. 387.k
cudbertus diem obitus prædicit. 388.b
cudbertus decimas bonorum dedit pauperibus. 388.d
cudbertus & Herebertus à Deo simul moti impetrarùt. 388.c
S. cuthburgis virginis. 560.h
culices maximi. 62.i
culinarius Episcopus. 70.e
S. cunegundis martyris eleuatio. 546.f
S. cuneræ virg. & marty. eleuatio. 545.i
S. cuneræ virginis. 571.e
S. cuniberti epis. depositio. 574.e
cuniperth. 426.b
cupiditas diuitiarum, animi virtutem maximè effœminat. 170.i
cupido regni seruandi quod exagitet. 132.f
cura sanctorum pro suis. 121.k
cura animarum. 92.h
cura. 90.f
curam suorum Deus habet. 42.e
curantur febricitantes. 380.g
curatio infirmorum. 63.h
curatio infirmorum. 111.d
curationes per Petrum Galatam factę. 100.k
curationes d. Petri. 17.i
curationes d. Petri admirabiles. 16.e
curationes variæ in nomine Iesu. 35.f
S. curiodomi Diaconi. 539.b
curiatiorum & Horatianorum certamen. 189.h
curiositatis pœna. 104.e
currus in nubibus visi. 175.g
custobarus & Saulus & plures alij ad Cestium confugiunt. 146.h
cynopis præstigiæ produntur, ísque submergitur. 10.c
cyniphum nubes in hostes. 90.k
cynops submergitur. 10.d
cynops magus insignis. 6.h
cynops magus immittit in D. Ioannem dæmones. 9.c
cypri natalis. 510.b
cypriani, Sperati & Panthaleonis reliquiæ. 433.g
SS. cypriani episcopi, & Iustinæ virginis natale. 565.d
S. cypriani abbatis. 579.f
S. cypriani. 562.g.h
cypriani charitas in Christianos. 48.f
S. cypriani episcopi. 563.g
B. cypriani confessio. 48.f
B. cypriani epis. 530.a
B. cypriani. 552.a
S. cypriani. 563.d
cyprianus episcopus. 495.b
cyprianus leprosos sanat. 348.i
cyræ monialis taciturnitas. 113.h
cyrene condita. 481.k
cyrenenses Lacedæmoniorum genus. 143.d
S. cyreniæ episcopi. 529.c
cyri prata. 103.k
cyri res gestæ. 190.b
cyri cum Artaxerxe bellum. 192.i
SS. cyri & Ioannis reliquiarum reportatio. 548.g
cyri triste fatum. 190.c
cyri & Ioannis martyrum. 524.c
cyri regio Marcionis errore imbuta. 107.f
B. cyriaci Diaconi natalis. 356.f
S. cyriaci patris anachoritæ. 565.i
SS. cyriaci & Pauli. 547.d
cyriaci natalis. 526.b
S. cyriacæ martyris. 558.h
S. cyriacę megalomartyris. 550.b
SS. cyrici & Iulittæ matris eius martyrum. 546.c
S. cyrillæ filiæ Decij Cęsaris. 571.e
S. cyrilli martyris. 555.b
S. cyrilli diaconi & Marci epis. Arethusij. 532.i
B. cyrilli episcopi. 523.k
S. cyrilli patris. 531.d
S. cyrilli. 531.g
B. cyrilli presbyteri. 529.g
S. cyrilli epis. Treuirensis. 541.k
S. cyrilli episcopi. 550.e
cyrillus. 409.a
cyrionis presbyteri. 527.a
S. cyrini. 540.c
S. cyrini martyris. 532.c
cyrus. 485.f
cyrus Scythis bellum intulit. 197.e
S. cythini natalis. 551.k

D

DAcco occiditur. 261.d.
S. dadæ martyris. 537.g
dado. 422.k
dagoberti æquabilitas. 309.f
dagoberti luxuria. 309.i
dagoberti regis Francorum. 381.e
dagoberti regis Franciæ obitus. 522.g
dagobertus ventris profluuio obiit. 311.i
dagobertus fratri partem statuit. 309.f
dacusa ciuitas. 184.f

dagobertus. 412.b
dagobertus. 421.c
dagobertus febre moritur. 502.g
dagobertus moritur. 503.i
dagobertus pergit in Vuinidos. 311.c
dagobertus obiit. 514.d
dagobertus. 502.b
dagobertus. 508.f
dagulfus adulter abbas occiditur. 283.b
dalmatia. 285.b
S. dalmati. 555.g
f. dalmati martyris. 579.a
dalmatius. 257.c
dalmatius epiſc. obiit. 264.g
damaſcus euerſa à Metello. 126.a
damaſi papæ decretum. 404.k
B. damaſi papæ Natalis. 579.i
damaſus. 404.b
damaſus. 447.g
damaſus epiſcopus. 497.h
S. damiani militis paſſio. 526.g
f. damiani. 568.h
SS. damiani & Coſmæ martyrum natalis. 565.
damianus. 109.k
ob Damnationem b. Petri tumultuatur populus. 52.c
damnatorum liber. 44.d
damnatus mortis periculo liberatur. 326.c
dando papa. 440.c
danaidum facinus. 187.d
dani Gallias inuadunt. 244.i
S. danielis martyris. 568.h
danielis hebdomades. 485.c
f. danielis patris. 579.i
daniel. 485.d
SS. dariæ virginis, & Chryſanti martyrum Natalis. 570.k
darij obitus. 190.g
darij bella. 190.f.g
f. darij martyris. 580.k
darius vincitur. 487.c
darius. 486.a
darius Scythas aggreditur. 190.e
darius Perſarum rex ab Alexandro victus. 196.e
darius. 485.d
darius rex creatur. 190.f
darius compedibus aureis tenetur. 196.g
darius. 487.a
f. daſij martyris natalis. 570.b
datij epiſcopi. 521.d
f. datiuæ. 579.b
f. datiui epiſcopi. 562.g
f. datiui natale. 526.g
datorem hilarem diligit Deus. 81.b
dauid typus Chriſti. 484.g
f. dauid patris. 548.d
dauid ne quidem accepta contumelia mutatus. 96.b
b. dauid archiepiſc. & confeſſ. 529.a
dauid. 162.e
dauides. 95.k
dauidis victus. 96.c
dauidis vultus minimè mutatur. 96.a
dædalus. 431.k
dæmon ſpeciem puellæ tentat. 67.a
dæmon à muliere eiicitur. 40.e
dæmon minatur b. Ioanni incendium. 2.d
dæmon in forma Æthiopis moleſtus d. Iacobo. 108.a
dæmon turina pelle inſultat. 61.f
dæmon comburit omnia Macarij. 63.f
dæmon in pueri figura. 61.g
dæmon militis ſpeciem mutuatur. 3.f
dæmon in Moſen irruit, ori eius ſtercus ingerit. 64.g
dæmon fallaci ſectatoris ſpecie illudit. 67.c
dæmon comedens cibos, reſoluit non digerit. 62.d
dæmon ſpecie mulieris illudit monacho. 71.c
dæmon eiicitur ab Angelis Dei. 38.k
dæmon adiuratus ſtat ante Apoſtolum. 41.k
dæmon inſidit vngulę. 338.k
dęmon vexat Maguntinos. 436.f
dæmon ſe Chriſtum mentitur. 287.c
dęmon egrediens à grauida dat ſignum. 78.i.k
dęmon peſtem immittit. 424.a
dęmon magicis pręſtigiis inducitur in corpus puellæ. 103.c
dæmon non diffitetur Apoſtolis authoritatem. 33.a
dæmon irridet exorciſtam. 455.d
dæmon exultatio inferni. 10.b
dæmon expellitur. 455.h
dæmon pollicetur vitæ longitudinem. 502.k
dæmon in hominis ſpecie exactionis militaris curam habens. 107.c
dęmon adiuratur. 43.k
dęmon βλασφεμάτατος expellitur. 5.d
dęmon variè efficit animam. 38.g
dęmon lædit cum ſanaſſe putatur. 37.k
dæmone corripitur Imp. filia. 344.f
dæmone vexatur patii itreuerens. 437.d
dæmone duce Franci vincuntur. 436.c
dæmones inſultant pœnitenti. 71.e
dæmones lapidabant tranſeuntes. 21.c
dæmones aſſumunt ſpeciem Angelorum. 72.d
dæmones humilitate pelluntur. 66.h
dæmones mentiuntur quaſuis ſimilitudines. 9.k
dæmones fugare quis poſſit. 78.f
dæmones in habitu clericorum. 80.c
dæmones ab hominibus fugantur. 717.i
dæmones nihil niſi Deo permittente poſſunt. 199.k
dæmones Æthiopum ſpecie. 35.b
dæmones vociferantes in Theodoretum. 107.f
dæmones tactu veſtimenti b. Ioannis fugantur. 27.g
dæmones in canum ſpecie infantem opprimunt. 21.d.e
dæmones abripiunt ſacrilegos. 331.f
dæmoniaca ſanatur. 94.a. 95.a
dæmoniaca vaticinatur. 302.i
dæmoniaci percuſſores martyrum. 426.k
dæmoniaci latrant. 415.b
dæmoniaci dentibus ſeipſos lacerant. 246.a
dæmoniaci voracitas. 103.b
dæmoniaci curantur. 24.i
dęmoniaci curantur. 267.c
dæmoniaci curantur. 337.c
dęmoniacorum ſanatio. 40.h
dæmoniacus ſanatur. 25.d
dæmoniacus voraciſſimus. 62.c
dæmoniacus curatur. 100.c
dæmoniacus per Paulum curatur. 66.f
dæmoniacus ſanatus. 63.h
dæmoniacus liberatur. 100.b
dæmoniacus liberatur. 338.k
dæmoniacus curatur. 371.g
dæmoniacus aduritur. 336.h
dæmoniacus mundatur. 8.i
dæmoniacus ad conſpectum b. Andreę expirauit. 22.i
dæmoniacus liberatur. 326.h
dæmonis adiuratio. 11.i.k
dæmonis pactio ſemper eſt peccare. 88.f
dęmonis commentum aduerſus Apoſtolos. 3.k
dęmonis coniuratio. 108.e
dęmonibus repletur eccleſia, quorum princeps ſpecie mulieris concionatur. 240.g
dęmonium obſtrepit b. Andreę. 22.g
dæmonium inuocato nomine Ieſu expellitur. 2.d
dęmonum ope quęrit ambitioſus honores. 416.h
dęmonum illuſio. 2.g

Universidad de Deusto Biblioteca

dæmonum templum. 113.d
dæmonum templum. 95.b
dæmonum laquei. 68.b
dæmonum variæ apparitiones. 63.a
dæmonum differentiæ. 62.e
debiles b. Andreas sanauit. 25.b
debora. 481.k
debora. 483.k
decem martyrum in Creta. 581.e
decem plagæ Ægyptiorum. 187.a
decem millia monachorum sub Serapione. 78.g
decem millia virorum à Vespasiano cæsa. 158.e
SS. decem millium crucifixorum martyrũ passio. 547.
SS. decem martyrum. 573.c
decies centena millia Iudæorum occisa in vrbis expugnatione. 177.d
decij contra Christianos edicta feralia. 224.f
decimo mensis die Augusti Iudæis fatalis templum incenditur. 175.c
decius. 495.a
decius imperator. 224.f
dedicatio Ecclesię. 473.d
dedicatio templi, mirabilis. 38.k
dedicatio ecclesiæ pellit dæmones. 437.b
dedicatio. 447.g
dedicatio ecclesia. 389.i
dedicationis iucunditas. 360.c
dedicatur ecclesia. 375.g
deditionem victi recusant Iudæi. 176.i
defensio naturalis. 161.h
pro Defuncti corpore contenditur. 104.i
defunctorum refrigerium. 437.f
defunctus à b. Petro suscitatur. 18.e.f
dei contemplatione nil suauius. 119.d
dei genitricis in maximis superbenedictæ commemoratio. 561.a
S. dei genitricis Mariæ. 262.f
B. dei genitricis virginis Mariæ præsentatio. 576.e
S. deicolæ abbatis Sutrensis. 522.c
deierans irriguit. 334.c
deierantis lingua obriguit. 341.a
S. deiparæ Dominæ nostræ stelæ depositio. 549.d
delator imposturam fatetur. 320.d
delatrix punitur. 263.e
deliciæ sybariticæ. 89.g
delphicum templum. 481.h
S. demetriæ virginis. 547.e
S. demetrij martyris passio. 567.f
SS. demetrij episcopi, Aniani Diaconi, Eustolij & aliorum viginti. 574.a
S. demetrij. 564.c
S. demetrij. 581.c
demetrij filius mortuus, viuus redditur. 20.h
S. demetrij Natale. 557.f
demetrius Episcopus. 58.h
demissio vultus. 113.f
S. democriti Natalis. 554.h
democritus. 486.a
demortui Petri suffragia credentium fidem confirmãt. 53.c
demosthenes patricius. 51.i
denorum varietas. 89.h
deo Lupo immolantur homines. 11.e
S. deodati abbatis & Leuitę. 536.k
S. deodati episcopi translatio. 544.c
deodericus. 445.h
deorsum versum quid significet. 52.i
depositum Dei anima est in hoc corpore. 152.a
deicyllidas militiæ Lacedæmoniorum dux. 193.f
descriptio Samaritanæ regionis. 149. c. eius fertilitas. ibidem.d
descriptio sepulchri magorum. 63.b
descriptio inferni. 30.g
descriptio Galilææ. 149.a
descriptio Genesar ciuitatis. 154.d
descriptio horrendorum montium. 130.e
descriptio monachi senis. 97.i
S. desiderati epis. && confess. 526.f
S. desiderij epis. Natale. 542.f
S. desiderij. 564.c
S. desiderij epis. passio. 542.f
S. desiderij epis. & confess. 526.f
desiderij martyrium. 306.c
desiderius. 421.b
desiderius Rigundis thesauros diripit. 275.c
desiderius. 283.k
desiderius Episcopus exulat. 305.i
desiderius sibi timens secessit. 286.i
desiderius dolo Ro. inuadit. 431.e
desiderius occiditur. 286.i
desiderius. 501.f
deucalionis diluuium. 481.g
deum fatentur vnum pagani. 213.a
deuotio infirmi causa sanitatis. 346.g
deus semper est omnipotens. 74.d
deus parat mensam in deserto. 76.c
deus Androgynus atrismeg dicitur. 266.g
deus per vices potentiam dedit. 165.g
deus vt nũquam sine sapientia aut lumine sit, nec absque filio. 263.k
deus cur tot monachos in Ægypto suscitarit. 73.g
deus ad tempus contemni, sed ignorari non potest. 212.k
deus quàm multis modis nobis loquatur. 94.c
deusdedit moritur. 378.d
S. deusdedit depositio. 551.g
deusdedit moritur. 377.g
deusdedit. 374.b
deuteria filiam occidit. 248.a
diabolo resistendum, & fugiet. 71.f
diabolicæ apparitiones. 319.e
diabolus Mosis specie Iudęos illudit. 409.c
diabolus aggreditur Macarium. 62.f
diabolus peregrinum ad necem solicitat. 458.c
diabolus fugatur audito Ioannis nomine. 12.b
diabolus verbo fugatur. 38.h
diabolus quendam excęcauit. 334.
diabolus specie presbyteri Eucharistiam ministrat. 76.c
diacones instituit b. Apollinaris. 49.e
diaconi manum osculatur Ioannes Lycius. 70.g
diana Ephesiorum præses super Theone mortuo inuocatur. 2.g.h
dianæ Idolum d. Ioannes comminuit. 3.d
dianæ templum ruit ad vocem b. Ioannis. 30.k
dianæ templum corruit, nec quemquam læsit. 4.f
dianę simulachrum euertitur. 282.f
dictum aureum. 34.f
didymi cæci vita. 58.d
didymus. 404.b
didymus. 497.h
diebus feriatis de pace consulere illicitum. 155.h
dies dominicus insidiis deputatur. 46.g
dies solis. 246.g
dies festi martyrum. 106.c
dies Anglis longissimi. 322.d
dies Ascensionis. 257.k
dies exitus Israelitarum. 396.i
dies irę præfixa. 96.c
dies sublati tyranni solemnis. 72.c
dies festus passionis & Dominicę resurrectionis. 94.a
S. dignæ martyrium. 557.a
dij tam multi cur in Ægypto. 73.h
S. dij patris. 552.c

S. dij

SS. dij martyris. 377.c
dij gentium damnati. 41.c
dilatio confessionis. 393.d
dilectionis signum. 117.c
de Diluuio Noë. 186.a
diluuium. 232.f
diluuium Deucalionis. 186.i
diluuium quando. 479.d
diuisius. 303.i
diocles à Philosopho monachus. 81.h
diocletiani persecutio. 225.e
diocletiani imperium. 225.c
SS. dioclitiani & Florentij. 541.c
dioclitianus. 495.h
dioclis abbatis vita. 81.h
S. dioclis martyris. 542.h
SS. diodori presbyteri & Mariani diaconi. 570.k
SS. diogenis & Timothei. 554.b
S. diomedis martyris. 557.i
S. diomedis. 545.d
SS. dionysiæ & Pauli passio. 541.c
S. dionysiæ. 579.b
dionysij Areopagitæ libri de Hierarch. 435.a
dionysij brachium abscinditur exitio Francorum. 502.h
S. dionysij. 540.g
S. dionysij papæ depositio. 581.k
S. dionysij natalis. 554.h
S. dionysij episcopi natalis. 567.h
dionysij martyris. 527.a
S. dionysij. 532.b
S. dionysij. 539.i
S. dionysij. 532.b
S. dionysij epis.& confess. 542.i
B. dionysij episcopi. 575.f
B. dionysij corporis inuentio. 536.f
B. dionysij natalis. 566.h
SS. dionysij & Priuati. 564.d
SS. dionysij, Æmiliani & Sebastiani, martyrum. 526.a
B. dionysij ædes cæde polluitur. 262.b
B. dionysij episcopi. 534.d
dionysius. 494.b
dionysius. 494.d
dionysius Episcopus Parisiis. 234.g
dionysius episcopus. 244.g
discori exhortationes. 77.i
dioscori natalis. 528.c
S. dioscori lectoris. 541.h
dioscorides. 1.i
dioscorides Ephesius à D. Ioanne suscitatur. 3.b
S. dioscori pueri. 580.d
dioscorus hæreticus. 499.f
dioscuri presbyteri abbatis vita. 77.i
diospolis vrbs. 126.b
discipuli Christi orbem repleuerunt. 143.h
discipuli dati sunt comites Apostolorum. 1.e
discipulorum Iesu afflictio incipit. 45.a
discretio, tempus & ratio. 57.d
discretio mater virtutis. 369.k
S. disebodi epis.& confess. 550.d
dispersio Apostolorum. 46.c
disputatio cum Arriano. 270.g
disputatio elegans & plena grauitatis contra diuitias b. Ioannis. 30.a
disputatio cum Pelagianis. 355.k
disputatio elegans, & grauissimi exempli plena, de vita humana & eius fine. 28.d
distinctio personarum. 289.d
diuinatio captata ex scripturis. 258.i
diuinitus carcere liberati. 297.c
diuionense castrum ædificauit Aurelianus. 247.g
doctrina D. Pauli. 19.i.k
doctrina b. Clementis. 47.a
SS. dodę & Bonę virginum. 537.a
B. dodonis monachi depositio. 571.e
dogma hæreticum Hermogenis. 26.b
dolor audaciam accendit. 148.f
dolus Ioannis. 163.h
S. domatij martyris. 556.e
domicilia. 493.f
domina monachis suppeditat necessaria. 114.c
domina. 114.a
dominatio Romanorum. 165.i
domini nostri Iesu Christi ad cælos ascensio. 539.e
S. domini natalis. 533.a
domini natalis vigilia. 581.f
dominica resurrectionis. 234.b
dominica sabbato successit. 397.a
dominica die communicandum. 76.f
dominicæ punitur violatio. 456.e
S. dominicæ virginis & martyris. 550.a
dominicæ contemptor luit. 333.f
dominicæ diei obseruatio. 303.a
S. dominici confess. translatio. 542.h
S. dominici confess. 540.g
S. dominici abbatis. 581.a
S. dominici confessoris fundatoris ordinis fratrum prædicatorum. 555.g.h
dominus. 500.g
dominus vici actior in exigendo monetur à Mæsyma. 104.b
domitiani iussu D. Ioannis incarceratur. 4.h
S. domitiani martyris. 555.b
domitiani res & facinora. 223.b
B. domitiani abbatis depositio. 549.b
S. domitiani epis.& confess. natalis. 539.g
S. domitiani confess. depositio. 547.g
S. domitiani epis.& confess. translatio. 546.d
domitiani rescripto D. Ioannes in Pathmon relegatur. 5.d
S. domitiani epis. 520.i
S. domitiani epis.& confess. 556.g
domitianus Vespasiani fratris factus filius. 160.g
domitianus Christianos affligit. 495.c
S. domitij presbyteri. 570.g
S. domitij martyris natalis. 549.i
S. domnini martyris. 567.h
S. domnionis episcopi. 534.h
domnionis abbatis vita. 79.f
S. domnoli episcopi. 546.h
S. domnoli epis. 541.c
SS. domnoli & Amandi confessorum. 548.b
domnolus Cenomanorum Episcopus. 268.a
domnus papa. 455.e
domus Petri eremitæ sepulchrum. 100.b
domus benedictio. 11.c
dona Cyvi monast. 375.d
dona Persarum ad Carolum. 506.i
dona Imperatoris. 266.d
dona hostium atrociora quàm vulnera. 151.a
donatistæ exoriuntur. 496.c
S. donatæ martyris natalis. 551.k
S. donati martyris. 528.k
B. donati presbyteri natalis. 558.d
S. donati natalis. 542.c
S. donati natalis. 567.a
S. donati martyris. 525.c
B. donati epis.& martyris natalis. 556.d
S. donati passio. 527.d
SS. donati, Epiphanij & aliorum tredecim. 534.c
S. donati martyris natalis. 559.a
S. donati martyris. 561.h
S. donatiani archiepisc. natale. 568.k
B. donatiani epis.& confess. 561.i
S. donatiani epis.& confess. depositio. 556.c

Universidad de Deusto Biblioteca

DB. donatiani & Rogatiani martyrum. 542.h
S. donatiani episcopi translatio. 560.g
S. donatillæ virginis & martyris. 554.f
donatio Cantuarienſibus. 472.e
donationes eccleſiæ confirmat Gunthranus. 275.b
donatur inſula ad monaſt. 382.d
donatur locus monaſterio. 379.a
donatus. 496.g
S. donuli martyris. 568.h
donum propheticum. 103.e
donum ſacerdotij. 106.a
donus papa. 425.d
dormitio ſ. Dei genitricis Mariæ. 557.g
S. dorotheæ. 561.d
S. dorotheæ virginis natalis. 525.e
dorothei abbatis vita. 81.h
SS. dorothei & Gorgonij martyrum paſſio. 562.e
dorothei & Iſidori presbyteri vita. 57.g
dorothei exercitium. 57.i
dorothei abbatis vita. 68.e
S. dorothei hieromartyris. 544.g
dorotheus incluſus rector tamen virginum. 68.e
dorotheus ſuis manibus victum ſibi comparat. 57.k
dorouernenſis & Eboracenſis eccleſiæ priuilegium. 367.i
S. dorymedontis. 564.c
doſis Herodis coniux. 129.b
draccolenus lancea traiicitur. 261.f
draco piſces ſuffocauit. 419.h
draco diſruptus precibus abbatis Auium. 75.a
draco miræ magnitudinis. 74.i
draco infeſtus. 43.k
draco maximus occiditur. 91.h
dracones duo portæ cuſtodes. 74.k
dracones magici. 35.i
dracones ſuſcitantur. 35.k
S. dranſij epiſ. & confeſſ. 529.g
S. droctouei abbatis depoſitio. 530.c
droctigiſilus epiſcopus vorax. 293.c
drogo. 434.k
S. druſi martyris. 580.d
druſiana ſuſcitat Fortunatum. 29.e
druſiana mulier caſtiſſima. 28.d
druſiana ſuſcitatur. 29.d
dreta monaſtica. 72.g
ducentæ viginti naues Romanorum perierunt. 201.d
ducentorum ſexaginta ſſ. martyrum. 528.k
SS. ducentorum ſexaginta duorum martyrum natalis. 546.h
SS. ducentorum ſeptuaginta martyrum. 569.c
ducis virtus animat militem. 153.h
duellum. 308.k
duellum ob venationem. 298.c
C. duilius Pœnos primus claſſe deuicit. 200.k
S. dulæ martyris. 546.d
B. dulcardi confeſſoris. 571.a
dulcis aqua maris redditur. 6.c
S. dunſtani archiepiſcopi. 541.k
duo ſimul Epiſcopi in ciuitate. 380.f
duodecies orare caneréque pſalmum. 66.c
SS. duodecim Apoſtolorum congregatio. 548.k
SS. duodecim fratrum martyrum. 560.k
duo medimni ſunt quartuordecim modij. 92.b
durandus. 446.c
dydimus cur d. Thomas dictus. 59.d
S. dympnæ virginis & martyris. 541.c
dynamius inſidiatur Theodoro. 268.c
ad Dyrrachium victus eſt Cæſar. 217.c
dyſenteria profluuióque ſanguinis moribundum ſanitati reſtituit d. Ioannes. 6.a
dyſenteria. 289.a. 296.i
dynaſti Chalcidis filiũ ſuũ Aſcalonã in vrbẽ dirigit. 127.i

E

EAdbaldus agitur dæmone. 363.g
Eadbaldus nouercæ miſcetur. 363.f
eadbaldus baptizatur. 363.k
eadbertus moritur. 388.g
S. eadbrethi ſiue Edberti epiſ. & confeſſ. 539.f
S. eadburgæ. 546.d
eadem antè in eius vita. 320.h
S. eadmundi regis & martyris. 576.c
eanfridus rex Berniciorum. 368.g
S. anſuuidæ virginis & abbatiſſæ. 560.h
eartungathæ de obitu reuelatio. 370.h
eberulfi regum interfectoris ſcelera. 276.f
S. euraiſili epiſcopi & confeſſ. 560.h
ebrioſus indignè communicat. 328.f
ebrius lapſu occidit. 299.c
ebruinus defertur ad tartara. 503.a
ebruinus cadit. 313.i
S. ebrulphi confeſſ. 582.c
ebubeher. 422.f
eccleſiæ. 45. ædificantur. 48.c
eccleſia dedicatur. 375.g
eccleſia S. Saluatoris. 360.i
eccleſia ſanctorum martyrum. 110.g
eccleſia martyrum. 108.f
eccleſia diui Albani. 353.k
eccleſia multa tolerat vt omnes lucrifaciat. 358.b
eccleſia portus eſt & Aſylum. 293.e
eccleſia clara miraculis. 367.c
eccleſia ſancti Martini. 357.e
eccleſia in honorem D. Ioannis, Petri & Ioannis martyris Romæ. 5.b
eccleſia ſ. Marcelli Cabillonenſis. 304.h
eccleſia beatæ virginis. 363.k
eccleſiæ dedicatio. 105.b
eccleſiæ primæ Romæ à b. Petro cõſtructæ & conſecratæ dedicatio. 555.c
eccleſiæ perſecutio ſub Valente. 92.i
eccleſiæ ſ. Sophiæ dedicatio. 527.b
eccleſiæ fundatæ à Carolo magno. 524.a
eccleſiæ ornamentorum punitur profanatio. 473.h
eccleſias plurimas Conſtantinus fabricauit. 496.d
eccleſiaſtici ſuccurrant eccleſiaſticis. 259.c
eccleſiaſtici renunciábant vxoribus. 235.f
eccleſiaſticis quanta reuerentia. 377.a
eccleſiaſticum Aſylum. 421.g
ecdicius Senator paſcit pauperes. 241.d
ecgberti ieiunium. 377.d
ecgberti interitus. 398.k
ecgbertus confeſſionem precatur. 377.d
ecgfridus & Lotherius reges moriuntur. 587.b
ecſtaſis. 59.h
eclicius 4000. pauperes pauit. 413.b
eclipſes ſolis & lunæ bis in anno. 474.k
eclipſis. 506.i
eclipſis. 459.a
eclipſis. 446.i
eclipſis. 457.f
eclipſis. 441.i
eclipſis horrenda. 400.b
eclipſis Lunaris. 400.d
eclipſis bis in anno. 507.c
eclipſis. 459.f
eclipſis. 446.d
eclipſis. 451.h
eclipſius. 442.d
edalberthi genus. 263.f
edelberthus moritur. 363.c
edelburge corpus ſeptennio non corruptum. 370.i
edelfridi regis laus. 360.k

edictum contra Romanos crudele. 213.g
edictum Neronis de Christianis. 53.i
edilbertus. 418.c
edilbertus baptizatur. 357.f
edildridæ sanctitas. 383.k
S. edilitrudis virginis & reginę natalis. 547.i
edilitrudis nupta tribus virgo manet. 425.h
S. edistij martyris natalis. 568.f
S. edithæ virginis. 563.g
edictio sexta. 494.h
S. edmundi depositio. 575.c
eduardi regis Anglorum confessoris. 519.i
S. eduardi passio. 531.d
eduini familia baptismum suscipit. 366.i
eduini filiam baptizat Paulinus. 364.e
eduinus occiditur. 368.c
eduinus baptizatur. 366.h
eduinus credit. 502.a
eduinus sub spe victoriæ Christianismum pollicetur. 364.i
B. egberti monachi presbyteri & confess. 537.a
egbertus. 424.h
egeni & ægroti non abiiciendi licet difficiles. 65.g
S. egesippi viri. 534.c
S. egidij abbatis. 560.k
egidij episcopi accusationes. 300.i
egidius episcopus Lupo ducì conciliatur. 289.b
SS. egdunij presbyteri, & aliorum septem. 530.e
S egmonij epis.& confess.depositio. 520.e
egidius Rothomagensis. 467.d
electus artifex prodit ciuitatem Viennensem. 242.h
S. eiuberh virginis. 565.g
eladij episcopi & confess. 539.i
elationem mentis sequitur contumeliam carnis. 51.d
elationis periculum. 360.d
elationis vitium. 67.d
eldepadus. 416.d
eleazari facinus. 150.b
SS. eleazari & Minerui,cum filiis octo. 559.a
eleazarij præceptoris septem fratrum Machabæorum. 555.a.b
eleazarus tertius tyrannus. 162.a
eleazarus latronum princeps. 141.k
eleazarus. 487.h
eleazarus principis sacerdotum filius. 144.a
eleazarus sicariorum princeps. 177.h
ad Electionem duo proponuntur. 44.k
eleemon verè eleemosynarius. 89.k
eleemonis monachi vita. 83.i
eleemonis pietas mira. 83.i
eleemosyna & captiuorum redemptio. 369.i
eleemosyna latronis. 76.i
eleemosynæ ne quis precium faciat. 60.d
eleemosynam negantis omnia in lapides vertuntur. 350.b
eleemosynarius videt cladem Antiochiæ. 419.e
eleemosynarius in euersione Antiochiæ suorum salutem obtinuit. 301.h
elephantes quis in Italiam primus inuexit. 199.b
elephanti octoginta vel capti vel occisi. 204.b
eleusippi martyris natale. 522.a
S. eleutherij natalis. 566.f
S. eleutherij depositio. 527.h
S. eleutherij diaconi. 567.h
B. eleutherij corporis inuentio. 536.f
SS. eleutherij epis.& Anthiæ matris eius. 535.h
S. eleutherij,papæ & martyris. 543.b
eleutherij episcopi. 559.k
de Elia abbate. 72.k
eliæ abbatis vita. 83.b
S. eliæ martyris. 580.e
S. eliæ. 546.i
eliæ abbatis vita. 68.c
elias & Ioannes Baptista principes vitæ monasticæ. 95.e
elias rector 300.virginum tentatur voluptate. 68.c
elichus alio nomine Felix. 129.h
S. eligij. 566.k
S. eligij epis.& confess. 578.d
S. eligij epis.& confess. translatio. 548.b
eligius. 423.a
eligius. 421.k
S. elizabeth thaumaturgæ. 537.a
S. elisabeth Andreæ regis Hungarorum filiæ. 576.a
S. elisabethæ. 564.c
elisæus. 162.c
elisæus propheta remedium dedit aquarum. 158.h
elizei corpus Alexandriam transfertur. 411.h
S. elizei prophetæ. 560.c
SS. elodiæ & Numilonis virginum. 570.c
eloquentia b. Matthæi. 35.g
elli & Cellim. 413.i
S. eloquij presbyteri & confess. 578.h
S. eloquij presbyteri & confess. 567.g
S. elphegi epis. & martyris. 536.a
S. elpidephori martyris. 572.f
elpidij abbatis vita. 82.g
SS. elpis,Pistis & Agape virginum, & matris earum Sopiæ martyrum. 555.b
elpidius. 443.g
elpidius comedit tantum sabbathis & Dominicis. 82.h
elnelid. 428.h
S. elaphij epis.& confess. 558.d
S. elzearij confessoris. 565.f
S. emani martyris passio. 541.e
emanuel Imperator. 458.d
emaus. 494.h
emeberti depositio. 521.f
S. emerentianæ virginis & martyris. 523.b
B. emerici confess.depositio. 572.k
emerius episcopatu deiicitur. 252.g
S. emmerami epis.& martyris. 564.h
S. emygdij epis.& martyris. 556.a
S. emmiæ virginis. 567.c
energumeni aqua liberantur Isidori cereus ardens. 330.f
energumeni. 343.b
euergumeni. 335.e
energumeni clamor. 328.k
energumeni ostendunt sepulchrum b.Solensis. 340.c
energumeni. 336.g
energumeni clamant. 349.b
energumenus. 326.i
energumenus spumas agit. 336.a
energumenus. 337.a
energumenus mundatur. 337.c
S. engelberti archiepis.memoriæ. 573.f
engendi abbatis. 519.d
enixa quando possit ecclesiam intrare. 358.g
S. endathæ virginis. 574.h
ennodius ducatu remouetur. 287.k
S. enermari martyris. 538.e
enoch. 479.b
enoch translatio. 232.f
enos. 479.a
enumeratio annorum à condito mundo vsque ad Christum. 184.a.& sequent.
enumeratio malorum. 187.e
de eo qui puteum fodiebat. 80.k
eoricus. 412.b
eunomius 497.b. eunomius. 497.k
S. euodij epis.& confess. 552.a
S. euodij martyris. 537.b
S. euodij. 539.c

S. euphrosij. 530.h
SS. ennaldorum martyrium. 566.h
S. eunurij epis.& confess. depositio. 562.a
epaminondas Imperator summus philosophus. 195.b
epaminondas Thebanorum dux vulneratur. 194.b
S. epaphræ natalis. 552.d
S. eparchij monachi & confess. 549.b
eparchius infirmos sanat,Dæmoniacos liberat. 267.h
epistola origo & causa bellorum. 198.a
ephesij lapidaturi d. Ioannem seipsos lapidant. 3.f
ephesij conuertuntur ad fidem. 3.c.4.f
concio d.Ioannis Ephesius. 3.f
ephesiorum ad Domitianum Epistolæ, super Ioanne. 5.d
ephesiorum proconsul de captura d. Ioannis scribit ad Domitianum. 4.i
ephesus à quibus condita. 187.k
ephesus & Tyrus conditæ. 483.f
ephigenia virgo consecratur & velatur. 37.c
ephigenia sua clero largitur. 37.f
ephraim succurrit famescentibus. 82.a
S. ephraim martyris. 529.i
S. ephraim diaconi vita. 81.k
S. ephraim reliquit trecentas versuum myriades. 82.a
ephraimo græcismum medico fidem obtinuit. 404.e
ephrem. 497.d
B. ephrem diaconi. 524.g
S. epicteti martyris cum sociis. 558.i
epidaurius anguis. 197.g
epiphania. 219.c
epiphania. 491.h
S. epiphanij, Salaminæ epis. 540.g
SS. epiphanij,Donati & aliorum tredecim. 534.c
S. epiphanij epis.& confess. 522.k
epiphanius. 497.k
SS. epimachi & Gordiani martyrum. 540.b
SS. epimachi & Alexandri martyrum. 579.k
S. epipodij. 536.f
de episcopatu Fronimij. 291.d
episcopatum renuit Ammonius. 60.f
episcopi Turonenses. 247.b
episcopi discordes quos per epistolam Honorius Papa redarguit. 362.g
episcopi sanguinarij. 254.c
episcopi per castella ordinati. 36.g
episcopi bellatores. 260.k
episcopi septem inuisunt Nathanaelem. 61.f
episcopi conuersi retrorsum. 261.a
episcopi manus populus osculabatur. 236.h
episcoporum catholicorum miracula. 237.e
episcoporum Turonensium catalogus. 303.b
episcopos duos non capit vna ciuitas. 507.e
episcopus debet esse presbyteratus. 269.a
episcopus Vinfridus deponitur. 380.g
SS. epistemes & Galactionis martyrum. 573.b
epistola Pilati ad Claudium Cæsarem. 180.d
epistola scripta curatur hydropicus. 11.b
epistola b.Ioannis Pythonem eiicit. 6.k
ephesij obuiam d.Ioanni eunt. 14.f
epitacij episcopi. 542.f
epolenus martyr. 523.d
S. equitij abbatis. 529.i
equum Imperatoris curat Aphraates signo crucis. 99.f
equus martyrum virtute tenetur. 524.a
equus diu quæsitus reperitur. 334.g
equus arctatur. 338.i
B. erardi confess.& pontif. 520.f
eratius. 416.f
S. erasmæ. 561.d
S. erasin martyris. 577.b
S. erasmi epis.& martyris natalis. 544.c
SS. erasti,Olympæ & sociorum. 574.a
erchemaldus creatur maior palatij. 312.d
S. erconvvaldi epis.& confess. 538.b
S. eremberti epis. 544.a
eremitæ cur tanta tolerarunt. 92.g
eremitica Berenger. 454.d
S. erici regis & martyris. 541.h
s. erkenbodonis morinorum epis.depositio. 534.k
s. ermegandi episcopi. 572.d
ermenberga Brunechildis astu mariti priuatur amplexibus. 506.d
ermenharius necatur. 309.d
s. ermini epis. & confess.transitus. 537.b
s. ermini translatio. 549.d
s. ermini epis.eleuatio. 571.c
s. ermolindis virginis. 571.g
ermenildæ virginis. 526.i
de Erone. 67.g
eronis mira memoria. 69.h
errorum confessio. 41.c
erychthonius quadrigam repetit. 481.i
esau. 232.i
esaiæ abbatis vita. 75.g
esaię & Pæsij fratrum vita. 61.a
esdras. 485.k
S. esichij militaris. 546.c
esuriens tentatur. 63.b
s. etbini abbatis. 569.k
ethelberti regis Cantiorum. 528.c
s. ethelburgæ,virginis & abbatissæ. 568.d
s. ethelvvoldi epis.& confess. 555.c
s. etherij episcopi. 546.b
etius occiditur. 411.a
s. ettonis epis.& confess.natale. 550.h
euades. 413.b
euagoras Cyprius. 192.c
s. euagrij. 566.d
ss. euagrij & Benigni natalis. 533.g
euagrij ἀντιῤῥητικὸς. 80.c
de Euagrio celebri diacono. 79.h
euagrius reuocatur à morbo. 80.b
euagrius in Epiphania communicat.80. d. non afficitur morte patris sui. ibidem.
euagrius præuidet futura. 80.c
euagrius venit Hierosolymam. 80.a
euagrius iurat super Euangelia se ciuitatem egressurum. 780.a
euagrius agitur concupiscentia in mulierem. 79.i
euangelicæ veritati non poetarum figmentis insistendum. 515.g
euangelij tactu sanantur infirmi. 413.g
euangelij vis. 23.h
euangelij gestatio quantæ virtutis docet Barnabas, qui Euangelij tactu ægros curabat. 23.i
euangelium d.Ioannes dictauit excipiente Prochoro. 14.d
euangelium à malis temperat. 24.h
ad Euangelium allusio. 43.c
B. euanti epis.depositio. 563.a
euantius episcopus. 501.f
de Euarice persecutore. 241.c
S. euaristi Papæ & martyris. 571.b
S. euasij epis.& confess. 578.d
eucharis Sacerdotis Iouis filius cæcus,illuminatur. 14.g
s. eucharii epis.& confess. 579.c
s. eucharii patris. 563.d
eucharistia liberat incendio. 317.a
eucharistia mutatur in carnem. 474.c
eucharistia refugit manus adulteri. 528.e
eucharistia. 421.f
eucharistia nutritur Ioannes alter. 76.e
eucharistia. 111.b

eucharistia cibum præcedat. 60.a
eucharistia sola vinebant multi. 74.f
eucharistia illæsum reddit ignibus. 417.h
eucharistiæ perceptio. 68.h
eucharistia munire obitum. 379.e
eucharistiæ perceptio præcedat cibum. 74.f
eucharistiam prodesse negat Tandæmus. 455.i
eucharistiam Pityrius non sumebat antea turpitet cogitans. 78.g
eucharistiam confecit Theodoretus in manibus diaconorum. 106.c
eucharistiam temerè gustantes pereunt. 437.b
b. eucherij depositio. 527.h
eucherius. 499.e
eucherius occiditur. 229.h
eucherius. 428.g
eucherius. 408.k
euchitæ. 94.g
s. euculi Smyrnæ epis. 525.g
S. eudociæ martyris. 529.a
s. eudocimi natalis. 554.h
eudoxia. 498.i
eudoxia. 409.c
s. eudoxi. 561.h
s. euellij passio. 540.d
euentij presbyteri passio. 538.k
s. euentij. 535.c
s. euerardi translatio. 580.a
s. euergisli epis.& martyris. 570.i
s. eufragij confess. natalis. 541.c
ss. eufraxiæ & Olympiadis mulierum memoria. 553.f
eufronius prædicit regis obitum. 339.i
beatus Eufronius. 339.h
eufronius. 304.a
B. eugeniæ virginis passio. 581.h
s. eugeniæ virginis. 563.b
eugenij martyris. 523.d
eugenij. 531.g
s. eugenij archiepis.& martyris. 574.k
eugenij martyris. 522.i
s. eugenij epis.& confess. 574.h
ss. eugenij & Macarij martyrum. 523.c
s. eugenij confess. 551.b
s. eugenij corporis translatio. 555.c
eugenij ad plebem epistola. 237.b
s. eugenij martyris. 580.c
eugenij episcopi. 582.f
eugenij epis. martyrium. 237.h
s. eugenij martyris. 529.i
eugenius. 324.d
eugenius & Arbogastes perimuntur. 405.i
eugenius papa. 435.a
eugenius Papa. 459.b
eugenius papa. 424.d
s. eugraphi martyris. 579.h
euguini epis.& confess. 520.k
ss. euilasij,& Faustæ virginis martyrum. 564.d
s. eulaliæ virginis Natale. 516.g
s. eulaliæ virginis passio. 579.g
ss. eulampij, & Eleulampiæ martyrum. 568.a
eulogia. 274.b
eulogia seruat à dæmone rusticum. 341.d
s. eulogij. 549.f
eulogij presbyteri vita. 78.f
eulogij & Mutilati obitus. 65.i
eulogij diaconi natalis. 522.h
eulogii Alexandrini vita. 65.b
eulogij in Mutilatum mira humanitas. 65.c
eulogius & Mutilatus in pace dimittuntur. 65.h
eulogius cogitationes nouerat. 68.f
eumeniæ & Eupreplæ martyrium. 557.a
s. eumenij patris episcopi. 564.b
eumenes proditur. 198.c
eumerus Ficarius. 364.h
eunuchi descriptio. 99.d
eunuchus balneo suffocatur. 99.e
s. eunucij epis.& confess. 562.h
s. euodij martyris. 561.a
euodii martyris. 555.e
s. euphemiæ. 561.d
s. euphemiæ virginis & martyris natalis. 563.g
euphenissa Ethiopum regina.35.d.b aptizatur. g
euphranon mortuus resurgit. 36.e
s. euphrasiæ virginis. 530.g
euphrasii epis. 521.d
s. euphronii epis.& confess. 555.i
euphronii episcopatus. 251.c
euphrosyne. 519.d
s. euphrosynæ virginis depositio. 526.f
s. eupli diaconi & martyris. 557.a
errardi depositio. 580.g
europæ descriptio. 184. 185.a
eulogia. 271.b
eusebia illuminatur. 443.a
ss. eusebiæ atque Gertrudis corporis eleuatio. 571.d
s. eusebiæ virginis depositio. 530.k
b. eusebii epis.& confess. 555.b
s. eusebii epis.& confess. 565.d
eusebii martyris. 537.f
eusebii austeritas. 94.i
s. eusebii epis.& confess. 547.e
s. eusebii hieromartyris. 547.g
eusebii chronicon. 232.d
eusebii grauitas & ieiunium. 95.f
s. eusebii natalis. 570.d
s. eusebii passio. 529.f
b. eusebij presbyteri & confess. 557.e
SS. eusebij monachi,& Felicis presbyteri martyrum natalis. 573.b
S. eusebij martyris. 572.a
S. eusebij natalis. 559.d
eusebius. 478.h
eusebius. 105.f
eusebius. 496.g
eusebius & Potentianus. 436.i
eusebius. 95.b
eusebonas & Abiron. 110.i
s. eusignij martyris. 556.a
euspicij abbatis Miciacensis primi 546.b
s. eustachij abbatis. 532.i
s. eustachij presbyteri. 568.f
s. eustachij patriarchæ translatio. 536.f
b. eustachij natalis. 551.i
s. eustachij, patriarchæ ecclesię Constantinopolitanæ, 527.g
eustachius. 496.g
eustachius. 85.e
eustachius episcopus. 577.i
S. eustachii epis.& confess. natalis. 575.c
SS. eustachi, cognomento Placidi, & vxoris eius cum filiis. 564.d
eutychius. 443.g
eustochiæ virginis obitus. 526.i
S. eustochii epis.& confess. 564.a
S. eustochii episcopi. 564.c
eustochium. 404.k
eustochius. 303.e
eustochius epis. 240.c
S. eustorgii presbyteri. 53:.h
S. eustratii martyris. 580.c
eusychius cruce sanat tumores. 347.b
S. euthymij Diaconi. 539.d
S. martyris euthymii epis.Sardeorum. 581.k

Universidad de Deusto Biblioteca

eutychus adoleſcens mortuus à Paulo ſuſcitatur. 19.f.g
eutyches mortuus ſuſcitatur. 53.h
S. eutychij. 579.i
SS. eutychij & Domitiani. 582.d
S. eutychij diaconi natalis. 542.c
b. eutychij confeſſoris. 569.f
eutychij hæreſis. 501.e
S. eutychij natalis. 567.a
S. eutychij martyris. 534.f
eutychij hæreſis. 419.c
S. eutychij archiepiſcopi. 534.b
S. eutropiæ virginis. 580.e
S. eutropij martyris. 529.e
S. eutropij natalis. 551.g
S. eutropij epiſcopi. 543.d
eutychetes. 443.g
B. eutychetis martyris natalis. 535.d
eutychiana hæreſis. 361.e
S. eutychiani cum ſociis ſuis. 557.g
S. eutychiani martyris. 549.d
B. eutychiani. 579.e
S. eutychiani martyris natalis. 574.g
S. eutychi. 564.c
S. eutychis Hieromartyris. 559.c
exangyſis quid. 31.e
excidij Hieroſolymitani prædictio. 163.b
excidij Hieroſolymitani cauſa. 156.b
de excommunicatione monialium. 300.f
exemplar reſcripti Syagrij & aliorum epiſ. 294.h
exemplar epiſtolæ Rhadegundis ad epiſcopos. 294.k
exemplar pactionis. 290.a
exemplar iudicij Chrodieldis & Baſinæ. 299.k
exemplar epiſt. epiſ. 293.h
exercitia bonorum virorum. 118.h
exercitus Romanorum magnus. 202.e
exercitus Romanorum cæſus. 146.g
exercitus Heraclij diuinitus cæditur. 310.d
exercitus Gondobaldum ſequitur. 277.e
exercitus Dagoberti in Vaſcones. 311.g
exercitus Romanus cæſus. 202.h
exercitus Alexandri & Darij. 196.f
in Exhortando modus. 105.c
exhortatio Macedonij ad Theodoritum. 103.h
exhortatio ad ſupplicia toleranda pro Chriſto. 43.d
exhortatio b. Andreæ in carcere. 25.e
exhortationes Hellenis. 76.b
exhortationes ſancti Antonij. 65.f
exhortationes Dioſcori. 77.i
exhortationes Ioannis Lyci. 70.i
exilium decernitur ad Curubitanam vrbem. 48.f
exiſtialium calamitatum tria genera. 157.k
exitus aræ. 479.f
exorciſmi. 100.g
exoos iuuenis parentibus & opibus nobilis Chriſtianus efficitur. 21.i.k
exordia obſidionis Hieruſalem. 163.c
S. expediti martyris natalis. 536.a
expeditio Philippi in Aſiam. 195.k
expergiſci media nocte ad orandum. 66.c
expoſitio legationis Apoſtolicæ. 36.a
expulſio Egidij Rhemenſis epiſ. 301.b
exſiccatur torrens. 353.h
extaſis & raptus mentis. 57.h
S. exuperantiæ virginis. 537.d
S. exuperantij & Marcelli diaconorum. 582.f
exuperiæ martyris natale. 553.h
S. exuperij epiſ. & confeſſ. 565.g
S. exuperij corporis aduentus. 550.d
S. exuperij epiſ. & confeſſ. 555.c
S. exuperij natalis. 564.g
S. exuperij. 576.a
exuperius. 494.b
ezechias latro graſſatur. 128.f
ezechias. 484.c

F

B. Fabiani natalis. 522.f
fabiani & Sebaſtiani natale. 522.d
fabianus à ſpiritu ſancto ordinatus. 494.i
b. fabij martyris paſſio. 554.g.h
fabiorum interitus. 190.a
fabius Semilianus ſociis manus præcidit. 206.i
fabius maximus cunctando vicit Annibalem. 157.h
fabula madere. 217.k
de facie non iudicandum. 69.g
facinore Mariæ vulgato Cæſaris exclamatio. 174.f
SS. facundi & Primitiui martyrum. 577.g
falconius rex obiit. 465.b
fames grauiſſima. 436.c
fames grauis. 79.c
fames & peſtilentia. 445.f
fames inter Iudæos. 168.i
fames omnem affectum excludit, maximè verecundiam. 167.g
fames. 498.i
fames & peſtis Conſtantinopoli. 355.a
fames maxima. 280.b
fames Burgundiam oppreſsit. 241.c
fames grauiſsima. 222.b
fames grauis Hieroſolymis obſidionis tempore. 167.e
fames in Samaria. 166.f
fames. 456.d
fames auri miſera. 170.i
fameſcentibus ſuccurritur. 82.a
familia Myronis baptizatur. 7.e
fancilo. 303.k
S. fandilæ preſbyteri. 545.k
S. fantini confeſſ. Syracuſani. 554.h
fanuel imperator. 464.f
fara. 421.i
faron. 378.g
S. faronis epiſ. & confeſſ. 571.c
faſtu nihil perniciosius. 57.b
faſtum deprimit delicti recordatio. 360.e
faſtum excitantia celanda. 91.i
fatum Priſcillianiſtarum. 404.k
faunorum & magarum coitu hunni naſcuntur. 403.f
SS. fauſtæ virginis, & Eutilaſij martyrum. 564.d
fauſta Conſtantini coniunx veneno interficitur. 235.c
S. fauſti paſſio. 568.h
S. fauſti presbyteri martyris. 577.c
fauſti diaconi. 576.a
fauſti martyris. 555.b
S. fauſti. 535.d
S. fauſti. 555.g
SS. fauſtini & Timothei. 542.c
S. fauſtini & Martyrizati natalis. 556.c
S. fauſtini martyris. 554.d
S. fauſtini naralis. 567.a
fauſtini martyris natalis. 527.a
fauſtus epiſcopus. 500.d
fauſtus. 414.i
fauſtus Iudæus baptizatur. 12.i
famis tempore populum paſcit Apollo. 74.d
febricitans curatur. 326.a
febricitantem b. Andreas ſanauit. 25.a
febricitans curatur. 335.c
S. febroniæ hoſiomartyris. 548.b
feliciana hæreſis. 432.k
S. feliciani. 576.a
S. feliciani. 524.k
S. feliciani martyris. 571.g
SS. feli-

ff. feliciani & Primi natalis. 545.c
f. feliciani epif. & martyris natalis. 570.a
felicianus. 494.b
felicianus. 443.g
felicianus. 521.d
f. felicis natale. 560.g
b. felicis presbyteri. 536.d
f. felicis. 554.d
f. felicis natalis. 543.c
f. felicis. 527.i
f. felicis epif. & confeff. natale. 555.b
f. felicis martyris natalis. 526.g
f. felicis martyris. 564.c
ff. felicis & Conftantiæ martyrum natalis. 545.g
ff. felicis & Fortunati. 582.f
f. felicis epif. 573.c
f. felicis natalis. 549.d
f. felicis martyris. 532.e
b. felicis fecundi epif. Treuerenfis. 560.a
f. felicis natalis. 573.a
ff. felicis presbyteri & Eufebij monachi martyrum natalis. 558.i
f. felicis martyris cum fociis. 530.a
f. felicis epif. & confeff. 547.i
f. felicis presbyteri. 562.k
ff. felicis & Regulæ natale. 553.b
ff. felicis & Naboris martyrum natalis. 551.a
ff. felicis & Naboris martyrum. 536.i
f. felicis presbyteri natalis. 533.b
felicis papæ & martyris. 541.h
f. felicis epifcopi. 574.k
b. felicis epifcopi. 551.k
f. felicis natalis. 535.e
f. felicis. 550.g
f. felicis natalis. 520.d
felicis & Ianuarij. 551.g
f. felicis epif. & martyris. 525.b
f. felicis natale. 570.h
f. felicis epif. natalis. 542.h
f. felicis martyris. 543.g
b. felicis papæ natalis. 562.g
f. felicis epifcopi. 557.b
f. feliciffimæ virginis paffio. 543.b
f. feliciffimi natalis. 571.b
ff. feliciffimi & Rogatiani presby. martyrum. 577.a
f. feliciffimi. 549.d
f. feliciffimi martyris. 556.b
ff. feliciffimi, Prætextati, & Agapeti paffio. 213.c
felicitatem Imperij quàm falfò tribuerent fuperftitioni. 550.g
f. felicitatis, & feptem fratrum filiorum. 576.h
f. felicitatis matris feptem filiorum martyrum. 529.h
ff. felicitatis & Perpetuæ martyrum natalis. 545.b
f. feliculæ virginis & martyris natalis. 543.k
felyni & Gratiniani martyrum. 505.i
felix Aurelianus hæreticat. 145.c
felix. 577.i
felix epifcopus. 171.h
feræ fibi impetu iter arripiunt. 67.a
feræ obfequuntur Pachomio. 20.b
ferega & Parthemius d. Pauli carnifices. 56.oc
b. ferreoli de Viennenfi vrbe. 561.h
bb. ferreoli & Ferrutionis. 564.a
f. ferreoli. 546.c
ff. ferreuli presbyteri, & Ferrutionis diaconi. 131.g
ferro quàm fiti præoptant perire. 76.d
ferrum ignitum illæfus geftat Apelles. 96.e
ferrum circa lumbos. 571.c
f. ferrutij martyris commemoratio. 561.h
bb. ferrutionis & Ferreoli martyrum. 546.e
ff. ferrutionis diaconi, & Ferreuli presbyteri. 149.d
ferrilitas Samariæ. 109.h
feffa martyrum. 564.c
f. feffi diaconi. 581.b
f. feffi & Ioannis natalis. 339.c
feftiuus dies Iuliani. 445.b
feftiuitas defunctorum. 551.c
feftum Margaritæ. 145.c
feftus. 560.g
f. fiacrij confeff. 573.b
f. fibitij epifcopi. 161.f
fidemhil operantis oratio vacua. 383.c
fidei traditio. 555.b
ff. fidei, Spei, & Charitatis virginum martyrum natalis. 571.c
f. fidelis martyris. 116.i
fidelis quis effe dicatur. 364.i
fidelis Lila pro domino occiditur. 357.c
fidelis nupta gentili. 575.c
f. fidentij epif. & confeff. 366.b
fides omni pretiofior auro. 7.h
fides non dirimit matrimonium. 174.h
fides refurrectionis. i.
fides ærea, pietas fepulta eft. 496.a
fides Gereon. 170.k
fides hoftibus feruanda. 367.c
f. fidis virginis & martyris natale. 541.e
f. fidoli epif. & confeff. 39.f
filia regis Indiæ nuptui traditur. 86.d
de filia presbyteri & Euftachio diacono. 44.b
filiæ beati Philippi Apoftoli adminiftræ Euangelij. 8.b
filio Bafilij nomen Apoftoli Ioannis imponitur. 136.h
filiorum Mariannes interitus. 213.h
filium facerdotis oppreffum in Balneis à dæmone fufcitat & tangit Ioannes. 313.k
filius patrem fupplantauit. 271.g
filius regis à Sagis fubducitur. 120.e
filius patrem imitetur. 36.c
filius Dei ad quid incarnatus. 2.i
filius Balneatricis à dæmone oppreffus fufcitatur à D. Ioanne. 213.h
fimbria Marianorum fcelerum fatelles. 527.d
f. fintani presbyteri & confeff. 461.c
firmati corpus leuatur. 567.b
ff. firmati diaconi & Flauianæ virginis depofitio. 556.g
ff. firmi & Ruftici martyrum. 524.k
f. firmi. 561.a
f. firmini epif. & confeff. tranfitus. 539.b
firmini epif. & confeff. tranflatio. 568.c
f. firmini epif. & confeff. 558.b
f. firmini epif. & confeff. depofitio. 565.c
b. firmini epifcopi. 429.d
firminus obiit. 227.g
firmus graffatur. 224.k
fla. Claudius. 59.c
flagella monachorum tria in monte Nettlæ. 147.d
flagitia Neronis. 473.d
flandria Francis obtigit. 524.d
f. flauiani martyris. 818.d
flauiani martyrium. 539.f
b. flauiæ Domitillæ virginis & marty. natale. 487.i
flaminius. 559.a
f. flauiani epif. 99.b
flauianus & Theodotus. 312.i
flaochatus maior domus. 115.i
flerus Petri quid. 563.i
f. flocelli martyris. 6.f
flora Myronis vxor. 12.d
flora Nuciani Magi vxor. 554.c
f. floræ virginis & martyris. 577.a
ff. floræ & Mariæ virginum.

S. patris Florberti depositio. 572.d
S. florentiæ virginis. 547.d
S. florentiæ martyris. 574.a
florentianus. 577.i
florentij martyris. 571.c
S. florentij epis. & confess. 573.c
S. florentij. 551.g
S. florentij presbyteri & confess. 538.h
SS. florentij & Cassij cum aliis pluribus. 568.a
S. florentij confess. translatio. 548.f
SS. florentij & Dioclitiani. 541.e
S. florentini. 565.f
S. florentini epis. 569.f
S. florentij presbyteri & confess. 564.h
S. florentini epis. & martyris. 569.f
S. florentini presbyteri & confess. 578.c
florentius Viennensis episcopus. 494.
flores Eulaliæ columbæ similes. 329.a
S. flori episcopi & confess. depositio. 573.a
S. floriani. 539.a
S. flori. 581.c
floriani imperium. 225.h
florida paschalia. 342.g
flori & Luciani. 571.b
S. florini confess. 575.i
S. florini. 575.f
florus vrbium direptor. 145.c
florus. 145.i. belli causa. 146.i
S. flosculi translatio. 546.b
S. flosculi epis. 524.k
flumen sanguine effluxit in Piceno. 202.f
fluuiorum paradisi nomina. 36.b
fluuius Iesus Naue. 318.b
fœdus Romanorum & Carthaginensium. 194.g
fœlicis corpus non corrumpitur. 349.a
fœlix persecutionem fugit. 330.i
fœlix Episcopus nepoti moriens cessit Episcopatum. 268.k
fœlix episcopus. 367.b
fœlix papa. 415.f
fœneratores pernicios tres. 79.c
fœmina nobilissima quæ semper virgo fuit. 87.i
focas martyr venena depellit. 330.c
focas detruncatus mergitur. 310.a
focas episcopus. 493.h
focas Mauricium occidit. 305.h
b. foillani martyris corporis translatio. 561.c
SS. foillani & Fursei. 538.c
S. foillani epis. natalis. 571.k
foillanus. 423.g
folliculæ virginis. 527.a
folquini corporis translatio. 574.h
b. folquini Morinorum epis. translatio. 545.a
fons lachrymis orantis erumpens. 91.k
fons oratione producitur. 387.i
fons diui Albini. 353.i
fons d. Iuliani. 332.h
fontem dextro pede fontem ostendit agnus. 48.b
fontes Hispaniæ baptismatis die crescunt. 318.h
fontes Ior. & Dan. 318.a
forensi prælio succedit internum. 163.h
forma monasticæ exercitationis. 89.i
S. firmati natalis. 567.a
formula monastica. 113.a
formosus. 439.a
contra Fornicationis spiritum quid agendum. 64.c
fornicationis tentatio quomodo retunditur. 83.c
fornicationis Spiritus. 62.i
fortitudo animantium omnium in periculis fortior. 171.h
fortunati Felicis cum aliis viginti septem. 528.f
S. fortunati. 536.d
S. fortunati diaconi natalis. 536.i
S. fortunati epis. & confess. 539.d
b. fortunati epis. & confess. depositio. 547.a
S. fortunati martyris. 545.k
SS. fortunati & Felicis. 545.g
S. fortunati natalis. 570.h
S. fortunati epis. 568.k
S. fortunati. 569.b
fortunati. 520.h
S. fortunati. 524.k
fortunatius. 496.k
fortunatus. 443.h
fortunatus. 418.i
fossa profunda Macedonij domus. 102.g
franci. 404.h
franci Meroningi. 410.c
franci Gallias occupant. 412.h
franci Normanorum tributarij. 438.c
franci idololatriæ dediti. 239.f
franci in Britanniam copias ducunt. 261.f
franci cum Anglis pacisc untur. 478.d
franci criniti. 408.e
franc in Palæstinam expeditiones. 459.c
franci vnde dicti. 402.c
b. franciscí patris. 551.i
S. franciscí de Paula Calabriæ oppido. 533.c
S. franciscí patris translatio. 542.i
franciscí Zamerij obitus. 578.f
S. franciscí patris. 565.f
b. franciscí confess. natale. 566.i
b. franciscí patris. 568.h
franco Scholasticus. 447.h
francorum quis rex primus. 238.
francorum criniti reges apud Francos. 239.c
francorum criniti reges. 497.g
francorum origo. 402.b
francos à feritate vocauit Valentin. 497.c
S. fraterni epis. & confess. 565.i
de Fratre qui ductus fuit pœnitentia Ioannis abbatis narratio. 71.d
fratres vicissim tres Eccl. successere. 470.k
fratres duo Pæsius & Esaus ambo solitudinem petunt 61.a. eorum vitæ diuersum institutum. ibidem.
fratricida delicti conscientia occidit seipsum. 211.a
fratrum duorum contentio quis beatior. 61.b
b. fraubaldi abbatis & confess. 559.a
fraudatores eccl. puniuntur. 344.h
S. fredegandi confess. 552.a
fredeg. Gunthrani petit suppetias. 274.i
fredegunda mittit qui Gunthranum occidat. 286.h
fredegunda fugit ad Ecclesiam, cuius thesauros Child. inuadit. 274.i
fredegunda mittit qui Brunechildem necaret. 276.d
fredegunda venit Rhotoialense. 276.d
fredegundæ speculatorem mittit qui Childebertum perimat. 300.g
fredegundis mittit qui Childeberrum aut Brunechildem interficerent. 284.a
fredegundis Lutetiam inuadit. 305.c
fredegundis altercantes interfici doloso iussit. 302.c
fredegundis astutum consilium. 501.a
fredegundis vult Greg. corrumpere. 259.i
fredericus imperator Mediolanum obsidet. 462.b
fredericus imperator & papa conueniunt. 471.a
S. fredesvvidæ virginis. 569.i
S. fremundi. 540.e
friardi & Secundelli natale. 555.c
fridericus. 460.a
fridericus imperator 460.k

S. fridriani epiſ.& confeſſ. 575.i
fridolini abbatis & confeſſoris. 529.h
frigidi montis monaſt. 458.b
frigoritici. 344.a
frigoritici. 339.f
frigoritici. 344.h
frigus inſolitum piſces necat. 456.b
frigus inſolitum. 249.c
friſcanum & fontinella monaſt.fundantur. 426.h
friſones conuertuntur. 504.g
frodoberti abbatis. 520.f
ſ. frominij epiſ.& confeſſ.depoſitio. 554.a
ſ. fronti epiſcopi. 566.d
ſ. frontonis. 535.e
ſ. frontonis. 570.k
ſ. fructuoſæ,cum aliis duodecim. 559.a
fructuoſi epiſcopi. 522.h
fructus ſacerdotalis benedictionis. 111.i
fruges fide multiplicantur. 75.d
ſ. frumentij & alterius frumentij. 552.a
frumento pluit. 435.d
frumentum auari ſinunt putreſcere. 82.a
fugare dæmones quis poſſit. 78.f
fugentij eccleſiæ Ruſpenſis epiſ. 519.c
fugiens epiſ. verbo & verbere caſtigatur. 363.i
ſ. fulberti tranſlatio. 544.c
fulco. 456.k
fulco archiepiſcopus. 439.c
fulconis martyris. 546.i
fulgentius Ruſpenſis eccleſiæ epiſ. 499.k
fulgentius exulat. 414.c
fulgentius. 415.d
fulgor cœleſtis. 340.a
fulmen in eius aream qui alterius manipulos furatus fuerat. 97.g
fulmen. 459.c
fulmen. 436.e
fulmina Romæ. 199.h
fulmine noxia. 459.b
fuluiæ inſolentia. 218.d
fundenſe monaſt. 429.g
fune iniecto D. Marcus trahitur ad templum. 46.h
funis ex palmis. 110.k
fur aquam benedictam haurire non potuit. 319.b
fur reliquiarum punitur. 322.c
fur euadere nequit. 334.d
fur ſceleris luit. 324.g
fures ornamentorum templi d.Martini ſe inuicem perimunt. 268.b
fures miraculo comprehenſi. 98.d
furor conſilij expers. 192.d
furſeus extruit monaſt. 373.e
furſæus. 423.g
SS. furſei & Foillani. 538.e
furſei corpus non corrumpitur. 374.a
S. furſei confeſſ. 521.h
furtum,Sataneæ pecunia eſt, 547.c
S. fuſcæ virginis & martyris. 526.i
SS. fuſciani & Victorici martyrum. 579.i
S. fuſcoli epiſ.& confeſſ. 561.i

G

GAbaon. 145.k
SS. gabini & Criſpoli martyrum. 543.g
ſ. gabini,presbyteri & martyris. 527.f
gabinius tentationes Alexandri occurrit. 127.b
gabinius Alexandriam reparare cœpit. 127.c
gadara traditur Romanis. 158.a
gaddanæ abbatis vita. 83.a
gagates lapis. 352.c
gaius epiſcopus. 495.h
SS. galactionis & Epiſtemes. 573.b
S. galatæ martyris natalis. 536.a
galba & Otho extincti. 160.a
galba Romano præeſt imperio. 159.f
galbæ Imperium. 222.f
ſ. galdini depoſitio. 535.i
galenus medicus. 493.k
galeranus. 464.k
galilæa Romanis ſubiicitur. 156.a
galilæa deſcribitur. 149.a
galilæa duplex. 148.k
galli Senones Romani contendunt. 193.a
galim ciuitas Galilææ, quæ & Giſchala dicitur. 45.b
galli tumultuantur. 202.a
b. galli epiſ.& confeſſ. 549.b
galli à Romanis trucidati. 194.f
ſ. galli presbyteri & confeſſ. 569.d
galli victi. 208.g
gallia Lugdunenſis. 185.c
gallia Belgica. 185.b
ſ. gallicani martyris. 548.a
galliciæ reges. 273.b
gallienus Imperator. 224.g
gallienus Chriſtianorum ſupplicia inhibuit. 224.h
gallorum decem millia cæſa. 204.e
gallorum à Cæſare calamitates. 216.e
gallorum nouem millia cæſa. 202.f
gallus & Voluſianus. 495.b
gallus vir & Galla fœmina viui defoſſi. 202.d
galſuintha ſuffocatur. 253.a
gamalam euertit Alexander. 125.e
gamalæ vrbis excidium. 155.e
gamalæ ciuitatis deſcriptio. 154.i.k
ſ. gamalielis inuentio. 555.g
ſ. gandi epiſcopi. 524.c
ſ. gandidi. 524.k
ſ. gandini martyris. 544.a
gamæ inuentor. 446.g
ſ. gangulphi martyris. 540.d
ſ. garini epiſ.& confeſſ. 525.g
ganges fluuius. 184.i
garacharius ac Bladaſtes reſtituuntur. 281.d
ſ. gaudentii epiſ. 555.g
ſ. gaudentij depoſitio. 522.k
ſ. gaudentiæ virginis. 560.g
gaufridus Burdegalenſis. 462.b
ſ. gaugerici epiſcopi & confeſſoris eleuatio. 565.b
ſ. gaugerici epiſ.& confeſſ. 556.k
gaulanes euertitur. 125.e
gauraranes Chriſtianos vexat. 409.k
gauraranes. 409.g
gaza reædificatur. 459.h
gazophylacij cuſtos Phinees. 177.a
ſ. geberhardi epiſ.& confeſſ.natalis. 560.a
gebmundi ſucceſſor Tobias. 391.b
gedeon. 482.a
de gelaſia. 87.g
ſ. gelaſij papæ. 576.a
ſ. gelaſij martyris. 525.c
bb. gelaſij & Anacleti pontificum. 548.i
gelaſius hymnos compoſuit. 415.e
gelaſius. 454.k
gelu grauiſſimum. 478.e
gelu vehemens. 443.k
gelu maximum. 430.i
gelu maximum. 449.i
ſ. gemini martyris. 525.c
ſ. gemini epiſ.& confeſſ. 525.d
ſ. geminiani epiſ.& confeſſ. 524.e
ſſ. geminiani & Luciæ nobiliſſimæ matronæ. 563.g
gemmæ recompinguntur in vſus pauperum. 29.i

S. gendulphi epiſ. tranſitus. 574.g
S. genebaldi epiſ. & confeſſ. 561.h
S. generoſæ natalis. 551.k
geneſar ciuitatis deſcriptio. 154.d
geneſareth lacus vnde. 154.b
b. geneſij Arelatenſis. 559.g
S. geneſij martyris. 559.f
geneſij morus. 325.g
geneſius ſeruat naufragantes. 325.h
geniculationis traditio. 119.e
genouefa. 411.a
genouefa mortuum reſtituit. 347.k
S. genouefa Deo dicata. 519.f
S. genouefæ virginis tranſlatio. 571.f
S. genouefæ de miraculis ardentium. 577.f
gens idololatriæ dedita. 37.i
genſericus Carthaginem capit. 410.a
genſericus multam cladem Romanis intulit. 408.g
genſericus. 408.d
gentiles redimentem Chriſtum acerbiorem vocabant, quàm perſequentem diabolum. 200.h
gentites redduntur immobiles. 73.i
gentiles dæmoniorum comites. 54.e
gentilis pontifex idola comminuit. 366.d
dij Gentium Chriſto reſiſtere non potuere. 213.d
genus b. Matthæi. 35.d
S. georgij epiſ. & confeſſ. 572.f
b. georgij Cremonenſis depoſitio. 557.k
S. georgij patris epiſcopi. 534.c
SS. P. georgij Chozebiſti, & Æmiliani cõfeſſoris. 550.i
S. georgij martyris paſſio. 536.h
georgij brachium. 452.h
S. georgij maioris. 540.c
S. georgij magni martyris. 572.h
S. georgij maioris. 542.i
SS. georgij diaconi, & Aurelij martyrum exceptio. 570.a
S. georgij maioris Venatiarum. 536.f
S. georgij diaconi natalis. 560.a
gepidarum regnum. 417.e
S. gerardi epiſ. & confeſſ. 536.i
gerardi monachi obitus. 546.a
b. gerardi cognomento magni. 558.f
S. gerardi epiſ. & martyris. 565.b
S. gerardi abb. tranſlatio & natale. 566.h
S. gerardi confeſſoris. 568.h
S. georgij maioris. 542.c
geraſenus ciuis conſortia latronum ſequitur. 159.g
S. geraſini. 529.f
S. gerbrandi confeſſ. 568.i
b. gerebaldi epiſ. & confeſſ. depoſitio. 579.c
S. gereonis martyris. 568.a
S. gerini martyris. 566.f
S. gerlandi epiſcopi. 528.e
germania. 185.a
germanici martyris natalis. 522.d
S. germani epiſcopi. 571.c
germani paſſim adhuc infideles. 391.c
b. germani epiſcopi. 530.c
S. germani Antiſiodorenſis epiſ. tranſitus. 554.h
S. germani epiſ. & martyris. 568.d
germani epiſ. & confeſſ. 561.i
SS. germani & Remigij confeſſorum tranſlatio. 566.d
germani confeſſ. tremit tumulus. 348.a
b. germani epiſcopi. 562.k
S. germani baſilicæ dedicatio. 575.i
SS. germani ac Setuandi. 570.f
S. germani. 574.h
S. germani martyris. 572.g
S. germani confeſſ. tranſitus. 543.c
S. germani epiſ. & confeſſ. tranſlatio. 553.f
germanus. 408.k
germanus Altiſiodorenſis. 499.d
germanus moritur. 356.g
germanus viſione ſanatur. 356.c
germanus cantans alleluia vicit hoſtes. 409.a
d. germanus Pariſiorum epiſ. obiit. 257.h
germanorum fortitudo prædicatur à Tito. 176.c
germanorum incurſiones. 495.d
S. germari abbatis. 565.b
gerontius. 239.c
gerontius. 230.g
S. geruntij epiſcopi. 559.g
gertrudis de Ooſten obitus. 520.b
S. gertrudis natale. 579.b
S. gertrudis virginis conſecratio. 578.f
S. gertrudis virginis tranſitus. 531.b
SS. gertrudis atque Euſebiæ corporis eleuatio. 571.d
SS. geruaſij & Protaſij fratrum natalis. 547.b
geruaſij & Prothaſij corpora Horiſmuth. 405.c
geruaſij & Prothaſij reliquiæ. 322.h
S. gerulphi martyris corporis tranſlatio. 548.b
S. gerulphi martyris. 567.g
S. gerulphi martyris. 564.f
b. getulij paſſio. 545.e
b. gezelini confeſſoris. 556.c
gibbus Cameli diuitiæ. 463.b
S. gibriani confeſſoris depoſitio. 539.i
gibrianus. 414.h
gigas 50. pedum. 466.k
gigantes Deus mirę magnitudinis. 407.b
gildæ abbatis & confeſſoris. 524.c
S. gildardi epiſcopi. 545.b
gildo lege Claudia ſtrangulatur. 229.b
gildo. 405.i
gilemer. 415.k
S. giraldi epiſ. & confeſſ. 579.c
S. gilberti confeſſ. 525.c
girid. 429.h
giſcula vrbs agreſtis. 155.g
S. giſlebetti epiſ. & confeſſ. 526.i
giſlebertus eccleſiam ſua ſubtilitate offend. 459.c
S. patris giſleni reſtitutio. 573.c
S. giſleni epiſ. natale. 567.h
S. giſleni epiſ. & confeſſ. corporis inuentio. 565.i
S. giſleni tranſlatio. 544.a
giſlebertus Pictauenſis epiſ. 460.f
S. giſlerij confeſſ. natale. 567.h
giſtercienſes Benedicti regulam obſeruant. 453.f
gigid. 428.c
glacies ingens cælo decidit. 435.a
gladiatores lxxiiij. diffugiunt. 212.c
gladiatoria ſpectacula tolluntur. 406.a
globus ignis. 342.c
globus ignis ſub ortu ſolis à regione Septentrionis emicuit. 210.c
f. glodoſindis virginis natalis. 553.f
gloria patri inſtituitur, vt & nocturnæ preces. 404.d
gloria in excelſis cani inſtituit Theleforus ad miſſas natiuitatis. 414.a
chlodoueo venienti Engoliſmenſes muri corruũt. 243.h
non Gloriandum in virtutibus. 93.i.k
glorioſæ virginis Mariæ viſitatio. 549.c
ſ. glyceriæ martyris. 540.k
glyrium & ſerpentis coniuratio. 285.f
gnamo & Melga Pictorum & Hunnorum duces. 405.c
gnarinus Geſardi. 470.b
gnatho epiſ. Tegienſis. 247.i
ſ. goaris presbyteri & confeſſ. 549.k
ſ. gobetti confeſſ. 576.h
ſ. godebertæ virginis. 534.h
ſ. godefridi epiſ. & confeſſ. 573.h

godefri-

godefridus. 452.g
godegisilus occiditur. 242.h
S. godegrandi episcopi & martyris. 561.d
godinus nouercam duxit. 309.d
godinus trucidatur. 309.c
S. godoaldi epis.& confess. 545.a
b. godolenæ martyris passio. 549.k
goerici epis.& confess. 564.c
gondobaldus renunciat arrianismo. 242.i
gondulphi festiuitas. 525.g
SS. gondulphi & Monulphi confessorum. 551.i
S. gordiani martyris. 563.i
SS. gordiani & Epimachi martyrum. 540.b
b. godrici positio eremitæ & confessoris. 542.d
gordianus imperator. 494.i
gordianus Imperator. 224.d.e
gorgon cæditur. 157.g
gorgona. 481.k
gorgoni & Firmi. 530.d
ss. gorgonij & Dorothei martyrum passio. 562.e
S. gosuini, pueri & martyris. 542.e
S. gothehardi,epis.& confess. 539.b
gothi ad fidem conuertuntur. 501.f
gothi reges pro arbitrio statuunt & occidunt. 248.d
gothi Arrianismo renunciant. 304.k
gothi fraude Valentis fiunt Arriani. 403.c
gothi Gallię ex insidiis vincunt. 292.d
gothi iidem qui Gethæ. 403.b
gothicarum literarum inuentio. 497.b
gothorum vitium de regibus mutandis crudeliter vlciscitur Chyntasind. 312.c
gracchorum seditiones. 207.i
gracchus occiditur. 207.k
gracchus ducenta oppida expugnat. 204.h
s. graciliani & Felicissimæ virginis passio. 556.b
grando mixta fulminibus impetrata precibus. 494.c
grando lapidum cum fragmentis testarum terram verberauit. 210.c
gradus matrimonij. 357.k
grauius est sua quàm aliena incessere. 148.c
S. gratæ. 544.b
gratia Dei virtute Crucis martyres vicerunt. 331.k
gratia Innocentij contra dæmones. 82.c
gratia miraculorum. 104.a
S. grati confess. depositio. 562.c
S. gratiani glorioſi martyris. 570.g
S. gratiani epis.& confess. 580.i
gratiani & Felini martyrum. 543.k
gratianum Maximus occidit. 404.i
gratianus Turonensis episcopus. 303.b
gratianus & Constantinus tyranni occiduntur. 554.e
gratianus imperator. 235.e
gratianus. 497.d
gratianus Episcopus Turonensis. 234.g
gratianus imperator. 228.a
granida curatur à Spiritu immundo per Posidoniũ. 78.i
grauitas Eusebij. 95.f
græci hæreticantur. 448.b
græci Ioannem Cardinalem ludibrio exponunt. 475.k
græci castrantur. 441.b
græcorum bella. 196.h
græcorum errores. 448.c
grifo occiditur. 504.g
b. grimbaldi abbatis depositio. 550.d
grimoaldus. 314.b
grimoldus. 502.h
grypo legatus redit ab Imp.Mauricio. 296.e
S. grodegandi archiepis.& confess. 529.h
b. gregorij papæ. 577.i
S. gregorij papæ. 546.a
b. gregorij epis.natalis. 549.f
S. gregorii epis.depositio. 530.b
S. gregorij presbyteri & martyris. 551.f
S. gregorij epis.& confess. 559.g
S. gregorij. 564.c
S. gregorij papæ secundi. 526.i
S. gregorij epis.& confess. 536.k
S. gregorij epis.& confess. 580.k
b. gregorij natalis. 575.e
s. gregorij abbatis transitus. 572.k
s. gregorij archiepis.& confess. 575.f
gregorij papæ beneficio Angli fidem suscipiunt. 361.b
gregorij commentaria. 361.e
gregorij hortatoria concio ad pœnitentiam. 296.a
s. gregorij Decapolitæ. 576.c
s. gregorij pattis epis. 876.h
greg.homiliæ & Dialogi. 361.f
s. gregorij martyris. 566.a
gregorij Turonensis epis. 572.k
gregorij honores non mutarunt mores. 361.d
b. gregorij episcopi. 540.a
gregorio concionante 80.expirarunt. 296.d
gregorius Nazianzenus moritur. 405.d
gregorius. 404.b
gregorius. 304.b
gregorius martyr. 33.e
gregorius papa. 444.k
gregorius papa. 445.e
gregorius. 435.c
gregorius Turon. 418.h
gregorius Ligonicensis. 247.e
gregorius. 442.c
gregorius. 501.e
gregorius papa. 429.a
hregorius malè sanus natura. 361.g
gregorius papa. 427.i
gregorius Turonensis à Chilperico eiicitur. 258.d
gregorius septem monasteria fundauit. 295.k
gregorius Nazianzenus. 497.d
gregorius Spolitanus. 443.g
gygantea fœmina. 406.k
gygas de gente Mummoli. 279.i
gymnasium philosophiæ monasticæ. 95.c
gyndes fluuius. 190.b
gyualdi fuga. 247.i
gualterus obiit. 460.c
s. guddenes virginis. 552.b
ss. guderuali Bertulphi corporum translatio cum reliquiis s.virginis Amelbergæ. 542.b
b. gudilæ virginis corporis translatio. 563.d
s. gudilæ depositio. 520.c
s. guiberti fundatoris natale. 542.f
s. guidonis confess.depositio. 563.a
s. gudvvaldi, archiepis.& confess. 544.h
s. guiberti patroni confessoris Christi corporis eleuatio. 564.k
guilbertus Archiepis. 450.f
s. guillelmi epis.& confess. 554.d
s. guillelmi natalis apud Biturices epis. 520.i
s. guillelmi passio. 542.f
b. guillelmi confess.depositio. 535.f
s. guillelmi confess.natale. 526.d
guillelmus Siciliæ Sibyllam vrbem capit. 461.g
guillelmus. 448.k
guillelmus Anglorum rex. 451.c
guillelmus rex Siciliæ. 460.d
b. guinali abbatis & confess.depositio. 572.g
gulæ rentatio quomodo retunditur. 83.e
s. gumberti confess. 530.d
s. gummari,præclari confess.translatio. 531.b
gundeberga regina falso veneni accusatur. 308.i
gundeberga Chrotharium ab vxore auocat. 310.i
gundeberga per Ambedonem honori restituitur. 310.k
gundericus à dæmone occiditur. 408.d

Universidad de Deusto Biblioteca

gundobaldi thesauri capiuntur. 278.h
gundobaldi literę intercipiuntur. 278.a
gundobaldi adoleſcentia. 269.h
gundobaldi vita. 279.a
gundobaldus Chlodouei tributarius. 242.g
gundobaldus vincitur. 242.c
gundobaldus Conuenas vrbem dolis inuadit. 278.h
gundobaldus in regem eleuatur. 275.d
gundobaldus fidem ciuitatum exigit. 277.d
gundobaldus occiditur. 279.f
gundobaldus factione Mummoli decipitur. 304.h
S. gundolphi epiſc.& confeſſ. 546.h
gundulfus authoris anunculus. 268.d
S. guduuali archiepiſc.corporis tranſlatio. 527.k
gunthammidus. 413.d
gunth. & Child.fœdus. 304.k
guntharius. 304.a
gunthrani & Childeberti inimicitiæ. 292.d
gunthchramni bonitas. 304.g
guntramni regis depoſitio. 532.g
guntchramni vxores. 252.c
de gunthramno & Mummolo. 270.a
gunthranus ſtabilire regnum conatur. 292.c
gunthchramnus moritur. 305.d
gunthranus. 272.c
gunth. tentat Hiſpan. 304.i
guntranus filius de baſilica S.Hilarij abſtulit. 261.d
gunthranus conuiuio excipit epiſcopos. 280.i
gunthranus Boſſo occiditur. 288.g
gunthchramnus in Deo fiducia ponit. 270.k
gunthranus munit ſe cuſtodia, populum adiurat ne ſe interimat. 275.b
gunthranus Mummoli theſauros pauperibus & eccleſię diſtribuit. 279.i
gunthranus fauſtis acclamationibus excipitur. 280.h
gunthchramnus Regum interfectores in nonam generationem vult punire. 276.e
gunthranus Childebertum ſucceſſorem deſignat. 259.c
gunthranus Rex noluit inuiſum ſibi Palladium audire prædicantem. 281.e
gunthchramnus aduerſus Gothos regni fines propagare ſtudet. 284.d
gunthranus Chariberti regnum ſubegit. 274.i
gunthchramnus ægrotat. 283.e
gunthchramnus Chlotharium baptiſmo ſuſcepit. 304.i
gunthranus Britannos laceſſit. 297.i
S. gurdielli confeſſoris tranſitus. 569.e
S. guriæ martyris. 575.a
S. guthagoni confeſſoris. 549.f
S. guthlaci confeſſ.& anachoritæ. 554.h
gutta miraculoſe implet vaſculum. 261.b

H

Habdalan. 426.a
habdalas. 430.f
habdimelech. 426.b
habet deumepiſc. 577.i
habitacula Herodis, vnum Cæſarium, alterum Agrippium. 132.b
habitus monachorum quid ſignificet. 68.i
S. hadelini confeſſoris. 525.a
hadriani Imperium. 223.f
hadrianus Chriſtianis patrocinatur. 495.
S. hadulphi epiſ.& confeſſ.tranſlatio. 560.h
S. hadulphi epiſ.& confeſſ. 541.i
hamo piſcari aureo. 221.d
hamo. 469.g
hardoinus. 463.f
S. harnolphi abbatis & epiſc.Lingonenſis. 557.d
S. harlindis virginis natalis. 525.g
hato fulmine periit. 440.c
haumar occiditur. 423.f
haumar. 422.h
haumar. 428.d
hæliſæus. 485.a
hæliſæus ſepelitur. 485.k
hæreſes Marciani temporibus. 94.g
hæreſis Hebernitarum qualis. 44.b
hæreſis Pelagiana in Britannia. 405.i
hæreſis Pelagianę author Agricola. 355.g
hæretici mors horrenda. 327.
hæretici recipiendi. 405.a
hæreticorum mos bonos & doctos infamare. 92.f
hæbræorum ſeruitus in Ægypto. 481.e
hebdomadarum Danielis completio. 491.d
hebernitarum hæreſis à b.Philippo Apoſtolo extincta. 44.b
heber. 479.h
hebraicè loquitur Apoſt cum dæmone. 41.k
hebræorum 8000.interempta. 124.k
hebræum ingenium. 165.e
hediltrudæ virginis caro non corrumpitur. 502.f
S. hedvingis. 569.b
S. heiri viri ſanctiſſimi. 547.k
SS. helei presbyteri,Pauli & Iſidori monachorũ. 535.g
helena regina populo frumenta diſtribuit. 492.h
S. helenæ matris Conſtantini imperatoris. 558.b
helenæ raptus. 481.b
helenæ raptus. 188.b
helenæ ſepulchrum. 163.c.d
b. helenæ natalis. 554.g
S. helenæ virginis. 542.e
S. helenæ corporis aduentus ad Altouillare monaſterium. 525.k
heli. 482.c
helias rapitur. 483.i
helias. 484.k
helias cohibet pluuiam. 483.h
helice vrbis Achaię terrę hiatu abſorpta. 194.c
helimenę presbyter natalis. 536.f
helimna vicus. 108.k
b. heliodori epiſ.Altinenſis. 549.f
SS. heliodori, Venuſtij, cum aliis ſeptuaginta quinque martyrum. 539.f
heliodorus ſacrilegus flagellatur. 489.b
heliogab. 494.h
S. helladij hieromartyris. 543.c
hellen ſinu ignem geſtat. 75.i
hellen oratione cibum à Deo impetrat. 75.k
hellenis abbatis vita. 75.i
S. helpidij epiſ.& confeſſ. 561.b
S. hemeterij & Cheledonij natalis. 529.d
hengiuis dux Saxonum. 408.h
henrici ædificia. 463.k
henr. Angliæ Raymundo paciſcitur. 462.h
S. henrici ſecundi. 551.e
henricus imperator. 447.d
henricus imperator. 445.d
henricus Saxonum dux pergit Hieroſolymam. 468.c
henricus. 446.h
henricus prauorum conſilio pietatẽ offendit. 475.f
henricus Imperator obiit. 456.f
henricus Rex Anglię. 457.g
henricus Vvintonienſis. 468.b
henricus ſecundus. 460.g
henricus. 453.a
henricus. 440.d
henricus imperator. 445.d
henricus imperator tentat fines Gallorum. 455.k
henricus Angl.cum fratre paciſcitur. 461.d
henricus dux Normanorum Angl.rex coronatur. 460.f
henricus imperator. 448.h
her. 482.h
S. heraclæ antiſtitis. 551.d

S. hera-

S. heracles. 565.i
heracleonas. 502.a
heracleonas. 529.c
S. heraclij martyris. 498.a
heraclianus. 548.g
S. heraclidis martyris. 543.b
S. heraclij natalis. 530.d
S. heraclij martyris. 541.g
S. heraclij cum aliis duobus. 310.a
heraclij expeditiones. 541.b
S. heraclij epis. & confess. 421.b
heraclius.
heraclius fortis & pulcher præuidit Iudæos orbem vastaturos. 310.c
heraclius Eutychianus moritur. 310.e
S. herasti martyris natale. 553.h
S. herblandi abbatis. 569.g
herculani caput absciſſum coaluit. 417.c
S. herculani. 561.g
S. herculani militis. 565.c
S. herculani epis. natalis. 573.d
herculis columnæ vbi. 184.d
herculis incendium. 482.b
herduadus hospes Apollinaris. 49.b
S. heriberti archiepis. natale. 530.k
herigerus. 444.k
heuvaldi prædicatores interficiuntur. 391.i
S. herlindis & Relindis virginum germanarum translatio. 532.a
S. hermagoræ epis. natalis. 550.k
S. hermanni confess. depositio. 581.e
S. hermelandi abbatis. 532.d
S. hermelli martyris. 555.g
B. hermenfredi abb. & confess. depositio. 565.c
S. hermenigildi. 535.a
hermetis pastoris. 493.k
hermetis & Adriani. 528.k
b. hermetis viri illustris natalis. 560.b
S. hermetis martyris natalis. 570.d
S. hermetis exorcistæ. 582.g
S. hermetis martyris translatio. 550.a
herminfredus fugatur. 245.e
hermenfredus præcipitatur. 245.g
S. hermij Apostoli & sacrosancti martyris. 543.h
herminichildus patri mortem molitur. 273.b
S. hermippi martyris. 554.a
S. hermocratis martyris. 554.a
hermogenes magus Christi fidem suscipit. 26.e.f
hermogenes magicis vtitur. 26.b
SS. hermogenis & Petri diaconi martyrum. 535.g
S. hermogenis martyris. 579.h
SS. hermogenis, Donati & aliorum viginti duorum. 580.a
hermogenis hæreticum dogma. 26.b
S. hermogenis martyris. 561.a
beatorum Hermolai presby. Hermippi & Hermocratis fratrum martyrum. 554.a
S. hermogenis martyris. 537.b
hermyli & Stratonici martyrum. 521.c
hernac. 411.a
herodem Galileæ Antipater præfecit. 128.f
herodes vermibus consumitur. 492.a
herodes de regno deiectus. 141.g
herodes regnum accepit proditionis præmium. 145.g
herodes tetrarcha Iudæorum. 129.d
herodes Romam veniens Antonium adit. 129.k
herodes Hierosolymam petit vindicaturus Hircani rebellionem. 128.i
herodes in Arabiam properat pro captiui fratris redemptione. 129.h
herodes Alexandrum vinculis alligatum custodiis sepsit. 134.k
herodes pro Alexandro frustra intercedit. 131.k
herodes captos filios seuerè interrogat. 136.a
herodes sepultus in Herodio. 142.b
herodi balneum ingredienti tres viri occurrunt strictis mucronibus. 130.h
herodi regnum Senatusconsulto defertur. 130.a
herodias Aristobuli filia. 144.k
S. herodiôtus Apostoli. 534.d
herodis astuta crudelitas. 139.h
herodis crudelitas. 134.k. herodis. 142.b
herodis ædificia. 132.b
herodis ex Mariamne proles. 132.f
herodis & Archelai comparatio. 142.c
herodotus. 485.i
S. herois martyris. 548.g
S. heronis natalis. 569.f
S. heronis martyris. 580.d
hesiodus. 484.b
S. hesychij confess. natalis. 541.c
S. hiacynthi martyris. 549.f
SS. hiacynthi & Proti martyrum. 562.i
S. hiacynthi martyris. 552.c
hiatus. 454.c
hibernia. 352.c
hibernia serpentes non alit. 352.g
b. hidervvardi epis. & confess. 562.b
S. hidulphi epis. & confess. 550.i
hidulphus. 427.a
hiena adiuratur. 63.k
hieremias. 484.c
S. hieremiæ & aliorum trium. 545.a
SS. hieremiæ decollatorũ & Æmiliani diaconi. 565.i
hiericho describitur. 158.f
S. hieromartyris. 523.c
S. hieromartyris Cleodoti. 529.c
S. hieronis presbyteri & martyris. 558.a
S. hieronymi episcopi. 552.k
b. hieronymi presbyteri depositio. 566.a
b. hieronymi obitus. 498.f
hieronymus obiit. 407.i
hieronymus. 404.b
de Hieronymo. 78.k
hieronymus. 497.h
b. hieronymus. 231.a
hieronymus discipulus. 499.c
hierosolyma munitissima vrbs. 175.a
hierosolyma caput Iudææ. 149.c
hierosolyma à Sarracenis capitur. 312.a
hierosolyma à Vespasiano obsessa. 149.h.i
hierosolyma obsidetur. 125.k
hierosolymitanæ vrbis deploratio. 137.c
hierosolymitani à suis precantur vt Cæsari dent fidem. 175.a
hierosolymitani vitiis exercentur enormibus. 160.c
hierosolymitani templi euersio. 222.k
hierosolymorum celebritas. 178.f
hierosolymitanis pecunia colligitur. 477.g
S. hierothei patris episcopi. 566.k
hierusalem mittitur à Christianis pecunia. 465.e
hij monachij catholicum Pascha suscipiunt. 398.g
hilarem datorem diligit Deus. 81.b
S. hilariæ martyris, matris S. Afræ martyris. 557.a
S. hilarij martyris. 551.a
b. hilarij papæ. 562.g
S. hilarij confess. inuentio. 567.c
S. hilarij epis. & confess. translatio. 572.d
SS. hilarij diaconi & Valentini presbyteri martyrum passio. 572.h
S. hilarij episcopi natalis. 521.b.d
b. hilarij epis. & confess. 559.d
S. hilarii epis. & confess. 571.a
b. hilarij episcopi natalis. 550.k
S. hilarini passio. 551.i

S. hilarionis iunioris. 532.g
S. hilarionis patris noſtri. 570.b
In Hilaritate omnia. 81.b
hilarius Pictauienſis epiſcopus. 235.d
hilarius epiſcopus. 497.a
hilarius. 408.k
hilarius papa. 411.h
hilarius interceſſor. 338.a
hilarius vxorem in ſepulchro amplectitur. 242.g
hilarius Pictauienſis epiſ. 496.g
hilarius Arelatenſis eccleſ.epiſcopus. 499.g
hilda Romam vadit. 385.f
hildebertus. 428.i. S. hildegardis virginis. 563.i
S. hildebrandus pœnitet. 450.h
hildericus. 429.f
hildericus. 424.i
hildevvardi Tullenſis epiſ.natalis. 577.c
hillidius dæmoniacam liberat. 235.g
hillidius populum ab hoſtilitate liberat. 333.b
ſ. hiltrudis virginis natale. 565.f
ſ. hiltrudis virginis eleuatio. 563.k
ſ. himelini confeſſ. 530.d
himera vrbs Siciliæ. 191.h
ſ. himerij epiſ.Æmiliæ,& confeſſ. 546.i
hincmarus. 436.d
hippocentauri. 481.k
hippocrates. 486.a
SS. hippolyti qui dicitur Nonnus,& ſociorum. 558.i
b. hippolyti martyris tranſlatio. 542.c
ſ. hippolyti natalis. 540.c
b. hippolyti. 569.g
b. hippolyti martyris. 557.c
ſ. hippolyti. 570.k
hippolytus epiſcopus. 494.h
hippolytus martyr. 234.g
hircani mortis laqueus quis. 132.f
hircani aures dentibus abſcinduntur. 129.g
hircano datur ſacerdotij principatus. 126.h
hircanus. 489.i
hiſceus. 429.h
hiſenandus per Dagob.rex creatur. 311.c
hiſpani reges. 250.b
hiſpania ſitu trigona. 185.c
hiſp.legatio ad Fredeg. 284.a
hiſpania valde laborata ferro, &c. 407.e
hiſtoria miranda & tremenda: 24.c
hiſtoria Druſianæ mulieris caſtiſſimæ & Callimachi. 8. b.& ſequentibus,& 29.
hiſtoria de Simeone & Iuda. 32.i
hiſtoria ſanctorum quid profit. 106.d
hiſtoriarum falſitas. 204.c
hiſpaniarum reges. 253.g
hiſtoriæ vtilitas. 351.g
hiſtoriæ vtilitas. 89.a
hiſtoricis quid neceſſarium. 251.a
hiſtoriographi vnde exordiantur. 183.k
hiſtrus conditur. 484.d
homera,Romana balneatrix imperioſa. 2.a
homines à dæmonibus liberantur. 17.i
homines nudi legati pſeudochriſti. 301.k
homerus. 482.c
homines octingenti terræmotu moriuntur Epheſiis. 3.g
homicida miraculo oſtenditur. 98.d
hominis mira conuerſio. 64.d
b. hominis virtus declaratur. 47.i
hominis obſtinati exitus. 29.g
homo à dæmonio liberatur. 38.a
homo ſub religione creatus ad obedientiam. 220.d
homo internus. 60.i
ſ. homoboni. 574.h
ſ. honeſti martyris. 527.d
honor ſanctorum,adoratio Dei. 107.k
honor filiorum patris gloria eſt. 134.a
ſ. honorati epiſcopi. 567.c
ſ. honorati epiſ.& confeſſ. 541.c
b. honorati epiſcopi. 521.h
ſ. honorati. 581.c
honores diuinos d.Ioannes recuſat. 10.g
honorici perſecutio. 237.b
honoricus dæmoniacus moritur. 237.i
honoricus tyrannizat. 499.h
honoricus. 412.i
ſ. honorij archiepiſcopi. 566.a
honorij imperium. 228.i
honorij Vvand.regis perſecutio. 413.c
honorij obitus. 374.b
honorinæ virginis & martyris. 528.h
honorius pacem reddit Eccleſiæ. 407.f
honorius Auguſtus. 354.d
honorius papa. 421.i
honorius. 497.k
honorius. 406.i
honorius imperator. 406.d
honorius. 395.b
horatiorum & Curiatiorum certamen. 189.h
hormiſda clerum compoſuit. 414.g
hormiſda. 418.h
hormiſda. 422.c
b. hormiſdæ papæ natale. 556.c
horologium miri artificij. 506.i
horrea Ioſeph. 233.b
ſ. horris martyris. 530.f
hortulanus epiſcopus. 577.i
hoſpitalitas egregia eius qui ſemper ieiunabat. 105.d
hoſpitalitas. 103.k
hoſpitalitatis exemplum. 77.b
hoſpitis Apoſtoli paſſio. 35.b
hoſpites cogendi ad refectionem. 74.g
hoſpitij percuſſoris manus diriguit. 267.c
ſ. hoſpitij confeſſoris. 542.d
hoſpitius aduentum Longobardorum prædixit. 267.a
hoſpitius. 419.d
hoſpitum diſcretio. 65.f
hoſtibus ſeruanda fides. 170.k
hoſtienſis Epiſcopus conſecrat cur pontificem. 474.
hoſtienſis epiſ.Bolitrenſi coniungitur. 474.h
hoſtilianus imperator. 224.f
ſ. hoſtio marryris Chriſti paraſceues. 553.d
hoſtis eminet in aggeribus altiſſimis. 173.i
hothmen. 423.g
hubaldus. 437.k
b. huberti confeſſ.natale. 572.g
b. huberti epiſ.& confeſſ.corporis tranſlatio. 566.b
huberti epiſcopi. 543.h
ſ. huberti corpus repoſitum eſt. 580.k
hugo Gornaius proditor expellitur. 478.a
hugo. 447.i
hugo Rothomagenſis. 464.i
hugo Pariſienſis. 458.b
hugo. 444.f
ſ. hugolini martyris. 568.h
b. hugonis epiſ.& confeſſ. 575.f
b. hugonis archiepiſ.& confeſſ. 534.d
b. hugonis. 537.i
b. hugonis epiſ.& confeſſ. 533.c
b. hugonis diſcipuli. 544.c
ſ. hunegundis natale. 559.g
humanitas Eulogij in mutilatum mira. 465.c
b. humberti confeſſoris Chriſti corporis tranſlatio. 561.k
ſ. humberti epiſ.& confeſſ.depoſitio. 532.d

humili-

humilitas pellit dæmones. 66.h
humilitas fundamentum virtutum. 71.g
humilitas in tentatione. 67.b
humilitas authoris. 56.c
humilitas probat fideles. 361.e
humilitas Petri. 100.e
humilitas b. Thomæ Apostoli. 42.k
S. hunfridi episcopi. 530.a
S. hunfridi epis. & confess. ostensio. 557.i
hungari credunt. 445.h
hungarorum reguli strangulantur. 442.f
humi non spuit Macarius. 64.a
hunni nituntur magicis. 253.a
hunorum reges Gagani. 253.b
hunni casu vincunt Gothos. 473.g
hunni à Carolo magno deuicti dispereunt. 411.g
hunnorum incursiones. 406.a
hunnorum origo. 403.e
hyacinthi martyris natale. 526.d
S. hyacinthi martyris. 553.h. 571.g
S. hyacinthi. 562.e
hyæna præmium affert Macario. 65.k
hydropicus sanatur scripta epistola. 11.b
S. hydulphi translatio. 549.d
hyems solito longior. 437.e
hyems & frigus insolitum. 249.c
hyems grauissima. 289.f
hyems solito grauior. 417.i
hyginij papæ & martyris. 520.k
hymni matutini & vespertini. 96.k
hymnorum dauidicorum fructus. 91.c
hymni nocturni quadraginta. 105.c
hymnos Ambrosius instituit. 405.e
hymnus in laudem Edildridæ. 584.d
hypapantes domini & Dei, saluatoris nostri Iesu Christi. 524.g
hypogeum quid. 124.f
hypostasis persona. 3.h
b. hippolyti martyris. 524.c
hyrene. 432.d
hyrene filium priuat oculis & imperio. 433.c
hyrtaci furor in b. Matthæum. 37.b
hyrcanus primus xenodochia instituit. 124.b
hyrtacus ambit moniales nuptias. 36.g

I

S. Iacici siue Iacincti ordinis prædicatorum. 557.g
iacob mutatur in Israel. 45.h
iacob. 481.d
iacob. 232.i
SS. iacobi diaconi & Mariani lectoris martyrum natalis. 538.a
iacobi Apostoli capitis relatio. 519.f
S. iacobi intercisi. 567.f
S. iacobi episcopi natalis. 551.g
iacobi generatio. 232.k
iacobi mira tolerantia. 107.d
S. iacobi eremitæ. 524.a
bb. iacobi & Philippi Apostolorum. 538.d
iacobi iusti martyrium. 32.i
S. iacobi Apost. vigilia. 553.c
d. iacobi historia. 32.a
b. iacobi sudaria soluunt à dæmoniaca potestate. 26.c
b. iacobi Apostoli natalis. 553.e
S. iacobi epis. & confess. patris. 531.h
iacobus recusat prælaturam. 95.k
d. iacobus cur iustus appellatus. 32.f
iacobus. 106.d
iacobus Eremita igne non vtitur nec lumine. 110.c
iacobus Persa tandem monachus. 91.g
b. iacobus comprehenditur. 27.b
iacobus Nizibinus. 496.f
iacobus Nisibenus. 235.c
iacobus diaconus. 368.e
b. iacobus catenas mortificationis decussat. 106.k
iacobus morbo afficitur. 106.h
S. iacobus Apostolus fuit Iudææ & Palæstinarum. 32.g
iacobus ex vtero matris suæ sanctus. 32.f
iacobus pro Christo moritur. 234.d
b. iacobus decollatur. 27.b.c
iacobus frater domini. 492.k
iacinthus. 443.h
iaddus. 486.h
S. iaderis epis. 561.g
iair. 482.a
S. ianuarij presbyteri natalis. 570.h
ianuarij & Felicis. 520.d
S. ianuarij natalis. 550.g
S. ianuarij. 551.d
S. ianuarij martyrium. 556.h
S. ianuarij. 555.e
S. ianuarij passio. 568.h
SS. ianuarii & Pelagiæ martyrum natalis. 550.i
S. ianuarij hieromartyris. 536.d
S. ianuarij natalis. 551.k
S. ianuarij. 564.c
ianuas templi argento incrustatas ncndi iubet Crœsus. 175.b
ianus vno anno clauditur. 202.b
iapha vrbs duplici muro circunuallata. 150.e
iaphæ Romanis aperiunt portas, Iudæis claudunt. 150.e
iared. 479.b
iarumannus populum reduxit. 378.c
b. iasonis. 550.k
iconoclastæ damnantur. 432.g
S. idabergæ virginis natalis. 542.c
b. idæ depositio. 561.f
idæi dæct. 481.i
idola Alexandriæ destruuntur. 405.f
idola aduentu Christi comminuta. 46.d
idola in Æthiopia destruuntur. 36.g
idololatriæ vanitas. 366.e
idololatriæ repertor. 232.g
idololatriæ gens dedita. 35.b
idolorum imbecillitas. 73.i
idolorum cultus impius abundauit in Ægypto. 73.g.h
idolum dianæ d. Ioannes comminuit. 3.d
iechonias infœlix imperio. 169.k
ieiunia Perpetuus instituit & vigilias. 303.f
ieiunia quotidiana aduentu hospitum soluenda, 94.e
ieiunia. 110.k
ieiunandum cum ratione. 57.c
ieiunia portentosa. 63.d
ieiunia moderata sunt meliora. 93.f
S. ieiunio lautities. 57.g
ieiunium portentosum. 67.g
ieiunium. 386.h
ieiunium quadragesimæ. 62.h
ieiunium per integram quadragesimam absque cibo. 111.b
ieiunium Eusebij. 95.f
ieiunium mirabile. 73.a
ieiunium quatuor temporum. 438.c
ieiunium monialium. 113.i
ieiunium 4. & 6. feriæ non soluendum. 74.i
ieiunium lactentium. 456.a

ieiunium decem annorum. 72.d
ieiunium ob peſtilentiam. 382.f
iephte filiam Deo immolauit. 174.k
Ieſus ſacerdos offert Tito vaſa miniſteriorum. 177.a
Ieſus. 162.g
Ieſus Nauæ. 483.e
Ieſus Nauæ. 162.e
ieptes. 483.b
Ieſus ducitur ad Pilatum. 144.h
Ieſus Ananiæ lamentationes de excidio Hieroſolymitano. 181.a
Ieſus Nauæ. 158.h
Ieſus medicina languentium. 49.d
ſ. ignatij epiſ.& martyris tranſlatio. 580.h
b. ignatij epiſ.& martyris natalis. 524.f
b. ignatij epiſcopi. 569.f
ignatij martyris natalis. 525.a
b. ignatius Loiola,fundator ſocietatis Ieſu. 554.h
ignauia hebetiorũ apud mortales minus habetur, quàm gratia bonorum. 145.h
ignauia imperatoris eſt incentiuum belli. 160.f
igne Bricij probatur innocentia. 236.i
ignes mundum conſumpturi. 373.g
ignis non lædit innocentes. 460.e
ignis turbine non læditur populus. 330.c
ignis reſtituenti miteſcit. 97.g
ignis inferni. 226.d
ignis inextinguibilis. 144.d
ignium clades Romæ. 201.k
ignomerus Chlodouei filius baptizatus, in albis moritur. 241.k
b. ildophontij epiſ.& martyris. 523.b
ilduinus. 506.a
iliada pro ſapientia Ægyptiorum filij amplectebantur. 46.f
ilij vrbis excidium. 213.h.i
ſ. illidij epiſ.& confeſſ. 545.a
ad imaginem Chriſti miracula. 318.e
imagines ſui & Chriſti fieri mãdat virgo deipara. 476.b
imagines Iudæi magi factione deponuntur. 428.h
imagines deponuntur. 430.e
imagines ſanctorum. 111.e
imaginis paſſio. 418.b
imagines ſanctorum. 111.e
imaginis paſſio. 418.b
imaginis Chriſti ſanguis. 440.g
imaginum veneratio decreta ſynodo. 429.b
imaginum quæſtio. 505.a
imago viua præſtat muta ſtatua. 103.a
imbecillitas Idolorum. 73.i
immanitas maxima. 157.e
immortalitatem lex ſpondet. 151.b
immunitas legatorum ſumma. 131.e
imparibilitas. 106.f
impenſa ducis Saxoniæ. 475.d
imperator 30.diebus vindemiat. 261.k
imperator admiratur templi Hieroſolymitani pulchritudinem. 175.e
imperator & Regina adſunt exequiis & funeri Abraamis. 105.e
imperitia ſumma doctrina. 79.b
imperatrix virum reliquit fidei gratia. 305.a
imperij nomen Auguſtum. 165.k
imperium Conſtantini diuinitus ſublatum. 121.b
imperium Romanum creuit è minimis. 213.a
impietas Iudæorum. 162.f
impij ſubita mutatio. 77.g
incarcerandus nemo ſine accuſatore. 4.c
incend. Aurelianum Panis fluxit ſanguine. 262.d
incendium reſtinguitur. 338.c
incendium grauiſſimum. 201.k
incendium oratione reſtinguitur. 243.b
incontinentia nutrices reperit. 358.h
inceſtus Ptolomæi Alexandrinorum regis. 208.b
incredulus patitur. 319.a
ſ. indaletij confeſſ.natalis. 541.c
inde & domnes & viginti millium natale. 524.a
india gentes habet quadraginta quatuor. 184.e
india triplex. 37.i
indiæ regis populique ad Chriſtum conuerſio. 39.k
indictiones. 445.f
infans triginta dierum loquitur. 236.h
infans 40. dierum loquitur. 422.h
infans recens natus loquitur. 34.f
inferni deſcriptio. 30.g
infernus & paradiſus. 65.k
infirmi voce Apoſtoli Philippi ſanantur. 44.a
infirmi ſanantur. 340.e
infirmitas. 385.h
infirmitates & paſſiones ex peccato & poſt peccatum. 358.i
infirmorum curatio. 63.h
infirmorum curatio. 111.d
infirmiorum inſidiæ ſunt. 163.k
infirmus ſanatur. 336.g
infirmus crucis ſigno curatur. 10.i
infulati ſacerdotes inter hoſtias trucidantur. 126.h
ingeltrudis obiit. 298.d
ingeltrudis filiam accuſat apud Childeb. 292.e
b. ingenui martyris. 581.a
ingoberga regina obiit. 291.f
inguinaria clades. 419.i
inguinarius morbus. 274.f
iniugeo monaſter. 380.a
iniurioſus. 303.k
iniurioſus. 235.i
innocens euadit naufragium. 325.k
innocens mulier ſeruatur. 325.h
innocentia Bricij probatur igne. 236.i
innocentij pontificis & martyris. 554.b
ſ. innocentij epiſ.& confeſſ. 535.g
SS. innocentij & Sebaſtiæ martyrum. 549.g
innocentij abbatis vita. 82.c
SS. innocentium natalis. 582.d
innocentius pacis oſculum ad miſſas inſtituit. 406.c
innocentius è matrimonio monachus. 82.c
innocentius Papa. 458.e
innotuit martyrium Eutropij. 324.b
SS. innumerabilium martyrum. 571.g
inſania ex amore filij impudico. 13.d
inſidiatores pudicitiæ. 87.c
inſigne immortalitatis eſt pro lege patria mori. 139.f
inſtitutum vitæ monaſticæ Ammonij. 78.a
inſula Vulcani enaſcitur. 488.c
inſula enata. 492.i
inſula enata. 222.b
inſulæ incendio conſumptæ. 283.h
intemperantia vnde ſolitario. 81.a
interceſſio ſanctorum. 113.g
interceſſio ſanctorum. 98.e
interceſſio ſanctorum. 99.i
interceſſio ſanctorum. 107.i
interceſſio ſanctorum. 101.a
interceſsio ſanctorum. 95.a
interfectorum numerus. 212.f
interrogatio ſacerdotum. 31.k
inuentio corporis Ferreoli & capitis Iuliani. 332.g
inuidia in bello obeſt plurimum. 148.c
inuidia tranſuerſum agit. 200.g
inundatio. 444.g
inundatio. 451.k
inundatio Tiberis. 201.k
inundatio. 437.g
inundatio. 471.d
inundatio. 472.b

inundationes. 262.c
inuocatio sanctorum. 104.g
inuocatio sanctorum. 105.i
inuocatio sanctorum. 350.d
inuocatio sanctorum. 381.c
inuocatio sanctorum. 342.a
inuocatio sanctorum. 93.c
inuocatio sanctorum. 90.a
inuocatio sanctorum. 101.h
inuocatio sanctorum. 98.b
inuocatio sanctorum. 102.f
inuocatio sanctorum. 327.k
inuocatione Christi in nomine b. Petri suscitatur puella 49.k
inuocatione S. Iuliani captiuus liberatur. 332.i
inuoluctum Crucis claret miraculis. 316.f
S. ioachim confess. 531.g
ioachim. 484.e
ioannæ Reginæ dos. 471.h
b. ioannæ, vxoris Chusæ procuratoris Herodis. 542.g
de Ioanne abbate. 78.e
de Ioanne abbate vrbis Lyce. 69.h
de Ioanne. 109.e
de Ioannes iussu Domitiani comprehenditur. 4.i
d. ioannes dæmonem qui se Lupum Deum nominabat, expellit, mactandósque illi homines liberat. 11.d
d. ioannes redit Ephesum. 5.c
ioannes qui & Hyrcanus sepulchrum Dauid disrupit, &c. 124.a
ioannes papa. 437.c
ioannes papa fœmina. 436.c
S. ioannes Baptista orat Deum pro reductione errantium. 107.k
ioannes papa. 426.a
ioannes Cantor tradit Anglis fastas & graduale. 383.f
ioannes papa. 443.c
ioannes Portuensis epis. 446.d
d. ioannes & Prochorus præstant operam Balneatrici. 2.b
ioannes pontifex infamatur. 442.h
d. ioannes pulsatur asperis conuitiis. 2.b
ioannes & Simon inuentores malorum. 167.f
ioannes papa. 443.h
ioannes & Elias principes vitæ monasticæ. 95.c
ioannes Euangelista pascha celebrat. 376.b
d. ioannes colaphis à nouerca cæditur. 2.e
ioannes papa. 444.k
d. ioannes eiicit dæmones Pathmo. 9.f
ioannes papa. 442.d
ioannes papa. 444.e
d. ioannes truditur in carcerem. 8.f
ioannes indigena populi lues. 155.g
ioan. Euang. redit ab exilio. 493.f
d. ioannes suum Euangelium ab Ecclesia voluit probari. 14.c
ioannes papa. 422.h
ioannes papa. 441.c
ioannes papa. 440.d
ioan. Apostolus seruatur in aduentum. D. 234.e
ioan. Brilto. 340.f
ioannes in Asia vsque ad tempora Domitiani euangelizauit. 27.f
d. ioan. accusatur Dianam expulisse. 2.i
ioannes papa. 500.k
ioan. papa venit in Gallias. 508.g
d. ioan. dum in insulam, deportatur lapsum in mari puerum suscitauit. 5.e.f
d. ioannes disputat de lege cum Iudæo, & curat infirmum. 10.h
ioannes papa. 439.c
ioannes Lycus in somnis videtur ab vxore Tribuni. 69.k. prædicit præposito absentis vxoris periculum. 70.a
d. ioan. in carcerem truditur. 8.f
ioannes Anachorita. 405.b
ioannes & Silas Iudæorum duces prælio extincti. 148.f
ioannes papa. 444.e
ioannes papa. 415.e
ioan. papa in coitu moritur. 442.k
b. ioan. Chrysippum baptizat. 7.h
ioannes Lycus designatur monachus infans nondum natus. 70.a
d. ian. dysenteria medetur. 6.b
ioan. Baptista decollatus. 492.c
ioannes Apostolus ab exilio reuocatus pergit in Ephesum. 14.a
d. ioan. Cræsi filium dæmoniacum sanat. 8.d
ioan. Lycus quo tempore floruerit. 69.h. donatur prophetiæ gratia. 69.h
b. ioannes dictat Euangelium amanuensi Prochoro. 14.c
ioannes papa. 418.d
d. ioan. à naufragio liberatur. 1.i
d. ioannes de dolio feruentis olei exiit illæsus, vinctus, non vstus. 5.a
ioannes papa. 445.d
ioan. ductor Idumæorum cecidit. 164.h
ioannes papa. 427.c
ioannes papa. 441.a
d. ioan. vinctus Romam mittitur, tondetur, & in dolium feruentis olei conijcitur. 4.k.5.a
ioannes inficit plurimos. 156.b
ioan. nocte intempesta absceffit. 155.i
d. ioan. vinculis soluitur. 6.d
ioannes summam reipublicę seniori filio committi noluit. 124.d
ioan. epis. sancta cruce mutum sanauit. 389.e
ioannes Salesberiensis. 470.h
ioannes papa. 503.b
ioannes papa. 416.a
ioan. in dolio feruentis olei mergitur. 27.f. in Pathmos relegatur. ibidem.
S. ioan. cur cum calice exprimitur. 31.a
S. ioannis presbyteri. 547.i
S. ioannis epis. & confess. depositio. 539.g
ioannis Baptistæ caput. 405.c
b. ioannis natalis. 531.e
SS. ioannis & Festi natalis. 581.b
S. ioannis patris de vetusta laura. 536.a
b. ioannis papæ natalis. 543.c
ioannis memoriæ. 547.g
ioan. Hagulstadensis epis. precibus reuocatur à morte puer. 390.a
S. ioan. Chrysostomi natale. 523.h
bb. ioannis & Crispi martyrum, natale. 558.k
b. ioan. martyris natalis. 562.a
S. ioannis martyris. 560.a
SS. ioannis & Cyri martyrum. 524.e
ioan. Baptistæ necis causa libertas erat. 144.k
domini ioannis de Ruysbroeck obitus. 578.f
ioan. Baptistæ mors. 141.h
b. ioan. Baptistæ capitis decollatio. 560.c
S. ioannis Gualberti. 551.a
S. ioan. Baptistæ vigilia. 547.i
b. ioan. Baptistæ capitis reuelatio. 554.c
S. ioan. Baptistæ glorioli prophetæ conceptio. 565.b
S. ioannis patriarchæ. 525.b
d. ioan. reditus in Ephesum. 27.g
SS. ioan. & Pauli fratrum natalis. 548.c
b. ioannis Baptistæ. 552.a
S. ioannis confess. depositio. 568.a

S. ioannis patris. 533.a
ioannis abb. narratio de eo qui lapsus est. 71.b
S. ioannis epis. 521.a
ioannis episcopi oratione sanatur Phlebotoma. 589.h
ioannis magni prædictio. 71.f
S. ioan. in Ephesum reditus. 28.a
S. ioan. discipuli Theologi. 559.c
S. ioan. Baptistæ. 549.a
b. ioannis Baptistæ natiuitas. 547.k
b. ioannis abbatis. 564.h
S. ioannis patris. 535.i
S. patris ioan. Damasceni. 578.k
S. ioan. ieiunatoris. 561.c
S. ioannis discipuli. 535.d
b. ioannis Baptistæ. 573.a
diuus Ioannes Euan. in oleum & exiliũ mittitur. 493.e
b. ioan. Apost. & Euang. natalis. 581.b
S. ioan. presbyteri depositio. 523.k
b. ioannis Baptistæ. 580.g
SS. ioan. & Cyri reliquiarum reportatio. 548.g
ioan. epis. passio. 521.c
ioannis abb. narratio, de eo qui lapsus, ductus est pœnitentia. 71.g
ioan. alterius vita. 76.c
SS. ioan. Synascetæ & Simeonis. 552.i
S. ioannis calybitæ. 521.f
S. ioan. boni confess. depositio. 570.g
b. ioan. Apost. natalis. 539.c
SS. ioan. & Adulphi fratrum. 565.f
ioan. sine terra. 476.e
S. ioannis eremitæ depositio. 532.f
ioannes Eucharist. nutritur. 76.e
S. ioannicij magni. 573.a
ioas. 483.k
ioachim. 484.f
iob prophetæ depositio. 540.b
iob patientia. 60.i
iobi afflictio & prosperitas. 232.k
ionadab. 483.i
ionathas sacerdos occiditur. 145.a
ionathas. 489.d
ionathas prouocat ad monomachiam. 173.g.h
S. ionati confess. Christi eleuatio. 534.d
S. ionati abbatis depositio. 555.c
S. ionæ & Barachisij martyrum. 532.i
S. ionij martyris. 556.a
ionilco Carthaginensium rex. 200.b
ionillæ natale. 522.a
ioppe à fundamentis excisa. 153.a
de ioppes situ & excidio. 152.h
ioram. 483.i
iordani secundi magistri ordinis prædicatorum obitus. 526.i
iordanis ortus. 132.c
iordanis ortus aperitur. 154.c
iosaphat. 483.h
SS. ioseph & Acepsimæ martyrum. 572.h
S. ioseph diaconi. 527.b
SS. ioseph hymnographi, & Georgij. 533.i
b. ioseph natale. 531.e
b. ioseph natalis. 552.f
ioseph. 116.h
S. ioseph patris confess. 551.c
ioseph & Beniamin exponuntur. 483.a
ioseph Ægyptiæ sterilitati prospicit. 186.g
iosephi de Christo testimonium. 180.e
iosephi responsio. 151.d
iosephus per Nicanorem ad Vespasianum deducitur. 152.e
iosephus on potuit suos mouere ad deditionem. 173.d
iosephus ad deditionem hortans Iudæos, vulneratur. 170.d
iosephus asseruari iubetur. 152.f
iosephus in lacu delitescit anno imperij Neronis decimotertio. 150.k
iosias. 177.h
iosias scriba Pharisæorum credit in Christum. 27.b. decollatur. ibidem.
iosias. 484.d
iosippus dux factus. 130.c
iosue ducatus. 481.h
iotapatræ captio & eius destructio. 150.i
iouianus. 497.a
S. iouini abbatis. 543.k
SS. iouini & Basilei martyrum. 529.b
iouinianus Imperator. 227.c
S. iouiniani lectoris & martyris. 559.d
iouis templum mirè artificiosum. 49.f
iouitæ martyris natale. 527.a
iræ dies præfixa. 96.c
iraſci Deum quid. 232.f
iratum obliuio. 87.g
iras. 482.i
irenæi imperium. 120.a
irenæi martyris. 526.d
S. irenæi epis. & martyris. 548.g
SS. irenæi & Abundij martyrum. 559.k
SS. irenæi diaconi, & Mustiolæ nobilissimæ matronæ martyrum. 549.f
S. irenæi epis. passio. 532.c
S. irenæi natalis. 539.d
S. irenæi diaconi. 532.c
irenæus martyr. 254.f
S. irenes natalis. 539.d
irenæus. 494.d
S. irenis virginis. 533.k
iris stupenda. 415.b
iris seu arcus cœlestis. 481.a
irminæ virginis depositio. 581.f
irrenereus ad reliquias beati Germani obriguit. 342.c
irruptiones nationum aduersus Romanos. 224.i
S. isaac monachi. 544.d
isaac immolatio. 482.c
isaac immolatio. 532.d
isaac. 481.d
isaac. 116.g
isaac. 232.i
S. isaacij patris. 543.h
S. isaacij. 555.g
S. isicij episcopi. 574.c
isicius Viennensis. 499.c
isicius. 500.k
isidis sacerdotes subornantur. 141.d
isidis simulachrum in Tyberim deiicitur. 141.g
S. isidori. 521.f
b. isidori epis. depositio. 555.i
isidori presbyteri & Dorothei vita. 57.g
isidori abb. & eorum qui erant cum eo vita. 78.c
b. isid. epis. passio. 519.d
S. isidori martyris. 580.d
isidori cereus ardens. 330.f
isidori martyris martyrium. 525.d
S. isidori peluſiotæ. 525.c
b. isidori martyris. 541.c
isidorus à quibus abstinuerit. 57.g
isidorus Hispalensis. 422.a
ismaelis martyris. 546.i
israel filiorum transitus. 532.d
ister. 143.g

S. iubilini

f. iubiani epiſ.& confeſſ. 535.i
f. iucundæ virginis. 577.b
f. iucundiani martyris. 549.g
iudaica clades. 167.i
iugundis obiit. 283.k
iudæ & Simonis cum magis contentio. 33.h
SS. iudæ & Simonis in Babylone habitatio. 34.e
iudas Machabæus Matathię patri ſucceſſit. 123.i
iudas. 489.d
iudas nomen dedit Iudæis. 165.g
iudas proditor. 44.i
iudas pſeudo Chriſtianus. 45.d
iudæa Iezabeli comparata. 172.k
iuderanudæ. 389.d
iudacaile rex Britannorum Dagoberti cum mulieribus obuiam venit. 311.h
iudæi trucidantur. 277.a
iudæi iterum prælio ſternuntur. 148.g
iudæi crucifigunt infantes. 467.k
iudæi puerum crucifigunt. 458.i
iudæi graſſantur. 493.h
iudæi paricidæ cremantur. 471.a
iudæi victores contra Romanos. 146.g
iudęi ab Auito conuertuntur. 258.a
iudæi ſibi ipſis cladis autores fuere. 123.f
iudæi Demetrium regem ſibi aſciſcunt. 125.b
iudæi Deo irato pręliantur. 150.e
iudæi victi deditionem recuſant. 176.i
iudæi aurum in famis anguſtia, in excrementis recolligunt. 170.h
iudæ & Simonis Apoſtolorum vigilia. 571.c
iudæis innotuit Symeonis ſanctitas. 97.f
iudæorum excidium mors Chriſti fuit. 179.k
iudæorum iactantia. 174.h
iudæorum internecio & panolethria. 180.g
iudæorum multi cibo viſo deficiebant. 170.f
iudæorum væneunt denario. 180.a
iudæorum 12. millia cæſa. 126.h
iudæorum plurimi vęnales, pauci emptores. 176.k
iudæorum decem millia cęſa. 146.i
iudæorum tredecim millia cæſa ferro. 158.d
iudæorum impietas. 162.f
iudęorum tredecim millia cæſa. 214.g
iudæorum vna die 92200. periere. 158.d
iudęos Chilpericus ad fidem coegit. 269.b
iudæos à Romanis ſubigędos Romani prædixerũt. 172.k
iudæus blaſphemans fit mutus. 9.a
iudęus illudit baptiſmo. 407.f
iudæus credit. 12.i
iudæus illudit baptizando. 257.k
iudæus interceſſione Domitij martyris ſanatus, Chriſto credit. 330.d
iudæus accuſat d. Ioannem. 4.g
iudaica temeritas. 171.g
iudicia populi in defunctos liberă. 142.c
iudicij temerarij diuina vltio. 13.f
iudicij venturi vaticinia. 26.i
iudicij diem ſaga mentitur. 436.b
iudicium rectum & iuſtitia Abraamis. 105.d
iudicium præceps. 13.c
iudicium venturi ſæculi probatur. 26.i
iudicium præceps iudicium. 48.a
iudicium Dei confutat lucra diaboli. 350.c
iudith imperatrix rapitur. 507.g
f. iudoci confeſſoris. 550.c
iugurtha ſtrangulatus. 489.g
iugurthinum bellum. 489.f
f. iuliæ virginis. 567.c
f. iuliæ virginis & martyris. 552.h
f. iu[illegible] 551.g
f. iulię martyris. 579.g
iuliæ gentis author. 483.k
iuliana opes conuertit ad decorem domus Domini. 330.f
f. iulianę. 532.i
f. iulianæ cum aliis viginti paſſio. 557.b
SS. iulianæ & Pauli martyrum. 558.b
S. iulianę virginis & martyris. 527.c
cl. Iuliani imperium. 227.a
f. iuliani epiſ. depoſitio. 529.g
iuliani abbatis vita. 82.b
iuliani Centurionis fortitudo. 172.d
iuliani reliquiarum in Campaniam tranſlatio. 355.h
Ad baſilicam beati Iuliani feræ manſuefcunt. 335.g
f. iuliani martyris. 559.g
f. iuliani confeſſoris. 546.h
iuliani victus. 91.c
f. iuliani martyris natalis. 560.c
iuliani Apoſtatę mors reuelatur Didymo. 58.e
f. iuliani. 552.f
iuliani Apoſtatæ mors. 92.e
f. iuliani martyris paſſio. 528.g
iuliani mors. 172.e
SS. iuliani & Macarij natalis. 557.b
SS. iuliani & Petri martyrum. 556.c
f. iuliani depoſitio. 523.i
iuliani & Baſiliſſæ virginis vxoris eius. 520.g
iuliani martyrium. 528.d
iuliani. 520.c
f. iuliani martyris. 527.d
f. iuliani Tarſi martyris. 547.e
ſſ. iuliani presbyteri & Cæſarij diaconi. 572.c
ſſ. iuliani, Publij & Marcelli. 527.g
de iuliano. 95.h
iulianus Apoſt. 49.h
iulianus à quo perierit incertum. 227.c
iulianus vſurpat imperium. 216.k
iulianus & Aphrates propter gregem Chriſti monaſticam reliquere. 99.c
iulianus Apoſtata illudit Philoromonem. 83.d
iulianus Sabas. 91.b
f. iulij ſenatoris & martyris. 558.d
b. iulij papæ natalis. 534.k
iulij Cælaris cædes. 128.k
f. iulij. 535.e
f. iulij martyris. 551.a
ſſ. iulij & Potamiæ. 579.a
b. iulij natalis. 543.d
ſſ. iulittæ & Cyrici martyrum. 546.e
iulius Africanus. 494.i
iumentum curatur. 371.a
iulisbonam Cæſar condidit. 464.b
b. iuniani confeſſ. 575.a
iuo Carnotenſis epiſc. 451.c
f. iuonis confeſſ. tranſlatio. 571.d
f. iuonis epiſ. tranſlatio. 545.f
f. iuonis presby. & confeſſoris. 541.i
iurandi mos impius ſublatus. 119.i
iurans diriguit. 341.f
ius pallij. 364.d
ſſ. iuſtæ & Rufinæ paſſio. 552.c
f. iuſtæ. 551.g
ſſ. iuſti & Paſtoris martyrium. 556.b
iuſti cognomen d. Iacobo additum. 32.e
iuſti oſſa requiruntur. 497.e
f. iuſti confeſſoris. 551.e
b. iuſti martyris paſſio. 572.f
f. iuſti martyris. 569.g
b. iuſti. 570.b
f. iuſti martyris. 549.d
f. iuſti natalis. 528.i
f. iuſti epiſ.& confeſſ. 574.a
f. iuſti epiſ.& confeſſ. natalis. 561.b

Universidad de Deusto Biblioteca

iustinianus Benedictus. 500.g
iustina. 404.h
S. iustinæ virginis. 567.e
S. iustinæ virginis passio. 578.b
iustitia sanctorum. 332.c
iustitia Abraamis. 105.d
iustini de Ægyptiis mendacia. 187.a
S. iustini presbyteri & martyris. 555.i
iustini martyris natale. 555.b
S. iustini martyris. 544.a
iustinianus. 503.c
iustinianus imperator. 502.g
iustinianus. 426.a
iustinianus. 415.i
iustinus Imp. desipit. 260.e
iustinus Imperator. 500.e
iustinus. 500.i
iustinus Imp. auarus. 253.h
iustinus. 415.b
iustinus martyr. 493.k
iustus Viennensis. 493.k
iustus archidiaconus. 235.h
S. iuuenalis episcopi & confess. 538.k
S. iuuenalis martyris. 539.g
iuuencus. 496.e
iuuencus presbyter. 235.c
iuuenis indulgentia malorûmque consuetudine peruertitur. 27.h
iuuentus Damascum dirigitur. 125.h
iuuenum electorum pubes à Romanis cæsa. 158.a.b
SS. iuuentij & Syti. 563.a
iuuentini & Maximi martyrum natalis. 523.f
S. iuuini confessoris. 566.h

K

S. KRanuti ducis Daciæ filij Ericiregis. 520.d
S. karoli translatio. 554.a
S. kenelmi pueri. 552.a
S. kiliani martyris & duorũ sociorum natale. 550.c
S. kilinni epis. & confess. 574.g
S. kunegundis virginis. 529.e

L

LAbes vlciscendi cupidinem accendit. 148.f.g
labor priscorum monachorum. 101.c
labores monachorum. 69.a
labores nocturni polychronij. 109.i
lacedęmon conditur. 451.h
lacedæmoniorum regnum. 482.e
lachrymæ arma sunt Christi. 166.d
lactantius. 496.e
lactatur Macarius à Bufala. 63.c
lacus deferbuit. 305.e
S. ladislai regis & confess. 548.e
laici sacra mysteria temerant. 446.g
laicis rex negat Episcopatus. 283.g
S. largionis passio. 557.b
λατρεία. 518.c
læsus oculo sanatur. 331.d
S. læti presbyteri. 573.b
lætitia ex profectu fidei. 46.g
S. lamberti martyris dedicatio. 571.f
S. lamberti triumphus. 568.h
lamberti epis. & confess. 535.c
S. lamberti translatio. 542.h
S. lamberti translatio. 560.a
b. lamberi translatio. 581.e
S. lamberti. 562.h
b. lamberti episcopi. 563.i
lamberti percussor vermibus consumitur. 427.b
S. lamberti translatio. 544.c
S. lamberti martyris translatio. 537.g
lambertus papa. 455.g
lambertus. 425.k
lamech. 479.c
lancea Christi. 452.a
lanceæ Christi tutamen Imp. 440.k
de lancea, arundine, spongia, corona, & colũna. 316.g
lancea Ardeni. 451.d
b. landelini patris corporis eleuatio & remotio. 564.g
S. ac b. landelini patris transitus. 546.d
S. landelini corporis translatio. 546.d
S. landerici epis. & confess. depositio. 545.f
landericus Fredegundis adulter. 501.c
S. landoaldi eleuatio. 546.a
landoaldi confess. translatio. 578.e
S. landradæ virginis. 550.d
s. landrici episcopi & confess. 535.g
lanfrancus. 450.b
lapidandi mos veterum. 46.b
lapis ingens cælo decidit. 442.c
lapis Iacob Christus. 482.h
laquei dæmonum. 68.b
largiens eccl. Cæliacus sanatur. 323.k
latinorum Reges. 482.c
ss. largi & Smaragdi cum aliis viginti martyrum. 556.f
latibula b. Pauli. 92.i
latro fit monachus. 64.d
latro mercatorem occidit & auro vi potitur. 98.c
latrones redduntur immobiles. 72.i
latronum & sicariorum cohors. 440.f
latronum incursiones. 130.d
b. latuini epis. & confess. 547.d
latta monasterium. 255.d
s. landoaldi confess. depositio. 551.e
laudunensis episcopatus erigitur. 414.d
s. launomari presbyteri. 522.e
s. laurentij presbyteri Nouatiensis. 538.b
b. laurentij. 569.g
s. laurentij dedicatio. 572.h
s. laurentij. 536.d
s. laurentij natalis. 524.k
beati laurentij intercessione trabes ostenditur. 322.a
laurentij martyris natalis. 525.a
s. laurentij. 570.k
b. laurentij epis. & confess. 574.k
s. laurentij vigilia. 556.g
b. laurentij archidiaconi martyris. 556.h
s. laurentij martyris. 558.a
laurentij basilica. 496.d
ss. laurentini & Pergentini martyrum. 544.d
laurentius Iustinianus claret. 520.g
laurentius archidiaconus. 234.g
laurentius moritur. 363.k
laurentius archidiaconus. 495.b
s. lauriani episcopi. 549.g
ss. lauri & Phlori natale. 558.c
laurus Baudillij. 326.i
laurus arida frondescit. 340.g
laus sanctorum maior post mortem. 105.e
laus Childeberti. 281.b
laus Matthiæ Apostoli. 44.h
lausus quis. 56.b
lauticies in ieiunio. 57.g.h
b. lazari. 580.h
s. leandri epis. & confess. natalis. 528.g.h
ss. lebuini & Radbodi confess. 548.b
s. lebuini presbyteri & confess. 574.c
lechytus olei martyrum. 107.g
lechytus olei scatet benedictione Polychronij. 110.b
lectio scripturarum post orationem. 93.c
lectio sequitur orationem. 96.g
de lectione lunæ. 509.h
lector injustè de stupro accusatus. 86.d

lectus curat ægrotos. 79.f
f. legantij epiſc. & confeſſ. 527.g
legati Gundobaldi vinciuntur. 278.d
legati trucidantur. 296.f
legati Romanorum interfecti. 202.d
legati Hiſp. 285.h
legatio ad Pharaonem pro liberatione Iſraelitarum. 41.i
legatio authoris ad Gunthcramnum pro Childeb. 289.k
legatio Gunthrani ad Chilh. 282.b
legationis Apoſt. Thomæ expoſitio. 40.a
legatis ſumma immunitas. 131.c
legatorum vltio. 197.h
leidradus Lugdunenſis. 507.e
leupildo ſuccedit Richardus. 304.k
leo imperator. 502.i
leo papa. 442.k
leo papa. 439.g
ſ. leonardi confeſſ. 577.e
leo papa. 441.c
leo in Sabbatum inſilit. 83.c
leo plebem arcet à choro. 436.a
leo papa. 433.b
leo papa. 447.h
leo. 426.i
leo papa excæcatur à Romanis. 506.b
leo papa. 409.e
leo pontifex à Rom. indigna patitur. 433.d
leo. 411.d
leo papa. 425.i
leo. 438.e
leo maior. 499.f
leo. 303.i
leo imperator. 503.i
leo blaſphemans obſurduit. 251.d
leo. 428.b
leo adfert dactylos. 97.k
ſ. leobardi confeſſ. depoſitio. 522.c
ſ. leobardi epiſ. depoſitio. 522.a
ſ. leobini epiſcopi. 563.c
ſ. leocadiæ virginis. 552.i
b. leocadiæ virginis. 544.a
ſ. leocadiæ virginis natalis. 579.f
leocadius domum concedit in eccleſiam. 234.i
b. leodegarij. 566.f
leodegarij martyrium. 425.k
ſ. leodegarij epiſ. & martyris aduentus. 534.h
leodegarius. 425.h
leodegarius. 425.c
ſ. leonardi confeſſoris. 573.c
ſ. leonardi presbyteri. 579.e
leones viæ duces dati. 97.e
leoniana vrbs. 435.g
ſ. leoniani abbatis depoſitio. 575.d
SS. leonigildi & Chriſtophori monachorum & martyrum natalis. 558.f
leonidis dictum admilites. 171.h
leonides pater Origenis. 494.f
b. leonidis paſſio. 529.a
ſ leonij compresbyteri ſ. Hilarij. 524.g
ſ. leonij confeſſoris. 574.e
leonillæ natale. 522.a
b. leonis papæ natalis. 534.h
ſ. leonis martyris. 568.h
ſ. leonis epiſcopi. 527.h
b. leonis papæ & confeſſ. natalis. 548.g
ſ. leonis confeſſoris. 542.i
b. leonis papæ. 563.d
d. leonis papæ noni depoſitio. 536.a
ſ. leon. epiſcopi & confeſſoris. 536.f
ſ. leonorij epiſ. & confeſſ. 549.b
ſ. leontiæ. 579.b
ſ. leontij martyris. 547.a
SS. leontij & Apollonij epiſ. 531.e
leontius. 443.g
ſ. leopardi martyris feſtiuitas. 566.a
S. leopoldi confeſſoris. 575.a
leoſthenes occiditur. 198.a
S. leouini epiſcopi. 530.h
lepidus à Vacceis ſuperatur. 207.c
lepræ cognitio. 202.c
leproſos mundat d. Hilarius. 337.k
leproſus in nomine Ieſu mundatur. 50.c
leproſus mundatur ad locum baptiſmatis Chriſti. 318.c
leſtinghen monaſterium. 345.a
letaniæ terræ motum comprimunt. 409.h
letaniæ. 296.c
S. letatij natalis. 551.k
leuantur reliquiæ die depoſitionis. 388.e
ſ. leucij martyris natale. 525.k
leucij, Seueti & Petri. 520.k
leudaſtes à communione arcetur. 271.b
leudaſtes pueros Merouei trucidauit. 258.e
leudaſtes luit. 271.d
leudaſtes ſpoliatur à Bituricenſibus. 265.k
leudaſtes latitat. 265.h
leudaſti in authorem calumnia. 265.b
leudaſti malitia. 265.a
leudaſtis turpis adoleſcentia & promotio. 264.i
S. leudomiri epiſ. & confeſſ. depoſitio. 566.a
leuitas patris Platonis. 119.h
leudemundus epiſcopus ob prognoſtica periclitatur. 308.c
S. leutfredi confeſſoris. 547.e
leunichildus filium cathol. eiicit. 263.d
leunichildus cum filio præliatur. 269.c
leunigildus. 418.i
leunieldus hæreſeos pœnitens moritur. 286.k
leupus rex Valentiæ. 464.d
ſ. levvinnę paſſio. 553.c
S. levvinnę virginis & martyris aduentus. 556.a
lex naturæ omnibus eadem infuſa. 165.k
lex ſpondet immortalitatem. 151.b
liber damnatorum. 44.d
S. liberalis confeſſoris. 537.e
liberatæ virginis. 522.c
SS. liberatæ & Oliueriæ ſororum virginum. 525.b
S. liberati. 581.a
S. liberati abbatis. 558.a
liberi patris templum duodecim ſacerdotes oppreſſit ruina. 12.b
S. liberij papæ & confeſſoris. 564.k
libidines Antonij. 130.k
libidinoſarum cogitationum tres cauſæ. 66.k
S. liborij epiſcopi & confeſſ. tranſlatio. 543.e
SS. liborij & Pauacij epiſ. & confeſſ. 553.a
libri huius termini. 213.b
libri magici comburuntur. 26.d
librorum numerus Bibliothecæ Alexandri. 217.f
licerius epiſcopus obiit. 291.d
licinij imperium. 226.d
S. licinij epiſcopi. 526.
licinius occiditur. 226.f
licinius. 303.h
licinius epiſ. loca redemptionis viſitauit. 243.i
lidda. 145.k
S. lidorij epiſc. & confeſſ. 563.b
lidorius Turonenſ. epiſ. 303.b
S. lierphardi Angl. archiepiſcopi & confeſſoris. 525.c
S. lietberti martyris inuentio. 551.c
S. lietbertus epiſcopus Cameracenſis. 547.i
liiduniidt virginis. 535.c

Universidad de Deusto Biblioteca

ligurum & Carpatorem vicos Vespasianus maxima strage labefactauit. 158.e
f. Iliosæ natalis. 560.a
Iimnius martyr. 235.a
b. Iini papæ natalis. 564.i
Iinus. 481.i
lingua muti soluitur. 49.h
linguarum diuisio cur introducta. 35.g
linguæ septuaginta duæ. 479.g
linthperth. 427.c
linthprandus. 427.h
f. liphardi presbyteri. 544.d
liphos insula. 6.b
f. liobæ virginis. 565.h
lippa curatur. 336.d
lignorum venerabilium venerandæ crucis processio. 555.c
lisbius proconsul peccata confitetur. 23.k
litania. 419.i
litanias Mamertus instituit. 412.a
f. litei epis. 562.g
literæ solutoriæ. 384.k
litorius. 236.c
litterulæ & characteres quid significent. 510.b
litteræ ab Antipatro in necem Herodis confictæ. 137.i
f. luuini martyris eleuatio. 548.f
locorum sanctorum visitatio. 99.k
locus baptismatis Christi. 318.b
locustarum pernicies. 208.d
locustarum acies. 252.a
locustarum exercitus. 273.c
locustæ populantur. 437.d
locustæ cessant aquæ benedictæ aspersione. 99.h
locustæ depascunt vireta. 271.e
longini, alias Longi, inuictus animus. 174.a
f. longini passio. 530.i
longinus in medios irruit hostes. 164.k
longinus & Megistus Neronis præfecti. 53.a
longobardi à longis barbis dicti. 402.k
longobardi cæduntur. 254.h
longobardi pacem à Child. postulant. 291.k
longobardi flauij appellati. 419.g
longobardorum reges. 412.k
longobardus ducatus. 418.k
f. lorgij martyris. 529.c
lorycus vulneratur. 146.b
lot Angelos ad refectionem coegit. 74.g
lotharingia nomen habet à Lothario. 435.k
lotharius. 435.h
lotharius. 442.d
lotharius. 419.g
lotharius. 415.a
lotharius imperator. 507.i
lothere. 425.b
londonensis eccl. f. Pauli. 362.i
f. lontvvini archiepis. & confess. 565.i
f. lovvinnæ virg. & marty. translatio. 546.f
f. lucani martyris festiuitas. 571.i
lucas & Titus. 55.d
f. lucæ Euang. natalis. 569.g
SS. lucæ Euangelistæ, & Timothei, discipuli f. Pauli. 559.k
lucę diaconi natalis. 536.f
b. lucerna Marcellini. 346.b
lucerna. 180.i
lucia. 443.h
f. luciani martyris. 545.k
b. luciani Antiochenæ ecclesiæ presbyteri & martyris. 520.c
f. lucia 1. 581.f
luciani presbyteri. 520.e
f. luciani. 543.e
luciani & Florij. 571.b
lucianus. 496.b
lucianus presbyter. 498.d
lucianus dialogo pro imaginibus. 509.h
SS. lucię nobilissimę matronæ & Geminiani. 563.g
f. lucię virginis & martyris natalis. 580.b
f. luciæ virginis cum aliis viginti duobus. 548.a
lucifer Galaritanus. 496.k
lucij episcopi. 526.b
f. lucij episcopi. 562.g
lucij martyrum. 528.d
ff. lucij & Ptolemæi martyrum natalis. 569.h
f. lucij martyris. 571.g
lucij, Siluani, & Maximi. 527.f
b. lucij natalis. 529.e
b. lucij episcopi. 529.c
f. lucillæ virginis & martyris. 554.e
f. lucilliani martyris. 544.e
b. lucinę discipulæ Apostolorum. 548.i
lucius papa. 458.g
f. lucæ, in Storlo Græcię. 525.k
f. lucretiæ virginis. 576.h
lucrum profertur de miserorum visceribus. 170.k 171.a
f. ludgeri episcopi. 559.g
f. ludgeri epis. & confess. depositio. 532.e
ludibrium famosum Paulinę, &c. 141.d
f. ludouici epis. & confess. depositio. 558.d
f. ludouici confessoris. 559.g
ludouici interitus. 507.i
ludouicus. 457.i
ludouicus coronandus Romam vadit. 508.a
ludouicus rex Vernolium obsidet. 468.i
ludouicus. 453.g
ludocicus. 436.e
ludouicus. 440.k
ludouicus. 444.f
ludouicus & Carlomannus. 438.a
ludouicus rex Franc. trauicit in Angliam. 469.h
ludouicus rex obiit. 473.g
ludouicus imperator. 507.f
ludouicus rex Aquitaniæ amittit. 459.k
ludouicus rex Francorum à Græcis capitur. 459.g
lues Massilienses. 291.a
lues. 262.d
lues inguinaria. 346.e
lues inguinaria. 336.i
lues inguinaria. 253.g
lues Nannetica. 302.k
lues inguinaria Galli oratione pellitur. 249.h
lues Italiæ. 290.i
lugdunensis primas in tres archiepis. 475.b
f. Iulli archiepis. & confess. 569.d
lumen cæcis restituitur. 45.a
lumine diuinitus adumbratur caput Marciani. 93.h
luna stellata cum Iride. 261.c
lunæ duæ exortę. 202.i
lunæ tres apparuere. 202.f
b. lupentij confessoris. 573.c
f. lupentij presbyteri. 568.h
f. lupentij abbatis. 570.e
lupentius ab Innocentio comite occiditur. 272.d
f. luperci. 535.e
f. lupi natale. 523.i
lupi efferantur. 459.d
f. lupi martyris. 559.a
f. lupi epis. depositio. 565.c
b. lupi epis. & confess. 560.k
lupi reuellunt stipites. 208.f
ff. lupi & Principij confess. eleuatio. 544.a

f. lupi confessoris. 554.d
lupi Burdegalæ ferociunt. 419.d
SS. lupi & Saturnini. 568.k
S. lupi & confess. 571.a
S. lupi episcopi. 546.b
lupi deuorant canes Burdeg. 269.f
S. lupiani confess. 527.d
b. lupicini episcopi. 580.e
f. lupicini natale. 525.b
f. lupicini abbatis. 531.h
lupicinus Viennensis episcopus. 495.d
lupo mactandos pueros liberat Ioannes. 11.g
lupo Deo homines immolantur. 11.e
lupus Tricassinus. 499.d
lupus dux Canymp fugatur. 266.e
lupus Pictauum ingreditur. 263.g
lupus. 408.k
SS. lusorij, Ciselli, & Camelini martyrum natale. 558.h
f. lusoris pueri & confess. depositio. 572.k
luthardi comitis & confess. 563.i
f. luniui epis. & marty. depositio. 574.e
lux cœlestis. 316.b
lux cœlestis. 335.k
lux à Deo sepulturam commonstrauit. 380.i
lux cœlestis. 343.i
lux diuinitus. 316.i
lux cœlestis irradiat beatorum corporibus. 391.i
SS. luxoris & Vvaarlesij corporum glorioforum inuentio & translatio. 576.c
luxuriæ tentatio. 66.i
lychnus perennis. 320.a
lycinius Turonensis episcopus. 244.g
lycurgi lex fuit nusquam ante plenilunium ad bellum proficisci. 190.g
lycurgus. 483.k
lymbus patrum. 392.i
lysander classi bellóque præficitur. 192.c
lysander vincitur & occiditur. 193.h.i
lysimachus. 22.a
lysimachus occiditur. 487.g

M

MAbán Cantor. 396.d
malbodij abbatis depositio. 521.f
macarij iunioris vita. 61.d
macarij florebant anno Domini trecentesimo septuagesimonono. 61.i
f. macarij. 561.h
ss. macarij & Iuliani natalis. 557.b
macarij Ægyptij & Macarij Alexandrini abbatis vita. 61.i
f. macarij natale. 528.i
f. macarij martyris. 579.e
b. macarij epis. & confess. depositio. 534.g
f. macarij archiepis. eleuatio. 540.a
b. macarij abbatis. 521.f
de macario. 85.d
macario non obfuit morsus aspidis. 63.c
macarius frequenter in exstasi. 62.a
macarius quo astu auaram quandam virginem reduxerit. 58.i
macarius sputo illuminat hyenæ catulum. 63.k
macarius iurat dæmonibus. 63.a
macarius sexagenarius centum orationes per diem faciebat. 64.k
macarius quomodo mentem erigeret in cælestia. 63.f
macarius à bufala lactatur. 63.c
macedones verbum Dei recipiunt. 22.i
macedonia. 185.a
in macedoniam transfretat b. Andreas. 21.g
SS. [illegible]nij presbyteri, Patriciæ & Modestæ martyrum natalis. 550.f
macedonij cibus. 102.g
macedonius. 102.f. eius cibus. ibidem.g
macedonius nouus Elisæus. 103.g
machabæorum fides. 162.h
SS. machabæorum septem fratrum cum matre sua natalis. 555.a
machabæorum martyrium. 489.c
machina belli. 279.c
macliani perfidia & interitus. 259.b
f. macloni epis. & confess. depositio. 575.a
f. macræ virginis passio. 520.a
f. macrinæ matris sororis magni Basilij. 552.e
f. macrini martyris. 563.i
macrinus præfectus. 494.h
macrinus inuasit imperium. 224.c
f. macrobij. 552.f
f. madelgisili confess. depositio. 543.g
b. madelbertæ virginis. 562.b
f. madegarij translatio. 544.c
f. maderniani archiepis. natalis. 538.b
mady. 432.c
mælymas. 103.i
mafors palliolum est quod colla humerósque duntaxat contegit. 300.b
magdalenæ reliquiæ & sepultura. 429.h
f. magdalnei epis. & confess. 566.k
magi. 485.g
magi præstigiorum pœnas rependunt. 34.c
magi perfidiæ tenaces. 34.e
magi præstigiæ. 287.d
magi regno eiiciendi. 34.b
magi voracitas. 287.f
magiæ repertor Cham. 232.g
magici dracones. 35.i
magistratus annui. 145.h
magistrianus adolescens formosus seruat virginem, 87.k
eius martyrium. 88.a
b. maglorij epis. & confess. 570.i
de magna. 85.f
magnentij dolis constans occisus. 226.k
f. magni confess. 561.k
f. magni seu f. Andreæ martyris natale. 558.d
f. magni, Comitis Arcadiæ & martyris. 535.f
f. magni martyrium. 556.b
f. magni martyris. 515.c
f. magni. 561.f
f. magnobodi epis. & confess. 569.d
magnonaldus interficitur. 285.i
SS. magnorum regum, & Apostolis æqualium, Constantini & Helenes. 542.c
magnulfus recusat & lacerat Gundobaldum: itaque in exilium truditur. 277.d
magnus annus. 416.b
magnùs quis dictus est. 123.h
magnus Acacius. 107.a
magorum corpora. 462.g
magorum sacramenta. 17.g
f. magnerici episcopi. 553.f
maguncenses infidelos. 312.h
magus Hermogenes à suis virtutibus ligatur. 26.d
magus feræ cuiusuis formam mentitur. 443.d
mahumeth grassatur. 422.d
f. maibodi martyris. 523.c
f. maioli abbatis. 540.d
mala sunt punitiones peccatorum. 184.b
malachus multis confossus vulneribus trucidatur. 129.a
malaleel. 479.a
malleolus matrem occidit. 489.h
f. malchi martyris. 532.g
malchion. 495.c
pro malo benefacere, inimicos diligere, Christiana perfectio. 33.e

malorum enumeratio. 187.e
malos Deus patitur. 17.f
malum pro bono redditur. 47.f
ſ. mamerti epiſ.& confeſſ. 540.d
mamertini præfecti coniuratio. 47.i
mamertus inſtituit Rogationes. 243.a
mamertus litanias inſtituit. 497.i
ſ. mamiliani martyris. 530.c
mammæa Chriſtiana. 494.i
ſ. mammetis martyris. 558.a
mammona dæmonis nomen eſt. 30.c
manahen natalis. 542.g
manaſara Zuzanis vxor. 42.b
manaſſes. 484.d
ſ. mancij paſſio. 542.c
ſ. mandalis natalis. 545.e
ſ. mandelij martyris. 557.i
ſ. manegildis virginis. 568.k
manichæi occiduntur. 415.h
manichæi. 94.g
ſ. manigoldi ducis & martyris. 526.c
manlius Torquati filius. 153.i
manna pluit die ſ.Andreæ. 319.h
ſ. manſueti epiſ.& confeſſ. 561.d
ſ. manſueti martyris cum aliis decem. 582.f
ſ. manſueti epiſ.& confeſſ. 561.i
ſſ. manſueti & Papinij epiſ.& martyris. 577.h
manſuetudinis laus. 101.i
manuel imperator moritur. 473.g
ſ. manuelis martyris. 546.i
manus extrema in obſidione vrbis Hieroſolymitanæ. 171.c
manus cuiuſdam monachi eminus videntur. 97.h
manus epiſ.populus oſculabatur. 236.h
manus arctatur paſtoris. 104.e
ſ. mappalici martyris natalis. 535.g
maracharius veneno necatur. 262.h
marana Cyra. 113.g
marcellam Marthæ ancillam eam vocat Pet. de voragine. 318.e
ſ. marcellæ cum aliis tribus. 548.g
ſ. marcelli martyris. 561.f
ſ. marcelli natalis. 567.c
b. marcelli epiſcopi & confeſſoris tranſlatio. 553.i
ſ. marcelli martyris. 548.h
ſ. marcelli prædictæ vrbis antiſtitis. 547.a
ſ. marcelli papæ natalis. 521.h
SS. marcelli, Iuliani & Publij. 527.g
ſ. marcelli Archimandritæ monaſterij non dormientium. 582.e
ſ. marcelli papæ & martyris. 262.f
marcelli & Exuperanti diaconorum. 582.f
SS. marcelli & Apulei martyrum. 567.e
ſ. marcelli. 577.f
ſ. marcelli epiſ.& martyris. 571.f
ſ. marcelliani martyris natalis. 556.g
SS. marcelliani & Marci martyrum. 546.k
ſ. marcellinæ virginis depoſitio. 552.a
ſ. marcellini martyris & vxoris eius Mannæ. 559.k
ſ. marcellini presbyteri & confeſſ. 551.e
ſ. marcellini pontificis. 537.c
ſ. marcellini epiſ.& confeſſ. 536.c
SS. marcellini presbyteri, & Petri exorciſtæ martyrum. 544.b
marcellinum Marinus occidit. 230.k
marcellus Syracuſas triennio obſeſſas expugnauit. 203.d
marcellus. 496.h
marcellus ſerpentem depulit. 347.k
marcellus conſul ab Annibale cæſus. 203.h
ſ. marci martyris. 530.f
ſ. marci Euang.Venetiis. 548.b
ſ. marci papæ depoſitio. 567.d
ſ. marci Euang.tranſlatio. 524.e
b. marci epiſ.clariſſimi. 570.d
SS. marci & Robuſtiani martyrum. 560.h
diui Marci corpus Venetias deportatur. 412.e
b. marci figura & ſymmetria. 46.k
b. marci Euangeliſtæ. 550.k
ſ. marci martyris. 575.c
ſſ. marci & Marcelliani fratrum martyrum. 546.k
marci abbatis vita. 64.b
ſ. marci. 531.e
ſ. marci epiſcopi Arethuſij, & Cyrilli diaconi. 532.i
ſ. marci Euangeliſtæ eccleſiæ dedicatio. 567.g
b. marci Euangeliſtæ natalis. 537.b
ſ. marciani. 536.c
marciani caput lumine diuinitus adumbratur. 93.h
marciani victus. 93.e
marcianus. 93.d
marcianus abſens dæmoniacam ſanat precibus. 94.a
marcianus nititur habere ignotum ſepulchrum. 94.i
marcion. 493.k
marcionitæ adorabant ſerpentem. 107.h
marcomerus & Simon regales viri & ſubreguli Francorum. 239.a
marcomirus. 404.h
ſ. marculphi confeſſoris. 538.c
marculfus. 420.d
marcus exactor tonſuratur. 270.d
b. marcus vulneri medetur. 46.e
marcus pro Chriſto moritur. 234.d
ſ. marcus Alexandriam petit. 46.d
d. marcus decernitur Euangeliſta. 46.c
marcus Eremita Euchariſtiam ab Angelo accipit. 64.a
marcus iam ſenex ſecum & cum diabolo diſputat. 64.b
ſ. mardarij martyris. 580.c
mardonij martyris. 523.d
mardonius Olynthum Græciæ oppidinæ expugnat. 191.b
mare exundauit. 466.k
mareotidis lacus. 88.d
ſ. margaretæ reginæ. 545.f
ſ. margaretæ obitus. 524.a
b. margaretæ. 532.a
ſ. margaretæ reginæ. 575.d
margareta preciosa. 11.f.g
b. margaritæ virginis & martyris paſſio. 552.f
mariberti vxores. 252.f
maria lacus. 59.b
maria virgo pacem impertit. 470.a
b. maria prima virginitatem vouit. 38.c
maria lacus. 61.d
b. maria ſanat infirmos. 456.i
maria diues mulier filium famis tempore coxit & votauit. 574.d
b. maria mulierem ſeruauit ab incendio. 451.f
b. mariæ commemoratio. 544.g
ſ. mariæ Magdalenæ. 552.k
b. mariæ Ægyptiacæ depoſitio. 533.e
ſſ. mariæ & Floræ virginum. 577.a
ſ. mariæ Dei genitricis. 562.c
ſ. mariæ ad martyres natalis. 540.i
mariæ ad puerulum conqueſtio. 574.c
b. mariæ Iodarenſis virginis. 552.h

S. mariæ matris Dei ad Niues. 555.k
mariæ virginis natiuitatis. 563.e
S. mariæ Magdalenę translatio. 531.e
b. mariæ translitus. 547.i
S. mariæ virginis. 564.k
b. mariæ virginis patris. 531.g
b. mariæ Dei genitricis natiuitas. 562.d
S. mariæ ecclesia. 550.e
S. mariæ virginis natale. 572.c
mariamne pictura prolicit ad libidinem. 132.k
mariamnem Aristobuli neptem sociat sibi Herodes deside reiecta. 132.e
SS. mariani diaconi & Diodori presbyteri. 570.k
S. mariani confessoris. 558.d
SS. mariani lectoris & Iacobi diaconi martyrum natalis. 538.a
marianus. 448.g
marij & Marthæ martyrum. 522.d
S. marij abbatis. 525.h
marij epis. & confess. 523.g
marij mors crudelis. 211.g
marileifus medicus spoliatur. 377.c
S. marini & Asterij martyrum. 529.d
S. marini natalis. 550.g
S. marini. 561.d
marinus Marcellinum occidit. 498.b
marinus papa. 438.d
marinus papa. 441.g
maris non mutat domunculam etiam male sanam. 106.b
maris. 106.b
maritus impudicitiæ. 289.b
marnon ciuis Ephesius. 4.f
marnon Iudæus inuehitur in Apostolos. 5.k
maro abbas inclytus. 106.c
maro. 104.g
b. maronis martyris. 535.d
maroc Rex. 472.h
maroneus episcopus. 349.f
marpesia & Lampetoo Amazonum reginæ duę. 187.i
marthæ martyrum. 522.d
SS. marthæ & Saulæ virginũ cum aliis pluribus passio. 570.a
S. marthæ matris s. Simeonis. 549.i
b. marthæ sororis b. Lazari. 554.d
S. martiæ martyris. 549.d
SS. martiæ & Rufini natalis. 547.e
S. martialis episcopi. 548.i
S. martialis passio. 568.h
S. martialis episcopi. 578.e
S. martialis. 535.e
S. martialis martyris cum sociis. 558.i
mattialis epis. Lemouicinus. 234.g.h
SS. martiani & martyrij martyrum & notatiorum. 571.a
S. mattiani natalis. 533.k
S. martiani martyris natalis. 544.g
S. martiani episcopi. 546.b
S. martiani epis. & martyris. 532.f
SS. martiani & Satyriani martyrum. 569.c
martianum bellum. 489.i
martianus Eusebij patruus. 95.d
martianus. 410.d
SS. martiniani & Processi natalis. 549.c
martinæ virginis. 519.b
b. martini episcopi. 552.e
martini Sanctonici virtutes. 343.h
b. martini epis. & confess. natalis. 574.b
S. martini basilica. 240.c
S. martini abbatis. 579.c
martini papæ. 534.f
b. martini virtutes & obitus. 236.b
b. martini papæ natalis. 574.e
S. martini epis. & confess. 547.e
b. martini epis. & confess. translatio. 549.g
S. martini abbatis. 570.i
martini festiuitas. 525.g
beati Martini obitus. 406.b
S. martini. 546.f
s. martini vitam lib. vnico descripsit Fortunatus. 263.h
diuus Martinus arborem erigit. 338.h
b. martinus cõmunicat homicidę epis. 259.g
martinus Turonens. epis. 303.c
b. martinus. 235.d. eius mors. ibidem.
martinus suscitat mortuos. 335.f
diuus Martinus episcopus. 497.g
martinus Gallicienſis. 263.a
d. martinus vlciscitur. 276.f
diuus Martinus. 404.b
S. martiniani. 526.i
d. martinus sputo serpentem occidit. 497.i
martinus episcopus. 493.g
martinus Ausegisili perimitur. 503.a
beatus Martinus. 338.g
S. martyrij martyris. 543.f
martius. 484.c
martius Gallos vincit. 489.f
massada expugnatur. 177.g
massada castellum occupatur. 144.a
massilia Græcorum. 152.f
massilię partem vendicat Child. 268.c
massamuti populantur. 460.a
S. mastidiæ virginis corporis translatio. 539.g
martyres elingues loquuntur. 416.a
S. martyrij & Marriani martyrum & notatiorum. 571.a
martyris malloſi corpus sublatum. 525.a
martyrium spirant Christiani. 48.h
martyrium Desiderij. 306.e
martyrium b. Bartholomæi Apost. 39.b
martyrium s. Apollinaris. 51.a
martyrium b. Pauli. 20.b
martyrium Magistriani. 88.a
martyrium oratorium est dedicatum in martyris honorem. 86.b
martyrium & sepultura b. Matthię Apostoli. 46.b
martyrium b. Thomas spirat. 43.a
SS. martyrum quadraginta. 559.a
martyrum dies festi. 106.c
martyrum festa. 109.h
martyrum locus orationis. 82.d
b. martyrum, quorum numerus solius Dei scientia colligitur. 527.g
martyrum ecclesia. 110.g
maruthas. 406.h
matathias belli sabbatho adoriendi author fuit. 123.i
matathias à Templi sacrilegio temperat. 123.h
mater filiam vult opprimere. 292.k
mater Theodoreti primum sterilis. 103.f
mater quæ innocentem filium incestus accusauerat, Iudex quoque qui damnauerat Apostolo iudice puniuntur. 13.d
matathias. 489.d
mater in filium intemperans. 12.i.k
mater Christiana filium suscitat. 23.c
mater ablactet filiam. 358.h
mater Theodoreti curata ab oculorũ ęgritudine. 100.b
S. materni epis. & confess. 552.c
S. materni epis. 563.d
b. Matthæi eloquentia. 35.g
b. matthæi Apost. & euangelistæ natalis. 564.f
b. matthæi martyrium. 37.e
b. matthæi Apost. & euang. vigilia. 564.e

Universidad de Deusto Biblioteca

b. matthæi genus. 35.d
mathusale. 479.c
S. matris Anastasiæ. 557.f
S. matris dominicæ. 520.f
matris cuiusdam in prolem effrænata libido. 20.i.k
S. matronę natalis. 573.k
matronę beneficij damnatę. 194.k
S. matronæ martyris natalis. 530.i
b. matthęus recuperat visum. 20.f
b. matthæus Apost. oculis priuatur. 20.e
matthęus scripsit euangelium. 492.f
matthias iubet pueros præire ad mortem. 169.h
b. matthias studiis deditus ab adolescentia. 44.h
b. matthias in numerum Apostolorum à Christo directus. 44.i
matthias princeps sacerdotum. 160.d
S. matthię Apost. translatio. 561.a
b. matthię Apost. patria, parentes. 44.g
S. matthiæ episcopi. 524.d
b. matthię Apost. natalis. 528.c
b. matthię miracula. 45.a
matthiæ etymologia. 44.g
S. maturi. 544.b
S. maturini confess. 572.d
S. matutini. 535.e
naumachia locus vbi b. Petrus crucifixus est. 52.d
maura & Britta. 339.i
SS. mauræ & Timothei martyrum. 538.k
S. mauri abbatis. 521.f
S. mauri martyris. 576.g
S. mauri martyris cum sociis suis. 558.k
S. mauri egregij martyris corporis exceptio. 572.h
mauri martyris cum aliis septem. 555.b
S. mauri martyris passio. 576.e
S. mauri martyris translatio. 578.e
mauri reliquiæ. 437.a
S. mauri epis. & confess. 573.h
S. maurici confessoris. 561.f
mauricius basilicam Parisiorum struit. 471.b
mauricius imperator. 501.f
mauricius. 419.d
mauricius occiditur. 420.g
mauricius Imperator eligitur. 270.h
maurilianus inuasorem vrbis occidit. 436.h
f. maurilionis epis. & confess. 563.b
S. maurini abbatis & martyris corporis inuentio. 568.h
f. maurini abbatis & martyris passio. 545.f
mauritania Sitifensis & Cæsariensis. 185.g
f. mauritanię virginis & martyris. 520.g
f. mauritij martyris natalis. 564.g
mauritius legatorum interfectores Childeberto mittit. 297.a
f. mauronti abbatis depositio. 539.d
maurus. 417.a
f. maxellendis virg. & martyris natale. 574.g
maxellendis ab amatore martyrizatur. 425.a
f. maxentiæ viduæ matris Vigilij natalis. 533.a
maxentij imperium. 226.d
f. maxentij presbyteri & confess. 548.c
f. maximæ virginis & martyris. 554.f
f. maximę virginis. 541.c
f. maximę & Montani presbyteri. 532.c
ff. maximi & Olympiadis nobilium natalis. 535.d
maximi, Siluani & Lucij. 527.f
S. maximi epis. & confess. 566.g
S. maximi martyris. 538.b
S. maximi. 552.f
maximi & Iuuentini martyrum natalis. 523.e
f. maximi Paduæ ciuitatis episcopi. 555.i
ff. maximi & Venerandi matty. translatio. 544.a
f. maximi presbyteri & martyris natalis. 576.a
b. maximi Leuitę & martyris natalis. 569.k
S. maximi confessoris. 577.g
S. maximi confess. & sociorum. 541.d
S. maximi. 561.f
S. maximi martyris. 537.g
b. maximi natalis. 535.b
S. maximi confess. 558.f
S. maximi pueri martyris. 558.a
SS. maximi, Clandiani & vxoris eius Præpedignæ cum duobus filiis, martyrum. 527.e
S. maximi episcopi. 582.
S. maximi epis. & confess. 548.b
S. maximi confess. natalis. 557.d
maximiani Syracusani episcopi. 545.d
maximiani imperium. 226.d
maximiani. 520.e
SS. maximiani & Bonosi martyrum natale. 558.h
maximianus vastat ecclesias. 495.k
maximianus impietatis pœnas luit. 226.f
SS. maximiliani martyris & Valentini confessoris. 571.h
maximilla curatur à febre. 25.a
S. maximini archiepis. natale. 563.a
b. maximini epis. & confess. depositio. 545.b
b. maximini epis. & confess. 543.f
S. maximini confessoris. 580.f
S. maximini martyris. 542.a
S. maximini. 567.c
maximinus imperator. 494.i
maximinus Treuerorum Epis. 235.c
maximinus imperator. 224.d
maximus. 497.f
maximus occiditur. 405.d
maximus imperator. 235.e
maximus tyrannizat. 404.e
maximus. 250.h
maximus Taurinensis epis. 498.i
maximus Gratianum interfecit. 354.c
maximus Taurinensis epis. 407.e
S. mechtundis virginis eleuatio. 546.f
mechtundis & Vvibrandis virginum. 549.f
medardi virtutes. 348.d
b. medardi episcopi. 545.b
medardi obitus. 417.k
medardi & Gildardi sors vna. 416.e
S. medardi obitus. 251.k
medardus episcopus. 500.i
medea. 187.g
medeæ fabula. 217.k
mederici presbyteri abb. depositio. 560.e
medicina languentium. 149.d
medicorum perfidia. 424.k
medicus infidelis. 437.k
meditationes piæ Alexandrę. 58.f
S. medulphi confess. 543.k
S. megalomartyris Theodori ducis exercitus. 526.b
b. meinulphi præsulis. 551.a
meinradi martyris. 522.i
melania monachis subministrat necessaria. 84.e
melania. 60.b
S. melani. 58.f
melania Romana sub Valente. 84.d
melania matrona nobilis. 235.d
melaniæ paruæ vita. 85.a
melaniæ beneficentia. 84.i
melaniæ donum. 60.c
b. melaniæ Romanę vita. 84.d
S. melanæ Romanæ. 582.g
melanion quomodo sua distribuerit. 85.b
S. melchiadis papæ. 579.g

melchi-

melchisedech. 116.c.k
meleusippi martyris natale. 522.a
melliti epis. depositio. 536.k
melliti commendatio. 364.a
s. meletij archiepiscopi. 526.g
meletius. 111.c
meliro. 494.b
mellitus moritur. 364.b
mellitus & Iustus reuertuntur. 363.k
mellitus ac Iustus epis. eiiciuntur. 363.h
mellitus orando restinxit incendium. 364.b
s. meloni natalis. 570.e
s. memmij epis. & confess. 556.a
memmius mortuum suscitauit. 544.k
s. memnonis thaumaturgi. 537.i
memoria mira. 67.h
memoria Ammonij. 60.h
memoria sanctorum & miracula. 104.i
b. memoriæ Ioannis Honthon. 539.b
b. memorij archidiaconi. 562.b
memphis condita. 481.d
memphitæ sese societati Mithridatis adiunxere. 128.a
s. menalchæ epis. 573.b
menalij sepulchrum non læditur incendio. 343.g
s. menandri martyris. 555.b
menaniæ insulæ. 364.e
mendacium Christiano fugiendum. 70.g
mendericus ordinatur. 257.b
mendicus turpius sedens miraculo eiicitur. 341.k
s. mennæ martyris passio. 574.b
s. menæ martyris. 579.h
b. mengoldi ducis & martyris translatio. 546.d
s. menodoræ martyris. 562.i
mens ne recedat à Dei contemplatione. 81.i
mensa aurea. 126.h
mensa. 180.i
mensæ mysticæ participatio. 102.d
mensis nouorum. 397.g
mentis elationem contumelia mentis sequitur. 51.d
mentis pauor imago visus. 177.b
montium horrendorum descriptio. 130.e
menstruatas communicare, vel non communicare, in. differens. 358.k
mercator opes paupertibus distribuit. 77.d
de mercatore. 77.d
merces epis. liberatio populi. 344.f
s. mercurialis epis. & confess. 542.f
s. mercurij martyris. 577.a
mercurius. 481.f
merlini ortus & vaticinia. 409.i
meroë insula. 184.g
meroueus. 497.i
meroueus occiditur. 260.d
meroueus Pythonissam consulit. 258.f
meroueus patrui vxorem Brunechildem accipit. 256.e
mesdei regis ad Apost. Thomam verba. 40.f
mesopotamia. 184.f
messalinus vicarius Cæsaris. 50.a
messenij expugnantur. 188.g
metamorphosis domini nostri Iesu Christi præfestum. 556.a
metelli martyris. 523.d
b. methodij natalis. 564.a
s. methodij patris. 546.b
b. methrani martyris. 524.d
s. metrodoræ martyris. 562.i
s. metrophanis patris patriarchæ Constantinop. 544.f
s. mettopoli epis. & martyris. 567.g
metus plerumque acerba comprimit odia. 163.e
metus rapuit scripit reum. 155.k
michael & Theodora. 436.a
michaël. 436.c
D. michaëlis festum Abrincis agunt reges Francorum & Anglorum. 462.d
michaelis & reliquarum incorporearum virtutũ commemoratio. 573.h
S. michaelis episcopi & confessoris. 542.f
b. michaelis Archangeli apparitio. 539.i
h. michaelis archangeli apparitio. 569.c
S. michaelis malæni patris. 551.a
b. michaelis archangeli memoria. 565.i
michaelis Crypta in Gargano reperitur. 413.f
micheæ & Abacuc Prophetarum. 521.f
migratio in Ægyptum. 233.a
S. milburgis virginis natalis. 528.b
S. mildradæ virginis. 551.c
S. mileti episcopi. 564.c
b. miletij episcopi & confessoris. 578.i
miletius. 404.b
miletus condita. 481.k
militares exercitationes. 153.g
milites prædæ auidi vix cohibentur. 255.g
milites templi. 457.d
militum octoginta trium natale. 553.c
SS. militum viginti martyrum. 579.h
SS. militum decem. 526.d
SS. militum centum sexagintaquinque. 556.h
millia monachorum tria. 59.k
milo monachus. 437.k
miluus rapit pecunias malitiæ. 350.c
mineates. 445.g
minei qui filius fuit. 129.b
SS. minerui & Eleazari, cum filiis octo. 559.a
b. miniatis passio. 571.a
de Minimis additionibus. 510.e
minotaurus. 482.a
minutia. 486.k
mira viri mortificatio. 105.h
miracula B. Marthiæ. 45.a
miracula B. Marci mortem subsecuta. 46.k
miracula in qua virtute sancti faciant. 50.g
miracula sanctorum. 104.i
miracula ad reliquias. 77.h
miracula Eremitarum Thebaidis. 88.c
miracula qua fiant virtute. 89.i
miracula Simonis Magi. 17.d
miracula ad reliquias Sergij. 278.a
S. & miraculis clari Hippatij episcopi Ancyræ. 535.b
miraculorum virtus. 110.a
miraculorum gratia. 109.b
miraculorum operatio. 104.h
miraculum. 58.a
miraculum enatæ vitis. 82.h
miraculum annuum. 48.d
miraculum. 74.c
miraculum cur factum. 41.h
miro rex moritur. 273.c
mirocletis archiepiscopi & confessoris. 578.g
misaëlis, Ananiæ & Azariæ trium puerorum. 580.g
misericordia manet post punitionem. 131.c
misericordia misericordiam prouocat. 23.k
misericordia solatur ærumnas. 162.k
miseriæ initium vnde sumpsit initium. 184.a
miserrimum omnium obsidione claudi. 123.g
miserum est bello ciuili vincere. 161.d
missa relaxat vincula. 384.i
missa non celebratur pro Palladio sui interfectore. 254.a
missa non celebratur pro desperatis. 69.d
missarum celebratio vincula soluit. 384.k
missarum celebratio. 336.b
missæ. 288.c
missæ viaticum salutis. 482.g

Universidad de Deusto Biblioteca

missæ sacrificium. 102.i
missæ coram Imp. Latinè celebrantur. 502.e
missæ. 503.d
missæ communio. 382.h
missæ nomen antiquum docet B. Gregorius. 37.e
missæ adiectiones. 426.c
missio Apostolorum. 316.a
missio b. Apollinaris. 50.i
mithridates præter spem euasit. 128.a
mithridates Babyloniam populatur. 206.i
mithridates Pergamenus. 127.k
mithridates se ac suos occidit. 214.d
mithridaticum bellum. 490.a
mithridaticum bellum. 213.f
mithridatis interitus. 490.b
b. mitrij martyris. 574.g
modesti infantis natale. 526.g
b. modesti episcopi. 528.c
S. modesti natalis. 546.c
S. modesti martyris. 574.a
modestia Zenonis. 102.c
modestus diuinitus liberatur. 265.f
S. modoaldi epis. & confess. 540.g
modus verus adorandi Deum. 150.h
modus in exhortando. 105.c
modus veterum in sacrificando. 41.i
S. molanij episcopi. 520.a
S. molestæ virginis. 572.k
molestia viri. 44.h
mollities Sardanapali. 188.c
S. mommoli abbatis. 575.i
mommolus abbas. 257.c
mommolus interficitur. 304.i
mommolus maleficus torquetur. 271.h
S. monæ archiepiscopi translatio. 568.f
monacharij nati perimuntur. 259.b
monachi hypocritæ mors horrenda. 81.c
monachi hypocritæ mors horrenda. 107.c
monachi nationis diuersæ non conueniunt. 379.k
monachi montis quassatione obruuntur. 253.c
monachi assuescant à iuuentute. 63.d
monachi Scotos ad fidem erudiunt. 369.c
monachi dicuntur mundo mortui. 79.g
monachi quotidie debent communicare. 74.h
monachi in speluncis. 83.b
monarchia. 491.g
monachis licet claustra egredi vrgente Ecclesiæ commodo. 99.c
monacho iuueni non tam sermonibus, quàm laboribus opus est. 57.i
monacho quid naturalis cognatio. 94.f
monachorum habitus quid. 68.i
monachorum sanctitas Gentiles conuertit. 73.h
monachorum priscorum labor. 101.c
monachorum quinque millia. 114.d
monachorum labores. 69.a
monachus ἀχίμητος fuisse traditur. 112.g
monachos cur tot Deus in Ægypto suscitarit. 73.h
ne Monachus seniorem afficiat contumelia. 67.g
monachus ne fiat murmurator. 66.c
monachus barbarie vtitur in communem Ecclesiæ vtilitatem. 98.c
monachus comburi quàm exire monasterio maluit. 448.f
monachus senex describitur. 97.i
monachus caueat collocutione mulierum. 71.d
missam celebrat Gregorius Turonensis. 258.c
monarchiæ orbis quatuor. 220.h
monast. Heorthen Heui condidit. 385.d
monasteria. 442.g
monaste ia duo erigit Symeonel. 98.b
monasteria mille fratrum. 59.i
monasteria 7000. monachorum. 68.k
monasteria ordinis D. Basilij quæ tributi nomine Turcæ pendunt 6000. obolorum. 59.c
monasteria certatim ædificantur. 423.h
monasterij structores Rogerius & Herluinus. 472.i
monasteriorum varietas. 457.c
monasteriorum preces. 375.f
monasterium Panthaleonis. 442.f
monasterium 300. Virginum. 68.c
monasterium Hierosolym. 517.c
monasterium. 383.c
monasterium mille monachorum. 78.c
monasterium Saluatoris. 450.a
monastica formula. 113.a
in monastica omnes non omnia. 96.i
monasticæ regulæ. 434.h
monasticæ austeritatis confirmatio. 111.f
monasticæ studium. 399.c
monasticam deludere periculosum. 100.g
monegundis infirmis medetur. 340.h
moneta argentea Romæ cuditur. 487.i
moniales schismaticæ reconciliantur. 301.c
moniales nubunt. 294.e
moniales factiosæ communione submouentur. 300.e
monialis claustra non exeat. 294.a
monialis ad seculi voluptates non reuertatur. 271.f
monialis in reginam assumitur. 309.h
monialium velamen. 113.i. ieiunium. ibid.
monialium aduersus abbatissam conspiratio. 299.d
monialium Pictauiensium scandalum. 294.c
S. monicæ, matris S. August. corporis translatio. 534.f
S. monicæ natale. 539.a
S. monitoris translatio. 546.b
S. monitoris episcopi depositio. 574.a
B. mononis martyris natalis. 569.g
monothelitas intelligit. 383.g
monothelitæ coniuncti. 502.d
monothelitæ. 502.c
monothelitis fauet Constantinus. 423.k
mons magnus. 158.g
mons Amanus. 100.h
mons excelsæ altitudinis. 132.c
mons Amanus. 97.f
mons ferreus. 158.g
mons Oliueti. 163.c
mons Sinæus. 97.g
monstrum. 456.d
monstrum biforme. 405.h
S. montani vita & martyrium. 528.d
S. montani monachi corporis translatio. 541.g
S. montani presbyteri & Maximæ. 532.c
montanus cum suis vatibus periit suspendio. 494.c
montanus. 494.b
montanus lacte nutricis b. Remigij illuminatur. 410.d
montes concurrunt. 418.c
montis tumbæ dedicatio. 427.f
monulphi festiuitas. 525.g
SS. monulphi & Gondulphi confessorum. 551.i
monumento ad orationem se includit Sisinnius. 82.k
monumentum Ioannis & Manubris. 62.i
morabatur olim cum clero episcopus, & Abbas cū monachis. 387.g
S. morandi confessoris. 544.d
morbi plurimi ad tactum vestimenti b. Ioannis sanantur. 27.g
morbi sunt in manu Domini. 92.k
à morbo reuocatur Euagrius. 80.b
morbus inguinarius. 301.i
mori in bello glorioſum. 151.f
mori à se ipso latrocinium est, ab hoste beneficum. 151.a
moribundus puer virginem mortis citaui[illegible] 580.k
moriendum non prius Deus iusserit. 151.d

moriens actionum bonarũ & malarum offertur breuiarium. 393.e
moritonij comitatus. 463.e
morituras ad vitam Ioannis benedictione reuocatur. 390.b
morosus abbas. 96.d
mors Hyrtaci regis prodigiosa. 37.f
mors & sepultura b. Philippi Apost. 44.b
mors Iuliani apostatæ diuinitus significatur. 92.e
mors apostatæ Iuliani reuelatur Didymo. 58.e
mors Iuliani. 172.e
mors Herodi struitur. 136.g
mors libera magis eligenda, quàm vita captiuitatis. 156.k
mors B. Cypriani cum alacritate. 48.i
morsus canis rabiosi sanatur. 59.g
mortes subitaneæ. 253.g
mortificatio carnis fuga est pœnæ infernalis. 113.f
mortis præcognitio. 267.f
mortua mulier surgit. 40.f
mortui resurgunt. 44.a
mortui sacerdotes canunt in choro. 342.k
mortuum esse mundo quid sit. 79.g
mortuus resurgit. 36.e
mortuus in nomine Iesu suscitatur. 11.i
mos referendi in numerum Deorum. 50.b
mos antiquus cum coronis obuiam procedere. 21.h
mosei natale. 522.c
moses ægrotat. 64.h
moses propter somnia vitiosa non communicauit. 64.h
moses hydrias monachorum noctu implet aqua. 64.g
moses mortuus in monte Abarim. 151.e
moses. 109.e.k
moses. 162.e
moses. 64.i
moses sit presbyter. 116.h
moses. 64.e. consulit Isidorum. ibid.
moses tentatur ad tentationem. 64.c
mosis abbatis vita qui fuit ex latronibus. 111.a
mosis & Eliæ ieiunium. 481.g
moyses. 432.e
moyses Sarracenis. 483.c
moyses typus Christi. 527.a
moyseos martyris. 525.i
S. moyseti episcopi. 580.i
S. moysetis passio. 80.g
moysis Libyci abbatis vita. 560.c
S. moysis patris Æthiopis. 430.b
muhamad. 434.a
muhamad. 424.c
muhamas. 209.i
muliebris clades. 473.i
mulier quarta feria moritur & sabbato resurgit. quod Mulier in equam mutata sit reuelatur Macario. 62.c
mulier Parisiense somnio cognouit incendium. 285.d
mulier violans Dominicam punitur. 318.a
mulier precibus obtinuit policem Ioannis Baptistæ. 317.i
mulier hydrope correpta, sanatur. 21.b
mulier se ense transfigit ne stuprum patiatur. 88.b
mulier frattem suum prior desiderans videre à fratte illuditur. 80.f
mulier à partu quadraginta dies domo claudi debet antequam purificetur. 11.d
mulier stupri conuicta in lupanar retruditur. 23.h
mulier paralytica curatur D. Petri oratione. 17.k
mulier emotæ mentis sanatur. 103.d
mulierem hominem vocari non posse. 283.d
mulierem videre recusauit Ioannes Lycus. 69.i
mulierem videre malum, audire peius, tangere pessimum. 71.d
mulieris vindicta. 254.b
mulieris specie dæmon monacho illudit. 71.c
mulieris Mygdoniæ sanctæ exhortatio. 41.c
mulieris castissimæ exemplum. 28.c
mulierum septem Christianarum passio. 525.a
mulierum ministerium à monasterio ablatum. 120.d
mulierum profugarum insigne factum. 187.k
multitudinis quæ sit correptio. 163.b
mulus terra natus loquitur. 430.d
mummolus Saxones cædit. 254.d
mummoli argentum distribuitur. 281.b
mummoli bella cum iisdem. 254.b
mummoli abbatis Floriacensis cœnobij. 556.i
mummolus Saxones intercipit. 254.e
mummolus Turonum venit, Pictauos subegit. 254.i
mummolus Gudobaldum prodit hostibus. 279.e
munuscula Diui Petri. 377.k
mundericus regem se haberi voluit. 246.c
mundericus occiditur. 246.e
mundi abnegatio & vitæ perfectio. 77.c
mundi quinta ætas. 485.c
mundi contemptus futilis. 29.h
mundo esse mortuum quid. 79.g
mundo renunciare. 85.b
mundus Isidis sacerdotes subornat. 141.d
mundus ob stuprum fugit. 141.g
mundus in Asiam, Europam & Africam diuiditur. 184.c
mundus pro mundo filiorum Noë in tres partes diuisus 184.c
mundus illuditur. 62.g
mundus vultum Anubis assumit. 141.e. amplexibus Paulinæ potitur. ibid.
munera pontificis. 365.h
munera doris maxima Rigunthæ filiæ regis. 273.f
munitior qui sequitur, quàm qui præcedit. 146.d
ne murmurator fiat monachus. 66.c
muruham. 429.k
muscis exagitatus quidam desipit. 301.i
musicæ, æris & ferri inuentio. 479.d
musicum organum donum Imperatoris. 504.i
musonis martyris. 523.d
SS. mustiolæ nobilissimæ matronæ, & Irenæi Diaconi martyrum. 549.f
mutatio impij subita. 77.g
mutatio nominis Iacob. 45.h
mutationes rerum. 116.d
mutianus. 161.c
B. mutij presbyteri & martyris. 540.i
mutij Diaconi natalis. 536.f
mutilatus agitur spiritu dæmoniaco in Eulogium murmurans. 65.c. cæditur & obiurgatur. ibid.h
mutilatus vult vesci carnibus. 65.d. quid de eo agat Eulogius consulit S. Antonium. 65.e
S. mutinæ. 524.e
mutus basilica b. Martini sanatur. 282.h
mutus loquitur. 49.h
mygdonia Charisij vxor. 40.i
mygdoniæ pœnitentia. 40.i
myron sua multiplicat dum pauperibus erogat. 7.i
myronis familiam electo Spiritu Pythonico Apollonidis b. Ioannes conuertit. 6.f
S. myronis martyris. 558.a
myrmidoni ciuitati Matthæus Apostolus verbum salutis nunciat. 20.e
mysteria in tugurio facta à Christianis. 49.h

N

S. NAboris martyris. 545.i
SS. Naboris & Felicis martyrum natalis. 553.d
S. Naboris natalis. 550.g
SS. Naboris & Felicis martyrum. 551.a
Naboth propheta à suis lapidatur. 173.a
Nachor. 480.e

Universidad de Deusto Biblioteca

nadauer Æthiopiæ ciuitas magna. 35. e
næsymas. 103.i
namatius moritur. 289.h
namatus. 501.d
nanthildis moritur. 313.a
nautinus agnoscit scelera. 262.k
nautinus comes interiit. 262.h
Ναφόεσον. 86.a
narbonensis prouincia. 185.c
narchia Mygdoniæ nutrix. 42.g
SS. narcyssi & Crescentionis martyrum. 563.i
narcyssus Totilum vicit. 500.i
b. narcyssi episcopi natalis. 571.g
nardua Mygdoniæ nutrix credit in Dominum. 41.d. Baptizantur. ibidem.
narratio visionis. 392.e
narrationibus auiæ stimulatur iunior Melania. 85.a
s. narsei & decem infantum. 551.g
narses deponitur. 418.d
narses. 417.f
s. nartali natalis. 551.k
s. natalię natale vxoris S. Adriani martyris. 578.d
de Natalibus transpositis. 510.a
natalis Baptistæ. 337.b
natator insignis. 213.i
nathanael abbatis vita. 61. e
nathanaelis firmum propositum. 61.h
natiuitas Christi probatur. 266.h
natiuitatis Christi sepulchralis prædictio. 432.e
natura olei citò calescere. 150.d
s. naualis. 580.g
naufragium triginta nauium. 471.d
naufragium b. Ioannis. 1.f
naufragus suscitatur à D. Ioanne. 5.g
naufragus Softratus suscitatur, & cum eo triginta nouem corpora. 24.a.b
nauigantes à tempestate seruat b. Ioannes. 5.h
nauis miraculo liberatur. 282.c
s. nauitis episco. & marty. natalis. 550.b
nauium amissio. 201.b
s. naum prophetæ. 578.e
b. nazarij corporis translatio. 540.c
b. nazarij martyris. 545.h
nazarij & Celsi corpora leuantur. 405.i
nazarij martyris natalis. 554.b
nazarius. 324.h
s. nazarius ac Celsus. 322.i
nazianus. 404.b
necessitas præliandi promptiores bello reddit milites. 149. i
necoris quis dicatur. 126.k
necromanticus. 445.a
s. nectari episcopi. 563.b
nectarius. 496.f
neemias. 485.k
negantis eleemosynam omnia vertūtur in lapides. 350.b
negotiator precio fit episcopus. 302.a
s. nemesiani & episcopi. 562.g
s. nemesij confessio. 555.b
b. nemesij Diaconi natalis. 571.k
s. nemesij natalis. 527. h
b. nemesij martyris. 580.k
nemuro à tyrannide arripuit. 481.b
s. neonitis martyris. 571. c
neonis martyr. 522.a
s. neonis. 559.a
s. neonis martyris. 570.a
neophytæ hæreticorum. 543. a
SS. neopolis & Saturnini. 558.h
S. neothetij & aliorum viginti duorum. 562.d
b. neoti presbyteri. 554.h
nepotianus oleo sanat febricitantem. 235.h
SS. nerei & Archilei martyrum natalis. 540.f
nero cremat Christianos, quia mundum dicerent igne dissoluendum. 54.a
nero Christianos primus afflixit. 222. c
nero. 493.a
nero b. Petrum afficit iniuria. 18.f
nero sese interficit. 234.d
nero cæsus decimotertio imperij sui anno. 159.d
nero Paulum decollari iubet. 20.b
nero matri non pepercit. 159.e
nero Romani imperij princeps declaratur. 141.i
neronem resurrecturum futurúmque Antichristum quidam opinati sunt. 51.d
neronis mores & flagitia. 222.c
neronis edictum de Christianis. 53.i
neronis prima persecutio. 492.k
neronis flagitia. 147.d
nerua. 493.e
neruæ imperium. 223.d
b. nestoris natalis episcopi. 528.f
nestorius episcopus. 408.g
nestorius. 498.g
netrenses seorsum degunt. 77.k
netrenses anachoretæ. 77.k
netis vnus. 106. b
netria mons. 59.b
niara vicus. 109.k
s. nicandri abbatis. 564.
s. nicandri martyris natalis. 544.g
s. nicandri episcopi martyris. 572. a
s. nicanoris natalis. 533.k
s. nicasij presbyteri. 568. c
s. nicasij episcopi passio. 580.d
nicasius patitur. 410.g
nicanor. 164.g
b. nicanoris Diaconi. 520.i
nicæa Christi fidem recipit. 21.c
nicæa Achaiæ vrbs. 21.b.c
nicæa vrbs à quo condita. 197. a
s. niceæ depositio. 547. g
niceij virtutes. 548.d
nicæna synodus. 226.g
nicæna synodus interdixit clericis subintroductam habere mulierem: nisi forte matrem, auitam, in can. Nicen. 285.c
nicenus. 404.b
s. nicephori martyris. 526.c
b. nicephori. 535.g
nicephori natalis. 528.e
s. nicephori patris. 544.c
nicephorus Sarracenis tributum pepigit. 433.h
nicephorus. 442.h
s. nicetæ patris. 543.a
ss. nicetæ & Aquilinæ natale. 535.g
s. nicetæ martyris. 553.c
nicetij episc. Byzuntini & confess. 563.e
s. nicetij episcopi. 526.b
s. nicetij episcopi. 539.d
b. nicetij Lugdunensis episcopi natalis. 566.d
nicetius auunculus matris Authoris. 533.d
nicetius Massiliensis prouinciæ rector ordinatur. 257. c
s. nicodemi inuentio. 286.e
nicolai ab Augusto appellatæ sunt placētæ, quæ donatæ fuerant ei à Nicolao, qui Damasci habitabat, qui etiã scripsit ad Herodem Iudæorum Regem de gentibus mirabilibus. 559.g
nicolai translatio. 74. c
s. nicolai martyris. 450.k
b. nicolai archiepiscopi corporis translatio. 568.h
nicolai cuiusdam filia sanatur. 550.a
b. nicolai episcopi Myreorum Lyciæ natalis. 22.f 579.b

Nicolaus Papa. 448.g
nicolaus Papa. 436.c
nicolaus Papa sepelitur. 508.d
nicomedienses Christi fidem amplexantur. 21.c.f
b. nicomedis presbyteri & martyris natalis. 563.c
f. nicomedis presbyteri & martyris dedicatio. 543.i
f. niconis martyris. 532.a
nicopolis. 494.h
f. nicostrati martyris. 550.b
f. nicostrati martyris passio. 573.h
niger mortem elabitur. 148.g
nili natura. 233.b
SS. nili & Pelei episcoporum. 564.c
nilus & Peleus episcopi. 527.h
nilus fluuius. 184.f.g
f. niminiæ passio. 557.b
de Nini imperio. 186.b
niniani epis. & confess. 563.g
niniue. 232.i
à nino Beli filio rege Assyriorum scribendi initiũ fecere. 183.k.184.a
f. ninardi episcopi depositio. 561.a
ninardus. 424.f
nix vehemens. 454.c
nix nimia. 444.g
D. noberti primi patris Præmonstratensis commemoratio. 544.h
nocturnæ monialium preces. 380.i
nodgeri episcopi Leodiensis transitus. 535.c
noë. 479.d
noë. 116.c
noë arca in montibus Armeniæ quieuit. 329.i
noemi soboles. 232.g
f. noitburgis virginis. 572.a
nomen Imperij augustum. 165.k
nomen Christianum gloriosum. 45.f
f. nomij confessoris. 550.d
nomina fluuiorum paradisi. 36.b
nomina templis primùm indita. 36.c
nominationum ius regum & Imperatorum. 431.h
nominis Iesu celebratio. 521.f
nonæ officium. 94.d
norbertus monasteriorum fundator. 457.g
norici. 508.f
normani baptizantur. 442.f
normani Gallias vexant. 435.g
normani Romanos affligunt. 447.k
normani mittunt Angl. & Hyberniam. 478.b
normani Frisiam repetunt. 445.h
normani populantur. 436.c
normania. 438.c
normani. 447.b
normannia Anglis obuenit. 453.b
normanniæ reditus augetur. 467.k
normannorum Ducum sepulturæ. 475.g
normannorum cum Gallis contentiones. 508.d
normanorum expeditiones. 438.b
nothus. 486.a
nortmanni Senones & Parisios oppugnant. 438.h
nortmani Andegauum occupant. 437.f
normani populantur. 436.k
nortmanni cæduntur. 437.d
nortmanorum rex Hundens baptizatur. 438.k
noruuicius comburitur. 467.h
nosmet ipsos an amare debeamus. 95.c
de notis parenthesis. 510.a
de notula. 510.c
f. nouati, Fratris Timothei presbyteri depositio. 547.d
nouatianus hæreticus. 234.g
SS nouem martyrum. 537.i
nouercæ [illegible] oriuignum. 409.b
Nouerca. 423.c
nouus Papa. 443.i
nox Dominica. 333.d
nox in vigiliis diuisa. 168.h
nubes cyniphum in hostes. 90.k
nucianus excæcatur. 12.h
nucianus ad D. Ioannem adducitur. 12.g
nucianus baptizatur. 12.h
nucianus & Iudæi familiæ baptizantur. 12.h
nucianus Magus in excitandis à morte duodecim sacerdotibus se Apostolo præferens, excæcatur. 12.d
numa. 484.c
numantia diruitur. 488.k
numantiæ ambitus. 207.g
numantiæ deletio. 207.e
ninus apud Assyrios rex primus. 189.c
numatij coniux B. Stephano Ecclesiam fecit. 240.f
numatius Ecclesiam Ariis fabricauit. 240.d
S. numeriani archiepiscopi depositio. 549.i
numerianus. 495.h
SS. numero ducentorum viginti martyrũ natalis. 571.h
numerosi Martyrij & cæt. 525.k
de numeris Lunæ. 509.i
numerus interfectorum. 212.f
SS. numilonis & Elodiæ virginum. 570.e
f. nummolini epis. & confess. 569.d
S. nuncij confessoris. 568.a
nuptiæ benedicuntur. 37.a
S nymphæ virginis natale. 574.a
f. nymphodoræ martyris. 530.f
S. Nymphodoræ martyris. 562.i

O

OBlatum auium reiicient. 110.c
Obediendum præpositis. 356.k
obedientia virtus apud priscos monachos. 121.d
obedientia monastica. 112.f
obedientia mira. 66.e
obedientia monacho necessaria. 66.b
obedientia monastica necessaria. 80.f
obedientiæ vis. 118.h
b. oberti monachi obitus. 558.f
de obitu episcopi Theodosij, & successore eius. 272.e
obitus osuni. 380.a
obitus Idæ venerabilis & Niuella. 578.a
obitus Eulogij & Mutilati. 65.i
oblatio. 102.c
obsequiosa pietas. 341.i
obsequium virginis in Athanasium, mirum. 85.i
obseruare caput serpentis. 73.e
obsessorum vrbis Hierosol. multitudinem sex centena milia fuisse probatur. 180.a
obsidione claudi miserrimum omnium. 123.g
obstinati hominis exitus. 29.g
occidendi nouum genus. 205.i
ochosias. 483.i
octaua omnium Sanctorum. 573.h
octauianus Imperator factus Augustus est dictus. 218.a
octanij martyris natale. 522.f
octo Grimoaldus. 312.f
oculi auribus fideliores. 70.h
oculorum concupiscentiæ domantur. 95.g
ochus qui & Artaxerxes. 194.g
Odda. 427.h. [Odeacer. 412.g
f. odæ viduæ amitæ S. Huberti natalis. 570.g
f. odæ virginis filiæ regis Scotorum. 577.g
odij magnitudo declaratur. 45.e
odiliæ gloriosæ virginis corporis translatio. 552.c
B. odiliæ obitus. 580.e
odilo moritur. 447.i
odilo damnari de misericordia, quã duritia noluit. 444.i
in odium trahuntur discipuli Christi. 45.f
odium Mariamnes in Herodem. 132.g
Odoi 440.b

Universidad de Deusto Biblioteca

Odo. 438.g
odo Cluniacensis. 441.d
s. odonis episc.& confess. 525.k
b. odonis abbatis transitus. 575.i
s. odonis episcopi. 548.k
s. odradæ virginis. 572.h
s. oduini presbyteri & martyris. 547.k
s. odulphi presbyt.& confess. 545.i
odyssea filij Ægytiorum pro sapientia amplectebantur. 46. f
s. ælberti martyris natalis. 570. e
offendiculum salutis. 338.d
officia diuina præscripta. 101.d
officium meridiei. 108. b
officium vespertinum. 105.d
officium nonæ. 94.d
s. olani regis & martyris passio. 554.d
olbertus. 447.i
oldas. 484.e
oleo Ioannes Lycus curabar. 70.b
oleo curatur febricitans. 70.g
oleo sacro curati morbi. 60.i
oleo sacro sedatur maris tempestas. 372.g
oleo benedicto sanatur infirmus. 267.d
oleum sacrum. 112.d
oleum sanctificatum. 99.g
oleum salutare Diui Martini. 338.i
SS. oliueriæ & Liberatæ sororum virginum. 525.b
olera furto rapta coqui non possunt. 75.f
oliuerius de Dinan. 466.b
ollæ Vulcani. 445.a
ollæ Vulcani. 503.a
s. ollæ virginis festiuitas. 567.h
olymp. constituuntur. 484. b
SS. olympæ, Erasti Apostolorum & sociorum. 574.a
de olympia. 87. b
SS. olympiadis & Maximi nobilium natalis. 535.d
SS. olympiadis & Eufraxiæ mulierum memoria. 553.f
olympiæ laudes. 87.c
olympias seruos redemit. 87.d
olympias occiditur. 487.c
olympias. 486.i
olympias Alexandri mater occiditur. 198.d
olympias comitissa. 87.b
olympici constituti. 482.a
S. olympij martyris natal. 553.h
S. olympij & Symphronij. 578.i
ominosus agricolæ clamor. 175.h
de omissis abbreuiationibus. 509.k
de omissis Sanctis. 510.g
ommatius. 303.i
omnia in hilaritate. 81.b
onan. 482.h
onere miro se affligit Macarius. 63.i
s. onesimi episc.& confess.depositio. 540.i
onesimi natalis. 527.c
SS. onesiphori & Porphyri martyrum. 573.k
b. onesiphori Apostolorum discipuli natale. 561.k
onomarchus Phocensium dux creatur. 195.d
onias. 488.g
onias. 487.h
onias. 489.c
onuinus magni meriti monachus. 379.b
s. onuphrij patris. 545.i
onus sacerdotij grauissimum. 104.e
opera operibus contraria. 35.f
operatio miraculorum. 104.h
opes Archelai thesauris Cæsaris associatæ. 141.a
opianus. 85.d
s. opportunæ virginis. 536.f
s. optati. 535.e
S. Optati episc. & confess. 560.h
opum optima largitio. 85.h
opus cum gratia. 90.f
opus manuum in monachis. 119.i
or abbatis vita. 59.f
or θεοδώτου. 59.k
or fratri cellas ædificat. 60.a
orandi ratio. 95.f
in orando mira hominis perseuerantia. 66.c
orare Deum est alloqui. 95.f
oratio ab Ecclesia fit pro Petro. 16.i
oratio mutua. 282.a
oratio restinguit incendium. 356.b
oratio Cęsaris suos animantis. 171.d
oratio iniustè delati. 86.f
oratio Vespasiani consolatoria. 155.c
oratio S.Ioannis energiæ plena. 31.f
oratio fit ad orientem. 108.c
oratio irruentes sistit vt lapis immobiles. 68.f
oratio qua Iosepho socij sui mortem suadebant. 151.a
oratio restinguit incendium. 245.a
oratio B.Thomæ grauis & consolationis plena. 42.k
oratio D.Ioannis ad populum. 10.c
oratio assidua Apollo abbatis. 73.c
oratio Candacis reginæ ad B.Matthæum Apost. 36.d
oratio B.Marci Apostol.in mediis cruciatibus. 46.i
oratio pœnitentis. 86.c
oratio B. Thomæ grauissima ante passionem. 43.d
oratio pro defunctis. 28.h
oratio Zunanis pro vxore sua debili. 42.b
oratio pia ad Deum. 152.c
oratio B.Andreæ ante mortem. 25.k
oratio S. Andreæ. 23.f
oratio Herodis ad socios. 131.c
oratione Surus transferri impetrauit. 75.g
oratione Christiani Turcas expugnant. 452.f
oratione sedatur tempestas. 389.c
oratione B.Ioannis ruit templum Liberis patris. 12.c
post Orationem & Psalmodiam lectio scripturarum. 93.e
orationem sequitur lectio. 96.g
orationes arma sunt Christi. 166.d
orationes infructuosæ. 81.d
orationes pro defunctis. 385.b
orationes quadraginta. 64.f
orationes liberant ab inferis. 446.f
oratio Titi ad socios hortans eos ad prælium. 153.e
orationes 700.facit virgo. 64.k
orationes. 68.i
orationes nocturnæ. 96.d
orationes & officium meridiei. 108.b
orationes sanctorum commune morbis omnibus remedium. 104.h
orationes non sunt interrumpendæ. 108.h
orationis perseuerantia. 38.a
orationis perseuerantia. 109.g
orationis simplex vetitas. 342.b
oratio Titi ad suos. 163.k
oratoria Marciano erecta. 94.g
oratoria in medio cellularum. 82.f
oratoriũ Stephani precibus inter incẽdia seruatur. 238.b
orationum repetitio. 62.d
orbem maiores nostri triquadrum statuere. 184.c
orbis Romanus appellatur terrarum continens. 143.f
orcades. 353.a
ordinario episcoporum Angliæ. 359.k
ordinatio episcoporum. 358.c
ordinantur rursus malè ordinati. 431.d
ordinantur presbyteri & diaconi. 46.g
s. oresti martyris. 580.c
orgeta. 580.c
orgetorix princeps. 214.h
B. Oricoli martyris. 575.i

S.Orientis

S. Orientis episcopi. 538.e
origo Anglorum. 187.i
origo Anglorum. 35.h
origo tot per orbem terræ linguarum. 187.i.k
orithya Maepesiæ filia. 85.b
ornamenta altaris. 384.d
ornatus nimij punitio. 522.k
orontij martyris. 405.k
orosius Securus. 206.b
orosius vbique spondet sibi securitatem. 407.h
orosius fert Steph. reliq. 498.d
orosius B. Stephani reliquias detulit. 481.a
orpheus. 510.f
de Orthographia. 547.g
s. ortrudis virginis. 470.k
osbertus. 476.h
osbernus de hossa. 184.i
oschobares mons. 49.b
osculum pacis. 484.a
osias. 578.k
s. osmundi episc. & confess. 568.g
osrichus Edueni successor. 414.i
ostenta. 410.f
ostenta. 445.b
ostenta. 548.k
s. ostiani presbyteri & confessoris. 281.i
ostiariorum insidiæ. 403.d
ostrogothi. 558.f
s. osuini martyris regis Deirorum. 577.a
osuuin rex cibo vtitur monastico. 370.k
osvvaldi sanguis sanat infirmos. 372.a
ad osvvaldi reliquias moriturus suscitatur. 569.b
osvvaldi episcopi & confessoris. 555.k
s. osvvaldi regis Anglorum. 382.g
osvvaldi precibus quiescit pestilentia. 370.b
osvvaldi manus eleemosynaria non corrumpitur. 371.c
osvvaldi cineres igni resistunt. 371.d
osvvaldi reliquiis affulget lux cœlestis. 547.d
s. osvvaldi regis translatio. 371.i
osvvaldus orando moritur. 375.
osvvi filiam vouet Deo. 372.b
osvvin regnat. 372.c
osvvinus proditorie interimitur. 372.b
osvvinus regni consors. 562.h
s. otgeri confessoris. 580.c
s. othiliæ virginis. 575.d
s. othmari abbatis depositio. 160.a
otho imperator cæsus. 493.a
otho. 159.f
otho rebus potitur. 481.i
othoniel primus Iudex Israel. 566.a
s. othonis episcopi & confessoris. 566.a
otium vitandum, alioquin etiam prælato mechanicis v-
tendum. 97.b
otto secundus. 443.i
otto primus. 441.d
otto tertius. 444.c
otto inuadit Græciam. 444.d
otto, perichitatur à Romanis. 445.c
otto Franciam vastat. 444.b
ottonis interitus. 312.i
othonis imperium. 222.f
ottonis passio. 521.i
s. ottonis episc. & confess. 549.d
ozias lepra percutitur. 145.b

P

PAchamij abbatis vita & eorũ qui cũ ipso erant. 68.g
S. Pachomij. 541.e
S. Pachomij patris nostri. 541.a
Pachomio feræ obsequuntur. 67.a
Pachomius agnoscit Macarium reuelatione. 63.e
Pachomius ab Angelo abbas constitutus. 68.g
Pachomius Archimandrita. 63.c
Pachomius moritur. 406.f
pachon abbatis vita. 166.i
pachonius. 404.b
pacis conditiones Carthaginiensium cũ Romanis. 201.i
pacis osculum. 49.b
pacis osculum. 40.g
Pauorus Medorum rex. 177.e
Pactio Austrasiorum. 311.e
pactum de morte Eduini. 365.k
pœnæ damnatorum. 592.f
pæsij & Esaiæ fratrum vita. 61.a
pæsij vita. 61.a
pagani vincuntur numero potiores. 375.
paganorum vis in S. Apollinarem. 49.h
s. pagati. 544.b
palæstina aëris optimi est. 70.e
palladij pericula. 88.c
palladij sodalis vita. 88.e
s. palladij episcopi & confess. 540.c
palladius comitatum assequitur. 253.k
palladius consulit Macarium. 64.a
palladius. 98.c
palladius primus episcopus Scotiæ. 468.g
palladius Scotorum Apostolus. 498.h
palladius in gladium incubuit. 254.a
palladius Euagrij discipulus. 55.f.56.a
palladius. 344.a
SS. palatini & Syci. 543.g
palatium spirituale. 40.b
palinuri promontorium. 201.f
SS. palmatij, & sociorum eius. 567.b
pambo vasa argentea dono accepta dispensat egenis. 60.c
pambonis abbatis vita. 60.b
pambonis morientis verba. 60.c
pammachius. 85.d
S. pamphili martyris. 564.f
b. pamphili presbyteri & martyris. 543.i
pamphilus. 496.a
pampiloniæ muros aduentu Caroli corruisse scripsit Turpinus. 505.f
S. Pancratij martyris. 540.g
b. Pancratij depositio. 533.g
pane priuatur, qui desiit Deo famulari. 72.a
panem esurienti Angelus ministrat. 76.c
panes dati & diuinitus multiplicati. 83.b
panes Paximidij. 88.g
è panibus cum frangerentur in conuiuiis sanguis efflu-
xit. 210.c
panichis concubina. 135.g
panis benedictus diabolicos canes fugauit. 18.g
panis in sporta non deficit. 74.d
panis datur ad trutinam. 96.h
panis benedicti virtus. 40.c
panni Abraamis vita functi omnibus præcursi. 105.f
panolethria Iudæorum. 180.g
s. pantaleonis martyris. 527.f
s. pantaleonis. 568.h
s. pantaleonis martyris. 535.f
s. pantaleonis. 568.d
b. pantaleonis martyris passio. 553.k
s. pantaleonis martyris. 552.a
s. pantæni viri Apostolici natalis. 550.b
panthenus philosophus. 494.g
pantheon fit templum martyrum. 363.c
pantheon fit templum omnium Sanctorum. 420.k
pantheon fit templum omnium Sanctorum. 501.h
papa ad Carolum mittit reliquias. 315.c
ad Papam refertur de veritate fidei Angl. 383.h
SS. papæ & Sabini martyrum. 530.k
s. paphnutij abbatis & quingentorum quadraginta sex
qui vnà cum illo martyrium passi sunt. 537.g

Universidad de Deusto Biblioteca

Paphnutij Cephala abbatis vita. 80.k
de Paphnutio abbate. 76.h
paphnutius. 63.k
SS. papiæ & Mauri militum. 524.b
f. papiæ Hierapolitanæ ciuitatis episcopi. 527.a
papiæ natale. 528.c
papiensis episc.& confess. 520.f
SS.papinij & Mansueti episc.martyrum. 577.h
papyrius. 196.c
pappolenus vxorem suam recepit. 269.a
f. pappoli episcopi & martyris. 567.c
pappolus episcopus visione scelerum castigatur. 257.c
f. papylij diaconi natalis. 535.a
pappula viri sub habitu monasticam profitetur. 339.c
paracodes Viennensis episcopus. 494.f
paradysi topographia. 36.a
parady sus & infernus. 65.k
paralytica sanatur. 353.d
paralytica mulier sanatur. 17.k
paralytica curatur. 63.h
paralyticum sanauit b.Iacobus. 27. a
paralyticus sanatur. 8.k
SS. paramini & Philumeni. 578.a
parat Deus mensam in deserto. 76.c
parendum Deo potius quàm hominibus. 41.h
parchoatius mons. 184.h
qui Parcit bonis ne opera misericordiæ impleat, bonorum incurrit naufragium. 59.g
parcitas victus & potus Platonis. 119.f
parmæ in cœlo visæ. 202.i
b. parmenæ martyris. 523.b
parmenij presbyteri natalis. 526.f
parmenio Philippi dux. 195.k
parricidæ pœnas non effugiunt. 138.h
SS.Parthemij & Calocerij eunuchorum natalis. 541.i
f.parthemij episcopi. 525. k
parthemius nouorum vectigalium inuentor occiditur. 249. b
participatio mensæ mysticæ. 102.d
partium mundi descriptio & situs. 184.
paruulus quem serpens perculerat à matre suscitatur. 23. c
pascha catholicum Picti suscipiunt. 396.e
paschæ celebrandi tempus miraculo ostenditur. 362.d
paschæ celebratio traditur miraculo. 259.b
paschæ cerei benedictio. 407.f
paschalis Papa. 452.g
paschalis Christianorum obseruatio. 397.h
paschalis papa. 434.g
paschales circuli. 500.h
paschasia. 323.f
f. paschasij episc.& confess. 527.k
paschatis obseruatio. 368.a
paschatis dubia celebratio. 301.e
paschatis obseruatio antea. 375.h
paschatis celebrandi contentio. 418.h
paschatis tempus docetur miraculo. 407.g
f. paschasij martyris natalis. 574.g
paschasius. 496.b
pascentius episcopus Parisiensis. 251.i
paschasinus. 498.g
SS. passiciatis, Valentionis & aliorum duorum. 542.i
passio Simonis acerba. 146.k
passionis Christi vaticinia. 26.h
f. pastoris presbyteri & confessoris. 553.h
pastoris episcopi. 535.a
f. pastoris & Victorini passio. 552.i
f. pastoris patris. 560. a
SS. pastoris & Iusti martyrium. 556.b
f. patapij patris. 579.e
pater filium Deo pollicetur. 107.e
Pater Iosephi in vinculis tenetur. 170.d
S. Paterni episcopi. 535.f
f. paterni martyris. 574.
f. paterni episc. & confess. 564. k
in Pathmon insulam relegatur D.Ioannes. 5.d
f. patiani episcopi. 530.b
patianus. 497.h
patibulis quingenti affixi. 167.k
patiens præsentia non timet. 151.h
patientia. 67.c
patientia Iob. 60.i
f. patientis episcopi depositio. 562.k
patientis episc.& confess. 520.f
patras Achaiæ vrbs. 23.f
patria, parentes B. Matthiæ Apost. Deo hominibusque grati. 44.g
f. patricij abbatis. 559.c
f. patricij episcopi & confessoris depositio. 530. k
f. patricij episc.& confess.natalis. 531.b
f. patricij Prusæ & sociorum eius. 541.k
patritius Angelorum fruitur alloquio. 405.f
patritius. 413.d
patritius Scotorum archiepiscopus. 408.c
f. patrocli confessoris. 576.a
f. patrocli martyris. 522.i
patrocli sepultura supra. 325.b
patroclus Frigoriticis oratione medebatur. 257.i
patroclus. 442.c
patroclus mortuus suscitatur. 53.h
patronus à carcere liberatur. 55. c
patruus authoris Aruernorum episcopus. 334. k
SS. Pauacij & Liborij episc.& confess. 553.a
paula matrona. 404. b
paula Romana. 85. c
f. paulæ dormitio. 523. h
f. paulæ cum aliis decem. 552.f
SS. paulæ virginis & Syriaci. 546.k
b. pauli natalis. 544.k
f. pauli discipuli. 537. h
bb. pauli & Petri Apostolorum natalis. 548.h
b. pauli martyris. 542.c
f. pauli episcopi & confess.natalis. 579.k
SS. pauli & Iulianæ martyrum. 558. b
f. pauli episcopi. 524.g
f. pauli diaconi & martyris. 552.f
bb. pauli & Petri Apostolorum. 566.h
SS. pauli presbyteri & Reueriani episc. 543.k
pauli primi eremitæ natalis. 520.i
pauli martyris natalis. 553.f
pauli episc. 526.b
SS. pauli & Dionysiæ passio. 541.c
b. pauli apostoli. 548. a
f. pauli martyris. 550.d
SS. pauli & Cyriaci. 547.d
f. pauli Apostoli. 548.e
b. pauli martyrium. 20.b
b. pauli latibula. 92 i
pauli & Petri Apostolorum vigilia. 548.g
bb. pauli & Petri Apostolorum. 560.h
b. pauli commilitonis. 551.f
pauli & Petri basilicarum Apostolorum dedicatio. 575. h
f. pauli patris. 580.f
pauli simplicis abbatis vita. 65.k
f. pauli. 537.g
pauli abbatis vita. 75. g. eius prædictio. ibidem.
D. pauli conuersio. 19.c
f. pauli Apostoli commemoratio. 548.i
SS. pauli & Ioannis natalis. 548.c
b. pauli primi eremitæ. 521.e
D. pauli doctrina. 17. i.k.
pauli abbatis vita. 64.i
b. Paulini episcopi. 551.a

S.Pau-

S. Paulini episc. & confess. 568.a
s. paulini episc. & confess. natalis. 560.h
s. paulini natalis. 543.b
s. paulini. 541.g
b. paulini episc. & confess. natalis. 547.f
s. paulini martyris natalis. 539.b
paulini symmetria. 367.c
paulinus se pro captiuis vendidit. 406.b
paulinus ordinatur episcopus. 364.g
paulus episcopus Narbonensis. 234.g
paulus post mortem pro fidelibus se oraturum pollicetur. 55.b
paulus suscitat Patroclum, suscitat & Eutichen. 53.h
paulus tertio à morte sua die Neroni apparuit. 55.c
b. paulus curat infirmum Lystes. 19.e
paulus ad calculum fundit 300. orationes. 64.i
paulus Diaconus. 433.k
paulus persequitur Ecclesiam. 19.c
paulus orat Hebraicè. 55.a
paulus Papa. 430.f
paulus pergit ad B. Antonium. 66.a.b
pauor mentis mago visus. 177.b
in pauperes pecuniæ regis distributæ à B. Thoma Apostolo. 40.b
pauperes ægroti gemmæ sunt maximi precij. 58.k
pauperibus denegans diuinitus luit. 420.i
pauperis imprecatione omnia lapidescunt. 420.h
paupertas probro habetur. 170.i
paupertas quouis regno melior. 110.c
paupertas b. Platonis. 119.b
pauperum & afflictorum patronus Ludouicus. 507.f
pauperum cura à Serapione. 78.h
s. paulæ. 532.b
pantagathus episcopus. 500.k
pax inter Francos & Anglos. 466.e
pax perfectio legis est. 17.c
pax Simoni mago exosa. 17.b.c
pax cum Heraclio. 309.k
pax per vniuersam Græciam. 193.e.k
paxentij martyris. 564.k
paximidion quid. 88.g
peccatorum remissio quomodo consequatur. 74.h
pecorum clades. 271.a
pecudum morbus. 273.d
pecuniæ amor in alterum facilè transit. 170.i
pecuniæ pauperibus distribuntur. 40.b
pedanij fortitudo & audacia. 173.g
s. pegasij martyris. 572.f
peierans obriguit. 324.e
peiores nullos, quàm qui à monasteriis defecerunt. 67.h
pelagianæ hæresis. 406.c
pelagiani episcopi. 498.k
pelagianorum stultiloquium. 368.b
s. pelagiæ virginis & martyris. 545.d
SS. pelagiæ & Ianuarij martyrum natalis. 550.i
SS. Pelagiæ Beronici & aliorum quadraginta & nouem martyrum. 569.i
s. pelagiæ. 567.f
s. pelagiæ hospitis martyris. 539.b
pelagij episcopi Turonensis vexationes. 286.b
s. pelagij martyris. 548.c
pelagius fœnum monialium furripiens expirat. 286.c
pelagius dogmatizat. 498.d
pelagius missales præfationes decreuit. 419.b
pelagius papa. 417.h
SS. pelei & Nili episcoporum. 564.c
peleus & Nilus episcopi. 527.h
pella euertitur. 125.c
pelle ouina Paulus indutus. 66.g
pellegaurina dæmon insultat. 61.f
pellis [illegible]o veste. 80.g
pelops. 187.f
s. Pelusij presbyteri. 534.c
penda rex baptizatur. 574.c
penda oderat in fide otiosos. 374.d
pendam regem vxor occidit. 375.f
pentapoli D. Marcus prædicationem incipit. 46.d
pentapolim ob scelera de cœlo tacta fuisse fertur. 186.d
penuria ingens aquarum. 48.b
peræa regio, quæ Galilæa est maior, non tamen tam fertilis. 149.b
perceptio Eucharistiæ. 68.h
de percussoribus Prætextati episcopi. 286.c
percussoris viri sancti manus diriguit oleum benedictū. 243.f
perdicca Anarathem Cappadocum Regem vicit. 198.a
perditio eorum qui se statui perfectiori addixerunt. 57.a
votum. ibid.
perditorum memoria deletur. 368.h
peregrinatio pœnitentiæ causa. 458.e
peregrinatio in terram sanctam. 113.k
peregrinatio. 457.h
peregrinatio ad D. Iacobum. 460.f
peregrinatio. 460.d
peregrinationes Philoromi. 83.g
s. peregrini passio. 539.d
s. peregrini martyris & episcopi. 541.e
s. peregrini presbyteri. 554.b
s. peregrini natalis. 539.d
s. peregrini siue Cetæi episc. & mart. 546.a
s. peregrini natalis. 559.e
s. perfecti presbyteri & martyris. 555.i
perfectio vitæ mundi abnegatio. 77.c
perfidia Iudæi ostenditur. 407.f
pergamenus Mithridates. 127.k
SS. pergentini & Laurentini martyrum. 544.d
periclis & Sophoclis victoriæ. 188.i
periculis quantis peregrinatus est Palladius. 88.c
s. perinnæ virginis. 547.k
peritia linguarū & scientiarū christiano nō inutilis. 378.i
periurij vindicta. 336.e
periurij diuina vltio. 318.d
periurij pœna. 321.c
periuri manus obriguit. 323.i
periurus plectitur. 345.b
periurus exuritur. 282.i
permissio & Dei placitum. 81.a
s. perpetuæ coniugis b. Petri Apostoli natale. 572.k
b. & S. Perpetuę matris S. Nazarij. 555.i
SS. Perpetuæ & Felicitatis martyrum natalis. 529.h
s. perpetui episc. 534.d
s. perpetui episc. & confess. 572.k
perpetuus b. Martino basilicam fecerunt. 412.f
perpetuus. 303.e
perpetuus episc. 240.c
perpetuus Turonensis episc. 241.e
persæ ab Alexandro victi. 296.f
persæ baptizantur. 305.b
persæ ignem colebant. 253.i
persæ Christo nomen tradunt. 409.c
persæ Hierosolymam capiunt. 501.h
persecutio Christianorum sub Diocletiano grauissima. 353.e
persecutio Ecclesiæ sub Valente. 92.e
persecutio prima sub Nerone, secunda, tertia. 225.k. quarta, quinta, sexta, septima, octaua, nona, decima. 226.a.b.c.d
persecutiones decem, vltiones nouem. 225.g.h
persepolim vrbē famosissimam Alexāder inundit. 196.c
s. perseuerandæ virginis. 548.c
perseuerantia in orationibus. 109.g
perseuerantia in malis. 155.h
perseus vincitur. 488.f
personam mercatoris cur induit monachus. 104.k

Universidad de Deusto Biblioteca

perſonarum in iudicio damnatur. 8.b
pertinax imperator. 224.a
pertinax imperat inultus. 494.d
peruasor febrè corripitur. 345 c
peruersus vita & eloquens eſt dæmonis imitator, ſic hæreticus. 81.d
perynthum ciuitatem it b. Andreas. 21.g
peſte horribili exercitus perditur. 200. b.c
peſtilentia hominum maxima. 208.e
peſtilentia. 506.f
peſtilentia adeo Italiam totam vaſtauit vt oppida & agri ſine habitatore & cultore haberentur. 223.h
peſtilentia maxima. 199.e
peſtilentia. 488. k
peſtilentia. 197.f
peſtilentia. 197.g
peſtilentia. 494. a
peſtilentia. 429.k
peſtis feralis. 194.d
peſtis feralis Romæ. 199.i
peſtis. 377. b
peſtis prædictio. 112.b
peſtis Æthiopica. 186.k
peſtis. 295.k
petates niger & Syllas Babylonius Iudæorũ duces. 148.f
petra percuſſa aquas copioſas fundit. 101.f
petra vrbs in finibus Arabiæ ſita. 125.k
b. petri prædicatio. 49.a
b. petri concio. 17. a
ſ. petri ad vincula. 555.b
petri feſtiuitas ad vincula poſt an. 409.c
SS. petri & Iuliani martyrum. 556.e
ſ. petri presbyteri. 545. a
ſ. petri martyris. 537.i
ſ. petri epiſcopi & confeſſoris. 539.i
ſ. petri. 564.c
ſ. petri. 561. a
SS. Petri exorciſtæ, & Marcellini presbyteri mart. 544.b
bb. petri & Pauli Apoſtolorum. 560.h
ſ. petri diſcipuli. 563.d
ſ. petri cathedra. 527.k
bb. petri & Pauli Apoſtolorum. 566. h
b. petri ſepultura. 319.c
ſ. petri martyris. 560.a
ſ. petri Athoniti patris. 545.i
SS. petri & Andreæ paſſio. 541.c
ſ. petri archiepiſcopi. 562.h
petri fletus quid. 115.i
petri Thomaſij natalis. 520.b
ſ. petri martyris. 535.b
ſ. petri martyris. 567.f
petri, Seueri, Leucij. 520.k
petri aſceræ. 520. k
ſ. petri Cœleſtini de Morono. 541.i
Petri & Pauli Apoſtolorum vigilia. 548.g
bb. Petri & Pauli Apoſtolorum. 548.h
b. Petri gloria. 52. g
ſ. petri martyris paſſio. 539.e
ſ. petri paſſio. 521.i
petri & Pauli martyrium. 492.k
D. Petrus crucis ſupplicio eſt interemptus. 519.f
b. Petri Chryſologi epiſcopi. 578.f
Petri & Pauli baſilicarum Apoſtolorum dedicatio. 575.h
ſ. petri epiſcopi Alexandriæ. 577.d
D. Petri crucifixio. 52. i
SS. Petri Diaconi, & Hermogenis martyrum. 535.g
B. petri in vrbem aduentus. 222.a
B. Petri erga gregem dilectio. 52. b
D. Petri curationes admirabiles. 16.c
B. Petri aduentus in vrbem Romam. 49.a
ſ. Petri martyris. 530.h
Petri eremitæ domus ſepulchrum. 100.b
b. petri. 536.a
b. petri patientis oratio. 52.k
b. petri certamina. 51.c
ſ. petri. 579.f
petro fugienti occurrit Petrus. 52.a
ſ. petronij epiſc. & confeſſ. 566. k
ſ. petronillæ virginis. 543.h
petronillæ ſepultura. 430.g
petrus Alexander. 496.a
petrus Galata. 99.k
petrus Galata excitat moribũdã Theod. matrem. 100.k
petrus clauiger cœlorum, cui cõtradicere periculoſum. 376.i
D. Petrus ab Herode mittitur in carcerem. 16.i
petrus mortuum exuſcitat. 147.h
b. petrus Romam acceſſit. 234.c
b. petrus cruci adiudicatur. 18.i.k
petrus & Paulus doctores Chriſtianorum Romæ ſub Nerone. 147.f
b. petrus accuſatur vxores à viris diuertere. 51.g
Diuus Petrus tondetur. Beda ext. hiſt. Angl. 319. c
D. petrus Clementem ſibi in epiſcopatu ſucceſſorem ordinat. 18.b
D. petrus ſoluitur à cathenis, & à carcere educitur. 16. k
b. petrus Magi flagitia detexit. 147.g
petrus nimium mulieris arguit ornatum apta ſimilitudine. 100. d
petrus Cluniacenſis moritur. 461.g
b. petrus inuerſis veſtigiis crucifigitur. 19. a
petrus Lombardus. 463. c
b. petrus Romam venit. 492. g
petrus Carnotenſis. 475.f
phaëthontis incendium. 481.g
phalaris tyrannis. 188.e
phalec. 479.
ſ. pharæ virginis. 579. c
pharamundus. 407.i
pharnabazus & Tiſſaſernes Artaxerxis præfecti. 193.f
pharnaces vincitur. 217.h
pharum turris maxima. 160 k
pharus Bolonienſis reſtauratur. 507.d
phaſelum militiæ præfecit Antipater. 128.f
phaſelus ſaxis capite illiſo moritur. 129.g
phaſelus tetrarcha Iudæorum. 129.d
phiala flumen. 154.c
phidon. 484.b
phierius. 495.h
ſ. philadelphij. 540.c
ſ. philaſtrij epiſcopi depoſitio. 552.c
phileas. 496. b
b. phileæ epiſcopi paſſio. 525.c
de philemone martyre, & iis qui cum ipſo fuere martyribus. 77.f
ſ. philomoni martyris natalis. 574.i
SS. philemonis & Apollonij natalis. 529.k
philetus Hermogenis diſcipulus fit Chriſtianus. 26.b
ſ. philiberti abbatis natalis. 558.f
ſ. philippi presbyteri. 540.g
ſ. philippi cum ſociis ſuis. 557.g
ſ. philippi epiſcopi. 534.h
bb. philippi & Iacobi Apoſtolorum. 538.d
b. philippi epiſcopi. 563.b
philippi res geſtæ. 195.h
ſ. philippi. 551.g
ſ. philippi natalis. 544.h
b. philippi origo. 43.i
ſ. philippi epiſcopi & martyris natalis. 570.d
philippi crudelitas in Thebanos. 195. k
philippicus. 423.h
philippicus. 503.d
in philippos Maced. vrbẽ b. Andreę cõmigratio. 21.g.h

philippus Amynthę filius Macedonum regnum adeptus eſt. 195.b
philippus occiditur. 486.k
philippus Byzantium obſidet. 195.g
philippus Flandrenſis petit Hieroſolymam. 470.i
philippus. 499.e
philippus Imperator primus Chriſtianus. 224.e
philippus. 448.g
philippus rex alterum perdidit oculum. 195.c
philippus contra Thebanos & Lacedæmonios. 195.i
philippus. 486.i
philippus Baiocenſis epiſcopus. 464.g
philippus. 495.a
philippus Flandrenſis comes. 468.i
philo Romam mittitur. 492.c
b. philogonij. 581.a
philoij Iudæus baptizatur. 10.h
philonis vxorem lepra tactam curat baptiſmus. 10.i.k
philomedes puer ſanatus, alios ſanat. 22.c
de Philoromo presbytero. 83.d
philoromi tribuni cum innumera multitudine paſſio. 525.c
philopator naufragus ſuſcitatur. 24.c
philoſophiæ monaſticæ gymnaſium. 95.c
philoſophiæ monaſteria duo extruuntur. 98.c
SS. philumeni & Paramoni. 578.a
phinees cuſtos Gazophylacij comprehenditur. 177.a
in Phlago liberatur dæmoniacus, qui cum patre & domeſticis baptizatur. 12.a
phleborotomia quartę lunæ periculoſa. 389.h
phœbas interficitur. 146.b
ſ. phœbes natalis. 561.d
b. phocæ martyris natalis. 519.f
S. phocæ hieromartyris Lipſani reportatio. 552.k
b. phocæ epiſ. natalis. 551.d
phocas. 501.h
S. phorini epiſ. 544.b
SS. Phlori & Lauri natale. 558.c
de Photina. 85.f
SS. Photij & Aniceti martyrium. 557.b
photinus. 497.b
photinus Irenæus epipodius Alexander. 323.c
photinus. 497.h
photinus. 494.a
photinus eccleſiæ Lugdunenſis epiſ. 234.f
phryxo. 481.k
piamum donatur gratia prophetiæ. 68.e
picentinum bellum. 490.a
pictaui Gunthrano pro vaſtatione ſe ſubmittunt. 275.g
pictaui dant obſides. 466.a
pictauos deſertores Gunthranus populatur. 277.b
picti. 399.e
pictoratus. 448.b
pictoris ſacrilegi manus exaruit. 411.h
pieus. 482.a
b. pierij presbyteri. 572.k
S. pientiæ. 568.c
pietas apud aduerſarios non apud ſocios reperiebatur. 167.k
pietas obſequioſa. 341.i
pietas admirabilis. 35.a
pietatis opera Seueri. 343.c
pietatis ædificia. 465.i
b. pigmenij presbyteri paſſio. 532.b
b. pij Papæ & martyris. 550.i
pilatus. 492.b
pilatus à Tiberio in Iudæam mittitur. 141.g
pilatus de Chriſto ad Tiberium ſcripſit. 492.c
pilatus exulat. 492.f
pilatus de Chriſto ſcribit ad Tyberium. 234.c
pilatus anno ſecundo Tyberij manus ſibi intulit. 221.h
pilegrinus. 446.c
pindarus. 485.i
b. pinyti. 567.k
pio obtinuit aquam precibus. 80.h
S. pionij martyris. 524.f
pionius. 494.a
pior abbatis vita. 60.c
pior abbatis vita. 80.c
S. pippini obitus. 527.k
pippinus. 421.k
pippinus moritur. 505.b
pippinus vngitur à Stephano pontifice. 504.h
pippinus regnum Franciæ inuadit. 504.f
pippinus nubit Alpheidę. 314.c
pippinus fuit prudens. 309.k
pippinus ad Freſios mittit prædicatores. 391.g
pippinus moritur. 312.f
pippinus à Bonifacio coronatur. 430.b
pippinus obiit. 503.g
pippinus Venetias ſubiicit. 507.c
pippinus papam reſtituit. 504.h
piræeus Athenienſium portus ſeptemplici muro communitus. 213.g
S. pirminij epiſ. & confeſſ. depoſitio. 572.g
pirrhi epiſ. hypocritica pœnitentia. 502.b
piſander dux apud Spartam. 193.g.h
piſcatura epiſcopalis. 382.d
piſcari hamo aureo. 212.d
piſces Arithmetici. 413.h
quod Piſcis in arido, hoc monachus in oppido. 72.f
de ſ. Pitirum. 69.e
pytirion bis in hebdomada comedit. 78.f
pityrionis abb. & eorum qui cum ipſo erant vita. 78.e
S. pityrus adit monaſterium virginum. 69.f
placidia. 498.f
S. placidię virginis. 569.b
S. placidi monachi martyris natalis. 567.a
S. placiti epiſ. depoſitio. 539.g
placitum Dei & permiſſio. 81.a
placitum Belſonancum. 283.e
plaga diuina moritur Aſterius. 93.c
plagæ decem Ægyptiorum. 187.a
planetarum coniunctio. 472.f
plato miniſterium mulierum à ſuo amouit monaſterio. 120.d
plato detinetur catena ferrea. 121.f
plato diligit virgas correctionis. 119.a
plato arguit imperatorem, vt olim Ioannes Herodem. 120.h
plato. 486.a
plato omnia abdicauit. 118.d
b. plato exulat. 121.k
plato orbus parentibus. 118.b
quid plato in imperatoris aula. 118.b
plato. 396.g
plato pauperum patronus & afflictorum. 119.k
plato carceri traditur. 120.k
plato notarius. 118.b
S. platonis presbyteri paſsio. 566.d
S. platonis martyris natalis. 552.k
b. platonis parentes. 117.i
b. platonis poſtrema verba ſonant reſurrectionem. 121.h
b. platonis accuſationes. 121.a
b. platonis paupertas. 119.b
b. platonis affectio pro imaginibus. 120.e
S. plauti. 565.i
plautilla commodat d. Paulo ſudarium. 54.h
plebs vociferatur poſt Egid. epiſc. 271.b

S. plechelmi episcopi natale. 551.g
plinius pro Christianis intercedit. 493.g
S. plutarchi martyris. 548.g
pluit frumento. 428.f
pluit sanguine. 432.f
non pluit super reliquias. 322.e
pluuia non nisi opportunis temporibus ministratur. 203.f
pluuia multos oppressit. 454.g
pluuia auxiliaris. 209.c
pluuiæ sequentes. 283.h
pluuiæ graues. 419.h
pluuiæ diluuij. 480.f
pluuiæ frequentes. 450.i
pluuiæ grauissimæ. 425.d
pluuiam precibus impetrat Carolus. 505.c
plynos & Scolopythus per insidias trucidantur. 187.i
de Pœmanie. 72.e
pœna eorum qui se interimunt. 152.b
pœna puellis senem inhonorantibus. 90.c
pœnæ blasphemiæ. 11.a
pœnorum exercitus cæsus. 203.b
pœnitentia lapsi. 72.b
pœnitentia. 387.f
pœnitentia prouocat misericordiam. 296.c
pœnitentia nulli est infructuosa. 76.k
pœnitentia hæretici. 26.c
pœnitens donatur quotidiano pane diuinitus. 71.h
pœnitens Deo gratior iusto. 86.d
pœnitenti dæmones insultant. 71.c
pœnitentis aperta confessio. 47.h
pœnitentiæ vis & eiusdem ratio in primitiua ecclesia. 30.g
poblicius Malleolus matricidij reus, insutus in culeum in mare deiectus est. 209.i
poetices studio arguitur Episcopus. 471.f
S. poiencti natalis. 542.c
S. poliani episcopi. 562.g
S. pollionis martyris. 537.f
S. polycarpi martyris natale, & sociorum. 523.g
b. polycarpi sacerdotis & martyris. 548.g
S. polycarpi epis. & confess. 528.a
polycarpus auditor. 494.a
polycarpus b. Ioannis Apost. discipulus. 234.f
polychronij mores. 109.h
S. polychronij epis. & martyris. 527.d
polychronium bene docuisse, melius vixisse scribitur. 109.g
S. polychronius. 107.b
S. polyeucti martyris. 526.g
polymij regis filia curatur. 38.b
polymius rex, Episcopus creatur. 39.c
S. pomæ virginis. 548.e
pompa funebris Herodis. 142.a
pompeij & Cæsaris exercitus. 217.d.e
S. pompei, Terentij & sociorum martyrum. 534.g
pompeius Hierosolymam capit. 490.c
pompeius minimè auarus. 126.a
pompeius templum cepit. 176.f
pompeius Iudæos cædit. 126.h
pompeius occiditur. 491.a
pons decem annorum tribus horis exarsit. 434.d
S. pontiani martyris translatio. 522.d
S. pontiani martyris. 521.d
S. pontiani natalis. 559.e
S. pontiani martyris. 578.f
b. pontiani papæ natale. 575.k
ponticus. 493.i
dat pontifex reliquias regi Anglorum. 378.a
S. pontij. 530.a
S. pontij martyris natalis. 541.a
pontifices ad Martianum congregantur. 94.a
pontifici Rom. auxiliatur Pippinus. 436.c
b. pontificis Gregorij. 530.c
pontificis irrisi punitio. 457.c
pontificum Idolorum census & diuitiæ. 33.e.f
pontius diaconus. 495.c
popo Stabuliensis. 447.i
S. porcariæ virginis & martyris. 567.f
porcarij, abbatis, monasterij Lirinensis & martyris. 557.b
porcus facie hominis. 453.g
b. porphyrij viri Dei natalis. 558.f
S. porphyrij archiepis. Gazæ. 528.f
SS. porphyrij & Onesiphori martyrum. 573.k
porta vrbis sponte propria reseratur. 175.g
portenta. 269.e
S. portiani abb. & confessoris. 577.a
porticus Herodis circa sacrarium. 132.b
portus vrbis descriptio. 160.i
posidonij abbatis vita. 78.h
posidonius curat grauidam à dæmonio. 78.i
possemij sacerdotis. 546.h
possessoris epis. & confess. translatio. 539.b
SS. potamiæ & Iulij. 579.a
potamiana in lebetem bullientis picis cum matre Marcella proiicitur. 58.c
potamianæ puellæ vita. 58.b
S. potamianę. 548.g
S. pothamij natalis. 527.h
potentia Dei in iis nutriendis, qui carent necessariis. 98.a
S. potentianę virginis. 541.i
SS. Potentiani & Sauiniani & eius sociorum martyrum. 569.i
S. potentiani natalis. 582.g
potestas sanctorum. 121.k
potio magica. 103.c
potus & victus Platonis. 119.c
potus & cibus ægrotis licitus. 57.d
à potu & cibo quomodo abstinendum. 57.b
S. pragmatij episcopi. 576.g
prata Cyri. 103.k
S. praxedis virginis. 552.h
precationum ritus quis. 91.g
præceptor b. Matthiæ. 44.h
præcipitio d. Iacobus claudicat. 32.c
præcipitium vbi. 41.g
s. præcordij confessoris natalis. 524.g
præda militaris. 130.i
prædestinatorum hæresis. 407.e
prædicando Theodorus diœcesim lustrat. 378.h
prædictio Hierosolymitani excidij. 163.b
prædicatio b. Philippi Apostoli. 44.a
prædicatio b. Petri. 49.a
prædicatio Apostoli per successionem gloriã Dei quærit. 45.g
prædictio Ioannis magni. 72.f
prædictionis Symeonis. 112.c
prægnans debeátne baptizari. 358.e
s. præiecti epis. martyris. 523.f
prælio forensi succedit internum. 163.h
prælio trino Hierosolyma laborabat. 162.b
prælium Mundense. 217.i
præmonstratensium fundator. 454.c
præmonstratensium ordo incipit. 455.b
pręnestini bellando vsque ad portam Romæ peruenerunt. 194.d
præparatio d. Andreæ ad passionem. 23.d
prępidignæ mulieris, martyris cum duobus filiis. 527.e
s. pręsidij epis. & confess. 561.i
pręsidis domus benedicitur. 11.c
pręstigiator amatoris precibus mulierẽ [illegible]quã facit. 62.b

pręsti-

præstigiæ vociferantes in Theodoretum. 107.f
præstigiorum pœnas rependunt magi. 34.c
præsulum studium quale esse debeat. 44.f
præsumptio quàm officiat saluti. 71.i
SS. prætextati, Felicissimi & Agapiti diaconorum martyrium. 556.b
prætextati damnatio. 260.c
prætextatus Rhot. reuocatur. 276.b
prætextatus epis. Rhotom. ob incæstas nuptias periclitatur. 259.d
prætextatus Episcopus Rothomagen. per Fredegundam die Paschæ occiditur. 284.k
præuaricationis Adæ expositio. 36.c
præuisio mortis. 386.f
preces sanctorum. 104.c
precibus lectoris eripitur misera à partus doloribus. 86.i
preciosa seruantur in vasis fictilibus. 33.k
precum vis. 59.f
presbyter curatur cancro. 63.g
presbyter viuus sepelitur. 250.g
presbyter praua in episcopum moliens cacauit vlcera. 240.i
presbyter qui baptizare poterat, catechizare debebat. 390.c
presbyteri & diaconi ordinantur. 44.a
presbyteri monachorum ianitores & ministri. 78.c
S. priami. 543.c
priamus. 482.a
prilidanus martyr. 523.d
primatus Britanniæ. 470.f
SS. primi & Feliciani natalis. 545.c
primitiæ. 101.d
SS. primitiui & Facundi marty. natalis. 577.g
S. primitiui. 535.c
princeps Idumæorum vafer & callidus. 159.h
princeps negans se daturum pacem, ipse solus occiditur. 74.b
SS. principij & Lupi confessorum eleuatio. 544.a
S. principij episcopi. 565.c
priscæ virginis passio. 522.c
s. prisci. 566.d
s. prisci martyris. 560.k
s. prisci martyris passio. 543.b
s. prisci martyris. 532.g
s. prisci martyris natalis. 569.d
priscianus. 415.i
priscilliani accusatores. 404.k
priscillianus hæreticatur. 404.i
priscus. 501.f
priscus Ionathem succubuit. 173.h
priscus Iudæus occiditur. 269.b
s. priuati epis. & martyris passio. 558.h
ss. priuati & Dionysij. 564.c
priuatus martyr. 235.a
priuatus. 442.c
priuilegium monast. 383.f
probatur igne coniugalis castitas. 346.a
s. probæ virginis translatio. 537.g
probitati quæ ferant testimonium. 57.d
probi imperium. 225.b
b. probi martyris. 568.c
s. probi pontificis. 574.a
s. probi martyris natalis. 574.g
probra militiæ grauiora, quàm mortis vulnera. 176.k
probus imperator. 495.f
procas. 484.a
procas Æmylij & Numitoris pater. 189.c
ss. processi & Martiani natalis. 549.c
[illegible]ori natalis. 534.c
prochorus [illegible]aleficus in carcerem truditur. 4.g
procidus quadr[illegible]gam iungit. 481.f
s. procli martyris. 551.a
s. procli diaconi. 564.c
proconsul, & Prodiana sanitati redditi, baptizantur. 13.h
s. procopij Synascetæ. 528.i
b. procopij martyris natalis. 550.c
b. proculi martyris. 535.b
s. proculi presbyteri. 578.d
proculi imperium. 225.b
s. proculi martyris. 572.k
proculus presbyter occiditur. 246.a
prodiana Vidua in filium intemperans. 12.k
prodianæ pœnitentia. 13.i
prodianæ eleemosyna. 13.k
prodigia. 491.h
prodigia. 202.f
prodigia. 281.f
prodigia. 487.i
prodigia. 287.c
prodigia. 489.k
prodigia & signa. 270.a
prodigia. 268.e
prodigia Romæ visa. 199.h
prodigia. 199.h
prodigia. 441.d
prodigia. 210.
prodigia. 416.k
prodigia. 282.k
prodigia euersionem Hierosolymitanam portendentia. 175.f
prodigia. 275.e
prodigia dira. 202.i
prodigia diuersa apparuere. 206.k
prodigiosa Hyrtaci regis mors. 37.f
prodigiorum interpretes. 275.f
prodigium Augusti reuertentis. 219.c
proletarij qui. 199.b
s. promi martyris. 580.c
profectio b. Andreæ in Achaiam prima. 20.e
prometheus. 481.f
promissa fides non debet temerari. 293.k
promotus repetit Episcopatum. 276.c
prophetia s. Macarij. 62.a
propheticum donum. 103.e
propositio malo nihil aggrediendum. 81.a
propositum monasticum. 118.f
s. prosdocimi depositio. 573.e
s. prosperi epis. 548.b
b. prosperi depositio. 554.d
in Prosperis inuidia carere difficile est. 128.g
prothadij epis. & confess. depositio. 526.a
protadius occiditur. 306.b
protoparentum immortalitas peccando perdita. 358.f
prothasij epis. & confess. 577.a
prothus. 443.h
SS. proti & Hiacynthi martyrum. 562.i
de Protocomite. 177.a
prouidentia Dei negatur dæmone suggerente. 67.k
prouidentia virtuti comes. 165.a
prouinciæ nomen vnde deductum. 141.b
s. prudentij epis. & confess. 537.f
prudentius. 405.c
psalmodia Gall. restituitur. 432.h
psallentium Angelorum chorus in ecclesia. 345.g
psalterij restituitur. 404.c
pseudoimperator. 457.k
s. procli patris archiepis. 576.c
pseudochristus. 420.a
pseudochristus. 301.k
pseudomoses in Creta. 498.g
pseudopropheta Ægyptius. 145.b
pseudoprophetæ duo. 35.c

Universidad de Deusto Biblioteca

pſeudoprophetæ reſiſtunt Apoſtolis. 45.b
pſeudoprophetæ maniæ. 175.c
pſeudoſynodus. 505.k
ptochotrophium, domus hoſpitalis mutilorum. 58.k
ptolemæi hæreſis, quod caſu fiant omnia. 67.i
ptolemæi Alexandrinorum regis vita miſera. 208.b
b. ptolomæi martyris. 551.a
ptolemæus Philometor. 489.a
ptolemæus Philadelphus. 487.h
ptolemæus Euergetes. 489.c
ptolemæus iugulatur. 130.f
ptolemæus Philopator. 488.f
ptolemæus filium occidit. 127.i
ptolemæus obſidione clauditur. 125.h
ptolemæus Ionathæ matrem Germanóſque muris præcipitauit. 123.k
SS. ptolemæi & Lucij martyrum natalis. 569.h
ptolemæus. 487.d
ptolemæus Epiphanes. 488.h
ptolemæus Menneus. 127.i
ptolemæus Phiſcon. 489.k
b. publij epiſ. natalis. 522.h
publij pater à febribus & dyſenteria ſanatur. 19.h
SS. publij, Iuliani & Marcelli. 527.g
S. publij. 535.c
publius Romanus ſacerdos. 96.b
publius ex ordine Senatorio. 96.f
publius Seruilius conſul Pamphiliam & Ciliciam adoritur. 212.d
pudens incautior in certamine ſuccubuit. 173.a
b. pudentis patris ſupradictæ virginis. 541.i
pudicitiæ inſidiatores. 87.c
pudor alit audaciam. 168.h
puella Chriſto conſecratur. 49.k
puella à Spiritu Pythonico liberatur. 19.f
puella ſanatur. 341.a
puella ad preſentiam d. Petri dæmonio liberatur. 18.b
puella triennio non comedit. 435.a
puella ab Arrianis rebaptiſari renuit. 237.a
puella ſtupratore Amalum occidit. 29..g
puellæ ſpeciem dæmon tentat. 67.a
de puellis Pictauenſis monaſterij. 270.d
puer Iudæus Euchariſtiæ perceptione ſeruatur in camino ignis. 316.k
puer defunctus canit in choro. 326.g
puer à rabioſi canis morſu liberatur. 59.g
puer qui ceciderat in puteum nihil mali eſt paſſus. 91.i
puer quadrupes. 420.b
puer diuinitus ſeruatur ad baptiſmum. 375.b
puer biceps. 454.a
puer ſuſcitatur. 107.c
puer ad portam Nicomediæ in grabato mortuus ſuſcitatur à b. Andrea. 21.d
puer curatur à graui morbo Baſi aræ admotus. 104.a
puer mortuus ſuſcitatur. 22.d
pueri Ieſu relatio ex Ægypto. 520.c
puerperia luctuoſa habuere puerperæ. 178.b
puerpera cogitur purgare ſtupri, quem falſò accuſauerat. 86.g
pugna ſpiritualis. 95.h
pugna terribilis. 209.b
pugna Cannenſis. 202.k
pugnam ſoluit cæli tempeſtas. 251.f
pulchritudo pudicis exilium. 100.c
pulchronij Epiſcopi & confeſſoris tranſlatio. 539.b
puluis ſepulchri medetur capiti. 324.k
puluis ſepulchri martyris medetur febribus. 535.a
puluis ſepulchri Iuliani medicabilis. 335.i
poſt Punitionem manet miſericordia. 131.c
punicum bellum. 486.a
punicum tertium bellum. 488.g
purta fit epiſcopus. 378.k
purgatorij locus. 392.c
purgatorio liberant orationes. 392.k
purgatorius ignis. 373.g
purgatorius ignis. 226.d
purificatio b. virginis. 524.i
purificationis feſtum. 416.k
purificationis dies feſtus. 426.d
b. puſinnæ virginis. 536.i
puteus b. virginis. 315.i
pyraticum bellum. 214.b
pyrrhus Tarentinis opitulatur. 199.a
pyrrhus. 487.h
pyrrhus ictu tegulæ interit. 199.f
pythagoras. 485.f
pythonica puella. 49.g
pythonicus b. Ioannis aduentu fugatur. 6.f
pythonis oraculum. 217.c
pythoniſſa maximum quæſtum diuinando facit. 280.a

Q

Quadrageſimales conciones. 356.c
quadraginta quattuor Romanorum interfecta. 203.a
quadraginta millia hominum bello cæſa. 204.g
SS. quadraginta quinque martyrum. 550.h
SS. quadraginta Virginum natalis. 551.f
quadraginta octo martyres Armeniæ. 329.k
quadraginta millia hominum trucidata. 204.c
quadraginta martyres Lugaunenſes. 323.b
ſſ. quadraginta & ſeptem Martyrum paſſio. 530.h
ſſ. quadraginta duorum Martyrum. 529.h
quadraginta millia hominum igni atque ferro conſumpta. 203.k
quadraginta ſex millium natalis. 570.k
ſſ. quadraginta Militum natalis. 530.b
quadraginta millia Samnitum ſiue Gallorum cæſa. 197.f
quadrageſima. 105.k
quadrageſima. 63.d
quadrageſima. 63.h
quadrageſima inſtituitur. 426.c
quadrageſimæ ieiunium. 62.h
b. quadrati Apoſtolorum diſcipuli natalis. 543.a
quadrati epiſcopi. 558.h
ſ. quadrati martyris. 543.b
quadratus. 493.k
quæſtio de paſcate. 376.i
quæſtio iudiciaria in monaſterio non eſt habenda. 103.c
ſſ. Quarti & Quinti natalis. 540.c
b. quarti Apoſtolorum diſcipuli natalis. 572.f
b. quarti paſſio. 556.b
S. quartillæ. 531.c
de Quattuor decimanis. 94.h
ſſ. quattuor millium, nongentorum, ſeptuaginta ſex confeſſorum & martyrum. 568.f
ſ. querani abbatis. 562.c
qui Deum amat, mundi ſpernit omnia. 116.c
qui in vano animam ſuam accipiunt. 58.i
qui ſtat, videat ne cadat. 67.k
quibus abundet Anglia. 352.c
quibuſcum maximè colloquendum. 70.d
quingentæ naues incenſæ. [illegible]
quingenti patibulis affixi. 167.k
ſ. quiniberti confeſſoris. 541.h

S. quinidij episcopi. 527.b
quinquaginta orationes. 64.f
SS. quinquaginta Martyrum. 580.h
quinque eremitarum natalis. 574.c
quinque millia monachorum. 114.d
quinquies decies centena milia peditum equitúmve ab Alexandro occubuere. 196.h
quinta persecutio. 494.f
quinta editio scripturarum inuenitur. 494.g
SS. quinti & Quarti natalis. 540.c
S. quinti martyris. 561.g
S. quinti martyris. 571.g
Q. Mutij factum audax. 176.d
S. quinti. 531.c
S. quintiani epis. & confess. depositio. 574.g
S. quintiani presby. & confess. 546.b
S. quintiliani martyris. 537.g
S. quintiliani. 535.c
S. quintilli. 531.c
quintianus Ruthenorum epis. 243.c
quintianus episcopus. 244.g
quintilius. 495.c
quintinianus. 414.g
quintini martyris inuentio. 445.a
S. quintini. 571.k
S. quintini martyris corporis inuentio. 550.d
b. quintini martyris inuentio. 519.f
quintinus & Heraclius Romanorum duces à Francis deuicti. 405.b
S. quiriaci epis. passio. 539.a
SS. quiriaci & Apollinaris. 547.e
SS. quiriaci & Archelai natalis. 558.i
S. quiriaci presbyteri. 529.h
S. quiriaci passio cum aliis viginti. 557.a
S. quirini. 568.c
S. quirini tribuni & martyris. 538.b
b. quirini martyris & tribuni natalis. 532.k
S. quirini epis. natalis. 544.c
quirinus Thessalonicæ prouinciæ proconsul. 22.g
quirinus martyr. 235.a
ne Quis pro virtutibus glorietur. 71.b
ne Quis desperet, sed emendet. 71.d
S. quiteriæ virginis. 542.c
quo miraculo Geneſij statuatur ecclesia. 325.g
S. quod vult Deus. 577.i
quomodo possit quis cognatis succurrere citra animæ naufragium. 58.i
quorsum copula carnis. 359.c
quorum sint episcopalia bona. 357.g

R

Rabades. 415.c
rabbanus. 435.b
raberius monachus. 440.k
rachis. 429.g
radagaisus perit. 405.h
S. radbodi epis. & confess. 57.
SS. radbodi & Lebuini confess. 548.b
radegundis. 349.d
S. radegundis reginæ natalis. 557.c
radegundis. 417.k
radegundis monasterium Pictaui construxit. 245.f
rado. 422.k
radulphus elatus victoria rebellat. 311.f
radulphus de Fulgeriis. 469.a
radulphus Normannus. 469.f
ragadaisus. 406.f
ragan. 479.i
S. ragenfredis virginis. 561.c
S. ragenfredis virginis corporis relatio. 545.g
S. ragenfredis virginis. 567.g
S. ragenfredis virginis. 551.c
reges seu Ro[illegible]is. 462.a
ragnacarius cum fratribus interficitur. 244.c
S. ragnulfi martyris passio. 575.k
b. raimundi confessoris. 520.b
S. raineldis virginis & martyris. 551.i
ramaldus dum Agarenos lacessit capitur. 464.d
ranchinus interimitur. 288.c
S. ranulphi martyris. 543.d
rapacitas ex ingluuia. 156.c
b. raphaelis Archangeli festiuitas. 576.c
raptus mentis. 57.h
raptus Helenæ. 188.b
S. rasiphi martyris. 553.a
ratholdus damnari cum pluribus quàm saluari cum paucis maluit. 428.c
ratio contra peccatum. 57.a
ratio, tempus, discretio. 57.d
rationes quarundam cæremoniarum. 164.e
rauenna papæ per Pippinum obtigit. 504.h
rauennam mittitur b. Apollinaris. 49.b
S. rauerij. 546.i
rauchinus seruum & ancillam viuos defodit, quia se inscio nupsissent. 256.h
raucini calliditas. 256.f
raymundus occiditur. 459.g
rebecca nati duo populi. 481.g
de Rebus à b. Petro principe Apostolorum præclarè gestis. 16.b
redonis natalis. 520.a
reges bonos cur Deus promoueat. 360.f
reges & Reginæ inuicem visitant. 288.i
reges Francorum & Anglorum conueniunt. 465.g
reges præliantur. 305.f
reges Argiuorum. 481.d
reges gentium. 233.i
regia proles maiorum testimonio comprobatur. 281.g
regumbertus. 427.c
regina Sabba. 483.g
regina restituit ecclesiæ. 333.c
S. reginæ solennitas. 549.b
S. reginæ virginis. 562.a
regis Indiæ subita mutatio & oratio ad b. Thomam Apostolum. 39.h
S. regisvvindæ virginis. 551.g
regni Herodis ruinæ principia. 132.c
regnum Iudæorum generationi Iudæ debebatur. 142.f
regula monastica diuinitus data. 68.h
regulæ imbecillioribus quoque esse accommodatæ. 68.k
ſſ. regulæ & Felicis natale. 562.k
reguli ægrotant. 262.e
ſ. reguli epis. & confess. depositio. 533.a
reguli baptizantur interficiendi. 385.a
regulus necatur. 486.d
regulus ad pacem mittitur. 201.g
regum trium magorum translatio. 553.a
regum Franc. coronatio à Senonensi. 473.f
b. reineri solitarij memoriæ. 534.h
relegatio d. Ioannis in Pathmum. 27.f
relegatio b. Clementis. 48.a
ſ. relindis & Herlindis virg. germanarũ trãnſl. 532.a
reliquiæ seruantur ab incendio. 323.h
reliquiæ b. Antonij. 415.k
reliquiæ Iacobi Nisibeni. 496.k
reliquiæ Ioannis Baptistę. 496.h
reliquiæ Geruasij & Protasij. 497.f
reliquiæ Vitalis & Agricolæ. 240.c
reliquiæ. 94.i
reliquiæ Ioannis Reomaensis. 347.i
reliquiæ. 101.g
reliquiæ sanctorum. 108.g

reliquiæ sanctorum. 497.i
reliquiæ ignibus resistunt. 318.d
reliquiæ illæsæ ab ignibus. 319.i
reliquiæ Ferreoli & Iuliani. 504.c
reliquiæ b. Stephani Hippolyti & Tyburtij. 507.i
reliquiæ extinguunt incendium. 328.b
reliquiæ ss. Andreæ & Dionysij. 476.i
reliquiæ Ioannis Baptistæ. 421.b
reliquiæ Viti martyris. 450.c
reliquiæ Priſci. 409.f
reliquiæ Augustini. 428.f
reliquiæ s. Stephani, Nicodemij, Gamalielis. 407.g
reliquiæ s. Ioannis Baptistæ. 82.d
reliquiæ Andeoli. 508.b
reliquiæ multorum. 443.g
reliquiæ die depositionis leuantur. 388.e
reliquiarum s. Thomæ virtus. 43 g
reliquiarum Vvaburgis, Vvinbaldi & Vviliboldi translatio. 538.f
reliquiarum s. Ioannis Chrysostomi reportatio. 523.i
reliquiarum Gereonis inuentio. 455.f
reliquiarum d. Cypriani translatio. 544.a
reliquiarum s. Nicephori patriarchæ Constantinopolis reportatio. 530.g
reliquiarum s. Athanasij patris reportatio. 538.h
reliquiarum veneratio demonstratur similitudine. 100.a
reliquiarum vis aduersus incendium. 317.d
reliquiarum attactu cæca illuminatur. 355.k
reliquiarum miracula. 98.e
reliquiarum inuentio. 304.c
reliquiarum violator Clodoueus luit. 424.e
reliquias osculari. 107.i
ad Reliquias Quilliani cæcus illuminatus. 429.i
reliquiæ Cypriani & Scillitanorum. 506.k
ad reliquias Diui Ioannis miracula. 317.k
reliquiis altaria consecrantur. 396.c
s. remachi epis. & confess. depositio. 561.d
b. remacli. 562.h
s. remati epis. & confess. 574.e
s. remberti archiepis. 525.c
s. remberti archiepis. & confess. 545.g
remedij episcopi natalis. 525.a
remedium cum remedio præponderandum. 157.h
remelius Monachus rex creatur. 462.h
s. remigij. 539.i
s. remigij depositio. 521.b
b. remigij. 552.c
s. remigij episcopi. 573.c
s. remigius monet Chlodoueũ vt Idola abneget. 242.b
remigius puellam suscitauit. 546.d
remigius. 410.c
remigius episcopus obiit. 272.e.
remigius mortuum suscitat. 242.c
remilia. 501.f
remuneratio Christianorum. 50.c
remus & Romulus Romæ conditores. 189.g
remus & Romulus. 484.b
renatus Frigeridus Historiographus. 238.h
renatus Historiographus. 239.b
b. renoberti epis. & confess. 541.e
renunciare mundo. 85.b
s. reparatæ virginis. 567.g
rerum mutationes. 116.d
s. respicij martyris natale. 574.a
responsio Cæsaris ad Herodem. 131.
responsio b. Matthæi Apost. ad reginam. 36.e
responsio Antipatri aduersus accusationem patris Herodis. 138.h
responsum Delphicum vanissimum. 199.b
respublica non semper iuuatur præliis. 157.g
resurgens mira narrat. 425.a
resurgit mulier triduana. 473.k
resurrectio. 169.i
resurrectio. 62.d
Resurrectio Domini nostri Iesu Christi. 532.f
resurrectio. 121.h
resurrectionem boni expectant pro merito: mali metuunt pro iudicio. 899.a
resurrectionis demonstratio. 298.e
resurrectionis fides. 174.h
restituenti miteſcit ignis. 97.g
s. restituti natalis. 559.a
s. restituti natalis. 543.f
s. restituti depositio. 573.f
restitutio alieni. 59.g
reticij coniugalis castitas. 3 5.i
s. retilli confess. 550.i
retius. 496.e
reuelatio damnationis. 393.f
reuelatio obitus. 381.d
reuelatione diuina cognoscitur Apost. Thomas. 39.h
reuelationes factæ s. Apollini. 73.f
reuelatur authori paterni morbi remedium. 342.
reuelatus dies obitus. 379.e
b. reuerentij presby. & confess. 563.a
SS. reueriani epis. & Pauli presby. 543 k
s. reuocatæ natalis. 525.g
reuocati & Victoris. 520.h
reum sæpè corrigit metus. 155 k
rex quòd liberius parceret occiditur. 374.g
rex à paupere monetur insidiarum. 276.c
rex Indiæ cum fratre & populo baptizatur. 40.d
rex apud Persas bello abstinet. 419.b
rex deuotus ad reliquias Th. Cantuar. 469.i
rhadagaisus. 229.c. occiditur. f
rhadegundis eligit sepulturam. 295.e
rhadegundis monast. constituit. 295.a
rhadegundis b. Martini imitatrix. 293.k
rhadegundis obitus. 287.b
rhetores non curant vera, sed apta dicere. 117.f
rhetoricis coloribus oratio instructa. 45.d
rhodon consulatu depositio baptizatur. 8.c
rhodonem proconsulatem baptizat Apostolus. 8.h
rhodus terræmotu concussa. 202.f
b. richardi regis patris sanctæ Vvalburgis. 525.k
s. richardi epis. & confess. 533.g
s. richardis depositio. 564.b
richardus Angl. rex sepelitur. 477.k
richardus rex Anglorum capitur ab Austrasianis. 477.e
richardus Cyprum subegit. 477.a
richaredi legatio ad reges Franc. 289.e
richaredus rex Hispan. conuertitur. 289.c
richaredus Leuuieldi successit, legatósque ad Guntranum mittit. 287.a
s. richarij presbyteri & confess. 537.d
s. rictrudis depositio. 540.g
s. rictrudis corporis eleuatio. 525.k
s. rictrudis vigilia. 540.e
s. rigomari confessoris. 559.c
rigundis cum filia inimicitiæ. 292.i
rigundis latitat. 275.d
riothimus. 412.b
riphæi montes. 184.i
ritus precationum quis. 91.g
rixæ reginæ Hungariæ obitus. 531.g
b. roberti depositio. 537.a
b. roberti confessoris. 537.i
roberti abbatis depositio. 545.a
robertus de Monte. [illegible]
robertus de Botua crudelis. 460.e
robertus de Nouoburgo. 463.b
rober-

robertus Rex. 446.d
robertus. 444.k
robertus dec. ecceſtria. 469.d
roboam. 483.g
ſſ. robuſtiani & Marci. 560.h
b. rochi confeſſ. depoſitio. 557.i
rodoaldus occiditur. 309.a
rodoaldus. 423.f
rodulphus coronatur. 449.k
rodulphus. 440.i
S. rogati monachi. 558.a
ſſ. rogatiani presbyteri, & Feliciſſimi martyrum. 571.b
bb. rogatiani & Donatiani martyrum. 542.a
ſſ. rogatiani, Caſtoris & Victoris. 582.d
rogationes Mamertus inſtituit. 243.a
rogationes. 287.g
rogationes Mamertus inſtituit. 499.c
rogerij confeſſoris. 519.h
rogerius Malabr. rebelles ſubditos morte puniunt. 466.i
rogetus Corinthum ſpoliat. 459.a
rolandus decanus. 471.e
rolandæ virginis. 540.i
roma conditur. 189.c.g
roma capitur. 407.b
roma caput mundi. 256.b
roma capitur. 411.b
roma iuxta Sybillam diruta, fit vicus. 84.k
roma caput Eccleſiarum ſtatuitur. 501.h
roma conditur. 484.c
roma per Chriſtum ſeruata. 203.f
roma venalis ſi emptorem inuenerit. 208.k
roma caput Eccleſiarum. 420 i
S. romacli tranſlatio. 548.b
romana eſt Apoſtolica eccleſia. 395.e
romanæ vrbis beatitudo. 205.h
romanæ calamitates. 202.b
romanæ virtutis conſtantia. 149.k
S. romani presbyteri & confeſſ. 577.a
romani fugatis ſeditioſis Titum imperatorem declarant. 176.a
romani per caua muri ingrediuntur. 164.i
S. romani natalis. 575.h
romani prodigiis diris territi. 202.i
S. romani abbatis depoſitio. 528.i
ſ. romani epiſ. & confeſſ. 570.g
ſ. romani epiſcopi. 567.c
romani quàm falſò ſuperſtitioni tribuerent felicitatem imperij. 213.c
romam fecit Auguſtus marmoream. 222.d
romam ſex menſibus in poteſtate Gallorum fuiſſe ſcribitur. 193.b
S. romani militis martyris, natalis. 556.g
S. romani abbatis. 542.e
S. romani melodi. 566.d
romani præliantur cum Saxonibus. 240.f
romani volentes irruere in templum prohibentur. 172.c
retinent Romani Gregorium. 362.c
romani victus. 101.h
romanorum dominatio. 165.i
romanorum proceritas. 158.b
romanorum viginti millia cæſa. 202.d
romanorum ſtrages. 213.g
romanorum centum quinquaginta millia bello conſumpta. 211.h
romanorum cum Samnitibus bella. 196.a
romanorum monarchia. 401.k
romanum imperium. 233.k
romanum imperium creuit à minimis. 213.a
romanus papa. 439.e
romanis 101.h. b. romanus ſuccurrit naufragis. 342.i
ſ. romani confeſſoris. 579.c
romeca à d. Ioanne veniam precatur. 2.k
S. romualdi confeſſoris. 547.b
S. romuli paſſio. 527.d
ſ. romuli. 561.h
ſ. romuli confeſſoris. 581.i
ſ. romuli. 532.b
ſ. romuli & Secundoli fratrum natalis. 532.b
romulus monachus. 101.g
ſ. roperti ducis Palatini Rheni & confeſſoris. 541.c
roſæ ſalutares. 337.a
rothomagus incenditur. 477.g
rotharith. 422.c
rotrocus. 462.f
rotrocus Archiepiſcopus Rothomagenſis. 465.a
ruandus Venetenſis epiſcopus. 471.d
rucculenus occiditur. 256.a
rucculenus regio morbo corripitur. 256.k
rucculenus Quadrag. carnes comedit. 256.k
b. rufi natalis. 576.e
bb. rufi & Sozimi martyrum natalis. 580.i
S. rufi martyris natalis. 536.a
ſ. rufi martyris. 577.i
ſ. rufi martyris natalis. 559.k
ſ. rufi epiſcopi & confeſſ. 573.e
ſ. rufi martyris. 555.b
ſ. rufi Apoſt. & ſociorum. 534.d
ſſ. rufinæ & Iuſtæ paſſio. 552.e
ſſ. rufinæ & Secundæ virginum. 550.g
ſ. rufini confeſſoris. 558.d
ſ. rufini martyris natalis. 561.f
rufini ſcelera. 219.c
ſ. rufini martyris. 575.c
ſſ. rufini & Valerij martyrum. 546.b
ſ. rufini natalis. 528.i
ſſ. rufini & Martiæ natalis. 547.e
rufini presbyteri vita. 84.f
rufinus. 404.b
rufinus præf. Gildo. 405.i
rufinus & Hieronymus altercantur. 406.a
rugila rex moritur. 408.i
ruina Iudæi nominis tentatur. 151.a
ruina grauis & inoffenſa. 325.d
b. rumoldi epiſ. & marty. relatio. 571.d
b. rumoldi martyris atque pontif. tranſlatio. 569.h
ſ. rumoldi paſsio. 549.a
b. rumphatij epiſ. & confeſſ. 575.i
ſ. ruperti epiſ. & confeſſ. 532.f
rubus latibulum Moſis conſecratur in eccleſiam. 92.d
b. ruſtici corporis inuentio. 536.f
ſ. ruſtici presbyteri natalis. 567.h
ſ. ruſtici epiſ. & confeſſ. 571.b
ſ. ruſtici epiſ. & confeſſ. 568.k
ſ. ruſtici diaconi. 558.a
SS. ruſtici & Firmi martyrum. 556.g
ſ. ruſtici epiſ. depoſitio. 565.b
ruſticus diuinitus eligitur epiſcopus. 240.b
rutilius. 489.i

S

SS. SAbæ & Theophori patris, Euthymij magni. 522.g
ſ. ſabæ Gothi martyris. 534.k
ſ. ſabæ martyris. 571.e
ſ. ſabbæ abbatis & confeſſoris. 579.a
ſ. ſabbę martyris. 537.a
ſabæ regina. 484.i
ſ. ſabbatij martyris. 564.c
de Sabbatio. 83.c
in Sabbatium leo inſilit. 83.c
ſabelliani. 505.a
ſ. ſabelis martyris. 546.i
ſabellius. 94.g
ſabellius. 494.h

ſabinæ raptæ. 484.c
S. ſabinæ martyris. 560.c
S. ſabinæ virginis. 560.c
SS. ſabini & Papæ martyrum. 530.k
S. ſabini martyris. 530.g
S. ſabini epiſcopi. 582.f
S. ſabini. 551.f
S. ſabini confeſſoris. 550.i
ſabini meritis ſanatur dæmoniaca. 95.a
S. ſabini paſſio. 571.c
ſabini auſteritas. 94.k
SS. ſabiniani epiſ. & Potentiani natale. 582.g
S. ſabinĩani martyris depoſitio. 524.c
ſabinianus papa. 410.h
ſabinus ſe offert Cæſari. 172.a
ſabinus. 430.i
ſabinus telorum ictu decutitur. 172.a
ſacerdotes iubet Gunthcramnus canere. 281.a
ſacerdos indignè celebrans punitur. 63.g
ſacerdos in eccleſia. 105.b
ſacerdotalis reuerentia. 176.a
ſacerdotalis benedictionis magnus fructus. 111.i
ſacerdotem ſummum corpore immutilato eſſe oportet. 129.g
ſacerdotes. 111.a
ſacerdotes Iſidis ad mortem rapiuntur. 141.f
ſacerdotes infulati inter hoſtias trucidantur. 126.h
ſacerdotes precio non promouentur. 272.e
ſacerdotij onus grauiſsimum. 104.e
ſacerdotij donum. 106.a
S. ſacerdotis epiſ. 539.b
S. ſacerdotis epiſcopi. 563.a
ſacerdotium inter monachos honorandum. 61.k
ſacerdotium & Ara. 80.i
ſacerdotum Iudaica ſucceſsio. 145.c
ſacerdotum Apollinis ad plebem verba. 8.e
ſacerdotum concubinariorum ſacrificio interdicitur. 449.f
ſacerdotum in Suauyr ciuitate merces. 34.
ſacerdotum creandi conſuetudo. 156.c
ſacerdotum interrogatio. 37.k
ſacra tractans indignè punitur. 517.k
ſacramenta magorum. 17.g
ſacramenta accipere frequenter bonum eſt. 62.c
ſacramentorum vſus. 36.k
per Sacramentum altaris conſequimur peccatorum remiſsionem. 74.h
ſacrificare & Dei oues paſcere. 105.k
ſacrificuli Apollinis d. Ioannem afficiunt verberibus. 8.f
ſacrificium Abrahæ in monte Caluariæ. 232.i
ſacrificium miſſæ. 102.i
ſacrificium Deo acceptum, mori pro patria eſt. 172.g
ſacrificium pro defunctis. 394.c
ſacrilegi miſerè pereunt. 255.e
ſacrilegij præſentaneum ſupplicium. 325.c
ſacrilegij dolor, belli Parthici principium. 123.h
de ſacrilegis. 357.i
ſacrilegium Craſsi & eiuſdem pœna. 127.f
ſacrilegorum punitio. 278.i
ſacrilegus à multis interit. 333.k
ſacrilegus comprimitur. 334.f
ſacrilegus luit. 326.b
ſacrilegus luit. 432.c
ſæciliani. 535.e
S. ſadoth epiſ. & centum viginti octo, martyres. 527.h
b. ſagaris martyris & epiſ. 567.c
ſagittarius regi detrahit. 260.k
ſagittarius epiſ. cum Mummolo cæduntur. 279.g
ſaguntum expugnatur. 202.g
ſal benedictum. 158.h
ſaladim vadum Iacob capit. 473.c
S. ſalabergæ depoſitio. 564.h
ſale. 479.h
ſalica lex Francorum. 407.k
ſalamanus. 105.k
ſalomon templum fundauit. 163.
ſalomon. 484.i
ſalomon elegit ſapientiam. 233.f
ſalomonis martyris. 526.b
ſalonius & Sagittarius ſeditioſi epiſ. deponuntur. 260.i
ſalonius & Sagittarius deponuntur. 271.g
S. ſalomæ. 570.e
S. ſaloni epiſ. & confeſſ. 565.g
ſaluandi cur nonnulli, & damnandi nonnulli. 50.k
ſaluatio veri diſcipuli Chriſti. 49.d
ſaluatoris miracula. 315.k
ſaluianus. 499.g
ſaluij vilio. 274.c
S. ſaluij natalis. 520.k
b. ſaluij martyris corporis tranſlatio. 569.b
ſaluij epiſ. vita. 274.a
ſaluij epiſ. depoſitio. 562.h
ſ. ſaluij martyris. 562.c
S. ſaluij martyris. 548.c
ſaluio morienti diuinitus effulſit. 274.c
ſaluius reſurrexit. 274.c
ſaluius quæ de Chilperico prædixit. 266.g
S. ſaluſtiani. 545.b
ſalutare infortuitum. 61.e
ſalutis ædes fulmine percuſſa. 199.h
ſalutis & neceſsitatis communia omnia. 30.d
ſamaria, ab Sebaſte. 489.k
ſamaritanæ regionis deſcriptio. 149.c
ſambucus producit vuas. 250.c
ſambucus racemos produxit. 417.g
ſamnites vincunt Romanos. 197.g
ſamnitum cum Romanis prælia. 196.a
S. ſamonæ martyris & confeſſ. 575.a
ſamonis regis initium. 308.f
ſamſon Carnotenſis. 457.k
ſamſon. 48[illegible].c
ſampſon Chilperici filius obiit. 261.c
S. ſampſonis patris. 548.f
S. ſamſonis epiſ. & confeſſ. 514.b
ſamuel. 482.d
ſamuelis prophetæ. 558.e
S. ſamuelis martyris. 568.h
ſanationes ad Ceddi ſepulchrum. 579.h
ſanatur infirmus. 339.e
ſanatur cæcus ad ſepulchrum Iuliani. 333.e
ſanatur puerulus ad rel. Iul. 336.d
ſanatur claudus. 93.a
ſanatur paralyticus. 348.e
ſancta ſanctorum. 164.e
ſancta ſanctorum abſumpſit ignis diuinus. 179.k
ſanctarum animarum ductores Angeli. 385.i
b. ſanctini epiſ. & confeſſ. 568.c
ſancti Dei b. Ioannes & Prochorus à Marnone Iudæo & Epidauritis periclitantur. 5.i
ſancti quomodo venerandi. 518.b
ſancti reiecerunt honorem, quem tamen Deo donante aſſecuti ſunt. 104.f
ſancti aduocati peculiares. 107.i
S. ſancti ſunt diſtributiones gratiarum. 264.c
ſanctio Arrag. 462.h
ſanctorum inuocatio. 121.k
ſanctorum inuocatio. 103.i
ſanctorum interceſsio. 337.d
ſanctorum interceſsio. 101.a
ſanctorum commemoratio in Canone. 429.a
ſanctorum inuocatio. 102.f
ſanctorum interceſsio. 93.c
ſanctorum inuocatio.

ſanctorum reuelantur corpora. 434.i
ſanctorum interceſſio. 95.a
ſanctorum inuocatio. 104.g
ſanctorum interceſſio. 99.i
ſanctorum inuocatio. 101.h
ſanctorum interceſſio. 107.i
ſanctorum preces. 104.c
ſanctorum imagines. 111.e
ſanctorum inuocatio. 98.b
ſanctorum omnium feſtiuitas. 435.f
ſanctorum oratio. 371.h
ſanctorum inuocatio. 90.a
ſanctorum reliquiæ. 108.g
ſanctorum interceſſio. 98.e
ſanctos coli, eorum imag. aut reliq. venerari prohibet Conſtant. 431.e
ſanctuarium. 181.g
ſanctus Theobaldus. 447.k
ſanctus Albanus, de cuius martyrio Gildas & Polyd. 553.e
ſanctus Helius ſepulturæ violatorem comprehendit. 344.
ſanctus Goar. 420.e
S. ſanderadi abbatis. 559.c
ſanguine pluit. 464.d
ſanguinis fons. 441.c
ſanguis Ioannis Baptiſtæ. 317.e
ſapho Solon. 484.g
in Sapientem ne murmuret quis, quaſi cõtemptus. 70.c
ſaporis regis ſancta reſponſio. 41.a
ſardanapali interfector. 189.c
ſardanapali mollities. 188.c
ſardanapalus. 484.a
b. ſarij presbyteri & confeſſoris. 576.h
ſarraceni Hieroſolymam capiunt. 423.a
ſarraceni populantur. 504.c
ſarraceni Romanorum tributarij. 425.e
ſarraceni cum Sardis præliantur. 506.k
ſarraceni Romanorum tributarij. 424.e
ſarracenorum & Romanorum bellum 422.h
ſatisfactio. 327.c
ſatrapæ Saxonum. 391.h
S. ſaturi confeſſ. 532.h
S. ſaturnini natalis. 567.c
S. ſaturnini martyris cum ſociis. 558.i
ſſ. ſaturnini & Neopolis. 538.h
ſſ. ſaturnini, & Lupi. 568.k
ſ. ſaturnini. 532.i
ſ. ſaturnini martyris. 577.k
ſaturnini presbyteri. 526.g*
b. ſaturnini martyris natale. 571.i
ſaturnini martyris. 524.e
S. ſaturnini. 525.g
S. ſaturnini & aliorum nouem. 531.k
ſaturnini imperium. 225.b
ſ. ſaturnini. 577.g
b. ſaturnini epiſ. & martyris. 577.k
ſaturninus Tholoſanæ ciuitatis ſacerdos. 234.g
ſaturninus. 322.k
ſaturninus Epiſcopus Tholoſæ. 234.g
ſaturnus. 480.a
ſſ. ſatyriani & Martiani martyrum. 569.d
ſ. ſatyri confeſſoris depoſitio. 564.a
b. ſatyri martyris natalis. 521.a
ſſ. ſauiniani & Potentiani ſociorũq; eius marty. 569.i
ſaul rex eligitur. 233.e
ſaul ſe peremit. 151.g
ſſ. ſaulæ & Marthæ virg. cum aliis plurib. paſſio. 570.a
ſaulis & Ionathæ filij laudes. 151.b
ſaxa in gemmas conuertit b. Ioannes. 29.i
ſaxa quæ in gemmas mutata ſunt, in ſtatum priſtinum [illegible] facta. 30.h
ſaxones commigrant in Franciam. 506.g
ſaxones irridentes ſuperantur à Britannis. 411.k
ſaxones verbum Dei ſuſcipiunt. 370.c
ſaxones iniquè & crudeliter ſpoliantur. 251.b
ſaxones occid. olim Geniſſe. 370.b
ſaxones cum Romanis præliantur. 240.f
ſaxoniæ ducis facultates ampliſſimæ. 475.d
ſaxonum rebellio. 250.c
ſaxonum epiſcopi. 394.h
ſaxonum ſponſio fidelitatis. 432.b
ſcalæ virtutum in cælum. 35.h
ſcabies. 421.h
ſcaurus obſidionem à Hieroſolyma ſoluit. 125.k
ſcelus eſt odiſſe fratrem. 114.d
ſcelus horrendum Callimachi iuuenis. 28.g
ſcenopegia quæ ſint. 114.e
b. ſchirionis martyris. 581.c
ſchiſma eccleſiæ. 451.a
ſchiſmatici vitandi. 121.i
S. ſcholaſticæ virginis. 526.d
ſcipio vxoris dolo peremptus. 489.e
ſcipio Carthaginem nouam capit. 201.g
ſcipio exulat. 488.e
ſcipiones duo fulmina. 203.f
ſcipiones interfecti. 205.f
ſcipionis mors. 208.c
ſcortator clericus punitur. 271.i
ſcortatoris ingratitudo. 271.k
ſcotti fidem ſuſcipiunt. 408.f
ſcotti Anglis fidem exhibent. 464.g
ſcotti Anglis hommagium præſtant. 470.e
ſcotti Britonibus meliores. 363.b
ſcramafaxi gladij. 255.i
ſcribonianus interficitur. 222.a
ſcripta authoris. 504.c
de ſcriptis Enoch. 479.b
ſcripturarum lectio poſt pſalmodiam. 93.e
ſcuta duo ſanguine ſudaſſe. 202.i
ſcythæ ad vſque Propontidem graſſantur. 99.a
ſcythia ſorte obtigit b. Philippo Apoſt. 43.k
ſcythopolis vrbs. 146.i
ſdigerdis. 406.g
S. ſebaldi confeſſ. filij regis Daniæ. 558.d
ſebbi rex monaſt. ingreditur. 381.f
ſebaſtes conditor. 132.b
SS. Sebaſtiani, Æmiliani & Dionyſij martyrum. 526.a
S. ſebaſtiani martyris. 549.k
ſebaſtiani & Fabiani natale. 522.d
b. ſebaſtiani. 532.e
ſſ. ſebaſtiæ & Innocentij martyrum. 549.g
S. ſebaudi epiſ. & confeſſ. 577.e
S. ſecundæ natalis. 551.k
S. ſecundæ virginis & martyris. 554.f
SS. ſecundæ & Rufinæ virginum. 550.g
ſecundelli & Friardi natale. 555.c
S. ſecundi natalis. 554.h
S. ſecundi martyris. 533.a
b. ſecundi martyris natalis. 559.k
S. ſecundi confeſſ. natalis. 541.c
S. ſecundiani paſſio. 527.d
S. ſecundiani martyris natalis. 556.g
ſecundini & Aſterioli contentio. 248.h
S. ſecundini, Seruuli, Veroli, & aliorum viginti martyr. 527.e
S. ſecundini martyris. 542.c
ſſ. ſecundini epiſ. & Agapij natalis. 537.h
ſſ. ſecuri & Veri fratrum natalis. 578.f
ſedechias. 484.f
ſedes obitus Aidani flaminis reſiſtit. 372.k
ſeditio exorta d. Thomam Apoſtolum. 42.a
ſeditio aduerſus Chilpericum. 313.g

Universidad de Deusto Biblioteca

ſeditio Turonenſis. 280.c
ſeductor Burdegalenſis. 287.f
ſeductoris reliquiæ. 287.h
ſegenius. 369.g
ſegericus. 498.c
ſeges extra tempus. 387.i
ſeges tum primùm in Græcia. 481.e
ſela. 482.h
ſeleuci bella. 198. e. interitus. ibidem.h
ſeleucia. 155.a
ſeleucia euertitur. 125.e
ſeleucus archipirata. 214.h
ſeleucus. 487.f
ſemiramis Aſiæ regina. 189.c
ſemiramidis imperium. 186 b
ſempronius vulneratur, & paulo pòſt expirauit. 204.d
ſempronius Gracchus proconſul occiſus. 203.c
ſenatores eliguntur. 484.c
ſ. ſenatoris. 565.e
ſenatus inuidia Tiberij pellit Chriſtianos. 221.d
ſenior veneno necatur Fredegundæ dolis. 285.a
ſſ. ſennis & Abdon natalis. 554.f
ſ. ſenoch confeſſoris. 570.i
ſenoch reclauſus. 257.g
ſententia mortis in Paulum. 20.b
ſentina flagitiorum Hieroſolyma. 156.b
ſ. ſeparati martyris natalis. 551.k
ſepharitani. 149.e
ſeptem dormientium hiſtoria. 410.b
ſſ. ſeptem virginum paſſio. 534.c
ſeptem millia monachorum monaſteria. 68.k
ſſ. ſeptem dormientium Maximiani, Malchi, Martiniani, Dionyſij, Ioannis, Serapionis, Conſtantini. 553.k 554.a
ſ. ſeptimi monachi. 558.a
ſ. ſeptimi natalis. 570.h
ſſ. ſeptuaginta martyrum. 527.i
ſepulchralis pinus ſanationum operatrix. 312.i
ſepulchri b. Martini oſculatio. 302.i
ſepulchri magorum deſcriptio. 63.b
ſepulchrum duorum amantium. 236.b
ad ſepulchrum Cudberti ſanatur paralyticus. 388.h
ad ſepulchrum Aredij dæmoniaci liberantur. 302.k
ſepultores Iuliani repueraſcunt. 332.e
ſepultura S. Thomæ Apoſtoli. 43.f
ſepultura amantium. 341.e
ſepultura immobilis. 344.b
de ſepultura b. Martini certant Pictaui & Turones. 236.c
in ſepultura loci conſuetudo obſeruatur. 46.k
ſepulturæ miraculum. 381.h
ſepulturæ veneratio. 335.a
ſepulturæ benedictio. 349.f
ſepulturæ deſiderium. 157.i
ſ. ſeraphinæ natalis. 157.i
b. ſerapiæ virginis. 554.e
ſerapion ſe Manichæo vendidit, vt ipſum reduceret ab errore. 561.d 79. ieiunat, ibidem.e
ſerapion habuit decem millia monachorum. 78.g
ſerapion Sindonita ſe vendidit minus, vt eos Chriſto lucrifaceret. 78.g
ſerapion. 79.b
ſerapionis natalis. 497.a
ſ. ſerapionis. 528.e
ſerapionis presbyteri vita. 532.e
ſ. ſerapionis. 78.g
ſerapionis Sindonitæ vita. 574.i
b. ſerapionis anachoritæ. 79.a
S. ſerapionis. 531.h
ſerapis. 560.a
ſerapis templum. 481.d 50.e

ſerenas. 443.g
S. ſerenæ vxoris quondam Dioclitiani Auguſti. 557.i
S. ſereni confeſſoris. 566.g
S. ſereni martyris. 548.g
S. ſereni martyris. 548.g
ſergij virtus contra latrones. 330.a
S. ſergij martyris. 528.c
SS. ſergij & Bacchi martyrum. 567.d
ſergius papa. 426.b
ſergius papa. 439.h
ſergius papa. 435.i
ſergius papa. 445.h
ſermo S. Matthiæ de coniugio & cælibatu. 36.h
ſermo Titi ad ſeditioſos. 176.b
ſermo principis Sicariorum Eleazari ad populum. 177.h
ſerpens à Marcionitis adorabatur. 107.h
ſerpens miræ magnitudinis. 486.c
ſerpens miræ magnitudinis. 201.b
ſerpentem miræ magnitudinis b. Andreas attriuit. 23.b
ſerpentis calliditas. 1.c
ſerpentum multitudo. 295.i
SS. ſeruandi ac Germani. 570.f
S. ſeruatij tranſlatio. 545.a
S. ſeruatij epiſ. & confeſſ. 540.i
ſeruatij feſtiuitas. 525.g
ſeruatius Romam pergit oraturus ad tumulum Petri. 238.a
ſerui dominum necant. 280.c
S. ſeruij ſubdiaconi. 558.a
S. ſeruilij martyris. 542.h
SS. ſeruiliani & Sulpitij martyrum. 536.b
ſeruitus neceſſaria. 165.g
ſeruitutis vſus durus. 145.i
ſeruius. 485.c
ſeruth. 479.k
S. ſeruuli martyris & aliorum viginti. 527.i
S. ſeruuli. 581.e
ſeth. 478.k
ſanctæ ſeueræ virginis, ſororis ſ. Modoaldi. 552.f.g
S. ſeueri confeſſ. tranſlatio. 570.e
ſeueri presbyteri & confeſſ. 527.b
S. ſeueri presbyteri & confeſſoris. 556.f
S. ſeueri epiſ. & confeſſ. 524.g
ſeueri ad imprecationem arbor exaruit. 343.b
S. ſeueri epiſcopi. 569.c
S. ſeueri epiſ. & martyris natalis. 573.c
ſeueri, Petri & Leucij. 520.k
ſeueri, Siluerianí, Victorini, & Carpophori quatuor Coronatorum natalis. 573.h
SS. ſeueriani & Aquilæ vxoris eius martyres. 523.b
ſeueriani. 494.c
S. ſeueriani. 562.f
b. ſeueriani & eius vxoris vita. 83.g
S. ſeueriani epiſcopi. 523.f
ſeuerianus. 498.f
ſeuerianus & eius vxor Deſphoria. 83.g
ſeuerianus dum vixit bona pauperibus diſtribuit. 83.g
S. ſeuerini epiſ. & confeſſ. 570.g
S. ſeuerini natale. 520.c
S. ſeuerini ſecundi, epiſ. Treuirenſis. 581.b
S. ſeuerini monachi. 572.c
S. ſeuerini. 576.a
ſ. ſeuerini abbatis. 526.f
ſ. ſeuerini monachi depoſitio. 576.h
ſeuerino vt meliori ſedem ceſſit Amandus. 342.i
ſeuerinus. 494.b
ſeuerinus Seruatius. 405.k
ſeuerinus papa. 422.g
ſeuerus Sulpitius loquacitatis pœnitens ad m[illegible] ſiluit. 498.f

ſeuerus imperator. 224.a
ſeuerus presbyter. 499.d
ſeuerus. 405.k
ſexaginta duorum martyrum natale. 528.a
S. ſexburgæ viduæ depoſitio. 549.k
ſexcenta millia virorum mortuorum per vnam portam elata. 171.a
ſextus Cæſar ſcripſit pro Alexandra. 128.h
S. ſiagrij epiſ. & confeſſ. 560.a
S. ſicharię virginis depoſitio. 524.k
ſibylla Erythręa. 485.g
S. ſicharij martyris paſsio. 538.h
ſicarij comprehenduntur. 284.c
ſicarij nouum latronum genus. 141.k. cur ſic appellati ibidem, & 145.a
ſicarij epiſcopi. 534.h
ſicarius ad Gunthranum accedit. 287.a
ſicarius ad vltionem necatur. 289.i
ſicariorum genus. 257.k
ſiccitas. 444.g
ſicilia tyrannorum nutrix. 191.g
ſicilia terræmotu concuſſa. 192.k
ſiciliæ regni memorabilia. 191.g
ſidicinus ager. 203.e
S. ſidonij epiſ. natalis. 559.a
ſidonius deſtitutus libro memoriter celebrauit. 240.i
ſigibertus ſcholam inſtituit. 373.c
ſigibertus ſacro fonte tingitur. 374.e
ſigibertus fit monachus. 373.c
ſigibertus occiditur à filio, & filius à Chlodoueanis. 243.k
ſigiberti regis & confeſſoris. 514.g
ſigericus. 407.f
S. ſigiſridi epiſcopi. 527.b
ſigiſmundi pœnitentia. 326.c
S. ſigiſmundi regis filij Gundebaldi natalis. 538.d
ſigiſmundus Agaunenſe monaſt. ædificauit. 244.k
ſigiſmundus nouercę dolis Sygiricũ filiũ occidit. 245.a
ſigiualdus inuaſor fuit. 333.h
S. ſigiranni abbatis. 578.i
ſigna in cælis. 260.c
ſigna in cælo. 273.d
ſigna & prodigia. 270.a
ſigna. 315.d
ſigna in cælo. 301.e
ſignaculi crucis vis. 2.k
ſigno crucis infirmus curatur. 10.i
ſigno crucis miracula facta. 90.d
ſigno crucis draco interfectus. 91.i
ſigno crucis draco necatur. 93.i
ſigno crucis tentatio pellitur. 240.h
ſignum crucis in veſtibus Chriſti. 117.k
ſignum crucis. 80.c
ſignum crucis tempore Apoſtolorum. 88.a
ſignum crucis venenum repellit. 109.e
ſignum crucis cæcos illuminat. 49.b
ſignum crucis blaſphemum ſanat. 11.b
ſignum crucis. 100.c
ſignum dilectionis. 117.c
ſignum crucis coliacis medetur. 109.c
S. ſilæ natalis. 551.b
ſilentium 30. annis obſeruatum. 72.h
ſilentium virginis mirum. 79.f
ſilentium. 109.a
ſilon dux Romanę militię. 130.b
S. ſiluaniæ vita. 86.k
ſiluaniæ auſteritas & ſtudium. 87.a
b. ſiluani natalis. 559.a
S. ſiluani confeſſoris. 564.h
ſiluani, Lucij & maximi. 527.f
S. ſiluani martyris. 542.h
ſiluanus & Tyrannio. 527.h
S. ſiluerij papæ & martyris. 547.d
S. ſilueſtri papæ natalis. 582.g
S. ſilueſtri depoſitio. 535.d
ſ. ſilueſtri epiſ. & confeſſ. 576.c
ſ. ſiluiani epiſ. & confeſſ. 526.d
ſ. ſiluij. 536.d
ſ. ſiluij confeſſ. inuentio. 567.c
ſ. ſiluini Teruanenſis epiſ. 527.d
ſiluius. 482.d
ſimeon ſtelites. 411.e
ſimeon ſtelites mulieres abhorret. 340.k
ſimeon monachomiles. 440.i
ſimeon ſtelites, vide Palladium. 282.g
ſimeon ſtelites. 446.a
ſſ. ſimeonis & Ioannis ſynaſcetæ. 552.i
b. ſimeonis epiſ. & martyris natalis. 536.d
ſ. ſimeonis natalis. 577.g
b. ſimeonis natalis. 567.f
b. ſimeonis monachi depoſitio. 543.k
b. ſimeonis Stock Carmelitæ. 541.e
ſ. ſimeonis monachi eremitæ. 553.h
b. ſimeonis monachi. 554.a
ſimeonis monachi. 519.i
b. ſimeonis epiſ. & martyris. 527.e
ſ. ſimeonis epiſ. & confeſſ. 527.d
ſ. ſimiliani epiſ. & confeſſ. 546.f
ſimilitudo morum ſtudia nectit. 156.g
ſſ. ſimitrij presbyteri, & aliorum vig. duorum. 543.b
poſt ſimonem Ionathas, qui & Ioannes. 123.k
ſimon Ebroicenſis. 463.e
ſimon Magus volitat. 147.i
ſimon Magus pacem odit. 17.b.c
ſimon Magus. 147.f
ſimon Magus. 254.d
ſimon loquitur ad ſapientes ac eloquentes Perſarum aduocatos. 34.d
ſimon Magus moritur. 147.i
ſimon Magus donum ſancti Spiritus pecunia ſibi dari vult. 16.g
ſimon & Ioannes malorum incentores. 167.e
ſimon dolo traditur. 123.k
ſimon author flagitiorum. 159.g
ſimonia. 61.k
ſimoniaci excommunicantur. 449.e
b. ſimonis pueri paſſio. 532.b
ſſ. ſimonis & Iudæ in Babylone habitatio. 34.e
bb. ſimonis Cananæi & Thaddæi Apoſtolorum natalis. 571.e
ſimonis & Iudæ cum magis contentio. 33.h
ſimonis & Iudæ Apoſtolorum vigilia. 571.c
ſimonis Magi interitus. 18.i
ſimonis fraus. 160.d
ſ. ſimperti epiſ. & confeſſ. 568.h
ſ. ſimpliciani epiſ. & confeſſ. depoſitio. 557.d
ſ. ſimplicij martyris paſſio. 573.h
ſ. ſimplicij martyris. 554.d
ſ. ſimplicij epiſ. depoſitio. 547.k
ſimplicius papa. 411.k
ſimplides Viennenſis. 495.f
ſimulachra Ægypti ad ingreſſum Seruatoris corruunt. 73.b
ſimulatio compoſita. 45.b
ſina Aidano ſuccedit. 372.i
ſinadus mons. 97.g
ſindulphi confeſſ. depoſitio. 570.a
ſine culpa agitur, quod venit ex culpa. 358.i
ſindulphus Viennenſis eccl. epiſcopus. 502.f
ſ. ſinerij epiſ. & confeſſ. depoſitio. 564.b
ſ. ſiniardi abbatis natale. 529.a
b. ſinicij. 560.k
b. ſinodrij martyris. 550.i

Universidad de Deusto Biblioteca

sinope vrbs à Lucullo obsessa. 214.a
sintilla. 311.b
b. sireni monachi & martyris. 528.a
S. siriæ matronæ. 545.b
S. siricij episcopi. 577.c
siscbodus. 421.c
siscbodus. 423.b
sisebutus vastat Hisp. 501.i
sisenandus. 423.c
S. sisinnij diaconi. 577.k
sisinnij abbatis vita. 82.k
S. sisinnij martyris. 543.f
sisinnius ad Christum conuertitur. 47.g
sisinnius monumento se includit ad orationem. 82.k
sisinnius papa. 427.c
sisinnius subita cæcitate afficitur. 47.c
sisinnius martyrius Alexander. 406.c
S. sisoæ patris magni. 550.a
S. sixti. 570.k
b. sixti papæ & martyris natalis. 534.b
S. sixti depositio. 560.k
b. sixti papæ & martyris natalis. 556.b
b. sixti. 569.g
sixtus Romanæ ecclesiæ episcopus. 234.g
sixtus papa. 408.h
Sb. smaragdi & Largi cum aliis viginti martyrum. 556.f
sociale bellum. 489.i
socrates. 485.i
SS. socratis, & Stephani. 563.i
sodalis Palladij. 88.c
sodoma & Gomorrha & aliæ vrbes qui consumptas fuisse probatur. 186.d.e
sol obscuratur. 237.i
soldani mater moriens Christum fatetur. 474.d
S. solennis episcopi. 565.c
soles tres. 253.f
S. solinæ virginis. 569.f
solitario vnde intemperantia. 81.a
solida solidis illisa nocent. 150.b
solitudo ingens. 59.b
solem cum luna pugnasse fertur. 202.i
solon. 484.g
solis eclipsis. 426.i
solis æstus. 187.d
solis defectio. 305.c
solis defectus. 420.c
solomonis abbatis vita. 81.g
S. solutoris martyris natalis. 574.g
ss. solutoris, Aduentoris & Octauij martyrum, natale. 522.f
somiditicæ & Romanæ cladis comparatio. 186.f
contra somnia vitiosa quid agendum. 64.f.g
somnia turpia arcent à mensa domini. 359.e
somnio Lisbius proconsul cæditur. 23.g
in somnio b. Andreas sanauit adolescentulum. 22.c
somnium Archelai de nouē spicis à bobus voratis. 141.b
somnium authoris. 276.h
somnium Apollonidis. 7.c
somnium mirabile. 419.f
somnium superare. 62.h
somnium coniugis Mygdoniæ. 40.k
somnium. 385.g
somnium. 390.k
somnium. 335.d
somnium s. Andreæ de futura passione. 23.c
somnium. 333.a
somnium Antiochenæ. 95.a
somniorum species. 159.b
somnus & cibus insidiatores pudicitiæ. 87.c
S. sophiæ viduæ. 566.a
sophiæ templum. 416.d
sophocles. 495.
sophoclis & Periclis victoriæ. 188.
S. sophoniæ prophetæ. 578.h
sophonias. 484.c
S. sophronij patris. 530.e
sophronius quædam Hieronymi græcè transtulit. 404.d
sordidus vir tamen sanctissimus. 97.c
sortilegę morti traduntur. 271.g
sortitio Apostolorum. 1.c
sortitio moriendi. 152.d
sortiuntur Apostoli prouincias. 1.d
b. sosij diaconi natalis. 564.i
S. sosipatris. 548.a
sosipatro prædicit Apostolus, quid sibi contingat ex amore matris nimium impudico. 121.k
b. sosthenis natalis. 577.h
ss. sosthenis & Victoris. 562.h
S. sotheris papæ. 536.e
sostrates Pharum condidit. 487.h
S. soteris virginis. 526.d
S. soteris virginis. 525.g
S. sozimæ natalis. 551.g
bb. sozimi & Rufi martyrum natalis. 580.i
S. sozimi martyris. 580.d
S. sozimi martyris. 547.c
S. sozimi martyris. 530.d
S. sozontis martyris. 562.c
spartanorum cum Athenienſibus prælia. 192.b
spartiates Alexandri & Aristobuli delator. 136.b
S. spati martyris. 571.a
specie sub vna communicarunt laici b. Thoma Apost. ministrante. 421.i
speciem Angelorum dæmones assumunt. 72.d
species b. Petri & Pauli Apost. 382.h
species diuersæ quibus apparet dæmon. 102.d
S. speciosæ virginis. 531.d
spes sanctorum. 54.h
spes fragilis quæ non est propriæ virtutis fiducia, sed ex aliena pendet miseria. 131.d
speusippi martyris natale. 522.a
speusippus. 486.h
spicæ nomen à bobus voratæ. 141.b
spiculator qui b. Iacobum duxit ad supplicium fit Christianus, ac decollatur. 27.c
sacrę Spineæ coronæ Domini susceptio. 556.k
S. spiridonis epis. natalis. 580.d
sp. sanctus Deus. 269.d
spiritus sancti paracleti aduentus. 541.d
spiritus fornicationis. 62.i
spiritus auaritiæ. 61.k
in Sporta panis non deficit. 547.d
SS. stachys, Amplij & sociorum. 572.a
S. stactei natalis. 565.g
stagnum versum in sanguinem. 285.i
S. stauilasti epis. & marty. 539.i
stauratius. 434.c
stella mitræ magnitudinis. 411.c
stella dux magorum puris conspicua. 315.i
stella ignei caloris. 465.i
stellę cœlo lapsę. 430.i
stellæ cœlo labi visæ sunt. 451.g
stellæ per diem. 452.k
s. stephani regis. 558.f
stephani ægritudo. 67.c
S. stephani epis. 526.i
b. stephani papæ & martyris natalis. 555.e
S. stephani hosiomartyris iunioris. 577.i
s. stephani patris. 571.e
S. stephani Thaumaturgi. 532.g
b. stephani protomartyris natalis. 547.b
S. stephani commemoratio. stepha-

ſtephani abbatis vita. 67.b
SS. ſtephani & Victoris. 539.i
S. ſtephani martyris tranſlatio. 542.i
SS. ſtephani, & Soctatis. 563.i
S. ſtephani protomartyris Chriſti. 535.i
S. ſtephani martyrium. 556.b
S. ſtephani eremitæ depoſitio. 526.i
S. ſtephandis martyris. 574.c
b. ſtephani corporis inuentio. 555.g
S. ſtephani & Victoris. 533.c
S. ſtephani martyris. 537.c
ſtephanus. 457.g
ſtephanus Cluniacenſis. 468.k
ſtephanus papa Ludouicum Remis coronauit. 434.f
ſtephanus & Conſtantinus. 441.k
ſtephanus papa. 430.b
ſtephanus papa. 441.e
ſtephanus papa. 448.f
ſtephanus curat omnes afflictos. 67.c
ſtephanus papa. 441.a
ſtephanus pro Chriſto moritur. 234.d
diuus Stephanus naufragantibus adeſt. 320.f
ſtephanus papa. 439.d
ſtephanus papa. 438.i
S. ſtergatij natalis. 553.c
poſt ſterilitatem vbertas. 355.a
ſterilitatis prædictio. 112.b
ſticarium eſt interior alba veſtis ſacerdotalis. 85.h
ſtiliconis ſcelera. 229.c
ſtiliconis molimina. 229.g
ſtilico occiditur. 407.a
ſtrages per Lyſandrum Athenienſibus inflicta. 192.d
ſtrages maxima ab Herode facta. 130.g
ſtrages hominum magna. 204.f
ſtrages Romanorum maxima. 202.k.203.a
ſtratagema Fredegundis. 501.c
ſtratagema. 150.a
SS. ſtratonici & Hermyli martyrum 521.c
ſtrationis turris lapide albo renouata 132.c
S. ſtratonis cum ſuis ſociis. 537.g
ſtreaneſhalch monaſt. 387.c
ſtremonius epiſ. Aruernis. 234.g
ſtremonius Vrbicus epiſcopus. 235.f
ſtremonius Aruernorum epiſcopus. 341.b
ſtudium præſulum quale eſſe debeat. 44.f
ſuanyr ciuitas Perſidis habebat templorum lxx. ſacerdotes. 34.i
ſubdiaconus communioni ſupponit acetum. 344.i
ſubmiſſio authoris. 351.k
S. ſucceſſi. 535.e
S. ſucceſſi. 579.f
ſucceſſiones epiſcoporum. 38ni
ſucceſſores epiſcopales. 377.i
ſucceſſus alit audaciam. 168.g
ſudaria b. Iacobi ſoluunt à dæmoniaca poteſtate. 26.c
ſuffragia viuentium prodeſſe defunctis. 445.b
ſueſſanus ager. 203.c
S. ſueuorum centum pagi. 490.h
ſueuorum irruptiones. 230.b
ſueuos & Britannos gentem ferociſſimam terret. 215.d
ſuidhelmus filius Sexbaldi. 374.h
S. ſulpitij epiſ. depoſitio. 522.a
S. ſulpitij Seueri epiſ. & confeſſ. 524.i
S. ſulpitij epiſ. 552.i
S. ſulpitij epiſ. & confeſſ. 523.i
SS. ſulpitij & Seruiliani martyrum. 536.b
S. ſulpitij epiſ. & confeſſ. 544.a
ſumma ſynodi. 380.c
ſummum ſacerdotem immutilato corpore eſſe oportet. 129.g
S. ſuniberti Vverdenſis epiſ. & confeſſ. natalis. 529.a
S. ſuuitberti epiſ. & presbyteri. 529.c
ſunnigiſilus torquetur. 300.h
S. ſuuithuni epiſ. & confeſſ. depoſitio. 549.d
ſuuithuni epiſ. tranſlatio. 551.h
ſuperſtitio incantatorum. 36.d
ſuphat Gothorum rex. 408.h
ſupplicationes longè ab humana conſuetudine. 91.f
ſupplicationi Zuzanę annuit Apoſt. 42.c
ſupplicia Chriſto illata Behomas cur enumerat. 42.i
S. ſuræ, virginis & martyris. 526.d
ſurdus, mutus, & cæcus ſanatur. 333.f
ſuri abbatis vita. 75.f
S. ſuſannæ virginis & martyris. 556.i
S. ſuſannæ virginis. 567.f
ſuſceptor regis Edilualch. 382.b
ſuſceptore Gunthrano Clotharius baptizatur. 302.d
ſuſcitantur à morte plurimi. 10.f
ſuſcitatus intrat monaſt. 393.b
ſuſpenſus reſtituitur. 348.k
ſuſpiria b. Matthiæ Apoſtoli. 46.a
ſyagrius epiſcopus. 501.f
SS. ſyci & Palatini. 543.g
ſygoberti pugna cum Radulpho. 312.g
ſygoberti ſtatuitur regnum in Auſtria. 311.d
ſyggo referendarius. 256.i
ſygibertus à Iuſtiniano pacem petit. 253.h
ſygibertus vicit Hunos & Chilpericum. 252.d
ſygibertus pergit aduerſus Hunos. 253.b
ſygibertus dolis Fredegundæ occiditur. 255.i
ſygibertus inſurgit in fratres. 255.f
ſygibertus paciſcitur. 255.f
ſygibertus ducit Brunechildem. 252.k
ſygiualdus occiditur. 247.i
ſygiualdus eccleſiaſtica diripiens amens efficitur. 247.b
ſygiſinundus. 500.c
ſylla in opem patriæ reuocatur. 211.d
ſylla ſeptem deditiorum occidit. 211.f
ſylua de Hogis. 464.c
ſyluarum inopia. 71.c
ſyluerius. 416.d
ſylueſter papa. 445.a
ſymeon prædicit ſterilitatem & peſtem. 112.b
ad Symeonem concurſus populorum. 111.c
ſymeones in lacu ſicco canit Hymnodiam. 111.a
ſymeones priſcus. 97.d
ſymeones Columella cur dictus. 111.c
ſymeones. 110.f
ſymeonis ſanctitas innotuit Iudæis. 96.f
ſymeonis domus ſpelunca. 97.d
ſymeonis exercitia. 112.h
ſymmachi papæ. 551.c
ſymmachus papa. 500.b
ſymmachus papa calumniatur. 414.c
ſymmachus. 406.f
ſymmachus. 414.a
ſymmachus interpres. 494.g
ſymmetria corporis b. Bartholomæi. 37.k
ſymphonia cœleſtis. 379.d
S. ſymphoriani martyris. 550.b
S. ſymphoriani martyris paſſio. 573.h
ſymphoriani baſilica. 240.d
S. ſymphoriani martyris natalis. 518.i
S. ſymphoroſæ martyris. 549.d
S. ſymphronij martyris natale. 553.h
S. ſymphoroſi. 552.b
SS. ſymphronij & Olympij. 578.i
ſynaxis die dominica peragenda. 76.a
S. ſyndulphi epiſ. & confeſſ. 579.g
SS. ſyneſij & Cleopontij. 542.c
ſynodi generales. 502.f
ſynodus epiſcoporum. 266.c
ſynodus Aureliana. 44.k

ſynodus quarta vniuerſalis aduerſus Eutichem. 410.e
ſynodus tertia generalis. 408.g
ſynodus quinta vniuerſalis. 417.g
ſynodus Lutetiæ. 255.c
ſynodus aduerſum monothelitas. 395.f
ſynodus ſecunda contra Macedonium. 404.i
ſynodus Aquileiæ. 427.a
ſynodus contra Tetradiam. 297.d
ſynodus ſexta. 425.g
ſynodus Conſtantinopol. 497.e
ſynodus Aquiſgrani Proceſſio SS. 507.b
ſynopenſes fidem Chriſti recipiunt. 21.a
ſynops Achaiæ vrbs. 21.a
b ſyntyches. 552.k
ſyracuſas triennio obſeſſas Marcellus expugnauit. 203.d
ſ. ſyrenæi martyris egregij. 528.b
b. ſyri epiſcopi. 579.f
ſyria. 184.f
SS. ſyriaci & Paulæ virginis. 546.k
ſyricius papa. 405.a
ſyrinuldus occiditur. 248.k
ſyrohis. 422.b
SS. ſyti & Iuentij. 563.a

T

TAbennefiotarum leges. 72.g
tabernacula duo. 180.h
tabula altaris. 391.h
taciti imperium. 225.b
tacitus. 495.f
tactu Euangelij claudus curatur. 76.g
tactu veſtimentorum b. Ioannis multi à ſuis morbis curati. 28.a.b
talanatius Sagienſis Comes. 465.c
tallebourc deſtruitur. 472.c
tanais fluuius. 184.i
ſ. tanchæ virginis paſſio. 566.a
tandæmus hæreticus. 455.i
tanetos inſula. 357.b
tantali ſcelus. 187.f
taprobane inſula ciuitates habet decem. 184.e
ſ. taraſij, archiepiſ. Conſtantinopolis. 528.e
tardanus. 432.b
tarentini claſſem Romanam hoſtiliter inuadunt. 199.a
tarentinorum origo. 199.b
tarentum expugnatur. 203.h
tarentum à Lacedæmoniis conditum. 199.b
tarentum capitur. 488.b
tarquinius. 485.g
tatianæ martyris. 521.a
b. tatiani diaconi natalis. 530.k
tatianus. 494.b
tauri virtute Octauius vtramq; Africam obtinuit. 218.g
ſ. taurini epiſcopi. 556.k
tauro iudici ſiſtitur Apollinaris. 51.g
ſ. teclæ. 561.d
tegulæ adulterinæ. 254.e
telaneſſus vicus. 111.a
telchinum & Carpathiorum certamen. 186.g
ſ. telechildis virginis & abbatiſſæ. 568.a
teleda vicus. 95.c
teleda vicus. 110.h
b. teleſphori papæ natalis. 519.i
temeritas Iudaica. 171.g
temperantia. 28.f
tempeſtates annuæ. 461.i
templa Chriſtus ſuo aduentu deſtruxit. 46.d
templa quare ſanctis Dei dedicantur. 31.d
templariorum redemptio. 473.b
templi Hieroſolymis duratio. 493.c
templi pulchritudinem admiratur imperator. 175.e
templi ædificatio. 485.h
templi violatio. 157.a
templi violator punitur. 323.b
templi dedicatio mirabilis. 38.k
templi Apollinis ruina. 8.f
templi ædificatio. 233.f
templis primùm nomina indita. 36.g
templum Iouis mirè artificioſum. 49.f
templum Serapis. 50.e
templum Hieroſoly. decimo menſis Auguſti Iudæis fatalis ſuccenſum eſt. 175.c
templum dæmonum. 113.d
templum Liberi patris duodecim ſacerdotes ruina oppreſſit. 12.b
templum conſtructum. 96.k
templum lumine noctis tempore reſplenduit. 175.f
templum Dianæ voce Apoſtoli ruit. 30.k
templum Dianæ corruit nec quemquam læſit. 4.f
templum muro circumuallatur. 132.b
templum honori Simonis & Iudæ Apoſtolorum dicatum. 35.c
templum Apollinis à Cæſare conditum. 142.d
templum fit carcer. 157.b
templum Cæſari de marmore albo conditum. 132.b
templum cum idolo diſſoluitur. 50.f
templum dæmonum. 95.b
tempore famis populum paſcit Apollo. 74.d
tempus paſſionis b. Cypriani. 48.i
tentatio pellitur ſigno crucis. 240.h
tentatio fornicationis & gulę quomodo retunditur. 83.e
tentatio luxuriæ. 66.i
in tentatione humilitas. 67.a.b
tentatus à dæmone deſperat acriter. 66.k
terebinthus arbor magna à conſtitutione mundi. 159.k
ſ. terentij, Pompei & ſociorum martyrum. 534.g
ſ. terentij epiſ. & confeſſ. 571.e
ſ. terentij martyris. 571.e
terei ſcelus. 187.e
terra mugit. 406.i
terra intumuit. 434.i
terra mugit, mons magna ſtrage diuiditur. 253.d
in terram ſanctam peregrinatio. 115.k
terræ hiatus Romæ. 194.e
terentiolus occumbit. 284.d
terræmotus. 434.k
terræmotus. 445.k
terræmotus. 463.f
terræmotus. 436.d
terræmotus Burdegal. 262.c
terræmotus. 442.b
terræmotus. 475.b
terræmotus. 199.h
terræmotus in Boſphoro. 214.d
terræmotus. 226.k
terręmotus magnus in Achaia factus. 20.11.a
terræmotus Caluiæ. 466.h
terræmotus. 506.g
terræmotus vehemens. 46.h
terręmotus. 202.k
terræmotus. 192.k
terræmotus. 450.b
terræmotus. 418.a
terræmotus. 452.i
terræmotus Tripolis. 467.c
terræmotus. 459.k
terræmotus Epheſiis factus. 3.f.g
terræmotus. 506.e
terræmotus. 421.h
terræmotus. 451.g
terræmotus. 430.c
terræmotus. 460.h
terręmotus Achaię. 194.c
terręmotus. 454.f

terręmo-

Tetræmotus. 422.f
terræmotus. 450.d
tervicus Flandrensis Hierosolymam pergit. 461.i
tertulli dictum audax. 230.h
tertulli ambitio. 498.a
tertullianus. 494.h
tertullini martyris passio. 555.h
testamentum salutis. 27.d
testes aduersum Ecclesiasticos non Laici. 265.g
testimonium Iosephi de Christo. 180.e
tetragonum templum Hierosol. factum fuisse constat. 175.k
tetricus Flandrensis. 461.b
teutonicum bellum. 209.k
thabitas mortua à D. Petro suscitatur. 16.h
bb. Thaddæi & Simonis Cananæi Apostolorú natalis. 571.c
thaddæi ad Abgarum regem legatio. 39.d
s. thalalæi martyris. 542.a
thalassius aut Limnæus. 108.k
thalelæus. 113.d
thales Milesius. 484.e
thamar mysticè ecclesia ex gentibus. 482.k
b. tharaci martyris. 568.c
thare. 480.a
s. tharsitij Accolyti & martyris. 557.g
thassilo & Theudo damnati recluduntur. 505.h
thaumasti virtutes & sepultura. 543.f
thebæi martyres. 495.k
thebæi martyres. 324.k
s. Thebæorum martyrum natalis. 564.g
thebanorum & Arcadum prælia. 194.a
thecla sanatur. 49.d
theclæ morbus incurabilis. 49.c
s. theclæ virginis. 504.k
theias. 417.f
theias. 417.e
thelerigus. 431.f
thelesis. 430.g
s. Theobaldi confessoris. 549.b
theobaldus Iudæos igni tradidit. 467.i
s. theoctistes Lesbiæ. 574.a
s. theoctisti patris. 561.d
s. theodardi episcopi & martyris natalis. 562.h
s. theodarij abbatis & confess. depositio. 571.h
s. theodori martyris natalis. 574.i
theodatus. 416.d
theodatus. 416.a
theodeberti in Gynaldum liberalitas. 247.k
theodebertus Deuteriæ capitur amoribus. 247.h
theodebertus magnis muneribus ditauit Verdunenses. 248.i
theodebertus Italiam occupat. 248.g
theodebertus renunciat concubinæ. 248.a
theodebertus ciuitates Galliæ vastat. 255.c
theodebertus obiit. 249.a
theodebertus negatur esse è regia stirpe. 506.b
theodebertus capitur. 307.g
theodebertus à Gothis inuasa vindicat. 247.h
theodebertus occiditur. 255.h
theodoli confess. episc. Sedunensis. 557.i
theodericus. 412.f
theodericus. 425.f
theodericus occidit. 500.c
theodericus. 409.d
theodericus. 411.a
theodericus. 428.i
theodericus. 424.i
de theodora. 85.c
theodora ad Deum pro viro suo deprecatio. 47.c
b. theodoræ passio. 533.c
- Alexandrinæ. 562.k
S. Theodoræ martyris. 530.f
s. theodoræ virginis. 537.f
s. theodoræ cum tribus filiis suis martyrium. 555.c
theodoreti mater curata ab oculorum dolore. 100.c
theodoreti mater monasticæ exercitationis amatrix. 102.g
theodoretus quæ à S. Iacobo audiuerit. 107.h
theodoretus Deo dicatur antequam nascatur. 103.g
theodoretus adit Eusebium. 105.h
s. theodori martyris. 880.d
s. theodori martyris tyronis. 527.d
theodori Studitæ mater fuit soror b. Platonis. 117.i
s. theodori presbyteri. 532.a
s. theodori Sicei patris. 536.f
s. theodori patris sanctificati. 541.e
s. theodori episc. & confess. 542.a
theodori episcopi humilitas. 378.k
s. theodori martyris. 536.d
theodori scriptoris natalis. 582.b
s. theodori martyris natalis. 573.i
s. theodori episcopi. 532.d
theodori presbyteri. 531.e
s. theodori patris & confessoris. 574.c
s. theodoriti presbyteri natalis. 570.f
theodorus & Proculus. 303.h
theodorus papa. 422.k
theodorus episcopus. 499.f
theodorus papa. 439.c
theodorus reges conciliat. 384.i
theodorus qua cautione fiat episcopus. 378.f
theodorus Nercæs. 495.d
theodorici pugna est Theodoberti. 307.f
theodorici filia seruo nupsit. 248.c
s. theodorici confess. 569.b
s. theodorici presbyteri. 549.b
thodoricus tonsuratur. 313.f
theodoricus ventris profluuio moritur. 307.h
theodoricus trahitur ad ollas Vulcani. 415.g
theodoricus procedit aduersus Thoringos. 245.d
theodoricus Aruernos populatur. 245.k
theodoricus vicit Clotharium. 305.k
theodoricus moritur. 314.b
theodoricus. 413.i
de theodoro episcopo & plaga Ratharij. 281.i
theodosij pœnitentia. 405.d
theodosiæ virginis Tyriæ passio. 533.c
s. theodosiæ passio. 533.d
s. theodosij Hieromartyris. 545.a
theodosij gesta. 228.c
s. theodosij patriarchæ. 520.k
theodosion. 494.d
theodosius & Valentinianus. 408.c
theodosius imperator. 235.c
theodosius. 404.a
theodosius. 498.f
theodosius. 101.b
theodosius signo crucis se armauit. 228.g
theodosius. 408.a
theodosius imperator. 503.g
theodosius. 428.b
theodosius morti damnatus baptizari voluit. 227.h
theodosius. 404.g
theodosius Maximum Aquileiæ occidit. 228.d
theodosius Hummundus. 405.a
theodosius magna domo relicta vitam sectatur monasticam. 101.b
theodosius. 497.g
s. theodoti Ancyrani Hieromartyris. 541.h
s. theodoti episcopi. 572.f
theodorus Armenus. 97.a
theodoualdus obiit. 250.c
Theodoualdi fallax auaritia. 250.b

S.theoduli martyris natale. 553.h
SS. theoduli & Agathopodis martyrum. 553.k
theoduli presbyteri passio. 538.k
s. theodulphi translatio. 549.d
b. theodulphi episcopi & confess. 548.b
s. theodulphi presbyteri depositio. 538.e
theodulphus. 435.i
s. theodgari confessoris. 571.i
s. theonesti martyris & pontificis natalis. 571.i
theon in Balneis moritur. 2.g
theon doctus in genere linguarum. 72.i
theon. 495.h
theon à Dæmone oppressus suscitatur. 2.i
de theona abbate. 72.k
s. theonæ episcopi venerabilis. 559.a
theonis cum aliis triginta sex natale. 503.g
s. theophanis patris & confess. 530.d
b. theophili martyris. 581.a
theophili ad fidem Christi conuersio. 525.e.f
s. theophili. 562.d
s. theophili. 568.h
theophili pœnitentia. 525.c
s. theophili natalis. 528.i
theophili natalis. 525.g
theophilus. 497.f
theophilus. 497.k
theophilus imperator. 435.d
SS. theopontij & Synesij. 542.c
theotecni æquanimitas. 97.b
theotecnus Aphthonius. 96.k
theonistus episcopus. 408.b
theopempti & Theonæ, & S.Syncleticæ. 519.i
theophrastus. 487.h
s. theophylacti confessoris. 530.a
therbellis. 427.c
thermæ supposita iuuencula viua ædificantur. 2.g
s. thermes. 533.k
s. therapontis Hieromartyris. 543.d
s. thesiphontis confess. natalis. 541.c
thessalonia metropolis Macedoniæ. 22.b
s. thessalonicæ natalis. 533.a
thessalonicensis honor. 472.h
thesaurus obscurè proditus. 447.c
thunda. 415.h
theodas pseudochristianus. 45.d
theudegisilus. 417.b
theudemer. 411.g
s. theusetæ martyris. 530.f
theutharius monialium scandalum compescit. 205.g
thola. 482.a
tholosa obsidetur. 462.k
b. thomæ in vinculis responsio. 41.g
s. thomæ. 529.i
s. thomæ patris in Malæo. 550.b
s. thomæ episc. & marty. translatio. 550.b
thomæ Apostoli munera. 320.b
b. thomæ Apostoli natalis. 581.b
s. thomæ Apostoli vigilia. 581.a
s. thomæ episcopi & martyris. 582.d
s. thomæ episc. & confess. 566.g
s. thomæ Apostoli corporis translatio. 549.f
b. thomas pro suis, magis quàm pro se solicitus. 42.h
b. thomas sequitur Mesdeum regem. 40.h
b. thomas ducitur ad martyrium. 43.c
b. thomas ducitur ad Indos architecti nomine. 39.f
b. thomas Apost. consolandis bonis apparet. 43.f
b. thomas auxilium Dei implorat. 43.f
thomas Apost. Hebraicè loquitur cum dæmone. 41.k
b. thomas discessurus Diaconum à se institutum relinquit. 40.g
D. thomas Apost. eripitur à custodia carceris. 40.d
b. thomas Apost. cruciatur. 41.b
thomas Cantuariensis. 467.g
thomas de Marla. 457.b
thomas Apostolus cæditur. 39.g
b. thomas miraculosè apparet. 42.f.g
D. thomas cur Dydimus appellatus. 39.d
thoringi reges tumultuantur. 244.i
thraces lachrymosa habuere puerperia. 178.b
thracia describitur. 185.a
thrasamundus. 414.a
b. thraseæ episcopi. 567.b
s. trasonis martyris passio. 579.i
thristiga habitatio trium contignationum in ædibus altissima. 21.k
thurismodus. 410.k
thyestes & Atreus. 187.f
thymiamaterium. 180.i
thyrsi martyris. 524.c
s. thyrsi martyris natale. 523.k
tiberiadis. 141.b
s. tiberij martyris. 574.a
tiberij Cæsaris gesta. 221.c
tiberij gesta. 219.i
tiberius. 492.b
tiberius. 141.b
tiberius Alexander præses Ægypti. 161.b
tiberius Constantinus. 501.d
tiberius dici Deus ac Dominus voluit. 141.i
tiberius. 503.b
tiberius fauet Christianis. 492.d
tiberius vocatur ad imperium. 261.i
de tibicine. 76.i
tibicinis mira conuersio ad monasticen. 76.i
s. tiburtij. 562.d
s. tiburtij martyris natalis. 556.h
b. tiburtij natalis. 535.b
tiburtius. 494.i
s. tichonis Amathontæi. 546.f
s. ticiani episc. & confess. 521.h
s. tigernaci episc. & confessoris. 533.k
tigidis episcopi natale. 525.a
tigrides mansuescunt. 34.g
s. timolai martyris. 532.b
timodia annulorum. 203.a
b. timonis. 535.k
in timore Dei victoria. 166.b
b. timothei martyris natalis. 558.i
SS. timothei & Lucę Euangelistæ. 539.k
s. timothei episcopi. 545.f
SS. timothei, & Apollinaris. 559.a
s. timothei natalis. 542.c
SS. timothei & Faustini. 542.e
SS. timothei & Mautæ martyrum. 538.k
SS. timothei & Diogenis. 534.b
s. timothei, qui fuit in Symbolis. 517.i
s. timothei natalis. 523.d
timotheus. 496.b
timotheus episcopus Alex. 499.k
timotheus hæreticatur. 408.d
thintasindus. 425.i
tissafernes vt proditor apud Artaxerxem defertur. 193.f
titi & Vespasiani gesta. 222.i
b. titi natalis. 519.f.g
titi clementia & benignitas. 493.d
titus periclitatur. 163.d
titus ad Antiochiam contendit triumphans in singulis ciuitatibus. 177.f
titus se parat ad obsidium. 163.c
titus & Lucas. 55.d
titus. 493.d
titus irrumpit in hostes. 154.a
titus cum exercitu Giscalam intrat. 155.i.k
titus Vespasianúsque atrox & memorabile coeperunt bellum

Universidad de Deusto Biblioteca

bellum. 149.f
Titus tertiò in hostem progreditur. 163.i
titus pro Iosepho intercedit. 152.f
tobias Rhosensis. 398.i
tolerantia vir magna supra Stoicorum ἀπάθειαν. 111.d
tolerantia virginis. 69.f
tolerantia mira. 107.d
toletum vastatur. 500.f
tolgan. 415.g
tolgas rex Gothorum tonsuratur. 311.b
tondeantur alteri ministri. 398.f
tondere comam. 118.e
tonsura Diaconi regi Indiæ datur. 40.a
tonsura Ecclesiastica. 375.k
tonsura Simonis magi detestanda. 398.c
tonsura Iob. 397.k
tonsura Catholicorum. 398.b
topographia paradisi. 36.a
touteuillæ commutatio. 477.c
sine Torculari vindemia. 336.b
s. torpetis martyris. 54.g
s. torquati confessoris natalis. 541.c
torquatus. 486.g
torquetur qui gregem B. Iuliani diripuerat. 334.c
totilla. 416.c
tractus cœli corruptior pestilentiam creat. 133.e
tractus B. Thomæ Apost. miserabilis. 41.b
traditionem solam sufficere ait D. Ioannes. 14.b
traditiones seruandæ. 14.h
traiani persecutio. 234.e
traiani imperium. 223.d.e
traiani iudicium præceps. 48.a
traianus. 493.f
s. tranquillini martyris natalis 549.k
traiectum olim Vviltaburg. 392.c
tranquillus. 342.g
transbadus exagitatus conuitiis in mensa expirauit. 264.h
transeamus hinc. 175.h
transemundus Ecclesias clausit 499.k
transfiguratio Domini nostri Iesu Christi. 556.b
transfigurationis Christi testes. 16.c
transfixa imago Christi fundit sanguinem. 318.g
transfixionis curatio. 334.k
transitus Annibalis in Italiam. 199.a
transitus maris quando. 235.e
translatio sepulturæ. 381.d
transmigratio in Babyloniam. 233.g
transmigrationis filiorum Israel causa. 45.h
transportatio corporis S. Euergisti. 532.h
trasibulus patriam liberat. 192.g
de Transitu Ferreoli. 267.g
trecenta millia hominum fame & morbo consumpta. 213.k
trecenta castella populata. 201.b
SS. trecentorum martyrum. 540.a
trecentorum martyrum. 559.c
SS. trecentorum sexaginta martyrum natalis. 569.b
treptia vxor regis. 42.c
treueris à Francis incenditur. 259.d
treueris conditor Treber. 407.c
tribulationes immissæ ad correctionem. 81.c
tribuni domum ingreditur Apollinaris. 49.c
tribunus vult cogere monachos ad militiam. 75.d
tribunus cum eius domo baptizatur. 49.e
tribus modis peccatum impletur. 359.f
tributa Longobardis laxantur. 308.e
tributa moderanda. 211.c
tributum corij bouini. 470.g
trigelensis Episcopus spoliatur. 472.a
SS. triginta & trium martyrum. 573.e
trinitas. 365.a
trinitas miraculo confirmatur. 317.g
trinitas. 1.c
à Trinitate pendent omnia. 54.f
trinitatem patriarchæ venerati sunt. 244.e
trinitatem blasphemans fulminatur. 500.d
trinitati dæmon illudit. 455.d
trinitati illudens fulminatur. 414.c
trinitatis nomine aspersio tempestatem sedauit. 355.h
trinitatis assertio. 237.c
trinitatis fides. 232.b
trinitatis cognitio. 180.i
trinitatis fides monstratur miraculo. 237.h
s. triphyllij episcopi. 545.k
s. tripodis natalis. 545.e
triptolemus. 481.k
tristitia cur fugienda. 74.g
trithemius sub Domitiano. 234.g
SS. trium militum. 549.d
trium virginum illatio. 541.g
troia capitur. 482.c
s. troiani episcopi. 578.b
s. tropetis martyris. 540.d
trophima vt scortum damnatur. 23.h
trophima in nomine Iesu puerum mortuum suscitauit. 23.h.i
s. trophimi natale. 582.d
s. trophimi martyris. 564.c
trophimus episcopus Arelatensis. 234.g
s. trudonis presbyteri & confess. depositio. 576.h
s. trudonis. 551.d
trudulphus cadit. 288.i
s. tryphoniæ. 569.g
s. tryphonis martyris & aliorum duodecim. 549.f
s. tryphonis martyris. 524.g
s. tryphonis martyris natale. 574.a
tuderti Tusciæ, S. Rogerij. 519.h
in tugurio mysteria faciebant Christiani. 49.h
tugurium præfertur palatio. 91.c
tullus Hostilius. 484.d
tunica ex pilis. 109.h
tunica B. Ioannis excitat mortuos. 31.c
tunica Christi Argentoilensis. 461.d
de Tunica Christi. 316.h
tunica S. Vincentij martyris anno 525. Lutetiâ delata est 248.c
tunica Domini inuenta. 305.b
turbo vehemens. 454.h
s. turiani episc. & confess. 551.c
s. turibij episcopi Astoricensis natalis. 535.e
turones diu sine benedictione. 236.d
turones vnde. 402.f
turones maluerunt Gunthrano subiici quàm comburi. 275.f
turonicum incendium. 252.a
turonum possessione pro reuerentia B. Martini veretur Chlodoueus attingere. 243.d
turonum immunitas. 292.b
turres tres vrbis Hierosoly. 177.b
turres tres subitò corruunt. 164.h
turris Stratonis postea Cæsarea. 126.k
turris Babel. 479.k
turris Babel. 232.h
tyberis inundatio. 295.i
tyberij Imperatoris obitus. 270.g
tyberio thesaurus Narsetis ostenditur. 260.g
tyberius multa largitur pauperibus. 260.c
tybetius Romam fame liberat. 418.k
tychici Diaconi. 537.h
tyranni ignoscere nesciunt. 127.i
tyrannio & Siluanus. 527.h
tyrannis Phalaris. 188.c

Tyro luit cum filio & tonsore. 136.g
Tyri encomium. 456.c
Tyriorum præses. 129.d
tyrus urbs antiquissima oppugnatur. 196.f
tyrus condita. 482.a

V

VAccarum tributum. 511.d
Vadum Iacob. 472.i
Væ Hierosolymis. 175.i
Valens reuocat Catholicos. 227.i
valens imperator autor afflictionis Ecclesiæ. 98.k
valens sepultura priuatus. 99.f
valens in casa latitans comburitur. 227.k
valens monachos ad militiam cogit. 227.g
valens monachos cogit ad militiam. 235.i
valens comburitur. 403.d
valens cum Gratiano. 497.b
de valente qui excidit. 67.d
valentia à Gothis capta. 407.c
SS. valentiæ & collegæ eius mulierum martyrum natale. 553.f
s. valentini martyrum. 574.g
SS. valentini presbyteri, & Hilarij Diaconi martyrum passio. 572.h
b. valentini martyris. 527.a
s. valentini episcopi & martyris. 551.i
s. valentini confess. & Maximiliani martyris. 571.h
s. valentini. 580.g
valentini festiuitas. 525.g
b. valentini presbyteri. 526.k
valentinianus strangulatur. 405.h
valentinianus. 493.k
valentinianus Idolis noluit immolare, quin cùm templum Fortunæ ingrediens esset aqua sacrificiorum respersus, qua parte vestis intincta fuerat rescidit. 227.d
valentinianus. 497.b
valentinianus hæreticus. 234.g
valentinianus Maximum fugit. 405.c
valentinianus suffocatur. 228.f
valentinus Papa. 435.c
SS. valentionis, Passicratis & aliorum duorum coronatorum. 542.i
s. valentis martyris & pontificis. 542.c
s. valeriani martyris. 563.e
s. valeriani martyris. 563.i
valeriani persecutio. 234.k
s. valeriani natalis. 559.a
valeriani natalis. 535.a.b
valeriani martyris. 522.i
s. valeriani episcopi. 577.i
b. valeriani epis. & confess. 580.f
valerianus credit insolentiæ. 153.c
valerianus. 494.i
valerianus Imperator. 224.g
valerianus primus Christianis fauit, sed seductus à magis grauiter afflixit. 224.h
valerianus. 495.c
valerianus & Gallienus Romanum imperium adipiscũtur. 234.k
s. valeriæ martyris. 537.f
s. valeriæ virginis & martyris. 579.g
s. valeriæ virginis. 567.f
SS. valerij & Rufini martyrum. 546.b
valerij cognoscitur tumulus. 347.c
b. valerij episcopi depositio. 524.b.c
s. valerij martyris. 575.c
vallis termini. 354.g
b. vamugi confess. depositio. 520.h
varardach Babyloniorum dux. 32.k
s. varj martyris. 569.i
varroni Senatus egit. 207.b
vasa Ecclesiæ pro redemptione regis distrahuntur. 477.c
vasa templi pluunt frumento. 230.a
vascones irrumpunt. 287.k
vasis abutens Ecclesiæ punitur. 328.a
vasuum deditio. 311.i
vaticinia prophetarum de Christo. 26.c
vaticinia de futuro iudicio. 26.i
vecta insula. 353.a
vecta insula Christum suscipit. 383.a
vectæ mensura. 382.k
vedastes adulter occiditur. 274.h
vedastes Auus insta nominatur. 268.h
s. vedasti corporis relatio. 551.g
vedasti obitus. 418.g
s. vedasti. 534.f
s. vedasti natale. 325.f
s. vedasti corporis translatio. 566.a
s. vedasti quiescentis. 541.i
vedastus. 415.d
velamen monialium. 113.i
velites, volites. 203.i
s. venantij episcopi & martyris. 535.c
s. venantij martyris sub Decio. 541.h
s. venantij martyris. 568.a
s. venantij abbatis. 568.h
venatio spiritualis. 102.k
s. vendelini confessoris transitus. 870.a
veneni prolatio. 139.d
venenum ex succis serpentum & veneno aspidum compositum. 137.i
venenum ex Ægypto in Herodis mortem delatum. 137.f
SS. venerandi & Maximi martyrum translatio. 544.a
s. venerandi epis. & confess. 522.c
venerandus episcopus. 240.a
veneratio sodalium. 340.k
veneratio reliquiarum similitudine demonstratur. 100.a
de venerea. 85.c
s. venerij confess. 563.b
ventet plenus despumat in libidinem. 115.b
ventidius Romanæ militiæ dux. 130.b
ventis præcipit B. Andreas. 21.f
ventus vehemens. 454.k
ventus vehemens. 470.g
ventus vehemens. 471.c
ventus vehemens. 457.h
ventus vehemens. 458.f
s. veriani martyris natalis. 556.g
venustiani cum vxore sua & filiis natalis. 582.f
SS. venustij, Heliodori cum aliis septuaginta quinque martyrum. 539.f
s. verani episcopi. 574.b
verba Pambonis morientis. 60.d
verbi Christi virtus. 37.c
verecundiam omnem excludit fames. 167.g
s. verenæ virginis natale. 561.a
veri episcopi. 521.c
SS. veri & Securi fratrum natalis. 575.f
SS. veriissimi, Maximæ & Iuliæ sororum martyrum. 566.d
veritas fidei petitur à Romanis. 396.e
veritas fidei & dignitas Christiani nominis. 321.c
veritatis odium. 355.b
SS. veroli, Secundini, Seruuli, & aliorum viginti. 527.i
veronæ virginis beatæ natalis. 560.c
s. veroni confess. translatio. 524.c
s. veroni transitus. 533.a
versio inualuit Hieronymi. 405.g
versutia habetur in laude. 170.i
verus Viennensis episcopus. 493.h
verus episcopus. 501.f
vesores Scythas lacessens vincitur. [illegible]

Vespa-

vespasiani indoles. 147.e
vespasiani oratio consolatoria. 155.c
vespasiani commendatio. 160.e
vespasiani virtutes. 147.e
vespasiani absentia Galba audacior. 147.e
vespasianus Britanniam Romano iunxit imperio. 147.e
vespasianus Titum dirigit. 155.h
vespasianus. 493.b
vespasianus deuastat Iudæam. 160.b
vespasianus in talo vulneratur. 150.c
vespasianus moderatus & prouidus vir. 157.g
vespasianus nolens suscipit imperium. 160.g
vespertinum officium. 105.d
vestæ ædes igne corripiuntur. 201.k
vestales. 484.d
ex Vestibus pelliceis benedictio. 111.f
vestigia currus Ægyptiorum. 233.c
vestigia Christi ascendentis. 394.e
vestigia arcæ Noëmi extabant tempore B. Hieron. 186.b
vestimentorum B. Bartholomæi duratio. 38.a
vestimentum non veterascens. 73.c
vestis pellicea. 105.h
vestis pellicea. 88.f
vestis ex villis caprinis. 106.c
vestitus vilitas. 119.e
vetranio senex litteras didicit. 226.k
vexillum crucis. 321.i
via vniuersa Hierosolymis repleta seruinecum cadauerum. 168.k
via cognoscendi Deum vnum. 38.i
viaticum salutis. 385.h
viaticum benedictionis. 102.c
b. viatodij episc. & confess. 561.b
victbertus Anachoreta. 391.f
victor papa. 448.e
victor Massilicnsis. 498.k
victor. 495.k
victor Capuanus. 500.h
victor. 322.e
victor Turonensis. 478.i
victor Papa. 450.i
victoris martyrium. 528.d
victoria duplex de Spartanis fuit, naualis vna, terrestris altera, & cæt. 192.c
victoria Cleopatræ de Antonio. 131.h
victoria nulla sine sanguine. 155.d
victoria non in multitudine populi. 166.b
victoria non est impiorum. 284.g
s. victoriani. 532.a
SS. victoriani & Aquilini. 541.d.e
victorij res. 240.f
s. victorij natalis. 542.c
SS. victorici & Fusciani martyrum. 579.i
s. victoriæ virginis natalis. 581.d
s. victorini & Pastoris. 532.i
s. victorini natalis. 567.a
victorini natalis. 528.c
s. victorini martyris & sociorum. 541.d
SS. victorini & victoris natalis. 529.g
b. victorini martyris. 561.g
b. victorini martyris natalis. 535.d
s. victorini episcopi natiuitas. 572.e
s. victorini martyris. 550.b
victorini, Carpophori, Seueri & Seuerianí quatuor coronatorum natalis. 573.h
victorinus. 235.a
victorinus. 495.d
victorinus. 497.d
s. victoris translatio. 541.a
victoris martyris. 522.k
[illegible] martyris. 539.h
s. victoris nata[illegible]. 552.h
SS. victoris & Victorini natalis. 529.g
b. victoris martyris. 559.k
s. victoris martyris natalis. 574.g
victoris corpus somnio reuelatum. 305.g
s. victoris translatio. 571.i
SS. victoris & Stephan. 539.i
SS. victoris & Coronæ martyrum. 541.a
victoris martyris. 424.e
victoris merito euasit Apollinaris. 322.g
s. victoris militaris. 553.c
SS. victoris & Sosthenis. 562.h
s. victoris episcopi. 560.k
s. victoris confessoris. 528.f
SS. victoris, Castoris & Rogatiani. 582.d
s. victoris natalis. 564.h
s. victoris & Stephani. 533.c
s. victoris episcopi. 562.g
s. victoris martyris. 568.a
victoris dies natalis. 528.e
s. victoris natalis. 533.a
s. victoris Papæ martyris natalis. 554.b
SS. victoris & Vrsi martyrum passio. 565.k
victoria Fortuita. 439.c
victorius. 499.g
victorius luxuriosus occiditur. 240.g
victorius cruce extinguit incendium. 343.h
victricij Rothoma. episcopi & confess. 556.e
victum comparat suis manibus Dorotheus. 57.k
victus & potus Platonis. 119.e
victus Abraamis quis. 105.d
victus ratio Ioannis. 90.b
victus quotidianus D. Iacobi. 32.f
victus Marciani. 93.e
vienna condita. 484.a
vigilia S. Matthiæ Apost. & aliorum plurimorum martyrum confess. atque virginum. 528.c
vigilia natalis. 328.e
vigilia omnium Sanctorum. 571.k
vigiliæ. 368.k
s. vigilij episcopi. 548.c
s. vigilij episc. & martyris. 524.f
s. vigilij matris natalis. 553.a
vigilius Papa. 416.e
SS. viginti martyrum. 544.h
SS. viginti martyrum. 581.d
s. vigoris episcopi. 572.d
vincti soluuntur. 347.i
vincentij sanationes. 328.k
vincentij translatio. 476.c
b. vincentij Leuitæ & martyris passio. 545.d
s. vincentij martyris. 551.a
b. vincentij martyris passio. 536.a
b. vincentij confessoris Christi depositio. 551.e
s. vincentij corporis inuentio. 571.d
s. vincentij natalis. 553.c
b. vincentij Valentini. 533.k
s. vincentij Leuitæ & martyris. 522.k
s. vincentij natalis. 559.e
s. vincentij martyris. 581.e
vincentij martyris. 522.k
s. vincentij passio. 556.b
s. vincentij passio. 571.c
b. vincentij translatio. 564.e
b. vincentij confessoris translatio. 571.h
s. vincentij martyris natalis. 542.g
b. vincentij agonis locus. 278.i
vincentij tunica. 500.h
s. vincianæ virginis. 562.k
vincentius. 443.g
vinctus Epatchij oratione soluitur. 267.i
vincula sacerdotij comminationes excommunicationis. 106.h

S. Vindiciani episcopi depositio. 530.d
S. Vindiciani episcopi. 548.b
vindicta mulieris. 254.b
vinghardus ordinandus Romam mittitur. 377.h
vinochus in melotis. 261.b
violator templi B. Martini punitur. 279.k
violator templi fulminatur. 333.h
vipera Paulo non nocuit. 19.g
vir mixtus mulieri lauat & abstinet ab Ecclesia. 359.b
vir fidelis pro fideli muliere sanctificatur. 47.g
vir monialis habitu. 299.h
vires Hierosolymitanorum fame exhaustæ. 171.c
virgæ consecratæ. 278.d
virgæ quę in aurum mutatæ sunt, in suam naturam priorem reuertuntur. 30.h
virgas in aurum conuertit B. Ioannes. 29.i
virgilius nascitur. 490.d
virgines reuelant sepulturam. 339.h
virgines tonsæ & cuculatæ. 69.d
de virgine quæ renunciauerat. 86.a
de virgine de qua fuerat dictum falsum testimonium. 69. c
de virgine lapsa. 68.a
de virgine quæ faciebat 700. orationes. 64.k
de virgine quæ lapsa est & egit pœnitentiam. 86.c
virginis abstinentia. 64.k
virginis tolerantia. 69.e
b. virginis Mariæ sponsi. 531.e
b. virginis, Dei genitricis Mariæ. 561.a
virginis caro non corrumpitur. 383.i
virginis mirum silentium. 79.f
virginum conuentus. 57.h
virgis cæditur B. Apollinaris. 50.b
virgo à latronibus per latronem eripitur. 76.i
virgo insolens & auara. 58.h
virgo tentatur. 87.i
virgo annorum septuaginta, quæ excepit Athanasium episcopum. 85.h
viri centum & quinquaginta sub Dauide. 95.k
viri octingenti suscitantur. 3.g.h
viriathi latronis bella. 206.f
viriatus. 488.i
virium Romanorum ingens ruina. 201.d
viriomadensis comitatus conuertitur. 476.d
virorum bonorum exercitia. 118.h
virtus miraculorum. 110.a
virtus ducis animat militem. 153.h
virtus reliquiarum S. Thomæ. 43.g
virtus obedientiæ. 121.d
virtus B. hominis declaratur. 47.i
virtutem primam se Magus esse asserit. 17.c
virtutes D. Petri. 17.i.k
virtutes ad sepulchrum B. Martini. 257.f
virtuti prouidentia comes. 165.a
in virtutibus non gloriandum. 93.i
virtutis studiosum ne sopor obruat. 58.a
virtutum scalæ in cœlum. 35.h
virus. 303.h
virus Turonensis episcopus. 241.e
vis precum. 59.f
vis obedientiæ. 118.h
vis tyrannorum vrget. 48.h
visibilia omnia caduca. 115.h
visitatio locorum Sanctorum. 99.k
visio. 386.i
visio Galli. 249.h
visio salutaris. 366.a
visio monasterij Colodanæ ruinam significans. 386.f
visio Paulelli. 246.k
visio Petri & Pauli apostolorum. 382.g
visio & reuelatio Gregorio exhibita de successoribus Chilperici. 258.g
visio B. Antonij. 65.
visio Symeonis. 110.h
visio angelica. 373.d
visio. 391.d
visio. 329.h
visio morienti. 270.d
visio beatitudinis. 274.d
visio. 318.g
visio ante mortem. 381.a
visio glorioſi corporis. 381.b
visio. 503.a
visio. 447.c
visio facta B. Iacobo pro confirmatione S. Ioannis Baptistæ reliquiarum. 107.k
visio & apparitio B. Martini 343.k
visio Archelai. 141.b
visio neglecta. 322.k
visio morienti consolatoria 381.g
visio. 363.i
visione deterretur ab amore libidinosa. Euagrius, 79.k.
in Extasi. ibidem.
visiones. 71.g
visiones de Chilperico. 281.c
visiones Arnulph. 75.i
visum cæcus recipit. 50.h
visus cæcis restituitur. 25.b
vita Isidori & Dorothei. 57.f.g
vita mortuis repiratur. 45.a
vita nihil dulcius. 151.i
vita peregrinationis. 83.g
vita principis regula plebis. 141.g
quæ vita melior, actiua an contemplatiua. 72.c
vita peruersus & eloquens, est *dæmonis* imitator, *sic hæreticus*, 81.d
vita angelica monachorum, monasteria enim sunt castra Dei, in quibus contra spiritales nequitiæ regis Christi excubare milites & exercentur tyrones. 57.c
vita abbatis Dorothei. 57.i
vita præsens animæ carcer est. 177.k
de vita & obitu Hildæ & abbatissæ. 385.c
vitæ monasticæ principes. 95.c
vitæ perfectio, vitæ perfectio est. 77.c
vitæ solitariæ descriptio. 83.h
vitæ magna perfectio. 75.h
S. vitalis martyris. 527.a
S. vitalis martyris. 549.d
vitalis & Reuocati. 520.g
vitalis reliquiæ. 240.c
S. vitalis. 536.d
S. vitalis martyris. 571.g
S. vitalis. 570.i
SS. vitalis & Agricolæ natalis. 572.i
S. vitalis martyris natalis. 537.f
S. vitaliani papæ natale. 523.i
vitalianus Papa. 424.f
S. vitalici martyris natalis. 561.f
vitellianus. 502.c
vitellij imperium. 222.f
vitellius imperator. 160.a
vitellius fæx cæterorum. 160. d.e
vitellius. 493.b
S. viti natalis. 546.c
vitis enatæ periculum. 82.h
vitula edidit agnum. 175.g
S. viuentioli episcopi depositio. 551.a
S. viuentij martyris. 544.a
S. viuentij confess. 521.c
viuendi beata ratio in pannis vilibus. 61.g
b. viuentij archiepiscopi. 562.b
vlceroſus sanatur verbo Apostoli. 25.c
b. vldarici episc. & confess. natalis. 540
Vlid. 427.f

S. Vlgisli

SS. Vlgisli translatio. 549.d
f. vlfani confessoris. 538.e
b. vlfani abbatis. 539.d
vltio diuina. 35.c
vltio diuina in persecutorem. 39.h
vltio diuina. 37.g
vmbra designat veritatis vestigia. 156.a
vnaccho. 415.a
SS. vndecim milium virginum natale. 570.b
vniuersales synodi. 385.d
f. vodali confessoris. 525.d
vocatio Petri & Andreæ 16.b
vocatio Apostolorum. 35.d
voces in templo, transeamus hinc. 175.h
voluptas consequitur repletionem. 115.b
f. volusiani natalis. 522.c
volusianus Turonensis episcopus. 241.e
volusianus. 305.g
volusianus Imperator. 224.f
vomitus aliorum plerisque esca fuit. 167.g
votum à carnibus abstinendi. 112.a
votum Hierosolymitanum. 84.h
votum ex vindicta. 259.a
vox similis nostrorum hæreticorum. 67.g
vox euangelij multos reuocat. 110.g
vox Missaliam indocta. 50.a
f. vrbani. 535.e
f. vrbani episcopi & confessoris. 535.e
f. vrbani episcopi. 577.i
b. vrbani natalis. 542.i
f. vrbani martyris. 549.d
vrbanus Papa. 451.a
vrbanus Romanus. 476.g
vrbanus martyr. 523.d
vrbem cum templo eo tempore periturarum litteris vetustis scriptum erat. 175.k
vrbes quinque diuina vltione incensæ. 159.c
vrbis Romanæ beatitudo. 205.h
vrbium euersio. 125.e
vrbis Hiericho descriptio. 158.f
f. vrsani confessoris natalis. 557.i
f. vrsi confessoris. 554.c
f. vrsi episcopi. 554.g
SS. vrsi & Victoris martyrum passio. 565.k
f. vrsi episcopi. 524.g
b. vrsi Trecarum episcopi depositio. 553.f
vrsicampi Cœnobium. 457.a
f. vrsicini martyris. 547.h
vrsicini pœnitentia. 283.d
f. vrsij confessoris. 538.k
vrsini corporis leuatio. 346.h
f. vrsini confessoris. 573.i
f. vrsinari episcopi eleuatio. 532.d
f. vrsinari episcopi & confess. depositio. 535.i
vrsinari & Ermini confessorum commemoratio. 533.e
f. vrsinari translatio. 549.d
vrsinarus. 450.c
b. vrsionis monachi. 565.i
vrsus. 506.a
vrsus. 495.k
vsus res Dei disponit, abusus subuertit. 36.i
vsus sacramentorum. 36.k
de vsuardo. 509.k
vtilico. 406.i
vtilitas historiæ. 89.a
vvæ mirabilis plantatio Diui Martini. 338.k
vvaddo interficitur. 295.a
vvaddonis filiotum prædonum damnatio. 301.c
vvaifarius Ecclesiastica inuadit. 504.k
vvalamer. 408.e
f. vvalberti Comitis & abbatis depositio. 538.h
f. vualburgæ virginis. 538.e
f. vvalburgis virginis. 555.i
vvalcherus celebrans occiditur. 450.g
b. vvaldetrudis viduæ. 525.a
f. vvaldetrudis. 572.f
f. vvaldedrudis translatio. 557.b
b. vvaldedrudis transitus. 534.f
b. vvaldgeri confessoris depositio. 575.d
f. vvaldi episc. & confess. 542.e
vvaldricus. 444.a
vvaldricus occiditur. 451.k
f. vvalerici confessoris translatio. 533.c
f. vvalerici presbyteri & confessoris. 580.a
b. vvalis presbyteri & confessoris. 542.c
wallia rex wisigothorum Wandalos debellat. 408.a
waltfridi martyris translatio. 547.g
f. walteri abbatis. 538.k
waltharith. 415.c
wandali Mauritaniam inuadunt. 408.b
de wandalis & Christianorum persecutione. 256.k
wandalorum irruptiones. 230.b
wandalorum sacrilegia. 410.d
wandalorum origo. 402.h
de wandelberti martyrologio. 509.k
f. wandregisili patris. 551.k
f. wandregisili abbatis eleuatio & translatio. 533.b
f. wandregisili abbatis corporis aduentus. 561.e
waradus. 315.k
SS. warlesij & Luxoris corporum glorioſorum inuentio & translatio. 576.c
wascones subiugantur. 305.g
f. watnulphi confessoris. 566.d
f. wenceslai martyris. 565.g
f. wenefridæ virginis & martyris. 571.h
werenfridi presbyteri & confessoris. 557.f
b. wermebandi abbatis. 534.b
wibrandis & Mechtrudis virginum. 549.f
f. wibrandis virginis eleuatio. 546.f
wicbertus Gemmelacense fundauit cœnobium. 440.c
f. wigberti presbyteri & confess. natale. 557.d
f. wilberadæ virginis natale. 538.h
wlfilaicus Longobardus D. Martini intercessione conuertitur. 282.d
wilfridi Epitaphium. 396.a
f. wilfridi episcopi & confessoris natalis. 568.f
wilfridus precibus ad vitam reuocatur. 395.k
wilfridus Saxones ad Christum conuertit. 382.a
wilfridus absoluitur. 395.h
f. wulgani episc. & confess. 571.g
f. wilgefortis virginis & martyris natalis. 551.e
f. wilgisi episc. & confess. depositio. 525.c
wilhelmi archiepiscopi & confessoris. 545.b
wilhelmi abbatis & confessoris. 534.b
wilhelmus rex Siciliæ repetit Apuliam. 470.h
wilibrodus. 502.i
f. wilibaldi episc. & confess. 550.b
willibaldi & Flarehati inimicitiæ. 313.a
f. willebadi episc. & confess. depositio. 573.h
f. willeici confessoris natale. 529.c
f. winoci abbatis depositio. 573.c
f. winoci abbatis eleuatio. 532.a
f. winoci corporis in Bergas aduentus. 582.g
f. patris winoci abbatis corporis translatio. 564.b
f. willibrordi episcopi depositio. 573.e
wimbaloci abbatis. 529.e
b. wimonis episcopi. 570.c
windichildus. 443.i
b. wininæ virginis. 580.h
winus simoniacus. 370.c
f. winualoci abbatis translatio. 555.c
wisigothi. 405.d
wironis episcopi. 539.i
f. witaburgæ virginis. 550.d

wlcani insula. 204.g
S. wlfij translatus. 524.e
wlfus necatur. 306.c
S. wlfranni confess. 531.g
SS. wlfranni & Ansberti corperum aduentus. 561.e
S. wlfranni epise. 544.a
S. wlfranni eleuatio & translatio. 533.b
wlgari credunt. 436.i
S. wlmari confessoris. 552.g
S. wlmari confessoris. 546.h
S. wvillibrardi episcopi. 551.e
wltus demissio. 113.f
wltus b. Andreæ luce refulget. 24. e
S. wolfgangi epise. & confessoris. 572.a
S. wolstani epise. 522.c
vxor præsidis partu D. Ioannis oratione liberatur. 10.c
vxor Lisbij proconsulis suscitatur. 25.k
vxor Philonis à lepra curatur baptismo accepto. 10.h
vxor viro adhæreat. 292.f
vxor Lisbij proconsulis in balneo cum leone à Dæmone suffocatur. 23.i
vxoratos fuisse presbyteros & episcopos apparet, sed vxoribus non vsos. 285.c
de vxore viri senatorij. 88.b
vxoris regis Indiæ filiique excellens conuersio. 41. f

X

XAndipe Albini vxor cum multis matronis nobilissimis castitatem vouent. 51.f
S. Xenophontis & ipsius comitatus. 523.h
Xerxes à Spartanis vincitur. 190.h
Xerxes à Themistocle vincitur. 191.a
Xerxis regis Babyloniæ humanitas. 35.c
Xerxis nauale bellum & hominum copia. 190.h
Xistus locus fuit templo proximus. 143.k

Y

YDubergæ commemoratio 529.i

FINIS TOTIVS OPERIS

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca